HOMERI
QVAE EXSTANT OMNIA

Ilias, Odyssea, Batrachomyomachia, Hymni, Poëmatia aliquot

Cum Latina versione omnium quæ circumferuntur emendatiß. aliquot locis iam castigatiore

Perpetuis item iustisque in Iliada simul & Odysseam Io. SPONDANI Mauleonensis COMMENTARIIS:

PINDARI *quinetiam Thebani Epitome Iliados Latinis versib. &* DARETIS *Phrygij de bello Troiano libri, à Corn. Nepote eleganter latino versi carmine.*

Editio vltima superiore limatior.

INDICES *textus Homeri & Commentariorum locupletissimi.*

Cum gratia & priuilegio Cæs. Maiest.

BASILEAE,

PER SEBASTIANVM HENRICPETRI.

Christianissimo FRANCORVM ET NAVARRAEORVM REGI HENRICO IV.

QVONIAM opus hoc, quum primùm sic elaboratum prælo describeretur, Maiestati Tuæ, REX CHRISTIANISSIME, regni tantùm Navarræ gubernacula tum moderanti dicatum fuit: iterata hac editione recusum augustissimo nomini tuo consecratum meritò manere debuit, postquam diuinâ prouidentiâ vtriusq; regni, Franciæ & Nauarræ caput & dominator effectus es, & accessio tam magnæ potestatis regiam voluntatem tuam in bonas literas literatosq; minimè immutauit. Cui enim iure maiori tam insigne opus inscribatur dicatumque maneat, quàm Regi magno? opus, inquam, in quo prudentissimorum fortissimorumq; Regum ac Ducum, quos vetus historia Græca nouit, virtutes regiæ celebrantur & bellicæ res, præclarè fortiterq; gestæ magnificè describuntur & laudibus ad cœlum tolluntur: in quo fata eorundem ante oculos ponuntur: opus, in quo legendo potentissimi Monarchæ, quorum in numero Alexander ille Magnus & Ptolemæus Philadelphus Rex Aegypti, operam impenderunt: in quo abolendo Adrianus Imperator, inducto pro eo Antimacho, frustra laborauit, Dione referente. Quid quòd in te expressum est viuum artium illarum regiarum ad multos populos feliciter gubernandos & in officio continendos necessariarum exemplar, cuius veluti idea quædã in Agamemnone laudatur? DEVS enim summus exercituum Imperator & regnorum autor conseruatorq;, te restituendæ rei Gallicæ destinauerat, quæ exterorum insana ambitione, domesticorumq; funesta dissensione penè perierat. Idem te virtutibus illis reuerendum hostibus iuxtà & amicis admirandumque reddidit, quibus labantem rempublicam erigere & fulcire necesse fuit, prudentiâ nimirum & fortitudine verè regia atque heroica, quibus breui temporis spacio perfecisti, vt sedatis perniciosissimis bellorũ tumultibus animisque dissentientium populorum ad harmoniam reuo-

catis, gloria in Regnis tuis habitet: benignitas & fides inter se occurrant: iustitia atque pax se osculentur. Ad hasce causas, cur Homericum istud opus Maiestati Tuæ consecratum manere debeat, accedit etiam alia, me attingens particulariter, quod regia Tua benignitas priuilegium mihi indulsit, quo typographia mea ab incommodis & detrimentis, quibus alioquin ars hæc ob quorundam auaritiam obnoxia est, immunis exsistit. Hoc igitur meæ erga Maiestatem Tuam obseruantiæ deuotissimæ gratiq; animi testimonium exhibere debui, quod (licèt nonnullis forsan vile ac leue videri possit) si pro tua Clementia, vt confido, non spernetur, minimè vulgaris beneficij loco ducam, meamq; quibuscunq; potero officijs gratitudinem, quoad vixero, probare enitar. DOMINVS ille exercituum te, REX CHRISTIANISSIME, prudentiæ spiritu perpetuò gubernet, & muniat inuicta fortitudine, Maiestatem Tuā cum Regina Serenissima ac Prole regia quàm diutissimè incolumem seruet & potenter tueatur, omniq; benedictionum genere locupletet.

BASILEAE xix. Martij anno epochæ Christianæ M. DCVI.

Regiæ Maiestatis Tuæ

deuotissimus seruus & cliens

Sebastianus Henricpetri
Typographus & ciuis Basiliensis.

Sere-

Serenifs. Illuſtriſsimóque
NAVARRAEORVM
REGI
HENRICO III.
MECOENATI MEO
CLEMENTISS.

DVAE ſunt cauſæ, Rex Sereniſsime, quæ me potiſsimùm ad dedicandos conſecrandosq́; tibi labores meos Homericos impulerunt: altera quòd officij mei ratio ita poſtularet: altera quòd Regia tua Maieſtate nō planè indignum munus aliqua ex parte videbatur. Primā quod attinet, cùm ego mihi optimè ſim conſcius auguſtæ illius munificentiæ tuæ, qua me in hoc ſtudio literario, poſt Illuſtriſsimæ tuæ matris, Reginæ JOANNAE piæ & ſempiternæ memoriæ, fatū longè funeſtiſsimum, cuius ego primùm liberalem manum expertus eram, clementiſsimè hactenus cohoneſtaſti, hoc quicquid eſt opellæ meæ iurè tibi à me deſtinatum eſt: quòd æquū eſſe ſoleat, vt cuius beneficio ſeges excolitur, illius fructus qualeſcunq; tandem illi ſunt, maximè percipiat. Sed & hoc alijs nominibus facere planè debui. Cui enim parens meus, Maieſtatis tuæ à conſilijs & ſecretis (vt de maioribus tuis, quibus etiam iam à multis annis in eadem dignitate, cum laude ſatis ampla, inſeruiuit, conticeſcam) ſeipſum, ſuos, ſuaq́; omnia omnino deuouit, par fuit me illius veſtigia inſiſtentem in hac adeò ætatis meæ teneritate reliquæ meæ vitæ inſtitutum hoc facto indicare, quod in his mortalibus nihil ſibi proponit antiquius, quàm vt me totum tibi, ex iure tuo, planè mancipet. Accedit quòd cùm ſub tua Bearnenſi ditione, vnde etiam ex parte familia noſtra eſt propagata, ab aliquot annis viuamus, quo nomine in tuam poteſtatem omnino venimus, nulli æquius fuit iſta à me offerri, quàm ei quem ego pro noſtro principe & auguſtiſsimo domino demum agnoſco. Atq; has equidem rationes inſtituti mei non ſolùm Maieſtati tuæ, ſed etiam cuiuis alteri facilè me comprobaturum ſpero. Alteram verò cauſam quod ſpectat, multis, ni fallor, arrogantiùs locutus videbor, qui hoc munus noſtrum Maieſtate tua aliquatenus dignum pronunciauerim. Audire enim nonnullos mihi iam videor dictitantes, grauioribus te negotijs occupatum, putà etiam bellicis curis, cū quibus rancidus iſte Meleſigenes, qui poſteà Homeri nomen obtinuit, nullum habeat commercium, ſed qui ad puluerem literarium relegandus ſit, & ijs dignus demū exiſtimandus qui his vilioribus ſtudijs dediti, altiora, quibus Maieſtas tua diſtinetur, minimè ſpirare poſſunt. Ergo tibi tubas, lituos, buccinas, ſclopetos, tormentaq́; alia bellica, loricas, galeas, equos cataphractos, reliquū deniq; apparatum militarem potiùs offerendū fuiſſe cenſebunt, quàm has nugas, vt appellant, ſcholaſticas, in quibus nihil eſt, quod regijs auribus & oculis dignum videatur. Næ illi parum intelligūt, tum quis tu ſis, tum quid ſit illud, quòd Maieſtati tuæ

 offero.

offero. De te primùm vt loquar, iamdiu equidem mihi perspectum est, quanto studio studia hæc nostra semper sis prosequutus: cuius virtutis propemodùm singularis (est enim Virtus, literas virtutũ officinã excolere) eadẽ tua mater hæredem te reliquit. Hinc viri literati & eruditi suũ quoq; honorificum ordinẽ apud te plurimùm sunt consequuti: hinc tua Academia illa Bearnensis efflorescit: quod amoris tui in literas argumentũ est luculentissimũ, vt nihil absurdũ facere existimari debeam, qui literarũ fautori literarium aliquid offeram. De meo verò munere vt dicã, ne extra quidẽ cancellos scholasticos vllũ Maiestate tua dignius inueniri posse cũ quouis facillimè cõtenderim. Siue enim belli siue etiam pacis negotia administres, habet Maiestas tua quod in vtroq; Homeri volumine à suis occupationibus alienũ nõ reperiat, etiã nescio qua Syllana turba reclamante, quæ Regũ animis iamdiu obstrepere petulanter solet. Quibus fastus & pompa aulica iam ab ineunte ætate placet, & nostra studia sordent, quasi illi in nobiliore & præstantiore vitæ genere versentur, solent eos qui illa profitentur, nõ solùm sua societate, sed Regũ etiã comitatu indignos iudicare: porrò si qui hodie tales supersunt, omnẽ mihi ad tuam Maiestatẽ aditum intercludere conabuntur, quòd illis nimirùm in hac gloria solis triumphare liceat, nobis quasi è plebeia fæce recèns exoriẽtibus, velut profanis tuæ interpellãdæ Maiestatis licẽtia debeat interdici. Ego verò indicatum huiusmodi hominibus volo, me instructum ijs ad te me cõferre, quæ magis tuã exornare Maiestatẽ possint quàm illorum præsentia. Quid verò illud tandẽ est, quòd tantoperè vendito? Homerus meus, Rex illustrissime, & iam donatione mea tuus Homerus, inquam, cuius scripta nõ solùm à liminibus regijs nõ arcenda, sed ijs quasi egregia quædã Regiæ Maiestatis ornamẽta, vtpote q̃ omnia spirẽt regia, excipienda sunt. Quid ita? Attende, Rex illustrissime: ego omnia paucis explicabo. Regiũ est fortẽ, regium est prudentẽ esse: Fortitudo nimirùm & Prudentia tutissima sunt esse Regij status columina. Ecce Homerus tuus vtramq; partẽ ita persequitur, vt eum demũ finẽ spectasse videatur, quò Regibus digna omnia scriberet, & in cæco, errabũdo, miseroq; alioqui vate (q̃ casus solent virtutẽ ferè comitari) nõ alius planè quàm Regius fuerit animus, nõ alius saltẽ ex monumẽtis eius elucescat. Primùm tota Ilias integrũ est & perpetuum FORTITVDINIS speculum vel in solo Achille, quẽ ita informauit, vt ei parem, si Maiestatẽ tuã excepero, sequentia secula neminẽ protulerint. Enimuerò quid Hectoras, quid Agamẽnonas, quid Menelaos, quid Aiaces, quid Diomedes, quid Idomeneos, quid Nestoras, quid Menestheos, quid Vlysses & reliquos Heroas clarissmos cõmemorem, in quibus luculenta fortium virorum effigies ita ad viuum expressa est, vt nihil exactius à mortalitate excogitari possit? Licet ergo bellica negotia capesses, nõ à te elimãdus idcircò veniet Homerus, quasi illa vllatenus interturbaturus sit: hic potius tua cõsilia adiuuabit, &, si tantillũ temporis illius lectioni tribuere nõ dedigneris, ad ipsa prælia subeundũ te alacriorẽ lõgè efficiet. Nulla enim alia re solet fortitudo magis excitari, quàm fortiũ virorum cõmemoratione: vnde legimus, vel ipsum Themistoclẽ ob Miltiadis trophæa subinde expergefactũ, vt insomnes etiã noctes trãsegerit: neq; dubito, quin etiã in ipsa acie tãti ducis, cuius facta & virtutẽ studiosè æmulabatur, recordatione eò fortiùs se gesserit. Cùm ergo his stimulis excitetur

citetur virtus, est quod Homerum tuum amplectaris, & attentè euoluas, qui infinita eius exẽpla tibi amplissimè suppeditabit, vnde sese illa augeri manifestè apud te sentiat, & eum suo damno huius amoris & attẽtionis fructus hostes tui postmodũ experiantur. Sic apud eundẽ tuum Vatem refricata sibi à Minerua Tydei patris memoria, Troianũ exercitũ maiore cũ alacritate Diomedes profligauit. Vide ergo quid tibi offerã. Poëtam nempe, qui solos istos strepitus bellicos intonabit, & ad prælia classicũ tibi quodãmodò canet: nihil humile, nihil abiectum, nihil à Regiæ Maiestatis grauitate & officio alienũ referẽs, nisi vbi illo tuo iudicij acumine vitia à virtutibus erunt discernẽda, quæ tamẽ sedulò & diligẽter Poëta tuus distinguere solet. Homerico opus habeam calamo, si Homeri dignitatẽ dignè velim hac in parte prosequi. Mihi tamẽ sufficit, digitum ad ipsos fontes intendisse, vnde Maiestas tua reliqua, quæ mea infantia eloqui non potest, si lubet, hauriat. Quod idẽ de Prudẽtia, quã Rege dignã virtutẽ dixi, tum præceptis tum exẽplis intelligi volo. Quæ licet in Iliade passim disseminentur, at peculiare Odysseæ volumen vberius & copiosius cõplectitur, quibus etiã potissimùm destinatũ à Poëta fuit: quorũ enarratione supersedeo, ne diutius Maiestatem tuã ab ipsius Poëtæ lectione remorer. Quod si feceris, nihil sine exẽplo nobilissimo feceris. Alexander Magnus tanto studio Homerũ complexus est, vt totam Iliadẽ & maximam Odysseæ partem memoria calluerit, sed & emẽdasse proprio marte Iliadẽ in Geographo legimus. Ecce quãtus Imperator Poëtã nostrum amârit & excoluerit: rationem aũt amãdi, rationẽ excolendi eam demũ habuit, quod eius Poësin solam verè regiã existimaret, vt Philippo patri interrogãti, cur tantoperè illi incumberet, respõdisse memoratur. Hinc Homericam Iliadẽ semper cũ pugione sub puluino eum repositã habuisse prodidit Onesicritus, quã etiam precioso illo Persico Narthecio includere posteà solitũ referunt. Idem studiũ circa hunc Vatẽ in Cassandro Macedoniæ Rege fuisse tradidit Caristyus. Tantũ ergo tibi Vatẽ offero, Rex illustrissime, qui se satis ex superioribus argumẽtis, suaq; lectione dignũ tua Maiestate prodet. Addidi nõnullos meos in eum Cõmentarios, eos quidẽ nullius per se mõmẽti, sed lõgo satis & accurato, quantũ in me situm est, labore cõscriptos. Quos tibi eò gratiores esse opto, quò primus hoc scribẽdi genere vtrumq; volumen Homericũ perpetuo contextu exornaui, idq; præter vulgatũ in hunc Poëtã scribentium morẽ, qui cùm in verborũ enucleatione maximè occupentur, ego res ipsas attentione dignas potissimùm tractaui, vnde etiã aliquid amplius reliquis præstare poterã, si iuuenili meo feruori maturitas iudicij & rerũ experientia, quæ nõ nisi longa ætate cõparatur, affuissent. Vt vt se res habeat, quod hac in re potui, id volui totũ tuum esse, vt si facultas illa magis in reliquis meis studijs adoleuerit, eundẽ animum & voluntatẽ eò magis auctũrũ iri intelligas: cuius vt in præsentia rationẽ duntaxat habeas, summis precibus à tua Maiestate flagito: quam Deus Opt. Max. in longos annos tuis subditis & Ecclesiæ Christianæ protegat & conseruet. Vale Rex Illustrissime, & Mecœnas clementissime. Basileæ Rauracorum 12. Iunij, anno 1583.

Regiæ tuæ Maiestati

addictissimus

Ioannes Spondanus.

ΤΩ ΑΥΤΩ ΒΑΣΙΛΕΙ ΕΝΝΕΑΣΤΙ-ΧΟΝ ΠΡΟΣΦΩΝΗΤΙΚΟΝ.

Οἱ μέν σοι, βασιλεῦ, ἵππους περιφέρουσιν Ἴβηρες,
Οἱ δὲ κινῶντας ὠκυτάτους, ὁ δὲ δίπλακας ἱστούς,
Μαρμαρέους τ' ἐσθῆτας ἄγει, ὁ δὲ πλοῦτον ἄπειρον,
Χάλκόν τε, χρυσόν τε, πολύκμητόν τε σίδηρον,
Καὶ τὰ μὲν ἄλλ' ἄλλοι. τοιοῦτον σοὶ δ' ἐγὼ οὔθεν
Νὴ Δί' ἄγω, κενεός τε ὅμως οὐκ ἔρχομ', ἐπειδὴ
Λώια δῶρα φέρω. καὶ δὴ χαριέστερα κείνων
Τίς θαμβεῖ; τίς δὲ φθονέει; σὺ δ' ἀοιδὸν ἀοιδῶν,
Ἔξοχον, ὦ βασιλεῦ βασιλήων ἔξοχε, λῆψον.

Ἐν Σπονδαίοις Πίστις.

ANAGRAMMA NOMINIS REGIS NAVARRAE MECOENATIS mei Clementiſſimi.

HENRICVS BOVRBONIVS.
HIC BONVS ORBI NERVVS.

EXere pacatos, mitis RHamnuſia, vultus,
Nec iura libertatis huic vati eripe.
Aut ſta torna: meæ præſagia prodita menti
Securus animi, & conſcius veri eloquar.
ILLE *Meus ſummo Mecœnas gratus Olympo,*
Sceptrum Nauarra qui valida quatit manu.
Ille orbi columen dabitur tandem: HIC BONVS ORBI
NERVVS *perituro, ſi quid vnquam hinc auguror,*
Debetur. Neruis ſtant membra valentibus, iſto
Valente NERVO *hic ſtabit* ORBIS *integer.*
Huic igitur NERVO *tantas, Deus optime, vires*
Largire vt hic & ORBIS *iſte non ruant.*

IOANNES SPONDANVS
faciebat.

PROLE-

PROLEGOMENA IOAN. SPONDANI IN HOMERVM.

INSTITVENTI mihi, pro veteri & constanti doctorum omnium authoritate recepta consuetudine, nonnulla in Homerica Poëmata præfari, nequis nos illotis, vt aiunt, manibus rem tam sacram attingere criminaretur, obiectum iri à multis præsentio, me inanem & superuacaneum laborem moliri qui post tam diligentem & sedulam tot eruditissimorum hominum messem, aliquam mihi spicilegij faciendi copiam restare putem: porrò frustra me in re iam peracta denuò agenda desudare. Quibus ego, si modò minus morosam aurem mihi accommodauerint, duabus rationibus satisfactum volo. Primùm quòd sicut in Olympijs certaminibus non vni tantùm aut alteri in eodem currendi stadio facultas concedebatur, ita in hoc literario curriculo omnibus liberè & æqualiter vnum eundemque carcerem esse referandum, nemo homo est, nisi aut quèm inuidiæ flamma detorruerit, aut quem Bœotico natum aëre suspiceris, qui hactenus negauerit. Secundò quòd mihi ab illa diuturna consuetudine (quam legis vim obtinere intelligunt qui iureconsultorũ volumina vel ab ipso limine salutarunt) temerè non fuit recedendum. Vtvt se res habeat, non dubito quin hæc nostra quantulacunque commentatio in studiosorum commodum redundatura sit. Cæterùm leuibus & maleuolis quibusdam ingenijs Pythagoræum illud vel Orphicum occino, φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι. Tu quisquis placidiore ac clementiore natus es sidere, faueto lingua: Imò illud Platonicum προγεγράφθω limini Homerico, ἀποίητος μηδεὶς εἰσίτω, inscribamus.

In hac ergo præfatione tria potissimùm mihi facienda propono. Primùm de Poëtica in genere disputabimus. Secundò de Homero, hoc est, de Homeri vita & scriptis agemus. Tertiò instituti nostri in hac editione causas & rationem exponemus.

DE POETICA.

Acturus initio de Poëtica, duo præstanda mihi esse satis intelligo. Vnum quidem, Aristotelica methodo, in conuellendis & infirmandis argumentis quibus tam solidam scientiam nonnulli expugnare conantur. Alterum in eius origine & dignitate explicanda. Quorũ prius longè mihi facilius posteriore esse exploratissimum habeo, illamq; lubentiùs prouinciam quàm istam suscepero. Sed quia sine magna Poëtices iniuria alterum caput ab altero diuelli nõ potest, tantam iniuriam tam periculosa diuulsione illi ne infligam, facta vtriusq; quodammodo societate, efficiam. Cui oneri licet me imparem omni ex parte facile confitear, tamen & æquitate causæ, vt scientiæ præstantia nescio quomodo tacitum mihi robur & occultas vires sufficì sentio, vt victoriam ex illo certamine, & applausum ex hac laudatione apud æquos rerũ æstimatores planè mihi polliceri, siue verè, siue arroganter audeam. Enimuerò mea multũ interest hac ratione consumptam in hoc opus Homericum operam cuiuis probare, dum intelligat me oleum & operam non perdidisse, qui rem tanti momenti tantæq; dignitatis hactenus tractauerim. Atq; vt tam confidentes gladiatores, omni tamen exuta iracundia, & illum potius Aiacis in Hectorem prodeuntis vultum præferentes, in arenam, licet multorum anteà calcatam vestigijs descendamus, cũ istis Poëtices aduersarijs congrediamur, quibus illam ictibus petunt? Sed primùm videamus quo animo concitati tantopere in Poëticam inuehantur, mox eorum petitiones longè minore negotio excedemus. Illum ego sanè animum pro aduersariorum diuersitate diuersum quoq; statuo. Quidam enim præ mera ignorantia, quidam præ maleuolentia tam infensos & implacabiles illius hostes se gerunt. Res ita omnino se habet. Pleriq; curriculum istud literarium ita ingrediuntur, vt illud leui cursu quodammodo delibare possint, & vix ipsis carceribus egressi, aut longitudine stadij perterriti, aut ignauiæ suæ sibi optimè conscij pedem celeriter referentes, aut si paulò vlteriùs progrediuntur tam inconsulto & præcipiti deuoluuntur impetu, vt aut in medio defatigata sistant vestigia aut in ipso etiam metę flexu disruptis rotis turpiter & miserè concidant. Hinc illi pro palma dedecus nacti studium istud quidẽ planè non abijciunt, sed cùm id quod voluisse eos cõstat iam quoq; non potuisse constet, id solùm quod potuerunt, volunt & amplectuntur, reliquum non solùm aspernantur, sed asperrimè etiam insectantur. Hi sunt quos maleuolentia ductos Poëtices hostes proponebam. Quos verò ignorantia, illi partim in eorum albo sunt referendi, partim generalius pro ijs qui vniuersum literarũ studium vellicant, accipiendi. Hos ego quidẽ in præsentia refellere non institui, quia sine dubio eos quiuis cordatus planè excordes facillimè iudicabit, qui vitæ, qui Rerumpublicarum qui totius deniq; orbis columina rescindere moliuntur. Porrò excors ipse meritò censendus si cum huiusmodi Laruis, in quibus nihil solidum, nihil stabile, firmum nihil reperias, luctari velim. Ad eos potiùs nos cõuertamus, qui, cũ eruditionis, & doctrinæ gloriã ex literis aucupentur, plausibile videntur de Poëtica ferre iudicium, qui illã studiorũ cancellis elimināt, explodunt, exibilant. Vulgatũ est enim, Cuiuis perito artifici in sua arte credi: proinde personati isti literatores gratiã & authoritatẽ quandã promereri possunt, cùm hanc literaturæ partẽ incusant & eijciunt quasi id minimè facturi videantur, si dignã quæ excoleretur, ac in eo retineretur ordine, existimarent. Et hac quidẽ iudicandi temeritate fidẽ apud imperitos non leuẽ consequũtur. Nos detectis illorũ fraudibus hãc fidẽ illis adimamus, euellamus, eripiamus. Agite ergo, viri optimi, quib. machinis hanc artẽ oppugnatis, quibus arietibus quatitis, quibus testudinibus subruitis? Eia in hac arena, vos in oppugnanda, nos in propugnanda Poëtica alacriter digladiemur. Nõnulli vestrũm, cũ quibus in præsentia tantũ manus varijs ijsq; grauissimis de causis, cõserã, Poeticę nostrę eo nomine insultãt, quòd minus vtilia ad rerũ administrationẽ tractet, hoc est, quòd ex istis Poëtarũ delirijs (ita enim appellare non veremini) nihil emolumẽti in Rempublicam redundet, nulli fructus quos illa possit excerpere, proseminentur. Ecquid enim, dicitis, indigent huiusmodi adminiculo negotia publica? Nunquis peritè aut prudenter illa non moderabitur, nisi qui in hoc Poëtico puluere diu sese volutauerit? Quorsum pertinent illæ fabularum coaceruationes, quæ aniles potiùs nugæ quàm eruditorum scripta dici possunt? Apage

ergo

ergo hoc superfluum studium è Republica, apage inanes, futiles, putidas deniq; istas occupationes, & viro graui ac in serijs versante penitus indignas Amabo vos, viri optimi, furere tandem desinite. Quid si præstantissimas quasuis Respublicas à Poëtis institutas, informatas, exornatas, ad florentem deniq; statum perductas docuero? Et rem quidem altiùs, hoc est, ab ipsius Poëtices origine, quam paulò pòst attingemus, impræsentiarũ ne repetamus, quis rogo septem gemina porta celebres Thebas Bœotias condidit? Philostratus in imaginibus respondebit Amphionem condidisse. Fuit autem Amphion ille cui hieroglyphici nostri lyrá ab Apolline Dioscorides, ni fallor, Grãmaticus, à Musis Antimenidas, & Pherecydes Syrius, à Mercurio traditam Myron Byzantius scripserunt. Lyram autẽ symbolum esse diuinæ illius Poëtices vel lapides ipsos credituros, nedum eos qui horum mysteriorũ vel leui cognitione tincti sunt, omnino mihi persuadeo Et rectè. Siquidẽ hic noster Amphion memoratur lyram cantui maritasse (cùm primus Thamyras sine voce cecinerit), quod nihil est aliud quàm si dixeris eum diuina sua Poëmata illo instrumẽto Musico modulatum esse. Qua ratione animos hominum illius sæculi duriores & asperiores emolliuit ac perpoliuit: quod vt mysticè postmodũ scriberetur, traditũ est eum cãtu suo saxa & lapides traxisse. Quod Vitruuius de affatus (ita enim loquitur) suauitate, qua homines rupium incolas, & incultis moribus rudes, ad obsequij ciuilis pellexerit disciplinã interpretabatur, cui ferè subscribunt locupletissimi testes Palæphatus, Macroblus, Horatius. Neq; hîc vllus cauilletur Musicũ fuisse hunc Amphionẽ, quòd Plinius Musices eum inuentorem & modorũ Lydiorum faciat, Iulianus verò apud Suidam antiquæ Musicæ (quanquã istam inuentionẽ Olympio cuidam Mysio Clemẽs & Eusebius tribuant) ne quis, inquã, sic cauilletur: siquidẽ, vt præmonui, nũquã fuit vt Poëticẽ à Musica disiungeretur, quas & ortu, & familiari, vt ita dicã, conuictu germanas appellare possis Vnde nõ omnino imperitè Grammaticorũ scholæ carminis originationem à cantu deriuarũt Fuit ergo Poeta, fuit Musicus præstantissimus Amphion, & hunc Poëtam hunc Musicum vrbs illa nobilissima conditorẽ venditat: hoc Poëta, hoc musico tam amabilis societatis & coniunctionis authore gloriatur: hoc Poeta, hoc Musico sui moderatore superbit: huic poëtæ, huic Musico principem tantæ felicitatis, quæ ex illo hominũ mutuo conuictu emergit, causam summa & immortali cũ gratulatione acceptã refert, & hactenus perpetuis scriptorum monumentis prædicare nõ desistit. At, dicetis, tu nos, elencho manifestissimo, ijs oppugnas principijs, in quorũ veritatem nõ conspirabamus. Etenim fabulas nobis obtrudis, cùm dicis, hunc Amphionem ab Apolline, vel à Musis, vel à Mercurio lyram accepisse. Quis non videt hæc esse nefanda Poëtarum vestrorũ commenta & qualia pijs nostris auribus insusurrari non debeant? Manete. Illuc ibam Satis hanc narrationis asperitatem emolliebam, cùm eius authores hieroglyphicos appellaui. Qua voce nihil aliud intelligo, quàm eos occultè Numinis notitiam sub nominũ pluralitate expressisse. Quod longè clariùs demõstrare possum quàm à Macrobio variorũ Deorũ appellationes ad vnicũ Solem referri demonstratũ sit Nõ assero tamẽ, id veteres illos Ethnicos perspicuè intellexisse, sed neq; etiam nego in illa mysteria ex Ægyptiacis peregrinationibus quosdã lynceis oculis penetrasse: quanquam neq; illi quidem verum scopum planè sint assequuti. Id verò cõstanter affirmo, vt à vero Dei cultu, qui primus fuit, adulterinus deductus est, ita in hoc illius quædã remansisse vestigia, vt saltem Numinis cognitionẽ animis inscriptam Ethnici habuerint, & licet obscuram, aliquam tamẽ, & qua teste perituros eos constat. Huius cognitionis beneficio, scientias, artes, & cætera dona animi, corporis, & quæ fortunæ appellabant, Numinis munificẽtia in mortales deriuari intellexerũt. Quod cùm nos identidẽ in Homero obseruauerimus, tum ex hoc loco de Amphione euinci potest. Vbi illud insuper accuratè notandũ, Veteres illos adeò in ista veritate Numinis exquirenda cæcutiuisse, vt singulis rebus humanis suũ fere Numen affingerent, vt & in partibus corporis nostri aliàs à nobis obseruatũ est. Sic varios Numinis effectus variasq; actiones pro Numinibus censuerunt. Attendite mysterium, viri optimi, quod in vestri gratiã repeto. Cùm misera illa antiquitas istã Orbis vniuersitatem sine Numinis moderatione non constare animo peruideret, illã tamen veram illius *ideam* verè complecti non posset, vtpote cuius notitia intra Iudaicos parietes occultaretur, corruptæ naturæ impetu factũ est, vt cùm intelligeret, Numẽ illud vbiq; diffundi oportere, at generalem istã diffusionem de vnico imaginari nõ posset (quanquã in nostro Poëtarum Principe nescio quid tale de Ioue illo, cui vel ab ipso rerũ omnium gubernacula tribuuntur, pluribus locis annotauimus) factũ, inquã, est, vt rebus omnibus suos Deos accõmodaret. Itaq; singulæ artes, singulæ scientiæ suos authores & doctores Deos in profanis istis voluminib ostẽtant, & prędicãt Sed & ex illa gente prodire possunt Poëtæ quã plurimi, qui vel nostros Christianos, vbi tanta Atheorum hominum multitudo disseminatur, non solùm illud Numen, sed etiam vnicum illud Numen docere possint. Quid strepitis? quid me importunis vestris reclamationibus perturbatis? quid incœptum orationis meæ cursum interrumpitis? Nihil absurdi, nihil quo vestræ aures offendi debuerint, nihil contra pietatem, cuius prætextu vos me, ni fallor, expugnare conamini, protuli. Legite Eusebium, euoluite Clementem Alexandrinum, perlustrate Iustinum Martyrem, Basilium. Cyrillum, & alios sacros scriptores, quorum authoritate si illius meæ sententiæ veritatem non comprobauero, causam nõ dico, quin pro vano à vobis existimer. Sed nos nimiùm extra argumẽti nostri cancellos excurrimus. Ergo, vt eò redeat vnde tantillùm digressa est nostra oratio, nihil est quod istã lyræ dationẽ Amphioni factã idcirco repudietis, quod Dijs illis ficticijs assignetur. Vestrũ est potiùs cæcitatis illius sæculi misereri, intereà verò etiam tantam lucẽ in tantis tenebris admirari, quòd peritiam illã Poëtices & Musices nõ aliunde, quàm à Numine profluere veteres agnouerint. Vtvt sit, cõstat hunc Amphionẽ nostrum & Poëtam & Musicum Thebarum conditorem existere Quod cùm nudè à scriptoribus efferatur, penitiùs tamen negocium illud nobis inspicientibus colligere licet eum huic nouæ genti summa cum authoritate præfuisse, sancitisq; legibus recentem istã societatem exornâsse, ac cõfirmâsse Et hoc etiam ipsa docet historia, quæ cũ à Cadmo (quem, ni fallor, Ogygen appellat doctissimus ille Varro) vrbis illius prima iacta fundamenta dicat, ab hoc Amphione splendidiùs ac magnificẽtiùs instauratam esse prodit. Iterum aures arrigite, & cùm vos Poëticæ insultare nõ defatigemini, nos quoq; in ea tuenda non defatigari lubenter patimini Attendite igitur. Hermes ille Trismegistus nunq d Poëta extitit? Quis negauerit? Suidas id nimirũ testabitur, qui illius versus de voce & verbo Dei laudat Sed & Zenobius Acriaiolus Poëma de terræ motibus, quod Orpheo tribui solet, isti Trismegisto vindicat. At hunc Poëtam Trismegistum Regẽ Ægypti fuisse notiùs est quàm vt pluribus demonstrari debeat. Ergo studium Poëticæ nõ omnino à rerum publicarum administratione alienum esse iudicandum est. Imò olim illarum peritia penes huiusmodi homines fuit, qui ex hoc studio, quod in rebus diuinis maximè versabatur, quid rectum, quid honestum, quid vtile esset, optimè iudicare poterant. Neq; enim huius scientiæ dignitas ex hodiernis Poëtis nobis est ponderanda. Quotus enim quisq; nostro seculo hoc nomine dignus vobis videbitur? Sed nos huius appellationis rationẽ postmodum explicabimus, vt intelligatis, aliud esse versificatorem, aliud Poëtam: quem cùm dicis, omnem hominem, vt aiunt, dicis cui in re literaria, imò in rebus humanis, quantum mortali scire licet, nihil est abditum, nihil incognitũ.

Fuit ergo Hermes noster Rex Ægyptius, idemq; summus Poëta, vel, si mauis, notiore vocabulo, Philosophus, idem Sacerdos, vnde triplicis illius magnitudinis cognomen sibi cōparauit ex quorundā sententia: quanquam alij hoc ad altiora mysteria de Trinitate diuina transferant. Quod, vt probare possim, tamē in præsentia hoc non agimus. Neq; tamē existimate me de illo Hermete impræsentia dicere, cuius scripta adhuc hodie circūferuntur. Ea enim planè adulterina sunt, vt copiosè potestis ex eruditissimo illo viro Ioanne Goropio intelligere. Cui tamē si omnino assentiar, ne vllum quidē mortalē Trismegistum fuisse pronunciauero. At mihi iā sufficit vel ex ista incerta narratione docere non esse clauo Reipubl. indignos Poëtas, quatenus hoc ipsum profitentur: vt etiamsi reipsa hic Trismegistus homo non fuerit, tamē si fuisset, cùm Poëta extitisse prodatur, Regiā dignitatē vel ex istis Poëticis dotibus promeruisse potuerit. Quod vt meliùs percipiatis, audite Platonē dicentē, moris fuisse apud Ægyptios ex Philosophis (id est, Poëtis) sacerdotes, ex sacerdotibus autem Reges eligere. De Zoroaste Persomede dici hoc loco opportunè posset, nisi quispiā illum Magicarum artium inuentorem esse clamitaret, quas ne videamur tueri, (quanquā noui qui fuerint Persici Magi) ex vulgi opinione quò d vim illius vocabuli non intelligit, illius cōmemoratione supersedebimus. Commodiùs Hystaspen subnectemus qui cùm poëta esset, Rex tamen Medorū fuit. Hunc Hydaspen vocat Firmianus, à quo amnem quoq; Hydaspen appellatum dicit eumq; sub pueri vaticinantis interpretatione ad memoriam posteris tradidisse sublatum iri ex orbe nomen Imperiumq; Romanum, & id multò antè præfatus, quā illa Troiana gens cōderetur. Neq; hîc obijciendum, non exprimi Poëtæ appellationē, nam nos Oracula illa non solita nisi versibus reddi satis exploratum habemus. Quid dicemus de Dracone qui etiā inter Poëtas recensetur? Is, vt scribit Gellius, fuit Atheniensis, vir probus, & multa prudentia præditus, iurisq; diuini & humani peritus (idem est ac si Poëtā vnico dixisset vocabulo) primusq; omnium leges tulit, quibus Athenienses vterentur: videtis incrementū Atheniensis Reipub. à Poëta ducere originem? Sed quia ille ob seueritatem legum, quas Demades orator non atramento, sed sanguine scriptas dictitabat, minus vobis probabitur, ad Solonem transeamus. Quantus ille, quæso, Poëta, extitit? Hæretis? At diuinum Platonem audite, apud quem Critias in Timæo asserit si seriò Poëticam excolere potuisset, neq; illi tot essent ex patrijs seditionibus obiecta impedimenta, futurum eum ipso Hesiodo & Homero inferiorem nō fuisse. At quo pacto hic Poëta Atheniensem Rempublicam administrârit, quàm egregijs legibus exornârit, nemini ob tanti viri celebritatem & splendorem ignotū aut obscurum esse suspicor. Eius sanè Elegias plurimùm cōmendant Aristoteles, Aristides, Pausanias: qui addit vehementes & incitatos fuisse vt eo carminis genere Athenienses aliquando sint ad bella inflammati. Nimirū præstantissimum & minimè vulgarem Poëtam esse oportuit, qui ex Ægypto longè doctior, & rerum diuinarum cognitione non leuiter instructus redierat. Videtis iterum Poëtas etiam ad magnificam & beatam illam rerumpub. moderationē solitos admitti? Quid attinet Pittacū illum Mitylenæum cōmemorare, qui sexcentis elegis ciuibus suis leges conscripsisse traditur? Annòn Poëta ille aliquandiu patriā suā tyrannus rexit, quāuis ea dignitate posteà sponte sese abdicauerit? Fuit etiam Periander Tyrānus Corinthius nō vulgaris poëta. Quid? nònne ipse Anacharsis Scytharū Regis frater leges versib. descriptas genti suæ proponere voluit? vnde colligo hunc etiā poëtam quasi consortem fratris in Regno illo extitisse, vt neq; barbara etiam illa natio Poëtas à publicis negotijs exsibilauerit. Satisne locupleti exemplorum congerie Poëtas quoq; non esse egregio illo vestro rerum moderamine indignos perdocuisse vobis videor? compertū habeo mihi non cū pertinacibus ingenijs esse negotium, à quibus longè difficiliùs hanc confessionē quàm ex quouis sicco pumice aquam expressero. Imò, nisi me fallit animus, quāta vocis contentione fieri poterit, clamabitis me Anthericum metere, aut ex arena funiculum nectere, qui hoc vobis ea ratione persuadere nitar. At vos pro libidine magis ac magis obdurescite, ego hoc ferrum ista incude tundere finē non faciam, donec illud aut remollescat, aut se planè intractabile profiteatur, in quo nō tā mea imbecillitas quàm nimia illius duritas culpari possit. Ergo nobis non sufficit ostendisse me Poëtas quoq; clauū illum Reipub. attrectasse. Quod vt fateamini, siquidem historiæ veritatem vestrûm non est refellere, tamen non conceditis eos Poëtices beneficio illud honoris fastigium conscendisse. Id verò ego minimè vrgeo, satis enim mihi est ostendere eos illius scientiæ gloria fuisse decoratos, quanquam, Ægyptiorum consuetudo, quàm ex Platone repetebamus, id ipsum euincere videatur. Sed quia vetustissima illa Poëtica, quæ ex maxima parte fuit Theologica, cæteroqui omnis secretioris eruditionis domicilium, in deteriorem quodammodo degenerauit, cùm ab illa ἐντελεχείᾳ, vt ita dicā, longè desciuerit, de ea loquamur quæ nobis est cognita, & de qua vos intelligere percipio. Videamus ergo an scripta nostrorū Poëtarum, quos nugarum sentinas fortasse vos nuncupatis, ad eā ipsam Rerumpub. administrationē cōducant: quòd vos hactenus negatis & nulla potestis ratione concoquere. Atqui ego id tam manifestè docebo, vt qui tam splendidā lucem non videbit, lollio vitiatisse atq; ipsius talpæ vel leberidis cæcitatem longè superasse existimari possit. Qui publica negotia capessere instituunt, duo sibi adminicula comparare debent: Vnum est morum, alterum ipsius Politicę scientiæ. Sub morali pietatem (quod summum est Rerump. columen) intelligere potui, sed quia ex purioribus Spiritus sancti fontibus illam hauriendam esse statuo de illa impræsentiarum plura dicere mihi temperabo. Quanquam illius nitidos quosdam riuulos in hanc nostram Poëticam illinc deriuatos facile sit deprehendere. Et vt tandem hoc vobis persuadeamini, non grauabor insigniores quosdam locos huius argumenti excerpere. Vultis primùm Deum potentem vobis à Poëtis exprimi? Audite Homerum nostrum:

Ζεὺς δ' ἀρετὴν ἄνδρεσσιν ὀφέλλει τε μινύθει τε ὅππως κεν ἐθέλῃσιν· ὁ γὰρ κάρτιστος ἁπάντων,

id est (nam vestrum plerosque ista aliòqui non intellecturos scio) *Iupiter virtutem viris auget & minuit Prout voluerit. Ille enim potentissimus est omnium.*

Δαίμονι ῥέζαι πᾶν δυνατόν, *Deo omnia factu facilia*, inquit Callimachus.

Hæc de plurimis paucula sufficiunto: quam breuitatē in reliquis etiā cōsectabimur. Vultis sapientē? Orpheus Deū:

ἐπιστάμενον τά τε ὄντα ὅσσα τε πρόσθεν ἔην, ὅσ' ἔσονται ὕστερον αὖθις,

Scientem præsentia, præterita, & futura appellat?

σοφὸν θεόν, *Sapientem Deum*, Euripides. Vultis veracem?

ψευδηγορεῖν γὰρ οὐκ ἐπίσταται στόμα
τὸ δῖον, ἀλλὰ πᾶν ἔπος τελεῖ,

Mentiri nescit os Diuinum, sed quæ dicit perficit omnia, inquit Æschylus.

Quid quod Pindarus Veritatem Iouis filiam prædicat? Vultis bonum?

τὰ τοῦ θεοῦ μὲν χρηστά, *Quæ à Deo sunt, bona sunt*, inquit Euripides.

κακῶν ὁ θεὸς οὐκ ἔστιν αἴτιος, *Deus nunquam est causa malorum.*

inquit Lyricus apud Clementem. Vultis iustum?

—— ἐχ' θεὸς

— ἔχει Θεὸς ἔνδικον ὄμμα — *Deus habet oculum iustum*, inquit Homerus.

Est profectò Deus, qui quæ nos gerimus auditq; & videt: Benè merenti benè profuerit, malè merenti par erit, ait Plautus. Vultis misericordem? *Flectitur iratus voce rogante Deus*, inquit Naso.

Vultis incorporeum? Hîc verò attentos vos esse postulo.

χώριζε θνητῶν τὸν θεὸν, καὶ μὴ δόκει / ὅμοιον αὑτῷ σάρκινον καθεστάναι, — *Seiunge à mortalibus Deum neq; existima / Similem tibi ipsi ac carneum esse constituendum*,

ait Aeschylus apud Clementem. Et rursus apud eundem Xenophanes:

εἷς Θεὸς ἔν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος / οὔτε δέμας θνητοῖσιν ὁμοίιος, οὔτε νόημα. — *Vnus Deus inter Deos & homines maximus / Neq; corpore mortalibus similis, neq; mente.*

Iam verò cùm Orpheus Deum principium & finem omnium vocat, quomodo vobis loquutus videtur? Audite illum apud Eusebium:

— ἐστὶ δὲ πάντη / αὐτὸς ἐπουράνιος, καὶ ἐπὶ χθονὶ πάντα τελευτᾷ / ἀρχὴν αὐτὸς ἔχων, καὶ μέσσον, ἠδὲ τελευτήν. — *— Est ubique / Ille cœlestis (Deus) & in terris omnia perficit / Principium continens, medium & finem rerum.*

Vultis omnium largitorem?

Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε διδοῖ· δύναται γὰρ ἅπαντα, — *Iupiter bona & mala largitur: Omnia enim potest*,

inquit Homerus. Et Pindarus:

Ζεὺς τάδε καὶ τάδε νέμει, / Ζεὺς ὁ πάντων κύριος. — *Iupiter prospera & aduersa largitur, / Iupiter omnium dominus.*

Cultum porrò diuinum quis meliùs his versibus docet, quæ sunt apud Suidam:

εὐσεβεῖν δεῖ τὰ πρὸς Θεόν. τὰ τ' ἄλλα πάντα / δεύτερ' ἡγεῖται πατὴρ Ζεύς. — *Pium erga Deum esse oportet. Omnia enim alia / Pietati postponit pater Iupiter.*

Quid? illud apud Stobæum:

δίκαια δρῶν, σύμμαχον ἕξεις Θεόν. — *Iusta faciens, Deum auxiliatorem consequeris:*

illud, inquam, nónne Christianum animum spirare vobis videtur? An non ista sunt vera pietatis in nostra Poëtica præcepta? quæ, vt dixi, concisiùs propono, tum quia illa aliunde cōmodiùs peti possunt, tū quia hoc πάρεργον non fuit ἐν ἔργῳ vsurpandum. Quantulacunq; tamen illa sunt, satis probant non planè sine pietatis fructu legi nostrorū Poëtarum volumina, quod si quis vestrûm diligentiùs fecerit, futurum spero vt cum istis Musis, à quibus hactenus tā auersi estis, pacem & concordiam ineatis. Nec inficias eo his tam salutaribus Poëtarū præceptionibus perniciosa multa immisceri, vt meritò cum Polypi capite Poëtica cōparari possit, sed nostri est muneris & officij recta à prauis summo cum iudicio discernere. Quod satis ex ipso Plutarcho intelligetis in lib. de aud. Poët. Nunc superiora illa adminicula, quibus instructū eum esse oportere dicebamus, qui negotiorū publicorum administratione capessere molitur, repetamus. Vnū igitur erat morum, alterum Politiæ. Vnde tum ἠθικὴ tum πολιτικὴ solùm, altioribus relictis, tota erit ista nostra disputatio. Porrò sic statuo, ei qui illa in parte seriò versari voluerit & cum laude, cum gloria, cū vtilitate illo defungi munere, in hunc scopum attente collimandū, vt in probum & benè moratum virū euadat, id est, vt absolutā illam quantū in humanis absoluti esse potest, virtutis ἐντελέχειαν adipiscatur, quæ ei ad omnes actiones facem, nō secus ac Minerua Homerica, præferat. qua si caruerit, funesta caligine totā Rempublicam obscurabit, cœlumq;, vt dicitur, terris permiscebit. Iam quis illā meliùs docet, quàm Poëtica? Duæ sunt autem perfectæ docendi viæ: Vna quidem præceptis, altera verò exemplis. Ethica præcepta ex poëtarum libris, Deus bone, quàm vberrimè fluunt, quàm copiosissimè excerpuntur? Exempla verò virtutum vbi frequentiora reperturum te putas? Illam rationem docendi primùm expendamus. Virtutes igitur crassiuscule (si crassiusculè hoc fieri appellatis, quod duce illo Peripateticorū principe fit) attendamus: quas cùm partim ἠθικὰς, partim διανοητικὰς ex illius Philosophi doctrina esse intelligamus: τῶν ἠθικῶν, id est, moraliū species esse nouem eodē magistro didicimus. Animi enim motus ab externis obiectis in homine animali politico dupliciter cōsideratur, vt perspicuè, ac elegantissimè clarissimus & doctissimus ille Aristotelis Interpres Theod. Zuingerus tradit, dupliciter, inquā, vel respectu ipsiusmet hominis hoc præditi: vel aliorū. Ex illo motu homo vel in futurū ad confidendū inducitur, vel ad diffidendum: & motus est vel θάρσος vel φόβος: quorū motuū moderationi præest FORTITVDO. Vel in præsens bonorū fruitione delectatur, Malorum perceptione tristatur: & motus est vel λύπη, vel ἡδονή. Obiecta rursus agere videntur vel in corpus, vel in animum. In corpus: Sic πόνον & ἡδονὴν σωματικὴν moderatur TEMPERANTIA. In animum: ἡδονὴν καὶ λύπην ψυχικὴν obiectum consideratur vel per se, vel respectu hominū quibus cum conuersatur. Per se vt bonum vel malum est externum, in censum veniens tum diuitiarum: Quas moderatur LIBERALITAS & Magnificentia: Tum honorum, circa quos occupatur MAGNANIMITAS. Conuersatio quotidiana consideratur ratione eorum, quæ illam possunt tollere, aut fouere. Tollere vt iræ & inimicitiæ. Hæc moderatur CLEMENTIA & Seueritas: Fouere, respectu aut rerum aut personarum. Rerum veritatis videlicet quam moderatur INTEGRITAS Personarum, nempe Iucunditatis. Hanc moderatur in feriis POPVLARITAS, in ludicris VRBANITAS. Motum illum prætereà dicebamus considerari in homine respectu aliorum, nempe quibuscum viuit æqualiter vel inæqualiter. Et hæc est IVSTITIA. Illa, inquam, Iustitia quā vos, viri optimi, aut vestrûm pars maxima tantopere vobis vendicatis, cuius etiam præcepta à nostris Poëtis diuinè traduntur. Qua parte hoc studium vestro non esse deterius postmodum videbitis, etiam si Lemæ essetis, vt aiunt, Saturniæ. Virtus deniq; διανοητικὴ quæ nimirum ab ratione & cogitatione proficiscitur, est PRVDENTIA. De singulis illis itaq; virtutum generibus Poëticè agamus, ac primùm de FORTITVDINE, quæ quàm sit homini Politico necessaria, nemo est vestrûm (opinor) qui nesciat, vt id mihi pluribus non sit demonstrandum. Fortitudinem igitur spectamus quatenus versatur circa res bonas vel malas. Copiosiorem autem & magis perspicuam huius virtutis & aliarum doctrinam ex Ethico Philosopho, qui voluerit, repetat. At in Poëtis variè disseminata illius solùm præcepta attendat. Primùm ergo quicquid homini acciderit, ferendum esse docent:

— ἔοικε δὲ θνητὸν ἐόντα / πάντα φέρειν, ὅσσ' ἂν ἐσθλὰ διδοῖ Θεὸς, ἠδ' ἀλεγεινά. — *— Decet mortalem / Omnia ferre siue bona dederit Deus, siue mala.* inquit Calaber:

τὸ φέρειν ἐκ Θεοῦ καλῶς — *Quod à Deo constitutum est, id rectè*

— φέρειν χρή. — *— Decet ferre.* ait Sophocles:

τὸν ἀνδρ' ἔφυ ἄριστον, καὶ τἀγαθὰ / καὶ τὰ κακὰ δεῖ δύναντα γενναίως φέρειν. — *Viro verè generoso tum bona / Tum mala, si lapsus fuerit, fortiter sustinenda sunt.*

ait Menan-

ait Menander. At Philemon:

ἐν τούτῳ ἀνὴρ γὰρ ἐστὶν ἀνδρὸς διάφορος
ἐν τῷ τό, τε κακὸν τῷ φέρειν καὶ τἀγαθόν.

In hoc enim vir viro præstat
Quod & bonum & malum benè ferat.

Vos, qui hæc auditis, patimini me apiculas imitari, quæ non integros flores excerpunt, sed mellificum illum succũ ebibunt, id est, vel minimam florum portionem. Ita dum hæc γνωμολογικὰ Poëtarum percurro, nihil aliud quàm summis vestigijs nec fixo pede percurro, ad ipsos tantùm fontes digitum intẽsurus, quò sitim suam restinguere qui volet illis penitus se proluat. Pergamus tamen aliquantulum in hac FORTITVDINE Poëtica. Calamitates fortiter tolerandas superiora quidem docebát, sed confusè, cum ijs quæ prosperè succedunt, in quibus ferendis non minus quàm in aduersis virtus illa elucescit. Nunc de calamitatibus seorsim, sed riuulum vnum aut alterum de tanto Oceano deductum,

ἀνδρὸς γὰρ πινυτοῖο, καὶ ἄλγεα πόλλ' ὑπομένειν
τλῆναι ὑπὸ κραδίῃ περὶ φρεσὶ μάλ' ἀνέχεσθαι.
Ἴσχει λύπην καὶ βλάβην ἐξαμύνας

Viri prudentis est multos licet grauesq́ dolores
Ferre forti animo, neq́ mœrorib. concuti. ait Calaber;
Res ferto acerbas atq́ damna fortiter.

ait Menander. Quid illa Venusini Lyrici:

—viuite fortes
Fortiaq́ aduersis opponite pectora rebus:

Et, *Rebus angustis animosus atque*
Fortis appare. nónne Politico homini rectè præcipiũtur? Sed audite quo pacto hominibus illa FORTITVDO contingat. Dei nimirum munere:

κεῖνται δ' ἀλκὰ διὰ δαίμονα ἀνδρῶν.

Fortitudo mortalium à Deo est. inquit Pindarus.

Ergo non acquiritur cõsuetudine illius habitus, vt voluit falsò Aristoteles. Verè enim & piè noster Pindarus à Deo esse illam prædicat, & vos sanè, ni fallor, hæc nunquam legistis: alioqui cur vestris conuitijs tam miserè nostra Poëtica proscinderetur? Audite plura vestræ inscitiæ testimonia. Ille chorus Euripideus cùm speraret victoriam futurã penes Athenienses in iusta causa pugnantes contra Thebanos, cùm hæc pronunciat:

Ζεύς μοι ξύμμαχος, οὐ φοβοῦμαι,

Iupiter mihi auxiliator, non metuo:

quo ore nisi planè diuino loquutus vobis videbitur? Quid illum alibi apud eundem Euripidem dicentem

— Ἡ ῥώμη οὐδὲν φέρει
Βροτοῖσιν, εἰ μὴ ὁ θεὸς συμφέρον τ' ἔχει.

Fortitudo nihil prodest
Hominibus, nisi Deum opitulantem habuerit.

an nugatorem (quales vos esse Poëtas proteruè iactatis) redolere existimabitis? Cùm Seneca dicit:

Nulla vis maior pietate vera est, nónne conuincit perutilem esse Poëticam, quæ tam pia & sancta nobis præcepta fortitudinis suppeditet? At Homeri nostri penè non sine flagitio eram oblitus, qui fortitudinem bellicam Dei auxilio indigere prædicat his verbis:

—Οἷσι πατὴρ Ζεὺς κῦδος ὀπάζει
κείνων τοι πάντων βέλε' ἅπτεται, ὅστις ἀφήῃ,
Ἢ κακὸς, ἢ ἀγαθὸς, Ζεὺς δ' ἔμπης πάντα ἰθύνει,
Ἐχθροῖς δ' αὔτως πᾶσιν ἐτώσια πίπτει ἔραζε.

Quibus pater Iupiter gloriam concedere vult,
Illorum omnium tela tangunt, quisquis illa mittat
Siue ignauus, siue fortis, cùm à Ioue omnia dirigantur
Hostium tela contrà irrita humi decidunt.

Cui loco similis est ille alibi cûm dicit:

Ἀλλ' αἰεί τε Διὸς κρείσσων νόος ἠέπερ ἀνδρῶν,
Ὅς τε καὶ ἄλκιμον ἄνδρα φοβεῖ καὶ ἀφείλετο νίκην,
Ῥηϊδίως, ὅτε δ' αὐτὸς ἐποτρύνει μάχεσθαι.

Semper mens Iouis præstantior est hominum mente,
Qui & fortem virum terret, & ei eripit victoriam.
Facilè aliquando verò ad pugnandum incitat.

Quid aliud, quæso, hæc docent quàm frustrà proprijs niti viribus mortales, nisi illas diuinum auxilium fulciat, & sustentet? Et vos Poëtas tam piè loquutos, tam impudenter ex Rebuspublicis eijcietis? At si æquitatis nostræ ratio vlla habeatur, vobis è vestigio illarum clauus manibus excutietur, qui tam necessarios & vtiles doctores illis inuideatis. Egimus de FORTITVDINE. Sequitur TEMPERANTIA, qui habitus circa voluptatem Veneream & alimentarem occupatur: viro Politico tã digna virtus, quàm quæuis alia. Illius præcepta numerosa sunt ac penè infinita sparsim in Poëticis voluminibus. Nos pro nostri instituti ratione pauca delibemus. Primùm qualis & quanta est illa laus temperantiæ in Menandri Monostichis cùm dicit:

Ταμιεῖον ἀρετῆς ἐστι σωφροσύνη μόνη.

Est temperantia sola virtutis penus.

An non hoc est ad illam amplectendam maximum incentiuum? Itaq;

Δώρημα κάλλιστον θεῶ,

Pulcerrimum Dei donum, illam appellat Euripides: quaidem, vt vult Plutarchus, vel Menander, vt Stobæus, οὐδὲν πρεσβύτερον nihil præstantius aut antiquius esse pronunciat. Quid illud Flacci?

Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas,

nónne egregium vobis temperantiæ preceptum videtur? Eodem spectant illa Anaxandridæ:

Μηδέποτε δοῦλον ἡδονῆς σαυτὸν ποίει·
Λάγνον γυναικός ἐστιν, οὐκ ἀνδρὸς τόδε.

Nunquam seruum voluptatis te facito,
Libidinosæ mulieris est hoc, non viri.

Iam specialiùs ista consideremus. Temperantia tum in Venerea tum in alimentari voluptate versatur: Illa propriè Castitas, & Pudicitia, hæc Abstinentia & Frugalitas dici potest. De castitate quàm optimè Phocylides vetat:

Μήτε γαμοκλοπέειν, μὴ ἄρσενα Κύπριν ὀρίνειν,

Neq́ furtiuis nuptijs vacare, neq́ Venerem obscœnam exercere.

Et alibi: Μηδέ τις ἀμνήστευτα βίῃ κούρῃσι μιγείη,

Nequis sine desponsatione violenter puellis misceatur.

Rursus. Μηδ' ὑβρίσῃς γυναῖκα ἐπ' αἰσχυντοῖς λεχέεσσι.
Μὴ παραβῇς εὐνὰς φύσεως ἐς Κύπριν ἄθεσμον.
Μηδ' ἐς ἔρωτα γυναικὸς ἅπας ῥεύσῃς ἀκάθεκτον.
Οὐ γὰρ ἔρως θεός ἐστι, &c.

Neq́ infamia affice vxorem per turpes lectos.
Neq́ transcendas naturæ metas Venere illicita.
Neq́ amore mulieris totus diffluas perdito,
Non enim amor Deus est.

In eius porrò temperantiæ laudem exclamat Chorus Euripideus:

Φεῦ φεῦ, τὸ σῶφρον ὡς ἁπανταχοῦ καλὸν
Καὶ δόξαν ἐσθλὴν ἐν βροτοῖς κομίζεται.

Papæ! Pudicitia vt vbiq́ honesta
Et gloriam bonam apud mortales acquirit.

Ex eadem temperantia laudatur Hippolytus ab eodem Euripide, vt meminit Stobæus. Tempus me deniq; deficiat antequàm hunc locum, si omnia Poëtarum abdita perscrutari velim, planè absoluero. Pergamus ad Frugalitatem quàm varijs itidem locis Poëtica commendat. Audi enim Palladam apud Stobæum:

Γαστέρα μισεῖ θεὸς, καὶ βρώματα γαστρός·
Εἵνεκα γὰρ τούτων σωφροσύνη λύεται.

Ventrem odit Deus, & epulas ventris:
Horum enim gratia temperantia soluitur,

Quàm

Quàm fit autem vtilis, ex contrarij vituperatione docet Crates, cùm dicit:

Ὅστις δὲ μὴ γαστρὸς κρατεῖν ἐπίσταται,	*Quicunq; ventri imperare nescit,*
Οὗτος τὰ πλεῖω τῶν κακῶν ἔχει κακά.	*Hic plura mala malis coaceruat.*

Hinc est quod tam Satyricè in *Luxuriam* Poëtæ nostri, Lucanus, Iuuenalis, Statius, Horatius & alij penè omnes inuehuntur. Pereant ergo quantumuis crassi illi & verbosi tot Philosophorũ Academicorum, Peripateticorum, Stoicorum cõmentarij: vnica Philosophia Poëtica nobis ad temperantem vitam sufficit. Succedit LIBERALITAS, & Magnificentia: quæ duo cùm de vno tantũ habitu intelligantur, tamen subiecta materia differunt, quòd illa in parua vel mediocri, hæc in magna diuitiarum possessione versatur. Iam si multùm interest Reip. nequis re sua malè vtatur, quis dubitat quin Politici homines hac virtute maximè instructi esse debeant, vt ritè bona sua administrent, nequid inde & ipsis & Reipub. damni importari possit? Videamus ergo vt hunc habitum doceat quoq; Poëtica. Sed quia antequam vllus illum exercere possit opib. eum affluere oportet, videndum est primùm, vt eas acquirat. Cùm autẽ Modus rerũ omniũ sit optimus, hunc in diuitiarũ acquisitione obseruari iubent Poëtæ. Audite enim Menandrum:

κρεῖττον γάρ ἐστιν, ἂν σκοπῇ τις κατὰ λόγον	*Satius est si quis consideret, vt par est*
μὴ πολλ' ἀηδῶς, ὀλίγα δ' ἡδέως ἔχειν	*Non multa iniucundè, sed pauca iucundè possidere*
πενίαν τ' ἄλυπον μᾶλλον ἢ πλοῦτον πικρόν.	*Et paupertatem sine molestijs potiùs quàm diuitias acerbas.*

Volunt etiam iustè comparari. Vt Phocylides:

μὴ πλουτεῖν ἀδίκως, ἀλλ' ἐξ ὁσίων βιοτεύειν.	*Ne ditescas iniustè, sed ex iustè partis viue.* Sic Euripides:
ἀλλ' οὖν δὴ μὴ κτῶ χρήματ' ἐν δόμοις κακῶς	*Ne comparato per nefas vllas opes*
χρόνον πλέον γ' οὐ μίμνειν τὰ δ' ἀδίκως	*Has si manere vis in ædibus diu.*
οἴκοις ἰσελθόντ' οὐκ ἔχει σωτηρίαν.	*Nam per nefas quæsita salua non manent.*

Volunt etiam honestè acquiri: vt Hesiodus:

μὴ κακὰ κερδαίνειν· κακὰ κέρδεα ἶσ' ἄτῃσι.	*Turpia lucra fuge, nam sunt æqualia damnis.* Et Antiphanes:
καλῶς πένεσθαι μᾶλλον, ἢ πλουτεῖν κακῶς,	*Potius est honestè pauperem esse, quàm diuitem malè,*
τὸ μὲν γὰρ ἔλεον, τὸ δ' ἐπιτίμησιν φέρει.	*Illud enim misericordiam, hoc reprehensionem meretur.*

Acquisitas diuitias præterea studiosè conseruari volunt, vnde illud Nasonis:

Non minor est virtus, quàm quærere, parta tueri. Et illud Plautinum perelegans:

Qui homo maturè quæsiuit pecuniam, Nisi eam maturè parsit, maturè esurit.

& alia huiusmodi quæ de industria prętermitto. Docent etiam rationem bene & frugaliter illis vtendi, quod in pręcedenti virtute aliquantulum attingebamus: sed peculiariter sub titulo Temperantię, nunc generaliùs loquimur de Parsimonia, cuius aurea sunt in Poëtis præcepta. Inuidiosa vetustas Cratetis hymnum in Frugalitatem nobis abstulit, sed eius fragmentum extat satis luculentum in illis verbis apud Iulianum Imperat.

χαῖρε θεὰ δέσποινα σοφῶν ἀνδρῶν ἀγάπημα	*Salue Dea domina, sapientibus viris amica*
εὐτελίη κλεινῆς ἔγγονε σωφροσύνης.	*Frugalitas, inclyta filia Temperantiæ.*

Deam quidem appellat, quod duriusculum teretibus Christianorũ aurib. videbitur, sed hoc in Ethnico facilè tolerari anteà satis disputauimus. Vtut sit, elegans illud εὐτελίας encomiũ satis docet, rem tam prẹstantem seriò esse cuiuis amplectendam. Adde Euripidem qui εὐτελίαν σοφῶν τινα καὶ ἀρίστων βουλευμάτων διδάσκαλον sapientium & optimorum consiliorum magistram appellat. Flaccus verè aureè illam *Mediocritatem aureã* vocat. Sed hæc eum tantùm, qui bona possidet & ijs vtitur: Liberalitas autem & Magnificentia alios spectat: illa propriè muneraria, hæc sumptuaria impræsentiarum dicatur. Et quomodo, & erga quos, exercendæ sint, nulli meliùs quàm Poëtæ perdocent. Illud Phocylidis,

μηδ' ἀναπολὺς γίνεται πικρὸς ἀνδρὶ πένητι,	*Nunquam creditor acerbus sit viro pauperi.*

Illud, inquam, quæso quàm est humanitatis Christianæ plenum? Quid verò illud Theognidis:

αἰτοῦσι δ' ἀγαθοῖς ἀνδράσι δίδου, *Petentibus viris bonis dato:* nonne probè monet habendam esse eorum rationem in quos liberalis ac munificus esse volueris? Et hoc præceptum maximi omnino est momenti, & quod vnicum in tota illa doctrina, quam quærimus, sufficere posse videatur. Sed pergamus. Idẽ Phocylides quo spiritu nisi pio loquutus vobis censebitur, cùm dicit:

πλοῦτον ἔχων σὴν χεῖρα πενητεύουσιν ὄρεξον	*Si diuitias possides, tuam manum pauperib. porrige*
ὧν σοι ἔδωκε θεός, τούτων χρήζουσι παράσχου.	*Quæ dedit tibi Deus, de his egentibus præbe.*

O vocem non Milesio, sed Christiano Philosopho dignissimam! Et vos in damnanda Poëtica pergitis, quæ tã pios gerit spiritus? Et vos tandem aliquando tantæ impudentiæ non pudebit? Iam eadem in amicos eandem munificentiam (quod penè oblitus eram) exhiberi vult, atq; adeò eam immortalem esse prædicat: idq; vel solus Martialis (non tantæ alioqui apud me autoritatis ac pleriq; alij)

Extra fortunam est quicquid donatur amicis, Quas dederis, solas semper habebis opes.

Hác partem copiosissimè Seneca Philosophus in libris de Beneficijs persequitur. Sed quorsum tot verbis opus est in ijs, quæ breuiore orationis gyro satis superq; complecti potes? Nolunt Poëtæ illa verbositatis mole studiosorum virtutis hominum ingenia obrui, vtpote quam in ipsa actione potissimùm versari intelligant. Non ergo de virtutibus phaleras illas declamatorias instituunt, sed paucis illa officij, vel, vt cum Panætio loquaris, πρακτικὸν præcepta perstringunt. Alios ornatus compta satis per se virtus non postulat, & quam nudam sese tibi exhibentem non amplecteris, ea quoq; ratione vestitam omnino repudiabis. Hoc ergo magis in Poëtis nostris mireris qui nudam illam, simplicem & Laconicam docendi viam insistunt, cùm tamen nihil prætermittant quòd ad honestè ac probè viuendum conducibile esse possit. Sed ad rem. Illa liberalitatis præcepta sordes auaritiæ satis videntur detegere, si eadẽ est, vt est, virtutis & vitiorum doctrinæ ratio, sed & speciatim illas quoq; optimè persequitur Poëtica, dum eam damnat & ab ea homines deterret, quæ si hûc omnia congerere voluero, quando me peroraturum existimatis? sed per transennam audite paucula:

Ἡ φιλοχρημοσύνη μήτηρ κακότητος ἁπάσης, *Auaritia mater est vniuersæ nequitiæ,* inquit Phocylides. Apollodorus quoq; φιλαργυρίαν τὸ μέγιστον τῶν κακῶν caput malorum, & Claudianus *primã matrem scelerum* appellant. Quæ ad deterrendos ab hoc vitio homines planè sufficiunt, & si plura pluribus locis apud Poëtas obseruari possint, quæ in teterrimã istã generis humani labẽ nõ minùs animosè, quàm verè iactant. Videte, quęso, quales nos fructus ex Poëtica decerpimus, & lubenter vobiscum communicamus, vt quos hactenus negligentia & maleuolẽtia vestra fastidistis, iam diligentia & beneuolentia nostra illos aliquantulum degustetis, qui si vobis non sapiant, vitioso palato & stomacho omninò vos pronuncio. Pergamus ad MAGNANIMITATEM. Hæc virtus circa honorem & gloriam versa-

verſatur,quem præcipuum imò vnicum virtutis ſcopum ſtatuunt Philoſophi: imò hanc virtutẽ virtutum omnium ornamentũ prædicant. Enimuerò accuratiùs hac de re non diſputo,an alius ſit aut debeat eſſe virtutum finis, quàm gloria: ſiquidem fateor nobis Chriſtianis alio eſſe collimandum,ad Dei videlicet gloriam & laudem,cuius ſolius ſtudio ad virtutem incitari nos oportet,neglecta noſtrûm ipſorum exiſtimatione, quâ nos tranſuerſi rapti planè ab illo ſcopo aberramus. Poſſumus tamen craſſiuſculè iſta proponere & ex vulgari humanarum actionum vſu. Eſt enim perpetua virtutis comes gloria,quæ licet potiſſimùm nobis quærenda non ſit, tamen quia ab illa diuelli non poteſt,tangi nos etiam aliquo huius ſtudio omnino abſurdum non eſt, modò in ea ſolùm non acquieſcamus, ſed quaſi perfunctoriè & aliud quodammodo agentes eam complectamur. Et ſanè eius ratio nonnulla habenda eſt, ſed moderata: illud quidem ne in puſillanimitatem,hoc ne in ambitionem delabamur, quæ vitioſa tum ex defectu,tum ex exceſſu iudicari poſſunt. Magnanimitas itaq; Poëtica aut contemnere,aut amplecti honorem & gloriam præcipit. Et contemnere quidem varijs de cauſis, quarum nonnullas breuiter attingemus. Phocylides piè monet,ne quis ob proprias dotes nimiùm ſuperbiat,vt aut propter ſapientiam,aut vires,aut diuitias: ſiquidem vnicus Deus hæc iure ſibi vindicet. Audite eum loquentem:

Μὴ γαυροῦ σοφίῃ, μήτ' ἀλκῇ, μήτ' ἐνὶ πλούτῳ.
Εἷς θεός ἐστι σοφός, δυνατὸς ἅμα, καὶ πολύολβος.

Sapientiam ne iacta,neq; vires,neq; diuitias.
Vnus Deus eſt ſapiens,potens,& multifariam diues.

Quàm rectè, quæſo,his verbis nimia magnanimitas hominum compeſcitur? ſiquidem ſoleant pleriq; ex ijs gloriam aucupari,quæ cùm propriè ſolius ſint Dei,tamen quaſi ſua neq; aliunde accepta,ſed propria induſtria comparata,venditant. Sanè breuis ille anfractus latiſſimè extenditur,& hoc quiuis veſtrûm ſatis apud ſe poteſt expendere. Iam verò cùm Poëtæ eorum fortunam ſpectant,qui magnis honoribus potiti, varijs tamen calamitatibus obnoxij ſunt,mouere ſolent alios ne ea capeſſant,vnde tot illis creari poſſunt pericula. Vnde Naſo:

Crede mihi, bene qui latuit,benè vixit, & intra
Fortunam debet quiſq; manere ſuam. & pòſt:
Tu quoq; formida nimium ſublimia ſemper,
Propoſitiq; memor contrahe vela tui.
Viue ſine inuidia, molleſq; inglorius annos
Exige, amicitias & tibi iunge pares. Et alibi:

Vſibus edocto ſi quicquam credis amico,
Viue tibi,& longè nomina magna fuge.
Viue tibi,quantumq; potes prælustria vita:
Sæuum prælustri fulmen ab arce venit. Et Seneca:
Humili loco,ſed certa ſedet
Sordida paruæ fortuna domus:
Altè virtus animoſa cadit.

Et hæc quidem ſalutaria ſunt præcepta,ac qui illis honoribus publicis carere potuerit ſine vllo ſuo aut Reip. (cui nos etiam natos Plato nouerat) detrimento,ſanè longè feliciorem vitam tranſiget. Quia tamen obſeruari non poſſunt ex illa Platonis voce,quam perſtrinximus,videndum eſt vt eos qui hanc honorum molem à ſe amoliri nõ poſſunt,inſtruat quoq; noſtra Poëtica. Qui eam ergo,ſiue generaliùs aliquam,gloriam affectant, diſcant à Poëtis, quæ via illis ſit inſiſtenda. Primùm ergo Virtutem ijs amplectendam docent: nam,vt ait Zenodotus,

Κηρύσσεται ἀεὶ ἡ ἀρετή· κακὸς δ' ἀνὴρ
Σιγηλὸν ἔσχε ζῶν τε καὶ θανὼν βίον

Celebratur ſemper virtus,Improbi autem
Silentio obruitur viuentis & defuncti vita.

Alij ex fortitudine gloriam captandam proponunt. Rectè ergo Homerus noſter militi dicet:

Ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ

Fortis eſto,vt quis poſterorum te laudet.

Quò pertinet illud Theognid.

—Ἀρετῆς δὲ μέγα κλέος οὔποτ' ὀλεῖται
Αἰχμητὴς γὰρ ἀνὴρ γῆν τε καὶ ἄστυ σαοῖ

— Virtutis autem ingens gloria nunquam peribit.
Vir enim pugnando fortis,agros & ciuitatem defendit.

Longè verò elegantiſſima illa Thebani Lyrici:

Τιμὰ δ' ἀγαθοῖσιν ἀντίκειται·
Ἴστω γὰρ σαφές, ὅστις ἐν
Ταύτᾳ νεφέλᾳ χάλα —
ζαν αἵματος πρὸ φίλας
Πάτρας ἀμύνεται,
Λοιγὸν ἀμύνων ἐναντίῳ στρατῷ
Ἀστῶν, γενεᾷ μέγιστον κλέος αὔξων
Ζώων τ' ἀπὸ καὶ θανών.

Honor fortibus propoſitus eſt.
Sciat enim perſpicuè,quiſquis in
Iſta (belli) *nebula grandi —*
nem ſanguinis pro chara
Patria fundat,
Hoſtem vincens contrario exercitu
Ciuium generi maximam gloriam ſe augere
Seu ſuperſtes manſerit,ſeu occubuerit.

Sunt & alia magnanimitatis argumenta,vt ex eruditione,iuſtitia,frugalitate,labore,& rebus arduis ac difficilibus: ſed quorſum ego tot gazas ventilauero? Adite ipſos eoſdem theſauros, & diuites illas arculas Poëtarum excutite, equidem non dubito quin maiora expectatione veſtra reperturi ſitis. Dicebam moderatam iſtam magnanimitatem requiri ne in Ambitionem decideremus,quam meritò Poëtica etiam volumina proſcindunt. Audite Iocaſtæ verba ad Eteoclem filium apud Euripidem:

Τί τῆς κακίστης δαιμόνων ἐφίεσαι
Φιλοτιμίας παῖ; μὴ σύγ'· ἄδικος ἡ θεός
Πολλοὺς δ' ἐς οἴκους καὶ πόλεις εὐδαίμονας
Εἰσῆλθε, κἀξῆλθ' ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν χρωμένων.

Quid peſſimam Deorum amplecteris
Ambitionem, ô fili? Ne facias. Iniuſta hæc Dea
Multas in domos & ciuitates felices
Introgreſſa,& egreſſa eſt cum pernicie vtentium.

Quod Deam appellat id duriùs facit,quàm vt mea excuſatione emolliri debeat: ſed factum eſt ex veterum illorum conſuetudine qui affectibus humanis in abſtracto conſideratis,hanc diuinitatem tribuere non verebantur. Hic tamen ex illis verbis fructus excerpi poteſt,quod deterrimum illud ambitionis vitium inſectantur: itaq; illam alibi Euripides *δεινὸν κακόν, graue malum*, & Pindarus *ἄλγος ἱμερτὸν* appellant. In Ambitione continetur Superbia: quæ quàm ſit damnabilis ex eo ſatis docent Poëtæ quòd eam Deo exoſam clamitent. *Ζεὺς γὰρ μεγάλης γλώσσης κόμπους Ὑπερεχθαίρει.* *Iupiter ſuperbæ linguæ iactantiam Odit.* inquit, Sophocles. Et Euripides:

— Τῶν φρονημάτων
Ὁ Ζεὺς κολαστὴς τῶν ἄγαν ὑπερφρόνων.

Animorum
Iupiter vindex eſt animis ſuperborum.

Et Seneca: *Dominare tumidus, ſpiritus altos gere:* *Sequitur ſuperbos victor à tergo Deus.*

Nunquid putatis hæc viro Politico commodè ac vtiliter præcipi? His ego ſanè doctoribus fortunatas futuras Reſpublicas cum Platone probè intellecto, auguror, ſi eos illarum moderatores diligenter audierint. Veniamus ad CLEMENTIAM & Seueritatem. Quæ virtus eidem, quem iam informamus,viro Politico non ſolùm in priuatis, ſed etiam in publicis negotijs apprimè eſt neceſſaria. Eius itaq; præcepta hauriat à Poëtis. Illi ſiquidem docent quatenus illa virtute ſit vtendum,quibus in rebus,à quibus & in quos vſurpanda. Hic verò campũ feraciſſimum, & lætiſ-

firmas segetes ostentat Poëtica, in quibus omnino demetendis si desudauero, tempus antè me deficiat, quàm extremos falcos attigero. Ergo manipulum vnum aut alterum tantùm, quasi de mercibus segmen præcidaneum, colligamus & ostentemus. Hæc ergo virtus in iræ moderatione occupatur, quæ cùm periculosissima & insana quædam sit perturbatio videndum est, vt ab ea nobis prudenter caueamus, frænisq; iniectis eam ita coërceamus vt illa nobis, nō nos illi obsecundemus. Quod si assequimur de Clementia tutò possumus gloriari. Rectè itaq; Poëtæ nostri hoc passim monent, vt iram moderemur. Sic Menander:

Ἄνθρωπος ὢν γίγνωσκε τὴν ὀργὴν κρατεῖν.	*Quum sis homo, iræ temperare noueris.* Et alibi,
ὀργῆς ἀλογίστου κρατεῖν	*Iram rationis inſciam refrenare*
Ἐν ταῖς ταραχαῖς μάλιστα τὸν φρονοῦντα δεῖ.	*In perturbationibus maximè ſapientem oportet.*

Hæc & similia ad excessum iræ moderandum si extant, tamen putidam illam Stoicorum ἀπάθειαν Poëtæ (quod sciā) non agnoscunt, siquidem illius etiam vsum concedunt vt in iniurijs: vnde Sophocles apud Stobæum:

Σὺν τῷ δικαίῳ μέγ' ἔξεστι φρονεῖν	*Licitum eſt animoſum eſſe, modò id iure fiat.*

Quo pertinet illa cohortatio Sosiphanis:

Νῦν σοι πρὸς ὄψιν θυμὸς ἀνθείτω, γέρον,	*Nunc in facie tibi ira effloreſcat, ô ſenex,*
Νῦν δεῖ δ' ὀργὴν, τὴν δίκης ἰδεῖν χάριν.	*Nunc iraſci conuenit iuſtitiæ gratia.*

Deponendam esse tamen iram Euripides eleganter dicit, his verbis:

Ὥσπερ δὲ θνητὸν καὶ τὸ σῶμ' ἡμῶν ἔφυ,	*Vt mortale eſt corpus noſtrum*
Οὕτω προσήκει μηδὲ τὴν ὀργὴν ἔχειν	*Ita decet neq; iram habere*
Ἀθάνατον, ὅστις σωφρονεῖν ἐπίσταται.	*Immortalem, eum qui ſapere nouerit.*

Ex iræ autem moderatione, nascitur CLEMENTIA, ex intensione, SEVERITAS. Illa ignoscit, hęc vlciscitur. In vtraque porrò modus obseruandus, ne illa in Misericordiam (ex Senecæ sententia) hæc in crudelitatem degeneret. Vtramq; in præcedentibus gnomis complexi sumus, primam in primis, secundam in sequentibus. Proinde diutiùs hîc nos immorari non oportet. Neq; enim in ijs repetendis, quæ alij ante nos diligenter collegerunt, superuacaneā meam diligentiam ostentare volo. Transeamus ad INTEGRITATEM, quæ in Veritatis studio versatur. Ea hominē Politicum præditum esse maximè decet, vtpote quæ omnib. reliquis virtutibus quodammodo famuletur: quid dico famuletur? imò omnino imperet. Illa est, quam eleganter Menander θεῶν ὁμόσκηνον, μόνην θεοῖς συνδιαιτωμένην, conciuem & contubernalem Deorum appellat. Hic pluralitas Deorum ritè potest intelligi, cùm & Angelos ipsos Spiritus Sanctus Deos nuncupet. Hanc eandem ἀρχὴν μεγάλης ἀρετῆς magnæ virtutis principium vocat ille apud Plutarchum. Itaq; eius studium planè est amabile, quam θείαν πάγκαλον Callimachus apud Stobæum prædicat. Illud porrò commendat Menander his verbis:

ἀεὶ κράτιστόν ἐστι τἀληθῆ λέγειν,	*Eſt tempore omni vera proloqui optimum.*
Ἐν παντὶ καιρῷ τοῦτ' ἐγὼ παραινέσω,	*Hoc facere adhortor, quippe quòd ſit roboris,*
εἰς ἀσφάλειαν τῷ βίῳ πλεῖστον μέρος.	*Securè ad æuum tranſigendum, maximi.*

Idem monent alij, cùm Mendacium insectantur: vt Homerus noster sub Achillis persona:

ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσιν	*Illum peius Orci limine odi,*
ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ εἴπῃ.	*Qui aliud in animo occultat, aliud loquitur.*

Sed hæc vt κράσπεδον τοῦ ὑφάσματος & texti fimbrias accipite. Subsequitur POPVLARITAS, virtus maximè politica, vt ex ipso nomine potestis conijcere: quam Facilitatem appellat Terentius, & ea nihil esse homini melius testatur. Hæc nos humanos nimirum, id est, φιλανθρώπους, & in mutuis συνουσίαις & familiarib. congressibus acceptos & amabiles efficit. Varia itaq; huius præcepta, & ferè vsq; ad fastidiū (si rei tam vtilis fastidiū generari potest) Poëtica nobis exhibet, dum nos nunc in supplices, nunc in hospites, nunc in peregrinos, in calamitosos, in pauperes, & alia huiusmodi, humanitatis exercendæ admonet. Audi diuinum Homerum:

ἀντὶ κασιγνήτου ξεῖνός θ' ἱκέτης τε τέτυκται	*Loco fratris hoſpes atq; ſupplex eſt*
ἀνέρι, ὅς τ' ὀλίγον περ ἐπιψαύῃ πραπίδεσσιν.	*Viro vel mediocriter prudenti.*

Audi Euripidem:

μὴ σκυθρωπὸς ἴσθ' ἄγαν πρὸς τοὺς κακῶς	*Ne nimium ſeuerus atq; durus eſto erga eos, qui malè*
πράσσοντας ἄνθρωπος γεγώς.	*Rem ſuam gerunt, cùm homo ſis.*

In conuersationibus etiam maximè versatur, vt diximus, hæc popularitas, quę ad societatē & amicitiam fouendā potissimùm conducit. Eius locos huc commodè transferre non possumus, propter intricatam nimis illorum congeriē. Et nos vobis omnia præmansa in os daturi non sumus. Itaq; & de VRBANITATE germana POPVLARITATIS copiosiùs non dicemus, tum præfata de causa, tum quia ad grauiores disputationes pergimus. Pergamus ergo ad IVSTITIAM. Huc velociter contendebā, gaudeo cursum meum hactenus non elusum. Hîc vos nimirum paulò vehementiùs exagitabo: siquidem IVSTITIÆ præcepta & totam deniq; doctrinā, vos qui Poëticā perosi iura tractatis ciuilia, &, si Dijs placet, in vsum quoq; (abusum penè dixeram) reuocatis, nusquā quàm in verbosis vestris cōmentarijs vultis cōtineri. Hinc vester ille fastus, hinc illa vestra arrogātia, hinc vester illæ miseræ nostrę Poëticę cōtēptus, quasi illi, qui seriò hanc tractant, non delirare, sed insanire vobis videantur. Quid hoc rei tandē est? Quò vobis mētes? Vbi candor ille, aut amor in primariū rei literariæ studium? Deus meliora, quàm vt pertinacia vestra illum mihi saltē extorqueatis. *Non obtuſa adeò geſtamus pectora Vates.* Quid ita? Possumus enim, possumus illam quoq; virtutē nobis & meliore, id est, antiquiore iure vendicare. Non habemus, fateor, tricas illas forenses, sed habemus quantū viro bono ad bene, id est, iustè viuendum sufficit. Nec verò vestrum illud ius tolli intelligimus, sed nostrum quoq; contemni minimè patiemur: quanquam possumus dare populos, qui vestro illo careāt: qui nostro, nullum: siquidem nos puros tātùm iustitiæ fontes exhibemus, quib. vel ipsos rudes & imperitos homines Natura irrigauit. Sed hac de re aliàs fortasse copiosiùs disputabimus. Nunc hoc agamus, & doceamus nos quoq; IVSTITIÆ præceptis abundare. IVSTITIAM cum philosopho duplicem instituimus: alteram quidem Vniuersalem, Particularem verò alteram. Vniuersalis ea est de qua Poëta noster Theognis, ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή 'στι. *Iuſtitia in ſeſe virtutes continet omnes.* Eam Solon ille, quem Poëtam extitisse anteà probauimus, εὐνομίαν appellat, cuius effecta elegantissimè persequitur his verbis:

Εὐνομία δ' εὔκοσμα καὶ ἄρτια πάντ' ἀποφαίνει,	*Aequitas ſecundum leges modeſta & recta omnia parit,*
καὶ θαμὰ τοῖς ἀδίκοις ἀμφιτίθησι πέδας	*Et ſemper iniuſtis inijcit compedes,*
τραχέα λειαίνει, παύει κόρον, ὕβριν ἀμαυροῖ	*Aſpera mitigat, ſedat faſtidium, iniuriam repellit,*
αὐαίνει δ' ἄτης ἄνθεα φυόμενα	*Maliq; naſcentia diſperdit ſemina*
εὐθύνει δὲ δίκας σκολιὰς, ὑπερήφανα τ' ἔργα	*Corrigit ius prauum, elata opera*

πρηΰνει, παύει δ' ἔργα διχοστασίης. — *Mansuefacit, compescitq́ opera seditionis.*
νεῖκος δ' ἀργαλέης λύσσης χόλον, ἐστὶ δ' ὑπ' αὐτῇ — *Reprimit etiam acerbæ litis bilem: eiq́ subest*
πάντα κατ' ἀνθρώπους ἄρτια καὶ πινυτά. — *Omnis hominum & integritas & prudentia.*

Quæ lecta quomodo, quæso, vos afficient? Ego sanè cõtendo, nihil elegantius in vestris voluminibus reperiri. Sed de hac Iustitia passim in alijs virtutibus dictum est, cùm hæc sit omniũ reliquarũ norma, & quodammodo mater. Eius encomia videte in Orphei hymnis: vnde facilè intelligetis, quanti faciant Poëtæ nostri Iustitiã, vtpote quã laudibus efferentes doceãt, quo etiã in pretio à mortalib. habenda sit. Sed audite, q̃d de illa Hesiodus magnifice prædicet:

ἡ δέ τε παρθένος ἐστὶ δίκη Διὸς ἐκγεγαυῖα, — *Virgo est iustitia Ioue prognata,*
κυδρή τ' αἰδοίη τε θεοῖς, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι, — *Casta & veneranda Dijs cœlicolis,*
καί ῥ' ὁπότ' ἄν τίς μιν βλάπτῃ σκολιῶς ὀνοτάζων, — *Et quando quis ipsam læserit, obliquè iniuriam inferens,*
αὐτίκα πὰρ Διῒ πατρὶ καθεζομένη Κρονίωνι — *Statim apud Iouem patrem Saturnium sedens*
γηρύετ' ἀνθρώπων ἄδικον νόον, ὄφρ' ἀποτίσῃ — *Narrat iniustam hominum mentem, donec luat*
δῆμος ἀτασθαλίας βασιλήων, οἳ λυγρὰ νοεῦντες — *Populus peccata Regum, qui malè sentientes*
ἄλλῃ παρκλίνωσι δίκας σκολιῶς ἐνέποντες. — *Aliò deflectunt, iura obliquè interpretantes,*

Rogo vos per Numen Iustitiæ, vt hæc attentè consideretis. Videte, an opera in huiusmodi Poëtis euoluendis ludatur, qui nobis tantũ vitæ humanæ columen tam studiosè cõmendant. Quo enim argumento ad eam amplectendam vehementiùs incitari possumus, quàm cùm intelligimus, eam Numini assidere: vnde piaculum & nefandũ scelus sit, in eam vllo modo delinquere? Sic Clemens Alexandrinus docet, Pindarum rectè de ea sensisse, quòd σωτῆρα Δία συνοικοῦντα Θέμιδι seruatorem Iouem vnà cum Themide habitantem inducit, quasi Regem seruatorem iustum hoc modo interpretetur. Eam hominibus à Deo datam piè monet Hesiodus, his verbis Perseum suum affatus:

ὦ Πέρση, σὺ δὲ ταῦτα μετὰ φρεσὶ βάλλεο σῇσι, — *O' Persa, cæterùm tu hæc animo tuo repone,*
Καί νυ δίκης ἐπάκουε, βίης δ' ἐπιλήθεο πάμπαν. — *Et Iustitiæ quidem animum adijce, violentiæ verò obliuiscere.*
τόνδε γὰρ ἀνθρώποισι νόμον διέταξε Κρονίων — *Namq́ hanc hominibus legem disposuit Saturnius*
Ἰχθύσι μὲν, καὶ θηρσὶ, καὶ οἰωνοῖς πετεηνοῖς — *Piscibus quidem, & feris, & auibus volucribus,*
ἐσθέμεν ἀλλήλους, ἐπεὶ οὐ δίκη ἐστὶν ἐν αὐτοῖς. — *Se mutuò vt deuorent, quandoquidem Iustitia carent.*
ἀνθρώποισι δ' ἔδωκε δίκην, ἣ πολλὸν ἀρίστη Γίνεται. — *Hominibus autem dedit Iustitiam, quæ multò optima Est.*

Videte, vnde nos sanctissimum Iustitiæ fontem cum Poëtis deducamus: quod si vos idem præstatis, non tamen nostrum damnandum est studium, siquidem cum vestro consentiat. Quid ergo de nobis hac in parte cõqueramini? Dicebamus non ita pridem, Virtutis doctrinam verborum paucitate contentam: Id verò maximè in Iustitia obtinet, quod etiam primi vestri legislatores (Romanos intelligo) optimè obseruabant, sed crescente turbulentorum hominum & contentiosorum multitudine, breuitas illa maiorum in tantam loquacitatem euasit, vt hactenus finis nullus vestris apicibus, vt vocatis, & forensibus tricis factus sit; extincta nimirum æqui boniq; ratione à qua etiam ciuiles vestri nodi & subtilitates desciscere vt plurimum non verentur. At Poëtæ nostri amabilem illum Laconismum etiã in Iustitiæ, perinde atq; in aliarum virtutum præceptis hactenus retinuerunt. Hinc concisæ illæ, primùm Menandri:

τὸ μηδὲν ἀδικεῖν πᾶσιν ἀνθρώποις πρέπει — *Nemini iniuriam facere omnes homines decet.*

Hinc vos, aut ex alio simili loco, quales plurimi ex Poëtis proferri possunt, illas positiones,

Ius suum cuiq́ tribuere, alterumq́ non lædere, desumpsistis?

Quid illud in Monostichis? nonne pium existimatis?

δίκαια δράσας συμμάχου τεύξῃ θεοῦ. — *Si iusta feceris, opem feret Deus.*

Transimus etiam in Forum, & illi leges suas præscribimus, putà Iudici occinit Sophocles,

ἴσ' ἀντάκουσον, κᾆτα κρῖν', αὐτὸς μαθών. — *Vicissim audi, & deinde re cognita, iudica.*

Paria Euripides:

τίς ἂν δίκην κρίνειε, ἢ γνοίη λόγον — *Quis sententiam ferret, aut cognosceret causam,*
πρὶν ἂν παρ' ἀμφοῖν μῦθον ἐκμάθῃ σαφῆ; — *Antequam ab ambobus sermonem didicerit perspicuum?*

In hoc est tota iudiciorum ratio, vt æqualis disceptatoribus audientia præbeatur Hoc cùm fieri iubeant Poëtæ, an non vobis etiam digni videntur, qui à vestris cancellis forensibus non explodantur? Tantam autem huius Iustitiæ vim esse intelligunt Poëtæ nostri vt sine vlla προσωποληψίᾳ eam administrari velint. Hinc illud Euripidis:

νικᾷ δ' ὁ μείων τὸν μέγαν δίκαι' ἔχων. — *Vincit minor maiorem cum iustitia.*

Et hoc idem Sophoclis simile:

τοῖς τοι δικαίοις χὠ βραχὺς νικᾷ μέγαν. — *In causa iusta etiam breuis vincit magnum.*

Ergo iam respectu personarum, quibus ius administrari debet, quomodo id faciendum sit, ex Poëtis optimè cognoscimus, etiam vestra illa legum farragine destituti. Docent insuper Poëtæ, præcipitatam sententiam iudicis parum æquitatis plerunq; continere. Plerunq; dixi, quia hoc de grauioribus negotijs intelligo, in quibus celeritas iudicandi est periculosissima. Rectè ergo Euripides:

οὔ τι τὸ ταχὺ τὴν δίκην ἔχει — *Nequaquam celeritas iustitiam habet.* (Stobæum:

An non hæc vox iudicibus vestris apprimè videtur consentanea? Volunt etiam iustè omnia iudicari. Hinc ille apud

κρίνειν δίκαιον, μὴ τὸ συμφέρον, θέλε. — *Iudicare velis iusti respectu, non vtilis.*

Quàm bene ijdem iudices hanc vocem Theognidis vsurpabunt?

χρή με παρὰ στάθμην, καὶ γνώμονα τήνδε δικάσσαι — *Oportet me ad amussim & secundum rectam rationem hanc iudicare*
δίκην, ἶσόν τ' ἀμφοτέροισι δόμεν — *Causam, æquumq́ vtriq́ tribuere.*

Sic quoque illam Hesiodi:

—— διακρινώμεθα νεῖκος — *– Discernamus litem*
ἰθείῃσι δίκῃς, αἵ τ' ἐκ Διός εἰσιν ἄρισται. — *Rectis iudicijs, quæ ex Ioue sunt optima.*

Quæ tandẽ iudicia intelligit Hesiodus? Ego scio, illum Romana iura non nosse: scio etiã, illis temporibus talia nusquã extitisse: neq; vlla est gens, cui illa verbositas Romana placuerit. Hoc ego itaq; cõtendo, eos qui vel sola virtutũ doctrina Poëtica apprimè imbuti fuerint, hoc munere defungi posse. Dixi παράδοξον, sed quòd rationib. & argumentis suis non careat, vt nos aliàs docturos maiore cum otio spero. Illud verò vestrum planè absurdum, aliunde quàm è vestris libris doctrinã istam comparari non posse. Nam antequã illi essent, vnde petebatur? At hodie quidem propter inueteratum vsum & vulgarẽ, alio modo viui non potest. Nimirũ hoc est perniciosum συμβεβηκὸς, vt vocant: nã per se longè aliter res se habet. Excandescite, furite, insanite. Ego vestra non contemno, imò etiã amantissimè amplector: sed cùm vos nostra immeritò respuitis, id demum grauissimè fero, & insanam illam in vestris libidinem cæcumq; amorem

morem, hoc est, φιλαυτίαν, summa & iusta animi acerbitate sentio. Pudet me sanè vestræ malitiæ, sed vestræ inscitiæ miseret, qui priùs Poëticam nostram damnetis, quàm causis legitimis permoueamini, aut eius defensionem exaudieritis. Atqui monet te (ô quisquis es tam præceps & temerarius iudex) Aristophanes,

πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς ἂν δικάσῃς. *Iudicare noli, nisi parte vtraq; audita.*

Audientiam porrò illam non intelligimus perfunctoriam, sed cum iudicio, cum attentione, omni perturbatione vacuam. Quam si præstiteritis, nullius sententiam contra vos, quàm vestram ipsam postulo, & præter vestra iura, vos in vestra causa iudices admitto. Superest nobis virtus illa Διανοητικὴ PRVDENTIA, quæ in Poëtica nostra fusissimè tractatur, vt omnes omnium philosophorum thesauros longè superet. Eam Menander bonum maximum esse pronunciat, ἀγαθὸν μέγιστον ἡ φρόνησις ἐστ' ἀεί. Illam autem aliquando σοφίαν, aliquando τέχνην, aliquando γνώμην, aliquando πραπίδας metonymicè appellant, aliquando alijs vtuntur nominibus. Hanc robori optimè anteponunt. Itaq; Oppianus,

—— οὔτ' ἠνορέης, οὔτ' εἴδεος ἔπλετ' ὄνειαρ —*Neq; roboris neq; formæ est vtilitas*
τόσσον, ὅσον πραπίδων, ἀλλὰ δ' ἀτιμάζεται ἄφρων. *Tanta quanta prudentiæ: Robur autem sine prudentia inutile.*

Et Agathon: γνώμῃ πλέον κρατεῖσιν ἢ σθένος χερῶν *Prudentia manuum viribus præpollet.*

Elegantissimè eadem Sophocles:

—— οὐ γὰρ οἱ πλατεῖς —*Neque lati*
οὐδ' εὐρύνωτοι φῶτες ἀσφαλέστατοι, *Neq; fasti homines sunt firmissimi:*
ἀλλ' οἱ φρονοῦντες εὖ κρατοῦσι πανταχοῦ. *Sed prudentes plurimùm possunt vbique.*
μέγας δὲ πλευρὰ βοῦς ὑπὸ σμικρᾶς ὅμως *Nam & amplissim corporis bos, ab exigua tamen*
μάστιγος ὀρθὸς εἰς ὁδὸν πορεύεται. *Scutica, vt rectè in viam incedat, impellitur.*

Plurima sunt eiusmodi prudẽtiæ encomia apud Poëtas, quibus docemur, quanto studio rem præstantissimam prosequi nos oporteat. Sed vnde illam deriuant? Ab eodem, à quo reliquas, nimirum à Numine: vt Pindarus,

τὸ σωφρονεῖν ὁ Θεὸς δίδωσιν, οὐχ ὁ πλοῦτος. *Prudentiam Deus dat, non diuitiæ.*

Si dat Deus, ergo ab eo precibus petendam facilè concluditur. Sed quid pluribus? Nihil tam egregium, nihil tam salutare de hac virtute tradi aut præcipi potest, quod cumulatissimè Poëtæ nostri non præstiterint, adeò vt iure me affirmare posse censeam, sola illorum scripta ad rectam & sinceram virtutum non solùm theoriam, sed etiam praxin sufficere. Tædet me hactenus tam curiosæ diligentiæ in exhibendis vobis tam varijs Poëtarum locis, vt prauam illam de Poëtica opinionem exueretis. Porrò hæc iam virtus minus à me illustrabitur: satis est hæc paucula delibasse: vos ipsum adite Oceanum, & illinc plura abundantiùs haurite. Sed exhausto aliquantulum Ethico fonte, Politicum prætereà vobis reseremus, qui vobis fortasse suauissimi futuri sunt, esse saltem debebunt, nisi vos planè distorto ingenio Natura efformauit. At vos, vtvt fit, mea pro arbitratu vestro aut benignè aut malignè (quod potiùs auguror) audite: ego vt vobis assentiar, Poëticæ partes nunquam deseram. Frustra enim id vrgetis, illam nihil ad publicam rerum administrationem cõducere. Vidistis enim, quàm bene in Moralis Philosophiæ (qua instructum esse debere hominem politicum iam probauimus, & vos ipsi non inficiamini) doctrina versetur. Quæ sola argumenta superiorem me in ista causa faciunt, vt nullis alijs prætereà indigeam: sed vt abundare me iure & æquitate sentiatis, addo illam partem Philosophiæ, quæ Politica peculiari nomine dicitur, optimè à Poëtica edoceri. Illa Respublicas ita moderatur, vt si hanc partem attentiùs considerare volueritis, nõ solùm in meas partes pedibus & animis eatis, sed & vestræ inscitiæ miserè vos pudeat, aut saltem maleuolentia vestra ita apertissimè detegatur, vt nulla fides vestris calumnijs in posterum habeatur. Rogo vos per Deum Poëticæ & Politiæ, attendite. Primùm Respublicas constare ex subditis & ex magistratibus intelligitis: ἀναρχίαν enim illam ne Poëtæ quidem nostri agnoscunt, vt nos in Homero aliquoties annotasse memini. Subditos appellamus ciues, quatenus ciuitatem constituunt. Nam vt ait Euripides apud Stobæum:

αἱ πόλεις εἰσ' ἄνδρες, οὐκ ἐρημία. *Ciuitates viri sunt, non solitudines.*

Quales ergo ciues requirit Poëtica? Bene moratos, vt apud Plautum elegantiss. isti versus docent: *Quid id quod vidisti, vt munitum muro ubi visu' si oppidum? P. Si incolæ bene sunt morati, pulcrè munitum arbitror. Perfidia, & peculatus ex vrbe, & auaritia si exulant: Quarta inuidia, quinta ambitio, sexta obtrectatio, Septimum periurium. T. Euge. P. Octaua indiligentia, Nona iniuria, decimum, quod pessimum aggressu, scelus. Hæc nisi inde aberunt, centuplex murus rebus seruandis parum est.* O' egregiam & nunquam satis laudatam vocem! Quis meliùs vnquam ciues informauit? quis præstantiores, quis stabiliores ciuitatum munitiones vnquam vsquam excogitauit? Hic ergo hic Plautinus, hic Poëticus murus ciuitatum aheneus esto. Quàm benè Lycurgus, non carere muris vrbem, quæ viris esset non lateribus cincta pronunciasse dicitur. Sed nisi ciues illos Plautinos in Lycurgi sententia intellexeris, perituram nancisceris ciuitatem. Si quid est in vobis ingenij, vel quantumuis exiguum non hoc emolumentum ex poetica nostra in politicum hominem redundare percipitis? Quo vobis mentes? vt illud Cæci illius corpore vobis animo occæcatis occinam. Sed audite reliqua. Volunt prætereà Poëtæ ciues nostros patriæ esse studiosos, illiq; fidissimos. Itaq; Sophocles apud Stobæum:

οὔτ' ἂν φίλον ποτ' ἄνδρα δυσμενῆ χθονὸς *Nunquam equidem amicum virum eum, qui patriæ sit hostis,*
θείμην ἐμαυτῷ. *Comparabo mihi*

Volunt esse pacis studiosos, & eos qui ciuilibus bellis delectantur, oderunt: hinc Nestor Homeric.

ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος, *Inhumanus, impius, & ferus est ille,*
ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόεντος. *Qui bellum cupit in populo detestabile.*

Volunt laboribus occupari, vt otia malorum & vitiorum fomites sopiant. Hinc Euripides apud Stobæum,

ἀργὸς πολίτης οὗτος, ὡς κακός γ' ἀνήρ. *Idem est ociosus & malus ciuis.*

An imperitos vestræ illius publicæ administrationis sentiatis, qui talia præcipiant? iam subditos magistratibus obedientes esse iubent. Sic Euripides apud Stobæum:

πρὸς κέντρα μὴ λάκτιζε τοῖς κρατοῦσί σου. *Ne contra stimulos imperantium tibi calcitres.*

& alia innumera eiusmodi. Nolunt porrò exleges viuere. Et rectè Euripides:

οὐκ ἔστιν οὐδὲν κρεῖσσον ἢ νόμοι πόλει *Nihil est ciuitati præstantius, quàm leges*
καλῶς τεθέντες. *Rectè positæ.*

Sed leges frustra instituuntur, nisi etiam obseruentur. Inde Euripides:

παῦσαι· τὸ μὴ γὰρ σώζεται ... πόλεις *Desine: tum enim saluæ sunt ciuitates,*
τοῦτ' ἔσθ', ὅταν τις τοὺς νόμους σώζῃ καλῶς. *Cùm leges, vt decet, obseruantur.*

Hinc pendet illud Sophoclis in Phædra apud Stobæum:

ὁ γάρ

οὐκ ἂν ποτ᾽ ἐν τοιᾷδ᾽ ἂν ἀσφαλὴς πόλις,
ἐν ᾗ τὰ μὲν δίκαια καὶ τὰ σώφρονα
πόδ᾽ ὑπὸ πατεῖται.

Nunquam sanè tuta & secura esse potest ciuitas,
In qua ius & modestia omnis
Pedibus calcentur.

Et hæc paucula de ciuibus & subditis. Quid de Magistratibus? Eos in Repub. necessarios docet illud prouerbiale Poëticum: ποιμένος οὐ γὰρ ἐόντος ὄιων ὄφελος οὐδέν ἐστι. *Namq; vsus ouium nullus, vbi pastor deest.*

Quantus sit ijs honor deferendus, docet Menander, cùm Deos appellat:

τὸ κρατοῦν, νῦν νομίζεται θεός.

Quod imperat, nunc pro Deo habetur.

Hoc nimirum quoq; titulo eos Spiritus S. insigniuit. Volunt autem prudentes esse, vt innuit Eurip.

—— νοῦν χρὴ τὸν στρατηλάτην ἔχειν,
τοῖος ἂν ἄρχειν ἀνὴρ πᾶς, ξύνεσιν ὃς ἔχων τύχῃ.

Mentem conuenit ducem bellicum habere.
Vti etiam ad ciuitatis gubernacula idoneus est quiuis, qui prudentiam habuerit.

Volunt etiam commodis Reip. inuigilare: hinc Nestor Homericus:

οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
ᾧ λαοί τ᾽ ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε.

Non oportet noctem integram dormire consiliarium virum,
Cui commissi populi & tantæ res curæ sunt.

In Magistratib. numero etiam duces belli, adeò vt non togata otia, sed etiam bellica negotia tractare Poëtas nostros intelligi possit. Scio quid dicturi sint Thrasones nostri, quibus illud iudiciū Hannibalis de Phormione perplacet & identidē in ore habēt, tanta est istorū hominū αὐθάδεια. Quid verò? an norma sentiendi nobis erit turbulētus ille Pœnus? neq; potiùs eū isto φιλαυτίας aut αὐθαδείας militaris morbo laborasse pronūciemus? Quod si iudicium illius probari potest, Phormionis ineptam disputationem fuisse necesse est, qui gloriolæ aura turgidus ausus est de reb. bellicis imperitè coram præstantissimo Duce differere. Scio Thrasonū istorum ingenia dura esse, quæ oratione nostra non possint mollescere. Noui insolentes, superbos, cōtumaces illorum animos, qui de rebus suis neminē prętereà hiscere patiuntur, adeò vt etiam viros literatos ad literarium puluerem ignominiosè & cum opprobrio relegēt & amandent. Quid si ex illo tam odioso puluere eos belli Duces excitari doceamus, quib. nullus vestrûm sit cōparandus? An'non Tyrtæus ille Poëta Atheniensis (Nauita de Ventis) Lacedæmoniorū dux in bello Messeniaco satis euicit, ius quoq; in arma Poëtis nō denegari? Sed in his refellendis diutiùs nō est immorandum. Si enim etiam istorū iudicio docuero, in Rei militaris pręceptis optimè versari Poëtas nihil est quod amplius postulē. Veritas ipsa eos in illis aget impetus, eā virtutē exeret, qualem orationi meæ infantia mea impertiri nō potest. Videamus porrò, quid possit hac in parte Poëtica. Quàm sit arduum, in pręstantissimum Ducem euadere, docet Euripides apud Stobæum his verbis:

στρατηλάται δ᾽ ἂν μυρίοι γενοίμεθα,
σοφὸς δ᾽ ἂν εἷς τις ἢ δύ᾽ ἐν μακρῷ χρόνῳ.

Imperatores quidem innumeros fieri liceret,
Sapientem verò vnum aut alterum, longo tempore.

Qualis autem ille esse debeat, innuit Publius, cùm dicit: *Ducis in consilio posita est virtus militum.*

Volunt eum prudentem esse Poëtæ, nec audacem ac temerarium, vt Euripides:

—— σφαλερὸν ἡγεμὼν θρασύς·
ναῦς τοι ναύτης ἥσυχος καιρῷ σοφός.
καὶ τοῦτό μοι τἀνδρεῖον, ἡ προμηθία.

—— Periculosa res est, dux audax.
Nauis enim nauta quietus in tempore, sapiens.
Et hæc mihi recta videtur fortitudo, prouidentia.

Volunt esse iustum, vt idem Euripides apud Stobæum:

—— χρὴ δὲ στρατηλάτην
ὁμοῦ δίκαιον ὄντα, ποιμαίνειν στρατόν.

—— Oportet Imperatorem
Simul existentem iustum, regere exercitum.

Sed & prius eum militem fuisse volunt, quasi is nunquam probè imperet, qui nunquam paruerit, vt Menāder dicit:

ὅστις στρατηγεῖ μὴ στρατιώτης γενόμενος,
οὗτος ἑκατόμβην ἐξάγει τοῖς πολεμίοις.

Quisquis exercitui imperat, cùm nunquam fuerit miles,
Is planè hecatomben hostibus educit.

In expugnando hoste id præcipuum esse volunt, vt cognoscatur ratio, qua possit capi. Et hoc Euripides pręcipit:

τὸ δὲ στρατηγεῖν τοῦτ᾽ ἐγὼ κρίνω, καλῶς
γνῶναι τὸν ἐχθρὸν ᾗ μάλιστ᾽ ἁλώσιμος.

Imperatoriam artem in hoc sitam esse puto, vt bene
Cognoscat hostem, quo maximè pacto possit cognosci.

An'non hæc vox prudentissimi esse Imperatoris vobis videtur? Nam temerè non esse aggrediendum hostem id rei militaris caput est. Itaq; rectè Polynices ille apud Euripidem:

ἀσφαλὴς γάρ ἐστ᾽ ἀμείνων, ἢ θρασὺς στρατηλάτης.

Cautus melior est quàm temerarius Imperator.

Nimirùm in castris quoq; habitare potest & debet Poëtica, quæ se rei militaris ignaram non exhibeat. Id pluribus locis probare possum, sed hæc impræsentiarum sufficiat. In magistratib. autem nullus est Regia potestate augustior, nullus qui magis ad Deum accedat. Doceamus porrò, ne à Regum etiam aulis eliminandam esse Poëticam. Primum Regiam dignitatem amant, vt Homerus:

οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω,
εἷς βασιλεύς, ᾧ ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω
σκῆπτρόν τ᾽ ἠδὲ θέμιστας, ἵνα σφίσιν βασιλεύῃ.

Non bonum est imperium multorum, vnus princeps sit.
Vnus rex, cui dedit Saturni prudentis filius
Sceptrum & iura, vt populo præsit.

Sed per vnum Regem non intelligit populos moderari, siquidem & suo Agamemnoni alios adhibet consiliarios, Nestorem, Vlyssem, Diomedem, Aiacem, & alios: sed hanc vnius cū suis consiliarijs autoritatem effrenatæ illi multitudini temerè discessum paranti opponit. Sunt autem consiliarij respectu Regis, idem quod membra respectu capitis. Neq; enim caput solū & à mēbris separatum constare potest: ex vtraq; aūt cōiunctione egregia illa moles corporis concinnatur. Sic vbi consiliarijs suis Reges destituuntur, horrendum nescio quod monstrum trūcum & lacerum videndum exhibent. Et hæc sunt ex Homeri sententia, in Homeri verbis superiorib. intelligenda. Alioqui Poëtica tyrannides, hoc est, vnius soliusq; imperia insectatur, vt Eurip.

οὐδὲν τυράννου δυσμενέστερον πόλει,
ὅπου τὸ μὲν πρώτιστον οὐκ εἰσὶν νόμοι
κοινοί, κρατεῖ δ᾽ εἷς, τὸν νόμον κεκτημένος
αὐτὸς παρ᾽ αὑτῷ.

Nil tyranno hostilius Reipub.
Vbi primùm quidem non sunt leges
Communes, imperat verò vnus, legem possidens
Ipse pro suo arbitrio. Idem prætereà apud Stobæum:

ναῦν τοι μί᾽ ἄγκυρ᾽ οὐδαμῶς σώζειν φιλεῖ
ὡς τρεῖς ἀφέντι· προστάτης θ᾽ ἁπλοῦς πόλει
σφαλερός, ὑπὼν δὲ καὶ ἄλλος οὐ κακὸν πόλει.

Nauim vnica ancora nunquam seruat
Vt tres demissæ: & princeps vnus vrbi
Periculosus est: adiungi verò & alium, non malum est ciuitati.

Altiùs ergo hoc expendamus. Quemadmodum Deus Opt. Max. licet per se & nullo alio adminiculo vniuersum Orbē regere possit, tamen habet in terris Reges, qui velut illius feudatarij acceptam huius imperij ab eo partē mo-

deruntur, sed & in cœlis tres illæ Deitatis personæ absolutam & meram illam monarchiam videntur explodere. Ita nostri etiam Reges, imò longè potiore & validiore ratione sua habeant necesse adminicula, quorum beneficio tantam molem sustinere possint. Et hoc intelligunt tam Homerus, quàm Euripides, ne quis sinistram vtriq; sententiam affingat. Ne tamen hac dignitate nimis insolescant Reges, monent Poëtæ, cui illam acceptam referre debeant, nimirum Deo: vt Hesiodus: *ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες.* *Ex Ioue sunt Reges.* Idem Homerus in eo loco, quem proximè laudauimus. Hinc eos toties *διοτρεφέας* à Ioue nutritos vocant, & Minoa Iouis *ὀαριστὴν* Homerus. Quales autem volunt esse Reges? Fortes & iustos. Sic Menander:

κάλλον γε βασιλεὺς τῇ μὲν ἀνδρείᾳ κρατῶν, — *Egregium quiddam rex est, qui Fortitudine praecellit,*
τὰ δ' ἐν βίῳ δίκαια διατηρῶν κρίσει. — *Et vitæ iura conseruat iudicio.*

Volunt clementi & patrio omnino affectu in subditos se gerere, vnde Homerus ab ea virtute Vlyssem suum sæpe laudat, *πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν.* Huc pertinet illud Comici: *Errat longè mea quidem sententia, Qui imperium credat grauius esse aut stabilius, Vi quod fit, quàm illud quod amicitia adiungitur.* Et Seneca: *Violenta nemo imperia continuit diu, Moderata durant.* Volunt esse humiles, & in tam alto solio collocatos, homines se etiam meminisse. Audite in hanc elegantem Sotadis locum apud Stobæum, qui Regibus subinde esset inculcandus.

κἂν βασιλεὺς πέφυκας, ὡς θνητὸς ἄκουσον. — *Quamuis rex sis vt mortalis tamen audi.*
ἂν μακρὰ πτύῃς, φλέγματος κρατῇ περισσῷ. — *Si procul expuis, pituita abundas multa.*
ἂν ἱματίζῃ, ταῦτα πρό σου πρόβατον εἶχεν. — *Si vestem elegantem fers, hanc ouicula prius habuit.*
ἂν χρυσοφορῇς, τοῦτο τύχης ἐστὶν ἔπαρμα. — *Si aurum geris, hæc fortunæ inconstans est potentia.*
ἂν πλούσιος ᾖς, τοῦτο χρόνου ἄδηλος ἰσχύς. — *Si opibus affluis, hæc temporis incerta vis.*
ἂν ἀλαζονῇς, τοῦτ' ἀνοίας ἐστὶ φρύαγμα. — *Si superbis, hic est stultitiæ hinnitus.*
ἂν δὲ σωφρονῇς, τοῦτο θεοῦ δῶρον ὑπάρχει. — *Sin verò temperantiam sectaris, hoc est diuinum donum.*
ὁ σωφρονεῖν πάρεστιν, ἐὰν μέτρῃς σεαυτόν. — *Fit autem temperantia, si te ipsum metiaris.*

Ac de his quidem hactenus. Quibus si non permouemini, si non remollescitis, profligatæ pertinaciæ opinionem apud omnes sanæ mentis homines subibitis. Poteram locum etiam Oeconomiæ, quæ Politiæ necessaria, vt ita dicã, rudimenta esse quiuis intelligit. Sed mei non est instituti, omnes Poëtarum opes propalare: quibus, qui volent ditescere, ipsorum loculos excutiant, vt non ita pridem dicebamus. Ego mihi perfuncti hac in parte officij optimè & verè sum conscius, imò vestrûm nonnullis fortasse studium quoq; meum æquitatemq; causæ probauero. Facessite cũ ista superbia, facessite cum ista procaci maleuolentia, & ex me discite, indignos esse clauo Reip. quem pars vestrûm maxima moderatur, qui non intellecta planè, aut malè intellecta reorum causa eos damnat. Quod vos in Poëtis hactenus facere non destitistis. Vnicũ nobis restat expediendum: altera nimirũ docendi via, quã in exemplis versari antea dicebamus. Hoc absoluto, vos missionẽ ab Editoribus, quos hîc viros eruditissimos & sanæ mentis homines appello, nos fortasse palmam impetrabimus. Ergo præceptis virtutum feracissimã Poëticã demonstrauimus. Eandẽ luxuriã in exemplis, sed breuiùs à nobis coarctatã, quæso, animaduertite. Fortes viros ecquot vobis vnicus Homerus suppeditabit? Quis non eo nomine illius Agamemnonas, Diomedes, Vlysses, Idomeneos, Aiaces, Menelaos, Mentoras, Hectoras, & alios demiretur? Sed coryphæi illius Achillis penè obliuiscebar, cuius virtus adeò est decãtata, vt nullum hactenus illo superiorem, meo quidem iudicio, sequentia secula cognouerint. Vbi gentiũ, quæso, illustriora huius virtutis exempla reperies? Vbi prudentiorem quenquã Nestore vel Vlysse, quorũ salutaribus consilijs decennale illud bellum planè sustentatum est? Vbi maiorem & luculentiorẽ castitatẽ, quàm in Penelope? Vbi temperantiã & frugalitatem insigniorẽ, quàm in heroibus Homericis? Quid verò attinet, reliquas virtutes persequi, quarum orbem absolutissimũ Homerica poësis confecit? Sed & alij quoq; Poëtæ huius laudis parte nõ carent. Quid est, quæso, Tragœdia Æschyli, Sophoclis, Euripidis, Senecæ, quàm speculum virtutum omnium, in quo tot hominum, qui earum studiosi apprimè fuerunt, exempla perspicuè elucescunt? Ibi etiã vitia quorundam effinguntur, sed vt facilè intelligas ea, non tibi imitanda, sed vitanda proponi. Idem de Comœdia tum Græca tum Latina pronunciandũ. Quid de Satyra? Ea sanè proborum improborumq; mores tam genuinè depingit, vt his exemplis cuiuis ad virtutem præire velle videatur. Id affirmo, vereq; affirmo, nullos habitus siue prauos, siue rectos in hominibus excogitari posse, quos tibi Poëtæ nostri ob oculos non ponãt, illos vt fugias, hos vt amplecteris. Qua in parte meliorẽ magistrũ Homero non habes, qui in singulis dictis aut factis personarum, quas in sua Poësi introduxit, quid laudandum, quid vituperandum, quid rectè, quid malè dictũ aut gestum sit, præponere aut apponere consueuit. Hoc habet. Arma submittite aduersarij mei. Cur porrò vos percussos iacentesq; repetã? Ecce vulnera vobis à me facta premo, in graduq; consto. Vos verò iã frustra ad populum respicitis, & quæ vestra est animi durities & elatio, pro vobis intercedi non patimini. At ille iã pollicẽ vertit: infestis spectatoribus dimicastis. Itaq; ferrũ recipite. Atqui missionem vos impetraturos dicebam? Dicebam, sed pertinacia vestra animos & editorum & spectatorum exasperauit. Nobis verò pro veteri gladiatorum more, cum palma licet discurrere, aurum auaris relinquimus.

Quæ cùm ita sint, nihil est quòd imposterum vestras petitiones reformidem, quas ego tã leui declinatione possum, dimicante à me iure & æquitate excedere. Hæc ergo iã nostra pugna pugnata est. Porrò vanũ est & futile, quod mihi obijcitis, deliranti me planè esse similem, aut parũ mei officij rationem habere, qui Poëticæ studio tantoperè inhæreã, siquidem nusquã opera mea meliùs collocari potest, quàm in ea, quæ nos ita & ad virtutẽ, & ad rectã negotiorum publicorum administrationẽ informare potest, & sine qua illotis manib. tractari illa sanctissimè testor: imò si hoc studium verè & diligenter in primis excoleretur, futurũ sperarẽ, vt tantas clades Rebuspub. aut Regnis nostris earũ moderatores nõ infligerent. Fateor in illorum numero quosdã esse, qui licet hac parte eruditionis careant, tamẽ probè officio suo defunguntur: sed illud primũ rarũ est: deinde neq; ijs ipsis illud nocuisset, quin potiùs, si bonitati Naturæ doctrinã istã adiunxissent, maximã laudi suæ facturi erãt accessionẽ. Porrò cùm ego tantã vtilitatẽ ex Poëtica posse excerpi, ad illas etiã, quas vos iactatis, Resp. administrandas intelligã, nunquam erit vt ab ea diuellar. Furant quantumuis in me vestræ inuidiæ aut maleuolentiæ tempestates, ego illas constantia mea elidã, ego illas firmitate mea dissipabo. Deus Opt. Max. studium & institutũ meũ, quod ego ad eius nominis gloriã semper dirigere sum conatus, felicitet: reliqua nauci nõ fecero. Memorant Misen quendã equitanti per Persidẽ Artaxerxi Regi acceptissimũ fuisse, quòd ei malũ Punicũ, idq; maximũ in vanno obtulisset. Quod Rex admiratus, de horto interrogauit, & gauisus: Per Solẽ, inquit, homo qui in excolendo horto tã sit diligens, poterit etiã ciuitatẽ ex parua ampliorem reddere. Quàm certius est illud ipsum argumentũ de ijs, qui hoc agunt, vt in ista arena, vel (vestro iudicio) vmbra Poëtica ad eundem finem sese informent & comparent, vnde, quasi ex equo Troiano, virorum literatorum cohortes in hunc

publicum

publicum Solem erumpant, in quo non tyrocinij sui, sed absoluti cuiusdam magisterij mox luculenta edant specimina? Latissimus sese mihi dicendi campus aperit, in quo cursum orationis, adeò mihi in præcordijs gestit animus, vix cohibere possum. Cùm tamen auras verberem, & satis hactenus hæc nostra disputatio processerit, finem huic parti, vestra cum venia, imponam: vt quem vos loquentem fastidiosè (ni fallor) auditis, tacentem summa cum delectatione videatis. Testor tamen, si quis vestrûm paratus sit nostra refellere, daturum me operam, vt intelligat posteritas, tantam causæ meæ æquitatem rabularum strepitu & obgannitionibus non posse opprimi, ac Poëticæ patrono tantas ingenij vires superesse (quod non tam arroganter, quàm ex iusta excandescentia dictum existimari volo) vt tam audaces insultatores repellat, comprimat, & victos tandem solo solus prosternat.

DE ORIGINE ET DIGNITATE POETICÆ.

Absoluimus illud, quod susceperamus, Poëticæ patrocinium, non quidem integrum, sed quod nostrum sit, & à nullo, quod sciam, anteà peractum: superest, vt de eius origine & dignitate pauca dissieramus, vt nos initiò facturos pollicebamur. Ac primùm de origine, sed paucis. In cuius inuestigatione, si Græcos audiamus, eam longè oratione soluta antiquiorem esse intelligemus: siquidem tradant, vt est etiam apud Iustinum Martyrem, & Eusebium, testes locupletissimos, eos, qui primi orationem solutam inuenerunt, Cadmum scilicet Milesium, & Argiuum Acusilaum, non multò ante Xerxis in Græciam susceptam expeditionem floruisse. Strabo quoque Cadmum, Pherecydem, & Hecatæum primos insignes oratores fuisse scribit, quos Eustathius dicit post Orpheum, Musæum, Homerũ, aliósque præterea extitisse. Sed & Isidorus repetit, illum Pherecydem Syrum primum apud Græcos soluta oratione scripsisse, apud Romanos Appium Cæcum, cùm aduersus Pyrrhum prosaicè declamaret. Et hoc est, quod Lactantius ait, apud gentes Poëtas multò antè priores fuisse quàm Philosophiæ nomen: imò Poëtas ipsos pro sapientibus habitos. Ergo Poëticam antiquiorem ex Græcorum sententia pronunciabimus. Sed hæc mihi videntur nugatorum hominum deliria Quis hoc, quæso, non videt, primùm oportuisse homines simpliciter, deinde metricè loqui? Hic est enim naturæ ab imperfectis ad perfectiora progressus. Vnde Goropius vir ille eruditissimus Gallic. lib. 3. rationem egregiam, cur veteres Galli à nocte dierum spatia computarent, expiscatus est. Enimuerò Græcos lubenter rogarem, quo pacto illi Cadmus, Pherecydes, Hecatæus, antequam artem Oratoriam introducerent, loquerentur. Siquidem non nisi prouecta demum ætate eam proposuisse mihi videntur. Oportuit autem eos loqui, at numerosè aut metricè locutos quis credat? Pudet me tam inepti insulsiq; commenti, cui tot viri hactenus neq; ij vulgares sint astipulati: &, quod magis mireris, libris etiam suis inserere non vereantur. Id equidem fateor, in literis & eruditione principatum Poëticam obtinuisse, sed plebis & vulgi, quæso, qualis fuit sermocinãdi ratio? Nego extitisse metricam. Nam & in ipsis initijs reconditius erat hoc studium, vt qui illud amplecterentur extra fæcem populi quodammodo rapti ac è cœlo progeniti crederentur: vnde constat, eos reliquis summæ fuisse admirationi. Videtur enim illa scientia diuinis arcanis & mysterijs fuisse destinata, in quibus ea etiam complector, quę ad vitam honestam conducerent, hoc est, præcepta morum, quæ à Religionis præceptis commodè non separantur. Ergo non vulgaris aut prosa oratione antiquior Poëtica, sed potiùs recẽtior, quæ in simplici oratione illud modulatum quodámodo & concinnum dicendi genus aurium iudicio excogitàrit. Quod ex his Fabij verbis etiam potest colligi. Poëma, inquit, nemo dubitàrit imperito quodã initio fusum, & auriũ mensura & similiter decurrentiũ spaciorũ obseruatione esse generatum, mox in eo repertos esse pedes. Quod ab Aristotele videtur desumpsisse, qui de origine Poëticæ disputans, eam à natura manare dicit, à qua omnes ad imitandum sumus informati, qua parte cætera animalia antecellimus: sed & insitam nobis à natura harmoniam & numerum (cuius partes esse metra constat) ait. Vnde ij, qui ab initio ad hæc erant comparati, ea paulatim promouentes ex rudi atq; imperito & spontaneo quodam principio (sic enim Gyraldus ἐκ τῶν αὐτοσχεδιασμάτων interpretatur) Poëticam genuerũt: pro diuersa aũt cuiusq; natura diuersam etiã formã illa sortita est. Vnde colligas Philosophũ magis ad veritatẽ accedere, qui huius scientiæ caput ab ipsa Natura parẽte deriuet. Quod etiã Lilius, sed magis perspicuè vidit, cuius hæc sunt verba Sed quis nõ ipsam Poëticã potiùs dicat cũ ipso Mũdi principio incepisse, vel id velitis Philosophorũ placitis intelligere, vel eo quẽ asserit Religio Christiana modo. Nã quo alio pacto cœlestes illæ immortaliũ animorũ legiones & chori inter se modulantibus concinnunt, sempiternosq; cœli orbes tẽperant, quàm hac ipsa (vt ita dixerim) cœlesti Poëtica & Harmonia? Deus certè Deus fuit, qui primùm mortalib. diuinã hãc facultatẽ ab ipso Mundi primordio, cum cæteris tot tantisq; bonis elargitus est. Hanc ideò tanti veteres & superiorũ ætatũ sapientes semper fecère vt Deorũ laudes apud gentes & nationes oẽs hoc potius sermonis genere quàm alio cõponerent, &c. Quid verò, inquiet aliquis, an nõ quicquid est bonorũ in homine à Deo illi contigerũt? cur ergo magis de cœlesti ortu Poëtica quàm Oratoria aut alia quæuis scientia glorietur & superbiat? Audi ô tu quisquis hæc obijcis. Cùm hũc ortus splendorẽ Poëticæ attribuimus, suũ reliquis denegari nõ intelligimus, sed cùm vulgò illa quasi pro re nihili haberi soleat, oportet hinc saltẽ apud oẽs inclarescere, vt maleuolẽtia eorũ qui eã temerè calumniantur, eò magis innotescat. Prætereà quẽadmodũ vnus idẽq; opifex non æqualẽ industriã ac diligentiã in omnib. suis operibus, sed in his accuratiorẽ, in illis leuiorem adhibet: sic etiã nõ eadẽ est donorũ Dei dignitas, sed alia alijs sunt præstãntiora, vt in omnib. huius vniuersitatis partibus obseruare licet. Illud discrimẽ in artib & scientijs ab illa æterna sapientia, per quã omnia condita sunt, adhibitum fuit. Hinc Poëticæ princeps illius ortus debetur gloria, siquidẽ præstantia reliquas omnes scientias lõgissimè antecellat. Cur? Ego dicam. Hominẽ prius quæro, in quẽ finẽ credas fuisse conditũ? Si primos illos pietatis fontes vel summis labris delibasti, respõdebis, ad Dei gloriã & laudes cõcinendas. Hunc ego finẽ saltẽ pro principe agnosco. Secũdarius est ille, qui in studio cõseruandæ vitæ versatur. At, quæso, quæ cõmodior ratio illũ assequendi & in vsum reuocandi quàm Poëtica, quæ, vt in prima parte iã attigimus, Musicæ est ὁμόγονον? Id iam à primo parente in cœtu fideliũ vsurpatũ ex Mosaicis, Dauidicis, & aliorũ sanctorũ hominũ canticis colligo, quæ & numeris & harmonia cõcinnata fuisse nemo est, credo, qui dubitet Prosa quidẽ oratio reb. historicè cõmemorandis ac narrãdis aptissima est, sed Dei Opt. Max. hymnis sola Poëtica, quam tamẽ ex maxima parte adulterina hodierna Ecclesia explosit, aut ita corrupit, vt misera Poëticæ larua tantùm illi conspiciatur. Iam ergo intelligimus, vnde suam originem Poëtica repetat. cuius ignoratione misera Græcia alios autores agnoscebat. Quidam cùm rem tam diuinam non nisi à Numine proficisci posse viderent, Deum Apollinem huius inuentorem confinxerunt, vt anteà monebamus: quidam Baccho hanc laudem tribuebant, vt qui ante Apollinem oracula reddidisset: quidam Phemonoæ Apollinis filiæ assignabant, quæ Delphis vaticinata sit: quidam, inter quos Pausanias, Oleni cuidam eam acceptam referunt, qui hymnos & oracula scripsit. Alij Thracas primos Poëticæ autores contendunt, tum propter loca in illorum regione Musis dicata

Pimplam,

Pimplam, Olympum, Libethram: tum quòd coryphæi illi Poëtarum Orpheus, Musæus, Thamyris, ibi oriundi fuisse prodantur. Quid quòd Musicorum organorum nomina pleraque sunt barbara, Sambyca, Nablia, Barbitos, Magadas, aliaq; id genus? vt studiosè à Gyraldo collectum esse comperio. Sed illa sunt cæcorũ hominum de coloribus iudicia. Nos datam illam primo parenti à Deo iam agnoscere ostendimus. Sed nondum expeditum est negotium, & quæri posse video, cùm vnica lingua primus ille parens vteretur, quo pacto in tam diuersas posteà diductam existimem? Ego verò respondeo, ad Diluuium vsq; integram illam linguam mansisse. Porrò hîc nullus est, qui nos mouere debeat scrupulus. At in Diluuio vnica Noachi familia illos Poëticæ primigeniæ thesauros reconditos in arca habuit: posteà verò in illo turris Babel monstroso & impio ædificio immissa quidem est illa linguarum confusio, vt se ad inuicem extructores illi non intelligerent. Sed tamen remanserunt pristinæ illius Poëticæ, vt & aliarum artium vestigia, licet corrupta & omnino vitiata, quod ex cultu diuino colligo, quem solus Noachus cum pia sobole integrũ seruauit Chamitæ tantùm in diuersa abierunt. Sic ergo ratiocinor: licet immutatam loquendi rationem omnes illi ædificatores senserint, rerũ tamen cognitionem ijs non ereptam, quam ex summo illo doctore Noacho perceperât: vbi præcipuus locus erat Poëticæ, quæ hymnis cœlestibus concinendis inseruiret, vt iam monuimus. Quanquam non dubito, quin autores huius sceleris grauiorem inscitiæ pœnam sint passi, quàm vt multùm sani retinuerint. præter enim illam confusionem linguarum in reprobum sensum sunt cõiecti, quasi indigni qui puris & sinceris Dei donis imposterum gauderent. Hinc factum est, vt verus Dei cultus non æquè apud omnes Noachi posteros remanserit ac viguerit: pari ratione de scientijs iudico, quarum cognitionem pij impijs perfectiorem retinuerũt. Ergo distributis ac dissipatis in totum Orbem terrarum Noachi familijs, Poëtica etiã ista primigenia & distributa & dissipata est. Hinc Græcia suos Orpheos, suos Musæos, suos Linos, suos Amphionas, & reliquos celebres vates habuit. Qua de re aliàs peculiari tractatu, De gentium commigrationibus, quem affectum apud me habeo, fusiùs agetur. Hæc crassiusculè delineasse sufficiat, vnde saltem Poëticæ originem & antiquitatem intelligimus. Nam quousq; tandem nugis Græcorum aut Latinorum de ea scribentium fidem adhibebimus? Sanè tandem aliquando cum ijs delirare desinamus, vt & in ipsis poëticis Mythologijs enucleandis, in quibus tot hominum eruditorum labor & ridiculus (dicam enim quod sentio) & irritus hactenus fuit. Altiùs nobis sunt omnia repetenda, & ex prima illa rerum omniũ origine deriuanda: quod nos etiam in Mythologico nostro olim, Deo dãte, docebimus Restat, vt de dignitate Poëticæ nonnulla dicamus, ad cuius iudicium non plebem, neq; ex eruditis etiam multos seligamus. Vt enim Tullius poëma paucorum approbatione moueri dicit, idem de ipsa efficiente sentiendum. Ea est sanè natura Poëticæ, vt vilescere nolit: vilesceret autem, si cuiuis eam attrectare licuerit. Itaq; vt ad sacra initiati tantùm admittuntur, fœdum vulgus ab ijs repellitur, sic nos cum paucis & ijs melioris notæ viris colloquamur, & apud eos laudes nostræ Poëticæ exponamus, cæteros quasi viros as fœminas ab hoc speculo remoueamus. Iam docuimus, primũ Poëticæ vsum eum fuisse, vt ad laudes Dei concinendas adhiberetur Egregium sanè vsum auditis, quẽ sacrosanctis illis Dei Opt. Max cohortib. familiarem piè & verè affirmare possum. Quid enim aliud turbam Angelorum in cœlis agere putas, quàm perpetuis Numinis encomijs concelebrandis occupari? Intuentur, admirantur, suspiciũt, & indefatigatis vocibus Maiestatem illam nulli mortalium notam personant. Hæc est illa cœlestis harmonia, quam figuratè & obscurè intellexit Pythagoras, Orphica theologia instructissimus. Illa est illa diuina Poëtica, quã hæc nostra humana spirat, aut spirare saltem debet, & in primis quidem seculis spirauit, quæ tota fuit non solùm philosophica, sed etiam theologica Satis dignè laudare Poëticam mihi videor, cùm hæc dico Nã quid augustius de ea re excogitari potest, quæ non solùm tota diuina sit, sed tota Deo primùm inseruierit, ac in concelebrãdo rerum omnium parente solùm versaretur? Et quamuis Poëticæ illius primariæ, hoc est, ante Diluuium, monumenta nulla restent, quæ verè primis illis hominibus vindicari possint, vnde nostra hæc propositio confirmetur, tamen ex fine creationis hominis, quam antea attigimus, satis dilucidè hoc ipsum intelligitur. Postmodum verò diu etiam in hoc regno triũphauit Poëtica, sed tandem in alios vsus, vel abusus potiùs detorta Id tamen familiare ei fuisse autumo, vt obscurè de rebus sacris & diuinis scriberet, vt ab ijs tantùm intelligeretur, quibus Deus tantum ingenij largitus esset, vt in hæc mysteria penetrarent. Aenigmatica ergo saltem, vt plurimùm fuit illa Poëtica, quæ ratio diuinas res tractandi in sacris paginis etiamnũ apparet. Quid illa, quæso, de Christo prophetia, *Exorietur Leo de tribu Iuda*, nonne illam prę se fert? Sed altiùs ascendamus. Verba Dei ad serpentem in parentis nostri lapsu nonne fuerunt planè ænigmatica? *Inimicitias*, inquit, *ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semen illius: ipsum conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius.* Deus de Christo suo intellexit, & tamen id ipsum perspicuè non declarauit: poterat siquidem dicere, Nascetur olim filius meus ex mulieris sobole, quæ Diaboli vires confringet at dixit, *Semen mulieris conteret caput serpentis.* Cuius verò Serpentis? An non Serpentis quoque nomen fuit allegoricum: siquidem angelum tenebrarum Principem innuat? Hunc locum maximè attendi volo. Ibi enim doctrinæ Christianæ versatur fundamentum: quod cùm tam obscurè Deus initiò proposuerit, iam non amplius dubito, quin in reliquis diuinis mysterijs referandis eadem regnârit obscuritas, qualis in libris Prophetarum passim cernitur, vsque ad Mediatoris nostri aduentum, qui tamen vulgò non alia ratione quàm allegorica eadem mysteria reuelauit. Sic cùm de corpore suo intelligeret, templum tamen destructum iri dicebat: & mortem suam signum Ionæ appellabat. Hinc tot frequentes parabolæ, quas suis tantùm discipulis exponebat: reliquis verò minimè. ijs tantùm iussis attendere, vsitato illo quasi epiphonemate, *Qui aures habet, audiat.* quod in veteri Poëtica proculdubiò sæpissimè fuisset occinendum. Illius veteris obscuritatis luculentissimum habetis exemplum in nobili illo Cantico Canticorum, vbi rem tam sacram etiam verbis specie & sono minus decoris diuinus ille Vates Salomo velauit, vt iam Gregorius Nyssenus mirabili & peculiari opere manifestè docuit. His qui refragabitur, non solùm pertinacem, sed & impium eum esse oportet Hinc illæ lacrymæ: hinc, inquam, tantoperè vitiata Theologia apud Ethnicos. Nam cùm à maioribus rerum diuinarum cognitionem ita ęnigmaticam accepissent, factum est, vt posteri illam ignorantiam, cùm iam vero illo doctore Deo destituerentur, qui lucem veritatis iusto illorum merito illis eripuisset, mysteria plurima malè intellecta vitiârint, siue hoc etiam sacerdotum, & eorum quibus Poëticæ illius cura erat demandata, aut malitia, aut auaritia acciderit, quæ Luciferi, illius pietatis hostis effecta extiterunt. Id paucis doceamus, quod aliàs, vt iam sumus polliciti, copiosiùs præstabimus. Cùm ergo primi illi Poëtæ, qui mysteria creationis literis mandabant, dixissent, Mundũ hunc ex nihilo fuisse conditum, ecce succedentes Poëtæ & Theologi noctem ante res cõditas imaginati sunt, quæ verè nihil est. Et ita loquitur Spiritus Sanctus, his verbis: *Et tenebræ erant super faciem abyssi.* Hinc Orpheus θεογενέτειραν matrem omnium rerum Noctem appellauit: hinc Nocti postmodum assignata diuinitas, imò Nox pro Dea habita, cùm non intelligerent, quo pacto nox illa, quæ diei succederet, mater rerum omnium diceretur, quàm si Dea esse existimaretur. Videtis originẽ superstitionis ex verita-

veritatis fonte deductam? Sic cùm obscuriùs in eadem Poëticà tractaretur quippiam de personarum in Deo trinitate, quarū secunda Sapientia appellabatur, quod nomen sæpissimè Christo in sacris paginis tribuitur, vide quò sint abducti, vt Deam quandā sapientiæ confingerent, quam Mineruā appellàrunt, vt alicubi in Homero pleniùs docemus. Sed & eadē obscurè futurā illius secundæ Trinitatis personæ pugnā cum Mundi principe describebat: hinc nugæ illæ de Apolline Pythonē sagittis interimente. Cùm aūt idem Dei Filius allegoricè Sol appellaretur, vt Solē iustitiæ Spiritus Sanctus vocat, factū, vt Apollo ille pro Sole etiam acciperetur. Prętereà cùm in eadem Poetica obscuriùs diceretur, Sapientiā illā æternam delaturam in terras panē cœlestē: hoc est, vitā æternā, factū est, vt Isidē Ægyptij prodiderint, teste Leone Ægyptio, primā omniū se coronasse corona spicea, per quā panis ille viuus, ille panis vitæ significabatur, id est, Christus, qui se panē etiā cœlestē nominat. *Ego sum,* inquit, *panis viuus, qui de cælo descēdi, Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Ibidē prædicebatur duorū fratrū ortus, alterius quidē ab immortali patre, quorū hic illū à morte redimeret, ille Castor, hic Pollux appellabatur. Et hoc ita detortū est, vt in fabulas abierit. At illud verum fuit vaticinium, quanquam obscurum, de Ioanne Baptista & Christo. Ille cæsus ab Herode vitæ æternæ Christi morte restitutus est. Cur autem ille Castor, hic Pollux diceretur, aliàs explicabimus. Placet mihi mirum in modum iudicium Goropij mei de Poëtis in Indoscythicis, Fures esse sacros vates, sed Laconicos, quos non quiuis deprehendat. Multa enim à veteri illa Poëtica ad sua nugamenta deduxerunt. Possumus alia insuper adducere, quæ huius sunt argumenti, sed breuitatis causa relinquimus. Id tantùm moneo, si quis Poëtica mysteria attentiùs consideret, perspecturum facilè, eius originem à vera illa & ænigmatica primaria Poëtica deriuatam, sed per lutosos ac sordidos aquęductus, vbi limpiduli illi fontes primū nitorem amiserunt. Miremur ergo Poëticæ illius pristinæ dignitatem, quæ rebus tam preciosis & minimè vulgarib. destinaretur. Sed cur idcircò maiorē sui admirationē conciitat, quàm si dilucidè & apertè omnia proposuisset? Quia ea est, vt dixi, natura sacrorum, vt recondi velint, si nimium euulgentur, iam sacra esse desinunt. Sic Reges thesauros & gazas suas occultant, & ab omniū oculis remouent, ne euilescant. Quemadmodum aūt eos qui illarum custodiæ præsunt, amicos Regum existimamus, quid erit, quæso, de Poëtica sentiendum, quæ arcana illa Dei continuit, atq; etiam num hodie continet? Mihi sanè reliquis omnibus scientijs anteponenda videtur, quæ quasi perpetuū cum Numine agat cōmercium, quæ illius fruatur colloquio, cui Deus tot pietatis & religionis thesauros explicauit, atq; etiā custodiendos seruandosq; demādauit. Fremite scioli & importuni homines, quib. hæc humana & mortalia cordi sunt, qui nihil aliud quàm honores, quàm pōpas, quàm magistratus nescio quos turgidè spiratis, qui solas leges Iustinianeas crepatis, qui paragraphum vnū aut alterum pluris, quàm vos ipsos facitis. Ego verò longè meliùs mecum actū puto, si mihi tā pio & planè laudabili studio in arcana diuinitatis penetrare licuerit. Ego præ vna aut altera huius tam sacræ cognitionis portiuncula vestras illas phaleras vitiosa nuce diuendero: non quòd non intelligam, vestram quoq; operam in Repub administranda bene collocari. Sed quia vos hoc prætextu ad crassam & fœdam tam diuinæ rei ignorantiam abutimini, quasi id solum cuilibet agendum sit quod vos agitis, reliqua studia vana sint & futilia præ nobili vestra illa Iurisprudentia. Atqui illa quoque rerum diuinarum cognitionem præcipit. Sed quotus quisq; vestrûm hanc partem persequitur? Verùm quid frustra me torqueo? Id porrò statuo, quemadmodū vos pertinaciā in vestra opinione tuenda ostentatis, me quoque in mea sententia constantiam meam in posterum exhibiturum. Nec mea tanti interest, vt vobis placeam. Aliud est enim vulgo, aliud sapientibus placere: quod postremum ego, quantum possum, amplector. Salue ergo sacrosancta Poëtica, quæ sub tanto fabularum felle tantam mellitæ doctrinæ copiam occultâsti, & eam indignis non retexisti. Si tu me tanti facis, vt inter mystas tuos admitti possim, nunquam erit, dum viuam, vt te deseram: cæterùm cauebo, ne profanis aditus ad adyta tua pateat. Tu verò, Deus Poëticæ, Deus Opt. Max. dum hoc studium cum tanto pietatis studio pro viribus meis excolo, fauoris tui cornu in meam operam defunde, vt quam apud proteruam istam mortalium turbam, gratiam non consequor, apud te Deus Opt. Max. consequar. Atque hanc partem dignitatis Poëticæ adduxisse sufficiat, ne hæc nostra Prolegomena in nimiam excrescant molem. Eam enim aliàs peculiari volumine, si Deus dederit, fusiùs persequemur: vbi docebimus, qua ratione cum magno fructu Poëtæ legi debeant, & quàm hactenus in ijs omnes penè dilirârint. Vulgares autem Poëticæ defensiones petes ex Rhodigino, lect. antiq. lib. 7. Gyrald. in hist. Poet. Strabone aduersus Eratost. in Geograph. Proclo, Maximo, Heraclide, Pontico, Petrarcha, Boccatio, & alijs. Sed & H. Stephanus vir eruditissimus, & de Poëtica optimè meritus, in heroica illa heroicorum Poëtarum editione hoc ipsum attigit. Poëticam etiam Scaliger illustrauit, vnicum Poëticæ lumen Homerum, obscurauit. Iam ad Homerum accedamus.

DE HOMERO.

Quis post Herodotum, Plutarchum, Suidam, Politianum, Camerarium, & alios viros eruditissimos de Homero scribere molietur, eum plerique aut futilem, & qui operam suam ludere velit, iudicabunt, aut in re tam veteri aliquid nouum & inauditum proferendum, ne molestæ illius ταυτολογίας crimen incurrat. Sed quia non omnino inutilis fuit vnquam existimatus labor eorum, qui in re literaria dispersa aut dissipata in vnū colligunt & coaceruant, eum suscepturi reprehensionum spicula non veremur: modò intelligam, me diligentia mea aliorum studio satisfacere, cùm præcipuè Interpreti Homerico nihil potius aut antiquius esse debeat ex vsitata huiusmodi scriptionis consuetudine, quàm autoris ipsius historiam perlustrare, & eius studiosis proponere. Sed & tam variorum scriptorum repetitioni, quam instituimus, si cuiquam morosa fuerit, aliqua etiam nouitate tædium & fastidium tollam, vt ex ipsius lectione & aliorum scriptorum comparatione facillimè colliget. Dicamus ergo primùm de Homeri parentibus. Herodotus eius genus in hunc modum deducit. Cùm vetusta (inquit partim Heresbachio, partim Stephano Interpp) illa Æolum ciuitas Cuma primùm conderetur, eòdem cùm aliæ permultæ omnisque generis gentes Conuenæ confluxerunt, tum è Magnesia illuc plerique commigrarunt: inter quos fuit Melanopus Ithagene Crithonis filio genitus: non cum multis sarcinis illuc se conferens, sed tenues fortunas habens. Hic Melanopus Omyretis Cumani filiam duxit vxorem, procreauitque è legitimo toro fœmineam prolem, cui nomen indidit Critheidē. At ipse Melanopus vnà cum vxore vita functus est, commissa interim filia Cleanactis Argiui tutelę quo familiarissimè vti consueuerat. Porrò tempore interiecto accidit fortè, vt puella ista è furtiuo concubitu prægnās deprehēderetur. Quod initio quidē celatū fuit: sed cùm Cleanax resciuisset, vehemēter rei indignitate cōmotus, Critheidē seorsum ad se accersitā acerbè obiurgauit, cōmemorans quæ futura esset apud populares infamia. Postremò huiusmodi quippiā, quò illā excuteret, cōminiscitur: Cumani iā tum in Hermei sinus recessu ædificabāt. Ciuitati aūt

quā

quæ condebatur, nomen imposuit Smyrnam Theseus, ab vxoris nomine, cuius memoriam relinquere volebat. Hic Theseus è primarijs Thessalorum fuit, qui Cumam condiderant, ab Eumelo Admeti filio oriundus, vitæ facultatibus apprimè instructus. Clàm exportatam huc Critheidem Cleanax Ismeniæ Bœotio commisit, ex ijs qui coloniam illuc duxerant, inprimis sibi amico. Progressu deinde temporis Chritheis cum alijs mulierculis ad festum quoddam egressa, iuxta fluuium Meletem, cùm partui iam vicina esset, Homerum peperit, non cæcum, sed videntem, nominauitq; eum Melesigenem, à fluuio videlicet, prope quem editus est. *Hæc ille:* ex quibus tamen nondum intelligo, quis sit Homeri nostri pater, vnde vulgò quæsitus dici potest. Quod licet ignominiosum esse soleat, vt docet etiam Plutarch. in lib. de educ. lib. tamen nos tanti hoc non facimus, vt ideò diuino Poëtæ detractum arbitremur in ea parte, qua eum laudari volumus. Quid enim ingenij claritati generis obscuritas officere potest? Sed nullus est, credo, tam stolidus, qui hoc nostro Vati obijcere audeat. Porrò remoras frustrà nobis ne quæramus. Vidimus ergo, quid de Homeri parentibus Herodotus scriptor in suo genere omnium antiquissimus, cui eo nomine plurimum tribuendum videtur: sed tamen eius autoritas varias ea de re sequentium scriptorum opiniones non sustulit. Nam, vt refert Plutarch. in lib. de Hom. Ephorus Cumæus in lib. quem de Cumæis rebus inscripsit, hoc agens, vt eum gentilem suum fuisse ostendat, Atellem, Mæonem, & Dium fratres Cuma oriundos perhibet fuisse. Ex his Dium æris alieni causa Asceram, qui est Bœotiæ pagus, commigrasse: ibiq; Pycimeda vxore ducta, Hesiodum procreasse. Atellem Chritheidis filiæ suæ tutela Mæoni demandata, in patria mortem cum vita commutasse. Ab hoc auunculo vitiatam puellam, ab eodemq; eam, ciuium ob perpetratum facinus damnationem metuente, Phemio Smyrnæ literas docenti nuptum traditam. Porrò eam cùm ad lauacra, quæ propter amnem Meletem sunt, deambularet, partu Homerum edidisse iuxta ipsum amnem: inde Melesigenem filium appellatum. Mutato autem nomine vsurpatum fuisse, cùm luminibus esset captus. Tales enim à Cumæis & Ionibus ὅμηροι vocantur, quod ὁμηρευόντων, id est, ductorum indigeant. *Hæc Ephorus.* Aristoteles autem (vt ait idem Plutarch.) tertio de Poëtica scribit, in insula Io, quo tempore Neleus Codri filius Coloniæ in Ioniam ducendæ præfuit, puellam indigenam à genio quodam ex eorum numero, qui cum Musis choros ducunt, compressam, cùm intumescente vtero facti pudore moueretur, deuenisse in quendam locum, cui nomē est Aegina. Ibi à prædonibus, qui eò excursionem fecissent, captam, Smyrnamq; adductam ab his, Lydorum (sub his enim tunc erat Smyrna) regi Mœoni socio suo dono datam, ab hocq; pulchritudinis causa in matrimonium eam adscitam. Hanc cùm ad Meletem fluuium commoraretur, partus doloribus circumuētam, ad ipsum fluuium peperisse Homerum, statimq; expirasse. Infantem à Mœone susceptum, filijq; loco enutritum: paulò pòst ipsum Mœonem in fata concessisse. Secundum hæc cùm Lydi ab Aeolibus affligerentur, ac de Smyrna relinquenda cogitarent, & duces per præconem sequi iussissent, eos qui vellent, exire vrbe, Homerum puerulum etiamnum se quoq; ὁμηρεῖν (.i. sequi) velle dixisse. Inde pro Melesigene Homerum appellatum. Ista Plutarchus: ex quibus Homerum aut ex incestuoso concubitu, aut ex Dæmone genitū colligimus. Postremum istud inductum esse arbitror propter diuinum hominis ingenium, quod non nisi Deum quempiam parentem illius ex quorundam opinione esse posse arguebat. Hoc ego quidem scio à Christianis hominibus non admittendum, siquidem cum Hieronymo, Augustino, Chrysostomo, Nazianzeno credendū puto, ex copulatione Dæmonum cum mortalibus nihil procreari: quod si fiat, diabolum in carne, nō hominem fore. Scio quid Lactantius, quid Iosephus prodant: sed ego reliquorum autoritati plus tribuo, quòd sit cum ratione coniuncta. Solus enim homo hominem generare potest. Diabolus si generaret, Diabolum, hoc est, Spiritus Spiritum generaret. Quanquam ex vna specie diuersas in natura fieri intelligo, vt ex tritico hordeum in Bohemia, ex arboribus lapides, & alia id genus, quæ huius loci non est persequi: sed hoc in generatione hominis obtingere pernego: licet etiam interdum Natura in monstris edendis ludat. Vt autem Diabolo vim generandi hominem tribuam, nondum adducor. Porrò miror, hoc ausum esse Aristotelem naturæ peritissimum prodere, nisi ille vulgarem est secutus errorem de Dæmonum cum mulieribus coitu, quem nos quoq; non negamus. Fabulas, quæ hæc produnt, aliàs exponemus. Nolo ergo, Homero hunc parentem tribui, nisi quatenus hinc illius, ingenij diuinitas, quæ ad hæc confingenda homines induxit, colligitur. Suidas diligens scriptor opiniones etiam quorundam de Homeri parentibus proposuit. Alij dicunt, eum Meletis fluuij Smyrnæi (sed hoc fabulosum) & Critheidos filium: quod videtur ex historia Herodoti detortum. Alij Apollinis & Calliopes: qua de re vide Epigrammata inter illa, quæ de Homero mox subiungemus. Alij Telemachi Vlyssis F. & Polycastes Nestoris filiæ. Affert insuper aliam genealogiam Homeri ex Charace historico in hunc modum. Aethusæ, Thraciæ mulieris filius fuit Linus, huius Pierus, huius Oeagrus, huius Orpheus, huius Eucles, huius Iamonides, huius Philoterpes, huius Epiphrades, huius Melanopus, huius Apelles, huius Mæon: qui vnà cum Amazonibus Smyrnam venit, & ducta vxore Eumetide, Euepis Mnesigenis filij filia, procreauit Homerum. Sed locus Suidæ aut tumultuariè & raptim scriptus est, aut omninò corruptus. Nam initiò præmiserat ex eodem Charace Homerum Maronis aut Mitiæ (μάρωνος ἢ μιτίας) & Eumetidis matris esse filium. Quæ ego tam subitò discrepantia non concoquo, nisi vbiq; sit legendum Mœon: vnde etiam dictus est Mœonides. Vide quæso, quàm diuersa de Vatis nostri parentibus tradantur, cui adde quod adhuc Plutarchus monet, quosdam prodidisse, eum Mœonis & Critheidos fuisse filium. Nobis itaque qui longiùs ab illis temporibus distamus, veterumque librorum ope destituimur, non licet pronunciare quid verè sentiendum sit, nisi quod moneo, fabulas illas de Melete fluuio, & Dæmone procul remoueri. Et cùm Homerus ipse nobis hanc historiam sui inuiderit, vlteriùs eam non inquiramus. Non tanti est hoc cognoscere: id tamen tenendū videtur, eum obscuro genere natum, quod ipse postmodum suarum virtutum splendore illustrauit. De illius autem patria non minor est controuersia. Si credas Herodoto, Smyrnæus erit: si Pindaro, tum Chius, tum Smyrnæus: si Simonidi, Chius: si Antimacho, & Nicandro, Colophonius: si Aristoteli, Iensis: si Ephoro, Cumæus: si alijs, Salaminius: si alijs, Argiuus: si Aristarcho, & Dionysio Thraci, Atheniensis: si alijs, aut Troianus ex agro Cenchreorum, aut Lydus, aut Ithacensis, aut Cyprius, aut Gnossius, aut Mycenæus, aut Ægyptius, aut Thessalus, aut Italus, aut Lucanus, aut Gryinus, aut Romanus, aut Rhodius. Atqui, inquies, septem tantùm vrbes eum sibi vendicare arbitrabar, quod etiam Tullius in oratione pro Archia exprimit, & ita continetur in Epigrammate quod posteà subiungemus. Sed illa tamen tum Plutarchus, tum Suidas diligentes scriptores prodiderunt. Ita in medio positus literarum princeps, ceu Atalanta illa, aut Hippodamia à tot tamque egregijs ciuitatibus (*& regionibus*) quasi à generosissimis procis certatim expeditur, vt eleganter dixit Politianus. Si nobis vetustas librum Didymi Grammatici, *de Homeri patria*, reliquisset, poteramus plura ea de re dicere, sed hæc tantùm concisè tradita supersunt. Id vnum, nouum aut saltem non ita tritum, aut ita cuiuis notum afferam, quod quidam Ægyptium Homerum esse voluerunt. Apud Heliodorum in Æthiopica historia Calasiris Ægyptius id testa-

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΑΛΦΑ ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ἰλιάδος.

Χρύσης ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος παραγίνεται ἐπὶ τὸ ναύσταθμον τῶν Ἑλλήνων, βουλόμενος λυτρώσασθαι τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Χρυσηίδα· οὐκ ἀπέλαβε δέ, ἀλλὰ καὶ μεθ' ὕβρεως ἀποδιωχθεὶς ὑπὸ Ἀγαμέμνονος, ηὔξατο τῷ Ἀπόλλωνι κατὰ τῶν Ἑλλήνων. λοιμικῆς δὲ γενομένης, καὶ πολλῶν, ὡς εἰκός, διαφθειρομένων, ἐκκλησίαν Ἀχιλλεὺς συνήγαγε. Κάλχαντος δὲ διασαφήσαντος τὴν ἀληθῆ αἰτίαν, καὶ κελεύσαντος Ἀχιλλέως ἐξιλάσκεσθαι τὸν θεόν, Ἀγαμέμνων ὀργισθεὶς διελοιδορήθη πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, καὶ αὐτοῦ τὸ γέρας ἀπέσπασε τὴν Βρισηίδα. ὁ δὲ ὀργίζεται τοῖς Ἕλλησι. Θέτις δὲ τοῦ υἱοῦ δεηθέντος εἰς Ὄλυμπον ἀνελθοῦσα, ἐπείσατο παρὰ τοῦ Διὸς ὅπως τοὺς Τρῶας ἐπικρατεστέρους τῶν Ἑλλήνων ποιήσῃ. Ἥρα δὲ γνοῦσα τοῦτο, διελοιδορήθη πρὸς τὸν Δία, ἕως αὐτοὺς διέλυσεν Ἥφαιστος, οἰνοχοήσας ἐν ἐκπώματι χρυσίῳ. οἱ δέ, τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας εὐωχηθέντες, εἰς ὕπνον ἐτράποντο.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI HOMERI *Iliadis.*

Chryses Apollinis sacerdos venit ad castra Græcorum, vt filiā Chryseidē redimat Supplicat ea de re Agamemnoni, sed repulsam passus cōtumeliosè ab eo comminante dimittitur:itaq; deum precatur, vt suas vlciscatur iniurias. Orta subinde graui pestilentia magna vis hominum interit. Cogit ergo Achilles conciliū: & Calchantem inuitū causam eius rei compellit indicare: ea cognita Agamemnon iratus grauissimā habet altercationē cum Achille: Briseidē deniq. pellicē ei adimit, pro Chryseide, quā ipse patri remiserat. Inde Thetys mater lacrymas & contumeliam filij miserata, cœlū ascēdit. Ioui supplicat: sua in cū merita cōmemorat: impetrat deniq; ab eo, vt filij cohonestandi gratiā tātisper Troianis faueat dū Græcos, & imperatorē ipsum pœniteat huius cōtumeliæ. Hac re cōperta Iuno rixat̄ cū Ioue: sed rixæ Vulcani interuētu sedāt̄. Illi aūt reliquū diei epulati, ad somnū se cōferūt.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Λοιμὸς καὶ μῆνις.

Ἄλλη.

Ἄλφα λιτὰς Χρύσου, λοιμὸν στρατοῦ, ἔχθος ἀνάκτων.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Pestis & ira.

Aliud.

A, preces Chrysæ, pestem exercitus, inimicitias regum.

a Μῆνιν [b] ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος
Οὐλομένην, ἣ μυρί' Ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκε,
Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς [c] ἄϊδι προΐαψεν
Ἡρώων· [d] αὐτοὺς δ' * ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν,
1 Οἰωνοῖσί τε πᾶσι. ([e] Διὸς δ' ἐτελείετο 2 βουλή.)
Ἐξ οὗ δὴ τὰ πρῶτα 3 διαστήτην ἐρίσαντε
Ἀτρείδης τε ἄναξ ἀνδρῶν καὶ δῖος Ἀχιλλεύς.

Iram cane Dea Pelidæ Achillis
Perniciosam, quæ infinitos Achiuis dolores fecit, v. imposuit.
Multas autē fortes animas Orco ante tempus demisit
Heroum. ipsos autem laniamenta fecit canibus
Auibusq; omnibus: (Iouis aūt perficiebatur cōsiliū.)
Ex quo sanè primùm disiuncti sunt litigantes,
Atridesq; rex virorum & diuus Achilles.

* χ ἑλώρια. 1 χ. Οἰωνοῖσι πᾶσι. 2 χ. βουλή. 3 χ διαστήτην.

COMMENTARIVS.

a Μῆνιν ἄειδε θεὰ] Ex quatuor quæstionibus, quæ nos ad rei inuestigationem dubitando deducunt, duæ in huius principij examinationem cadunt. Quærimus enim primùm, quid hoc sit: secundò, quare. De vtroq; sic statuimus. Imprimis cùm soleant scriptores initio operis velut summam sequentis narrationis proponere, vt lectores non sint suspensi, sed præmoneantur qua de re suscepta sit scriptio. (τὸ γὰρ ἀόριστον πλανᾷ, ὁ δοὺς οὖν ὥσπερ εἰς τὴν χεῖρα τὴν ἀρχὴν ποιεῖ ἐχόμενον ἀκολουθεῖν τῷ λόγῳ. διὰ τοῦτο μῆνιν ἄειδε θεά, vt est apud Philosophum Rhetoric. ad Theod. lib. 3.) Poeta noster in ipso principio explicat qua de re sit impositurum scripturus. Illud in prologis factitant tam Tragœdiæ quàm Comœdiæ, totiusq; fabulæ argumentum in ipso limine exponunt. Solent autem Poëtæ illud operis argumentum inuocatione numinis alicuius sæpissimè inuoluere, cuius rei exemplum habemus in hoc reliquorum Vatum principe, qui cæteris viam primus patefecisse creditur, quantum ipsius scripta omnibus anteriora existimantur: nisi fortè Musæum excipias, de quo tamen viri quidam doctissimi nostro tempore dubitant Hoc igitur de prima quæstione decernendum. Secundò quæritur, cur Homerus Troianum bellum conscripturus à penultimo anno, hoc est, à nono sit exorsus, reliquis octo prætermissis. Respondent quidam, hoc esse quidem secundum naturam, vt prima primo quoq; loco disponantur: sed Poetis certam esse scribendi libertatem, quam reliquum scriptorum genus sibi vendicare non potest, vt tunc demum ποιητικῶς scripsisse videantur, cum ἀμεθόδως scripserint, Itaque non contexunt opera sua, ab ouo, vt aiunt, exorsi, sed in medias res statim auditorem rapiunt, & ad euentum deproperant. Sic quod pro principio sumunt, in principio non statuunt, & auditorem qui quærit, quod non extat, suspensum & captiuum tenent. Quod eleganter ab Heliodoro in Aethiopica historia obseruatū est. Latinus etiam Poëta Virgilius hanc ἀταξίαν ἀξίαν obseruauit Et hæc est vulgaris de hac re sententia, quam etiam Eustathius oblitus non est Quia tamen ipsa mihi hoc loco non satisfacit, quòd sanè nihil tale in tota Homeri Iliade perspicio, vt præposterè Troianum bellum scripserit, eam mihi sicco pede transeundam esse non duxi. Optimè etenim omnium Aristoteles in Poetica censet diuinum Homerum minimè esse hoc bellum, quod alioqui principio, medio, finéque constabat, totum scribere aggressum, siquidem in nimiam magnitudinem fuisset euasurum, atq; ideò perceptu difficile, aut etiamsi ad iustam magnitudinem perstrinxisset, inculcatum nimia varietate futurum, itaq; eius duntaxat vnam partem suscepisse, in qua pluribus sit vsus episodijs, quibus poësin ipsam locupletauit. Hæc est Philosophi illius sententia, quam ego cæteris omnibus antepono, atq; adeò ipsi Dioni Chrysostomo, qui Homerum instituisse dicit bellum ab Achiuis aduersus Troianos scribere, quod nos cum Aristotele intelligimus. Nam non totum bellum, sed partem belli tantùm Poëta conscribere voluit. Sed cur ab ira Achilles potius incepit Poëta? Plutarchus respondet, quia antequam illa contingerent, παῦλα ἦν ἀθλήματος, καὶ πράξεις οὐκ ἦσαν μεγάλαι, οὐδ' ἐπιφανεῖς. Siquidem quandiu Achilles Græcis συνεμάχει, οὐδ' ὅτε πρὸ τείχους ἐπὶ πυλῶν ἀφορμώμενοι Οἰχόμενοι. κεῖνο γὰρ ἐδείδισαν ὄβριμον ἔγχος. Vbi autē ipse iratus in tentorio suo otiosus delituit, Troiani, animosiores facti, vrbe egressi in Græcorum copias eruperunt, (quanquam aliud dicat historia Dictys Cretensis) vnde atrocissima vtrinque excitata est pugna, virtute & gestis heroum multiplicibus nobilitata, quemadmodum in progressu videbitur. An non est hoc ab ipso rerum capite initium facere? Cur aliunde quàm ab initio exorsum esse Homerum cōmentus est Dio ille Prusæus? Cùm enim bellum illud Troianum, vt iam diximus, nono tantùm anno gestum perscribere voluerit, non poterat aliunde commodiùs neq. meliore ordine quàm ab Achillis ira exordiri. Ab illis ergo in hoc peccatum est, quòd intentionem Poetæ non animaduerterint. Enimuerò si hoc non sit rectum poëmatis istius & totius narrationis principium, quale tandem erit illud? An nauium catalogus? Minimè, quia, ab ipso ouo gemino, vt ait Flaccus, fuerat incipiendum: vel ab ipso Paridis de tribus Deabus iudicio, cuius ne vspiam quidem Homerus meminit, vt docet Plutarchus, & nos suo loco monebimus, nimirum in s. lib. ω Quanquam enim in toto operis contextu passim multa interserantur temporum præcedentium, illa tamen sunt, vt diximus, tantùm episodia,

id est, præter propositum argumentū inducta. Ipsa autē belli initia & progressus historicè cōplexi sumus in nostris Prolegomenis.

a μῆνιν ἄειδε θεά] Meminit Plutarchus in commentario, Quemadmodū sentias te in virtute proficere, vitiosi primi carminis causa Homerum non fuisse deterritum, quin reliqua intrepidè prosequeretur, tantum illi ex facultate sua animorum ad reliqua superabat. Quod etiam olim animaduertit Didymus, in quo tres errores annotabat, vt obseruauit Gyraldus de Poet. hist. lib. 2. Primus fuit hepthemimeris breuis contra naturam producta: secundus, quòd in quinto pede non seruata est ratio synalœphæ: tertius in ἀχιλῆος, cuius altera syllaba vna est litera fraudata, vt dactylo locus esset. Idem Iustinus Martyr in παραινετικῷ etiam obseruauit, cuius hæc sunt verba, ex Pici Mirandulæ interpretatione. Homerus, inquit, abusus poetica licentia, cùm opinionem Orphei de pluralitate Deorum imprimis imitatus fuisset, fabulosa quidem pleraq; ex eorum multitudine meminit, ne Orphicæ poesi non succinere videretur quam adeò sibi proposuerat imitandam, vt ex primo ipsius poesis carmine suam ad illam conuenientiam significarit. Cùm enim ita Orpheus in principio sui poëmatis dixisset, Iram frugiferæ Cereris Dea pande canenti. ille ita: Iram Pelidæ rigidi dea pande canenti. Deligens, vt mihi quidem apparet, ita exordiri, vt etiam a metri poetici ratione decideret, ne primus videretur Deorum nominis meminisse. Hæc ille.

b ἄειδε] Inuocationes huiusmodi, vt antea diecbamus, in Poëtis frequentissimæ sunt. Sic Pindarus, μοῦσα αὔειν μοι. & alibi: μανύτευε μοῦσα. Sic Hesiod. μοῦσαι πιερίηθεν, &c. Sic Stesichorus: δεῦρ' ἄγε καλλιόπεια λίγεια. Quid autem per θεά intelligat, Lexicon Homericum, quod harum annotationum editionem (Deo fauente) subsequetur, explicari commodius poterit. Hic tantùm sciendum est, idem hoc loco esse θεά quod in Odyssea μοῦσα. Per genus scilicet speciem significat, & per eam rursus indiuiduum, nimirum Calliopem, quam Stesichorus expressit. Ea προφερεστάτη ἁπασέων dicitur ab Hesiodo, quòd videlicet, vt ait illius Scholiastes, omnibus præstare carmina dicatur: (quanquam Aristarchus πρεσβυτάτην interpretetur propter antiquitatem poeseos. vide Macrobium in Som. Scip. lib. 2. cap. 3.) Eam idcirco Græci Grammatici Poëticæ præfectam esse dicunt, vnde & frequentius ab ipsis Poëtis soleat inuocari. Vult tamen Eustathius noster per vnam Musam omnes intelligi, quasi idem sit hoc loco numerus pluralis cum singulari, vt idem est, ἀλήθεια & ἀληθείη. Ideò Iliad. 2. dicet Poëta, ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι. Alias etiam Poëta Musas inuocat plures, non vnicam tantùm, vt ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι: Iliad. 14. in fine libri.

c προΐαψεν] Illud πρὸ non est otiosum: significat enim πρὸ τοῦ δέοντος, καὶ πρὸ τοῦ μορσίμου, ante fatum, quod in morte violenta anteuerti imaginamur, tanquam in faciendo fine vitæ. quæ violenta sunt, non videantur fato venire: vt est apud Gellium lib. 13. cap. 1. vbi hæc verba Tullij examinantur 1. Philip. Multa autem impendere videntur præter naturam etiam præterque fatum. Sic Virgilius Didonem morientem fingit nec fato, nec merita morte, sed ante diem. (Alium autem sensum habet illud, quod est apud Q. Calabrum lib. 7. [illegible]) Itaque Aristoteles Prob. sect. 1. q. 6. & de Gener. anim. lib. 5. cap. fin. τὸν βίαιον θάνατον παρὰ φύσιν dixit. Qui autem in bello moriuntur, violenter moriuntur, ideoque præter naturam: quia causam mortis extrinsecus habent. Mortis autem duo esse genera, docet idem Philosophus περὶ ἀναπνοῆς his verbis: θανάτου δ' ἐστὶν ὁ μὲν βίαιος, ὁ δὲ κατὰ φύσιν. βίαιος μὲν ὅταν ἡ ἀρχὴ ἔξωθεν ᾖ, κατὰ φύσιν δ' ὅταν ἐν αὐτῷ. Mors, inquit, aut violenta est, aut secundùm naturam. Violenta, cùm principium vel causa est extrinsecus. Secundùm naturam, cùm ea est intrinsecus (quam mortem Demosthenes [illegible] appellat.) Idem Timæus Platonicus. [illegible], &c. Eo loci disputatur ea, quæ præter naturam accidunt, molesta esse, contra quicquid naturæ consentaneum, iucundum. Vnde obseruabis quàm rectè Poëta noster mortes hoc loco ἄλγεα appellet, quanquam per ἄλγεα vulnera intelligat Eustathius, quæ mors non consequitur, quod valde non probo, si in optione duorum præstantius est eligendum. Per ἄλγεα igitur mortes, cuius sequitur πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς, &c. meo periculo interpretemur.

d αὐτοὺς] Per αὐτοὺς heroum corpora intelligit: nam animæ iam ad inferos transierant. Nota autem, horum omnium causam in Achillis iram referri, non quòd ipse efficiens illam hæc omnia, quomodo enim armis in eos sæuisset? sed propter Heroes à Græcorum castris absentiam, quæ Troianis è vrbe egrediundi ansam præbuit. Quod ergo dicitur ex lege [illegible], Tam esse in culpa, qui non propulsat ab alio, cùm potest, quàm qui infert iniuriam, in Achillem hoc loco vsurpatur. Quod autem harum calamitatum causam Achillem esse dicat, notandum est, quod Plutarchus in libro de Homero monet, sensisse Poëtam, quod post eum nobilissimi philosophi Plato, Aristoteles & Theophrastus, non omnia fato euenire, sed & in omnibus aliquid esse positum quibus initium quidem à voluntate est: cum eo autem coniungitur quodammodo necessarium, cùm quis eo quod volebat acto, in id quod volebat incidit. Quod Poëta, inquit, multis locis monstrauit, atque adeò vtriusque poeseos initio. Nam in Iliade dicens, iram Achillis causam extitisse Græcis funestæ, tunc Iouis voluntati satisfactum esse scribit. In Vlyssea monstrat, socios Vlyssis sua stultitia in perniciem prolapsos: peccauerunt enim, cùm sacros Soli boues aggressi sunt, quibus abstinere licebat, &c. Nam hoc in Odyssea copiosiùs explicabitur.

e Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή] Quæ sit hæc Διὸς βουλὴ, varijs opinionibus determinatum est. Nos illas accuratè expendamus. Primùm Plutarchus in libro de Auditione Poëtarum suam exposuit sententiam his verbis, vt illa Xylander interpretatus est. Ipso Iouis nomine, inquit, aliquando ipse Deus, aliquando Fortuna, sæpe etiam Fatum nuncupatur. Quum enim dicunt, [illegible], ipsum Deum dicunt: quum verò in causis euentorum Iouem nominant, vt hæc Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή, fatum intelligunt. Non enim putat Deum Poëta hominibus mala struere: sed rerum necessitudinem rectè indicat, quod scilicet fato prosperitas & de hostibus victoria destinata sit ciuitatibus, exercitibus, & ducibus modestiam seruantibus: sin verò affectibus obsequuti peccent (sicut isti secum dissident & tumultuantur) indecorè agere, perturbari, & infortunium habere, eodem fato eos cogi. [illegible], &c. Hæc ille, quæ nos piè probare non possumus, cùm Deum à fato non separemus, neq; etiam Homerus hoc voluerit. Quidam per Διὸς βουλὴν, sacram quercum vaticinantem in nemore Dodonæo intelligunt, vel potius, vt ego existimo, oraculum, quod ex illa quercu reddebatur, vt Homerus ipse appellat Odyss. [illegible] Διὸς βουλὴν ἐπακούσῃ. Sed quid ad nos hic oracula? Quidam hoc ex historia quadam Homerum desumpsisse dicunt. Aiunt enim, terram cum hominum multitudine grauiter premeretur, nulla tamen inter ipsos regnaret pietas, postulasse à Ioue, vt se tanto onere leuaret. Iouem autem primùm quidem Thebanum bellum excitasse, in quo multi perierunt: deinde verò Momi vsum consilio, quod Διὸς βουλὴν Homerus vocat. Cùm autem fulminibus aut diluuiis totum humanum genus posset perdere, hoc Momum impediisse, propositisque duobus consilijs, & Thetidis θνητογαμίᾳ, vnde Achilles, & filiæ, id est, Helenæ pulchra generatione, ex quo vtroque bellum inter Græcos & Barbatos excitatum est accidisse, vt multa parte oneris terra leuaretur. Quæ historia extat apud Stasinum Cypriorum carminum authorem. (ea tamen Euclo cuidam à Gyraldo tribuuntur) cuius hæc verba a Didymo memorantur: [illegible]) Hæc verba ex duobus versibus mutilata, ni fallor, adducuntur.)

[illegible]

Quod quidem hoc loco nimis longè petitum videretur. Si quis tamen probauerit, non repugnabo: quanquam illud H. Stephano non probari animaduerterim quem ego tum demum sequar, cùm à tam ineptis fabulis Poëtarum volumina repurgata ostenderit. Neque tamen dissimulabo omnium præstantissimam Aristarchi & Aristophanis sententiam mihi videri, cui subscripsit quoque Didymus, consilium Iouis intelligi cum Thetide initum de Achille honorando, vt in sequentibus videbatur.

---

a Τίς τ' ἄρ σφωε θεῶν ἔριδι ξυνέηκε μάχεσθαι;
b Λητοῦς καὶ Διὸς υἱός. ὁ γὰρ βασιλῆϊ χολωθεὶς
Νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὦρσε κακὴν, ὀλέκοντο δὲ λαοί,
Οὕνεκα τὸν Χρύσην ἠτίμησ' ἀρητῆρα

Quisnam ipsos deorum liti commisit vt pugnarēt?
Latonæ & Iouis filius. hic .n. regi iratus, (populi,
Morbum per exercitū suscitauit malū, peribāt aūt
Quoniam Chrysen cōtumelia affecerat sacerdotem
Ἀτρεΐδης.

Ἀτρεΐδης· ὁ γὰρ ἦλθε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Λυσόμενός τε θύγατρα, φέρων τ' ἀπερείσι' ἄποινα,
ᶜ Στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος,
Χρυσέῳ ἀνὰ σκήπτρῳ· ᵈ καὶ ἐλίσσετο πάντας Ἀχαιούς,
Ἀτρεΐδα δὲ μάλιστα, δύω κοσμήτορε λαῶν,
Ἀτρεΐδαι τε καὶ ἄλλοι ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί,
ᵉ Ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
Ἐκπέρσαι Πριάμοιο πόλιν, ᶠ εὖ δ' οἴκαδ' ἱκέσθαι.
Παῖδα δ' ἐμοὶ * λύσαιτε φίλην, ᵍ τὰ δ' ἄποινα δέχεσθε
Ἁζόμενοι Διὸς υἱὸν ἑκηβόλον Ἀπόλλωνα.

Atrides. ille enim venit celeres ad naues Achiuorũ,
Liberaturq́; filiã, ferẽsq́; infinita precia liberationis,
Coronãq́; habẽs in manib. longè iaculãtis Apollinis,
Aureo cum sceptro: & obsecrabat omnes Achiuos,
Atridas autem maximè, duos principes populorum,
Atridæq́; & alij bene ocreati Achiui,
Vobis quidem dij dent, cælestia domicilia habentes
Expugnare Priami vrbẽ, feliciter.v. domũ reuerti,
Filiã.a.mihi soluite dilectã.hac.v.p̃cia liberatiõis ac * λῦσαί τε τ. τ. δ' ἀπ. [illegible]
Venerãtes Iouis filiũ lõgè iaculãtẽ Apollinẽ. (cipite

COMMENTARIVS.

a τίς τ' ἄρ σφωε θεῶν] Iræ Achillis causas à capite arcessit, quod planè δραματικῶς exequitur. Illas nos strictim complectimur. Iram præcedit iniuria, iniuriã contentio, contentionẽ pestis, pestem iniustitia ob Chrysem ab Agamemnone non redditam, cui adiuncta est impietas ob sacerdotis diuini contemptum. Et hæc erit ἀνάλυσις. σύνθεσις verò ita summariè. Chryses filiam suam reposcit, ab Agamemnone indignè repellitur, hinc Apollo peste Græcos affligit, ea vt sedetur, cogitur Chryseidem restituere Agamemnõ, cum Achille ea de re contendit, indignatusq́; ipsi Briseidem eripit, qui ob iniuriam acceptam iratus Regi otiosus in tentorijs delitescit.

b ὁ γὰρ ἦλθε] Triplicem causam aliam ab alia dependentem exponit, quæ figura est ab antiquis [illegible] appellata.

c στέμματ' ἔχων] Hæc insignia Apollinis erant, quibus se Chryses eius sacerdos instruit, vt ipsius Apollinis reuerentia Agamemnon commoueretur ad restituendam Chryseida. Quod & in historia Dictys Cretensis indicauit lib. 2. vt Q. Septimius transtulit. Per idem tempus, inquit, Chryses, quem sacerdotem Sminthij Apollinis suprà docuimus, cognito filiam suam Astynomen cum Agamemnone degere, fretus religione tanti numinis, ad naues venit, præferens Dei vultus & quædam ornamentorum templi eius, quò faciliùs recordatione præsentis numinis veneratio sui regibus incuteretur, &c. Ideò ipse Chryses mox dicet,

τὰ δ' ἄποινα δέχεσθε Ἁζόμενοι Διὸς υἱὸν ἑκηβόλον Ἀπόλλωνα.

d καὶ ἐλίσσετο πάντας Ἀχαιούς] Hinc colligunt, videri apud Troiam Græcorum statum ex Democratia & regia potestate commixtum fuisse. Quod cùm sciret Chryses, omnes Græcos orauit, maximè verò Reges. Erat enim totius populi, sententiam suam scire: Regis autem, secundùm Euripidem, vltimam vocem emittere, & populi sententiam aut probare, aut improbare, vt docet Poeta tum hic tum alibi. Hic enim cùm toti populo placeret, vt Chrysæ filia restitueretur, ait id Agamemnoni non placuisse. Septimo autem Iliados eundem facit vocem populi sequentem.

e ὑμῖν μὲν θεοὶ] Vel Græcorum beneuolentiam aucupandi gratia popularium suorum excidiũ Chryses imprecatur: vel ex animo & non fictè, quasi ipsi in causa sint, vt ille sua filia sit spoliatus, siquidem si Helenam Paris non rapuisset, non fuisset abducta captiua Chryseis. His ego addo, quod apud Dictyn Cretensem Chryses memorat infensos sibi Troianos, & in dies quippiam in se Alexandrum moliri eiusque consanguineos, ob exhibitam à se paulò antè immolationem, scilicet ex oraculo Pythij, quod eodem libro Historicus recitat his verbis: Eadem tempestate oraculum Pythij Græcis perfertur, concedendum ab omnibus, vt per Palamedem Apollini Sminthio sacrificium exhiberetur. Quæ res multis grata ob industriam & amorem viri, quem circa omnem exercitum exhibebat, nonnullis ducum dolori fuit. Cæterum immolatio centum victimarum, sicut prædictum erat, pro cuncto exercitu exhibebatur, præeunte Chryse loci eius sacerdote.

f εὖ δ' οἴκαδ' ἱκέσθαι] Loquitur vt Vates, qui putà præuideat Græcos multa mala in reditu fuisse perpessuros, ideò tacitè illud deprecatur.

g τὰ δ' ἄποινα δέχεσθε] Idem habet historia: Dein oblatis, inquit, auri atque argenti donis plurimis, redemptionem filiæ deprecatur: deprecans vti magnificarent præsentiam Dei, qui secum oratum eos ob sacerdotem proprium venisset. Et paulò pòst: Quæ vbi accepere, reddendam filiam sacerdoti, neque ob id accipiendum præmium, vniuersis placet. Quippe cùm per se amicus, fidelisque nobis, tum præcipuè ob religionem Apollinis nihil non meriti, credebatur. Namque iam multis documentis ac fama incolarum, obsequi numini eius per omnia destinauerant. Quæ postquam Agamemnon accepit, obuiam cunctorum sententijs ire pergit. Itaque atroci vultu exitium sacerdoti comminatur, ni recederet: perditum senem atque extrema metuentem, imperfecto negotio ab exercitu dimittit. In qua narratione vnum est, à quo dissentit Homerus, quia dicit vniuersos Græcos noluisse hæc dona à Chryse accipere, quod historiæ aduersatur.

Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοί,
Αἰδεῖσθαί θ' ἱερῆα, καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα·
ᵃ Ἀλλ' οὐκ Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ,
Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε·
Μή σε γέρον κοίλῃσιν ἐγὼ παρὰ νηυσὶ κιχείω
Ἢ νῦν δηθύνοντ', ἢ ὕστερον αὖτις ἰόντα,
Μή νύ τοι οὐ χραίσμῃ σκῆπτρον καὶ στέμμα θεοῖο.
Τὴν δ' ἐγὼ οὐ λύσω, ᵇ πρίν μιν καὶ γῆρας ἔπεισιν,
Ἡμετέρῳ ἐνὶ οἴκῳ ἐν Ἄργεϊ τηλόθι πάτρης
Ἱστὸν ἐποιχομένην, καὶ ἐμὸν λέχος ἀντιόωσαν.
Ἀλλ' ἴθι, μή μ' ἐρέθιζε, σαώτερος ὥς κε νέηαι.
Ὣς ἔφατ'· ἔδεισεν δ' ὁ γέρων, καὶ ἐπείθετο μύθῳ.
Βῆ δ' ἀκέων παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης.
Πολλὰ δ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιὼν ἠρᾶθ' ὁ γεραιὸς
Ἀπόλλωνι ἄνακτι, τὸν ἠΰκομος τέκε Λητώ·
Κλῦθί μευ ἀργυρότοξ', ὃς Χρύσην ἀμφιβέβηκας,
Κίλλαν τε ζαθέην, Τενέδοιό τε ἶφι ἀνάσσεις,
Σμινθεῦ ᶜ εἴποτέ τοι χαρίεντ' ἐπὶ νηὸν ἔρεψα,
Ἢ εἰ δή ποτέ τοι κατὰ πίονα ᵈ μηρί' ἔκηα
Ταύρων ἠδ' αἰγῶν, τόδε μοι κρήηνον ἐέλδωρ·
ᵉ Τίσειαν Δαναοὶ ἐμὰ ᶠ δάκρυα σοῖσι βέλεσσιν.

Tunc alij quidem omnes comprobarunt Achiui,
Reuerẽdũq́; sacerdotẽ, et splẽdida accipiẽda precia li-
At nõ Atridæ Agamẽnõi placuit animo, (beratiõis:
Sed iniuriosè dimisit, durumq́; sermonem mãdauit.
Ne te, senex, cauas ego apud naues offendam,
Vel nunc tardantem, vel pòst denuò venientem:
Non vtiq; tibi proderit sceptrum & corona dei.
Hãc aũt ego nõ soluã antequam ipsam & senectus a-
Nostra in domo Argis procul à patria (deat,
Telam percurrentem, & meum lectum capessentem.
Sed abi, ne me irrites, saluus vt redeas.
Sic dixit: timuit aũt senex & obediuit mãdato:
Ibat aũt tacitus iuxta littus multistrepentis maris.
Multùm aũt posteà seorsum vadẽs precabatur senex
Apollinem regem, quẽ pulchricoma peperit Latona:
Audi me argenteũ arcũ habẽs, q Chrysam tueris,
Cillamq́; valde diuinam, Tenedoq́; fortiter imperas,
Sminthem si quando tibi gratũ templum coronaui,
Vel si quando tibi pingues coxas cremaui
Taurorum & caprarũ, hoc mihi perfice desiderium.
Pẽdãt pœnas Danai ob meas lachrymas tuis sagittis.

COMMENTARIVS.

a ἀλλ' οὐκ Ἀτρεΐδῃ] Sententiam vniuersorum non dicit Atridæ vtrique displicuisse, sed soli Agamemnoni. Rationem satis frigidam adduxit Eustathius: quia, inquit, senior erat Agamemnon, atqui vt est apud Herodotum, νενομισμένα ἐν πᾶσι πάντως ἀνθρώποις τὸν πρεσβύτερον ἄρχειν. Nos verò dicimus, Agamemnoni soli decretum illud vniuersi populi de restituenda Chryseide non placuisse, quia ipsa in eius erat potestate, iniustumque arbitrabatur prædam belli tam amabilem deserere. Fecit hoc amor in Chryseidem, vnde videntur mihi Græci eo fato conflictari, vt mulierum causa pereant. Narrat autem historia, conuentu dissoluto, singulos reges Agamemnonem adijsse, qui eum multis probris sunt insectati, quippè quòd ob amorem captiuæ mulieris, seque, & quod indignissimum videretur, tanti numinis Deum contemptui habuisset, ac mox vniuersos execratos eum deseruisse.

b πρίν μιν καὶ γῆρας] Cùm de futuro loquimur, solemus interdum tempus præfigere, cuius aduētu spes est rem aliquam confectam iri. Aliquando tamen tempus eiusmodi statuimus, vt tamen spes euentus rei nulla idcirco fiat, qualis est hoc loco. Idem enim valet illud Agamemnonis, πρίν μιν καὶ γῆρας ἔπεισιν, ac si οὐδέποτε dixisset. Illud autem ἔπεισιν dictum est pro futuro ἐπελεύσεται, per temporis enallagen.

c εἴ ποτέ τοι χαρίεντα] Hæc officiorum Chrysæ in Apollinem commemoratio, & remuneratio Apollinis, mutam quandam complectitur gratitudinis admonitionem. Sic solet etiam in fabulosis narrationibus Homerus esse παιδευτικός. Ideò olim Philosophia quædam prima videbatur Poësis, quæ actiones rectas aut prauas cum voluptate edocet. Qua de re aliàs dictum est.

d μηρί' ἔκηα] Hoc dicit, quia coxæ solùm in sacrificijs penitùs adolebantur, id est, ὁλοκαυτοῦντο. Cæteris verò animalium votiuorum membris licebat sacrificantibus vesci. πίονα autem appellat, quia solebant victimæ præstantiores ad Deorum sacrificia reseruari: vnde apud Latinos Egregiæ dicebantur, quasi è grege selectæ.

e τίσειαν Δαναοὶ] Bene Flaccus, Quicquid delirant reges, plectuntur Achiui. Quid enim? Græci omnes ἐπευφήμησαν, solus Agamemnon aduersatus est precibus Chrysæ. At Græci intereunt, non Agamemnon. Quæ exempla noua non sunt: nam simile memoratur de apro Calydonio propter solum Oeneum Aetolùm agros deuastante: item de Thebanorum cladibus ob vnius Oedipodis facinus: de Græcorum malis ob vnum Locrum Aiacem. Hoc autem loco ideo illud accidisse dicunt, quia moriente Agamemnone futurum erat vt exercitus dissolueretur, & sic Chryseis abduceretur: remanente verò illo superstite, cæterisque morientibus, causa eius rei inuestigatur, sic suam filiam Chryses recuperat. Quòd si Agamemnon moreretur, sine mœroribus fuisset. Viuens autem cruciatur, cùm videt, vt rex, suorum interitum. Vel, quod mihi quidem magis placet, quia omnibus placuisse videtur factum Agamemnonis, quòd illud non compescuerint (etsi historia dicat, post factum cæteros Reges in eum grauiter inuectos) ideò iustè puniuntur. Etenim Hesiodus dicit, πολλάκις καὶ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἀπηύρα. Qua de re vir quidam doctissimus in primo libro de Potestate principis luculenter disputauit. Fuit nihilominus insigne illud in Chrysa vindictæ studium, vt aduersus vniuersos Græcos preces conciperet, à quibus non erat læsus: sed si idem popularibus suis Troianis antea non pepercit, quanto facilius extero isti exercitui infensus factus est?

f δάκρυα] Intelligimus μετὰ τὸ παρακαλεῖν fleuisse Chrysem. Est autem mos ille Poëtæ vsitatissimus, vt obseruanda relinquat multa auditoribus, quæ in serie narrationis non exponuntur, postea tamen leuiter intertexuntur, quæ integros actus præcessisse indicant.

Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, ᵃ τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων.
Βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων χωόμενος κῆρ,
Τόξ' ὤμοισιν ἔχων, ἀμφηρεφέα τε φαρέτρην.
Ἔκλαγξαν δ' ἄρ' ὀϊστοὶ ἐπ' ὤμων χωομένοιο
Αὐτοῦ κινηθέντος· ὁ δ' ἤϊε νυκτὶ ἐοικώς.
Ἕζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε νεῶν, μετὰ δ' ἰὸν ἕηκε·
Δεινὴ δὲ κλαγγὴ γένετ' ἀργυρέοιο βιοῖο.
ᵇ Οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπῴχετο, καὶ κύνας ἀργούς.
γρ. ἱφιὰς, Αὐτὰρ ἔπειτ' αὐτοῖσι βέλος ἐχεπευκὲς * ἀφιείς,
Βάλλ'· αἰεὶ δὲ * πυραὶ νεκύων καίοντο θαμειαί.

Sic dixit orans, hũc aũt exaudiuit Phœbus Apollo.
Descendit autem ex cœli verticibus iratus cor,
Arcus in humeris hăbẽs, circumtectãq; pharetram:
Clanxerunt autem sagittæ in humeris irati,
Quum moueretur: ipse autem ibat nocti similis:
Sedit posteà seorsum à nauib. sagittam aũt immisit:
Terribilis autem clangor factus est argentei arcus.
Multos quidem primum inuasit, & canes veloces.
Sed posteà in ipsos sagittam mortiferam immittens,
Feriebat: sēp. a. pyræ mortuorũ incẽdebãt frequẽtes.

COMMENTARIVS.

a τοῦ δ' ἔκλυε] Perpetuum est in nostro Poëta, vt iustæ preces otiosæ non sint, aut vanæ sed exaudiantur. Hunc euentum porrò à Deo preces eiusmodi solent consequi. Verum enim est illud Orphei hymnographi, οὐ γὰρ ἀπηνέες εἰσὶ θεοὶ ἀέρεσι λιταῖς.

b οὐρῆας μὲν πρῶτον] Huius pestis meminit Ammianus Marcellinus libro 19. cùm pestilentiæ causas explicat. Nimietatem frigoris, inquit, aut caloris, vel humoris, vel siccitatis, pestilentias gignere, philosophi & illustres medici tradiderunt. Vnde accolentes loca palustria vel humecta, tusses, ioculares casus & similia perferunt: contrà confines caloribus tepore febrium arescunt. Sed quantò ignis materies cæteris efficacior, tantò ad perimendum celerior siccitas. Hinc cùm decennali bello Græcia desudaret, ne peregrinus pœnas dissociati regalis matrimonij lucraretur, huiusmodi grassata pernicie telis Apollinis periere complures, qui Sol æstimatur: atque, vt Thucydides exponit, clades illa, quæ in Peloponnesiaci belli principijs Athenienses acerbi genere morbi vexauit, ab vsque feruenti Æthiopiæ plaga paulatim proserpens, Atticam occupauit. Alijs placet, auras (vt solent aquæ) vitiatas fœtore cadauerum, vel similibus, salubritatis violare maximam partem, vel certè aëris permutationem subitam ægritudines parere leuiores. Affirmant etiam aliqui, terrarum halitu densiore crassatum aëra, emittendis corporis spiraminibus resistentem necare nonnullos: qua causa animalia, præter homines cætera, iugiter prona, Homero authore, & experimentis deinceps multis, quum talis incesserit labes, antè nouimus interire. Hæc Marcellinus, quæ huc transcribi volui, quia locum Homeri maximè illustrant. Sed hanc quæstionem pleniùs enodemus, cur muli & canes primi pestilentia ista conflictantur? Interpretes Græci dicunt id fieri, quòd illa animalia præstantissimo sint odoratus sensu prædita, ideò faciliùs hanc aëris intemperiem hauriant. Hippocratem verò audiamus, cuius verba de peste huic loco maximam lucem afferent. Sic ergo ille libro περὶ φυσῶν· ἔστι δὲ δισσὰ ἔθνεα πυρετῶν, ὡς ταύτῃ διελθεῖν, ὁ μὲν κοινὸς ἅπασι, καλεόμενος λοιμός, ὁ δὲ διὰ πονηρὴν δίαιταν ἰδίῃ τοῖσι πονηρῶς διαιτωμένοισι γινόμενος. ἀμφοτέρων δὲ τούτων αἴτιος ὁ ἀήρ. ὁ μὲν οὖν κοινὸς πυρετὸς διὰ τοῦτο τοιοῦτός ἐστιν, ὅτι τὸ αὐτὸ πνεῦμα πάντες ἕλκουσιν. ὁμοίου δὲ ὁμοίως τῷ σώματι μισγομένου, ὅμοιοι καὶ οἱ πυρετοὶ γίνονται. ἀλλ' ἴσως φήσει τις, διὰ τί οὖν οὐχ ἅπασι τοῖσι ζώοισιν, ἀλλ' ἔθνει τινὶ αὐτῶν ἐμπίπτουσιν αἱ τοιαῦται νοῦσοι; ὅτι διαφέρει, φαίην ἄν, σῶμα σώματος, καὶ φύσις φύσιος, καὶ τροφὴ τροφῆς. οὐ γὰρ πᾶσι τοῖσιν ἔθνεσι τῶν ζώων πάντα σύμφορα, οὔτ' ἀσύμφορα ἐστιν, ἀλλ' ἕτερα ἑτέροισι ξύμφορα. ὁκόταν μὲν οὖν ὁ ἀὴρ τοιούτοισι πληρωθῇ μιάσμασιν, ἃ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει πολέμιά ἐστιν, ἄνθρωποι τότε νοσέουσιν, ὅταν δὲ ἑτέρῳ τινὶ ἔθνει ζώων ὁ ἀὴρ ἀνάρμοστος ᾖ, τὰ τοιαῦτα κεῖνα νοσέουσιν. Ex quibus duo colligimus: primùm, causam pestis ex aëris intemperie: secundò, cur à peste alia animalia præ alijs corripiuntur, cuius rei causam differentiæ vel corporis, vel naturæ, vel nutrimenti assignat Hippocrates. Illa differentia nutrimenti hoc loco in nullos quadrat: nam cum illi in terra pascerentur, hunc corruptum spiritum facile cum nutrimento exhauserunt, siquidem causa huius pestilentiæ ex prauis exhalationibus oritur, vt refert quoque Marcellinus, quod idem causa fuit, vt cùm demisso sint capite quadrupedia, corruptum hunc vaporem naribus citiùs concipiant, ea præsertim quæ olfactum potentiorem habent, vt anteà diximus. Igitur ista aëris intemperies ex prauis terræ vaporibus promanauit, quod ex Ruso quoque docet Aetius Tetr. 2. Serm. 1. capite nonagesimo quinto. Si verò, inquit, solerti ingenio quis præditus sit, futuram pestem prænoscet, attendens anni temporibus, quæ & mala sunt, & in bruta animantia impetum faciant. Si enim ambiens nos aër pestis causa fuerit, volucrium generis prior interitus erit: si verò ex prauis de terra exhala-

tionibus

ionibus hoc contigerit, quadrupedium animantium prior correptio fiet, &c. Quod postremum cùm hoc loco accidat, facilè est iudicatu, vtrum rectè de illius pestilentiæ causa sentiamus, posteriorem Marcellini opinionem amplectentes. Ex huius porrò loci argumento Marcion Plutarchum refutabat, Symp. Plutar lib. 4 problem. 1. dicentem, animalia bruta inoffensa esse valetudine. Atqui hoc, inquit Marcion, irritum facit Homerus, experientia certa docens, bruta prima peste corripi. De hac verò peste sic loquitur Dictys Cretensis lib. 2. Igitur Chryses, inquit, vbi iniuriam perpessus ab Agamemnone, discessit: neque multi fluxêre dies, incertum alio ne casu, an vti omnibus videbatur, ira Apollinis, morbus grauissimus exercitum inuasit. Principio grassandi facto à pecoribus, deinde malo paulatim magis magisque ingrauescente, per homines dispergitur, &c. Cæterùm quamuis duas tantùm animalium species, quæ peste illa correpta sint, designet Poeta: tamen verisimile est, alia quoque postea eadem lue conflictata fuisse, vt Eustathius quoque annotauit. Ne prætereamus, quod etiam Didymus ex Apollodoro infra lib. Φ recitat, Apollinem ideò dici pastorem, vt cùm ab illo pestis oriretur, illa autem primùm pecora inuadat, vt ex hoc loco probat, pudore ab ea immittenda compesceretur, vt qui hoc pacto animalia læderet, quorum ipse tutelam gerere assueuerit.

c πυραὶ νεκύων καίοντο θαμειαί] Nihil est ferè à veteribus dictum, quod neotericorum diligentia non obseruauerit. Cùm itaque ex Interpretibus Græcis morem hunc cadauera comburendi in hunc locum transcriberem, offendi eadem a Cælio Rhodigino viro diligentissimo lect. antiq. lib 17. cap. 21 annotata, subticuit tamen ille authorem, vt solet, vnde illa excerpsit. Illius verba, si non piget, audiamus. Veterem, inquit, fuisse Græcis morem cadauera comburendi, quod a Septentrionalibus diu idem seruatum animaduertimus. Exustionis verò ratio affertur non vna: alijs opinantibus, quod in nobis diuinum est, igneo veluti vehiculo ad superna subuectum, cœlestibus inseri, subsidente quod terrenum est. Alij in eo purificationem quandam intelligere maluerũt, quoniam sit ignis ἀγνευτικόν quiddam, id est, expurgandi vim habens: nam & purgationes, quas ἁγνισμοὺς vocant, non citra ignem fiebant, quod significat Euripides, vbi Clytæmnestræ corpus igni depuratum scribit. Sed sententiam priorem [illegible]yllæ rogo approbare videtur Lycophron, & præterea Indorum Gymnosophistæ. Comburendi morem ab Hercule conditum, malè concipiunt quidam, exusto Argio Lycimnij filio, relatis modò ad patrem ossibus, quem incolumem se restituturum fuerat pollicitus. Hæc Rhodiginus, quæ omnia ex Eustathij παρεκβολαῖς desumpta sunt.

Ἐννῆμαρ μὲν ἀνὰ στρατὸν ᾤχετο κῆλα θεοῖο·	*Nouem dies quidem per exercitũ ibant sagittæ dei:*
Τῇ δεκάτῃ δ' ἀγορὴν δὲ [a] καλέσσατο λαὸν Ἀχιλλεύς.	*Decimo aũt ad cõcionem vocauit populũ Achilles:*
Τῷ γὰρ ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη·	*Huic. n. in pcordijs posuit dea albas vlnas habẽs Iuno:*
[b] Κήδετο γὰρ Δαναῶν, ὅτι ῥα θνήσκοντας ὁρᾶτο.	*Curã. n. gerebat Danaorũ, q̃a vtiq. moriẽtes videbat.*
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ἤγερθεν, ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο,	*Hi aũt postq̃ cõgregati sunt, in vnumq́; cõuenerunt,*
Τοῖσι δ' [c] ἀνιστάμενος μετέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·	*Hos exurgens affatus est pedes velox Achilles:*
Ἀτρείδη, νῦν ἄμμε [d] παλιμπλαγχθέντας ὀΐω	*Atride, nunc nos iterum errantes puto*
Ἂψ ἀπονοστήσειν, εἴκεν θάνατόν γε φύγοιμεν·	*Retrocessuros, si modò mortem quidem fugiamus.*
Εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς.	*Siquidem simul bellumq́; domat & pestis Achiuos.*
Ἀλλ' ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν, ἢ ἱερῆα,	*Sed agè iã aliquẽ vatẽ interrogemus, vel sacerdotẽ,*
Ἢ καὶ ὀνειροπόλον, ([e] καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν)	*Vel & somniorũ interp̃tẽ (etenim somniũ à Ioue est)*
Ὅς κ' εἴποι ὅ τι τόσσον ἐχώσατο Φοῖβος Ἀπόλλων	*Qui dicat, cur tantum iratus est Phœbus Apollo:*
Εἴτ' ἄρ ὅγ' εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται, εἴθ' ἑκατόμβης,	*Siue hic nos ob vota nõ reddita incusat, siue ob heca-*
Αἴκέν πως ἀρνῶν κνίσσης αἰγῶν τε τελείων	*Aut si fortè ouiũ nidorẽ, caprarũq; integrarũ (tõbẽ:*
Βούλεται ἀντιάσας, ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι.	*Velit assequutus à nobis pestem depellere.*

COMMENTARIVS.

a καλέσσατο λαὸν Ἀχιλλεύς.] De hac re sic tradidit Dictys lib. 2. Cæterùm inquit, postquàm nullus morbi modus. & indies plures intereunt, cuncti duces conuerso iam in se quisque timore, in vnũ coeunt. Ac dein flagitare Calchanta, quem futurorum præscium memorauimus, vti causam tãti mali ediseerat. Ille enim perspicere se originẽ huiusce morbi, sed haud liberum esse quicquã eloqui: ex quo accideret, vt potentissimi Regis contraheret offensam. Post quæ Achilles reges singulos adijt, vt interposita iuriurandi religione confirmarent, nequaquam se ob eam causam offendi. Hoc modo Calchas, vbi cunctorum animos in se conciliauit, Apollinis iram pronunciat. Eum namque ob iniuriam sacerdotis infestum Græcis pœnas ab exercitu expetere. Dein perquirente Achille mali remedium, restitutionem virginis pronunciat, &c. Quæ cum Homero comparata, non parum oblectamenti, vt spero, lectoribus allatura sunt. Porrò vtvt se rei veritas habeat, constat ex vtroque authore, Poeta & Historico, studium & amor Achillis in exercitum, vt planius dicetur in sequentibus, cùm de Briseide Agamemnoni concessa agemus. Quòd autem decimo die concionem conuocauerit Achilles, animaduertit etiam Plutarchus de aud. Poet. Atque vt erat, inquit, rei medicæ peritus (Achilles) post nonum diem, quo iudicari talia natura fert sentiens morbum non esse vulgarem, aut ab vsitata aliqua causa profectum, surgensque ad dicendum, non populo se accommodat, sed consiliarium regi se præbet.

b κήδετο γὰρ Δαναῶν.] Hoc ad Iunonem referendum est, quæ cum Minerua inter deas Græcorum partes sustinebat, vt totus Iliadis contextus perdocebit.

c ἀνιστάμενος] Mos eiusmodi erat veteribus, etiamsi reges essent, vt eos circumstaret populus, & æqualiter ab omnibus exaudirentur. Si quis sedens concionaretur, rem nouam faciebat, & illi excusatione opus erat, qualis erit Agamemnoni aliquando propter vulnus.

d παλιμπλαγχθέντας] Quidam hunc secundum errorem interpretabantur, habita ratione prioris, quo Græci primùm ad Troiam nauigantes de via aberrarunt, & immeritam tellurem deprædati sunt: quod accidit in Mysia, vt etiam Strabo meminit. Quidam verò illud planè absurdum existimantes, τὸ παλιμπλαγχθέντας metaphoricè dictum volunt à telo, quod duro cuidam corpori impingens repellitur, quod solet Homerus dicere πάλιν πλάζεσθαι: ita erit pro re infecta reuerti, vt copiosiùs dicemus in Lexico Homerico.

e καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν] Occurrit ei, quod poterat dici de somniorum vanitate. Cur somniorum interpretem percontabimur, qui in mendacijs habitet, & vt ait Herodotus, [illegible], Tanquam Achilles respondeat. Omnia somnia non sunt falsa: sunt etiam quædam quæ à Deo veritatis authore proficiscuntur, quibus nos plerunque de rebus nostris commonefacit. Sunt autem quidam ὄνειροι. Ideo ὀνειροπόλοι vocati propriè dicti ὄνειροι, quasi τὸ ὂν εἴροντες καὶ τὸ ἀληθὲς λέγοντες. Appellantur etiam ἐνύπνια διὰ τὸ ἐν ὕπνῳ φαίνεσθαι. Somniorum itaque consideratio non est penitus abijcienda, quam nec ipsi medici contemnunt, vnde extat liber Hippocratis περὶ ἐνυπνίων. Cautè tamen de ea sentiendum est, ne falsa veris commisceamus. Quod [illegible] a quibusdam fieri videret Aristoteles, factum est vt diceret, nulla esse diuina somnia, quanquam penitius librum illius intuenti apparebunt contrariæ opinionis in eodem vestigia. Sanè somnia rectè in diuina & humana saniores distinguunt. Diuina illa sunt, quæ causas non habent naturales, vel quo ad animam, vel quo ad corpus hominis. Quorum vt efficiens Deus est, ita iudex est hominum somniorum coniector. Humana verò, quæ causas habent naturales, ab hominis, cui accidunt, vel animo, vel corpore pendentes, & sic apud Hippocratem vir ille summus, de quo etiam alias dicetur, Theod. Zuingerus. Cæterùm de voce ὀνειροπόλου variam video inter quosdam scriptores diuersitatem, imò de tota somniorum materia, quorum omnium alibi fiet olim copiosa mentio.

Ἤτοι ὅγ' ὣς εἰπὼν, κατ' ἄρ' ἕζετο. τοῖσι δ' ἀνέστη
Κάλχας Θεστορίδης οἰωνοπόλων [a] ὄχ' ἄριστος,
Ὃς ᾔδη τά τ' ἐόντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα,
[b] Καὶ νήεσσ' ἡγήσατ' Ἀχαιῶν Ἴλιον εἴσω,
Ἣν διὰ μαντοσύνην, τήν οἱ πόρε Φοῖβος Ἀπόλλων·
Ὅς σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν·
Ὦ Ἀχιλεῦ, κέλεαί με Διῒ φίλε μυθήσασθαι
[illegible] Μῆνιν Ἀπόλλωνος ἑκατηβελέταο * ἄνακτος.
Τοιγὰρ ἐγὼν ἐρέω· [c] σὺ δὲ σύνθεο καί μοι ὄμοσσον,
Ἦ μέν μοι πρόφρων ἔπεσιν καὶ χερσὶν ἀρήξειν·
Ἦ γὰρ ὀΐομαι ἄνδρα χολωσέμεν ὃς μέγα πάντων
Ἀργείων κρατέει, καί οἱ πείθονται Ἀχαιοί.
[d] Κρείσσων γὰρ βασιλεὺς ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηϊ,
Εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον ὄφρα τελέσσῃ
Ἐν στήθεσσιν ἑοῖσι. σὺ δὲ φράσαι εἴ με σαώσεις.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
[e] Θαρσήσας μάλα, εἰπὲ θεοπρόπιον, ὅ, τι οἶσθα.
Οὐ μὰ γὰρ Ἀπόλλωνα Διῒ φίλον, ᾧτε σὺ Κάλχαν
Εὐχόμενος Δαναοῖσι θεοπροπίας ἀναφαίνεις,
Οὔτις ἐμεῦ ζῶντος καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο,
Σοὶ κοίλῃς παρὰ νηυσὶ βαρείας χεῖρας ἐποίσει
Συμπάντων Δαναῶν· οὐδ' ἢν Ἀγαμέμνονα εἴπῃς,
Ὃς νῦν πολλὸν ἄριστος ἐνὶ στρατῷ εὔχεται εἶναι.

Certè hic ita loquutus sedit: his autem surrexit
Calchas Thestorides augurum longè optimus,
Qui sciebat & præsentia, & futura & præterita,
Et nauibus dux fuit Achiuorum ad Ilium (Apollo:
Suam propter vaticinationē, quā ei præbuit Phœb.
Qui ipsis benè sapiens concionatus est, & dixit:
O Achilles, iubes'ne me Ioui dilecte, eloqui
Iram Apollinis longè iaculantis regis?
Igitur ego dico: tu autem paciscere, & mihi iura,
Certè qdē mihi promptū verbis, & manib. te auxilia-
Certè n. puto virū iratū iri, q magnū omniū (turū-
Arginorum imperium habet, & ei obediunt Achiui.
Potentior enim rex quando irascitur viro inferiori.
Quamuis enim iram & eodem die decoxerit,
Tamen & postea retinet iram, donec perfecerit
In pectoribus suis. tu autem dic si me seruabis.
Huic. a. respōdens alloquutus est pedes velox Achil-
Confisus valdè dic vaticinium quodcūq. scis. (les,
Non enim per Apollinē Ioui dilectū (cui tu Calchas
Vota faciens Danais vaticinia ostendis)
Quispiam, me viuente & in terra vidente,
Tibi cauas apud naues graues manus inferet
Cunctorum Danaorum, neq. si Agamemnona dicas,
Qui nūc longè potētissimus in exercitu iactatur esse.

COMMENTARIVS.

a ὄχ' ἄριστος,] De more habet Homerus, cùm personam seu nobilem, seu aliàs sibi vtilem loquentem inducit, in eius laudem aliqua præmittere, vt hic de Calchante, quem à suis adiunctis ad rem præsentem accommodatis commendat. Neq; parum ad id facit genus: nam à Thestore ortus dicitur, qui in Odyssea præstantissimus vates memoratur.

b νήεσσ' ἡγήσατ'] Quomodo naues Græcorum ad Troiam Calchas deduxerit, ostendit Dares Phrygius lib. de Excidio Troiæ. Illic dicitur, cum copia Græcorum Athenas venissent placuisse illis, vt Delphos ad Apollinem de tota re consulendum quisp am mitteretur. Huic rei Achilles præficitur, & cum Patroclo proficiscitur. Et paulò post: Quum Achilles Delphos venisset, ad oraculum pergit, & ex adyto respondetur, Græcos victuros, decimoq. anno Troiam capturos. Achilles res diuinas, sicut imperatum est fecit. Et eo tempore veniat Calchas à Thestore natus, & diuina dona pro Phrygibus à suo populo missus, Apollini portabat, simulq. consulit de regno rebusque suis. Huic ex adyto respondetur, vt cùm Argiuorum classe militum contra Troianos proficiscatur, eosq. sua intelligentia iuuet, ne vel in se prius discedant, quàm Troia capta sit. Postquam in fanum ventū est, inter se Achilles & Calchas responsa contulére: gaudentesque hospitio, amicitiam confirmant, Athenas vna proficiscentes perueniunt: & Achilles in eodem concilio refert. Argiui gaudent, Calchantem secum recipiunt, classem soluunt. &c.

c σὺ δὲ σύνθεο] Idem memorat historia, cuius verba supra descripsimus in vocibus κέλεαί με Διῒ φίλε Ἀχιλεῦ.

d κρείσσων γὰρ βασιλεὺς] Huc pertinet quod est inf. 2. Iliad. θυμὸς γὰρ μέγας ἐστὶ διοτρεφέων βασιλήων. Fulmē est, inquit Publius, vbi cum potestate habitat iracundia. Neq; ineptum est hoc loco illud Euripidis in Medea apud Stob. μεγαλόσπλαγχνος δυσκατάπαυστος ψυχὴ δηχθεῖσα κακοῖσιν. Hanc autem Regis iram auget Calchas ob illius diuturnitatem. Solent enim, inquit, Reges offensi licet vna die videantur furorem illum iræ cōcoxisse, tamen in pectore vindictæ studium fouere, donec tandem illud exequantur, quod quidem superbis fastuosis, malis denique regibus peculiare est: scimus tamen ἀνεξικακίαν iniuriarum, quæ solet clementiam & humanitatem comitari, regibus non solùm ornamento esse, sed & ad ipsius regni stabilitatem necessariam, cuius exempla infiniti reges satis luculenta reliquerant. Neque est existimandum, hæc ab Homero sub Calchantis persona adeò γνωμικῶς dici, vt generaliter in omnes reges vsurpari possint: indicat tamen hoc ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ accidere, considerata tum corrupta & vitiosa hominis natura iniuriarum impatientissima, tum etiam potentiorum fastu, vt qui se ab humilioris fortunæ viris aliqua ratione lędi ęquanimiter non ferāt. Est enim plerunq; in excelsæ dignitatis fastigio collocatis familiare, vt minores veluti despiciant, tantùm abest vt eorum aut contumelias, aut quaslibet iniurias boni consulant, quin protinus efferuescit eorum bilis, quam demum cum sua ultione euomunt. Et hoc vitium tacitè in Agamemnone fuisse videtur indicare: nam si mansuetum eum agnouisset, non erat sibi Achillis præsidio aduersus illius excandescentiam consulturus. Quod non ideò facit, quia se illi iniuriam facturum putet, sed quia vt est in vulgari prouerbio, illis etiam temporibus Veritas odium pariebat. Vnde est, vt cùm causam huius calamitatis in Agamemnonem esset relaturus, & cum illius damno, nimirum Chryseidis restitutione, illam sedari oporteret, illius furorem & indignationem reformidauerit, quam nihilominus, sed verbis tantùm expertus est. Adeò est periculosum proceres & magnates viros irritare, etiam vbi iustissima causa te fretum sentias. Hinc perniciosa illa pestis, Dissimulatio, quæ in regum & principum aulis grassari solet: vbi nimiùm vsurpatur illud Pindari Nemeorum Od. 5, οὔτοι ἅπασα κερδίων φαίνοισα πρόσωπον ἀλάθει' ἀτρεκής· καὶ τὸ σιγᾶν πολλάκις ἐστὶ σοφώτατον ἀνθρώπῳ νοῆσαι. id est, Non omnis lucro est ostentans palàm faciem suam veritas constans. Verum silere est, sapientissimum hominibus nouisse. Vel etiam illud Sophoclis in Creusa, καλὸν μὲν οὖν οὐκ ἔστι τὰ ψευδῆ λέγειν. ὅτῳ δ' ὄλεθρον δεινὸν ἁλήθει' ἄγει, συγγνωστὸν εἰπεῖν ἐστι καὶ τὸ μὴ καλόν. id est: Haud quidem honestum est mendacia loqui: cui tamen diram perniciem veritas affert, huic venia danda licet inhonesta loquenti. Nolunt ergo veritatis quasi scabra asperitate Regum aures offendi. ad eorum vitia pessime conniuent, ora sibi malignè occludunt, ne quid molestum illis effutiant: sicq; magis ac magis effrænatæ illorum licentiæ fenestram aperiant, ne si sese illi opposuerint, in eorum furorem incurrant. Quod ipsum Calchantis etiam temporibus, vt videmus, fuit vsitatum, & nisi virtute Achillis confirmatus fuisset, paratus erat vniuerso exercitui calamitosus interitus, quia alioqui causam illius mali non retexisset, siquidē intelligebat hoc Agamemnoni auditu valde futurū iniucundum, atq; adeò hanc παῤῥησίαν suam cum tandem vlturum, quæ solet esse potentiorum hominum consuetudo. Atqui hoc facto dupliciter peccasset Agamemnon: primùm quòd rem iniuriæ loco erat deputaturus, quam Calchas non solùm verè, sed etiam in ipsius atq; adeò vniuersi exercitus commodum exposuisset, vnde sibi soli quàm reliquis omnibus maluisset cōsultum, exiguam hanc mulierculæ iacturam tot hominum saluti anteponens. Deinde quòd etiamsi hæc Calchantis libertas iniusta fuisset, tamen inferioris conditionis hominem vlcisci voluisset. Quod planè est à regia maiestate alienum, exemplo Indicorum canum, de quibus in Odyssea loquimur, qui minores feras contemnebāt, & cum fortioribus tantùm congrediebantur. Quin nihil est, vt dicebamus, quod magis decorum sit Regenti (vt Senecæ verbis vtar) quàm clementia, neq; ideò hominibus potestas concessa est, vt noxia vlli sit etiam si prouocetur. Quod apum Regis exemplo eleganter docet Seneca lib. 1. de Clementia, cui deest aculeus, cùm cæteræ

tamen

tamen apes iracundissimæ sint, ac pro corporis captu pugnacissimæ, & aculeos in vulnere relinquant. Noluit, inquit, illum natura, nec sæuum esse, nec vltionem magno constaturam petere, telumq; detraxit, & iram eius inermem reliquit. Exemplar hoc magnis regibus ingens, &c. Quam virtutem non dubito, quin Homerus agnouerit, sed vulgares regum & procerum mores, qui ad vltionem procliuiores sunt, planè expressit.

c θαρσήσας μάλα,] Ita publici commodi studiosus est Achilles, vt illius procurandi gratia audenti animo esse iubeat Calchantem, quem timor Agamemnoniæ potestatis prohibebat libere sententiam suam de causa Græcorum calamitatis exponere, cui auxilium aduersus omnes pollicetur, atq; adeo aduersus ipsum Agamemnonem, cui alioqui regiæ authoritatis nomine honos & reuerentia ab Achille debebatur. Non ita se gerunt hodie, qui Calchantas innumeros potiùs repellunt, quàm vt eorum libera oratione delicatulas regum aures offendi patiantur: neq; desunt tamen Achilles multi, qui se illorum furori generosè opponant.

Καὶ τότε δὴ θάρσησε καὶ ηὔδα μάντις ἀμύμων·
a Οὔτ' ἄρ ὅγ' εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται, οὔθ' ἑκατόμβης,
Ἀλλ' ἕνεκ' ἀρητῆρος, ὃν ἠτίμησ' Ἀγαμέμνων,
Οὐδ' ἀπέλυσε θύγατρα, καὶ οὐκ ἀπεδέξατ' ἄποινα·
Τοὔνεκ' ἄρ' ἄλγε' ἔδωκεν ἑκηβόλος, ἠδ' ἔτι δώσει·
Οὐδ' ὅγε πρὶν λοιμοῖο βαρείας χεῖρας ἀφέξει,
Πρίν γ' ἀπὸ πατρὶ φίλῳ δόμεναι ἑλικώπιδα κούρην
Ἀπριάτην, ἀνάποινον, ἄγειν θ' ἱερὴν ἑκατόμβην
Ἐς Χρύσην· τότε κέν μιν ἱλασσάμενοι πεπίθοιμεν.
Ἤτοι ὅγ' ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο· b τοῖσι δ' ἀνέστη
Ἥρως Ἀτρείδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
Ἀχνύμενος· μένεος δὲ μέγα c φρένες* ἀμφιμέλαιναι
Πίμπλαντ', ὄσσε δέ οἱ d πυρὶ λαμπετόωντι ἐΐκτην.
Κάλχαντα πρώτιστα* κάκ' ὀσσόμενος προσέειπε·
e Μάντι κακῶν, οὐ πώποτέ μοι τὸ κρήγυον εἶπας·
Αἰεί τοι τὰ κάκ' ἐστὶ φίλα φρεσὶ μαντεύεσθαι·
Ἐσθλὸν δ' οὐδέ τί πω εἶπας ἔπος, οὐδ' ἐτέλεσσας.
Καὶ νῦν ἐν Δαναοῖσι θεοπροπέων ἀγορεύεις,
Ὡς δὴ τοῦδ' ἕνεκά σφιν ἑκηβόλος ἄλγεα τεύχει,
f Οὕνεκ' ἐγὼ κούρης Χρυσηΐδος ἀγλά' ἄποινα
Οὐκ ἔθελον δέξασθαι· ἐπεὶ πολὺ βούλομαι αὐτὴν
Οἴκοι ἔχειν· καὶ γάρ ῥα Κλυταιμνήστρης προβέβουλα,
Κουριδίης ἀλόχου· ἐπεὶ* οὔ ἑθέν ἐστι χερείων,
g Οὐ δέμας, οὐδὲ φυήν, οὔτ' ἄρ φρένας, οὔτέ τι ἔργα.
Ἀλλὰ καὶ* ὣς ἐθέλω δόμεναι πάλιν, εἰ τόγ' ἄμεινον.
h Βούλομ' ἐγὼ λαὸν σῶον ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι.
Αὐτὰρ ἐμοὶ γέρας αὐτίχ' ἑτοιμάσατ', ὄφρα μὴ οἶος
Ἀργείων ἀγέραστος ἔω· ἐπεὶ οὐδὲ ἔοικε.
* Λεύσσετε γὰρ τόγε πάντες, ὅ μοι γέρας ἔρχεται ἄλλῃ.

Et tūc iā animū sūpsit et dixit vates irrephēsibilis,
Neq, hic ob vota nō reddita ēcusat, neq, ob hecatōbē,
Sed gratia sacerdotis quē cōtumelia affecit Agamēnō,
Neq, liberauit filiā & nō accepit precia liberationis.
Idcirco dolores dedit longè iaculans, & adhuc dabit:
Neq, hic prius à peste graues manus continebit,
Quàm patri dilecto reddatur nigris oculis puella
Inēpta, sine redēptiōis ꝑcio, & ducat̄ sacra hecatōba
In Chrysam: tūc ipsum fortè placātes ꝑsuadebimus.
Certè hic ita loquutus consedit: his autē surrexit
Heros Atrides latè dominans Agamemnon (gine,
Cōtristatus: ira aūt valdè, ꝑcordia circumfusa cali- χ. ἀμφὶ μέλαιναι
Plena erāt, oculi autem ipsi igni lucenti similes erāt,
Calchanta primùm malè intuens alloquutus est: χ. κακὰ προτιόσσομενος
Vates malorum, nunquam mihi gratum dixisti:
Semper mala animo tuo iucundum est vaticinari,
Bonū aūt nondū aliqđ dixisti verbū, neq, perfecisti.
Et nunc inter Danaos vaticinans concionaris,
Quod idcirco ipsis longè iaculans dolores facit,
Quoniā ego puellæ Chryseidis præclara liberationis
Nō volui accipere: quoniā valdè cupio ipsā (precia
Domi habere. etenim Clytæmnestræ proposui
Vxori q virginē puellā duxi, quū nō ipsa inferior sit, χ. οὔ ἑθέν
Neq, corpore, neq, indole, neq, mētib. neq, itē operib.,
Sed nihilominus volo reddere, si hoc est melius: χ. ὣς
Volo ego populum saluum esse, potius quàm perire.
Sed mihi præmium statim præparate, vt non solus
Argiuorum sim sine munere: nam neq, decet,
Videtis enim hoc omnes, qđ mihi præmiū abit aliò. χ. λεύσσετε

COMMENTARIVS.

a οὔτ' ἄρ' ὅγ' εὐχωλῆς] Apertè iam suam explicat sententiam Calchas, Achillis fretus ope, quam sibi ad securitatem anteà erat stipulatus, docetq; Agamemnonis iniustitiam & impietatem à Deo in populo vindicari, cuius iram placandi in Chryseidis restitutione positam rationem commonstrat.

b τοῖσι δ' ἀνέστη] Audito Calchāte, quid Agamemnon fecerit, his verbis prodidit historia: Tum, inquit, Agamemnon cōtestans, quod mox accidit, concilio tacitus egressus, cunctos, quos secum habuit, in armis esse iubet. Id vbi Achilles animaduertit, commotus rei indignatione, simul pernicie defessi exercitus anxius defunctorum corpora miserandum in modum confecta, vndiq; in cōuentu ante ora omnium proiici fecit. Quo spectaculo adeò cōmoti reges, gētesq; omnes vti aduersus Agamemnonē à cūctis pergeretur, duce atq; authore Achille: & si perstaret suadere, exilio vindicandum. Quæ vbi Regi nunciata sunt, pertinaci animo ab amore captiuæ nullo modo seiungi apparatus experiri, nihil de sententia remittendum destinauerat, &c. Ista verò Homerus exactiùs videtur persequi, cum in Agamemnonis & Achillis priuatis contentionibus immoratur, præcedente primùm increpatione, qua Rex Vatē excepit, quæ omnia historicus leuiter perstrinxit. In hoc vtriq; cōueniunt, quòd omnia Achille duce cōfecta fuisse scribāt.

c φρένες ἀμφιμέλαιναι] Relictis aliorum commentis præcordia nigra vndiq; in homine irato, intelligo, atra bile perfusa, ex cuius feruore generatur ira. Sunt porrò in præcordijs maximè irascendi exordia, vt docet Plotin. Ennead. 4. lib. 4. c. 28.

d πυρὶ λαμπετόωντι] Vt scias, inquit Seneca dicto lib. de Ira, insanos esse quos ira possedit, ipsum illorum habitum intuere. Nam vt furentium certa indicia sunt, audax & minax vultus, tristis frons, torua facies, citatus gradus, inquietæ manus, color versus, crebra & vehementius acta suspiria: ita irascentium eadem sunt signa. Flagrant & micant oculi, multus ore toto rubor, exæstuante ab imis præcordijs sanguine, labia quatiuntur, dentes comprimuntur, &c. Illa porrò oculorum flagrantia ostendit, nihil aliud esse iram quam meram vim igneam. Quod etiam testatur Aristot. Probl. sectione 8. quæst. 17. vbi quærit, Cur non rigent qui irascuntur? An quòd, inquit, ira & excandescentia timiditati sunt contraria. Est autem ira ex igne proficiscens. Cum enim intus copiam ignis retinemus, concalescimus: quod maximè in puerili ætate percipere licet. Pueri namq; primùm spiritus copiam retrahunt, deinde tumescunt: calor enim cum intus afflatu subsistat atq; humidat, facit vt erubescant. Nam si quis large aquam frigidam his infuderit, iram sedabit: sic enim calor extinguitur, &c. Hæc ille.

e μάντι κακῶν] Quid per μάντιν κακῶν significet, explicat sequens versus αἰεί τοι τὰ κάκ' ἐστὶ φίλα φρεσὶ μαντεύεσθαι. Sic autem Calchantem Agamemnon appellat, non tam propter præsens vaticinium, quàm propter præcedētia, quale fuit illud de immolanda Iphigenia: de decennio quod duratura erat Troiæ obsidio: quæ vt mala essent, tamen vera erant, neq; ideò malus vates Calchas.

f οὕνεκ' ἐγὼ κούρης] Cùm tria reprehendisset Calchas in Agamemnone, quod sacerdotē non honorasset, quòd filiam nō dimisisset, quòd dona non recepisset, astutia Oratorum, qui grauiora argumenta intacta prætermittunt, ad duo posteriora solùm respondet: Non dimisi, inquit, Chryseidem, quia eam malo domi apud me habere, aut si ea est dimittenda, præparate mihi aliud donum. An enim me munere destitutum solum inter Græcos iustum est?

g οὐ δέμας, οὐδὲ φυήν.] Vniuersam mulieris virtutem ingeniosè vnius versus ambitu est complexus. Per δέμας formam corporis intelligimus, id est τὴν τοῦ σώματος εὐμορφίαν, ob quam Orestes Electram apud Euripidem laudat, ὦ τὰς φρένας μὲν ἄρσενας κεκτημένη, τὸ σῶμα δ' ἐν γυναιξὶ θηλείαις πρέπον. Hoc intellexit Bion in Bucol. cùm dicit, μορφὰ θηλυτέραισι πέλει καλόν, ἀνέρι δ' ἀλκά. Per φυὴν generosam indolem animi & liberalem, quæ est velut formæ anima, sine qua tota illa externa species languet & flaccescit, interpretamur. Per φρένας non partem illam corporis, sed prudentiam. Per ἔργα non otiosam, sed administrandæ rei familiaris studiosam fœminam significat, quam ex ape genitam fingunt eleganter Phocylides & Simonides apud Stobæum serm 71.

h βούλομ' ἐγὼ λαὸν] Post Calchantis vaticinium historia memorat fuisse Græcis in animo, Achillem regem omnium confirmare, cuius in aduersis Græcorum casibus præcipua solicitudo videbatur. Quibus subnectit, Sed Agamemnon anxius, ne decus regium amitteret, in concilio verba facit, sibi maximè cordi esse exercitus incolumitatem: neque vlterius differre, quin Astynome parenti remitteretur, maximè si restitutione eius instantem perniciem subterfugerent. Nec quicquam deprecari amplius, modò in locum eius Hippodamiam, quæ cum Achille degeret, vicarium munus amissi honoris acciperet, &c. Homerus tamen dicit, Agamemnonem generaliter aliud donum pro restituenda Chryseide sibi postulare, quod tolerabilius est, quàm si statim primo impetu Achillem sua præda spoliare voluisset, vt ait Historicus, & tamen illud verisimile est, quòd Agamemnon Achilli maximè esset infestus, cuius suasu totum hoc negotium administrabatur. In illis autem verbis, βούλομ' ἐγὼ λαὸν σῶν ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι, exemplum est regij in populum studij & amoris, cuius incolumitati regem velificari maximè decet.

i ὄφρα μὴ οἶος] Iusta videtur Agamemnonis postulatio, vt illi vicarium aliud munus à Græcis concedatur, sed tamen illud ipsi denegari non erat iniustum, quòd ipsum hoc incommodi subire par erat, cuius impietas tantum detrimenti vniuersis attulisset. Itaque Homerus non fingit hoc à Græcis concessum, quia vi eum Briseida eripere ab Achille oportuit.

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς·
a Ἀτρείδη κύδιστε, φιλοκτεανώτατε πάντων,
Πῶς γάρ τοι δώσουσι γέρας μεγάθυμοι Ἀχαιοί;
b Οὐδέ τί πω ἴδμεν ξυνήϊα κείμενα πολλά.
Ἀλλὰ τὰ μὲν πολίων ἐξεπράθομεν, τὰ δέδασται,
c Λαοὺς δ' οὐκ ἐπέοικε παλίλλογα ταῦτ' ἐπαγείρειν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν τήνδε θεῷ πρόες· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Τριπλῇ τετραπλῇ τ' ἀποτίσομεν, αἴ κέ ποθι Ζεὺς
Δῶσι πόλιν Τροίην εὐτείχεον ἐξαλαπάξαι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
Μὴ δ' οὕτως, ἀγαθός περ ἐὼν θεοείκελ' Ἀχιλλεῦ,
d Κλέπτε νόῳ, ἐπεὶ οὐ e παρελεύσεαι, οὐδέ με πείσεις.
Ἦ ἐθέλεις ὄφρ' αὐτὸς ἔχῃς γέρας, αὐτὰρ ἔμ' αὔτως
Ἧσθαι δευόμενον, κέλεαι δέ με τήνδ' ἀποδοῦναι;
f Ἀλλ' εἰ μὲν δώσουσι γέρας μεγάθυμοι Ἀχαιοί,
Ἄρσαντες κατὰ θυμόν, ὅπως ἀντάξιον ἔσται.
Εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι.
g Ἢ τεὸν ἢ Αἴαντος ἰὼν γέρας, ἢ Ὀδυσῆος
h Ἄξω ἑλών· ὁ δέ κεν κεχολώσεται ὅν κεν ἵκωμαι.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα μεταφρασόμεσθα καὶ αὖτις·
Νῦν δ' ἄγε νῆα μέλαιναν ἐρύσσομεν εἰς ἅλα δῖαν.
Ἐς δ' ἐρέτας ἐπιτηδὲς ἀγείρομεν, ἐς δ' ἑκατόμβην
Θείομεν, ἂν δ' αὐτὴν Χρυσηΐδα καλλιπάρῃον
Βήσομεν· εἷς δέ τις ἀρχὸς ἀνὴρ βουληφόρος ἔστω,
Ἢ Αἴας, ἢ Ἰδομενεύς, ἢ δῖος Ὀδυσσεύς·
i Ἠὲ σὺ Πηλείδη, πάντων ἐκπαγλότατ' ἀνδρῶν,
Ὄφρ' ἡμῖν ἑκάεργον ἱλάσσεαι ἱερὰ ῥέξας.

Huic a. respõdit postea pedib. prastãs diuus Achil-
Atride ambitiosissime, auarissime omnium, (les:
Quomodo n. tibi dabũt pramiũ magnanimi Achiui?
Neq. item adhuc scimus communia reposita multa.
Sed quæ qdem ex vrbib. depradati sumus, ea diuisa
Populos aũt nõ decet recollecta hac cõgregare. (sũt:
Sed tu quidem nunc hanc deo permitte: at Achiui
Tripliciter quadrupliciterq. cõpẽsabim⁹, si quãdo Iu-
Det vrbem Troiam bene muratã debellare. (piter
Huic autem respondens dixit rex Agamemnon:
Neq. sic, quamuis sis fortis, deo similis Achilles,
Falle mẽte, quoniã nõ pteribis, neq. mihi psuadebis.
Nunquid vis vt ipse habeas pramiũ, sed me in vanũ
Sedere indigentem, iubes autem me hanc reddere?
Sed si quidẽ dabunt pramium magnanimi Achiui,
Accõmodãtes secũdũ animũ meũ vt æquè dignũ sit.
Si autem non dederint, ego certè ipse accipiam
Vel tuum, vel Aiacis veniens pramium, vel Vlyssis
Abducã accipiẽs: ille autem irascetur ad quem ibo.
Sed certè quidẽ de his pòst consultabimus etiã aliàs:
Nunc aũt agè nauẽ nigrã deducamus in mare diuũ.
Intus a. remiges idoneè cõgregemus, int⁹ aũt hecatõ-
Ponamus, ipsam v. Chriseida pulchrã genas (ben
Ascẽdere faciamus. vnus aũt aliquis pfectus vir cõ-
Vel Aiax, vel Idomeneus, vel diu⁹ Vlysses (siliarius
Vel tu Pelide omnium terribilissime virorum,
Vt nobis longè iaculantem places sacra faciens.

COMMENTARIVS.

a Ἀτρείδη κύδιστε.] Diuersum hoc rursus est ab historia: tradit enim, conniuente Achille Agamemnonem habuisse Briseida. Tantus amor erga exercitum curaq; animo egregij adolescentis incesserat. Quod tamen poterit infra accommodari, cùm Homerus dicet, Achillem Agamemnonis præconibus Briseidam petentibus non restitisse.

b οὐδέ τί πω ἴδμεν] Non posse dari munus alterum Agamemnoni Achilles, duobus modis probat. Primùm enim nulla est impræsentiarum præda indistributa, cuius tu partem tibi vendicare possis. Secundò ex præterita nihil tibi concedi potest quod non liceat eam sub sortem reuocare. Quid ergo? superest vt speres post excidium Troiæ in triplum aut quadruplum iacturam istam compensatam iri, quod tibi omnes Græci sanctissimè pollicentur.

c λαοὺς δ' οὐκ ἐπέοικε] Quid rationis hoc Achillis dictum complectitur? quia nimirum semel vnicuique distributa totius populi & Regum consensu non poterant rectè sine tumultu aut summa iniquitate repeti, vt in vnum cogerentur, dubium sortis iudicium denuò subitura, quod Pind. ἄμπαλον vocat. Sic enim futurum erat, vt quod vni prius obtigisset, deteriori postea cuipiam cederet.

d κλέπτε νόῳ] Loquendi genus satis concisum. Sensus est: Noli, inquit Agamemnon ad Achillem, tantam fraudem mente tua tegere, qua me circumueniri à te video. Eam autem tegere Achillem existimat, quod oratione quidem ipsa videatur ipsius Regis commodo consulere ex compensationis pollicitatione præcedenti, reipsa verò mera sit fallacia, quæ ipsi ab Achille struitur vt eum sua spoliet prædæ parte, cùm ipsi tamen sua semper illæsa & integra remaneat. Quod ergo Achilles in boni publici gratiam moliebatur, in sui fraudem agitari suspicatus est Agamemnon. Cùm itaque tria sint quibus de voluntate nostra solemus deturbari, Persuasio, Fraus & Imperium, hæc se ab Achille passurum non esse idem ostendit.

e παρελεύσεαι] Habet hoc quiddam σκωπτικόν, quasi dicat, Quamuis pedum celeritate, quæ tibi maximè tribuitur, sis me præteriturus at dolis & fraudibus non me itidem anteuertes.

f ἀλλ' εἰ μὲν δώσουσι] Imperfecta est oratio hominis irati & præcipitis indicium. Subaudiendum enim τὸ σιωπάζω, vel ἀποδώσω. Figura vocatur ἔλλειψις, qualis est apud Aristophanem: [illegible]

g ἢ τεὸν ἢ Αἴαντος] Addit minas in Aiacem & Vlyssem ad maiorem Achillis dolorem. Aegrè laturus enim fuerat Achilles, si hi duo illius amicissimi eandem iniuriam paterentur. Illorum autem trium heroum amicitia quanta sit, apparebit infrà libro nono Iliados.

h ἄξω ἑλών] Optimè iudicauit Longinus, versum hunc adulterinum esse & superuacaneum. Etenim cùm præcesserit illa, ἐγὼ δέ κ' αὐτὸς ἕλωμαι, quid interest repetere ἄξω ἑλών?

i ἠὲ σὺ Πηλείδη] Antea in comminationibus priore illum loco posuerat, nunc verò vbi de honore agitur, postremo, quod sanè non sine indignatione factum est.

Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Ὤ μοι ἀναιδείην ἐπιειμένε, κερδαλεόφρον,
Πῶς τίς τοι πρόφρων ἔπεσιν πείθηται Ἀχαιῶν,
Ἢ ὁδὸν ἐλθέμεναι, ἢ ἀνδράσιν ἶφι μάχεσθαι;
Οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων ἕνεκ' ἤλυθον αἰχμητάων
Δεῦρο μαχησόμενος· ἐπεὶ οὔ τι μοι αἴτιοί εἰσι.
Οὐ γὰρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους,
Οὐδέ ποτ' ἐν Φθίῃ ἐριβώλακι βωτιανείρῃ
Καρπὸν ἐδηλήσαντ'· ἐπειὴ μάλα πολλὰ μεταξὺ
Οὔρεά τε σκιόεντα, θάλασσά τε ἠχήεσσα·
Ἀλλὰ σοὶ ὦ μέγ' ἀναιδὲς ἅμ' ἑσπόμεθ' ὄφρα σὺ χαίρῃς,
Τιμὴν ἀρνύμενοι Μενελάῳ, σοί τε κυνῶπα,
Πρὸς Τρώων, τῶν οὔ τι μετατρέπῃ, οὐδ' ἀλεγίζεις·
Καὶ δή μοι γέρας αὐτὸς ἀφαιρήσεσθαι ἀπειλεῖς,
Ὧ ἔπι πόλλ' ἐμόγησα, δόσαν δέ μοι υἷες Ἀχαιῶν.
Οὐ μὲν σοί ποτε ἶσον ἔχω γέρας, ὁππότ' Ἀχαιοὶ
Τρώων ἐκπέρσωσ' εὖ ναιόμενον πτολίεθρον.
Ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖον πολυάϊκος πολέμοιο
Χεῖρες ἐμαὶ διέπουσ'· ἀτὰρ ἤν ποτε δασμὸς ἵκηται,
Σοὶ τὸ γέρας πολὺ μεῖζον, ἐγὼ δ' ὀλίγον τε φίλον τε
Ἔρχομ' ἔχων ἐπὶ νῆας, ἐπεί κε κάμω πολεμίζων.
Νῦν δ' εἶμι Φθίηνδ', ἐπειὴ πολὺ φέρτερόν ἐστιν
Οἴκαδ' ἴμεν σὺν νηυσὶ κορωνίσιν, οὐδέ σ' ὀΐω
Ἐνθάδ' ἄτιμος ἐὼν, ἄφενος καὶ πλοῦτον ἀφύξειν.

Hunc autem toruè intuens allocutus est pedes velox Achilles,
Heu impudētia indute, vulpina mēte pdite (uorū,
Quomodo aliqs tibi propt⁹ obediēs verbo erit Achi-
Vel vt ad insidias eat, vel aduers⁹ viros fortiter pu-
Nō.n. ego Troianorū gratia veni hastatorū (gnet?
Huc pugnaturus: cū nulla in re ipsos incusare possim.
Non.n. vnquam meas boues abegerunt, neq; equos,
Neq; vnquam in Phthia glebosa, populosa,
Fructum læserunt: quoniam valde multi
Montesq; vmbrosi intermedij sunt, mareq; resonās.
Sed te, ô valde impudēs, cōsequimur, vt tu gaudeas,
Honorē cōseruātes Menelao, tibiq; canino vir vultu,
A Troianis, quos neq; reuereris, neq; curas,
Et iam mihi præmiū ipse auferre minaris, (uorum,
Sup quo multū laboraui: dederunt.n. mihi filij Achi-
Nō eqdē tibi vnq̄ æquale habeo pmiū, quādo Achiui
Troianorum deprædabuntur bene habitatā vrbem.
Sed quidem maiorem partem impetuosi belli
Manus meæ gubernant, sed si quādo diuisio venerit,
Tibi præmiū multò maius, ego paruumq; dilectumq;
Habens venio ad naues, postquam laboraui bellans.
Nunc autē vado Phthiam, quoniā multò melius est
Domum ire cum nauibus rostratis: neq; te puto
Hic inhonorat⁹ cū sim, diuitias & opes exhausturū.

COMMENTARIVS.

a ὁδὸν ἐλθέμεναι] Duplex belli gerendi forma agnosci ab Homero videtur, primùm insidijs, quod appellat ὁδὸν ἐλθεῖν: secundò aperto campo, quod est ἶφι μάχεσθαι. In hac autem Achillis oratione iracundi hominis status satis exprimitur, docemurque, eum qui se impetui & furori iræ concesserit, effrænem ore fieri, sine superiorum reuerentia, quam idcircò Regi Achilles non præstat, iniuriosas in eum contumelias effutiens, his verbis, ὤ μοι ἀναιδείην ἐπιειμένε, κερδαλεόφρον. & paulò pòst κυνῶπα appellat, cùm eum verbis alioqui non lacessisset contumeliosis Agamemnon solo vocabulo ἐκπαγλότατε vsus pro quo longè acerbiora Achilles rependit. Agamemnon itaque ea in re modestior fuit, siquidem neque post amarulentam istam Achillis orationem vllum ei contumeliosum verbum exciderit. Sic in ista μιμητικῇ διηγήσει, vt appellat Plato, videndum est cautè quid sequamur, quid fugiamus, ne nobis loquentium authoritas ipsa honestatis lege sit antiquior.

b οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων] Tota Achillis oratio eò redit, Non esse iustum eum, qui non sui, sed ipsius ducis causa bellum gerit, ab ipso duce rebus suis bello partis spolietur, cùm præcipuè eorum pars iusta iam ad ducem peruenerit. Etenim ea ratione fit, vt cùm ipse magis proprijs quàm militum commodis studeat, imò cum ipsorum militum dispendio faciat, compendium eorum animos à se alienet: vt de Achille contingit.

c οὐδέ ποτ' ἐν Φθίῃ] Vt doceat Achilles, se Agamemnonis gratia hoc bellum confecisse, ostendit, nihil se iniuriarum à Troianis accepisse, quod eum ad arma impulerit: neque enim, inquit, patrium meum solum deprædati sunt, cùm tanta montium & maris intercapedine vtrique ad inuicem disiungamur: hanc solam belli causam remouere contentus, cùm tamen aliæ possint esse, sed ista omnium videatur inter mortales iustissima. Et sanè videtur mihi subobscurè causam istius belli, quod ante Troiam gerunt Græci, vellicare, quasi vnius mulieris causa turpe sit tot millia hominum interire, cùm in patriæ propugnatione honestissimum sit, atque adeò laude dignum.

d ᾧ ἔπι πόλλ' ἐμόγησα] Duo sunt, cur prædam bellicam sibi eripi Achilles doleat: primùm quòd in ea acquirenda multum desudarit: atqui iustum est, ea in illius cedere potestatem, quæ ab ipso labore proprio parta sunt: deinde quòd illa totius populi consensu & donatione ipsi obtigisset (solebant enim prædæ bellicæ in commune afferri, deinde viritim distribui) quod ex superioribus stabilitur, cùm item Achilles dixit generaliùs, λαοὺς δ' οὐκ ἐπέοικε παλίλλογα ταῦτ' ἐπαγείρειν.

e ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖον] Geometricam proportionem appellat Philosophus, cùm pro dignitate omnia distribuuntur: quò pertinet illud Homeri alibi, [illegible]. & querela illa apud Euripidem in Hecuba,

ἐν τῷδε γὰρ κάμνουσιν αἱ πολλαὶ πόλεις
Ὅταν τις ἐσθλὸς καὶ πρόθυμος ὢν ἀνὴρ
Μηδὲν φέρηται τῶν κακιόνων πλέον.

Quod non obseruari inter homines Menander cùm videret, coactus est dicere:

Ὅταν [illegible] κρατῶσιν, ἢ τὶς χείρονας
Ὁρῶν [illegible].

Eam tamen symmetriam inter Græcos seruari in prædæ distributione hoc loco Achilles conqueritur, quasi sibi, cui totum penè belli negotium incumbit, non minus quam otioso Agamemnoni tribuendum sit. Arithmeticam ergo proportionem vsurpari mallet, vt ostendunt illa, οὐ μὲν σοί ποτε ἶσον ἔχω γέρας, &c. Tamen hæc fuit semper inter veteres consuetudo, vt Regibus quædam [illegible] ἐξαίρετα distribuerentur, quod γέρας appellabant. Illud Herodotus Spartanis Regibus scribit tribui solitum in conuiuijs, quod ad duplam vsque partem extendebatur. Sic ille in Erato: [illegible] ἀλφίτων τε δύο χοίνικας ἑκατέρῳ καὶ οἴνου κοτύλην [illegible]. Quod ab Eustathio nostro inconditè & mutilatè dictum est, non expressa γέρως ipsius circumstantia: nam locus alioqui non est valde in hanc rem accommodatus, cùm nos hic περὶ πολεμικῶν γερῶν loquamur. Dabatur itaque Regibus & Ducibus seorsim selecta aliqua prædæ portio, cuius

cuius etiam absentes & otiosi, qui bello, in quo illa fuerat comparata, non interfuerant, fiebant participes, vt legimus apud Dictym lib. 2. Mittitur etiam, inquit, Philoctetæ Lemnum portio eius prædæ, quam Græci per Aiacem atque Achillem aduectam inter se viritim distribuerant.

f νῦν δ' εἶμι Φθίηνδε.] Historia non dicit, Achillem profectionem in patriam cogitasse, sed tantùm memorem iniuriæ supradictæ abstinendum publico concilio decreuisse, odio maximè Agamemnonis. Quin & paulò pòst scribit, Achillem Græcis insidiatum, sed & venientes ad se duces aditu prohibebat, neque cuiquam eorum ignoscebat, qui se aduersus Agamemnonis contumelias, quum defendere liceret, deseruissent, &c.

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
a φεῦγε μάλ', εἴ τοι θυμὸς ἐπέσσυται, οὐδέ σ' ἔγωγε
λίσσομαι εἵνεκ' ἐμεῖο μένειν· πάρ' ἔμοιγε καὶ ἄλλοι,
b οἵ κέ με τιμήσουσι· μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς.
Ἔχθιστος δέ μοί ἐσσι διοτρεφέων βασιλήων.
c Αἰεὶ γάρ τοι ἔρις τε φίλη, πόλεμοί τε μάχαι τε.
d Εἰ μάλα καρτερός ἐσσι, θεός που σοὶ τό γ' ἔδωκεν.
Οἴκαδ' ἰὼν σὺν νηυσί τε σῇς καὶ σοῖς ἑτάροισι,
Μυρμιδόνεσσιν ἄνασσε· σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω,
Οὐδ' ὄθομαι κοτέοντος· ἀπειλήσω δέ τοι ὧδε,
Ὡς ἔμ' ἀφαιρεῖται Χρυσηΐδα Φοῖβος Ἀπόλλων.
Τὴν μὲν ἐγὼ σὺν νηΐ τ' ἐμῇ, καὶ ἐμοῖς ἑτάροισι
Πέμψω· ἐγὼ δέ κ' ἄγω e Βρισηΐδα καλλιπάρῃον
f Αὐτὸς ἰὼν κλισίηνδε, τὸ σὸν γέρας, ὄφρ' ἐῢ εἰδῇς
Ὅσσον φέρτερός εἰμι σέθεν, στυγέῃ δὲ καὶ ἄλλος
Ἶσον ἐμοὶ φάσθαι, καὶ ὁμοιωθήμεναι ἄντην.

Huic aūt respōdit posteà rex virorū Agamemnō,
Fuge sanè, si tibi animo sedet: neq; te ego
Rogo gratia mei manere: apud me & alij erunt,
Qui me honorabunt: maximè aūt prudens Iupiter.
Inimicissimus aūt mihi es regū à Ioue nutritorum:
Semper enim tibi cōtentióq; grata, bellaq; pugnæq;.
Si valde fortis es, Deus certè tibi hoc dedit.
Domum.v.vadens cum nauibusq; tuis, & tuis socijs,
Myrmidonibus impera, te autem ego non curo,
Neq; magnifacio irascentem: minabor autē tibi sic,
Quoniam à me aufert Chryseida Phœbus Apollo.
Hanc quidem ego cum nauiq; mea, & meis socijs
Mittam: ego quoq; abducā Briseida pulchrā genas,
Ipse veniens ad tentoriū, tuū præmiū, vt bene scias
Quanto melior sim te: timeat autem & alius
Aequalem se mihi dicere, & assimilari contra.

COMMENTARIVS.

a φεῦγε μάλ' εἴ τοι] Respondet Agamemnon ferè ad singula orationis Achillis capita, non tamen ordine, sed nouissima illius verba arripit, cumq; Achilles se Phthiam profecturum dixisset, respondet Agamemnon, φεῦγε μάλα: fugam interpretans herois discessum quod satis acerbè factum est. Dixerat Achilles, ἀλλὰ σοὶ ὦ μέγ' ἀναιδὲς ἅμ' ἑσπόμεθ', &c. respondet Agamemnon οὐδέ σ' ἔγωγε λίσσομαι εἵνεκ' ἐμεῖο μένειν, quibus verbis præcedentia exasperauit, quasi dicat Achillem in castris inutilem, ideoque nihili interesse, vtrum discedat an remaneat, quod tamen falsum postea idem comperit.

b οἵ κέ με τιμήσουσι] Opponitur ei quod Achilles dixerat, τιμὴν ἀρνύμενοι Μενελάῳ, σοί τε κυνῶπα, πρὸς Τρώων. Addit autem μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς, qua voce nihil potest sanctius dici. Reges enim decet maximè in Dei auxilio spē collocare potiùs quàm in hominibus, quod expressè præstare se docet Agamemnon: quasi dicat, Etiam si tu abieris, Achilles, sunt mihi tamen alij præterea heroes, qui mei honoris & gloriæ studium amplectentur, quod tamen tanti non facio, vt in illorum opera penitùs conquiescam. Etenim totum me in Iouis custodiam dedo, qui meas partes nunquam deserturus est. Pia, vt dixi, principis vox, quam Christianos reges non agnoscere, aut ipsa contemnere, quantum est, quæso, piaculum? Frustrà enim bella gerunt, nisi Deus opem ferat. &, vt ait Pindarus, [illegible], vt Solon dicebat, [illegible].

c αἰεὶ γάρ τοι ἔρις] Quod Achilles sibi laudi ducebat, quòd totam belli prouinciam penè vnus sustineret, id vitio illi vertit Agamemnon, quia φιλέρις & φιλοπόλεμος sit.

d εἰ μάλα καρτερός ἐσσι] Fastum, quem ob suam fortitudinem Achilles contrahebat, deprimit: quasi dicat, Non me latet, Achilles, magna te præditum esse fortitudine, sed ob eam te gloriari aut superbire non decet, cùm à Deo hoc donum acceperis. Turpe est autem, ea quæ aliunde habemus, pro nostris iactare. Quo sermone nihil est, nedum excogitari potest, quod pium hominem magis sapiat. Ne relinquamus autem inobseruatum, Deum vnum apud Homerum exprimi, bonorum largitorem. His enim argumentis viri quidam sanctissimi gentes olim conuincebant, vt & Iustinus Martyr ex Orpheo, Sibylla, Solone, Sophocle nominatim probabat, nec non ex Homeri loco illo, qui est Iliad. ι sub Phœnicis persona ad Achillem, ὡς ἂν ἔπειτ' ἀπὸ σεῖο, φίλον τέκος, οὐκ ἐθέλοιμι λείπεσθ' οὐδ' εἴ κέν μοι ὑποσταίη θεὸς αὐτὸς γῆρας ἀποξύσας θήσειν νέον ἡβώοντα. Ipso enim nomine, inquit, ipsum Deum verè existentem expressit. Verùm huic quoq; bono contrarium malum opere ipso declarare constituit, quando ex Deorum multitudine bella, lites, seditiones, alternas insidias enarrauit. Quippe monarchiam ipsam inexpugnabilem esse contingit, &c. Sic excusari nullo modo possunt Ethnici, vt quos vnius Dei existentia non latuerit: ideò & ipsi proprijs & domesticis peribunt testimonijs. Quicquid autem sani aut veri vnquam ea de re aut simili Homerus protulit, ab Aegyptijs desumpsit, quod illi cum Orpheo, Solone, Pythagora, Platone & alijs commune est, quos in Aegypto fuisse, ac ab historia Moysis eruditos, vtilis ipsis contraria definierint, quæ prius amplexati fuerant, memorat idem Iustinus.

e Βρισηΐδα] Ex locis, quos suprà ex Dicty Cretensi adduximus, constat, hanc Briseidem ficto nomine sic appellatam à Poëta, vt & antea Chryseidem. Illa est Astynome, hæc verò Hippodamia. Cæterùm Protesilaus apud Philostratum in Heroicis negat Agamemnonem & Achillem Briseidis gratia contendisse, sed propter Palamedem, quem Agamemnon è viuis tolli iusserat Vlyssis fraude, vnde etiam Vlyssem sic mari agitatum à Neptuno idem dicit.

f αὐτὸς ἰὼν κλισίηνδε] Postea tamen consilium mutauit, quia per præcones ex Achillis tentorio Briseidem ad se adduci iussit, reueritus forsan ipsius Achillis graues minas, quæ sequenti illius oratione continentur.

Ὣς φάτο· Πηλεΐωνι δ' ἄχος γένετ', ἐν δέ οἱ ἦτορ
a Στήθεσσιν λασίοισι b διάνδιχα μερμήριξεν,
Ἢ ὅ γε φάσγανον ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Τοὺς μὲν ἀναστήσειεν, ὃ δ' Ἀτρεΐδην ἐναρίζοι,
Ἠὲ χόλον παύσειεν, ἐρητύσειέ τε θυμόν.
Ἕως ὃ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Ἕλκετο δ' ἐκ κολεοῖο μέγα ξίφος· ἦλθε δ' Ἀθήνη

Sic dixit: Pelidæ aūt dolor factꝰ est: intus aūt ipsi cor
In pectoribus hirsutis in ancipitem partē cogitauit:
An ipsemet ensem acutum extrahens à coxa,
Hos quidē dimoueret, ipse aūt Atridē interficeret:
An iram sedaret, compesceretq; animum.
Interea dum hæc agitaret per mētem & per animū,
Traxit autē è vagina magnum ensem, venit Pallas

Οὐρα-

ρανόθεν· πρὸ γὰρ ἧκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
μφω ὁμῶς θυμῷ φιλέουσά τε, κηδομένη τε·
ῆ δ' ὄπιθεν, ξανθῆς δὲ κόμης ἕλε πηλεΐωνα,
ῳ φαινομένη, τῶν δ' ἄλλων οὔτις * ὁρᾶτο.
άμβησεν δ' Ἀχιλεύς, μετὰ δ' ἐτράπετ', αὐτίκα δ' ἔγνω
αλλάδ' Ἀθηναίην, δεινὼ δέ οἱ ὄσσε φάανθεν·
ί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Τίπτ' αὖτ' αἰγιόχοιο Διὸς τέκος εἰλήλουθας;
ἵνα ὕβριν ἴδῃ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο;
λλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὲ καὶ τελέεσθαι ὀΐω,
ς ὑπεροπλίῃσι τάχ' ἄν ποτε θυμὸν * ὀλέσσῃ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
λθον ἐγὼ παύσουσα * τὸ σὸν μένος,[d] αἴ κε πίθηαι,
ὐρανόθεν· πρὸ δέ μ' ἧκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
μφω ὁμῶς θυμῷ φιλέουσά τε, κηδομένη τε.
λλ' ἄγε λῆγ' ἔριδος, μηδὲ ξίφος ἕλκεο χειρί.
λλ' ἤτοι ἔπεσιν μὲν ὀνείδισον, ὡς ἔσεταί περ.
δε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται.
αί ποτέ τοι τρὶς τόσσα παρέσσεται ἀγλαὰ δῶρα,
ὕβριος εἵνεκα τῆσδε, σὺ δ' ἴσχεο, πείθεο δ' ἡμῖν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
ρὴ μὲν σφωΐτερόν γε θεὰ ἔπος εἰρύσσασθαι,
αὶ μάλα περ θυμῷ κεχολωμένον.[e] ὡς γὰρ ἄμεινον.
Ὅς κε θεοῖς ἐπιπείθηται, μάλα τ' ἔκλυον αὐτοῦ.
, καὶ ἐπ' ἀργυρέῃ κώπῃ σχέθε χεῖρα βαρεῖαν,
ψ δ' ἐς κουλεὸν ὦσε μέγα ξίφος, οὐδ' ἀπίθησε
ύθῳ Ἀθηναίης· ἡ δ' Οὔλυμπόνδε βεβήκει,
ώματ' ἐς αἰγιόχοιο Διὸς, μετὰ δαίμονας ἄλλους.

Cælitùs: præmiserat enim dea alba vlnas Iuno,
Ambos simul ex animo amansq́ curansq́.
Stetit aũt retrò, & per flauam comã cepit Pelidem,
Soli apparens, aliorum verò nullus videbat.
Expauit aũt Achil. retro aũt cõuersus, statĩ cognouit γρ. ἴγνω
Palladẽ Athenienſem, terribiles aũt ei oculi lucebãt:
Et ipsam vocans, verba alata alloquutus eſt.
Cur huc Aegiochi Iouis filia venisti?
An vt proteruiã videas Agamemnonis Atridæ?
Sed tibi edico, hoc autem & perfectum iri puto,
Suis superbijs citò tandem animum perdet. γρ. ὀλέσσει
Hũc rursus allocuta eſt dea cæsys oculis Minerua:
Veni ego sedatura tuam iram, si modò persuadearis, γρ. τὸ σὸν μ.
Cælitus, præmisit autem me Dea alba vlnas Iuno,
Ambos simul ex animo diligens curansq́.
Sed age quiesce à cõtẽtione, neq́ ensem trahe manu:
Sed certè verbis quidem conuitiator, sicut erit.
Sic enim edico, hoc & perfectum erit.
Et aliquando tibi ter tot aderunt splendida dona
Iniuriæ causa hui⁹ tu aũt cohibe te, obtẽpa aũt nobis.
Huic aũt mutua oratione respõdit pedes velox A-
Oportet quidẽ vestrũ dea verbũ custodire, (chilles
Quantumuis sim ex animo iratus. sic enim melius
Quisquis dijs obtẽperauerit, magis exaudiũt ipsum.
Dixit, et in argẽteo manubrio tenebat manũ grauẽ,
Rursus aũt in vaginã impulit magnũ ensẽ, neq́ fuit
Verbo Mineruæ. hæc aũt cœlum ascẽdit (inobediẽs
In domos Aegida tenentis Iouis, ad dæmonas alios.

COMMENTARIVS.

a λάσιοισι στήθεσσι] Pectora hirsuta pro animosis ponit, vel quòd reuerà hirsuta essent, qualia sunt in illis, qui calidioris sunt temperamenti, in quibus densitas illa pilorum vltra spithamam videtur. Vel intelligit τὸ συνετὸν per Metalepsim dictionis. Λάσιον enim τὸ πυκνὸν, quod est τὸ φρόνιμον, vt etiam intelligi vult Adrianus Iunius in comm. de Coma. Vnde dicitur cor λάσιον βουλεύματα reddere, id est, πυκνὰ, i. e. vt est apud Aeschylum, πυκνὰ βλαστάνει βουλεύματα. Quæ interpretatio sana quidem est, & extra omnem aleam: sed quia prima quoque tolerari potest, & tamen multis absurda videbitur, qui possit illa confirmari videamus, vel etiam τὸ πυκνὸν. Periti ergo rerum naturalium negant cor vllo modo hirsutum posse dici, cùm, vt dicebat vir quidam doctissimus, neque ab ipso, neque à tunica ipsum ambiente prodeant pili, licet internè villos habeat, qui Aristoteli ita imposuerunt, vt neruos à corde orıri fœdo errore scripserit. Quod verò Poetæ & vulgus imperitum hoc sibi vendicent, vt cor hirsutum magna libertate vocent, pectus opinabatur intelligere, quod insolentis roboris argumentum est, si hirsutum videtur, quod ab insigni cordis calore fieri, in Arte medendi Galenus scriptum reliquit. Cor itaque calidum, inquiebat, audaciam & singulare corporis robur homini præstat, & feras è corpore propellit. Vnde fit, vt pro setoso thorace cor hirsutum liberiùs quàm veriùs dicant. Et hæc ille, cui refragatur ipsa historia. Quis enim nescit, Hermogenem, cuius extant libri de Rhetorica cor habuisse hirsutissimum, vt refert ex Græcis Cælius lib. 4. cap. 16? Talem quoque Leonidam Plutarchus prodidit: idem de Aristomene Messenio Plinius lib. 11 cap. 37. scripsit quod etiam Dio Prusæus Orat. 35. obseruatum reliquit. Nonnus lib. 26. Dionys. [Greek illegible] Idem de cane Lysandri & Alexandri memorat Eustathius. Addam ex recentioribus testimonium Mureti in Var. lect. qui se talem quondam latronem vidisse Romæ testatur, qui cùm à carnifice dissecaretur, corde admodum piloso repertus est. Iam ipsa experientia in rebus humanis sola opinione antiquior mihi videtur existimanda. Porrò cor hirsutum apud Poetam nostrum Socrates apud Platonem in Theæteto enarrat, vnde tertiam quandam interpretationem possis elicere, vt illi hirsuto dicantur corde, quorum solent esse obscuræ & obtusæ cogitationes, quales solent quoque esse in homine irato.

b διάνδιχα μερμήριξεν] Certamen istud in Achille fuit Rationis & partis irascibilis. Illa iræ moderationem suadebat: hæc ad vindictam stimulabat. Exitus quoque certaminis duplex fuit. Nam ab Ira primùm Ratio superata est: deinde à Ratione Ira. Rationem enim per Mineruam liceat allegoricè interpretari. Hoc postremum nobis imitandum est, alterum verò fugiendum. Etenim dijs proximus ille est, quem ratio, non ira mouet, inquit ille. Quod tamen moderatè intelligendum est: nam ira aliquando rationi non aduersatur, vt quæ iusta est. [Greek illegible], ait Sophocles. Hincque illud Sosiphanis: [Greek illegible]. Et sanè, Mutat se bonitas cùm irrites inimia, inquit Publius. Non desunt tamen qui hoc πάθος ex hominum pectoribus euelli iubeant. Sed non existimo frustrà à natura insitam hanc irascendi facultatem, cuius moderatus potest esse vsus. Quin & Stoicam illam ἀπάθειαν, ἀοργησίαν, & animi lentitudinem, vt appellat Tullius, sacræ etiam paginæ penitùs explodunt, in quibus hoc etiam reperias, ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε.

c αὐτίκα δ' ἔγνω] Achilles visam Mineruam agnoscit, sed & Diomedes in ε Iliad. ε, γινώσκω θεᾶς ἔτι Φωνησάσης. & Vlysses apud Sophoclem, ὦ φθέγμ' Ἀθάνας φιλτάτης ἐμοὶ θεῶν ὡς εὐμαθές σου, κἂν ἄποπτος ᾖς, ὅμως φώνημ' ἀκούω καὶ ξυναρπάζω φρενὶ χαλκοστόμου κώδωνος ὡς Τυρσηνικῆς. Quanquam autem allegorias Homericas in alium locum distulerim, non pigebit monere, à veteribus existimatum Mineruam illam, Achillis fuisse dæmonem priuatum, vt de se Socrates ipse apud Platonem in Theage loquitur. Vide Aelianum Var histor. lib. 7. cap. 1. Quod an esse potuerit, valde non hæreo: an fuerit, non ausim affirmare. Siquidem societatem dæmoniorum tam bonorum quàm malorum multa probant exempla tam veterum quàm neotericorum. (Vide Mirand. de Prænot. lib. 4. & 6 præter Iamblichum, Porphyrium, Psellum, Plutarchum, & alios suis locis.) At quæ fieri possunt, non tamen idcirco semper fiunt, & hæc cautè & piè exagitanda sunt.

d αἴ κε πίθηαι] Ostendit Poeta, in nostra situm esse potestate, iram moderari vel non, & omninò τὸ ἐφ' ἡμῖν voluntarium esse non coactum quod tamen philosophicè dictum volo, & ex doctrina Aristotelis lib. 3. Ethic. ad Nicom. vbi statuit, principia actionum in nobis esse, ac proinde ipsas actiones in electione & consultatione.

cùm

e ἀλλ' ἤτοι ἔπεσιν μὲν ὀνείδισον] Minerua medicos imitari videtur, qui vini vsum febricitanti prohibentes, aquam tamen propinant: aut eum qui non, vt Lycurgus ille insanus ideo meritò existimandus, vites omnino exciderit, sed Lyæum mari meis rit, vt habet mythologia. Sic enim Minerua non penitùs ab ira abstinere Achillem iubet, sed ex duobus malis minus illi concedit. Cùm enim duo sint contendendi genera, alterum verbis, alterum vi (quod expressit Euripides his verbis : δισσαὶ γὰρ ἀγωνίαι γίγνονται λόγων Μάχαι δ' ὅταν ποτ' ἐμπέσωσιν ἐν ἴσει & Ouidius: *Tutius est igitur fictis contendere verbis, Quàm pugnare manu*) & hoc belluinum potius sit, verbis eum cum Agamemnone contendere patitur. quod magis à belluina illa feritate recedit, antequam ipse ferro sese vlciscatur. Sanè iniuriosis & iniquis regibus sic primùm verbis resisti interdum posse opinor, id tamen modestiùs longè faciendum, quàm Achilles exemplo suo doceat. Grauiter enim & ἀκρατῶς Agamemnoni conuitiatur, cùm nos reuerentiam, quæ reipsa maioribus exhiberi debet, verbis quoque præstandam esse existimemus.

f καί ποτέ τοι τρίς] Sic solet Numen suorum calamitates infinita (nam hic τρίς est numeri Synecdoche) compensatione resarcire, quam vt largiatur, eos illis conflictari interdum sinit, vt suam liberalitatem in eos opportuno tempore explicet : quod etiam hoc loco non exprimit Minerua, quia dixit ποτέ Differre enim interdum solet vt dicebat Orestes apud Euripidem Quemadmodum ergo malos bonis cumulare solet Deus, vt eò grauiora sint illorum supplicia : sic è conuerso de pijs sentiendum est. Portò de industria hoc dedecus Achilli infertur, vt eò maioribus & amplioribus imposterum à Græcis honoribus afficiatur.

g ὡς γὰρ ἄμεινον] Electio semper rei melioris fit, quæ ita per se sit, & eligenti talis videatur. Vtrumq; hoc loco in Achillem concurrit : iudicat enim, melius esse verbis quàm vi cum Agamemnone contendere, quod reuerà longè etiam melius erat.

h ὅς τε θεοῖς] Si θεῷ dixisset, vt duobus iam locis antea, non poterat magis piè loqui. Nihilominus pietas hoc versu satis commendatur, si quoquam alio, quod generalius quidam apud Suidam monet, εὐσεβεῖν δεῖ πρὸς τοὺς θεούς, ὡς τ' ἄλλα πάντα δεύτερα ἡγῆται τοῦ ζῆν. At Poëta noster speciem pietatis, quæ in Dei obsequio versatur, quod ille precum exauditione compensare assolet.

Πηλείδης δ' ἐξαῦτις [a] ἀταρτηροῖς ἐπέεσσιν
Ἀτρείδην προσέειπε, καὶ οὔπω λῆγε χόλοιο.
[b] Οἰνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο,
[c] Οὔτε ποτ' ἐς πόλεμον ἅμα λαῷ θωρηχθῆναι,
Οὔτε λόχον δ' ἰέναι σὺν ἀριστήεσσιν Ἀχαιῶν
χ. τόδε τι. Τέτληκας θυμῷ. * τὸ δέ τοι κὴρ εἴδεται εἶναι.
Ἦ πολὺ λώϊόν ἐστι κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν
[d] Δῶρ' ἀποαιρεῖσθαι, ὅς τις σέθεν ἀντίον εἴπῃ·
[e] Δημοβόρος βασιλεύς, ἐπεὶ οὐτιδανοῖσιν ἀνάσσεις.
Ἦ γὰρ ἂν Ἀτρείδη νῦν ὕστατα λωβήσαιο·
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι,
[f] Ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον, τὸ μὲν οὔποτε φύλλα καὶ ὄζους
Φύσει, ἐπειδὴ πρῶτα τομὴν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν,
Οὐδ' ἀναθηλήσει (περὶ γάρ ῥά ἑ χαλκὸς ἔλεψε
Φύλλα τε καὶ φλοιὸν) νῦν αὖτέ μιν υἷες Ἀχαιῶν
Ἐν παλάμῃς φορέουσι δικασπόλοι. οἵ τε θέμιστας,
χ. ὅδε τοι. Πρὸς Διὸς εἰρύαται). * ὁ δέ τοι μέγας ἔσσεται ὅρκος.
[g] Ἦ ποτ' Ἀχιλλῆος ποθὴ ἵξεται υἷας Ἀχαιῶν
Ξύμπαντας· τοῖς δ' οὔτι δυνήσεαι ἀχνύμενός περ
Χραισμεῖν, εὖτ' ἂν πολλοὶ ὑφ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο
Θνήσκοντες πίπτωσι· σὺ δ' ἔνδοθι θυμὸν ἀμύξεις
Χωόμενος, [h] ὅτ' ἄριστον Ἀχαιῶν οὐδὲν ἔτισας.

Pelides autem iterum contumeliosis verbis
Atridem alloquutus est, & nondũ cessabat ab ira.
Vino grauate, canis oculos habẽs, cor verò cerui.
Neq; vnquam in bellum vnà cum populo armari,
Neq; ad insidias ire cum primoribus Achiuorum
Ausus es animo: hoc autem tibi mors videtur esse.
Certè multò melius est, per exercitũ latũ Achiuorũ
Dona auferre, qcunq; tibi cõtradixerit: (peras.
Populi vorator Rex, quoniã nullis pñtijs hominib. im-
Certè.n. Atrida, nũc postremã cõtumeliam faceres:
Sed tibi edico, atq; adeò magnum iuramentũ iuro,
Certè p hoc sceptrũ, qđ qdẽ nunquã folia & ramos
Producet, postq̃ primũ incisionẽ in montib. reliquit,
Neq; pullulabit (circum.n. ipsi gladius decorticauit
Foliaq; & corticem) nũc iterũ ipsum filij Achiuorũ
In manibus portãt iudices, quiq; leges (ramentũ.
A Ioue acceptas ptegũt: hoc aũt tibi erit magnũ iu-
Certè aliquãdo Achillis desideriũ veniet filijs Achi-
Vniuersis: his aũt non poteris, doleas licet, (uorũ
Prodesse, quando multi ab Hectore homicida
Morientes cadent: tu aũt intus animũ lacerabis
Iratus, quando fortiss. Achiuorum non honorasti.

COMMENTARIVS.

a ἀταρτηροῖς ἐπέεσσι] In hoc μιμητικῷ scribendi genere non solùm videndum est quis loquatur (quod tamen summa eget obseruatione) sed etiã vt ait Plutarchus, sicubi Poëta ipse contra ea quæ dicentur, iudicium suæ improbationis edat, quod hoc loco animaduertere est : in contumeliosam enim Achillis orationẽ præfatur ἀταρτηροῖς ἐπέεσσιν Ἀτρείδην προσέειπεν. Quippe consentaneũ est, nihil per iram & vehementiam rectè dici : quod alibi etiam factitat, vt ibi, αὐτὰρ ὁ μειλίχιος καὶ σμερδαλέον φάτο μῦθον. &, τὸν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς Sic suprà narraturus. quomodo sacerdotem Agamemnon inhumaniter tractauerit, hæc præmisit : ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει· hoc est, vt idem interpretatur, ἀγρίως καὶ αὐθαδῶς καὶ παρὰ τὸ προσῆκον. Sic & de factis ἦ ῥα. καὶ Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα Πρηνέα πὰρ λεχέεσσι Μενοιτιάδαο τανύσσας.

b οἰνοβαρές] Triplex iactatur ab Achille in Agamemnonem cõuitium. Primò ἀκολασίαν hominis, secundò ἀναίδειαν τὴν περὶ τὰ κοινά, tertiò δειλίαν, quæ rei bellicæ ἀπειρίαν gignit, significari antiqui dicebant, ex quorum contrarijs Cononem Isocrates laudauit. Quod ad primum attinet, videmus etiam inter Græcos, quibus tamen egregiè potandi erat consuetudo : vnde præter infinita eiusmodi exempla, Plautinum illud, *Dies noctesq; bibite, pergræcamini,* ebrietatem vitio versam. vt hoc loco Agamemnoni contigit, quem in eam procliuiorem fuisse, hinc & alijs etiam locis videtur constare. Illa autem, quàm magistratum (sub quo nomine Reges quoq; intelligi iubeo) dedeceat, docuit Plato 2. de Legib. vbi vetat μηδὲ ἄρχοντα τίθει τὸν ἑαυτόν, ὃς ἂν ἄρχων μεθύῃ, μηδ' αὖ κυβερνήτην, μηδὲ δικαστάς. [illegible] Secundo conuitio aũt Achilles impudẽtiam Agamemnoni obijcit, quam ego sic interpretor, vt Agamemnon perfrictæ frontis dicatur, qui per vim bona aliena eripiat, vt hoc loco Briseidem ab Achille, nullo herois respectu Dicitur aũt κυνὸς ὄμματ' ἔχων, qui antea quoq; κυνῶπα dicitur. & aliàs inde ἀναίδειαν ἐπιειμένος, quia canis impudentissimum est animal, vt Oppianus alicubi scribit his verbis, si bene memini : [illegible] Illis tamen eo nomine marinos anteponit: sic, [illegible] Tertiò obijcitur Regi timiditas. quæ vt exprimatur, cor cerui habere dicitur. Illud ceruis magnum est, ac proinde timidi sunt illi, vt ait Aristot & alibi Ceruæ (masculos tamen etiam intelligendos monuit Gesnerus ille πολυγραφώτατος) inquit, timidæ sunt : nam sanguis earum fibras non continet, ideoq; non spissatur. Factum ergo est, vt ἐλάφειος αἰὼν pro timido intelligatur. Cæterùm de hoc loco audiendus est Plato lib. 3 de Repub. cuius hæc sunt verba : τί δέ; τὰ τοιάδε Οἰνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο, καὶ τὰ τούτων ἑξῆς, ἆρα καλῶς, καὶ ὅσα ἄλλα τις ἐν λόγῳ ἢ ἐν ποιήσει εἴρηκε νεανιεύματα ἰδιωτῶν εἰς ἄρχοντας; Οὐ καλῶς. οὐ γὰρ οἶμαι εἴς γε σωφροσύνην νέοις ἐπιτήδεια ἀκούειν. Dixerat autem antea esse temperantiam maximam vtilitatem ἀρχόντων ὑπηκόους εἶναι.

c οὔτε ποτ' ἐς πόλεμον] Hoc est quod antea dixit, ἢ οὐδὲν ἐλθεῖν, ἢ αὐδῆσαι ἐφ' μάχας. Hoc nũc dicitur ἐς πόλεμον ἅμα λαῷ θωρηχθῆναι : illud λόχον δ' ἰέναι Dixit autem ἀριστήεσσι, quia in insidijs proceres collocabantur, vt melius lib 13. videbitur.

d Δῶρ' ἀποαιρεῖσθαι] Numero multitudinis, δῶρα, dicit, cùm de vno tantùm auferendo cogitaret Agamemnon, in sui locum quod ipse restituere cogebatur, Hoc autem ex indignantium more fit, qui sibi illatam iniuriam facienti exprobrantes, tanquam ea ad cæteros

…os quoque redundet, solent exasperare. Vel forsan etiam κατὰ τὸ συνεχὲς intelligitur id ab Agamemnone aliàs factitatum. Si …mum sensum arripiamus, habemus multa similia. Veluti Alexander propter vnicam mulierem Helenam, cuius formā ipse com…iam habet, totam Græciam [illegible] vocat. Menelaus ob vnius Paridis perfidiam Priamidas ὑπερφιάλους καὶ ἀπίστους dicit. …omerus ipse Vlyssem ob vnius Troiæ euersionem πτολίπορθον appellat.

…ε δημοβόρος βασιλεύς] His verbis nihil aliud moliebatur Achilles quàm populi in Agamemnonem cōcitationem, quibus etiam …cordiam objicit, quòd iniustum in se Regem tam patienter ferant, cùm ipsi potiùs insultandum esset. Hoc autem fuisse Achillis …propositum, docet etiā historia, in qua dicitur Achilles, reliquos Græcos maximè heroas ab aditu suo prohibuisse, quòd se aduer… Agamemnonis contumelias, quum defendere liceret deseruissent, vnde ipsis etiam insidias struxisse memoratur.

…ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον] Non assentior Eustathio, qui Achillem dicit ex re obuia & contingenti iurandi occasionem arripuisse, …am illi ita suggessit. Etenim si sceptrum regibus imperij & iustitiæ signum fuit (vnde Iustinus historicus ab origine rerum pro …s immortalibus veteres hastas coluisse dixit, ob cuius religionis memoriam, inquit, adhuc Deorum simulacris hastæ adduntur. …ila autē nihil aliud est quàm σκῆπτρα) non potest in rebus humanis à re augustiori iusiurandum illis peti, quod veteribus etiam …tatissimum fuit. Tale est illud Parthenopæi apud Aeschylum:

Ὄμνυσι δ' αἰχμὴν ἣν ἔχει μᾶλλον θεοῦ	Σέβειν πεποιθὼς, ὀμμάτων θ' ὑπέρτερον.

…otum est etiam, quid de Cænei hasta prouerbiali à Græcis interpretibus referatur. Sic apud Flaccum ex imitatione Homerica:

Hanc ego magnanimi spolium Didymaonis hastam,	*Quæ neque iam frondes virides, neque proferet vmbras,*
Vt semel est auulsa iugis, ac matre perempta	*Fida ministeria & duras obit horrida pugnas*
Testor.	

Idem elegantissimè Virgilius:

Vt sceptrum hoc (sceptrum dextra nam fortè gerebat)	*Nunquam fronde leui fundet virgulta neque vmbram,*
Cùm semel in syluis imo de stirpe recisum	*Matre caret, posuitque comas & brachia ferro*
Olim arbos, nunc artificis manus ære decoro	*Inclusit, patribusque dedit gestare Latinis.*

…rat itaq; per sceptrum Achilles duplici de causa, quasi dicat: Si sceptrum vt lignum consideres, quemadmodū illud nunc à mon…bus abscissum amplius nō reuirescet: sic nos vbi dissiti erimus inuicem, nō sumus in illū gratiæ & amicitiæ florem redituri. Si verò …diuinum aliquid & sacrum hoc sceptrum intelligas, est, cur iusiurandum augustum existimetur. Hoc enim sceptrum gerunt fi… Græcorum δικασπόλοι. Quare, ὁ δέ τοι μέγας ἔσσεται ὅρκος. Sunt autem δικασπόλοι, qui circa iura versantur, & θεμιστοφύλακες, quod e…re reges, quibus sceptrum erat Iustitiæ symbolum, vt diximus, quemadmodum Fortitudinis hasta, inquit Eustathius, vnde quis…um collegerit distingui τὸ δόρυ à σκήπτρου, contra quàm Iustinus existimarit.

…ποθὴ Ἀχιλλῆος] Solet Poëta breuiter ea, quę consequutura sunt, & prolixiori narratione explicabuntur, longè antè proponere, …ea audiēdi desiderio auditores excitet, quæ figura vocatur προαναφώνησις, qualis hoc loco obseruari potest. Prædicit enim Græ… Achilles, se ab illis olim desideratum iri, cùm ipsos Hector armis profligabit.

…ὅτ' ἄριστον Ἀχαιῶν] Verū est illud Xenophontis, [illegible], inquit Plutarchus, [illegible]. Ista sunt, quę in eos generaliter Plutarchus dicit, qui se ipsi laudibus efficiūt, quasi hoc à nemine præstari debeat. Docet tamē …ille à viro πολιτικῷ licere interdum περιαυτολογεῖν pro ratione circumstantiarum, quæ ab eo enumerantur, inter quas ista est huius …, inquit, [illegible] ὁ Ἀχιλλεὺς [illegible]. In eam rem præterea adducuntur illic exempla Themi…clis & Demosthenis. poterat & hic locus laudari, vbi se, ἄριστον Ἀχαιῶν, vocat Achilles.

Ὣς φάτο Πηλεΐδης· ποτὶ δὲ σκῆπτρον βάλε γαίῃ	*Sic dixit Pelides: sceptrum autē proiecit in terrā*
…σείοις ἥλοισι πεπαρμένον, ἕζετο δ' αὐτός.	*Aureis clauis transfixum, consedit autem ipse.*
…ρεΐδης δ' ἑτέρωθεν ἐμήνιε· τοῖσι δὲ Νέστωρ	*Atrides, v. ex alia parte irascebatur: his aūt Nestor*
…υεπὴς ἀνόρουσε, λιγὺς Πυλίων ἀγορητής,	*Suauiloquus surrexit, argutus Pyliorum orator,*
…ῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.	*Cuius à lingua melle dulcior fluebat sermo:*
…ῷ δ' ἤδη δύο μὲν γενεαὶ μερόπων ἀνθρώπων	*Illi iam duæ quidem ætates varielinguiū hominum*
…φθίαθ', οἵ οἱ πρόσθεν ἅμα τράφεν ἠδ' ἐγένοντο	*Perierāt, qui cū ipso antea simul nutriti sunt & ge-*
…ν Πύλῳ ἠγαθέῃ, μετὰ δὲ τριτάτοισιν ἄνασσεν·	*In Pylo diuina, inter tertios. v. regnabat. (niti*
…σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν·	*Hic illis benè prudens concionatus est, & dixit,*
…πόποι, ἦ μέγα πένθος Ἀχαιΐδα γαῖαν ἱκάνει.	*O dij, certè magnus luctus Achiuam terrā inuadit.*
…κεν γηθήσαι Πρίαμος, Πριάμοιό τε παῖδες,	*Certè lætabitur Priamus, Priamiq; filij,*
…λλοι τε Τρῶες μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ,	*Alijq; Troiani valde gaudebunt ex animo,*
…σφῶιν τάδε πάντα πυθοίατο μαρναμένοιιν,	*Si vos hæc omnia audient depugnantes, (ritia:*
…ἳ περὶ μὲν βουλὴν Δαναῶν, περὶ δ' ἐστὲ μάχεσθαι.	*Qui quidē cōsilio Danais antecellitis & pugnādi pe-* α. πέρι μ. β. δ. πέρι δ.
…λλὰ πίθεσθ'· ἄμφω δὲ νεωτέρω ἐστὸν ἐμεῖο.	*Sed persuadeamini: ambo autem iuniores estis me.*
…δη γάρ ποτ' ἐγὼ καὶ ἀρείοσιν ἠέπερ ὑμῖν	*Iam enim aliquando ego & cū melioribus quàm vos*
…νδράσιν ὡμίλησα, καὶ οὔποτέ μ' οἵ γ' ἀθέριζον.	*Viris cōuersatus sum, & nunquā me ipsi paruipēde-*
…ὐ γάρ πω τοίους ἴδον ἀνέρας, οὐδὲ ἴδωμαι,	*Non. n. vnquā tales vidi viros, neq; videbo, (rūt:*
…ον Πειρίθοόν τε, Δρύαντά τε ποιμένα λαῶν,	*Qualem Pirithoumq;, Dryantēq; pastorem populorū*
…ινέα τ', Ἐξάδιόν τε, καὶ ἀντίθεον Πολύφημον,	*Caneumq;, Exadiumq;, & æqualē Deo Polyphemū,*
…σέα τ' Αἰγεΐδην ἐπιείκελον ἀθανάτοισι.	*Theseumq;, Aegidem similem immortalibus.*
…άρτιστοι δὴ κεῖνοι ἐπιχθονίων τράφεν ἀνδρῶν.	*Fortissimi certè illi terrestrium nutriti sunt virorū:*
…άρτιστοι μὲν ἔσαν, καὶ καρτίστοις ἐμάχοντο	*Fortissimi quidem erant, & cū fortissimis pugnabāt*
…ηρσὶν ὀρεσκῴοισι, καὶ ἐκπάγλως ἀπόλεσσαν.	*Belluis monticolis, & fortiter interfecerunt.*
…αὶ μὲν τοῖσιν ἐγὼ μεθομίλεον ἐκ Πύλου ἐλθὼν,	*Et quidem cum his conuersabar ex Pylo veniens,*
…ηλόθεν ἐξ Ἀπίης γαίης (καλέσαντο γὰρ αὐτοί.)	*Procul ex Apia terra, (vocabant enim ipsi)*
…αὶ μαχόμην κατ' ἔμ' αὐτὸν ἐγώ· κείνοισι δ' ἂν οὔτις	*Et pugnabā pro meis virib. ego: cū illis autem nullus*
…ῶν οἳ νῦν βροτοί εἰσιν ἐπιχθόνιοι μαχέοιτο·	*Eorum qui nunc homines sunt terrestres pugnaret:*

b Καὶ

Καί μευ μὲν βουλέων ξύνιον, πείθοντό τε μύθῳ.	*Et mea cõsilia audiebãt, mihiq́; obediẽtes erãt verbo.*
Ἀλλὰ πίθεσθε καὶ ὔμμες, ἐπεὶ πείθεσθ' ἄμεινον.	*Sed obedite & vos, quia obedire melius.*
[b] Μήτε σὺ τόνδ', ἀγαθός περ ἐὼν, ἀποαίρεο κούρην,	*Neq; tu ab isto, potens quamuis sis, auferas puellam.*
Ἀλλ' ἔα ὥς οἱ πρῶτα δόσαν γέρας υἷες Ἀχαιῶν.	*Sed cõcede vt ei primũ dederũt præmiũ filij Achiuorum,*
Μήτε σὺ *Πηλείδη ἤθελ' ἐριζέμεναι βασιλῆϊ (γρ. πηλείδη θέλ'.)	*Neq; tu Pelide velis contendere regem*
Ἀντιβίην· ἐπεὶ οὔποθ' ὁμοίης ἔμμορε τιμῆς	*Contra: quia nunquam similẽ sortitus est honorem*
Σκηπτοῦχος βασιλεύς, ᾧτε Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν.	*Sceptriger rex, cuiq; Iupiter decus dedit.*
Εἰ δὲ σὺ καρτερός ἐσσι, θεὰ δὲ σε γείνατο μήτηρ,	*Si autem tu fortior es, dea autẽ te generauit mater:*
Ἀλλ' ὅγε φέρτερός ἐστιν, ἐπεὶ πλεόνεσσιν ἀνάσσει.	*Tamen hic potentior est, quia pluribus imperat.*
Ἀτρείδη, σὺ δὲ παῦε τεὸν μένος· αὐτὰρ ἔγωγε	*Atride, tu autem compesce tuam iram: sed ego*
Λίσσομ' Ἀχιλλῆϊ μεθέμεν χόλον, ὃς μέγα πᾶσιν	*Precabor Achillem deponere irã, qui magnũ omnib.*
Ἕρκος Ἀχαιοῖσιν πέλεται πολέμοιο κακοῖο.	*Septum Achiuis est belli mali.*

COMMENTARIVS.

a τοῖσι δὲ Νέστωρ ἡδυεπής] Hanc eandem eloquentiæ laudem tribuit Nestori etiam Dictys Cretensis lib. 1. Eumq; (Agamemnonẽ) re cognita Nestor, longam exorsus orationem, ad postremum in suadendi genere, in quo præter cæteros Græcia viros iucundus acceptusq; erat, à proposito cohibuit. Sed ei quoq; præter eloquentiam Plat. de Legib. lib. 4. Prudentiæ laudem tribuit. Locum integrum afferam: [illegible Greek] &c. Hippias etiam apud Platonem in dialogo, qui Hippiæ illius nomen habet, ait: Ὅμηρον πεποιηκέναι ἄριστον μὲν ἄνδρα Ἀχιλλέα τῶν εἰς Τροίαν ἀφικομένων, σοφώτατον δὲ Νέστορα, πολυτροπώτατον δὲ Ὀδυσσέα. Sed vt de Nestore, eum sic describit in Heroicis Philostratus ex Homero, quæ ad huius loci illustrationem faciunt [illegible Greek] (supple Protesilaus, cuius opinionem ibi vinitor recitat) ἐλθεῖν εἰς Τροίαν, τὸν Νηλέως Νέστορα, [illegible Greek]: Hæc posteriora sunt maximè huius loci.

b τῷ δ' ἤδη δύο μὲν γενεαί]. Quomodo ista sint intelligenda, docebit copiosius Lexicon nostrum Homericũ in voce γενεά. Impræsentiarum sufficiat locum Tullij de Senectute huic similem adducere, qui etiam ad sequentia inseruiet. Videtis'ne, inquit, vt apud Homerum sæpissimè Nestor de virtutibus suis (id est [illegible Greek], vt vir doctus ibi interpretatur) prædicet? tertiam enim iam ætatem hominum vixerat: nec erat ei verendum, ne vera de se prædicans nimis videretur aut insolens, aut loquax. Etenim (vt ait Homerus) ex eius lingua melle dulcior fluebat oratio, quam ad suauitatem nullis egebat corporis viribus. & tamen dux ille Græciæ nunquam optat, vt Aiacis similes habeat decem, at vt Nestoris: quod si acciderit, non dubitat, quin breui Troia sit peritura. Locum, vt dixi, integrum afferre volui, ne in multas partes contextus narrationis discerperetur. Videmus autem hoc loco γενεὰς Græcorum, ætatem à Tullio appellari. Aetatem autem quidam triginta annorum spatio concludunt, vt Rhodig. lib. 19 cap. 22 quasi intelligendum sit Nestorem duas ætates, id est, sexaginta annos exegisse, nunc in tertia ætate versari. Sed Ouidius antiquior illo longè aliter intellexit, vt docent 12. Metam. ipsa Nestoris verba, - vixi Annos bis centũ, nunc tertia viuitur ætas. Vt vt sit, per longæuitatem Nestoris Homerus illi magnam ἐμπειρίαν vult tribuere, quæ vix nisi sera ætate comparatur, ex qua etiam generatur φρόνησις. Ergo rectè ille, non omnia grandior ætas, Quæ fugiamus, habet: seris venit vsus ab annis. Quod ex Euripide adumbratum est. Sic enim ille in Phœnissis, [illegible Greek] τῶν νέων σοφώτερον.

c ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος] Hoccine est credibile aut memorabile Tanta vecordia innata cuiquam vt siet, Vt malis gaudeat alterius? inquit ille. Et tamen illa ἐπιχαιρεκακία vulgaris est, quam Plutarchus [illegible Greek] dixit. Quæ an damnanda sit, non est valde dubitandum. Videtur tamen mihi in rebus bellicis concessa hoc argumento: quod si de hostium infortunio gaudere non liceat, videatur quoque bellorum vsus prohiberi, cùm illa tamen nunquam vetita fuerint. Ex illa igitur hostili consuetudine poterant ob Græcorum dissidia Troiani gaudio triumphare, cuius ansam ne præbeant, solent diligenter cauere ex vtraque parte hostes.

d οἳ περὶ μὲν βουλῇ] Egregij ducis duas necessarias virtutes, Prudentiã & Fortitudinem indicat, quæ si in eum cõcurrant nihil deest illi quod ad bellorum confectionem desideret. Vnde veteres prudenter Palladem & Martem bellis præfecerunt, quasi illam consilio, hunc pugnæ. Vtramque virtutem requirebat Nuntius apud Aeschylum ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, in eo quem Amphiarao erat oppositurus Eteocles. Amphiaraum illum primùm σωφρονέστερον ἀλκήν τ' ἄριστον dixerat. posteà verò sic de eo loquitur [illegible Greek]. Vtramque porrò Adrastus apud Euripidem in Supplicib. Tydeo tribuit, facetè de eo sic dicens. [illegible Greek] &c. Vtramque etiam coniungebat Hannibal: qui cum audisset Stoici cuiusdam argumenta, quibus probabat solum sapientem, imperatorem esse, risit [illegible Greek], vt refert Taraso apud Stobæum. Sic Artabanus apud Herodotum virum ἄριστον, tum demum futurum dicit, [illegible Greek]. Vtrumque etiam coniunxit Agesilaus Lacedæmoniorum Rex interrogatus, [illegible Greek], addit quoque tertium, [illegible Greek]. Plura etiam refert Socrates apud Xenophontem: sed ista duo in bellis gerẽdis videntur sufficere. Sic Romani Fabio prudenti, Metellum pugnacem coniunxerunt, quorum iuncta mutua opera afflictæ res Romanæ sunt redintegratæ. Vnde apud eos inualuerat, vt Fabius clypeus, Marcellus Romani imperij ensis haberetur. Ab vtraque ergo virtute Nestor vtrumque heroa Achillem & Agamemnonem commendat, cùm tamen eos in vtraq; cæteris Græcis anteponit caute & sapienter, leni & adulatoria quasi oratione vtriusque animum demulcens. Etenim non poterat Agamemnon rectè in fortitudinis Achillis societatem venire, quia ipso longè erat inferior. Vterq; porrò consilij facultate Nestori & Vlyssi subsidebat.

e ἤδη γάρ ποτ' ἐγὼ] Aliud est hic exemplum laudis, quam honestè potest sibi vir politicus tribuere, de qua sic Plutarchus: [illegible Greek] ὥσπερ αὖ πάλιν ὁ Νέστωρ, ἤδη γάρ ποτ' ἐγὼ καὶ ἀρείοσιν ἠέπερ ὑμῖν Ἀνδράσιν ὡμίλησα, [illegible Greek] &c.

f ἀνδράσιν ὡμίλησα] Qui'nam isti sint, postea explicat, vt veritatem generalis huius propositionis confirmaret. Etenim vnde illud dictum minus erat fidei consequuturum. Sunt ergo illi Pirithous, Dryas, Cæneus, Exadius, Polyphemus quidam eiusdẽ cum Cyclope nominis, & Theseus: quorum etiam idem meminit apud Ouidium 12. Metamorphos. vbi pugnas Lapitharum & Centaurorum in nuptijs Pirithoi & Hippodames apud Achillem reliquosque proceres narrat, quod hic leuiter tantùm in sequentibus attingit.

g καὶ καρτίστοις ἐμάχοντο] Ea demum laudabilis est pugna, quæ cum viris fortissimis committitur, quo nomine heroas illos commendat Nestor, quos cum Centauris pugnasse memorat. Erant autem Centauri populi bellicosissimi, de quibus ista Diodorus lib. 4. ad hunc locum pertinentia refert: [illegible Greek] &c. Huic ergo pugnę sein-

: interfuisse quoq; testatur hic Nestor, cùm dicit, ἐμαχόμην κατ' ἐμ' αὐτὸν ἐγώ. Sua autem in illū facinora sigillatim apud Ouidium commemorat, & in sui iactantiam tantam erumpit, vt dicere non sit veritus: Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti, Tunc poteram magni, si non superare, morari Hectoris arma meis: illo sed tempore nullus Aut puer Hector erat: nunc me mea deficit ætas.

b μὴ τὸ σὺ τ' ἀγαθός.] Difficillimè amicorum lites à tertio quodam amico componuntur: quia si in vnius gratiam magis propēdere videatur, alterius odium incurrit. Ideò Biantem scribit Plutarchus arbitrium inter duos amicos olim recusasse. Prudenter itaq; Nestor duorum illorum heroum dissidium sedare nititur, vnius nō magis quàm alterius partes amplexatus. Nam Agamemnonem ab iniuria, quam Achilli inferre meditatur, deterret: Achillem verò ad regiæ authoritatis reuerentiam exhortatur. Prioris partis argumentum fuit, Non esse Regi ea, quæ communi vniuersorum Græcorum consensu decreta sunt rescindere. Sic enim illa interpretor, ἀλλ' ἐα ὥς οἱ πρῶτα δόσαν γέρας υἷες Ἀχαιῶν. Secunda pars ampliore non egebat argumentorum fulcimento, itaq; solius regiæ dignitatis expositione cōtenta est: vbi illud ... perelegans, ... quod sic intelligendum est, quasi nunquam satis dignus honos regibus deferri possit, quibus etiam ipse Iupiter gloriam impertiatur. Hinc est illud Pindari, ... alij alijs rebus magni sunt: supremum verò fastigium regum est. Proinde ne ad maiora longiùs circumspice. Quod autem hic de honore, quem in reges Iupiter conferre dicitur, simile est illud Menandri monosticho, ... inquit Hesiodus. Quibus omnibus respondebit illud apud Homerum paulò pòst, ... Sed quis tandē est ille honos, qui à Ioue regibus confertur? Ipsum nimirum regnum, quod ipsi à Deo commissum est, vt dicebat Diotogenes, cuius hæc sunt verba apud Stobæum. ... Itaq; inter Deum & Regem, Mundum & populum certa est ad inuicem proportio. Etenim vt dicit idem, ... Quod idem reges pietatis & cultus diuini admonet. Si enim à subditis reuerentiam sibi debitam expostulant, cuius tandem est dementiæ, reges illā Deo denegare, cuius beneficio totam iam regnandi potestatem consequuti sunt? Inde Philippus rex aiebat, oportere meminisse regē, quòd homo existens potestatem adeptus sit diuinam, vt res honestas & diuinas instituat, voce autem humana vtatur. Itaq; optimè idem Diotogenes inter tria regis officia cultum Dei enumerat: ab illo tamen dissentio, quòd illum ipse postremo loco posuerit, ego caput reliquorum credam. ... ergo ille, ...

i ὃς μέγα πᾶσιν] Hac Achillis commendatione ostendit Nestor, quando sit Græcis ille præsidio, vt etiam hoc pacto ipsum Agamemnoni anteponere videatur, cùm nihil tale de eo prædicet: itaq; tacitè quodammodo Agamemnonem ad iræ remissionem exhortatur, quasi isto belli propugnaculo ipse idem carere non possit.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων,	*Huic autem vicißim respondit rex Agamemnon,*
ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα γέρον κατὰ μοῖραν ἔειπες.	*Ita sanè hac omnia senex secundùm decens dixisti:*
Ἀλλ' ὅδ' ἀνὴρ ἐθέλει * περὶ πάντων ἔμμεναι ἄλλων,	*Sed hic vir supra omnes esse vult alios,*
πάντων μὲν κρατέειν ἐθέλει, πάντεσσι δ' ἀνάσσειν,	*Omnes esse in sua potestate vult, omnibus & dominari,*
πᾶσι δὲ σημαίνειν ἅ τιν' οὐ πείσεσθαι ὀΐω.	*Omnibus & pracipere, qua non persuasurum puto.*
Εἰ δέ μιν αἰχμητὴν ἔθεσαν θεοὶ αἰὲν ἐόντες,	*Si aūt ipsum bellicosum fecerunt Dy semper existentes,*
τοὔνεκά οἱ προθέουσιν ὀνείδεα μυθήσασθαι;	*An propter ea ipsi permittunt contumelias loqui?*
Τὸν δ' ἄρ' ὑποβλήδην ἠμείβετο δῖος Ἀχιλλεύς.	*Huic a. interpellato sermone respondit d. Achilles.*
Ἦ γάρ κεν δειλός τε καὶ οὐτιδανὸς καλεοίμην,	*Certè timidusq; & vilis vocari possem,*
εἰ δὴ σοὶ πᾶν ἔργον ὑπείξομαι ὅττι κεν εἴπῃς·	*Si iam tibi in omni re cessero quam dicis:*
ἄλλοισιν δὴ ταῦτ' ἐπιτέλλεο, μὴ γὰρ * ἔμοιγε	*Alijs iam hac iube, non enim mihi*
σήμαιν'· οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔτι σοι πείσεσθαι ὀΐω.	*Pracipe: non enim me tibi obtemperaturum puto.*
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι.	*Aliud aūt tibi dico, tu aūt in pracordiis mitte tuis:*
Χερσὶ μὲν οὔτι ἔγωγε μαχήσομαι εἵνεκα κούρης	*Manib. quidē non ego pugnabo, gratia puella (dixtis.*
οὔτε σοὶ, οὔτε τῳ ἄλλῳ, ἐπεί μ' ἀφέλεσθέ γε δόντες.	*Neq, tecū, neq, cū alio quouis, cū à me aufertis quod de-*
Τῶν δ' ἄλλων ἅ μοί ἐστι θοῇ παρὰ νηῒ μελαίνῃ,	*Aliarum a. rerū, q̄ mihi sunt velocē apud nauē nigrā,*
τῶν οὐκ ἄν τι φέροις ἀνελὼν ἀέκοντος ἐμεῖο.	*Harum nihil vtiq, feres accipiens inuito me.*
Εἰ δ' ἄγε μὴν πείρησαι, ἵνα γνώωσι καὶ οἵδε.	*Alioquin, age, fac periculum, vt agnoscant & isti:*
αἶψά τοι αἷμα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρί.	*Statim tibi sanguis niger fluet per lanceam.*

* κ. πέρι. (margin)

* κ. ἔμοιγε ἄλλο δ' ἐγὼ ἐρέω. (margin)

COMMENTARIVS.

a ἀλλ' ὅδ' ἀνὴρ ἐθέλει] Solent inter pares non rarò dissidia concitari, si quis eorū se paribus anteponat: quantò ergo iustiùs maior indignabitur, si minor se illo superiorem fecerit? Itaque illud Agamemnoni molestum fuit, quòd se Achilles intra suæ dignitatis repagula non contineat, sed longè alijs omnibus altiùs sese efferat. Hinc ad modestiam Reges Regum aliorum subditi monentur, vt sui officij cancellos non transiliant. Et illa est σωφροσύνη, de qua sic Socrates: ... Loquitur autem illic de Regibus. ab eodem vitio dehortatur eos Seneca in Thyeste: Vos, quibus rector, inquit, maris atque terræ Ius cedit magnum necis atq; vitæ, Ponite inflatos tumidosq; vultus, Quicquid à vobis minor extimescit, Maior hoc vobis dominus minatur. Omne sub regno grauiore regnum est. Quem dies vidit veniens superbum, Hunc dies vidit fugiens iacentem. Ergo quemlibet sua sorte contentum esse decet, nec in alios imperium vsurpare, quod non nisi iniustè possidere potest. Ingenium tamen eiusmodi multis innatum est, vt non solùm pares non patiantur, sed & superiores euadere contendant quoque iure quaq; iniuria. & illud Eteoclis, si non ore, factis saltem exerceant: ... Quæ autem hoc loco de Achille profert Agamemnon, præter eum aliquem veritatis essent habitura, si ipsi Achilli regnum vniuersum a Græcis ferè est demandatum præ indignatione, qua erant in Agamemnonē affecti, cùm nollet Briseidem restituere, vt disertè testatur historia Cretensis.

b εἰ δέ μιν αἰχμητὴν] Gulielmus Canterus, vir de vtraque lingua & nostris literis optimè meritus, hunc locum in suis nouis lectionibus diuersè ab Eustathio nostro interpretatus est. Sic enim ille: Etiam si, inquit (Agamemnon) hoc à Dijs Achilles consecutus est, vt egregius bellator inter omnes haberi possit: nō tamen propterea sibi concessum putare debet, vt probris & conuitijs, quęcunq; libeat, iure possit proscindere. Quis enim ideò fortitudinem cui quam Deos tribuere credat vt iniurium eum & maledicum reddant? Eustathius hæc ita accepit, quasi sic dixerit Rex: An quia fortis est, ideò maledicta sermonem eius præcurrunt? Sed fallitur eo loco vir alioqui diligentissimus. Non enim dicit Homerus, ... sed ... Ponitur autem ... pro ..., &c. Hæc ille peroptimè meo quidem calculo. Locus autem Homericus planè modestiam denuò commendat, monetq; nos, quò potentiores sumus, eò humiliores fieri.

c Σέφισιν.] Eustathius annotauit,& post eum Giphanius, Longinum Criticum hunc versum tanquam spurium expunxisse. Sanè non videtur mihi superfluus, quasi Achilles eadem verba, quibus in eum vsus erat Agamemnon, in eundem Agamemnonem recudat. Dixerat enim antea Agamemnon, σοὶ δ' ἐγὼ οὐκ ἀλέγω, οὐδ' ὄθομαι κοτέοντος.

d χερσὶ μὲν οὔ τοι ἔγωγε] Obtemperat Nestoris consilio Achilles, & vt se Regi debitam reuerentiam exhibiturum esse doceat, pollicetur iam Agamemnoni, se non obstiturum Briseidis gratia, quanquam sibi iam datam auferri iniquum sentiat. Cùm autem Agamemnon consilium Nestoris probasset, tamen illud non sequutus est.

Ὣς τώ γ' ἀντιβίοισι μαχεσσαμένω ἐπέεσσιν
Ἀνστήτην, λῦσαν δ' ἀγορὴν παρὰ νηυσὶν Ἀχαιῶν·
Πηλεΐδης μὲν ἐπὶ κλισίας καὶ νῆας ἐΐσας
Ἤϊε σύν τε Μενοιτιάδῃ καὶ οἷς ἑτάροισιν.
Ἀτρεΐδης δ' ἄρα νῆα θοὴν ἅλαδε προέρυσσεν,
Ἐς δ' ἐρέτας ἔκρινεν ἐείκοσιν, ἐς δ' ἑκατόμβην
Βῆσε θεῷ, ἀνὰ δὲ Χρυσηΐδα καλλιπάρῃον
Εἷσεν ἄγων· ἐν δ' ἀρχὸς ἔβη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἀναβάντες ἐπέπλεον ὑγρὰ κέλευθα.
Λαοὺς δ' Ἀτρεΐδης [a] ἀπολυμαίνεσθαι ἄνωγεν.
Οἱ δ' ἀπελυμαίνοντο, [b] καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον.
Ἕρδον δ' Ἀπόλλωνι τεληέσσας ἑκατόμβας
Ταύρων ἠδ' αἰγῶν παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο·
Κνίση δ' οὐρανὸν ἷκεν ἑλισσομένη περὶ καπνῷ.
Ὣς οἱ μὲν τὰ πένοντο κατὰ στρατόν· οὐδ' Ἀγαμέμνων
Λῆγ' ἔριδος, τὴν πρῶτον ἐπηπείλησ' Ἀχιλῆϊ.
Ἀλλ' ὅ γε Ταλθύβιόν τε καὶ Εὐρυβάτην προσέειπε,
Τώ οἱ ἔσαν κήρυκε καὶ ὀτρηρὼ θεράποντε·
Ἔρχεσθον κλισίην Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,
Χειρὸς ἑλόντ' ἀγέμεν Βρισηΐδα καλλιπάρῃον·
Εἰ δέ κε μὴ δώῃσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι
Ἐλθὼν σὺν πλεόνεσσι· τό οἱ καὶ ῥίγιον ἔσται.

Sic hi contrariis contendentes verbis (ciuorum
Surrexerunt: soluerunt aūt concionē apud naues A-
Pelides quidem ad tentoria & naues aequales
Iuit cumq́; Menætiade & suis sociis:
Atrides autem nauem velocem in mare deduxit,
Intus.a.remiges elegit viginti, intus aūt hecatomben
Imposuit deo, Chryseidē.v. pulchrigenā(prudēs Vlysses
Conscendere fecit adductā: in ea aūt princeps ascēdit
Qui cùm ascendissent, nauigabāt per humidas vias.
Populos autem Atrides lustrari iussit.
Illi autem lustrabantur, & in mare sordes iaciebant.
Faciebant autem Apollini perfectas hecatombas
Taurorū & caprarū, iuxta littus maris infructuosi.
Nidor autem ad cælum ibat inuolutus circa fumum.
Sic hi q́dē hæc operabātur p exercitū: neq; Agamemnō
Cessabat à rixa quā primum minatus fuerat Achilli.
Sed hic Tathybium, & Eurybatem affatus est:
Qui ipsi erant præcones & fortes ministri:
Abite ad tentorium Pelidæ Achillis,
Manu capientes adducite Briseida pulchrigenam.
Si autem non dederit, ego ipse auferam
Veniens cum pluribus: quod illi & horribilius erit.

COMMENTARIVS.

a ἀπολυμαίνεσθαι ἄνωγεν.] Nouit etiam hoc illa prisca ætas, oblata ab impuris hominibus sacrificia minimè Dijs accepta esse, adeò vt non solùm eorum preces à Dijs non exaudirentur, sed etiam magis eorum iram in se concitarent. Fiebant ergo lustrationes varijs modis, sed ea erat præcipua, qua manus lauare ad aras accessuris hominibus erat necessarium, cùm aras ipsorum Deorum precantes essent apprehensuri, vt diligēter obseruauit Natalis Mythol. lib. 1. cap. 10. & 14. Itaq. Alium fulmine percussum, quod manibus impuris aram Iouis attigisset, retulit Timarchidas in lib. de Coronis, cuius hæc sunt carmina ab eodem Natali recitata: [Greek verses illegible]. Differebant autem lustrationes pro ratione Deorum, quibus sacrificia destinabantur. Nam qui superis sacrificaturi erant, toti lauabantur, si fieri poterat: sin autem saltem manus: at inferis litaturi, tenui aqua tantùm irrorabantur. Sed de his aliàs etiam dicetur.

b καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον.] Cur in mare? Quia, inquit Eustathius, aqua marina sordibus abluendis est aptissima. Vnde Euripides in Iphigenia θάλασσα κλύζει πάντα τἀνθρώπων κακά. Quod cum dixisse ea de causa dicit Laertius in vita Platonis, quòd in Aegypto cùm morbo comprehensus esset, à sacerdotibus marina curatione fuisset absolutus. Quòd autem abluendi vires præstantiores aqua dulci mare habeat, puto illud propter illius salsuginem fieri. Salis autem facultatem esse [Greek illegible], docet Oribasius in Medic. Collect. lib. 15 & de Virtute simplicium medicam. lib. 2. Itaq. in sacrificijs, quæ aliquis sui purgandi causa propter cædem aut commissum scelus instituebat, mos erat in salem aquam conijcere, & locum eo leuiter irrorare, postquam sulphuris accensi fumo eum lustrauissent, vt indicauit Theocritus his verbis: [Greek verses illegible]. Græci ergo hoc loco purgamenta suarum lustrationum in mare proijciunt, quæ tamen in alias aquas dulces proijci solebant, prout, credo, vicinitas aquarum ferebat. Quibus enim mare vicinum erat, illi commodè sordes illas in mare poterant eijcere: qui verò fluuijs, illi quoq; commodè in fluuios. Sic Damon apud Virgilium, Fer cineres Amarylli foras, riuoq; fluenti Transq; caput iace, ne respexeris, &c. Vbi notandus etiam mos proijciendi à tergo, ne sordes viderentur, vnde putabant vitium etiam aliquod & immunditiem contrahi, quod forsan etiam Græci obseruarunt.

c περὶ καπνῷ.] Additur ab historia quid post sacrificium acciderit. Dein perfecto sacrificio (inquit) vis mali leniri paulatim visa, neque amplius attentari corpora, & eorum qui antè fatigabantur, tanquam sperato diuinitùs leuamine, relaxari. Ita breui per vniuersum exercitum salubritas vigorq; solitus renouatus est. Hæc Homerus tacuit, quia facilè per se cogitari poterant.

κρατερὸν τ [margin]
Ὣς εἰπὼν προΐει, [a]* κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε.
[b] Τὼ δ' ἀέκοντε βάτην παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο·
Μυρμιδόνων δ' ἐπί τε κλισίας καὶ νῆας ἱκέσθην.
Τὸν δ' εὗρον παρά τε κλισίῃ καὶ νηῒ μελαίνῃ
Ἥμενον· οὐδ' ἄρα τώ γε ἰδὼν γήθησεν Ἀχιλλεύς.
[c] Τὼ μὲν ταρβήσαντε, καὶ αἰδομένω βασιλῆα,
Στήτην, [d] οὐδέ τί μιν προσεφώνεον οὐδ' ἐρέοντο.
Αὐτὰρ ὃ ἔγνω ᾗσιν ἐνὶ φρεσὶ, φώνησέν τε·
[e] Χαίρετε κήρυκες Διὸς ἄγγελοι ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν,
Ἆσσον ἴτ'· οὔ τί μοι ὔμμες ἐπαίτιοι, ἀλλ' Ἀγαμέμνων,
Ὃ σφῶϊ προΐει Βρισηΐδος εἵνεκα κούρης.
Ἀλλ' ἄγε διογενὲς Πατρόκλεες ἔξαγε κούρην,

Sic dicens præmisit, durum aūt mandatum iussit.
Hi inuiti iuerunt iuxta littus maris infructuosi:
Myrmidonum.v. ad tentoriaq́; & naues peruenerūt.
Hunc aūt inuenerunt apud q; tentoriū & nauē nigrā
Sedentem: neq; sanè hos intuitus lætatus est Achilles.
Hi quidem perterriti & reueriti regem,
Steterūt, nequaq́.v. ipsum alloquebātur, nec interro-
Sed hic cognouit suis in mentibus, dixitq́;: (gabant:
Saluete præcones Iouis nuntij, atq; etiam virorum:
Propius accedite, nihil mihi vos culpādi, sed Agamē.
Qui vos præmisit Briseidis causa puellæ.
Sed age generose Patrocle educ puellam,

καί

ιος φῶιν δὸς ἄγειν· τὼ δ' αὐτὼ μάρτυροι ἔστων
ρός τε θεῶν μακάρων, πρός τε θνητῶν ἀνθρώπων,
αὶ πρὸς τοῦ βασιλῆος ἀπηνέος. εἴποτε δ' αὖτε
ρειὼ ἐμεῖο γένηται ἀεικέα λοιγὸν ἀμῦναι
οῖς ἄλλοις. ἦ γὰρ ὅ γ' ὀλοιῇσι φρεσὶ θύει,
ὐδέ τι οἶδε νοῆσαι ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω,
ππως οἱ παρὰ νηυσὶ σόοι μαχέοιντο Ἀχαιοί.
Ὡς φάτο· Πάτροκλος δὲ φίλῳ ἐπεπείθεθ' ἑταίρῳ,
κ δ' ἄγαγε κλισίης Βρισηΐδα καλλιπάρῃον,
ῶκε δ' ἄγειν. τὼ δ' αὖτις ἴτην παρὰ νῆας Ἀχαιῶν.
ἡ δ' ἀέκουσ' ἅμα τοῖσι γυνὴ κίεν. αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
ακρύσας, ἑτάρων ἄφαρ ἕζετο νόσφι λιασθείς,
ῖν' ἐφ' ἁλὸς πολιῆς, ὁρόων ἐπὶ οἴνοπα πόντον.
ολλὰ δὲ μητρὶ φίλῃ ἠρήσατο χεῖρας ὀρεγνύς.
Μῆτερ, ἐπεί μ' ἔτεκές γε μινυνθάδιόν περ ἐόντα,
ιμὴν πέρ μοι ὄφελλεν Ὀλύμπιος ἐγγυαλίξαι
εὺς ὑψιβρεμέτης· νῦν δ' οὐδέ με τυτθὸν ἔτισεν.
ἦ γάρ μ' Ἀτρείδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
ἠτίμησεν· ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας, αὐτὸς ἀπούρας.

Et ipsis da vt ducant, vos ipsi autem testes estote
Coram dijs beatis, coramq́ mortalibus hominibus,
Et coram rege immiti, si vnquam post hac
Opus me fuerit fœdam perniciem remouere
Ab alijs certè enim hic perniciosis consilijs furit,
Neque scit intelligere præsentia nec futura,
Vt sibi apud naues salui pugnare queant Achiui.
Sic dixit, Patroclus autem dilecto obediuit socio:
Eduxit autem ex tẽtorio Briseida pulchrigenam,
Deditq́ ducẽdã: hi.a. retrò iuerũt ad naues Achiuorũ.
Illa verò inuita vnà cum his mulier ibat, sed Achilles
Lachrymans à socijs statim sedit seorsim separatus.
Littus ad maris cani, respiciens in purpureum pontũ,
Multa.a. matri dilectæ supplicauit manus porrigens.
Mater, quum me pepereris vt essem breuis tẽporis,
Honorem mihi debebat Olympius tradere
Iupiter altitonãs: nunc.a. neq; me paululũ honorauit.
Certè enim me Atrides latè dominans Agamemnon
Inhonorauit: habet.n. præmiũ quod per vim rapuit.

COMMENTARIVS.

...] his verbis docet Poeta malè hoc ab Agamemnone factũ, quod reuerà iniustũ fuit, tũ quòd nõ esset ... ea repetere, quæ semel data essent: tũ quòd Nestoris cõsilio quod probare videbatur, nõ obsecundârit, cui tamẽ Achilles paruit.

... τὼ δ' ἀέκοντε βάτην] Exemplum est obsequij seruorum in dominos. Isti enim præcones quamuis intelligerent se iniustę rei causa ... ad Achillẽ, tamẽ iussa domini capessunt, quanquã inuiti, vt testatur Homerus per illud ἀέκοντε. Vbi non exigua agitari potest ... æstio, Vtrum rectè à subditis iniustũ quippiã pręcipientib Regibus obediatur in reb. politicis (nã de diuinis nullus est, nisi ..., ... illud asserat) Sed eam soluere videtur infrà Achilles. qui præcones ἀναιτίους huius iniustitiæ pronuntiat. Tamen modestè de ea ... uendum puto: quia si in plerisq; ciuilibus negotijs ipsi Regi resisti potest, possumus etiam illorum mandatorum, si qua iniqua ... nt, iugum aliquando excutere. Cuius rei luculentissimum habemus exemplum in Socrate, vt ipsi refert apud Platonem in Apo- ... gia: qui missus à triginta tyrannis in Tholum, vt cum quatuor alijs Leontem Salaminium, Salamine educerent, imperij iniqui- ... tem agnoscens, cæteris quatuor relictis, ipse domum abijt. Vnde ministri tyrannorum culpa omnino non videntur carere.

...] Bene ista duo coniunguntur φόβος & αἰδὼς, quæ maioribus à minoribus exhibẽtur. Sic Helena postea dicet, ... iamum sibi δεινόν τε καὶ αἰδοῖον esse. Ideò Tragicus dicit δέος γὰρ ... Hinc illud Poetæ ... iusdam apud Platonem in Euthyd ἵνα γὰρ δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς. Quòd altera lectio Stasino Poetæ tribuit. Illud tamen examinans ... crates è conuerso dicendum putat, ἵνα αἰδὼς ἔνθα καὶ δέος. Sed ad hunc locum nihil refert: quanquam neq; illud semper verũ est.

...] Eustathius cùm quærit, cur isti præcones nunc sileant, sic respondet: Timebant siquidẽ, inquit, & Achil- ... n reuerebantur. Demulcere itaq; eum, & illi blandiri noluerunt, quia illud eorum regia authoritate futurum erat indignũ. Exa- ... erare eum verbis non ausi sunt. Sic infrà Chryses filiam recipiens tacet. Cur enim verbis ingratè secum agi conquereretur, non ... bebat, quia optato fruebatur. Gratiam item habere non poterat, quia erãnt adhuc illi Agamemnonis cõminationes animo alto ... posit æ, sciebatq; inuitis Græcis filiam sibi restitui. Sed pace Eustathij dixerim, quod ad hunc locum attinet, argutus nimium est. ... o existimo, præcones istos regis mandatis paruisse in quibus habebant, non vt verba cum Achille facerent (quia indignatum A- ... memnonẽ dedecebat, cum eo, cui ipse erat infensissimus, velle per illos colloqui) sed vt Briseidem tantùm ex Achillis tentorio ... se adducerent. Itaq; exacta illa obedientia, qua iussis insistunt, facto contenti, ne verbum quidem cum Achille faciunt, etiam A- ... illis ipsius sermone lacessiti. Vbi videre licet, quàm sit exactissimus decori obseruator Poeta, nulli ea in parte comparandus.

... χαίρετε] Intelligebat Achilles legatos & præcones iure gentium inuiolabiles, vnde non solùm ipsis non resistit, sed & clementer ... exceptos finis, cuius causa venerant, compotes facit. Quòd si in eos iniuriosus fuisset, poterat canibus illis comparari, οἳ ... τοῖς λίθοις οἷς ἂν βληθῶσι χαλεπαίνουσι, τοῦ βάλλοντος οὐχ ἁπτόμενοι, vt dicit Plato lib. 5. de Repub. Illa porrò legatorum inuiolabilia iura quàm ... actè sint à Romanis obseruata, testantur historiæ. Si quando enim violarentur, solebant diligenter pœnas ab ijs, qui violassent, ... poscere, vt docuerunt exempla Fidenatium, Corinthiorum, Illyricorum & alia prætereà: quàm seueritatem in se etiam ipsos ex- ... cebant, vt L. Manlius & L. Minutius, qui Carthaginensium legatos pulsasse dicebantur, experti sunt. Præcones autem hoc loco ... ἄγγελοι & ἀνδρῶν appellantur, quòd tum in sacrificijs ministrantes interuenirent, tum in concionibus. Vel Διὸς ἄγγελοι dicuntur ... opter diuinum illorum genus: nam voluit antiquitas eos à Mercurio descendere, vt indicasse etiam videtur Plutarchus in vi- ... Andocidis.

... τὼ δ' αὐτὼ μάρτυροι ἔστων] Egregium est patientiæ exemplum, quæ ad iniurias tolerandas viros probos præditos esse decet. Ecce ... im Achilles vir alioqui Græcorum omnium fortissimus, vt ex Platone nuper dicebamus, Agamemnoni iniuriam inferenti nulla ... resistit, quod ex Nestoris consilio factum est, quanquam non obediente etiam Agamemnone parẽti quoq; vinculo solutus A- ... illes videbatur. Sed aliud est: videtur enim, vt arbitror, intellexisse Homerus, illatam iniuriam vi propulsare, maximè cùm à ma- ... ribus infertur, iniuriosum esse. Rem duriorem dixisse multis forsan videbor. Sed attendite. Vulgatum illud est naturaliter vim ... repelli posse. forsitan quia natura dissipationem sui nõ amat, & quantum potest, cauet ne destruatur: & illud sanè vtiliter in ho- ... inum societate permissum puto, vt praui ab iniuria inferenda magis deterreantur, cùm sibi resisti posse intellexerint. Sed illud ... modestè proculdubiò accipiendum est. Non enim existimo, licere ei, qui tibi iniuriam intulerit, vindictæ gratia aliam facere: illius ... men propulsionem æquitas ipsa permittit. Prætereà si de capite & vita agatur, ita sui amans est natura, ceu dixi, vt teipsum tue- ... iustissimè possis. sed modestè, id est, mortem alij idcircò non inferẽdo, adeò vt si te, illæso inimico, eripere eius impetui potueris, ... umque nihilominus interfeceris, mortis reus censearis. Verùm ista nos ijs, qui iura ciuilia versare per otium possunt, si placet re- ... iquamus, donec nos aliquando in eorum spatia, vnde egressi aliquantulum sumus, redeamus. Itaq; Philosophicè hoc expenda- ... us. In hac porrò quæstione doctorem habeo Maximum Tyrium in Serm. 2. in quo ille subtiliter disputauit περὶ τοῦ ... ἀδικηθῆναι, cuius tota oratio eò redit, vt statuat, probum virum neq; iniuriam facere, neq; iniuriam pati non facere, quia volun- ... tem non habet. non pati, propter virtutem, quæ auferri, abijci, expugnari, vastariue nullo modo potest. Est enim iniuria priuatio ... boni: bonum autem omne in virtute consistit, nec alibi. Vnde etiam improbo viro non potest inferri iniuria, quia in eo virtus ... non est, & proinde ea non potest priuari. Sin verò præter ipsam virtutem ea quoq; bona censentur quæ sunt corporis, quæue ex- ... insecus à fortuna proueniunt, ac circunstantia sunt, quandoquidem satius est, vbi ea non fuerint cum virtute coniuncta, quàm ... longissimè ab homine abesse, his quoq; mulctatus iniuriam accipere non potest. Constat enim eũ his bonis spoliari, quibus ab- ... ... abuteretur omnino, &c. Itaq; cùm Briseis in bonis externis Achilli fuerit, ea sibi erepta, non videtur iniuriam accepisse. Hæc si ... nimis longè petita videbuntur, quòd ipse etiam Achilles eam ob rem indignatiõe testatũ faciat, existimare eum sibi ab Agamẽ- ... none iniuriam fieri, ille rei nuda narratione contentus esto. In ijs enim, quæ coniectura mea assequor, libertatem amplexandi aut ... referendi cuilibet relinquo: tamen imitanda proculdubio est illa Achillis modestia, ijs qui alienæ subditi sunt potestati.

g ἀλλ' ἐπὶ ...] Prudentiam Agamemnoni deesse ex eo concludit Achilles, quòd ex præterito iudicium futuri nõ faciat, quod si præstitisset, iudicasset, planè necessarium esse ad reliqui belli confectionem Achillem, qui illius gerendi onus antè à sustinuisset. Est enim prudentis viri, principia & causas rerum videre, earumque progressus, & quasi antecessiones non ignorare, similitudines comparare, & rebus præsentibus adiungere atque annectere futuras: hinc facilè totius vitæ cursum videt, vt est apud Latinum Panætium. Sic autem operatur Prudentia per cogitationem, quæ præterita memoriæ beneficio conspicit, ex quorum obseruatione facillimum est sagaci homini de præsentibus atq; adeò de futuris statuere. Ideò prudentiam quasi ὄμμα νοερὸν ὅλου τοῦ βίου Iamblichus appellauit. & Theages περὶ ἀρετῶν, ἐν τῷ λογιστικῷ καὶ κριτικῷ γίνεται τὰ φρόνασις dixit.

h αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς δακρύσας,] Lachrymarum profusio animi est facilis & mitis, vnde prouerbio viri lachrymabiles boni appellati sunt: contrà, quibus dura sunt præcordia, illachrymabiles dici possunt, qualem fecit Plutonem Latinus Lyricus, quam duritiem in Aenea Dido significauit, quòd lachrymas victus non dedisset. Menelaus etiam apud Euripidem in Helena, viri ingenui esse in calamitatibus lachrymari, sic dicit, λέγουσιν ὡς πρὸς ἀνδρὸς εὐγενοῦς ἐν ξυμφοραῖσι δάκρυ' ἀπ' ὀφθαλμῶν βαλεῖν. Lachrymas etiam ex eo cõmendabat Euripides in Oenomao, quòd animi dolores leuarent, ἀλλ' ἔστι γὰρ δὴ κἀν κακοῖσιν ἡδονὴ θνητοῖς ὀδυρμοί, δακρύων τ' ἀπορροαί· ἀλγηδόνας δὲ ταῦτα κουφίζει φρενῶν καὶ καρδίας λύει τοὺς ἄγαν τόνους. Idem in Oeneo, ἀμουσίαν esse dicit, μηδ' ἐπ' οἰκτροῖσι δάκρυ σῴζειν. Videtur tamen viro eoq; forti, qualis est Achilles Homericus, indignæ lachrymæ, & muliercularum potiùs aut puerorum mollities redolere. Vnde sic est Plato 3. de Repub. locutus, Ὀρθῶς ἄρ' ἂν ἐξαιροῖμεν τοὺς θρήνους τῶν ὀνομαστῶν ἀνδρῶν, γυναιξὶ δὲ ἀποδιδοῖμεν, καὶ οὐδὲ ταύταις σπουδαίαις, καὶ ὅσοι κακοὶ τῶν ἀνδρῶν. & paulò pòst: Πάλιν δὴ Ὁμήρου τε δεησόμεθα καὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν, μὴ ποιεῖν Ἀχιλλέα θεᾶς παῖδα. Ἄλλοτ' ἐπὶ πλευρὰς κατακείμενον, &c. μηδὲ ἄλλα κλαίοντά τε καὶ ὀδυρόμενον ὅσα καὶ οἷα ἐκεῖνος ἐποίησεν. Itaq; hoc Achillis dedecus Poëta texit, cùm eũ à reliquorum cœtu separat, turpe enim fuisset eum, qui armis non vincebatur, sic ab ista perturbatione vinci, vnde poterat fortitudini suæ non leuem maculam inurere. Sed & aliàs Agamemnonẽ & Patroclum flentes in hoc Poëta videbimus Et in ipsa historia Alexander etiam Magnus lacrymasse in Nearchi & Archiæ reditu memoratur, vt prodidit Arrianus in Indicis.

Ὣς φάτο δακρυχέων· τοῦ δ' ἔκλυε πότνια μήτηρ,
Ἡμένη ἐν βένθεσσιν ἁλὸς παρὰ πατρὶ γέροντι·
Καρπαλίμως δ' ἀνέδυ πολιῆς ἁλὸς, ἠΰτ' ὀμίχλη·
Καί ῥα πάροιθ' αὐτοῖο καθέζετο δακρυχέοντος,
Χειρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε.
Τέκνον, τί κλαίεις; τί δέ σε φρένας ἵκετο πένθος;
Ἐξαύδα, μὴ κεῦθε νόῳ, ἵνα εἴδομεν ἄμφω.
Τὴν δὲ βαρυστενάχων προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεὺς,
Οἶσθα· τίη τοι ταῦτ' εἰδυίῃ πάντ' ἀγορεύω;
• Ὠχόμεθ' ἐς Θήβην ἱερὴν πόλιν Ἠετίωνος,
Τὴν δὲ διεπράθομέν τε καὶ ἤγομεν ἐνθάδε πάντα·
Καὶ τὰ μὲν εὖ δάσσαντο μετὰ σφίσιν υἷες Ἀχαιῶν,
Ἐκ δ' ἕλον Ἀτρείδῃ Χρυσηΐδα καλλιπάρῃον·
Χρύσης δ' αὖθ' ἱερεὺς ἑκατηβόλου Ἀπόλλωνος,
Ἦλθε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Λυσόμενός τε θύγατρα, φέρων τ' ἀπερείσι' ἄποινα,
Στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος,
Χρυσέῳ ἀνὰ σκήπτρῳ· καὶ λίσσετο πάντας Ἀχαιοὺς,
Ἀτρείδα δὲ μάλιστα, δύω κοσμήτορε λαῶν.
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοὶ
Αἰδεῖσθαί θ' ἱερῆα, καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα·
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ,
Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε.
Χωόμενος δ' ὁ γέρων πάλιν ᾤχετο· τοῖο δ' Ἀπόλλων
Εὐξαμένου ἤκουσεν, ἐπεὶ μάλα οἱ φίλος ἦεν·
Ἧκε δ' ἐπ' Ἀργείοισι κακὸν βέλος, οἱ δέ νυ λαοὶ
Θνῆσκον ἐπασσύτεροι· τὰ δ' ἐπῴχετο κῆλα θεοῖο
Πάντη ἀνὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν· ἄμμι δὲ μάντις
Εὖ εἰδὼς ἀγόρευε θεοπροπίας ἑκάτοιο.
Αὐτίκ' ἐγὼ πρῶτος κελόμην θεὸν ἱλάσκεσθαι·
Ἀτρείωνα δ' ἔπειτα χόλος λάβεν· αἶψα δ' ἀναστὰς
Ἠπείλησεν μῦθον, ὃ δὴ τετελεσμένος ἐστί.
Τὴν μὲν γὰρ σὺν νηῒ θοῇ ἑλίκωπες Ἀχαιοὶ
Ἐς Χρύσην πέμπουσιν, ἄγουσι δὲ δῶρα ἄνακτι·
Τὴν δὲ νέον κλισίηθεν ἔβαν κήρυκες ἄγοντες
Κούρην Βρισῆος, τήν μοι δόσαν υἷες Ἀχαιῶν.
Ἀλλὰ σὺ, εἰ δύνασαί γε, περίσχεο παιδὸς ἑῆος·
Ἐλθοῦσ' Οὔλυμπόνδε Δία λίσαι, εἴ ποτε δή τι
b Ἢ ἔπει ὤνησας κραδίην Διὸς, ἠὲ καὶ ἔργῳ.
Πολλάκι γάρ σεο πατρὸς ἐνὶ μεγάροισιν ἄκουσα
• Εὐχομένης, ὅτ' ἔφησθα κελαινεφεῖ Κρονίωνι
Οἴη ἐν ἀθανάτοισιν ἀεικέα λοιγὸν ἀμῦναι,
Ὁππότε μιν ξυνδῆσαι Ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι,

Sic dixit lachrymãs: hũc. a. exaudiuit venerãda ma
Sedens in profunditatib. maris apud patrẽ senẽ. (ter
Statim autem prodyt è cano mari, velut nebula:
Et ante ipsum sedit lachrymantem,
Manuq́; ipsum demulsit, itaq; locuta est.
Fili quid fles? quis verò tibi mentẽ inuasit mæror?
Dic, ne celes in animo, vt sciamus ambo. (Achilles:
Hãc aũt grauiter suspirãs allocutus est pedes velox
Nosti: cur tibi hæc scienti omnia dicam?
Iuimus in Theben sacram ciuitatem Eëtionis,
Hanc euertimus & adduximus huc omnia:
Et hæc quidẽ benè diuiserunt inter se filÿ Achiuorũ,
Elegerunt autem Atridæ Chryseida pulchrigenam:
Chryses aũt postea sacerdos longè iacientis Apollinis
Venit ad veloces naues Achiu. ferrea tunica indutor.
Liberaturusq́; filiã, ferẽsq́; infinita precia liberationis,
Coronãq́; habens in manib. longè iacientis Apollinis,
Aureo cum sceptro, & precabatur omnes Achiuos:
Atridas autẽ maximè, duo moderatores populorum.
Tunc alÿ quidem omnes comprobarunt Achiui,
Venerãdũq́; esse sacerdotẽ, et splẽdida accipiẽda p̃ciali-
Sed non Atridæ Agamẽ. placuit animo. (berationis,
Sed malè dimisit, durumq́; verbum mandauit.
Iratus aũt senex retrò abiuit: hunc autem Apollo
Precantẽ exaudiuit, quoniam valdè illi amicus erat.
Misit autem in Argiuos malã sagittã: populi autem
Moriebantur frequentes: ibant autem spicula Dei
Vbiq; per exercitũ latum Achiuorum; nobis. a. vates
Benè sciens cõcionabatur vaticinationes lõgè iaciẽtis:
Statim ego primus hortabar Deum placari.
Atridem autem postea ira cepit: statim aũt exurgens
Minatus est verbum, quod iam perfectum est.
Illam quidem enim cũ naui veloci nigrioculi Achiui
Ad Chrysem mittunt: ducunt autem dona regi.
Hanc autem nuper è tentorio ierũt præcones ducẽtes
Puellam Brisei, quam mihi dederant filÿ Achiuorũ.
Sed tu, siquidem potes, auxiliare filio tuo.
Vadẽs ad Olympũ Iouem precare, si vnquam aliquid
Vel verbo iuuisti cor Iouis, vel etiam opere.
Sæpè enim te patris in ædibus audiui
Gloriãtẽ, quũ dicebas à faciẽte nigras nubes Saturnio
Solam inter immortales crudelem cladem auertisse
Quando ipsum colligare cœlestes voluerunt alÿ,

ρη τ' ἠδὲ Ποσειδάων, καὶ * Παλλὰς Ἀθήνη·
λλα σὺ τόν γ' ἐλθοῦσα θεὰ ὑπελύσαο δεσμῶν,
χ' Ἑκατόγχειρον καλέσασ' ἐς μακρὸν Ὄλυμπον,
Ὃν Βριάρεων καλέουσι θεοί, ἄνδρες δέ τε πάντες
γαίων'· ὁ γὰρ αὖτε βίη [f] οὗ πατρὸς ἀμείνων,
ς ῥα παρὰ Κρονίωνι καθέζετο κύδεϊ γαίων·
ν καὶ ὑπέδδεισαν μάκαρες θεοί, οὐδ' ἔτ' ἔδησαν.
ῶν νῦν μιν μνήσασα παρέζεο, καὶ λαβὲ γούνων,
Αἴ κέν πως ἐθέλῃσιν ἐπὶ Τρώεσσιν ἀρῆξαι,
ὺς δὲ κατὰ πρύμνας τε καὶ ἀμφ' ἅλα ἔλσαι Ἀχαιοὺς
τεινομένους, [h] ἵνα πάντες ἐπαύρωνται βασιλῆος,
ῷ δὲ καὶ Ἀτρείδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
ν ἄτην, ὅτ' ἄριστον Ἀχαιῶν οὐδὲν ἔτισε.

Iuno & Neptunus & Pallas Minerua,
Sed tu quũ venisses, ipsum Dea liberasti à vinculis,
Statim Cẽtimanum vocans in magnum Olympum,
Quem Briareum vocant dij, viri autem omnes,
Aegaeonẽ. hic n. duplo rursus virib. suo patre prastã-
Qui apud Saturnium sedebat eo honore latus: (tior,
Hunc & exhorruerũt immortales dij, neq; ligauerũt.
His nunc illi in memoriã reuocatis aßide, & prehẽde
Si aliquo modo velit Troianis auxiliari: (genua,
Ad puppes verò vsq; & ad mare expellere Achiuos
Cæsos, vt omnes fruantur rege,
Noscat autẽ & Atrides latè dominans Agamemnon
Suũ detrimentũ, qđ fortißimũ Achiuor. nihili fecit.

* φοῖβος Ἀπόλλων.

COMMENTARIVS.

a ᾤχόμεθ' ἐς Θήβην] Exponit Thetidi matri Achilles causam suarum lacrymarum, inde à capite narrationem totius negotij arcess[ens], in qua breuis erit superiorum omnium ἀνακεφαλαίωσις. Quod autem hic de Chryseide Thebis capta dicitur, sequutus est e[u]m Strabo lib 13. Sed Dictys in historia videtur indicare, abductam eam esse ex Lyrnesso. Cæterùm Achilles, inquit, haud conte[ntus] eorum quæ gesserat, Cilicias aggreditur; ibiq. Lyrnessum paucis diebus pugnando cepit. Interfecto dein Ætione (lego Ee[tio]ne, vt est hic apud Homerum) qui his locis imperitabat, magnis opibus naues replet, abducens Astynomen Chrysis filiam, quæ [eo] tempore Regi denupta erat, &c. Vnde etiam colligo, male forsan ab alijs dici Astynomem Thebis (intellige autem Hypopla[ci]as) missam à Chryse tanquam in aliquod propugnaculum, vel, vt voluit author Cypriorum carminum, ad festum Veneris, cùm [hi]storia testetur, eam regis Eetionis vxorem fuisse.

b πᾶσιν ἄνασσε] Thetis Ioui duobus modis profuit primùm ἔπει, cùm videlicet reliquorum Deorum insidias ipsi detexit deinde [ἔργ]ῳ, cùm Briareum Ioui auxiliaturum in cœlum adduxit, vt paulò pòst Vlysses narrabit. Ad quæ omnia aures sunt nobis omnino [ob]turandæ, quia sacrosancta diuinitate indigna sunt. Si enim prudentia, vel potiùs prouidentia, pater ille Deorum destituetur, [qu]ippe cui monitore opus ad insidias illi vindicandas fuerit. Deinde cùm non suum illi robur sufficeret, humanum fuerit aduo[ca]ndum auxilium (quanquam Phornutus per Thetidem prouidentiam, per Briareum diuinam potentiam interpretetur.) Quare [ill]ud in vniuersa poesi vitiosum est, quòd Dij non diuinitùs, sed humanitùs describantur.

c ἐνὶ μεγάροισιν] Eustathius vult hic a Poeta subobscurè mores muliercularum describi, quæ si quid generosè aut fortiter gesserint, [qu]od rarum tamen est, illud subinde prædicare non cessant. Sed potest etiam hac inani iactantiæ labe carere Thetis, quam hoc fa[ct]um narrasse sæpe contigerit alia de causa, vt solent viri etiam prudentes interdum multa de suis virtutibus prædicare: quanquam [n]on valde repugno, vt Eustathio subscribatur, & ita simile erit, quod Plutarchus de Cicerone commemorat, qui suam in Catili[na]ria coniuratione diligentiam fastidiosè satis inter Romanos commemorabat, quod ille non necessariò, sed gloriæ tantùm stu[di]o præstare credebatur.

d Παλλὰς Ἀθήνη] Quidam legebant φοῖβος Ἀπόλλων, sed Phornutus vulgatem lectionem agnoscit.

e ὃν Βριάρεων καλέουσι θεοί.] Vsitatum est apud Homerum vt quibusdam rebus duplex nomen imponat: quorum altero Dij, altero [h]omines vtantur. cuius rei hoc loco est exemplum. Item alibi Dij Xanthum fluuium appellabunt, quem homines Scamandrum, [...] autem quandam Dij χαλκίδα quam homines κύμινδιν. In Odyssea verò soli Dij τὸ μῶλυ vocant, quod hominibus planè est inco[g]nitum. De hac porrò diuersa nominum ratione sic est apud Platonem: Ἔτι καὶ τόδε λέγω ὦ Σώκρατες, Ὅμηρος περὶ ὀνομάτων, καὶ τὰ. Σω. [...] μέγιστα δὲ καὶ κάλλιστα. ἐν οἷς διορίζει ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἅ τε οἱ ἄνθρωποι ὀνόματα καλοῦσι καὶ οἱ θεοί. ἢ οὐκ οἴει αὐτὸν μέγα τι καὶ θαυμάσιον λέγειν [...] περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος; δῆλον γὰρ δὴ ὅτι οἵ γε θεοὶ αὐτὰ καλοῦσι πρὸς ὀρθότητα, ἅπερ ἐστὶ φύσει ὀνόματα. ἢ σὺ οὐκ οἴει; Ἑ. [...] [...] ὀνομάζουσι [...]. Hoc autem in Homero vellicat Dio Chrysostomus orat 11 quasi Homerus hoc sibi vendi[c]are voluerit, vt præter cæteros homines Deorum linguas intelligere crederetur: cuius integrum locum inf. lib. 14 recitabimus.

f οὗ πατρὸς ἀμείνων] Rarum est, vt patrum virtutes à filiis superentur, iuxta illud Hesiodi, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους. Accidit tamen, [u]t hoc loco in Briareo, qui robore Neptunum patrem dicitur antecellere. Zenodotus tamen hunc versus finem cum versu sequen[ti] integro sic legebat, vt refert Eustathius, πολὺ φέρτερος ἀμφοτέρων Ὃς πάντας [...] ὑπὸ τοῖς [...]· in quo videtur ratio carmi[n]is non [constare], vnde H. Steph sic legi posse existimabat, Αἰγαίωνα, ὁ γὰρ πολὺ φέρτερος ἦεν ἀμφοτέρων Ὃς πάντας [...] ὑπὸ τοῖς [...] [...]. Sed cùm vtiq; Zenodoti correctiones nihili ferè sint, ideò ista anxiè non conabimur restituere, poteram enim alio modo ver[su]s illos scribere quàm Stephanus.

g αἴ κέν πως ἐθέλῃσιν] Obseruat historia summo studio in Græcorum omnium commoda Achillem incubuisse, quæ etiã in Brisei[d]e libenter concedenda procurarit, postea tamen illud deposuisse, in cuius locum perniciem illorum iam moliri incipit. Petit e[n]im vt Thetis à Ioue impetret auxilium pro Troianis aduersus Græcos, neque tamen illud in alium petit finem quàm vt Græci cũ [su]a iactura discãt quantum præsi[di]um cõtempserint: quo si non caruissent, non ita à Troianis fuissent profligati. vnde summo cũ [h]onore, ab ijs qui dedecus ipsi intulerant, necessariò ipse reuocetur. Plus autem tradit Dictys, scilicet Achillem Græcis insidias stru[x]isse, his verbis: Iamq; Græci, inquit, regressi ad naues, arma deponere, ac singuli per loca solita corpus cibo curare occeperant: [q]uum Achilles vltum iri cupiens iniurias, ignaros consilij sui nostros, & ob id ociosè agentes, clàm inuadere tentat. At vbi Vlys[s]es à custodibus, qui eruptionem eius præsenserant, rem comperit, properè duces circumeundo cum magna voce monet, atque [h]ortatur vti armis arreptis tuerentur sese, &c.

h ἵνα πάντες ἐπαύρωνται] Nihil aliud quærit Achilles quàm vt cum Græcorum dispendio gloriæ suæ faciat compendium, quod [q]uidem minimè laudandum, minusq; probo viro imitandum est.

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Θέτις κατὰ δάκρυ χέουσα·
Ὤ μοι τέκνον ἐμόν, τί νύ σ' ἔτρεφον αἰνὰ τεκοῦσα;
Αἴθ' ὄφελες παρὰ νηυσὶν ἀδάκρυτος καὶ ἀπήμων
Ἧσθαι· ἐπεί νύ τοι [a] αἶσα μίνυνθά περ, οὔτι μάλα δήν.
Νῦν δ' ἅμα τ' ὠκύμορος καὶ ὀϊζυρὸς περὶ πάντων
Ἔπλεο· τῷ σε κακῇ αἴσῃ τέκον ἐν μεγάροισι.
Τοῦτο δέ τοι ἐρέουσα ἔπος Διὶ τερπικεραύνῳ
Εἶμ' αὐτὴ πρὸς Ὄλυμπον ἀγάννιφον, αἴ κε πίθηται.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισι,
Μήνι' Ἀχαιοῖσιν, πολέμου δ' ἀποπαύεο πάμπαν.

Huic respõdit deinde Thetis, lachrymas effundẽs,
Heu fili mi, cur te enutriui duro fato pariens?
O utinam apud naues sine lachrymis & sine noxa,
Sederes, quoniã tibi fatũ paululũ neq; multùm diu:
Nunc aũt & citò moriturus & ærumnosus supra oẽs
Es, idcirco te malo fato peperi in ædibus.
Hoc autem dictura verbum Ioui gaudenti fulmine
Vado ipsa in Olympũ valdè niuosum, si persuadeatur.
Sed tu quidem nunc nauibus aßidens velocibus
Irascere Achiuis, bello autem abstine omnino.

κατὰ μέμνονας. b Ζεὺς γὰρ ἐπ' ὠκεανὸν* μετ' ἀμύμονας Αἰθιοπῆας	*Iuppiter enim in Oceanũ ad inculpatos Aethiopas*
χθιζὸς ἔβη μετὰ δαῖτα. (θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἕποντο)	*Hesternus iuit ad cõuiuiũ (dij aũt simul oẽs sequuti*
Δωδεκάτῃ δέ τοι αὖτις ἐλεύσεται Οὔλυμπόνδε·	*Duodecima autem rursus veniet ad cælũ: (sunt.)*
Καὶ τότ' ἔπειτά τοι εἶμι Διὸς ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ.	*Et tunc postea vadam Iouis ad anea basis domum:*
Καί μιν γουνάσομαι, καί μιν πείσεσθαι ὀΐω.	*Et ipsius genib. aduolũar, & me ipsũ psuasurũ puto.*

COMMENTARIVS.

a ὠκύμορος περὶ πάντων] Philostratus Iunior in Imaginibus memorat Thetidem à Nereo patre accepisse hoc responsum de Achillis fato, eum videlicet aut sine gloria victurum. Aut eum gloria breuissimè moriturum. Itaq; cum ab ipsa inter Lycomedis filias in Scyro occultatum, vbi à reliquis quidem pro filia est semper habitus (muliebribus enim vestibus virilem sexum dissimulabat) maximæ autem natu amore infando potitus. Sed cùm Troia capi sine Achille non posset, missus est Vlysses cum Diomede ad eum perquirendum: qui tandem Vlyssis dolo deprehensus (vt ipse apud Ouid. 13. Metam. exponit) Troiam venit. quod planè gloriam & decus Achilli erat comparaturũ, sed cum vitæ dispendio iuxta Nerei (vel potius Iouis) oraculum. Vnde potest intelligi, cur hoc loco Thetis se Achillem breuis vitæ genuisse dicat. Hoc suum autem fatum exponet ipse Achilles infrà lib. 9. Iliad. Ostendit hic porrò Thetis verè maternum animum erga filium.

b Ζεὺς γὰρ ἐπ' ὠκεανὸν] De hoc loco sic Strabo lib. 1. ὅταν οὖν φῇ, Ζεὺς γὰρ ἐπ' ὠκεανὸν, &c. κοινότερον ληπτέον, καὶ τὸν ὠκεανὸν τὸν καθ' ὅλον τὸ μεσημβρινὸν κλίμα παρήκοντα καὶ τοὺς Αἰθίοπας. ᾧ γὰρ ἂν τόπῳ τούτου τοῦ κλίματος προσβάλῃς τὴν διάνοιαν, καὶ ἐπὶ τοῦ ὠκεανοῦ ἔσῃ καὶ ἐπὶ τῆς Αἰθιοπίας. Sed ista quoq; alius erunt loci. Cæterùm quomodo sit hic locus intelligẽdus, docet Eustathius, primùm historicè, deinde mythologicè. Illud amplecti tutius est. Itaq; narrant in Diospoli, quæ est Aegypti ciuitas, esse Iouis templum maximum, vnde Aethiopes Iouis sculptum simulacrum accipientes, & aliorum quoq; Deorum simul, certo quodam tempore totam Libyam circũeunt, & conuentus istos generales per totos duodecim dies concelebrant, quòd tot sint apud ipsos Dij. Itaque Poeta huius consuetudinis non ignarus, vt quem Aegyptium esse quidam dixerint, fingit hoc loco peregrinationem Iouis duodecim dierum, ex historia ad figmentum deueniens. Sanè hoc mihi longè acceptius est, quàm tot nugæ mythologicæ, quæ tametsi quibusdã sapiãt, à me insipidiores non fient. Illas tamen in commentarios meos infarcire nolui, nisi si quæ ad mores faciunt, aut aliàs etiam nõ omnino absurdæ sunt. Sed vt ad rem: Aegyptios, inquit Diodorus Siculus lib. 3. non solùm primam hominum originem, sed diuini cultus inuentionem sibi vendicare. Verba illius afferemus, quia ad hunc locum etiam faciunt. Φασὶ δὲ (Αἰγύπτιοι) inquit, παρ' αὐτοῖς πρώτοις καταδειχθῆναι θεοὺς τιμᾶν, καὶ θυσίας ἐπιτελεῖν καὶ πομπὰς, καὶ πανηγύρεις, καὶ τἆλλα δι' ὧν ἄνθρωποι τὸ θεῖον τιμῶσι· διὸ καὶ τὴν περὶ αὐτοὺς εὐσέβειαν διαβεβοῆσθαι παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, καὶ δοκεῖν τὰς παρ' Αἰθίοψι θυσίας μάλιστ' εἶναι τῷ δαιμονίῳ κεχαρισμένας. μάρτυρα δὲ τούτων παρέχονται τὸν πρεσβύτατον σχεδὸν καὶ μάλιστα τῶν ποιητῶν θαυμαζόμενον παρὰ τοῖς Ἕλλησιν (Homerum intelligit hoc loco) τοῦτον γὰρ κατὰ τὴν Ἰλιάδα παρεισάγειν τόν τε Δία καὶ τοὺς ἄλλους μετ' αὐτοῦ θεοὺς ἀποδημοῦντας εἰς Αἰθιοπίαν, πρός τε τὰς θυσίας τὰς ἀπονεμομένας αὐτοῖς κατ' ἔτος καὶ εὐωχίαν κοινὴν παρ' αὐτοῖς τοῖς Αἰθίοψι· Ζεὺς γὰρ ἐς ὠκεανὸν, &c. Cur autem Aethiopes ἀμύμονας appellet, causam veram esse puto, quòd hic de pijs loquatur, qui in cultu diuino occupantur. Nam & alioquiidem Diodorus testatur, quosdam Aethiopum (quos ideò non potest ἀμύμονας Poëta vocare) nullos censere esse Deos, ideoque Solem orientem vt hostem, in loca palustria fugientes, execrari. Sunt qui scribant κατὰ μέμνονας, vt ad marginem annotaui, dicuntque, quosdam Aethiopas sic appellari à Memnone, filio Tithoni & Auroræ: Sed lectio vulgata est apud Strabonem & Diod.

Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἀπεβήσετο. τὸν δ' ἔλιπ' αὐτοῦ	*Sic vtiq. locuta abijt: hunc autem reliquit ibi*
a Χωόμενον κατὰ θυμὸν ἐϋζώνοιο γυναικὸς,	*Iratum in animo propter formosam mulierem,*
Τήν ῥα βίῃ ἀέκοντος ἀπηύρων. b αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς	*Quam vi ab inuito abstulerant. Sed Vlysses*
c Ἐς Χρύσην ἵκανεν ἄγων ἱερὴν ἑκατόμβην.	*In Chrysen peruenit, ducens sacram hecatombem.*
Οἱ δ' ὅτε δὴ λιμένος πολυβενθέος ἐντὸς ἵκοντο,	*Qui quãdo portũ valdè profundũ intra puenerũt,*
Ἱστία μὲν στείλαντο, θέσαν δ' ἐν νηῒ μελαίνῃ·	*Vela quidem collegerũt, posuerũtq́, in naui nigra:*
Ἱστὸν δ' ἱστοδόκῃ πέλασαν, προτόνοισιν ὑφέντες,	*Malũ aũt theca accõmodarũt, rudentib. dimittẽtes*
Καρπαλίμως· τὴν δ' εἰς ὅρμον προέρυσσαν ἐρετμοῖς,	*Statim, hanc autem in portum protraxerũt remis,*
Ἐκ δ' εὐνὰς ἔβαλον, κατὰ δὲ πρυμνήσι' ἔδησαν·	*Anchoras eiecerunt, ac puppes ligauerunt:*
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βαῖνον ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης·	*Verùm & ipsi exierunt in littus maris,*
Ἐκ δ' ἑκατόμβην βῆσαν ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι.	*Et hecatombẽ exposuerunt longè iacienti Apollini.*
Ἐκ δὲ Χρυσηῒς νηὸς βῆ ποντοπόροιο.	*Sed & Chryseis naui exiuit pontigrada.*
Τὴν μὲν ἔπειτ' ἐπὶ βωμὸν ἄγων πολύμητις Ὀδυσσεὺς	*Hanc quidẽ postea ad altare ducens prudẽs Vlysses,*
Πατρὶ φίλῳ ἐν χερσὶ τίθει, καί μιν προσέειπεν·	*Patri charo in manib. posuit, & ipsum allocutus est:*
Ὦ Χρύση, πρό μ' ἔπεμψεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,	*O Chryse, præmisit me rex virorũ Agamemnon:*
Παῖδά τε σοὶ ἀγέμεν, Φοίβῳ θ' ἱερὴν ἑκατόμβην	*Filiamq́, tibi vt ducerẽ, Phœboq́, sacrã hecatombẽ*
Ῥέξαι ὑπὲρ Δαναῶν, ὄφρ' ἱλασόμεσθ' ἄνακτα,	*Facerem pro Danais, vt placemus regem,*
Ὃς νῦν Ἀργείοισι πολύστονα κήδε' ἐφῆκεν.	*Qui modò Argiuis multi suspirij dolores immisit.*
Ὣς εἰπὼν, ἐν χερσὶ τίθει. ὁ δ' ἐδέξατο χαίρων	*Sic dicens, in manib. posuit: hic. a. suscepit gaudẽs*
Παῖδα φίλην· τοὶ δ' ὦκα θεῷ κλειτὴν ἑκατόμβην	*Filiã dilectã, hi autẽ statim deo inclytã hecatombẽ*
Ἑξείης ἔστησαν ἐΰδμητον περὶ βωμόν.	*Ordine statuerunt benè ædificatum circa altare.*
d Χερνίψαντο δ' ἔπειτα, καὶ οὐλοχύτας ἀνέλοντο.	*Manus lauarunt postea, & fruges salsas sumpserũt.*
Τοῖσιν δὲ Χρύσης μεγάλ' εὔχετο χεῖρας ἀνασχών.	*His autem Chryses valdè precabatur manus eleuãs.*
Κλῦθί μευ ἀργυρότοξ', ὃς Χρύσην ἀμφιβέβηκας,	*Audi me argenteũ arcũ habẽs, qui Chrysen tueris,*
Κίλλαν τε ζαθέην, Τενέδοιό τε ἶφι ἀνάσσεις.	*Cillamq́, valdè diuinã, Tenedoq́, fortiter imperas.*
Ἤδη μέν ποτ' ἐμεῦ πάρος ἔκλυες εὐξαμένοιο,	*Iam quidẽ aliquãdo me antea exaudisti precantẽ,*
Τίμησας μὲν ἐμὲ, μέγα δ' ἴψαο λαὸν Ἀχαιῶν·	*Honorasti quidẽ me: valdè aũt læsisti populũ Achi-*
Ἠδ' ἔτι καὶ νῦν μοι τόδ' ἐπικρήηνον ἐέλδωρ,	*Item & nunc mihi hoc perfice desiderium, (uorũ,*
Ἤδη νῦν Δαναοῖσιν ἀεικέα λοιγὸν ἄμυνον.	*Iam nunc à Danais sæuum exitium remoue.*
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων.	*Sic dixit orans, hunc autem exaudiuit Apollo,*

COM-

COMMENTARIVS.

[illegible]] Siquidē Theris anteà ad iram Achillem excitabat his verbis: [illegible] Μήνι' Ἀ- [illegible].

[illegible]] Post interiectum hyperbaton de abducta Briseide & Achillis colloquio cum Thetide, redit ad omissam nar- [illegible] em de reducta ad patrem Chryseide.

[illegible]] Strabo lib 13 docet, quænam Chrysa sit hic intelligenda, nempe in Ciliciæ parte, quæ Adramyttena vocatur, ad mare sitam indicet Homerus, & prope Thebam, vnde Chryseis erat abducta. Itaq; falli eos, qui Chrysam ad Hamaxitum [illegible] cuius in ea nullus sit portus. Homerus autē dicat, [illegible]. Neq; illic templum ad ma- [illegible] iuxta expressam Homeri descriptionem in his verbis, [illegible], &c. Neq; prope Thebam, vt Homerica. [illegible] e quo [illegible] nauigatio à Cilicia Chrysa ad Naustathmon sexaginta ferè sit stadiorum (apud Eustathium legitur [illegible] pro [illegible] apud Strabonem) vnius diei, quantam videtur Vlysses confecisse. Nam egressus naue, statim sacrificium Deo præbet dein- [illegible] sacra occupatus, ibi pernoctat, mane auehitur. Ab Hamaxito autem vix tertium eius interualli est: itaq; si [illegible] Vlysses [illegible] operatio eodem die ad Naustathmum redire. Quanquam hæc ratio non sufficeret cum dici possit, Vlyssem totam diem in sa- [illegible] o occupatum fuisse, vt & Homerus postea docet, [illegible].

[illegible]] De hac consuetudine lauandi ante sacrificium suprà diximus, & aliàs etiam copiosiùs dicturi sumus. Quod autē [illegible], indicat consuetudinem aspergendi οὐλοχύτας id est (molam salsam altaribus quidam dicunt inter cornua [illegible] vt inferius annotabimus) antequam fieret hecatombe. [illegible], inquit Eustathius, [illegible] &c. Quæ vt vera [illegible] me, tamen ampliùs de hac re dicendum est. Itaq; sciendum solitos veteres victimarum voluntatem (diligenter enim ob- [illegible] atur, vt victimæ non reluctarentur, alioqui tanquam Dijs minimè gratæ abigebantur) molarum inspersione pro- [illegible] Fiebat autem [illegible] inspersio inter cornua hostiæ, eam mactam esse significantes, [illegible] si non obstupuisset ideò, aut commo- [illegible] ar, idonea ad sacra facienda existimabatur, & illum actum Immolationem appellarunt Latini, quod Horatius lib. 2. Sermon. [illegible] 3. exprimit. Tu, cum pro vitula statuis dulcem Aulide natam Ante aras, spargisq; mola caput, improbe, salsa, Rectum ani- [illegible] mas, &c. Hinc ergo potest intelligi, cur dicat Homerus καὶ οὐλοχύτας [illegible]. Quid præterea [illegible] sciendum sit, obseruabimus.

[illegible] ρ ἐπεί ῥ' εὔξαντο, καὶ οὐλοχύτας προβάλοντο,
[illegible] αὐέρυσαν μὲν πρῶτα, καὶ ἔσφαξαν, καὶ ἔδειραν,
[illegible] ρούς τ' ἐξέταμον, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
[illegible] πτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν.
[illegible] δ' ἐπὶ σχίζῃς ὁ γέρων, ἐπὶ δ' αἴθοπα οἶνον
[illegible] ε· νέοι δὲ παρ' αὐτὸν ἔχον πεμπώβολα χερ-
[illegible] ν.
[illegible] ἐπεὶ κατὰ μῆρ' ἐκάη, καὶ σπλάγχν' ἐπάσαντο.
[illegible] λλόν τ' ἄρα τἆλλα, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν.
[illegible] ησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα.
[illegible] ρ ἐπεὶ παύσαντο πόνου, τετύκοντό τε δαῖ-
[illegible] τα
[illegible] ντ' [illegible] θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης.
[illegible] ρ ἐπεὶ [illegible] ἐξ ἔρον ἕντο,
[illegible] μὲν κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο·
[illegible] ησαν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπαρξάμενοι δεπάεσσιν.
[illegible] πανημέριοι μολπῇ θεὸν * ἱλάσκοντο,
[illegible] ὸν ἀείδοντες παιήονα κοῦροι Ἀχαιῶν,
[illegible] ποντες ἑκάεργον, ὁ δὲ φρένα τέρπετ' ἀκούων.
[illegible] ος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
[illegible] τότε κοιμήσαντο παρὰ πρυμνήσια νηός.
[illegible] ος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
[illegible] τότ' ἔπειτ' ἀνάγοντο μετὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν.
[illegible] ι δ' ἴκμενον οὖρον ἵει ἑκάεργος Ἀπόλλων.
[illegible] δ' ἱστὸν στήσαντ', ἀνά θ' ἱστία λευκὰ πέτασσαν·
[illegible] δ' ἄνεμος πρῆσεν μέσον ἱστίον, ἀμφὶ δὲ κῦμα
[illegible] ρῃ πορφύρεον μεγάλ' ἴαχε νηὸς ἰούσης·
[illegible] δ' ἔθεεν κατὰ κῦμα διαπρήσσουσα κέλευθα.
[illegible] ρ ἐπεί ῥ' ἵκοντο κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν,
[illegible] μὲν οἵγε μέλαιναν ἐπ' ἠπείροιο ἔρυσσαν
[illegible] ἐπὶ * ψαμάθοις, ὑπὸ δ' ἕρματα μακρὰ τάνυσσαν.
[illegible] οὶ δ' ἐσκίδναντο κατὰ κλισίας τε νέας τε.

Sed postquā precati sunt, & fruges salsas proiecerunt,
Retrotraxerūt quidē primū et iugularunt, & excoria- (rūt, γρ. [illegible]
Coxasq; secuerunt, aruinaq; cooperuerunt,
Duplicata facientes, super ipsis autem cruda posuerunt.
Adolebat autem in assulis senex, super autē rubrum vinū
Libabat, iuuenes autem apud ipsum tenebāt verua
quinq; ordines habentia manibus.
Sed postquā coxæ adustæ sunt, & viscera gustarunt,
Ac minutatim secuerunt alia, & in verub. trāsfixe- (runt,
Assarunt accuratè, traxeruntq; omnia.
Cæterum vbi quieuerunt à labore, præparaueruntq;
conuiuium, (quali.
Conuiuati sunt: neq; in aliquo animus indigebat [illegible] γρ. [illegible]
Sed postquam potus & escæ desiderium exemerunt,
Pueri quidem crateras coronauerunt vino.
Distribueruntq; omnibus, incipientes poculis.
Hi autem totam diem cantu Deum placabant, γρ. [illegible]
Lætum canentes Pæana pueri Achiuorum, (audiēs [illegible] Καλὸν [illegible]
Canentes longè operantē, is autē mentē delectabatur [illegible] Ἀ-
Quando autē sol occidit, & crepusculum superuenit, χαιῶν Μελ.
Tunc sanè dormiuerūt iuxta rudētes nauis. (rora:
Quando autem manè genita apparuit rosea digitos au-
Et tunc reducti sunt ad exercitum latū Achiuorum.
His autem concitatū ventū misit longè iaculās Apollo.
Hi verò malū erexerūt, supraq; vela alba extēderūt.
Ventus autē inflabat medium velū, circum autē vnda
Carinam nigra valdè resonabat, naui eunte.
Hæc autem currebat per vndam pertransiens vias.
Sed postquā venerūt ad exercitum latum Achiuorū,
Nauē quidem hi nigram in continentem traxerunt
In summā arenā, ac longuria longa subextenderunt, γρ. ψαμάθῳ
Ipsi autem sparsi sunt per tentoriaq; nauesq;.

COMMENTARIVS.

[illegible]] Qui Homerum virtutum omnium parentem appellauit (appellauit autem Iustinianus Imperator) omni- [illegible] numeris absolutam veritatem elocutus est. Ecce enim vt alia, quæ suis locis singula explicantur, taceam, in hac sententia [illegible] tam [illegible] exemplum, quam ipse in omnibus Heroum conuiuijs proponit. Nullas enim repetitiones aut ingurgitationes [illegible] sed vsum ciborum & potus, quantum ad necessitatem sufficit. Qua de re sic Athenæus, vel potius Athenæi Epitome lib 1, [illegible] Ὅμηρος inquit, [illegible]. Et paulò pòst: [illegible]. Quibus verbis commendantur heroës

heroës Homerici ab optima tum corporis tum animi valetudine, quam ex temperanti victus ratione contrahebant. Res imitatione omnino digna ijs præcipuè, qui magistratum gerunt, aut regia dignitate præfulgent. Id Socrates, quem Homeri discipulum rectè appellauit Dion Chrysostomus Orat. 56. accuratissimè obseruauit, οἶνον μὲν γὰρ, vt est apud Xenoph. ἀπομνημ. lib. 1, ποτῶν ἐχρῆτο ὁπόσα ἡδέως ἐπίοι· ἐπὶ τοῦτο ἥκειν παρεσκευασμένος ἦν, ὥστε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ σίτου ὄψον αὐτῷ εἶναι. ποτὸν δὲ πᾶν ἡδὺ ἦν αὐτῷ, διὰ τὸ μὴ πίνειν, εἰ μὴ διψώη, &c. Vide Clem. Alex. Pædag lib. 2. Cur autem δαῖτα ἐΐσην appellauerit, docet Athenæi Epitome eodem loco, & nos in voce δαιτὸς quoq; explicabimus.

b αὐ ἔρυσαν] Notandus est mos Græcorum. Nam cùm superis sacrificabant, hostiam ita disponebant, vt cœlum intueretur, quod appellatum est αὐ ἐρύειν, vel vno vocabulo αὐερύειν. Vnde Sophocles dixit, ἄνω τράχηλον ἐστρόφαζε. Sin verò heroibus aut Dijs inferis sacra facerent, hostia capite demisso in terram iugulabatur. Porrò totus penè sacrificiorum ritus ex hoc loco Homerico intelligi potest, vt longiore opus non sit ad eam rem explicatione, si quis modò diligenter omnia expenderit. Illa tamen omnia latiùs persequuntur Lycophronis & Apollonij interpretes, quæ omnia studiosè collegit Natalis Comes Mythologiæ lib. 1, cap. 10.

c πόσιος καὶ ἐδητύος] Cur potum cibo præposuerit, alteram ex duabus causis esse putat Eustathius: vel enim, inquit, fortuitò factum est: vel, quia sitis fame sit potentior, id est, ὅτι βιαιότερον ἡ δίψα τοῦ πείνης. sed ego versus causa factum arbitror. Et alioqui obseruandum est, vtriusque commistionem nutritioni necessariam Homerum agnouisse, & vtrumq; frugalibus viris solet tribuere. Sic Vlyssem Iliad. τ. facit συνάπτοντα τὴν ἀπὸ τοῦ σιτίου καὶ οἴνου ὠφέλειαν. Ὃς δέ κ' ἀνὴρ οἴνοιο κορεσσάμενος καὶ ἐδωδῆς, τοῦ δὲ καθομιζομένου διδόναι τοῦ πολέμοιο οὕτω κελεύσας αὐτοῖς Ἐς δὲ πίθοι οἴνοιο παλαιοῦ ἡδυπότοιο, vt est in Epitome Athen. lib. 1. Idem de vtroque paulò pòst: ὁμοίως δὲ τῶν δειπνουμένων παρ' Ὁμήρῳ παράκειται (Expunxi autem quæ in vulgatis codicibus sequuntur, πανὶ χρυσῷ παράκειται, quia superflua mihi visa sunt) κάνεον καὶ τράπεζα, καὶ δέπας ποιῶν ὅτε θυμὸς ἀνώγοι. Quibus verbis dispositio cibi & potus describitur, vt suo loco videbimus.

d κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο.] Hũc morem sic enarrauit idem Athenæus. ἐπιστέφοντας δὲ ποτοῖο οἱ κρατῆρες, ἤ τι ὑπερχειλεῖς οἱ κρατῆρες ποιοῦνται, ὥστε διὰ τὸ ποτοῦ ὑπερστεφανοῦσθαι, καὶ τοῦτο ἐπράσσετο ὡς οἰωνὸν πλήρωσιν. Apud Romanos autem alia fuit coronandi pocula ratio, quæ apud Homerum nostrum luxus omnis hostem non reperitur. Poculis enim coronas ex floribus contextas imponebant, vt est apud Virgilium: Crateras magnos statuunt, & vina coronant. sed implebantur etiam mero pocula, vt idem alibi ostendit, Tum pater Anchises magnum cratera corona Induit, impleuitq; mero. Et apud Tibullum: Coronatus stabit & ipse calix. Apud Virgilium autem Seruius annotat, apud antiquos duas fuisse mensas: vnam epularum, alteram poculorum. Illud ad hunc locum pertinet. Mensa enim epularum tunc fuit, cùm heroës cibo & potu simul fruerentur, id est, promiscuè vel bibebant, vel comedebant: ideò diximus ex Athenæo, solitum apponi singulis Homeri conuiuiis canistrum, & mensam, & poculum, vt biberent quando animus iuberet. Mensa verò poculorum ea est, quæ nunc describitur, cùm altera sublata succedunt adolescentes isti, qui singulis heroibus vina infundunt sine vlla cibi mentione. Qui mos in conuiuijs Germanorum vsitatus est, quanquam isti in mensis poculorum solent bibendi irritamentis aliquibus, putà pane sale persuso, vti.

e μολπῇ θεὸν ἱλάσκοντο] Variæ sunt cantilenarũ species, quas Eustathius, & post eum Rhodiginus lib 27. cap. 26. enumerant, attigit etiam Epitome Athenæi lib. 1. Alia igitur est σωφρονική, qualis est vatis illius, quem Clytæmnestræ reliquit discedens Agamemnõ, qui omnium mulierum laudes percurrens, desiderium quoddam honoris, gloriæ, probitatisq; in eius animo impressit: vnde Aegysthus non prius Clytęmnestra potitus est, quàm ἀοιδὸν illum in insula deserta obtruncarit. Alia est ἐγκωμιαστική, qua virorum præstantium laudes recinebantur, vt de Achille aliquando Homerus dicet. Alia θρηνητική, quam etiam Philostratus Achilli tribuit his verbis. ᾖδε δὲ, inquit, τὰς ἀρχαίας κλισίας τοῦ Γ ἀκινθ... καὶ τοῦ Νάρκισσον, καὶ ὅτι Ἀδώνιδος. Προσφάτων δὲ ὄντων τῶν περὶ Γ... καὶ Ἀβδήρου θρήνων, ἐπειδὴ ... ὁ μὲν εἰς πηγὴν ἄχθη ἀφανισθεὶς, τὸ δὲ αἱ τοῦ Διομήδους ἵπποι ἐσπάραξαν, οὐκ ἀδακρυτὶ ταῦτα ᾖδεν. Alia est ὀρχηστική, qualis illa Demodoci apud Homerum, ad quam iuuenes pubescentes saltabant atq; in armis. Deniq; cantilena est παιανική, qualis est hoc loco, quæ propriè dicata est Apollini.

Αὐτὰρ ὁ μήνιε νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισι
Διογενὴς Πηλῆος υἱὸς πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς.
[a] Οὔτε ποτ' εἰς ἀγορὴν πωλέσκετο κυδιάνειραν,
Οὔτε ποτ' ἐς πόλεμον· ἀλλὰ φθινύθεσκε φίλον κῆρ
Αὖθι μένων, [b] ποθέεσκε δ' ἀϋτήν τε πτόλεμόν τε.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐκ τοῖο δυωδεκάτη γένετ' ἠώς,
Καὶ τότε δὴ πρὸς Ὄλυμπον ἴσαν θεοὶ αἰὲν ἐόντες
Πάντες ἅμα, Ζεὺς δ' ἦρχε. Θέτις δ' οὐ λήθετ' ἐφετμέων
Παιδὸς ἑοῦ, ἀλλ' ἥ γ' ἀνεδύσετο κῦμα θαλάσσης,
Ἠερίη δ' ἀνέβη μέγαν οὐρανὸν, Οὔλυμπόν τε.
Εὗρεν δ' εὐρύοπα Κρονίδην ἄτερ ἥμενον ἄλλων
Ἀκροτάτῃ κορυφῇ πολυδειράδος Οὐλύμποιο.
[c] Καί ῥα πάροιθ' αὐτοῖο καθέζετο, καὶ λάβε γούνων
Σκαιῇ, δεξιτερῇ δ' ἄρ' ὑπ' ἀνθερεῶνος ἑλοῦσα,
Λισσομένη προσέειπε Δία Κρονίωνα ἄνακτα·
Ζεῦ πάτερ, [d] εἴποτε δή σε μετ' ἀθανάτοισιν ὄνησα
Ἢ ἔπει, ἢ ἔργῳ, τόδε μοι κρήηνον ἐέλδωρ.
Τίμησόν μοι υἱὸν, ὃς ὠκυμορώτατος ἄλλων
Ἔπλετ'. ἀτάρ μιν νῦν γε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Ἠτίμησεν. ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας αὐτὸς ἀπούρας.
Ἀλλὰ σύ πέρ μιν τῖσον Ὀλύμπιε μητίετα Ζεῦ.
Τόφρα δ' ἐπὶ Τρώεσσι τίθει κράτος, ὄφρ' ἂν Ἀχαιοὶ
x. τιμῶ, Υἱὸν ἐμὸν τίσωσιν, ὀφέλλωσίν τέ ἑ * τιμῇ.
Ὣς φάτο. τὴν δ' οὔτι προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς
[e] Ἀλλ' ἀκέων δὴν ἧστο. Θέτις δ' ὡς ἥψατο γούνων,
Ὣς ἔχετ' ἐμπεφυυῖα, καὶ εἴρετο δεύτερον αὖθις,
Νημερτὲς μὲν δή μοι ὑπόσχεο, καὶ κατάνευσον,
Ἢ ἀπόειπ' (ἐπεὶ οὔ τοι ἔπι δέος) ὄφρ' ἐῢ εἰδῶ
Ὅσσον ἐγὼ μετὰ πᾶσιν ἀτιμοτάτη θεός εἰμι.
Τὴν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,

Verùm hic irascebatur nauibus assidens velocib.
Generosus Pelei filius pedes velox Achilles.
Neq; vnq̃ in cõcione versabatur illustres viros faciẽ-
Neq; vnq̃ in p̃lio, sed consumebat dilectum cor (te,
Illic manẽs: desiderabat aũt clamoremq; pugnamq;.
Sed quando iam ab illo duodecima facta est aurora,
Et tũc iam ad Olympũ iuerant dij semper existẽtes,
Oẽs simul, Iupiter. a. praibat: Thetis. a. non oblita est
Filij sui, sed emersit ex vnda maris, (mandatorũ
Matutinaq; cõscendit in magnum cœlũ Olympumq;.
Inuenit. a. late videntẽ Saturnidẽ seorsum sedentem
In summo vertice baccati iugis Olympi: (ab alijs,
Et ante ipsum sedit, & prehendit genua
Sinistra manu, dextera aũt sub mẽto apprehendens,
Supplicans allocuta est Iouem Saturnidem regem:
Iupiter pater, si quando te inter immortales iuui,
Vel verbo, vel opere, hoc mihi perfice desiderium.
Honora mihi filium, qui breuissima vita præ cæteris
Est: sed ipsum nunc rex virorum Agamemnon
Inhonorauit: habet. n. mun⁹ eius ereptũ, quod ipse vi
Sed tu ipsũ honora Olympie prudens Iupiter: (cepit,
Tandiu aũt Troianis adijce robur, donec Achiui
Filium meũ honorent, augeãtq; eũ honore. (Iupiter:
Sic dixit: hanc. a. nõ allocutus est nubes congregans
Sed tacit⁹ diu sedit, Thetis. a. vt ap̃hen̄derat genua,
Sic tenebat inhærens, & rogabat secundò iterum:
Verum quidem iam mihi promitte & annue:
Vel abnue (quoniã non tibi est timor) vt bene sciam,
Quãtũ ego inter oẽs inhonoratiss. dea sim. (Iupiter:
Hãc. a. ingemiscens allocutus est nubiũ congregator

λοίγια ἔργ' ὅτ' ἐμ' ἐχθοδοπῆσαι ἐφήσεις	Exitialia sanè opera, quod me rixari impellis
Ἥρῃ, ὅτ' ἄν μ' ἐρέθῃσιν ὀνειδείοις ἐπέεσσιν.	Iunoni, quando me irritat contumeliosis verbis.
ἣ δὲ καὶ αὔτως μ' αἰεὶ ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι	Hæc aūt & vanè mecū semp inter immortales deos
νεικεῖ, καί τέ με φησὶ μάχῃ Τρώεσσιν ἀρήγειν.	Contendit: atq; mecū dicit in pugna Troianis auxi-
ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν αὖθις ἀπόστιχε, μή σε νοήσῃ	Sed tu quidē nūc rursus recede, ne te videat (liari.
Ἥρη· ἐμοὶ δέ κε ταῦτα μελήσεται ὄφρα τελέσσω.	Iuno, mihi autem hæc erunt curæ vt perficiam.
εἰ δ' ἄγε τοι κεφαλῇ κατανεύσομαι, ὄφρα πεποίθῃς.	Sed age, iam tibi capite annuam, vt confidas.
τοῦτο γὰρ ἐξ ἐμέθεν γε μετ' ἀθανάτοισι μέγιστον	Hoc enim ex me cum immortalibus maximum
τέκμωρ. [h] οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον, οὐδ' ἀπατηλὸν,	Signum: non enim meum irreuocabile, neq; fallax
οὐδ' ἀτελεύτητόν γ' ὅ, τι κεν κεφαλῇ κατανεύσω.	Neq; sine exitu, quodcunq; capite annuam.
ἦ καὶ [i] κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων	Dixit, & nigris superciliijs annuit Saturnides,
ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος	Ambrosia autem comæ defluxerunt regis
κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο, [k] μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον.	Ex capite immortali: ac magnū concußit Olympum.

COMMENTARIVS.

a εἰσ πολ' ἀν ἀγορὴν] Sic Historia. Cæterùm Achilles memor iniuriæ supradictæ, abstinendum publico concilio decreuerat, & maximè Agamemnonis, &c. quem locum nos aliàs quoque adduxisse memini.

b ποθέεσκε δ' ἀϋτὴν] Achilles non bellandi causa & studio bellum exoptat, sed vt experirentur Græci quanta cum iactura ipsum pulisset Agamemnon, nempe, ὅτ' ἄριστον Ἀχαιῶν οὐδὲν ἔτισε.

c καί ῥα πάροιθ' αὐτοῖο καθέζετο] Ritus supplicantum hoc loco describuntur. Primùm igitur sedet Thetis ante Iouē cui erat supplicatura: quem morem non memini me alibi obseruasse. Illud tantùm mihi nunc succurrit, quod Interpretes Apollonij referunt, cre supplices apud larem tacitos sedere. Sic autem loquutus erat Apollonius: τοὶ δ' ἄνεω, καὶ ἄναυδοι ἐφ' ἑστίῃ ἀΐξαντες ἵζανον, ἥ τε δίκη λυγροῖς ἱκέτῃσι τέτυκται. Sed illud non est huius loci, neque videtur supplicem decere vt sedeat, nisi hoc inter Deos propter affinitatem aut generis aut dignitatis tolerari possit. Quæ sequuntur autem, sic se habeat, prout illa quoque Rhodiginus lib 15. cap. 18. Eustathio & alijs Græcis Interpretibus studiose collegit. Veteribus, inquit, post illos, diu receptissimi fuit moris, vt supplicantes caput, dextram, genua eius, cui se ingererent supplices, contingerent: nec totum tamē caput, sed mentum modò, vt statuere Homerus videtur, vel barbæ meditullium, quod probat Euripides. Id verò διὰ τὸ ἡγεμονικόν, quia sit in nobis pars ea principalis, vt in qua λογικόν, id est, rationalis collocetur potentia. Dextram verò διὰ τὸ πρακτικόν, quoniam ibi maxima insit ad agendum facultas. Genua propter motus & progressionis necessitatem. Tria verò hæc symbolicè, consensum, actionem, progressum, ad ea quæ erentur, præstanda, complecti videntur, & veluti οἰωνισμοὶ τῆς ἱκετείας τέλους, id est, auguria finis supplicandi, &c. Hæc ad verbum illius. Ex quibus quæ de dextra dicuntur, ad hunc locum non pertinent: ideò reliqua quæ illic sunt, non transcripsi.

d εἴ ποτε δή σε] Beneficium se dedisse qui dicit, petit, inquit Publius. Quod huic loco maximè conuenit. Reposcit enim ἀντίχαριν & fomentum Thetis à Ioue, vt statim subijcit, quomodo etiam Apollinem Chryses precabatur anteà, vbi vide quæ de hac beneficiorum commemoratione annotauimus. Reliqua paulò antè in Achillis querimonia & colloquio cum Thetide explicuimus.

e ἀλλ' ἀκέων δὴν ἧστο] Causam huius silentij esse suspicor, quòd non facilè rem Iunoni ingratam aggrederetur: id proculdubiò facturus, si Troianis manifestò auxiliaretur. Quod ego ex sequenti Iouis oratione conijcio, ἦ δὴ λοίγια ἔργα, &c.

f καὶ αὔτως] Perpetua ferè sunt Iouis & Iunonis iurgia & odia, tū propter Iouis adulteria qua de re infr Iliad. μ. copiosiùs dicitur (Mirum est autem adeò perfricta fronte Poëtas extitisse vt non solùm Dijs coniugia tribuerint, sed coniugiorum etiam eos violatores statuerint: item & iurgiorum inimicitiarumque authores & fautores scelestissimos. Res sacrosancta illa Deitate, pacisque amantissima tam indigna quàm horum mendaciorum confictores æterno digni supplicio. Quod vtinam Homerus non præstitisset, qui reliquis tamen viam præmonstrauit: sed cæcus ille cæcos ad exitium deduxit) tum quòd Iouis animus in Troianos magis propenderet, quàm in Græcos, quorum partes Iuno tuebatur, ideò statim dicit Iupiter, καί τέ με φησὶ μάχῃ Τρώεσσιν ἀρήγειν.

g εἰ δ' ἄγε τοι κεφαλῇ] Iste capitis nutus augustissimè promissum Iouis cōfirmauit, vnde Thetis de ipsius auxilio dubitare nō potuit. Est autem caput pars in corpore præstantissima, in qua est rationalis animæ sedes secundùm Platonicos: quia illic est cerebri receptaculum, ac membrorum animalium, quæ organa sunt & principia virtutis animalis, tam apprehendentis, quàm eligentis, & voluntariè mouentis, vt obseruauit quoque ex illis Rhodiginus lib. 3. cap. 23. vnde colligi potest, cur tam augustum sit capite item annuere. Ex eo enim tanquam primo motore pendent voluntates nostræ, maximè quæ cum ratione consentiunt. Nam hic non loquor de θυμικῇ aut ἐπιθυμητικῇ: quarum illa est in corde, hæc verò in iecore. Itaque Iupiter subiungit pollicitum suum capitis nutu sancitum esse irreuocabile, omni fraude carens, & cuius euentus certissimus sit. Deniq; res sacra caput existimatum est, vnde & sternutamēta sacra dixit Aristoteles in Problematibus, sect. 33. q. 9. his verbis: Διὰ τί, inquit, [illegible], &c. Iusiurandum ergo per caput pro sanctissimo & inuiolabili habitum est apud veteres. Alij dicunt caput fuisse vitis symbolum, itaq; illud adiurare & deuouere in fide præstanda receptum fuisse. Hinc Lyticus Latinus Iuliam Darioem per-um caput votis obligate solitam dicit.

h οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον] Tria sunt, inquit Eustathius noster, quibus aliquis promissa non exequitur, Fraus, Pœnitentia ac consilij mutatio, & impotentia, ex quibus duo priora necessariò non contingunt, tertium potest accidere, si res quam pollicitus sit, magna steterit: cuius etiam euentus sit omnino impossibilis. At potentissimo omnium id est Ioui, hæc omnino necessariò adsunt: Per παλινάγρετον autem ostendit Iupiter, se firmum & stabilem: per οὐδ' ἀπατηλὸν, se veracem: per οὐδ' ἀτελεύτητον, se promissorum perfectorem. In ἐμὸν autem deest τὸ ἔπος, vt & ibi κεχρημένοι δῖα κεραυνοῦ [illegible] deest ὕπνος.

i κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι] Anteà dicebamus toto capite Iouem annuere, nunc verò solis superciliijs: sumuntur ergo illa, vt arbitror, συνεκδοχικῶς pars pro toto.

k μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον] Solet ista Homerus περιβολογεῖν de Deorum motibus crassiùs ad humanæ naturæ similitudinem expressis. Sic Iuno inf lib. 8. σείσατο δ' εἰνὶ θρόνῳ, μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον, sic Latinus Homerus, & nutu totum tremefecit olympum.

Τώ γ' ὣς βουλεύσαντε διέτμαγεν· ἡ μὲν ἔπειτα	Isti sic cōsultantes disiuncti sunt: hæc quidē posteà
εἰς ἅλα ἆλτο βαθεῖαν ἀπ' αἰγλήεντος Ὀλύμπου,	In mare desilijt profundum à splendido Olympo:
Ζεὺς δὲ ἑὸν πρὸς δῶμα. [a] Θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἀνέσταν	Iupiter a. in suā domū: Dij verò simul oēs surrexerūt
ἐξ ἑδέων, σφοῦ πατρὸς ἐναντίον· οὐδέ τις ἔτλη	Ex sedibus, suo patri obuiam: neq; aliquis sustinuit
μεῖναι ἐπερχόμενον, ἀλλ' ἀντίοι ἔσταν ἅπαντες.	Expectare venientem, sed obuij steterunt omnes.
ὣς ὁ μὲν ἔνθα καθέζετ' ἐπὶ θρόνου, οὐδέ μιν Ἥρη	Sic hic quidem illic resedit in solio, neq; ipsum Iuno
ἠγνοίησεν, ἰδοῦσ' ὅτι οἱ συμφράσσατο βουλὰς	Ignorauit, intuita quòd ei contulerat consilia

Ἀργυ-

Ἀργυρόπεζα Θέτις, θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος.
Αὐτίκα κερτομίοισι Δία Κρονίωνα προσηύδα,
Τίς δ' αὖ τοι δολομῆτα θεῶν συμφράσσατο βουλάς;
[b] Αἰεί τοι φίλον ἐστὶν ἐμεῦ ἀπὸ νόσφιν ἐόντα,
Κρυπτάδια φρονέοντα δικαζέμεν· οὐδέ τί πώ μοι
Πρόφρων τέτληκας εἰπεῖν ἔπος, ὅ, ττι νοήσεις.
   Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Ἥρη, μὴ δὴ πάντας ἐμοὺς ἐπιέλπεο μύθους
Εἰδήσειν· χαλεποί τοι ἔσοντ' ἀλόχῳ περ ἐούσῃ.
Ἀλλ' ὃν μέν κ' ἐπιεικὲς ἀκουέμεν, οὔτις ἔπειτα
Οὔτε θεῶν πρότερος τόν γ' εἴσεται οὔτ' ἀνθρώπων·
Ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε θεῶν ἐθέλοιμι νοῆσαι,
Μήτι σὺ ταῦτα ἕκαστα διείρεο, μηδὲ μετάλλα.
   Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη,
[c] Αἰνότατε Κρονίδη, ποῖον τὸν μῦθον ἔειπας;
Καὶ λίην σε πάρος γ' οὔτ' εἴρομαι, οὔτε μεταλλῶ.
Ἀλλὰ μάλ' εὔκηλος τὰ φράζεαι ἅσσ' ἐθέλῃσθα·
[d] Νῦν δ' αἰνῶς δείδοικα κατὰ φρένα, μή σε παρείπῃ
Ἀργυρόπεζα Θέτις, θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος.
Ἠερίη γὰρ σοί γε παρέζετο, καὶ λάβε γούνων.
Τῇ σ' ὀΐω κατανεῦσαι ἐτήτυμον, ὡς Ἀχιλῆα
Τιμήσῃς, ὀλέσῃς δὲ πολέας ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
   Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα
      Ζεύς,
Δαιμονίη, αἰεὶ μὲν ὀΐεαι, οὐδέ σε λήθω.
[e] Πρῆξαι δ' ἔμπης οὔτι δυνήσεαι, ἀλλ' ἀπὸ θυμοῦ
Μᾶλλον ἐμοὶ ἔσεαι· τὸ δέ τοι καὶ ῥίγιον ἔσται.
Εἰ δ' οὕτω τοῦτ' ἐστὶν, ἐμοὶ μέλλει φίλον εἶναι.
Ἀλλ' ἀκέουσα κάθησο, ἐμῷ δ' ἐπιπείθεο μύθῳ·
Μή νύ τοι οὐ χραίσμωσιν ὅσοι θεοί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ,
χ. [illegible] Ἆσσον ἰόνθ', ὅτε κέν τοι [f] ἀάπτους [g] χεῖρας ἐφείω.

Argenteos pedes habens Thetis filia marini senis:
Statim mordacibus Iouem Saturniū alloquuta est:
Quis aūt rursus tibi, dolose, deorū contulit consilia?
Semper tibi gratum est me sine seorsum quum es,
Occulta cogitantē decernere, neq; aliqd' adhuc mihi
Promptus tolerasti dicere verbū quodcunq; cogitas.
   Huic respondit postea pater virorumq; deorumq;
Iuno, ne omnia mea sperato verba
Scire, difficilia tibi erunt, vxor quamuis mea sis:
Sed quod quidem decens fuerit audire, nullus postea
Neq; deorum prior hoc sciet neque hominum:
Quod autem ego seorsum à dijs vellem intelligere
Ne tu hæc singula interroga, neq; pscrutare. (*Ida Iuno.*
   Huic respōdit postea bouinos oculos habēs venerā-
Molestissime Saturnide quale verbum dixisti?
Et valdè te antè neque interrogo, neq; perscrutor,
Sed valdè tacitus ea deliberas quæ vis:
Nunc autem valdè timeo in mente, ne te seducat
Argenteos pedes habens Thetis filia marini senis.
Matutina enim tibi assedit, & apprehendit genua:
Cui te puto annuisse verè, vt Achillem
Honores, perdas aūt multos in nauibus Achiuorū.
   Huic vicissim respondens dixit nebularum con-
      gregator Iupiter:
Misera, semper quidem suspicaris, nec te lateo.
Facere autē tamen nihil poteris: sed animo ingrata
Magis eris meo: hoc tibi & horribile erit.
Si autem sic hoc est, mihi quoq; par est gratum esse
Sed tacita sede, meo & obedi verbo,
Ne te nō iuuent quotquot dij sunt in Olympo (*cero.*
Propè veniētes quādo tibi inaccessibiles manus inij-

COMMENTARIVS.

a θεοὶ ἅμα πάντες ἀνέσταν] Exemplum est reuerentiæ, quam inferiores superioribus tribuunt, quæ non solùm interna debet esse, sed etiam externam honoris exhibitionē postulat, qualis est venientibus assurgere. Talis fuit quoq; apud Romanos obseruatio, aspectu magistratuum capita aperire, quanquam præter Plutarchum Plinius lib. 28 cap. 6. ex authoritate Varronis non venerationis causa id factum existimet, sed valetudinis, quoniam firmiora consuetudine ea fierent: quod mihi planè ridiculum videtur, vt per transennam illa annotemus. Sola autem assurrectione venientem Iouem excipit extera Deorum caterua, tanquam videlicet supremum illorum moderatorem, imò & patrem, qualis ab Homero mox appellabitur.

b αἰεί τοι φίλον ἐστὶν] Quàm curiosum sit mulierum vulgus, Iunonis exemplo videtur docere, quòd in secreta etiam mariti cōsilia inquirant, vt illa sibi patefiant. Quod autem Ioui Iuno consuetudinem illam exprobrat, seorsim à se aliquid semper moliendi aut cogitandi, nihil aliud est quàm quod antea Iupiter ipse dicebat, venire se itcoidem in Iunonis suspicionem, ne partibus Troianorum opitularetur, his verbis, ἡ δέ τέ μέ φησι μάχῃ Τρώεσσιν ἀρήγειν. Cui prudenter quoque respondet Iupiter, castigans curiosam nimis illius interrogationem, quasi non expediat aut deceat illam omnes Iouis deliberationes rescire, cùm alioqui nihil sit illā celaturus, adeò vt & in illarum communicatione eam cæteris omnibus antelaturus sit. Quæ in coniugum præcepta traduci possunt, vt ea solùm quæ maritus voluerit, satagat vxor, cætera anxiè & sollicitè nimis præter coniugis arbitrium non exquirat. Quò directè spectant illa Naumachij apud Stobæum: Μηδέ ποτ' ἐξερέεινε (sermo est ad mulierem) τά κεν θέμις οὐ γυναῖκας ἴδμεναι· ἢν δ' αὐτὸς ἐθέλῃ συμφράσσασθαι, Σιγῇ τὸ μὲν τόγε μῦθον, ἀκούσαο δ' ὄφρ' αὐτὸς φράζοιτο, &cæt. Habet ergo istud prærogatiuæ maritus, vt sine vxoris consilio multa possit peragere aut moliri (quanquam illud in domesticis negotijs tutum semper non est, imò penè nunquam. Etenim, vt est apud Iuuenalem: quisquis erit bonus optandusq; maritus Nil vnquam inuita donabit coniuge, vendet Hac obstante nihil. Et hæc reciprocè ab vtroq; coniuge præstantur; quod item vxorem non decet, vt videlicet ipsa seorsim aliquid à marito aggrediatur, ita lege connubiali in mariti voluntatem & nutum tota se mancipauit. Quod vt sanè & rectè intelligatur, sciendum est, multa negotia putà publica (nam ad rerumpublicarum administrationem mulieres nō admittimus, quanquam Plato hoc illis in sua Republica concesserit) à viro administrari, in quibus non solùm non necessarium, sed & perniciosum est mulierum consortium, putà si requiratur alicubi silentium, cuius quàm parcæ sint illæ, docēt ista Antiphanis: λαλεῖν ζητοῦντα πρὸς γυναῖκα ῥῆμα ὃ δεῖ τὸ τοῦτο διαφέρει; Ἢ πᾶσι τοῖς κήρυξιν ἐν ἀγορᾷ φράσαι; Tacendum quod putas an fœminæ Committis? imò quid aliud, quàm si in foro Denunciares voce præconum omnium? Sunt & aliæ multæ rationes, quibus mulieres ad omnia maritorum consilia & deliberationes admitti non debeant. Sed de illis nos plus satis forsan diximus. Hunc autem Homericum locum sic Plutarchus quoque enarrat, τὸ δὲ οἴεσθαι inquit, μάλιστα συζῶμεν, ὑπὸ τῆς γυναικὸς, μετὰ τὴν διατριβὴν ἀπορεῖν τὸν ἄνδρα, πολυπραγμονῆ, μήτε αὐδᾶν τὰ γράμματα μήτε προσδοκᾶν τι ἐπιχειρῆσαι τῆς ἐξουσίας. τὸ μὲν πρότερον τοῦ Διὸς λέγοντος ἀκούσας, Ἥρη, μὴ δὴ πάντας ἐμοὺς ἐπιέλπεο μύθους εἰδήσειν. τὸ δ' ἕτερον τῇ Ἥρᾳ καὶ σὺ μοι μετὰ ταῦτα χολώσασθαι σιωπῇ καὶ ἐγχωρεῖν αὐτῷ· ἀλλ' ἀκέουσα κάθησο: Hoc autem vltimum posteà videbimus, nam alioqui huius loci non est.

c αἰνότατε] Ingenium ferè est mulierum vt semel irritatum verborum blanditie non deliniatur. Cùm enim modestissimè curiosam Iunonem affatus esset Iupiter: vt ad vlteriorem inquisitionem aditus illi occludi videretur, illa tamen peruersè & refractario animo in eum acrius insurgit, atq. adeò conuitijs incessit, quod quàm sit vxoribus indignum, docent, qui obedientiam ab illis erga maritos exhiberi iubent, ἀγαθῆς γυναικός ἐστι μὴ κρείττον' εἶναι τἀνδρὸς ἀλλ' ὑπήκοον· Γυνὴ δ' ἡ νικῶσ' ἄνδρα, κακόν ἐστι μέγα, inquit Philemon, tantùm abest vt contumelijs eos afficere debeant, à quibus rixosa illa Iuno sibi non temperauit.

d νῦν δ' αἰνῶς δείδοικα] Dixerat anteà Poëta, manifesta fuisse Iunoni Iouis consilia his verbis, οὐδέ μιν Ἥρη Ἠγνοίησεν ἰδοῦσ' ὅτι οἱ συμφράσσατο βουλὰς Ἀργυρόπεζα Θέτις, &c. nunc verò Iuno suspicari se illa tantùm dicit: tamen videtur εἰρωνικῶς omnino loqui, vt & cognouit Iupiter, cùm dicet, αἰεὶ μὲν ὀΐεαι οὐδέ σε λήθω.

e πρῆξαι

ῥέξαι δ' ὅμως] Id est, Suspicione tua nihil proficies, neque idcirco deliberationum mearum exitus auertes, quin & eo nomine odiosa esse mihi incipis, quòd tam seuerè & rigidè mecum agis, quasi te inconsulta nihil ausim aggredi. imò & damnum tota ista tibi curiositas importabit, tum ego ex calamitate tua non mediocrem voluptatem concepturus sum. His grauiora agit Iupiter, verbera enim ac manuum iniectionem Iunoni comminatur, quę maritum reuerita, tacuisse dicitur, quasi viribus erbis impar. Vbi etiam exemplum muliebris pusillanimitatis, aut, si mauis σωφροσύνης, modestiæ.

ἀάπτους] Aristophanes in Glossis scribebat ἀέπτους, quasi ἀρρήτους, quas nequeat quispiam eloqui, vel δυσπαρακολουθήτους, quas nō consequi. Quod annotaui, vt quoad possum maximè, nihil à nobis desideretur in hoc spicilegio variarum lectionum post messores, qui me præcesserunt. Quasdam autem anteà in hoc libro ad marginem scripsi, quarum in annotationibus non me- sed diligens lector facilè ex collatione præcedentium editionum eas animaduertet. Quod & imposterum fieri volo, si quan- gligentior in his minutioribus fuero, dum ad grauiora ingenium meum applico.

χεῖρας ἐφείω] Est autem Iuno Iouis manus olim experta, cùm è cœlo ab eo suspensa est, vt suo loco, id est, infrà Iliad μ. copiosè imus.

ς ἔφατ'· ἔδδεισεν δὲ βοῶπις πότνια Ἥρη,
ἀκέουσα καθῆστο, ἐπιγνάμψασα φίλον κῆρ.
ὄχθησαν δ' ἀνὰ δῶμα Διὸς θεοὶ οὐρανίωνες·
ι δ' Ἥφαιστος κλυτοτέχνης ἦρχ' ἀγορεύειν,
ι φίλῃ ἐπίηρα φέρων λευκωλένῳ Ἥρῃ,
δὴ λοίγια ἔργα τάδ' ἔσσεται, * οὐδ' ἔτ' ἀνεκτά,
ὴ σφὼ ἕνεκα θνητῶν ἐριδαίνετον ὧδε,
ν θεοῖσι κολῳὸν ἐλαύνετον· c οὐδέ τι δαιτὸς
λῆς ἔσσεται ἦδος, d ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ.
ι δ' ἐγὼ παράφημι, καὶ αὐτῇ περ νοεούσῃ,
ι φίλῳ ἐπίηρα φέρειν Διΐ, ὄφρα μὴ αὖτε
είκῃσι πατήρ, σὺν δ' ἡμῖν δαῖτα ταράξῃ.
ερ γάρ κ' ἐθέλῃσιν Ὀλύμπιος * ἀστεροπητὴς
ἑδέων στυφελίξαι· ὁ γὰρ πολὺ φέρτατός ἐστιν.
α σὺ τόν γ' ἐπέεσσι καθάπτεσθαι μαλακοῖσιν·
κ' ἔπειθ' ἵλαος Ὀλύμπιος ἔσσεται ἡμῖν.
ς ἄρ' ἔφη· καὶ ἀναΐξας, δέπας ἀμφικύπελλον
ι φίλῃ ἐν χερσὶ τίθει καί μιν προσέειπε,
λαθι μῆτερ ἐμὴ καὶ ἀνάσχεο, κηδομένη περ,
ν φίλην περ ἐοῦσαν ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἴδωμαι
ομένην· τότε δ' οὔτι δυνήσομαι ἀχνύμενός περ
σμεῖν· ἀργαλέος γὰρ Ὀλύμπιος ἀντιφέρεσθαι.
δη γάρ με καὶ ἄλλοτ' ἀλεξέμεναι μεμαῶτα,
ε ποδὸς τεταγὼν ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο.
ν δ' ἦμαρ φερόμην, ἅμα δ' ἠελίῳ καταδύντι
πεσον ἐν Λήμνῳ (ὀλίγος * δ' ἔτι θυμὸς ἐνῆεν)
α με Σίντιες ἄνδρες ἄφαρ κομίσαντο πεσόντα.
ς φάτο, μείδησεν δὲ θεὰ λευκώλενος Ἥρη·
ιδήσασα δὲ, παιδὸς ἐδέξατο χειρὶ κύπελλον.
ρ ὁ τοῖς ἄλλοισι θεοῖς ἐνδέξια πᾶσιν
χόει, γλυκὺ νέκταρ ἀπὸ κρητῆρος ἀφύσσων.
βεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσιν,
ιδον Ἥφαιστον διὰ δώματα ποιπνύοντα.
τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
νυντ', οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης,
μὲν φόρμιγγος περικαλλέος ἣν ἔχ' Ἀπόλλων,
ύσων θ', αἳ ἄειδον ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ.
ὶ ἐπεὶ κατέδυ λαμπρὸν φάος ἠελίοιο,
ὶ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος,
ι ἑκάστῳ δῶμα περικλυτὸς ἀμφιγυήεις
ιστος ποίησ' εἰδυίῃσι πραπίδεσσι.
ς δὲ πρὸς ὃν λέχος ἤϊ' Ὀλύμπιος ἀστεροπητὴς,
α πάρος κοιμᾶθ', ὅτε μιν γλυκὺς ὕπνος ἱκάνοι.
θα * καθεῦδ' ἀναβὰς, παρὰ δὲ χρυσόθρονος Ἥρη.

Sic dixit: timuit autem bouinis oculis venerāda Iuno,
Et tacita sedit cùm inflexisset dilectum cor.
Ingemuerunt autem in domo Iouis dij cœlicolæ:
His aūt Vulcanus inclytus artifex incepit cōcionari,
Matri dilectæ amabilia ferēs albas vlnas habēti Iu-
Certè pestifera opa hæc erūt, neq; tolerabilia, (noni. χ. οὐκ ἐ
Si iam vos propter mortales contenditis sic:
Inter Deos autem tumultum excitatis, neq; conuiuij
Boni erit voluptas: quoniam peiora vincunt.
Matrē aūt ego admoneo ipsam, quāuis intelligētem,
Vt patri dilecto amabilia adferat Ioui, vt ne iterum
Iurget pater, & nobis conuiuium conturbet.
Si enim vult Olympius fulgurator χ. ἀστεροπη-τής.
Ex sedibus euertere: hic enim multùm potens est.
Sed tu hunc verbis demulce mollibus:
Statim posteà beneuolus Olympius erit nobis.
Sic dixit, & surgens poculum rotundum
Matri dilectæ in manib. posuit: & ipsam allocut⁹ est:
Tolera mater mea & suffer, mœsta quamuis sis:
Ne te, dilectam quamuis existentem, oculis videam
Verberatam: tunc non potero, quamuis doleam,
Iuuare. difficilis. n. cœlestis Iupiter vt ei repugnetur.
Iam enim me & aliàs auxiliari cupientem
Iecit pede, extendens à limine diuino.
Totam aūt diē ferebar: vnà aūt cum sole occidente
Decidi in Lemnum. (parum autē animi erat mihi) χ. δὲ
Ibi me Sintij viri statim exceperunt cadentem.
Sic dixit: risit autem dea albas vlnas habēs Iuno:
Subridens autem filij suscepit è manu poculum.
Sed hic alijs dijs à dextra exorsus omnibus
Propinabat, dulce nectar ab cratere hauriens.
Inextinguibilis autem excitatus est risus beatis dijs,
Postquā viderunt Vulcanū per ædes ministrantem.
Sic tūc quidem totam diem vsq; ad solē occidentem
Conuiuabātur: neq; ampli⁹ animus indiguit cōuiuio
Neq; lyra perpulchra, quā tenebat Apollo, (æquali:
Musisq;, quæ canebant respondentes voce pulchra.
Sed postquam occidit splendida lux Solis,
Hi quidem dormituriētes iuerūt domū vnusquisq;.
Vbi singulis domum inclytus vtroq; pede claudus
Vulcanus fecerat doctis artibus.
Iupiter aūt ad suum lectū iuit cœlestis fulgurator,
Vbi antè dormiebat, cū ipsū dulcis somn⁹ inuaderet.
Illic dormiuit ascēdēs, iuxtaq; aureā sedē habēs Iuno. χ. καθεῦδ'

COMMENTARIVS.

ὤχθησαν δ' ἀνὰ δῶμα] Deos hoc iurgium grauiter tulisse existimo, quòd Iunonem sic aduersus Iouem peruicacem esse animad- issent, tum quòd etiam furorem Iouis indignantis pertimescerent, quod ex Vulcani sequenti oratione colligo, qua reliquorum rum sententia videtur exprimi.

ἢ δὴ λοίγια ἔργα] Ex malis moribus, inquit ille, ortæ sunt leges. Poëta similiter ex vitijs virtutis docendæ ansam arripit. Post ri-

xas ergo præcedentes Iouis & Iunonis inducitur Vulcanus, qui matrem Iunonem placidè exhortatur ad præstandam Ioui reuerentiam, & ab eius morosa increpatione temperet, eo maxime argumento, quòd potentissimo omnium Deo tutò non resistatur, vt qui non solùm Iunonem, sed & reliquos Deos cœlo exturbare possit. Quod cum superioribus Iouis verbis consentit, [illegible], &c.

e [illegible]] Intelligendum [illegible], inter epulas cõcitata fuisse ista Deorum dissidia. Iam verò cùm hilaritati destinata sint conuiuia, non dissolutæ, sed temperantiæ, ea illinc proculdubiò exulare par est, quæ controuersias morosas tumultusq; pariunt, ne festiuitas illa & vrbanitas epularum perturbetur. Hinc est elegans illa [illegible] ode, Latini Lyrici, Natis in vsum lætitiæ scyphis Pugnare, Thracum est, tollite barbarum Morem, verecundumq; Bacchum Sanguineis prohibete rixis. & paulò pòst: Impium Lenite clamorem sodales, Et cubito remanete presso. quæ postrema huic loco maximè conuenitent. Sic lepidulus ille Anacreon, [illegible].

d [illegible]] Sensus est. Si hæc dissidia epulis nostris commisceantur, peribit tota nostra delectatio, quia vbi bonum aliquod est, si malum accesserit, longè maior est ex malo mœstities quàm ex bono voluptas. Quam [illegible] quidam alius [illegible]. Sed ad Homerum facit Euripides, sic dicens, [illegible].

e [illegible]] Potentiam supremi illius Dei cætera Deorum caterua etiam reformidat, quod anteà idem Vulcanus indicauit, cùm dixit; [illegible], quæ potentia eò magis in homines extenditur, vt docet Odys. [illegible] Homerus ipse his verbis: [illegible]. Et Menander generaliùs [illegible], inquit.

f [illegible]] Ex vno periculo ad cætera sapientiores fieri solemus. quod hoc loco Vulcano accidit. Cùm enim iam semel robur Iouis cum suo incommodo sit expertus propter præstitam Iunoni matri aduersus illum opem, cautior inde iam factus, ipsi aduersari in re potissimùm simili veretur. Fabula autem illa de Vulcano in insulam Lemnum deiecto à Platone ex sua Repub. expellitur. Ea autem duplex fuit. Primùm enim ab ipsa Iunone matre deiectus, memoratur ab ipso etiam Homero hymnographo hymno in Apollinem, vbi Iuno introducitur factum ipsum narrans. Secundò à Ioue, vt hoc loco recitatur, & à Luciano in dialogo de Sacrificijs, his verbis: [illegible]. Illa autem duplicitas non est à Natali obseruata, ideò diuersum factum ab altero alterum existimauit, hoc est, diuersè à multis conscriptum, sed nos ex Eustathio illam edocemus, [illegible], inquit, [illegible]. Cæterùm locus iste secundùm omnium ferè opinionem mythologicus est: sed iam antea monuimus non esse nostri instituti, sensus fabularum mythologicos obseruare, quia hoc peculiare volumen postulat propter ingentes in eam rem deblaterationes & diuersitates, quod etiam ab alijs iam est præstitum, nimirùm ab Heraclide Pontico olim, & recèns diligenter à Natali Comite.

g [illegible]] His verbis distantiam cœlorum à terris significauit Poëta. Cæterùm hic Vulcani lapsus non valdè abest ab historia sacra, quæ Angelos detrusos cœlo pariter commemorat, & nescio an hoc ignara illa & cæca antiquitas adumbrârit.

h [illegible]] Sic tristia iucundis Poeta temperat, & post illos contentionum æstus tranquillitate condit diuina conuiuia. Est enim risus hilaritatis testis, quem tamen moderatum esse decet neque fortè talem, qualem Dijs hoc loco Homerus tribuit, hoc est, ἄσβεστον, quod manifestè apud Platonem, 3 de Repub. damnat Socrates: [illegible], inquit, [illegible]. Οὐκοῦν Ὅμηρος, [illegible], &c.

i [illegible]] Hoc vnum exemplum Musicæ laudes commendat, vt quæ à Deorum etiam conuiuijs non absit. Itaq; magister ille apud Plutar. docet, vtilem maximè inter epulas illius vsum non tam ad nudã & simplicem delectationem aurium, sed [illegible], quod ille ex Aristoxeni sententia protulit, qui dicebat, adhiberi eam ad conuiuia, quod quum sæpe merum plus æquo haustũ mentem & corpus fallere consueuisset haurientium circunstans Musica ordine & mensura grata atq; mediocri reuocaret eos ad nisum statumq; in contrarium. & adhiberet modum, & in tranquillitate atque constantia pacatum animum contineret, &c. Itaq; Homerus eam in epulis vt plurimùm adhibet, sed tamen pacificis & quietis, non bellicis, vt quæ apud Agamemnonem celebrantur, vbi magis seria erant ag tanda negotia. Aliter porrò se habent Alcinoi, Procorum, & Didûs otiosa conuiuia, vbi Demodocus, Phemius, & Iopas canere finguntur. Notandum est autem antiquum illud Musicę genus mixtum fuisse voce & instrumentis vt hoc loco Apollini lyra tribuitur: Musis verò voces, siue illæ asse siue ad organicũ etiam melos adiunctæ fuerint, lyrã pulsante nimirũ Apolline. Cùm verò Musicæ vsus in Homericis conuiuiis frequens sit tanquã videlicet res iucunda & honesta, quod vtrumque illi Aristoteles 8. Politic. tribuit, eius vsus non videtur à nobis improbandus, quanquã Euripides, vt est à Rhodigino obseruatum lib. 9 cap. 4. eos coarguat, qui lyra in poculis vtuntur. Ad iram enim (inquit) potiùs, luctumq; adhibenda musica est, non insuper cantu addecet soluere, qui iam voluptatibus diffluunt. Hæc porrò Apollinis & Musarum Musica videtur fuisse simplicissima & modestissima secus quàm posterioris seculi, vbi tam instrumentorum fides, quàm ipsæ cantiones magis luxuriarunt qualis videtur fuisse illa Marsyæ cui Apollinem & eius instrumenta Socrates 3. Polit. anteponit. Sed hoc forsan est [illegible]. Finem faciam, si prius monuero Icaromenippum illum Luciani Deorum cõuiuium, quod ipsemet in cœlis viderit retulisse, in cuius narratione multa sunt huic loco similia.

k [illegible]] Primus Homerus vt volunt Astrologos in hoc loco docuit cœlum in duodecim domos partiri. Quod si verum est, duodecim quoque deos cœlestes statuisse eos credendum est, quos ab Aegyptiis Græcos accepisse testatur in Euterpe Herodotus [illegible], inquit, [illegible], &c. Sed suspicor, id primùm & ante ipsum Homerum à Chaldæis factitatum, vt cùm ad eos Astrologiæ inuentio referatur, pars ista quoque Astrologiæ potissima referenda esse videatur. Quod ego contra Didymi & Eustathij nostrorum interpretum sententiam dictum volo.

l [illegible]] Atqui initio sequentis libri dicet Homerus Iouem non dormijsse, quòd planè huic loco repugnat. Sed nos mox ibidem istud examinabimus.

FINIS PRIMI LIBRI ILIADIS.

TNO

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Β. ῬΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ὉΜΗΡΟΥ ἸΛΙΑΔΟΣ.

ΖΕΥΣ ὄνειρον ἐπιπέμψας Ἀγαμέμνονι, παρακελεύεται τοὺς Ἕλληνας ἐξάγειν ἐπὶ τὸν πόλεμον. ὁ δὲ, πρότερον μὲν τῶν ἀρίστων συνέδριον συνήγαγεν. ἔπειτα δὲ ἐκκλησίαν ποιησάμενος, ἀποπειρᾶται αὐτῶν, παρακελευσάμενος φεύγειν εἰς τὰς πατρίδας. κατέχει δ' αὐτοὺς Ὀδυσσεὺς Ἀθηνᾶς προνοίᾳ καὶ Νέστωρ δημηγορήσας. εἶτα τροφῆς ἀπολαύσαντες, ἐξοπλίζονται αὐτοί τε, καὶ οἱ ἡγεμόνες. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ Τρῶες, Ἴριδος αὐτοῖς ἀπαγγειλάσης. κατάλογον δὲ ὁ Ποιητὴς ἐποίησε τῶν στρατευμάτων καὶ νεῶν.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Ὄνειρος καὶ κατάλογος.

Ἄλλη.

Βῆτα δ' ὄνειρον ἔχει, ἀγορὴν καὶ νῆας ἀριθμεῖ.

ἌΛΛΟΙ μέν ῥα Θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
Εὗδον παννύχιοι· [a] Δία δ' οὐκ * ἔχε νήδυμος ὕπνος,
Ἀλλ' ὅγε μερμήριζε κατὰ φρένα, ὡς Ἀχιλῆα
ήσῃ, ὀλέσῃ δὲ πολέας ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
δε δέ οἱ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή,
μψαι ἐπ' Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι οὖλον ὄνειρον.
μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
άσκ' ἴθι οὖλε ὄνειρε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
θὼν ἐς κλισίην Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο,
ντα μάλ' ἀτρεκέως ἀγορευέμεν ὡς ἐπιτέλλω.
ρῆξαί ἑ κέλευε [d] * καρηκομόωντας Ἀχαιοὺς
ανσυδίῃ. νῦν γάρ κεν ἕλοι πόλιν εὐρυάγυιαν
ώων. οὐ γὰρ ἔτ' ἀμφὶς Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
θάνατοι φράζονται· ἐπέγναμψεν γὰρ ἅπαντας
η λισσομένη. Τρώεσσι δὲ κήδε' ἐφῆπται.
Ὣς φάτο· βῆ δ' ἄρ ὄνειρος ἐπεὶ τὸν μῦθον ἄκουσε.
ρπαλίμως δ' ἵκανε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν
δ' ἄρ ἐπ' Ἀτρεΐδην Ἀγαμέμνονα· τὸν δὲ κίχανεν
δοντ' ἐν κλισίῃ, περὶ δ' ἀμβρόσιος κέχυθ' ὕπνος.
ῆ δ' ἄρ ὑπὲρ κεφαλῆς Νηληΐῳ υἷι ἐοικὼς
έστορι, τόν ῥα μάλιστα γερόντων τῖ' Ἀγαμέμνων.
μιν ἐεισάμενος προσεφώνεε θεῖος ὄνειρος·
Εὕδεις Ἀτρέος υἱὲ δαΐφρονος ἱπποδάμοιο;
ὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε.
ῦν δ' ἐμέθεν ξύνες ὦκα· Διὸς δέ τοι ἄγγελός εἰμι,
σεῦ ἄνευθεν ἐὼν μέγα κήδεται, ἠδ' ἐλεαίρει·
ωρῆξαί σε κέλευσε καρηκομόωντας Ἀχαιοὺς
ανσυδίῃ. νῦν γάρ κεν ἕλοις πόλιν εὐρυάγυιαν
ρώων. οὐ γὰρ ἔτ' ἀμφὶς Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
θάνατοι φράζονται· ἐπέγναμψεν γὰρ ἅπαντας
η λισσομένη· Τρώεσσι δὲ κήδε' ἐφῆπται
. Διός. ἀλλὰ σὺ σῇσιν ἔχε φρεσί, μηδέ σε λήθη
είτω, εὖτ' ἄν σε μελίφρων ὕπνος ἀνήῃ.

ARGVMENTVM SECVNDI LIBRI HOMERI ILIADIS.

IVPITER somnium immittens Agamemnoni, hortatur vt Græcos educat ad bellum. Hic autem primùm quidem optimatum concilium congregauit: posteà autem concione facta tentat ipsos, hortans fugere in patrias: detinet autem ipsos Vlysses Mineruæ prudentia, & Nestor concionatus: postea cibo sumpto armantur ipsique & Duces: similiter autem & Troiani, cùm Iris ipsis annunciauisset. Enumerationem autem Poeta fecit exercituum & nauium.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Somnium & Catalogus.

Aliud.

B. autem somnium habet, concionem: & naues enumerat.

CAETERI quidem dij, & viri equites galeati
Dormiebāt per totā noctē, Iouem .a. non habebat dulcis somnus, χ. ἔχεν ἥδυμος.
Sed is voluebat in animo, quomodo Achillem
Honoraret, pderet aūt multos apud naues Achiuos.
Hoc aūt ei in animo optimum visum est consilium,
Mittere ad Atridē Agamemnonē perniciosum som-
Et ipsum compellans, verba cita dixit: (nium:
Vade age, pniciosū somniū, celeres ad naues Achiu.
Et cùm veneris in tētorium Agamemnonis Atridæ,
Omnia valde verè nuncia sicut iubeo:
Armare ipsum iube comatos Achiuos χ. κάρη κομόωντας
Omnibus copijs, nūc.n. capiat ciuitatem Latiuiam, χ. πανσυδίῃ
Troianorū: nō.n. amplius diuersè cælestes domos ha-
Immortales sentiunt, inflexit enim omnes   (bētes
Iuno supplicans: Troianis autem mala impendent.
Sic dixit: iuit aūt Somniū postq̄ sermonē audiuit.
Statim aūt peruenit celeres ad naues Achiuorum:
Iuit.a. ad Atridē Agamemnonem, hunc aūt inuenit
Dormiētē in tētorio, (circū.a. diuinus fusus erat so-
Stetit aūt super capite, Nelei filio similis   (mnus.)
Nestori, quē maximè senū honorabat Agamemnon,
Huic se assimilans, allocutum est diuinū Somnium:
Dormis Atrei fili valde prudētis equūm domitoris?
Non oportet per totā noctē dormire cōsiliariū virū,
Cui populi sunt commissi, & tot curæ sunt.
Nunc.v. mihi ausculta citò: Iouis.a. tibi nūcius sum,
Qui cū procul sit à te, valde te curat & miseratur,
Armare te iussit comatos Achiuos
Omnibus copijs: nunc.a. capias ciuitatem Latiuiam
Troianorū: nō.n. amplius diuersa cælestes domos te-
Immortales sentiunt: inflexit enim omnes   (nētes
Iuno supplicans: Troianis autem mala impendent
Ex Ioue. sed tu tuis habe mentibus, neq; te obliuio
Capiat, quando te dulcis somnus remiserit.

COMMENTARIVS.

Δία δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος.] Videbatur hoc superioribus Homeri verbis repugnare, quibus dicebat Iouem καθεύδειν: sed so-o istius repugnantiæ dependet ex significatione verbi καθεύδειν, quę est simpliciter decumbendi ad somnum caprandum ἀνακλίνεσθαι εἰς τὸ ὑπνῶσαι. Est autem illi oppositum τὸ ὑπνοῦν, vel poëtica circumlocutione ὑπὸ τοῦ ὕπνου ἔχεσθαι, hoc est, somno solui, & ic obdormire, id est, ἐκλελύσθαι καὶ ἀπηλλάχθαι τὰς αἰσθήσεις, vt monuit noster Eustathius. Sed tamen illa distinctio mihi paulò vio-

lentior

lentior, quàm par sit, videtur: nam καθεύδειν etiam pro dormire, vt apud Platon. in Euthyd. ἀλλά μοι δοκεῖς ὥσπερ καθεύδειν ἐπιλελησμένος. Dicerem lubentius, breuiore somno detentū fuisse Iouem, quàm cæteri Dij vel homines. Porrò summā summi illius rerū omnium moderatoris vigilantiam expressit Poëta, vt cæteris dormientibus eo maximè tempore, quod somno destinatum est, somni expers solus recubet, quod licet crasse ab Homero dictum videatur, tamen ne sacræ quidem paginæ ab ista ruditate & balbutie penitùs abhorrescunt. Sanè hoc loco Iouem ἄυπνον meliùs inducit, quàm inf. lib. 14. vbi ὕπνον πάντων θεῶν ἄνακτα vocat, à quo etiam Deus ille tandem sopitur: quod Criticus quidam nostri temporis non oblitus est in sua Poëtica. Sed & nos infrà libro iam laudato de eadem re copiosiùs disseremus.

b πέμψαι ἐπ' Ἀτρείδῃ] Non est inauditum, per somnia solitum esse Deum humanos commonefacere de futuris. Per somnia dico, quamuis etiam per Oracula, id est, χρησμῳδεῖν, qui inter dormiendū etiam accidunt, idem præstare non rarò consueuerit. Est autem Somnium, quod hic Poëta ὄνειρον appellat, propriè quod tegit figuris, & velat ambagibus, non nisi interpretatione intelligendam significationem rei quæ demonstratur, vt à Macrobio definitur quanquam Iulius Scaliger ὄνειρον genus faciat Insomniorum, à bene ominandi consueta interpellatione, [illegible], voce deducta. Sed ista nostrum non est probare aut improbare, nè longiùs à Poëta discedamus, ad cuius illustrationem id tantùm tenendum est, quod initio monuimus. Porrò de ista Somniorum diuinitate pleraque coaceruauit Rhodig. lib. 27. vbi & illud non prætermissum, quod Aristoteles contra diuinationem per somnium disputauit. Sanè de Somniorum incertitudine ista protulit Homerus noster ἤτοι μὲν ὄνειροι ἀμήχανοι ἀκριτόμυθοι γίνοντ', οὐδέ τι πάντα τελείεται ἀνθρώποισι. qua de re videbimus Odyss. τ. Sed & antea lib. 1. nonnulla de Somnijs diximus. Hic itaque res omnino diuina est Somnium, vnde & paulò pòst οὖλος ὄνειρος appellabitur, quòd propter obscuritatem οὖλον, mea quidem sententia, dicitur, cæteris interpretationibus spretis, quæ ab Eustathio & Didymo commemorantur.

c πάντα μάλ' ἀτρεκέως] Non intelligit Iupiter mandatum suum verum esse: erat enim proculdubiò incertum, obscurum, penè, imò omnino dicam, falsum. nam cùm Græcis aduersus Troianos felicem belli exitū polliceretur, cōtrariū tamē ipsis cōtigit. Illud ergo ἀτρεκέως ad ipsorum verborū narrationē, non ad ipsius narrationis sentētiam refertur. Et hinc obseruandū est, placere Homero vt legati ac nuntij eadem verba referāt, quæ sibi demādata sunt. Itaq; in legationibus solet παλιλλογεῖν. Quòd si quid præterea dicant, id ex mandati sententia dependet: neq; ideò iussa transilit, aut vspiam violat, vt in hac Somnij legatione paulò pòst dicetur.

d καρηκομόωντας] Comam studiosissime Græci aluerunt, quod ipsis cum Lycijs, secundùm Aristot. in Oecon. cum Gallis, quorum regioni ab intonsis capitibus, vt refert Plinius, nomen fuit: cum Liguribus eodem Plinio authore, & prætereà Lucano: cum Capillatis inter Getas dictis, Iornande teste: cum Britannis secundùm Cæsarem: cum Indis secundùm Solinum: cum Parthis, iuxta Oppianum Κυνηγ. cum Persis, vt retulit Marcellinus lib. 23 commune est, quod diligēter à Iunio in Comm. de Coma obseruatur. Addo quod Aristoteles Rhet. ad Theod. lib. 1. de Laconibus scribit, apud quos laudabile esset comam nutrire. Quoniam enim non est facile seruile aliquod opus facere crinitum hominem, libertatis id apud eos erat indicium. Sed Charilaus rex apud Plut. in Apopht. interrogatus, cur comam Spartani nutrirent? Quia, inquit, omnium ornatum hic minimo constat sumptu. Lycurgus autem huius sui instituti caussam copiosiorem reddebat, quod ea formosos venustiores redderet deformes horridiores: vt in eius vita scripsit Plutarch. & in Lysandro. Vnde simplsisse Eustathium puto, dicentem, non solum ad ornamentum, sed & ad timorem incutiendum Græcos comam genuinam & naturalem, non adulterinam (vt quidam intelligebant) aluisse. De Abantibus autem aliàs erit dicendum.

e Νέστορι] Regem esse φιλοπτόλεμον patet ex infinitis locis Homeri, propter videlicet Nestoris ætatem & prudētiam, qua in omnium rerum administratione tanquam optima & fidelissima consiliatrice vtebatur. Vnde commodissimè Somnium eius personam induit, quasi nimirum sic esset eius oratio pondus suum erga illum habitura ab illo profecta, quem ipse tantoperè venerabatur. Ideò Poëta subiungit, τόν ῥα μάλιστα γερόντων τῖ' Ἀγαμέμνων.

f [illegible]] illa sunt, quæ a Somnio præter memorata Iouis verba dicūtur cum quibusdā sequentibus, οὐ χρὴ παννύχιον, &c. Porrò dupliciratione obseruo hæc legationis munia apud Homerum perfici. Vna est, cùm nihil addit, aut minuitur verbis ipsius delegantis a legato. Secunda cum verba quidem illa retinētur, sed aut paululùm immutata aut copiosiùs enarrata, quod vitiosum non est: sed ab ipso Poëta alibi comprobatum, vbi Neptunus Iridi dicit, ἐσθλὸν καὶ τὸ τέτυκται ὅτ' ἄγγελος αἴσιμα εἰδῇ.

g οὐ χρὴ παννύχιον] De hoc loco sic Plutarchus, καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ [illegible] φροντίζειν πάντων, ἐν τῷ αὐτῷ [illegible] (super Agamemnonis, de quo antea locutus erat, [illegible] οὐ χρὴ παννύχιον, &c. Hoc autem imitatus est Silius: Turpe Duci totā somno consumere noctem, O rector Libyæ: vigilis sunt bella magistro. Agesilaus, οὐ μὲν ὕπνῳ δεσπότῃ ἀλλ' ἀρχομένῳ ταῖς τῶν πράξεων ἐχρῆτο, vt est apud Xenophontem in oratione de eo Rege. Cùm enim cura totius populi in regem incumbat, eam non vt perfunctoriam, sed necessariam administrare debet, vt Dio Prusiensis monet Orat. 3. de Regno: adeò vt multæ sint insomnes traducēdæ noctes, aut noctium partes maximæ. Etenim veteres à nocte optimum capi consilium existimarunt, eo quod vt credo, illo tempore magis in se collectus sit animus qui propter subiectorum multitudinem dissipatur interdiu. Hinc Poëtæ εὐφρόνην appellarunt noctem, prouerbiumq. illud celebre est, ἐν νυκτὶ βουλή. Absit ergo illa socordia & veternum à Regibus & dormientibus cæteris ipsi in publica negotia euigilanto, audiuntoq. Platonem περὶ νόμων lib. 7. magistratibus modicum somnum commendantem, ista verò maximè: ἐγρηγορότες δὲ ἄρχοντες ἐν πόλει νύκτωρ φοβεροὶ μὲν κακοῖς πολεμίοις τε ἅμα καὶ πολίταις, ἀγαστοὶ δὲ καὶ τίμιοι τοῖς δικαίοις τε καὶ σώφροσιν, ὠφέλιμοι δὲ αὑτοῖς τε καὶ ξυμπάσῃ τῇ πόλει.

Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπεβήσετο· τὸν δ' ἔλιπ' αὐτοῦ
Τὰ φρονέοντ' ἀνὰ θυμόν, ἅ ῥ' οὐ τελέεσθαι ἔμελλε.
Φῆ γὰρ ὅγ' αἱρήσειν Πριάμου πόλιν ἤματι κείνῳ,
a Νήπιος· οὐδὲ τὰ ᾔδη ἅ ῥα Ζεὺς μήδετο ἔργα.
Θήσειν γὰρ ἔτ' ἔμελλεν ἐπ' ἄλγεά τε στοναχάς τε
Τρωσί τε καὶ Δαναοῖσι διὰ κρατερὰς ὑσμίνας.
Ἔγρετο δ' ἐξ ὕπνου· θείη δέ μιν ἀμφέχυτ' ὀμφή.
b Ἕζετο δ' ὀρθωθείς, μαλακὸν δ' ἔνδυνε χιτῶνα,
Καλὸν, νηγάτεον· περὶ δ' αὖ μέγα βάλλετο φᾶρος·
γρ. ὑπὸ Ποσσὶ δ' * ὑπαὶ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον·
Εἵλετο δὲ σκῆπτρον πατρώϊον ἄφθιτον αἰεί,
Σὺν τῷ ἔβη κατὰ νῆας Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.
c Ἠὼς μέν ῥα θεὰ προσεβήσετο μακρὸν Ὄλυμπον,
Ζηνὶ φόως ἐρέουσα καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισιν·
Αὐτὰρ ὁ κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι κέλευσε
Κηρύσσειν ἀγορὴν δὲ κάρη κομόωντας Ἀχαιούς.
Οἱ μὲν ἐκήρυσσον, τοὶ δ' ἠγείροντο μάλ' ὦκα.
γρ. βουλὴ d Βουλὴν * δὲ πρῶτον μεγαθύμων ἷζε γερόντων
γρ. Πυλαιγενέος Νεστορέῃ παρὰ νηΐ * Πυλοιγενέος βασιλῆος.

Sic fatus abijt: illum autem reliquit ibi.
Hæc voluentem in animo, quæ non euentura erant.
Putauit enim is capturum Priami vrbem die illo.
Stultus: neq; ea sciebat quæ Iupiter moliebatur opera.
Ponere enim adhuc parabat doloresq; singultusq;
Troianisq; & Danais per fortes pugnas. (fudit vox:
Surrexit autē ex somno: diuina aūt ipsum circum-
Sedit autem arrectus: mollem autem induit tunicā,
Pulchram, nouam: circa autem magnū iecit palliū.
Pedibus autē sub teneris ligauit pulchra calciamēta.
Circum aūt humeros posuit ensem argenteis clauis.
Accepit autem sceptrū paternū incorruptū semper,
Cum hoc iuit ad naues Achiuorum loricatorum.
Aurora quidem dea conscēdit magnum Olympum,
Ioui lumen nunciatura & alijs immortalibus:
Sed is præconibus argutis vocibus iussit
Conuocare ad concilium comatos Achiuos. (riter.
Hi quidē conuocarūt, illi cōgregati sunt valdè cele-
Concilium autē primum magnanimorū statuit se-
Nestoream apud nauem Pylij regis. (num

Τὰς

ς ὅγε συγκαλέσας, πυκινὴν ἠρτύνετο βουλήν,
Κλῦτε φίλοι, θεῖός μοι ἐνύπνιον ἦλθεν ὄνειρος
ἀμβροσίην διὰ νύκτα· μάλιστα δὲ Νέστορι δίῳ
εἶδός τε, μέγεθός τε, φυήν τ' ἄγχιστα ἐῴκει.
στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί με πρὸς μῦθον ἔειπεν,
e Εὕδεις Ἀτρέος υἱὲ δαΐφρονος ἱπποδάμοιο;
Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
ᾯ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε.
Νῦν δ' ἐμέθεν ξύνες ὦκα· Διὸς δέ τοι ἄγγελός εἰμι,
ὅς σευ ἄνευθεν ἐὼν μέγα κήδεται, ἠδ' ἐλεαίρει·
θωρῆξαί σε κέλευσε καρηκομόωντας Ἀχαιοὺς
πανσυδίῃ· νῦν γάρ κεν ἕλοις πόλιν εὐρυάγυιαν
Τρώων· οὐ γὰρ ἔτ' ἀμφὶς Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
ἀθάνατοι φράζονται· ἐπέγναμψεν γὰρ ἅπαντας
Ἥρη λισσομένη· Τρώεσσι δὲ κήδε' ἐφῆπται
ἐκ Διός. ἀλλὰ σὺ σῇσιν ἔχε φρεσίν. ὣς ὁ μὲν εἰπὼν
ᾤχετ' ἀποπτάμενος, ἐμὲ δὲ γλυκὺς ὕπνος ἀνῆκεν.
Ἀλλ' ἄγετ' αἴ κέν πως θωρήξομεν υἷας Ἀχαιῶν·
Πρῶτα δ' ἐγὼν ἔπεσιν πειρήσομαι, ἣ θέμις ἐστί,
Καὶ φεύγειν σὺν νηυσὶ πολυκλήϊσι κελεύσω·
Ὑμεῖς δ' ἄλλοθεν ἄλλος ἐρητύειν ἐπέεσσιν.
Ἤτοι ὅγ' ὣς εἰπὼν, κατ' ἄρ' ἕζετο. τοῖσι δ' ἀνέστη
Νέστωρ, ὅς ῥα Πύλοιο ἄναξ ἦν ἠμαθόεντος,
Ὅς σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν·
Ὦ φίλοι, Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
g Εἰ μέν τις τὸν ὄνειρον Ἀχαιῶν ἄλλος ἔνισπε,
Ψεῦδός κεν φαῖμεν, καὶ νοσφιζοίμεθα μᾶλλον.
Νῦν δ' ἴδεν ὃς μέγ' ἄριστος ἐνὶ στρατῷ εὔχεται εἶναι.
Ἀλλ' ἄγετ' αἴ κέν πως θωρήξομεν υἷας Ἀχαιῶν.

Quos hic cũ coëgiſſet, prudẽtẽ ſtruebat cõſultationẽ.
Audite amici, diuinũ mihi in ſomno venit Sõniũ
Intempeſtã per noctem, maximè aũt Neſtori diuino
Formaq́; magnitudineq́;, habituq́; ſimile erat.
Stetit autem ſupra caput, & ad me verba fecit,
Dormis Atrei fili prudentis equũm domitoris?
Non oportet per totã noctẽ dormire cõſiliariũ virũ,
Cui populiq́; commiſſi ſunt & tot curæ ſunt.
Nunc.v.mihi auſculta ꝓperè: Iouis.v. tibi nũciº ſum,
Qui cum longè ſit à te, valdè curat & miſeratur.
Armare te iuſſit comatos Achiuos
Omnib. copijs: nunc.n. capias ciuitatem Latiuiam
Troianorũ: nõ.n. amplius diuersè cœleſtes domos ha-
Immortales ſentiũt: inflexit enim omnes (bentes
Iuno ſupplicans. Troianis autem funera imminent
Ab Ioue, ſed tu tuis habe mẽtibus. ſic illud qdẽ locutũ
Iuit auolans: me autem iucundus ſomnus reliquit.
Sed agite, ſi quo modo armemus filios Achiuorum.
Primùm autem ego verbis tentabo, quatenus fas eſt,
Et fugere cum nauibus multorum trãſtrorũ iubebo.
Vos autem aliunde alios cohibete verbis.
Verùm hic ſic locutus conſedit, his autẽ aſſurrexit
Neſtor, qui Pyli Rex erat arenoſæ:
Qui ipſis benè ſentiens concionatus eſt & allocutus:
O amici Argiuorum ductores & principes,
Si quidẽ aliquis ſomnium Achiuorum alius dixiſſet,
Mendaciũ putarẽmº, & recederemº potiº. (ſe eſſe:
Nunc.a. vidit q multò præſtantiſſ. in exercitu iactat
Sed agite ſi quo modo armemus filios Achiuorum.

COMMENTARIVS.

a ὄνειρος] Stultum & temerarium innuit Agamemnonem, qui rem tam grauem aggreſſus ſit, non examinata prius diligẽter Somnij ſententia. In duobus autem hallucinatus eſt. primùm, quòd illud νῦν ad hodiernũ diem retulerit: deinde, quòd Achille prætermiſſo & Myrmidonibus copias in Troianos eduxerit, nõ obſeruata voce πανσυδίῃ, qua vniuerſum exercitum cogere iubebatur, id eſt, παμπληθεί. Hanc enim interpretationem lubentiùs arripio, quàm quæ illud πανσυδίῃ exponit σπουδῇ μετὰ καὶ πάσῃ ὁρμῇ, ipſo etiam repugnante Euſtathio. Sed à me eſt Macrobius in Somn. Scip. lib 1. cap. 7. cuius integrum locũ noſtri interpretem ſine faſtidio prolixitatis audiamus. Diuulgatis etiam docemur exemplis, inquit, (paulò antè autem dixit hanc habere legem omnia vel ſigna vel ſomnia, vt de aduerſis obliquè aut denuncient, aut minentur, aut moneant, &c.) quàm planè ſemper eùm prædicuntur futura, ita dubijs obſeruantur, vt tamen diligens ſcrutator, niſi diuinitùs, vt diximus, impediatur, ſubeſſe reperiat apprehendendæ veſtigia veritatis: vt ecce Homericum Somnium à Ioue, vt dicitur, miſſum, ad conſerendam futuro die cum hoſtibus manum, ſub aperta promiſſione victoriæ, ſpem Regis animauit. Ille velut diuinum ſecutus oraculum, commiſſo prælio, amiſſis ſuorum plurimis, vix ægreq; in caſtra remeauit. num dicendum eſt, Deum mandaſſe mendacium? Non ita eſt. Sed quia illum caſum Græcis fata decreuerant, latuit in verbis Somnij, quod animaduerſum vel ad verè vincendum, vel ad cauendum ſaltem potuiſſet inſtruere. Habuit enim præceptio, vt vniuerſus produceretur exercitus. At ille ſola pugnandi hortatione contentus, non vidit quid de producenda vniuerſitate præceptum ſit: prætermiſſoq; Achille, qui tunc recenti laceſſitus iniuria, ab armis cum ſuo milite feriabatur. Rex progreſſus in prælium, & caſum qui debebatur excepit, & abſoluit Somnium inuidia mentiendi, non omnia de imperatis ſequendo.

b ζ'ος] Hi verſus repetentur Odyſſ. 2. quos Virgil. 8. Aeneid. expreſſit: Conſurgit ſenior, tunicaq; inducitur artus, &c.

c ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος] Id eſt, ſtatim illuxit dies: quod Homerus fingit, vt oſtenderet. non ſolùm παννύχιον Agamemnonem dormiuiſſe, ſed circumſtantia temporis falſum eum, & inductum, vt Somnio crederet: quòd ſub auroram veriora & certiora ſoleant apparere ſomnia, & porta cornea egredi ſæpiùs quàm eburnea. Illud tempus Horatius, Poſt mediam noctem, appellauit, qua ſomnia vera. Huius autem veritatis cauſæ duæ memorantur. Prima, quòd tunc temporis liberior ſit à fumis ciborum & potus pars noſtra λογικὴ, ac proinde ad veri perſpectionem expeditior. quæ tamen ratio imbecillis eſt, cùm ſæpe omnino cibis vacui in quietem nos dedamus. Secunda ex veterum ſententia eſſet probatior, quòd & Solis Phœbiq; vatis acceſſu roborari ſolet vaticinium. Sanguinei quoq; ſpiritus igneiq; ea hora dominantes claritate ſua ſomniali conferunt claritati. Accedit id euidens quoque quòd obſeruantia expergefacti mox conſequentium imaginum turba non confundimus, vt eſt à Rhodig. ſtudioſè obſeruatum libro vigeſimo ſeptimo, cap. 9.

d βουλὴ δὲ πρῶτον] Duplex fuit concio apud veteres illos Græcos. Prima ſeniorum, vel potiùs optimatum, id eſt, γερόντων, quæ βουλὴ dicitur. ſecunda vniuerſi populi, quæ ἀγορά. Illam σύγκλητον λέσχην γερόντων appellauit quidam: Herodotus verò σύλλογον ἐπίκλητον de Perſis loquẽs. In hac deliberabantur, quæ populo erãt denuncianda, vt hoc loco Principibus Græcis tum ſomnium, tum conſilium de tentandis fuga propoſita Græcorum animis ab Agamemnone primùm exponitur, vt illa cum Optimatum aſſenſu in populum euulgentur.

e Εὕδεις Ἀτρέος] Refert Agamemnõ ſingula Somnij verba, ταυτολογικῶς: quod cùm vitioſum eſſe arbitraretur Zenodotus, hęc omnia reſecabat, & ita legebat: αὐτὰρ σοὶ πατὴρ ὑψίζυγος, αἰθέρι ναίων ... &c. Sed contrà ſenſerunt antiqui, quòd in legationibus recitandis bis & ter iiſdem verbis vti ſoleat Poëta: tum verò neceſſarium erat, vt proceres Græci ipſa Somnij verba exaudirent. Sanè ineptè multa in Homero innouauit Zenodotus, adeò inſanabili illo omnia corrigendi cacoëthe tenebatur.

f πειρήσομαι] Verebatur enim ne animos militum à ſe alienaſſet propter Achillem. Eſt autem hoc ſtratagema prudentis ducis ad explorandam militum voluntatem, ſed quòd verè malum ſortitum eſt exitum: neq; tamen idcirco malum eſt exiſtimandum, quia non eſt ex euentu explorandum conſiliũ, ac de eo iudicium faciendum: quod etiam his verbis docet Artabanus apud Herodot. in Polymnia: τὸ βουλεύσασθαι, inquit, εὖ κέρδος μέγιστον εὑρίσκω ἐόν. εἰ γὰρ καὶ ἐναντιωθῆναί τι θέλει, βεβούλευται μὲν οὐδὲν ἧσσον εὖ, ἑσσώθη δὲ ὑπὸ τῆς τύχης

 τύχης.

[illegible] ἀγαθὰ βουλεύονται. Quę verba paulò aliter leguntur apud Eustathium. Malè ergo Protagoras Platonicus consilium bonum aut malum ex euentu bono aut malo iudicabat.

Εἰ μέν τις τὸν ὄνειρον] Aiunt, inquit Macrobius in Somn. Scip. lib. 1 cap. 2 non habenda pro veris de statu ciuitatis somnia, nisi quæ rector eius magistratusve vidisset: aut quæ de plebe non vnus sed multi similia somniassent. Ideo apud Homerum, cùm in consilio Græcorum Agamemnon somnium, quod de instruendo prælio viderat, publicaret, Nestor, qui nõ minus ipse prudentia, quàm omnis iuuenta viribus iuuit exercitum, concilians fidem relatis, de statu, inquit, publico credendum regio somnio: quòd si alius vidisset, repudiaremus vt futile. Hæc ille. Notandum est autem, somnij illius germanam interpretationem Nestorem fefellisse, reliquosque adeò proceres, vno excepto Vlysse, vt postea videbimus.

Ὣς ἄρα φωνήσας, βουλῆς ἐξῆρχε νέεσθαι.
γ. ἐπανέστησαν, Οἱ * δ' ἐπανέστησαν, πείθοντό τε ποιμένι λαῶν
Σκηπτοῦχοι βασιλῆες· ἐπεσσεύοντο δὲ λαοί.
a Ἠΰτε ἔθνεα εἶσι μελισσάων ἀδινάων,
Πέτρης ἐκ γλαφυρῆς αἰεὶ νέον ἐρχομενάων,
Βοτρυδὸν δὲ πέτονται ἐπ' ἄνθεσιν εἰαρινοῖσιν,
Αἱ μέν τ' ἔνθα ἅλις πεποτήαται, αἱ δέ τε ἔνθα·
Ὣς τῶν ἔθνεα πολλὰ νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων
Ἠϊόνος προπάροιθε βαθείης ἐστιχόωντο
b Ἰλαδὸν εἰς ἀγορήν· μετὰ δέ σφισιν ὄσσα δεδήει
Ὀτρύνουσ' ἰέναι, Διὸς ἄγγελος· οἱ δ' ἀγέροντο.
Τετρήχει δ' ἀγορή, ὑπὸ δὲ στεναχίζετο γαῖα
Λαῶν ἱζόντων, ὅμαδος δ' ἦν· ἐννέα δέ σφεας
Κήρυκες βοόωντες ἐρήτυον, εἴποτ' ἀϋτῆς
Σχοίατ', ἀκούσειαν δὲ διοτρεφέων βασιλήων.
Σπουδῇ δ' ἕζετο λαός, ἐρήτυθεν δὲ καθ' ἕδρας
Παυσάμενοι κλαγγῆς· ἀνὰ δὲ κρείων Ἀγαμέμνων
Ἔστη, σκῆπτρον ἔχων (τὸ μὲν Ἥφαιστος κάμε τεύχων·
Ἥφαιστος μὲν δῶκε Διῒ Κρονίωνι ἄνακτι
Αὐτὰρ ἄρα Ζεὺς δῶκε διακτόρῳ ἀργειφόντῃ·
Ἑρμείας δὲ ἄναξ δῶκεν Πέλοπι πληξίππῳ·
Αὐτὰρ ὁ αὖτε Πέλοψ δῶκ' Ἀτρέϊ ποιμένι λαῶν.
Ἀτρεὺς δὲ θνήσκων ἔλιπε πολύαρνι Θυέστῃ·
Αὐτὰρ ὁ αὖτε Θυέστ' Ἀγαμέμνονι λεῖπε φορῆναι,
Πολλῇσι νήσοισι καὶ Ἄργεϊ παντὶ ἀνάσσειν)
[illegible] Τῷ ὅγ' ἐρεισάμενος, * ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
d Ὦ φίλοι ἥρωες Δαναοί, θεράποντες Ἄρηος,
Ζεύς με μέγα Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ.
Σχέτλιος, ὃς πρὶν μέν μοι ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν
Ἴλιον ἐκπέρσαντ' εὐτείχεον ἀπονέεσθαι·
Νῦν δὲ κακὴν ἀπάτην βουλεύσατο, καί με κελεύει
Δυσκλέα Ἄργος ἱκέσθαι, ἐπεὶ πολὺν ὤλεσα λαόν.
Οὕτω που Διῒ μέλλει ὑπερμενέϊ φίλον εἶναι,
Ὃς δὴ πολλάων πολίων κατέλυσε κάρηνα,
Ἠδ' ἔτι καὶ λύσει· τοῦ γὰρ κράτος ἐστὶ μέγιστον.
Αἰσχρὸν γὰρ τόδε γ' ἐστὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι,
Μὰψ οὕτω τοιόνδε τοσόνδε τε λαὸν Ἀχαιῶν
Ἄπρηκτον πόλεμον πολεμίζειν, ἠδὲ μάχεσθαι
Ἀνδράσι παυροτέροισι· τέλος δ' οὔπω τι πέφανται.
γ. μέν Εἴπερ * γάρ κ' ἐθέλοιμεν Ἀχαιοί τε Τρῶές τε
Ὅρκια πιστὰ ταμόντες ἀριθμηθήμεναι ἄμφω,
γ. πάντες * Τρῶας μὲν λέξασθαι ἐφέστιοι ὅσσοι ἔασιν,
e Ἡμεῖς δ' ἐς δεκάδας διακοσμηθεῖμεν Ἀχαιοί,
Τρώων δ' ἄνδρα ἕκαστον ἑλοίμεθα οἰνοχοεύειν,
Πολλαί κεν δεκάδες δευοίατο οἰνοχόοιο·
Τόσσον ἐγώ φημι πλέας ἔμμεναι υἷας Ἀχαιῶν
Τρώων, οἳ ναίουσι κατὰ πτόλιν· ἀλλ' ἐπίκουροι
Πολλέων ἐκ πολίων ἐγχέσπαλοι ἄνδρες ἔασιν,
Οἵ με μέγα πλάζουσι, καὶ οὐκ εἰῶσ' ἐθέλοντα
Ἴλιον ἐκπέρσαι εὖ ναιόμενον πτολίεθρον·
Ἐννέα δὴ βεβάασι Διὸς μεγάλου ἐνιαυτοί,

Sic locutus concione incepit excedere.
Hi surrexerunt, parueruntq́; rectori gentium
Sceptrigeri reges: accurrebant autem gentes.
Sicut examina eunt apum frequentium,
Petra excauata semper recens venientium
Racematim volant super flores vernos,
Hæ quidem huc confertim volant, aliæ autem illuc.
Sic horum gentes multæ à nauibus & tentorijs
Littus ante immensum procedebant
Confertim in cõcionẽ: inter aũt ipsos fama lucebat.
Concitans ire Iouis nuncia: hi autẽ congregabatur.
Turbata.a.erat cõcio, subtus aũt ingemiscebat terra
Gentibus sedẽtibus, tumultus.a.erat: nouẽ aũt ipsos
Præcones vociferãtes cohibebãt, si quãdo clamorem
Continerent, audirent & Ioue nutritos reges.
Confestim autem sedit populus: tenebant autẽ sedes
Cessantes à clamore: sursum.a. diuinus Agamemnõ
Constitit sceptrum tenens (quòd Vulcanus elaborauit fabricans.
Vulcanus quidem dedit Ioui Saturnio Regi,
Sed Iupiter dedit internuncio Argicidæ:
Mercurius.a.rex dedit Pelopi agitatori equorum.
Sed rursus Pelops dedit Atreo duci populorum.
Atreus aũt moriens reliquit diuiti pecudũ Thyestæ.
Sed rursus Thyestes Agamẽnoni reliquit vt gestaret.
Et multis insulis & Argo vniuerso imperaret)
Huic is incumbens verba cita dixit:
O amici heroës Danai, famuli Martis,
Iupiter me valde Saturni' detrimẽto deuinxit graui
Durus: qui antea quidem mihi promisit, & annuit
Troia depopulata bene murata, me reuersurum.
Nunc autẽ malã deceptionem cogitauit, & me iubet
Inglorius vt Argũ redeam, postquã multum perdidi populũ.
Sic Ioui debet præpotenti gratum esse,
Qui iam multarum vrbium dissoluit fastigia,
Et adhuc dissoluet: huius enim potẽtia est maxima.
Turpe enim hoc est & posteris auditu,
Incassum sic talem tantumq́; populum Achiuorum
Imperfectum bellum gerere & pugnare
Cum viris paucioribus: exitus autẽ nondũ apparet
Si enim velimus Achiuiq́; Troianiq́;
Fœdera fidelia ferientes numerari vtriq́;,
Troianos quidem eligere indigenæ quotquot sunt,
Nos autem in decurias disponamur Achiui,
Troianorũ.a. virũ singulũ accipiamus ad ministrãdum potũ,
Multæ decuriæ indigerent pocillatore.
Tantum ego aio plures esse filios Achiuorum
Troianis qui habitant in vrbe: sed auxiliares
Multis ex ciuitatibus vibratores hastarũ viri sunt,
Qui me valde prohibent, & non sinunt volentem
Troiæ expugnare bene cultum oppidum.
Nouem iam præterierunt Iouis magni anni,

δὴ δοῦρα σέσηπε νεῶν, καὶ σπάρτα λέλυνται·
πȣ ἡμέτεραί τ' ἄλοχοι, καὶ νήπια τέκνα,
ατ' ἐν μεγάροις ποτιδέγμεναι· ἄμμι δ' ἔργον
τως ἀκράαντον οὗ εἵνεκα δεῦρ' ἱκόμεσθα.
ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω, πειθώμεθα πάντες·
γωμεν σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν·
γὰρ ἔτι Τροίην αἱρήσομεν εὐρυάγυιαν.

Et iam ligna corrupta sunt nauium, & funes soluti
Et nostræ vxores & imprudentes nati (sunt:
Sedent in ædibus expectantes, nobis autem opus
Frustra imperfectum, cuius gratia huc venimus.
Sed agite, vt ego dixero, pareamus omnes,
Fugiamus cum nauibus dilectã in patriam terram:
Non enim amplius Troiam capiemus Latiam.

COMMENTARIVS.

a [illegible]] Nimis iniquè mihi facere visus est ille Eustathius, ni fallor, apud Macrob. Saturn. lib. 5. cap. 11. qui in hac comparatione Virgilium Homero superiorem dixerit. Locus autem Virgilij est Aeneid. 1. Qualis apes æstate noua, &c. quæ vt elegantiora sint illis Homericis, tamen considerandum puto, non eodem vtrumque Poëtam spectasse. Homerus enim solam multitudinem [illegible] voluit: at Virgilius ædificantium diligentiam. Iam verò quod ad apes attinet, & huic loco conuenit. Solent illæ hyeme latere, vere autem prodire, vt & Aristot. docet histor. anim lib. 8 Ideò quidam illud νέον interpretati sunt per ἔαρ: vt idem sit [illegible], [illegible], inquiunt, [illegible]. Alij tamen [illegible] intellexerunt, quòd propter breuem [illegible] cùm rursus volant, videantur semper recens volare, cùm subinde paululùm floribus insident, subinde se attollunt. Sed ista [illegible] locus. Priorem sanè interpretationem videtur indicasse Virgilius his verbis, Aestate noua. sed non dissimulabo [illegible] violentam videri.

b [illegible]] In hac sola voce consistit tota comparationis ἀπόδοσις. Neque enim fieri potest, vt vndiquaque similia sint res, cui comparatur, & res quæ comparationis vicem obtinet: hoc est, quod vulgò dicitur. Similitudinem vno pede semper claudicare. Itaque diligenter obseruanda est illius mens, qui comparationes vsurpat. Nam si ea inter se omnino responderent, falleret illud axioma, [illegible] idem.

c [illegible]] De nouenario numero quędam hic philosophantur, qui valde Homero placeat, quòd sit tetragonus & perfectus ex perfecto ternario multiplicato in seipsum. Sed ista nimis subtilia puto, ideò reliqua omitto. Sanè illis maximè assentior, qui nouem [illegible] in Græcorum exercitu fuisse memorant: nimirum Talthybium, Eurybatem, Odium, Eurybatem alterum, Asphalionem, [illegible], Stentorem, Thootem, & Calchantem.

d [illegible]] Artificiosa est mirum in modum hæc oratio, cui scopus est discessus persuasio: sed cæterùm varijs admixtis, quę Græcos ab hac repentina fuga deterrere possent. Primùm illud [illegible] habet, nescio quid acrimoniæ, quod eos remorari valeat. Turpe [illegible] Martis satellites fugere. Illud etiam, [illegible], [illegible] quid faciat bene sperare Græcos de huius belli exitu? Quod aut de multitudine, manifestam haberet remanendi potiùs quàm recedendi persuasionem, nisi auxiliares obstarent copiæ. Sed neq; illa nouennij commemoratio ad fugiendum hortatur. Nam ne illud Vlyssis, [illegible]. De nauiũ putredine & funiũ dissolutione quid quæso aliud est quàm à fuga terrere? Poterant enim inde in mari naufragij timere periculum, vt & illis posteà contigit. Vnde Calchas & Amphilochus terra, in mari in patriam remearunt: quòd, vt vates, periculum naufragij præuidissent. Cætera penè ambiguè dicuntur, vt & sanè hoc [illegible]. Poterant enim Græci cogitare, satius esse maturè reuerti, antequàm eorum naues planè absumerentur.

e [illegible]] Eustathius refert, antiqua conuiuia non ex pluribus quàm decem conuiuis constare, quod & Iamblichus de Pythagoricis memorat. Qua de re apud Athenæũ pluribus dicetur. Vide interea Plutarchum Symp. 5, q. 5. vbi generaliter multitudinem conuiuantium prohibet. & Alex Gen. dier lib 5 cap. 21. Quod autem Agamemnon de multitudine vtriusq; exercitus dicit, hyperbolicum est [illegible] quia, vt referunt, Troianorum quinq; erant myriades: Græcorum verò duodecim; vel secundum Aristarchum, quatuordecim, cum duobus millibus tercentum & viginti.

Ὣς φάτο, τοῖσι δὲ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε,
πᾶσι μετὰ πληθὺν ὅσοι ȣ βουλῆς ἐπάκουσαν.
κινήθη δ' ἀγορὴ ὡς κύματα μακρὰ θαλάσσης
πόντȣ Ἰκαρίοιο, τὰ μέν τ' Εὖρός τε Νότος τε
ὤρορ' ἐπαΐξας, πατρὸς Διὸς ἐκ νεφελάων.
ὡς δ' ὅτε κινήσῃ Ζέφυρος βαθὺ λήϊον ἐλθὼν,
λάβρος ἐπαιγίζων, ἐπί τ' ἠμύει ἀσταχύεσσιν·
ὣς τῶν πᾶσ' ἀγορὴ κινήθη· τοὶ δ' ἀλαλητῷ
νῆας ἐπ' ἐσσεύοντο· ποδῶν δ' ὑπένερθε κονίη
ἵστατ' ἀειρομένη. τοὶ δ' ἀλλήλοισι κέλευον
ἅπτεσθαι νηῶν, ἠδ' ἑλκέμεν εἰς ἅλα δῖαν,
οὐρούς τ' ἐξεκάθαιρον. ἀϋτὴ δ' οὐρανὸν ἷκεν
οἴκαδε ἱεμένων, ὑπὸ δ' ᾕρεον ἕρματα νηῶν·
ἔνθά κεν Ἀργείοισιν ὑπέρμορα νόστος ἐτύχθη,
εἰ μὴ Ἀθηναίην Ἥρη πρὸς μῦθον ἔειπεν.
Ὢ πόποι αἰγιόχοιο Διὸς τέκος ἀτρυτώνη,
οὕτω δὴ οἶκόνδε, φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
Ἀργεῖοι φεύξονται, ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης,
κὰδ δέ κεν εὐχωλὴν Πριάμῳ καὶ Τρωσὶ λίποιεν
Ἀργείην Ἑλένην, ἧς εἵνεκα πολλοὶ Ἀχαιῶν
ἐν Τροίῃ ἀπόλοντο φίλης ἀπὸ πατρίδος αἴης;
ἀλλ' ἴθι νῦν μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
σοῖς δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρήτυε φῶτα ἕκαστον,
μηδὲ ἔα νῆας ἅλαδ' ἑλκέμεν ἀμφιελίσσας.
Ὣς ἔφατ'. οὐδ' ἀπίθησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων* ἀΐξασα,

Sic dixit, his aũt animum in pectoribus cõmouit
Omnib. inter multitudinẽ, qcũq; cõsiliũ nõ audierũt.
Mota est autem concio, vt fluctus ingentes maris
Pelagi Icarij, quos quidem Eurusq; Notusq;
Commouit erumpens patris Iouis ex nebulis:
Sicutq; cũ mouerit Zephyrus ingentem segetẽ veniẽs
Impetuosus ingruens nutatq; campus spicis:
Sic horum tota concio mota est: hi autem clamore
Ad naues ruebant: sub pedibus autem puluis
Surgebat excitatus: hi autẽ alij alios adhortabãtur
Vt apprehẽderẽt naues, & traherẽt in mare diuinũ:
Sentinasq; expurgabant: clamor autẽ in cœlum iuit
Domum euntium: subtrahebãt aũt fulcra nauium.
Tunc Argiuis præter fatum reditus contigisset,
Nisi Mineruam Iuno sermone affata fuisset.
Proh facinus, Aegidẽ tenentis Iouis filia indomita,
Sic domum, dilectam in patriam terram
Argiui fugient super lata dorsa maris,
Gloriam autem Priamo & Troianis relinquerint
Argiuam Helenam, cuius gratia multi Achiuorum
In Troia perierunt procul dilecta à patria terra?
Sed abi nunc ad populum Achiuorũ ære armatorũ,
Tuisq; blãdis verbis detine virũ quenq;: (luntur.
Nec sine naues in mare trahere, q̃ hĩc & inde impel-
Sic dixit: nec aduersata est dea glaucis oculis Mi-
Profecta aũt est ab Olympi verticib. desiliẽs (nerua: *χ. ἀΐξασα.*

Καρπαλίμως δ' ἵκανε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Εὗρεν ἔπ. Εὗρεν * ἔπειτ' Ὀδυσῆα Διῒ μῆτιν ἀτάλαντον
Ἑσταότ'· οὐδ' ὅγε νηὸς ἐϋσσέλμοιο μελαίνης
Ἅπτετ', ἐπεί μιν ἄχος κραδίην καὶ θυμὸν ἵκανεν.
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
b Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Οὕτω δὴ οἶκόνδε, φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
Φεύξεσθ' ἐν νήεσσι πολυκλήϊσι c πεσόντες,
Καδ δέ κεν εὐχωλὴν Πριάμῳ καὶ Τρωσὶ λίποιτε
Ἀργείην Ἑλένην, ἧς εἵνεκα πολλοὶ Ἀχαιῶν
Ἐν Τροίῃ ἀπόλοντο φίλης ἀπὸ πατρίδος αἴης;
Ἀλλ' ἴθι νῦν κατὰ λαὸν Ἀχαιῶν, μηδ' ἔτ' ἐρώει·
Σοῖς δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρήτυε φῶτα ἕκαστον,
Μηδὲ ἔα νῆας ἅλα δ' ἑλκέμεν ἀμφιελίσσας.
Ὣς φάθ'· d ὁ δὲ ξυνέηκε θεᾶς ὄπα φωνησάσης·
Βῆ δὲ θέειν, ἀπὸ δὲ χλαῖναν βάλε· τὴν δ' ἐκόμισσε
Κῆρυξ Εὐρυβάτης Ἰθακήσιος, ὅς οἱ ὀπήδει.
Αὐτὸς δ' Ἀτρεΐδεω Ἀγαμέμνονος ἀντίος ἐλθὼν,
e Δέξατό οἱ σκῆπτρον πατρώϊον ἄφθιτον αἰεί·
Σὺν τῷ ἔβη κατὰ νῆας Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.
f Ὅν τινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κιχείη,
Τὸν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς·
Δαιμόνι', οὔ σε ἔοικε κακὸν ὣς δειδίσσεσθαι,
Ἀλλ' αὐτός τε κάθησο καὶ ἄλλους ἵδρυε λαούς.
Οὐ γάρ πω σάφα οἶσθ' οἷος νόος Ἀτρεΐωνος·
g Νῦν μὲν πειρᾶται, τάχα δ' ἴψεται υἷας Ἀχαιῶν.
h Ἐν βουλῇ δ' οὐ πάντες ἀκούσαμεν οἷον ἔειπε,
Μή τι χολωσάμενος ῥέξῃ κακὸν υἷας Ἀχαιῶν.
Θυμὸς δὲ μέγας ἐστὶ διοτρεφέος βασιλῆος·
Τιμὴ δ' ἐκ Διός ἐστι, φιλεῖ δέ ἑ μητίετα Ζεύς.
Ὃν δ' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι, βοόωντά τ' ἐφεύροι,
Τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν, ὁμοκλήσασκέ τε μύθῳ,
Δαιμόνι', ἀτρέμας ἧσο, καὶ ἄλλων μῦθον ἄκουε,
Οἳ σέο φέρτεροί εἰσι· σὺ δ' ἀπτόλεμος καὶ ἄναλκις,
Οὔτέ ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ.
Οὐ μέν πως πάντες βασιλεύσομεν ἐνθάδ' Ἀχαιοί·
k Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω,
Εἷς βασιλεύς, ᾧ ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω
l Σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θέμιστας, ἵνα σφίσι βασιλεύῃ.

Statimq́; venit veloces ad naues Achiuorum.
Inuenit deinde Vlyssem Ioui consilio parem
Stantem: neq; hic nauem bene transtratã & nigram
Tãgebat, quia ipsũ dolor corde & animo inuaserat.
Propè autem stans allocuta est cæsia Minerua:
Diuine Laërtiade prudentißime Vlysses,
Sic ne domum dilectam in patriam terram
Fugietis in naues multa transtra habẽtes ingruẽtes,
Gloriam autem Priamo & Troianis reliqueritis
Argiuam Helenam, cuius gratia multi Achiuorum
In Troia perierunt, dilecta procul à patria terra?
Sed i nunc ad populum Achiuorum, neq; cuncteris:
Tuis aũt blãdis verbis detine virũ quemq; (lütur.
Neq; sinas naues in mare trahere, q̃ vtrinq; impel-
Sic dixit: hic autẽ intellexit deæ vocẽ loquentis:
Iuit aũt currendo, pallium aũt proiecit: illũ. v. tulit
Præco Eurybates Ithacensis, qui eum sequebatur.
Ipse autem Atridæ Agamemnoni obuius veniens
Accepit ab eo sceptrũ paternum incorruptũ semper:
Cum hoc iuit circum naues Achiuorũ ære armatorũ.
Quemcunq; quidẽ regem & præstantẽ virũ inuenit,
Hunc blandis verbis detinebat astans:
Infelix non te decet vt timidum trepidare,
Sed ipseq; sede, & alios sedere fac populos.
Nondum enim perspicuè scis, quis animus sit Atridæ.
Nunc q̃dem tẽtat: mox aũt lædet filios Achiuorum.
In concilio enim omnes audiuimus quid dixerit,
Ne iratus afficiat aliquo malo filios Achiuorum.
Ira autem magna est à Ioue nutriti regis:
Honor a. ab Ioue est: diligit aũt ipsum sæpiùs Iupiter.
Quẽcũq; rursꝰ plebis virũ videret, clamãtẽq; dep-
Hũc sceptro percutiebat increpitabatq; verbo, (hẽderet
Miser, quietè sede, & aliorum orationem audi,
Qui te præstãtiores sunt: tu a. imbellis & inualidus,
Neq; vnquam in bello numerandus, neq; in concilio.
Non quidẽ vllo pacto omnes regnabimus hic Græci,
Nõ bonũ est multorũ dominatus: vnus dominꝰ esto,
Vnus rex, cui dederit filius Saturni versuti
Sceptrumq́; & iura, vt ipsis dominetur.

COMMENTARIVS.

a πᾶσι [illegible]] Facilè fuit populo isti iam diu patriæ reuisendæ cupido discessum persuadere, itaq; repentè & inconsultò, audita Agamemnonis oratione dicuntur se ad illum comparasse: neq; sine tumultu, vt aliter in tanta multitudine fieri non potuit: quod gemina comparatione, eleganter Poëta expressit, vbi ingenium plebis mobile & inconstans delineauit.

b Διογενὲς Λαερτιάδη] Minerua quanquam à Iunone rogata esset, vt ipsamet vnumquemq; à populo blanda sua oratione detineret: tamen id eo pacto non exequitur, siquidem idoneum ministrum Vlyssem arbitrata hanc ei imponit prouinciam, quasi per se & per alios facere idem sit.

c πεσόντες] Inordinatam & tumultuariam fugam hoc vocabulo notat. Tale est illud apud Herodotum in Vrania: οἱ γὰρ Σαλαμῖνι, inquit, [illegible]

d ὁ δὲ ξυνέηκε θεᾶς] Adeò fuit Vlyssi Minerua familiaris, vt ex voce sola statim ab eo agnosceretur. Vnde apud Sophoclem in Aiace lorario, sic ait Vlysses ad illam: ὦ φθέγμ' Ἀθάνας, φιλτάτης ἐμοὶ θεῶν.

e Δέξατό οἱ σκῆπτρον] Hic locus ex iis est, vbi κατὰ τὸ σιωπώμενον aliquid subintelligendum est. Quòd enim Poëta dicit, Vlyssem sceptrũ Agamemnoni cepisse, durum est, nisi intelligas illud, Vlyssem ab Agamemnone impetrasse, vt ab eo missus videretur, & regij sceptri reuerentia populum commoueret. Vel sanè hoc libertate quadã & fiducia sui factum est ab Vlysse, vt in re tam necessaria & vrgente sceptrum Agamemnoni eripuerit: qui Vlyssem adeò est reueritus, vt hoc æquo animo tulerit, quemadmodum & illius obiurgationes in sequentibus.

f Ὅν τινα μὲν βασιλῆα] Obseruandum est diligenter, quo pacto se hic Vlysses gesserit in compescendis à fuga Græcis: siquidem reges & viros eximios blanda & leni oratione dicitur affatus, reliquam verò plebem verbis & verberibus coercuisse. Quæ distinctio dignitatis personarum fecit, vt in multis iuris capitibus diuersæ pœnæ pro iisdem delictis infligantur. Non est ergo absurda semper [illegible], imò & apprimè necessaria in quacunq; rerumpublicarũ forma: quod ab Homero, vt vides, ignoratum non est. Porrò notanda est Vlyssis prudentia, qui cum in mandatis haberet Græcos ἀγανοῖς ἐπέεσσι coërcere: aliud ex se etiam vsurpauit, scilicet verbera, quia ita necessarium iudicauit: siquidem rarum est, cõcitatam & exasperatam multitudinem miti alloquio sedari ac deliniri, proinde vi sæpe ad obsequium detrudenda est. Hinc videre licet, quàm oporteat eos, quibus negotia demandantur, propria niti prudentia: quod olim Neptunus dicet Iridi, vt suo loco videbimus.

g Νῦν μὲν πειρᾶται] Vt in genere compescendi Græcos diuersus est Vlysses, sic in genere orationis, qua & heroas & plebem affatur: illis siquidem Agamemnonis exponit consilium, quod ad explorandos eorum animos tendebat, proinde mentem Regis inspicien dam

ſpiciendam: quæ vt illis non pateat, tamen eam eſſe, vt eorum comprobat teſtimonio, quibus illam priuatim Agamemnon declarauit. Licet ergo oratione ſua diſceſſum ipſis reuera ſuaſiſſe videatur, tamen non poſſe ipſi tam facile illorum obſequium placere: quin potius timendum, ne ipſis ſuccenſeat, ſi in diſceſſu illo adornando perſeuerauerint: vnde etiam aliquid incōmodi in omnes Achiuos redundaturum eſt, niſi remanendo iram Regis amoliantur. Quod ſententioſè concludit, docēs quàm ſit formidabilis regum ira, quos eo commendat nomine, quòd à Deo diligantur: ſicut etiam ſuprà libro primo à nobis dictum eſt copioſiùs, vnde hic locus poterit illuſtrari. Populum autem alia affatur ratione Vlyſſes, eos item ad vnius obſequium reuocando. ſed tamen penitiorem illam regis mentem perinde ac reliquis non explicuit, quod neceſſarium non videretur, quia eos non rationibus, ſed mera authoritate coërceri oporteret: tum etiam quod vix fieri poſſit, vt tanta multitudo attentas aures præbeat, quæ ſe proprio impetu ferri & abripi potius patitur, ſi quid ſibi commodum iudicauerit. Neque enim ſemper ita ſe gerunt, plebes ſeditionum fluctibus conturbatæ, vt ea quam Virgilius 1. Aeneid deſcribit.

h ἐν βουλῇ δ' οὐ πάντες] Hinc patet, non omnes indifferenter Reges τῇ βουλῇ intereſſe ſolitos, ſed præſtātiſſimos tantùm & magis conſpicuos, quos γέροντας ἀριστῆας Παναχαιῶν paulò pòſt vocabit. Nota verò, quàm cautè & prudenter Vlyſſes ἀκούσαμεν, non ἀκούσατε dixit, inuidiæ vitandæ gratia.

i φιλεῖ δέ ἑ] Plus loquitur ſacra pagina, quæ reges & magiſtratus Deos appellat. Apud Euripidem in Archelao ita legitur: τυραννὶς ἣ θεῶν δευτερεύεται, τὸ μὴ θανεῖν γὰρ οὐκ ἔχει, τὰ δ' ἄλλ' ἔχει. Tyrannis Deorum quædam vita videtur: nam præter immortalitatem reliqua habet omnia. Plato in Politico Regem bonum, οἷον θεὸν ἐξ ἀνθρώπων appellauit. De Regum epithetis quibuſdam vide infrà in verbis ποιμένα λαῶν.

k οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη] Regij ſtatus fuit amantiſſimus Poëta, itaq; eum varijs locis commendat, vt hoc loco, vbi pariter multitudinis dominationem damnat: quæ proculdubio ſolet eſſe vitioſa, niſi vbi illa reliquis dominationibus prudenter temperatur. Euripides tamen in Auge, vt eſt apud Stob. ſer. 4-, eam ita commendat, vt tyrannidi præferat: qui tamen in Andromache dixerit, εἷς ἐν δώμασιν, μία τε κατὰ πόλιν. i. Vnius poteſtas ſit & in re domeſtica, & in republica: ſed hæc diuerſitas ex perſonarum loquentium diuerſitate manat. Sed & Ariſtoteles Polit. lib. 3. cap. 7. hanc multitudinis dominationem ſummoperè probat. Quod autem, inquit, magis penes multos debeat eſſe poteſtas, quàm penes paucos, licet optimos, videtur ſolui poſſe. & quandam habere dubitationem, imo forte & veritatem. Nam ſi plures ſint, quorum vnuſquiſque non ſit ſtudioſus: tamen fieri poteſt, vt in vnum conuenientes, omnes meliores ſint, quàm illi, nō vt ſinguli, ſed vt omnes. Quemadmodum in cœna, in qua plures conferūt, quàm ea quæ ex vnius erogatione fit. Nam cùm plures ſint, vnuſquiſq. partē habet virtutis ac prudentiæ, ac fiunt in vnum collati, quaſi homo vnus, qui multos pedes habeat, multaſq; manus, multoſq. ſenſus: & eodem modo circa mores & intelligentiam, &c. nam toto capite hæc agitantur. Sed hoſpes ille Platonicus in Politico multitudinem propter imperitiam a dominatione prohibet. Sanè regium ſtatum reliquis eſſe præſtantiorem, videtur docere ipſe mundus, qui à ſolo Deo regitur. Apud Herodotum lib. 3. elegantes ſunt Otanis pro Polyarchia, Megabyzi pro Oligarchia, Darij pro Monarchia orationes: cui poſtremæ reliqui quatuor μεγιστᾶνες dicuntur aſſenſiſſe: eas ſtudioſi videbunt, ſi volent. nos breuitati conſulentes, locum tantùm indicauimus. Videndus etiam Plutar. in tractatulo illo De tribus Reip. generibus, vbi monarchiam reliquis præponit ex Platonis conſilio. Intelligit autem illius Politicum. Porrò vnius imperium Poëta comprobat, quod eſt planè Pythagoricum. Siquidem Pythagoras, vt ait idem Plutarch. in lib. de Homero, cum maximam vim numeris tribueret, omniaq; ijs accepta ferret, tam conuerſiones ſiderum, quàm ortus animalium, duo ſuprema principia conſtituit eorum: finitum alterum, quod eſt vnitas: alterum infinitum, qui eſt binarius: alterum bonorum: alterum malorum principium. Vnitatis enim natura ſi aëri inſit bonam temperiem: ſi animo, virtutem: ſi corpori, ſanitatem: ſi ciuitatibus & familijs, pacem & concordiam præſtat. Omne enim bonum concordiæ cognatum eſt: contra, binarij natura aëri tempeſtatem & animo vitium, corpori morbos, ciuitatibus & familijs ſeditiones ac odia infert. Omne enim malum ex diſſidio oritur. Itaque & de reliquis ordine numeris, parem imperfectum & indigentem: contrà imparem, plenum ac perfectum appellauit: quòd ſcilicet hic cum pari mixtus ſemper ſuam retinet naturam, abundante ſemper impare: idemq; ut par ſecum ipſe compoſitus, parem generat. Fœcundus enim eſt, & habet principij vim, neque diuiſionem admittit, ſemper in eo vnitate ſuperante at par neque imparem producit, ſecum ipſe compoſitus, neque diuiſionis eſt expers. Proinde etiam Homerus (inquit Plutarchus) vnitatis naturam in bono, & binarij in malo poſuit non raró. Apparet hoc & ex ijs, quòd bonus ei εἷς, ac talis affectio ἑνώσις aliquoties dicitur: contrarium, δύο. Huc & id facit: οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, &c.

l [illegible]] Hic verſus pro ſpurio eſt annotatus in codice Didymi, vbi ad marginem ſcribitur νόθος.

Ὣς ὅγε κοιρανέων δίεπε στρατόν. οἱ δ' ἀγορήνδε
Αὖτις ἐπεσσεύοντο νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων
Ἠχῇ, ὡς ὅτε κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης
Αἰγιαλῷ μεγάλῳ βρέμεται, σμαραγεῖ δέ τε πόντος.
Ἄλλοι μέν ῥ' ἕζοντο, ἐρήτυθεν δὲ καθ' ἕδρας·
a Θερσίτης δ' ἔτι μοῦνος b ἀμετροεπὴς ἐκολῴα,
Ὃς ῥ' ἔπεα φρεσὶν ᾗσιν ἄκοσμά τε πολλά τε ᾔδη
Μάψ, ἀτὰρ οὐ κατὰ κόσμον ἐριζέμεναι βασιλεῦσιν,
Ἀλλ' ὅ, τι οἱ εἴσαιτο γελοίϊον Ἀργείοισιν
Ἔμμεναι. αἴσχιστος δὲ ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε·
c Φολκὸς ἔην, χωλὸς δ' ἕτερον πόδα, τὼ δέ οἱ ὤμω
Κυρτώ, ἐπὶ στῆθος συνοχωκότε· αὐτὰρ ὕπερθε,
Φοξὸς ἔην κεφαλήν, ψεδνὴ δ' ἐπενήνοθε λάχνη,
Ἔχθιστος δ' Ἀχιλῆϊ μάλιστ' ἦν, ἠδ' Ὀδυσῆϊ·
Τὼ γὰρ νεικείεσκε· τότ' αὖ Ἀγαμέμνονι δίῳ
Ὀξέα κεκληγὼς λέγ' ὀνείδεα· τῷ δ' ἄρ' Ἀχαιοὶ
Ἐκπάγλως κοτέοντο νεμέσσηθέν τ' ἐνὶ θυμῷ.
Αὐτὰρ ὁ μακρὰ βοῶν Ἀγαμέμνονα νείκεε μύθῳ,
d Ἀτρείδη, τέο δ' αὖτ' ἐπιμέμφεαι, ἠδὲ χατίζεις;
Πλεῖαί τοι χαλκοῦ κλισίαι, πολλαὶ δὲ γυναῖκες
Εἰσὶν ἐνὶ κλισίῃς ἐξαίρετοι, ἅς τοι Ἀχαιοὶ
Πρωτίστῳ δίδομεν, εὖτ' ἂν πτολίεθρον ἕλωμεν.
Ἦ ἔτι καὶ χρυσοῦ ἐπιδεύεαι, ὅν κέ τις οἴσει
Τρώων ἱπποδάμων ἐξ Ἰλίου υἷος ἄποινα,
Ὅν κεν ἐγὼ δήσας ἀγάγω, ἢ ἄλλος Ἀχαιῶν;

Ita iſte regēs gubernabat exercitū: illi a. ad concilium
Rurſus ruebant à nauibus & tentorijs
Tumultu, ſicut quum fluctus multiſoni maris
Littore magno fremit, reſonat autem pontus.
Alij quidē ſedebant, quieſcebantq. per ſedes:
Therſites. a. adhuc ſol⁹ īmoderatè verboſus crocitabat,
Qui verba mētibus ſuis inornataq. multaq. ſciebat,
Fruſtra, ſed nō ꝑ eo ac decebat vt aduerſareī regib.
Sed quodcunq. ei videbatur ridiculum Argiuis
Eſſe: turpiſſimus autem vir ad Troiam venit.
Strabo erat, claud⁹ aūt altero pede, & ipſius humeri
Curui & in pectus contracti, cæterùm deſuper
Acutus erat capite, rara autem percurrebat lanugo:
Inimiciſſimus autem Achilli maximè erat & Vlyſſi.
Hos. n. obiurgabat. tūc rurſus Agamemnoni diuino
Altè clamans dicebat conuitia. hunc Achiui
Vehemēter oderāt indignabāturq. in animo.
Sed hic multùm vociferās Agame. obiurgabat ſermone,
Atride, quid adhuc conquereris, aut qua re indiges?
Plena tibi ære tentoria multæ & mulieres
Sunt in tentorijs ſelectæ, quas tibi Achiui
Primò damus quum vrbem capimus.
An item & auro indiges quod quis feret
Troianorū equitum ex Troia filius dona redemptionis,
Quem ego vinctum ducam vel alius Achiuorum?

Ἠὲ γυναῖκα νέην, ἵνα μίσγεαι ἐν φιλότητι,
Ἥν τ' αὐτὸς ἀπὸ νόσφι κατίσχεαι; οὐ μὲν ἔοικεν
Ἀρχὸν ἐόντα, κακῶν ἐπιβασκέμεν υἷας Ἀχαιῶν.
Ὦ πέπονες, κάκ' ἐλέγχε', Ἀχαιΐδες οὐκ ἔτ' Ἀχαιοί,
Οἴκαδέ περ σὺν νηυσὶ νεώμεθα· τόνδε δ' ἐῶμεν
Αὐτοῦ ἐνὶ Τροίῃ γέρα πεσσέμεν, ὄφρα ἴδηται
Ἤ ῥά τι οἱ χ' ἡμεῖς προσαμύνομεν, ἦε καὶ οὐκί.
Ὃς καὶ νῦν Ἀχιλῆα ἕο μέγ' ἀμείνονα φῶτα
Ἠτίμησεν· ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας αὐτὸς ἀπούρας.
Ἀλλὰ μάλ' οὐκ Ἀχιλῆϊ χόλος φρεσίν, ἀλλὰ μεθήμων.
Ἦ γὰρ ἂν Ἀτρεΐδη νῦν ὕστατα λωβήσαιο.

An mulierem iuuenem, cui misce aris per amorem,
Quamq́; ipse seorsum detineas? non quidem decet
Vt qui princeps sit, in mala inducat filios Achiuorũ.
O imbelles: mala probra: Achaicæ, non item Achiui,
Domum cum nauibus redeamus: hũc autẽ sinamus
Isthic in Troia præmia sua concoquere, vt sciat
An in aliquo ipsum nos audiuimus, an non:
Qui & nunc Achillem ipso multò meliorem virum
Iniuria affecit. fruitur.n. dono qđ' p vĩ illi abstulit.
Sed multa non est Achilli ira mentibus, sed facilis.
Alioqui.n. Atrida, nunc postremùm iniurius esses.

COMMENTARIVS.

a θερσίτης δ' ἔτι μοῦνος] Solet Poëta res turbulentas iocosa aliqua temperare, in comœdiarum modum: qualis est hæc inserta narratio Thersitæ illius ridiculi inter Græcos hominis. Sic etiam anteà primo libro vidimus Iouis & Iunonis iurgia risu à Vulcano excitato terminata.

b ἀμετροεπής] Philoctetes apud Sophoclem hunc Thersitem γλῶσσαν δεινὸν καὶ σοφὸν appellat: sed ad Vlyssis odium, cui ipse erat infestissimus. Hic enim Poëta loquentiam illi, non eloquentiam tribuit. Quod autem sequitur, ἀλλ' ὅ,τι οἱ εἴσαιτο &c. duplicem habet sensum, vt vel illud sit ridiculum ab Achiuis existimatum, quodcunq; Thersitæ videbatur: id est, quæcunque illius erat de re quapiam opinio & sententia. Vel Thersitem ad contentionem ea loquutum, quæ Achiuis ridicula videri posse existimabat: vt inde ille magis ridiculus & proteruus intelligatur, qui ex deliberato & consulto in præsentes nugas & deblaterationes deuenerit, quas ipsemet risu dignas existimabat. Prior tamen magis placet Eustathio, vt τὸ ἔμμεναι, vel pro ἦν ponatur secundùm veteres: vel sit superuacuum & otiosum, cuiusmodi est illud, ἐκὼν πίπτω σὺν αὐτῷ δὲ ποιῶ. Cuiusmodi sunt & plures dictiones, vt τὸ ἔχε hic παῖδας ἔχων, ποτὶ in δή ποτε, & alia eiusdem generis. Alij τὸ ἔμμεναι construũt cum εἴσαιτο, ἐν τῷ κοινῷ. & hoc sequuta est vulgaris versio. quanquam etiam Scholiastes priorem sensum probauerit, cùm hæc verba sic explicat, ἀλλ' ὅπερ αὐτὸς ἐνόμιζεν ὁ Θερσίτης ἀναγκαῖον εἶναι, τοῦτο γελοῖον πάνυ ἄξιον ἐφαίνετο τοῖς Ἕλλησι. id est: Quod Thersites necessarium esse arbitrabatur, id videbatur Græcis valde ridiculum.

c φολκὸς ἔην,] De Thersite plura dicentur in Lexico. Hic obseruandum est, Poëtam in vitijs corporis Thersitæ enarrandis multum esse, in animi autem improbitate declaranda breuem, cùm eum Vlyssi & Achilli inimicissimum esse solùm dicit, quo omnia eius vitia anguste complectitur, cùm viris præstantissimis inuisum esse nequitia sit, vt obseruauit Plutarchus in tractatu de Inuidia & odio, vbi etiam illud à contrario dicitur, Improbos odisse laudi dari. Vnde cùm Charilaum Lycurgi ex fratre nepotem Spartæ regem virum æqui & boni amantem, ac miti ingenio præditum quidam laudarent: tunc is quem regni consortem habebar, quomodo verò, inquit, probus vir sit Charilaus, qui ne improbis quidem asperum se præbet? Ergo satis improbitas hominis describitur, cùm eum bonis odiosum dicimus. Verum enim est illud Menandri, αἰεὶ δὲ χρηστὸς χρηστὸν οὐ μισεῖ ποτε. Vir probus probum nunquam odit.

d Ἀτρεΐδη τέο δ' αὖτ' ἐπιμέμφεαι,] Hæc Thersitæ oratio eò tendit, vt Græcis persuadeat à Troia discedendum esse: itaq; docet, non aliam ob causam cupere Agamemnonem vt remaneant, quàm emolumenti proprij gratia: vnde odium illi apud Græcos conciliare nititur, vt magis ad discessum excitentur, ipso etiam Regis spreto imperio, qui exercitus commoda suis omnino postponat, imò & damna illis potiùs infligat, compendium suum ex illorum dispendio faciens, vt docet Achillis exemplo nouissimo, quo vtitur non tam Achillis, cui inuisus erat, studio, quàm odio facti Agamemnonis: quin & ipsum Achillem ignauiæ & pusillanimitatis nomine perstringet, quòd hanc iniuriam sibi illatam non vlciscatur.

Ὣς φάτο νεικείων Ἀγαμέμνονα a ποιμένα λαῶν
Θερσίτης· τῷ δ' ὦκα παρίστατο δῖος Ὀδυσσεύς,
Καί μιν ὑπόδρα ἰδὼν χαλεπῷ ἠνίπαπε μύθῳ,
b Θερσῖτ' ἀκριτόμυθε, λιγύς περ ἐὼν ἀγορητής,
Ἴσχεο, μηδ' ἔθελ' οἶος ἐριζέμεναι βασιλεῦσιν.
Οὐ γὰρ ἐγὼ σέο φημὶ χερειότερον βροτὸν ἄλλον
Ἔμμεναι, ὅσσοι ἅμ' Ἀτρεΐδῃς ὑπὸ Ἴλιον ἦλθον.
Τῷ οὐκ ἂν βασιλῆας ἀνὰ στόμ' ἔχων ἀγορεύοις,
Καί σφιν ὀνείδεά τε προφέροις, νόστόν τε φυλάσσοις.
Οὐδέ τι πω σάφα ἴδμεν ὅπως ἔσται τάδε ἔργα,
Ἢ εὖ, ἦε κακῶς νοστήσομεν υἷες Ἀχαιῶν.
Τῷ νῦν Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν
Ἧσαι ὀνειδίζων, ὅτι οἱ μάλα πολλὰ διδοῦσιν
Ἥρωες Δαναοί· σὺ δὲ κερτομέων ἀγορεύεις.
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται,
χ. Εἰ κεν — Εἴ κ' ἔτι * σ' ἀφραίνοντα κιχήσομαι * ὥς νύ περ ὧδε,
χ. ὥς τό περ — Μηκέτ' ἔπειτ' Ὀδυσῆϊ κάρη ὤμοισιν ἐπείη,
Μηδ' ἔτι Τηλεμάχοιο πατὴρ κεκλημένος εἴην,
Εἰ μὴ ἐγώ σε λαβὼν, ἀπὸ μὲν φίλα εἵματα δύσω,
Χλαῖνάν τ' ἠδὲ χιτῶνα, τά τ' αἰδῶ ἀμφικαλύπτει,
Αὐτὸν δὲ κλαίοντα θοὰς ἐπὶ νῆας ἀφήσω
Πεπλήγως ἀγορῆθεν ἀεικέσσι πληγῇσιν.
Ὣς ἄρ' ἔφη· σκήπτρῳ δὲ μετάφρενον ἠδὲ καὶ ὤμω
χ. ἔκφυγε — Πλῆξεν· ὁ δ' ἰδνώθη, θαλερὸν δέ οἱ * ἔκπεσε δάκρυ·

Sic dixit obiurgãs Agamẽnonẽ pastorẽ populorũ
Thersites: huic autem citò astitit diuinus Vlysses,
Et ipsum torue intuẽs duro alloquutus est sermone,
Thersite loquacis. argut⁹ licet existẽs sis cõcionator,
Desine, neque velis solus contendere cum regibus.
Non.n. ego, q̃ tu sis, cẽseo ignauiorẽ mortalem alium
Esse, qui cum Atridis ad Troiam venerunt.
Quare ne reges in ore habens, concioneris,
Et ipsis conuitia inferas, reditumq́; serues.
Neq́; adhuc apertè scimus quorsum euadẽt hæc opa,
An benè: an malè redibimus filij Achiuorum.
Quare nũc Atridæ Agamemnoni pastori populorũ,
Sedes iaciens conuicia, quia ei valdè multa dant
Heroës Danai. tu autem conuicians concionaris.
Sed tibi edico (hoc & perfectum erit)
Sicubi te insanientem inuenero sicut hic,
Ne posthac Vlyssi caput humeris adsit,
Neq́; Telemachi pater vocer,
Si non ego te comprehẽdens charis vestibus exuam,
Pallioq́; & tunica, quæq́; pudenda contegunt.
Te inquam flentem veloces ad naues dimisero,
Verberans è concione acribus plagis.
Sic dixit, sceptroq́; dorsum atq́; humeros (ma:
Percussit, ille.a. cõpsit, humidaq́; ei excidit lachry-

Σμῶ-

Σμῶδιξ δ' αἱματόεσσα μεταφρένου ἐξυπανέστη
Σκήπτρου ὕπο χρυσέου. ὁ δ' ἄρ' ἕζετο, τάρβησέν τε·
Ἀλγήσας δ', ἀχρεῖον ἰδὼν, ἀπομόρξατο δάκρυ.
°Οἱ δὲ καὶ ἀχνύμενοί περ, ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
ᵈὪ πόποι, ἦ δὴ μυρί' Ὀδυσσεὺς ἐσθλὰ ἔοργε,
Βουλάς τ' ἐξάρχων ἀγαθὰς, πόλεμόν τε κορύσσων·
Νῦν δὲ τόδε μέγ' ἄριστον ἐν Ἀργείοισιν ἔρεξεν,
Ὃς τὸν λωβητῆρα ἐπεσβόλον ἔσχ' ἀγοράων·
Οὔ θήν μιν πάλιν αὖθις ἀνήσει θυμὸς ἀγήνωρ
Νεικείειν βασιλῆας ὀνειδείοις ἐπέεσσιν.

Vibex autem cruentus scapulis exortus est
Sceptro ab aureo, ipse autem sedit timuitq́:
Dolens.a. & turpiter intuens, absterfit lacrymam.
Illi autē quamuis mæsti, super ipso suauiter riserūt.
Sic autem quispiam dicebat ad propinquum alium,
O' dij, certè infinita Vlysses bona fecit,
Consilia incipiens bona, bellumq́, instruens:
Nunc aūt hoc quàm optimū in Argiuis fecit, (nib.
Qui hūc cōtumeliosū cōuiciatorē coërcuit à concio-
Non diu ipsum iterū rursus pmittet animus super-
Obiurgare reges contumeliosis verbis. (bus

COMMENTARIVS.

a ποιμένα λαῶν.] De hoc Regis epitheto & quibusdam alijs dixit Diogenes apud Dionem de Regno, Orat. 4. in hunc modum. Apud Homerum, inquit ille ad Alexandrum, vbi Minoa Iouis dicit confabulonem, an'non confabulati est colloqui? Ergo collocutorem Iouis esse dicit eum, tanquam si diceret esse discipulum. Porrò quibus de rebus alijs putas eum cum Ioue collocuturum, aut quæ alia ab eo didicisse, quàm iusta & regalia, quando & omnium iustissimus dicitur Minos fuisse? Rursus quando dicit Reges esse à Ioue nutritos, & Ioui amicos, tunc aliud quid putas eum dicere, quàm cibum illorum, de quo dixit, esse doctrinam & disciplinam? An tu putas eum dicere, quòd Reges à Ioue nutriantur lacte tanquam à nutrice, & vino, & cibis, & non potius scientia & veritate? Similiter & quòd Iouis dicit amicos, non aliam dicit amicitiam, quàm eadem consultare & cogitare. Talis amicitia concordia quædam est. Ita enim & hominibus videntur amici omnium maximè esse concordes, & nulla de re dissidere. Qui igitur Ioui amicus fuerit, & eadem cum illo senserit, potest'ne fieri vt rem aliquam iniquam concupiscat, aut turpe aliquid cogitet, aut prauum? Hoc ipsum autem manifestare videtur, quum laudans quendam regem, dicit eum esse pastorem populorum. Pastores enim non est aliud opus, quàm prouidere ouibus, easq; conseruare atque custodire, non assare (non per Iouem) neq; mactare & excoriare. Sane interdum multas oues vnus coquus pellit, mercatus eas. Cæterùm plurimùm differt ars culinaria à pastorali, ferè quantum regia à tyrannica. Hæc ille. quem locum integrum adduximus, ne cogeremur aliàs perpetuum contextum orationis interrumpere.

b θρέψατ' ἀκεσμένη.] Eadem ratione Thersitem Vlysses compescit, qua cæteros Græcos anteà, nimirùm verbis & verberibus, vnde gloriam & sapientiæ existimationem apud reliquum populum adauxit: imò etiam eorum gratiam hoc quasi beneficio demeritus est. Sic coërceri eos oportet, qui sine vlla maiestatis regiæ reuerentia opprobrijs & conuitijs audent regibus insultare. de pijs & bonis regibus loquor, cæteris enim licet interdum iusta linguæ etiam spicula infigere.

c οἱ δὲ καὶ ἀχνύμενοί περ.] Theon Sophista, vt etiam notauit Giphanius in suis Scholijs, aiebat hîc esse amphiboliam, An Græci mœsti essent, quòd Thersitem cædi viderent: an quòd naues cuperent deduci. Hoc postremum mihi probatur: nam gauisos illos ob cæsum Thersitem, testantur sequentia, in quibus idcircò Vlyssem laudant.

d ὢ πόποι, ἦ δὴ] Hic sunt laudes Vlyssi à Græcis attributæ, quòd conuiciatorem illum repressisset. Vbi veritatis amatores se præbent Græci, quippe qui quamuis ob reditum impeditum dolentes, tamen Vlyssem suo encomio non defraudant, quod duabus rebus continetur. Prudentia & Fortitudine: quibus & Nestorem ipsum antecellit, qui optimus quidem erat consiliarius, sed non æquipollens bellator. Præterea nota, ita repressum fuisse Thersitem, vt nusquam posteà appareat: ex Poëtæ prudentia, qui iocosa non ita sæpe intermiscecat in seriorum narratione occupatus.

Ὣς φάσαν ἡ πληθύς· ἀνὰ δ' ὁ πτολίπορθος Ὀδυσσεὺς
Ἔστη σκῆπτρον ἔχων· παρὰ δὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Εἰδομένη κήρυκι, σιωπᾶν λαὸν ἀνώγει,
Ὡς ἅμα θ' οἱ πρῶτοί τε καὶ ὕστατοι υἷες Ἀχαιῶν
Μῦθον ἀκούσειαν, καὶ ἐπιφρασσαίατο βουλήν.
Ὅ σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν·
°Ἀτρείδη νῦν δή σε ἄναξ ἐθέλουσιν Ἀχαιοὶ
Πᾶσιν ἐλέγχιστον θέμεναι μερόπεσσι βροτοῖσιν·
Οὐδέ τοι ἐκτελέουσιν ὑπόσχεσιν ἥν περ ὑπέσταν
Ἐνθάδ' ἔτι στείχοντες ἀπ' Ἄργεος ἱπποβότοιο,
Ἴλιον ἐκπέρσαντ' εὐτείχεον ἀπονέεσθαι.
Ὥς τε γὰρ ἢ παῖδες νεαροὶ, χῆραί τε γυναῖκες,
Ἀλλήλοισιν ὀδύρονται οἶκόν δε νέεσθαι,
Ἦ μὴν καὶ πόνος ἐστὶν ἀνιηθέντα νέεσθαι.
Καὶ γάρ τίς θ' ἕνα μῆνα μένων ἀπὸ ἧς ἀλόχοιο
Ἀσχαλάᾳ * παρὰ νηῒ πολυζύγῳ, ἥν περ ἄελλαι
*Χειμέριαι εἰλέωσιν, ὀρινομένη τε θάλασσα·
Ἡμῖν δ' εἴνατός ἐστι περιτροπέων ἐνιαυτὸς
Ἐνθάδε μιμνόντεσσι· τῷ οὐ νεμεσίζομ' Ἀχαιοὺς
Ἀσχαλάαν παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν· ἀλλὰ καὶ ἔμπης
Αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν, ᵇκενεόν τε νέεσθαι.
Τλῆτε φίλοι καὶ μείνατ' ἐπὶ χρόνον, ὄφρα δαῶμεν
Εἰ ἐτεὸν Κάλχας μαντεύεται ἦε καὶ οὐκί.
Εὖ γὰρ δὴ τόδε ἴδμεν ἐνὶ φρεσὶν, ἐστὲ δὲ πάντες
Μάρτυροι, οὓς μὴ κῆρες ἔβαν θανάτοιο φέρουσαι
Χθιζά τε καὶ πρωΐζ', ὅτ' ἐς Αὐλίδα νῆες Ἀχαιῶν

Sic dixerūt multitudo: sed vrbiū expugnator Vlyss.
Surrexit sceptrū habēs, iuxta autem cæsia Minerua
Similis praconi silere populum iussit,
Vt simul primiq́, & postremi filij Achiuorum
Sermonem audirent & intelligerent consilium:
Qui ipsis bene sentiens concionatus est, & dixit:
Atride, nunc te rex volunt Achiui
Omnibus probrosissimū facere mortalib. hominibus:
Neq; tibi perficiunt promissum, quod subierunt
Huc venientes ab Argo equestri,
Videlicet, vt Ilio exciso bene ædificato redirent.
Tanquam enim vel pueri tenelli viduaue mulieres
Inter se desiderant domum redire.
Certè.n. & molestū est, vt qs molestia affectus abeat.
Etenim si qs vnū mensem manēs pcul à sua vxore,
Tristatur apud nauē multas sedes habētē, quā pro- (cella χ. σὺν νηῒ
Hyberna torquent, commotumq́, mare: χ. Χειμέριαι
Nobis autem nonus est qui reuoluitur annus
Hic manentibus: quo non ægrè fero Achiuos
Tristari apud naues rostratas: sed tamen etiam
Turpe diuq́, manere, inanemq́, redire.
Tolerate amici, & manete ad tempus, vt sciamus
Si verum Calchas vaticinatur an & non.
Probè.n. iam hoc scimus in mentibus: estis.a. omnes
Testes, quos non Parcæ inuaserunt mortem ferentes
Heriq́, & nudiusterti°. quādo in Aulidē naues Grac.

Ἠγερέθοντο, κακὰ Πριάμῳ καὶ Τρωσὶ φέρουσαι,
Ἡμεῖς δ' ἀμφὶ περὶ κρήνην, ἱεροὺς κατὰ βωμοὺς
Ἔρδομεν ἀθανάτοισι τεληέσσας ἑκατόμβας,
Καλῇ ὑπὸ πλατανίστῳ, ὅθεν ῥέεν ἀγλαὸν ὕδωρ.
Ἔνθ' ἐφάνη μέγα σῆμα· δράκων ἐπὶ νῶτα δαφοινὸς,
Σμερδαλέος, τόν ῥ' αὐτὸς Ὀλύμπιος ἧκε φόως δὲ,
Βωμοῦ ὑπαΐξας, πρός ῥα πλατάνιστον ὄρουσεν.
Ἔνθα δ' ἔσαν στρουθοῖο νεοσσοὶ, νήπια τέκνα,
Ὄζῳ ἐπ' ἀκροτάτῳ, πετάλοις ὑποπεπτηῶτες,
Ὀκτώ. ἀτὰρ μήτηρ ἐνάτη ἦν, ἣ τέκε τέκνα·
Ἔνθ' ὅγε τοὺς ἐλεεινὰ κατήσθιε τετριγῶτας.
Μήτηρ δ' ἀμφεποτᾶτο ὀδυρομένη φίλα τέκνα.
Τὴν δ' ἐλελιξάμενος πτέρυγος λάβεν ἀμφιαχυῖαν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ τέκν' ἔφαγε στρουθοῖο καὶ αὐτὴν,
Τὸν μὲν ἀρίζηλον θῆκεν θεὸς, ὅσπερ ἔφηνε·
Λᾶαν γάρ μιν ἔθηκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω.
Ἡμεῖς δ' ἑσταότες θαυμάζομεν οἷον ἐτύχθη.
Ὡς οὖν δεινὰ πέλωρα θεῶν εἰσῆλθ' ἑκατόμβας,
Κάλχας δ' αὐτίκ' ἔπειτα θεοπροπέων ἀγόρευε,
Τίπτ' ἄνεω ἐγένεσθε καρηκομόωντες Ἀχαιοί;
Ἡμῖν μὲν τόδ' ἔφηνε τέρας μέγα μητίετα Ζεὺς,
Ὄψιμον, ὀψιτέλεστον, ὅου κλέος οὔποτ' ὀλεῖται.
Ὡς οὗτος κατὰ τέκν' ἔφαγε στρουθοῖο καὶ αὐτὴν,
Ὀκτὼ, ἀτὰρ μήτηρ ἐνάτη ἦν, ἣ τέκε τέκνα·
Ὣς ἡμεῖς τοσσαῦτ' ἔτεα πολεμίξομεν αὖθι,
Τῷ δεκάτῳ δὲ πόλιν αἱρήσομεν εὐρυάγυιαν.
Κεῖνος θ' ὣς ἀγόρευε.[a] τὰ δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
Ἀλλ' ἄγε μίμνετε πάντες ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Αὐτοῦ, εἰσόκεν ἄστυ μέγα Πριάμοιο ἕλωμεν.

Congregabantur, mala Priamo, & Troianis ferẽtes:
Nos autem circumcirca fontem sacra per altaria,
Faciebamus immortalibus perfectas hecatombas
Pulchra sub platano, unde fluebat limpida aqua.
Illic apparuit magnũ signũ: draco dorso sanguineus,
Horribilis quem ipse Olympius misit in lucem,
Qum ex altari prosilysset ad platanum perrexit:
Ibi erant passeris pulli, parui filij
Ramo in extremo, sub folijs volitantes,
Octo: sed mater nona erat, quæ peperit filios.
Ibi ille hos miserabiliter comedit stridentes:
Mater autem circumuolabat lugens dilectos filios:
Hanc circum actus ala prehendit circum clamãtem.
Sed postquam filios deuorauit passeris, & ipsam,
Hunc quidem clarum fecit Deus, qui ostendit:
Lapidem enim ipsum fecit Saturni filius versuti.
Nos autẽ stantes admirabamur quod factum erat.
Vt igitũ terribilia portenta deorũ subiêre hecatõbas:
Calchas autem statim posteà vaticinans dixit,
Cur muti facti estis comati Achiui? (piter.
Nobis quidẽ hoc ostendit signũ magnũ prudens Iu-
Serũ, qđ tardè perficitur, cuius gloria nunq̃ peribit.
Vt hic filios deuorauit passeris, & ipsam,
Octo, sed mater nona erat, quæ peperit filios:
Sic nos tot annos bellabimus hic:
Decimo autem ciuitatem capiemus Latiuiam.
Ille sic interpretabatũ: hac iam nũc omnia pficiũtur.
Sed agè, manete omnes bene ocreati Achiui
Isthic, quoadusq; ciuitatẽ magnã Priami capiamus.

COMMENTARIVS.

a Ἀτρείδη νῦν δὴ] Hæc Vlyssis oratio partim aspera est, partim lenis: in postremum autem omnino propendet. Primùm enim Græcorum perfidiam accusat apud Agamemnonem, quòd suis pollicitis, quibus se ante euersam Troiam non redituros sanctissime iurauerant, non sufficiant. Deinde ignauiam & laborum intolerantiam in ipsis redarguit, dum eos pueris & mulierculis comparat. Tum verò ne tam iusta reprehensione faciles plebis animos exasperet, illam adulatoria oratione temperat, & quod ipsis vitio dederat, iam excusat, quasi non ignauia, sed propter belli diuturnitatem defatigati sint: nec sine causa propter commune desiderium reuisendæ patriæ, quod nobis innatum est. Ne tamen idcirco ad discessum incendantur, aliò eos reuocat, exhortaturque, imò obnixè efflagitat, vt in hac obsidione vrbis Troianæ perseuerent, cuius excidium iam paratum est ratione temporis: quod ex prodigio Calchas vates eximius præstiterat, cuius testes ipsi fuerint oculati, vt in dubium nullo modo reuocari possit. Quid ad hæc Nestor, posterioris est loci.

b κενεὸν νέεσθαι] Multiplicem habent sensum hæc vocabula. Ait enim, turpe esse quenquam vacuum discedere, hoc est, non assecuto rei fine, cuius gratia accessit: vt qui honoris studiosus est, turpe ducat re infecta, qua honorem quærebat, discedere: qui verax, pollicita se non exequutum verecundetur: lucri verò cupidus, sine exuuijs & opimis spolijs reuerti erubescat, quod timidis calcarium instar subditur.

c τὰ δὴ νῦν πάντα τελεῖται.] Allusio est ad somnum Agamemnonis: neque tamen hodiernum diem intelligit vt ille, quod & suprà indicauit his verbis, μείναντ' ἐπὶ χρόνον.

Ὣς ἔφατ'· Ἀργεῖοι δὲ μέγ' ἴαχον· ἀμφὶ δὲ νῆες
Σμερδαλέον κονάβησαν ἀϋσάντων ὑπ' Ἀχαιῶν,
Μῦθον ἐπαινήσαντες Ὀδυσσῆος θείοιο.
[a] Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ·
Ὢ πόποι, ἦ δὴ [b] παισὶν ἐοικότες ἀγοράασθε
Νηπιάχοις, οἷς οὔτι μέλει πολεμήια ἔργα.
[c] Πῆ δὴ συνθεσίαι τε καὶ ὅρκια βήσεται ἡμῖν;
[d] Ἐν πυρὶ δὴ βουλαί τε γενοίατο μήδεά τ' ἀνδρῶν,
Σπονδαί τ' ἄκρητοι, καὶ δεξιαὶ, ᾗς ἐπέπιθμεν.
Αὕτως γάρ ῥ' ἐπέεσσ' ἐριδαίνομεν, οὐδέ τι μῆχος
Εὑρέμεναι δυνάμεσθα, πολὺν χρόνον ἐνθάδ' ἐόντες.
Ἀτρείδη, σὺ δ' ἔθ' ὡς πρὶν ἔχων ἀστεμφέα βουλὴν,
Ἄρχευ' Ἀργείοισι κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας,
Τοὺς δὲ δ' ἔα φθινύθειν [e] ἕνα καὶ δύο, τοί κεν Ἀχαιῶν
Νόσφιν βουλεύωσ', ἄνυσις δ' οὐκ ἔσσεται αὐτῶν
Πρὶν Ἄργοσδ' ἰέναι, πρὶν καὶ Διὸς αἰγιόχοιο

Sic dixit: Argiui.v.valde clamarũt, (circũ.a na-
Terribiliter resonuerũt clamantib. Achiuis) (ues
Sermonem laudantes Vlyssis diuini.
His autem dixit Gerenius eques Nestor:
Proh facinus certè pueris similes loquimini
Infantibus, quibus non sunt curæ bellicosa opera.
Quò iam pactaq; & iuramenta ibunt nobis?
In igne iam consiliaq; erunt curæq; virorũ, (mus.
Libationesq; p merũ factæ, & dextræ quib. credidi-
Frustrà.n.verbis cõtẽdim⁹, neq; aliquã machinatio-
Inuenire possum⁹, etsi multo tẽpore hîc moremur.(nẽ
Atrida, tu aũt sicut prius habens firmum cõsilium,
Impera Argiuis in fortibus prælijs:
Hos aũt sine corrumpi vnum & duos qui ab Achiuis
Seorsum consultant: perfectio autem non erit ipsis.
Prius Argos ire quàm & Iouis Aegida tenentis

Γνώμεναι

γνώμεναι εἴτε ψεῦδος ὑπόσχεσις ἠὲ καὶ οὐκί.
φημὶ γὰρ οὖν κατανεῦσαι ὑπερμενέα Κρονίωνα
ἤματι τῷ ὅτε νηυσὶν ἐπ' ὠκυπόροισιν ἔβαινον
Ἀργεῖοι, Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες,
ἀστράπτων ἐπιδέξι' ἐναίσιμα σήματα φαίνων·
τῶ μή τις πρὶν ἐπειγέσθω οἶκόνδε νέεσθαι,
πρίν τινα [f] πὰρ Τρώων ἀλόχῳ κατακοιμηθῆναι,
τίσασθαι δ' Ἑλένης [g] ὁρμήματά τε στοναχάς τε.
εἰ δέ τις ἐκπάγλως ἐθέλει οἶκόνδε νέεσθαι,
ἁπτέσθω ἧς νηὸς ἐϋσσέλμοιο μελαίνης,
ὄφρα πρόσθ' ἄλλων θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπῃ.
ἀλλὰ ἄναξ [h] αὐτός τ' εὖ μήδεο, πείθεό τ' ἄλλῳ.
οὔ τοι ἀπόβλητον ἔπος ἔσσεται ὅ,τι κεν εἴπω.
[i] Κρῖν' ἄνδρας κατὰ φῦλα, κατὰ φρήτρας, Ἀγάμεμνον.
ὡς φρήτρη φρήτρηφιν ἀρήγῃ, φῦλα δὲ φύλοις·
εἰ δέ κεν ὣς ἔρξῃς, καί τοι πείθωνται Ἀχαιοί,
γνώσῃ ἔπειθ' ὅς θ' ἡγεμόνων κακὸς, ὅς τέ νυ λαῶν,
ἠδ' ὅς κ' ἐσθλὸς ἔῃσι· κατὰ σφέας γὰρ μαχέονται·
γνώσεαι δ' εἰ καὶ θεσπεσίῃ πόλιν οὐκ ἀλαπάξεις,
ἦ ἀνδρῶν κακότητι, καὶ ἀφραδίῃ πολέμοιο.

Cognoscamus an falsa promissio, an & non.
Dico enim igitur annuisse præpotentem Saturnidē
Die illo, quando nauibus in citis conscenderunt
Argiui Troianis mortem & fatum ferentes,
Fulgurans dextera, fausta signa ostendens.
Quare non aliquis prius festinet domum redire,
Priusquā aliquis apud Troianorum vxorē dormiat,
Punire & Helenæ abitumq́, gemitusq́,
Si autem aliquis nimium velit domum ire,
Tangat suam nauem bene tabulatam & nigram,
Vt ante alios mortem & fatum assequatur.
Sed rex tu bene cura, & crede alteri,
Non abiectum verbum erit quodcunq́, dicam.
Secerne viros per gentes & per tribus, Agamemnon:
Vt tribus tribubus auxilientur gentes & gentibus.
Si autem sic feceris, & tibi obedierint Achiui,
Cognosces postea quis ex ducib. ignau° sit, quisve ex (militib.
Siue q strenuus erit: p seipsos. n. pugnabūt:
Cognosces verò si & ex vaticinio ciuitatem non de- (strues
An virorum ignauia & imperitia belli.

COMMENTARIVS.

a [illegible]] Mitior fuit superior Vlyssis oratio, hæc Nestoris austerior: siquidem & in ipsum Vlyssem inuehitur, multaq́ue in ipsius consilio castigat & reprehendit: neq. ipsis Græcis assentari, vt ille, optat, quin eos impietatis accusat tanquam iurisiurandi & fœderis violatores, adeoq; ad præliandum necessariò cogit, Regemq; hortatur aduersus immorigeros iusta iracundia desæuire, mortem desertoribus minitatur: tandem de instruendi exercitus ratione consilium suggerit. Vlysses itaq; à populo laudatur, quem delinierit: Nestor à Rege, cuius se studiosum ostendat.

b παισὶν ἐοικότες] Communicata & dispersa in omnes obiurgatione tegit suam mentem, quæ propriè in Vlyssem dirigebatur, numeroq; plurali duritiem reprehensionis emollit. Eos itaq; pueris stultis & imprudentibus comparat, quòd Vlysses nihil duce dignum de acie & ordinatione bellica in medium attulerit: quod ipse paulò pòst præstabit.

c ποῦ δὴ συνθεσίαι] Quid per hæc pacta sit intelligendum, docet Didymus ex Stesichoro. Cùm enim proceres Græciæ Helenam, tum propter generis, tum propter formæ præstantiam ambirent, Tyndareus illius pater veritus, ne vno electo sibi in generum reliquorum odium sibi conciliaret, communi eos iureiurando astrinxit, vt si quis ei, cui Helenam daret, eam eripere conaretur, validè iniuriam illam vno animo vlciscerentur. Quo præstito, Menelaum elegit, cui Helenam in matrimonium dedit: quæ paulò pòst ab Alexandro rapta est. vnde factum, vt reliqui Græciæ principes hanc expeditionem vnà susceperint. Hæc ille. Apollodorus de Orig. Deorum lib. 3. hoc ipsum memorat: sed tradit, hoc consilium ab Vlysse Tyndareo fuisse suggestum. Vide nostra Prolegomena. Ex istis porrò intelligitur, quid sibi hoc loco velit Nestor.

d ἐν πυρί] Quasi dicat: Videntur nostra consilia, pacta, & eiusmodi alia in illis nostris sacrificijs planè combusta & deperdita.

e ἕνα καὶ δύο,] Per exiguum seditiosorum numerum populi obedientiam innuit. Qui sint autem illi duo quos intelligat, aiunt alterum Thersitem, alterum Achillem: quidam alium quàm Achillem subaudiri volunt, quòd hic nihil sit apud Homerum seorsim ab Achiuis molitus. Crediderim tamen, vt de eo dicat, quia Nestor φιλοδέσποτος est, & seditiones odit. Illud autem ἕνα καὶ δύο non de tribus, sed de duobus tantùm intelligatur.

f πὰρ Τρώων ἀλόχῳ] Blanditur Græcis, & hoc stimulo multitudinem exacuit, quæ plerunq; his rebus capitur. Habet & acerbitatis odij in Troianos argumentum, de quibus vindicta sumetur eximia, cùm eorum vxores in hostium potestatem redigentur. Et habet nescio quid energiæ hoc à sene dictum. Adde, quòd iniuriam in Helena simili iniuria compensari velit.

g ὁρμήματά τε στοναχάς τε] Per ὁρμήματα voluntariam & spontaneam Helenæ ad Troiam profectionem intelligi ait Eustathius, honestate vocabuli Fœminæ dedecus Poëta tegente. Per στοναχὰς, tangi illam facti pœnitentia: vt etiam aliàs dicetur. Didymus tamen ὁρμήματα interpretatur ἐνθυμήματα, cogitationes. quod etiam in quadam versione manuscripta satis veteri legi: ego tamen ab Eustathio non recedo.

h αὐτός τ' εὖ μήδεο,] Duplicem cōsilij capiendi rationem principi proponit, à se & ab alio, nimirum bonum consilium suggerēte, quod subintelligendum est ἐξ ἑαυτοῦ. Vnde Hesiodus eum longè optimum pronunciat, qui primùm apud se omnia perpendit, & cogitat: secundò, qui alteri bene dicenti auscultat. Vnde illud egregium Artabani dictum ad Xerxem apud Herodotum in Polymnia: ἴσον ἐκεῖνο, inquit, ὦ βασιλεῦ παρ' ἐμοὶ κέκριται, φρονέειν τε εὖ καὶ τῷ λέγοντι χρηστὰ ἐθέλειν πείθεσθαι· τὰ δὲ ἀμφότερα ἀνήκοντα ἐς σὲ ἀνθρώπων κακῶν ὁμιλίαι σφάλλουσι· κατά περ τὴν πάντων χρησιμωτάτην ἀνθρώποισι θάλασσαν πνεύματά φασι ἀνέμων ἐμπίπτοντα οὐ περιορᾶν φύσι τῇ ἑωυτῆς χρῆσθαι.

i κρῖν' ἄνδρας κατὰ φῦλα.] Lamprias apud Plut. Symp. t. q. a. refert, Thebanum Pammenem reprehendisse Homerū, vt amatoriæ rei ignarum, qui tribus tribubus, curias curijs adiungi iuberet, cùm oporteret amatori amasium apponi, vt tota phalanx animato deuincta vinculo conspiraret. Hæc ille. Sed Nestoris institutum sua etiam ratione non caret. Enimuerò existimauit, milites, qui cognitis adhæiescunt, eorum pudore tangi, dedecusq; ab illis magis reuereri, quàm ab ignoris. Præterea, quæ potest cōiunctior esse necessitudo, quàm eorum quibus patria & gens cōmunis est? Vnde facilè intelligitur, temerè à Pammene reprehensum Nestorem.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων
Ἦ μὰν αὖτ' ἀγορῇ νικᾷς γέρον υἷας Ἀχαιῶν·
Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ, καὶ Ἀθηναίη, καὶ Ἄπολλον,
[a] Τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες εἶεν Ἀχαιῶν·
Τῷ κε τάχ' ἠμύσειε πόλις Πριάμοιο ἄνακτος,
Χερσὶν ὑφ' ἡμετέρῃσιν ἁλοῦσά τε περθομένη τε·
Ἀλλά μοι αἰγίοχος Κρονίδης [b] Ζεὺς ἄλγε' * ἔδωκεν,
Ὅς με μετ' ἀπρήκτους ἔριδας καὶ νείκεα βάλλει.

Hunc respondens allocutus est rex Agamemnon,
Certè quidē rursus cōcione vincis senex filios Achiu.
Vtinam enim, Iupiterq́, pater, & Pallas & Apollo,
Tales decem mihi consultores essent Achiuorum.
Sic citò nutaret ciuitas Priami regis
Manibus sub nostris captaq́, direptaq́.
*Sed mihi Aegioch° Saturnides Iupiter dolores dedit, *x. [illegible]*
Qui me inter infectas lites & contentiones inijcit,

Καὶ γὰρ ἐγὼν Ἀχιλεύς τε μαχεσσάμεθ' εἵνεκα κούρης
Ἀντιβίοις ἐπέεσσιν· ἐγὼ δ' ἦρχον χαλεπαίνων.
Εἰ δέ ποτ' ἔς γε μίαν βουλεύσομεν, οὐκ ἔτ' ἔπειτα
Τρωσὶν ἀνάβλησις κακοῦ ἔσσεται, οὐδ' ἠβαιόν.
Νῦν δ' ἔρχεσθ' ἐπὶ δεῖπνον, ἵνα ξυνάγωμεν Ἄρηα.
Εὖ μέν τις δόρυ θηξάσθω, εὖ δ' ἀσπίδα θέσθω,
Εὖ δέ τις ἵπποισιν δεῖπνον δότω ὠκυπόδεσσιν,
Εὖ δέ τις ἅρματος ἀμφὶς ἰδὼν, πολέμοιο μεδέσθω·
Ὥς κε πανημέριοι στυγερῷ κρινώμεθ' Ἄρηϊ.
Οὐ γὰρ παυσωλή γε μετέσσεται, οὐδ' ἠβαιόν,
Εἰ μὴ νὺξ ἐλθοῦσα διακρινέει μένος ἀνδρῶν.
Ἱδρώσει μέν τευ τελαμὼν ἀμφὶ στήθεσσιν
Ἀσπίδος ἀμφιβρότης, περὶ δ' ἔγχεϊ χεῖρα καμεῖται·
Ἱδρώσει δέ τευ ἵππος ἐΰξοον ἅρμα τιταίνων.
Ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε μάχης ἐθέλοντα νοήσω
Μιμνάζειν παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν, οὔ οἱ ἔπειτα
Ἄρκιον ἐσσεῖται φυγέειν κύνας ἠδ' οἰωνούς.
Ὣς ἔφατ'· Ἀργεῖοι δὲ μέγ' ἴαχον, ὡς ὅτε κῦμα
Ἀκτῇ ἐφ' ὑψηλῇ, ὅτε κινήσῃ Νότος ἐλθὼν
Προβλῆτι σκοπέλῳ. τὸν δ' οὔποτε κύματα λείπει
Παντοίων ἀνέμων, ὅτ' ἂν ἔνθ' ἢ ἔνθα γένωνται·
Ἀνστάντες δ' ὀρέοντο, κεδασθέντες κατὰ νῆας,
Κάπνισσάν τε κατὰ κλισίας, καὶ δεῖπνον ἕλοντο.
κ. ἱερεῖ Ἄλλος δ' ἄλλῳ * ἔρεζε θεῶν αἰειγενετάων,
Εὐχόμενος θάνατόν γε φυγεῖν καὶ μῶλον Ἄρηος.
c Αὐτὰρ ὁ βοῦν ἱέρευσεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Πίονα, πενταέτηρον, ὑπερμενεῖ Κρονίωνι.
Κίκλησκεν δὲ γέροντας ἀριστῆας Παναχαιῶν
Νέστορα μὲν πρώτιστα, καὶ Ἰδομενῆα ἄνακτα,
Αὐτὰρ ἔπειτ' Αἴαντε δύω, καὶ Τυδέος υἱόν·
Ἕκτον δ' αὖτ' Ὀδυσῆα Διὶ μῆτιν ἀτάλαντον.
d Αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος·
Ἤδεε γὰρ κατὰ θυμὸν ἀδελφεὸν ὡς ἐπονεῖτο.
Βοῦν δὲ περιστήσαντο, καὶ οὐλοχύτας ἀνέλοντο,
Τοῖσι δ' ἐπευχόμενος μετέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
e Ζεῦ κύδιστε, μέγιστε, κελαινεφὲς αἰθέρι ναίων,
Μὴ πρὶν ἐπ' ἠέλιον δῦναι καὶ ἐπὶ κνέφας ἐλθεῖν,
Πρίν με κατὰ πρηνὲς βαλέειν Πριάμοιο μέλαθρον
Αἰθαλόεν, πρῆσαι δὲ πυρὸς δηΐοιο θύρετρα·
Ἑκτόρεον δὲ χιτῶνα περὶ στήθεσσι δαΐξαι
Χαλκῷ ῥωγαλέον· πολέες δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
Πρηνέες ἐν κονίῃσιν ὀδὰξ λαζοίατο γαῖαν.
Ὣς ἔφατ'· f οὐδ' ἄρα πώ οἱ ἐπεκραίαινε Κρονίων·
Ἀλλ' ὅγε δέκτο μὲν ἱρά, πόνον δ' ἀμέγαρτον ὄφελλεν.

Etenim ego Achillesq́ pugnauimus gratia puellæ
Contrarijs verbis: ego autem incepi indignari.
Si.a.vnq in vnum consultabimus, nō amplius postea
Troianis dilatio mali erit, neq, paululum.
Nunc a.venite ad cœnam, vt conducamus Martem.
Bene quidē aliquis hastā acuat, bene & scutū ponat,
Bene & aliqs equis cœnā det veloces pedes habentib.
Bene & aliqs currū vtring, videns bellicurā habeat:
Vt per totam diem sæuo decernamus Marte.
Non enim cessatio posteà erit, neq, paululum,
Nisi nox veniens dirimat robur virorum.
Sudabit quidē alicuius lorū circa pectora (ti gabit:
Scuti circūtegētis hominē: circa .a. lāceā manū defa-
Sudabit & alicuius equus politum currum trahens.
Quem aūt ego seorsum à pugna volentem intellexero
Manere apud naues rostratas, non ei postea
Possibile erit fugere canes & aues.
Sic dixit. Argiui.v. valde strepuerunt, sicut quādo
Littore in alto, quando mouet Notus veniēs (fluct⁹
Porrectū ad scopulum, quem nunq̄ fluctus relinquūt
Diuersorum ventorum, quando huc vel illuc fiunt:
Surgentes autem ruebant sparsi ad naues,
Fumigaruntq́ in tentorijs, & cœnam capiebant.
Alius a. alij sacrificabat deorum semper existentiū,
Orans vt mortem fugeret, & stragem Martis.
Sed hic bouem sacrificauit rex virorum Agamemnō
Pinguem, quinquennem, valde potenti Saturnidæ.
Vocauit aūt senes optimates omnium Græcorum:
Nestorem quidem primū, & Idomeneum regem,
Sed postea Aiaces duos, & Tydei filium:
Sextum aūt rursus Vlyssem Ioui consilio similem.
Spontaneus autem ei venit vocem bonus Menelaus:
Sciebat enim in animo quantum frater laborabat.
Bouem .a. circūsteterunt, & salsas fruges acceperunt.
His orans dixit rex Agamenon: (there habitans,
Iupiter gloriosiss. max. nigras nebulas faciēs in æ-
Non prius sol occidat, & tenebræ adueniant,
Quàm me pronum deijcere Priami palatium
Ardens: vrere & igne combusti ino portas.
Hectoream verò loricam circa pectora diuidere
Ense disruptam: multi & circa ipsum socij
Proni in pulueribus mordicus capiant terram.
Sic dixit: neq, ei perfecit Saturnides: (gebat.
Sed hic suscepit quidē sacrificia: laborē.v. magnū au-

COMMENTARIVS.

a τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες] Hic videre licet quanti prudentiam faciat Agamemnon, quam robori anteponit, cùm Nestores potiùs quàm Aiaces, aut alios heroas ad Troiæ euersionem sibi exoptauit: cuius rei meminit etiam Tullius de Senect. Rectè ergo Euripides, σοφὸν γὰρ ἓν βούλευμα τὰς πολλὰς χεῖρας νικᾷ.

b Ζεὺς ἄλγε' ἔδωκεν,] Quomodo Deus causa calamitatum nostrarum dicatur, aliàs à nobis apud hūc eundem Poëtam disseritur.

c αὐτὰρ ὁ βοῦν] Exemplum est frugalitatis illius temporis. Vnde Antiphanes in luxuriam posterorum inuectus dicit, [illegible] Vide Athenæi Dipnos. lib. 1. vbi simplicitas victus, quo veteres illi vsi sunt, etiam explicatur.

d αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε] Hoc factum Menelai sunt qui damnēt, sunt qui laudēt. Socrates apud Platonem in Symp. Sed tu, inquit, ô Aristodeme, quis tu homo es, qui velis ad cœnam non vocatus proficisci? Ego verò, vt tu iusseris (inquit Aristodemus) ita agam. Sequere igitur me, inquit Socrates, vt prouerbium profligemus, commutata illius sententia, ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν αὐτόματοι ἀγαθοί. Ad bonorum virorum epulas boni viri non inuitati & spontè se conferunt. Homerus quidem videtur non modò istius prouerbij vsum peruertere, sed contumeliosè etiam illum violare. Nam cùm Agamemnonem in re militari optimum præstantissimumq́; fecisset, Menelaum verò mollem bellatorem: nihilominus tamen cùm Agamemnon peracto sacrificio conuiuium celebraret, Menelaum inducit ad Agamemnonis dapes vltrò venientem, deteriorem videlicet ad præstantioris mensam. His auditis respondit Aristodemus: Fortasse non vt hi, Socrates, ait, sed quemadmodum Homerus, ego vilis homunculus ad sapientis viri conuiuium videbor accedere non vocatus. Hæc ille. Ex quibus verbis constat, Socratem pro vulgari prouerbio recipere, quod Zenodotus ex Eupolidis Chrysogene refert: αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ δειλῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασι. quod tamen Erasmus alibi sic retulit, ἀγαθοὶ δειλῶν ἐπὶ ... ἴασι

ἐπὶ δαῖτας ἴασιν. Vtvt sit, hic Platonis locus ab Athenæo castigatur, quòd prauè Homeri mentem intellexerit. Quòd enim bellatorem mollem pronuntiauerit, reprehendit: quòd quamuis ita interdum appelletur apud ipsum, tamen non idcirco talis sit, vt neq; Agamemnon οἰνοβαρὲς, κυνώπα, ac κραδίην ἔχων ἐλάφοιο, licet ita ab Achille dicatur. Non enim quicquid apud Poëtam à personis, quas ipse loquentes facit, dicitur, ab ipso quoque Poëta dictum est. Nam Homerus varijs in locis Menelaum à fortitudine cōmendat, vt & hoc ipso loco, vbi βοὴν ἀγαθὸς appellatur: alibi autem solus Hectorem à Patroclo fugat, Euphorbumque interimit, & in medio Troianorum spoliat. Proinde non iniuria videtur Socrates sub Platonis nomine reprehendi. Videamus itaq; ipsius Athenæi sententiam. Demonstrauit Homerus, inquit, quos conuocari non oporteat, sed sua sponte accedere, ex vnius consanguineorū exemplo vniuersam similium rationem patefacit, αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος. Manifestum est enim, quòd neq; fratrē, aut filios, vel vxorem aduocare oportet, neq; si quis aliquos simili honore dignos arbitretur: esset enim res absurda admodum, & ab amicitia prorsus aliena: quamuis versum quidam ascripseruat, causam apponentes, ἤδεε γὰρ κατὰ θυμὸν ἀδελφεὸν ὡς ἐπονεῖτο: eorum autem rationes ibi enarrantur. Demetrius tamen Phalereus videtur magis comprobari, quòd illum tolleret, & à poëmate prorsus alienum assereret. Rerum siquidem tenuium, inquit, studium moribus immiscuit. Existimo enim, ait, familiariter & amicè vnūquenq; virorum elegantium sese erga illum esse habiturum, ad quem, dum sacrificatur accesserit, neq; vocatorem expectauerit, &c. Quæ sanè sententia omnium videtur optima: siquidem vix fieri potuerit, vt Agamemnon fratris obliuisceretur, cuius gratia ingens istud bellum susceperat, remotos autem & nō consanguineos aduocauerit. Proinde neq; iniuria expungi posse versum illum ἤδεε γὰρ κατὰ θυμὸν, &c. Sed tamen nos reliquimus, vt iudicium penes eruditum lectorem remaneat. Addam, quod ille apud Plutarchum Sympt. 1. q. 2. dicit, Ineptum fuisse Menelaum, & locum dedisse prouerbio, qui ad consilium dandum accessisset non vocatus. Intelligit autem hunc locum, quòd in hac cœna consilium de bello capi debeat.

e ζεῦ κύδιστε.] Longè diuersa est hæc precatio ab illa superiore, quam vnusquisq; de populo concipiebat, ad euitandam nimirū mortem de vita solùm sibi prouidens Agamemnon verò non satis sibi existimans viuere, si cum laude & gloria non viuat, petit, vt possit Troiam, antequam noctescat, euertere, vbi fallitur etiam, vt anteà in vocabulo νῦν, quod de hodierno die interpretatur.

f οὐδ' ἄρα πώ οἱ ἐπεκραίαινε] Sic non solet Deus iniquas preces exaudire, qualis est ista Agamēnonis, qua hodierno die euerti Troiam petit, quod contra ipsius Iouis decretum erat postulatum. Itaq; falluntur sæpe homines in precibus concipiendis, & de ipsius Dei surditate conqueruntur: quasi simpliciter eas statim non excipiendo, malè velit hominibus consultum. Proinde videndum est primùm, vt æqua petamus: deinde, vt patienter petitionum nostrarum exitus expectemus, quos suo tempore Deus largiri solet.

Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' εὔξαντο, καὶ οὐλοχύτας προβάλοντο,
Αὐ ἔρυσαν μὲν πρῶτα καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν,
Μηρούς τ' ἐξέταμον, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν·
Καὶ τὰ μὲν ἄρ σχίζῃσιν ἀφύλλοισιν κατέκαιον,
Σπλάγχνα δ' ἄρ ἀμπείραντες ὑπείρεχον Ἡφαίστοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μῆρ' ἐκάη, καὶ σπλάγχν' ἐπάσαντο,
Μίστυλλόν τ' ἄρα τἄλλα, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν,
Ὤπτησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ παύσαντο πόνου, τετύκοντό τε δαῖτα,
Δαίνυντ', οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ἀτρείδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Μηκέτι νῦν δὴθ' αὖθι λεγώμεθα, a* μηδέ τι δηρὸν, κ. [illegible]
Ἀμβαλλώμεθα, ἔργον ὃ δὴ Θεὸς ἐγγυαλίζει.
Ἀλλ' ἄγε, κήρυκες μὲν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Λαὸν κηρύσσοντες ἀγειρόντων κατὰ νῆας·
Ἡμεῖς δ' ἀθρόοι ὧδε κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν
Ἴομεν, ὄφρά κε θᾶσσον ἐγείρομεν ὀξὺν Ἄρηα·
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων.
Αὐτίκα κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι κέλευσε
Κηρύσσειν πόλεμόνδε καρηκομόωντας Ἀχαιούς.
Οἱ μὲν ἐκήρυσσον, b τοὶ δ' ἠγείροντο μάλ' ὦκα.
Οἱ δ' ἀμφ' Ἀτρείωνα διοτρεφέες βασιλῆες
Θῦνον κρίνοντες· μετὰ δὲ, γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Αἰγίδ' ἔχουσ' ἐρίτιμον, ἀγήρων, ἀθανάτην τε,
Τῆς ἑκατὸν θύσανοι παγχρύσεοι ἠερέθονται,
Πάντες ἐϋπλεκέες, ἑκατόμβοιος δὲ ἕκαστος.
Σὺν τῇ παιφάσσουσα δίεσσυτο λαὸν Ἀχαιῶν,
Ὀτρύνουσ' ἰέναι· ἐν δὲ σθένος ὦρσεν ἑκάστῳ
Καρδίῃ ἄλληκτον πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι.
Τοῖσι δ' ἄφαρ πόλεμος γλυκίων γένετ' ἠὲ νέεσθαι
Ἐν νηυσὶ γλαφυρῇσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἠΰτε πῦρ ἀΐδηλον ἐπιφλέγει ἄσπετον ὕλην
Οὔρεος ἐν κορυφῇς, ἕκαθεν δέ τε φαίνεται αὐγή.
Ὣς τῶν ἐρχομένων ἀπὸ, χαλκοῦ θεσπεσίοιο

Sed postq̄ precati sunt, & molas proiecerunt, (rūt,
Rurs⁹ traxerūt qdē primū & iugularūt & excoria-
Cruraq́; inciderūt, valdeq́; pinguedine cooperuerūt,
Dupliciter facientes, in ipsis.a. crudas carnes posue-
Et hæc quidē lignis scissis sine folijs vrebant: (rūt:
Intestina autem infigentes tenebant super Vulcanum:
Sed vbi crura combusserunt, & intestina ederunt,
Minutimq́; inciderunt alia, & circū verua fixerūt,
Assaueruntq́; valde scienter, traxeruntq́; omnia.
Sed postquā cessarunt à labore, feceruntq́; conuiuiū,
Cōuiuati sūt, neq; animus indigebat cōuiuio æquali.
Sed postquam potus & cibi amorem ademerunt,
His verbis incepit senilis eques Nestor,
Atride gloriosissime rex virorum Agamemnō,
Ne nunc diu iterum differamus, neq; diu
Differamus opus, quod Deus dabit.
Sed agè, præcones quidē Achiuorū æreā loricam ha-
Populum vocantes congregent ad naues: (bentiū
Nos autem frequētes hic in exercitu lato Achiuorū
Eamus, vt citius suscitemus impetuosum Martem.
Sic dixit: neq; nō persuasus est rex virorū Agam.
Statim præconibus arguta voce præditis iussit
Vocare ad bellum capite comatos Achiuos.
Hi qdē vocarūt. illi.a. cōgregati sūt valde velociter:
Hi autē circa Atridem diuini reges, (Minerua,
Irruerunt distinguētes: simul.a. glaucos oculos habēs
Aegidē habēs valde honoratā, nō senescentē, immor
Cuius centū fimbriæ totæ aureæ pendebāt, (taleq́;
Omnes bene plicatæ, centū nummorū.a. vnaquaq;
Cum hac impetum faciēs ibat per populū Achiuorū.
Adhortans ire, robur autem incitauit vniuscuiusq;
Animo, vt incessanter bellaret & pugnaret.
His.a. statim bellum dulcius factū est, quàm redire
Super nauibus concauis dilectam in patriam terrā.
Velut ignis lucens comburit immensam syluam
Montis in verticibus, procul autem apparet splēdor:
Sic horum abeuntium, æris diuini

Αἴγλη παμφανόωσα δι' αἰθέρος οὐρανὸν ἷκε.
Τῶν δ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλὰ,
Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων,
Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι, Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα,
Ἔνθα καὶ ἔνθα ποτῶνται ἀγαλλόμεναι πτερύγεσσι,
Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων, σμαραγεῖ δέ τε λειμών·
Ὣς τῶν ἔθνεα πολλὰ νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων
Ἐς πεδίον προχέοντο Σκαμάνδριον· αὐτὰρ ὑπὸ χθὼν
Σμερδαλέον κονάβιζε ποδῶν αὐτῶν τε καὶ ἵππων.
Ἔσταν δ' ἐν λειμῶνι Σκαμανδρίῳ ἀνθεμόεντι
Μυρίοι, ὅσσά τε φύλλα καὶ ἄνθεα γίγνεται ὥρῃ.
Ἠΰτε μυιάων ἁδινάων ἔθνεα πολλὰ,
Αἵ τε κατὰ σταθμὸν ποιμνήϊον ἠλάσκουσι
Ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ, ὅτε τε γλάγος ἄγγεα δεύει.
Τόσσοι ἐπὶ Τρώεσσι καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Ἐν πεδίῳ ἵσταντο διαρραῖσαι μεμαῶτες.
Τοὺς δ' ὥς τ' αἰπόλια πλατέ' αἰγῶν αἰπόλοι ἄνδρες
Ῥεῖα διακρίνωσιν, ἐπεί κε νομῷ μιγέωσιν·
Ὣς τοὺς ἡγεμόνες διεκόσμεον ἔνθα καὶ ἔνθα
Ὑσμίνην δ' ἰέναι· μετὰ δὲ κρείων Ἀγαμέμνων
c Ὄμματα καὶ κεφαλὴν ἴκελος Διῒ τερπικεραύνῳ,
Ἄρεϊ δὲ ζώνην, στέρνον δὲ Ποσειδάωνι.
d Ἠΰτε βοῦς ἀγέληφι μέγ' ἔξοχος ἔπλετο πάντων
Ταῦρος. (ὁ γάρ τε βόεσσι μεταπρέπει ἀγρομένῃσι)
Τοῖον ἄρ' Ἀτρεΐδην e θῆκε Ζεὺς ἤματι κείνῳ
Ἐκπρεπέ' ἐν πολλοῖσι καὶ ἔξοχον ἡρώεσσιν.

Splendor valde apparens per aërem in cælum ibat.
Horum sicut auium volatilium gentes multæ,
Anserũ, vel gruũ, vel cygnorũ longũ collũ habentiũ,
Asiatico in portu, Caystrij circa fluenta,
Huc & illuc volant gaudentes alis,
Resonanter sedentium, resonat autem & pratum:
Sic horum gentes multæ à nauibus & tentorijs
In campum ruebant Scamandrium: sed subtus terra
Terribiliter resonabat pedib. ipsorumq́; & equorum.
Steterunt autem in prato Scamandrio florido
Infiniti, quotq́; folia & flores gignũtur tẽpore verno
Veluti muscarum frequentium gentes multæ,
Quæq́; in stabulo pastorali errant
Tempore in verno, quandoq; lac vasa madefacit.
Tot contra Troianis comati Achiui
In campo stabant disrumpere prompti.
Hos aũt vt greges magnos caprarum caprarij viri
Facilè distinguunt, postquam in pascuis miscẽtur:
Sic hos ductores dirigebant huc & illuc
Vt ad prælium irent: inter quos rex Agamemnon
Oculis & capite similis Ioui gaudenti fulmine,
Marti autem balteo, pectore autem Neptuno.
Velut bos in armento valde eximius est omnium
Taurus: (hic enim boues inter relucet congregatas)
Talem Atridem posuit Iupiter die illo,
Valde præstantem inter multos & eximium heroas.

COMMENTARIVS.

a μηδ' ἔτι δηρὸν ἀμβαλλώμεθα,] Antiquũ est hoc militare præceptum, τῷ χρόνῳ φείδεσθαι, Tempori parcere, quòd præteritum reuocare absens facilè captare non possis. Vnde ait Xenophon, Occasionis impensam sumptuosissimam, πολυτελέστατον ἀνάλωμα τὸν καιρόν: quòd qui in res vanas & inutiles occasionem impendit, id quod maximum in bonis habet, impẽdat. Itaq; Alexander interrogatus, qui magna perfecisset: respondit, μηδὲν ἀναβαλλόμενος, Nihil procrastinans. Quòd autẽ Nestor subijcit, ἐγγυαλίζει ἔργον: innuit, distinguendas esse operationes, vt intelligas in quibus sit festinandum, in quibus cunctandum. Cùm ergo bene rem gerendi occasio à Deo porrigitur, ea nobis arripienda est, & omni abiecta cunctatione exequenda.

b οἱ δ' ἠγείροντο μάλ' ὦκα.] Hic congregatio Græcorum, splendor armorũ, multitudo, & ad prælium instructio eleganter concinnis valde comparationibus exponuntur, vt nihil ad ornatum narrationis desiderari possit.

c ὄμματα καὶ κεφαλήν] Hoc inter ridiculas veterum opiniones recensendum est, quòd singulas humani corporis partes singulos Deos obtinere existimarent. quod Tiberianus in Prometheo, vt annotauit quoque Iunius Animad. lib. 4. cap. 12 ita extulit. vt dicat Deos singulares sui partes homini contribuisse, quas sibi vindicent, suæq; tutelæ proprias agnoscant. Caput itaq; Ioui deferunt, Neptuno pectus, cinctum Marti: quò spectarit Homerus hoc loco. Quod tamen secus videtur explicare Eustathius, nimirum hoc pacto Agamemnoni tribui τὸ ἡγεμονικὸν, τὸ πολεμικὸν, καὶ τὸ γενναῖον. Hunc locum Homericum vellicat Plutarch. de Alex. fort. lib. 2.

d ἠΰτε βοῦς ἀγέληφι] Hunc locum enarrat Dion Orat. 2. in hæc verba. vt ea Naogeorgus trãstulit. Hoc, inquit, non simpliciter mihi dixisse videtur, fortitudinem eius duntaxat laudare & demonstrare volens (nam sic & leoni comparans, bene eum videretur assimilasse) verùm & naturæ mansuetudinem ostendens, proq; subiectis prouidentiam. Taurus enim non solùm ex generosis animalibus est, neq; sui ipsius causa fortitudine vtitur, quemadmodum leo & aper & aquilæ, persequentes cætera animalia, suiq; deuincentes cibi gratia: quare potiùs quis tyrannidis eos dicat, quàm Regni exemplum esse. Taurus autem manifestè & in alijs (vt mihi videtur) ad regni Regisq; imaginem factus est. Cibus enim ei paratus & facilis, in silentio pascitur, vt nullum necesse sit vi opprimere, aut circumuenire illius causa: sed quemadmodum beatis Regibus, absq; defectu & copiosè semper suppetunt, quæ sunt necessaria. Regnat autem & principatum gerit inter sui generis animantia, cum beneuolentia (vt aliquis dicere posset) & sollicitudine: cùm quod præcedat ad pascua, tum quòd bestia apparente non fugiat, sed pro toto armento propugnet, & infirmis auxilio sit, & prouideat quo pacto multitudinem à sæuis & feris bestijs conseruet: quemadmodũ & Principẽ facere decet, & eum qui reuera Rex sit, & non indignus maximo inter homines honore, &c. Nã ibi plura in eandẽ rem dicũtur, quæ breuitatis causa relinquimus.

e θῆκε Ζεύς] Vbi rem nouam & penè incredibilem scribit Poëta, solet eius authorẽ Deum inducere, vt duritiẽ facti potentia Numinis emolliat. Sic Vlyssem Minerua membris grandioribus conspiciendum præbebit in Odyssea, vt hoc loco splendidiorem & solito magis conspicuum Agamemnonem Iupiter, vt fingit Poëta.

---

a Ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι.
(Ὑμεῖς γὰρ θεαί ἐστε, πάρεστέ τε, ἴστέ τε πάντα·
Ἡμεῖς δὲ κλέος οἶον ἀκούομεν, οὐδέ τι ἴδμεν)
Οἵτινες ἡγεμόνες Δαναῶν καὶ κοίρανοι ἦσαν·
Πληθὺν δ' οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ὀνομήνω,
Οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν,
b Φωνὴ δ' ἄρρηκτος, χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνείη,
Εἰ μὴ Ὀλυμπιάδες Μοῦσαι, Διὸς αἰγιόχοιο
Θυγατέρες, μνησαίαθ' ὅσοι ὑπὸ Ἴλιον ἦλθον.
Ἀρχοὺς αὖ νηῶν ἐρέω, νῆάς τε προπάσας.

Dicite nunc mihi Musæ cælestes domos habentes.
(Vos enim deæ estis adestisq́; scitisq́; omnia:
Nos .a. famam solùm audiuimus neq; quicq̃ scimus.)
Qui duces Danaorum & principes erant.
Multitudinem autẽ non ego dicam, neq; nominabo,
Neq; si mihi decẽ quidem linguæ, decẽ & ora essent.
Vox & infrangibilis, æreum & mihi cor inesset.
Nisi cælestes Musæ Iouis Aegiochi
Filiæ commemorent quot sub Ilium venerunt.
Principes ergo nauium dicat, nauesq́; omnes.

KATA-

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΝΕΩΝ
ἤτοι Βοιώτια.

• ΒΟΙΩΤΩΝ μὲν Πηνέλεως καὶ Λήϊτος ἦρχον,
Ἀρκεσίλαός τε, Προθοήνωρ τε, Κλονίός τε,
Οἵ θ' Ὑρίην ἐνέμοντο, καὶ Αὐλίδα πετρήεσσαν,
Σχοῖνόν τε, Σκῶλόν τε Πολύκνημόν τ' Ἐτεωνόν,
Θέσπειαν, Γραῖάν τε, καὶ εὐρύχορον Μυκαλησσόν,
Οἵ τ' ἀμφ' Ἅρμ' ἐνέμοντο, καὶ Εἰλέσιον, καὶ Ἐρυθράς,
Οἵ τ' Ἐλεῶν' εἶχον, ἠδ' Ὕλην, καὶ Πετεῶνα,
Ὠκαλέην, Μεδεῶνά τ' ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Κώπας, Εὔτρησίν τε, πολυτρήρωνά τε Θίσβην,
Οἵ τε Κορώνειαν, καὶ ποιήενθ' Ἁλίαρτον,
Οἵ τε Πλάταιαν ἔχον, ἠδ' οἳ Γλίσαντ' ἐνέμοντο,
Οἵ θ' Ὑποθήβας εἶχον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Ὀγχηστόν θ' ἱερὸν Ποσιδήϊον ἀγλαὸν ἄλσος,
Οἵ τε πολυστάφυλον Ἄρνην ἔχον, οἵ τε Μίδειαν,
Νῖσάν * τε ζαθέην, Ἀνθηδόνα τ' ἐσχατόωσαν·
ᵈ Τῶν μὲν πεντήκοντα νέες κίον, ἐν δὲ ἑκάστῃ
Κοῦροι Βοιωτῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι βαῖνον.
Οἳ δ' Ἀσπληδόνα ναῖον, ἰδ' Ὀρχομενὸν Μινύειον,
Τῶν ἦρχ' Ἀσκάλαφος καὶ Ἰάλμενος, υἷες Ἄρηος,
Οὓς τέκεν Ἀστυόχη δόμῳ Ἄκτορος Ἀζείδαο,
Παρθένος αἰδοίη ὑπερώϊον εἰσαναβᾶσα
Ἄρηϊ κρατερῷ· ὁ δέ οἱ παρελέξατο λάθρῃ·
Τῶν δὲ τριήκοντα γλαφυραὶ νέες ἐστιχόωντο,
Αὐτὰρ Φωκήων Σχεδίος καὶ Ἐπίστροφος ἦρχον,
Υἱέες Ἰφίτου μεγαθύμου Ναυβολίδαο·
Οἳ Κυπάρισσον ἔχον, Πυθῶνά τε πετρήεσσαν,
Κρῖσάν τε ζαθέην, καὶ Δαυλίδα, καὶ Πανοπῆα,
Οἵ τ' Ἀνεμώρειαν καὶ Ὑάμπολιν ἀμφενέμοντο,
Οἵ τ' ἄρα πὰρ ποταμὸν Κηφισὸν δῖον ἔναιον,
Οἵ τε Λίλαιαν ἔχον πηγῇς ἔπι Κηφισοῖο·
Τοῖς δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο·
Οἱ μὲν Φωκήων στίχας ἵστασαν ἀμφιέποντες,
Βοιωτῶν δ' ἔμπλην ἐπ' ἀριστερὰ θωρήσσοντο.
Λοκρῶν δ' ἡγεμόνευεν Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας,
Μείων, οὔτι τόσος γε ὅσος Τελαμώνιος Αἴας,
Ἀλλὰ πολὺ μείων, ὀλίγος μὲν ἔην, λινοθώρηξ,
Ἐγχείῃ δ' ἐκέκαστο Πανέλληνας καὶ Ἀχαιούς.
Οἳ Κῦνόν τ', Ὀπόεντά τε, Καλλίαρόν τε,
Βῆσσάν τε, Σκάρφην τε, καὶ Αὐγειὰς ἐρατεινάς,
Τάρφην τε, Θρόνιόν τε, Βοαγρίου ἀμφὶ ῥέεθρα·
Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο,
Λοκρῶν οἳ ναίουσι πέρην ἱερῆς Εὐβοίης.
Οἳ δ' Εὔβοιαν ἔχον μένεα πνείοντες Ἄβαντες,
Χαλκίδα τ', Εἰρέτριάν τε, πολυστάφυλόν θ' Ἱστίαιαν,
Κήρινθόν τ' ἔφαλον, Δίου τ' αἰπὺ πτολίεθρον,
Οἵ τε Κάρυστον ἔχον, ἠδ' οἳ Στύρα ναιετάασκον·
Τῶν δ' αὖθ' ἡγεμόνευ' Ἐλεφήνωρ, ὄζος Ἄρηος,
Χαλκωδοντιάδης μεγαθύμων ἀρχὸς Ἀβάντων·
Τῷ δ' ἅμ' Ἄβαντες ἕποντο θοοὶ ὄπιθεν κομόωντες,
Αἰχμηταὶ μεμαῶτες ὀρεκτῇσι μελίῃσι
Θώρηκας ῥήξειν δηΐων ἀμφὶ στήθεσσι·
Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Οἳ δ' ἄρ' Ἀθήνας εἶχον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Δῆμον Ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὅν ποτ' Ἀθήνη
Θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος Ἄρουρα,

ENVMERATIO NAVIVM
vel Bœotia.

BOEOTIIS quidem Penelaus & Leitus imperabant,
Arcesilausq́, Prothoënorq́, Cloniusq́,
Quiq́, Hyriem habitabant & Aulidem petrosam,
Schœnumq́, Scholumq́, angosamq́, Eteonum,
Thespiã, Greamq́, & latũ locũ habentẽ Mycalesum:
Quiq́, circũ Harma habitabãt, & Ilesiũ, & Erythras:
Quiq́, Eleona tenebant, & Hylem, & Peteona,
Ocaleam, Medeonaq́, bene ædificatam vrbem,
Copas, Eutresinq́, multas colũbas habentẽq́, Thisbẽ:
Quiq́, Coroneam & herbosam Haliartum,
Quiq́, Plateã possidebãt, & qui Glissam habitabant:
Quiq́, Hypothebas habitabant benè ædificatã vrbẽ,
Onchestumq́, sacrum Neptunium clarum nemus:
Quiq́, vitiferam Arnem habitabant, quiq́, Midiam,
Nissamq́, diuinam, Anthedonaq́, vltimam:
Horum quidem 50. naues ibant, in vnaquaq́,
Pueri Bœotiorum centum & viginti ibant.
Qui.v. Aspledona habitabãt, et Orchomenũ Minyeũ,
His imperabat Ascalaphus & Ialmenus, filij Martis,
Quos peperit Astyoche in domo Actoris Azidæ,
Virgo verecũda, superiorẽ partẽ dom⁹ cũ ascendisset,
Marti forti: hic autem ipsi concubuit clàm,
Horum triginta concauæ naues ibant.
Sed Phocensib. Schedius & Epistrophus imperabant,
Filij Iphiti magnanimi Naubolidæ:
Qui Cyparissum habitabant, Pythonaq́, petrosam,
Crissamq́, diuinam, & Daulida, & Panopea,
Quiq́, Anemoriam & Hyampolin circũhabitabant:
Quiq́, apud fluuium Cephissũ diuinum habitabant:
Quiq́, Lileam habitabant fontem in Cephiso:
Hos simul quadraginta nigræ naues sequebantur.
Hi qdẽ Phocensiũ turmas ordinarũt circa laborãtes:
Bœotiorum autem propè in sinistra armabantur.
Locrensibus autem dux erat Oileus velox Aiax
Minor, non tantus quan tus Telamonius Aiax,
Sed multò minor: paru⁹.n. erat lineũ thoracẽ habẽs,
Lancea autem ornabat omnes Græcos & Achiuos.
Qui Cynumq́, habitabant, Opoëntaq́, Calliarumq́,
Bessamq́, Scharphemq́, & Augias amabiles:
Tharphenq́, Throniumq́, Boagrij circum fluenta:
Hunc simul quadraginta nigræ naues sequebantur
Locrorum, qui habitabãt è regione sacram Eubœã.
Qui aũt Eubœã habitabãt robora spirãtes Abãtes
Chalcidaq́, Iretriámque abundantemq́, vuis Histiaam:
Cerinthumq́, maritimam, Dijq́, altum oppidum:
Quiq́, Carystũ incolebant, & qui Styra habitabant:
Horum rursus dux erat Elephenor, ramus Martis,
Chalcodotiades, magnanimorum princeps Abantũ:
Hũc simul Abãtes sequebãtur veloces à tergo comati
Pugnaces, prompti porrectis hastis
Thoraces, disrumpere inimicorum circa pectora.
Hunc simul quadraginta nigræ naues sequebantur.
Qui.a. Athenas habitabant bene ædificatã vrbem
Populũ Erechtei magnanimi, quẽ aliquãdo Minerua
Nutriuit Iouis filia, peperit autem alma Tellus,

γρ. Γονόεσ ζαθ.
γρ. καὶ Κρισ-σαν τε ζαθ.
γρ. καὶ Λι...ων τε ζαθ.
γρ. καὶ Φη-γὰς τε ζα-θέας,

Κὰδ δ' ἐν Ἀθήνῃσ' εἷσεν ἑῷ ἐνὶ πίονι νηῷ·
Ἔνθα δέ μιν ταύροισι καὶ ἀρνειοῖς ἱλάονται
Κοῦροι Ἀθηναίων, περιτελλομένων ἐνιαυτῶν.
Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευ' υἱὸς Πετεῶο Μενεσθεύς·
Τῷ δ' οὔπω τις ὁμοῖος ἐπιχθόνιος γένετ' ἀνήρ,
Κοσμῆσαι ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας·
Νέστωρ οἶος ἔριζεν· ὁ γὰρ προγενέστερος ἦεν·
Τῷ δ' ἅμα πεντήκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος *ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας,
Στῆσε δ' ἄγων ἵν' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες.
Οἳ δ' Ἄργος τ' εἶχον Τίρυνθά τε τειχιόεσσαν,
Ἑρμιόνην, Ἀσίνην τε, βαθὺν κατὰ κόλπον ἐχούσας,
*Τροιζῆν', Ἠϊόνας τε, καὶ ἀμπελόεντ' Ἐπίδαυρον,
Οἵ τ' ἔχον *Αἴγιναν, Μάσητά τε κοῦροι Ἀχαιῶν·
Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
Καὶ Σθένελος Καπανῆος ἀγακλειτοῦ φίλος υἱός.
Τοῖσι δ' ἅμ' Εὐρύαλος τρίτατος κίεν ἰσόθεος φώς,
Μηκιστέος υἱὸς Ταλαϊονίδαο ἄνακτος.
Συμπάντων δ' ἡγεῖτο βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης.
Τοῖσι δ' ἅμ' ὀγδώκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Οἳ δὲ Μυκήνας εἶχον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Ἀφνειόν τε Κόρινθον, ἐϋκτιμένας τε Κλεωνάς,
Ὀρνειάς τ' ἐνέμοντο, Ἀραιθυρέην τ' ἐρατεινήν,
Καὶ Σικυῶν', ὅθ' ἄρ' Ἄδρηστος πρῶτ' ἐμβασίλευεν,
Οἵ θ' Ὑπερησίην τε καὶ αἰπεινὴν Γονόεσσαν,
Πελλήνην τ' εἶχον, ἠδ' Αἴγιον ἀμφενέμοντο,
Αἰγιαλόν τ' ἀνὰ πάντα, καὶ ἀμφ' Ἑλίκην εὐρεῖαν·
Τῶν ἑκατὸν νηῶν ἦρχε κρείων Ἀγαμέμνων
Ἀτρεΐδης. ἅμα τῷ γε πολὺ πλεῖστοι καὶ ἄριστοι
Λαοὶ ἕποντ'· ἐν δ' αὐτὸς ἐδύσατο νώροπα χαλκὸν
Κυδιόων, ὅτι πᾶσι μετέπρεπεν ἡρώεσσιν,
Οὕνεκ' ἄριστος ἔην, πολὺ δὲ πλείστους ἄγε λαούς.
Οἳ δ' εἶχον κοίλην Λακεδαίμονα *κητώεσσαν,
Φᾶριν* τε, Σπάρτην τε, πολυτρήρωνά τε Μέσσην,
Βρυσειάς τ' ἐνέμοντο, καὶ Αὐγειὰς ἐρατεινάς,
Οἵ τ' ἄρ' Ἀμύκλας εἶχον, Ἕλος τ' ἔφαλον πτολίεθρον,
Οἵ τε Λάαν εἶχον, ἠδ' *Οἴτυλον ἀμφενέμοντο,
Τῶν οἱ ἀδελφεὸς ἦρχε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Ἑξήκοντα νεῶν· ἀπάτερθε δὲ θωρήσσοντο.
Ἐν δ' αὐτὸς κίεν ᾗσι προθυμίῃσι πεποιθώς
Ὀτρύνων πόλεμόνδε· μάλιστα δὲ ἵετο θυμῷ
Τίσασθαι Ἑλένης ὁρμήματά τε στοναχάς τε.
Οἳ δὲ Πύλον τ' ἐνέμοντο, καὶ Ἀρήνην ἐρατεινήν,
Καὶ Θρύον Ἀλφειοῖο πόρον, καὶ ἐΰκτιτον Αἰπύ,
Καὶ Κυπαρισσήεντα, καὶ Ἀμφιγένειαν ἔναιον,
Καὶ Πτελεὸν, καὶ Ἕλος, καὶ Δώριον, ἔνθα τε Μοῦσαι
Ἀντόμεναι Θάμυριν τὸν Θρήϊκα παῦσαν ἀοιδῆς,
Οἰχαλίηθεν ἰόντα παρ' Εὐρύτου Οἰχαλιῆος·
Στεῦτο γὰρ εὐχόμενος νικησέμεν, εἴ περ ἂν αὐταὶ
Μοῦσαι ἀείδοιεν κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο·
Αἱ δὲ χολωσάμεναι πηρὸν θέσαν, αὐτὰρ ἀοιδὴν
Θεσπεσίην ἀφέλοντο, καὶ ἐκλέλαθον κιθαριστύν.
Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Τῷ δ' ἐνενήκοντα γλαφυραὶ νέες ἐστιχόωντο.
Οἳ δ' ἔχον Ἀρκαδίην, ὑπὸ Κυλλήνης ὄρος αἰπύ,
Αἰπύτιον παρὰ τύμβον, ἵν' ἀνέρες ἀγχιμαχηταί,
Οἳ Φενεόν τ' ἐνέμοντο, καὶ Ὀρχομενὸν πολύμηλον,
Ῥίπην τε, Στρατίην τε, καὶ ἠνεμόεσσαν Ἐνίσπην,

Athenis autem collocauit in suo pingui templo:
Illic enim ipsum tauris & agnis placant
Pueri Atheniensium absolutis singulis annis:
His rursus præerat filius Petei Menestheus,
Huic nondũ quisq̃ vir inter terrestres fuit similis
In instruendis equitibusq́, & viris scutigeris:
Nestor solus contendebat: hic.n. ætate grandior erat:
Hunc simul 50. nigræ naues sequebantur.
Aiax aũt ex Salamine ducebat duodecim naues.
Statuit.a. ducẽs vbi Atheniensium stabãt phalãges.
Qui.a. Argosq́ habitabãt, Tirynthaq́ bene muratã,
Hermionem, Asinemq́, profundum sinum habentes:
Træzenam, Eionasq́, & vitib. consitam Epidaurum,
Quiq́ habitabãt Aeginã, Masetãq́ iuuenes Achiuorum:
His rursus præerat bello strenuus Diomedes,
Et Sthenelus Capanei inclyti dilectus filius.
Vnà.v. cum his Euryalus tertius ibat, similis deo vir,
Mecistei filius Talaionidæ regis.
Omnib.a. præerat strenuus in prælio Diomedes.
Hos autem simul octoginta nigræ naues sequebãtur.
Qui autem Mycenas incolebãt celebrem vrbem,
Opulentamq́ Corinthum, bene habitatasq́ Cleonas,
Orniasq́ habitabant, Aræthyreamq́ amabilem,
Et Sicyona, vbi Adrastus primùm regnauit:
Quiq́ Hyperesiamq́, & excelsam Gonoëssam,
Pellenamq́ habitabant, & Aegium incolebant,
Et omnẽ oram illã maritimã, et circa Helicẽ spatiosã,
Horum centum nauib. imperabat rex Agamemnon
Atrides: simul hunc quã plurimæ & præstantissimæ
Copiæ sequebantur: & ipse induit splendidum æs
Exultãs, quia omnes inter elucebat heroas:
Quoniam strenuissimus erat, & q̃ plurimas ducebat copias.
Quiq́ habitabãt concauã Lacedæmona immensã,
Pharemq́, Spartãq́, abundantẽq́ columbis Messem:
Brysiasq́ habitabant, & Augias amabiles:
Quiq́ Amyclas tenebãt, Helosq́ maritimũ oppidum:
Quiq́ Laam habitabant, & Oetylon incolebant:
His ipsius frater præerat in prælio strenuus Menelaus,
Sexaginta nauibus: seorsim.a. armabantur.
Sed ipse ibat suis studijs fretus
Adhortans ad bellum, maximè verò cupiebat animo
Vlcisci Helenæ motusq́, gemitusq́.
Quiq́ Pylumq́ habitabant & Arenem amabilẽ,
Et Thryon Alphei vadũ, & bene ædificatum Aepy:
Et Cyparissentem & Amphigeniam habitabant,
Et Pteleon & Helos, & Dorion, vbi Musæ
Occurrentes Thamyrim Threiciũ spoliarunt cantu
Ex Oechalia venientẽ ab Euryto Oechalicũ rege:
Afferebat.n. gloriabundus se relaturũ victoriã etiãsi
Musæ canerent secum, filiæ Iouis Aegiochi.
Illæ autem iratæ, cæcum fecerunt, & ei cantum
Diuinũ ademerũt, & obliuisci fecerũt artẽ pulsandi citharã.
His rursus præerat Gerenius eques Nestor:
Horum aũt nonaginta concauæ naues incedebant.
Quiq́ habitabant Arcadiam sub Cyllenes montem altum,
Prope Aepyti monumẽtũ, vbi viri comin° pugnãtes:
Qui Pheneumq́ incolebant & Orchomenũ pecorosũ,
Ripenq́, Stratienq́, & altam Enispen,

Καὶ

Καὶ Τεγέην εἶχον καὶ Μαντινέην ἐρατεινὴν,
Στύμφηλόν τ' εἶχον, καὶ Παρρασίην ἐνέμοντο,
Τῶν ἦρχ' Ἀγκαίοιο πάϊς κρείων Ἀγαπήνωρ
Ἑξήκοντα νεῶν· πολέες δ' ἐν νηῒ ἑκάστῃ
Ἀρκάδες ἄνδρες ἔβαινον ἐπιστάμενοι* πολέμοιο.
Αὐτὸς γάρ σφιν δῶκεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Νῆας ἐϋσσέλμους περάαν ἐπὶ οἴνοπα πόντον
Ἀτρείδης, ἐπεὶ οὔ σφι θαλάσσια ἔργα μεμήλει.
Οἳ δ' ἄρα Βουπράσιόν τε καὶ Ἤλιδα δῖαν ἔναιον,
Ὅσσον ἔφ' Ὑρμίνη καὶ Μύρσινος ἐσχατόωσα,
Πέτρη τ' Ὠλενίη, καὶ Ἀλήσιον ἐντὸς ἐέργει,
Τῶν αὖ τέσσαρες ἀρχοὶ ἔσαν, δέκα δ' ἀνδρὶ ἑκάστῳ
Νῆες ἕποντο θοαί, πολέες δ' ἔμβαινον Ἐπειοί.
Τῶν μὲν ἄρ' Ἀμφίμαχος καὶ Θάλπιος ἡγησάσθην,
Υἷες, ὁ μὲν Κτεάτου, ὁ δ' Εὐρύτου Ἀκτορίωνος·
Τῶν δ' Ἀμαρυγκείδης ἦρχε κρατερὸς Διώρης·
Τῶν δὲ τετάρτων ἦρχε Πολύξεινος θεοειδής,
Υἱὸς Ἀγασθένεος Αὐγηϊάδαο ἄνακτος.
Οἳ δ' ἐκ Δουλιχίοιο, Ἐχινάων θ' ἱεράων
Νήσων, αἳ ναίουσι πέρην ἁλὸς Ἤλιδος ἄντα,
Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευε Μέγης, ἀτάλαντος Ἄρηϊ,
Φυλείδης, ὃν τίκτε Διῒ φίλος ἱππότα Φυλεύς,
Ὅς ποτε Δουλίχιονδ' ἀπενάσσατο πατρὶ χολωθείς·
Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς ἦγε Κεφαλλῆνας μεγαθύμους,
Οἵ ῥ' Ἰθάκην εἶχον καὶ Νήριτον εἰνοσίφυλλον,
Καὶ Κροκύλει' ἐνέμοντο, καὶ Αἰγίλιπα τρηχεῖαν,
Οἵ τε Ζάκυνθον ἔχον, ἠδ' οἳ Σάμον ἀμφενέμοντο,
Οἵ τ' Ἤπειρον ἔχον, ἠδ' ἀντιπέραι' ἐνέμοντο·
Τῶν μὲν Ὀδυσσεὺς ἦρχε Διὶ μῆτιν ἀτάλαντος·
Τῷ δ' ἅμα νῆες ἕποντο δυώδεκα μιλτοπάρῃοι.
Αἰτωλῶν* δ' ἡγεῖτο Θόας Ἀνδραίμονος υἱός,
Οἳ Πλευρῶν' ἐνέμοντο, καὶ Ὤλενον, ἠδὲ Πυλήνην,
Χαλκίδα τ' ἀγχίαλον, Καλυδῶνά τε πετρήεσσαν.
Οὐ γὰρ ἔτ' Οἰνῆος μεγαλήτορος υἱέες ἦσαν,
Οὐδ' ἄρ' ἔτ' αὐτὸς ἔην, θάνε δὲ ξανθὸς Μελέαγρος,
Τῷ δ' ἐπὶ πάντ' ἐτέταλτο ἀνασσέμεν Αἰτωλοῖσι·
Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Κρητῶν δ' Ἰδομενεὺς δουρικλυτὸς ἡγεμόνευεν,
Οἳ Κνωσσόν τ' εἶχον, Γόρτυνά τε τειχιόεσσαν,
Λύκτον, Μίλητόν τε, καὶ ἀργινόεντα Λύκαστον,
Φαιστόν τε, Ῥύτιόν τε, πόλεις εὖ ναιεταώσας,
Ἄλλοι θ' οἳ Κρήτην ἑκατόμπολιν ἀμφενέμοντο·
Τῶν μὲν ἄρ' Ἰδομενεὺς δουρικλυτὸς ἡγεμόνευε,
Μηριόνης τ' ἀτάλαντος Ἐνυαλίῳ ἀνδρειφόντῃ·
Τοῖσι δ' ἅμ' ὀγδώκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Τληπόλεμος δ' Ἡρακλείδης ἠΰς τε μέγας τε
Ἐκ Ῥόδου ἐννέα νῆας ἄγεν Ῥοδίων ἀγερώχων,
Οἳ Ῥόδον ἀμφενέμοντο διὰ τρίχα κοσμηθέντες,
Λίνδον, Ἰηλυσόν τε, καὶ ἀργινόεντα Κάμειρον.
Τῶν μὲν Τληπόλεμος δουρικλυτὸς ἡγεμόνευεν,
Ὃν τίκτεν Ἀστυόχεια βίῃ Ἡρακληείῃ,
Τὴν ἄγετ' ἐξ Ἐφύρης ποταμοῦ ἄπο Σελλήεντος,
Πέρσας ἄστεα πολλὰ διοτρεφέων αἰζηῶν.
Τληπόλεμος δ' ἐπεὶ οὖν τράφ' ἐνὶ μεγάρῳ εὐπήκτῳ,
Αὐτίκα πατρὸς ἑοῖο φίλον μήτρωα κατέκτα
Ἤδη γηράσκοντα Λικύμνιον, ὄζον Ἄρηος·
Αἶψα δὲ νῆας ἔπηξε, πολὺν δ' ὅγε λαὸν ἀγείρας,

Et Tegeam habitabant, & Mantineam amabilem:
Stymphelumq́; tenebant & Parrhasien habitabant:
His imperabat Ancaei filius rex Agapenor,
Sexaginta nauibus: multi autem in naui qualibet
Arcades viri conscenderant rei militaris periti. γρ. πολεμίζειν
Ipse enim eis dedit Rex virorum Agamemnon
Naues bene transtratas ad trāsfretandū nigrū pontū
Atrides: quoniam non ipsis marina opera erāt curae.
Qui a. Buphrasiumq́; & Elidem nobilē habitabat,
Quantum agri Hyrmine, & Myrsinus extrema
Petraq́; Olenia & Alisium, intus continet: (quemq́;
Horum rursus quatuor duces erāt: decē, v. virū vnū-
Naues sequebāt veloces, multi. a. eas cōscēderāt Epei.
His quidem Amphimachus & Thalpius praerant,
Filij, alter quidem Cteati: alter. a. Euriti Actorionis.
Illis verò Amaryceides imperabat fortis Diores.
Quartis autem praeerat Polyxenus deo similis,
Filius Agasthenis Augeiadae regis.
Qui. a. venerunt ex Dulichio Echinadibusq́; sacris
Insulis, quae habitabātur trans mare è regione Elidis:
His rursus praeerat Meges similis Marti
Phylides, quē generauit Ioui dilectus eques Phyleus,
Qui quondam in Dulichium migrauit patri iratus:
Hunc simul quadraginta naues sequebantur.
Sed Vlysses ducebat Cephalenenses magnanimos,
Qui Ithacam tenebant, & Neritum frondosum,
Et Crocylia habitabant & Aegilipam asperam:
Quiq́; Zacynthū habitabāt, & qui Samū incolebant:
Quiq́; Epyrum habitabant: & obiacentia incolebāt:
His quidem Vlysses imperabat Ioui consilio par:
Hūc simul naues sequebātur 12. prae rubras habētes.
Aetolis aūt imperabat Thoas Andremonis filius, γρ. δ' ἦρχεν
Qui Pleurona habitabant, & Olenum, & Pylenen,
Chalcidaq́; maritimam, Calydonaq́; petrosam:
Non. n. amplius Oenei magnanimi filij erāt: (leager.
Neq; itē amplius ipse erat, mortuus erat. a. flauus Me-
Huic. a. omnia erant cōmissa, vt imperaret Aetolis:
Hunc. a. simul 40. nigrae naues sequebantur.
Cretensib. a. Idomeneus hasta clarus praeerat:
Qui Cnossumq́; incolebāt, Gortynāq; bene cinctā moe-
Lyctū Miletumq́; & albicantem Lycastum, (nibus,
Phaestumq́; Rhytiumq́; ciuitates bene habitatas:
Aliiq́; qui Cretam centum vrbium habitabant:
His igitur Idomeneus bello clarus praeerat,
Merionesq́; similis Marti viros occidenti.
Hos autem simul octoginta nigrae naues sequebantur.
Tlepolemus autem Heraclides fortisq́; magnusq́;
Ex Rhodo 9. naues ducebat Rhodiensium superborū,
Qui Rhodum habitabant trifariam distincti,
In Lindum, Ielyssumq́; & albicantem Camirum:
Horum quidem Tlepolemus hasta strenuus dux erat,
Quem peperit Astyochia vi Herculea,
Quam duxit ex Ephyre fluuio ab Sellecente,
Depopulatus ciuitates multas nobilium iuuenum.
Tlepolemus. a. postq̄ nutritus est in domo bene extru-
Statim patris sui dilectum auunculū interficit, (cta,
Iam senescentem, Licymnium, ramum Martis.
Statim. a. naues fecit: multas autē copias colligens,

Βῆ φεύγων ἐπὶ πόντον· ἀπείλησαν γάρ οἱ ἄλλοι
Υἱέες, υἱωνοί τε βίης Ἡρακληείης.
Αὐτὰρ ὅγ' ἐς Ῥόδον ἷξεν ἀλώμενος, ἄλγεα πάσχων.
γρ. ἰδὲ φίληθεν. Τριχθὰ δὲ ᾤκηθεν καταφυλαδόν, *ἠδ' ἐφίληθεν
Ἐκ Διὸς, ὅς τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν ἀνάσσει.
γρ. καί σφισι Καί σφιν* θεσπέσιον πλοῦτον κατέχευε Κρονίων·
Νιρεὺς δ' αὖ Σύμηθεν ἄγε τρεῖς νῆας ἐΐσας,
Νιρεὺς Ἀγλαΐης θ' υἱὸς Χαρόποιό τ' ἄνακτος,
Νιρεὺς, ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε
Τῶν ἄλλων Δαναῶν, μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα·
Ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἔην, παῦρος δέ οἱ εἵπετο λαός.
Οἱ δ' ἄρα Νίσυρόν τ' εἶχον, Κράπαθόν τε, Κάσον τε,
Καὶ Κῶν Εὐρυπύλοιο πόλιν, νήσους τε Καλύδνας,
γρ. Τῶν δ' αὖ. Τῶν αὖ* Φείδιππός τε καὶ Ἄντιφος ἡγησάσθην,
Θεσσαλοῦ υἷε δύω Ἡρακλείδαο ἄνακτος·
Τῶν δὲ τριήκοντα γλαφυραὶ νέες ἐστιχόωντο.
γρ. Νῦν αὐτοὺς Νῦν δ' * αὖ τοὺς ὅσσοι τὸ Πελασγικὸν Ἄργος ἔναιον,
γρ. Οἵ θ' Ἄλον Οἵ* τ' Ἄλον, οἵ τ' Ἀλόπην, οἵ τε Τρηχῖν' ἐνέμοντο,
Οἵ τ' εἶχον Φθίην ἠδ' Ἑλλάδα καλλιγύναικα,
Μυρμιδόνες δὲ καλεῦντο καὶ Ἕλληνες καὶ Ἀχαιοί,
Τῶν αὖ πεντήκοντα νεῶν ἦν ἀρχὸς Ἀχιλλεύς.
Ἀλλ' οἵγ' οὐ πολέμοιο δυσηχέος ἐμνώοντο.
Οὐ γὰρ ἔην ὅς τίς σφιν ἐπὶ στίχας ἡγήσαιτο.
Κεῖτο γὰρ ἐν νήεσσι ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Κούρης χωόμενος Βρισηΐδος ἠϋκόμοιο,
Τὴν ἐκ Λυρνησσοῦ ἐξείλετο πολλὰ μογήσας,
Λυρνησσὸν διαπορθήσας καὶ τείχεα Θήβης·
Κὰδ δὲ Μύνητ' ἔβαλεν καὶ Ἐπίστροφον ἐγχεσιμώρους,
Υἱέας Εὐηνοῖο Σεληπιάδαο ἄνακτος.
Τῆς ὅγε κεῖτ' ἀχέων, τάχα δ' ἀνστήσεσθαι ἔμελλεν.
Οἱ δ' εἶχον Φυλάκην καὶ Πύρρασον ἀνθεμόεντα,
Δήμητρος τέμενος, Ἴτωνά τε μητέρα μήλων,
Ἀγχίαλόν τ' Ἀντρῶνα, ἠδὲ Πτελεὸν λεχεποίην.
Τῶν αὖ Πρωτεσίλαος Ἀρήϊος ἡγεμόνευε
Ζωὸς ἐών· τότε δ' ἤδη ἔχεν κατὰ γαῖα μέλαινα.
Τοῦ δὲ καὶ ἀμφιδρυφὴς ἄλοχος Φυλάκῃ ἐλέλειπτο,
Καὶ δόμος ἡμιτελής· τὸν δ' ἔκτανε Δάρδανος ἀνὴρ
Νηὸς ἀποθρώσκοντα πολὺ πρώτιστον Ἀχαιῶν.
Οὐδὲ μὲν οὐδ' οἱ ἄναρχοι ἔσαν, πόθεόν γε μὲν ἀρχόν,
Ἀλλά σφεας κόσμησε Ποδάρκης ὄζος Ἄρηος,
Ἰφίκλου υἱὸς πολυμήλου Φυλακίδαο,
Αὐτοκασίγνητος μεγαθύμου Πρωτεσιλάου,
Ὁπλότερος γενεῇ· ὁ δ' ἄρα πρότερος καὶ ἀρείων,
Ἥρως Πρωτεσίλαος Ἀρήϊος· οὐδέ τι λαοὶ
Δεύονθ' ἡγεμόνος, πόθεόν γε μὲν ἐσθλὸν ἐόντα·
Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Οἱ δὲ Φερὰς ἐνέμοντο παραὶ Βοιβηΐδα λίμνην,
Βοίβην, καὶ Γλαφύρας, καὶ ἐϋκτιμένην Ἰαωλκόν,
Τῶν ἦρχ' Ἀδμήτοιο φίλος πάϊς ἕνδεκα νηῶν
Εὔμηλος, τὸν ὑπ' Ἀδμήτῳ τέκε δῖα γυναικῶν
Ἄλκηστις, Πελίαο θυγατρῶν εἶδος ἀρίστη.
Οἱ δ' ἄρα Μηθώνην καὶ Θαυμακίην ἐνέμοντο,
Καὶ Μελίβοιαν ἔχον καὶ Ὀλιζῶνα τρηχεῖαν,
Τῶν δὲ Φιλοκτήτης ἦρχεν, τόξων εὖ εἰδὼς,
Ἑπτὰ νεῶν· ἐρέται δ' ἐν ἑκάστῃ πεντήκοντα
Ἐμβέβασαν, τόξων εὖ εἰδότες ἶφι μάχεσθαι.
Ἀλλ' ὁ μὲν ἐν νήσῳ κεῖτο κρατέρ' ἄλγεα πάσχων,
Λήμνῳ ἐν ἠγαθέῃ, ὅθι μιν λίπον υἷες Ἀχαιῶν

Abijt fugiens per mare: minati sunt enim ipsi alij
Filij nepotesq́; fortitudinis Herculeæ.
Sed hic Rhodum venit errans, ærumnas perpessus.
Tripliciter. a. distincti habitarũt per tribus, & dilecti
A Ioue, qui Dijs & hominibus imperat: (fuerunt
Et ipsis ingentes diuitias demisit Saturnius.
Nireus autem rursus ex Syma duxit tres naues æ-
Nireus, Aglaies filius Charopiq́; regis, (quales
Nireus, qui pulcherrimus vir ad Ilium venit
Aliorum Danaorum, post irreprehensibilẽ Pelidem:
Sed imbellis erat: pauca autẽ ipsum sequebãtur copiæ.
Qui autẽ Nisyrum tenebãt, Crapathũq́; Casumq́;
Et Con Eurypyli ciuitatem, insulasq́; Calydnas:
His rursus Phidippusq́; & Antiphus præerant,
Thessali filij duo Heraclidæ regis.
Horum triginta concaua naues ordine ibãt. (bant:
Nunc autẽ ipsos quicunq; Pelasgicũ Argos habita-
Quiq́; Alon, quiq́; Alopen, quiq́; Trechinã incolebant,
Quiq́; tenebãt Phthiã et Helladã pulchras mulieres ha
Myrmidones. a. vocabãtur et Hellenes et Achiui (bẽtẽ.
Horũ rursus quinquagĩta nauiũ erat princeps Achil.
Sed hi non belli horrisoni recordabantur.
Non enim erat qui ipsis in ordines dux esset.
Iacebat enim ad naues pedib. velox diuinus Achilles,
Ob puellam iratus Briseidem benè comatam,
Quam ex Lyrnesse abstulit, quũ multùm laborasset,
Lyrnessum depopulatus & muros Thebarum:
Mynetem autem deiecit & Epistrophum bellicosos
Filios Euenei Selepiadæ regis.
Ob istam is iacebat mœrẽs, citò autẽ surrecturus erat.
Qui aũt habitabãt Phylacẽ & Pyrrhasum floridã
Cereris nemus, Itonaq́; matrem ouium,
Maritimamq́; Antrona & Pteleum herbosum:
Horum rursus Protesilaus bellicosus dux erat
Quũ viueret, tũc aũt iam detinebat eũ terra nigra:
Huius. a. et genas lacerata uxor in Phylace relicta est,
Et domus semiperfecta. hũc. a. interfecit Dardan⁹ vir
De naui desilientẽ multò primùm ante alios Achiuos.
Haud tamen isti carebãt duce: cupiebãt tamẽ Protes.
Sed ipsos instruxit Podarces ramus Martis (ducem.
Iphicli filius diuitis pecore Phylacidæ,
Frater Germanus magnanimi Protesilai,
Iunior ætate: ille autem prior erat & præstantior,
Heros Protesilaus bellicosus: sic neq; copiæ
Indigebãt duce. desiderabãt tamẽ ipsũ vtpote strenuũ:
Hunc simul 40. nigræ naues sequebantur.
Qui. a. Pheras habitabãt apud Bœbeidẽ paludem,
Bœbem, & Glaphyras & bene ædificatam Iaolcum:
His imperabat Admeti dilect⁹ filius, vndecim nauib.
Eumelus: hunc sub Admeto peperit nobiliss. mulierũ
Alcestis inter Peliæ filias forma præstantissima.
Qui verò Methonem & Thaumaciam habitabãt,
Et Melibœam tenebant, & Olizonem asperam:
His Philoctetes ipse præerat iaculandi peritus
Septem nauibus: remiges. a. in vnaquaq; 50.
Conscenderãt iaculandi periti ad fortiter pugnãdũ.
Sed hic quidẽ in insula iacebat ingẽtes dolores patiẽs
Lemno in diuina, vbi ipsũ reliquerant filij Achiuorũ

Ἕλκεϊ

Ἕλκεϊ μοχθίζοντα κακῷ ὀλοόφρονος ὕδρου.
Ἔνθ' ὅγε κεῖτ' ἀχέων· τάχα δὲ * μνήσεσθαι ἔμελλον γρ. μνήσεσθαι
Ἀργεῖοι παρὰ νηυσὶ Φιλοκτήταο ἄνακτος.
Οὐδὲ μὲν οὐδ' οἳ ἄναρχοι ἔσαν, πόθεόν γε μὲν ἀρχόν·
Ἀλλὰ Μέδων κόσμησεν Ὀϊλῆος νόθος υἱός,
Τόν ῥ' ἔτεκεν Ῥήνη ὑπ' Ὀϊλῆϊ πτολιπόρθῳ.
Οἳ δ' εἶχον Τρίκκην καὶ Ἰθώμην κλωμακόεσσαν,
Οἵ τ' ἔχον Οἰχαλίην πόλιν Εὐρύτου Οἰχαλιῆος,
Τῶν αὖθ' ἡγείσθην Ἀσκληπιοῦ δύο παῖδε
Ἰητῆρ' ἀγαθώ, Ποδαλείριος ἠδὲ Μαχάων·
Τοῖς δὲ τριήκοντα γλαφυραὶ νέες ἐστιχόωντο.
Οἵ τ' ἔχον Ὀρμένιον, οἵ τε κρήνην Ὑπέρειαν,
Οἵ τ' ἔχον Ἀστέριον, Τιτάνοιό τε λευκὰ κάρηνα,
Τῶν ἦρχ' Εὐρύπυλος Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός·
Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Οἳ δ' * Ἄργισσαν ἔχον καὶ Γυρτώνην ἐνέμοντο, γρ. Ἄργισαν
Ὄρθην, Ἠλώνην τε, πόλιν τ' Ὀλοοσσόνα λευκήν·
Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευε μενεπτόλεμος Πολυποίτης
Υἱὸς Πειριθόοιο, τὸν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς.
(Τόν ῥ' ὑπὸ Πειριθόῳ τέκετο κλυτὸς Ἱπποδάμεια
Ἤματι τῷ ὅτε Φῆρας ἐτίσατο λαχνήεντας
Τοὺς δ' ἐκ Πηλίου ὦσε, καὶ Αἰθίκεσσι πέλασσεν)
Οὐκ οἶος· ἅμα τῷ γε Λεοντεὺς ὄζος Ἄρηος,
Υἱὸς ὑπερθύμοιο Κορώνου Καινεΐδαο·
Τοῖς δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Γουνεὺς δ' ἐκ Κύφου ἦγε δύω καὶ εἴκοσι νῆας·
Τῷ δ' Ἐνιῆνες ἕποντο μενεπτόλεμοί τε Περαιβοί,
Οἳ περὶ Δωδώνην δυσχείμερον οἰκί' ἔθεντο,
Οἵ τ' ἀμφ' ἱμερτὸν Τιταρήσιον ἔργ' ἐνέμοντο·
Ὅς ῥ' ἐς Πηνειὸν προΐει καλλίρροον ὕδωρ·
Οὐδ' ὅγε Πηνειῷ συμμίσγεται ἀργυροδίνῃ,
Ἀλλά τέ μιν καθύπερθεν ἐπιρρέει, ἠΰτ' ἔλαιον.
Ὅρκου γὰρ δεινοῦ Στυγὸς ὕδατός ἐστιν ἀπορρώξ.
Μαγνήτων δ' ἦρχε Πρόθοος * Τενθρηδόνος υἱός, γρ. πρόθοος
Οἳ περὶ Πηνειὸν καὶ Πήλιον εἰνοσίφυλλον
Ναίεσκον, τῶν μὲν Πρόθοος θοὸς ἡγεμόνευε·
Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Οὗτοι ἄρ' ἡγεμόνες Δαναῶν καὶ κοίρανοι ἦσαν.
Τίς τ' ἄρ τῶν ὄχ' ἄριστος ἔην σύ μοι ἔννεπε Μοῦσα,
Αὐτῶν, ἠδ' ἵππων, οἳ ἅμ' Ἀτρείδῃσιν ἕποντο.
Ἵπποι μὲν μέγ' ἄρισται ἔσαν Φηρητιάδαο,
Τὰς Εὔμηλος ἔλαυνε, ποδώκεας, ὄρνιθας ὥς,
Ὄτριχας, οἰέτεας, σταφύλῃ ἐπὶ νῶτον ἐΐσας.
Τὰς ἐν Πιερίῃ θρέψ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων,
Ἄμφω θηλείας, φόβον Ἄρηος φορεούσας.
Ἀνδρῶν δ' αὖ μέγ' ἄριστος ἔην Τελαμώνιος Αἴας,
Ὄφρ' Ἀχιλεὺς μήνιεν (ὁ γὰρ πολὺ φέρτατος ἦεν)
Ἵπποι θ' οἳ φορέεσκον ἀμύμονα Πηλεΐωνα.
Ἀλλ' ὁ μὲν ἐν νήεσσι κορωνίσι ποντοπόροισι
Κεῖτ', ἀπομηνίσας Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν
Ἀτρείδῃ· λαοὶ δὲ παρὰ ῥηγμῖνι θαλάσσης
Δίσκοισιν τέρποντο, καὶ αἰγανέῃσιν ἱέντες,
Τόξοισίν θ'· ἵπποι δὲ παρ' ἅρμασιν οἷσιν ἕκαστος
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι, ἐλεόθρεπτόν τε σέλινον,
Ἕστασαν· ἅρματα δ' εὖ πεπυκασμένα κεῖτο ἀνάκτων
Ἐν κλισίῃς· οἱ δ' ἀρχὸν ἀρηΐφιλον ποθέοντες
Φοίτων ἔνθα καὶ ἔνθα κατὰ στρατὸν, οὐδ' ἐμάχοντο.
Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν ὡς εἴ τε πυρὶ χθὼν πᾶσα νέμοιτο·

Vlcere laborantem malo perniciosi colubri.
Ibi ille iacebat mœrens: citò autem recordaturi erant
Argiui apud naues Philoctetæ regis.
Neq; isti sine duce erāt (desiderabāt quidem Philoct.
Sed Medon ipsos instruxit Oilei nothus filius, (ducē)
Quem peperit Rhena sub Oileo vrbium euersore.
Quiq; habitabant Triccem & Ithomen asperam,
Quiq; habitabant Oechaliā ciuitatē Euryti Oechaly:
His rursus duces erant Aesculapy duo fily,
Medici boni, Podalirius & Machaon.
His triginta concauæ naues ordine ibant.
Quiq; tenebant Ormenium, quiq; fontem Hyperiā,
Quiq; incolebant Asterium, Titaniq; albos vertices,
Horū dux erat Eurypylus Euemonis præclarus filius.
Hunc simul quadraginta nigræ naues sequebantur.
Quiq; Argissam tenebant, & Gyrtonē habitabant:
Orthen, Elonemq; ciuitatemq; Oloossona albam:
His rursus præerat bellicosus Polypœtes
Filius Pirithoi, quem immortalis genuit Iupiter.
(Hunc sub Pirithoo peperit inclyta Hippodamia
Die illo, quando feras vltus est villosas:
Hos.n. ex Pelio expulit, & ad Aethicas adegit.)
Non solus: vnà cum eo Leonteus ramus Martis,
Filius magnanimi Coroni Canidæ.
Hos simul quadraginta nigræ naues sequebantur.
Guneus.n. ex Cypho ducebat duas et viginti naues:
Hunc Enienes sequebantur bellicosiq; Perabi,
Qui circa Dodonē valdè brumalē domos posuerunt:
Quiq; circa desiderabilem Titaresiū arua incolebāt:
Qui in Peneum immittit pulchrè fluentem aquam.
Neq; hic Peneo commiscetur argēteos vertices habēti
Sed in ipsum supernè influit tanquam oleum.
Iuramenti enim grauis Stygis aquæ est riuus.
Magnetib. præerat Prothous Tenthredonis filius
Qui circa Peneum & Pelium frondosum
Habitabant, his quidem Prothous velox dux erat:
Hunc simul quadraginta nigræ naues sequebantur:
Hi duces Græcorum & principes erant.
Quis horum præstantiss. erat tu mihi dic Musa,
Ipsorum & equorum qui simul Atridas sequebātur.
Equæ quidem multò præstantiss. erant Pheretiadæ,
Quas Eumelus equitabat pedib. veloces vt sunt aues:
Simili pilo, coæuas, velut ad ppēdiculū tergo æquales
Quas in Pieria nutriuit argenteū arcū gestās Apollo,
Ambas fœminas, terrorem belli ferentes.
Virorū.n. multo præstantiss. erat Telamonius Aiax,
Interea dum Achilles irascebatur: hic.n. multò fortiss.
Equiq;, qui ferebant irreprehensibilē Pelidē. (erat.
Sed hic quidē in nauib. rostratis per pontū trāseūtib.
Iacebat iratus Agamemnoni pastori populorum
Atridæ: eius autem copiæ apud littus maris
Delectabantur discos & hastilia mittentes,
Sagittasq;, equi autem apud currus suos singuli
Lotum mandentes in paludeq; nutritum apium
Stabant. currus autem benè tecti iacebant principum
In tentorys. Illi autem ducem bellicosum desiderātes
Vagabātur huc & illuc per exercitū, neq; pugnabāt.
Illi autem ibant, ac si igne terra tota pasceretur.

Γαῖα δ'

Γαῖα δ' ὑπεστενάχιζε, Διῒ ὣς τερπικεραύνῳ
Χωομένῳ, ὅτε τ' ἀμφὶ Τυφωέϊ γαῖαν ἱμάσσῃ
Εἰν Ἀρίμοις, ὅθι φασὶ Τυφωέος ἔμμεναι εὐνάς·
Ὣς ἄρα τῶν ὑπὸ ποσὶ μέγα στεναχίζετο γαῖα
Ἐρχομένων. μάλα δ' ὦκα διέπρησσον πεδίοιο.

Terra aũt resonabat, sicut Ioui fulmine gaudenti
Irato, quando circa Typhoeum terram verberat
In Arimis, vbi dicunt Typhoei esse cubilia:
Sic horum sub pedibus valde gemebat terra
Gradiẽtium: valde. a. velociter pertransibãt campũ.

COMMENTARIVS.

a ἔσπετε νῦν] Non solùm in Operum initijs Musas inuocant Poëtæ, sed etiam in medio, vbi aliqua ardua & difficilis narratio facienda consurgit, qualis hæc de singulari exercitus vtriusque enumeratione. Sic Virgilius: Pandite nunc Helicona Deæ, &c.

b φωνὴ δ' ἄρρηκτος] Hinc data est Stoicis occasio existimandi, Vocem esse corpus, quia corporum sit τὸ ῥήγνυσθαι & frangi: quorum opinionem refert Plutarchus de placit. Phil. lib. quarto capite vigesimo. Sed Pythagoras, Plato, & Aristoteles, vt est ibidem, incorpoream dicunt Vocem.

c Βοιωτῶν μὲν Πηνέλεως] Incipit nauium Græcorum enumeratio, quæ Bœotia etiam denominata est, proœmij habita ratione, quòd à Bœotis exordiatur: cuius rei varias causas tradiderunt antiqui. Alij, quòd Musis hac in parte placere Homerus voluerit, quarum habitatio est in Helicone Bœotiæ monte: quem tamen alij in Phocide collocabant. Alij quòd Bœoti soli inter Græcos quinque duces haberent. Alij, quòd multas vrbes Bœotia complecteretur. Malè. Potiùs enim à Cretensibus erat incipiendum, quibus centum erant vrbes: sed & Laconica vrbium numero Bœotiam superabat. Alij, vt Didymus, quòd in Aulide Bœotiæ vrbe vniuersus exercitus conuenit. Alij, quòd Bœotia in medio Græciæ sita sit: habet enim ab Ortu Euripum, ab Occasu Phocida, à Septentrione Locrida, à Meridie Atticam. Alij, quòd nauibus potens sit Bœotia, tanquam Phœnicum colonia propter Cadmum. Alij, quòd Hellen, qui primus Græcis ἑλλήνων nomen imposuit, in Bœotia habitauerit. Alij, vt Aristarchus, quòd ita in mentem fortasse Poëtæ venerit: & siquidem, inquit aliunde esset exorsus, etiam rationem exquireremus. Hanc autem nauium enumerationem Vates persequitur, vt ex consilio Nestoris gentes & nationes discernantur & distinguantur. Sed & tantæ fuit authoritatis hic catalogus, vt ambigentes ciuitates litem suam, de finibus nimirũ aut vrbium proprietate, Homericis versibus diremerint, vt Eustathius ex Porphyrio etiam refert: qui hoc etiam obseruat, sancitum esse, vt qui literis instituerentur, eum memoria recitarent, vt Cerdias patriæ suæ legislator iussit. Et hoc veteres illi. Nos autem in nostro Lexico singulas vrbes particulatim examinabimus, & eorum situm ex Geographis præstantioribus perdocebimus, si Deus dederit. In præsentia historici vtriusque Dictys & Daretis catalogos tantùm cum hoc Homerico comparabimus, quia in multis discrepant: præter quos est etiam consulendus Hyginus Fab. capite nonagesimo septimo.

d τῶν μὲν πεντήκοντα] De numero isto consentiunt Dictys & Dares: hic tamẽ duos tantùm duces Bœotûm, Archelaum & Protenorem nominat: ille eosdem quinque quos Homerus. De Orchomenijs idem Dictys & Dares, vt idem quod de Phocensibus subijcitur. Aiaci Oileo duodecim tantùm naues tribuit Dictys: Dares verò septem & triginta sic Elephenori triginta fuisse ait Dictys: sed illius Dares non meminit. De Atheniensibus consentiunt Dictys & Dares. Quod autem de Aiace Telamonio subijcitur, repugnat: siquidem quadraginta illi naues tribuit Dictys: idem quoque Dares. Aiax Telamonius, inquit, ex Salamina adduxit secum Teucrum fratrem, Bublationem, Amphimachum, Dorium, Thelium, Polysenum, nauibus numero quadraginta. De Diomede nulla discrepantia. Agamemnoni centum & sexaginta naues tribuit Dictys: Dares cum Homero. De Menelao omnes consentiunt. Nestori Dares octoginta solũ tribuit: Dictys ab Homero non dissidet. Agapenor apud Daretem 40. (ni fallor: nam subobscurus est illic excusus numerus) naues obtinet: sed Dictys Homero assentitur: nam sexaginta nauibus præfectum illum ab Agamemnone retulit. Quod ad Buphrasianos & Elienses attinet, vbi quatuor duces Homerus enumerat, & de ducum & de nauium numero cõsentit Dictys: sed Dares Xantippi & Amphimachi tantùm meminit, quos ex Elide fuisse ait nauibus numero duodecim. Dulichios idem reliquit secus quàm Dictys, qui eadem cum Homero tradit. De Vlysse hic Homero assentitur: ille naues quadraginta ei ascribit. Sic Thoanti secus quàm Dictys, & Homerus sexaginta. De Idomeneo & Merione inter omnes conuenit. De Tlepolemo idem Dares quod Homerus Dictys octo ei naues tribuit, nisi sit mendosus illius codex, Nirei non meminit Dares: idem de eo Dictys quod Homerus. De Phidippo & Antippo consentiunt, præterquam quòd illis Thoantem ex Alcedone adiungit Dares Achillis naues non enumerauit Dictys: Dares, vt Homerus. De Protesilao non discrepant, vt neq; de Eumelo, nisi Dares, qui decem eius naues tantùm fuisse scribit. De Philoctete omnes eadem. Podalirio & Machaoni quadraginta duas tribuit Dares: sed Dictys, vt Poëta. Hic tamen Dictys Eurypylo quadraginta duas ascribit, ille sexaginta. De Polipœte non dissident. Gunco viginti a Dicty, vna & viginti à Darete dantur. In Prothoo cõsensus. His autem addit Dares Creneum ex Pylo, nauibus numero viginti duabus Dictys autem Thesandrum ex Thebis cum nauibus quinquaginta. Calchantem ex Arcadia cum viginti. Mopsum ex Colophonia item cum viginti Epeum ex insulis Cycladibus cum triginta. Itaque ille mille ducentas quindecim naues enumerat: Dares autem mille centum septuaginta, quantum potui colligere: quanquam error esse possit propter vitium numerorum, qui in illo sunt excusi. Homerus verò mille centum octuaginta sex: quanquam apud Titum Liuium mille tantùm memorentur, vt refert quoque Giphanius. Plutarchus mille ducentas fuisse ait, & hominum numerum, centum viginti millium. Aeschylus in Agamem appellat στόλον ἀργείων χιλιοναύτην: & Seneca, millesimam ratem. Quod intelligendum est iuxta illud Varronis lib. 2. de Re rust. cap. 1. Si, inquam, numerus nõ est ad amussim, vt cùm dicimus, Mille naues ijsse ad Troiam: Centumuirale esse iudicium Romæ. Has naues primus numerasse perhibebatur olim in Tragœdijs Palamedes, vt est apud Platonem 7. de Repub.

e ἵπποι θ' οἱ φορέεσκον] De his Achillis equis dicemus copiosè inf. Iliad. ρ.

Τρωσὶν δ' ἄγγελος ἦλθε ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις
Πὰρ Διὸς αἰγιόχοιο, σὺν ἀγγελίῃ ἀλεγεινῇ.
Οἱ δ' ἀγορὰς ἀγόρευον ἐπὶ Πριάμοιο θύρῃσι
Πάντες ὁμηγερέες, ἠμὲν νέοι ἠδὲ γέροντες·
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη πόδας ὠκέα Ἶρις·
Εἴσατο δὲ φθογγὴν υἷι Πριάμοιο Πολίτῃ,
Ὃς Τρώων σκοπὸς ἷζε ποδωκείῃσι πεποιθὼς
Τύμβῳ ἐπ' ἀκροτάτῳ Αἰσυήταο γέροντος,
Δέγμενος ὁππότε ναῦφιν ἀφορμηθεῖεν Ἀχαιοί.
Τῷ μιν ἐεισαμένη προσέφη πόδας ὠκέα Ἶρις·
Ὦ γέρον, αἰεί τοι μῦθοι φίλοι ἄκριτοί εἰσιν,
Ὥς ποτ' ἐπ' εἰρήνης· πόλεμος δ' ἀλίαστος ὄρωρεν.
Ἦ μὲν δὴ μάλα πολλὰ μάχας εἰσήλυθον ἀνδρῶν,
Ἀλλ' οὔπω τοιόνδε τοσόνδέ τε λαὸν ὄπωπα.
Λίην γὰρ φύλλοισιν ἐοικότες ἢ ψαμάθοισιν,
Ἔρχονται πεδίοιο, μαχησόμενοι περὶ ἄστυ.

Troianis. a. nuncia venit in pedib. ventũ habẽs velox
A Ioue Aegiocho cum nuncio tristi. (Iris
Hi conciones habebant in Priami vestibulis.
Omnes congregati & iuuenes & senes.
Prope autem stans allocuta est pedibus velox Iris:
Similis erat autem voce filio Priami Politæ,
Qui Troianorũ speculator sedebat pedũ velocitate fre
In tumulo summo Aesyti senis: (tus
Obseruans quando à nauibus sese mouerent Achiui.
Huic similis ipsum allocuta est pedibus velox Iris:
O senex, semper tibi verba placent indiscreta:
Sicut olim cùm pax esset: bellũ aũt ineuitabile ortum
Sanè iam sæpius pugnis interfui virorum,
Sed nondum tales tantasq; copias vidi.
Valde enim folijs similes vel arenis
Veniunt per campum, pugnaturi circa ciuitatem.

Ἕκτορ,

Ἕκτορ, σοὶ δὲ μάλιστ' ἐπιτέλλομαι ὧδέ γε ῥέξαι.
Πολλοὶ γὰρ κατὰ ἄστυ μέγα Πριάμου ἐπίκουροι·
Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα πολυσπερέων ἀνθρώπων·
Τοῖσιν ἕκαστος ἀνὴρ σημαινέτω οἷσί περ ἄρχει.
Τῶν δ' ἐξηγείσθω κοσμησάμενος πολιήτας.
Ὣς ἔφαθ'. Ἕκτωρ δ' οὔτι θεᾶς ἔπος ἠγνοίησεν,
Αἶψα δ' ἔλυσ' ἀγορήν, ἐπὶ τεύχεα δ' ἐσσεύοντο.
Πᾶσαι δ' ὠΐγνυντο πύλαι, ἐκ δ' ἔσσυτο λαός.
Πεζοί θ', ἱππῆές τε. Πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει.
Ἔστι δέ τις προπάροιθε πόληος αἰπεῖα κολώνη,
Ἐν πεδίῳ ἀπάνευθε, περίδρομος ἔνθα καὶ ἔνθα·
Τὴν ἤτοι ἄνδρες Βατίειαν κικλήσκουσιν,
Ἀθάνατοι δέ τε σῆμα πολυσκάρθμοιο* Μυρίνης·
Ἔνθα τότε Τρῶές τε διέκριθεν ἠδ' ἐπίκουροι.
ᵃ Τρωσὶ μὲν ἡγεμόνευε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ
Πριαμίδης· ἅμα τῷ γε πολὺ πλεῖστοι καὶ ἄριστοι
Λαοὶ θωρήσσοντο μεμαότες ἐγχείῃσι.
Δαρδανίων αὖτ' ἦρχεν ἐῢς πάϊς Ἀγχίσαο
Αἰνείας, (τὸν δ' ὑπ' Ἀγχίσῃ τέκε δῖ' Ἀφροδίτη
Ἴδης ἐν κνημοῖσι θεὰ βροτῷ εὐνηθεῖσα)
Οὐκ οἶος, ἅμα τῷ γε δύω Ἀντήνορος υἷε
Ἀρχίλοχός τ' Ἀκάμας τε μάχης εὖ εἰδότε πάσης.
Οἳ δὲ Ζέλειαν ἔναιον ὑπαὶ πόδα νείατον Ἴδης,
Ἀφνειοὶ πίνοντες ὕδωρ μέλαν Αἰσήποιο
Τρῶες, τῶν αὖτ' ἦρχε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱὸς
Πάνδαρος, ᾧ καὶ τόξον Ἀπόλλων αὐτὸς ἔδωκεν.
Οἳ δ' Ἀδρήστειάν τ' εἶχον καὶ δῆμον Ἀπαισοῦ,
Καὶ Πιτύειαν ἔχον, καὶ Τηρείης ὄρος αἰπύ,
Τῶν ἦρχ' Ἄδρηστός τε καὶ Ἄμφιος λινοθώρηξ,
Υἷε δύω Μέροπος Περκωσίου, ὃς περὶ πάντων
Ἤιδεε μαντοσύνας, *οὐδὲ οὓς παῖδας ἔασκε
Στείχειν ἐς πόλεμον *φθισήνορα. Τὼ δέ οἱ οὔτι
Πειθέσθην· κῆρες γὰρ ἄγον μέλανος θανάτοιο.
Οἳ δ' ἄρα Περκώτην καὶ Πράκτιον ἀμφενέμοντο,
Καὶ Σηστὸν καὶ Ἄβυδον ἔχον, καὶ δῖαν Ἀρίσβην,
Τῶν αὖθ' Ὑρτακίδης ἦρχ' Ἄσιος ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Ἄσιος Ὑρτακίδης, ὃν Ἀρίσβηθεν φέρον ἵπποι
Αἴθωνες, μεγάλοι, ποταμοῦ ἀπὸ Σελλήεντος.
Ἱππόθοος δ' ἄγε φῦλα Πελασγῶν ἐγχεσιμώρων,
Τῶν οἳ Λάρισαν ἐριβώλακα ναιετάασκον·
Τῶν ἦρχ' Ἱππόθοός τε Πύλαιός τ' ὄζος Ἄρηος,
Υἷε δύω Λήθοιο Πελασγοῦ Τευταμίδαο·
Αὐτὰρ Θρήϊκας ἦγ' Ἀκάμας καὶ Πείροος ἥρως,
Ὅσσους Ἑλλήσποντος ἀγάρροος ἐντὸς ἐέργει.
Εὔφημος δ' ἀρχὸς Κικόνων ἦν αἰχμητάων,
Υἱὸς Τροιζήνοιο διοτρεφέος Κεάδαο·
ᵇ Αὐτὰρ Πυραίχμης ἄγε Παίονας ἀγκυλοτόξους,
Τηλόθεν ἐξ Ἀμυδῶνος, ἀπ' Ἀξιοῦ εὐρὺ ῥέοντος,
Ἀξιοῦ, οὗ κάλλιστον ὕδωρ ἐπικίδναται * αἶαν.
Παφλαγόνων δ' ἡγεῖτο Πυλαιμένεος λάσιον κῆρ,
Ἐξ Ἐνετῶν, ὅθεν ἡμιόνων γένος ἀγροτεράων,
Οἵ ῥα Κύτωρον ἔχον, καὶ Σήσαμον ἀμφενέμοντο,
Ἀμφί τε Παρθένιον ποταμὸν κλυτὰ δώματ' ἔναιον,
*Κρῶμνάν τ', * Αἰγιαλόν τ', καὶ ὑψηλοὺς Ἐρυθίνους.
Αὐτὰρ Ἁλιζώνων Ὀδίος καὶ Ἐπίστροφος ἦρχον,
Τηλόθεν ἐξ Ἀλύβης, ὅθεν ἀργύρου ἐστὶ γενέθλη.
Μυσῶν δὲ Χρόμις ἦρχε, καὶ Ἔννομος οἰωνιστής·
Ἀλλ' οὐκ οἰωνοῖσιν ἐρύσατο κῆρα μέλαιναν,

Hector, tibi autem maximè iubeo sic facere.
Multi enim in ciuitate magna Priami auxiliares:
Alia autem aliorum lingua diuersigenûm hominũ:
His vnusquisq; vir imperet quibus praeest,
Hosq; educat, instructis suis ciuibus.
Sic dixit. Hector a. non Deae orationem ignorauit:
Statim a. dimisit concionem: ad arma aũt ruebant.
Omnes a. apertae sunt portae, & extrà ruerunt copiae
Pedestresq; equestresq;, multus a. tumult⁹ coortus est.
Est autem quaedam ante ciuitatem alta columna
In planicie seorsum, circum hinc & inde,
Quam quidam homines Batiẏ iam vocant,
Immortales a. sepulchrũ agillimae Myrinnes: (lites. χ. μυρίνη.
Illinc tũc Troianiq; distincti fuerũt et auxiliares mi-
Troianis qdẽ dux erat magnus ornatus galea Hector
Priamides: simul cũ hoc quàmplurimae & praestãtiss.
Copiae armabantur promptae lanceis.
Dardaniẏs rursus imperabat strenuus filius Anchisae.
Aeneas. (hunc aũt sub Anchise peperit diua Venus
Idae in imis partibus Dea cum homine cubans)
Non solus, vnà cum eo duo Antenoris filiẏ
Archilochusq; Acamasq; bene periti omnis pugnae.
Qui aũt Zeleam habitabant sub pedem imum Idae,
Aphnẏi, bibentes aquam nigram Aesepi
Troiani, his rursus praeerat Lycaonis clarus filius
Pandarus, cui & arcum Apollo ipse dedit.
Qui a. Andrestinumq; incolebãt & ciuitatẽ Apaesi
Et Pityeam tenebant, & Teries montem altum,
His imperabat Adrastusq; & Amphius linithorax,
Filiẏ duo Meropis Percosiẏ, qui supra omnes
Nouerat vaticinia, neq; suos filios sinebat χ. οὐδὲ ἴων
Proficisci in bellum perniciosum: illi autem ipsi non χ. φοινί-
Obedinerunt: Fata enim eos ducebant nigrae mortis. ου·
Quiq; Percoten & Practium incolebant,
Et Sestum & Abedum tenebant, & diuinam Arisbẽ,
His rursus Hyrtacides praeerat Asius princeps virorũ,
Asius Hyrtacides, quem ex Arisba ferebant equi
Ardentes, magni à fluuio Selleente.
Hippothous a. ducebat gẽtes Pelasgorũ bellicosorũ,
Eorum qui Larissam fertilem habitabant:
His praeerat Hippothous & Pyleus ramus Martis,
Filiẏ duo Lithi Pelasgi Teutamidae.
Sed Thracas ducebat Acamas, & Pirous heros,
Quotquot Helespontus impetuosus intus continet.
Euphemus autem dux Ciconum erat bellicosorum
Filius Traezeniẏ nobilis Ceadae: (tentes.
Sed Pyrachmes ducebat Paonas curuis arcubus v-
Procul ex Amidone ab Axio latè fluente:
Axio cuius pulcherrima aqua diffunditur sup terrã: χ. αἶαν.
Paphlagonibus aũt praeerat Pylemenis dẽsum cor,
Ex Enetis vbi mularũ generatio agro colẽdo idonearũ,
Qui Cytorum tenebant, & Sesamum incolebant,
Circaq; Parthenium fluuium inclytas domus habita-
Cromnamq; Aegialumq; & altos Erythinos. (bãt, χ. Κρῶμναν, κωβιαλόν τε, ἠδ' ὑψ.
Sed Halizonibus Dius & Epistrophus imperabãt,
Longè ex Alybe, vnde argenti est origo,
Mysiis autem Chromis praeerat & Ennomus augur.
Sed non auguriẏs euitauit mortem nigram:

Ἀλλ'

Ἀλλ' ἐδάμη ὑπὸ χερσὶ ποδώκεος Αἰακίδαο
Ἐν ποταμῷ, ὅθι περ Τρῶας κεράϊζε καὶ ἄλλους·
Φόρκυς αὖ Φρύγας ἦγε καὶ Ἀσκάνιος θεοειδὴς
Τῆλ' ἐξ Ἀσκανίης· μέμασαν δ' ὑσμῖνι μάχεσθαι.
Μῄοσιν αὖ Μέσθλης τε καὶ Ἄντιφος ἡγησάσθην,
Υἷε Πυλαιμένεος, τὼ Γυγαίη τέκε λίμνη,
Οἳ καὶ Μῄονας ἦγον ὑπὸ Τμώλῳ γεγαῶτας.
γ. Ναύστης — Νάστης * αὖ Καρῶν ἡγήσατο βαρβαροφώνων,
Οἳ Μίλητον ἔχον, Φθειρῶν τ' ὄρος ἀκριτόφυλλον,
Μαιάνδρου τε ῥοὰς, Μυκάλης τ' αἰπεινὰ κάρηνα·
γ. ναύστης ἡγησάσθην. — Τῶν μὲν ἄρ' Ἀμφίμαχος καὶ * Νάστης ἡγησάσθην,
γ. Ναύστης ἀμφίμ. — Νάστης * Ἀμφίμαχός τε, Νομίονος ἀγλαὰ τέκνα,
Ὃς καὶ χρυσὸν ἔχων πόλεμόνδ' ἴεν ἠΰτε κούρη,
Νήπιος· οὐδέ τί οἱ τό γ' ἐπήρκεσε λυγρὸν ὄλεθρον,
Ἀλλ' ἐδάμη ὑπὸ χερσὶ ποδώκεος Αἰακίδαο
Ἐν ποταμῷ, χρυσὸν δ' Ἀχιλεὺς ἐκόμισσε δαΐφρων.
Σαρπηδὼν δ' ἦρχεν Λυκίων, καὶ Γλαῦκος ἀμύμων,
[d] Τηλόθεν ἐκ Λυκίης, Ξάνθου ἄπο δινήεντος.

Verùm interfectus est à manibus velocis Aeacidæ
In fluuio, vbi Troianos trucidabat & alios,
Phorcys rursus Phrygios ducebat, & Ascani diuin**
Procul ex Ascania: prōpti aūt erāt prælio pugnare.
Mæonijs rursus Mesthlesq́; & Antiphus præerāt,
Filij Pylæmenis: hos Gygæa peperit palus:
Qui & Mæonas ducebant sub Tmolo natos
Nastes rursus Carib. præerat barbarè loquentib.
Qui Miletū incolebāt, Phthirorūq́; montē frōdosū,
Meandriq́; fluenta Mycalesq́; alta cacumina:
His quidem Amphimachusq́; & Nastes præerant,
Nastes Amphimachusq́; Nomionis clari filij,
Qui & aurum gestans ad bellū ibat velut puella,
Stultus: neq; quicq̄ ipsi hoc depulit grauem mortē:
Sed mortuus est sub manibus velocis Aeacidæ
In fluuio. aurū. a. Achilles abstulit prudens in bello.
Sarpedon. a. præerat Lycijs, & Glaucus irreprehē-
Procul ex Lycia, Xantho à vorticoso. (sibilis

COMMENTARIVS.

a τρωσὶ μὲν ἡγεμόνευε] Eadem ratione Troianos recenset, quanquā hic duces tantùm memorantur, cæterùm numerus copiarum singillatim non explicatur. Volui autem vtriusque historici catalogum afferre, vt possint à studioso & solicito lectore inter se comparare. Sic ergo Dictys lib. 2. Res postulare videtur, inquit, eorum reges, qui socij atq; amici Troiæ, quiq; ob mercedem auxiliares diuersis ex regionibus contracti Priamidarum imperium sequebantur, edicere. Primus igitur portis erumpit Pandarus, Lycaone genitus ex Lycia: dein Hippothous & Pyleus (sic enim legendum) ex Larissa Pelasgidarū, Acamas ex Thracia. post quos Euphemus Trœzenius Ciconis imperitans, Philemenes, (Homerus Pylæmenes) Paphlagonius patre Melio gloriosus, Dius & Epistrophus filij Numaganorum regis, Sarpedon Antho genitus, rector Lyciorum. Ex Iole Monathes, & Amphimachus, Nomionis Decalanti filius. Memethles genitore Telameneo, Meoneanthus Hispoliti Lycius, quem sibi Sarpedon, quod præter cæteros regionis eius consilio atque armis pollebat, participem bellicarum rerum asciuerat. Phorcis & Ascanius Phryges, Fronius (leg. Chromis) Midionis ex Mysia, Pyregamus, (Pyregmes Homer.) Pæonibus, (sic enim emendo pro Pæonis) Ampius & Adrastus Neropo geniti ex Agrestina. Asirus Hyrtacus. Dein alter Asirus (leg. vbique Asius) Dimantho genitus, Hecubæ frater ex Phrygia. Hæc Dictys. At Dares in hunc modum. E'Celia (vitiosè pro Zelea) Pandarus, Amphidrastus. De Colophonia, à suis Carijs, Amphimachus, Mnestheus. De Lycia Sarpedōn, Glaucus. De Larissa Hipporthogus, (Homero Hippothous) & Cupesus. De Ciconia Remus. De Thracia, Pyrus & Alcamus. De Pæonia, Paractemesus, Teropeus. De Phrygia, Ascanius, Xantippus, Portius. De Hiconea. (leg. Ciconia) Euphemeus. De Bœotia, Sanias, Asimaus, & Phoricus. De Buctino, Epistropolis & Boccius. De Paphlagonia, Philemenus. De Aethiopia, Pirses & Memnon. De Thracia, Heseus & Archilochus. De Agrestia (leg. Adrestia, vt etiam suprà apud Dictyn emendandum est) De Aazonio Epistrophus. His ductoribus & exercitibus, qui cuncta paranda pararent, præfecit Priamus principem & ductorem Hectorem: deinde Deiphobum, Alexandrum, Troilum, Aeneam, Memnonem. Hæc ille. Quæ transscripsi, primum vt videremus, non planè extra historiam Homerum recessisse: deinde vt corrupta nomina apud eos historicos emendarem: quod vitium fuit ferè Correctoris, vt solet genus illud hominum libros negligentiùs, quàm par est tractare.

b υἷε Πυλαιμένεος] Eustathius testat Iliad. Φ. quosdā versum huic subiecisse huiusmodi, Πηλέγων δ' υἱὸς περιδέξιος Ἀστεροπαῖος: quòd huius Asteropæi illic meminerit Poëta, proinde absurdum sit, vt hunc in catalago reticuerit. Sic infrà pòst.

c Κρήμνους τ' αἰγιαλόν τε] Idem Eustathius hos versus scriptos à quibusdam memorat: Καύκωνας αὖτ' ἦγε Πολυκλέος υἱὸς Ἀμφίδαμος (vel ἀμύμων) Οἳ περὶ Παρθένιον ποταμὸν κλυτὰ δώματ' ἔναιον (vel κλυτὰ δώματ' ἔναιον) Quos excudi tamen noluimus, ne quid temerè fieri videretur: si sensero tamen recipi omnium consensu, aliàs curabo vt textui inserantur, interea hac obseruatione diligentiam nostram testatam facimus.

d τηλόθεν ἐκ Λυκίης,] Hic desinit luculenta & nunquam satis laudata Homeri Geographia, quam ita commendat Strab. lib. 1. Verùm singula hæc, inquit, Xylandro interprete, denuò orsi accuratiùs perpendamus: ac primo loco id rectè & à nobis, & à maioribus nostris, quos inter est etiam Hipparchus, existimatum fuisse, primum Geographicæ peritiæ authorem esse Homerum, qui non modò Poëtica virtute omnes & priores & posteriores superauit, sed ferè etiam vitæ ciuilis experientia, qua is adiutus non in hoc modò operam dedit, vt actiones plurimas cognosceret, easq; ad posteritatem transmitteret: sed & in locorū cùm quæ singularum sunt regionum, tum totius, quatenus incolitur, terrarum orbis, marisq; explorationē ac descriptionem idem impendit industriæ. Hoc si enim non fuisset, nunquam ille in Orbem rediens, commemorando terræ situ, ad extremos vsq; eius fines pertigisset, &c. Porrò tota ista Geographia accuratissimè à nobis in Lexico Homerico explicabitur in singulis singulorum locorum nominibus, ne quid lector nostros commentarios hac in parte, quæ maiorem illustrationem quàm penè reliquum opus postulare videtur, mutilos conqueratur, à quorum instituto nos hæc aliena iudicauimus.

FINIS LIBRI II. ILIADIS HOMERI.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Γ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ ἸΛΙΑΔΟΣ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ προκαλεσαμένου Μενέλαον εἰς μονομαχίαν ἐπὶ τῇ τῶν ὅλων διαλύσει, ὅρκοι γίνονται ἐφ' ᾧ τὸν νικήσαντα, τὴν Ἑλένην λαβεῖν καὶ τὰ χρήματα αὐτῆς. ἡττηθέντα δὲ Ἀλέξανδρον Ἀφροδίτη ἁρπάζει, καὶ εἰς τὸν ἴδιον θάλαμον ἀπαγαγοῦσα, μεταπέμπεται ἀπὸ τοῦ τείχους τὴν Ἑλένην. οἱ δὲ, συνομιλήσαντες, εἰς ὕπνον τρέπονται.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Γάμμα δ' ἄρ' ἀμφ' Ἑλένης οἴοις μόθος ἐστὶν ἀκοίταις.

Ἄλλη.

Ὅρκοι καὶ μονομαχία Ἀλεξάνδρου καὶ Μενελάου.

ΑΥΤΑΡ ἐπεὶ κόσμηθεν ἅμ' ἡγεμόνεσσιν ἕκαστοι,
a Τρῶες μὲν κλαγγῇ τ' ἐνοπῇ τ' ἴσαν, ὄρνιθες ὥς·
b Ἠΰτε περ κλαγγὴ γεράνων πέλει οὐρανόθι πρό,
Αἵτ' ἐπεὶ οὖν χειμῶνα φύγον καὶ ἀθέσφατον ὄμβρον,
Κλαγγῇ ταί γε πέτονται c ἐπ' Ὠκεανοῖο ῥοάων,
Ἀνδράσι Πυγμαίοισι φόνον καὶ κῆρα φέρουσαι·
Ἠέριαι δ' ἄρα ταί γε κακὴν ἔριδα προφέρονται.
d Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες Ἀχαιοί,
Ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισιν.
e Εὖτ' ὄρεος κορυφῇσι Νότος κατέχευεν ὀμίχλην,
Ποιμέσιν οὔτι φίλην, κλέπτῃ δέ τε νυκτὸς ἀμείνω,
Τόσσον τίς τ' ἐπιλεύσσει ὅσον τ' ἐπὶ λᾶαν ἵησιν·
Ὣς ἄρα τῶν ὑπὸ ποσσὶ κονίσαλος ὤρνυτ' ἀελλής
Ἐρχομένων· μάλα δ' ὦκα διέπρησσον πεδίοιο.

ARGVMENTVM TERTII LIBRI HOMERI ILIADIS.

ALEXANDRO prouocante Menelaum in monomachiam, induciis omnium iuramenta fiunt: vt qui vinceret, Helenam acciperet & opes ipsius. Victum autem Alexandrum Venus rapit, & in proprium cubiculum abducens, accersit à muro Helenam. Hi autem conuersati in somnum vertuntur.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

G. autem circa Helenam solis pugna est maritis.

Aliud.

Iuramenta & duellum Alexandri & Menelai.

ATqui postquam instructi fuerunt vnà cum ducibus singuli,
Troiani quidē cum sonitu clamoreq́; incedebant sicut aues:
Tanquam clangor gruum est in aere,
Quæ postq hyemem fugerunt & immensum imbrem,
Cum clangore hæ volant ad Oceani fluenta,
Viris Pygmæis cædem & mortem ferentes:
Aeriaq́; hæ malam contentionem adferunt.
Illi v. ibant cum silentio robur spirantes Achiui:
In animo parati opem ferre sibi inuicem.
Quemadmodū montis cacuminib. Notus defudit nebulā
Pastorib. nequaq̄ gratam: furi aūt nocte meliorem
Tantumq́; aliquis prospicit quantum lapidem iacit:
Sic horum sub pedib. puluis excitabatur turbidus
Euntium: valde. n. celeriter pertransibant campum.

COMMENTARIVS.

a Τρῶες μὲν κλαγγῇ] Nunc vtrasq; copias educit Poëta, modumque quo progrediuntur docet. Troianis itaque tumultum & vociferationem, Græcis modestiam & silentium tribuit. Quin & nationum discrimina, inquit Plut. de aud. Poëtis, sunt consideranda: quæ sunt huiusmodi: Troiani ad prælium eunt cum clamore & ferocia: Achiui verò Ductorum taciti formidine. Nam quòd iam congressuri cum hoste duces suos metuunt, id signum est cùm fortitudinis tum obedientiæ. Atq; idcirco & Plato assuefacere nos vult, vt reprehensiones & turpitudinem magis metuamus quàm labores & pericula. & Cato rubentes sibi pallidioribus chariores esse dicebat. Hæc ille. quod quidem summa obseruatione dignum est. Sed est etiam, vbi clamores pugnando Græci excitant, vt aliàs videbimus tamen hoc frequentius est inter barbaros, de quibus, quod ad hunc locum attinet, sic locutus est Dictys. Hos omnes, inquit, (intelligit autem duces illos Troianorum, quos antea memorauimus) secuti multi mortales inconditis moribus ac dispari vocis sono, sine vllo ordine aut modo prælia inire soliti. Quod idem Dionysius Halicarnasseus lib 7. Antiq Rom de Barbaris contra Cumanos decertaturis obseruauit. Quos, inquit, sub Cumanos, vt pugnare paratos animaduerterunt Barbari clamore, vt illis mos est, sublato, inuaserunt eos nullo ordine peditibus equites, quasi omnes deleturi, &c. Itaque eos ita tumultuariè prorupisse docet, vt mutua collisione affligerentur. Proinde disciplinæ est militaris caput, vt modestè & ordinatè ad prælia procedatur.

b Ἠΰτε περ κλαγγὴ] Clangori gruum volantium Troianorum clamores comparat, sed clangori solùm: nam eorum ordinata volandi ratio in hunc locum non aduocatur. cùm eo pacto non posset intelligi confusus & perturbatus Troianorum exercitus, vt tamen voluit Dictys. Sed forsan etiam omnino accipienda erit illa etiam pars comparationis, vt Poëta quoque intellexerit sic ordinatè Troianos in aciem prodiisse, vt solent grues. Mira est enim illud auis genus prudentia præditum, vt est apud Platonem in Politico. Quin & τὸ νυκτοφυλακεῖν à gruibus primùm homines edoctos scribit Aelianus de Animal lib 3. cap. 14. Quod si mauis, vt nunc de clamore tantùm agatur, esto. Vociferantes Troiani rectè gruibus conferuntur, quia auis illa vocalis est, vt timidiora animalia omnia φωνητικώτερα sunt animosis, inquit noster Eustathius. quanquam nos alibi docebimus, angustam vocem angustias animi indicare, & contrà: vt mihi suspecta sit ista Eustathij sententia. Virgilius 10. Aeneid. Dardanidarum clamorem sic etiam gruibus comparauit: *clamorem ad sidera tollunt Dardanidæ muris: quales sub nubibus atris Strymoniæ dant signa grues, atque æthera tranant Cum sonitu, fugiuntque Notos clamore secundo, &c.*

Dicuntur autem Grues Pygmæis bellum inferre, quod & Homerus obseruauit. Supra hos (nempe Astomos) inquit Plin lib. 7. cap. 2. extrema in parte montium Spithamæi Pigmæi (Turnebus legit Spithamæi, Pygmæiq;) narrantur, ternas spithamas longitudine, hoc est, ternos dodrantes non excedentes, salubri cœlo, semperque vernante, montibus ab Aquilone oppositis: quos à gruibus infestari Homerus quoque prodidit. Vide eundem lib. 4. cap 11. & lib. 10. cap. 23. Grues, inquit Aristoteles histor. animal. lib. 8 cap. 12. ex Scythicis campis ad paludes Aegypto superiores, vnde Nilus profluit, veniunt. quo in loco pugnare cum Pygmæis dicuntur. Non enim id fabula est: sed certè genus tum hominum tum etiam equorum pusillum (vt dicitur) est, deguntq; in cauernis, vnde nomen Troglodytæ à subeundis cauernis accepêre. de Pigmæis plura in Lexico.

c ἐπ' Ὠκεανοῖο ῥοάων,] Non à Græcia tantùm versus meridiem volant grues, & nō etiam ex Italia, Hispania, Caspia, aut Bactriana eodem modo. Sed cùm Oceanus totam meridionalē alluat oram, & eam vndiquaque grues hyemis euitandę causa petant, intelligendum est fingi ab Homero hoc. Pygmæos ad totam illam oram habitare. vt in Strabo lib. 1.

d Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ.] Hac quoq; ratione pugnasse veteranos in prælio Mutinēsi aduersus Antonium scribit Appian lib 3 de Bell. ciuil. vt iam est ab eruditissimo viro Giphanio annotatum, οἱ δὲ γεγυμνασμένοι ὑπὸ ἐμπειρίας σιγῇ ἀλλήλοις συνεπλέκοντο ὡς ...

[illegible]

e [illegible] Hæc comparatio ideò sumitur, vt exprimat hanc quoque [illegible] pulueris, qui à tanta vtrinq; multitudine (ad vtrumq; enim exercitum illa pertinere censeo) excitabatur. Eum ergo eleganter nebulæ comparat, quòd vt terram nebula obumbrat sua crassa & obscura caligine: sic iste etiam puluis densus & copiosus tenebras quasi offundebat, vt homines inuicem nō cernerentur. Vide autem quàm singula singulis respondeant. Notus enim nebulam excitat: Exercitus vero puluerem. Notus id quodam impetu facit: Exercitus etiam celeritate sua, q ia campum Troianum pertranseunt. Præterea vt illa nebula pastoribus grata non fuit: sic neque alterius exercitus alteri iucundus fuit aduentus, qui hoc puluere significabatur, propter cædes & strages ex vtraque parte futuras. Addit autem de nebula Poëta, eam furi nocte meliorem: quod ad præsens quidem negotium non inseruit, & pro superfluo iudicari possit, sed his varietatibus delectat lectorem. Est autem natura scelerum omnium, vt in tenebris commodiùs & quasi dicas securius perpetrari possint, ideò amant illas, & oderunt lucem, si qui illa moliuntur, sed præcipuè fures, quorū rapinas & furta nox melius quàm dies tegit neq; tamen nox omnis, sed ea quæ obscura fuerit: ideò Vergilius nouam Lunam furtis contrariam dixit 1. Georgic. Catullus in carmine Nuptiali, Nocte latent fures. Euripides in Iphigenia, κλεπτῶν γὰρ ἡ νύξ, τῆς δ' ἀληθείας τὸ φῶς: id est, Furum enim est nox veritatis lumen. Ideò rectè Poeta nebulam istam nocte furibus vtilem dicit, quia illius obscuritate & caligine maior illis conciliatur furandi securitas. Et hæc quidem cursim.

Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Τρωσὶν μὲν προμάχιζεν Ἀλέξανδρος θεοειδής,
Παρδαλέην ὤμοισιν ἔχων καὶ καμπύλα τόξα,
Καὶ ξίφος· αὐτὰρ ὁ δοῦρε δύω κεκορυθμένα χαλκῷ
Πάλλων, Ἀργείων προκαλίζετο πάντας ἀρίστους
Ἀντίβιον μαχέσασθαι ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησεν ἀρηΐφιλος Μενέλαος
Ἐρχόμενον προπάροιθεν ὁμίλου μακρὰ βιβάντα,
b Ὥς τε λέων ἐχάρη μεγάλῳ ἐπὶ σώματι κύρσας,
Εὑρὼν ἢ ἔλαφον κεραὸν, ἢ ἄγριον αἶγα,
Πεινάων· (μάλα γάρ τε κατεσθίει, εἴπερ ἂν αὐτὸν
Σεύωνται ταχέες τε κύνες θαλεροί τ' αἰζηοί)
Ὣς ἐχάρη Μενέλαος Ἀλέξανδρον θεοειδέα
Ὀφθαλμοῖσιν ἰδών· φάτο γὰρ τείσασθαι ἀλείτην.
Αὐτίκα δ' ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμᾶζε.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησεν Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
Ἐν προμάχοισι φανέντα, κατεπλήγη φίλον ἦτορ·
Ἂψ δ' ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο κῆρ' ἀλεείνων.
Ὡς δ' ὅτε τίς τε δράκοντα ἰδὼν παλίνορσος ἀπέστη
Οὔρεος ἐν βήσσῃς, ὑπό τε τρόμος ἔλλαβε γυῖα,
Ἂψ τ' ἀνεχώρησεν, ὦχρός τέ μιν εἷλε παρειάς·
Ὣς αὖτις καθ' ὅμιλον ἔδυ Τρώων ἀγερώχων
Δείσας Ἀτρέος υἱὸν Ἀλέξανδρος θεοειδής.
Τὸν δ' Ἕκτωρ νείκεσσεν ἰδὼν αἰσχροῖς ἐπέεσσι,
c Δύσπαρι, εἶδος ἄριστε, γυναιμανές, ἠπεροπευτά,
Αἴθ' ὄφελες ἄγονός τ' ἔμεναι, ἄγαμός τ' ἀπολέσθαι.
Καί κε τὸ βουλοίμην, καί κεν πολὺ κέρδιον ἦεν,
Ἢ οὕτω λώβην τ' ἔμεναι καὶ ὑπόψιον ἄλλων.
Ἦ που καγχαλόωσι καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ,
Φάντες ἀριστῆα πρόμον ἔμμεναι, οὕνεκα καλὸν
Εἶδος ἔπ', ἀλλ' οὐκ ἔστι βίη φρεσὶν, οὐδέ τις ἀλκή.
Ἦ τοιόσδε ἐὼν ἐν ποντοπόροισι νέεσσι
Πόντον ἐπιπλώσας, ἑτάρους ἐρίηρας ἀγείρας,
Μιχθεὶς ἀλλοδαποῖσι, γυναῖκ' εὐειδέ' ἀνῆγες
Ἐξ ἀπίης γαίης, νυὸν ἀνδρῶν αἰχμητάων;
Πατρί τε σῷ μέγα πῆμα, πόλητί τε, παντί τε δήμῳ,
Δυσμενέσιν μὲν χάρμα, κατηφείην δὲ σοὶ αὐτῷ;
Οὐκ ἂν δὴ μείνειας ἀρηΐφιλον Μενέλαον;
Γνοίης χ' οἵου φωτὸς ἔχεις θαλερὴν παράκοιτιν.
γρ. κίδαρις. γρ. κίθαρις.
d Οὐκ ἄν τοι χραίσμῃ κίθαρις, τά τε δῶρ' Ἀφροδίτης,
Ἥ τε κόμη, τό τε εἶδος, ὅτ' ἐν κονίῃσι μιγείης.
Ἀλλὰ μάλα Τρῶες δειδήμονες· ἦ τέ κεν ἤδη
e Λάϊνον ἕσσο χιτῶνα, κακῶν ἕνεχ' ὅσσα ἔοργας.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν Ἀλέξανδρος θεοειδής,
f Ἕκτορ, ἐπεί με κατ' αἶσαν ἐνείκεσας, οὐδ' ὑπὲρ αἶσαν,
Αἰεί τοι κραδίη πέλεκυς ὥς ἐστιν ἀτειρής,

Hi.a. quum proximi erant inter se venientes,
Troianorum in prima acie erat Alexander diuus
Pellem Pardi humeris habens & curuos arcus,
Et ensem: sed hic hastilia duo acuminata ære
Vibrans Græcorum prouocabat quosq; optimos
Vt contra se pugnarent in graui pugna.
Hunc postquam animaduertit pugnax Menelaus
Venientem ante agmen magnificè gradientem,
Sicut leo gauisus est, qui in magnum corpus inciderit,
Inueniens vel ceruum cornutum, vel syluestrē caprā,
Famescens (valde etenim deuorat, etiamsi ipsum
Agitent veloces canes florentesq; iuuenes)
Sic gauisus est Menelaus Alexandrum diuinum
Oculis conspicatus: sperabat.n. vlturū se eū, qui pecca-
Statim itaq; de curru cū armis desilijt ad terrā. (rat.
Illum igitur postq̄ animaduertit Alexander diuinus
In prima acie apparentem, perculsus est charo corde:
Retrò itaq; sociorum in agmen recessit, mortē euitās.
Sicut.a. cùm quis serpentē conspicatus, resiliens fugit
Montis in saltibus, tremorq; occupauit membra,
Retroq; secessit, pallorq; ipsum cepit in genis:
Sic retrò in agmen secessit Troianorum superborum,
Timens Atrei filium Alexander diuinus.
Hunc.a. Hector cōspicat⁹ obiurgauit ꝓbrosis verbis:
Infelix Pari forma præstantiss. effœminate, deceptor,
Vtinam fuisses nō natus, & nuptiarū expers perijsses!
Et hoc vellem, & quidem multò vtilius esset,
Quàm sic et contumeliam esse, & spectaculum aliorū.
Certè cachinnantur comati Græci,
Suspicati optimū propugnatorē esse, quoniā venusta
Species inest, sed non est vis animo neq; vllum robur.
Certè talis existens in velocibus nauibus
Mare transmittens socios idoneos congregans,
Permistus alienigenis, mulierem pulchrā abduxisti
Ex longinqua terra, sponsam virorum bellicosorum?
Patriq; tuo magnū detrimētū, ciuitatiq; totiq; populo
Inimicis quidem gaudium, dedecus autem tibi ipsi?
An non sustinueris bellicosum Menelaum?
Cognoueris certè qualis viri tenes florentem vxorē.
Non tibi profuerit cithara & dona Veneris,
Et coma & species, quando in puluere mistus eris:
Sed valde Troiani reuerentes: certè nunc
Lapidem induisses tunicam, malorū gratia q̄ fecisti.
Hunc rursus allocutus est Alexander diuinus.
Hector, quoniam me iure obiurgasti, neq; iniuria,
Semper tibi cor sicut securis est indomitum,

Ὅς τ'

ὅς τ' εἶσι διὰ δουρὸς, ὑπ' ἀνέρος, ὅς ῥά τε τέχνῃ
νήϊον ἐκτάμνῃσιν, ὀφέλλει δ' ἀνδρὸς ἐρωήν.
ὣς σοὶ ἐνὶ στήθεσσιν ἀτάρβητος νόος ἐστί.
μή μοι δῶρ' ἐρατὰ πρόφερε χρυσῆς Ἀφροδίτης.
οὔ τοι ἀπόβλητ' ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα,
ὅσσα κεν αὐτοὶ δῶσιν, ἑκὼν δ' οὐκ ἄν τις ἕλοιτο.
νῦν δ' αὖτ' εἴ μ' ἐθέλεις πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι,
ἄλλους μὲν κάθισον Τρῶας καὶ πάντας Ἀχαιοὺς,
αὐτὰρ ἔμ' ἐν μέσσῳ καὶ ἀρηΐφιλον Μενέλαον
συμβάλετ' ἀμφ' Ἑλένῃ καὶ κτήμασι πᾶσι μάχεσθαι·
ὁππότερος δέ κε νικήσῃ, κρείσσων τε γένηται,
κτήμαθ' ἑλὼν εὖ πάντα, γυναῖκά τε, οἴκαδ' ἀγέσθω·
οἱ δ' ἄλλοι, φιλότητα καὶ ὅρκια πιστὰ ταμόντες,
ναίοιτε Τροίην ἐριβώλακα· τοὶ δὲ νεέσθων
Ἄργος ἐς ἱππόβοτον καὶ Ἀχαιΐδα καλλιγύναικα.

Quæ penetrat lignum à viro tractata, qui certè arte
Lignum nauale scindit, auget & viri impetum:
Sic tibi in pectoribus intrepida mens est.
Ne mihi dona amabilia exprobra aureæ Veneris:
Non abijcienda sunt Deorū valde illustria dona
Quæcunq; ipsi dant: volens aūt nō aliquis acciperet.
Nunc autem rursus si me vis bellare & pugnare, χ. ἄμμι θίλε
Cæteros quidē sedere facias Troianos & omnes Achiuos:
Et me in medio & bellicosum Menelaum
Committite pro Helena & opibus omnib pugnare.
Vter autem vicerit, superiorq; fuerit,
Opes capiens penitus omnes, mulieremq; domū abducat.
Vos autem cæteri amicitia & fœdera firma ferientes,
Habitetis Troiam glebosam: hi autem redeant
In Argos equis aptū & Achaiā pulchras mulieres habentem.

COMMENTARIVS.

[illegible]] Rectè Homerus duos illa belli præcipua capita manus conseruisse fingit, vt quorum causa tanta hominum multitudo accesserat primi fortunam prælij experirentur, cùm alioqui iniquum videretur, vt præcipuis hostibus otiosis cæteri dimicarent, imo amplius vt duorum hominum causa tam ingens exercitus occumberet. Prudenter ergo voluit tantum dissidiū [illegible] Menelai vel Paridis victoria componi, quod etiam solenni illo fœdere sancitum est. & nisi violasset Pandarus, incolumes inde reliqui sarta tectaq; vrbe discessissent, vt videbimus.

[illegible]] De hac comparatione dicemus Iliad ψ. Obseruandum est autem quanta cum fiducia, videlicet optimi sui iuris [illegible]dio, ad prælium erumpat Menelaus: vt contrà Paris conscius sibi sceleris, trepidus recesserit. Metum enim illum quo percellitur non tam quòd ipsum Menelaum propter fortitudinem reformidaret, quam quòd facti sui iniustitia premeretur, accidisse [illegible], vtrunque tamen potest concurrere.

[illegible]] Paridem Hector satis acerbè increpat, quòd certamen cum Menelao refugiat: idq; ita facit, vt illius virtutem hoc pacto exacuerit. Exprobrat autem illi speciosam illius formam, quasi illa potius ad amores exercendos, quàm ad [illegible] abutatur. Et sanè ratum est, vt qui tam muliebri sunt specie animos viriles redoleant. Rectè Theognis: [illegible]. Paucis hominibus animi virtus & pulchritudo corporis simul insunt. [illegible] tunque fortitus est: videtur enim hæc venustas fœminarū peculiaris, qua maximè etiam commendatur. [illegible] inquit Musæus. Quàm eleganter ergo Dion apud Stobæum: [illegible] Formam mulieres [illegible], virum autem robur. Sed est tamen, cùm & pulchritudo corporis & ornatus animi concurrunt, quod longè est [illegible]bile, vt est apud Plat. 3. de Repub. Exempla habemus in Achille, quem tum species corporis tum fortitudo animi apud Homerum commendant. Contrarium tamen fuit de Nireo suprà lib. 2. & hic de Paride, vbi Poeta ostendit, vituperio & opprobrio [illegible] cui nullum pulchritudine præstantius adsit bonum, vt ait Plutar. de Aud. poet. Præterea hæc similibus, inquit, adaptanda [illegible]que reprehendi, qui se efferunt ob res nullius pretij, docendiq; sunt adolescentes, huiusmodi verba exprobrationes esse & [illegible]cia, opibus præstantissime, conuiuijs, pueris, iumentis, atq; adeò facundia. Oportet enim bona excellentissima sectari, inque [illegible] rebus primum, & in magnis maximum esse. Gloria verò à paruis rebus & vilibus parta, ignobilis est, & non magnificentiæ [illegible]tq. huius rei nos statim loco monebūt exempla, cùm vituperationes & laudationes perpendimus: maximè in Homeri poëmatis [illegible] enim argumento sunt, corporis & fortunæ bona non esse magni æstimanda, &c. Itaque meritò exprobratur Paridi ab [illegible] forma corporis, cui non adesset quoque fortitudo.

[illegible]] Annotaui diuersam lectionem ad marginem. Quidam enim, vt testatur Eustathius, cùm nusquam [illegible] Poëtam citharæ ludentem Paridem viderent, legebant [illegible], & quidam [illegible], quod est genus pilei regij apud Persas: [illegible] Arcadas verò genus saltationis, vt ait Athenæus lib. 14. Dipnos. Sed nos vulgatam lectionem retinemus, docemusq; propriam Paridi citharam, sed imbellem, vt docuit etiam Alexander Magnus. Hic traiecto Hellesponto iam Troiam conspicatus, heroica cogitabundus cùm recoleret, ad eumq; indigena quidam venisset, pollicens se, si vellet, Paridis ei lyram daturum. Minimè, inquit, illa mihi opus est, quando quidem Achillis lyram habeo, ad quam ille recreabatur. Hæc virorum, inquit, fortium laudes canebat: illa verò Paridis mollem quandam & effœminatam harmoniam amatorijs modis psallebat. Quod refert Plutarchus libro [illegible] de Fort. Alex.

[illegible]] Alludit ad eius bellicas vestes. Malè, inquit, conueniunt tibi integumenta bellica, qui tam ignauus sis, vt potius [illegible]mento [illegible] lapideo dignus videare. Gephanius in Scholijs putat à Poëta tunicam lapideam appellari propter antiquam adulteriorum pœnam qua adulteri lapidibus obruebantur. Sed ego illam Iudæis peculiarem fuisse reperio.

[illegible]] Candidi est hominis iustas reprehensiones animo tractabili & mansueto exandire, vt hoc loco Paris [illegible] se iure à fratre castigatum confitetur. Asperiora tamen illius verba lenit, cùm sibi pulchritudinem, quod donum est Dei, [illegible] vt hoc ab Hectore paulò iniquiùs obiectum sibi fuisse doceat: cum etiam non desint, qui illud sibi exoptarent: [illegible] annotant in Hectorem, qui quòd deformis esset, speciem etiam oris desideraret. Pulchritudini etiam reperimus [illegible] habuerint, vt de Butacide Crotoniata refert Herodotus lib. 5. qui ob corporis sui speciem ab Aegestanis [illegible] nemo alius [illegible] heroico monumento extructo Aegestani hostias obtulerunt.

[illegible]] Ita sanè fecit vera obiurgationis efficacitas, vt eum fortem reddiderit & magnanimum, qui paulò antè [illegible] hostem detrectabat, atque cum vitæ suæ dispendio ad totam controuersiam dirimendam se alacriter obtulit, vnde [illegible] ipsius & Menelai certamen.

ὣς φάθ'· Ἕκτωρ δ' αὖτ' ἐχάρη μέγα, μῦθον ἀκούσας·
καί ῥ' ἐς μέσσον ἰὼν, Τρώων ἀνέεργε φάλαγγας,
μέσσου δουρὸς ἑλών· τοὶ δ' ἱδρύνθησαν ἅπαντες.
τῷ δ' ἐπετοξάζοντο κάρη κομόωντες Ἀχαιοὶ,
ἰοῖσίν τε τιτυσκόμενοι λάεσσί τ' ἔβαλλον.
αὐτὰρ ὁ μακρὸν ἄϋσεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
ἴσχεσθ' Ἀργεῖοι, μὴ βάλλετε κοῦροι Ἀχαιῶν·
στεῦται γάρ τι ἔπος ἐρέειν κορυθαίολος Ἕκτωρ.
ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἔσχοντο μάχης, ἄνεῳ τ' ἐγένοντο

Sic dixit. Hector autem gauisus est valde, verbū audiens:
Et in mediū pcedēs, Troianorū coërcuit turmas,
De medio hastā accipiens: illi aūt resederūt omnes.
In hunc autem sagittabant comati Achiui,
Sagittisq; collimantes, lapidibusq; iaciebant.
Sed hic altè clamauit Rex virorum Agamemnon,
Continete Argiui: ne iacite iuuenes Achiuorū:
Promittit enim aliquod verbū dicturū galeā mouēs Hector.
Sic dixit: hi autem abstinuerūt à pugna, tacitiq; facti sūt

Ἐσσυμένως· Ἕκτωρ δὲ μετ' ἀμφοτέροισιν ἔειπε·
a Κέκλυτέ μευ Τρῶες καὶ ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Μῦθον Ἀλεξάνδροιο, τοῦ εἵνεκα νεῖκος ὄρωρεν,
Ἄλλους μὲν κέλεται Τρῶας καὶ πάντας Ἀχαιοὺς
Τεύχεα καλ' ἀποθέσθαι ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ·
Αὐτὸν δ' ἐν μέσσῳ καὶ ἀρηΐφιλον Μενέλαον,
Οἴους ἀμφ' Ἑλένῃ καὶ κτήμασι πᾶσι μάχεσθαι·
Ὁππότερος δέ κε νικήσῃ, κρείσσων τε γένηται,
Κτήμαθ' ἑλὼν εὖ πάντα, γυναῖκά τε, οἴκαδ' ἀγέσθω.
Οἱ δ' ἄλλοι φιλότητα καὶ ὅρκια πιστὰ τάμωμεν.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος·
b Κέκλυτε νῦν καὶ ἐμεῖο· μάλιστα γὰρ ἄλγος ἱκάνει
Θυμὸν ἐμὸν, φρονέω δὲ διακρινθήμεναι ἤδη
Ἀργείους καὶ Τρῶας, ἐπεὶ κακὰ πολλὰ πέπασθε
Εἵνεκ' ἐμῆς ἔριδος, καὶ Ἀλεξάνδρου ἕνεκ' ἀρχῆς.
Ἡμέων δ' ὁπποτέρῳ θάνατος καὶ μοῖρα τέτυκται,
Τεθναίη. ἄλλοι δὲ διακρινθεῖτε τάχιστα.
Οἴσετε δ' ἄρν', ἕτερον λευκὸν, ἑτέρην δὲ μέλαιναν,
Γῇ τε καὶ Ἠελίῳ· Διὶ δ' ἡμεῖς οἴσομεν ἄλλον.
c Ἄξετε δὲ Πριάμοιο βίην, ὄφρ' ὅρκια τάμνῃ
Αὐτὸς, ἐπεί οἱ παῖδες ὑπερφίαλοι, καὶ ἄπιστοι,
Μή τις ὑπερβασίῃ Διὸς ὅρκια δηλήσηται.
Αἰεὶ δ' ὁπλοτέρων ἀνδρῶν φρένες ἠερέθονται·
Οἷς δ' ὁ γέρων μετέῃσιν, ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω
Λεύσσει, ὅπως ὄχ' ἄριστα μετ' ἀμφοτέροισι γένηται.

Confestim. Hector autem inter vtrosq; locutus est:
Audite me Troiani & fortes Achiui,
Verbum Alexandri, cuius gratia contentio mota est:
Cæteros quidem iubet Troianos, & omnes Achiuos
Arma pulchra deponere in tellure alma:
Se autem in medio & bellicosum Menelaum,
Solos pro Helena & opibus omnibus pugnare.
Vter autem vicerit, superiorq; fuerit,
Opes accipiẽs penitus omnes, mulierẽq; domũ abducat:
Alij autem amicitiam & fœdera firma feriamus.
Sic dixit: hi aũt omnes conticuerunt cum silentio.
Inter illos a. etiam locutus est in bello strenuus Menel.
Audite nunc & me, maximè n. molestia inuadit
Animum meum, cogito autem diremptos iri iam
Argiuos & Troianos: quoniã mala multa passi estis,
Gratia meæ cõtentionis, & Alexandri causa authoris.
Nostrûm autem vtri mors & fatum paratum est,
Moriatur: alij autem dirimamini citissimè:
Afferte a. agnos alterum album, alterã aũt nigram,
Terræq; & Soli: Ioui autem nos afferemus alium.
Adducite autem Priami vim, vt fœdus feriat
Ipse: quoniam eius filij fœdifragi & inuidi:
Ne quis transgressione Iouis fœdera violet.
Semper a. iuniorum virorum mentes instabiles sunt:
Quibus a. senex interfuerit, simul antè & post
Prospicit, vt optimè inter vtrosq; transigatur.

COMMENTARIVS.

a Κέκλυτέ μευ Τρῶες] Hector sedatis Græcorum iaculationibus, quibus petebatur, factoque silentio exponit eis conditiones duelli, quas Paris anteà ei significauerat. Eæ sunt huiusmodi: primùm vt ex vtraque parte exercitus arma deponantur ad maiorem nimirum vtriusque ad inuicem securitatem. Id autem non solùm de sternendis hastis, sed de exuendis etiam thoracibus & loricis intelligitur, vt meliùs videbimus in sequentibus. Deinde vt singulari certamine principes belli Menelaus & Paris totum negotium dirimant, quod duo complectebatur, ipsam Helenam videlicet & opes, quas secum Paris ex Lacedæmone cum Helena abstulerat: ita autem dirimant, vt quisquis alterum vicerit, ea omnia recipiat, hoc est, & Helenam & opes, cæteri pace icta discedant. Et hæc quidem ita geri vult Homerus, quia, vt antea dicebamus, iustum existimauit, vt authores totius belli primi & soli eius fortunam experirentur, non autem vnius aut alterius causa tot innocentia capita occumberent. Conditiones accepit Menelaus, alacriq; animo testatur, se hanc aleam ancipitem subiturum.

b Κέκλυτε νῦν καὶ ἐμεῖο.] Respondet Hectori Menelaus, & primùm testatur Græcis dolorem & molestiã quam ex eorum laboribus præteritis concepisset cũ præcipue tot hominum iam impendentia fata animaduerteret, qui sui causa tantum periculum mortis erãt subituri (ita enim locum istum interpretor) Deinde seipsum consolatur, quòd iam instare tempus videat, quo totum negotium sine eorum dispendio terminari possit. Porrò moderatè de illius duelli exitu pronunciat, victoriam de Paride sibi stolidè & temerè non promittens, sed ambiguè alterutri mortem paratam esse: quasi hoc parui faciat, modò negotium hac ratione, quisquis ille tandem sit qui mortem oppetiturus est, componatur, & salus vitaq; suis integra maneat, tandemq; aliquando hæc belli diuturnitas finiatur, ad vtriusque exercitus solatium. Ergo fœdus iciri postulat, iubetque Troianos duos agnos proferre, alterum quidem tum masculum tum candidum: alteram verò tum fœminam (genus muto cum Homero) tum nigram, & illum quidem Solis, hanc verò Terræ causa, Vbi Didymus in hæc verba, [illegible] Et hæc quidem à Troianis afferri oportebat. Græci verò, aut sub eorum nomine Menelaus, Ioui vnum offerunt masculum item vt genus exprimit, colorem autem reticuit: quia, vt inquit Eustathius, non adeò manifestus est color Iouis, vt Solis & Terræ. Iouem autem intelligi volunt Xenium, quem meritò implorant Græci ad vlciscendum violatum ius hospitij: de cuius religiosa obseruatione nos alibi dicemus. Deniq; Priamum accersi iubet ad confirmationem fœderum, quia à iunioribus & perfidis minor erat expectanda fides, vt mox dicemus.

c ἄξετε δὲ Πριάμοιο βίην.] Cùm Paridis perfidiam expertus iam esset Menelaus, suo periculo factus cautior: recusat cũ filijs Priami fœdus hoc ferire, illud Paridis crimen in reliquos generaliter deriuans, vt Poëta propter solam Helenam, vt aiunt, [illegible] appellat. Deinde accedit, quòd maior præsupponatur senum fidelitas, quam iuuenum, quibus illa tenera & imbecilla ætas pleruniq; ingenium dedit, vnde imprudentiùs se gerunt quàm ij, quos longa annorum experientia sagaciores sapientioresq; reddit. Rarum est igitur, vt iuuentuti comes adsit prudentia: quod si accidat, omni est admiratione dignum, vt dixit Euripides in Archelao: [illegible]. Itaque in suspicionem perfidiæ aut inconstantiæ veniunt iuniores, quibus idcircò [illegible] Q. Calaber tribuit, & eos [illegible] appellat Theseus apud Eurip. in Hippolyto. [illegible], inquit Agatho. Id ante omnes docet hic princeps Poëtarum, vt & contra senectutem prudentiæ nomine commendat: [illegible]. Non enim in iuuenibus, sed in maturis prudentia inest inquit Aristoph. [illegible]. In cõsilijs senes expertus semper melior est quàm vir iuuenis, quandoquidem multa nouit, ait Q. Calaber lib. 5. & Euripides in Peleo apud Stob. [illegible]. Senectus iuuenum mente sapientior est & tutior. Item Sophocles in Thyeste apud eundem: [illegible]. Solẽt senilem ætatem mens etiam & opportuna consilia sequi. Itaque prudenter Menelaus tutius esse putat, cum sene Priamo fœdus icire, quàm cum iunioribus eius filijs, quos ipsa facta perfidos iam comprobauerant.

Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἐχάρησαν Ἀχαιοί τε Τρῶές τε,
Ἐλπόμενοι παύσεσθαι ὀϊζυροῦ πολέμοιο.
Καί ῥ' ἵππους μὲν ἔρυξαν ἐπὶ στίχας, ἐκ δ' ἔβαν αὐτοὶ,

Sic dixit. illi a. gauisi sunt Græciq; Troianiq;,
Sperantes cessaturos ab ærumnoso bello.
Et equos quidẽ traxerũt in ordines, è curribus a. descẽde-(rũt ipsi,

ἐχεά τ' ἐξεδύοντο, τὰ μὲν κατέθεντ' ἐπὶ γαίῃ
κτίον ἀλλήλων· ὀλίγη δ' ἦν ἀμφὶς ἄρουρα·
ωρ ἢ προτὶ ἄστυ δύω κήρυκας ἔπεμπε
ρκαρπαλίμως, ἄρνας τε φέρειν Πρίαμόν τε καλέσσαι.
ρ ὁ Ταλθύβιον προΐει κρείων Ἀγαμέμνων
ς ἔπι γλαφυρὰς ἰέναι, ἠδ' ἄρν' ἐκέλευεν
ιμεναι· ὁ δ' ἄρ οὐκ ἀπίθησ' Ἀγαμέμνονι δίῳ.
ις δ' αὖθ' Ἑλένῃ λευκωλένῳ ἄγγελος ἦλθεν,
ειδομένη γαλόῳ Ἀντηνορίδαο δάμαρτι,
Ἀντηνορίδης εἶχε κρείων Ἑλικάων
οδίκην Πριάμοιο θυγατρῶν εἶδος ἀρίστην.
δ' εὗρ' ἐν μεγάρῳ· [b] Ἡ δὲ μέγαν ἱστὸν ὕφαινε,
πλακα, μαρμαρέην· πολέας δ' ἐνέπασσεν ἀέθλους
ων θ' ἱπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
ς ἕθεν εἵνεκ' ἔπασχον ὑπ' Ἄρηος παλαμάων.
χοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη πόδας ὠκέα Ἶρις·
Δεῦρ' ἴθι νύμφα φίλη, ἵνα θέσκελα ἔργα ἴδηαι
ων θ' ἱπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
ρὶν ἐπ' ἀλλήλοισι φέρον πολύδακρυν Ἄρηα
ω, ὀλοοῖο λιλαιόμενοι πολέμοιο.
οἳ νῦν ἕαται σιγῇ, πόλεμος δὲ πέπαυται,
ι κεκλιμένοι, παρὰ δ' ἔγχεα μακρὰ πέπηγε.
τὰρ Ἀλέξανδρος καὶ ἀρηΐφιλος Μενέλαος
ς ἐγχείῃσι μαχήσονται περὶ σεῖο·
ς κε νικήσαντι φίλη κεκλήσῃ ἄκοιτις.
Ὣς εἰποῦσα θεὰ, γλυκὺν ἵμερον ἔμβαλε θυμῷ
νδρός τε προτέροιο καὶ ἄστεος ἠδὲ τοκήων.
ικα δ' ἀργεννῇσι καλυψαμένη ὀθόνῃσιν,
ατ' ἐκ θαλάμοιο, τέρεν κατὰ δάκρυ χέουσα·
οἴη, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο,
η Πιτθῆος θυγάτηρ, Κλυμένη τε βοῶπις.
α δ' ἔπειθ' ἵκανον ὅθι Σκαιαὶ πύλαι ἦσαν·
ἀμφὶ Πρίαμον καὶ Πάνθοον ἠδὲ Θυμοίτην,
ον τε, Κλυτίον θ' Ἱκετάονά τ', ὄζον Ἄρηος,
λέγων τε, καὶ Ἀντήνωρ, πεπνυμένω ἄμφω,
ο δημογέροντες ἐπὶ Σκαιῇσι πύλῃσι,
ι δὴ πολέμοιο πεπαυμένοι, ἀλλ' ἀγορηταὶ
θλοί, [d] τεττίγεσσιν ἐοικότες, οἵτε καθ' ὕλην
δρέῳ ἐφεζόμενοι ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι·
οι ἄρα Τρώων ἡγήτορες ἧντ' ἐπὶ πύργῳ.
δ' ὡς οὖν εἴδονθ' Ἑλένην ἐπὶ πύργον ἰοῦσαν,
ε πρὸς ἀλλήλους ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευον,
νέμεσις Τρῶας καὶ ἐϋκνήμιδας Ἀχαιοὺς
ῃ δ' ἀμφὶ γυναικὶ πολὺν χρόνον ἄλγεα πάσχειν·
ς ἀθανάτῃσι θεῇς εἰς ὦπα ἔοικεν.
λα καὶ ὣς τοίη περ ἐοῦσ' ἐν νηυσὶ νεέσθω,
δ' ἡμῖν τεκέεσσί τ' ὀπίσσω πῆμα λίποιτο.

Armaq; exuerũt, quæ quidem deposuerunt in terrã
Prope se inuicem: exiguum aũt erat vtrinq; solum.
Hector autem ad vrbem duos præcones misit
Celeriter, qui & agnos portarent, Priamũq; vocarẽt:
Sed hic Talthybium præmisit rex Agamemnon
Naues ad concauas vt iret, & agnũ iussit (diuino.
Portare: ille verò haud immoriger⁹ fuit Agamẽnoni
Iris.a.rursus Helenæ albas vlnas habẽti nũcia venit,
Similis glori Antenoridæ vxori,
Quam Antenorides habebat rex Helicaon
Laodicem Priami filiarum forma optimam: (bat,
Hanc.a.inuenit in domo: hæc verò magnã telã texe-
Duplicem, splendidã: multos aũt intexebat labores
Troianorũq; bellicosorũ, et Achiuorũ areã tunicã ha-
Quos sui causa sustinebãt à Martis manib. (bentiũ,
Propè autem stans allocuta est pedibus velox Iris:
Huc veni Nympha chara, vt admirãda opa videas
Troianorũq; bellicosorũ, et Achiuorũ areã tunicã ha-
Qui pri⁹ sibi inuicẽ inferebãt lacrymosũ bellũ (bẽtiũ,
In campo, perniciosi cupidi belli,
Hi nunc sedent cum silentio (bellum verò cessauit)
Scutis inclinati: iuxta autem lanceæ longæ fixæ sunt.
Sed Alexander & bellicosus Menelaus
Longis lanceis pugnabunt de te,
Et vincenti chara vocaberis vxor.
Sic locuta Dea, dulce desiderium iniecit animo
Viriq; prioris & vrbis, & parentum.
Statim autem candidis cooperta velis,
Iuit ex cubiculo, teneram lacrymam defundens:
Non sola: eam enim & famulæ duæ sequebantur:
Aethra Pitthei filia, Clymeneq; pulchra.
Statim aũt posteaq̃ peruenerunt, vbi Scææ portæ erãt.
Priamus autem & Panthous & Thymætes
Lampusq; Clytiusq;, Hiceraonq; ramus Martis,
Vcalegonq;, & Antenor, prudentes ambo,
Sedebant populi seniores in Scæis portis,
Ob senectutem iam à bello cessantes, sed cõcionatores
Boni, cicadis similes, quæ in sylua
Arbori insidentes, vocem suauem emittunt:
Tales Troianorum proceres sedebant in turri.
Hi postq̃ igitur viderunt Helenam in turrim euntẽ,
Tacitè inter se verba velocia dixerunt:
Non reprehendendũ, Troianos & fortes Achiuos
Talem propter mulierẽ multo tempore dolores pati.
Valde immortalibus Deabus vultu similis est.
Sed & sic, talis quamuis existens, in nauibus abeat,
Neq; nobis filijsq; in posterũ detrimentum relinquat.

COMMENTARIVS.

[a] Ἶρις δ' αὖθ' Ἑλένῃ] Eleganter & cõmodissimè mihi videtur Poëta procurare, vt Helena ipsa ad huius prælij singularis spectaculum aduocaretur, quasi nimirum persona totius actus potissima. Itaque accersit eam Iris, iam non alius, puta Iouis aut Iunonis nuncia, sed sponte hoc muneris subiens. Aliam autem speciem induit, quod Dijs Homericis familiare est, cùm ad homines accedunt: nam inter se non mutantur, vt cùm Iris ipsa ad Neptunum delegatur. Solent porrò nõ extraneas valde aut incognitas formas & speciem, sed quæ illis quos adeunt aut notæ sunt, aut alioqui etiam accommodatæ. Cùm igitur Laodice familiaris & amica esset Helenæ, commode illius speciem induit, & ei similem Helenæ sese offert, quasi Deos alio modo non possit videre mortalitas. Ergo & faciliorem aditum & maiorem gratiam, dictiq; sui fidem sibi conciliauit. Eadem de causa Somnium sup. lib. 2. Nestori assimilat, & in Odyssea, Minerua Mentori.

[b] Ἡ δὲ μέγαν ἱστὸν] Notandum est, quod etiam aliàs apud hunc Poëtam obseruãdum veniet, qualem nobis ille hoc loco Helenam proponat, nimirum non desidiosam, sed operibus suis intentam, qualia etiam Reginæ illius temporis maximè exercebant. Erant enim textrices, sed cum artificio nõ vulgari: quia telis suis egregia heroum facta ac historias præcedentium temporũ intertexebãt. Idem etiam in Odyssea videbimus. Aduerte igitur, quod sæpe clamamus, quàm diligenter Poëta desidiam ab omni hominum genere repurget.

[c] ἀνδρός τε προτέροιο] Post admissum facinus Helenam eius pœnitentia tactam subinde monet: hic quoque audito duello isto ve-

teris

teris mariti cum adultero quod instruebatur, dicitur excitatum in eadem prioris coniugis desiderium. Vnde sine dubio cõfisa Paridem hodierno die prostratum iri à Menelao, quem illo longè fortiorem intelligebat, nouam spem concipit, se suis restitutam iri, recordatione tamen præcedentis facti in lachrymas erumpit, tandem suis comitibus cincta ad pugnæ spectaculum conuolat.

d τεττίγεσσιν ἐοικότες,] Aptissima comparatio in senes: frigidis enim & stridulis cicadis in arboribus frigidi & garruli senes in excelsa turri componuntur. Frigidos senes intelligo, in quibus calor ille bellicus deferbuit, vt anteà dixit, eos πολέμοιο πεπαυμένους, ἀλλ' ἐσθλοὺς ἀγορητάς. Cicadas autem masculas intellige, non fœminas. Masculæ enim, quæ Achetæ dicuntur, solùm canunt, fœminæ silent Plin. lib. 11. cap. 26. Aristot. hist. anim. lib. 5. cap. 30 Rectè autem fingit cicadas in arboribus considentes: amant enim arbores. vnde ibidem scribit Aristoteles, nasci non posse cicadas, vbi arbores desunt: quocirca apud Cyrenam nullæ in campo sunt, cùm circa oppidum ipsum multæ proueniant. Mirum est autem mihi, cur cicadarum ὄπα λειριόεσσαν Poëta appellauerit, cùm certum sit, stridulum & asperum illarum esse cantum: vnde hæc comparatio ad eloquentiæ laudem multum momenti non habet, sed ad loquacitatem tantùm. Sed Homero fingere quidlibet fas fuit. Non prætermittam, Tithonum Troianum fuisse, qui in cicadam conuersus fingitur, forsan propter suam in senio loquentiam, vt hinc plus leporis sit habitura hæc comparatio in Troianos.

e οὐ νέμεσις] Hic videre licet, quantarum sit virium forma fœminæ, vt quæ prudentiorum etiam mẽtem commoueat. Vnde senes isti aiunt reprehensione non esse dignum, tot Helenæ causa vtrinque dolores subiri & molestias: quasi digna sit formosa, cuius studio & amore, qui tenentur, omnia genera periculorum subeant. Sed vbi illi ijdem senes iustitiam facti examinant, præponderare sentiunt æquitatem: proinde iudicant restituendam esse Helenam, quasi turpe sit, vnius fœminæ gratia tot cædes & vrbium excidia perpetrari. Itaque vtilitatem pulchritudini præferentes, priorem illam orationem castigant in sequentibus: ἀλλὰ καὶ ὧς τοίη περ ἐοῦσα, &c. Hunc locum Arist. 7. Eth cap. fin. vsurpauit, idem de voluptate dicendum esse iudicans, quod isti senes de Helena: intelligit autem postrema verba. In vniuersis autem, inquit, cauendum est maximè à voluptate. Non enim corrupti iudicamus de ipsa. Vt ergo Troianorum senes erga Helenam sese habuerunt, sic & nos ad voluptatem ipsam esse affectos, in omnibusque illorum vocẽ dicere oportet (scilicet ἀλλὰ καὶ ὧς τοίη περ ἐοῦσ' ἐν νηυσὶ νεέσθω) Hoc enim modo remouẽtes à nobis ipsam, minus peccabimus, &c. Apud Lucianum in Dial. Menippus inscripto, cùm Mercurius Menippo caluarias formosorum ostenderet, & inter eas illam Helenæ. Et huius scilicet ossis gratia, inquit Menippus, mille naues ex vniuersa Græcia acto delectu sunt impletæ, tantaque cùm Græcorum tum Barbarorum multitudo conflixit, tot vrbes sunt euersæ? Cæterùm Menippe, inquit Mercurius, non vidisti mulierem hanc viuam: quòd si fecisses, forsan diceres tu quoque, vitio dandum non esse, pro tali muliere diu tolerare labores, &c.

Ὣς ἄρ' ἔφαν· Πρίαμος δ' Ἑλένην ἐκαλέσσατο φωνῇ,
Δεῦρο πάροιθ' ἐλθοῦσα, φίλον τέκος, ἵζευ ἐμεῖο,
Ὄφρα ἴδῃς πρότερόν τε πόσιν, πηούς τε, φίλους τε,
(a Οὔ τι μοι αἰτίη ἐσσί, θεοί νύ μοι αἴτιοί εἰσιν,
Οἵ μοι ἐφώρμησαν πόλεμον πολύδακρυν Ἀχαιῶν)
Ὥς μοι καὶ τόνδ' ἄνδρα πελώριον ἐξονομήνῃς,
Ὅς τις ὅδ' ἐστὶν Ἀχαιὸς ἀνὴρ ἠΰς τε μέγας τε.
Ἤτοι μὲν κεφαλῇ καὶ μείζονες ἄλλοι ἔασι.
Καλὸν δ' οὕτω ἐγὼν οὔπω ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
Οὐδ' οὕτω γεραρόν· βασιλῆϊ γὰρ ἀνδρὶ ἔοικε.
Τὸν δ' Ἑλένη μύθοισιν ἀμείβετο δῖα γυναικῶν,
Αἰδοῖός τέ μοί ἐσσι, φίλε ἑκυρέ, δεινός τε·
b Ὡς ὄφελεν θάνατός μοι ἁδεῖν κακὸς ὁππότε δεῦρο
Υἱέϊ σῷ ἑπόμην, θάλαμον γνωτούς τε λιποῦσα,
c Παῖδά τε τηλυγέτην, καὶ ὁμηλικίην ἐρατεινήν.
Ἀλλὰ τά γ' οὐκ ἐγένοντο· τὸ καὶ κλαίουσα τέτηκα.
Τοῦτο δέ τοι ἐρέω ὅ μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς.
Οὗτός γ' Ἀτρείδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων,
d Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής·
Δαὴρ αὖτ' ἐμὸς ἔσκε κυνώπιδος, εἴ ποτ' ἔην γε.
Ὣς φάτο· τὸν δ' ὁ γέρων ἠγάσσατο, φώνησέν τε,
Ὦ μάκαρ Ἀτρείδη, μοιρηγενές, ὀλβιόδαιμον,
Ἦ ῥά νύ τοι πολλοὶ δεδμήατο κοῦροι Ἀχαιῶν.
e Ἤδη καὶ Φρυγίην εἰσήλυθον ἀμπελόεσσαν,
Ἔνθα ἴδον πλείστους Φρύγας, ἀνέρας αἰολοπώλους,
Λαοὺς Ὀτρῆος καὶ Μυγδόνος ἀντιθέοιο,
Οἵ ῥα τότ' ἐστρατόωντο παρ' ὄχθας Σαγγαρίοιο.
Καὶ γὰρ ἐγὼν ἐπίκουρος ἐὼν μετὰ τοῖσιν ἐλέχθην
Ἤματι τῷ ὅτε ἦλθον Ἀμαζόνες ἀντιάνειραι,
Ἀλλ' οὐδ' οἳ τόσοι ἦσαν ὅσοι ἑλίκωπες Ἀχαιοί.
Δεύτερον αὖτ' Ὀδυσῆα ἰδὼν ἐρέειν' ὁ γεραιός,
Εἴπ' ἄγε μοι καὶ τόνδε, φίλον τέκος, ὅς τις ὅδ' ἐστί.
Μείων μὲν κεφαλῇ Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο,
Εὐρύτερος δ' ὤμοισιν ἰδὲ στέρνοισιν ἰδέσθαι.
Τεύχεα μέν οἱ κεῖται ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ,
Αὐτὸς δὲ κτίλος ὣς ἐπιπωλεῖται στίχας ἀνδρῶν·
Ἀρνειῷ μιν ἔγωγε ἐΐσκω πηγεσιμάλλῳ,
Ὅς τ' οἰῶν μέγα πῶϋ διέρχεται ἀργεννάων.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειθ' Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα

Sic dixerunt. Priamus a. Helenam vocauit voce:
Huc ades dilecta filia sede apud me,
Vt videas priorem maritum, affinesq́. amicosq́.
(Non mihi causa es, Dij mihi authores sunt,
Qui mihi immiserũt bellũ lachrymosum Achiuorũ)
Vt mihi & hunc virum ingentem nomines,
Quisnam iste sit Achiuus vir latusq́. magnusq́.
Certè quidem capite etiam altiores alij sunt:
Pulchrum autem adeò ego nondum vidi oculis,
Nec adeò honorabilem: regi enim viro similis est.
Huic Helena verbis respondit præstantiss. mulierum:
Reuerendusq́. mihi es dilecte socer timendusq́.
Vtinam mors mihi placuisset mala, quando huc
Filium tuum sequebar, thalamũ fratresq́. relinquẽs,
Filiamq́. vnicã, & coætanearum cœtum amabilem.
Sed hæc non facta sunt: ob hoc & flens contabui.
Hoc a. tibi dicã, quod à me interrogas sine inquiris,
Iste Atrides latè dominans Agamemnon,
Vtrunq́. Rexq́. bonusq́. fortisq́. pugnator,
Leuir item meus fuit impudica, si vnquam fui.
Sic dixit: hunc v. senex admirabatur, locutusq́. est:
O beate Atride, lætus fatis nate fortunate:
Certè tibi multi subiugati sunt iuuenes Achiuorum.
Iam & in Phrygiam veni vitiferam,
Vbi vidi plurimos Phryges viros equos agitãdi peritos,
Populos Otrei & Mygdonis diuini,
Qui tunc castra habebant apud ripas Sangarij.
Etenim ego auxiliaris existẽs, inter eos numeratus fui
Die illo, quando venerunt Amazones viragines.
Sed non hi tot erant, quot nigris oculis Achiui.
Secundò rursus Vlyssem vidẽs, interrogauit senex,
Dic agè mihi & hunc, dilecta filia, quisnam iste est,
Minor quidem capite Agamemnon Atrida,
Latior autem humeris & pectoribus ad videndum.
Arma quidem eius iacent in terra multos pascente:
Ipse autem sicut aries lustrat ordines virorum.
Arieti ipsum ego assimilo villoso.
Qui ouium magnum gregem percurrit albarum.
Huic respondit postea Helena Ioue nata:

οὗτος

Οὗτος δ' αὖ Λαερτιάδης πολύμητις Ὀδυσσεύς,	*Iste autem rursus est Laërtiades prudens Vlysses,*
ὃς τράφη ἐν δήμῳ Ἰθάκης κραναῆς περ ἐούσης,	*Qui nutritus est in populo Ithacæ, aspera licet existē-*
εἰδὼς παντοίους τε δόλους καὶ μήδεα πυκνά.	*Sciens varios dolos & consilia prudentia. (tis*
Τὴν δ' αὖτ' Ἀντήνωρ πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,	*Hanc a. rursus Antenor prudens cōtrà locutus est:*
ὦ γύναι, ἦ μάλα τοῦτ' ἔπος νημερτὲς * ἔειπες.	*O mulier profectò valde hoc verbū verum dixisti.* χ. ἔειπας.
ἤδη γὰρ καὶ δεῦρό ποτ' ἤλυθε δῖος Ὀδυσσεύς,	*Olim enim & huc aliquando venit diuinus Vlysses*
σεῦ ἕνεκ' ἀγγελίης σὺν ἀρηϊφίλῳ Μενελάῳ.	*Tui causa legatus cum bellicoso Menelao.*
τοὺς δ' ἐγὼ ἐξείνισσα, καὶ ἐν μεγάροισι φίλησα·	*Hos ego hospitatus sum, & in ædibus amicè tractans*
ἀμφοτέρων δὲ φυὴν ἐδάην καὶ μήδεα πυκνά.	*Amborum & naturā didici, & consilia prudentia.*
ἀλλ' ὅτε δὴ * Τρώεσσιν ἀγειρομένοισιν ἔμιχθεν,	*Sed quando iam Troianis cōgregatis permisti essent,* χ. τρώεσσιν ἀγρομένοισιν
στάντων μὲν, Μενέλαος ὑπείρεχεν εὐρέας ὤμους,	*Stantib. quidē illis, Menela⁹ superabat latis humeris:*
ἄμφω δ' ἑζομένω, γεραρώτερος ἦεν Ὀδυσσεύς.	*Ambobus aūt sedentibus, venerabilior erat Vlysses.*
ἀλλ' ὅτε δὴ μύθους καὶ μήδεα πᾶσιν ὕφαινον,	*Sed quando verba & consilia omnibus texebant,*
ἤτοι μὲν Μενέλαος ἐπιτροχάδην ἀγόρευε,	*Certè quidem Menelaus succinctè concionabatur:*
παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως. ἐπεὶ οὐ πολύμυθος,	*Pauca quidē, sed valde acutè, quoniā nō garrulus,*
οὐδ' ἀφαμαρτοεπής, εἰ καὶ γένει ὕστερος ἦεν.	*Neq. in verbis peccās, quamuis ætate posterior erat.*
ἀλλ' ὅτε δὴ πολύμητις ἀναΐξειεν Ὀδυσσεύς,	*Sed quando prudens surgeret Vlysses,*
στάσκεν, ὑπαὶ δ' ἴδεσκε κατὰ χθονὸς ὄμματα πήξας,	*Stabat, sub autē videbat in terram oculos defigens:*
σκῆπτρον δ' οὔτ' ὀπίσω οὔτε προπρηνὲς ἐνώμα,	*Sceptrū. v. neq. retrorsū, neq. in anteriorē partē mo-*
ἀλλ' ἀστεμφὲς ἔχεσκεν, ἀΐδρεϊ φωτὶ ἐοικώς.	*Sed immobile tenebat, imperito viro similis. (uebat.*
φαίης κεν ζάκοτόν τινα ἔμμεναι, ἄφρονά θ' αὔτως·	*Dixisses furiosum aliquem esse dementemq. temerè:*
ἀλλ' ὅτε δὴ ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος εἵη,	*Sed quando vocem magnam ex pectore emittebat,*
καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν,	*Et verba imbribus niualibus similia hybernis,*
οὐκ ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆΐ γ' ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος·	*Non deinde cū Vlysse contēdere potuisset homo alius.*
οὐ τότε γ' ὧδ' Ὀδυσῆος ἀγασσάμεθ' εἶδος ἰδόντες.	*Non tūc sic Vlyssis admirati sumus speciem videntes.*

COMMENTARIVS.

…ὔ τί μοι αἰτίη ἐσσί,] Obseruanda est Priami prudentia, qui causam huius belli in Deum, non in Helenam refert, nō eanum more …iciente relicto, lapidem in se coniectum mordicùs arripiunt. Neq. tamen idcirco culpa omnino carebat Helena, sed cùm mor…s primariæ non sint agendi causæ, sed secundariæ tantùm, cùm aliquid geritur, primariam illam causam attendere nos opor… non quòd eam aut malis gaudere, aut malorum esse causam intelligamus, sed quòd omnia ex illius nutu ac permissione depē…nt. Quod nos aliàs apud hunc Poëtam diligentiùs examinamus. Porrò quod hoc loco primùm inquirit Priamus de principi… Græcorum, reprehendit Iulius Scaliger, quòd eos Priamus per tot annos belli spectator nondum nouerit. Sed cum illos etiā …c primùm in aciem Homerus educat, non omnino absurdum est, vt hoc Priamus ignoret, quos nondum viderit anteà apud …eam. Proinde Scaligero respondeatur, licere Poëtis, historiam non scribentibus potissimùm, quidlibet. Quod si ille non admi…t quàm multa nihilominus in suo Virgilio eiusmodi, etiam ipsi veritati repugnantia, & seriei temporum ac ὕστερον πρότερον repe… Soluit hoc etiam Didymus, quem vide.

…ὡς ὄφελεν θάνατός μοι] Loco & tempore commodo Helena luctus suos exponit Priamo, quibus testatur tangi se facti sui pœni…tia, vbi primùm gratiam herois sibi conciliauit, tam honestè præfata de reuerentia & honore, quo eum prosequitur, ne forsan …entibus verbis illum exasperaret. Vbi apparet, quod aliàs quoq; monuimus, fateri quidem Poëtam sponte Helenam Paridem …uam, quod etiam Coluthus scripsit, sed postea pœnituisse illam sceleris tanti, & lacrymis contabuisse, vt ipsa Helena mox dicit ἢ κλαίουσα τέτηκα.

παῖδά τε τηλυγέτην] Secundùm Homerum vnica fuit filia Helenæ ex Menelao, quàm Coluthus Hermionem appellat. Alij (vt …æthon) etiam filios commemorant Nicostratum & Aethiolam, qui apud Lacedæmonios in honore fuerint. Alij (vt Porphy…) Dircthum & Moraphionem, à quo Moraphiorum genus apud Persas. Cæterùm cùm thalami fratrum & filiæ vnicæ memi…it, Menelaum subticuit, alioqui φιλάνδρος, quod prudenter fecit Priami metu, vt Paridem amare videretur. Hunc autem de…n posteà Antenor supplebit.

ἀμφότερον] Quantus sit hic versus, & quanti faciendus docuit Alexander. Is si quando Homeri carminum perpensio aut in lu… literarijs, aut super conuiuium fieret, alio aliud, vt fit, proponente. hoc ipse vt omnium præstantissimū probabat, videlicet in…metatus, quam laudem Homerus aliquot anteà seculis de Agamemnone temerè scripsisset, legem hanc sibi latam esse adeò di…e solitum ferunt. eodem versu Homerum Agamemnonis virtutem commendasse, Alexandri verò vaticinatum esse. Refert Plu…chus de Fort. Alex. lib. 1. Vid. Stob. p. 582. 10.

…ς ἐς Φρυγίην] Hic locus ex historia intelligendus est, quam Didymus sic refert. Menalippe & Hippolyte Martis filiæ Amazoni…n exercitui præfectæ cùm Phrygiam in suam ditionem redigere conarentur propter regionis illius ἱππότροφον καὶ ἀμπελόεσσαν, e…ni pabuli & vitium abundantiam, adornatis copijs Phrygiam accesserunt, castraq; ad fluuium Sangarium metatæ sunt. Phrygi… tunc temporis præerant Mygdon & Otreus, filij Dimantis fratres Hecubæ. Hi conflato exercitu ad eas à finibus propulsandas contulerunt quibus Priamus etiam auxilio affuit. Per Phrygiam autem hoc loco magnam Phrygiam intellige.

…κραναῆς περ ἐούσης,] Patriæ tenuitas viri bonitatem non impedit. Testis hæc Ithaca Vlyssea, & Pella illa Macedonica, quæ tam ge… …sum Alexandrum protulit. Fit enim plerunq;, vt è locis obscurioribus viri clarissimi exoriantur.

…δη γὰρ καὶ δεῦρο] Paucis complexa est Helena Vlyssis laudes, quas nunc amplificat Antenor. quia tantum hominem, cui etiam …iliare volumen destinauerat, sic leuiter transire fas esse non est arbitratus Poeta: deinde oportuit etiam Menelai memoriam, …, ne is heros etiam non laudatus prætermitteretur. Vtrumq; ergo laudat Antenor, tum à prudentia præter staturam corporis, …a peculiari orationis genere, quod Menelao fuit σύντομος, Vlyssi verò …, vt loquuntur Rhetores. Hoc se cognouisse ait, cùm …uo Troiam accessissent legati ad repetendam Helenam, quos ipse tunc hospitio exceperat, cuius rei meminit Dictys lib. 1. sed …duobus Palamedem addit. Dares Vlyssis legatorum meminit, huius hospitij non item.

…ε οὐ πολύμυθος] Interpretatur illud præcedens ἐπιτροχάδην. Virtus aūt Lacedæmoniorū fuit breuitas in loquēdo, (quā nunc in Spar…o Menelao cōmendat Antenor) adeò vt eorum qui ad se mittebantur, prolixas orationes deriderent. Qua in re memorabile est, …od apud Herod. in Thalia legitur. Lacedæmonij Samijs auxilium aduersus Polycratē petentib. cùm multa cōmemorarēt primo …gressu dixerūt, priora se oblitos, posteriora nō intelligere. Secundo verò cōgressu Samij nihil aliud dixerunt, nisi allato panario …d pane indigere. Quib. Lacedæmonij respōderūt. Illos panario superuacanea orationē curiosè addidisse, quasi dicerēt, debuisse …s contentos esse panarium seu sacrū ostendere. Quod in Apoph. Laconicis attigit Plutarch. Apud eundē in lib. de Garrulitate Lace…monij dicuntur ad Philip. duob. verbis tantùm scripsisse, Dionysius Corinthi (quib. significabāt ad humilē fortunā redactū illū …ut quippiā simile) Et rursum cū illis scripsisset Philippus, Si exercitū duxero in Laconicos fines, deuastabo vos: rescripserūt, Si.

Item Demetrio rege indignante ac vociferante, Vnum ad me legatum miserunt Lacedæmonij, nihil consternatus legatus: Vnum inquit, ad vnum. Ad hanc breuitatem silentio eos informasse Lycurgum dicit ibidem Plutarchus: sed ex hoc loco Homerico videtur constare iam priscis illis temporibus fuisse eam illis peculiarem, quandoquidem Spartanus fuerit Menelaus, quod etiam Interpretes Græci annotant. Hic autem obseruandum est, ex vna eademq; re diuersè multos laudari, vt ex eloquentia breui Menelaus, ex profusa Vlyssem.

Τὸ τρίτον αὖτ' Αἴαντα ἰδὼν ἐρέειν' ὁ γεραιός,
Τίς τ' ἄρ' ὅδ' ἄλλος Ἀχαιὸς ἀνὴρ ἠΰς τε μέγας τε,
Ἔξοχος Ἀργείων κεφαλὴν ἠδ' εὐρέας ὤμους;
Τὸν δ' Ἑλένη τανύπεπλος ἀμείβετο δῖα γυναικῶν,
Οὗτος δ' Αἴας ἐστὶ πελώριος ἕρκος Ἀχαιῶν
Ἰδομενεὺς δ' ἑτέρωθεν ἐνὶ Κρήτεσσι θεὸς ὣς
Ἕστηκ'· ἀμφὶ δέ μιν Κρητῶν ἀγοὶ ἠγερέθονται.
Πολλάκι μιν ξείνισσεν ἀρηΐφιλος Μενέλαος
Οἴκῳ ἐν ἡμετέρῳ, ὁπότε Κρήτηθεν ἵκοιτο.
Νῦν δ' ἄλλους μὲν πάντας ὁρῶ ἑλίκωπας Ἀχαιούς,
Οὕς κεν ἐῢ γνοίην, καὶ τ' οὔνομα μυθησαίμην
Δοιὼ δ' οὐ δύναμαι ἰδέειν κοσμήτορε λαῶν,
Κάστορά θ' ἱππόδαμον, καὶ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα,
Αὐτοκασιγνήτω, τώ μοι μία γείνατο μήτηρ.
Ἢ οὐχ ἑσπέσθην Λακεδαίμονος ἐξ ἐρατεινῆς;
Ἢ δεῦρο μὲν ἕποντο νέεσσ' ἐνὶ ποντοπόροισι. (δρῶν,
* Νῦν αὖτ' — Νῦν δ' αὖτ' * οὐκ ἐθέλουσι μάχην καταδύμεναι ἀν-
Αἴσχεα δειδιότες καὶ ὀνείδεα πόλλ' ἅ μοι ἐστίν;
Ὣς φάτο· τοὺς δ' ἤδη κατέχεν φυσίζοος αἶα
Ἐν Λακεδαίμονι αὖθι, φίλῃ ἐνὶ πατρίδι γαίῃ.
Κήρυκες δ' ἀνὰ ἄστυ, θεῶν φέρον ὅρκια πιστά,
Ἄρνε δύω, καὶ οἶνον ἐΰφρονα, καρπὸν ἀρούρης,
Ἀσκῷ ἐν αἰγείῳ· φέρε δὲ κρητῆρα φαεινὸν
Κῆρυξ Ἰδαῖος ἠδὲ χρύσεια κύπελλα·
Ὤτρυνεν δὲ γέροντα παριστάμενος ἐπέεσσιν·
Ὄρσεο Λαομεδοντιάδη· καλέουσιν ἄριστοι
Τρώων θ' ἱπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
* τάμητε — Ἐς πεδίον καταβῆναι, ἵν' ὅρκια πιστὰ * τάμηται·
Αὐτὰρ Ἀλέξανδρος καὶ ἀρηΐφιλος Μενέλαος
Μακρῇς ἐγχείῃσι μαχήσοντ' ἀμφὶ γυναικί.
Τῷ δέ κε νικήσαντι γυνὴ καὶ κτήμαθ' ἕποιτο·
Οἱ δ' ἄλλοι, φιλότητα καὶ ὅρκια πιστὰ ταμόντες,
Ναίοιμεν Τροίην ἐριβώλακα, τοὶ δὲ νέωνται
Ἄργος ἐς ἱππόβοτον καὶ Ἀχαιΐδα καλλιγύναικα.
Ὣς φάτο· ῥίγησεν δ' ὁ γέρων, ἐκέλευσε δ' ἑταίρους
Ἵππους ζευγνύμεναι. τοὶ δ' ὀτραλέως ἐπίθοντο·
Ἂν δ' ἄρ' ἔβη Πρίαμος, κατὰ δ' ἡνία τεῖνεν ὀπίσσω·
Πὰρ δέ οἱ Ἀντήνωρ περικαλλέα βήσετο δίφρον,
Τὼ δὲ διὰ Σκαιῶν πεδίον δ' ἔχον ὠκέας ἵππους.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἵκοντο μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς,
Ἐξ ἵππων ἀποβάντες ἐπὶ χθόνα πουλυβότειραν,
Ἐς μέσσον Τρώων καὶ Ἀχαιῶν ἐστιχόωντο.
Ὤρνυτο δ' αὐτίκ' ἔπειτ' ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Ἂν δ' Ὀδυσεὺς πολύμητις· ἀτὰρ κήρυκες ἀγαυοὶ
• Ὅρκια πιστὰ θεῶν σύναγον, κρητῆρι δὲ οἶνον
Μίσγον, ἀτὰρ βασιλεῦσιν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν.
Ἀτρεΐδης δὲ ἐρυσσάμενος χείρεσσι μάχαιραν,
Ἥ οἱ πὰρ ξίφεος μέγα κουλεὸν αἰὲν ἄωρτο,
Ἀρνῶν ἐκ κεφαλέων τάμνε τρίχας· αὐτὰρ ἔπειτα
Κήρυκες Τρώων καὶ Ἀχαιῶν νεῖμαν ἀρίστοις.
Τοῖσιν δ' Ἀτρεΐδης μεγάλ' εὔχετο χεῖρας ἀνασχών·
• Ζεῦ πάτερ, Ἴδηθεν μεδέων, κύδιστε, μέγιστε,

Tertiò rursus Aiacē conspicatꝰ interrogabat senex,
Quis etiā est iste alius Græcus vir latusq; magnusq;,
Eminens Argiuos capite & latis humeris?
Huic Helena longū peplū gerēs respōdit præstantiss.
Iste Aiax est ingēs ꝓpugnaculū Græcorū. (mulierū:
Idomeneꝰ.a.ex altera parte inter Cretenses, Deus tāq̄
Stat: circū.a. ipsum Cretensium duces cōgregantur.
Sæpe ipsum hospitatus est bellicosus Menelaus
Domo in nostra, quando ex Creta veniret.
Nunc.a. alios quidem oēs video perpulchros Achiuos
Quos bene cognoscerem, & nomen dicerem:
Duos autem non possum videre principes populorū,
Castoremq; equitādi peritū, et pugilatu strenuū Pol-
Germanos fratres, quos mihi vna genuit mater.(lucē,
An non secuti sunt Lacedæmone ex amabili?
An huc qdem secuti sunt in nauib. per mare euntib.
Nunc autem nolunt pugnam inire virorum,
Dedecora timentes & probra multa quæ mihi sunt?
Sic dixit: hos autem iam tenebat alma tellus
In Lacedæmone illic, dilecta in patria terra.
Præcones.a. per vrbem, Deorū ferebāt fœdera firma,
Agnos duos & vinum lætum, fructum terræ,
Vtre in caprino: ferebat autem cratera lucidum
Præco Idæus, & aureos cyathos:
Hortabatur autem senem astans verbis:
Surge Laomedontiade, vocant optimi (bentiū,
Troianorūq; bellicosorū, & Achiuorū æreā loricā ha-
In campum descendere, vt fœdera firma feriantur:
Sed Alexander & bellicosus Menelaus
Longis lanceis pugnabunt pro muliere:
Et vincentem mulier & opes sequentur,
Cæteri verò amicitiam & fœdera firma ferientes
Incolemus Troiam fertilem: illi autem reuertentur
Ad Argos equos pascēs & Achaiā pulchras mulieres
Sic dixit: cohorruit.a. senex: iussit.a. socios (habētē.
Equos iungere: hi aūt diligenter paruerunt.
Et ascēdit Priamus, habenasq; extendebat retrorsū:
Apud.a. ipsum Antenor perpulchrū ascendit currū:
Hi.a. per Scæas in campum impellebāt veloces equos.
Sed quando venerunt ad Troianos & Græcos,
Ex equis descendentes in terram multos pascentem,
In medium Troianorum & Græcorum iuerunt.
Assurrexit.a. statim postea rex virorū Agamemnō:
Surrexit & Vlysses prudens: sed præcones splendidi
Fœdera fida Deorum cogebāt, cratere autem vinū m
Miscebant, sed regibus aquam in manus fuderunt.
Atrides autem extrahens manibus cultrum,
Qui ei apud ensis magnā vaginam semper pēdebat,
Agnorū ex capitib. abscidit pilos: sed eos posteà (cipib.
Præcones Troianorū & Achiuorū distribuerūt prin-
Inter hos.a. Atrides alta voce p̄cabatᵗ, manus eleuās:
Iupiter pater, qui Ida præes, gloriosissime, maxime,

Ἠέλιός τ'

...ός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς καὶ πάντ' ἐπακούεις,
...ταμοὶ καὶ γαῖα, καὶ οἳ ὑπένερθε καμόντας
...ώπους τίνυσθον, ὅτις κ' ἐπίορκον ὀμόσσῃ,
...ς μάρτυροι ἔστε, φυλάσσετε δ' ὅρκια πιστά.
...ὲν κεν Μενέλαον Ἀλέξανδρος καταπέφνῃ,
...ς ἔπειθ' Ἑλένην ἐχέτω καὶ κτήματα * πάντα, x. πάντα
...ς δ' ἐν νήεσσι νεώμεθα ποντοπόροισιν·
...δέ κ' Ἀλέξανδρον κτείνῃ ξανθὸς Μενέλαος,
...ας ἔπειθ' Ἑλένην καὶ κτήματα πάντ' ἀποδοῦναι,
...ὴν δ' Ἀργείοις ἀποτινέμεν ἥν τιν' ἔοικεν,
...καὶ ἐσσομένοισι μετ' ἀνθρώποισι πέληται.
...ὰν ἐμοὶ τιμὴν Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες
...ειν οὐκ ἐθέλωσιν Ἀλεξάνδροιο πεσόντος,
...τὰρ ἐγὼ καὶ ἔπειτα μαχέσομαι εἵνεκα ποινῆς
...ένων, εἵως κε τέλος πολέμοιο κιχείω.
..., καὶ ἀπὸ στομάχους ἀρνῶν τάμε νηλέϊ χαλκῷ·
...ους μὲν κατέθηκεν ἐπὶ χθονὸς ἀσπαίροντας,
...ου δευομένους· ἀπὸ γὰρ μένος εἵλετο χαλκός·
...ν δ' ἐκ κρητῆρος ἀφυσσάμενοι δεπάεσσιν
...χεον, ἠδ' εὔχοντο θεοῖς αἰειγενέτῃσιν·
...ς εἴπεσκεν Ἀχαιῶν τε Τρώων τε,
...κύδιστε, μέγιστε, καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
...πότεροι πρότεροι ὑπὲρ ὅρκια πημήνειαν,
...δέ σφ' ἐγκέφαλος χαμάδις ῥέοι ὡς ὅδε οἶνος
...καὶ τεκέων, ἄλοχοι δ' ἄλλοισι μιγεῖεν.
...ς ἔφαν, οὐδ' ἄρα πώ σφιν ἐπεκραίαινε Κρονίων·
...σι δὲ Δαρδανίδης Πρίαμος μετὰ μῦθον ἔειπε,
...κλυτέ μευ Τρῶες καὶ ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί.
...ἐγὼν εἶμι προτὶ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν
...ἐπεὶ οὔπως τλήσομ' ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὁρᾶσθαι
...νάμενον φίλον υἱὸν ἀρηϊφίλῳ Μενελάῳ.
...ς μέν που τό γε οἶδε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
...ποτέρῳ θανάτοιο τέλος πεπρωμένον ἐστίν.

Solq́, qui omnia aſpicis,& omnia audis,
Et fluuij,& terra,& qui ſubter, mortuos
Homines punitis,quicunq́, periurium iurauerit:
Vos teſtes ſitis,conſeruateq́, fœdera fida.
Siquidem Menelaum Alexander interfecerit
Ipſe poſtea Helenam retineat & opes omnes:
Nos.n.in nauib.redeamus per mare tranſeuntibus:
Si autem Alexandrum interfecerit flauus Menel.
Troiani poſtea Helenam & opes omnes reddant,
Mulctamq́, Argiuis pendant quæ decet,
Quæq́, etiam inter poſteros homines memoretur.
Si autem mihi mulctam Priamus Priamiq́, filij
Pendere nolint Alexandro proſtrato:
Tum ego etiam poſthac pugnabo cauſa mulctæ
Hic manens,quouſq́, finem belli inueniam.
Dixit,& iugulos agnorum abſcidit crudeli enſe.
Et hos quidem depoſuit in terra palpitantes,
Anima carentes: etenim robur abſtulit ferrum.
Vinum autem ex cratere haurientes,pateris
Effundebant,& ſupplicabant dijs immortalibus.
Sic.n.aliquis dicebat Achiuorumq́,Troianorumq́,
Iupiter glorioſiſſ.max.& immortales Dij cæteri,
Vtri priores præter fœdera peccauerint,
Sic ipſorũ cerebrũ in terrã fluat, ſicut hoc vinũ,
Ipſorum & liberorum: vxoresq́, alijs miſceantur.
Sic dicebãt: neq́, adhuc ipſis perficiebat Saturnius.
Inter hos.n.Dardanides Priamus verbum dixit,
Audite me Troiani & bene armati Græci,
Certè ego abeo ad Troiam ventis expoſitam
Retrò,quia nullo modo tolerabo oculis videre
Pugnantem dilectũ filium cum bellicoſo Menelao.
Iupiter nimirum hoc ſcit, & immortales Dij reliqui,
Vtri mortis finis fato deſtinatus ſit.

COMMENTARIVS.

ὅρκια πιστὰ θεῶν] Mos iſte fœderis feriendi apud illos veteres notandus eſt, quem etiam Alexand lib.5.cap.3.attigit. Miſcetur ...hic vinum,ſcilicet Græcum cum Troiano quod fit,vt duorum exercituum vnio & concordia ſignificetur. Lauatio manuũ ...ad luſtrationem, quòd ea externa purgatio mentis puritatem innueret. Notandum eſt autem, quod etiam Natalis lib 1. ...ſcribit,& ad hunc locum pertinet,fuiſſe luſtrationum differentiam,vt qui ſuperis ſacrificaturi eſſent, toti lauarentur, ſi fieri ...: ſin autem,ſaltem manus. at litaturi inferis, tenui aqua tantùm irrorabantur: qua de re etiam alibi dicimus. Præterea cùm ...Agamemnonem propria manu victimam iugulare, notanda eſt veterum illorum regum αὐτουργία.vt etiã alibi Achilles, ...carnes diſſecat, tanta fuit ſimplicitas elegantis illius ſeculi. Cùm Agamemnon verò pilos ex agnorum capitibus abſcindit, id ...etiam intelligendum eſt, vt ſignũ eſſet execrationis, & in eius caput, qui fœdus violaſſet, omnia mala conuerterentur. Sic apud ...eundem, κατάρχεσθαι ... Distribuebantur ...hi pili iis,qui ex vtraque parte fœderis erant principes,vt poſteà ſubijcit Homerus.

...] Ad tanti fœderis confirmationem omnes Deos implorat Agamemnon,& in eius ruptores cõcitat. Sanè Ethnici etiam homines agnouerunt diſplicere Numini periuria,quod docuit Ageſilaus apud Xenophontem in orat. de illius laudibus: cui Tiſſaphernes ob exercitum, qui appulerat, plurimũ elatus animo,bellum indixiſſet,niſi ex Aſia abiret, & alij ſocij & Lacedæmonij qui aderant,vehementer angerentur,vtpote qui putarent,præſentes Ageſilai vires Regis apparatu minores eſſe: Ageſilaus admodum fronte nuntiare Tiſſapherni oratores iuſſit, ſe illi permultas habere gratias, quòd vſus periurio ſibi deos hoſtes ...diſſet, Græcis autem belli ſocios,& cæt. Itaque monentur periuri, vt Deum vltorem reformident, ... vt eſt apud Pauſ.li.4.& Menander, ... Etenim periuria in ſobole periuri hominis Deus vlciſcitur, vt Glauco Epicydidæ reſpondit Pythia apud Herodotum lib.6. cuius rei meminit quoq; Pauſ. in Corinth. Iam verò ſi hoc ...etiam illa antiquitas intellexit, quantum eſt ſcelus hoc à noſtris hominibus, quib. clarius lumen affulſit,nõ obſeruari? nemo illi non aliud à Deo expectent, quàm quod in veteribus Græciæ monumentis legitur de Pelope, cuius facinus in Myrtilum luit poſteritas: quod Pythiæ ſubſcribit, vt ibidem docet ipſe Pauſanias. Sed cur longiùs abimus? Attendant etiam illi, ſi ...nàm miſerè hæc violata fœdera, quæ nunc feriuntur, Troiani perluerint.

εἰ δέ κ' Ἀλέξανδρον κτείνῃ] Cùm hic de morte loquatur Agamemnon,videtur Paridis conditionem prauè interpretatus,cùm ille ...de victoria locutus fuiſſet his verbis, ... &c. Itaque quæſtio fuit olim, Vtrum fugiente ...penes Menelaum fuerit victoria: quod apud Plut. Symp.9. q.13. Soſpis & Glaucias agitant. Potior, inquit Soſpis, & maioris authoritatis eſt oratio eius, qui conditionem obtulit, legemq; viam habet: qui verò oblatam accipiunt, ij ius addendi aliquid non ...nt. Conditio autem non de cæde & morte fuit, ſed de victoria,idq; admodum iuſte. Debuit enim vxor eſſe Helena præſtantioris autem eſt, qui vincit. Alias ſæpe melior à deteriore interficitur,vt poſtea Achilles periit ſagitta ab Alexandro ictus,quem ...(arbitror) victum à Paride propter mortem dixerit, neq; victoriam Paridis, ſed inuiſam fortunæ ſortem. Hector antè ab Achille victus eſt, etiam priuſquàm occideretur, cùm eum nõ ſuſtineret,ſed fugeret præ metu: qui enim non ſubſiſtit,ſed fugit,is palàm & abſque excuſatione victus eſt, fateturq; aduerſarium ſibi virtute præſtare. Ideò primùm Iris rem Helenæ nuncians, inquit,

De te proceris nunc decertabitur haſtis,

Illius vxor eris, qui vinces Marte ſecundo. Deinde Iupiter Menelao victoriã prælij tribuit. Sanè nũc pugna fortis vicit Menelaus. ...alium enim fuerit, victorem dici, qui aliquem ſagitta eminus nihil metuentem, neque ſibi cauentem in pede vulnerauerit

Me-

Menelaus non mereatur victoriæ de Paride partæ præmium reportare, cùm hic desperata profugerit, & in gremium mulieris subierit: & ex ipsa, quam tulerat Paris, melior eo victorque probetur. Hæc sunt quæ Sospis pro Menelao dixit contrà verò Glaucias, cuius sententia videtur longè potior. Primùm, inquit, in decretis, legibus, fœderibus, pactis semper posteriora prioribus plus valere, maioremq; habere authoritatem censentur. Posterior autem fuit conditio ab Agamemnone perhibita, mortem victi exprimēs. Deinde prior tantùm verbis, hæc iureiurando adhibito proposita fuit, & execratione adiecta violatoris, non vno viro, sed vniuersis approbantibus, vt hoc verum & firmum fuerit pactum, illud tantùm prouocatio. Testatur etiam Priamus, cùm sacramento dicto discedens à certamine ait: *Nouit Iuppiter hoc, & cætera numina cæli*

Vtrum Parcarum tristi vis detinet Orco. Norat enim hac lege fœdus ictum. Ideoque Hector paulò pòst inquit: Fœdera nostra quidam Saturnius irrita fecit. Nam imperfectum manebat certamen neutro mortuo. Itaque repugnantia quidem mihi videtur pactorum esse nulla, cùm priùs in posteriore comprehendatur. Qui enim interfecit, vicit: non statim interfecit, qui vicit. Et, vt in summa dicam, Agamemnon conditionem ab Hectore propositam non aboleuit, sed explicauit: neque mutauit, sed adiecit quod erat potissimum, in necando victoriam ponens. hæc enim est perfecta victoria, reliquæ excusationes & controuersias habent: vt hæc Menelai, qui aduersarium neque vulnerauit, neque occidit. Vt ergo in veris legum repugnantijs iudices id amplectuntur, quod nihil habet controuersiæ, obscuriore repudiato: ita hic id pactum censeamus potiùs esse, & plus valere, quod finem certaminis exprimit notum, & nullum obnoxium præscriptioni. Et, quod maximum est argumentum, ille ipse qui videtur vicisse, non desinens fuga elapsum quærere, sed vsquequaq; per exercitum obambulans, sicubi Alexandrū formos- in cernere posset, testatum fecit victoriam imperfectam esse, & non valere. Nam cùm effugisset Paris, recordabatur Menelaus se dixisse,

De nobis vtrum morti sors destinat atra, *Is pereat: reliqui bellum mox soluite pace.*

Itaque necesse habuit Alexandrum quærere, vt interfecto certamen absolueret suo fine: quem cùm neq; interfecerit, neq; apprehenderit non iustè victoriæ præmia reposcit. Neq; enim vicit, si etiam conijcere liceat ex ipsius verbis, quibus Iouem accusat, & se non assequutum finem optatum dolet, Ζεῦ πάτερ οὔτις σεῖο, &c. Ipse enim fatetur, nihil fuisse scutum transfigere, & galeam arripere si Paris manu sua non moueretur. Hæc sunt, quæ duo illi viri disputarunt.

Ἦ ῥα, καὶ ἐς δίφρον ἄρνας θέτο ἰσόθεος φώς·
Ἂν δ' ἄρ' ἔβαιν' αὐτός, κατὰ δ' ἡνία τεῖνεν ὀπίσσω·
Πὰρ δέ οἱ Ἀντήνωρ περικαλλέα βήσετο δίφρον.
Τὼ μὲν ἄρ' ἄψορροι προτὶ Ἴλιον ἀπονέοντο.
Ἕκτωρ δὲ Πριάμοιο πάϊς καὶ δῖος Ὀδυσσεὺς
Χῶρον μὲν πρῶτον διεμέτρεον, αὐτὰρ ἔπειτα
[b] Κλήρους ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ πάλλον ἑλόντες,
Ὁππότερος δὴ πρόσθεν ἀφείη χάλκεον ἔγχος.
Λαοὶ δ' ἠρήσαντο, θεοῖσι δὲ χεῖρας ἀνέσχον.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν Ἀχαιῶν τε Τρώων τε.
Ζεῦ πάτερ Ἴδηθεν μεδέων, κύδιστε, μέγιστε,
[c] Ὁππότερος τάδε ἔργα μετ' ἀμφοτέροισιν ἔθηκε,
Τὸν δὸς ἀποφθίμενον δῦναι δόμον Ἄϊδος εἴσω,
Ἡμῖν δ' αὖ φιλότητα καὶ ὅρκια πιστὰ γενέσθαι.
Ὣς ἄρ' ἔφαν, πάλλεν δὲ μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Ἂψ ὁρόων· Πάριος δὲ θοῶς ἐκ κλῆρος ὄρουσεν.
Οἱ μὲν ἔπειθ' ἵζοντο κατὰ στίχας, ἧχι ἑκάστῳ
Ἵπποι ἀερσίποδες καὶ ποικίλα τεύχε' ἔκειτο.
Αὐτὰρ ὅ γ' ἀμφ' ὤμοισιν ἐδύσετο τεύχεα καλὰ
Δῖος Ἀλέξανδρος, Ἑλένης πόσις ἠϋκόμοιο.
Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκε
Καλὰς, ἀργυρέοισιν ἐπισφυρίοις ἀραρυίας·
Δεύτερον αὖ θώρηκα περὶ στήθεσσιν ἔδυνεν
Οἷο κασιγνήτοιο Λυκάονος· ἥρμοσε δ' αὐτῷ
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον,
Χάλκεον· αὐτὰρ ἔπειτα σάκος μέγα τε στιβαρόν τε.
Κρατὶ δ' ἐπ' ἰφθίμῳ κυνέην εὔτυκτον ἔθηκεν,
Ἵππουριν· δεινὸν δὲ λόφος καθύπερθεν ἔνευεν.
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος, ὅ οἱ παλάμηφιν ἀρήρει.
Ὣς δ' αὔτως Μενέλαος ἀρήϊος ἔντε' ἔδυνεν.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ἑκάτερθεν ὁμίλου θωρήχθησαν,
Ἐς μέσσον Τρώων καὶ Ἀχαιῶν ἐστιχόωντο,
Δεινὸν δερκόμενοι· θάμβος δ' ἔχεν εἰσορόωντας
Τρῶάς θ' ἱπποδάμους καὶ ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.
Καί ῥ' ἐγγὺς στήτην διαμετρητῷ ἐνὶ χώρῳ,
Σείοντ' ἐγχείας, ἀλλήλοισιν κοτέοντε.
Πρόσθε δ' Ἀλέξανδρος προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλεν Ἀτρεΐδαο κατ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην·
χ. χαλκόν Οὐδ' ἔρρηξεν* χαλκὸν, ἀνεγνάμφθη δέ οἱ αἰχμὴ
Ἀσπίδ' ἐνὶ κρατερῇ· ὁ δὲ δεύτερος ὄρνυτο χαλκῷ
Ἀτρεΐδης Μενέλαος, [d] ἐπευξάμενος Διὶ πατρί·
Ζεῦ ἄνα, δὸς τίσασθαι ὅ με πρότερος κάκ' ἔοργε,

Dixit & in currum agnos posuit diuinus vir,
Et ascendit ipse, & habenas reducebat retrorsum:
Iuxta .a. ipsum Antenor perpulchrū ascendit currū,
Hi quidem retrogradi ad Troiam redierunt.
Hector autem Priami filius, & nobilis Vlysses
Locum quidem primum dimetiebantur, ac posteà
Sortes in galea area iaciebant accipientes,
Vter prius emitteret aream hastam.
Populi .a. supplicabant Dijs, & manus eleuabant.
Sic .a. aliquis dicebat Achiuorumq; Troianorumq;.
Iupiter pater, qui Ida praes, gloriosissime, maxime,
Vter horum operum inter vtrosq; author fuit,
Hunc da inter emptum penetrare domū Orci intrò:
Nobis autem rursus amicitiam & fœdera rata fieri.
Sic dixerūt: iacebat .v. magnus galeā ornatā habēs
Retrò respiciens: Paridis .a. citò sors exiuit. (Hector,
Hi quidem posteà sedebāt per ordines, vbi vnicuiq;
Equi facilè pedes leuantes, & variegata arma iace-
Sed hic circa humeros induit arma pulchra (bant.
Diuinus Alexander Helenæ maritus pulchricomæ:
Ocreas quidem primùm circa tibias posuit
Pulchras argenteis fibulis adaptatas.
Secundò rursus thoracem circa pectora induit
Sui fratris Lycaonis: quadrauit aūt ipsi: (distinctū
Circa aūt humeros suspendit ensem argenteis clauis
Æreum: sed posteà scutum magnumq; graueq;.
Capiti .a. forti galeā affabrefactā imposuit (tabat.
Cristatā ex setis equinis: horribile .a. crista desup nu-
Accepit .a. fortē lāceam, quæ ipsi manib. quadrabat.
Sic .a. eodē modo Menelaus Mauortius arma induit.
Hi postq; igitur ex vtraq; parte exercitus armati sūt:
In medium Troianorum & Græcorum processerunt
Toruè intuentes: stupor aūt occupabat aspicientes
Troianosq; equitādi peritos, & bene ocreatos Achiu.
Et propè steterunt dimenso in loco,
Quatientes lanceas sibi inuicem irati.
Prius autem Alexander emisit longam hastam,
Et assecutus est Atridæ scutum vndiq; æquale.
Neq; perrupit ferrum: reflexa est enim eius cuspis
Scuto in forti. Ille autē secundus mouit se ferro
Atrides Menelaus supplicans Ioui patri:
Iupiter rex, da vlcisci, qui me prior iniuria affecit,

Δῖον

δῖον Ἀλέξανδρον, καὶ ἐμῇς ὑπὸ χερσὶ δάμασσον,
ὄφρα τις ἐρρίγῃσι καὶ ὀψιγόνων ἀνθρώπων,
ξεινοδόκον κακὰ ῥέξαι ὅ κεν φιλότητα παράσχῃ.
ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
καὶ βάλε Πριαμίδαο κατ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην.
διὰ μὲν ἀσπίδος ἦλθε φαεινῆς * ὄμβριμον ἔγχος,
καὶ διὰ θώρηκος πολυδαιδάλου ἠρήρειστο·
ἀντικρὺ δὲ παραὶ λαπάρην διάμησε χιτῶνα
ἔγχος· ὁ δ' ἐκλίνθη, καὶ ἀλεύατο κῆρα μέλαιναν.
Ἀτρεΐδης δὲ ἐρυσσάμενος ξίφος ἀργυρόηλον,
πλῆξεν ἀνασχόμενος κόρυθος φάλον· ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῷ
τριχθά τε καὶ τετραχθὰ διατρυφὲν ἔκπεσε χειρός·
Ἀτρεΐδης δ' ᾤμωξεν ἰδὼν εἰς οὐρανὸν εὐρύν·
Ζεῦ πάτερ, οὔτις σεῖο θεῶν ὀλοώτερος ἄλλος·
ἦ τ' ἐφάμην * τίσασθαι Ἀλέξανδρον κακότητος·
νῦν δέ μοι ἐν * χείρεσσ' ἐάγη ξίφος, ἐκ δέ μοι ἔγχος
ἠΐχθη παλάμηφιν ἐτώσιον, οὐδ' ἔβαλόν μιν.
ἦ, καὶ ἐπαΐξας κόρυθος λάβεν ἱπποδασείης·
ἕλκε δ' ἐπιστρέψας μετ' ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.
ἄγχε δέ μιν πολύκεστος ἱμὰς ἁπαλὴν ὑπὸ δειρήν,
ὅς οἱ ὑπ' ἀνθερεῶνος ὀχεὺς τέτατο τρυφαλείης.
καί νύ κεν εἴρυσσέν τε καὶ ἄσπετον ἤρατο κῦδος,
εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
ἥ οἱ ῥῆξεν ἱμάντα βοὸς ἶφι κταμένοιο·
κεινὴ δὲ τρυφάλεια ἅμ' ἕσπετο χειρὶ παχείῃ.
τὴν μὲν ἔπειθ' ἥρως μετ' ἐϋκνήμιδας Ἀχαιοὺς
ῥῖψ' ἐπιδινήσας, κόμισαν δ' ἐρίηρες ἑταῖροι.
αὐτὰρ ὁ ἂψ ἐπόρουσε κατακτάμεναι μενεαίνων
ἔγχεϊ χαλκείῳ· τὸν δ' ἐξήρπαξ' Ἀφροδίτη
ῥεῖα μάλ', ὥς τε θεός· ἐκάλυψε δ' ἄρ' ἠέρι πολλῇ·
κὰδ δ' εἷσ' ἐν θαλάμῳ εὐώδεϊ, κηώεντι.
αὐτὴ δ' αὖ Ἑλένην καλέουσ' ἴε· τὴν δ' ἐκίχανε
πύργῳ ἐφ' ὑψηλῷ· περὶ δὲ Τρῳαὶ ἅλις ἦσαν·
χειρὶ δὲ νεκταρέου ἑανοῦ ἐτίναξε λαβοῦσα·
γρηῒ δέ μιν ἐϊκυῖα παλαιγενέϊ προσέειπεν
εἰροκόμῳ, ἥ οἱ Λακεδαίμονι ναιεταώσῃ
ἤσκειν εἴρια καλά· μάλιστα δέ μιν φιλέεσκε·
τῇ μιν ἐεισαμένη προσεφώνεε δῖ' Ἀφροδίτη,
δεῦρ' ἴθ'· Ἀλέξανδρός σε καλεῖ οἶκόνδε νέεσθαι.
κεῖνος ὅ γ' ἐν θαλάμῳ καὶ δινωτοῖσι λέχεσσι,
κάλλεΐ τε στίλβων καὶ εἵμασιν· οὐδέ κε φαίης
ἀνδρὶ μαχεσσάμενον τόν γ' ἐλθεῖν, ἀλλὰ χορόνδε
ἔρχεσθ', ἠὲ χοροῖο νέον λήγοντα καθίζειν.
ὣς φάτο· τῇ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε·
καί ῥ' ὡς οὖν ἐνόησε θεᾶς περικαλλέα δειρήν,
στήθεά θ' ἱμερόεντα, καὶ ὄμματα μαρμαίροντα,
θάμβησέν τ' ἄρ' ἔπειτα, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε·
δαιμονίη, τί με ταῦτα λιλαίεαι ἠπεροπεύειν;
ἦ * πρότερω πολίων εὖ ναιομενάων
ἄξεις, ἢ Φρυγίης, ἢ Μῃονίης ἐρατεινῆς;
εἴ τίς * καὶ κεῖθι φίλος μερόπων ἀνθρώπων·
οὕνεκα δὴ νῦν δῖον Ἀλέξανδρον Μενέλαος
νικήσας ἐθέλει στυγερὴν ἐμὲ οἴκαδ' ἄγεσθαι,
τοὔνεκα δὴ νῦν δεῦρο δολοφρονέουσα παρέστης;
ἧσο παρ' αὐτὸν ἰοῦσα, θεῶν δ' ἀπόεικε κελεύθους,
μηδ' ἔτι σοῖσι πόδεσσιν ὑποστρέψειας Ὄλυμπον,
ἀλλ' αἰεὶ περὶ κεῖνον ὀΐζυε, καί ἑ φύλασσε,
εἰς ὅ κέ σ' ἢ ἄλοχον ποιήσεται, ἢ ὅ γε δούλην.

Nobilem Alexandrum, & meis sub manibus doma,
Vt aliquis timeat & posterorum hominum,
Hospitem iniuria afficere, qui amicitiam præbuerit.
Dixit, & vibrans emisit longam lanceam.
Et assecutus est Priamidæ scutum vndiq; æquale.
Per quidē scutum penetrauit lucidū robusta lancea, γ. ὄβριμον
Et trans thoracem affabrè factum infixa est.
E regione autem iuxta ile discidit tunicam
Lancea: hic.a. inclinat⁹ est, & euitauit mortē nigrā:
Atrides.a. educens ensem argenteis clauis distinctū,
Percussit eleuans galeæ conum: circum autem ipsum
In tria & quatuor frusta disruptus excidit manu.
Atrides.a. ingemuit, suspiciens in cælum latum:
Iupiter pater, nullus te Deorum perniciosior alius:
Certè speraueram me vlturū Alexandrū de iniuria: γ. τίσεσθαι
Nūc.a. mihi in manib. fractus est ensis, mihi.a. lancea γ. χείρεσσιν ἐάγη
Emissa est manu, incassum, neq; assecutus sum ipsum.
Dixit & irruens de galea apprehendit eū equiseta,
Traxit.a. conuertens eum ad bene ocreatos Græcos.
Præfocabat autem ipsum acupictum lorum teneram sub gulam
Quod ipsius sub mēto retinaculū distensū erat galeæ:
Et quidem traxisset, & magnam tulisset gloriam,
Nisi citò intellexisset Iouis filia Venus,
Quæ ipsi rupit lorum bouis fortiter occisi.
Inanis.a. galea simul sequebatur manum crassam.
Hanc quidē postea heros inter bene ocreatos Achiuos
Proiecit circūtorquens: susceperunt.a. eā amabiles socij.
Sed hic rursus irruit interficere cupiens
Lancea ferrea, illum autem eripuit Venus
Facilè valde, vtpote Dea: cooperuit.a. caligine multa:
Collocauit.a. in cubiculo suaue olenti, odorato.
Ipsa rursus Helenā vocatura iuit: hanc autē offendit
Turri in alta: circa aūt Troianæ abundè erant.
Manu.a. de diuina veste eā concussit apprehendens:
Anui autem similis vetulæ ipsam allocuta est,
Lanam tractanti: quæ ipsi Lacedæmone habitanti
Exercebat lanas pulchras: maximè.a. ipsā diligebat:
Huic similis ipsam allocuta est diua Venus,
Huc veni: Alexander te vocat domum redire:
Ille hic est in cubiculo, & torno factis lectis,
Pulchritudineq; splendens, & vestibus, neq; dixeris
Ex eo loco vbi cum viro pugnārit, huc venire, sed ad choream
Ire, vel à chorea modò cessantem sedere.
Sic dixit: huic aūt animū in pectorib. commouit:
Et postquam igitur cognouit Deæ pulchrum collum,
Pectoraq; desiderabilia, & oculos fulgentes,
Stupuitq; postea, verbumq; dixit & elocuta est:
Misera, cur me his cupis decipere?
Aut quò me vlterius ciuitatum bene habitatarum γ. ναιετάων
Duces, vel Phrygiæ, vel Mæoniæ amabilis?
Si quis tibi & illic amicus diuersiloquium hominū. γ. κἀκεῖθι
Quoniam verò nunc diuinus Alexandro Menelaus
Victo, vult odiosam me domum abducere,
Propterea verò nunc huc dolum cogitans aduenisti?
Sede apud ipsum vadens, Deorum.a. abnega vias,
Neq; vnquam tuis pedibus reuertaris in cælum:
Sed semper circa eū ærumnas perfer, & ipsum serua,
Donec te vel vxorem faciat, vel hic seruam.

Κεῖσε

Κεῖσε δ' ἐγὼν οὐκ εἶμι (νεμεσσητὸν δέ κεν εἴη)
χ. πορσανέουσα. Κείνου * πορσυνέουσα λέχος· Τρωαὶ δέ μ' ὀπίσσω
Πᾶσαι μωμήσονται· ἔχω δ' ἄχε' ἄκριτα θυμῷ.
Τὴν δὲ χολωσαμένη προσεφώνεε δῖ' Ἀφροδίτη,
Μή μ' ἔρεθε σχετλίη, μὴ χωσαμένη σε μεθείω,
Τὼς δέ σ' ἀπεχθήρω ὡς νῦν ἔκπαγλ' ἐφίλησα·
Μέσσῳ δ' ἀμφοτέρων μητίσομαι ἔχθεα λυγρὰ
Τρώων καὶ Δαναῶν. σὺ δέ κεν κακὸν οἶτον ὄληαι.
Ὣς ἔφατ'. ἔδδεισεν δ' Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα.
Βῆ δὲ κατασχομένη ἑανῷ ἀργῆτι φαεινῷ
Σιγῇ· πάσας δὲ Τρῳὰς λάθεν· ἦρχε δὲ δαίμων.
Αἱ δ' ὅτ' Ἀλεξάνδροιο δόμον περικαλλέ' ἵκοντο,
Ἀμφίπολοι μὲν ἔπειτα θοῶς ἐπὶ ἔργα τράποντο·
Ἡ δ' εἰς ὑψόροφον θάλαμον κίε δῖα γυναικῶν.
Τῇ δ' ἄρα δίφρον ἑλοῦσα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Ἀντί' Ἀλεξάνδροιο θεὰ κατέθηκε φέρουσα.
Ἔνθα κάθιζ' Ἑλένη, κούρη Διὸς αἰγιόχοιο,
Ὄσσε πάλιν κλίνασα. πόσιν δ' ἠνίπαπε μύθῳ,
[b] Ἤλυθες ἐκ πολέμου. ὡς ὤφελες αὐτόθ' ὀλέσθαι,
[i] Ἀνδρὶ δαμεὶς κρατερῷ, ὃς ἐμὸς πρότερος πόσις ἦεν.
Ἦ μὲν δὴ πρίν γ' εὔχε' ἀρηϊφίλου Μενελάου,
Σῇ τε βίῃ, καὶ χερσὶ καὶ ἔγχεϊ, φέρτερος εἶναι·
Ἀλλ' ἴθι νῦν προκάλεσσαι ἀρηΐφιλον Μενέλαον
Ἐξαῦτις μαχέσασθαι ἐναντίον· ἀλλά σ' ἔγωγε
[k] Παύεσθαι κέλομαι, μηδὲ ξανθῷ Μενελάῳ
Ἀντίβιον πόλεμον πολεμίζειν, ἠδὲ μάχεσθαι
Ἀφραδέως, μήπως τάχ' ὑπ' αὐτοῦ δουρὶ δαμείης.
Τὴν δὲ Πάρις μύθοισιν ἀμειβόμενος προσέειπε·
χ. ἔνιπτε. [l] Μή με γύναι χαλεποῖσιν ὀνείδεσι θυμὸν * ἔνιπτε.
Νῦν μὲν γὰρ Μενέλαος ἐνίκησεν σὺν Ἀθήνῃ·
Κεῖνον δ' αὖτις ἐγώ· πάρα γὰρ θεοί εἰσι καὶ ἡμῖν.
Ἀλλ' ἄγε δὴ φιλότητι τραπείομεν εὐνηθέντε.
Οὐ γάρ πώποτέ μ' ὧδέ γ' ἔρως φρένας ἀμφεκάλυψεν,
Οὐδ' ὅτε σε πρότερον Λακεδαίμονος ἐξ ἐρατεινῆς
Ἔπλεον ἁρπάξας ἐν ποντοπόροισι νέεσσι,
Νήσῳ δ' ἐν Κραναῇ ἐμίγην φιλότητι καὶ εὐνῇ·
Ὥς σεο νῦν ἔραμαι καί με γλυκὺς ἵμερος αἱρεῖ.
Ἦ ῥα, καὶ ἄρχε λέχοσδε κιών, ἅμα δ' εἵπετ' ἄκοιτις.
Τὼ μὲν ἄρ' ἐν τρητοῖσι κατεύνασθεν λεχέεσσιν.
Ἀτρείδης δ' ἀν' ὅμιλον φοίτα θηρὶ ἐοικώς,
Εἴπου ἐσαθρήσειεν Ἀλέξανδρον θεοειδέα.
Ἀλλ' οὔτις δύνατο Τρώων κλειτῶν τ' ἐπικούρων
Δεῖξαι Ἀλέξανδρον τότ' ἀρηϊφίλῳ Μενελάῳ.
Οὐ μὲν γὰρ φιλότητί γ' ἐκεύθανον εἴ τις ἴδοιτο.
Ἶσον γάρ σφιν πᾶσιν ἀπήχθετο κηρὶ μελαίνῃ.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Κέκλυτέ μευ Τρῶες καὶ Δάρδανοι ἠδ' ἐπίκουροι.
[m] Νίκη μὲν δὴ φαίνετ' ἀρηϊφίλου Μενελάου.
Ὑμεῖς δ' Ἀργείην Ἑλένην καὶ κτήμαθ' ἅμ' αὐτῇ
Ἔκδοτε καὶ τιμὴν ἀποτινέμεν ἥντιν' ἔοικεν,
Ἥ τε καὶ ἐσσομένοισι μετ' ἀνθρώποισι πέληται.
Ὣς ἔφατ' Ἀτρείδης, ἐπὶ δ' ᾔνεον ἄλλοι Ἀχαιοί.

Illuc autem ego non ibo (vituperabile enim esset)
Illius ornatura lectum: Troianæ autem me postea
Oẽs vituperabunt: habeo.a.dolores imměsos animo.
Hanc autem irata allocuta est diuina Venus:
Ne me irrites misera, ne irata te deseram:
Sic verò te odio habeam, sicut nunc mirificè dilexi:
In medio autem vtrorum struam odia pernitiosa.
Troianorum & Danaorum: tu aũt malo fato pereas.
Sic dixit: timuit autem Helena Ioue nata.
Iuit autem cooperta velo candido, splendido,
Tacitè: omnes.a.Troadas latuit: praibat aũt Dea.
Hæ.v.quando Alexandri domum pulchrã venerunt,
Ancillæ qdẽ postea velociter ad opera cõuertebãtur:
Hæc.a.in altũ thalamũ ascẽdit præstãtissima mulierum.
Huic aũt sellam capiens amans risum Venus
Ex aduerso Alexandri Dea deposuit ferens.
Ibi resedit Helena filia Iouis Aegiochi,
Oculos retrò inclinãs, maritum.a.obiurgauit verbo:
Venisti ex bello, vtinam illic periisses,
A viro interfectus forti, qui meus prior marit⁹ erat.
Certè quidem anteà gloriaberis bellicoso Menelao,
Tua vi & manibus, & lancea præstantior esse:
Sed vade nunc, prouoca bellicosum Menelaum,
Rursus pugnare ex aduerso: sed te ego
Cessare iubeo: neq; flauum Menelaum
Contra bellum bellare & pugnare
Stultè, ne quo modo fortè ab ipso lancea sternaris.
Hanc.a.Paris verbis mutuo respondẽs allocutus est:
Ne mihi mulier acerbis opprobrijs animum lædas.
Nunc etenim Menelaus vicit cum Minerua:
Illum rursus ego vincã: nã Dij adsunt etiam nobis.
Sed age amore oblectemur cubantes.
Non enim vnquam me sic amor mente cõplexus est.
Nec quando te prius Lacedæmone ex amabili
Nauigabam rapta in pontigradis nauibus,
Insulaq; in Cranaë mistus sum amoreq; & lecto:
Sicut te nunc amo, & me dulce desiderium capit.
Dixit & præibat in lectum ascendens: simul autẽ sequebatur vxor.
Hi quidem in perforatis cubarunt lectis.
Atrides.a.per turbam vagabatur feræ similis,
Sicubi videret Alexandrum diuinum:
Sed nullus poterat Troianorũ inclytorũq; auxiliariũ,
Ostendere Alexandrum tunc bellicoso Menelao.
Neq;.n.per amicitiã saltẽ abscondissent, si qs vidisset.
Aequè enim ipsis omnibus odio erat atq; mors nigra.
Inter eos autem locutus est rex virorũ Agamemnon:
Audite me Troiani & Dardani, & auxiliares,
Victoria quidem apparet bellicosi Menelai:
Vos autem Argiuam Helenam, & opes cum ipsa
Reddite, & mulctam pendite quæ decet,
Quæ etiam inter futuros homines memoretur.
Sic dixit Atrides: approbabant autem cæteri Achiui.

COMMENTARIVS.

a ἄρνας θῆ] Eustathius hoc loco subintelligendum monet, quod Homerus subticuit, nimirum indigenas humo defodisse ea quæ in fœdere iugulata sunt: aduenas, id est, Græcos in mare proiecisse aut simile quippiam, vt ex sue colligere est, quem alicubi, Rex immolat: ea enim, quæ sacrificabantur degustare nefas erat.

b ἤλυθες ἐκ πολέμου] Huius fortitudinis imitationis meminit Sophocles in Aiace, vbi sic de Aiace Teucer loquitur: χὤτ' αὖθις οὗτος Ἕκτορος μόνος μόνου λαχών τε κἀκέλευστος ἦλθεν ἀντίος. Οὐ δραπέτην τὸν κλῆρον ἐς μέσον καθείς, Ὑγρᾶς ἀρούρας βῶλον, ἀλλ' ὃς εὐλόφου Κυνῆς

[illegible] Sors autem illa simpliciter intelligitur de certamine subeundo, cùm Aiax sorte electus est, vt [illegible]ctore pugnaret, quod aliàs apud hunc Poëtam nostrum videbimus: hic verò de emissione hastæ priore fit sortitio, quæ obtigit.

[illegible]] Hoc in Paridem deprecari Græcos & Troianos intelligendum est, non ambiguè, quasi dubitarent quis es[set hui]us belli caput.

[illegible] Διὶ πατρὶ,] Iusta causa fretus Menelaus Iouem hospitalem aduersus Paridem implorat, quasi ad eum propriè hu[ius] vltio pertineat, cùm de violatione hospitij agatur: contrà Paris vel sceleris sibi conscius tacuit, vel quia pios magis Græ[cos qu]àm Troianos vbiq; Homerus proposuit.

[illegible]] Vox impia ab homine irato promanans, quod pio homini cauendum est ne imitetur, etsi interdum pij quoq; iusto [dolore] percusi, vbi præcipuè flagitiosorum supplicia differri vident, soleant cum Deo libertate non omnino damnanda expo[stulare]: id modestè tamen faciendum est. Seneca lib. 1. de Ira, vbi voces iratorum ventosas, & nihil magni in se continere, licet ita [videri], disputat, memorat C. Cæsarem hunc versum subinde pronunciasse iratum cœlo, quòd obstreperet Pantomimis, quos i[mitab]atur studiosiùs quàm spectabat, quodque comessatio sua fulminibus terreretur: itaque ad pugnam vocabat Iouem, & quidem [si]ne intermissione hoc carmē Homericum exclamabat. Quanta, inquit Seneca, dementia fuit? Putauit aut sibi noceri ne à Io[ue quid]em posse, aut se nocere etiam Ioui posse. Non puto, parum momenti hanc eius vocem ad incitandum coniuratorum ani[mos a]ddidisse. Vltimæ enim patientiæ visum est eum ferre, qui Iouem non ferret.

[illegible] Ἀφροδίτη] Sæpe vbi de Dijs Homerus loquitur, vt hic, vtendum est cautione illa, quam Plutarchus proponit, ca[ut]a esse & Poëtas lubenter mentiri. Proinde hæc narratio de Venere Paridem eripiente mera est fabula, vnde tota veritas hu[ius] ex historia petenda est. Quam audire non erit incommodum, quia docebit, vt aliàs monuimus, non planè à fide historiæ [Home]rum recedere. Hoc ergo Menelai & Paridis duellum describens Dictys Cretensis lib. 2 accidisse ait in medio pugnæ æstu, non in [otio], vt voluit Homerus. Cæterùm, inquit, Menelaus fortè conspicatus Alexandrum magno impetu irruit: quem euitans, nec [su]stinere ausus Alexander, fugam capit. At vbi procul animaduertit Hector, concurreas cum Deiphobo, comprehendére[que]eumq; verbis maledictisq, acrioribus insecuti, ad postremum cogunt, vti progressus in medias acies, eundem Menelaum [a]ccensibus cæteris solitario certamine lacesseret. Igitur producto ad bellandum Alexandro, progressoq. ante aciem, quod [...] lacessentis videbatur, postquam procul animaduertit hunc Menelaus, demum occasionem inuadendi inimicissimi sibi ma[...]blatam, etiam ratus iamque confidens omnium iniuriarum pœnas sui sanguine eius, omnibus animis aduersum pergit. Sed [ubi] contrà tendere paratos armis atque animis vterque exercitus animaduertit, cuncti signo dato recedunt. Iamque vterque [gr]adu aduersum incedens, intra iactum teli peruenerant: quum Alexander præuenire cupiens, simulq; ratus primo iaculi e[...]ocium vulneri inuenturum, præmittit hastam, eaque illisa clypeo facilè incussa est. Dein Menelaus magno impetu iaculatur, [hau]d casu dissimili. Namq; parato iam ad cauendum, ictumq, declinante hoste, telum humi figitur. At vbi nouis iaculis ma[nus]que redatmaræ sunt, pergunt contrà. Tum demum Alexander ictus femur, cadit. Ac ne mox hosti vltionem cum summa concederet, pessimo exemplo intercessum est. Nam cùm ad interficiendum eum educto gladio irrueret Menelaus, ex occul[to] [sagi]tta Pandari vulneratus, in ipso impetu repressus est. Igitur à nostris clamore orto, simulq; cum ira indignantibus, quòd duo[bus] [di]uersum se seorsum, quorum maximè gratia conflatum esset bellum, decernentibus, repentè à Troianis pessimo more inter[uen]tum. Rursus globus Barbarorum ingruens, Alexandrum è medio rapit, &c. quæ enim de Pandaro sequuntur, ad librum se[quente]m pertinent. Hic autem vides, quod Veneri Homerus tribuit, id ipsis Barbaris ab historico tribui, qui Paridi sint opitulati. [Dares] Phrygius meminit prælij, in quo Menelaus & Aiax Alexandrum persecuti sint: quos respiciens Alexander, sagitta Menelai [femur] transfixit. Ille dolore commotus, pariter cum Aiace Locro non cessauit eum persequi. Quos vt vidit Hector instantes fra[tre]m persequi, suppetias laturus venit cum Aenea: quem Aeneas clypeo protexit, & de prælio ad ciuitatem abduxit. Ita dif[ficile e]st, vt in eadem re scribenda plures omnino consentiant.

[illegible] λέχος] Pudicè recusat Helena interdiu cum marito concumbere, quasi res esset turpis & indecora. Hunc lo[cum Plu]tar. in lib. de Aud. Poëtis sic attingit: Quinimò de loquentis persona suspicio insinuata & factum & orationem suspectam [reddit], vt mala & à malis profecta. Tale est quod Homerus Paridem è prælio profugum cum Helena concumbere facit. Nam cùm [nemin]em alium interdiu cum vxore rem habere commemoret, preter intemperantem hunc & adulterum, satis euidenter docet, se [id] eo opprobrij & reprehensionis causa referre, &c. Quod quidem propriè ad posteriora pertinet. Sed & hic ἄπεπτον non est, vt [com]paratione Paridis intemperantiæ cōtrarium in Helena recusante libidini illius intempestiuæ obsecūdare, iudicemus: quan[quam] perpetua non fuit & constans illa voluntas Helenæ: adeò est arduum, virtutes tenaciter amplecti, vt voluptatum imperium minimè admittamus.

[illegible] πολέμου.] Eraton apud Plutar. Symp. lib. 9. cap. 1, monet plerunque nonnullos intempestiuè carmina commemorasse: [...]ntia. Pompeio Magno fama est à magna illa reduci expeditione magistrum eius filiæ specimen dantem, cùm allatus liber [fuit, pu]ellæ huiusmodi exordium præbuisse, ἤλυθες ἐκ πολέμου, &c.

[illegible]] Hic se φιλάνδρον esse docet Helena, cum de Menelao loquitur, quem robore & virtute bellica adultero [praepon]it.

[illegible] χείλεσιν,] Hoc adulanter dictum vult Eustathius: potest tamen, vt diximus, & ironicè intelligi, imò satis mordaci σαρ[κασμῷ] [quasi] sibi imbecillitatem & ignauiam Paridis carpit.

[illegible] γυναι] Respondet Helenæ obiurgationibus Paris, quibus ei ignauiam tacitè obijciebat, quòd à Menelao viro longè for[tiore su]peratus esset. Quod postremum fatetur, sed illud prius amolitur, cùm Menelaum non propria fortitudine victorem exti[tisse, se]d Mineruæ auxilio dicit: at hominem à Dijs vinci non est dedecus. Et ne Helena desertum eum à Dijs existimet, subijcit [eti]am vt hæc victoria etiam olim in suas partes Deorum opera alternetur, quos omnes à se non habeat alienatos. Tandem mol[lis et effe]minatus, & spurcus ille adulter nihil sibi propterea de libidine sua imminutum dicit, sed nunc magis ea corripi, quàm [...]liàs, nequidem cùm primùm ea ipsi dedit (Latini ita rectè exprimunt τὸ μίσγεσθαι in re venerea) in insula Cranaë. Quod me[...] vt præsens desiderium ea potiundi quàm sit ingens ostendat, cùm alioqui primi concubitus soleant esse ardentiores. Vbi [...]lum est, agnoscere Poëtam raptum Helenæ factum à Paride. Quod cùm expendo diligentiùs (in voce ἁρπάξας) videtur [E]ustathius falli, qui sponte secutam Paridem Helenam dicat, vt nos etiam suprà lib. 2. pag. 37. annotabamus, in vocibus ὁρμή[ματά] [...] στοναχάς τε. Nam hic manifestè se Helenam rapuisse dicit Paris. Sed rapientē potuit illa sequi, nimirum [illegible] [rapt]us non tam ex rapiæ quàm ex rapientis persona ponderatur, imò & qui volentem, vt vxorem alienam, abducit, si in aliorum [pot]estate rapere eam propriè dicetur, quòd sine eorum consensu id factum sit.

[illegible] δὴ φαίνεται] Vide quid suprà ex Plutarcho commemorauimus, quomodo Menelaus vicisse intelligatur. Ipse sanè Paris paulò antè victum se esse confitetur cùm ait: νῦν μὲν γὰρ Μενέλαος ἐνίκησεν σὺν Ἀθήνῃ. Hoc autem loco Poëta noster reticet Troianorum responsum, quia Pandarus Menelaum iaculatus sermones hos interrumpet, & omnia conturbabit, vt in sequenti libro videbitur.

FINIS LIBRI III. ILIADIS HOMERI.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ
Δ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗ-
ρου Ἰλιάδος.

ΕΔΟΞΕ τοῖς Θεοῖς τὴν Ἴλιον ἁλῶναι. διὸ Ἀθηνᾶ μὲν Μενέλαον ἐξακοντίσαι ὑπὸ Πανδάρου παρεσκεύασεν· καὶ οὕτω συγχυθέντων τῶν ὅρκων, Μαχάων μὲν ἰᾶται Μενέλαον· Ἀγαμέμνων δὲ ἀπελθὼν, τὴν στρατιὰν παρορμᾷ εἰς τὸν πόλεμον· συμβολῆς δὲ γενομένης, πολλοὶ ἑκατέρωθεν ἀναιροῦνται.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Δέλτα, Θεῶν ἀγορή, ὅρκων χύσις, Ἄρεος ἀρχή.

ΟΙ δὲ Θεοὶ πὰρ Ζηνὶ καθήμενοι ἠγορόωντο
Χρυσέῳ ἐν δαπέδῳ, μετὰ δέ σφισι πότνια Ἥβη
Νέκταρ ἐῳνοχόει· τοὶ δὲ χρυσέοις δεπάεσσι
Δειδέχατ' ἀλλήλους, Τρώων πόλιν εἰσορόωντες.
Αὐτίκ' ἐπειρᾶτο Κρονίδης ἐρεθιζέμεν Ἥρην,
Κερτομίοις ἐπέεσσι παραβλήδην ἀγορεύων·
ᵃ Δοιαὶ μὲν Μενελάῳ ἀρηγόνες εἰσὶ θεάων,
Ἥρη τ' Ἀργείη, καὶ ἀλαλκομενηὶς Ἀθήνη·
Ἀλλ' ἤτοι ταὶ νόσφι καθήμεναι εἰσορόωσαι
Τέρπεσθον· τῷ δ' αὖτε φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη
Αἰεὶ παρμέμβλωκε, καὶ αὐτοῦ κῆρας ἀμύνει·
Καὶ νῦν ἐξεσάωσεν ὀιόμενον θανέεσθαι.
Ἀλλ' ἤτοι νίκη μὲν, ἀρηϊφίλου Μενελάου.
Ἡμεῖς δὲ φραζώμεθ' ὅπως ἔσται τάδε ἔργα·
Ἤ ῥ' αὖτις πόλεμόν τε κακὸν καὶ φύλοπιν αἰνὴν
Ὄρσομεν, ἢ φιλότητα μετ' ἀμφοτέροισι βάλωμεν·
Εἰ δ' αὖ πως τόδε πᾶσι φίλον καὶ ἡδὺ γένοιτο,
Ἤτοι μὲν οἰκέοιτο πόλις Πριάμοιο ἄνακτος,
Αὖτις δ' Ἀργείην Ἑλένην Μενέλαος ἄγοιτο·
Ὣς ἔφαθ'· αἱ δ' ἐπέμυξαν Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη·
Πλησίαι αἵγ' ἥσθην, κακὰ δὲ Τρώεσσι μεδέσθην.
ᶜ Ἤτοι Ἀθηναίη ἀκέων ἦν, οὐδέ τι εἶπε,
Σκυζομένη Διὶ πατρί· χόλος δέ μιν ἄγριος ᾕρει·
Ἥρῃ δ' οὐκ ἔχαδε στῆθος χόλον, ἀλλὰ προσηύδα.
ᵈ Αἰνότατε Κρονίδη, ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες;
Πῶς ἐθέλεις ἅλιον θεῖναι πόνον, ἠδ' ἀτέλεστον
Ἱδρῶθ', ὃν ἵδρωσα μόγῳ; καμέτην δέ μοι ἵπποι
Λαὸν ἀγειρούσῃ, Πριάμῳ κακὰ τοῖό τε παισίν.
Ἔρδ'· ἀτὰρ οὔτοι πάντες ἐπαινέομεν Θεοὶ ἄλλοι.
Τὴν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς.
ᵉ Δαιμονίη, τί νύ σε Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες
Τόσσα κακὰ ῥέζουσιν, ὅτ' ἀσπερχὲς μενεαίνεις
Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἐϋκτίμενον πτολίεθρον;
Εἰ δὲ σύ γ' εἰσελθοῦσα πύλας καὶ τείχεα μακρὰ,
Ὠμὸν βεβρώθοις Πρίαμον Πριάμοιό τε παῖδας,
Ἄλλους τε Τρῶας, τότε κεν χόλον ἐξακέσαιο.
Ἔρξον ὅπως ἐθέλεις, μὴ τοῦτό γε νεῖκος ὀπίσσω
Σοὶ καὶ ἐμοὶ μέγ' ἔρισμα μετ' ἀμφοτέροισι γένηται.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν,
Ὁππότε κεν ἐγὼ μεμαὼς πόλιν ἐξαλαπάξαι
Τὴν ἐθέλω ὅθι τοι φίλοι ἀνέρες ἐκγεγάασι,
Μή τι διατρίβειν τὸν ἐμὸν χόλον, ἀλλά μ' ἐᾶσαι.
Καὶ γὰρ ἐγώ σοι δῶκα ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ.

ARGVMENTVM
QVARTI LIBRI HOME-
meri Iliadis.

VISVM est Dijs. vt Ilium caperetur: quapropter Minerua quidem Menelaum iaculis peti à Pãdaro fecit. Et sic violatis fœdetibus, Machaõ q.dẽ medetur Menelao: Agamemnon autem abiẽs exercitũ hortatur ad bellum. Congressu autem facto, multi vtrinque trucidantur.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Δ. Deorum concio, fœderum violatio, Martis initium.

DII autem apud Iouẽ sedentes concionabantur
Aureo in pauimento: inter verò hos veneranda Hebe
Nectar ministrabat: illi autem aureis poculis
Excipiebãt sese mutuò, Troianorum ciuitatem aspi-(cientes.
Continuò conabatur Saturnides irritare Iunonem
Mordacibus verbis, subdolè loquens:
Duæ quidem Menelao adiutrices sunt dearum:
Iunoq́. Argiua, & auxiliatrix Minerua.
Sed enim ipsæ seorsum sedentes aspicientes
Oblectantur: illi autem contrà amans risum Venus
Semper assistit. & ab ipso mortem depellit:
Et nunc conseruauit putantem se moriturum.
Sed victoria iam quidem est bellicosi Menelai.
Nos autem consultemus, quomodo erunt hæ res:
An rursus bellumq́. perniciosum & certamen graue
Excitemus: vel amicitiam inter vtrosq́. cõciliemus.
Si verò æquè hoc omnib. gratũ & iucundũ accideret,
Certè quidem habitaretur ciuitas Priami regis,
Rursus autem Argiuã Helenã Menelaus abduceret.
Sic dixit: hæ.a. tacitæ fremuerũt Mineruaq́. et Iuno:
Propinquæ hæ sedebant: mala.a. Troianis struebant,
Certè Minerua tacita erat, neq́. quicquam dixit,
Irata Ioui patri, ira autem ipsam grauis tenebat:
Iuno.a. non continuit in pectore irã, sed allocuta est:
Grauissime Saturnie, quale verbum dixisti?
Quomodo vis vanũ reddere laborẽ, & imperfectum
Sudorẽ, quẽ sudaui labore? defatigati sunt mihi eq
Populum congreganti Priamo mala, huiusq́. filijs.
Fac, sed nequaquã omnes cõprobabimus Dij cæteri.
Hãc.a. valdè suspirans allocutus est nubicogus Iu-
Infelix: quid te Priamus Priamiq́. filij (piter,
Tantis malis afficiunt, quòd incessanter cupias
Troiæ euertere bene ædificatam vrbem?
Si verò tu ingressa portas & muros longos,
Crudum comederes Priamum Priamiq́. filios,
Cæterosq́. Troianos: tunc demum iram curaueris.
Fac quomodo vis, ne hoc iurgium posthac
Tibi & mihi magna contentio inter vtrosq́. sit.
Aliud autem tibi dico, tu verò in mẽtib. repone tuis,
Quando & ego promptus vrbem excindere
Quam voluero, vbi tibi dilecti viri nati sunt,
Ne interpelles meam iram, sed me sine.
Etenim ego tibi cõcessi volens, inuito quãuis animo.

Αἲ γὰρ

ὑπ' ἠελίῳ τε καὶ οὐρανῷ ἀστερόεντι
ναιετάουσι πόληες ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
τάων μοι περὶ κῆρι τιέσκετο Ἴλιος ἱρή,
καὶ Πρίαμος καὶ λαὸς ἐϋμμελίω Πριάμοιο.
οὐ γάρ μοί ποτε βωμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης,
λοιβῆς τε, κνίσης τε· τὸ γὰρ λάχομεν γέρας ἡμεῖς.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη,
ἤτοι ἐμοὶ τρεῖς μὲν πολὺ φίλταταί εἰσι πόληες,
Ἄργος τε, Σπάρτη τε καὶ εὐρυάγυια Μυκήνη·
τὰς διαπέρσαι, ὅταν τοι ἀπέχθωνται περὶ κῆρι·
τάων οὔτοι ἐγὼ πρόσθ' ἵσταμαι, οὐδὲ μεγαίρω.
εἴπερ γὰρ φθονέω τε, καὶ οὐκ εἰῶ διαπέρσαι,
οὐκ ἀνύω φθονέουσ'· ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτερός ἐσσι.
ἀλλὰ χρὴ καὶ ἐμὸν θέμεναι πόνον οὐκ ἀτέλεστον.
καὶ γὰρ ἐγὼ θεός εἰμι, γένος δέ μοι ἔνθεν ὅθεν σοί·
καί με πρεσβυτάτην τέκετο Κρόνος * ἀγκυλομήτης,
ἀμφότερον, γενεῇ τε, καὶ οὕνεκα * σὴ παράκοιτις
κέκλημαι· σὺ δὲ πᾶσι μετ' ἀθανάτοισιν ἀνάσσεις.
ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦθ' ὑποείξομεν ἀλλήλοισι,
σοὶ μὲν ἐγὼ, σὺ δ' ἐμοί· ἐπὶ δ' ἕψονται θεοὶ ἄλλοι
ἀθάνατοι· σὺ δὲ θᾶσσον Ἀθηναίῃ ἐπιτεῖλαι
ἐλθεῖν ἐς Τρώων καὶ Ἀχαιῶν φύλοπιν αἰνὴν,
πειρᾶν θ' ὡς κεν Τρῶες ὑπερκύδαντας Ἀχαιοὺς
ἄρξωσι πρότεροι * ὑπὲρ ὅρκια δηλήσασθαι.

Quæ enim sub sole & cælo stellifero
Habitantur ciuitates terrestrium hominum,
Præ his à me animo honorabatur Troia sacra.
Et Priamus & populus fortis Priami.
Non enim mihi vnquam ara carebat cõuiuio pari,
Libatione nidoreq́; hũc.n.sortiti sumus honorẽ nos.
Huic verò respõdit bouinis oculis veneranda Iuno:
Certè mihi tres quidẽ multò dilectiss. sunt ciuitates,
Argosq́, Spartaq́, & latiuia Mycena:
Has destrue, quando tibi inuisæ fuerint in animo.
Has non ego propugno neq́, inuideo.
Quamuis enim inuideam, & non sinam destruere,
Nihil proficio inuidẽs, quoniam multò potentior es:
Sed oportet & meum efficere laborem non irritum.
Nam & ego dea sum. genus.a. mihi inde, vnde tibi.
Et me maximo veneranda genuit Saturnus prudẽs, γ. ἀγκυλο-μήτης
Dupliciter, generéq́, & quod tua coniunx
Vocor: tu autem inter omnes immortales regnas. γ. σοι
Sed certè quidem hæc condonabimus inuicem,
Tibi quidẽ ego, tu aũt mihi: insequentur.a. dij cæteri
Immortales: tu autem ocyus Mineruæ manda
Ire in Troianorum & Achiuorum pugnam grauem:
Conariq́, vt Troiani gloriosos Achiuos
Incipiant priores præter fœdera lædere. γ. ὑπέρ-χον

COMMENTARIVS.

[illegible] θεοὶ] Hanc de Dijs narrationem Poëta interserit, vt doceat, voluntate Deorum contigisse, vt à Pandaro fœdera vtriusq; exercitus violarentur: quod a nobis paulò post examinabitur nunc obseruandum est, præstantissimam esse rem consilium, vt quod [non] solum inter homines, sed etiam inter Deos vsitatum sit. Præterea videri duplicem statum Deorũ a Poëta fingi vnum Regium, [al]terum Democraticum hoc posterius in hoc loco animaduertitur. cùm autem Iupiter seorsim à reliquis omnia facit pro libito, [qu]æ est potestatis documentum.

[illegible] Μενέλαῳ] Salse & vrbanè Deas istas carpit Iupiter, quòd vtraque Menelao Paridem à Venere surripi passæ sint: quod [illegible] epitheti auget. Nam Iuno Argiua, ac proinde Argiuo homini Menelao auxilium præstare debuisset. Pallas autem quæ est [illegible] & generositatis suæ turpiter obliniscitur aduersus Venerem præcipue, quæ in rebus bellicis longe est inferior, [illegible] & non alio insignitur epitheto, quàm φιλομμειδὴς, quo scomma grauius exacerbatur. Licet autem subtractus sit Paris Menelao, tamen [illegible] victorem Iupiter pronunciat vnde videtur Agamemnonis superior sententia corroborari, quæ Helenam cum [illegible] reddi a Troianis postulabat. Nempe quòd dolo sit diremptá pugna, & pro mortuo censeatur, qui a Menelao interfici po[tuit]. Nihilominus propendet in eam sententiam Iupiter, vt totum dissidium pacificè componatur, vt videlicet salua tecta, & ab ex[cidi]o incolumis Troia restaret, cuius studiosum ille se ferè semper indicat, cùm se à Troianis piè coli intelligeret, tantaq́, honoris [...] suam maiestatem imminui ægre pateretur.

[illegible],] Minerua quæ supra lib. 1. Achillis iram cohibuerat, suam quoq́, in præsentia coërcet quãquam non ini[q]uam occasionem Ioui respondendi haberet, à quo erat tum ignauiæ vellicata, tum audierat cõsilium de cõponendo bello, quod [illa] probare non poterat, quia hoc pacto inulta fuerat remansura: nihilominus, inquam, tacet, personam Iouis sui patris, supre[mi]que Deorum regis venerata: quod deam Sapientiæ facere quoque decuit: vnde ostendit Poëta, prudentius esse iram moderari [et c]oncoquere: verum tamen, personarum, & temporum circumstantiæ accurate obseruandæ sunt, ne Stoicorum [illegible] in[ci]damus.

[illegible] Κρονίδη,] Insuetum non est, vt Iuno conuitijs Iouem insequatur, & ipsius sententiæ aduersetur, vt hoc loco. cùm enim [intel]lexerit, in hoc consilium Iouem propendere, vt Priameia domus integra remaneret, ac proinde pax inter vtrumq; exercitum [fie]ret, vnde inulta fuerat Paridis iniuria, qua Deas istas Iunonem & Mineruam affecerat, restitura, & cuius gratia tot à se populos [con]uocatos facit Iuno, (quod κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligendum est) grauiter ipsa conqueritur, quòd irritos sibi tot labores, parte ista [iam] bello antepoint, sit facturus: tandemque concludit, hoc si Iupiter fecerit, cæteros Deos factum illud non [illegible]. [A]pparet, quod antea mouebamus, statum Democraticum inter Deos etiam obtinere Sæpissimè autem apud hunc Poetam illa [a]udiet Iupiter. [illegible], quibus à suo proposito plerunq; deturbatur.

[illegible] Noiat quidem Iupiter causam, cur tanto odio Priamidas Iuno prosequeretur [illegible] indica[illegible] leuem esse [illegible] tam [illegible] extenderetur, admirabundus quærit à Iunone ecquid tandem [illegible] quòd [illegible] nullos sit apud eam locus, qua corũ ipsam misereatur: tandẽ cùm flecti eã non posse [illegible] cogitur [illegible] delicati eius obtemperare, Troiam [illegible] potestatem cõcedere, hac tamen conditione, vt Iuno pati [illegible] suis vr[bi]bus simi[li]ter, cum sibi libitum fuerit a se diruit. Vbi vides, quàm sint perniciosæ Homericorum Deorum voluntates, cum se mu[tu]is odijs & iniuriosis factis coll[illegible]

[illegible] Mycenas intel[ligi]t, quarum excidium hic vaticinatur, de quo sic Strabo lib. 8. Post bellum Troianum regno [Ag]amemnonis extincto, Mycenæ [illegible] maxime post Heraclidarum reditum: hi enim occupata Peloponeso [illegible] pri[or]os dominos atq́, ita qui Argi[illegible] Mycenas quoque subegerunt, & in vnum corpus contraxerunt. Aliquanto post tem[po]re Mycenæ ab Argiuis sunt [illegible] vestigium quidem supersit. Hæc [illegible].

[illegible] Huc [illegible] phorum [illegible] de voluntario & inuoluntario refert, vt est apud Aristot. Eth. 3. [illegible] Quæ mihi in mem[oriam] [illegible] reuocant, [illegible]

omnino absimile, sed tamen crudelius illorum Triumuirûm Romanorum, vt refert Plutarch. in M. Antonio, & in Cicerone. Erant autem Triumuiri illi, Octauius, Antonius, Lepidus, qui cùm à Repub. Romana defecissent, rerumq; summam occuparent, vt imperium inter se prædij instar essent partiti, orta est inter eos summa dissensio de ijs, quos essent morti traditur. Accidit enim, vt quem quisque mori vellet, alteri esset amicus, qui eiusdem saluti prospiceret. Tandem inualuit tanta inter eos crudelitas, vt amicos suos inuicem alter alteri cederent. Sic Cæsar Ciceronem (cuius beneficio Consulatum suum obtinuerat) Antonio concessit, Antonius Cæsari C. Cæsarem auunculum suum, Lepidus Paulum fratrem suum, quem ab eo quidam interfectum dicunt, quidam alijs concessum, qui eum ad mortem deposcebant. Qua permutatione ego cum Plut. nihil arbitror atrocius vel immanius extitisse. Nam cùm cædibus cædes mutarent, non secus occiderunt illos quos condonabant, quàm quos accipiebant. Iniquiores autem fuerunt in amicos, quos nullo adducti odio peremerunt. Ita ira & rabies omnem ijs humanam excussit mentem: imo docuerunt nullum esse homine animal sæuius, vbi libidini habet licentiam coniunctam. Eadem ratione hoc loco Iupiter & Iuno rebus sibi gratissimis cedunt, vt mutuum vltionis desiderium expleant. Huc refertur vox illius dicentis, Pereant amici, dum vna inimici intercant. At cautius monet Menander, ἐχθρὸς ἀμύνου μὴ τὸ τῇ σαυτοῦ βλάβῃ. Hostes vlciscere, sed sine tuo damno.

b πειρᾶν δ' ὥς κεν Τρῶες] Hæc prouincia Mineruæ demandatur, quia ab eo faciliùs texantur doli, qui maiori polleat sapientia. Ideo vtrumque Vlyssi laudis gratia tribuitur, quasi & opportunæ, vtiles, & necessariæ fraudes vituperandæ non sint, qualis hæc Mineruæ, quæ fraudulenter Pandarum ad fœderis violationem impulit. Sic eadem infr. lib. 23. Hectorem sub specie Deiphobi, vt Achillis impetum non refugiat, dolosè inducit. Est enim calliditas quædam prudentiæ quoque species, vnde Aeschylus apud Stobæum ausus est dicere non malè, ἀπάτης δικαίας οὐκ ἀποστατεῖ θεός, A fraude iusta non est alienus Deus. Quanquã non possum probare, vt Dijs suis malorum causam Homerus tribuat, quod hoc loco manifestè docet, cùm huius perfidiæ authorem facit Mineruam. Huic facto responder illud Aeschyli, apud Plat. 2. de Repub. (quæ Stobæus tamen Menãdro tribuit) θεὸς μὲν αἰτίαν φύει βροτοῖς Ὅταν κακῶσαι δῶμα παμπήδην θέλῃ: Deus mortalibus causam serit, Dum vult domum radicitùs conuellere. quod nos cum Socrate de Repub. 2. damnamus. Soli enim hominum improbitati & nequitiæ scelerata facinora tribuenda sunt, quod alibi meliùs docemus.

Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
Αὐτίκ' Ἀθηναίην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Αἶψα μάλ' ἐς στρατὸν ἐλθὲ μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς,
Πειρᾶν δ' ὥς κεν Τρῶες ὑπερκύδαντας Ἀχαιοὺς
Ἄρξωσι πρότεροι* ὑπὲρ ὅρκια δηλήσασθαι.
Ὣς εἰπὼν ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην·
Βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων ἀΐξασα·
a Οἷον δ' ἀστέρα ἧκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω,
Ἢ ναύτῃσι τέρας, ἠὲ στρατῷ εὐρέϊ λαῶν,
Λαμπρόν, τοῦ δέ τε πολλοὶ ἀπὸ σπινθῆρες ἵενται·
Τῷ εἰκυῖ' ἤϊξεν ἐπὶ χθόνα Παλλὰς Ἀθήνη,
Κὰδ δ' ἔθορ' ἐς μέσσον. θάμβος δ' ἔχεν εἰσορόωντας
Τρῶάς θ' ἱπποδάμους καὶ ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον·
Ἢ ῥ' αὖτις πόλεμός τε κακὸς καὶ φύλοπις αἰνὴ
Ἔσσεται, ἢ φιλότητα μετ' ἀμφοτέροισι τίθησι
Ζεύς, ὅς τ' ἀνθρώπων ταμίης πολέμοιο τέτυκται.
Ὣς ἄρα τις εἴπεσκεν Ἀχαιῶν τε Τρώων τε.
b Ἡ δ' ἀνδρὶ ἰκέλη Τρώων κατεδύσεθ' ὅμιλον
Λαοδόκῳ Ἀντηνορίδῃ κρατερῷ αἰχμητῇ,
Πάνδαρον ἀντίθεον διζημένη εἴ που ἐφεύροι.
Εὗρε Λυκάονος υἱὸν ἀμύμονά τε κρατερόν τε
Ἑσταότ'· ἀμφὶ δέ μιν κρατεραὶ στίχες ἀσπιστάων
Λαῶν, οἵ οἱ ἕποντο ἀπ' Αἰσήποιο ῥοάων·
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ἦ ῥά νύ μοί τι πίθοιο Λυκάονος υἱὲ δαΐφρον;
Τλαίης κεν Μενελάῳ ἐπιπροέμεν ταχὺν ἰόν;
Πᾶσι δέ κε Τρώεσσι χάριν καὶ κῦδος ἄροιο,
Ἐκ πάντων δὲ μάλιστα Ἀλεξάνδρῳ βασιλῆϊ·
Τοῦ κεν δὴ πάμπρωτα παρ' ἀγλαὰ δῶρα φέροιο,
Αἴ κεν ἴδῃ Μενέλαον ἀρήϊον Ἀτρέος υἱὸν
Σῷ βέλει δμηθέντα, πυρῆς ἐπιβάντ' ἀλεγεινῆς.
Ἀλλ' ἄγ' ὀΐστευσον Μενελάου κυδαλίμοιο·
Εὔχεο δ' Ἀπόλλωνι Λυκηγενέϊ κλυτοτόξῳ
Ἀρνῶν πρωτογόνων ῥέξειν κλειτὴν ἑκατόμβην,
Οἴκαδε νοστήσας ἱερῆς εἰς ἄστυ Ζελείης.

Sic dixit: neq; nõ paruit pater hominumq; deorũ.
Protinus Mineruam verbis alatis allocutus est:
Citò admodũ ad exercitũ vade ad Troianos & Achiuos,
Nitereq; vt Troiani gloriosos Achiuos
Incipiant priores præter fœdera lædere.
Sic fatus instigauit anteà promptam Mineruam.
Descendit verò ab Olympi summitatibus delapsa.
Qualem autem stellam misit Saturni filius versuti,
Aut nautis portentũ vel exercitui lato populorum,
Splendidam, ex ea autẽ multæ scintillæ emittuntur.
Huic similis delapsa est in terram Pallas Minerua.
Desiliit a. in medium. stupor autẽ tenebat aspicientes
Troianosq; equitãdi peritos & bene ocreatos Achiuos.
Sic verò aliquis dicebat intuitus in proximum alium,
Vel rursus bellumq; malum & pugna grauis.
Erit: vel amicitiam inter vtrosq; statuit
Iupiter, qui hominum gubernator belli existit.
Sic vtiq; aliquis dicebat Achiuorũq; Troianorũq;.
Hæc a. viro similis Troianorũ ingressa est multitudinem.
Laodoco Antenoridæ forti bellatori,
Pandarum deo similem quærens sicubi inueniret.
Inuenit Lycaonis filium inculpabilem fortemq;
Stantẽ: circa autem ipsum fortes acies scutigerorũ
Populorũ, qui ipsum secuti fuerãt ab Aesepi fluminibus.
Propè autem stans, verbis alatis allocuta est:
Nónne mihi quid pareres Lycaonis fili bellicose?
Auderésne Menelao immittere velocem sagittam?
Ab omnib. vtiq; Troianis gratiam & gloriã referres.
Ex omnibus autem maximè ab Alexandro rege.
Ab eo sanè inprimis splendida dona ferres,
Si viderit Menelaum bellicosum Atrei filium
Tuo telo domitum, pyram conscendentem tristem.
Sed agè sagitta pete Menelaum illustrem.
Voue a. Apollini in Lycia nato sagittandi arte celebri
Agnorũ primogẽitorũ sacrificaturũ inclytã hecatõbẽ
Vbi domũ reuersus fueris sacræ in ciuitatem Zeleæ.

COMMENTARIVS.

a οἷον δ' ἀστέρα] Contrà primo libro venit ad Achillem Pallas, à nemine visa præterquàm ab ipso Achille: sic etiam secundo ad Vlyssem: hic ab omnibus perspicitur. Comparat autem illius descensum è cœlo, igni cuidam aereo, siue is sit Cometes, aut quales ..., aut quales sunt διάττοντες. Nam ex vulgi opinione appellauit ignem illum ἀστέρα, quia vulgo credantur stellæ cœlo decidere, cùm ignes eiusmodi decidunt: vnde Virgilius etiam stellas cadentes eo sensu dixit. Hac autem comparatione primum Mineruæ maiestas splendida, & qualem Deos decet, exprimitur. Sic in sacra pagina, quod Moses in monte Sina vidit, ignis erat. & ... etiam superiores Dæmonas tradunt philosophi, vnde constat, quàm propriè igni assimiletur numinis apparens & conspicua ...

a. Deinde, quid Mineruæ apparitio portenderet, hac eadem similitudine exprimitur. Quemadmodum enim ignis ille aëreus quippiam minitatur, puta nautis aut exercitui: sic etiam Minerua conspicua excidium aliquod portendit, quod Poëta intel-oluit, & ita futurum esse nouit: reliqui verò attoniti vel pacem vel bellum significari iudicabant, vt eorum docet oratio in entibus. Scilicet quòd quidam etiam ignes tranquillitatem denuntient, vt Castor & Pollux, quibus Neptunus dicitur faculta-naufragis auxiliandi concessisse, vt scribit Hyg. lib. 2. Non potuit ergo vulgus militum tam certum ferre iudicium, vt aut pa-aut bellum à Minerua portendi sine ambiguitate pronunciarent.

ἡ δ' ἀνδρὶ ἰκέλη] Adeò est Dijs Homericis facilè, quamlibet speciem assumere. Nam hoc ita intelligendum est, vt statim Mineruá Laodoci formam transmutârit. Dicitur autem Pandarum quærere, quo tanquam apto instrumento vti ad perrumpenda fœ-cupit. Erat enim ex gente perfida oriundus, vt notamus in Lexico. Theon apud Plutarch. in lib. de Pythiæ oraculis, Pythiam nihil aliud esse quàm Dei illius principis, cuius est Delphis oraculum, instrumentum: quod etiam per se ad id & natura est paratum. Ita afflatus numinis, inquit, videtur ex duabus conflatus esse motionibus: cùm vna, prout est impulsus: altera, prout paratus est, mouetur animus. Quando enim corpora inanima & sua sponte quieta nequeas adhibita vi tractare, contra quam sunt, neq; mouere globi modo, vel cubi cylindrum, vel lyram tibiæ, vel tubam cytharæ: sed non aliter ac par est, vt arte vno-que vtamur, atq; vt ei est natura comparatum: num quod est animatum, & per se mouetur, appetitusq; & rationis cõsors est, quàm ex antegresso suo tenore, vel vi, vel natura tractes, ac Musicè moueas à Musis alienum vel Grammaticè illiteratum, e-enter dicendi rudem & imperitum! Minimè certè. At pulatur mihi Homerus, qui nullam penè causam sine numine statuit pleu, non omnibus tamen passim vti fingit Deum, sed vnoquoque pro arte & dote sua. An verò non vides Mineruam quan-ducere Achæos in animo habet, Vlyssem accersentem: quando disturbare fœdera, Pandarum quærentē: vbi profligare Tro-prótendentem ad Diomedem. Hic enim robustus & bellax, alter iaculandi peritus & amẽs est, ille eloquens & prudens. Quip-m eandem Homerus habebat ac Pindarus mentem, si modò Pindarus fuit, qui hoc scripsit, [Greek illegible], secundo vel nauiges in vimine. Verùm intelligebat alias ad alia dotes & naturas natas, quarum impellitur diuerso quæque o: quamuis id quod cuncta moueat, sit vnum. Hæc ille. quæ omnia eò referuntur, vt intelligamus, non sine causa Pandarum erua quæsitum fuisse, tum quia per se amens erat, ac proinde facilis ad hanc prouinciam suscipiendam: deinde quòd iaculan-et peritissimus & hoc iaculando deberet confici, vt præter fœdus peteretur ab alio quàm à Paride Menelaus, quod sequentis isque pugnæ futurum erat principium. Itaque Poëta cùm inductam ait per insipientiam sacramenta confudisse Pandarum, entem ostendit credere, se nihil iniustè facturum, vt ait Plut. lib. de Aud. poet.

[Greek illegible]] Duobus propositis præmijs Pandarum Minerua ad petendum iaculis Menelaum pellicit: primùm gloria, vniuersim à Troianis: deinde donis, quæ ab Alexandro sit reportaturos. Hinc persuasus est imprudens & insipiens ille, ob-ndumq; nobis relinquit, cauendum esse, ne muneribus vllis corrumpi nos sinamus, vt impium aliquid temere perpetremus. s enim hic locus nihil aliud docet, quàm munerum corruptionem, impietatem, atq; in vniuersum insipientiam, vt docet Pru-Orat. 56. quæ est de Homero & Socrate. Sed quot sunt nostra tempestate Pandari, qui Mineruæ consilio opus non habent ad andum, quorum Plena hominum pariter fora sunt & compita plena, vt est apud eundem Prusæum Orat. 74. quæ est περὶ ἀπι-Vbi copiose docetur, iurijurando facilè non credendum, ex huius Pandari exemplo. Tissaphernis (de quo etiam apud Xeno-tem in Agesilao) & Philippi Macedonum Regis, qui duobus his ciuitates cepisse dicitur, fœdera non seruando, & prodito-mparando: quanquam priore frequentius & familiarius vtebatur. Nam proditoribus dandæ erant pecuniæ: dijs aũt propter andum nihil volebat dare. Accedit etiam, quod Lysandrum Lacedæmonium pronunciasse aiunt, pueros talis & globis falli ere, viros autem iureiurando & pecunijs. Quod priscis illis temporibus vsitatissimum inter quosdam fuit, hodie alia condi-non viuitur. Proinde Laconis illius vocem lubens probauero, qui in colloquio quorundam pacisci cum ipso volentium & iu-ũm, quamcunque vellet fidem acciperet pro amicitia: Vnam esse fidem dixit, vt si nocere velint, non possint: omnem autem fidem stultam esse & postremò infirmam. Quin etiam si generis accedat necessitudo, fidendum illi semper non est. Nonimus Atreos, Thyestas, Eteocles, Polynicas, Theseos, Clytemnestras, Sthenebœas & infinita eiusmodi. Præcipuè verò vbi semel ho-m perfidiam experti sumus, cauendum ab eorum est consortio, non secus ac qui à vipera morsus est, a vipera sibi metuit, vt n Prusæus monet. Sed de his forsan nimis, cùm etiam si multa dixero, idem profecturus sim, quod qui cum laruis pugnãt, aut etherant. Cæterùm quod Poëta fingit, Mineruam ad conturbationem fœderis impulisse Pandarum, à Socrate improbatur 2. pub. τὴν δὲ τῶν ὅρκων καὶ σπονδῶν σύγχυσιν ἣν ὁ Πάνδαρος συνέχεεν, ἐάν τις φῇ δι' Ἀθηνᾶς τε καὶ Διὸς γεγονέναι οὐκ ἐπαινεσόμεθα.

ὣς φάτ' Ἀθηναίη. [a] τῷ δὲ φρένας ἄφρονι πεῖθεν.
αὐτίκ' ἐσύλα τόξον ἐΰξοον (ἰξάλου αἰγὸς
ἀγρίου, ὅν ῥά ποτ' αὐτὸς ὑπὸ στέρνοιο τυχήσας,
πέτρης ἐκβαίνοντα δεδεγμένος ἐν προδοκῇσι,
βεβλήκει πρὸς στῆθος· ὁ δ' ὕπτιος ἔμπεσε πέτρῃ.
τοῦ κέρα ἐκ κεφαλῆς ἑκκαιδεκάδωρα πεφύκει·
καὶ τὰ μὲν ἀσκήσας κεραοξόος ἤραρε τέκτων,
πᾶν δ' εὖ λειώσας, χρυσέην ἐπέθηκε κορώνην)
καὶ τὸ μὲν εὖ κατέθηκε τανυσσάμενος, ποτὶ γαίῃ
ἀγκλίνας· πρόσθεν δὲ * σάκεα σχέθον ἐσθλοὶ ἑταῖροι,
μὴ πρὶν ἀναΐξειαν ἀρήιοι υἷες Ἀχαιῶν,
πρὶν βλῆσθαι Μενέλαον ἀρήιον, ἀρχὸν Ἀχαιῶν.
αὐτὰρ ὁ σύλα πῶμα φαρέτρης· ἐκ δ' ἕλετ' ἰὸν
ἀβλῆτα, πτερόεντα, μελαινάων ἕρμ' ὀδυνάων·
αἶψα δ' ἐπὶ νευρῇ κατεκόσμει πικρὸν ὀϊστόν.
εὔχετο δ' Ἀπόλλωνι Λυκηγενέϊ κλυτοτόξῳ
ἀρνῶν πρωτογόνων ῥέξειν κλειτὴν ἑκατόμβην,
οἴκαδε νοστήσας ἱερῆς εἰς ἄστυ Ζελείης·
ἕλκε δ' ὁμοῦ γλυφίδας τε λαβὼν καὶ νεῦρα βόεια·
νευρὴν μὲν μαζῷ πέλασεν, τόξῳ δὲ σίδηρον.
αὐτὰρ ἐπειδὴ κυκλοτερὲς μέγα τόξον ἔτεινε,
λίγξε βιός, νευρὴ δὲ μέγ' ἴαχεν, ἆλτο δ' ὀϊστὸς
ὀξυβελής, καθ' ὅμιλον ἐπιπτέσθαι μενεαίνων.
οὐδὲ σέθεν Μενέλαε θεοὶ μάκαρες λελάθοντο
ἀθάνατοι, [d] πρώτη δὲ Διὸς θυγάτηρ ἀγελείη,

Sic dixit Minerua: huic. a. animũ dementi psuasit.
Statim eduxit arcum perpolitum (saltatricis capræ
Agrestis, quam quondam ipse sub pectore assecutus
E rupe exeuntem excipiens in insidijs
Percusserat in pectus: hæc. a. supina cecidit in petrã.
Cuius cornua ex capite sexdecim palmarũ nata erãt.
Et illa quidem elaborans arcuarius aptauit faber:
Totũ. a. cùm leuigasset, auream imposuit cuspidem)
Et hunc quidẽ scitè deposuit, cùm tetẽdisset ad terrã
Inclinans: antè autem scuta tenebant strenui socij. χ. σάκεα
Ne prius consurgerent bellicosi filij Achiuorum,
Quã pcussus esset Menelaus bellicosus dux Achiuor.
Sed hic detrahebat opculũ pharetræ: eximebatq; sa-
Nouã, pennatã grauiũ fundamẽtũ dolorũ. (gittã
Statim. a. in neruum aptabat acerbam sagittam.
Supplicabat. n. Apol. in Lycia nato, inclyto iaculatori
Agnorũ primogenitorũ se sacrificaturũ clarã heca-
Vbi domũ reuersus esset sacræ in vrbẽ Zeliæ. (tõbẽ
Traxit. a. vnà crenam sagittæ apprehendens & ner-
uos bouinos:
Neruũ quidẽ mãmæ appropinquauit: arcui. a. ferrũ.
Sed postq̃ in orbẽ curuatum magnũ arcum tetendit,
Stridit arcus, neruus autẽ valde sonuit, saliitq; telũ
Acutum in turbam aduolare cupiens:
Neq; tui Menelae Dij beati obliuiscebantur
Immortales, prima autem Iouis filia prædatrix,

 Η' τοι

Ἥ τοι πρόσθεν στᾶσα, βέλος ἐχεπευκὲς ἄμυνεν,
Ἡ δὲ τόσον μὲν ἔεργεν ἀπὸ χροὸς, ᵉ ὡς ὅτε μήτηρ
Παιδὸς ἐέργῃ μυῖαν, ὅθ' ἡδέϊ λέξεται ὕπνῳ.
Αὐτὴ δ' αὖτ' ἴθυνεν ὅθι ζωστῆρος ὀχῆες
Χρύσειοι σύνεχον, καὶ διπλόος ἤντετο θώρηξ.
Ἐν δ' ἔπεσε ζωστῆρι ἀρηρότι πικρὸς ὀϊστός.
Διὰ μὲν ἂρ ζωστῆρος ἐλήλατο δαιδαλέοιο,
Καὶ διὰ θώρηκος πολυδαιδάλου ἠρήρειστο,
Μίτρης θ' ἣν ἐφόρει ἔρυμα χροὸς, ἕρκος ἀκόντων,
Ἥ οἱ πλεῖστον ἔρυτο, διὰ πρὸ δὲ εἴσατο καὶ τῆς.
Ἀκρότατον δ' ἄρ' ὀϊστὸς ἐπέγραψε χρόα φωτός.
Αὐτίκα δ' ἔρρεεν αἷμα κελαινεφὲς ἐξ ὠτειλῆς.
Ὡς δ' ὅτε τίς τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ
Μῃονὶς, ἠὲ Κάειρα, παρήϊον ἔμμεναι ἵππων.
Κεῖται δ' ἐν θαλάμῳ, πολέες τέ μιν ἠρήσαντο
Ἱππῆες φορέειν, βασιλῆϊ δὲ κεῖται ἄγαλμα,
Ἀμφότερον, κόσμος θ' ἵππῳ, ἐλατῆρί τε κῦδος.
Τοῖοί τοι Μενέλαε μιάνθην αἵματι μηροὶ
Εὐφυέες, κνῆμαί τε, ἰδὲ σφυρὰ κάλ' ὑπένερθε.

Quæ ante stans, sagittam mortiferam arcebat,
Hæc.v. tantū qdē inhibuit à corpore, vt cùm mater
A filio arcet muscam, quādo dulci sopitus est somno.
Ipsa autem rursus direxit, vbi baltei fibulæ
Aureæ continebant, & duplex occurrebat thorax.
Cecidit autē in balteum aptatum pestifera sagitta
Perq; balteum adacta est affabrè factum,
Et p thoracē valde pulchrū transacta est, (telorū
Et per laminā quā portabat tutamen corporis, septū
Quæ ipsum plurimū iuuit: penetrauit.a.etiā p hanc.
Summam verò sagitta perstrinxit cutem viri:
Statim autem fluxit sanguis ater ex vulnere.
Veluti quādo aliqua ebur mulier purpura tinxerit
Mæonia, vel ex Caria maxillare vt sit equorum:
Iacet autem in thalamo, multiq; ipsum optarunt
Equites gestare: Regi aūt repositū est ornamentum,
Vtrunq; ornatus equo aurigaq; decus:
Talia tibi Menelae fœdata erant sanguine fæmora
Solida suraq; & tali pulchri ima parte.

COMMENTARIVS.

a πρὸ δὲ φρεσίν] His verbis indicat Homerus, perfidè id factum à Pandaro. Solet enim Poëta, vt aliàs quoq; monuimus, cùm aliquid narrat verbis quibusdam significare, quid benè, quid malè factum sit. Porrò Pandarus id sensit, quod est apud Tragicum, [Greek quotation illegible]. Hoc autem à Pandaro factum, docuimus etiam antea ex historia

b αἰγὸς ἰξάλου] Cum armorum præstantia egregios milites deceat, solet Homerus talia illis tribuere, & si quādo necessarium est, illa prolixiùs commendat intertexta aliqua narrationis vtilitate, vt hoc loco, cùm dicit, qualis sit hic Pandari arcus, docet, ex qua etiam materia conflatus sit, nimirum ex Ibicis cornu, quod genus est sylvestris capreæ onerato capite vastis cornibus, vt scribit Plinius lib. 8. cap. [illegible] & nos in Lexico copiosiùs exponemus. Hoc, inquam, Poëta interseruit, vt omni genere doctrinæ refertum opus exhiberet [illegible] ut hoc loco, quod ad animalis huius Historiam commodè pertinere potuit.

c νευρὴν μὲν μαζῷ] Antiquus fuit mos, neruum ad mammas admouere, quod & ab Amazonibus factitabatur: hodie ad dexteram autem adduci solet, vt esse apud Procopium in præfatione Libycorum testatur Eustathius.

d οὐδὲ σέθεν] Præuaricatur Minerua, persuasoq; Pandaro, vt Menelaum sagitta peteret, tamen eam ita à Menelao prohibet, vt leuiter sit ab illa tantùm delibatus expresso solùm sanguine, vt eo viso Græcorum animi ad perfidiam Troianorum armis vlciscendam inflammarentur.

e ὡς ὅτε μήτηρ] Hæc est vna ex comparationibus humilibus, quas interdum Homerus vsurpat ad res grauiores significandas. Ea autem aptissima est, adeò vt [illegible] in singulis respondeant. Mater à filio arcet muscam, qui dulci somno sopitus erat: sic Minerua quæ materno animo Menelaum complectitur, audax & proteruum Pandari telum à Menelao nihil tale cogitante & hostem [illegible], propter initum fœdus, ita repellit, vt cute tenus vulneretur. Comparatio, quæ sequitur de muliere Mæonia vel Caria ebur purpura tingente angustior: in qua ostendit primùm in Lydia vel Caria vsitatos & frequentes purpuræ colores: deinde solita ex ebore purpura tincto equis illic maxillaria (παρήϊα) fieri, quod summo erat ornamento tum ipsius equi, tum aurigæ respectu. Huic colori purpureo, quò ebur illud violabatur (sic enim loquitur Virg. 12. Indum sanguineo veluti violauerit ostro. Si quis ebur) sanguinem ex plaga Menelai manantem comparat, quasi non fuerit res adeò sordida, sed aliquantulum etiam decora. Hunc nostrum Menelaum sic dissentaneè cum Alexandro M. comparat lib. 2. de illius fortuna: cuius cùm vulnera in bellis accepta, eaque multa commemorasset, subiicit: Probè sanè fortuna amplificas & magnum facis Alexandrum, dum transfigis eum vndique prodigè & ictibus omni ex parte corporis patefacis: non vt Menelao Minerua telum in arma, quæ firmissima erant, detorquens, lorica, fascia & balteo vim fregit plagæ, quæ hactenus corpus eius perstrinxit, vt tingeretur tantùm sanguine: sed nuda telis obiecisti vitalia, ictibus ossa traiecisti, circumcursasti vndique corpus, obsedisti oculos & pedes, interpellauisti insectantem, victorias distrinxisti, spes abscidisti, &c.

Ῥίγησεν δ' ἄρ' ἔπειτα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Ὡς εἶδεν μέλαν αἷμα καταρρέον ἐξ ὠτειλῆς.
Ῥίγησεν δὲ καὶ αὐτὸς ἀρηΐφιλος Μενέλαος.
Ὡς δ' εἶδεν νεῦρόν τε καὶ ὄγκους ἐκτὸς ἐόντας,
Ἄψορρόν οἱ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἀγέρθη.
Τοῖς δὲ βαρυστενάχων μετέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
Χειρὸς ἔχων Μενέλαον. ἐπεστενάχοντο δ' ἑταῖροι·
ᵃ Φίλε κασίγνητε, θάνατόν νυ τοι ὅρκι' ἔταμνον,
Οἶον προστήσας πρὸ Ἀχαιῶν Τρωσὶ μάχεσθαι·
Ὥς σ' ἔβαλον Τρῶες, κατὰ δ' ὅρκια πιστὰ πάτησαν,
Οὐ μέν πως ἅλιον πέλει ὅρκιον, αἷμά τε ἀρνῶν,
Σπονδαί τ' ἄκρητοι, καὶ δεξιαὶ ᾗς ἐπέπιθμεν.
Εἴπερ γάρ τε καὶ αὐτίκ' Ὀλύμπιος οὐκ ἐτέλεσσεν,
ᵇ Ἔκ τε καὶ ὀψὲ τελεῖ· σύν τε μεγάλῳ ἀπέτισαν
Σὺν σφῇσι κεφαλῇσι, γυναιξί τε καὶ τεκέεσσιν.
Εὖ γὰρ ἐγὼ τόδε οἶδα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
ᶜ Ἔσσεται ἦμαρ ὅταν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρή,

Horruit autem deinde Rex virorum Agamemnon,
Postquam vidit atrū sanguinem defluentē ex vul-
Horruit aūt & ipse bellicosus Menelaus: (nere.
Postq̄.a.vidit neruumq; & cuspides extra existētes,
Iterum & animus in pectora reuocatus est.
Inter hos.a. grauiter suspirans locutus est rex Agam.
Manu tenens Menelaum: ingemiscebant aūt socij.
Chare frater, in mortē certè tibi fœdera feriebā,
Solū prostituens pro Achiuis cum Troianis pugnare:
Sic te percusserunt Troiani, & fœdera fida conculcarunt.
At nullo modo irritū est iuramētū, sanguisq; agnorū,
Libaminaq; mero facta & dextræ quib. fidebamus.
Tametsi enim statim Olympius rem non perfecerit,
Tamen etiam serò perficiet: & magno luent
Cum proprijs capitibus, vxoribusq; & filijs.
Benè enim ego hoc scio in mente & in animo:
Erit dies cùm aliquando peribit Ilium sacrum,

Καὶ

Πρίαμος, καὶ λαὸς ἐϋμμελίω Πριάμοιο,	*Et Priamus, & populus bellicosi Priami:*
ς δέ σφι Κρονίδης, ὑψίζυγος, αἰθέρι ναίων,	*Iupiter. a. ipsis Saturnius, sublimis in æthere habi-*
ς ἐπισσείῃσιν ἐρεμνὴν αἰγίδα πᾶσι,	*Ipse incutiet nigrantem ægida omnibus, (tans,*
δ' ἀπάτης κοτέων. τὰ μὲν ἔσσεται οὐκ ἀτέλεστα·	*Ob hãc fraudem iratus. Hæc quidẽ non erunt irrita:*
λά μοι αἰνὸν ἄχος σέθεν ἔσσεται ὦ Μενέλαε,	*Sed mihi grauis dolor tui causa erit ô Menelae,*
κε θάνῃς, καὶ μοῖραν ἀναπλήσῃς βιότοιο·	*Si moriaris, & fatum admpleueris vitæ,*
κεν ἐλέγχιστος πολυδίψιον Ἄργος ἱκοίμην.	*Et redarguendus siticulosum Argos petam.*
ὐκα γὰρ μνήσονται Ἀχαιοὶ πατρίδος αἴης,	*Statim enim recordabuntur Achiui patriæ terræ:*
ὰδ δέ κεν εὐχωλὴν Πριάμῳ καὶ Τρωσὶ λίποιμεν	*Gloriam verò Priamo & Troianis relinquemus*
είην Ἑλένην· σέο δ' ὀστέα πύσει ἄρουρα	*Argiuam Helenam: tua autẽ ossa putrefaciet terra,* χ. πύσει
μένου ἐν Τροίῃ, ἀτελευτήτῳ ἐπὶ ἔργῳ·	*Iacentis in Troia imperfecto in opere.*
ε τις ὧδ' ἐρέει Τρώων ὑπερηνορεόντων,	*Et aliquis sic dixerit Troianorum superborum*
ύμβῳ ἐπιθρώσκων Μενελάου κυδαλίμοιο,	*Sepulchro insultans Menelai gloriosi:*
ι' οὕτως ἐπὶ πᾶσι χόλον τελέσει' Ἀγαμέμνων,	*Vtinam sic in omnibus iram perficiat Agamemnon,*
καὶ νῦν ἄλιον στρατὸν ἤγαγεν ἐνθάδ' Ἀχαιῶν·	*Sicut & nũc incassum exercitũ duxit huc Achiuorũ:*
ὁ γ' ἔβη οἶκόνδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,	*Et iam abijt domum, dilectam in patriam terram,*
ν κεινῇσιν νηυσὶ λιπὼν ἀγαθὸν Μενέλαον	*Cum vacuis nauibus, relinquens bonũ Menelaum.*
ποτέ τις ἐρέει, τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών.	*Sic aliquãdo qs dixerit, tũc mihi dehiscat lata terra.*

COMMENTARIVS.

Ὦ φίλε κασίγνητε.] Fraternum animum Agamemnonis obseruare licet, quem anteà etiam conturbati vidimus & exhorruisse, viso sanguine è vulnere Menelai effluente. Hac ergo oratione testatum facit dolorem, quem ex illius infortunio concipit, ac seipsum in eius accusat, quòd negligentiùs videatur de fratris salute fuisse solicitus, quem passus sit solum tam graue certamen subire: quæ tritis est in similibus hominum querela, cùm re iam perspecta culpam in causas reijcimus precipuas, quæ initium actioni illi fecerint: vt hoc loco Agamemnon passus est Menelaum cum Paride congredi. vnde ille causa est eius vulneris præcipua quadantenus quòd posse accidere intelligebat, vt vulneraretur. proinde metu infortunij fratris eum ab illo certamine poterat prohibere. Inde Agamemnon in ipsos Troianos fœderis violatores inuehitur: cumq; intelligat, hoc scelus Numini esse odiosum, de rebus suorum bene sperare incipit, contra certissimum Troianorum excidium vaticinatur, quod iam non hodierno die, vt anteà (vnde tam repentè mutatam regis sententiam demiror) sed tandem aliquando euenturum sibi pollicetur. tamen dolore fratris victus, & metuens ne ex hoc vulnere moriatur, illius sortem luget: siquidem sublato belli capite principe (nam vnius Menelai gratia bellum gerebatur) reliquus exercitus reditum in patriam statim cogitaturus sit, quod in sui ludibrium conuertatur: quia hoc facto Helena in Troianorum potestate remansura sit, & tam grauis iniuria inulta, proinde irritus tam longus labor tannis & iocis ab ipsis Troianis excipietur: quod se cum graui animi dolore intellecturum Agamemnon profitetur.

Εἴ περ γάρ τε καὶ αὐτίκ' Ὀλύμπιος οὐκ ἐτέλεσσεν, ἔκ τε καὶ ὀψὲ τελεῖ.] Intelligit Homerus, quamuis improborum supplicia Numen differat, tamen eos impunitos non relinqui, sed serò in eos animaduertat. Vnde Iul. Cæs. insolenter sua victoria gloriantib. Heluetijs, & se tã diu impunè tulisse iniurias admirantibus, vtrumque eodem pertinere respondit: Consuesse enim Deos immortales, quo grauiùs homines ex commutatione rerum doleant, quos pro scelere eorum vlcisci velint, his secundiores interdum res, & diuturniorem impunitatem concedere, vt est Bell. Gal lib. 1. Vt sit lenta, tamen certè magna ira Deorum est, ait Iuuenalis Sat. 13. Hoc mihi propius intuenti tres potissimùm esse causas puto, cur improborum supplicia differantur. Primùm quòd Deus clemens sit, & non ob quamlibet causam irascatur, vt etiam Solon in Elegijs dicit, Ζεὺς πάντων ἐφορᾷ τέλος, οὐδ' ἐφ' ἑκάστῳ ὥσπερ θνητὸς ἀνὴρ γίγνεται ὀξύχολος. Itaque sæpe accidit, vt nos supplicio dignos iudicamus ob eorum scelera. Deus tamen, qui longè clementior est quàm sint praui homines, idcirco non excandescat, quin potiùs patienter expectat, donec illi ad bonam frugem conuertantur. Non est ergo in puniendo præceps Deus, atq; exemplo (nam vt est apud Platonem 4 de Legibus, ὁ θεὸς πάντων χρημάτων μέτρον, nullumque fructum ex Deo capere hominem concessum est, perinde ac si exprimendo & sectando illius ornamenta virtutem induamus, vt est apud Plut. de Sera num. vind.) docet nos, immanitatem & impetum in animaduertendo enormem eximere proinde ipsius placiditatem & cunctationem modestè & consideratè effingamus, atque in consilium adhibeamus tempus, quod pœnitentiæ minimè est obnoxium, atque id ad pœnas expostulendas accedamus. Illud tamen tempus, quod nobis longissimum videtur, Deo nihil est: quod nouit etiam Plutarchus: eo, inquit, quantum ad nos longum tempus, quando Dijs sanè totum vitæ humanæ spacium nihil & præsens momentum est. Secunda causa, cur Deus supplicia differat, est vt ea tandem grauiora sint, quod Cæsar intellexit. Itaque improbi cùm in scelerato viuendi genere perseuerant, magis ac magis iram Numinis in se concitant, quæ tandem eò asperior, quòd diuturnior in eorum capita erumpit. Neq; tamen credendũ est interea pœnis illos carere: habent enim in animo extremi & grauissimi supplicij quædam quasi præludia perturbationes, metus, diurna spectra portenta, quæ omnia illis à Deo obijciuntur: sed & insomnia, qualia de Apollodoro, Hipparcho Pisistrati filio, Ptolemæo, Pausania refert Plutarchus. Tertia causa est maioris boni alicuius gratia. Quemadmodum enim Aegyptiorum lex fuit, quam aliqui Græci descripserunt, vt prægnans, si rei capitalis iudicata sit, dum est enixa, in custodia habeatur. Sic, cùm flagitiosus aliquis, qui iam supplicio destinatus est, vtile quippiam & salubre certo quodam tempore efficere possit, meritò mors eius differtur. Hoc Deus etiam præstat. verbi gratia: vt Græci Siciliam à Carthaginensibus euastatam colerent, in tyrannidis limine non luit supplicium Dionysius: vt idem etiam Græci Appolloniam, vel Anatorium, vel Leucadiorum Cherronesum cultoribus frequentarent, Periander longo est interuallo punitus: vt Thebæ restituerentur Cassandro productum supplicium Plutarchus existimat. Huic causæ annexum est, quòd Deus malorum instrumentis populos castiget, præcipuè verò tyrannorum. Etenim quod eleganter à Plutarcho scriptum est, vt Hyænæ fel, Phocæ coagulum, aliarumque diratum bestiarum aliquid habent contra morbos medicaminis: ita quibusdam, quibus morsu opus est & castigatione, his inijcit acerbitatem Deus tyranni implacabilem, vel asperitatem horridam magistratus, nec antè aufert aculeum & telum, quàm ægrum purgauerit & curarit. Huiusmodi Phalaris fuit Acragantinis medicamentum & Romanis Marius, &c. Hæc à nobis tam pulchra occasione fusè explicata studiosus lector, vt spero, non dolebit. Hoc itaque loco Agamemnon impunitam Troianorum perfidiam non fore ait, licet supplicia in aliquod tempus Iupiter differat. Quò pertinet illud Orestis ad Menelaum apud Euripidem in Oreste: κἆτ' οὐκ ἀμύνει Λοξίας τοῖς σοῖς κακοῖς; μέλλει. τὸ θεῖον δ' ἐστὶ τοιοῦτον φύσει. Et cur iam non opem fert Apollo tuis malis? Differt: quia numen ipsum tale est naturâ, id est, solet cunctari. Et vt est apud eundem in Ione: ἐν τῷ χρόνῳ γὰρ τὰ τῶν θεῶν πως ἐς τέλος δ' οὐκ ἀσθενῆ. Seriò eueniunt res Deorum, sed postremò non infirmæ. Θεοὶ θεοὶ, inquit Chorus apud eundẽ in Hercule furente, τῶν ἀδίκων μέλουσι καὶ τῶν ὁσίων ἐπάειν. Dij ipsi impios cunctantur, & impios audire. Quod ad hunc locum attinet, aliàs etiam obseruauimus, quàm fuerit apud veteres odiosum crimen perfidiæ.

Ἔσσεται ἦμαρ] Excidium Troiæ vaticinatur, quod ita accidit, vt nullum postea eius vestigium extiterit. Cùm enim circumsitæ vrbes aliæ euastatæ, non omnino tamen dirutæ essent, hæc autem funditus euersa, omnes illius lapides ad harum refectionem adhibiti sunt. Quod negabant quidem Ilienses, sed eos Strabo lib. 13, refellit.

a Τὸν δ' ἐπιθαρσύνων προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Θάρσει, μηδέ τί πω δειδίσσεο λαὸν Ἀχαιῶν.
Οὐκ ἐν καιρίῳ ὀξὺ πάγη βέλος, ἀλλὰ πάροιθεν
Εἰρύσατο ζωστήρ τε παναίολος, ἠδ' ὑπένερθεν
Ζῶμά τε καὶ μίτρη τὴν χαλκῆες κάμον ἄνδρες.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
Αἲ γὰρ δὴ οὕτως εἴη φίλος ὦ Μενέλαε·
Ἕλκος δ' ἰητὴρ ἐπιμάσσεται, ἠδ' ἐπιθήσει
Φάρμαχ' ἅ κεν παύσῃσι μελαινάων ὀδυνάων.
Ἦ, καὶ Ταλθύβιον θεῖον κήρυκα προσηύδα,
Ταλθύβι', ὅττι τάχιστα Μαχάονα δεῦρο κάλεσσον
φῶτ', Ἀσκληπιοῦ υἱὸν ἀμύμονος ἰητῆρος.
Ὄφρα ἴδῃ Μενέλαον ἀρήϊον ἀρχὸν Ἀχαιῶν,
Ὅν τις ὀϊστεύσας ἔβαλεν, τόξων εὖ εἰδὼς,
Τρώων ἢ Λυκίων τῷ μὲν κλέος, ἄμμι δὲ πένθος.
Ὣς ἔφατ'. οὐδ' ἄρα οἱ κῆρυξ ἀπίθησεν ἀκούσας·
Βῆ δ' ἰέναι κατὰ λαὸν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Παπταίνων ἥρωα Μαχάονα· τὸν δ' ἐνόησεν
Ἑσταότ', ἀμφὶ δέ μιν κρατεραὶ στίχες ἀσπιστάων
Λαῶν, οἵ οἱ ἕποντο Τρίκης ἐξ ἱπποβότοιο.
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ὄρσ' Ἀσκληπιάδη, καλέει κρείων Ἀγαμέμνων,
Ὄφρα ἴδῃς Μενέλαον ἀρήϊον Ἀτρέος υἱόν,
Ὅν τις ὀϊστεύσας ἔβαλεν, τόξων εὖ εἰδὼς,
Τρώων ἢ Λυκίων τῷ μὲν κλέος, ἄμμι δὲ πένθος.
Ὣς φάτο· τῷ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε.
Βὰν δ' ἰέναι καθ' ὅμιλον ἀνὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἵκανον ὅθι ξανθὸς Μενέλαος
Βλήμενος ἦν, περὶ δ' αὐτὸν ἀγηγέραθ' ὅσσοι ἄριστοι
Κυκλόσ', ὁ δ' ἐν μέσσοισι παρίστατο ἰσόθεος φώς.
Αὐτίκα δ' ἐκ ζωστῆρος ἀρηρότος ἕλκεν ὀϊστόν.
Τοῦ δ' ἐξελκομένοιο, πάλιν ἄγεν ὀξέες ὄγκοι
Λῦσε δέ οἱ ζωστῆρα παναίολον, ἠδ' ὑπένερθε
Ζῶμά τε καὶ μίτρην τὴν χαλκῆες κάμον ἄνδρες.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ἴδεν ἕλκος ὅθ' ἔμπεσε πικρὸς ὀϊστὸς,
b Αἷμ' ἐκμυζήσας, ἐπ' ἄρ' ἤπια φάρμακα εἰδὼς
Πάσσε, τά οἵ ποτε πατρὶ φίλα φρονέων πόρε Χείρων.

Hunc verò cõfirmãs allocutus est flauus Menelaus:
Confide, ac ne quid dũ terrefacias populũ Achiuorũ.
Non in lethali (loco) acuta fixa est sagitta, sed a...
Tutatus est me balteus varius, & subter.
Loricaq́, & lamina, quam fabri ærarij fecerũt viri.
Hunc. a. respondens affatus est rex Agamemnon,
Vtinam autem sic esset, dilecte ô Menelae,
Vulnus autem medicus contrectabit, & adhibebit
Medicamenta, quæ liberent te à nigris doloribus.
Dixit, & Talthybiũ diuinũ præconẽ allocutus est:
Talthybi, quàm citissimè Machaonem huc accerse
Virum, Aesculapij filium optimi medici,
Vt videat Menelaum bellicosum ducẽ Achiuorum,
Quẽ aliqs sagittãs vulnerauit iaculãdi bene perit⁹
Troianorũ vel Lyciorũ: huic qdẽ gloria, nobis. v. luct⁹.
Sic dixit: neq; ei præco immorigerus fuit audiens:
Incedebat. a. vt iret per populũ Achiuorũ loricatorũ,
Peruestigãs oculis heroa Machaonẽ: hũc. a. cognouit
Stantem: circum. a. ipsum fortes acies scutigerorum
Populorũ, q ipsum secuti sunt Trice ex equorũ altri-
Propè aũt stans verba velocia allocutus est: (ce.
Propera Aesculapiade, vocat rex Agamemnon,
Vt videas Menelaum bellicosum Atrei filium,
Quẽ aliqs sagittãs vulnerauit iaculãdi bene peritus
Troianorũ vel Lyciorũ, illi qdẽ gloria, nobis. a. luct⁹.
Sic dixit: huic. a. animum in pectoribus cõmouit.
Perrexerunt. a. ire per turbã ad exercitũ latũ Achi-
Sed quando venerunt vbi flauus Menelaus (uor.
Vulnerat⁹ erat, circũ. v. ipsũ cõgregati erat qq. opti-
Vndiq;, hic aũt inter medios stabat diuin⁹ vir, (mi
Statim ex balteo benè aptato traxit sagittam.
Ea dũ extraheret, retrorsum fracti sunt acuti an-
Soluit autẽ ipsi balteum varium & subter (guli:
Loricamq́, & laminã, quã fabri ærarij fecerũt viri.
Sed postq̃ vidit vulnus vbi incidit amara sagitta,
Sanguinem exugens, lenia medicamenta peritus
Inspergebat. q̃ suo quõdã patri diligẽs dedit Chiron.

COMMENTARIVS.

a τὸν δ' ἐπιθαρσύνων] In Agamemnone Poëta exemplum mollis animi in aduersis exhibuit: nunc verò in Menelao generosi & tolerantis, qui non frangatur aut emollescat. Enimuerò Menelaum erigebat leuitas vulneris, cùm lethale non esse intelligeret, is cus ac Agamemnon. Cùm autem ex virtute ducum pẽdeat quoq; militum virtus, hortatur regem Menelaus, vt meliore sit animo, ne si secus fecerit, totum exercitum terreat. Itaque præcipuum est in duce, vt in aduersis casibus constantem se præbeat, vt suo exemplo militum animos corroboret ac fulciat.

b αἷμ' ἐκμυζήσας.] Id quomodo fiat, norunt quorum artis est. Narrat Eustathius, videri inter barbaros, qui sanguinem illum exugant, certum inde vulneris captantes remedium. Fuerunt autem in exercitu Græcorum duo insignes medici, Podalirius, qui circa τὴν δίαιταν versabatur: Machaon, qui circa vulnera, quanquam alterum circa φαρμακευτικὴν occupatum fuisse quidam dicunt, alterum circa χειρουργικήν: vt est apud Cornel. Cels. lib. 1. Aesculapij, inquit, duo filij, Podalirius & Machaon, bello Troiano ducem Agamemnonem secuti, non mediocrem opem commilitonibus suis attulerunt. quos tamen Homerus non in pestilentia neq; in varijs generibus morborũ aliquid attulisse auxilij, sed vulneribus tantummodò ferro & medicamentis mederi solitos esse proposuit. Ex quo apparet, has partes medicinæ solas ab his esse tentatas, easq; esse vetustissimas, &c. Primus autem Hippocrates Cous, vt est apud eundem Celsum, τὸ διαιτητικὸν induxit. quod videtur intellexisse Plin. lib. 26. cap. 2. Quidam verò Podalirio etiam τὸ χειρουργικὸν tribuunt, vt Q. Calaber lib. 4. τῷ δ' ἀμφιπερὶ ... (sic enim legendum pro ἀμφιπερ... in vulgatis) ... ἐνδυκέως Ποδαλείριος, &c ... Ποδαλείριος ... Ὁ σφι ἀδελφὸς ... Sed Homerus contrarium prodidit. Iam verò distincta fuisse vtriusque fratris officia, testantur hi versus, qui leguntur apud Eustat. inst. lib. 11. ex Q. Calabro:

τῷ μὲν κουφοτέρας χεῖρας πόρεν ἔκ τε βέλεμνα
τῷ δ' ἄρ' ἀκριβέα πάντ' ἐνὶ φρεσὶ θῆκεν ἑκάστου
... ἰήσασθαι ...
Σαρκὸς ἑλεῖν τμῆξαί τε καὶ ἕλκεα πάντ' ἀκέσασθαι.
ἄσκοπά τε γνῶναι καὶ ἀναλθέα ἰήσασθαι
ὄμματί τ' ἀσφρήτως βαρυθομένου τε νόημα.

Sed de his aliàs dicendi locus erit. Hic autem videmus, ad sanandum Menelai vulnus queri: vnde constat de Homeri sententia, quoad vtriusque fratris separata munia medicandi.

Ὄφρα τοὶ ἀμφεπένοντο βοὴν ἀγαθὸν Μενέλαον,
Τόφρα δ' ἐπὶ Τρώων στίχες ἤλυθον ἀσπιστάων·
Οἱ δ' αὖτις κατὰ τεύχε' ἔδυν, μνήσαντο δὲ χάρμης.

Dũ hi occupati erãt circa in bello strenuũ Menelaũ,
Interim Troianorũ turmæ superuenerũt scutigerorum:
Hi. a. arma ĩduerũt, & animũ conuerterũt ad pr...

θ' οὐκ ἂν βρίζοντα ἴδοις Ἀγαμέμνονα δῖον,
ξ καταπτώσσοντ', οὐδ' οὐκ ἐθέλοντα μάχεσθαι·
ὰ μάλα σπεύδοντα μάχην ἐς κυδιάνειραν.
πους μὲν γὰρ ἔασε καὶ ἅρματα ποικίλα χαλκῷ·
ὶ τοὺς μὲν θεράπων ἀπάνευθ' ἔχε φυσιόωντας
υμέδων, υἱὸς Πτολεμαίου Πειραΐδαο·
μάλα πόλλ' ἐπέτελλε παρισχέμεν, ὁππότε κέν μιν
λάβῃ κάματος πολέας διακοιρανέοντα)
ὰρ ὁ πεζὸς ἐὼν ἐπεπωλεῖτο στίχας ἀνδρῶν·
ῥ' οὓς μὲν σπεύδοντας ἴδοι Δαναῶν ταχυπώ-
λων,
μάλα θαρσύνεσκε παριστάμενος ἐπέεσσιν.
ργεῖοι μή πώ τι μεθίετε θούριδος ἀλκῆς.
γὰρ ἐπὶ ψευδέσσι πατὴρ Ζεὺς ἔσσετ' ἀρωγός·
οἵπερ πρότεροι * ὑπὲρ ὅρκια δηλήσαντο,
ἤτοι αὐτῶν τέρενα χρόα γῦπες ἔδονται·
ῆς δ' αὖτ' ἀλόχους τε φίλας καὶ νήπια τέκνα
μεν ἐν νήεσσιν, ἐπὴν πτολίεθρον ἕλωμεν.
ὕς τινας αὖ μεθιέντας ἴδοι στυγεροῦ πολέμοιο,
μάλα νεικείεσκε χολωτοῖσιν ἐπέεσσιν,
έγειοι ἰόμωροι, ἐλεγχέες, οὔ νυ σέβεσθε;
θ' οὕτως ἔστητε τεθηπότες, ἠΰτε νεβροί;
ἐπεὶ οὖν ἔκαμον πολέος πεδίοιο θέουσαι,
σ', οὐδ' ἄρα τίς σφι μετὰ φρεσὶ γίγνεται ἀλκή.
ὑμεῖς ἔστητε τεθηπότες, οὐδὲ μάχεσθε.
μένετε Τρῶας σχεδὸν ἐλθέμεν, ἔνθα τε νῆες
ατ' εὔπρυμνοι πολιῆς ἐπὶ θινὶ θαλάσσης,
ρα ἴδητ' αἴκ' ὔμμιν ὑπέρσχῃ χεῖρα Κρονίων;
ς ὅ γε κοιρανέων ἐπεπωλεῖτο στίχας ἀνδρῶν·
ε δ' ἐπὶ Κρήτεσσι, κιὼν ἀνὰ οὐλαμὸν ἀνδρῶν·
δ' ἀμφ' Ἰδομενῆα δαΐφρονα θωρήσσοντο·
μενεὺς μὲν ἐνὶ προμάχοις, συῒ εἴκελος ἀλκήν,
ιόνης δ' ἄρα οἱ πυμάτας ὤτρυνε φάλαγγας.
ὺ ἰδὼν γήθησεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
κα δ' Ἰδομενῆα προσηύδα μειλιχίοισιν·
δομενεῦ, πέρι μέν σε τίω Δαναῶν ταχυπώλων,
ὲν ἐνὶ πτολέμῳ ἠδ' ἀλλοίῳ ἐπὶ ἔργῳ,
ἐν δαίθ', ὅτε πέρ τε γερούσιον αἴθοπα οἶνον
είων οἱ ἄριστοι ἐνὶ κρητῆρσι κέρωνται.
γάρ τ' ἄλλοι γε καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
τρὸν πίνωσιν, σὸν δὲ πλεῖον δέπας αἰεὶ
ς ὥσπερ ἐμοί, πιέειν ὅτε θυμὸς ἀνώγοι.
ὄρσευ πόλεμόνδ', οἷος πάρος εὔχεαι εἶναι.
ον δ' αὖ Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὔδα,
εΐδη, μάλα μέν τοι ἐγὼν ἐρίηρος ἑταῖρος
ομαι ὡς τὸ πρῶτον ὑπέστην καὶ κατένευσα·
ἄλλους ὄτρυνε καρηκομόωντας Ἀχαιούς,
ρα τάχιστα μαχώμεθ'· ἐπεὶ σύν γ' ὅρκι' ἔχευαν
ες, τοῖσιν δ' αὖ θάνατος καὶ κήδε' ὀπίσσω
ετ' ἐπεὶ πρότεροι * ὑπὲρ ὅρκια δηλήσαντο.
ς ἔφατ'· Ἀτρεΐδης δὲ παρῴχετο γηθόσυνος κῆρ·
ε δ' ἐπ' Αἰάντεσσι κιὼν ἀνὰ οὐλαμὸν ἀνδρῶν
ὼ κορυσσέσθην, ἅμα δὲ νέφος εἵπετο πεζῶν.
δ' ὅτ' ἀπὸ σκοπιῆς εἶδεν νέφος αἰπόλος ἀνὴρ
μενον κατὰ πόντον ὑπὸ Ζεφύροιο ἰωῆς·
δέ τ' ἄνευθεν ἐόντι μελάντερον ἠΰτε πίσσα
ι' ἰὸν κατὰ πόντον, ἄγει δέ τε λαίλαπα πολλήν·
ρίγησέν τε ἰδὼν ὑπό τε σπέος ἤλασε μῆλα·
ἅμ' * Αἰάντεσσι ἀρηϊθόων αἰζηῶν

Tunc non dormitantē vidisses Agamemnona diuum
Neq. trepidantem, neq. detrectantem pugnare:
Sed valde properantem pugnam in gloriosam:
Equos etenim dimisit & currus decoros ære,
(Et hos quidē minister seorsum tenebat anhelātes:
Eurymedon filius Ptolemai Piraidæ. (psum
Huic plurimum mādauerat subsequi se, si quando i-
In mēbris occuparet defatigatio p multos imperitā-
Sed hic pedester existēs obibat ordines virorū, (tē)
Et quos qdē pperātes vidisset Danaorū celeres equos
habentium,
Hos valde hortabatur aßistens verbis:
Argiui, ne quid remittatis de strenua fortitudine:
Non enim mendacijs pater Iupiter erit auxiliator,
Sed qui priores præter fœdera læserunt, χ. ὑπερόρκια
Horum certè tenera corpora vultures vorabunt.
Nos verò rursus vxoresq. dilectas & infantes liberos
Abducemus in nauibus, postquam vrbē ceperimus.
Quos verò remittentes vidisset triste bellum,
Eos valde obiurgabat iracundis verbis,
Argiui, iaculationi destinati, infames, non erube-
Curnam sic statis stupidi sicut hinnuli? (scitis?
Qui postquā fessi sunt per longū campum currentes
Stant, neq. aliquod ipsis in præcordijs est robur:
Sic vos statis stupidi, neq. pugnatis. (ues
An expectatis Troianos propius accedere? vbi na-
Subducta sūt pulch. pup. habētes cani in litore maris,
Vt videatis si vobis suprà teneat manū Saturnius?
Sic is imperans obibat ordines virorum.
Venit aūt ad Cretenses obiens per cateruā virorum.
Hi autē circa Idomeneum bellicosum armabantur.
Idomeneus, a. erat in prima acie apro similis robore:
Meriones autem ei extremas incitabat phalanges.
Hos autē videns lætatus est rex virorum Agamem.
Statim. a. Idomeneum allocutus est blandis verbis:
Idomeneu, supra qdē te honoro Danaos celeres e-
Tum in bello, tum alio in opere, (quos habentes
Tum etiam in cōuiuio quādo vetustū ardēs vinum
Argiuorum proceres in cratere misceant.
Etsi enim alij comati Achiui (semper
Mensuratum bibunt, tuum autē plenum poculum
Stat vt mihi, vt bibas quando animus iubeat.
Sed concita te ad bellū, qualis anteà gloriabaris esse.
Hunc. v. Idomeneus Cretēsiū dux contrà allocutus
Atride, valde quidem tibi ego aptus socius (est:
Ero, sicut prius promisi & annui.
Sed alios hortare comatos Achiuos, (suderunt
Vt quàm primum pugnemus, quoniam fœdera con-
Troiani, quibus rursus mors & dolores in posterum
Erunt, quoniam priores præter fœdera læserunt, χ. ὑπερόρκια
Sic dixit: Atrides autem præteribat lætus corde:
Venit autem ad Aiaces iens per turbam virorum.
Hi a. armabātur: simul. v. nimb. sequebatur peditū.
Sicut quādo à specula vidit nimbum caprarius vir
Venientem per mare à Zephyri flatu:
Illi autem procul existenti niger vt pix (tum:
Videtur, gradiens per mare, adducit. a. imbrē mul-
Horruitq. cōspicatus eū, subq. speluncā cōpulit oues: χ. [illegible]
Tales simul cum Aiacibus bellicosorum iuuenum

Δηΐων

Δήϊον ἐς πόλεμον πυκιναὶ κίνυντο φάλαγγες
Κυάνεαι, σάκεσίν τε καὶ ἔγχεσι πεφρικυῖαι.
Καὶ τοὺς μὲν γήθησεν ἰδὼν κρείων Ἀγαμέμνων,
Καί σφεας φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Αἴαντ' Ἀργείων ἡγήτορε χαλκοχιτώνων.
Σφῶι μὲν (οὐ γὰρ ἔοικ') ὀτρυνέμεν οὔτι κελεύω·
Αὐτὼ γὰρ μάλα λαὸν ἀνώγετον ἶφι μάχεσθαι·
ᵉ Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ, καὶ Ἀθηναίη, καὶ Ἄπολλον,
Τοῖος πᾶσιν θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γένοιτο,
Τῷ κε τάχ' ἠμύσειε πόλις Πριάμοιο ἄνακτος,
Χερσὶν ὑφ' ἡμετέρῃσιν ἁλοῦσά τε περθομένη τε.

Sæuum in bellum densæ mouebantur phalanges
Fuscæ scutisq́; & lanceis horrentes.
Et has quidem lætatus est conspicatus rex Agamem
Et ipsos vociferans verbis velocibus allocutus est:
Aiaces Argiuorum duces ære loricatorum,
Vos quidẽ (non enim conuenit) hortari non iubeo.
Ipsi enim valde populum iubetis fortiter pugnare.
Vtinam enim ô Iupiterq́; pater & Minerua & Apol-
Talis omnibus animus in pectoribus esset. (lo,
Sit citò caderet ciuitas Priami regis
Manibus sub nostris captaq́; destructaq́;.

COMMENTARIVS.

a ἔνθ' οὐκ ἂν βρίζοντα] Ducis diligentis exemplũ, qui milites suos ad pugnam exhortatur: quod Agamemnon facit primùm generaliter, quos enim per se satis incitatos animaduertebat, eos magis inflammabat, vt solent addi currentibus equis calcaria: quos contra ignauos, eos grauiter & acerbe obiurgabat. Deinde hoc per ordines singulos præstabit.

b οὐ γὰρ ἐπὶ ψευδέσσι] Nullo argumento audentiores in hostem fieri solemus, quàm si intelligamus rem nobis cum perfidis esse, quibus non potest fauere Numen, adeò illud hominum integritatem & sinceritatem amat. Cùm ergo tales sint hoc loco Troiani, iubet Græcos Agamemnon bene de victoria sperare, quum Deum habituri sint etiam aduersarium Troiani, qui primi fœdera violauerunt.

c γερούσιον αἴθοπα οἶνον] In veterum illorum conuiuijs tria erant, quibus aliquis honestatus, cæteris anteponebatur, ἕδρᾳ, assæ carnes, & poculum, vt post Eustathium annotauit quoque Epiphanius, vterque ex Athenæo. Hic populi meminit Agamemno[n], eoque nomine Idomeneum hortatur, vt cùm in conuiuijs à se pluris fiat, adeò vt illi maiora conferat quàm cæteris, præterea etiam in prima acie collocatus sit dignum se reipsa istis honoribus ostendat. Recordetur deinde pristinæ suæ iactantiæ, qua se videlicet strenuum in bello futurum venditabat (quod nobis κἄν τι [illegible] subintelligendum Homerus proposuit.) quod se præstiturum responso suo Idomeneus pollicetur.

d ὡς δ' ὅτ' ἀπὸ σκοπιῆς] Non decebat has vtriusq; Aiacis copias leuiter attingere, quippe in quibus ferè totum sit Græcorum præsidium collocatum: itaque illarum multitudinem & densitatem confertam eleganti comparatione exprimit.

e αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ.] Tale quippiam de Nestore suprà vidimus. Hoc interest, quòd Nestori decem tãtùm similes exoptabat Agamemnon ad Troiæ excidium: hic omnes similes Aiacibus vellet. Vbi prudentiam viribus præstantiorem Agamemnonem vitam obseruauimus.

Ὣς εἰπὼν, τοὺς μὲν λίπεν αὐτοῦ· βῆ δὲ μετ' ἄλλους.
Ἔνθ' ὅγε Νέστορ' ἔτετμε, λιγὺν Πυλίων ἀγορητήν,
Οὓς ἑτάρους στέλλοντα, καὶ ὀτρύνοντα μάχεσθαι.
Ἀμφὶ μέγαν Πελάγοντα, Ἀλάστορά τε, Χρομίον τε,
Αἵμονά τε κρείοντα, Βίαντά τε ποιμένα λαῶν·
ᵃ Ἱππῆας μὲν πρῶτα σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφι·
Πεζοὺς δ' ἐξόπιθεν στῆσεν πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς,
Ἕρκος ἔμεν πολέμοιο· κακοὺς δ' ἐς μέσσον ἔλασσεν,
Ὄφρα καὶ οὐκ ἐθέλων τις ἀναγκαίῃ πολεμίζῃ.
Ἱππεῦσιν μὲν πρῶτ' ἐπετέλλετο· τοὺς γὰρ ἀνώγει
Σφοὺς ἵππους ἐχέμεν, μηδὲ κλονέεσθαι ὁμίλῳ.
Μηδέ τις ἱπποσύνῃ τε καὶ ἠνορέηφι πεποιθὼς,
Οἶος πρόσθ' ἄλλων μεμάτω Τρώεσσι μάχεσθαι,
Μηδ' ἀναχωρείτω· ἀλαπαδνότεροι γὰρ ἔσεσθε.
Ὃς δέ κ' ἀνὴρ ἀπὸ ὧν ὀχέων ἕτερ' ἅρμαθ' ἵκηται,
ᵇ Ἔγχει ὀρεξάσθω· ἐπεὶ πολὺ φέρτερον οὕτως·
Ὧδε καὶ οἱ πρότεροι πόλιας καὶ τείχε' ἐπόρθουν,
Τόνδε νόον καὶ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔχοντες.
Ὣς ὁ γέρων ὤτρυνε, πάλαι πολέμων εὖ εἰδώς.
Καὶ τὸν μὲν γήθησεν ἰδὼν κρείων Ἀγαμέμνων,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Ὦ γέρον, εἴθ' ὡς θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν,
Ὥς τοι γούναθ' ἕποιτο, βίη δέ τοι ἔμπεδος εἴη.
ᶜ Ἀλλά σε γῆρας τείρει ὁμοίιον· ὡς ὄφελέν τις
Ἀνδρῶν ἄλλος ἔχειν, σὺ δὲ κουροτέροισι μετεῖναι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ἀτρεΐδη, μάλα μέν κεν ἐγὼν ἐθέλοιμι καὶ αὐτὸς
Ὣς ἔμεν ὡς ὅτε δῖον Ἐρευθαλίωνα κατέκταν.
Ἀλλ' οὔπως ἅμα πάντα θεοὶ δόσαν ἀνθρώποισιν.
Εἰ τότε κοῦρος ἔα, νῦν αὖτέ με γῆρας ἱκάνει.

Sic fatus, hos quidẽ reliquit illic: iuit aũt ad alios.
Tũ ille Nestorẽ inuenit argutũ Pyliorũ cõcionatorẽ,
Suos socios instruentẽ & concitantem ad pugnãdũ.
Circũ magnum Pelagontẽ, Alastoraq́; Chromiumq́;,
Hæmonemq́; principẽ, Biãtemq́; rectorem populorũ.
Equites quidem primùm cum equis & curribus:
Pedites autẽ à tergo constituit, multosq́; & strenuos
Vallum vt essent belli: ignauos .a. in medium coegit.
Vt etiam non volens quis necessitate pugnaret.
Equitib. quidem primũ mandabat: hos enim iussit
Suos equos continere, neq; obuersari inter turbam.
Ne autẽ quis equitandi peritia & virilitate fretus,
Solus ante alios properet cum Troianis pugnare,
Neq; retrocedat: imbecilliores enim eritis.
Quicũq; .a. vir à suo curru ad alienos currus peruenerit,
Hasta porrigat, quoniam multò melius sic.
Sic & maiores vrbes & muros destruebant:
Hanc mentem & animum habentes in pectoribus.
Ita senex adhortabat, tamdiu militiæ bene peritus.
Et hoc quidem lætatus est viso rex Agamemnon,
Et ipsum clamans verbis velocibus allocutus est,
O senex, vtinã sicut anim⁹ est in pectorib. charis,
Sic te genua sequerẽtur, robur aũt tibi firmum esset.
Sed te senect⁹ cõficit æquè molesta omnib[us]: vtinam [ali]us
Virorum alius haberet: tu aũt iunioribus in[teresses].
Huic respondit postea Gerenius eques Nestor:
Atride, valde quidem ego vellem & ipse
Sic esse, vt quando [illegible] Ereuthal[ionem] [illegible]
Sed nullo modo [illegible] hominibus.
Si tũc iuuenis eram, nunc rursus me senectus in[uadit].

α καὶ ὣς, ἱππεῦσι μετέσσομαι, ἠδὲ κελεύσω
ῃ καὶ μύθοισι. τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ γερόντων·
ς δ' αἰχμάσσουσι νεώτεροι, οἵ περ ἐμεῖο
ότεροι γεγάασι, πεποίθασίν τε βίηφι.
ς ἔφατ'· Ἀτρεΐδης δὲ παρῴχετο γηθόσυνος κῆρ.
υἱὸν Πετεῶο Μενεσθῆα πλήξιππον
τ'· ἀμφὶ δ' Ἀθηναῖοι μήστωρες ἀϋτῆς·
ὁ πλησίον ἑστήκει πολύμητις Ὀδυσσεύς,
δὲ Κεφαλλήνων ἀμφὶ στίχες οὐκ ἀλαπαδναὶ
ν. οὐ γάρ πω σφιν ἀκούετο λαὸς ἀϋτῆς,
νέον συνορινόμεναι κίνυντο φάλαγγες
ν ἱπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν· οἱ δὲ μένοντες
ν ὁππότε πύργος Ἀχαιῶν ἄλλος ἐπελθὼν
ν ὁρμήσειε, καὶ ἄρξειαν πολέμοιο.
δὲ ἰδὼν νείκεσσεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
φεας φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
υἱὲ Πετεῶο διοτρεφέος βασιλῆος,
καὶ σὺ κακοῖσι δόλοισι κεκασμένε, κερδαλεόφρον,
καταπτώσσοντες ἀφέστατε, μίμνετε δ' ἄλλους;
ν μέν τ' ἐπέοικε μετὰ πρώτοισιν ἐόντας
μεν, ἠδὲ μάχης καυστείρης ἀντιβολῆσαι,
ω γὰρ καὶ δαιτὸς ἀκουάζεσθον ἐμεῖο,
τε δαῖτα γέρουσιν ἐφοπλίζωμεν Ἀχαιοί.
α φίλ' ὀπταλέα κρέα ἔδμεναι, ἠδὲ κύπελλα
πινέμεναι μελιηδέος, ὄφρ' ἐθέλητον·
δὲ φίλως χ' ὁρόῳτε, καὶ εἰ δέκα πύργοι Ἀχαιῶν
ων προπάροιθε μαχοίατο νηλέϊ χαλκῷ.
ν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
εΐδη, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
δὴ φῂς πολέμοιο μεθιέμεν, ὁππότ' Ἀχαιοὶ
σὶν ἐφ' ἱπποδάμοισιν ἐγείρομεν ὀξὺν Ἄρηα;
αι, ἢν ἐθέλῃσθα, καὶ αἴ κέν τοι τὰ μεμήλῃ,
μάχοιο φίλον πατέρα προμάχοισι μιγέντα
ων ἱπποδάμων· σὺ δὲ ταῦτ' ἀνεμώλια βάζεις.
δ' ἐπιμειδήσας προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
νῶ χωομένοιο· πάλιν δ' ὅ γε λάζετο μῦθον·
γενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
σε νεικείω περιώσιον, οὔτε κελεύω.
γὰρ ὥς τοι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν
α δήνεα οἶδε. τὰ γὰρ φρονέεις ἅ τ' ἐγώ περ.
ἴθι, ταῦτα δ' ὄπισθεν ἀρεσσόμεθ', εἴ τι κακὸν νῦν
ται· τὰ δὲ πάντα θεοὶ μεταμώλια θεῖεν.

Veruntamē & sic equitibus interero & adhortabor
Consilio & verbis. hoc enim decus est senum.
Hastas autem vibrabunt iuniores, qui me
Minores natu sunt, confiduntq; viribus.
Sic dixit: Atrides autem præteribat lætus animo.
Inuenit filium Petei Menestheum equitem
Stantem: circum autem Athenienses periti belli.
Sed his propè stabat prudens Vlysses.
Iuxta.a.Cephalensium circum turmæ non imbecillæ
Stabāt: nondū.n.ipsorum copia exaudierāt clamorē:
Sed recenter concitatæ mouebantur phalanges
Troianorūq; equitū & Græcorū: hi verò expectātes
Stabant, quando turma Achiuorum alia adueniens
In Troianos rueret, & inciperent bellum.
Hos.a.vidēs, obiurgauit rex virorum Agamemnon,
Et ipsos vociferans verbis velocibus allocutus est:
O fili Petei à Ioue nutriti regis,
Et tu malis dolis instructe, astute,
Cur trepidantes absceditis, expectatis autem alios?
Vos quidem conueniebat inter primos existentes
Consistere, & pugnæ ardenti occurrere:
Primi enim conuiuium auditis meum,
Quandocunq; conuiuium procerib. paremus Achiui:
Tunc amicè assatas carnes edere & pocula
Vini bibere suauis, quamdiu volueritis.
Nunc.v.libenter videritis, etiamsi decem turmæ Achiuor.
Vos ante pugnarent sæuo ferro.
Hunc autem toruè intuitus allocutus est prudens Vlysses.
Atride, quale tibi verbum fugit ex septo dentium?
Quomodo dicis à bello cessare nos, quando Achiui
In Troianos equites concitamus acutum Martem?
Videbis, si volueris, & si tibi hæc curæ sint,
Telemachi dilectū patrem antesignanis permixtum
Troianorum equitum: tu autem hæc vana dicis.
Hunc verò arridens allocutus est rex Agamemnon,
Postq̄ cognouit iratum rursus.a.hic retraxit sermonē:
Generose Laertiade, ingeniose Vlysses,
Neq; te accuso præter decens, neq; tibi impero.
Scio enim quòd tibi animus in pectoribus charis
Mitia consilia nouit. eadem enim sentis, quæ & ego.
Sed vade. hæc.a.posthac placabim', si q̄d perperā nūc
Dictum est: hæc autem omnia Dij irrita faciant.

COMMENTARIVS.

ἱππῆας μὲν πρῶτα] Solius adhuc Nestoris meminit, qui copias suas instruat, vtpote qui longa aliorum bellorum, quibus interfuit, experiētia illud comparauerit. Equites itaq; primo ordine collocat, pedites postremo, ignauos medio, vt & ad primorum exemplum & hortatu ac incitatione postremorum pugnare inuiti cogerentur. Illud autem quomodo sit intelligendum, tres esse video sententias. Primam Eustathij ipsius: vt Nestor in medio duorum bonorum militum vnum malum collocauit: sic ignauos, ... more, αὖθις παρ' αὖθις collocauit, vt ignaui à generosis ad idem officium simul trahantur: & hoc est, vt ipse ait, quod ...anus in Indicis tradit ἐπὶ τελῶν παχθέων τὴν φάλαγγα. Alij τὸ πρῶτα pro dextro cornu accipiunt, ὄπισθεν pro sinistro: dicuntq; ...langem ἐπὶ μετώπου, non κατὰ βάθος ordinatam. Herodotus autem & Apion dicebant, hanc aciei dispositionē κατὰ πλαίσιον factam, ...lt, ad longos ordines eiusdem numeri, & inter illos duos ordines iter quoddam esse, vt per illud procedere & reuerti possent, ...vellent. Illa autem interualla γεφύρας à Poeta appellari. Quod quidem interstitium si fuerit, non accidet, vt pedites ab equitibus obscruentur, vt quidam volebant huius instructionis Nestoreæ vellicatores, & ab ipsis conculcentur: per illud enim interualla ...ecedunt. Sed Plutarchus in libro de Homero videtur intelligere, equitatum præcedere, sequi verò peditatum.

...ἐεργμένον] Hoc varias recipit interpretationes, sed eas referre commodius erit in Lexico, in voce ἐέργω.

...γῆρας] Hoc habet incommodi senectus, vt consilio & prudentiæ, quàm suppeditat, vires sufficientes deneget: quod illud ...here eratis apud Stobæum exprimunt, ὦ γῆρας ... Καὶ ... Σὺ ... ἡμᾶς διδάσκεις ... φρονεῖν. O quàm senectus es grauis mortalibus, Et quàm molesta vbique eo vel nomine, ...d quando agendis rebus est nil virium, Prudentiam illo tu doces nos tempore. Quibus respondet hic locus, vbi Nestori cum ...sententiæ satis sit, robur deesse conqueritur Agamemnon, & ipse sibi Nestor in sequentibus.

...] Antea dictum est a Poeta Agamemnonē eos obiurgare, quos ignauos & segnes videret, Οὓς ... ἴδοι ... πολέμοιο, Τοὺς μάλα νεικείεσκε χολωτοῖσιν ἐπέεσσιν. Illud ibi generaliter facere dicebatur: hic libertatem eandem in Menestheum

&

& Vlyssem vsurpat, quos non ita instructos ad pugnam videbat, vt cæteri, quos iam erat prætergressus. Itaque eos grauiter increpat, Vlyssem maximè, quem specialiter conuitijs insectatur, cùm eum dolis malis instructum & astutum appellat, vitio ei vertens, quod ab alijs ei laudi datur. solum autē Menestheum patronomycè compellauit: vnde à solo etiam Vlysse responsum retulit. Obijcit autem eis, quòd cùm in conuiuijs postremi non sint, in bello tamen longiùs à primis recedant, vnde Troianorum pugnā detrectare videantur. Sed hoc vel iniustè ab Agamemnone dictum est, cùm eos in ordine sibi primùm constituto manere decuerit: deinde quòd rardiùs primis fœdera rupta fuisse intellexissent: proinde non ita repentè sese ad prælium potuerint cōparare: quod Homerus etiam præmunierat his verbis: οὐ γάρ πω σφιν ἀκούετο λαὸς ἀϋτῆς, &c. Vel, inquam, hoc ipsis iniquè exprobratū est, vel iocosè, vt videantur ipsius Agamemnonis sequentia verba subinnuere cùm Vlyssem placat iam excandescentem: quod postremum remotius est, quàm vt omnibus persuadeam. Itaque prius est arripiendum: nam etiam hoc agnoscit Agamemnon, cùm animaduertens Vlyssem exasperari mitiore oratione eum delinit, quasi nimirum alioqui seriò dicta esse superiora voluerit. Deinde cùm suas obiurgationes irritas esse cupit, videtur etiam agnoscere temerè & sine causa id à se factum: vnde quasi delicti ac προπετείας suæ veniam postulat. Vbi obseruanda est diligenter Ducis beneuolentia, cùm offensos à se milites, insignes præcipuè, demulcere nititur, ne corū animos à se penitus alienet. Quod à multis quidem demissioni nimiæ tribuetur, sed vt apud omnes se purgare seruile & alienum est à maiestate, sic omnes contemnere, insolens & fatuum, vt est apud Plut. in lib. de aud. Poët.

ἐπεὶ γὰρ φρονέεις ἅ τ' ἐγώ περ] Hoc est solidæ amicitiæ testimonium, cùm idem est vtriusq; amici consensus, idem velle, idem nolle, vt ait ille. Hinc est illud, ὁ φίλος ἄλλος ἐγώ.

Ὣς εἰπὼν, τοὺς μὲν λίπεν αὐτοῦ, βῆ δὲ μετ' ἄλλους·
Εὗρε δὲ Τυδέος υἱὸν ὑπέρθυμον Διομήδεα
Ἑσταότ' ἔν θ' ἵπποισι καὶ ἅρμασι κολλητοῖσι·
Πὰρ δέ οἱ ἑστήκει Σθένελος Καπανήϊος υἱός.
Καὶ μὲν τὸν νείκεσσεν ἰδὼν κρείων Ἀγαμέμνων,
Καί μιν φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ὤ μοι Τυδέος υἱὲ δαΐφρονος ἱπποδάμοιο,
Τί πτώσσεις; τί δ' ὀπιπεύεις πολέμοιο γεφύρας;
[a] Οὐ μὲν Τυδέϊ γ' ὧδε φίλον πτωσκαζέμεν ἦεν,
Ἀλλὰ πολὺ πρὸ φίλων ἑτάρων δηΐοισι μάχεσθαι·
Ὥς φάσαν οἵ μιν ἴδοντο πονεύμενον· οὐ γὰρ ἔγωγε
Ἤντησ', οὐδὲ ἴδον· περὶ δ' ἄλλων φασὶ γενέσθαι.
Ἤτοι μὲν γὰρ ἄτερ πολέμου εἰσῆλθε Μυκήνας
Ξεῖνος, ἅμ' ἀντιθέῳ Πολυνείκεϊ λαὸν ἀγείρων,
Οἵ ῥα τότ' ἐστρατόωνθ' ἱερὰ πρὸς τείχεα Θήβης,
Καί ῥα μάλα λίσσοντο δόμεν κλειτοὺς ἐπικούρους.
Οἱ δ' ἔθελον δόμεναι, καὶ ἐπῄνεον ὡς ἐκέλευον.
Ἀλλὰ Ζεὺς ἔτρεψε, παραίσια σήματα φαίνων.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ᾤχοντο, ἰδὲ πρὸ ὁδοῦ ἐγένοντο,
Ἀσωπὸν δ' ἵκοντο βαθύσχοινον, λεχεποίην.
Ἔνθ' αὖτ' ἀγγελίην ἐπὶ Τυδῆ στεῖλαν Ἀχαιοί.
Αὐτὰρ ὁ βῆ, πολέας δὲ κιχήσατο Καδμείωνας
Δαινυμένους κατὰ δῶμα βίης Ἐτεοκληείης.
Ἔνθ' οὐδὲ ξεῖνός περ ἐὼν ἱππηλάτα Τυδεὺς
Τάρβει μοῦνος ἐὼν πολέσι μετὰ Καδμείοισιν.
Ἀλλ' ὅγ' ἀεθλεύειν προκαλίζετο· πάντα δ' ἐνίκα
Ῥηϊδίως· τοίη οἱ ἐπίρροθος ἦεν Ἀθήνη.
Οἱ δὲ χολωσάμενοι Καδμεῖοι κέντορες ἵππων
Ἂψ ἀναερχομένῳ πυκινὸν λόχον εἷσαν ἄγοντες,
Κούρους πεντήκοντα· δύω δ' ἡγήτορες ἦσαν,
Μαίων Αἱμονίδης ἐπιείκελος ἀθανάτοισιν,
Υἱός τ' Αὐτοφόνοιο μενεπτόλεμος Λυκοφόντης.
Τυδεὺς μὲν καὶ τοῖσιν ἀεικέα πότμον ἐφῆκε·
Πάντας ἔπεφν', ἕνα δ' οἶον ἵει οἶκόνδε νέεσθαι·
Μαίον' ἄρα προέηκε, θεῶν τεράεσσι πιθήσας,
Τοῖος ἔην Τυδεὺς Αἰτώλιος· ἀλλὰ τὸν υἱὸν
Γείνατο εἷο χέρεια μάχῃ, ἀγορῇ δέ τ' ἀμείνω.
Ὣς φάτο·[b] τὸν δ' οὔτι προσέφη κρατερὸς Διομήδης,
Αἰδεσθεὶς βασιλῆος ἐνιπὴν αἰδοίοιο.
Τὸν δ' υἱὸς Καπανῆος ἀμείψατο κυδαλίμοιο·
Ἀτρεΐδη, μὴ ψεύδε', ἐπιστάμενος σάφα εἰπεῖν·
Ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι.
Ἡμεῖς καὶ Θήβης ἕδος εἵλομεν ἑπταπύλοιο,
Παυρότερον λαὸν ἀγαγόνθ' ὑπὸ τεῖχος Ἄρειον,
Πειθόμενοι τεράεσσι θεῶν καὶ Ζηνὸς ἀρωγῇ.

Sic locutus, hos qdē reliquit illic: iuit aūt ad alios.
Inuenit .a. Tydei filium magnanimum Diomedem
Stantem inter equos & currus compactos.
Apud autē ipsum stabat Sthenelus Capanei filius.
Et hūc quidem obiurgauit cōspicatus rex Agamem.
Et ipsum vociferans verbis velocibus allocutus est:
Hei mihi Tydei fili prudentis bellacis,
Cur trepidas? cur & circumspicis belli transitus?
Non quidem Tydeo ita consuetum timere erat,
Sed multò ante dilectos socios cum hostib. pugnare:
Sicut dixerūt, qui eū viderunt laborantē. non .n. ego
Occurri, neq; vidi: excellentē verò p̄ cæteris dicūt fu-
Certè etenim sine exercitu intrauit Mycenas (isse.
Hospes cum diuino Polynice copias congregans,
Qui tunc militabant sacra ad mœnia Thebarum:
Et valde supplicabāt, vt darēt inclytos auxiliarios.
Hi .a. volebant dare, & probabant sicut iubebant.
Sed Iupiter auertit, sinistra prodigia ostendens.
Hi aūt postquam abierunt, & in via progressi sunt,
Ad Asopū venerūt, altos iuncos habentē, herbosum.
Tunc rursus legatum Tydeum miserunt Achiui.
Sed hic iuit. multos verò inuenit Cadmienses
Conuiuantes in domo potentiæ Eteocleæ.
Tunc neq; hospes existens equitandi peritus Tydeus,
Timebat, solus existens multos inter Cadmienses.
Sed is ad certandū p̄uocabat: quēlibet. a. vincebat
Facilè: talis ei auxiliatrix erat Minerua.
Hi autem irati Cadmei stimulatores equorum,
Retrocedenti densas insidias locauerunt ducentes
Iuuenes quinquaginta: duo autem ductores erant,
Mæon Hæmonides par immortalibus,
Filiusq; Autophoni manens in bello Lycophontes.
Tydeus quidem & his duram mortem intulit:
Omnes interfecit, vnū .v. solū misit vt domū rediret:
Mæona vtiq; præmisit, Deorum signis parens,
Talis erat Tydeus Aetolius: sed filium (rem.
Generauit seipso peiorem pugna, concione .a. melio-
Sic dixit: hūc .v. nihil allocutus est fortis Diome-
Reueritus regis obiurgationem venerandi. (des,
Et autem filius Capanei respondit illustris:
Atride, ne mentiaris, cùm possis vera dicere.
Nos quidē patribus longè fortiores gloriamur esse.
Nos etiā Thebarū sedē expugnauimꝰ septē portarū,
Pauciorem exercitū ducentes sub murum Marti sa-
Freti signis deorum & Iouis auxilio. (crum,

K εἶναι

κεῖνοι δὲ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο.	*Illi autem proprijs improbitatibus perierunt:*
τὼ μή μοι πατέρας ποθ' ὁμοίῃ ἔνθεο τιμῇ.	*Ideò, ne mihi patres vnquam in pari ponas honore.*
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη κρατερὸς Διομήδης,	*Hunc autem toruè intuitus allocutus est fortis Diomedes,*
τέττα, σιωπῇ ἧσο, ἐμῷ δ' ἐπιπείθεο μύθῳ.	*O amice, tacitus sede, meoq́; acquiesce sermoni:*
οὐ γὰρ ἐγὼ νεμεσῶ Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν	*Nō.n. ego succenseo Agamemnoni pastori populorū,*
ὀτρύνοντι μάχεσθαι ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς·	*Hortandi ad pugnandum bene ocreatos Achiuos:*
τούτῳ μὲν γὰρ κῦδος ἅμ' * ἕψεται, εἴ κεν Ἀχαιοὶ	*Hunc etenim gloria simul sequetur, si Achiui*
Τρῶας δηώσωσιν, ἕλωσί τε Ἴλιον ἱρήν.	*Troianos debellarint, ceperintq́; Ilium sacrum.*
τούτῳ δ' αὖ μέγα πένθος, Ἀχαιῶν δηωθέντων.	*Hunc autem rursus magnus dolor, Achiuis cæsis.*
ἀλλ' ἄγε δή, καὶ νῶϊ μεδώμεθα θούριδος ἀλκῆς.	*Sed age, & nos duo curemus strenuam fortitudinem.*

χ. ἕσεται.

COMMENTARIVS.

a ὅ μὲν τύδει γ' ὅδε] Vt Diomedem ad strenuè pugnandum excitet, vrget exemplum Tydei, qui eius pater fuit: turpe enim filio, si patris boni vestigia non insistat, & nullo grauiore argumento ad virtutem excitamur, quàm si patrum optimorum memoria nobis refricetur. Quod autem hoc loco de Tydeo Agamemnon commemorat, copiosè à Papinio in Thebaide describitur. Nos autem quæ necessaria ad huius loci illustrationem videntur, in Lexico explicamus in voce τυδεύς.

b τὸν δ' οὔ τι προσέφη] Cùm hic Diomedem nihil respondentem, Sthenelum verò contrà Regi proteruè sese opponentē videmus, illius modestiam & moderationem laudare, huius arrogantiam, suique iactationem vituperare nos decet, illudque vt rectum imitari, hoc vt prauum declinare, quod Plutarchus in lib. de Aud. poët. admonet. Etenim insignis fuit temeritatis, vt Sthenelus, quem ne verbo quidem læserat Agamemnon, ipsi nihilominus contumeliosè insultauerit: cuius eam rationem habuisse potest, quòd cōmune sibi cum Diomede vituperium existimat propter Tydei & Capanei patris sui in bello Thebano societatem, qui etiam ibidem perierunt. Si ergo Diomedem patre inferiorem existimat Agamemnon, ergo & Sthenelum. Porrò existimo à Poëta filium patris audaciam referentem induci. Siquidem talis est Capaneus apud Statium Ioui ipsi insultans, & in cœlos conspuens, vt ideò fulmine à Ioue percussus credatur: quod tamen Vegetius lib. 4. de re militari ex eo factum dicit, quòd cùm scalas muris admouisset, immensa mole lapidum obrutus sit, vnde factus fabulæ locus de fulmine in Capaneum emisso. Vt vt sit, à Poëtis vir audacissimus refertur, quem iam sui imitatorem filium habet. Hic ergo pro se & pro Diomede loquens, vtrumq; parentibus præstantiorē esse docet duabus de causis: primùm, quod Thebas minore cum exercitu quàm patres habuisse dicantur, expugnauerint: deinde quòd sine alterutrius vitæ dispendio bellum illud confectum sit, secus quàm à parentibus, qui illic conciderunt. Sed & se ab omnibus Dijs adamatum, & ab ipso Ioue docet, cùm Tydeo sola Minerua opitulata sit.

c τούτῳ μὲν γὰρ κῦδος] Hæc est ratio, cur obiurganti Agamemnoni Diomedes non respondeat: nimirum quòd cùm maximè Agamemnonis intersit, vt Græci vincant, condonandum illi esse, si præ illo studio & desiderio victoriæ acerbius paulò cum Græcis agat, vt eos eò magis ad strenuè pugnandū excitet. Itaq; docet Diomedes, non esse semper maioribus cōuicìantibus resistendum, vt & antea ex Plutarcho attigimus. Quod autem ab Vlysse prudente alioqui viro responsum sit, alio modo considerandum est, vel imitatione dignum non erit. Cùm autem hoc loco tacentem videamus Diomedem, aliàs nihilominus acriter ipsi Agamemnoni insultabit: ita actiones nostræ & officia pro ratione loci aut temporis commutantur.

Ἦ ῥα, καὶ ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμᾶζε·	*Dixit: & ex curru cum armis saliȷt in terram:*
a Δεινὸν δ' ἔβραχε χαλκὸς ἐπὶ στήθεσσιν ἄνακτος	*Horribiliter autem sonabat æs circa pectora Regis*
ὀρνυμένου· ὑπό κεν ταλασίφρονά περ δέος εἷλεν.	*Concitati: & vel fortem etiam timor cepisset.*
b Ὡς δ' ὅτ' ἐν αἰγιαλῷ πολυηχέϊ κῦμα θαλάσσης	*Sicut aūt quando in litore multisono fluctus maris*
ὄρνυτ' ἐπασσύτερον Ζεφύρου ὑποκινήσαντος,	*Concitatur creber, Zephyro submouente:*
πόντῳ * μέν τε πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα	*In ponto quidem primùm attollitur, sed posteà*
χέρσῳ ῥηγνύμενον μεγάλα βρέμει, ἀμφὶ δέ τ' ἄκρας	*Ad terrā fractus multū fremit, à summitate autem*
κυρτὸν ἐὸν κορυφοῦται, ἀποπτύει δ' ἁλὸς ἄχνην·	*Turgidus existēs erigitur: expuit aūt maris spumā:*
ὣς τότ' ἐπασσύτεραι Δαναῶν κίνυντο φάλαγγες	*Sic tunc densæ Danaorum mouebantur phalanges*
νωλεμέως πόλεμόνδε· κέλευε δὲ οἷσιν ἕκαστος	*Continuò ad bellum: imperabat aūt suis vnusquisq;*
ἡγεμόνων· οἱ δ' ἄλλοι ἀκὴν ἴσαν, (οὐδέ κε φαίης	*Ducum: alij autem quietè ibant: (neq; dixisses*
τόσσον λαὸν ἕπεσθαι ἔχοντ' ἐν στήθεσιν αὐδήν.)	*Tantā multitudinē sequi, habentē in pectorib. vocē.)*
c Σιγῇ δειδιότες σημάντορας· ἀμφὶ δὲ πᾶσι	*Silentio reueriti Duces, circum autem omnes*
τεύχεα ποικίλ' ἔλαμπε, τὰ εἱμένοι ἐστιχόωντο.	*Arma ornata splēdebāt, qb. induti ordine pcedebāt.*
Τρῶες δ', ὥς τ' ὄϊες πολυπάμονος ἀνδρὸς ἐν αὐλῇ	*Troiani verò sicut oues locupletis viri in aula*
μυρίαι ἑστήκασιν ἀμελγόμεναι γάλα λευκόν,	*Innumeræ stant, dum mulgentur lac album,*
ἀζηχὲς μεμακυῖαι, ἀκούουσαι ὄπα ἀρνῶν·	*Continuè balantes, audita voce agnorum:*
ὣς Τρώων ἀλαλητὸς ἀνὰ στρατὸν εὐρὺν ὀρώρει.	*Sic Troianorū clamor per exercitū latū excitat° est.*
οὐ γὰρ πάντων ἦεν ὁμὸς θρόος, οὐδ' ἴα γῆρυς,	*Non.n. omniū erat vna vociferatio, neq; vna vox,*
ἀλλὰ γλῶσσ' ἐμέμικτο, πολύκλητοι δ' ἔσαν ἄνδρες.	*Sed lingua mista erat: ex multis locis, cōuocati.n. erāt viri.*
d Ὦρσε δὲ τοὺς μὲν Ἄρης, τοὺς δὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη,	*Instigabat.a. hos qdē Mars, illos.a. cæsia Miner.*
Δεῖμός τ' ἠδὲ Φόβος, καὶ Ἔρις ἄμοτον μεμαυῖα,	*Terrorq́; & Fuga, & Cōtentio inexplebiliter furens,*
Ἄρεος ἀνδροφόνοιο κασιγνήτη ἑτάρη τε,	*Martis homicidæ soror sociaq́;,*
e Ἥ τ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα	*Quæ parua quidem primùm attollitur: sed postea*
οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη, καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει·	*In cælo firmauit caput, & super terram ingreditur:*
ἥ σφιν καὶ τότε νεῖκος ὁμοίιον ἔμβαλε μέσσῳ,	*Quæ ipsis & tunc litē vtrinq; perniciosam iniecit in medio*
ἐρχομένη καθ' ὅμιλον, ὀφέλλουσα στόνον ἀνδρῶν.	*Gradiens per turbā, augens gemitū virorū.*
Οἱ δ' ὅτε δή ῥ' ἐς χῶρον ἕνα ξυνιόντες ἵκοντο,	*Hi.a. quando iā in locū vnum coëuntes venerunt,*

χ. μέν τε

Σύν ῥ' ἔβαλον ῥινούς, σὺν δ' ἔγχεα καὶ μένε' ἀνδρῶν
Χαλκεοθωρήκων· ἀτὰρ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι
Ἔπληντ' ἀλλήλῃσι, πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει.
Ἔνθα δ' ἅμ' οἰμωγή τε καὶ εὐχωλὴ πέλεν ἀνδρῶν,
Ὀλλύντων τε καὶ ὀλλυμένων· ῥέε δ' αἵματι γαῖα.
Ὡς δ' ὅτε χείμαρροι ποταμοὶ κατ' ὄρεσφι ῥέοντες
Ἐς μισγάγκειαν συμβάλλετον ὄβριμον ὕδωρ
Κρουνῶν ἐκ μεγάλων, κοίλης ἔντοσθε χαράδρης,
Τῶν δέ τε τηλόσε δοῦπον ἐν οὔρεσιν ἔκλυε ποιμήν·
Ὣς τῶν μισγομένων γένετο ἰαχή τε φόβος τε.
Πρῶτος δ' Ἀντίλοχος Τρώων ἕλεν ἄνδρα κορυστὴν
Ἐσθλὸν ἐνὶ προμάχοισι Θαλυσιάδην Ἐχέπωλον.
Τόν ῥ' ἔβαλε πρῶτος κόρυθος φάλον ἱπποδασείης,
Ἐν δὲ μετώπῳ πῆξε, πέρησε δ' ἄρ' ὀστέον εἴσω
Αἰχμὴ χαλκείη· τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψεν,
Ἤριπε δ' ὡς ὅτε πύργος ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ.
Τὸν δὲ πεσόντα ποδῶν ἔλαβε κρείων Ἐλεφήνωρ
Χαλκωδοντιάδης, μεγαθύμων ἀρχὸς Ἀβάντων.
Ἕλκε δ' ὑπὲκ βελέων λελιημένος, ὄφρα τάχιστα
Τεύχεα συλήσειε· μίνυνθα δέ οἱ γένεθ' ὁρμή.
Νεκρὸν γὰρ ἐρύοντα ἰδὼν μεγάθυμος Ἀγήνωρ,
Πλευρά, τά οἱ κύψαντι παρ' ἀσπίδος ἐξεφαάνθη,
Οὔτησε ξυστῷ χαλκήρεϊ, λῦσε δὲ γυῖα.
Ὣς τὸν μὲν λίπε θυμός, ἐπ' αὐτῷ δ' ἔργον ἐτύχθη
Ἀργαλέον Τρώων καὶ Ἀχαιῶν· οἱ δὲ λύκοι ὥς,
Ἀλλήλοις ἐπόρουσαν, ἀνὴρ δ' ἄνδρ' ἐδνοπάλιζεν.
Ἔνθ' ἔβαλ' Ἀνθεμίωνος υἱὸν Τελαμώνιος Αἴας
Ἠΐθεον θαλερὸν, Σιμοείσιον, ὅν ποτε μήτηρ
Ἴδηθεν κατιοῦσα παρ' ὄχθῃσιν Σιμόεντος
Γείνατ', ἐπεί ῥα τοκεῦσιν ἅμ' ἕσπετο μῆλα ἰδέσθαι.
Τοὔνεκά μιν κάλεον Σιμοείσιον· οὐδὲ τοκεῦσι
Θρέπτα * φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰὼν (*γρ. θρέπτρα*)
Ἔπλεθ' ὑπ' Αἴαντος μεγαθύμου δουρὶ δαμέντι.
Πρῶτον γάρ μιν ἰόντα βάλε στῆθος παρὰ μαζὸν
Δεξιόν· ἀντικρὺ δὲ δι' ὤμου χάλκεον ἔγχος
Ἦλθεν· ὁ δ' ἐν κονίῃσι χαμαὶ πέσεν, αἴγειρος ὥς,
Ἥ ῥά τ' ἐν εἱαμενῇ ἕλεος μεγάλοιο πεφύκει
Λείη, ἀτάρ τέ οἱ ὄζοι ἐπ' ἀκροτάτῃ πεφύασι·
Τὴν μέν θ' ἁρματοπηγὸς ἀνὴρ αἴθωνι σιδήρῳ
Ἐξέταμ', ὄφρα ἴτυν κάμψῃ περικαλλέϊ δίφρῳ,
Ἡ μέν τ' ἀζομένη κεῖται ποταμοῖο παρ' ὄχθας·
Τοῖον ἄρ' Ἀνθεμίδην Σιμοείσιον ἐξενάριξεν
Αἴας διογενής. τοῦ δ' Ἄντιφος αἰολοθώρηξ
Πριαμίδης καθ' ὅμιλον ἀκόντισεν ὀξέϊ δουρί.
Τοῦ μὲν ἅμαρθ', ὁ δὲ Λεῦκον Ὀδυσσέος ἐσθλὸν ἑταῖρον
Βεβλήκει βουβῶνα, νέκυν ἑτέρωσ' ἐρύοντα.
Ἤριπε δ' ἀμφ' αὐτῷ, νεκρὸς δέ οἱ * ἔκπεσε χειρός. (*γρ. ἔκφυγε*)
Τοῦ δ' Ὀδυσεὺς μάλα θυμὸν ἀποκταμένοιο χολώθη.
Βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ.
Στῆ δὲ μάλ' ἐγγὺς ἰὼν καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ,
Ἀμφὶ ἓ παπτήνας· ὑπὸ δὲ Τρῶες κεκάδοντο,
Ἀνδρὸς ἀκοντίσσαντος. ὁ δ' οὐχ ἅλιον βέλος ἧκεν,
Ἀλλ' υἱὸν Πριάμοιο νόθον βάλε Δημοκόωντα,
Ὅς οἱ Ἀβυδόθεν ἦλθε παρ' ἵππων ὠκειάων.
Τὸν ῥ' Ὀδυσεὺς ἑτάροιο χολωσάμενος βάλε δουρὶ
Κόρσην· ἡ δ' ἑτέροιο διὰ κροτάφοιο πέρησεν
Αἰχμὴ χαλκείη· τὸν δὲ σκότος * ὄσσ' ἐκάλυψε. (*γρ. ὄσσε κάλυψε*)
Δούπησεν δὲ πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.

Comiserūt scuta, simul & lanceas & robora virorū
Aere loricatorum: sed scuta vmbilicata
Appropinquabāt inuicē: mult⁹ a. tumult⁹ coort⁹ est:
Tunc vero simul eiulatus & iactantia erat virorum,
Perdentiū & pereuntiū: fluebat a. sanguine terra.
Sicut quando torrentes fluuij de montibus fluentes
In conuallem conferunt impetuosam aquam
Canalibus ex magnis concauum intra alueum:
Horum aūt procul fragorem in montib. audit pastor:
Sic ijs commixtis erat clamorq; fugaq;.
Primus a. Antilochus Troianorū interfecit virū armatū
Strenuum inter antesignanos Thalysiadē Echepolū:
Quem percußit primus galeæ in conum equisetæ,
Inq; frontem fixit: penetrauit autem os intra
Cuspis ferrea: hunc a. tenebræ in oculis cooperuerunt:
Cecidit autem sicut quando turris in forti pugna.
Hunc aūt stratum pedibus prehendit rex Elephenor
Chalcodontiades, magnanimorum dux Abantium:
Subtraxit aūt ex telis cupidus, vt quàmprimum
Arma prædaretur: paululum autem ei fuit conatus:
Cadauer.n. trahentem vidēs magnanimus Agenor,
Latera, q̄ ei procūbenti apud scutū extra apparebāt,
Vulnerauit hasta ferrea, soluit autem membra.
Sic hūc qdē deseruit anima: ob id a. pugna coorta est
Ardua Troianorum & Achiuorum, hi aūt lupi sicut
In se inuicem irruerunt: vir autem virū occidebat.
Tūc percußit Anthemionis filium Telamonius Aiax
Adolescentē florentem Simoisium, quem olim mater
Ab Ida descendens, ad ripas Simoentis
Peperit, cū parētes simul secuta esset, oues vt videret.
Propterea ipsum vocabat Simoisium, neq; parentib.
Nutritia præmia charis reddidit: breuis enim ei ætas
Fuit, ab Aiace magnanimo lancea interfecto.
Primum.n. ipsū venientē pcußit in pectore ad papillā
Dextram: ex aduerso aūt per humerū ferrea lancea
Penetrauit: hic a. in puluerib. humi cecidit, ceu popul⁹,
Quæ in humido loco paludis magnæ nata est
Plana: sed ei rami in vertice creuerunt:
Hanc quidem carpentarius micanti ferro
Excidit, vt orbē rotæ flectēdo cōficiat pulchro currui:
Atq; illa arescens iacet fluuij ad ripas:
Talem Anthemidem Simoisium interfecit
Aiax generosus. In hunc a. Antiphus habens varium thoracē
Priamides per multitudinē iaculat⁹ est acuta lācea.
Ab hoc quidem errauit, hic a. Leucum Vlyssis fidum socium
Vulnerauit ad inguen, cadauer aliò trahentem.
Cecidit a. iuxta ipsum, cadauer aūt ei excidit manu:
Hoc verò Vlysses valde animum interfecto iratus est.
Iuit a. per primam aciem armatus fulgenti ferro.
Stetit a. valde ppè iens, & iaculat⁹ est hasta splēdēti
Circum se respectans. Troiani autem retrocesserunt
Viro iaculante: hic aūt non incassum spiculum misit,
Sed filium Priami nothum percußit Democoonta,
Qui ei ex Abydo venerat ad equorum velocium.
Hunc Vlysses amici causa iratus percußit lancea
In tempore: hæc aūt alterum per tempus penetrauit
Cuspis ferrea: huius aūt oculos tenebræ cooperuerūt.
Strepitū a. edidit cadens: sonuerunt a. arma in ipso,

Χωρη-

Χώρησαν δ' ὑπό τε πρόμαχοι, καὶ φαίδιμος Ἕκτωρ.
Ἀργεῖοι δὲ μέγ' ἴαχον, ἐρύσαντο δὲ νεκρούς.
Ἴθυσαν δὲ πολὺ προτέρω· νεμέσησε δ' Ἀπόλλων,
Περγάμου ἐκκατιδών· Τρώεσσι δὲ [k] κέκλετ' ἀΰσας.
Ὄρνυσθ' ἱππόδαμοι Τρῶες, μηδ' εἴκετε χάρμης
Ἀργείοις· ἐπεὶ οὔ σφι λίθος χρὼς, οὐδὲ σίδηρος,
Χαλκὸν ἀνασχέσθαι ταμεσίχροα βαλλομένοισιν·
Οὐ μὰν οὐδ' Ἀχιλεὺς Θέτιδος πάϊς ἠϋκόμοιο
Μάρναται, ἀλλ' ἐπὶ νηυσὶ χόλον θυμαλγέα πέσσει.
Ὣς φάτ' ἀπὸ πτόλιος δεινὸς θεός· αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
Ὦρσε Διὸς θυγάτηρ κυδίστη Τριτογένεια,
Ἐρχομένη καθ' ὅμιλον, ὅθι μεθιέντας ἴδοιτο.
Ἔνθ' Ἀμαρυγκείδην Διώρεα μοῖρ' ἐπέδησε·
Χερμαδίῳ γὰρ βλῆτο παρὰ σφυρὸν ὀκριόεντι
Κνήμην δεξιτερήν· βάλε δὲ Θρῃκῶν ἀγὸς ἀνδρῶν
Πείρως Ἰμβρασίδης, ὃς ἄρ' Αἰνόθεν εἰληλούθει.
Ἀμφοτέρω δὲ τένοντε καὶ ὀστέα λᾶας ἀναιδὴς
Ἄχρις ἀπηλοίησεν· ὁ δ' ὕπτιος ἐν κονίῃσι
Κάππεσεν, ἄμφω χεῖρε φίλοις ἑτάροισι πετάσσας,
Θυμὸν ἀποπνείων· ὁ δ' ἐπέδραμεν ὅς ῥ' ἔβαλέν περ
Πείρως· οὖτα δὲ δουρὶ παρ' ὀμφαλόν· ἐκ δ' ἄρα πᾶσαι
Χύντο χαμαὶ χολάδες· τὸν δὲ σκότος * ὄσσ' ἐκάλυψε.
Τὸν δὲ Θόας ἰτωλὸς * ἐπεσσύμενον βάλε δουρὶ
Στέρνον ὑπὲρ μαζοῖο, πάγη δ' ἐν πνεύμονι χαλκός.
Ἀγχίμολον δέ οἱ ἦλθε Θόας, ἐκ δ' ὄβριμον ἔγχος
Ἐσπάσατο στέρνοιο, ἐρύσσατο δὲ ξίφος ὀξύ.
Τῷ ὅ γε γαστέρα τύψε μέσην, ἐκ δ' αἴνυτο θυμόν.
Τεύχεα δ' οὐκ ἀπέδυσε· περίστησαν γὰρ ἑταῖροι,
Θρήϊκες ἀκρόκομοι, δολίχ' ἔγχεα χερσὶν ἔχοντες.
Οἵ ἑ μέγαν περ ἐόντα, καὶ ἴφθιμον καὶ ἀγαυὸν,
Ὦσαν ἀπὸ σφείων· ὁ δὲ χασσάμενος πελεμίχθη.
Ὣς τώ γ' ἐν κονίῃσι παρ' ἀλλήλοισι τετάσθην,
Ἤτοι ὁ μὲν, Θρῃκῶν, ὁ δ' Ἐπειῶν χαλκοχιτώνων,
Ἡγεμόνες· πολλοὶ δὲ περικτείνοντο καὶ ἄλλοι.
[l] Ἔνθά κεν οὐκέτι ἔργον ἀνὴρ ὀνόσαιτο μετελθὼν,
Ὅς τις ἔτ' ἄβλητος καὶ ἀνούτατος ὀξέϊ χαλκῷ
Δινεύοι κατὰ μέσσον, ἄγοι δέ ἑ Παλλὰς Ἀθήνη
Χειρὸς ἑλοῦσ', αὐτὰρ βελέων ἀπερύκοι ἐρωήν.
Πολλοὶ γὰρ Τρώων καὶ Ἀχαιῶν ἤματι κείνῳ
Πρηνέες ἐν κονίῃσι παρ' ἀλλήλοισι τέταντο.

Recesseruntq́; antesignani & illustris Hector.
Argiui.a.valde inclamabãt, trahebant.a.cadauera.
Recta.v.processerũt multò vlteriꝰ, iratus est.a.Apol.
E Pergamo despiciẽs: Troianos.v.adhortatus est in-
Ruite equites Troiani, neq; cedite pugna (clamãs,
Argiuis, quoniam non illis lapis corpus neq; ferrum.
Vt ferrũ sustineat incidẽt corpora, dum percutiũtur.
Præterea neq; Achilles Thetidis filius benecomatæ
Pugnat: sed ad naues irã cruciantẽ animũ cõcoquit.
Sic dixit ab vrbe terribilis Deus: sed Achiuos
Impulit Iouis filia nobilissima Minerua
Gradiens per multitudinem, vbi remissos videret.
Tunc Amaryncidem Diorem fatum alligauit:
Saxo.n.vulneratus est iuxta malleolum aspero
In tibia dextra: percussit aũt Thracum dux virorũ
Pirus Imbrasides, qui ex Aeno venerat.
Ambos autem neruos & ossa lapis asper
Prorsus fregit: hic autem supinus in pulueribus
Decidit, ambas manus dilectis socijs pandens,
Animam expirans: hic.a.accurrit qui percusserat
Pirus, vulnerauit.a.lãcea ad vmbilicũ: omnia verò
Effusa sunt humi intestina: huius.a.tenebræ oculos contexerunt. x. ὄσσε κάλυψε.
Hunc.a.Thoas Aetolus abeuntem percussit lancea x. ἀπεσσύμενον.
In pectore super papillã, fixa est.a.in pulmone lancea.
Cominus aũt ipsi venit Thoas: & grauem lanceam
Extraxit pectore: eduxit autem ensem acutum,
Eo ille ventrem percussit mediũ, ademit aũt animã:
Arma autem non exuit: circumstabant enim socij
Thraces comati, longas hastas manibus tenentes,
Qui ipsum magnũ licet existẽtẽ et fortẽ & generosũ,
Remouerunt à seipsis: hic aũt recedens repulsus est.
Sic hi duo in pulueribus propè inuicem extensi sunt:
Scilicet hic qdẽ Thracũ, ille.a.Epeorũ ære loricatorũ
Duces: multi autẽ circùm interficiebantur & alij.
Tunc non pugnã vir reprehenderit interueniens,
Quisquis adhuc illæsus & inuulneratus acuto ferro
Vagaretur per mediũ, duceret.a.ipsũ Pallas Minerua
Manu prehendens, sed telorum auerteret impetum.
Multi enim Troianorum & Achiuorum die illo
Proni in pulueribus propè inter se extensi sunt.

COMMENTARIVS.

a δεινὸν δ' ἔβραχε] Hæc est quasi quædam προπαρασκευὴ ad ἀριστείαν Diomedis, quæ pleniùs in sequenti libro describetur. Ecce enim iam illius armorum crepitus, qualis & quantus sit, vt qui etiam fortibus terrorem potuerit inijcere. Vbi notabis, quod sæpius in hoc Poëta obseruamus, non esse alienam timoris perturbationem à viro forti.

b ὡς δ' ὅτ' ἐν αἰγιαλῷ] Hæc comparatio in eum solùm finem tendit, vt densitas copiarum Græci exercitus significetur: proinde tota vis est in παραβολῇ quidem in verbo ἐπασσύτερον, in ἀνταποδόσει autem in verbo ἐπασσύτεραι. Quemadmodum ergo ingruentibus vẽtis crebrescunt fluctus, vno alterum subinde impellente & cumulante: sic copiæ Græcorum animosiores factæ ex Agamemnonis cohortationibus, ad prælium densis agminibus pergunt.

c σιγῇ δειδιότες] Huc propriè pertinet, quod in prima annotatione libri tertij ex Plutarcho obseruauimus de differentia Græcorum & Troianorum in pugna: illi enim silent, hi vociferantur barbarorum more, vt ibidem pluribus docemus. Rei militaris scriptor Aelianus silentium in primis indici oportere ait, vt attentè milites obseruent, id quod imperabitur, quod in hoc Homeri loco & alijs expressum esse dicit. Ducum autem præcepta in pugna colligit idem Aelianus cap. vlt. de mil. ord. instru.

d ὦρσε δὲ τοὺς μὲν Ἄρης,] Troianos Mars, Græcos Minerua excitat. Semper enim Poëta Martem Mineruæ opponit. vt infr lib. 5. Minerua Diomedem in Martem impellit, & 15. Martem ad bellum pergentem compescit. & 21. in pugna Deorum prosternit. Opponit eos ergo Homerus inuicem nimirum, vt ait Plut. lib. de Homero ratione præditum ei, quod rationis est expers, hoc est bonum malo. Illud de Pallade, hoc de Marte intelligendum. Qua de re etiam eodem lib. 22. repetetur.

e ἥ τ' ὀλίγη μὲν πρῶτα] Ex tenui fauilla ingens ignis accenditur, ex parua contentione oriuntur bella maxima, qualia fiierunt illa propter perdicem aut locustam, vt refert Eustathius. Sic, quanquam hoc & aliquantulum maius est, vt non ita pridẽ diximus, vnius causa Helenæ tam calamitosum Troianum bellum. Ideò eleganter Homerus primo ingressu paruam esse contentionem dicit, sed tandem cœlo caput firmare, (quod de Fama dixit Virgilius 4. Aeneid.

Parua metu primò, mox sese attollit in auras: Ingrediturq́; solo, & caput inter nubila condit:)

id est, altè excrescere & adaugeri, vt si musca in elephantem. Hanc autem contentionem, Terrorem & Fugam (qui in allos ipsius Martis equi esse dicuntur) vtrique Marti nimirum & Mineruæ communes facit, quæ sunt pugnarum causa & effecta.

f σὺν ῥ' ἔβαλον ῥινούς,] Iam sequitur descriptio prælij, quod inter Græcos & Troianos post illam monomachiam Menelai & Paridis

 com-

commissum est: in quo obseruanda est heroum ex vtraque parte virtus tam in suis propugnandis, quàm in expugnandis hostibus. Primas autem Nestoris filio Antilocho tribuit, cùm eas ipsi Nestori, cuius vt ἱπποκέλευθον & peritissimi aciei instructoris antea Poeta meminit, propter senij imbecillitatem tribuere non possit. Insignium porrò virorum cædes tantùm Homerus describit, quod etiam ab ipso initio se facturum pronunciauit: & hoc idem ipsi Historici huius belli factitarunt.

g μίνυνθα δέ οἱ γένετ' ὁρμή] Ostendit Poeta, cùm hunc Elephenorem cadauer Echepoli prædaturum Agenoris manu sublatum dicit: intempestiua huiusmodi lucra se non probare, quod etiam in sequentibus Nestor prohibebit, quia satis opportunus post prælium prædando locus: imò hoc maximè cauendum est, ne spoliando tempus inter præliandum milites terant, quod sine eorum pernicie fieri non possit.

h θρέπτρα] Ostendit Poeta, legem naturæ iubere, vt in senectute parentes à liberis suis alantur, quod ab ijs compensandi causa debetur, vt Plutarchus quoque in libro de Homero annotat. Hoc igitur ad pietatem liberorum erga parentes pertinet, sed specialiter sumptam, quod educationis compensationē spectat. qua nihil potest humanius excogitari aut iustius propter naturalem obligationem, sed etiam quòd talis sit nobis à liberis merces expectanda, qualem nos parentibus nostris olim persoluimus, vt monent illa Thesei apud Euripidem in Supplicibus: τοῖς τεκοῦσι γὰρ, inquit, δύστηνος, ὅστις μὴ ἀντιδίδωσι τέκνοις καλλίστην ἔρανον ὧν γὰρ αὐτὸς ἐζευξε παίδων παρ' αὐτοῦ τοιαῦτ' ἀντιλαμβάνει. id est, Parentibus enim infelix est, quicunque non vicissim inseruit ex liberis. Pulcherrimum enim munus cùm dederit, vicissim capiet à liberis suis talia, qualia suis parentibus dederit: δίκαια, inquit Hercules furens apud eundem Euripidem, θεὸς τεκοῦσιν ὠφελεῖν τέκνα, πατέρα τε πρέσβυν. Aequum est parentes adiuuare liberos, patremque senem. Et quibus, quæso, melius alimenta tribuant liberi quàm ijs à quibus eadem olim perceperunt? Ideò diuturnam vitam audent Monosticha illa polliceri ei qui parentes senes aluerit, τηρῶν δ' ὅσιον γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς, adeò felicia omnia illi expectanda sunt, qui tam piè se in parentes gesserit. Hoc autem ex naturali lege pendere docent ipsa animalium exempla, quæ nos cum bona lectoris venia, referemus. De catulorum leonis in parentes gratitudine Aelianus de anim lib. 9 cap. 1. sic scribit: Leo cum ætate processerit, & iam grauis factus fuerit, tum ad venandum infirmus, aut in specubus aut nemerosis tractibus libenter requiescit: neque tum vel cum infirmissimis animalibus, ætatis suæ infirmitati diffidens, versari fidenter audet, sed considerans senectam & corporis sui imbecillitatem, semper timidè & diffidenter cum ijs agit. Ex hoc verò procreati & robustæ & vigentis ætatis fiducia nitentes longè procedunt ad venandum, ac patrem iam senem secum adducunt, eum impellentes: deinde in media via, quam ingressi fuerint, illum relinquentes, toto animo ipsi in prædæ curam incumbunt: ac tantundē prædæ consecuti, quantum vel sibi vel genitori satis ad prandium sit, generoso quodam & contentissimo rugitu edito parentem suum secum, vt conuiuium ineat, tanquam conuictores ad prandium conuiuam inuitant. Senex tum sensim & pedetentim velut reptans, eo accedens, primò filios amplexatur, deinde lingua eis suauiter, velut horum laudans felicem venationem, blanditur: pòst & prandio dat operam, & cum his epulatur. Tametsi Solon qui lege sanciuit, filijs parentes alendos esse, hæc eos facere non iussit: sed natura humanis legibus nihil egens, ipsa immobilis lex hoc officij munus docuit. Hæc Aelianus, vt Gillius & Gesnerus vertunt. Quod idem à Tzetze in Chiliad. refertur. Plutarchus tamen in libro Vtra anim. &c. non à filijs parentes, sed quosuis senes à iunioribus ali scribit. Sed si generaliter id à iunioribus fit, cùr non à liberis quoque fieri intelligamus? Quod de Ciconia memoratur, huc pertinet, quæ exacta ætate parentes alere dicitur, vt prodidit idem Aelianus de Anim. lib. 3. cap. 23. Vnde à Petronio Arbitro Pietaticultrix composito vocabulo appellatur: & Orus in Hieroglyphicis scribit, Aegyptios Ciconiam pingentes parentis amatorem significare: quod etiam idem Aelian. lib. 10. de Anim. cap. 16. sic meminit. Ciconiæ, inquit, apud Aegyptios eò venerationem habent, quòd senectute affectos parentes alunt: ijdemque idcircò Vulpanseribus & Vpupis honorem habent: quia illi quidem sunt pullorum suorum amantes: hæ autem aduersus parentes existimantur piæ: nimirum Vpupæ, quarum etiam eo sensu meminit Orus Hieroglyphicus scriptor. Qua de re vide copiosè in Adagio ἀντιπελαργεῖν. Ex his constat, à natura esse insitam alendi parentes seniores propensionem, quanquam ea in omnibus animalibus non sit. Sed ne quis existimet gratitudinem liberorum ad senectutis tantùm tempus referri, sciendum est, eam quauis ætate opportunè exerceri, adeò vt longè præstantius sit, Meropem auem imitari quàm leonem, aut ciconiam, aut Vpupam, vt de illa quoque Aelianus de Anim. lib. 11. cap. 30. Merops auis, inquit, hoc nomine Ciconijs etiam iustior est, quòd parentes non senectute demum affectos alit: sed vt primùm maiores alarum pennæ ei natæ fuerint, id facit. itaque inter aues iustissima & pijssima omnium habetur. Quod idem Aristoteles recitat Hist. anim lib. 9. cap. 13. Non sunt igitur pietati huiusmodi vlli præscribendi termini, sed statim vbi viribus valemus referenda educationis præmia parentibus, quæ noster Homerus θρέπτρα vocat, ad quem, vt tandem redeamus (volui enim fusiùs hac de re oblata occasione loqui, vt cum aliquo pietatis fructu nostri labores à iuuentute legantur: argumenti autem elegantia fastidium prolixitatis leniet) vt, inquam, ad Homerum redeamus, is hunc Simoisium perijsse dicit non retributis educationis præmijs, quæ parentibus naturâ debebat, si immatura mors officium hoc non anteuertisset.

i αἴγειρος ὥς] Eustathius Macrobianus lib. 5. Saturnal. cap. 11. hoc elegantius à Virgilio dictum esse ait. Eius versus hi sunt:

Ac veluti summis antiquam in montibus Ornum — *Cùm ferro accisam crebrisq; bipennibus instant*
Eruere agricolæ certatim, illa vsq; minatur — *Et tremefacta comam concusso vertice nutat.*
Vulneribus donec paulatim euicta supremum — *Congemuit, traxitq; iugis auulsa ruinam.*

Tum subijcit rationem: Magno cultu, inquit, vester (Virgilius) difficultatem abscindendæ arboreæ molis expressit, verùm nullo negotio Homerica arbor abscinditur. Sed (pace illius Eustathij dixerim) hic conuenientior est Homerica comparatio, siquidem per eam Aiacis virtus summoperè extollitur. Quemadmodum enim illa populus à carpentario facile excisa est: sic Simoisius ab Aiace sine magno negotio peremptus est, vt videlicet à longè fortiore.

k κέκλετ' Ἀπόλλων] Cùm antea Martem, qui Troianos excitaret Mineruæ opposuisset, mirum est, cur hic illius non meminerit, sed Apollinis: inter Græcos autem Mineruam retineat. Id credo factum à Poeta, quia vbi maior est ruinæ species, ibi maioribus & pluribus opus est adminiculis, quàm vbi omnia sunt adhuc integra. Vnde cùm Troiani Græcis sint imbecilliores, Apollinis cohortatione refocillari & animari eos oportuit præter ipsius Martis operam, quam ad eundem finem illis nauabat, sed infeliciùs, quàm vt aduersus Mineruam, quæ Græcis opitulabatur, sufficere posset.

l οὐκέτι κεν ἔργον] Adeò fortiter, inquit Poeta, ex vtraque parte hostes se gerebant, vt nihil ad eorum fortitudinem & strenuitatem desideraturus esset, qui pugnam, illæsus modò à Pallade seruaretur, spectaret (vbi enim damnum aut incommodum percipias cū voluptate aut tranquillitate animi, quæ ad exactam considerationem requiritur, ibi esse non potes, vtputa qui in bello vulnerantur) quod in lectore Homericæ poeseos, vt annotat Eustathius, præstatur, qui pugnas illas adeò egregiè depictas videt, vt rem præsentem existimet, quasi eum ab illis sartum tectum Minerua studiorum præses & tutrix conseruet. Ego tamen arbitrer, multa alia Poëtam subinnuere, quæ ipse breuitatis gratia prætermittit, hoc est totum vniuersi exercitus ex vtraque parte congressum, cùm insigniores tantùm, vt anteà diximus, ipse scriptis prodiderit.

FINIS LIBRI IV. ILIADIS HOMERI.

ΥΠΟ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ε. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΟΣ.

ΔΙΟΜΗΔΗΣ, Ἀθηνᾶς αὐτῷ συλλαμβανομένης, ἀριστεύει, καὶ πολλοὺς ἀναιρεῖ τῶν πολεμίων. τιτρώσκει δὲ Ἀφροδίτην κατὰ τῆς χειρός, καὶ Ἄρεα κατὰ τοῦ κενεῶνος. Αἰνείαν δὲ ὑπ' αὐτοῦ πληγέντα λίθῳ Ἀπόλλων διασώζει. Τληπόλεμος δὲ ὑπὸ Σαρπηδόνος ἀναιρεῖται. τῷ δὲ Ἄρει Ζεὺς ἐπιπλήττει, ἰᾶται δὲ αὐτὸν Παιὼν ὁ τῶν θεῶν ἰατρός.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Εἶ. βάλλει Κυθέρειαν Ἄρηά τε Τυδέος υἱός.

Ἄλλη.

Διομήδους ἀριστεία.

ΕΝΘ' [a] αὖ Τυδείδῃ Διομήδεϊ Παλλὰς Ἀθήνη
Δῶκε μένος καὶ θάρσος, ἵν' ἔκδηλος μετὰ πᾶσιν
Ἀργείοισι γένοιτο, ἰδὲ κλέος ἐσθλὸν ἄροιτο.
[b] Δαῖέ οἱ ἐκ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος ἀκάματον πῦρ,
Ἀστέρ' ὀπωρινῷ ἐναλίγκιον, ὅς τε μάλιστα
Λαμπρὸν παμφαίνῃσι λελουμένος Ὠκεανοῖο·
Τοῖόν οἱ πῦρ δαῖεν ἀπὸ κρατός τε καὶ ὤμων.
Ὦρσε δέ μιν κατὰ μέσσον, ὅθι πλεῖστοι κλονέοντο.
Ἦν δέ τις ἐν Τρώεσσι Δάρης ἀφνειός, ἀμύμων,
Ἱρεὺς Ἡφαίστοιο· δύω δέ οἱ υἱέες ἤστην,
Φηγεὺς, Ἰδαῖός τε, μάχης εὖ εἰδότε πάσης·
Τώ οἱ ἀποκρινθέντε, [c] ἐναντίω ὁρμηθήτην· χ. ἐναντίω
Τὼ μὲν ἀφ' ἵπποιιν, ὁ δ' ἀπὸ χθονὸς ὤρνυτο πεζός.
Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Φηγεὺς ῥα πρότερος προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Τυδείδεω δ' ὑπὲρ ὦμον ἀριστερὸν ἤλυθ' ἀκωκὴ
Ἔγχεος, οὐδ' ἔβαλ' αὐτόν· ὁ δ' ὕστερος ὤρνυτο χαλκῷ
Τυδείδης, τοῦ δ' οὐχ ἅλιον βέλος ἔκφυγε χειρός,
Ἀλλ' ἔβαλε στῆθος μεταμάζιον, ὦσε δ' ἀφ' ἵππων.
Ἰδαῖος δ' ἀπόρουσε λιπὼν περικαλλέα δίφρον,
Οὐδ' ἔτλη περιβῆναι ἀδελφειοῦ κταμένοιο.
Οὐδὲ γὰρ οὐδέ κεν αὐτὸς ὑπέκφυγε κῆρα μέλαιναν·
Ἀλλ' Ἥφαιστος ἔρυτο, σάωσε δὲ νυκτὶ καλύψας,
Ὡς δή οἱ μὴ πάγχυ γέρων ἀκαχήμενος εἴη·
Ἵππους δ' ἐξελάσας μεγαθύμου Τυδέος υἱός,
Δῶκεν ἑταίροισιν κατάγειν κοίλας ἐπὶ νῆας.
Τρῶες δὲ μεγάθυμοι, ἐπεὶ ἴδον υἷε Δάρητος,
Τὸν μὲν ἀλευάμενον, τὸν δὲ κτάμενον παρ' ὄχεσφιν,
Πᾶσιν ὀρίνθη θυμός. ἀτὰρ γλαυκῶπις Ἀθήνη
Χειρὸς ἑλοῦσ', ἐπέεσσι προσηύδα θοῦρον Ἄρηα
[c] Ἄρες, Ἄρες βροτολοιγὲ, μιαιφόνε, τειχεσιπλῆτα,
Οὐκ ἂν [d] δὴ Τρῶας μὲν ἐάσαιμεν καὶ Ἀχαιοὺς χ. ἀλλ' ἢ σφῶ- ες ἐάσομεν
Μάρνασθ', ὁπποτέροισι πατὴρ Ζεὺς κῦδος ὀρέξῃ.
Νῶϊ δὲ χαζώμεσθα, Διὸς δ' ἀλεώμεθα μῆνιν.

ARGVMENTVM QVINTI LIBRI HOMERI ILIADIS.

DIOMEDES, Minerua ei auxiliante, strenuè rem gerit: atque multos interficit hostium. Vulnerat autem Venerem in manu, & Martem in ventre. Aeneã autem ab ipso percussum lapide, Apollo cõseruat: Tlepolemus autem à Sarpedone interficitur. Martẽ verò Iupiter increpat: sanat autem ipsum Pçon Deorum medicus.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

E. Vulnerat Venerem & Martem Tydei filius.

Aliud.

Diomedis strenuitas.

TVNC rursus Tydide Diomedi Pallas Minerua
Dedit robur & audaciam, vt conspicuus inter omnes
Arginos fieret, & gloriam magnam auferret.
Lucebat ei ex galeaq, & ex scuto indefessus ignis,
Stellæ autumnali similis, quæ maximè
Splendide lucet lota in Oceano:
Talis ei ignis lucebat à capiteq, & humeris.
Impulit a.eũ in mediũ, vbi plurimi tumultuabãtur.
Erat a.qdã inter Troianos Dares, locuples, inculpabilis
Sacerdos Vulcani: duo autem ei filij erant,
Phegeus, Idæusq, pugna bene periti omnis:
Hi duo se moti (à suis) aduersi ruerunt:
Hic quidẽ ab equis, ille verò à terra ruebat pedester.
Hi a.quãdo iam propè erãt in se mutuò cõcurrentes,
Phegeus prior proiecit longam hastam:
Tydidæ supra humerum sinistrum venit cuspis
Lãceæ, neq, vulnerauit ipsũ: posterior a.ruebat lãcea
Tydides: huius non vanum telum fugit è manu:
Sed percussit pect⁹ inter papillas: depulit a.ab equis.
Idæus autem aufugit linquẽs per pulchrum currum,
Neq, sustinuit protegere fratrem interfectum.
Neq, enim certè ipse effugisset mortem nigram:
Sed Vulcanus eripuit, seruauitq, caligine tegens,
Vt ipsi non penitus senex tristis esset.
Equos autem abigens magnanimi Tydei filius,
Dedit socijs, vt deducerent cauas in naues.
Troiani a.magnanimi, postq̃ viderũt filios Daretis,
Hunc quidẽ fugientẽ, illũ a.interfectũ apud currus,
Omnib perturbatus est animus: sed cæsia Minerua
Manu apprehẽdẽs, verbis allocuta est furẽtẽ Martẽ:
Mars, Mars, hominum pernicies, inquinate cæde, murorũm oppugnator,
An non iam Troianos quidem sinamus & Achiuos
Pugnare, vtris pater Iupiter gloriam præbuerit:
Nos autem cedamus, & Iouis euitemus iram.

COMMENTARIVS.

a Ἔνθ' αὖ Τυδείδῃ] Anteà cùm de Pandaro loqueremur, quem Minerua ad fœdera violanda selegit, ex Plutarcho in lib. de Pyth. orac. annotabamus, Homerum statuere nullam penè cautam sine numine compleri: proinde instrumentis quibusdam Deum vti ad rem illam, quam instituit, peragendam aptis, vt hic cùm profligare Troianos Minerua cupit, robustum & bellacem Diomedem selegit. Vide ibi integrum Plutarchi locum, & huc refer.

b Δαῖέ οἱ ἐκ κόρυθος] Oportuit insigni aliquo testimonio diuinū hoc Mineruæ auxilium, quod Diomedi exhibet, indicare, vt etiam Poëta facit, cùm repentinum hunc fulgorem ex armis herois elicit, imò potius immensum ignem hyperbolica loquendi cōsuetudine Poëtis familiari, vt est etiam apud Virgilium de Aenea, Ardet apex capiti, cristisq; ac vertice flamma Funditur, & vastos vmbo vomit aureus ignes, &c. & alibi de Turno, . tremunt sub vertice cristæ Sanguineæ, clypeoque micantia fulmina mittunt. & de ipso Aenea alibi: Cui triplici crinita iuba galea alta Chimæram Sustinet Aetneos efflantem faucibus ignes. Quæ omnia tamen supra modum dicta voluit Macrobius. Hoc autem Homericum figmentum Zoilus Ephesius, vt testatur Eustathius, olim vellicauit, quasi hoc igne conflagrare heroem oportuisset. Sed ille, vt ait idem Eustathius καταγέλαστος & plagis dignus, qui non intellexerit φανταστικῶς & imaginatiuè tantùm hoc à Poëta dictum. Sic Agamemnonis oculi igni rutilanti comparantur. & infrà Rapsod. σ eadem, Pallas Troianos perterrefaciens, flammam vndique lucentem in Achillis vertice accendit, quam Poëta non astro, vt hic, sed μεγάλοις πυρσοῖς πεμπομένοις, vt ibi videbimus, comparat. Et illa sunt, quæ per similitudinem dicta sunt, quibus addenda est galea ferrea Alexandri refulgens, vt est apud Plut. in eius vita, & quod Eustathius de eodem refert, forsan ex Arriano lib 6 eum, cùm aliquando in India periclitaretur & armis quæreretur à barbaris, existimatum iubar & splendorem aliquem præ se ferre: Arrianus autem dicit, cum insigni armorum habitu & audacia ingenti factū notum longeque conspicuum. Itaq; ἀλληγορικῶς à Poëta quoque hic Diomedis armorum fulgor dici intelligendus est: quanquam in historijs etiam legantur emissi ex corporibus ignes, vt idem Eustathius refert. Tiberij equus ex ore fauillas eiaculatus est, quod faustum fuit omen: ille enim consul factus est. Balmer. Theodorici pater, qui totā Italiam subegit, è proprio corpore scintillas igneas emittebat. Et Philosophū quendā de se dixisse idem refert, interdum cùm vestes exueret vel indueret, immensas ignis scintillas ex se prosiluisse, aliquando cū strepitu, aliquando flammas effulsisse, quæ vestimenta non adurerent, quod ipse ostentum ignoraret donec desineret. Cleomenes apud Herodot. lib. 6. refert, sibi apud Iunonis templum litanti effulsisse flammam è pectoribus simulachri atque ita intellexisse non expugnaturum se Argos. &c. Scimus quid sacra pagina de rutilante Mosaica facie tradat, si profanis fas est sacra permiscere. Porrò non est planè absurdum, quod de igne armorum Diomedis traditur. Quod si reipsa constare non possit, at hoc Poëticæ saltem licentiæ concedatur, qualis est etiam de flamma Ascanij comam lambante, vt est 2. Aeneidos.

c Ἄρες, Ἄρες] Minerua Martem è medio Troianorum educit, ipsa etiam à Græcis recedens, vt per se iam vterq; exercitus depugnet: quod tamen astutè facit, quia illa nihilominus Diomedi auxiliabitur, quanquam non nisi aduocata. Mars vero donec ab Apolline excitabitur, prælio non permiscebitur, vt in sequentibus videbimus. Nihil aliud autem puto ab Homero fingi, nisi, quod alias obseruauimus, vt doceat (id tamen nobis vnquam persuadebit) aliquid esse in hominum potestate situm, quod ipsi sine speciali Deorum auxilio gerant, quasi in minutioribus regendis semper Numen non occupetur. Præterea existimo quoq; ideò vtrumq; Deum recedere, quia sequitur aliorum heroum pugna, quibus in præsentiarum Minerua non opitulatur, quoniam in eo solùm tota est, vt Diomedem cæteris omnibus præstantiorem reddat proinde soli etiam illi opem suam communicat. Deniq; hoc ad Græcorū laudem pertinet, vt quisque intelligat, remotis Dijs eos Troianis superiores futuros, quod hoc loco apparet in Agamemnone, Idomeneo, Menelao, Merione, Megete, & Eurypylo, quorum singuli vnum heroum Troianorum perimunt. Vbi notanda est sermonis Homerici fertilitas, qua in singulorum morte describenda diuersè eleganterque vtitur.

Ὣς εἰποῦσα μάχης ἐξήγαγε θοῦρον Ἄρηα·
Τὸν μὲν ἔπειτα καθεῖσεν ἐπ' ἠϊόεντι Σκαμάνδρῳ.
a Τρῶας δ' ἔκλιναν Δαναοί· ἕλε δ' ἄνδρα ἕκαστος
Ἡγεμόνων· πρῶτος δὲ ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Ἀρχὸν Ἁλιζώνων Ὀδίον μέγαν ἔκβαλε δίφρου.
Πρώτῳ γὰρ στρεφθέντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πῆξεν
Ὤμων μεσσηγύς, διὰ δὲ στήθεσφιν ἔλασσε·
Δούπησεν δὲ πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Ἰδομενεὺς δ' ἄρα Φαῖστον ἐνήρατο Μῄονος υἱὸν
κ. Μόρου Φώρου Βώρου, * ὃς ἐκ Τάρνης ἐριβώλακος εἰληλούθει.
Τὸν μὲν ἄρ' Ἰδομενεὺς δουρικλυτὸς ἔγχεϊ μακρῷ
Νύξ' ἵππων ἐπιβησόμενον κατὰ δεξιὸν ὦμον·
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, στυγερὸς δ' ἄρα μιν σκότος εἷλε·
Τὸν μὲν ἄρ' Ἰδομενῆος ἐσύλευον θεράποντες.
Υἱὸν δὲ Στροφίοιο Σκαμάνδριον, αἵμονα θήρης,
Ἀτρείδης Μενέλαος ἕλ' ἔγχεϊ ὀξυόεντι,
Ἐσθλὸν θηρητῆρα· δίδαξε γὰρ Ἄρτεμις αὐτὴ
Βάλλειν ἄγρια πάντα, τά τε τρέφει οὔρεσιν ὕλη.
Ἀλλ' οὔ οἱ τότε γε χραῖσμ' Ἄρτεμις ἰοχέαιρα,
Οὐδὲ ἑκηβολίαι, ᾗσιν τὸ πρίν γ' ἐκέκαστο·
Ἀλλά μιν Ἀτρείδης δουρικλυτὸς Μενέλαος
Πρόσθεν ἕθεν φεύγοντα, μετάφρενον οὔτασε δουρὶ
Ὤμων μεσσηγύς, διὰ δὲ στήθεσφιν ἔλασσεν.
Ἤριπε δὲ πρηνής, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Μηριόνης δὲ Φέρεκλον ἐνήρατο τέκτονος υἱὸν
Ἁρμονίδεω, ὃς χερσὶν ἐπίστατο δαίδαλα πάντα
Τεύχειν· ἔξοχα γάρ μιν ἐφίλατο Παλλὰς Ἀθήνη,
Ὃς καὶ Ἀλεξάνδρῳ τεκτήνατο νῆας ἐΐσας
Ἀρχεκάκους, αἳ πᾶσι κακὸν Τρώεσσι γένοντο,
Οἷ τ' αὐτῷ· ἐπεὶ οὔτι θεῶν ἐκ θέσφατα ᾔδη.
Τὸν μὲν Μηριόνης ὅτε δὴ κατέμαρπτε διώκων,
κ. διαπρὸ Βεβλήκει γλουτὸν κατὰ δεξιόν· ἡ δὲ * διαπρὸ
Ἀντικρὺ κατὰ κύστιν ὑπ' ὀστέον ἤλυθ' ἀκωκή.
Γνὺξ δ' ἔριπ' οἰμώξας, θάνατος δέ μιν ἀμφεκάλυψε.

Sic fata, pugna eduxit impetuosum Martem:
Hunc quidē postea sedere fecit in riposo Scamandro:
Troianos.a.in fugā verterūt Danai: interfecit.a.vi-
Ductorū: primus.a.rex virorū Agam. (rū qlibet
Ducem Halizonum Odium magnum eiecit è curru.
Primo.n.verso in fugam in tergum hastam infixit,
Humeros inter, per q; pectora traiecit:
Sonuit.a.cadens, insonuerunt.a.arma super ipso.
Idomeneus.a. Phæstum interfecit Mæonis filium
Bori, qui ex Tarne glebosa venerat.
Hunc quidem Idomeneus hasta inclytus lancea longa
Vulnerauit, equos ascendentē, ad dexterū humerū.
Cecidit.a.ex curru: horrenda.a.ipsum caligo inuasit.
Hunc quidem Idomenei spoliarunt famuli.
Filium.a. Strophij Scamandriū peritū venationis
Atrides Menelaus interfecit hasta acuta
Bonum venatorem: docuit enim Diana ipsa (ua.
Iaculari ferarū omne gen⁹, quas nutrit in mōtib. syl-
Sed neq; ipsi tunc profuit Diana sagittis gaudens,
Neq; longa iaculationes, quib. anteà instructus erat:
Sed ipsum Atrides lancea inclytus Menelaus
Ante se fugientem in dorso vulnerauit lancea
Humeros inter, per pectora autem traiecit.
Cecidit aūt pronus: sonuerunt aūt arma super ipso.
Meriones.a. Phereclū interfecit fabri lignarij filiū
Harmonidæ, qui manibus nouerat ingeniosa omnia
Facere: egregiè enim ipsū dilexerat Pallas Minerua:
Qui etiam Alexandro fabricauit naues æquales,
Authores malorū, quæ omnib. malū Troianis fuerūt,
Sibiq; ipsi: quoniam non Deorum oracula nouerat.
Hunc quidē Meriones quādo iā assecut⁹ est, insequēs
Vulnerauit ad clunem dextrum: ac penitus
E regione iuxta vesicam sub osse venit cuspis:
In genua.a.cecidit plorans: mors aūt ipsū circūtexit.

Πήδαιον

Πήδαιον δ' ἄρ' ἔπεφνε Μέγης Ἀντήνορος υἱόν,
Ὅς ῥα νόθος μὲν ἔην, πύκα δ' ἔτρεφε δῖα Θεανὼ
Ἶσα φίλοισι τέκεσσι, [d] χαριζομένη πόσεϊ ᾧ.
Τὸν μὲν Φυλεΐδης δουρικλυτὸς ἐγγύθεν ἐλθὼν
Βεβλήκει κεφαλῆς κατ' ἰνίον ὀξέϊ δουρί·
Ἀντικρὺ δ' ἀν' ὀδόντας ὑπὸ γλῶσσαν τάμε χαλκός.
Ἤριπε δ' ἐν κονίῃ, ψυχρὸν δ' ἕλε χαλκὸν ὀδοῦσιν.
Εὐρύπυλος δ' Εὐαιμονίδης Ὑψήνορα δῖον,
Υἱὸν ὑπερθύμου Δολοπίονος, ὅς ῥα Σκαμάνδρου
Ἀρητὴρ ἐτέτυκτο, θεὸς δ' ὣς τίετο δήμῳ·
Τὸν μὲν ἄρ' Εὐρύπυλος Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός,
Πρόσθεν ἕθεν φεύγοντα μεταδρομάδην ἔλασ' ὦμον,
Φασγάνῳ ἀΐξας· ἀπὸ δ' ἔξεσε χεῖρα βαρεῖαν,
Αἱματόεσσα δὲ χεὶρ πεδίῳ πέσε· τὸν δὲ κατ' ὄσσε
Ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή.
Ὣς οἱ μὲν πονέοντο κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην,
Τυδεΐδην δ' οὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι μετείη,
Ἠὲ μετὰ Τρώεσσιν ὁμιλέοι ἢ μετ' Ἀχαιοῖς,
[e] Θῦνε γὰρ ἂμ πεδίον ποταμῷ πλήθοντι ἐοικὼς
Χειμάρρῳ ὅς τ' ὦκα ῥέων ἐκέδασσε γεφύρας·
Τὸν δ' οὔτ' ἄρ τε γέφυραι ἐεργμέναι ἰσχανόωσιν,
Οὔτ' ἄρα ἕρκεα ἴσχει ἀλωάων ἐριθηλέων
Ἐλθόντ' ἐξαπίνης, ὅτ' ἐπιβρίσῃ Διὸς ὄμβρος.

Pedæum aũt interfecit Meges Antenoris filium,
Qui nothus qdẽ erat: accuratè.a.nutriuit diua Theano
Aequè ac dilectos filios, gratificans marito suo.
Hunc quidẽ Phylides lancea inclytus propè veniens,
Vulnerauit capitis ad occipitium acuta lancea:
È regione autem per dentes linguam dissecuit ferrũ.
Cecidit.a.in puluere, frigidũq; prehendit ferrũ dẽtib.
Eurypylus aũt Euæmonides, Hypsenora diuum,
Filium magnanimi Dolopionis, qui Scamandri populo
Sacerdos factus erat, Dei.v.instar honorabatur à po-
Hunc quidem Eurypylus Euemonis splendidus filius
Ante se fugientem, cursim percussit in humero
Ense irruens: abscidit.a.manum grauem:
Sanguinolenta.a.manus in campo cecidit: hunc.a in oculis
Occupauit purpurea mors, & fatũ violentũ.
Sic hi quidem laborabant in forti prælio.
Tydidem autem non cognouisses vtris interesset,
An inter Troianos versaretur, an inter Achiuos:
Currebat enim per campum fluuio inundanti similis
Torrenti, qui velociter fluens dissipat pontes:
Hunc autem neq; pontes muniti reprimunt,
Neq; septa retinent vinearum latè virentium
Venientem repentè, quando ingruerit Iouis imber.

COMMENTARIVS.

a Τρῶας δ' ἔκλιναν] Hoc est perpetuum in Homero, vt cùm vterque exercitus peculiari Deorum auxilio destituitur, Græci Troianis sint superiores: ideoq; nunc vbi Mars Troianos, Minerua Græcos deseruit, vides Troianos à Græcis profligatos & fugatos, quorum singulis ducibus vnius viri cædem tribuit, vt paulò antè quoque monuimus.

b ἐφίλατο Παλλὰς Ἀθήνη] Artes enim quæ manibus tractantur, in quibus sunt τὰ μετὰ χειρῶν cuiuscunq; generis, Mineruæ tribuuntur: fabrilia verò Vulcano, vt notat etiam Brodæus in Epigrammatis Græcis, vbi Pallas dicitur Homerum effinxisse. [illegible] Ἀθήνη, &c. hic autem amor Palladis erga Phereclum, quod ad artem illam fabricandi & instruendi naues solùm pertinet, intelligitur nam alioqui hunc in præsentia non deseruisset, nisi hoc illa vsurpârit, Pereant amici, dum vnà inimici intereant: quod vt Prouerbiale refert in Orat. pro Deiot. Tullius.

c [illegible] ᾔδη] Quæ sint hæc Deorum oracula, exponunt Didymus & Eustathius. Lacedæmonios memoratur, cùm olim peste conflictarentur, Apollinem consuluisse, a quo moniti sunt, vt Teucrorum, id est, Iliensium Deos placarent: quod Menelaus Ilium perueniens, exequutus est. Vnde simul cum ipso renauigauit Alexander, & vterq; Delphos vnà profectus est, vbi ille de liberis suscipiendis, hic de vxore capienda oraculum interrogauit. Pythia verò in hunc modum respondit:

Τίπτε δύω βασιλῆες, ὁ μὲν Τρώων, ὁ δ' Ἀχαιῶν
Οὐχ ὁμὰ φρονέοντες ἐμὸν δόμον εἰσαφίκεσθε,
Ἤτοι ὁ μὲν πώλοιο γόνον διζήμενος εὑρεῖν
Αὐτὰρ ὁ πῶλον ἑλεῖν. τίπτε μήδεαι ὦ μεγάλε Ζεῦ;
Cur duo reges, vnus Troianorum, alter verò Achæorum,
Nondum concordes sacras ædes ingressi estis:
Nempe vnus puellæ prolem poscens vt inueniat,
Alter verò vt puellam capiat. Quinam deliberabis ô magne Iupiter?

Sic enim πῶλον hoc loco puellam interpretor, vt etiam ab Euripide metaphoricè appellatur iuxta illius interpretem. Iam verò illud oraculum cùm obscurum fuerit, vterq; re non intellecta discessit: vnde ignoratione oraculi Phereclum nauis istas fabricando Troianis malum importasse, sibiq; ipsi dicit, cùm ex indeterminato Pythiæ responso sinistrum quippiam Troianis semper esset formidandum. Hellanicus verò prodidit, redditum esse Troianis oraculum, vt à re nautica abstinerent, & agriculturæ operam darent, ne si se mari commisissent, sese & suam ciuitatem funditùs perdant. Sed an alterutrum horum Poeta innuerit dubito: quia tamen aliud comminisci non possum, his erit adhærescendum, donec meliora succurrant.

d χαριζομένη πόσεϊ ᾧ] Ostendit Poeta, nõ esse naturale, vt eodem amore nothos mariti liberos vxor prosequatur, ac quos ipsa legitimè ex eo suscepit, quod Hippodamia Pelopis vxor in eius notho Chrysippo, quem ille ex Danaide nympha susceperat, nefando exemplo testatum fecit: & similiter Niceria Hebri Tolueis coniux in eius notho, qui Firmius vocabatur, vt refert ex Dosithéo Plut. in comm. (si tamen est Plutarchi) de Casib. compar. Græc. & Romanorum. Vnde ille apud Euripidem in Phryxo, οὐδὲν ἐσθλὸν [illegible] ψόγον, id est, Nam nihil boni aiunt nouercas cupere liberis spurijs. Eorum igitur reprehensionem vitabo. Generalius tamen hoc nouercis tribuitur, vix esse vt mariti liberos priores ament. Vnde Alcestes petens ab Admeto, ne se mortua liberis nouercam superinduceret, apud Euripidem in Alceste, sic ait, ἐχθρὰ γὰρ ἡ 'πιοῦσα μητρυιὰ τέκνοις Τοῖς πρόσθ', ἐχίδνης οὐδὲν ἠπιωτέρα. Inimica enim superueniens nouerca liberis prius genitis vipera nihilo clementior est. Et Pythia illa ad Iouem apud eundem Euripidem προγόνοις, inquit, δάμαρτες δυσμενεῖς ἀεί ποτε. Antè genitis vxores infensæ sunt semper quodãmodo. Quanquam hoc de omnibus intelligi nolo, libeat tamen hoc de rebus istis, quæ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον accidũt, ita sine exceptione enunciare. Sanè naturale est, vt in alienos fœtus minus propensæ sint mulieres quàm in proprios. Vnde Aesopus ille mythologus Xantho philosopho causam dedit, cur altius excrescerent herbæ, quæ spontè enascuntur illis quas Homines serunt: quia nimirum terra illas tanquam naturales fœtus magis diligit & souet: illis enim mater est, his nouerca. Theano autem Homerica hunc Pedæum educasse dicitur æquè ac dilectos filios, nempe naturales: quanquam nothus esset, quòd hac in parte coniugi obsecundaret, & se illi rem facere gratissimam intelligeret. Vbi obseruandum est beneuolæ & obsequentis vxoris exemplum.

e Θῦνε γὰρ ἂμ πεδίον] Eleganti comparatione impetum Diomedis, quo phalanges Troianas perrumpebat, exprimit, quam imitatus est Lucretius lib. 1. his versibus, vbi vim turbinis ventorum ostendit:

Nec ratione fluunt alia stragemq; propagant
Quàm cum mollis aquæ fertur natura repentè
Flumine abundanti, quam largis imbribus auget
Montibus ex altis magnus decursus aquai.
Fragmina coniiciens syluarum arbustaq; tota:
Nec validi possunt pontes venientis aquai
Vim subitam tolerare: ita magnis turbidus imbri
Molibus incurrens validis cum viribus amnis
Dat sonitu magno stragem, voluitq; sub vndis
Grandia saxa, ruit quà quicquid fluctibus obstat, &c.

Πολλὰ δ' ὑπ' αὐτοῦ ἔργα κατήριπε κάλ' αἰζηῶν.
Ὣς ὑπὸ Τυδεΐδῃ πυκιναὶ κλονέοντο φάλαγγες
Τρώων, οὐδ' ἄρα μιν μίμνον πολέες περ ἐόντες.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱὸς
γρ. θύνοντ' Θύνοντ' ἂμ πεδίον, ᵃπρὸ ἕθεν κλονέοντα φάλαγγας,
Αἶψ' ἐπὶ Τυδεΐδῃ ἐτιταίνετο καμπύλα τόξα,
ᵃΚαὶ βάλ' ἐπαΐσσοντα, τυχὼν κατὰ δεξιὸν ὦμον
Θώρηκος γύαλον· διὰ δ' ἔπτατο πικρὸς ὀϊστός,
Ἀντικρὺ δὲ διέσχε, παλάσσετο δ' αἵματι θώρηξ.
Τῷ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄϋσε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός,
Ὄρνυσθε Τρῶες μεγάθυμοι κέντορες ἵππων,
Βέβληται γὰρ ἄριστος Ἀχαιῶν, οὐδέ ἕ φημι
γρ. δηθ' ἀνσχήσεσθαι Δηθ' ἀνσχήσεσθαι κρατερὸν βέλος, εἰ ἐτεόν με
Ὦρσεν ἄναξ Διὸς υἱὸς ἀπορνύμενον Λυκίηθεν.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τὸν δ' οὐ βέλος ὠκὺ δάμασσεν,
Ἀλλ' ἀναχωρήσας, πρόσθ' ἵπποιιν καὶ ὄχεσφιν
Ἔστη, καὶ Σθένελον προσέφη Καπανήϊον υἱόν·
Ὄρσο πέπον Καπανηϊάδη, καταβήσεο δίφρου,
Ὄφρά μοι ἐξ ὤμοιο ἐρύσσῃς πικρὸν ὀϊστόν.
Ὣς ἄρ' ἔφη, Σθένελος δὲ καθ' ἵππων ἆλτο χαμᾶζε.
Πὰρ δὲ στὰς, βέλος ὠκὺ διαμπερὲς ἐξέρυσ' ὤμου·
Αἷμα δ' ἀνηκόντιζε διὰ στρεπτοῖο χιτῶνος.
Δὴ τότ' ἔπειτ' ἠρᾶτο βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
γρ. μοι ᵇΚλῦθί μοι αἰγιόχοιο Διὸς τέκος ἀτρυτώνη,
Εἴ ποτέ μοι καὶ πατρὶ φίλα φρονέουσα παρέστης
γρ. αὖτε μάλιστα φίλαι Δηΐῳ ἐν πολέμῳ, νῦν αὖτ' ἐμὲ φῖλαι Ἀθήνη.
Δὸς δέ τέ μ' ἄνδρα ἑλεῖν, καὶ ἐς ὁρμὴν ἔγχεος ἐλθεῖν,
Ὅς μ' ἔβαλε φθάμενος, καὶ ἐπεύχεται, οὐδέ μέ φησι
Δηρὸν ἔτ' ὄψεσθαι λαμπρὸν φάος ἠελίοιο.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη,
Γυῖα δ' ἔθηκεν ἐλαφρὰ, πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν·
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Θαρσῶν νῦν Διόμηδες ἐπὶ Τρώεσσι μάχεσθαι·
Ἐν γάρ τοι στήθεσσι μένος πατρώϊον ἧκα
Ἄτρομον, οἷον ἔχεσκε σακέσπαλος ἱππότα Τυδεύς.
ᶜἈχλὺν δ' αὖ τοι ἀπ' ὀφθαλμῶν ἕλον ἣ πρὶν ἐπῆεν,
Ὄφρ' εὖ γιγνώσκῃς ἠμὲν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα.
Τῷ νῦν αἴ κε θεὸς πειρώμενος ἐνθάδ' ἵκηται,
Μή τι σύ γ' ἀθανάτοισι θεοῖς ἀντικρὺ μάχεσθαι
Τοῖς ἄλλοις. ἀτὰρ εἴ κε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη
Ἔλθῃσ' ἐς πόλεμον, τήν γ' οὐτάμεν ὀξέϊ χαλκῷ.

Multa.a.ab ipso opera diruta sunt: preclara iuuenũ:
Sic à Tydide densa turbabantur phalanges
Troianorũ:neq; ipsum sustinebãt multi licet existẽtes.
Hunc.a.postq̃ animaduertit Lycaonis clarus filius
Ruentem per campũ ante se turbantem ordines,
Statim contra Tydidem intendebat incuruos arcus,
Et percussit ruentẽ,assecutus ad dexterum humerum
Thoracis concauitatẽ:peruolauit aũt acerba sagitta.
E regione.a.penetrauit:fœdabatur.a.sãguine thorax,
Super hoc valde inclamauit Lycaonis clarus filius,
Cõcitamini Troiani,magnanimi stimulatores equo-
Vulnerat⁹ est.n.fortiss. Achiuorũ: neq; ipsũ puto (rũ
Diu toleraturum violentam sagittam, si verè me
Impulit rex Iouis filius profectus ex Lycia.
Sic dixit iactabundus:hunc.a.nõ sagitta velox in-
Sed secedens,ante equos & currus (terfecit,
Stetit:,& Sthenelum allocutus est Capanei filium:
Commoue te amice Capaneide,descende de curru,
Vt mihi ex humero trahas amaram sagittam.
Sic dixit:Sthenelus.a.ab equis desilyt in terram:
Astans.a.sagittã velocem penitus extraxit humero.
Sanguis.a.sursum ebullyt per tortilem tunicam.
Tum iam precatus est bello strenuus Diomedes:
Audi me Aegiochi Iouis filia indomita,
Si vnquam mihi & patri benigna astitisti
Saeuo in bello,nunc rursus me dilige Minerua.
Da.a.me virũ interficere,& in impetũ hastæ venire,
Qui me vulnerauit preueniens,& gloriatur,neq; me
Diu amplius visurũ splendidũ lumẽ Solis. (putat
Sic dixit precans: hunc.a.exaudiuit Pallas Miner.
Membra aũt fecit leuia,pedes & manus supernè:
Propè autem stans,verbis velocibus allocuta est:
Confidens iam,ô Diomedes,cõtra Troianos pugna.
Nam tibi in pectoribus robur paternum misi
Intrepidũ,quale habuit vibrator scuti eques Tydeus.
Caligine rursus tibi ab oculis abstuli,quæ prius inerat
Vt bene dignoscas tum Deum, tum etiam hominem.
Itaque nunc si Deus tentans huc veniat,
Nequaq̃ tu cum immortalib. Dys ex aduerso pugna
Alys:verùm si Iouis filia Venus
Venerit in bellum,hanc vulnera acuto ferro.

COMMENTARIVS.

a καὶ βάλ' ἐπαΐσσοντα,] Duo hic obseruamus:primùm fortunæ vicissitudinem in Diomede,qui licet à Pallade impulsus tamẽ effugere non potuit ne vulneraretur: ita solent prosperis successibus infortunia permisceri. Deinde iaculandi quidẽ peritiam in Pandaro,sed infelicitatem,quali etiam vsus est suprà in Menelao. Vnde paulò pòst Deum sibi iratum esse argumentabitur.

b κλῦθί μοι.] Aliàs quoq; notauimus, Græcos à Poeta pios fingi, quod nunc in Diomede animaduertimus, qui Mineruæ auxilium aduersus Pandarum implorat:neque id frustra,quia mox exoratum se ab illa sentiet, cùm oculorum caliginem excussam, & robur sibi adauctum cognoscet,quod reipsa in morte Pandari & vulneratione Veneris apparebit. Ita iustas preces exaudiunt Numina apud Homerum.

c ἀχλὺν δ' αὖ τοι] Duo concedit Diomedi Pallas,primùm robur intrepidum,deinde splendorem & acumẽ oculorum,quo Deos ab hominibus distinguit,in eum finem,vt cùm homines esse agnoscat eos,qui sibi aduersabũtur,cum illis intrepidè prælietur:cùm Deos vero animaduertet,ab illorum certamine se temperet, vna excepta Venere:non decebat enim eam illæsam relinquere,cuius causa bellum erat institutum. Huius autem loci Socrates in Alcibiade 2.meminit his verbis· ἀλλὰ δοκεῖ μοι,inquit ille ad Alcibiadem, ὥσπερ τῷ Διομήδει φησὶ τὴν Ἀθηνᾶν Ὅμηρος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀφελεῖν τὴν ἀχλὺν ὄφρ' εὖ γιγνώσκοι ἠμὲν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα, οὕτω καὶ σοὶ δεῖν ἀπὸ τῆς ψυχῆς πρῶτον ἀφελόντα τὴν ἀχλὺν ἣ νῦν παροῦσα τυγχάνει, τὸ τηνικαῦτ' ἤδη προσφέρειν δι' ὧν μέλλεις γνώσεσθαι ἠμὲν κακὸν ἠδὲ καὶ ἐσθλόν. i. Sed mihi videtur,quemadmodum ait Homerus,Mineruam Diomedi caliginem ab oculis remouisse. Scilicet vt rectè norit diuúmque hominumque,sic oportere te,excussa ea, quæ oculis tuis nunc versatur caligine,propius oculorum aciem ad eam rem admouere,vt possis nouisse malumq; bonumque.

ᵃἩ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Τυδεΐδης δ' ἐξαῦτις ἰὼν προμάχοισιν ἐμίχθη,
Καὶ πρίν περ θυμῷ μεμαὼς Τρώεσσι μάχεσθαι·

Hæc quidem sic locuta discessit cæsia Minerua:
Tydides autem reuersus antesignanis mixtus est.
Et anteà quãuis animo prõptus in Troianos pugnare

Δὴ τό-

Δὴ τότε μιν τρὶς τόσσον ἕλεν μένος, ὥς τε λέοντα
Ὅν ῥά τε ποιμὴν ἀγρῷ ἐπ' εἰροπόκοις ὀΐεσσι
Χραύσῃ μέν τ' αὐλῆς ὑπεράλμενον, οὐδὲ δαμάσσῃ,
Τοῦ μέν τε σθένος ὦρσεν, ἔπειτα δέ τ' οὐ προσαμύνει,
Ἀλλὰ κατὰ σταθμοὺς δύεται, τὰ δ' ἐρῆμα φοβεῖται,
Αἱ μέν τ' *ἀγχηστῖναι ἐπ' ἀλλήλῃσι κέχυνται,
Αὐτὰρ ὁ ἐμμεμαὼς βαθέης ἐξάλλεται αὐλῆς·
Ὣς μεμαὼς Τρώεσσι μίγη κρατερὸς Διομήδης.
Ἔνθ' ἕλεν Ἀστύνοον καὶ Ὑπείρονα ποιμένα λαῶν,
Τὸν μὲν ὑπὲρ μαζοῖο βαλὼν χαλκήρεϊ δουρί,
Τὸν δ' ἕτερον ξίφεϊ μεγάλῳ κληῗδα παρ' ὦμον
Πλῆξ', ἀπὸ δ' αὐχένος ὦμον ἐέργαθεν ἠδ' ἀπὸ νώτου.
Τοὺς μὲν ἔασ', ὁ δ' Ἄβαντα μετῴχετο καὶ Πολύειδον,
Υἱέας Εὐρυδάμαντος ὀνειροπόλοιο γέροντος·
ᵇΤοῖς οὐκ ἐρχομένοις ὁ γέρων ἐκρίνατ' ὀνείρους,
Ἀλλὰ σφέας κρατερὸς Διομήδης ἐξενάριξε·
Βῆ δὲ μετὰ Ξάνθον τε Θόωνά τε, Φαίνοπος υἷε,
Ἄμφω τηλυγέτω· ὁ δ' ἐτείρετο γήραϊ λυγρῷ,
Υἱὸν δ' οὐ τέκετ' ἄλλον ἐπὶ κτεάτεσσι λιπέσθαι·
Ἔνθ' ὅ γε τοὺς ἐνάριζε, φίλον δ' ἐξαίνυτο θυμὸν
Ἀμφοτέρω, πατέρι δὲ γόον καὶ κήδεα λυγρὰ
Λεῖπ', ἐπεὶ οὐ ζώοντε μάχης ἐκνοστήσαντε
Δέξατο· ᶜχηρωσταὶ δὲ διὰ κτῆσιν δατέοντο.
Ἔνθ' υἷας Πριάμοιο δύω λάβε Δαρδανίδαο
Εἰν ἑνὶ δίφρῳ ἐόντας, *Ἐχέμμονά τε Χρομίον τε.
Ὡς δὲ λέων ἐν βουσὶ θορὼν ἐξ αὐχένα ἄξῃ
Πόρτιος ἠὲ βοὸς ξύλοχον κάτα βοσκομενάων,
Ὣς τοὺς ἀμφοτέρους ἐξ ἵππων Τυδέος υἱὸς
Βῆσε κακῶς ἀέκοντας, ἔπειτα δὲ τεύχε' ἐσύλα·
Ἵππους δ' οἷς ἑτάροισι δίδου μετὰ νῆας ἐλαύνειν.
ᵈΤὸν δ' ἴδεν Αἰνείας ἀλαπάζοντα στίχας ἀνδρῶν,
Βῆ δ' ἴμεν ἄν τε μάχην καὶ ἀνὰ κλόνον ἐγχειάων,
Πάνδαρον ἀντίθεον διζήμενος, εἴ που ἐφεύροι.
Εὗρε Λυκάονος υἱὸν ἀμύμονά τε κρατερόν τε,
Στῆ δὲ πρόσθ' αὐτοῖο, ἔπος τέ μιν ἀντίον ηὔδα·
Πάνδαρε, ποῦ τοι τόξον ἰδὲ πτερόεντες ὀϊστοὶ
Καὶ κλέος; ᾧ οὔ τίς τοι ἐρίζεται ἐνθάδε γ' ἀνήρ,
Οὐδέ τις ἐν Λυκίῃ σέο γ' εὔχεται εἶναι ἀμείνων.
Ἀλλ' ἄγε τῷδ' ἔφες ἀνδρὶ βέλος, (ᵉΔιὶ χεῖρας ἀνασχών)
Ὅς τις ὅδε κρατέει, καὶ δὴ κακὰ πολλὰ ἔοργε
Τρῶας, ἐπεὶ πολλῶν τε καὶ ἐσθλῶν γούνατ' ἔλυσεν·
Εἰ μή τις θεός ἐστι κοτεσσάμενος Τρώεσσιν,
ᶠἹρῶν μηνίσας· χαλεπὴ δὲ θεοῦ *ἔπι μῆνις.

Certè tunc ipsum ter tantũ cepit robur, instar leonis,
Quem pastor in agro ad lanigeras oues
Perstrinxerit qdẽ caulã trãsilientẽ, neq. interfecerit:
Ipsius quidem vires commouit, postea verò non defendit,
Sed stabulis se condit, & deserta timet:
Hæ quidẽ coaceruatæ altæ super alias sternuntur:
Sed hic auidus alto exilit ouili:
Sic alacer Troianis mixtus est fortis Diomedes.
Tũc interfecit Astynoũ & Hypenora pastorẽ populorũ.
Alterum quidẽ super papillã vulnerãs ærata hasta,
Alterum.a. ense magno in claue ad humerum
Percussit: à ceruice.a. humerum disiunxit, & à dorso.
Hos quidẽ reliquit: hic.v. Abantẽ petebat & Polyidũ,
Filios Eurydamantis somniorum interpretis senis.
Quib. euntibus senex non interpretatus est somnia,
Sic ipsos fortis Diomedes interfecit:
Iuit aũt ad Xanthumq́. Thoonaq́. Phænopis filios,
Ambos in senio natos. hic.a. cõficiebatur senecta tristi:
Filiũ.v. nõ generauit aliũ in possessionib. relinquẽdũ:
Tum hic hos interfecit, charam.a. abstulit animam
Vtrisq.: patri autem luctum & curas tristes
Reliquit, quoniam non viuos ex pugna reuersos
Suscepit: magistratus autem hæreditatem diuiserũt.
Tunc filios Priami duos corripuit Dardanidæ,
In vno curru existentes, Echemonaq́., Chromiumq́.:
Sicut autem leo in boues insiliens ceruicem frangit
Iuuencæ, vel bouis, syluam depascentium:
Sic hos ambos ex equis Tydei filius
Deturbauit duriter inuitos, postea.a. arma spoliabat:
Equos aũt suis socijs dabat ad naues abigendos.
Hunc.a. vidit Aeneas dissipantem ordines virorũ:
Perrexit.a. ire per pugnã, per strepitum lancearum,
Pandarum diuinum quærens sicubi inueniret.
Inuenit Lycaonis filium inculpabilem fortemq́.
Stetit.a. ante ipsum verbumq́. eũ cõtra allocutus est:
Pandare, vbi tibi arcus, & veloces sagittæ?
Et gloria? qua nullus tecum contendit hic quidẽ vir.
Neq. quisquã in Lycia te gloriatur esse præstantior.
Sed agè huic immitte sagittã viro, Ioui manus eleuãs
Quisquis is, vincit: & iam malis multis affecit
Troianos: quoniã multorumq́., & fortium genua soluit,
Nisi quis Deus iratus Troianis,
Ob sacrificia succensens. Grauis autem Dei est ira.

γρ. αἰχεστῖναι, ἢ αἰχηστῖναι
γρ. Ἐχέμμονα
γρ. ἐπιμῆνις

COMMENTARIVS.

a ἐμβ' ἄρ ἐν ἀπῦσι] Corroborato & sufficienter instructo Diomede recedit Minerua: qua re videmur doceri, antequam aliquid aggrediaris, cõsilio opus esse, post consilium facto tantùm. De Leonis autem fortitudine, cui Diomedem comparat, alibi satis copiosè dicimus. Mirum autem est, cur tam repentè à vulnere illo, quod illi Pandarus inflixit Diomedes sine vllo impedimento ad pugnam progrediatur, nisi hoc illi auxilio Mineruæ sanatum sit, & hoc Homerus indicârit illis verbis, γυῖα δ' ἔθηκεν ἐλαφρά, πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν.

b τοῖς οὐκ ἐρχομένοις] Amphibologicè hoc dictum est, & duobus modis interpretari licet. Dicit enim, aut senem ipsis somnia interpretatum prius, non redituris videlicet à pugna, neque Diomedis manus euitaturis. Vel cùm aliqua somnia illis interpretari occœpisset, perficere non potuit ad bellum properantibus Qui priorẽ sententiam secuti sunt, sic ediderunt, τοῖς, οὐκ ἐρχομένοις, ὁ γέρων ἐκρίνατ' ὀνείρους. Qui secundam sine distinctionibus integrum versum legunt, τοῖς οὐκ ἐρχομένοις: vt & H. Stephanus edidit. Lubenter quidem priorem amplecterer: nihil tamen in hac editione mutaui, licet à me videatur Didymus.

c χηρωσταὶ δὲ διὰ κτῆσιν δατέοντο.] Obserua, inquit Giphanius in Scholijs, caducam hæreditatem ad fiscum recidere, Iuri ciuili Romanorum conuenienter, &c. Difficilis locus propter vocis χηρωσταὶ varias significationes. Eustathius χηρωστὰς esse ait, qui ὀρφανισταὶ etiam appellantur, quos Romanis Prætores tutelares dici ait Giphanius, qui etiam ex Scholiaste Hesiodi in Theog refert hoc nomine intelligi hæredes non suos, sed agnatos & remotiores cognatos quàm sint liberi: quod ipse Giphanius magis probat, cùm alio qui ferè sit absurdum dicere, bona ad magistratus tutelares, & non ad alios cognatos, vel saltem ad Remp vel regẽ pertinere. Sed ista in Lexico excutientur Hic solùm dicam, non malè quadrare, vt χηρωσταὶ sint magistratus illi, quos dicit Eustathius, qui vacuæ hæreditatis curam susciperent, non quòd illi succederent, sed vel ciuitatis totius nomine eam administrarent, vel proximorũ gratia quibus nempe hæreditatis bona, vt coniicio, virtim æqualiter distribuebantur: quod fortasse melius sit, quia hoc videntur docere

cere ipsius Homeri verb. cùm ait, hos χηρωστὰς hæreditatem distribuisse, nimirum cæteris agnatis vel cognatis, ad quos pertinebat. Res tamen per me sit adhuc in ambiguo. Quod ad ius Romanum attinet, huic loco respondent bona caduca, quæ bona vacantia appellantur Græcis, vt Harmenopulo ἀκληρονόμητα, Straboni ἀδέσποτα, quæ olim publicabantur teste Vlp. cap. 18. Instit. nunc lege Iulia confiscantur, & quadriennium ijs nunciandis præscribitur l. 50. ff. de man. test. l. 10. §. intra quatuor. ff. de diuers. & temp. præscript. l. 6. §. est fisco. ff. ad Trebel. Et hoc quidem si apud Homerum χηρωστὰς primo modo intelligas, quo nos explicamus.

d Τὸν δ' ἴδεν Αἰνείας] Vt maiorem gloriæ segetem metat Diomedes, maiores illi etiam labores obijcit Poëta: nam in solo Pandaro profligando occupari nō vult, sed socium illi Aeneam adiungit, qui illius etiam robur experiatur, qua occasione Venerē Deam vulnerabit. Adest ergo Aeneas Pandarum ad strenuitatem excitans, cui se comitem præbet, vt coniunctis viribus fortius furenti Diomedi resistant.

e Διὶ χεῖρας ἀνασχὼν] Veneris filium Aeneam pium & religiosum esse decuit, & pugnę preces ad Iouē præmittere, vt eò audentiùs & confidentiùs sese periculis obijciat. Non igitur solis Græcis pietatis cultum tribuit & Deorum reuerentiam, quanquā frequentius quàm Troianis. Siquidem non probat Homerus eorum sententiam, qui Deos inuocandos non censent, quam leuiter per occasionem attingemus, vt illam Tyrius Orat. 30. explicat: quia etiam ad alios Homeri locos, in quibus hæc pietatis testimonia disseminat, pertinebit. Aiunt ergo. Quicquid homines à Dijs petunt, aut prouidentia Dei perficit, aut necessitas, aut fortuna, aut ars hominis. Si Dei prouidentia, illa vel in generalibus tantùm rebus occupatur, vel in particularibus. Si in generalibus (regum ac principum more, quibus sufficit pro ciuitatum salute leges instituisse, cæterùm singula in illis non curant.) Quid igitur, inquiunt, ei negotium exhibes, quum præter salutem vniuersi de proposito dimouere non possis? Vt enim totius corporis causa membrum corruptum exscinditur: sic pro salute totius mundi partes quædam illius affliguntur, vt Athenienses fame, Lacedæmonij terræ motu, Aetna ignibus, quæ omnia si peccant, corrumpi nos putamus: sed hoc prouidentia illa generalis non curat, vt Aesculapius membrum putridum, cùm ea perire satius sit quàm vniuersum. Si verò in particularibus etiam rebus Dei prouidentia occupetur, ne sic quidem, aiunt, rogare eum oportet, nisi ægrotos imitemur, qui suo sensu vel cibum vel medicamētum petant à medico, quòd si salutem promittat, daturus etiam non petentibus sit, si periculosum petentibus omnino negaturus. Si ergo dignus es, qui non consequaris, sine petitione, etiam hoc tibi Deus tribuet, si indignus, ne orando quidem impetrabis. Quod ad fatum attinet, si necessariò eueniunt, quæ destinata sunt fato, frustrà illud flectere & mouere conaris, non secus ac tyrannum crudelem ac violentum. Fortunam verò tam variamque & mutabilem, irrationabilem, furiosam, improuidam, surdam, nullis omnino diuinationibus obnoxiam, & cæt. quis erit tam stolidus, vt precibus vexet? Denique qui artis alicuius periti sunt, quid ad illam Deos aduocare opus habent? Quis textor pro decora chlamyde, aliunde quàm ab arte auxilium petat? aut pro clypeo faber ærarius, aut pro fortitudine strenuus? quæ clausula ad hunc locum pertinet, & alia eiusmodi. Sed nos, non solùm quòd Christiani sumus, sed etiam ipsorum Ethnicorum exemplo contrarium docemus, in omni opere Deum inuocandum: cuius rei antiquissimus & tempore & authoritate præceptor est Homerus. Hoc enim obsequium ab hominibus Deus postulat, licet eorum precibus nihil aliud statuat, quàm quod iam inde ab æternitate seculorum eius prouidentia immutabilis decreuit: quod familiare patrisfamiliâs exemplum satis probat. Ille enim licet propenso sit erga suos liberos animo, & proinde quicquid sibi bonorum est in eorum commodum, lubenter etiam non rogatus profundere instituerit, tamen plerunque necessaria à liberis suis exposci interdum vult, vt eum agnoscant, cui bona sua accepta referre debeant. Sed hoc non est huius argumenti & loci refellere. Notandum solùm est, fanaticos illos homines Homeri exemplo, qui etiam vera luce Numinis caruit, conuinci, nisi eorum salus iam deplorata est. Quod illi quidem cachinnis excipient, sed illos pariter Deus è cœlo subsannat.

f ἱερῶν μηνίσας.] En quò causam infelicis pugnæ Aeneas referat, nimirū ad Deum, qui homines interdū ἀτυχεῖν sinit, quia minus piè ab ipsis colitur. Veterum autem illorum pietas maximè fuit in sacrificijs. ideò diligenter obseruabant, vt nihil in illis peccaretur, putà vt conuenientes victimæ mactarentur, alioqui irritari Numen credebant, veluti si taurum Ioui immolassent. Quod etiam Aegyptij in boue rufo obseruabant, quem sacrare solebant, adeò vt si vel pilum nigrum haberet, vel album, eo litari non arbitrarentur, quippe hostiam non esse dijs gratam, vt refert Plutarchus in libro de Iside & Osiride. Itaque si pugna prosperè non succedat, ait Aeneas, se suspicaturum, ne aliqua in parte sacrificiorum à Troianis peccatum sit, quibus idcirco Iupiter iratus auxilium suum deneget. Eò enim semper reuocandi sunt homines, vt cùm feliciter rem suam non gerunt, id sibi accidere, quod Deum scelere aut vita alioqui flagitiosa aut desidioso pietatis cultu in se prouocauerint. Ab illo enim omnium rerum euentus dependet, ac cùm ille omni ex parte sit integer malorum & infortuniorum nostrorum causa, non in eum, sed in nos conuertenda est.

---

a Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός,
Αἰνεία, Τρώων βουληφόρε χαλκοχιτώνων,
Τυδεΐδῃ μιν ἔγωγε δαΐφρονι πάντα ἐΐσκω,
Ἀσπίδι γιγνώσκων, αὐλώπιδί τε τρυφαλείῃ,
Ἵππους τ' εἰσορόων. σάφα δ' οὐκ οἶδ' εἰ θεός ἐστιν.
Εἰ δ' ὅγ' ἀνὴρ ὅν φημι, δαΐφρων Τυδέος υἱός,
Οὐχ ὅγ' ἄνευθε θεοῦ τάδε μαίνεται, ἀλλά τις ἄγχι
Ἕστηκ' ἀθανάτων, νεφέλῃ εἰλυμένος ὤμους,
Ὃς τούτου βέλος ὠκὺ κιχήμενον ἔτραπεν ἄλλῃ.
Ἤδη γάρ οἱ ἐφῆκα βέλος, καί μιν βάλον ὦμον
Δεξιόν, ἀντικρὺ διὰ θώρηκος γυάλοιο·
Καί μιν ἔγωγ' ἐφάμην Ἀϊδωνῆϊ προϊάψειν,
Ἔμπης δ' οὐκ ἐδάμασσα· θεός νύ τίς ἐστι κοτήεις.
b Ἵπποι δ' οὐ παρέασι, καὶ ἅρματα τῶν κ' ἐπιβαίην
Ἀλλά που ἐν μεγάροισι Λυκάονος ἕνδεκα δίφροι
Καλοί, πρωτοπαγεῖς, νεοτευχέες· ἀμφὶ δὲ πέπλοι
Πέπτανται· παρὰ δέ σφιν ἑκάστῳ δίζυγες ἵπποι
Ἑστᾶσι, κρῖ λευκὸν ἐρεπτόμενοι καὶ ὀλύρας.
Ἦ μέν μοι μάλα πολλὰ γέρων αἰχμητὰ Λυκάων
Ἐρχομένῳ ἐπέτελλε δόμοις ἐν ποιητοῖσιν·
Ἵπποισίν μ' ἐκέλευε καὶ ἅρμασιν ἐμμεμαῶτα
Ἀρχεύειν Τρώεσσι κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας.
Ἀλλ' ἐγὼ οὐ πιθόμην, (ἦ τ' ἂν πολὺ κέρδιον ἦεν)

Hunc a. rursus allocutus est Lycaonis clarus filius,
Aenea, Troianorum consultor ære loricatorum,
Tydidæ eū ego rei militaris perito in omnib. assimilo.
Scuto agnoscens, galeaq; tricomata,
Equosq; inspiciens: certò aūt nescio, num Deus sit,
An autem hic vir, quem dico, fortis Tydei filius:
Non hic sine Deo ista furens facit, sed aliquis propè
Stat immortalium nebula tectus humeros
Qui ab isto sagittā celerē, q̄ assecuta est, auertit aliò:
Iam. n. ei immisi iaculum, & ipsū vulneraui humerū
Dextro, è regione per thoracis concauitatem,
Et ipsum ego affirmabam ad Plutonem demissurum.
Attamen non occîdi. Deus sanè aliquis est iratus.
Equi autem non adsunt, & currus quos conscendam.
Sed alicubi in ædibus Lycaonis vndecim currus
Pulchri, recēs compacti, nuper facti, circū. v. stragula
Expansa sunt: apud aūt ipsos vnicuiq; biiuges equi
Stat, hordeum album comedentes & auenam.
Certè quidē mihi valde multa senex bellator Licaon
Proficiscenti mandauit domibus in fabricatis:
Equis me iussit & curribus vectum
Præesse Troianis in validis prælijs.
Sed ego non parui; profectò multò satius fuisset)

Ἵππων

b Ἵππων φειδόμενος, μή μοι δευοίατο βορῆς,
Ἀνδρῶν εἰλομενάων, εἰωθότες ἔδμεναι* ἄδδην.
Ὣς λίπον, αὐτὰρ πεζὸς ἐς Ἴλιον εἰλήλουθα,
Τόξοισιν πίσυνος· τὰ δέ μ' οὐκ ἄρ' ἔμελλον ὀνήσειν.
Ἤδη γὰρ δοιοῖσιν ἀριστήεσσιν ἐφῆκα,
Τυδεΐδῃ τε καὶ Ἀτρεΐδῃ, ἐκ δ' ἀμφοτέροιιν
Ἀτρεκὲς αἷμ' ἔσσευα βαλών, c ἤγειρα δὲ μᾶλλον.
Τῷ ῥα κακῇ αἴσῃ ἀπὸ πασσάλου ἀγκύλα τόξα
Ἤματι τῷ ἑλόμην, ὅτε Ἴλιον εἰς ἐρατεινὴν
Ἡγεόμην Τρώεσσι, φέρων χάριν Ἕκτορι δίῳ.
Εἰ δέ κε νοστήσω, καὶ ἐσόψομαι ὀφθαλμοῖσι
Πατρίδ' ἐμὴν, ἄλοχόν τε καὶ ὑψερεφὲς μέγα δῶμα,
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἀπ' ἐμεῖο κάρη τάμοι ἀλλότριος φώς,
d Εἰ μὴ ἐγὼ τάδε τόξα φαεινῷ ἐν πυρὶ θείην,
Χερσὶ διακλάσσας· ἀνεμώλια γάρ μοι ὀπηδεῖ.
Τὸν δ' αὖτ' Αἰνείας Τρώων ἀγὸς ἀντίον ηὔδα,
Μὴ δ' οὕτως ἀγόρευε· πάρος δ' οὐκ ἔσσεται ἄλλως
Πρίν γ' ἐπὶ νὼ τῷδ' ἀνδρὶ σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν
Ἀντιβίην ἐλθόντε σὺν ἔντεσι πειρηθῆναι.
Ἀλλ' ἄγ', ἐμῶν ὀχέων ἐπιβήσεο, ὄφρα ἴδηαι
Οἷοι e Τρώϊοι ἵπποι ἐπιστάμενοι πεδίοιο
Κραιπνὰ μάλ' ἔνθα καὶ ἔνθα διωκέμεν ἠδὲ φέβεσθαι,
Τὼ καὶ νῶϊ πόλιν δὲ σαώσετον, εἴπερ ἂν αὖτε
Ζεὺς ἐπὶ Τυδεΐδῃ Διομήδεϊ κῦδος ὀρέξῃ.
Ἀλλ' ἄγε, νῦν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα
Δέξαι, ἐγὼ δ' ἵππων ἀποβήσομαι, ὄφρα μάχωμαι.
Ἠὲ σὺ τόνδε δέδεξο, μελήσουσιν δ' ἐμοὶ ἵπποι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός,
Αἰνεία, σὺ μὲν αὐτὸς ἔχ' ἡνία καὶ τεὼ ἵππω·
Μᾶλλον ὑφ' ἡνιόχῳ εἰωθότι καμπύλον ἅρμα
Οἴσετον, εἴπερ ἂν αὖτε φεβώμεθα Τυδέος υἱόν·
Μὴ τὼ μὲν δείσαντε ματήσετον, οὐδ' ἐθέλητον
Ἐκφερέμεν πολέμοιο, f τεὸν φθόγγον ποθέοντε·
Νῶϊ δ' ἐπαΐξας μεγαθύμου Τυδέος υἱὸς,
Αὐτώ τε κτείνῃ, καὶ ἐλάσσῃ μώνυχας ἵππους.
Ἀλλὰ σύ γ' αὐτὸς ἔλαυνε τέ' ἅρματα καὶ τεὼ ἵππω·
Τόνδε δ' ἐγὼν ἐπιόντα δεδέξομαι ὀξέϊ δουρί.

Equis parcens, ne mihi indigerent pabulo,
Viris inclusis, soliti comedere largiter.
Sic reliqui: sed pedester ad Ilium veni,
Arcubus fretus: qui mihi non erant profuturi.
Iam enim duobus principibus immisi,
Tydidæq; & Atridæ, ex autem ambobus
Verum sanguinē elicui vulnerās, irritaui aūt magis.
Ideò malo fato à paxillo curuos arcus
Die illo abstuli, cùm Troiam ad desiderabilem
Ducebam Troianos, gratificans Hectori diuino.
Si autem rediero, & aspexero oculis
Patriam meam, vxoremq; & altā magnā domum,
Statim posteà à me caput abscindat alienus vir,
Nisi ego hos arcus splendido in igne posuerim,
Manibus confractos: inutiles enim mihi sunt comites.
Hunc a. rursus Aeneas Troian. dux cōtra allocutus est:
Ne sic loquere: prius enim non erit aliter
Quàm vterq; in hunc virum cum equis & curribus
Obuiam inuecti armis experiamur.
Sed agè meos currus ascende, vt videas
Quales Troiani equi, periti per campum
Celeriter valdè huc & illuc insequi & fugere.
Qui & nos ad ciuitatem saluos perducent, si rursus
Iupiter Tydidæ Diomedi gloriam præbuerit.
Sed agè, nunc scuticam & habenas elegantes
Accipe: ego autem ab equis descendam, vt pugnem.
Vel tu hunc excipe: curæ erunt autem mihi equi.
Hunc aūt rursus allocutus est Lycaonis clarus filius,
Aenea, tu quidem ipse tene habenas & tuos equos:
Magis sub auriga consueto curuum currum
Ferent, si rursus fugiamus Tydei filium:
Ne hi quidem timentes inertes sint, neq; velint
Efferre prælio, tuam vocem desiderantes:
Nos autem, irruens magnanimi Tydei filius,
Ipsosq; interficiat, & abigat vnicā vngulā habētes equos:
Quare tu ipse age tuos curr⁹ & tuos equos:
Hunc aūt ego contra venientem excipiā acuta hasta.

COMMENTARIVS.

a Τὸν δ' αὖτε προσέειπε] Hac oratione docebit Pandarus, se exhortatione illa Aeneæ non indigere, cùm anteà fortiter se gesserit aduersus eundem Diomedem, sed frustrà, quod ille tum auxilio diuino, quo suffultum eum suspicatur, tum Dei alicuius iræ tribuit, quæ irritam suam virtutē faciat tam in ipso Diomede, quàm anteà in Menelao: in fine tamen quasi amentia abreptus in proprias sagittas excandescit, quibus incendium minatur, quasi earum culpa eius petitiones nihil proficiant.

b ἵππων δ' οὐ πιθόμην] Cùm sagittis se nihil proficere videat Pandarus, incipit aliud exoptare præsidium, quo se melius Diomedi resisturum arbitratur, nimirum equos & currum, agnoscitq;, quàm à se temerè & inconsultè factum sit, qui hortante etiam patre Lycaone eos adducere noluerit, cùm vereretur, ne in vrbe conclusis pabulum satis copiosum illis posset exhiberi, non quòd ita sit μικρολόγος (quod voluit Eustathius) vt sumptibus parceret.

c ἤγειρα δὲ μᾶλλον.] Tantùm abest, inquit Pandarus, vt meæ iaculationes, quibus Menelaum & Diomedē impetij, eos prostrauerint, vt eò magis ad prælium incensi sint, vnde sagittæ meæ eorum virtutis solùm irritamenta fuerint. quod alias Poeta leoni comparat, qui læsus fieri solet fortior.

d εἰ μὴ ἐγὼ] Ita intactum & sanctum nihil est, inquit Plutarchus in lib. περὶ ἀοργησίας: verùm exardescimus in amicos iuxtà atque in hostes, in liberos, in parentes, & in Deos herclè, in bestias etiam & surda vasa, vt Thamyris, Auro illigatum qui fregit cornu, Qui fidibus tensam fregit lyram, & execratus in caput suū Pandarus ni tela combusturus sit fracta sua manu. Xerxes etiam æquori stigmata & verbera inflixit, atque ad montem misit epistolas (quod etiam refert Herodotus) Noli, diuine Atho, qui nubes attingis vertice, operibus meis præbere lapides vastos & parum tractabiles, alioquin ipsum te exscindam & in altum proijciam. Quippe multa habet ira terrenda, multa ludicra. Quocirca supra omnes animi ægritudines odio venit & contemptui. Hæc ille.

e Τρώϊοι ἵπποι,] Qui sint hi equi, paulò pòst docet Diomedes. Dat autem Pandaro optionem Aeneas vel currū moderandi, vel pugnandi cum Diomede. Vbi adhuc notandum est aurigæ (quod officium non erat olim vile, sed regium, vt anteà etiam de Priamo vidimus) & παραιβάτου, vt alibi quoque annotauimus, distincta fuisse munia: ille enim in sola curruum moderatione occupabatur, & si opus fuerat τῷ παραιβάτῃ depugnanti opem ferebat. Proinde tutior esse auriga videbatur, vnde hoc officium Pandaro Aeneas defert, quod tamen ille recusauit, vt mox dicemus.

f τεὸν φθόγγον ποθέοντε] Pandarus moderationem currus non suscipit: quia veretur, ne sibi non obtemperarent, suasque habenas vocemq; non audirent, propter illius moderationis insolentiam. Equorum autem adeò est sanum ingenium (vt ita loquar) vt consuetos suos rectores intelligat (qua de re copiosè dicemus in Achillis equis) quod tamen de generosis & insignibus equis tantùm dicendum, quales sunt etiam hi Aeneæ equi, & ille Cæsaris, vt referunt Plinius & Suetonius qui alius assessoris quàm ipsius Cæsaris erat impatiens: item ille Bucephalus Alexandri, qui vbi ornatus erat armatusq; ad prælium, haud vnquam inscendi se ab alio, nisi à rege patiebatur, vt referunt Gell. lib. 5. cap. 2. Q. Curt. lib. 9. Solin. Plut. Iustin. Et ille Rodati, vt ex Alexandro quodam refert

Vin-

Vincentius Bella. Ab equis generosis, inquit, dominos mirè diligi certissimum est. argumẽto fuerit equus Rodati, qui à morte Caroli Magni monachus apud Meld. factus aliquanto pòst, irruentibus paganis, equum, quẽ in monasterio deposuerat, insilijt: quem equus, licet iam declinantis ætatis, alacriter suscepit, & donec de hostibus suis triumpharet, portauit. Erat autem hic equus ex eorum numero, qui nullum sessorem præter dominum proprium admittere dignantur.

Ὣς ἄρα φωνήσαντες, ἐς ἅρματα ποικίλα βάντες,
Ἐμμεμαῶτ' ἐπὶ Τυδείδῃ ἔχον ὠκέας ἵππους.
Τοὺς δὲ ἴδε Σθένελος Καπανήϊος ἀγλαὸς υἱὸς,
Αἶψα δὲ Τυδείδην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
ᵃ Τυδείδη Διόμηδες, ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ,
Ἄνδρ' ὁρόω κρατερὼ ἐπὶ σοὶ μεμαῶτε μάχεσθαι,
Ἶν' ἀπέλεθρον ἔχοντας· ὁ μὲν, τόξων ἐῢ εἰδὼς
Πάνδαρος, υἱὸς δ' αὖτε Λυκάονος εὔχεται εἶναι·
(χ. υἱὸς τ̃ ἀμύμονος ἀγχ.) Αἰνείας δ' * υἱὸς μεγαλήτορος Ἀγχίσαο
Εὔχεται ἐκγεγάμεν, μήτηρ δέ οἵ ἐστ' Ἀφροδίτη·
Ἀλλ' ἄγε δὴ χαζώμεθ' ἐφ' ἵππων, μηδέ μοι οὕτω
Θύνε διὰ προμάχων, μή πως φίλον ἦτορ ὀλέσσῃς.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη κρατερὸς Διομήδης,
Μή τι φόβονδ' ἀγόρευ', ἐπεὶ οὐδέ σε πεισέμεν οἴω.
(χ. ἀλυσκάζοντι) Οὐ γάρ μοι γενναῖον * ἀλυσκάζοντι μάχεσθαι,
Οὐδὲ καταπτώσσειν· ἔτι μοι μένος ἔμπεδόν ἐστιν,
(χ. οὕτως) Ὀκνείω δ' ἵππων ἐπιβαινέμεν· ἀλλὰ καὶ * αὔτως
Ἀντίον εἶμ' αὐτῶν· τρεῖν μ' οὐκ ἐᾷ Παλλὰς Ἀθήνη.
Τούτω δ' οὐ πάλιν αὖτις ἀποίσετον ὠκέες ἵπποι
Ἄμφω ἀφ' ἡμείων, εἴ γοῦν ἕτερός γε φύγῃσιν·
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·
Αἴκεν μοι πολύβουλος Ἀθήνη κῦδος ὀρέξῃ
Ἀμφοτέρω κτεῖναι, σὺ δὲ τούσδε μὲν ὠκέας ἵππους
Αὐτοῦ ἐρυκακέειν, ἐξ ἄντυγος ἡνία τείνας,
Αἰνείαο δ' ἐπαΐξαι μεμνημένος ἵππων,
Ἐκ δ' ἐλάσαι Τρώων μετ' ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.
ᵇ Τῆς γάρ τοι γενεῆς ἧς Τρωΐ περ εὐρύοπα Ζεὺς
Δῶχ' υἷος ποινὴν Γανυμήδεος, οὕνεκ' ἄριστοι
Ἵππων ὅσσοι ἔασιν ὑπ' ἠῶ τ' ἠέλιόν τε,
Τῆς γενεῆς ἔκλεψεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγχίσης,
Λάθρῃ Λαομέδοντος ὑποσχὼν θήλεας ἵππους·
(χ. γενέθλης) Τῶν οἱ ἐξ ἐγένοντο ἐνὶ μεγάροισι * γενέθλης,
Τοὺς μὲν τέσσαρας αὐτὸς ἔχων ἀτίταλλ' ἐπὶ φάτνῃ,
Τὼ δὲ δύ' Αἰνείᾳ δῶκεν, μήστωρε φόβοιο·
Εἰ τούτω κε λάβοιμεν, ἀροίμεθά κεν κλέος ἐσθλόν.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Τὼ δὲ τάχ' ἐγγύθεν ἦλθον, ἐλαύνοντ' ὠκέας ἵππους·
Τὸν πρότερος προσέειπε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱὸς,
Καρτερόθυμε δαΐφρον ἀγαυοῦ Τυδέος υἱὲ,
Ἦ μάλα σ' οὐ βέλος ὠκὺ δαμάσσατο πικρὸς ὀϊστός·
Νῦν αὖτ' ἐγχείῃ πειρήσομαι αἴκε τύχωμι.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
(χ. διὰ πρὸ) Καὶ βάλε Τυδείδαο κατ' ἀσπίδα· τῆς δὲ * διὰ πρὸ
Αἰχμὴ χαλκείη πταμένη θώρηκι πελάσθη.
Τῷ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄϋσε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱὸς,
Βέβληαι κενεῶνα διαμπερὲς, οὐδέ σ' ὀΐω
Δηρὸν ἔτ' ἀνσχήσεσθαι· ἐμοὶ δὲ μέγ' εὖχος ἔδωκας.
Τὸν δ' οὐ ταρβήσας προσέφη κρατερὸς Διομήδης,
Ἤμβροτες, οὐδ' ἔτυχες· ἀτὰρ οὐ μὲν σφῶΐ γ' ὀΐω
Πρὶν γ' ἀποπαύσεσθαι, πρίν γ' ἢ ἕτερόν γε πεσόντα
Αἵματος ἆσαι Ἄρηα ταλαύρινον πολεμιστήν.

Sic locuti in currus variegatos conscendentes
Accincti contra Tydidem dirigebant veloces equos.
Hos autem vidit Sthenelus Capanei clarus filius,
Statim autem Tydidem verbis alatis allocutus est:
Tydide Diomedes, meo charißime animo,
Duos viros video fortes contra te paratos pugnare,
Vires immensas habẽtes: alter quidem arcuũ peritus
Pandarus, filius autem Lycaonis gloriatur esse:
Aeneas verò filius magnanimi Anchisæ
Gloriatur natus esse: mater autem ipsius est Venus.
Sed agè retrocedamus in equis, neq; mihi sic
Ruas per primã aciẽ, ne quo modo dilectũ cor perdas.
Hunc autẽ toruè aspiciens allocutus est fortis Diomedes,
Ne ad fugam loquaris, quoniã nõ te persuasurũ puto.
Non enim mihi honestum fugitanti pugnare,
Neq; formidare: adhuc mihi vires integræ sunt:
Piget autem equos ascendere, sed & sic
Obuiã ibo ipsis: trepidare me nõ sinit Pallas Minerua.
Hos autem non iterum retrò referent veloces equi
Ambos à nobis: nisi alter saltem aufugerit.
Aliud aũt tibi dico, tu autem in mentibus pone tuis.
Si mihi consultrix Minerua gloriam dederit
Ambos interficiendi, tu hos quidem veloces equos
Ibidem coërceto, ad currum habenas tendens,
Aeneæ autem accurrito recordatus ad equos,
Abige autem à Troianis ad bene armatos Achiuos.
Huius.n. sobolis sunt, è qua Troi latè prospiciẽs Iupiter
Dedit filij compensationem Ganymedis: quia optimi
Equorum, quicunq; sunt sub auroraq; soleq;.
Ex hac sobole furatus est rex virorum Anchises,
Clam Laomedonte submittens fœminas equas:
Horum ei sex generati sunt in domibus è sobole:
Quatuor quidem ipse retinens nutriebat ad præsepe:
Duos autem Aeneæ dedit, peritos fugæ:
Si hos ceperimus, retulerimus sanè gloriam præclarã.
Sic hi quidem talia inter se dicebant:
Hi.n. citò propè accesserunt impellentes veloces equos.
Hunc prior allocutus est Lycaonis splendidus filius:
Fortißime, rei militaris perite, inclyti Tydei fili,
Profectò te non telũ velox interfecit, amara sagitta:
Nunc rursus lancea experiar, si te assequi potero.
Dixit, & vibrans sursum proiecit lõgam hastam,
Et percußit Tydidæ ad clypeum: per hunc.n. penitus
Cuspis ærea volans thoraci infixa est.
Ideò aũt immanè clamauit Lycaonis splẽdidus filius,
Vulneratus es ad ventrem penitus, neq; te puto
Diu amplius duraturũ: mihi.n. magnã laudẽ dedisti.
Hunc.n. non territus allocutus est fortis Diomedes:
Errasti, & non assecutus es, sed non quidem vos puto
Antè cessaturos, quàm saltem alter cadens
Sanguine satiet Martem audacem bellatorem.

COMMENTARIVS.

ᵃ Τυδείδη Διόμηδες.] Obseruandum est in hac Stheneli oratione, quàm facile sit tumidos & iactabundos homines deprimi & perterre-

terrefieri, quod plerunq; accidit in ijs, qui ante prælium fortitudinem suam venditant & extollunt, cùm ad rem deuenitur, animis concidunt, vt hic videre licet in Sthenelo, qui iam ab eo Sthenelo mutatus est, qui pridem tam superbè & procaciter Agamemnoni responsabat. At Diomedes contrà cum æquo animo Regis obiurgationes & incitamēta pertulisset, cùm anteà tum in præsentia virtutis suæ documenta exhibebit, fretus Mineruæ auxilio.

b τῆς γάρ τοι γενεῆς] Equorum Aeneæ genus per Diomedem loquētem Homerus exponit, quod nos in hunc modum enarrabimus. Ganymedem Trois filium insigniter formosum immissa aquila rapuit Iupiter, vt scribit Hygin. Poet. Astron. lib. 7. cap. de Aquilea, Apollodorus lib. 3. & Germanicus in Arati Phœnomenis. Cùm autem iacturam illam Troi compensare vellet, Iupiter dicitur ei equos præstantissimos concessisse, vt Didymus, Eustathius, Lycophronis Scholiastes scribunt. Eorum genus fuit immortale, ex quo suppositis dolosè equabus hos Aeneæ equos suscepit Anchises. Quod idem Circen Solis filiam fecisse refert Virgilius hunc locum imitatus:

Absenti Aeneæ currum, geminosq; iugales Semine ab æthereo, spirantes naribus ignem.
Illorum de gente: patri quos Dædala Circe Supposita de matre, nothos furata creauit.

Vbi Seruius: Tractum est, inquit, de Homero, qui tales equos habuisse inducit Anchisen Iliad. 5. nimirum hoc loco. Ob hos equos Troia ab Hercule euersa est. Nam cùm Laomedon eos Herculi vt Hesionem eius filiam monstro marino expositam liberaret, promissos re peracta negaret, Hercules indignatus Troiam euertit. Habent autem antiqua Poetarum volumina similes plerosq. fabulosos equos, qualis est Bellerophontis Pegasus, quem à Neptuno ad Chimæram perimendam accepit. Deinde ex rerum felici successu superbiens, vt est apud Giraldum, cùm in cœlum cum Pegaso volare tentaret, Iupiter indignās œstrum Pegaso immisit, à quo agitatus Bellerophontem excussit, cecidit que in campum, qui posteà Aleius est appellatus. Pegasus autem relatus à Ioue inter sidera. Eius farinæ sunt illi equi apud Virgilium 12. Aeneidos:

Pilumno quos ipsa decus dedit Orithyia, Qui candore niues anteirent, cursibus auras:

quibus respondent Rhœsi equi apud Homerum infr. Iliad. 10. Et ille Penthesileæ apud Q. Calabr. lib. 1. ὅς ῥά οἱ ἵππος

Καλὸς τ' ἀκυπέτης [illegible] Ὠρείθυια [illegible] Ζάνθος, ὅτε [illegible]

Tales Busiridis, Diomedis, & Glauci equi carniuori, quibus postremi duo domini esca fuerunt (Diomedem autem regem Thraciæ & Glaucum Sisyphi & Meropes filium intelligimus) Tales etiam duodecim illi pulli patre Borea geniti in Dardani trium millium equarum armento. Talis Arion Adrasti equus, quem Neptunus in faciem equi transformatus ex Erynne genuit, deditq; Capreo Hiliarti regi, qui eundem Herculi donauit, Hercules rursus Adrasto, cuius ille auxilio è Thebano prælio euasit, cuius meminit Stat. lib. 6. Thebäidos. Tales Phlogeus & Harpagus, quos Mercurius, Exalithus & Cyllarus, quos Iuno Dioscuris dedisse dicuntur. Tales Dimos & Phobos, Δεῖμος & Φόβος, Martis equi, & Enceladus, Erioles, Glaucus, & Sthenon Neptuni. Tales Alastor, Aethon, Nyctæus, & Orphneus equi Plutonis apud Claud. lib. 1. de rapt. Pros. Pyrois, Eous, Phlegon, Lampon solis, &c. Addam quod Nic. Erythræus in Indice suo Virgiliano de Xantho Achillis equo dominum suum allocuto scribens subijcit de fabulosis quibusdā equis. Commentum hoc, inquit, vocalium equorum ac immortalium, vernacula Poetarum Musa audacius æmulata est: quippe quæ heroum suorum generosissimos equos proprijs nominibus fabulosius etiam decātauit, vt Rholandi Brigliadorum & Vegiantinum, Baiardum Rainaldi, Rubicanum Argalifæ, Hippogryfum Rugerij, Frontinum & Fratalarum Sacripanis, Rondellum Oliuerij, & aliorum alijs nominibus alios. Quę omnia longius sumus persequuti, vt varietate non omnino inepta & ἀπείρῳ curiosum lectorem delectemus.

Ὣς φάμενος προέηκε· βέλος δ' ἴθυνεν Ἀθήνη
Ῥῖνα παρ' ὀφθαλμὸν, λευκοὺς δ' ἐπέρησεν ὀδόντας.
Τοῦ δ' ἀπὸ μὲν γλῶσσαν πρυμνὴν τάμε χαλκὸς ἀτειρής,
Αἰχμὴ δ' * ἐξεχύθη παρὰ νείατον ἀνθερεῶνα. — γρ. ἐξεσύθη
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ
Αἰόλα, παμφανόωντα· παρέτρεσσαν δέ οἱ ἵπποι
Ὠκύποδες· τοῦ δ' αὖθι λύθη ψυχή τε μένος τε.
Αἰνείας δ' * ἐπόρουσε σὺν ἀσπίδι δουρί τε μακρῷ. — γρ. ἀπόρουσε
Δείσας μή πως οἱ ἐρυσαίατο νεκρὸν Ἀχαιοί·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῷ βαῖνε λέων ὣς, ἀλκὶ πεποιθώς·
Πρόσθε δέ οἱ δόρυ τ' ἔσχε καὶ ἀσπίδα * πάντοσ' ἐΐσην· — γρ. πάντοσε ἴσην
Τὸν κτάμεναι μεμαὼς ὅς τις τοῦ γ' ἀντίος ἔλθοι,
Σμερδαλέα ἰάχων· ὁ δὲ χερμάδιον λάβε χειρὶ
Τυδείδης, μέγα ἔργον, ὃ οὐ δύο γ' ἄνδρε φέροιεν,
Οἷοι νῦν βροτοί εἰσι. ὁ δέ μιν ῥέα πάλλε καὶ οἶος.
Τῷ βάλεν Αἰνείαο κατ' ἰσχίον, ἔνθά τε μηρὸς
Ἰσχίῳ ἐνστρέφεται· κοτύλην δέ τέ μιν καλέουσι·
Θλάσσε δέ οἱ κοτύλην, πρὸς δ' ἄμφω ῥῆξε τένοντε·
Ὦσε δ' ἀπὸ ῥινὸν τρηχὺς λίθος· αὐτὰρ ὅ γ' ἥρως
Ἔστη γνὺξ ἐριπὼν, καὶ ἐρείσατο χειρὶ παχείῃ
Γαίης, ἀμφὶ δὲ ὄσσε κελαινὴ νὺξ ἐκάλυψε.
Καί νύ κεν ἔνθ' ἀπόλοιτο ἄναξ ἀνδρῶν Αἰνείας,
Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Μήτηρ, ἥ μιν ὑπ' Ἀγχίσῃ τέκε βουκολέοντι.
Ἀμφὶ δ' ἑὸν φίλον υἱὸν ἐχεύατο πήχεε λευκώ·
Πρόσθε δέ οἱ πέπλοιο φαεινοῦ πτύγμ' ἐκάλυψεν,
Ἕρκος ἔμεν βελέων, μή τις Δαναῶν ταχυπώλων,
Χαλκὸν ἐνὶ στήθεσσι βαλὼν, ἐκ θυμὸν ἕλοιτο.
Ἡ μὲν ἑὸν φίλον υἱὸν ὑπεξέφερεν πολέμοιο.
Οὐδ' υἱὸς Καπανῆος ἐλήθετο συνθεσιάων
Τάων ἃς ἐπέτελλε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
Ἀλλ' ὅ γε τοὺς μὲν ἑοὺς ἠρύκακε μώνυχας ἵππους
Νόσφιν ἀπὸ φλοίσβου, ἐξ ἄντυγος ἡνία τείνας·

Sic fatus, iaculatus est: telum .a. direxit Minerua
Ad nasum apud oculum: albos aūt traiecit dentes.
Huius .a. linguā extremam abscidit ferrū indomitū:
Cuspis autem exijt ad extremum mentum.
Cecidit autem è curribus: sonnerūt .a. arma super ipso
Versicoloria, fulgentia: trepidarunt .v. eius equi
Velocipedes, huius .a. illic soluta est animaq; roburq;.
Aeneas aūt irruit cum scuto lanceaq; longa,
Veritus ne sibi eriperent cadauer Achiui.
Circum .a. ipsum iuit tanquam leo, viribus confisus:
Ante .a. ipsum hastā obtēdit, & scutū vndiq; rotūdū;
Eum interficere parat", quicūq; huic obuius veniret,
Horribiliter vociferans: ille .a. saxum accepit manu
Tydides, magni ponderis, quod non duo viri ferrent,
Quales nūc homines sūt: hic .v. ipsū facile mouebat, etiā solus:
Eo percussit Aeneæ coxendicē, vbi femur
In coxa vertitur: acetabulum autem ipsum vocant:
Cōtudit .a. ipsius acetabulū, ambos .a. insuper abrupit neruos:
Detraxit .a. cutem asper lapis, sed hic heros
Cōstitit in genua cadens, & innitebatur manu crassā
Terræ, circum autem oculos atra nox cooperuit.
Atq; adeò ibi perijsset rex virorum Aeneas,
Nisi citò animaduertisset Iouis filia Venus,
Mater, quæ ipsū sub Anchisa peperit boues pascēte.
Circū .a. suum dilectū filiū extendit lacertos cādidos,
Ante aūt ipsum pepli nitidi plicaturam obtendit,
Munimentū vt esset telorū: ne quis Danaorū equitū
Ferrum in pectoribus iaculatus, animam adimeret.
Hæc quidē suum dilectum filium subduxit è prælio.
Neq; filius Capanei oblitus est mandatorum
Eorum quæ mandauerat in bello strenuus Diomedes.
Sed hic qdē suos inhibuit vnicā vngulā habētes equos
Seorsum à strepitu, ex curru habenas tendens:

Αἰνείαο δὲ ἐπαΐξας, καλλίτριχας ἵππους
Ἐ[a]ξέλασε Τρώων μετ' ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.
Δῶκε δὲ Δηϊπύλῳ ἑτάρῳ φίλῳ, ὃν περὶ πάσης
Τῖεν ὁμηλικίης, ὅτι οἱ φρεσὶν ἄρτια ᾔδη,
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν ἐλαυνέμεν· αὐτὰρ ὅγ' ἥρως
Ὧν ἵππων ἐπιβὰς ἔλαβ' ἡνία σιγαλόεντα,
Αἶψα δὲ Τυδεΐδην μέθεπε κρατερώνυχας ἵππους,
Ἐμμεμαώς. [d]ὁ δὲ Κύπριν ἐπῴχετο νηλέϊ χαλκῷ,
Γιγνώσκων ὅτ' ἄναλκις ἔην θεός, οὐδὲ θεάων
Τάων αἵτ' ἀνδρῶν πόλεμον κάτα κοιρανέουσιν,
Οὔτ' ἄρ' Ἀθηναίη, οὔτε πτολίπορθος Ἐνυώ·
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐκίχανε πολὺν καθ' ὅμιλον ὀπάζων,
Ἔνθ' ἐπορεξάμενος μεγαθύμου Τυδέος υἱός,
[e]Ἄκρην οὔτασε χεῖρα μεταλμένος ὀξέϊ χαλκῷ
Ἀβληχρήν· εἶθαρ δὲ δόρυ χροὸς ἀντετόρησεν
Ἀμβροσίου διὰ πέπλου, ὅν οἱ Χάριτες κάμον αὐταί,
Πρυμνὸν ὕπερ θέναρος. ῥέε δ' ἄμβροτον αἷμα θεοῖο,
(Ἰχὼρ οἷός πέρ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν·
[f]Οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ', οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον,
Τοὔνεκ' ἀναίμονές εἰσι, καὶ ἀθάνατοι καλέονται.)
Ἡ δὲ μέγ' ἰάχουσα ἀπὸ ἕο κάββαλεν υἱόν,
Καὶ τὸν μὲν μετὰ χερσὶν ἐρύσατο Φοῖβος Ἀπόλλων
Κυανέῃ νεφέλῃ, μή τις Δαναῶν ταχυπώλων
Χαλκὸν ἐνὶ στήθεσσι βαλὼν ἐκ θυμὸν ἕληται.
Τῇ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄϋσε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
Εἶκε Διὸς θύγατερ πολέμου καὶ δηϊοτῆτος·
Ἦ οὐχ ἅλις ὅττι γυναῖκας ἀνάλκιδας ἠπεροπεύεις;
Εἰ δὲ σύ γ' ἐς πόλεμον πωλήσεαι, ἦ τέ σ' ὀΐω
Ῥιγήσειν πόλεμόν γε, καὶ εἴ χ' ἑτέρωθι πύθηαι.

Aeneæ autem inuadens pulchrè crinitos equos
Abegit à Troianis ad bene armatos Achiuos.
Dedit.a. Deipylo socio dilecto, quem supra omnem
Honorabat æqualiũ cœtũ, q eius mẽtib. apta nouerat,
Naues ad concauas vt abigeret: sed hic heros
Suos equos ascendens, sumpsit habenas elegan tes.
Statim.a. Tydidẽ cõsecutus est fortes vngul. habẽtib. e-
Alacer: is.a. Venerẽ persequebatur infesto ferro, (quis
Cognoscens, quòd imbecillis esset dea, neq. dearum
Earum quæ virorum bellum administrant:
Neq. Minerua, neq. vrbium vastatrix Bellona.
Ac cũ tandẽ assecutus est multã per turbã insequens,
Tunc porrecta lancea magnanimi Tydei filius
Summam vulnerauit manum insiliens acuta lancea
Imbecillam: statim autem cutem perforauit
Diuinũ per peplũ, quem ei Charites elaborarũt ipsæ,
Extremã sub volã: fluebat.a. immortalis sanguis deæ,
(Cruor qualis fluit nempe beatis dijs.
Non enim panem edunt, neq. bibunt ardens vinum:
Ideo exangues sunt, & immortales appellantur.)
Illa verò valde clamans abs se deiecit filium,
Et hunc quidem manibus eduxit Phœbus Apollo
Nigra nebula, ne quis Danaorum equitum
Ferrum in pectora iaculatus animam adimeret.
Hæc.a. cõtra, altè clamauit in bello strenuus Diomed.
Excede Iouis filia bello & pugna:
An non satis, quòd mulieres imbelles decipis?
Si autem tu in bello versabere, certè te puto
Formidaturam bellum, etsi alibi audieris.

COMMENTARIVS.

a ἐξέλασεν ἀγυμνὴν] Homero vsitatum est, vt annotat Eustathius, vt qua parte corporis aliqui peccant, ea quoq; puniantur. Itaq; Phereclo, qui nauem ad scortationem compegerat, turpi ad inguen plaga dehonestauit. Sic veneris manus iaculo paulò pòst læditur, quæ delinquit, siquidem Venus mulieres manu demulcẽs, vt ait Homerus, ad scorta mulieres exhortatur. Alibi euidam manus amputat Poëta, quòd eius pater dona accepisset ab Alexandro Troiæ aduersus Menelaum. Sic fugientẽ Agastrophum in coxa vulnerat. Sic Aiacis Locrensis in Epitaphio os deturpatur, quòd ille iunior seniorem temerè λαοσσόον appellasset. Hic verè iactabundus Pandarus in lingua vulneratur. Quæritur autem quomodo Pandarus in curru ac proinde in loco superiore collocatus à Diomede pedite ita potuerit vulnerari, vt à naso apud oculum ad dentes & linguam hasta descenderet, quam hoc pacto è loco sublimiore vibrari oportuit. Quidam dicunt mirum id non esse, cùm hastam Minerua direxerit, cui facile illud præstare fuerit: deinde incuruasse se Pandarum, vt quo loco Diomedem percusserat, obseruaret, vnde opportunum fuerit os hastæ Diomedis. Quidam verò dicunt, cum pugna in loco fuerit inæquali, par esse, vt in depresso loco fuerit currus, pedites verò in excelsiore, vnde Diomedes hastam vibrauerit: vel quòd ipsum Diomedem Pandarus reformidans consederit.

b ὁ δὲ χερμάδιον λάβε χειρὶ] Priscos illos heroas non solũ bellica peritia præstantes, sed etiam ingenti robore præditos Poëta exhibet, eoq; nomine longè hominib. sui temporis anteponit, vt hic vides in Diomede, quem dicit saxum manu sola prehẽdisse, quod duo viri suo seculo non potuissent, idq; maxima cum facilitate. Nempe temperans victus & frugalis, quo illi vtebantur, optima & integerrima valetudine eos pollentes reddebant: vnde credibile est, robustiores illos, quàm qui sequentibus vixerunt seculis, extitisse, quos omnes luxuum & intemperantiæ modi inuaserunt, vnde vires imminui & languescere certissimum est. vnde & morbis magis fuerunt obnoxij posteri, quàm maiores illi, quos nullo genere morbi cõflictatos memorat Poëta, aut alij qui similia tractãs, nisi cœlitùs immisso, vt lib. 1. peste Græci, Homero authore, inquit Corn. Celsus lib. 1. disci potest, morbos tum ad iram Deorũ immortalium relatos, & ab ijsdem opem posci solitam. Veriq; simile est, inter nonnulla auxilia aduersæ valetudinis plerunq; tamen eam bonam contigisse ob bonos mores, quos neq; desidia neq; luxuria vitiarant. Siquidem hæc duo, corpora priùs in Græcia, deinde apud nos afflixerunt. Ideoq; multiplex ista medicina, neq; olim apud Græcos, neq; apud alias gentes necessaria, vix aliquos ex nobis ad senectutis principia perducit. Hæc ille. Porrò vt iam diximus, luxuria seculorum sequentium non solùm valetudinẽ vitiauit, sed robur etiam imminuit, ipsiusq; vitæ cursum decurtauit, siue hoc etiam senescentium temporũ est natura, vt quò longius in mundo progredimur, eò imbecilliora reddãtur omnia, nõ secus ac annis ingrauescentib. virius hominũ frangi & debilitari solet.

c ἀμφὶ δ' ἑὸν] Quia hoc Veneris factum fabulosum est, videbit Lector an idem dicendum sit, quod in re simili anteà de Paride ex historia docuimus pag. 61.

d ὁ δὲ Κύπριν ἐπῴχετο] Meminit Diomedes hoc sibi à Minerua concessum, vt Venerem solam ex Dijs omnibus, si se bello offerret, intrepidè aggrederetur & impeteret. Iam itaq; eam animaduertens Aeneæ opitulantem (discussa enim erat iam illi oculorũ caligo, vt antea vidimus) auidè illam persequitur, nec cessat donec vulnerauerit. Hæc autẽ fictio inter impietates Homeri numeranda est, quib fragilia & hominib. ipsis deteriora plerunq; describit Numina: quanquã cùm illa adulterina sint, nõ magni refert, quid de illis prodiderit. & forsan summus ille Philosophus suis hominibus exponere voluit, quàm essent inania & absurda illa, quæ sibi confingebant Numina, vt quæ à perfectione veri Numinis huiusmodi infortunijs & calamitatibus minime obnoxij abessent longissimé.

e ἄκρην οὔτασε χεῖρα] Curiosa est, sed Plutarchi quæstionibus conuiualibus non indigna quæstio, Vtrã manum Veneris vulnerauerit Diomedes? Vbi maximus Orator dicit dextrã. Liquet enim, inquit, si ferire stat uisset sinistram Diomedes, nihil opus fuisse, vt transiliret, quando aduersam habuit sinistræ dextram, qui fronte cum ea congrediebatur. Etenim consentaneum erat, vt manũ robustiorem, & magis Aeneam, qui vi rapiebatur, amplectentem ille percuteret, sauciaq; illa corpus demiserit. Deinde cùm in cœlum esset regressa cachinnans ait Pallas, τῶν τινα καρρέζουσα Ἀχαιϊάδων ὑπὸ πέπλων, &c. quod verisimile est dextra facere Venerem, non sinistra.

f οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσι] Cùm videret Homerus tot incommoda hominibus ex victu generari, adeò vt si quis rem paulò attentiùs cõsideret, plures acerbitates inde quàm oblectamenta cõparent, hoc euidenti vtitur argumẽto, Deos nõ emori, quia nõ alantur, quòd non solũ viuendi, inquit Solon in Plut. Symp. sed etiam moriendi materia sit alimentũ. Ex hoc .n. fonte comitãtes corporib. morbi non minus penuria malũ habẽt affluentiam. Proinde immortalem & incorruptibilẽ diuinã illã essentiam esse oportet, cũ vitæ

admi-

adminiculis cibo & potu non indigeat, quibus si careant homines, protinus deficiunt. Sed tamen idcirco nondum bene de Dijs sentit Poëta, quod ad victum eorum spectat, siquidem eos ambrosia & nectare vesci alibi dicit, quanquam cibum illum & potum à mortalibus distinguit: nam, vtvt sit, egere illos aliquo sustentaculo docet. hinc conuiuia etiã illa, quæ passim describit inter Deos, neque ideò morti eos esse obnoxios putat, quia mortalibus alimentis non vescantur, quasi ex ijs solùm originem corruptio capiat. Ita cæcus noster Melesigenes adhuc in Dei cognitione cæcutit.

Ὣς ἔφατ'· ἡ δ' ἀλύουσ' ἀπεβήσατο, τείρετο δ' αἰνῶς.
Τὴν μὲν ἄρ' Ἶρις ἑλοῦσα ποδήνεμος ἔξαγ' ὁμίλου,
Ἀχθομένην ὀδύνῃσι· μελαίνετο δὲ χρόα καλόν.
Εὗρεν ἔπειτα μάχης ἐπ' ἀριστερὰ θοῦρον Ἄρηα
Ἥμενον· ἠέρι δ' ἔγχος ἐκέκλιτο, καὶ ταχέ' ἵππω.
Ἡ δὲ γνὺξ ἐριποῦσα, κασιγνήτοιο φίλοιο
Πολλὰ λισσομένη, χρυσάμπυκας ᾔτεεν ἵππους·
Φίλε κασίγνητ' ἐκκόμισαί τέ με, δὸς δέ μοι ἵππους,
Ὄφρ' ἐς Ὄλυμπον ἵκωμαι, ἵν' ἀθανάτων ἕδος ἐστί.
Λίην ἄχθομαι ἕλκος, ὅ με βροτὸς οὔτασεν ἀνὴρ
Τυδείδης, ὃς νῦν γε καὶ ἂν Διὶ πατρὶ μάχοιτο.
Ὣς φάτο· τῇ δ' Ἄρης δῶκε χρυσάμπυκας ἵππους·
Ἡ δ' ἐς δίφρον ἔβαινεν ἀκηχεμένη φίλον ἦτορ.
Πὰρ δέ οἱ Ἶρις ἔβαινε, καὶ ἡνία λάζετο χερσί·
Μάστιξεν δ' ἐλάαν, τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην·
Αἶψα δ' ἔπειθ' ἵκοντο θεῶν ἕδος, αἰπὺν Ὄλυμπον,
Ἔνθ' ἵππους ἔστησε ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις,
Λύσασ' ἐξ ὀχέων· παρὰ δ' ἀμβρόσιον βάλεν εἶδαρ.
Ἡ δ' ἐν γούνασι πῖπτε Διώνης δῖ' Ἀφροδίτη
Μητρὸς ἑῆς· ἡ δ' ἀγκὰς ἐλάζετο θυγατέρα ἥν,
Χειρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε·
b Τίς νύ σε τοιάδ' ἔρεξε φίλον τέκος Οὐρανιώνων
Μαψιδίως, ὡς εἴ τι κακὸν ῥέζουσαν ἐνωπῇ;
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Οὖτά με Τυδέος υἱὸς ὑπέρθυμος Διομήδης,
Οὕνεκ' ἐγὼ φίλον υἱὸν ὑπεξέφερον πολέμοιο
Αἰνείαν, ὃς ἐμοὶ πάντων πολὺ φίλτατός ἐστιν.
Οὐ γὰρ ἔτι Τρώων καὶ Ἀχαιῶν φύλοπις αἰνή,
Ἀλλ' ἤδη Δαναοί γε καὶ ἀθανάτοισι μάχονται.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Διώνη δῖα θεάων,
Τέτλαθι τέκνον ἐμόν, καὶ ἀνάσχεο, κηδομένη περ·
Πολλοὶ γὰρ δὴ τλῆμεν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
Ἐξ ἀνδρῶν, χαλέπ' ἄλγε' ἐπ' ἀλλήλοισι τιθέντες.
Τλῆ μὲν Ἄρης, ὅτε μιν Ὦτος κρατερός τ' Ἐφιάλτης
Παῖδες Ἀλωῆος δῆσαν κρατερῷ ἐνὶ δεσμῷ·
Χαλκέῳ δ' ἐν κεράμῳ δέδετο τρισκαίδεκα μῆνας·
Καί νύ κεν ἔνθ' ἀπόλοιτο Ἄρης ἆτος πολέμοιο,
Εἰ μὴ μητρυιὴ περικαλλὴς Ἠερίβοια
Ἑρμέᾳ ἐξήγγειλεν, ὁ δ' ἐξέκλεψεν Ἄρηα
Ἤδη τειρόμενον· χαλεπὸς δέ ἑ δεσμὸς ἐδάμνα.
Τλῆ δ' Ἥρη, ὅτε μιν κρατερὸς πάϊς Ἀμφιτρύωνος
Δεξιτερὸν κατὰ μαζὸν ὀϊστῷ τριγλώχινι
Βεβλήκει· τότε μέν μιν ἀνήκεστον λάβεν ἄλγος.
Τλῆ δ' Ἀΐδης ἐν τοῖσι πελώριος ὠκὺν ὀϊστόν,
Εὖτέ μιν ωὐτὸς ἀνὴρ υἱὸς Διὸς αἰγιόχοιο
Ἐν Πύλῳ ἐν νεκύεσσι βαλὼν, ὀδύνῃσιν ἔδωκεν.
(Αὐτὰρ ὁ βῆ πρὸς δῶμα Διὸς καὶ μακρὸν Ὄλυμπον,
Κῆρ ἀχέων, ὀδύνῃσι πεπαρμένος· αὐτὰρ ὀϊστὸς
Ὤμῳ ἐνὶ στιβαρῷ ἠλήλατο, κῆδε δὲ θυμόν·
Τῷ δ' ἐπὶ Παιήων ὀδυνήφατα φάρμακα πάσσων,
Ἠκέσατ'· οὐ μὲν γάρ τι * καταθνητός γ' ἐτέτυκτο.)
Σχέτλιος, * ὀβριμοεργός, ὃς οὐκ ὄθετ' αἴσυλα ῥέζων,
Ὃς τόξοισιν ἔκηδε θεοὺς οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι.

Sic dixit. hæc autem mærēs abijt: affligebatur autem grauiter:
Hãc quidẽ Iris prehẽdẽs pedib. velox duxit extra turbã
Oppressam dolorib. nigrescebat autẽ corpore pulchro.
Inuenit deinde pugnæ ad sinistrã impetuosũ Martem
Sedentẽ: caligine autem hasta iacebat, & veloces equi.
Hæc autem in genua procidens, fratrem dilectum
Multũ precãs, aurea fascia ligatos crines habẽtes pete-
Dilecte frater effer me, da autem mihi equos, (bat equos.
Vt in Olympum eam, vbi immortalium sedes est:
Valdè doleo vulnere, quod mihi mortalis inflixit vir
Tydides, qui nunc vel aduersus Ioue patrẽ pugnaret.
Sic dixit: huic autem Mars dedit aureas phaleras hab. e-
Hæc autem in currũ ascendit mærẽs charo animo: (quos:
Apud autem ipsam Iris ascendit, & habenas cepit manib.
Flagellauit autem vt impelleret: hi autem non inuiti volabãt:
Statim autem postea peruenerũt in Deorũ sedẽ altũ Olympũ,
Tunc equos stitit ventosis pedibus velox Iris
Soluens ex curru, atque immortalem apposuit escam.
Illa autem genibus accidit Diones diua Venus
Matris suæ: hæc autem vlnis complectebatur filiam suam,
Manúque ipsã demulcebat, verbũque dixit et nominauit:
Quisnam tibi talia fecit, dilecta filia, cælicolarum
Temerè, tanquam aliquod malum facienti palàm?
Huic autem respondit amans risum Venus,
Vulnerauit me Tydei filius superbus Diomedes,
Quoniam ego dilectum filium subducebam è prælio
Æneam, qui mihi omnium longè charissimus est.
Nõ enim amplius Troianos & Achiuos pugna grauis.
Sed iam Danai etiam cum immortalibus pugnant.
Huic autem respondit deinde Dione nobilis Dea,
Perfer filia mea, & tolera, mæsta quamuis.
Multi enim iam pertulimus cælestes domos habitantes
Ab hominibus grauibus malis inuicem illatis.
Passus est quidẽ Mars, quando ipsũ Otus fortisque Ephi-
Filij Aloëi ligauerunt forti in vinculo: (altes
Aereo autẽ in carcere ligatus erat tredecim menses:
Et fortassis ibi perijsset Mars insatiabilis belli,
Nisi nouerca perpulchra Eeribæa
Mercurio indicasset: hic autem furtim subduxit Martem
Iam confectũ: graue enim ipsum vinculum domabat:
Passa est autem Iuno, quãdo eã fortis filius Amphitryonis,
Dextram ad papillam sagitta tricuspide
Vulnerauit: tunc ipsam immedicabilis cepit dolor.
Passus est & Pluto inter hos ingens velocẽ sagittam,
Quando ipsum idem vir filius Iouis ægidem gestãtis,
Ad portam inter mortuos affectus dolorib. tradidit:
(Sed is iuit ad domum Iouis magnumque Olympum,
Corde dolens, doloribus confixus nam sagitta
Humerũ per forte[illegible] acta erat, & torquebat animũ:
Hunc autem Pæon dolores mitigãtia pharmaca inspergẽs
Curauit: neque enim vllo modo mortalis erat.)
Audax, ardua patrans, qui nõ curabat iniqua faciẽs,
Qui arcu affligebat deos, qui Olympum habitant.

χ. τῷ θνητός γ'
χ. ὀμβριμοεργός

Σοὶ δ' ἐπὶ τοῦτον ἀνῆκε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Νήπιος, οὐδὲ τὸ οἶδε κατὰ φρένα Τυδέος υἱός,
[d] Ὅττι μάλ' οὐ δηναιὸς ὃς ἀθανάτοισι μάχοιτο,
Οὐδέ τί μιν παῖδες ποτὶ γούνασι παππάζουσιν
Ἐλθόντ' ἐκ πολέμοιο καὶ αἰνῆς δηϊοτῆτος.
Τῶ νῦν Τυδείδης, εἰ καὶ μάλα καρτερός ἐστι,
Φραζέσθω μή τίς οἱ ἀμείνων σεῖο μάχηται·
Μὴ δὴν Αἰγιάλεια περίφρων Ἀδρηστίνη
Ἐξ ὕπνου γοόωσα φίλους οἰκῆας ἐγείρῃ,
Κουρίδιον ποθέουσα πόσιν, τὸν ἄριστον Ἀχαιῶν,
Ἰφθίμη ἄλοχος Διομήδεος ἱπποδάμοιο.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφοτέρῃσιν ἀπ' ἰχῶρ χειρὸς ὀμόργνυ·
Ἄλθετο χείρ, ὀδύναι δὲ κατηπιόωντο βαρεῖαι.
Αἱ δ' αὖτ' εἰσορόωσαι Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη,
Κερτομίοις ἐπέεσσι Δία Κρονίδην ἐρέθιζον.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε θεὰ [e] γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Ζεῦ πάτερ, ἦ ῥά τί μοι κεχολώσεαι, ὅττι κεν εἴπω;
Ἦ μάλα δή τινα Κύπρις Ἀχαιϊάδων ἀνιεῖσα
Τρωσὶν * ἅμ' σπέσθαι, τοὺς νῦν ἔκπαγλ' ἐφίλησε,
Τῶν τινα καρρέζουσα Ἀχαιϊάδων εὐπέπλων,
Πρὸς χρυσῇ περόνῃ καταμύξατο χεῖρα ἀραιήν.
Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Καί ῥα καλεσσάμενος προσέφη χρυσῆν Ἀφροδίτην·
[f] Οὔ τοι τέκνον ἐμὸν δέδοται πολεμήια ἔργα.
Ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο.
Ταῦτα δ' Ἄρηϊ θοῷ καὶ Ἀθήνῃ πάντα μελήσει.

*χ. ἅμ' σπέσθαι

In te autem huc incitauit dea cæsia Minerua.
Stultus, neq. hoc scit animo Tydei filius,
Quòd valde nõ longæuus, qui cũ mortalib. pugnârit:
Neq. ipsum filÿ ad genua patrem appellant
Reuersum ex bello, & graui pugna.
Itaq. nunc Tydides tametsi valde fortis est,
Caueat, ne quis secum fortior te pugnet.
Ne diu Aegialea perprudens Adrasti filia
Ex somno gemens amicos domesticos excitet,
Virginalem desiderans maritũ, optimum Achiuorũ
Generosa vxor Diomedis bellicosi.
Dixit sanè & ambabus cruorẽ à manu abstergebat.
Sanata est manus: dolores.a. mitigati sunt graues.
Hæ aũt rursus inspicientes Mineruaq. & Iuno,
Mordacibus verbis Iouem Saturnidem irritabant.
Inter eos autem sermonem cœpit dea cæsea Minerua:
Iupiter pater, nũ qd mihi succẽsebis ob id qđ dixero?
Sanè quidem: aliquam Venus Achiuarum inducens.
Troianos vt simul sequeretur, quos nũc valde dilexit:
Earũ aliq̃ demulcẽs Achiuarũ pulchris peplis indutarum
Ad aureã fibulã perstrinxit manum mollẽ.
Sic dixit: subrisit aũt pater hominumq. deorumq.
Et aduocans allocutus est auream Venerem:
Non tibi filia mea, commissa sunt bellica opera.
Quin tu iucunda obi munera nuptiarum.
Hæc.a. Marti veloci, & Mineruæ omnia curæ erunt.

COMMENTARIVS.

a τὴν μὲν ἄρ' Ἶρις ἑλοῦσα] Habet etiam his nescio quid ἐπαφρόδιτον propter colorum pulchritudinem, & quidam ex ea & Zephyro natum amorem dicunt: Ideò familiarem Veneri esse interdum videmus, vt hoc loco, vbi sponte Veneri auxiliatur. Tota autem de Venere narratio planè est ridicula, qua tamẽ pusillanimitas Deæ illius graphicè depingitur, cui eius sectatores planè assimilantur.

b τίς νύ σε τοιάδ' ἔρεξε] Non existimabat Dione vulnus illud Veneri filiæ ab aliquo mortalium inflictum, ideò quærit ecquis Deorum adeò fuerit proteruus & temerarius, vt illam ausus sit vulnerare, tanquam illa in propatulo & in conspectu omnium aliquid mali perpetrauerit. Vbi obseruandum est, hinc videri innui à Poëta, non esse occulta delicta punienda, cùm eam tantùm causam vulneratæ Veneris Dione subijciat, quasi iniquum fuisset, si aliam ob causam hæc illi plaga ab aliquo Deorum fuisset illata. Quod à Lacedæmonijs fuit vsurpatum, apud quos furari occultè permittebatur. Venerea autem furta ab illis fortis valde nõ discrepant. Sed illa sumpto illorum temporum, nos sanctioribus legibus vtimur.

c τέτλαθι τέκνον ἐμόν.] Consolatur Dione Venerem filiam ab aliorum Deorum exemplo, qui etiã à mortalibus excepti sunt indignis modis. Valet enim ad dolores ex calamitatibus leuandos similium recordatio: sic Achilles cùm exploratum habeat se apud Troiam moriturum, seipsum exemplo Herculis, qui etiam fato functus est, solatur. Vulgatum est illud: Solatium est miseris socium in pœnis habere. Item, mala communia læuiùs tangunt, quod Chorus apud Senecam in Troade eleganter & copiosè persequitur:

Dulce mærenti populus dolentum
Dulce lamentis resonare gentes
Lenius luctus lacrymaq; mordent
Turba quas fletu simili frequentat.
Semper ah, semper dolor ipse magnus
Gaudet in multos sua fata mitti,
Seq; non solùm patiisse pœnæ,
Ferre quam sortem patiuntur omnes
Nemo recusat. Et paulò pòst:
Aequor casum tulit & procellas
Mille qui ponto pariter carinas
Obrui vidit, tabulaq; littus
Naufraga spargi, mare cum coactis
Fluctibus, Corus prohibet reuerti. &c.

Quod autem Dione de tribus illis Dijs refert insequentibus, nos in Lexico suis locis explicabimus.

d ὅττι μάλ' οὐ δηναιὸς] Solet rebus ludicris seria intermiscere Homerus, & fabulosis vera, vt docuit etiam Strab. libr. 1. vbi postquam copiosè ostendit fabularum vtilitatem subijcit hæc verba, vt Xylander exponit: Enimuerò Poëta fabulas ad morum formationem referens, veritatis magna ex parte rationem habuit, interdum tamen etiam mendacio adhibito: veritatem quidem amplectens, mendacio autem demulcens ac gubernans ducis instar multitudinem. Et ὡς δ' ὅτε τις χρυσὸν περιχεύεται ἀργύρῳ ἀνήρ. Vt faber argento cùm circumfunderet aurum: sic ille veris euentis fabulas adiecit, dictionem ita condiens ac ornans. Idem finis qui vera narranti est propositus, eum ipse quoque ad finem respiciens, &c. Quæ in hoc loco apparent. Cùm enim fabulosum sit, à Diomede Venerem vulnus accepisse: tamen quia id pronunciare ausus est, docet postremò, quàm temerè illud Diomedes fecerit, idq; nõ impunè, cui, vt Dione vaticinatur, breuis vitæ supplicium paratum sit, quòd ausus sit Numen lædere: vbi Poëta satis docet similia hominum facta (Similia autem dici poterunt, si quoquo modo Numini sese contumeliosè opponunt) à Deo impunita non relinqui. Quid ergo fabulas Homericas audemus despuere, si pietatis documenta manifesta in se contineant! Quin saltem in hunc finem audimus talia eius figmenta, vt nostrorum hominum impietas à tam antiquo teste conuincatur. & pudeat in tanta luce, quæ nobis iam à longo tempore affulsit, cæcutire nostros homines, cùm in ipsis tenebris tam perspicuè Homerus viderit? Quid autem Diomedi ob hoc facinus acciderit, in Lexico referemus in voce Diomedes & Aegiale, Lycophronemque ab Homero dissentire docebimus.

e γλαυκῶπις Ἀθήνη,] Minerua Iunone tacente, quanquam eodem tangeretur gaudio, quo Minerua, carpit Venerem. & iocoso facetoque scõmate proscindit, ipsi scilicet omnino inimica tum propter castitatem, tum propter prudentiam, quibus ipsi præpollet. Petita itaque primùm à Ioue venia, quod reuerentiæ testimonium est. vulnus illud Veneris deprimit & cùm à magnanimo fortiq; hero ei illatum sit, tamen acceptum in fibula muliebri iocatur, dum ipsa quandam mulierem Græcam dextra (nam ea illud fieri par est, vt ante etiam annotauimus) demulcere tentaret, vt eam nimirum ad Troianos deduceret: vbi & studium in Troianam gentem impensius, & raptus Helenæ tacitè vellicatur.

f οὔ τοι τέκνον ἐμόν] In tanta Deorum multitudine distincta fuerunt singulis sua officia, quanquam etiam vnius plures fuerint participes, sed diuersis rationibus, vt mox videbimus. Itaque meritò Venerem reprehendit Iupiter, quòd intra sui muneris cancellos non se contineat, bellisq. se intermisceat, quorum administratio propriè illi non competit, sed Marti & Mineruæ tantùm. Illa porrò in

rò in

rò in rebus amatorijs occupari debet, quod hic Iupiter nuptias appellat de filia, vt arbitror, ἐφιμίζων. Nam alio qui vniuersæ rei amatoriæ præficitur adeò, vt ipsam primùm artem meretriceam inuenisse & exercuisse dicant. Sed honestiùs, vt diximus, nuptiarum præses nuncupatur. Vnde Plut. in Quæst. Centur. Rom. quæstion. Cur mense Maio non ducunt vxores [a] illam & Iunonem Deas coniugales vocat. Pausanias in Laconicis, qui liber est tertius, Veneris Migonitidis ædium meminit, quod est, ac si coniugalis dixeris: & paulò antè eodem volumine Veneris Iunonis delubrum refert, ad quam pro filiarum nuptijs sacra facere matronas solitum sit. Sed de his alibi. Notandum est autem, quod antea monebamus, alios etiam Deos esse, qui nuptijs præsunt, vt Iupiter adultus, Iuno adulta, Suadela, & Diana præter Venerem, vt ex Plutarcho refert Natalis Myth. lib. 4 cap. 13.

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Αἰνείᾳ δ' ἐπόρουσε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
Γιγνώσκων ὅ οἱ αὐτὸς ὑπείρεχε χεῖρας Ἀπόλλων·
[a] Ἀλλ' ὅ γ' ἄρ' οὐδὲ θεὸν μέγαν ἅζετο, ἵετο δ' αἰεὶ
Αἰνείαν κτεῖναι, καὶ ἀπὸ κλυτὰ τεύχεα δῦσαι.
Τρὶς μὲν ἔπειτ' ἐπόρουσε, κατακτάμεναι μενεαίνων,
Τρὶς δέ οἱ ἐστυφέλιξε φαεινὴν ἀσπίδ' Ἀπόλλων·
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπέσσυτο δαίμονι ἶσος,
Δεινὰ δ' ὁμοκλήσας προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων·
Φράζεο Τυδεΐδη καὶ χάζεο, [b] μηδὲ θεοῖσιν
Ἶσ' ἔθελε φρονέειν, ἐπεὶ οὔ ποτε φῦλον ὁμοῖον
Ἀθανάτων τε θεῶν, χαμαὶ ἐρχομένων τ' ἀνθρώπων.
Ὣς φάτο· Τυδεΐδης δ' ἀνεχάζετο τυτθὸν ὀπίσσω,
Μῆνιν ἀλευάμενος ἑκατηβόλου Ἀπόλλωνος.
Αἰνείαν δ' ἀπάτερθεν ὁμίλου θῆκεν Ἀπόλλων,
Περγάμῳ εἰν ἱερῇ, ὅθι οἱ νηός γ' ἐτέτυκτο·
Ἤτοι τὸν Λητώ τε καὶ Ἄρτεμις ἰοχέαιρα
Ἐν μεγάλῳ ἀδύτῳ ἀκέοντό τε κύδαινόν τε,
Αὐτὰρ ὁ εἴδωλον τεῦξ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Αὐτῷ τ' Αἰνείᾳ ἴκελον, καὶ τεύχεσι τοῖον.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' εἰδώλῳ Τρῶες καὶ δῖοι Ἀχαιοὶ
Δῄουν ἀλλήλων ἀμφὶ στήθεσσι βοείας
Ἀσπίδας εὐκύκλους, λαισήϊά τε πτερόεντα.
Δὴ τότε θοῦρον Ἄρηα προσηύδα Φοῖβος Ἀπόλλων,
[c] Ἄρες, Ἄρες, βροτολοιγὲ, μιαιφόνε, τειχεσιπλῆτα,
[d] Οὐκ ἂν δὴ τόνδ' ἄνδρα μάχης ἐρύσαιο μετελθὼν
Τυδεΐδην, ὃς νῦν γε καὶ ἂν Διὶ πατρὶ μάχοιτο;
Κύπριδα μὲν πρῶτον σχεδὸν οὔτασε χεῖρ' ἐπὶ καρπῷ·
Αὐτὰρ ἔπειτ' αὐτῷ μοι ἐπέσσυτο δαίμονι ἶσος.
Ὣς εἰπὼν, αὐτὸς μὲν ἐφέζετο Περγάμῳ ἄκρῃ·
Τρῳὰς δὲ στίχας οὖλος Ἄρης ὤτρυνε μετελθὼν
Εἰδόμενος Ἀκάμαντι θοῷ, ἡγήτορι Θρῃκῶν.
Υἱάσι δὲ Πριάμοιο διοτρεφέεσσι κέλευεν·
Ὦ υἱεῖς Πριάμοιο διοτρεφέος βασιλῆος,
Ἐς τί ἔτι κτείνεσθαι ἐάσετε λαὸν Ἀχαιοῖς;
Ἦ εἰσόκεν ἀμφὶ πύλῃς εὖ ποιητῇσι μάχωνται;
Κεῖται ἀνὴρ ὃν ἶσον ἐτίομεν Ἕκτορι δίῳ,
Αἰνείας, υἱὸς μεγαλήτορος Ἀγχίσαο.
Ἀλλ' ἄγετ', ἐκ φλοίσβοιο σαώσομεν ἐσθλὸν ἑταῖρον.
Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.

Sic isti quidem talia inter se colloquebantur.
In Aeneam autem irruit bello clarus Diomedes,
Cognoscens quòd illi ipse super tenebat manus Apollo.
Sed hic neq; Deū magnū reuerebatur: cupiebat. a. sēp
Aeneam interficere, & inclytis armis spoliare.
Ter quidem deinde irruit interficere cupiens:
Ter autem ei repressit lucidum scutum Apollo.
Sed quando quartò irruit Deo par,
Grauiter increpans allocutus est pcul operās Apollo:
Caue Tydide, neq; recede neq; Dys
Paria velis sapere, quoniam nunquam genus simile
Immortaliumq; Deorum, ac humi euntium hominū.
Sic dixit: Tydides autem abscessit paulisper retrò,
Iram euitans porrò ferentis Apollinis:
Aeneam autem seorsum à turba posuit Apollo,
Pergami in sacro, vbi ipsi templum factum erat:
Hunc quidem Latonaq; & Diana sagittis gaudens,
In magno adyto curabantq; & honorabant.
Sed hic simulachrū fecit argēteo arcu decorus Apollo
Ipsiq; Aeneæ simile, & armis tale.
Circum. a. simulachrum Troiani & nobiles Achiui
Feriebant inter se circa pectora bubulos
Clypeos rotundos, & parmas leues.
Tūc vtiq; impetuosū Martē allocutus est Phœbus Apollo.
Mars, Mars, hominū pestis, fœdate cæde, mœniū oppugnator
An nō tādē hūc virū ex pugna trahes accedēs
Tydidem, qui nunc certè & cū Ioue patre pugnaret?
Veneris quidē primū cominus vulnerauit manū ad volam:
Sed deinde mihi ipsi insilijt Deo similis:
Sic locutus, ipse quidem resedit in Pergamo excelso.
Troianorū. a. ordines perniciosus Mars cōcitauit accedēs
Assimilatus Acamāti veloci ductori Thracū.
Filios autem Priami Iouis alumnos adhortatus est:
O filij Priami à Ioue nutriti regis,
Quousq; adhuc interfici sinetis populum ab Achiuis?
An donec circa portas bene structas pugnent?
Iacet vir, quē æquè honorabamus atq; Hectorē nobilē,
Aeneas, filius magnanimi Anchisæ.
Sed agite, ex tumultu eripiamus strenuum socium.
Sic locutus, excitauit robur & animū vniuscuiusq;.

COMMENTARIVS.

a ἀλλ' ὅ γ' ἄρ' οὐδὲ θεὸν] Obliuiscitur Diomedes, quibus finibus licentiam in Deos ipsi Minerua præscripserit: nam illa de sola Venere intellexerat. Nunc verò nihil de audacia illa impia remittens inuito etiam Apolline, à quo Aeneas protegebatur, ipsum necidare & spoliare contendit, nihil Dei maiestatem reueritus. quod ὑπὲρ μοῖραν interpretatur Eustathius, quæ per Apollinem etiam significatur: quasi dicas, fato imperitum Diomedem ne Aeneam occideret.

b μηδὲ θεοῖσιν ἶσ' ἔθελε φρονέειν] Hic est aliud præceptum pietatis, quod Homerus proponit, non esse homini in Deos superbiendum, vt se illis adæquare velit, quod tamen vt fit, fieri non potest nam, Nil ita sublime est, supraq; pericula tendit. Non sit vt inferius, suppositumq; Deo. Enimuerò qua se parte Deo homo conferat? An potentia? Atqui ῥέα θεοῖσί γε πάντα τελεῖσθαι, καὶ ἀνύσιμ' οὐδέν. Omnia Deo facta facilia sunt, & nihil impossibile, inquit Liuius. At homo quàm multa non potest? An sapientia? Atqui rectè illud Euripidis in Hippolyto, σοφωτέρους γὰρ χρὴ βροτῶν εἶναι θεούς: Sapientiores hominibus esse Deos oportet. An veracitate? ψευδηγορεῖν οὐκ ἐπίσταται στόμα Τὸ δῖον, ἀλλὰ πᾶν ἔπος τελεῖ. Mentiri nescit os diuinum, sed quæ dicit, perficit omnia, inquit Aeschylus. Homine verò quid varius? Et ne omnia sigillatim persequamur, hominibus hoc confitendum est, se longè Deo inferiores, neque vnquam fore, vt ipsi adæquentur: tamen semper reperti sunt infiniti Diomedes, qui sese impudenter & audacissimè Numini opponant. Quid attinet terrigenas illos insuper commemorare, si plerosq; eiusmodi secula nostra proferunt, quibus tamen eadem parata sunt, quæ illi experti sunt fulmina? Audirent illi solùm vocem Apollinis Homerici exclamantis in Diomedem, φράζεο Τυδεΐ-

ἀνεχάζετο,&c quod in eos maximè competit, cùm Deo inuito suos eripere conantur,neq; vnquam tamen efficient,vt ipso fortiores euadant,reperiantque tandem sibi cum laruis,vt Achiuis eum Aeneæ simulachro, esse depugnandum:suos enim in tuto collocabit,at illi in eorum locum nuda simulachra debellabunt.

e ἀγεῖρ. ἀγεῖρ. θυμὸν] Excitata virtus solet esse maior,ideò ferè semper eùm aliquid generosum à quibusdā prǽstatur,id ab alijs excitati faciūt,vt antea Diomedes,hic ipse belli deus Mars,paulò pòst Hector,&c.adeò est ἐνεργὸς & efficax oratio apud Homerū.

d σὺν ... ἄνδρα] Vt magis animos Marti faceret Apollo,dicit,verum esse illum Aeneam,cùm tamē illius esset solū simulachrum,circa quod tam acre erat Troianorum & Græcorum prælium. quod etiā Mars ipse credidit : nam & Troianos exhortans eo argumento vtitur,quòd Aeneas ipse reuerà profligatus sit,alioqui non poterant rectè cōmoueri & incitari, si eum verum Aeneam esse non intellexissent. Et vide Deos Homericos,qui falli possint.

Ἔνθ' αὖ Σαρπηδὼν μάλα νείκεσεν Ἕκτορα δῖον·
a Ἕκτορ, πῇ δή τοι μένος οἴχεται ὃ πρὶν ἔχεσκες;
Φῆς που ἄτερ λαῶν πόλιν ἑξέμεν ἠδ' ἐπικούρων,
Οἶος, σὺν γαμβροῖσι κασιγνήτοισί τε σοῖσι·
Τῶν νῦν οὔ τιν' ἐγὼ ἰδέειν δύναμ' οὐδὲ νοῆσαι,
Ἀλλὰ καταπτώσσουσι, κύνες ὣς ἀμφὶ λέοντα·
Ἡμεῖς δ' αὖ μαχόμεσθ', οἵ πέρ τ' ἐπίκουροι ἔνειμεν.
Καὶ γὰρ ἐγὼν ἐπίκουρος ἐὼν, μάλα τηλόθεν ἥκω.
c Τηλοῦ γὰρ Λυκίη Ξάνθῳ ἔπι δινήεντι,
Ἔνθ' ἄλοχόν τε φίλην ἔλιπον καὶ νήπιον υἱόν,
Κὰδ δὲ κτήματα πολλά, τά τ' ἔλδεται ὅς κ' ἐπιδευής.
Ἀλλὰ καὶ ὧς Λυκίους ὀτρύνω, καὶ μέμον' αὐτὸς
Ἀνδρὶ μαχέσσασθαι· ἀτὰρ οὔ τί μοι ἐνθάδε τοῖον,
Οἷόν κ' ἠὲ φέροιεν Ἀχαιοὶ ἤ κεν ἄγοιεν·
Τύνη δ' ἕστηκας, ἀτὰρ οὐδ' ἄλλοισι κελεύεις
Λαοῖσιν μενέμεν, καὶ ἀμυνέμεναι ὤρεσσι·
Μή πως ὡς ἀψῖσι λίνου ἁλόντε πανάγρου,
Ἀνδράσι δυσμενέεσσιν ἕλωρ καὶ κύρμα γένησθε·
Οἳ δὲ τάχ' ἐκπέρσουσ' εὖ ναιομένην πόλιν ὑμήν.
Σοὶ δὲ χρὴ τάδε πάντα μέλειν νύκτας τε καὶ ἦμαρ,
γρ. τηλεκλειτῶν Ἀρχοὺς λισσομένῳ * τηλεκλητῶν γ' ἐπικούρων
Νωλεμέως ἐχέμεν, κρατερὴν δ' ἀποθέσθαι ἐνιπήν.
Ὣς φάτο Σαρπηδὼν, δάκε δὲ φρένας Ἕκτορι μῦθος,
Αὐτίκα δ' ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμᾶζε·
Πάλλων δ' ὀξέα δοῦρα, κατὰ στρατὸν ᾤχετο πάντῃ,
Ὀτρύνων μαχέσασθαι, ἔγειρε δὲ φύλοπιν αἰνήν.
Οἳ δ' ἐλελίχθησαν, καὶ ἐναντίοι ἔσταν Ἀχαιῶν.
Ἀργεῖοι δ' ὑπέμειναν ἀολλέες, οὐδ' ἐφόβηθεν.
Ὡς δ' ἄνεμος ἄχνας φορέει ἱερὰς κατ' ἀλωὰς,
Ἀνδρῶν λικμώντων, ὅτε τε ξανθὴ Δημήτηρ
γρ. Κρίνῃ * Κρίνει ἐπειγομένων ἀνέμων καρπόν τε καὶ ἄχνας,
c Αἱ δ' ὑπολευκαίνονται ἀχυρμιαί· ὣς τότ' Ἀχαιοὶ
γρ. κονισσάλῳ. Λευκοὶ ὕπερθε γένοντο * κονισάλῳ, ὅν ῥα δι' αὐτῶν
Οὐρανὸν ἐς πολύχαλκον ἐπέπληγον πόδες ἵππων,
Ἂψ ἐπιμισγομένων· ὑπὸ δ' ἔστρεφον ἡνιοχῆες.
Οἱ δὲ μένος χειρῶν ἰθὺς φέρον· ἀμφὶ δὲ νύκτα
Θοῦρος Ἄρης ἐκάλυψε μάχῃ, Τρώεσσιν ἀρήγων,
Πάντοσ' ἐποιχόμενος· τοῦ δ' ἐκραίαινεν ἐφετμὰς
Φοίβου Ἀπόλλωνος χρυσαόρου, ὅς μιν ἀνώγει
γρ. ἐγεῖραι. Τρωσὶν θυμὸν * ἀγεῖραι, ἐπεὶ ἴδε Παλλάδ' Ἀθήνην
Οἰχομένην· ἡ γάρ ῥα πέλεν Δαναοῖσιν ἀρηγών.
Αὐτὸς δ' Αἰνείαν μάλα πίονος ἐξ ἀδύτοιο
Ἧκε, καὶ ἐν στήθεσσι μένος βάλε ποιμένι λαῶν·
Αἰνείας δ' ἑτάροισι μεθίστατο· τοὶ δ' ἐχάρησαν,
Ὡς εἶδον ζωόν τε καὶ ἀρτεμέα προσιόντα,
Καὶ μένος ἐσθλὸν ἔχοντα· μετάλλησάν γε μὲν οὔ τι.
Οὐ γὰρ ἔα πόνος ἄλλος, ὃν ἀργυρότοξος ἔγειρεν,
Ἄρης τε βροτολοιγὸς, Ἔρις τ' ἄμοτον μεμαυῖα.
Τοὺς δ' Αἴαντε δύω, καὶ Ὀδυσσεὺς, καὶ Διομήδης
Ὤτρυνον Δαναοὺς πολεμιζέμεν· οἳ δὲ καὶ αὐτοὶ
Οὔτε βίας Τρώων ὑπεδείδισαν, οὔτε ἰωκάς,

Tunc verò Sarpedon valde obiurgauit Hect. nobilem:
Hector quonā tibi robur abÿt, quod pri⁹ habebas?
Gloriabaris nimirū sine populis ciuitatē seruaturum
Solum cum affinibus fratribusq; tuis: (& socÿs,
Horū nūc nullū ego videre possū, neq; animaduerte-
Sed trepidant tanquam canes circa leonem: (re,
Nos autem pugnamus, qui auxiliatores adsumus.
Etenim & ego auxiliator existēs admodū è longinquo
Procul.n. Lycia Xanthum ad verticosum, (venio:
Vbi vxoremq; dilectam reliqui, & infantem filium,
Et possessiones multas, quas desiderat quicūq; pauper:
Sed & sic Lycios adhortor, & paratus sum ipse
Cum viro pugnare, nihil etsi mihi hic tale,
Quale vel asportent Achiui, vel abducant.
Tu autem stas, ac non alÿs imperas
Copÿs consistere, & opem ferre vxoribus: (nantis
Ne fortè quasi nexib. retis capti omne genus alitū ve-
Viris hostib. præda & lucrū insperatū efficiamini:
Illi.n. citò euertent bene habitatā ciuitatem vestrā.
Tibi.n. decet hæc omnia curæ esse noctesq; diesq;,
Principes precāti è longinquo vocatorū auxiliatorū,
Vt assiduè persistant, & durā deponāt obiurgationē.
Sic dixit Sarpedon: momordit.n. mētē Hect. sermo.
Statim aūt de curru cum armis salÿt ad terram:
Vibrās.n. acutas lanceas, per exercitū obibat vndiq;,
Adhortās ad pugnandū: excitauit.n. pugnā grauē.
Hi.n. conuersi sunt, & aduersi steterunt Achiuis.
Argiui.n. expectabāt conferti, neq; territi fuerunt.
Sicut autem ventus paleas fert sacris in areis
Viris ventilantibus, quando flaua Ceres
Secernit ingruentibus ventis fructumq; & paleas,
Et albescunt acerui palearum: sic tunc Achiui
Albi supernè facti sunt puluere, quē per ipsos (quorū,
Cælū adusq; solidū terrā pulsando excitarūt pedes e-
Iterū inter se cōmixtos: reuersi.n. sunt aurigæ: (ginē
Illi.n. robur manuū ex aduerso ferebāt: vndiq;.n. cali-
Impetuosus Mars offudit in pugna, Troianis opē ferēs,
Quaquà discurrens: exequebatur autem mandata
Phœbi Apollinis, aureū ensem gestantis, q ipsum iussit
Troianis animū excitare, postq vidit Pallada Miner-
Abeuntem: hæc.n. erat Danais auxiliatrix. (nam
Ipse autem Aeneam valde opimo ex adyto
Eduxit, et in pectorib. robur indidit pastori populorū.
Aeneas.n. inter socios stetit. hi verò gauisi sunt,
Postq viderunt viuumq; & incolumē aduenientem,
Et vires integras habentē: haud tamen quæsierant:
Non.n. sinebat labor alius: quem Apollo suscitauerat,
Marsq; exitialis, contentioq; adeò prompta:
Hos autem Aiaces duo, & Vlysses, & Diomedes
Concitabant Danaos ad pugnandum: hi aūt & ipsi
Neque vires Troianorū timebant neq; insecutiones:

Ἀλλ' ἔ-

Ἀλλ' ἔμενον νεφέλῃσιν ἐοικότες, ἅς τε Κρονίων
νηνεμίης ἔστησεν ἐπ' ἀκροπόλοισιν ὄρεσσιν,
Ἀτρέμας ὄφρ' εὕδῃσι μένος Βορέαο καὶ ἄλλων
*Ζαχρηῶν ἀνέμων, οἵ τε νέφεα σκιόεντα
Πνοιῇσιν λιγυρῇσι διασκιδνᾶσιν ἀέντες·
Ὣς Δαναοὶ Τρῶας μένον ἔμπεδον, οὐδ' ἐφέβοντο.
Ἀτρεΐδης δ' ἀν' ὅμιλον ἐφοίτα, πολλὰ κελεύων,
f Ὦ φίλοι, ἀνέρες ἐστὲ, καὶ ἄλκιμον ἦτορ ἕλεσθε,
Ἀλλήλους τ' αἰδεῖσθε κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας.
Αἰδομένων τ' ἀνδρῶν πλέονες σόοι ἠὲ πέφανται·
g Φευγόντων δ' οὔτ' ἂρ κλέος ὄρνυται, οὔτε τις ἀλκή.

Sed expectabant, nebulis similes quas Saturnius
Tranquillitatis tempore sistit in summis montibus,
Placidè quando quiescit vis Boreæ, & aliorum
Vehementium ventorum, qui nubes opacas χ. ζαχραῶν
Flatibus stridulis dißipant flantes:
Sic Danai Troianos expectabant firmiter, nec fugie- (bant
Atrides.a.per turbam discurrebat, sæpius adhortans,
O amici, viri estote, & fortem animum sumite,
Inuicemq́ reueremini per fortes pugnas.
Verecundantiũ.n.virorũ plures salui q̃ interfecti sũt:
Fugientiũ.a.neq́ gloria exurgat, neq́ vlla fortitudo.

COMMENTARIVS.

a Ἕκτορ πῇ δή τοι] Oportuit ipsum etiam Hectorem virum alioqui Troianorum omnium fortissimum, officij sui admoneri: vbi Poëta docuit, virtutem interdum sopitam iacere, stimulisque exciandam vt in actus necessarios exeratur. Ista autem Sarpedonis oratio duo continet: primùm, ignauiam non solùm Hectoris, sed omnium etiam Troianorum perstringit. Secundò, Hectorem muneris & partium suarum commonefacit. Pars illa prima comparationem virtutis copiarum auxiliarium cum Troianorum ignauia cōplectitur, vt sociorũ exemplo pudor Hectori inijciatur, qui adeò molliter in tam necessaria pugnandi occasione se gerat.

b σὺν γαμβροῖσι] Scilicet adeò erat numerosa Priamidarum soboles, vt cùm ea sola Troiam se propugnaturum palàm Hector iactitaret. Fuerant autem Priamo quinquaginta filij, ex quibus decem & septem ex legitima vxore nati erant, vt est apud Tullium 1. Tusc. Hic filij quidem pugnant, pro filiabus verò mariti.

c τηλοῦ γὰρ Λυκίη] Dixit τηλοῦ ad differentiam minoris Lyciæ, cui præerat Pandarus, & quæ longè à Troia non erat remota. Studium autem suum in Troianos Sarpedon commendat, cùm eis opitulandi gratia in tam dissitum à patria locum aduentârit: deinde vxorem, filium, & bona omnia contempserit, quibus alij illecti domi sæpissimè detinentur, suaq́, amicorum vtilitati anteponunt. Nihilominus autem inquit Sarpedon, ego fortissimè pro vobis, Troiani, pugno, neq́, mihi ipsi militibusq́ meis parco, cùm tamen vos alacriores esse oporteret in vestris bonis tutandis, de quorum iactura nunc periclitamini: mea enim in hoc discrimen minimè veniunt, & tamen eodem animo ac si de illis ageretur, sese in medios certaminis æstus conijcit.

d δάκε δὲ φρένας] Cùm non habeat Hector quid Sarpedoni contradicat, quia se nimium iustè increpari sentit, ne verbum quidē hiscens animo stimulatus illicò in arenam descendit. vbi docet Poëta, iustas obiurgationes & exhortationes apud generosos homines otiosas esse non debere, quod alibi sæpe monuimus.

e ὡς δ' ὅτ' ἄχνας ἄνεμος φορέει] In his verbis est tota vis comparationis, vt docet illius ἀπόδοσις.

f ὦ φίλοι, ἀνέρες ἐστὲ,] Breuis & concisa, prout temporis angustiæ postulant, exhortatio qua Græcos Agamemnō incitat, cuius tota vis in mutua singulorum verecundia posita est, cuius gratia suprà secundo libro Nestor eiusdem nationis milites simul in acie componi iubebat: quia nimirum noti à notis sibi cauent, verenturque, ne quid ignauè inter se geratur. Ait ergo Rex: Pudeat vos vestrûm ipsorum, alterq; alterum mutuò reueremini, ne quis fugiendo dedecus sibi à socio comparet, cùm sibi ab illo ignauia exprobrari possit: deinde vt afflictis, & oppressis socijs opem ferant.

g Φευγόντων δ' οὔτ' ἂρ κλέος] Similia sunt illa Tyrtæi apud Stobæum:

οἳ μὲν γὰρ τολμῶσι παρ' ἀλλήλοισι μένοντες
ἔς τ' αὐτοσχεδίην, καὶ προμάχους ἰέναι,
παυρότεροι θνήσκουσι, σαοῦσι δὲ λαὸν ὀπίσσω.
τρεσσάντων δ' ἀνδρῶν πᾶσ' ἀπόλωλ' ἀρετή: id est, Illorum sanè qui vnà manentes ausi fuerint Ad pugnam cominus conferendam & in prima acie pugnantes accedere, Pauciores moriuntur, & populũ seruant à tergo. Timidorum autem virorum perijt omnis virtus. Alibi autem disputamus, quàm sit gloriosum in bello mori.

---

a Ἦ, καὶ ἀκόντισε δουρὶ θοῶς, βάλε δὲ πρόμον ἄνδρα
Αἰνείεω ἕταρον μεγαθύμου Δηϊκόωντα
Περγασίδην, ὃν Τρῶες ὁμῶς Πριάμοιο τέκεσσι
Τῖον, ἐπεὶ θοὸς ἔσκε μετὰ πρώτοισι μάχεσθαι.
Τόν ῥα κατ' ἀσπίδα δουρὶ βάλε κρείων Ἀγαμέμνων.
Ἡ δ' οὐκ ἔγχος ἔρυτο, διὰ πρὸ δὲ *εἴσατο καὶ τῆς,
Νειαίρῃ δ' ἐν γαστρὶ διὰ ζωστῆρος ἔλασσε.
Δούπησεν δὲ πεσὼν, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Ἔνθ' αὖτ' Αἰνείας Δαναῶν ἕλεν ἄνδρας ἀρίστους
Υἷε Διοκλῆος, Κρήθωνά τε Ὀρσίλοχόν τε·
Τῶν ῥα πατὴρ μὲν ἔναιεν ἐϋκτιμένῃ ἐνὶ Φηρῇ,
Ἀφνειὸς βιότοιο· γένος δ' ἦν ἐκ ποταμοῖο
Ἀλφειοῦ, ὅς τ' εὐρὺ ῥέει Πυλίων διὰ γαίης.
Ὃς τέκετ' Ὀρσίλοχον πολέεσσ' ἄνδρεσσιν ἄνακτα·
Ὀρσίλοχος δ' ἄρ' ἔτικτε Διοκλῆα μεγάθυμον·
Ἐκ δὲ Διοκλῆος διδυμάονε παῖδε γενέσθην,
Κρήθων, Ὀρσίλοχός τε, μάχης εὖ εἰδότε πάσης.
Τὼ μὲν ἄρ' ἡβήσαντε, μελαινάων ἐπὶ νηῶν
Ἴλιον εἰς εὔπωλον ἅμ' Ἀργείοισιν ἑπέσθην,
Τιμὴν Ἀτρεΐδῃς, Ἀγαμέμνονι καὶ Μενελάῳ
Ἀρνυμένω· τὼ δ' αὖθι τέλος θανάτοιο κάλυψεν.
Οἵω τώ γε λέοντε δύω ὄρεος κορυφῇσιν
Ἐτραφέτην ὑπὸ μητρὶ βαθείης τάρφεσιν ὕλης·
Τὼ μὲν ἄρ' ἁρπάζοντε βόας καὶ ἴφια μῆλα
Σταθμοὺς ἀνθρώπων κεραΐζετον, ὄφρα καὶ αὐτὼ

Dixit, & iaculat° est hasta impigrè: pcussit.a.antesi-
Aeneæ socium magnanimi Deicontē (gnanũ virũ
Pergasidem, quem Troiani æquè ac Priami filios
Honorabāt, q̃a impiger erat inter primos ad pugnādũ:
Hunc in scuto lancea percußit rex Agamemnon.
Illud.v.nō hastā impediuit: sed prorsus traiecit etiā i-
Vltimũ.a.in ventrem baltcum adegit. (psum: χ. εἴσατο χαλκός.
Sonuit autem cadens, sonueruntq́ arma super ipso.
Tunc rursus Aeneas Danaorũ interfecit viros opti-
Filios Dioclei, Crethonaq́, Orsilochumq́: (mos
Horũ pater quidē habitabat bene ædificata in Phera,
Diues opum: genus autem erat à fluuio
Alpheo, qui latè fluit Pyliorum per terram.
Qui peperit Orsilochum multis viris imperatorem.
Orsilochus autem genuit Diocleum magnanimum.
Ex Diocleo autem gemini filij nati sunt,
Crethō, Orsilochusq́, pugnæ bene periti omnis generis.
Hi quidem puberes facti nigris in nauibus
Ad Iliũ bonorũ equorũ ferax simul Arginos secuti sũt
Honorem Atridis, Agamemnoni & Menelao,
Comparantes: hos autem ibi finis mortis obtexit,
Quales leones duo montis in cacuminibus
Nutriti sunt sub matre, pfundæ in densitatib. syluæ:
Hi quidem rapientes boues, & pingues oues
Stabula hominum vastant, donec & ipsi

Ἀνδρῶν ἐν παλάμῃσι κατέκταθεν ὀξέϊ χαλκῷ·
Τοίω τὼ χείρεσσιν ὑπ' Αἰνείαο δαμέντε
Καππεσέτην, ἐλάτῃσιν ἐοικότες ὑψηλῇσι.
Τὼ δὲ πεσόντ' ἐλέησε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος·
Βῆ δὲ διὰ προμάχων, κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ,
Σείων ἐγχείην. τοῦ δ' ὤτρυνεν μένος Ἄρης,
[b] Τὰ φρονέων, ἵνα χερσὶν ὑπ' Αἰνείαο δαμείη.
Τὸν δ' ἴδεν Ἀντίλοχος μεγαθύμου Νέστορος υἱός·
Βῆ δὲ διὰ προμάχων· περὶ γὰρ δίε ποιμένι λαῶν,
[c] Μή τι πάθῃ, μέγα δέ σφεας ἀποσφήλειε πόνοιο.
Τὼ μὲν δὴ χεῖράς τε καὶ ἔγχεα ὀξυόεντα
Ἀντίον ἀλλήλων ἐχέτην μεμαῶτε μάχεσθαι.
Ἀντίλοχος δὲ μάλ' ἄγχι παρίστατο ποιμένι λαῶν.
Αἰνείας δ' οὐ μεῖνε, θοός περ ἐὼν πολεμιστής,
[d] Ὡς εἶδεν δύο φῶτε παρ' ἀλλήλοισι μένοντε.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν νεκροὺς ἔρυσαν μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν,
Τὼ μὲν ἄρα δειλὼ βαλέτην ἐν χερσὶν ἑταίρων,
Αὐτὼ δὲ στρεφθέντε, μετὰ πρώτοισι μαχέσθην.
Ἔνθα Πυλαιμένεα ἑλέτην ἀτάλαντον Ἄρηϊ,
Ἀρχὸν Παφλαγόνων μεγαθύμων ἀσπιστάων.
Τὸν μὲν ἄρ' Ἀτρεΐδης δουρικλυτὸς Μενέλαος
Ἑσταότ' ἔγχεϊ νύξε κατὰ κληῗδα τυχήσας.
Ἀντίλοχος δὲ Μύδωνα βάλ' ἡνίοχον θεράποντα,
Ἐσθλὸν Ἀτυμνιάδην (ὁ δ' ὑπέστρεφε μώνυχας ἵππους)
Χερμαδίῳ ἀγκῶνα τυχὼν μέσον· ἐκ δ' ἄρα χειρῶν
Ἡνία λεύκ' ἐλέφαντι χαμαὶ πέσον ἐν κονίῃσιν.
Ἀντίλοχος δ' ἄρ' ἐπαΐξας ξίφει ἤλασε κόρσην.
Αὐτὰρ ὅ γ' ἀσθμαίνων εὐεργέος ἔκπεσε δίφρου
Κύμβαχος ἐν κονίῃσιν ἐπὶ βρεχμόν τε καὶ ὤμους.
Δηθὰ μάλ' ἑστήκει, (τύχε * γὰρ ψαμάθοιο βαθείης,) — *κ. γάρ ῥ' ἀμάθοιο*
Ὄφρ' ἵππω πλήξαντε χαμαὶ βάλον ἐν κονίῃσι.
Τοὺς δ' ἵμασ' Ἀντίλοχος, μετὰ δὲ στρατὸν ἤλασ' Ἀχαιῶν.
Τοὺς δ' Ἕκτωρ ἐνόησε κατὰ στίχας, ὦρτο δ' ἐπ' αὐτοὺς
Κεκληγώς· ἅμα δὲ Τρώων εἵποντο φάλαγγες
Καρτεραί· ἦρχε δ' ἄρα σφιν Ἄρης καὶ πότνι' Ἐνυώ·
Ἡ μὲν ἔχουσα κυδοιμὸν ἀναιδέα δηϊοτῆτος·
Ἄρης δ' ἐν παλάμῃσι πελώριον ἔγχος ἐνώμα·
Φοίτα γ' ἄλλοτε μὲν πρόσθ' Ἕκτορος, ἄλλοτ' ὄπισθεν.
[e] Τὸν δὲ ἰδὼν ῥίγησε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης.
Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ἀπάλαμνος ἰὼν πολέος πεδίοιο,
Στήῃ ἐπ' ὠκυρόῳ ποταμῷ ἅλαδε προρέοντι,
Ἀφρῷ μορμύροντα ἰδών, ἀνά τ' ἔδραμ' ὀπίσσω·
Ὣς τότε Τυδεΐδης ἀνεχάζετο, εἶπέ τε λαῷ·
Ὦ φίλοι, οἷον δὴ θαυμάζομεν Ἕκτορα δῖον
Αἰχμητήν τ' ἔμεναι καὶ θαρσαλέον πολεμιστήν.
Τῷ δ' αἰεὶ πάρα εἷς γε θεῶν ὃς λοιγὸν ἀμύνει·
Καὶ νῦν οἱ πάρα κεῖνος Ἄρης βροτῷ ἀνδρὶ ἐοικώς.
Ἀλλὰ πρὸς Τρῶας τετραμμένοι αἰὲν ὀπίσσω
Εἴκετε, μηδὲ θεοῖς μενεαινέμεν ἶφι μάχεσθαι.

Virorum in manibus interfecti sunt acuto ferro:
Tales isti duo à manibus Aeneæ prostrati
Deciderunt, abietibus similes altis.
Horũ.a.pstratorũ misertus est in bello fortis Menela⁹:
Iuit.a.per antesignanos armatus fulgenti ferro,
Quassans hastam: huius.a.impellebat animum Mars,
Ea cogitans, vt à manibus Aeneæ interficeretur:
Hunc.a.vidit Antilochus magnanimi Nestoris filius:
Iuit.a.p ppugnatores, valde.n.timebat pastori popul.
Ne qd pateretur, valdè.v.ipsos aberrare faceret à la-
Hi quidem iam manusq́; & hastas acutas (bore.
Contra se inuicem tenebant parati pugnare:
Antilochus verò valdè propè astitit pastori populorũ.
Aeneas.a.nõ sustinuit, impiger quamuis existẽs bella-
Vt vidit duos viros propè inter se cõsistentes. (tor,
Hi.a.postquam occisos traxerũt ad populũ Achiuorũ,
Eos miseros tradiderunt in manus sociorum:
Ipsi autem conuersi inter primos pugnabant.
Tunc Pylæmenem interfecerunt parem Marti,
Principem Paphlagonũ magnanimorũ scutatorum.
Hunc quidem Atrides hasta inclytus Menelaus
Stantẽ hasta vulnerauit ad clauẽ humeri assecutus.
Antilochus aũt Mydona percussit auriga, famulum
Bonum Atymniadem (hic.a.auertebat solidungulos equos)
Saxo cubitum contingens medium: at ex manibus
Fræna candida ebore humi ceciderunt in pulueribus:
Antilochus aũt accurrens ense percussit tempus.
Sed hic grauiter anhelans è pulchro decidit curru
Pronus in pulueribus: atq́; in occiput & humeros.
Diu valdè stetit (nactus erat.n.arenã profundam,)
Donec equi pulsantes humi proiecerunt in pulueres.
Hos.a.verberauit Antilo. & ad exercitũ abegit Ach.
Hos.a.Hector animauertit inter turmas: ruit.a.in i-
Vociferãs: simul.a.Troian. sequebãtur phalãges (psos
Fortes: præibat.a.ipsis Mars & veneranda Bellona:
Hæc quidem habens tumultum immanem pugnæ,
Mars verò in manibus ingentem hastam quassabat:
Ibat aũt modò quidem ante Hectorẽ, modò aũt post.
Hũc.v.cõspicatus horruit in bello strenuus Diomedes.
Sicut.a.cùm vir inops consilij emensus ingentẽ campũ
Consistit ad rapidum fluuium in mare profluentem,
Spuma murmurantem videns recurritq́; retrorsum:
Sic tunc Tydides recessit, dixitq́; populo:
O amici, qualiter admiramur Hectorem nobilem
Iaculatorem esse, & audacem bellatorem?
Huic semper propè adest vn⁹ deorũ qui mortẽ auertit.
Et nunc ei adest Ille Mars mortali viro similis.
Quare ad Troianos conuersi semper retrò
Cedite, neq́; aduers⁹ deos prõpti sitis fortiter pugnare.

COMMENTARIVS.

a ἦ, καὶ ἀκόντισε] Multi ad alios excitandos satis sunt faciles, ipsi ac pericula subeunda ineptissimi. Agamemnõ verò milites affatus statim suo exemplo, quo pacto se gerant, docet. Nulla enim re animosiores ac audaciores fieri solent milites, quàm si ducem generosum & fortem animaduerterint, adeò vt etiam duce timido remollescant milites fortes: contrà, præeunte duce forti, milites timiditatem & pauorem suum deponant. Quò pertinet respõsum illud Demadis Rhetoris Atheniensis, qui cùm in pugna ad Chæronæam à Philippo captus esset, eiq́; cõmendatus, Philippusq́; inter pocula hæc verba iactaret: Vbi nunc est nobilitas & præstãtia ciuitatis Atheniensium? Cognosceres, inquit, ô Rex ciuitatis vim, si Philippus Atheniensibus, Chares autem Macedonib. imperaret. vbi ignauia ducis victos Athenienses ostendit, cùm ipsi tamẽ per se fortes essent. proinde Philippo blanditus, ducis optimi laudem ei dextrè tribuit. Cui respondet, quod idẽ Philippus pronũciauit, κρείττων εἶναι στρατόπεδον ἐλάφων λέοντος στρατηγοῦντος, ἢ λεόντων ἐλάφου στρατηγοῦντος: præstantiorẽ esse exercitũ ceruorũ, imperante leone, quàm leonũ ductore ceruo. Est n. vniuersus exercitus corpus quoddam, cuius caput Imperator est, vt dicebat Iphicrates: quod etiã Epã. Thebanus ostendit, qui magno & egregio exercitu cõspecto, sed sine duce, ἀλλ' ἔχει, inquit, θηρίον, ὃ κεφαλὴν οὐκ ἔχει. Cũ aũt ex capite totius corporis moderamẽ rectũ aut prauũ pẽdeat, ducem

ducem fortem & magnanimum esse oportet, vt sui similes habeat milites. Quod apprimè intelligit Homerus, qui in Agamemnone suo ducis præstantissimi typum exhibuit.

b ἐπὶ φρονέων] Notanda est Martis perfidia, qui se Menelao fauere simulat, dum tamen in eius perniciem conspirat. Docet nimirum Poëta, duobus modis profligari hostes, aut dolo, aut vi, quod Antigonus indicauit, qui interrogatus, quomodo oporteret hostes aggredi, dixit: ἢ δόλῳ ἠὲ βίῃ, ἢ ἀμφαδὸν ἠὲ κρυφηδόν: Aut dolo, aut vi, aut apertè, aut per insidias. Dolus an virtus quis in hoste requirat? inquit Homerus Latinorum. Vnde forsan hoc magis ad prudentem calliditatem referri debet, quàm ad perfidiam, quasi legibus bellicis hoc opportunum stratagema permissum sit, quod etiam Mineruа in Hectore olim vsurpauit. Aduersus illud autem hostibus tutamen est ἀπιστία, vt semper illis hostium consilia, licet commodi speciem habere videantur, suspecta sint. Tamen ausus sum hoc in Marte perfidiam appellare, quia illa ipsi sit familiarissima, vnde ἀλλοπρόσαλλος dictus est: eandemque illi Mineruа postea exprobrat.

c μή τι πάθῃ,] Veretur Antilochus, ne quid damni Menelaus patiatur: quia cùm ille præcipuum esset belli caput, eo moriente, bellum planè dissolutum iri credebatur: quod ipse Agamemnon suprà lib. 3. eo læso, & cùm de eius vita desperaret, dicebat, statim esse discessuros Græcos, αὐτίκα γὰρ μνήσονται Ἀχαιοὶ πατρίδος αἴης, &c

d ὡς ἄνδρε δύω φῶτε] Prudenter & cautè facit Aeneas, qui solus duobus nō resistit. μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη: Vnius manus pugna est imbecilla, inquit Euripides in Heraclide. Vnde vulgata parœmia, οὐδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο. Cui respondet, quod de Hercule vulgò etiam iactatus, eum aduersus duos non pugnare, quod Socrates in Euthydemo in se ipsum conuertit. Vide Erasmum Adag. Chil. 1. cent. 5. prou. 39. Vbi etiam huius loci Homerici meminit. Itaque cùm aliquis fortis sibi nomen tribuit, videat oportet, in temeritatem ne incidat, dum nulla ratione habita numerosi hostis cum pluribus audet congredi: id verò maximè solitario homini cauendum est, vt Aeneas Homericus docet.

e τὸν δ' ἰδὼν ῥίγησε] Non immeritò victoria dicta est ἑτεραλκὴς & Mars ipse (id est bellum) ἀλλοπρόσαλλος, adeò est inconstans & mutabilis hominum fortitudo. Nota autem, me Hominum dicere, quia intelligo quidem virtutem per se stabilem & certam esse, sed talis in homines non cadit. Quod hoc loco Diomedes testatū facit, vt forsan demitteris, tam repentè hunc heroëm ab illo mutatum Diomede, quia paulò antè etiam cum ipso Ioue pugnaturus esse videbatur, adeò se strenuè vbique gessit ipsis etiam Numinibus non formidatis. Voluit autem Poëta res etiam Troianorum extollere, ne planè laudi Græcorum, velificari videretur: & hoc est summi artificij, cùm vtrumque hostem merita laude scriptor non defraudat. Adest ergo Hector diuino tutus præsidio adeò terribilis & formidabilis, vt fortissimis quibusque terrorem ingentem incutiat, quem cedendo Græci faciunt manifestum. Quod indecorum non est existimandum, & hoc inter rei bellicæ magistros admittitur: præstare interdum irruenti hosti cedere, quàm cum euidenti iactura pertinaciter ipsi resistere. Vnde Antigonus olim hostibus ingruentibus cedens, dixit, se non fugere, sed vtilitatē retrò sitam persequi. Vt ergo metus à forti homine non est alienus, vt docet Arist. Ethic. Nicom. lib. 3. cap. 7. & Eth. ad Eudemum lib. 3. circa initium: sic eo etiam indigna non est moderata fuga, quæ declinationem ingentis periculi suadeat, in quod si se coniecerit, audaciæ & temeritatis macula aspergi potest. Non licet enim in bello bis delinquere, inquiebat Lamachus: & Iphicrates, Nullam imperatoris deteriorem vocem esse posse, quàm οὐκ ἂν προσεδόκησα, Non putabam. Proinde periti est ducis; cum summa sui cautione pugnare, ne cùm temerè in euidens periculum ruit, serò ipsum nimiæ audaciæ pœniteat, quin & interdum fugiendum est, fuga tamen honesta & leonina, hoc est ἀναποδίζειν, vt alibi dicimus: & vt hoc loco Diomedes, qui terga hosti non vertit, sed tantùm eius impetui cedit. Cùm autem illud per se, vt docuimus, indecorum non sit, tum hoc loco causam id faciendi maximam habuit Diomedes, siquidem ex superioribus suis certaminibus & Apollinis oratione prudentior factus, cùm videat Hectori astantē Martem eò lubentiùs decedit, quòd Dijs non esse resistendum iam edoctus fuerit, quam rationem ipse etiam prætexuit.

Ὣς ἄρ' ἔφη. Τρῶες δὲ μάλα σχεδὸν ἤλυθον αὐτῶν·
Ἔνθ' Ἕκτωρ δύο φῶτε κατέκτανεν εἰδότε χάρμης,
Εἰν ἑνὶ δίφρῳ ἐόντε, Μενέσθην, Ἀγχίαλόν τε.
Τὼ δὲ πεσόντ' ἐλέησε μέγας Τελαμώνιος Αἴας·
Στῆ δὲ μάλ' ἐγγὺς ἰὼν, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ,
Καὶ βάλεν Ἄμφιον Σελάγου υἱὸν, ὅς ῥ' ἐνὶ Παισῷ
Ναῖε πολυκτήμων πολυλήϊος· ἀλλά ἑ μοῖρα
Ἦγ' ἐπικουρήσοντα μετὰ Πρίαμόν τε καὶ υἷας·
Τόν ῥα κατὰ ζωστῆρα βάλεν Τελαμώνιος Αἴας,
Νειαίρῃ δ' ἐν γαστρὶ πάγη δολιχόσκιον ἔγχος·
Δούπησεν δὲ πεσών· ὁ δ' ἐπέδραμε φαίδιμος Αἴας,
Τεύχεα συλήσων· Τρῶες δ' ἐπὶ δούρατ' ἔχευαν
Ὀξέα, παμφανόωντα· σάκος δ' ἀνεδέξατο πολλά.
Αὐτὰρ ὁ λὰξ προσβὰς ἐκ νεκροῦ χάλκεον ἔγχος
Ἐσπάσατ'· οὐδ' ἄρ' ἔτ' ἄλλα δυνήσατο τεύχεα καλὰ
Ὤμοιϊν ἀφελέσθαι· ἐπείγετο γὰρ βελέεσσι·
Δεῖσε δ' ὅγ' ἀμφίβασιν κρατερὴν Τρώων ἀγερώχων,
Οἳ πολλοί τε καὶ ἐσθλοὶ ἐφέστασαν ἔγχε' ἔχοντες,
Οἵ ἑ μέγαν περ ἐόντα καὶ ἴφθιμον καὶ ἀγαυὸν,
Ὦσαν ἀπὸ σφείων· ὁ δὲ χασσάμενος πελεμίχθη.
Ὣς οἱ μὲν πονέοντο κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην.
Τληπόλεμον δ' Ἡρακλεΐδην ἠΰν τε μέγαν τε
Ὦρσεν ἐπ' ἀντιθέῳ Σαρπηδόνι μοῖρα κραταιή.
Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Υἱός θ' υἱωνός τε Διὸς νεφεληγερέταο,
Τὸν καὶ Τληπόλεμος πρότερος πρὸς μῦθον ἔειπε.
a Σαρπῆδον Λυκίων βουληφόρε, τίς τοι ἀνάγκη
Πτώσσειν ἐνθάδ' ἐόντι μάχης ἀδαήμονι φωτί;
b Ψευδόμενοι δέ σέ φασι Διὸς γόνον Αἰγιόχοιο
Εἶναι· ἐπεὶ πολλὸν κείνων ἐπιδεύεαι ἀνδρῶν,
Οἳ Διὸς ἐξεγένοντο ἐπὶ προτέρων ἀνθρώπων·

Sic dixit. Troiani .a. admodū propè accesserunt ipsos.
Tunc Hector duos viros interfecit peritos belli,
In vno curru existentes, Menesthem Anchialumq́.
Horū .a. lapsorū misertus est magnus Telamonius Aiax.
Stetit .a. valdè ppè accedens, & iaculatus est hasta lucida,
Et percussit Amphiū Selagi filiū, qui in Paso
Habitabat prædiues, locuples: sed eum fatum
Duxit auxiliaturum, ad Priamumq́ & filios:
Hunc in balteo percussit Telamonius Aiax:
Inferiori autem in ventre defixa est longa hasta:
Resonuit aūt cadēs: hic autem accurrit illustris Aiax,
Arma spoliaturus: Troiani verò lanceas fuderunt
Acutas, perlucidas: scutum autem excepit multas:
Sed hic calce accedens ex cadauere ærata hastam
Euulsit: non tamen etiam alia potuit arma puchra
Humeris detrahere: premebatur enim telis.
Timuit .a. hic defensionē validā Troianorū strenuorū,
Qui multiq́ & strenui instabant hastas tenentes:
Qui ipsum magnū licet existentē & fortē, & clarum
Repulerunt à se: hic autem cedens, retroactus est.
Sic hi quidem laborabant in forti pugna.
Tlepolemum autem Heraclidem latumq́ magnumq́
Animauit aduersus diuum Sarpedonē fatū violentū.
Hi .a. quando iam propè erāt, alter in alterum euntes,
Filiusq́ nepos q́ Iouis nebularum congregatoris,
Hunc & Tlepolemus prior verbum allocutus est.
Sarpedon Lyciorum consultor, quæ tibi necessitas
Obseruari timore hic existenti pugnæ imperito viro?
Mentientes autem te dicunt Iouis sobolem Aegiochi
Esse cum multum ab illis absis viuis
Qui ex Ioue nati sunt, tempore priscorum hominum:

Ἀλλ' οἷον

Ἀλλ' οἷόν τινά φασι βίην Ἡρακληείην
Εἶναι ἐμὸν πατέρα θρασυμέμνονα, θυμολέοντα·
Ὅς ποτε δεῦρ' ἐλθὼν ἕνεχ' ἵππων Λαομέδοντος,
Ἓξ οἴης σὺν νηυσὶ καὶ ἀνδράσι παυροτέροισιν,
Ἰλίου ἐξαλάπαξε πόλιν, χήρωσε δ' ἀγυάς.
Σοὶ δὲ κακὸς μὲν θυμός, ἀποφθινύθουσι δὲ λαοί.
χ. ἔπι Οὐδέ τί σε Τρώεσσιν ὀΐομαι ἄλκαρ ἔσεσθαι
Ἐλθόντ' ἐκ Λυκίης, οὐδ' εἰ μάλα καρτερός ἐσσι,
Ἀλλ' ὑπ' ἐμοὶ δμηθέντα πύλας Ἀΐδαο περήσειν.
Τὸν δ' αὖ Σαρπηδὼν Λυκίων ἀγὸς ἀντίον ηὔδα·
Τληπόλεμ', ἤτοι κεῖνος ἀπώλεσεν Ἴλιον ἱρήν,
Ἀνέρος ἀφραδίῃσιν ἀγαυοῦ Λαομέδοντος,
Ὅς ῥά μιν εὖ ἔρξαντα κακῷ ἠνίπαπε μύθῳ,
Οὐδ' ἀπέδωχ' ἵππους, ὧν εἵνεκα τηλόθεν ἦλθε.
Σοὶ δ' ἐγὼ ἐνθάδε φημὶ φόνον καὶ κῆρα μέλαιναν
Ἐξ ἐμέθεν τεύξεσθαι, ἐμῷ δ' ὑπὸ δουρὶ δαμέντα
Εὖχος ἐμοὶ δώσειν, ψυχὴν δ' Ἄϊδι κλυτοπώλῳ.
Ὣς φάτο Σαρπηδών· ὁ δ' ἀνέσχετο μείλινον ἔγχος
χ. ἁμαρτῇ Τληπόλεμος, καὶ τῶν μὲν ὁμαρτῇ δούρατα μακρὰ
Ἐκ χειρῶν ἤϊξαν· ὁ μὲν βάλεν αὐχένα μέσσον
Σαρπηδών, αἰχμὴ δὲ διαμπερὲς ἦλθ' ἀλεγεινή·
Τὸν δὲ κατ' ὀφθαλμῶν ἐρεβεννὴ νὺξ ἐκάλυψε.
Τληπόλεμος δ' ἄρα μηρὸν ἀριστερὸν ἔγχεϊ μακρῷ
Βεβλήκειν, αἰχμὴ δὲ διέσσυτο μαιμώωσα,
Ὀστέῳ ἐγχριμφθεῖσα· πατὴρ δ' ἔτι λοιγὸν ἄμυνεν.
Οἱ μὲν ἄρ' ἀντίθεον Σαρπηδόνα δῖοι ἑταῖροι
Ἐξέφερον πολέμοιο· βάρυνε δέ μιν δόρυ μακρὸν
Ἑλκόμενον· τὸ μὲν οὔτις ἐπεφράσατ' οὐδ' ἐνόησε
Μηροῦ ἐξερύσαι δόρυ μείλινον, ὄφρ' ἐπιβαίη
Σπευδόντων· τοῖον γὰρ ἔχον πόνον ἀμφιέποντες.
Τληπόλεμον δ' ἑτέρωθεν ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Ἐξέφερον πολέμοιο· νόησε δὲ δῖος Ὀδυσσεύς,
Τλήμονα θυμὸν ἔχων, μαίμησε δέ οἱ φίλον ἦτορ.
Μερμήριξε δ' ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν
Ἢ προτέρω Διὸς υἱὸν ἐριγδούποιο διώκοι,
Ἢ ὅγε τῶν πλεόνων Λυκίων ἀπὸ θυμὸν ἕλοιτο.
Οὐδ' ἄρ' Ὀδυσσῆϊ μεγαλήτορι μόρσιμον ἦεν
Ἴφθιμον Διὸς υἱὸν ἀποκτάμεν ὀξέϊ χαλκῷ.
Τῷ ῥα κατὰ πληθὺν Λυκίων τράπε θυμὸν Ἀθήνη.
Ἔνθ' ὅγε Κοίρανον εἷλεν, Ἀλάστορά τε, Χρόμιόν τε,
Ἄλκανδρόν θ', Ἅλιόν τε, Νοήμονά τε, Πρύτανίν τε.
Καί νύ κ' ἔτι πλέονας Λυκίων κτάνε δῖος Ὀδυσσεύς,
Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ,
Δεῖμα φέρων Δαναοῖσι· χάρη δ' ἄρα οἱ προσιόντι
Σαρπηδὼν Διὸς υἱός, ἔπος δ' ὀλοφυδνὸν ἔειπε·
Πριαμίδη, μὴ δή με ἕλωρ Δαναοῖσιν ἐάσῃς
Κεῖσθαι, ἀλλ' ἐπάμυνον, ἔπειτά με καὶ λίποι αἰὼν
Ἐν πόλει ὑμετέρῃ· ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἔγωγε,
Νοστήσας οἶκόνδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Εὐφρανέειν ἄλοχόν τε φίλην καὶ νήπιον υἱόν.
Ὣς φάτο· τὸν δ' οὔτι προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Ἀλλὰ παρήϊξεν, λελιημένος ὄφρα τάχιστα
Ὤσαιτ' Ἀργείους, πολέων δ' ἀπὸ θυμὸν ἕλοιτο.
Οἱ μὲν ἄρ' ἀντίθεον Σαρπηδόνα δῖοι ἑταῖροι
Εἷσαν ὑπ' αἰγιόχοιο Διὸς περικαλλέϊ φηγῷ.
Ἐκ δ' ἄρα οἱ μηροῦ δόρυ μείλινον ὦσε θύραζε

Sed qualem aiunt vim Herculeam,
Esse meum patrē, audacem, animū leonis habentem:
Qui quondā huc veniēs gratia equorū Laomedōtis,
Sex solis cum nauibus & viris paucioribus,
Ilij diripuit ciuitatem, desolauit autem vias.
Tibi.a. ignauus quidē animus: minuuntur.a. copiæ.
Neq; te Troianis puto auxilio fore,
Profectum ex Lycia, neq; etiamsi admodum fortis es:
Sed à me interfectum portas inferni penetraturum.
Hūc rursus Sarpedon Lyciorū dux contrà allocutus (est:
Tlepoleme, certè ille euertit Ilium sacrum,
Viri temeritate clari Laomedontis,
Qui ipsū bene meritū malo obiurgauit verbo, (r…
Neq; reddidit equas, quarū gratia è lōginquo ve…-
Tibi aūt ego hic edico cædem & mortem nigram
A me paratū iri, mea verò ab hasta interfectū, … be…
Gloriā mihi daturū, animā.a. Plut. inclytos equos ha-
Sic dixit Sarpedon: hic.a. sustulit fraxineam hastam
Tlepolemus, & horum quidem eodem tēpore hastilia longa
Ex manib. euolarūt: hic qdē percussit ceruicē mediā
Sarpedon, cuspis autem vtrinq; penetrauit acerba:
Hunc verò circa oculos obscura nox cooperuit.
Tlepolemus autem femur sinistrum hasta longa
Percussit: cuspis autem transacta est furens
Ossi infixa: pater autem mortem auertit.
Sarpedonem quidem generosi socij
Extulerūt è prælio: grauabat.a. ipsū hasta lōga (uertit
Dū traheret: eā quidē null⁹ cōsiderauit, nec animad-
Femore extrahere lāceā fraxineā, vt incedere posset,
Festinantium: talem.n. habebant laborem ministri.
Tlepolemum aūt ex altera parte bene ocreati Achiui
Exportabant prælio: animaduertit.a. nobilis Vlysses
Fortem animū habens: turbatū erat.a. ei dilectū cor.
Cogitauit autem post ea in mente, & in animo.
An vlterius Iouis filium valde sonātis insequeretur,
An hic plurium Lyciorum animam auferret:
Neq; verò Vlyssi magnanimo fatale erat,
Fortem Iouis filium interficere acuto ferro.
Quare ad multitudinē Lyciorū vertit animū Miner.
Tūc hic Cœranū interfecit, Alastoremq;, Chromiumq;,
Alcandrumq;, Haliumq;, Noëmonaq;, Prytanymq;,
Atq; etiā plures Lyciorū interfecisset nobilis Vlysses,
Nisi statim intellexisset magnus galeæ motor Hector:
Iuit autem per primas acies armatus fulgenti ære,
Terrorē inferens Danais: gauisus est aūt eo accedente
Sarpedon Iouis filius, verbum autem lugubre dixit:
Priamide, ne me prædam Danais sinas
Iacere, sed auxiliare, postea me etiam deserat ætas
In ciuitate vestra, quoniam non eram ego,
Reuersus domum, dilectam in patriam terram,
Oblectaturus vxoremq; dilectam, & infantem filiū
Sic dixit: hunc autem allocutus est galeæ motor Hector,
Sed perrexit cupidus, vt quàm citissimè
Repelleret Argiuos, multorumq; animam auferret.
Hi quidem Sarpedonem generosi socij
Collocarunt sub ægidē gestātis Iouis perpulchra fago.
Ex.a. ipsius femore lanceam fraxineā extraxit foras

Ἴφθιμος

ἴφθιμος Πελάγων, ὅς οἱ φίλος ἦεν ἑταῖρος.
h Τὸν δ' ἔλιπε ψυχή, κατὰ δ' ὀφθαλμῶν κέχυτ' ἀχλύς·
Αὖτις δ' ἀμπνύνθη, περὶ δὲ πνοιὴ Βορέαο
Ζώγρει ἐπιπνείουσα κακῶς κεκαφηότα θυμόν.

Fortis Pelagon, qui eius dilectus erat socius.
Hunc.a.deseruit anima, et circa oculos offusa est caligo:
Rursus autem recreatus est: circùm.a.aura Boreæ
Viuificauit aspirans, miserè efflauerat animam.

COMMENTARIVS.

a Σαρπῆδον Λυκίων] Iam in ipso principio Sarpedonem contumeliosus & proteruus hic Tlepolemus vellicat, cùm eum non ducem Lyciorum, sed consiliarium tantùm vocat, quasi non in rebus bellicis, sed in dando consilio propriè occupetur: quod posteà magis exacerbat, cùm eum μάχης ἀδαήμονα dicit, & τὸ ἀγορητὴν in προτέροις. Sed audax & iactabundus iste homo temeritatis suæ ac proteruiæ statim meritas dabit pœnas: huius siquidem, quem contempsit, manu concidet.

b ψευδόμενοι δέ σε φασὶ] Ait Tlepolemus ad Sarpedonem, Si filius esses Iouis, esset in te aliqua virtutis & præstantiæ primorũ illorum filiorum Iouis nota: at nulla in te apparet, qui planè ad pugnandũ ineptus sis. Ergo falsum est, quòd te Iouis sanguine cretum venditas. Mihi verò audaciam facit, quòd me genitum Hercule scio, cuius virtus (ne longiora petam) huius Troiæ euersione celebris est. Hoc ego sic interpretor, non vt Eustathius, qui existimat, sola patris virtute niti Tlepolemum, non sua: nam illud, ἀλλ' ὑπ' ἐμοὶ δμηθέντα πύλας ἀΐδαο περήσειν, nihil aliud est, quàm fortitudinis suæ iactantia & ostentatio. Et sanè eum rebus bellicis clarum fuisse constat, & series eius orationis omnino docet eò se collimare, vt se patri dissimilem non ostendat, quod contrarium in Sarpedone præstare conatur. Sed tamen ἀλαζονείας non caret.

c ἓξ οἴῃς σὺν νηυσὶ] Ex antiqua illa Troiæ expugnatione per Herculem tacitè illam à Græcis expugnatam iri argumentatur. Hercules, inquit, solis sex nauibus & exigua virorum manu ob rem etiam non magni momenti, videlicet equorum Laomedontis gratia Troiam olim expugnauit, quantò magis nos, quorum classis & copiæ lõgè numerosiores sunt, causa etiam longè iustiore, Troiam euersuros probabile est: quod postremum artificiosè subticet. Ego autem arbitror, id sibi tacitè Tlepolemum arrogare, neque omnes Græcos complecti.

d χήρωσε δ' ἀγυιάς.] Cùm Hercules vrbem Troianã omnino & funditùs non euerterit, sed tantùm viduarit, hominibus videlicet, mirum cur ipsi sacra Ilienses non faciant, vt faciunt Achilli, Patroclo, Antilocho, Aiaci, qui ipsam penitus exsciderunt: nam quòd illi causantur patriam ab Hercule deuastatam, tutum non est vt vides, nisi fortasse hoc proferunt, quòd hi iustum bellum intulerunt, Hercules iniustum, propter equos Laomedontis. Cui rursum opponitur fabula, non horum causa id factum fuisse, sed quia exigeret mercedem de liberata à ceto Hesiona. Sed hæc mittamus, inquit Strabo lib. 13. apud quem extant præcedentia: excidunt enim in refutationem fabularum. ac nos fortasse latent causæ credibiliores, quæ Ilienses mouerunt, vt alios honorarent, alios non. Videtur autem hic Poëta Ilium exiguam pronunciare.

e ἤτοι κεῖνος ἀπώλεσεν] Fatetur Sarpedon meritò excisum ab Hercule Ilium ob Laomedontis perfidiam, quam nos alibi commemorauimus: neq; tamen idcirco Tlepolemo cedit, quin ei intrepidè mortem minatur, quam ei reuerà statim intulit. Sequitur enim vtriusque certamen. vbi tantùm Sarpedon vulneratur, iactabundus autem & contumeliosus ille Tlepolemus occiditur. Vbi notandum, ferè Thrasonum istorum ob virtutem propriam gloriantium hoc esse fatum, vt in eorum caput redundet, quod ipsi tumidè aliis minitabantur.

f οὐδ' ἄρ' Ὀδυσσῆϊ] Mirum videri potest, quo pacto Vlysses intellexerit, fatale non esse vt ipse Sarpedonem interficiat: sed hoc vel à Minerua edoctus est, vel potiùs ista ab ipso Poëta dicta sunt, quia fatale non fuisse ex euentu coniecit. cùm si fatale fuisset, necessariò Sarpedonem Vlysses interfecisset: quia quæ fato decreta sunt, ea necessitate, à qua fatum non seiungitur, accidunt.

g τὸν δ' οὔ τι προσέφη] Quanquam copiosas interdum orationes heroibus tribuat Homerus, & sæpe loco & tempori non respondentes, tamen aliquando etiam tacentes eos inducit, cùm negotij necessitas, vt manus operi adhibeatur, postulet, longiusq; confabulandi otium non relinquat. Talem proposuit anteà Hectorem, cùm obiurganti & incitanti Sarpedoni nihil respondens pugnam illicò aggressus est: talem eundem nobis hic exhibet. Videtur autem Homerus taciturnitatem in bello coluisse, quod illud non verbis, sed robore manuum perficiatur. Vnde est illius alibi sententiosum dictum, ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ, In manibus belli finis est, orationis in consilio.

h τὸν δ' ἔλιπε ψυχή.] Non intelligit mortuum esse Sarpedonem, sed eius λιποθυμίαν ex dolore vulneris innuit. Cùm autem videret huiusmodi animi deliquiã Epicurus, argumentabatur corporeum illum esse, vt disputat Lucretius lib. 3. Sed plebem illi philosophi iam olim explosi sunt. Homerus autem cùm ita loquitur & vulgus, sic intelligendum est. In humano corpore cùm essentiales partes quas vocant, læduntur, animo solemus deficere, non quòd ille damni aliquid patiatur, sed quia cùm illius cum corpore magna sit harmonia, labefactato corpore non potest cum eo consentire, ideò recedit, propter deficientes vitæ facultates, quæ in sanguine collocatæ sunt: nam non viuimus ab animo, id est, vt Lucretius quoque appellat, mente, ratione, consilio: alioqui enim bruta non viuerent.

Ἀργεῖοι δ' ὑπ' Ἄρηϊ καὶ Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ
a Οὔτε ποτε προτρέποντο μελαινάων ἐπὶ νηῶν,
Οὔτε ποτ' ἀντεφέροντο μάχῃ, ἀλλ' αἰὲν ὀπίσσω
Χάζονθ', ὡς ἐπύθοντο μετὰ Τρώεσσιν Ἄρηα.
Ἔνθα τίνα πρῶτον, τίνα δ' ὕστατον ἐξενάριξεν
Ἕκτωρ τε Πριάμοιο πάϊς καὶ χάλκεος Ἄρης;
Ἀντίθεον Τεύθραντ', ἐπὶ δὲ πλήξιππον Ὀρέστην,
Τρῆχόν τ' αἰχμητὴν Αἰτώλιον, Οἰνόμαόν τε,
Οἰνοπίδην θ' Ἕλενον, καὶ Ὀρέσβιον αἰολομίτρην.
Ὅς ῥ' ἐν Ὕλῃ ναίεσκε μέγα πλούτοιο μεμηλώς,
Λίμνῃ κεκλιμένος Κηφισίδι· πὰρ δέ οἱ ἄλλοι
Ναῖον Βοιωτοὶ μάλα πίονα δῆμον ἔχοντες.
Τοὺς δ' ὡς οὖν ἐνόησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη
Ἀργείους ὀλέκοντας ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ,
Αὐτίκ' Ἀθηναίην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ὢ πόποι αἰγιόχοιο Διὸς τέκος Ἀτρυτώνη,
b Ἦ ῥ' ἅλιον τὸν μῦθον ὑπέστημεν Μενελάῳ,
Ἴλιον ἐκπέρσαντ' εὐτείχεον ἀπονέεσθαι,
Εἰ οὕτω μαίνεσθαι ἐάσομεν οὖλον Ἄρηα.
Ἀλλ' ἄγε δὴ καὶ νῶϊ μεδώμεθα θούριδος ἀλκῆς.

Argiui.a.propter Martem & Hectorem armatũ,
Neq; vnquam conuersi fugiebant nigras ad naues,
Neq; vnq̃ contrà ferebantur in pugnã, sed semper retrò
Cedebãt, postq̃ animaduerterũt cũ Troianis Martẽ,
Tunc quem primum, quem vltimum interfecit
Hectorq; Priami filius & ferreus Mars?
Eximiumq; Teuthrantẽ, & equitãdi peritũ Oresten,
Trechũq; bellatorem Aetolium, Oenomaumq;,
Oenopidẽq; Helenũ, & Oresbiũ ornatã mitrã habẽtẽ
Qui in Hyla habitabat valde diuitiarum studiosus,
Lacu circundatus Cephisside: apud antẽ ipsum alij
Habitabãt Bœotij valde optimũ populum habentes.
Hos.a.postquam animaduertit dea albis vlnis Iuno,
Arginos pereuntes in forti pugna,
Statim Mineruam verbis velocibus allocuta est:
Proh facinus Aegidẽ tenentis Iouis filia indefessa:
Certè vanum verbum promisimus Menelao,
Ilio deuastato bene murato rediturum,
Si sic furere sinamus pernitiosum Martem.
Sed agè iam & nos curemus impetuosum robur.

Ὣς ἔφατ᾽· οὐδ᾽ ἀπίθησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Ἡ μὲν ἐποιχομένη χρυσάμπυκας ἔντυεν ἵππους
Ἥρη πρέσβα θεὰ θυγάτηρ μεγάλοιο Κρόνοιο·
κ. ὀχέεσφι. Ἥβη δ᾽ ἀμφ᾽ * ὀχέεσσι θοῶς βάλε καμπύλα κύκλα
Χάλκεα ὀκτάκνημα σιδηρέῳ ἄξονι ἀμφίς·
Τῶν ἤτοι χρυσέη ἴτυς ἄφθιτος, αὐτὰρ ὕπερθεν
Χάλκε᾽ ἐπίσσωτρα προσαρηρότα, θαῦμα ἰδέσθαι·
Πλῆμναι δ᾽ ἀργύρου εἰσὶ περίδρομοι ἀμφοτέρωθεν·
Δίφρος δὲ χρυσέοισι καὶ ἀργυρέοισιν ἱμᾶσιν
Ἐντέταται· δοιαὶ δὲ περίδρομοι ἄντυγές εἰσι·
Τοῦ δ᾽ ἐξ ἀργύρεος ῥυμὸς πέλεν· αὐτὰρ ἐπ᾽ ἄκρῳ
Δῆσε χρύσειον ᶜ καλὸν ζυγὸν, ἐν δὲ λέπαδνα
Κάλ᾽ ἔβαλε χρύσει᾽· ὑπὸ δὲ ζυγὸν ἤγαγεν Ἥρη
Ἵππους ὠκύποδας, μεμαυῖ᾽ ἔριδος καὶ ἀϋτῆς.

Sic dixit: neq; recusauit dea cæsia Minerua.
Hæc quidē properans aurea frena habētes apparuit
Iuno veneranda dea filia magni Saturni: (equos
Hebe.a.circa currus velociter posuit rotundas rotas
Aereas, octo radios habentes, ferreum axem circum:
Harum.v.aurea circumferentia, incorrupta, sed su-
Aerei canthi, adaptati, mirabile visu: (perne
Modioli autem argento sunt circundati vtrinq;:
Sella autem aureis & argenteis loris
Distensa est: duo autem rotundi orbes conuexi sunt:
Ex ea.a.argenteus temo extabat, sed ad summum
Ligauit aureum pulchrum iugum: in eo antilenas
Pulchras posuit aureas: sub verò iugum duxit Iuno
Equos velocipedes, cupida contentionis & belli.

COMMENTARIVS.

a οὔτε ποτὲ προτρέποντο] Hoc fuit Diomedis consilium, ne turpiter hostibus terga verterent, sed ore in illos semper verso sensim recederent: quia non erat aut pium aut tutum Numini armis resistere. Indecorum autem semper existimatum est, versis tergoribus fugere, vt etiam anteà monuimus, quod Tyrtæus docet:

Οὐδεὶς ἄν ποτε ταῦτα λέγων ἀνύσειεν ἕκαστα
Ὅσσ᾽ ἂν αἰσχρὰ πάθῃ γίνεται ἀνδρὶ κακῷ.
Ἀργαλέον γὰρ ὄπισθε μετάφρενόν ἐστι δαΐζειν
Ἀνδρὸς φεύγοντος δηΐῳ ἐν πολέμῳ,
Αἰσχρὸς δ᾽ ἐστὶ νέκυς κατακείμενος ἐν κονίῃσι
Νῶτον ὄπισθ᾽ αἰχμῇ δουρὸς ἐληλαμένος.

Nullus vnquam satis enumerauerit singula
Mala, quæ viro obueniunt, qui turpiter se gesserit.
Malum est enim posterius inter scapulas sauciare
Virum fugientem in hostili prælio.
Est & turpe, cadauer in puluere prostratum
Posterius in dorso ictu hastæ transfixum.

b ἄρ᾽ ἄλλον] Hic κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligendū nobis relinquit Poëta, Iunonem & Mineruam Menelao promisisse Troiæ excidiū. Vnde etiam anteà ipsa Iuno dixit, se populos Græcorum vndecunque congregando defatigatam. Nunc itaque polliciti illius memor, ad Græcis auxiliandum Mineruam cohortatur, tum se vtraque ad illud accingit & comparat summo cum ornatu, quem Poëta artificiosè exprimit, nimirum Iunonis currum & Mineruæ arma.

c καλὸν ζυγὸν] Per hoc iugum equos intelligit, vt statim subijcit, ὑπὸ δὲ ζυγὸν ἤγαγεν Ἥρη ἵππους ὠκύποδας. Quales sint autem illi, nō exponit. Vereor autem ne non idem sentiat, quod alij, qui Iunonis currum à pauonibus trahi finxerunt: quod etiam ab Ouidio 2. Metamorph. indicatur his verbis: *- habili Saturnia curru Ingreditur liquidum pauonibus æthera pictis.*
Idcircò Adrianus Romanorum imperator, vt scribit quoque Comes lib. 2. cap. 4. in eo Iunonis templo, quod fuit in planiore Eubœæ parte situm, inter cætera memoratu digna, quæ visebantur, pauonem ex auro & lucidis preciosissimisq; lapillis dicauit cum aurea corona & purpurea palla, vbi erant cælatæ Herculis & Hebes nuptiæ argenteæ, vt ait Alcetas lib. 2. Depositorum in Delphis, & Pausanias in Corinthiacis. Homerus autem equis Iunonium currum trahi dicit.

ᵃ Αὐτὰρ Ἀθηναίη κούρη Διὸς αἰγιόχοιο
Πέπλον μὲν κατέχευεν ἑανὸν πατρὸς ἐπ᾽ οὔδει
Ποικίλον, ὅν ῥ᾽ αὐτὴ ποιήσατο καὶ κάμε χερσίν·
ᵇ Ἡ δὲ χιτῶν᾽ ἐνδῦσα Διὸς νεφεληγερέταο,
Τεύχεσιν ἐς πόλεμον θωρήσσετο δακρυόεντα.
Ἀμφὶ δ᾽ ἄρ᾽ ὤμοισιν βάλετ᾽ ᶜ αἰγίδα θυσσανόεσσαν
Δεινὴν, ἣν περὶ μὲν πάντῃ φόβος ἐστεφάνωται,
Ἐν δ᾽ ἔρις, ἐν δ᾽ ἀλκὴ, ἐν δὲ κρυόεσσα ἰωκή.
Ἐν δέ τε Γοργείη κεφαλὴ δεινοῖο πελώρου
Δεινή τε σμερδνή τε, Διὸς τέρας αἰγιόχοιο
Κρατὶ δ᾽ ἐπ᾽ ἀμφίφαλον κυνέην θέτο τετραφάληρον,
Χρυσείην, ἑκατὸν πολίων πρυλέεσσ᾽ ἀραρυῖαν.
Ἐς δ᾽ ὄχεα φλόγεα ποσὶ βήσετο. λάζετο δ᾽ ἔγχος
Βριθὺ, μέγα, στιβαρὸν, τῷ δάμνησι στίχας ἀνδρῶν
Ἡρώων, τοῖσίν τε κοτέσσεται ὀβριμοπάτρη·
Ἥρη δὲ μάστιγι θοῶς ἐπεμαίετ᾽ ἄρ᾽ ἵππους·
ᵈ Αὐτόμαται δὲ πύλαι μύκον οὐρανοῦ, ἃς ἔχον Ὧραι,
Τῇς ἐπιτέτραπται μέγας οὐρανὸς Οὔλυμπός τε,
Ἠμὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν νέφος, ἠδ᾽ ἐπιθεῖναι.
Τῇ ῥα δι᾽ αὐτάων κεντρηνεκέας ἔχον ἵππους·
Εὗρον δὲ Κρονίωνα ᵉ θεῶν ἄτερ ἥμενον ἄλλων,
Ἀκροτάτῃ κορυφῇ πολυδειράδος Οὐλύμποιο.
Ἔνθ᾽ ἵππους στήσασα θεὰ λευκώλενος Ἥρη
Ζῆν᾽ ὕπατον Κρονίδην ἐξείρετο, καὶ προσέειπε·
ᶠ Ζεῦ πάτερ οὐ νεμεσίζῃ Ἄρει τάδε καρτερὰ ἔργα,
Ὁσσάτιόν τε καὶ οἷον ἀπώλεσε λαὸν Ἀχαιῶν
Μὰψ, ἀτὰρ οὐ κατὰ κόσμον; ἐμοὶ δ᾽ ἄχος, οἱ δὲ ἕκηλοι

Sed Minerua Iouis Aegidem tenentis
Peplū quidē diffudit subtile, patris super pauimento
Variegatum, quod ipsa fecerat & elaborarat manib.
Hæc autem loricam induta Iouis nubicogi,
Armis ad bellum armabatur lacrymosum.
Circum autem humeros posuit Aegidē fimbriatam,
Horribilem, circum quam vndiq; fuga cincta erat.
Inerat.a.cōtētio, inerat fortitudo, inerat horribilis in-
Inerat etiā Gorgoneū caput diri mōstri, (secutio.
Dirumq; horrēdumq; Iouis portentū Aegidē tenētis.
In capite.a.circūcomatā galeā posuit 4.annulos ha-
Auream, centū vrbiū militib. sufficientem. (bentem,
Inq; currus lucentes pedib. ascendit. accepit.a.hastā
Grauem, magnā, solidā, qua domat turmas virorum
Heroum, quibuscunq; irascitur forti patre genita.
Iuno autem scutica velociter vrgebat equos:
Spōtè.a.portæ crepuerūt cæli, quas custodiebāt Horæ,
Quib. commissum est magnum cælum, Olympusq;,
Vt & aperiant densam nebulam, & claudant.
Hac per ipsas stimulis agi solitos impellebant equos.
Inuenerunt.a.Saturnidē à Dijs seorsum sedentē alijs
Summo vertice cacuminosi Olympi:
Tunc equos sistens dea albas vlnas habens Iuno
Iouē supremū Saturnidē interrogauit, et allocuta est:
Iupiter, an nō succēseas Marti ob ista violēta faci-
Quantūq; & qualē pdidit populū Achiuorū (nora?
Temerè, sed nō ex decoro? mihi.a.dolor: illi vero qete

Τέρπον-

Τέρπονται Κύπρις τε καὶ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων,
Ἄφρονα τοῦτον ἀνέντες, ὃς οὔτινα οἶδε θέμιστα.
Ζεῦ πάτερ ἦ ῥά τί μοι κεχολώσεαι, αἴ κεν Ἄρηα
Λυγρῶς πεπληγυῖα μάχης ἐξαποδίωμαι;
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ἄγρει μάν οἱ ἔπορσον Ἀθηναίην ἀγελείην,
Ἥ ἑ μάλιστ' εἴωθε κακῇς ὀδύνῃσι πελάζειν.

Delectātur Venusq́, & argenteo arcu decorus Apollo,
Insanum hunc emittentes, qui nullā nouit iustitiam:
Iupiter pater nunquid mihi irasceris, si Martem
Grauiter percutiens pugna expellam?
Hanc. a. respōdens allocutus est nubicogus Iupiter:
Agedū, aduersus ipsum incita Mineruam prædatricē,
Quæ ipsum maximè solita est malis dolorib. afficere.

COMMENTARIVS.

a αὐτὴν Ἀθηναίην] Hos versus asterisco notasse veteres propter elegantiam refert Eustathius. Est autem Asteriscus, signum decussatum in quatuor angulis puncta habens. Quæ nota optimis versibus apponebatur, qui ἀστεροειδῶς veluti splēdebant, quanquam aliter dicat Isidorus Orig. lib. 1. cap. 20. Illud autem dixit Eustathius. Alio pacto Laertius in vita Platonis, vbi dicit, Asteriscum esse ad conuenientiam dogmatum.

b ἣ δὲ χιτῶν' ἐνδῦσα Διὸς] Vides communia esse Ioui arma cum Pallade: mythicè quidem, quòd ei charissima sit: allegoricè, propter prudentiæ cum Ioue, id est, mente, consortium, vt ait Eustat. Addo quod veteres finxerunt, vnam Mineruam ex omnibus Dijs proximum Ioui locum tenere. Vnde Horatius, Proximos illi tamen, occupauit Pallas honores. Est enim vir sapiens (inquit Natalis lib. 4. cap. 5.) Deo similis tum ob rerum humanarum contemptum, quas longo interuallo sub se reliquit, tum etiam ob potentiam, & negotijs transigendis felicitatem.

c αἰγίδα θυσανόεσσαν] De Aegide copiosè dicemus in Lexico. Illa propriè anteà de Iouis scuto dicebatur, sed posteà obtinuit consuetudo, vt omnium Deorum scuta Aegides vocarentur, vt ait etiam Natalis lib. 4. cap. 5. Hunc autem locum expressit Virgilius 8. Aeneid. vbi Cyclopum opera enarrans, hoc etiam de Aegide subijcit:

Aegidaq́; horrificans, turbatæ Palladis arma — *Certatim squamis serpentum auroq́; polibant:*
Conuexosq́; angues, ipsamq́; in pectore diuæ — *Gorgona, desecto vertentem lumina collo.*

Vnde constat, fimbrias illas Aegidis, quam ideò Poëta θυσανόεσσαν appellat, esse serpētes: quod etiam ex Herodoto in Melpomene probo. Is ait, Græcos à Libybus (qui Mineruæ præcipuè sacrificant) vestem & ægidas simulachrorum Mineruæ mutuatos, præterquàm quòd ægides apud Libyes & pendentes ex eis fimbriæ non sunt serpentes, sed è loris factæ, &c.

d αὐτόμαται δὲ πύλαι] Per cœli portas nihil aliud videtur intelligere quàm nubes, quibus cœlum obducitur, vt in sequentibus manifestè docet, cùm ait, officium Horarum esse ἠμὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν νέφος, ἠδ' ἐπιθεῖναι. Deinde verbum etiam μύκον hoc ostendit: quod, meo iudicio, non est assecutus scriptor alioqui diligentissimus Natalis, cuius hæc sunt verba lib. 4. cap. 5. Homerus, inquit, libro quinto Iliad. non solùm portas cœli seruare, sed etiam nubes inducere, & serenum facere cùm libuerit. quippe cùm apertum cœlum, serenum nominent Poëtæ: at clausum, tectum nubibus, &c. vbi aliud esse putat portas cœli & nubes. Ego verò credo, nubes esse cœli portas, quibus illud clauditur, nihilque aliud intelligendum Est enim ineptum ita cœlos perforare, quam Icaro Menippus Luciani in cœlis ingens foramen in putei modum agnoscat, per quod sacrificiorum mortalium fumi ad Iouem penetrant; & ipse in terras despicit. Quòd si aliud etiam per portas cœli quàm per nubes velis intelligi, hoc erit audaciæ Poëtarum tribuendum: nam alioqui spiritus diuini huiusmodi patefactionibus non indigent, quibus cœlum penetratur non secus ac vndæ cedunt piscibus natantibus sine vlla tamen portarum via.

e θεῶν ἄτερ ἥμενον ἄλλων,] Homerus duobus modis Deos hominibus proposuit, vt Plutarchus in lib. de Homero monet. Primùm humanis corporibus præditos, vt sensibus obijceret quæ de ijs dicebat, quandoquidem nullum corpus, excepto humano, sermone ac sententia præditum esse potest, & hoc pacto crassioribus suis hominib. Deos esse facilè persuadebat. Secundò, ita Iouem summum Deorum proponit, vt mente sola possit percipi. quod quidem palàm professus non est, quia Poësin fabulis multis temperatam condebat: sed illud ex eo intelligi potest, quòd eum solum & seorsim à cæteris sedentem inducit. Ipsa enim solitudo. & quòd non permiscetur reliquis Dijs, sed secum se esse gaudet, seque vtitur in ocio, semperque vniuersas res temperat: hæc, inquam, Deum exhibent, qui sola mente sentiatur. Talem autem Iouem in alijs etiam huius poëseos locis exhibet, præsertim in f. Iliad. ψ. Vbi cæteris Dijs ad pugnam Troianorum & Græcorum proficiscentibus ipse sic loquitur:

Ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼ μενέω πτυχὶ Οὐλύμποιο — Ἥμενος, ἔνθ' ὁρόων φρένα τέρψομαι, &c.

f Ζεῦ πάτερ ἦ νεμεσίζῃ] Hìc docet Poëta, agnoscere se Deum supremum, cuius imperio tum reliqui Dij, tum rerum omnium administratio subijciatur: cùm nihil aggrediatur Iuno, nisi petita prius à Ioue venia: sic vera falsis eleganter immiscuit. Petit autem Iuno, vt liceat sibi Martem plus æquo in Græcis cædendis furentē compescere, quod facilè à Ioue impetrat, nō quòd Iupiter magis Græcis, quàm Troianis faueat, sed quia Martem odio prosequitur, quòd adeò belli & contentionum sit amantissimus, vt ipsemet in fine huius libri testabitur.

Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη·
Μάστιξεν δ' ἵππους· τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην
Μεσσηγὺς γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.
Ὅσσον δ' ἠεροειδὲς ἀνὴρ ἴδεν ὀφθαλμοῖσιν
Ἥμενος ἐν σκοπιῇ, λεύσσων ἐπὶ οἴνοπα πόντον,
Τόσσον ἐπιθρώσκουσι θεῶν ὑψηχέες ἵπποι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Τροίην ἷξον ποταμώ τε ῥέοντε,
Ἧχι ῥοὰς Σιμόεις συμβάλλετον ἠδὲ Σκάμανδρος,
Ἔνθ' ἵππους ἔστησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη
Λύσασ' ἐξ ὀχέων· περὶ δ' ἠέρα πουλὺν ἔχευε.
Τοῖσιν δ' ἀμβροσίην Σιμόεις ἀνέτειλε νέμεσθαι.
Αἱ δὲ βάτην τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' ὁμοῖαι,
Ἀνδράσιν Ἀργείοισιν ἀλεξέμεναι μεμαυῖαι.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἵκανον ὅθι πλεῖστοι καὶ ἄριστοι
Ἕστασαν, ἀμφὶ βίην Διομήδεος ἱπποδάμοιο
Εἰλόμενοι, λείουσιν ἐοικότες ὠμοφάγοισιν,
Ἢ συσὶ κάπροισιν, τῶν τε σθένος οὐκ ἀλαπαδνόν.
Ἔνθα στᾶσ' ἤϋσε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Στέντορι εἰσαμένη μεγαλήτορι [a] χαλκεοφώνῳ,
[b] Ὃς τόσον αὐδήσασχ' ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα·

Sic dixit: neq́; immorigera fuit dea albis vlnis Iuno:
Verberauit. a. equos: hi autem non inuiti volabant
Inter terramq́; & cœlum stellatum.
Quantum aëris spatium vir vidit oculis
Sedens in specula, prospectans in purpureum mare,
Tantum saltu conficiunt Deorum altisoni equi.
Sed quādo iam Troiā puenerūt duosq́; fluuios fluētes,
Qua fluxus Simois committunt, & Scamander,
Ibi equos stitit dea albas vlnas habens Iuno,
Soluens ex currib. circùm. a. nebulam multā fudit:
His. a. ambrosiam Simois producebat ad pascendum.
Hæ autem ierunt timidis columbis incessu similes,
Viris Argiuis auxiliari properantes.
Sed quando venerunt vbi plurimi & optimi
Stabant, circa vim Diomedis equorum domitoris
Conferti, leonibus similes cruda vorantibus,
Vel suibus apris, quorum robur non impotens.
Ibi stans clamauit dea albas vlnas habens Iuno,
Stentori similis magnanimo, æream vocem habenti,
Qui tantū vociferabatur, quātū alij quinquaginta:

Αἰδὼς Ἀργεῖοι, κάκ' ἐλέγχεα, εἶδος ἀγητοί·
[c] Ὄφρα μὲν ἐς πόλεμον πωλέσκετο δῖος Ἀχιλλεύς,
Οὐδέποτε Τρῶες πρὸ πυλάων Δαρδανιάων
Οἴχνεσκον· κείνου γὰρ ἐδείδισαν ὄβριμον ἔγχος·
Νῦν δ' ἑκὰς πόλιος κοίλῃς ἐπὶ νηυσὶ μάχονται.
Ὣς εἰποῦσ' ὄτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.
Τυδεΐδῃ δ' ἐπόρουσε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Εὗρε δὲ τόν γε ἄνακτα παρ' ἵπποισι καὶ ὄχεσφιν
Ἕλκος ἀναψύχοντα, τό μιν βάλε Πάνδαρος ἰῷ.
Ἱδρὼς γάρ μιν ἔτειρεν ὑπὸ πλατέος τελαμῶνος
Ἀσπίδος εὐκύκλου· τῷ τείρετο, κάμνε δὲ χεῖρα·
Ἂν δ' ἴσχων τελαμῶνα, κελαινεφὲς αἷμ' ἀπομόργνυ·
Ἱππείου δὲ θεὰ ζυγοῦ ἥψατο, φώνησέν τε.
Ἦ ὀλίγον οἱ παῖδα ἐοικότα γείνατο Τυδεύς·
[d] Τυδεύς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής·
Καί ῥ' ὅτε πέρ μιν ἐγὼ πολεμίζειν οὐκ εἴασκον,
Οὐδ' ἐκπαιφάσσειν, ὅτε τ' ἤλυθε νόσφιν Ἀχαιῶν
Ἄγγελος ἐς Θήβας πολέας μετὰ Καδμείωνας·
Δαίνυσθαί μιν ἄνωγον ἐνὶ μεγάροισιν ἕκηλον·
Αὐτὰρ ὁ θυμὸν ἔχων ὃν καρτερὸν ὡς τὸ πάρος περ,
Κούρους Καδμείων προκαλίζετο· πάντα δ' ἐνίκα
Ῥηϊδίως· τοίη τοι ἐγὼν ἐπιτάρροθος ἦα.
χ. ἤτοι [e] Σοὶ * δ' ἤτοι μὲν ἐγὼ παρά θ' ἵσταμαι ἠδὲ φυλάσσω,
Καί σε προφρονέως κέλομαι Τρώεσσι μάχεσθαι·
Ἀλλά σευ ἢ κάματος πολυᾶιξ γυῖα δέδυκεν,
Ἤ νύ σέ που δέος ἴσχει ἀκήριον· οὐ σύ γ' ἔπειτα
Τυδέος ἔκγονός ἐσσι δαΐφρονος Οἰνεΐδαο.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρατερὸς Διομήδης·
[f] Γινώσκω σε θεὰ θύγατερ Διὸς αἰγιόχοιο,
Τῷ τοι προφρονέως ἐρέω ἔπος, οὐδ' ἐπικεύσω·
Οὔτέ τι με δέος ἴσχει ἀκήριον, οὔτέ τις ὄκνος·
Ἀλλ' ἔτι σῶν μέμνημαι ἐφετμέων ἃς ἐπέτειλας.
Οὔ μ' εἴας μακάρεσσι θεοῖς ἀντικρὺ μάχεσθαι
Τοῖς ἄλλοις, ἀτὰρ εἴ κε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη
Ἔλθῃσ' ἐς πόλεμον, τήν γ' οὐτάμεν ὀξέϊ χαλκῷ·
Τοὔνεκα νῦν αὐτός τ' ἀναχάζομαι, ἠδὲ καὶ ἄλλους
Ἀργείους ἐκέλευσα ἀλήμεναι ἐνθάδε πάντας.
Γινώσκω γὰρ Ἄρηα μάχην ἀνὰ κοιρανέοντα.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τυδεΐδη Διόμηδες, ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ,
χ. τόγε Μήτε σύ γ' Ἄρηα * τόδε δείδιθι, μήτε τιν' ἄλλον
Ἀθανάτων· τοίη τοι ἐγὼν ἐπιτάρροθός εἰμι.
Ἀλλ' ἄγ' ἐπ' Ἄρηϊ πρώτῳ ἔχε μώνυχας ἵππους·
Τύψον δὲ σχεδίην, μηδ' ἅζεο θοῦρον Ἄρηα
[g] Τοῦτον μαινόμενον, τυκτὸν κακόν, ἀλλοπρόσαλλον·
Ὃς πρῴην μὲν ἐμοί τε καὶ Ἥρῃ στεῦτ' ἀγορεύων
Τρωσὶ μαχήσεσθαι, ἀτὰρ Ἀργείοισιν ἀρήξειν·
Νῦν δὲ μετὰ Τρώεσσιν ὁμιλεῖ, τῶν δὲ λέλασται.

Pudor ô Argiui, mala probra, forma spectabiles:
Quandiu quidem in bello versabatur diuus Achilles,
Nunquam Troiani ante portas Dardanias
Veniebant: illius enim horrebant fortem hastam:
Nunc a. procul ab vrbe cōcauas apud naues pugnant.
Sic fata cōmouit robur & animum vniuscuiusq;.
Tydidē. a. audiuit dea glaucos oculos habēs Minerua.
Inuenit autem hunc regem apud equos & currus
Vulnꝰ refrigerātem, qđ ei inflixerat Pādarus sagitta.
Sudor enim ipsum affligebat sub lato loro (nu:
Scuti rotūdi: eo cōficiebatur: defatigatus erat. a. ma-
Eleuans. a. lorum, atrum sanguinem abstergebat.
Equinum autem dea iugum attigit dixitq;,
Profectò parum sibi filium similem genuit Tydeus.
Tydeus paruus quidem erat corpore, sed bellator:
Adeoq; etiam quando ipsum ego pugnare nō sinebam,
Neq; irruere, quando venit absq; Achiuis
Legatus ad Thebas multos inter Cadmaeos,
Conuiuari ipsum iussi in aedibus quietum:
Attamen hic animū retinens suū fortem sicut antea,
Iuuenes Thebanorum prouocabat: quemlibet. a. vin-
Facilè: talis namq; ego adiutrix eram. (cebat
Tibi autem certè quidem ego assistoq; & defendo.
Et te alacriter iubeo aduersus Troianos pugnare:
Sed tu. i. vel labor improbus membra subyt,
Vel te certè timor cohibet cor adimens, non tu posthac
Tydei soboles es rei militaris periti Oenidae.
Hanc. a. respondens allocutus est fortis Diomedes:
Agnosco te dea filia Iouis Aegidem tenentis,
Ideo ingenuè dicam verbū, neq; celabo: (cordia,
Neq; me aliquis timor tenet exanimās, neq; aliqua so-
Sed adhuc tuorū recordor mandatorum quae iussisti.
Non me sinebas aduersum beatos Deos pugnare
Alios, sed si Iouis filia Venus
Venisset ad praelium, hanc laedere acuto ferro:
Quare nunc & ipse recedo, atq; caeteros
Argiuos iussi congregari hîc omnes.
Agnosco enim Martem in praelio dominantem.
Huic. v. respōdit deinde dea caesiis oculis Minerua,
Tydide Diomedes, meo charissime animo,
Ne tu Martem hunc time, neq; quenquam alium
Immortalium, talis tibi ego adiutrix adsum.
Sed agè in Martē primùm impelle vnicūgulos equos:
Verbera. a. cominus, neq; reuerere impetuosum Martē
Hunc insanum, factum malum varium:
Qui nuper mihiq; & Iunoni promiserat dicens,
Aduersus Troianos pugnaturū, & Argiuis auxiliatu-
Nūc. a. cū Troianis versatur: illorū. a. oblitus est. (rū:

COMMENTARIVS.

a χαλκεόφωνε.] Quod eius vox longè lateque audiretur, non propter infragilem vocem, vt alibi ὄπα χάλκεον appellat. Inter metalla enim aes soni est maximi, vt ait Eustathius. Appositè autem vocem magnam Iunoni attribuit. Vox enim nihil aliud est, quàm percussus aer. Oportuit praetereà sic Iunonem vociferari, vt ab omnibus exaudiretur in tam magno exercitu.

b ὃς τόσον αὐδήσασκε] In multis codicibus hunc versum non reperiri, quòd hyperbolicus sit, quosdam testari refert Eustathius. Sed in historia etiam Herodotus meminit cuiusdam Aegyptij omnium mortalium vocalissimi, qui in copijs Datij erat. Maior erit hyperbole infrà de Martis boatu. Porrò vox Stentoris abijt etiam in prouerbium. Iuuenalis Satyra 13.

Tu miser exclamas vt Stentora vincere possis.

c ὄφρα μὲν ἐς πόλεμον] Huius loci in ipso 1. lib. initio meminimus, cùm causam ex Plutar. explicaremus, cur à nono anno belli Troiani narrationē aggrederetur. Tota autem Homerica Ilias in Achillis gratiam condita est, ideò ipso etiam à bello temperante, tamē illius passim recordationem inijcit. Hoc loco autem cùm hoc Graecis Iuno refricat, Achille praeliante continuisse se Troianos intra vrbis claustra: nunc verò eo cessante, caeteros Graecos vinci, duo facit: vnum tacitè, alterum expressè. Tacitè monet eos, quantum sui praesidium contempserint: quo si non carerent, iam Troianis non cederent. Deinde expressè pudorem eis inijcit, vt quanquam Achille careant, tamen tantus exercitus fortibus & strenuis viris destitutus non videatur: vnde etiam dicuntur singuli animos resumpsisse. Solet. n. generositas hominū exprobrata ignauia magis excitari, qđ in ipso Hectore anteà vidimus, & apud Hom. alibi.

d Τυδεύς

d Τυδείδης τοι μικρὸς] Hic locus conferendus est cum ijs, quæ ad Diomedem etiam Agamemnon dixit tertio libro: de quibus nos copiosè in Lexico.

e σοὶ δ' ἤτοι μὲν ἐγὼ] Ait Minerua ad Tydidem: Vide Diomedes, quàm sis patre Tydeo ignauior Ille enim me etiam non hortante, imò aliquando prohibente, nihilo minus à bello ac pugna nō desistebat (quod nūc artificiosè laudi tribuitur, cùm alioqui Numini sit obtemperandum) tu verò cùm te etiam horter & adiuuem, tamen cessas & cunctaris: proinde à paterna virtute maximè degeneras. Sed respondit appositè Diomedes, cùm sibi ipsa Minerua iam anteà prohibuisset, ne cum vllo Deorum, præterquàm cū Venere pugnaret. proinde vitio sibi non esse vertendum, si Marti cedat in præsentia. Sed tamen non debere eum Martem refugere, illo argumento docet Minerua, quia etiam iniussus debuit illi resistere, non secus ac ipse Tydeus, inuita & prohibente ipsa, iuuenes Thebanorum in certamen prouocabat.

f γιγνώσκω σε θεὰ] Anteà vidimus illustratos & caligine omni repurgatos Diomedi oculos à Pallade, vt possit discernere ἠμὲν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα: hinc fit, vt nunc quoque Mineruam agnoscat. Hac autem oratione purgat se Diomedes timoris & socordiæ criminibus, quæ illi à Minerua imponebātur, opportunè de ipsius mandatis excipiens, quibus à pugna Deorum, vna excepta Venere, prohibebatur. Itaque noua oportuit eum cohortatione aduersus Martem ab ipsa impelli.

g τοῦτον μαινόμενον] Martem appellat μαινόμενον propter insanos eius in bellando animos proprio admodum epitheto. τυκτὸν κακὸν autem, quòd, vt interpretatur Eustathius, à nobis talis fiat, neque natura nobis innatus sit, vt bibendi, edendi, dormiendi, &c. affectiones. Natura enim mansuetum creauit hominem, qui sua improbitate hac peste genus suum exedit. Vulgatæ tamen versiones τυκτὸν κακὸν, natura improbum, interpretantur, neq; forsan malè, vt curiosa sit nimis illa Eustathij sententia. Per ἀλλοπρόσαλλον Martis inconstantia significatur, cuius exemplum est hoc loco. Nam cùm Iunoni & Mineruæ esset pollicitus, se Græcis auxiliarurum aduersus Troianos, mutata tamen sententia, & violata stipulatione decollauit, & ad Troianorum partes desciuit. Vbi κατὰ τὸ σιωπώμενον reliquit diuinandum Poëta, hoc ab ipso Marte Deas illas esse stipulatas.

Ὣς φαμένη, Σθένελον μὲν ἀφ' ἵππων ὦσε χαμᾶζε,
Χειρὶ πάλιν ἐρύσασ'· ὁ δ' ἄρ' ἐμμαπέως ἀπόρουσε.
Ἡ δ' ἐς δίφρον ἔβαινε παραὶ Διομήδεα δῖον
Ἐμμεμαυῖα θεά· μέγα δ' ἔβραχε * φήγινος ἄξων
Βριθοσύνῃ· δεινὴν γὰρ ἄγεν θεὸν, ἄνδρα τ' ἄριστον.
Λάζετο δὲ μάστιγα καὶ ἡνία Παλλὰς Ἀθήνη·
Αὐτίκ' ἐπ' Ἄρηϊ πρώτῳ ἔχε μώνυχας ἵππους.
Ἤτοι ὁ μὲν Περίφαντα πελώριον ἐξενάριξε,
Αἰτωλῶν ὄχ' ἄριστον, Ὀχησίου ἀγλαὸν υἱόν.
Τὸν μὲν Ἄρης ἐνάριζε μιαιφόνος· αὐτὰρ Ἀθήνη
b Δῦν' Ἄϊδος κυνέην, μή μιν ἴδοι ὄβριμος Ἄρης.
Ὡς δὲ ἴδε βροτολοιγὸς Ἄρης Διομήδεα δῖον,
Ἤτοι ὁ μὲν Περίφαντα πελώριον αὐτόθ' ἔασε
Κεῖσθαι ὅθι πρῶτον κτείνων ἐξαίνυτο θυμὸν,
Αὐτὰρ ὁ βῆ ῥ' ἰθὺς Διομήδεος ἱπποδάμοιο.
Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Πρόσθεν Ἄρης ὠρέξαθ' ὑπὲρ ζυγὸν ἡνία θ' ἵππων
Ἔγχεϊ χαλκείῳ, μεμαὼς ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσαι·
Καὶ τό γε χειρὶ λαβοῦσα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη
Ὦσεν ὑπὲκ δίφροιο ἐτώσιον ἀϊχθῆναι.
Δεύτερος αὖθ' ὡρμᾶτο βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης
Ἔγχεϊ χαλκείῳ· ἐπέρεισε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη
Νείατον ἐς κενεῶνα, ὅθι ζωννύσκετο μίτρην.
Τῇ ῥά μιν οὖτα τυχὼν, διὰ δὲ χρόα καλὸν ἔδαψεν·
Ἐκ δὲ δόρυ σπάσεν αὖτις· ὁ δ' ἔβραχε χάλκεος Ἄρης
Ὅσον τ' ἐννεάχιλοι ἐπίαχον ἢ δεκάχιλοι
Ἀνέρες ἐν πολέμῳ, ἔριδα ξυνάγοντες Ἄρηος.
Τοὺς δ' ἄρ' ὑπὸ τρόμος εἷλεν Ἀχαιούς τε Τρῶάς τε
Δείσαντας· τόσον ἔβραχ' Ἄρης ἆτος πολέμοιο.
c Οἵη δ' ἐκ νεφέων ἐρεβεννὴ φαίνεται ἀὴρ
Καύματος ἐξ, ἀνέμοιο δυσαέος ὀρνυμένοιο·
Τοῖος Τυδεΐδῃ Διομήδεϊ χάλκεος Ἄρης
Φαίνεθ' ὁμοῦ νεφέεσσιν ἰὼν εἰς οὐρανὸν εὐρύν.
Καρπαλίμως δ' ἵκανε θεῶν ἕδος αἰπὺν Ὄλυμπον·
Πὰρ δὲ Διῒ Κρονίωνι καθέζετο θυμὸν ἀχεύων,
Δεῖξεν δ' ἄμβροτον αἷμα καταρρέον ἐξ ὠτειλῆς,
Καί ῥ' ὀλοφυρόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
d Ζεῦ πάτερ, οὐ νεμεσίζῃ ὁρῶν τάδε καρτερὰ ἔργα;
Αἰεί τοι ῥίγιστα θεοὶ τετληότες εἰμὲν
Ἀλλήλων ἰότητι, χάριν δ' ἄνδρεσσι φέροντες.
Σοὶ πάντες μαχόμεσθα· σὺ γὰρ τέκες ἄφρονα κούρην
Οὐλομένην, ᾗ τ' αἰὲν ἀήσυλα ἔργα μέμηλεν.
e Ἄλλοι μὲν γὰρ πάντες ὅσοι θεοί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ,

Sic locuta, Sthenelum ab equis amouit humi,
Manu retrorsum trahens: hic.a. confestim desilijt.
Hæc verò in currū ascendit apud Diomedē nobilem
Gestiens dea, valde autem crepuit fagineus axis χ. πήδινος
Sub pōdere: potentē.n. ducebat deā, virumq; optimū.
Corripuit.a. flagellum & habenas Pallas Minerua:
Statim in Martem primū direxit vnungulos equos.
Certè hic quidem Periphantem ingentem interfecit,
Aetolorum longè fortissimum, Ochesij illustrē filium.
Hūc quidē Mars spoliabat sanguinarius sed Minerua
Induit Orci galeam: ne ipsam videret potens Mars.
Postq.a. vidit hominum pestis Mars Diomedē diuum,
Certè hic quidem Periphantem ingentem illic siuit
Iacere, vbi primum interficiens abstulerat animam.
At iuit rectà in Diomedem equitandi peritum.
Hi.a. cùm iam cominus erant, alter in alterū euntes,
Prius Mars iaculatus est super iugum habenasq; e- (quorum
Hasta ærea, cupiens animam perdere,
Et hanc manu accipiens dea cæsijs oculis Minerua,
Summouit à curru, vt incassum adigeretur:
Secundò.a. impetū faciebat in bello fortis Diomedes
Hasta ærea: adegit autem Pallas Minerua
Infimū in ventrē, vbi cingebatr balteo. (lacerauit.
Ea parte ipsū vulnerauit assecutus, cutēq; pulchrā di-
At hastā extraxit rursus: hic.a. sonitū edidit ferreus (Mars
Quantū nouies mille clamāt, vel decies mille
Viri in bello pugnam ineuntes Martis.
At verò tremor occupauit Achiuosq; Troianosq;
Territos, adeò resonuit Mars insatiabilis belli.
Qualis autem ex nubibus obscurus apparet aër,
Ab æstu, vento grauiter spirante excitato.
Talis Tydidi Diomedi fortis Mars
Videbatur simul cum nebulis iens in cœlum latum.
Celeriter.a. venit deorum in sedem, altū Olympum:
Apud autē Iouem Saturnidem sedit animo mœrens.
Ostendit.a. immortalē sanguinem defluentem vul- (nere,
Et lugens verbis velocibus allocutus est:
Iupiter pater, nō indignaris, videns hæc violēta fa- (cinora?
Semper sanè grauissima nos dij passi sumus
Mutuo consilio gratificantes hominibus. (liam
Per te omnes pugnamus: tu.n. peperisti dementem fi-
Perniciosam, cui semper iniusta opera curæ sunt.
Alij enim omnes quotquot dij sunt in Olympo,

Σοί τ' ἐπιπείθονται, καὶ δεδμήμεσθα ἕκαστος·
Ταύτην δ' οὔτ' ἔπει προσβάλλεαι, οὔτέ τι ἔργῳ,
[f] Ἀλλ' ἀνιεῖς, ἐπεὶ αὐτὸς ἐγείναο παῖδ' ἀΐδηλον,
Ἣ νῦν Τυδέος υἱὸν ὑπέρθυμον Διομήδεα
Μαργαίνειν ἀνέηκεν ἐπ' ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Κύπριδα μὲν πρῶτον σχεδὸν οὔτασε χεῖρ' ἐπὶ καρπῷ·
Αὐτὰρ ἔπειτ' αὐτῷ μοι ἐπέσσυτο δαίμονι ἶσος·
Ἀλλά μ' ὑπήνεικαν ταχέες πόδες· ἦ τέ κε δηρὸν
Αὐτοῦ πήματ' ἔπασχον ἐν αἰνῇσιν νεκάδεσσιν,
Ἤ κεν ζὼς ἀμενηνὸς ἔα χαλκοῖο τυπῇσι. (Ζεύς,
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη νεφεληγερέτα
Μή τί μοι ἀλλοπρόσαλλε παρεζόμενος μινύριζε·
[g] Ἔχθιστος δέ μοί ἐσσι θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν·
Αἰεὶ γάρ τοι ἔρις τε φίλη, πόλεμοί τε μάχαι τε·
Μητρός τοι μένος ἐστὶν ἀάσχετον, οὐκ ἐπιεικτὸν,
Ἥρης, τὴν μὲν ἐγὼ σπουδῇ δάμνημ' ἐπέεσσιν.
[h] Τῷ σ' ὀΐω κείνης τάδε πάσχειν ἐννεσίῃσιν.
Ἀλλ' οὐ μάν σ' ἔτι δηρὸν ἀνέξομαι ἄλγε' ἔχοντα.
[i] Ἐκ γὰρ ἐμεῦ γένος ἐσσί, ἐμοὶ δέ σε γείνατο μήτηρ·
Εἰ δέ τευ ἐξ ἄλλου γε θεῶν γένευ ὧδ' ἀΐδηλος,
Καί κεν δὴ πάλαι ἦσθα ἐνέρτερος οὐρανιώνων.
Ὣς φάτο, καὶ Παιήον' ἀνώγει ἰήσασθαι.
Τῷ δ' ἐπὶ Παιήων ὀδυνήφατα * φάρμακα πάσσων,
Ἠκέσατ'· οὐ μὲν γάρ τι καταθνητός γ' ἐτέτυκτο.
Ὡς δ' ὅτ' ὀπὸς γάλα λευκὸν * ἐπειγόμενος συνέπηξεν
Ὑγρὸν ἐόν, μάλα δ' ὦκα * περιστρέφεται κυκόωντι·
Ὣς ἄρα καρπαλίμως ἰήσατο θοῦρον Ἄρηα.
Τὸν δ' Ἥβη λοῦσεν, χαρίεντα δὲ εἵματα ἕσσε·
Πὰρ δὲ Διὶ Κρονίωνι καθέζετο κύδεϊ γαίων.
Αἱ δ' αὖθις πρὸς δῶμα Διὸς μεγάλοιο νέοντο
Ἥρη τ' Ἀργείη καὶ Ἀλαλκομενηῒς Ἀθήνη,
Παύσασαι βροτολοιγὸν Ἄρην ἀνδροκτασιάων.

γρ. φάρμακ' ἔπασσεν. Ὡς δ' γρ. ἐπειγόμενος. γρ. περιτρέφεται

Tibi obediunt & subiecti sumus singuli:
Hanc autem neq; verbo coërces, neq; facto:
Sed indulges, quoniam ipse genuisti filiam noxiam,
Quæ nunc Tydei filium magnanimum Diomedem
Furere induxit in immortales deos.
Venerē quidē primū cominus vulnerauit in manu ad (volæ caput,
Sed postea in me ipsū irruit deo similis:
At me subduxerunt veloces pedes profectò diu
Ibi dolores passus fuissem inter ingētes cadauerū acer- (uos
Si modò viuus, imbecillus fuissem ferri ictibus.
Hunc. a. toruè intuitus, allocutus est nubicogus Iu- (piter,
Ne mihi, ô varie assidens lamentare:
Inimicissimus. n. mihi es deorū, qui Olympū habitāt:
Semper. n. tibi contentio grata, bellaq; pugnæq;:
Matris tibi ingenium est incoërcibile, neq; tractabile,
Iunonis, quam quidem ego sedulò reprimo verbis.
Idcirco te puto illius hæc pati consilijs.
Sed neutiquam te amplius diu patiar dolores habere.
Ex me enim genus es, mihi autem te genuit mater:
Si. a. aliquo ex alio deorum natus esses ita improbus,
Vel iam pridem fuisses inferior cælitibus.
Sic dixit, & Pæonem iussit curare.
Huic. a. Pæon dolorē lenientia medicamina inspergēs,
Sanauit: nequaquam. n. mortalis erat. (sauit
Sicut. a. aliquādo coagulum agitatū, lac albū cōden-
Liquidū cùm esset, valde. a. velociter coagulatur mi- (scenti:
Sic celeriter sanauit impetuosum Martem.
Hunc. a. Hebe lauit, pulchraq; indumenta induit.
Iuxta aūt Iouem Saturnidem sedit, honore exultans.
Hæ autem rursus ad domum Iouis magni redierunt
Iunoq; Argiua & potens Minerua,
Postquā repressissent sæuū Martē à virorū cædibus.

COMMENTARIVS.

a δεινὴν γὰρ ἄγεν θεόν.] Friuolū esse puto quærere cur pondus Mineruę attribuatur, cùm id diuinæ maiestati conueniat vt sua grauitate omnia deprimat, propter corporis magnitudinem, qua Dij Homerici præditi sunt. Heroëm etiam ponderosum dici, vt hic Diomedē, non est nouum. Apud Vergilium lib. 6. cymba Charontis Aneę pondere gemuit simul accipit alueo Ingentem Aeneam, gemuit sub pondere cymba Sutilis, & multam accepit rimosa paludem.

b δῦν' Ἄϊδος κυνέην,] Minerua cum Diomedis currum ascendit à Marte visa non est, quòd Orci galeam induerit, quæ quidem nigerrima omnium fingitur: vnde is qui dolosè quippiam & latenter agit, prouerbialiter Orci galeam gestare fertur, vt est videre in hoc Aristophanis loco ἐν Ἀχαρνεῦσι:

λαβοῦ δ' ἐμοῦ γ' ἕνεκα παρ' Ἱερωνύμου
σκοτοδασυπυκνότριχά τιν' Ἄϊδος κυνῆν·
εἶτ' ἐξάνοιγε μηχανὰς τὰς Σισύφου. id est,

Meaq; causa sumito ab Hieronymo
Orci galeam hispidam nigrantibus pilis:
Dein explicato dolos & artes Sisyphi.

Quo prouerbio vtitur etiam Plato 10. de Repub. vide Zenodotum, & Erasmum Adag. Chil. 2. centur. 10. prou. 74. Est autem illa galea, secundùm veteres, densissima quædam nubes, cuius beneficio Dij mutuò inuisi sunt, id est, ἀφανεῖς, vt æquipolleant ista, κ-λῦ ἀέρι δηθύνεις ὑπὸ πυκνοτάτῳ νέφει ζοφερῷ. Nota autem, Mineruam natura sua luciferam, quæ in Od. ἐξέλαμψε δ' οἷον φωτός, nunc aliunde comparata caligine obscurari, quod fit secundùm naturam prudentiæ.

c οἵη δ' ἐκ νεφέων] In his versibus tum distinguendis tum vertēdis vulgò erratum est. Sic enim sunt scribendi: Οἵη δ' ἐκ νεφέων ἐρεβεννὴ φαίνεται ἀὴρ Καύματος ἐξ, ἀνέμοιο δυσαέος ὀρνυμένοιο. interposita post καύματος ἐξ, distinctione. Sensus est: Quemadmodum post ingentem calorem solet aër nubibus obscurari, vt ventorum congregatis: sic post hos bellicos tumultus & ardores Mars vulneratus nubium instar discedere Diomedi cernitur. Illud itaq; καύματος ἐξ, *post calorem* vertimus, nō, *ab æstu*, vt alij, à quibus etiam peccatū est, quòd illa ἀνέμοιο δυσαέος ὀρνυμένοιο sic vertentes, *venti granniter spirantis excitati*, ad calorem referāt, quasi venti causæ sint caloris: ego verto, *vento grauiter spirante excitato*, vt ventus intelligatur, qui nubes illas cogat, non qui calorem excitârit.

d Ζεῦ πάτερ,] Conuenientē Marti orationē tribuit, nimirū ἀλόγῳ ἀλόγως: intiū tamen iustā querelā cōplectitur, quòd hominum gratia Dij grauissima patiuntur, cuius tamē rei causa in ipsos Deos erat referēda, nō in Iouē: quod Mars innuit verbis expressis, sed adeò iniquè & ineptè, vt nihil suprà. Ait enim, Iouē in causa esse, quòd Dij inter se pugnent. Cur? quia ipse Mineruā peperit, quasi Deæ istius ortus eò tantùm spectasset. Et illa est petitio remotioris causæ, qualis fuit in Adamo nostri generis parēte, qui cùm mādatū Dei esset prætergressus, culpā in ipsum Deū trāstulit, quòd ille vxorē dedisset, cuius suasu in peccatū delapsum se causabatur.

e ἄλλοι μὲν γὰρ πάντες] Hoc loco manifestè aperit Poëta sententiam suam de Deo, quem vnum facit & imperium in reliquos Deos obtinentem vt Mars ipse ex illorum numero profitetur: quod idem apud veteres saniores maximè Poëtas credidū fuisse docet copiosè Clemens Alexand. lib. 5. Stromatum. vnde loca quædam insignia huc transcripsissem, si Græcum exemplar ad manum esset.

f ἀλλ' ἀνιεῖς,] Calumniatur quidem Mars, sed alioqui constat, parentum indulgentiam filiorum improbitatis causam esse, siquidem, vt est apud Publium, Inuitat culpam, qui peccatum præterit: qui dissimulat peccatum, is inuitat vt iterum peccetur. ἵππος ἀδάμαστος, ἀποβαίνει σκληρός, καὶ υἱὸς ἀνειμένος, ἐκβαίνει προαλής, &c. inquit vir quidam diuinus.

g ἔχθιστος δέ μοί ἐσσι] Hic docet Homerus, quàm sit detestabile bellum, cuius Deum illum (vt veteres arbitrati sunt) tanto odio prosequatur Deorum ille summus Iupiter. Cautè tamen intelligendum est: nam Martem odisse Iupiter ab Homero dicitur, videlicet insanum, iniquum, petulantem, perfidum, & si qua alia Deo illi tribuuntur: at Minerua, quæ eadem armis præest, propter illius prudentiam cæterasq; virtutes summoperè amat. Sic Deus noster tantū abest vt iusta bella oderit & improbet, vt passim Deus armorum & exercituum à Spiritu Sancto appelletur.

h τῷ δ' ἐϊν ἀέκων] Culpam huius vulneris, quod Marti inflictum est, cautè à Minerua amolitus Iupiter in Iunonem trāsfert (quam ob illius durum & intractabile ingenium se odisse profitetur) propter illius ad hanc rem suggestum consilium. Vbi tacitè monemur, cùm aliquid fit non ad spectandum eum, qui illud reipsa fecit quàm qui dederit consilium, id est, non tam secundam quàm principem & primariam efficientem causam, qua in re à multis peccatur sæpissimè, non secùs atq; à cane, qui proiectum lapidē atrodit, eo qui proiecerit relicto. Porrò Iupiter non culpa omnino Mineruam eximit, sed vt eum doceat, quam temerè se arguerit, animum illius ad Iunonem conuertit, quæ Mineruæ author fuit huius pugnæ aggrediendæ & Martis è bello coërcendi.

i ἐκ γὰρ ἐμεῦ γένος ἐστί,] Vix vllus pater est tam inhumanus, quem filij, quantumuis improbi, aliquatenus non misereatur, adeò difficile est naturalem illum paternum amorem exuere.

FINIS LIBRI V. ILIADIS HOMERI.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ζ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ἰλιάδος.

ΤΩΝ θεῶν ἀποστάντων τῆς μάχης, οἱ Ἕλληνες πολλοὺς ἀναιροῦσι τῶν Τρώων. Ἑλένου δὲ συμβουλεύσαντος, Ἕκτωρ εἰς τὴν πόλιν ἄνεισι, καὶ τῇ μητρὶ Ἑκάβῃ κελεύει ἐπεύξασθαι τῇ Ἀθηνᾷ καὶ ὑποσχέσθαι αὐτῇ δώδεκα βοῶν θυσίαν, ὅπως τὸν Διομήδην ἀποστήσῃ τῆς μάχης. τούτων δὲ ὄντων αὐτῶν ἐν τῷ πεδίῳ, Γλαῦκος καὶ Διομήδης ἀναγνωρίσαντες φιλίαν πατρικὴν, διαλλάσσουσι τὰ ὅπλα ἀλλήλοις. Ἕκτωρ δὲ διαλεχθεὶς τῇ μητρὶ Ἑκάβῃ καὶ τῇ γυναικὶ Ἀνδρομάχῃ, σὺν τῷ ἀδελφῷ Ἀλεξάνδρῳ εἰς τὸν πόλεμον ἔξεισι.

ARGVMENTVM SEXTI LIBRI HOMERI *Iliadis.*

DIIS absistentibus prælio, Græci multos interficiunt Troianorum: Heleno aūt suadēte, Hector in ciuitatem reuertitur, & matri Hecubę iubet vota facere Mineruæ: & polliceri ei duodecim boum sacrificium, vt Diomedem auertat è prælio. Interim autem existentibus ipsis in campo, Glaucus & Diomedes recognoscentes paternam amicitiam, permutant arma inter se. Hector autem locutus matri Hecubæ & vxori Andromachæ, cum fratre Alexandro in prælium egreditur.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Ζῆτα δ' ἄρ' Ἀνδρομάχης καὶ Ἕκτορος ἔστ' ὀαριστύς.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Z. autem Andromachæ & Hectoris est confabulatio.

ΤΡΩΩΝ δ' οἰώθη καὶ Ἀχαιῶν
φύλοπις αἰνή.
Πολλὰ δ' ἄρ' ἔνθα καὶ ἔνθ' ἴθυσε
μάχη πεδίοιο,
Ἀλλήλων ἰθυνομένων χαλκήρεα
δοῦρα,
b Μεσσηγὺς Σιμόεντος ἰδὲ Ξάνθοιο ῥοάων.
c Αἴας δὲ πρῶτος Τελαμώνιος, ἕρκος Ἀχαιῶν,
Τρώων ῥῆξε φάλαγγα, φόως δ' ἑτάροισιν ἔθηκεν,
Ἄνδρα βαλὼν ὃς ἄριστος ἐνὶ Θρήκεσσι τέτυκτο,
Υἱὸν Εὐσσώρου Ἀκάμαντ' ἠΰν τε μέγαν τε.
Τόν ῥ' ἔβαλε πρῶτος κόρυθος φάλον ἱπποδασείης·
Ἐν δὲ μετώπῳ πῆξε, πέρησε δ' ἄρ' ὀστέον εἴσω
Αἰχμὴ χαλκείη· τὸν δὲ σκότος * ὄσσ' ἐκάλυψεν.
Ἄξυλον δ' ἄρ' ἔπεφνε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης
Τευθρανίδην, ὃς ἔναιεν ἐϋκτιμένῃ ἐν Ἀρίσβῃ,
Ἀφνειὸς βιότοιο, φίλος δ' ἦν ἀνθρώποισι·
Πάντας γὰρ φιλέεσκεν, ὁδῷ ἔπι οἰκία ναίων.
d Ἀλλά οἱ οὔτις τῶν γε τότ' ἤρκεσε λυγρὸν ὄλεθρον,
Πρόσθεν ὑπαντιάσας· ἀλλ' ἄμφω θυμὸν ἀπηύρα,
Αὐτὸν καὶ θεράποντα Καλήσιον, ὅς ῥα τόθ' ἵππων
Ἔσκεν ὑφηνίοχος· τὼ δ' ἄμφω γαῖαν ἐδύτην.
Δρῆσον δ' Εὐρύαλος καὶ Ὀφέλτιον ἐξενάριξε·
Βῆ δὲ μετ' Αἴσηπον καὶ Πήδασον, οὕς ποτε νύμφη
Νηῒς Ἀβαρβαρέη τέκ' ἀμύμονι Βουκολίωνι.
Βουκολίων δ' ἦν υἱὸς ἀγαυοῦ Λαομέδοντος
Πρεσβύτατος γενεῇ· σκότιον δέ ἑ γείνατο μήτηρ·
Ποιμαίνων δ' ἐπ' ὄεσσι μίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ·
Ἡ δ' ὑποκυσαμένη διδυμάονε γείνατο παῖδε.
Καὶ μὲν τῶν ὑπέλυσε μένος καὶ φαίδιμα γυῖα
Μηκιστηϊάδης, καὶ ἀπ' ὤμων τεύχε' ἐσύλα.
Ἀστύαλον δ' ἄρ' ἔπεφνε μενεπτόλεμος Πολυποίτης.
Πιδύτην δ' Ὀδυσεὺς Περκώσιον ἐξενάριξεν

TROIANORVM autē sola relicta
fuit & Achiuorum pugna grauis.
Frequentior autem huc & illuc in-
clinatū est prœliū per campum,
Inter se dirigentibus æratas lan-
ceas,
Inter Simoëntis & Xanthi fluenta.
Aiax autem primus Telamonius, septū Achiuorum,
Troianorum rupit agmen, lumenq́; socys attulit,
Virum iaculatus, qui fortißimus inter Thraces erat,
Filium Eussori, Acamantem, amplum & procerum.
Hunc percußit primus galeæ ad conū dēsas equi setas
Inq́; fronte fixit, penetrauit a. ad os vsq; (habentes:
Cuspis ærata: huic autem tenebræ oculos texerunt. χ. ὄσσε κάλυψεν.
Axylum autem interfecit in bello strenuus Diomedes
Teuthranidē, qui habitabat bene structa in Arisba,
Diues opum, ac benignus erat hominibus:
Omnes n. excipiebat comiter, secus viā ædes incolens.
Sed ab eo nullus horum tunc auertit acerbā mortem,
Antè occurrens: sed ambos vita priuauit,
Ipsum & famulum Calesium, qui tunc equorum
Erat auriga: hi autem ambo terram subierunt.
Dresum autem Euryalus & Opheltium interfecit.
Iuit a. ad Aesopū & Pedasum, quos quondā nympha
Nais Abarbarea peperit inculpato Bucolioni:
Bucolion autem erat filius clari Laomedontis
Maximus natu, spurium aūt ipsum pepererat mater,
Pascens a. oues mixtus est amore & cubili.
Ipsa autem grauida facta gemellos peperit filios.
Et quidem horum dissoluit robur & fortia membra
Mecistiades, & ab humeris arma spoliauit.
Astialum autem occidit promptus in bello Polypœtes.
Pidytem verò Vlysses Percosium interfecit

Ἔγχεϊ χαλκείῳ· Τεῦκρος δ' Ἀρετάονα δῖον.
Ἀντίλοχος δ' Ἄβληρον ἐνήρατο δουρὶ φαεινῷ
Νεστορίδης· Ἔλατον δ' ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων·
Ναῖε δὲ Σατνιόεντος ἐϋρρείταο παρ' ὄχθας
Πήδασον αἰπεινήν. Φύλακον δ' ἕλε Λήϊτος ἥρως
Φεύγοντ'· Εὐρύπυλος δὲ Μελάνθιον ἐξενάριξεν·
Ἄδρηστον δ' ἄρ' ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος
Ζωὸν ἕλ'. ἵππω γάρ οἱ ἀτυζομένω πεδίοιο
Ὄζῳ ἐνὶ βλαφθέντε μυρικίνῳ, ἀγκύλον ἅρμα
Ἄξαντ' ἐν πρώτῳ ῥυμῷ, αὐτὼ μὲν ἐβήτην
Πρὸς πόλιν, ᾗπερ οἱ ἄλλοι ἀτυζόμενοι φοβέοντο·
Αὐτὸς δ' ἐκ δίφροιο παρὰ τροχὸν ἐξεκυλίσθη
Πρηνὴς ἐν κονίῃσιν ἐπὶ στόμα. πὰρ δέ οἱ ἔστη
Ἀτρείδης Μενέλαος, ἔχων δολιχόσκιον ἔγχος·
Ἄδρηστος δ' ἄρ' ἔπειτα λαβὼν ἐλίσσετο γούνων·
Ζώγρει Ἀτρέος υἱέ, σὺ δ' ἄξια δέξαι ἄποινα.
Πολλὰ δ' ἐν ἀφνειοῦ πατρὸς κειμήλια κεῖται,
Χαλκός τε, χρυσός τε, πολύκμητός τε σίδηρος,
Τῶν κέν τοι χαρίσαιτο πατὴρ ἀπερείσι' ἄποινα
Αἴκεν ἐμὲ ζωὸν πεπύθοιτ' ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
κ. ἔειπε Ὣς φάτο· τῷ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν * ἔπειθε·
Καὶ δή μιν τάχ' ἔμελλε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν
Δώσειν ᾧ θεράποντι καταξέμεν· ἀλλ' Ἀγαμέμνων
Ἀντίος ἦλθε θέων, καὶ ὁμοκλήσας, ἔπος ηὔδα·
κ. ἤπιος *Ὦ πέπον, ὦ Μενέλαε, τίη δὲ σὺ κήδεαι * αὔτως
κ. ἐπεὶ Ἀνδρῶν; ** ἦ σοὶ ἄριστα πεποίηται κατὰ οἶκον
Πρὸς Τρώων; τῶν μήτις ὑπεκφύγοι αἰπὺν ὄλεθρον,
Χεῖράς θ' ἡμετέρας· μηδ' ὅντινα γαστέρι μήτηρ
Κοῦρον ἐόντα φέροι, μηδ' ὃς φύγοι· ἀλλ' ἅμα πάντες
Ἰλίου ἐξαπολοίατ' ἀκήδεστοι καὶ ἄφαντοι.
Ὣς εἰπὼν ἔτρεψεν ἀδελφειοῦ φρένας ἥρως,
Αἴσιμα παρειπών. ὁ δ' ἀπὸ ἕθεν ὤσατο χειρὶ
Ἥρω' Ἄδρηστον· τὸν δὲ κρείων Ἀγαμέμνων
Οὖτα κατὰ λαπάρην· ὁ δ' ἀνετράπετ'· Ἀτρείδης δὲ
Λὰξ ἐν στήθεσι βὰς ἐξέσπασε μείλινον ἔγχος·

Hasta area. Teucrus autem Aretaonem nobilem.
Antilochus aũt Ablerum interemit hasta splendenti
Nestorides. Elatum verò rex virorum Agamemnon:
Incolebat aũt Satnioentis pulchrè fluentis apud ripas
Pedasum altã. Phylacũ autem occidit Leitus heros
Fugientem. Eurypylus autẽ Melanthium interfecit.
Adrestum autem postea in bello fortis Menelaus
Viuum cepit. equi enim ipsius paucfacti per campum,
Ad ramum impediti myricinum, curuum currum
Cùm fregissent in summo temone, ipsi quidem cõtenderunt
Ad ciuitatem, quò alij territi fugiebant:
Ipse autem ex curru iuxta rotam deuolutus est
Pronus in pulueribus in os: apud autem ipsum stetit
Atrides Menelaus tenens longam hastam.
Adrestus aũt deinde amplexus supplicauit genibus:
Viuum serua Atrei fili: tu a. digna accipe præmia.
Multæ autem in diuitijs patris res pretiosæ reconditæ iacent,
Aesq́., aurumq́., elaboratumq́. ferrum:
Ex his tibi largietur pater infinita dona,
Si me viuum audierit ad naues Achiuorum.
Sic dixit: huic aũt animũ in pectorib. persuadebat,
Et iam ipsum mox erat veloces ad naues Achiuorum
Daturus suo famulo deducendum, sed Agamemnon
Obuius venit currẽs, & minaciter clamãs verbũ dixit:
O mollis, o Menelae, cúrnam tu curas ita
Homines? an tibi optima facta sunt domi
A Troianis? horum nullus effugiat graue exitium,
Manusq́. nostras, neq. quem in ventre mater (omnes
Infantẽ existentẽ ferret: neq. is qdẽ fugiat: sed simul
Cum Ilio pereant inhumati, & prorsus extincti.
Sic locutus, immutauit fratris mentem heros
Aequa admonens: hic autem à se depulit manu
Heroëm Adrestum: hunc autem rex Agamemnon
Vulnerauit ad ile. hic. v. resupinatus est. Atrides. a.
Calce in pectus inscendẽs euulsit fraxineam lanceam.

COMMENTARIVS.

a Τρώων δ' οἰώθη] Hoc in fine præcedentis libri vidimus: Dij enim illi, qui se huic pugnæ immiscuerant, in Olympum se receperunt, vbi Poëta, vt etiam alibi innuere videtur, posse absente Numine, & non auxiliante, ab hominibus aliquid præstari, quod nos improbamus.

b Μεσσηγὺς Σιμόεντος] Huc pertinet quod à Strabone lib. 13. obseruatur, propriè Troianum campum dici Simoisium & Scamandrium, in quo fuerunt tot certamina, vt alibi diccemus.

c Αἴας δὲ πρῶτος] Deserta pugna à Dijs illis Aiax Telamonius strenuè & fortiter se gerit sine vlla Numinis ope, quod contrà in alijs heroibus factum est. Ideò Sophocles fingit eum superbientem dicentemq; Mineruæ, se eius auxilio non indigere, sed neq; cæterorum Deorum. Nuntius, vbi loquitur verba Calchantis referens:

Κεῖνος δ' ἀπ' οἴκων εὐθὺς ἐξορμώμενος
ἄνους καλῶς λέγοντος ηὑρέθη πατρός·
ὁ μὲν γὰρ αὐτὸν ἐννέπει, τέκνον, δορὶ
βούλου κρατεῖν μὲν, σὺν θεῷ δ' ἀεὶ κρατεῖν.
ὁ δ' ὑψικόμπως κἀφρόνως ἠμείψατο·
πάτερ, θεοῖς μὲν κἂν ὁ μηδὲν ὢν ὁμοῦ
κράτος κατακτήσαιτ'· ἐγὼ δὲ καὶ δίχα
κείνων πέποιθα τοῦτ' ἐπισπάσειν κλέος.
τοσόνδ' ἐκόμπει μῦθον. εἶτα δεύτερον
δίας Ἀθάνας, ἡνίκ' ὀτρύνουσά νιν
ηὐδᾶτ' ἐπ' ἐχθροῖς χεῖρα φοινίαν τρέπειν,
τότ' ἀντιφωνεῖ δεινὸν ἄρρητόν τ' ἔπος,
ἄνασσα, τοῖς ἄλλοισιν Ἀργείων πέλας
ἵστω, καθ' ἡμᾶς δ' οὔποτ' ἐκρήξει μάχη.

Ille verò (Aiax) domo statim proficiscens
Demens bene dicente repertus est patre.
Ille enim ei memorat: Fili, hasta
Velis præstare quidem, cum Deo autem semper præstare.
At ille superbè ac insanè respondit:
Pater, cum Dijs etiam qui nihili fuerit
Victoriam obtinere possit: ego verò & sine
Illis confido hoc apprehensurum me esse decus.
Talem iactabat orationem. Deinde iterum
Diuæ Mineruæ, quando cohortatus eum
Iubebat in hostes manum cruentam vertere,
Tunc reclamat sæuum infandumq; dictum.
Regina, alios Arginos propter
Consiste, apud nos vero nunquam perrumpet prælium. Hæc ille.

.i. vt interpretatus est Ioach. Camer.

Quibus Homerus videtur assentiri, cùm eum sine auxilio Deorum (nam nullus vnquam illi adest, vt Vlyssi, Diomedi, Agamemnoni, Menelao, & cæteris) tam strenuum inducit.

d ἀλλά οἱ οὔτις τῶν γε] Ista non dicuntur à Poëta quasi opprobrij loco & in hominis reprehensionem, qui adeò fuerit hospitalis, sed fati necessitatem ostendit. Quidam contrà φαυλιστικὸν λόγον putant. Reprobat enim hominis indiscretam hospitalitatem, quasi omnis generis homines exciperet, nulla habita personarum ratione, eosque, si contingeret, nequissimos. Ideò Plato ab aliquo extraneo hospitio exceptus, hominemq; demiratus, cùm eum vidisset alterum, mox tertium quendam, denique plures quoq; excepisse, abijsse dicitur, hospitiumque recusasse: noluit enim quoslibet homines cuipiam ex illis honesto & spectabili adæquari, tantique eos vt hunc à viro sapiente & cordato fieri. Quod Eustathius refert hoc loco. Mihi tamen prior sententia magis probatur: nam cùm eum φίλον ἀνθρώποισι appellat, videtur hanc virtutem in eo commendare.

e ὦ πέπον,

e ὤ πέπον, ὦ Μενέλαε,] Menelaum Homerus non solùm fortem facit, vt suprà lib. 2. ex Athenęo docuimus, sed etiam clementem & mansuetum, vt hoc loco. Tamē cùm excessus omnis virtutis vitium propriè sit, vt scriptores Ethici docent, illud à Pöeta imprę̨sentiarum improbatur, tum per Agamemnonem, qui eum acerbè ob seruarum Adrestum obiurgat, tū per seipsum cum Agamemnonis orationem laudat his verbis, ὣς εἰπὼν ἔτρεψεν ἀδελφειοῦ φρένας ἥρως, αἴσιμα παρειπών. Est enim vbi misereri hostis oporteat, & vbi non, quod longioris est disputationis, quàm vt hic concludi posset. Sed & videndum est, ne misericordiam cum clementia confundamus, cùm illa planè sit vitiosa, vt egregiè docet Seneca libro secundo de Clemen. cap. 5.

f ἦ σοὶ ἄριστα πεποίηται] Acerba & grauis Ironia, quasi dicat: Tot bona à Troianis accepisti, vt hoc beneficio eos compenses, scilicet. Pudeat te mollem & væcordem hominem erga eos commiseratione vti, à quibus tibi domi tot sunt illatæ iniuriæ. Quin age & nulli parcatur, nostrisq; manibus omnes concidant. Sic in fœdifragos hostes affectus est Agamemnon, qui in ipsis initijs mitior videbatur. Ita docet Poëta, eos commiserationem tuam non promereri, qui se perfidè erga te gesserint, & quos, etiamsi illis peperceris, meliores & integriores facturus non es: imò id omnino necessarium est, tam nefanda scelera puniri, quod etiam sacris exemplis luculenter illustrari potest. Eos autem hostes intelligi par est, qui exteri sunt, & quibus nulla reuerentiæ parte obstrictus es, quales sunt reges & magistratus tui: ab illorum enim cæde, etiam si cruenta tyrannide te opprimant, abstinendum est: quanquam scio aliter interdum vsurpatum. Sed suis exemplis nostra sententia non destituitur, & in hanc partem proculdubiò satius est peccare (si peccare est, Magistratus tuos qualescunque reuereri) quàm in illam. Licet igitur eorum perfidiam experiaris, at clementem erga illos te geras oportet, quòd contrà Menelaus intempestiuè vsurpauit, vt initio diximus.

Νέστωρ δ' Ἀργείοισιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀΰσας·
ὦ φίλοι ἥρωες Δαναοὶ θεράποντες Ἄρηος,
[a] Μή τις νῦν ἐνάρων ἐπιβαλλόμενος μετόπισθε
Μιμνέτω, ὥς κεν πλεῖστα φέρων ἐπὶ νῆας ἵκηται·
Ἀλλ' ἄνδρας κτείνωμεν· ἔπειτα δὲ καὶ τὰ ἕκηλοι
Νεκροὺς ἀμ πεδίον συλήσετε τεθνειῶτας.
Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.
Ἔνθα κεν αὖτε Τρῶες ἀρηϊφίλων ὑπ' Ἀχαιῶν
Ἴλιον εἰσανέβησαν ἀναλκείῃσι δαμέντες,
Εἰ μὴ ἄρ' Αἰνείᾳ τε καὶ Ἕκτορι εἶπε παραστὰς
Πριαμίδης Ἕλενος, οἰωνοπόλων ὄχ' ἄριστος·
[b] Αἰνεία τε καὶ Ἕκτορ, ἐπεὶ πόνος ὔμμι μάλιστα
Τρώων καὶ Λυκίων ἐγκέκλιται, οὕνεκ' ἄριστοι
Πᾶσαν ἐπ' ἰθύν ἐστε [c] μάχεσθαί τε φρονέειν τε,
Στῆτ' αὐτοῦ, καὶ λαοὺς ἐρυκάκετε πρὸ πυλάων,
Πάντῃ ἐποιχόμενοι, πρὶν αὖτ' [d] ἐν χερσὶ γυναικῶν
Φεύγοντας πεσέειν, δηΐοισι δὲ χάρμα γενέσθαι.
Αὐτὰρ ἐπεί κε φάλαγγας ἐποτρύνητον ἁπάσας,
Ἡμεῖς μὲν Δαναοῖσι μαχησόμεθ' αὖθι μένοντες,
Καὶ μάλα τειρόμενοί περ· ἀναγκαίη γὰρ ἐπείγει.

Nestor autem Arginos hortabatur altè clamans:
O amici heroës Danai famuli Martis,
Nemo nunc exuuijs intentus retrò
Maneat, vt plurima ferens ad naues redeat:
Sed viros interficiamus: postea autem & illas quieti
Cadaueribus per campum detrahetis mortuis.
Sic fatus, concitauit robur & animū vniuscuiusq;.
Tunc rursus Troiam bellicosis ab Achiuis
Ilium ascendissent impotentia domiti,
Nisi Aeneæq; & Hectori dixisset astans
Priamides Helenus, augurum longè præstantissimus:
Aeneaq; & Hector, quoniam labor in vos maximè
Troianorū & Lyciorū incumbit, quia præstantissimi
Omnē ad motū estis, & ad pugnandum & consulen-
State illic, & populum inhibete ante portas, (dum
Quoquouersum obeuntes, priusq̄ rursus inter manus
Fugientes cadant, hostib. verò risui fiant: (vxorū
Sed postquàm phalanges adhortati fueritis omnes,
Nos qdē aduersus Danaos pugnabimus ibi manentes,
Quamuis valdè afflicti. necessitas enim vrget.

COMMENTARIVS.

a μή τις νῦν ἐνάρων] Homericus Nestor cùm armis non possit, consilijs tamen semper Græcos adiuuat, quanquam cōmunicatione quoque suæ personæ dicit ἀλλ' ἄνδρας κτείνωμεν, quasi velit quoq. illius particeps videri: at verò vbi de lucro loquitur, non dixit συλήσομεν, sed συλήσετε. Aduertendum est autem illius consilium quo Græcos deterret, ne inter pugnandum spolijs detineantur: qua de re, vt ait Eustathius, Lacedæmonij posteà legem tulerunt, trecentosque viros eius legis custodes constituerunt.

b Αἰνεία τε καὶ Ἕκτορ.] Videtur Aeneam Hectori præponere, cùm eum primum interpellet, secundo autem loco Hectorem: sed illud forsan versus gratia factum est, vel quia non erat etiam minor Aeneæ dignitas quàm Hectoris, quasi vtrique cura totius exercitus esset demandata, in quo Lycios etiam, id est, auxiliares copias complectitur: quanquam Dares Phrygius præter Aeneam & Hectorem alios etiam enumerat, qui in eandem prouinciæ societatē veniebant, nimirum Deiphobum, Alexandrū, Troilum & Memnonem. Duo autem continet hæc Heleni oratio, primum vtrumq; ducem Aeneam & Hectorem ad coërcendum à fuga exercitum & excitandum hortatur: deinde speciatim Hectorem iubet Troiam proficisci, vt Mineruam sacrificijs Troianarum mulierum placari & exorari curet pro compescendo à pugna Diomede.

c μάχεσθαί τε φρονέειν τε.] Duæ virtutes boni ducis exprimuntur, optimis consilijs vti, & quæ consulta sunt, fortiter exequi. Qua de re aliàs à nobis copiosè dictum est.

d ἐν χερσὶ γυναικῶν] Notatur Troianorum pusillanimitas, qui fugiendo in manus mulierum decidant, deinde ipsarum etiam mulierum mollities quæ viros excipiant fugientes. Licet autem illa sexui fœminino communis sit: reperię sunt tamen mulieres quæ audaciùs & fortiùs se gesserint in virorum fuga, quàm hæ Troianæ, quales fuerunt, Chiæ, Arginæ, & Persides, vt retulit Plutarch. commentario de virtutibus mulierum, quæ tantum abest vt fugientes maritos manibus exceperint, vt contrà aut sua cohortatione ad pugnandum impulerint, aut deficientibus & languidis subuenerint, imò illis iam fractis in virorum locum pugnauerint.

---

[a] Ἕκτορ ἀτὰρ σὺ πόλινδε * μετέρχεο, εἰπὲ δ' ἔπειτα χ. πόλινδε
Μητέρι σῇ καὶ ἐμῇ· ἡ δὲ ξυνάγουσα γεραιὰς,
Νηὸν Ἀθηναίης γλαυκώπιδος ἐν πόλει ἄκρῃ,
Οἴξασα κληῗδι θύρας ἱεροῖο δόμοιο,
Πέπλον ὅς οἱ δοκέει χαριέστατος ἠδὲ μέγιστος
Εἶναι ἐνὶ * μεγάροις, καί οἱ πολὺ φίλτατος αὐτῇ, χ. μεγάροισι
Θεῖναι Ἀθηναίης [b] ἐπὶ γούνασιν ἠϋκόμοιο·
Καί οἱ ὑποσχέσθαι δυοκαίδεκα βοῦς ἐνὶ νηῷ
Ἤνις, ἠκέστας ἱερευσέμεν, αἴ κ' ἐλεήσῃ

Hector, sed tu ciuitatem adi: dic autem deinde
Matri tuæ & meæ: hæc autem congregās matronas,
In templum Mineruæ glaucis oculis in arce summa,
Aperiens claue valuas sacræ ædis,
Peplum quod ei videbitur preciosissimum & maxi-
Esse in domo, & ei longè charissimum ipsi, (mum
Ponat Mineruæ in genibus pulchricomæ:
Et ei voueat duodecim boues in templo
Anniculos, indomitos sacrificaturā: si miserata fuerit

Ἄστυ τε, καὶ Τρώων ἀλόχους καὶ νήπια τέκνα,
Αἴκεν Τυδέος υἱὸν ἀπόσχῃ Ἰλίου ἱρῆς,
Ἄγριον αἰχμητὴν, κρατερὸν μήστωρα φόβοιο·
Ὃν δὴ ἐγὼ κάρτιστον, Ἀχαιῶν φημὶ γενέσθαι.
Οὐδ' Ἀχιλῆά ποθ' ὧδέ γ' ἐδείδιμεν ὄρχαμον ἀνδρῶν,
γρ. ἐξέμμεναι· Ὅν πέρ φασι θεᾶς * ἐξέμμεναι· ἀλλ' ὅδε λίην
Μαίνεται, οὐδέ τις οἱ δύναται μένος ἰσοφαρίζειν.
ᶜ Ὣς ἔφαθ'· Ἕκτωρ δ' οὔτι κασιγνήτῳ ἀπίθησεν.
Αὐτίκα δ' ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμᾶζε·
Πάλλων δ' ὀξέα δοῦρα, κατὰ στρατὸν ᾤχετο πάντῃ,
γρ. μαχέσασθαι· Ὀτρύνων * μαχέσασθαι· ἔγειρε δὲ φύλοπιν αἰνήν.
Οἱ δ' ἐλελίχθησαν, καὶ ἐναντίοι ἔσταν Ἀχαιῶν.
Ἀργεῖοι δ' ὑπεχώρησαν, λῆξαν δὲ φόνοιο.
Φὰν δέ τιν' ἀθανάτων ἐξ οὐρανοῦ ἀστερόεντος
Τρωσὶν ἀλεξήσοντα κατελθέμεν, ὡς ἐλέλιχθεν.
Ἕκτωρ δὲ Τρώεσσιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀΰσας,
γρ. τηλεκλειτοί Τρῶες ὑπέρθυμοι, * τηλεκλητοί τ' ἐπίκουροι,
ᵈ Ἀνέρες ἐστὲ φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς,
Ὄφρ' ἂν ἐγὼ βείω προτὶ Ἴλιον, ἠδὲ γέρουσιν
ᵉ Εἴπω βουλευτῇσι καὶ ἡμετέρῃς ἀλόχοισι,
Δαίμοσιν ἀρήσασθαι, ὑποσχέσθαι δ' ἑκατόμβας.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Ἀμφὶ δέ μιν σφυρὰ τύπτε, καὶ αὐχένα δέρμα κελαινὸν
Ἄντυξ ἣ πυμάτη θέεν ἀσπίδος ὀμφαλοέσσης.
Γλαῦκος δ' Ἱππολόχοιο πάϊς καὶ Τυδέος υἱὸς
ᶠ Ἐς μέσον ἀμφοτέρων συνίτην μεμαῶτε μάχεσθαι.
Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Τὸν πρότερος προσέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
ᵍ Τίς δὲ σύ ἐσσι φέριστε καταθνητῶν ἀνθρώπων;
Οὐ μὲν γάρ ποτ' ὄπωπα μάχῃ ἐνὶ κυδιανείρῃ
Τὸ πρίν· ἀτὰρ μὲν νῦν γε πολὺ προβέβηκας ἁπάντων
Σῷ θάρσει, ὅτ' ἐμὸν δολιχόσκιον ἔγχος ἔμεινας.
Δυστήνων δέ τε παῖδες ἐμῷ μένει ἀντιόωσιν.
Εἰ δέ τις ἀθανάτων γε κατ' οὐρανοῦ εἰλήλουθας,
ʰ Οὐκ ἂν ἔγωγε θεοῖσιν ἐπουρανίοισι μαχοίμην.
ⁱ Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Δρύαντος υἱὸς κρατερὸς Λυκόοργος
Δὴν ἦν, ὅς ῥα θεοῖσιν ἐπουρανίοισιν ἔριζεν.
Ὅς ποτε μαινομένοιο Διωνύσοιο τιθήνας
Σεῦε κατ' ἠγάθεον Νυσήϊον· αἱ δ' ἅμα πᾶσαι
Θύσθλα χαμαὶ κατέχευαν, ὑπ' ἀνδροφόνοιο Λυκούργου
Θεινόμεναι βουπλῆγι· Διώνυσος δὲ φοβηθεὶς
Δύσεθ' ἁλὸς κατὰ κῦμα· Θέτις δ' ὑπεδέξατο κόλπῳ
Δειδιότα· κρατερὸς γὰρ ἔχε τρόμος ἀνδρὸς ὁμοκλῇ.
Τῷ μὲν ἔπειτ' ὀδύσαντο ᵏ θεοὶ ῥεῖα ζώοντες,
Καί μιν τυφλὸν ἔθηκε Κρόνου πάϊς· ˡ οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν
Ἦν, ἐπεὶ ἀθανάτοισιν ἀπήχθετο πᾶσι θεοῖσιν.
Οὐδ' ἂν ἐγὼ μακάρεσσι θεοῖς ἐθέλοιμι μάχεσθαι,
Εἰ δέ τίς ἐσσι βροτῶν οἳ ἀρούρης καρπὸν ἔδουσιν,
Ἆσσον ἴθ', ὥς κεν θᾶσσον ὀλέθρου πείραθ' ἵκηαι.

Vrbemq́, & Troianorum vxores, & infantes liberos.
Sic Tydei filium auertat ab Ilio sacro,
Ferocem bellatorem, fortem artificem fugæ,
Quem iam ego fortissimum Achiuorum arbitror esse.
Neq; Achillē vnquā sic timuimus principē virorum,
Quem aiunt ex dea esse: sed hic valde
Furit, neq; quisquam ei potest robore æquiparari.
Sic dixit: Hector .a. nequicquā fratri inobediēs fuit:
Statim autem ex curru cum armis desilijt in terram,
Vibrās .a. acuta iacula p exercitū ibat quoquo versū,
Concitans ad pugnandū, suscitauit .a. prælium graue.
Hi autem conuersi sunt, & aduersi steterunt Achiuis:
Argiui autem paulū retrocesserūt, & desierūt à cæde.
Existimabant .n. aliquē immortaliū ex cælo stellato
Troianis auxiliaturum descendisse: sic conuersi sunt.
Hector autem Troianos hortabatur altè inclamans,
Troiani animosi, & è longinquo vocati socij,
Viri estote amici, meminerītis strenuæ fortitudinis,
Tantisper dum ego ivero ad Ilium, & senibus
Dicam consiliarijs & nostris vxoribus,
Dijs vt supplicent, voueantq́ hecatombas.
Sic locutus abijt pulchrè galeatus Hector:
Circū .a. ipsum talos pulsabat & ceruicē coriū nigrum
Circūferētia quæ extrema currebat circa scutū vmbilicatū.
Glaucus .a. Hippolochi filius & Tydæi fili⁹
In mediū vtrorūq; coierunt prompti ad pugnandum.
Hi .a. quando iam propè erant contra inuicem euntes,
Hunc prior allocutus est in prælio fortis Diomedes,
Quisnam tu es fortissime mortalium hominum?
Non .n. vnquā vidi in pugna viros illustres reddente
Antea: atqui nunc longè antecessisti cunctos
Tua confidentia: quoniam meam lōgam hastam expectas.
Infelicium verò filij meo robori occurrunt.
Si autem aliquis immortalium de cælo venisti.
Non ego cum dijs cælestibus pugnauero:
Neq; enim neq; Dryantis quidē filius fortis Lycurgus
Diu vixit, qui cum dijs cælestibus certabat.
Qui olim furentis Bacchi nutrices
Persequebatur per sacrū Nissciū: illæ .a. simul omnes
Thyrsos in terram proiecerunt ab homicida Lycurgo
Verberatæ stimulo. Bacchus autem territus,
Subijt maris vndam: Thetis autem excepit sinu
Timētē: vehemēs .n. tenebat tremor ob viri cōminatio(nē.)
Huic quidē postea irati sunt dij facilè viuentes:
Et ipsum cæcū fecit Saturni filius, neq; amplius diu
Vixit: quoniā immortalib. inuisus erat omnib. dijs:
Neq; ego cum beatis dijs velim pugnare,
Si .a. aliquis es mortalium, qui terræ fructū comedūt,
Propius accede, vt ocyus mortis ad metas peruenias.

COMMENTARIVS.

a Ἔρχεο ἀπὸ σὺ πόλινδε] Hæc est secunda pars orationis Heleni, qua fratrem Hectorem iubet Troiam proficisci, vt illic curet Mineruam donis & sacrificijs mulierum placari. Sed cur non potiùs Ioui supplicant, quem proculdubiò magis propitium erga se sperare poterant, tum quia magis in eorum partes propenderet, tum quòd eorum etiam sacrificijs delectaretur: quod poterat augur præstantissimus Helenus intelligere, & ipse quoque Iupiter anteà idem testatus est, videlicet lib. 4. circa initium, vbi diligere se mirificè Troiam Iunoni indicat, proinde inuitum concedere se, vt illa exscindatur. Cur ergo, inquam, Ioui nunc sacrificia institui non iubet Helenus? Sciendum est fuisse moris apud illos veteres non solùm propitios, sed etiam aduersos Deos sibi conciliare: adeò fuit difficile miseris mortalibus in tanta multitudine, in qua rarò regnat concordia, omnium inire gratiam. vnde vno illorum læso, cæteri nihil proderant, sed is quoquo modo placandus erat, ne lædenti impostérum infensus redderetur. Illinc nata sunt nefanda

ſanda & horrenda illa ſacrificia, quibus offenſum aliquod Numẽ fuit, demulcendum & leniendum. Itaq; prudenter feciſſe ſe arbitrabantur Romani, qui bonis & malis dæmonib. templa extruxiſſent. Iam verò Troianis vtile futurũ putat Helenus, ſi Mineruã, quã infenſam proculdubiò habebãt, ꝓpter excitatum ab ea in illos Diomedẽ placetur, ideò eam donis & ſacrificijs honeſtari iubet, vt illa cõmota, Diomedem à perdendo Troiano exercitu coërceat. Nota autem, hic duo Numini offerri: donum, & ſacrificium. Donum eſt peplum, Mineruæ conueniens: quia illud genus veſtis muliebre eſt. Sacrificium aũt duodecim boum, quod animal illi etiam ſolebat immolari. Natalis lib. 4. cap. 5. Celebrabantur, inquit, Lampadophoria in huius honorem Deæ, cui taurus candidus aliquando, aut indomita iuuenca immolari conſueuit ab antiquis, vt teſtatur Ouidius lib. 4. Metamor.

Dijs tribus ille focos totidem de ceſpite ponit, *Lęuum Mercurio, dextrum tibi bellica virgo,*
Ara Iouis media eſt, mactatur vacca Mineruæ, *Alipedi vitulus, taurus tibi ſumme Deorum.* Hæc ille.

Sed & hi boues Homerici indomiti quoq; ſunt: eos enim ἤνις ἠκέστας appellat, ſcilicet tales virgini & Deæ caſtæ meritò cõueniunt. Porrò omnia complexus eſt Poëta, quæ à nobis Deo offerri debent: illa enim duo ſunt, vt ex Lactantio refert Polydorus de Inuent. rer. lib. 5. c. 9. Donum & Sacrificium. Donum in perpetuum, Sacrificium ad tempus. Sed vtrumq; aliter interpretamur: Donum noſtrum eſt integritas animi: Sacrificium autẽ preces & cultus Dei, quam etiam Euchariſtiam appellat Tertullianus, teſte eodem Polyd. lib. 5. cap. 10. Locus Lactantij eſt de vero cultu lib. 6. cap. vlt. vbi ſic antiquorum dona & ſacrificia, qualia ſunt etiam hæc Homerica reprehendit. Verùm apud iſtos, inquit, qui nullo modo rationem diuinitatis intelligunt, donum eſt, quicquid auro argentoq; fabricatur: item quicquid purpura & ſerico texitur. Sacrificium eſt victima, & quæcunq; in ara cremãtur. Sed vtroq; non vtitur Deus, quia & ipſe incorruptus eſt, & illud totum corruptibile. Itaq; Deo vtrumq; incorporale offerendum eſt, quo vtitur. Donum eſt integritas animi: ſacrificium laus & hymnus. Si enim Deus non videtur, ergo his rebus coli debet, quæ non videntur, &c. Quæ annotare volui, vt nos Chriſtiani dum hæc Ethnicorum ſcripta legimus, illis non remorati, & pietatem illorum adulterinam deſerentes, veram ſemper amplectamur.

b ἐπὶ γούνασιν] Indicare Homerum, hoc loco ſedere Mineruæ ſimulachrum, teſtis eſt Strabo lib. 13. Vbi reprehenduntur illi, qui *ad genua* (quæ vulgaris eſt verſio) ſunt interpretati, vel, *iuxta genua*, hoc eſt, παρὰ γούνασιν. At quod hodie eſt Mineruæ ſimulachrum in altera Troia (ait Strabo) ſtans conſpicitur, atque prætereà, antiquorum Mineruæ ſimulachrorum multa ſedentia conſpici, vt Phocææ, Maſſiliæ, Romæ in Chio, alijsq; locis pluribus. Ergo hic ἐπὶ γούνασιν, *in genibus*, reddidimus.

c ὣς ἔφατ᾽· Ἕκτωρ δ᾽ οὔ τι] Cùm ad Aeneam & Hectorem ſimul ſermonem direxiſſet Helenus, tamen nunc ſolius Hectoris Poëta meminit, qui in hortando exercitu occupetur iuxta fratris monitum & conſilium. Aeneam ergo reticet, vel quòd ille hoc officium Hectori ceſſerit, quaſi præſtantiori: vel quòd nihil erat adhuc geſturus Aeneas, quod ſcribi mereretur. Vterque enim exercitus iam conquieſcet vſque ad diem ſequentem, de quo inf. lib. 11. Vbi etiam Troianos circa Hectorem, Aeneam, & tres Antenoridas ſtare dicet. Vel quia Poëta eò ſpectat, vt Hectorem cæteris omnibus vbiq; anteponat, & hoc pacto illuſtriorem reddat Achillem, à quo tantus vir poſteà interimetur. Itaq; cum hoc loco ſic extollit, vt ſcribat, cum pro immortali aliquo Deo à Græcis exiſtimatum.

d ἀνέρες ἐστὲ φίλοι] Hoc eſſe illud exiſtimo, quod Agamemnon antrà dicebat, ἀλλήλους τ᾽ αἰδεῖσθε κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας, vt ſit ſenſus, Vos mutuò amicos vobis ipſis oſtendite, vt alius alij opituletur, quod amicitiæ ſignum eſt. Vel illud, φίλοι, ſeparatim legendum eſt: ſic ἀνέρες ἐστὲ φίλοι, id eſt, O' amici, viros vos præſtare, vt ibidem Agamemnon quoque loquitur,

ὦ φίλοι ἀνέρες ἐστέ, καὶ ἄλκιμον ἦτορ ἕλεσθε.

e ἠδὲ γέρουσιν] Solarum mulierum meminerat Helenus: ſed Hector generoſiùs & viriliùs agit, qui rem ipſis vrbis moderatoribus ac conſiliarijs ſe denunciaturum ait, vnde illa Mineruæ placatio cum maiore fiat authoritate: puduit enim hominem, communis boni auxilium in mulieribus totum collocare.

f ἐς μέσον ἀμφοτέρων] Videtur fuiſſe moris, vt vtrinq; ſtante exercitu monomachia quadam ad maiorem ſtragem præluderetur: vel hoc à Poëta confingitur, vt melius heroës, quorum gratia Iliadem ſe ſcribere iam inde ab initio profeſſus eſt, nobis ob oculos poſſit proponere, ne dum in confuſa & inordinata pugna deſcribenda occuparetur, id tam commodè exequi non poſſet.

g τίς δὲ σύ ἐσσι φέριστε] Quòd fortiſſimum Glaucum appellat, meram eſſe Ironiam puto: cum enim potius temerarium arguit, qui audeat aduerſus ſe prodire, vt nimirum mortem ſubeat: quia ex illo congreſſu nihil aliud ſit ei à ſe expectandum.

h εἰ δέ τις ἀθανάτων] Inducta eſt rurſus oculis Diomedis priſtina illa caligo, qua non licet homini, Deum ab homine diſtinguere, alioqui non dubitaret, vtrum hic Glaucus mortalis an immortalis eſſet. At pietatem ſuam idcirco non oblitus eſt: profitetur enim, ſe cum iſto non pugnaturum, ſi Deus fuerit, quod anteà in Marte probatum fecerat. Nunc autem exemplo docet, quàm ſit periculoſum cum Dijs congredi, qua de re alibi à nobis dicitur.

i οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Δρύαντος υἱὸς] Hoc ab alijs aliter narratur quàm à Poëta noſtro. Apollodorus lib. 3. Bibliotheces. Porrò Dionyſius, inquit, poſt vitem inuentam à Iunone furore iniecto percitus, Aegyptumq; ac Syriam peteruauit. Hunc primus omnium Proteus rex Aegyptiorum hoſpitio accepit: ac rurſus ad Cybellam Phrygiæ vrbem proficiſcitur: atque ibi expiatus à Rhea, & ceremonias edoctus Cybeleias, ſtolaque ab eadem ſumpta, ad Indos per Thraciam contendit. Lycurgus Dryantis filius rex Edonorum, qui amnem Strymonem incolunt, primùm ipſum contumelia affectum eiecit. Tum Bacchus ad Thetin Nerei filiam confugit: Bacchæ autem in vincula coniectæ fuerant, nec non magna Satyrorum multitudo, quæ eum conſecuta eſt. Contrà verò Bacchæ ſtatim ſolutæ ſunt. Nam Dionyſius Lycurgo furorem iniecit. tum ille amentia præceps Dryantem filium vitis palmitem ſe ratus amputare, ſecuri percuſſum interfecit. Qui cùm extrema ſui corporis præcidiſſet, reſipuit. Deinde vbi terra nullas ſuppeditaret fruges, Numen ſuo renunciauit oraculo, Terram tum fore fructiferam, cum Lycurgus mortalitatem exuerit. Quod vt Edoni acceperunt, ipſum in Pangæum montem abductum in vincula coniecerunt, vbi ex Dionyſij voto equis laniatus occubuit. Hæc ille. At Homerus eum à Ioue excæcatum ſcribit & interfectum, ſed genus mortis non exponit. Hyginus verò in Fabulis cap. 132. Lycurgus, inquit, Dryantis filius, Liberum de regno fugauit: quem cùm negaret Deum eſſe, vinumque bibiſſet, & ebrius matrem ſuam violare voluiſſet, tunc vites exſcindere eſt conatus, quòd diceret, illud malum medicamentum eſſe, quod mentes mutaret: qui inſania ab Libero obiecta, vxorem ſuam & filium interfecit, ipſumq; Lycurgum Liber pantheris obiecit in Rhodope, qui mons eſt Thraciæ, cuius imperium habuit. Hic traditur, vnum pedem ſibi pro vitibus exſcidiſſe. Plutarchus autem in Comment. de Audiendis Poët. eius ſolùm partis meminit, qua dicitur Lycurgus exſcidiſſe vites. Neq; enim, inquit, filius Dryantis fortis Lycurgus ſana mente fuit, quòd multis vino ſe mergentibus debacchantibusq; vites paſſim exſcidit, cùm propiùs potuiſſet adducere fontes, atque inſanum Deum, vt inquit Plato, ſobrio coërcitum corrigere. Sed de his plura in Lexico.

k θεοὶ ῥεῖα ζώοντες] Licet multis locis Poëta inconſideratè & impiè de Dijs loquatur, at contrà ſæpe de ijs pientiſſimè loquitur, vt hoc loco & alijs prætereà, cùm Deos facilè viuere ait: quod à Plutarcho in Commentario de Audiendis Poëtis ſic docetur: ὅταν δὲ φέρηται μὲν, inquit, ἀτόπως ὁ δὲ λόγος, ... [illegible] ... id eſt, vt Hermannus Cruſerius interpretatur. Quæ verò dicta ſunt inopportunè, nec ſunt euerſa ſtatim, hæc contrarijs, quæ alijs locis ipſi protulère, ſunt conuellenda, non ſuccenſendum Poëtæ, vel in eum ſtomachandum, verum in relata pro moribus hominum & ioco. Primùm ſi placet deſcriptis ab Homero Deorum inuicem præcipitationibus, illatis ab hominibus vulneribus, contentionibus, offenſionibus oppone hæc: *Edere quid dictis moras tu rectius iſtis.* Et conſideras hercle, & dicis ea alias rectius meliusq;. *Dij placida vita potiuntur.* Et, *Delectantur eo Dij ſeculo cuncta beati.* Et, *Sic fata vere etenim miſeris mortalibus ęgram Ducere Dij vitam, deguni ipſi ſine cura.* Sunt enim hæ Dijs ſanę opiniones, illa verò ad homines conficta percellendos. Idem Plutarchus in libro de Homero: ... [illegible] ... θεοὶ ῥεῖα ζώοντες ... id eſt: Deos eſſe, omnes ſana mente præditi arbitrantur, interque hos Homerus primus eſt. Semper enim mentionem facit Deorum: vt cùm dicit, μάκαρες θεοὶ ῥεῖα ζώοντες: Beati Dij, & facilè viuentes. Cùm enim ſint immortales, faciles & non ceſſaturam habent viuendi naturam. Hæc ille.

Neque tamen exiſtimandum eſt, Homerum ſenſiſſe Deos eſſe otioſos, ſed illorũ actiones non eſſe laborioſas, vt cum his mortalibus comparentur: ſed eiuſmodi, vt quietem ſuam idcircò non conturbent, tam facilè eſt illis, omnia quæ volunt, præſtare.

Ita

Ita enim intelligendum est, ne Epicureorum dogmatis authorem pium Poëtam constituamus. Iam verò vbi secùs loquitur quàm hoc loco vel alijs similibus, reprehendendus est, adeò sunt antiqui isti scriptores cum iudicio legendi. Diogenes Sinopensis à negotijs & causis, contentionibusq; & bellis atq; seditionibus longè aberat, & maximè imitabatur Deorum vitam, inquit Dio Prusæus Orat. 6. quæ est de tyrannide. Illos enim solos ait Homerus facile viuere, quasi homines laboriosè & difficulter viuerent, &c. Deorum vita in Phædro Platonis describitur.

[οὐ γὰρ ἐπὶ δὴν ἦν.] Est itaque breuis vita interdum nequitiæ hominum indicium, non quidem necessarium: quia improbi diutissimè aliquando viuunt, sed tamen probabile: cùm vita sit donum Dei. porrò cùm illo longius vti non licet, videtur hoc supplicij loco censendum, quasi hoc etiam pacto norit Deus homines vlcisci: ita vna eademq; re alijs bene facit, alios punit. Huius est exemplum in hoc Lycurgo, de illo extat γνώμη apud Menandrum, ὃν γὰρ φιλεῖ θεὸς, ἀποθνήσκει νέος, Si quem Deus amat, ille iuuenis interit.

---

[a] Τὸν δ' αὖθ' Ἱππολόχοιο προσηύδα φαίδιμος υἱός,
Τυδείδη μεγάθυμε, τίη γενεὴν ἐρεείνεις;
[b] Οἵη περ φύλλων γενεή, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.
Φύλλα τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη·
Ὣς ἀνδρῶν γενεή, ἡ μὲν φύει, ἡ δ' ἀπολήγει.
Εἰ δ' ἐθέλεις καὶ ταῦτα δαήμεναι, ὄφρ' ἐῢ εἰδῇς
Ἡμετέρην γενεήν, (πολλοὶ δέ μιν ἄνδρες ἴσασιν)
Ἔστι πόλις Ἐφύρη μυχῷ Ἄργεος ἱπποβότοιο·
Ἔνθα καὶ Σίσυφος ἔσκεν, ὃ κέρδιστος γένετ' ἀνδρῶν,
Σίσυφος Αἰολίδης· ὁ δ' ἄρα Γλαῦκον τέκεθ' υἱόν.
Αὐτὰρ Γλαῦκος ἔτικτεν ἀμύμονα Βελλεροφόντην·
Τῷ δὲ θεοὶ κάλλος τε καὶ ἠνορέην ἐρατεινὴν
Ὤπασαν· αὐτάρ οἱ Προῖτος κακὰ μήσατο θυμῷ·
Ὅς ῥ' ἐκ δήμου ἔλασσεν, ἐπεὶ πολὺ φέρτερος ἦεν
Ἀργείων· [c] Ζεὺς γάρ οἱ ὑπὸ σκήπτρῳ ἐδάμασσε.
[d] Τῷ δὲ γυνὴ Προίτου ἐπεμήνατο δῖ' Ἄντεια
Κρυπταδίῃ φιλότητι μιγήμεναι· ἀλλὰ τὸν οὔτι
Πεῖθ' ἀγαθὰ [e] φρονέοντα δαΐφρονα Βελλεροφόντην.
Ἡ δὲ ψευσαμένη Προῖτον βασιλῆα προσηύδα,
Τεθναίης ὦ Προῖτ', ἢ κάκτανε Βελλεροφόντην,
Ὅς μ' ἔθελεν φιλότητι μιγήμεναι οὐκ ἐθελούσῃ.
Ὣς φάτο· τὸν δὲ ἄνακτα χόλος λάβεν, οἷον ἄκουσε·
[f] Κτεῖναι μέν ῥ' ἀλέεινε, (σεβάσσατο γὰρ τόγε θυμῷ)
Πέμπε δέ μιν * Λυκίηνδε, [g] πόρεν δ' ὅγε σήματα λυγρά, — γρ. Λυκίην δ' ἴμεν
Γράψας ἐν πίνακι πτυκτῷ θυμοφθόρα πολλά·
Δεῖξαι δ' ἠνώγει ᾧ πενθερῷ, ὄφρ' ἀπόλοιτο.
Αὐτὰρ ὁ βῆ Λυκίηνδε θεῶν ὑπ' ἀμύμονι πομπῇ·
Ἀλλ' ὅτε δὴ Λυκίην ἷξε, Ξάνθον τε ῥέοντα,
Προφρονέως μιν τῖεν ἄναξ Λυκίης εὐρείης·
[h] Ἐννῆμαρ ξείνισσε, καὶ ἐννέα βοῦς ἱέρευσεν·
Ἀλλ' ὅτε δὴ δεκάτη ἐφάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Καὶ τότε μιν ἐρέεινε, καὶ ᾔτεε σῆμα ἰδέσθαι
Ὅ, ττι ῥά οἱ γαμβροῖο πάρα Προίτοιο φέροιτο·
Αὐτὰρ ἐπειδὴ σῆμα κακὸν παρεδέξατο γαμβροῦ,
[i] Πρῶτον μέν ῥα Χίμαιραν ἀμαιμακέτην ἐκέλευσε
Πεφνέμεν· ἡ δ' ἄρ' ἔην θεῖον γένος, οὐδ' ἀνθρώπων,
Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα,
Δεινὸν ἀποπνείουσα πυρὸς μένος αἰθομένοιο.
Καὶ τὴν μὲν κατέπεφνε, θεῶν τεράεσσι πιθήσας.
Δεύτερον αὖ, Σολύμοισι μαχέσσατο κυδαλίμοισι·
Καρτίστην δὴ τήν γε μάχην φάτο δύμεναι ἀνδρῶν.
Τὸ τρίτον αὖ, κατέπεφνεν Ἀμαζόνας ἀντιανείρας.
Τῷ δ' ἄρ' ἀνερχομένῳ πυκινὸν δόλον ἄλλον ὕφαινε.
Κρίνας ἐκ Λυκίης εὐρείης φῶτας ἀρίστους,
Εἷσε λόχον· τοὶ δ' οὔτι πάλιν οἶκόνδε νέοντο·
Πάντας γὰρ κατέπεφνεν ἀμύμων Βελλεροφόντης.
Ἀλλ' ὅτε δὴ γίγνωσκε θεοῦ γόνον ἠῢν ἐόντα,
Αὐτοῦ μιν κατέρυκε, δίδου δ' ὅγε θυγατέρα ἥν·
Δῶκε δέ οἱ τιμῆς βασιληΐδος ἥμισυ πάσης·

Hunc.a.rursus Hippolochi allocutus est illustris filius,
Tydide magnanime, cur genus percontaris?
Quale foliorum genus, tale & virorum.
Folia alia quidē ventus humi fundit: alia.a.sylua
Germinans producit: veris aūt succrescunt tempore:
Sic virorū genus hoc quidē nascitur: illud.a.desinit.
Si.a.vis & hæc discere, vt benè cognoscas
Nostram stirpem (multi autem ipsam viri sciunt)
Est ciuitas Ephyre in recessu Argi equis apti:
Hic.a.Sisyphus fuit, qui prudētissimus extitit virorū,
Sisyphus Aeolides, hic verò Glaucū generauit filium.
Verùm Glaucus genuit inculpatū Bellerophontem.
Huic.a.dij pulchritudinem & virilitatē amabilem
Præbuerunt, sed ei Prætus mala molitus est animo:
Qui ex ciuitate expulit, quia multò præstantior erat
Argiuis. Iupiter enim eius sub sceptro subegit.
Cum hoc.a.vxor Præti furiosè cupiuit nobilis Antia
Occulto concubitu misceri: sed huic neutiquam
Persuasit proba sapienti, prudenti Bellerophonti.
Illa autem mentita Prætum regem allocuta est:
Morteris, ô Præte, alioqui interfice Bellerophontem,
Qui mecum voluit concubitu misceri non volente.
Sic dixit: hunc.a.regem ira occupauit, vt audiuit.
Interficere qdē vitabat (verebatur enim in animo)
Misit.a.ipsum in Lyciā: pbuit.a.hic literas perniciosas
Scribens in tabella plicata exitialia multa.
Ostendere autem iusserat suo socero, quò periret.
Sed hic iuit in Lyciam deorum sub fausto comitatu.
Sed quando iam Lyciam venit, Xanthumq; fluētem,
Promptè ipsum honorauit rex Lyciæ spatiosæ:
Per nouē dies hospitat9 est, & nouē boues sacrificauit.
Sed quādo iam decima apparuit roseis digitis aurora,
Et tūc ipsum interrogauit, & petijt literas videre,
Quascunq; ipsi à genero Præto ferret.
At postquam literis exitiales accepit generi,
Primùm quidem Chimæram inexpugnabilem iussit
Interficere: hæc aūt erat diuinū genus, nō hominum:
Antè leo, pòst autem draco, media autem capra,
Ingentem spirans ignis vim ardentis:
Et hanc quidem interfecit, deorum prodigijs cōfisus.
Secundò iterum, cum Solymis pugnauit inclytis.
Fortissimam certè hanc pugnā dicebat iuisse virorū.
Tertiò rursus, interfecit Amazonas viragines.
Huic verò redeunti astutum dolum alium struebat:
Delectis ex Lycia lata viris fortissimis
Collocauit insidias: hi verò nō rursus domū redierūt:
Omnes enim interfecit eximius Bellerophontes.
Sed quādo iam cognouit dei sobolem præclaram esse,
Illic ipsum detinuit: dedit autem is filiam suam,
Dedit etiam honoris regij dimidium totius.

Καὶ

Καί μέν οἱ Λύκιοι τέμενος τάμον ἔξοχον ἄλλων,
Καλὸν φυταλιῆς καὶ ἀρούρης, ὄφρα νέμοιτο.
Ἡ δ' ἔτεκε τρία τέκνα δαΐφρονι Βελλεροφόντῃ,
Ἴσανδρόν τε καὶ Ἱππόλοχον καὶ Λαοδάμειαν.
Λαοδαμείῃ μὲν παρελέξατο μητίετα Ζεύς.
Ἡ δ' ἔτεκ' ἀντίθεον Σαρπηδόνα χαλκοκορυστήν.
[k] Ἀλλ' ὅτε δὴ κἀκεῖνος ἀπήχθετο πᾶσι θεοῖσιν,
Ἤτοι ὃ καππεδίον τὸ Ἀλήϊον οἶος ἀλᾶτο,
Ὃν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων·
Ἴσανδρον δέ οἱ υἱὸν Ἄρης ἆτος πολέμοιο
Μαρνάμενον Σολύμοισι κατέκτανε κυδαλίμοισι.
Τὴν δὲ χολωσαμένη χρυσήνιος Ἄρτεμις ἔκτα.
Ἱππόλοχος δέ μ' ἔτικτε, καὶ ἐκ τοῦ φημι γενέσθαι·
Πέμπε δέ μ' ἐς Τροίην, καί μοι μάλα πόλλ' ἐπέτελλεν
Αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων·
Μηδὲ γένος πατέρων αἰσχυνέμεν, οἳ μέγ' ἄριστοι
Ἔν τ' Ἐφύρῃ ἐγένοντο καὶ ἐν Λυκίῃ εὐρείῃ·
Ταύτης τοι γενεῆς τε καὶ αἵματος εὔχομαι εἶναι.

Et quidem ei Lycij prædium aſsignarũt præſtãs alijs,
Egregium ſoli arboribus conſiti & aruorũ, vt coleret.
Hæc autem peperit tres filios bellicoſo Bellerophonti,
Iſandrumq; & Hippolochum, & Laodamiam.
Laodamiæ quidem concubuit ſapiens Iupiter.
Hæc a. peperit diuinum Sarpedona ære armatum:
Sed quando iam & ille exoſus fuit omnibus dijs,
Hic per campum Aleium ſolus errabat,
Suum animũ conſumens, conſortiũ hominũ fugiens,
Iſandrum verò ei filium Mars inſatiabilis belli,
Pugnantem aduerſus Solymos interfecit inclytos.
Hanc a. irata aureas habenas tractans Diana occîdit.
Hippolochus. a. me genuit, & ex hoc dico natum eſſe.
Miſit a. me ad Troiã, & mihi valdè multũ mandauit
Vt ſemper benè me gererem & præſtãtior eſſem alijs,
Neq; genus patrum dedecorarem, qui longè optimi
Inq; Ephyra extiterunt, & in Lycia lata:
Ex hoc genere & ſanguine glorior eſſe.

COMMENTARIVS.

a τὸν δ' αὖθ' Ἱππόλοχος] Perſequitur copioſa narratione Glaucus generis ſui ortum, eumque Diomedi exponit: quod à Poëta confictum eſt, ne virum tam illuſtrem relinqueret ignotum, cùm eò maximè totum illius opus ſpectet, vt præſtantiſſimos & clariſſimos quoſque heroas deſcribat. Ait ergo Glaucus, ſe ex Siſypho originem ducere, hoc pacto: Siſyphus Glaucum genuit filium, hic Bellerophontem, qui ex filia regis Prœti tres liberos ſuſcepit, Iſandrum, Hippolochum, & Laodamiam. Iſandrus in bello perijt, nulla relicta ſobole: Laodamiam Iupiter compreſſit, ex qua Sarpedon natus: Glaucus autem ex patre Hippolocho. In Bellerophontis autem hiſtoria magis immoratur propter egregia illius facinora, quæ intacta noluit Homerus præterire.

b Οἵη περ φύλλων γενεή] Eleganti prooemio in generis ſui expoſitionem præfatur argumento inſtabilitatis humani generis, quòd folijs comparat, quorum nunc alia decidunt, nunc alia ſuccreſcunt, quod Homeri dictum verſibus ſuis poſtea Simonides comprobauit, cuius locum, quia luculentus eſt, huc tranſcribemus ex Stob. Serm. 247.

ἓν δέ τι κάλλιστον Χῖος ἔειπεν ἀνήρ·
Οἵη περ φύλλων γενεή, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν,
παῦροί μιν θνητῶν οὔασι δεξάμενοι
στέρνοις ἐγκατέθεντο. πάρεστι γὰρ ἐλπὶς ἑκάστῳ
ἀνδρῶν, ἥ τε νέων στήθεσιν ἐμφύεται.
θνητῶν δ' ὄφρα τις ἄνθος ἔχῃ πολυήρατον ἥβης,
κοῦφον ἔχων θυμὸν πόλλ' ἀτέλεστα νοεῖ.
οὔτε γὰρ ἐλπίδ' ἔχει γηρασέμεν, οὔτε θανεῖσθαι,
οὐδ' ὑγιὴς ὅταν ᾖ, φροντίδ' ἔχει καμάτου.
νήπιοι οἷς ταύτῃ κεῖται νόος, οὐδὲ ἴσασιν,
ὡς χρόνος ἔσθ' ἥβης καὶ βιότου ὀλίγος
θνητοῖς· ἀλλὰ σὺ ταῦτα μαθὼν βιότου ποτὶ τέρμα
ψυχῇ τῶν ἀγαθῶν τλῆθι χαριζόμενος. id eſt,

Vnam ſententiam optimè vir † Chius protulit,
Quòd hominum generatio talis ſit, qualis eſt foliorum.
Hanc pauci homines perceptam auribus
In pectore condunt. Fouet enim ſpes vnumquemque
Virorum qualis iuuenum animis innaſcitur.
Quandiu verò mortalium aliquis amabilem iuuentæ florem obtinet,
Animo leui præditus multa cogitat irrita.
Nam neque ſenectutem ſibi affuturam, neque mortem expectat,
Neque dum ſanus, eſt morbos veretur.
Hoc modo affecti ſunt ſtulti, nec intelligunt,
Quàm breue ſit iuuentutis ac vitæ tempus datum
Mortalibus: tu verò hæc diſcas, vt ad finem vitæ
Animo tuo bona præbeas & gratificeris.

† Homerũ autem intelligit, quẽ hic Simonides Chiũ prodit.

Hinc ſumpſit Mimnermus, cùm dicit:

ἡμεῖς δ', οἷά τε φύλλα φύει πολυανθέος ὥρη
ἔαρος, ὅτ' αἶψ' αὐγῇ αὔξεται ἠελίου.

Producit nos tanquam folia floridum tempus
Veris cùm ſubito ſplendor Solis augetur, &c. quanquam alio ſenſu id enarrat, vt etiam facere videtur Simonides, qui tamen magis accedit ad Poëtam. Sic etiam Ariſtophanes in Auibus:

φύσιν ἄνδρες ἀμαυρόβιοι φύλλων γενεᾷ
προσόμοιοι,
ὀλιγοδρανέες, πλάσματα πηλοῦ, σκιοειδῆ
φῦλ', ἀμενηνά, ἀπτῆνες
ἐφημέριοι, ταλαοὶ βροτοί, ἀνέρες
εἰκελόνειροι. id eſt,

Natura homines ſunt imbecillis vitæ ac foliorum generationi
Admodum ſimiles,
Exigui tempore viuentes, plaſmata ex luto, vmbrarum imagines
Inuolucres, vt fumus euaneſcentes
Diurni, miſeri mortales
Vmbrarum ſomnia.

c Ζεὺς γάρ οἱ ὑπὸ σκήπτρῳ] Hic docet Poëta, humana regna à ſupremi illius Dei nutu pendere, eumque illa cui voluerit largiri: qua de re à nobis lib. 1. copioſè dictum eſt.

d τῷ δὲ γυνὴ Προίτου] Muliebris libidinis exemplum luculentiſſimũ. Antia, quæ ab alijs etiam Sthenobœa appellatur, Bellerophontem hoſpitem ſuum de ſtupro ſibi inferendo interpellat, thorumque maritalem violare non veretur, quem alioqui ſanctiſſimum eſſe conuenit. Cùm autem hoc prudenti & caſto viro perſuadere non potuerit, ſcelus ſcelere cumulat: nã eum quaſi adulterij reum ad maritum Prœtum defert, non quòd reuerà ſtuprum intuliſſet, ſed quòd ſibi inuitæ inferre tentaſſet, nimirum verita, ne contrà Bellerophon, ſi ipſa non occuparet, apud regem illam eius criminis nomine accuſaret, vt ait Hyginus Poët. Aſtron. lib 2. cap. de Equo. Cui exemplo alia quoque reperiuntur ſimilia hic etiam à nobis commemoranda, tum vt mulierum ingenia eiuſmodi oderimus, tum vt caſtorum etiam virorum, qui infandæ illi libidini obtemperare noluerunt, veſtigia inſiſtamus. Phædra itaq; Minois filia, vt refert Hygin. in fab. ca. 47. Theſei vxor Hippolytum priuignũ ſuum adamauit, quem cùm non potuiſſet ad ſuam perducere voluntatem, tabellas ſcriptas ad ſuum virum, ſe ab Hippolyto compreſſam eſſe, ſeq; ipſa ſuſpendio necauit, & Theſeus re audita filium ſuum manibus excedere iuſſit, & optauit à Neptuno patre filio ſuo exitium. Itaq; cùm Hippolytus equis iunctis veheretur, repentè è mari taurus (alij dicunt Phocas) apparuit, cuius mugitu equi expauefacti, Hippolytum diſtraxerunt, vitaque priuarunt. Vide Ouid. 15. Metam. vbi etiam dicitur idem Hippolytus in vitam ab Aeſculapio reſtitutus, vt ait etiam Hyginus eod. lib cap 49. Hippolyti hiſtoriam aliquatenus leuiterq; attingit Pauſanias in Attic. vbi hoc notandũ eſt, quòd Phœdra illius ſui priuigni amore inſaniiſſe dicatur, adeò vt myrtus apud Trœzenios oſtendatur, cuius folia ex amoris ægrimonia crinali acu illa transfixerit. Aliud exemplum eſt in Cretheide, quæ Hippolyte quoq; dicitur. Illa Acaſti fuit vxor, quæ cùm Pelium amaret, neq; illæ cõtrà huius amori vellet obſequi Pelium vltrò de ſtupri appellatione apud virum accuſauit. Itaq; Acaſtus Pelio, ceu venationis cauſa, in ſaltum Pelij montis abducto, ibiq; omnib. armis ſpoliato, feris lacerandũ præbuit: verùm Chion ſiue Mercurius interueniens, accepta Vulcani machæra, Pelium liberauit, qui poſteà domum reuerſus, Acaſtum cum vxore interfecit. Refert Natalis Mythol. lib 9. cap. 4. In ſacris paginis ſimile exemplum legimus vxoris Pentephris & Ioſephi, qui eius etiam impudico deſiderio non auſcultans ab ea apud Pentephrem maritũ illius attentatæ pudicitiæ accuſatus, quo nomine etiam in carcerem coiectus eſt: hiſtoria eſt apud Moſem Geneſ. cap. 39. Quæ omnia ſimul continentiæ documenta ſunt eorum reſpectu, qui ſibi ab alieni thori violatione temperarent.

e φρονέοντα δαΐφρονα] Oſtendit Poëta, ſe hoc Bellerophontis factu mirũ in modũ probare, cùm eum ideirco titulo prudẽtis & ſapientis

pientis exornat. Hoc Publio Fulgentio Mytholog. lib. 3. ansam dedit dicendi Bellorophontem dici, quasi βουληφόρον, vbi hæc omnia de eo videtur nimis anxiè interpretari: tamen quia ad mores facit, eius locum lubet obserere. Bellerophontia, inquit, posuerunt quasi βουληφόρον, quod nos Latinè Sapientiæ consiliatorē dicimus, sicut Homerus ait, [illegible] βουληφόρον ἄνδρα, &c. paulo post. Nam vt hoc certum sit, Homerus in fabula eiusdem Bellerophontis ita ait, [illegible], id est, bona cogitantem sapientissimum consilium (lego consiliarium) spernit libidinem, id est, Antiam: ἀντίον enim Græcè contrarium dicitur, sicut Antichristum dicimus, quasi ἀντίον τοῦ χριστοῦ, id est, Cōtrarium Christo. Vide itaq; cuius vxor Antia dicatur, nihilominus Prœti. Prœtos Pamphila lingua Sordidus dicitur, sicut Hesiodus in Bucolico scribit, dicens * (desunt verba Græca, ideò asterisco notatus est locus) id est, sordibus vuarum bene calcatarum sanguineo rore, & cuius vxor est libido nisi sordidi? Hæc ille.

f κτεῖναι μὲν ἀλέεινε,] Adeò fuit sanctum ius hospitij apud illos veteres, vt demerentem etiam hospitem morti dare intra suū hospitium recusaret, quæ causa itidem fuit vt Prœtus à Bellerophontis, quem reum attentati sui thori existimabat, cæde abstinuerit: eadem quoque consideratione ex Lyciæ alijs periculis eum obiecit, antequam ipse suam domum hospitis sanguine macularet. Et quis furor eandem est, vt hoc nostro seculo eadem hospitij reuerentia saltem inuiolata non maneat? At sperate, Deum memorem fandi atque nefandi. Iam verò in hac narratione obseruandum est, quàm sit periculosum temerè credere, vbi præcipuè de honore & existimatione hominis agitur: vnde plerunque fit, vt innocentes pro nocentibus accipiamus, quòd ex hoc loco docet Lucianus in Commentario de non temerè credendo Calumniæ. καὶ ὅταν, inquit, [illegible]. & paulò pòst: [illegible] id est: Sæpenumerò item, quorum sese reum calumniator fieri metuit, sociū insimulat: vt quum anteuertit accusando, suspicione culpæ ac crimine elabatur. & paulò pòst: Proinde multa sunt humanæ vitæ mala ex eo, quòd promiscuè ac sine discrimine calumnijs creditur, quale est quod apud Poëtam Antia: Bellerophontem occide, aut Prœte per bis, Qui mihi conatus præsigne auferre pudoris Fœminei. Cùm ipsa prior adolescentem ad concubitum solicitasset, contempta, in hoc periculum induxit, vt cùm Chimæra pugna congressus parum abfuerit, quin victrice bestia occumberet. Tum pœna luenda fuit castitatis pudorisq; iuuenilis, quem hospitis coniux adultera suspectū fecerat. Hęc ille, vt Melanchthon est interpretatus. Itaque diligenter animaduertendum est, quàm sit periculosum omnibus sine discrimine aut iudicio fidem adhibere, quantumuis illi facieni amici veritatisque latuam præ se ferant. Meminerimus proinde egregiæ illius tabulæ, in qua diuinus Apelles Calumniam depinxit, vt refert idem Lucianus eodem Commentario. Imago itaque illa sic se habet. Ad dextram considet quispiam auribus prælongis insignis, quales fere illæ Midæ feruntur. Manum porrigit procul accedenti calumniæ. Circumstant eum mulierculæ duæ, Ignorantia, ac Suspicio. Adit aliunde properà Calumnia eximiè compta, vultu ipso & gestu corporis efferam rabiem & iram æstuanti conceptam pectore præ se ferens, sinistra facem tenens flammiuomam, dextra secum adolescentem capillis prehensum, manus ad superos tendentem, obtestātemq; immortalium Deorum fidem, rapit. Anteit vir pallidus, in speciem impurus, acie oculorum minimè hebeti, cæterùm planè ijs similis, qui lontico aliquo morbo contabuerunt. Hunc facilè conijcias Liuorem esse. Quin & mulierculæ aliquot Calumniam sequuntur comites, quorum munus est, dominam hortari, instruere, comere: illæ sunt Insidiæ ac Fallacia. A' tergo lugubri habitu, pullata laceraque Pœnitentia subsequitur, quæ capite in tergum deflexo, cum lacrymis ac pudore procul venientem Veritatem excipit. Hæc ad verbum Lucianus ex interpretatione eiusdem Melanchthonis. Abesse ergo debet à viro probo non solùm ipsum calumniandi crimen, sed etiam calumnijs credendi facilitas, ex qua innocentibus sæpe infertur iniuria, vt egregiè Cleanthis versus docent:

[illegible]		*Nihil ferè tam est malignum, quàm calumnia:*
[illegible]		*Hæc enim vbi clam aliquem à se perjectum decipit,*
[illegible]	id est:	*Odium excitat aduersus eum, qui nihil est commeritus.*

Cuius rei exemplum patet in nostro Bellerophonte.

g πόρεν δ' ὅ γε σήματα λυγρά,] Abierunt in prouerbium istæ Bellerophontis literæ, quo Lucianus vtitur in Apologia pro mercede conductis, sensu tamen aliquantulum deflexo à fabula: idem etiam in Commentario aduersus indoctum. Illud Plautus in Bacchidibus tetigit, vbi Chrysalus à Mnesilocho literis quoque deceptus est, NIC. Tace, Nullus homo dicit: hæ tabellæ te arguunt, Quas tu attulisti, hæ te vinciri iubent. CHRYS. aha, Bellerophontem iam tuus me fecit filius. Egomet tabellas detuli, vt vincirer? sine, &c. Tales fuerunt Dauidis literæ, quas Vrias in suam perniciem Ioabo tradidit, vt est 2. Sam cap. 11 quæ etiam hodie parœmiacè vsurpantur. Simile fuit factum illud Pharnabazi apud Plutarch. in vita Lysandri. Res sic se habet. Lysander Pharnabazi prouinciam deuastarat, qua re commotus Pharnabazus misit Lacedæmona, qui Lysandrum apud Ephoros accusarent: à quibus idcirco statim reuocatus est Lysander: qui cùm criminationes Pharnabazi timeret, effecit, vt cum eo colloqueretur, rogauitq; vt in sui commendationem literas ad Ephoros perscriberet, in quibus testaretur, se ab eo læsum non esse: quod se facturum Pharnabazus simulauit, ita tenoris qualem flagitabat Lysander epistolam conscripsit: clàm verò alteram habebat exaratam, & inter signandum commutauit codicillos, nihil inter se specie discrepātes, tradiditq; Lysandro illos occulte scriptos. Reuersus Lacedæmonem Lysander, atque vt moris est, ad curiam profectus, reddidit Ephoris Pharnabazi literas, pro certo habens, crimen suum maximum iam esse sopitum. Pharnabazum enim Lacedæmonij, quòd inter regios præfectos fuisset in bello promptissimus, charum habebant. Vt vero lectas literas Ephori ostenderunt Lysandro, & hic animaduertit, non esse scilicet vnum Vlyssem subdolum, &c. Hæc Plutarchus. Iam verò in nostro Bellerophonte obseruandum est, quanta cum fidelitate has sibi concreditas literas pertulerit, nec ita curiosus fuerit, vt eas inspexerit, quod leue forsan videbatur, nisi id summus vir Plutarchus in commentario de Curiositate annotasset, cuius hæc sunt verba: διὸ καὶ πιστὸς, inquit. [illegible] id est: Quare omni quoque fide curiosus orbus est. Seruis certè & peregrinis credimus citius epistolas, literas, sigilla, quàm amicis & familiaribus curiosis. Bellerophontes verò ne cùm literas de capite quidem ferie suo, scriptas resignauit eas, sed abstinuit eadem ex continentia vt regis coniuge ita epistola. Quandoquidem intemperantiæ est, curiosum esse iuxtà, atque adulterium admittere, ac præter intemperantiam immodicæ amentiæ ac insipientiæ. Siquidem tot præterire vulgatas & publicè prostitutas fœminas, in reclusam autem & sumptuosam exardescere, sæpe etiam si casus tulerit, deformem: id superat insaniam & desipientiam omnē. Idem curiosis vsu venit, multis & præclaris spectaculis, auditionibus, disputationibus, & confabulationibus neglectis aliorum epistolas effringant, vicinorum parietibus aures applicant, cum mancipijs & mulierculis consusurrant, sæpe non sine periculo, semper turpiter certè. Hæc ille.

h ἐννῆμαρ ξείνισσε,] In Odyssea quidem, inquit Eustathius, vno eodemque die interrogantur hospites domestici, id est, primo quo adueniunt. Hic verò Bellerophontes post nouem dies. Quod ab Iobate factum dicunt vertio, ne si literas resignasset citius se ad Prœtum Bellerophontes reciperet. Alij dicunt, moris esse antiqui, vt decima die hospites interrogarentur, quod & in Paride factum est, cum à Menelao exceptus est hospitio.

i Χίμαιραν μὲν πρῶτον] Quid sit Chimęra, quid isti Solymi & Amazones, ac euiusmodi fuerint hi Bellerophontis labores, in Lexico explicabimus.

k ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ κεῖνος] Exosum fuisse Dijs Bellerophontem dicit Poëta, sed causam non explicat. Quidam dicunt, eum cum Pegaso alato equo, quem à Neptuno acceperat, cœlos petisse: quare indignati Dij, Pegaso œstrum immiserūt, quo & ille agitatus sessorem excussit, qui in eos campos decidit, qui posteà ab eius erroribus ἀλήϊοι dicti sunt, cæcus itidem factus ab ipsis Dijs. Quam fabulam de Pegaso Lucianus in Commentario de Astrologia sic est interpretatus: ἐγὼ δὲ, inquit, καὶ περὶ Βελλεροφόντεω τοιάδε φρονέω· πτερὸν μὲν οἱ γενέσθαι ἵππον οὐ μάλα πείθομαι, δοκέω δὲ καὶ τοῦτον τὴν σοφίην μετιόντα, ὑψηλά τε φρονέοντα καὶ ἄστροισιν ὁμιλέοντα ἐς οὐρανὸν ἀναβῆναι, οὐ τῷ ἵππῳ, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ. id est, Equidem & de Bellerophonte similia sentio. Nam alatū equū illi fuisse, non admodum credo: veram

verùm arbitror, illum hanc disciplinam (nimirum Astrologiam) sectantem, sublimiaq; cogitantem, & intra Astra versantem, in cœlum non equo ascendisse, sed animo. Hæc ille. Quod ad huius herois errores attinet, eorum causam animi dolorib. etiam tantū tribuit Marcus Tullius 3. Tusc. Ex hoc, inquit, euenit, vt in animi doloribus alij solitudines caprent, vt ait Hom. de Bellerophonte:

Qui miser in campis mœrens errabat Aleis *Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans*, &c.

l χωσαμένη ἔκτανεν Ἄρτεμις.] Aliàs etiam obseruauimus, interitus mulierum Dianæ à veteribus tribui, vt virorum Apollini. Nunc addimus ex Phornuto in Speculatione de Deorum natura, creditam ab antiquis Dianam luctu & cæde gaudere: vnde nonnulli moti sunt, vt sacrificijs absurdis, nempe cæde humana illam placarent.

Ὣς φάτο· γήθησεν δὲ βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης.
Ἔγχος μὲν κατέπηξεν ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ,
ᵃ Αὐτὰρ ὁ μειλιχίοισι προσηύδα ποιμένα λαῶν.
Ἦ ῥά νύ μοι ξεῖνος πατρώϊός ἐσσι παλαιός·
ᵇ Οἰνεὺς γάρ ποτε δῖος ἀμύμονα Βελλεροφόντην
Ξείνισ' ἐνὶ μεγάροισιν, ἐείκοσιν ἤματ' ἐρύξας.
Οἱ δὲ καὶ ἀλλήλοισι πόρον ξεινήϊα καλά·
Οἰνεὺς μὲν ζωστῆρα δίδου φοίνικι φαεινόν,
Βελλεροφόντης δὲ χρύσεον δέπας ἀμφικύπελλον·
Καί μιν ἐγὼ κατέλειπον ἰὼν ἐν δώμασ' ἐμοῖσι.
ᶜ Τυδέα δ' οὐ μέμνημαι· ἐπεί μ' ἔτι τυτθὸν ἐόντα
Κάλλιφ', ὅτ' ἐν Θήβῃσιν ἀπώλετο λαὸς Ἀχαιῶν.
Τῷ νῦν σοὶ μὲν ἐγὼ ξεῖνος φίλος Ἄργεϊ μέσσῳ
Εἰμί, σὺ δ' ἐν Λυκίῃ, ὅτε κεν τῶν δῆμον ἵκωμαι.
Ἔγχεσι δ' ἀλλήλων ἀλεώμεθα καὶ δι' ὁμίλου.
Πολλοὶ μὲν γὰρ ἐμοὶ Τρῶες κλειτοί τ' ἐπίκουροι,
Κτείνειν ὅν κε θεός γε * πόρῃ καὶ ποσσὶ κιχείω·
Πολλοὶ δ' αὖ σοὶ Ἀχαιοὶ, ἐναιρέμεν ὅν κε δύνηαι.
Τεύχεα δ' ἀλλήλοις ἐπαμείψομεν, ὄφρα καὶ οἵδε
Γνῶσιν ὅτι ξεῖνοι πατρώϊοι εὐχόμεθ' εἶναι.
Ὣς ἄρα φωνήσαντε, καθ' ἵππων ἀΐξαντε,
Χεῖράς τ' ἀλλήλων λαβέτην, καὶ πιστώσαντο.
Ἔνθ' αὖτε Γλαύκῳ Κρονίδης ᵈ φρένας ἐξέλετο Ζεύς,
Ὃς πρὸς Τυδεΐδην Διομήδεα τεύχε' ἄμειβε,
ᵉ Χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων.

Sic dixit: lætatus est.a. in bello fortis Diomedes,
Hastam quidem defixit in terram multipascuam.
Sed ipse blandis allocutus est pastorem populorum.
Certè mihi hospes paternus es antiquus:
Oeneus enim olim nobilis eximium Bellerophontem
Hospitatus est in ædibus, viginti dies detinens.
Hi verò etiam sibi mutuò dabant xenia pulchra.
Oeneus quidem baltheum dedit purpura lucidum:
Bellerophontes.a. aureum poculum vtrinq; cauum.
Et illud ego reliqui, proficiscēs, in ædib. meis. (existētē
De Tydeo.a. nō memini, quoniam me adhuc paruulū
Reliquit, quādo ad Thebas perijt exercitus Achiuorū.
Quare nunc tibi qdē ego hospes amicus in Peloponēso
Sum: tu.a. in Lycia, quando eam ad gentem venero.
Hastas autem mutuas euitemus, etiam in turba:
Multi quidem mihi Troiani inclytiq; socij, (ro.
Occidā, quęcunq; Deus p̄buerit & pedib. assecut⁹ fue- χ. πέλῃ
Multi.a. rursus tibi Achiui interficias, quęcunq; pote-
Arma autem inter nos permutemus, vt & hi (ris:
Cognoscant, quòd hospites paterni gloriamur esse.
Sic vtiq; locuti, ab equis descendentes, (peruntq;
Manusq; mutuò prehēderunt, & fidē dederunt, acce-
Tum verò Glauco Saturnides mentē extulit Iupiter,
Qui cum Tydide Diomede arma permutauit,
Aurea æneis, 100. bobus valentia 9. bobus valentibus.

COMMENTARIVS.

a αὐτὰρ ὁ μειλιχίοισι] Opponit τὰ μειλίχια ἔπη asperis illis & grauibus, quibus anteà vtebatur Diomedes. cùm Glaucum primo impetu ad certamen prouocaret.

b Οἰνεὺς γάρ ποτε δῖος] Intellecto Glauci genere reuocat in memoriam Diomedes, Bellerephontem olim ab Oeneo auo suo hospitio exceptum: vnde recordatione illorum amicitiæ ratus, illam quoq. in liberos quasi iure quodam hæreditatis deriuari, vterq; heros eo nomine nouum hoc loco fœdus init. Ea nimirum à Diomede oblata conditio à Glauco etiam accepta est, mutuoq. consensu à mutua iniuria in totius belli cursu abstinuerunt. Vbi obseruanda est lex mira hospitalitatis, quæ non solùm hospites inter se, verùm etiam suos liberos ad inuicem amicitia obligat. Nos hodie illo seculo non viuimus, ac vtrumq; rarissimè vsurpatur.

c Τυδέα δ' οὐ μέμνημαι] Nimirum intelligendum est, Oeneum filio Tydeo superuixisse: proinde hoc posse quidem melius de Oeneo Diomedem meminisse, quàm de Tydeo, qui se admodum infante in bello Thebano interierat.

d φρένας ἐξέλετο Ζεύς] Illud ἐξέλετο Porphyrius pro ἐξαιρέτους ἐποίησε interpretatur. vt nimirum Glaucus hanc φιλοτιμίαν ostētaret, ac ne mollior & remissior videretur ad hospitis postulationem, & sic aui virtutem reueretur. Sensus est, elatum fuisse animo Glaucum, vt doni præstantia & magnificentia sua gratam & acceptam se ferre Diomedis amicitiam significaret. quod annotasse oportuit, vt sequentia intelligerentur.

e χρύσεα χαλκείων,] Non fuit admodum iniqua hæc permutatio Glauci, inquit Plutarchus aduersus Stoicos scribens, propterea quòd arma ferrea (vel ærea) non minus vsui sunt pugnaturis, quàm aurea: sed qui corporis valetudinē anteponit honesto, vel virtutem relinquit ad bonam corporis valetudinem, is verè permutat χρύσεα χαλκείων. Abierūt autem ista in prouerbium, quod persequitur copiosè Erasmus in Adagijs. Iam quod ille aut quiuis alius vafritiem & calliditatem Diomedis innuunt, id vnde colligant, planè non video. Existimo quidem, illa arma aurea lubenter accepisse Diomedem: sed vt idcirco callidior censendus sit, non existimo. Et in Glauco quidem fastum agnoscimus, vt & in Bellerophonte: vafritiem in Diomede non item, non minus ac in Oeneo eius auo, qui pro aureo poculo signo hospitalitatis baltheum solùm purpureum Bellerophonti rependit. Et vides ex Plutarcho, in bello vtilia quoque arma ærea, vt se deceptum Glaucus conqueri minimè possit.

ᵃ Ἕκτωρ δ' ὡς Σκαιάς τε πύλας καὶ * φηγὸν ἵκανεν,
Ἀμφ' ἄρα μιν Τρώων ἄλοχοι θέον ἠδὲ θύγατρες,
Εἰρόμεναι παῖδάς τε, κασιγνήτους τε, ἔτας τε,
Καὶ πόσιας· ὁ δ' ἔπειτα θεοῖς εὔχεσθαι ἀνώγει
Πάσας ἑξείης· πολλῇσι δὲ κήδε' ἐφῆπτο.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Πριάμοιο δόμον περικαλλέ' ἵκανε,
Ξεστῇς αἰθούσῃσι τετυγμένον· αὐτὰρ ἐν αὐτῷ
Πεντήκοντ' ἔνεσαν θάλαμοι ξεστοῖο λίθοιο,
* Πλησίον ἀλλήλων δεδμημένοι· ἔνθα δὲ παῖδες

Hector.a. postquā Scæasq; portas & fagū peruenit, χ. πύργον
Circa ipsum Troianorum vxores currebant & filiæ,
Percontantes de filijsq; fratribusq; ciuibusq;,
Et maritis: hic verò deinde Dijs supplicare iussit
Omnes ordine: multis autem luctus imminebant.
Sed quando iam Priami ad domū perpulchrā peruenit
Politis porticibus extructam: cęterùm in ea
Quinquaginta inerant thalami polito lapide,
Proximi inter se ædificati: ibi autem filij χ. Πλησίοι

k Κοιμῶντ'

Κοιμῶντο Πριάμοιο παρὰ μνηστῇς ἀλόχοισι.
Κουράων δ' ἑτέρωθεν ἐναντίοι ἔνδοθεν αὐλῆς
Δώδεκ' ἔσαν τέγεοι θάλαμοι ξεστοῖο λίθοιο.
κ. Πλησίοι Πλησίοι* ἀλλήλων δεδμημένοι· ἔνθα δὲ γαμβροὶ
Κοιμῶντο Πριάμοιο παρ' αἰδοίῃς ἀλόχοισιν.
Ἔνθα οἱ ἠπιόδωρος ἐναντίη ἤλυθε μήτηρ,
Λαοδίκην ἐσάγουσα θυγατρῶν εἶδος ἀρίστην.
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρί, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε·
Τέκνον, τίπτε λιπὼν πόλεμον θρασὺν εἰλήλουθας;
Ἦ μάλα δὴ τείρουσι δυσώνυμοι υἷες Ἀχαιῶν,
Μαρνάμενοι περὶ ἄστυ· σὲ δ' ἐνθάδε θυμὸς ἀνῆκεν
Ἐλθόντ' ἐξ ἄκρης πόλιος Διῒ χεῖρας ἀνασχεῖν;
Ἀλλὰ μέν' ὄφρα κέ τοι μελιηδέα οἶνον ἐνείκω,
Ὡς σπείσῃς Διῒ πατρὶ καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισι
Πρῶτον· ἔπειτα δὲ κ' αὐτὸς ὀνήσεαι, αἴκε πίῃσθα·
Ἀνδρὶ δὲ κεκμηῶτι μένος μέγα οἶνος ἀέξει,
Ὡς τύνη κέκμηκας ἀμύνων σοῖσιν ἔτῃσι.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Μή μοι οἶνον ἄειρε μελίφρονα, πότνια μῆτερ,
Μή μ' ἀπογυιώσῃς, μένεος δ' ἀλκῆς τε λάθωμαι.
Χερσὶ δ' ἀνίπτοισι Διῒ λείβειν αἴθοπα οἶνον
Ἅζομαι· οὐδέ πῃ ἐστὶ κελαινεφέϊ Κρονίωνι
Αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον εὐχετάασθαι.
Ἀλλὰ σὺ μὲν πρὸς νηὸν Ἀθηναίης ἀγελείης
Ἔρχεο σὺν θυέεσσιν ἀολλίσσασα γεραιάς.
Πέπλον δ' ὅστις τοι χαριέστατος ἠδὲ μέγιστος
Ἔστιν ἐνὶ μεγάρῳ, καί τοι πολὺ φίλτατος αὐτῇ,
Τὸν θὲς Ἀθηναίης ἐπὶ γούνασιν ἠϋκόμοιο,
Καί οἱ ὑποσχέσθαι δυοκαίδεκα βοῦς ἐνὶ νηῷ
Ἤνις, ἠκέστας ἱερευσέμεν, αἴκ' ἐλεήσῃ
Ἄστυ τε καὶ Τρώων ἀλόχους καὶ νήπια τέκνα·
Αἴκεν Τυδέος υἱὸν ἀπόσχῃ Ἰλίου ἱρῆς,
Ἄγριον αἰχμητήν, κρατερὸν μήστωρα φόβοιο.
Ἀλλὰ σὺ μὲν πρὸς νηὸν Ἀθηναίης ἀγελείης
Ἔρχευ· ἐγὼ δὲ Πάριν μετελεύσομαι, ὄφρα καλέσσω,
Αἴκ' ἐθέλῃσ' εἰπόντος ἀκουέμεν· ὥς κέ οἱ αὖθι
Γαῖα χάνοι· μέγα γάρ μιν Ὀλύμπιος ἔτρεφε πῆ-
μα
Τρωσί τε, καὶ Πριάμῳ μεγαλήτορι, τοῖό τε παισίν.
Εἰ κεῖνόν γε ἴδοιμι κατελθόντ' Ἄϊδος εἴσω,
Φαίην κεν φρέν' ἀτέρπου ὀϊζύος ἐκλελαθέσθαι.
Ὣς ἔφαθ'· ἡ δὲ μολοῦσα ποτὶ μέγαρ' ἀμφιπόλοισι
Κέκλετο· ταὶ δ' ἄρ' ἀόλλισσαν κατὰ ἄστυ γεραιάς.
Αὐτὴ δ' ἐς θάλαμον κατεβήσετο κηώεντα,
Ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, ἔργα γυναικῶν
Σιδονίων, οὓς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
Ἤγαγε Σιδονίηθεν ἐπιπλὼς εὐρέα πόντον,
Τὴν ὁδὸν ἣν Ἑλένην περ ἀνήγαγεν εὐπατέρειαν·
Τῶν ἕν' ἀειραμένη Ἑκάβη φέρε δῶρον Ἀθήνῃ,
Ὃς κάλλιστος ἔην ποικίλμασιν, ἠδὲ μέγιστος·
Ἀστὴρ δ' ὣς ἀπέλαμπεν· ἔκειτο δὲ νείατος ἄλλων·
Βῆ δ' ἰέναι· πολλαὶ δὲ μετεσσεύοντο γεραιαί.
Αἱ δ' ὅτε νηὸν ἵκανον Ἀθήνης ἐν πόλει ἄκρῃ,
Τῇσι θύρας ὤϊξε Θεανὼ καλλιπάρῃος,
Κισσηΐς, ἄλοχος Ἀντήνορος ἱπποδάμοιο.
(Τὴν γὰρ Τρῶες ἔθηκαν Ἀθηναίης ἱέρειαν)
Αἱ δ' ὀλολυγῇ πᾶσαι Ἀθήνῃ χεῖρας ἀνέσχον.
Ἡ δ' ἄρα πέπλον ἑλοῦσα Θεανὼ καλλιπάρῃος
Θῆκεν Ἀθηναίης ἐπὶ γούνασιν ἠϋκόμοιο,

Cubabant Priami apud legitimas uxores.
Filiarum autem è regione oppositi intra atrium
Duodecim erant excelsi thalami ex polito lapide,
Proximi inter sese ædificati: illic autem generi
Cubabant Priami apud pudicas uxores.
Ibi ei mitis obuia venit mater,
Laodicem deducens filiarum forma optimam,
Inq; ipsius hæsit manu, verbumq; dixit & elocuta est:
Fili, cur relicto prælio audaci venisti?
Num valde iam affligunt detestandi filij Achiuorum
Pugnantes circa urbem: te aūt huc animus induxit
Ut veniens ex summa arce Ioui manus tenderes?
Sed expecta paulisper, dum tibi dulce vinū afferam,
Ut libes Ioui patri, & cæteris immortalibus
Primùm: deinde ipse reficiaris, si biberis.
Viro.n. defatigato robur valde vinum auget,
Sicut tu defatigatus es, opem ferens tuis ciuibus.
Hanc excepit verbis magnus galeæ motor Hector:
Ne mihi vinum afferas mellitum, veneranda mater,
Ne me debilites, roboris verò viriumq; obliuiscar.
Manibus autem illotis Ioui libare ardens vinum
Vereor, neq; modo ullo fas est nubes atras cogēti Satur
Sanguine & puluere pollutum vota facere. (nio
Sed tu quidem ad templum Mineruæ prædatricis
Vade cum suffimentis, congregatis matronis.
Peplum aūt quod tibi preciosissimum & maximum
Est in domo, & tibi multò charissimum ipsi,
Hoc pone Mineruæ in genibus pulchricomæ
Et ei promitte duodecim boues in templo
Anniculos indomitos sacrificaturā si miserata fuerit
Ciuitatēq; & Troianorū uxores, & infantes liberos:
Si Tydei filium arceat ab Ilio sacro
Ferocem bellatorem, acrem magistrum fugæ.
Sed tu quidem ad templum Mineruæ prædatricis
Vade: ego autem Paridem adibo, ut vocem,
Si velit monentem audire, utinam illi
Terra dehiscat: magnum enim ipsum Olympius nutri-
uit nocumentum
Troianisq;, Priamoq; magnanimo, eiusq; filijs.
Si illum viderem descendentem infernum intra,
Existimarem animum tristi ærumna leuatum esse.
Sic dixit: hæc autem profecta ad ædes, ancillis
Iussit. hæ.a. congregarunt per ciuitatem matronas.
Ipsa.a. in thalamum descendit odoribus fragrantem,
Ubi erant pepli variè picti, opera mulierum
Sidoniarum, quas ipse Alexander diuinus
Abduxerat è Sidonia enauigans latum pontum,
Ea via, qua Helenam abduxit nobilem:
Horum unum accipiens Hecuba tulit dono Mineruæ,
Qui pulcherrimus erat variegationib. & maximus:
Velut stella resplendebat: iacebat.a. ultimus aliorum.
Perrexit.a. ire: multæ.a. unà properabant matronæ.
Hæ.a. quādo in templū venerūt Mineruæ in arce sum-
Eis fores aperuit Theano pulchras genas habēs (ma,
Cissei filia, uxor Antenoris bellicosi.
(Illam enim Troiani fecerant Mineruæ sacerdotem)
Hæ.a. cum eiulatu omnes Mineruæ manus sustulerūt.
Hæc autem peplum accipiens Theano formosa
Posuit Mineruæ in genibus pulchricomæ,

Εὐχο-

Εὐχομένη δ' ἠρᾶτο Διὸς κούρῃ μεγάλοιο,	*Vouensq́, precabatur Iouis filiam magni:*
i Πότνι' Ἀθηναίη, ἐρυσίπτολι, δῖα θεάων,	*Veneranda Minerua, custos vrbis, nobilißima dea-*
Ἆξον δὴ ἔγχος Διομήδεος, ἠδὲ καὶ αὐτὸν	*Frange iam hastam Diomedis, atq; ipsum (rum,*
k Πρηνέα δὸς πεσέειν Σκαιῶν προπάροιθε πυλάων	*Pronum da cadere Scæas ante portas,*
Ὄφρα τοι αὐτίκα νῦν δυοκαίδεκα βοῦς ἐνὶ νηῷ	*Vt tibi statim nunc duodecim boues in templo*
Ἤνις, ἠκέστας ἱερεύσομεν, αἴ κ' ἐλεήσῃς	*Anniculos indomitos sacrificemus, si miserata fueris*
Ἄστυ τε καὶ Τρώων ἀλόχους καὶ νήπια τέκνα.	*Ciuitatemq́, & Troianorũ vxores, & infantes liberos.*
Ὣς ἔφατ' εὐχομένη, ἀνένευε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη.	*Sic dixit vouens, abnuit autem Pallas Minerua.*

COMMENTARIVS.

a Ἕκτωρ δ' ὡς Σκαιάς τε πύλας] Hysterologia est in his verbis: nam prius ad fagum, quæ erat in campo, peruenit Hector quàm ad Scæas portas. De illa fago videndus est Strabo lib. 13. Quòd autem hoc loco Poeta dicit accurrisse mulieres Troianas ad Hectorem, ostendit, præstolari illas virorum reditum è bello, vt eos exciperent etiam fugientes, vt anteà dicebat Helenus.

b ἢ μάλα δὴ τείρουσι] Cùm Hecuba exploratam haberet Hectoris fortitudinem, quæ eum pugnam aduersus Græcos detrectare non pateretur, aliam causam comminiscitur, quæ potuerit Hectorem impellere, vt Troiam redierit, nimirum supplicandi Ioui gratia. quod ita se habere existimans, vinum ei porrigit, tum vt Ioui libet, tum vt se defatigatum refocillet: quia ἀνδρὶ κεκμηῶτι μένος μέγα οἶνος ἀέξει. Cui vtriq; respondebit Hector. Quod ad refocillationem attinet, diuersam vino attribuit facultatem quàm Hecuba, nempe roboris imminutionem. Quod ad libationem: Non possum inquit manibus sanguinolentis Deo libare, idque mihi religiosum est.

c αὐτὸς δ' ὀνήσεαι] Hic est vnus ex vini effectibus ad restituendas lasso homini vires: scilicet cùm illud moderatè sumptum est, quo pacto Hectoris sententiam huic Hecubanæ contrariam conciliabis.

d χερσὶ δ' ἀνίπτοισι] Hinc abijt in prouerb. post Hom. ἀνίπτοις χερσὶ λείβειν, de ijs qui diuina sanctè nõ aggrediunt͂ & capessunt. Telemachus in Odyssea manus lauat, antequam Deo supplicet. Hesiodus ἐργ. καὶ ἡμέρ. vetat ne quis manè Ioui libet vinum illotis manibus, μηδέ ποτ' ἐξ ἠοῦς Διὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον χερσὶν ἀνίπτοισιν, μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν: id est, Ne vnquam manè Ioui vinum libaueris ardens illotis manibus, neque diuorum insuper vlli. Vide Erasm. Adag. Qua de re Anticlides lib 4 redditnum, vt refert Natalis lib. 1, ἔθος γὰρ ἦν, inquit, τοῖς παλαιοῖς ὅπερ καὶ νῦν ἀκμάζει, ὅταν ἢ φόνον ἀνθρώπων, ἢ καὶ ἄλλας σφαγὰς ἐπιτελῶσιν ὕδατι ἀπονίπτεσθαι τὰς χεῖρας εἰς τὴν τοῦ μιάσματος καθαρσιν: id est: Erat enim mos antiquorum, qui nunc etiam seruatur, vt qui cædem hominum vel aliorum animalium commisissent, perenni aqua manus abluerent ad commissi piaculi lustrationem. Aeneas apud Virgilium:

Me bello è tanto digressum & cæde recenti *Attrectare nefas* (supple sacra & patrios penates) *donec me flumine viuo Abluero.*

Sed nos hac de re etiam alibi diximus.

e ὥς κέ οἱ αὖθι γαῖα χάνοι.] Ex hoc loco constat, quanto odio sit Alexandrum Hector prosecutus, quòd illius causa tot malis regnum Troianum conflictetur, & tamen mirum est, quòd illius etiam propugnationem in tam iniqua causa susceperit. Scilicet fraternus etiam amor, qui vix totus ob occasionem quantumuis grauem deperit, & studium regni & patriæ, sicti iniustitiã obtenebrarunt. Quòd autem pro patria hoc etiam bellum Hector gerat, testis est illius oratio, cùm ait, εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης, Vnum est optimum augurium, pro patria pugnare. Quanquam non est dubium, post tam longum tempus tot tantisq; laboribus defatigatum Hectorẽ, cùm indomitos Græcos esse animaduerteret, ac pertinaciter in obsidione permanere, in impatientiam delapsum, proinde sic in fratrem exacerbari, serò tamen sapientiorem factum, vt de Phrygibus prouerbio iactitatur.

f ἀμφιπόλοισι] Quod Regibus sunt præcones, id sunt reginæ Hecubæ ancillæ, quæ matronas vndique in vrbe conuocant.

g τὰς αὐτὸς Ἀλέξανδρος] Alexander rapta Helena ventis in Sidoniam abreptus est, quæ sinuosa fuit illi, & proinde longa nauigatio. Cùm autem Sidoniam peruenit, traditur, regem Phœnicum interemisse, multasque ex ea regione opes secum Troiam asportasse, in quibus est verisimile, Sidonias istas mulieres fuisse. Tota historia legitur apud Dictym lib. 1. his verbis Legati (sup. Græcorum ad Troianos) paucis diebus ad Troiam veniunt, neq; tamen Alexandrum in loco offendere. Tum namque properatione nauigij inconsultè vsi ventis, ad Cyprum appulere. Vnde sumptis aliquot nauibus Alexander, Phœnicem delapsus, Sidoniorum regẽ, qui eum amicè susceperat, noctu insidijs necat, eademq; qua Lacedæmoniam cupiditate, vniuersam domũ eius in scelus proprium conuertit. Ita omnia quæ ad ostentationem regiæ magnificentiæ fuerunt, indignè rapta, ad naues differri iubet. Sed vbi lamentatione eorum, qui casum domini deflentes, reliquæ prædæ aufugerant, tumultus ortus, populus omnis ad regiam concurrit. Inde quòd iam Alexander, abreptis quæ cupiuerat, abscessionem properabat, paruo tempore ad naues veniunt, ortoque inter eos acri prælio, cadunt vtrinque plurimi, cùm obstinatè hi regis necem defenderent: hi, ne amitterent partam prædam, summis opibus anniterentur. Incensis dein duabus nauibus, Troiani reliquas strenuè defensas liberant, atque ita fatigatis iam prælio hostibus euadunt. Hæc ille. Videndus est præterea Herodotus lib. 2. qui Euterpe inscribitur, qui huius etiam loci Homerici meminit, ex quo & alijs quibusdam in Odyssea patet Alexandrum longa vsum nauigatione cùm Troiam repeteret, siue id vi ventorum factum est, vt vult Dictys: siue consilio certo, vt persequentes se faciliùs declinaret. proinde concludit Herodotus, Cypria illa carmina quæ Homeri nomine circumferebantur, non fuisse Homeri, quòd illa scribant, triduo Paridem Troiam peruenisse secundo vento vsum ac tranquillo mari.

h Θεανὼ] Notandum est, apud Homerũ mulieres nuptas sacerdotij officio fungi, qualis est hæc Theano Antenoris vxor: at postea hoc virgines tantùm exercuerunt, quales fuerunt Vestæ apud Romanos. Quòd autem paulò pòst dicitur, mulieres Troianas cum eiulatu ad Mineruam manus sustulisse, repetẽdum est memoria quod Herodotus in Melpomene tradit, existimare se eiulatũ in sacrificijs, à Lybissis mulieribus, quæ eo maximè vtuntur, ad Græcos emanasse.

i πότνι' Ἀθηναίη,] Si quis verba superiora Heleni attendat, quibus præcipit supplicandi Mineruæ formulam, videbit has preces Troianarum mulierum esse diuersas ab Heleni intentione. Ille enim iubebat solùm peti à Minerua, vt Diomedem à muris Troianis auerteret: hic verò mulieres petunt, vt eum interfici permittat. Quæ petitio stulta fuit, ideo neque hoc à Minerua impetrauerunt. Quid enim illa nunc eum desereret, quem ipsamet non solùm non adiuuit, sed etiam excitauit & impulit?

k πρηνέα δὸς πεσέειν] πρηνεῖς sunt, qui fugiendo & verso tergore moriuntur: ὕπτιοι, qui opposito pugnæ pectore & fronte. Itaque non solùm Diomedis mortem simpliciter, sed etiam inhonestam & indecoram petunt

---

Ὣς αἱ μέν ῥ' εὔχοντο Διὸς κούρῃ μεγάλοιο·	*Ita illæ quidem supplicabant Iouis filiæ magni.*
Ἕκτωρ δὲ πρὸς δώματ' Ἀλεξάνδροιο βεβήκει	*Hector autem ad ædes Alexandri iuit*
Καλά, τά ῥ' αὐτὸς ἔτευξε σὺν ἀνδράσιν οἳ τότ' ἄριστοι	*Pulchras, quas ipse ædificârat cũ viris, qui tũc optimi*
Ἦσαν ἐνὶ Τροίῃ ἐριβώλακι τέκτονες ἄνδρες,	*Erant in Troia glebosa fabri viri:*
Οἵ οἱ ἐποίησαν θάλαμον καὶ δῶμα καὶ αὐλὴν	*Qui ei fecerunt thalamum, & domum, & aulam*
Ἐγγύθι τε Πριάμοιο καὶ Ἕκτορος, ἐν πόλει ἄκρῃ.	*Prope ædes Priami & Hectoris in arce summa.*
Ἔνθ' Ἕκτωρ εἰσῆλθε Διῒ φίλος, ἐν δ' ἄρα χειρὶ	*Illuc Hector intrauit Ioui dilectus, & in manu*
Ἔγχος * ἔχ' ἑνδεκάπηχυ· πάροιθε δὲ λάμπετο δουρὸς	*Hastam gerebat 10 cubitorũ: antè.a. splendebat hastæ* χ τὰ εἰδ. [illegible]
Αἰχμὴ χαλκείη, περὶ δὲ χρύσεος θέε πόρκης.	*Cuspis ærea: circùm.a. aureus ambibat annulus.*
a Τὸν δ' εὗρ' ἐν θαλάμῳ περικαλλέα τεύχε' ἕποντα,	*Hunc.a. inuenit in thalamo pulchra arma curantem:*
Ἀσπίδα καὶ θώρηκα, καὶ ἀγκύλα τόξ' ἁφόωντα.	*Scutum & thoracem, & curuos arcus tractantem:*

b Ἀργείη δ' Ἑλένη μετ' ἄρα δμωῇσι γυναιξὶν
Ἧστο, καὶ ἀμφιπόλοισι περικλυτὰ ἔργα κέλευε.
Τὸν δ' Ἕκτωρ νείκεσσεν ἰδὼν αἰσχροῖς ἐπέεσσι,
c Δαιμόνι' οὐ μὲν καλὰ χόλον τόνδ' ἔνθεο θυμῷ,
Λαοὶ μὲν φθινύθουσι περὶ πτόλιν αἰπύ τε τεῖχος
Μαρνάμενοι· σέο δ' εἵνεκ' ἀϋτή τε πτόλεμός τε
Ἄστυ τόδ' ἀμφιδέδηε· σὺ δ' ἂν μαχέσαιο ἄλλῳ,
Εἴτινά που μεθιέντα ἴδοις στυγεροῦ πολέμοιο.
Ἀλλ' ἄνα, μὴ τάχα ἄστυ πυρὸς δηΐοιο θέρηται.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν Ἀλέξανδρος θεοειδής,
Ἕκτορ, ἐπεί με κατ' αἶσαν ἐνείκεσας, οὐδ' ὑπὲρ αἶσαν,
Τοὔνεκά τοι ἐρέω· σὺ δὲ σύνθεο, καί μευ ἄκουσον·
d Οὔ τι ἐγὼ Τρώων τόσσον χόλῳ οὐδὲ νεμέσσι
Ἥμην ἐν θαλάμῳ, ἔθελον δ' ἄχεϊ προτραπέσθαι.
Νῦν δέ με παρειποῦσ' ἄλοχος μαλακοῖς ἐπέεσσιν
Ὥρμησ' ἐς πόλεμον· δοκέει δέ μοι ὧδε καὶ αὐτῷ
Λώϊον ἔσσεσθαι· νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας.
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἐπίμεινον, ἀρήϊα τεύχεα δύω·
Ἢ ἴθ', ἐγὼ δὲ μέτειμι· κιχήσεσθαι δέ σ' ὀΐω.
Ὣς φάτο· τὸν δ' οὔ τι προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Τὸν δ' Ἑλένη μύθοισι προσηύδα μειλιχίοισι.
e Δᾶερ ἐμεῖο κυνὸς, κακομηχάνου, ὀκρυοέσσης,
Ὥς μ' ὄφελ' ἤματι τῷ ὅτε με πρῶτον τέκε μήτηρ,
Οἴχεσθαι προφέρουσα κακὴ ἀνέμοιο θύελλα
Εἰς ὄρος, ἢ εἰς κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
Ἔνθα με κῦμ' ἀπόερσε, πάρος τάδε ἔργα γενέσθαι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάδε γ' ὧδε θεοὶ κακὰ τεκμήραντο,
Ἀνδρὸς ἔπειτ' ὤφελλον ἀμείνονος εἶναι ἄκοιτις,
g Ὃς ᾔδη νέμεσίν τε καὶ αἴσχεα πόλλ' ἀνθρώπων.
Τούτῳ δ' οὔτ' ἂρ νῦν φρένες ἔμπεδοι, οὔτ' ἄρ' ὀπίσσω
Ἔσσονται· τῷ καί μιν ἐπαυρήσεσθαι ὀΐω.
Ἀλλ' ἄγε νῦν εἴσελθε, καὶ ἕζεο τῷδ' ἐπὶ δίφρῳ,
Δᾶερ, ἐπεί σε μάλιστα πόνος φρένας ἀμφιβέβηκεν
Εἵνεκ' ἐμεῖο κυνὸς, καὶ Ἀλεξάνδρου ἕνεκ' ἄτης·
Οἷσιν ἐπὶ Ζεὺς θῆκε κακὸν μόρον, ὡς καὶ ὀπίσσω
Ἀνθρώποισι πελώμεθ' ἀοίδιμοι ἐσσομένοισι.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Μή με κάθιζ' Ἑλένη φιλέουσά περ, οὐδέ με πείσεις.
Ἤδη γάρ μοι θυμὸς ἐπέσσυται, ὄφρ' ἐπαμύνω
Τρώεσσ', οἳ μέγ' ἐμεῖο ποθὴν ἀπεόντος ἔχουσιν.
Ἀλλὰ σύ γ' ὄρνυθι τοῦτον, ἐπειγέσθω δὲ καὶ αὐτός,
Ὥς κεν ἔμ' ἔντοσθεν πόλιος καταμάρψῃ ἐόντα.
h Καὶ γὰρ ἐγὼν οἶκόνδε ἐλεύσομαι, ὄφρα ἴδωμαι
Οἰκῆας, ἄλοχόν τε φίλην, καὶ νήπιον υἱόν.
Οὐ γάρ τ' οἶδ' εἰ ἔτι σφιν ὑπότροπος ἵξομαι αὖτις,
Ἦ ἤδη μ' ὑπὸ χερσὶ θεοὶ δαμόωσιν Ἀχαιῶν.

Argiua autem Helena inter ancillas mulieres
Sedebat, & ancillis pulchra opera iubebat.
Hũc.a.Hector obiurgauit cõspicatus probrosis verbis.
Infelix,nõ certè opportunè indignationẽ hãc reposui-
Copia qdẽ pereũt circa vrbẽ,altaq́, mœnia (sti animo:
Pugnantes: tui autem gratia clamorq́, bellumq́,
Vrbẽ hãc circũurit: tu.a.cõtendere deberes & cũ alio,
Sic vbi aliquem cessantem videris ab odioso bello.
Sed surge,ne citò ciuitas igne ardenti cõburatur.
Hunc.a.vicißim allocutus est Alexander diuinus:
Hector,quoniã me decenter increpuisti,neq; indecẽter
Propterea tibi dico, tu autem attende & me audi:
Nõ ego in Troianos tantũ ira neq; iusta indignatione
Sedebam in thalamo:sed volebam dolorem auerti.
Nunc autem me admonens vxor mollibus verbis
Impulit ad bellum: videtur autem mihi sic & ipsi
Melius fore:victoria autem per vices repetit viros.
Sed agè nunc expecta,donec Martia arma induam
Aut prai:ego.a.sequar: me assecuturum.a.te puto.
Sic dixit: hunc.v.nihil allocutus est bellicosus Hector.
Hunc aũt Helena verbis allocuta est blandis:
Leuir mei canis, quæ mala inij consilia, horribilis,
Vtinam me die illo, quando me primũ peperit mater,
Abijsset asportans sæua venti procella
In montem vel in vndam multisoni maris,
Vbi me vnda mersisset, priusquam hæc acciderent.
Sed postquam hæc sic Dij mala statuerunt,
Viri deinde debui melioris esse vxor,
Qui nosset indignationẽ & exprobrationes hominũ:
Huic.a.neq; nunc mentes firmæ sunt, neq; in posterũ
Erunt: idcirco ipsum accepturum fructum suspicor.
Sed agè nunc intra, & sede hac super sella
Leuir, quoniam tuam maximè labor mentẽ inuasit
Gratia mei(quæ sum)canis,& Alexan.causa iniuriæ,
Quibus Iupiter imposuit durã sortẽ, vt & in posterũ
Apud homines simus famosi futuros.
Huic deinde respondit magnus galeæ motor Hector:
Ne me sedere facias Hel. q̃uis me diligens,neq; mihi p-
Iam.n.mihi animus mouetur vt auxilier (suadebis:
Troianis, qui valde mei desiderium absentis habent:
Sed tu impellito hunc: acceleret autem & ipse,
Vt me intra vrbem assequatur existentem.
Etenim ego domum ibo vt videam
Domesticos, vxoremq́, dilectam & infantem filium,
Non enim scio, si amplius ipsis redux veniam rursus.
An nunc me sub manib. Dij domabunt Achiuorum.

COMMENTARIVS.

a Τὸν δ' εὗρ' ἐν θαλάμῳ] Arma tractare in thalamo dicitur Paris, quòd se ad bellum tandem comparet, victus nempe Helenæ exhortationibus, vt ipse paulò pòst dicet, νῦν δέ με παρειποῦσ' ἄλοχος μαλακοῖς ἐπέεσσιν Ὥρμησ' ἐς πόλεμον, &c.

b Ἀργείη δ' Ἑλένη] Frugi mulieris exemplũ in Helena proponit, negotia domestica curante: cuius rei præcepta Andromachæ dabit Hector in sequentibus.

c Δαιμόνι' οὐ μὲν καλὰ χόλον] Artificiosè ignauiam Paridis ὑποκορίζεται, cùm eum ideò à pugna abstinere prætexit, quòd Troianis iratus sit, quia nimirum ipsis odiosus esset, vt ipse Hector de se ipso non dissimulauit, cùm dixit antea:

– ὥς κέν οἱ αὖθι Γαῖα χάνοι· μέγα γάρ μιν Ὀλύμπιος ἔτρεφε πῆμα Τρωσί τε καὶ Πριάμῳ μεγαλήτορι, τοῖό τε παισίν. Nam causa illius odij erat, quòd eius gratia Troiani sic à Græcis affligerentur, ideoque in monomachiam ab ipsis esset detrusus. Cohortatur eum itaq; ad iram hanc exuendam, & vt iam pro ciuitate viriliùs depugnet, fratri videlicet subblanditus, quem tamen anteà suis conuitijs miserè apud matrem lancinauerat.

d Οὔ τι ἐγὼ Τρώων] Prætextum illum, quo Hector ignauiam Paridis tegebat, tanquam verum arripit Paris, & ideò se in thalamum recepisse profitetur, vt dolorem, quem inde perceperat, seorsim mitigaret. Remisisse se tamen de illa ira, & iam ad pugnandum exilire: sed quo instigante? Helena. quod perridiculum est in heroë, si herois nomen meretur, cuius virtus muliebri exhortatione indiget. Vt tamen dedecus istud velet, subiungit: – δοκέει δέ μοι ὧδε καὶ αὐτῷ Λώϊον ἔσσεσθαι, &c. vt ostendat, non se ita à muliere excitari, vt idem illi tamen non sit animus, quasi Helena nihil dixerit, quasi sibi quoque pariter non videatur.

e Δᾶερ ἐμεῖο κυνός.] Vidimus iam anteà induci ab Homero Helenã, quæ suæ profectionis ad Troiam pœnitentia tangatur, quod hic rursum perspicue fit. Appellat se itaque Helena hic & infrà κυνὰ, vt & alibi κυνώπιδα, quòd initiò impudenter ausa est ex Græcia raptorem sequi. vnde & κακομηχάνου se dicit. Vocat se etiam ὀκρυοέσσης, vtpote quę multos interimat in bellis sua causa susceptis, & ad κρυερὸν horrendum & tristificum Orcum demittat: quam ob causam alibi ῥιγεδανὴ dicitur.

f ἐκ δὲ θεοὶ] Alibi hoc copiosè disputauimus, malè calamitatum nostrarum causam in Deum referri, quasi ille mali author sit, cùm nostra potiùs vitia essent incusanda. Tamen phrasis est aliquantulum toleranda, à sanctis etiam viris vsurpata: ea vtetur Helena rursus in sequentibus.

g ὃς ῥ' ᾔδη νέμεσιν] Sagax Helena perspexit ignauiæ Paridis iram prætexuisse Hectorem, & insipidè ab Alexandro id, quasi verum esset, acceptum & exaggeratum, vt anteà explicuimus. Vellicat ergo eum hic Helena, quòd nesciat quid sit χόλος, quid νέμεσις: quasi dicat: Qui potest iure Paris Troianis succensere, qui sui causa sic pereunt, (vt & Hector iam dixit, & paulò pòst rursum dicet) cùm potiùs Troiani meritò in illum possint indignari. Ergo desipit Paris, qui ironiam Hectoris non subodoratur: & sanè dedecus est Paridi, hoc à muliere acutiùs intelligi.

h καὶ γὰρ ἐγὼν οἶκόνδε] Tantæ fuerunt Hectori curæ publica negotia, vt ea priuatis anteposuerit: nam ante illa expedita, id est, imperatum sacrificium & exhortatum Paridem ad prælium, proprias ædes non ingressus est. Vbi sine dubio Poeta exemplum hominis Reipublicæ studiosi proposuit, quod omnino imitatione dignum est. Patriæ enim charitas vna reliquas omnes charitates vincit, fueruntque non pauci viri præstantissimi, qui sua omnia commoda publico postposuerunt.

Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Αἶψα δ' ἔπειθ' ἵκανε δόμους εὖ ναιετάοντας,
Οὐδ' εὗρ' Ἀνδρομάχην λευκώλενον ἐν μεγάροισιν,
Ἀλλ' ἥγε ξὺν παιδὶ καὶ ἀμφιπόλῳ ἐϋπέπλῳ
Πύργῳ ἐφεστήκει γοόωσά τε μυρομένη τε.
Ἕκτωρ δ' ὡς οὐκ ἔνδον ἀμύμονα τέτμεν ἄκοιτιν,
Ἔστη ἐπ' οὐδὸν ἰών, μετὰ δὲ δμωῇσιν ἔειπεν,
Εἰ δ' ἄγε μοι δμωαὶ νημερτέα μυθήσασθε·
Πῆ ἔβη Ἀνδρομάχη λευκώλενος ἐκ μεγάροιο,
Ἠέ πη ἐς γαλόων ἢ εἰνατέρων ἐϋπέπλων;
Ἢ ἐς Ἀθηναίης ἐξοίχεται, ἔνθα περ ἄλλαι
Τρωαὶ * ἐϋπλόκαμοι δεινὴν θεὸν ἱλάσκονται; *χ. ἐϋπλοκάμοι*
Τὸν δ' αὖ ὀτρηρὴ ταμίη πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἕκτορ, ἐπεὶ μάλ' ἄνωγας ἀληθέα μυθήσασθαι,
Οὔτέ πη ἐς γαλόων οὔτ' εἰνατέρων ἐϋπέπλων,
Οὔτ' ἐς Ἀθηναίης ἐξοίχεται, ἔνθα περ ἄλλαι
Τρωαὶ ἐϋπλόκαμοι δεινὴν θεὸν ἱλάσκονται·
Ἀλλ' ἐπὶ πύργον ἔβη μέγαν Ἰλίου, οὕνεκ' ἄκουσε
Τείρεσθαι Τρῶας, μέγα δὲ κράτος εἶναι Ἀχαιῶν.
Ἡ μὲν δὴ πρὸς τεῖχος ἐπειγομένη ἀφικάνει
Μαινομένη εἰκυῖα, φέρει δ' ἅμα παῖδα τιθήνη.
Ἦ ῥα γυνὴ ταμίη· ὁ δ' ἀπέσσυτο δώματος Ἕκτωρ
Τὴν αὐτὴν ὁδὸν αὖθις ἐϋκτιμένας κατ' ἀγυιάς·
Εὖτε πύλας ἵκανε, διερχόμενος μέγα ἄστυ,
Σκαιάς, (τῇ γὰρ ἔμελλε διεξίμεναι πεδίονδε)
Ἔνθ' ἄλοχος πολύδωρος ἐναντίη ἦλθε θέουσα
Ἀνδρομάχη, θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἠετίωνος·
Ἠετίων, ὃς ἔναιεν ὑπὸ Πλάκῳ ὑληέσσῃ,
Θήβῃ Ὑποπλακίῃ Κιλίκεσσ' ἄνδρεσσιν ἀνάσσων·
Τοῦ περ δὴ θυγάτηρ ἔχεθ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ·
Ἥ οἱ ἔπειτ' ἤντησ', ἅμα δ' ἀμφίπολος κίεν αὐτῇ,
Παῖδ' ἐπὶ κόλπῳ ἔχουσ' ἀταλάφρονα, νήπιον αὔτως,
Ἑκτορίδην ἀγαπητόν, ἀλίγκιον ἀστέρι καλῷ·
Τόν ῥ' Ἕκτωρ καλέεσκε Σκαμάνδριον, αὐτὰρ οἱ ἄλλοι
Ἀστυάνακτ'· οἶος γὰρ ἐρύετο Ἴλιον Ἕκτωρ.
Ἤτοι ὁ μὲν μείδησεν ἰδὼν ἐς παῖδα σιωπῇ·
Ἀνδρομάχη δέ οἱ ἄγχι παρίστατο δακρυχέουσα,
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρί, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε·
ᵃ Δαιμόνιε, φθίσει σε τὸ σὸν μένος, οὐδ' ἐλεαίρεις
Παῖδά τε νηπίαχον καὶ ἔμ' ἄμμορον, ᵇ ἣ τάχα χήρη
Σεῦ ἔσομαι· τάχα γάρ σε κατακτανέουσιν Ἀχαιοί,
Πάντες ἐφορμηθέντες· ἐμοὶ δέ κε κέρδιον εἴη
Σεῦ ἀφαμαρτούσῃ χθόνα δύμεναι· οὐ γὰρ ἔτ' ἄλλη
Ἔσται θαλπωρή, ἐπεὶ ἂν σύ γε πότμον ἐπίσπῃς,
Ἀλλ' ἄχε'· οὐδέ μοι ἐστὶ πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ·
ᶜ Ἤτοι γὰρ πατέρ' ἁμὸν ἀπέκτανε δῖος Ἀχιλλεύς,

Sic fatus abiit galeæ motor Hector.
Statim.a.posteà peruenit ad ædes bene habitatas,
Neq. inuenit Andromachen candidis vlnis in ædib.
Sed illa cum filio & ancilla bene compta
In turri stabat plorans, lugensq.
Hector.a.postq̃ non intus inculpabilẽ inuenit vxorẽ,
Stetit, ad limen accedens, & cum ancillis locutus est:
Eia verò agite, mihi, ancillæ, vera narrate:
Quò iuit Andromache cãdidas vlnas habẽs ex ædib.
An aliquò ad glorũ, aut fratriarũ bene cultarũ ædes?
An ad Mineruæ exiuit, vbi aliæ
Troianæ pulchricomæ grauem Deam placant?
Hunc dein sedula œconoma verbum allocuta est:
Hector, postquam iussisti exactè vera loqui,
Neq. aliquò ad glorũ, neq. fratriarũ benè indutarũ æ-
Neq. ad Mineruæ iuit, vbi aliæ, (des,
Troianæ pulchricomæ potentem deam placant:
Sed in turrim ascendit latam Ilij, quoniam audiuit
Affligi Troianos, magnamq. victoriã esse Achiuorũ:
Illa quidem ad murum festinans peruenit
Furenti similis: fert.a. simul filium nutrix.
Dixit mulier œconoma: Sed egressus est domo Hector
Eâdem via rursus magnificè constructas per plateas.
Vbi ad portas venit, pertransiens magnam vrbem,
Scæas (hac enim erat egressurus in campum)
Tum vxor, quæ ei magnã attulit dotem, obuia venit
Andromache, filia magnanimi Eëtionis. (currens
Eëtion, qui habitabat in Hypoplaco syluosa:
In Thebe sub monte Placio sita Cilicib. viris imperãs:
Huius sanè filia tenebatur ab Hectore bellicoso:
Quæ ipsi posteà occurrit, famula.a. ibat cum ipsa,
Filium ad sinum gestãs mente infantẽ paruulũ etiã.
Hectoridem dilectum, similem stellæ pulchræ:
Quem Hector nominabat Scamãdrium, cæterùm alij
Astyanacta: solus.n. tutabatur Ilium Hector.
Sanè hic quidem subrisit tacitè intuitus puerum:
Andromache autem ipsi propè astabat lacrymans,
Inq. eius hæsit manu, verbumq. dixit & elocuta est:
Generose, perdet te tuus animi feruor, neq. miseraris
Filium infantem, & me miseram, quæ citò vidua
Tui ero: mox enim te interficient Achiui.
Omnes impetum facientes: mihi.a. vtilius esset,
Te destituta, terram subire: non enim amplius aliud
Erit solatium, postquam tu fatũ fueris consecutus,
Sed mœrores: neq. mihi est pater ac venerãda mater:
Nempe enim patrẽ meũ interfecit nobilis Achilles.

Ἐκ δὲ πόλιν πέρσεν Κιλίκων εὖ ναιετάουσαν,
Θήβην ὑψίπυλον· κατὰ δ' ἔκτανεν Ἠετίωνα,
[d] Οὐδέ μιν ἐξενάριξε, σεβάσσατο γὰρ τό γε θυμῷ·
Ἀλλ' ἄρα μιν κατέκηε σὺν ἔντεσι δαιδαλέοισιν,
Ἠδ' ἐπὶ σῆμ' ἔχεεν· [e] περὶ δὲ πτελέας ἐφύτευσαν
Νύμφαι ὀρεστιάδες, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο.
Οἳ δέ μοι ἑπτὰ κασίγνητοι ἔσαν ἐν μεγάροισιν,
Οἱ μὲν πάντες ἰῷ κίον ἤματι Ἄϊδος εἴσω·
Πάντας γὰρ κατέπεφνε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς,
Βουσὶν ἐπ' εἰλιπόδεσσι καὶ ἀργεννῇς ὀΐεσσι.
Μητέρα δ', ἣ βασίλευεν ὑπὸ Πλάκῳ ὑληέσσῃ,
Τὴν ἐπεὶ ἂρ δεῦρ' ἤγαγ' ἅμ' ἄλλοισι κτεάτεσσιν,
Ἂψ ὅγε τὴν ἀπέλυσε λαβὼν ἀπερείσι' ἄποινα.
Πατρὸς δ' ἐν μεγάροισι [f] βάλ' Ἄρτεμις ἰοχέαιρα.
Ἕκτορ, ἀτὰρ σύ μοί ἐσσι πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ,
Ἠδὲ κασίγνητος, σὺ δέ μοι θαλερὸς παρακοίτης·
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἐλέαιρε, καὶ αὐτοῦ μίμν' ἐπὶ πύργῳ,
ἢ τοι Μὴ παῖδ' ὀρφανικὸν θήῃς χήρην τε γυναῖκα.
Λαὸν δὲ στῆσον παρ' ἐρινεὸν, ἔνθα μάλιστα
Ἀμβατός ἐστι πόλις, καὶ ἐπίδρομον ἔπλετο τεῖχος.
[g] Τρὶς γὰρ τῇ γ' ἐλθόντες ἐπειρήσανθ' οἱ ἄριστοι,
Ἀμφ' Αἴαντε δύω καὶ ἀγακλυτὸν Ἰδομενῆα,
Ἠδ' ἀμφ' Ἀτρεΐδας καὶ Τυδέος ἄλκιμον υἱόν.
Ἤ πού τίς σφιν ἔνισπε θεοπροπίων ἐῢ εἰδὼς,
Ἤ νυ καὶ αὐτῶν θυμὸς ἐποτρύνει καὶ ἀνώγει.

Et ciuitatem deuastauit Cilicum benè habitatam,
Theben celsi portam interfecit autem Eëtionem.
Neq; ipsum spoliauit: nam religio fuit illi id animo.
Sed ipsum combussit cum armis elegantibus,
Et insuper tumulũ aggessit: circũ.a. vlmos plãtarunt
Nympha monticola filia Iouis ægidem habentis.
Qui autem mihi septem fratres erant in ædibus,
Hi quidem omnes vno iuerunt die ad inferos:
Omnes enim interfecit pedibus celer nobilis Achilles,
Apud boues inflectentes pedes, & albas oues:
Matrem autem quæ regnabat in Hypoplaco syluosa,
Hanc postquam huc duxit cum cæteris facultatibus
Statim hic eam liberauit accipiens ingentia præmia:
Patris.a. in ædib. iaculata est Diana sagittis gaudens.
Hector, sed tu mihi es pater & veneranda mater,
Et frater, tu etiam mihi floridus maritus:
Sed agè nunc miserere, & hîc mane in turre,
Ne puerum pupillum facias, viduamq; vxorem,
Exercitum autẽ siste apud caprificum, vbi maximè
Ascẽsu facilis est ciuitas, & incursioni patẽs est murus.
Ter enim hâc venientes tentarunt fortissimi,
Aiaces duo, & perinclytus Idomeneus,
Et Atridæ & Tydei fortis filius:
Vel aliquis ipsis dixit vaticiniorum benè peritus,
Vel & ipsorum animus impulit & iussit.

COMMENTARIVS.

a Δαιμόνιε] Pathetica oratio Andromaches, qua maritum Hectorem ad sui commiserationem mouere nititur, vt ad prælium nõ redeat, existimans à tutanda patria in communi totius exercitus periculo destiturum illum domesticæ vtilitatis gratia, quem anteà quoque vidimus publica priuatis anteponere.

b ἣ τάχα χήρη] Hoc non quasi certum ac exploratum ab Andromache dicitur, sed partim quòd illa id metueret ne accideret, partim vt hoc pacto Hectorem à pugnando deterreret propriæ mortis timore, quam ipsa quasi indubitatam ideò prænunciat. Sed ille in generosum heroëm cadere non potuit.

c ἤτοι γὰρ πατέρ' ἁμὸν] Hæc iam diu præterita rursus Hectori Andromache inculcat, vt eorum commemoratione attentiùs calamitatem eius Hector consideraret, quam ipsa incurret, si marito destitueretur. Tum verò Poëta hæc intacta præterire noluit, vt lectorem historia tam insigni non fraudaret, quæ ad sui Achillis commendationem pertinet, cuius laudi & gloriæ totam Iliadem velificari iam olim monuimus.

d οὐδέ μιν ἐξενάριξε] Dedecus fuit cadaueri, si ab hoste spoliaretur: ideò cùm Eëtionis dignitatem regiam reuereretur Achilles, interemptum illum noluit insuper hac ignominia afficere, vt eum denudaret. Proinde facilè est intellectu in toto pugnæ hodiernæ progressu, cur tam auidè inuicem hostes cadauera spoliare annitantur.

e περὶ δὲ πτελέας] Vlmi tumulis conueniunt propter τὸ ἄκαρπον, vt & salix & aliæ arbores, quales in Odyssea memorabuntur.

f βάλ' Ἄρτεμις] Hoc non ita pridem etiam hoc eodem libro explicuimus.

g τρὶς γὰρ τῇ γ' ἐλθόντες] κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligenda sunt ea, quæ hic ab Andromache dicuntur, cùm ea Poëta non commemorauerit. Id etiam indicauit anteà Hector, cùm dixit, οἱ δὲ λαοὶ φθινύθουσι περὶ πτόλιν αἰπύ τε τεῖχος μαρνάμενοι. Quidã volunt ab vtroque id confictum: ab Hectore, vt acriùs Paridem ex tam proximo periculo ad pugnandum stimularet: ab Andromacha, vt hac pariter ratione à pugna maritum deterreat secundum illud Darij, ἔνθα γὰρ χρὴ ψεῦδος λέγεσθαι, λεγέσθω. Alij hoc aliàs contigisse dicunt, cuius hîc memoriam Andromache renouet. Sed quod prius à nobis dictum est, mihi magis arridet.

Τὴν δ' αὖτε προσέειπε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ·
[a] Ἦ καὶ ἐμοὶ τάδε πάντα μέλει, γύναι· ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς
Αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους,
χωρὶς Αἴ κε κακὸς ὣς νόσφιν ἀλυσκάζω πολέμοιο·
Οὐδέ με θυμὸς ἄνωγεν, ἐπεὶ μάθον ἔμμεναι ἐσθλὸς
Αἰεὶ, καὶ πρώτοισι μετὰ Τρώεσσι μάχεσθαι,
Ἀρνύμενος πατρός τε μέγα κλέος ἠδ' ἐμὸν αὐτοῦ.
Εὖ μὲν γὰρ τόδε οἶδα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
[b] Ἔσσεται ἦμαρ ὅτ' ἄν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρὴ,
Καὶ Πρίαμος, καὶ λαὸς ἐϋμμελίω Πριάμοιο.
[c] Ἀλλ' οὔ μοι Τρώων τόσσον μέλει ἄλγος ὀπίσσω,
Οὔτ' αὐτῆς Ἑκάβης, οὔτε Πριάμοιο ἄνακτος,
Οὔτε κασιγνήτων, οἵ κεν πολέες τε καὶ ἐσθλοὶ
Ἐν κονίῃσι πέσοιεν ὑπ' ἀνδράσι δυσμενέεσσιν,
Ὅσσον σεῦ, ὅτε κέν τις Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων

Hãc.a. dein alloquut9 est magn9 ornata casside Hect.
Certè & mihi hæc omnia curæ sunt vxor, sed vehementer
Vereor Troianos & Troadas lõga vestiũ syrmata trahentes,
Si velut ignauus seorsim declinem prælium
Neq; me animus iussit, posteaquam didici esse fortis
Semper, & primos inter Troianos pugnare,
Seruans patrisq; magnam gloriam & meam ipsius,
Benè etenim hoc scio in mente & in animo,
Erit dies quum aliquando peribit Troia sacra,
Et Priamus, & populus fortis Priami.
Sed nõ mihi Troianorũ tantũ cura est dolor in posterum,
Neq; ipsius Hecuba, neq; Priami regis,
Neq; fratrum, qui multiq; & fortes
In pulueres ceciderint sub viris hostibus,
Quantũ tui, quando aliquis Achiuorum loricatorum

Δακρυό-

Δακρυόεσσαν ἄγηται, ἐλεύθερον ἦμαρ ἀπούρας·
Καί κεν ἐν Ἄργει ἐοῦσα, πρὸς ἄλλης ἱστὸν ὑφαίνοις,
Καί κεν ὕδωρ φορέοις Μεσσηΐδος ἢ Ὑπερείης,
Πόλλ' ἀεκαζομένη· κρατερὴ δ' ἐπικείσετ' ἀνάγκη.
Καί ποτέ τις εἴπῃσιν ἰδὼν κατὰ δάκρυ χέουσαν,
Ἕκτορος ἥδε γυνή, ὃς ἀριστεύεσκε μάχεσθαι
Τρώων ἱπποδάμων, ὅτε Ἴλιον ἀμφεμάχοντο.
Ὥς ποτέ τις ἐρέει· σοὶ δ' αὖ νέον ἔσσεται ἄλγος·
Χήτει τοιοῦδ' ἀνδρὸς ἀμύνειν δούλιον ἦμαρ.
Ἀλλά με τεθνειῶτα χυτὴ κατὰ γαῖα καλύπτοι,
Πρίν γ' ἔτι σῆς τε βοῆς σοῦ θ' ἑλκηθμοῖο πυθέσθαι.
Ὣς εἰπὼν οὗ παιδὸς ὀρέξατο φαίδιμος Ἕκτωρ·
Ἂψ δ' ὁ πάϊς πρὸς κόλπον ἐϋζώνοιο τιθήνης
Ἐκλίνθη ἰάχων, πατρὸς φίλου ὄψιν ἀτυχθείς,
Ταρβήσας χαλκόν τε ἰδὲ λόφον ἱππιοχαίτην,
Δεινὸν ἀπ' ἀκροτάτης κόρυθος νεύοντα νοήσας·
Ἐκ δ' ἐγέλασσε πατήρ τε φίλος καὶ πότνια μήτηρ.
Αὐτίκ' ἀπὸ κρατὸς κόρυθ' εἵλετο φαίδιμος Ἕκτωρ,
Καὶ τὴν μὲν κατέθηκεν ἐπὶ χθονὶ παμφανόωσαν,
Αὐτὰρ ὅγ' ὃν φίλον υἱὸν ἐπεὶ κύσε πῆλέ τε χερσίν,
Εἶπεν ἐπευξάμενος Διΐ τ' ἄλλοισίν τε θεοῖσι,
Ζεῦ ἄλλοι τε θεοί, δότε δὴ καὶ τόνδε γενέσθαι
Παῖδ' ἐμόν, ὡς καὶ ἐγώ περ ἀριπρεπέα Τρώεσσιν,
Ὧδε βίην τ' ἀγαθόν, καὶ Ἰλίου ἶφι ἀνάσσειν·
Καί ποτέ τις εἴπῃσι, πατρὸς δ' ὅγε πολλὸν ἀμείνων,
Ἐκ πολέμου ἀνιόντα. φέροι δ' ἔναρα βροτόεντα,
Κτείνας δήϊον ἄνδρα, χαρείη δὲ φρένα μήτηρ.
Ὣς εἰπὼν, ἀλόχοιο φίλης ἐν χερσὶν ἔθηκε
Παῖδ' ἑόν· ἡ δ' ἄρα μιν κηώδεϊ δέξατο κόλπῳ
Δακρυόεν γελάσασα. πόσις δ' ἐλέησε νοήσας,
Χειρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε·
Δαιμονίη, μή μοί τι λίην ἀκαχίζεο θυμῷ·
Οὐ γάρ τίς μ' ὑπὲρ αἶσαν ἀνὴρ Ἄϊδι προϊάψει.
Μοῖραν δ' οὔτινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
Οὐ κακόν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.
Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε,
Ἱστόν τ' ἠλακάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε
Ἔργον ἐποίχεσθαι· πόλεμος δ' ἄνδρεσσι μελήσει
Πᾶσι (ἐμοὶ δὲ μάλιστα) τοὶ Ἰλίῳ ἐγγεγάασιν.
Ὣς ἄρα φωνήσας κόρυθ' εἵλετο φαίδιμος Ἕκτωρ
Ἵππουριν· ἄλοχος δὲ φίλη * οἶκόνδε βεβήκει
Ἐντροπαλιζομένη, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέουσα.
Αἶψα δ' ἔπειθ' ἵκανε δόμους εὖ ναιετάοντας
Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο· κιχήσατο δ' ἔνδοθι πολλὰς
Ἀμφιπόλους, τῇσιν δὲ γόον πάσῃσιν ἐνῶρσεν.
Αἱ μὲν ἔτι ζωὸν γόον Ἕκτορα ᾧ ἐνὶ οἴκῳ·
Οὐ γάρ μιν ἔτ' ἔφαν ὑπότροπον ἐκ πολέμοιο
Ἵξεσθαι, προφυγόντα μένος καὶ χεῖρας Ἀχαιῶν·
Οὐδὲ Πάρις δήθυνεν ἐν ὑψηλοῖσι δόμοισιν·
Ἀλλ' ὅγ' ἐπεὶ κατέδυ κλυτὰ τεύχεα ποικίλα χαλκῷ,
Σεύατ' ἔπειτ' ἀνὰ ἄστυ, ποσὶ κραιπνοῖσι πεποιθώς.
Ὡς δ' ὅτε τις στατὸς ἵππος * ἀκοστήσας ἐπὶ φάτνῃ,
Δεσμὸν ἀπορρήξας θείει πεδίοιο κροαίνων
Εἰωθὼς λούεσθαι ἐϋρρεῖος ποταμοῖο,
Κυδιόων, ὑψοῦ δὲ κάρη ἔχει, ἀμφὶ δὲ χαῖται
Ὤμοις ἀΐσσονται· ὁ δ' ἀγλαΐηφι πεποιθώς,
Ῥίμφα ἑ γοῦνα φέρει μετά τ' ἤθεα καὶ νομὸν ἵπ-
πων·
Ὣς υἱὸς Πριάμοιο Πάρις κατὰ Περγάμου ἄκρης

Lacrymantem abduxerit, liberum diem eripiens:
Et Argis agens ad alterius telam texeris,
Et aquam tuleris Messeidis aut Hiperiæ
Valde inuita: dura tamen incumbet necessitas.
Et aliquando quis dixerit vidēs lachrymas fundentē.
Hectoris hæc vox, qui præstantissimus erat ad pugnam
Troianorum bellicosorū, quādo circa Troiā pugnabāt.
Sic aliquādo quis dicet: tibi a. rursus nouus erit dolor
Ex priuatione talis mariti, q possset eximere te serui-
Sed me mortuum ingesta terra obtegat, (tute.
Anteq̄ tuum clamorē, tuamq; abstractionem audiā.
Sic fatus suū filiū porrectis manib. petijt illustris He-
Retro a. puer ad sinum bene cinctæ nutricis (ctor.
Inclinatus est clamās, patris dilecti aspectu pauefact⁹,
Timens æsq; & cristam ex equinis setis factam,
Horribiliter à summa galea nutantem aduertens.
Risit autem paterq; charus & veneranda mater.
Statim à capite galeam abstulit illustris Hector,
Et hanc quidem deposuit in terra vndiq; relucentem.
Sed hic suum dilectū filium vt osculatus est, librauitq;
Dixit vota concipiens Iouiq; alijsq; Dijs, (manibus,
Iupiter alijq; Dij, date iam, & hunc fieri,
Filium meū, sicut & ego, valde clarum inter Troianos,
Sic viribus valentem, & in Troia fortiter regnare:
Et olim quis dicat, Patre autem hic multo melior:
Cū viderit ex bello redeuntē & referat spolia cructa,
Interfecto inimico viro: gaudeat a. animo mater.
Sic fatus, vxoris dilectæ in manibus posuit
Puerum suum: hæc a. ipsum fragranti excepit sinu
Lacrymis effusis ridens: vir a. misertus est id intuitus,
Manuq; ipsam demulsit, verbūq; dixit & elocutus est:
Generosa, ne mihi valde vexeris animo,
Non n. aliquis me præter fatū vir ad Orcum demittet.
Fatum verò neminem puto effugisse hominum
Nec improbū nec probū, postquā primū natus fuerit:
Sed in domum vadens, tua ipsius opera cura,
Telamq; columq; & ancillis iube
Opus accedere: bellum autem viris curæ erit
Omnibus (mihi verò maximè) qui in Ilio nati sunt.
Sic fatus galeam recepit illustris Hector
Ex equina cauda cristatā: vxor a. dilecta domū iuit, γρ. οἶκον δ' ἐβεβήκει
Respectans, recentem lachrymam fundens.
Statim autem posteà venit ad ædes bene habitatas
Hectoris hominum occisoris: inuenit a. intus multas
Ancillas, his autem luctum omnibus exciuit.
Quæ quidē adhuc viuū lugebant Hectorē sua in domo.
Non enim ipsum amplius putabant reducem ex bello
Reuersurum, elapsum ex virib. & manib. Achiuorū.
Neq; verò Paris diutius moratus est in altis ædibus:
Sed hic postquam induit inclyta arma varia ære,
Properabat deinde per vrbem, pedibus velocib. fretus
Veluti cū aliquis q diu stetit equus ordeo pastus ad præ- γρ. ἀκρεῖσαι
Vinculo rupto currit per campū terrā feriens (sæpe
Consuetus lauari lenifluo fluuio,
Exultans, altè verò caput tollit, circum autem iubæ
Humeris iactantur: hic autem splendore fretus,
Facilè ipsum genua ferunt ad loca consueta & pascua
equorum.
Sic filius Priami Paris à Pergami arce

τεύχεσι παμφαίνων, ὥς τ' ἠλέκτωρ ἐβεβήκει	*Armis præfulgens tanquam Sol incedebat*
κ.δ'ί Καγχαλόων, ταχέες * δὲ πόδες φέρον· αἶψα δ' ἔπειτα	*Gestiens: veloces a. eũ pedes ferebant: statim a. posteà*
Ἕκτορα δῖον ἔτετμεν ἀδελφεόν, εὖτ' ἄρ' ἔμελλε	*Hectora nobilem inuenit fratrem, quando iam erat*
Στρέψεσθ' ἐκ χώρης ὅθι ἧ ὀάριζε γυναικί.	*Digressurus ex loco vbi suæ colloquebatur vxori.*
Τὸν πρότερος προσέειπεν Ἀλέξανδρος θεοειδής·	*Hunc prior allocutus est Alexander Deo par:*
Ἠθεῖ', ἦ μάλα δή σε καὶ ἐσσύμενον κατερύκω,	*Venerande, certè valde iam te properantem detineo*
Δηθύνων, οὐδ' ἦλθον ἐναίσιμον ὡς ἐκέλευες.	*Moratus, neq; veni tempestiuè vt iussisti.*
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ·	*Hunc a. respondens, allocutus est, galeæ motor Hector:*
¹Δαιμόνι', οὐκ ἄν τίς τοι ἀνὴρ ὃς ἐναίσιμος εἴη,	*Generose, nõ aliquis tibi vir, qui æquus rerũ æstimator sit,*
Ἔργον ἀτιμήσειε μάχης, ἐπεὶ ἄλκιμός ἐσσι·	*Opus vituperauerit pugnæ: nam fortis es:*
Ἀλλὰ ἑκὼν μεθιεῖς τε, καὶ οὐκ ἐθέλεις· τὸ δ' ἐμὸν κῆρ	*At sponte cessas, & non vis: meum autem cor*
Ἄχνυται ἐν θυμῷ, ὅθ' ὑπὲρ σέθεν αἴσχε' ἀκούω	*Tristatur in animo, quando de te probra audio*
Πρὸς Τρώων, οἳ ἔχουσι πολὺν πόνον εἵνεκα σεῖο.	*À Troianis, qui habẽt multum laborem gratia tui.*
Ἀλλ' ἴομεν· τὰ δ' ὄπισθεν ἀρεσσόμεθ', αἴ κέ ποθι Ζεὺς	*Sed eamus: hæc a. postea mitigabim⁹, si quãdo Iupiter*
Δώῃ ἐπουρανίοισι θεοῖς αἰειγενέτῃσι	*Dederit cœlestibus Dijs sempiternis*
Κρητῆρα στήσασθαι ἐλεύθερον ἐν μεγάροισιν,	*Craterem statuere liberum in domibus,*
ᵏἘκ Τροίης ἐλάσαντας ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.	*Troia expulsis bellicosis Achiuis.*

COMMENTARIVS.

a Ἦ καὶ ἐμοὶ τάδε πάντα μέλει] Non potuit moueri Hector, vt ab instituto profectionis suæ ad exercitum deterreretur, quanquam se ea omnia iam expendisse dixit, quæ Andromache proponebat: sed in eo amor patriæ fuit, vt anteà affectum & animatũ Hectorem dicebamus.

b ἔσσεται ἦμαρ] Quanquam Homerus Troiæ excidium postquam accidit, non scripserit, quibusdam tamen locis futurum illud vaticinatur, vt hic, & Iliad. δ. Hic autem nota, malorum expectationem eò faciliùs tolerari, quò incertius est euentus tempus. Nam licet Hectorem non lateat perituram esse Troiam, tamen cùm ignota sit illi temporis illius circumscriptio, de sua fortitudine nihil remittit.

c δακρυόεσσαν ἄγηται.] Hic est aliud vaticinium captiuitatis Andromachæ, quæ ita accidit, vt Hector prædicit. Porrò huc referendum est, quod Dares Phrygius de hoc Andromachæ & Hectoris colloquio scribit, vt cum historia poëtam quoque consentire aliquantulum iudicemus. At vbi, inquit Dares, tempus pugnæ superuenit, Andromacha vxor Hectoris in somnis vidit, Hectorem nõ debere eo die in pugnam procedere: & cùm ad eum visum referret, hæc muliebria verba abijcit. Andromacha mœsta misit ad Priamum, vt illum prohibeat, ne ea die pugnaret. Priamus Alexandrum, Helenum, Troilum, & Aeneam misit. Hector vt ista audiuit, multum increpans Andromacham, arma vt proferret poposcit, nec retinere se vllo modo potuit. Tunc planctu fœmineo oppidũ concitat, ad Priamum in regiam cucurrit, refert ea quæ in somnis viderat, velle Hectorem veloci saltu in pugnam ire: proiectaque ad genua, astante filio suo Astyanacte, eum reuocare mandat. Priamus in pugnam omnes prodire iussit, Hectorem retinuit. Agamemnon, Achilles, Diomedes, Aiax Locrus, vt viderunt Hectorem in pugna non esse, acriter pugnauerunt, multosq; duces Troianorũ numero occiderunt. Hector vt audiuit tumultum, Troianosq; in bello nimis laborare, prosilijt in pugnam, &c. pòst sequitur statim illius Herois mors. Hæc oportuit anteà quoq; dici, sed etiam hoc loco conueniunt.

d Ζεῦ ἄλλοι τε θεοί,] Votum paternum Hectoris, quo filium sibi similẽ exoptat, paulò pòst autem præstantiorem, quæ Hectoris fuit de se ipso existimatio: qui tamen eo nomine culpandus videtur, quòd intempestiuè seipsum laudibus euehat. Nam licet præstantissimus fueris, sordebit tamen tua tui ipsius importuna commendatio.

e πατρός δ' ὅγε πολλὸν ἀμείνων,] Hoc votum laudabilius est primo. Nam rarum est, vt filij patribus sint præstantiores, παῦροι δὲ τε πατρὸς ἀρείους, vt est apud Homerum Odyss. β. & apud Euripidem, πολλοὶ γὰρ ὄντες δύσγονοι κακοὶ γεγῶσι: Multi claris orti parentibus ignaui fiunt. Ideo præstat, ignauo patre nasci, & fortem esse, quàm ferus. Quo pertinet illud Iuuenalis:

Malo, pater tibi sit Thersites, dummodò tu sis Aeacidæ similis, Vulcaniaq; arma capessas,
Quàm te Thersitæ similem producat Achilles. Sunt tamen multæ in contrariam partem sententiæ, quibus contenditur ex fortibus fortes etiam generari. Euripides in Dict. apud Stob. φεῦ φεῦ, παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει· Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός. Dij boni, quàm vera est vetus hæc sententia, Ex malo patre probum filium nasci non posse. Idem in Alc. apud Stobæum:

ὦ παῖ Κρέοντος, ὡς ἀληθὲς ἦν ἄρα· Ἐσθλῶν ἀπ' ἀνδρῶν ἐσθλὰ γίγνεσθαι τέκνα· Κακῶν δ' ὅμοια τῇ φύσει τῇ τοῦ πατρός: id est,

O' fili Creontis, quàm verum est hoc dictum: Ex bonis viris liberos nasci bonos: Ex malis autem, patris naturæ similes. Vtramque sententiam contrariam complectitur id, quod Iolaus apud Euripidem in Heraclidis dixit, agens gratias Demophoonti Thesei filio, quòd misereretur supplicum Heraclidarum, quemadmodum pater eius supplicum Argiuorum. ἐξ ἐσθλοῦ δὲ φὺς

Οὐδὲν κακίων τυγχάνεις γε σοῦ πατρός· Παύρων μετ' ἄλλων· ἕνα γὰρ ἐν πολλοῖς ἴσως Εὕροις ἂν, ὅστις ἐστὶ μὴ χείρων πατρός: id est: Ex bonis cùm natus sis, Nihilo deterior existis patre Cum alijs paucis: vnum enim in multis fortè Reperias, qui non deterior est patre. Priori voto Hectoris respondet illud Aiacis apud Sophoclem, vbi filium sic alloquitur: ὦ παῖ γένοιο πατρὸς εὐτυχέστερος· τὰ δ' ἄλλ' ὁμοῖος: Filij esto patre felicior, cætera illi similis.

f δακρυόεν γελάσασα.] Anteà dicitur simpliciter lachrymati Andromacha, nunc risum lachrymis admiscet: sed & risit etiam anteà ob paruulũ Astyanacta, qui galeam Hectoris exhorruerat: nunc verò eum excipiens pariter ridet. lachrymatur autẽ discedẽtis mariti gratia. Neq; tamen intelligo, quod videtur in suis Scholijs innuere Giphanius, has lachrymas ex gaudio proficisci: nam vtramque, vt cuiq; facilè videre est, suas habet causas hoc loco, lachrymæ tristitiam ex profectione Hectoris, risus gaudiũ ex Astyanacte. Addam Giphanij verba, vt de illius mente iudicet lector. Sæpe fit, inquit, vt qui lætitia aliqua perfunduntur, etiam lachrymas emittant. Sic apud Xenoph. ἐν Κ. ξυλλαμπαγέλως fit & apud Soph. in Elect. chorus: γεγηθὸς ἕρπει δάκρυον ὀμμάτων ἄπο Odyss. υ procis oboriuntur lachrymæ inter risum pessimo omine. Hæc ille quæ vera quidem sunt, sed non huius loci cum bona tanti viri venia.

g οὐ γάρ τίς μ' ὑπὲρ αἶσαν] Studiosus lector cùm ita loquentem Hectorem videbit si fortasse quartæ annotationis primi libri meminerit, vbi mortem etiam ante fatum quandam dicebamus, nisi æquanimitate quadam nos audiat, facilè nos vellicabit. Sed sciendum, hic alio sensu dicere Hectorem, se præter fatum non moriturum: fatum intelligens generalẽ omnium rerũ moderationẽ, qua suus omnibus rebus interitus præstitutus est, præter quam nihil fit, nedum vllus moritur. Ibi autẽ fatum alio modo interpretabamur, nimirum naturalem moriendi finem, quem mors violenta anteuertit. Quod diligenter animaduertendum est, ne quis nos arguat inconstantiæ aut repugnantiæ. Ad hunc locũ pertinet, quod ex Aeliano de prouidentia refert Eustath. μοῖραν μὲν θνητοῖσιν ἀμήχανον ἐξαλέασθαι Ἥν ἐπὶ γεινομένοισι πατὴρ Ζεὺς ἐπένευσε. Fatum mortalibus impossibile euitare, Quod nascentibus pater Iupiter concessit. Item illud, quod eadem annotatione primi libri ex Q. Calabro dicebamus: οὐ γὰρ ὑπὲρ μοῖράν τις ὑπ' Ἄρει δάμναται αἰνῶς: Nullus vir vnquam præter Dei voluntatẽ à Marte cæsus est. Et illud Pind. Od. 7. Isth. θνάσκομεν γὰρ ὁμῶς ἅπαντες. Δαίμων δ' ἄϊστος. Omnes namq; ex æquo morimur. Numen autem diuinum reconditum est hominibus. Quasi nimirum causam efficientẽ mortis Dei voluntatem constituat. Hoc ergo cùm intelligat Hector, audaciùs ad prælium pergit, quia nimirum ante præstitutum sibi mortis tempus non moriturus, quod si illud hodierno die contigerit, frustrà se prælium declinaturum ait, cùm nullus hominum mortẽ euitare possit. quæ lex omnium hominum generi, cuiuscunque conditionis fuerint, siue probi, siue improbi, imposita est.

h ἀλλ' εἰς

h ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα] Sub nomine Andromachæ & exemplo cæteris quoq; mulieribus dătur præcepta res domesticas tantùm curandi, non aliena à suo officio, qualis est res bellica. Simile fuit, quod suprà Veneri à Ioue dictum est: sed propiùs accedit illud, quod Herodotus in Melpomene refert de Pheretima. Hæc ad Euelthonē Salaminis imperium ea tempestate obtinentem profecta precabatur, vt se filiumq; Cyrenem cum exercitu reduceret. Ille omnia potiùs quàm exercitum huic dabat. Pheretima id quod dabatur accipiens, dicere bonum id quidem esse: sed melius facturum eum, si ei petenti daret exercitum. Quumque identidem ad omnia quæ dabantur hoc diceret tandem misit ad eam Euelthon dono fusum aureum atque colum penso circundatam. Eadem autem verba ad hoc munus dicenti, se talibus muneribus, non autem exercitu fœminas donare respondit.

i δαιμόνι', οὐκ ἄν τις] Mutatus à se videtur Hector, qui Paridem, cùm ignauum sæpe antea tum apertè tum occultè dixerit, nunc à fortitudine laudet: quodq; à pugna abstineat, spontaneæ cuidam voluntati imputet, quod anteà iræ ascribebat ironicé. Scilicet asperis & blandis verbis fratrem stimulat: asperis, cùm languentem videt: blandis, cùm iam per se excitatum

k ἐκ Τροίης ἐλάσαντες] Atqui dicebat anteà Hector exploratum se habere, Troiam euersam iri: hic verò id in dubium reuocat: quod item excitandi magis Paridis gratia videtur ab eo dictum, vt superiora.

FINIS LIBRI VI. ILIADIS HOMERI.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Η. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗρου Ἰλιάδος.

ΕΛΕΝΟΥ συμβουλεύσαντος, Ἕκτωρ προκαλεῖται τῶν Ἑλλήνων τὸν ἄριστον εἰς μονομαχίαν· ἐννέα δὲ ἀναστάντων, ἔλαχεν Αἴας ὁ Τελαμώνιος, καὶ γενναίως αὐτοὺς ἀγωνισαμένους διαλύουσι κήρυκες, ἑσπέρας γενομένης. τῇ δ' ἑξῆς τοὺς νεκροὺς ἀνελόμενοι θάπτουσι, καὶ τεῖχος οἱ Ἕλληνες κατασκευάζουσιν, ἐφ' ᾧ ὁ Ποσειδῶν ἠγανάκτησε. Ζεύς τε αὐτοῖς διὰ νυκτὸς σημεῖα οὐκ αἴσια τῶν μελλόντων δείκνυσιν.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Ἦτα δ' Αἴας πολέμιζε μόνῳ μόνος Ἕκτορι δίῳ.

Ἄλλη.

Ἕκτορος καὶ Αἴαντος μονομαχία.

ΩΣ εἰπὼν πυλέων ἐξέσσυτο φαίδιμος Ἕκτωρ·
Τῷ δ' ἅμ' Ἀλέξανδρος κί' ἀδελφεός· ἐν δ' ἄρα θυμῷ
Ἀμφότεροι μέμασαν πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι.
ᵃὩς δὲ θεὸς ναύτῃσιν ἐελδομένοισιν ἔδωκεν
Οὖρον, ἐπεὶ κεκάμωσιν ἐϋξέστῃσ' ἐλάτῃσι
Πόντον ἐλαύνοντες, καμάτῳ δ' ὑπὸ γυῖα λέλυνται·
Ὣς ἄρα τὼ Τρώεσσιν ἐελδομένοισι φανήτην.
ᵇἜνθ' ἑλέτην, ὁ μὲν υἱὸν Ἀρηϊθόοιο ἄνακτος
Ἄρνῃ ναιετάοντα Μενέσθιον, ὃν κορυνήτης
Γείνατ' Ἀρηΐθοος καὶ Φιλομέδουσα βοῶπις.
Ἕκτωρ δ' Ἠϊονῆα βάλ' ἔγχεϊ ὀξυόεντι
Αὐχέν' ὑπὸ στεφάνης εὐχάλκου· λῦσε δὲ γυῖα.
Γλαῦκος δ' Ἱππολόχοιο πάϊς, Λυκίων ἀγὸς ἀνδρῶν,
Ἰφίνοον βάλε δουρὶ κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην
ᶜΔεξιάδην, ἵππων ἐπιάλμενον ὠκειάων,
Ὦμον· ὁ δ' ἐξ ἵππων χαμάδις πέσε, λῦντο δὲ γυῖα.
ᵈΤοὺς δ' ὡς οὖν ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη
Ἀργείους ὀλέκοντας ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ,
Βῆ ῥα κατ' Οὐλύμποιο καρήνων ἀΐξασα
Ἴλιον εἰς ἱερήν· τῇ δ' ἀντίος ὤρνυτ' Ἀπόλλων
Περγάμου ἐκκατιδών· Τρώεσσι δὲ βούλετο νίκην·
Ἀλλήλοισι δὲ τώγε συναντέσθην παρὰ φηγῷ.
Τὴν πρότερος προσέειπεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων·
Τίπτε σὺ δ' αὖ μεμαυῖα Διὸς θύγατερ μεγάλοιο
Ἦλθες ἀπ' Οὐλύμποιο, μέγας δέ σε θυμὸς ἀνῆκεν;
Ἦ ἵνα δὴ Δαναοῖσι μάχης ἑτεραλκέα νίκην
Δῷς; ἐπεὶ οὔτι Τρῶας ἀπολλυμένους ἐλεαίρεις·

ARGVMENTVM SEPTIMI LIBRI HOMEri Iliadis.

HELENO consulente, Hector prouocat Græcorum præstantissimum in singulare certamen. Nouem verò surgentibus sortitus est Aiax Telamonius: ipsosq; cùm generosè decertassent, dirimunt præcones, vespere facto. Postridie cadauera sublata sepeliunt: & murum Græci extruunt: ob quod Neptunus indignatus est, Iupiterq; ipsis per noctem signa infausta futurorum ostendit.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

H. autem Aiax pugnauit cum solo solus Hectore diuo.

Aliud.

Hectoris & Aiacis duellum.

ITA locutus, portas egressus est illustris Hector:
Cum eo autem simul Alexander iuit frater: adeoq; in animo
Ambo parati erant præliari & pugnare.
Sicut autem Deus nautis desiderantibus dedit
Ventũ secũdũ, postq̃ defatigati fuerũt politis abietib.
Pontum remigantes: labore aũt membra soluta sunt:
Sic hi Troianis desiderantibus apparuerunt.
Tunc interfecerunt, hic quidem filium Areithoi regis
In Arna habitantem Menesthium, quem clauiger
Genuit Areithous & Philomedusa pulchra oculis:
Hector aũt Eioneum interfecit hasta acuta. (mẽbra.
Ad ceruicẽ sub galea ex bono ferro facta: soluit aũt
Glaucus.a. Hippolochi filius, Lyciorum dux virorum,
Iphinoum vulnerauit hasta in forti prælio
Dexiadem, equos insilientem veloces, (membra.
In humeros, hic.a. ex equis humi cecidit: soluta sũt.a.
Hos.a. postquam aduertit dea glauca Minerua
Argiuos pereuntes in forti pugna,
Venit de Olympi verticibus properans
Ilium in sacrum: huic autem obuius ruit Apollo
Ex Pergamo cõspicatus: Troianis.a. optabat victoriã:
Inuicem autem hi occurrerunt apud fagum.
Hanc prior allocutus est rex Iouis filius Apollo:
Cur tu rursus studio ardens Iouis filia magni
Venisti ab Olympo, magnus.a. te affectus induxit?
An vt iam Danais pugnæ dubiam victoriam
Des? nam minimè Troianos pereuntes miseraris:

Ἀλλ' εἰ

Ἀλλ' εἴ μοί τι πίθοιο, τό κεν πολὺ κέρδιον εἴη·
Νῦν μὲν παύσωμεν πόλεμον καὶ δηϊοτῆτα
Σήμερον· ὕστερον αὖτε μαχήσοντ', εἰσόκε τέκμωρ
Ἰλίου εὕρωσιν· ἐπεὶ ὡς φίλον ἔπλετο θυμῷ
Ὑμῖν ἀθανάτῃσι διαπραθέειν τόδε ἄστυ.
Τὸν δ' αὖθις προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὧδ' ἔστω ἑκάεργε· τὰ γὰρ φρονέουσα καὶ αὐτὴ
Ἦλθον ἀπ' Οὐλύμποιο μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς. (δρῶν;
Ἀλλ' ἄγε, πῶς μέμονας πόλεμον καταπαυσέμεν ἀν-
Τὴν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων,
Ἕκτορος ὄρσωμεν κρατερὸν μένος ἱπποδάμοιο,
Ἤν τινά που Δαναῶν προκαλέσσεται οἰόθεν οἶος
Ἀντίβιον μαχέσασθαι ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι·
Οἱ δέ κ' ἀγασσάμενοι χαλκοκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Οἶον ἐπόρσειαν πολεμίζειν Ἕκτορι δίῳ.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
ᵉ Τῶν δ' Ἕλενος Πριάμοιο φίλος παῖς σύνθετο θυμῷ
Βουλήν, ἥ ῥα θεοῖσιν ἐφήνδανε μητιόωσι·
Στῆ δὲ παρ' Ἕκτορ' ἰών, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν·
Ἕκτορ υἱὲ Πριάμοιο, Διῒ μῆτιν ἀτάλαντε,
ᶠ Ἦ ῥά νύ μοί τι πίθοιο; (κασίγνητος δέ τοι εἰμί)
Ἄλλους μὲν κάθισον Τρῶας καὶ πάντας Ἀχαιούς·
Αὐτὸς δὲ προκάλεσσαι Ἀχαιῶν ὅς τις ἄριστος,
Ἀντίβιον μαχέσασθαι ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι·
Οὐ γάρ πώ τοι μοῖρα θανεῖν καὶ πότμον ἐπισπεῖν.
ᵍ Ὣς γὰρ ἐγὼν ὄπ' ἄκουσα θεῶν αἰειγενετάων.

Sed si mihi aliquid pareres, hoc multò vtilius esset:
Nunc quidem dirimamus bellum & pugnam
Hodie: posthac rursus pugnabunt, donec finem
Troia assequantur: quandoquidẽ sic gratũ est animo
Vobis immortalibus euertere hanc ciuitatem.
Hunc rursus allocuta est dea cæsia Minerua:
Ita sit ô Apollo longè operans: eadẽ.n. sentiens & ipsa
Venit ab Olympo ad Troianos & Achiuos.
Sed agè, quomodo cupis prælium sedare virorum?
Hanc rursus allocutus est rex Iouis filius Apollo:
Hectoris commoueamus validum robur bellicosi,
Si quempiam fortè Græcorũ prouocabat seorsũ solus
Aduersum se vt pugnet in graui pugna.
Hi autem admirati bene armati Achiui,
Solum (aliquem) incitent pugnare cũ Hectore diuino.
Sic dixit, neq; non paruit dea Glauca Minerua.
Horũ.n. Helenus Priami charus filius intellexit animo
Consilium, quod Dijs placuit consultantibus.
Stetit.n. apud Hectorẽ profectus, & ipsũ verbum allo-
Hector fili Priami, Ioui consilio par, (cutus est:
Nũmne mihi aliqua in re pareas? (frater.n. tibi sum)
Alios quidem sedere fac Troianos & omnes Achiuos:
Ipse autem prouoca Achiuorum quisquis optimus,
Aduersum te vt pugnet in graui pugna.
Nondum.n. tibi sors fatalis est mori & fatum assequi.
Sic enim ego vocem audiui deorum immortalium.

COMMENTARIVS.

a ὡς δὲ θεὸς] Hac comparatione docet, quàm fuerit tum iucundus tum vtilis Troianis vtriusque herois aduentus in exercitum. Cùm autem Θεὸν ventos nautis immittere dicit, notandum est, non semper Poëtam nostrum in opinione de Dijs insanire, quod etiam alibi docuimus, cùm hic non solùm vnum appellet Deum, sed etiam proprio nomine, non fictitio, qualis sunt Iupiter, Iuno, Mars, &c. Hunc ergo Deum non inducit otiosum, sed etiam res nauticas curantem: vnde argumentum est ad cæteras, cuius voluntate venti in mare immittantur.

b ἔνθ' ἑλέτην,] Describuntur vtriusque herois facinora, sed Paris Hectori præponitur in narratione, vt etiam omnino ignauus nõ fuisse intelligatur.

c Δεξιάδην,] Vel Dexij cuiusdam filium patronymicè intelligit: aut aduerbium est δεξιάδην pro κατὰ δεξιὰ vel δεξιῶς. Vidi ergo, qui *ad dexteras* verterent.

d τοὺς δ' ὡς οὖν ἐνόησε] Græcorum suorum curam ne in ipsis quidem cœlis Minerua abijcit, ideò cùm videat à Troianis illos opprimi, ex Olympo descendisse dicitur: causam nunc Poëta non explicat, sed in Mineruæ ad Apollinem sequenti responso, quorum colloquio hoc tandem perficitur, vt hodiernum prælium Aiacis & Hectoris monomachia dirimatur: sic idem erit exitus, quale etiam fuit initium: sed hic fortiores erunt heroës quam anteà, nimirum duo belli ex vtraque parte columina: nunc quidem à parte Græcorum, Achille absente: à parte verò Troianorum semper.

e τῶν δ' Ἕλενος] Vidimus anteà quoque vatem esse Helenum, quod hoc loco etiã apparet, vbi consilium Apollinis & Mineruæ intellexisse, & animo concepisse dicitur, arte videlicet vaticinandi speciatim per οἰωνομαντείαν, cùm infrà dicantur duo illa numina in fago constitisse vulturibus assimilata. Porrò referebant antiqui, vt scribit Eustathius, Helenum & Cassandram in ipsa infantia in Apollinis luco collocatos serpentum linguis aurium meatus repurgasse, illisque perfectam vaticinandi artem addidicisse, vt etiam diuinas voces exaudirent ac perciperent. Vel forsan vterque Pythonicus erat sine vlla inspectione vaticinans diuino afflatus numine, quales putã Sibyllę memorantur. Quanquam vt prior sententia retineatur, faciunt ipsius Heleni sequentia verba, cùm dicit: ὡς γὰρ ἐγὼν ὄπ' ἄκουσα θεῶν αἰειγενετάων: Sic enim ego vocem audiui Deorum immortalium.

f ἦ ῥά νύ μοί τι πίθοιο,] Duobus argumentis Hectori persuadet Helenus vt pugnet. Primùm quòd frater sit illius: deinde quòd optimus vates. Quòd frater, beneuolentia in fratrem afficitur, ac proinde se nihil inglorium ipsi suasurum subindicat. Quòd Vates, futura nouit, nimirum hac in pugna non moriturum Hectorem, vnde liberius & audacius subire monomachiam possit, cùm de vita securus fuerit. Cùm ergo hoc Hector sciuerit, non potest hoc facinus illius fortitudini tribui, cùm illam propriè in mortis periculo versari oporteat, vt satis docent Aristotelis Ethica.

g ὡς γὰρ ἐγὼν ὄπ' ἄκουσα] Mente videlicet ac animo ἐνόησε. Mens enim propriè & videt & audit, oculique & aures sunt solùm animæ fenestræ, vt anteà alicubi docuimus. Innuit autẽ quosdam esse ἀκουστὰς & ὁμιλητὰς Deorũ, qualis fuit Socrates, Minos, & alij.

Ὣς ἔφατ'· Ἕκτωρ δ' αὖτ' ἐχάρη μέγα, μῦθον ἀ-
κούσας.
Καί ῥ' ἐς μέσσον ἰών, ᵃ Τρώων ἀνέεργε φάλαγγας,
Μέσσου δουρὸς ἑλών· τοὶ δ' ἱδρύνθησαν ἅπαντες.
Καδ δ' Ἀγαμέμνων εἷσεν ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς,
Καδ δ' ἄρ' Ἀθηναίη τε καὶ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Ἑζέσθην, ὄρνισιν ἐοικότες ᵇ αἰγυπιοῖσι,
Φηγῷ ἐφ' ὑψηλῇ πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο,
Ἀνδράσι τερπόμενοι. τῶν δὲ στίχες εἵατο πυκναί,
Ἀσπίσι καὶ κορύθεσσι καὶ ἔγχεσι πεφρικυῖαι,
x. ἐπφεὶξ Οἵη δὲ Ζεφύροιο ἐχεύατο πόντον * ἔπι φρίξ,

Sic dixit: Hector.n. rursus gauisus est valde, sermone audito:
Et in medium procedens Troian. cohibebat phalãges.
Media hasta accepta: hi autem resederunt omnes.
At Agamemnon sedere fecit bellicosos Achiuos:
Et Minerua, & argenteum arcum habens Apollo
Sederunt, auibus similes vulturibus,
Fago super alta patris Iouis ægidem gestantis,
Viris delectati: horum autem acies sedebant densæ,
Scutis & galeis & lanceis horrentes:
Qualis autem, Zephyro, diffunditur per mare horror,

Ὀρνυ-

Ὀρνυμένοιο νέον, μελάνει δέ τε πόντος ὑπ' αὐτῆς·
Τοῖαι ἄρα στίχες εἵατ' Ἀχαιῶν τε Τρώων τε
Ἐν πεδίῳ. Ἕκτωρ δὲ μετ' ἀμφοτέροισιν ἔειπε·
[c] Κέκλυτέ μευ Τρῶες καὶ ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Ὅρκια μὲν Κρονίδης ὑψίζυγος οὐκ ἐτέλεσσεν,
Ἀλλὰ κακὰ φρονέων τεκμαίρεται ἀμφοτέροισιν,
Εἰσόκεν ἢ ὑμεῖς Τροίην εὔπυργον ἕλητε,
Ἢ αὐτοὶ παρὰ νηυσὶ δαμείετε ποντοπόροισιν.
Ὑμῖν μὲν γὰρ ἔασιν ἀριστῆες Παναχαιῶν,
Τῶν νῦν ὅντινα θυμὸς ἐμοὶ μαχέσασθαι ἀνώγῃ,
Δεῦρ' ἴτω ἐκ πάντων πρόμος ἔμμεναι Ἕκτορι δίῳ.
Ὧδε δὲ μυθέομαι, Ζεὺς δ' ἄμμ' ἐπιμάρτυρος ἔστω,
[d] Εἰ μέν κεν ἐμὲ κεῖνος ἕλῃ ταναήκεϊ χαλκῷ,
Τεύχεα συλήσας, φερέτω κοίλας ἐπὶ νῆας,
Σῶμα δ' οἴκαδ' ἐμὸν δόμεναι πάλιν, ὄφρα πυρός με
Τρῶες καὶ Τρώων ἄλοχοι λελάχωσι θανόντα.
Εἰ δέ κ' ἐγὼ τὸν ἕλω, δώῃ δέ μοι εὖχος Ἀπόλλων,
Τεύχεα συλήσας, οἴσω ποτὶ Ἴλιον ἱρήν,
[e] Καὶ κρεμόω ποτὶ νηὸν Ἀπόλλωνος ἑκάτοιο·
Τὸν δὲ νέκυν ἐπὶ νῆας ἐϋσσέλμους ἀποδώσω,
Ὄφρα ἑ ταρχύσωσι καρηκομόωντες Ἀχαιοί.
Σῆμά τε οἱ χεύωσιν [f] ἐπὶ πλατεῖ Ἑλλησπόντῳ.
Καί ποτέ τις εἴπησι καὶ ὀψιγόνων ἀνθρώπων,
Νηῒ πολυκλήϊδι πλέων ἐπὶ οἴνοπα πόντον,
[g] Ἀνδρὸς μὲν τόδε σῆμα πάλαι κατατεθνηῶτος,
Ὅν ποτ' ἀριστεύοντα κατέκτανε φαίδιμος Ἕκτωρ.
Ὥς ποτέ τις ἐρέει· τὸ δ' ἐμὸν κλέος οὔποτ' ὀλεῖται.

Insurgente recens, nigrescit autem mare sub illo:
Sic ordines sedebant Achiuorumq; Troianorumq;
In campo. Hector autem inter vtrosq; locutus est:
Audite me Troiani & bene ocreati Achiui,
Vt dicam quæ me animus in præcordijs iubet.
Fœdera quidem Saturnides sublimis non perfecit:
Sed mala excogitans molitur vtrisq;,
Donec vel vos Troiam bene turritam capiatis,
Vel ipsi apud naues domemini pontigradas.
Quoniam vobis sunt proceres omnium Græcorũ:
Eorum nũc quemcunq; animus mecũ pugnare iubet,
Huc veniat ex omnib. ꝓpugnator vt sit cũ Hect. diui-
Sic verò aio, Iupiter .n. nobis sup hac re testis adsit. (no.
Siquidem me ille interficiat protenso ferro,
Armis expolians ferat concauas ad naues:
Corpus .n. meum domum reddat rursus, vt ignem me
Troiani & Troianorũ vxores sortiri faciant mortuũ:
Si .n. ego hunc interfecero, detq; mihi gloriam Apollo,
Arma adimens feram ea ad Ilium sacrum,
Et suspendam ad templum Apollinis longè iaculantis,
Hunc .n. mortuum ad naues bene transtratas reddã,
Vt ipsum sepeliant capite comati Achiui:
Tumulumq; ei extruant ad latum Hellespontum.
Et aliquãdo aliquis dicat etiam posterorũ hominum,
Naue transtrata nauigans in nigrum pontum,
Viri quidem hoc monumentum iam diu defuncti:
Quẽ olim pstantẽ fortitudine interfecit illustris He-
Sic olim aliqs dicet: mea .n. gloria nunq̃ peribit. (ctor.

COMMENTARIVS.

a Τρώων αὖ ἴσχε φάλαγγας,] Hac ratione compescendorum militum in bello veteres vtebantur, quia ipso tumultu vigenti vox ducum non poterat exaudiri. Apprehensa verò media hasta, otium & remissionem à bello significabant. nam pugnæ conuenit ἔγχει ὀρίγεσθαι.

b αἰγυπιοῖσι,] Magis est ex Deorum dignitate, cùm eos potiùs volatilibus quàm terrestribus assimilat. Cœlestibus enim Dijs propria, & quasi familiaria τὰ ὑψιπετῆ, maximè verò τὰ αἰετώδη, vt est vultur. Hic per occasionem monendum est, negari à Gesnero in Hist. de auibus lib. 3. cap. de Vulture, eum ex aquilarum genere esse, eoque nomine Albertum reprehendit, & alios quosdam recentiores indoctos, vt ipse ait, hocque se apud vllius authoritatis scriptorem non legisse. Sed cùm ille Eustathij authoritate sæpissimè vtatur, poterat etiam & hic locus in ordinem venire. Locum Eustathij verbis ipsius referemus. οἰκεῖα γὰρ τοῖς οὐρανίοις τὰ ὑψιπετῆ, καὶ μάλιστα τὰ αἰετώδη ὁποῖόν τι καὶ ὁ αἰγυπιός. εἶδος γὰρ αἰετοῦ καὶ αὐτός, μέχρις ἂν φυλάσσοι καὶ παρὰ τῷ νῦν τὸ ὄνομα. Verùm rem mihi penitiùs intuenti tota controuersia ex voce pendet. Nam alij αἰγυπιὸν vulturem interpretantur, alij aquilæ genus esse dicunt. Si illud assumamus, constat nostra sententia: sin postremum, dicemus cum eodem Gesn. in cap. de Aquilis diuer. esse forsan αἰγυπιὸν aquilam, quæ γυπαετὸς simili nominis compositione appellatur. Sed de his plura dicentur in Lexico.

c κέκλυτέ μευ Τρῶες] Heleni fratris consilium secutus Hector, ad singulare certamen Græcos heroas prouocat, quo totum dissidium per mortem alterutrius componi petit. Quoniam autem præcedentis duelli Paridis & Menelai memoria recentissima suspicionem poterat parere, nihil hoc pacto quoq; confectum iri licet, in eandem aleam negotium reuocaretur, diluit eam iam in ipso orationis vestibulo, totumq; impedimentũ in Iouẽ reijcit, qui iusiurandũ noluerit perfici (vbi error anteà est à nobis notatus, cùm Deum vitiorum & malefactorum nostrorũ causam appellamus) vnde conijcit, maiora Iouem vtrisque, id est, Græcis & Troianis machinari ad alterius partis totum excidium. Quo loco obseruandum est, de Troiæ euersione aliter cum vxore anteà collocutum Hectorem, aliter nunc cum hostibus. Illi se exploratum id habere affirmabat: his sic exponit, vt incertum se id habere ostendat, ne, si secus diceret, vehementius Græcos ad pugnandum inflammaret.

d εἰ μέν κεν ἐμὲ κεῖνος ἕλῃ] Quanquam Hector à fratre Heleno certò præmonitus sit, hodierno die sibi non esse moriendum: tamẽ non adeò effusè superbit, vt humanæ suæ conditionis non meminerit, & se mortalem. Existimo tamen ideò illum sui meminisse, vt melius & æquius suo antagonistæ sua quoq; conditio & lex imponeretur.

e καὶ κρεμόω ποτὶ νηόν] In templis suspendi exuuias hostiũ moris est antiqui, vt docet ipse Euripides in Phœnissis, & Aristophanes in Equitibus. Res altius est repetenda. Soliti sunt antiqui ex spolijs hostilibus partem alicui Numinum vouere: quidam decimam vouebant Ioui: vnde Iupiter prædator nuncupatus est, quale fuit Camilli votum Veijs captis. Galli hoc votum Marti concipiebant in quadam etiam parte, quam definitè non possum exprimere. Quin apud eos ita hoc inualuit, vt diuina ope implorata, is plus speraret, & propitios faciliùs haberet Deos qui maiorem prædæ partem Dijs deuouisset. Qua tempestate Crotoniatæ aduersus Locrenses graues testatasq; inimicitias habebant, bello dimicaturi, cùm decimam prædæ Apollini vouissent: Locrenses vt voto vincerent, nonam deuouere: & cùm Galli Aristonico duce contra Romanos militarent, deq; hostium præda aureum torquẽ Marti promisissent, Flaminius, vt voto vinceret, de torquibus Gallorum Marti trophæum posuit. Quæ diligenter & alia quædam præterea ab Alexandro Genial. dier. lib. 3. cap. 22. obseruata sunt. Quod autem ad præsentem locum attinet, idem Alexander lib. 5. cap. 24. sic scribit: In atrijs & foribus ac circa domorum limina, hostium spolia, quos quisque vicisset, quorumque victor extitisset, etiam enses & clypei, galeaq; & currus, ac deuictarum nauium rostra veluti auitę gloriæ & fortium factorum ornamenta affigi assueuêre: quæ quantò vetustiora erant, tantò plus decoris & maiestatis habebant. Ideò nec vetustate consumpta reficiebantur, nec effracta resarciebantur. Hæc enim omnium ad se vertebant oculos, quò intuentium animos cogitatio subiret, vt pari ipsi exemplo ad magna facinora, magnasq; res imitarentur. Nec solùm priuatos domos, sed porticus & Deorum templa hostilibus spolijs tanquam trophæis exornare, vetusti moris erat: tantiq; exempli fuêre, vt illa posteris non mediocris stimulatio fuerit, ne degeneres ipsi, néve ignaui tam claros triumphos turpibus factis dictisq; fœdarent, &c. In Apollinis itaq; templo suspẽsurum se arma hostis si eum prostrauerit, vouet Hector: quia nimirum inter Deos, qui Troianorũ partib. auxiliabantur, nullus Apolline ardentiùs id facit, à quo vix vnquam deseruntur: Itaq; & ab eodem opem expectat, cùm ait, εἰ δέ κ' ἐγὼ τὸν ἕλω, δώῃ δέ μοι εὖχος Ἀπόλλων.

fini

f ἐπὶ πλατεῖ Ἑλλησπόντῳ] Non vocat πλατὺν Ἑλλήσποντον, quòd talis vbiq; sit: freta enim multa habet, eaque angusta, non vltra septem stadia. sed in ea parte πλατὺν intelligit, qua in Aegæum decidit vsque ad nauium stationem, Rhœteumque & Sigæum. Ibi enim Hellespontus in latitudinem aperitur. Nota autem, à Poëta sub persona Hectoris, Aiacis tumulum ex historia describi, vt ex Strabone colligere est lib. 13. ἔστι Ῥοίτειον, inquit, πόλις ἐπὶ λόφῳ κειμένη, καὶ τῷ Ῥοιτείῳ συνεχὴς ᾐὼν ἀλιτενὴς Αἰάντειον, ἐφ' ᾗ μνῆμα καὶ ἱερὸν Αἴαντος, καὶ ἀνδριάς: id est, Sequitur Rhœteium vrbs tumulo insita, eique contiguus littoreæ arenæ tumulus, Acanteium, quasi Aiaceum, vbi monumentum est Aiacis & statua.

g ἀνδρὸς μὲν τόδε σῆμα] In hoc loco referendo μνημονικῷ ἁμαρτήματι lapsus est olim Cicero libr. 2. de Gloria, cùm hos versus Aiaci tribueret, vt notat Gellius lib. 15. cap. 6. Cæterùm eos sic vertit Cicero,

Hic situs est, vitæ iam pridem lumina linquens *Qui quondam Hectoreo perculsus concidit ense.*
Fabitur hoc aliquis, mea semper gloria viuet.

Porrò notandum est hoc epigrãmma ἰσόψηφον duobus tantùm versibus constare: quod vidit iam Giphanius in suis Scholijs. Nam vt est, inquit, lib. 1. Epigr. Græc. elogium funebre, quod supra distichon excurrit, non est verum elogium. At ibi non de elogio funebri, sed latiùs de epigrammate sermo est. Sic ergo Cyrillus:

πᾶν καλὸν ἐς ἐπίγραμμα τὸ δίστιχον· ἢν δὲ παρέλθῃς τοὺς τρεῖς, ῥαψῳδεῖς κοὐκ ἐπίγραμμα λέγεις.

Cui respondet, quod sequens Epigramma subijcit, δίστιχα γὰρ ψήφοισιν ἰσάζεται. Siquidem, vt docet ibi Brodæus, duobus calculis olim suffragium tulerunt Græci: atris aut pertusis lapillis, longaque linea condemnantes: albis aut non foratis (πλήρεις vocat Aeschines, Lucianus ψῆφοι λευκαὶ καὶ πλήρεις) breuiq; linea absoluentes, &c. Ibidem Parmemon ait, πολυστιχίην ἐπιγράμματος οὐ κατὰ μούσας ἄρας. Virgilius etiam Ecloga 5. distichon seruauit: *Et tumulum facite & tumulo superaddite carmen:*
Daphnis ego in syluis, hinc vsq; ad sidera notus: *Formosi pecoris custos, formosior ipse.*

Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ·
a Αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι.
Ὀψὲ δὲ δὴ Μενέλαος ἀνίστατο, καὶ μετέειπε,
Νείκει ὀνειδίζων, μέγα δὲ στεναχίζετο θυμῷ·
Ὤ μοι ἀπειλητῆρες, b Ἀχαιΐδες, οὐκέτ' Ἀχαιοί·
Ἦ μὲν δὴ λώβη τάδε γ' ἔσσεται αἰνόθεν αἰνῶς,
Εἰ μή τις Δαναῶν νῦν Ἕκτορος ἀντίος εἶσιν.
Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες c ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε,
Ἥμενοι αὖθι ἕκαστοι ἀκήριοι, ἀκλεὲς αὔτως·
Τῷδε δ' ἐγὼν αὐτὸς θωρήξομαι· αὐτὰρ ὕπερθεν
Νίκης πείρατ' ἔχονται ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν.
Ὣς ἄρα φωνήσας d κατεδύσετο τεύχεα καλά.
Ἔνθα κέ τοι Μενέλαε φάνη βιότοιο τελευτὴ
Ἕκτορος ἐν παλάμῃσιν, (ἐπεὶ πολὺ φέρτερος ἦεν)
Εἰ μὴ ἀναΐξαντες ἕλον βασιλῆες Ἀχαιῶν,
Αὐτός τ' Ἀτρεΐδης εὐρὺ κρείων Ἀγαμέμνων
Δεξιτερῆς ἕλε χειρός, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν·
Ἀφραίνεις Μενέλαε διοτρεφές, οὐδέ τί σε χρὴ
Ταύτης ἀφροσύνης· ἀνὰ δ' ἴσχεο κηδόμενός περ,
Μηδ' ἔθελ' ἐξ ἔριδος σεῦ ἀμείνονι φωτὶ μάχεσθαι
Ἕκτορι Πριαμίδῃ, τόν τε στυγέουσι καὶ ἄλλοι,
Καὶ δ' Ἀχιλεὺς τούτῳ γε μάχῃ ἔνι κυδιανείρῃ
e Ἔρριγ' ἀντιβολῆσαι, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν ἵζευ ἰὼν μετ' ἔθνος ἑταίρων·
Τούτῳ δὲ πρόμον ἄλλον ἀναστήσουσιν Ἀχαιοί.
Εἴπερ ἀδειής τ' ἐστὶ καὶ εἰ μόθου ἔστ' ἀκόρητος,
f Φημί μιν ἀσπασίως γόνυ κάμψειν, αἴ κε φύγῃσι
Δηΐου ἐκ πολέμοιο καὶ αἰνῆς δηϊοτῆτος.

Sic dixit: hi autem omnes obmutuerunt silentio:
Verecundati sunt quidẽ renuere: timuerũt autem suscipere.
Tandem verò Menelaus surrexit & dixit:
Conuitio exprobrans: valde autem suspirabat animo,
Hei mihi minaces Achiuæ, neq; amplius Achiui.
Sanè dedecus hæc erunt magis magisq; graue,
Si nullus Danaorum iam Hectori obuius eat:
Sed vos quidem omnes aqua & terra fiatis,
Sedentes ibi singuli excordes, inglorij pariter.
Aduersus istũ autem ego ipse armabor: sed supernè
Victoriæ termini tenentur inter immortales Deos.
Sic fatus induebat arma pulchra.
Tunc tibi Menelae apparuisset vitæ finis
Hectoris in manibus (quoniam multò fortior erat)
Nisi surgentes inhibuissent reges Achiuorum,
Ipseq; Atrides latè dominans Agamemnon,
Dextram prehẽdit manum, verbumq; dixit & compellauit:
Insanis Menelae nobilissime, nec tibi opus est
Hac dementia: contine dolens quamuis.
Neq; velis propter contentionem te meliori cum viro
Hectore Priamide, quem horrẽt & alij. *(pugnare*
Et verò Achilles huic in pugna gloriam viris afferẽte
Metuit occurrere, qui te multò fortior.
Sed tu quidem sede iens ad agmen sociorum:
Huic autem propugnatorem alium excitabunt Achiui:
Quãuis intrepidus sit, & quãuis belli sit insatiabilis,
Existimo eum libenter genu flexurum, si effugerit
Sæuo ex bello & graui pugna.

COMMENTARIVS.

a αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι,] Puduit Græcos propositam ab Hectore monomachiam recusare, sed virtute & præstantia Hectoris deterrebantur. Quidam verò timorem illum non de Hectore, sed de Agamemnone interpretabãtur, quasi dicat Poëta, expectasse ceteros heroas, donec à rege suscipere illam monomachiam iuberentur: seq; ipsos ab ea lubenter & promptè suscipienda cohibuisse regis reuerentia. Sed commodior est prior explicatio, cui sequens obiurgatio Menelai suffragatur.

b Ἀχαιΐδες,] Giphanius in suis Scholijs scribit, hanc reprehensionem vi iusto grauiorẽ notari à Luciano in Encomio Demosthenis. Locus Luciani hic est, Ἐμοὶ πολλάκις ἔδοξεν, εἰ γὰρ δεῖ τἀληθὲς ἀποφήνασθαι, δριμύτερον μετὰ παρρησίας ἐπιπλῆξαι Δημοσθένης, ἢ ὁ ποιητὴς ὅτε φησιν ἀνειδίζων τοὺς Ἀχαιοὺς Ἀχαιΐδας ἀποκαλῶν: id est, vt transtulit Melanchthon: Et mihi sæpe visum est (neque dissimulanda est veritas) plus esse grauitatis in Demosthene castigante segnitiem suorum ciuium magna libertate, quàm in Homero, cùm Achiuos Achaidas appellat. Porrò vsitata est obiurgandi ignauos formula, cùm fœminę pro viris nominantur, quarum solet minor esse fortitudo quàm virorum, propter illius sexus imbecillitatẽ, quam à natura accipit. Sic olim Xerxes, cùm Artemisiam in nauali prælio bene se gerentem vidisset, οἱ μὲν ἄνδρες, inquit, γεγόνασί μοι γυναῖκες, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες. vt refert Herodotus in Vrania. Idem in Calliope apud Persas γυναικὸς κακίω ἀκοῦσαι, opprobrium esse maximum testatur. Nec ab hoc loco differt, quod idem in Euterpe scribit de Sesostride Aegyptiorum rege, qui gentes, quas sine vlla vi subijciebat cippis erectis, & ibi pudendis mulieris adsculptis, eas ignauas esse significabat.

c ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε,] Ex hoc loco videtur ansam arripuisse Xenophanes Colophonius dicendi, principia rerum esse aquam ac terram, quasi Poëta significet vniuersi in ea principia, ex quibus ortum habet, dissolutionem, vt refert Plutarchus in libro de Homero. Sed tamen Diogenes Laërtius Xenophani hoc non tribuit, quin scribit, eum dixisse, quatuor esse omnium rerum elementa: imò Homero maximè dicitur fuisse infensus, aduersus quem & Hesiodum elegias & iambos scripsit, vnde à Timone Ὁμηραπάτης voca-

vocatur, cuius versus extat apud eundem Laërtium. Ξενοφάνη θ᾽ ὑπάτυφον, Ὁμηραπάτην ἐπικόπτην: id est, Xenophanem subacerbum, & Homeri nobile flagrum. Quanquã qui terrã & aquã principia rerum ponit, non videtur reliqua duo elemẽta tollere, cùm ignis sit in terra & aër in aqua. Sed hic cùm Græcis Menelaus imprecatur vt aqua & terra fiant, intelligit, eos vita priuari, hoc est, anima illa triplici, vegetatiua, sensitiua, & rationali: quibus sublatis nihil restat in cadauere quàm terra & aqua, ex quibus corporis massa compacta est.

d κατεθήκατο τεύχεα καλά.] Hinc quidam intellexerunt, κατὰ τὸ σιωπώμενον exuisse arma Græcos & Troianos, vt & infrà, cùm dicit Poeta, Menelao famulos arma rursum exuisse: nam verisimile est id etiam reliquos Græcos fecisse. Dicetur etiam Agamemnon κηρύσσειν θώρηκι χαλκῷ: vbi notanda est vetus illa consuetudo arma deponendi ex vtriusque exercitus parte, cùm ad singulare certamen negotium reuocabatur.

e ἔδδεισ᾽ ἀντιβολῆσαι] Hoc commentus est Agamemnon, vt faciliùs fratrem à pugna deterreret. neq; enim verè congressum Hectoris Achilles recusauit, nisi, quod suspicor, in Achillis inimici sui ignominiam hoc dixerit Agamemnon, quasi Achilles Hectoris metu pugnam hodiernam detrectârit.

f φημι μιν ἀσπασίως] Sensus est. Dabimus inquit Agamemnon, talem antagonistam Hectori, à quo sic strenuè debellabitur, qui tantum ei facesset negotium, vt si eum effugere contigerit, lubenter sit quieturus præ nimia lassitudine. Nam τὸ γόνυ κάμψειν hoc loco pro καθεσθῆναι, id est, quiescere vel sedere significat, vt dicet nostrum Lexicon. Cùm enim sedemus, genua primùm inflectimus: ergo antecedens pro consequenti sumit.

Ὣς εἰπὼν, παρέπεισεν ἀδελφειοῦ φρένας ἥρως,
Αἴσιμα παρειπών· ὁ δ᾽ ἐπείθετο· τοῦ μὲν ἔπειτα
Γηθόσυνοι θεράποντες ἀπ᾽ ὤμων τεύχε᾽ ἕλοντο.
Νέστωρ δ᾽ Ἀργείοισιν ἀνίστατο, καὶ μετέειπεν.
Ὢ πόποι, a ἦ μέγα πένθος Ἀχαιΐδα γαῖαν ἱκάνει·
Ἦ κε μέγ᾽ οἰμώξειε γέρων ἱππηλάτα Πηλεὺς,
Ἐσθλὸς Μυρμιδόνων βουληφόρος ἠδ᾽ ἀγορητής·
b Ὅς ποτέ μ᾽ εἰρόμενος μέγ᾽ ἐγήθεεν ᾧ ἐνὶ οἴκῳ,
Πάντων Ἀργείων ἐρέων γενεήν τε τόκον τε.
Τοὺς νῦν εἰ πτώσσοντας ὑφ᾽ Ἕκτορι πάντας ἀκούσαι,
Πολλά κεν ἀθανάτοισι φίλας ἀνὰ χεῖρας ἀείραι,
Θυμὸν ἀπὸ μελέων δῦναι δόμον Ἄϊδος εἴσω.
c Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Ἡβῷμ᾽ ὡς ὅτ᾽ ἐπ᾽ ὠκυρόῳ Κελάδοντι μάχοντο
Ἀγρόμενοι Πύλιοί τε καὶ Ἀρκάδες ἐγχεσίμωροι,
* Φειᾶς πὰρ τείχεσσιν, Ἰαρδάνου ἀμφὶ ῥέεθρα. — κ. χαᾶς
Τοῖσι δ᾽ Ἐρευθαλίων πρόμος ἵστατο, ἰσόθεος φὼς,
Τεύχε᾽ ἔχων ὤμοισιν Ἀρηϊθόοιο ἄνακτος·
Δίου Ἀρηϊθόου, τὸν ἐπίκλησιν Κορυνήτην
Ἄνδρες κίκλησκον καλλίζωνοί τε γυναῖκες,
Οὕνεκ᾽ ἄρ᾽ οὐ τόξοισι μαχέσκετο δουρί τε μακρῷ,
Ἀλλὰ σιδηρείῃ κορύνῃ ῥήγνυσκε φάλαγγας·
Τὸν Λυκόοργος ἔπεφνε δόλῳ, οὔτι κράτεΐ γε,
Στεινωπῷ ἐν ὁδῷ, ὅτ᾽ ἄρ᾽ οὐ κορύνη οἱ ὄλεθρον
Χραῖσμε σιδηρείη· πρὶν γὰρ Λυκόοργος ὑποφθὰς
Δουρὶ μέσον περόνησεν· ὁ δ᾽ ὕπτιος οὔδει ἐρείσθη,
Τεύχεα τ᾽ ἐξενάριξε, τά οἱ πόρε χάλκεος Ἄρης·
Καὶ τὰ μὲν αὐτὸς ἔπειτ᾽ ἐφόρει μετὰ μῶλον Ἄρηος.
Αὐτὰρ ἐπεὶ Λυκόοργος ἐνὶ μεγάροισιν ἐγήρα,
Δῶκε δ᾽ Ἐρευθαλίωνι φίλῳ θεράποντι φορῆναι·
Τοῦ ὅγε τεύχε᾽ ἔχων προκαλίζετο πάντας ἀρίστους·
Οἱ δὲ μάλ᾽ ἐτρόμεον καὶ ἐδείδισαν, οὐδέ τις ἔτλη·
Ἀλλ᾽ ἐμὲ θυμὸς ἀνῆκε πολυτλήμων πολεμίζειν
Θάρσεϊ ᾧ· γενεῇ δὲ νεώτατος ἔσκον ἁπάντων,
Καὶ μαχόμην οἱ ἐγὼ, δῶκεν δέ μοι εὖχος Ἀθήνη.
Τὸν δὴ μήκιστον καὶ κάρτιστον κτάνον ἄνδρα.
Πολλὸς γάρ τις ἔκειτο παρήορος ἔνθα καὶ ἔνθα.
Εἴθ᾽ ὡς ἡβώοιμι, βίη δέ μοι ἔμπεδος εἴη.
Τῷ κε τάχ᾽ ἀντήσειε μάχης κορυθαίολος Ἕκτωρ·
Ὑμέων δ᾽ οἵπερ ἔασιν ἀριστῆες Παναχαιῶν,
Οὐδ᾽ οἱ προφρονέως μέμαθ᾽ Ἕκτορος ἀντίον ἐλθεῖν.
Ὣς νείκεσσ᾽ ὁ γέρων· οἱ δ᾽ ἐννέα πάντες ἀνέσταν.
Ὦρτο πολὺ πρῶτος μὲν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων·
Τῷ δ᾽ ἐπὶ Τυδεΐδης ὦρτο κρατερὸς Διομήδης·
Τοῖσι δ᾽ ἐπ᾽ Αἴαντες θοῦριν ἐπιειμένοι ἀλκήν.
Τοῖσι δ᾽ ἐπ᾽ Ἰδομενεὺς καὶ ὀπάων Ἰδομενῆος

Sic fatus, à sententia deduxit fratris mentes heros,
Recta monens: hic.a.paruit: huius quidem postea
Læti famuli ab humeris arma abstulerunt.
Nestor autem inter Græcos surrexit & dixit:
Proh facinus, certè magnus luct⁹ Achaidẽ terrã occupat:
Certè valde plorabit senex equitator Peleus,
Bonus Myrmidonum consiliarius & concionator:
Qui olim me interrogans valde lætabatur sua in domo,
Omniũ Achiuorũ inquirens patresq́ filiosq́.
Hos si nunc formidantes Hectorem omnes audierit,
Sæpe immortalibus dilectas manus sustulerit,
Anima è mẽbris vt descendat domũ Plutonis intró.
Vtinam.n. ô Iupiterq́ pater & Minerua & Apollo,
Aetate florerẽ, sicut quãdo ad rapidũ Celadontem pugnabãt
Congregati Pylijq́ & Arcades hastis vištes
Pheæ apud muros, Iardani circa fluenta.
Inter hos.a. Ereuthalion primarius stabat diuinus vir,
Arma gestans humeris Areithoi regis,
Nobilis Areithoi, quem cognomento Clauigerum
Viri appellabant, pulchreq́ cinctæ mulieres:
Quoniam non arcubus pugnabat, hastaq́ longa,
Sed ferrea claua perrumpebat agmina.
Hunc Lycurgus interfecit dolo, non vi vtiq́,
Angusta in via, vbi claua non ei mortem
Arcebat ferrea: antè enim Lycurgus præueniens
Hasta mediũ transfodit: hic.a. supinus solo stratus est,
Armaq́ spoliauit, quæ ei dederat ferreus Mars:
Et ea quidem ipse postea gestabat ad prælium Martis.
At postquam Lycurgus in ædibus senuit,
Dedit Ereuthalioni dilecto seruo gestanda.
Illius hic arma habens prouocabat omnes fortissimos.
Hi.a. valde tremebant & timebãt, nec quisq́ ausus fuit,
Sed me animus induxit audax vt pugnarem
Confidentia sua: natu.a. minimus eram omnium:
Et pugnabã cũ eo ego: dedit.a. mihi gloriã Minerua.
Illum igitur procerissimum & fortiss. interfeci virũ.
Magnus.n. quidam iacebat extensus hinc atq́ illinc.
Vtinam sic ætate florerẽ: vires.a. mihi integræ essent!
Ideò citò occurrerit prælio galeæ motor Hector.
Vestrûm.a. qui sunt præstantissimi omniũ Græcorum,
Ne vos quidẽ alacriter parati estis Hectori obuiam ire.
Sic increpauit senex: hi.a. nouem omnes surrexerũt.
Surrexit multò primus quidẽ rex virorũ Agamẽnon:
Post hunc verò, Tydides surrexit fortis Diomedes:
Post hos.a. Aiaces strenuam induti fortitudinem:
Post hos autem, Idomeneus & assecla Idomenei

Μηριόνης, ἀτάλαντος Ἐνυαλίῳ ἀνδρειφόντῃ·
Τοῖσι δ' Εὐρύπυλος Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός.
Ἂν δὲ Θόας Ἀνδραιμονίδης καὶ δῖος Ὀδυσσεύς.
Πάντες ἄρ' οἵγ' ἔθελον πολεμίζειν Ἕκτορι δίῳ.
Τοῖς δὲ αὖτις μετέειπε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
ᵈΚλήρῳ νῦν πεπάλαχθε διαμπερὲς, ὅς κε λάχῃσιν,
Οὗτος γὰρ δὴ ὀνήσει ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς·
Καὶ δ' αὐτὸς ὃν θυμὸν ὀνήσεται, αἴ κε φύγῃσι
Δηΐου ἐκ πολέμοιο καὶ αἰνῆς δηϊοτῆτος.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δὲ ᵉκλῆρον ἐσημήναντο ἕκαστος,
Ἐν δ' ἔβαλον κυνέῃ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο.
Λαοὶ δ' ἠρήσαντο θεοῖσι δὲ χεῖρας ἀνέσχον·
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν εἰς οὐρανὸν εὐρύν,
ᶠΖεῦ πάτερ, ἢ Αἴαντα λαχεῖν ἢ Τυδέος υἱόν,
Ἢ αὐτὸν βασιλῆα πολυχρύσοιο Μυκήνης.
Ὣς ἄρ' ἔφαν· πάλλεν δὲ Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ·
Ἐκ δ' ἔθορε κλῆρος κυνέης ὃν ἄρ' ἤθελον αὐτοί,
Αἴαντος· κήρυξ δὲ φέρων ἀν' ὅμιλον ἁπάντῃ,
Δεῖξ' ἐνδέξια πᾶσιν ἀριστήεσσιν Ἀχαιῶν.
Οἱ δ' οὐ γινώσκοντες ἀπηνήναντο ἕκαστος·
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸν ἵκανε, φέρων ἀν' ὅμιλον ἁπάντῃ,
Ὅς μιν ἐπιγράψας κυνέῃ βάλε φαίδιμος Αἴας,
Ἤτοι ὑπέσχεθε χεῖρ'· ὁ δ' ἄρ' ἔμβαλεν ἄγχι παραστάς·
Γνῶ δὲ κλήρου σῆμα ἰδὼν, γήθησε δὲ θυμῷ·
Τὸν μὲν πὰρ πόδ' ἑὸν χαμάδις βάλε, φώνησέν τε,
Ὦ φίλοι, ἤτοι κλῆρος ἐμὸς, χαίρω δὲ καὶ αὐτὸς
Θυμῷ· ἐπεὶ δοκέω νικησέμεν Ἕκτορα δῖον
Ἀλλ' ἄγετ', ὄφρ' ἂν ἐγὼ πολεμήια τεύχεα δύω,
Τόφρ' ὑμεῖς εὔχεσθε Διῒ Κρονίωνι ἄνακτι
γ. πεύθωνται. Σιγῇ ἐφ' ὑμείων, ἵνα μὴ Τρῶες * γε πύθωνται·
Ἠὲ καὶ ἀμφαδίην, ἐπεὶ οὔτινα δείδιμεν ἔμπης.
Οὐ γάρ τίς με βίῃ γε ἑκὼν ἀέκοντα δίηται,
Οὐδέ τ' ἀϊδρείῃ· ἐπεὶ οὐδ' ἐμὲ νήϊδά γ' οὕτως
γ. τετραφέμεν. Ἔλπομαι ἐν Σαλαμῖνι γενέσθαι * τε τραφέμεν τε.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' εὔχοντο Διῒ Κρονίωνι ἄνακτι.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν εἰς οὐρανὸν εὐρύν·
Ζεῦ πάτερ, Ἴδηθεν μεδέων, κύδιστε, μέγιστε,
Δὸς νίκην Αἴαντι καὶ ἀγλαὸν εὖχος ἀρέσθαι·
Εἰ δὲ καὶ Ἕκτορά περ φιλέεις, καὶ κήδεαι αὐτοῦ,
Ἴσην ἀμφοτέροισι βίην καὶ κῦδος ὄπασσον.

Meriones, similis Marti homicidæ:
Post hos.a. Eurypylus Euæmonis illustris filius:
Surrexit & Theas Andræmonides, & nobilis Vlysses:
Omnes hi volebant pugnare cum Hectore nobili.
Inter hos.a. rursus dixit Gerenius eques Nestor,
Sortē nunc mouete uniuersi, qui sorte electus fuerit,
Ille enim iuuabit bene armatos Græcos,
Et ipse suo animo iuuabitur, si euaserit
Pernicioso ex prælio & periculoso certamine.
Sic dixit: hi autem sortem signauerunt singuli,
Et iniecerunt galeæ Agamemnonis Atridæ.
Populi autem supplicabant, dijsq; manus eleuabant:
Sic.a. aliquis dicebat suspiciens in cœlum latum:
Iupiter pater (da) vel Aiaci sortē obuenire, vel Ty-
Vel ipsi regi ditißimæ Mycenæ. (dei filio,
Sic dixerunt: mouit.a. Gerenius eques Nestor:
Exilijt autem sors galea quam volebant ipsi,
Nempe Aiacis: præco.a. ferens per cœtum vbiq;,
Ostendit à dextra omnib. optimatib. Græcorum.
Hi autem non cognoscentes, renuerunt singuli:
Sed quādo iam ad illū peruenit ferēs per cœtum vbiq;,
Qui ipsam inscriptam galeæ iniecerat, illustris Aiax,
Porrexit quidem manum: hic autem imposuit, propè
astans. (mo:
Cognouit.a. sortis signū conspicatus: gauisus est.a. ani-
Hanc itaq; ad pedem suum humi iecit, dixitq;,
O amici, sanè sors mea est, gaudeo autem & ipse
Animo, quoniam existimo me victurum Hectora no-
Sed agite, dum ego bellica arma induam, (bilē.
Interim vos supplicate Ioui Saturnidæ regi
Tacitè apud vos, vt ne Troiani audiant:
Vel etiā palā, quādoquidem neminē timemus omnino.
Non.n. aliquis me virib. saltem volēs nolentē terrebit,
Neq; propter imperitiam: nam neq; me rudem adeò
Puto in Salamine genitum educatumq; esse.
Sic dixit: hi.a. supplicabant Ioui Saturnidæ regi.
Sic.a. aliquis dicebat suspiciens in cœlum latum:
Iupiter pater, Ida præses, augustißime, maxime,
Da victoriam Aiaci, & splendidam gloriam referre.
Si autem & Hectorem diligis, & curas ipsum,
Aequalem ambobus vim & gloriam præbe.

COMMENTARIVS.

a ἦ μέγα πένθος] Ingens est illud infortunium, quod amicis dolorem, inimicis gaudium parit: vnde Aiacem hoc angit apud Sophoclem, quòd Vlyssi sui ridendi ansam præbeat, ἦ που πολὺν γέλωθ' ὑφ' ἡδονῆς ἄγει. Vbi verò ipsis quoq; inimicis dolorem affert calamitas illa, maior est quàm æstimari possit, cuius rei hoc loco exemplum est. Ait enim Nestor, ipsum Peleum lachrymas præ mœrore effusurum, & mortem exoptaturum, vbi Græcos sic Hectoris terrore percelli audiret, Peleum, inquam, Achillis patrem ipsis Græcis filij gratia infensum. Sed pace Eustathij nostri dixerim hoc nolim intelligi, si per eruditum lectorem liceat, cùm vix intra tā exiguum tempus illud Achillis factū ad Peleum peruenire potuerit Sed cùm illustrissimus esset Peleus in Græcia, eius potissimum meminit, quòd etiam ille de rebus Græcorum magis videretur fuisse solicitus, cū ne proprium quidem filium ad euersionē Troiæ necessarium domi continuerit, licet eum in illa expeditione moriturum sciret. Itaq; verisimile est, tam generosum heroëm ægrè laturum, si vnius Hectoris aspectu proceres Græcos perterritos & obstupefactos intellexerit.

b ὅς ποτέ μ' εἰρόμενος] Id videtur accidisse, cùm Achillis gratia ad Peleum legatus à Græcis missus est: vnde forsitan non tā Græcorum dedecus hac in parte reformidat, quàm ne ipse mendacis hominis loco apud Peleum existimetur, cui iam olim Græcorum virtutem adeò magnificè iactauerat.

c αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ] Hoc voto aliàs etiam vsus est, cùm se videlicet iuuenem esse vellet, vt in illius ætatis robore testatam virtutem suam faceret, quam olim variè indicauit: cuius rei exemplum affert præsenti negotio simile, illudque copiosè refert senili garrulitate intempestiua. qua in re decorum personarum mirè seruat Poeta: id enim senibus familiare est, vt facinora & res à se iam pridem gestas lubenter cōmemorent: veriti, ne decrepita illorū ætas vilescat, si iuuētutis recordatione apud alios nō cōmendetur.

d κλήρῳ νῦν πεπάλαχθε] Fortunæ committit Nestor præstantioris electionem, neq; ipsemet eum eligit, ne vno electo cæteri ereptum hunc sibi honorem dolerent vnius iudicio, cùm & ipse eos omnes dignos, qui Hectori opponerentur, agnoscat: sed si forte cuipiam obtigerit, non habent cæteri quid electo inuideant. Talem rationem alicubi ab Arriano memorari refert Eustathius. Porrò sortes in rebus dubijs dirimendis adhiberi solitas olim constat tū hinc tum ex alijs Homeri locis, qui præcesserūt & adhuc subsequentur. Hic in galeam immittūtur ex more militari, aliàs in vrnam: Quæsitor Minos vrnā mouet, Maro 6. Aen. Ex varijs autem rebus fiebant, vel calculo, vel concha vel ascia, vel annuli nota, vel cespite iuxta Sophoclem, vel tessellis & taleolis ligneis, vt a lij

quoque

quoque iam annotârunt. Vide Adr. Iunium Animad. lib. 2. cap. 5. vbi multa de sortiendi rationibus varijs diligenter explicantur. Harum vsum in multis casibus etiam iureconsulti concedunt, sed & à sacris paginis non abest. M. Tullius autem 2. de Diuin. eas omnino damnat. Quid enim, inquit, sors est? idem propemodum quod micare, quod talos iacere, quod tesseras. Quibus temeritas & casus, non ratio, nec consilium valet. Tota res est inuenta fallacijs, aut ad quæstum, aut ad superstitionem, aut ad errorem, &c. Primo autem libro Quinctus ductas sortes vt in rem aptè cadant, fieri posse diuinitùs credere se affirmabat. Deniq; totam hanc disputationem Academicè, id est, dubitanter agitat in illis libris Tullius.

e κλῆρον ἐσημήναντο] Hæc signa non sunt necessariò literæ quædam & elementa intelligenda, sed vel etiam imagines quædam aut simulachra, aut sculpturæ quædam aliæ, quod posteà κλήρου σῆμα dicitur. Fuit itaque κλῆρος πεπαλαγμένον τι σῶμα ἐσημασμένον, corpus aliquod signatum quod agitabatur, in vrna videlicet vel in galea, vt diximus.

f Ζεῦ πάτερ,] Non agnoscit sortes Poëta pro rebus fortuitis nisi quoad hominum respectû, qui ignorant earum exitum: siquidem manifestè docet eas à Deo regi, cùm faciat Græcos illi supplicantes, vt sortem certaminis vni ex tribus illis heroibus concedat. Ergo lòngè abest diuinus noster Poëta ab impio Epicuro, qui omnia fortuito & temerario moderamini committit: cùm etiam illa quæ fortunæ maiorem speciem habent, vt sortes, in Dei manu reponat. Proinde minimè est audiendus Lamprias ille apud Plutarchum Sympos. lib. 9. cap. qui sortium dispensationem fortuitam esse dicit. Quod ego tamen admitto, si homines tantùm spectaueris: sed illæ etiam ex prouidentia Dei omnino pendent. Eo sensu etiam accipiendum est nomen illud Fortunæ: quæ enim consilio humano non fiunt, causam quoad nos non habent, sed illa omnino Deus regit & moderatur.

g ἶσον ἀμφοτέροισιν] Hæc pars est futuri prædictio: nam ita accidet, vt Hector & Aiax æquali Marte decernant, neuterque superior existat.

Ὣς ἄρ' ἔφαν. Αἴας δὲ κορύσσετο νώροπι χαλκῷ.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντα περὶ χροῒ ἕσσατο τεύχη,
Σεύατ' ἔπειθ' οἷός τε πελώριος ἔρχεται Ἄρης,
Ὅς τ' εἶσιν πόλεμόνδε μετ' ἀνέρας οὕς τε Κρονίων
Θυμοβόρου ἔριδος μένεϊ ξυνέηκε μάχεσθαι·
Τοῖος ἄρ' Αἴας ὦρτο πελώριος, ἕρκος Ἀχαιῶν,
a Μειδιόων βλοσυροῖσι προσώπασι· νέρθε δὲ ποσὶν
Ἤϊε μακρὰ βιβὰς, κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος.
Τὸν δὲ καὶ Ἀργεῖοι μὲν ἐγήθεον εἰσορόωντες·
Τρῶας δὲ τρόμος αἰνὸς ὑπήλυθε γυῖα ἕκαστον·
Ἕκτορί τ' αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι πάτασσεν·
Ἀλλ' οὔπως ἔτι εἶχεν ὑποτρέσαι, οὐδ' ἀναδῦναι
Ἂψ λαῶν ἐς ὅμιλον, ἐπεὶ προκαλέσσατο χάρμῃ.
Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σάκος ἠΰτε πύργον,
Χάλκεον ἑπταβόειον, ὅ οἱ Τυχίος κάμε τεύχων,
Σκυτοτόμων ὄχ' ἄριστος, * Ὕλῃ ἔνι οἰκία ναίων
Ὅς οἱ ἐποίησεν σάκος αἰόλον, ἑπταβόειον,
Ταύρων ζατρεφέων, ἐπὶ δ' ὄγδοον ἤλασε χαλκόν.
Τὸ πρόσθε στέρνοιο φέρων Τελαμώνιος Αἴας
Στῆ ῥα μάλ' Ἕκτορος ἐγγὺς, ἀπειλήσας δὲ προσηύδα·
b Ἕκτορ, νῦν μὲν δὴ σάφα εἴσεαι οἰόθεν οἶος
Οἷοι καὶ Δαναοῖσιν ἀριστῆες μετέασι,
Καὶ μετ' Ἀχιλλῆα ῥηξήνορα, θυμολέοντα·
Ἀλλ' ὁ μὲν ἐν νήεσσι κορωνίσι ποντοπόροισι
Κεῖτ' ἀπομηνίσας Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν
Ἡμεῖς δ' εἰμὲν τοῖοι οἳ ἂν σέθεν ἀντιάσαιμεν,
Καὶ πολέες· ἀλλ' ἄρχε μάχης ἠδὲ πτολέμοιο.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Αἶαν διογενὲς, Τελαμώνιε, κοίρανε λαῶν,
Μήτι μευ ἠΰτε παιδὸς ἀφαυροῦ πειρήτιζε,
Ἠὲ γυναικὸς, c ἣ οὐκ οἶδεν πολεμήϊα ἔργα·
Αὐτὰρ ἐγὼν εὖ οἶδα μάχας τ' ἀνδροκτασίας τε.
Οἶδ' ἐπὶ δεξιὰ, οἶδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν
Ἀζαλέην, τό μοι ἐστὶ ταλαύρινον πολεμίζειν·
d Οἶδα δ' * ἐν σταδίῃ δηΐῳ μέλπεσθαι Ἄρηϊ·
e Οἶδα δ' ἐπαΐξαι μόθον ἵππων ὠκειάων.
Ἀλλ' οὐ γάρ σ' ἐθέλω βαλέειν τοιοῦτον ἐόντα
Λάθρῃ ὀπιπεύσας, ἀλλ' ἀμφαδὸν, αἴκε τύχοιμι.

Sic dixerunt: Aiax aût armatus est fulgenti ferro.
Sed postquam omnia circa corpus induit arma,
Iuit postea, qualis ingens incedit Mars,
Qui it in bellum ad viros quos Saturnides (gnare:
Propter animũ rodentẽ cõtentionẽ robore cõmisit pu-
Talis Aiax motus est magnus, vallum Achiuorum,
Subridens terribili vultu: infernè autem pedibus
Ibat latè gradiens, quatiens longam hastam.
Hunc.a.& Argiui valdè lætabantur aspicientes:
Troianos.a.tremor grauis incessit per mẽbra singulos,
Hectoriq; ipsi animus in pectoribus palpitabat.
Sed non amplius poterat subterfugere, neq; regredi
Retrò copiarũ in turbã, quoniã pvocârat certamine.
Aiax.a.cominus accessit, ferens scutum instar turris,
Aereũ, è 7. boũ corijs factũ qđ ei Tychius elaborârat fa
Coriariorũ præstãtissim° in Hyla ædes habitãs, (bricãs χ. ὕδῃ
Qui ei fecit scutũ variũ, septẽ bubulis pellib. cõstans
Taurorum saginatorum: octauum aũt induxit æs.
Hoc ante pectus ferens Telamonius Aiax,
Stetit valdè propè Hectorẽ, minatusq; allocutus est:
Hector, nũc quidẽ manifestè cognosces cũ solo solus,
Quales etiã Danais optimates intersunt, (leonino:
Et præter Achillẽ virorũ ordines perumpentẽ, animo
Sed hic quidẽ in nauib. curuas puppes habentib. mari
Iacet iratus Agamemnoni pastori populorũ: (vadis
Nos autem sumus tales qui tibi obuiare possimus,
Et multi: sed ordire pugnam & prælium,
Hunc.a.rursus allocutus est galeæ motor Hector:
Aiax nobilis Telamonie princeps populorum,
Ne me tanquam puerum imbecillem tenta,
Vel mulierem, quæ nescit bellica opera.
Sed ego benè noui pugnasq; cædesq; virorum,
Scio ad dextram, scio ad sinistram mouere scutum
Aridum: ideo mihi licet audacter pugnare.
Scio.a.in prælio statario sæuo canere Marti: χ. παλ.
Noui etiam insilire in pugna in equas celeres.
Sed enim non te volo ferire talem existentem
Clàm circumspiciens, sed palàm, si assequi potuero.

COMMENTARIVS.

a μειδιόων βλοσυροῖσι] M. Tullius 4. Tusc. cùm pro Stoicis aduersus Peripateticos disputat, qui iram Cotem fortitudinis appellare solent, & in multis negotijs necessariam, vt specialiter aduersus hostem, Aiacis nostri exemplo ad contrarium perdocendum vtitur, quem Homerus ad Hectorem pergentem cum risu fingit. An verò inquit Tullius, vir fortis, nisi stomachari cœperit, non potest fortis esse? gladiatorum id quidem: quanquam in eis ipsis videmus sæpe constantiam. colloquuntur, congrediuntur, aliquid postulant, vt magis placati, quàm irati esse videantur. Sed in illo genere sit sanè Placideianus aliquis hoc animo, vt narrat Lucilius: Occidam illum equidem, & vincam: si id quæritis, inquit, Verùm illud credo fore, in os prius accipiam ipse, Quàm gladium in stomacho iura, ac pulmonibus sisto, Odi hominem iratus pugno: nec longius quicquam Nobis quàm dextræ gladium

dum accommodet alter: Vsque adeò studio atque odio illius efferor ira. At sine hac gladiatoria iracundia videmus progredientem apud Homerum Aiacem multa cũ hilaritate, cùm depugnaturus esset cum Hectore, cuius vt arma sumpsit, ingressio lætitiam attulit socijs, terrorem autem hostibus, vt ipsum Hectorem, quemadmodum est apud Homerum, toto pectore trementem prouocasse ad pugnam pœniteret. Atque hi collocuti inter se, priusquam manum consererent, leniter & quietè nihil ne in ipsa quidẽ pugna iracundè rabiosé ve fecerunt. Tum alia exempla addit Tullius. Ego, inquit, ne Torquatum quidem illum, qui hoc cognomen inuenit, iratum existimo Gallo torquem detraxisse: nec Marcellum apud Clastidium ideò fortem fuisse, quia fuerit iratus. De Africano quidem, quia notior est nobis propter recentem memoriam, vel iurare possum, non illum iracundia tum inflãmatum fuisse, cùm in acie M. Haliernum Pelignum scuto protexit, gladiumque hosti in pectus infixit. De L. Bruto fortasse dubitârim, an propter infinitum odium tyranni effrenatiùs in Aruntem inuaserit. Video enim vtrumque comminus ictu cecidisse contrario. Quid igitur huc adhibetis iram, an fortitudo, nisi insanire cœperit impetus suos non habet? quid? Herculem, quem in cœlum ista ipsa, quam vos iracundiam esse vultis, sustulit fortitudo, iratúmne censes conflixisse cum Erymanthio apro, aut leone Nemeæo? an etiam Theseus Marathonij tauri cornua comprehendit iratus? Vide, ne fortitudo minimè sit rabiosa, sitque iracundia tota leuitatis. Neque enim est illa fortitudo, quæ rationis expers est, &c. Nam ibi adhuc plura in hoc argumentum dicuntur, quibus probat, non esse omnino necessarium, vt viri fortes iracundia inflammentur, quæ initium insaniç ab Ennio eleganter appellatur. Hunc locum etiam Plutarchus in libello πῶς δεῖ τὸν νέον ποιημάτων ἀκούειν enarrauit his verbis: ἔχεται δὲ λόγου οὐκ ἀγεννοῦς θεωρίας, καὶ τὸ περὶ τὰς Τρῶας καὶ τὸν Ἕκτορα πάθος, τοῦ Αἴαντος αὐτῷ μονομαχεῖν μέλλοντος. ὁ μὲν γὰρ Αἰσχύλος τῶν πυκτῶν πληγέντος εἰς τὸ πρόσωπον καὶ κραυγῆς γενομένης, οἷον (εἶπεν) ἡ ἄσκησίς ἐστιν, οἱ θεώμενοι βοῶσιν, ὁ δὲ πληγεὶς σιωπᾷ. τοῦ δὲ ποιητοῦ λέγοντος, ὅτι τὸν Αἴαντα μετὰ τῶν ὅπλων φανέντα λαμπρὸν, οἱ μὲν Ἕλληνες ἐχάρησαν ὁρῶντες. Τρῶας δὲ τρόμος αἰνὸς ὑπήλυθε γυῖα ἕκαστον. Ἕκτορι δ' αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι πάτασσεν. τίς οὐκ ἀγάσεται τὴν διαφοράν; τοῦ μὲν κινδυνεύοντος ἡ καρδία πηδᾷ μόνον, ὥσπερ παλαίειν ἢ σταδιοδρομεῖν μέλλοντος· τῶν δὲ θεωμένων τρέμει καὶ πάλλεται τὸ σῶμα, δι' εὔνοιαν καὶ φόβον ὑπὲρ τοῦ βασιλέως. id est, vt interpretatur Cruserius. Insuper habet commentationem non inutilem animorum motus Troianorum & Hectoris, quando Aiax cum eo ex prouocatione dimicaturus erat. Siquidem Aeschylus ludis Isthmijs cæso in faciem pugile atque insecuto clamore: Quantum valet, inquit, exercitatio: Spectatores vociferantur, ictus silet. Poëta autem cùm dicit, Aiacem in armis progredientem splendidum gauisos, cùm viderent, Græcos. At Troianorum vehemens tremor occupat artus Corque etiam Hectoreum sub pectore palpitat ipsum. Quis non probet diuersitatem? cùm eius qui periculum adit, cor salit modò, quasi luctaturus sanè aut stadium esset cursurus: spectatorum verò tremit & concutitur corpus studio & metu de rege. Hanc autem Aiacis & Hectoris monomachiam falsam esse contendit Dio Prusæus in Troianis. Falsum quoque est, inquit, Hectoris & Aiacis singulare certamen: & illius admodum fatua est transactio, rursum Aiace vincente, donisq; mutuò datis tanquam amicis, &c. Sed & historiæ aliæ quæ de bello Troiano extant, nullam eius monomachiæ mentionem faciunt, quod sciam.

b Ἕκτορ, νῦν μὲν δὴ σάφα] Hoc est quod paulò antè dicebat Tullius, hos gladiatores Homericos inter se colloqui, vt eos non iratos, sed placatos existimes. Quin & rarum est, apud hunc Poëtam iniri quoduis certamen, nisi mutua confabulatione præludatur: quæ plerunque comminationes continet, qualis ista Aiacis & Hectoris, nullam aliam ob causam, nisi quòd non exiguam efficacitatem habent verba ad virtutem exacuendam & excitandam, quibus, non secus ac leo caudæ stimulo, generosi & fortes viri vtuntur. Attendenda est autem Aiacis oratio. Cùm enim ille intelligeret, ob Achillis absentiam audaciorem factum Hectorem præter consuetudinem, vt ad singularem pugnam heroas Græcos prouocaret: docet leuem esse illam causam, neque totius exercitus robur & præsertim procerum in vno Achille consistere, adesse quoque alios, qui Hectoris virtuti & audaciæ non cedant. Quod modestè ab Aiace enuntiatum est: quia non sibi soli laudem illam tribuit Hectori resistendi, quasi sibi vt præstantissimo illæ partes demandatæ sint, sed & eam sibi cum multis alijs prætereà communem, vt est etiam à Plutarcho in libello de Aud. Poëtis obseruatum. Quibus vt respondeat Hector, virtutes suas enumerat, quæ ad rem bellicam pertinent, ne se perterrefieri Aiacis magnanimitate ostendat.

c ἢ οὐκ οἶδα πολεμήϊα ἔργα] Dictum est ad differentiam mulierum, quæ bellandi peritæ sunt, quales erant olim Amazones.

d οἶδα δ' ἐνὶ σταδίῃ] Ideo hoc dicit quia talis est præsens futura pugna, in quo genere etiam excellebat Aiax.

e οἶδα δ' ἐπαΐξαι] Hac parte maior est Aiace Hector. De hoc modo autem in equos insiliendi in prælio anteà iam satis diximus.

---

a Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλεν Αἴαντος δεινὸν σάκος ἑπταβόειον,
Ἀκρότατον κατὰ χαλκὸν, ὃς ὄγδοος ἦεν ἐπ' αὐτῷ.
Ἓξ δὲ διὰ πτύχας ἦλθε δαΐζων χαλκὸς ἀτειρής·
Ἐν τῇ δ' ἑβδομάτῃ ῥινῷ σχέτο. δεύτερος αὖτε
Αἴας διογενὴς προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλε Πριαμίδαο κατ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην.
Διὰ μὲν ἀσπίδος ἦλθε φαεινῆς ὄβριμον ἔγχος,
Καὶ διὰ θώρηκος πολυδαιδάλου ἠρήρειστο.
Ἀντικρὺ δὲ παραὶ λαπάρην διάμησε χιτῶνα
Ἔγχος. ὁ δ' ἐκλίνθη, καὶ ἀλεύατο κῆρα μέλαιναν.
Τὼ δ' ἐκσπασσαμένω δολίχ' ἔγχεα χερσὶν, ἅμ' ἄμφω
Σύν ῥ' ἔπεσον, λείουσιν ἐοικότες ὠμοφάγοισιν,
Ἢ συσὶ κάπροισιν, τῶν τε σθένος οὐκ ἀλαπαδνόν.
Πριαμίδης μὲν ἔπειτα μέσον σάκος οὔτασε δουρί.
Οὐδ' ἔρρηξεν χαλκὸν, ἀνεγνάμφθη δέ οἱ αἰχμή.
x. διαπρὸ Αἴας δ' ἀσπίδα νύξεν ἐπάλμενος, ἡ δὲ * διαπρὸ
Ἤλυθεν ἐγχείη· στυφέλιξε δέ μιν μεμαῶτα·
Τμήδην δ' αὐχέν' ἐπῆλθε· μέλαν δ' ἀνεκήκιεν αἷμα·
Ἀλλ' οὐδ' ὣς ἀπέληγε μάχης κορυθαιόλος Ἕκτωρ·
Ἀλλ' ἀναχασσάμενος λίθον εἵλετο χειρὶ παχείῃ,
Κείμενον ἐν πεδίῳ, μέλανα, τρηχύν τε, μέγαν τε·
Τῷ βάλεν Αἴαντος δεινὸν σάκος ἑπταβόειον,
Μέσσον ἐπομφάλιον· περιήχησεν δ' ἄρα χαλκός.
Δεύτερος αὖτ' Αἴας πολὺ μείζονα λᾶαν ἀείρας,
Ἧκ' ἐπιδινήσας, ἐπέρεισε δὲ ἶν' ἀπέλεθρον·
Εἴσω δ' ἀσπίδ' ἔαξε, βαλὼν μυλοειδέϊ πέτρῳ·

Dixit: & vibrãs proiecit longã lanceam,
Et percussit Aiacis ingẽs scutũ, ex septẽ pellibus boum (factũ,
Summam iuxta laminã æreã, qua octaua erat in ipso.
Sex.n. p pelliũ plicas penetrauit findẽs hasta indomita:
In septima autem pelle hæsit. Secundus rursus
Aiax nobilis emisit longam hastam,
Et percussit Priamida ad clypeum vndiq; æqualem:
Clypeum quidem penetrauit lucidum fortis hasta,
Et per thoracem ingeniosè factum infixa est.
E regione autem iuxta ile discidit loricam
Hasta: is.n. inclinatus est, & vitauit mortẽ nigram.
Hi aũt euellentes longas hastas manib. simul ambo,
Congressi sunt leonibus similes crudiuoris,
Vel suibus apris, quorum robur non imbecille.
Priamides quidem postea medium scutum læsit hasta,
Neq; perrupit ferrum: reflexa est autem ei cuspis.
Aiax autem clypeum percussit insiliens, & penitus
Transiuit hasta, repressit autem ipsum irruentem:
Cæsim.n. ceruicem læsit, ater autem exiliebat sanguis.
Sed sic quidem cessauit à pugna galeæ motor Hector:
Sed retrocedens lapidem accepit manu forti,
Iacentem in campo, nigrum asperumq; magnumq;.
Eo pcussit Aiacis ingens scutũ 7. pellib. boum constans,
Medium ad vmbonem: circumsonuit autem æs.
Secunda.n. Aiax multò maiorem lapidem eleuans
Misit contorquens: adhibuit aũt vim immensam:
Intra.n. scutum fregit percutiens rotundo lapide:

Βλάψε

βλάψε δέ οἱ φίλα γούναθ'· ὁ δ' ὕπτιος ἐξετανύσθη,
[a] Ἀσπίδι ἐγχριμφθείς· τὸν δ' αἶψ' ὤρθωσεν Ἀπόλλων.
Καί νύ κε δὴ ξιφέεσσ' αὐτοσχεδὸν οὐτάζοντο,
[b] Εἰ μὴ κήρυκες Διὸς ἄγγελοι ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν
Ἦλθον, ὁ μὲν Τρώων, ὁ δ' Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Ταλθύβιός τε καὶ Ἰδαῖος, πεπνυμένω ἄμφω·
Μέσσῳ δ' ἀμφοτέρων σκῆπτρα σχέθον, εἶπέ τε μῦθον
Κῆρυξ Ἰδαῖος πεπνυμένα μήδεα εἰδώς·
[c] Μηκέτι παῖδε φίλω πολεμίζετε, μηδὲ μάχεσθον·
Ἀμφοτέρω γὰρ σφῶϊ φιλεῖ νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ἄμφω δ' αἰχμητά· τό γε δὴ καὶ ἴδμεν ἅπαντες.
Νὺξ δ' ἤδη τελέθει, ἀγαθὸν καὶ [d] νυκτὶ πιθέσθαι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη Τελαμώνιος Αἴας,
Ἰδαῖ', Ἕκτορα ταῦτα κελεύετε μυθήσασθαι·
Αὐτὸς γὰρ χάρμῃ προκαλέσσατο [e] πάντας ἀρίστους·
Ἀρχέτω· αὐτὰρ ἐγὼ μάλα πείσομαι, ᾗπερ ἂν οὗτος.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Αἶαν ἐπεί τοι δῶκε θεὸς μέγεθός τε βίην τε,
Καὶ πινυτὴν, περὶ δ' ἔγχει Ἀχαιῶν φέρτατός ἐσσι,
Νῦν μὲν παυσώμεσθα μάχης καὶ δηϊοτῆτος,
Σήμερον· ὕστερον αὖτε μαχησόμεθ', εἰσόκε δαίμων
Ἄμμε διακρίνῃ, δώῃ δ' ἑτέροισί γε νίκην.
Νὺξ δ' ἤδη τελέθει, ἀγαθὸν καὶ νυκτὶ πιθέσθαι,
Ὡς σύ τ' ἐϋφρήνῃς πάντας παρὰ νηυσὶν Ἀχαιούς,
Σούς τε μάλιστα ἔτας, καὶ ἑταίρους οἵ τοι ἔασιν·
Αὐτὰρ ἐγὼ κατὰ ἄστυ μέγα Πριάμοιο ἄνακτος
Τρῶας ἐϋφρανέω καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους,
Αἵ τέ μοι εὐχόμεναι θεῖον δύσονται ἀγῶνα.
*Δῶρα δ' ἄγ' ἀλλήλοισι περικλυτὰ δώομεν ἄμφω, χ. δῶρ. κ.
Ὄφρα τις ὧδ' εἴπῃσιν Ἀχαιῶν τε Τρώων τε,
Ἠμὲν ἐμαρνάσθην ἔριδος πέρι θυμοβόροιο,
Ἠδ' αὖτ' ἐν φιλότητι διέτμαγεν ἀρθμήσαντε.
Ὣς ἄρα φωνήσας [f] δῶκε ξίφος ἀργυρόηλον,
Σὺν κολεῷ τε φέρων καὶ *ἐϋτμήτῳ τελαμῶνι· χ. ἐϋτμήτῳ
Αἴας δὲ ζωστῆρα δίδου φοίνικι φαεινόν.

Labefactauit.a.ei dilecta genua.is.a.supinus extẽsus
Scuto inhærens: hunc.a.statim erexit Apollo.
Et iam ensibus cominus vulnerassent
Nisi præcones Iouis nuncij atq; virorum,
Venissent: alter quidẽ Troianorũ, alter verò Achiuorũ loricatorũ
Talthybiusq́, & Idæus, prudẽtes ambo.
In medio.a.amborum sceptra tenuerũt, dixitq́, verbũ
Præco Idæus prudentia consilia sciens:
Ne amplius filij dilecti bellate, neq; pugnetis,
Vtrumq;.n. vestrum diligit nubium coactor Iupiter,
Ambo.a.bellatores: quod quidẽ etiã scimus omnes.
Nox verò iam adest, bonum quoq; nocti parère.
Hunc autem respondens allocutus est Telamonius Aiax,
Idæe, Hectorem hæc iubete loqui.
Ipse enim pugna prouocauit omnis proceres.
Incipiat: & ego valdè parebo, si quidem ipse.
Hũc.a.rursus allocutus est magnus casside varia Hector,
Aiax, quãdo tibi dedit Deus magnitudinẽq́, viresq́,
Et prudẽtiã: inter.v. Achiuos hasta præstãtissimus es:
Nunc quidem cessemus à prælio & certamine
Hodie: post hac rursus pugnabimus, donec Deus
Nos dirimat, det autem alterutris victoriam.
Nox iam adest: bonum & nocti parère:
Vt tu lætifices omnes apud naues Achiuos,
Tuosq́, maximè ciues, & socios qui tibi adsunt:
At ego in ciuitate magna Priami regis
Troianos lætificem, & Troianas lõgis vestib. ornatas,
Quæ pro me supplicantes, diuinũ ingredientur tẽplũ.
Dona verò age mutuò inclyta demus ambo,
Vt aliquis sic dicat Achiuorumq́, Troianorumq́,
Profectò pugnabant pro contentione animũ rodente,
Et iterum in amicitia separati, sunt conciliati.
Sic vtiq; locutus dedit ensẽ argẽteis clauis distinctũ,
Cum vaginaq́, afferẽs, & artificiosè facta corrigia:
Aiax aũt baltheũ dedit puniceo colore splendidum.

COMMENTARIVS.

a ἦ ῥα καὶ ἀμπεπαλών] Iam describitur vtriusq; herois congressus, ita tamen vt Aiax Hectore sit superior, adeò vt hic Apollinis auxilio indiguerit Attendatur autem diligenter à curioso lectore hic congressus, vt vtriusque herois dexteritatem & virtutem in pugnando obseruet Esset enim quasi πάρεργον, illa nostris commentarijs repetere.

b εἰ μὴ κήρυκες] Quòd hic dicitur medios interuenisse præcones, κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligendum est, eos à cæteris heroibus missos: nisi fortè & aliter tanquam diuinum genus ad id proprio motu sint incitati. eos enim ἄγγελος Διὸς appellat, vt etiam lib 1.

c μηκέτι παῖδε φίλω] Certamen vtriusque herois dirimit Idæus tribus propositis. Primùm quòd vterque à Ioue æqualiter diligatur: proinde neutri victoriam esse expectandam de altero, cùm fauorem ἰσόῤῥοπον Iouis à se habeant. Deinde quòd cùm iam eorum fortitudo reliquis omnibus explorata sit, non esse præterea opus, vt eam magis in hoc certamine comprobent. Tertiò quòd idipsum nox instans suadeat, quę quietem, non labores affert, vt mox dicemus.

d νυκτὶ πιθέσθ.] Parere nocti illi dicuntur, qui ab opere cessant, quasi id nox tacitè videatur imperare: cui contrarium facit Aurora, vbi dicitur φῶς ἀγγέλλουσα ἀθανάτοισι. Ipsa enim quiescere non iubet, sed προφέρει μὲν ὁδοῦ, προφέρει δὲ καὶ ἔργου iuxta Hesiodum.

e πάντας ἀρίστους] Qui vni soli tamen impræsentiarum non sufficit. Scomma ciusmodi latet in his verbis. Porrò non fuisset consentaneum, vt qui ad certamen erat prouocatus, is prior cessaret, ideò rectè monetur Idæus ab Aiace, vt Hectorem prius desistere iubeat.

f δῶκε ξίφος ἀργυρόηλον,] Monomachiam suam terminant Aiax & Hector mutuis donis, quæ tamen vtriq; perniciosa fuerunt. Aiax enim hoc gladio sese confodit, Hector cum dato baltheo currui post mortẽ ignominiosè alligatus est, vt ait Eustathius: quanquam infrà Iliad. χ. bouinis loris alligati dicatur Hector ab Achille. Vnde natum esse aiunt prouerbium illud, Hostium munera non munera, ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα. Quod cùm enarrat Erasmus, refert ex alijs prouerbiorum interpretibus, Hectorem per occasionem balthei occisum esse ab Achille iuxta muros Troianos. Illam occasionem balthei videntur mihi illi omnino diuinare: nam nihil tale in Homero reperio nisi me valde fallit memoria Horum autem munerum meminit Epigramma Græcum: Ἕκτωρ Αἴαντι ξίφος ὤπασεν, Ἕκτορι δ' Αἴας ζωστῆρ' ἀμφοτέρων ἡ χάρις εἰς θάνατον. Hector Aiaci ensem dedit. Hectori verò Aiax Baltheum vtriusque munus ad mortem. Res autem ita postmodum successit, vt damnosa vtrique illa dona fierent, cùm tamen amicè ab vtroque data & accepta essent. Ideò fortasse hic locus prouerbio illi initium non fecerit: quinimò illud quasi peruulgatum vsurpauit Aiax apud Sophoclem, cùm ait, ἀλλ' ἔστ' ἀληθὴς ἡ βροτῶν παροιμία, ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα κοὐκ ὀνήσιμα: id est: Quin verum id est mortalium prouerbium. Non esse dona, dona quæ veniant tibi Ab hoste, verùm inauspicata ac noxia. Quod etiam Erasmus annotat. Quibus respondet illud Virgilij de Didone: ensemq́; recludit

Dardanium, non hos quæsitum munus in vsus.

Τὼ δὲ διακρινθέντε, ὁ μὲν μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν
ἤϊ', ὁ δ' ἐς Τρώων ὅμαδον κίε· τοὶ δ' ἐχάρησαν,
ὡς εἶδον ζωόν τε καὶ ἀρτεμέα προσιόντα,
Αἴαντος προφυγόντα μένος καὶ χεῖρας ἀάπτους·
χ. ἀελπίοντες — Καί ῥ' ἦγον προτὶ ἄστυ, * ἀέλποντες σόον εἶναι.
Αἴαντ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Εἰς Ἀγαμέμνονα δῖον ἄγον κεχαρηότα νίκῃ.
Οἱ δ' ὅτε δὴ κλισίῃσιν ἐν Ἀτρεΐδαο γένοντο,
Τοῖσι δὲ βοῦν ἱέρευσεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Ἄρσενα, πενταέτηρον, ὑπερμενέϊ Κρονίωνι·
Τὸν δέρον, ἀμφί θ' ἕπον, καί μιν διέχευαν ἅπαντα,
Μίστυλλόν τ' ἄρ' ἐπισταμένως, πεῖράν τ' ὀβελοῖσιν,
Ὤπτησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ παύσαντο πόνου, τετύκοντό τε δαῖτα,
χ. οὐδ' ἔτι — Δαίνυντ', * οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης·
[a] Νώτοισι δ' Αἴαντα διηνεκέεσσι γέραιρεν
Ἥρως Ἀτρεΐδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖς ὁ γέρων πάμπρωτος ὑφαίνειν ἤρχετο μῆτιν
Νέστωρ, οὗ καὶ πρόσθεν ἀρίστη φαίνετο βουλή·
Ὅ σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
[b] Ἀτρεΐδη τε καὶ ἄλλοι ἀριστῆες Παναχαιῶν·
Πολλοὶ γὰρ τεθνᾶσι καρηκομόωντες Ἀχαιοί,
Τῶν νῦν αἷμα κελαινὸν ἐΰρροον ἀμφὶ Σκάμανδρον
Ἐσκέδασ' ὀξὺς Ἄρης, ψυχαὶ δ' Ἄϊδος δὲ κατῆλθον·
Τῶ σε χρὴ πόλεμον μὲν ἅμ' ἠοῖ παῦσαι Ἀχαιῶν,
Αὐτοὶ δ' ἀγρόμενοι κυκλήσομεν ἐνθάδε νεκροὺς
χ. κατακείομεν — Βουσὶ καὶ ἡμιόνοισιν· ἀτὰρ * κατακήομεν αὐτοὺς
χ. ἀπὸ πρὸ — Τυτθὸν * ἀποπρὸ νεῶν, ὥς κ' ὀστέα παισὶν ἕκαστος
Οἴκαδ' ἄγῃ, ὅταν αὖτε νεώμεθα πατρίδα γαῖαν·
[c] Τύμβον δ' ἀμφὶ πυρὴν ἕνα χεύομεν ἐξαγαγόντες,
χ. ἐν πεδίῳ — Ἄκριτον * ἐκ πεδίου· ποτὶ δ' αὐτὸν δείμομεν ὦκα
Πύργους ὑψηλούς, εἶλαρ νηῶν τε καὶ αὐτῶν.
Ἐν δ' αὐτοῖσι πύλας ποιήσομεν εὖ ἀραρυίας,
χ. ἱππηλασίος — Ὄφρα δι' αὐτάων * ἱππηλασίη ὁδὸς εἴη·
Ἔκτοσθεν δὲ βαθεῖαν ὀρύξομεν ἐγγύθι τάφρον,
χ. ἵππον — Ἥ χ' * ἵππους καὶ λαὸν ἐρυκάκοι ἀμφὶς ἐοῦσα,
Μή ποτ' ἐπιβρίσῃ πόλεμος Τρώων ἀγερώχων.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνησαν βασιλῆες.
Τρώων αὖτ' ἀγορὴ γένετ' Ἰλίου ἐν πόλει ἄκρῃ,
Δεινή, τετρηχυῖα, παρὰ Πριάμοιο θύρῃσι·
[d] Τοῖσι δ' Ἀντήνωρ πεπνυμένος ἦρχ' ἀγορεύειν·
Κέκλυτέ μευ Τρῶες καὶ Δάρδανοι ἠδ' ἐπίκουροι,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Δεῦτ' ἄγετ', Ἀργείην Ἑλένην καὶ κτήμαθ' ἅμ' αὐτῇ
Δώομεν Ἀτρεΐδῃσιν ἄγειν· νῦν δ' ὅρκια πιστὰ
Ψευσάμενοι μαχόμεσθα· τῶ οὔ νύ τι κέρδιον ἡμῖν
Ἔλπομαι ἐκτελέεσθαι, ἵνα μὴ ῥέξομεν ὧδε.
Ἤτοι ὅ γ' ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο· τοῖσι δ' ἀνέστη
Δῖος Ἀλέξανδρος Ἑλένης πόσις ἠϋκόμοιο,
Ὅς μιν ἀμειβόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ἀντῆνορ, σὺ μὲν οὐκ ἔτ' ἐμοὶ φίλα ταῦτ' ἀγορεύεις·
[e] Οἶσθα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τοῦδε νοῆσαι.
Εἰ δ' ἐτεὸν δὴ τοῦτον ἀπὸ σπουδῆς ἀγορεύεις,
Ἐξ ἄρα δή τοι ἔπειτα θεοὶ φρένας ὤλεσαν αὐτοί.
Αὐτὰρ ἐγὼ Τρώεσσι μεθ' ἱπποδάμοις ἀγορεύσω·
Ἀντικρὺ δ' ἀπόφημι, γυναῖκα μὲν οὐκ ἀποδώσω·
Κτήματα δ' ὅσσ' ἀγόμην ἐξ Ἄργεος ἡμέτερον δῶ,

Hi.a.dirempti, hic quidem ad exercitum Achiuorum
Ibat, alter.v.ad Tro.multitudinẽ iuit.hi.a.gauisi sũt,
Postquã viderunt viuumq; & sospitem aduenientem,
Aiacis elapsum fortitudinem, & manus inuictas,
Et deduxerunt ad ciuitatem desperantes saluum esse.
Aiacem rursus ex altera parte bene armati Achiui
Ad Agamemnonẽ nobilem duxerunt, latũ victoriã.
Hi autem quando iam ad tentoria Atridæ venerunt,
Iis bouem sacrificauit rex virorum Agamemnon
Marem, quinquennem, potenti Saturnidæ.
Hũc excoriarũt, appararũtq; & ipsũ dissecuerũt totũ:
Minutimq; inciderunt ritè insixeruntq; verubus,
Assaruntq; accuratè, detraxeruntq; omnia.
Sed postq; cessarunt à labore, pararuntq; conuiuium,
Epulati sunt, neq; in aliquo animus indiguit cõuiuio
Tergi partibus.a. Aiacem longis honorauit (æquali:
Heros Atrides latè dominans Agamemnon.
Sed postquam potus & cibi desiderium exemerunt,
His senex primus omnium texere cœpit consilium
Nestor: cuius & anteà optimũ apparuerat cõsilium:
Qui ipsis bene sapiens concionatus est, & dixit:
Atride, & cæteri optimates Achiuorum:
Multi enim mortui sunt comati Achiui,
Quorũ nũc sanguinẽ atrũ circa limpidũ Scamandr.
Diffudit asper Mars, animæ.a. in infernum descenderunt:
Itaq; te oportet bellũ qdẽ prima luce sedare Achiuorũ,
Nos ipsi verò congregati aduehamus huc cadauera
Bobus & mulis, & comburamus ea
Paulò longè ante naues, vt ossa filiis quisq;
Domũ ducat, quãdo iterũ reuertemur in patriã terrã:
Tumulũ.a. circa pyram vnum congeramus progressi,
Indiscretũ, extra campũ: apud.a. ipsũ ædificemus citò
Turres altas, propugnaculum nauiumq; & ipsorum.
In ipsis verò portas faciamus bene aptatas,
Vt per ipsas equestris via sit:
Exterius.a. profundam fodiamus propè fossam,
Quæ equos & populum prohibeat circum existens,
Nequando ingruat bellũ Troianorum superborum.
Ita dixit: illi autem omnes approbarunt reges.
Troianorũ item concio facta est Troiæ in arce summa,
Formidolosa, turbulenta, apud Priami fores.
His autem Antenor prudens incepit concionari:
Audite me Troiani, & Dardanij, & auxiliarij,
Vt dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Eia agite, Argiuam Helenam & opes cum ipsa
Reddamus Atridis abducendas: nunc.a. fœdera fida
Fallentes pugnamus: quare nihil vtile nobis
Spero profectũrum iri, nisi fecerimus ita.
Hic quidem sic locutus resedit. inter.a. hos surrexit
Nobilis Alexander Helenæ maritus pulchricomæ,
Qui ipsum respondens verbis alatis allocutus est:
Antenor, tu quidem non mihi grata hæc dixisti:
Nouisti & aliũ sermonem meliorem hoc excogitare:
Si autem verè hunc seriò dicis,
Certè iam demum tibi Dij mentem ademerunt ipsi.
Sed ego ad Troianos bellicosos concionabor:
Disertè verò nego: vxorem quidem non reddam:
Opes verò quascunq; abduxi ex Argo nostrã domum,

Παν]' ἐ-

Πάντ' ἐθέλω δόμεναι, καὶ ἔτ' οἴκοθεν ἄλλ' ἐπιθεῖναι.
Ἤτοι ὅ γ' ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο· τοῖσι δ' ἀνέστη
Δαρδανίδης Πρίαμος θεόφιν μήστωρ ἀτάλαντος,
Ὅς σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπε·
f Κέκλυτέ μευ Τρῶες, καὶ Δάρδανοι, ἠδ' ἐπίκουροι,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Νῦν μὲν δόρπον ἕλεσθε * κατὰ στρατὸν ὡς τὸ πάρος περ,
Καὶ φυλακῆς μνήσασθε καὶ ἐγρήγορθε ἕκαστος·
Ἠῶθεν δ' Ἰδαῖος ἴτω κοίλας ἐπὶ νῆας,
Εἰπέμεν Ἀτρεΐδῃς Ἀγαμέμνονι καὶ Μενελάῳ
Μῦθον Ἀλεξάνδροιο, τοῦ εἵνεκα νεῖκος ὄρωρε.
Καὶ δὲ τόδ' εἰπέμεναι πυκινὸν ἔπος, αἴκ' ἐθέλωσι
Παύσασθαι πολέμοιο δυσηχέος, εἰσόκε νεκροὺς
* Κήομεν, ὕστερον αὖτε * μαχησόμεθ', εἰσόκε δαίμων
Ἄμμε διακρίνῃ, δώῃ δ' ἑτέροισί γε νίκην.

Omnes volo dare, atq; etiam ex ædibus alias adiũgere.
Hic quidẽ sic locutus consedit: inter hos a surrexit
Dardanides Priamus, Deo consiliarius similis,
Qui ipsis bene sentiens concionatus est & dixit:
Audite me Troiani, & Dardani, & auxiliarij,
Dum dico quæ me animus in pectoribus iubet.
Nunc quidẽ cœnã sumite per exercitum sicut antea, κ. κατὰ πτόλιν
Et custodiæ mementote, & excubias agite quisq;.
Manè autem Idæus eat concauas ad naues,
Vt dicat Atridis, Agamemnoni & Menelao,
Sententiã Alexandri, cuius gratia contentio orta est,
Et hoc dicat prudens verbum, si velint
Cessare à bello tristi, donec cadauera
Cõburamus: postea iterum pugnabimus, donec Deus κ. Κήαμεν
Nos dirimat, detq; alterutris victoriam. κ. μαχεσσόμεθ'.

COMMENTARIVS.

a νώτοισι δ' Αἴαντα] Hic duo sunt notanda, primùm frugalitas veterum illorum heroum in cibis: deinde honos, qui præstantioribus viris in conuiuio defertur, vt hic Aiaci, & aliàs Tydidæ, vt est ab Atheneo annotatum lib. 1. Dipnosoph.

b Ἀτρεΐδη τε καὶ ἄλλοι] Hoc consilium Nestoris duo complectitur: primùm suadet, vt cadauera concrementur, ac communi in tumulo sepeliantur: deinde vt castra Græcorum muris circumdentur & vallo aduersus Troianorum impetus. Quod ad primum attinet, veteribus illis summæ curæ fuit sepultura, impiumque arbitrati sunt, si inhumata cadauera relinquerentur, quod iam à nobis anteà obseruatum est. Vnde mirari satis non possum Aelianum, qui variæ histor. lib. 12. cap. 27. sic scribit: Ἡμερώτατά φασι τὸν Ἡρακλέα προσενεχθῆναι τοῖς ἑαυτοῦ πολεμίοις. πρῶτος γὰρ τῶν ἐξ αἰῶνος νεκροὺς ἀποδοῦναι τοῖς προσήκουσι θάπτειν ἐπέτρεψεν, ἀμελούντων τῶν τότε ἀνθρώπων τῆς ἀναιρέσεως τῶν πεσόντων, καὶ ἀπολειπόντων αὐτοὺς κυνῶν δεῖπνον εἶναι· καὶ, Ὅμηρος, ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν· καὶ, Κυσὶν μέλπηθρα γενέσθαι: id est, vt vertit Vulteius: Singulari mansuetudine ferunt Herculem in hostes suos fuisse. Primum enim ante hominum memoriam mortuos suis ad sepeliendum reddidisse, ac liberè secureq; eis cadauera permisisse, cùm eo tempore parum occisos curare solerent, & canibus ad vescendũ relinquere. Vnde inquit Homerus: Canibus sunt præda relicta. Et, Vt canibus fierent lamanda voluptas. Vbi videtur innuere, ipsis etiam belli Troiani temporibus neglectàm fuisse sepulturam, cùm tamen hic locus & alij multi apud Homerum contrarium doceant. Sanè honesta est, & iam inde à primis seculis fuit inhumatio cadauerum, quam etiam animalia quædam prudentiora obseruant, vt de formicis, de animal. Hist. lib. 9. cap 43. & de Elephantis eiusdem Histor. lib. 5. cap. 49. scribit idem Aelianus. Soli scelerati homines sepultura semper indigni habiti sunt, vt ait idem Aelianus Var. lib. 4. cap. 7. Tales autem sunt tyranni malè de republica meriti, qui supplicio affecti sunt, aut qui laqueo & morte inhonesta, aut malo letho occubuerunt, quos condiri sepulchro aut humari non decebat, itaque insepulti abijciebantur, vt etiam obseruat Alexander Gen. dierum lib 6. cap. 14. Alioqui hoc natura ferè omnibus gentibus inseruit, vt nuda cadauera sepultura honestarent, nisi si quas tam immensus Orbis complectitur, adeò barbaras, quibus hoc, vt multa alia humanitatis officia, denegatum sit, quod satis docent historiæ de Illyricis & alijs quibusdam, qui cadauera vulturibus & canibus exponebant. Quod ad alteram consilij Nestoris partem attinet, de ea paulò pòst dicetur, vbi docebimus, mœnia illa Græcorum commentum esse Homericum.

c τύμβον δ' ἀμφὶ πυρὴν] Annotat Giphanius ex Plutarcho, communis tumuli, quo multi simul sepeliantur, primum authorem esse Homerum.

d τοῖσι δ' Ἀντήνωρ] Hac in parte non recedit ab historia Poëta, nisi ratione temporis. Nam post finitum bellum suasam pacẽ ab Antenore, tum Dictys tum Dares scribunt. Truncat etiam negotium Poëta; quanquam neque historici inter se conueniunt. Dictys narrat, post Achillis, Hectoris, Alexandri & aliorum heroum mortem ex consilij sententia ad postremum Priamum iussisse, vt Antenor ad Græcos cum mandatis belli deponendi iret. Antenorem autem ad Græcos profectum de prodenda patria cum illis consilium inijsse. Itaque reuersum Troianis denuntiasse, Græcos paratos esse discedere, modò Helena cum auro & opibus sibi restitueretur, quod ipse longa & eleganti oratione prosecutus est, quæ extat apud Dyctin lib. 5. suadens Troianis vt paci studerent. At Dares illius legationis non meminit, sed post Achillis, Alexandri, Aiacis, Penthesileæ mortem cùm exercitus Troianorum muris à Græcis concluderentur, Antenorem, Polydamantem, Aeneam ad Priamum venisse. Agunt cum eo, inquit, & consilium quærũt, vt deliberent quid de fortunis futurum sit. Priamus consilium conuocat, quid postularent iubet eos dicere, & quid desiderent. Antenor memorat, principes defensoresque Troiæ, cæterosque natos eius cum aduenis ductoribus interfectos: Argiuorum principes remanere fortissimos, Agamemnonem, Menelaum, Neoptolemum, nõ minus fortissimum quàm pater eius fuit, Diomedẽ, Aiacem Locrum, cæterosque complures summæ prudentiæ, Nestorem, Vlyssem. Contrà Troianos clausos & obsessos, & penè cõtritos. Suadet, potius esse, vt Helena his reddatur, & ea quæ Alexander cum socijs attulerat, & pax fiat, &c. Apud vtrumq. autem historicum Paris ante hoc Antenoris consilium è viuis excesserat: contrà Homerus scribit.

e οἶσθα καὶ ἄλλον μῦθον] Apud Daretem Amphimachus, hic Paris Antenori repugnat, sed diuerso modo Ait ergo Paris iucundum sibi non esse hoc Antenoris consilium: scilicet, non est ausus, nec potuit dicere, ista bono publico aduersari, quæ ille suadebat, cùm omnino in eius commodum dicerentur. Quod ipse etiam comprobat, cùm eorum partem se præstiturum lubenter spondet, videlicet opum à se raptarum restitutionem, alia insuper ex suis bonis addendo, quibus damnum Græcorum melius possit resarciri: Helenam tamen retinet, adeò iuri & æquitati insana libido inimicatur. Horatius Epist. lib. 1. Epist. 2. Quid Paris? Vt saluus regnet viuatq; beatus, Cogi posse negat. sup. vt Antenori morem gerat, Helenamque reddat, sine qua se neque saluum neq; beatum arbitratur, tantum valet amor ille mollis in alienandis à se mentibus, vt ait ibidem Cruquius post Commentatorem.

f Κέκλυτέ μευ Τρῶες] Audito Antenoris consilio & Paridis responso Priamus, adijcit suam quoq; sententiam, qua repudiato Antenore, Paridis mentem amplectitur, quam Græcis patefaciendam esse deliberat: adeò fuit facilis rex ille, alioqui prudentissimus, vt nimia erga filiũ indulgentia maluerit quiduis pati quàm filio non gratificari, siue hoc etiam fati necessitate contigit. Quod autem de sepultura intelligere Græcos constituit, artificiosè à Poeta confictũ est, vt hic honos Græcia deferretur potius quàm Troianis. Qui enim aliquid ab altero petit, videtur illo esse inferior & animi angustioris.

Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο·
Δόρπον ἔπειθ' εἵλοντο κατὰ στρατὸν ἐν τελέεσσι.
Ἠῶθεν δ' Ἰδαῖος ἔβη κοίλας ἐπὶ νῆας.
Τοὺς δ' εὗρ' εἰν ἀγορῇ Δαναοὺς θεράποντας Ἄρηος,
Νηῒ πάρα πρύμνῃ Ἀγαμέμνονος· αὐτὰρ ὁ τοῖσι
Στὰς ἐν μέσσοισιν μετεφώνεεν ἠπύτα κῆρυξ·

Sic dixit: hi.a illũ valdè qdẽ audierũt, & paruerũt:
Cœnã deinde sumpserunt per exercitũ in ordinibus.
Manè autem Idæus iuit concauas ad naues.
Illos.a.inuenit in concione Danaos ministros Martis,
Nauis apud puppim Agamemnonis, sed hic illis
Stans in medio illorum, vociferatus est vocalis præco:

Ἀτρεΐδαί τε καὶ ἄλλοι ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί,
Ἠνώγει Πρίαμός τε καὶ ἄλλοι Τρῶες ἀγαυοὶ
Εἰπεῖν, αἴκέ περ ὔμμι φίλον καὶ ἡδὺ γένοιτο,
Μῦθον Ἀλεξάνδροιο, τοῦ εἵνεκα νεῖκος ὄρωρε.
[a] Κτήματα μὲν ὅσ' Ἀλέξανδρος κοίλης ἐνὶ νηυσὶν
Ἠγάγετο Τροίην δ', ὡς πρὶν ὤφελλ' ἀπολέσθαι,
Πάντ' ἐθέλει δόμεναι, καὶ ἔτ' οἴκοθεν ἄλλ' ἐπιθεῖναι·
Κουριδίην δ' ἄλοχον Μενελάου κυδαλίμοιο
Οὔ φησιν δώσειν· ἦ μὴν Τρῶές γε κέλονται.
Καὶ δὲ τόδ' ἠνώγειν εἰπεῖν ἔπος, αἴκ' ἐθέλητε
Παύσασθαι πολέμοιο δυσηχέος, εἰσόκε νεκροὺς
γ. Κήομεν, γ. μαχεσσόμεθ', *Κήομεν, ὕστερον αὖτε *μαχησόμεθ', εἰσόκε δαίμων
Ἄμμε διακρίνῃ, δώῃ δ' ἑτέροισί γε νίκην.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ·
Ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
[b] Μήτ' ἄρ τις νῦν κτήματ' Ἀλεξάνδροιο δεχέσθω,
[c] Μήθ' Ἑλένην. γνωτὸν δὲ καὶ ὃς μάλα νήπιός ἐστιν,
Ὡς ἤδη Τρώεσσιν ὀλέθρου πείρατ' ἐφῆπται.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπίαχον υἷες Ἀχαιῶν,
Μῦθον ἀγασσάμενοι Διομήδεος ἱπποδάμοιο·
Καὶ τότ' ἄρ' Ἰδαῖον προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων·
Ἰδαῖ' ἤτοι μῦθον Ἀχαιῶν αὐτὸς ἀκούεις,
Ὥς τοι ὑποκρίνονται· ἐμοὶ δ' ἐπιανδάνει οὕτως.
γ. κατακαιέμεν Ἀμφὶ δὲ νεκροῖσιν *κατακηέμεν οὔτι μεγαίρω·
Οὐ γάρ τις φειδὼ νεκύων κατατεθνειώτων
Γίνετ', ἐπεί κε θάνωσι, πυρὸς μειλισσέμεν ὦκα.
[d] Ὅρκια δὲ Ζεὺς ἴστω ἐρίγδουπος, πόσις Ἥρης.
Ὣς εἰπὼν, τὸ σκῆπτρον ἀνέσχεθε πᾶσι θεοῖσιν·
Ἄψορρον δ' Ἰδαῖος ἔβη προτὶ Ἴλιον ἱρήν.
Οἱ δ' ἕατ' εἰν ἀγορῇ Τρῶες καὶ Δαρδανίωνες,
Πάντες ὁμηγερέες, ποτιδέγμενοι ὁππότ' ἂν ἔλθοι
Ἰδαῖος· ὁ δ' ἄρ' ἦλθε, καὶ ἀγγελίην ἀπέειπε,
Στὰς ἐν μέσσοισιν· τοὶ δ' ὡπλίζοντο μάλ' ὦκα,
Ἀμφότερον, νέκυάς τ' ἀγέμεν, ἕτεροι δὲ μεθ' ὕλην.
Ἀργεῖοι δ' ἑτέρωθεν ἐϋσσέλμων ἀπὸ νηῶν
Ὠτρύνοντο νέκυάς τ' ἀγέμεν, ἕτεροι δὲ μεθ' ὕλην.
Ἠέλιος μὲν ἔπειτα νέον προσέβαλλεν ἀρούρας,
Ἐξ ἀκαλαρρείταο βαθυρρόου Ὠκεανοῖο
Οὐρανὸν εἰσανιών· οἱ δ' ἤντεον ἀλλήλοισιν.
Ἔνθα διαγνῶναι χαλεπῶς ἦν ἄνδρα ἕκαστον·
Ἀλλ' ὕδατι νίζοντες ἄπο βρότον αἱματόεντα,
Δάκρυα θερμὰ χέοντες ἀμαξάων ἐπάειραν·
Οὐδ' εἴα κλαίειν Πρίαμος μέγας· οἱ δὲ σιωπῇ
Νεκροὺς πυρκαϊῆς ἐπενήνεον ἀχνύμενοι κῆρ·
Ἐν δὲ πυρὶ πρήσαντες ἔβαν προτὶ Ἴλιον ἱρήν.
Ὣς δ' αὔτως ἑτέρωθεν ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Νεκροὺς πυρκαϊῆς ἐπενήνεον ἀχνύμενοι κῆρ·
Ἐν δὲ πυρὶ πρήσαντες ἔβαν κοίλας ἐπὶ νῆας·
Ἦμος δ' οὔτ' ἄρ πω ἠὼς, ἔτι δ' ἀμφιλύκη νὺξ,
Τῆμος ἄρ' ἀμφὶ πυρὴν κριτὸς ἔγρετο λαὸς Ἀχαιῶν.
Τύμβον δ' ἀμφ' αὐτὴν ἕνα ποίεον ἐξαγαγόντες
γ. ἐν Ἄκριτον *ἐκ πεδίου· ποτὶ δ' αὐτὸν τεῖχος ἔδειμαν
Πύργους θ' ὑψηλοὺς, εἶλαρ νηῶν τε καὶ αὐτῶν
γ. ἐπ' Ἐν δ' αὐτοῖσι πύλας ἐνεποίεον *εὖ ἀραρυίας,
Ὄφρα δι' αὐτάων ἱππηλασίη ὁδὸς εἴη.
Ἔκτοσθεν δὲ βαθεῖαν ἐπ' αὐτῷ τάφρον ὄρυξαν,
Εὐρεῖαν, μεγάλην· ἐν δὲ σκόλοπας κατέπηξαν.
Ὣς οἱ μὲν πονέοντο καρηκομόωντες Ἀχαιοί·

Atridaq; & alij bene ocreati Græci,
Iussit Priamusq; & alij Troiani illustres
Dicere, si quidem vobis gratum & iucundum sit,
Sententiã Alexãdri, cuius gratia cõtentio exorta est.
Opes quidẽ quascunq; Alexander concauis in nauib.
Abduxit ad Troiam (vtinam antè perijsset)
Omnes vult dare, & item ex ædibus alias adiungere:
Iuuenem autem vxorem Menelai illustris
Negat redditurum, atqui tamen ipsum Troiani hortatur.
Et hoc etiam iusserunt exponere verbum: si velitis
Cessare à bello tristi, donec mortuos
Crememus: postea iterum pugnabimus, donec Deus
Nos dirimat, detq; alterutris victoriam.
Sic dixit: hi autem omnes compresso ore tacuerunt.
Tandem aũt interlocutus est in prælio fortis Diomed.
Ne aliquis nunc opes Alexandri recipiat,
Neq; Helenã: manifestũ etiã ei qui valde infans est,
Quod iam Troianis interitus fines immineant.
Sic dixit: hi.a. omnes acclamabant filij Achiuorum,
Sententiam admirantes Diomedis bellicosi:
Et tunc Idæum allocutus est rex Agamemnon:
Idæe, certè sententiam Achiuorum ipse audis,
Queadmodũ tibi respondeãt: mihi.a. insup placet sic:
De mortuis.a. cremare eos nec quicquam recuso:
Neq; enim aliquid lucri ex cadaueribus mortuis
Fit postquam occubuerint, igne gratificeru statim.
Fœderũ.a. Iupiter testis sit altisonãs marit⁹ Iunonis.
Sic fatus, sceptrum sustulit omnibus dijs:
Retrorsum autem Idæus iuit ad Ilium sacrum.
Ipsi verò sedebant in concione Troiani & Dardani,
Omnes congregati, expectantes quando veniret
Idæus: hic autem venit, & legationem exposuit,
Stans in medio eorũ: hi.a. accingebãtur valde celeriter
Ad vtrũq; cadaueraq; portãda: alij.a. ad lignũ.
Argiui verò ab altera parte bene tabulatis à nauib.
Hortabãtur cadaueraq; vt comportaret: alij.a. ad lignum.
Sol verò dein recens percussit arua,
Ex leniter fluente profundo Oceano
Cælum ascendens: hi autem obuiabant inuicem:
Tunc dignoscere difficile erat virum quenq;
Sed aqua abluentes puluerem sanguinolentum,
Lacrymas calidas fundentes curribus imposuerunt.
Neq; sinebat lugere Priamus magnus: illi aũt silentio
Mortuos rogo accumulabant, mærentes corde.
Igne.v. postq̃ cõbussissent redierunt ad Ilium sacrum.
Similiter autem ex altera parte fortes Achiui
Cadauera rogo accumulabant, tristes corde:
Igneq; combustis redierunt ad concauas naues.
Quando.a. nondum aurora, sed adhuc dubia nox,
Tum circa pyram lectus surgebat populus Achiuorũ:
Tumulum autem circa eam vnum fecerunt egressi,
Cõmunẽ, extra cãpũ: apud.a. ipsũ, murũ extruxerũt
Turresq; altas, munimentũ nauium & ipsorummet:
Inter ipsas verò, portas fecerunt bene aptatas,
Vt per illas equestris via esset.
Exterius aũt profundam circa ipsum fossam foderũt
Latam, magnam, (.i. longã) & in ea palos desixerũt.
Sic hi quidem laborabant comati Achiui.

Οἱ δὲ θεοὶ πὰρ Ζηνὶ καθήμενοι ἀστεροπητῇ
Θηεῦντο μέγα ἔργον Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε Ποσειδάων ἐνοσίχθων·
Ζεῦ πάτερ, ἦ ῥά τις ἐστὶ βροτῶν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν
Ὅς τις ἔτ' ἀθανάτοισι νόον καὶ μῆτιν ἐνίψει;
Οὐχ ὁράᾳς ὅτι αὖτε καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Τεῖχος ἐτειχίσσαντο νεῶν ὕπερ, ἀμφὶ δὲ τάφρον
Ἤλασαν, οὐδὲ θεοῖσι δόσαν κλειτὰς ἑκατόμβας;
Τοῦ δ' ἤτοι κλέος ἔσται ὅσον τ' ἐπικίδναται ἠώς·
Τοῦ δ' ἐπιλήσονται ὅτ' ἐγὼ καὶ Φοῖβος Ἀπόλλων
Ἥρῳ Λαομέδοντι πολίσσαμεν ἀθλήσαντε.
Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ὢ πόποι ἐννοσίγαι' εὐρυσθενές, οἷον ἔειπες;
Ἄλλος κέν τις τοῦτο θεῶν δείσειε νόημα,
Ὃς σέο πολλὸν ἀφαυρότερος χεῖράς τε μένος τε.
Σὸν δ' ἤτοι κλέος ἔσται ὅσον τ' ἐπικίδναται ἠώς·
Ἄγρει μάν, ὅτ' ἂν αὖτε καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Οἴχωνται σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Τεῖχος ἀναρρήξας, τὸ μὲν εἰς ἅλα πᾶν καταχεῦαι,
Αὖτις δ' ἠιόνα μεγάλην ψαμάθοισι καλύψαι,
Ὥς κέν τοι μέγα τεῖχος ἀμαλδύνηται Ἀχαιῶν.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Δύσετο δ' ἠέλιος, τετέλεστο δὲ ἔργον Ἀχαιῶν.
Βουφόνεον δὲ κατὰ κλισίας, καὶ δόρπον ἕλοντο.
Νῆες δ' ἐκ Λήμνοιο παρέστασαν οἶνον ἄγουσαι
Πολλαί, τὰς προέηκεν Ἰησονίδης Εὔνηος,
Τόν ῥ' ἔτεχ' Ὑψιπύλη ὑπ' Ἰήσονι ποιμένι λαῶν.
Χωρὶς δ' Ἀτρείδῃς, Ἀγαμέμνονι καὶ Μενελάῳ,
Δῶκεν Ἰησονίδης ἄγεμεν μέθυ χίλια μέτρα.
Ἔνθεν ἄρ' οἰνίζοντο καρηκομόωντες Ἀχαιοί,
Ἄλλοι μὲν χαλκῷ, ἄλλοι δ' αἴθωνι σιδήρῳ,
Ἄλλοι δὲ ῥινοῖς, ἄλλοι δ' αὐτῇσι βόεσσιν,
Ἄλλοι δ' * ἀνδραπόδεσσι· τίθεντο δὲ δαῖτα θάλειαν.
Παννύχιοι μὲν ἔπειτα καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Δαίνυντο, Τρῶες δὲ κατὰ πτόλιν ἠδ' ἐπίκουροι·
Παννύχιος δέ σφιν κακὰ μήδετο μητίετα Ζεύς,
Σμερδαλέα κτυπέων· τοὺς δὲ χλωρὸν δέος ᾕρει·
Οἶνον δ' ἐκ δεπάων χαμάδις χέον, οὐδέ τις ἔτλη
Πρὶν πιέειν πρὶν λεῖψαι ὑπερμενέϊ Κρονίωνι.
Κοιμήσαντ' ἄρ' ἔπειτα, καὶ ὕπνου δῶρον ἕλοντο.

Dij verò apud Iouē sedētes fulminatorē
Cum admiratione spectabāt magnū opus Achiu. loricatorū.
Inter hos. a. sermonē incepit Neptunus quatiēs terrā:
Iupiter pater, an qs est mortaliū sup immensā terrā
Qui amplius immortalib. mentē & consiliū indicabit?
Non vides verò, quòd rursus capite comati Achiui
Murū struxerunt pro nauibus, circùm autem fossam
Duxerunt, neq; Dijs dederunt inclytas hecatombas?
Illius profectò gloria erit quantum spargitur aurora.
Huius. a. obliuiscentur, quem ego & lucidus Apollo
Heroi Laomedonti ædificauimus laborantes.
Hunc. a. valde cōmotus allocutus est nubicogus Iup.
Proh terra quassator, latè potens, quid dixisti?
Alius aliquis Deorum hoc reformidaret commentū,
Qui esset te multò imbecillior manibusq; & robore.
Imò tua tibi gloria erit quàm latè extenditur aurora.
Agedum, quando rursus capitibus comati Achiui
Abierint cum nauibus dilectam in patriam terrā,
Murum diruptū, hunc quidē in mare totū demergito.
Rursus autem littus magnum arenis obtegito,
Vt tibi ingens murus euanescat Achiuorum.
Sic illi quidem talia inter se colloquebantur,
Occidit verò Sol, absolutumq; est opus Achiuorum.
Boues aūt mactabant in tentorijs, & cœnā sumebant.
Naues autem è Lemno appulerunt vinum vehentes
Multæ, quas miserat Iasonides Euneus,
Quem pepererit Hypsipyle sub Iasone pastore populorū.
Seorsum autem Atridis, Agamemnoni & Menelao,
Dederat Iasonides ducendas vini mille mensuras.
Illinc vinum emebant capitibus comati Achiui,
Alij quidem ære, alij autem splendido ferro:
Alij autem pellibus, alij verò ipsis bobus.
Alij etiam mancipijs: apparabāt itaq; conuiuiū opiparū.
Per totam noctem, dein capitibus comati Achiui
Epulabantur: Troēs verò in ciuitate & auxiliarij:
Tota nocte verò ipsis mala moliebatur sapiens Iup.
Terribiliter tonans: hos autem pallidus timor cepit.
Vinū. a. ex poculis humi fundebāt, neq; aliqs sustinuit
Antè bibere quàm libasset prapotenti Saturnio.
Cubuerunt autē deinde & somni munus sumpserunt.

* ἀνδραπόδεσσι.

COMMENTARIVS.

a κτήματα μὲν ὅσ' Ἀλέξανδρος] Dicam ex Eustathio. Videtur Idæus legationis fines transilire. Nam cùm Alexāder dixisset, κτήματα ὅσ' ἀγαγόμην ἐξ Ἄργεος ἡμέτερον δῶ Πάντ' ἐθέλω δόμεναι καὶ ἔτ' οἴκοθεν ἄλλ' ἐπιθεῖναι. Idæus hic dicit, paratum esse Alexandrum omnia restituere, quæ in nauibus Troiam asportauit. At Alexander non solùm ex Argo, sed etiam ex Sidone, vt anteà dictum est, fortè etiam aliunde rapuit non pauca quæ Ilium attulit. Præterea cùm dicit, negare quidem Alexandrum se Helenam redditurū, cùm tamen id omnes Troiani iusserint, quod tamen dictum non est nisi de solo Antenore. Quod ad primum attinet, intelligendum est, Idæum loqui de ijs quæ Græci repetebant, quanquam sic non definierit. Quod ad secundum, videri Troianos Antenoris orationem comprobasse, cùm nemo contradixerit vt insi à Græci fecerunt post Diomedis concionem. Vtitur etiam libertate quadam & παρρησίᾳ cùm dicit, ὡς πρὶν ὤφελ' ἀπολέσθαι, quod tamen ab eo summissa voce præ dolore enunciatum volunt antiqui, neq; ab alijs exauditū, ne alioqui προπετὴς videatur, quod in Regis filium ita apertè inueheretur. Cùm etiam dicit, Paridem nolle vxorem Menelai restituere, cùm Paris suam propriam vxorem appellârit, factum ipsum exacerbat, odio iniustitiæ, qua Græci afficiuntur.

b μή τ' ἄρ τις νῦν] Dissuadet Græcis Diomedes, ne conditiones à Troianis oblatas recipiant, cùm iam instet illorum integrum excidium, quod pace non facta, ipsi amplius euitare non possint. Quasi dicat: Debuerant iam inde ab initio tam salutari pacis cōsilio sibi prouidisse, quod nos proculdubiò non eramus recusaturi, cùm à nobis quoque propositum illis fuerit: nunc verò vbi se viribus nostris & belli diuturnitate confractos & debilitatos sentiunt, vellent resipiscere: sed tardè hoc præstant. Neque enim nobis honestum aut vtile futurum est, post tam multos annos in hac obsidione cōtritos sola hac conditione recepta discedere: quin vlciscendi nobis sunt perfidi illi & obstinati homines, vt tantam moram cum suo dispendio miserè luant. Ecquid enim hoc stoliditatis est, nunc primùm de componendo bello cogitare? Non licuit tam longo elapso tempore hoc consilium inire, dum res adhuc erant in integro? Proinde neq; iam hoc à nobis exoranto, cùm exiguum restet ad illorum perniciem temporis interuallum, vt quilibet vel infans facilè iudicare possit. Notandum est autem, hinc esse datam triro illi prouerbio ansam, quod ex Liuij Andronici Equo Troiano (id nomen fuit Tragœdiæ) refert Tullius, Serò sapiunt Phryges.

c Μήθ' Ἑλένην] Sensus est, Ne ipsam quidem Helenam, etiam si reddant, à Troianis nunc recipiamus. Nam de solis opibus locutus erat Idæus, vt tamen se illas recusare doceat Diomedes, hoc quoque adiecit, quæ poterat melior videri conditio, cùm Helenæ gratia hoc bellum potissimùm geratur. Hanc porrò sententiam Diomedis dicuntur cæteri Græci & ipse Agamemnon comprobasse, adeò potens est solius viri consilium, vt ab eo reliqui omnes plerunque pendeant.

d ὅρκια δὲ Ζεὺς] Fœdera intelligit, quibus iam inuicem sibi permittunt libertatem cadauera sua sepeliendi: quæ inuiolata etiam manserunt, adeò vt sibi inuicem obuiarent, vt infrà dicit, οἱ δ' ἤντεον ἀλλήλοισι, nimirum sine periculo aut damno.

e τεῖχος ἐδείμαντο] Fictam esse hanc muri exædificationem docet hic locus Strabonis lib. 13. vbi aduersus eos disputat, qui hodiernum Ilium antiquũ esse asserebant. καὶ μὴν τὸν Ναύσταθμον, inquit, τὸν νῦν ἔτι λεγόμενον πλησίον οὕτως εἶναι τῆς νῦν πόλεως, ὥστε θαυμάζειν εἰκότως ἄν τινα τῶν μὲν τῆς ἀνοίας, τῶν δὲ τοὐναντίον τῆς ἀψυχίας. ἀνοίας μὲν εἰ τοσοῦτον χρόνον ἀτείχιστον αὐτὸ εἶχον, πλησίον οὔσης τῆς πόλεως, καὶ τοσούτου πλήθους τοῦ ἐν αὐτῇ καὶ τοῦ ἐπικουρικοῦ. νεωστὶ γὰρ γεγονέναι φησὶ τὸ τεῖχος, ἢ οὐδ' ἐγένετο, ὁ δὲ πλάσας ποιητὴς ἠφάνισεν, ὡς Ἀριστοτέλης φησίν. ἀψυχίας δὲ εἰ γενομένου τοῦ τείχους, ἐτειχομάχουν, καὶ εἰσέπεσον εἰς αὐτὸ τὸ ναύσταθμον, καὶ προσεμάχοντο ταῖς ναυσίν, ἀτείχιστον δ' ἔχοντες οὐκ ἐθάῤῥουν προσιόντες πολιορκεῖν, μικροῦ τοῦ διαστήματος ὄντος: id est: Porrò Naustathmus, id est, nauium statio, quæ nunc dicitur, ita vicina est recenti Ilio, vt mirari subeat alterorum dementiam, alterorum timiditatē. Græcorum, inquam, væcordiam, si tanto eam tempore sine muris tenuerunt, Ilio tam propinquo, tantaq; Troianorum & sociorum multitudine in eo versante. nam sub finem demum belli murus dicitur fabricatus: si tamen omnino factus est murus: quem Aristoteles ait ab ipso Poëta vt factum, ita deletum fuisse Timiditatem Troianorum, si muro demum facto irruere & oppugnare eum, ac naues aggressi sunt: stationem aūt muro nondum cinctā ausi non sunt inuadere, non longè dissitum, &c. Vnde constat, existimasse quosdam hoc esse commentum poëticum, quanquam omnino insulsum non sit. Cùm enim Poëta hanc tantùm postremam belli partem describat, in qua Græci Troianis longè erant inferiores, (nam ad naues vsq; propulsabantur) opus fuit illis aliquo propugnaculo, quo impetus hostium faciliùs sustinerent: vbi se rei quoq; bellicæ peritum indicat. Cùm enim aperto campo altera pars vincitur, solet redacta in angustias simili muniendi ratione, id est, vallo & muris sibi consulere. Proinde audiendus est quoque hac in parte Homerus, neq; hoc figmentum abijciendum, quod sua etiam doctrina non caret. Nam, vt diximus, rei militaris exemplum est insigne: deinde cùm huius muri diruēdi causas exponit, docet, sine Numine nihil esse homini aggrediendum. Hoc enim paulò pòst Neptunus queritur apud Iouem, quòd exstructo hoc munimine, hecarombas Dijs Græci non persoluerint. Vulgatum autem est etiam in istis fabularum scriptoribus, vt in eos, qui Numini in re aliqua peragenda obliuiscuntur, grauia exundent incommoda. Vbi pietatem manifestè & luculenter docemur ab ipsis etiam Ethnicis, non sine summa nostratum gentium, quibus illa non est curæ, ignominia, ne quis nos in fabulis & nullius pretij rebus versari, dum huiusmodi scriptores terimus, malignè clamitet.

f οἰνίζοντο] Annotat etiam Giphanius, quòd horum argumento versuum Sabinus I. C. hoc negotium: Si ego togam dedi, tunicam vt acciperem, docebat esse emptionem, non permutationem: etsi hi versus permutationem potiùs significare videntur, inquit Paulus l. 1. D. de contrah. empr. Addo Plin. lib 33. c. 1. qui cum Paulo sentit: Vtinamque, inquit, posset è vita in totum abdicari aurum, sacra fames, vt celeberrimi authores dixēre, proscissum conuicijs ab optimis quibusque, & ad perniciem vitæ repertum: quantum feliciore æuo cùm res ipsæ permutabantur inter se, sicut & Troianis temporibus factitatum, Homero credi conuenit. Ita enim, vt opinor, commercia victus gratia inuenta. Alios corijs boum, alios ferro captiuis alijsq; rebus emptitasse tradit: quanquam & ipse miratus aurum: æstimationes rerum ita fecit, vt centum boum arma aurea permutasse Glaucum diceret, cum Diomedis armis nouem boum, &c. Alexandrum Genial. Dierum lib 4. cap. 15. Alciatum lib. 4. de Verborum signif.

FINIS LIBRI VII. ILIADIS HOMERI.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Θ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ ἸΛΙΑΔΟΣ.

ΖΕΥΣ ἀπαγορεύσας τοῖς θεοῖς μηδετέροις βοηθεῖν τῶν στρατῶν, ἐπὶ τὴν Ἴδην παραγίνεται· καὶ τὸ πρότερον ἴσως μαχομένους τοὺς Ἕλληνας, ἐλαττόνας τῶν Τρώων ποιεῖ. Ἥραν δὲ καὶ Ἀθηνᾶν ἐπὶ βοήθειαν τοῖς Ἕλλησιν ἐξιούσας ἐπέσχεν Ἶρις, Διὸς κελεύσαντος. ἑσπέρας δὲ γενομένης, Ἕκτωρ ἐκκλησιάζει ἐν τῷ πεδίῳ ὥστε στρατοπεδεῦσαι, καὶ πῦρ δι' ὅλης νυκτὸς καίειν.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Θ. Θεῶν ἀγορή, Τρώων κράτος, Ἕκτορος εὖχος.

ΗΩΣ μὲν κροκόπεπλος ἐκίδνατο πᾶσαν ἐπ' αἶαν·
Ζεὺς δὲ θεῶν ἀγορὴν ποιήσατο τερπικέραυνος
Ἀκροτάτῃ κορυφῇ πολυδειράδος Οὐλύμποιο·
Αὐτὸς δέ σφ' ἀγόρευε, ª θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἄκουον·
(ª κ. ἀγόρευεν, οἱ δ' ὑπὸ πάντες)
Κέκλυτέ μευ πάντες τε θεοὶ πᾶσαί τε θέαιναι,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Μήτε τις οὖν θήλεια θεὸς τόγε, μήτε τις ἄρσην
Πειράτω διακέρσαι ἐμὸν ἔπος· ἀλλ' ἅμα πάντες
Αἰνεῖτ', ὄφρα τάχιστα τελευτήσω τάδε ἔργα.
Ὃν δ' ἂν ἐγὼν ἀπάνευθε θεῶν ἐθέλοντα νοήσω
Ἐλθόντ' ἢ Τρώεσσιν ἀρηγέμεν ἢ Δαναοῖσι,
Πληγεὶς οὐ κατὰ κόσμον ἐλεύσεται Οὔλυμπόνδε.
Ἤ μιν ἑλὼν ῥίψω ᵇ ἐς Τάρταρον ἠερόεντα,
Τῆλε μάλ', ἧχι βάθιστον ὑπὸ χθονός ἐστι βέρεθρον,
ᶜ Ἔνθα σιδήρειαί τε πύλαι καὶ χάλκεος οὐδός,
Τόσσον ἔνερθ' ἀΐδεω ὅσον οὐρανός ἐστ' ἀπὸ γαίης.

ARGVMENTVM OCTAVI LIBRI HOMERI Iliadis.

IVPITER cùm interdixisset Dijs, neutri auxiliari exercituū, in Idam descendit: & prius equaliter pugnantes Græcos, inferiores Troianos statuit. Iunonem autem & Mineruam in auxilium Græcis profectas cohibuit Iris, Ioue iubente. Vespere autem facto, Hector concionatus est in campo, vt castra metarentur, & ignem per totam noctem accenderent.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Θ. Deorum concio, Troum victoria, Hectoris gloriatio.

AVRORA quidem crocea veste spargebatur totam per terram:
Iupiter verò deorum cōcionem habuit gaudens fulmine
Summo vertice cacuminosi Olympi:
Ipse a. illis cōcionabatur, dij v. simul omnes auscultabant:
Audite me omnes dij, omnesq; deæ,
Dum dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Ne qua igitur fœmina dea hoc neq; aliquis mas
Tendet rescindere meū mandatū: sed simul omnes
Probate, vt celeriter perficiam hæc opera:
Quemcunq; ego deorum seorsum velle intellexero
Profectum vel Troianis auxiliari, aut Græcis,
Saucius indecorè redibit ad Olympum:
Aut ipsum correptū proijciam in Tartarum obscurū,
Prout valdè, vbi pfundissimū sub terra est barathrū,
Vbi ferreaq; porta & æreum pauimentum:
Tantum sub inferno, quantum cœlum est à terra.

γνῶ-

Γνώσετ' ἔπειθ' ὅσον εἰμὶ θεῶν κάρτιστος ἁπάντων.
Εἰ δ' ἄγε πειρήσασθε θεοὶ, ἵνα εἴδετε πάντες·
dΣειρὴν χρυσείην ἐξ οὐρανόθεν κρεμάσαντες,
Πάντες δ' ἐξάπτεσθε θεοὶ πᾶσαί τε θέαιναι.
Ἀλλ' οὐκ ἂν ἐρύσαιτ' ἐξ οὐρανόθεν πεδίον δὲ
Ζῆν' ὕπατον μήστωρ', οὐδ' εἰ μάλα πολλὰ κάμοιτε.
Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ ἐγὼ πρόφρων ἐθέλοιμι ἐρύσσαι,
Αὐτῇ κεν γαίῃ ἐρύσαιμ' αὐτῇ τε θαλάσσῃ·
Σειρὴν μέν κεν ἔπειτα περὶ ῥίον Οὐλύμποιο
Δησαίμην, τὰ δέ κ' αὖτε μετήορα πάντα γένοιτο.
Τόσσον ἐγὼ περί τ' εἰμὶ θεῶν, περί τ' εἴμ' ἀνθρώπων·
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
Μῦθον ἀγασσάμενοι· μάλα γὰρ κρατερῶς ἀγόρευσεν·
Ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
eὮ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων,
Εὖ νυ καὶ ἡμεῖς ἴδμεν ὅτι σθένος οὐκ ἐπιεικτόν·
Ἀλλ' ἔμπης Δαναῶν ὀλοφυρόμεθ' αἰχμητάων,
Οἵ κεν δὴ κακὸν οἶτον ἀναπλήσαντες ὄλωνται.
Ἀλλ' ἤτοι πολέμου μὲν ἀφεξόμεθ', εἰ σὺ κελεύεις,
Βουλὴν δ' Ἀργείοις ὑποθησόμεθ', ἥ τις ὀνήσει,
Ὡς μὴ πάντες ὄλωνται ὀδυσσαμένοιο τεοῖο·
Τὴν δ' ἐπιμειδήσας προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Θάρσει Τριτογένεια, φίλον τέκος, οὔ νύ τι θυμῷ
Πρόφρονι μυθέομαι, ἐθέλω δέ τοι ἤπιος εἶναι·

Cognoscet deinde, quantũ sum Deorũ fortiss. omniũ.
Eia agè periculum facite, vt videatis omnes.
Catenam auream de cælo suspendentes,
Omnes appendamini dij omnesq; deæ,
Sed non traxeritis ex cælo in terram
Iouẽ summũ consiliariũ: neq; si valde multũ labora- (ueritis.
Sed quãdo iã & ego cupid⁹ voluero trahere
Cum ipsa terra traxero ipsoq; mari.
Catenam quidem dein an verticem Olympi
Alligauero: illa verò suspensa omnia fuerint.
Tãtũ ego superior sum dijs, superiorq; sum hominib.
Sic dixit: hi autem omnes obmutuerunt silentio,
Orationẽ admirati: valde enim durè cõcionat⁹ erat.
Tandem aũt interlocuta est dea cæsia Minerua:
O pater noster Saturnide, summe rex,
Bene & nos scimus, quòd potentia non cedit:
Attamen Danaos lugemus bellicosos,
Qui iam malum fatum expellentes perierint.
Sed certè bello quidem abstinebimus, si tu iubes:
Consilium verò Argiuis præbebimus quod iuuabit,
Vt non omnes pereant irato te:
Hanc. a. arridens allocutus est nubicogus Iupiter,
Confide Tritonia, dilecta filia, non sanè animo
Superbo loquor: volo autem tibi mitis esse.

COMMENTARIVS.

a κέκλυτέ μευ πάντες] Cùm aliàs Poëta Iouem nobis exhibeat cum reliquis Dijs de bello aut alijs negotijs deliberantem, nunc eundem alio modo proponit, videlicet cum maiestate & authoritate regia qua Deos nõ ad consultationem, sed ad sui obsequium compellit: quæ vox supremo rerum moderatore dignissima est. Interdicit ergo vniuersæ Deorum Dearumq; cateruæ, ne quis alterutri exercitui auxilietur: supplicia digna ijs comminatus, qui mandata sua violauerint. Vbi continuatur dogma illud Homericum, de quo aliàs à nobis dictum est, quo censet, aliquid esse in nostra potestate situm, vt rem sine Deorum auxilio geramus: quod vt erroneum alibi refutauimus, & piorum mentibus excussimus.

b ἐς τάρταρον] Duo sunt hic loca, quæ à Poëta describuntur, à cœlis remotissima, Tartarus & Infernum: ab hoc illud distat quantum à cœlis terra est, in qua, vel potius sub qua est infernum. Ea tamen nomina promiscuè apud Poëtas reliquosq; scriptores video vsurpari, cùm ea manifestè Homerus distinguat. Qua de re, quia ad nos quoque pertinet eius cognitio, videamus, quid sit sentiendum. Succurrunt mihi in præsentia quædam tantùm D. Augustini loca. Primùm, inferos esse, nullus est, nisi planè amens, qui negare audeat: quanquam & eorum reperti sunt nonnulli, de quibus sic Augustinus lib. 12 de Genesi ad liter. cap. 33. Nec audiendi sunt, inquit, qui affirmant inferos in hac vita explicari, nec esse post mortem. Viderint enim, quemadmodum Poetica figmenta interpretentur. Nos ab authoritate diuinarum scripturarum, quibus solis de hac re fides habenda est, recedere non debemus. Quanquam possimus ostendere, illorum quoque sapientes de inferorum substantia minimè dubitasse, quę post hanc vitam excipit animas mortuorum. Vnde autem sub terris esse dicantur inferi, si corporalia loca non sunt: aut vnde inferi appellantur, si sub terris non sunt, meritò quæritur. Animam verò non esse corpoream non me putare, sed planè scire audeo profiteri: tamen habere posse similitudinem corporis, & corporalium omnino membrorum quisquis negat, potest negare animam esse, quæ in somnis videt vel se ambulare, vel sedere, vel hàc atque illàc gressu aut etiam volatu ferri ac referri: quod sine quadam similitudine corporis fieri nõ potest. Proinde si hanc similitudinem etiam apud inferos gerit, non corporalem, sed corpori similem: ita etiã in locis videtur esse non corporalibus, sed corporalium similibus, siue in requie siue in doloribus, &c. Idem Quæstionum super numeros quæst. 29. ad cap. Num. 16. ad ea verba: Et descenderunt ipsi & omnia quæcunque sunt eis, viuentes ad inferos. Notandum est, inquit, secundum locum terrenum dictos esse Inferos, hoc est, in inferioribus partibus terræ. Variè quippe in Scripturis, & sub intellectu multiplici, sicut rerum, de quibus agitur, sensus exigit, nomen ponitur Inferorum, & maximè in mortuis hoc accipi solet. Sed quoniam istos viuentes dictum est, ad inferos descendisse, & ipsa narratione quid factum fuerit satis apparet: manifestum est, vt dixi, inferiores partes terræ Inferorum vocabulo nuncupatas in comparatione huius superioris terræ, in cuius facie viuitur: sicut in comparatione cœli superioris, vbi sanctorum demoratio est angelorum, peccãtes angelos in huius aëris detrusos caliginem Scriptura dicit, & tanquã carceribus inferi puniendos reseruauit, &c. Idem in lib. de Cognitione vitæ, cap. 40. Infernum ita describit. Infernus, inquit, est incorporeus, substantia spiritalis corpori similis, cuius pœna tantò est intolerabilior, quantò spiritus corpore est subtilior. Omne enim corpus vetustate deficit, diuturnitate dissolutum interibit. Vnde si infernalis ignis est corporeus, restat, vt corporalibus instrumentis nutriatur, & sequitur, vt illis consumptis ipse intereat. Sed constat, ignem gehennæ non deficere. ergo spiritalis est. Si autem est corporeus, sed indeficiens creatus est: necesse est, vt animæ & spiritus qualecunq; corpus induant, in quo ignem corporeum sentiant, &c. Quòd autem hic duplicem Infernum agnoscit Homerus, quorum alter altero est inferior, nescio quid tale videtur sensisse idem August. in Psalm. 85. ad illa verba: Et eruisti animam meam ex inferno inferiori (Græca verba sunt, καὶ ἐῤῥύσω τὴν ψυχήν μου ἐξ ᾅδου κατωτάτου) Quod dicimus, inquit, fratres, hoc si non vobis tanquam certus exposuero, ne succenseatis. homo enim sum, & quantum conceditur de Scripturis sanctis, tantum audeo dicere, nihil ex me. Infernum nec ego expertus sum adhuc, nec vos. & fortassis alia via erit, & non per infernum erit. Incerta sunt hæc: verùm quia dicit Scriptura, cui contradici non potest, Eruisti animam meam ex inferno inferiori: (Græcè, infimo vel profundissimo) intelligimus tanquam duo inferna esse, superius &, inferius. Etenim, fratres, propter duo ista inferna missus est filius Dei vndique liberans. Ad hoc infernum missus est nascendo, ad illud moriendo, &c. Tamen terras pro superiori inferno accipit, cùm superiorem sub terra Homerus collocet: appellat enim ἀΐδην. Sic Lactantius de Orig. erroris lib. 2. cap. 2. terras Inferorum nomine videtur appellare. Cùm enim inquit, vos terræ submittitis, humilioresque facitis, ipsi vos vltrò ad inferos mergitis, ad mortemque damnatis: quia nihil terra inferius & humilius, nisi mors & inferi, &c. Porrò idem de Diuino præmio lib. 7. cap. 7. dicit, Zenonem Stoicum docuisse esse inferos, & sedes piorum ab impijs esse discretas: & illos quidem quietas ac delectabiles incolere regiones: hos verò luere pœnas in tenebrosis locis, atque in cœni voraginibus horrendis, &c. Fuerunt tamen, qui inferna negauerunt, qualis fuit Epicurus, vt ibidem monet Lactantius: quem Epicurum secutus est Lucretius lib. 3. cuius hæc sunt verba:

Cerberus & Furiæ iam verò, & lucis egenus
Tartarus horriferos eructans faucibus æstus:
Hæc neq; sunt vsquam, neq; possunt esse profectò.

Sed

† iactus eorum:

Sed metus in vita pœnarum pro malefactis
Carcer, & horribilis de saxo † iactu' deorsum:
Quæ tamen etsi absunt: at mens sibi conscia facti
Nec videt interea, qui terminus esse malorum
Atq; eadem metuit magis hæc, ne in morte grauescant:

Est insignibus insignis scelerisq; luela,
Verbera, carnifices, robur, pix, lamina, tædæ:
Præmetuens, adhibet stimulos, terretq; flagellis:
Possit, nec qui sit pœnarum deniq; finis.
Hinc Acherusia fit stultorum deniq; vita.

Dixerat autem initio eiusdem libri:

Fundititùs, humanam qui vitam turbat ab imo,
Esse voluptatem liquidam, puramq; relinquit, &c.

Et metus ille foras præceps Acheruntis agendus
Omnia suffundens mortis nigrore: neq; vllam

Verùm impietas huiusmodi scriptoribus iam satis olim explosa est. Noster autem Homerus, vt vides, Inferna agnoscit, eaque pro suppliciorum locis, cùm inobedientes Deos se illuc deiecturum minatur Iupiter, quò etiam ipsi Gigantes detrusi finguntur. Dixi porrò in ipso huius annotationis initio, duo hic loca à Poeta describi τάρταρον & ἀΐδην: quod manifestum est, si quis hunc locum attendat: neque alibi tamen hanc differentiam reperio, nisi etiam apud Aeschylũ in Prometheo: εἰ γὰρ μ' ὑπὸ γῆν ἧκεν ὑπέρ τ' ἀΐδου τοῦ νεκροδέγμονος εἰς ἀπέρατον τάρταρον ἧκε δεσμοῖς ἀλύτοις ἀγρίως πελάσας. Constituendus est ergo Infernus sub terra aliquantulum profundus, sed quo longè sit profundior Tartarus. Sed Hesiodus videtur aliud docere, quia Tartari distantiam à tellure tantùm metitur, non ab Inferis, vt Homerus. Sic ille in Theogonia:

τόσσον ἔνερθ' ὑπὸ γῆς ὅσον οὐρανός ἐστ' ἀπὸ γαίης,
ἶσον γάρ τ' ἀπὸ γῆς ἐς τάρταρον ἠερόεντα'
ἐννέα γὰρ νύκτας τε καὶ ἤματα χάλκεος ἄκμων
οὐρανόθεν κατιών, δεκάτῃ κ' ἐς γαῖαν ἵκοιτο,
ἐννέα δ' αὖ νύκτας τε καὶ ἤματα χάλκεος ἄκμων
ἐκ γαίης κατιών, δεκάτῃ δ' ἐς τάρταρον ἵκοι. vt vertit Comes:

- *tum tartarus ipse Nam patet in præceps tantum, tenditq; sub auras,*
Quantus ad æthereum cœli suspectus Olympum,
Ferrea nam cœlo si incus mittatur ab alto,
Vix poterit decima terram contingere luce.
Ferrea mox si incus terra mittatur ab alta
Tartara vix poterit decimâ contingere luce.

Quibus versibus illustratur hic locus Homericus. Iam verò (cùm tam longè simus progressi) video quæri quo loco sint hæc Tartara. Natalis Comes Mythol lib. 3. cap. 11. Nonnulli inquit, antiquorum Tartarum locum esse crediderunt, sub vtroq; cardine, vt aiebat Crates, tum ob frigoris acerbitatem, tum etiam ob diuturnitatem tenebrarum. Verùm illi, inquit Comes, meo iudicio falluntur: quia multò maiores sunt tenebræ nocturnę sub æquante circulo habitantibus, quàm propè cardines. Nam tametsi continui sint sex mẽses vna nox sub Arctico cardine, dum Sol à principio Libræ vsq; in finem Piscium signa meridiei percurrerit: tamen non est adeò obscura nox, vt literæ legi non possint, quare non videtur is locus obscuritatis causa posse Tartarus appellari. Ego sanè potius, inquit idem, accesserim Tzetzæ opinioni, qui Tartarum subterraneum incendium esse credidit: quia vapores ibi gignantur, quare & clamores, & strepitus incerti, & tremores appareant: vnde Tartarus appellatus est à Græcis, quia multæ ibi ταραχαὶ siue perturbationes existant, &c. Sanè locus est subterraneus, vbicunq; ille sit, quod etiam sacri Doctores nostri fatentur: eò enim descendit Seruator noster. At Picus Mirandula in Apologia dupliciter Infernũ dici ait. Vno modo, inquit, dicitur infernus locus correspondens infra terram, alio modo carentia visionis diuinæ, &c. Alij generalius dicunt ibi esse inferos, vbi Deus non est: nihil enim Deo cũ Satanæ regno. Acutius autem ista inquiri nefas, quæ Deus occultauit.

c σιδήρειαί τε πύλαι] Hesiodus in Theogonia:

τὸν πέρι χάλκεον ἕρκος ἐλήλαται, ἀμφὶ δέ μιν νὺξ
τριστοιχεὶ κέχυται: id est,

Aerea septa tenent illhæc: nox atra tenebris
Ordine mox cingit triplici, vt vertit Natalis.

d σειρὴν χρυσείην] Aurea ista catena allegoricè à multis, idque variè explicata est. Plato in Theæteto Solem esse intelligit: ὡς οὐδὲν ἄλλο, inquit, ἢ τὸν ἥλιον Ὅμηρος λέγει, καὶ δηλοῖ χρυσῆν σειράν, ὅτι ἕως μὲν ἂν ἡ περιφορὰ ᾖ κινουμένη, καὶ ὁ ἥλιος, πάντα ἔστι καὶ σώζεται τὰ ἐν θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις. εἰ δὲ σταίη τοῦτο, ὥσπερ δεθὲν, πάντα χρήματ' ἂν διαφθαρείη. id est, Namque nihil aliud Homerus quàm Solem dicit & ostendit esse aureã catenam: quia dum Sol mundum suo cursu ambit ac lustrat, omnia salua sunt & conseruantur, tum quæ apud Deos sunt, tum quæ apud homines: si verò stet & quiescat tanquam vinctus, res omnes interierint. Macrobius autem in Somn. Scip. lib. 1. cap. 14. Cùm ergo, inquit, ex summo Deo mens, ex mente anima fit: anima verò & condat, & vita compleat omnia quæ sequuntur, cunctaq; hic vnus fulgor illuminet, & in vniuersis appareat, vt in multis speculis per ordinem positis vultus vnus, cumque omnia continuis successionibus se sequantur, degenerantia per ordinem ad imum meandi, inuenietur pressius intuenti à summo Deo vsque ad vltimam rerum fæcem vnà se mutuis vinculis religans, & nusquam interrupta connexio. Et hæc est Homeri catena aurea, quam pendere de cœlo in terris Deum iussisse ferunt, &c. Alij similiter alias confingunt interpretationes, quas commemorare videtur inutile. Satius est Giphanio nostro subscribere, qui simpliciter dicit, Homerum vires Iouis indicare voluisse. Et sic eam accepit Iustinus philosophus, & Martyr in Admonit. Gent. Vni autem, inquit, primo Deo aurea illa catena omnium imperium & potestatem Homerus attribuit, à cuius diuinitate cæteri tantùm distarent Dij, vt haberentur digni, qui inter homines computarentur, &c. Et hic est vnus ex ijs locis, in quibus Homerus benè de Deo sentit, cùm eum omnipotentem asserat, solumque vero Dei nomine dignum: proinde impium illud, cùm alibi eũ Parcis & Fato subijcit. At contrà Cyniscus ille apud ἄλλον Lucianum in Dialogo, qui Iupiter confutatus inscribitur: nam cùm Iupiter fateretur se & reliquos Deos Parcis inferiores esse, hunc locum Homericum Cyniscus commemorat, docetque malè hoc à Poëta Ioui attribui. Sed canem illum nos rabie suæ impietatis exagitari finamus, veritatemque pro mendaciis amplectamur.

e οὔ τι μάλα μενοινάᾳ] Sola prudens æ Dea ausa est Iouem iratum alloqui, illiusq; sermonis comminatorij asperitatem mitigare, idque ita præstitit, vt ab eo facultatem iuuandi consilio Græcos obtinuerit. Vbi Poeta docet, non esse iræ tãtum in nos potestatis cõcedendum, vt prudentiæ nullus locus relinquatur ad illius moderationem. Fetinum enim est, si quis aliter se gesserit, proinde tantam labem Numini non affinxit.

---

a Ὣς εἰπὼν, ὑπ' ὄχεσφι τιτύσκετο χαλκόποδ' ἵππω
Ὠκυπέτα, χρυσέῃσιν ἐθείρῃσιν κομόωντε.
Χρυσὸν δ' αὐτὸς ἔδυνε περὶ χροΐ· γέντο δ' ἱμάσθλην
Χρυσείην εὔτυκτον, ἑοῦ δ' ἐπεβήσετο δίφρου.
Μάστιξεν δ' ἐλάαν· τὼ δ' οὐκ ἄκοντε πετέσθην
Μεσσηγὺς γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.
Ἴδην δ' ἵκανεν πολυπίδακα, μητέρα θηρῶν,
Γάργαρον. ἔνθα δέ οἱ τέμενος βωμός τε θυήεις.
Ἔνθ' ἵππους ἔστησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Λύσας ἐξ ὀχέων, κατὰ δ' ἠέρα πουλὺν ἔχευεν.
Αὐτὸς δ' ἐν κορυφῇσι καθέζετο κύδεϊ γαίων,
Εἰσορόων Τρώων τε πόλιν καὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Οἱ δ' ἄρα δεῖπνον ἕλοντο καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Ῥίμφα κατὰ κλισίας, ἀπὸ δ' αὐτοῦ θωρήσσοντο.
Τρῶες δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἀνὰ πτόλιν ὡπλίζοντο
Παυρότεροι· μέμασαν δὲ καὶ ὧς ὑσμῖνι μάχεσθαι
Χρειοῖ ἀναγκαίῃ, πρό τε παίδων καὶ πρὸ γυναικῶν.

Sic fatus, currui adaptauit æripedes equos
Celeres, aureis iubis comantes.
Aurum.a.ipse induit circa corpus: accepit.a. scuticã
Auream, artificiosè factã, suum verò ascendit currũ.
Verberauit.a. vt impelleret: hi.a. nõ inuiti volarunt
Per medium terraq; & cœli stellati.
In Idam.a. venit abundantẽ fontibus, matrẽ ferarũ,
Gargarum: ibi aũt ei templum, araq; odorata:
Ibi equos stitit pater hominũmq; deorumq;
Solutos ex curru: nebulam autem multam offudit.
Ipse autem in verticibus sedit, honore latus,
Inspiciens Troianorũ ciuitatẽ & naues Achiuorum.
Hi.a. ientaculum ceperunt capitibus comati Achiui
Raptim in tentorijs: post illud verò armabant se.
Troiani.a. rursus ex altera parte in ciuit. armabãtur
Pauciores: prompti.a. erant & sic pugna certare,
Necessitate necessaria, proq; liberis & pro vxoribus.

Πᾶσαι

Πᾶσαι δ' ὠΐγνυντο πύλαι, ἐκ δ' ἔσσυτο λαὸς,
Πεζοί θ' ἱππῆές τε· πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει.
Οἳ δ' ὅτε δή ῥ' ἐς χῶρον ἕνα ξυνιόντες ἵκοντο,
Σύν ῥ' ἔβαλον ῥινοὺς, σὺν δ' ἔγχεα, καὶ μένε' ἀνδρῶν
Χαλκεοθωρήκων· ἀτὰρ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι
Ἔπληντ' ἀλλήλῃσι· πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει.
Ἔνθα δ' ἅμ' οἰμωγή τε καὶ εὐχωλὴ πέλεν ἀνδρῶν,
Ὀλλύντων τε καὶ ὀλλυμένων· ῥέε δ' αἵματι γαῖα.
Ὄφρα μὲν ἠὼς ἦν καὶ ἀέξετο ἱερὸν ἦμαρ,
Τόφρα μάλ' ἀμφοτέρων βέλε' ἥπτετο, πῖπτε δὲ λαός·
Ἦμος δ' ἠέλιος μέσον οὐρανὸν ἀμφιβεβήκει·
b Καὶ τότε δὴ χρύσεια πατὴρ ἐτίταινε τάλαντα·
Ἐν δ' ἐτίθει δύο κῆρε τανηλεγέος θανάτοιο,
Τρώων θ' ἱπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων·
Ἕλκε δὲ μέσσα λαβών, ῥέπε δ' αἴσιμον ἦμαρ Ἀ-
χαιῶν.
Αἱ μὲν Ἀχαιῶν κῆρες ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ
Ἑζέσθην, Τρώων δὲ πρὸς οὐρανὸν εὐρὺν ἄερθεν.
Αὐτὸς δ' ἐξ Ἴδης μεγάλ' ἔκτυπε, δαιόμενον δὲ
* Ἧκε σέλας μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν· οἳ δὲ ἰδόντες
* Θάμβησαν, καὶ πάντας ὑπὸ χλωρὸν δέος εἷλεν.
Ἔνθ' οὔτ' Ἰδομενεὺς τλῆ μίμνειν, οὔτ' Ἀγαμέμνων,
Οὔτε δύ' Αἴαντες μενέτην θεράποντες Ἄρηος,
Νέστωρ δ' οἶος ἔμιμνε Γερήνιος, οὖρος Ἀχαιῶν,
Οὔτι ἑκὼν, ἀλλ' ἵππος ἐτείρετο, τὸν βάλεν ἰῷ
Δῖος Ἀλέξανδρος, Ἑλένης πόσις ἠϋκόμοιο,
Ἄκρην κὰκ κορυφὴν, ὅθι τε πρῶται τρίχες ἵππων
Κρανίῳ ἐμπεφύασι, μάλιστα δὲ καίριόν ἐστιν.
Ἀλγήσας δ' ἀνέπαλτο, βέλος δ' εἰς ἐγκέφαλον δῦ·
Σὺν δ' ἵππους ἐτάραξε, κυλινδόμενος περὶ χαλκῷ.
Ὄφρ' ὁ γέρων ἵπποιο παρηορίας ἀπέταμνε
Φασγάνῳ ἀΐσσων, τόφρ' Ἕκτορος ὠκέες ἵπποι
Ἦλθον ἀν' ἰωχμὸν, θρασὺν ἡνίοχον φορέοντες
Ἕκτορα· καί νύ κεν ἔνθ' ὁ γέρων ἀπὸ θυμὸν ὄλεσσεν,
Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
Σμερδαλέον δ' ἐβόησεν, ἐποτρύνων Ὀδυσῆα·
Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Πῇ φεύγεις μετὰ νῶτα βαλὼν κακὸς ὣς ἐν ὁμίλῳ;
Μήτις τοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ·
Ἀλλὰ μέν' ὄφρα γέροντος ἀπώσομεν ἄγριον ἄνδρα.
Ὣς ἔφατ', οὐδ' ἐσάκουσε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,
Ἀλλὰ παρήϊξεν κοίλας ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Τυδεΐδης δ' αὐτός περ ἐὼν προμάχοισιν ἐμίχθη·
Στῆ δὲ πρόσθ' ἵππων Νηληϊάδαο γέροντος,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ὦ γέρον, ἦ μάλα δή σε νέοι τείρουσι μαχηταί·
Σὴ δὲ βίη λέλυται, χαλεπὸν δέ σε γῆρας ὀπάζει·
Ἠπεδανὸς δέ νύ τοι θεράπων, βραδέες δέ τοι ἵπποι.
Ἀλλ' ἄγ' ἐμῶν ὀχέων ἐπιβήσεο, ὄφρα ἴδηαι
Οἷοι Τρώϊοι ἵπποι, ἐπιστάμενοι πεδίοιο
Κραιπνὰ μάλ' ἔνθα καὶ ἔνθα διωκέμεν ἠδὲ φέβεσθαι,
Οὕς ποτ' ἀπ' Αἰνείαν ἑλόμην μήστωρε φόβοιο.
Τούτω μὲν θεράποντε κομείτων· τώδε δὲ νῶϊ
Τρωσὶν ἐφ' ἱπποδάμοισιν ἰθύνομεν, ὄφρα καὶ Ἕκτωρ
Εἴσεται εἰ καὶ ἐμὸν δόρυ μαίνεται ἐν παλάμῃσιν.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ.
Νεστορέας μὲν ἔπειθ' ἵππους θεράποντε κομείτην
Ἴφθιμοι, Σθένελός τε καὶ Εὐρυμέδων ἀγαπήνωρ.
Τὼ δ' ἐς ἀμφοτέρω Διομήδεος ἅρματα βήτην.

Omnes verò apertæ sunt portæ, exiuit autẽ exercitus,
Peditesq́; equitesq́;: multus aũt tumultus coortus est:
Hi aũt quando iam in locũ vnum coëuntes venerũt,
Commiserũt scuta, simul & lanceas, & robora virorũ
Armatorum: & clypei vmbonem habentes (est.
Appropinquarunt inter se, multus .a. tumultus ortus
Tunc aũt simul eiulatusq́; & gloriatio erat virorum,
Perdentiũq́; & pereũtiũ: fluebat aũt sanguine terra.
Quãdiu quidẽ aurora erat, & augebatur sacer dies,
Tãdiu valde vtrosq́; tela attingebant: cadebat .a. po-
Quum verò sol mediũ cœlum cõscenderat: (pulus:
Et tunc iam aureas pater extendebat lances, (tis,
Imponebat .a. duo fata longã quietẽ adferentis mor-
Troianorumq́; equitatorũ, & Achiuorũ armatorum,
Traxit .a. medias accipiens: inclinabat .a. fatalis dies
Achiuorum,
Græcorum quidem fata in terra multipascua
Considebãt. Troum .a. (fata) ad cœlũ latũ sublata fue-
Ipse autem ex Ida valdè tonabat: ardensq́; (runt.
Misit fulgur ad populũ Achiuorum: hi aũt conspicati
Obstupuerunt: & omnes pallidus timor inuasit.
Tũc neq; Idomeneus ausus est manere, neq; Agamẽ-
Neq; duo Aiaces remanserunt famuli Martis. (nõ,
Nestor aũt solus remansit Gerenius, custos Achiuorũ,
Minimè volẽs: sed equ⁹ affligebatur, quem vulnerauit
Nobilis Alex. Helenæ maritus pulchricomæ, (sagitta
Summo in vertice, vbi primi crines equorum
Cranio innascuntur, maximè .v. lethale (vulnus) est.
Dolẽs .v. resiliyt (equus:) telũ .a. in cerebrũ penetrauit:
Simul autẽ equos turbabat, voluens se circa ferrũ.
Dum senex equi lora abscindebat
Gladio petens: interim Hectoris veloces equi
Venerunt in tumultum, audacem aurigam ferentes
Hectorem: & tunc senex vitam perdidisset,
Nisi illicò animaduertisset in bello strenu⁹ Diomedes.
Horrendum autem clamauit, adhortans Vlyssem:
Nobilis Laërtiade, abundans consilijs Vlysses,
Quò fugis terga vertens ignauus veluti in turba?
(Caue) ne quis tibi fugienti tergo hastam infigat:
Quin mane, vt à sene propellamus trucem virum.
Sic dixit, neq; exaudiuit patiens nobilis Vlysses:
Sed præteriyt concauas ad naues Achiuorum.
Tydides .a. ipse solus licet existẽs, propugnatorib. mi-
Stetit autem ante equos Neleidæ senis, (xtus est:
Et ipsum compellans verbis velocibus allocutus est:
O senex, certè valdè iã te iuuenes pmũt bellatores,
Tua .a. vis soluta est, grauis aũt te senectus insequit̃.
Debilis autem tibi famulus: tardi autem tibi equi.
Sed agè meum currum conscende, vt videas,
Quales Troiani equi, periti per campum
Velociter valde hac & illac persequi & fugere,
Quos nuper ab Aenea cepi perito fugæ.
Illos quidem famuli curent: hos verò nos
Troianos in equites dirigamus, vt & Hector
Cognoscat, si & mea hasta insaniat, in manibus.
Sic dixit, neq; recusauit Gerenius eques Nestor:
Nestoreos quidem postea equos famuli curabant
Fortes, Sthenelus & Eurymedon fortitudinem amãs.
Hi autem ambo Diomedis currum ascenderunt.

Νέστωρ δ' ἐν χείρεσσι λάβ' ἡνία σιγαλόεντα·
Μάστιξεν δ' ἵππους, τάχα δ' Ἕκτορος ἄγχι γένοντο.
Τοῦ δ' ἰθὺς μεμαῶτος ἀκόντισε Τυδέος υἱός·
Καὶ τοῦ μέν ῥ' ἀφάμαρτεν· ὁ δ' ἡνίοχον θεράποντα
Υἱὸν ὑπερθύμου Θηβαίου Ἠνιοπῆα,
Ἵππων ἡνί' ἔχοντα, βάλε στῆθος παρὰ μαζόν.
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, ὑπερώησαν δέ οἱ ἵπποι
Ὠκύποδες· τοῦ δ' αὖθι λύθη ψυχή τε μένος τε.
Ἕκτορα δ' αἰνὸν ἄχος πύκασε φρένας ἡνιόχοιο·
Τὸν μὲν ἔπειτ' εἴασε, καὶ ἀχνύμενός περ ἑταίρου,
Κεῖσθαι· ὁ δ' ἡνίοχον μέθεπε θρασύν, οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν
Ἵππω δευέσθην σημάντορος· αἶψα γὰρ εὗρεν
Ἰφιτίδην Ἀρχεπτόλεμον θρασύν, ὅν ῥα τόθ' ἵππων
Ὠκυπόδων ἐπέβησε, δίδου δέ οἱ ἡνία χερσίν.
Ἔνθα κε λοιγὸς ἔην, καὶ ἀμήχανα ἔργα γένοντο·
Καί νύ κε σήκασθεν κατὰ Ἴλιον ἠΰτε ἄρνες,
Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.
Βροντήσας δ' ἄρα δεινόν, ἀφῆκ' ἀργῆτα κεραυνόν,
Κὰδ δὲ πρόσθ' ἵππων Διομήδεος ἧκε χαμᾶζε,
Δεινὴ δὲ φλὸξ ὦρτο θεείου καιομένοιο·
Τὼ δ' ἵππω δείσαντε καταπτήτην ὑπ' ὄχεσφιν.
Νέστορα δ' ἐκ χειρῶν φύγον ἡνία * σιγαλόεντα· (* φοινικόεντα)
Δεῖσε δ' ὅγ' ἐν θυμῷ, Διομήδεα δὲ προσέειπε·
Τυδεΐδη, ἄγε δ' αὖτε φόβονδ' ἔχε μώνυχας ἵπ-
Ἦ οὐ γιγνώσκεις ὅτι ἐκ Διὸς οὐχ ἕπετ' ἀλκή; (πους.
Νῦν μὲν γὰρ τούτῳ Κρονίδης Ζεὺς κῦδος ὀπάζει
Σήμερον, ὕστερον αὖτε καὶ ἡμῖν, αἴ κ' ἐθέλῃσι,
Δώσει· ἀνὴρ δέ κεν οὔτι Διὸς νόον εἰρύσσαιτο,
Οὐδὲ μάλ' ἴφθιμος, ἐπειὴ πολὺ φέρτερός ἐστι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα γέρον κατὰ μοῖραν ἔειπες·
Ἀλλὰ τόδ' αἰνὸν ἄχος κραδίην καὶ θυμὸν ἱκάνει.
Ἕκτωρ γάρ ποτε φήσει ἐνὶ Τρώεσσ' ἀγορεύων,
Τυδεΐδης ὑπ' ἐμεῖο φοβεύμενος ἵκετο νῆας·
Ὥς ποτ' ἀπειλήσει· τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ὤ μοι Τυδέος υἱὲ δαΐφρονος οἷον ἔειπες;
Εἴπερ γάρ σ' Ἕκτωρ γε κακὸν καὶ ἀνάλκιδα φήσει,
Ἀλλ' οὐ πείσονται Τρῶες καὶ Δαρδανίωνες,
Καὶ Τρώων ἄλοχοι μεγαθύμων ἀσπιστάων,
Τάων ἐν κονίῃσι βάλες θαλεροὺς παρακοίτας.
Ὣς ἄρα φωνήσας φύγαδ' ἔτραπε μώνυχας ἵπ-
Αὖτις ἀν' ἰωχμόν· ἐπὶ δὲ Τρῶές τε καὶ Ἕκτωρ (πους
Ἠχῇ θεσπεσίῃ βέλεα στονόεντα χέοντο.
Τῷ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄϋσε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ·
Τυδεΐδη, περὶ μέν σε τίον Δαναοὶ ταχύπωλοι
k Ἕδρῃ τε κρέασίν τε, ἰδὲ πλείοις δεπάεσσι·
Νῦν δέ σ' ἀτιμήσουσι· γυναικὸς ἄρ' ἀντὶ τέτυξο.
Ἔρρε κακὴ γλήνη, ἐπεὶ οὐκ εἴξαντος ἐμεῖο
Πύργων ἡμετέρων ἐπιβήσεαι, οὐδὲ γυναῖκας
Ἄξεις ἐν νήεσσι· πάρος τοι δαίμονα δώσω.
Ὣς φάτο. Τυδεΐδης δὲ διάνδιχα μερμήριξεν,
m Ἵππους τε στρέψαι, καὶ ἐναντίβιον μαχέσασθαι.
Τρὶς μὲν μερμήριξε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν.
Τρὶς δ' ἄρ' ἀπ' Ἰδαίων ὀρέων κτύπε μητίετα Ζεύς,
Σῆμα τιθεὶς Τρώεσσι, μάχης ἑτεραλκέα νίκην.

Nestor autem in manus sumpsit habenas elegantes.
Flagellabat.a.equos: ocyus.a.prope Hectorē venerūt:
Rectā.a.aduersus hūc irruētē iaculat⁹ est Tydei filius:
Et ab eo sanè aberrauit: is autem aurigam famulum
Filium magnanimi Thebæi Eniopeum, (pillam:
Equorū habenas tenentē, percussit in pect⁹ iuxta pa-
Decidit autem è curru: regressi sunt autem et equi
Veloces: huius autem ibi soluta est animaq́, roburq́.
Hectorē aūt grauis dolor operuit in mēte ppter aurigā.
Hunc quidē deinde reliquit, dolēs quāuis ob socium,
Iacere.iā, aurigam quærebat audacem: neq́, sanè diu
Equi indigebant rectore: statim enim inuenit
Iphitidem Archeptolemum audacem, quē tunc equos
Veloces ascēdere fecit: dedit aūt ei habenas in manib.
Tunc clades fuisset, & ardua opera facta fuissent,
Et conclusi fuissent (Troiani) in Ilium ceu agni,
Nisi citò animaduertisset pater hominūq́, deorumq́.:
Tonans autem horrendè emisit albicans fulmen,
Ante verò equos Diomedis demisit in terram:
Terribilis aūt flāma excitabatur sulphuris ardentis.
Equi autem territi collapsi sunt ante currum:
Nestoris autem è manibus fugerunt habenæ splēdidæ:
Timuit autē hic in animo, Diomedemq́, allocutus est:
Tydide, age rursus in fugā impelle vnungulos equos.
An non cognoscis, quòd a Ioue nō sequitur auxilium?
Nunc enim huic Saturnides Iupiter gloriam præbet
Hodie: posteà rursus etiam nobis, si voluerit,
Dabit: vir autem nequaquam Iouis mentē coërceat,
Neq́, valdè fortis: quoniam multò potentissimus est.
Huic aūt respondit posteà voce bonus Diomedes:
Profectò hæc omnia senex rectè dixisti:
Sed ille grauis dolor cor & animum incessit:
Hector enim aliquādo dicet inter Troianos cōcionās,
Tydides à me fugatus (.i. territus) adiuit naues.
Sic aliquādo gloriabit: tūc mihi dehiscat āpla terra.
Huic aūt respondit deinde Gerenius eques Nestor:
Ah Tydei fili rei militaris periti quid dixisti?
Etsi te Hector ignauum & imbellem dicat,
Tamen non credent Troiani & Dardani,
Et Troianorum vxores magnanimorū scutatorum,
Quarum in pulueres deiecisti iuuenes maritos.
Sic locutus in fugam conuertit vnungulos equos
Retro in turbam: in eos autem Troaniq́, & Hector
Cum clamore magno tela suspiriosa fundebant.
In hūc.a. altè clamauit magnus galeā mouēs Hector:
Tydide, præ cæteris quidem te honorabant Danai e-
Sedeq́, & carnibus, & plenis poculis: (quites
Nunc.a. te ignominia afficient: mulieris ergo instar e-
Facesse ignaua virgo, quoniā, non cedēte me, (ris:
Turres nostras conscendes: neq́, mulieres
Abduces in nauibus: prius tibi infortunium dabo.
Sic dixit. Tydides autem bifariam deliberauit,
Equosq́, conuertere, & contrà pugnare.
Ter quidem cogitauit in mente & in animo:
Ter.a. ab Idæis mōtibus intonuit consiliarius Iupiter,
Signū proponēs Troianis, pugnæ alternantē victoriā.

COMMENTARIVS.

a ἐκ ἄντος] Hic notandus est apparatus Iouis in Idā proficiscentis, qui totus constat ex auro, Hinc equi aureis iubis, corpus Iouis auro

auro instructum, scutica aurea, quæ omnia, vt aliàs docuimus, ita Ioui tribuuntur, quia præstantissimum omnium metallorum est aurum. Notanda etiam ipsius Iouis αὐτοδιακονία, qui sibi ipse currum instruat, solus etiam aurigæ officio defungatur. Describuntur postea apparatus bellici ex vtraq; parte, tum etiam paucis eorum conflictus ab aurora vsq; ad meridiem, in quo sigillatim recensendo breuitatis causa non immoratur.

b καὶ τότε δὴ χρύσεια] Hinc refutari potest Cyniscus ille Luciani, de quo paulò antè loquebamur, cùm Iouem fato subijcit. Nam hîc innuit Poëta fata in illius esse potestate, cùm illa ponderat, vt intelligamus nihil aliud esse fatum quàm quod Deus iam inde ab æterno decreuit, quodq; necessariò contingit, non quòd Deus illi alligatus sit, sed eùm iam ita apud eum statutum sit aliter euenire non potest. Cæterum de his Iouis lancibus alio quoque loco vidimus apud hunc Poëtam.

c ἧκε σέλας] Olim creditum fuit fulgura & tonitrua aliquid portendere, ideò diligenter obseruabant, qua ex parte illa cõtingerent an dextra an sinistra: illa infausta, hæc fausta censebant iuxta rationem quàm alibi explicamus, cùm dicimus ea quæ nobis sinistra sunt deo esse dextra. Hic autem videtur alia quædam ratio constitui: nam ex simplici fulguris in suas partes emissione Achiui sinistrum quidpiam sibi ominantur. Nimirum tam ingentem calamitatem insignibus etiã præsagijs antè significari Poëta voluit. Porrò mirum videri possit cur huiusmodi rebus portendendi facultas vlla tribuatur, cùm carũ naturales reddi possint causæ, immò & superstitiosum valde arbitrantur, siquis illas adeò anxiè obseruat. Vt autem illorum hominum obiectioni respondeã, sciant illi me non negare fulgura & tonitrua aliaq; cœlestia πάθη suas habere causas physicas, vnde conficiãtur, de quibus satis Aristoteles in Meteoris & libro de Mundo, tamen nolo adeò stupidus esse vt eiusmodi causis & instrumentis summum illum rerum omniũ authorem diuersè vti negem, etiam ad res futuras præsagiendas, alioqui bruta esset ac inutilis natura, si magistro & moderatori suo non inseruiret. Proinde non fuit vana omnino illa veterum speculatio, qua etiam ad Dei timorem deducebantur, à quo illa fieri intelligebant Nequis tamen nouũ aliquem Tagen, aut alium quemplam ex Hetrusca gente superstitiosum aruspicem exortũ putet, qui hanc diuinationis partem tueatur. Simpliciter dico naturalibus causis Deum non frustra vti. Cæterum huius obseruationis vitia satis vellicauit Picus Mirandula lib. 6. de rerum prænot. cap. 6.

d θάμβησαν] Egregiè à fulgure perteritos Græcos fingit, ne hoc simpliciter Troianorum virtuti tribueretur. Itaque præstantissimi omnes illi Heroes dicũtur effugisse Idomeneus Agamemnon, Aiaces &c. Interserit autem narrationem de Nestore, quem in mortis periculo constitutum Diomedes eripit, vbi imbecillitas senectutis in Nestoris persona describitur.

e οὐδ' ἐσάκουσε] Quidam Vlyssis ignauiæ tribui voluerũt, quòd Diomedi auxilium pro Nestore aduersus Hectorẽ rogatus denegârit, quasi satis de sua salute esset sollicitus. Itaq; illud οὐκ ἐσάκουσε pro, Non obtemperauit, acceperũt. Alij verò, Non exaudijt, interpretabantur, vt nimirum Vlysses in tanto fugientium tumultu conturbatus Diomedis exhortationem exaudire non potuerit.

f ἠΰτε ἄρνες] Trunca est & mutila comparatio, quæ ita supplenda est, Troiani nunc à Diomede vrbe fuissent conclusi, non secus atque agni qui in septis à lupo persequente vel leone fugientes concluduntur.

g θεείου καιομένοιο] Deest particula comparationis ὡς, inquit Eustathius. Vbi enim fulmen deciderit, ibi odor est tanquam incensi sulphuris, quod fit propter causam materialem fulminis, quæ est exhalatio sicca & fumosa: Vel non propter odorem dicit ὡς θείου, sed quòd fulmen reuerà dum supernè emittitur non accendatur, sed vbi iam depressum est, vt sulphur inflammetur.

h φόβονδ' ἔχε] Cùm Nestor currum moderetur, tamen Diomedem hortatur vt in fugam equos impellat, quod sui potius officij videbatur, sed intelligendum est, quod monet Eustathius, currus moderamen ab eo qui παραιβάτης dicitur pendere, qui τῷ ἡνιόχῳ quod faciendũ esset imperaret: quin, vt idẽ ait, hinc factum est vt ipse παραιβάτης ἡνίοχος etiã appelletur. Cùm aũt fugam Nestor hoc loco suadeat, notandum est prudentis esse interdum fortioribus cedere, præcipuè Deo cui repugnare nemini vnquam tutum fuit. Proinde obstinati illi homines quos nulla deterrent diuinæ iræ signa, humanam naturã in ferinã cõmutasse videtur: siquidẽ, vt elegãter à Nestore subijcit, ἀνὴρ δέ κεν οὔ τι Διὸς νόον εἰρύσσαιτο, Οὐδὲ μάλ' ἴφθιμος, ἐπεὶ πολὺ φέρτερός ἐστι, qua de re aliàs plura diximus.

i ἀλλὰ τόδ' αἰνὸν ἄχος.] Cùm maximè turpe semper sit habitum in bello fugere, ideò Diomedes licet pro veris ea quæ à Nestore dicebantur agnosceret, nullaque alia via salutem posse peti quàm fuga, tamen dedecus hoc à se cuperet amoliri: nihilominus victus Nestoris oratione terga vertere coactus est. docet Poëta alternari in hominibus fortitudinem, quanquam hoc potiùs pietati videatur tribuendum Deo aduersanti non resistere.

k ἕδρῃ τε] Vnico versu complectitur honores, quibus præstantissimi heroas afficiebantur, qua de re alibi dictum est.

l ἀντὶ γυναικὸς] Salsè dictum est, quasi fieri non possit vt qui in mulierem commutatus est, præstantium virorum vxores captiuas abducat. Vel obliquè Paridem Diomedi præfert, quasi ipse Helenam & alias mulieres ex Græcia duxerit, id autem Diomedes præstare non possit Vel etiam Nestorem latenter carpit, quòd fortè intellexisset eum Græcis suasisse, ne priùs domum reuerterentur, quàm vnusquisq; cum Troianorum vxore concubuisset.

m ἵππους τε τρέψαι.] Hæc duo ἵππους τρέψαι & ἐναντίβιον μαχέσασθαι non sunt contraria aut diuersa, itaque altera pars τοῦ διώκειν ab Homero prætermissa est (debuit enim addere, ἢ φεύγειν) tum propter τὸ δύσφημον, tum breuitatis ergò.

Ἕκτωρ δὲ Τρώεσσιν ἐκέκλετο, μακρὸν ἀΰσας·
ᵃ Τρῶες, καὶ Λύκιοι καὶ Δάρδανοι ἀγχιμαχηταί,
Ἀνέρες ἐστὲ φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς.
Γινώσκω δ' ὅτι μοι πρόφρων κατένευσε Κρονίων
Νίκην καὶ μέγα κῦδος, ἀτὰρ Δαναοῖσί γε πῆμα.
Νήπιοι, οἳ ἄρα δὴ τάδε τείχεα μηχανόωντο
Ἀβλήχρ', οὐδενόσωρα, τὰ δ' οὐ μένος ἁμὸν ἐρύξει·
Ἵπποι δὲ ῥέα τάφρον ᵇ ὑπερθορέονται ὀρυκτήν.
Ἀλλ' ὅτε κεν δὴ νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσι γένωμαι,
Μνημοσύνη τις ἔπειτα πυρὸς δηΐοιο γενέσθω,
Ὡς πυρὶ νῆας ἐνιπρήσω, κτείνω δὲ καὶ αὐτοὺς
Ἀργείους παρὰ νηυσὶν, ἀτυζομένους * περὶ καπνῷ.
Ὣς εἰπὼν, ἵπποισιν ἐκέκλετο, φώνησέν τε,
ᶜ Ξάνθε τε, καὶ σὺ Πόδαργε, καὶ Αἴθων, Λάμπε τε δῖε,
Νῦν μοι τὴν κομιδὴν ἀποτίνετον, ἣν μάλα πολλὴν
Ἀνδρομάχη θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἠετίωνος
ᵈ Ὑμῖν πὰρ προτέροισι μελίφρονα πυρὸν ἔθηκεν,
Οἶνόν τ' ἐγκεράσασα πιεῖν ὅτε θυμὸς ἀνώγοι,
Ἢ ἐμοὶ, ὅσπερ οἱ θαλερὸς πόσις εὔχομαι εἶναι.
Ἀλλ' ἐφομαρτεῖτον καὶ σπεύδετον, ὄφρα λάβωμεν
ᵉ Ἀσπίδα Νεστορέην, τῆς νῦν κλέος οὐρανὸν ἵκει,
Πᾶσαν χρυσείην ἔμεναι, κανόνας τε αὐτήν·
Αὐτὰρ ἀπ' ὤμοιιν Διομήδεος ἱπποδάμοιο,

Hector autem Troianos hortabatur, altè vociferans:
Troiani, & Lycij, & Dardani cõminus pugnantes,
Viri estote amici: mementote autem strenui roboris.
Cognosco enim, qđ mihi beneuolus annuit Saturnius
Victoriam & magnã gloriam: sed Græcis calamitatẽ.
Ah stultos, qui has munitiones extruxerunt
Imbecillas, nihili æstimãdas, q̃ nõ robur meũ arcebũt:
Equi autem facilè fossam transilient cauatam.
Sed quando iam naues ad concauas venero,
Memoria aliqua tum ignis combustiui sit,
Vt igne naues comburam, interficiam autem & ipsos
Argiuos apud naues stupidos circa fumum. χ. πνῷ
Sic fatus, equos adhortatus est, dixitq́;:
Xanthe & tu Podarge, & Aethon, Lampeq́; nobilis,
Nunc mihi pabulũ rependite, quod admodũ multum
Andromache filia magnanimi Eëtionis
Vobis prioribus suaue triticum (v. panem) apposuit,
Vinũq́; immiscẽs ad bibendũ quãdo animus iuberet,
Quàm mihi, qui ei iuuenis maritus glorior esse.
Sed insequimini & festinate, vt capiamus
Scutũ Nestoreum, cuius nunc fama ad cœlũ peruenit.
Totum aureum esse, manubriaq́; & ipsum:
Sed ab humeris Diomedis bellicosi (detrahamus)

Δαιδάλεον θώρηκα, τὸν Ἥφαιστος κάμε τεύχων.
Εἰ τούτω κε λάβοιμεν, ἐελποίμην κεν Ἀχαιοὺς
χ. αὐτονυχί * Αὐτονυχὶ νηῶν ἐπιβησέμεν ὠκειάων.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· f νεμέσησε δὲ πότνια Ἥρη·
Σείσατο δ' εἰνὶ θρόνῳ, ἐλέλιξε δὲ μακρὸν Ὄλυμπον·
Καί ῥα Ποσειδάωνα μέγαν θεὸν ἀντίον ηὔδα·
Ὢ πόποι Ἐννοσίγαι' εὐρυσθενές, οὐδέ νυ σοί περ
Ὀλλυμένων Δαναῶν ὀλοφύρεται ἐν φρεσὶ θυμός;
Οἱ δέ τοι εἰς Ἑλίκην τε καὶ Αἰγὰς δῶρ' ἀνάγουσι
Πολλά τε καὶ χαρίεντα· σὺ δέ σφισι βούλεο νίκην.
Εἴπερ γάρ κ' ἐθέλοιμεν, ὅσοι Δαναοῖσιν ἀρωγοὶ
χ. ζῆν, αὐτοῦ Τρῶας ἀπώσασθαι, καὶ ἐρυκέμεν εὐρύοπα * Ζῆν,
Αὐτοῦ κ' ἔνθ' ἀκάχοιτο καθήμενος οἶος ἐν Ἴδῃ.
Τὴν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη κρείων Ἐνοσίχθων,
χ. ἀπτοεπής, Ἥρη * ἀπτοεπές, ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες;
Οὐκ ἂν ἐγώ γ' ἐθέλοιμι Διῒ Κρονίωνι μάχεσθαι
χ. ἐπεί χ. φέρτερος Ἡμέας τοὺς ἄλλους, * ἐπειὴ πολὺ * φέρτερός ἐστιν.

Artificiosum thoracē, quē Vulcanus elaborauit fabricans,
Si hos ceperimus, sperauerim me Achiuos
Hac ipsa nocte naues cōscendere coacturum veloces.
Sic dixit gloriās: indignè tulit aūt venerāda Iuno:
Cōmota est aūt in solio: concußitq; magnū Olympū,
Et Neptunum magnum deum corām allocuta est:
Proh dolor Neptune, latè potens, non tibi
Pereuntibus Danais tristatur in præcordijs animus?
Hi autem tibi in Helicem, & Aegas dona adducunt
Multaq; & decora: tu verò ipsis cupias victoriam.
Si.n. velimus quotquot Danais auxiliares (sumus)
Troianos repellere, & coërcere latioculum Iouem,
Illic tunc tristaretur sedens solus in Ida.
Hanc verò indignabūdus allocutus est rex Neptunus:
Iuno temeraria (.v. mordax) quale verbum dixisti?
Non quidem ego velim cum Ioue Saturnio pugnare
Nos alios, quoniam longè fortißimus est.

COMMENTARIVS.

a Τρῶες καὶ Λύκιοι] Elatus iam hoc successu Hector, cùm fugientes videat Græcos principes, ideoque Iouem à suis partibus stantem agnoscat, plenam ex illis victoriam sibi pollicetur, itaque hortatur suos vt in tanta oppoitunitate gloriæ non remollescant, sed oblatam victoriam studiosè & aciiter persequantur, hoc est, vt cum Deo manum moueant, quemadmodum est in prouerbio. Ita enim solet se Deus cum hominibus gerere, vt facientes eos adiuuet, velut est à Varrone pronunciatum. Quod patet in eo quem referunt, cùm decertaturus esset, Mineruam consuluisse, num futurum esset vt victor discederet. Responsum est fore. Verùm cùm ille ingressus in theatrum, in certamine manibus staret otiosis, percussum ab aduersario victum fuisse. Plus autem petit hoc loco Hector, vt videlicet cùm Deum sibi propitium milites animaduertant, vtantur opportunè illius auxilio.

b ὑπερθορέεσθαι] Aliter tamen continget: nam vbi illuc equi peruenerint, fossæ illius amplitudine contuibabuntur.

c Ξάνθε τε καὶ σὺ Πόδαργε] Antiqui duos tantùm hic equos accipiebant, quorum cuiq; suū ascribitur epithetum, ξανθὸς & λάμπος, propria sunt nomina, Πόδαργος & αἴθων adiectiua: quod vt probent, vtuntur verbis illis ἀποτίνετον, ἐφομαρτεῖτον & σπεύδετον, quę dualis sunt numeri, & proinde dicta ad equos bijuges: aiuntq; nō fuisse vsos olim Heroas quadrigis, sed bigis tantùm & vnico iugali equo, vt anteà vidimus de Nestore: quod si quadrigis vsi sunt, duplici temone vsos, vt est apud Aeschylū. ἐν διζυγίᾳ πώλων. Quidam ad maiorem terrorem Græcorum, & vt cæteros antecelleret, quadrigis vsum esse dicunt Hectorem, quatuorque illa nomina pro equorum nominibus agnoscunt, ac frigidam & insipidam aiunt priorum esse sententiam, quòd duo Epitheta duobus proprijs equorum nominibus, cùm tamen distincta sint coniunctionibus, attribuāt. Sanè quadrigas quoq; Homerus nouit in Odyssea. cùm nauem Phæacicam dicit currere, ὡς ἐν πεδίῳ τετράοροι ἵπποι. Herodotus verò dicit earum vsum Græcos à Lybibus didicisse. Quòd autem hoc loco Hector equos alloquatur, Plutarchus colligit Homerum existimasse rationem aliquam inesse belluis κατὰ τὴν μετεμψύχωσιν: quod plenius videbimus in Achillis equis. Fuit autē illa μετεμψύχωσις olim ab ipso Socrate comprobata. Existimauit enim post mortem animas indifferenter & promiscuè in hominum aut belluarum corpora transire, eas animas tantùm excipit quę se totas Philosophiæ studijs tradiderunt, dum corpore concluderentur: eas enim prope Deum post mortem collocat. Contrà quæ se hoc cœno corporis polluerint, rebusq; corporeis tantùm fuerint intentæ, locū ait impurū esse habitaturas, & circa monumēta & sepulchra, vt dicitur oberraturas, donec consequentis corporei illius cupiditate rursum in corpus religētur, &c. Vide Platonis Dialogum περὶ ψυχῆς, qui Phœdo inscribitur, & Plotinum in lib. de proprio cuiusque Dæmone. Hoc ipsum an existimārit Homerus, affirmare non possum: vtvt sit, videtur innuere, non carere etiā bruta animantia peculiari quadā intelligentia, qua voces hominum & mandata percipiunt, quod in equis, canibus, bobus, ouibus, &c. vulgaris docet experientia. Rationē aūt idcirco illis non tribuo, quia cùm Dei cognitione destituantur ea nō possunt esse prędita, vt rectè apud Plutarchū Vlysses Gryllo dixit pro brutis disputāti.

d ὑμῖν πὰρ προτέροισιν] Duo sunt hic obseruanda: primùm studiū & cura Andromachæ, de equis sui coniugis, eos charissimè alentis, atq; adeò eum potiore & maiore diligentia, quàm proprium coniugem: quod ideo factum ab ea cōijcio, quia in ijs positā esse Hectoris salutē aut gloriam militarē siue in euitādis siue in persequendis hostibus intelligeret. Sic ergo eos aluit, vt cū ad pugnam deuenirent, robur & generositas eos non deficeret, quæ non parum incrementi ex optimis alimentis accipit. Quod ipsum nunc ab ipsis Hector exigit, cùm dicit, νῦν μοι τὴν κομιδὴν ἀποτίνετον, id est, τὰ θρεπτήρια vel τροφεῖα: quòd propriè est de hominibus: nam parentibus debentur & persoluuntur alimenta, quæ ab ijs accepimus, & hoc dicitur τὰ τροφεῖα ἀποδιδόναι. Quod autem illis triticum (vel panem) & vinum exhibere Andromache dicitur, variè sunt multi interpretati. Quidam enim, cùm absurdum existimarent & inusitatum vt triticum & vinum equis porrigeretur, mirabilem & subtilem nimium constructionem horum vocabulorum confingebant, id quoniam inutile est, & Homeri sententiæ potius obest, quàm prodest, apage. Alij tolerabilius verba ipsa simpliciter, vt à Poeta disposita sunt sequuntur, nouumq; non esse contendunt equos οἰνοποτᾶν vel πυροφαγεῖν, præcipuè si ad ea assuefiāt, quod non mirum, si equi Diomedis illius Thracij humanis carnibus vescebantur. Ego sic statuo, his alimentis Andromachen equos animosiores reddere voluisse: tritico enim siue pane pinguescebant, vino (quod etiam equis propinari, sed macilentis, iubet Columella) alacriores & generosiores reddebantur. Vide apud Gesnerum cap. de equo.

e ἀσπίδα Νεστορέην] Hanc figuram, inquit Eustathius, antiqui Allegoriam vocarunt: cùm enim vellet Poëta armatos dicere, arma dixit. Per scutum ergo Nestoreum intelligendus est Nestor, & per thoracem Diomedes paulò pòst. Quosdā tamen simpliciter arma hoc loco intellexisse testis est Didymus: & quidem mihi persuadeo, aduersus Nestòrem ipsum & Diomedem nunc Hectorem contendere, vt eos interciperet: sed de illorum armis tantùm loquuntur, quia mortem armorum spoliatio sequebatur, proindè à consequenti præcedens videtur innuisse. Alioqui absurdum esset Hectorem illorum Heroum armis solùm inhiasse, quæ eorum fortitudinis mera sunt instrumenta, nulli vsui per se inseruientia. Quod autem aliter quàm ita nudè facere instituerit, docent postrema verba, εἰ τούτω κε λάβοιμεν, &c.

f νεμέσησε δὲ πότνια Ἥρη] Iuno arrogantiam & fastum Hectoris indignè fert, tum quod in genere μέγα φρονεῖν ἄγαν ἀνθρώποις, tum quod ira aduersus Græcos insurgeret quibus Iuno fauebat, vt notissimū est ex causis huius belli. Porrò illius indignationē grauiter omnino describit, cùm eam Olympum dicit concussisse, quod alioqui Ioui ipsi est peculiare, tamē à sorore & coniuge Iouis non alienum, cui hæc potestas non potuit esse denegata. Hoc ergo cùm fecerit, dubiū non est quin Hectorem statim repressisset, nisi minas Iouis præcedentes pertimuisset, itaque hoc sola non ausa est aggredi, ideò conatur Neptunum in suas partes trahere, suadetq; vt Græcos aduersus Troianorum impetus protegat: hocq; vtitur artificio: primùm commemorat ei pietatem, qua eum Gręci colunt & venerantur tum apud Helicem, tum apud Aegas, quæ sunt vrbes in Peloponneso, vt eum ad gratiam nunc illis referendam in his angustijs incitet: quod ei sanè ex veterum mente faciendum videbatur, qui existimarunt hominum cultu & pietate Deos illis ad remunerationem obligari, vt aliàs etiam diximus. Quia autem obstabat superiorum Iouis comminationum recordatio, qua id omnibus Dijs vetitum fuerat, ne alterutri exercitui opem ferrēt, vnde Neptunum deterritum à Græcis protegendis suspicabatur: ideò illa occurrit, innuens nihil esse quòd Iupiter hac in parte timeatur, cum siquidem ab omnibus Græcorum Dijs auxiliari-

bus

bus coërceri facillimè posse. Vbi muliebris simplicitas apparet, quæ robur ex multitudine metiatur, ipsius Iouis verborum oblita, quibus se vel ipsa experientia, si voluerint, omnibus Dijs potentiorem & robustiorem prædicabat, vt huius libri initio dicebamus. Itaque sapienter facit Neptunus, qui acerbè illam reprehendit, testatus se hoc aduersus Iouem non tentaturũ, quod ne omnes quidem Dij præstare possint, quos ille solus viribus longè antecellit. Porrò hunc Iouem alium esse videmus ab eo qui & Thetidis consilio & Briarei auxilio in dissipandis & confringendis suis vinculis, quæ illi tres Dij astruxerant, indiguit, vt primo libro vidimus. Alium esse dico non quòd existimem diuersum hunc esse ab illo, sed vt attendatur, quanta cum diuersitate nobis vnus & idem exhibeatur, nunc fortis, nunc imbecillus, nunc omnium moderator, nunc alijs etiam subditus, &c. quæ passim in Poëtarum voluminibus leguntur.

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
[a] Τῶν δ' ὅσον ἐκ νηῶν ἀπὸ πύργου τάφρος ἔεργε,
Πλῆθεν ὁμῶς ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν ἀσπιστάων
Εἰλομένων, εἴλει δὲ θοῷ ἀτάλαντος Ἄρηϊ
Ἕκτωρ Πριαμίδης, ὅτε οἱ Ζεὺς κῦδος ἔδωκε.
Καί νύ κεν ἔπρησεν πυρὶ κηλέῳ νῆας ἐΐσας,
[b] Εἰ μὴ ἐπὶ φρεσὶ θῆκ' Ἀγαμέμνονι πότνια Ἥρη,
Αὐτῷ ποιπνύσαντι, θοῶς ὀτρῦναι Ἀχαιούς.
Βῆ δ' ἰέναι παρά τε κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν,
[c] Πορφύρεον μέγα φᾶρος ἔχων ἐν χειρὶ παχείῃ.
Στῆ δ' ἐπ' Ὀδυσσῆος μεγακήτεϊ νηῒ μελαίνῃ,
[d] Ἥ ῥ' ἐν μεσσάτῳ ἔσκε, γεγωνέμεν * ἀμφοτέρωσε,
Ἠμὲν ἐπ' Αἴαντος κλισίης Τελαμωνιάδαο,
Ἠδ' ἐπ' Ἀχιλλῆος, τοί ῥ' * ἔσχατα νῆας ἐΐσας
Εἴρυσαν, ἠνορέῃ πίσυνοι καὶ κάρτεϊ χειρῶν·
Ἤϋσεν δὲ διαπρύσιον, Δαναοῖσι γεγωνώς,
[e] Αἰδώς Ἀργεῖοι, κάκ' ἐλέγχεα, εἶδος ἀγητοί.
Πῆ ἔβαν εὐχωλαί, ὅτε δὴ φάμεν εἶναι ἄριστοι,
Ἃς ὁπότ' ἐν Λήμνῳ κενεαυχέες ἠγοράασθε,
Ἔσθοντες κρέα πολλὰ βοῶν ὀρθοκραιράων,
Πίνοντες κρητῆρας ἐπιστεφέας οἴνοιο;
Τρώων ἀνθ' ἑκατόν τε διηκοσίων τε ἕκαστος
Στήσεσθ' ἐν πολέμῳ· νῦν δ' οὐδ' ἑνὸς ἄξιοί εἰμεν
Ἕκτορος, ὃς τάχα νῆας ἐνιπρήσει πυρὶ κηλέῳ.
Ζεῦ πάτερ, ἦ ῥά τιν' ὑπερμενέων βασιλήων
Τῇδ' ἄτῃ ἄασας, καί μιν μέγα κῦδος ἀπηύρας;
Οὐ μὲν δή ποτέ φημι τεὸν περικαλλέα βωμὸν
Νηῒ πολυκλήϊδι παρελθέμεν ἐνθάδ' ἔρρων,
Ἀλλ' ἐπὶ πᾶσι βοῶν δημὸν καὶ μηρί' ἔκηα,
Ἱέμενος Τροίην εὐτείχεον ἐξαλαπάξαι.
Ἀλλὰ Ζεῦ τόδε πέρ μοι ἐπικρήηνον ἐέλδωρ·
Αὐτοὺς δή περ ἔασον ὑπεκφυγέειν καὶ ἀλύξαι,
Μηδ' οὕτω Τρώεσσιν ἔα δάμνασθαι Ἀχαιούς.
Ὣς φάτο· τὸν δὲ πατὴρ ὀλοφύρατο δακρυχέοντα.
Νεῦσε δέ οἱ λαὸν σόον ἔμμεναι, οὐδ' ἀπολέσθαι.
[g] Αὐτίκα δ' αἰετὸν ἧκε τελειότατον πετεηνῶν,
Νεβρὸν ἔχοντ' ὀνύχεσσι, τέκος ἐλάφοιο ταχείης·
Πὰρ δὲ Διὸς βωμῷ περικαλλέϊ κάββαλε νεβρόν,
Ἔνθα πανομφαίῳ Ζηνὶ ῥέζεσκον Ἀχαιοί.

Sic hi quidem talia ad se inuicem dicebant.
Quantũ aũt spaciũ ex nauib. à turri fossa cõtinebat,
Repletum erat equis pariter & viris scutatis
Congregatis: concluserat autem veloci similis Marti
Hector Priamides, quoniam ei Iupiter gloriam dedit.
Et concremasset igne comburenti naues æquales,
Nisi in mentib. posuisset Agamemnoni venerãda Iu-
Ipsimet laboranti, velociter incitare Græcos. (no,
Perrexit autem ire ad tentoria & naues Achiuorum,
Purpuream magnam vestem gestans manu robusta.
Stetit autem ad Vlyssis magnam nauim nigram,
Quæ in medio erat, ad clamandũ vt exaudiri posset χ. ἀμφοτέ-ρωθι
Tum ad Aiacis tentorium Telamonidæ, (vtrinq;
Tum ad Achillis: qui extremi naues æquales χ. ἴχατα
Subduxerãt, virilitate freti, & fortitudine manuũ.
Clamauit autem clarè Græcos compellans, (randi:
Pudor Argiui, mala opprobria, forma (tãtũ) admi-
Quò abierũt iactatiões, cũ dicebam⁹ nos esse optimos,
Quas olim in Lemno vana iactantes dicebatis,
Comedentes carnes multas boum erecta cornua ge-
Bibentes crateras coronatos vino? (stantium,
Troianorum aduersus centenos, ducentosq; quenq;
Staturũ in bello: nunc aũt ne pro vno quidẽ valemus
Hectore, qui citò naues comburet igne ardenti.
Iupiter pater, ánne vllum potentium regum
Tali clade afflixisti, & ipsum magna gloria priuasti?
Non tamẽ vnquam assero tuam perpulchram aram
Naue trãstrata me pteriisse, cũ huc malo fato venirẽ:
Sed super omnib. boũ pinguedinẽ & femora cõbussi,
Desiderans Troiam benè muratam expugnare.
At Iupiter hoc mihi perfice desiderium:
Nos ipsos saltem permitte effugere & euadere:
Neq; sic à Troianis sinas interimi Achiuos. (mãtis.
Sic dixit: huius autem pater misertus est lachry-
Annuit verò ei populum saluum fore, neq; periturũ,
Mox autem aquilam misit perfectissimam volucrum,
Hinnulum tenentem vnguibus, sobolẽ ceruæ velocis:
Iuxta aũt Iouis arã ornatam deiecit hinnulũ, (ui.
Vbi omniũ oraculorũ authori Ioui sacrificabãt Achi-

COMMENTARIVS.

a τῶν δ' ὅσον ἐκ νηῶν] Duobus modis hoc interpretatur Didymus, ὅσον ἀπὸ τῶν νηῶν διάστημα ἦν ἐπὶ τὸ τεῖχος, καὶ ἀπὸ τοῦ τείχους ἐπὶ τὴν τάφρον ἐπεπλήρωτο τοῦ ὄχλου, id est, totum illud spatium, quod est à nauibus vsque ad murum: & à muro vsque ad fossam plenum erat turba militum. vel, ὅσον ἡ τάφρος ἀπεῖχε τοῦ τείχους καὶ τῶν νηῶν, τοῦτο πλῆρες ἦν πεζῶν καὶ ἱππέων· ἀμφοτέρωθεν οὖν τὰ διαστήματα ἐπεπλήρωτο τοῦ τείχους, τὸ μὲν πρὸς τὴν τάφρον, τὸ δὲ πρὸς τὰς ναῦς ἐπεπλήρωτο. id est, Quantum fossa distat à muro & nauibus, totus ille locus refertus erat peditibus & equitibus. Vtrinq; igitur interualla ex vtraque parte muri, alterum quod spectat ad fossam, alterum quod spectat ad naues, plenum erat illic militaribus copijs. Intelligit autem Græcorum exercitum, quem Hector, vt mox subijcit, intra hæc claustra concluserat, nimirum auxilio Iouis fretus: quod adhuc Poëta inculcat, ne existimetur hodierno die propria virtute vincere, qui iam anteà toties à Græcis erat superatus.

b εἰ μὴ ἐπὶ φρεσὶ] Quanquam aperta vi Troianis resistere non possit Iuno, tamen consilio Græcis non deest, cùm animum Agamemnonis impellit, vt oppressos & in has angustias redactos heroas & milites ad ἀντιμαχίαν Troianorum excitet, quod ille generosissimè exequitur, neque incassum, vt euentus perdocebit.

c πορφύρεον μέγα φᾶρος] Didymus causam explicat, cur vestem purpuream præ manibus teneat Agamemnon, πορφυροῦν, inquit, ἱμάτιον μετεχειρίζετο ὁ βασιλεύς, ὅπως διὰ χειρῶν αὐτὸν σημαίνοι τοῖς Ἕλλησιν, ἐπεὶ ἀδύνατον ἦν διὰ φωνῆς αὐτοὺς κατασχεῖν: id est, Purpuream vestem gerit Rex, vt se facilè Græcis indicaret. Siquidem fieri non poterat, vt eos voce coërceret.

d ἤ ῥ' ἐν μεσσάτῳ.] Notãdum est primùm Agamemnonem in medio loco nauiũ sese collocasse, vt nimirũ æqualiter ab omnibus posset exaudiri, quod in concionibus etiã factitabatur. Deinde Vlyssis naues medium locum obtinere, Aiacis & Achillis extrema. Rationem huius alterius partis explicat ipsemet Poeta, quia cùm duo illi Heroës inter Græcos essent fortissimi, magis periculosa loca potuerunt incolere, quòd meliùs ea tueri possent. Cur autẽ in medio sit Vlysses aut alibi, iam diximus, aut dicere in animo habuimus. quod quia bene non memini, non grauabor meam sententiam ea de re proferre. Videtur ergo duabus de causis in medio rel quorum Vlysses versari: primùm, quòd præstantissimum heroa, qui non solùm armis, sed etiã consilio & prudentia vniuersum exercitum iuuabat, oportuit locum tutiorem occupare. Habuit enim ille prudentiam fortitudini coniunctam, vnde ipsum Nestorem iam annis grauem ideoq; imbecilliorem videtur antecelluisse. Prouisum ergo illi est hac ratione. Id vnde colligã, si interroger, respõdebo mihi inde hoc fieri verisimile, quòd Homerus dicat Aiacẽ & Achillem ἠνορέῃ πίσυνοι καὶ κάρτεϊ χειρῶν, strenuitate & manuũ robore confidentes extrema nauium loca occupare. Ideò illa cùm fuerint periculo & hostium incursui magis obnoxia, sequi videtur in medio maiorem esse collocatam securitatem, cuius gratia Vlysses non solùm ipsi Agamemnoni, sed etiam toti exercitui charissimus eum obtineat. Secũdam causam hanc esse puto, quòd in medio existentem facilius fuit conuenire eum, ex cuius prudentia penè omnes res exercitus pendebant. Vnde est vt cõciones ibidem conuocari fuerint solitæ, quia omnibus commodius esset ad mediam nauium stationis partem se conferre, quia ęqualis est omnibus ferè illuc eundi labor: deinde etiam locus consiliorum non potuit meliùs haberi, quàm apud eum qui esset prudentissimus. Quod postremum ab Eustathio, ni fallor, didici.

e αἰδὼς Ἀργεῖοι.] Hæc oratio Agamemnonis in duas diuiditur partes: prima ad Græcos, secunda ad Iouem conuertitur. Nos de vtraq; dicemus ordine. Primùm ergo Agamemnon ex impulsu Iunonis (nam ἐπὶ φρεσὶ θῆκ' Ἀγαμέμνονι πότνια Ἥρη Αὐτῷ ποιπνύσαντι, θοῶς ὀτρῦναι Ἀχαιούς.) Græcos ad resistendũ Hectori, qui iam imminebat, exhortatur, idq; cũ asperitate verborũ, qualis in pari negotio requiritur. Obiurgatione enim excitandi sunt interdum languentes & abiecti militum animi, non secus ac calcaribus equi cessatores, quos alioqui per se satis incitatos vrgeri tam durè non oporteat. Seruat ergo Rex decorum: nam si primùm in bellum copiæ sunt educendę, rigidus & asper nimiùm censebitur qui acerbis & contumeliosis verbis milites & duces suos officij cõmonefaciat, neq; potiùs blanda eos oratione demulceat, ne alioqui primo impetu eorum animos à se alienet. Vbi verò segniùs illos agere animaduerterit iam pro mansuetudine & clementia feritas quasi quædam & asperitas induenda est, vt qui animo deficiunt, terrore ducis saltem excitentur, aut suæ ipsorum ignauiæ pudore: quem nunc ipsis Græcis Agamemnõ inijcit, iactationum præcedẽtium memoria illis refricata, quibus inter epulas & pocula fortitudinem suam venditabant, adeò vt singuli aduersus centenos vel etiam ducentos è Troianis pugnaturos sese pollicerentur: nũc verò ne vni quidem Hectori satis omnes esse possint. Quæ elegans est antithesis. Vnus ducentos erat expugnaturus, nunc verò ne omnes quidem possunt vnum Hectorem à nauibus repellere. Videtur tamen Agamemnon periculum minuere, cùm soli Hectori resistẽdum esse putat, quasi cæteri quoq; Troiani simul non adessent. Sed cùm militum virtus in duce maximè sit posita, mirũ non est, si solius Hectoris meminerit: deinde cùm ille reliquos antecederet equorum velocitate, quos antea impulerat: fieri potuit vt antè naues aut solus appareret, aut à reliquis remotissimus. Forsan etiam ita meliùs excitari Græcos putauit, si vni tantùm resistendum esse intelligerent. Et hæc quo ad primam partem huius orationis. Altera verò ad Iouem cõuertitur, quæ rursum duo cõtinet: primùm expostulationem cum ipso Ioue, quòd se hac calamitate afficiat, cum qua nulla alia quæ vlli Regum potentiorum acciderit, comparari potest: idq; immeritò, cùm nullam aram ipsi dicatam inter nauigandũ cùm ad Troiam proficisceretur prælerlapsus sit, in qua ei honores iustos non adoleuerit, vt eius beneuolentiã sibi conciliaret qua expugnationem Troiæ posset consequi. Diximus autem aliàs (& adhuc sæpiùs est dicendum,) neque ita pridem, existimasse illos veteres se gratiam Deorum pietate & cultu suo demereri. Et hæc de prima parte. Secunda preces ad eundem Iouem complectitur, quibus petit Agamemnon, vt, quandoquidem Troiam sibi expugnare non licet, saltem ipse & cæteri Achiui à Troianis non interficiantur, sed saluis & incolumibus liceat eis effugere, periculumq; imminens sine iactura deuitare. Hæc ille, quibus Iouem placauit sibiq; magis propitium fecit: impetrauit enim hoc, exercitum omninò non periturum.

f εἶδος ἀγητοί.] Formæ præstantia in Græcis præcipuè cõmendabatur, vnde omnes Heroës ferè, qui in Troiana expeditione fuerunt, eo nomine laudari solent, si vnum Thersitem excipias, qui ob deformitatem ludibrio etiam reliquis fuit. Alio autem loco diximus eam vitio solere verti ignauis, vt Paridi exprobrabat Hector, & nunc Græcis Agamemnon. Vbi enim illa cum fortitudine coniuncta non est, pro re muliebri & molli agnoscitur, alioqui per se, vt donum Dei (quemadmodum prætexebat Paris) laudãda.

g αὐτίκα δ' αἰετὸν.] Hoc prodigio indicauit Agamemnoni Iupiter se preces illius exaudisse. Aquila enim Hectorem significat: hinnulus ceruæ Græcos fugientes: quod ille autem prope aram deiectus est Græcorum incolumitatem, eosque sartos tectos ab hostibus permansuros.

---

a Οἱ δ' ὡς οὖν εἴδονθ' ὅτ' ἄρ' ἐκ Διὸς ἤλυθεν ὄρνις,
Μᾶλλον ἐπὶ Τρώεσσι θόρον, μνήσαντο δὲ χάρμης.
Ἔνθ' οὔτις πρότερος Δαναῶν πολλῶν περ ἐόντων
Εὔξατο Τυδεΐδαο πάρος σχέμεν ὠκέας ἵππους,
Τάφρου τ' ἐξελάσαι, καὶ ἐναντίβιον μαχέσασθαι·
Ἀλλὰ πολὺ πρῶτος Τρώων ἕλεν ἄνδρα κορυστὴν
Φραδμονίδην Ἀγέλαον· ὁ μὲν φύγαδ' ἔτραπεν ἵππους,
Τῷ δὲ μεταστρεφθέντι, μεταφρένῳ ἐν δόρυ πῆξεν,
Ὤμων μεσσηγύς, διὰ δὲ στήθεσφιν ἔλασσεν.
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Τὸν δὲ μετ' Ἀτρεΐδαι Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος·
Τοῖσι δ' ἐπ' Αἴαντες θοῦριν ἐπιειμένοι ἀλκήν·
Τοῖσι δ' ἐπ' Ἰδομενεύς, καὶ ὀπάων Ἰδομενῆος
Μηριόνης, ἀτάλαντος ἐνυαλίῳ ἀνδρειφόντῃ·
Τοῖσι δ' ἐπ' Εὐρύπυλος Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός.
Τεῦκρος δ' εἴνατος ἦλθε παλίντονα τόξα τιταίνων.
b Στῆ δ' ἄρ' ὑπ' Αἴαντος σάκεϊ Τελαμωνιάδαο.
Ἔνθ' Αἴας μὲν ὑπεξέφερεν σάκος, c αὐτὰρ ὅγ' ἥρως
Παπτήνας, ἐπεὶ ἄρ' τιν' ὀϊστεύσας ἐν ὁμίλῳ,
Βεβλήκει, ὁ μὲν αὖθι πεσὼν ἀπὸ θυμὸν ὄλεσσεν,
Αὐτὰρ ὁ αὖτις ἰών, παῖς ὡς ὑπὸ μητέρα δύσκεν
Εἰς Αἴανθ'· ὁ δέ μιν σάκεϊ κρύπτασκε φαεινῷ·
Ἔνθα τίνα πρῶτον Τρώων ἕλε Τεῦκρος ἀμύμων;
Ὀρσίλοχον μὲν πρῶτα, καὶ Ὄρμενον, ἠδ' Ὀφελέστην,

Hi igitur postquã viderũt, quod à Ioue venisset auis,
Alacriùs in Troianos ruebãt: recordabãturq; pugnæ.
Tũ nemo prior Danaorũ multorũ quãuis existentiũ,
Gloriabatur ante Tydidem agitasse veloces equos,
Fossaq; eduxisse, & contrà pugnasse: (matum
Sed longè primus, Troianorum interfecit virum ar-
Phradmonidem Agelaum: is quidem in fugam verteret equos,
Illi autem conuerso in dorso hastam infixit,
Humeros inter: perq; pectus transegit. (per ipso.
Cecidit autem è curru: resonuerunt autem arma su-
Post hunc autem, Atridæ, Agamemnon & Menelaus:
Post hos.v. Aiaces (venerũt) impetuosũ induti robur:
Post hos autem, Idomeneus & comes Idomenei
Meriones, similis Marti homicidæ:
Post hos autem Eurypylus Euæmonis illustris filius:
Teucer.a. nonus venit arcus qui retrò curuantur ten-
Stetit autem sub Aiacis scuto Telamonij. (dens.
Tunc Aiax quidem submouit scutum, sed hic heros
Circũspiciens, postq̃ aliquẽ iaculatus in multitudine
Vulnerauerat, ille quidẽ ibi delapsus vitã amittebat:
Sed hic rursus profectus, puer tanquã ad matrẽ, ibat
Ad Aiacem: is autem ipsum scuto tegebat splendido.
Tũc quẽ primũ Troianorũ interfecit Teucer eximius?
Orsilochũ quidẽ primùm, & Ormenũ & Ophelestem,

Δαί-

Δαίτορά τε, Χρομίον τε, καὶ ἀντίθεον Λυκοφόντην,
Καὶ Πολυαιμονίδην Ἀμοπάονα, καὶ Μελάνιππον,
[d] Πάντας ἐπασσυτέρους πέλασε χθονὶ πουλυβοτείρῃ.
[e] Τὸν δὲ ἰδὼν γήθησεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Τόξου ἄπο κρατεροῦ Τρώων ὀλέκοντα φάλαγγας·
Στῆ δὲ παρ' αὐτὸν ἰὼν, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε·
[f] Τεῦκρε φίλη κεφαλὴ, Τελαμώνιε κοίρανε λαῶν,
Βάλλ' οὕτως, αἴκεν τι φόως Δαναοῖσι γένηαι,
Πατρί τε σῷ Τελαμῶνι,* ὅς σ' ἔτρεφε τυτθὸν ἐόντα, γ. ὃς ἔτρεφε
[g] Καί σε νόθον περ ἐόντα κομίσσατο ᾧ ἐνὶ οἴκῳ·
Τὸν καὶ τηλόθ' ἐόντα εὐκλείης ἐπίβησον.
Σοὶ δ' ἐγὼ ἐξερέω, ὡς καὶ τετελεσμένον ἔσται,
Αἴκεν μοι δώῃ Ζεύς αἰγίοχος καὶ Ἀθήνη
Ἴλιον ἐξαλαπάξαι ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Πρώτῳ τοι μετ' ἐμὲ πρεσβήϊον ἐν χερὶ θήσω,
Ἢ τρίποδ', ἠὲ δύω ἵππους αὐτοῖσιν ὄχεσφιν,
Ἠὲ γυναῖχ', ἥ κέν τοι ὁμὸν λέχος εἰσαναβαίνοι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσεφώνεε Τεῦκρος ἀμύ- (μων,
Ἀτρείδη κύδιστε,[h] τί με σπεύδοντα καὶ αὐτὸν
Ὀτρύνεις; [i] οὐ μέν τοι ὅση δύναμίς γε πάρεστι,
Παύομαι, ἀλλ' ἐξ οὗ προτὶ Ἴλιον ὠσάμεθ' αὐτοὺς,
Ἐκ τοῦ δὴ τόξοισι δεδεγμένος ἄνδρας ἐναίρω·
Ὀκτὼ δὴ προέηκα τανυγλώχινας ὀϊστοὺς,
Πάντες δ' ἐν χροῒ πῆχθεν ἀρηϊθόων αἰζηῶν·
Τοῦτον δ' οὐ δύναμαι βαλέειν κύνα * λυσσητῆρα. γ. λυσσητῆρα

Datoraq; Chromiumq; & diuinum Lycophontem,
Et Polyamonidem Hamapaonem, & Melanippum:
Omnes cumulatos deiecit in terrã multos pascẽtem,
Eum.a.cõspicatus, lætatus est rex virorũ Agamẽnon,
Arcu forti Troianorum perdentem phalanges.
Stetit aũt apud ipsum veniens, & ipsi verbum dixit:
Teucer charum caput, Telamonie dux populorum,
Feri sic, si fortè aliquod lumen Danais fias,
Patriq; tuo Telamoni, qui te èducauit paruulũ existẽ-
Et te nothũ licet existẽtem excepit sua domo: (tem.
Hunc quamuis procul dissitum bonã famã conscen-
Tibi autem ego edico, sicut & ratum erit, (de refac.
Si quidẽ mihi dederit Iupiter ægidẽ tenens & Miner-
Troiæ expugnare benè ædificatam vrbem, (ua,
Primo tibi post me honorariũ munus in manu ponã,
Vel tripodem, vel duos equos cum ipso curru,
Vel mulierem, quæ tecum eundem lectum ascendat.
Hunc verò respõdens allocutus est Teucer eximius,
Atride illustrissime, cur me properantem & ipsum
Incitas? non tamẽ quanta potẽtia quidẽ adest mihi,
Cesso, sed ex quo versus Troiam repulimus ipsos,
Ex eo iam arcubus excipiens viros interficio.
Octo iam emisi extensas cuspides habentes sagittas:
Omnesq; in corpore fixæ sunt bellicosorum iuuenum.
Hunc verò nequeo attingere canem rabidum.

COMMENTARIVS.

a οἱ δ' ὡς οὖν εἶδον] Viso hoc fausto prodigio Græci dicuntur rursus alacriùs pugnam in Troianos acuisse, vnde videntur non adeò profuisse Agamemnonis increpationes, quarum forsan nullam erant habituri rationem, nisi eos hoc pacto Iupiter in hac trepidatione confirmasset, vnde illi audentiores facti ora in hostes conuertunt, certatim eos expugnantes. In his primus Diomedes, qui etiam in fugiendo postremus fuerat: cui succedunt Agamemnon & Menelaus fratres: his Aiaces, quibus Idomeneus & Meriones, his Eurypylus: huic Teucer, in cuius gestis describendis magis immoratur. Notandum est autem, solere Poetam diuersis temporibus fortitudinem huic vel alteri tribuere: nunc enim ipsum Agamemnonem, nunc Vlyssem, nunc Diomedem, nunc Aiacem, nunc Idomeneum in pugna reliquos antecellere rerum gestarum gloria statuit, quasi omnes omnium laudes in vnum erogans, in quo euehendo potissimùm occupatur. Talem ergo hac pugna facit Teucrum sagittandi peritia clarissimum. Videtur tamen hic inter pedites, Diomedes verò inter equites in hac pugna excelluisse. Plura tamen de Teucro, quàm de Diomede memorat: hic enim solùm Agelaum, ille verò octo heroas interemit.

b ὑπ' ἄρ' ἀσπίδι] Aiacis scutũ ex hoc loco abijt in prouerbiũ pro tuto munimine. Vide Gilbertũ Cognatũ Adag. Cent. 8. prou. 751. De eodem scuto sic Hom. sup. lib præcedenti, Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε φέρων σάκος ἠΰτε πύργον, Χάλκεον ἑπταβόειον ὅ οἱ Τυχίος κάμε τεύχων.

c αὐτὰρ ὅγ' ἥρως] Implexa & intricata est hæc oratio, quę sit, est explicãda, ἐπειδὰν δὲ ὁ ἥρως παπτήνας βάλοι τινὰ ὀϊστεύσας ἐν ὁμίλῳ, ὁ μὲν βληθεὶς ἔπιπτεν, Τεῦκρος δὲ ἀναχωρήσας ἐκρύπτετο ὑπὸ τῷ σάκει τοῦ Αἴαντος. Hoc Eustathius. id est, Vbi heros iste circumspiciens aliquem percussisset sagitta in exercitu, ille quidem qui percussus erat concidebat, Teucer autem recedens se sub Aiacis scuto occultabat.

d πάντας ἐπασσυτέρους] Hos quidem directè non petebat, sed Hectorem: à quo aberrantia tela in hos heroas incidebant, vt indicat ipsemet Teucer in sequentibus, cùm dicit Agamemnoni ὀκτὼ δὴ προέηκα, &c.

e τὸν δὲ ἰδὼν γήθησεν] Oportet, inquit Eustathius, duces necessariò omnia in pugna lustrare, & milites præliantes obseruare, vt ipsi eò magis strenuè se gerant, cùm duces sibi instare cognouerint: vt quoque duces ipsi vincant quis fortis, quis ignauus, quis ordinis sui derelictor: & hunc quidem munerentur, hunc excitent, hunc puniant. Debent verò præcipuè egregijs & magnificis pollicitationibus strenuè pugnantes erigere, vt illi fortitudinis suæ præmia expectent. Quæ omnia præstantissimum ducem Agamemnonem præstitisse par est. & hac ratione Teucrum hunc animaduertisse.

f Τεῦκρε φίλη κεφαλὴ,] Præcedentia ab Eustathio ducibus belli tradita præcepta nunc in vsum Agamemnon reuocat: strenuè enim se gerentem Teucrum noua exhortatione ad pergendum incitat, duo illi ob oculos ponens. Primùm gloriam, quam patri suo inde conciliaturus est. Cedit enim filiorum decus parentum gloriæ. Quod etiam ipsi Teucro decorum futurum sit, qui sua fortitudine laudi parentis velificetur. Deinde ex se etiam Agamemnon ei post Troiam dirutam dignissimum præmium pollicetur. Et licet virtus omnis per se expetatur & exerceatur propriè, vnde alienum esse videatur à studioso virtutis ad eam spe præmij excitari, vt satis in Ethicis disputat Aristoteles: nobis tamen vt ipsæ virtutes (quæ nunquam veræ & absolutæ in hominibus reperire possunt) sic homines etiam qui illis ornantur crassiusculè, quàm à rigidis morum præceptoribus nobis sunt intelligendi & delineandi. Siquidem insitum est ferè omnibus à natura, vt nõ solùm laudis, quæ ipsa etiam aliqua est virtutis merces, sed etiam præmiorum & compensationum gratia ad res gerendas impellantur. Et quamuis ea honestè ab ipsis non expetantur (damus enim constare illud inuiolabile, Virtutem per se tantùm expeti) tamen alij honestè conferunt, quasi virtutum non segnes stimulos, quibus generosi animi facilè punguntur & commouentur. Sic ergo Teucer, quanquam per se iam satis anteà erat incitatus, adeò vt ante hãc Agamemnonis hortationem insignia strenuitatis suæ documenta dederit: tamen sine dubio his ducis pollicitationibus potuit grauiùs impelli, cùm sibi incassum tot labores non perire sentiret, sed expectandam sibi esse condignam mercedem: nisi mauis simpliciter gratum Regis animum intelligere, qui se hac liberalitate Teucri rebus gestis maximè oblectari testetur. voluit tamen omnino eum in hac pugnandi alacritate pergere proposito illi honorario præmio, quòd his aculeis fortium virorum animos magis excitari intelligeret, non secus ac si currentem equum stimulis vrgeas, concitatiorem facis. Vnde etiam in bene moratis Rebuspublicis vt prauis supplicia, sic bonis etiam sua præmia sunt constituta, quasi illa non sint aspernanda, nec frigida virtutis fomenta. De quibus dici largiùs posset, sed nos arctis spatijs concludimur.

g καί σε νόθον] Nothum appellat Teucrum non dedecoris gratia (quia apud veteres, vt tradit post Didymum Eustathius, nothi non minoris fiebant quàm legitimi) sed etiam quasi ad augendi illi honorem gratia, ὅτι τῇ ἀρετῇ καὶ τὰς γονέας ὑπερέβαλε, vt ait Didymus. Fuit autem Teucer natus ex Hesiona sorore Priami, quam Telamon ab Hercule acceperat in præmium belli illius Troiani propter equos Laomedontis suscepti. Vnde Teucer quoq; nomine Troiano appellatus. Teucri enim Troiani. Porrò νόθον non vertimus spurium, vt vulgatæ versiones, propter causas quas memorabimus in nostro Lexico.

h τί με σπεύδοντα] Quemadmodum ex officio Agamemnonis fuit Teucri fortitudini suo hortatu veluti calcaria subdere, sic Teucer æquo animo non fert se sponte currentem incitari, quasi eo potiùs pacto ignauiam sibi exprobrari censeat: ac si dicat sibi alijs hortamentis opus non esse, cùm satis concitatè per se ad bellum strenuè gerendum impellatur. Hinc monet Eustathius natam esse parœmiam, σπεύδοντα ὀτρύνειν. Currentem incitare. Et hunc locum videtur intellexisse Lucianus ad Nigrinum, cùm dicit, θάῤῥει ὦ γαθέ. τοῦτο γάρ τοι τὸ τοῦ Ὁμήρου, σπεύδοντα καὶ αὐτὸν παρακαλεῖς, id est, Bono esto animo, quandoquidem iuxta illud Homericum, hortaris eum qui ipse sua sponte properet. Sic Odyss. ω. incitatur Minerua per se satis prompta, ὡς εἰπὼν ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην. Vide Erasmi Adagiorum Chil. 1. centur. 2 prou. 46. & 47. & Chil. 1. cent. 5. prou. 28.

i οὐ μέν τοι.] Probat Teucer se currentem incitari, cùm antequàm Agamemnonem hortantem audisset, totis viribus in hoc incubuerit, vt se reipsa fortem præstaret: quòd satis docuerit octo iam è Troianis bellicosis iuuenibus solo prostratis, ita vt inutiles sagittas non emiserit, nisi quòd solum Hectorem (quem contumeliosè κύνα λυσσητῆρα vel λυσσητῆρα appellat, proprium eius nomen efferre non dignatus, quasi is à quo tantum periculi Græcis impendeat, non sit nominandus, sed conuicijs solùm proscindendus) ferire nondum potuerit.

Ἦ ῥα, καὶ ἄλλον οἰστὸν ἀπὸ νευρῆφιν ἴαλλεν
Ἕκτορος ἀντικρύ, βαλέειν δέ ἑ ἵετο θυμός·
a Καὶ τοῦ μέν ῥ᾽ ἀφάμαρθ᾽· ὁ δ᾽ ἀμύμονα Γοργυθίωνα
Υἱὸν ἐὺν Πριάμοιο κατὰ στῆθος βάλεν ἰῷ·
(Τόν ῥ᾽ ἐξ Αἰσύμηθεν ὀπυιομένη τέκε μήτηρ,
Καλὴ Καστιάνειρα, δέμας εἰκυῖα θεῇσι·)
b Μήκων δ᾽ ὡς ἑτέρωσε κάρη βάλεν, ἥτ᾽ ἐνὶ κήπῳ
Καρπῷ βριθομένη, νοτίῃσί τε εἰαρινῇσιν·
Ὣς ἑτέρωσ᾽ ἤμυσε κάρη πήληκι βαρυνθέν.
Τεῦκρος δ᾽ ἄλλον οἰστὸν ἀπὸ νευρῆφιν ἴαλλεν
Ἕκτορος ἀντικρύ, βαλέειν δέ ἑ ἵετο θυμός.
Ἀλλ᾽ ὅγε καὶ τόθ᾽ ἅμαρτε· παρέσφηλεν γὰρ Ἀπόλλων·
Ἀλλ᾽ Ἀρχεπτόλεμον θρασὺν Ἕκτορος ἡνιοχῆα
Ἱέμενον πόλεμόνδε βάλε στῆθος παρὰ μαζόν.
Ἤριπε δ᾽ ἐξ ὀχέων, ὑπερώησαν δέ οἱ ἵπποι
Ὠκύποδες· τοῦ δ᾽ αὖθι λύθη ψυχή τε μένος τε.
Ἕκτορα δ᾽ αἰνὸν ἄχος πύκασε φρένας ἡνιόχοιο.
Τὸν μὲν ἔπειτ᾽ εἴασε καὶ ἀχνύμενός περ ἑταίρου·
Κεβριόνην δ᾽ ἐκέλευσεν ἀδελφεὸν ἐγγὺς ἐόντα
Ἵππων ἡνί᾽ ἑλεῖν. ὁ δ᾽ ἄρ᾽ οὐκ ἀπίθησεν ἀκούσας·
Αὐτὸς δ᾽ ἐκ δίφροιο χαμαὶ θόρε παμφανόωντος,
c Σμερδαλέα ἰάχων· ὁ δὲ χερμάδιον λάβε χειρί.
Βῆ δ᾽ ἰθὺς Τεύκρου, βαλέειν δέ ἑ θυμὸς ἀνώγει.
Ἤτοι ὁ μὲν φαρέτρης ἐξείλετο πικρὸν οἰστόν,
Θῆκε δ᾽ ἐπὶ νευρῇ· τὸν δ᾽ αὖ κορυθαιόλος Ἕκτωρ
d Αὖ ἐρύοντα παρ᾽ ὦμον, ὅθι κληῒς ἀποέργει
Αὐχένα τε στῆθός τε, μάλιστα δὲ καίριόν ἐστι·
Τῇ ῥ᾽ ἐπί οἱ μεμαῶτα βάλεν λίθῳ ὀκριόεντι·
Ῥῆξε δέ οἱ νευρήν· νάρκησε δὲ χεὶρ ἐπὶ καρπῷ·
Στῆ δὲ γνὺξ ἐριπών, τόξον δέ οἱ ἔκπεσε χειρός.
e Αἴας δ᾽ οὐκ ἀμέλησε κασιγνήτοιο πεσόντος,
Ἀλλὰ θέων περίβη, καί οἱ σάκος ἀμφεκάλυψε.
Τὸν μὲν ἔπειθ᾽ ὑποδύντε δύω ἐρίηρες ἑταῖροι,
Μηκιστεὺς Ἐχίοιο πάϊς καὶ δῖος Ἀλάστωρ,
Νῆας ἐπὶ γλαφυρὰς φερέτην βαρέα στενάχοντα,
Ἂψ δ᾽ αὖτις Τρώεσσιν Ὀλύμπιος ἐν μένος ὦρσεν,
Οἱ δ᾽ ἰθὺς τάφροιο βαθείης ὦσαν Ἀχαιούς.
Ἕκτωρ δ᾽ ἐν πρώτοισι κίε, σθένεϊ βλεμεαίνων.
f Ὡς δ᾽ ὅτε τίς τε κύων συὸς ἀγρίου ἠὲ λέοντος
Ἅπτηται κατόπισθε, ποσὶν ταχέεσσι διώκων,
Ἰσχία τε γλουτούς τε, ἑλισσόμενόν τε δοκεύει·
Ὣς Ἕκτωρ ὤπαζε καρηκομόωντας Ἀχαιούς,
Αἰὲν ἀποκτείνων τὸν ὀπίστατον· οἱ δ᾽ ἐφέβοντο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ διά τε σκόλοπας καὶ τάφρον ἔβησαν
Φεύγοντες, πολλοὶ δὲ δάμεν Τρώων ὑπὸ χερσίν,
Οἱ μὲν δὴ παρὰ νηυσὶν ἐρητύοντο μένοντες,
g Ἀλλήλοισί τε κεκλόμενοι, καὶ πᾶσι θεοῖσι
Χεῖρας ἀνίσχοντες, h μεγάλ᾽ εὐχετόωντο ἕκαστος.

Dixit & aliam sagittam è neruo emisit (mus:
Hectorẽ contra. percutere .a. ipsum desiderabat ani-
Et ab hoc qdẽ aberrauit: hic .a. eximiũ Gorgythionem
Filium generosum Priami ad pectus vulnerauit sagitta:
(Quem ab Aesima compressa peperit mater,
Pulchra Castianira, corpore similis deabus.)
Papauer .a. veluti, in alterã partẽ caput inflexit, qđ
Fructu grauatũ, humiditatibusq́; vernis: (in horto
Sic in alterã partem inclinauit caput casside depres-
Teucer autem aliam sagittam è neruo misit (sum.
Hectorẽ contra: tãgere .a. ipsum desiderabat animus.
Sed hic & tunc aberrauit: auertit enim Apollo.
Sed Archeptolemum audentem Hectoris aurigam
Ruentẽ ad pugnã percussit in pectore iuxta pupillã.
Decidit autem è curru. recesserunt autem eius equi
Veloces: huius verò ibi soluta est animaq́; roburq́;.
Hectoris aũt grauis dolor cõstrinxit mentẽ ob aurigã:
Hunc quidem deinde reliquit tristis licet ob socium:
Cebrionem autem iussit fratrem propè existentem
Equorũ habenas accipere: hic .a. nõ immorigerus fuit.
Ipse aũt ex curru humi desilijt splẽdido, (vt audiuit.
Horribiliter vociferãs: hic aũt saxum accepit manu.
Perrexit .a. rectà in Teucrũ: ferire .a. ipsum animus iu-
Is quidem pharetra exemit amarã sagittã. (bebat.
Posuitq́; in neruo: hunc autem galea motor Hector
Retrò trahẽtẽ neruũ ad humerũ vbi iũctura separat
Ceruicemq́; pectusq́;, maximè autem lethale est:
Ea parte in se ruentem percussit lapide aspero:
Rupit autem ei neruũ. torpuit .a. manus in iunctura.
Cõstitit .a. in genua collapsus: & arcus ei excidit ma-
Aiax autem non neglexit fratrem collapsum, (nu.
Sed currens protexit eum, & ei scutum obtendit.
Hunc quidem postea subeuntes duo fidi socij,
Mecisteus Echij filius, & diuinus Alastor,
Naues ad concauas portarunt grauiter suspirantem.
Confestim iterum Troianis Olympius robur indidit.
Hi itaq́; rectà in fossam ꝓfundã impulerunt Achiuos.
Hector .a. inter primos ibat, fortitudine terrorẽ affe-
Sic vt quãdo aliqs canis aprũ syluestrẽ vel leonẽ (rẽs.
Tangit retrò pedibus velocibus confisus,
Ad coxasq́; clunesq́;, & conuertentem se obseruat:
Ita Hector persequebatur comatos Achiuos,
Semper occidens postremũ quenq́;: hi verò fugiebant,
Sed postquàm per palos & fossam transierunt
Fugientes, multiq́; strati sunt Troianorũ à manibus:
Hi quidem iam apud naues cõtinebantur manentes,
Inuicemq́; hortantes, & omnibus dijs
Manus extẽdẽtes, manifestè supplicabãt vnusquisq́;.

Ἕκτωρ

Ἕκτωρ δ' ἀμφιπεριστρώφα καλλίτριχας ἵππους, Hector aũt circumagebat pulchras iubas habẽtes equos·
* Γοργοῦς * ὄμματ' ἔχων ἠδὲ βροτολοιγοῦ Ἄρηος. Gorgonis oculos habens, & sanguinarij Martis. χ. γοργοῦ
χ. ὄμματα

COMMENTARIVS.

a καὶ τοῦ μὲν ῥ' ἀφάμαρτ'] Quod Teucer ab Hectore aberret, non existimo ipsius iaculandi imperitiæ tribuendum, sed aut Hectoris dexteritati petitiones illas declinantis, aut Deorum, maximè verò Iouis auxilio: qui, vt iam sæpius dictum est, cùm ei hodierno die decus & gloriam concedat, non patitur vt ei vulnus aliquod infligatur. Paulò pòst autem Apollo dicetur sagittam Teucri ab eo auertisse (παρέτρεψεν γὰρ Ἀπόλλων) quod fortasse etiam in omnibus præcedentibus sit intelligendum, idque non sine ratione, cùm Apollini sagittandi scientia tribuatur, quasi is cùm videret directè Teucerum collimasse ictum, sit à suo Hectore amolitus facilimè, vt cui sagittæ ipsæ tanquam Deo & tanquam iaculatori peritissimo pareant: vel quòd ipsum Teucerũ rectè in Hectorem collineare non pateretur, sic pro illo reliquos assequitur, quorum nimirũ salutem Apollo susq; deq; habet, licet in genere Troianorum exercitui faueat, modò incolumem Hectorem tueatur, quasi plus sit tantum ducem, quam infinitos alios perire, qui solus & Troianorum est præsidium & Græcorum terror.

b μήκων δ' ὡς ἑτέρωσε] Hac comparatione (vsus autem comparationum vt Poëtis familiaris, sic ad rei illustrationem commodissimus) casum istius Gorgythionis eleganter exprimit. Grauatum enim & suo fructu & imbribus papauer caput inflectit: sic Gorgythion iste à Teucro vulneratus caput inclinauit & concidit. Quod omnibus morientibus competere potest. Siquidem deficiente anima nostra solet caput prægrauari, aut potius soluta vi neruorum, à quorum compage illud erectum stat, deprimi: quod imbecillitatis est indicium. Hic autem duo assignantur, quibus papauer grauius fit, proprius fructus, & imbres: quasi duo etiam sint de Gorgythione intelligenda, nimirum proprij corporis pondus, aut restrictiùs, capitis: & externum vulnus à Teucro inflictum, nisi hæc forsan quibusdam nimis arguta videantur.

c σμερδαλέα ἰάχων] Vox ingens fortissimis heroibus ab Homero tribuitur, quàm etiam Aristoteles leoni & tauro ob robur & fortitudinem inesse dicit, vt in Odyssea dicemus. Hinc βοὴν ἀγαθὸς pro forti toties apud hunc Poëtam, nunc quoque Hector horrenda voce inclamat: quod tamen non solùm illius roboris, sed etiam iræ & furoris, quo ob aurigæ sui mortem in Teucerum concitatus fertur, indicium esse potest.

d αὐερύοντα παρ' ὦμον] Quomodo hic versus deberet distingui, olim etiam disputatum est. Neoteles quidam ex antiquis Grammaticis, dicens Scythicam esse nerui tractionem, vt refert noster Eustathius, cum hic tractum ait ad humerum, ibique factum vulnus Teucro, sicq; diruptum neruum, & læsam illi dexteram manum. Ille enim distinguit post παρ' ὦμον hoc modo, αὐερύοντα παρ' ὦμον, ὅθι κληῒς ἀποέργει. Alij distinguentes post αὐερύοντα, & τὸ παρ' ὦμον sequentibus coniungentes, dicunt lapide ad humerum læsum Teucrum & neruum ad dexteram mammam, iuxta illud Iliad. δ, νευρὴν μὲν μαζῷ πέλασεν, trahi solitum, lapidemque à dextra parte ab Hectore emissum rupisse, quasi ἐκ παρόδου impetu etiam neruum: incidisse autem in sinistrum Teucri humerum, ideoque ipsi ex manu iam torpescente arcum excidisse, qua gestabatur. Horum autem melior est sententia, iudice Eustathio: nam & Cæsariensis Procopius & alij memorant, antiquos neruum ad mammam traxisse, quod alij posteà ad auriculam dextram faciunt. ὁ μὲν ἀρχαῖοι ἐδήλωσαν οἱ περὶ τὸν Νεοτέλην (verba Eustathij) περὶ ἐρύσεως ἱστορικὸς ... [illegible] ... τὴν παρὰ μαζὸν καὶ τὴν παρ' ὦμον, ... ὡς ἄρτιον, περὶ τὸ δεξιὸν οὖς.

e Αἴας δ' οὐκ ἀμέλησε] Duo sunt hic obseruanda: primùm, quod fortissimo Hectori fortissimum Aiacem æqualem antagonistam opponat, non Tydidem aut Agamemnonem, quamuis hic satis esset Teucro vicinus, vt constat ex superiore eius oratione, aut Menelaum aut alium quempiam, quasi eorum nullus tam validi herois impetum sustinere potuerit. Deinde quòd fratrem fratri succurrentem faciat. Nam notum est adagium, ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη, de fido auxilio, propterea quòd, vt inquit Erasmus Adag. Chil. 1. cent. 7. prou. 92. in rebus periculosis vix vnquã solet frater fratri deesse. Eum enim humanitatẽ omnem exuisse oportet, qui suos in rerum angustijs deserat: proinde nullus potuit aut fidelius aut diligentius Teucro opitulari, quàm hic Aiax frater: quanquam non etiã vterinus, sed consanguineus tantùm (consanguineorum aũt appellatione contineri fratres ex eodem patre natos, docent Iurisconsulti) minorem tamen idcirco eorũ beneuolentiam hic locus indicat, cùm etiam nothi, qualis erat Teucer, non minoris quàm legitimi apud antiquos à parentibus fierent. De fratrum in periculis mutuo auxilio vide Erasmum loco iam citato.

f ὡς δ' ὅτε τίς τε κύων] Elegantissima est hæc comparatio, qua & persequentem Hectorem & fugientes Græcos describit. Primùm enim Hectorem cani venatico cõparat, cuius varia sunt genera: sed Homerus canẽ intelligit robustũ, fortesq; & ingentes feras venantem. Quod omnibus canibus non est datum, sed quidam sunt ad id natura comparati, quales sunt Indici, qui tauros, apros, leones aggrediuntur, inter quos tamen fuerunt qui cæteras omnes feras, vno excepto leone, aspernarentur, cum quo solùm dimicare vellent, vt docet historia quædam valde memoranda apud Aelianũ de animalib. lib. 8. cap. 1. Strab. li. 15. Diodorũ Siculũ lib. 17. Plutarch. in lib. Vtra animalium, &c. Quod tamen Philes (alter Aelianus) de omni cane Indico in vniuersum scribit. Vtut sit, Homerus generaliùs hic canem magnas & robustas feras persequentẽ accipit: quales alibi etiã cùm dicit ὡς δ' ὅτε ... [illegible] κύνες, εἴτ' ἐπὶ θηρσίν, &c. Eos describit Oppianus κυνηγ. lib. 1. vasto corpore, rostro simo, laxa & horribili supra oculos inter supercilia pelle, oculis igneis, rauo colore splendentibus, pelle tota hirsuta, robusto corpore, dorso lato: quos non veloces, sed magno robore & animi & corporis & acerrima audacia præditos esse ait, & ab eiusmodi canibus quaslibet feras impugnari. Eidem venationi apti sunt illi Britannici, qui ferocitate simul & magnitudine insignes sunt: item quos Galli appellant *limiers*, magni & robusti, qui feras maiores inuadunt: & apud Polonos qui *Visly* nominantur. Tales item Molossi nõ pastorales (quãquam his etiam aduersus lupos interdum certamen subeundem est) sed qui venatici & pugnaces sunt (Hæc postrema scribebamus ex fide Gesneri, sed Aristot. hist. anim. lib. 9. c. 1. Molossos pastorales aduersus feras magis laudat, καὶ τὸ δ' ἐν τῇ Μολοττίᾳ γένος τῶν κυνῶν, τὸ μὲν θηρευτικόν, οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸ παρὰ τοῖς ἄλλοις. τὸ δ' ἀκόλουθον τοῖς προβάτοις, τῷ μεγέθει, καὶ τῇ ἀνδρείᾳ τῇ πρὸς τὰ θηρία. Quod etiam idem Gesnerus in sectione de cane pastorali retulit, sed tam parua repugnãtia in tam magno opere parui est facienda) Tales præterea Albani, immò generosiores, vt qui cum leone tantùm aut elephãto congrediantur, vt de quodam Plinius memorat, quẽ Rex Albaniæ Alexãdro Magno dono dederat: cuius specie delectatus Alexander iussit vrsos, mox apros, deinde damas emitti, ad quos canis ille immotus iacuit. Eum indignatus Alexander, quòd tantam segniciem in tanto corpore videret, interfici iussit. Quod cùm Rex audijsset, aliũ ei mittit cum mandatis, ne eum in paruis experiretur, sed in leone aut in elephanto: quod Alexander fecit, leonemq; fractũ protinus vidit: idem in Elephanto. De eiusmodi tamen canibus Homerus hic non intelligit, sed generalius de ijs qui magnis feris promiscuè opponuntur, quorũ generositati & audaciæ appositè Hectoris animũ & impetũ nunc comparat. Fugientes autem Græcos noluit cùm dedecore aut ignominia exprimere, sed eos generosis etiam animalibus cõparat: vt apro, vel leoni, quorũ generositas etiam in ipso vitæ periculo magis eminere solet, ideò etiã hanc canis venationem sic exponit, vt leo vel aper non in fugam se conijciant sed subinde in canem cõuertantur, quod ab ipso cane obseruari dicit, quasi etiam aliquantulum eum (leonem vel aprum) reformidante. Sic enim interpretor illud ἑλισσόμενόν τε δοκεύει. Quod propriè de leone dicitur, quem aliàs ἐντροπαλιζόμενον fugientẽ, & ἐντροπαλιζόμενοι appellat. Mihi sanè totus hic locus comparationis omnino admirãdus videtur. Rectè porrò exprimit actus ipsos canis in venatione, qui feræ femora & clunes morsibus impetit, nimirum terga vertentis: cui respondet strages illa, quam de Græcis edit Hector.

g ἀλλήλοισί τε κεκλόμενοι,] Non solùm generosos, sed etiã pios nobis Græcos proponit: Generosos, cùm in his angustijs adeò animis non concidunt, vt in desperationem salutis omnino deueniant, quin sese mutuis incitamentis & exhortationibus erigunt & confirmant, quod exprimunt illa ἀλλήλοισί τε κεκλόμενοι: Pios, cùm ad Deos implorandos se conuertunt, à quibus auxilium & opẽ præstari posse intelligunt. Eos autem omnes Deos dicit implorare, non vnicum tantùm, vel quasi tanta sit hæc calamitas, vt non vnius solùm ope sarciri possit, sed omniũ vires eò concurrant necesse est. Vel quòd tum sibi fauentes Deos, tùm sibi aduersos inuocẽt: illos quidẽ, vt fauoris & beneuolentiæ suæ signa nunc reipsa sibi exhibeant: hos verò, vt propitiores & clementiores sibi eos reddant.

h μεγάλ' εὐχετόωντο] Eustathius monet, μεγάλ' εὐχεσθαι opponi τῷ σιγῇ εὐχὴν ποιεῖσθαι quod est tacitè preces concipere, quasi idẽ sit, cum ἀμφαδίην εὔχεσθαι. Vnde sensus erit, nũc Græcos alta voce Dijs supplicare quod in publico & cõmuni eiulatu alioqui fieri solet. Monet me hoc illius Pythagoreorũ præcepti, qđ extat apud Clementẽ Alexandrinũ φωνῇ δ' Deos aperta & exaudita voce precandi. Verba Alexãdrini sunt hęc: οἱ δ' ... Πυθαγόρειοι, inquit, βουλόμενοι μετὰ φωνῆς εὔχεσθαι κελεύουσιν, ... [illegible] ... ὅτι τὸ θεῖον ... τῶν ἀκούειν ... ἀλλ' ὅτι δικαίως ... τὰς εὐχάς, ἃς οὐκ ἄν τις αἰδεσθείη ποιεῖσθαι πολλῶν συνειδότων, id est. Quid ergo sibi

volunt

volunt Pythagoræi, cùm iubent voce precari? Hoc nimirum, vt mihi videtur, non quòd Numen eos exaudire non posse qui tacitè precarentur existimarent, sed quòd iustas vellent esse preces, quas nullum pudeat pluribus conscijs facere. Sed hæc alium habent sensum, & huius non sunt loci, quia diuersa est hic ratio cur Græci μεγάλ' ἀχέοντο, videlicet publica clades, quæ altam vocem ab hominibus solet extorquere, vt iam diximus.

Τοὺς δὲ ἰδοῦσ' ἐλέησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Αἶψα δ' Ἀθηναίην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
ᵃὪ πόποι αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, οὐκέτι νῶϊ
Ὀλλυμένων Δαναῶν κεκαδησόμεθ' ὑστάτιόν περ;
Οἵ κεν δὴ κακὸν οἶτον ἀναπλήσαντες ὄλωνται
Ἀνδρὸς ἑνὸς ῥιπῇ· ὁ δὲ μαίνετ' οὐκέτ' ἀνεκτῶς
Ἕκτωρ Πριαμίδης, καὶ δὴ κακὰ πολλὰ ἔοργε.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
ᵇΚαὶ λίην οὗτός γε μένος θυμόν τ' ὀλέσειε,
Χερσὶν ὑπ' Ἀργείων φθίμενος ἐν πατρίδι γαίῃ·
Ἀλλὰ πατὴρ οὑμὸς φρεσὶ μαίνεται οὐκ ἀγαθῇσι,
Σχέτλιος, αἰὲν ἀλιτρὸς, ἐμῶν μενέων ἀπερωεύς,
Οὐδέ τι τῶν μέμνηται, ὅ οἱ μάλα πολλάκις υἱὸν
Τειρόμενον σώεσκον ᶜὑπ' Εὐρυσθῆος ἀέθλων.
Ἤτοι ὁ μὲν κλαίεσκε πρὸς οὐρανὸν, αὐτὰρ ἐμὲ Ζεὺς
Τῷ ἐπαλεξήσουσαν ἀπ' οὐρανόθεν προΐαλλεν.
Εἰ γὰρ ἐγὼ τάδε ᾔδε' ἐνὶ φρεσὶ πευκαλίμῃσιν,
Εὖτέ μιν εἰς Ἀΐδαο πυλάρταο προὔπεμψεν
Ἐξ Ἐρέβευς ἄξοντα ᵈκύνα στυγεροῦ Ἀΐδαο,
Οὐκ ἂν ὑπεξέφυγε Στυγὸς ὕδατος αἰπὰ ῥέεθρα.
γρ. δή μοι Νῦν ᵉ δ' ἐμὲ μὲν στυγέει, ᵉ Θέτιδος δ' ἐξήνυσε βουλάς,
Ἥ οἱ γούνατ' ἔκυσσε, καὶ ἔλλαβε χειρὶ γενείου,
Λισσομένη τιμῆσαι Ἀχιλλῆα πτολίπορθον·
ᶠἜσσεται μὰν ὅτ' ἂν αὖτε φίλην Γλαυκώπιδα εἴπῃ.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν νῶϊν ἐπέντυε μώνυχας ἵππους,
Ὄφρ' ἂν ἐγὼ καταδῦσα Διὸς δόμον αἰγιόχοιο,
Τεύχεσιν ἐς πόλεμον θωρήξομαι, ὄφρα ἴδωμαι,
Εἰ νῶϊ Πριάμοιο πάϊς κορυθαιόλος Ἕκτωρ
γρ. προφανεῖσαι Γηθήσει, * προφανέντε ἀνὰ πτολέμοιο γεφύρας
γρ. καὶ προφανείσας ᵍἮ τις καὶ Τρώων κορέει κύνας ἠδ' οἰωνοὺς
γρ. καὶ προφανέντι Δημῷ καὶ σάρκεσσι, πεσὼν ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Ὣς ἔφατ', οὐδ' ἀπίθησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη.
Ἣ μὲν ἐποιχομένη χρυσάμπυκας ἔντυεν ἵππους
Ἥρη, πρέσβα θεὰ, θυγάτηρ μεγάλοιο Κρόνοιο·
Αὐτὰρ Ἀθηναίη κούρη Διὸς αἰγιόχοιο,
ʰΠέπλον μὲν κατέχευεν ἑανὸν πατρὸς ἐπ' οὔδει,
Ποικίλον, ὅν ῥ' αὐτὴ ποιήσατο καὶ κάμε χερσίν.
Ἣ δὲ χιτῶν' ἐνδῦσα Διὸς νεφεληγερέταο,
Τεύχεσιν ἐς πόλεμον θωρήσσετο δακρυόεντα.
Ἐς δ' ὄχεα φλόγεα ποσὶ βήσετο, λάζετο δ' ἔγχος
Βριθὺ, μέγα, στιβαρὸν, τῷ δάμνησι στίχας ἀνδρῶν
Ἡρώων, τοῖσίν τε κοτέσσεται ὀβριμοπάτρη.
Ἥρη δὲ μάστιγι θοῶς ἐπεμαίετ' ἄρ' ἵππους.
ⁱΑὐτόμαται δὲ πύλαι μύκον οὐρανοῦ, ἃς ἔχον Ὧραι,
Τῇς ἐπιτέτραπται μέγας οὐρανὸς, Οὔλυμπός τε,
Ἠμὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν νέφος, ἠδ' ἐπιθεῖναι.
Τῇ ῥα δι' αὐτάων κεντρηνεκέας ἔχον ἵππους.

Illos a. cōspicata, miserta est dea albis vlnis nitēs Iuno.
Mox autem Mineruam verbis velocibus allocuta est:
Proh dolor, ægidē tenētis Iouis filia, nō amplius nos
Pereuntes Danaos curabimus, ad extremum saltem?
Qui iam malum fatum explentes perierint
Viri vnius impetu: hicq; furit nō ampliꝰ tolerabiliter,
Hector Priamides: & iam mala multa patrauit.
Hanc verò rursus allocuta est dea cæsia Minerua:
Et certè hic fortitudinem vitamq́, perdidisset,
A manibus Argiuorum confectus in patria terra:
Sed pater meus mentibus insanit non bonis.
Infestus, semper iniquus mearum virium impeditor:
Nec quicquā horū recordat, quòd ei valdè sæpè filiū
Afflictatum saluaui ab Eurysthei laboribus.
Certè is quidem flebat versus cœlum, sed me Iupiter
Huic auxiliaturam à cœlo dimisit.
Si enim ego hæc sciuissem in mente prudenti,
Cū ipsum ad Plutonis (loca) solidas portas habētis misit,
Ex Erebo ducturum canem odiosi Plutonis.
Non effugisset Stygis aquæ profunda fluenta.
Nunc aūt me quidē odit: Thetidis aūt perfecit cōsilia,
Quæ ei genua osculata est, & prehēdit manu barbā,
Supplicans vt honoraret Achillem vrbium euersorē.
Erit sanè cùm iterū dilectā Glaucopidē me appellārit.
Quin tu quidem nūc nobis instrue vnungulos equos,
Donec ego ingressa Iouis domum ægidem gestantis,
Armis ad bellum armabor, vt videam
Si nobis Priami filius galeæ motor Hector,
Lætabitur apparentibus per belli semitas.
Certè aliquis etiā Troianorū saturabit canes & aues
Pinguedine & carnibus, stratus ad naues Achiuorū.
Sic dixit, neq; immorigera fuit dea albis vlnis Iuno.
Hæc quidem profecta, aurea fascia religatos crines habentes aptauit equos
Iuno veneranda dea, filia magni Saturni.
Sed Minerua filia Iouis ægidem gestantis,
Peplum quidē diffudit subtile patris in pauimentū,
Varium, quod ipsa fecerat & elaborārat manibus:
Hæc autem tunicam induta Iouis nubicogi.
Armis ad bellum armabatur lachrymosum.
In currū v. splendidū pedib. ascendit, corripuitq́, hastam
Pōderosam, magnā, validā, qua domat turmas virorū
Fortiū, quibuscunq; irata fuerit forti patre genita.
Iuno autem scutica velociter agitabat equos.
Suapspōte. v. portæ apertæ sunt cæli, quas tenebāt Horæ:
Quibus commissum est magnum cœlum Olympusq́,
Vt & recludāt dēsam nebulā, & imponāt (i. claudāt)
Eâ p illas (portas) stimulis agi solitos dirigebāt equos.

COMMENTARIVS.

a ὦ πόποι αἰγιόχοιο Διὸς] Anteà Iuno tentauerat Neptunum ad Græcos protegendos impellere, quod cùm efficere non potuerit, ad Mineruā refugit, quā sperat id lubentiùs sibi concessuram propter idem in Troianos odiū, cùm Neptunus semper aliquo Troiæ amore teneretur propter illius à se extructa mœnia, vt est in fabula. Alloquitur ergo Mineruā, sed paucis & re simpliciùs proposita quàm anteà Neptuno. Paucis quòd qui lubenter aliquid efficiunt & quasi sponte eò feruntur, longa non indigēt oratione vt moueantur ac persuadeantur. Simplicius aūt rem proponit (nam nec Iouis meminit, cuius mandata quidē recordabatur, proinde timendum fuerat ne illa Minerua reformidaret: Neptuno autem hūc timorem iam ipso in limine euellebat, & eum aduersus Iouem audacia quasi armabat) quia prudentem Deam alloquebatur, quidq; faciendū vel non faciendū esset apprimè intelligentem, vnde ei non oportuit graues argumentorum machinas admoueri. Ait ergo nudè, nunquid in tanto periculo Græcis opitulentur, qui tot

clades

clades ab vno Hectore patiantur. quasi hoc ita accepto Minerua non minus pro suis Græcis moueri potuerit, quàm si rem prolixiùs audiuisset. Adde quod Iuno festinationem hîc requiri censuit: quanquam Minerua longiore oratione conqueratur: quod ipsius indignationi tribuendum puto.

b καὶ λίην οὗτός γε] Respondet Iunoni Minerua, & primùm de Ioue in hoc negotio conqueritur, deinde ad prælium se comparat. De Ioue ergo conqueritur, sed paulò asperiùs forsitan, quàm filiã modestam deceat & prudentẽ, qualis Minerua fingitur. Eum siquidem & insanire dicit, & quicquid ipsa aggreditur impedire: à quibus poterat illa temperare. Sed vel iræ violentam potestatem voluit ostendere hoc loco Poëta, quæ prudentissimos quosque solet interdum transuersos abripere, vt multa effutiant, quæ pacatiores facti hiscere vereantur. Vel etiam licere aliquando putat iusta indignatione in ipsos parentes ferri, cùm illi præter rationem aut iniquè quippiam committunt, vt hoc ipsum alicuius sit prudentiæ amore & reuerentia parentum non ita excæcari, vt eorum lapsus & minus rectè facta non videamus, vt sine vlla προσωποληψίᾳ omnia ad æquitatis trutinam examinemus. Tamen non probo, vt illis conuicia aut contumeliosa verba dicantur, sed vt summa cum verecundia, quæ etiam impijs parentibus præstari debet, & modestia cum illis agatur. Proinde neq; hoc in Minerua laudabimus, sed eius potiùs assignabimus indignationi. Hoc autem de eo queritur, quòd ille prohibeat quo minus huius Hectoris audacia compescatur, qui sic liberè, eius auxilio fretus, in Græcorum exercitum furat, nimirum ex consilio Thetidis, quæ hac ratione gloriam filio suo Achilli conciliabat, vt paulò pòst dicitur. Reuocanda huc aũt est ex huius libri initio Iouis oratio, qua cæteris Dijs ab hodierna pugna vt abstinerent sanxit. Nam hoc nunc intelligit Minerua. Iam verò cùm in patrem hac de causa indignetur, eam grauiorem adhuc facit beneficiorum suorum erga illum commemoratione: cùm illa autem multa sint, vt satis constat ex fabulis, tamen vnius solùm meminit, vel quòd recentissimum esset, vel quod valdè insigne. Illud est in persona Herculis Iouis filij, cui illa misso ad Erebum, vt Cerberũ abduceret, egregiè auxiliata est, vt id tutò perficere posset. Quanquam generaliùs etiam de sua illi in omnibus laboribus ope præstita anteà loquuta sit, sed leuiter id attingens, quasi huius solius recitatio sufficiat.

c ὑπ' Εὐρυσθῆος ἀέθλων] Eurysthei labores appellat, quos Eurystheus Herculem subire cogebat. Fabulantur enim, vt refert Lilius Gyraldus in Herculis vita, ea die qua nasciturus erat Hercules, cùm esset à Ioue, vel, vt alij, Themide prædictum, infantem nasciturum qui cæteris esset mortalibus imperaturus: Iunonem, quòd partubus præest, veneficio quod pectinatim digitis fiat amplexis parenti assidendo, vt ait Plinius, anteuertisse, atq; Eurystheum Archippes & Stheneli filium in lucem priùs eduxisse. qua re factum posteà dicitur, vt in Herculem Eurystheus imperium habuerit: tametsi Græci, vt sunt faciles ad confingendas historias, Herculem Eurysthei amore captum, eius iussu dicant tot monstra confecisse.

d κυνὸς στυγεροῦ Ἀΐδαο] Canem Plutonis appellat Homerus, quem alij post eum Cerberum vocant tricipitem, vel vt Hesiodus πεντηκοντακέφαλον quinquaginta capitum, cauda draconis, in dorso serpentum habentem capita. Quod Homerus tamen non indicauit, quia hoc fortan eius temporibus notum non esset, vel quòd reuera non sit, sed ita alij confinxerint. De hoc etiam dicemus Odyss. λ. in fin.

e ἐξήνυσε βουλάς] Vide initium lib. 1. Iliadis. Quod autem dicit γούνατ' ἔκυσσε, id pars τὸ γουνάζεσθαι intelligendum est, quasi supplex non solùm manu genua prehenderet, sed interdum etiam illa deoscularetur. Illud quoque ἔλαβε χειρὶ γενείου, alibi dixit ὑπ' ἀνθερεῶνος ἑλοῦσα, & πρὸς γένυν χεῖρα ὀρέξαι. Hos porrò ritus supplicandi alibi explicuimus.

f ἔσται μὰν ὅτ' ἂν αὖτε] Imitatur blandimẽta Iouis patris, quibus eam affari solet, cùm aliquid ab ea postulat. Ait ergo indignabunda, Nunc ille in mei odium Troianis decus comparat: at spero me ei par pari redditurum, cùm ille mei aliquando indigens Glaucopidis dilectę nomine compellabit, quo me deliniire solet, cùm meam beneuolentiam captat, vt in eius gratiam aliquid perficiam. At ego tunc huius facti meminero, hocque illi odium rependam, vt me pro filia obediente rebellem & auersam ab eius precibus aut imperijs experiatur. Hæc eloquuta Minerua velle se ad bellum contra Hectorem accingi Iunoni indicat, ideoq; Iouis domum se ingressuram, vt armis sese instruat, quorum in prælijs est vsus, vt mox videbimus.

g ἦ τις καὶ Τρώων] Eustathius τὸ Τρώων iungit cum sequentibus κύνας ἠδ' οἰωνούς, vt magis perspicuè sit dictum, quàm illud 1. Iliad. κύνεσσιν οἰωνοῖσί τε πᾶσι. Hoc enim aues distinguit & canes, nempe Troianorum. Illud autem, πᾶσι, pluralitatem inducens eget definitione, vt quispiam adijciat οἰωνοῖς ἅπασι τοῖς ἀπὸ σαρκῶν: & auibus quidem non simpliciter omnibus vt quæ sementem vorant, sed quæ cadaueribus delectantur. Id tamẽ ego probare non possum, cùm videã melius, Τρώων, cum præcedentibus iungi, vt dicat ἦ τις καὶ Τρώων κορέει, Aliquis Troianorũ saturabit, &c. Nam in Troianos Pallas armabatur, quin alioqui illud, ἦ τις, indefinitè diceretur.

h πέπλον μὲν κατέχευεν ἑανὸν] Ista ferè omnia ex quinta Rhapsodia repetuntur. Nunc ex Eustathio solùm est dicendum, varietatem pepli Mineruæ innuere varietatem, & τὸ πολύμορφον prudentiæ: ideò prudens Vlysses πολύμητις, πολυμήχανος, & ἄλλως ποικίλος dicitur. Quòd ipsa sibi peplũ fecerit, ostendit ipsam prudẽtiam sibi sufficere, id est, αὐτάρκη καὶ αὐτουργὸν εἶναι τὴν φρόνησιν. Quòd, Iouis χιτῶνα induat, ipsius ἀγχίστροφον & versatile ingenium innuitur, quæ nunc molliorem vestem induat, vnde comis & beneuolo animo esse appareat, quòd & peplus habere videatur quod muliebre est vestimentum: nunc verò virilior eluceat Iouis enim lorica virilis, regia. & bellica. Quòd igneum currum habet, denotatur illius δραστήριον, & in rebus gerendis feruor & vis operatrix. Hæc ita allegoricè ab Eustathio explicantur, quæ nos huc irrepere præter nostrum institutum nescio quomodo passi sumus.

i αὐτόμαται δὲ πύλαι] De cœli portis, & earum custodibus Horis, dicemus copiosè in Lexico, Deo fauente.

---

a Ζεὺς δὲ πατὴρ Ἴδηθεν ἐπεὶ ἴδε, χώσατ' ἄρ' αἰνῶς·	*Iupiter aũt pater ab Ida vt vidit, iratus est grauiter:*
Ἶριν δ' ὄτρυνε χρυσόπτερον ἀγγελέουσαν·	*Irim verò excitauit aureas alas habentẽ nunciaturã:*
b Βάσκ' ἴθι Ἶρι ταχεῖα, πάλιν τρέπε, μηδ' ἔα ἄντην	*Vade agè Iri celer, retrò verte, neq; sine aduers⁹ (me)*
Ἔρχεσθ'· οὐ γὰρ καλὰ συνοισόμεθα πόλεμόν δε.	*Venire: nõ enim commodè congrediemur ad bellum.*
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται,	*Sic enim dico, hoc & ratum erit:*
Γυιώσω μέν σφῶϊν ὑφ' ἅρμασιν ὠκέας ἵππους·	*Mutilabo quidem ipsis curribus veloces equos:*
Αὐτὰς δ' ἐκ δίφρου βαλέω, κατά θ' ἅρματα ἄξω·	*Ipsas autem ex curru deyciam, & currus cõfringam.*
Οὐδέ κεν ἐς δεκάτους περιτελλομένους ἐνιαυτοὺς	*Neutiquam in decem completos annos,*
Ἕλκε' ἀπαλθήσεσθον ἅ κεν μάρπτῃσι κεραυνός·	*Vulnera curare poterunt, quæ impresserit fulmen,*
Ὄφρ' εἰδῇ Γλαυκῶπις ὅτ' ἂν ᾧ πατρὶ μάχηται.	*Vt cognoscat Minerua, quãdo cũ suo patre pugnauerit.*
Ἥρῃ δ' οὔτι τόσον νεμεσίζομαι, οὐδὲ χολοῦμαι.	*Iunoni aũt non tantùm indignor, neq; irascor:*
Αἰεὶ γάρ μοι ἔωθεν ἐνικλᾶν ὅ, ττι νοήσω.	*Sẽper.n.mihi consueuit interrũpere quicqd cogitaro.*
Ὣς ἔφατ'· ὦρτο δὲ Ἶρις ἀελλόπος ἀγγελέουσα·	*Sic dixit: mota est autem Iris velox nunciatura.*
Βῆ δὲ κατ' Ἰδαίων ὀρέων ἐς μακρὸν Ὄλυμπον.	*Iuit autem ex Ideis mõtibus ad magnum Olympum.*
Πρώτῃσι δὲ πύλῃσι πολυπτύχου Οὐλύμποιο	*In primis autem portis multiplicis Olympi*
Ἀντομένη κατέρυκε, Διὸς δέ σφ' ἔννεπε μῦθον.	*Occurrens coërcuit, Iouisq; ipsis exposuit sermonem:*
c Πῇ μέματον; τί σφῶϊν ἐνὶ φρεσὶ μαίνεται ἦτορ;	*Quò tenditis? cur vobis in mentibus furit cor?*
Οὐκ ἐάᾳ Κρονίδης ἐπαμυνέμεν Ἀργείοισιν.	*Non sinit Saturnides auxiliari Argiuis.*
Ὧδε γὰρ ἠπείλησε Κρόνου πάϊς, εἰ τελέει περ,	*Sic enim minatus est Saturni filius, siquidẽ perficiet,*
Γυιώσειν μὲν σφῶϊν ὑφ' ἅρμασιν ὠκέας ἵππους,	*Mutilaturũ quidẽ se vobis sub currib. veloces equos:*
Αὐτὰς δ' ἐκ δίφρου βαλέειν, κατά θ' ἅρματα ἄξειν·	*Vos ipsas.v.ex curru deiecturũ & currũ fracturum:*

Οὐδέ

Οὐδέ κεν ἐς δεκάτους περιτελλομένους ἐνιαυτοὺς
ᵈ Ἕλκε' ἀπαλθήσεσθον ἅ κεν μάρπτῃσι κεραυνός·
ᵉ Ὄφρ' εἰδῇς Γλαυκῶπι ὅτ' ἂν σῷ πατρὶ μάχηαι.
ᶠ Ἥρῃ δ' οὔτι τόσον νεμεσίζεται, οὐδὲ χολοῦται.
Αἰεὶ γάρ οἱ ἔωθεν ἐνικλᾶν ὅ,ττι νοήσῃ.
Ἀλλὰ σύγ' αἰνοτάτη κύον ἀδδεὲς, εἰ ἐτεόν γε
Τολμήσεις Διὸς ἄντα πελώριον ἔγχος ἀεῖραι.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη πόδας ὠκέα Ἶρις·
Αὐτὰρ Ἀθηναίην Ἥρη πρὸς μῦθον ἔειπεν·
ᵍ Ὢ πόποι αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, οὐκέτ' ἔγωγε
Νῶϊ ἐῶ Διὸς ἄντα βροτῶν ἕνεκα πτολεμίζειν·
Τῶν ἄλλος μὲν ἀποφθίσθω, ἄλλος δὲ βιώτω,
Ὅς κε τύχῃ· κεῖνος δὲ τὰ ἃ φρονέων ἐνὶ θυμῷ,
Τρωσί τε καὶ Δαναοῖσι δικαζέτω ὡς ἐπιεικές.

Neq; ad decem completos annos
Vulnera sanabitis, quæ impresserit fulmen:
Vt scias Minerua, quando cum tuo patre pugnaueris.
Iunoni autem nō tantùm indignatur, neq; irascitur:
Semper enim ei solet interrūpere quicquid cogitârit:
Sed tu grauissima canis, intrepida, si quidem verè
Audebis Iouem contra ingentem hastam tollere.
Hæc quidem sic locuta, discessit pedibus velox Iris.
Sed Mineruam Iuno verbum allocuta est:
Eheu ægidem gestantis Iouis filia, non amplius ego
Nobis permitto cōtra Iouē mortaliū causa pugnare:
Eorum alius quidem intereat, alius autem viuat,
Quicūq; cōsecutus sit: ille. a. sua cōsilia sentiēs in animo,
Troianosq; & Danaos moderetur vt æquū est.

COMMENTARIVS.

a Ζεὺς δὲ πατὴρ] Vidimus anteà Iouem in Idā seorsim ab alijs Dijs secessisse: vbi tamen non ita manet, vt ei propterea reliquorum actiones occultæ esse possint. Nam, vt hic videmus, exeuntes cœlo Deas istas Mineruam & Iunonem statim obseruauit: quia autem ex earum apparatu iudicauit eas in bellum prodire, ideò in iram efferbuit, tum quòd mandata sua sperni videret, tum quòd ex eorum aduentu perterritos & profligatos iri Troianos intelligebat, quorum laudi tamen & victoriæ ille hodierno die vnice studebat. Itaq; nunciam iram ille derepente Iridem misit, quæ earum conatus & impetus remoraretur.

b Βάσκ' ἴθι] Sapienter omnino facit Iupiter, qui non solum Troianis suis, sed etiam his deabus prouidet: Troianis quidem quòd Dearum aduentum amolitur, ex quo omnia erant illis infausta & calamitosa expectanda: Ipsis verò Deabus, quòd earum congressum secum anteuertat. Siquidem procul dubiò non tantùm in Troianos, sed etiam aduersus Iouē qui à partibus Troianorum stabat, pugna erat illis subeunda. At quàm impare robore: longè nimirum imbecilliore. Vnde duplici de causa videtur ipsarum aduentum remorari, primùm quòd malè erat illis cessurum hoc prælium, deinde quòd ex fœminarum victoria laudem non captet summus ille Orbis moderator. Primum illud designat quandam Iouis erga illas beneuolentiam, vt qui illas perire nolit, alioqui enim poterat expectare dum illæ accessissent, & tunc robur suum in illas explicare prout se facturum paulò pòst per Iridem minatur, nisi pedem retulerint. Secundum verò generositatem animi tanto numine planè dignam. Quod autem eas in hoc periculū venire nolit, id tum ex coniugali tum ex paterno amore facit: coniugali (cui adde etiam fraternum) Iunonis respectu: paterno verò Mineruæ. Hic porrò aliud mihi videtur obseruandum Iouem clementer se gerere, cum harum Dearum conatus non vlciscatur, sed ipsum factum puniendum censeat, etiam contra suas præcedentes minas, in quibus seueriùs agebat: siquidem & se eum castigaturum dicebat, qui Deorum vellet aut Troianis aut Danais auxiliari. verba hæc sunt.

ὃν δ' ἂν ἐγὼν ἀπάνευθε θεῶν ἐθέλοντα νοήσω ἐλθόντ' ἢ Τρώεσσιν ἀρηγέμεν ἢ Δαναοῖσι
πληγεὶς οὐ κατὰ κόσμον ἐλεύσεται Οὔλυμπόνδε. Hoc autem nunc Iuno & Minerua tentârunt, & tamen nullis eas plagis Iupiter afficit. Illa siquidem rigidi fuerunt legislatoris, hic ex æquitate & bono crimina ponderat, quasi non statim delictis pœna à lege instituta adhibenda sit, sed omnia priùs clementia & mansuetudine experiunda, etiam præter ipsius legis authorem, quæ cùm dura sit, plerunq; ex circunstantijs est emollienda.

c πῇ μέματον;] Diximus aliàs solere Poetam ταυτολογίαν in referendis mandatis seruare, vt iisdem penè verbis à nuncijs recitentur, addatur autem nihil quòd illa vitiare possit. In quibus rigidissimus fuit interdum obseruator, vt doceret quæ fides esset ab ipsis nūcijs in suo officio defungendo præstanda: interdum tamen addit quædam, sed ea non solùm non superflua: sed quæ etiam maximè ad rem faciant, vt hoc loco videre licet. Neq; enim has contumelias Iridi Iupiter præscripsit vt neq; quod ipsa Mineruam canem impudentissimā appellabit. Forsan docet Poeta posse & seruos pro dominis, & subditos pro principibus iustissimè indignari. Præterea videtur etiam plenam quandam loquēdi & eas obiurgandi libertatem, cùm dicit μὴ δ' ἵνα αὐτῷ ἔγχος. Quasi dicat, Fac vt Deas illas tam dextrè alloquaris, vt quaqua ratione fieri poterit, earum aduentum impedias, quod Iris etiam de liberiore obiurgatione interpretatur, vt quæ dignum hoc facinus intelligat. Hinc est quòd aliàs dicet decere maximè, vt Nuncius prudentia non vulgari sit præditus, quam eadē quoq; Iris hoc loco vsurpat, cùm dicit ὧδε γὰρ ἠπείλησε Κρόνου πάϊς ᾗ τελέει περ. Nouit siquidem comminationes Iouis effectum suum non sortituras, tamen illis Deas perterrere voluit: quas si absq; vlla ἐπιπλοκῇ exposuisset, poterat illas in desperationem conijcere, quanquam videretur fideliùs officio suo defuncta, si nudè verba Iouis retulisset.

d ἕλκε' ἀπαλθήσεσθον] Vide quos Deos habuerit illa misera antiquitas, non quidem mortales, sed plagis & vulneribus obnoxios, qua de re nos anteà, ni fallor, diximus. [illegible], inquit Eustathius hoc loco, [illegible] Anteà autem vidimus Venerem & Martem vulneratos.

e ὄφρ' εἰδῇς] Deest aliquid in hoc versu: quid illud autem sit non constat: potest tamen existimari tale quippiam esse, [illegible], vel [illegible], vel [illegible], quale illud est, [illegible], ibi, [illegible], quod Achilles de Rege dicit. Vel forsan nihil deest: & hæc erit huius loci sententia. Vt discat Minerua quando patri aduersatur, quasi consentaneum quoq; sit filiam patri prudenter interdum aduersari, non verò in illis rebus quas ipse seriò fieri expetit. Hæc Eustathius.

f Ἥρῃ δ' οὔτι τόσον] Hoc attentè cōsiderandum est: ait enim Iupiter se magis Mineruæ irasci quàm Iunoni, rationemq; addit quòd hoc à Iunone fieri non sit nouum. Atqui hoc ideò in ipsa Minerua magis videbatur tolerandum, quòd nunc primùm patri se immorigeram exhibuisset, primos autem errores ignosci ferè ab omnibus est vsitatū. Sed contrà facit Iupiter, quia hoc longè grauius est prudentissimam Mineruam semel labi quàm Iunonem, quæ iam habitum prauitatis cōtraxit. Itaq; prouidè se gerit, qui in ipsis initijs illius proteruiæ acerrimè occurrit, ne si leniùs illam tractauerit, ea de patris beneuolentia secura alia longè grauiora aduersus eum tentare possit: vt ex parentum indulgentia liberi nequiores fieri consueuerunt. Et profectò res ita se habet: quibus summa est probitas, aut qui probitatis opinionem sustinent, cùm peccant, longè grauiùs peccare videntur quàm qui vitam sceleratam viuunt. hos enim propter consuetudinem minus animaduertimus, illos vero contrà.

g ὢ πόποι αἰγιόχοιο] Quæ Mineruam primùm excitârat, illa eandem nunc ab instituto deterret, suadetq; vt Iouis mandatis obsequentur aduersus quem pugnare tutum non sit, hac potissimum de causa, quæ est mortalium. Quasi dicat, non esse cōsentaneum vt immortales inter se pro mortalibus bellum gerant, quod etiam aliàs dictum est apud hunc eundem Poetam. Proinde omnia in ipsius Iouis arbitrio esse planè relinquenda. Vbi vides quàm mutabile sit muliebre ingenium: nō quod à tam pernicioso instituto Iunonem nunc desistere rectè factum non iudicem, sed quia hoc ipsum illa anteà exploratum habebat, vt docuit eius oratio ad Neptunum, & tamen temerè aduersus Iouem progredi non dubitauit, quod illa prima quaq; comminatione desertura sit. Antequàm ergo incipias, consulto opus est: vbi inceperis, non temerè desistendum, quanquam præstat à prauo consilio discedere, quàm in eo pertinaciter contra ius & fas adhærescere.

Ὣς ἄρα φωνήσασα, πάλιν τρέπε μώνυχας ἵππους.
ᵃ Τῇσιν δ' Ὧραι μὲν λῦσαν καλλίτριχας ἵππους·

Sic fata retrò vertit vnius vngulæ equos:
His verò Horæ quidē soluerūt pulchrè iubates equos,

Καὶ

Καὶ τὰς μὲν κατέδησαν ἐπ' ἀμβροσίῃσι κάπῃσιν
Ἅρματα δ' ἔκλιναν * πρὸς ἐνώπια παμφανόωντα·
Αὐταὶ δὲ χρυσέοισιν ἐπὶ κλισμοῖσι κάθιζον
Μίγδ' ἄλλοισι θεοῖσι, φίλον τετιημέναι ἦτορ.
b Ζεὺς δὲ πατὴρ Ἴδηθεν ἐΰτροχον ἅρμα καὶ ἵππους
Οὔλυμπόνδ' ἐδίωκε, θεῶν δ' ἐξίκετο θώκους.
Τῷ δὲ καὶ ἵππους μὲν λῦσε κλυτὸς Ἐννοσίγαιος.
Ἅρματα δ' ἂμ βωμοῖσι τίθει, κατὰ λῖτα πετάσσας
Αὐτὸς δὲ χρύσειον ἐπὶ θρόνον εὐρύοπα Ζεὺς
Ἕζετο· c τῷ δ' ὑπὸ ποσσὶ μέγας πελεμίζετ' Ὄλυμπος.
d Αἱ δ' οἶαι Διὸς ἀμφὶς Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη
Ἥσθην, οὐδέ τί μιν προσεφώνεον, οὐδ' ἐρέοντο·
e Αὐτὰρ ὁ ἔγνω ᾗσιν ἐνὶ φρεσὶ φώνησέν τε·
f Τίφθ' οὕτω τετίησθον Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη;
* Οὐ μέν θην κάμετόν γε μάχῃ ἔνι κυδιανείρῃ
Ὀλλῦσαι Τρῶας, τοῖσιν κότον αἰνὸν ἔθεσθε.
Πάντως, οἷον ἐμόν γε μένος καὶ χεῖρες ἄαπτοι,
Οὐκ ἄν με τρέψειαν ὅσοι θεοί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ·
g Σφῶιν δὲ πρίν περ τρόμος ἔλλαβε φαίδιμα γυῖα
Πρὶν πόλεμόν τ' ἰδέειν πολέμοιό τε μέρμερα ἔργα.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται·
Οὐκ ἂν ἐφ' ὑμετέρων ὀχέων πληγέντε κεραυνῷ,
Ἂψ ἐς Ὄλυμπον ἵκεσθον, ἵν' ἀθανάτων ἕδος ἐστίν.
Ὣς ἔφαθ'· αἱ δ' ἐπέμυξαν Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη,
Πλησίαι αἵ γ' ἥσθην, κακὰ δὲ Τρώεσσι μεδέσθην.
h Ἤτοι Ἀθηναίη ἀκέων ἦν, οὐδέ τι εἶπε,
Σκυζομένη Διὶ πατρί, χόλος δέ μιν ἄγριος ᾕρει·
Ἥρῃ δ' i οὐκ ἔχαδε στῆθος χόλον, ἀλλὰ προσηύδα·
i Αἰνότατε Κρονίδη, ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες;
Εὖ νυ καὶ ἡμεῖς ἴδμεν ὅ τοι σθένος οὐκ ἐπιεικτόν,
Ἀλλ' ἔμπης Δαναῶν ὀλοφυρόμεθ' αἰχμητάων,
Οἵ κεν δὴ κακὸν οἶτον ἀναπλήσαντες ὄλωνται·
Ἀλλ' ἤτοι πολέμου μὲν ἀφεξόμεθ', εἰ σὺ κελεύεις·
Βουλὴν δ' Ἀργείοις ὑποθησόμεθ' ἥτις ὀνήσει.
Ὡς μὴ πάντες ὄλωνται ὀδυσσαμένοιο τεοῖο.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα (Ζεύς,
k Ἠοῦς δὴ καὶ μᾶλλον ὑπερμενέα Κρονίωνα
Ὄψεαι, αἴκ' ἐθέλῃσθα, βοῶπις πότνια Ἥρη,
Ὀλλύντ' Ἀργείων πουλὺν στρατὸν αἰχμητάων.
Οὐ γὰρ πρὶν πολέμου ἀποπαύσεται ὄβριμος Ἕκτωρ,
Πρὶν ὄρθαι παρὰ ναῦφι ποδώκεα Πηλεΐωνα
Ἤματι τῷ ὅτ' ἂν οἱ μὲν ἐπὶ πρύμνῃσι μάχωνται,
Στείνει ἐν αἰνοτάτῳ περὶ Πατρόκλοιο πεσόντος·
Ὣς γὰρ θέσφατόν ἐστι. l σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω
Χωομένης, οὐδ' εἴ κε τὰ νείατα πείραθ' ἵκηαι
Γαίης καὶ πόντοιο, m ἵν' Ἰαπετός τε Κρόνος τε,
Ἥμενοι οὔτ' αὐγῇς Ὑπερίονος ἠελίοιο
Τέρποντ', οὔτ' ἀνέμοισι· βαθὺς δέ τε Τάρταρος ἀμφίς·
Οὐδ' ἢν ἔνθ' ἀφίκηαι ἀλωμένη, οὔ σευ ἔγωγε
Σκυζομένης ἀλέγω, n ἐπεὶ οὐ σέο κύντερον ἄλλο.

Et hoc quidem ligauerunt ad immortalia præsepia:
Currus autem inclinarunt ad parietes splendidos. γρ. πρὸς ἐνώπια
Ipsæ autem aureis in thronis sederunt,
Mixtim cum alijs dijs, charo mœstæ corde.
Iupiter autem pater ab Ida pulchras rotas habentē currū et
In Olympū impulit: deorū autem peruenit ad sedes. (equos
Huic autem & equos soluit inclytus Neptunus:
Currus vero super bases posuit, linea tegumēta obtēdēs.
Ipse autem aureum in thronum latè cernens Iupiter
Cōsedit: huic autem sub pedib. magn⁹ cōcutiebat Olymp⁹.
Hæ autem solæ à Ioue seorsim Mineruaq. & Iuno
Sedebāt: neq. ipsum alloquebantur, neq. interrogabāt.
Sed ille cognouit suis in mentibus, locutusq. est:
Cur sic cruciamini Minerua & Iuno?
Non tamen diu laborastis pugna in gloriosa γρ. ἦ μὴν τε
Perdēdo Troianos, aduersus quos irā grauē reposuistis.
Omnino, quantæ meæ vires & manus terribiles,
Nō me in fugā verterint quotquot dij sunt in Olympo:
Vobis autem prius tremor inuasit splendida membra,
Quàm bellum videretis, belliq. curis plena opera.
Sic enim edico, hoc & ratum erit:
Non in vestris curribus, percussæ fulmine,
Retrò in Olympū reduxissetis, vbi immortaliū sedes est.
Sic dixit: hæ aūt ringebantur Mineruaq. & Iuno.
Proximæ hæ sedebant, malaq. Troianis moliebantur.
Minerua quidem tacita erat, neq. quicquam dixit,
Irata Ioui patri: ira autem ipsam grauis tenebat:
Iuno autem nō continuit pectore irā, sed allocuta est: γρ. ἐχάδε
Minimè ferende Saturnide, quod verbum dixisti?
Benè & nos scimus quòd pōtentia tua nulli cedit:
Attamen Danaorum causa mœstæ sumus militum,
Qui iam malum fatum implentes perierint.
Sed bello quidem abstinebimus, si tu iubes:
Consilium autem Argiuis suggeremus, quod iuuabit,
Vt non omnes pereant irato te.
Hanc aūt excipiens allocutus est nubicogus Iupiter,
Cras manè etiam magis potentissimum Saturnidem
Videbis, si velis, pulchros oculos habēs veneranda Iuno,
Perdentem Argiuorū copiosum exercitū bellicosorū.
Non enim prius à bello cessabit fortis Hector,
Quàm excitetur è nauibus velox pedibus Pelides
Die illo, quando hi quidem ad puppes pugnauerint,
Angustia in periculosissima pro Patroclo occiso:
Sic enim fatale est, te verò ego non curo
Iratam, neq. si vltimos fines adires
Terræ & maris, vbi Iapetusq. Saturnusq.,
Sedentes, neq. splendore supra gradientis Solis
Fruūtur, neq. vētis: vbi pfundis etiā tartar⁹ circùm.
Neq. si illuc perueneris errabunda, non te equidem
Iratam curo: quoniam non te impudentius aliud.

COMMENTARIVS.

a πῆσιν δ' ὧραι] Describit Iunonis & Mineruæ reditum ad cœlos & ministerium, quod ipsis ab Horis exhibetur, quas anteà cœli custodes appellabat, nunc verò pro Dearum ancillis videtur agnoscere. Vbi etiam notādum est, seruari decorum hac in parte, cùm famulantes Deabus Horas eiusdem sexus faciat, vt etiam paulò pòst Ioui Neptunus inseruit. Exactè autem vtrobiq., hoc est, tam in Dearum, quàm in Iouis, qui statim subijcitur, famulitium tum Horarum tum Neptuni persequitur: quòd, ni fallor, diuina illa quoq. sibi explorata esse indicaret: quo respectu aliàs etiam Deorum vocabula rebus attribuit, quasi eorum linguā calluerit, vt ei exprobrat in Troianis Dion Prusæus.

b Ζεὺς δὲ πατὴρ] Duabus de causis videtur Olympum repetere Iupiter: primùm, quòd iā nox instaret, ac proinde finitum iri hodiernum prælium intelligebat: deinde, vt sua præsentia reliquos Deos in officio contineret, quod ita oportere fieri nouissimum Iunonis & Mineruæ factum submonuerat: vel etiam vt eas præsens rursus verbis plecteret, quas anteà per Iridem absens castigauerat: ideoq. statim vbi aduenit, fingitur eas affatus, vt mox dicemus.

c τῷ δ' ὑπὸ ποσσὶ] Maiestatem & grauitatem supremi illius Dei his verbis exprimit, cùm sub illius pedibus Olympum dicit trepi-

 dare

dare & conceuti, quod aliàs ex capite eius aut superciliis commotis fieri ait, quod minus videtur: proinde hoc etiam magis credibile, cùm totius corporis grauius sit pondus, quàm vnius alterius partis motus.

d αἱ δ' οἶαι] Hic solet esse gestus eorum qui à potentioribus læsi sunt, nullaq; ratione iniurias sibi factas vlcisci possunt: recurrunt enim ad odium, quod testatum faciunt, cùm illorum potentiorum consortium & colloquium auersantur. Quod in his Deabus apparet, quas Homerus dicit seorsim à Ioue consedisse, memores nimirum recentis repulsæ, quam à Ioue passæ sunt, cùm in bellum proficisci eas vetuit. Repulsam appello quidem impropriè, si consideres eas nihil à Ioue postulasse: si verò attendas id ex Iouis voluntate dependisse, forsan ineptè loquutus non fuero. Vt vt sit, ægrè id tulerunt Deæ nostræ, doloremq; suum hoc Ioui testantur ad imbecillium solatium refugientes, qui iram tacitè concoquunt, vbi vindictæ locus esse non potest.

e αὐτὰρ ὁ ἔγνω] Quod Iouem in mentibus suis hoc cognouisse dicit, sic intelligo, eum obseruasse Dearum gestus, ex quibus facilè intellexit, eas indignabundas sic seorsim à se recedere, idq; recordatum, quod anteà ipsæ tentauerant se paulò pòst obstaculum eis suo mandato obijciente, itaq; hoc animo repetens Iupiter, iudicat ea de causa Deas istas condolere, cui etiam hoc accedit, quod præter consuetudinem redeuntem nouissimè Iouem quasi aspernabantur.

f τίφθ' οὕτω τετίησθον] Facetè Iupiter, vt etiam annotat Eustathius, Deas mœstas carpit & vellicat earum dolorem ob non initam aduersus Troianos pugnam pro labore nimio, quem ipsæ in ea subierint, interpretatur. Qua ironia mœstitiam illarum auxit, & grauius sui apud illas odium concitauit. A' quo iniuriam acceperis insuper irrideri, id demum est intolerabile, cùm maximè amicitia quædam vel commiseratio tui prætexitur, vt hic à Ioue. Paulò pòst tamen rem manifestè aperit, easq; temeritatis reprehendit, quæ ausæ sint aduersus se in prælium prodire, qui ne ab omnibus quidem Dijs superari possit. Vel sanè latet ibi etiam sarcasmus, neq; de illarum reditu reuerà loquitur, nam suis laudibus præmissis, quibus robur suũ insuperabile commendat adeò, vt à reliquis Dijs in fugam verti non possit: subijcit eas econtrà statim prælij metu, etiam antequàm illi interessent, recessisse: id falsè metui belli tribuens, quod illæ ob Iouis metum fecerant. Postremò addit, sapienter illas sibi à prælio metuisse: in quod si descendissent, suum fulmen erant experturæ.

g οὐ μὲν δὴ κάμετόν γε] Quamuis eadem ironia de bello continuetur, tamen hic illa est apertior, quàm anteá. Hic enim non dicit, eas in bello laborasse, sed longè antequàm eò accedere eius metu consternatas: ibi autem, cùm eas ira mœstas videret, laborem belli falsè causabatur, tamen ἀποφαντικῶς. Nam cùm soleamus post multum laborem tristiores fieri, eumq; Deæ illæ in pugna non exantlauerint, negat debere illas remissiore esse animo aut contristari. Sciat lector, & attendat, hunc locum esse perelegantem, si quis vllus alius in Homero.

h ἦ τοι Ἀθηναίη ἀκέων ἦν] Duplicem affectum in his Deabus animaduertere licet: primùm in Minerua, secũdum in Iunone. Minerua ergo dicitur nihil respondisse Ioui, sed iram suam animo cohibuisse: vbi proculdubiò prudentia Deę obseruatur, siquidem, cùm ex recenti & flagrante adhuc iniuria illa exasperata esset, non poterat nisi cum amarulentia summa Ioui se deridenti, vnde vulnus illud magis adhuc recrudescebat, respondere. Quod si fecisset, intelligebat eò magis infensum sibi futurum patrem, quem ob præcedens pugnæ subeundæ consilium in se magis quàm in Iunonem exarsisse recordabatur. Itaq; cautè sibi moderatur, ne linguæ intemperantia Iouem etiam exulceraret: proinde quamuis tangeretur, & iniquo valde animo non solum se à Ioue impeditam ne ad prælium accederet, sed etiam insuper ironica præcedente oratione vellicari ferret: tamen prudẽtius esse censuit se ipsam coercere, quàm habenis iræ remissis in grauius patris odium impingere. Hic porrò Mineruæ affectus aliquid cum ea iræ specie, quę πικρότης appellatur, commune habet. Duo sunt enim mansuetudinis extrema, vt est apud Philosophum Ethic. 4. cap. 5. ὀργιλότης & πικρότης (si licet hoc vti vocabulo) illa est, cùm homines citò irascuntur quibus non oportet, magisq; quàm oportet: at citò desistunt, quia non detinent iram, sed reddunt, ἐν ᾗ κατέχουσι τὴν ὀργήν, ἀλλὰ ἀνταποδιδόασι. Illi autem summæ bilis sunt, vnde nomen etiam ἀκροχόλων sortiuntur. Πικρότης autem est, cùm aliquis difficilè placatur, diuq; iram animo continet, quam nisi cum vltione aut tractu temporis non exuitit: & hoc vocat Aristoteles ὀργὴν πέττειν: quod nunc Minerua facit, nam iram suam non effert (quam tamen in vultu expressam referebat) sed concoquit, donec se aduersus Iouem vlciscatur: tunc enim modum deponendi iram à Minerua captari arguo tum ex præcedenti illius oratione, quà cùm sua beneficia in Iouem commemoraret, eumq; ingrati animi vitio culparet, addidit se hoc tandem aliquando vlturam, affuturumq; tempus cùm à Ioue charissimæ Glaucopidis nomine compellaretur: tum ex ijs quæ paulò antè dicit Poeta, has Deas Troianis mala machinari, quæ ad vltionem etiam Iouis pertinent. Vnde etiam concludi potest, eam non ideò iram cohibere, vt lapsu temporis euanescat. In Iunone autem ὀργιλότης expressa est, quia statim efferbuit, Iouiq; respondit: quam, seruato decoro, ei optime tribuit, propter eius mariro suo repugnandi, & cum eo altercandi perpetuam consuetudinem. De qua etiam anteà loquutus est ipse Iupiter.

i αἰνότατε Κρονίδη.] Respõdet Ioui Iuno, & cùm valde excanduisset, à contumelijs exorditur, quibus Iouem proscindit. quæ sequũtur tamẽ paulò sunt mitiora, cæterùm omnino repetita ex oratione Mineruæ, quæ extat circa initium huius libri. Quæ insignis est ταυτολογία, in tam longo opere toleranda. Quanquam eadem à diuersis diuerso animo proferuntur. Minerua enim his verbis Iouẽ potiùs demulcebat, & placidè pacateq; illa efferebat: Iuno verò cùm asperitate & eo consilio, vt se etiam Ioue inuito Græcis auxiliaturam testaretur, quod contra in Minerua quasi veniæ petitionem præferebat. Iouis etiam responsa vtroq; loco id testantur: ibi enim Mineruæ clementer, hic durè Iunoni respondet: quod non erat facturus, nisi illa acerbiùs quàm deceret, loquuta fuisset.

k ἠοῦς δὴ καὶ μᾶλλον] Quasi dicat Iupiter, Ringere quantumuis Iuno, & quicquid libuerit consilij Græcis tuis impertire: ego ideò ab auxilio Troianis ferendo non deterrebor, quin hodierna pugna maioris cladis est veluti præludium, quã Græcis sequenti die Troiani infligent, vbi robur illud & potentia mea, qua tu quoque nihil maius agnoscis, sese exeret. Vbi perstringitur paucis grauissimi illius prælij argumentum, quod pluribus & sigillatim sequentibus libris persequetur.

l σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω] Sensus huius loci videtur mihi talis esse: Non curo, ait Iupiter Iunoni, tuam iram, paruiq; facio quòd tu mihi succenseas: etiam si ita excandesceres, vt à me longiùs semoueri & recedere in Tartarum velles me derelicto: quasi nimirum Iupiter tam morosæ & proteruæ coniugis absentiam facilè & æquo animo ferre non possit: quod illa significant, ἐπεὶ οὐ σέο κύντερον ἄλλο. de quibus paulò pòst.

m ὁ Ἰαπετός] Cur hic Iapeti fiat mentio, mihi nondum compertum est: nam Eustathius in Allegorijs occupatur. De Saturno res sic habet. Ad Septentrionem, vbi Arimaspi habitant, mare est glacie astrictum, quod Saturnium & mortuum dicitur, id est, πεπηγός, κρόνιον, νεκρὸς πόντος, vt est apud Dionys. Alexand. Cæteris omissis Saturnium dicitur illud mare, quòd dicatur ea loca astrum Saturni regere, quod pro frigore accipitur. Ex fabula autem dicuntur abscissa Saturni pudenda in ea loca fuisse deiecta, ait Eustathius in Dionys. comment. Afferam integrum Dionysij locum:

αὐτὰρ ὑπὲρ [illegible] | [illegible]
πόντον μὲν [illegible] πεπηγότα τε κρόνιόν τε | ἄλλοι δ' αὖ καὶ νεκρὸν [illegible] ἀφαυρῷ
ἠελίου [illegible] | [illegible] νεφέλῃσι.

Ex quibus satis constat, loca illa tenebrosa & obscura, quòd perpetuis nubibus illic Sol obdensatus sit, ideoque ijs in partibus Homerus Tartara collocauit.

n ἐπεὶ οὐ σέο κύντερον ἄλλο.] Eustathius τὸ κύντερον vel χαλεπώτερον, vel etiam ἀναιδέστερον interpretatur. Nos posterius arripimus. Etenim hoc intelligit Iupiter, Iunonem impudentem esse, idq; duabus de causis. Primùm, quòd nulla coniugis reuerentia cõmoueatur, audeatq; illi sic proteruè insultare: secundò, quòd omnia prout illi in buccam venerint, temerè effutiat: quod proprium esse impudentiæ docet Aristoteles Magnorum Moralium lib. 1. cap. 30. vbi impudentem sic definit: ὁ ἐν πᾶσι καὶ ἐν πᾶσι λέγων καὶ πράττων ἃ ἔτυχεν: Qui vbiq; & in omnes loquitur, & omnia, vtcunq; euenerint. At contrarium in verecundia, quæ inter stuporem & impudentiam medium est. Siquidem verecundus neq; cuncta & omnino (vt impudens) aut dicit aut agit.

Ὣς φάτο· [a] τὸν δ' οὔ τι προσέφη λευκώλενος Ἥρη.	*Sic dixit: hunc. a nihil allocuta est alba vlnas Iuno:*
Ἐν δ' ἔπεσ' Ὠκεανῷ λαμπρὸν φάος ἠελίοιο,	*Incidit verò in Oceanum splendidum lumen Solis,*
[b] Ἕλκον νύκτα μέλαιναν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν.	*Trahens noctem nigram in fertilem terram:*
[c] Τρωσὶν μέν ῥ' ἀέκουσιν ἔδυ φάος· αὐτὰρ Ἀχαιοῖς	*Troianis quidem inuitis occidit lux: sed Achiuis*

ἀσπα-

Ἀσπασίη * τρίλλιστος ἐπήλυθε νὺξ ἐρεβεννή.
Τρώων δ' αὖτ' ἀγορὴν ποιήσατο φαίδιμος Ἕκτωρ,
Νόσφι νεῶν ἀγαγὼν ποταμῷ * ἐνὶ δινήεντι,
d Ἐν καθαρῷ, ὅθι δὴ νεκύων διεφαίνετο χῶρος.
Ἐξ ἵππων δ' ἀποβάντες ἐπὶ χθόνα μῦθον ἄκουον
Τόν ῥ' Ἕκτωρ ἀγόρευε Διῒ φίλος· ἐν δ' ἄρα χειρὶ
e Ἔγχος ἔχ' ἑνδεκάπηχυ· πάροιθε δὲ λάμπετο δουρὸς
Αἰχμὴ χαλκείη, περὶ δὲ χρύσεος θέε πόρκης·
Τῷ ὅγ' ἐρεισάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
f Κέκλυτέ μευ Τρῶες καὶ Δάρδανοι, ἠδ' ἐπίκουροι,
Νῦν ἐφάμην νῆάς τ' ὀλέσας καὶ πάντας Ἀχαιοὺς,
Ἂψ ἀπονοστήσειν προτὶ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν·
Ἀλλὰ πρὶν κνέφας ἦλθε, τὸ νῦν ἐσάωσε μάλιστα
Ἀργείους καὶ νῆας ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἀλλ' ἤτοι νῦν μὲν πειθώμεθα νυκτὶ μελαίνῃ,
Δόρπα τ' ἐφοπλισόμεσθ'· αὐτὰρ καλλίτριχας ἵππους
Λύσαθ' ὑπὲξ ὀχέων, παρὰ δὲ σφίσι βάλλετ' ἐδω-
Ἐκ πόλιος δ' ἄξεσθε βόας καὶ ἴφια μῆλα (δὴν·
Καρπαλίμως, οἶνον δὲ μελίφρονα οἰνίζεσθε,
Σῖτόν τ' ἐκ μεγάρων, ἐπὶ δὲ ξύλα πολλὰ λέγεσθε,
Ὥς κεν παννύχιοι μέσφ' ἠοῦς ἠριγενείης,
g Καίωμεν πυρὰ πολλὰ, σέλας δ' εἰς οὐρανὸν ἵκῃ·
Μήπως καὶ διὰ νύκτα καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Φεύγειν ὁρμήσωνται ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης·
Μὴ μὰν ἀσπουδεί γε νεῶν ἐπιβαῖεν ἕκηλοι.
Ἀλλ' ὥς τις τούτων γε βέλος καὶ οἴκοθι πέσσῃ,
Βλήμενος ἢ ἰῷ ἢ ἔγχεϊ ὀξυόεντι,
Νηὸς ἐπιθρώσκων· ἵνα τις στυγέῃσι καὶ ἄλλος
Τρωσὶν ἐφ' ἱπποδάμοισι φέρειν πολύδακρυν ἄρηα.
Κήρυκες δ' ἀνὰ ἄστυ Διῒ φίλοι ἀγγελλόντων,
Παῖδας πρωθήβας πολιοκροτάφους τε γέροντας
Λέξασθαι περὶ ἄστυ, θεοδμήτων ἐπὶ πύργων·
Θηλύτεραι δὲ γυναῖκες ἐνὶ μεγάροισιν ἑκάστη
Πῦρ μέγα καιόντων· φυλακὴ δέ τις ἔμπεδος ἔστω,
Μὴ λόχος εἰσέλθῃσι πόλιν, λαῶν ἀπεόντων.
Ὧδ' ἔστω Τρῶες μεγαλήτορες ὡς ἀγορεύω·
Μῦθος δ' ὃς μὲν νῦν ὑγιὴς εἰρημένος ἔστω,
Τὸν δ' ἠοῦς Τρώεσσι μεθ' ἱπποδάμοις ἀγορεύσω.
h Εὔχομαι ἐλπόμενος Διΐ τ' ἄλλοισί τε θεοῖσιν
Ἐξελάαν ἐνθένδε κύνας κηρεσσιφορήτους,
Οὓς κῆρες φορέουσι μελαινάων ἐπὶ νηῶν.
Ἀλλ' ἤτοι ἐπὶ νυκτὶ φυλάξομεν ἡμέας αὐτούς·
* Πρωῒ δ' ὑπ' ἠοῖοι σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες,
Νηυσὶν ἐπὶ γλαφυρῇσιν ἐγείρομεν ὀξὺν ἄρηα.
Εἴσομαι αἴ κέ μ' ὁ Τυδείδης κρατερὸς Διομήδης
Πὰρ νηῶν πρὸς τεῖχος ἀπώσεται, ἤ κεν ἐγὼ τὸν
Χαλκῷ δῃώσας, ἔναρα βροτόεντα φέρωμαι.
Αὔριον ἣν ἀρετὴν διαείσεται, αἴ κ' ἐμὸν ἔγχος
Μείνῃ ἐπερχόμενον· ἀλλ' ἐν πρώτοισιν ὀΐω
Κείσεται οὐτηθεὶς, πολέες δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
Ἠελίου ἀνιόντος ἐς αὔριον. αἲ γὰρ ἐγὼν ὣς
k Εἴην ἀθάνατος καὶ ἀγήραος ἤματα πάντα.
Τιοίμην δ' ὡς τίετ' Ἀθηναίη καὶ Ἀπόλλων,
Ὡς νῦν ἡμέρη ἥδε κακὸν φέρει Ἀργείοισιν.
Ὣς Ἕκτωρ ἀγόρευ'· ἐπὶ δὲ Τρῶες κελάδησαν.
l Οἱ δ' ἵππους μὲν λῦσαν ὑπὸ ζυγοῦ ἱδρώοντας·
Δῆσαν δ' ἱμάντεσσι παρ' ἅρμασιν οἷσιν ἕκαστος·
Ἐκ πόλιος δ' ἄξοντο βόας καὶ ἴφια μῆλα

Grata, multoties rogata superuenit nox atra. γ. τρίλιστος
Troianorũ. a. rursus cõcionẽ habuit illustris Hector,
Seorsim à nauibus ducens fluuium apud verticosum, γ. ἔπι
In mũdo, vbi iam à mortuis (vacuus) apparebat loc°.
Ex equis verò descẽdẽtes in terrã, orationẽ audiebãt
Quam Hector dicebat Ioui charus: inq; manu (bat
Hastã tenebat vndecim cubitorũ: antè. a. lãcea splẽde-
Cuspis area: circum autem aureus ambibat annulus:
Huic innixus, verbis velocibus eos allocutus est:
Audite me Troiani & Dardani auxiliatores:
Paulò antè putabã nauib. pditis & vniuersis Græcis,
Rursus redituros (nos) ad Troiam ventis expositam:
Sed priùs caligo superuenit, quæ nũc seruauit maxi-
Argiuos & naues in littore maris. (mè
Quare nunc quidem pareamus nocti nigræ.
Cœnasq; præparemus: atq; pulchrè iubatos equos,
Soluite ex curribus, ipsis verò apponite pabulum:
Ex vrbe autem adducite boues, & pingues oues
Properè, vinumq; suaue afferte,
Panemq; ex domibus, insuper ligna multa colligite,
Vt per totam noctẽ vsq; ad auroram manè nascentem,
Accẽdamus ignes multos: splẽdor. a. in cœlũ perueniat:
Ne quo modo & per noctem comati Achiui,
Fugere properent per lata dorsa maris:
Ne ve facilè naues ascendant quieti.
Sed vt quis eorum telum etiam domi curet,
Vulneratus vel sagitta, vel hasta acuta,
Nauem insiliens, vt quis horreat etiam alius.
Troianis equestribus inferre lamentabile bellum.
Præcones autem per vrbem Ioui chari nuncient,
Vt pueri pubescentes & temporibus cani senes,
Cubent circa vrbem à dijs ædificatis in turribus:
Florentes ætate autẽ mulieres, in domibus singulæ
Ignem magnũ incendant: custodia. a. aliqua firma sit,
Ne insidiæ intrent in ciuitatem, copijs absentibus.
Sic sit, Troiani magnanimi, vt dico.
Oratio autem quæ quidem nũc habita est, integra sit.
Aliam autem manè Troianos inter bellaces dicam.
Glorior, sperans in Iouem aliosq; deos,
Expulsurum me hinc canes à fatis aduectos,
Quos fata duxerunt nigris in nauibus.
Sed in nocte custodiamus nos ipsos:
Manè autem sub aurora cum armis armati, γ. πρωῒ δ' ὑπηοῖοι
Naues apud concauas excitemus acre prælium:
Cognoscam, si me Tydides fortis Diomedes
A nauibus ad murum repellet: an ego hunc
Ferro confodiens, spolia cruenta auferam.
Cras suam potentiam ostendet, si meam lanceam
Sustinere possit aduersus se venientẽ sed inter primos
Iacebit vulneratus: multi aũt circa ipsum socij, (puto
Sole ascendente cras: vtinam enim ego sic
Essem immortalis & non senescens per dies omnes,
Et colerer sicut colitur Minerua & Apollo,
Vt nunc dies hæc malum fert Argiuis.
Sic Hector concionatus est: Troiani autem accla-
marunt.
Hi autem equos quidem soluerunt à iugo sudantes:
Ligauerũt aũt capistris apud currus suos vnusquisq;:
Ex ciuitate autem adduxerunt boues & pingues oues

dare & concuti, quod aliàs ex capite eius aut superciliis commotis fieri ait, quod minus videtur: proinde hoc etiam magis credibile, cùm totius corporis grauius sit pondus, quàm vnius alterius partis motus.

d αἱ δ' οἶαι] Hic solet esse gestus eorum qui à potentioribus læsi sunt, nullaq; ratione iniurias sibi factas vlcisci possunt: recurrunt enim ad odium, quod testatum faciunt, cùm illorum potentiorum consortium & colloquium auersantur. Quod in his Deabus apparet, quas Homerus dicit seorsim à Ioue consedisse, memores nimirum recentis repulsæ, quam à Ioue passæ sunt, cùm in bellum proficisci eas vetuit. Repulsam appello quidem impropriè, si consideres eas nihil à Ioue postulasse: si verò attendas id ex Iouis voluntate dependisse, forsan ineptè loquutus non fuero. Vtut sit, ægrè id tulerunt Deæ nostræ, doloremq; suum hoc Ioui testantur ad imbecillium solatium refugientes, qui iram tacitè concoquunt, vbi vindictæ locus esse non potest.

e αὐτὰρ ὁ ἔγνω] Quod Iouem in mentibus suis hoc cognouisse dicit, sic intelligo, eum obseruasse Dearum gestus, ex quibus facilè intellexit, eas indignabundas sic seorsim à se recedere, idq; recordatum, quod anteà ipsæ tentauerant se paulò pòst obstaculum eis suo mandato obijciente, itaq; hoc animo repetens Iupiter, iudicat ea de causa Deas istas condolere, cui etiam hoc accedit, quòd præter consuetudinem redeuntem nouissimè Iouem quasi aspernabantur.

f τίφθ' οὕτω τετίησθον] Facetè Iupiter, vt etiam annotat Eustathius, Deas mœstas carpit & vellicat earum dolorem ob non initam aduersus Troianos pugnam pro labore nimio, quem ipsæ in ea subierint, interpretatur. Qua ironia mœstitiam illarum auxit, & grauius sui apud illas odium concitauit. A' quo iniuriam acceperis insuper irrideri, id demum est intolerabile, cùm maximè amicitia quædam vel commiseratio tui prætexitur, vt hic à Ioue. Paulò pòst tamen rem manifestè aperit, easq; temeritatis reprehendit, quæ ausæ sint aduersus se in prælium prodire, qui ne ab omnibus quidem Dijs superari possit. Vel sanè latet ibi etiam sarcasmus, neq; de illarum reditu reuerà loquitur, nam suis laudibus præmissis, quibus robur suũ insuperabile commendat adeò, vt à reliquis Dijs in fugam verti non possit: subijcit eas econtrà statim prælij metu, etiam antequàm illi interessent, recessisse; id falsè metui belli tribuens, quod illæ ob Iouis metum fecerant. Postremò addit, sapienter illas sibi à prælio metuisse: in quod si descendissent, suum fulmen erant experturæ.

g οὐ μὲν θην κάμετόν γε μάχῃ] Quamuis eadem ironia de bello continuetur, tamen hic illa est apertior, quàm anteà. Hic enim non dicit, eas in bello laborasse, sed longè antequàm eò accedere eius metu consternatas: ibi autem cùm eas ita mœstas videret, laborem belli falsè causabatur, tamen ἀπὸ φανικῶς. Nam cùm soleamus post multum laborem tristiores fieri, eumq; Deæ illæ in pugna non exantlauerint, negat debere illas remissiore esse animo aut contristari. Sciat lector, & attendat, hunc locum esse perelegantem, si quis vllus alius in Homero.

h ἤτοι Ἀθηναίη ἀκέων ἦν,] Duplicem affectum in his Deabus animaduertere licet: primũm in Minerua, secũdum in Iunone. Minerua ergo dicitur nihil respondisse Ioui, sed iram suam animo cohibuisse: vbi proculdubiò prudentia Deę obseruatur, siquidem, cùm ex recenti & flagrante adhuc iniuria illa exasperata esset, non poterat nisi cum amarulentia summa Ioui se deridenti, vnde vulnus illud magis adhuc recrudescebat, respondere. Quod si fecisset, intelligebat eò magis infensum sibi futurum patrem, quem ob præcedens pugnæ subeundæ consilium in se magis quàm in Iunonem exarsisse recordabatur. Itaq; cautè sibi moderatur, ne linguæ intemperantia Iouem etiam exulceraret: proinde quamuis ringeretur, & iniquo valde animo non solùm se à Ioue impeditam ne ad prælium accederet, sed etiam insuper ironica præcedente oratione vellicari ferret: tamen prudẽtius esse censuit se ipsam coercere, quàm habenis iræ remissis in grauius patris odium impingere. Hic porrò Mineruæ affectus aliquid cum ea iræ specie, quę πικρότης appellatur, commune habet. Duo sunt enim mansuetudinis extrema, vt est apud Philosophum Ethic. 4. cap. 5. ὀργιλότης & πικρότης (si licet hoc vti vocabulo) illa est, cùm homines citò irascuntur quibus non oportet, magisq; quàm oportet: at citò desistunt, quia non detinent iram, sed reddunt, ᾗ οὐ κατέχουσι τὴν ὀργὴν, ἀλλ' ἀνταποδιδόασι. Illi autem summæ bilis sunt, vnde nomen etiam ἀκρόχολοι sortiuntur. Πικρότης autem est, cùm aliquis difficilè placatur, diuq; iram animo continet, quam nisi cum vltione aut tractu temporis non excutit: & hoc vocat Aristoteles ὀργὴν πέττειν: quod nunc Minerua facit. nam iram suam non effert (quam tamen in vultu expressam referebat) sed concoquit, donec se aduersus Iouem vlciscatur: tunc enim modum deponendi iram a Minerua captari arguo tum ex præcedenti illius oratione, quá cùm sua beneficia in Iouem commemoraret, eumq; ingrati animi vitio culparet, addidit se hoc tandem aliquando vlturam, affuturumq; tempus cùm à Ioue charissimæ Glaucopidis nomine compellaretur: tum ex ijs quæ paulò antè dicit Poeta, has Deas Troianis mala machinari, quæ ad vltionem etiam Iouis pertinent. Vnde etiam concludi potest, eam non ideò iram cohibere, vt lapsu temporis euanescat. In Iunone autem ὀργιλότης expressa est, quia statim efferbuit, Iouiq; respondit: quam, seruato decoro, ei optimè tribuit, propter eius marito suo repugnandi, & cum eo altercandi perpetuam consuetudinem. De qua etiam anteà loquutus est ipse Iupiter.

i αἰνότατε Κρονίδη.] Respõdet Ioui Iuno, & cùm valde excanduisset, à contumelijs exorditur, quibus Iouem proscindit: quæ sequũtur tamẽ, paulò sunt mitiora, cæterùm omnino repetita ex oratione Mineruæ, quæ extat circa initium huius libri. Quæ insignis est ταυτολογία, in tam longo opere toleranda. Quanquam eadem à diuersis diuerso animo proferuntur: Minerua enim his verbis Iouẽ potiùs demulcebat, & placidè pacatèq; illa efferebat: Iuno verò cùm asperitate & eo consilio, vt se etiam Ioue inuito Græcis auxiliaturam testaretur, quod contra in Minerua quasi veniæ petitionem præferebat. Iouis etiam responsa vtroq; loco id testantur: ibi enim Mineruæ clementer, hic durè Iunoni respondet: quod non erat facturus, nisi illa acerbiùs quàm deceret, loquuta fuisset.

k ἠοῦς δ' ἢ καὶ μᾶλλον] Quasi dicat Iupiter, Ringere quantumuis Iuno, & quicquid libuerit consilij Græcis tuis impertire: ego ideò ab auxilio Troianis ferendo non deterrebor, quin hodierna pugna maioris cladis est veluti præludium, quã Græcis sequenti die Troiani infligent, vbi robur illud & potentia mea, qua tu quoque nihil maius agnoscis, sese exeret. Vbi perstringitur paucis grauissimi illius prælij argumentum, quod pluribus & sigillarim sequentibus libris persequetur.

l σέο δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω] Sensus huius loci videtur mihi talis esse: Non curo, ait Iupiter Iunoni, tuam iram, paruiq; facio quòd tu mihi succenseas: etiam si ita excandesceres, vt à me longiùs semoueri & recedere in Tartarum velles me derelicto: quasi nimirum Iupiter tam morosæ & proteruæ coniugis absentiam facilè & æquo animo ferre non possit: quod illa significant, ἐπεὶ οὐ σέο κύντερον ἄλλο. de quibus paulò pòst.

m Ἰαπετός] Cur hic Iapeti fiat mentio, mihi nondum compertum est: nam Eustathius in Allegorijs occupatur. De Saturno res sic habet. Ad Septentrionem, vbi Arimaspi habitant, mare est glacie astrictum, quod Saturnium & mortuum dicitur, id est, πεπηγὸς, κρόνιος, νεκρὸς πόντος, vt est apud Dionys. Alexand. Cæteris omissis Saturnium dicitur illud mare, quòd dicatur ea loca astrum Saturni regere, quod pro frigore accipitur. Ex fabula autem dicuntur abscissa Saturni pudenda in ea loca fuisse deiecta, ait Eustathius in Dionys. comment. Afferam integrum Dionysij locum:

– αὐτὰρ ὑπὲρ τὸν	αὐτὰρ Βορῆος, ἵνα παῖδες ἀρειμανέων Ἀριμασπῶν
πόντον μὲν καλέουσι πεπηγότα τε Κρόνιόν τε	ἄλλοι δ' αὖ καὶ νεκρὸν ἐπ' ἀμαυρωτοῖο κ' ἀφ' αὐγῶν
ἠελίου. βράδιον γὰρ ὑπὲρ ἁλὸς τῆσδε φαείνει	αἰεὶ δὲ σκιερῇσι παχύνεται ἐν νεφέλῃσι.

Ex quibus satis constat, loca illa tenebrosa & obscura, quòd perpetuis nubibus illic Sol obdensatus sit, ideoque ijs in partibus Homerus Tartara collocauit.

n ἐπεὶ οὐ σέο κύντερον ἄλλο.] Eustathius τὸ κύντερον vel χαλεπώτερον, vel etiam ἀναιδέστερον interpretatur. Nos posterius arripimus. Etenim hoc intelligit Iupiter, Iunonem impudentem esse, idq; duabus de causis. Primùm, quòd nulla coniugis reuerentia cõmoueatur, audeatq; illi sic proteruè insultare: secundò, quòd omnia prout illi in buccam venerint, temerè effutiat: quod proprium esse impudentiæ docet Aristoteles Magnorum Moralium lib. 1. cap. 30. vbi impudentem sic definit: ὁ ἐν πᾶσι καὶ ἐπὶ πάντων λέγων καὶ πράττων ὡς ἔτυχεν: Qui vbiq; & in omnes loquitur, & omnia, vtcunq; euenerint. At contrarium in verecundia, quæ inter stuporem & impudentiam medium est. Siquidem verecundus neq; cuncta & omnino (vt impudens) aut dicit aut agit.

Ὣς φάτο· ᵃ τὴν δ' οὔτι προσέφη λευκώλενος Ἥρη.	*Sic dixit: hunc. a. nihil allocuta est alba vlnas Iuno:*
Ἐν δ' ἔπεσ' Ὠκεανῷ λαμπρὸν φάος ἠελίοιο,	*Incidit verò in Oceanum splendidum lumen Solis,*
ᵇ Ἕλκον νύκτα μέλαιναν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν.	*Trahens noctem nigram in fertilem terram:*
ᶜ Τρωσὶν μέν ῥ' ἀέκουσιν ἔδυ φάος· αὐτὰρ Ἀχαιοῖς	*Troianis quidem inuitis occidit lux: sed Achiuis*

ἀσπα-

Ἀσπασίη * τρίλλιστος ἐπήλυθε νὺξ ἐρεβεννή.
Τρώων δ' αὖτ' ἀγορὴν ποιήσατο φαίδιμος Ἕκτωρ,
Νόσφι νεῶν ἀγαγὼν ποταμῷ * ἐνὶ δινήεντι,
d Ἐν καθαρῷ, ὅθι δὴ νεκύων διεφαίνετο χῶρος.
Ἐξ ἵππων δ' ἀποβάντες ἐπὶ χθόνα μῦθον ἄκουον
Τόν ῥ' Ἕκτωρ ἀγόρευε Διῒ φίλος· ἐν δ' ἄρα χειρὶ
e Ἔγχος ἔχ' ἑνδεκάπηχυ· πάροιθε δὲ λάμπετο δουρὸς
Αἰχμὴ χαλκείη, περὶ δὲ χρύσεος θέε πόρκης·
Τῷ ὅγ' ἐρεισάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
f Κέκλυτέ μευ Τρῶες καὶ Δάρδανοι, ἠδ' ἐπίκουροι,
Νῦν ἐφάμην νῆάς τ' ὀλέσας καὶ πάντας Ἀχαιοὺς,
Ἂψ ἀπονοστήσειν ποτὶ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν·
Ἀλλὰ πρὶν κνέφας ἦλθε, τὸ νῦν ἐσάωσε μάλιστα
Ἀργείους καὶ νῆας ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἀλλ' ἤτοι νῦν μὲν πειθώμεθα νυκτὶ μελαίνῃ,
Δόρπα τ' ἐφοπλισόμεσθ'· αὐτὰρ καλλίτριχας ἵππους
Λύσαθ' ὑπ' ἐξ ὀχέων, παρὰ δὲ σφισὶ βάλλετ' ἐδω-(δήν·
Ἐκ πόλιος δ' ἄξασθε βόας καὶ ἴφια μῆλα
Καρπαλίμως, οἶνον δὲ μελίφρονα οἰνίζεσθε,
Σῖτόν τ' ἐκ μεγάρων, ἐπὶ δὲ ξύλα πολλὰ λέγεσθε,
Ὥς κεν παννύχιοι μέσφ' ἠοῦς ἠριγενείης,
g Καίωμεν πυρὰ πολλὰ, σέλας δ' εἰς οὐρανὸν ἵκῃ·
Μήπως καὶ διὰ νύκτα καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Φεύγειν ὁρμήσωνται ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης·
Μὴ μὰν ἀσπουδεί γε νεῶν ἐπιβαῖεν ἕκηλοι.
Ἀλλ' ὥς τις τούτων γε βέλος καὶ οἴκοθι πέσσῃ,
Βλήμενος ἢ ἰῷ ἢ ἔγχεϊ ὀξυόεντι,
Νηὸς ἐπιθρώσκων· ἵνα τις στυγέῃσι καὶ ἄλλος
Τρωσὶν ἐφ' ἱπποδάμοισι φέρειν πολύδακρυν ἄρηα.
Κήρυκες δ' ἀνὰ ἄστυ Διῒ φίλοι ἀγγελλόντων,
Παῖδας πρωθήβας πολιοκροτάφους τε γέροντας
Λέξασθαι περὶ ἄστυ, θεοδμήτων ἐπὶ πύργων·
Θηλύτεραι δὲ γυναῖκες ἐνὶ μεγάροισιν ἑκάστη
Πῦρ μέγα καιόντων· φυλακὴ δέ τις ἔμπεδος ἔστω,
Μὴ λόχος εἰσέλθῃσι πόλιν, λαῶν ἀπεόντων.
Ὧδ' ἔστω Τρῶες μεγαλήτορες ὡς ἀγορεύω·
Μῦθος δ' ὃς μὲν νῦν ὑγιὴς εἰρημένος ἔστω,
Τὸν δ' ἠοῦς Τρώεσσι μεθ' ἱπποδάμοις ἀγορεύσω.
h Εὔχομαι ἐλπόμενος Διΐ τ' ἄλλοισί τε θεοῖσιν
Ἐξελάαν ἐνθένδε κύνας κηρεσσιφορήτους,
Οὓς κῆρες φορέουσι μελαινάων ἐπὶ νηῶν.
Ἀλλ' ἤτοι ἐπὶ νυκτὶ φυλάξομεν ἡμέας αὐτούς·
i Πρωῒ δ' ὑπ' ἠοῖοι σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες,
Νηυσὶν ἐπὶ γλαφυρῇσιν ἐγείρομεν ὀξὺν ἄρηα.
Εἴσομαι αἴκέ μ' ὁ Τυδείδης κρατερὸς Διομήδης
Πὰρ νηῶν πρὸς τεῖχος ἀπώσεται, ἦ κεν ἐγὼ τὸν
Χαλκῷ δηώσας, ἔναρα βροτόεντα φέρωμαι.
Αὔριον ἣν ἀρετὴν διαείσεται, αἴ κ' ἐμὸν ἔγχος
Μείνῃ ἐπερχόμενον· ἀλλ' ἐν πρώτοισιν ὀΐω
Κείσεται οὐτηθείς, πολέες δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
Ἠελίου ἀνιόντος ἐς αὔριον. αἲ γὰρ ἐγὼν ὣς
k Εἴην ἀθάνατος καὶ ἀγήραος ἤματα πάντα,
Τιοίμην δ' ὡς τίετ' Ἀθηναίη καὶ Ἀπόλλων,
Ὡς νῦν ἡμέρη ἥδε κακὸν φέρει Ἀργείοισιν.
Ὣς Ἕκτωρ ἀγόρευ'· ἐπὶ δὲ Τρῶες κελάδησαν.
l Οἳ δ' ἵππους μὲν λῦσαν ὑπὸ ζυγοῦ ἱδρώοντας·
Δῆσαν δ' ἱμάντεσσι παρ' ἅρμασιν οἷσιν ἕκαστος·
Ἐκ πόλιος δ' ἄξαντο βόας καὶ ἴφια μῆλα

Grata, multoties rogata superuenit nox atra. χ. τρίλιτος
Troianorũ a. rursus cõcionẽ habuit illustris Hector,
Seorsim à nauibus ducens fluuium apud verticosum, χ. ἐπὶ
In mũdo, vbi iam à mortuis (vacuus) apparebat loc^o.
Ex equis verò descendẽtes in terrã, orationẽ audiebãt
Quam Hector dicebat Ioui charus: inq; manu (bat
Hastã tenebat vndecim cubitorũ: antè, a. lãceæ splẽde-
Cuspis ærea: circum autem aureus ambibat annulus:
Huic innixus, verbis velocibus eos allocutus est:
Audite me Troiani & Dardani auxiliatores:
Paulò antè putabã nauib. pditis & vniuersis Græcis,
Rursus rediturus (nos) ad Troiam ventis expositam:
Sed priùs caligo superuenit, quæ nũc seruauit maxi-
Argiuos & naues in littore maris. (mè
Quare nunc quidem pareamus nocti nigræ,
Cœnasq; præparemus: atq; pulchrè iubatos equos,
Soluite ex curribus, ipsis verò apponite pabulum:
Ex vrbe autem adducite boues, & pingues oues
Properè, vinumq; suaue afferte,
Panemq; ex domibus, insuper ligna multa colligite,
Vt per totam noctẽ vsq; ad auroram manè nascentem,
Accẽdamus ignes multos: splẽdor. a. in cœlũ perueniat:
Ne quo modo & per noctem comati Achiui,
Fugere properent per lata dorsa maris:
Ne' ve facile naues ascendant quieti.
Sed vt quis eorum telum etiam domi curet,
Vulneratus vel sagitta, vel hasta acuta,
Nauem insiliens, vt quis horreat etiam alius,
Troianis equestribus inferre lamentabile bellum.
Præcones autem per vrbem Ioui chari nuncient,
Vt pueri pubescentes & temporibus cani senes,
Cubent circa vrbem à dijs ædificatis in turribus:
Florentes ætate autẽ mulieres, in domibus singulæ
Ignem magnũ incendant: custodia. a. aliqua firma sit,
Ne insidiæ intrent in ciuitatem, copijs absentibus.
Sic sit, Troiani magnanimi, vt dico.
Oratio autem quæ quidem nũc habita est, integra sit,
Aliam autem manè Troianos inter bellaces dicam.
Glorior sperans in Iouem aliosq; deos,
Expulsurum me hinc canes à fatis aduectos,
Quos fata duxerunt nigris in nauibus.
Sed in nocte custodiamus nos ipsos:
Manè autem sub aurora cum armis armati, χ. πρωῒ δ' ὑπ' ἠοῖ
Naues apud concauas excitemus acre prælium:
Cognoscam, si me Tydides fortis Diomedes
A nauibus ad murum repellet: an ego hunc
Ferro confodiens, spolia cruenta auferam.
Cras suam potentiam ostendet, si meam lanceam
Sustinere possit aduersus se venientẽ: sed inter primos
Iacebit vulneratus: multi aũt circa ipsum socij, (puto
Sole ascendente cras: vtinam enim ego sic
Essem immortalis & non senescens per dies omnes,
Et colerer sicut colitur Minerua & Apollo,
Vt nunc dies hæc malum fert Argiuis.
Sic Hector concionatus est: Troiani autem accla-
marunt.
Hi autem equos quidem soluerunt à iugo sudantes:
Ligauerũt aũt capistris apud currus suos vnusquisq;:
Ex ciuitate autem adduxerunt boues & pingues oues

Καρπαλίμως· οἶνον δὲ μελίφρονα οἰνίζοντο,
Σῖτόν τ' ἐκ μεγάρων, ἐπὶ δὲ ξύλα πολλὰ λέγοντο.
Κνίσην δ' ἐκ πεδίου ἄνεμοι φέρον οὐρανὸν εἴσω.
γ. γεφύρας Οἱ δὲ, μέγα φρονέοντες, ἐπὶ πτολέμοιο * γεφύρῃ
Εἵατο παννύχιοι· πυρὰ δέ σφισι καίετο πολλά.
γ. φαεινὴν Ὡς δ' ὅτ' ἐν οὐρανῷ ἄστρα * φαεινὴν ἀμφὶ σελήνην
Φαίνετ' ἀριπρεπέα, ὅτε τ' ἔπλετο νήνεμος αἰθήρ,
Ἔκ τ' ἔφανον πᾶσαι σκοπιαὶ, καὶ πρώονες ἄκροι,
Καὶ νάπαι· οὐρανόθεν δ' ἄρ' ὑπερράγη ἄσπετος αἰθὴρ,
Πάντα δέ τ' εἴδεται ἄστρα· γέγηθε δέ τε φρένα ποιμήν·
Τόσσα μεσηγὺ νεῶν ἠδὲ Ξάνθοιο ῥοάων
Τρώων καιόντων πυρὰ φαίνετο Ἰλιόθι πρό.
Χίλι' ἄρ' ἐν πεδίῳ πυρὰ καίετο, πὰρ δὲ ἑκάστῳ
Εἵατο πεντήκοντα, σέλᾳ πυρὸς αἰθομένοιο.
Ἵπποι δὲ κρῖ λευκὸν ἐρεπτόμενοι καὶ ὀλύρας,
Ἑσταότες παρ' ὄχεσφιν, ἐΰθρονον Ἠῶ μίμνον.

Celeriter: vinum autem suaue attulerunt,
Panemq́ue ex ædibus: ligna autem multa collegerunt.
Nidorem autẽ ex campo venti ferebant cælum intra.
Hi autem valdè exultantes ad belli semitam
Sedebãt per totã noctẽ: ignes autem eis incedebãtur multi.
Sicut autem quando in cælo stellæ lucidam circa lunã
Apparent illustres, quando est sine vento æther,
Apparentq́ue omnes speculæ & vertices summi,
Et valles: è cælo autem disruptus est immensus æther,
Omnia autem conspiciuntur astra, lætatur autem animo pastor:
Tot inter naues & Xanthi fluenta
Troianorum incendentiũ ignes apparebant ante Iliũ.
Mille itaq́ue in campo ignes ardebant: apudq́ue singulos
Sedebant quinquaginta (viri) ad iubar ignis ardẽtis.
Equi verò hordeum album comedentes & auenam
Stãtes apud curr⁹ pulchrithronã aurorã expectabãt.

COMMENTARIVS.

a τὸν δ' οὔτι προσέφη] Quòd Iuno nihil Ioui respondeat, id vel iræ illius, vel etiam reuerentiæ & timori coniugis tribuo.

b ἕλκον νύκτα μέλαιναν] Hoc eleganter dixit Poeta: siquidem cũ Sol occidit, videtur secum tenebras in orbem pertrahere, quod illius lumini succedant: sic quod ex eius priuatione fit, ei vt causæ efficienti assignat. & noctem hac ratione aliquid esse fingit, cũ nihil sit quàm vmbra terræ Sole splendido carentis. Philosophi autem vmbram nihil esse statuunt, quia inter priuantia numeratur. Si tamen admitteremus, cum Stoicis tenebras esse visibiles: absurdum non erit, si noctem pro re aliquantulum corporea fateamur. vide Plutarchum de placitis Philosoph. lib. 4. cap. 15. Vel etiam hoc ita imaginatur Homerus propter lucis & tenebrarum vicissitudinem, adeò vt non minus tenebræ lucem, quàm lux tenebras trahere dici possint. Sic Plutarchus, & forsan ex huius loci æmulatione, in orat. consol. ad Apollon. cùm ex Heracliti sententia omnia esse in fluxu disputat, vt contrarium vnum aliud contrarium attrahat. Imò prima causa, inquit, quæ nobis Solis lumen ostendit, eadem tenebricosum orcum adducit. Atque haud scio, an huius simulachrum sit circumfusus nobis aër, qui inuicem diem & noctem efficit seriem continuantes vitæ & mortis, somni & vigiliæ, &c. Sed hæc ꝓpius non intuenti videbũtur ἀπροσδιόνυσα. Certũ tamẽ est, ingeniosè hoc Homerũ cõminisci, vt Sol occidẽs noctẽ trahat.

c Τρωσὶ μὲν ῥ' ἀέκουσιν] Noluissent Troiani noctem aduenisse, quia die vincebant: contrà Græci summis votis exoptatam adesse iam gaudent, qui die vincebantur. Vnde colligitur, quàm sit naturæ obseruator diligentissimus Poeta, qui hostilibus incursionibus noctis silentia, quæ prudens Natura quieti tantùm destinauit (vnde illud posteà πειθώμεθα νυκτί, & aliàs) interturbari: nam alioqui, nihil impediebat, cur Græcos etiam noctu Troiani infestarent. Vel sanè huc detorquendum est, quod Eteocles apud Euripidem Phœnissis dicebat ἴσον φέρει νύξ. Aequale affert nox cõmodum: hoc est, nõ minus vni quàm alteri parti fausta esse potest: vnde Troianus exercitus ab iniuria nunc per noctẽ abstinet, quia omnia confusè in tenebris geri par est: at in pugnãdo quàm sit ordo & concinnitas necessaria, sciunt eius rei periti, testanturq́ue satis historiæ, in quibus Barbarorum ἀταξία toties periclitatur: proinde Troiani intelligunt tam Græcis quàm sibi posse contingere, vt feliciter de nocte prælientur: tamen Græci Vlysses & Diomedes inf. lib. 10. Rhesi castra noctu inuadent, sed hoc dolo, non vi aperta aut instructa acie factum est.

d ἐν καθαρῷ] Id est, vbi locus erat à mortuis purus & vacuus. Construuntur enim hæc verba per hyperbaton, ἐν καθαρῷ νεκύων, ὅθι διεφαίνετο χῶρος: id est, vbi locus perspicuus erat. Alij sic, ὅθι νεκύων, id est, ὅπου τὸ τῶν νεκρῶν πλῆθος ἦν διεφαίνετο ἡ γῆ: vbi tellus apparebat, in qua mortuorũ cadauera ceciderant. quæ explicatio est τοῦ ἐν καθαρῷ. Alij audentius, τὸ διεφαίνετο genitiuo iungentes, dicunt: ὅπου διεφαίνετο νεκύων ὁ χῶρος, id est, vbi repurgatus erat locus à mortuis, vt iam perspicuè videretur non amplius cadaueribus obtectus, quia iam erant inhumata. Et tamen hæc triplex syntaxis diuersam non facit sententiam.

e ἔγχος ἔχ' ἑνδεκάπηχυ] Eustathius monet, hastam, qua in pugna naualı vtebantur, esse cubitorum duûm & viginti apud Homerum: in pedestri autem pugna, vndecim.

f κέκλυτέ μευ Τρῶες] Superueniente nocte Hector à nauibus Græcorum recedit, quia eos penitus expugnare nondum poterat: quia autem totus exercitus ex Ducis nutu & imperijs pendet, ideò conuocatis Troianis & auxiliaribus copijs, hoc est, vniuerso exercitu consilium suũ illis hac oratione exponit, vt sciant quid sibi imposterum faciendum sit. Primùm ergo videtur occurrere multorum calumnijs, qui sibi vitio vertere potuissent, quòd tam citò deferbuisset, cùm anteà tam impetuosè & alacriter in Græcos irrueret, atq́ue adeò excidium illis aut saltem fugam moliturum se iactaret: nunc verò illis adhuc integris, vno excepto Telamone, quem vulnerauerat, ab eorum expugnatione derepentè pedem referat. Nam hoc ingruenti nocti tribuendum docet, quæ anteà superuenit, quàm ille conatibus suis finem posset imponere. Cùm nox igitur quietem ab omnibus laboribus suggerat, ea nunc instãte à prælio esse abstinendum multis de causis, tum vt singuli cibo & potu sumpto vires suas hodierna pugna exhaustas recreent & reficiant (hoc enim sic in illis interpretor, δόρπα τ' ἐφοπλισόμεσθα. & paulò pòst, ἐκ πόλιος δ' ἄξεσθε βόας, &c.) tũ etiam ipsis equis ab eodem labore respirandi, & se pabulis refocillandi otium concedatur (quod in illis significatur, αὐτὰρ καλλίτριχας ἵππους, &c.) Præterea ne cæteri existiment hæc ita se dicere, omnino à munijs bellicis quietem sibi hoc pacto indici ad custodiam nocturnam eos cohortatur, ignibus accensis, vt eò facilius Græcos animaduertant, si se in fugam cõijcere noctu voluerint: & si fecerint impunè, id nõ ferant, sed vulneribus acceptis saltem domum reuertantur, quod reliquis populis exemplo & terrori futurum sit, ne pari qua Græci temeritate Troianis bellum inferre audeant. Quia verò extra vrbem manente vniuerso exercitu restabat Troia milite vacua, vnde hostium insidijs facilè patuisset: Hector dux prudentissimus & prouidus hac quoque in parte illi prospicit. Mitti enim illuc præcones iubet, qui curent tum adolescentes tũ ipsos etiam senes (quæ vtraq́ue ætas ad aperta prælia minus est habilis, ideò in vrbe etiam relicta fuerat) custodiam diligentèm intra vrbem agere, in locis nimirum munitioribus (hoc enim expressum est, θεοδμήτων ἐπὶ πύργων) tum verò, quia formidabiles sunt magis tenebræ, quàm lux, timidumq́ue est genus mulierum, eas quoque curent luculẽtos ignes intra ædes extruere, quibus sibi melius caueant, atque adeò insidiæ hostium, siquæ aduenerint, intelligant ob aliorum, qui in castris versabantur, absentiam non minus reliquos in vrbe protegenda sedulitatis impendere. proinde periculosum esse illam inuadere: facilè enim posse ignium fulgore suas irruptiones detegi. Hanc enim rationem esse arbitror, cur ignes illos intra domorum penetralia accendi à mulieribus Troianis iubeat. Et hæc sunt quæ Hector hac oratione efficit apud Troianos: quæ sequũtur, paulò pòst enarrabimus.

g καίωμεν πυρὰ πολλά,] Hæc ita fieri iubet Hector, ne Græci tenebris tuti inscijs Troianis effugiant, fulgorq́ue flammarum ipsos collustret, vt videri & percipi possit, ideoq́ue plures ignes & magnos accendi iubet. Enimuerò, vt rectè monet Eustathius, consiliũ istud videtur ἀστρατήγητον: nõ magis enim qui ignes accendũt, alios vidẽt, quàm ipsos alij· ἢ μᾶλλον (vt ipsum Eustathiũ loquentem audias) οἱ τὰ πυρὰ καίοντες τοὺς ἐν σκότει ὁρῶσι, ἢ ὑπ' ἐκείνων ὁρῶνται. Imò contendo hoc maximè officere, si quis prope se ignẽ habuerit, ne remotiora cernat. Eius enim ἀνταύγεια fulgida quasi oculos præstringit, vt ei tenebræ adhuc tenebricosiores quàm sint, videantur. Hinc est quòd è loco splendido in obscurum minus videas, quàm econtra: cuius rei rationes exponit Lucretius lib. 4. quia nimirum obtusius & crassus aër caliginis oculorum vias & foramina obsidat & compleat.

- ne simulacra Possint vllarum rerum coniecta moueri. vel quia, vt ex Aristotelis & Mathematicorum doctrina ibidem Lambinus scribit, nihil per se videtur præter lucem & colorem: itaq́ue quicquid cernitur, opera & beneficio coloris, à luce illustrati,

strati, cernatur necesse est, &c. Iam verò si Troiani hos ignes accendant, sibi tantùm lucem videntur conciliare: sed alio modo se res habet, quod miror neq; Eustathium vidisse: siquidem non sine causa dicit Hector, ὡς καί τις Ἀχαιῶν nam si eiusmodi ignes accẽdantur, qui fulgore suo ipsos etiam cœlos collustrent (quod hyperbolicè quidem, sed non frustrà aut otiosè dictum est) peruenturus est omnino vsq; ad Græcorum naues, quæ eo facilius & clarius ab ipsis Troianis poterunt percipi. Quod autẽ ipsi etiam à Græcis videbuntur, id Hector parui facit, cùm eorum impetus ac incursiones se non pertimescere satis hodierno prælio docuerit.

h εὔχομαι ἐλπόμενος] Hæc oratio Hectoris simpliciter cõsiderata videbitur ab arrogante & superbo homine proficisci, quòd huiusmodi insolentes iactationes multorum aures offendant: ex nimirum, quæ de re adhuc incerta fiunt, vt ista. Sed penitus & attẽtius intuenti & expendenti mihi, generosos ducis illius animos spirare omnino videtur diuini auxilij spe quam optimè conditos: quod adeò piè factum est, vt nihil amplius desiderari videatur: nisi pluralitatem Deorum, quæ viros Christianos hìc, vt etiam frequenter alibi, potest offendere, excipias. Neq; tamen negauerim hodiernam victoriam aliquid Hectori animorum & fastus addidisse: quos in ipso initio plus satis patefacit: tamen quia illa præmisit ἐλπόμενος Διΐ τ' ἄλλοισίν τε θεοῖσιν, deinde in sequẽtibus etiam adeò modestè loquitur, vt illud εἴσομαι εἰ recté videatur obseruasse. Nam cùm de se & Diomede dicit, non ait simpliciter se eum victurum ac prostraturum: sed dubio & incerto sermone vtitur, Herois illius fortitudinem etiam quodammodo reformidans. Et licet audaciùs paulò pòst loquatur, ea tamen omnia ex ipsius orationis principio facillimè excusantur.

i κύνας] Ob impudentiam Græcos canes appellat, quam in hoc bello patefecerunt, quòd ausi sint potentissimæ & validissimæ genti temerè bellum inferre. Id autem fato accidisse dicit, non Troianorum respectu: sed Græcorum ipsorum, quasi ij in suam perniciem quam ipsis Hector nunc machinatur, huc appulerint. Quanquam fortasse melius fit eo sensu, Parcas hic intelligi non simpliciter fatum: quod tam in bonam quàm in malam partem Græcorum ratione potuisset vsurpari. At Hector in malam partem accipit. Iam quòd nigras naues appellet, id videtur de industria fecisse, quòd ille color funestus esse censeatur: vt illæ Græcorum interitum portenderint, & funestam eis hanc futuram nauigationem.

k εἴην ἀθάνατος] Adeò securè Iouis reliquorumq; Deorum auxilium sibi pollicetur Hector, vt de victoria Græcorum se non amplius dubitare nunc locupletissimè testetur. Id enim tam certum esse ait, vt perinde indubitatam & ratam immortalitatem, diuinosque honores sibi exoptet. vbi sanè paulò altiùs videtur insurrexisse, cùm iam quasi extra hominum cœtus in Deûm catalogum referri cuperet. Id autem flagitiosum est optare, quod te Natura esse noluit, præcipuè verò Deum, nimisque arroganter facit Hector, qui in hoc tam temerarium votum impingit. Voluit tamen militum animos hac quoque ratione confirmare, quorum fortitudo ac audacia ex Ducis fortitudine & audacia planè pendent.

l οἱ δ' ἵππους μὲν λῦσαν] Sequitur mandatorum Hectoris ἀπεργασία, prout ab eo antè sunt proposita cum eleganti comparatione, qua fulgor ignium Troianorum exprimitur. Eorum autem numerus definitur millenarius, circa singulos quinquaginta viri statuuntur, vnde totius exercitus Troiani, quinquaginta millium hominum numerus colligi potest.

FINIS LIBRI IIX. HOMERI ILIADIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ι. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ ἸΛΙΑΔΟΣ.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΟΣ συμβουλεύοντος φεύγειν Ἕλλησι φεύγειν, ἐναντίαν τὴν γνώμην ἀποφαινόμενοι γνώμην Διομήδης καὶ Νέστωρ. συμβουλεύοντος δὲ Νέστορος, πρὸς Ἀχιλλέα πέμπονται πρέσβεις· καὶ δεηθέντες αὐτοῦ [illegible] αὐτοῖς Ἀχιλλεὺς [illegible] ἀπαγγέλλουσι, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς ὕπνον τρέπονται.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Ἐξεσίη δ' Ἀχιλῆος ἀπειθὴς ἐστὶν ἰῶτα.

ΩΣ [a] οἱ μὲν Τρῶες φυλακὰς ἔχον· αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
Θεσπεσίη ἔχε φύζα, φόβου κρυόεντος ἑταίρη·
Πένθεϊ δ' ἀτλήτῳ βεβολήατο πάντες ἄριστοι·
[b] Ὡς δ' ἄνεμοι δύο πόντον ὀρίνετον ἰχθυόεντα,
Βορέης καὶ Ζέφυρος, [c] τώ τε Θρῄκηθεν ἄητον
Ἐλθόντ' ἐξαπίνης· ἄμυδις δέ τε κῦμα κελαινὸν
Κορθύεται, πολλὸν δὲ παρὲξ ἅλα φῦκος ἔχευαν·
Ὣς ἐδαΐζετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν Ἀχαιῶν.
[d] Ἀτρεΐδης δ' ἄχεϊ μεγάλῳ βεβολημένος ἦτορ,
Φοίτα κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι κελεύων
Κλήδην εἰς ἀγορὴν κικλήσκειν ἄνδρα ἕκαστον,
Μηδὲ βοᾶν· αὐτὸς δὲ μετὰ πρώτοισι πονεῖτο.
Ἷζον δ' εἰν ἀγορῇ τετιηότες. ἂν δ' Ἀγαμέμνων
[e] Ἵστατο δάκρυχέων, ὥστε κρήνη μελάνυδρος,
Ἥ τε κατ' αἰγίλιπος πέτρης δνοφερὸν χέει ὕδωρ·
Ὣς ὁ βαρυστενάχων ἔπε' Ἀργείοισι μετηύδα·
Ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
[f] Ζεύς με μέγα Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ·
Σχέτλιος, ὃς πρὶν μέν μοι ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν
Ἴλιον ἐκπέρσαντ' εὐτείχεον ἀπονέεσθαι.
Νῦν δὲ κακὴν ἀπάτην βουλεύσατο, καί με κελεύει

ARGVMENTVM NONI LIBRI HOMERI Iliadis.

AGAMEMNONE consulente Græcis fugere, surgũt contrariam pronunciantes sententiam, Diomedes & Nestor. Consulente autem Nestore, ad Achillem mittuntur legati: & precantibus ipsis tenuit Achilles. Hi verò renunciant: & post hæc in somnum vertuntur.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Legatio ad Achillem non persuasum est. I.

ITA quidem Troiani custodias agebant, sed Achiuos
Diuinitus immissus tenebat pauor fugæ frigidæ socius:
Luctu verò intolerabili perculsi erant omnes optimates.
Sicut autem venti duo pontum commouẽt piscosum,
Boreas & Zephyrus, qui è Thracia spirant
Ruentes derepentè: simul autem & vnda nigra
Attollitur: multã autem extra mare algam fundunt:
Sic scindebatur animus in pectoribus Achiuorum.
Atrides autem dolore magno perculsus cor,
Obibat præconibus sonora voce præditis iubens,
Nominatim ad cõcionem vocarent virũ vnũquemq;
Non a. clamarent: ipse autem inter primos laborabat.
Sedebant aũt in concione tristes: Agamemnon autem
Surrexit lachrymas fundens, sicut fons nigræ aquæ,
Qui ab excelsa petra obscuram fundit aquam:
Sic hic grauiter suspirans, verba Argiuis locutus est:
O Amici Argiuorum duces & principes,
Iupiter me valde Saturnides detrimẽto alligauit grauis (ui,
Infestus, qui antè quidem mihi promisit & annuit,
Troia destructa benè murata me rediturum:
Nunc a. perniciosam fraudẽ cõmentus est, & me iubet

Δυσκλέα Ἄργος ἱκέσθαι, ἐπεὶ πολὺν ὤλεσα λαόν.
Οὕτω που Διὶ μέλλει ὑπερμενέϊ φίλον εἶναι,
Ὃς δὴ πολλάων πολίων κατέλυσε κάρηνα,
Ἠδ' ἔτι καὶ λύσει· τοῦ γὰρ κράτος ἐστὶ μέγιστον.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω πειθώμεθα πάντες,
Φεύγωμεν σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Οὐ γὰρ ἔτι Τροίην αἱρήσομεν εὐρυάγυιαν.

Inglorĩu Argos reuerti, postquã multũ amisi populũ.
Sic sanè Ioui præpotenti gratum erit,
Qui iam multarũ ciuitatũ demolit⁹ est summitates,
Ac adhuc etiã demolietur: huius.n. potentia est maxi-
Sed agite, sicut ego dixero, pareamus omnes, (ma.
Fugiamus cum nauibus dilectam in patriam terram.
Non.n. amplius Troiam capiemus latas vias habentẽ.

COMMENTARIVS.

a ὡς οἱ μὲν Τρῶες] Vt lectores attentiùs in huius Rhapsodiæ diligenti examinatione versentur, id eos præscire oportet, in toto hoc Iliadis opere nullam elegantiorem extare, & in qua maius artificium Rhetoricum eluceat. siquidem, vt inquit Eustathius, [illegible] Repetendum est autem memoria, quod anteà dictum est, hæc omnia facta esse, id est, felicem successum Troianis in prælio dari, vt Achillis desiderium sentiant Græci, eoq; pacto maior ei honos pro illato dedecore in ablata Briseide & eius contemptu ab ipso Agamemnone rependatur, quod hoc libro videbitur. Primùm ergo describuntur angustiæ, in quas se iam redactos Græci sentiunt: vt tamen semper meminerimus, hoc non tam Troianorum virtute, quàm Numinis voluntate accidisse, ait eos timore diuinitùs immisso conflictari, cùm θεσπεσίην φύζαν appellat. Sic enim hic malo interpretari, vt alias docebo. Et hoc quidem in genere de vniuersis Achiuis dicit, tum verò [illegible] ad ipsos duces, deinde ad ipsum Agamemnonem ascendit, cùm Duces & principes non solùm sui, sed etiam totius populi esse sollicitos maximè conueniat. Quod omninò hic à Poëta exprimi censeo.

b ὡς δ' ἄνεμοι δύο πόντον] Conturbata Græcorum pectora hac egregia comparatione exprimit, qua nulla poterat ad hanc rem cōmodior excogitari: quæ si cum sua ἀποδόσει componatur, omnia peroptimè quadrare comperientur. Primùm Troianos duobus vẽtis comparat, Græcos autem mari. Quemadmodum ergo venti mare, sic Troiani Græcos misere conturbant. Quòd autem duos ventos assumat, id neq; forsan otiosum est, quasi Iouem & Troianos intelligat Græcis imminere: id vt credam, fecit Didymus, qui θεσπεσίην φύζαν sic interpretatur: [illegible]. Fulm ẽ autem nõ aliũde quàm à Ioue. Deinde notum est Iouis ope lætos Troianos vincere. Sanè hoc mihi magis arridet, quàm quod est apud Didymum, qui duos istos ventos duplici animorum affectui comparat, dolori & timori: eius verba sunt hæc: [illegible]. Iudicium vtriusque sententiæ lectoribus relinquo, quod illi ex æquitate si lubet ferunto.

c Θρῄκηθεν ἄητον] Hoc videtur non posse tolerari, quod vtrumque ventum Boream & Zephyrum ex Thracia flare dicat. nam reuerà Boreas ex Septentrione, vbi Thracia, Zephyrus verò ex occidente flat. Id quomodo soluant Græci interpretes, videamus. Primum Didymus, [illegible] Θρᾳκικῆς [illegible] ὁ Βορέας ἀπὸ Θρᾴκης πνεῖ. id est, Dicendum est igitur Thracam regionẽ latè sese porrigere, & summam literæ referre vsq; ad Occidentem. Ab vtraque ergo parte vtrumq; ventum habet. Quidam autem dicunt, Poetam collectiuè ac comprehensiuè loquutum. Solus enim Boreas flat è Thracia. Hæc ille. Noster autẽ Eustathius sic exponit, [illegible], inquit, [illegible]. id est, Ex Thracia autem flare Zephyrum & Boreã Homerus dicit, vel quòd Thraciam commune ventorum domicilium fabulentur, vel quòd per eam in nostrum mare incidunt: nõ autem ex eadẽ ipsa. Porrò hoc Eratosthenes olim vellicabat, quasi Homerus in vniuersum pronunciârit Fauoniũ è Thracia spirare. quod ille non dicit, inquit Strabo Geograph. lib. 1. sed tum demum, cùm venti hi concurrunt ad Melanem seu nigrum sinum Thracij maris, quod Aegæi pars est. Nam Thracia quà Macedoniæ committitur, in mare procurrens versus Austrum flectitur, eoq; fit, vt Zephyri inde videantur spirare Thaso, Lemno, ac Imbro, & Samothracæ ac mari quo alluũtur: sicut & Atticæ spirare videntur à Scironijs saxis, vnde etiam Zephyri maximè Cauri. Vide plura ibidem. Ammianus Marcellinus li. 27. de hoc loco ita scripsit. Has terras, Thraciæq; immensa quondam camporum placiditate, aggerumq; altitudine fuisse porrectas, Homeri perennis authoritas docet, Aquilonem & Zephyrum ventos exinde flare fingentis. Quod aut fabulosum est, aut tractus antehac diffusi latissimè, destinatique nationibus feris cuncti Thraciarum vocabulo censebantur. Hæc ille.

d Ἀτρεΐδης δ' ἄχεϊ] Agamemnonem nobis proponit Poëta vt Ducem & Regem præstantissimum, cuius est calamitates militum suorum iniquissimè ferre, ob eorumque infortunia maximè angi & cruciari: vt hoc loco Agamemnoni contingit, qui sollicitudine & anxietate sua cæteris omnibus est superior, vt illa indicant, [illegible]. Neque dubium est quin eius doloris hæc causa sit, quòd soleant subditorum miseriæ Regibus plerunq; tribui, vt Eteocles apud Aeschylum docet, ac proinde ille horũ malorum causa & reus ab exercitu censeri possit: vel sanè simpliciter propter studium, quo erga suos afficiebatur, vt Iliadis primo testatus est his verbis: βούλομ' ἐγὼ λαὸν σῶον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι.

e ἵστατο δάκρυ χέων] Lachrymę heroum apud Homerum inauditæ non sunt: nullus tamen tantas effundere dicitur ac nunc Agamemnon, quod ex decoro factum est: siquidem ingens ista calamitas, quæ ad vniuersum exercitum pertinebat, ingentes etiam luctus postulabat: quales sunt hic Agamemnonis, vt in sequentibus exprimuntur: eos enim fonti aquæ ex petra exilientis comparat. vbi rectè κρήνην μελάνυδρον & δνοφερὸν ὕδωρ appellauit [illegible], inquit Didymus, [illegible] est. Natura nigra est aqua, sed solaribus radijs splendescit. Sed de his in Lexico nostro.

f Ζεύς με μέγα Κρονίδης] Hæc ipsa verba Agamemnon suprà secundo libro Iliadis protulit. Sed hic alio sensu profert: nam verè, & non fictè, vt ibi, loquitur. Sic, vt etiam libro præcedente monebamus, vna eademq; oratio diuersè potest vsurpari.

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
Δὴν δ' ἄνεῳ ἦσαν τετιηότες υἷες Ἀχαιῶν·
Ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
χ. μαχέσσομαι a Ἀτρείδη, σοὶ πρῶτα * μαχήσομαι ἀφραδέοντι,
Ἣ θέμις ἐστὶν, ἄναξ, ἀγορῇ· σὺ δὲ μή τι χολωθῇς.
Ἀλκὴν μέν μοι πρῶτον ὀνείδισας ἐν Δαναοῖσι,
Φὰς ἔμεν ἀπτόλεμον καὶ ἀνάλκιδα· ταῦτα δὲ πάντα
Ἴσασ' Ἀργείων ἠμὲν νέοι ἠδὲ γέροντες.
Σοὶ δὲ διάνδιχα δῶκε Κρόνου πάϊς ἀγκυλομήτεω·
Σκήπτρῳ μέν τοι δῶκε τετιμῆσθαι περὶ πάντων,
Ἀλκὴν δ' οὔ τοι δῶκεν, ὅ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον.
Δαιμόνι', οὕτω που μάλα ἔλπεαι υἷας Ἀχαιῶν
Ἀπτολέμους τ' ἔμεναι καὶ ἀνάλκιδας, ὡς ἀγορεύεις;

Sic dixit: hi autem omnes obmutuerunt silentio,
Diu autem muti erant tristes filij Achiuorum:
Tandẽ.v. inter eos locutus est in bello fortis Diomedes:
Atride, tibi primùm aduersabor insipienti,
Sicut iustum est, Rex, in concione: tu aũt ne irascaris.
Fortitudinẽ qdẽ mihi primũ exprobrasti inter Græcos,
Dicens me esse imbellem & impotentẽ. hæc aũt omnia
Sciunt Argiuorum & iuuenes, & senes:
Tibi aũt bifariam dedit Saturni filius versuti:
Sceptro quidem tibi dedit honorari supra omnes:
Fortitudinẽ aũt nõ tibi dedit, quæ potentia maxima:
Infelix siccine valde putas filios Achiuorum
Imbellesq; esse, & impotentes vt dicis?

Εἰ δ'

Εἰ δέ τοι αὐτῷ θυμὸς ἐπίσσυται ὥστε νέεσθαι,
Ἔρχεο· πάρ τοι ὁδός, νῆες δέ τοι ἄγχι θαλάσσης
Ἑστᾶσ', αἵ τοι ἕποντο Μυκήνηθεν μάλα πολλαί.
Ἀλλ' ἄλλοι μενέουσι καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Εἰσόκε περ Τροίην διαπέρσομεν. εἰ δὲ καὶ αὐτοὶ
Φευγόντων σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν·
Νῶϊ δ', ἐγὼ Σθένελός τε, μαχησόμεθ' εἰσόκε τέκμωρ
Ἰλίου εὕρωμεν· σὺν γὰρ θεῷ εἰλήλουθμεν.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπίαχον υἷες Ἀχαιῶν,
Μῦθον ἀγασσάμενοι Διομήδεος ἱπποδάμοιο.
Τοῖσι δ' ἀνιστάμενος μετεφώνεεν ἱππότα Νέστωρ·
ᵇ Τυδείδη, πέρι μὲν πολέμῳ ἔνι καρτερός ἐσσι,
Καὶ βουλῇ μετὰ πάντας ὁμήλικας ἔπλευ ἄριστος·
Οὔτις τοι τὸν μῦθον ὀνόσσεται ὅσσοι Ἀχαιοί,
Οὐδὲ πάλιν ἐρέει· ἀτὰρ οὐ τέλος ἵκεο μύθων.
Ἦ μὲν καὶ νέος ἐσσί, ἐμὸς δέ κε καὶ πάϊς εἴης,
Ὁπλότατος γενεῆφιν, ἀτὰρ πεπνυμένα βάζεις
Ἀργείων βασιλῆας, ἐπεὶ κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Ἀλλ' ἄγ', ἐγών, ὃς σεῖο γεραίτερος εὔχομαι εἶναι,
Ἐξείπω, καὶ πάντα διίξομαι· οὐδέ κέ τίς μοι
Μῦθον ἀτιμήσει', οὐδὲ κρείων Ἀγαμέμνων.
ᶜ Ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος
Ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου, ὀκρυόεντος.
Ἀλλ' ἤτοι νῦν μὲν πειθώμεθα νυκτὶ μελαίνῃ,
Δόρπα τ' ἐφοπλισόμεσθα· φυλακτῆρες δὲ ἕκαστοι
Λεξάσθων παρὰ τάφρον ὀρυκτὴν τείχεος ἐκτός.
ᵈ Κούροισιν μὲν ταῦτ' ἐπιτέλλομαι, αὐτὰρ ἔπειτα
Ἀτρείδη, σὺ μὲν ἄρχε· σὺ γὰρ * βασιλεύτατός ἐσσι. γρ. βασιλεύ- τερος
Δαίνυ δαῖτα γέρουσιν· ἔοικέ τοι, οὔτοι ἀεικές.
Πλεῖαί τοι οἴνου κλισίαι, τὸν νῆες Ἀχαιῶν
ᵉ Ἠμάτιαι Θρήκηθεν ἐπ' εὐρέα πόντον ἄγουσι·
Πᾶσά τοί ἐσθ' ὑποδεξίη, πολέεσσι δ' ἀνάσσεις.
Πολλῶν δ' ἀγρομένων, τῷ πείσεαι ὅς κεν ἀρίστην
Βουλὴν βουλεύσῃ· μάλα δὲ χρεὼ πάντας Ἀχαιοὺς
Ἐσθλῆς καὶ πυκινῆς, ὅτι δήϊοι ἐγγύθι νηῶν
Καίουσι πυρὰ πολλά· τίς ἂν τάδε γηθήσειε;
Νὺξ δ' ἥδ' ἠὲ διαρραίσει στρατὸν, ἠὲ σαώσει.

Si autem teipsum animus mouet ad redeundum,
Abi, adest tibi via: naues autem tibi prope mare
Stant, quæ te secutæ sunt ex Mycenis valde multæ.
Sed cæteri manebunt comati Achiui,
Donec Troiã euertamus. Quòd si verò & ipsi (velint)
Fugiant cum nauibus dilectam in patriam terram:
Nos autem ego Sthenelusq́ pugnabimus, donec finem
Ilij inuenerimus: fauente enim deo venimus.
Sic dixit: hi aũt omnes acclamarunt filij Achiuorũ,
Sermonem admirati Diomedis equitandi periti.
Inter hos autem assurgens locutus est eques Nestor:
Tydide, supra (omnes) quidem in bello fortis es:
Et consilio inter omnes æquales es optimus.
Nemo tibi hũc sermonẽ vituperabit, quotquot Achiui,
Neq́ in cõtrariũ dicet, sed nõ ad finẽ peruenisti cõsiliorũ.
Certè quidem iuuenis es, meus verò & filius esses
Minimus natu, sed prudentia dicis
(Erga) Græcorum reges, quoniam decenter dixisti.
Sed agè, ego qui te seniorem profiteor esse me,
Eloquar, & omnia persequar, neq́ aliquis mihi
Sermonem improbabit, neq́ rex Agamemnon.
Ciuilis societatis osor, iniustus, sine domo est ille,
Qui bellum amat intestinum, asperum.
Sed nunc quidem pareamus nocti nigræ,
Cœnasq́ præparemus: custodes autem singuli
Cubent ad fossam profundam, murum extra.
Iuuenibus quidem hæc præcipio: sed deinde
Atride tu quidem incipe: tu enim maximus rex es.
Præbe conuiuium senibus, decet te, nec indecens est:
Plena tibi vino tentoria, quod naues Achiuorum
Quotidianæ ex Thracia per latum pontum aduehunt.
Omnis tibi est cõmoditas excipiendi, multisq́ imperas.
Multis autem congregatis illi obedies, qui optimum
Consilium cõsuluerit, valdè aũt opus est omnib. Græcis
Bono & prudenti (consilio) quia hostes propè naues
Accendunt ignes multos: ecquis de his lætetur?
Nox autem hæc vel destruet exercitum, vel seruabit.

COMMENTARIVS.

a Ἀτρείδη σοὶ πρῶτα] Post orationẽ Agamemnonis cæteri omnes proceres obmutuerunt, præter vnũ Diomedẽ, qui hoc loco eas partes sustinet, quas libro secundo Vlysses, cùm Agamemnon discessum Græcis persuaserat. Eadem enim ratione se regi opponit, qui fuga nunc etiam salutẽ petendam esse consulebat. Primùm honestè veniã petit suæ παρρησίας ab ipso Agamemnone, ne si liberiùs cum eo loquatur, id ægrè ferat: eam siquidẽ esse legẽ concilij, vt liceat euiq; liberè suam sententiã proferre. Quod quidẽ cũ aliqua acerbitate facit: nam statim ab initio conuitijs eum aggreditur, per ἀφραδέοντι: vbi Poëta videtur docere in iustis reprehensionibus permitti aliquando asperiora quædam vocabula, quibus indignitas facti aut sermonis magis castigetur, etiam non adhibito maiorum & superiorum respectu, modò id cum τιμῇ, vt dixi, fiat: non proteruè, vt lib. 2. à Thersite factum vidimus, vbi etiã docuit Homerus, aut Vlysses Homericus, quàm malè se hac in parte gesserit. At hîc potiùs laudatur Diomedis factum à tota concione & ex illius applausu, qui paulò pòst sequitur, constat. Reliquæ porrò orationis artificium est huiusmodi. Primùm occasionẽ arripit Diomedes succensendi Agamemnoni, quòd cùm anteà sibi Agamemnõ ignauiam exprobrasset (nimirũ sup. lib. 4. vbi tamẽ Diomedes nihil responderat, quia tacendi & loquendi tempus apprimè nouisset: vel quòd, ni fallor, ibi de propria persona tãtùm agebatur, hic de totius exercitus commodo aut salute, de qua cùm Agamemnon desperaret, & proinde turpem fugam Græcis suaderet, non potuit ei sese non opponere Diomedes) tamen immeritò quòd eius fortitudo vniuerso exercitui satis sit perspecta (hoc enim significant illa ταῦτα δὲ πάντα ἴσασ' Ἀργείων ἠμὲν νέοι ἠδὲ γέροντες) nunc tamen ipse suam ignauiam prodat. Turpe est autem ea vitia in alijs reprehendere quibus tu ipse scateas, & eo nomine quispiam acerbiùs est castigandus. Porrò cum hoc in Agamemnonem cadat, dignus etiam fuit qui grauissimè à Diomede increparetur. Tum elegãter docet, quàm sit pluris fortitudo quàm immẽsum imperium facienda: siquidem hoc quidẽ Agamemnoni à Ioue concessum esse dicit, vt reliquos sceptri honore antecelleret: ab eodem tamẽ illi fortitudinem denegatam, sine qua reliqua potẽtia nihili venit æstimanda: ideò addit, ὅ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον. Eius siquidem beneficio summa retinentur & conseruantur imperia, quæ imbelles viros ac ignauos minimè postulant. Quibus verbis nõ tam ipsius Agamemnonis vituperium, quàm propriam laudem Diomedes complectitur: quasi se ipsum Regi eo nomine anteponat, qui ea sit virtute præditus, qua ille non sine summo dedecore destituitur. Vbi adhuc notandum est, quod alibi diximus, agnosci ab Homero virtutes esse dona Dei, quod ijs Philosophis omnino aduersatur, qui eas ab hominibus ipsis proficisci statuunt. Nõ enim diceret Iouem Agamemnoni fortitudinem non concessisse, nisi intelligeret eius esse largitorem Deum. Cui subscribit Pindarus Od. 5. Isthmiorũ: κρίνεται δ' ἀλκὰ διὰ δαίμονας ἀνδρῶν, Fortitudo mortalium à Deo est. & Euripides in Bacchis, πιστόν τι τὸ θεῖον σθένος. Certa diuina virtus. Generalius de omnibus virtutibus Simonides apud Theophilum lib. 2. contra gentes: οὔτις ἄνευ θεῶν ἀρετὰν λάβεν, οὐ πόλις, οὐ βροτός· θεὸς ὁ παμμήτις· ἀπήμαντον δ' οὐδέν ἐστιν ἐν αὐτοῖς. Nam absq. Dijs (nos dicimus Deo, & Homerus, Ioue, & ipse Simonides statim, Deum dicet) virturem accepit, neq; vrbs neq. homo. Deus omnium curam habet. Nihil autem integrum inest eis. Et rursus Pindarus Od. 3. Isthm. Ζεῦ μεγάλαι δ' ἀρεταὶ θνατοῖς ἕπονται ἐκ σέθεν. id est, ô Iupiter eximiæ virtutes mortales comitantur

tantur tuo beneficio. Illud etiam hoc loco docet Diomedes, regiam dignitatem non aliunde quàm à Ioue proficisci, qua de re aliàs copiosè dictum est. Tandem artificiosè Græcos ignauiæ suspicione liberat, quos forsan in suam sententiam alioqui pertraxisset Agamemnon, vt totum crimen in eum melius reijciat, & solum in tam magno exercitu ἀπτόλεμόν τε καὶ ἀνάλκιδα doceat: siquidem nullus præterea de discessu sit cogitaturus. quibus dexterè Græcorum animos occupauit, ne Regis consilio adhęrescerent, hac laude fortitudinis eos in suam mentem vocans, quòd à tanto Duce illius sententiam culpari obseruarent, qua ad ignominiosam fugã cõcitabantur. Id tamen leuiter attingit, hoc est, non ita de Græcorum voluntate pronuntiat, vt eos remansuros certò sibi polliceatur. Nouit enim quanto patriæ desiderio omnes illi tenerẽtur, & iam suprà lib. 2. experientia periculosissima id iam pro explorato habebatur: proinde non dubitauit, etiam eos facilè ad discessum posse commoueri instantis periculi ratione. ideò addit, εἰ δὲ καὶ αὐτοὶ φευγόντων σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν. De se ergo & socio Sthenelo indubitatè loquitur: sibi vtriq; non esse in animo, ex Regis sententia fugæ sese committere. sed vsq; ad integrum belli exitum permanere. Cùm autem id temerarium videretur, vt duo illi soli vniuersis copijs Troianorum opponerentur, quibus totus Græcorum exercitus non potuerit resistere: addit egregiam vocem, & pio viro dignam, σὺν γὰρ θεῷ εἰλήλουθμεν: nam vbi te in aliquo negotio à Deo iuuari cognoueris, immò ab eodẽ ad illud impulsum fuisse, turpe est infectum illud relinquere, etiamsi multis facebris ab exitu prohibearis. Ideò laudabilis est illa virtus, quæ Perseuerantia appellatur. At, vt lib. 2. ex oratione Vlyssis notum est, Deorum auspicijs bellum istud est inchoatum: itaq; cùm id temerè factum non sit, neq; etiam temerè, ante illius finem recedendum esse putat. Quasi dicat: Fallacia essent Dei (nota etiam vnitatem Dei hic exprimi) auspicia, si frustrà huc aduenissemus, & re infecta domum reuerteremur. Eius siquidem ope & fauore freti non possumus se item exitum, quanquam soli ego & Sthenelus remaneamus, non expectare. Qui nos enim deduxit, is sine dubio integrum negotium conficiet.

b Τυδείδη, περὶ μὲν πολέμῳ] Anteà quidẽ orationem Diomedis ab omnibus Græcorum proceribus (ita enim est restringendum illud, οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπίαχον υἷες Ἀχαιῶν: nam vt ex præcedentibus constat, colloquium istud ducum tantùm fuit, non totius exercitus) placuisse vidimus. sed id Poetę satis non est generaliter pronunciasse, nisi speciatim aliquid amplius de ea dicat: quod nũc facit sub persona Nestoris, quem inter omnes selegit, vt omnium prudentissimum, & cuius vox instar omnium esse possit. Hic ergo sua oratione duo facit. Primum orationem Diomedis comprobat; deinde consilium etiam suum ad præsens negotium suggerit. Quod ad illud attinet, antequam expressè laudet, præmittit ipsius Diomedis encomia, quibus maior etiam est authoritas eius orationi accessura. Duo autem sunt, quibus Diomedẽ commendet: primùm fortitudo, deinde consilium ac prudentia. Diligenter tamen obseruandum est, quid de vtroque dicat. Nam quod ad fortitudinem, ea superiorem illum & præstantiorem reliquis omnib. pronunciat, quasi nullus ei hoc nomine ex Græcis possit comparari. Id tamen vel blandiendi gratia facit, cùm alij quoque proceres essent, qui magnanimitate bellica Diomedi non cederent, etiam vnus Aiax, qui post Achillem cæteros eâ antecelluit, vt ipse Homerus testatur. Vel quòd reliquis fortiorẽ eum esse oporteat in præsentia, cùm illis planè cõsternatis, vt Agamemnoni fugam suadenti nullus sit refragatus, cuius speciem eorum consensus præbebat, solus Diomedes imperterritum se exhibuerit, reliquisque animos iam collapsos erigendi & confirmandi author vnus extiterit. Secundò Diomedis consilium laudat, sed attende quàm cautè. nam eum hac parte æqualibus tantùm eius & ὁμήλικας anteponit: ne si generaliùs de omnibus loqueretur, hanc laudẽ sibi ipsi Nestor præriperet, qua se neminem, nedum hunc Diomedem, præstantiorẽ agnoscit. Quod apertissimè in sequentibus testatur. Docebit enim reipsa optimè quidem & prudenter loquutum Diomedem, sed mutilum & truncum esse illius consilium. quòd ipse absolutius faciet. Suggerit enim, quæ ipse prætermiserat, & quæ ad vniuersorum commodum spectarent, nimirum quid in his angustijs rerum faciendum sit cùm Diomedes remanẽdum esse tantùm sua oratione contendisset. At Nestor pergit, & cùm iam à Diomede cæteros omnes à fuga, quam forsitan ex Agamemnonis consilio moliebantur, deterritos existimet, atq; ideò sit omnib. remanendum, præcipit ea quæ saluum ab hostibus exercitum præstare possint. Et nunc quidem collocandas ad fossam extra murum custodias, quæ hostium impetus detegant & hoc quasi munimine, cæteri qui ad naues remanebunt, tutius noctem transigant. Quia tamen ista non sufficiebant, & tempus longiori deliberationi non supererat, quòd cœnæ tempus instaret, & ex prælio diuturno defatigatis virium restauratione opus esset: suadet vt Agamemnon reliquis proceribus cœnam exhibeat, vbi quid faciẽdum sit, meliùs, & maiore cum otio deliberabitur. Et hæc est secunda pars orationis Nestoreæ, prout eam in principio distribuimus, quæ consilium præsens Nestoris complectitur.

c ἀφρήτωρ.] Qui hæc simpliciter attendet, primo intuitu hæc esse ἀπροσδιόνυσα indicabit. Neq; enim cum præcedẽtibus neq; cũ sequentibus cohærẽt, & videntur quasi ineptè hîc esse inserta. Sed interpretes Græci docẽt, hęc παραινετικῶς dici, vt Agamemnon de suo in Achillem odio decideret, quod quasi bellum est ciuile: cuius iniquitatem & iniustitiam breuiter proponit. Existimo autem hæc propter Agamemnonẽ præsentem dici, non propter Achillem, vt vult Didymus: quid enim hæc absenti, & non audienti profuissent? Et illud docebit sequens Nestoris oratio, qua Agamemnonem ipsum ob factum aduersus Achillẽ acriter increpabit, & ad placandum Achillem exhortabitur, eumq; totius negotij reum constituet. Itaq; nunc etiam hac γνώμῃ facit, vt animus Agamemnonis remollescat in Achillẽ: quia docet quibus criminibus se obliget, qui bella intestina concitat & fouet, nimirum vt omnia iura & vincula societatis humanæ violet & perfringat. Ea societas autem duplex est. publica, & priuata. Illa per ἀφρήτωρ, hæc per ἀνέστιος explicatur. ἀθέμιστον autem eum intelligit, qui sibi tantum iuris assumit, vt alijs iniuriam inferat: quod fit in bellis ciuilibus vbi illi inter se bella gerunt, qui se mutuo ciuilitatis nexu complecti debuerant, quod erat æquum & iustum. Est enim æquitas societatum omnium vinculum firmissimum. Ergo peregregia est hæc Nestoris sententia, qua animum Agamemnonis Achilli tacitè conciliat, & cum ab his intestinis prælijs deterret: πόλεμος nomẽ etiã huic priuatæ seditioni tribuẽs, siue quòd species sub genere comprehendatur, siue quòd rem exprimere nolebat in præsentia propter ἀκαιρίαν & ἀπρέπειαν: quod tamen imposterum fiet, in sequenti eius oratione post cœnam. At, Deus immortalis, quot ἀφρήτορας, quot ἀνεστίους, quot ἀθεμίστους habent hæc nostra misera secula? quos si numerauero, & Libycas arenas innumeras facilè numerauero. De sola infelici Gallia nũc loquor, in qua nullus est qui Nestorem hunc exaudiat, vt de pietatis nostræ præceptis conticescam. Sed quid peregrinos audiat, quæ ad Homeri Gallici (Bartasium nostrum intelligo) carmina ante aliquot annos obsurduit, cùm ille horridus cometa in cœlo per aliquod tempus effulgeret. Cuius verba, prout mihi illa ante biennium vertere contigit, si placet, referam: vt intelligat rursus Gallia, aut Galliæ pars quæ in hunc locum inciderit, si tanti nostra sunt, vt aliquando euoluantur, quantam sui commiserationem apud omnes excitet:

Quod tibi non prodesse, phrenetica Gallia, possunt
Signa, quibus suadent iam te resipiscere cæli?
An potes hunc oculis, patiens, aduertere siccis
Prodigiosum ignem, dirosque crinesq; cometæ,
Qui cælum horrendum nocles exasperat omnes,
Et terra, tonitrus tria spicula sæua minatur,
Bella, famem, pestemq; quibus grauis ira Tonantis,
Cùm magis exardet, nostrum iaci ipui vndiq; sæuit?
Sed quid inermis eheu! potis est ira horrida cæli,
Cùm tibi tot fontica, qua nunc vibice flagellant
Innumera tergus nullos tibi pectore duro
Et etiam gemitus? num est tua pocula sanguis,
Indq; intus dira fames se viscere pascit.
Quæ tibi sunt damnosa, placent, nullus tibi sensus
Tanquam lethargo, ipsa tui medicamina morbi
Effugis, & quo te stimulat Deus acrius, illo
Calcitrosa magis cessas, & libera curis
Vulneribus duris pinguescis ad instar aselli.
Nec ferum ac cuspis candens aut lamina, quò plus
Tunditur, hoc duros mage durà resistis ad ictus.

Hæc Bartasius: sed quantò elegantius suo idiomate. At ille quod etiam subijcit, fabulam, vt est in prouerbio, surdis cecinit. Plura in hanc rem dici possent: sed vt Psammenitus ille apud Herodotum domestica mala maiora esse dicebat, quàm vt ea posset deflere: sic patriæ nostræ tam graues sunt calamitates, vt omnem lugendi & deplorandi facultatẽ superare videantur. Hunc porrò locum Homericum adumbrauit Tullius 13. Philip. his verbis: Nam nec priuatos focos, nec publicas leges videtur, nec libertatis iura chara habere, quẽ discordiæ, quem cædes ciuium, quem bellum ciuile delectat, &c. Sunt autem duo belli genera, vt est apud Plat. 1. de Legib. τὸ μὲν ὃ καλοῦμεν ἅπαντες στάσιν, ὃς δὴ πάντων πολέμων χαλεπώτατος· τὸ δ' ἄλλο, ᾧ πρὸς τοὺς ἐκτὸς τε καὶ ἀλλοφύλους χρώμεθα διαφερόμενοι. De primo locus hic est intelligẽdus, quod Nestor vocat ἐπιδήμιον, longè extraneo perniciosius, quòd in eo ciuitas sese mutuò sternat, & vnius partis de altera victoria, victrici calamitosa non esse non possit: vt qui brachium aut aliud membrum sibi truncauerit, proprio corpori nocet: cùm si peregrinis bellum inferatur, nihil est, quòd victam partem victrix misereatur, quia sibi inuicem sunt extranei. At quis ille, quęso, furor est in suos iam rabidè desęuire? Furiosos & demẽtes catenis ferreis alligamus. qui sibi fortè propria membra dilacerant: & hos ciuilium bellorum authores & fautores, Deus assertor ęqui, non compescueris!

d νυ-

ἀ νεώτεροι] In bellis familiare est, vt in excubijs iuniores collocentur: hoc est, qui corpore sunt robustiore, quia ad laboris tolerãtiam aptiores videantur, qualis in vigilijs requiritur. Hæc est autem secunda pars, vt iam anteà monebamus, orationis Nestoreæ, qua Diomedis consilio ea addit quæ ipse cõducibilia existimat. Duo autem sunt quæ proponit. Primum, excubias esse in fossa extra murum disponendas, & hanc prouinciã iunioribus demandandam: secundò, Agamemnoni suadet vt reliquis proceribus conuiuium exhibeat: idq; duobus argumentis, primùm, quòd regem omnium supremum id maximè deceat, deinde quòd ei vini copia suppetat (vt mox repetemus) ac ei omnino nihil desit, quod ad hospites excipiendos requiratur. Eius autem conuiuij finẽ explicat, non tantùm epulandi gratia, sed vt omnibus simul congregatis, sententiamque suam proferentibus commodiùs de negotio statuatur, quia melior semper eligi potest: ideò dicit, πολλῶν δ' ἀγρομένων, τῷ πείσεαι ὅς κεν ἀρίστην βουλὴν βουλεύσῃ.

c ἠμάτιαι Θρῄκηθεν] Anteà Homerus dixit, ex Lemno oneratas vino naues aduenire, quod ratò factum esse par est. Nunc autẽ laxius dicit ex Thracia, quæ est ex aduerso, cuius partes aliquas etiã Græci excolebant, vt quæ sunt circa Cherronesum, sicut memoratur. Cuius Thraciæ pars est & Thracia Samos & insulæ circa illam, quarum vnam fuisse Lemnon conuenit. Videtur etiam eo tempore vini feracissima fuisse Thracia: qua de re aliàs dicetur. Quòd verò hoc loco Agamemnonis cellas refertas videamus, vt Nestor dicit, ansam Achilli præbuit, vt Regem οἰνοβαρὲς diceret primo libro: sed reuerà id erat propter frequentes epulas, quas Græciæ principibus exhibebat Agamemnon. Eustathius.

f ὅς κεν ἀρίστην] Obserua, inquit Eustathius, heroũ conuiuia olim semper seria extitisse, cùm ad pocula de rebus grauibus deliberarent. Vt enim dicunt antiqui, [illegible]. Vnde Comicus, [illegible]. Ideò Persæ poti de rebus serijs consultant: postero die sobrijs eadem à στεγάρχῳ, domino domus, in qua deliberarunt, proponuntur: si in eadem sententia permanserint, consilio vtuntur: sin minus prætermittunt. Quod porrò sobrij deliberârunt, id poti rursus exagitant, vt memorat Herodotus in Clione. Et lex Rhodiorum summis magistratibus iubet, præstantissimos ex illis de ijs, quæ altera die facienda sunt deliberaturos simul conuiuari. Quippiam simile tacitus de Germanis narrat libro de moribus Germanorum. Vide Plutarchum Sympos. lib. 7. quæstion. 9. & 10.

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο.
ᵃ Ἐκ δὲ φυλακτῆρες σὺν τεύχεσιν ἐσσεύοντο,
Ἀμφί τε Νεστορίδην Θρασυμήδεα ποιμένα λαῶν,
Ἠδ' ἀμφ' Ἀσκάλαφον, καὶ Ἰάλμενον, υἷας Ἄρηος,
Ἀμφί τε Μηριόνην, Ἀφαρῆά τε, Δηΐπυρόν τε,
Ἠδ' ἀμφὶ Κρείοντος υἱὸν Λυκομήδεα δῖον.
Ἑπτ' ἔσαν ἡγεμόνες φυλάκων, ἑκατὸν δὲ ἑκάστῳ
Κοῦροι ἅμ' ἔστειχον, δολίχ' ἔγχεα χερσὶν ἔχοντες,
Κὰδ δὲ μέσον τάφρου καὶ τείχεος ἷζον ἰόντες.
Ἔνθα δὲ πῦρ *κήαντο, τίθεντο δὲ δόρπον ἕκαστος.
Ἀτρείδης δὲ γέροντας ἀολλέας ἦγεν Ἀχαιῶν
Ἐς κλισίην, παρὰ δέ σφι τίθει μενοεικέα δαῖτα·
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖς ὁ γέρων πάμπρωτος ὑφαίνειν ἤρχετο μῆτιν
Νέστωρ, οὗ καὶ πρόσθεν ἀρίστη φαίνετο βουλή,
Ὅ σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν·
ᵇ Ἀτρείδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Ἐν σοὶ μὲν λήξω, σέο δ' ἄρξομαι, οὕνεκα πολλῶν
Λαῶν ἐσσὶ ἄναξ, καί τοι Ζεὺς ἐγγυάλιξε
Σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θέμιστας, ἵνα σφίσι βουλεύῃσθα.
Τῶ σε χρὴ περὶ μὲν φάσθαι ἔπος, ἠδ' ἐπακοῦσαι,
Κρηῆναι δὲ καὶ ἄλλῳ, ὅτ' ἄν τινα θυμὸς ἀνώγῃ
Εἰπεῖν εἰς ἀγαθόν· σέο δ' ἕξεται, ὅττι κεν ἄρχῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐρέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα.
Οὐ γάρ τις νόον *ἄλλος ἀμείνονα τοῦδε νοήσει
Οἷον ἐγὼ νοέω ἠμὲν πάλαι ἠδ' ἔτι καὶ νῦν,
Ἐξέτι τοῦ ὅτε *Διογενὲς Βρισηΐδα κούρην
Χωομένου Ἀχιλῆος ἔβης κλισίηθεν ἀπούρας·
Οὔτι καθ' ἡμέτερόν γε νόον· μάλα γάρ τοι ἔγωγε
Πόλλ' ἀπεμυθεόμην· σὺ δὲ σῷ μεγαλήτορι θυμῷ
Εἴξας, ἄνδρα φέριστον, ὃν ἀθάνατοί περ ἔτισαν,
Ἠτίμησας· ἑλὼν γὰρ ἔχεις γέρας· ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν
Φραζώμεσθ' ὥς κέν μιν ἀρεσσάμενοι πεπίθωμεν
Δώροισίν τ' ἀγανοῖσιν, ἔπεσσί τε μειλιχίοισι.

Sic dixit: hi a. eũ libenter audierunt & obedierunt.
Custodes verò cum armis exierunt,
Circaq; Nestoridẽ Thrasymedem pastorem populorũ,
Et circa Ascalaphum & Ialmenum, filios Martis:
Circaq; Merionem, Aphareumq; Deipyrumq;,
Et circa Creontis filium Lycomedem diuinum:
Septem erant duces custodũ: centum v. cum quolibet
Iuuenes vnà ibant, longas hastas manibus habentes.
Inq; medio fossæ & muri sedebant profecti:
Ibi a. ignẽ incenderũt, parauerũtq; cœnã vnusquisq;. γρ. κείαντο
Atrides autem seniores congregatos duxit Achiuorum
In tentorium, ipsisq; apposuit sufficiens conuiuium.
Hi aũt in epulas paratas appositas manus extẽderunt.
Sed postquam potus & cibi desiderium exemerunt,
Illis senex primus texere cœpit consilium
Nestor, cuius & anteà optimum apparuerat consiliũ,
Qui ipsis rectè sapiens concionatus est, & dixit:
Atride illustrißime rex virorum Agamemnon,
In te quidem finiam, à te a. incipiã, quoniã multorum
Populorum es rex, & tibi Iupiter dedit
Sceptrumq; & iura, vt ipsis consulas.
Ideo te oportet supra (oẽs) dicere sermonem, & audire:
Perficere etiã alterius quum aliquem animus iusserit
Dicere in bonũ: tibi a. hærebit quodcũq; prior dixerit.
At ego dicam vt mihi videtur esse optimum:
Non enim quis sententiã alius meliorẽ hac cogitabit, γρ. ἄλλος
Qualem ego cogito, & olim & adhuc etiam nunc,
Ex eo vsq; quum tu ò generose, Briseida puellam γρ. διογενής
Irati Achillis, iuisti ex tentorio auferens,
Non secundùm nostram sententiam, valdè enim tibi
Multum dissuadebam, tu autem tuo elato animo
Cedens, virũ optimũ, quem immortales honorauerũt,
Inhonorasti, ereptum n. habes præmiũ, sed etiã & nũc
Deliberemus quomodo ipsum placantes inducere possimus
Donisq; placidis, verbisq; blandis:

COMMENTARIVS.

a ἐκ δὲ φυλακτῆρες] Breuiter in præcedenti versu dixit, consilium Nestoris reliquos omnes proceres Græcos cõprobasse: id pluribus non persequutus, quemadmodum fieri poterat, si vni eorum aut alteri eius laudandi partes cõcessisset, vt ipsimet Nestori anteà cum Diomedis orationem approbaret. Nimirum præstabat re ipsa illud exequi, quandoquidem facto, non verbis hic opus erat. Itaq; facit vt singuli vtramque consilij illius partem absoluant: primùm constituuntur duces septem, sub quibus excubias milites agerent non quidem vniuersi, sed qui ad eam rẽ electi & destinati fuerant certo numero, qui est septingentorum. nam sub quolibet duce erant centum (ἑκατὸν δ' ἑκάστῳ κοῦροι ἅμ' ἔστειχον) ijque iuuenes, vt Nestor iusserat, quales etiam duces ipsos fuisset arbitror. Secundò apud Agamemnonem cœna proceribus instruitur, sub cuius finem Nestor rursus consilium suum explicat, vt videbimus.

b Ἀτρείδη κύδιστε] Huius orationis artificiũ est insigne. Primùm enim animũ Agamemnonis sibi conciliat honesta reuerentia quã illi in ipso initio exhibet, idque summa cum verborum modestia, cùm se ab eo orationis exordium sumpturum dicit, in eodemque desiturum.

desiturum: quia nimirum hoc ita par sit fieri ei, cui Iupiter regiam potestatem concesserit (vbi obserua, repeti quod anteà dicebamus, Homerum agnoscere regna a Deo proficisci) id enim frustrà non fit: nam vt ea dignitas reliquis est superior, sic etiam decet reliquos ei subijci, & honorem eum præstare, qui testetur quantum ei te debere fatearis, cui hoc decus inter mortales contigit. Tum, ne forsan Agamemnon inertem potestatem ac otiosam datam cogitet, addit datum ei insuper sceptrũ & iura, quibus subditos suos regat & moderetur. Quod diligenter notandum Regibus maximè ac Principibus, quibus non effræne & exlex imperium datũ est, vt sibi quicquid lubet, licere putent: sed impositum sibi æquitatis & legum iugum, quod non nisi impiè & cum propriæ perniciei periculo excutere possunt. Sed vt hæc accuratius intelligamus, videtur duo Agamemnoni tribuere: primùm σκῆπτρον, deinde θέμιστας. Per σκῆπτρον potestatem illam intelligo, qua Rex in sui obsequium subditos suos compellit, aut compellere potest, si se rebelles ac refractarios exhibuerint: per θέμιστας verò normam illam legum, ad quam imperium suum dirigit. Quæ duo in Rege necessaria eleganter docet Aristot. Polit. lib. 3. cap. 11. & 12. Nam regia illa potestas, inquit, (hoc ad postremam partem referẽdum est) qua rex omnia ex voluntate sua gubernat, non est secundùm naturam. & paulò pòst: Qui legem præesse iubent, videntur iubere Deũ præesse, & leges: qui autem hominem iubet præesse, adiungit & bestiam. Libido quippe talis est, & transuersos agit etiam viros optimos, qui sunt in potestate: ex quo mens absque appetitu lex est. At in vndecimo (& hoc ad primam partem referendũ) statuit debere Regem potentia quadam instructum esse, qua leges tueri possit, & non parentes ad parendum compellere. Et hæc duo sunt quæ videtur Nestor intelligere. Vnde cõcludit, debere Agamemnonem cæteros omnes dicendo antecellere, hoc est, par esse, vt in cuius manibus sunt leges & iura: prudentia etiã non vulgari, sed eximia sit præditus, quæ in oratione, animi indice, apparet, cuius beneficio sensa nostra explicamus. Vel de potestate etiam Regis intelligit, qui aliorum sententias vnus aut infringebat aut confirmabat sua oratione. Quo sensu ὑπερλογίαν hic agnoscemus, cùm ἐπακοῦσαι debeat præcedere τὸ φάσθαι ἔπος (qualis fuit anteà, ἐν σοὶ μὲν λήξω σέο δ' ἄρξομαι: debebat enim prius ἄρξασθαι, quàm λήγειν) vt sit sensus, debere Agamemnonem aliorum consilia attentè audire, & de ijs postmodùm iudicium ferre, quæ illius potestatis regiæ πρᾶξις, vt vnum aut alterum sua authoritate confirmet: & hoc est quod anteà dicebat, τῷ πείσεαι ὅς κεν ἀρίστην βουλὴν βουλεύσῃ: quæ sequentibus explicantur. nam dicit, debere eum illi se audientẽ præstare, qui salutare ac optimum consilium suggesserit. Porrò vbi Agamemnonis animum his monitis & præceptis sibi conciliauit, consilium suũ, in hoc negotio explicat satis liberè: primùm arguens eũ, quòd adeò petulanter cũ Achille egisset, nulla consilij sui, quod ei tũc temporis suggerebat, habita ratione, eripiendo illi Briseidem, vnde ille in tentoria sua indignatus recesserit non sine summa totius exercitus pernicie: quia hoc tuto præsidio destituatur, sine quo, vt Homerus vult, vniuersæ Græcorum copiæ nihil ferè sunt, quàm numerus. Itaque suadet, vt aliqua eius placandi ratio inueniatur siue donis, siue blanda oratione. Dona eò spectant, vt iactura Briseidis Achilli resarciatur, quæ illi in prædæ locum cesserat: blanda autem oratio, vt se Agamemnon non iam amplius durum & immitem, vt anteà, sed placidum & mansuetum illi exhibeat, quasi veniam iniuriæ postulans, vnde exulceratus herois illius animus sanari & demulceri possit, vt Græcorum afflictis rebus succurrat, eosque in his angustiis à Troianis opprimi non patiatur. Et hinc iam exordietur honos, quẽ Achilli ob acceptũ in superiore iniuria dedecus referri à Ioue impetrauit Thetis, vt primo lib. dictũ est.

Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
• Ὦ γέρον, οὔ τι ψεῦδος ἐμὰς ἄτας κατέλεξας.
Ἀασάμην, οὐδ' αὐτὸς ἀναίνομαι. ἀντί νυ πολλῶν
Λαῶν ἐστὶν ἀνὴρ ὅν τε Ζεὺς κῆρι φιλήσῃ,
Ὡς νῦν τοῦτον ἔτισε, δάμασσε δὲ λαὸν Ἀχαιῶν.
Ἀλλ' ἐπεὶ ἀασάμην, φρεσὶ λευγαλέῃσι πιθήσας,
Ἂψ ἐθέλω ἀρέσαι, δόμεναί τ' ἀπερείσι' ἄποινα·
Ὑμῖν δ' ἐν πάντεσσι περικλυτὰ δῶρ' ὀνομήνω,
Ἕπτ' ἀπύρους τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα,
Αἴθωνας δὲ λέβητας ἐείκοσι, δώδεκα δ' ἵππους
Πηγοὺς, ἀθλοφόρους, οἳ ἀέθλια ποσσὶν ἄροντο.
• Οὔ κεν ἀλήϊος εἴη ἀνὴρ ᾧ τόσσα γένοιτο,
Οὐδέ κεν ἀκτήμων ἐριτίμοιο χρυσοῖο,
Ὅσσά μοι ἠνείκαντ' ἀέθλια μώνυχες ἵπποι.
(χ. ἀμύμονα ἔργα) Δώσω δ' ἑπτὰ γυναῖκας * ἀμύμονας, ἔργ' εἰδυίας,
Λεσβίδας, ἃς ὅτε Λέσβον ἐϋκτιμένην ἕλεν αὐτὸς,
Ἐξελόμην, αἳ κάλλει ἐνίκων φῦλα γυναικῶν.
Τὰς μέν οἱ δώσω, μετὰ δ' ἔσσεται ἣν τότ' ἀπηύρων
(χ. κούρη) * Κούρην Βρισῆος· καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι,
Μήποτε τῆς εὐνῆς ἐπιβήμεναι ἠδὲ μιγῆναι,
Ἣ θέμις ἀνθρώπων πέλει ἀνδρῶν ἠδὲ γυναικῶν.
Ταῦτα μὲν αὐτίκα πάντα παρέσσεται· εἰ δέ κεν αὖτε
Ἄστυ μέγα Πριάμοιο θεοὶ δώωσ' ἀλαπάξαι,
Νῆα ἅλις χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ νηησάσθω,
Εἰσελθὼν, ὅτε κεν δατεώμεθα ληΐδ' Ἀχαιοί.
Τρωϊάδας δὲ γυναῖκας ἐείκοσιν αὐτὸς ἑλέσθω,
Αἵ κε μετ' Ἀργείην Ἑλένην κάλλισται ἔωσιν.
Εἰ δέ κεν Ἄργος ἱκοίμεθ' Ἀχαιϊκὸν, οὖθαρ ἀρούρης,
Γαμβρός κέν μοι ἔοι· τίσω δέ μιν ἶσον Ὀρέστῃ,
Ὅς μοι τηλύγετος τρέφεται θαλίῃ ἔνι πολλῇ.
Τρεῖς δέ μοί εἰσι θύγατρες ἐνὶ μεγάρῳ εὐπήκτῳ,
Χρυσόθεμις, καὶ Λαοδίκη, καὶ Ἰφιάνασσα,
Τάων ἥν κ' ἐθέλῃσι φίλην ἀνάεδνον ἀγέσθω
(χ. ἐπὶ μείλια δώσω) Πρὸς οἶκον Πηλῆος· ἐγὼ * δ' ἐπιμείλια δώσω
Πολλὰ μάλ', ὅσσ' οὔπω τις ἑῇ ἐπέδωκε θυγατρί.
Ἑπτὰ δέ οἱ δώσω εὖ ναιόμενα πτολίεθρα,

Hunc rursus allocutus est rex virorũ Agamemnõ:
O senex, neutiq̃ mẽdaciter meas iniurias enumerâsti,
Offendi, neq; ipse nego: pro multis
Populis est vir, quem Iupiter ex animo amauerit,
Vt nũc hũc honorauit: domuitq; exercitũ Achiuorũ.
Sed postquam peccaui mentibus perniciosis obediẽs,
Iterum volo placare, dareq; infinita dona.
Vos autem inter omnes inclyta dona nominabo.
Septẽ tripodas q. igni nõ imponũt, decẽq; auri talẽta,
Igni aptos. a. (v. nitentes) lebetes viginti 12. a. equos
Bene cõpactos, victoresq; q. p̃mia pedũ velocitate tulerunt:
Nõ mẽdicus esset vir, cui tãta cõtingerent,
Neq; inops valdè preciosi auri,
Quanta mihi attulerunt præmia vnunguli equi.
Dabo itẽ septem mulieres præstantes: opera scientes,
Lesbias, quas, quãdo Lesbũ benè conditam cepit ipse,
Delegi, quæ pulchritudine vincebãt genera mulierũ.
Has quidẽ ei dabo: & inter eas erit, quã tunc eripui
Filiam Brisei: & insuper magno iureiurãdo iurabo
Nunquã cubile ascẽdisse, neq; rem habuisse (cum ea.)
Vt mos hominum est virorum & mulierum.
Hæc quidem statim omnia aderunt: si autem rursus
Ciuitatẽ magnã Priami dij dederint expugnare,
Nauem abundè auro & ære oneret
Ingrediens, quando diuiserimus prædam Achiui.
Troianas autem mulieres viginti ipse deligat,
Quæ post Argiuam Helenam pulcherrimæ sint.
Si autẽ Argos redierimus Achaicum, papillam terræ
Gener mihi sit, honorabo. v. eum æquè ac Orestem,
Qui mihi vnicus nutritur delicijs in multis.
Tres autem mihi sunt filiæ in domo benè composita,
Chrysothemis, Laodice, & Iphianassa,
Harum quam velit dilectam sine dote abducat
Ad domum Pelei: ego verò dotem addam.
Ingentẽ valdè, quantã nemo vnquã suæ dedit filiæ.
Septem autem ei dabo celeberrima oppida:

Kap-

Καρδαμύλην, Ἐνόπην τε, καὶ Ἱρὴν ποιήεσσαν,	*Cardamylem, Enopemq́, & Hiram herbosam,*
Φηράς τε ζαθέας, ἠδ' Ἄνθειαν βαθύλειμον,	*Pherasq́, diuinas, & Antheam pratosam,*
Καλήν τ' Αἴπειαν, καὶ Πήδασον ἀμπελόεσσαν.	*Pulchramq́, Aepeam, & Pedasum vitiferam:*
Πᾶσαι δ' ἐγγὺς ἁλὸς, νέαται Πύλου ἠμαθόεντος·	*Omnes autem prope mare vltimæ Pyli arenosi.*
Ἐν δ' ἄνδρες ναίουσι πολύρρηνες, πολυβοῦται,	*Viri autem eas incolunt pecore & bobus abundantes,*
Οἵ κέ ἑ δωτίνῃσι θεὸν ὣς τιμήσουσι,	*Qui ipsum donis deum tanquam honorabunt,*
Καί οἱ ὑπὸ σκήπτρῳ λιπαρὰς τελέουσι θέμιστας.	*Et eius sub sceptro opima soluent tributa:*
Ταῦτά κέ οἱ τελέσαιμι μεταλλήξαντι χόλοιο.	*Hæc ei perfecero cessanti ab ira.*
Δμηθήτω. [e] Ἀΐδης τοι ἀμείλιχος, ἠδ' ἀδάμαστος·	*Mãsuetus fiat. Pluto quidẽ implacabilis & indomitus:*
Τοὔνεκα καί τε βροτοῖσι θεῶν ἔχθιστος ἁπάντων·	*Propterea etiam hominib. deorũ odiosissimus omnium.*
[f] Καί μοι ὑποστήτω ὅσσον βασιλεύτερός εἰμι,	*Et mihi cedat, quatenus maior rex sum,*
Ἠδ' ὅσσον γενεῇ προγενέστερος εὔχομαι εἶναι.	*Et quatenus ætate maior glorior esse.*

COMMENTARIVS.

a ὦ γέρον οὔ τι ψεῦδος.] Duo præstat hac oratione Agamemnon. Primùm fatetur, se in culpa esse, quòd ita durè se in Achillẽ gessesit: deinde proponit viam, qua illum placare velit, cum enumeratione donorum, quæ illi sit oblaturus. Quod ad primum attinet, ingenuè facit, qui peccatũ suum agnoscit, & quàm iniustus in Achille offendendo anteà extitit, tam se nunc clementẽ & mansuetum præbet, vt qui iram suam diuturnam non habeat. Ergo quod lib. 1. de Agamemnone Calchas innuere videbatur, cum animos suos facilè non deponere: hic Agamemnon, vt falsum tacitè conuellit, eos non imitatus maximè è potentioribus, qui hoc demum magnanimi esse hominis putant, si nihil de fastu & ira sua remiserint, licet eam iniquè omnino primùm se concepisse intelligant. Clementem autem & mãsuetum hoc nomine appello Agamemnonem, quanquam impropriè, si vocabula Ethicæ doctrinæ apta consideres: huic tamen facto videntur aliquatenus conuenire, quum iniuriæ illi ira causam præbuisset, qua se vlcisci Achillem Agamemnon existimabat. clementer autem facit, qui vltionem remittit aut reparat, quod postremum addo huius loci gratia, vbi Agamemnon iniuriam Achilli illatam resarcire conatur. Est enim clementia, inclinatio animi ad lenitatem in pœna exigenda, vel temperantia animi in potestate vlciscendi, vel lenitas superioris aduersus inferiorem in constituẽdis pœnis: vt est apud Senecã lib. 2 de Clement. At iam Achilli Briseidẽ vel vltionis, vel pœnę gratia Agamemnon abstulerat (pœnam autem vel vltionem propriæ iniuriæ intelligo, qualẽ nimirum sibi ab Achille inferri Agamemnon putauit, quòd eius suasu Chryseidem restituere coactus sit, vt plenius lib. 1. vidimus) nunc cùm eius illum pœniteat, atque adeò eã locupletissimè compenset, pro remissa accipi potest. Fatetur ergo culpam suam Agamemnon, quòd Achillem iniuria illa affecerit: cuius gratia Iupiter vniuersum exercitum miserè his calamitatum fluctibus obruit, quos sedari cum Achille sedato intelligit: ideò paratum se esse docet ad eum omni ratione emolliendum, vt in gratiam cum eo redeat, neque imposterum eius absentia Græcis sit damnosa, qualem nunc esse experiuntur. In eum igitur finem varia dona proponit, quæ illi se daturum pollicetur. Primùm, septem tripodas ἀπύρους, decem auri talenta, lebetes αἴθωνας viginti, duodecim equos præstantissimos, septem mulieres, in quibus etiam Briseidem complectitur. Et hæc quidem è vestigio donaturus erat, quod illi ad manum esset. Alia porrò addit, quæ in futurum ei daturus sit, nimirum post captam Troiam: primùm, æris & auri quantum ad onerandam nauem sufficere poterit, viginti mulieres Troianas, quas ipsemet eligat. Item post discessum in patriam vnam ex suis filiabus ei se locaturum promittit, idq́; non solùm sine vlla dote, qualem viri vxoribus olim pendere solebant, sed etiam cum dote, qualem viris vxores exhibebant, tanta quanta nulli vnquam contigit. Quænam est autem illa septem oppida celeberrima & pecorosa, in quibus ipsum Numinis cuiusdam loco incolæ reuerebuntur? Quæ omnia sanè iniuriam illam & damnũ Achilli ob Briseidem abreptam illatum satis redintegrare videntur: & sic perficietur votũ illud Thetidis, quo petebat à Ioue, vt Græci filio suo honorem adaugerent, his verbis: τόφρα δ' ἐπὶ Τρώεσσι τίθει κράτος, ὄφρ' ἂν Ἀχαιοὶ υἱὸν ἐμὸν τίσωσιν, ὀφέλλωσίν τέ ἑ τιμῇ.

b ἀντί νυ πολλῶν.] Huius γνώμης hic est sensus, vt intelligat Agamemnon, vnicũ virum, quẽ Iupiter dilexerit, reliquis omnibus pluris esse faciendum: aut sanè fieri, quod in Achille nunc videt, cuius solius absentiam damnosam vniuersus exercitus experitur, idq́; non sine Iouis consilio, qui hoc pacto honori Achillis velificatur. Intelligit Agamemnon & subodoratur, in hunc maximè finẽ permisisse Iouem, vt Græci nunc à Troianis vincerentur: vt fieri sæpius anteà monuimus. Quod ergo vnum virum multorum esse instar, id eò refert quòd solus Achilles id præstare possit, quod reliqui omnes Græci principes nequeant: nimirum Troianos à nauibus repellere: qui si affuisset Troianis, tam longè progredi minimè licuisset. Eius itaq; vnius fortitudinem omnibus proceribus atque adeò toti exercitui anteponit, vnde eum à Ioue amari concludit: quasi sine peculiari illius gratia & fauore fieri non possit, vt vnus multos antecellat. Porrò ex hoc loco meliùs efformari illud prouerbium, Vnus multorũ instar, existimauerim, quàm ex illo, vbi dicitur, ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων, vt Erasmus voluit: vel, vt Gilbertus Cognatus, ex Antimachi Clarij poetę dicto. Quũ enim conuocatis auditoribus ingens recitaret volumen, quod conscripserat, & ab omnibus esset destitutus, excepto Platone: Legã, inquit, nihilominus. Plato enim mihi instar est omnium auditorum Laertius, εἷς ἐμοὶ μύριος. Et sanè in hoc prouerbium etiã cõmodè potest detorqueri: sed hic locus Homericus magis mihi videtur ad eam rem expressus. Extat Emanuelis Philiberti Sabaudiæ ducis, vt idem Gilbertus notat, numisma cum hoc symbolo: Instar omnium. Cicero eodem sensu, quo nunc Agamemnon, videtur dixisse, sibi vnicum Catonem esse pro centum millibus: & Democrito vnus pro populo, populus pro vno fuit. Huc pertinẽt etiam quæ annotauit Giphanius in hunc locum, ex Sallust. in Catil. qui magnitudinem Imperij Romani paucorum ciuium egregiæ virtuti refert acceptum. Et Cornelius Nepos in Epaminonda extremo: ex quo intelligi potest, vnum hominem pluris quàm ciuitatem fuisse, &c. Porrò quod dicitur, εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ, per hunc locum restringitur, ne adeò generaliter dictũ intelligas, vt nullus reperiatur vir, cuius virtus multis hominum millibus longè sit præstantior. nam hoc in solo Achille manifestè comperitur.

c οὐ κεν ἀλήϊος.] Equos illos commendat à velocitate, vt quorum beneficio in certamine equestri sæpissimè victor extiterit.

d ἀνάεδνον ἀγέσθω.] Ex hoc loco, inquit Giphanius, & eo qui est infrà λ. (vbi nimirum Theano vxori dicitur Iphidamas Antenorides multa dedisse &c.) intelligitur, apud antiquissimos non tantùm vxorẽ marito dotẽ attulisse, sed maritum vxori quoq; munera dedisse, & quasi dotem, quæ in libris Iuris ciuilis dicitur Donatio propter nuptias, quam velut talionem & in Gallijs obseruat Cæsar lib. 6. Nam de Germanis ita Tacitus: Dotem nõ vxor marito, sed vxori maritus affert, &c. Quem morẽ Germanicũ haud scio an rectiùs sit dicere Heroicis temporibus in vsu fuisse, non Gallicum, propterea quòd vxores ferè tum emerentur, teste Thucyd. & Arist. atque ita mariti tantùm velut emptores, aliquid pretij loco darent. Nam quæ hic Agamemnon promittit ἐπιμείλια, ea velut [illegible] esse videntur. Verùm tamen & vxores dedisse dotes, vt constat ex lib. 6. Iliad. (vbi Andromache πολύδωρος appellatur, id est, ex quorundã interpretatione, quæ Hectori magnam attulit dotem) Hæc vir ille doctissimus. Constat igitur, mutuũ hoc fuisse, vt viri & vxores darent & acciperent ad inuicem, quod vterque coniugij nomine erogare vellet, idq́ue apud Græcos Homericis temporibus. Et vtrumq; manifestè Homerus hoc loco sub Agamemnonis persona proponit. Apud Cantabros, vt etiam apud Germanos, ceu scribit Tacitus, nisi à viro sponsæ dos fuisset soluta, nullum erat matrimonium. Quod autem dicit Giphanius, hæc ἐπιμείλια videri esse [illegible], amplius inquirendum est: nam ille nititur vi præpositionis ἐπί. Vide Lexicon nostrum Homericum in voce ἐπιμείλια.

e ἀΐδης τοι ἀμείλιχος.] Pariter Aeschylus:

Μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ,	*Mors sola Deûm non amat munera,*
Οὔτ' ἄν τι θύων, οὔτ' ἐπισπένδων ἄνοις	*Nec vllus ei sacrificat aut libat in templis:*
Οὐ βωμός ἐστιν οὐδὲ παιωνίζεται	*Nullam habet aram, non celebratur hymnis,*
Μόνου δὲ Πειθὼ δαιμόνων ἀποστατεῖ. id est,	*Sed ab ea dæmonum sola aliena est Suadela.*

Quod tamen eget animaduersione, cùm in Gadiris memoretur ara mortis. Est etiã Plutonis templũ apud Macistios, vt ait Strab. lib 8. Scimus prætereà Plutoni sacrificatũ olim nigra pecude, & libata pocula mero & lacte mixta. Sed Poëta noster & Aeschylus intelligunt, precibus nostris aut donis mortẽ non flecti, vt qui semel interijt, vitæ restituatur, aut vt homines leges fatorum effugiant.

giant. vnde Horatius Orcum auro non exorabilem dicit Et Seneca in Hercul fur. It cuiq; ratus prece non vlla Mobilis ordo. Chorus apud Euripidem rectè θάνατον ἀπαραίτητον, mortem quæ non accipit excusationes, appellat. Et Martialis:

Lanificas nulli tres exorare puellas *Contigit: obseruant quem statuere diem.* Quò pertinet illud Flacci:

Cùm semel occideris, & de te splendida Minos *Fecerit arbitria* *Non, Torquate, genus non te facundia, non te* *Restituet pietas.* Et illa Propertij:

Cùm semel infernas intrarunt funera leges, *Non exorato stant adamante viæ*

Hoc ergo ipsum est, quod nunc dicit Agamemnon, Plutonem, quem inferorum Deum credidit antiquitas, durum & implacabilem esse, eoq; nomine omnibus mortalibus inter cæteros Deos odiosissimum. Vnde ipsum Achillem optat ad mansuetudinem inflectere vt se exorari nunc patiatur: cùm durities illa & implacabilitas animi homine non sit digna, sed torui illius & immanis vmbrarum Regis tantùm peculiaris: quod vitium adeò est graue & perniciosum, vt illud homines maximo odio prosequantur. Quasi innuat idem Achilli euenturum, si se talem nunc præbuerit. Quin hæc non solùm Achilli, sed sub eius persona nobis etiam dictum arbitremur Immortales enim iras à mortalibus foueri omnino non decet, vt monet ille versiculus apud Arist. 2. Rhet. ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν. Et illud Euripidis in Philoctete:

ὥσπερ δὲ θνητὸν καὶ τὸ σῶμ' ἡμῶν ἔφυ,
οὕτω προσήκει μηδὲ τὴν ὀργὴν ἔχειν
ἀθάνατον ὅστις σωφρονεῖν ἐπίσταται.

Vt mortale est corpus nostrum, ita quoque iram non mortalem retinere conuenit hominem sapientem. Bonum ad vitum, inquit Publius citò moritur iracundia.

[καί μοι ὑποστήτω] Ambitiosiùs quàm par sit, videtur hoc postulare Agamemnon. Multa enim honestè dantur, quæ honestè non petuntur Quod in reuerentiæ causa videtur valere. Nam qui in suprema aliqua dignitate collocati sunt, si honorem à subditis sibi extorqueāt, id cum fastu aliquo facere videri possunt. Res autem aliter se omnino habet. Moneri enim interdum officij sui subditi possunt, vt eius recordatione magistratibus suis morigeros & obedientes se præbeant, eumque honorem ac reuerentiam, quàm par est, illis exhibere meminerint, idque magistratus ipse sine vlla ambitionis culpa suggerere subditis possunt: frustrà enim dignitate illa sunt præditi, nisi conseruandæ & stabiliendæ illius desiderio teneantur quod fieri nō potest sine illius etiam interdū commemoratione, loco tamen & tempore facta, qualis hæc Agamemnonis. Oportuit enim ita quoque Achillem quasi noua machina adhibita commoueri, ne tam diuturnam iram aduersus eum concoqueret, quem regiæ dignitatis nomine, quà illi esset longè inferior, venerari debeat. Addit etiam ætatis respectum, quod non leue videbatur argumētum, vt Achilles iunior Agamemnoni seniori cederet. Vbi duo sunt, quæ docet Homerus: primùm Regibus, deinde senibus etiam præstandam esse reuerentiam.

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ἀτρεΐδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Δῶρα μὲν οὐκ ἔτ' ὀνοστὰ διδοῖς Ἀχιλῆϊ ἄνακτι·
Ἀλλ' ἄγετε κλητοὺς ὀτρύνομεν, οἵ κε τάχιστα
Ἔλθωσ' ἐς κλισίην Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος.
Εἰ δ' ἄγε τοὺς ἂν ἐγὼ ἐπιόψομαι, οἱ δὲ πιθέσθων.
[a] Φοῖνιξ μὲν πρώτιστα Διῒ φίλος ἡγησάσθω,
Αὐτὰρ ἔπειτ' Αἴας τε μέγας καὶ δῖος Ὀδυσσεύς·
Κηρύκων δ' Ὀδίος τε καὶ Εὐρυβάτης ἅμ' ἑπέσθων.
[b] Φέρτε δὲ χερσὶν ὕδωρ, εὐφημῆσαί τε κέλεσθε,
Ὄφρα Διὶ Κρονίδῃ ἀρησόμεθ', αἴ κ' ἐλεήσῃ.
Ὣς φάτο· τοῖσι δὲ πᾶσιν ἑαδότα μῦθον ἔειπεν.
Αὐτίκα κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν.
Κοῦροι δὲ κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο·
Νώμησαν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπαρξάμενοι δεπάεσσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ' ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμός,
Ὁρμῶντ' ἐκ κλισίης Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο.
Τοῖσι δὲ πόλλ' ἐπέτελλε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Δενδίλλων ἐς ἕκαστον, Ὀδυσσῆϊ δὲ μάλιστα
Πειρᾶν ὡς πεπίθοιεν ἀμύμονα Πηλεΐωνα.
Τὼ δὲ βάτην παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
[c] Πολλὰ μάλ' εὐχομένω γαιηόχῳ Ἐννοσιγαίῳ,
Ῥηϊδίως πεπιθεῖν μεγάλας φρένας Αἰακίδαο.
Μυρμιδόνων δ' ἐπί τε κλισίας καὶ νῆας ἱκέσθην·
[d] Τὸν δ' εὗρον φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείῃ,
Καλῇ, δαιδαλέῃ (ἐπὶ δ' ἀργύρεος ζυγὸς ἦεν)
Τὴν ἄρετ' ἐξ ἐνάρων, πόλιν Ἠετίωνος ὀλέσσας·
Τῇ ὅγε θυμὸν ἔτερπεν, [e] ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν.
Πάτροκλος δέ οἱ οἶος ἐναντίος ἧστο σιωπῇ,
Δέγμενος Αἰακίδην ὁπότε λήξειεν ἀείδων.
Τὼ δὲ βάτην προτέρω, ἡγεῖτο δὲ δῖος Ὀδυσσεύς.
Σταῖ δὲ πρόσθ' αὐτοῖο· ταφὼν δ' ἀνόρουσεν Ἀχιλλεύς,
Αὐτῇ σὺν φόρμιγγι λιπὼν ἕδος ἔνθα θάασσεν.
Ὣς δ' αὔτως Πάτροκλος, ἐπεὶ ἴδε φῶτας, ἀνέστη.
Τὼ καὶ δεικνύμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
[f] Χαίρετον, ἦ φίλοι ἄνδρες ἱκάνετον, ἦ τι μάλα χρεώ,
Οἵ μοι σκυζομένῳ περ Ἀχαιῶν φίλτατοί ἐστον.
Ὣς ἄρα φωνήσας προτέρω ἄγε δῖος Ἀχιλλεύς·
Εἷσεν δ' ἐν κλισμοῖσι, τάπησί τε πορφυρέοισιν·

Huic autē respondit deinde Gerenius eques Nestor:
Atride illustrissime rex virorum Agamemnon,
Dona quidem neutiquam aspernāda das Achilli regi:
Sed agite, electos legatos excitemus, qui velocissimè
Eant in tentorium Pelidæ Achillis.
Eia agè, hos aspiciendo deligam: ipsi verò obediant.
Phœnix quidem primùm Ioui dilectus, sit dux,
Sed deinde Aiaxq; magnus & nobilis Vlysses:
Præconum.a. Hodiusq; & Eurybates simul sequantur.
Ferte aūt manib. aquam, & linguis fauere iubete,
Vt Ioui Saturnio supplicemus, si misereatur.
Sic dixit: his.a. omnibus placētem sermonem dixit.
Ilicò præconis quidem aquam in manus fuderunt.
Iuuenes autem crateras coronauerunt potu:
Distribueruntq; omnibus denuò incipientes poculis.
Sed postq; libauerūt, biberūtq; quantū voluit animus.
Properabant ex tentorio Agamemnonis Atridæ.
Illis autem multa mandabat Gerenius eques Nestor,
Nutu & gestu monens quenq;, Vlyssi autem maximè,
Eniti vt flectant eximium Pelidem.
Hi autem iuerunt iuxta littus multisoni maris,
Multùm valdè supplicantes terram cingēti Neptuno,
Vt facilè inducerent magnum animum Aeacidæ.
Myrmidonum verò ad tentoria & naues venerunt:
Illū.a. inuenerūt animū oblectantē cithara dulcisona,
Pulchra, ingeniosè facta, supernè.a. argēteū iugū erat:
Quam ceperat è spolijs, vrbe Eëtionis destructa:
Hac is aīm oblectabat, canebat.a. gloriosa gesta virorū:
Patroclus autem ei solus è regione sedebat cū silentio,
Expectans Aeacidem, quando desineret canere.
Hi verò pgressi sunt vlterius: præibat.a. nobilis Vlysses.
Steterūt.a. ante ipsum: admiratus.a. surrexit Achilles
Ipsa cum cithara: relicta sede in qua sedebat.
Sic.a. eodē modo Patroclus, postq; vidit viros surrexit.
Hos & excipiens allocutus est pedibus celer Achilles:
Saluete, certè grati viri venistis: sanè multū necessitas
Qui mihi irato licet Achiu. gratiss. estis.
Sic vtiq; fatus vlterius duxit diuus Achilles:
Et sedere fecit in sedilibus, puluinisq; purpureis:

Αἶψα

Αὐτίκα δὲ Πάτροκλον προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα·
Μείζονα δὴ κρητῆρα Μενοιτίου υἱὲ καθίστα,
g Ζωρότερον δὲ * κέραιρε, δέπας δ' ἔντυνον ἑκάστῳ·
Οἱ γὰρ φίλτατοι ἄνδρες ἐμῷ ὑπέασι μελάθρῳ.
h Ὣς φάτο. Πάτροκλος δὲ φίλῳ ἐπεπείθεθ' ἑταίρῳ.
Αὐτὰρ ὅγε κρεῖον μέγα κάββαλεν ἐν πυρὸς αὐγῇ.
Ἐν δ' ἄρα νῶτον ἔθηκ' ὄϊος καὶ πίονος αἰγός,
Ἐν δὲ συὸς σιάλοιο ῥάχιν τεθαλυῖαν ἀλοιφῇ·
Τῷ δ' ἔχεν Αὐτομέδων, τάμνεν δ' ἄρα δῖος Ἀχιλλεύς.
Καὶ τὰ μὲν εὖ μίστυλλε, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειρε·
Πῦρ δὲ Μενοιτιάδης δαῖεν μέγα ἰσόθεος φώς.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ πῦρ ἐκάη, καὶ φλὸξ ἐμαράνθη,
Ἀνθρακιὴν στορέσας ὀβελοὺς ἐφύπερθε τάνυσσε·
i Πάσσε δ' ἁλὸς θείοιο, κρατευτάων ἐπαείρας.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὤπτησε, καὶ εἰν ἐλεοῖσιν * ἔχευε,
Πάτροκλος μὲν σῖτον ἑλὼν ἐπένειμε τραπέζῃ
Καλοῖς ἐν κανέοισιν· ἀτὰρ κρέα νεῖμεν Ἀχιλλεύς.
Αὐτὸς δ' ἀντίον ἷζεν Ὀδυσσῆος θείοιο
Τοίχου ἑτέροιο· k θεοῖσι δὲ θῦσαι ἀνώγει
Πάτροκλον ὃν ἑταῖρον· ὁ δ' ἐν πυρὶ βάλλε θυηλάς.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.

Statim aūt Patroclum allocutus est propè existentem:
Maiorem iam craterem Menœtij fili appone,
Meraciusq́; misce, poculum autem para vnicuiq́;. κ. κέρασσε
Isti enim charissimi viri meo sunt sub tecto.
Sic dixit. Patroclus autem dilecto obediuit socio.
Sed is carnem ingentem posuit ad ignis iubar:
Tergum autem apposuit ouis & pinguis capræ,
Apposuit etiā suis saginati scapulā abūdātē pīguedine.
Huic .a. tenebat Automedon: secabat .a. nobilis Achilles.
Ea quidē scitè in minuta secabat et verubus affigebat:
Ignē .a. Menœtiades accēdebat magnū, deo similis vir.
Sed postquā ignis deflagrauit, & flāma extincta est,
Prunas sternens verua desuper extendit:
Inspersit autem sale sacro, à lapidibus eleuans.
At postquam assauit, & in mensas culinarias fudit, κ. ἴθυνε
Patroclus quidem panē accipiens distribuit in mensa
Pulchris in canistris: sed carnem distribuit Achilles.
Ipse autem è regione sedit Vlyssis diuini,
Ad parietem alterum: dijs autem sacrificare iussit
Patroclum suum sociū. is .v. in ignem iecit libamenta:
Hi aūt in cibos paratos appositos manus immiserunt.

COMMENTARIVS.

a Φοῖνιξ μὲν πρώτιστα] Tres legati à Nestore deliguntur, qui Achilli reconciliationis conditiones ab Agamemnone propositas referant, quorum princeps est Phœnix multis de causis, tum quòd ætate cæteros duos Aiacem & Vlyssem antecederet, tum quòd eius præsentia & authoritas aliquid amplius ab Achille discipulo extorquere posse videbatur. Quæri autem potest, quomodo Phœnix inter Græciæ proceres nunc fuerit, & non potius cùm Achille suo. Eustathius ergo notat antiquos interpretes coniecisse, eum ex Achillis tentorio ad pugnam spectandam exijsse: qui cùm aliquod tempus in cæterorum Ducum tentorijs esset commoratus nūc cum legatis rederat suscepto vnà cum ipsis inflectendi Achillis munere.

b φέρτε τε δὲ χερσὶν ὕδωρ] Quam purè ad preces Deo fundendas accedēdum sit, docent etiā illi veteres externo hoc lauandi manus ritu: qua de re diximus aliquid suprà lib. 6. Porrò hic notandum est, quanta fuerit eorum pietas, qui non tam humanis fidant auxilijs, vt Deum non implorent, Deum, inquam, quem illi Iouem appellant: sed tamen solum inde videtur magis confirmari Dei vnitatem antiquis fuisse creditam. Vel cùm intelligant Iouem peculiare auxilium nunc Troianis largiri, eum inuocāt quasi ἀλεξικάκῳ θεῷ & depellenti Deo, vt loquitur Persius.

c πολλὰ μάλ' εὐχομένω] Ecce quàm frequentia sint veterū pietatis exempla. Hic enim legati Neptuno supplicant, vt possint Achillem inflectere, quasi nullus eorum sibi aut facundiæ suæ tantùm fidat, vt diuinam opem huc aduocandam quoque non existimēt, sine qua humani conatus omnino sunt irriti. Sed cur Neptunum implorant, & non Iouem, vt paulò antè? Respondeo, id videri factum, quòd cùm Neptunus Deus esset maris, & nunc ad mare esset Achilles, commodum erat vt in hoc negotio Deus ille opē suā præstaret, quia intra suæ ditionis fines peragendum esset: non quòd summus ille Iupiter, quem pro totius orbis moderatore agnouerunt, in mare quoque imperium haberet, atque in ipsius Achillis animum, de quo emoliendo non agitur: sed vt in vastissimo Regno fit, vbi Rex alios quoque proceres & magnates sibi subditos, partis tamen alicuius Regni moderatores habet, si ab ipso Rege aliquid impetraueris, quod in vnius aut alterius illorum regione exequendum sit ab eo etiam auxilium implorabis: sic quoque Neptuno nunc isti legati eadem ratione videntur supplicare. Quanquam scio fingere veteres, Neptuno diuisum esse cum Ioue imperium: tamen in illis figmentis adeò sunt inconstantes, quia Iouem etiam παντοκράτορα, vt diximus, agnoscāt: vt dubium mihi nō sit, quin hic quoque locus ita possit intelligi.

d τὸν δ' εὗρον φρένα τερπόμενον] Cur Achilles citharam pulsans reperiatur, explicat Aelianus Var. hist. lib. 14 cap. 23. quod integrū describam, quia ad hunc locum maximè facit, ex ipsius Aeliani mente. Clinias, inquit, moribus fuit honestissimus, sapientiæ studio Pythagoreus. Is si quando in iram delapsus esset, atque ad iracundiam se præcipitem ferri sensisset, confestim prius quàm prorsus inuaderetur ab ira, & elucesceret in ipso mentis affectus, chordis adaptatis citharā pulsauit. Interrogantibus autem, ob quā causam id faceret: Quoniam, inquit, mitigor animo. Videtur autem mihi Achilles In Iliad, cùm accinit citharæ, veterumque res gestas cantando sibiipsi memoriam accersit, furorem indignationem sopire. Etenim cùm esset musicus, ex spolijs hosti ereptis primam arripuit citharā. Hæc ille, Iusto Velsio interprete. At Valerius Maximus lib. 8. cap. 8. id relaxandi animi gratia ab Achille fieri dicit his verbis: Homerus quoq;, inquit, ingenij cœlestis vates non aliud sensit, vehementissimis Achillis manibus canoras fides aptando, vt earum militare robur leni pacis studio relaxaret. Nimirum vult Maximus, vt lyra Achilli sit, quod P. Aemyliano & C. Lælio conchulæ & vmbilici, qui animi remittendi gratia eas interdum in littoribus lectitabant: Quod Q. Mucio Scæuolæ pila aut alueus & calculi, aut Socrati arundo, quasi strenuis quoque viris ocium interdum sit appetendum, non quo euanescit virtus, sed quo recreatur. Et ita quidem Aelianus & Valerius, sed Plutarchus vtriusq; sententiam expressit: Vsum Musicæ, inquit, viro conuenientem bonus ille Homerus docuit. Nam vt demonstraret passim Musicam conducere, Achillem finxit iram, quam aduersus Agamemnonē conceperat, musica, quam ex sapientissimo Chirone hauserat, concoquere: τὸν δ' εὗρον φρένα τερπόμενον, &c. Disce, inquit Homerus, quemadmodum vsurpanda Musica. Canebat enim, quod iustissimi Pelei filium Achillem decebat, clarorum virorum decus & heroica facta. Præterea tempus opportunum docens vtendi Musica Homerus, negotijs vacuo exercitium inuenit vtile & iucundum. Nam cùm bellator esset & strenuus Achilles, ex offensione, quam contra Agamemnonem conceperat, periculis bellicis abstinebat. Dignum igitur Heroë illo existimabat, vt animum eius optimis modulamentis exacueret: quo ad expeditionem, quam breui pòst suscepit, esset paratus. Id sanè efficiebat veterum res gestas ad memoriam reducendo. Ea erat prisca Musica, quæ eò conducebat. Hæc Plutarchus in lib. de Musica, versus finem libri.

e ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν.] Si mea vox in Principum nostrûm aulis exaudiretur, suaderem illis non solùm vt studiū Musicæ tāti Herois exemplo amplecterentur: sed etiam & aures suas mollibus, lasciuis & eneruibus modulis circumsonare minimè paterentur, quibus iam in Sardanapalos ferè degenerant, sed quibus ad virtutem maximè inflammari possent, cuius beneficio non solùm laudem, sed etiam immortalitatem sibi compararent. Ecce enim Achilles non res amatorias aut muliebres, sed fortium virorum gesta modulatur, quorum recordatione sine dubio quasi generositatis suæ fomite vtebatur. Solet enim in bene natis & gloriæ cupidis Heroibus aliorum virtus commemorata maiores virtutis igniculos accendere, vt de Themistocle legimus, quem Miltiadis trophæa placidè quiescere non sinebāt. Vnde rectissimè Alexander, qui cùm Troiam lustraret, & aliquis ex prouincialibus Paridis lyram, si vellet, ei se daturum ostenderet. Nihil, inquit, illam requiro, quando Achillis lyram teneo, ad quam ille recreabatur,

‒ ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν. Ista verò Paridis eneruem & effeminatam prorsus canebat modis amatorijs harmoniam, vt refert Plutarchus de Alex. virt. orat. 1.

f χαίρετον,] Legatos istos Achilles humaniter dicitur excepisse, cùm tamē historia Dictys, vt lib. I. recitauimus, testetur, eum nullum ad se admisisse, quia omnibus esset iratus: quòd cùm possent, iniuriam Agamēnonis à se non propulsassent. At Homerus non adeò durum Heroëm nobis effingit, sed mansuetum & clementem erga eos quos decet: hoc est, qui verè sunt ἀμύμονες & inculpabiles, qualem se anteà præconibus ipsis ab Agamemnone ad auferendam Briseidem delegatis exhibuerat.

g ζωρότερον δὲ κέραιε,] Cùm de voce ζωρότερον aliàs quoq; scribendum sit, tamen hic dicendum est, quid Plutarchus de huius loci sensu, ex dictionis illius notione tradat Sympos. lib. 5. Quæst. 4 vbi Zoilum Amphipolitanū reprehendit, quòd meracius (ita enim interpretatur etiam Plut. τὸ ζωρότερον) Achilli non conuenire diceret. Non enim cōsiderabat, inquit, cùm cognosceret Achilles Phœnicem & Vlyssem viros ætate grauiore non delectari vino diluto: sed vt cæteros senes meraciore, intendi eum iussisse vinum, quòd diffunderetur: hoc est, ἐντεῖναι τὴν κρᾶσιν. Deinde qui discipulus esset Chironis, nec rationis victus rudis, reputaret nimirum desidentibus & feriantibus præter morem corporibus laxiorē & molliorē victum cōuenire. Siquidem equis cum reliquo pabulo obijcit apium non temerè, sed quoniam ociantium præter consuetudinem equorum pedes vitium contrahunt, cui incommodo potissimùm occurrit apium. Alijs certè equis haud inuenias in Iliade apium vel alium eius generis pastum obijcientē. Verùm Achilles, qui medicus esset, cùm equorum pro temporis ratione conuenientem curam agebat, tum corpori rationem victus leuissimam, vt in ocio saluberrimam, parabat. Enimuerò quòd viros qui totum diem in prælio & certamine fuerant, non pari existimaret accipiendos victu, plus dilui iussit vinum. Quin nec auidum vini fuisse Achillē apparet, sed immitem. Ac defendens aliquādo seipsum, multas iactat se noctes duxisse insomnes. Contractus autem somnus non satisfacit vinosis. Iam Agamemnonem increpans, primū vocauit eum vinolentum, quasi præ cæteris vitijs temulentiam exprobrans. Quamobrem omnibus modis decebat, vt expenderet superuenientibus illis, annon vinum, vt sibi solitum erat diffundi, illis laxius & parum conueniens esset. Hæc Plutarchus, vt Hermannus Cruserius transtulit.

h αὐτὰρ ὅ γε κρειῶν] Notanda est hic Heroum illorum αὐτοδιακονία: de qua etiam alibi diximus.

i πάσσε δ' ἁλὸς θείοιο,] Plutarchus Symp. lib. 5. quæst. 10. docet cur sal diuinum appelletur, & tres causas affert: primùm propter illius vtilitatem & præstantiam in cibis, cùm illud omnium obsoniorum propemodum obsonium & condimentum sit: pari quoq; ratione veteres ea quæ vsibus nostris inseruiebāt, pro diuinis agnoscebant, vt aquam, lucem, horas. Terram verò non solùm diuinum quippiam, sed etiam Deam crediderunt: quorum nulli vsu cedit sal, quod corporis alimento pro loricatione est, adaptaq; illud appetentiæ. Secunda causa, propter illius vim aduersus putredinem, qua animā videtur imitari, quæ facit ne corpora dissoluantur: sic quoque illa sal à tabe vindicat. Ea ratione quoque fulmen diuinum appellatur, quòd icta fulmine corpora diu putredini resistant. Tertia quòd sal sit fœtificum, vnde à sale abstinent sacerdotes Aegyptij, castitatis obseruatores: quia sale libidinis pruritus excitari solet, vnde etiam Venerem Philinus ἁλιγενῆ Saligenam dici putat, fabulamq; quę confictā de ea ex mari orta, quòd salis fœcunditatem veteres illi innuerent. Sed & omnes Deos marinos fœcundos, & numerosam prolem habere tradunt: & animalia marina tā terrestribus quàm cœlestibus sunt fœcundiora. Vnde Empedocles φῦλον ἄμουσον ἄγουσα πολυσπερέων καμασήνων. Hinc quoque nauigia, quibus sal subuehitur, immēsum numerum murium producunt: quòd fœminæ mures vel citra coitum (vt nōnulli volunt) vbi linxerunt salem, impleantur. Hinc etiam qui in canibus alendis studium ponunt, quoties segniores canes sunt ad initum, cùm alio pastu salso tum carnibus sale conditis cient & extimulant genitalis eorum socordiam. Ex his ergo constat, cur sal diuinum appellatur. Plato quoq; sal in Timęo θεοφιλὲς appellat, his verbis: τὸ δ' ἁρμοσθὲν ἐν ταῖς κοινωνίαις ταῖς περὶ τὴν τοῦ σώματος αἴσθησιν ἁλῶν, κατὰ λόγον νόμου, θεοφιλὲς σῶμα ἐγένετο id est, Tum & ita salis corpus, communis quidem vitæ vsui, in ijs quæ ad corporis sensum attinent accommodatum, & ex legis etiam formula, dijs amicum atq; socium generatur. Pro σώματος autem legitur quoq; σύμμετρος, quæ lectio H Stephano non displicet.

k θεοῖσι δὲ θῦσαι] Diligenter notetur veterum pietas, qui cœnas à libatione Numini facta auspicabantur. Quod quamuis sæpius dictū sit, sæpius tamen adhuc dicendum est, vt magis innotescat, quàm sint damnandi hodierni homines, licet puriorem religionē profitentes, qui tamen pietate plerunq; & Numinis reuerentia à rudi illa vetustate superentur. Nec obstat, quod illi Deum verè nō agnouerint: præstaret enim eū non nosse, quā notū adeò miserè & nefariè contemnere, decusq; illius pedibus proteruis cōculeare.

ᵃΑὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Νεῦσ' Αἴας Φοίνικι· νόησε δὲ δῖος Ὀδυσσεὺς,
Πλησάμενος δ' οἴνοιο δέπας δείδεκτ' Ἀχιλῆα·
ᵇΧαῖρ' Ἀχιλεῦ, δαιτὸς μὲν ἐΐσης οὐκ ἐπιδευεῖς,
Ἠμὲν ἐνὶ κλισίῃ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο,
Ἠδὲ καὶ ἐνθάδε νῦν· πάρα γὰρ μενοεικέα πολλὰ
Δαίνυσθ'· ἀλλ' οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν·
Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα, διοτρεφὲς, εἰσορόωντες,
Δείδιμεν· ἐν δοιῇ δὲ σαωσέμεν ἢ ἀπολέσθαι
Νῆας ἐϋσσέλμους, εἰ μὴ σύ γε δύσεαι ἀλκήν.
Ἐγγὺς γὰρ νηῶν καὶ τείχεος αὖλιν ἔθεντο
Τρῶες ὑπέρθυμοι τηλεκλειτοί τ' ἐπίκουροι,
χ. κηάμενοι *Κηάμενοι πυρὰ πολλὰ κατὰ στρατὸν, οὐδ' ἔτι φασὶ
Σχήσεσθ', ἀλλ' ἐν νηυσὶ μελαίνῃσι πεσέεσθαι.
Ζεὺς δέ σφι Κρονίδης ἐνδέξια σήματα φαίνων
Ἀστράπτει· Ἕκτωρ δὲ μέγα σθένεϊ βλεμεαίνων,
Μαίνεται ἐκπάγλως, πίσυνος Διῒ, οὐδέ τι τίει
Ἀνέρας οὐδὲ θεούς· κρατερὴ δέ ἑ λύσσα δέδυκεν.
Ἀρᾶται δὲ τάχιστα φανήμεναι Ἠῶ δῖαν·
Στεῦται γὰρ νηῶν ἀποκόψειν ἄκρα κόρυμβα,
Αὐτάς τ' ἐμπρήσειν μαλεροῦ πυρὸς· αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
χ. ἰσυομένους Δῃώσειν παρὰ τῇσιν *ἀτυζομένους ὑπὸ καπνοῦ.
Ταῦτ' αἰνῶς δείδοικα κατὰ φρένα, μή οἱ ἀπειλὰς
Ἐκτελέσωσι θεοὶ, ἡμῖν δὲ δὴ αἴσιμον εἴη
Φθίσθαι ἐνὶ Τροίῃ ἑκὰς Ἄργεος ἱπποβότοιο.
Ἀλλ' ἄνα, εἰ μέμονάς γε καὶ ὀψέ περ υἷας Ἀχαιῶν
Τειρομένους ἐρύεσθαι ὑπὸ Τρώων ὀρυμαγδοῦ.
Αὐτῷ τοι μετόπισθ' ἄχος ἔσσεται, ᶜοὐδέ τι μῆχος

Sed postquam potus & cibi desiderium exemerunt,
Innuit Aiax Phœnici: intellexit autē diuinus Vlysses,
Implensq; vino poculum propinauit Achilli:
Salue Achil. conuiuij quidē æqualis nō egeni sumus,
Siue in tentorio Agamemnonis Atridæ,
Siue & hîc nunc: adsunt enim sufficientia multa
Ad epulādū: at nō cōuiuij amabilis opera nobis sūt curæ:
Sed valdè magnā cladē, ô nobilis, inspicientes
Timemus: in dubio autem est vtrum seruentur vel pereant
Naues benè tabulatæ, nisi tu induas fortitudinem.
Prope enim naues & murum castra posuerunt
Troiani animosi, & è longinquo conuocati auxiliares,
Accendētes ignes multos per castra, neq; amplius aiūt
Se retentos iri, sed in naues nigras irrupturos esse.
Iupiter aūt ipsis Saturnides prospera signa ostendens
Fulgurat: Hector verò valde robore superbiens
Furit terribiliter, fretus Ioue: nec quicquam honorat
Viros neq; deos: ingens autem ipsum rabies inuasit,
Precatur autem vt citissimè appareat aurora diuina.
Iactat enim nauium se abscissurum summa rostra,
Ipsasq; incensurum ardenti igne. at Græcos
Interfecturum apud ipsas, turbatos à fumo.
Hæc granter timui in mente, ne ei minas
Perficiant dij: nobis autem iam fatale sit
Perire in Troia longè ab Argo, equis pascendis apto.
Sed surge, si velis quidē vel serò quāuis filios Achiuorū
Afflictos liberare à Troianorum tumultu.
Ipsi tibi postea dolor erit: neq; aliqua facultas,

ῥεχθέν-

Ῥεχθέντος κακοῦ ἔστ' ἄκος εὑρεῖν· ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Φράζευ ὅπως Δαναοῖσιν * ἀλεξήσεις κακὸν ἦμαρ. * x. ἀλεξήσῃς
Ὦ πέπον, ἦ μὲν σοί γε πατὴρ ἐπετέλλετο Πηλεὺς
Ἤματι[a] τῷ ὅτε σ' ἐκ Φθίης Ἀγαμέμνονι πέμπε,
Τέκνον ἐμὸν, κάρτος μὲν Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη
Δώσουσ', αἴκ' ἐθέλωσι, σὺ δὲ μεγαλήτορα θυμὸν
Ἴσχειν ἐν στήθεσσι· φιλοφροσύνη γὰρ ἀμείνων.
Ληγέμεναι δ' ἔριδος κακομηχάνου, ὄφρα σε μᾶλλον
Τίωσ' Ἀργείων ἠμὲν νέοι ἠδὲ γέροντες.
Ὣς ἐπέτελλ' ὁ γέρων· σὺ δὲ λήθεαι· ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν
Παύε', ἔα δὲ χόλον θυμαλγέα· σοὶ δ' Ἀγαμέμνων
Ἄξια δῶρα δίδωσι μεταλλήξαντι χόλοιο.
Εἰ δὲ, σὺ μέν μευ ἄκουσον, ἐγὼ δέ κέ τοι καταλέξω
Ὅσσά τοι ἐν κλισίῃσιν ὑπέσχετο δῶρ' Ἀγαμέμνων,
• Ἕπτ' ἀπύρους τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα,
Αἴθωνας δὲ λέβητας ἐείκοσι, δώδεκα δ' ἵππους
Πηγοὺς, ἀθλοφόρους, οἳ ἀέθλια ποσσὶν ἄροντο.
Οὔ κεν ἀλήϊος εἴη ἀνὴρ ᾧ τόσσα γένοιτο
(Οὐδέ κεν ἀκτήμων ἐριτίμοιο χρυσοῖο)
Ὅσσ' Ἀγαμέμνονος ἵπποι ἀέθλια ποσσὶν ἄροντο.
Δώσει δ' ἑπτὰ γυναῖκας ἀμύμονας, ἔργ' εἰδυίας,
Λεσβίδας, ἃς, ὅτε Λέσβον ἐϋκτιμένην ἕλες αὐτὸς,
Ἐξέλεθ', αἳ τότε κάλλει ἐνίκων φῦλα γυναικῶν.
Τὰς μέν τοι δώσει, μετὰ δ' ἔσσεται ἣν τότ' ἀπηύρα
Κούρην Βρισῆος· καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμεῖται
Μήποτε τῆς εὐνῆς ἐπιβήμεναι, ἠδὲ μιγῆναι,
Ἣ θέμις ἐστὶν ἄναξ, ἤτ' ἀνδρῶν ἤτε γυναικῶν.
Ταῦτα μὲν αὐτίκα πάντα παρέσσεται· εἰ δέ κεν αὖτε
Ἄστυ μέγα Πριάμοιο θεοὶ δώωσ' ἀλαπάξαι,
Νῆας ἅλις χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ νηήσασθαι
Εἰσελθὼν, ὅτε κεν δατεώμεθα ληΐδ' Ἀχαιοί.
Τρωϊάδας δὲ γυναῖκας ἐείκοσιν αὐτὸς ἑλέσθαι,
Αἵ κε μετ' Ἀργείην Ἑλένην κάλλισται ἔωσιν.
Εἰ δέ κεν Ἄργος ἱκοίμεθ' Ἀχαιϊκὸν, οὖθαρ ἀρούρης,
Γαμβρός κέν οἱ ἔοις· τίσει δέ σε ἶσον Ὀρέστῃ,
Ὅς οἱ τηλύγετος τρέφεται θαλίῃ ἔνι πολλῇ·
Τρεῖς δέ οἱ εἰσὶ θύγατρες ἐνὶ μεγάρῳ εὐπήκτῳ,
Χρυσόθεμις καὶ Λαοδίκη καὶ Ἰφιάνασσα,
Τάων ἥν κ' ἐθέλῃσθα φίλην ἀνάεδνον ἄγεσθαι
Πρὸς οἶκον Πηλῆος. ὁ δ' αὖτ' ἐπιμείλια δώσει
Πολλὰ μάλ', ὅσσ' οὔπω τις ἑῇ ἐπέδωκε θυγατρί.
Ἑπτὰ δέ τοι δώσει εὖ ναιόμενα πτολίεθρα,
Καρδαμύλην, Ἐνόπην τε, καὶ Ἱρὴν ποιήεσσαν,
Φηράς τε ζαθέας. ἠδ' Ἄνθειαν βαθύλειμον,
Καλήν τ' Αἴπειαν, καὶ Πήδασον ἀμπελόεσσαν·
Πᾶσαι δ' ἐγγὺς ἁλὸς νέαται Πύλου ἠμαθόεντος·
Ἐν δ' ἄνδρες ναίουσι πολύρρηνες, πολυβοῦται,
Οἵ κέ σε δωτίνῃσι θεὸν ὣς τιμήσουσι,
Καί τοι ὑπὸ σκήπτρῳ λιπαρὰς τελέουσι θέμιστας.
Ταῦτά κέ τοι τελέσειε μεταλλήξαντι χόλοιο.
Εἰ δέ τοι Ἀτρείδης μὲν ἀπήχθετο κηρόθι μᾶλλον,
Αὐτὸς, καὶ τοῦ δῶρα· σὺ δ' ἄλλους περ Παναχαιοὺς
Τειρομένους ἐλέαιρε κατὰ στρατὸν, οἵ σε θεὸν ὣς
Τίσουσ'· ἦ γάρ κέ σφι μάλα μέγα κῦδος ἄροιο.
Νῦν γάρ χ' Ἕκτορ' ἕλοις, ἐπεὶ ἂν μάλα τοι σχεδὸν ἔλθῃ,
Λύσσαν ἔχων ὀλοήν· ἐπεὶ οὔτινα φησὶν ὁμοῖον
Οἷ ἔμεναι Δαναῶν οὓς ἐνθάδε νῆες ἔνεικαν.

Patrato malo erit remediũ inueniẽdi: sed multò antè
Cõsidera, vt Danais auxiliando propulses malum diẽ.
O amice, profectò tibi pater præcipiebat Peleus
Die illo, cùm te ex Phthia Agamemnoni misit:
Fili mi, victoriam quidem Mineruaq́ & Iuno
Dabunt, si voluerint, tu autem magnum animum
Contine in pectoribus: benignitas enim melior est.
Desine, a. à contentione malũ machinante, vt te magis
Honorent Argiuorum & iuuenes & senes: *(nũc*
Sic præcipiebat senex: tu. v. obliuisceris, sed etiã &
Cessa, remitte irã animũ cruciantẽ: tibi. a. Agamemnõ
Digna dona dabit desinenti ab ira.
Si verò (vis audire) tu me audi: ego. a. tibi recẽsebo
Quanta tibi in tentoriis promisit dona Agamemnon:
Septẽ q igni nõ imponũtur tripodes, decẽq́ auri talẽta:
Igni aptos item lebetes viginti: duodecim etiam equos
Pingues, victores, qui præmia pedibus reportârunt.
Non mendicus esset vir, cui tanta contingerent,
Neque inops valdè preciosi auri,
Quãta Agamẽnonis equi præmia pedibus reportarũt.
Dabit & septẽ fœminas præstantissimas, opera sciẽtes,
Lesbias, quas, quãdo Lesbũ benè conditã cepisti ipse,
Delegit, q tũc pulchritudine vincebant genus mulierũ.
Has quidẽ tibi dabit: inter eas. a. erit quã tunc abstulit
Filiam Brisei: & insuper magno iureiurando iurabit,
Nunquam cubile se ascendisse, neq; rem habuisse cũ ea,
Vt mos est, Rex, & virorum, & fœminarum.
Hæc quidem statim omnia aderunt: quod si rursus
Ciuitatem magnam Priami dij dederint diripere:
Naues abundè auro & ære oneres
Ingressus, quando diuiserimus prædam Achiui.
Troianas autem fœminas viginti ipse deligas,
Quæ post Archiuam Helenam pulcherrimæ fuerint.
Si autem Argos redierimus Achaicum, vber terræ,
Gener ei sis: honorabit autem te æquè ac Orestem,
Qui ei vnicus educatur delitijs in multis.
Tres autem ei sunt filiæ in domo benè compacta,
Chrysothemis, & Laodice, & Iphianassa,
Harum quamcunq; volueris charã sine dote abducas
Ad domum Pelei: is tamen dona dabit
Multa sanè, quanta nemo vnquam suæ addidit filiæ.
Septem autem tibi dabit celeberrima oppida.
Cardamylem, Enopemq́, & Hiram herbosam,
Pherasq́ diuinas, & Antheam pratosam
Pulchramq́, Aepeam, & Pedasum vitiferam.
Omnes autem propè mare habitantur Pyli arenosi,
Viri. a. eas incolunt multas pecudes multosq́ boues ha-
Qui te donis deum tanquam honorabunt: *(bẽtes,*
Et tibi sub sceptro opima soluent tributa.
Hæc tibi perficiet cessanti ab ira.
Si autem tibi Atrides inuisus est in corde magis,
Ipse & eius munera: tu tamen cæteros omnes Græcos
Oppressos miserare in castris, qui te deum veluti
Honorabũt: certè. n. ipsis valdè magnã gloriam tuleris:
Nunc enim Hectorem interficeres, vbi valde tibi pro-
pè venerit
Rabiẽ habens perniciosam: nã neminẽ iactat similem
Sibi esse Danaorum, quos huc naues tulerunt.

a αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος] Notandum est, quòd demū post epulas legationis suæ munere Heroës isti defunguntur, quod in hoc tēpus dilatum est propter ipsius Achillis φιλοξενίαν, ad parandum illis conuiuium, in quo etiam ipsemet occupabatur, propter veterū Heroū αὐτουργίαν, vt aliàs diximus. At ergo Poëta, post cœnam Aiacem Phœnici nutu signum dedisse: quod cùm Vlysses animaduertisset, sermonē cum Achille inchoârit. Vbi mirū est mihi, cur primas dicendi partes Vlysses sibi arrogârit, cùm potiùs deceret Phœnicem auspicari tribus de causis. Primùm quòd senior esset. Deinde, quòd plus videbatur momenti habitura eius oratio apud Achillē discipulū, quem sua authoritate faciliùs poterat permouere. Tertiò quòd etiam ab ipso Nestore huius legationis princeps esset cōstitutus, his verbis: Φοῖνιξ μὲν πρώτιστα Διῒ φίλος ἡγησάσθω. Immò & ipse Aiax Vlyssem antecedebat. Sic enim Nestor: αὐτὰρ ἔπειτ' Αἴας τε μέγας καὶ δῖος Ὀδυσσεύς. Ergo hunc honorē vtrique præripuisse Vlysses videtur, immò astutè: nam cùm videret Aiacē nutu Phœnici significare, vt Achillem alloqueretur, prout ac decebat, cum primū locū obtinere: Vlysses dicitur id obseruasse, & porrecto Achilli poculo statim loqui exorsum, quasi nimirum Phœnicem anteuerteret, vt qui in cursu socium manu depellunt. Huius porrò facti rationem amplius inuestigandam puto. Mihi N. L. nisi animum Vlyssis φιλοδοξον, & honoris ac præeminētiæ studiosum hac in parte fuisse existimemus: aut quia præstantissimum Oratorem voluit Poëta præcedere.

b χαῖρ' Ἀχιλεῦ,] Quantum sit huius orationis artificium, lectores diligenter oportet attendere: nec leuiter, vt alioqui in hoc Poëta fieri consueuisse scio prætereunda sunt quæ Homerus diligentissimè scribit, vt intelligat etiam quiuis spiritus Poetę nostri ἐν πραγματείαις admiraculum. Et id quidem à Plutarcho ante nos præstitum est, qui in libro de Homero tres istas orationes enarrat: sed nos id accuratiùs præstabimus. Hanc igitur nos in sex partes distribuemus. Prima, est occasio loquendi, ex re præsenti sumpta, hoc est, è re nata, vt vocant Rhetores: cuiusmodi exordia Poëtæ nostro sunt vsitatissima, quæ magis commoda videntur, minusq; affectatæ industriæ, vt quasi non præmeditata, sed nunc primùm orta censeatur oratio. Ex hoc ergo Achillis conuiuio ansam dicendi arripit, quod quidem laudat & in eo Achillis φιλοφροσύνην, qui eiusmodi conuiuium instruxerit, cui nihil ad egregiè epulandum desit: sed hæc tempora conuiuijs non esse accommodata, in quibus & otium & animi tranquillitas requirantur, quæ duo nunc legatis deficiant: & hinc connexo iam suo argumento pergit ad secundam orationis partem, quæ Græcorum calamitates complectitur. Eas orator exponit: sed in ipso initio statim mentem suam aperit, quæ erat de implorando Achillis auxilio tum fusiùs per ἐνέργειαν eas ita persequitur, vt te in rem præsentem quasi deducat: adesse Troianos cum vniuerso auxiliarium copiarum exercitu, nauibusq. proximos cum tanta pugnandi alacritate, vt palàm & superbè dictitent instare iam tempus, quo in naues impetum faciant. Quod cùm inani iactantiæ, & quæ irrita futura sit tribui posset: addit, eos non frustra hanc spem animo concepisse, siquidem diuina ope freti sint, quibus Iupiter prosperè fulguret. Vnde magis esse metuendum ipsis Græcis, cùm Iouem quoq; sibi manifestè aduersari intelligant. Quia verò iactantia illa Troianorum nihili facienda videbatur, si eorum princeps Hector non moraretur, cùm in ducis virtute posita sit quoq; militum virtus: addit ipsius quoq; Hectoris superbam arrogantiam, qua exitium Græcis omnibus minitatur, vniceq; optat, vt aurora diem reducat, qua illucescente, ferrum & flammam nauibus iniecturū se prædicet, ex cuius fumo turbati Græci perituri sint: quod Vlysses ne accidat timet, statutumq; fato sit, vt in Troianis oris longè à patria ipsis occumbēdum sit. Tertia pars habet exhortationem, qua Vlysses Achillem impellit, vt pro Græcorum salute dimicet, quæ tantoperè periclitatur: neque auxilium diutiùs differat, cùm re iam confecta nulla eius reparandæ ratio inueniri possit. In quarta suadet Achilli, vt iram deponat qua ab auxilio Græcis afferendo eum reuocari intelligebat: idq; grauissimo argumento, nimirum recordatione præceptorum, quibus Peleus eum ad bellum Troianum proficiscentem instruxerat, quorū summa eò redibat, vt sibi à contentione Achilles temperaret. Et hoc, vt dixi, validissimum fuit argumentum, siquidem liberos parentum mandatis audientes esse deceat, alioqui impiè facere existimentur. Quintò, vt eum hoc pacto magis ab ira reuocet, commemorat dona quæ ipsi Agamemnon offerat, prout anteà vidimus: vt hic repetendum non sit, si suam iram deposuerit. Sextò artificiosè eum cōmouet, vt si nulla ratione aduersus Agamemnonem placari possit, saltem reliquorum Græcorum gratia Troianis sese opponat, ita dextrè vniuersorum salutē vnius odio anteponendam esse docens. Et quia generosum heroëm sciebat gloriæ & honoris cupidum, hoc quoque aculeo illum stimulat, cùm ei egregium fortitudinis suæ segetem hic parari dicit in Hectore perdomando, & reprimenda illius ἀλαζονείᾳ, qua sibi nullum comparandum iactitat: in quib. videtur etiam ipse Achilles comprehendi, cùm generaliter omnes se inferiores dicat. Itaque non deceat Achillem torpescere, vt qui si nec Agamemnonis nec Græcorum omnium ratio cōmoueat, hoc saltem pacto ad arma aduersus Hectorem capienda inflammetur, à quo iam quasi pro homine nihili censeatur.

c οὐδέ τι μῆχος] In rebus humanis ita accidere solet, vt qui negotij gerendi semel occasionē amiserit, eam vix amplius reparare possit. vnde eleganter fronte crinitam, occipitio caluam eam veteres confingebant: & prouerbio Gallico ferrum dum candens est, tundendum esse admonemur. Quod ipsum hoc loco Vlysses indicat, cùm Achilli suadet, vt dum adhuc res Græcorum sunt integræ, illas aduersus Troianos tueatur, ne cùm afflictæ pessumq; datæ fuerint, ijs opitulari amplius non possit: quod tamen eidē ipsi posteà molestum futurum esse intelligit, tam multa adhuc sibi de ipsius in Græcos beneuolentia pollicetur. Ergo cauendum esse, ne serò sapiat, cùm ipsi iucunda non sit ac grata Græcorum suorum, quos ipse amat, pernicies: quam cùm iam paratam, & ante pedes videat, maturè illi esse occurrendum. Quod tamen Achilles surda aure accepit, & tamen verum esse, illud monitum Vlyssis tandem agnouit post sui Patrocli necem, vt posteà videbimus. Vnde docet Poëta hoc exemplo, quid reliquis hominibus qui hæc legūt vel audiunt, faciendum sit. Serò sapiunt Phryges aut Cumani, inquiunt parœmiæ. Quod etiam Athenienfibus sæpe contingebat, qui, vt Demadem dicere solitum refert Plutarchus, nunquam pacem decernebant, nisi pullis vestibus induti. His adde etiam Achillis exēplum: qua de re aliàs, nimirum Iliad π, vbi illud ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω, explanatur.

d τῷ ὅτε σ' ἐκ Φθίης] Non videtur Poëta Achillem inter Lycomedis filias à Thetide occultatum, vnde ab Vlysse ad Troiam adductus sit, vt posteà fabulati sunt. Quod ex hoc loco videtur constare, cùm dicit, sub Vlyssis persona eum à patre Peleo ad Agamemnonem missum. Sed si Papinio Achilleidis lib. 2 credimus, post detectum ab Vlysse Achillem missi sunt à Lycomede, qui Peleū facti commonefacerent, & classem militemq; filio ab eo impetrarent,

Mittitur Aemoniam magni qui Pelea facti Impleat, & classem comitesq; in prælia poscat.

Vnde verisimile fit posteà Achillem ipsum ad Peleum profectum, vt copias instrueret: quod tamē Papinius nō dicit. sed verba Homeri indicant, cùm dicit ἐκ Φθίης Ἀγαμέμνονι πέμπε, quod in oratione Phœnicis etiam reperietur: vbi cum his monitis, quorum nunc Vlysses meminit, instruxerit. Illas autem Achillis latebras cur Poëta occultauerit, videbimus in sequentibus hoc ipso eodem libro.

e ἑπτ' ἀπύρους τρίποδας,] Hæc est παλιλλογία ipsorum verborum Agamemnonis, quam in legationibus vsitatam apud hunc Poëtam alibi docuimus.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,	*Hūc. v. respondēs allocutus est pedib. velox Achilles:*
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,	*Iouigena Laërtiade prudentissime Vlysses,*
a Χρὴ μὲν δὴ τὸν μῦθον ἀπηλεγέως ἀποειπεῖν,	*Oportet quidem iam orationem præcisè refutare.*
χ. κραίνω — Ἧπερ δὴ * φρονέω τε, καὶ ὡς τετελεσμένον ἔσται,	*Quemadmodum iam sentio, & vt ratum erit,*
χ. τρύζητε — Ὡς μή μοι * τρύζητε παρήμενοι ἄλλοθεν ἄλλος.	*Vt non mihi obstrepatis assidentes aliundè alius,*
b Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς c Ἀΐδαο πύλῃσιν,	*Inimicus enim mihi ille æquè ac inferni portæ,*
Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ βάζει.	*Qui aliud quidē occultat in animo, aliud verò dicit.*
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐρέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα.	*Sed ego dicam, vt mihi videtur esse optimè.*
χ. οὔτ' ἐμέ γ' — * Οὔτ' ἐμέ γ' Ἀτρεΐδην Ἀγαμέμνονα πεισέμεν οἴω,	*Neq; mihi Atridem Agamemnona persuasurum puto.*
Οὔτ' ἄλλους Δαναούς, ἐπεὶ οὐκ ἄρα τις χάρις ἦεν	*Neq; alios Græcos: quoniā nullū meū beneficium erat,*
Μάρνασθαι δηΐοισι μετ' ἀνδράσι νωλεμὲς αἰεί.	*Pugnare hostibus cum viris assiduè semper.*

Τὸν

Ἴση μοῖρα μένοντι, καὶ εἰ μάλα τις * πολεμίζοι·
Ἐν δὲ ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός·
Κάτθαν' ὁμῶς ὅ,τ' ἀεργὸς ἀνὴρ, ὅ,τε πολλὰ ἐοργώς·
Οὐδέ τί μοι περίκειται, ἐπεὶ πάθον ἄλγεα θυμῷ,
Αἰὲν ἐμὴν ψυχὴν παραβαλλόμενος πολεμίζειν.
d Ὡς δ' ὄρνις ἀπτῆσι νεοσσοῖσι προφέρῃσι
Μάστακ' ἐπεί κε λάβῃσι, κακῶς δ' ἄρα οἱ πέλει αὐτῇ·
Ὣς καὶ ἐγὼ πολλὰς μὲν ἀΰπνους νύκτας ἴαυον,
Ἤματα δ' αἱματόεντα διέπρησσον πολεμίζων,
Ἀνδράσι μαρνάμενος e ὀάρων ἕνεκα σφετεράων.
f Δώδεκα δὴ σὺν νηυσὶ πόλεις ἀλάπαξ' ἀνθρώπων,
Πεζὸς δ' ἕνδεκά φημι κατὰ Τροίην ἐρίβωλον·
Τάων ἐκ πασέων κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλὰ
Ἐξελόμην, καὶ πάντα φέρων Ἀγαμέμνονι δόσκον
Ἀτρείδῃ· ὁ δ' ὄπισθε μένων παρὰ νηυσὶ θοῇσι,
Δεξάμενος διὰ παῦρα δασάσκετο, πολλὰ δ' ἔχεσκε·
Ἄλλα δ' ἀριστήεσσι δίδου γέρα καὶ βασιλεῦσι·
Τοῖσι μὲν ἔμπεδα κεῖται, ἐμεῦ δ' ἀπὸ μούνου Ἀχαιῶν
Εἵλετ'· ἔχει δ' ἄλοχον θυμαρέα, τῇ παριαύων
Τερπέσθω. τί δὲ δεῖ πολεμιζέμεναι Τρώεσσιν
Ἀργείους; τί δὲ λαὸν ἀνήγαγεν ἐνθάδ' ἀγείρας
Ἀτρείδης; ἦ οὐχ Ἑλένης ἕνεκ' ἠϋκόμοιο;
g Ἦ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων
Ἀτρεῖδαι; ἐπεὶ ἥ τις ἀγαθὸς καὶ ἐχέφρων
Τὴν αὐτοῦ φιλέει καὶ κήδεται, ὡς καὶ ἐγὼ τὴν
Ἐκ θυμοῦ φίλεον, δουρικτητήν περ ἐοῦσαν.
Νῦν δ' ἐπεὶ ἐκ χειρῶν γέρας εἵλετο καί μ' ἀπάτησε,
Μή μευ πειράτω εὖ εἰδότος· οὐδέ με πείσει.
Ἀλλ' Ὀδυσεῦ, σὺν σοί τε καὶ ἄλλοισιν βασιλεῦσι,
Φραζέσθω νήεσσιν ἀλεξέμεναι δήϊον πῦρ.
Ἦ μὲν δὴ μάλα πολλὰ πονήσατο νόσφιν ἐμεῖο,
Καὶ δὴ τεῖχος ἔδειμε, καὶ ἤλασε τάφρον ἐπ' αὐτῷ
Εὐρεῖαν μεγάλην, ἐν δὲ σκόλοπας κατέπηξεν·
Ἀλλ' οὐδ' ὧς δύναται σθένος Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο
Ἴσχειν. h ὄφρα δ' ἐγὼ μετ' Ἀχαιοῖσιν πολέμιζον,
Οὐκ ἐθέλεσκε μάχην ἀπὸ τείχεος ὀρνύμεν Ἕκτωρ,
Ἀλλ' ὅσον ἐς Σκαιάς τε πύλας καὶ φηγὸν ἵκανεν·
Ἔνθα ποτ' οἶον ἔμιμνε, μόγις δέ μευ ἔκφυγεν ὁρμήν.
Νῦν δ' ἐπεὶ οὐκ ἐθέλω πολεμιζέμεν Ἕκτορι δίῳ,
Αὔριον ἱρὰ Διῒ ῥέξας καὶ πᾶσι θεοῖσι,
Νηήσας εὖ νῆας ἐπὴν ἅλαδε προερύσσω,
Ὄψεαι (ἢν ἐθέλῃσθα, καὶ αἴ κέν τοι τὰ μεμήλῃ)
Ἦρι μάλ' Ἑλλήσποντον ἐπ' ἰχθυόεντα πλεούσας
Νῆας ἐμάς, ἐν δ' ἄνδρας ἐρεσσέμεναι μεμαῶτας.
Εἰ δέ κεν εὐπλοΐην δώῃ κλυτὸς Ἐννοσίγαιος,
Ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἱκοίμην.
Ἔστι δέ μοι μάλα πολλά, τὰ κάλλιπον ἐνθάδε ἔρρων·
Ἄλλον δ' ἐνθένδε χρυσὸν καὶ χαλκὸν ἐρυθρόν,
Ἠδὲ γυναῖκας ἐϋζώνους, πολιόν τε σίδηρον
Ἄξομαι, ἅσσ' ἔλαχόν γε· γέρας δέ μοι ὅσπερ ἔδωκεν,
Αὖτις ἐφυβρίζων εἵλετο κρείων Ἀγαμέμνων
Ἀτρείδης· τῷ πάντ' ἀγορευέμεν ὡς ἐπιτέλλω,
Ἀμφαδόν, ὄφρα καὶ ἄλλοι ἐπισκύζωνται Ἀχαιοί,
Εἴ τινά που Δαναῶν ἔτι ἔλπεται ἐξαπατήσειν,
Αἰὲν ἀναιδείην ἐπιειμένος· οὐδ' ἂν ἔμοιγε
Τετλαίη, κύνεός περ ἐών, εἰς ὦπα ἰδέσθαι·
* Οὐδέ τι οἱ βουλὰς συμφράσσομαι, οὐδὲ μὲν ἔργον.
Ἐκ γὰρ δή μ' ἀπάτησε καὶ ἤλιτεν· i οὐδ' ἂν ἔτ' αὖτις

Aequa portio est manenti (in castris) & si valdè quis * πολεμίζει.
Inq; eodem honore tum ignauus tum fortis (pugnet:
Occumbit aequè, & ociosus vir & qui multa fecit:
Nec aliqd mihi superest, postq̃ passus sũ dolores animo,
Semper meam animam exponens ad pugnandum.
Sicut autem auis implumibus pullis affert
Escam postquam acquisiuerit, male autem ei est ipsi:
Sic ego multas quidem insomnes noctes traduxi:
Dies autem cruentos exegi bellum gerens
Cum viris pugnans vxorum gratia suarum
Duodecim vtiq; classe ciuitates vastaui hominum:
Pedester verò vndecim, aio, circa Troiam glebosam.
His ex omnibus res preciosas multas & insignes
Diripui, & omnia ferens Agamemnoni dabam
Atridae, hic verò retrò manens apud naues veloces,
Accipiẽs pauca distribuebat, pleraq; autẽ retinebat.
Alia autem optimatibus dabat munera & regibus.
Istis quidem firma manent, à me verò solo Graecorum
Abstulit: habet.a. vxorẽ animo gratam, cui accũbens
Delectetur. quid autem oportet bellare cum Troianis
Argiuos? quid verò exercitũ adduxit huc congregatũ
Atrides? an non Helenae causa pulchricomae?
An soli diligunt vxores diuersilinguium hominum
Atridae? nam quisquis bonus & prudens est
Suam ipsius amat & curat, vt & ego hanc
Ex animo amabam captiuam quamuis existentem.
Nunc.a. postquam è manibus praemium eripuit, & me fraudauit
Ne me tentet benè scientẽ: non enim mihi persuadebit.
Verùm, ô Vlysses, tecumq; & alijs regibus
Deliberet à nauibus propellere ardentem ignem.
Sanè quidem iam permulta fecit sine me:
Et iam murum aedificauit & effodit fossam ad ipsum
Latam, magnam, inq; ea palos defixit.
Sed neq; sic potest vim Hectorq; hominum occisoris
Coërcere: dũ aũt ego inter Graecos (v. cũ Graecis) pugna-
Non voluit pugnam à manibus mouere Hector. (bã.
Sed tantũ ad Scaeasq; portas & fagũ veniebat. (petum.
Vbi aliquãdo me solũ expectauit, vixq; meũ effugit im-
Nunc.v. quoniam nolo pugnare cum Hectore nobili,
Cras sacris Ioui factis & omnibus dijs,
Oneratas deinde naues postquam in mare deduxero:
Videbis (si volueris, & si tibi haec curae fuerint)
Mane summo Hellespontum per piscosum nauigantes
Naues meas: inq; ipsis viros remigandi studiosos.
Si.a. prosperã nauigationẽ dederit inclytus Neptunus,
Die tertio Phthiam fertilem peruenero: (veniens:
Sunt.a. mihi permulta, quae reliqui, huc cũ meo damno
Aliud verò hinc aurum, & aes rubrum,
Et foeminas graciles, splendidumq; ferrum
Abducã, quae sum sortitus: praemium.a. qui mihi dedit,
Rursus iniuriam inferens abstulit rex Agamemnon
Atrides. Et omnia referto, vt mando
Palam, vt & alij indignentur Graeci,
Si quem Danaorum adhuc sperat se decepturum,
Semper impudentia indutus, neq; me
Auderet, impudẽs vt canis licet sit, in faciem intueri:
*Nec quicquã cum eo consilia communicabo *, neq; opus.* * χ.ἰδ. In
Nam me decepit & offendit, neq; item rursus

	Ἐξαπάφοιτ' ἐπέεσσιν, ἅλις δέ οἱ, ἀλλὰ ἕκηλος	Imponet verbis:sat autem est sibi:sed quietus (piter.
γρ. δ.	Ἐῤῥέτω. ἐκ γάρ* οἱ φρένας εἵλετο μητίετα Ζεύς.	Abeat in malam rē:nā ei mentē exemit cōsiliarius Iu-
	Ἐχθρὰ δέ μοι τοῦ δῶρα, τίω δέ μιν ἐν καρὸς αἴσῃ.	Inuisa.n. mihi huius dona:honoro.n. eū in mortis loco,
	Οὐδ' εἴ μοι δεκάκις τε καὶ εἰκοσάκις τόσα δοίη	Neq; si mihi decies & vicies tot opes daret,
	Ὅσσα τέ οἱ νῦν ἐστι, καὶ εἴ ποθεν ἄλλα γένοιτο,	Quotei nunc sunt,& si alicunde alia accederent,
γρ. πωλιάσεται	b Οὐδ' ὅσ' ἐς Ὀρχομενὸν* ποτινίσσεται, οὐδ' ὅσα Θήβας	Nec quot Orchomenon aduehuntur:nec quot Thebas
	Αἰγυπτίας, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐν κτήματα κεῖται,	Aegyptias,vbi multa in domibus opes recondita iacēt:
	Αἵθ' ἑκατόμπυλοί εἰσι, διηκόσιοι δ' ἀν' ἑκάστην	Quæ centum portarū sunt,ducenti.n.per vnāquamq;
	Ἀνέρες ἐξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισι καὶ ὄχεσφιν·	Viri egrediuntur cum equis & curribus.
	Οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε,	Neq; si mihi tot daret,quantum arenaq; puluerisq; est:
	Οὐδέ κεν ὣς ἔτι θυμὸν ἐμὸν πείσει' Ἀγαμέμνων,	Nec sic adhuc animum meum inducet Agamemnon,
	Πρίν γ' ἀπὸ πᾶσαν ἐμοὶ δόμεναι θυμαλγέα λώβην.	Priusquā oēm mihi luat animū cruciantē cōtumeliā.
	c Κούρην δ' οὐ γαμέω Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο·	Filiam.n.non ducam in vxorē Agamemnonis Atridæ:
	Οὐδ' εἰ χρυσείῃ Ἀφροδίτῃ κάλλος ἐρίζοι,	Nec si aureæ Veneri pulchritudine certaret:
	Ἔργα δ' Ἀθηναίῃ γλαυκώπιδι ἰσοφαρίζοι,	Operibus.n.Mineruæ cæsiæ par esset:
	Οὐδέ μιν ὣς γαμέω· ὁ δ' Ἀχαιῶν ἄλλον ἑλέσθω	Ne sic quidē ipsam ducā:ipse.v.Achiuorū alium eligat,
	Ὅστις οἷ τ' ἐπέοικε, καὶ m ὃς βασιλεύτερός ἐστι.	Qui ei conueniat,& qui maior rex sit.
	Ἢν γὰρ δή με σόωσι θεοί, καὶ οἴκαδ' ἵκωμαι,	Si enim me seruent dij,& domum perueniam,
	Πηλεύς θήν μοι ἔπειτα γυναῖκα γαμέσσεται αὐτός.	Peleus mihi tunc vxorem desponsabit ipse.
	Πολλαὶ δ' Ἀχαιΐδες εἰσὶν ἀν' Ἑλλάδα τε Φθίην τε,	Multæ autem Achiuæ sunt in Græciaq; Phthiaq;
	Κοῦραι ἀριστήων οἵ τε πτολίεθρα ῥύονται,	Filiæ optimatum,qui ciuitates tuentur,
	Τάων ἥν κ' ἐθέλοιμι φίλην ποιήσομ' ἄκοιτιν·	Harum quam voluero dilectam faciam vxorem.
	Ἔνθα δέ μοι μάλα πολλὸν ἐπέσσυτο θυμὸς ἀγήνωρ	Illic autem mihi plurimùm appetit animus generosus,
	Γήμαντι μνηστὴν ἄλοχον, n εἰκυῖαν ἄκοιτιν,	Ducta legitima vxore apta coniuge,
	Κτήμασι τέρπεσθαι τὰ γέρων ἐκτήσατο Πηλεύς.	Possessionibus delectari, quas senex acquisiuit Peleus.
γρ. ἐμοῦ	Οὐ γὰρ * ἐμοὶ ψυχῆς ἀντάξιον, οὐδ' ὅσα φασὶν	Non.n.mihi vitæ æquipollens,nec quantas(opes)aiunt
	Ἴλιον ἐκτῆσθαι εὖ ναιόμενον πτολίεθρον	Ilium possedisse benè habitatam vrbem
	Τὸ πρὶν ἐπ' εἰρήνης, πρὶν ἐλθεῖν υἷας Ἀχαιῶν·	Antè tēpore pacis,quàm appulissent filij Achiuorum:
	o Οὐδ' ὅσα λάϊνος οὐδὸς ἀφήτορος ἐντὸς ἐέργει	Nec quantas lapideū limen iaculatoris intus continet
	Φοίβου Ἀπόλλωνος Πυθοῖ ἐνὶ πετρηέσσῃ.	Phœbi Apollinis Pytho in saxosa.
	p Ληϊστοὶ μὲν γάρ τε βόες καὶ ἴφια μῆλα,	Parabiles namq; boues & pingues oues,
	Κτητοὶ δὲ τρίποδές τε καὶ ἵππων ξανθὰ κάρηνα·	Acquisibiles & tripodes, & equorum flaua capita,
γρ. λειστόν	Ἀνδρὸς δὲ ψυχὴ πάλιν ἐλθεῖν οὔτε * λειστή,	Viri autem anima,vt reuertatur neq;parabilis
	Οὔθ' ἑλετή, ἐπεὶ ἄρ κεν ἀμείψεται ἕρκος ὀδόντων.	Neq; acceptabilis,postquā transierit septū dentium.
	Μήτηρ γάρ τέ μέ φησι θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα	Mater.n.me dicit dea Thetis argēteis pedibus insignis,
	Διχθαδίας κῆρας φερέμεν θανάτοιο τέλος δέ.	Duo fata ferre mortis ad finem. (uero,
	Εἰ μέν κ' αὖθι μένων Τρώων πόλιν ἀμφιμάχωμαι,	Si quidē hîc manēs Troianorū ciuitatem circa pugna-
	Ὤλετο μέν μοι νόστος, ἀτὰρ κλέος ἄφθιτον ἔσται·	Perijt quidem mihi reditus:sed gloria immortalis erit.
	Εἰ δέ κεν οἴκαδ' ἵκωμαι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,	Quòd si domum reuertar dilectam in patriā terram,
γρ. ὤλετο μέν	* Ὤλετό μοι κλέος ἐσθλόν, ἐπὶ δηρὸν δέ μοι αἰὼν	Perijt mihi gloria bona:in diuturnū tēpus.n.mihi ætas
	Ἔσσεται, οὐδέ κέ μ' ὦκα τέλος θανάτοιο κιχείη.	Erit,neq; me celeriter finis mortis deprehendet.
	Καὶ δ' ἂν τοῖς ἄλλοισιν ἐγὼ παραμυθησαίμην	Et alijs quoq; ego consuluero
	Οἴκαδ' ἀποπλείειν· ἐπεὶ οὐκέτι δήετε τέκμωρ	Domum nauigare: quia non ampliùs inuenietis finem
	Ἰλίου αἰπεινῆς· μάλα γάρ ἑθεν εὐρύοπα Ζεὺς	Ilij excelsi:valdè enim ipsum altitonans Iupiter
	Χεῖρα ἑὴν ὑπερέσχε, τεθαρσήκασι δὲ λαοί.	Manu sua protegit:audaces facti sunt autem populi.
	Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν ἰόντες ἀριστήεσσιν Ἀχαιῶν	Sed vos quidem euntes optimatibus Achiuorum
	Ἀγγελίην ἀπόφασθε (τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ γερόντων)·	Nuncium renunciate(hoc enim munus est senum)
	Ὄφρ' ἄλλην φράζωνται ἐνὶ φρεσὶ μῆτιν ἀμείνω,	Vt aliud considerent in mentibus consilium melius,
	Ἥ κέ σφιν νῆάς τε σόῃ καὶ λαὸν Ἀχαιῶν	Quod ipsis naues seruet & populum Achiuorum
	Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇς· ἐπεὶ οὔ σφισιν ἥδε γ' ἑτοίμη,	Naues ad concauas:quoniam non ipsis hoc paratum,
	Ἣν νῦν ἐφράσσαντο, ἐμεῦ ἀπομηνίσαντος.	Quod nunc consultauerunt,me irato.
	Φοῖνιξ δ' αὖθι παρ' ἄμμι μένων κατακοιμηθήτω,	Phœnix autem hic apud nos manens cubet,
	Ὄφρά μοι ἐν νήεσσι φίλην ἐς πατρίδ' ἕπηται	Vt me in nauibus charam in patriam sequatur
	Αὔριον, ἢν ἐθέλῃσιν· ἀνάγκῃ δ' οὔτι μιν ἄξω.	Cras,si voluerit: vi autem neutiquam ipsum ducam.

COMMENTARIVS.

a χρὴ μὲν δὴ τὸν μῦθον] Non minus apparet artificium in Achillis responsione, quàm in præcedēti oratione Vlyssis: vt licet Achilles expresse apud hunc Poëtam eloquentiæ laude non effulgeat, disertiq; epithetum illi non tribuatur, vt aut ipsi Vlyssi aut Nestori: tamen hinc facilimè constet, cum non minus hac parte ornatum, quàm fortitudine bellica. Scilicet vt in sequenti Phœnicis oratione videbimus: Phœnix illum non solùm πρηκτῆρα ἔργων, sed etiam μύθων ῥητῆρα esse docuit. Ita enim Vlyssis orationē refellit, caussq;

suæ patrocinatur, vt nihil amplius aut melius à quoquam de hoc ipso argumento dici posset. Primùm igitur in ipso limine testatur se verè, & prout animo suo statutum est responsurum, quòd veritatis amantissimus, & mendaciorum inimicissimus sit. Deinde manifestè mentem suam exponit, quæ est, se neque ab Agamemnone, neque à reliquis Græcis persuasum iri vt eis auxilium ferat, hanc ob causam, quòd cùm in bellis fortiores pluris fieri quàm ignauiores, eisque maiora tribui oporteat: contrarium tamen inter Græcos fieri consueuerit, apud quos idem est fortis & ignaui honor. Quod generaliùs dictum ad se ipsum restringit, qui in eodem numero fuerit. Cùm enim plura extent sua in Græcos beneficia in deuastandis Troianorum finibus, & ingenti præda in medium afferenda, vnde sibi videbatur quiddam amplius quàm cæteris deberi, vt in qua comparanda ipse tantopere & vnus desudasset: tamen ita semper se Agamemnon gesserit, vt plura sibiipsi tribuerit, reliquis pauca impertitus. Quod leue tamen adhuc videretur, si ipse saltem portione sua frui potuisset: sed eam Agamemnonem violenter sibi eripuisse, cùm cæteris tamen omnibus sua dona integra & illibata remanserint. Id quàm iniquum fuerit, docet tum quòd, vt iam diximus, semel iure donata denuò repetere sine causa iniuriosum sit, tum quòd ne suo quidem exemplo Agamemnon edoceri potuerit: qui cùm ob ereptam Helenam bellum Troianis intulerit, non tamen animaduerterit, alijs quoq; vxores suas adamari, & quod ipse pro iniuria ducit, alijs quoque tale esse nõ existimet. Cùm ergo Agamemnon sibi tantum damnum intulerit, frustrà se rogari vt emollescat, quòd minimè sit facturus: proinde suadet, vt ipse cum reliquis Græcis Hectorem à nauibus propellere conetur, hoc ipsi ἀγορεύων facilè dicens sine suo auxilio, sine quo alia quoq; iam aggressus sit, vt ædificationem muri & alia quibus castra præmuniuit. Ea tamen ad remorandos Troianorũ impetus sufficere non posse docet, quod ex eo concludit: quia cùm anteà se bellum gerente ad Scæas portas & ad fagum vsq; tantùm Hector egredi ausus esset, nunc verò se absente vix esse vt illum ea remorentur, quem vniuersus exercitus, non compescuerit, opus ergo illis esse sua virtute. quòd ideò facit, vt magis ac magis meminerint Græci, quanto Heroe se ipsos priuauerint, & hinc maius sui desiderium illis iniiciat, factiq; illos eò ampliùs pœniteat. Vt autem meliùs legatis persuadeat se immotum in hac animi duritie remansurum, testatur se crastina die in patriam profecturum. Quod consilium quàm ipsi sit vtile, duobus modis docet. Primùm, quòd bona sua, quæ illic non sine summo suo incommodo propter Troianam expeditionem deseruerat, repetiturus sit, non sine aliqua prædæ bello sibi partæ accessione, vno excepto præmio, qđ Agamemnõ abstulit. deinde, quòd cùm certò sciat fato sibi statutam in Troiano bello mortem, quanquam cum gloria, domi verò diuturnam, sed ingloriam vitam se iam decreuisse hanc cõditionem illi præponere, licet anteà minoris fecisset. Quo facto non solùm sibi, sed etiam miseris Troianis consulturus sit, quorum sartam tectamque vrbem relinquat: illi verò iam Iouis tuti auxilio reliqui Græcorum exercitus impetum non reformident. Itaq; concludit se discessurum, Phœnicemq; præsentem monet vt noctem secum transigat: &, si quidem velit, vnà proficiscatur, cæterùm inuitum eum se minimè abducturum.

b ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος.] Ne forsan legati arbitrarentur Achillẽ dissimulanter loqui, & ea quæ reuerà præstiturus non sit, hæc præmittit de se, vt eius mores, qui à mendacio maximè sint alieni, eò meliùs agnoscant, persuadeanturq; nihil se dicturum, quòd certum & stabile in animo suo non fuerit. Eum etenim se quàm maximè & ipsorum inferorum loco odio prosequi dicit, qui aliud in ore promptum, aliud in pectore clausum habuerit. Rectè. Etenim ψεῦδος μισεῖ πᾶς σοφὸς καὶ χρήσιμος: Mendacium odit, quisquis vir est frugi & sapit, vt est apud Menandrum: nihilq; magis est viro probo indignum, quàm aliud in titulo, aliud in pyxide habere, vt est in parœmia apud Senecam. Quod cùm generaliter pateat, & de omni dissimulandi modo intelligi possit, vt de iis quos duplices appellant, qui cùm ore amicitiam profiteantur, corde simultates fouent. de quibus extat illud apud Zenodotum,

μισῶ τὸν ἄνδρα τὸν διπλοῦν πεφυκότα χρηστοῖς λόγοισι, πολέμιον δὲ τοῖς τρόποις:

Odi hominem duplicem, Qui se verbis amicum, reipsa hostem præbet. & quæ sunt apud nostrum Pöetam Odys. ρ.

ἐσθλ' ἀγορεύοντες, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδομεύων. & Odys. σ. [illegible] & apud Lucianum in libello calumniæ non temerè credendum: [illegible] tamen hoc loco alium sensum habet: siquidem simpliciter de vera sententiæ mentisque suæ expositione agit Achilles, cùm si generaliùs acciperemus, contrarius esset illis superioribus sensus: etenim hæc dicendo quæ sequuntur, odium suum in Achillem erat proditurus, & eo pacto amicitiam reuerà in pectore clausam cohiberet. Quod omnino non innuit: sed, vt diximus, præmonet se syncerè sequentia eloquuturum. Ex hoc loco autem Hippias colligebat, Homerum tum Vlyssis tum Achillis mores expressisse: hunc nimirum simplicem & veracem, illum versutum mendacemque, & hoc quod fingat Achillem hos versus proferre ad Vlyssem (verba Græca habent ὡς τὸν Ὀδυσσέα, quæ nouissimus Interpres I. Serranus vertit, aduersus Vlyssem, quod existimo Hippiam intellexisse: non quòd hæc Achilles aduersus Vlyssem expressè loquatur & directè, sed obliquè, quasi innuat talem esse Vlyssem, qualem se ipsum esse negat, quod non ita inusitatum est. Sæpe enim aliquem carpimus astutè, cùm nobis vitiũ non inesse dicimus, quod tamen in alio esse intelligamus) Sed contrarium docet Socrates & Achillẽ hac ipsa in parte egregiè mentitum, cùm nusquam constet illum aut aliquid apparasse, aut conatum esse naues in mare deducere, vt nauigaret domum: sed valde strenuè de obseruanda veritate securum fuisse; immò cùm posteà affirmet Vlyssi, se sub primam lucem abnauigaturum, Aiaci tamen dicet se remansurum: quod leuitatis fuit, & non nisi mendacis hominis, quod Hippias eius simplicitati & stoliditati tribuit, non verò versutiæ ac dolo malo, quæ Vlyssi peculiaria facit: vnde familiare illi est mentiri, & πολυτρόπου nomine eum ab Homero mendacem designari. Sed Socrates ibi copiosè disputat, præstantiorem esse Vlyssem Achille ob mendacium: quòd ille sponte, hic coactus mentiatur. Qui autem in re aliqua vltrò peccant, meliores sunt iis, qui inuiti & præter animi sententiam peccant. Vide integrum illum dialogum, qui est expressè περὶ ψεύδους, ex Achillis & Vlyssis comparatione.

c αἴδαο πύλῃσιν.] Per portas inferorum totos inferos intelligit synecdochicè. Cùm autem illis nihil possit horrentius aut formidolosius excogitari, meritò fingit Homerus ea Achillem summoperè odisse, & hoc ipsum de summo in aliquem odio prouerbialiter dici potest. Quàm sit autem odiosus ille locus, docet ipsemet Achilles Odys. λ. vbi ita loquitur:

βουλοίμην κ' ἐπάρουρος ἐὼν θητευέμεν ἄλλῳ ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρῳ, ᾧ μὴ βίοτος πολὺς εἴη,

ἢ πᾶσιν νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν. Summum etiam odium paulò pòst exprimet, cùm dicet: ἐχθαίρω δέ μιν ἐν καρὸς αἴσῃ.

d ὡς δ' ὄρνις] Hac comparatione Achilles tum seipsum extollit, tum Græcos ipsos deprimit. Eos siquidem pullis auium implumibus comparando imbecillitatem eorum ac ignauiam significat, qui proprijs viribus aut dexteritate vitæ suæ alimenta subministrare non potuerint: sed eius ope & industria indiguerint, qui illis non secus atque auis suis pullis, tum victum tum alia quoque multa hinc inde Phrygias oras deuastando, suggesserit. Quæ commemorat, vt grauiorem faciet Agamemnonis erga se iniuriam, qui ipsam eandem prædam, quam ille bello comparauerat, & ex omnium Græcorum consensu possidebat, violenter eripuerit. Ideò se aui illi confert, quæ cùm pullos nutriat, ipsamet tamen vitæ detrimentum patiatur, vt cui nihil sit escæ illius, quam eis acquirebat, reliquum. Sic enim interpretor illa, κακῶς δ' ἄρα οἱ πέλει αὐτῇ.

e ὀάρων ἕνεκα σφετεράων.] Ex animi perturbatione Achilles in mendaciũ delabitur, cùm se Græcorũ vxorum gratia pugnasse dicit, quod posteà ad solos Agamemnonas restringit, item falsò: quandoquidem solius Helenæ gratia pugnabatur. Veriùs infrà, cùm dicet, vnius Helenæ causa conflatum exercitum. Hinc autem desumere Sophoclẽ, qui inducat Teucrum dicentem Agamemnoni, Aiacem illius vxoris ergò ad Troiam bellum gessisse, fratris Menelai vxorem eandem cum Agamemnonis vxore facientem, ait noster Eustathius. Sed apud Sophoclem hæc non Agamemnoni, sed ipsi Menelao dicit Teucer, vt facilè cuiuis constare potest, qui illius Aiacem μαστιγοφόρον legerit. Immò negatiuè ibi Teucer loquitur: nam ne Menelaus ideo gloriaretur, quòd Aiax illius vxoris gratia ad Troianum bellum venisset, negat id ita simpliciter esse: venisse enim illum, vt suam fidem sacramento præstito solueret (de quo aliàs dictum est: nam in nuptijs Helenæ, cùm Menelao omnes principes Græciæ iuramento promiserunt se auxilium Menelao præstituros, si fortè accideret, vt illa raperetur) Quanquam non ignoro, ita quoque Teucrum alloqui Agamemnonem:

ἐπεὶ καλόν μοι τοῦδ' ὑπερπονουμένῳ θανεῖν προδήλως μᾶλλον ἢ τῆς σῆς ὑπὲρ γυναικός, ἢ τοῦ σοῦ θ' ὁμαίμονος λέγω.

Vbi scio, tum interpretem Græcũ illa postrema, ἢ τοῦ σοῦ θ' ὁμαίμονος λέγω, quasi ἀπὸ κοινοῦ dicta accipi: quòd illud ἢ τῆς σῆς ὑπὲρ γυναικὸς, ex iræ impetu falsò dixerit, quod expressè Camerarius ibidem annotat (nam interpretem Græcũ id sentire, ex collocatione verborum sola collegi) Sed pace illorum dixerim, id constare mihi videtur, etiamsi simpliciter de Agamemnonis vxore loquatur: quasi dicat, malle se pro fratre, quàm pro Agamemnonis vel ipsius etiam Menelai vxore mortem oppetere, neque tamen iotel ligatur vxor Agamemnonis pro Menelai vxore præcipitanter obijci, nam propter coniunctam vtriusque fratris causam hoc etiam potuit Agamemnoni dici, sed separatim, quasi commune illis sit, vt pro vxoribus dimicent. Menelao, quod nunc apertè probatur, Agamemnoni, quod etiam idem ei contingere potest, quod si fiat, malit Teucer nihilominus pro fratre nunc mori, quàm vel olim,

si res ita ferat, pro vxore Agamemnonis, vel nunc pro Menelai vxore. Sed forsan ista leuiora sunt, quæ si cui non probentur, æquo animo feram. Porrò in Achille manifestè iræ feruor apparet, qui se pro Græcorum vxoribus pugnasse dicit.

f δώδεκα δὲ σὺν νηυσί] Opportuno loco Homerus Achillis facta ante decimum annum obsidionis commemorat, sed breuiter, cùm dicit de seipso Achilles, se tres & viginti Troianorum vrbes, duodecim quidem maritimo', vndecim verò terrestri prælio deuastasse. Strabo ait, Achillem, cùm videret Troianos intra muros cohiberi, exteriora depopulatum, quæ circum vrbem erant. Notanda est autem summa bellandi peritia Achillis, quæ non terris tantùm aut mari quoq; tantùm, sed vtroq; vigeat: quod tamen veteribus illis familiare fuisse existimo & vsitatissimum, vt aliàs, ni fallor, diximus.

g ἢ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους] Prouerbium est, Non soli Atridæ amant vxores: quoties significabimus suam cuique dolere iniuriam, contumeliam aut damnum, nec oportere quenquam impunè lædi, ait Erasmus Adag. Chil. 4. centur 6. prou. 34. Sextus Cæcilius hoc dictum venustè transtulit ad eos, qui vxores quamuis iniustas habent, vt adulterij accusatio non minus ipsis quàm ijs qui iustas vxores habent, permittatur. Vide Vlpianum l. si vxor. ff. ad legem Iuliam de adult. Vergilius lib. 9. hoc est etiam imitatus, - nec solos tangit Atridas Iste dolor.

h ὄφρα δ' ἐγώ] Explicuimus iam initio Iliados pag. 1. hoc esse figmentum Homericum; vt Hector & Troiani ausi non fuerint egredi, quandiu Achilles Græcis συνεμάχησε. Quod nunc manifestè ipsemet Achilles dicit, & aliàs Homerus repetet.

i οὐδ' ἂν ἔτ' αὖτις] Egregiè hoc loco veteres annotabant, vt refert Eustathius, τὸ μὲν ἅπαξ ὑπὸ φίλου ἀπατηθῆναι, εὐηθείας ἐστί, τὸ δὲ δὶς μωρίας. id est: Semel ab amico decipi simplicitatis est, bis autem stultitiæ. Itaq; rectè dicit Achilles se imposterum ita cautum futurum, vt ab Agamemnone decipi non possit, cùm ex præcedenti eius iniuria sapientior sit factus. Quod omnino est prudentiæ: primus enim error imprudentiæ aut casui potest imputari, secundus verò excusationem mereri non videtur. Hoc Græci prouerbialiter dicunt, δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν αἰσχρὸν ἐγκρούειν λίθον: Iterū ad eundem turpe lapidem impingere. & simplicius, δὶς ἐξαμαρτεῖν ταὐτὸν οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ: Bis errare in eodem, non est sapientis viri. Ideò rectè Publianus Mimus, Improbe Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit. Et Pindarus, τὰν δύο ἀμπλακίαν φερέπονον dixit: quòd iteratum facinus non oporteat impunitum esse. At dici etiam solet, συγγνώμη τῷ πρῶτον ἁμαρτάνοντι, Venia danda primùm delinquenti. Quod autem iteratus error stulti sit, disertè effert Gregorius in epist. seruato priore illo adagio, δὶς γὰρ πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον προσπταίειν τοῖς ἀνοήτοις μόνοις ἡ παροιμία δίδωσιν: id est, Bis ad eundem lapidem impingere, solis stultis concedit prouerbium.

k οὐδ' ὅσ' ἐς Ὀρχομενόν] De Orchomeno aliàs in Lexico. Apparet, inquit Strabo li. 9. hanc vrbem antiquitùs opibus floruisse, de quib. etiam Homerus testimonium fert: nam enumerans loca, in quibus copiosa esset pecunia, sic ait, οὐδ' ὅσ' ἐς Ὀρχομενὸν ποτινίσσεται, &c. In ea dicit Eustathius vicinos pecunias suas deponere solitos securitatis gratia, propter munitum eius loci præsidium. De Thebis Ægyptijs vide etiam Strab lib. 17.

l κούρην δ' οὐ γαμέω] Superioribus respondit illi parti orationis Vlyssis, qua dona ei ab Agamemnone oblata, tripodes, auri talenta, lebetes, equos, & septem fœminas recensebantur. Nunc verò sequenti parti, qua ei Agamemnon filiæ connubium pollicebatur, respondet, eamq; planè recusat: non quòd in filia quippiam reprehendat, nam etiamsi ijs omnibus quæ præstantē fœminam deceat, ornata fuerit, eam accepturus non sit, odio nimirum Agamemnonis, cuius affinitatem refugiat, ἐν καρὸς αἴσῃ, vt anteà præmonuit. Vsitatum porrò fuit illis etiam temporibus dissidia matrimonijs componere, quasi hoc affinitatis vinculo disiuncti animi arctissimè colligentur. Nostris temporibus in Gallia funestissimum fuit eiusmodi matrimonium, & animos non quidem coniugum, sed coniugij authorum potiùs dissoluit, quàm conglutinauit.

m ὅς βασιλεύτερός ἐστιν] Respicit Archilles ad dictū superius Nestoris, ὁ δ' οὐ καρτερός ἐστι, ἀλλ' ὅγε φέρτερός ἐστι ἐπεὶ πλεόνεσσιν ἀνάσσει. Sed videtur acerbitatis quippiam in hoc dicto Achillis subesse, quasi dicat regiam potestatem rem penè nihili sine virtute. multos enim reperturus erat Achille opulentiores, sed fortiorem neminem.

n ἐϊκυῖαν ἄκοιτιν] Nota, inquit Eustathius, non fuisse primum Aeschylum, qui dixerit κηδεῦσαι καθ' ἑαυτὸν ἀριστεύει μακρῷ: hoc est, optimum esse vnicuique aptam sibi & conuenientem vxorem ducere, & superba coniugia non amare. Nam Homerus id primus hoc loco in Achille docet. Huc addo consilium Pittaci apud Laërtium, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. Quod Plut. de liberis educandis repetit, sumptum à dicto veteri puerorum turbines agitantium & circumagentium flagellis. Notum est enim, Atarnitem quendam consuluisse Pittacum, vtra sibi vxor ducenda esset, duas quippe se expetere: alteram quidem opibus sibi & genere parem, alteram vtraq; in re excellentem: cui Pittacus nihil aliud respondit, nisi vt ad triuium ciuitatis pergeret, quò ludendi causa pueri conueniunt, eosq; consuleret quid facto opus esset, sequereturq; illorum monita. Sicq; factum est, adolescensq; ille Atarnites puerorum vocibus monitus, æqualem sibi duxisse. Nam pueri clamitabant, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα: id est, Turbinem tibi conuenientem vel qui secundùm te est agita. Sic enim vertendum est, non vt Erasmus, Aequalem tibi vxorem ducito, vt monuit olim H. Stephanus. Idem consiliū Callimachus Dioni post narratum illud superius factum suggessit, cuius extat in eam rem Epigramma apud Laërtium in vita Pittaci. Eò pertinet quod est apud Euripidem in Rheso (quam tragœdiam tamen quidam, vt Iul. Scaliger, Sophocli tribuūt) οὐκ ἐξ ἐμαυτοῦ μειζόνων γαμεῖν θέλω, Nolim ex potentioribus me coniugem. Sunt autem verba Dolonis, cui speculationis præmium vnam sororum pollicebatur Hector. Hoc porrò vt constat, ex hoc loco primus sub persona Achillis Homerus docuit, cùm Achilles se ἀκοίτην ἀγέμεν ducturum dicit.

o οὐδ' ὅσα λάϊνος οὐδός] Ditissimum fuisse Delphicum templum priscis temporibus, ex hoc loco docet Strabo lib. 9. quod Phocēses postmodum sunt deprædati, vnde Phocicum siue Sacrū bellum exarsit, vt Onomarchus, Phayllus, & qui sub Phalæco erant, qui postremi aggressi fuerant solum templi aperire, cùm à quodam esset dictum, argenti & auri magnam vim ibi defossam esse, iamq; locum circa focum & tripodem excauare cœperant. Qui verò thesaurum indicauerat, inquit Diod. Siculus lib. 16 testimonio clarissimi & antiquissimi Poetæ nitebatur, vbi ait, οὐδ' ὅσα λάϊνος οὐδός, &c. Sed cùm à militibus loca prope tripodem foderentur, magnis terræ tremoribus factis, Phocens s valde sunt perterriti: planeq; ita Deis adnimaduersionem in sacrilegos præmonstrantibus, ab eo negotio destiterunt. Hæc Diodorus (quæ etiam Aelianus ex parte refert Var. histor lib 6. cap. 9.) ex quibus constat, eum vocem ἀφήτορα pro thesauro accepisse, vt quosdam existimare etiam refert Strabo dicto li. 9. Neq. dubito quin Diodorum intelligat, vt quo videatur posterior. Nam Diodorus Iulij Cæsaris temporibus vixit, quanquam etiam ad Augusti tempora peruenerit: sed Strabo sub Augusto vixit, & ad Tiberium Cæsarem periigit, vt cuius multis locis meminerit: proinde crediderim iā euulgatos fuisse Diodori libros paulò antè, quàm Strabo opus suum Geographicum inchoaret, & ex hoc ipso loco videtur comprobari. Sunt tamen qui dicant, vt idem Strabo testatur, aliam Delphici templi direptionem hac Phocensi priorem euenisse, quæ diuitias ab Homero commemoratas egesserit: quarum ne vestigium quidem ad posteriores peruenerit, & eam tempestatem, qua Onomarchus & Phayllus templum deprædati sunt.

p ληιστοὶ μὲν γάρ τε βόες] Rationē reddit, cur tot oblata sibi ab Agamēnone dona repudiet: nimirum quòd illis deliniti se præuideret, vt apud Troiam remaneret, vbi moriendum sibi esse intelligebat: itaque se diuitiarum amore tanto non teneri, vt illis diuturnā vitam suam, qua nihil sit homini charius (intelligat lector me ipsum Achillis affectum exprimere, qui nunc pote ita sentiat, cùm alias gloriam vitæ diurnitati postposuerit) velit postponere, cùm præcipuè diuitiæ facilè possint comparari, vita autem semel amissa nunquam reparari, cuius prorogationem, si domi se continuerit, prædictam sibi à Thetide matre subijcit. Quod autem ad geminum Achillis fatum attinet, vide quæ dicta sunt sup. lib. 1. pag. 20. in vocibus, δοιὰς κῆρας. Est autem duplicitas fati apud Homerum vulgaris, vt quando Iupiter de Sarpedone deliberat: & cùm Corinthius vates Polyidus filio Euchenori vaticinatur, eum aut domi morbo periturum, aut ad Troiam pugna superatum iri. Qua de re nos aliàs etiam disputauimus.

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,	Sic dixit: hi aūt omnes quieti facti sunt silentio,
Μῦθον ἀγασσάμενοι· μάλα γὰρ κρατερῶς ἀπέειπεν.	Sermonē admirantes: admodum enim durè negabat.
ᵃ Ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε γέρων ἱππηλάτα Φοῖνιξ,	Tādē.a, interlocut' est senex eqtator Phœnix, (Achiu.
Δάκρυ' ἀναπρήσας (περὶ γὰρ δίε νηυσὶν Ἀχαιῶν)	Lacrymas cū gemitu effūdēs. valdè.n. timebat nauib.
ᵇ Εἰ μὲν δὴ νόστον γε μετὰ φρεσὶ φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ,	Si quidem iam reditum animum, clare Achill.
x. Βάλλεαι ἀντὶ — * Βάλλεαι, οὐδέ τι πάμπαν ἀμύνειν νηυσὶ θοῇσι	Inducis, neq; omninò defendere à nauibus velocibus

Πῦρ ἐθέλεις ἀΐδηλον· ἐπεὶ χόλος ἔμπεσε θυμῷ·
Πῶς ἂν ἔπειτ' ἀπὸ σεῖο φίλον τέκος αὖθι λιποίμην
Οἶος; σοὶ δέ μ' ἔπεμπε γέρων ἱππηλάτα Πηλεὺς
Ἤματι τῷ ὅτε σ' ἐκ Φθίης Ἀγαμέμνονι πέμπε
Νήπιον, οὔπω εἰδόθ' ὁμοιΐου πολέμοιο,
Οὐδ' ἀγορέων, [b] ἵνα τ' ἄνδρες ἀριπρεπέες τελέθουσι.
Τοὔνεκά με προέηκε διδασκέμεναι τάδε πάντα,
[c] Μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι, πρηκτῆρά τε ἔργων.
Ὡς ἂν ἔπειτ' ἀπὸ σεῖο, φίλον τέκος, οὐκ ἐθέλοιμι
Λείπεσθ', οὐδ' εἴ κέν μοι ὑποσταίη θεὸς αὐτὸς,
Γῆρας ἀποξύσας, θήσειν νέον ἡβώοντα,
Οἷον ὅτε πρῶτον [d] λίπον Ἑλλάδα καλλιγύναικα,
[e] Φεύγων νείκεα πατρὸς Ἀμύντορος Ὀρμενίδαο,
Ὅς μοι παλλακίδος περιχώσατο καλλικόμοιο,
Τὴν αὐτὸς φιλέεσκεν, ἀτιμάζεσκε δ' ἄκοιτιν,
Μητέρ' ἐμήν· ἡ δ' αἰὲν ἐμὲ λισσέσκετο γούνων
Παλλακίδι προμιγῆναι, ἵν' ἐχθήρειε γέροντα·
Τῇ πιθόμην, καὶ ἔρεξα. πατὴρ δ' ἐμὸς αὐτίκ' ὀϊσθεὶς
Πολλὰ κατηρᾶτο, στυγερὰς δ' ἐπεκέκλετ' Ἐριννῦς,
Μήποτε γούνασιν οἷσιν * ἐφέσσεσθαι φίλον υἱὸν
Ἐξ ἐμέθεν γεγαῶτα· θεοὶ δ' ἐτέλειον ἐπαρὰς,
[f] Ζεύς τε καταχθόνιος, καὶ ἐπαινὴ * Περσεφόνεια.
Ἔνθ' ἐμοὶ οὐκέτι πάμπαν ἐρητύετ' ἐν φρεσὶ θυμὸς
Πατρὸς χωομένοιο κατὰ μέγαρα * στρωφᾶσθαι.
Ἦ μὲν πολλὰ ἔται καὶ ἀνεψιοὶ ἀμφὶς ἐόντες
Αὐτοῦ λισσόμενοι κατερήτυον ἐν μεγάροισι·
Πολλὰ δὲ ἴφια μῆλα καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς
Ἔσφαζον, πολλοὶ δὲ σύες θαλέθοντες ἀλοιφῇ
Εὑόμενοι τανύοντο διὰ φλογὸς Ἡφαίστοιο·
Πολλὸν δ' ἐκ κεράμων μέθυ πίνετο τοῖο γέροντος.
Εἰνάνυχες δέ μοι ἀμφ' αὐτῷ * παρὰ νύκτας ἴαυον.
Οἱ μὲν ἀμειβόμενοι φυλακὰς ἔχον, οὐδέποτ' ἔσβη
Πῦρ, ἕτερον μὲν ὑπ' αἰθούσῃ εὐερκέος αὐλῆς,
Ἄλλο δ' ἐνὶ προδόμῳ, πρόσθεν θαλάμοιο θυράων.
Ἀλλ' ὅτε δὴ δεκάτη μοι ἐπήλυθε νὺξ ἐρεβεννὴ,
Καὶ τότ' ἐγὼ θαλάμοιο θύρας πυκινῶς ἀραρυίας
Ῥήξας ἐξῆλθον, καὶ ὑπέρθορον ἑρκίον αὐλῆς
Ῥεῖα, λαθὼν φύλακάς τ' ἄνδρας δμῳάς τε γυναῖκας.
Φεῦγον ἔπειτ' ἀπάνευθε δι' Ἑλλάδος εὐρυχόροιο,
[f] Φθίην δ' ἐξικόμην ἐριβώλακα, μητέρα μήλων,
Ἐς Πηλῆα ἄναχθ'· ὁ δέ με πρόφρων ὑπέδεκτο,
[g] Καί με φίλησ' ὡσεί τε πατὴρ ὃν παῖδα φιλήσῃ
Μοῦνον, τηλύγετον, πολλοῖσιν ἐπὶ κτεάτεσσι·
Καί μ' ἀφνειὸν ἔθηκε, πολὺν δέ μοι ὤπασε λαόν·
[h] Ναῖον δ' ἐσχατιὴν Φθίης, Δολόπεσσιν ἀνάσσων·
[i] Καί σε τοσοῦτον ἔθηκα θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
Ἐκ θυμοῦ φιλέων, ἐπεὶ οὐκ ἐθέλεσκες ἅμ' ἄλλῳ
Οὔτ' ἐς δαῖτ' ἰέναι, οὔτ' ἐν μεγάροισι πάσασθαι,
Πρίν γ' ὅτε δή σ' ἐπ' ἐμοῖσιν ἐγὼ γούνεσσι καθίσας,
Ὄψου τ' ἄσαιμι προταμὼν, καὶ οἶνον ἐπισχὼν.
Πολλάκι μοι κατέδευσας ἐπὶ στήθεσσι χιτῶνα
Οἴνου ἀποβλύζων ἐν νηπιέῃ ἀλεγεινῇ·
Ὣς ἐπὶ σοὶ μάλα πόλλ' ἔπαθον, καὶ πόλλ' ἐμόγησα,
Τὰ φρονέων, ὅ μοι οὔτι θεοὶ γόνον ἐξετέλειον
Ἐξ ἐμεῦ· ἀλλὰ σὲ παῖδα θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
Ποιεύμην, ἵνα μοί ποτ' ἀεικέα λοιγὸν ἀμύνῃς.
Ἀλλ' Ἀχιλεῦ, δάμασον θυμὸν μέγαν· οὐδέ τί σε χρὴ
Νηλεὲς ἦτορ ἔχειν· [k] στρεπτοὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοὶ,

Ignem vis nociuum, quoniam ira incidit animo,
Quomodo postea à te, chare fili, hîc relinquar
Solus? tecum verò me misit senex equitator Peleus
Die illo, quando te ex Phthia Agamemnoni misit
Infantem, nondū peritum cōmuniter pernitiosi belli,
Neq; concionum, vbi viri egregij redduntur:
Propterea me misit, vt docerem te ista omnia,
Sermonumq; elocutor vt esses, actorq; operum.
Itaq; à te, dilecti fili, non velim
Relinqui: neq; si mihi promitteret Deus ipse
Senectutē abradens, effecturū me iuuenē pubescentē:
Qualis (eram) cùm primum liqui Græciam pulchras mulieres habentem,
Fugiens iurgia patris Amyn. Ormenidæ,
Qui mihi ob pellicem irascebatur pulchricomam,
Quam ipse diligebat: & contemnebat vxorem,
Matrē meā: hæc a. semper me rogabat genib. prehēsis
Pellici miscerer, vt odio haberet senem.
Et obediui & feci: pater aūt meus statim suspicatus,
Multa imprecatus est: odiosas verò inuocabat Furias,
Ne vnquam genibus meis imponerem dilectum filiū γρ. ἑφέζεσθαι
Ex me genitū: dij autem perfecerunt imprecationes,
Iupiterq; infernus & dura Proserpina. γρ. Φερσεφόνεια
Tunc mihi nō amplius omnino coërcebatur in menti- (bus animus γρ. στροφᾶσθαι
Patris irati in domo vt versarer.
Certè quidē multū familiares & cognati circùm exi- (stentes
Ibi orantes me detinebant in ædibus.
Multas a. pingues oues & curuè gradiētes nigros bo- (ues
Mactabant: multi aūt sues florentes pinguedine
Assati extendebantur per flammam ignis.
Multum autē ex dolijs vinum bibebatur huius senis.
Per nouem noctes a. circa me ipsum noctes agebant. γρ. περὶ
Hi quidē p vices custodias habebāt: neq; vnq̄ extingue- (batur
Ignis, alter quidē in porticu benè munitæ aulæ:
Alter autem in vestibulo ante thalami fores:
Sed quando iam decima mihi aduenit nox obscura,
Et tunc ego thalami foribus densè compactis,
Ruptis, exiui, & transilij septum aulæ
Facilè, latens custodesq; viros, famulasq; mulieres.
Fugi postea procul per Græciam spaciosam:
In Phthiam perueni glebosam, nutricem ouium,
Ad Peleum regem: hic autem me lubens excepit,
Et me amauit vt pater suum filium amaret
Solum, extremā ætate natum, amplis in possessionib.
Et me diuitē fecit, multū autem mihi dedit populū.
Incolebam a. extremā orā Phthiæ, Dolopib. imperās:
Et te tantum feci, ô dijs par Achilles,
Ex animo diligens: quoniam nolebas cum alio,
Neq; ad conuiuium ire, neq; in ædibus comedere,
Ante quàm te super meis ego genibus collocans,
Obsonioq; satiarem præincidens, & vinum adhibens.
Sæpe mihi rigasti in pectoribus vestem,
Vinum euomens, in infantia quæ cura indiget:
Sic propter te pmulta passus sum, & multa laboraui.
Hæc cogitans, quia mihi non dij prolem perfecerunt
Ex me, sed te in filium, ô dijs similis Achilles,
Adoptabā, vt à me aliquādo sæuā mortē propulsares.
Sed Achilles, mitiga animū magnum, neq; te oportet
Crudele cor habere: flexibiles autem sunt & dij ipsi,

Τῶν

Τῶν περ καὶ μείζων ἀρετὴ, τιμή τε βίη τε.
Καὶ μὲν τοὺς θυέεσσι καὶ εὐχωλῇς ἀγανῇσι,
Λοιβῇ τε, κνίσῃ τε παρατρωπῶσ' ἄνθρωποι
Λισσόμενοι ὅτε κέν τις ὑπερβήῃ καὶ ἁμάρτῃ.
[l] Καὶ γάρ τε Λιταί εἰσι Διὸς κοῦραι μεγάλοιο,
Χωλαί τε ῥυσαί τε, παραβλῶπές τ' ὀφθαλμώ·
Αἵ ῥά τε καὶ μετόπισθ' Ἄτης ἀλέγουσι κιοῦσαι.
Ἡ δ' Ἄτη σθεναρή τε καὶ ἀρτίπος, οὕνεκα πάσας
Πολλὸν ὑπεκπροθέει, φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ' αἶαν
Βλάπτουσ' ἀνθρώπους· αἱ δ' ἐξακέονται ὀπίσσω.
Ὃς μέν τ' αἰδέσεται κούρας Διὸς ἆσσον ἰούσας,
Τόνδε μέγ' ὤνησαν, καί τ' ἔκλυον εὐχομένοιο·
Ὃς δέ κ' ἀνήνηται, καί τε στερεῶς ἀποείπῃ,
Λίσσονται δ' ἄρα ταί γε Δία Κρονίωνα κιοῦσαι,
Τῷ Ἄτην ἅμ' ἕπεσθαι, ἵνα βλαφθεὶς ἀποτίσῃ.
Ἀλλ' Ἀχιλεῦ πόρε καὶ σὺ Διὸς κούρῃσιν ἕπεσθαι
Τιμὴν, ἥτ' ἄλλων περ ἐπιγνάμπτει φρένας ἐσθλῶν.
[m] Εἰ μὲν γὰρ μὴ δῶρα φέροι, τὰ δ' ὄπισθ' ὀνομάζοι
Ἀτρεΐδης, ἀλλ' αἰὲν ἐπιζαφελῶς χαλεπαίνοι,
Οὐκ ἂν ἔγωγέ σε μῆνιν ἀπορρίψαντα κελοίμην
Ἀργείοισιν ἀμυνέμεναι χατέουσί περ ἔμπης.
Νῦν δ' ἅμα τ' αὐτίκα πολλὰ διδοῖ, τὰ δ' ὄπισθεν ὑπέστη.
Ἄνδρας δὲ λίσσεσθαι ἐπιπροέηκεν ἀρίστους
Κρινάμενος κατὰ λαὸν Ἀχαιϊκὸν, οἵ τε σοὶ αὐτῷ
Φίλτατοι Ἀργείων· τῶν μὴ σύ γε μῦθον ἐλέγξῃς,
Μηδὲ πόδας· πρὶν δ' οὔτι νεμεσσητὸν κεχολῶσθαι.
Οὕτω καὶ τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν
Ἡρώων, ὅτε κέν τιν' ἐπιζάφελος χόλος ἵκοι,
Δωρητοί τε πέλοντο, παράρρητοί τ' ἐπέεσσι.
Μέμνημαι τόδε ἔργον ἐγὼ πάλαι, οὔτι νέον γε
Ὡς ἦν· ἐν δ' ὑμῖν ἐρέω πάντεσσι φίλοισι.
Κουρῆτές τ' ἐμάχοντο καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμαι
Ἀμφὶ πόλιν Καλυδῶνα, καὶ ἀλλήλους ἐνάριζον
Αἰτωλοὶ μὲν, ἀμυνόμενοι Καλυδῶνος ἐραννῆς·
Κουρῆτες δὲ διαπραθέειν μεμαῶτες Ἄρηϊ.
[n] Καὶ γὰρ τοῖσι κακὸν χρυσόθρονος Ἄρτεμις ὦρσε
Χωσαμένη, ὅ οἱ οὔτι θαλύσια γουνῷ ἀλωῆς
Οἰνεὺς ῥέξ', ἄλλοι δὲ θεοὶ δαίνυνθ' ἑκατόμβας,
Οἴῃ δ' οὐκ ἔρρεξε Διὸς κούρῃ μεγάλοιο,
Ἢ λάθετ', ἢ οὐκ ἐνόησεν· ἀάσατο δὲ μέγα θυμῷ.
Ἡ δὲ χολωσαμένη δῖον γένος ἰοχέαιρα.
χ. θρίψεν [o] Ὦρσεν ἐπὶ χλούνην σῦν ἄγριον ἀργιόδοντα,
Ὃς κακὰ πόλλ' ἔρδεσκεν ἔθων Οἰνῆος ἀλωήν·
Πολλὰ δ' ὅγε προθέλυμνα χαμαὶ βάλε δένδρεα μα-
Αὐτῇσιν ῥίζῃσι, καὶ αὐτοῖς ἄνθεσι μήλων. (κρὰ
Τὸν δ' υἱὸς Οἰνῆος ἀπέκτεινεν Μελέαγρος,
Πολλέων ἐκ πολίων θηρήτορας ἄνδρας ἀγείρας,
Καὶ κύνας· οὐ μὲν γάρ κε δάμη παύροισι βροτοῖσι·
Τόσσος ἔην· πολλοὺς δὲ πυρῆς ἐπέβησ' ἀλεγεινῆς.
Ἡ δ' ἀμφ' αὐτῷ θῆκε πολὺν κέλαδον καὶ ἀϋτὴν
[p] Ἀμφὶ συὸς κεφαλῇ καὶ δέρματι λαχνήεντι,
Κουρήτων τε μεσηγὺ καὶ Αἰτωλῶν μεγαθύμων.
Ὄφρα μὲν οὖν Μελέαγρος ἀρηΐφιλος πολέμιζε,
Τόφρα δὲ Κουρήτεσσι κακῶς ἦν, οὐδ' ἐδύναντο
Τείχεος ἔκτοσθεν μίμνειν, πολέες περ ἐόντες.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Μελέαγρον ἔδυ χόλος (ὅστε καὶ ἄλλων
Οἰδάνει ἐν στήθεσσι νόον πύκα περ φρονεόντων)
Ἤτοι ὁ μητρὶ φίλῃ Ἀλθαίῃ χωόμενος κῆρ

Quorum etiam maior virtus honorq; potentiaq;.
Tamen hos suffimentis, & votis benignis.
Libamineq; nidoreq; conuertunt homines
Precantes, cum quis præuaricat[us] fuerit vel peccârit.
Etenim Litæ sunt Iouis filiæ magni,
Claudæq; rugosæq; strabæq; oculis,
Quæ & post Aten curant euntes.
Noxa verò robustaq; & pedibus integra: ideo omnes
Longè præcurrit: anteuertit autem omnem per terrã
Lædens homines. Illæ verò medentur post modo
Qui quidẽ venerabitur filias Iouis propiùs accedẽtes,
Hunc valde iuuant, & exaudiunt precantem:
Qui.a.recusauerit, & duriter negauerit, s. se velle fle-
Precantur tunc hæ Iouem Saturnium euntes (cti
Eum vt Noxa simul sequatur, quò læsus pœnas luat.
Quare Achilles, da & tu Iouis filias sequi
Honorem, qui aliorum flectit mentem fortium.
Si etenim nõ dona ferret, aliaq; in posterũ nominaret
Atrides, sed semper grauiter iratus esset:
Non equidem te ira abiecta, hortarer
Argiuis auxiliari indigentibus quantumlibet.
Nunc verò simul statim multa dat, aliaq; in posterũ
pollicetur.
Viros.a.ad precãdum insuper misit præstantissimos,
Delectos inter exercitum Achaicũ, qui tibi ipsi (mi,
Amicissimi sunt Argiuorũ. horũ ne tu orationem sper
Neq; pedes: antea.a.nõ reprehẽdendũ erat te iratũ es-
Sic & priscorum audiuimus laudes virorum (se.
Heroum, quãdo aliquem vehemens ira occuparet,
Donisq; placabiles erant exorabilesq; verbis.
Memini hoc factum ego vetustum, neutiquam recẽs.
Vt acciderit: inter vos autẽ exponam omnes amicos.
Curetes pugnabant & Aetoli pugnaces
Circa vrbem Calydona, & se mutuò interficiebant,
Aetoli quidem defendentes Calydona amœnam,
Curetes autem deuastare cupientes bello.
Etenim in hos malum aurea sede Diana excitauit
Irata, quòd ei non primitias in vbere solo
Oene[us] sacrificauerat: alij.v.dij epulati sũt hecotõbas,
Soli verò non sacrificauit Iouis filiæ magni,
Siue oblit[us] est, siue nõ aduertit: nocuit certè multũ aĩo
Hæc.a.irata, diuinũ genus sagittis gaudẽs, (dẽtibus,
Incitauit in gramine cubantẽ suẽ syluestrem cãdidis
Qui mala multa faciebat vastans Oenei campum.
Multas.a.hic funditus humi prostrauit arbores altas
Cum ipsis radicibus, & ipsis floribus pomorum.
Hunc autem filius Oenei occidit Meleager,
Multis ex ciuitatibus venatores viros congregans
Et canes: non enim domitus fuisset paucis hominib.
Tantus erat: multos autẽ rogũ ascendere fecit tristẽ.
Hæc.a.de ipso excitauit magnum tumultũ & prælium
Pro apri capite, & pelle setosa.
Curet.usq; inter & Aetolos magnanimos.
Quã diu quidẽ igitur Meleager bellicosus pugnabat.
Tamdiu Curetibus malè erat, neq; poterant
Mœnia extra manere, multi quamuis essent.
Sed quando iam Meleagrũ inuasit ira (quæ & aliorũ
Inflat in pectorib. mentẽ prudẽter quãuis sapientiũ)
Certè hic matri dilecta Althææ iratus corde,

Κεῖτο

Κεῖτο παρὰ μνηστῇ ἀλόχῳ καλῇ Κλεοπάτρῃ,
Κούρῃ Μαρπήσσης καλλισφύρου Εὐηνίνης,
Ἴδεώ θ' ὃς κάρτιστος ἐπιχθονίων γένετ' ἀνδρῶν,
Τῶν τότε, καί ῥα ἄνακτος ἐναντίον εἵλετο τόξον
Φοίβου Ἀπόλλωνος, καλλισφύρου εἵνεκα νύμφης.
Τὴν δὲ τότ' ἐν μεγάροισι πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
Ἀλκυόνην καλέεσκον ἐπώνυμον οὕνεκ' ἄρ' αὐτῆς
Μήτηρ Ἀλκυόνος πολυπενθέος οἶτον ἔχουσα
Κλαῖ' ὅτε μιν ἑκάεργος ἀνήρπασε Φοῖβος Ἀπόλλων.
Τῇ ὅγε παρκατέλεκτο, χόλον θυμαλγέα πέσσων,
Ἐξ ἀρέων μητρὸς κεχολωμένος, ἥ ῥα θεοῖσι
Πόλλ' ἀχέουσ' ἠρᾶτο κασιγνήτοιο φόνοιο.
Πολλὰ δὲ καὶ γαῖαν πολυφόρβην χερσὶν ἀλοία,
Κικλήσκουσ' Ἀΐδην καὶ ἐπαινὴν Περσεφόνειαν,
Πρόχνυ καθεζομένη· δεύοντο δὲ δάκρυσι κόλποι,
Παιδὶ δόμεν θάνατον· τῆς δ' ἠεροφοῖτις Ἐρινὺς
Ἔκλυεν ἐξ Ἐρέβεσφιν, ἀμείλιχον ἦτορ ἔχουσα.
Τῶν δὲ τάχ' ἀμφὶ πύλας ὅμαδος καὶ δοῦπος ὀρώρει,
Πύργων βαλλομένων· τὸν δὲ λίσσοντο γέροντες
Αἰτωλῶν, πέμπον δὲ θεῶν ἱερῆας ἀρίστους,
Ἐξελθεῖν καὶ ἀμῦναι, ὑποσχόμενοι μέγα δῶρον,
Ὁππόθι πιότατον πεδίον Καλυδῶνος ἐραννῆς,
Ἔνθα μιν ἤνωγον τέμενος περικαλλὲς ἑλέσθαι
Πεντηκοντόγυον· τὸ μὲν ἥμισυ, οἰνοπέδοιο,
Ἥμισυ δὲ, ψιλὴν ἄροσιν πεδίοιο ταμέσθαι.
Πολλὰ δέ μιν λιτάνευε γέρων ἱππηλάτα Οἰνεὺς,
Οὐδοῦ ἐπεμβεβαὼς ὑψηρεφέος θαλάμοιο,
Σείων κολλητὰς σανίδας, γουνούμενος υἱόν.
Πολλὰ δὲ τόνδε κασίγνηται καὶ πότνια μήτηρ,
Ἐλλίσσονθ'· ὁ δὲ μᾶλλον ἀναίνετο· πολλὰ δ' ἑταῖροι,
Οἵ οἱ κεδνότατοι καὶ φίλτατοι ἦσαν ἁπάντων·
Ἀλλ' οὐδ' ὣς τοῦ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθον,
Πρίν γ' ὅτε δὴ θάλαμος πύκα βάλλετο, τοὶ δ' ἐπὶ πύρ- (γων
Βαῖνον Κουρῆτες, καὶ ἐνέπρηθον μέγα ἄστυ·
Καὶ τότε δὴ Μελέαγρον ἐΰζωνος παράκοιτις
Λίσσετ' ὀδυρομένη, καί οἱ κατέλεξεν ἅπαντα
Κήδε', ὅσ' ἀνθρώποισι πέλει τῶν ἄστυ ἁλώῃ·
Ἄνδρας μὲν κτείνουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει·
Τέκνα δέ τ' ἄλλοι ἄγουσι, βαθυζώνους τε γυναῖκας.
Τοῦ δ' ὠρίνετο θυμὸς ἀκούοντος κακὰ ἔργα.
Βῆ δ' ἰέναι, χροῒ δ' ἔντε' ἐδύσατο παμφανόωντα.
Ὣς ὁ μὲν Αἰτωλοῖσιν ἀπήμυνεν κακὸν ἦμαρ,
Εἴξας ᾧ θυμῷ· τῷ δ' οὐκέτι δῶρ' ἐτέλεσσαν
Πολλά τε καὶ χαρίεντα· κακὸν δ' ἤμυνε καὶ αὔτως.
Ἀλλὰ σὺ μή μοι ταῦτα νόει φρεσὶ, μηδέ σε δαίμων
Ἐνταῦθα τρέψειε φίλος· κάκιον δέ κεν εἴη
Νηυσὶν καιομένῃσιν ἀμυνέμεν· ἀλλ' ἐπὶ δώροις
Ἔρχεο· ἶσον γάρ σε θεῷ τίσουσιν Ἀχαιοί.
Εἰ δέ κ' ἄτερ δώρων πόλεμον φθισήνορα δύης,
Οὐκ ἔθ' ὁμῶς τιμῆς ἔσεαι, πόλεμόν περ ἀλαλκών.

Iacebat apud legitimã uxorem pulchrã Cleopatrã,
Filiam Marpissa pulchra: Eueni filia,
Ideóq; qui fortissimus inter terrestres fuit viros,
Eorũ qui tunc erãt, & sanè contra regẽ sumpsit arcũ
Phœbum Apoll. pulchra gratiã nymphæ (s. Marpissa.)
Hanc verò in ædibus pater & veneranda mater,
Alcyonem vocabant cognomine: quòd ipsius
Mater Alcyonis luctuosa casum ferens
Flebat, quãdo ipsam lõge iaciens rapuit Phœb. Apollo.
Huic is accubabat, irã cruciantem animum digerẽs,
Propter imprecationes matris iratus, quæ dijs
Multùm dolens supplicabat, propter fratris cædem.
Multũ.a. & terra multa nutrientẽ manib. pulsabat,
Inuocans Plutonem & grauem Proserpinam,
In genua considens: rigabatur.a. lachrymis sinus:
Vt filio darent mortẽ: hãc.a. per aërẽ vagans Erinnys
Exaudiuit ex Erebo, implacabilem animum habens:
Horũ.a. circa portas tumultus & strepit⁹ excitabat,
Turres dum ferirentur: hunc.a. orabant senes
Aetolorum, mittebantq; deorum sacerdotes optimos
Vt exiret & opem ferret, polliciti magnum donum:
Vbi pinguissimus ager est Calydonis amœnæ,
Ibi ipsum iusserunt prædium amœnum eligere
Quinquaginta iugerũ. dimidium quidẽ vitiferi soli,
Dimidium.a. ad nudam arationem terræ diuidere.
Multum.a. ipsum obsecrabat senex equitator Oene⁹,
Limen conscendens excelsi thalami,
Quatiens cõglutinatos asseres, suppliciter rogãs filiũ:
Multùm.a. hunc sorores, & veneranda mater
Rogabant: hic.a. magis recusabat: multumq; socij,
Qui sibi maximè reuerẽdi & amicissimi erãt omniũ:
Sed neq; sic huius animum in pectoribus flectebant.
Anteq̃ iã thalam⁹ frequẽter pcutiebatur, ipsiq; turres
Conscendebant Curetes, & incendebãt magnã urbẽ,
Et tum iam Meleagrum formosa uxor
Rogauit eiulans, & ei recensuit omnes (fuerit:
Miserias quæ hominib. cõtingũt, quorum urbs capta
Viros quidẽ alij occidũt, urbẽ.a. ignis in puluerẽ rede-
Liberos.a. alij abducunt gracilesq; mulieres. (git:
Huius.a. cõmouebatur animus audientis mala opera.
Perrexit autem ire, corporiq; arma induit splendida.
Hic quidem ab Aetolis propulsauit malum diem,
Cedens suæ iræ: huic aũt non item dona persoluerũt,
Multaq; & decora: malum tamen depulit vel sic.
Sed tu ne mihi ista cogites mentibus, neq; te dæmon
Huc vertat, ô amice: vituperabilius autem esset,
Nauibus incensis auxiliari: sed propter dona
Veni: aquè te ac deum honorabunt Achiui.
Si autem sine donis pugnam viros perdentem ineas,
Non itẽ aquè cũ honore eris, bellũ quãuis ppulsaueris,

COMMENTARIVS.

ὀψὲ δὴ δὲ μετέειπε] Cùm omnes isti legati, inter quos etiã erat Phœnix, vt anteà vidimus, superius Achillis respõsum audiuissent, adeò obstupefacti fuisse dicuntur, vt penitùs obmutuerint illius duritie perculsi, quòd tantùm abesset vt aliquantulum eius remollesceret animus, vt potiùs durior & peruicacior factus videretur: & illud ex eo indicauit, quòd se discessum parare in patriam absolutè denunciasset. Tandem verò præceptor eius Phœnix rupit silentia, longaq; oratione discipulum suum affatur: neque omnino sine fructu, vt posteà videbimus. Eius autem artificium retexuit iam Plutarchus in lib. de Homero paucis quidem, sed copiosè satis. Phœnix ergo, inquit, metuens ne deprecatio iusto languidior esset, lacrymas addit. Ac primùm assentitur instituto in patriã abeundi, dicens se nolle relinqui, eo nauigãte: id quod erat Achilli gratũ, causamq; refert quomodo sibi cũ Peleus crediderit educandum puerũ etiamnum, docendumque & dicere & agere. Inserit etiam narrationi peccata per ætatem à seipso cõmissa, innuens cõsilij expertem esse iuuentutẽ. In progressu orationis nihil omnino, quod faceret ad exhortãdum, prætermittit, artificiosè omnia capita tractans: honestum esse reconciliari deprecanti, ac dona mittenti, & prætereà legatos, viros præstantissimos, & maximè apud omnes

omnes honoratos. Se quoq; meritò debere impetrare quod petat, quippe alumnum & præceptorem. Pœnitentia correptum iri, in præsentem dimiserit occasionem: exempli causa narrationem de Meleagro inserens, qui ipse quoque à suis rogatus, vt patriæ opitularetur, non antè assensus sit, quàm necessitas patriæ iam calamitatibus circumuentæ eò adegit. Et ita quidem Plutarchus. Sed nos rem magis expressè ob oculos ponamus. Primùm Phœnix occasionem loquendi ex postremis Achillis verbis arripuit, in quibus cum reliquis duobus legatis suaderet, vt responsum suum optimatibus Græcorum renunciarent, Phœnicem tamen iubebat secum remanere, vt vnà crastina die proficiscerentur: relicto tamen ei arbitrio & libera voluntate vel discedendi vel remanendi apud naues, quòd eū videlicet inuitum abducere nolit. Vnde videbatur sequi, Achillem valde non curare ac sollicitum esse, vtrum Phœnix etiam discederet, seque eum non minus socium itineris optare, quàm vt inter Græcos relinqueretur: vtique enim siue ipse discedere velit, siue non, nihil se de suo consilio remissurum. Quod Phœnici ansa fuit excipiendi, nolle se, discedente Achille, solum remanere, neque id honestum esse Achilli, vt quem è patre vitæ & morum moderatorem haberet, nunc à se dimitteret. Nam hoc planè innuit tota illa commemoratio demandatæ sibi à Peleo instituendi Achillis prouinciæ, & suæ ea in parte operæ diligenter & gnauiter præstitæ, vt cuius beneficio Achilles tantus euaserit. sed cùm datus ei sit ad Troianum bellum comes, quo ipse è Phthia ad Agamemnonem à Peleo missus est rudis adhuc, & tum bellorum tum etiam concionum imperitus, quam ruditatem ac imperitiā ipse perpoliuerit & excoluerit, Achilli indecorum esse eum, à quo tam sedulò & fideliter instructus sit, deserere, firmissimo est argumento. Itaque concludit, se non posse adduci, vt ab Achille relinquatur, ne siquidem Deus ipse iuuenilem ætatē ei restituat (quæ alioqui senibus exoptari tam obnixè solet, vt eius gratia nihil non facturi esse videantur) qualis in eo vigebat tunc, cùm primùm Græcia relicta ad Peleum confugit. vbi commodè altiùs repetit, & ab ipso capite quomodo Achillis institutioni & educationi præfectus sit, vt cùm Achilles intelligat se sub eo præceptore iam à teneris vnguiculis vixisse, maiore eius reuerentia tangatur, qua ratione præmunit sibi Phœnix faciliorem aditum ad Achillis beneuolentiam, his quasi cuniculis illius [illegible] imminuens, vt minus precibus suis & monitis sequentibus resistat. Non igitur authoritate sua simpliciter in discipulum vtitur, sed eam amicitiæ testimonio condit, quia intractabile eius ingenium his blanditijs erit emolliendum. Et hoc est primum argumentum huius orationis, vel potius solùm vt diximus, quasi vestibulum & præmunitio ad validiora, nimirum conciliatio Achillis beneuolentiæ. Quo facto rem ipsam proponit, & suæ legationis munus exequitur, suadetq; Achilli, vt sedata ira patiatur se exorari: idq; quintuplici argumento. Primùm à maiori sumpto ex Deorum exemplo, quod ita concinnari potest. Si Dij qui Achille maiores sunt flectuntur precibus, &c. Ergo Achilles, qui Dijs minor est, debet flecti. Alterum est ex reuerentia, quæ Litis (id est, precibus) exhiberi debet, in eumq; finem adducit earum diuinum genus, cùm eas Iouis filias appellat: deinde exitum quem sortiuntur illi, qui eas neglexerint, aut qui venerati fuerint: hos si quidem gratiam apud eas Iouis filias appellat: deinde exitum quem sortiuntur illi, qui eas neglexerint, aut qui venerati fuerint: hos siquidem gratiam apud eas promereri, illos verò pœnas Noxæ, quam Aten vocat, luere. Proinde monet Achillem, vt earum non solùm veneratione, sed etiam formidine tangatur. Tertium argumentum est ab Agamemnonis exemplo, qui etiam iram suam deposuerit, atque adeò tot dona ipsi offerat, quibus allici eam conueniat. Quibus annectit etiam legatorum ipsorum præstantiam, quæ non parum momenti apud eum habere debeat, vt eorum orationem flocci non faciant & aspernetur. quod quarti argumenti locum obtinet. Quintum est ab exemplo Meleagri vetusto desumptum, in quo docet, quantum incommodi afferre possit diuturna Achillis ira non solùm vniuerso exercitui, sed ipsi etiam Achilli: qui si auxilium Græcis tum demum præstiterit, cùm iam ab ipso hoste profligabuntur, pœnitentia tangetur, & serius factis iam malis mederi volet, quæ nunc facilè possit præuertere. Monet ergo, ne, vt Meleager, durus adeò sit & implacabilis: sed tot donis sibi ab Agamemnone oblatis illectus, & sibi gloriam & Græcis salutem comparet, cùm post inflicta iam mala cum sine dubio ipsis succurrere oporteat: quod tamē sine eius honore futurum est, quia dona illa non sit habiturus, non secus atq; ipse Meleager. Nam Phœnix, vt mox etiam videbimus, gloriam Achillis in his immensis donis collocat.

b ἵνα τ' ἄνδρες ἀριπρεπέες] Existimo hæc verba ad vtrumque præcedentium referri posse, nimirum ad bellum & ad concionē, cùm tamen ad concionem tantùm Eustathius referat. Nam & infinitis locis apud Homerum μέγα κυδάλιμον appellat.

c μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι,] Alterum ad conciones, alterum ad bella pertinet: erat autem vtriusque imperitus Achilles anteà, nunc hic egregius magister eum in vtroque fecit præstantissimum. Vbi vides, quas partes in duce optimo requirat Vates: eas nimirum, quibus verum illius exemplar Achillem exornat. Oportet ergo eum vtrumque præstare posse & in deliberando, hoc est, in cœtibus & concionibus prudens consilium suggerere (neque enim hic μύθων ῥητὴρ is est intelligendus, qui nugas aut nescio quæ futilia in foro deblaterat, sed qui & prudenter & eleganter animi sui sensa eloquitur) & ad ipsa bellica opera, quæ maturam deliberationem debent consequi, paratum & instructum esse, vt nihil in eo, quod ad rei executionem necessarium fuerit, desiderari possit. Hæc autem duo ita sunt coniuncta, vt qui vnum ab altero separet, summum amicitiæ & societatis illorum iugum disrumpat & dissipet: nec quispiam ex vno aut altero tātum laudis sibi conciliare potest, ac vtriusq; vnita facultate. Vnde etiam ipse Nestor identidem alterū sibi deesse, nimirum vt esset ἔργων πρηκτήρ: facilè agnoscebat in hac ætate decrepita, quòd intelligeret illud in duce præstantissimo requiri, quod ipse etiam olim in fortiori ætate non defuisset. Summum est enim decus & ornamentum, siquis ea quæ optimè & prudentissimè consuluerit, non aliena manu, sed proprijs viribus possit exequi. Qui ergo aliorum consilia in opus deducit, aut qui ea consulit, quibus agendis ipsemet non sufficiat, sed alienam opem implorat: lōgè est inferiore eo, cui vtrunq; datum est, vt Achilli nostro, quem vtroq; Phœnix luculenter informauit. Ex hoc loco idem etiam docuit Crassus apud Tullium de Orat. lib. 3. Nam vetus quidem, inquit, illa doctrina, eadem videtur & rectè faciendi, & bene dicendi magistra: neque disiuncti doctores, sed ijdem erant viuendi præceptores, atque dicendi: vt ille apud Homerum Phœnix, qui se à Peleo patre Achilli iuueni comitem esse datum dicit ad bellum, vt illum efficeret oratorem actoremq; rerum.

d λίπον Ἑλλάδα καλλιγύναικα,] Scepsius apud Strab lib 9. legebat, λίπον Ὄρμενον πολύμηλον. Ait enim Ormenium Phœnicis patriā fuisse, eumq; inde profugisse à patre Amyntore Ormenida, Phthiam ad regem Peleum, &c. Sed tamen receptam lectionem tuentur ea quæ sunt infrà, φεῦγον ἔπειτ' ἀπάνευθε δι' Ἑλλάδος εὐρυχόροιο Φθίην δ' ἐξικόμην, vt ipsemet Strabo docet.

e παλλακίδι προμιγῆναι πατρὸς] Hoc Phœnicis factum diligenter est considerandum: nam prima fronte videtur incestum commisisse, sed res aliter se habet, quæ à capite est arcessenda. Ergo Amyntor pater fuit Phœnicis nostri, quem ex vxore Hippodamia suscepit. Vt autem solent, sed ab effrænatæ libidinis tantùm, profligatæq; pudicitiæ hominibus alieni concubitus appeti, quasi suos nimium vsitatos fastidientes: factum est vt hic Amyntor neglecta vxore legitima Hippodamia, & fastidito illius consortio pellicem nomine Clytiam asciuerit, quam videlicet in eum finem aluit: cuius cùm tanto amore teneretur, vt aspernaretur Hippodamiam, malè habuit hoc fœminam, castitatis, vt credo, amantem, & conturbati coniugij causa dolentem. Itaque rationem excogitat, qua coniugis sui amorem à pellice in se converteret: istam videlicet, vt odiosam pellicem ei redderet: in eumque finem suadet Phœnici, vt rem cum pellice habeat. Id Phœnix in matrem propensior fecit, quasi hac ratione parentes suos in gratiam redituros intelligeret. Quod an sequutum sit, non exprimit Poëta: sed solùm Amyntorem, re cognita, adeò Phœnici filio infensum, adeoq; grauia ei imprecatū, vt eorum horrore & indignatione in patrem permotus effugerit. Non est autem intelligendum, vt veteres monuerunt, referente Eustathio, Amyntorem vnquam rem cum hac pellice habuisse: quod & ipse Homerus indicat, cùm dicit Phœnicem ei προμιγῆναι, nimirum πρὸ τοῦ πατρός. Notandum præterea, non reformidasse Phœnicem patris iram, maluisseq; illi displicere, quàm matri: primùm, quòd, vt fieri plerunque solet, liberi vnum aut alterum parentem arctiùs & propensius amant: deinde, quòd cùm patrem hac in parte malè se gerere videret, iustumq; & in bonum finem hæc à se matrem petere. Quòd si quis quærat, an vlla re debuerit Phœnix ad rem turpem faciendam impelli. Respondebo, me Phœnici hoc in facto patrocinari, sed illud potiùs omnino damnare, authore etiam Aristotele in Ethicis, qui turpia honesti alicuius aut boni gratia non esse committenda docet. Tamen cùm finem pium, qui versatur reconciliatione dissitorum coniugum, quod per se iustū & æquum est, nescio quid excusationis ac emollitionis criminis videtur sibi vendicare, saltem plus habet prætextus & coloris hoc factum, quàm eorum qui proprio impetu & sine vllo quàm voluptatis fine rapiuntur. Sed non defuerunt, qui Phœnicem hoc crimine liberarent etiam apud Homerum videlicet, Aristodemus, & ante illum Sosiphanes, qui pro τῇ πιθόμην καὶ ἔρεξα scribebant, οὐ πιθόμην, οὐ ἔρεξα (sic enim lego, non vt est apud Eustathiū, οὐδ' ἔρεξα contra legem carminis) vt referebat Appion: vnde eos laudatos dicebat, quòd tam pium heroëm illum censuissent. Refert etiam Eustathius, Euripidem in Phœnice (quæ Tragœdia ad nos minimè peruenit, & malè sit incuriæ superiorum sæculorum, quæ tot elegantes libros interire passa sunt) [illegible], ab hoc lapsu & peccato immunem Phœnicem seruasse.

f Ζεύς τε καταχθόνιος] Obseruatum iam est ab eruditissimo Giphanio ex Plutarcho de aud. Poët. post hunc versum, quatuor esse ab Aristarcho detruncatos, qui ita leguntur apud Plutarchum:

τὸν μὲν

τὸν μὲν ἐγὼ βούλευσα κατακτάμεν ὀξέϊ χαλκῷ, | *Hunc ego quidem volui interficere acuto ferro:*
ἀλλά τις ἀθανάτων παῦσεν χόλον, ὅς ῥ' ἐνὶ θυμῷ | *Sed aliquis immortalium sedauit iram, qui in animo*
δήμου θῆκε φάτιν, καὶ ὀνείδεα πόλλ' ἀνθρώπων, | *Vulgi posuit sermonem & opprobria multa hominum,*
ὡς μὴ πατροφόνος μετ' Ἀχαιοῖσιν καλεοίμην, id est, | *Ne parricida inter Achiuos nuncuparer.*

Quos tempestiuè dictos ait Plutarchus. Phœnice Achillem docente quid rei sit ira, ac quæ per iram homines audeant ratione non vtentes, neque consulentibus obtemperantes.

g καί μ' ἐφίλησ'] Hyginus Fab. 257 Peleum & Phœnicem istum inter eos cõnumerat, qui inter se amicitia iunctissimi fuêre. Quod ex hoc loco Homerico desumptum fuisse suspicor. Sed amicitia ista non fuit æqualium, qualis Pyladis & Orestis, Achillis & Patrocli, Diomedis & Stheneli, Herculis & Philoctetæ, & aliorum: nam Phœnicem Peleus dilexit filij loco, filij, inquam, μοῦνον, τηλύγετον. Solet enim maior esse parentum amor in vnicum filium, quàm in plures simul, in quos dissipatus in seipso quidem magnus est, cùm ad multos extendatur: sed singulorum respectu minor, vt qui non vni soli, sed alijs prætereà communicetur.

h ναῖον δ' ἐσχατιὴν] Homerus quidem, inquit Strabo lib 9. Xylandro interprete, in pugnis apud Ilium pugnatis nullibi mentionem facit Dolopicæ cohortis: non enim vt Nestorem, ita Phœnicem quoq; in prælium educit. Alij autẽ faciunt, vt Pindarus, mentione Phœnicis illata:

ὃς Δολόπων ἄγαγε θρασὺν ὅμιλον σφενδονάταν | *Qui Dolopum duxit audaces funda cateruas:*
ἱπποδάμων Δαναῶν βέλεσι πρόσφορον. id est, | *Equitum Danaorum telis vtiles.*

Atqui hoc etiam apud Homerum est κατὰ τὸ σιωπώμενον, vt vocant Grammatici, intelligendum fuisse notatum. Ridiculum enim sit Regem expeditioni interesse, qui sic dicit: ναῖον δ' ἐσχατιὴν Φθίης Δολόπεσσιν ἀνάσσων, subditos autem non adesse. Hæc Strabo.

i καί σε τοσοῦτον ἔθηκα] Hæc verba summam habẽt emphasin attentiùs considerata. quasi dicat Phœnix. Ego sum ille, Achilles, cuius beneficio tu in tantum virũ euasisti, quantus nunc apud omnes iudicaris, vt eo nomine debeat te etiam quædam mei cura tangere, ne me iam pro homine nihili habeas: quod facturus videris, si me, discedens in patriã, nunc non sine insigni ingrati animi vitio deseras. Cuius facti vt etiam magis te pudeat, audi quis fuerit meus in tui educatione progressus. Primùm enim summo te amore complexus sum etiam ab ipsa infantia, ego tibi in genibus meis collocato nutricis more cibum & potum ministraui, passusq; sum sæpiùs vitia ætatis tuæ, atque adeò vomitus tuos, quibus mihi vestes madefaciebas: quæ minuta quidem sunt & vt quispiam possit existimare, nihili facienda: significant tamen tædia innumera, quæ mihi pro te toleranda fuerunt, in ipsa etiã ætate, quæ plus solet negotij facessere. Ego pro te, inquam, has molestias deuoraui, neque destiti, donec talis & tantus fieres. Hæc, vt dixi, eò quidem spectant, vt cùm hæc audiat Achilles, pudeat eum, si discessum parauerit, Phœnicem suum relinquere, à quo tot beneficijs cumulatus sit: sed etiam eò possunt pertinere, vt horum commemoratione Achillem ad sui reuerentiam Phœnix excitet, dictisque suis ac monitis maiorem authoritatem conciliet, quæ ideò statim subijcit. hortatur enim eum ad iram suam deponendam.

k στρεπτοὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοί,] Iam monuimus, Phœnicem hoc argumento vti ad faciliùs Deorum exemplo flectẽdum ad mansuetudinem Achillis animum. Sed videndum est, an Deitas rectè à nobis στρεπτὸς appellari possit: neq; enim res est leuis momenti, agnoscere qualis sit ille Deus. qui res humanas totumque orbem moderatur. Iam verò si eum pro flexibili agnoscamus. nescio quid inconstantiæ & instabilitatis ei videmur affingere, certaq; illum prouidentia atq; æterna permanenteq; iam inde ab omni initio, siquid initij fas est in hoc argumento cõminisci aut nominare, immutabili solidaque voluntate spoliamus. siquidem ad libitum precum & sacrificiorum nostrorum flecti eum dicimus, quasi quicquid post illa fecerit, statutum iam inde ab æterno & immotum apud eum non extiterit Vnde videatur Phœnix noster minus rectè στρεπτοὺς suos Deos dixisse, nisi hoc Ethnico viro concedimus, cui integra diuinæ Maiestatis mysteria nondum planè innotuerant. Vel si Christianæ etiam locutiones ab ista non abhorreant, id dandum est hominum ruditati, qui de Deo nimis crassè in plerisque pronuntiant: hoc est, quantum fragilis ista mortalitas in re tam ardua & incomprehensa potest. neq; enim precibus nostris aliud facturus est Deus, quàm quod iam ante omnia sæcula apud se decreuerit: cùm autem eius ira erga nos remolluit, hoc homines flecti Deum dicunt. Ergo, dices, Deus orandus non est. Imò, inquam, maximè, cùm hoc ipse à nobis postulet, vt alibi satis docuimus.

l καὶ γάρ τε Λιταί εἰσι] Phornutus hunc locum, quod ad Litarum siue Precum descriptionem attinet, interpretatur. Etiam Preces, inquit, Iouis esse filias. dicit Poeta, & quidem claudicantes: quòd se in genua deijciant, qui preces faciunt. Deinde etiam eorum imbecillitati & rugas addit Adhæc debili & obliquo esse visu, quòd ad quædam semper conniueant, Postremò supplicandi necessitate deuinctos esse. Amplius delineat Poeta Preces tanquam deas quasdam Claudas quidem vocat, quòd tardè & vix progrediantur, & his supplices esse, quos primò iniuria læserint: rugosas certè & visu obliquo, quòd affectos iniuria ægri & fronte neutiquam læta intueri possent, quos veniam poscunt. Adhæc Iouis esse filias, quòd veneranda sint. Hæc ille ex nostro Didymo. Easdem Preces Q. Calaber commemorat. Orpheus etiam Argon. ἐν γὰρ ἄπηροι ἐασιν Ζηνὸς κοῦραι Λιταί. Iouis autem filias dici ideò putat Natalis Mythol. lib 2. cap. 1. quòd Reges & potentiores magna semper rogantium aliquid frequentia circumsistit. De Ate porrò, quam subijcit, videbimus infrà libro 19.

m εἰ μὲν γὰρ μὴ δῶρα φέροι,] De hoc Phœnicis dicto sic Socrates apud Plat. 3. de Repub. οὐδὲ, inquit, τὸν τοῦ Ἀχιλλέως παιδαγωγὸν Φοίνικα ἐπαινετέον, ὡς μετρίως ἔλεγε, συμβουλεύων αὐτῷ, δῶρα μὲν λαβόντι ἐπαμύνειν τοῖς Ἀχαιοῖς· ἄνευ δὲ δώρων, μὴ ἀπαλλάττεσθαι τῆς μήνιος. id est, Neq; laudãdus est Phœnix Achillis pædagogus, quasi opportunè loquutus, dum Achilli author esset, vt acceptis muneribus opem Græcis ferret: sin munera minimè darentur, ne ab ira abstineret. Ratio Socratis ea videtur esse, quòd turpe sit generosum animum pecuniæ aut munerum gratia ad aliquid agendum impelli: vel quòd hoc pacto tum auarum, tum ambitiosum Achillem esse velit. Nam, vt est apud Aristot. Rhetor. ad Theod. lib. 1. cap. 5 tam æris auidi, quàm ambitiosi cupiunt sibi donationes fieri, cùm id donatio complectatur, quod vtrique appetunt. Est enim res ipsa quam auari desiderant, & honos, cui ambitiosi inhiant. Sed Phœnix ingenio Achillis, quod & diuitiarum & honoris fuit auidissimum, consilium suum accommodauit.

n καὶ γὰρ τοῖσι κακὸν] Placet hæc liberiùs & dilucidiùs enarrare, quàm à Phœnice factum sit, saltem in quibusdam. Oeneus ergo fuit Porthaonis filius, rex Aetoliæ: qui cùm annua sacra (ita appellat Hyg. fab. 172 Homerus θαλύσια id est, vt Didymus interpretatur, τὰς ἐπὶ ἀπαρχαῖς καὶ εὐφορίαις τῶν καρπῶν διδομένας θυσίας μετὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῇ Δήμητρι) Dijs omnibus fecisset & Dianam prætermisisset: ea irata aprum immani magnitudine, qui agrum Calydonium vastaret, misit. Quod ab Ouidio octauo Metamorphos. eleganter describitur:

Oenea namque ferunt plenis successibus anni
Primitias frugum Cereri, sua vina Lyæo,
Palladios flauæ latices libasse Mineruæ.
Cœptus ab Agrolicis superos peruenit ad omnes
Ambitiosus honor, solas sine thure relictas
Præteritas cessasse ferunt Latoidos aras.
Tangit & ira Deos. At non impunè feremus
Quæque inhonoratæ, non & dicemur inultæ
Inquit: & Oenios vltorem spreta per agros
Misit aprum, quanto maiores herbida tauros
Non habet Epirus, sed habent Sicula arua minores.
Sanguine & igne micant oculi, riget horrida ceruix.
Et setæ densis similes hastilibus horrent:
Stantque velut vallum, velut alta hastilia, setæ.
Feruida cum rauco latos stridore per armos
Spuma fluit, dentes æquantur dentibus Indis
Fulmen ab ore venit, frondes afflatibus ardent,
Is modò crescentes segetes proculcat in herba,
Nunc matura metit fleturi vota coloni,
Et Cererem in spicis intercipit, area frustra,
Et frustra expectant promissas horrea messes.
Sternuntur grauidi longo cum palmite fœtus,
Baccaque cum ramis semper frondentis oliuæ:
Sæuit & in pecudes, non has pastorve, canisve,
Non armenta truces possunt defendere tauri, &c.

Hic ergo aper cùm agros Aetolûm maximè circa Calydonem, quæ erat Oenei illius regia, deuastaret, de eo expugnando cœpit cogitare Meleager Oenei filius. Aduocatis ergo delectis Græciæ ducibus, quos enumerat Hyginus fab. 173. & Ouidius memorato libro 8. Metam. inter quos erant Plexippus, Idæus, Lynceus (Ouidius vocat Toxea & Agenorem, duos posteriores) Thestij filij fratres Althææ, quæ mater fuit Meleagri: prætereà etiam Atalante virgo Schœnei filia, ad illius apri venationẽ profectus est, tandemq; ab Atalante primùm vulneratum confodit, cuius pellem Atalantæ in præmium virtutis donauit. Id Thestiadæ ægrè ferentes, conati sunt virgini munus eripere, quam iniuriam vltus Meleager eos interfecit, amorem nimirum cognationi anteponẽs: nam visam Atalãtem dicitur statim adamasse. Id Althæa mater vbi resciuit, fratrum mortem filij morte vindicauit in hunc modum. Cùm Meleager nasceretur, dicuntur subitò in Regia Oenei apparuisse Parcæ, Meleagroque fata ita cecinisse: Clotho dixit eum generosum futurum, Lachesis fortem: Atropos titionem ardentem aspexit in foco, & ait: Tamdiu hic viuet, quandiu hic titio cõsumptus non

fuerit. Hoc Althæa mater cùm audisset, exiluit de lecto, atque titionem extinxit, & eum in Regia media obruit fatalem, ne ab igni obrueretur. Nunc verò quæ filio tot annos extincto, titione vitam produxerat: nunc, inquam, matris personam cum sororis permutans eodem igni imposito, donec flammis consumeretur, ausa est summo & infando scelere decurtare. Et hæc quidem scriptorum vulgus: at Poëta noster primùm fratris vnius interitum agnoscit, deinde solùm indignatam filio fuisse matrem, diraq; & grauia multa illi imprecatam dicit, nulla huius mortis mentione facta (vide Apollod. lib. 1. de orig. Deorum, vbi mortem Meleagri ex Homeri sententia videtur recitare.) Quod cùm Meleager à matre ægrè & iniquo animo ferret, dicitur in priuatas ædes sese cum vxore matri maximè iratum abdidisse. Erat autem iam bellum Calydonijs cum Curetibus (quos cum Aetolis enumerat Strab. lib. 9. Didymus videtur eos Pleuronios appellare) pro apri pelle & capite: quod quidem concisè dictum est, sed videtur cum aliorum narratione consentire, vt Curetes, qui & Pleuronij & Acarnanes, grauiter ferentes, exuuias illas alij à Meleagro donatas Calydonijs bellum ea de causa intulerint: quòd eò vsque processit, otioso nimirum Meleagro, vt & nunc Achilles, vt Curetes Calydonijs superiores essent, expugnatamq; iam vrbē occupassent, cùm nullis precibus aut donis Meleager permoueri posset vt suis opitularetur: tandem verò Cleopatræ vxoris precibus victus, armis indutus accurrit, hostesque ex vrbe fugauit, partem etiam interfecit. Hæc Phœnix Achilli proposuit, vt eum à simili facto deterreret, nec Græcis auxilium suum denegaret, donec inflictæ iam clades à Troianis eum illuc necessariò compellerent, vt anteà etiam diximus.

o ὄρεσιν ἐπὶ χλούνην] Eustathius testatur apud Strabonem aliter etiam legi, nempe θρίνην: quod ego ad marginem annotaui. Sed obseruandum præterea, hemistichium & versum integrum apud eundem ex Arist. lib. 6. hist. anim. cap. 28. reperiri, qui hoc loco forsan erant interponendi ——— οὐδὲ ἐῴκει θηρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι: id est, *neque similis erat Feræ quæ frumento pascitur, sed montis cacumini syluoso.*

p ἀμφὶ συὸς κεφαλῇ] Notādum esse monent Interpretes, moris fuisse antiqui, vt caput feræ venatori, qui eam percussisset, in præmium donaretur. Sed hîc Poëta pellem addit. Porrò Strabo scribit, verisimile esse Curetas & Aetolos pro parte regionis pugnasse, & Thestium Althææ patrem, qui Curetibus imperabat, Pleuronem obtinuisse, qui Oeneo & Meleagro bellum intulerit.

q ἐπὶ καὶ ἄλλων] Eleganter & valde appositè hæc de ira interseruit Phœnix, vt ita Achilli suo subblandiretur: cùm si eam simpliciter damnaret, eius animum fortasse exasperaret, siquidem hominibus familiare est, vt vitia sua proscindi facilè non audiant. quasi dicat Phœnix: Tu quidem Achilles huic Meleagro similis es, quòd ira sis incensus: sed non est adeò hoc in vobis vituperandum, cùm affectus ille soleat etiam prudentissimos quosque inuadere, quod etiam nescio quem salem reconditum habere videtur, quasi dicat, mirum non esse, si Achilles, quem iuuenilis ætas prudentem esse adhuc non patitur, eadem perturbatione conflictetur. Porrò videtur Phœnix iram sentire, à viro sapiente non esse alienam, neque defuerunt etiam inter Philosophos, qui ita iudicarent: sed eos refellit Seneca lib. 2. de Ira, cap. 6. Sed ille ibi disputat, quid viro sapienti faciendum sit: at Phœnix noster hîc docet quid fieri consueuerit, siquidem cùm sapientissimi quique hominem penitùs non exuunt, sed eadem natura atque reliqui mortales prædití sunt: aut si eius vitia castigant, tamen fieri non potest, vt has quoque perturbationes licet, damnandas non sentiant. Nec quidem qui eas tantoperè vetant aut reprehendunt, ab ijs semper vacuos putauerim licet, faciliùs eas reprimant & contundant.

r Φοίβου Ἀπόλλωνος.] Res nobis altiùs est repetenda, vt hanc Apollinis & Idę cōcertationem intelligamus. Euenus fuit rex Aetolię, qui cùm filiam haberet Marpissam, forma præstantissima, eos qui illam in vxorem ambirent, ad certamen curule prouocabat hac conditione, vt quem ipse fugientem insequutus assequeretur, filiæ coniugio careret: eius porrò caput amputabat, & super ædium mœnia erigebat ad aliorum terrorem. Cùm itaq; multi hoc pacto iam essent sublati, Idas vulgi quidem opinione Apharei, sed reuerà Neptuni filius, à parente equos velocissimos impetrauit, raptaque Marpissa in fugam se coniecit. Euenus eum persequutus longo relictus est post eum interuallo: cuius rei dolore motus, equis suis iugulatis, in fluuium Lycormam (quem Chrysorrhoam appellari vult Hyginus fab. 242. Strabo lib. 10. testatur posteà dictum Euenum, vbi Nessus portitor loci cōstitutus ab Hercule fuisse occisus fertur, cùm in transuehendo violare Deianiram esset conatus) præcipitem se dedit. Fugienti autem Idæ Apollo factus est obuiam, puellamq; eripere illi tentauit (eripuisse tradit Apollodorus lib. 1.) eaq; de causa in prælium descendētes, Iupiter Mercurium misit, qui iussit puellam eum eligere, quem vellet. Illa autem Idam elegit, veritа ne vbi consenuisset, ab Apolline desereretur. Hæc Didymus & Apollodorus lib. 1. Ex quibus elucet huius loci interpretatio.

s κασιγνήτοιο φόνοιο] Dictum est, vt monent Græci interpretes, ἀντὶ τοῦ κασιγνητικοῦ φόνου. Nam non erat vnus tantùm Althææ frater interemptus, sed plures, Iphiclus, Polyphantes, Phanes, Eurypylus, Plexippus, vt eos refert Didymus: nos anteà trium tantùm meminimus. Sed sanè plures interemit, atque adeò in ipso bello Curetum & Aetolorum omnes Thestiadas ab eo sublatos scribit Apollod. lib. 1.

t ἀπεὶ δῶρα] Huc etiam pertinent, quæ suprà annotauimus ex Platone 3. de Republ. in illis verbis, ἡ μὲν γὰρ μὴ δῶρα φέρειν.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλ-
a Φοῖνιξ ἄττα γεραιὲ, διοτρεφὲς, οὔτι με ταύτης (λεύς,
Χρεὼ τιμῆς· φρονέω δὲ τετιμῆσθαι Διὸς αἴσῃ·
Ἥ μ' ἕξει παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν, εἰσόκ' ἀϋτμὴ
Ἐν στήθεσσι μένῃ, καί μοι φίλα γούνατ' ὀρώρῃ.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι·
Μή μοι σύγχει θυμὸν ᵃ ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων, [margin: μ. ἐοὶ σῦθιν σὺ ἀχεύων,]
Ἀτρεΐδῃ ἥρωϊ φέρων χάριν· ᵇ οὐδέ τί σε χρὴ
Τὸν φιλέειν, ἵνα μή μοι ἀπέχθηαι φιλέοντι.
Καλόν τοι σὺν ἐμοὶ τὸν κήδειν ὅς κε με κήδῃ.
Ἶσον ἐμοὶ βασίλευε, καὶ ἥμισυ μείρεο τιμῆς.
Οὗτοι δ' ἀγγελέουσι, σὺ δ' αὐτόθι λέξεο μίμνων
Εὐνῇ ἐνὶ μαλακῇ, ἅμα δ' ἠοῖ φαινομένηφι
Φρασσόμεθ' ἤ κε νεώμεθ' ἐφ' ἡμέτερ', ἤ κε μένωμεν.
Ἦ, καὶ Πατρόκλῳ ὅγ' ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε σιωπῇ
Φοίνικι στορέσαι πυκινὸν λέχος, ὄφρα τάχιστα
Ἐκ κλισίης νόστοιο μεδοίατο. τοῖσι δ' ἄρ' Αἴας
Ἀντίθεος Τελαμωνιάδης μετὰ μῦθον ἔειπε·
c Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἴομεν· οὐ γάρ μοι δοκέει μύθοιο τελευτὴ
Τῇδέ γ' ὁδῷ κρανέεσθαι, ἀπαγγεῖλαι δὲ τάχιστα
Χρὴ μῦθον Δαναοῖσι, καὶ οὐκ ἀγαθόν περ ἐόντα,
Οἵ που νῦν ἕαται ποτιδέγμενοι· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἄγριον ἐν στήθεσσι θέτο μεγαλήτορα θυμὸν,
Σχέτλιος, οὐδὲ μετατρέπεται φιλότητος ἑταίρων,

Hūc. v. excipiēs allocutus est pedib. velox Achilles,
Phœnix, pater senex nobilissime, non mihi hoc (tate:
Opus est honore: puto. a. me honoratū esse Iouis volū-
Quæ me retinebit apud naues curuis puppib. dū spirit
In pectorib. maneat, & mihi chara genua moueātur.
Aliud verò tibi dico, tu autem animo manda tuo:
Ne mihi turba animum flens & mærens,
Atridæ heroi gratificans: neutiquam te conuenit
Istum amare, vt ne mihi odio sis te amanti.
Honestum tibi mecum eum lædere qui me læserit.
Aequè ac ego regna, & dimidium partire honorem:
Isti. a. renunciabunt, tu autem hîc cubator emanens
Lecto in molli: vnà cum autem aurora illucescente
Cōsultabimus, an redeamus ad nostra, an maneamus.
Dixit, & Patroclo hic supercilijs annuit tacitè,
Phœnici vt sterneret densum lectum, vt citissimè
E tentorio reditum curarent. inter illos autem Aiax
Deo par Telamonius orationem habuit:
Nobili genere orte Laërtiade, prudētissime Vlysses,
Abeamus: non enim mihi videtur sermonis finis
Hoc quidē itinere absolutus iri: nūciare. a. velocissimè
Oportet responsum Danais, nō bonum licet existens,
Qui alicubi nunc sedent expectantes: sed Achilles
Immitem in pectoribus reposuit superbam iram:
Durus, neq; rationem habet amicitiæ sociorum,

Τῆς ἧ μιν παρὰ νηυσὶν ἐτίομεν ἔξοχον ἄλλων·
Νηλής· καὶ μέν τίς τε κασιγνήτοιο φόνοιο
ᵈ Ποινὴν, ἢ οὗ παιδὸς ἐδέξατο τεθνειῶτος·
Καί ῥ' ὁ μὲν ἐν δήμῳ μένει αὐτοῦ πόλλ' ἀποτίσας,
Τοῦ δέ τ' ἐρητύεται κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ,
Ποινὴν δεξαμένου· σοὶ δ' ἄληκτόν τε κακόν τε
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι θεοὶ θέσαν, εἵνεκα κούρης
Οἴης· νῦν δέ τοι ἑπτὰ παρίσχομεν ἔξοχ' ἀρίστας,
Ἄλλά τε πόλλ' ἐπὶ τῇσι, σὺ δ' ἵλαον ἔνθεο θυμὸν,
Αἴδεσσαι δὲ μέλαθρον· ᵉ ὑπωρόφιοι δέ τοι εἰμὲν
Πληθύος ἐκ Δαναῶν, μέμαμεν δέ τοι ἔξοχον ἄλλων
Κήδιστοί τ' ἔμεναι καὶ φίλτατοι, ὅσσοι Ἀχαιοί.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλ- (λεύς,
Αἶαν διογενὲς, Τελαμώνιε, κοίρανε λαῶν,
ᶠ Πάντα τί μοι κατὰ θυμὸν * ἐείσω μυθήσασθαι.
ᵍ Ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη χόλῳ ὁππότ' ἐκείνου
Μνήσομαι, ὅς μ' ἀσύφηλον ἐν Ἀργείοισιν ἔρεξεν
Ἀτρείδης, ὡσεί τιν' ἀτίμητον μετανάστην.
Ἀλλ' ὑμεῖς ἔρχεσθε, καὶ ἀγγελίην ἀπόφασθε.
Οὐ γὰρ πρὶν πολέμοιο μεδήσομαι αἱματόεντος,
Πρίν γ' υἱὸν Πριάμοιο δαΐφρονος Ἕκτορα δῖον
Μυρμιδόνων ἐπί τε κλισίας καὶ νῆας ἱκέσθαι
Κτείνοντ' Ἀργείους, κατά τε σμῦξαι πυρὶ νῆας·
Ἀμφὶ δέ τοι τῇ ἐμῇ κλισίῃ καὶ νηῒ μελαίνῃ
Ἕκτορα καὶ μεμαῶτα μάχης σχήσεσθαι ὀΐω.

Eius qua eũ apud naues honorabamus supra cæteros
(O) immisericordem: etenim aliquis pro fratris cæde
Satisfactionem, vel pro suo filio accepit occiso:
Et is qdē in populo manet ibi multa postquã psoluit.
Alterius autem sedatur cor & animus elatus
Satisfactionē suscipientis: tibi. v. incessabilẽq; sæuãq;
Iram in pectoribus dij posuerunt, gratia puellæ
Vnius: nunc. a. tibi septem præbemus eximiè optimas,
Aliaq; multa præter has, tu itaq; placidũ sume animũ.
Reuera. a. (tuã) domum: domestici enim tibi sumus
Multitudine ex Danaorũ: cupimus tibi supra cæteros
Familiarißimi esse & amicisś. quotcunq; sunt Achiui.
Hũc. a. excipiẽs allocutus est pedib. velox Achilles,
Aiax nobilis, Telamonie, princeps populorum,
Omnia mihi ex animo visus es dixisse. χλόον
Sed mihi tumescit cor ira, quoties illius
Recordor, qui me contemptibilẽ inter Argiuos fecit,
Atrides, tanquam aliquem immunem aduenam:
Quare vos abite, & legationem renunciate.
Non enim antè bellum curabo sanguinolentum,
Quàm filius Priami bellicosi Hector diuinus
Myrmidonum ad tentoria & naues veniat
Interficiens Argiuos, incendatq; igne naues:
Circum verò meum tentorium & nauem nigram
Hectorem etiam alacrem, à pugna cohibitũ iri puto.

COMMENTARIVS.

a Φοῖνιξ ἄττα γεραιέ.] Respondet Phœnici Achilles, non tamẽ ad omnia illius orationis capita sed ad illud tãtùm, quod in postrema parte fuerat a Phœnice repetitum: in quo hortabatur Achillem, ne hunc honorẽ, qui ipsi ab Agamemnone conferebatur, parui faceret: Achilles verò ea se contemnere & aspernari profitetur, quasi alia ratione honori suo à Ioue prouisum fuerit: quasi dicat nolle se, qui à Ioue tanti fiat & ęstimetur, hominum gratiam & honores aucupari. Vel de hoc ipso honore, quem nunc sibi ab Agamẽnone oblatum videt, quasi eum non tam ab Agamemnone, quàm ab ipso Ioue proficisci sentiat: ait ergo se Iouis volũtate honorari, vnde iam decreuerit apud naues remanere, donec vita sibi suppetat: quasi dicat, impium hoc futurum, si Iouis volũtati refragetur quæ sibi hac in parte satis amplo sit remanendi testimonio. Et hæc quidem quod ad illius responsum ad Phœnicis orationem attinet. Posteà verò Phœnicem ipsum affatur, monetq; eũ primùm, ne suis luctibus & lacrymis sibi amplius obstrepat, ac in ea parte Agamemnonis fautorem se præbeat, cùm potiùs in suas partes propendere debuisset: proinde sui causa iam illum deserat, parteq; regni secum fruatur, tum reliquis duobus legatis dimissis, iubet eum apud se pernoctare, vt de discessu crastino die simul possint deliberare. Vbi vides ambiguum iam proponi ab eo negotium, quod anteà pro indubitato ac irreuocabili adduxerat: neq; dubium est, quin eius animos Phœnicis oratio flexerit.

b οὐδέ τί σε χρή.] Vrget Phœnicẽ Achilles non planè leui argumento. Videbatur enim consentaneũ, vt Phœnix potiùs Achillis partes tueretur, quàm Agamemnonis, quòd Achillem amicum haberet nec quidem vulgarem, sed tum vetustissimum tum etiam arctissimum, quod ipsum idem Phœnix anteà luculenter testabatur. Id autem nescio quid æquitatis in se cõplectitur: qui enim amicũ possidet, nõ potest nõ eos odisse, qui amico illi inimici fuerint: vnde est illud Hesiodi παρ᾽ ἐνδοξοῦ, vt legitur apud Eustathiũ, τ᾽ φιλοῦντα φιλεῖν, τ᾽ δ᾽ ἐχθρὸν ἐχθαίρειν. Sed Phœnix totius exercitus amicitiã vnius amicitiæ anteponebat, quã tamen Achilles malè ad vnum, nimirum Agamemnonem, restringit: non enim tam eum Phœnix tuebatur, quàm potiùs omnium Græcorum saluti prospiciebat. Sed Achilli hic idem accidit, quod ęgris hominibus: & his idem, quod ijs quibus malè affectum est os, aut vitiosum, vnde ea amara & insipida iudicant, quæ alijs & per se dulcia & sapida sunt: ita etiam Achilles præ ista perturbatione, quod in Phœnice laudabile erat, id ipse vituperabile iudicat, priuata negotia publicis anteponens: quorum tamen rationem maiorem habebat Phœnix, eo nomine maximè commendandus.

c διογενὲς Λαερτιάδη.] Hęc Aiacis oratio longè diuersa est à præcedentibus, & quę nõ solùm indignatũ eius animum, sed elatos illius spiritus significat. Est autem eiusmodi, quæ ducem plus armis & bellis gerendis, quàm eloquentiæ aptum deceat. Fuit tamen maioris efficacitatis quàm reliquæ, vt posteà videbimus. Ergo eius formam attendamus. Primùm non ad ipsum Achillem, sed ad Vlyssem dirigitur, eum non dignatus affari, quem adeò immitem & durum animaduerterat, vt eum se verbis inflexurum desperaret: quod alij præstantissimi Oratores ante se frustrà tentassent. Deinde non de sedãdo iterum Achille, sed de discessu agit, vt statim legationis suæ irritæ exitum Græcis renuncient, continuò in Achillem inuectus, cuius tanta fuerit animi durities, vt nullo pacto remollescere potuerit, & adduci ad Gręcorum auxilium. Adijcit tamen in transcursu argumentum non inualidum, quo, quasi aliud agẽs, conatur eum ab ira dimouere: quam cum alijs comparat, qui cùm ob grauiores causas (quales sunt fratris aut filij mors, quod longè acerbius est quàm vnius mulierculæ raptus) in iras exarserint, tamen placari se passi sunt persoluta etiam exigua pœna, qua peccatum eluitur: at Achilles leui de causa indignatus magnas etiam pœnas, quæ illi pro iniurię satisfactione penduntur, repudiat, quod omnino extremæ est immanitatis. Tandem ad eum ipsum orationem conuertit, paucisq; rogat, vt si aliorum gratia nihil de sua indignatione remiserit: at sui saltem, qui illi affinitate & familiaritate coniunctus est, permoueri velit. Quod autem Aiax Achilli cognatus fuerit, testatur ipsemet apud Ouidium 13. Metam.

Frater (inquit) *erat, fraterna peto*: nimirum Achillis arma.

d ποινὴν.] Notandus est hic mos veterum, vt pro cæde perpetrata pecunię solùm penderentur, & patriæ habitatio, quæ etiã alioqui non longiùs quàm in annum perbat, vt annotat Eustathius, nummis persolutis retineretur.

e ὑπωρόφιοι δέ τοι εἰμὲν] Hæc verba explicant præcedens μέλαθρον: Miserere, inquit, domus tuæ, id est, nostrûm qui tui sumus domestici.

f πάντα τί μοι κατὰ θυμόν] Ecce quid potuerit illa Aiacis nostri breuiloquentia. Duro enim & immobili penè Achilli hãc vocẽ extorsit, vt iustam esse illius postulationem fateretur. Hoc siquidem illa significant, πάντα τί μοι κατὰ θυμὸν ἐείσω μυθήσασθαι, penè dicas eum iam sedatum in auxilium Græcorum prodire: sed obstitit adhuc facti Agamemnonis indignitas, cuius recordatio ab ira sua eum deturbari non est passa. Cedit tamen aliquantulum, & se bellum quidem gesturũ aduersus Hectorem pollicetur, sed ea lege, si Hector sua tentoria accesserit: quod fieri non poterat, nisi prius cæteris copijs profligatis: optat ergo per transennam, vt id priùs contingat, quod animi nondum depositi fuit testimonium. Attendendi sunt porrò gradus istius emollitionis irę Achillis. Primùm enim Vlyssis orationi cùm responderet, durum se omnino & intractabilem præbuit, qui nullis precibus aut donis cõmoueri pos-

 set,

ſet,itaque ſtatutum eſſe ſibi teſtatus eſt profectionem craſtina die in patriam moliri. vnde nullam ſpem ſui auxilij Græcis oſtentauit. Secundò vbi Phœnicem audiſſet, aliquantulum viſus eſt emollitus: ſed feritatis adhuc ſuæ ſigna oſtendit, cùm in ipſum Phœnicem inuectus eſt: tandem verò, quod antea de diſceſſu pro indubitato pronunciauerat, mitior factus deliberationem illam in dubium reuocauit: hoc eſt ſe ampliùs craſtina die & maturiùs deliberaturum, an ſibi diſcedendum, an verò remanendum eſſet. Nunc verò contorta & valida Aiacis oratione concuſſus, remanſurum ſe pollicetur: auxilium tamen, quale poſtulabant legati, denegat, quòd videlicet non alios Græcos, ſed ſe ipſum tantùm ſit aduerſus Hectorem defenſurus. Ex quibus patet, quàm meritò Socrates Platonicus verſutum atque adeò mendacem Achillem pronunciauerit, ſibiq; ipſi contrarium: quòd cùm disertè ad Vlyſſem profiteretur, ſe eos maximè odiſſe, qui aliud clauſum pectore, aliud in ore haberent, nunc in idem vitium impingat, vt qui tam diuerſa à ſe ipſo toties extulerit.

g ἀλλά μοι οἰδάνεται] Hanc vocem non eſſe ſapientis docebunt Ethici doctores, ſed expreſsè ad hunc locū Heracleotes Dionyſi°, vt eſt apud Tullium Tuſc. 3. cuius integrum locum huc non grauabimur deſcribere. Qui ſit frugi igitur, vel, ſi mauis moderatus & temperans, eum neceſſe eſſe conſtantem: qui autem conſtans, quietum: qui quietus, perturbatione animi vacuum: ergo etiam ægritudine. Et ſunt illa ſapientis: aberit igitur à ſapiente ægritudo. Itaq; non inſcitè Heracleotes Dionyſius ad ea diſputat, quæ apud Homerum Achilles queritur, hoc, vt opinor, modo:

Corq; meum penitus turgeſcit triſtibus iris *Cum decore, atq; omni me orbatum laude recordor.*

Num manus affecta rectè eſt, cùm in tumore eſt? aut num aliquod membrum tumidum ac turgidum, nō vitioſè ſe habet? Sic igitur inflatus & tumens animus in vitio eſt. Sapientis autem animus ſemper vacat vitio, nunquam turgeſcit, nunquam tumet. at iratus animus eiuſmodi eſt: nunquam igitur ſapiens iraſcitur. nam ſi iraſcitur, etiam cōcupiſcit. Proprium eſt enim irati, cupere, à quo læſus videatur, ei quam maximum dolorem inurere: qui autem id concupierit, eum neceſſe eſt, ſi id conſecutus ſit, magnopere lætari. ex quo fit, vt alieno malo gaudeat. quod quoniam non cadit in ſapientem, ne vt iraſcatur quidem cadit. Si aūt caderet in ſapientem ægritudo, caderet etiam iracundia: qua quoniam vacat, ægritudine etiam vacabit. Hæc ad verbum ex Tullio.

Ὣς ἔφαθ᾽· οἳ δ᾽ ἕκαστος ἑλὼν δέπας ἀμφικύπελλον,
Σπείσαντες, παρὰ νῆας ἴσαν πάλιν· ἦρχε δ᾽ Ὀδυσσεύς.
χ. κέλευσε Πάτροκλος δ᾽ ἑτάροισιν ἰδὲ δμωῇσι* κέλευσε
Φοίνικι στορέσαι πυκινὸν λέχος ὅττι τάχιστα·
χ. ἐκέλευσε, Αἱ δ᾽ ἐπιπειθόμεναι στόρεσαν λέχος ὡς *ἐκέλευσε,
Κώεά τε, ῥῆγός τε, λίνοιό τε λεπτὸν ἄωτον.
Ἔνθ᾽ ὁ γέρων κατέλεκτο καὶ Ἠῶ δῖαν ἔμιμνεν.
Αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς εὗδε μυχῷ κλισίης εὐπήκτου·
Τῷ δ᾽ ἄρα παρκατέλεκτο γυνή, τὴν Λεσβόθεν ἦγε,
Φόρβαντος θυγάτηρ Διομήδη καλλιπάρῃος.
Πάτροκλος δ᾽ ἑτέρωθεν ἐλέξατο· πὰρ δ᾽ ἄρα καὶ τῷ
Ἶφις ἐΰζωνος, τήν οἱ πόρε δῖος Ἀχιλλεύς,
a Σκῦρον ἑλὼν αἰπεῖαν Ἐνυῆος πτολίεθρον.
Οἱ δ᾽ ὅτε δὴ κλισίῃσιν ἐν Ἀτρεΐδαο γένοντο,
Τοὺς μὲν ἄρα χρυσέοισι κυπέλλοις υἷες Ἀχαιῶν
Δειδέχατ᾽ ἄλλοθεν ἄλλος ἀνασταδόν, ἔκ τ᾽ ἐρέοντο·
Πρῶτος δ᾽ ἐξερέεινεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων·
Εἴπ᾽ ἄγε μ᾽ ὦ πολύαιν᾽ Ὀδυσεῦ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
Ἤ ῥ᾽ ἐθέλει νήεσσιν ἀλεξέμεναι δήϊον πῦρ,
Ἦ ἀπέειπε, χόλος δ᾽ ἔτ᾽ ἔχει μεγαλήτορα θυμόν;
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἀτρεΐδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
b Κεῖνός γ᾽ οὐκ ἐθέλει σβέσσαι χόλον, ἀλλ᾽ ἔτι μᾶλλον
Πιμπλάνεται μένεος· σὲ δ᾽ ἀναίνεται ἠδὲ σὰ δῶρα.
Αὐτόν σε φράζεσθαι ἐν Ἀργείοισιν ἄνωγεν
Ὅππως κεν νῆάς τε σαῷς καὶ λαὸν Ἀχαιῶν.
Αὐτὸς δ᾽ ἠπείλησεν ἅμ᾽ ἠοῖ φαινομένηφι,
Νῆας ἐϋσσέλμους ἅλαδ᾽ ἑλκέμεν ἀμφιελίσσας·
Καὶ δ᾽ ἂν τοῖς ἄλλοισιν ἔφη παραμυθήσασθαι
Οἴκαδ᾽ ἀποπλείειν· ἐπεὶ οὐκέτι δήετε τέκμωρ
Ἰλίου αἰπεινῆς· μάλα γάρ ἑθεν εὐρύοπα Ζεὺς
Χεῖρα ἑὴν ὑπερέσχε, τεθαρσήκασι δὲ λαοί.
Ὣς ἔφατ᾽· εἰσὶ καὶ οἵδε τάδ᾽ εἰπέμεν, οἵ μοι ἕποντο,
Αἴας, καὶ κήρυκε δύω, πεπνυμένω ἄμφω.
Φοῖνιξ δ᾽ αὖθ᾽ ὁ γέρων κατελέξατ᾽, ὡς γὰρ ἀνώγει,
Ὄφρά οἱ ἐν νήεσσι φίλην ἐς πατρίδ᾽ ἕπηται
Αὔριον, ἢν ἐθέλῃσιν· ἀνάγκῃ δ᾽ οὔ τί μιν ἄξει.
Ὣς ἔφαθ᾽· οἳ δ᾽ ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
Μῦθον ἀγασσάμενοι· μάλα γὰρ κρατερῶς ἀγόρευσε.
Δὴν δ᾽ ἄνεῳ ἦσαν τετιηότες υἷες Ἀχαιῶν·
Ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
Ἀτρεΐδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
c Μὴ ὄφελες λίσσεσθαι ἀμύμονα Πηλεΐωνα,

Sic dixit: hi verò vnuſquiſq; accepto poculo rotūdo,
Libātes, ad naues iuerūt rurſus. præibat aūt Vlyſſes.
Patroclus autem ſocijs & ancillis imperauit,
Phœnici ſternere denſum lectum quàm celerrimè.
Illæ.a. obedientes ſtrauerunt lectum vt imperauerat:
Pelleſq; ouinas ſtragulamq;, liniq; ſubtilem florem.
Ibi ſenex cubuit, & auroram diuinam expectauit.
Sed Achilles cubuit in receſſu tentorij artificioſè facti:
Huic aūt accubuit mulier, quam è Leſbo adduxerat,
Phorbantis filia Diomeda pulchras genas habens:
Patroclus.a. ex altera parte dormiuit: apudq; ipſum
Iphis formoſa, quam ei tribuit nobilis Achilles,
Scyron cum cepit altam, Enyei oppidum.
Illi verò poſtquam ad tentoria Atridæ venerunt,
Hos quidem aureis poculis filij Achiuorum
Excipiebāt aliunde alius cōſurgēdo, interrogabantq;:
Primus aūt interrogauit rex virorum Agamemnon:
Dic agè mihi ó laudatiſſ. Vlyſſes, ingēs gloria Achiu.
Ecquid vult à nauibus defendere ardentem ignem?
An recuſauit, iraq; habet ſuperbum animum?
Hunc.a. rurſus allocutus eſt patiens nobilis Vlyſſes:
Atride illuſtriſſime rex virorum Agamemnon,
Ille non vult reſtinguere iram, ſed adhuc magis
Impletur ira: te autem recuſat & tua dona.
Ipſum te conſultare vnà cum Argiuis iuſſit,
Quomodo naues ſalues & exercitum Achiuorum.
Ipſe verò minatus eſt, ſimulatq; aurora apparuerit,
Naues benè tabulatas in mare tracturū quæ vtrinq; (remis aguntur.
Atq; etiam alios dixit ſe hortari.
Vt domū renauigent: quia nō amplius inuenietis finē
Troiæ altæ: valdè enim ipſam altitonans Iupiter
Manu ſua protegit, animumq; ſumpſerunt populi.
Sic dixit: poſſūt & hi hæc dicere, qui me ſequuti ſunt,
Aiax & præcones duo, prudentes ambo,
Phœnix verò illic ſenex cubuit: ſic enim iuſſit,
Vt ſe in nauibus dilectam in patriam ſequatur,
Cras, ſi velit: vi autem neutiquam ipſum ducet.
Sic dixit: hi verò omnes quieti facti ſunt ſilentio,
Sermonem admirati: valdè enim duriter dixerat:
Diu autem taciti erant triſtes filij Achiuorum.
Tandem verò locutus eſt bello clarus Diomedes:
Atride, illuſtriſſime rex virorum Agamemnon,
Vtinam non oraſſes eximium Pelidem,

Μυρία

Μυρία δῶρα διδούς· ᵈ ὁ δ' ἀγήνωρ ἐστὶ καὶ ἄλλως,
Νῦν αὖ μιν πολὺ μᾶλλον ἀγηνορίῃσιν ἐνῆκας.
Ἀλλ' ἤτοι κεῖνον μὲν ἐάσομεν, ἤ κεν ἴῃσιν,
Ἤ κε μένῃ· τότε δ' αὖτε μαχήσεται ὁππότε κέν μιν
Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἀνώγῃ, καὶ θεὸς ὄρσῃ.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω, πειθώμεθα πάντες.
ᵉ Νῦν μὲν κοιμήσασθε τεταρπόμενοι φίλον ἦτορ
Σίτου καὶ οἴνοιο· (τὸ γὰρ μένος ἐστὶ καὶ ἀλκή.)
Αὐτὰρ ἐπεί κε φανῇ καλὴ ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Καρπαλίμως πρὸ νεῶν ἐχέμεν λαόν τε καὶ ἵππους
Ὀτρύνων, ᶠ καὶ δ' αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισι μάχεσθαι.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνησαν βασιλῆες,
Μῦθον ἀγασσάμενοι Διομήδεος ἱπποδάμοιο.
Καὶ τότε δὴ σπείσαντες ἔβαν κλισίηνδε ἕκαστος·
Ἔνθα δ' ἐκοιμήσαντο, καὶ ὕπνου δῶρον ἕλοντο.

Infinita dona dans: is autem superbus est & aliàs:
Nūc rursus ipsum multò magis in superbiā impulisti.
Sed illum quidem sinamus, siue abeat,
Siue maneat: tūc verò rursum pugnabit, quādo ipsū
Animus in pectoribus impulerit, & deus incitauerit. χ. ἰών
Sed agite sicut ego dixero, obsequamur omnes:
Nunc quidem cubate, refecti charum cor
Cibo & potu (hoc enim robur est & virtus.)
Sed postquam apparuerit pulchra roseis digitis au-
Statim ante naues tene exercitumq́ & equos, (rora,
Adhortans, & verò ipse inter primos pugna.
Sic dixit: hi verò omnes approbarunt reges,
Consilium admirati Diomedis equitandi periti.
Et tūc quū libassent, ierūt ad tētorium vnusquisq;:
Ibi autem cubuerunt, & somni donum sumpserunt.

COMMENTARIVS.

a Σκῦρον ἑλὼν αἰπεῖαν] Ex Eustathio sunt quæ sequuntur, paucis à nobis additis. Scyrus hoc loco est vrbs Scyri insulæ, cui est cognominis. Eam, cùm à Peleo deficere vellet ante raptum Helenæ, vt quidam volunt, vel post raptum, aut nolentem copias in exercitum contribuere, Achilles expugnauit, vbi cum Deidamia Lycomedis filia cōgressus filium Neoptolemum suscepit. Quæ si vera sunt, & in cogendo exercitu decennium Græci consumpserint, vt viginti anni à raptu Helenæ vsq; ad Troiæ excidium numerentur, non caret dubitatione, qui tam iuuenis ad Troiam Achilles accesserit νήπιος, οὔπω εἰδὼς πολέμοιο, vt dicebat Phœnix. si ante raptam etiam Helenam ex quorundam sententia, in Scyri expugnatione socio Patroclo bellicæ suæ peritiæ documenta iam dedit. Alij verò dicunt (in quibus est noster Didymus) Achillem αἰπεινὴν Scyrum petiuisse, & spolia quædam inde secum reportasse. Porrò Poëta Achillem latentem in Scyro inter virgines non agnoscit (quod consultò prætermisisse videtur propter herois infamiam, vt & multa alia, quemadmodum ad Achillis tumulum mactatam Polyxenam. vide Pausan. in Atticis) neq; eum ab Vlysse deprehensum coactum esse ad Troiam proficisci, sed eò à patre cum legatis missum extra etiam Agamemnonis potestatem & imperium: hoc est, καὶ οὐκ ὑπὸ τῷ τοῦ Ἀγαμέμνονος ὄντα σκήπτρῳ. Quidam verò non eam Scyrum in insula intelligunt, sed vrbem quandam nunc Phrygiæ, olim verò Ciliciæ, quam Achilles vt alias expugnans, Deidamiam illinc captiuam abduxerit.

b κεῖνός γ' οὐκ ἐθέλει] Solus Vlysses responsum sibi tantùm ab Achille redditum Agamemnoni reliquisq; Græcis commemorat, quod erat omnium asperrimum, vt etiam paulò antè dicebamus: quæ verò tum Phœnici tum Aiaci responsa sunt, ea nunc silentio prætermittuntur: & Aiax ipse, cùm mitius tamen responsum accepisset, conticescit, cuius rei variæ traduntur rationes ab Eustathio, vel ne Græci ad Achillis auxilij spem remollescerent. Sed quid erant auxilij expectaturi, quod Achilles non polliceretur? nam se solùm & sua tentoria se propugnaturum dixerat Achilles, & hoc solùm ab Aiace referri poterat? Vel Aiax fortasse, cùm adeò instabilem Achillem in consilijs suis vidisset, ad omniumq; orationes subinde mutari, ideò visus est eius πολυμεταβολίαν timuisse, & nihil certi ex eius responso sibi persuasit. Quæ ratio mihi maximè omnium placet, si licet in re dubia diuinare. Nam quod ait Eustathius, iniquo animo forsan tulisse Aiacem, quòd Vlyssem sibi videret præpositum, nihil habet pensi: cùm quòd ipse in legatione obeunda patienter tulerat, nunc quoque grauiter ferre non potuerit.

c μὴ ὄφελες λίσσεσθαι] Cæteros Græciæ proceres animo consternatos facit post auditum Achillis respōsum, vno excepto Diomede, qui solus audet Achillis spreto auxilio reliquos ad prælium exhortari. Ait ergo primùm iam dolere se, quòd Agamemnon Achillem tanto sit honore dignatus, vt ei tot dona obtulerit: quia, vt exitus docuit, tantùm abest vt ipse eorum vllam rationem habuerit, vt potiùs magis intumuerit animo. Vbi naturam Achillis optimè expressit, sed & multorum præterea, qui ferè cùm semel excanduerint, si eorum iram extinguere moliaris, eò magis ac magis inflammari solent: præcipuè quibus naturâ superbus & elatus est animus, qui difficiliùs sanatur exulceratus. Ergo hoc malè habet Diomedem, quòd non solùm nihil profecerint legati apud Achillem: sed quòd factus inde sit superbior. Deinde missum illum & parui fieri eius auxilium iubet, suadetq; refectis cibo & potu corporibus, vt se somno tradant, donec dies crastina aduenerit, qua pugnandum illis sit, in quem finem Agamemnon exercitum educat: ipse autem, vt Regem decet, cæteros in bello antecedat, & inter primores versetur.

d ὁ δ' ἀγήνωρ ἐστὶ καὶ ἄλλως.] Achilles natura fuit superbus & animo elatiore, vnde toties à Poëtis atrox, animosus, sæuus, peruicax, immitis, indomitus, indocilis, inexorabilis, appellatur.

e νῦν μὲν κοιμήσασθε] Mirum est hoc Diomedis consilium. Ecquid enim? hosténe tam vicino debuerunt proceres illi & moderatores exercitus quieti se tradere, non potiùs insomnem noctem transigere? nunquid ducibus illis in salutem tum suam tum suorum euigilandum fuerat? & tamen eos hortatur Diomedes, vt somnum captēt. Respondeo, duo esse hic consideranda: primùm, non ita in periculo versari exercitum nocte, qua vix quidquam molitutos Troianos intelligebant rum, propter iam ad fossas collocata præsidia, quibus vigilandi onus incumbebat. Deinde prospici hoc pacto in crastinum diem, quo maiores præliandi labores sustinendi veniebant: quibus minimè suffecissent, si noctem traduxissent vigilijs, quibus sine dubio multum homini de viribus & animi alacritate deperit. Nam, vt disputat Arist. lib. de Somno & vigilia, necesse est animal, quod vigilauerit, dormire, quia semper in opus incumbere nequit. & paulò pòst: Cùm asseramus, inquit, rei alicuius gratia, quæ boni rationem obtineat, naturam omnia moliri, quies vniuersis animantibus quæ ad motum conficiendum aptæ sunt: quæque id continuò cum voluptate præstare nequeunt, & necessaria & vtilis est. Atque etiam hac veritate compulsi, talem quietis tralationem ad ipsum somnum aptare consueuimus, tanquam ad laborum quietem. Idcirco salutis causa quæritur, vigilia vt finis suscipitur. Oportuit ergo corpora Procerum istorum somno & quiete refici, cùm eam sine periculi metu, & cum summo emolumento captare possent. Quod ad epulas attinet, plus satis notum est, ex cibo & potu augeri & confirmari robur corporis: ideò eleganter hic Diomedes, τὸ γὰρ μένος ἐστὶ καὶ ἀλκή, sine quibus tota hæc membrorum nostrorum compages labascit & marcescit. Hoc enim pacto sui conseruationi prospexit Natura, vt alimentis, quæ pro rerum diuersitate diuersitatem sui generis etiam constituunt, omnia rerum genera foueat, & ab interitu vindicet. Cùm illa porrò generaliùs omnibus sint necessaria (vnde Arist. lib. de Spiritu: Alimentum, inquit, ijs appositum, quæ animam habent, conseruat ipsa, & maiora reddit: & de Part. anim. In omnibus vita præditis & perfectis partes maximè necessarias duas esse ait: alteram, qua cibum capiant: alteram, qua excrementum emittant. Non enim, inquit, fieri potest vt sine cibo vel seruentur vel augeantur & Polit. lib. 1. c. 5. Atqui species alimentandi, inquit, multæ sunt: quapropter & vitæ plures sunt animalium & hominum. Non enim fieri potest vt viuatur sine alimento) cùm inquam omnes alimentis egeant: illi præcipuè indigent, qui laboribus & sudoribus maximè corporeis destinantur, quales sunt prælia, de quibus iam Græci cogitant. Qua de re nos aliàs etiam in hoc opere nonnulla diximus.

f καὶ δ' αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισι] Admonet officij sui Agamemnonem, quatenus prælia attinet, in quibus eum inter primos pugnare est consentaneum, vt videlicet sua strenuitate ac fortitudine cæteros Heroas magis ac magis excitet. Vsitatum est enim vt pericula illa milites non detrectent, quibus capita sua Duces obiecerint, & fit nescio quomodo vt eorum virtus etiam ignauioribus stimulos virtutis subijciat, quibus illi naturam cum meliore commutent, ne quid de fortibus dicamus, in quibus ducum exemplis augetur fortitudo. Sed de his etiam alibi.

FINIS LIBRI IX. HOMERI ILIADIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ι. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ ἸΛΙΑΔΟΣ.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ ἀγρυπνήσας ἀνίστησι τοὺς ἀρίστους τῶν Ἑλλήνων, αὐτός τε καὶ Μενέλαος· ἐπὶ τῆς τάφρου συμβουλευσάμενοι, πέμπουσι κατασκόπους εἰς τὸ τῶν Τρώων στρατόπεδον, Ὀδυσσέα καὶ Διομήδην. οἱ Δόλωνα μὲν συναντήσαντες ἀναιροῦσι· πυθόμενοι δὲ παρ' αὐτοῦ Ῥῆσόν τινα βασιλέα, καὶ Θρᾷκας παρεῖναι, οὗ τε ἐστρατοπέδευον, ἀπελθόντες δολοφονοῦσι τὸν Ῥῆσον καὶ τῶν ἑταίρων τινάς· καὶ τοὺς ἵππους ἀπελάσαντες, εἰς τὸν ναύσταθμον παραγίνονται.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Κάππα δὲ Ῥήσου κεφαλὴν ἕλε Τυδέος υἱός.

Ἄλλη ἐπιγραφή.

Κάππα δ' ἄρ' ἀμφοτέρων σκοπιαζέμεν ἤλυθον ἄνδρες.

Ἄλλη.

Νυκτεγερσία καὶ Δολωνοφονία, ἤτοι Δολώνεια.

ΑΛΛΟΙ μὲν παρὰ νηυσὶν ἀριστῆες Παναχαιῶν
Εὗδον παννύχιοι, μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ·
[a] Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν
Ὕπνος ἔχε γλυκερός, πολλὰ φρεσὶν ὁρμαίνοντα.
[b] Ὡς δ' ὅτ' ἂν ἀστράπτῃ πόσις Ἥρης ἠϋκόμοιο,
[c] Τεύχων ἢ πολὺν ὄμβρον ἀθέσφατον, ἠὲ χάλαζαν,
Ἢ νιφετόν, ὅτε πέρ τε χιὼν ἐπάλυνεν ἀρούρας,
Ἠέ ποθι πτολέμοιο [d] μέγα στόμα πευκεδανοῖο·
Ὣς πυκίν' ἐν στήθεσσιν ἀνεστενάχιζ' Ἀγαμέμνων
Νειόθεν ἐκ κραδίης· [e] τρομέοντο δέ οἱ φρένες ἐντός.
Ἤτοι ὅτ' ἐς πεδίον τὸ Τρωϊκὸν ἀθρήσειε,
Θαύμαζεν πυρὰ πολλὰ, τὰ καίετο Ἰλιόθι πρό,
[f] Αὐλῶν συρίγγων τ' ἐνοπήν, ὅμαδόν τ' ἀνθρώπων·
Αὐτὰρ ὅτ' ἐς νῆάς τε ἴδοι καὶ λαὸν Ἀχαιῶν,
Πολλὰς ἐκ κεφαλῆς προθελύμνους ἕλκετο χαίτας
Ὑψόθ' ἐόντι Διΐ· μέγα δ' ἔστενε κυδάλιμον κῆρ.
Ἥδε δέ οἱ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή,
[g] Νέστορ' ἔπι πρῶτον Νηλήϊον ἐλθέμεν ἀνδρῶν,
Εἴ τινά οἱ σὺν μῆτιν ἀμύμονα τεκτήναιτο,
Ἥ τις ἀλεξίκακος πᾶσιν Δαναοῖσι γένοιτο.
[h] Ὀρθωθεὶς δ' ἔνδυνε περὶ στήθεσσι χιτῶνα·
Ποσσὶ δ' ὑπαὶ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα·
Ἀμφὶ δ' ἔπειτα δαφοινὸν [i] ἑέσσατο δέρμα λέοντος
Αἴθωνος, μεγάλοιο, ποδηνεκές· εἵλετο δ' ἔγχος.
[k] Ὣς δ' αὔτως Μενέλαον ἔχε τρόμος (οὐδὲ γὰρ αὐτῷ
Ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἐφίζανε) μή τι πάθοιεν
Ἀργεῖοι, τοὶ δὴ ἕθεν εἵνεκα πουλὺν ἐφ' ὑγρὴν
Ἤλυθον ἐς Τροίην, πόλεμον θρασὺν ὁρμαίνοντες·
Παρδαλέῃ μὲν πρῶτα μετάφρενον εὐρὺ κάλυψε
Ποικίλῃ, αὐτὰρ ἐπὶ στεφάνην κεφαλῆφιν ἀείρας
Θήκατο χαλκείην· δόρυ δ' εἵλετο χειρὶ παχείῃ.
Βῆ δ' ἴμεν ἀνστήσων ὃν ἀδελφεόν, [l] ὃς μέγα πάντων
Ἀργείων ἤνασσε, θεὸς δ' ὣς τίετο δήμῳ·
Τὸν δ' εὗρ' ἀμφ' ὤμοισι τιθήμενον ἔντεα καλὰ
Νηῒ παρὰ πρύμνῃ· τῷ δ' ἀσπάσιος γένετ' ἐλθών.

ARGVMENTVM DECIMI LIBRI HOMERI ILIADIS.

AGAMEMNON vigilans excitat optimos Achiuorum, ipseq; & Menelaus: & in vallo consultantes mittunt speculatores in Troianorum exercitum, Vlyssem & Diomedem: qui Dolonem quidem, vnà obuiam facti, interficiunt. Edocti autem ab ipso Rhesum quendam regem & Thraces adesse, & vbi castrametati erant, digressi dolo conficiunt Rhesum, eiusque sociorum quosdam: & equos abigentes ad nauium stationem redeunt.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

K. autem Rhesi caput abscidit Tydei filius.

Aliud argumentum.

K. verò iam ex vtraque parte speculatum venerunt viri.

Aliud.

Nocturna excitatio, vel Dolonicidium, vel Dolonia.

CAETERI quidem apud naues principes omnium Achiuorum
Dormiebant per noctes molli domiti somno:
Verùm non Atridem Agamemnonem pastorem populorum
Somnus tenebat dulcis, multa animo voluentem.
Veluti cùm fulgurat maritus Iunonis benè comptæ,
Parans vel magnũ imbrẽ, immensámve grandinem,
Vel niuem, quandoquidem nix dealbauit arua,
Vel alicubi belli magnum os amari:
Tam frequẽter in pectoribus suspirabat Agamemnon
Funditus ex corde: tremebant aũt ei præcordia intus:
Cùm quidem in campum Troianum respexisset,
Mirabatur ignes multos, qui ardebant ante Ilium,
Tibiarũ fistularumq́; sonum, tumultumq́; hominum:
Verũ, quum ad nauesq́; respexisset & exercitũ Achiuorũ,
Multos ex capite radicitus euellebat capillos
Supernè existẽti Ioui, valdè .n. gemebat gloriosum cor.
Hæc autem ei in animo optima visa est sententia,
Ad Nestorem primum Neleium accedere virorum,
Si quod secum consilium salutare fabricaret,
Quod remedium malorum cunctis Danais esset.
Erectus itaq; induit circa pectora tunicam:
Pedibus autem sub robustis ligauit pulchros calceos:
Deinde autem rufam induit pellem leonis
Fului, magni, demissam vsq; ad pedes: sumpsitq; hastam.
Eodẽ modo Menelaũ tenebat tremor (neq; enim ipsi
Somnus in palpebris insidebat) nequid paterentur
Argiui, qui viiq; sui gratiâ spatiosum per mare
Venerant ad Troiam, bellũ audax in animo habẽtes:
Pelle pardi quidem primùm tergum latum texit
Maculosa, sed galeam in capite eleuans
Posuit æream, hastamq́; cepit manu robusta.
Perrexit .n. ire excitaturus suum fratrem, qui potenter cunctis
Argiuis præerat & tanquã deus colebatur in populo:
Hũc .n. inuenit circũ humeros ponentẽ arma pulchra
Nauis apud puppim: hic autem gratus fuit veniens.

COM-

COMMENTARIVS.

a ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδην] Huc reuocandum est γνωμικὸν illud somnij suprà lib. 2. pag 27. οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. Vbi nos quædam non omnino pœnitenda annotauimus pag 28 Cuius dicti praxin hoc loco in Agamemnone vides. Quanquam enim superiore libro Diomedes ad somnum captandum Græcos esset cohortatus, quod quàm esset factu vtile, nos ibi probabamus: tamen tot curæ pro salute exercitus Agamemnonem nostrum exagitarunt, vt insomnem noctem transegerit Vbi enim tranquillo & sedato non fueris animo, vix est vt te quies vlla corporis occupet, non secus ac quæ fluctu & tempestate commouentur nauigia arcentur à portu. Cùm enim somnus, sensus immobilitas quædam sit, hoc est, τῆς αἰσθήσεως ἀκινησία καὶ οἷον δεσμός: vigilia est contrarium, vt docet Arist. in lib. de Som. & vigil. At in cogitando maximè occupantur sensus propter eorum sedem animum, qui tunc in vehementissimo est motu: proinde soporem illum à se longè arcet, cùm motus quieti sit contrarius, & vtrumque in eodem subiecto simul eodémque tempore esse nequeat.

b ὡς δ' ὅτ' ἂν ἀστράπτῃ] Frequẽtia Agamemnonis suspiria fulguribus comparat, quæ nimirũ crebritate subinde ingeminata è cœlo nubiloso erumpunt: sic quoq; illa suspiria è corde Agamemnonis curarum caligine denso & obscurato frequenter exiliebant. Quæ omnia quàm eleganter conueniant, facilè potest lector eruditus iudicare, & vel ex hoc solo loco ingenium Homericum explorare.

c τεύχων ἢ πολὺν ὄμβρον] Scio hic Mythologicos nostros aërem per Iouem interpretari, quòd in aëris regione fiant fulgura & huiusmodi meteora. Sed ego malo ipsum Iouem Deum supremum, ex Poëtarum sententia quem etiam hic expressè Poëta maritum Iunonis προσφθέγγεται, cùm Iuno pro aëre propriè sumatur secundùm eosdem Mythologicos, intelligere. Ille est enim omnium tempestatum author, &, ne à contextu recedamus, ipsorum fulgurum, quibus Poëta diuersum finem tribuit: quia nimirum Deus vno eodemque instrumento in varios vsus vtatur. Nam illis Iupiter significat, se vel imbres immensos, vel grandinem, vel niuem terris, vel tumultus bellicos minitari. Quæ ad duo reuocari possunt. Alterum enim commune est ac vsitatum, causisq; Physicis assignatur, quo adueniente nihil ampliùs inuestigant homines. Cùm enim simpliciter pluuias, grandines aut niues vident post fulgura, id naturæ tribuunt (quanquam vt niues fulgura consequantur, non intelligo, nisi hyeme extraordinariè accidat Cuius rei rationem intelliges facilè ex Arist 1 Meteor.) expensis eorum causis, si modò suo fiant tempore. Vbi verò extra tempus eueniunt, vt hyeme, tunc fulgura prodigiosa sunt, aliquidq; calamitatum portendunt: propriè verò bella, propter eorum aptam inter se comparationem & similitudinem Et hoc est, ni fallor, quod Poëta voluit.

d μέγα στόμα] Os bello, vt iam annotauit quoque post P. Vict. Var lect. lib. 29 cap 6. eruditissimus Giphanius, eleganter Poëta affingit, propter eius quasi voracitatem: qua ratione dicuntur etiam, vt scribit Eustathius, ξιφῶν στόμα, & πελέκεως στόμα dicimus. A quo non est alienum, cùm dicimus, αἵματος κορέσαι τὸν Ἄρεα Simili ratione Tullius quoque belli os & fauces appellat pro Arch. poëta. Populi, inquit, Romani laus est, vrbem amicissimam Cyzicenorum, eiusdem consilio ex omni impetu regio, ac totius belli ore & faucibus ereptam esse atque seruatam. Vnde vides elegantiarum parentem meritò Homerum nostrum dici posse, & alijs hãc concinnè loquendi viam longo antè tempore praiuisse.

e τρομέοντο] Duobus modis Agamemnonem proponit sollicitum & anxium: primùm cùm Troianorum castra, deinde Græcorum naues intueretur. Ex illo contremiscere dicitur, ex hoc dolere à consequenti, cùm sibi crines auellat: & quod etiam verè exprimit Poëta his verbis, μέγα δ' ἔστενε κυδάλιμον κῆρ. Vbi Stoici quidam in suas ἀπαθείας leges peccatum clamitarent, qui his perturbationibus Regem illum conflictari videant. Sed intelligant illi homines Homericos non esse saxeos aut fibris corneis, nec in rebus humanis humanam naturam exuere, quæ ab istis affectibus omnino non abhorret, vt satis alibi quoque docuimus. Nec sanè aliter affectum esse oportet βουληφόρον ἄνδρα, ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, vt aliàs etiam dictum est, quàm hoc loco nostrum Agamemnonem, vbi suorum vitam periclitari videt: alioqui frustra cõmissos sibi populos habere, de quorum salute non esse sollicitus. At, inquient Stoici, illi facilè sine his perturbationibus prouideri potest Imò, inquam, his quasi stimulis animus excitari solet ad inuestigandas remedij periculorum vias.

f αὐλῶν] Hoc tibiarum fistularumq; sono Troiani testabantur lætitiã suam ex hesterna victoria: quod vitiosum fuit, cùm immoderatè prosperum hunc euentum ferrent, & cum contumelia: vt rectè docet Alexander apud Dionem Prusæum, si bene memini.

g Νέστορ' ἐπὶ πρῶτον] Notandum est Agamemnonem nihil inconsultò aggredi, quod summæ est in eo prudentiæ Illud est enim rerũ gerendarũ caput μάλ' αὐτὸς βουλῆς ἡγεῖται, vt ait ille, & id propriè homini donatum est, in quo viget pars illa præstantissima rationis, qua euentus & consequentiæ, deniq. omnes negotiorum ἀποτελέσματα expenduntur. proinde qui temerè ad res gerendas prorumpunt brutis ipsis animantibus deteriores censendi sunt, quorum nonnulla hac quoque βουλευτικῇ (vt ita loquar) facultate non carent. Deinde obseruandum quem sibi consiliarium asciscat Agamemnon, nimirum eum, cui sup. lib. 2. pag. 37. similes decẽ alios sibi tantùm optabat ad euersionem Troiæ: ergo non Aiacem, non Diomedem, non Vlyssem ipsum aut aliũ quemuis è Græcis proceribus accedit, sed Nestorem: neq; omnes simul, quod tutius videbatur, sed vnicum Nestorẽ, quasi ille solus esset instar omnium.

h ὀρθωθεὶς δ' ἔνδυνε] Cùm videas hic Agamemnonem vestimẽta sua induentem, facilè concludes illum ea paulò antè exuisse, nimirum ex Diomedis consilio, somnum capturum: sed eum, vt vidimus, curæ à quiete prohibuerunt.

i ἑσσάμενος δέρμα λέοντος] Scholiastes Apollonij lib. 1. tradit moris fuisse apud veteres heroas, vt pellibus amicirentur, σκεύη, inquit, τὰς ἀγρίων τὰ δέρματα φορεῖν. Ita enim ait Apollonius de Argo:

δέρμα δ' ὁ μὲν ταύροιο ποδηνεκὲς ἀμφέχετ' ὤμους Ἄργος Ἀρεστορίδης λάχνῃ μέλαν. Et antea de Augæo: βῆ δ' ἔχε μαυλάκεος ἀγραύλου δέρος. Id etiam veteribus Germanis tribuit Tacitus, quod à Giphanio ante nos obseruatum est. De quo more quid aliàs ipse dicturus sit, vt pollicetur, auidè expectamus. Notanda sunt autẽ hæc vestimenta. Duo enim tantùm hic memorantur: primùm tunica, quæ est tegendo pectori accommodata, Hesychio περιστήθιος χιτών, vt aliàs docebimus: deinde pellis leonina quæ ex humeris vsque ad talos dependebat. Aliàs tamen ei vestem purpuream tribuit. Sed vbique frugalitatem veterum illorum heroum animaduertas secus quàm hac nostra tempestate. Qua de re vide quid Alexander dicat apud Dionem orat 1. de Regno.

k ὡς δ' αὔτως Μενέλαον ἔχε τρόμος] Noluit Poëta præcipuum belli caput Menelaum, cuius nimirùm gratia hæc expeditio suscepta erat, in his angustijs desidem esse, & aliorum exemplo, quos somnus iam occupauerat, eodem capi: sed vigilẽ eum facit, eodemq; pacto de Græcis sollicitum vt fratrem Agamemnonem Ergo accinctus tum vestibus tum armis, ea enim exuerat, vt anteà de Agamemnone diximus, ad eum pergit testaturus nimirùm vigilantiam suam, & eum è somno excitaturus. At ille fratris diligentiam iam anteuerterat. In paribus ergo negotijs hi aliorum belli ducum Germani typi sunto.

l ὃς μέγα πάντων] Agamemnonẽ προσφθέγγεται, cuius προσφωνήσεως duo sunt membra: primùm, quòd eum summum Græcorum imperatorẽ appellat: deinde, quòd in populo vt Deus honoraretur. vbi Poëta docuit, vt & multis prætereà locis, quanta sit Regũ maiestas, quæ Dei imaginem referat, siquidem eundem honorem ac ipsi Deo tribuant subditi. Vnde duplex elicitur doctrina: altera Regibus ipsis, altera subditis. Illis, vt cogitent quam personam in hoc supremo dignitatis gradu sustineant: his verò, vt videant qua reuerentia & honore Reges prosequi oporteat. Quod si ab vtrisque fieret, iurare ausim sæcula aurea denuò mox reditura.

Τὸν πρότερος προσέειπε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος·	*Hunc prior allocutus est in bello strenuus Menelaus:*
[a] Τίφθ' οὕτως ἠθεῖε κορύσσεαι; ἦ τιν' ἑταίρων	*Cur sic, frater, armaris? num quem sociorum*
Ὀτρύνεις Τρώεσσιν ἐπίσκοπον; ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς	*Impellis Troianis exploratorem? sed valdè admodũ*
Δείδω μὴ οὔ τίς τοι ὑπόσχηται τόδε ἔργον,	*Timeo, ne vllus tibi promittat hoc opus,*
Ἄνδρας δυσμενέας σκοπιαζέμεν οἶος ἐπελθὼν	*Vt viros hostes exploret solus accedens*
Νύκτα δι' ἀμβροσίην· μάλα τις θρασυκάρδιος ἔσται.	*Noctem per diuinam: valdè quispiam audax erit.*
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμ-	*Hunc aũt, respõdens, allocutus est rex Agamemnõ,*
[b] Χρεὼ βουλῆς ἐμὲ καὶ σέ, διοτρεφὲς ὦ Μενέλαε, (νων.	*Opus est cõsilio mihi & tibi, à Ioue nutrite ô Menelae,*
Κερδαλέης, ἥ τίς κεν ἐρύσσεται ἠδὲ σαώσει	*Prudente, quod liberabit atq. seruabit*

Ἀργείους καὶ νῆας ἐπεὶ Διὸς ἐτράπετο φρήν.
Ἑκτορέοις ἄρα μᾶλλον ἐπὶ φρένα θῆχ' ἱεροῖσιν.
c Οὐ γάρ πω ἰδόμην, οὐδ' ἔκλυον αὐδήσαντος,
Ἄνδρ' ἕνα τοσσάδε μέρμερ' ἐπ' ἤματι μητίσασθαι,
Ὅσσ' Ἕκτωρ ἔρρεξε Διὶ φίλος υἷας Ἀχαιῶν
Αὔτως, οὔτε θεᾶς υἱὸς φίλος, οὔτε θεοῖο·
Ἔργα δ' ἔρεξ' ὅσα φημὶ μελησέμεν Ἀργείοισι
Δηθά τε καὶ δολιχόν· τόσα γὰρ κακὰ μήσατ' Ἀχαιούς.
d Ἀλλ' ἴθι νῦν Αἴαντα καὶ Ἰδομενῆα κάλεσσον,
Ῥίμφα θέων ἐπὶ νῆας· ἐγὼ δ' ἐπὶ Νέστορα δῖον
Εἶμι, καὶ ὀτρυνέω ἀνστήμεναι, αἴ κ' ἐθέλῃσιν
Ἐλθεῖν ἐς φυλάκων e ἱερὸν τέλος, ἠδ' ἐπιτεῖλαι.
f Κείνου γάρ κε μάλιστα πιθοίατο· τοῖο γὰρ υἱὸς
Σημαίνει φυλάκεσσι, καὶ Ἰδομενῆος ὀπάων
Μηριόνης· τοῖσιν γὰρ ἐπετράπομέν γε μάλιστα.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Πῶς γάρ μοι μύθῳ ἐπιτέλλεαι, ἠδὲ κελεύεις,
Αὖθι μένω μετὰ τοῖσι, δεδεγμένος εἰς ὅ κεν ἔλθῃς,
Ἦε θέω μετὰ σ' αὖτις, ἐπὴν εὖ τοῖς ἐπιτείλω;
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Αὖθι μένειν, μή πως ἀβροτάξομεν ἀλλήλοιιν
Ἐρχομένω· πολλαὶ γὰρ ἀνὰ στρατόν εἰσι κέλευθοι.
Φθέγγεο δ' ᾗ κεν ἴῃσθα, καὶ ἐγρήγορθαι ἄνωχθι,
Πατρόθεν ἐκ γενεῆς ὀνομάζων ἄνδρα ἕκαστον,
g Πάντας κυδαίνων· μηδὲ μεγαλίζεο θυμῷ·
Ἀλλὰ καὶ αὐτοί περ πονεώμεθα· ὧδέ που ἄμμι
Ζεὺς ἐπὶ γιγνομένοισιν ἵει κακότητα βαρεῖαν.

Argiuos & naues, quoniã Iouis auersa est (à nobis) mẽs
Hectoreis sanè magis animum adiecit sacrificijs.
Non .n. vnquam vidi, neq; audiui (ex alio) referente,
Virum vnum tanta ardua opera vno die molitũ esse,
Quanta Hector fecit, Ioui charus, filijs Achiuorum
Sine causa: neq; deæ filius dilectus, neq; dei:
Opera autem fecit, quæ puto curæ fore Græcis
Diuq; & in longũ tempus, tãtis .n. malis affecit Achi-
Sed i nunc, Aiacem & Idomeneum voca (uos.
Citò currens ad naues: ego verò ad Nestorẽ diuinum
Vado & hortabor vt surgat, siquidem velit
Venire ad custodũ sacram turmam, & mandare eis:
Illum enim potissimùm audient: huius enim filius
Præest custodibus & Idomenei comes
Meriones: his enim commisimus maximè:
Huic autẽ respondit deinde voce bonus Menelaus,
Quomodo verò mihi sermone mandas & iubes?
Illic vt maneam inter illos, præstolans donec venias,
An curram ad te rursus, quum benè illis præcepero?
Hunc .a. rursus allocutus est rex virorũ Agamem-
Illic mane, ne quo modo aberremus ab inuicẽ (non,
Venientes: multæ enim per exercitum sunt viæ:
Clama autem quà ieris, & vigilare iube,
A maioribus ex stirpe compellans virum quemlibet,
Omnes laudans: neq; superbias animo:
Sed & nosmetipsi laboremus: sic quippe nobis
Iupiter nascentibus iniecit calamitatem grauem.

COMMENTARIVS.

a πῶς γὰρ μοι] In hac Menelai interrogatione continetur artificiosè consilium, quod in præsenti negotio omnium erat vtilissimum, ideò etiam in sequentibus videbimus id omnium consensu optimum iudicatum. Quod tamen erat periculosissimum, idcirco Menelaus timet, ne quis hoc in se velit recipere, vt illud exequatur, quia id à solo tantùm fieri oporteret, at vix est vt quispiam solus in tam numerosum exercitum velit se conijcere vitæ periculum subiturus. Si tamen vllus reperiatur, qui non recusauerit, eum animo audaci & generoso pronunciat, cùm ab ignauo & timido homine tam graue & difficile negotium confici non possit.

b χρεὼ βουλῆς ἐμὲ καὶ σέ,] Hic locus diligenter est obseruandus, vbi Agamemnon, aut sub eius persona Homerus, humana consilia Dei voluntati opponit: obseruandus, inquam non laudandi, sed potiùs abhorrendi gratia. Ait ergo Agamemnon ad Menelaum, negotia Græcorum iam ad eas angustias esse redacta, vt optimo aliquo sit opus consilio, quo ea possint expediri & liberari, prudentiã illis esse subueniendum. Non dicit implorandam Dei alicuius opem. Nam quem implorent? cùm Iupiter summus Deorum stet à Troianorum partibus, an est vllus qui se illi audeat opponere? Pluris igitur humanum, quàm diuinum auxilium facit. At quale tandem consilium, Agamemnon, comminisceris, quod & tibi salutare, & Iouis auxilio κρεῖσσον esse possit? Atqui audi tuum Homerum, aut tu Homere, qui hæc per os Agamemnonis effatus es, audi te ipsum alibi dicentem:

ἀλλ' αἰεί τε Διὸς κρείσσων νόος, ἠέπερ ἀνδρῶν,
ὅς τε καὶ ἄλκιμον ἄνδρα φοβεῖ, καὶ ἀφείλετο νίκην
ῥηιδίως.

Præstantior semper est Iouis mens, quàm virorum,
Qui etiam fortem terret, & victoria priuat.
Facillimè. Et alibi:

ἀργαλέος γάρ τ' ἐστὶ θεὸς βροτῷ ἀνδρὶ δαμῆναι:

Insuperabilis est Deus à mortali homine. Et alibi:

—— θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν:

Dij viris potentiores.

Cùm ergo Iouẽ hostẽ habeatis, quid subsidij potestis, Agamẽnon & Menelaẽ, à vestra ipsa prudentia expectare? Hinc itaq; constat, quantum homini homines illi veteres tribuerint, vt eũ Dijs ipsis nõ dubitarẽt opponere, atq; adeò summo deorũ Deo: quod ipsimet confitentur. At potiùs precibus flectendus videbatur, aut placãdus votis vel sacrificijs pro frequenti veterũ consuetudine. Hoc est igitur quod sæpius inculcamus in hoc Poëta, credidisse antiquos multa etiam præter Deorum auxiliũ moliri & præstare posse.

c οὐ γάρ πω ἰδόμην,] Amplificat hesterna Hectoris facta bellica præcedentium omnium collatione, cùm dicit, se neq; visu neq; auditu obseruasse aut intellexisse, vllum vnquam tam ardua facinora vno die confecisse. Vbi videtur solam de Græcis victoriam pluris quàm alia quæuis gesta æstimare, quasi tam bellicosam & fortissimam gentem superare operosius fuerit, quàm quicquid vel Hercules vel Theseus, vel alij quotquot antecesserunt heroës magnifici, vt loquitur Seneca, fecerint. Id autem mirari Agamemnonem contigit, quòd talia Hector gesserit, cùm tamen ab vllo Deorum aut Dearum genus nõ traxerit: quod si foret, minus erat admiratione dignum ab Heroë res tam difficiles & operosas confici. Iam verò cùm à mortalibus tantùm sit oriundus, vnde illi tantũ animi & virtutis, vt tot heroas Græcos hesterna die fuderit, tot magnanimorum virorum copias profligarit? At mirari iam desinit Agamemnon, cùm anteà præmiserit, Hectorem Iouis ope & auxilio fretum, qui eius sacrificia propitiore animo respexerit, quàm Græcorum, tam feliciter in bello versari. Ex his porrò constat, Hectorem reuerà Priami & Hecubæ filium esse, hoc est, à mortalibus parentibus genus ducere, quod tamen Lycophron aspernatus, finxit eum à Ptoo, id est, Apolline genitum.

d ἀλλ' ἴθι] Docet Homerus, Reges olim fuisse αὐτοδιακόνους. Fratrem enim Menelaum mittit Agamemnon ad cæteros duces & principes conuocandos (quod aliàs præcones exequuntur) ipsemet autem ad Nestorem se confert senis illius reuerentia, in quem fortasse tantum sibi non vsurpat imperij, vt eum per alium quempiam non accersat.

e ἱερὸν τέλος,] Quicquid tutelam hominum gerit, quasi sacrum videtur: vnde hic dicitur, ἱερὸν τέλος φυλάκων: & alibi etiam vrbis mœnia ἱερὰ appellantur à Poëta, qua ratione etiam Sophocles terram ἱερὰν appellat.

f κείνου γάρ κε μάλιστα] Hic locus diu me torsit. Nunquid enim Agamemnon omnibus Græcorum copijs imperabat? cur ergo Nestoris suasu hic opus fuit, aut mandatis? aut cur ei potiùs quàm sibi obtemperaturos custodes dicit? Responderi posse arbitror duobus modis. Primùm, Agamemnon quidem imperium in vniuersum exercitum obtinebat, sed in prælijs tantùm ordinandis. Quod me legisse alicubi memini, locum tamen nunc indicare non possum, adeò mihi fragilis est memoria: scio tamen verè me legisse, & in probato quodam authore. Hic autem de acie instruenda non agitur. Secundò, cùm custodijs Græcorum præesset Nestoris filius, hic patris mandatis faciliùs & lubentiùs erat auditurus, quàm Agamemnonis, quod ipsum etiam quasi αἰτιολογικῶς subijcit. Præterea hoc Nestori fuit peculiare, vt eloquentia polleret, quam cum summa prudentia coniunctam habebat, cui accedebat magna rerum experientia, quibus omnibus tota ferè persuadendi facultas continetur.

g παῖδας κυδαίνων] Videtur intelligere, ne cæteros heroas Menelaus increpando exciter, quasi videlicet illis socordiam aut desidiam exprobret: qua ratione futurum erat, vt eorum animos à se alienaret. Quod ipsum Menelai superbiam proderet, ideò dicit, μηδὲ μεγαλίζεο θυμῷ. Itaque prudenter monet, vt singulos non solùm proprio nomine, quod etiam beneuolentiæ cuiusdam est testimonium, compellet: sed omnes etiam suis laudibus exornet, cui animorum ad se pelliciendorum rationi valde est tribuendum: & hoc duces belli maximè decet, ad conciliandam sibi militum beneuolentiam.

Ὣς εἰπὼν ἀπέπεμπεν ἀδελφεὸν, εὖ ἐπιτείλας.
Αὐτὰρ ὁ βῆ ῥ' ἰέναι μετὰ Νέστορα ποιμένα λαῶν.
Τὸν δ' εὗρεν παρά τε κλισίῃ καὶ νηῒ μελαίνῃ
c Εὐνῇ ἔνι μαλακῇ· παρὰ δ' ἔντεα ποικίλ' ἔκειτο,
Ἀσπὶς, καὶ δύο δοῦρε, φαεινή τε τρυφάλεια·
Πὰρ δὲ ζωστὴρ κεῖτο παναίολος, ᾧ ῥ' ὁ γεραιὸς
* Ζώννυθ' ὅτ' ἐς πόλεμον φθισήνορα θωρήσσοιτο,
Λαὸν ἄγων· ἐπεὶ οὐ μὲν ἐπέτρεπε γήραϊ λυγρῷ.
c Ὀρθωθεὶς δ' ἄρ' ἐπ' ἀγκῶνος, κεφαλὴν ἐπαείρας,
d Ἀτρείδην προσέειπε, καὶ ἐξερεείνετο μύθῳ·
Τίς δ' * οὕτω κατὰ νῆας ἀνὰ στρατὸν ἔρχεαι οἶος,
Νύκτα δι' ὀρφναίην, ὅτε θ' εὕδουσι βροτοὶ ἄλλοι;
Ἠέ τιν' οὐρήων διζήμενος, ἤ τιν' ἑταίρων;
Φθέγγεο, μηδ' ἀκέων ἐπ' ἔμ' ἔρχεο· τίπτε δέ σε χρεώ;
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Ὦ Νέστορ Νηληϊάδη, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
e Εἴσεαι Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα, τὸν περὶ πάντων
Ζεὺς ἐνέηκε πόνοισι διαμπερὲς, εἰσόκ' ἀϋτμὴ
Ἐν στήθεσσι μένῃ, καί μοι φίλα γούνατ' ὀρώρῃ.
Πλάζομαι ὧδ', ἐπεὶ οὔ μοι ἐπ' ὄμμασι νήδυμος ὕπνος
Ἵζάνει, ἀλλὰ μέλει πόλεμος καὶ κήδε' Ἀχαιῶν.
f Αἰνῶς γὰρ Δαναῶν περιδείδια, οὐδέ μοι ἦτορ
Ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι· κραδίη δέ μοι ἔξω
Στηθέων ἐκθρώσκει, τρομέει δ' ὑπὸ φαίδιμα γυῖα.
Ἀλλ' εἴ τι δραίνεις, (ἐπεὶ οὐδέ σέ γ' ὕπνος ἱκάνει)
Δεῦρ' ἐς τοὺς φύλακας καταβείομεν, ὄφρα ἴδωμεν
Μὴ τοὶ μὲν καμάτῳ ἀδδηκότες ἠδὲ καὶ ὕπνῳ
Κοιμήσωνται, ἀτὰρ φυλακῆς ἐπιπάγχυ λάθωνται·
Δυσμενέες δ' ἄνδρες σχεδὸν εἵαται, οὐδέ τι ἴδμεν,
Μήπως καὶ διὰ νύκτα μενοινήσωσι μάχεσθαι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ.
Ἀτρείδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνον,
g Οὔθην Ἕκτορι πάντα νοήματα μητιέτα Ζεὺς
* Ἐκτελέει ὅσα πού νυν ἐέλπεται· ἀλλά μιν οἴω
Κήδεσι μοχθήσειν καὶ πλείοσιν, εἴκεν Ἀχιλλεὺς
Ἐκ χόλου ἀργαλέοιο μεταστρέψῃ φίλον ἦτορ,
Σοὶ δὲ μάλ' ἕψομ' ἐγώ· ποτὶ δ' αὖ καὶ ἐγείρομεν ἄλλους,
Ἠμὲν Τυδείδην δουρικλυτὸν, ἠδ' Ὀδυσῆα,
Ἠδ' Αἴαντα ταχὺν, καὶ Φυλέος ἄλκιμον υἱόν.
Ἀλλ' εἴ τις καὶ τούσδε μετοιχόμενος καλέσειεν,
Ἀντίθεόν τ' Αἴαντα καὶ Ἰδομενῆα ἄνακτα.
Τῶν γὰρ νῆες ἔασιν ἑκαστάτω, οὐδὲ μάλ' ἐγγύς·
h Ἀλλὰ φίλον περ ἐόντα καὶ αἰδοῖον Μενέλαον
Νεικέσω, i εἴπερ μοι νεμεσήσεαι, οὐδ' ἐπικεύσω,
Ὡς εὕδει, σοὶ δ' οἴῳ ἐπέτρεψεν πονέεσθαι.
Νῦν ὄφελεν κατὰ πάντας ἀριστῆας πονέεσθαι
Λισσόμενος· χρειὼ γὰρ ἱκάνεται οὐκέτ' ἀνεκτός.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
k Ὦ γέρον, ἄλλοτε μέν σε καὶ αἰτιάασθαι ἄνωγα·
Πολλάκι γὰρ μεθιεῖ τε, καὶ οὐκ ἐθέλει πονέεσθαι,
Οὔτ' ὄκνῳ εἴκων, οὔτ' ἀφραδίῃσι νόοιο·
Ἀλλ' ἐμέ τ' εἰσορόων, καὶ ἐμὴν ποτιδέγμενος ὁρμήν.
Νῦν δ' ἐμέο πρότερος μάλ' ἐπέγρετο, καί μοι ἐπέστη·
Τὸν μὲν ἐγὼ προέηκα καλήμεναι οὓς σὺ μεταλλᾷς.

Sic fatus: dimisit fratrē, benè postquā percepisset,
Sed hic perrexit ire ad Nestorē pastorem populorum:
Hunc verò inuenit apud tentoriū & nauem nigram
Lecto in molli: iuxtaq; eū arma variegata iacebant,
Scutum & duæ hastæ, splendidaq; galea.
Propè etiam balteus iacebat valde varius, quo senex
Cingebatur quādo ad bellū perniciosum armaretur,
Populū suū ducēs: nā nō pmittebat se senectuti tristi.
Erectus autem super cubitum caput eleuans,
Atridem allocutus est, & rogabat sermone:
Quis autem sic ad naues per castra venis solus,
Noctē per obscurā, quando dormiūt mortales cæteri?
An aliquem custodē quærens, an aliquem sociorum?
Loquere, neq; tacitus ad me accede: quid tibi opus est?
Huic autem respondit rex virorum Agamemnon,
O Nestor Neleiade, ingens gloria Achiuorum,
Cognosces Atridem Agamemnona, quē supra omnes
Iupiter iniecit laboribus assiduè, quoad spiritus
In pectorib. maneat, & mihi chara genua moueātur.
Erro ita, quoniam non mihi in oculis dulcis somnus
Insidet, sed cura est bellū & clades Achiuorum.
Vehementer enim pro Græcis timeo, neq; mihi cor
Firmum, sed perpulsus sum: cor autem mihi extra
Pectora exilit, tremunt verò præclara membra.
Sed si quid facere cogitas (quoniā neq; te somnus ca-
Eia ad custodes descendamus, vt videamus (pit)
Ne hi quidem labore defessi, vel etiam vigilia,
Dormiant: at custodiæ prorsus obliuiscantur:
Hostes autem viri propè sedent, neq; scimus
An fortè etiā per noctem in animo habeant pugnare.
Huic verò respōdit deinde Gerenius eques Nestor:
Atride illustrissime rex virorum Agamemnon,
Minimè sanè Hect. omnia sua cogitata cōsiliarius Iu-
Perficiet quæcunq; sperat: sed ipsum puto (piter
Curis laboraturum vel pluribus, siquidem Achilles
Ex ira molesta conuerterit dilectum cor:
Te verò libēter sequar ego: insuper & excitemus alios.
Et Tydidem hasta inclytum, & Vlyssem,
Et Aiacem celerem & Phylei fortem filium.
Quin si quis & hos accedens vocaret,
Diuinumq; Aiacem & Idomenea regem.
Horum enim naues sunt longissimè, neq; valdè propé.
Sed amicū quāuis existentē & venerandū Menelaū
Increpabo: quamuis mihi irascaris, neq; celabo,
Quòd dormit, tibi verò soli commisit laborare.
Nunc debebat circa omnes principes laborare, (lis.
Suppliciter orās: necessitas.n. vrget minimè tolerabi-
Hūc.a. rursus allocutus est rex virorum Agamem-
O senex, aliàs quidem te eum accusare iussi. (non:
Sæpè enim negligens est, nec vult laborare,
Neq; pigritiæ cedens, neq; insipientiæ mentis:
Sed me respiciens & meum expectans nutum.
Nunc aūt me prior valdè surrexit, & mihi adstitit:
Hunc quidem ego præmisi vocare, quos tu quæris.

Ἀλλ'

Ἀλλ' ἴομεν· κείνους δὲ κιχησόμεθα, πρὸ πυλάων	*Sed eamus: illos autem inueniemus ante portas*
Ἐν φυλάκεσσ'· ἵνα γάρ σφιν ἐπέφραδον ἠγερέεσθαι.	*Inter custodes: ibi n. ipsis indicaui, vt congregarētur.*
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,	*Huic aūt respondit deinde Gerenius eques Nestor:*
ˡΟὕτως οὔτις οἱ νεμεσήσεται, οὐδ' ἀπιθήσει	*Sic nullus ei irascetur, neq; immorigerus erit*
Ἀργείων, ὅτι κέν τῳ ᵐ ἐποτρύνῃ καὶ ἀνώγῃ.	*Argiuorum, quādo aliquē hortatus fuerit, & iusserit.*

COMMENTARIVS.

a εὐνῇ ἔνι μαλακῇ.] Talia sunt senum Homericorum cubilia, vt & paulò antè Phœnicis. (Nam ibi πυκινὸν λέχος idem est, quod hic, εὐνῇ μαλακῇ) contrà iuuenis Diomedes ante tentorium armis indutus recubat substrata bouili pelle. Quamuis tamen molli in lecto recubet, nihilominus Poëta eum armis circūdatum dicit, quibus nimirum indueretur, si se aliqua præliandi occasio obtulisset. Ait enim, παρὰ δ' ἔντεα ποικίλ' ἔκειτο, &c. & nequis Nestoris senectutem obijciat, paulò pòst adiecit Poëta, ἐπεὶ οὐ μὲν ἐπέτρεπε γήραϊ λυγρῷ: quasi ingrauescentes anni nihil ei de virtute bellica imminuissent, & spiritus illi iuueniles adhuc in media senectute aliquātulum efflorescerēt. Vbi tamen Poëta videtur plus ei tribuere, quàm rei veritas postulet: siquidē idem alibi conqueritur, quòd robore suo & virtute pristina destituatur: ideò neque armorum, sed consilij & adhortationum militarium auxilium tantùm pollicetur, quandoquidem aliud præstare non possit. Sed & hîc intelligendum est his armis, quæ Poëta commemorat, Nestorem indui non ad præliandum: sed cùm suos tantùm ad bellū educeret, quòd expressè illa verba indicant: ᾧ ῥ' ὁ γεραιὸς Ζώννυθ' ὅτ' ἐς πόλεμον φθισήνορα θωρήσσοιτο, λαὸν ἄγων. Ducebat autem ille quidem copias suas in prælium, immò & eas instruebat, vt tertio Iliados vidimus, cæterùm ipse propria manu non depugnabat, cuius facultas solùm ei à senectute denegabatur, nimirum afflicto & euirato penè corpore, at sano & integro penitus animo, qui munia sua semper exercuit. Quod ergo Herodes in Hemiambis dicebat, τὰ λευκὰ τὰς τρίχας ἀπαμβλύνειν τὸν νοῦν, in Nestorem non competit, sed illa potius Remuli illius Virgiliani 9. Aeneid. gentem suam mirificè prædicantis, quòd illis, *——nec tarda senectus Debilitat vires animi, mutatque vigorem:* & illud sequens magis, *Canitiem galea premimus.*

b ἐπεὶ οὐ μὲν ἐπέτρεπε] Elegans loquendi modus, quasi Nestor & senectus adinuicem contendant, vt senectus imperium in Nestorem affectet: at Nestor pro libertate sua pugnans, in eius potestatem non se mancipet. Senectus enim ei vires & alacritatem animi eripere conabatur, vnde eum à bellis arceri oportebat: sed ille contrà integer & adhuc crudus viridisque (vt Charon ille Virgilianus) conatus illos reprimit, & tyrannidis illius iugum excutit, neque se ei regendum ac moderandum committit.

c ὀρθωθεὶς δ' ἄρ' ἐπ' ἀγκῶνος,] Hoc ipsum testatur, quod Nestor, οὐ μὲν ἐπέτρεπε γήραϊ λυγρῷ. cùm se quieti ita non tradiderit, vt penitus sensus suos sopiuerit, siquidem venientem ad se Agamemnonem præsentiens, eius nimirum incessu percepto, leui & facili somno captum se fuisse docet: & quasi dicas, ὕπνῳ ἀΰπνῳ. Quod testatur sermone illo, in quem statim erupit: quo sciscitatur, quis ille sit qui se nocte intēpesta accedat, & quæ aduentus illius causa, quæ grauis non esse non potest, cùm eo tempore potiùs somnus esset captandus: ideò hæc omnia effari eum iubet, ne tacitus accesserit, quod cautionis militaris non postremum est caput.

d Ἀτρεΐδην Ἀγαμέμνονα,] Hoc Poëta dicit, qui scit hunc quem Nestor alloquetur, esse Agamemnonem. nam Nestor ignorauit quis esset, vt constat ex eius interrogatione.

e γνώσεαι Ἀτρεΐδην] Cùm duo essent, quæ sciscitabatur Nestor. Primùm, quis esset qui se accedebat: deinde, quam ob causam: ijs ordine respondet Agamemnon: & se primùm Nestori significat, secundò aduentus sui finem exponit. vtrumq; non nudè, sed cum eleganti ornatu. Nam primùm, cùm se esse Agamemnonem dicit, addit insuper calamitatum suarum commemorationem, quæ est quasi ad alteram partem παρενθήκη: vbi affectus miserorum hominum optimè exprimuntur, qui de se ipsis nunquam sine status sui adiectione verba facere solent. Idem anteà de se & fratre Menelao dicebat Agamemnon.

ἀλλὰ καὶ αὐτοί περ πονεώμεθα. ὧδέ που ἄμμι Ζεὺς ἐπὶ γεινομένοισιν ἵει κακότητα βαρεῖαν: sed hîc amplius ait, hos sibi labores diuturnos, & in totum vitæ spatium à Ioue immissos esse: quod inde, vt arbitror, colligit, quia ijs subinde se premi & circundari videat, à quibus ne respirādi quidem locus sibi concedatur. Quòd autem causam eorum in Iouem referat, id quomodo sit intelligendum, aliàs apud hunc Poëtam fusè explicuimus: quales etiam sint isti Agamemnonis labores, mox videbimus in secunda parte. In qua causam aduentus sui exponit, quòd nimirum præ sollicitudine, quam de salute Græcorum gerit, somnum captare non possit. Hi sunt nimirum labores illi, quibus Iupiter eum subinde opprimit. vbi notandum est egregium Regis exemplum, qui de suis tantoperè angatur, & non minus, immò magis de illorum statu, quàm de proprijs ac domesticis negotijs sit sollicitus. Hinc est quòd idem Agamemnon apud Euripidem in Iphigenia ait, πολλὰ ἀνδρὶ βασιλεῖ καὶ στρατηλάτῃ μέλει. neque id sine causa. Quemadmodum enim naufragij culpa nauis moderatori sæpe imputari solet: ita siquid mali in regno accidat, id solet tribui Regis socordiæ ac negligentiæ, vt eleganter de se Eteocles ille apud Aeschylum in Trag. ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας docet his verbis:

Κάδμου πολῖται, χρὴ λέγειν τὰ καίρια	*O Thebani ciues, ea quæ ex vsu sunt dicere oportet.*
εἰ δ' αὖθ', ὃ μὴ γένοιτο, συμφορὰ τύχοι,	*Sin autem, quod absit, calamitas quædam contingat,*
ὅστις φυλάσσει πρᾶγος ἐν πρύμνῃ πόλεως	*Eum, qui tuetur Rempub. in puppi vrbis*
Ἐτεοκλέης ἂν εἷς πολὺς κατὰ πτόλιν	*Eteocles solus per vrbem frequens*
οἴακα νωμῶν, βλέφαρα μὴ κοιμῶν ὕπνῳ.	*Clauum regens, palpebras nunquam sopiens somno.*
ὑμνοῖθ' ὑπ' ἀστῶν φροιμίοις πολυρρόθοις	*Vituperabitur à ciuibus cantibus varijs & maledicis.*
εἰ μὲν γὰρ εὖ πράξαιμεν, αἰτία θεοῦ.	*Nam si quid prosperè eueniat, Diis id attribuitur:*
οἰμώγμασί τε. id est,	*Planctibus quinetiam.*

Proinde oportet Regem, præcipuè vbi grauia impendent malorum pericula, cautè & diligenter prouidere, ne quid damni subditi eius patiantur, vel ad Homerici Agamemnonis exemplum, in quo Homerus verā veri Regis effigiem expressit. Iam verò, vbi Agamemnon causam aduentus sui exposuit, causam, inquam, efficientem, posteà finalem docet: nimirum, vt cum Nestore ad custodes proficisceretur, videretq; ne illi laboribus & somno victi negligentiùs essent in officio. Vbi obseruare licet primum Homerum visitādi nocturnas custodias rationem edocuisse, quam posteriora secula sunt amplexata, sed nostra præcipuè: nam hæc in alijs non potui obseruare. Vnius tantùm Marij memini, nisi fallor, de quo Sallustius scribit in bello Iugurthino, eum vigilias circuisse, nō tam diffidentia futurorum, quæ imperauisset, quàm vti militibus exequatus cum imperatore labos esset volentibus. Hoc Galli vocant *faire la ronde*, expressa Latina phrasi, Circuire vigilias: quia cùm illæ vndique collocentur ad maius & tutius exercitus præsidium, oportet eas etiam vndique, hoc est, ἐν κύκλῳ visitari. Ea autem cura non solet infimis hominibus demandari, sed ducibus aut præcipuis quibusdam in exercitu. Hic rex Græcorum Agamemnon eam sponte suscepit.

f αἰνῶς γὰρ Δαναῶν] Varia circumloquutione timorem suū pro vniuerso exercitu exprimit. Primùm enim generaliter timere se indicat, deindè accuratiùs id ipsum eloquitur, cùm ait, οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον, &c. vbi duo sunt consideranda Primùm, ipsius cordis affectus: deinde membrorum, nimirū interior & exterior, cuius ille causa est. Ne credat autem lector hęc esse læuia, quæ summa egent attentione, & quæ φιλοσοφώτατα Homerum planè edocent. Ecce enim constitutam timoris sedem ab illo in corde. Omnino rectè. Cùm enim cor principium sit eorum naturæ, quæ sanguinem habent, vim etiam sentiendi illi tribuere oportet, vt docet Aristot. de Partibus anim. libro tertio, capitulo quarto, & statuere ab eo motum omnium sensuum oriri. Itaque affectus omnes & perturbationes cordi attribuuntur, illæ præcipuè, quæ frigidæ sunt, vt timor, iuxta etiam ipsum Aristotelem Rhetor. ad Theodec. libro secundo, capitulo decimotertio. cùm in corde sit caloris sedes propter sanguinem, cuius ipsum est receptaculum. Ergo timor, qui hominem inuadit, in eam potissimùm hominis partem agit, quæ calidissima est: in qua pugna, si frigiditas caliditate fuerit superior, concidunt virtus & audacia, quæ à calore maximè fouentur & sustentantur. Itaque refrigerata illa præcipua parte, quæ cæteris membris sanguinem & calorem impertiebatur, sequitur etiam & deriuatur in cætera membra vniuersale frigus, vnde etiam illorum tremores oriuntur. Siquidem, vt docet idem Arist. Probl sect. 3. quæst. 5. & 25. Tremoris causa frigiditas est, & inopia caloris proprij. Calor autem proprius corrumpitur & perit vel marcore vel extinctione, id est, ἢ μαρασμῷ ἢ σβέσει. Marcore vel indigentia nutrimenti, vt fit in lucerna & in senibus: vel ab alieno calore, vt ignis in sole, & calor hominis à nimio vini calore: extinctione verò à contrarijs, hoc est, à frigido & humido. Quod postremum ad hunc locum pertinet. Siquidem calor cordis à timore, qui est frigiditas, extinguitur, & inde manat tremor. τοῦ γὰρ τρόμου αἴτιον ἡ ψυχρότης, vt iam diximus. Ex ijs ergo constat, quàm rectè Agamemnoni

noni ex cordis affectu membra contremuerint. Vbi etiam quippiam maius obseruandum, videlicet hic nō frigus cordis, sed cōsequens, id est, motum vehementiorem exprimi, is enim, vt præcedentia etiam docent, in ipso corde refrigerationem consequetur. Sanè hic locus est elegantissimus.

g οὔ θην Ἕκτορι] Patris consolari videtur Agamemnonē, periculum, quod ab Hectore impendebat imminuēdo, si modò Achilles iram deposuerit. Vbi tacitè Agamemnonem arguit & vellicat, quasi is solus causam his calamitatibus dederit, qui belli vnicū propugnaculum Achillem alienauerit, quo Græcos defendente Hector eò audaciæ non prorupisset, vt sæpiùs dictum est. Videtur tamen nescio quid subimpiè loquutus, cùm ait Iouem non omnia effecturum Hectori, quæ sperat, si Achilles beneuolentior Græcis reddatur. Opponit enim quodammodo ipsum Achillem non solùm Hectori, sed etiam Ioui: nisi intelligat partes Achillis Iouem defensurum, alienaturumq; se ab Hectore.

h ἀλλὰ φίλον περ ἐόντα] Intelligit Nestor quid esset officij Menelai in his rerum angustijs, nimirum vt cùm eius res potissimū ageretur, ipse quoque non solùm somno non indulgeret, sed etiam laboris fraterni partem susciperet. Quod cùm non faceat, vt quidem Nestor existimauit, quia eum fortè cum Agamemnone non videret: dicit se bona cum ipsius Agamemnonis venia eum obiurgaturum, quòd segnius & negligentius officio suo defungatus. Sed diligentiùs est illius oratio examinanda. Cùm enim duo obstarent, quo minus liberè Menelaum increparent. Primùm amicitia & reuerentia, qua Menelaum prosequebatur: deinde ipse Agamemnō, qui æquo animo increpari fratrem forsitan non tulisset, vtrumq; iam à principio submouet, testaturq́, neutrum eorum obstaturū, quo minus παῤῥησιαζόμενος in eum inueheretur. Sed quid obstabat, quæso, amicitia? An etiam Menelaus fratris animū gerit, qui reprehendi se non patiatur, vt lib. 1. pag. 6. docuimus? An non bonus amicus grauius multò irascitur? vt est in Mimographo. Quò deuenit illud præstantissimum Euripidis in Erechteo Meropes consilium,

φίλους δὲ τοὺς μὲν μὴ χαλῶντας ἐν λόγοις	*Amicos qui nihil tibi verbis indulgeant*
κέκτησο· τοὺς δὲ πρὸς χάριν σὺν ἡδονῇ	*Comparato: qui verò vt complaceant & delectant te, verba faciunt,*
τῇ σῇ πονηρούς, κλῇθρον εἰργέτω στέγης.	*Eos tanquam malos pra foribus excludito.*

Atqui hoc ipsum est quod facit Nestor: nullam enim in castigando amico amicitiæ rationem habet, ne amici vitia si ferat, faciat sua, vt est apud Publium. At sunt quidam fuco amicorum tantùm illiti, qui amicorum peccatis & vitijs blandiri solent, hocque vnum potissimum cauent, ne ijs vlla in re aduersentur. & eos κόλακας appellat Plutarchus, οἵπερ ἐφ' οἷς διαμαρτάνουσιν ἀεί τι ἡδὺ καὶ πρὸς χάριν ἀνθρώποις ... , οὔτε ἔργῳ ... , οὔτε ῥήματι λυποῦσι, ἀλλὰ μόνῳ παρέπονται τῷ ... συμφθεγγόμενοι. Quod non faciendum primus in literis humaniorib. docet Nestor. Iam quod reuerētiam, qua Menelaū prosequitur, increpationi suæ non obstaturam dicit, ab eodem ferè pendet: nisi quòd maior sit eorum ratio habēda, quos reueremur, quàm quos simpliciter amamus. Et hoc in ijs videtur locum habere, qui cùm inferioris sint dignitatis, superiores tamen audent carpere & reprehendere. Tu de illis omnibus consule elegantem Plutarchi libellum de adulat. ab amicis discern.

i εἴ πέρ μοι νεμεσήσεαι] Mirum videri cuipiam possit, cur Nestor vereatur ne Agamemnonem offenderet, si Menelaum socordiæ increparet, cùm ex sequenti Agamemnonis responso constet, illud ipsum Nestorem Agamemnonis rogatu aliàs præstitisse, proinde nihil esse videatur, cur eius iram impræsentiarum in re non absimili reformidaret. Sed ego existimo Nestorem anteà ea cautione vsum, ne nimium sibi iuris in Menelaum arrogare videretur, & ipsius Agamemnonis voluntate abuti. Est enim nescio quomodo fratrum animis à natura insitum, vt quantumuis inter se dissiti sint: tamen vnius dolor aut etiam factum, quod ad vnum attinet, alterum quoque pertingat. Proinde non sine causa veritus est Nestor ne rem ingratam Agamemnoni faceret, si fratrem eius obiurgaret, quamquam meritò & de causa eadem, qua ipsius etiam petitione parem libertatem in eum sæpe aliàs vsurpauit. Quod leuiter & non auersis oculis obseruandum est, primùm, quia periculosum est se amicorum ac fratrum præcipuè rebus immiscere, cùm vix fit vt vni displiceas, quin alterius quoque odium in te cōcites, quòd eorum consanguinitas adeò proxima distributas & peculiares iniurias vni aut alteri esse non sinat. Deinde, quia temerè non est sibi ius in aliorum facta censenda & castiganda tribuēdum: quod ad odiosam illam πολυπραγμοσύνην videtur accedere. Vbi tamen id operæpretium fuerit, ita illud faciendum est, vt arroganter id aggredi non videare: sed cum modestia, quâ nisi humanæ actiones condiantur insipidum & insipiens est, quicquid vsquam rerum geritur, & hac præcipuè in parte, vbi de non disglutinanda amicitia agitur, ac de morositatis euitando crimine, quæ in fouendis societatibus valde est perniciosa.

k ὦ γέρον, ἄλλοτε μέν] Hoc loco duo veniunt obseruāda. Primùm Agamemnonis factum, qui ad castigandā fratris socordiā Nestoris opera sit vsus: deinde Menelai ipsius negligentis. Quod ad primum attinet, res est satis familiaris, vt ad tuorū reprehensionem lubentiùs alienos aduoces, quàm ipsemet eos reprehendas: duas potissimùm ob causas, primùm, quod ferè odium illorum pertimescas, quorum vitia sis castigaturus, si eos præcipuè aliquo nexu aut consanguinitatis aut societatis deuinctos habes, aut sanè vel tantillā apud eos ὁμογένειαν ac disciplinam, vt loquitur Plautus: vel displicentiā, vt Seneca. Deinde quòd vsitatum plerumq; sit, vt à minus familiaribus, siquid præ se authoritatis ac dignitatis ferunt, reprehensiones audiamus: à coniunctissimis verò nescio quomodo respuamus, quia eorum maleuolentiam suspicamur, & animi alienationem. Regnat enim plerumq; morum quædam zelotypia inter eiusmodi homines, & propter æqualitatē alter alterius castigationes difficile audit, quòd illæ imperiosum nescio quid præ se ferre videantur. Quod quidem generale non est propter diuersa hominum ingenia. Id tamen verisimile est, fuisse in Menelao: aut fortasse maiorem voluit Agamemnon fratri pudorem inijcere, intelligenti sua vitia non solùm ipsi, sed etiam alijs cognita, & minimè probari: proinde si non fratris, saltem aliorum, apud quos contemptum & fastidiū sui concitaret, hortationibus moueretur. Neque tamen ad hæc quoslibet de via aduoces, sed qui tibi ac alteri quem castigari velis, tum amicitia coniuncti sunt, tum aliqua pollent etiam authoritate, vt paulò antè dicebamus. Sic Agamemnon Nestoris, quem φιλόσπαρτον esse primo & secundo libro suprà docuimus, & qui nunc se amicum ipsius Menelai venditat: Nestoris, inquam, opera ad castigandam fratris socordiā vtitur, cùm etiam non leuis sit illius Herois prudentissimi & eloquentissimi authoritas. Quod ad secundum attinet de Menelai socordia, quam hic Agamemnon commemorat, ea notanda est, vt noscas dissimiles fratrum mores & diuersum ingenium ac naturā. Vnde possis colligere, verum esse quod Socrates apud Plat. in Sympos. dicebat, Menelaum apud Homerum mollē bellatorem fingi: vbi fortasse hunc locum intelligebat, aliorū sponte non recordatus, vbi βοὴν ἀγαθὸς dicitur, & fortia eius facta recensentur. Qua de re vide quid nos sup. lib. 2 pag. 38. & 39. diximus. Fuit ergò paulò negligentior Menelaus, vt ex fratris testimonio conuincimus, sed qui tamen nunc vrgentibus negotijs veternum illud excusserit, & ipsius adeò Agamemnonis diligentiam anteuerterit. Forsan caruit illo animi ad res tractandas impetu, & tardiore fuit ingenio: vbi tamen ita res postulabant, talem eum nobis proponit Homerus, qualis alius desiderari potest. Sic quamuis in bellis etiam longè ab alijs heroibus fortitudine vinceretur, tamen sæpe etiā egregia virtutis suæ documenta dedit: vt in duello cum Paride, in defendendo Patrocli aduersus Hectorem cadauere, in Euphorbo tum interimendo tum in medio Troianorum spoliando. Hoc etiam loco alioqui ex consuetudine segnior, tamen quia vigilantiam & sedulitatem requiri intelligebat, vtramque gnauiter adhibet. Quid emolumenti hæc exempla nobis afferant, facilè erit lectori nasuto subodorari.

l οὕτως οὔ τίς οἱ νεμεσήσεται] Quisquis hæc legerit, roganti mihi audiat, neq; hæc limis oculis: sed rectis, hoc est, attentis aspiciat. Cùm intellexerit Nestor Menelaum officio suo strenuè defungi, respondet sic ei neminem succensurum, neque futurum immorigerum. Duo perstringit. Primùm, euitasse Menelaum suam reprehensionem, quam ei iam socordiæ nomine meditabatur: secūdò, comparasse sibi Græcorum beneuolentiam & patientiam, id est εὐπείθειαν. Prioris causam quidem video, nimirum sublatum reprehensionis argumentum: posterioris non ita derepentè vidi, sed hæc est. Videtur Menelaus animos Græcorum socordia sua & negligentia à se alienasse, ignauo siquidem duci non facilè obtemperant milites, quorum virtus, facinora & laudes ab eius prestātia dependēt, vt sæpius in hoc Poëta monuimus. Nunc ergo, cùm videbunt Græci diligentiorem & vigilantiorem factum Menelaum, sine dubio fient illi obedientiores, & eius mandata æquiore animo subibunt.

m ἐποτρύνῃ καὶ ἀνώγῃ.] Hi sunt duo modi, quibus homines ad res faciendas impelluntur: aut hortando, aut imperando. Quorū alterutro vti, prudentiæ est eius qui illis præest, vt vidimus antea libro secundo in Vlysse, dum exercitum Græcorum ad naues & discessum properantem coërceret, partim lenitate, partim asperitate verborum, quod in agendo est ἐποτρύνειν καὶ ἀνώγειν. Qui enim ad aliquid conficiendum ἐποτρύνουσι blandiùs, qui ἀνώγουσι asperiùs id præstare solent, illud nimirum ex quadam beneuolentia, hoc ex imperiosa authoritate proficiscitur. Sic etiam Agamemnon, quos segniores ad bellum videbat, eos increpabat: quos contrà per se satis incitatos, leniùs hortabatur, vt in officio pergerent. Idem si fecerit Menelaus, vides quid sibi Nestor de illo polliceatur.

ἕξει-

Ὣς εἰπών, ᵃ ἔνδυνε περὶ στήθεσσι χιτῶνα,
Ποσσὶ δ' ὑπαὶ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα·
Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαῖναν περονήσατο φοινικόεσσαν,
Διπλῆν, ἐκταδίην· οὔλη δ' ἐπενήνοθε λάχνη.
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ.
Βῆ δ' ἰέναι κατὰ νῆας Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Πρῶτον, ἔπειτ' Ὀδυσῆα Διῒ μῆτιν ἀτάλαντον
ᵇ Ἐξ ὕπνου ἀνέγειρε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ
Φθεγξάμενος. τὸν δ' αἶψα ᶜ περὶ φρένας ἤλυθ' ἰωή,
Ἐκ δ' ἦλθε κλισίης, καί σφεας πρὸς μῦθον ἔειπε·
Τίφθ' οὕτω κατὰ νῆας ἀνὰ στρατὸν οἶοι ἀλᾶσθε
Νύκτα δι' ἀμβροσίην; ὅτι δὴ χρειὼ τόσον ἵκει;
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Μὴ νεμέσα· τοῖον γὰρ ἄχος βεβίηκεν Ἀχαιούς.
Ἀλλ' ἕπεο, ὄφρα καὶ ἄλλον ἐγείρομεν, ὅν τ' ἐπέοικε
Βουλὰς βουλεύειν ἢ φευγέμεν ἠὲ μάχεσθαι.
Ὣς φάθ'· ὁ δὲ κλισίηνδε κιὼν πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ποικίλον ἀμφ' ὤμοισι σάκος θέτο, βῆ δὲ μετ' αὐτούς·
Βὰν δ' ἐπὶ Τυδεΐδην Διομήδεα· ᵉ τὸν δ' ἐκίχανον
Ἐκτὸς ἀπὸ κλισίης σὺν τεύχεσιν· ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Εὗδον· ὑπὸ κρασὶν δ' ἔχον ἀσπίδας· ἔγχεα δέ σφιν
ᶠ Ὄρθ' ἐπὶ σαυρωτῆρος ἐλήλατο· τῆλε δὲ χαλκὸς
Λάμφ' ὥς τε στεροπὴ πατρὸς Διός. αὐτὰρ ὅγ' ἥρως
Εὗδ'· ὑπὸ δ' ἔστρωτο ῥινὸν βοὸς ἀγραύλοιο·
Αὐτὰρ ὑπὸ κράτεσφι τάπης τετάνυστο φαεινός.
Τὸν ᵍ παρστὰς ἀνέγειρε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Λὰξ ποδὶ κινήσας, ὄτρυνέ τε, νείκεσέ τ' ἄντην·
Ἔγρεο Τυδέος υἱέ· τί πάννυχον ὕπνον ἀωτεῖς;
ʰ Οὐκ ἀΐεις ὡς Τρῶες ἐπὶ θρωσμῷ πεδίοιο
Εἵαται ἄγχι νεῶν, ὀλίγος δ' ἔτι χῶρος ἐρύκει;
Ὣς φάθ'· ὁ δ' ἐξ ὕπνοιο μάλα κραιπνῶς ἀνόρουσε,
Καί μιν φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
ⁱ Σχέτλιός ἐσσι γεραιέ· σὺ μὲν πόνου οὔποτε λήγεις·
Οὔ νυ καὶ ἄλλοι ἔασι νεώτεροι υἷες Ἀχαιῶν,
Οἵ κεν ἔπειτα ἕκαστον ἐγείρειαν βασιλήων
Πάντῃ ἐποιχόμενοι; σὺ δ' ἀμήχανός ἐσσι γεραιέ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ·
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα φίλος κατὰ μοῖραν ἔειπες·
Εἰσὶ μέν μοι παῖδες ἀμύμονες, εἰσὶ δὲ λαοί
Καὶ πολέες, τῶν κέν τις ἐποιχόμενος καλέσειε·
Ἀλλὰ μάλα μεγάλη χρειὼ βεβίηκεν Ἀχαιούς.
Νῦν γὰρ δὴ πάντεσσιν ᵏ ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς
Ἢ μάλα λυγρὸς ὄλεθρος Ἀχαιοῖς, ἠὲ βιῶναι.
Ἀλλ' ἴθι νῦν Αἴαντα ταχὺν καὶ Φυλέος υἱὸν
Ἄνστησον (σὺ γάρ ἐσσι νεώτερος) εἴ μ' ἐλεαίρεις.

Sic locutus, induit circa pectora tunicam:
Pedibus autem sub robustis ligauit decoros calceos:
Circùm autem chlanā fibulis connexuit purpuream,
Duplicem, extensam: crispa autem inerat lanugo.
Accepit autem fortem hastam, acutam acuto ferro.
Perrexit autem ire ad naues Achiuorū armatorum
Primùm: deinde Vlyssem Ioui consilio similem
E somno excitauit Gerenius eques Nestor,
Loquēs: huius .a. statim circa pracordia aduenit vox,
Exiuitq́ tentorio, & ipsos sermone allocutus est:
Cur sic ad naues per castra soli vagamini
Noctē per diuinam? an quia necessitas tāta aduenit?
Hunc excepit postea Gerenius eques Nestor,
Iouigena Laërtiade, ingeniose Vlysses,
Ne indignare, talis enim dolor impulit Græcos.
Sed sequere, vt & alium excitemus quem decet
Cōsilia consultare, vel fugiendi, vel pugnandi. (ses,
Sic dixit: hic .v. ad tentoriū reuersus prudēs Vlys-
Varium circa humeros scutum posuit, iuitq́ ad eos:
Iuerunt aūt ad Tydidē Diomedē: hunc .a. inuenerūt
Extra tentorium procul cum armis: circumq́ socij
Dormiebāt: sub capitib .a. habebāt scuta: hasta .v. ipsis
Erecta in cuspide posteriore fixa erāt: longè aūt ferrū
Splendebat velut fulgur patris Iouis. Sed hic heros
Dormiebat: substraueratq́ pellem bouis agrestis:
Sed sub capite stragulum extensum erat splēdidum.
Hunc astans excitauit Gerenius eques Nestor,
Summo pede mouens impulitq́, obiurgauitq́ coram:
Surge Tydei fili, cur per noctem somnum carpis?
Non audis quod Troiani in tumulo campi (nobis?
Sedēt ꝑpe naues: exiguus aūt adhuc locus arcet eos à
Sic dixit: hic aūt è somno valde celeriter surrexit,
Et ipsum, vociferans, verbis velocibus allocutus est:
Nimiū patiēs es senex: tu quidē à labore nunq̄ ces-
An non & alij sunt iuniores filij Achiuorum, (sas:
Qui iam vnumquenq́ excitarent regum (nex.
Quaqua versum obeuntes? tu sanè indefessus es se-
Hunc .a. rursus allocutus est Gerenius eques Ne-
Certè iam hæc omnia, amice, decorè dixisti: (stor:
Sunt quidem mihi filij egregij, sunt & populi
Et multi, quorum aliquis percurrens accersere posset:
Sed valdè magna necessitas vrget Achiuos.
Nunc enim omnibus in nouacula stat acie
Vel valde triste exitium Achiuis, vel vita.
Sed i nunc, Aiacem celerem & Phylei filium
Excita (tu enim es iunior) si mei misereris.

COMMENTARIVS.

a ἔνδυνε περὶ στήθεσσι] Hic ornatus Nestoris non videtur esse militaris, qualis anteà Agamemnonis: quanquam eum etiam dum recubaret, armis instructum nobis proponeret, vnde mirum videri possit, cur eum iam inermem ex tentorio educat, cùm præcipuè omnia ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς, vt ipsemet in sequentibus subijciet. Sed paulò pòst hastam ei tribuit. Sed vbi sunt præterea scutum, galea & baltheus? cur illa nunc quoque non accepit? Videtur Poëta breuitati studuisse, & ex vnius commemoratione reliqua intelligenda indicare. Sic postea Vlyssem solùm scuto instruxit, cùm sine dubio alijs etiam armis instructum eum fuisse oporteat. Id porrò in Nestore obseruandum, quòd ipsemet reliquos heroas excitandi officium in se recipiat: siue id sponte, siue quia hac in re ipsi quoque regi ministratet.

b ἐξ ὕπνου ἀνέγειρε] Hactenus Agamemnonem, Menelaum, & ipsum Nestorem ἀΰπνους Poëta proposuit: nunc verò Vlyssem & Diomedem somno captos, eoque profundo: vt cùm ille voce, hic verò etiam ictu pedis excitetur.

c περὶ φρένας ἤλυθ' ἰωή,] Primus Homerus videtur author fuisse Heraclito siue Epicharmo, vt vult Tertullianus de anima, dicendi νοῦς ὁρῇ, νοῦς ἀκούει: vt ex hoc loco constat, vbi videtur statuere aures quasi ostium aut fenestram quandam, qua vox ad animū transfertur: neque vllus miretur quòd φρένας dicat, nam cor etiam sensuum principium, quia nimirum vitæ quoque caput esse anteà ex Aristotele docuimus: & adhuc probari potest ex eodē de Partib. anim. lib. 2. c. 10. adde, quòd illud ipsum sedes est sanguinis, in quo etiam multi animam collocarunt: vnde & ψυχὴν dici sanguinem, aliàs ostendimus. Quod autem de auribus diximus, id in cæteris quoque valet sensibus: quò spectat elegans locus Tullij 1. Tusc. quæst. Nos enim, inquit, ne nunc quidem oculis cernimus, ea quæ vide-

videmus. Neq; enim est vllus sensus in corpore: sed vt non solùm Physici docent, verùm etiam medici, qui ista aperta & patefacta viderunt, viæ quasi quædam sunt ad oculos, & aureis, ad nareis à sede animi perforatæ. Itaque sæpe aut cogitatione aut aliqua vi morbi impediti, apertis atq; integris & oculis & auribus nec videmus, nec audimus: vt facilè intelligi possit, animum & videre & audire, non eas partes, quæ quasi fenestræ sunt animi: quibus tamen sentire nihil queat mens, nisi id agat & adsit. Quid, quòd eadē mente res dissimillimas comprehendimus, vt colorem, saporem, calorem, odorē, sonum? quę nunquam quinq; nuntijs animus cognosceret, nisi ad eum omnia referrentur, vt idem omnium iudex solus esset, &c. At Lucretius hoc diserte negat. lib. 3. præcipuè de oculis, his verbis:

Dicere porrò oculos nullam rem cernere posse,
Sed per eos animum, vt foribus spectare reclusis
Desipere est, contrà quam sensus dicat eorum:
Fulgida præsertim cùm cernere sæpe nequimus,
Lumina luminibus quia nobis præpediuntur:
Quod foribus non fit. neq; enim qua cernimus ipsi,
Ostia suscipiunt vllum reclusa laborem.
Præterea si pro foribus sunt lumina nostra
Iam magis exemptis oculis debere videtur
Cernere res animus sublatis postibus ipsis.

d ὁ δ' ἐκ κλισίηθεν] Anteà enim vidimus Vlyssem audita Nestoris voce è tentorio exiuisse, vt eius aduentum caussam sciscitaretur.

e τὸν δ' ἐκίχανον] Notandus est primùm locus, in quo recubat Diomedes, deinde modus etiã recubandi. Extra tentoriũ ergo cinctus sociorum corona recubat, non in tentorio vt Vlysses, proinde induratus magis laboribus videtur proponi: & qui licet somno corpus remiserit, tamē sub aperto cœlo id faciat, vt nimirum ad omnes casus esset paratior & expeditior: adde quòd cœli nocturnam iniuriam non formidauerit, quam videtur euitasse Vlysses, cùm se sub tentorium recepit. Quod ad modum recubandi attinet, is tam in socijs Diomedis, quàm in ipso Diomede est animaduertendus. Illi capitibus scuta substrauerunt, quod est tolerantiæ militaris indicium. Hic verò corpori pellem agrestis bouis, vt mox dicemus, at capiti, vt nimirũ à cæteris distingueretur, eximiũ stragulum substrauit loco clypei, super quo milites recumbebant.

f ὄρθ' ἐπὶ σαυρωτῆρος] Non est otiosum, quod erectas horum militum hastas fuisse dicat. videtur enim eorum ἑτοιμότητα, vt ait Eustathius, significare: Contra paulò pòst Thracum arma reclinata describet & iacentia ἐπὶ χθονὶ κέκλιτο εὖ κατὰ κόσμον τριστοιχί. Porrò notat idem Eustathius, morem hunc erectas hastas collocandi exoleuisse longo pòst tempore, cùm aliquando hasta in terram decidisset vnde expauefactus totus exercitus in tumultum non exiguum fuisset concitatus.

g ὑπὸ δ' ἔστρωτο] Moris fuit veteribus illis vt in militia pellibus incubarent, imò etiam domi, vt Penelopes proci in Odyssea. Cuius rei etiam meminit Virgil. lib. 7. Aen.

— hæc dona sacerdos
Cùm tulit, & cæsarum ouium sub nocte silenti
Pellibus incubuit stratis, somnosq; petiuit. & 8.
Dixit & angusti subter fastigia tecti
Ingentem Aeneam duxit, stratisq; locauit,
Effultum folijs & pelle Libystidis vrsæ.

Aliud est illud sub pellibus, apud Arrianum lib. 1. & 3. Tull. 4. Acad. Liuium lib. 5. & 37. Nam illæ erant pelles tentoriæ, sub quibus solebant milites degere. Qua de re vide Rhodig. Lect. antiq. lib. 27. cap. 14. Obseruatum est à Giphanio, hodie milites Germanicos vrsinis pellibus nocte velut insutos cubare solere, metu pediculorum, qui in illis pellibus nulli nidulari solent. Borussos quoque & Polonos etiam domi his stragulis, sed interdiu vti in sedilibus.

h ἔγρεο Τυδέος υἱέ] Nestor Agamemnonem trepidantem & sollicitũ, periculi imminutione erigebat & cõfirmabat, nũc verò securo Diomedi metum incutit. Siquidem, vt est apud Eustathiũ, ἀνδρὸς ἔχοντος νοῦν τοὺς μὲν περιφοβουμένους θαρσύνειν, τοὺς δὲ θρασυνομένους συστέλλειν τῷ φόβῳ, ἵνα μήτε τὸ δέος αὐτοὺς ἐκπλήσσοιτο, μήτε τὸ θάρσος ἀπαράσκευοι ληφθῶσι. id est, Prudentis est viri formidãtes corroborare, & nimium intrepidos aliquantulum terrere, ne illi pauore consternantur, hi verò dum nimis audaci sunt animo, imparati à periculo corripiantur.

i σχέτλιός ἐσσι γεραιέ.] Diomedes Nestoris tolerantiam in laboribus admiratus, cùm eum noctu sic vagantem videret, quod ꝑpriè iuuenum est, non senum, aut quod etiam ipse per ministros & iuniores exequi possit, in hęc verba primo impetu exclamat. σχέτλιός ἐσσι γεραιέ: quibus videtur eius commiseratione tangi potius, quàm vt contumeliosè eum alloquatur, quod tamē ex voce σχέτλιος possis conijcere. Vnde posteà Nestor dicet, quasi ex Diomedis verbis, εἰ μ' ἐλεαίρεις, Si mei misereris. Sub Diomedis autem persona intelliges Poëtam iudicium suum de Nestore pronunciare, cuius sedulitas & αὐτοδιακονία in hac tertia iam ætate non sit imminuta.

k ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς] Parœmia est elegans & celebris, qua summum & extremũ periculum significatur. Quã Eustathius sumptam dicit à vulneribus, quæ iam incidi nouacula oportet, ἐκ τῶν τραυμάτων, ἃ τομῆς ἤδη δέονται. Theocritus etiã vsurpauit in Dioscuris, αὐθρώπων σωτῆρας ἐπὶ ξυροῦ ἤδη ἐόντων: vbi Interpretes volunt hoc prouerbium sumptum à circulatoribus, qui in cuspide gladiorum ingrediuntur: aut ab ijs qui ferrum manu contrectant, vt refert etiam Eras. Adag. Chil. 1. cent. 1. prou. 18. Huic autem adagio similia sunt, Inter sacrum & saxum: &, Inter malleum & incudem, de quibus vide eundem Erasmum. Hoc autem loco, cùm illud ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς obscurius videretur, subijcit Homerus illustrationis gratia, ἢ μάλα λυγρὸς ὄλεθρος Ἀχαιοῖς ἠὲ βιῶναι. Vbi tamen superfluum mihi videtur, ἠὲ βιῶναι. Nam quæ spes tandem salutis in his rerum angustijs apparebat, vt eam etiam conciperet? Imò potius omnia ruinã & perniciem minitabatur: & hoc ipsum est in acie nouaculæ esse, vbi res planè sunt deploratæ. Potest tamen tolerari propter constructionem quæ id postulat.

Ὣς φάθ'· ὁ δ' ἀμφ' ὤμοισιν ἑέσσατο δέρμα λέοντος
Αἴθωνος, μεγάλοιο, ποδηνεκές· εἵλετο δ' ἔγχος.
Βῆ δ' ἰέναι, τοὺς δ' ἔνθεν ἀναστήσας ἄγεν ἥρως.
Οἱ δ' ὅτε δὴ φυλάκεσσιν ἐν ἀγρομένοισιν ἔμιχθεν,
Οὐδὲ μὲν εὕδοντας φυλάκων ἡγήτορας εὗρον,
Ἀλλ' ἐγρηγορτὶ σὺν τεύχεσιν εἵατο πάντες.
a Ὡς δὲ κύνες περὶ μῆλα δυσωρήσωνται ἐν αὐλῇ,
Θηρὸς ἀκούσαντες κρατερόφρονος, ὅς τε καθ' ὕλην
Ἔρχηται δι' ὄρεσφι, πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ἐπ' αὐτῷ χ. λεὶ δ
Ἀνδρῶν ἠδὲ κυνῶν* ἀπό τέ σφισιν ὕπνος ὄλωλεν·
Ὣς τῶν νήδυμος ὕπνος ἀπὸ βλεφάροιιν ὀλώλει,
Νύκτα φυλασσομένοισι κακήν· πεδίονδε γὰρ αἰεὶ
Τετράφαθ', ὁππότ' ἐπὶ Τρώων ἀΐοιεν ἰόντων.
Τοὺς δ' ὁ γέρων γήθησεν ἰδὼν, θάρσυνέ τε μύθῳ,
Καί σφεας φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
b Οὕτω νῦν φίλα τέκνα φυλάσσετε, μηδέ τιν' ὕπνος
Αἱρείτω, μὴ χάρμα γενώμεθα δυσμενέεσσιν.
c Ὣς εἰπὼν, τάφροιο διέσσυτο· τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο
Ἀργείων βασιλῆες, ὅσοι κεκλήατο βουλήν.
Τοῖς δ' ἅμα Μηριόνης καὶ Νέστορος ἀγλαὸς υἱὸς,
Ἤισαν, αὐτοὶ γὰρ κάλεον συμμητιάασθαι.

Sic dixit: hic. a. circa humeros induit pellem leonis
Fului, magni, talarem: cepitq́; hastam:
Perrexit verò ire: illos. a. illinc excitãs abduxit heros.
Hi verò quãdo iã custodes inter cõgregatos venerũt,
Neq; dormientes custodum duces inuenerunt,
Sed vigilanter cum armis sedebant omnes.
Ac veluti canes circũ pecora agrè custodiũt in caula
Feram audientes ferocem, quæ in sylua
Graditur per mõtes: multus autē tumultus in ipsam
Virorum & canum: atq; ab ipsis somnus perit:
Sic horum dulcis somnus à palpebris perijt
Noctem custodientiũ tristem: ad castra enim semper
Cõuersi erãt (attẽti) quãdo Troianos audirẽt ĩgruẽtes.
Hos itaq; senex lætatꝰ est vidẽs, cõfirmauitq́; sermone,
Et eos, emissa voce, verbis velocibus allocutus est:
Sic nũc, dilecti filij, custodias agite, neq; aliquẽ somnꝰ
Capiat, ne ludibrio fiamus hostibus.
Sic locutus per fossam trãsijt: hi. a. simul secuti sunt
Argiuorum reges quotquot vocati erant ad consiliũ.
Cum his verò, Meriones & Nestoris inclytus filius
Iuerunt: ipsi enim vocabãt ad vnã secũ consultandũ.

Τάφρον δ' ἐκ διαβάντες ὀρυκτὴν, ἑδριόωντο,
d Ἐν καθαρῷ, ὅθι δὴ νεκύων διεφαίνετο χῶρος
Πιπτόντων· ὅθεν αὖτις ἀπετράπετ' ὄβριμος Ἕκτωρ
Ὀλλὺς Ἀργείους, ὅτε δὴ περὶ νὺξ ἐκάλυψεν.
Ἔνθα καθεζόμενοι, ἔπε' ἀλλήλοισι πίφαυσκον
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ.
e Ὦ φίλοι, οὐκ ἂν δή τις ἀνὴρ πεποίθοιθ' ἑῷ αὐτοῦ
Θυμῷ τολμήεντι μετὰ Τρῶας μεγαθύμους
Ἐλθεῖν, εἴ τινά που δηΐων ἕλοι ἐσχατόωντα,
Ἤ τινά που καὶ φῆμιν ἐνὶ Τρώεσσι πύθοιτο,
Ἅσσα τε μητιόωσι μετὰ σφίσιν· ἢ μεμάασιν
Αὖθι μένειν παρὰ νηυσὶν ἀπόπροθεν, ἦε πόλινδε
Ἂψ ἀναχωρήσουσιν, ἐπεὶ δαμάσαντό γ' Ἀχαιούς.
Ταῦτά κε πάντα πύθοιτο, καὶ ἂψ εἰς ἡμέας ἔλθοι
Ἀσκηθής, μέγα κέν οἱ ὑπουράνιον κλέος εἴη
Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους, καί οἱ δόσις ἔσσεται ἐσθλή.
Ὅσσοι γὰρ νήεσσιν ἐπικρατέουσιν ἄριστοι,
Τῶν πάντων οἱ ἕκαστος f ὄϊν δώσουσι μέλαιναν,
Θῆλυν, ὑπόρρηνον· τῇ μὲν κτέρας οὐδὲν ὁμοῖον.
Αἰεὶ δ' ἐν δαίτῃσι καὶ εἰλαπίνῃσι παρέσται.
Ὣς ἔφαθ'· g οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ·
h Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
Νέστορ, ἐμ' ὀτρύνει κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ
Ἀνδρῶν δυσμενέων δῦναι στρατὸν ἐγγὺς ἐόντα
Τρώων· i ἀλλ' εἴ τίς μοι ἀνὴρ ἅμ' ἕποιτο καὶ ἄλλος,
Μᾶλλον θαλπωρὴ, καὶ θαρσαλεώτερον ἔσται.
Σύν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὁ τοῦ ἐνόησεν
Ὅππως κέρδος ἔῃ· μοῦνος δ' εἴπερ τε νοήσῃ,
Ἀλλά τέ οἱ βράσσων τε νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις.

Vallum.a.cùm transissent defossum, consederunt
In loco mundo.vbi tamen mortuorũ apparebat locus
Qui ceciderant: à quo reuersus erat fortis Hector
Interficiẽs Argiuos, quũ iam nox tenebras offuderat:
Ibi considentes verba inter se loquebantur.
Inter hos aũt sermonem cepit Gerenius eques Nestor:
O' amici, an'non iam aliquis vir cõfideret suo ipsius
Animo audaci, vt ad Troianos magnanimos
Eat? si quẽ fortè hostiũ capiat in extremis castris errã
Si quẽ fortè etiã rumorẽ inter Troianos audiat, (tẽt
Quæq; consultent inter se, an velint
Istic manere apud naues procul, an ad ciuitatem
Iterum reuersuri sint, quoniam domuerunt Achiuos?
Hæc omnia discere posset, & rursus ad nos rediret
Illæsus, magna ei sub cælo gloria esset
Vniuersos apud homines: & ei præmium erit egregiũ.
Quotquot enim nauibus imperant optimates,
Ex his omnibus ei singuli ouem dabunt nigram,
Fœminã, agnũ vbere alentẽ: huic qdem possessio nulla
Sẽper.a.in cõuiuijs & festiuitatib. aderit. (est similis:
Sic dixit: hi autem omnes quietè facti sunt silentio.
Inter eos.v.etiam locutus est in bello fortis Diomedes:
Nestor, me monet cor & animus generosus,
Virorum hostium ingredi castra propè existentia
Troianorum, sed si qs me vir simul sequatur & alius,
Maior mihi spes & audacius (i. maior fiducia) erit.
Euntibus simul duobus, alter ante alterum intellexit
Qualiter vtile sit: solus verò etsi intelligat,
Tamen ei tardior animus est, debiliusq; consilium.

COMMENTARIVS.

a ὡς δὲ κύνες] Canes per antapodosin comparationis intelliguntur custodes Græcorum: pecora, ipsi Græci: caula, ipsa castra: ferox fera, Hector, ut etiam Eustathius explicat. Nota autem hoc loco, canes intelligi custodes, & speciatim pastorales. quos pecuarios vocat Columella: pastoritios, Apuleius: ποιμενικοὺς, ἀδμήλας, Pollux. ποιμνίων φύλακας. Constant. Geoponicis, ποιμενικοὺς Suidas. vnde canis illa apud Ouidium inter canes Actæonis pecudesq; secuta Pœmenis. Quod genus ad defendenda pecora aduersus feras, putà lupos & leones, quos hîc Homerus θῆρας κρατερόφρονας appellat, adhiberi solet. Est autem canum vigilantia celeberrima inter reliqua quadrupedia, vt non immeritò varius sit eorum vsus ad custodias tam pecorum, vt diximus, quàm etiam priuatarum ædium & publicarum. Inter quadrupedia dixi, quia anser solertiorem custodiam præbet quàm canis, vt ait Columella, testatam nimirum Capitolio defenso, per id tempus canum silentio proditis rebus, authore Plinio.

b οὕτω νῦν φίλα] Hic erat præcipuus scopus aduentus horum heroum ad custodiarum locum, vt custodum vigilãtiam aut socordiam explorarent, & eos pro ratione alterutrius ad officium suũ vel laudando vel increpando exhortarentur & incitarent. Id autem ab Agamemnone Nestori videbatur demandari, vt anteà diximus. & iam ille suo munere defungitur, idq; paucis. Vbi egregiè temporis rationem habuit orator Pylius qui satis alioqui longis sermonibus delectari, pro vitio ætatis, consueuit.

c ἐπ' αὐτῷ, πέποιθε θέασθαι] Optimè notat Eustathius hoc loco, hanc audaciam transiliendi fossam Nestori tribuitũ ad custodes, tũ ad reliquos Heroas, qui ipsum comitabãtur, & eos qui explorandi partes erant suscepturi, quique illi tandem futuri sint, confirmandos & magis corroborandos, qui senem illum iam ætate decrepita videant periculum nullum reformidantẽ. vt facilè eos pudeat. qui annis vtantur florentioribus, eius virtutem non imitari: quod cùm faciant, satis docent plurimùm posse aliena exempla ad susceptionem periculorum:

d ἐν καθαρῷ,] Hæc satis explicuimus suprà libro octauo.

e ὦ φίλοι,] Quia præsens negotium ἐξυλάττειν potiùs postulabat, quàm orationis ambages, ideò statim Nestor rẽ nudè proponit, cuius gratiâ hi proceres erant conuocati, idq; insuper contorto genere orationis, quasi in rem statim esset deueniendum. Habet enim interrogatio in dicendo nescio quid ad persuadendum & commouendum ἐνεργείας & efficacitatis, vnde eam Longinus dicit, παραπολὺ ἐμπρακτικώτερα καὶ σοβαρώτερα συντείνειν τὰ λεγόμενα: & Hermogenes περὶ μεθόδου δεινότητος dicit, τὸ κατὰ πεῦσιν σχῆμα esse ἀγωνιστικόν. Nos autem singillatim orationem Nestoris excutiamus, primùm honesta & periucunda amicorum compellatione eorum animos quodammodo demulsit ac deliniuit, vt sperarent eum nihil dicturum, quod eis non esset decorum & gloriosum, prout amicum amico talia suadere par est. Deinde rem proponẽs quæ erat de suscipiendis explorandi Troianorum castra partibus audacem ad illud virum postulans, videtur omnes ad id alacriter aggrediendum excitare, vt qui hac ratione non obscura virtutis suæ documenta sint exhibituri. Cùm autem Troianos magnanimorum appellatione cohonestat, innuit eum etiã, qui eorũ castra speculaturus sit, magnanimum esse debere: imò, quod magis est, θυμῷ τολμήεντι, vt statim anteà dicebat. Tum exponit, quid sit exploratori faciendum, primùm videlicet, vt videat siquem in extremis castrorum partibus possit intercipere: vbi est tacita quædam παρεμφαίνουσα de capiẽdo Dolone, vt posteà videbimus. In eum tamẽ finem hoc dicit Nestor, vt ab eo quem explorator prehẽdere potuerit, de Troianorũ statu sciscitari possit. Secundò, si id fieri nequeat, conetur per se ipse aliquid inter ipsos Troianos de eorum consilijs certi expiscari. Quod quanti sit commodi & vtilitatis, norunt rei militaris periti: siquidem hoc est in bellis rei feliciter gerendæ caput, consilia hostium explorare & resciscere. Hoc ergo siquis prosperè exequatur, addit Nestor quid inde adepturus sit, nimirum gloriam & laudem pro tam arduo & graui suscepto periculo. Solent enim illa egregijs factis, & quæ multos difficultate sua potuerint deterrere, quasi perpetui comites semper adhærescere. Deinde præmium etiam reliquorum omnium optimatũ nomine ei pollicetur. vt sentiat se non frustrà & incassum hoc beneficio Græcos affecisse, à quibus remunerationẽ etiam illius sit reportaturus, non quòd virtus magis præmijs, quàm per se ipsa debeat excitari sed quia honestum est ea plerumque offerre, atque adeò impertiri, quæ quis honestè aut non petat, aut etiam non accipiat, vt alibi anteà copiose probauimus. Sed quale est tandem illud præmium? τῇ μὲν κτέρας οὐδὲν ὁμοῖον, inquit Nestor. Quod ille ὑπερβολικῶς dixit, οὐκ ἀληθῶς λέγων, ἀλλὰ πείθων αὔξων τὸ μικρόν, vt ait Eustathius. Nullus enim sanæ mentis dixerit ouem, quæ agnum lactet, omnium bonorum præstantissimum. Et mireris forsan, quòd

quòd tam exiguo munere tantum negotium explorandi compensari velit Nestor: nisi dicas in summo honore & pretio habitã olim rem pecuariam, à qua etiam diuites & potentes viri denominabantur, vnde illa epitheta πολύμηλος, πολύαρνος, ex quibus Varro lib. 2. de Re rust. cap. 1. colligebat eius rei pecuariæ dignitatem, cùm ex illis appellationibus constaret, de antiquis illustrissimũ quẽque pastorem extitisse. Hinc est quod etiam ipsas pecudes propter caritatem aureas habuisse pelles tradiderũt, vt Argis Atreus, quã sibi Thyestem subduxisse queritur: vt in Colchide Aeta, ad cuius arietis pellem profecti regio genere dicũtur Argonautæ: vt in Libya ad Hesperidas, vnde aurea mala, id est, secundum antiquam consuetudinem, capras & oues, quas Hercules ex Africa in Græciã exportauit. Ea enim sua voce Græci appellarunt μῆλα, &c. hæc Varro. Iam verò cùm hæc ita sint, nõ fuit exigua illa merces, quã Nestor exploratori spondebat, siquidẽ ad rem pecuariam augendam non parum erat collatura ouis cum agno, ex quib. adhuc fœcundior soboles poterat propagari. Dicam generaliùs de ouibus, quod Varro ibidem notat, quadrupedium syluestrium, quas vtilitatis causas deprehensas homines incluserunt, vt mansuescerent, primas oues assumptas, & propter vtilitatem & propter placiditatem: maximè enim hæ natura quietæ & aptissimæ ad vitam hominum. Ad cibum enim lac & caseum adhibitum, ad corpus vestitũ & pelles attulerunt. Vnde Plinius corporum tutelam ouibus deberi, alteram illius vtilitatis partem intelligens, dixit. Proinde non immeritò ita de oue ista protulit Nestor, τῇ μὲν κτέρας οὐδὲν ὁμοῖον: cùm ex eo tot commoda in possidentem redeant. Prætermitto alia etiam ex illo emolumenta, quæ ex rei rusticæ scriptoribus facilè poteris obseruare. Hanc porrò ouem Nestoris Palladius matricem appellaret, τροφὸν Florentinus, quæ agnum alit: vt hoc in transcursu sciat lector. Addit insuper quiddam tertium de conuiuijs, quibus illum exploratorem semper intersuturum pollicetur. Scimus autem ex hoc ipso Poëta, quantus honor sit ille qui in conuiuijs exhibebatur.

f ὄϊν δώσουσι μέλαιναν,] Cur colorem nigrum in hac oue commendaret Nestor, quęrebam, cùm dicat Columella, colorem albũ in ouibus esse optimum, tum etiam vtilissimum, quòd ex eo plurimi fiunt, neq; hic ex alio. Sed addit tamen, suapte natura pretio cõmendabiles pullum & fuscum. At pullum etiam nigrum est, authore Seruio. Aliud est etiam quod obseruemus, non intelligere Nestorẽ singulos proceres Græcos ouem singulam esse huic exploratori daturos, sed omnes simul vnicam tantúm. Nam ἕκαστος, vt ait Eustathius, πᾶσι significat κατὰ διαιρετικὴν ἔννοιαν.

g οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν] Quæ sit huius silentij procerum causa, non facilè dixeris. Non fuit enim pusillanimitas, quia ea etiã fuisset in Diomede, cui proculdubiò hoc quoq; silentium attribuitur: deinde singuli fortitudinem suam testatam facient, cùm se Diomedi socios adiungere certabant. Fuit ergo fortasse mutua quædam illorum Heroum inter se reuerentia, ne inferiores superioribus loquendi principatum præriperent, cuiusmodi etiam ratio potuit anteà esse lib. 3. pag. 52. vbi post silentium tandem Menelaos quem adhuc tacere non oportebat, cùm ad eum directè totum negotium spectaret, loquutus est. Aut si hoc non fuerit, nescio quid prudentię in illis comminiscendum est, qui temerè & pręcipitanter non loquantur: sed re, de qua agitur, diligentiùs expensa & examinata.

h τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε] Primas hic loquendi partes Diomedi assignat, quòd eum par esset cæteris ad hanc prouinciam suscipiendam alacriorem, qui eos hesterna die fortitudine antecelluerat. Ait ergo hoc explorandi munus se obiturum, eum ea tamen conditione, vt ei socius adiungatur: quod nos etiam paulò pòst enarrabimus. Nescio autem an Eustathio assentiamur, qui dicit impulsum fuisse ad hoc subeundum periculum Diomedem, quòd nimirum esset φιλόζωος, vnde audito præmio agnæ istius matricis, alacri' hoc periculum subijt. Verba illius sunt hæc, ne quis me calumniari arbitretur: σκοπητέον δὲ μήποτε φιλόζωος ὢν ὁ Διομήδης ἐγείρεται πρὸς τὸ τοιοῦτον κτῆμα ... μέλλοντες εἰς τὴν ἐξ ἑκάστου τῶν ἀρίστων ... τὸν μέγαν κίνδυνον. Vbi multùm heroi magnanimo detrahere videt', quia nõ spe lucri, sed ex spontanea quadam generositate ei à natura insita tantum aggrediatur facinus, vt ego quidem benè ominor. Quòd si Eustathio credimus, id in Diomede erit improbandũ: quia sordida & spurca est illa fortitudo (si verè dici debet fortitudo) quæ spe lucri tantùm excitatur, non ipsius honesti gratia, qui omnium virtutum est finis.

i ἀλλ' εἴ τίς μοι ἀνὴρ] Ait Diomedes se cum maiore audacia hoc periculum subiturum, si socius sibi adiungatur, quàm si solus esset: cuius rei statim sententiosam rationem subijcit, σύν τε δύ' ἐρχομένω, &c. Quod etiam vsurpauit Socrates apud Platonẽ in Protagora, vbi ad Protagorã sic loquitur: ὦ Πρωταγόρα, μὴ οἴου διαλέγεσθαί με σοι, ἄλλο τι βουλόμενον ἢ ἃ αὐτὸς ἀπορῶ ἑκάστοτε, ταῦτα διασκέψασθαι. ἡγοῦμαι γὰρ πάνυ λέγειν τι τὸν Ὅμηρον τὸ, Σύν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν. εὐπορώτεροι γάρ πως ἅπαντές ἐσμεν οἱ ἄνθρωποι πρὸς ἅπαν ἔργον καὶ λόγον καὶ διανόημα. id est, Protagora, ne existima me alia de causa tecũ disserere velle, nisi vt ea, de quib. quotidie ambigo, inter nos dispiciamus. Rectè enim Homerum dicere arbitror: Conueniant bini, melior sententia constat. Omnibus enim hominibus ita cõparatum videtur, vt coniunctis operis, ad rem quamuis & efficiendam & dicendam & cogitandam maiore etiam & feliciore valeant facultate. Hæc ille. Quæ experientia satis luculenter comprobat. Vix est enim vt vllum negotium solus feliciter conficias, adeò politicum & sociabile istud animal in omnibus rebus societatem & consortium postulat. Hinc illud vulgatum, εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ: cuius aliàs meminimus. Quò pertinet etiam illud Euripidis in Heraclidis, μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη. Nec minus illud, εἷς ἀνὴρ οὐ πάνθ' ὁρᾷ. Quibus imbecilla hominum per se & singularis virtus significatur. Virtutem autem intelligo omnem ad res gerendas quaqua ratione facultatem, siue in deliberando siue in exequendo. A' quo non alienum aut absurdum contemplatione censeo, qđ summus rerum omnium opifex Deus hominẽ solum esse iam ab ipso principio noluit, sed ei vitæ sociam & auxiliatricem adiunxit mulierẽ: οὐ καλὸν, inquit Deus, εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν. Quid quòd ipsamet Sacrosancta Deitas sola non est, personarum, quas ternas in vna essentia agnoscimus respectu? quasi ἐρημίαν illam vniuersa Natura abhorrescat. quod ex eius singulari inspectione facilè obseruari potest, ne nos in omnibus dispiciendis occupemur. Ergo quicquid geris, aduocato idoneo socio tum faciliùs tum quoque tutiùs geres, quod ipsum te Diomedes primus, in huiusmodi scriptoribus antiquis docuit egregio isto γνωμολογήματι, quod vsurpauit bis Tullius Epist. ad Att. lib. 9. Vnà fuissemus, inquit, consilium certè non defuisset, σύν τε δύ' ἐρχομένω. Epist. fam. li. 9. Varroni, Vellem, inquit, alicubi esses, Siquid bona salutis, σύν τε δύ' ἐρχομένω. Ratio Diomedis hęc est, quòd duobus de re aliqua consilium capientibus melius alter altero quid vtilius sit iudicet: siquis verò solus fuerit, etiamsi aliquid factu vtile existimârit, minus tamen illi esse audaciæ, quòd nimirum sibi ipsi satis non fidat, & certi nihil tandem possit apud se statuere: vbi si duo fuerint, alterum alter confirmare in sententia potest, siquidem rectam indicauerit. Quod ipsum non solùm in priuatis, sed etiam in publicis negotijs obtinet, vnde quodcunque politiæ ac ciuilis gubernationis genus est, modò rectè institutum, nunquam ab vno solo, sed à pluribus administrari solet. A' pluribus dico, non quòd pręter Diomedis sententiam binarium numerum nõ approbem, qui potest etiam sufficere, modò ex Diomede ac Vlysse aliquo constituatur: nõ etiam quòd nesciam periculosam esse interdum in rebus gerendis capitum & sententiarum pluralitatem, sed quia neq; tutum est semper omnia ad duos tantùm restringi, neque ad nimis multos etiam extendi. Proinde pluralitas illa, de qua loquor, mediocris intelligatur, quæ optimè potest admitti: quia facilius inter plurium sententias aliquid sani potest statui & iudicari, si quidem illud duobus tantùm tribuitur. Quod facillimè à quouis sano homine potest intelligi. Apage ergo illas hominum monarchias, qui omnia solo suo arbitratu moderari volunt, qui in rebus gerendis se tantùm in consilium aduocant, & quocunq; eos animus impulerit, illud demum amplectuntur, secundi aut tertij cuiuspiam aspernantur consilia.

Ὣς ἔφαθ'· a οἱ δ' ἔθελον Διομήδεϊ πολλοὶ ἕπεσθαι.	*Sic dixit: illi verò voluerunt Diomedẽ multi sequi:*
Ἠθελέτην Αἴαντε δύω, θεράποντες Ἄρηος,	*Volebant Aiaces duo, famuli Martis,*
Ἤθελε Μηριόνης, μάλα δ' ἤθελε Νέστορος υἱός.	*Volebat Meriones: valdè autẽ volebat Nestoris filius,*
Ἤθελε δ' Ἀτρείδης δουρικλυτὸς Μενέλαος·	*Volebat & Atrides hasta inclytus Menelaus,*
Ἤθελε δ' ὁ τλήμων Ὀδυσεὺς καταδῦναι ὅμιλον	*Volebat & audax Vlysses adire exercitum*
Τρώων· αἰεὶ γάρ οἱ ἐνὶ φρεσὶ θυμὸς ἐτόλμα.	*Troianorũ: semper. n. ei in mẽtib. animus erat audax.*
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων·	*Inter hos verò dein locut' est rex virorũ Agamẽnon:*
b Τυδεΐδη Διόμηδες, ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ,	*Tydide Diomedes, meo charissime animo,*

Τὸν μὲν δὴ ἕταρόν γ' αἱρήσεαι ὅν κ' ἐθέλῃσθα
Φαινομένων τὸν ἄριστον, ἐπεὶ μεμάασί γε πολλοί·
Μηδὲ σύ γ' αἰδόμενος σῇσι φρεσὶ, τὸν μὲν ἀρείω
Καλλείπειν, σὺ δὲ χείρον' ὀπάσσεαι αἰδοῖ εἴκων,
Ἐς γενεὴν ὁρόων, μηδ' εἰ βασιλεύτερός ἐστιν.
Ὣς ἔφατ', ἔδδεισεν δὲ περὶ ξανθῷ Μενελάῳ.
Τοῖς δ' αὖτις μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
c Εἰ μὲν δὴ ἕταρόν γε κελεύετέ μ' αὐτὸν ἑλέσθαι,
d Πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην,
Οὗ πέρι μὲν πρόφρων κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ
Ἐν πάντεσσι πόνοισι, φιλεῖ δέ ἑ Παλλὰς Ἀθήνη;
Τούτου δ' ἑσπομένοιο, καὶ ἐκ πυρὸς αἰθομένοιο
χ. δεινὸς Ἄμφω νοστήσαιμεν, ἐπεὶ * περίοιδε νοῆσαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Τυδεΐδη, μή τ' ἄρ με μάλ' αἴνεε, μήτε τι νείκει·
Εἰδόσι γάρ τοι ταῦτα μετ' Ἀργείοις ἀγορεύεις.
Ἀλλ' ἴομεν· f μάλα γὰρ νὺξ ἄνεται, ἐγγύθι δ' ἠώς·
χ. πλέω g Ἄστρα δὲ δὴ προβέβηκε· h παρῴχηκεν δὲ * πλέων νὺξ
Τῶν δύο μοιράων, i τριτάτη δ' ἔτι μοῖρα λέλειπται.

Hunc quidem socium eliges quem volueris
Præsentiũ optimũ, quandoquidẽ prompti sunt multi:
Neq; tu reueritus tuis mentibus fortiorem quidem
Relinque: tu .a. deteriorẽ comitẽ deligas pudori cedẽs,
Ad genus respiciens: neq; si maior rex sit.
Sic dixit: timuit autem de flauo Menelao.
Inter eos .a. rursus locutus est in bello strenuus Diomedes.
Si igitur sociũ iubetis meipsum eligere,
Quomodo deinde Vlyssis ego diuini obliuisci possem,
Cuius eximiè quidem alacre cor & animus virilis
In omnib. laboribus, amatq; ipsum Pallas Minerua?
Hoc certè comitante etiam ex igne ardenti
Ambo redierimus: nam valdè nouit consulere.
Huic .a. vicissim allocutus est patiẽs nobilis Vlysses:
Tydide, neq; me nimiũ lauda, neq; quicquã vitupera:
Scientes enim hæc inter Arguos loqueris.
Sed eam⁹: valdè .n. nox perficitur: propè .a. est aurora:
Stellæ .v. iam processerũt: præteriytq; maior pars noctis
Nempe duæ partes: tertia .a. adhuc pars reliqua est.

COMMENTARIVS.

a οἱ δ' ἤθελον] Iam ruptũ est Principum istorum silentium, & quos anteà periculum explorationis reformidasse credidisse potuisti, nunc sententiam demutes, cùm eos mutua quadam inuidia & quasi altercatione illi sese sponte offerre animaduertis. Dubium enim non est, quin audito Diomede, omnes statim sermone suo testatum fecerint, optare se quàm maximè, vt singuli per se socij ei adiungerentur. Erant autem numero sex: Aiax Telamonius, Aiax Oileus, Meriones, Antilochus, Menelaus, & Vlysses, qui vnanimi consensu sese comites Diomedi addicebant. Poëta inter eos Antilochum Nestoris filium alacriorem omnibus fuisse obseruat: hoc enim significant illa, κάλλα δ' ἤθελε Νεστορίδης. Vbi videtur quodammodo Nestoris gloriæ velificari: vt cùm ipsemet Nestor huic adeundo periculo non esset idoneus, filium tamen habuerit paterni animi & alacritatis successorem, vnde factum etiam fuisse anteà annotauimus, vt eidem ipsi Antilocho primas in prælio tribuerit. Post Antilochum verò in Vlyssis exprimẽdo desiderio magis immoratur, in quo obseruat perpetuam audaciam: quæ cùm semper in eo viguisset, in præsentiarum etiam emicuit, nunc quoque nimirum in transcursu heroem illum, maioris sibi operis futurum argumentum commendans fortitudinis nomine (hãc enim, quoque interdum τολμῶν appellat) nequis existimet eum aut consilio aut dolis tantùm, sed etiam bellico robore præstitisse, qua parte ab eo vinci Nestorem, aliàs etiam obseruamus, cùm in altera ei quoq; vix cederet.

b Τυδείδη Διόμηδες] Scopus Agamemnonis in hac oratiuncula est, vt moneat Diomedẽ, quis ei ex tanto Heroum numero delectus sit faciendus, nimirum vt eum sibi pro socio assumat, quem reuerà fortissimum omnium iudicaret, nulla habita personatũ dignitatis ratione. Sed cur hoc? Respondet Poëta, ἔδεισεν δὲ περὶ ξανθῷ Μενελάῳ: timuit Agamemnon fratri suo Menelao, siue quòd simpliciter eum amet, proinde noluit eum in vitæ discrimen venire, vel quòd eum etiã tanto periculo & negotio imparẽ existimaret. Veruт sit, noluit à Diomede eligi Menelaum, quẽ poterat cæteris omnib. præferre, quòd genere esset omniũ illustrissimus, & dignitate cæteros omnes post Agamemnonem antecelleret. Porrò optimè exprimit Poëta multorum hominum ingeniũ, qui in quolibet negotio malunt esse προσωπολῆπται, quàm homines eidem ipsi negotio idoneos aduocare, cùm generis claritas per se res sit futilis & inanis ad rerum confectionem, & quæ parum iuuet, si reliquis adminiculis destituatur. Et id scilicet faciunt, quia illorum hominum gratiam captant, iis quodammodo subblanditi, quibus tantùm honoris contulerint. Habet siquidem etiam nescio quid φιλοτιμίας generis splendor, sub cuius specie alia quoq; iure deberi sibi censent, proinde gratiam apud eos quoq; demerentur, qui multa eis attribuerint, vt si fortitudine ad rei confectionem opus sit, nobilem eò aduoces, testerisque tantùm negotium sola illius manus ope posse peragi: cùm tamẽ res ipsa aliter se habeat, & veritas aliam à te vocem eliceret, nisi illã placendi & assentandi volũtas iam extorsisset. Quod videbatur facere Diomedes, si Menelaum in hoc negotio præ cæteris sibi socium adiunxisset, cùm nullus esset inter alios, qui eo non esset aptior.

c εἰ μὲν δὴ ἕταρόν γε] Cùm sibi datam eligendi socij libertatem videt Diomedes, ea statim vtitur, & nulla habita dignitatis ratione, eum sibi asciscit, qui consilio & fortitudine in obeundis laboribus pollebat, nimirum Vlyssem, quo socio non dubitare se testatur, quantumuis ardua adire pericula, cum spe se ea facillimè euasurum. Vbi paucis Vlyssis laudes perstringuntur, quæ in eo potissimũ versantur, quòd πρόφρονι καὶ ἀγήνορι θυμῷ sit præditus: quæ duo ad similia negotia cõficienda multùm conferunt. Ex ijs autem dicit eum à Minerua diligi, quia non solùm in deliberando & capiendo consilio, sed in rebus etiam agẽdis potestas illius Deæ apud veteres exeri censeretur. ideò non solùm prudentem, sed bellicosam quoque fingunt. Quod docet non esse otiosam virtutẽ prudentiam, sed omnium ferè πρακτικωτάτην, cùm capta consilia actus rerum necessariò consequantur.

d πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος] Actius vetus Latinorũ tragicus hanc νυκτεγερσίαν, quã ipse Nyctegresiam inscripsit, composuerat, ex qua reliqua sunt paullula quædam fragmenta: ex quibus facilè est iudicatu, eum quasi κατὰ πόδας Poëtam nostrum imitatum. Videbit in hoc loco Lector, sic enim hæc verba Diomedis ille transferebat: An ego Vlyssem obliuiscar vnquam, aut quenquam præponi velim? Iam verò quòd Vlyssem sibi sociũ asciscit Diomedes, ita interpretatur Apuleius, ex ipsius Homeri mẽte. quod etiã Erasm⁹ repetit, in rebus periculosis duo esse adhibenda, consilium & opem. Vlysses enim prudens: fortis verò Diomedes. Verba Apuleij sunt hæc: Itidem cùm rebus creperis & afflictis spectatores deligendi sunt, qui nocte intempesta castra hostium penetrent: nonne Vlysses cum Diomede deliguntur? veluti consilium & auxilium, mens & manus, animus & gladius, &c. Esse autem coniungendã fortitudinem cum prudentia nos aliàs satis docemus, præcipuè sup. lib. 1. pag 14.

e Τυδείδη] Vulgatũ est illud Pittaci, seu vt alij volũt, Chilonis, μηδὲν ἄγαν: & illud Phocylidis, πάντων μέτρον ἄριστον. Quod nõ obseruatum, pleraque per se laudanda vituperio subijcit. Vnde in omnia virtutum genera peccatur, excessu videlicet, quod vitiosum esse, docent Morum scriptores. Ex iustitia fit τὸ ἀκριβοδίκαιον, quod summam esse iniuriã trita monet parœmia. Ex fortitudine audacia & temeritas in adeundis periculis. Ex liberalitate prodigalitas, ex clemẽtia misericordia, & sic planè de cęteris. Hinc est quod cùm honestum sit virtutes amicorum non solùm agnoscere, sed etiam laudibus extollere: tamen id damnandum videatur, vbi regina illa rerum omnium mediocritas abest, proinde videndum est ne nimis laudes, quod assentationis cuiusdam speciem præ se fert: adeò euitanda quoque est nimia illa amicorum & exuperans propensio, quę in amicorum laudibus pręedicandis versatur, idq; potissimum illis præsentibus: quia honesti est & cordati viri, laudes suas in os suum decantatas facilè non audire, ne nimium quoque sibi ipse placere videatur, & se dignum eiusmodi encomijs arbitrari. Atque hoc ipsum est, quod Vlyssem malè habuit. Ideo ait Diomedi, μήτ' ἄρ με μάλ' αἴνεε. Quamuis enim vera de quopiam dixeris, solet tamen ille ad sui prædicationem pudore quodã suffundi, vt iam diximus. Vnde alloquutura Achillem Clytemnestra his versibus egregiè præfatur apud Euripidem in Iphigen. Aulid.

πῶς ἄν σ' ἐπαινέσαιμι μὴ λίαν λόγοις,
μήτ' ἐνδεῶς, μήτ' ἀπολέσαιμι τὴν χάριν;
αἰνούμενοι γὰρ οἱ ἀγαθοὶ, τρόπον τινὰ
μισοῦσι τοὺς αἰνοῦντας, ἢν αἰνῶσ' ἄγαν. id est,

Quomodo te laudabo neq; nimium oratione
Neq; minus quàm decet, ne tuam amittam gratiam?
Laudati enim boni, quodammodo
Odio persequuntur laudantes, si laudent nimis.

In hac

In hac ergo quoq; parte videndum est, vt mediocritas, quam non immeritò aureã appellabat Flaccus, obseruetur. Iam verò quod addit Vlysses, μή τι νείκει, quò pertinet? aut quænam illud dicẽdi causa ipsi fuit à Diomede data? Quid enim in Vlysse vituperabat Diomedes? voluit ergo γνωμικῶς orator loqui, quasi dicat: Cùm de me sermonem inijcis, Diomedes, noli in meis laudibus recẽsendis esse nimius, sed neque etiam in me vituperando occupari. Illud enim vt non patiar, facit pudor meus, & tot virorum, quibus ego iam sum cognitus, præsentia: hoc verò minus etiam mihi gratum foret, quia nihil in me vituperabile agnosco, testib. etiam tot amicis præsentibus. Nam illud εἰδόσι γάρ τοι ταῦτα, &c. in vtramque partem refero. Vel sanè illud, μή τι νείκει, habet nescio quid redundantiæ Græcanicæ in Homero aliud forsitan agente. Sed nolo Zoilum imitari.

f μάλα γὰρ νὺξ] Ecce quàm copiosè rem vnicam Poëta expresserit, quinque enim diuersas locutiones adhibuit ad diei aduentum significandum. Dixi quinque, licet Eustathius quatuor tantùm enumeret, quia videlicet primùm illud, μάλα γὰρ νὺξ ἄνεται, nõ intellexit, quòd ad illud ipsum exprimendum reliquæ quatuor phrases adhibeantur.

g ἄστρα δὲ δὴ προβέβηκε] Hinc constat Vlyssem etiam astrologiæ fuisse peritum, qui ex siderum progressu instare diem intellexerit. Quod melius in Odyssea videbimus.

h παρῴχηκεν δὲ πλέων νὺξ] Eustathius dicit ambiguum esse huius loci sensum. Incertũ enim an intelligat, τῶν δύο μοιρῶν τὴν πλέω μοῖραν παρῴχηκεν ἡ νὺξ, vt aliquid adhuc ex vtraque illa parte supersit & tertia pars integra. Vel an geminæ partes totæ transierint, & cum illis simul aliquid ex tertia, vt illa tota non supersit: vel an duæ iam partes integræ transierint, & tertia tota transeat. Ego verò postremum sensum, vt magis perspicuum, amplector.

i τριτάτη δ' ἔτι μοῖρα] Notandum est, quod ex veterib monet Eustathius, intelligere Poëtam noctem τριφύλακον, hoc est, triũ custodiarũ, cùm eam in tres partes diuidat, vt etiam diem, cùm ait, ἔσσεται ἠὼς, ἢ δείλη, ἢ μέσον ἦμαρ. Apud Romanos cùm diem à media nocte ad mediam noctem sequentem constituerent, obseruata non fuit illa partium noctis singularis distributio, sed solùm primã facem, vel Vesperiginem, id est, noctis initium & conticinium noctis, quæ mox concubia, vel intempesta dicebatur, expresserunt: illud tamen tempus tenebrarũ, quæ est altera pars diei naturalis, τετραφύλακον fecerunt, non τριφύλακον, vt Homerus. hoc est, quatuor constituerunt vigilias, quorum singulæ ex trib. horis constarent: hinc prima, secunda, tertia, quarta vigilia. Vnde Lucanus lib. 7. Tertia iam vigiles commouerat hora secũdos Ita q; hinc colligere licet, si noctes Homerus τριφυλάκτους fecit, vt fecisse summo est argumento hic locus, singulas vigilias quatuor horarum spatio fuisse supputatas At memini in Euripidis Rheso τετράμοιρον νυκτὸς φρουρὰν legisse sub ipsum initium. Sed posteriores illi Poëtæ ab Homero sæpissimè dissentiunt. Porrò de partib. noctis consule Pollucem lib. 1. c 7. vnde hic locus poterit aliquantulum illustrari.

---

a Ὣς εἰπόνθ', ὅπλοισιν ἔνι δεινοῖσιν ἐδύτην.
Τυδεΐδῃ μὲν δῶκε μενεπτόλεμος Θρασυμήδης
Φάσγανον ἄμφηκες. τὸ δ' ἑὸν παρὰ * νηῒ λέλειπτο,
Καὶ σάκος· ἀμφὶ δέ οἱ κυνέην κεφαλῆφιν ἔθηκε
Ταυρείην, ἄφαλόν τε καὶ ἄλλοφον, ἥ τε καταῖτυξ
Κέκληται· ῥύεται δὲ κάρη θαλερῶν αἰζηῶν.
Μηριόνης δ' Ὀδυσῆϊ δίδου βιὸν ἠδὲ φαρέτρην
Καὶ ξίφος, ἀμφὶ δέ οἱ κυνέην κεφαλῆφιν ἔθηκε,
Ῥινοῦ ποιητήν· πολέσιν δ' ἔντοσθεν ἱμᾶσιν
Ἐντέτατο στερεῶς· ἔκτοσθε δὲ λευκοὶ ὀδόντες
Ἀργιόδοντος ὑὸς θαμέες ἔχον ἔνθα καὶ ἔνθα,
Εὖ καὶ ἐπισταμένως, μέσσῃ δ' ἐνὶ πῖλος ἀρήρει.
Τήν ῥά ποτ' ἐξ Ἐλεῶνος Ἀμύντορος Ὀρμενίδαο
Ἐξέλετ' Αὐτόλυκος, πυκινὸν δόμον ἀντιτορήσας·
*Σκάνδειαν δ' ἄρα δῶκε Κυθηρίῳ Ἀμφιδάμαντι·
Ἀμφιδάμας δὲ Μόλῳ δῶκε ξεινήϊον εἶναι·
Αὐτὰρ ὁ Μηριόνῃ δῶκεν ᾧ παιδὶ φορῆναι.
Δὴ τότ' Ὀδυσσῆος πύκασεν κάρη ἀμφιτεθεῖσα.
Τὼ δ' ἐπεὶ οὖν ὅπλοισιν ἔνι δεινοῖσιν ἐδύτην,
Βάν ῥ' ἰέναι, λιπέτην δὲ κατ' αὐτόθι πάντας ἀρίστους·
b Τοῖσι δὲ δεξιὸν ἧκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ὁδοῖο
*Παλλὰς Ἀθηναίη· τοὶ δ' οὐκ ἴδον ὀφθαλμοῖσι
Νύκτα δι' ὀρφναίην, ἀλλὰ κλάγξαντος ἄκουσαν.
c Χαῖρε δὲ τῷ * ὄρνιθ' Ὀδυσεύς, ἠρᾶτο δ' Ἀθήνῃ,
d Κλῦθί μευ αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, ἥ τέ μοι αἰεὶ
Ἐν πάντεσσι πόνοισι παρίστασαι, οὐδέ σε λήθω
Κινύμενος· νῦν αὖτε μάλιστά με * φῖλαι Ἀθήνη·
Δὸς δὲ πάλιν ἐπὶ νῆας ἐϋκλεῖας ἀφικέσθαι,
Ῥέξαντας μέγα ἔργον, ὅ κεν Τρώεσσι μελήσῃ.
Δεύτερος αὖτ' ἠρᾶτο βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
Κέκλυθι νῦν καὶ ἐμεῖο Διὸς τέκος Ἀτρυτώνη,
Σπεῖό μοι ὡς ὅτε πατρὶ ἅμ' ἕσπεο Τυδέϊ δίῳ
f Ἐς Θήβας, ὅτε τε πρὸ Ἀχαιῶν ἄγγελος ᾔει,
Τοὺς δ' ἄρ' ἐπ' Ἀσωπῷ λίπε χαλκοχίτωνας Ἀχαιούς.
Αὐτὰρ ὁ μειλίχιον μῦθον φέρε Καδμείοισι
Κεῖσ', ἀτὰρ ἂψ ἀπιὼν μάλα μέρμερα μήσατο ἔργα
Σὺν σοί, δῖα θεά, ὅτε οἱ πρόφρασσα παρέστης.
Ὣς νῦν μοι ἐθέλουσα παρίσταο, καί με φύλασσε·
Σοὶ δ' αὖ ἐγὼ ῥέξω g βοῦν ἦνιν, εὐρυμέτωπον.

Sic locuti, arma grauia induerunt.
Tydidæ quidem dedit cõstans in prælio Thrasimedes
Ensem ancipitem (nam suus apud naues remãserat) χ. νηΐ
Et scutum & ei galeam capiti imposuit
Taurinã sine conoq; & sine crista, q̃ καταῖτυξ (i. cassis)
Vocatur: tuetur aũt caput pubescentium iuuenum.
Meriones autem Vlyssi dedit arcum & pharetram,
Et ensem & ei galeam capiti imposuit
Ex pelle factam. multis autem intrinsecus loris
Ligata erat fortiter: extrinsecus autem cãdidi dẽtes
Albi dentis suis crebri muniebant hinc atq; illinc,
Benè & scitè: in media autem pileus aptatus erat.
Hanc quondam ex Eleone Amyntoris Ormenidæ
Eripuit Autolycus, solidam domum quum effregisset:
In Scandia autem dedit Cytherio Amphidamanti: χ. σκανδέα
Amphidamas aũt Malo dedit pro hospitali munere:
Sed hic Merioni dedit suo filio ad gestandum:
Tum verò Vlysses texit caput circum posita.
Hi verò postquàm arma grauia induerunt,
Perrexerũt ire: reliquerunt. a. illic omnes optimates.
His autem faustam misit ardeolam prope viam
Pallas Minerua: hi autem non viderunt oculis χ. πιδὸν
Noctem per obscuram: sed clangentem audiuerunt.
Gauisus est. a. ob auẽ Vlysses, precatus est. a. Minervã, χ. ὄρνιθι δ.
Audi me ægidem gestãtis Iouis filia, quæ mihi semp δυσ.
In omnibus laboribus ades: neq; te lateo
Quũ moueor: nũc rurs⁹ maximè me dilige Minerua: χ. φίλαι
Da. v. rursus ad naues nos illustres reuerti,
Patrato magno facinore, qđ Troianis solicitudini sit.
Secũd⁹ deinde precat⁹ est in bello strenu⁹ Diomedes:
Audi nunc, & me Iouis filia indomita,
Sequere me, sicut quũ patrẽ sequebaris Tydeũ diuinũ
Ad Thebas, quando pro Achiuis legatus iuit:
Hos. a. ad Asopum liquit loricatos Achiuos:
Sed ipse blandam orationem ferebat Thebanis
Illuc, sed retrò abiens valde ardua patrauit opera
Tecum diua Dea, quando ei prompta astitisti:
Sic nunc mihi volens adsis, & me serua,
Tibi. a. ego sacrificabo iuuencam hornam, lati frontẽ,

q 3 Ἀδμή-

Ἀδμήτην, ἣν οὔπω ὑπὸ ζυγὸν ἤγαγεν ἀνήρ·
Τήν τοι ἐγὼ ῥέξω, χρυσὸν κέρασιν περιχεύας.
Ὣς ἔφαν εὐχόμενοι· τῶν δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη.
Οἱ δ' ἐπεὶ ἠρήσαντο Διὸς κούρῃ μεγάλοιο,
Βάν ῥ' ἴμεν ὥστε λέοντε δύω διὰ νύκτα μέλαιναν
ἢ ἀμφόνον h Ἂμ φόνον, ἂν νέκυας, διά τ' ἔντεα καὶ μέλαν αἷμα.

Indomitam, quam nondum sub iugum duxit vir.
Hanc tibi ego sacrificabo: aurū cornibus circūfundēs.
Sic dixerūt precātes: hos .a. audiuit Pallas Minerua.
Hi autem postquam precati sunt Iouis filiam magni,
Perrexerunt ire velut leones duo per noctem nigram,
Per stragē, p cadauera, perq; arma, & atrū sanguinē.

COMMENTARIVS.

a ὣς εἰπόνθ', ὅπλοισιν.] Iam vterq; Heros armis instruitur, quibus tutius susceptum explorandi munus obire possit: quia tamen vterq; præcipua arma, aut ea quæ saltem in hunc finem commodiora videbantur, in tentorijs reliquerant, duo illi excubiarum duces Thrasimedes & Meriones sua illis commodant: ille Diomedi ensem, scutum & cassida: hic Vlyssi arcum & pharetram, ensem & galeam. Vbi galeam Merionis latiùs describit, tum quoad formam, tum quoad originem, docens quomodo illa in manus Merionis peruenerit, vt anteà idem in sceptro Agamemnonis præstitit.

b τοῖσι δὲ δεξιὸν] Cùm hanc auem immittat Minerua, potest facilè colligi eam sacram Mineruæ existimatā à Poëta, quod & Claudium Philosophum existimasse refert Etymologus: cùm alij contrà dicāt auem esse Veneream, vnde etiā ἐρωδιὸν, quasi ἐρωτιδιὸν appellatum volunt. Quod Etymologus ita conciliari posse putat: cùm multa enim sint ardearum genera, secundùm Aristotelem lib. 9. Hist. anim. cap. 1. possint quædam eorum Mineruæ, quædam Veneri esse sacra.

c Χαῖρε δὲ.] Gauisus est, inquit noster Eustathius, hac aue Vlysses, vir scilicet prudentia celebris aue presaga. nā quod ardea insidiātibus lætum auspicium faciat, Hermon testatur. Cæterùm quod illi auem audierunt tantùm, non etiam viderunt: significabat ipsos quoq; non venturos in hostium aspectum, sed facinus tale designaturos, quod hostes omnino auditu cogituri essent. Quòd nisi sapiens fuisset Vlysses, deterreri hac aue potuissent, quasi periclitarentur deprehendi, & non latére, sicut nec ardeæ clangor ipsos latuit. Venatur autem ardea noctu (Aristoteles dicit hoc eā interdiu facere, quod etiam annotat Gesnerus) in aquis & paludibus, & rapax est. quamobrem Minerua non noctuam sibi sacram, sed ardeam eis immittit, palustribus scilicet circa Scamandrū locis conueniētem. Porrò Zopyrus pro voce ἐρωδιὸν scribit πελλὸν (intelligit autem ardeam, quæ pulla seu cinerea dicitur) vt rapina significātiùs designetur, quasi hoc genus ardeæ cæteris rapacius sit.

d κλῦθί μευ.] Quia etiam veteres illi nihil feliciter sine Numinis auxilio confici posse existimabant, præcipuè verò noster Homerus, ideò hos Heroas Mineruæ supplicantes nobis proposuit. Primùm ergo Vlysses preces suas fundit, sed paucis: quia tam familiare ipsi erat eius auxilium & præsentia, vt pluribus illud impetrare noluerit, de quo non posset dubitare, cùm etiam ex hoc ostēto iā fauere & adesse eam sibi præsensisset: contrà verò Diomedes prolixiori oratione eius opem implorat, cōmemorato patre suo, cui ipsa olim apud Thebas affuit, continuari idem in se auxilium postulans. Addit quoq; in fine, se ei iuuencam immolaturum, quod ab ijs fieri solet, qui minus securè opem Numinis sibi pollicentur: proinde eo non indiguit Vlysses, vt iam diximus.

e Ἥ τε μοι αἰεὶ] Sic etiam idem Vlysses apud Euripidem in Rheso: δέσποιν' Ἀθάνα, φθέγματος γὰρ ᾐσθόμην τοῦ σοῦ συνήθη γῆρυν. ἐν πόνοισι γὰρ παροῦσ' ἀμύνεις τοῖς ἐμοῖς ἀεί ποτε.
& apud Sophoclem, πάντα γὰρ τά τ' οὖν πάρος τά τ' εἰσέπειτα σῇ κυβερνῶμαι χερί.

f ἐς Θήβας.] Hoc ipsum Agamemnon lib. 3. & Minerua lib. 4. anteà commemorarunt. Videndus etiam Papinius in Thebaide. Nos etiam dicemus in Lexico, vt iam sumus ibi polliciti.

g βοῦν ἦνιν] Aliàs etiam docuimus Iuuencas sacrificari solitas Mineruæ, nimirum ἦνις ἀδμήτας, &c. vt hic dicitur. Illud etiam alibi enarrauimus, quod hic Diomedes ait se aurum cornibus victimæ circumfusurum.

h ἂμ φόνον.] Versus elegantissimus multa breui orationis gyro complectens, quod speculatorum celeritatem satis imitatur. Hæc Xenophō æmulat' est his verbis: ἐπεὶ δ' ἔληξεν ἡ μάχη, παρῆν ἰδεῖν, τὴν μὲν γῆν αἵματι πεφυρμένην, νεκροὺς δὲ κειμένους. δόρατα συντεθραυσμένα, ἐγχειρίδια γυμνὰ κολεῶν. τὰ μὲν χαμαὶ, τὰ δ' ἐν σώμασι ἐμπεπηγότα. Sed hoc augustius & angustius noster Homerus. Vbi animaduerte notatum ab antiquis, κατὰ τὸ σιωπώμενον videri iam extinctos fuisse ignes Troianorum, nam illis collucentibus facillimū erat discursatores istos visu deprehendere.

---

a Οὐδὲ μὲν οὐδὲ Τρῶας ἀγήνορας εἴασεν Ἕκτωρ
Εὕδειν, ἀλλ' ἄμυδις κικλήσκετο πάντας ἀρίστους,
Ὅσσοι ἔσαν Τρώων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες·
Τοὺς ὅ γε συγκαλέσας, b πυκινὴν ἠρτύνετο βουλήν.
c Τίς κέν μοι τόδε ἔργον ὑποσχόμενος τελέσειε
d Δώρῳ ἔπι μεγάλῳ; (μισθὸς δέ οἱ ἄρκιος ἔσται.
Δώσω γὰρ δίφρον τε, δύω τ' ἐριαύχενας ἵππους,
Οἵ κεν ἀριστεύωσι θοῇς ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν)
Ὅς τις κε τλαίη, οἷ τ' αὐτῷ κῦδος ἄροιτο,
Νηῶν ὠκυπόρων σχεδὸν ἐλθέμεν, ἔκ τε πυθέσθαι
e Ἠὲ φυλάσσονται νῆες θοαὶ ὡς τὸ πάρος περ,
Ἦ ἤδη χείρεσσιν ὑφ' ἡμετέρῃσι δαμέντες,
Φύξιν βουλεύουσι μετὰ σφίσιν, οὐδ' ἐθέλουσι
Νύκτα φυλασσέμεναι, καμάτῳ ἀδηκότες αἰνῷ.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα f πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
g Ἦν δέ τις ἐν Τρώεσσι Δόλων Εὐμήδεος υἱός,
Κήρυκος θείοιο πολύχρυσος, πολύχαλκος,
Ὅς δή τοι εἶδος μὲν ἔην κακὸς, ἀλλὰ ποδώκης·
Αὐτὰρ ὃ μοῦνος ἔην μετὰ πέντε κασιγνήτῃσιν,
Ὅς ῥα τότε Τρωσίν τε καὶ Ἕκτορι εἶπε παραστάς·
h Ἕκτορ, ἔμ' ὀτρύνει κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ
Νηῶν ὠκυπόρων σχεδὸν ἐλθέμεν, ἔκ τε πυθέσθαι.
Ἀλλ' ἄγε μοι τὸ σκῆπτρον ἀνάσχεο, καί μοι ὄμοσσον
i Ἦ μὲν τοὺς ἵππους τε καὶ ἅρματα ποικίλα χαλκῷ
Δωσέμεν, οἳ φορέουσιν ἀμύμονα Πηλεΐωνα·
Σοὶ δ' ἐγὼ οὐχ ἅλιος σκοπὸς ἔσσομαι, οὐδ' ἀπὸ δόξης.

Neq; quidem neq; Troianos generosos pmisit Hector
Dormire, sed simul cōuocabat omnes præstantissimos
Quicunq; erant Troianorum duces & principes.
His ille conuocatis prudens parauit consilium:
Quis mihi hoc opus promittens perficiet
Præmium ob magnum? (merces ei sufficiens erit:
Dabo enim currumq; duosq; sublimis ceruicis equos,
Qui virtute antecellant celeres apud naues Achiuo-
Quisquis auderet (sibiq; ipsi gloriā cōpararet) rū)
Naues veloces prope ascedere & explorare,
An custodiantur naues sicut anteà:
An tam manibus à nostris superati Græci,
Fugam consultent inter se, neq; velint
Noctem custodire, labore defessi graui.
Sic dixit: hi .a. omnes obmutuerunt silentio.
Erat .a. quidā inter Troianos Dolon, Eumedis filius
Præconis diuini, diues auri, diues æris,
Qui vtiq; specie quidē erat deformis, sed pedib. velox:
At hic solus erat inter quinq; sorores:
Qui tunc Troianisq; & Hectori dixit astans:
Hector, me impellit cor & animus generosus
Ad naues veloces propè ire, atq; explorare.
Sed agè mihi sceptrum porrige, & mihi iura
Certè ipsos equosq; & currus ornatos ære
Daturum, qui vehunt eximium Pelidem. (nione.
Tibi .a. ego nō vanus speculator ero, nec remot' ab opi-

Τόφρ

Τόφρα γὰρ ἐς στρατὸν εἶμι διαμπερὲς, ὄφρ' ἂν ἵκωμαι	*Tādiu.n.per exercitū vadā paßim, donec perueniam*
Νῆ' Ἀγαμεμνονέην, ὅθι που μέλλουσιν ἄριστοι	*Ad nauē Agamēnoneā, vbi nimirū futuri sunt prin-*
Βουλὰς βουλεύειν ἢ φευγέμεν, ἠὲ μάχεσθαι.	*Consilia capere, vel fugiendi vel pugnandi. (cipes*
Ὣς φάθ'· ὁ δ' ἐν χερσὶ σκῆπτρον βάλε, καί οἱ ὄμοσσε.	*Sic dixit: hic.a.in manib. sceptrū iecit, & ei iurauit:*
Ἴστω νῦν Ζεὺς αὐτὸς ἐρίγδουπος πόσις Ἥρης,	*Sciat nūc Iupiter ipse valdè sonans maritus Iunonis,*
Μὴ μὲν τοῖς ἵπποισιν ἀνὴρ ἐποχήσεται ἄλλος	*Non profectò his equis vir inuehetur alius*
Τρώων· ἀλλά σε φημὶ διαμπερὲς ἀγλαϊεῖσθαι.	*Troianorum: sed te assero perpetuò ornatum iri illis.*

COMMENTARIVS.

a οὐδὲ μὲν οὐδὲ Τρῶας.] Eodem tempore diuersis idem consilium eandemq; cogitationem solet Homerus tribuere, vt hoc loco Troianis & Græcis de mittendo in castra hostium exploratore. Quamuis enim Poëta nunc primum scribat hoc de Troianis, vt nescio quid posterius à missis iam Græcorum exploratoribus imaginari possis, tamen nihilominus existimandum est Troianos eodem circiter tempore de eadem re quoq; cogitasse. Sed vtrumq; simul scribi non potuit. Voluit autem Græcis primum locum tribuere, siue quòd etiam ipsis hanc gloriam conciliet, quòd hoc consilium primi sumpserint & exequuti sint. Euripides verò in Rheso solos de mittendo exploratore deliberantes Troianos inducit, vt mox videbimus. Cæterùm non immoratur Poëta in describenda sigillatim ista Heroum Troianorum conuocatione, vt anteà in Græcis fecit, tum quia expeditior & paratior videatur fuisse eorum exercitus, qui præ lætitia ex hesterna victoria hilariores & alacriores fuerint, tùm sanè, quod mihi magis placet, quòd Poëta ineptas illas διηγήσεις effugiat, & ad ipsum exploratorum vtriusque partis concursum deproperet.

b πυκινὴν.] Quod Poëta prudens istud consilium appellat, id ingenuè facit. Ad bellum enim feliciter conficiendum multùm cōfert consilia & res hostium exploratas habere, vt anteà dicebamus. Sed cùm eius consilij authorem Hectorem pronunciat, ea in parte astipulatorem non habet Euripidem, qui in Rheso illud Aeneæ tribuit, cùm Hector etiam medijs tenebris in castra Græcorum temerè vellet irruere, & vix ab instituto posset dimoueri. Ideò etiam tandem Aeneas coactus est sic eum affari:

> Εἴθ' ἦσθ' ἀνὴρ εὔβουλος, ὡς δρᾶσαι χερί.
> Ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτὸς πάντ' ἐπίστασθαι βροτῶν
> Πέφυκεν, ἄλλῳ δ' ἄλλο πρόσκειται γέρας,
> Σὲ μὲν μάχεσθαι, τοὺς δὲ βουλεύειν καλῶς.

Sanè & alibi Hector apud ipsum Homerū à Polydamante, ni fallor, istis Euripideis similia planè audit. Sed placet nunc etiam Homero credere, qui nō nudè κορυθαίολον, sed etiam εὔβουλον Hectorē nobis exhibet, vt vtrumq; ornamentū in eum Heroē concurrat.

c τίς κέν μοι τόδε ἔργον.] Rem proponit Hector eadem orationis μέθοδον, qua anteà apud Græcos in eodem negotio Nestor, similiq; penè artificio. Nam & exploratori duo proponit. Primùm præmium & mercedem laboris: Deinde etiam facti gloriam. Sed in primo obseruare licet hominis audaciam nimium confidentem, qui ea polliceatur quæ in sua non erant potestate, nimirum præstantissimum Græcorum currum, quasi post hesternam victoriam secura omnia sibi promitteret, oblitus quam sit Mauors ἀλλοπρόσαλλος & ἑτεραλκής. Eadem erit futilitas postea in Dolone cùm Achillis currum & equos, interposito iureiurando Hectoris, stipulabitur. Quantò prudentiùs Græci qui suis non alienis exploratores suos remunerantur. Sanè hæc exempla luculētissima sunt, illud verò Hectoris præcipuè & Dolonis, quod melius ex ipso exitu poterit obseruari. Nescio quid tale mihi impræsentiarum succurrit de Aurelio Antonino Commodo, qui anno primo Imperii sui de Germanis nondum victis triumphum egit.

d δώρῳ ἔπι μεγάλῳ.] At nos istud tuum magnum præmium, Hector, quia incertum est, nihili planè æstimamus, & te mente omnino destitutum, qui tam superbè insolescas, neque eius dicti memineris —— νῦν δ' ἐπιμαίνεται αὐτῇ.

e εἰ φυλάσσονται.] Sed quid prodiderit hæc nosse? Docent Euripideus Aeneas, & ipse Hector, quorum ille sic loquitur:

> κατάσκοπον δὲ πολεμίων, ὅς εἶσι ναῦς
> πέμπειν δοκεῖ μοι. κἂν μὲν αἴρωνται φυγὴν
> στείχοντες ἐμπίπτωμεν Ἀργείων στρατῷ·
> εἰ δ' ἐς δόλον τιν' ἥδ' ἄγει φρυκτωρία
> μαθόντες ἐχθρῶν μηχανὰς κατασκόπου
> βουλευσόμεσθα.

Hector verò tandem persuasus sic:

> ἐγὼ δὲ πέμψω πολεμίων κατάσκοπον.
> καὶ μὲν τί ἐχθρῶν μηχανὴν πευσόμεθα
> σὺ (Αἰνεία) πάντ' ἀκούσῃ, καὶ παρὼν ἔσῃ λόγου.
> ἐὰν δ' ἀπαίρωσ' εἰς φυγὴν ὡρμώμενοι
> Σάλπιγγος αὐδὴν καραδοκῶν καραδόκει,
> ὡς οὐ μενοῦντά μ', ἀλλὰ προσμίξω νεῶν
> ὁλκοῖσι νυκτὸς τῆς δ' ἐπ' Ἀργείων στρατόν.

f σιωπῇ ἀκὴν ἐγένοντο.] Vide quid anteà de simili Græcorum silentio annotauimus.

g ἦν δέ τις ἐν Τρώεσσι.] Silentibus cæteris Troianis, siue illud quòd magnitudinem periculi reformidarent, siue alia quacunq; de causa factum est, vnus Dolon ausus est in se hoc munus recipere. Eum autem nobis Homerus describit, primùm quo parente sit ortus, deinde opulentum & diuitem, tertiò deformem, quartò velocem. Quod ad parentem attinet, eum ait fuisse præconem: vnde concludo cum Eustathio Dolonem etiam præconis officio defunctum fuisse. Nam, vt constat ex Herodoto, συμφέρονται τοῖσι παλαιοῖς τὰς πατρῴας τέχνας διαδέχεσθαι, αὐλητὴς γὰρ αὐλητέω, καὶ μάγειρος μαγείρου, καὶ κῆρυξ κήρυκος. Addit deinde eum fuisse diuitem, vnde apud Euripidem in Rheso, cùm Hector ei pro mercede pecunias offerret, his verbis, χρυσός γάρ ἐστιν, ἢ τόδ' αἴτησαι γέρας, respondet: ἀλλ' ἔστ' ἐν οἴκοις, οὐ βίου σπανίζομεν. Tertiò dicitur ore deformis, quod Poëta memorat, vt velocitatem illius magis commendet, quæ quarto loco ponitur: quasi dicat, eum quamuis specie vultus minus esset decorus & amabilis, tamen compensatam illam deformitatem altero ornamento & virtute, nimirum velociter currendi: quæ non exigua est laus apud Homerum, cùm etiam Achillem suum ea parte sæpissimè commendet, & penè ad aurium fastidium. Quòd autem quinto loco dicitur eum solum inter quinq; sorores esse, id nobis exactum rerum perscrutatorem Homerum exhibet: sed id leuius est, quàm vt alia indigeat obseruatione.

h ἐμ' ὀτρύνει.] Hanc quidem alacritatem in Dolone amo & exosculor, quia animi generositatem præ se fert: quæ verò sequuntur, planè despuo & improbo: Primùm, quoniam ita est sordidus, vt mercedem sui laboris postulet, quod liberalem & ingenuum hominem minus decet, sicut facilè potuit in Diomede suprà obseruari, qui ne oblatū quidem præmiū acceptasse dicitur, nedū de eo sibi iuramēto cautū voluit, vt hoc loco Dolon. Vnde non malè αἰσχρὸν eum appellat Gryllus apud Plutarchum περὶ τοῦ τὰ ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι: vbi notandum est prouerbium nunquam antea obseruatum, quod sciam, Δόλωνος αἰσχρότερος, Dolone sordidior: cuius interpretatio ex hoc loco petenda est, quod eius sordes in hac lucri cupiditate significentur. Oportuit eum siquidem non spe mercedis fortem esse, cùm omnis virtus sit αὐτάρκης. At sanè compensari honestè labores decet. Id equidem fateor, sed non omnia quæ honestè accipiuntur, honestè quoque petuntur, vt sæpiùs monui. Huc porrò pertinet eiusdem Dolonis apud Euripidem petitio his verbis:

> ἐκ τῶν πόνων με χρὴ πονοῦντα δ' ἄξιον
> μισθὸν φέρεσθαι. Πᾶσι γὰρ προσκείμενον
> Κέρδος πρὸς ἔργῳ τὴν χάριν τίκτει διπλῆν.

Secundò id in hac Dolonis petitione omnino vitupero, vt anteà attigi, quòd rem incertam sibi dari in præmium postulet, quasi ea iam in Hectoris esset potestate. Quod adeò puerile est & stolidi ingenij signum, vt nihil suprà. Sed id adhuc magis mirari licet, quòd ausus est etiam Hector illam iuramento grauissimo polliceri, vt mox videbimus. Ab hac stoliditate aliena promittendi non mansit integer Virgilianus Ascanius, qui Turni equum & arma Niso ad Aeneam noctu proficiscenti pollicetur, cùm is tamen nondū esset deuictus. verba hæc sunt: *Vidisti quo Turnus equo, quibus ibat in armis Aureus? ipsum illum, clypeum cristasq; rubentes Excipiam sorti, iam nunc tua præmia Nise.*

i ἦ μὲν τοὺς ἵππους.] Tam magnum præmium postulat, quia vt ipsemet ait apud Euripidem:

> —— χρὴ δ' ἐπ' ἀξίοις πονεῖν
> Ψυχὴν προβάλλοντ' ἐν κύβοισι δαίμονος.

k ὁ δ' ἐν χερσί.] Obseruandus est hic mos antiquus iuramento aliquid alicui sanciendi, à Rege videlicet iniiciendo sceptrum in manus eius, cui fit promissio. Quam sit augustum sceptrum in iureiurando, docuimus anteà lib. 1. pag. 13. Non potest autē satis carpi hæc dementia Hectoris, qui audeat de re incerta iuramento Doloni cauere, idque absolutè ac sine vlla conditione, quod etiam alioqui in futuris fieri consueuit.

Ὣς φάτο, καί ῥ' ἐπίορκον* ἀπώμοσε, τὸν δ' ὀρόθυνεν.	*Sic dixit, & sanè piuriū iurauit: hunc.a.cōcitabat.* *χ. ἐπίορκον.
ª Αὐτίκα δ' ἀμφ' ὤμοισιν ἐβάλλετο καμπύλα τόξα·	*Protinus verò circa humeros aptauit curuos arcus,*

Ἕσσατο δ' ἔκτοσθεν ῥινὸν πολιοῖο λύκοιο,
Κρατὶ δ' * ἐπὶ κτιδέην κυνέην· ἕλε δ' ὀξὺν ἄκοντα.
χ. ἐπ' ἰκτιδέην Βῆ δ' ἰέναι ποτὶ νῆας ἀπὸ στρατοῦ· οὐδ' ἄρ' ἔμελλεν
Ἐλθὼν ἐκ νηῶν, ἂψ Ἕκτορι μῦθον ἀποίσειν.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν κάλλιφ' ὅμιλον,
Βῆ ῥ' ἵπποι μεμαώς· τὸν δὲ φράσατο προσιόντα
Διογενὴς Ὀδυσεύς· Διομήδεα δὲ προσέειπεν,
ᵇ Οὗτός τοι Διόμηδες ἀπὸ στρατοῦ ἔρχεται ἀνήρ,
Οὐκ οἶδ', ἢ νήεσσιν ἐπίσκοπος ἡμετέρῃσιν,
Ἤ τινα συλήσων νεκύων κατατεθνηώτων.
χ. παρὲξ ἐλθεῖν Ἀλλ' ἐῶμέν μιν πρῶτα * παρεξελθεῖν πεδίοιο
Τυτθόν· ἔπειτα δέ κ' αὐτὸν ἐπαΐξαντες ἕλοιμεν
Καρπαλίμως· εἰ δ' ἄμμε παραφθαίησι πόδεσσιν,
χ. προτὶ Αἰεί μιν * ποτὶ νῆας ἀπὸ στρατόφιν προτιείλειν
Ἔγχει ἐπαΐσσων, μή πως προτὶ ἄστυ ἀλύξῃ.
Ὣς ἄρα φωνήσαντε, παρὲξ ὁδοῦ ἐν νεκύεσσι
Κλινθήτην· ὁ δ' ἄρ' ὦκα παρέδραμεν ἀφραδίῃσιν.
χ. ἐπὶ οὖρα ᶜ Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἀπέην ὅσσον τ' * ἐπίουρα πέλονται
Ἡμιόνων (αἱ γάρ τε βοῶν προφερέστεραί εἰσιν
Ἑλκέμεναι νειοῖο βαθείης πηκτὸν ἄροτρον)
Τὼ μὲν ἐπιδραμέτην· ὁ δ' ἄρ' ἔστη δοῦπον ἀκούσας.
Ἔλπετο γὰρ κατὰ θυμὸν ἀποστρέψοντας ἑταίρους
Ἐκ Τρώων ἰέναι, πάλιν Ἕκτορος ὀτρύναντος.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἄπεσαν δουρηνεκὲς, ἢ καὶ ἔλασσον,
Γνῶ ῥ' ἄνδρας δηΐους· λαιψηρὰ δὲ γούνατ' ἐνώμα
Φευγέμεναι· τοὶ δ' αἶψα διώκειν ὡρμήθησαν.
ᵈ Ὡς δ' ὅτε καρχαρόδοντε δύω κύνε εἰδότε θήρης,
Ἢ κεμάδ' ἠὲ λαγωὸν ἐπείγετον ἐμμενὲς αἰεὶ
Χῶρον ἀν' ὑλήενθ', ὁ δέ τε προθέησι μεμηκώς·
Ὣς τὸν Τυδείδης ἠδ' ὁ πτολίπορθος Ὀδυσσεὺς
Λαοῦ ἀποτμήξαντε, διώκετον ἐμμενὲς αἰεί.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ἔμελλε μιγήσεσθαι φυλάκεσσι
Φεύγων ἐς νῆας, ᵉ τότε δὴ μένος ἔμβαλ' Ἀθήνη
Τυδείδῃ, ἵνα μή τις Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Φθαίη ἐπευξάμενος βαλέειν, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθῃ.
Δουρὶ δ' ἐπαΐσσων προσέφη κρατερὸς Διομήδης,
Ἠὲ μέν', ἠέ σε δουρὶ κιχήσομαι· οὐδέ σε φημὶ
Δηρὸν ἐμῆς ἀπὸ χειρὸς ἀλύξειν αἰπὺν ὄλεθρον.
Ἦ ῥα, καὶ ἔγχος ἀφῆκεν· ἑκὼν δ' ἡμάρτανε φωτός.
Δεξιτερὸν δ' ὑπὲρ ὦμον ἐϋξόου δουρὸς ἀκωκὴ
Ἐν γαίῃ ἐπάγη· ᵍ ὁ δ' ἄρ' ἔστη τάρβησέν τε
Βαμβαίνων· ἄραβος δὲ διὰ στόμα γίνετ' ὀδόντων
χ. κιχήτην Χλωρὸς ὑπαὶ δείους· τὼ δ' ἀσθμαίνοντε * κιχήτην
Χειρῶν δ' ἁψάσθην· ὁ δὲ δακρύσας ἔπος ηὔδα,
Ζωγρεῖτ', αὐτὰρ ἐγὼν ἐμὲ λύσομαι· ʰ ἔστι γὰρ ἔνδον
Χαλκός τε, χρυσός τε, πολύκμητός τε σίδηρος.
Τῶν κ' ὔμμιν χαρίσαιτο πατὴρ ἀπερείσι' ἄποινα
Εἴκεν ἐμὲ ζωὸν πεπύθοιτ' ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.

Induit & exterius pellem cani lupi,
Caputq́; super, mustelinā galeā: cepitq́; acutū iaculū.
Perrexit aūt ire ad naues ab exercitu suo: neq; erat
Reuersurus à nauib. rursus Hectori nunciū relaturus.
Sed quādo iā equorumq́; & virorū reliquit catervā,
Iuit per viā promptus: hunc.a. percepit aduenientem
Nobilis Vlysses, Diomedemq́; allocutus est,
Iste tibi ô Diomedes à castris (hostium) venit vir,
Haud scio an nauibus explorator nostris,
An aliquod spoliaturus cadauer mortuorum.
Sed sinamus ipsum primùm transire campum
Parumper: deinde.v. ipsum insequentes capiemus
Statim: si autem nos praecurrat pedibus,
Semper ipsum ad naues à castris suis propellito,
Hasta impetens, ne quo modo ad ciuitatem refugiat.
Sic loquuti extra viam inter cadauera
Declinarūt: hic.v. celeriter praetercurrit temeritate.
Sed cùm iam aberat quantū interualla sunt .s. longè
Mularum (hae enim bobus praestantiores sunt
Ad trahendū in nouali profundo compactū aratrū)
Hi quidē accurrerunt: ille.v. cōstitit strepitu audito.
Putabat enim in animo, vt se reuocarent, socios
Ex Troianis venire, rursus Hectore iubente.
Sed quando iā aberāt ad hasta iactū, vel etiā minus,
Agnouit viros inimicos: velocia autem genua mouit
Vt fugeret: illi aūt cōfestim inseq. festinarūt. (tionis
Ac veluti quā serratis dentib. duo canes periti vena-
Aut hinnulū vel leporem vrgent incessanter semper:
Locum per syluosum: ille autē antecurrit clamans:
Si hunc Tydides atq; vrbium vastator Vlysses (per.
Ab exercitu intercludētes psequebātur cōstāter sem-
Sed quādo iam mox erat permixturus se custodibus,
Fugiens ad naues, tum verò robur iniecit Minerua
Tydidae, vt ne aliquis Achiuorum loricatorum (ret.
Prior gloriaretur vulnerasse, hic verò secūdus veni-
Hasta.a. impetens, allocutus est eum fortis Diomedes,
Vel mane, vel te hasta consequar: neq; te puto
Diu mea à manu effugiturum duram mortem.
Dixit, & hastam emisit: volēs.a. aberrauit à viro.
Dexterum.v. supra humerum politae lanceae cuspis
In terra fixa est: hic autem constitit timuitq́;
Balbutiens, stridorq́; per os fiebat dentium
Pallidus prae timore: hi aūt anhelantes assecuti sunt,
Manibusq́; prehēderūt: ille.a. lachrymās verbū dixit,
Viuū capite: & ego me redimam: est.n. mihi intus
Aesq́; aurumq́;, & ad multos labores aptum ferrum.
Ex his vobis donabit pater infinita dona redēptionis,
Si me viuum esse audiuerit apud naues Achiuorum.

COMMENTARIVS.

a αὐτίκα δ' ἀμφ' ὤμοισιν] Hic habitus Dolonis attendendus est. primùm arma sunt arcus & iaculū: deinde corporis integumēta, pellis lupi albi, galeaque mustelina. De armis nihil est curiosius dicendum: de integumentis verò quid obserues, nisi meram istius Dolonis stultitiam, qui candidam pellem noctu induat, qua poterat faciliùs dignosci? Habet enim neque solùm noctu, sed etiā interdiu color candidus nescio quid conspicui, quod magis oculos afficiat, & magis, quàm alij colores, obseruetur. Dubitare autem possis, an pellis ista ex lupo fuerit sene, an aliàs ex quouis luporum candidorū genere. Nam lupos canescere, vt & equos, ac homines in senectute, notat etiam Erasmus in illo adagio, ὁ λύκος τὴν τρίχα, οὐ τὴν γνώμην ἀλλάττει: Lupus pilum mutat, non mentē. Sed & aliàs est etiam genus luporum quoddam album, vt ex Oppiano lib. 3. Κυνηγ. constat, qui lupos quinque colorum commemorat. Primus lupus est τοξευτὴς dictus toto corpore fuluo seu ruffo, id est, ξανθῷ: Secundus, circus & harpax dictus argenteo per latera & caudam colore. Tertius, qui aureus à pulchritudine coloris dicitur. Quartus colore niger. Quintus, quē ictinum, id est, miluum canum appellant. Quae licet ita se habeant, tamen (vt etiam obseruat Gesnerus) canus color lupis magis proprius & communior existimatur: vnde Oppianus licet de diuersis etiam colore lupis dicturus, cōmuni epitheto πολιόχροα φῦλα nominat. Sed nos in Lexico vocem πολιοκρόταφος, πολιός, explicabimus, quae ad huius rei cognitionem maximè pertinet. Cum autem Poëta dicat Dolonē pelle lupi tegi: hinc videtur occasionem cepisse fingēdi Euripides eum lupi speciem & gressum assumpsisse, quasi Graecos in ea forma

fit

fit delufurus : quod vt intelligas, iuuabit ipfius Dolonis verba apud eum videre, quæ funt huiufmodi:

Χο. Σοφοῦ πρὸς ἀνδρὸς χρὴ σοφόν τι μανθάνειν
λέγε, τίς ἔσται τοῦδε σώματος στολή;
Δο. λύκειον ἀμφὶ νῶτον ἐνάψομαι δορὰν
καὶ χάσμα θηρὸς ἀμφ' ἐμῷ θήσω κάρᾳ
βάσιν τε χερσὶ προσθίαν καθαρμόσας
καὶ κῶλα κώλοις, τετράπουν μιμήσομαι
λύκου κέλευθον πολεμίοις δυσεύρετον
τάφροις πελάζων, καὶ νεῶν προβλήμασιν.
ὅταν δ' ἔρημον χῶρον ἐμβαίνω ποδί
δίβαμος εἶμι· τῇδε σύγκειται δόλος.

Hinc eft quòd eum etiam paulò pòft ibidem τετράπουν μῖμον appellat Chorus. Quod fi verum eft, Dolus ille valde fuit infipidus, quia fi Græci etiam lupi fpeciem vidiffent, iaculis eum erant petituri.

b οὗτός τοι Διόμηδες] Non fuit fruftra, quod anteà de Vlyffe dicebat Diomedes, ἐπεὶ περίοιδε νοῆσαι: Ecce enim promptum illius confilium in Dolonis deprehenfione. Sic idem Rhefum, & eius equos primos animaduertet. Vnde verè meruit dici ἐπίσκοπος, id eft, explorator: nam τὸ ἐπὶ quandam ἀγχίνοιαν in re gerenda fignificat. Ecce autem quid Vlyffi hunc Dolonem videnti in mentem venerit: Primùm dubitat, cur eum hic effe putet, an quòd exploraturus fit caftra Græcorum, an quòd cadauer aliquod fit fpoliaturus (vnde non immeritò apud Euripidem ambiguo vocabulo φιλήτης appellatur, quòd non folùm deceptorem, fed etiam furem fignificat) Prudenter autem fuadet ne vrgeatur, donec campum, Scamandrium nempe, vt aliàs vidimus, pertranfierit: quia eo pacto poterat fe facilè in caftra, vnde exierat, reuerti fine periculo infequentium. Itaq; mox dicetur eo vifo hos exploratores Græcos ad latus à via reflexiffe: qui cùm iam tranfiiffet campum, à tergo illi inftiterũt, & eum ad caftra femper vrferunt, ne daretur ei regreffus ad ciuitatem. quod fuit prudens Vlyffis confilium. Secundò, cùm de infequendo Dolone loquitur, operam quidem fuam in ea re pollicetur: fed quia fieri poterat, (quod fufpicatur Vlyffes, quia in rebus dubijs fapientis eft nihil fibi certi aut nimiùm tuti polliceri) vt hic Dolon celeritate polleret, qua hos Heroas infequentes anteuerteret, Diomedi hoc dat negotij, vt eum à caftris Troianorum ad naues propellat: non dicit autem fe eum perfequuturum, quòd nimirum velocitati fuæ diffideret, vt voluit Euftathius, quanquam adducar vt credam, Vlyffem hanc prouinciam Diomedi demandare non propter celeritatem, fed propter haftam, quam habebat Diomedes, qua vult vt Dolonem fugientem impetat. ait enim, ἔγχει ἐπαΐσσων: quia tamen telis idem præftare etiam Vlyffes poterat, non recufo affenfionem Euftathio. Sed & ipfe Vlyffes quoque Dolonem perfequetur, vt docent illa infrà:

ὡς τὸν Τυδείδης ἠδ' ὁ πτολίπορθος Ὀδυσσεὺς
Λαοῦ ἀποτμήξαντε, διώκετον ἐμμενὲς αἰεί: & pofteà,
τὼ δ' ἀσθμαίνοντι κιχήτην

c ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἀπέην] Hunc locum ita interpretatus eft Ariftarchus, referente Didymo, ὅσον φησὶν ὑφ' ἓν καὶ ὁμοῦ ὑπό τινος ἀφεθέντος καὶ ἀπολυθέντος ζεῦγος ἡμιόνων, καὶ ζεῦγος ἄλλο βοῶν, φθάνουσι καὶ προλαβοῦσι τοὺς βοῦς αἱ ἡμίονοι. ταχύτεραι γάρ εἰσι τῶν βοῶν. τοσοῦτόν φησιν ἐάσαντες διάστημα προελθεῖν τὸν Δόλωνα, μεταστραφέντες ἐδίωξαν. Id eft: Quantum emiffo fimul ab aliquo tum mulorum tum boum iugo anteuertuntur à mulis boues, tantum fpatium finentes ifti Heroës Dolonem progredi in via, conuerfi perfequuti funt. Præuertunt autem, inquit Gefnerus, muli boues arando, nõ quòd robuftiores fint, fed quòd celeriores, fi pariter emittãtur. Ideò ait hic Didymus, φθάνουσι δὲ ὡς ὀξύτεραι αἱ ἡμίονοι τοὺς βόας ἐν ἀρότρῳ. Eadem porrò loquendi ratione vfus eft etiam Poëta Odyff. θ. his verbis:

τῶν δὲ θέειν ὄχ' ἄριστος ἔην Κλυτόνηος ἀμύμων,
Ὅσσον τ' ἐν νειῷ οὖρον πέλει ἡμιόνοιιν,
τόσσον ὑπεκπροθέων λαοὺς ἵκεθ' οἱ δ' ἐλίποντο.

Vnde Erafmus fumptum exiftimauit illud prouerbium Theognidis, quod extat apud Athenæum lib. 7. γνοίης δ' ὅσον ὄνων κρέσσονες ἡμίονοι, Nofcas quantum afinis muli præftent. Olim, inquit, bubus, afinis & mulis profcindebant arua. Hinc illa lex Mofaica Deuter. 22. quæ vetat arandi gratia bouem & afinum fub idem iugũ mittere. Aratrum igitur, quòd à mulis trahebatur, multò celeriùs perueniebat ad fulci finem, quum arator inuertit aratrum, quàm quod trahebatur à bubus. Hæc ille. Sed vt ex hoc loco videretur defumptum illud prouerbium, ita erat enunciandum: ὅσον βοῶν κρέσσονες ἡμίονοι. Eadem tamen eft origo, ni fallor, vtriufque prouerbij.

d ὡς δ' ὅτε καρχαρόδοντε] Adhibet iam egregium illud Poëtarum pigmentum, qui non folent fimplici rei narratione contenti effe, fed eam comparationibus, qua in re mirus eft ac frequens Poëta nofter, illuftrant, quibus folet meliùs ob oculos res gefta proponi. Nunc ergo aptiffimè canibus comparat Vlyffem & Diomedem feram fugientem perfequẽtibus. Dolonem verò feræ fugienti, non tamen cuilibet, fed folùm timidæ, quales funt hinnulus & lepus.

e τότε δὴ μένος] Hoc erat quod præfagiebat Vlyffes, futurum vt celeriùs Dolon curreret, proinde peti eum hafta à Diomede volebat, quòd nunc facit Diomedes: fed oportuit auxilium Mineruæ adeffe. Ita folet Poëta in rebus paulò grauioribus τραγῳδεῖν, vt aliàs diximus. Monemur porrò, quod iam fæpius eft repetitum, intelligere etiam Poëtam, in rebus gerendis diuinam opem hominibus interuenire. Attendenda etiam Diomedis φιλοδοξία, qui hoc fibi voluit effe peculiare, nec ab alio vllo præripi, vt priores in fuas manus veniret Dolon, quod etiam eft feliciter affequutus.

f ἑκὼν δ' ἡμάρτανε] Illa etiam eft fumma haftam vibrandi peritia, quâ aberratur ab eo quem petis: non quòd difficile fit omnino aberrare, fed tunc cùm directè aliquem petis, & tamen haftam in eam partem, quam voles, emittis, cum tantùm illæfum lambens, vt hic Diomedes Dolonem δεξιτερὸν ὑπὲρ ὦμον. Similis fagittandi dexteritas in Domitiano fuit. quę tanta fuit, vt inter patentes digitos extentæ manus viri procul pofiti iacula tranfuolarent, vt eft apud Sextum Aurelium. Talis fuit in egregio & pręftantiffimo illo Heluetio, cui nomen Guilhelmu Tello qui malum fupra caput filij hoc illæfo iaculatus eft.

g ὁ δ' ἄρ' ἔστη] Rectè hinc potes conijcere, pufillanimitatem adiunctum effe quafi perpetuum fordidi illius auaritiæ, quæ non nifi in anguftos animos cadit, quales habet nofter Dolon, qui non folùm fe in fugam coniecit, fed etiam iam ad ictum haftæ, à qua tamen fuit illæfus ita perterreatur, vt non immeritò lepori ac hinnulo timidiffimis animalibus eum Poëta comparauerit. Hunc autem timorem eleganter περιγράφει. Primùm à vocis inconftantia, fiue generaliùs tremore (nam vtrumq; fignificat τὸ βαμβαίνειν) deinde à ftridore dentium, tum à pallore. quæ omnia frigiditatis figna funt. Eft autem frigiditas timoris comes, aut fi mauis effectum, vt aliàs antea docuimus ex Ariftotele. Eiufdem porrò Dolonis pufillanimitas in fequentibus eius lacrymis obferuari etiam poteft, quas Poëta in rebus miferis tantùm probat, quia illæ facilitatem & manfuetudinem hominis indicant: in fimili autem cafu, vbi fortitudo defideratur, eas folùm ignauis hominibus tribuit, vt etiam anteà in Therfite videri potuit.

h ἔνδον γὰρ ἐμοί] Quod anteà Poëta dicebat locupletem effe hunc Dolonem, nihil aliud fuit quàm προπαρασκευή ad hanc fui redemptionem. Quod ipfum fuit in caufa cur apud Euripidem, cùm diceret ei Hector, χρυσὸν γὰρ ἔστι, ἀ τί δ' αἰτήσεις γέρας: refpondeat Dolon, ἀλλ' ἔστ' ἐν οἴκοις, οὐ βίου σπανίζομεν.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Θάρσει,[a] μηδέ τί τοι θάνατος καταθύμιος ἔστω.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ, καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Πῇ δ' οὕτως ἐπὶ νῆας ἀπὸ στρατοῦ ἔρχεαι οἶος
Νύκτα δι' ὀρφναίην ὅτε θ' εὕδουσι βροτοὶ ἄλλοι;
Ἤ τινα συλήσων νεκύων κατατεθνειώτων;
Ἤ σ' Ἕκτωρ προέηκε διασκοπιᾶσθαι ἕκαστα
Νῆας ἔπι γλαφυράς, ἦ σ' αὐτὸν θυμὸς ἀνῆκε;
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Δόλων, ὑπὸ δ' ἔτρεμε γυῖα,
[b] Πολλῇσί μ' ἄτῃσι παρὲκ νόον ἤγαγεν Ἕκτωρ,
Ὅς μοι Πηλεΐωνος ἀγαυοῦ μώνυχας ἵππους
Δωσέμεναι κατένευσε καὶ ἅρματα ποικίλα χαλκῷ.
Ἠνώγει δέ μ' ἰόντα θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν,

Hunc v. excipiens, allocutus eft prudens Vlyffes,
Confide, neq; tibi mors in animo fit.
Sed agè mihi hoc dic, & verè narra:
Quónam fic ad naues à caftris vadis folus
Noctem per obfcurã, quando dormiunt mortales cæteri?
An aliquod fpoliaturus cadauer mortuorum?
An te Hector præmifit fpeculatum fingula
Naues ad concauas, an teipfum animus impulit?
Huic dein refpõdit Dolon (mẽbra aũt tremebant)
Multis me pollicitis noxijs pter volũtatẽ induxit Hector.
Qui mihi Pelidæ illuftris vnungulos equos
Daturum annuit, & currus decoros ære.
Iuffit autẽ me euntem, velocem per noctem obfcuram

Ἀνδρῶν

Ἀνδρῶν δυσμενέων σχεδὸν ἐλθέμεν, ἔκ τε πυθέσθαι
Ἠὲ φυλάσσονται νῆες θοαὶ ὡς τὸ πάρος περ,
Ἢ ἤδη χείρεσσιν ὑφ' ἡμετέρῃσι δαμέντες,
Φύξιν βουλεύουσι μετὰ σφίσιν, οὐδ' ἐθέλουσι
Νύκτα φυλασσέμεναι, καμάτῳ ἀδδηκότες αἰνῷ.
[c]Τὸν δ' ἐπιμειδήσας προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ἦ ῥά νύ τοι μεγάλων δώρων ἐπεμαίετο θυμὸς,
Ἵππων Αἰακίδαο δαΐφρονος· οἱ δ' ἀλεγεινοὶ
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι δαμήμεναι, ἠδ' ὀχέεσθαι
Ἄλλῳ γ' ἢ Ἀχιλῆϊ, τὸν ἀθανάτη τέκε μήτηρ.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ, καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Ποῦ νῦν δεῦρο κιὼν λίπες Ἕκτορα ποιμένα λαῶν;
Ποῦ δέ οἱ ἔντεα κεῖται ἀρήϊα; ποῦ δέ οἱ ἵπποι;
Πῶς δ' αἱ τῶν ἄλλων Τρώων φυλακαί τε καὶ εὐναί;
Ἅσσα τε μητιόωσι μετὰ σφίσιν· ἢ μεμάασιν
Αὖθι μένειν παρὰ νηυσὶν ἀπόπροθεν, ἦε πόλινδε
Ἂψ ἀναχωρήσουσιν, ἐπεὶ δαμάσαντό γ' Ἀχαιούς.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Δόλων Εὐμήδεος υἱός,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ταῦτα[d] μάλ' ἀτρεκέως καταλέξω,
Ἕκτωρ μὲν μετὰ τοῖσιν ὅσοι βουληφόροι εἰσὶ,
Βουλὰς βουλεύει θείου παρὰ σήματι Ἴλου
Νόσφιν ἀπὸ φλοίσβου· φυλακὰς δ' ἃς εἴρεαι ἥρως,
Οὔτις κεκριμένη ῥύεται στρατὸν, οὐδὲ φυλάσσει.
[e]Ὅσσαι γὰρ Τρώων πυρὸς ἐσχάραι, οἷσιν ἀνάγκη,
Οἵδ' ἐγρηγόρθασι, φυλασσέμεναί τε κέλονται
Ἀλλήλοις. ἀτὰρ αὖτε πολύκλητοι ἐπίκουροι
Εὕδουσι· Τρωσὶ γὰρ ἐπιτραπέουσι φυλάσσειν.
Οὐ γάρ σφιν παῖδες σχεδὸν εἵαται, οὐδὲ γυναῖκες.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
[f]Πῶς γὰρ νῦν Τρώεσσι μεμιγμένοι ἱπποδάμοισιν
Εὕδουσ', ἢ ἀπάνευθε, δίειπέ μοι, ὄφρα δαείω.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Δόλων Εὐμήδεος υἱός,
Τοιγὰρ ἐγὼ καὶ ταῦτα μάλ' ἀτρεκέως καταλέξω,
Πρὸς μὲν ἁλὸς Κᾶρες καὶ Παίονες ἀγκυλότοξοι,
Καὶ Λέλεγες καὶ Καύκωνες, δῖοί τε Πελασγοί·
Πρὸς Θύμβρης δ' ἔλαχον Λύκιοι, Μυσοί τ' ἀγέρωχοι,
Καὶ Φρύγες, ἱππόδαμοι, καὶ Μῄονες ἱπποκορυσταί.
Ἀλλὰ τί ἢ ἐμὲ ταῦτα διεξερέεσθε ἕκαστα;
Εἰ γὰρ δὴ μέματον Τρώων καταδῦναι ὅμιλον,
Θρήϊκες οἵδ' ἀπάνευθε νεήλυδες ἔσχατοι ἄλλων
Ἐν δέ σφιν Ῥῆσος βασιλεὺς, πάϊς Ἠϊονῆος,
[g]Τοῦ δὴ καλλίστους ἵππους ἴδον, ἠδὲ μεγίστους
Λευκότεροι χιόνος, θείειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι.
Ἅρμα δέ οἱ χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ εὖ ἤσκηται
Τεύχεα δὲ χρύσεια πελώρια, θαῦμα ἰδέσθαι,
Ἤλυθ' ἔχων· τὰ μὲν οὔτι καταθνητοῖσιν ἔοικεν
Ἄνδρεσσιν φορέειν, ἀλλ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν.
Ἀλλ' ἐμὲ νῦν νηυσὶ πελάσσετον ὠκυπόροισιν,
Ἠὲ ἐμὲ δήσαντες λίπετ' αὐτόθι νηλέϊ δεσμῷ,
Ὄφρα κεν ἔλθητον, καὶ πειρηθῆτον ἐμεῖο
Ἠὲ κατ' αἶσαν ἔειπον ἐν ὑμῖν, ἦε καὶ οὐκί.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη κρατερὸς Διομήδης,
Μὴ δή μοι φύξιν γε Δόλων ἐμβάλλεο θυμῷ,
[h]Ἐσθλά περ ἀγγείλας, ἐπεὶ ἵκεο* χεῖρας ἐς ἁμάς.
*χ. χεῖρας ἐμοῖο.
Εἰ μὲν γάρ κέ σε νῦν ἀπολύσομεν, ἠὲ μεθῶμεν,
Ἦ τε καὶ ὕστερον εἶσθα θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Ἠὲ διοπτεύσων, ἢ ἐναντίβιον πολεμίζων·
Εἰ δέ κ' ἐμῇς ὑπὸ χερσὶ δαμεὶς ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσῃς,

Ad viros hostes propè accedere, & explorare
An custodiantur naues veloces vt antea,
An iam manibus à nostris domiti
De fuga deliberetis inter vos, neq; velitis
Noctem custodire labore defessi graui.
Hunc.v. subridens allocutus est prudens Vlysses,
Certè tibi magna dona affectabat animus,
Equos Aeacidæ bellicosi: hi autem difficiles sunt
Viris mortalibus ad domandum & equitandum
Alteri quàm Achilli, quē immortalis peperit mater.
Sed agè mihi hoc dic, & verè narra:
Vbi nunc, huc veniens, reliquisti Hectora pastorē populorum?
Vbi.a. eius arma iacent mauortia? vbi & eius equi?
Quomodo autem aliorum Troianorum excubiæ & cubilia disposita sunt?
Quæq; consultent inter se, narra: an cupiant
Illic manere apud naues procul, an ad vrbem
Retròredituri sint, posteaquam domuerunt Achiuos.
Hunc.a. rursus allocutus est Dolon Eumedis filius,
Equidem tibi hæc valdè verè narrabo.
Hector quidem inter eos quicunq; consiliarij sunt,
Consilia init diuini apud monumentum Ili
Seorsum, à strepitu: de custodijs.a. quas percōtaris heros
Nulla delecta tuetur castra, neq; custodit.
Quotquot.n. Troianorum ignis foci, quib. necesse est,
Hi vigilant, excubiasq; agere hortantur
Inter se, sed rursus ex multis regionibus vocati auxiliarij
Dormiunt: Troianis enim committunt custodiam:
Non enim illis liberi propè sedent, neq; mulieres.
Hunc aūt excipiens, allocutus est prudens Vlysses,
Quomodo verò nunc Troianis permisti bellicosis
Dormiūt, an seorsum apertè dic mihi, vt intelligam.
Huic autem respondit deinde Dolon Eumedis filius.
Equidem & hæc valdè verè narrabo:
Apud mare qdē sunt Cares, & Pæones curuis arcub. vtentes.
Et Leleges, & Caucones, nobilesq; Pelasgi:
Ad Thymbram.v. sortiti sunt Lycij, Misijq; superbi,
Et Phryges equites, & Meones equis armatis vtentes.
Sed cur ex me hæc percontamini singula?
Si.n. iam cupidi estis Troianorum adire exercitum,
Thraces hi seorsum sunt noui aduenæ extremi aliorum:
Interq; ipsos, Rhesus rex filius Eionei.
Huius pulcherrimos equos vidi & maximos:
Candidiores sunt niue, ad currendū.a. vētis similes,
Currus aūt ei auroq; & argento scitè fabricatus est:
Arma verò aurea, ingentia, mirabile visu,
Venit habens: quæ quidem neutiquam mortalibus
Viris gestare, sed immortalibus dijs. (conuenit
Sed me nunc ad naues adducite veloces,
Aut me ligantes relinquite hîc duro vinculo,
Interea dum redeatis, & experiamini me,
An secundum veritatem dixi vobis, siue non.
Hunc.a. toruè aspiciens, allocutus est fortis Diomedes:
Ne iam mihi effugium Dolon inijce menti,
Bona quamuis nuntiasti, postq̃ venisti manus in nostras.
Si.n. te iam absoluamus, vel admittamus,
Certè & posthac venies veloces ad naues Achiuorū.
Aut speculaturus, vel contrà pugnaturus:
Si.v. meis à manibus stratus vitam amiseris,

Οὐκ

Οὐκ ἔτ' ἔπειτα σὺ πῆμά ποτ' ἔσσεαι Ἀργείοισιν.
i Ἦ, καὶ ὁ μέν μιν ἔμελλε γενείου χειρὶ παχείῃ
Ἁψάμενος λίσσεσθαι, ὁ δ' αὐχένα μέσσον ἔλασσε,
Φασγάνῳ ἀΐξας, ἀπὸ δ' ἄμφω κέρσε τένοντε.
k Φθεγγομένου δ' ἄρα τοῦ γε κάρη κονίῃσιν ἐμίχθη.
Τοῦ δ' ἀπὸ μὲν κτιδέην κυνέην κεφαλῆφιν ἕλοντο,
Καὶ λυκέην, καὶ τόξα παλίντονα, καὶ δόρυ μακρόν·
Καὶ τά γ' Ἀθηναίῃ ληΐτιδι δῖος Ὀδυσσεὺς
Ὑψόσ' ἀνέσχεθε χειρὶ, καὶ εὐχόμενος ἔπος ηὔδα·
Χαῖρε θεὰ τοῖσδεσσι· σὲ γὰρ πρώτην ἐν Ὀλύμπῳ
Πάντων ἀθανάτων ἐπιβωσόμεθ'· ἀλλὰ καὶ αὖτις
Πέμψον ἐπὶ Θρῃκῶν ἀνδρῶν ἵππους τε καὶ εὐνάς.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν, καὶ ἀπὸ ἕθεν ὑψόσ' ἀείρας,
l Θῆκεν ἀνὰ μυρίκην. δέελον δ' ἐπὶ σῆμά τ' ἔθηκε,
Συμμάρψας δόνακας, μυρίκης τ' ἐριθηλέας ὄζους,
Μὴ λάθοι αὖτις ἰόντε θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν.

Nõ amplius posthac tu nocumẽtũ vnquã eris Argiuis.
Dixit, & is quidẽ ipsum erat barbã manu robusta
Tãgens precaturus: hic verò ceruicẽ mediã percussit,
Ense impetens, & ambos incidit neruos:
Loquentis verò huius caput pulueribus mistum est.
Huius aũt mustelinam galeam à capite detraxerũt,
Et pellẽ lupinã, & arc⁹ q retrorsum flectũtur, et hastã longam.
Et hæc Miner. prædatrici nobilis Vlysses
In altũ sublata dicauit manu, & precãs verbũ dixit:
Lætare Dea istis: te enim primam in Olympo
Omnium immortalium inuocabimus, sed & rursus
Prosequere nos ad Thraces viros, equosq́; & cubilia.
Sic dixit, & à se in altum eleuans,
Posuit super myricam: conspicuũq́; insigne imposuit,
Cõuellens arundines myricæq́; latè frondentes ramos,
Ne lateret redeũtes præcipitantem per noctẽ nigram.

COMMENTARIVS.

a μηδέ τι τοι θάνατος] Non dicit eum ζωγρηθέντα ac nõ moriturũ, sed à metu mortis tantùm dehortatur, quasi à securo melius sit omnia expiscaturus: alioqui Dolõ ipse à Diomede mox interficietur. Percũctatur porrò Vlysses Dolonẽ, quid causæ eum ad hoc iter suscipiendum impulerit. Et (quæ est Homeri consuetudo) quædam ei proponit, quorum gratia eum profectum suspicatur. Eadem anteà dixerat idem Vlysses Diomedi, ὅδε τις Διόμηδες ἀπὸ στρατοῦ ἔρχεται ἀνήρ, &c. hic autem addit illud, ἢ σαυτὸν θυμὸς ἀνῆκε.

b πολλῇσί μ' ἄτῃσι] Explicat causam cur hoc iter susceperit, sed iam ab ipso initio minus candidè & verè quàm ipsa res ferebat. Ait enim se inductum eò fuisse præter suam voluntatem ab Hectore, qui sibi equos Achillis & eiusdem currus in mercedem esset pollicitus. Quasi dicat, sibi quidẽ in animo non fuisse (& ita respondet illi Vlyssis interrogationi, ἢ σαυτὸν θυμὸς ἀνῆκε;) huic itineri sponte se committere (quibus videtur captare Græcorum istorum heroum gratiam, qui intelligant Dolonẽ per se nõ esse Græcis quippiam incommodi illaturum, cùm malè affectus ipsis contrà existimari poterat, si fassus esset se hoc sponte sub jisse) hoc sibi, inquam, in animo non fuisse, sed inductum se Hectoris pollicitationibus, quæ tantæ fuerunt, vt earum spe coactus sit ei obtemperare. Et vt Græci isti heroës intelligant se ob rem leuem eò non fuisse permotum, refert quidnam sibi Hector promiserit, quod tanti erat precij, vt cuiuis facilè sit persuasurum rem omnium difficillimam aggredi, nedum hoc quod nunc in se recepit Dolon: cuiuis, inquam, non ei quidem generoso, qui muneribus ac donis vix solent pelliciı sed sordido cuipiam & lucri studioso, qualis est noster Dolon. Cuius hic apparet mendax ingenium, qui culpam huius facti à se volens remouere, eam omnino in Hectorẽ transfert: quasi sibi inuito hoc fuerit demandatum, cùm tamen constet ex præcedenti, eum non solùm hoc sponte subiuisse, sed etiam equos illos & currum Achillis ab Hectore stipulatum.

c τῶν δ' ἐπεμαίετο] Salsè risu Dolonas institutum excepit Vlysses, quasi dicat, iam se non mirari, cur huic itineri ad eum finem se commiserit, quamuis satis esset periculosum, cùm tam magna præmia sperauerit: posteà tamen ostendit, quàm temerè ea exoptauerit, cùm Achillis equi nullius viri mortalis imperio sint obtemperaturi, eiusq; sint ingenij, vt solius domini Achillis habenas audiant: Achillis inquam, qui etiã alioqui à parte matris Thetidis diuinioris ac præstantioris sit generis, quàm reliqui mortales, qui ad mortales suos natales tantùm referant, quibusq; res tam ardua est denegata, Achilli verò ratione matris concessa. Posteà sciscitatur statum Hectoris totiusque Troiani exercitus, eorumq; de his rebus consilium, vbi iam exploratoris veri partibus fungitur.

d μετ' ἀγρίοις] Atqui non omnib. Vlyssis interrogationibus satisfaciet, siue quòd ita sit timore perturbatus, vt omnia capita meminisse non potuerit, siue quòd de industria cætera prætermiserit, nimirum hæc, vbi essent arma & equi Hectoris deinde quodnam sit Troianorum in præsenti rerum statu consilium. Id solùm respondet, vbi nam Hectorem reliquerit, & aliquid etiam de custodijs. Addit, quod Vlysses non erat percunctatus, de copijs auxiliaribus, quas excubandi munus non subire dicit, quod illud solis Troianis committant.

e ὅσσαι γὰρ Τρώων] Non sunt hoc loco intelligendi ignes illi, quos accendere anteà iubebat Hector, cùm ait καίωμεν πυρὰ πολλὰ, σέλας δ' εἰς οὐρανὸν ἵκῃ: sed Troianorum lares domestici, id est, familiæ, & ipsi Troiani indigenæ ac non peregrini: &, vt est alibi, Τρῶες ἐφέστιοι ὅσσοι ἔασι. Sic Porphyrius secunda quæstione Homerica. Ait ergo Dolon, quicquid custodiarum in castris Troianorum sit, id esse tantùm inter priuatos: quasi dicat Hectorem per se, Aeneam per se, Paridem per se, & sic cæteros excubias cum suis agere, cæterùm nullas esse generales ab vniuerso exercitu institutas. Vbi notanda est Troianorum securitas, qui sibi minus à deuictis hostibus timeant: contrà Græci alia ratione communibus excubijs sibi prouiderunt, vt qui victorem hostem magis reformidarent. Illud etiam in sequentibus venit obseruandum, quòd peregrinæ copiæ somno se tradiderũt, vigilandiq; prouinciam Troianis reliquerunt ea de causa, vt subijcit Dolon, quod extranei milites non habent hic apud se liberos & vxores, quibus excubent: quasi dicat id optimè se habere, quia cum maiores labores tolerare sit æquum, cui maiori sint cessuri commodo.

f πῶς γὰρ νῦν] Quærit an copiæ auxiliares Troianis sint permistæ, cui respondet Dolon non directè, sed obliquè, indicans loca, in quibus illæ essent dispositæ. Id tamen breuiter, quia statim Rhesum commemorat, quod dexterè à Poëta confictum est, cùm hic sit huius libri scopus, vt is tollatur de medio, nec sine causa. Nam illi datum erat oraculum, Si eius equi herbam Troiani campi ederent, & aquam illius loci biberent, futurum eum inexpugnabilem. Quod ne accideret, factum est Diomedis & Vlyssis opera. Refert Eustathius, & videtur sequi Virgilius 1. Aeneid.

Nec procul hinc Rhesi niueis tentoria velis
Agnoscit lacrymans, primo quæ prodita somno
Tydides multa vastabat cæde cruentus,
Ardentesq́; auertit equos in castra, priùs quàm
Pabula gustassent Troiæ, Xanthumq́; bibissent.

Hoc tamen memorat quoq; Eust. Pindarũ alicubi scribere, Rhesum vna die pugnasse, detrimentiq; multũ Græcis intulisse: contrà Historia Dictys cum Homero ferè consentit. Per idem tempus, inquit, Rhesus de Eioneo genitus, haud alienus à Priami amicitia, pacta mercede cum magnis Thracum copijs aduentabat. Is incidente iam vespere paulisper moratus apud Oen insulam, quæ ante positam ciuitatem continenti eius adiungitur secundam circiter vigiliam ingressus Troianos campos, explicitisq; tentorijs ibidem opperiebatur. Quod vbi Diomedes atque Vlysses, vigilias in ea parte curantes, procul animaduertére, rati Troianos à Priamo exploratum missos, arreptis armis, mox presso gradu circumspicientes omnia, pergunt ad eum locum. Tum fatigatis ex itinere custodibus, & ob id somno pressis, ijque & interius progressi, in ipsis tentorijs Regem interficiunt. Dein nihil vltra audendum rati, currum eius, & cum egregijs insignibus equos ad naues ducunt. Ita reliquum noctis in suis quisque tabernaculis requiescentes transigunt. Hæc ille. Consulat etiam lector Rhesum Euripidis (quam tamen tragœdiam quidam Sophoclis asserunt) vbi Minerua dicit, si Rhesus in crastinum vixerit, fusos iri Græcos, atq; adeò ipsum Achillem. Hæc sunt verba:

εἰ γὰρ διοίσει νύκτα τήνδ' εἰς αὔριον,
οὔτε σφ' Ἀχιλλεὺς οὔτ' ὁ Αἴαντος δόρυ,
μὴ πάντα πέρσῃ ναύσταθμ' Ἀργείων, σχέθοι,
τείχη κατασκάψας, καὶ πυλῶν ἔσω
λόγχῃ πλατεῖαν εἰσδρομὴν ποιούμενος·
τοῦτον κατακτὰς, πάντ' ἔχεις, &c.

g τοῦ δὴ καλλίστους] Hos etiam equos valde laudabit posteà Nestor, cùm ad naues deducentur. Tria aũt sunt, vt hinc potes colligere, quæ

quæ eos cõmendãt: primùm magnitudo, deinde color, tertiò velocitas. Minerua apud Euripidẽ in Rheso eos à solo laudat colore:

πῶλοι δὲ πῶλοι Θρηκίων ἐξ ἁρμάτων — πάντων, κλυόντες διαπρέπον. κυκνίζετε.
λευκαὶ δίδοιτοι. διαπρεπεῖς ἐν εὐφρόνῃ· — Κάλλιστον εἶχε σκῦλον. οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπου
ἀλῶσι δ' ὥσπερ ποταμίου κύκνου πτερόν. — ποιεῖ δ' ὄχημα χθὼν κέκευθε πωλικόν.

h ἐσθλὰ περὶ ἀγγέλλων.] Posset videri res iniqua, vt hic Dolon, à quo Græci isti exploratores Troianorum statum expiscati sunt, id beneficij loco non reponant: immò contrà mortem ei inferant, quasi iniuria aliqua sint affecti. Sed Diomedes ait, nihil obstare quod bona nuntiârit, quo minus moriatur: siquidem si viuus relinquatur, posse eum aliàs etiam Græcis nocere. Potest etiam hæc fuisse eius mortis causa, quanquam illam Poëta non exprimit: quòd, vt ait Demosthenes, ὁ προδότης ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων μισεῖται, οἷς τὰ οἰκεῖα προδίδωσι καί τι ἐσθλὰ τοῖς πολεμίοις ποιεῖ. Inde Cæsar proditionem amabat, proditores non item. Ergo rectè & prudenter consultum à Diomede, qui Dolonem suos perfidè prodentem interficit.

i ἦ, καὶ ὁ μὲν μιν ἔμελλε γενείου] Hunc veterum supplicandi morem attigimus anteà lib. 1. pag. 23.

k φθεγγομένου] Existimaui aliquando legi posse hunc versum sic, φθεγγομένου δ' ἄρα τοῦ γε κάρη κονίῃσιν ἐμίχθη. Nam Suidas dicit κορσὴν τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν γλῶσσαν. Sed nihil muto, quia etiam forsan stylum Homericum non redoleret. Quidam legunt φθεγγομένη, sed malè: quia κάρη non est fœmininum apud Homerum. Qua de re aliàs.

l θῆκεν ἀνὰ μυρίκην.] Myrica valde est ὑδροχαρές, & in paludibus arundines multæ crescunt. Vnde argumentum est, speculatores istos per paludem iter fecisse, quod & ardeola paulò antè significauerat. Porrò hoc loco trophæi speciem imitatur Poëta, quæ longè aliter apud ceteros in vsu fuit. Nam vel armorum de victorum hostium aceruo, vel lapidum & columnarum erectione cõstituta sunt trophæa, inquit Eustathius. Ego tamen crediderim simpliciter Vlyssem voluisse illic caput Dolonis relinquere, nõ quòd trophæum cogitaret, sed vt in reditu illud reciperet: quod manifestè docent ipsius Poëtæ verba, μὴ λάθοι αὖτις ἰόντε θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν. Tamen hoc expressè non dicitur, recepisse illud caput Vlyssem: sed inde puto posse colligi, quod in fine libri dicitur, ἐν δ' ἐνὶ πρύμνῃ νηὸς ἔναρα βροτόεντα Δόλωνος θῆκ' Ὀδυσσεύς, &c. suum tamen cuique liberum iudicium in hac re esto.

Τὼ δὲ βάτην προτέρω διά τ' ἔντεα καὶ μέλαν αἷμα.
Αἶψα δ' ἐπὶ Θρηκῶν ἀνδρῶν τέλος ἷξον ἰόντες.
Οἱ δ' εὗδον καμάτῳ ἀδδηκότες,ᵃ ἔντεα δέ σφιν
Καλὰ παρ' αὐτοῖσιν χθονὶ κέκλιτο εὖ κατὰ κόσμον
ᵇ Τριστοιχί. παρὰ δέ σφιν ἑκάστῳ δίζυγες ἵπποι,
Ῥῆσος δ' ἐν μέσῳ εὗδε, παρ' αὐτῷ δ' ὠκέες ἵπποι
Ἐξ ἐπιδιφριάδος πυμάτης ἱμᾶσι δέδεντο.
Τὸν δ' Ὀδυσεὺς προπάροιθεν ἰδὼν Διομήδεϊ δεῖξεν,
ᶜ Οὗτός τοι Διόμηδες ἀνήρ, οὗτοι δέ τοι ἵπποι
Οὓς νῶϊν πίφαυσκε Δόλων, ᵈ ὃν ἐπέφνομεν ἡμεῖς.
Ἀλλ' ἄγε δὴ πρόφερε κρατερὸν μένος· οὐδέ τί σε χρὴ
Ἑστάμεναι μέλεον σὺν τεύχεσιν, ἀλλὰ λύ' ἵππους·
ᵉ Ἠὲ σύ γ' ἄνδρας ἔναιρε, μελήσουσιν δ' ἐμοὶ ἵπποι.
Ὣς φάτο· τῷ δ' ἔμπνευσε μένος γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Κτεῖνε δ' ἐπιστροφάδην· τῶν δὲ στόνος ὄρνυτ' ἀεικὴς
Ἄορι θεινομένων· ἐρυθαίνετο δ' αἵματι γαῖα.
Ὡς δὲ λέων μήλοισιν ἀσημάντοισιν ἐπελθών,
Αἴγεσιν ἢ ὀΐεσσι κακὰ φρονέων ἐνορούσῃ·
Ὣς μὲν Θρήϊκας ἄνδρας ἐπῴχετο Τυδέος υἱός,
ʰ Ὄφρα δυώδεκ' ἔπεφνεν· ἀτὰρ πολύμητις Ὀδυσ-
Ὅντινα Τυδείδης ἄορι πλήξειε παραστάς, (σεὺς,
Τὸν δ' Ὀδυσεὺς μετόπισθε λαβὼν ποδὸς ἐξερύσασκε·
Τὰ φρονέων κατὰ θυμόν, ὅπως καλλίτριχες ἵπποι
Ῥεῖα διέλθοιεν, μηδὲ τρομεοίατο θυμῷ
Νεκροῖς ἀμβαίνοντες· ⁱ ἀήθεσον γὰρ ἔτ' αὐτῶν.
γρ. ἀήθεσσοι καὶ ἀήθεσσον — Ἀλλ' ὅτε δὴ βασιλῆα κιχήσατο Τυδέος υἱός,
Τὸν τρισκαιδέκατον μελιηδέα θυμὸν ἀπηύρα,
Ἀσθμαίνοντα· ᵏ κακὸν γὰρ ὄναρ κεφαλῆφιν ἐπέστη
Τὴν νύκτ' Οἰνείδαο πάϊς διὰ μῆτιν Ἀθήνης.
Τόφρα δ' ἄρ' ὁ τλήμων Ὀδυσεὺς λύε μώνυχας ἵππους·
Σὺν δ' ἤειρεν ἱμᾶσι, καὶ ἐξήλαυνεν ὁμίλου,
Τόξῳ ἐπιπλήσσων, ἐπεὶ οὐ μάστιγα φαεινὴν
Ποικίλου ἐκ δίφροιο νοήσατο χερσὶν ἑλέσθαι.
Ῥοίζησεν δ' ἄρα πιφαύσκων Διομήδεϊ δίῳ.
Αὐτὰρ ὁ μερμήριζε μένων, ὅ, τι κύντατον ἕρδοι,
Ἢ ὅγε δίφρον ἑλών, ὅθι ποικίλα τεύχε' ἔκειτο,
Ῥυμοῦ ἐξερύοι, ἢ ἐκφέροι ὑψόσ' ἀείρας,
Ἢ ἔτι τῶν πλεόνων Θρηκῶν ἀπὸ θυμὸν ἕλοιτο.
Ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα, τόφρα δ' Ἀθήνη
Ἐγγύθεν ἱσταμένη προσέφη Διομήδεα δῖον·
ˡ Νόστου δὴ μνῆσαι μεγαθύμου Τυδέος υἱὲ
Νῆας ἐπὶ γλαφυράς, μὴ καὶ πεφοβημένος ἔλθῃς,

Hi.a.progressi sunt vlterius per arma & atrũ cruorẽ.
Statim.a.ad Thracũ virorũ cohortẽ venerũt euntes:
Hi autem dormiebant labore defessi: arma.v.ipsis
Pulchra iuxta ipsos terra acclinata erãt, pulchrè de-
Triplici ordine: apudq́; ipsos vnicuiq́; biuges eq.(cèter
Rhesus.v.in medio dormiebat, apudq́; ipsum veloces
Ex parte currus vltima loris ligati erant. (equi:
Hunc.a.Vlysses ante se conspicatus Diomedi ostendit,
Ecce tibi Diomedes vir, hi tibi equi,
Quos nobis narrauit Dolon, quem occidimus nos.
Sed agè iam profer validum robur, neq; te decet
Stare ociosum cum armis: sed solue equos:
Vel tu viros occide, eruntq́; curæ mihi equi. (ua:
Sic dixit: huic aũt inspirauit robur cæsia Miner-
Interficiebat.a.cõuersim: horũ.a.gemitus excitabat
Ense cæsorum: rubebat.a.sanguine terra. (fœdus
Sicut autem leo pecudibus incustoditis superueniens,
Capris vel ouibus mala machinans irruit:
Sic quidem Thraces viros aggrediebatur Tydei filius,
Donec duodecim interfecit: sed abundãs cõsilys Vlys-
Quemcunq; Tydides ense feriret astans, (ses,
Hunc Vlysses à tergo capiens pede extrahebat:
Hæc cogitans in animo, vt pulchros crines habẽtes e-
Facilè transirent, neq; tremerent animo (qui
Supra cadauera gradiẽtes: insueti erãt.n.adhuc eo-
Sed quando iam regẽ adeptus est Tydei filius, (rũ.
Hunc tertiumdecimum dulci animo priuauit
Anhelantem: malum enim somnium capiti astitit
Illa nocte Oenidæ filius per consilium Mineruæ.
Interea.a.audax Vlysses soluebat vnicam vngulam habentes equos
Colligabatq́; loris & educebat ab exercitu,
Arcu percutiẽs, quia non scuticã splendidã (v.tenuẽ)
Pulchro ex curru cogitauit manibus capere.
Sibilauit autem significans Diomedi diuino.
At hic cogitabat manens quid audacius patraret.
An ipse currũ capiens, vbi variegata arma iacebant,
Per temonẽ extraheret, an asportaret in altum attol-
An etiã pluribus Thracibus vitam eriperet. (lens,
Dum hic hæc agitabat in animo, interim Minerua
Propè astans allocuta est Diomedem diuinum:
Reditus iam memento magnanimi Tydei fili
Naues ad concauas, ne & perterritus venias,

Μήπου

Μή πού τις καὶ Τρῶας ἐγείρῃσι θεὸς ἄλλος.
Ὣς φάθ'· ὁ δὲ ξυνέηκε θεᾶς ὄπα φωνησάσης·
Καρπαλίμως δ' ἵππων ἐπεβήσετο. κόψε δ' Ὀδυσσεὺς
Τόξῳ· τοὶ δ' ἐπέτοντο θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Οὐδ' ἀλαοσκοπιὴν εἶχ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων,
Ὡς ἴδ' Ἀθηναίην μετὰ Τυδέος υἱὸν ἕπουσαν,
Τῇ κοτέων Τρώων κατεδύσατο πουλὺν ὅμιλον·
m Ὦρσεν δὲ Θρῃκῶν βουληφόρον Ἱπποκόωντα,
Ῥήσου ἀνεψιὸν ἐσθλόν. ὁ δ' ἐξ ὕπνου ἀνορούσας,
Ὡς ἴδε χῶρον ἐρῆμον ὅθ' ἕστασαν ὠκέες ἵπποι,
Ἄνδρας τ' ἀσπαίροντας ἐν ἀργαλέῃσι φονῇσιν,
Ὤμωξέν τ' ἄρ ἔπειτα, n φίλον τ' ὀνόμηνεν ἑταῖρον·
Τρώων δὲ κλαγγή τε καὶ ἄσπετος ὦρτο κυδοιμὸς
Θυνόντων ἄμυδις· θηεῦντο δὲ μέρμερα ἔργα
Ὅσσ' ἄνδρες ῥέξαντες ἔβαν κοίλας ἐπὶ νῆας.
Οἱ δ' ὅτε δή ῥ' ἵκανον ὅθι σκοπὸν Ἕκτορος ἔκταν,
Ἔνθ' Ὀδυσεὺς μὲν ἔρυξε Διῒ φίλος ὠκέας ἵππους·
Τυδεΐδης δὲ χαμᾶζε θορὼν ἔναρα βροτόεντα
Ἐν χείρεσσ' Ὀδυσῆϊ τίθει· ἐπεβήσετο δ' ἵππων·
Μάστιξεν δ' ἵππους, τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην
Νῆας ἔπι γλαφυράς· ο τῇ γὰρ φίλον ἔπλετο θυμῷ.

Ne fortè quis & Troianos suscitet deus alius.
Sic dixit: hic autem intellexit dea vocem locuta.
Confestim aũt equos ascendit: verberabat.a. Vlysses
Arcu: hi verò volabant celeres ad naues Achiuorum.
Neq; cacã speculationẽ habebat argẽteo arcu Apollo,
Vt vidit Mineruam Tydai filium sectari:
Huic iratꝰ Troianorũ ingressus est ingentẽ exercitũ.
Excitauit autẽ Thracum consiliarium Hippocoontẽ,
Rhesi consobrinum bonum: hic autem è somno surgẽs
Vt vidit locum desertum, vbi stabant veloces equi,
Virosq; palpitantes in sæuis cædibus,
Plorauit sanè deinde charũq; nomine compellauit so-(cium.
Troianorũ.a. clãgor & immensus ortus est tumultus
Currentium simul: admirabantur aũt ardua facta,
Quæ viri cũ patrassent, redierunt cõcauas ad naues.
Hi.a. quũ iã peruenerũt vbi speculatorẽ Hect. occi-(derãt.
Ibi Vlysses cõtinuit Ioui charus celeres equos.
Tydides verò humi desiliens, exuuias cruentas
In manibus Vlyssi posuit, conscenditq; equos.
Verberabat autem equos: hi verò non inuiti volabãt
Naues versus cõcauas: eâ quippe gratum erat animo.

COMMENTARIVS.

a ἔντεα δ' ἐσφιν] Notandum est quod dicit Poëta, arma Thracum fuisse in terram reclinata, quia illud significat eos securos de hoste fuisse, cùm è contra erecta illa haberent socij Diomedis, vt anteà ex Eustathio annotabamus. Quanquam rem mihi diligenter consideranti alia intelliguntur hic Thracum arma, quàm hastæ vel lanceæ: siquidem ea ἔντεα appellat, quæ dicuntur ἀπὸ τοῦ ἐντὸς περιέχειν καὶ σκέπειν τὸ σῶμα, vt lorica.

b τριστοιχί.] Hic locus ita est intelligendus, dispositas fuisse Rhesi copias triplici ordine, à quo ille circũdaretur maioris & tutioris custodiæ gratia: nam Poëta dicit eum fuisse in medio, vnde colligere licet difficile fuisse Rhesum interficere tot viris circumseptũ, quia ad eum aditus liber non esset. ideò veteres intelligunt, vt refert Eustathius, Diomedem ex singulis ordinibus quatuor interemisse, hoc est, duodecim viros, & quasi belli interualla & semitas, per quas vltrò citroq; commeare liceat (quas γεφύρας πολέμου appellat Homerus, latum limitem Virgilius 9. Aeneid. cùm Nisus dicit Euryalo, Hæc ego vasta dabo & lato te limite ducam) conficiẽs ad Rhesum penetrârit, quem tertium à decimo sustulerit.

c οὗτός τοι Διόμηδες] In tota hac exploratione Vlyssi has partes dat Poëta, vt primus omnia animaduertat, & statim consilium suũ quid sit gerendum, suggerat: sic nimirum constat, quod de eo prædicabat anteà Diomedes, ἐπεὶ περὶ οἶδε νοῆσαι. Hic ergo primus castra Rhesi vidit, sed equos tantùm indicat Diomedi, quia eos tantoperè anteà Dolon cõmendauerat. Deinde alterutrũ Diomedi proponit vel equos soluere, vel armis in custodias desæuire: quod postremum fuit arreptum à Diomede, quia maioris erat virtutis quàm illud: & Homerus in hoc laborat, vt Diomedem fortiorem Vlysse, Vlyssem verò Diomede prudentiorem & cautiorem describat.

d ὃν ἐπέφνομεν ἡμεῖς.] Cùm certum sit ex præcedentibus, vt notat quoque Eustathius, à solo Diomede interemptum fuisse Dolonem: non veretur tamen Vlysses facinus illud quoq; sibi tribuere, ideoq; addidit illud ἡμεῖς, vt id meliùs & significantiùs exprimeret, cùm τὸ ἐπέφνομεν suffecisset. Sic etiam paulò antè dixit ipse Diomedes Dolon, ἐπεὶ ἵκευ χεῖρας ἐς ἁμάς: id est, meas & Vlyssis. nam altera lectio, χεῖρας ἐμεῖο, minus proba est. Docet, credo, poëta in societate rerum gerendarum nihil esse vni peculiare, quod ab eo sit gestum, quod alteri socio non communicetur.

e εἰ σύ γ' ἄνδρας ἔναιρε.] Hic versus olim in duos malos homines, Medicũ & Veterinariũ vsurpatus est iocũda & mordaci parodia. Nam Medicus ille apud Agathium Epig. lib. 2. καὶ γὰρ ἐγὼ πολλὰς ψυχὰς ἀϊδι προΐαψα. Quod etiã malus Veterinarius in equis præstat.

f τῷ δ' ἔμπνευσε μένος] Non frustrà Mineruæ soli vota conceperant Diomedes & Vlysses, sed maximè Diomedes, qui ardentiùs ei supplicasse visus est: siquidem illa etiam ei semper est auxiliata. Anteà in persequendo Dolone, nunc verò in maiore longè negotio, hoc est, in interimendis custodibus Rhesi & ipso Rheso. Quod sanè factum maius est, quàm vt à solo homine conficiatur, nisi certum quoddam & singulare diuinum auxilium accesserit.

g τῶν δὲ στόνος] Hoc vnum me mouet in tota ista narratione: nam si tantus est factus gemitus Thracum, qui occidebantur, mirũ quòd reliqui custodes nõ sint excitati, & magnus eorum numerus hos duos nocturnos grassatores compescere non potuerit. Proinde absurdum videtur, quòd gemitus eorum describat Poëta, & prudentiùs Virgilius 9. Aeneid. qui talia minimè fingit in illa nocturna Nisi & Euryali expeditione. Sed hoc videtur posse solui ac dilui, si dicamus metu reliquos ita attonitos, vt cùm tantam cædem non ab vnico præstari crederent, ausi non sint sese armis huic facinori opponere. Sic quadraret hoc etiam loco illa comparatio Virgiliana lib. 9. Aeneid.

Impastus ceu plena leo per ouilia turbans (Suadet enim vesana fames) manditq; trahitq;
Molle pecus, mutumq; metu: fremit ore cruento.

Illud enim mutum metu his Thracibus posset hoc sensu accommodari: Repentina autem, & non præuisa pericula maiores solent metus incutere, quàm longè antè præuisa, & quæ te imparatum non offenderint.

h ὄφρ' ἔχε δινήεντ' ἵππους] Vide superiorem annotationem in verbo τριστοιχί.

i ἀήθεσσον γὰρ ἔτ' αὐτῶν.] Quàm feliciter ergo se crastina die pugnaturũ existimabat Rhesus, si tales haberet equos, qui visis cadaueribus expauescerent? Hinc colligo, non sequi Poëtam aliorum opiniones, qui Rhesum alia quoque bella gessisse dicunt, vt ipsemet quoque narrat apud Euripidem. Sic enim ille ad Hectorem:

ἐγὼ δὲ μεῖζον, ὦ σύ, τῆσδ' ἀπὼν χθονὸς
λύπῃ γε τῇ σῇ δυσφορῶ τειρόμενος·
ἀλλ' ἀγχιτέρμων γαῖα μοι Σκύθης λεὼς
μέλλοντι νόστον τὸν πρὸς Ἴλιον περᾶν
ξυνῆψε πόλεμον. Εὐξένου δ' ἀφικόμην
πόντου πρὸς ἀκτάς, Θρῇκα πορθμεύσειν στρατόν.
οὗ θ' αἱματηρὸς πέλανος ἐς γαῖαν Σκυθῶν
ἠντλεῖτο λόγχῃ Θρῇξ τε συμμιγὴς φόνος, &c.

At, vt dixi, ista non agnoscuntur ab Homero, alioqui non erat dicturus hos Rhesi equos cadaueribus non esse assuetos: nisi forsan dicas, alios fuisse hos equos ab ijs quibus in gerendis illis bellis vsus fuerit. Sed in genere istorum etiam Thracum belli imperitia ex ista custodiæ incuria videtur argui, quanquam alioqui Martem pro parente suo venditent.

k κακὸν γὰρ ὄναρ] Eustathius hunc locum his verbis enarrat, ἰστέον δὲ ὅτι ἐν τῷ, κακὸν γὰρ ὄναρ κεφαλῆφιν ἐπέστη τὴν νύκτα, ἀσαφῶς μὲν ὁ ποιητὴς καὶ γλαφυρῶς ἔφρασεν ἤδη δὲ καὶ ἀσφαλῶς, διὰ τὸ καὶ ἐπαμφοτερίζειν βαθὺ τὸν ῥῆσον καὶ ἐν τούτῳ δὲ, τῷ κακῷ ἐντυχεῖν. ἀλλ' ὡς μὲν ... ἀσφαλές ἐστι τὸ αἴνιγμα. τὸ μὲν γὰρ ὄναρ ὁρᾶται ὑπὸ τοῦ ὀνειροπολοῦντος. ἐνταῦθα δὲ ὁ οἷον ὀνειροπολούμενος Διομήδης, οὐχ ὁρᾶται, ἀλλ' αὐτὸς τὸν ῥῆσον ὁρᾷ. ... ἵνα μὴ ἄγαν ὁ μῦθος ... ἐφαίνετο. τοῦτο δὲ λύει μὲν ἀπορίαν, ἀφανίζει δὲ χάριν τοῦ νοήματος. ἵνα ... τὸ ἀκρι-

τὸ ἀνερχθεὶς, ὑπὸ φαντασμάτων ἐν τῷ ὕπνῳ, ἔχει μὲν ἀσφάλειαν διὰ τὸ ὄναρ καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς νίκησιν. ἔχει δὲ καὶ πλάσμα ὡς θρυλεῖται. ἐπεὶ ἐν ὕπνῳ ἐπιφαινόμενος ἐπεγερεῖ. Hæc Eustathij legat attentè studiosus, & si placuerint, arripiat. Mihi sensus huius loci hic esse videtur. Facetè Poëta in Rhesi morte ludit cùm Diomedem somnio comparat, quod solet capiti hominis insistere, vt etiam antea Iliad. a. Somnium dicitur super capite Agememnonis stetisse: cuius rei causam alicubi, ni fallor, explicamus. Iam hæc optimè conueniunt, quia vt somnium capiti insistit, sic Diomedes capiti Rhesi, dum ei vitam infert: neque dubium quin ei aut caput absciderit, aut eum iugulauerit, quod genus mortis est omnium & expeditius & certius. Conueniunt etiam tempora & quo somnia hominum capita inuadunt, & quo Diomedes Rhesum sustulit, videlicet noctu. Sed neque valde hoc mihi displicet, quod hoc loco adhuc iunior cùm essem diuinabam, subintelligi speciem illam somnij, quæ Incubus appellatur, qua videri plerunque somniantibus solet se gladijs ad iugulum admotis exanimari, quod cùm per se malum sit, at hoc quia verum fuit, peius est existimandum. Sed hæc sequi neminem volo, si non arrideant, & vt superflua chartis illita censeant.

l νέεσθαι μνῆσαι] Frustra fuisset Mineruam his Heroibus, maximè Diomedi, in frangendis & interficiendis Thracibus auxiliatam esse, nisi eos quoque è medio periculo eximeret, ne τραγικώτερον finem tota hæc expeditio sortiretur. Ideò nũc deliberantẽ aliquid etiam vlterius gerere, vnde tracturus erat moram longiorem in Thracum exercitu: Minerua suadet illi vt de reditu tantùm ad castra cogitet, idque ne forsan aliquo Deorum Troianos aduersum se impellente & excitante perterreatur, & in maius veniat vitæ periculum. Apud Euripidem verò fingitur exercitus Troianorum iam excitatus, re nimirum detecta, strepituque & tumultu exaudito, vnde illæ voces Chori: ἰὼ ἰὼ, βάλε βάλε, βάλε βάλε, θένε θένε, &c. Itaq; eadem Minerua sic vtrunq; exploratorem alloquitur:

ὑμεῖς δ' αὐτοὶ τὸν ἄγαν γ' ἐρημίας
Λαερτίου παῖ, θέντε πολεμίων ξίφει.
κεῖται γὰρ ἡμῖν Θρήκιος στρατηλάτης
ἵπποι τ' ἔχονται, πολέμιοι δ' αἰσθημένοι
χωροῦσ' ἐφ' ὑμᾶς. ἀλλ' ὅσον τάχιστ' ἐχρῆν
φεύγειν πρὸς ἀλκὺς ναυσταθμῶν. τί μέλλετε,
σκυλευμένου ... πολεμίων, σώσαι βίον;

m ὦρσεν δὲ Θρῃκῶν] Accidit quod Minerua metuebat, vt aliquis Deorum Troianis fauens factum istud detegeret, ac eos excitaret. Non excitauit tamen Troianos, sed, quod fuit longè commodius, in Thracum exercitu Hippocoontem, qui non fuit è vulgo militum, sed ipsius Rhesi consanguineus, quem magis erat affectura ista clades: ideò statim ac excitatus est, in lacrymas erupit, ad quẽ eiulatum & planctum, vt conijcio, accurrerunt Troiani, non quòd ab ipso Apolline fuissent excitati, vt Hippocoon. Quod autem hæc visa ab Apolline dicuntur, per Apollinem nihil aliud volunt intelligi, quàm Solem, qui statim posteà est exortus: nam illa penè sub auroram gerebantur.

n φίλον τ' ὀνόμηνεν] Hoc videtur ad eam veterum consuetudinem pertinere, qua viui mortuos nomine compellabant, quam nos etiam in Odyssea fusiùs explicamus.

o τῇ γὰρ φίλον ἔπλετο] Hæc verba superflua & inutilia iudicat Eustathius, qui etiam notandum esse monet, duos istos Heroas hoc loco eiusdem esse sententiæ, eiusdemq; mentis. Veteres tamen in alio negotio quod ab vtroq; communiter gerebatur malũ quendam dolum Vlyssi affingebant aduersus Diomedem. Nam cùm Palladium Troianum vterque sustulissent, noctuq; reuerterentur, Vlysses huius facti gloriam soli sibi vendicare volens de occidendo Diomede cogitauit: cumq; ponè sequeretur, ensem denudatũ iam in eius caput librabat, nisi Diomedes ad Lunæ radios vmbra percepta ictum elusisset. Qua re indignatus Diomedes Vlyssem comprehensum vinxit, præireq; coactum ad naues gladio eum subinde cædens deduxit. vnde prouerbium, Diomedea necessitas, cuius tamen & aliæ dantur interpretationes. Vide Suidam & Zenodotum, & post eos Erasmum Adag. Chil. 1. Cent. 9 prou. 4. Sed cautè Homerus has labes tam præstantissimo Heroi non inussit, vt cuius laudi & decori totus velificaretur.

---

*Νέστωρ δὲ πρῶτος κτύπον ἄϊε, φώνησέν τε,	*Nestor autem primus sonitum audiebat, dixitq́;,*
Ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,	*O amici Argiuorum duces & principes,*
Ψεύσομαι, ἢ ἔτυμον ἐρέω; ᵇ κέλεται δέ με θυμός.	*Mentiar, aut verum dicã: iubet a. me animus dicere:*
Ἵππων μ' ὠκυπόδων ἀμφὶ κτύπος οὔατα βάλλει.	*Equorum mihi velocium sonitus circum aures ferit.*
Αἲ γὰρ δὴ Ὀδυσεύς τε καὶ ὁ κρατερὸς Διομήδης	*Vtinam verò iam Vlyssesq́; & fortis Diomedes*
Ὧδ' ἄφαρ ἐκ Τρώων ἐλασαίατο μώνυχας ἵππους·	*Huc citò ex Troianis impellerent vnungulos equos?*
Ἀλλ' αἰνῶς δείδοικα κατὰ φρένα μή τι πάθωσιν	*Sed vehementer timeo in mente, ne quid passi sint*
Ἀργείων οἱ ἄριστοι ὑπὸ Τρώων ὀρυμαγδοῦ.	*Argiuorum hi præstantissimi à Troianorũ tumultu.*
Οὔπω πᾶν εἴρητο ἔπος, ὅτ' ἄρ' ἤλυθον αὐτοί.	*Nondũ totũ dictũ erat verbũ, quũ aduenerũt ipsi.*
Καί ῥ' οἱ μὲν κατέβησαν ἐπὶ χθόνα· τοὶ δὲ χαρέντες	*Et hi quidem descenderunt in terram: hi verò gauisi*
κ. δεξιῇ * Δεξιῇ ἠσπάζοντο, ἔπεσσί τε μειλιχίοισι.	*Dextra amicè excipiebant verbisq́; suauibus.*
Πρῶτος δ' ἐξερέεινε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,	*Primus a. percontabatur Gerenius eques Nestor:*
ᶜΕἴπ' ἄγε μ' ὦ πολύαιν' Ὀδυσεῦ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,	*Dic agè mihi laudib. cumulate Vlysses, ingẽs gloria*
Ὅππως τούσδ' ἵππους λάβετον καταδύντες ὅμιλον	*Quõ hos equos cepistis, ingressi ne exercitũ (Græcorũ,*
Τρώων; ἤ τίς σφωε πόρεν θεὸς ἀντιβολήσας;	*Troianorum? aut aliquis vobis præbuit deus obuiãs?*
ᵈ Αἰνῶς ἀκτίνεσσιν ἐοικότες ἠελίοιο.	*Valdè radijs similes sunt Solis.*
Αἰεὶ μὲν Τρώεσσ' ἐπιμίσγομαι, οὐδέ τί φημι	*Semper quidem Troianis immisceor: neq, me puto*
Μιμνάζειν παρὰ νηυσὶ γέρων περ ἐὼν πολεμιστής·	*Manere apud naues, senex quis sim bellator: (aud.)*
Ἀλλ' οὔπω τοίους ἵππους ἴδον, οὐδ' ἐνόησα.	*Verũ nõdum tales equos vidi neq, aduerti (nimirum*
Ἀλλά τιν' ὔμμ' ὀΐω δόμεναι θεὸν ἀντιάσαντα.	*Sed aliquẽ vobis suspicor dedisse deum obuiã factũ.*
Ἀμφοτέρω γὰρ σφῶϊ φιλεῖ νεφεληγερέτα Ζεύς,	*Ambos. n. vos diligit nebularum cõgregator Iupiter,*
Κούρη τ' αἰγιόχοιο Διὸς γλαυκῶπις Ἀθήνη.	*Filiaq́, ægidem gestantis Iouis cæsia Minerua.*
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-	*Hũc verò, respondens, allocutus est prudẽs Vlysses:*
Ὦ Νέστορ Νηληϊάδη, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν, (σεύς,	*O Nestor Neleide, ingens gloria Achiuorum,*
ᵉῬεῖα θεός γ' ἐθέλων καὶ ἀμείνονας ἠέ περ οἵδε	*Facilè deus quidem volẽs & meliores quàm sunt isti*
Ἵππους δωρήσαιτ', ἐπειὴ πολὺ φέρτεροί εἰσιν.	*Equos donaret, quoniam multo præstantiores sunt.*
Ἵπποι δ' οἵδε γεραιὲ νεήλυδες, οὓς ἐρεείνεις,	*Equi. a. hi ô senex, nuper aduenietes, de quib. quæris,*
Θρηΐκιοι, τὸν δέ σφιν ἄνακτ' ἀγαθὸς Διομήδης	*Threicij sunt: at ipsorum regem strenuus Diomedes*
ᶠἜκτανε, πὰρ δ' ἑτάρους δυοκαίδεκα πάντας ἀρίστους·	*Occidit, iuxtaq́, socios duodecim oẽs præstantissimos:*
ᵍΤὸν τρισκαιδέκατον σκοπὸν εἵλομεν ἐγγύθι νηῶν,	*Hunc tertiũdecimũ speculatorẽ interfecimus ꝑpe na-*
Τόν ῥα διοπτῆρα στρατοῦ ἔμμεναι ἡμετέροιο	*Quem vt explorator exercitus esset nostri (ues,*
Ἕκτωρ τε προέηκε καὶ ἄλλοι Τρῶες ἀγαυοί.	*Hectorq́; miserat, & alij Troiani illustres.*

Ἂψ ἐπ...

Ὣς εἰπὼν, τάφροιο διήλασε μώνυχας ἵππους,
[i] Καγχαλόων· ἅμα δ' ἄλλοι ἴσαν χαίροντες Ἀχαιοί.
Οἱ δ' ὅτε Τυδείδεω κλισίην εὔτυκτον ἵκοντο,
Ἵππους μὲν κατέδησαν ἐϋτμήτοισιν ἱμᾶσι
Φάτνῃ ἐφ' ἱππείῃ, [k] ὅθι περ Διομήδεος ἵπποι
Ἕστασαν ὠκύποδες μελιηδέα πυρὸν ἔδοντες·
Νηῒ δ' ἐνὶ πρύμνῃ ἔναρα βροτόεντα Δόλωνος
Θῆκ' Ὀδυσεὺς, ὄφρ' ἱρὸν ἑτοιμασσαίατ' Ἀθήνῃ.
Αὐτοὶ δ' ἱδρῶ πολλὸν ἀπενίζοντο θαλάσσῃ
Ἐσβάντες, κνήμας τε, ἰδὲ λόφον, ἀμφί τε μηρούς·
Αὐτὰρ ἐπεί σφιν κῦμα θαλάσσης ἱδρῶ πολλὸν
Νίψεν ἀπὸ χρωτὸς, καὶ ἀνέψυχθεν φίλον ἦτορ,
Ἔς ῥ' ἀσαμίνθους βάντες ἐϋξέστας λούσαντο.
Τὼ δὲ λοεσσαμένω καὶ ἀλειψαμένω λίπ' ἐλαίῳ,
Δείπνῳ ἐφιζανέτην· ἀπὸ δὲ κρητῆρος Ἀθήνῃ
Πλείου ἀφυσσάμενοι, λεῖβον μελιηδέα οἶνον.

Sic fatus per vallum egit vnungulos equos,
Cachinnãs: simul aũt cæteri ibant gaudentes Achiui.
Hi verò quũ ad Tydidæ tentoriũ benè structũ venerunt,
Equos quidem alligarunt scitè sectis loris
Præsepe ad equinum, vbi Diomedis equi
Stabant veloces, dulce triticum edentes.
Nauis autem in puppi exuuias cruentas Dolonis
Posuit Vlysses, vt sacrum pararent Mineruæ.
Ipsi autem sudorem multum abluebant, mare
Ingressi, surasq́; & collum, circaq́; fœmora.
Sed postquam ipsis vnda maris sudorem multum
Abluit à corpore, & refecti sunt dilecto corde.
In labra ingressi benè polita loti sunt.
Hiq́; loti & vncti pingui oleo,
Ientaculo assidebant: exq́; cratere Mineruæ
Pleno haurientes, libabant dulce vinum.

COMMENTARIVS.

a ἵππων μ' ἀμφὶ κτύπος] Post discessum exploratorũ verisimile est vnum inter cæteros Nestorẽ magis quàm reliquos de illis fuisse sollicitum, proinde attentis semper auribus expectasse, donec eos redeuntes audiret. Ideò etiã dicitur à Poeta strepitum equorũ primus exaudisse, quod ipse tamen ambigua oratione pronunciat, dubitans vtrum mentiturus, an vera esset eloquuturus. Quæ in huiusmodi rebus cautio à prudente homine proficiscitur: ita enim præfatus in ea quæ dicturus sis non est quod leuis ac temerarij hominis existimationem reformides, in quam alioqui facilè incurreris. Cùm autem Nestor equorum strepitum currentium intellexerit, & res illa esset generalior equos currentes audire, specialius quippiam suspicatur, idq; sub voti specie, cùm optare se dicit vt Vlysses & Diomedes à Troianorum exercitu equos illos, quos ipse currentes audiret, abigerent. Tamen eadem prudentia, qua anteà, nihil certi pronunciat, immò planè se desperare dicit, nõ solùm ne id quod optabat accidat, sed etiam ne salui & incolumes ab illa expeditione sint redituri. Sed si forsan hoc ita contigisset, quid de istis equis currentibus cogitasset Nestor? Interruptus est nimirum illius sermo & animi discursus ab horum exploratorum, de quorum salute tantopere erat sollicitus, aduentu: alioqui non dubito quin cæteros proceres esset ad arma hortaturus, quia posset fieri vt hostiũ quispiam cũ equis illis ad naues prorumperet.

b κέλεται δέ με θυμός] Hic locus eleganter exprimit subitos cogitationum in varias partes impetus. Nam cùm Nestor rem dubiã sibi, & non penitùs exploratam esset dicturus, potuit aliquantulum vocem suspendisse: demum verò sensit impelli se ab animo ad id eloquendum: cuiusmodi interna (vt ita dicam) certamina quiuis identidem potest experiri. Sunt autem quidam animi motus, maximè in ijs qui prudentia pollent, quò magis subiti, eò etiam minus suspecti, quos si quis amplectatur, errare vix potest.

c ἀλλ' ἄγε μ' ὦ πολύαιν' Ὀδυσεῦ,] Notãdum est Vlyssem primùm à Nestore interrogari, quòd videlicet recordetur, vt ait Eustathius, [illegible]. Rogat ergo Nestor quo pacto hos equos obtinuerint, & vt moris est apud Homerũ, vt qui interrogant, aliquot afferant, quibus sibi responderi posse suspicantur, duo affert in medium: quorum alterutrius ratione factum putat, vt eos possideant: vel quòd eos in Troianorum exercitu acceperint, vel quòd ab aliquo Deorum sibi fuerint oblati. Iam cùm vtrunque constare non possit, vnum etiam remouet Nestor, alterumque concludit. Non potuit enim persuaderi, id quod primo loco posuerat, hos equos in Troianorum exercitu fuisse, quòd tales nunquam ibi viderit: cùm tamen alioqui satis frequenter Troianis pugnando immisceatur, neque fieri potuerit quin eos obseruasset. Itaque concludit, quempiam Deorum obuiam illis factum, hoc munere eos cohonestasse: quod vt verisimilius faciat, ait vtrumq; eorum tum à Ioue tum à Minerua quoque deligi. Vnde licet colligere quàm temerè de rebus incertis pronunciare etiam vir prudens possit, vir, inquam, prudens Nestor, qui paulò antè non ita leuiter de re illa minus explorata pronunciabat. Et hic, si rectè attendamus, error est vulgaris, & ipsis etiam cordatis hominibus familiarissimus. Solent enim pleriq; omnes de rerum euentibus iudicare ex proprio sensu, & ita factum fuisse quippiam, prout ipsis videtur, statuere non dubitant, quasi ipsimet negotium penitus gesserint: sic quid alij facturi sint, eadem libertate iudicant, non secus ac si ex eorum consilio tota rei administratio penderet. Istam verò audaciam emollit Nestor verbo, οἴω, quo significat se non certò ea de re pronunciare, sed iudicare se aliter fieri non potuisse.

d αἰνῶς ἀκτίνεσσιν] Cùm Nestor equorum candorem solaribus radijs assimilat, elegantius facere videtur quàm Dolon, qui eos niue candidiores appellabat, quod est [illegible]. Hinc verò satis colligi puto, quàm rectè Φοῖβος ἀργυρότοξος dicatur: radij siquidem Solis candidi sunt & argentei coloris propter splendorem. Qua de re aliàs dictum est.

e ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων] Modestè & prudẽter respõdet Vlysses Nestori: Primũ quòd ipse suspicabatur hos equos ipsis ab aliquo Deorum donatos, id nõ malè quidem eum suspicatum docet, siquidem possint etiam Dij præstantiores equos istis, cùm voluerint, largiri: quod argumentum est à loco minorum. Si possunt enim meliores ergo & hos deteriores donare vobis potuissent. Aliter autem se rem habere ostendit, cùm docet quomodo eos sibi comparauerint: in quem finem paucis repetit, quod anteà prolixius à Poëta perscriptum est.

f ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτεροί εἰσιν.] Quò referemus ista? An ad ipsos equos, vt dicamus posse pręstãtiores reperiri quàm isti sint? Sanè nõ est omnino ἄλογον. Quasi dicat Vlysses, Nestor, non caret omni ratione quòd credis hos equos nobis ab aliquo Deorũ donatos. Possunt enim & præstantiores quales multi reperiri queunt. An verò ad θεὸς referemus noua quadam numeri singularis in pluralẽ immutatione, quasi θεὸς nomen sit appellatiuum? Id ego quidem violentũ iudico, sed omnia diligẽtiùs à curioso lectore examinẽtur.

g ἔκτανε.] Non defraudat Diomedem sua laude, quæ tota etiam illi debebatur de interemptis Thracibus, & eorum rege Rheso: aliud tamẽ facinus in Dolonis cæde sibi etiam communicat. Vide in præcedenti sectione annotationem in verbis, ἣ ἐπὶ προφρ ἡμῖν.

h τὸν τρισκαιδέκατον] Ex superioribus constat non decimumtertium, sed decimumquartum esse hunc Dolonem in numero eorũ qui à Diomede sunt interfecti: mirum ergo videtur quòd nunc eum decimumtertium constituat. Eustathius ita videtur intelligere hunc locum, vt quemadmodum antea, Dolone prætermisso, Rhesum in numero occisorum decimumtertiũ collocabat, sic etiã nunc Rheso non intellecto ac subaudito, Dolonem in eodem numero reponat. Sed ego ita expono. Anteà cùm Rhesum tertium & decimum esse diceret, hoc factum est, quia iam erat intermissa mentio de Dolone, & continuabatur solùm cædis Thracum narratio: nunc verò cùm Regem Rhesum primum interemptum meminerit, ad quem equi illi pertinebãt, alios duodecim commemorant, videtur voluisse eius cædem separatim intelligi, quasi etiam mortuum Regem a reliqua turba distingui oporteret: tum duodecim alios referens cùm ijs vnum adiungit, non potuit numerum plus quàm vno adaugere, proinde consequens fuit vt post eos Dolonem tertium & decimum appellaret. Hæc diligenter inspiciat lector, & temerè non prætereuolet.

i καγχαλόων] Obseruanda est hæc alacritas in Heroë læto & exultante ob rem benè & feliciter gestã. Sed & reliqui proceres gaudere dicuntur, quòd omnia tam prosperè successerint. Sed lectores paulisper attendant, dum totum hoc negotium examino. Missi erant hi Heroës ad exploranda hostium consilia, hoc enim expressis verbis proponebat Nestor, vt potest ex eius pręcedenti oratione repeti. Ecquid tandem illi tale præstiterunt, aut si præstiterunt quid non Græcos ea de re commonefaciunt? Cachinnantur men, exultant, triumphantque gaudio rebus minimè exploratis, & cùm adeò incertas habeant hostiũ deliberationes vt anteà, quod tamen præcipuum fuit illius expeditionis caput. Credo igitur ex illo successu collegisse Græcos, nihil esse quod de rebus suis desperarent, & animis paululùm resumptis ab illa formidine, qua paulò antè conflictabantur, respirasse.

k ὅθι περ Διομήδεος ἵπποι] Si quid vnquam in Homero attentione fuit dignum, hoc maximè attendi postulo. Nam præda & spolia hostium inter se ita partiuntur spontaneè Heroes, vt non solùm obseruationem, sed etiam admirationem hæc narratio mereatur. Ecce enim Vlysses hos equos statim in Diomedis stabulum deducit, cùm in ijs tamen abigendis solus dicatur laborasse, deducit, inquam, per se satis iudicans deberi eos planè Diomedi, propter exhaustum in illa Thraecum internecione laborem. Ergo etiam præstantissimam ei prædam sponte concedit, ipse verò ne sit omnino ἄμοιρος exuuias Dolonis accipit, quas Mineruæ deuouet. Hoc etiam optimè enarrauit Eustathius his verbis: τοὺς ἵππους μὲν τῷ ῥηθέντι ὁ φιλέταιρος Διομήδης ἔχει. οὐ γὰρ ἐπαγωγεῖ τοῖς ἰδίοις ναυσὶν, οὐ πατρὶς αἰγιβότος, οὐχ ἱππήλατος ὡς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Τηλέμαχος ἐν Ὀδυσσείᾳ δηλοῖ. ὁ καὶ παραιτούμενος ἐκεῖ διὰ τὸ φιλικῶς δίδοσθαι ἵππων. Ὀδυσσεὺς δὲ τὰ τοῦ Δόλωνος ἔχει ὅπλα, οἷς ὁ Διομήδης αὐτὸν ἰδίως χαμαὶ ζῆν θηρῶν. οὕτως οἱ δύο ἀλλήλοις εἴκει οἱ ἄριστοι, οὐ μεγάλων ὕλης, ἀλλὰ περὶ τῆς φιλίας τὸ πλεῖον διδόντες. μήποτε δὲ ὡς ἐσο ἰδίως ἐκδώσειν ἔδωκεν, ὡς μηδὲ φιλοκτήμων ἀλλὰ φιλότιμος. Διομήδης μὲν γὰρ ἤδη ἔχει τοὺς οἰκείους Θρᾳκίους ἵππους. ἔδωκε δὲ δὴ τὰ τοῦ Δόλωνος λάφυρα ἀναθεῖναι τῇ Ἀθηνᾷ. &c.

l ἀσάμινθον ... ὑδ. θαλάσσῃ] Aqua marina sudantibus salubris, quòd in ingressu musculorum coniunctiones relaxet, posteà vnctio olei cutem læuiorem reddit, vt etiam partes corporis, quæ non vnctæ sint, indurescant & asperiora reddantur. Vide Athenæi Epitomē lib. 1. Plutarchus in lib. de Homero ait, sudoris remedium à lauacris peti propter calorem & humorem: nam sudor desiccat & arefacit. Qua de re etiam alibi apud hunc eundem Poëtam dictum est.

FINIS LIBRI X. HOM. ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Λ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

Ἀγαμέμνων αὐτός τε ὁπλισάμενος, καὶ τοὺς ἄλλους προτρεψάμενος Ἕλληνας, ἐξάγει ἐπὶ τὸν πόλεμον. Ἕκτωρ δὲ Διὸς κελεύσαντος, ἀναχωρεῖ τῆς μάχης ἕως Ἀγαμέμνων ἐπὶ τὸν ναύσταθμον ἀναχωρίζῃ. μετὰ ταῦτα δ' Ὀδυσσεὺς κυκλωσαμένων αὐτὸν τῶν Τρώων, ἀμύνεται αὐτοὺς, Αἴαντος καὶ Μενελάου βοηθησάντων αὐτῷ. τιτρώσκονται δὲ μάλιστα τῶν Ἑλλήνων οἱ ἄριστοι, Ἀγαμέμνων μὲν ὑπὸ Κόωνος, Ὀδυσσεὺς δὲ ὑπὸ Σώκου, ὑπὸ δὲ Ἀλεξάνδρου βέλει Διομήδης τε Εὐρύπυλός τε καὶ Μαχάων. ὃν ἐπανιόντα σὺν Νέστορι θεασάμενος Ἀχιλλεὺς, διαπέμπεται Πάτροκλον πευσόμενος τίς εἴη ὁ τετρωμένος. ὁ δὲ ἀφικόμενος καὶ μαθὼν Μαχάονα εἶναι, παρὰ τοῦ Νέστορος προτρέπεται, ἢ τὸν Ἀχιλλέα πεῖσαι συμμαχῆσαι τοῖς Ἕλλησιν, ἢ αὐτὸς γοῦν λαβὼν τὴν πανοπλίαν τοῦ Ἀχιλλέως, ἐξελθεῖν εἰς μάχην. ἐπανερχόμενος δὲ ἐντυχὼν Εὐρυπύλῳ, κομίσας εἰς τὰς ναῦς θεραπεύει.

ARGVMENTVM VNDECIMI LIBRI *Homeri Iliadis.*

AGAMEMNON ipseque armatus, & alios armans Græcos educit ad prælium: Hector autem Ioue iubēte, recedit à pugna, quousq; Agamemnon ad nauale se recipit. Posthæc Vlysses circūdantibus ipsum Troianis vlciscitur ipsos, Aiace & Menelao auxiliantibus ei. Vulnerantur verò Græcorum optimi: Agamemnon à Coone: Vlysses à Soco: porrò ab Alexandro sagitta vulneratur Diomedes & Eurypylus, & Machaon: quem redeuntem cum Nestore conspicatus Achilles, mittit Patroclum ad cognoscendum quis esset ille vulneratus: hic verò perueniens cùm didicisset Machaonem esse, à Nestore admonetur, vt vel Achilli persuadeat opem ferre Græcis, vel ipse saltem accepta armatura, Achillis exeat ad pugnam. Rediens autem cùm incidisset in Eurypylum, portans eum ad naues, curat eum.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Λάμβδα δ' ἐνὶ προμάχοισι μίγη βασιλεὺς Ἀγαμέμνων.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Λ. Inter antesignanos mixtus est rex Agamemnon.

Ἄλλη ἐπιγραφή.

Λάμβδα δ' ἀριστῆας Δαναῶν βάλον Ἕκτορος ἄνδρες.

Aliud argumentum.

Λ. Optimates Danaûm vulnerant Hectoris viri.

Ἄλλη.

Ἀγαμέμνονος ἀριστεία.

Aliud.

Agamemnonis strenuitas.

Ἠὼς δ' ἐκ λεχέων παρ' ἀγαυοῦ Τιθωνοῖο
Ὤρνυθ', ἵν' ἀθανάτοισι φόως φέροι ἠδὲ βροτοῖσι·
c Ζεὺς δ' Ἔριδα προΐαλλε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν
Ἀργαλέην, d πολέμοιο τέρας μετὰ χερσὶν ἔχουσαν·
e Στῆ δ' ἐπ' Ὀδυσσῆος μεγακήτεϊ νηῒ μελαίνῃ,
Ἥ ῥ' ἐν μεσσάτῳ ἔσκε γεγωνέμεν ἀμφοτέρωσε,
Ἠμὲν ἐπ' Αἴαντος κλισίας Τελαμωνιάδαο,
Ἠδ' ἐπ' Ἀχιλλῆος, τοί ῥ' ἔσχατα νῆας ἐΐσας
Εἴρυσαν, ἠνορέῃ πίσυνοι καὶ κάρτεϊ χειρῶν.
Ἔνθα στᾶσ' ἤϋσε θεὰ μέγα τε δεινόν τε,
f Ὄρθι' Ἀχαιοῖσιν, g μέγα δὲ σθένος ἔμβαλ' ἑκάστῳ
Καρδίῃ ἄλληκτον πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι.
Τοῖσι δ' ἄφαρ πόλεμος γλυκίων γένετ', ἠὲ νέεσθαι
Ἐν νηυσὶ γλαφυρῇσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀτρείδης δ' ἐβόησεν, ἰδὲ ζώννυσθαι ἄνωγεν
Ἀργείους· ἐν δ' αὐτὸς ἐδύσατο νώροπα χαλκόν.
h Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκε
Καλὰς, ἀργυρέοισιν ἐπισφυρίοις ἀραρυίας·
Δεύτερον αὖ θώρηκα περὶ στήθεσσιν ἔδυνε,

AVRORA autem ex lectis à splendido Tithono
Surrexit, vt immortalibus lucem ferret, atq; mortalibus.
Iupiter autem Eridem misit veloces ad naues Achiuorum
Difficilem, belli signum in manibus gestantem.
Stetit autem in Vlyßis multum capaci naue nigra,
Quæ in medio erat ad clamādū vt exaudiri poßit vtrobiq;
Et ad Aiacis tentoria Telamonij,
Et ad Achillis: qui in extremas partes naues æquales
Subduxerāt fortitudine sua cōfisi & robore manuū.
Illic stans clamauit dea altum horribileq;
Orthiū carmē Achiuis, magnā.a. vim iniecit vnicuique
In corde, ad incessanter bellandum & pugnandum.
His autem statim bellum dulcius fuit, quàm redire
In nauibus concauis dilectam in patriam terram.
Atrides autem clamauit, & armari iußit
Arginos, ipse quoq; induit lucidum æs.
Ocreas quidem primùm circum tibias posuit
Pulchras, argenteis fibulis aptatas:
Secundò deinde thoracem circum pectora induit.

Τὸν

i Τόν ποτέ οἱ Κινύρης δῶκε ξεινήιον εἶναι.
Πεύθετο γὰρ Κύπρονδε μέγα κλέος, οὕνεκ' Ἀχαιοὶ
Ἐς Τροίην νήεσσιν ἀναπλεύσεσθαι ἔμελλον·
Τοὔνεκά οἱ τὸν δῶκε χαριζόμενος βασιλῆι.
Τοῦ δ' ἤτοι δέκα οἶμοι ἔσαν μέλανος κυάνοιο·
Δώδεκα δὲ χρυσοῖο, καὶ εἴκοσι κασσιτέροιο·
Κυάνεοι δὲ δράκοντες ὀρωρέχατο προτὶ δειρὴν
Τρεῖς, ἑκάτερθ' ἴρισσιν ἐοικότες, ἅς τε Κρονίων
k Ἐν νέφεϊ στήριξε l τέρας μερόπων ἀνθρώπων.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος, ἐν δέ οἱ ἧλοι
Χρύσειοι πάμφαινον· ἀτὰρ περὶ κουλεὸν ἦεν
Ἀργύρεον, χρυσέοισιν ἀορτήρεσσιν ἀρηρός.
Ἂν δ' ἕλετ' ἀμφιβρότην πολυδαίδαλον ἀσπίδα θοῦριν,
Καλήν, ἣν πέρι μὲν κύκλοι δέκα χάλκεοι ἦσαν,
Ἐν δέ οἱ ὀμφαλοὶ ἦσαν ἐείκοσι κασσιτέροιο
Λευκοί, ἐν δὲ μέσοισιν ἔην μέλανος κυάνοιο.
Τῇ δ' ἐπὶ μὲν Γοργὼ βλοσυρῶπις ἐστεφάνωτο
Δεινὸν δερκομένη, περὶ δὲ Δεῖμός τε Φόβος τε.
Τῆς δ' ἐξ ἀργύρεος τελαμὼν ἦν· αὐτὰρ ἐπ' αὐτῷ
Κυάνεος ἐλέλικτο δράκων, κεφαλαὶ δέ οἱ ἦσαν
Τρεῖς * ἀμφιστεφέες, ἑνὸς αὐχένος ἐκπεφυυῖαι. κ. ἀμφιστρεφέες.
Κρατὶ δ' ἐπ' ἀμφίφαλον κυνέην θέτο, τετραφάληρον,
Ἵππουριν· δεινὸν δὲ λόφος καθύπερθεν ἔνευεν.
Εἵλετο δ' ἄλκιμα δοῦρε δύω, κεκορυθμένα χαλκῷ,
Ὀξέα· τῆλε δὲ χαλκὸς ἀπ' αὐτόφιν οὐρανὸν εἴσω
Λάμπ'. ἐπὶ δ' ἐγδούπησαν Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη,
Τιμῶσαι βασιλῆα πολυχρύσοιο Μυκήνης.
Ἡνιόχῳ μὲν ἔπειτα ἑῷ ἐπέτελλεν ἕκαστος
Ἵππους εὖ κατὰ κόσμον ἐρυκέμεν αὖθ' ἐπὶ * πέφρῳ· κ. τάφρῳ
Αὐτοὶ δὲ πρυλέες σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες
Ῥώοντ'· ἄσβεστος δὲ βοὴ γένετ' ἠῶθι πρό.
m Φθὰν δὲ μέγ' ἱππήων ἐπὶ τάφρῳ κοσμηθέντες.
Ἱππῆες δ' ὀλίγον μετεκίαθον· ἐν δὲ κυδοιμὸν
Ὦρσε κακὸν Κρονίδης, n κατὰ δ' ὑψόθεν ἧκεν ἐέρσας
Αἵματι μυδαλέας ἐξ αἰθέρος, οὕνεκ' ἔμελλε
Πολλὰς ἰφθίμους κεφαλὰς Ἄϊδι προϊάψειν.

Quem olim ei Cinyres dedit in munus hospitalitatis.
Audiebatur.n. vsq. in Cyprū magna fama: quod Achiui
Ad Troiam nauibus nauigaturi essent.
Ideo ei illum dedit gratificans regi.
Hui⁹ quidē decē semita erāt ex nigro Cyano metallo,
Duodecim autem ex auro, & viginti ex stanno:
Carulei autem dracones protensi erant iuxta collum
Tres, vtrinq. Iridibus similes, quas Saturnius
In nube fixit prodigiū distinctè loquentiū hominum.
Circa autem humeros posuit ensem, in eo verò claui
Aurei relucebant: sed vagina circundabat
Argentea, aureis loris coaptata.
Accepit.a.vndiq. corp⁹ tegēs elegās scutū impetuosū.
Pulchrū, circū quod quidē circuli decem arei erant:
Inq. eo vmbones erant viginti ex stanno
Cādidi: in medijs autem erat vnus ex nigro metallo.
In eo Gorgon terribili aspectu cincta erat,
Horribiliter aspiciēs: circū erat etiā Terrorq. Timorq.
Ex eo autem argenteum lorum pendebat, sed in ipso
Caruleus circūuolutus erat draco: capita.a.ei erant
Tria circūducta loto, vna ceruice enata. (quatuor,
Capiti.a.vndiq. conos habētē galeā imposuit nempe
Cristatā ex setis equis: terribiliter.a.crista desup nu-
Cepit.a.fortes hastas duas munitas ferro, (tabat.
Acutas, procul autem ferrum ab ipsis ad cœlum vsq.
Splendebat. Instrepuerunt verò Minerua & Iuno,
Honorantes regem opulenta Mycenes.
Auriga quidem deinde suo pracipiebat vnusquisq.
Equos benè decenter continere illic ad fossam.
Ipsi verò pedites cum armis armati
Ruebāt: immensus verò clamor fiebat auroram ante:
Priores.a.cū equitib. apud fossam instructi fuerunt:
Equites.v. paululū pòst insequebantur: sed tumultū
Cōcitauit pniciosū Saturni⁹, & ab alto demisit rores
Sanguine madidos ex athere: eo quòd erat
Multa generosa capita Orco ante tempus demissurus.

COMMENTARIVS.

a ἠὼς δ' ἐκ λεχέων] Non sunt incognitæ vel inauditæ Poëtas tetentibus huiusmodi fabulosæ auroræ surgentis periphrases. De Tithono porrò satis Lucianus, Suidas, Natalis Comes Mitholog. li. 5. cap. 4. Eras. Adag. Tithoni senecta, & alij. Nos etiā de eo aliàs.

b ἀθανάτοισι] Quid ergo? Dij etiam tui, Homere, noctis tenebras patiuntur? Figmētum est sanè nimis Poëticum. At nihil tale Orpheus in thymiamate Auroræ. Nam ille solùm κλῦθι θεὰ θνητοῖς φαεσίμβροτον ἦμαρ ἄγουσα. Et paulò pòst, ἣ χαίρεις θνητῶν μερόπων γένος. &c. Eustathius ergo ἀθανάτους interpretatur elementa, quæ supra terram sunt. Forsan etiam innuit, sidera quibus Sol suam lucem fœnerat, vt ait Plinius lib. 2. cap. 6. Nos tamen hanc loquendi formam Homericam in Odyssea excusamus.

c Ζεὺς δ' Ἔριδα] Iam sæpe monuimus solere Poëtam, vbi humana ope quippiam præstari non potest, diuinum auxilium aduocare. Quod hoc loco fieri vides. Cùm enim Græci per se ad bellum hodiernum inflammari non possent propter hesternam victoriæ iacturam, oportuit eos alia ratione commoueri. Vnde fingit Eridem, id est, contentionem ad eos à Ioue immissam, quæ clamore suo animos pugnaces & indefatigabiles illis inijceret. Quod etiam factum est: illicò enim Agamemnon Græcos armari iussit & ad bellum instrui, adeò sunt omnia in hoc Poëta ἔμψυχα. Agnoscit ergo Eridem pro Dea contentionis, quam Discordiam Latini vocant. Eam sequitur bellum. Vnde Virgilius 8. Aeneid.

Et scissa gaudens vadit Discordia palla, *Quam cum sanguineo sequitur Bellona flagello.*

Eius descriptionem elegantem habes apud Aristidem: sed & apud Petronium Arbitrum in Satyrico his versibus elegantissimis:

Intremuere tubæ, ac scisso Discordia crine
Extulit ad superos Stygium caput, huius in ore
Concretus sanguis, contusaq; lumina flebant.
Stabant ærati scabra rubigine dentes:
Tabo lingua fluens, obsessa draconibus ora
Atq; intertorto laceratam pectore vestem
Sanguineam tremula quatiebat lumina dextra.

Hæc illa est videlicet, quæ dissidia & bella funestissima accendit (ideò eam quoq; incendio eleganter comparat Plutarchus in præceptis Politicis) & quam fingunt etiam hoc Troianum bellum prima inflammasse: quia illa pomum illud, quod etiam μῆλον ἔριδος vocatur, in nuptias Pelei & Thetidis coniecit: vnde rixæ illæ & Dearum trium concertationes fluxerunt, vt copiosiùs diximus in Prolegomenis.

d πολέμοιο τέρας] Id est, belli aliquod signum, vt inquit Eustathius, puta telum, gladiū, in armorum nimirū habitu, aut aliud quippiam τεκμήριον. Non enim est hic Eris ista simpliciter intelligenda, sed ἔρις ἐπὶ πολέμῳ. Nonnulli πολέμοιο τέρας periphrasticum belli esse voluerunt, vt dicerent, Eridem bellum secum habuisse. Alio etiam sensu πολέμου τέρατα intelliguntur, magni bellorum apparatus, quales sunt ducum vociferationes, & reliqua. Ideò etiam Eridi clamor posteà attribuetur. Quòd autem hic Poëta Eridē inducit, nihil esse aliud volunt, quàm mutua Græcorum ad pugnam incitamenta. Qui enim tota nocte trepidi ferè fugam cogitabant, & ἔριδα istam prorsus abiecerant, eam nunc alacriter resumunt, totosq; se ad bellum comparant. Sed Deam, vt iam monui, hoc loco intelligi docent illa quæ infrà dicentur.

Ἔρις δ' ἄρ' ἔχαιρε πολύστονος εἰσορόωσα· οἴη γάρ ῥα θεῶν παρετύγχανε μαρναμένοισιν·

e στῆ δ' ἐπ' Ὀδυσσῆος] Vlyssis naues, vt iam anteà vidimus, in medio reliquarum erant collocatæ, vnde nō sine causa ibi cōsistit Discordia, vt videlicet faciliùs à cæteris exaudiatur. Quòd si insanus quidam allegoriarum amor nos teneret, possemus hæc ita interpretari, vt Vlysses ex postremæ expeditionis successu confirmatus reliquis Græcis animos addiderit, vt non dubitârint iterum furori Troianorum sese opponere. Quod autem Achillis & Aiacis naues extremæ sunt ab vtraq; parte, idq; propter vtriusq; Herois fortitudinem factum testatur Poëta, constat duo belli Troiani columina vtrumq; extitisse, vt etiam aliàs diximus.

f ὄρθι' Ἀχαιοῖσιν] Atticè dictum est ὄρθια pro ὄρθιον. Quid sit autem ὄρθιος νόμος, dicemus in Lexico.

g μέγα δ' ἄϋσεν] Ex tanto apparatu significat Poëta, quàm graue sit hodierno die futurum bellum. Primùm præconis loco Eris Græcos conuocans inducitur, deinde tubarum vice Iuno & Minerua tonantes: hinc clamor ille ἀϋτή, tumultus ingens, sanguinei rores cœlo decidentes. Regis πανοπλία elegantissima, &c.

h κνημῖδας μὲν πρῶτα] Tota ista Agamemnonis πανοπλία ex sex partibus constat, nimirum ocreis, thorace, ense, scuto, galea, & gemina hasta, quæ omnia Poëta elegantissimè describit, præcipuè verò thoracem & clypeum. In his autem diutius immoratur, quàm vnquam anteà, cùm tamen non nunc primùm in aciem prodeat Agamemnon, & forsan cuipiam videri possit oportuisse hæc iam ab ipso initio commemorari: sed quamuis aliàs quoque anteà pugnæ interfuerit Agamemnon, tamen quia hodierno die eum ad egregia patranda facinora destinat, eiusq; fortitudinem supra reliquos Heroas eminentem declaraturus est, tanto apparatu vtitur, accuratiusq; eius arma, quibus instructum eum esse oportebat, describit. Itaq; vidimus huius libri inscriptionem esse περὶ ἀγαμέμνονος ἀριστείας.

i τόν ποτέ οἱ Κινύρης] Cinyres iste (cuius nomen variè scriptum reperitur) fuit Rex Cypri, qui etiam Paphum condidit, vt est apud Apollodorum lib 3. à quo quidam dicunt, vt refert Eustathius, exceptos hospitio prætereuntes Græcos, pollicente se necessaria illis ad Troiam missurum: quod cùm facere cunctaretur, execrationibus ab Agamemnone deuotus est, tandemq; cum Apolline, vt Musicæ peritus, decertans periit: ideoq; Cinyras dictus παρωνύμως Κινύρᾳ instrumento musico. quinquaginta autem eius filias in mare desiliisse, & mutatas in Halcyonas. Alii referunt eum, cum Menelao Paphi iurasset quinquaginta naues se missurum, vnicam tantùm misisse, reliquas è terra fictas hominibus terrenis intus collocatis, & sic iusiurandum elusisse. Sed hospitium istud Cinyræ & reliqua Homerus ignorat, inquit Eustathius. At ego ex verbis illis δῶκε ξεινήϊον εἶναι contrarium posse colligi assero. Nō dantur enim munera hospitalia nisi hospitibus. Locus tamen à lectore examinetur.

k ἐν νέφεϊ στήριξε] Cùm Xenophanes, inquit Eustathius, de Iride in Heroicis sic dixisset,

Ἥν τ' Ἶριν καλέουσι, νέφος καὶ τοῦτο πέφυκε, Πορφύρεον, καὶ φοινίκεον καὶ χλωρὸν ἰδέσθαι:

quidā ἀκριβέστεροι ex hoc loco Homerico dicebant non esse nubem Iridem, sed πάθος circa nubem. Aliud est enim omnino τὸ στηριζόμενον, & illud ἐν ᾧ στηρίζεται. De Iride dicemus aliàs.

l τέρας μερόπων] Iris propriè non est hominum signum, sed Dei: id est, quod Deus immittit: Vnde assentiendum est Eustathio, qui docet dictum esse ἀνθρώπων pro ἀνθρώποις, ἀντιπτωτικῶς. Sed cur dicit has Irides esse τέρας ἀνθρώπων? Vidimus alibi apud hunc Poëtam duo esse Iridis genera, aliud quidem commune & vulgare, quod Plinius lib. 2. cap 59 extra miraculum extraq; ostentum videtur appellare: aliud verò minus assuetum, vt quod suo tempore nō fit, putà æstate per meridiem, crescente die ab æquinoctio verno, circa solstitium diebus longissimis & noctu: quanquam Aristoteles prodat aliquando noctu visum, sed tamen non nisi quartadecima Luna, vt scribit etiam Plinius ibidem. Hoc ergo genus quod minus est vsitatum, & cuius causas physicas ferè nequeas reddere, illud est quod Homerus appellat τέρας ἀνθρώπων, quasi videlicet aliquid portendat.

m ἱππῆες δὲ μεθ' ἱππῆας] Hic locus diligenter est annotandus, ne hæc aciei instructio confundatur, quod futurum est, si hæc per trāsennam legamus: quia cùm initio dicat pedites cum equitibus apud fossam esse instructos, tum subiiciat equites etiam subsequi, dubitari potest, qui hæc sint intelligenda. Mihi ergo videtur equites partim cum peditibus, partim verò per se & seorsim fuisse instructos: alioquin non video quomodo possint ista conciliari.

n κατὰ δ' ὑψόθεν] Vix est vt veteres scriptores aliquid memorandum & graue referant, quod prius aliquo prodigio aut ostento non præmuniant, vt alibi etiam me obseruasse memini. Quod hoc loco manifestè apparet. Hodiernam enim stragem Iouem hoc prodigio præsignificasse scribit Poëta quòd sine errore nihil aliud potuit, quàm ingentem sanguinis effusionem portendere. Et ita res erit, vt etiam videri potest, præter naturam: quod tamen quidam negarunt, vt refert Eustathius post Didymum. Nam cùm Troiani campi sanguine occisorum hominum iam abundarent, necessariò etiam rores qui cœlo distillabant, erant sanguinei, quod tales etiam essent exhalationes. Cui non est absimile, quod circa montes Armenios memoratur niuem illic rubicundam cœlum depluere, propter vapores illius loci rubicundos, ex terra nimirum miniata. Quod vt verum sit, tamen non dubium est quin hoc vt prodigium afferat Poëta, vt ex ipsius verbis potest colligi. Sic enim in probatis Romanæ historiæ scriptoribus legimus, Cerites aquas sanguine mistas fluxisse, in Sicilia scuta duo sanguinem sudasse, Romæ carnes pluere, & alia eiusmodi prodigia, quæ studiosè collegit Valerius Maximus lib. 1. cap. 7. Magnam ergo cædem vtriusque exercitus hi sanguinei rores prænunciarunt, neque absurdum est id accidisse, cùm talia etiam historiæ commemorent.

---

a Τρῶες δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἐπὶ θρωσμῷ πεδίοιο,	*Troiani .a. ex altera parte in tumulo cāpi instruebā*
Ἕκτορά τ' ἀμφὶ μέγαν καὶ ἀμύμονα Πουλυδάμαντα,	*Hectorē circa magnū & eximiū Polydamātē, (tur.*
Αἰνείαν θ', b ὃς Τρωσὶ θεὸς ὣς τίετο δήμῳ·	*Aeneāq;, q̄ iter Troianos ceu de⁹ honorabat̄ in vrbe,*
Τρεῖς τ' Ἀντηνορίδας, Πόλυβον, καὶ Ἀγήνορα δῖον,	*Tresq; Antenoridas, Polybū, & Agenorem diuinum,*
Ἠΐθεόν τ' Ἀκάμαντ' ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν.	*Iuuenemq; Acamanta, similem immortalibus.*
Ἕκτωρ δ' ἐν πρώτοισι φέρ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην.	*Hector .a. inter primos ferebat scutū vndiq; æquale.*
κ. αὔλιος — c Οἷος δ' ἐκ νεφέων ἀναφαίνεται * οὔλιος ἀστὴρ,	*Qualis autem ex nubibus apparet perniciosa stella*
Παμφαίνων, τοτὲ δ' αὖτις ἔδυ νέφεα σκιόεντα·	*Lucens, interdū .a. rursus ingreditur nubes obscuras:*
Ὣς Ἕκτωρ ὁτὲ μέν τε μετὰ πρώτοισι φάνεσκεν,	*Sic Hector interdum quidē inter primos apparebat,*
Ἄλλοτε δ' ἐν πυμάτοισι, κελεύων· d πᾶς δ' ἄρα χαλ-	*Interdū aūt inter extremos, imperans: totus verò ære*
Λάμφ' ὥς τε στεροπὴ πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο. (κῷ	*Splendebat, tāquā fulgur patris Iouis ægidē gestātis.*
e Οἱ δ' ὥς τ' ἀμητῆρες ἐναντίοι ἀλλήλοισιν	*Hi autem sicut messores oppositi inter se*
Ὄγμον ἐλαύνωσιν ἀνδρὸς μάκαρος κατ' ἄρουραν,	*Seriem sulcorum impellunt viri locupletis per aruū*
Πυρῶν ἢ κριθῶν, τὰ δὲ δράγματα ταρφέα πίπτει·	*Tritico vel hordei, manipuli autem crebri cadunt:*
κ. θεόντες — Ὣς Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ ἐπ' ἀλλήλοισι * θορόντες	*Sic Troiani & Achiui in se inuicem insilientes*
Δῄουν, οὐδ' ἕτεροι μνώοντ' ὀλοοῖο φόβοιο·	*Cædebāt. neutri verò recordabātur perniciosæ fugæ.*
f Ἴσας δ' ὑσμίνη κεφαλὰς ἔχον· g οἱ δὲ, λύκοι ὣς	*Aequalia .a. in pugna capita habebāt, illi .a. lupi tanq̄*
Θῦνον. Ἔρις δ' ἄρ' ἔχαιρε πολύστονος εἰσορόωσα.	*Ruebant. Eris autem gaudebat luctuosa aspiciens.*
h Οἴη γάρ ῥα θεῶν παρετύγχανε μαρναμένοισιν·	*Sola enim deorum aderat pugnantibus.*
Οἱ δ' ἄλλοι οὔ σφιν πάρεσαν θεοὶ, ἀλλὰ ἕκηλοι	*Alii autem non illis aderant dii, sed quieti*
κ. σφοῖσιν — Οἷσιν ἐνὶ μεγάροισι καθήατο, * ἧχι ἑκάστῳ	*Suis in ædibus sedebant, vbi vnicuiq;*
Δώματα καλὰ τέτυκτο, κατὰ πτύχας Οὐλύμποιο.	*Domus pulchra fabricata erant per iuga Olympi.*

i Πάντες

[i] Πάντες δ' ᾐτιόωντο κελαινεφέα Κρονίωνα
Οὕνεκ' ἄρα Τρώεσσιν ἐβούλετο κῦδος ὀρέξαι·
Τῶν μὲν ἄρ' οὐκ ἀλέγιζε πατήρ· ὁ δὲ νόσφι λιασθεὶς,
Τῶν ἄλλων ἀπάνευθε καθέζετο κύδεϊ γαίων,
Εἰσορόων Τρώων τε πόλιν καὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Χαλκοῦ τε στεροπὴν, ὀλλύντας τ' ὀλλυμένους τε.

Omnes.a.accusabāt nigras nubes reddentē Saturnum:
Eò quòd Troianis volebat gloriam dare.
Illos quidē non curabat pater, hic.a.seorsum separatus,
Ab alijs remotius sedebat gloria exultans,
Inspiciens Troianorumq́ urbem & naues Achiuorum,
Aerisq́ fulgorem, interimentesq́ intereuntesq́.

COMMENTARIVS.

a Τρῶες δ' αὖθ' ἑτέρωθεν] Explicato magnificè bellico Græcorum apparatu, nunc quoque Troianorū aciei instructio describitur, id tamen angustiùs quàm illa superior: siquidem duces tantùm exercitus proponuntur, inter eos solius Hectoris alacritas & diligentia in imperando. Quinque autem sunt illi duces: Hector, Aeneas, Polybus, Agenor, & Acamas, qui tres postremi filij sunt Antenoris. Videtur tamen Hector princeps omnium extitisse, eiusque imperio cæteros fuisse obnoxios.

b θεὸς ὣς τίετο δήμῳ] Eustathius hoc ita interpretatur, Aeneā apud populum quidē Troianum summo in honore fuisse, quasi nimirum ἀγαθὸν δήμῳ, καὶ αἰδήμονα. Apud regium autem genus minimè, quia eum zelotypia quadam prosequerentur, quòd se regnaturū post Priamidas speraret, vt in sequentibus videbitur.

c οἷος δ' ἐκ νεφέων] Hæc comparatio in eum finem sumpta est, vt ostendatur Hectoris sedulitas in peruagando exercitu, dū interdum inter primipilos apparet, interdum quasi nube exercitus (sic enim quoque νέφος πεζῶν appellat Poëta) abditus latitaret: quia eadem quoque ratione οὔλιος ἀστὴρ (quem nonnulli, vt Didymus, Sirium, nonnulli Cometem, nonnulli Hesperum interpretantur) nunc emicat, nunc intra nubes absconditur, neque id tamen semper fieri est intelligendum, sed si quando accidat tunc erit apta cōparatio. Rectè autem stellæ perniciosæ Hectorem comparat, vt qui etiam Græcorum exercitui talem se præbeat. Porrò hic officiū ducis optimi describitur, quod est in prælio omnes exercitus partes perlustrandi, vt ducis præsentia milites magis ad pugnam incendantur. Quod aliàs in Agamemnone obseruauimus.

d πᾶς δ' ἄρα χαλκῷ] Ornatum & apparatum ipsius Hectoris pluribus non persequitur, vt antea Agamēnonis: quasi doceat, vt ait Eustathius, μὴ χρῆναι ἀεὶ χαριεντῶς ἐμπλατύνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐπιτεμεῖν ὅτι δεῖ λαλεῖν. Est autem magnifica ista comparatio, qua armorum Hectoris splendor Iouis fulguri comparatur, & quæ possit longas illas armorum Agamemnonis descriptiones æquiparare.

e οἱ δ' ὥστ' ἀμητῆρες] Cædes ab vtraq; parte exercitus perpetratas descripturus eleganti vtitur comparatione messorum qui olim solebant, vt annotat Eustathius, ab extremis messis finibus ordiri, oppositi, & proinde quasi mutua quadam concertatione ad medium metendo pergere. Sic ergo Græci & Troiani ad inuicem oppositi stragem edebant. Cuius comparationis ἀπόδοσις & ἀνταπόδοσις planè inter se conueniunt. Oppositi enim inter se messores & pugnantes: & vt messores crebros sternunt manipulos, sic etiam hoc loco multa trucidantur corpora.

f ἴσας δ' ὑσμίνη] Id est, vno animo pugnabant, &, vt est alibi, ἕνα θυμὸν ἔχοντες. Iam enim anteà κεφαλὴ pro ψυχὴ vsurpatum est in illo versu, πολλὰς δ' ἰφθίμους κεφαλὰς ἄϊδι προϊάψειν: & aliàs τεῇ φίλῃ κεφαλῇ, idq; quòd animæ pars magis diuina in capite collocata sit. Hoc loco verò potest etiam translatio esse ab æquali corporum magnitudine. Sensus est, alterum ab altero strenuitate bellica non fuisse superatum.

g οἱ δὲ, λύκοι ὣς] Hæc breuis comparatio addita est à Poëta præter præcedentē, quòd ab ea οὐδὲν ἄγριον καὶ πολέμου οἰκεῖον exprimebat, vt ait Eustathius. Hæc ergo feritatem militum, qualis in prælijs adhibetur, magis exprimit, quòd ea in lupo summa sit, vnde eos perpetuò feros dicit Aristoteles, quanquam & cicurari posse constet saltem in fame maximè sæuiunt. nam saturi animos remittunt, & quodammodo mansuescunt, vt & leones.

h οὐ γάρ οἱ ἄλλοι] Vidimus anteà, quod hoc loco est repetendū, prohibuisse Iouem ne reliquorū Deorum vllus vlli parti auxiliaretur: sed ex eo numero Eris siue Discordia est excipienda, quæ nunc dicitur sola huic prælio interesse: rectè. Nam illa bellorum author & efficiens, vt anteà dicebamus. Sed cur illa sola adest, absunt verò reliqui? Respondeo, eos ab hoc bello arceri, quia vni aut alteri parti auxilium exhibuissent, siquidē tota illa primorum Deorū caterua in suas quæque partes propendebat, vt melius Iliad. φ. videbimus. At Discordia non plus vni quàm alteri parti fauebat, sed vtramque solùm inuicem committebat, & tā ex horum quàm ex illorum excidio triumphabat. Hoc est enim ei proprium videlicet ἐπιχαιρεκακίας vitium detestabile, de quo alijs dictum est.

i πάντες δ' ᾐτιόωντο] Hoc diligēter expendēdum est. Primùm loquitur Poëta de Dijs illis qui metu Iouis ab hoc prælio arcebātur, quos ait ipsi indignari, quòd Troianorum victoriæ planè faueret. Sed hōc ne omnes Dij fecerint, quorum altera pars Troianis auxilietur, nec nō ex prospero eorum successu gaudere potest, nedum in præsentia ægrè tulerit, decus eorum ac gloriā Iouē moliri? Sed Eustathius id soluit, qui illud πάντες ad eos tantùm refert, qui Græcis fauebant. Et ita oportet intelligi, siquidem hoc προλεπτικῶς tantùm dicitur: nam huc vsque vterque exercitus, vt iam diximus ἴσας ὑσμίνη κεφαλὰς ἔχεν: quia tamē præuidebant Græcos à Troianis victos iri, ideò eorum est solùm pro suis Ioui tacitè succensere. at alijs proculdubio gaudia pectus pertentarunt suorum quoque victoriam præscientibus. Quod autem Iupiter seorsum ab ijs nunc dicatur habitare, anteà satis explicuimus.

Ὄφρα μὲν ἠὼς ἦν καὶ ἀέξετο ἱερὸν ἦμαρ,
Τόφρα μάλ' ἀμφοτέρων βέλε' ἥπτετο, πῖπτε δὲ λαός.
[a] Ἦμος δὲ δρυτόμος περ ἀνὴρ ὡπλίσσατο * δεῖπνον
Οὔρεος ἐν βήσσῃσιν, ἐπεί τ' ἐκορέσσατο χεῖρας
Τάμνων δένδρεα μακρὰ, ἄδος τέ μιν ἵκετο θυμὸν,
[b] Σίτου τε γλυκεροῖο περὶ φρένας ἵμερος αἱρεῖ·
[c] Τῆμος σφῇ ἀρετῇ Δαναοὶ ῥήξαντο φάλαγγας,
Κεκλόμενοι ἑτάροισι κατὰ στίχας· [d] ἐν δ' Ἀγαμέμνων
Πρῶτος ὄρουσ', ἕλε δ' ἄνδρα Βιήνορα ποιμένα λαῶν,
Αὐτὸν, ἔπειτα δ' ἑταῖρον Ὀϊλῆα πλήξιππον.
Ἤτοι ὅγ' ἐξ ἵππων κατεπάλμενος ἀντίος ἔστη·
Τὸν δ' ἰθὺς μεμαῶτα μετώπιον ὀξέϊ δουρὶ
Νύξ', οὐδὲ στεφάνη δόρυ οἱ σχέθε χαλκοβάρεια,
Ἀλλὰ δι' αὐτῆς ἦλθε καὶ ὀστέου, ἐγκέφαλος δὲ
Ἔνδον ἅπας πεπάλακτο· δάμασσε δέ μιν μεμαῶτα.
Καὶ τοὺς μὲν λίπεν αὖθι ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Στήθεσι παμφαίνοντας, ἐπεὶ περίδυσε χιτῶνας·
Αὐτὰρ ὁ βῆ ῥ' Ἶσόν τε καὶ Ἄντιφον ἐξεναρίξων,
Υἷε δύω Πριάμοιο, νόθον καὶ γνήσιον, ἄμφω

Quamdiu quidē aurora erat & crescebat sacra dies,
Tādiu valdè vtrorūq; tela penetrabāt, cadebatq́ popu-(lus. x. Δεῖπνον
Quādo.a.arborū incisor vir præparauit prandiū
Montis in conuallibus, postquam saturauit manus
Incidēs arbores lōgas: fastidiūq; eius occupauit animū,
Cibiq́ dulcis circum mentes desiderium capit:
Tunc sua virtute Danai perruperunt phalanges,
Hortantes socios per acies: itaq; Agamemnon
Prim⁹ exilijt: interfecit.a.virū Bianorē pastorē popu-(lorū,
Ipsum, deinde & sociū Oileū agitatorē equorum.
Ille quidem ex equis desiliens aduersus stabat:
Hunc autem rectà irruentem in fronte acuta lancea
Percussit: nec galea hastam ei repressit ære grauis:
Sed per ipsam penetrauit & os: cerebrum autem
Intus totū fœdatū est: strauit aūt ipsum ruentem:
Et hos quidem reliquit illic rex virorum Agamemnō,
Pectoribus perlucentes, posteaquam spoliauit tunicas:
Cæterùm hic iuit Isumq; & Antiphum occisurus,
Filios duos Priami nothum & legitimum, ambos

Εἰν ἑνὶ διφρῷ ἐόντας· ὁ μὲν νόθος ἡνιόχευεν,
Ἄντιφος αὖ παρέβασκε περικλυτός· [e] ὥ ποτ' Ἀχιλλεὺς
Ἴδης ἐν κνημοῖσι δίδη μόσχοισι λύγοισι,
[f] Ποιμαίνοντ' ἐπ' ὄεσσι λαβών, καὶ ἔλυσεν ἀποίνων.
Δὴ τότε γ' Ἀτρείδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
Τὸν μὲν ὑπὲρ μαζοῖο κατὰ στῆθος βάλε δουρί.
Ἄντιφον αὖ παρὰ οὖς ἔλασε ξίφει, ἐκ δ' ἔβαλ' ἵππων.
Σπερχόμενος δ' ἀπὸ τοῖιν ἐσύλα τεύχεα καλὰ
Γινώσκων· καὶ γάρ σφε πάρος παρὰ νηυσὶ θοῇσιν
Εἶδεν, ὅτ' ἐξ Ἴδης ἄγαγεν πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς.
[g] Ὡς δὲ λέων ἐλάφοιο ταχείης νήπια τέκνα
Ῥηϊδίως συνέαξε, λαβὼν κρατεροῖσιν ὀδοῦσιν,
Ἐλθὼν εἰς εὐνήν, ἁπαλόν τέ σφ' ἦτορ ἀπηύρα·
Ἡ δ' εἴπερ τε τύχῃσι μάλα σχεδόν, οὐ δύναταί σφιν
Χραισμεῖν· αὐτὴν γάρ μιν ὑπὸ τρόμος αἰνὸς ἱκάνει·
Καρπαλίμως δ' ἤϊξε διὰ δρυμὰ πυκνὰ καὶ ὕλην
Σπεύδουσ', ἱδρώουσα κραταιοῦ θηρὸς ὑφ' ὁρμῆς·
Ὣς ἄρα τοῖς οὔτις δύνατο χραισμῆσαι ὄλεθρον
Τρώων, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ὑπ' Ἀργείοισι φέβοντο.

In uno curru existentes: nothus quidem aurigabatur,
Antiphus verò pugnabat inclytus: quos olim Achilles
Idæ in iugis ligauit teneris viminibus,
Pascētes apud oues deprehēdēs, & dimisit pro precio re-
Tū verò Atrides latè dominās Agamēnon, (dēptionis.
Alterū quidē supra papillā iuxta pectus sauciauit hasta:
Antiphū autē iuxta aurē percussit ense, depulitq́ ab equis.
Festinans autem ab his prædabatur arma pulchra:
Agnoscens etenim ipsos anteà apud naues celeres
Viderat: quando ex Ida duxit pedibus velox Achilles.
Sicut autem leo ceruæ velocis paruulos catulos
Facilè confregit arripiens solidis dentibus,
Veniens ad lustrum, tenerumq́ ipsis cor abstulit:
Illa verò quamuis adsit valdè propè, non potest ipsis
Opitulari: ipsammet enim tremor vehemens subit:
Confestim autem ruit per querceta densa ad syluam
Festinans, sudans potentis feræ ab impetu:
Sic illis duobus nullus potuit arcere perniciem
Troianorum: quin & ipsi à Græcis fugiebant.

COMMENTARIVS.

a ἦμος δὲ δρυτόμος] Hac periphrasi meridiem significat, vnde collige præcedentia indicare tempus illud quod est ab aurora surgente vsq; ad meridiem. Siquidē alia ratione non distinguit Homerus diei spatia, vt postea factū est certis quibusdā horis, in quas tempus diurnum & nocturnum partiti sunt: quod prisca illa ætate vsitatum non fuit, vt superiore libro memini me attigisse, de nocte sermone instituto. Nunc verò paulò laxius, si placet, totam rem discutiemus. Ergo sciendum est primis sæculis, rem autem altiùs repeto, nempe ab ipsa mundi origine, quæ rudiora in his minutioribus videntur fuisse, crassiusculè diuisa tantùm fuisse noctis & diei, hoc est, tenebrarum & lucis tempora, & vtriusq; primam tantùm partem significatam ac expressam verbis, quod etiam sacræ indicant paginæ. Nā Deus nulla certa hora circūscripta aut præscripta, matutina & vespertina sibi sacrificia fieri iussit: deinde sabbathismus à vespera ad vesperā fuit à Iudæis obseruatus, neq; etiā certa hora eius initio aut fini apponebatur, quod futurū procul dubio erat, si moris etiam tunc fuisset in horas tempus diurnum ac nocturnum secare. Qua de re tamen dicā quod Munsterus scribit Iudæos modernos putare obseruandum esse ab hora sexta pomeridiana vsque ad sequētis diei horam sextam post meridiem, sabbathum atque integram cœli reuolutionem veluti incarcerantes duabus certis metis atque temporis momentis, nescientes Iudæis qui in Chaldæa aut Assyria sunt, cùm hic incipit Sabbathū, sextam Sabbathi partem iam absumptam, id quod ob regionū accidere solet longitudinem. At Scriptura sacra Vesperam generalius extulit non adiecta quota hora diei id fieri oporteret, vt iam dixi. Et hæc ἀταξία, vt ita dicam, diei fuit ante diluuium, & aliquantisper etiam post: siquidem primi illi homines, vt etiam ait Munsterus in præfatione Horologiographiæ, qui multos viuebant annos, non erant tam curiosi & parci temporis expensores, vt nos, qui has minutias ob vitæ nostræ breuitatem non negligendas putamus, & rectè quidem si actio sit bona & vtilis, præsertim cùm tunc adhuc extarent multæ aliæ artes adinueniendæ quæ hominum vitæ fouendæ magis necessariæ erant, quàm dierum noctiumq; in partes discriminatio. Nam durauit mundus mille annis & supra priusquam homines inuenissent culturam vini, contenti potu aquæ, & cibo fructuum terræ nascentiū, vt constat ex 1. cap. Genes. Hæc igitur cùm ita se habeant, fit mihi verisimile, à Chaldæis, lōgo tempore post Diluuium inuentam fuisse hanc rationem dies in horas partiendi, cùm illos sciamus Astrologiam summo studio & primos coluisse. Sunt autem illi orti, vt ait Iosephus, ab Arphaxad tertio filio Semi, filij Noe. Dixi autem hoc longo pòst tēpore inuentum quia Homeri tempore ignorabatur: quod tamen potuerat ab Aegyptijs, vnde etiam eum quendam ortum volunt, didicisse. Nihil tamen certi de tempore illius inuentionis traditur. Antiquissimum illud omnium est quod de scioterico regis Achaz extat in sacris paginis, nēpe 4 Regū cuius, tempore Roma creditur cōdita: & illud, vt docet Mūsterus, appellant Hebræi מעלות אחז id est ascensiones seu gradus Achas, Ionathan autem interpres Chaldæus דרגת כיף שעיא. id est, figuram lapidis horarum: fortassis quod hemicyclium esset excauatum, quale Berosus Chaldæus inuenisse scribitur, aut scaphe & σκάφιον siue hemisphæriū, quale Aristarchus Samius excogitauit. Quo loco Mūsterus, nisi ego dormito, dormitare videtur. Quomodo enim Aristarchi Samij inuentum ad Iudæos peruenerit, quorum erat rex Achaz? Priori ergo satius est adhærescere, & inde etiā colligere primū fortasse hunc Berosum rem totā adinuenisse suo hemicyclio excauato. Fuit enim concha hemicyclea, lineis debita proportione distincta, cui prælongus ex ære aut ligno baculus Soli oppositus supereminebat, & eius vmbra in lineas incidens horas ostendebat. Sed & alia postmodum inuenta sunt horologia, de quibus copiosè Munsterus suprà citato libro. Atque hæc quidem fuerunt tantùm sciοterica, id est, quæ nulli essent vsui, nisi Sol vmbram faceret, proinde nubilo die inutilia erant, aut etiam noctu: vnde excogitata est deinde horariorum ratio ex aqua, quas κλεψύδρας Græci appellant. deinde verò quod arenarium dicitur, à nobis vsitatum. Sed illud longè nobilissimum, quod miro artificio, inquit idem Munsterus, & penè diuino ingenio est adinuentum, producitur q; ex ferro, rotulis denticulatis & ponderibus libratis ad horas distinguendas, monstrandas & sonandas: quod horologium sub tecto vocant. Nam solari radio non eget, & noctu æquè vt interdiu suum complet cursum & ministerium. Sic cùm semper recentiores veterum inuētis addiderint, tandem consummata est illa horas signandi & distinguendi ratio, cui nihil amplius addi possit. Quā si nouisset Homerus, non erat illa periphrasi meridiei abusurus. Sed & Romani per trecentos annos hac horariorū ratione caruerūt: partiti sunt tamen diem in horas viginti quatuor, vt satis ex Varrone & Macrobio constat. Quanquam non simpliciter horam primam, secundam, tertiam & ita deinceps computabant, sed alijs nominibus distinguebant tempora. Obseruabant autem diem à media nocte in mediam, quem diem ciuilem appellarunt (vt testatur etiam Plinius lib. 2 cap. 77.) itaq; primum tempus diei, inquit Macrobius lib. 1. cap. 3 vnde repetit Gellius lib. 2. c. 3 & Censorinus lib. ad Cerel. de die natali cap. 19. dicebatur mediæ noctis inclinatio: deinde gallicinium: inde conticinium, cùm & galli conticescunt, & homines etiam tum quiescunt: deinde diluculum, id est, cùm incipit dignosci dies: inde mane, cùm dies clarus est: inde meridies, hoc est, media dies: inde tempus occiduum: & mox suprema tempestas, quæ est Solis occasus, vt docent duodecim Tabularū verba, Solis occasus suprema tempestas esto: deinde vespera: posteà prima fax, deinde concubia: & inde intempesta, quæ non habet idoneum tempus rebus gerendis. Hæc est ergo ratio diuisionis diei ciuilis apud Romanos, quam si aduertat lector, duodecim membra reperiet. Habuerunt tamen etiam sciοterica sua & gnomonicem, cuius inuentorem Anaximenem Milesium prodidit Plinius lib. 2. cap. 76. nos tamen altius hoc repetebamus, anteà videlicet à Beroso Chaldæo. habuerunt, inquam, sed seriùs quàm Græci, quibus tamen licet caruerint, nihilominus diem suum ciuilem distinguebāt: indiscretum verò ipsum lucis tempus habuerunt, donec illa sciοterica exciperent, ante quæ, vt ex 12. Tabulis constat, non distinguebatur nisi Ortu & Occasu, quorum duorum tantùm illæ meminerūt: posteà adiecta est meridies, & hoc serenis tantùm diebus vsque ad primum bellum Punicum. Postea ante duodecim annos quàm cum Pyrrho bellatum est L. Papyrius Censor primus horologium Solarium statuit ad ædem Quirini, cùm eam dedicaret à patre suo votam, vt à Fabio Vestali proditum testatur Plinius lib. 7. cap. 60. qui subijcit, scriptum à M. Varrone primum horologium statutum in publico secundum Rostra in columna bello Punico

eo primo, à Valerio Meſſala Coſ. Catana capta in Sicilia: deportatum inde poſt 30. annos, quàm de Papyriano horologio traditur, anno Vrbis CCCCLXXVII. nec congruebant ad horas eius lineæ, paruerunt tamen eis annis vndecentū, donec Q. Marcius Philippus, qui cum L. Paulo Cenſor fuit, diligentiùs ordinatum iuxtà poſuit: idq́; munus inter Cenſoria opera gratiſſime acceptū eſt. Etiamtum tamen nubilo incertæ fuere horæ vſq; ad proximum luſtrum. Tunc Scipio Naſica collega Lænatis, primus aqua diuiſit horas æquè noctium ac dierum. Idq́; horologium ſub tecto dicauit anno Vrbis DXCV. Hæc ſcripſit Plinius, ex quibus cōſtare melius de noſtro inſtituto poteſt, quantum Romanos attinet. De quibus etiam nimium multa fortaſſe, & diutiùs quàm par ſit, ab Homero abſumus, proinde abſtinebimus ab alia Mathematicorum diſputatione de diei ſectione in horas καιρικὰς καὶ ἰσημερινὰς, & de earum ad inuicem reductione: de quibus omnibus conſule Copernicum Reuolut. lib. 2. & alios: necnon ex recentioribus Scaligerum in ſuis doctiſſimis commentarijs in Manilium & Bartholomæum Schœnbornium in Computo Aſtronomico.

b σίτοιο τε γλυκεροῖο] Poſt laborem dulces eſſe cibi conſueuerūt. Vnde Socrates veſperi aliquando deambulans interrogatus quid illic faceret: Opſonium, inquit, quæro.

c τῆμος σφῇ ἀρετῇ] Nota Græcos ſua virtute dici hoc præſtare, non aliquo Deorū auxilio, cùm Troianis contrà hoc vix ac ne vix quidem tribuat: quod cùm ſæpiùs annotatum ſit, iam longiore non eget obſeruatione, niſi quod hic τὸ σφῇ ἀρετῇ idem eſt, quòd alibi ὑπὲρ αἶσαν, & ὑπὲρ μόρον, id eſt, præter fatū Iupiter enim Troianorū victoriæ velificabatur, Danai verò ſua ꝓpria virtute vincūt.

d ἐν δ' Ἀγαμέμνων] Hic eſt illa, quam huius libri argumentum pollicebatur, Ἀγαμέμνονος ἀριστεία, qua cæteros omnes Græcos ſolus antecellit: ſed tamen ad tempus tantùm, id eſt, donec vulneretur, quòd paulò accidet, vnde cogetur prælio excedere: cæteri verò Græci poſtmodum à Troianis fugabuntur. Itaq; à prima tantùm libri parte deſumpta eſt illa ἐπιγραφή. Porrò adeò variè & eleganter omnia hic à Poëta deſcribentur, vt rei dignitatem orationis maieſtate longè ſuperet. primùm enim diuerſa genera mortis, deinde egregia illa Poëſeos lumina comparationes frequentes, quædam etiam ἐπεισόδια obſeruabis, eaq́; omnia ferè cùm maiore & illuſtriore apparatu quàm vſquam alibi.

e ὅν ποτ' Ἀχιλλεὺς] Hoc eſt vnum ex illis epiſodijs, quorū anteà [illegible] meminimus: in quo anſam arripuit Achillis mentionem faciendi, ne eius oblitus poſt tantam narrationis intercapedinem videretur, cùm in eius potiſſimùm gratiam totum hoc opus inſtituerit.

f ποιμαίνοντ' ἐπ' ὄεσσι] Antiquiſſimam & nobiliſſimā olim habitam rem paſtoritiam anteà ſatis ex Varrone probauimus quò referes hunc locum, vbi duo potentiſſimi illius regis Priami filij eā exercent: quæ tamē hodierno die ita euiluit, vt infimæ plebis hominibus, nedum Regibus aut Regum gnatis ea demandetur.

g ὡς δὲ λέων] Hæc comparatio aptiſſima eſt huic negotio, cuius etiam ἀπόδοσις τῇ ἀποδόσει omnino quadrat. Agamēnon enim leoni, Troiani verò partim catulis ceruæ eorum reſpectu qui ab Agamemnone interficiebātur, partim ipſi ceruæ ducum ratione, qui ſuos tueri non auderent, comparantur: quæ lector diligentiùs examinet, ſi velit, & omnia conuenientia omnino iudicabit.

Αὐτὰρ ὁ Πείσανδρόν τε καὶ Ἱππόλοχον μενεχάρμην,
Υἱέας Ἀντιμάχοιο δαΐφρονος (a ὅς ῥα μάλιστα
Χρυσὸν Ἀλεξάνδροιο δεδεγμένος, ἀγλαὰ δῶρα,
Οὐκ εἴασχ' Ἑλένην δόμεναι ξανθῷ Μενελάῳ)
Τοῦ περ δὴ δύο παῖδε λάβε κρείων Ἀγαμέμνων
Εἰν ἑνὶ δίφρῳ ἐόντας, ὁμοῦ δ' ἔχον ὠκέας ἵππους·
Ἐκ γάρ σφεας χειρῶν φύγον ἡνία σιγαλόεντα.
Τὼ δὲ κυκηθήτην· ὁ δ' ἐναντίον ὦρτο λέων ὣς
Ἀτρείδης· τὼ δ' αὖτ' ἐκ δίφρου γουναζέσθην,
b Ζώγρει Ἀτρέος υἱὲ, σὺ δ' ἄξια δέξαι ἄποινα·
c Πολλὰ δ' ἐν * Ἀντιμάχοιο δόμοις κειμήλια κεῖται,
Χαλκός τε, χρυσός τε, πολύκμητός τε σίδηρος·
Τῶν κέν τοι χαρίσαιτο πατὴρ ἀπερείσι' ἄποινα
Εἰ νῶϊ ζωοὺς πεπύθοιτ' ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Ὣς τώγε κλαίοντε προσαυδήτην βασιλῆα
Μειλιχίοις ἐπέεσσιν· ἀμείλικτον δ' ὄπ' ἄκουσαν,
Εἰ μὲν δὴ Ἀντιμάχοιο δαΐφρονος υἱέες ἐστὸν,
Ὅς ποτ' ἐνὶ Τρώων ἀγορῇ Μενέλαον ἄνωγεν
Ἀγγελίην ἐλθόντα σὺν ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ
Αὖθι κατακτεῖναι, μηδ' ἐξέμεν ἂψ ἐς Ἀχαιούς·
d Νῦν μὲν δὴ τοῦ πατρὸς ἀεικέα τίσετε λώβην.
Ἦ, καὶ Πείσανδρον μὲν ἀφ' ἵππων ὦσε χαμᾶζε,
Δουρὶ βαλὼν πρὸς στῆθος· ὁ δ' ὕπτιος οὔδει ἐρείσθη.
Ἱππόλοχος δ' ἀπόρουσε, τὸν αὖ χαμαὶ ἐξενάριξε,
e Χεῖρας ἀπὸ ξίφεϊ τμήξας, ἀπό τ' αὐχένα κόψας.
Ὅλμον δ' ὣς, ἔσσευε κυλίνδεσθαι δι' ὁμίλου.
Τοὺς μὲν ἔασ'· ὁ δ' ὅθι πλεῖσται κλονέοντο φάλαγγες,
Τῇ ῥ' ἐνόρουσ', ἅμα δ' ἄλλοι ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί.
f Πεζοὶ μὲν πεζοὺς ὄλεκον φεύγοντας ἀνάγκῃ,
Ἱππεῖς δ' ἱππῆας· ὑπὸ δέ σφισιν ὦρτο κονίη
Ἐκ πεδίου, τὴν ὦρσαν ἐρίγδουποι πόδες ἵππων
Χαλκῷ δηϊόωντες. ἀτὰρ κρείων Ἀγαμέμνων
Αἰὲν ἀποκτείνων ἕπετ' Ἀργείοισι κελεύων.
g Ὡς δ' ὅτε πῦρ ἀΐδηλον ἐν ἀξύλῳ ἐμπέσῃ ὕλῃ,
Πάντῃ τ' εἰλυφόων ἄνεμος * φέρει, οἱ δέ τε θάμνοι
Πρόρριζοι πίπτουσιν ἐπειγόμενοι πυρὸς ὁρμῇ·
Ὣς ἄρ' ὑπ' Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι πῖπτε κάρηνα
Τρώων φευγόντων, πολλοὶ δ' ἐριαύχενες ἵπποι

Sed hic Piſandrumq́, & Hippolochum bellicoſum
Filios Antimachi bellicoſi (qui ſanè maximè
Aurum ab Alexandro accipiens ſplendida dona,
Non permittebat Helenam reddere flauo Menelao)
Huius iam duos filios deprehendit rex Agamemnon
In vno curru exiſtētes, eodē loco. a. agitabāt veloces e-
Nāq́, ex ipſorū manib. fugerant habenæ molles. (quos:
Hi autem turbati ſunt: ille. a. cōtrà rugit, leo tanquam,
Atrides: hi. a. tūc ex curru ſupplicabāt flexis genibus,
Viuos cape, Atrei fili: tuq́, digna accipe pcia redēptiōis:
Multa. a. in Antimachi ædibus opes recondita iacent, χ. ἀφνειοῦ πατρός
Aeſq́, aurumq́, & artificioſè factum ferrum:
Ex his tibi donabit pater infinita dona redemptionis,
Si nos viuos eſſe audierit apud naues Græcorum.
Sic hi flentes allocuti ſunt regem
Blandis verbis, immitem verò vocem audiuerunt:
Si igitur Antimachi bellicoſi filij eſtis,
Qui quondā in Troianorū cōcione Menelaū ſuadebat
Legatum profectum cum diuino Vlyſſe
Ibidem interficere, neq́, dimittere rurſum ad Achiuos:
Nunc quidem iam patris fœdam luetis iniuriam.
Dixit, & Piſandrū quidē ab equis deiecit in humum,
Haſta feriens ad pectus: hic. a. ſupinus ſolo ſtratus eſt.
Hippolochus aūt deſiliit, quem rurſus humi interfecit
Brachia gladio amputans, & ceruicem abſcindens.
Cylindrum aūt tanquā, demiſit voluari per turbam,
Hos qdē reliqt: hic. a. vbi plurimū turbabātur phalāges
Illuc irruit, ſimulq́, alij benè ocreati Achiui.
Pedites qdē pedites interficiebāt fugientes neceſſitate:
Equites verò equites: ſub. a. ipſis concitatus eſt puluis
E campo, quem excitarant multiſoni pedes equorum
Aere terram pulſantes: ſed rex Agamemnon
Semper interficiens inſequebatur, Argiuos adhortans.
Veluti. a. quādo ignis pniicioſus in lignoſā inciderit ſyl-
Et vndiq́, conuoluens ventus fert: arbuſta verò (uam, χ. τείλ.
Radicitus cadunt agitata ignis impetu:
Sic ſanè ſub Atride Agamemnone cadebant capita
Troianorum fugientiū, multiq́, procera ceruice equi,

Κεῖν'

Εἰν ἑνὶ δίφρῳ ἐόντας, ὁ μὲν νόθος ἡνιόχευεν,
Ἄντιφος αὖ παρέβασκε περικλυτός· ὥ ποτ' Ἀχιλλεὺς
Ἴδης ἐν κνημοῖσι δίδη μόσχοισι λύγοισι,
Ποιμαίνοντ' ἐπ' ὄεσσι λαβὼν, καὶ ἔλυσεν ἀποίνων.
Δὴ τότε γ' Ἀτρείδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
Τὸν μὲν ὑπὲρ μαζοῖο κατὰ στῆθος βάλε δουρὶ,
Ἄντιφον αὖ παρὰ οὖς ἔλασε ξίφει, ἐκ δ' ἔβαλ' ἵππων.
Σπερχόμενος δ' ἀπὸ τοῖιν ἐσύλα τεύχεα καλὰ
Γινώσκων· καὶ γάρ σφε πάρος παρὰ νηυσὶ θοῇσιν
Εἶδεν, ὅτ' ἐξ Ἴδης ἄγαγεν πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς.
Ὡς δὲ λέων ἐλάφοιο ταχείης νήπια τέκνα
Ῥηιδίως συνέαξε, λαβὼν κρατεροῖσιν ὀδοῦσιν,
Ἐλθὼν εἰς εὐνὴν, ἁπαλόν τέ σφ' ἦτορ ἀπηύρα·
Ἡ δ' εἴπερ τε τύχῃσι μάλα σχεδὸν, οὐ δύναταί σφιν
Χραισμεῖν· αὐτὴν γάρ μιν ὑπὸ τρόμος αἰνὸς ἱκάνει·
Καρπαλίμως δ' ἤιξε διὰ δρυμὰ πυκνὰ καὶ ὕλην
Σπεύδουσ', ἱδρώουσα κραταιοῦ θηρὸς ὑφ' ὁρμῆς·
Ὣς ἄρα τοῖς οὔτις δύνατο χραισμῆσαι ὄλεθρον
Τρώων, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ὑπ' Ἀργείοισι φέβοντο.

In vno curru existentes: nothus quidem aurigabatur,
Antiphus verò pugnabat inclytus: quos olim Achilles
Ida in iugis ligauit teneris viminibus,
Pascētes apud oues deprehēdēs, & dimisit pro precio re-
Tū verò Atrides latè dominās Agamēnon, (dēptionis.
Alterū qdē supra papillā iuxta pectus sauciauit hasta:
Antiphū a. iuxta aurē percussit ense, depulitq́ ab eqs.
Festinans autem ab his prædabatur arma pulchra:
Agnoscens etenim ipsos anteà apud naues celeres
Viderat: quando ex Ida duxit pedibus velox Achilles.
Sicut autem leo ceruæ velocis paruulos catulos
Facilè confregit arripiens solidis dentibus,
Veniens ad lustrum, tenerumq́ ipsis cor abstulit:
Illa verò quamuis adsit valdè propè, non potest ipsis
Opitulari: ipsammet enim tremor vehemens subit:
Confestim autem ruit per querceta densa ad syluam
Festinans, sudans potentis feræ ab impetu:
Sic illis duobus nullus potuit arcere perniciem
Troianorum: quin & ipsi à Græcis fugiebant.

COMMENTARIVS.

a ἦμος δὲ δρυτόμος] Hac periphrasi, meridiem significat, vnde collige præcedentia indicare tempus illud quod est ab aurora surgente vsq; ad meridiem. Siquidē alia ratione non distinguit Homerus diei spatia, vt postea factū est certis quibusdā horis, in quas tempus diurnum & nocturnum partiti sunt: quod prisca illa ætate vsitatum non fuit, vt superiore libro memini me attigisse, de nocte sermone instituto. Nunc verò paulò laxius, si placet, totam rem discutiemus. Ergo sciendum est primis sæculis, rem autem altiùs repeto, nempe ab ipsa mundi origine, quæ rudiora in his minutioribus videntur fuisse, crassiusculè diuisa tantùm fuisse noctis & diei, hoc est, tenebrarum & lucis tempora, & vtriusq; primam tantùm partem significatam ac expressam verbis, quod etiam sacræ indicant paginæ. Nā Deus nulla certa hora circūscripta aut præscripta, matutina & vespertina sibi sacrificia fieri iussit: deinde sabbathismus à vespera ad vesperā fuit à Iudęis obseruatus, neq; etiā certa hora eius initio aut fini apponebatur, qđ futurū proculdubio erat, si moris etiam tunc fuisset in horas tempus diurnum ac nocturnum secare. Qua de re tamen dicā quod Munsterus scribit Iudæos modernos putare obseruandum esse ab hora sexta pomeridiana vsque ad sequētis diei horam sextam post meridiem, sabbathum atque integram cœli reuolutionem veluti incarcerantes duabus certis metis atque temporis momentis, nescientes Iudæis qui in Chaldæa aut Assyria sunt, cùm hic incipit Sabbathū, sextam Sabbathi partem iam absumptam, id quod ob regionū accidere solet longitudinem. At Scriptura sacra Vesperam generalius extulit non adiecta quota hora diei id fieri oporteret, vt iam dixi. Et hæc ἀταξία, vt ita dicam, diei fuit ante diluuium, & aliquantisper etiam post: siquidem primi illi homines, vt etiam ait Munsterus in præfatione Horologiographiæ, qui multos viuebant annos, non erant tam curiosi & parci temporis expensores, vt nos, qui has minutias ob vitæ nostræ breuitatem non negligendas putamus, & rectè quidem si actio sit bona & vtilis, præsertim cùm tunc adhuc extarent multæ aliæ artes adinueniendæ quæ hominum vitæ fouendæ magis necessariæ erant, quàm dierum noctiumq; in partes discriminatio. Nam durauit mundus mille annis & supra priusquam homines inuenissent culturam vini, contenti potu aquæ, & cibo fructuum terræ nascentiū, vt constat ex 1. cap. Genes. Hæc igitur cùm ita se habeant, fit mihi verisimile, à Chaldæis, lōgo tempore post Diluuium inuentam fuisse hanc rationem dies in horas partiendi, cùm illos sciamus Astrologiam summo studio & primos coluisse. Sunt autem illi orti, vt ait Iosephus, ab Arphaxad tertio filio Semi, filij Noę. Dixi autem hoc longo pòst tēpore inuentum, quia Homeri tempore ignorabatur: quod tamen potuerat ab Aegyptijs, vnde etiam eum quendam ortum volunt, didicisse. Nihil tamen certi de tempore illius inuentionis traditur. Antiquissimum illud omnium est quod de scioterico regis Achaz extat in sacris paginis, nēpe 4 Regū cuius, tempore Roma creditur cōdita: & illud, vt docet Mūsterus, appellant Hebræi מעלות אחז id est ascensiones seu gradus Achas, Ionathan autem interpres Chaldæus אבן שעיא, id est, figuram lapidis horarum: fortassis quod hemicyclium esset excauatum, quale Berosus Chaldæus inuenisse scribitur, aut scaphe & σκάφιον siue hemisphærū, quale Aristarchus Samius excogitauit. Quo loco Mūsterus, nisi ego dormito, dormitare videtur. Quomodo enim Aristarchi Samij inuentum ad Iudæos peruenerit, quorum erat rex Achaz? Priori ergo satius est adhærescere, & inde etiā colligere primū fortasse hunc Berosum rem totā adinuenisse suo hemicyclio excauato. Fuit enim concha hemicyclea, lineis debita proportione distincta, cui prelongus ex ære aut ligno baculus Soli oppositus supereminebat, & eius vmbra in lineas incidens horas ostendebat. Sed & alia postmodum inuenta sunt horologia, de quibus copiosè Munsterus suprà citato libro. Atque hæc quidem fuerunt tantùm sciot erica, id est, quæ nulli essent vsui, nisi Sol vmbram faceret, proinde nubilo die inutilia erant, aut etiam noctu: vnde excogitata est deinde horariorum ratio ex aqua, quas κλεψύδρας Græci appellant. deinde verò quod arenarium dicitur, à nobis vsitatum. Sed illud longè nobilissimum, quod miro artificio, inquit idem Munsterus, & penè diuino ingenio est adinuentum, producitur q; ex ferro, rotulis denticulatis & ponderibus libratis ad horas distinguendas, monstrandas & sonandas: quod horologium sub tecto vocant. Nam solari radio non eget, & noctu æquè vt interdiu suum complet cursum & ministerium. Sic cùm semper recentiores veterum inuētis addiderint, tandem consummata est illa horas signandi & distinguendi ratio, cui nihil amplius addi possit. Quā si nouisset Homerus, non erat illa periphrasi meridiei abusurus. Sed & Romani per trecentos annos hac horariorū ratione caruerūt: partiti sunt tamen diem in horas viginti quatuor, vt satis ex Varrone & Macrobio constat. Quanquam non simpliciter horam primam, secundam, tertiam & ita deinceps computabant, sed alijs nominibus distinguebant tempora. Obseruabant autem diem à media nocte in mediam, quem diem ciuilem appellarunt (vt testatur etiam Plinius lib. 2 cap. 77.) itaq; primum tempus diei, inquit Macrobius lib. 1. cap. 3 vnde repetit Gellius lib. 2. c. 3. & Censorinus lib. ad Cerel. de die natali cap. 19. dicebatur mediæ noctis inclinatio: deinde gallicinium: inde conticinium, cùm & galli conticescunt, & homines etiam tum quiescunt: deinde diluculum, id est, cùm incipit dignosci dies: inde mane, cùm dies clarus est: inde meridies, hoc est, media dies: inde tempus occiduum: & mox suprema tempestas, quæ est Solis occasus, vt docent duodecim Tabularū verba, Solis occasus suprema tempestas esto: deinde vespera: posteà prima fax, deinde concubia: & inde intempesta, quæ non habet idoneum tempus rebus gerendis. Hæc est ergo ratio diuisionis diei ciuilis apud Romanos, quam si aduertat lector, duodecim membra reperiet. Habuerunt tamen etiam sciot erica sua & gnomonicem, cuius inuentorem Anaximenem Milesium prodidit Plinius lib. 2. cap. 76. nos tamen altius hoc repetebamus, anteà videlicet à Beroso Chaldæo. habuerunt, inquam, sed seriùs quàm Græci, quibus tamen licet caruerint, nihilominus diem suum ciuilem distinguebāt: indiscretum verò ipsum lucis tempus habuerunt, donec illa sciot erica exciperent, ante quæ, vt ex 12. Tabulis constat, non distinguebatur nisi Ortu & Occasu, quorum duorum tantùm illæ meminerūt: posteà adiecta est meridies, & hoc serenis tantùm diebus vsque ad primum bellum Punicum. Postea ante duodecim annos quàm cum Pyrrho bellatum est L. Papyrius Censor primus horologium Solarium statuit ad ædem Quirini, cùm eam dedicaret à patre suo votam, vt à Fabio Vestali proditum testatur Plinius lib. 7. cap. 60. qui subijcit, scriptum à M. Varrone primum horologium statutum in publico secundum Rostra in columna bello Punico

nico

eo primo, à Valerio Messala Cos. Catana capta in Sicilia: deportatum inde post 30. annos, quàm de Papyriano horologio traditur, anno Vrbis CCCCLXXVII. nec congruebant ad horas eius lineæ, paruerunt tamen eis annis vndecentū, donec Q. Marcius Philippus, qui cum L. Paulo Censor fuit, diligentiùs ordinatum iuxtà posuit: idq; munus inter Censoria opera gratissimè acceptū est. Etiamtum tamen nubilo incertæ fuere horæ vsq; ad proximum lustrum. Tunc Scipio Nasica collega Lænatis, primus aqua diuisit horas æquè noctium ac dierum. Idq; horologium sub tecto dicauit anno Vrbis DXCV. Hæc scripsit Plinius, ex quibus cōstare melius de nostro instituto potest, quantum Romanos attinet. De quibus etiam nimium multa fortasse, & diutiùs quàm par sit, ab Homero absumus, proinde abstinebimus ab alia Mathematicorum disputatione de diei sectione in horas καιρικὰς καὶ ἰσημερινὰς, & de earum ad inuicem reductione: de quibus omnibus consule Copernicum Reuolut. lib. 2. & alios: necnon ex recentioribus Scaligerum in suis doctissimis commentarijs in Manilium & Bartholomæum Schœnbornium in Computo Astronomico.

b σίτοιο τε γλυκεροῖο] Post laborem dulces esse cibi consueuerūt. Vnde Socrates vesperi aliquando deambulans interrogatus quid illic faceret: Opsonium, inquit, quæro.

c τῆμος σφῇ ἀρετῇ] Nota Græcos sua virtute dici hoc præstare, non aliquo Deorū auxilio, cùm Troianis contrà hoc vix ac ne vix quidem tribuat: quod cùm sæpiùs annotatum sit, iam longiore non eget obseruatione, nisi quod hic τὸ σφῇ ἀρετῇ idem est, quòd alibi ὑπὲρ αἶσαν, & ὑπὲρ μοῖραν, id est, præter fatū Iupiter enim Troianorū victoriæ velificabatur. Danai verò sua ꝓpria virtute vincūt.

d ἐν δ' Ἀγαμέμνων] Hic est illa, quam huius libri argumentum pollicebatur, Ἀγαμέμνονος ἀριστεία, qua cæteros omnes Græcos solus antecellit: sed tamen ad tempus tantùm, id est, donec vulneretur, quòd paulò accidet, vnde cogetur prælio excedere: cæteri verò Græci postmodum à Troianis fugabuntur. Itaq; à prima tantùm libri parte desumpta est illa ἐπιγραφή. Porrò adeò variè & eleganter omnia hic à Poëta describentur, vt rei dignitatem orationis maiestate longè superet. primùm enim diuersa genera mortis, deinde egregia illa Poëseos lumina comparationes frequentes, quædam etiam ἐπεισόδια obseruabis, eaq; omnia ferè cùm maiore & illustriore apparatu quàm vsquam alibi.

e ὥς ποτ' Ἀχιλλεὺς] Hoc est vnum ex illis episodijs, quorū anteà meminimus: in quo ansam arripuit Achillis mentionem faciendi, ne eius oblitus post tantam narrationis intercapedinem videretur, cùm in eius potissimùm gratiam totum hoc opus instituerit.

f ποιμαίνοντ' ἐπ' ὄεσσι] Antiquissimam & nobilissimā olim habitam rem pastoritiam anteà satis ex Varrone probauimus, quò referes hunc locum, vbi duo potentissimi illius regis Priami filij eā exercent: quæ tamē hodierno die ita euiluit, vt infimæ plebis hominibus, nedum Regibus aut Regum gnatis ea demandetur.

g ὡς δὲ λέων] Hæc comparatio aptissima est huic negotio, cuius etiam ἀπόδοσις τῇ προτάσει omnino quadrat. Agamēnon enim leoni, Troiani verò partim catulis ceruæ eorum respectu qui ab Agamemnone interficiebātur, partim ipsi ceruæ ducum ratione, qui suos tueri non auderent, comparantur: quæ lector diligentiùs examinet, si velit, & omnia conuenientia omnino iudicabit.

Αὐτὰρ ὁ Πείσανδρόν τε καὶ Ἱππόλοχον μενεχάρμην,
Υἱέας Ἀντιμάχοιο δαΐφρονος, (a ὅς ῥα μάλιστα
Χρυσὸν Ἀλεξάνδροιο δεδεγμένος, ἀγλαὰ δῶρα,
Οὐκ εἴασχ' Ἑλένην δόμεναι ξανθῷ Μενελάῳ)
Τοῦ περ δὴ δύο παῖδε λάβε κρείων Ἀγαμέμνων
Εἰν ἑνὶ δίφρῳ ἐόντας, ὁμοῦ δ' ἔχον ὠκέας ἵππους·
Ἐκ γάρ σφεας χειρῶν φύγον ἡνία σιγαλόεντα,
Τὼ δὲ κυκηθήτην· ὁ δ' ἐναντίον ὦρτο λέων ὣς
Ἀτρείδης· τὼ δ' αὖτ' ἐκ δίφρου γουναζέσθην,
b Ζώγρει Ἀτρέος υἱὲ, σὺ δ' ἄξια δέξαι ἄποινα·
c Πολλὰ δ' ἐν * Ἀντιμάχοιο δόμοις κειμήλια κεῖται, χ. ἀφνειοῦ πατρὸς
Χαλκός τε, χρυσός τε, πολύκμητός τε σίδηρος·
Τῶν κέν τοι χαρίσαιτο πατὴρ ἀπερείσι' ἄποινα,
Εἰ νῶϊ ζωοὺς πεπύθοιτ' ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Ὣς τώ γε κλαίοντε προσαυδήτην βασιλῆα
Μειλιχίοις ἐπέεσσιν· ἀμείλικτον δ' ὄπ' ἄκουσαν,
Εἰ μὲν δὴ Ἀντιμάχοιο δαΐφρονος υἱέες ἐστὸν,
Ὅς ποτ' ἐνὶ Τρώων ἀγορῇ Μενέλαον ἄνωγεν
Ἀγγελίην ἐλθόντα σὺν ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ
Αὖθι κατακτεῖναι, μηδ' ἐξέμεν ἂψ ἐς Ἀχαιούς·
d Νῦν μὲν δὴ τοῦ πατρὸς ἀεικέα τίσετε λώβην.
Ἦ, καὶ Πείσανδρον μὲν ἀφ' ἵππων ὦσε χαμᾶζε,
Δουρὶ βαλὼν πρὸς στῆθος· ὁ δ' ὕπτιος οὔδει ἐρείσθη.
Ἱππόλοχος δ' ἀπόρουσε, τὸν αὖ χαμαὶ ἐξενάριξε,
e Χεῖρας ἀπὸ ξίφει τμήξας, ἀπό τ' αὐχένα κόψας,
Ὅλμον δ' ὣς ἔσσευε κυλινδέσθαι δι' ὁμίλου.
Τοὺς μὲν ἔασ'· ὁ δ', ὅθι πλεῖσται κλονέοντο φάλαγγες,
Τῇ ῥ' ἐνόρουσ', ἅμα δ' ἄλλοι ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί.
f Πεζοὶ μὲν πεζοὺς ὄλεκον φεύγοντας ἀνάγκῃ,
Ἱππεῖς δ' ἱππῆας· ὑπὸ δέ σφισιν ὦρτο κονίη
Ἐκ πεδίου, τὴν ὦρσαν ἐρίγδουποι πόδες ἵππων
Χαλκῷ δηϊόωντες· ἀτὰρ κρείων Ἀγαμέμνων
Αἰὲν ἀποκτείνων ἕπετ' Ἀργείοισι κελεύων.
g Ὡς δ' ὅτε πῦρ ἀΐδηλον ἐν ἀξύλῳ ἐμπέσῃ ὕλῃ,
Πάντη τ' εἰλυφόων ἄνεμος * φέρει, οἱ δέ τε θάμνοι χ. [illegible]
Πρόρριζοι πίπτουσιν ἐπειγόμενοι πυρὸς ὁρμῇ·
Ὣς ἄρ' ὑπ' Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι πῖπτε κάρηνα
Τρώων φευγόντων, πολλοὶ δ' ἐριαύχενες ἵπποι

Sed hic Pisandrumq; & Hippolochum bellicosum
Filios Antimachi bellicosi (qui sanè maximè
Aurum ab Alexandro accipiens splendida dona,
Non permittebat Helenam reddere flauo Menelao)
Huius iam duos filios deprehendit rex Agamemnon
In vno curru existētes, eodē loco. a. agitabāt veloces e-
Nāq; ex ipsorū manib. fugerant habenæ molles. (quos:
Hi autem turbati sunt: ille a. cōtrà rugit, leo tanquam,
Atrides: hi a. tūc ex curru supplicabāt flexis genibus,
Viuos cape, Atrei fili: tuq; digna accipe ꝑcia redētiōis:
Multæ a. in Antimachi ædibus opes reconditæ iacent,
Æsq; aurumq; & artificiosè factum ferrum:
Ex his tibi donabit pater infinita dona redemptionis,
Si nos viuos esse audierit apud naues Græcorum.
Sic hi flentes allocuti sunt regem
Blandis verbis, immitem verò vocem audiuerunt:
Si igitur Antimachi bellicosi filij estis,
Qui quondā in Troianorū cōcione Menelaū suadebat
Legatum profectum cum diuino Vlysse
Ibidem interficere, neq; dimittere rursum ad Achiuos:
Nunc quidem iam patris fœdam luetis iniuriam.
Dixit, & Pisandrū quidē ab equis deiecit in humum,
Hasta feriens ad pectus: hic a. supinus solo stratus est.
Hippolochus aūt desilijt, quem rursus humi interfecit
Brachia gladio amputans, & ceruicem abscindens.
Cylindrum aūt tanquā, demisit volutari per turbam.
Hos qdē reliqt: hic a. vbi plurimū turbabātur phalāges
Illuc irruit, simulq; alij benè ocreati Achiui.
Pedites qdē pedites interficiebāt fugientes necessitate:
Equites verò equites: sub a. ipsis concitatus est puluis
E campo, quem excitarant multisoni pedes equorum
Ære terram pulsantes: sed rex Agamemnon
Semper interficiens insequebatur, Argiuos adhortans.
Veluti a. quādo ignis ꝑniciosus in lignosā inciderit syl-
Et vndiq; conuoluens vētus fert: arbusta verò (uam,
Radicitus cadunt agitata ignis impetu:
Sic sanè sub Atride Agamemnone cadebant capita
Troianorum fugientiū, multiq; procera ceruice equi,

Κείν'

Κείν' ὄχεα κροτάλιζον ἀνὰ πτολέμοιο γεφύρας,
Ἡνιόχους ποθέοντες ἀμύμονας· οἱ δ' ἐπὶ γαίῃ
Κείατο, γύπεσσιν πολὺ φίλτεροι ἢ ἀλόχοισιν.
Ἕκτορα δ' ἐκ βελέων ὕπαγε Ζεὺς, ἔκ τε κονίης,
Ἔκ τ' ἀνδροκτασίης, ἔκ θ' αἵματος, ἔκ τε κυδοιμοῦ.
Ἀτρείδης δ' ἕπετο σφεδανὸν Δαναοῖσι κελεύων.
κ. Ἴλου Οἱ δὲ παρ' Ἴλου σῆμα παλαιοῦ Δαρδανίδαο,
Μέσσον κὰπ πεδίον παρ' ἐρινεὸν ἐσσεύοντο,
Ἱέμενοι πόλιος· ὁ δὲ κεκληγὼς ἕπετ' αἰεὶ
Ἀτρείδης, λύθρῳ δὲ παλάσσετο χεῖρας ἀάπτους.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Σκαιάς τε πύλας καὶ φηγὸν ἵκοντο,
Ἔνθ' ἄρα δὴ ἵσταντο καὶ ἀλλήλους ἀνέμιμνον.
Οἱ δ' ἔτι κὰμ μέσσον πεδίον φοβέοντο, βόες ὣς,
Ἅς τε λέων ἐφόβησε μολὼν ἐν νυκτὸς ἀμολγῷ
Πάσας· τῇ δέ τ' ἰῇ ἀναφαίνεται αἰπὺς ὄλεθρος.
Τῆς δ' ἐξ αὐχέν' ἔαξε λαβὼν κρατεροῖσιν ὀδοῦσι
Πρῶτον, ἔπειτα δέ θ' αἷμα καὶ ἔγκατα πάντα λαφύσσει·
Ὣς τοὺς Ἀτρείδης ἔφεπε κρείων Ἀγαμέμνων,
Αἰὲν ἀποκτείνων τὸν ὀπίστατον· οἱ δ' ἐφέβοντο.
Πολλοὶ δὲ πρηνεῖς τε καὶ ὕπτιοι ἔκπεσον ἵππων
Ἀτρείδεω ὑπὸ χερσί· περὶ πρὸ γὰρ ἔγχεϊ θῦεν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ἔμελλεν ὑπὸ πτόλιν αἰπύ τε τεῖχος
Ἵξεσθαι, τότε δή ῥα πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
Ἴδης ἐν κορυφῇσι καθέζετο πιδηέσσης,
Οὐρανόθεν καταβάς· ἔχε δ' ἀστεροπὴν μετὰ χερσίν.
Ἶριν δ' ὄτρυνε χρυσόπτερον ἀγγελέουσαν·
Βάσκ' ἴθι Ἶρι ταχεῖα, τὸν Ἕκτορι μῦθον ἐνίσπε·
Ὄφρ' ἂν μέν κεν ὁρᾷ Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν
Θύνοντ' ἐν προμάχοισιν, ἐναίροντα στίχας ἀνδρῶν,
Τόφρ' ἀναχωρείτω, τὸν δ' ἄλλον λαὸν ἀνώχθω
Μάρνασθαι δηΐοισι κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην.
Αὐτὰρ ἐπεί κ' ἢ δουρὶ τυπεὶς, ἢ βλήμενος ἰῷ,
Εἰς ἵππους ἅλεται, τότε οἱ κράτος ἐγγυαλίξω
Κτείνειν, εἰσόκε νῆας ἐϋσσέλμους ἀφίκηται,
Δύῃ τ' ἠέλιος, καὶ ἐπὶ κνέφας ἱερὸν ἔλθῃ.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις·
Βῆ δὲ κατ' Ἰδαίων ὀρέων ἐς Ἴλιον ἱρήν·
Εὗρ' υἱὸν Πριάμοιο δαΐφρονος Ἕκτορα δῖον,
Ἑσταότ' ἔν θ' ἵπποισι καὶ ἅρμασι κολλητοῖσιν·
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη πόδας ὠκέα Ἶρις.
Ἕκτορ υἱὲ Πριάμοιο Διὶ μῆτιν ἀτάλαντε,
Ζεύς με πατὴρ προέηκε τεΐν τάδε μυθήσασθαι·
Ὄφρ' ἂν μέν κεν ὁρᾷς Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν
Θύνοντ' ἐν προμάχοισιν, ἐναίροντα στίχας ἀνδρῶν,
Τόφρ' ὑπόεικε μάχης, τὸν δ' ἄλλον λαὸν ἄνωχθι
Μάρνασθαι δηΐοισι κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην.
Αὐτὰρ ἐπεί κ' ἢ δουρὶ τυπεὶς, ἢ βλήμενος ἰῷ,
Εἰς ἵππους ἅλεται, τότε τοι κράτος ἐγγυαλίξει
Κτείνειν, εἰσόκε νῆας ἐϋσσέλμους ἀφίκηαι,
Δύῃ τ' ἠέλιος, καὶ ἐπὶ κνέφας ἱερὸν ἔλθῃ.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη πόδας ὠκέα Ἶρις·
Ἕκτωρ δ' ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμᾶζε,
Πάλλων δ' ὀξέα δοῦρα κατὰ στρατὸν ᾤχετο πάντῃ,
Ὀτρύνων μαχέσασθαι, ἔγειρε δὲ φύλοπιν αἰνήν.
Οἱ δ' ἐλελίχθησαν, καὶ ἐναντίοι ἔσταν Ἀχαιῶν·
Ἀργεῖοι δ' ἑτέρωθεν ἐκαρτύναντο φάλαγγας·
Ἀρτύνθη δὲ μάχη, σταν δ' ἀντίοι· ἐν δ' Ἀγαμέμνων
Πρῶτος ὄρουσ'· ἔθελεν δὲ πολὺ προμάχεσθαι ἁπάντων.

Vacuos currus cũ strepitu vehebãt p ordinũ belli inter-
Aurigas desiderantes eximios: hi. a. in terra (valla,
Iacebant, vulturibus gratiores quàm vxoribus.
Hectorẽ. v. extra tela subduxit Iupiter extraq́; puluerẽ,
Extraq́; cadem, extraq́; sanguinẽ, extraq́; tumultum.
Atrides. a. sequebatur vehementer Danaos adhortãs.
Hi autem apud Ili monumentum veteris Dardanida,
Medium per campum ad caprificum ruebant,
Cupidi ciuitatis: hic verò clamans sequebatur vsq́;
Atrides, cruore puluerulento. a. fœdabat manus duras.
Sed quãdo iam ad Scaasq́; portas & fagum venerunt,
Ibi tunc constiterunt, & alij alios expectabant.
Hi. a. adhuc per mediũ campũ fugiebãt, boues tanquã,
Quos leo terruit adueniens nocte intempesta
Omnes: tum vni saltem apparet graue exitium:
Huius autem ceruicẽ fregit correptã validis dentibus
Primũ: deinde. a. sanguinẽ & viscera omnia absorbet:
Sic hos Atrides insequebatur rex Agamemnon,
Semper occidens postremum: illi autem fugiebant,
Multi autem proniq́; & supini excidebant equis
Atrida à manibus: vehementer enim hasta furebat.
Sed quando iam mox erat ad ciuitatem altaq́; mœnia
Peruenturus, tunc sanè pater hominumq́; deorumq́;
Ida in cacuminibus resedit abundantis fontibus
E cælo delapsus: tenebat autem fulmen in manibus:
Irim autem concitauit aureis alis nunciaturam:
Eia vade Iri velox, hoc Hectori verbum dic:
Quãdiu quidẽ videt Agamemnonẽ pastorẽ populorũ
Furentẽ inter propugnatores, perimentẽ acies virorũ:
Tamdiu secedat, ac reliquum exercitum iubeat
Pugnare cum hostibus in forti pugna.
Sed postquam vel hasta percussus, vel ictus iaculo,
In equos saliet: tunc ei robur immittam
Occidendi, donec ad naues benè tabulatas perueniat,
Occidatq́; sol, & caligo sacra superueniat.
Sic dixit: nec immorigera fuit ventipes velox Iris.
Descendit autem ab Idæo monte ad Ilium sacrum:
Inuenit filium Priami bellicosi Hectorem diuinum,
Stantem ad equos & currus compactos,
Propè verò astans allocuta est pedibus velox Iris:
Hector fili Priami Ioui consilio aqualis,
Iupiter me pater misit tibi hæc dicere:
Quãdiu quidẽ vides Agamemnonem pastorẽ populorum,
Furentem in propugnatorib. deuastantẽ acies virorũ,
Tamdiu cede à pugna, reliquumq́; exercitum iube
Pugnare cum hostibus in forti pugna:
At vbi vel hasta vulneratus vel ictus telo
In equos saliet, tunc tibi robur inseret
Ad occidendum, donec ad naues benè trãstratas peruenias,
Occidatq́; sol, & nox sacra superueniat.
Hæc quidem sic locuta, abiuit pedibus velox Iris:
Hector autẽ è curribus cum armis desilijt in humum,
Vibransq́; acuta hastilia per exercitum obibat passim,
Incitans ad pugnandum: excitauitq́; pugnam grauem.
Hi. a. conuersi sunt, & contrarij stabant Achiuis:
Argiui. a. ex altera parte corroborarũt phalãges: (non
Instaurata est. a. pugna, steterũtq́; aduersi, sed Agamẽ-
Primus irruit: voluit. a. longè pugnare ante omnes.

COMMENTARIVS.

a ὅτι ῥα μάλιστα] Cùm Menelaus & Vlysses Græcorũ legati apud Troianos essent, solus Antimachus dicitur ipsis refragatus, Alexãdroq; fauisse, à quo nimirum donis & pecunia corruptus fuerit, vt hic Poëta monet, vnde non immeritò nomẽ etiam ἀντιμάχου ab aduersando & repugnando obtinet. Illud etiam Dictys Cretensis lib. 2 commemorat, ita tamen vt dicat eum tandem, quod vitę legatorum insidiari vellet, à reliquis concilio eiectum quasi seditiosum & iuris æquitatisque omnis perturbatorem. Eius filij nunc ab Agamemnone interimentur, quos tamen idem Dictys lib. 4. alia ratione sublatos prodidit. Ait enim eos post mortem Alexandri adiunctos Priami rebus, ad Helenum venisse (qui iam ad Græcorum partes transierat) eumque, vt in amicitiam cum suis redeat deprecatos. Qui cùm nihil proficerent, ad suos remeantes, Diomedi atque Aiaci Oïleo in itinere occurrerunt. A' quibus comprehẽsi, deductique ad naues quinam essent & rem omnem ob quam venerunt, expediunt. Tum Græci recordati patris eorum, & quæ aduersum legatos dixisset ac esset molitus, tradi eos popularibus atque ante conspectum Barbarorum produci iubent, dein lapidibus iniectis necari.

b ζώγρει ἀτρέος υἱέ] Deditiones huiusmodi Poëta nunquã Græcis, sed Troianis tãtùm tribuit, vt alibi ex Plutarcho obseruauimus, quia animi sunt parum generosi, qualem vix inter Græcos vllum esse patitur, præter vnum aut alterum.

c τοῦ δ' ἐν ἀντιμάχοιο] Altera est lectio, quam in margine annotaui, ἐν ἀφνειοῦ πατρὸς eleganti quidẽ Attica ἐναλλαγῇ, pro ἐν τοῦ ἀφνειοῦ πατρὸς, sed tamen minus propria: quia hoc vult Poëta, vt ipsimet nomen patris sui prodant, & ita ab Agamẽnone cognoscerentur qui etiam hoc pacto intelligeret datam sibi opportunam vlciscendi fratris occasionem, vt mox dicemus. Quòd si illa marginalis lectio admitteretur, non quadraret responsum sequens Agamemnonis, εἰ μὲν δὴ Ἀντιμάχοιο δαΐφρονος υἱέες ἐστὸν: quia his verbis testatur se nomen eorum parentis exaudisse, quod non erat futurum ex solo ἀφνειοῦ epitheto. Addidi tamen illam lectionem, quia Eustathius admonebat de eius elegantia, & ne nostra diligentia à lectore posset desiderari.

d νῦν μὲν δὴ τοῦ πατρὸς] Hic duo sunt. Primùm enim frater fratri illatam iniuriam vlciscitur: deinde filij luũt parentũ scelera. Quod ad primum attinet, res est quæ speciem recti in se continet, & amoris fraterni exemplum satis luculẽtum: alterum verò nescio quid iniqui ac iniusti subdolet, vt qui non deliquit, delicti tamen pœnam luat. Licet enim Antimachus talia in Menelaum & Vlyssem esset machinatus, an id quoque in filiorum persona, qui forsan ne id quidem cogitarunt, lui meruit? Plato quidem in lib. 9. de Legibus hoc fieri vetat: sed quia ibi de politia agitur, hic autem bellicum negotium, diuersa possunt iudicari. Iam quòd Deus etiam, vt est in lege, parentum peccata in filijs etiam punit, aliud recipit interpretamentum. Hic ergo nihil aliud statuo, quàm vt vltionis mater esse dicitur iniuria, sic sororem esse iram, vt ab Antonio Sabellico in libris Exemplorum nuper per trãsennam legebam, quã dominãte is qui iniuriam accepit, cogitur etiam in immeritos desæuire, quem affectum nunc sensit Agamemnon. Enimuerò si generalius nulli Troianorum parci voluit, vt vidimus in eo qui se Menelao dediderat quanto minus eis parcet, qui authori tantæ iniuriæ fratri Menelao, idque legationis munere, quod est alioqui sanctissimum, defungenti illatæ Antimacho, adeò sunt proximi? quasi forsan velit, quod in multis iuris capitibus fieri solet, vt etiam in hoc casu pater & filij pro vna persona censeantur.

e χεῖρας ἀπὸ ξίφει] In brachia sequitur (brachia enim interpretamur χεῖρας vt in Lexico docebimus) tum quòd, vt ait Eustathius, ab Alexãdro præmia acceperit Antimachus: tum quòd, vt ego puto, manus legatis afferre voluisset. In caput verò propter dictam ab eo sententiam contumeliosam de Helena non reddenda, vt anteà docuit Poëta. Nequis autem miretur, quòd causam ad Antimachum referimus, siquidem non suam, sed parentis pœnam luunt filij vt etiam comminatus est Agamemnon.

f πεζοὶ μὲν πεζοὺς] Hic locus est obseruandus, vt intelligatur veterum illorum aciei instructio. Diuidebantur enim pedites ab equitibus ac seorsim instruebantur: neq; hi aduersus illos pugnabant, sed equites cum equitibus, & ita quoq; cum peditibus pedites.

g ὡς δ' ὅτε πῦρ ἀΐδηλον] Elegantissima comparatio, quam in re dissimili expressit Virgilius 2. Aeneid.

In segetem veluti cùm flamma furentibus Austris
Incidit, aut rapidus montano flumine torrens,
Sternit agros, sternit sata læta, boumq; labores
Præcipitesq; trahit syluas.

h γύπεσσιν πολὺ φίλτεροι] Iocus est Poëtæ non infacetus, quales tamen rari sunt in eius Poësi propter maiestatem, quam in ea cõsectatur. Ait ergo mortuorum cadauera gratiora esse vulturibus, quod auis illa sit carniuora, quàm vxoribus, vt quæ maritos ademptos sibi lugeant & ægerrimè ferant.

i Ἕκτορα δ' ἐκ βελέων] Licet Poëta Troianorum gloriæ minus faueat quàm Græcorũ, vt iam sæpiùs monuimus: tamẽ cùm de Hectore loquitur, cauet ne eum dedecore vllo afficiat, putà angusti animi. Nam cùm à lectore posset intelligi Hectorem quoq; se cum reliquis Troianis in fugam coniecisse, hoc dedecus Poëta honestè velat hoc prætextu, quòd Iupiter eũ à telis subduxerit: quasi dicat, per se quidem Hectorem Agamemnonis & Græcorum impetus non fuisse reformidaturum, nedum fugiturum, sed coactum esse Iouis imperio obsecundare, quod in sequentibus apparebit. Porrò hos duos versus sibi in somnio à Dæmone præceptũ vt eos fine suæ historiæ scriberet, testatur Dio Nicæus ibidem, vbi sibi ipsi eos eleganter adaptauit.

k τῇ δέ τ' ἰῇ] Tota hæc comparatio ἀπόδοσιν habebit conuenientissimam. Quemadmodum enim leo cùm armẽta boum inuadit, omnes quidem boues, vt mox dicemus exterret, vt vnicam tantùm iugulandam arripuit: sic Agamemnon cùm omnes Troianos perterrefaceret, vnde in fugam conijciebantur, semper vnum aut alterum interimebat. Quòd autem ea sit leonis consuetudo, testatur Aelianus his verbis, vt translatum reperio apud Gesnerum: Cùm leo insidias bobus molitur, suo robore prudenter vtitur: nam noctu proficiscens ad stabula, fortitudine sua omnes quidem exterret, vnum vt arripiat.

l πρηνέες τε καὶ ὕπτιοι] Proni iacent fugientes, supini verò qui Agamemnoni aduersabantur: sic etiam anteà Pisander ad pectus vulneratus, supinus decidit. Et ita quidem Eustathius. Sed cùm Poëta manifestè dicat omnes Troianos in fugam se cõiecisse, id potiùs videtur ad simplicem morientium casum, qui prout fortuna tulit, aut pronus aut supinus fuit, referendum, alioqui veritas narrationis non constaret.

m τότε δή ῥα πατὴρ] Quod hic nunc à Poëta dicitur, non possum cum illis superioribus conciliare, in quibus memorat Iouẽ iam seorsim à reliquis Dijs sedentem, & pugna vtriusque exercitus sese oblectantem, etiam antequàm tam strenuè se gereret Agamemnon, hoc est, ante meridiem: nunc verò dicit eum nunc primùm in Ida considere, cùm videlicet Agamemnon ferè ad mœnia Troiæ peruenit, nisi hæc etiam sit superiorum solùm repetitio, sine vlla temporis ὑστερολογίᾳ, quæ alioqui esset intolerabilis.

n βάσκ' ἴθι Ἶρι ταχεῖα] Duo hic obseruo. Primùm Iridẽ Ioui etiam nuncij vice ministrare, cùm alioqui magis propriè & cõmunius illa Iunoni, Ioui verò Mercurius inseruiat: quod aliàs etiam nos annotasse memini. Secundò, Ipsum Iouis mandatum, quod huius est argumenti, vt Hector se à pugna contineat, donec Agamẽnon vulneratus ad naues redierit. Sed quónam enasit quæso illud Iouis consilium, quod totum ad Hectoris gloriam, Troianorumq; victoriam dirigebatur? Potuit etiam vnus Agamemnon tanti Dei mentẽ eludere ac facere irritam, vt nunc quasi iusto vnius homunculi furori cedat? Ergo non solùm homines, sed Deos etiam Homere, Græci tui deuicerint! Hoc dum ita anxiè inquiro, ne existimet lector me veritatẽ rei, vt gesta est, perscrutari, cùm hæc pro figmẽtis agnoscam: sed ipsius Poëtæ mentẽ, & qua ratione nixus hoc ita cõfinxerit, inuestigo. Crediderim ergo alterum ex duobus. Vel enim intelligit Poëta cedere Iouem fatis, in quibus sit Agamemnonem hæc patrare hodierno die facinora: cùm autẽ sæpe Iouem fati potestati subijciat, hac quoque in parte eundem ipsi voluit subijci: vel simpliciter hoc ita velle Iouem putauit, vt eò grauior esset impòsterum Græcorum calamitas, qui ex tam felici successu in miserum statum illicò detruderentur, quod non longè ab hinc accidet, & sanè ea solet esse in rebus vicissitudo, vt paululum quasi ad prosperitatis fastigium euehantur, vbi tamẽ diu non sint constitutæ: sed eò magis deplorandam, ruinam passuræ, quod de sceleratis Iuuenalẽ quoq; dicere memini: *Tolluntur in altum Vt lapsu grauiore ruant*. Hoc ergo nunc procurat Iupiter, vt Hector Agamemnoni non resistat, quasi paululum eius currenti furori cessurus, cùm & eius præsentia potuisset Agamẽnon perterreri, vnde adeò non increuisset eius audacia, quam postea retundi oportebat. Id ergo nunc fit, quod olim periti palęstritæ aut gladiatores, qui prius vires antagonistæ sui exhauriri patiuntur, quàm ipsi suas exerant. Vnde etiam obliquè docemur non esse ad omnes impetus quanquam viris fortissimis caput obijciendum: sed non mediocris esse prudentiæ interdum cedendo eos declinare, donec repellendi tempus & occasio opportuna sese obtulerint.

o ἢ βλήμενος ἰῷ] Mirum est quod dubitãter hæc à Ioue pronunciẽtur, quasi Deus ille qui omnia præuidet, nesciat certò vtrũ hasta an iaculo Agamẽnon sit vulnerandus. Sic veram suam de Deo opinionem Homerus leuibus quibusdam maculis interdum aspergit, cùm eum humano loquentem more inducit.

ᵃ Ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι,
Ὅστις δὴ πρῶτος Ἀγαμέμνονος ἀντίος ἦλθεν,
Ἢ αὐτῶν Τρώων, ἠὲ κλειτῶν ἐπικούρων.
ᵇ Ἰφιδάμας Ἀντηνορίδης ἠΰς τε μέγας τε,
Ὃς τράφη ἐν Θρᾴκῃ ἐριβώλακι μητέρι μήλων
Κισσῆς τόν γ' ἔθρεψε δόμοις ἔνι τυτθὸν ἐόντα
Μητροπάτωρ, ὃς τίκτε Θεανὼ καλλιπάρῃον.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἥβης ἐρικυδέος ᶜ ἵκετο μέτρον,
Αὐτοῦ μιν κατέρυκε· δίδου δ' ὅγε θυγατέρα ἥν.
Γήμας δ', ἐκ θαλάμοιο μετὰ κλέος ἵκετ' Ἀχαιῶν
Σὺν δυοκαίδεκα νηυσὶ κορωνίσιν, αἵ οἱ ἕποντο.
Τὰς μὲν ἔπειτ' ἐν Περκώτῃ λίπε νῆας ἐΐσας·
Αὐτὰρ ὁ πεζὸς ἐὼν, εἰς Ἴλιον εἰληλούθει·
Ὅς ῥα τότ' Ἀτρεΐδεω Ἀγαμέμνονος ἀντίος ἦλθεν.
Οἳ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Ἀτρεΐδης μὲν ἅμαρτε, παραὶ δέ οἱ ἐτράπετ' ἔγχος.
Ἰφιδάμας δὲ κατὰ ζώνην, θώρηκος ἔνερθε
Νύξ'· ἐπὶ δ' αὐτὸς ἔρεισε βαρείῃ χειρὶ πιθήσας·
Οὐδ' ἔτορε ζωστῆρα παναίολον, ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Ἀργύρῳ ἀντομένη, ᵈ μόλιβος ὥς, ἐτράπετ' αἰχμή.
Καὶ τό γε χειρὶ λαβὼν εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
ᵉ Ἕλκ', ἐπὶ οἱ, μεμαὼς ὥστε λίς· ἐκ δ' ἄρα χειρὸς
Σπάσατο· τὸν δ' ἄορι πλῆξ' αὐχένα. λῦσε δὲ γυῖα.
Ὣς ὁ μὲν αὖθι πεσὼν κοιμήσατο χάλκεον ὕπνον,
ᶠ Οἰκτρὸς, ἀπὸ μνηστῆς ἀλόχου, ἀστοῖσιν ἀρήγων,
Κουριδίης, ἧς οὔτι χάριν ἴδε, πολλὰ δ' ἔδωκε·
ᵍ Πρῶθ' ἑκατὸν βοῦς δῶκεν, ἔπειτα δὲ χίλι' ὑπέστη
Αἶγας ὁμοῦ καὶ ὄις, τά οἱ ἄσπετα ποιμαίνοντο.
Δὴ τότε γ' Ἀτρεΐδης Ἀγαμέμνων ἐξενάριξε·
Βῆ δὲ φέρων ἀν' ὅμιλον Ἀχαιῶν τεύχεα καλά.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε Κόων ἀριδείκετος ἀνδρῶν,
Πρεσβυγενὴς Ἀντηνορίδης, κρατερόν ῥά ἑ πένθος
Ὀφθαλμοὺς ἐκάλυψε κασιγνήτοιο πεσόντος·
Στῆ δ' εὐρὰξ σὺν δουρὶ λαθὼν Ἀγαμέμνονα δῖον·
*ὑπερθεν Νύξε δέ μιν κατὰ χεῖρα μέσην, ἀγκῶνος * ἔνερθεν
Ἀντικρὺ δὲ διέσχε φαεινοῦ δουρὸς ἀκωκή.
Ῥίγησέν τ' ἄρ' ἔπειτα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων.
Ἀλλ' οὐδ' ὧς ἀπέληγε μάχης ἠδὲ πτολέμοιο·
Ἀλλ' ἐπόρουσε Κόωνι, ἔχων ἀνεμοτρεφὲς ἔγχος.
Ἤτοι ὁ Ἰφιδάμαντα κασίγνητον καὶ ὄπατρον
ʰ Ἕλκε ποδὸς μεμαὼς, καὶ ἀΰτει πάντας ἀρίστους.
Τὸν δ' ἕλκοντ' ἀν' ὅμιλον ὑπ' ἀσπίδος ὀμφαλοέσ-(σης
Οὔτησε ξυστῷ χαλκήρεϊ, λῦσε δὲ γυῖα.
Τοῖο δ' ἐπ' Ἰφιδάμαντι κάρη ἀπέκοψε παραστάς,
Ἔνθ' Ἀντήνορος υἷες ὑπ' Ἀτρεΐδῃ βασιλῆι
Πότμον ἀναπλήσαντες, ἔδυν δόμον Ἄϊδος εἴσω.

Dicite nunc mihi Musæ cœlestes domus habitantes,
Quisnam tum primus Agamemnoni obuius venit,
Vel ipsorum Troianorũ, vel inclytorum auxiliatorum.
Iphidamas Antenorides amplusq́; magnusq́;
Qui educatus est in Thracia glebosa matre ouium.
Cisseus hunc educauit domi paruulum existentem,
Auus maternus, qui genuit Theano pulchrigenam.
Sed postquã pubertatis gloriosa peruenit ad mensurã,
Illic eum detinuit: tradidit .a. hic filiam suam:
Vtq́; duxit, è thalamo ad famã venit Achiuorũ
Cũ 12. nauib. curuas puppes habẽtib. quæ eũ sequeban-(tur.
Has quidem deinde in Percope reliquit naues æquales:
At ipse pedes existens ad Troiam venerat:
Qui tunc Atridæ Agamemnoni obuius venit:
Hi .a. quãdo iam cominus erant inter se congredientes,
Atrides quidem errauit, auersa enim ei est hasta:
Iphidamas autem ad balteum, thoracem subter,
Percussit: & ipse incubuit graui manu confisus.
Neq; perforauit balteũ artificiosè factũ, sed multo prius
Argento occurrens, plumbũ tanquã retusa est cuspis.
Et hanc manu prehẽsam latè dominans Agamemnon,
Traxit ad se, promptus veluti leo: atq; è manu
Extorsit: illũ .a. ense pcussit ad ceruicẽ. soluit .a. mẽbra.
Sic is quidem illic lapsus, dormiuit æreum somnum,
Miser, procul à desponsata vxore, ciuibus auxilians,
Iuuene, cuius nullã voluptatẽ vidit: multa .a. dederat:
Primùm centũ boues dedit, deinde quoq; mille pmisit
Capras simul & oues, quæ ei multæ pascebantur:
Sanè tunc Atrides Agamemnon expoliauit eum.
Recessit .a. portans per turbã Achiuorũ arma pulchra:
Hunc autem postquam cognouit Coon illustris vir,
Maior natu Antenorides, grauis ipsum dolor
In oculis cooperuit, ob fratrem prostratum.
Stetit .a. ex obliquo cũ hasta, latẽs Agamẽnona nobilẽ:
Percussitq́; ipsum in brachium medium, cubitũ infra:
Ex altera parte .a. transiit splendida hastæ cuspis:
Horruit .v. tum rex virorum Agamemnon.
Sed neq; sic cessauit à pugna atq; bello,
Sed irruit in Coonem tenens validam hastam.
Hic quidem Iphidamanta fratrẽ & eodẽ patre natum
Trahebat pede festinãs, & inclamabat oẽs fortissimos.
Hunc .a. trahentem per turbam, sub scuto rotundo
Vulnerauit hastili ærato, soluitq́; membra:
Huius autem super Iphidamanto caput abscidit astãs.
Ibi Antenoris filij sub Atrida rege
Fatum complentes, iuerunt domum Plutonis intrò.

COMMENTARIVS.

a ἔσπετε νῦν μοι] Huc pertinet quod anteà lib. 2. pag. 46. dicebamus, solere Poëtas non solùm in operum initijs Musas inuocare, sed etiã in medio, vbi quædã grauis & ardua narratio exoritur, aut vbi quippiam memorabile sese offert: quale est, quod nunc dicetur de Agamemnone, cuius duo insignia facinora describet. Quæ ex hac sola inuocatione extollit plus, quã per se extollenda videantur: siquidem non est res tanta duos heroas interfecisse, vt ad eam commemorandã Musarum auxilium accersendum sit peculiari ista inuocatione, quam operi interseri non leui de causa iam diximus. Enimuerò id iam ab initio faciendum fuit, cùm res hodierno die ab Agamemnone gestas aggrederetur, potiùs quàm in ipsa catastrophe, quæ etiamnũ ipsi funesta fuit, vt paulò pòst videbimus. Sed cùm ita placuerit Poëtæ, in quem iam nõ Aristarchi aculeos contorquemus, nobis ampliùs ea de re non est inquirẽdum, aut pressiùs ac morosiùs omnia in eo resecanda. Id ergò musarum auxilio narrare instituit, quod post instructam recèns ex vtraq; parte pugnã (nam fugientes Troianos Hector & diuino consilio repressit, & ad prælium exacuit, vt paulò antè vidimus) gestum est ab Agamemnone, nimirum cædem duorum fratrum & filiorum Antenoris, Iphidamantis scilicet & Coontis.

b Ἰφιδάμας ἀντηνορίδης] In huius Iphidamantis genere, educatione, & ad Troiam aduentu explicãdo paululum immoratur pro more solito, quo consueuit historicas quoque narrationes ac genealogias hominum Poëmati suo interserere. Ait ergo Iphidamẽtem filium fuisse Antenoris & Theanûs: quæ Theano filia fuit Cissei regis Thraciæ, ad quem missus est adhuc infans Iphidamas educãdus, idq; donec ex ephebis excederet, quo tempore Cisseus auus maternus filiam suam ei despondit, ei, inquam, cuius erat auus. Vbi habes exemplum illegitimi coniugij apud illos veteres, vsitati: illegitimi, inquam, quod ad nos hoc tempore. nam ipsis nihil in ea re non videtur fuisse legitimum & concessum, excepto parentum & liberorum matrimonio, quod planè damnarũt. Quæ

de re

de re Odysseæ lib.7. & alibi diximus. Huic autem Iphidamantis coniugio simile est illud Diomedis, vterque enim matrum sorores in vxorem duxerunt, vt hic obseruasse veteres annotat Eustathius.

c ἥβης μέτρον,] Mensura pubertatis, inquit Eustathius, tempus illud nuptijs tempestiuum, id est, κουρίδιοι γάμοι significat. ὅτι δηλαδὴ φίλαρτος αὐ ἂν τῇ νύμφῃ ὁ γαμέτης, καὶ ἔλυε ἐν ὅλοις φρόνημα, ὅπερ καὶ τῷ Ὁμήρῳ χαρακτηριστικὸν ἐστι καὶ ἰδίωμα. Et paulò pòst dicit, ὅτι ἥβης μέτρον, esse periphrasin τοῦ ἥβησε. Quæ postrema prioribus illis dederunt lucem, alioqui obscuriùs tempus illud nuptiarum describebatur. Itaq; intelligit Homerus huic Iphidamanti & ephebis egresso sororem matris desponsatam: hoc est, statim ab anno decimoquarto, quem natura pubertatis initio constituit in viris, in fœminis verò duodecimo. Quod cùm ita se habeant, assentitur Iureconsultis nostris Homerus, qui eodem spatio nubilem ætatem circumscribunt, vt euiuis ex eorum scriptis constat. At Plato 6. de Legibus nuptiarũ terminum fœminis à decimo sexto ad vicesimũ: masculo à tricesimo ad tricesimũ quintum. Sed hæc alius sunt loci.

d μόλιβος ὥς,] Id hastæ, quæ non probè esset acuminata, tribuit Eustathius: sed peruium aciei & στομώματι quantumuis valido esse non potuisse credendum est: aut si esset, vires ipsius vibrantis potiùs accusauero. quanquam quin Eustathio assentiamur, non repugno: siquidem ei fauent illa, quibus dicitur retusam fuisse cuspidem, quod aut ipsi hastæ secũdum illum imputari potest: aut etiam ipsius argenti soliditati, vt nos existimamus. Sed in hoc non sunt sitæ opes Græciæ.

e ἕλκ', ἐπὶ οἱ,] Idem noster Eustathius intelligit hunc Iphidamantem, cùm Agamemnonem percussit, hastam è manibus non dimisisse, vnde Agamemnon ea apprehensa facilè potuit eum quoque ad se pertrahere. Ac nequis me ei imponere clamitet, referam ipsa verba: καὶ τοῦτο δηλοῖ φαίνεται καὶ ὁ ποιητὴς ἐν τῷ αὐτῶν πάνυ γραφῆς, ὅτι ἐπὶ λίαν ἕλκε δόρυ, οὕτω καὶ τὸ Ἰφιδάμαντι ἐπισπασθ. οἷον ὡς ἄλλοθεν τὸ οἰκεῖον δόρυ χειρὸς ἁρπάζει ὁ γενναῖος μὴ ἀφιεὶς τὸ δόρυ, ἀλλ' ἰφιλογόμενος δι' αὐτοῦ εἰς θάνατον. Atqui hoc nullo modo innuit Poëta: nam illud, ἕλκ' ἐπὶ οἱ, planè ad hastam refertur, quam Agamemnon arripuit, & ad se traxit, de ipso Iphidamante tractione κόκλος quidem apud Homerum. Ecquid enim cum trahi oportuit, cùm tam longè non distaret, vt ense non posset percuti. immò quod sequitur, perspicuè meæ interpretationi astipulatur: ait enim Poëta Agamemnonem huic Iphidamanti hastam è manibus eripuisse. ἐκ δ' ἄρα χειρὸς σπάσατο. Porrò sequẽtem comparationem, ὥστε λίς, idem Eustathius cum verbo ἕλκεν iungit, & ita interpretatur, fecisse Agamemnonem vt leo, qui solet venatorum tela arripere, & gladium (intelligo autem partem illam ferream, quæ est in acumine iaculi) occultè conuellere: quod hic à veteribus Interpretibus annotatum idem admonet. Id vt fatear (quanquam & hoc mihi suspectum esse potest, cùm à nullo, quod sciam, probato authore tradatur) nego tamen cum sensu hoc loco cõuenire: nam manifestè illud ὥστε λίς cum μεμαὼς coniungitur: de agilitate ac prompta & alacri leonis audacia nemo est qui dubitet: cùm vel ex hoc loco satis constet, vt ego quidem interpretor.

f οἰκτρὸς,] Miseros eos existimabant illi veteres, qui ex hac vita excedebant, mortis scilicet cum ea comparatione quæ per se infelix est etiam quoad nos, nisi quòd pios ad præstãtiorem longè vitam traducit. Hinc est quod Achilles in Odyssea dicit, malle se miseri agricolæ inter viuos seruum esse, quàm inter mortuos principem locum obtinere. Hoc tamen loco non solùm ea de causa miserum hunc Iphidamanta pronunciat: sed quòd moriendo, vt statim subijcit, recèns sibi desponsatam vxorem deserat, quam iacturam eò grauiorem facit, quòd locupletem & amplam dotem ei dedisset, sed præcipuè quòd ex ea nullam percepisset voluptatem, & ita domum ἡμιτελῆ, vt est aliàs de Protesilao dictum, iam relinquat. Hoc enim significant illa, ἧς οὐ χάριν ἴδε.

g πρῶθ' ἑκατὸν βοῦς] Hoc de Iphidamante est intelligendum, qui hanc dotem sponsæ suæ dedit. Ea fuit autem duplex, vel iam data vel promissa Dati enim sunt centum boues, promissæ verò mille capræ & oues simul. Vbi notandum est olim virginibus formosis à sponsis solere dari boues, in dona sponsalia, siue iugalia, vt loquitur Ouidius. Vnde illę dicebantur ἀλφεσίβοιαι, vt hic etiam annotat Eustathius. Qua de re alibi dicetur commodiùs. Porrò primis illis temporibus præcipuas diuitias in pecudibus & armentis fuisse docet Pausanias in Messeniacis: quod etiam annotauit Giphanius.

h ἕλκε ποδὸς μεμαώς,] Non possum hoc loco quin vocem rumpam. Notat Victorius, & post eũ Giphanius, ex hoc loco manasse prouerbiale illud Ciceroni notum, Pedibus trahere: pro contemnere & non curare. Sed lector curiosus huius loci sensum expẽdat, & an ποδὸς ἕλκειν sit contemptus vllius indiciũ. Poëta dicit Coônem fratrum Iphidamantis, dolore fraternæ mortis commotum voluisse eum hosti eripere, quod vt faceret pede correptum traxisse. Quis est hoc loco contemptus? an'non potiùs germani in germanum studium & amor? Aliunde ergo prouerbium illud vsurpatum est, forsan à Vulcani historia, quem pedibus tractum è cœlo deiecit Iupiter: vel ab Hectore, quem Achilles pedibus circum Troiam traxit, vt etiam docet Erasmus Chil.2. Cent.1. Prou.18.

Αὐτὰρ ὁ τῶν ἄλλων ἐπεπωλεῖτο στίχας ἀνδρῶν,
Ἔγχεΐ τ', ἄορί τε, μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν,
Ὄφρα οἱ αἷμ' ἔτι θερμὸν ἀνήνοθεν ἐξ ὠτειλῆς·
Αὐτὰρ ἐπεὶ τὸ μὲν ἕλκος ἐτέρσετο, παύσατο δ' αἷμα,
Ὀξεῖαι ὀδύναι δῦνον μένος Ἀτρεΐδαο.
Ὡς δ' ὅταν ὠδίνουσαν ἔχῃ βέλος ὀξὺ γυναῖκα,
Δριμὺ, τό τε προϊεῖσι a μογοστόκοι Εἰλείθυιαι
Ἥρης θυγατέρες πικρὰς ὠδῖνας ἔχουσαι·
Ὡς ὀξεῖ' ὀδύναι δῦνον μένος Ἀτρεΐδαο.
Ἐς δίφρον δ' ἀνόρουσε, καὶ ἡνιόχῳ ἐπέτελλε
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν ἐλαυνέμεν. ἤχθετο γὰρ κῆρ.
b Ἤϋσεν δὲ διαπρύσιον Δαναοῖσι γεγωνώς·
Ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ὑμεῖς μὲν νῦν νηυσὶν ἀμύνετε ποντοπόροισι
Φύλοπιν ἀργαλέην, ἐπεὶ οὐκ ἐμὲ μητίετα Ζεὺς
Εἴασε Τρώεσσι πανημέριον πολεμίζειν.
Ὣς ἔφαθ'· ἡνίοχος δ' ἵμασεν καλλίτριχας ἵππους
Νῆας ἔπι γλαφυράς· τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην·
Ἄφρεον δὲ στήθεα, ῥαίνοντο δὲ νέρθε κονίῃ,
Τειρόμενον βασιλῆα μάχης ἀπάνευθε φέροντε.
c Ἕκτωρ δ' ὡς ἐνόησ' Ἀγαμέμνονα νόσφι κιόντα,
Τρωσί τε καὶ Λυκίοισιν ἐκέκλετο, μακρὸν ἀΰσας,
Τρῶες, καὶ Λύκιοι, καὶ Δάρδανοι ἀγχιμαχηταὶ,
Ἀνέρες ἔστε φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς.
Οἴχετ' ἀνὴρ ὤριστος, ἐμοὶ δὲ μέγ' εὖχος ἔδωκε
Ζεὺς Κρονίδης· ἀλλ' ἰθὺς ἐλαύνετε μώνυχας ἵππους
Ἰφθίμων Δαναῶν, ἵν' ὑπέρτερον εὖχος ἄρησθε.

At hic aliorum obibat acies virorum,
Hastáq; , enseq; , magnisq; saxis, *(nere:*
Quandiu ei sanguis adhuc calidus subsiliebat è vul-
Sed postquã vulnus qdẽ siccatũ est, cessauitq; sanguis.
Acuti dolores subierunt robur Atridæ. *(lierem*
Veluti quando parturientem tenet telum acutũ mu-
Acerbũ, qd' emittũt dolorẽ parturiẽtib. afferẽtes Lu-
Iunonis filiæ, amaros dolores habentes: *(cinæ*
Sic acuti dolores penetrârunt robur Atridæ.
In currum autem conscendit, & aurigæ præcepit
Naues ad concauas currũ agere, tristabatur. n. corde.
Clamauit. a. clarè vt exaudiri posset, Danais vocife-
O amici Argiuorum duces & principes, *(rans:*
Vos quidem nunc à nauibus arcete pontigradis
Pugnã molestam: quoniã non me consiliarius Iupiter
Permisit cũ Troianis toto die permanentem pugnare.
Sic dixit: auriga. a. flagellauit pulchrè iubatos equos
Naues versus concauas. hi aũt non inuiti volarunt:
Spumabãt. a. in pectorib. aspergebãtur. a. infrà pulue-
Laborantem regem à pugna seorsim portantes. *(re,*
Hector. v. postq intellexit Agamemnona seorsim pfe-
Troianosq; & Lycios hortabatur altè clamans: *(ctũ*
Troiani, & Lycij, & Dardani cominus pugnãtes, (nis.
Viri estote amici: recordamini aũt strenua fortitudi-
Abit vir fortissimus: mihi verò magnã gloriam dedit
Iupiter Saturdines: sed rectà ĩpellite solidũgulos equos
In robustos Danaos, vt excellẽtiorem gloriã referatis.

d Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.
Ὡς δ' ὅτε πού τις θηρητὴρ κύνας ἀργιόδοντας
Σεύῃ ἐπ' ἀγροτέρῳ συῒ καπρίῳ, ἠὲ λέοντι
Ὣς ἐπ' Ἀχαιοῖσιν σεῦε Τρῶας μεγαθύμους
Ἕκτωρ Πριαμίδης, βροτολοιγῷ ἶσος Ἄρηϊ.
Αὐτὸς δ' ἐν πρώτοισι μέγα φρονέων ἐβεβήκει·
Ἐν δ' ἔπεσ' ὑσμίνῃ, ὑπεραέϊ ἶσος ἀέλλῃ,
Ἥ τε καθαλλομένη ἰοειδέα πόντον ὀρίνει.
Ἔνθα τίνα πρῶτον, τίνα δ' ὕστατον ἐξενάριξεν
Ἕκτωρ Πριαμίδης, ὅτε οἱ Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν;
Ἀσαῖον μὲν πρῶτα, καὶ Αὐτόνοον καὶ Ὀπίτην,
Καὶ Δόλοπα Κλυτίδην, καὶ Ὀφέλτιον, ἠδ' Ἀγέλαον,
Αἴσυμνόν τ', Ὦρόν τε, καὶ Ἱππόνοον μενεχάρμην·
Τοὺς ἄρ' ὅγ' ἡγεμόνας Δαναῶν ἕλεν, αὐτὰρ ἔπειτα
Πληθὺν, ὡς ὁπότε ζέφυρος νέφεα στυφελίξῃ,
Ἀργεστᾶο νότοιο βαθείῃ λαίλαπι τύπτων
Πολλὸν δὲ τρόφι κῦμα κυλίνδεται, ὑψόσε δ' ἄχνη
Σκίδναται ἐξ ἀνέμοιο πολυπλάγκτοιο ἰωῆς·
Ὣς ἄρα πυκνὰ καρήαθ' ὑφ' Ἕκτορι δάμνατο λαῶν.

Sic loquutus, concitauit robur & animum cuiusq;
Veluti quãdo alicubi aliqs venator canes acutis den- (tibus
Irritet in syluestrem suem aprũ, vel leonem:
Sic in Achiuos instigauit Troianos magnanimos
Hector Priamides, pernicioso similis Marti.
Ipse autem inter primos valdè confidens iuit.
Irruit autẽ in prælium desuper flanti similis turbini,
Qui desiliens purpureum pontum commouet.
Tunc quem primum, quem vltimum interfecit
Hector Priamides, quando ei Iupiter gloriam dedit?
Assæum quidem primùm & Autonoum & Opitem,
Et Dolopem Clytii filium, & Opheltium, & Agelaum,
Aesymnumq;, Orumq;, & Hipponoum bellicosum:
Hos iste principes Danaorum interfecit: ac deinde
Multitudinẽ, veluti quum Zephyrus nubes agitârit,
Velocis Noti vehementi procella verberans,
Multusq; & tumidus fluctus voluitur, in altũ a. spu- (ma
Spargitur propter venti multiuagum flatum:
Sic crebra capita ab Hectore sternebãtur populorum.

COMMENTARIVS.

a μογοστόκοι Εἰλείθυιαι] Non existimo quenquam alium Poëtam plures Ilithyias nominasse præter Homerum, quanquam & aliàs vnicam agnoscit, cùm dicit. ἐν ἄτοκος Ἐλείθυια. Nam vnicam esse fictam Lucinam scimus, quæ parturiẽtibus opitularetur. Aliud tamen videtur noster Vates sensisse, cùm Ilithyias dicit dolores ipsis parturientibus emittere. Sed Horatius Lenem Ilithyiam ritè maturos aperire partus, & Orpheus in hymnis, λεχοῖ ἐπίδεσμα ..., ὠδίνων ἐπαρωγὸν appellant. Idem Orpheus paulò pòst:

μούνην γάρ σε καλοῦσι λεχοὶ ψυχῆς ἀνάπαυμα. — *Solam animi requiem te clamant parturientes,*
οὐ γάρ τις ... ἀνῦσαι ... id est, — *Sola potes diros partus placare dolores.*

Quid illa Antigones filia apud Theocritum, quæ βεβαρημένα ὠδίνεσσιν Ἐλείθυιαν ἐβόασε λυσίζωνον; Rem ergo Homerus inspexit, nõ officium Deæ: & nouitate peculiari, qua sæpe gaudet, vsus, tempus partus per Deas auxiliatrices indicauit. Quòd autẽ Iunonis filias Ilithyias dicit, præter alios est qui Lucinam Iouis & Latonæ filiam dicunt: excepto Pausania in Atticis. Porrò dolores qui ex accepto vulnere Agamemnonem inuaserunt, eleganter parturientium doloribus comparat, eorum videlicet magnitudinis ratione.

b αὐτὸς δ' ἀγορεύων] Hoc siquis attendat, mirum ac penè incredibile existimabit: talem enim anteà ex dolore vulneris Agamemnonem descripsit vt tantum illi vocis restare non possit colligi, vt clamando ab omnibus Achiuis exaudiretur. Et sanè id mihi nõ fieret verisimile, nisi scirem priscos illos Heroas longè fortiore fuisse animo, quàm hodie esse possint, vt ex aliis multis exemplis patet. Itaq. ex eo nobis animus Agamemnonis est obseruandus, qui neq; vulnere neq; vulneris dolore ita potuerit consternari, vt βοὴν ἀγαθὸς esse cessaret. Hortatur autem Græcos ad rem strenuè gerendam cùm ipse diutius in pugna consistere non possit: cuius rei causam Ioui tribuit, non ipsi Cooni, à quo fuerat vulneratus. Quod leuiter non est obseruandum, sed attentè, quia docet Poëta eius Herois exemplo, quicquid hominibus accidat, ex Dei voluntate fieri, sine qua nihil est hominibus concessum: adeò etiam non solùm generalium rerum, vt Aristoteles, sed etiam particularium administratorem & moderatorem Deum agnoscit. Itaque pergit ad naues Agamemnon, de quo quidam in Epigrammatis Græcis Achillem hæc verba dixisse refert, quæ ego recreandi lectoris gratia ascribam:

Ἔγνως νῦν Ἀγάμεμνον ἐμὸν φθισήνορα θυμὸν,
ἔγνως ἐν σταδίοισιν ὅσον σθένος Ἕκτορός ἐστι·
νῦν γὰρ πάντας ὄλεσσε τῇ πολυτλήμονι λώβῃ
σοὶ δ' αὐτῷ μέγα πῆμ' ὕψει ἠνεμόεντι χέρσου.
ἀφροσύνης ... ἔργα, καὶ ἄχθεα πήματα ...,
ὃς πάντας ... ἄριστος ἐὼν ἐπέχευας.

c Ἕκτωρ δ' ὡς ἐνόησεν] Iam exequitur mandatum Iouis Hector sibi ab Iride denunciatum, vt demum Agamemnone à bello recedente ipse Græcis instaret. Ergo limites suos habuit & Troianorum virtus bellica atq; adeò potissimùm huius Troianorum columinis, & Deus etiam ille qui Troianorum partibus fauebat, quibus quidem finibus non remotis nihil Græcis damni inferri potuerit. Quod si attentè consideretur, non exiguam laudem suæ genti Homerus affinxit, vt in qua deuincenda tanta fuerit difficultas, vt illud Virgilianum possis hoc loco exclamare, παρῳδούμενον: Tantæ molis erat Danaûm peruincere gentem. Sed quid laudis ex hoc facinore in Hectorem redundabit? Scilicet quòd eius virtus tunc demum eluceat, cùm parem ac æqualem sibi hostem se minimè habiturum intelligebat. Atqui hæ non sunt leges fortitudinis, quæ in grauissimis periculis obeundis versatur, etiam quæ ex hominum opinione superari non posse credantur. Sed duabus de causis hoc à Poëta scriptum est. Primùm, vt doceret Hectorem à Ioue deligi, qui eum è periculo eripuerit: deinde, vt Agamemnonis strenuitati hodiernæ locum daret, in cuius gratiam tota hæc pugna hactenus erat instituta, vt anteà attigimus.

d ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε μένος] Hic est effectus orationis Hectoreæ, vt militum animos magis excitârit ac inflammârit: quòd in re simili aliàs exposuimus. Est autem hic locus valde elegans, & comparationibus concinnatus: prima est huic ipsi rei accomodata, nimirum Hectoris orationi, quam venatoribus comparat, canes in aprum syluestrem vel leonem irritantibus: per canes, Troianos: per aprum syluestrem vel leonem κατ' ἀπόλλων, Græcos intelligens: vbi vides semper gloriæ Græcorum Poëtam velificati, cùm ne in ipso quidem infelici successu prælii quicquam illi detrahat, cùm tam generosis animalibus eos comparat: quod vir', cùm de Troianis agitur, obseruari ab eo videbis. Secundò ipsum Hectorem ad prælium ruentem, eleganter turbini mare conturbanti comparat: postmodum verò eandem comparationem de eodem Hectore augustiùs & latiùs enarrat, vt claritatem gestorum Hectoris orationis maiestate non solùm æquare, sed etiam longè superare videatur.

a Ἔνθα κε λοιγὸς ἔην, καὶ ἀμήχανα ἔργα γένοντο,
Καί νύ κεν ἐν νήεσσι πέσον φεύγοντες Ἀχαιοί,
Εἰ μὴ Τυδείδῃ Διομήδεϊ κέκλετ' Ὀδυσσεύς,
Τυδείδη, τί παθόντε λελάσμεθα θούριδος ἀλκῆς;
Ἀλλ' ἄγε δεῦρο πέπον, παρ' ἔμ' ἵστασο· δὴ γὰρ ἔλεγχος
Ἔσσεται, εἴ κεν νῆας ἕλῃ κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρατερὸς Διομήδης,
b Ἤτοι ἐγὼ μενέω καὶ τλήσομαι· ἀλλὰ μίνυνθα

Tũc exitiũ fuisset, & incurabilia opera facta fuissẽt,
Et sanè in naues incidissent fugientes Achiui,
Nisi Tydidem Diomedem hortatus fuisset Vlysses,
Tydide, quid passi obliti sumus strenuæ virtutis?
Sed agè huc chariss. apud me sta, iã enim opprobrium
Erit, siquidẽ naues capiat varia galea insignis Hector.
Hũc verò excipiens allocutus est fortis Diomedes:
Profectò ego manebo & tolerabo, sed breuis

Ἠ μίνυν

Ἡμῖν ἔσσεται ἦδος, ἐπεὶ νεφεληγερέτα Ζεὺς
Τρωσὶν δὴ ἐθέλει δοῦναι κράτος ἠέ περ ἡμῖν.
Ἦ, καὶ Θυμβραῖον μὲν ἀφ' ἵππων ὦσε χαμᾶζε,
Δουρὶ βαλὼν κατὰ μαζὸν ἀριστερόν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἀντίθεον θεράποντα Μολίονα τοῖο ἄνακτος.
Τοὺς μὲν ἔπειτ' εἴασαν, ἐπεὶ πολέμου ἀπέπαυσαν·
Τὼ δ' ἀν' ὅμιλον ἰόντε κυδοίμεον, ὡς ὅτε κάπρω
Ἐν κυσὶ θηρευτῇσι μέγα φρονέοντε πέσητον·
Ὣς ὄλεκον Τρῶας παλινορμένω· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Ἀσπασίως φεύγοντες ἀνέπνεον Ἕκτορα δῖον.
Ἔνθ' ἑλέτην δίφρον τε καὶ ἀνέρε δήμου ἀρίστω,
Υἷε δύω Μέροπος Περκωσίου, ὃς περὶ πάντων
Ἤδεε μαντοσύνας, οὐδὲ οὓς παῖδας ἔασκε
Στείχειν ἐς πόλεμον φθισήνορα. τὼ δέ οἱ οὔτι
Πειθέσθην· d κῆρες γὰρ ἄγον μέλανος θανάτοιο.
Τοὺς μὲν Τυδεΐδης δουρικλυτὸς Διομήδης,
Θυμοῦ καὶ ψυχῆς κεκαδὼν, κλυτὰ τεύχε' ἀπηύρα.
Ἱππόδαμον δ' Ὀδυσσεὺς καὶ Ὑπείροχον ἐξενάριξεν.
e Ἔνθά σφιν κατὰ ἶσα μάχην ἐτάνυσσε Κρονίων,
Ἐξ Ἴδης καθορῶν· οἱ δ' ἀλλήλους ἐνάριζον.
Ἤτοι Τυδέος υἱὸς Ἀγάστροφον οὔτασε δουρὶ
Παιονίδην ἥρωα κατ' ἰσχίον· οὐ γάρ οἱ ἵπποι
Ἐγγὺς ἔσαν προφυγεῖν. ἀάσατο δὲ μέγα θυμῷ.
Τοὺς μὲν γὰρ θεράπων ἀπάνευθ' ἔχεν, αὐτὰρ ὁ πεζὸς
Θῦνε διὰ προμάχων, εἵως φίλον ὤλεσε θυμόν.
Ἕκτωρ δ' ὀξὺ νόησε κατὰ στίχας, ὦρτο δ' ἐπ' αὐτοὺς
Κεκληγώς· ἅμα δὲ Τρώων εἵποντο φάλαγγες·
f Τὸν δ' ἰδὼν * ῥίγησε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
Αἶψα δ' Ὀδυσσῆα προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα.
Νῶϊν δὴ τόδε πῆμα κυλίνδεται, ὄβριμος Ἕκτωρ·
Ἀλλ' ἄγε δὴ στέωμεν, καὶ ἀλεξώμεσθα μένοντες.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλεν, οὐδ' ἀφάμαρτε τιτυσκόμενος κεφαλῆφιν
Ἄκρην κὰκ κόρυθα. πλάγχθη δ' ἀπὸ χαλκόφι χαλκός,
Οὐδ' ἵκετο χρόα καλόν· ἐρύκακε γὰρ τρυφάλεια
Τρίπτυχος, αὐλῶπις, τήν οἱ πόρε Φοῖβος Ἀπόλλων.
g Ἕκτωρ δ' ὦκ' ἀπέλεθρον ἀνέδραμε, μίκτο δ' ὁμίλῳ·
Στῆ δὲ γνὺξ ἐριπὼν, καὶ ἐρείσατο χειρὶ παχείῃ
Γαίης· ἀμφὶ δὲ ὄσσε κελαινὴ νὺξ ἐκάλυψεν.
Ὄφρα δὲ Τυδεΐδης μετὰ δούρατος ᾤχετ' ἐρωὴν,
Τῆλε διὰ προμάχων, ὅθι οἱ καταείσατο γαίης·
Τόφρ' Ἕκτωρ ἄμπνυτο, καὶ ἂψ ἐς δίφρον ὀρούσας,
Ἐξέλασ' ἐς πληθὺν, καὶ ἀλεύατο κῆρα μέλαιναν.
Δουρὶ δ' ἐπαΐσσων προσέφη κρατερὸς Διομήδης·
h Ἐξ αὖ νῦν ἔφυγες θάνατον, κύον. ἦ τέ τοι ἄγχι
Ἦλθε κακόν, νῦν αὖτέ σ' ἐρύσατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ὧι μέλλεις εὔχεσθαι ἰὼν ἐς δοῦπον ἀκόντων.
Ἦ θήν σ' ἐξανύω γε καὶ ὕστερον ἀντιβολήσας,
i Εἴ πού τις καὶ ἔμοιγε θεῶν ἐπιτάρροθός ἐστι·
Νῦν, αὖ τοὺς ἄλλους ἐπιείσομαι, ὅν κε κιχείω.
Ἦ, καὶ Παιονίδην δουρικλυτὸν ἐξενάριξεν.

Nostri erit voluptas, quoniã nebularũ cõgregator Iupiter
Troianis mauult dare victoriam quàm nobis.
Dixit & Thymbraum quidem ab equis depulit in terram,
Hasta assecutus ad papillam sinistram: sed Vlysses
Diuinum famulam Moliona huius regis.
Hos quidẽ deinde missos fecerũt, postq̃ à bello remouerant:
Hi.a. per turbã eũtes tumultuabant̃ sicut quãdo apri duo
In canes venaticos valdè audaces inciderint:
Sic perdebant Troianos conuersi à fuga: sed Achiui
Libenter fugientes, respirabant, Hectorem diuinum.
Tunc ceperũt currumq́ & viros plebeios fortissimos,
Filios duos Meropis Percosij, qui supra omnes
Nouerat vaticinia, neq́ suos filios sinebat
Proficisci in bellum mortiferum. hi autem ei non
Obediuerunt: fata enim eos ducebant atræ mortis.
Hos quidem Tydides hasta inclytus Diomedes
Anima & vita quũ priuasset, inclyta arma abstulit:
Hippodamum verò Vlysses & Hypirochum occidit.
Tunc eis ex æquo pugnam prorogauit Saturnius,
Ex Ida despiciens. hi verò sese inuicem occidebant.
Tydei quidem filius Agastrophum vulnerauit hasta
Pæonidem heroëm ad coxendicem: non enim ei equi
Propè erãt ad effugiẽdum: dolebat aũt valdè animo.
Hos enim famulus seorsum tenebat: sed hic pedestris
Currebat per pugnatores, donec dilectã pdidit vitam.
Hector.v. ilico sensit per acies, irruitq́ in ipsos
Vociferans, simulq́ Troianorũ sequebatur phalanges.
Hũc.a. cõspicatus, horruit in bello strenuus Diomedes.
Continuò verò Vlyssem allocutus est propè existẽtem. x. ἰόντα
In nos autem hoc malum voluitur, sæuus Hector.
Sed agè iam stemus, & arceamus vim eius, manentes.
Dixit, & vibrans emittit longam hastam,
Et assecutus est (neq́ errauit intendens capiti)
Summam iuxta galeam: repulsa est aũt ab ære cuspis,
Neq́ penetrauit in cutem pulchrã: inhibuit. n. galea
Triplex, acuta, quam ei præbuit Phœbus Apollo.
Hector verè cito longè recurrit, mistusq́ est turbæ.
Stetit.a. in genua plapsus, & innixus est manu forti
Terræ: circum verò oculos nigra nox obtexit.
Interea verò dum Tydides post hasta ibat impetum
Lõgè per antesignanos, vbi ei delata erat in terram:
Interea Hector recreat° est & rursus in currũ cõscẽdẽs
Egit ad multitudinem, & euitauit mortem nigram.
Hasta autem insequẽs allocutus est fortis Diomedes:
Rursum iã effugisti mortẽ, ô canis: certè tibi propè
Venit malũ: nunc iterũ te liberauit Phœbus Apollo,
Cui debes vota facere profectus ad sonitum iaculorum.
Certè te expediam & post occurrens,
Si nimirum aliquis & mihi deorum adiutor est.
Nũc etiã alios aggrediar, quemcunq́ deprehendero.
Dixit & Pæonidem hasta inclytum interfecit.

COMMENTARIVS.

a ἔνθα κε λοιγὸς ἔην] Quanquam effugere non potest Homerus, quin suos Græcos iam ab Hectore profligatos ac fusos describat, cauet tamen ne integram iacturam faciant: ideò duos istos Heroas Troianis, & ipsi potissimum Hectori opponit, qui eorum impetus remorentur, vt eò faciliùs nimirum reliqui Græci tutò se in naues possent recipere. Duos inquam, Heroas ipsis opponit, Vlyssem videlicet ac Diomedem: quorum facinora coniunctim describuntur, præcedente tamen Diomede, quem fingit ab Vlysse hortatum vt prælium instauraret. Vbi notandum est perpetuam seruari à Poëta laudem Vlyssis in consilio dando, vt etiam in Nyctegresia vidimus, & Diomedis virtutem in prælio, quam etiam primam hoc loco proposuit.

b ἤτοι ἐγὼ μενέω] Ne timidus nimium Diomedes Vlyssi videretur, ac θούριδος ἀλκῆς λελασμένος, vt ipse Vlysses anteà pronũtiabat, ait se quidem ex Vlyssis consilio substiturum, vt quantum fieri poterit, Troianorum impetus compescatur: id tamen ferè frustra

futurùm docet, cùm intelligat Iouem Troianorum gloriæ ac victoriæ maximè studere. Vbi videre est Diomedis pietatem, qui Deo non esse resistendum aut resisti non posse existimat: hoc edoctus nimirum in superiore pugna, quæ ab eo lib. 5. gesta est, vt nos ibi quoque annotauimus. Quærat tamen aliquis, cur igitur prælium iam instituat, nec potiùs cedendum sibi putet? Respondeo, non directè ipsum hoc aduersus Iouem moliri, sed experiendæ fortunæ belli gratia, an penitus auersum quoque eundem Iouem habeat Græcorum exercitus. Quod autem ei omnino malè animi sententia non cesserit, constabit ex sequentibus, vbi quosdam è Troianis interimet, atque adeò ipsum Hectorem feriet. Imò hoc ipsum ex Iouis voluntate fieri testantur verba illa quæ sequuntur, ἔνθα σφιν κατὰ ἶσα μάχην ἐτάνυσσε Κρονίων, &c.

c ὡς ὅτε κάπρω] Notet hoc diligenter lector φιλόμηρος. Siquidem ab ea cõparatione non recedit Poëta, quam anteà in describenda fuga Græcorum adhibuerat. Dicebat enim Græcos apris esse similes, quos canes venatici prosequerētur: nunc verò conuersos à fuga & paululum in hostem subsistentes iisdem apris comparat, cùm interdum in canes venaticos se cõtorquent. Norunt autem qui hoc genus venationis exercent, quàm sit illa periculosa eo nomine, quòd aliquando sæuũ & rabidum illud animal tam in canes quàm in ipsos venatores miserè desæuit. Vnde verè de eo hęc scripta à Polluce legimus: τραχὺς ἐν τῷ ἔργῳ ἀγριώτατος τὸν θυμόν, δύσμαχος, δυσπέλατος, δυσαγώνιστος, ..., &c. vbi feritas & difficilis eius venatio exprimitur. Hanc porrò comparationem quodammodo vsurpauit etiam Orpheus Argonaut.

ἔνθεν δ᾽ αὖ κύνεσσιν ἐοικότες, οἵ τ᾽ ἐπὶ κάπρῳ
βλοσυρὸν ἀΐξωσι περὶ κύρνῳ θηρητῆρες
ἰωγμῷ γάρ τε θέουσι διαμπερές μεμαῶτες.
ἀλλ᾽ ὅτε δή ῥ᾽ ἐν τοῖσιν ἑλίξεται ἄλκι πεποιθὼς
ἄψ τ᾽ αὐτοσχεδίην διά τ᾽ ἐπέρχεται ἄλκιμος ἄλλος.

Sed & Homerus noster alibi eandem exprimit. Infrà Iliad. ρ.

ὡς δ᾽ ὅταν ἐν τε κύνεσσι καὶ ἀνδράσι θηρητῆρσι
Κάπριος ἠὲ λέων στρέφεται σθένεϊ βλεμεαίνων. Item Iliad. μ.

d κῆρες γὰρ ἄγον] Potuit quidem ex artis suæ peritia Merops filios suos de futura eorum morte pręmonere, sed illi euitare eam non potuerunt. Atqui sapientem astris dominari vulgatum est verbum: & illud astra inclinare, sed non vrgere. Nunquid ergo licuit his Meropis filijs prædictam illam mortem euitare? Minimè licuit, si Homerum audias: quia prædictionem illam cum fato, quod est & ineluctabile & ineuitabile, coniungit. Vnde ait eos à fatis ductos, κῆρες γὰρ ἄγον μέλανος θανάτοιο. Proinde quod vulgò iactatur de declinandis prædictionibus, id Homerus non videtur agnoscere. Qua de re aliàs dicemus copiosiùs.

e ἔνθα σφιν κατὰ ἶσα] Hoc ego non possum concoquere. Quomodo enim æqualis est hæc pugna Diomedis ac Vlyssis & Troianorum, cùm multi ex Troianis cadant, illi autem Heroës ne minimum quidem damnum adhuc patiantur? Imò planè est inæqualis, quòd duo soli heroës tantam stragem edant in tam numeroso Troianorum exercitu. Quò pertinent igitur illa, οἱ δ᾽ ἀλλήλους ἐνάριζον, Quinam Græcorum à Troianis interficiuntur? Nodus est mihi difficillimus, quem qui dissoluerit, Oedipus per me esto.

f τὸν δὲ ἰδὼν ῥίγησε βοὴν ἀγαθὸς] Rectè monet Eustathius hæc duo appositè coniungi, vt intelligas non exhorruisse Diomedē præ timore & ignauia, nam erat βοὴν ἀγαθὸς: sed quòd sciret, vt anteà monuit, hanc esse Iouis voluntatem, vt iam Gręci à Troianis vincerentur, his verbis: —ἀλλὰ μίνυνθα

ἡμέων ἔσσεται ἦδος· ἐπεὶ νεφεληγερέτα Ζεὺς
Τρωσὶν δὴ ἐθέλει δοῦναι κράτος, ἠέπερ ἡμῖν.

Sed alia est lectio, inquit idem Eustathius, ἐνόησε pro ῥίγησε: quasi dicat, A' Diomede priùs animaduerti Hectorē irruentem non ex timore, sed ex opportuna attentione: quemadmodum neq; Vlysses, ideo timidus existimatus est, quòd prius Dolonem & Rhesum obseruasset. Ego verò τὸ ῥίγησε retineo, & ita interpretor, reuera Hectorem terrorem Diomedi incussisse, cùm neq; timor à viro forti sit alienus, vt aliàs ex Aristotele satis docuimus: non ita tamen, vt ideò in fuga sibi præsidium quærat. Nihil enim formidare, hominis est insani: ita verò formidare, vt planè animo concidas, id verò angusti est animi & ignaui. Proinde Diomedes iam se ad ipsi Hectori resistendum comparat, quod præsentissimi ac fortissimi animi fuit.

g τυτθὸν δ᾽ οὐκ ἀπάλαλκεν] Plus extulit robur Diomedis, cùm fingit ex eius hastæ solo ictu Hectorem cõcidisse, quàm si eum vulneratum esse dixisset: & hoc ipsum magis est admirandum ipsius Hectoris respectu, quem & vasto & forti corpore fuisse ex Homero constat, & nihil tale de Diomede sit proditum. Sed tribui etiam potest ipsi parti, in qua percussus fuit Hector, quæ vel in fortissimis quibusq; valde est periculosa & lædi facilis. vtvt sit, remanet sua laus Diomedi de consternato Hectore. Quam ego furore poëtico abreptus nunc primùm insubidè hoc Epigrammate decanto, ex ipsius Diomedis prosopopœia:

Ecquinam Danaûm cedit mea gloria laudi?
Quæ vt mea non est gloria laude minor?
Mortales alij vincunt, ego Numina vinco.
Vis me etiam Heroas vincere, Troia, tuos?
En mihi Priamides solo cadit Hector ab ictu.
Quæris cur nostra non perit ille manu?
Scilicet obstabat Iouis inuiolanda voluntas:
Pars ea me fortem prædicat, ista pium.
Sedisses tantùm, Saturni, neuter in Ida,
Græcia Pelidæ non eguisset ope.

h ἐξ αὖ νῦν ἔφυγες] Elatus hac victoria Diomedes insultat Hectori, in cuius salute opem diuinam agnoscit, nimirum Phœbi in quo miror quòd Ioui illud non potiùs attribuerit, cùm etiam anteà disertè sit testatus Iouem hodierno die Græcis fauere. Intelligo igitur istud auxilium, Phœbi, intelligi de ipsa galea, quam Hectori Phœbus dederat. Cùm enim eius galeæ beneficio nihil ei Diomedis hasta nocuerit, galeam autem illam à Phœbo acceperit, meritò id ipsi Phœbo tribuitur. Et hæc interpretatio huic loco maximè conuenire mihi videtur, licet ipsum Phœbum Hectori adesse in hoc Poëta aliquãdo videamus: quod si cui hîc etiam placeat, per me, si volet, amplectatur.

i εἴ πού τις καὶ ἐμοί γε] Moderata est illa Diomedis iactantia, qua non ita se effert, vt proprio robore nitatur, aut ob pręsentem successum insolescat, vt nihil aliud sibi imposterum deesse ad profligendum Hectorem existimet. Nam cùm eum diuina ope adiutum & communitum videat, ea quoque lege se eius victorem aliàs fore minitatur, si Deum aliquem etiam præsentem habuerit, quasi humanæ vires aduersus Deum planè sunt imbecillæ. Vbi vides mutatum esse hunc Diomedem ab illo Diomede, qui fuit suprà lib. 5. qualem nos etiam præcedenti Epigrammate describebamus, nempe de læso Marte & Venere superbientem.

---

a Αὐτὰρ Ἀλέξανδρος Ἑλένης πόσις ἠϋκόμοιο,
Τυδεΐδῃ ἐπὶ τόξα τιταίνετο ποιμένι λαῶν,
Στήλῃ κεκλιμένος ἀνδροκμήτῳ ἐπὶ τύμβῳ,
Ἴλου Δαρδανίδαο, παλαιοῦ δημογέροντος.
Ἤτοι ὁ μὲν θώρηκα Ἀγαστρόφου ἰφθίμοιο
Αἴνυτ᾽ ἀπὸ στήθεσφι παναίολον, ἀσπίδα τ᾽ ὤμων,
Καὶ κόρυθα βριαρήν. ὁ δὲ τόξου πῆχυν ἀνέλκε,
Καὶ βάλεν (οὐδ᾽ ἄρα μιν ἅλιον βέλος ἔκφυγε χειρὸς)
Ταρσὸν δεξιτεροῖο ποδός· διὰ δ᾽ ἀμπερὲς ἰὸς
Ἐν γαίῃ κατέπηκτο· ὁ δὲ μάλα ἡδὺ γελάσσας,
b Ἐκ λόχου ἀμπήδησε, καὶ εὐχόμενος ἔπος ηὔδα·
Βέβληαι, οὐδ᾽ ἅλιον βέλος ἔκφυγεν· ὡς ὄφελόν τοι
Νείατον ἐς κενεῶνα βαλὼν ἐκ θυμὸν * ἑλέσθαι· (margin: * ἰλέσθαι)
Οὕτω κεν καὶ Τρῶες ἀνέπνευσαν κακότητος,
c Οἵ τέ σε πεφρίκασι, λέονθ᾽ ὡς μηκάδες αἶγες.
d Τὸν δ᾽ οὐ ταρβήσας προσέφη κρατερὸς Διομήδης,

Sed Alexander Helenæ maritus pulchricomæ
In Tydidem arcus tendebat pastorem populorum,
Pilæ innixus ꝑpter virũ defunctũ facto super monu- (mento,
Ili Dardanidæ, antiqui senioris:
Profectò ille quidem thoracem Agastrophi robusti
Auferebat à pectore varium, clypeumq; ab humeris
Et galeam solidam: hic autem arcus cornu reduxit,
Et percussit (neq; ipsius vana sagitta effugit manu)
Plantam dextri pedis: penitus autem sagitta
In terram defixa est: hic autē valdè suauiter ridens,
Ex insidijs exilijt, & glorians verbum dixit: (tibi
Vulneratus nec incassum telũ effugit: vtinam ita
Infimum in ventrem iaculatus vitam eripuissem:
Sic enim etiam Troiani respirassent à calamitate,
Qui te horrent, leonem veluti balantes capræ.
Hunc. v. impauidus allocutus est fortis Diomedes:

e Τοξό-

e Τοξότα λωβητὴρ, f κέρᾳ ἀγλαὲ, * παρθενοπῖπα
Εἰ μὲν δὴ ἀντίβιον σὺν τεύχεσι πειρηθείης,
Οὐκ ἄν τοι χραίσμῃσι βιὸς καὶ ταρφέες ἰοί·
g Νῦν δέ μ' ἐπιγράψας ταρσὸν ποδὸς εὔχεαι αὔτως.
Οὐκ ἀλέγω, ὡς εἴ με γυνὴ βάλοι ἢ πάϊς ἄφρων.
Κωφὸν γὰρ βέλος ἀνδρὸς ἀνάλκιδος οὐτιδανοῖο.
h Ἦ τ' ἄλλως ὑπ' ἐμεῖο, καὶ εἴ κ' ὀλίγον περ ἐπαύρῃ,
Ὀξὺ βέλος πέλεται, καὶ ἀκήριον αἶψα τίθησι·
Τοῦ δὲ, γυναικὸς μέν τ' ἀμφίδρυφοί εἰσι παρειαὶ,
Παῖδες δ' ὀρφανικοί· ὁ δέ θ' αἵματι γαῖαν ἐρεύθων
Πύθεται· οἰωνοὶ δὲ * περὶ πλέες ἠὲ γυναῖκες. (θὼν
Ὣς φάτο· i τοῦ δ' Ὀδυσεὺς δουρικλυτὸς ἐγγύθεν ἐλ-
Ἔστη πρόσθ'· ὁ δ' ὄπισθε καθεζόμενος, βέλος * ὠκὺ
Ἐκ ποδὸς ἕλκ'· ὀδύνη δὲ διὰ χροὸς ἦλθ' ἀλεγεινή.
Ἐς δίφρον δ' ἀνόρουσε, καὶ ἡνιόχῳ ἐπέτελλε
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν ἐλαυνέμεν· ἤχθετο γὰρ κῆρ.
Οἰώθη δ' Ὀδυσεὺς δουρικλυτὸς, οὐδέ τις αὐτῷ
Ἀργείων * παρέμεινεν, ἐπεὶ φόβος ἔλλαβε πάντας·
k Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν·
l Ὤ μοι ἐγὼ τί πάθω; m μέγα μὲν κακὸν αἴ κε φέβω-
Πληθὺν ταρβήσας, τὸ δὲ ῥίγιον αἴ κεν ἁλώω (μαι,
Μοῦνος· τοὺς δ' ἄλλους Δαναοὺς ἐφόβησε Κρονίων.
Ἀλλὰ τί ἤ μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;
Οἶδα γὰρ ὅ, τι κακοὶ μὲν ἀποίχονται πολέμοιο·
Ὃς δέ κ' ἀριστεύῃσι μάχῃ ἔνι, τὸν δὲ μάλα χρεὼ
Ἑστάμεναι κρατερῶς, ἤ τ' ἔβλητ', ἤ τ' ἔβαλ' ἄλλον.

Sagittarie damnose, coma splẽdide, puellarũ obserua- χ. παρθε-
Siquidem iam contrà cum armis experiaris: (tor: πῖπα
Non te iuuabit arcus & crebræ sagittæ. (frustra.
Nunc.a. quũ me perstrinxeris in plãta pedis, gloriaris
Nõ curo, ac si me mulier pcussisset aut puer imprudẽs.
Obtusum enim telum viri imbellis, vilis.
Certè aliter à me, nam etsi paululum tantùm tãgat,
Acutum telum est, & exanimem statim reddit:
Illius aũt vxoris quidem vtrinq; laceratæ sunt genæ,
Pueri autẽ orbi: hic .a. sanguine terram rubefaciens
Marcescit: auesq; circùm plures sunt quàm mulieres. χ. ἀθρόοι
Sic dixit: hũc.a. Vlysses hasta inclytus ppè veniens. "
Stetit ante: ille verò à tergo sedens, iaculum velox χ. ὀξὺ
Ex pede traxit: dolor autẽ per corpus venit grauis.
In currum autem ascendit, & aurigæ præcipiebat
Naues ad cõcauas dirigere currum: dolebat.n. corde.
Destitut⁹ est.a. Vlyss. hasta inclyt⁹, nec qs apud ipsum
Argiuorum manebat, quoniã timor occupauerat oẽs; χ. πα-
Ingemiscens verò dixit ad suum magnum animum: ρέμει-
Hei mihi quid patior? ingẽs enim malũ, si fugiam
Multitudinem metuens: illud verò peius, si capiar
Solus: cæteros aũt Danaos in fugã vertit Saturnius.
Sed cur mihi hæc charus disputat animus?
Scio enim quòd ignaui quidem recedunt à pugna:
Qui verò strenuus est in prælio, hunc omnino oportet
Consistere firmiter, siue feriatur, siue feriat alium.

COMMENTARIVS.

a αὐτὰρ Ἀλέξανδρος.] Ex tam numeroso exercitu, qui Hectorem circumstabat, solum Paridem fratris casum vlciscentem facit: sed id tamen non aperto Marte, sed ex insidijs, id est, loco occulto, vt mox docebimus. Præterea non hasta, quæ propriè in statiua pugna adhibetur: sed telo, quo adhuc infeliciter vtitur: non enim lethale vulnus Diomedi infliget.

b ἐκ λόχου] Citantur à Giphanio post Victor ũ ni fallor, ex vetere Scholiaste ista, ὥς τις ἐκ τοῦ ἀφανοῦς πολεμῶν ἐκ λόχου ἀναπηδήσας φησί. Quasi ἐκ λόχου nihil sit aliud, quàm ex occulto. Porrò obseruandum est, iactantiam quãdam muliebrem effœminato isti iaculatori a Poëta eleganter tribui. Primùm illud ἡδὺ γελάσας planè potiùs de muliercula dictum videtur, quàm de viro quodam strenuo ac magnanimo: deinde quòd de hoc vulnere gloriatur, planè ἀνάνδρως facit, cùm illud non apertè & oppositus hosti, sed ex loco occulto, quod est ignaui proprium, inflixerit. Sic apud Terentium Gnatho Thrasoni: *Fundam tibi nunc nimis vellem dari, vt tu illos procul hinc ex occulto caderes, facerent fugam.* Vide Victor. lib. 26 Var. lect. cap. 20.

c οὐ τι τοι χραίσμῃσι.] Egregia est ea laus, quæ ab ipso etiam hoste proficiscitur, qualis nunc Diomedi cõtingit, qui à Paride dicitur ipsis Troianis adeò esse formidabilis, vt capris esse solet leo: vbi capris Troianos, leoni Diomedem assimilat: huius virtutem, illorum terrorem ac pauorem significans.

d τὸν δ' οὐ ταρβήσας] Vide præsentiam animi Diomedis, qui ne læsus quidem perterreatur: quòd ideò factum existimo, quia hoc sibi dedecus nollet inuri, vt ab imbelli viro timorem sibi incussum quispiam arbitraretur. Ea siquidem est mediocritas in timendo adhibenda. Nam siquis virum fortem timuerit vituperandus non est, vt anteà vidimus in ipso Diomede, qui Hectorem aduentantem reformidabat: siquis verò imbellem quempiam terrori sibi esse patiatur, omnino ignominia afficiendus videtur. Hoc ergo iam præcauet Diomedes, & non solùm ad hoc vulnus non consternatur: sed Paridem conuicijs excipit eum deludẽdo. ac ipsam etiam vulneris grauitatem eleuando neq; id haberet quod ex ea re gloriaretur ac superbiret. In quo se prudentissimè gessit: posteà verò paulò ἀλαζονικώτερον, cùm suam ipsius fortitudinem ac robur prædicat, neque tamen omnino sine causa, quandoquidem ita quoque poterat illa Paridis inanis iactantia retundi.

e τοξότα λωβητὴρ.] Ista, vt docet Eustathius, vel cõiunctim à quibusdam, vel separatim olim legebantur. Qui coniunctim legebant, aiebant non dari vituperio nomen τοξότου simpliciter. Nam & Apollo talis, talis Diana, heroësque fortissimi Hercules, Idas, Eurytus Philoctetes, Teucer, Meriones. Vnde notam ὀβελὸν his vocabulis subscribebant, vt dicatur Alexandro eum malum esse & irritum, id est, ἀχρειοῦντα τὴν τοξικήν. Qui diuisim legebant, dicebant generosum non esse iaculandi officium in bello. Vnde periti quidem iaculandi erant viri fortes, sed potiùs statiuam pugnam pugnabant, ac ipse Vlysses in tota Iliade semel tantùm in Nyctegresia arcu vtitur. Mihi tamen prior sententia magis arridet. sed neque omnino displicet altera.

f κέρᾳ ἀγλαὲ.] Hæc verba quoq; duplicem sortita sunt interpretationem. Nam quidam de arcus cornibus intelligebant, quæ anteà πηχῶν dicta sunt. Alij de coma nõ simpliciter (cùm ea per se non sit ex Poëtæ sententia vituperabilis: nam & Græci καρηκομόωντες & Apollo ἀκερσεκόμης, & mulierum τὸ εὔκομον, laudatur) sed quæ ad fraudem & decipulas virginũ est comparata. nam illud παρθενοπῖπα coniunctim legunt, dicuntq; τὸ κέρας esse capillorum plicaturam, qualis Atheniensibus erat κρωβύλος, vt est apud Thucyd. lib. 1. Iuuenalis Satyr. 13. —— *& madido torquentem cornua cirro.* Quæ nos copiosiùs aliàs excutiemus. Cæterùm hic rectè exprimit effœminatum Paridis animum, vt qui in decipulis virginibus struendis tantùm occupetur, vbi tacitè factum Helenæ illi exprobrat.

g νῦν δέ μ' ἐπιγράψας] Dextrè vt diximus, Diomedes vulnus suum oratione minuit, vt iactantia illa Alexandri minueretur: cùm enim telum pedem eius penitus confixisset, vt etiam pòst in terrã defigeretur, qui poterat leuiter perstrictus esse & quasi delibatus?

h ἦ τ' ἄλλως ὑπ' ἐμεῖο,] Dixit obtusum esse telum Paridis, quod ab imbelli & nullius pretij homine emissum esset. In eo enim vis teli maximè constat, vt ab homine forti & valido emittatur. Nunc verò contra se ipsum hac in parte dissentaneè ipsi comparat, robùrque suum iactat, ab effectis: quæ tanta sunt, vt non solùm emissa à se tela leuiter homines non perstringant, ceu illud quod nũc est eiaculatus in se Paris, vt etiam si tantùm hominem delibent, tamen eum penitùs confodiant & interimant, quod longo orationis anfractu περιφράζων exaggerat. Quamuis autem hæc tam animosè à Diomede sint dicta, tamen cogitur præ dolore vulneris, quod ipse tantoperè eleuabat, è prælio discedere, vbi Vlyssem solum relinquere coactus est.

i τοῦ δ' Ὀδυσεὺς] Attendenda est hæc opera, quam socio Diomedi Vlysses præstat: neq; enim statim in ipsum iaculatorẽ Paridem vlciscendi Diomedis gratia irruit, sed prius sagittam qua transfixus erat, illius pedi eruit. Quod nescio an semper tutum sit in re simili præstare: siquidem circa socium occupato potuit aut telum emitti, aut ab aliquo hostium in eum impetus fieri. Sed Homerus etiam cum periculo vitę auxiliantem socio mauult Vlyssem fingere, quàm eum deserentem. Neq; id malè, siquidem si Paridem es-

ſet perſequutus, videbatur quidem Diomedis caſum vindicaturus, ſed curam illius tamen abieciſſet, atqui oportuit prius eum ab illo teli nexu liberari, quod officium propius Diomedis commodum attingit.

k ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε] Illud ὀχθήσας ad primam ſequentis orationis partem eſt referendum. Nam in ſecunda animos reſumpſit, vnde non propriè ὀχθεῖν illic diceretur.

l ὤ μοι ἐγὼ τί πάθω] Affectum illum viris etiam fortiſſimis communem Vlyſſi nunc tribuit, nempe timorem in tantis anguſtijs, quibus premebatur. Cogita enim ſolum hominem à tot hoſtium millibus opprimi, quid ei quæſo animi reliquum eſſe poteſt? credas eum nullo terrore perculſum iri? Talis ergo eſt Vlyſſes impræſentiarum. Cùm autem timor in periculis fugam eorum maximè ſuadeat, deliberat an in illa vitæ præſidium ſibi ſit quærendum, quia nulla ſpes aliunde ſibi affulgeat. Deliberat, inquam, non quòd eam amplecti velit, ſed quia ex altera parte metuebat ne ſolus in hoſtium manus incideret. Nam iam ab ipſo initio dicit, id ſe pro ingenti malo æſtimare, ſi ſe in fugam dederit, tantùm abeſt vt ei ſe velit committere. Dubitanter tamen id videbatur proponere, ideò paulò pòſt quaſi ſibi ipſi indignatur, quòd hæc animo ſuo ambiguè diſcutiat. Tandem ſtatuit egregia γνώμῃ ſatius eſſe ſubſiſtere, quàm fuga ſalutem petere.

m μέγα μὲν κακὸν] Magnum appellat malum dedecus, quod fugientes in bello conſequitur: vt contrà decus, gloria & honeſta exiſtimatio magnum bonum appellari poſſit.

Ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν,
Τόφρα δ' ἐπὶ Τρώων στίχες ἤλυθον ἀσπιστάων·
Ἔλσαν δ' ἐν μέσσοισι μετὰ σφίσι a πῆμα τιθέντες.
b Ὡς δ' ὅτε κάπριον ἀμφὶ κύνες θαλεροί τ' αἰζηοὶ
Σεύονται, ὁ δέ τ' εἶσι βαθείης ἐκ ξυλόχοιο
c Θήγων λευκὸν ὀδόντα μετὰ γναμπτῇσι γένυσσιν,
Ἀμφὶ δέ τ' ἀΐσσονται, ὑπαὶ δέ τε κόμπος ὀδόντων
Γίνεται, οἱ δὲ μένουσιν ἄφαρ δεινόν περ ἐόντα·
Ὥς ῥα τότ' ἀμφ' Ὀδυσῆα Διῒ φίλον ἐσσεύοντο
Τρῶες· d ὁ δὲ πρῶτον μὲν ἀμύμονα Δηϊοπίτην
Οὔτασεν ὦμον ὕπερθεν, ἐπάλμενος ὀξέϊ δουρί.
Αὐτὰρ ἔπειτα Θόωνα καὶ Ἔννομον ἐξενάριξε,
Χερσιδάμαντα δ' ἔπειτα καθ' ἵππων ἀΐξαντα,
Δουρὶ κατὰ πρότμησιν ὑπ' ἀσπίδος ὀμφαλοέσσης
Νύξεν· ὁ δ' ἐν κονίῃσι πεσὼν, ἕλε γαῖαν ἀγοστῷ,
Τοὺς μὲν ἔασ'· ὁ δ' ἄρ Ἱππασίδην Χάροπ' οὔτασε δουρί,
Αὐτοκασίγνητον εὐηφενέος Σώκοιο.
e Τῷ δ' ἐπαλεξήσων Σῶκος κίεν, ἰσόθεος φώς.
Στῆ δὲ μάλ' ἐγγὺς ἰὼν, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν·

f Ὦ Ὀδυσεῦ πολύαινε, δόλων ἆτ' ἠδὲ πόνοιο,
Σήμερον ἢ δοιοῖσιν ἐπεύξεαι Ἱππασίδῃσι,
Τοιώδ' ἄνδρε κατακτείνας, καὶ τεύχε' ἀπούρας,
Ἤ κεν ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ τυπεὶς ἀπὸ θυμὸν * ὀλέσσῃς. — γρ. ὀλέσσεις.
Ὣς εἰπὼν, οὔτησε κατ' ἀσπίδα * πάντοσ' ἐΐσην· — γρ. πάντοσ' ἐΐσην.
Διὰ μὲν ἀσπίδος ἦλθε φαεινῆς ὄβριμον ἔγχος,
Καὶ διὰ θώρηκος πολυδαιδάλου ἠρήρειστο·
Πάντα δ' ἀπὸ πλευρῶν χρόα ἔργαθεν, οὐδέ τ' ἔασε
g Παλλὰς Ἀθηναίη μιχθήμεναι ἔγκασι φωτός.
Γνῶ δ' Ὀδυσεὺς ὅ οἱ οὔτι βέλος κατακαίριον ἦλθεν.
Ἂψ δ' ἀναχωρήσας Σῶκον πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἆ δείλ', ἦ μάλα δή σε κιχάνεται αἰπὺς ὄλεθρος·
h Ἤτοι μὲν ῥ' ἐμ' ἔπαυσας ἐπὶ Τρώεσσι μάχεσθαι,
Σοὶ δ' ἐγὼ ἐνθάδε φημὶ φόνον καὶ κῆρα μέλαιναν
Ἤματι τῷδ' ἔσσεσθαι· ἐμῷ δ' ὑπὸ δουρὶ δαμέντα,
Εὖχος ἐμοὶ δώσειν, ψυχὴν δ' Ἄϊδι κλυτοπώλῳ.
Ἦ καὶ ὁ μὲν φύγαδ' αὖτις ὑποστρέψας ἐβεβήκει·
i Τῷ δὲ μεταστρεφθέντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πῆξεν
Ὤμων μεσσηγὺς, διὰ δὲ στήθεσφιν ἔλασσε.
Δούπησεν δὲ πεσών· ὁ δ' ἐπεύξατο δῖος Ὀδυσσεύς,
Ὦ Σῶχ' Ἱππάσου υἱὲ δαΐφρονος ἱπποδάμοιο,
Φθῆ σε τέλος θανάτοιο κιχήμενον, οὐδ' ὑπάλυξας.
k Ἆ δείλ', οὐ μὲν σοί γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
Ὄσσε καθαιρήσουσι θανόντι περ, ἀλλ' οἰωνοὶ
* Ὠμησταὶ ἐρύουσι, περὶ πτερὰ πυκνὰ βαλόντες· — γρ. ὠμησταί.
Αὐτὰρ ἐπεί κε θάνω κτεριοῦσί με δῖοι Ἀχαιοί.
Ὣς εἰπὼν, Σώκοιο δαΐφρονος ὄβριμον ἔγχος
Ἔξω τε χροὸς ἕλκε, καὶ ἀσπίδος ὀμφαλοέσσης·

Dum is hæc verſabat in mente & in animo,
Interim Troianorũ cohortes ſupuenerũt ſcutatorum:
Concluſerunt.a.in medio ſui, intra ſe malũ collocãtes.
Veluti.a. quãdo circa aprũ canes florenteſq; iuuenes
Ruunt: hic autem prodit profunda ex ſylua,
Acuens album dentem in curuis mandibulis, (tiũ
Circa.a. impetũ faciunt, ſub maxillis.v. ſtridor den-
Fit: hi.a. expectant tamẽ, horrẽdum licet exiſtẽtem:
Sic ſanè tum circa Vlyſſem Ioui dilectum ſæuiebant
Troiani: hic.v. primum quidem inculpatũ Deiopiten
Vulnerauit ſuper humerum inſiliens acuta haſta.
Sed deinde Thoonem & Ennomum interfecit:
Cherſidamantem verò deinde ab equis deſilientem,
Haſta ad vmbilicũ ſub clypeo rotundo, (ma manus.
Percuſſit: hic a. in pulverib. lapſus prehẽdit terrã pal-
Hos quidem reliquit, is.v. Hippaſidem Charopem le-
Germanum fratrem nobilis Soci. (ſit haſta,
Huic aũt auxiliaturus Socus veniebat deo ſimilis vir:
Stetit.a. valdè propè profectus, & ipſum verbo allocutus eſt:

O Vlyſſes, clariſſ. fraudum inſatiabilis & laboris,
Hodie aut de duobus gloriaberis Hippaſi filijs,
Tales viros occidiſſe & arma abſtuliſſe,
Aut meo ab haſtili verberatus, vitam perdes.
Sic locutus vulnerauit eũ ad ſcutũ vndiq; æquale:
Per ſcutum quidẽ tranſijt ſplẽdidum valida haſta,
Et per thoracem ingenioſè factum tranſacta eſt:
Omnem autem à lateribus cutem abſtulit, neq; per-
Pallas Minerua miſceri viſceribus viri. (miſit
Cognouit.a. Vlyſſes quòd ei non telum lethiferum ve-
Retroq; cedens Socum verbo allocutus eſt: (niſſet:
Ah miſerũ ſanè valdè iã te apprehẽdit grauis mors.
Certè quidem mihi vetaſti contra Troianos pugnare,
Tibi verò ego hic aſſero cædem & mortem nigram
Die hoc fore: meaq; ſub haſta domitum, (habenti.
Gloriã mihi daturũ, animã.a. Plutoni inclytos equos
Dixit, & hic quidem in fugam retrò conuerſus a-
Huic autem conuerſo in tergo haſtile fixit (bierat:
Humeros inter, perq; pectora traiecit:
Inſonuit aũt lapſus: hic verò inſultauit diuus Vlyſſes:
O Soce, Hippaſi fili rei militaris periti equitis,
Priorem te finis mortis aſſecutus eſt, neq; effugiſti.
Ah miſer, non quidẽ tibi pater & honoranda mater
Oculos claudent mortuo, ſed aues
Crudiuoræ euellent, alas denſas circundantes. (ui,
Sed vbi ego mortu⁹ fuero, funerabũt me diuini Achi-
Sic fatus, Soci rei militaris periti validam haſtam
E corpore traxit, & ſcuto vmbonem habente:

Αἷμα

Αἷμα δέ οἱ σπασθέντος ἀνέσσυτο, κῆδε δὲ θυμόν.
Τρῶες δὲ μεγάθυμοι ἐπεὶ ἴδον αἷμ' Ὀδυσῆος,
Κεκλόμενοι καθ' ὅμιλον ἐπ' αὐτῷ πάντες ἔβησαν.
Αὐτὰρ ὅγ' ἐξοπίσω ἀνεχάζετο, αὖε δ' ἑταίρους·
Τρὶς μὲν ἔπειτ' ἤϋσεν ὅσον κεφαλὴ χάδε φωτὸς,
Τρὶς δ' ἄϊεν ἰάχοντος ἀρηΐφιλος Μενέλαος·
Αἶψα δ' ἄρ Αἴαντα προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα·
Αἶαν διογενὲς Τελαμώνιε, κοίρανε λαῶν,
Ἀμφί μ' Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος * ἵκετ' ἀϋτὴ,
m Τῷ ἰκέλη ὡς εἴ ἑ βιῴατο μοῦνον ἐόντα
Τρῶες ἀποτμήξαντες ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ.
Ἀλλ' ἴομεν καθ' ὅμιλον· ἀλεξέμεναι γὰρ ἄμεινον.
Δείδω μή τι * πάθῃσιν ἐνὶ Τρώεσσι μονωθεὶς,
Ἐσθλὸς ἐὼν, μεγάλη δὲ ποθὴ Δαναοῖσι γένηται.

Sãguis.a.ei extracta hasta exiliebat: affligebat.a.aĩm.
Troiãi.a.magnanimi postq̃ viderũt sanguinẽ Vlyssis,
Cohortãtes sese per multitudinẽ in ipsum oẽs ruerũt.
Sed hic retrocedebat, inclamabatq; socios.
Ter qdẽ deinde clamauit quãtũ caput capiebat viri,
Terq; audiuit clamantem bellicosus Menelaus:
Confestim autẽ Aiacem allocutus est propè existentẽ:
Aiax nobilis, Telamonie princeps populorum,
Circum me Vlyssis patientis venit clamor, χ. ἵκετ' φω-νή.
Et similis, ac si ipsi vim afferrent soli existenti
Troiani intercludentes in forti pugna.
Quare eamus per turbam: iuuare enim melius.
Timeo ne quid patiatur inter Troianos solus relictus, χ. πάθῃσι
Strenuus existens: magnũ.a. desiderium Danais fiat.

COMMENTARIVS.

a πῆμα πλήτης.] Ambiguè dictũ ait Eustathius: vel vt intelligas Troianos Vlyssi malũ inferre: vel, quod ipse magis probat, vt ipse Vlysses malum fuerit Troianis inclusus, quia multi eorum ab eo cæduntur. Sed præstat ipsius verba audire: τὸ δὲ μετὰ σφισι πῆμα ὀπλίζοντες ἀμφίβολον ἰσχὺ ἔννοιαν. δηλοῖ γὰρ, ἢ ὅτι ἦλθον ἐν σφίσι τὸ Ὀδυσσεΐα πῆμα πλήτης αὐτῷ, ἢ ὅτι ἦλθον αὐτὸν πῆμα πλήτης σφίσιν αὐτοῖς. ἔστι σεμνὸς ὁ λόγος οὗτος καὶ ὑψηλός. ὡς κρείττων ὢν τῆς τρωικῆς ἀφθίσεως αὐτοῦ ἀνύκλωθεν ἀς διέκοψε, ὥσπερ κύκλῳ περιελαθεὶς καὶ πρὸς ἑαυτοῖς ἀπαγωγὸν φυλάξας φυλακήν. πολλοὺς γὰρ ἀνῄρει τῶν κυκλωσάντων.

b ὡς δ' ὅτε κάπριον] Adeò cõueniens est his rebus ista cõparatio, vt nunquã ab ea recedat: sed hic paulò est luculentior quã anteà.

c θήγων λευκὸν ὀδόντα] Aelianus de Animal. lib. 5 cap. 45. τὸν σῦν τὸν ἄγριον, inquit, φασὶ μὲν πρίν τινι ἐπιθέσθαι, τοὺς χαυλιόδοντας ὑποθήγειν. μαρτυρεῖ δὲ ἄρα καὶ Ὅμηρος τοῦτο, λέγων θήγων (apud Hom legitur θήγων) λευκὸν ὀδόντα, &c. id est, Aprum priusquam in aliquem inuadit, dentes exacuere ferunt: cui rei testimonio est Homerus, cùm ait album acuens dentem. Acuit porrò dentes ad lapides læues & politos, vt ipse Aelianus dicit lib. 6 c. 1. in hæc verba: δέονται μὲν ἄνθρωποι λόγου τοῦ προτρέψοντος καὶ ἀναπείσοντος ἀγαθοὺς εἶναι, καὶ τὴν μὲν δειλίαν διώξοντος, τὸ δὲ θάρσος παρακαλέσοντος, ἀθληταὶ μὲν ἐς τὰ στάδια, στρατιῶται δὲ ἐς τὰ ὅπλα. τὰ δὲ ζῶα οὐ δεῖ τῆς ἔξωθεν ἐπιρρώσεως, αὐτὰ δὲ παροξύνει τὴν ἀλκὴν καὶ ἑαυτὰ ἀνίστησι καὶ ἐγείρει. Ὁ γοῦν σῦς μέλλων ἐς μάχην ἰέναι, πρὸς τὰς λείας πέτρας τοὺς ὀδόντας ὑποθήγει, τοῦτο καὶ Ὅμηρος τῷ ἔπει μαρτυρεῖ δηλῶν &c. id est, Homines vt boni ac fortes sint, hortatione egent, & oratione suasionis plena, quæ & metum tollat & addat animos. Athletæ quidem ad stadia hortandi sunt, milites ad arma. Robore non item extrinsecus assumpto bestiæ egent: at ex sese potius vires incitant ac se confirmant. Aper quidem pugnaturus, ad lapides læues ac politos dentes exacuit, quod Homerus etiam testatur. Hunc autem locum intelligit. At Plin. lib. 18. c. 1. in arbore etiam ab apris dentes acui scribit. Arbore, inquit, exacuunt limantq; cornua Elephanti ex saxo Rhinocerotes, & vtroq; apri dentium sicas.

d ὁ δὲ πρῶτος] Cùm tot milites Troiani Vlyssis manu concidãt, rectè se habebat anteà illa explicatio vocabuli πῆμα, vt ad Vlyssem nimirum actiuè referretur, quod & ab Eustathio nostro comprobatum vidimus. Sex igitur Heroas interficit, tãdem verò ipse vulneratus à prælio recedet.

e τῷ δ' ἐπαλεξήσων] Studiosè ac diligẽter hoc obseruat Homerus, vt in prælijs frater fratri opituletur, quasi doceat huiusmodi exemplis quid alijs in re simili sit faciendum. Sic anteà Paris, quanquam alioqui ignauus miles, Hectori auxilium tulit. Sic infrà lib. 16. Glaucus Sarpedonem vlciscitur. Sed omnium ea in parte coniunctissimi sunt Aiaces, vt videbimus lib. 13.

f ὦ Ὀδυσεῦ πολύαινε] Hic versus duplicem sensum recipit ex duplici τοῦ πολύαινε, & δόλων ἆτος significatione. Vel enim ad vituperiũ vel ad laudem Vlyssis dicta esse videntur. Sed nos hæc alibi examinabimus. Interea obseruet lector hunc morem, qui freqnẽter occurrit inter se colloquẽdi, antequam pugnam hostes committant. Quod tamen non fit, nisi vbi aliquid insigne perpetrabitur: vt hoc loco vulnus Vlyssis & ipsius Soci quem egregium Heroa fuisse oportuit.

g Παλλὰς Ἀθήνη] Anteà Phœbus dicebatur Hectorem seruasse: sic enim Diomedes νῦν αὖτέ σ' ἐρύσατο Φοῖβος Ἀπόλλων: nunc verò Minerua in casu simili Vlyssem protegit, dum auertit Soci telum ab intimis eius visceribus. Et hæc est, de qua aliàs dixim⁹, Homerica παραπληξία in rebus quæ aliquid stupendi habent, quasi id Deorum auxilio non hominum dexteritati tribuat, nec minus fortunæ ac casui temerario. Hæc nimirum doctrina latet in his exemplis, quod cùm vulgus parum attendat, non dubito quin hoc meũ opus calumnietur quasi impium: sed illi per me silento, aut ineptire desinunto, donec illud integrum perlegerint.

h ἦ τοι μὲν ῥ' ἐμ' ἔπαυσας] Hoc intelligit Vlysses de vulnere, quod à Soco accepit, vt anteà vidim⁹, vnde cogetur excedere prælio. Cætera quæ sequuntur, à nobis aliàs sunt explicata, nempe quòd Vlyssi dicit daturum sibi Socum gloriam, Plutoni verò animam. Nota tamen Homerum animæ immortalitatem credidisse.

i τῷ δὲ μεταστρεφθέντι] Indecorum fuit hoc vulnus à tergo inflixum non ipsius quidem Vlyssis respectu, sed Soci, vt ex Tyrtæi authoritate docuimus sup. lib. 5 pag. 96. ex qua ista huc pertinent:

αἰσχρὸς δ' ἐστὶ νέκυς κατακείμενος ἐν κονίῃσι
νῶτον ὄπισθ' αἰχμῇ δουρὸς ἐληλαμένος.

k ὦ δείλ',] Hæc ab Vlysse non dicuntur commiserationis causa, sed potius Soco proteruè insultat, quod indicauit etiam Homerus, cùm dicit ὁ δ' ἐπεύξατο δῖος Ὀδυσσεὺς. Obijcit Soco igitur infelicitatem, quòd morienti illi parẽtes oculos nõ claudent, ac sepulchro destituetur: At contrà vt rem grauiorem hosti faciat (nam vt hostium infortunio lætamur, sic eorum felicitatem iniquo ferimus animo, cùm nobis ea præcipue sit denegata) se hac in parte eo feliciorem futurum obijcit. Quod autem pertinet ad illum ritum oculos claudendi vel suggillandi, vt loquitur Marcellus, aliàs memini nos scripsisse. Hic tantùm illud repetendum, quod ex Plutarcho refert Gyrald in lib. de Vario sepeliendi ritu, eos vulgò infelices vocari, quorum oculos propter absentiam non potuerunt parentes obtegere. Deinde hunc eundem morem Romanis fuisse vsitatum: quem tamen longè ante ipsos aliæ gentes habuerunt. De sepultura aliàs quoq; à nobis copiosè dictum est.

l ἐπεὶ ἴδον αἷμ' Ὀδυσῆος,] καλῶς οὖν, inquit Eustathius in hunc locum, φασὶ Λυκοῦργος ἐνομοθέτησε Λακεδαιμονίοις, ἐνδύειν φοινικοῦν ἐν πολέμῳ φορεῖν ὡς ἂν εἰ τρωθείη τις λανθάνῃ διὰ τὸ τοῦ τοιούτου χλαμύδος ἐμφερῶς αὐτοῖς αἵματος ἐρυθρόν. Quod tamen Plutarchus inter Rhetras Lycurgi non commemorat.

m τῷ ἰκέλη] Nescio an ex hoc loco videatur constare varias fuisse in bello clamandi rationes, ex quib. intelligeretur, quid singulę significarent. Et sanè adducor vt ita credam. Nam id manifestè indicat hoc loco Menelaus, cùm dicit vocẽ Vlyssis, qua nunc inclamat, ei esse similem, qui si ab hostibus cõcluderetur. Fortasse illud fuit, cùm ter clamarent. quod ex superioribus videor posse colligere, vbi τρὶς μὲν ἔπειτ' ἤϋσεν ὅσον κεφαλὴ χάδε φωτός. Porrò hinc etiam constat quàm fuerit bellicosus, hoc est βοὴν ἀγαθὸς Vlysses.

Ὣς εἰπὼν, ὁ μὲν ἦρχ', ὁ δ' ἅμ' ἕσπετο ἰσόθεος φώς.
Εὗρον ἔπειτ' Ὀδυσῆα Διῒ φίλον· ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτὸν
Τρῶες ἕπονθ', a ὥς εἴ τε δαφοινοὶ θῶες ὄρεσφιν
Ἀμφ' ἔλαφον κεραὸν βεβλημένον, ὅν τ' ἔβαλ' ἀνὴρ

Sic fat⁹ hic qdẽ p̃ibat, ille.v. vnà sequebatur diuin⁹
Inuenerũt deĩde Vlysse Iouis charũ. circũ.v. ipsũ (vir.
Troiani sequebantur sicut funesti thoes in montibus
Circa ceruũ cornutũ vulneratũ, quẽ vulnerauit vir

Ἰῷ ἀπὸ νευρῆς.[b] τὸν μέν τ' ἤλυξε πόδεσσι
Φεύγων, ὄφρ' αἷμα λιαρὸν καὶ γούνατ' ὀρώρῃ·
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τόν γε δαμάσσεται ὠκὺς ὀϊστὸς,
Ὠμοφάγοι μιν θῶες ἐν οὔρεσι δαρδάπτουσιν.
γρ. λῖν Ἐν νέμεϊ σκιερῷ· ἐπί τε * λὶν ἤγαγε δαίμων
Σίντην·[c] θῶες μέν τε διέτρεσαν, αὐτὰρ ὁ δάπτει·
γρ. ποικιλόμητιν Ὥς ῥα τότ' ἀμφ' Ὀδυσῆα δαΐφρονα * ποικιλομήτην
Τρῶες ἕποντο πολλοί τε καὶ ἄλκιμοι· αὐτὰρ ὅγ' ἥρως
Ἀΐσσων ᾧ ἔγχει ἀμύνετο νηλεὲς ἦμαρ.
Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σάκος[d] ἠΰτε πύργον·
Στῆ δὲ παρέξ. Τρῶες δὲ διέτρεσαν ἄλλυδις ἄλλος.
Ἤτοι τὸν Μενέλαος ἀρήϊος ἔξαγ' ὁμίλου
Χειρὸς ἔχων, εἵως θεράπων σχεδὸν ἤλασεν ἵππους·
Αἴας δὲ Τρώεσσιν ἐπάλμενος εἷλε Δόρυκλον
Πριαμίδην, νόθον υἱόν· ἔπειτα δὲ Πάνδοκον οὖτα·
Οὖτα δὲ Λύσανδρον, καὶ Πύρασον, ἠδὲ Πυλάρτην.
[e] Ὡς δ' ὁπότε πλήθων ποταμὸς πεδίονδε κάτεισι
Χειμάρρους κατ' ὄρεσφιν ὀπαζόμενος Διὸς ὄμβρῳ,
Πολλὰς δὲ δρῦς ἀζαλέας, πολλὰς δέ τε πεύκας
γρ. ἀφύσγετον Ἐσφέρεται, πολλὸν δέ τ' * ἀφυσγετ' εἰς ἅλα βάλλει·
Ὣς ἔφεπε κλονέων πεδίον τότε φαίδιμος Αἴας,
Δαΐζων ἵππους τε καὶ ἀνέρας· οὐδέ πω Ἕκτωρ
Πεύθετ', ἐπεί ῥα μάχης ἐπ' ἀριστερὰ μάρνατο πάσης,
Ὄχθας πὰρ ποταμοῖο Σκαμάνδρου, τῇ ῥα μάλιστα
Ἀνδρῶν πῖπτε κάρηνα, βοὴ δ' ἄσβεστος ὀρώρει,
Νέστορά τ' ἀμφὶ μέγαν καὶ ἀρήϊον Ἰδομενῆα·
Ἕκτωρ μὲν μετὰ τοῖσιν ὁμίλει μέρμερα ῥέζων
Ἔγχεΐ θ' ἱπποσύνῃ τε, νέων δ' ἀλάπαζε φάλαγγας.
Οὐδ' ἄν πω χάζοντο κελεύθου δῖοι Ἀχαιοὶ,
[f] Εἰ μὴ Ἀλέξανδρος Ἑλένης πόσις ἠϋκόμοιο
Παῦσεν ἀριστεύοντα Μαχάονα ποιμένα λαῶν,
Ἰῷ τριγλώχινι βαλὼν κατὰ δεξιὸν ὦμον.
[g] Τῷ ῥα περίδδεισαν μένεα πνείοντες Ἀχαιοὶ,
Μήπως μιν πολέμοιο μετακλινθέντος ἕλοιεν.
Αὐτίκα δ' Ἰδομενεὺς προσεφώνεε Νέστορα δῖον·
Ὦ Νέστορ Νηληϊάδη μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
Ἄγρει, σῶν ὀχέων ἐπιβήσεο· πὰρ δὲ Μαχάων
Βαινέτω· ἐς νῆας δὲ τάχιστ' ἔχε μώνυχας ἵππους.
[h] Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων,
[i] Ἰούς τ' ἐκτάμνειν, ἐπί τ' ἤπια φάρμακα πάσσειν.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ·
Αὐτίκα δ' ὧν ὀχέων ἐπεβήσετο· πὰρ δὲ Μαχάων
Βαῖν' Ἀσκληπιοῦ υἱὸς ἀμύμονος ἰητῆρος·
Μάστιξεν δ' ἵππους, τὼ δ' οὐκ ἄκοντε πετέσθην
Νῆας ἔπι γλαφυράς· τῇ γὰρ φίλον ἔπλετο θυμῷ.

Sagitta à neruo: hunc quidem euasit pedibus
Fugiens, quãdiu sanguis tepidus & genua mouea̅tur:
Sed postquam hunc domuerit velox sagitta,
Cruduori ipsum thoes in montibus dilaniant
In nemore vmbroso: leonem.a. superinduxit fortuna
Nociuum, lupi quidẽ territi diffugiũt, sed hic vorat:
Sic tunc circa Vlyssem prudentem, versutum,
Troiani sequebantur multiq́; & fortes sed hic heros
Ruens sua hasta arcebat durum diem:
Aiax verò propè accessit ferens scutũ velut turrim:
Stetitq́; comin': Troiani.a. diffugerũt aliorsum alius,
Hunc quidẽ Menelaus bellicosus eduxit multitudine
Manu tenens: donec famulus prope egit equos:
Aiax aũt Troianis insiliens interfecit Doryclũ (uit,
Priamidẽ, spuriũ filiũ, deinde quoq; Pãdocũ vulnera
Vulnerauitq́; Lysandrum & Pyrasum & Pylartem.
Veluti.a. quãdo inundans fluuius in campũ descẽdit
Torrens de montibus, auctus Iouis imbre:
Multas verò quercus aridas, multasq́; piceas
Secum fert, multasq́; sordes in mare voluit:
Sic insequebatur pulsans campum illustris Aiax
Cadens equosq́; & viros: neq; dum Hector
Audierat, nã pugna in sinistra parte pugnabat toti,
Ripas iuxta fluuij Scamandri, quà sanè maximè
Virorũ cadebãt capita: pugna.a. ingẽs excitata erat,
Nestoraq́; circa magnum & bellicosum Idomeneum:
Hector quidem inter hos versabatur ardua patrans,
Hastaq́; equitãdiq́; peritia iuuenũ destruebat phalã-
Neq; dum cessissent via diuini Achiui, (ges.
Nisi Alexander Helenæ maritus benè comptæ,
Cõpescuisset strenuè pugnãtẽ Machaonẽ pastorẽ popu
Sagitta trisulca iaculatus in dextrũ humerũ. (lorũ.
Huic certè timuerunt vires spirantes Achiui,
Ne quo modo ipsum pugna inclinata interficerent.
Statim aũt Idomeneus allocutus est Nestora diuinũ:
O' Nestor Nelide, magna gloria Achiuorum,
Agè, tuos currus ascende, iuxtaq́; Machaon (quos.
Ascẽdat: versus naues.a. celerrimè dirige vnũgulos e-
Medicus.n. vir multis anteponendus alijs (genda.
Ad sagittasq́; excindendas & lenia pharmaca insper-
Sic dixit: neq; immoriger' fuit Gereni' eques Nestor:
Statim autem suos currus ascendit: iuxtaq́; Machaõ
Ascendit Aesculapij filius eximij medici.
Flagellabat aũt equos: hi verò nõ inuiti volabãt (re.)
Naues versus cõcauas: eò.n. gratũ erat animo (pueni-

COMMENTARIVS.

a ὠμοφάγοι μιν θῶες] Hac comparatione vtitur Homerus, vt exprimat auxilium, quod Aiax Vlyssi à Troianis iam circumsepto & penè obruto præstitit: ἀπόδοσις autem & ἀνταπόδοσις ita conueniunt. Primùm thoes (de quo animali copiosè dicemus in Lexico) ad Troianos referũtur: Ceruus vulneratus, &c ad Vlyssem, Leo superueniens ad Aiacem. Sed in hoc magna est dissimilitudo: nam leo quidem ceruum illum vulneratum dilaniat, Aiax verò potiùs hunc Vlyssem seruat & eripit periculo. Sed præstat in hũc locum Eustathij nostri verba audire, quæ illum maximè illustrabunt. Describemus autem in eorum gratiam, quibus integrum illius volumen fuerit denegatũ, cæteri quib. erit præ manibus, fidelitatem meam testabuntur. ὅρα δὲ, inquit, τὴν παραβολὴν μὴ μόνον οὐ δι' ὅλου ἐφαρμόζουσαν τῷ πράγματι, οὐ χεῖρον παρειλῆφθαι, ἀλλὰ καὶ πάντη ἐναντιουμένην ἐν μέρει τινὶ κατὰ τὸ ἀκροτελεύτιον αὐτῆς, αὐτὸς ὁ δάπτει. τὸ μὲν γὰρ λοιπὸν ὁμαλῶς ἔχει, ἔλαφος μὲν γὰρ οἷον, ὁ βληθεὶς Ὀδυσσεύς. θῶες δὲ περὶ αὐτὸν, οἱ Τρῶες, λῖς δὲ ὁ Αἴας ὁ ἐλθών, οἱ θῶες φεύγουσι καὶ σώζεται Ὀδυσσεὺς, οὐ μὴν ὑπὸ τοῦ λέοντος διάπτεται, ἐκεῖ διὰ τὸ τῆς ἰσορρίας ἐντελὲς ἐντεῦθεν αὐτὸς ἀναπληρώσει ἐνταῦθα παραβολικῆς ἐννοίας κεῖται ἀτελὲς τὸ, αὐτὰρ ὁ δάπτει. ἐπεὶ οὐ πᾶσα παραβολὴ ὅλη δι' ὅλου ἐφαρμόζεται τῷ πράγματι, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ ποιά ἔχει ἀνάρμοστα ἃ ἀμελητέον ἐπιλεγομένους μέρη τὰ ὅμοια. ὡς καὶ ἐνταῦθα τὸ μὲν αὐτὰρ ὁ δάπτει, οὐ προσλεκτέον τῷ πράγματι, μόνον δὲ συμβιβαστέον τὸ ὡς θῶας ἀπελαύνει λέων ἐπιφανεὶς οὕτω τοὺς Τρῶας Αἴας. Ibidem etiam paulò pòst soluit illud, quod obijci poterat, videri Poëtam nescio quid timiditatis Vlyssi tribuere, cùm eum ceruo compararet (quod animal scimus esse timidissimũ) δῆλον δὲ, inquit ὡς οὐ διὰ δειλίαν ἐλάφῳ εἰκάζεται Ὀδυσσεὺς ὥς που Ἀλέξανδρος ἀλλὰ διὰ πάθος ὁμοιότητα. καθ' ἣν καὶ περὶ βραχίων ὁ αὐτὸς καὶ τῷ πρὸ ὀλίγου εἰκάσθη ὃς κυνηγοῖς κακῶς τε καὶ θηλυκοὶ αἰζοὶ, ὅτι οὔπω τρωθεὶς κατὰ ποιητὴν τῇ ῥύσει τοῦ αἵματος.

b τὸν μὲν τ' ἤλυξε] Hunc locum eleganter est imitatus Oppianus lib. 2. ἁλιευτικῶν his verbis:

ὡς δ' ὅτ' ἐν ξυλόχοισιν ἐχθροὶ φθίνης ἀχθομένοιο θῶας ὑπερφιάλους ἐλάφοιο περὶ πτώσσοντας

ἀχθο-

ἀχνύμενος· ὁ μὲν γάρ τ' ἐπαΐξας ἤλυθεν· ἄλλοτ' ἐπ' ἀλλοίων ὀρέων διαμείβεται ἄγρας
πάσχουσ' ἀφαρπάζει καὶ ἀρηχύνει φόνον· οἱ δ' ἄρ' μιν ὁ λείπουσιν· αὐτὰρ ὁ ἰχθὺς ἐπιόντων
δαρδάπτουσιν ἐπεὶ λαχαίνει· οἱ δ' αὖ ὠμοφάγοι ἀλώμενοι· ὀμφαλὴ ζωὸν δ' ἀλλάττεται ὀσφῦν
βιόωσιν ὅλοις ἀνάδεσμοι ἐπὶ πλῆθος· φοινὸν ἀποχάζοντο πρὸς θηρίον κυρῆσαι, &c.

e θῶες μοί τι διετρίσω.] Inimicitias naturales gerũt inter se thoes & leones, vt scribit Aristoteles de Histor. animal lib 9. cap. 1. πολεμοῦσι δὲ, inquit, καὶ λέων καὶ θῶες ἀλλήλοις· ὠμοφάγοι γὰρ ὄντες ἀπὸ τῶν αὐτῶν ζῶσι. Vbi Gaza vertit τὸν θῶα, lupum ceruarium: quanquam aliud est lupus ceruarius, vt olim docebimus. Intereà vide Hermolaum Barbarum in Plinium lib. 8. c 19.

d ἠΰτε πύργον] Benè exprimit magnitudinem illius clypei, cùm eum turri comparat, vbi etiam tacitè ipsius Aiacis robur subindicatur. De hoc porrò scuto diximus alibi. Huc refer ea quæ sunt sup. lib. 7.

Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε φέρων σάκος ἠΰτε πύργον χάλκεον, ἑπταβόειον, &c.

e ὡς δ' ὁπότε πλήθων] Non erat satis gesta Aiacis narrare, nisi ea pigmentis Poëticis exornaret, nimirum comparatione elegantissima, qua impetus illius Herois in Troianos optimè exprimitur: impetus, inquam, cum insigni strage, quæ ab vnico perpetrata multam de se admirationem concitat, imò & ipsis Troianis formidinem. Ad hunc impetum mox Alexander, & ipse Iupiter qui Aiaci metum incutiet.

f εἰ μὴ Ἀλέξανδρος] Hodierna pugna favet aliquantulum Alexandro Homerus: anteà enim Diomedem læsit, & illum prælio coëgit excedere: nunc Machaonem, cuius gratia copiæ Græcorum, quæ adhuc in sinistra parte impetus hostium remorabantur, ad naues se contulerunt: vt videlicet ei etiam aliquid de sua salute deberet Troia, à quo in hos belli æstus coniecta fuerat.

g τῷ ῥα περιδείσαντο] Obseruandum est quanti plerunq; vir vnus fiat, vt cuius solius iactura grauior quàm aliorũ multorum censeatur. Quod hoc loco in Machaone fieri videmus, de quo à Paride vulnerato Græci illi duo principes Idomeneus & Nestor tantopere sunt solliciti, vt non vereantur turpiter hosti cedere, vt eum in locum tutum collocent. Virtus autem ac præstantia, quæ eũ adeò charè ipsis commendauit, fuit rei medicæ peritia. Vbi Poëta docuit, quanti sint eius rei gnari faciendi, propter vsum videlicet ac emolumentum, quòd cæteris præstare possunt. Et sanè nihil est post sacrosanctam animæ medicinã ars vlla inter homines, quæ cum maiore fructu exerceatur quàm medicina illa, cui subiectum est humanum corpus, modò id sine fuco & cum omni sinceritate ac probitate fiat. De cuius dignitate cùm satis illius professionis viri scribant, ad eos remittẽdus est lector. Nos de eius antiquitate ex Homero constare dicimus, nec minus de excellentia, cùm illius peritus nunc à Græcis tanti æstimetur, vt mox etiam melius dicemus.

h ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ] Antequàm legissem Eustathij παρεκβολὰς locũ hunc expendebã: & cùm γνωμικῶς à multis adduci vidissem, dãnabam eorum temeritatem. Nam quanquam sententiosè potest vsurpari, huius loci tamen non esse contẽderim. Sed dum ita mecum disputo, iuuat me idem Eustathius, multosq; in mea esse opinione ex eo didici: licet non defuerint etiam, qui γνωμικὸν arbitrarentur. Nihilominus ego ad Machaonem referri volo: nam statim hæc in communem sententiam erupisse non credo: sed cùm Idomeneus dixisset Nestori, vt in suum currum Machaonem reciperet iam vulneratum, & de vita periclitantem, rationem qua magis Nestor incitetur subiungit. Est enim, inquit, vir Medicus, qui pluribus alijs solus est præferendus. Veruntamen apud Platonem in Sympos. ab Alcibiade de Eryximacho vsurpatur. Vide Eras. Chil 3. cent 8. Videtur etiam prouerbialiter vsurpari in Politico ab Hospite illo Platonico: sed hoc fit, quemadmodum alij quoque versus Homeri vsurpati sunt, de quibus peculiarem fecit centuriam Erasmus in Adag.

i ἰούς τ' ἐκτάμνειν] Ex his verbis potest colligi, Machaonem τὸ χειρουργικὸν exercuisse, necnon τὸ φαρμακευτικόν, cùm τὸ διαιτητικὸν primus sit auspicatus Hippocrates, quem subsecuti sunt Herodicus, Praxagoras & Chrysippus & alij, illamq; Medicinæ partem locupletiorem reddiderunt. Quidam tamen volunt Machaonem chirurgum fuisse, Podalirium verò exercuisse τὰ περὶ τὴν δίαιταν. Quã partem decori gratia Homerus reliquerit. Et id quidem ex ijs versibus, quos in hanc rem Eustathius memorat, videtur confirmari. Distinguuntur enim vtriusq; fratris officia in hunc modum:

τῷ μὲν κουφοτέρας χεῖρας πόρεν ἔκ τε βέλεμνα
σαρκὸς ἑλεῖν τμῆξαί τε καὶ ἕλκεα πάντ' ἀκέσασθαι
τῷ δ' ἄρ' ἀκριβέα πάντ' ἐνὶ στήθεσσιν ἔθηκεν
ἄσκοπά τε γνῶναι καὶ ἀναλθέα ἰήσασθαι
ὅς ῥα καὶ Αἴαντος πρῶτος μάθε χωομένοιο
ὄμματά τ' ἀστράπτοντα βαρυνόμενόν τε νόημα.

Quibus manifestè diuersum vtriusq; fuisse munus intelligitur. Quintus autem Calaber Podalirium quoq; chirurgum facit lib. 4.

τῷ δ' ἀμφιπεριθρώσκοντα πάντα
ἕλκεα ... Ποδαλείριος, &c. paulò pòst:
—ἀκέσσατ' ἐσσυμένως Ποδαλείριος ἕλκεα πάντα
ὅσσα ..., & alibi.

Ego priori sententiæ lubenter adhæreo, & vtrumque fratrem τὸ χειρουργικὸν καὶ τὸ φαρμακευτικὸν exercuisse puto. Vide Cornelium Celsum in Præfatione. Illud autem φαρμακευτικὸν intelligo tantùm de medicamentis, quæ vulneribus inspergebantur, qualia sunt quæ hodie vel vnguenta vel balsama, vel generaliùs emplastra appellantur. Nam non videntur in vsu fuisse potiones illæ, quas posteà ægris propinarunt, vt nostra tempestate faciunt duo medicorum genera. Vnum quidem eorum, qui se totos Hippocratis & Galeni dogmatibus astrinxerunt, & ab his ne latum quidem vnguem discedunt, denique Asclepiadarum nomen sibi solùm vsurpãt. Alterum eorum, qui Chymici vulgò appellantur, vel Spagyrici: & hi artem suam Theophrasto Paracelso clarissimo suæ Germaniæ lumini & ocello charissimo acceptam referunt: quanquam alij antiquiorem illam esse fateãtur, quod etiam mihi fit verisimile. Addam tertium eorum, qui vtrumq; superius amplectuntur, qui nimirum & dogmata principum illorum Hippocratis, inquã, & Galeni insistunt & praxim Spagyricam adhibent: & hoc quò purius faciunt, eò felicius omnia penè morborum genera sanant. Quod ad τὸ χειρουργικὸν attinet, id hodie à medicis vulgaribus abest, & penè in indoctos homines cadit: quanquam illud Paracelsus exercuerit, saltem monumenta eius de hac parte extãt clarissima, vt eum iubẽter aut cum hoc Machaone aut potius cũ Pæone comparare audeam. Creditur habuisse præstantissimum illud vellus aureum, quod Iason apud Colchos conquisiuit (intelligunt me qui Suidam legerũt) quo desperatos morbos sanauit, vnde Magi etiam opinionem apud vulgus, imò apud quosdam percelebres viros, quod magis miror, est consequutus. Sed quæ (malum) est ista insania, vt dona illa præstantissima à Diabolo potiùs, qui non ad salutem, sed ad perniciem mortalium est comparatus quàm à Deo Opt. Max. deriuari credamus? Cur non eius potiùs hac in parte clementiam & beneficentiam agnoscimus, qui nobis arcana illa prodere dignatur? Sed ego hæc surdis, & Non nostrum inter eos tantas componere lites. Extorsit tamen rei veritas clarissimo illi viro Conr. Gesnero hoc de Theophrasto verè aureolo (tale enim eius cognomen vulgò circumfertur) imò potiùs planè Aureo testimonium in lib. 3. Epistol. & in ea Epistola quæ ad Didymum Obrechtum Argentinensem medicum scripta est: quod nõ grauabor scribere, vt hoc nostrum opus tam magni viri laudibus non careat. Ait ergo Gesnerus: Mitto ad te, clarissime Obrechte, libellum Paracelsi recens excusum, in quo si pleraq; fortè tibi displiceant, pleraq; etiam ita sint obscura, vt Oedipo, Delióve natatore opus habeant: erunt tamen aliqua fortè, quæ placeant, aut saltem quæ admireris. Fuit is Paracelsus nostra memoria Magus (non dubito quin hoc nomen Magi sanè intelligat, vt apud Persas vsurpatum fuit) admirabilis homo, notus amicis quibusdam meis, à vicinis nostris Heluetijs oriundus, peruagatus magnam orbis partem. Chymica arte, quam ipse puto Spagyricam vocat, excellentissimus omnium, ita vt per eam metalla immutaret, argentũ ac aurum faceret (quod nuper audio quendam testatum esse in libello Chrysocheæ titulo Coloniæ excuso) & morbos inueteratos ac alijs omnib. Medicis incurabiles breui & facilè curaret, lepram, hydropes, epilepsias, vlcera cacoëthe: id quod mihi discipuli quidam eius testati sunt, & amici ex Polonia scripserunt. Libros complures scripsit, siquis aliquot, ordine præsertim legerit, facilè intelligi aiunt. Sed de his hactenus. Nos ad Homericum Machaonem reuertamur. Hic ergò ab Alexandro vulneratus, nũc à Nestore currui impositus ad naues deducitur, quasi in eius viri salute tota Græcorum salus esset collocata.

Κεβριόνης δὲ Τρῶας ὀρινομένους ἐνόησεν
a Ἕκτορι παρβεβαώς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν·
Ἕκτορ νῶϊ μὲν ἐνθάδ' ὁμιλέομεν Δαναοῖσιν,
Ἐσχατιῇ πολέμοιο δυσηχέος· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
Τρῶες ὀρίνονται ἐπιμὶξ ἵπποι τε καὶ αὐτοί.

Cebriones. a. Troianos turbatos animaduertit,
Iuxta Hectorẽ in curru sedẽs, & ipsũ verbo affat⁹ est:
Hector, nos quidem hic versamur cum Danais,
In extremitate belli tristis: sed iam cæteri
Troiani turbantur promiscuè equiq; & ipsi

Αἴας

Αἴας δὲ κλονέει Τελαμώνιος· εὖ δέ μιν ἔγνων·
Εὐρὺ γὰρ ἀμφ' ὤμοισιν ἔχει σάκος· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς
Κεῖσ' ἵππους τε καὶ ἅρμ' ἰθύνομεν, ἔνθα μάλιστα
Ἱππῆες πεζοί τε κακὴν ἔριδα προβαλόντες
Ἀλλήλους ὀλέκουσι, βοὴ δ' ἄσβεστος ὄρωρεν.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἵμασεν καλλίτριχας ἵππους
Μάστιγι λιγυρῇ· τοὶ δὲ πληγῆς ἀΐοντες,
Ῥίμφ' ἔφερον θοὸν ἅρμα μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς,
Στείβοντες νέκυάς τε καὶ ἀσπίδας· αἵματι δ' ἄξων
Νέρθεν ἅπας πεπάλακτο, καὶ ἄντυγες αἳ περὶ δίφρον,
Ἃς ἄρ' ἀφ' ἱππείων ὁπλέων ῥαθάμιγγες ἔβαλλον,
Αἵ τ' ἀπ' ἐπισσώτρων· ὁ δὲ ἵετο δῦναι ὅμιλον
Ἀνδρόμεον, ῥῆξαί τε μετάλμενος· ἐν δὲ κυδοιμὸν
Ἧκε κακὸν Δαναοῖσι, μίνυνθα δὲ χάζετο δουρός.
Αὐτὰρ ὁ τῶν ἄλλων ἐπεπωλεῖτο στίχας ἀνδρῶν
Ἔγχεΐ τ', ἄορί τε, μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν·
b Αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην Τελαμωνιάδαο.
Ζεὺς δὲ πατὴρ Αἴανθ' ὑψίζυγος ἐν φόβον ὦρσε·
Στῆ δὲ ταφών, ὄπιθεν δὲ βάλεν σάκος ἑπταβόειον.
Τρέσσε δὲ παπτήνας ἐφ' ὁμίλου, θηρὶ ἐοικώς,
Ἐντροπαλιζόμενος, ὀλίγον γόνυ γουνὸς ἀμείβων.
d Ὣς δ' αἴθωνα λέοντα βοῶν ἀπὸ μεσσαύλοιο
Ἐσσεύαντο κύνες τε καὶ ἀνέρες ἀγροιῶται,
Οἵ τέ μιν οὐκ εἰῶσι βοῶν ἐκ πῖαρ ἑλέσθαι,
Πάννυχοι ἐγρήσσοντες· ὁ δὲ κρειῶν ἐρατίζων
Ἰθύει, ἀλλ' οὔ τι πρήσσει· θαμέες γὰρ ἄκοντες
Ἀντίοι ἀΐσσουσι θρασειάων ἀπὸ χειρῶν,
e Καιόμεναί τε δεταί, τάς τε τρεῖ ἐσσύμενός περ·
Ἠῶθεν δ' ἀπονόσφιν ἔβη τετιηότι θυμῷ·
Ὣς Αἴας τότ' ἀπὸ Τρώων τετιημένος ἦτορ
Ἤϊε πόλλ' ἀέκων, περὶ γὰρ δίε νηυσὶν Ἀχαιῶν.
f Ὣς δ' ὅτ' ὄνος παρ' ἄρουραν ἰὼν ἐβιήσατο παῖδας
Νωθής, ᾧ δὴ πολλὰ περὶ ῥόπαλ' ἀμφὶς ἐάγῃ,
Κείρει τ' εἰσελθὼν βαθὺ λήϊον· οἱ δέ τε παῖδες
χ. δέ τι Τύπτουσιν ῥοπάλοισι, βίη * δέ τε νηπίη αὐτῶν.
Σπουδῇ τ' ἐξήλασσαν, ἐπεί τ' ἐκορέσσατο φορβῆς·
Ὣς τότ' ἔπειτ' Αἴαντα μέγαν Τελαμώνιον υἱὸν
Τρῶες ὑπέρθυμοι τηλέκλειτοί τ' ἐπίκουροι
χ. μέγα Νύσσοντες ξυστοῖσι * μέσον σάκος αἰὲν ἕποντο.
g Αἴας δ' ἄλλοτε μὲν μνησάσκετο θούριδος ἀλκῆς,
Αὖτις ὑποστρεφθείς, καὶ ἐρητύσασκε φάλαγγας
Τρώων ἱπποδάμων· ὁτὲ δὲ τρωπάσκετο φεύγειν·
Πάντας δὲ προέεργε θοὰς ἐπὶ νῆας ὁδεύειν.
Αὐτὸς δὲ Τρώων καὶ Ἀχαιῶν θῦνε μεσηγὺ
Ἱστάμενος· τὰ δὲ δοῦρα [h] θρασειάων ἀπὸ χειρῶν,
Ἄλλα μὲν ἐν σάκεϊ μεγάλῳ πάγεν ὄρμενα πρόσσω·
χ. χαλκὸν Πολλὰ δὲ καὶ μεσσηγύ, πάρος χρόα * λευκὸν ἐπαυρεῖν,
Ἐν γαίῃ ἵσταντο, λιλαιόμενα χροὸς ἆσαι.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησ' Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱὸς
i Εὐρύπυλος πυκινοῖσι βιαζόμενον βελέεσσι,
Στῆ ῥα παρ' αὐτὸν ἰών, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ,
Καὶ βάλε Φαυσιάδην Ἀπισάονα ποιμένα λαῶν
Ἧπαρ ὑπὸ πραπίδων, εἶθαρ δ' ὑπὸ γούνατ' ἔλυσεν.
Εὐρύπυλος δ' ἐπόρουσε, καὶ αἴνυτο τεύχε' ἀπ' ὤμων.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησεν Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
Τεύχε' ἀπαινύμενον Ἀπισάονος, αὐτίκα τόξον
Εἵλκετ' ἐπ' Εὐρυπύλῳ, καί μιν βάλε μηρὸν ὀϊστῷ
Δεξιόν· ἐκλάσθη δὲ δόναξ, ἐβάρυνε δὲ μηρόν.

Aiax aũt turbat Telamonius: benè autẽ ipsum noui:
Latũ enim circa humeros gerit scutum: quare & nos
Illuc equosq́, & currum dirigamus, vbi maximè
Equites peditesq́, pernicioso certamine sibi proposito
Mutuo se occidunt: pugna autem ingens coorta est.
Sic fatus, verberauit pulchros crines habẽtes equos
Flagello stridulo: hi autem verbera sentientes,
Celeriter ferebãt velocẽ currũ ad Troiãos et Achiuos,
Calcantes cadaueraq́, & scuta: sanguine autem axis
Infra totus pollutus erat, & orbes qui circa sellã currus erant,
Quos ab equinis vngulis guttæ aspergebant,
Et à canthis: hic autem cupiebat ingredi turbam
Virilem, perrumpereq́, adsiliens: tumultum autem
Immisit malum Danais. parum.a. cedebat ab hasta:
Sed is aliorum obibat ordines virorum
Hastaq́, enseq́, magnisq́, saxis.
Aiacis autem vitabat pugnam Telamonidæ.
Iupiter autem pater Aiaci altyugus metum incussit.
Stetit.v. attonit⁹: ĩ tergũ.a. reiecit scutũ 7.boũ pellib.
Expauit.a. circũspiciẽs in turbã fera similis, (cõstãs.
Cõuertẽdo se respectãs, paululũ genu ante alterũ ge-
Sicut aũt fuluũ leonẽ boum à stabulo (nu alternãs.
Abigunt canesq́, & viri rustici,
Qui ipsum non sinunt boum pinguedinem accipere,
Tota nocte vigilantes: hic autem carnium cupidus
Rectà irruit, sed nihil proficit: frequẽtia enim iacula
Contrà feruntur audacibus à manibus,
Incensaq́, faces, quas horret violentus quãmuis:
Manè autem seorsum discedit mæsto animo:
Sic Aiax tum à Troianis tristis corde
Abyt admodũ inuit⁹: timebat.n. de nauib. Achiuorũ.
Sicut.a. quũ asin⁹ in arũ p̃fectus vim intulit pueris
Piger, circa quem iam multi fustes fracti sunt,
Depascitq́, ingressus altam segetem: pueri autem
Verberant baculis: vis autem infirma ipsorum est,
Vixq́, expulerunt postquàm saturatus est pabulo:
Sic tunc deinde Aiacem magnum Telamonis filium
Troiani magnanimi, & è lõginquo cõuocati auxiliarij
Ferientes iaculis medium scutum, sẽp sequebãtur.
Aiax.a. modò quidem reuocabat impetuosas vires
Retrò conuersus, & cohibebat phalanges
Troianorũ equitũ: modò.a. cõuertebatur ad fugiẽdũ:
Omnes autem prohibebat celeres ad naues ire.
Ipse verò Troianorum & Achiuorũ ruebat in medio
Stans: at iacula fortibus à manibus,
Alia quidem in scuto magno figebantur iacta antè:
Multa.v. & in medio priusquã corp⁹ albũ attingeret,
In terra stabant, conantia corpore se saturare.
Hũc postquã igitur aduertit Euæmonis illustris filius
Eurypylus densis premi iaculis, (dida,
Stetit apud ipsũ p̃fectus, & iaculatus est hasta splen-
Et percussit Phausiadẽ Apisaonem, pastorẽ populorũ,
Ad hepar subter præcordia, cõtinuò aũt genua soluit.
Eurypylus aũt accurrit, & dempsit arma ab humeris.
Hunc verò postquam vidit Alexander diuinus
Arma auferentem, Apisaonis statim arcum
Traxit in Eurypylũ, & ipsũ p̃cussit in fæmore sagitta
Dextro: fracta est.a. arundo: grauauit autem fæmur.

Ἂψ δ'

Ἂψ δ' ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο κῆρ' ἀλεείνων.
Ἤϋσεν δὲ διαπρύσιον Δαναοῖσι γεγωνώς·
Ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Στῆτ' ἐλελιχθέντες, καὶ ἀμύνετε νηλεὲς ἦμαρ
Αἴανθ', ὃς βελέεσσι βιάζεται· οὐδέ ἑ φημὶ
Φεύξεσθ' ἐκ πολέμοιο δυσηχέος· ἀλλὰ μάλ' ἄντην
Ἵστασθ' ἀμφ' Αἴαντα μέγαν Τελαμώνιον υἱόν.
Ὣς ἔφατ' Εὐρύπυλος βεβλημένος· οἱ δὲ παρ' αὐτὸν
Πλησίοι ἔστησαν σάκε' ὤμοισι κλίναντες,
Δούρατ' ἀνασχόμενοι· τῶν δ' ἀντίος ἤλυθεν Αἴας·
Στῆ δὲ μεταστρεφθεὶς, ἐπεὶ ἵκετο ἔθνος ἑταίρων.
Ὣς οἱ μὲν μάρναντο δέμας πυρὸς αἰθομένοιο.

Retrò autem sociorum ad agmen cessit mortẽ euitãs.
Exclamauit.a. vt exaudiri posset, Danais vociferãs:
O' chari Arginorum duces & principes,
State conuersi & arcete sæuum diem
Aiaci, qui telis obruitur, neq; ipsum opinor
Euasurum ex bello tristi: quare valdè ex aduerso
State circum Aiacem magnum Telamonium filium.
Sic dixit Eurypylus vulneratus: hi aũt apud ipsum
Propinqui steterunt, scuta ad humeros inclinantes,
Hastasq; eleuantes: his autem obuius venit Aiax.
Stetit.a. conuersus postquã venit ad agmen sociorũ.
Sic hi quidem pugnabant instar ignis ardentis.

COMMENTARIVS.

a ἵππους καὶ] His verbis Cebriones Hectorem hortatur ad auxilium Troianorum copijs, quæ in dextra parte (nam in sinistra cõflixisse Hectorem anteà vidimus) ab Aiace premebantur ferendum. Facit autem Poëta, vt Hector moneri hac de re ab alio debuerit vt tacitè significaret, eum adeò fuisse prælio intentum, vt ipsemet hoc animaduertere non posset. Præterea cũ hęc dixisset Cebriones Hectori, nullum responsum affinxit Poëta, quia nimirum præsens negotium manum, non verba postulabat: ita rigidissimus est temporis Homerus obseruator. Deinde etiam in illa festinatione Hectoris quędam adijcit, quæ magis narrationem illustrant, vt de fœdato curru sanguine: quod ita exprimit, vt lectorem penè in medias pugnas cogitatione pertrahat, adeò ὑποτυπωτικῶς omnia recenset, qua virtute a nullo adhuc Poetarum est deuictus, neq; spes est eum deuictum iri.

b Αἴαντος δ' ἀλέεινε] Rectè hoc à Poëta scriptum est, vt Hector Aiacis congressum reformidârit Nam vidimus anteà vtriusq; duellum. in quo hic illum superauit, probatamq; ei longè maiorem suam virtutem fecit, vide sup. lib 7. Neq; dubium est mihi, quin hoc Poëta hic subintellexerit: quasi dicat, Hectorem cùm antea cum suo periculo Aiacis virtutem sit expertus, eam denuò experiri noluisse: vt solemus ex nostris malis fieri imposterum cautiores. Nihilominus tamen dicitur Aiax aduẽtu Hectoris perterritus, quod tamen prudenter Poëta maiori causæ tribuit, ne hanc timiditatis maculam Aiaci suo inurat. Itaq; dicit, ei metum à Ioue iniectum, idq; ex more suo in similibus negotijs. nam vbi aliquid insolitum aut admirandũ proponit, tum illam περιβολὴν diuinam inducit. Erat autem mirum & præter consuetudinem, vt Hectoris timore Aiax percelleretur. Ex timore illo porrò in fugam se coniecit, non eam tamen qua se penitus consternatum proderet, quod effecit fugiendo ἀτρέμα καὶ σχολῇ: vel vt hic dicit, ἐντροπαλιζόμενος ὀλίγον γόνυ γουνὸς ἀμείβων, ad exemplum videlicet leonis (quem per vocẽ, θηρὸς, intelligit, ex genere videlicet speciem, eadem penè ratione epithetum Latini pro ipso substantiuo vsurpat: sic sæuum pro leone, ferrum pro equo) qua de re aliàs diximus. Solet enim leo cũ à venatoribus vrgetur, donec ab ijs conspicitur, ita pedem referre ac fugere, vt tamen terga non vertat, & rapido cursu salutem sibi comparet: sed pedetentim, id est, βάδην, vel κατὰ σκέλος, vt mox dicemus. Plin. lib. 8. c. 16 Illa, inquit, nobilior animi significatio, quãlibet magna ca[illegible]um & venantium vrgente vi, contemptim restitâsq; cedit in campis, & vbi spectari potest. &c. Ita quoq; Aiax nunc fugam capessit. Cùm autem id fortitudini eius sit tribuendum, tamen non est valde alienum, vt eius etiam naturali tarditati tribuatur. Fuit enim præ vasto corpore, vnde illi ποδώκεια illa denegata fuit, ac id eò in statiua pugna magis excelluit.

c γόνυ γουνὸς ἀμείβων] His vocabulis lentus incessus significatur, qualis est leonis, nimirũ κατὰ σκέλος, vt scribit Aristoteles de Hist. anim. lib. 9. c. 44. quod Plinius & Gaza pedarim vertunt. id autem fit, inquit Aristot. cùm pes sinister nõ transit dextrũ, sed subsequitur: & illud ipsum est γόνυ γουνὸς ἀμείβειν. Eundem incessum autem idem Aristot. in Physiognom. ἀνδρικὸν, id est, strenuum appellat.

d ὡς δ' αἴθωνα] Hęc comparatio est præcedentis ἐπεξήγησις: qua illam quodammodo ex angustijs in loci amplitudinẽ educit. Cõparat ergo Aiacem leoni, quem rustici & canes ex boum stabulo, quibus inhiabat, propellunt & arcent, idq; tota nocte: quem cùm nihilominus abigere non possint, & ille semper in eos impetum faciat: tamen id frustra fit. cùm & iaculis obruatur & perterreatur accensis facibus. vnde ille tandem manè tristior discedere cogitur: vt sit hæc integra ἀπόδοσις: ita quoque Aiacem vrgeri & impelli in fugam à Troianis, eum tamen subinde restitare, atque adeò in eos irruere: sed nihil proficiendo, cùm tandem vi hostium superetur, vnde tandem salutem fuga petere (hoc est, vt antea diximus, ἐντροπαλιζόμενος) cogatur. At Homerus postremam partem hic exprimit: quam adhuc sequenti comparatione meliùs illustrabit. Priorem autẽ in sequentibus exponit, ad illa verba: αἶψα δ' ἄλλοτε μὲν μνησάσκετο θούριδος ἀλκῆς, &c.

e καιόμεναί τε δεταί,] Vulgatum est ac plus satis notum, leones flãmis perterreri, vnde eorum moderatores ijs maximè vtũtur ad eorum animos compescendos. Id quoque, vt vides, Homerus intelligit. Vnde sumpsit Aristoteles, cùm Hist. anim. lib 9. cap. 44. ita de eo scribit: ἀλλ' ἢ δὲ καὶ τὰ λεγόμενα τὸ, τὸ φοβεῖσθαι μάλιστα τὸ πῦρ, ὥσπερ καὶ Ὅμηρος ἐποίησε καιόμεναί τε δεταί (ibi vitiosè legitur δαΐδες) τάς τε πρὶν ἐσσύμενός περ. Id quoque Aelianus de Animal. lib 12. cap 8 prodit & simul causam his verbis: [illegible] id est, Animal illud valde est igneũ: & ea est causa, cur illud Aegyptij Vulcano consecrarunt: Exteriorem autem ignem timet ac fugit, vt aiunt, propter magnam copiã interioris. Porrò cùm valde sit igneum, Solis domum esse dicũt: ac cùm Sol in æstate est calidissimus, ad cœlestem leonem dicunt eum accedere. Gesnerus tamen ex Aphrodisiensi aliam causam affert his verbis: Leones per solem ingredi acriorem non patiuntur: sunt enim acie oculorum acutiuscula, & ignem interdiu ijdem ob eandem causam fugiunt. Ex hoc porrò flammarum timore factum est, vt eas quoq. nonnulli in eorum venatione adhibeant, quæ altera est ex tribus, quas Oppianus recenset lib. 4. κυνηγετ. Vnde ista sunt huius loci:

ἔξοχα γὰρ δείδιασι πυρὸς μένος ἠΰκομοι λῖς, ... [illegible]

Quę sequuntur aut antecedunt, ex ipso authore petat lector. Porrò his ipse ignis timor leoni cum Elephanto communis est, vt scribit idem Aelianus de Animal. lib 7. cap. 6. δεδοίκασι δὲ πῦρ οὐ μόνον τῶν λεόντων οἱ ἐλέφαντες. Sunt & qui tradant, lupos etiam ignem ex silicibus excussum reformidare. Addam corollarij vice alia quædam, quib. etiam leo solet perterrefieri. Primum ergo galli cantu, qđ ipsi cum Basilisco est commune: itidem cum miluis, vt scribit Aelianus. Vide cũ Histot. anim. lib. 3. c. 31. lib 5. c. 50. lib. 6. c. 22 lib 8. c. vlt. & Plin lib. 8. ca. 16. & lib. 10. c. 21. Præterea rotarum strepitu, Plin. d lib. 8. c. 16. insuper etiã tympanorum pulsu (quod ei cum lupis est commune) vt docent Alcæi & Antipatri Epigrammata in Anthologia Habet etiam alias antipathias, vt cùm ilicis folijs, quibus calcatis torpet, idem calcatis scillæ herbæ folijs patitur, & quercus cortice. De adamantide herba, qua admota leones resupinantur, vide Plinium: de reliquis Aelianum.

f ὡς δ' ὅτ' ὄνος] Hanc comparationem, vt iam monuimus, assumit ad maiorem præcedentis illustrationem, id est, ad tardum Aiacis incessum, dum fugit, significandum, in quo totus esse videtur Poëta: vt nimirum illum graphicè exprimat, ac lectori persuadeat non solùm cunctanter, sed etiam tardissimè Aiacem recedere: itaq; cum asino, quo nullum est segnius animal, comparat. neq, tamen asino simpliciter, sed fruges ac segetem in campo depascentem, à qua abigi non possit, donec planè sit exaturatus: vt hic etiam sit ἀπόδοσις in Aiace, quod à Troianis propelli non potuerit, nisi prius cæde iliorum satur. Eustathius hoc etiam enarrat his verbis (attexam autem explicationem præcedentis, quam ipse etiam coniungit) [illegible] προσφέρο-

περιφερομένων τοὺς τρῶας ὡς παῖδας. ὅτι παραλαμβανόμεναι ὡς ἐπὶ πολὺ αἱ παραβολαί, ὥς φασιν οἱ παλαιοί, πρὸς ἔννοιαν, αὔξησιν, ἐνάργειαν, σαφήνειαν, ἡ μὲν τοῦ λέοντος παραβολή, δι' αὔξησιν παρείληπται. ἡ δὲ τοῦ ὄνου, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐνέργειαν παρασημαίνει, καὶ διασαφεῖ δὲ τὸ τοῦ ἥρωος βέβαιον καὶ ἀνένδοτον. καὶ ἄλλως δέ, ἡ μὲν πρώτη παραβολή, λέοντι τὸν αἴαντα ἀπεικάζει ἐπιθυμοῦντα μὲν κρεῶν ἐλθεῖν δὲ πράξαι. ἡ δὲ δευτέρα ὄνῳ ἐξελαθέντι μέν, πολλὰ ἐντεῦθεν ἐργασαμένῳ. Hæc Eustathius, quæ nos non conuertimus, ne omnia lectori in os præmansa indere videamur, cùm etiam per se facilè possint intelligi.

g αἴας δ' ἄλλοτε] Vide suprà ad illa verba, ὡς δ' αἴθωνα.

h θρασειάων ἀπὸ χειρῶν,] Non videtur sibi constare Homerus, qui anteà Troianos imbecillibus pueris comparauerit, nunc verò dicat hæc tela quæ à Troianis in Aiacem conijciebantur, à robustis manibus emitti. Sed hoc ita est intelligendum. Anteà Troianos pueris comparabat, quòd vix tantum virium ipsis adesset vt Aiacem expellerent: nunc verò fugientem Aiacem (sponte nimirum: nam illud, quod anteà vidimus, retineo, Aiaci à Ioue iniectum timorem, ergo non à Troianis) validè iaculis impetunt. Vires eis igitur anteà denegabat ipsius Aiacis respectu, qui vix ac ne vix quidem ab illis posset abigi: nunc illas ijsdem tribuit, quod ad telorum emissionem attinet, quam acrem & violentam fuisse oportet, vt qui summo impetu in cedentem hostem ferrentur. Tamen non omnes eodem robore iaculabantur: nam nonnulli Aiacis clypeum quidem assequebãtur, sed nullo inflicto ei vulnere: nõnulli ne ipsum quidem attingebant, ac in medio itinere sagittas suas defigebant, ita vt hoc ipsum non tam robori, quàm audaciæ tribuendum videatur, quod etiam sonat vox θρασειάων. Et ita difficultatem non habebit hic locus, qualem initiò proponebamus.

i Εὐρύπυλος] Duo sunt hic attendenda. Primùm Aiacem, quamuis his angustijs premeretur, nullum Græcorum ad auxiliũ suum aduocasse, vt anteà tamen facere Vlyssem vidimus: & aliàs Menelaũ. ὁ γὰρ αἴας, inquit Eustathius, φιλότιμος ὢν σπουδάζει τὸν ἐπικουρήσοντα. Deinde officium ipsius Eurypyli, qui sponte ad Aiacis liberationem accurrit, in qua tamen parum profecit. nam vnico ex hostibus interempto ipse mox vulnerabitur, & ita re infecta cogetur recedere: hoc vnum præcipuum fecit, quòd cæteros Græcos ad Aiacis auxilium accersiuerit.

---

a Νέστορα δ' ἐκ πολέμοιο φέρον Νηλήϊαι ἵπποι
Ἱδρῶσαι· ἦγον δὲ Μαχάονα ποιμένα λαῶν.
Τὸν δὲ ἰδὼν b ἐνόησε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς.
Εἱστήκει γὰρ ἐπὶ πρύμνῃ μεγακήτεϊ νηΐ,
Εἰσορόων πόνον αἰπὺν ἰωκά τε δακρυόεσσαν.
Αἶψα δ' ἑταῖρον ἑὸν Πατροκλῆα προσέειπε,
Φθεγξάμενος παρὰ νηός. ὁ δὲ κλισίηθεν ἀκούσας,
Ἔκμολεν ἶσος Ἄρηϊ. c κακοῦ δ' ἄρα οἱ πέλεν ἀρχή.
Τὸν πρότερος προσέειπε Μενοιτίου ἄλκιμος υἱός.
d Τίπτέ με κικλήσκεις Ἀχιλεῦ, τί δέ σε χρεὼ ἐμεῖο;
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
γρ. τῷ ἐμῷ e Δῖε Μενοιτιάδη, * τῷ μῷ κεχαρισμένε θυμῷ,
Νῦν ὀΐω περὶ γούνατ' ἐμὰ στήσεσθαι Ἀχαιοὺς
Λισσομένους· χρειὼ γὰρ ἱκάνεται οὐκ ἔτ' ἀνεκτός.
Ἀλλ' ἴθι νῦν Πάτροκλε Διῒ φίλε Νέστορ' ἔρειο,
Ὅν τινα τοῦτον ἄγει βεβλημένον ἐκ πολέμοιο.
Ἤτοι μὲν τά γ' ὄπισθε Μαχάονι πάντα ἔοικε
Τῷ Ἀσκληπιάδῃ, ἀτὰρ οὐκ ἴδον ὄμματα φωτός.
Ἵπποι γάρ με παρήϊξαν, πρόσσω μεμαυῖαι.
Ὣς φάτο· Πάτροκλος δὲ φίλῳ ἐπεπείθεθ' ἑταίρῳ·
f Βῆ δὲ θέειν παρά τε κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Οἱ δ' ὅτε δὴ κλισίην Νηληϊάδεω ἀφίκοντο.
Αὐτοὶ μέν ῥ' ἀπέβησαν ἐπὶ χθόνα πουλυβότειραν.
Ἵππους δ' Εὐρυμέδων θεράπων λύε τοῖο γέροντος
Ἐξ ὀχέων· οἱ δ' ἱδρῶ ἀπεψύχοντο χιτώνων,
Στάντε ποτὶ πνοιὴν παρὰ θῖν' ἁλός· αὐτὰρ ἔπειτα
Ἐς κλισίην ἐλθόντες, ἐπὶ κλισμοῖσι κάθιζον.
Τοῖσι δὲ τεῦχε κυκεῶ ἐϋπλόκαμος Ἑκαμήδη,
g Τὴν ἄρετ' ἐκ Τενέδοιο γέρων ὅτε πέρσεν Ἀχιλλεύς,
Θυγατέρ' Ἀρσινόου μεγαλήτορος, ἥν οἱ Ἀχαιοὶ
Ἔξελον οὕνεκα βουλῇ ἀριστεύεσκεν ἁπάντων.
Ἥ σφωϊν πρῶτον μὲν ἐπιπροΐηλε τράπεζαν
Καλήν, κυανόπεζαν, ἐΰξοον· αὐτὰρ ἐπ' αὐτῆς
γρ. παρὰ Χάλκειον κάνεον, * h ἐπὶ δὲ κρόμυον ποτῷ ὄψον,
γρ. ἱερὸν i Ἠδὲ μέλι χλωρόν, πὰρ δ' ἀλφίτου * ἱεροῦ ἀκτήν·
k Πὰρ δὲ δέπας περικαλλές, ὃ οἴκοθεν ἦγ' ὁ γεραιός,
Χρυσείοις ἥλοισι πεπαρμένον, οὔατα δ' αὐτοῦ
γρ. πυθμένες καὶ ὑποπυθμένες Τέσσαρ' ἔσαν, δοιαὶ δὲ πελειάδες ἀμφὶς ἕκαστον
Χρύσειαι νεμέθοντο, δύω δ' ὑπὸ πυθμένες ἦσαν.
Ἄλλος μὲν μογέων ἀποκινήσασκε τραπέζης
Πλεῖον ἐόν· Νέστωρ δ' ὁ γέρων ἀμογητὶ ἄειρεν.
Ἐν τῷ ῥά σφι κύκησε γυνὴ εἰκυῖα θεῇσιν,
γρ. κνῆ Οἴνῳ Πραμνείῳ, ἐπὶ δ' αἴγειον * κνῆ τυρὸν

Nestorem autem ex bello ferebant Neleia equa
Sudantes: ducebãt a. Machaonẽ pastorem populorũ.
Hũc a. intuitus, cognouit pedib. velox diuus Achilles.
Steterat enim in puppi super valde capacem nauem,
Inspiciẽs laborẽ durũ, insecutionemq́; lachrymosam:
Mox verò socium suum Patroclum allocutus est,
Vocans è naui: hic autem ex tentorio, vt audiuit,
Prodijt similis Marti. Mali autem ei fuit principium.
Hunc prior allocutus est Menœtij fortis filius:
Cur me vocas Achilles, quid autem tibi opus est me?
Hũc a. mutua oratione allocut' est pedib. velox Achil-
Diuine Menœtiade, meo charissime animo, (les:
Nunc spero circa genua mea staturos Achiuos
Supplicantes, necessitas. n. vrget minimè tolerabilis.
Sed i nunc Patrocle, Ioui dilecte, Nestorem interroga,
Quémnam hunc ducit vulneratum è prælio:
Certè qdẽ posterioribus partib. Machaoni omnib. simi-
Asclepiadæ, sed non vidi oculos viri: (lis videtur
Equi enim me præterierunt vlteriùs properantes.
Sic dixit: Patroclus autem dilecto obediuit socio:
Cœpit autem currere ad tẽtoria & naues Achiuorũ.
Hi a. quando iam ad tentoriũ Neleidæ peruenerũt:
Ipsi quidem descenderũt in terram multos pascentẽ:
Equos autem Eurymedon famulus soluit senis
E curribus: hi aũt sudorem exsiccabant à tunicis,
Stantes ad ventum apud litus maris: sed deinde
In tentorium venientes in sedilibus sederunt.
His aũt præparabat potionẽ pulchricoma Hecamede,
Quã accepit è Tenedo senex, quando euertit Achilles,
Filiam Arsinoi magnanimi, quam ei Achiui
Elegerant, quoniam consilio præstabat omnibus:
Quæ ipsis primùm quidẽ apposuit mensam (per eam
Pulchrã, pedes ex cyano metallo habẽtẽ, politã: at su-
Aeream lancem: insuperq́; cepam, potioni obsoniũ,
Atq; mel recens: iuxtaq́; farinæ sacræ fructũ (i. panẽ)
Iuxta etiã poculũ ppulchrũ, qđ domo tulerat senex,
Aureis clauis transfixum: ansæ autem ipsius
Quatuor erãt: binæ autem columbæ circumquãlibet
Aureæ pascebant: duo autem subter pedes erant.
Alius quidem laborans submouisset à mensa,
Plenum existẽs: Nestor a. senex sine labore tollebat.
In hoc ipsis potionem confecit mulier similis deabus,
Ex vino Pramnio, & super vinũ caprinũ rasit caseũ

Κνῆ

l Κνήστι χαλκείῃ· ἐπὶ δ' ἄλφιτα λευκὰ πάλυνε·	*Cultro æreo: adhuc verò farinas albas inspersit:*
Πινέμεναι δ' ἐκέλευσεν ἐπεί ῥ' ὥπλισσε κυκειῶ,	*Bibere autem iussit postquàm præparauit potionem:*
Τὼ δ' ἐπεὶ οὖν πίνοντ' ἀφέτην πολυκαγκέα δίψαν,	*Hi.a.postquã bibentes,exemerũt multũ aridã sitim,*
Μύθοισιν τέρποντο πρὸς ἀλλήλους ἐνέποντες.	*Sermonibus delectabantur inter se colloquentes.*

COMMENTARIVS.

a νέστορα δ' ἐκ πολέμοιο] Repetit intermissam illam narrationem de Nestoris cum Machaone ad naues ex prælio discessu: quod nõ est ad tempus referendum, hoc est, vt etiam adhuc in itinere esset Nestor ab eo tempore, quo primùm currum inscendit: sed potius, quia superior illa de Aiacis prælio narratio commodè non poterat intermitti. Itaq; lector hunc locum superioribus illis, vnde dependet, annectet.

b ἔγνω] Tamen ita cognouit, vt illud in sequentibus affirmare non audeat, quia à posteriori tantùm parte Machaonem esse iudicauit: itaq; vt certior fieret Patroclum delegauit, qui meliùs id rescisceret.

c κακοῦ δ' ἄρα οἱ πέλεν ἀρχή.] Hæc oratio est ἀντιπαγωγικὴ copiosioris narrationis de Patroclo ad bellum exeũte, & ibi ab Hectore interfecto. Dicit autem, quòd hic ab Achille accersitur, principium ei mali extitisse, re nimirum altiùs repetita & reuocata ad suum caput. Neq; tamen hoc ita est intelligendum, vt hæc causa sit princeps, nisi respectu progressus ipsius negotij: quia nũc primùm incipiet Patroclus sibi ipsi malum suum machinari, non per se, sed κατὰ συμβεβηκός: id est, nõ quòd talis sit aut sua aut ipsius Achillis cogitatio, sed quia nisi hoc fuisset exordium, non erat futurum vt in mortis periculum veniret. Et hoc solet in rebus humanis considerari, minus tamen propriè: quia remota causa ita petitur, cùm potiùs propinqua sit expendenda. Sed de hoc nos aliàs, ni fallor, diximus, & ex Dialecticis plura peti possunt.

d τίπτε με κικλήσκεις] Non est frustra quòd priorem inducit Patroclum cum Achille loquentem, quia voluit intelligi eum nõ solùm amicum esse Achillis simpliciter, sed amicum officiosum, qui operam suam amico non recusaret. Horum autem duorum amicitia tanta fuit, vt abierit in prouerbium.

e δῖε Μενοιτιάδη] Hæc Achillis oratio duas habet partes. primùm ipsum exordium, in quo tum blandis verbis testatã facit Patroclo amicitiam, qua eum complectitur, tum generaliùs eum de præsenti rerum statu affatur, exponens illi casus hodiernos, sed paucis, Græcorum. vnde ipse ad suam gloriam argumentatur, futurum nimirum vt iam Græci ad sua genua procumbant, hoc est, reparatam iri iniuriam superiorem sibi ab Agamemnone illatam. Secundò Patroclo dat in mãdatis, vt Nestorem accedat, ac roget quis sit ille, quem ex prælio vulneratum deducat: se enim suspicari eum esse Machaonem, quod tamen, tùm quòd illum tantum à tergo viderit, tum quòd velocitas currus impedierit quominus defixis & attentis oculis eum potuerit obseruare, certum ac exploratum non habeat. Fecit ergo amor Achillis in Machaonem, vt ob minimam de eius damno suspicionem anxiè de eo sit sollicitus, & malit in curiosam percunctationem, quàm in negligentiam peccare.

f βῆ δ' θέειν] Celeritatem in mandatis exequendis diligenter obseruat Poëta, tam apud Deos quàm apud homines. Et licet in Patroclo & Achille nihil aliud quàm nomen amicitiæ agnoscam, omni videlicet imperij atque authoritatis vnius in alterum prærogatina dempta: tamen est etiam mutua quędam inter amicos officiorum, vt ita dicam, necessitudo, quam sibi inuicem rogati denegare non possint, sine maleuolentiæ aut minus candidi animi suspicione. Ideò Patroclus dicitur Achilli quoq; paruisse omni abiecta cunctatione. Vnde etiam tardum amicum improbat Plautus in Pœnulo,

Ita me dij ament, inquit, *tardo amico nihil est quicquam iniquius*: quasi nimirum & ad eandem exequendi mandata celeritatem amici adinuicem, vt diximus, obligentur.

g τὴν ἄρετ' ἐκ Τενέδοιο] Interserit hanc historiam de Hecamede, vt maiori diuersitate refertum opus habeat. Hanc ergo Hecamedẽ dicit fuisse oriundam ex Tenedo, & Arsinoi regis, ni fallor, Tenedi, filiam. Cùm autem Achilles Tenedũ euertisset (scimus enim Achillem omnia loca Troiam circumiacentia depopulatum) ac omnem prædam, vt moris fuit eo tempore, in mediũ exercitus attulisset, factum est, vt Græcorum consensu hæc sorti in Nestoris gratiam exciperetur, idq; eam solùm ob causam, quòd consilio reliquos omnes antecelleret: hoc est in rebus deliberandis prudentia, siquidẽ robur in bello iam seni Heroi erat denegatum. Vbi notandum est tamen, quantus honos ei sit tributus, qualem etiam accipiet in funebri Patrocli certamine, quanquam in arenam non descendet. Sed magis est attendenda causa, cur eo sit honore affectus, nimirum prudentia, qua vel solus totius exercitus negotia penè administrauit.

h ἐπὶ δὲ κρόμυον] Vt ista per transennã non inspiciat lector, quàm maximè possum moneo. Agitur potissimũ de Machaone vulnerato & sanando & refocillando, in eum finem propinatur ei vinum Pramnium admixta farina, melle & caseo, sed & cepe potionis obsonio. Ecquid verò exclamarent hodie medici nostri, illa ferè omnia perniciosa sunt vulneratis, vt quæ potius vulnera inflammarent adhibita, quàm dolores mitigarent: saltem vinum & cepe, quibus etiam vulgò solent sic affecti interdici. Sed miseros nos homunciones, qui tantùm à robusta illa & sincera veterum istorum heroum εὐεξίᾳ desciuimus, vt ea nobis iam dãnosa esse sentiat, quæ illis salutaria fuisse intelligimus. Nam ea solùm est causa, cur Machaon ab his rebus, quas nos iam nocere existimamus, minimè abstineat, nimirum quòd tanta fuit illi in reliqua vita temperantia, & circa victum frugalitate, vt κακοχυμίαν nullam contraxerit, ideò metus nõ fuit vitiosos humores vino ac cepe, in corpore conturbari aut irritari, quod vulneri damnosum erat futurum: quia solent illi ad imbecilliorem partem concurrere, & ita magis ac magis affecta loca labefactare. Hæc ita quoq; ferè annotauit Athenæus lib. 1. his verbis: ὁ δὲ ποιητὴς γὰρ ὁ αὐτὸς, inquit, καὶ τὸν δὲ Μαχάονα ὡς ὑγιεινῶς ἐν τῇ διαίτῃ καὶ ποιεῖ τῇ στρατιᾷ Νέστορος παρέχοντα Μαχάονι τῷ ἰατρῷ τετρωμένῳ τὸν δεξιὸν ὦμον ἀσυμφορώτατον οἶνον τοῖς φλεγμαίνουσιν ἐπιδιδόντα ὄντα, καὶ τοῦτο Πράμνειον ὃν ἴσμεν παχὺν καὶ πολύτροφον, καὶ ἐπιψήσαντα αἰγὸς, ἀλλ' ἐμφορήσαντα ἄλφιτα, πλειόνων γοῦν περικεχλιδότα συνεχῶς τοῦτο ποιῶν, &c. Plato quoq; 3 de Repub. idẽ attigit, sed insigni μνημονικῷ ἁμαρτήματι, cùm id Eurypylo & Patroclo tribuit, quod Homerus de Machaone & Nestore scripsit: quale tamen non fuit apud eundem in Ione, quia verò, eo dempto, locus est nostro isti accommodatissimus, verba eius referam. τὸ δὲ ἰατρικῆς (ἦν δ' ἐγὼ) δεῖσθαι ὅτι μὴ τραυμάτων ἕνεκα, ἢ τινων ἐπετείων νοσημάτων ἐπιπεσόντων, ἀλλὰ δι' ἀργίαν τε καὶ δίαιταν οἵαν διήλθομεν, ῥευμάτων τε καὶ πνευμάτων, ὥσπερ λίμνας, ἐμπιπλαμένους, φύσας τε καὶ κατάρρους νοσήμασιν ὀνόματα τίθεσθαι ἀναγκάζειν τοὺς κομψοὺς Ἀσκληπιάδας οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ; Καὶ μάλ', ἔφη, ὡς ἀληθῶς καινὰ ταῦτα καὶ ἄτοπα νοσημάτων ὀνόματα. Οἷα (ἦν δ' ἐγώ) ὡς οἶμαι, οὐκ ἦν ἐπ' Ἀσκληπιοῦ. τεκμαίρομαι δὲ ὅτι αὐτοῦ οἱ υἱεῖς ἐν Τροίᾳ Εὐρυπύλῳ τετρωμένῳ (hic est Platonis peccatum μνημονικόν) ἐπ' οἶνον Πράμνειον ἄλφιτα πολλὰ ἐπιπασθέντα καὶ τυρὸν ἐπιξυσθέντα (ἃ δὴ δοκεῖ φλεγματώδη εἶναι) οὐκ ἐμέμψαντο τῇ δούσῃ πιεῖν, οὐδὲ Πατρόκλῳ τῷ ἰωμένῳ ἐπετίμησαν. Καὶ μὲν δὴ (ἔφη) ἄτοπόν γε τὸ πῶμα οὕτως ἔχοντι. Οὔκ, εἴ γ' ἐννοεῖς (εἶπον) ὅτι τῇ παιδαγωγικῇ τῶν νοσημάτων ταύτῃ τῇ νῦν ἰατρικῇ πρὸ τοῦ Ἀσκληπιάδαι οὐκ ἐχρῶντο, ὥς φασι, πρὶν Ἡρόδικον γενέσθαι, &c. Plutarchus verò in libro de Homero duas videtur causas reddere cur minus moderato victu vtentem Machaonem inducat Poëta: vel quòd non adeò esset magnum aut periculosum vulnus vt ei nocere posset: vel quòd hac quoque in parte Machaonis peritiam significet: nam quacunque vteretur victus ratione, seipsum nimirum curare poterat.

i ἠδὲ μέλι χλωρόν,] Placet quædam de mellis vsu, delectandi varietate rerũ lectionis gratia, nonnulla conscribere. Democritus Abderites, vt refert Athenæus li. 1. mellis beneficio vitam in Cerealium diem produxit, & eo vescens vixit: vbi abstinuit, viuere desijt. Vnde interrogatus quomodo quispiam sanus viuere posset: Si exteriora oleo, inquit, interiora melle irriget. Erat etiam Pythagoricorum cibus panis cum melle. Aristoxenus eos sine morbo viuere posse asserebat, qui illud semper in prandijs comederint. Lycus multum Cyrnios viuere scripsit, qui apud Sardonem habitantes melle semper vescuntur, quod plurimum apud illos nascitur. Vide de melle (præter Aristotelẽ) Plinium lib. 11. c. 12. & lib. 22. c. 24. Nos tamen hodie perfectius melle vti possumus, quàm illi veteres. Siquidem mel per se crassum & terrestre, vt etiam agnouit Plinius, vires planè obtusas habet, nisi à suo corpore terreo & sordido repurgetur, & ad absolutissimum quoddam quintum esse deducatur. Quid dicam, intelligent qui nobilissimam illam Physicæ partẽ, vulgo nimis odiosam, tractant & exercent.

k πὰρ δὲ δέπας] Nestoreum hoc poculum antiqui suis enarrationibus variè illustrarunt, qua de re potest legi Athenæus lib. 11 vbi inter varia poculorum genera hoc quoque recensetur, singillatimque illius partes explicantur. Nos aliàs commodiore loco ea de re scribemus.

l κνῆστι χαλκείῃ] Hic versus à Platone in Ione ita refertur. κνήστι χαλκείῃ· παρὰ δὲ κρόμυον ποτῷ ὄψον. Sed vereor ne sit μνημονικὸν ἁμάρτημα, quale fuit superius. Nam illud παρὰ δὲ κρόμυον ποτῷ ὄψον anteà fuit in illo versu χάλκειον κάνεον, &c.

Πάτροκλος δὲ θύρῃσιν ἐφίστατο, ἰσόθεος φώς.
Τὸν δὲ ἰδὼν ὁ γεραιὸς [a] ἀπὸ θρόνου ὦρτο φαεινοῦ,
Ἐς δ' ἄγε χειρὸς ἑλὼν, κατὰ δ' ἑδριάασθαι ἄνωγε.
Πάτροκλος δ' ἑτέρωθεν ἀναίνετο, εἶπέ τε μῦθον·
[b] Οὐχ ἕδος ἐστὶ γεραιὲ διοτρεφὲς, οὐδέ με πείσεις.
[c] Αἰδοῖος, νεμεσητὸς, ὅ με προέηκε πυθέσθαι
Ὅν τινα τοῦτον ἄγεις βεβλημένον· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς
Γινώσκω, ὁρόω δὲ Μαχάονα ποιμένα λαῶν.
Νῦν δὲ ἔπος ἐρέων, πάλιν ἄγγελος εἶμ' Ἀχιλῆϊ.
Εὖ δὲ σὺ οἶσθα γεραιὲ διοτρεφὲς, οἷος ἐκεῖνος
[d] Δεινὸς ἀνήρ. τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόῳτο.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
[e] Τίπτε τ' ἄρ' ὧδ' Ἀχιλεὺς ὀλοφύρεται υἷας Ἀχαιῶν,
γρ. οὐδ' ἔτι Ὅσσοι δὴ βελέεσσι βεβλήαται; * οὐδέ τι οἶδε
Πένθεος ὅσσον ὄρωρε κατὰ στρατόν; οἱ γὰρ ἄριστοι
Ἐν νηυσὶν κέαται βεβλημένοι, οὐτάμενοί τε.
Βέβληται μὲν ὁ Τυδεΐδης κρατερὸς Διομήδης.
Οὔτασται δ' Ὀδυσεὺς δουρικλυτὸς, ἠδ' Ἀγαμέμνων·
Βέβληται δὲ καὶ Εὐρύπυλος κατὰ μηρὸν ὀϊστῷ.
Τοῦτον δ' ἄλλον ἐγὼ νέον ἤγαγον ἐκ πολέμοιο,
Ἰῷ ἀπὸ νευρῆς βεβλημένον· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἐσθλὸς ἐὼν Δαναῶν οὐ κήδεται, οὐδ' ἐλεαίρει.
Ἦ μένει εἰς ὅ κε δὴ νῆες θοαὶ ἄγχι θαλάσσης
Ἀργείων ἀέκητι πυρὸς δηΐοιο θέρωνται,
Αὐτοί τε κτεινώμεθ' ἐπισχερώ; οὐ γὰρ ἐμὴ ἲς
Ἔσθ' οἵη πάρος ἔσκεν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσιν.
Εἴθ' ὡς ἡβώοιμι, βίη δέ μοι ἔμπεδος εἴη,
Ὡς ὁπότ' Ἠλείοισι καὶ ἡμῖν νεῖκος ἐτύχθη
γρ. βοηλασίης Ἀμφὶ * βοηλασίῃ, ὅτ' ἐγὼ κτάνον Ἰτυμονῆα
Ἐσθλὸν Ὑπειροχίδην, ὃς ἐν Ἤλιδι ναιετάασκε,
Ῥύσι' ἐλαυνόμενος· ὁ δ' ἀμύνων ᾗσι βόεσσιν,
Ἔβλητ' ἐν πρώτοισιν ἐμῆς ἀπὸ χειρὸς ἄκοντι·
Κὰδ δ' ἔπεσε, λαοὶ δὲ περίτρεσαν ἀγροιῶται.
Ληΐδα δ' ἐκ πεδίου συνελάσσαμεν ἤλιθα πολλὴν,
Πεντήκοντα βοῶν ἀγέλας, τόσα πώεα οἰῶν,
Τόσσα συῶν συβόσια, τόσ' αἰπόλια πλατέ' αἰγῶν·
Ἵππους δὲ ξανθὰς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα,
Πάσας θηλείας, πολλῇσι δὲ πῶλοι ὑπῆσαν·
Καὶ τὰ μὲν ἠλασάμεσθα Πύλον Νηλήϊον εἴσω
[g] Ἐννύχιοι προτὶ ἄστυ· γεγήθει δὲ φρένα Νηλεὺς,
Οὕνεκά μοι τύχε πολλὰ νέῳ πόλεμόν δὲ κιόντι.
Κήρυκες δ' ἐλίγαινον ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι,
Τοὺς ἴμεν οἷσι χρεῖος ὀφείλετ' ἐν Ἤλιδι δίῃ·
Οἱ δὲ συναγρόμενοι Πυλίων ἡγήτορες ἄνδρες
Δαίτρευον· [h] πολέσιν γὰρ Ἐπειοὶ χρεῖος ὄφειλον·
Ὡς ἡμεῖς παῦροι κεκακωμένοι ἐν Πύλῳ ἦμεν.
[i] Ἐλθὼν γάρ ῥ' ἐκάκωσε βίη Ἡρακληείη
γρ. ἔκταθεν Τῶν προτέρων ἐτέων, κατὰ δ' * ἔκταθεν ὅσσοι ἄριστοι.
Δώδεκα γὰρ Νηλῆος ἀμύμονος υἱέες ἦμεν,
Τῶν οἶος λιπόμην, οἱ δ' ἄλλοι πάντες ὄλοντο.
[k] Ταῦθ' ὑπερηφανέοντες Ἐπειοὶ χαλκοχίτωνες,
Ἡμέας ὑβρίζοντες, ἀτάσθαλα μηχανόωντο.
Ἐκ δ' ὁ γέρων ἀγέλην τε βοῶν καὶ πῶϋ μέγ' οἰῶν
[l] Εἵλετο κρινάμενος τριηκόσι', ἠδὲ νομῆας.
Καὶ γὰρ τῷ χρεῖος μέγ' ὀφείλετ' ἐν Ἤλιδι δίῃ,
[m] Τέσσαρες ἀθλοφόροι ἵπποι αὐτοῖσιν ὄχεσφιν
Ἐλθόντες [n] μετ' ἄεθλα· [o] περὶ τρίποδος γὰρ ἔμελλον
Θεύσεσθαι· τοὺς δ' αὖθι ἄναξ ἀνδρῶν Αὐγείας

Patroclus autem foribus astitit diuinus vir.
Hunc verò intuitus senex, à sede surrexit splendida:
Introq; duxit manu prehensum, & sedere iussit.
Patroclus .a. ex altera parte renuebat, dixitq; verbũ:
Non sessio est, senex nobilis, neq; mihi persuadebis.
Reuerendus, iracundus est qui me misit sciscitari,
Quémnam hunc ducas vulneratum: sed & ipse
Cognosco: videoq; Machaonem pastorem populorum:
Nunc .a. verbum dicens, rursus nuncius ibo Achilli,
Bene verò tu scis senex diuine, qualis ille
Morosus vir, citò & insontem culpauerit.
Huic .a respondit deinde Gerenius eques Nestor,
Cur nam verò sic Achilles miseratur filios Achiuorũ,
Quotquot iam telis vulnerati sunt? ac nescit
Luctus quãtũ excitatũ sit per exercitũ? nã fortissimi
In nauibus iacent percussi, vulneratiq́. (quiq;
Læsus est enim Tydides fortis Diomedes,
Vulneratus est & Vlysses hasta inclytus, & Agamemnon:
Ictus est autem & Eurypylus in fœmore sagitta.
Hunc autem alium ego modò adduxi ex bello,
Sagitta à neruo (emissa) percussum, sed Achilles
Strenuus existens Danaos non curat neq; miseratur.
An expectat, donec iam naues, veloces prope mare
Arguis inuitis igne sæuo comburantur,
Ipsiq; interficiamur ordine vnus post aliũ? nõ .n. me a
Est, qualis antea fuit in agilibus membris. (vis
Vtinã sic ætate florerẽ, robur verò mihi firmum esset,
Sicut quando Elidensibus & nobis contentio accidit
Pro abactione boum, quando ego interfeci Itymoneũ
Fortem Hypirochidem qui in Elide habitabat,
Pignora abigens: hic verò auxilians suis bobus,
Vulnerat' est inter primos mea à manu iaculo, (fles.
Et cecidit: populi verò circũ trepidi aufugerũt agre-
Prædam autem ex campo abegimus valdè multam,
Quinquaginta boum armenta totidem greges ouiũ:
Tot suum greges, tot greges amplos caprarum:
Equas autem flauas centum & quinquaginta,
Omnes fœminas, multis autem pulli suberant:
Et hæc quidem abegimus Pylum Neleium intra
Nocturni ad ciuitatẽ: lætabatur autẽ animo Neleus,
Eò φ mihi cõtigisset multa iuueni ad militiã pfecto:
Præcones .a. edixerunt simul ac aurora oriretur,
Illos accedere, quib. debitũ debebatur in Elide gene-
At congregati Pyliorum principes viri (rosa.
Diuidebãt pradã: multis enim Epei debitũ debebãt:
Adeò nos pauci malis affecti in Pylo eramus.
Veniens enim afflixerat vis Herculea
Prioribus annis: interfecti sunt autem quiq; optimi.
Duodecim enim Nelei egregij eramus,
Ex his solus relictus sum: alij autem omnes perierunt.
Et ob hæc superbientes Epei loricati
Nos iniuria afficientes iniqua moliebantur:
Senex autẽ armentumq; boũ & gregem magnũ ouiũ
Exemit diligens trecentas, & pastores:
Etenim huic debitũ ingẽs debebatur in Elide nobili,
Quatuor præmiferi equi cum ipsis curribus
Venientes ad certamina: pro tripode enim erant
Cursuri: hos verò illic rex virorum Augeas

Κάσχε.

κάσχεθε· τὸν δ' ἐλατῆρ' ἀφίει ἀκαχήμενον ἵππων.
Τῶν ὁ γέρων ἐπέων κεχολωμένος ἠδὲ καὶ ἔργων,
Ἐξέλετ' ἄσπετα πολλά· τὰ δ' ἄλλ' ἐς δῆμον ἔδωκε
Δαιτρεύειν, μή τις οἱ ἀτεμβόμενος κίοι ἴσης.
Ἡμεῖς μὲν τὰ ἕκαστα διείπομεν, ἀμφί τε ἄστυ
Ἔρδομεν ἱερὰ θεοῖς· οἱ δὲ τρίτῳ ἤματι πάντες
Ἦλθον ὁμῶς αὐτοί τε πολεῖς καὶ μώνυχες ἵπποι
Πασσυδίῃ· μετὰ δέ σφι Μολίονε θωρήσσοντο,
Παῖδ' ἔτ' ἐόντ', οὔπω μάλα εἰδότε θούριδος ἀλκῆς.
Ἔστι δέ τις Θρυόεσσα πόλις, αἰπεῖα κολώνη,
Τηλοῦ ἐπ' Ἀλφειῷ, νεάτη Πύλου ἠμαθόεντος·
Τὴν ἀμφεστρατόωντο διαρραῖσαι μεμαῶτες.
Ἀλλ' ὅτε πᾶν πεδίον μετεκίαθον, ἄμμι γ' Ἀθήνη
Ἄγγελος ἦλθε θέουσ' ἀπ' Οὐλύμπου θωρήσσεσθαι
Ἔννυχος, οὐδ' ἀέκοντα Πύλον κάτα λαὸν ἄγειρεν,
Ἀλλὰ μάλ' ἐσσυμένους πολεμίζειν· οὐδέ με Νηλεὺς
Εἴα θωρήσσεσθαι, ἀπέκρυψεν δέ μοι ἵππους.
Οὐ γάρ πώ τί μ' ἔφη ἴδμεν πολεμήϊα ἔργα.
Ἀλλὰ καὶ ὣς ἱππεῦσι μετέπρεπον ἡμετέροισι,
Καὶ πεζός περ ἐών, ἐπεὶ ὣς ἄγε νεῖκος Ἀθήνη.
Ἔστι δέ τις ποταμὸς Μινυήϊος εἰς ἅλα βάλλων,
Ἐγγύθεν Ἀρήνης, ὅθι μείναμεν ἠῶ δῖαν
Ἱππῆες Πυλίων, τὰ δ' ἐπέρρεον ἔθνεα πεζῶν.
Ἔνθεν πασσυδίῃ σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες,
* Ἔνδιοι ἱκόμεσθ' ἱερὸν ῥόον Ἀλφειοῖο.
Ἔνθα Διῒ ῥέξαντες ὑπερμενέϊ ἱερὰ καλά,
Ταῦρον δ' Ἀλφειῷ, ταῦρον δὲ Ποσειδάωνι,
Αὐτὰρ Ἀθηναίῃ γλαυκώπιδι βοῦν ἀγελαίην.
Δόρπον ἔπειθ' ἑλόμεσθα κατὰ στρατὸν ἐν τελέεσσι
Καὶ κατεκοιμήθημεν ἐν ἔντεσιν οἷσιν ἕκαστος
Ἀμφὶ ῥοὰς ποταμοῖο. ἀτὰρ μεγάθυμοι Ἐπειοὶ
Ἀμφίσταντο δὴ ἄστυ διαπραθέειν μεμαῶτες.
Ἀλλά σφιν προπάροιθε φάνη μέγα ἔργον Ἄρηος.
Εὖτε γὰρ ἠέλιος φαέθων ὑπερέσχεθε γαίης,
Συμφερόμεσθα μάχῃ, Διΐ τ' εὐχόμενοι καὶ Ἀθήνῃ.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Πυλίων καὶ Ἐπειῶν ἔπλετο νεῖκος,
Πρῶτος ἐγὼν ἕλον ἄνδρα, κόμισσα δὲ μώνυχας ἵππους,
Μούλιον αἰχμητήν· γαμβρὸς δ' ἦν Αὐγείαο,
Πρεσβυτάτην δὲ θύγατρ' εἶχε ξανθὴν Ἀγαμήδην,
* Ἣ τόσα φάρμακα ᾔδη, ὅσα τρέφει εὐρεῖα χθών.
Τὸν μὲν ἐγὼ προσιόντα βάλον χαλκήρεϊ δουρί.
Ἤριπε δ' ἐν κονίῃσιν· ἐγὼ δ' ἐς δίφρον ὀρούσας,
Στῆν ῥα μετὰ προμάχοισιν· ἀτὰρ μεγάθυμοι Ἐπειοὶ
Ἔτρεσαν ἄλλυδις ἄλλος, ἐπεὶ ἴδον ἄνδρα πεσόντα
Ἡγεμόν' ἱππήων, ὃς ἀριστεύεσκε μάχεσθαι.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐπόρουσα κελαινῇ λαίλαπι ἶσος·
Πεντήκοντα δ' ἕλον δίφρους, δύο δ' ἀμφὶς ἕκαστον
Φῶτες ὀδὰξ ἕλον οὖδας, ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ δαμέντες.
Καί νύ κεν Ἀκτορίωνε Μολίονε παῖδ' ἀλάπαξα,
Εἰ μή σφωε πατὴρ εὐρυκρείων Ἐνοσίχθων
Ἐκ πολέμου ἐσάωσε, καλύψας ἠέρι πολλῇ.
Ἔνθα Ζεὺς Πυλίοισι μέγα κράτος ἐγγυάλιξε.
Τόφρα γὰρ οὖν ἑπόμεσθα * διὰ σπιδέος πεδίοιο,
Κτείνοντές τ' αὐτούς, ἀνά τ' ἔντεα καλὰ λέγοντες,
Ὄφρ' ἐπὶ Βουπρασίου πολυπύρου βήσαμεν ἵππους,
Πέτρης τ' Ὠλενίης, καὶ * Ἀλησίου, ἔνθα Κολώνη
Κέκληται· ὅθεν αὖτις ἀπέτραπε λαὸν Ἀθήνη.
Ἔνθ' ἄνδρα κτείνας πύματον λίπον· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ

Detinuit, aurigã aũt dimisit tristẽ equorum causa.
Ob hac senex dicta iratus ac etiam facta,
Exemit admodum multa: alia autẽ in populũ dedit
Diuidere, ne qs sua defraudatus iret aquali portione.
Nos qdẽ hac singula administrabamus circaq; vrbẽ
Faciebamus sacra dijs: hi autem tertio die omnes
Venerunt simul & ipsi multi & vnica vngula equi
Cateruatim: cumq; ipsis Moliones duo armabantur,
Pueri adhuc existẽtes, nõdũ valdè piti strenui robo- (ris.
Est.n. quadã Thryoëssa ciuitas, altus tumulus:
Longè ad Alpheum, extrema Pyli arenosi:
Hanc obsidebant expugnare cupientes.
Sed quando omnes campos transierãt, nobis Minerua
Nuncia venit, delapsa ab Olympo, vt armaremur,
Nocturna, neq; inuitũ per Pylũ populum cõgregauit:
Sed valdè paratos ad bellandum: neq; me Neleus.
Sinebat armari: abscondit autem mihi equos.
Nondum enim me existimabat scire bellica opera.
Sed & sic inter equites lucebam nostros, (Minerua.
Quãuis pedes existẽs, quia sic me ducebat ad pugnam
Est autẽ quidam fluuius Minyeius in mare currens,
Prope Arenam, vbi expectauimus auroram diuinam
Equites Pyliorum & cõfluxerunt agmina peditum:
Inde omnibus copijs cum armis armati,
Sub meridiẽ peruenimus ad sacrum fluxum Alphei: γ. ἔνθα πα-νσυδὶ
Ibi Ioui quum fecissemus potenti sacra pulchra, γ. εὔδιοι
Taurumq; Alpheo, taurumq; Neptuno,
Sed Minerua glaucos oculos habẽti iuuencã gregalẽ:
Cœnam deinde sumpsimus, p exercitũ in ordinibus.
Et cubuimus armis suis quisq;.
Circum fluenta fluuij: sed magnanimi Epeij
Circumstabant, ciuitatem euertere parati.
Sed ipsis ante apparuit magnum opus Martis.
Quando enim sol lucidus extulit caput supra terrã,
Cõgrediebamur pugna, Ioui supplicãtes & Mineruæ,
Sed quando iam inter Pylios & Epeios esset certamẽ,
Primus ego occìdi virum (abstuli verò vnungulos equos)
Mulium bellatorem: gener autem erat Augeæ:
Maximam natu.n. filiã habebat flauam Agamedã,
Quæ tot pharmaca sciebat, quot alit lata terra.
Hunc quidem ego accedentem percussi aerata hasta:
Cecidit aũt in pulueres: ego autem in currum insiliẽs
Steti inter propugnatores: sed magnanimi Epeij
Territi fugerũt, alius aliorsũ, vt viderũt virũ lapsũ
Ductorem equitum, qui præstans erat in pugnando.
At ego incurri atra procella similis,
Quinquaginta accepi currus, duo verò circa quemq;
Viri mordicus p̃hẽderũt terrã, mea hasta interfecti.
Et sanè Actoriones Meliones pueros interfecissem,
Nisi ipsos pater latè dominans Neptunus
E bello seruasset, cooperiens nebula multa.
Tum Iupiter Pylis magnam victoriam præbuit:
Tãtisper.n. insequebamur per latè patentẽ campum, γ. διὰ σπι-δέος
Interficientesq; ipsos, armaq; pulchra colligentes,
Donec in Buprasium frugum ferax egimus equos,
Petramq; Oleniam & Alesium (qui locus Colone γ. Ἀλεισίου
Vocata est) vnde rursum cõuertit exercitũ Minerua.
Ibi virum interficiens extremum reliqui: sed Achiui

Ἂψ ἀπὸ Βουπρασίοιο Πύλονδ᾽ ἔχον ὠκέας ἵππους.
Πάντες δ᾽ εὐχετόωντο θεῶν Διΐ, Νέστορί τ᾽ ἀνδρῶν.
Ὣς ἔον, εἴ ποτ᾽ ἔον γε μετ᾽ ἀνδράσιν· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Οἶος τῆς ἀρετῆς ἀπονήσεται· ἦ τέ μιν οἴω
ᵃ Πολλὰ μετακλαύσεσθαι ἐπεί κ᾽ ἀπὸ λαὸς ὄληται.
* Ὦ πέπον, ἦ μὲν σοί γε Μενοίτιος ὧδ᾽ ἐπέτελλεν
* Ἤματι τῷ ὅτε σ᾽ ἐκ Φθίης Ἀγαμέμνονι πέμπε·
Νῶϊ δέ τ᾽ ἔνδον ἐόντες, ἐγὼ καὶ δῖος Ὀδυσσεύς,
Πάντα μάλ᾽ ἐν μεγάροις ἠκούομεν ὡς ἐπέτελλε.
Πηλῆος δ᾽ ἱκόμεσθα δόμους εὖ ναιετάοντας,
Λαὸν ἀγείροντες κατ᾽ Ἀχαιΐδα * πουλυβότειραν. (γρ. πουλυβότειραν.)
Ἔνθα δ᾽ ἔπειθ᾽ ἥρωα Μενοίτιον εὕρομεν ἔνδον,
Ἠδὲ σέ, πὰρ δ᾽ Ἀχιλῆα· γέρων δ᾽ ἱππηλάτα Πηλεὺς
Πίονα μηρί᾽ ἔκηε βοὸς Διῒ τερπικεραύνῳ,
Αὐλῆς ἐν χόρτῳ· ἔχε δὲ χρύσειον ἄλεισον,
Σπένδων αἴθοπα οἶνον ἐπ᾽ αἰθομένοις ἱεροῖσι.
Σφῶϊ μὲν ἀμφὶ βοὸς ἕπετον κρέα, νῶϊ δ᾽ ἔπειτα
Στῆμεν ἐνὶ προθύροισι· ταφὼν δ᾽ ἀνόρουσεν Ἀχιλλεύς.
Ἐς δ᾽ ἄγε χειρὸς ἑλών, κατὰ δ᾽ ἑδριάασθαι ἄνωγε,
Ξείνιά * τ᾽ εὖ παρέθηκεν ἅ τε ξείνοις θέμις ἐστίν. (γρ. τὰ παρέθηκεν)
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπημεν ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Ἦρχον ἐγὼ μύθοιο, κελεύων ὔμμ᾽ ἅμ᾽ ἕπεσθαι·
Σφὼ δὲ μάλ᾽ ἠθέλετον, τὼ δ᾽ ἄμφω πόλλ᾽ ἐπέτελλον·
Πηλεὺς μὲν ᾧ παιδὶ γέρων ἐπέτελλ᾽ Ἀχιλῆϊ
Αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων·
Σοὶ δ᾽ αὖθ᾽ ὧδ᾽ ἐπέτελλε Μενοίτιος Ἄκτορος υἱός,
Τέκνον ἐμόν, γενεῇ μὲν ὑπέρτερός ἐστιν Ἀχιλλεύς,
ᵃ Πρεσβύτερος δὲ σύ ἐσσι· βίῃ δ᾽ ὅ γε πολλὸν ἀμείνων·
Ἀλλ᾽ εὖ οἱ φάσθαι πυκινὸν ἔπος, * ἠδ᾽ ὑποθέσθαι, (γρ. ἠδ᾽ ἐπιπνεῦσαι,)
Καί οἱ σημαίνειν· ὁ δὲ πείσεται εἰς ἀγαθόν περ.
Ὣς ἐπέτελλ᾽ ὁ γέρων, σὺ δὲ λήθεαι· ἀλλ᾽ ἔτι καὶ νῦν
Ταῦτ᾽ εἴποις Ἀχιλῆϊ δαΐφρονι, αἴ κε πίθηται.
Τίς δ᾽ οἶδ᾽ εἴ κέν οἱ σὺν δαίμονι θυμὸν ὀρίναις
Παρειπών; ᶜ ἀγαθὴ δὲ παραίφασίς ἐστιν ἑταίρου.
Εἰ δέ τινα φρεσὶν ᾗσι θεοπροπίην ἀλεείνει,
Καί τινά οἱ πὰρ Ζηνὸς ἐπέφραδε πότνια μήτηρ,
Ἀλλὰ σέ περ προέτω, ἅμα δ᾽ ἄλλος λαὸς ἑπέσθω
Μυρμιδόνων, αἴ κέν τι φόως Δαναοῖσι * γένηαι. (καὶ γένοιο.)
Καί τοι τεύχεα καλὰ δότω πόλεμόν δε φέρεσθαι,
Αἴ κέ σε τῷ ἴσκοντες ἀπόσχωνται πολέμοιο
Τρῶες, ἀναπνεύσωσι δ᾽ ἀρήϊοι υἷες Ἀχαιῶν
Τειρόμενοι· ὀλίγη δέ τ᾽ ἀνάπνευσις πολέμοιο·
ᵇ Ῥεῖα δέ κ᾽ ἀκμῆτες κεκμηότας ἄνδρας ἀϋτῇ
Ὤσαιτε προτὶ ἄστυ νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων.

Retrò à Buprasio, Pylũ vers⁹ impellebãt veloces equos.
Oēs.a.gratias agebãt ex dijs Ioui, Nestoriq́; ex homini
Talis fui, si quando erã inter viros: sed Achilles (bus:
Solus sua virtute fruetur: certè ipsum puto
Multùm pòst deploraturum, vbi exercitus perierit.
O amice, sanè quidem tibi Menætius sic præcepit
Die illo, quando te ex Phthia Agamemnoni misit,
Nos autem intus existentes, ego & diuinus Vlysses,
Omnia facilè in adib. audiebamus sicut præcipiebat.
Pelei autem venimus ad domos benè habitatas,
Exercitum congregantes per Achaidem fœcundam.
Illic verò deinde heroëm Menætiũ inuenimus intus:
Atq; te, iuxta & Achillem: senexq́; equitator Peleus
Pĩguia fœmora adolebat bouis Ioui gaudẽti fulmine,
Aule in septo. tenebat autem aureum cyathum,
Libans nigrum vinum super ardentia sacra.
Vos quidem bouis apparabatis carnes: nos verò tum
Stetim⁹ in vestibulo: perculsus aũt surrexit Achilles:
Introq́; duxit manu prehendens, atq; considere iussit,
Hospitaliaq́; benè apposuit, q̃ hospitib. apponere fas est:
Sed postquam saturati fuimus cibo & potu,
Ordiebar ego sermonem, hortans vos simul sequi:
Vos.a.libẽter volebatis: hi verò ambo multa pcepunt:
Peleus quidem suo filio senex præcepit Achilli,
Semper benè rem gereret, & eximius esset præ cæteris:
Tibi verò sic præcepit Menætius Actoris filius:
Fili mi, stirpe quidem superior est Achilles,
Maior natu verò tu es: virib⁹.a. hic multò præstãtior.
At benè ei loquere prudens consiliũ & admone, (rit.
Et ei impa: hic.a. parebit in eo saltẽ q bonũ visũ fue-
Sic præcepit senex: tu autem oblitus es: sed saltem nũc
Hæc dicas Achilli bellicoso, si fortè pareat.
Quis verò scit, si ei, fauente Deo, animum cõmoueris
Admonens? Bona autem admonitio est amici.
Si autem aliquod mentibus suis oraculum vitat,
Et aliquod ei à Ioue retulit veneranda mater,
Saltem te mittat: simul & reliqua copia sequantur
Myrmidonum, si fortè aliqua salus Danais fias:
Et tibi arma decora det ad pugnam gestare,
Si fortè te huic assimulantes abstineant à bello
Troiani, respirent autem bellicosi filij Achiuorum
Afflicti: modica autem respiratio belli.
Facilè autem integri defessos viros prælio
Repuleritis ad ciuitatem à nauibus & tentorijs.

COMMENTARIVS.

a ἀπὸ θρόνου] Hoc à seniore erga iuniorem præstitum, collati honoris argumentum est non leue: nam quod iunioribus erga seniores facere conuenit, id hoc loco senior Nestor erga iuniorem Patroclum facit, cùm ipsi assurgit.

b οὐχ ἕδος] Defectiua oratio, & hominis festinantis: quasi dicat Patroclus: Non est mihi iam opportunum vt considẽ, quia diutiùs hic apud te commorari non licet, propter eius qui me ad te delegauit asperitatem: quam vt deuitem, satius est vt de plano rem totam à te intelligam, cuius gratia huc missus sum, & statim ad Achillem reuertar.

c αἰδοῖος, νεμεσητός,] Multis locis talis Achilles describitur, morosus nimirũ & difficilis, vt in fine Iliad. ω. quo loco in Priamũ exasperatur. Vel forsan hoc prætextu vtitur Patroclus, vt se faciliùs à Nestore expediat, & citiùs reuertatur. Qui tamẽ sensus sequenti oratione refellitur, cùm dicet Patroclus ad Nestorem, εὖ δὲ σὺ οἶσθα, &c. Qui enim mentiretur (inquit Eustathius) cùm sciente Nestore loquatur. à quo poterat mendacij & falsæ criminationis redargui? Quare potior est prima interpretatio. Porrò obseruandum qua libertate Patroclus, quanquam Achillis amicus charissimus, eius austeros mores describat: quod pleriq; minus consentaneum iudicare possent, quasi non deceat amicum amici, absentis præcipuè, vitia detegere, quod potius mali animi quàm candidi significationem præ se ferre videtur: & id ferè dictat ratio, vt honorificè de amico minimè præsente pronunciemus, ne si secus faciamus, maleuolentiæ nostræ aut minùs integræ mentis suspicionem in nos conciteremus. Quò respexit igitur Homerus, cùm ita παῤῥησιαστικῶς de Achille amico loquentem Patroclum induxit? Nimirum vt significet, neque id omnino esse indecorum, ni fallor, de amicis, idq; potissimùm apud amicos, quid sentias liberè pronuntiare: itaq; reprehendi non potest iure Patroclus, qui apud Nestorem amicum Achillis eius vitia explicet, cùm id non calumniandi, sed celeriorem sibi reditum præmuniendi gratia faciat. Id ergo nõ est in eo damnandum, vt neque in vllo alio qui ea lege taciturnitatis sese exoluerit, cùm præcipuè nullum inde amico dedecus accedat. Oportet enim amici quoque vitia nosse, odisse tamẽ minimè: iuxta illud in Monostichis, φίλου τρόπους γίνωσκε, μισήσῃς δὲ μή: quin

& duas interdum apud amicos verba facere licet. Differt enim hoc longè à Calumnia, quæ etiam nescio quid tale facit: sed longè diuersa & ratione & instituto. Quod diligenter à lectore attendi volo.

d δεινὸς ἀνήρ.] Aliàs etiam tales Achillis mores descripsimus. Fuit enim morosus, asper & difficilis admodum: sed illud in eo lōgè grauissimum, quod de eo Patroclus subijcit, solere eum etiam insontem quempiam facilè culpare, quod tamē ex ea ipsa morositate ac asperitate deriuatur: sed vt factum intolerabile omnino censeas, quod etiam æquitatis leges omnes excedat. Sed discipulum Centauri, agrestis nimirum & fieri præceptoris, alium nobis Poëta exhibere non potuit: adeò nemo sine vitijs, vt ait ille, nascitur.

e τίπτε τ' ἄρ' ὧδ' Ἀχιλεὺς] In hac interrogatione notat Eustathius prudentiam & sagacitatem (σύνεσιν) Nestoris ostēdi, qui hoc de Achillis ingenio diuinârit, vt Græcorum misertus Patroclum ad explorandum dimiserit. Docet autem, cætera quæ Achilles nesciit de Græcorum calamitatibus, longè maiora esse præsentibus, quorum gratia ipse misericordia commotus est: quasi dicat Nestor, Quid nostri Achilles miseretur, cùm minimam eorum partem nesciat, quæ per nostrum exercitum contigerunt? Nam quid faciat, si intelligat fortissimos Heroas Diomedem, Vlyssem, Agamemnonem & Eurypylum vulneratos, si ob vnum tantùm, quē ipse obseruauit (is autem est Machaon) ita animo affectus est, vt te, Patrocle, ad rei explorationem delegârit? Ideò quadrabit hîc in Achillem illud Tragici, τῶν πραγμάτων τὸ μὲν ἄλγος ἀπέστιν, οὐ γὰρ οἶδεν ὁ πάσχων. Et hæc quidem ferè Eustathius. Ego verò existimabam alium esse huius loci sensum, nimirum conqueri Nestorem in genere de Achille, qui Græcorum curam ita abiecisse videatur: imò reuerà abiecerit, vt calamitates eorum aspernetur, sinatq; eos tot malis sciens volens opprimi, cùm ab eius fortitudine eorum salus vnicè pendeat. Quod vt grauius esse ostendat, enumerat Heroas qui in hodierno conflictu à Troianis sunt vulnerati, quod vnū sufficere videatur ad commouendum Achillis animum, vt tandem eorum defensionem acriter suscipiat: siquidem maiorum quę suis contingunt, commiseratione tangitur. Nam quod de Machaone sollicitū Achillem intelligit, id tanti non facit Nestor, vt ideò quippiam sibi de eius auxilio polliceatur: imò de industria id in eo expressis verbis non laudat, quod patet in ipsa commemoratione de casu Machaonis: imò contrà, postquam vulneratos Heroas recensuit, querimoniam de Achille adhuc repetit negatiuè, & non affirmatiuè: quod ex eius dictis colligi vllo modo non potest, vt tamen volebat Eustathius. Porrò totius huius Nestoreæ orationis scopus est duplex. Conatur enim Nestor persuadere Patroclo vel vt Achillem inducat ad opem Græcis ferendam: vel, siquidem hoc apud eum efficere non potuerit, vt ipsemet indutus Achillis armis & eius milite instructus in aciem prodeat.

f οὐ γὰρ ἐμὴ ἴς] Antequàm vnum aut alterū orationis suæ scopum aggrediatur Nestor, longa narratione & explicatione veteris suæ virtutis & gestorum vtitur, quam non est quod simpliciter senili cuidam loquacitati aut iactantiæ tribuamus: siquidem multùm habet momenti ad Patroclo persuadendum quod instituit. Solent enim exemplis aliorum homines maximè affici & inflammari: proinde etiam Nestor ea facta commemorat, quæ aliquid simile habent cum præsentibus, tam quod ad ea quæ iam sunt gesta, quā ad ea quæ à Patroclo postulabit, pertinet. Et primùm hæc verba, quibus deesse sibi vim & robur pristinum dicit, non leue est argumentum in Achillem & Patroclum, quibus cùm sit adhuc integra viriū præsentia, pudeat eos necesse est, quòd ad hæc negotia bellica remollescant patianturq; robur suum inutile ac torpidum languere: quod ipse proculdubio facturus non sit, si ad florem illū ætatis, quo ante multos annos viguit, fuerit rediturus. Et vt de sua fortitudine certiorem Patroclum faciat, narrat quid olim à se cū summa laude gestum sit. Tota autem narratio quæ præpostero, hoc est, Poëtico ordine à Nestore tractatur, eò tendit, Herculem ita Pylios afflixisse, vt inde superbientes Epei vicini contempto ob senectutem & orbitatem Neleo Pylijs contumeliosè insultauerint: se verò (nam Nestoris verba exponimus) contracta suorum, quantam licuisset, manu in Eleam impressionem fecisse, vnde maximā prædam abegerit: hoc est, quinquaginta armenta boum, totidem greges ouium, totidem suum, totidem & caprarum, & centum quinquaginta fuluas equas, quarum plerasq; pulli sequerentur. Tertio pòst die cùm ipse & sui in partitione prædæ & sacrificijs essent occupati, ait Epeos multitudine conducta equitum peditumq; exercitum eduxisse, ac circa Thyum super Alpheum positum castra locauisse. Pylios re statim intellecta ad profligandum hostem profectos, prope Arenam ad Minyeium flumen pernoctasse, inde sub meridiem ad Alpheum peruenisse, operatosq; sacris, cùm ad amnem ibi pernoctassent, sub auroram prælium commisisse, fusisq; hostibus, occidendi & persequendi finem non antè fecisse, quàm Buprasiū peruenissent, & ad Oleniam petram, atq; Alesij tumulum: inde enim Mineruam Pylios retrò auertisse, itaq; Achæos à Buprasio equos Pylum versus flexisse. Atq; his concluditur longa illa Nestoris oratio, prout etiam à Strabone lib. 8. coarctata est.

g ἐννύχιοι προτὶ ἄστυ.] ὡς μεθ' ἡμέραν μὲν (inquit Strabo ibidem) τὴν λεηλασίαν πεποιημένος, καὶ τὴν τροπὴν τῶν ἐκβοηθησάντων, ὅτε κτεῖναι λέγει τὸν Ἰτυμονέα. νύκτωρ δὲ τὴν ἐπάνοδον ποιούμενος, ὥστ' ἐννύχιοι προτὶ ἄστυ γενέσθαι. quasi dicat, ideò Nestorem hanc temporis nocturni circumstātiam in reditu obseruare, vt ostenderet interdiu prædam abactam fuisse, fusosq; qui ad defensionem boum venerant, quando etiā interfectum à se Itymonem dicit: noctu autem se cum suis redijsse. Et hoc quidem Strabonis instituto inseruit, ad designandam nimirum regionem, in qua hæc Pylus Nestorea erat sita: quod nos in Lexico commodiùs referemus.

h πολλοῖσι γὰρ χρεῖος] Hoc debitum Epeorum ita interpretor, vt ipsi illis è numero Pyliorum debeant, quibus bona antea vi eripuerunt, quasi rerum sibi ablatarum dominium ad eos voluntate possidentium translatum non sit, sed velut à repetituris ad tempus commodatum: & videtur hoc à Nestore festiuè debitum, vel χρεῖος appellari. Conuocati ergo sunt Pylij ad prædæ Epeorum diuisionem, & quibus plus fuit ab Epeis ablatum, plus etiam ex præda tributum fuit, & iacturam suarum facultatum alio genere compensarunt. Sic infrà Neleus pro ablatis sibi quatuor ἀθλοφόροις equis armentum boum & gregem ouium ac pastores sortitus est, & ita acceptum illud in equis damnum alio genere animalium resarcinit.

i ἐλθὼν γὰρ ῥ' ἐκάκωσε] Præposterè, vt iam monui, meminit Herculis Nestor, cùm iniuria Pylo illata ab Hercule superius negotium præcessisset, & hoc genere narrandi delectari Poëtas aliàs satis docuimus. Quod Homero etiam familiare est, vt etiam testatur Eustathius, φιλεῖ γὰρ, inquit, ἐξ ἀναστροφῆς αὐτὸς λέγειν πολλάκις τὰ πράγματα, καὶ παρεμβάλλειν εἰς τὸ μέσον τὴν ἀρχήν· καὶ φασὶν οἱ τεχνικοὶ, ὅτι τὸ ἐν ταῖς ἱστορικαῖς τῶν διηγημάτων ἀπ' ἀρχῆς ἀρξάμενος ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν ἰέναι, ἀμβλύτερόν ἐστι καὶ ἀνιεῖσι τὴν ἀκρίασιν. τὸ δὲ ἐκ τῶν μεταχειριστικωτέρων ἄρξασθαι, ἐνεργέστερόν τε καὶ ἐναγωνιώτερον ὡς καὶ ἐνταῦθα ἐκ τῆς μονομαχίας ἤρξατο τῆς βουλασίας ὁ Νέστωρ, ἐν οἷς τὸ τοῦ διηγήματος ἐστὶ δραστήριον. Et hæc quidem ille eleganter, à quo nobis porrò discendum est, cur Hercules Pylum deuastârit. Ac ex pluribus quidem causis quas affert, eā, vel ipsius iudicio, vt absurdam reijciemus, quam nonnulli Iphiti morti assignarunt, probabiliores afferemus. Quidam ergo dicunt id accidisse propter superbiam, qua Periclymenus vnus ex duodecim filijs Nelei in Herculem vsus est. Alij verò, quia Orchomenijs Pylij vt affines contra Thebanos Herculis conterraneos essent auxiliati. Agias verò dicebat, causam huius deuastationis esse, quòd Neleus Herculi boues Geryonis, quas ipse Hercules summo cum labore comparârat, abstulisset. Telesarchus autē, quia cùm Hercules aurea mala, & Hyppolitæ Amazonis baltheum, ac Diomedis equos ageret, cum Neleus vrbem accedere prohibuisset. Quam ex ijs omnibus causis arripiamus, tutò non possumus affirmare.

k τοὔνεχ' ὑπερηφανέοντες] Hoc exemplum Epeorum est illustre ad indicandam hominum superbiam, qua in afflictos vtuntur, & eos eò audacius opprimunt, quò imbecilliores vident. Quod cùm per se in omnibus damnandum est, tum maximè in vicinis, quales fuerunt Epei Pylijs.

l εἵλετ' ἀκηράσιον] Hic repetendum est, quod aliàs obseruauimus, in prædæ partitione solitos veteres Regibus aut Ducibus partem primariam & pręcipuum quippiam tribuere honoris gratia: quod nunc fit in Neleo, qui ante omnes prædæ exemit ac sorti excepit (vt loquitur Virgilius) suum debitum, hoc est, reparationem damnī sibi ab Epeis inflicti.

m τέσσαρες ἀθλοφόροι] Secundum quosdam nullus est quadrigarum vsus apud Homerum, ideò hîc non τέσσαρας, sed duas ξυνωρίδας intelligunt, quarum vnaquæq; suum aurigam habuerit, vt monet Eustathius.

n μετ' ἄεθλα.] Duplex est de his certaminibus sententia, vt idem Eustathius retulit. Quidam enim volunt hîc à Poëta Olympica certamina intelligi, quòd eorum mentionem expressam non fecerit, sed potiùs certaminis cuiusdam pecuniarij hic meminerit: nō autem eius in quo corona in præmium sit proposita, quale fuit Olympicum. Neque enim hîc neq; alibi aiunt, coronam cognoscit Poëta, neq; in victoria, neq; in sacrificio, neq; in conuiuio. Et hæc quidem illi. Alij verò contrà volunt hîc Poëtam certamen Olympicum innuere, licet expressè non nominet. Siquidem Herculem agnoscat, vt cuius sæpe meminerit, & quem Pindarus & alij memorent, certamen illud instituisse.

o περὶ τρίποδος] Non est res absurda pro tam leui præmio decertare, siquidem victoriæ magis, quàm pecuniarū scopum sibi huiusmodi decertatores proponunt, vt etiam ex ijs agonibus constat, qui στεφανῖται appellantur.

p οὐδέ με εἴα] Miror quid Nestori in mentem venerit, vt dicat Neleum sibi noluisse concedere vt ad bellū proficisceretur, quia non existimaret se eius peritum esse. Oblitus ergo est ea quæ antea memorabat, in quibus hoc quoq; inseruit, Neleum post suum à bello Epeorum reditum gauisum fuisse, quòd se tam feliciter pugnasse intelligeret. ipsa verba sunt: χαῖρε δέ φρεσὶ Νηλεὺς οὕνεκά μοι

 πολλὰ

τύχε πολλὰ ἐν πολέμῳ δεῖσεν. Hanc repugnantiam videtur subodoratus Eustathius, ideò sic hunc locum enarrauit: κομψῶς δὲ, inquit, ὁ παλαιὸς ὑμνεῖ τὸν Νέστορα, οὐ μόνον ὡς μετὰ ἄλλων πολεμοῦντα, καὶ διὰ τοῦ το ἐοικότα τοῖς μαχομένοις, οἷ οὐδεὶς ἐν ὄντες, οὐ πάνυ μέγα εἰδότες, ἐγὼ ἐμοὶ αὐτὸν ἄλλως, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν φρόνησιν εὐτυχίαν ἐν τῇ βουλῇ. Sed hoc ego diuinare appello, & mala fide in explicando authore versari, cùm illi quippiam contra ipsis mentē affingimus. Nā Nestor ait manifestè de patre Neleo, οὐ γάρ πώ τί μ' ἔφη ἰδμεν πολεμήϊα ἔργα. Quòd δειμαίνειν eius in bello timuerit, nulla apparēt vestigia, q̄ nos ad illud indagandū deducant. Ego rē indecisam relinquo, donec Delius qdem natator aut Oedipus accedat.

q ταῦρον δὲ Ποσειδάωνι,] Cur taurus Neptuno immoletur, aliàs quoq; diximus, frementi scilicet & turbulento Deo ferox & furibūdum animal. Cùm autem è mari fluant reliqui oēs fluuij, Alpheo quoq; hoc loco taurus immolatur. οἱ δὲ παλαιοὶ, inquit Eustathi⁹, λέγουσιν ὅτι συνήθως, ὡς εἰκὸς ὁ ταῦρος τῷ ποταμῷ ῥέζεται ταῦτα, καὶ ἐν βωμοῖς ἐπὶ τοῖς κέρασιν αἰνίττονται τὴν γῆν. ἐξ οὗ καὶ ταυρωδεῖς ἀπεικάζουσι τοὺς ποταμοὺς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, &c. De Mineruæ quoq; sacrificijs aliàs satis annotauimus.

r ἣ τόσα φάρμακα] Medicinæ munus videtur olim etiam à fœminis exerceri solitum, tum ex huius Agamedæ exemplo, tū ex alijs quibusdam apud hunc Poëtam, vt in Odyssea lib. 4. de Helena ipsa videbimus & Polydamna Aegyptia, à qua sua medicamina didicerat Helena. Talis fuit Medea, talis Circe, talis Crocodice apud Aelianum.

s ἔλασ' αὐτὰρ ἀνέτρεψεν] Rectè Mineruam inducit, quæ reducat exercitum, cùm ea etiam illum eduxisset, vt anteà vidimus: ἄμμι γ' ἄγειν Ἀχιλλεὺς ἐλθέμεν, &c.

t αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς] Explicita narratione suorum facinorū gestorū, nunc docet quàm sit ab Achille dissimilis, vt qui pote suam virtutem dum florerent sibi anni, otiosam esse non sit passus: contrà verò Achilles solus sua virtute fruatur, neque eam suis dignetur impertire. Prudenter autem Nestor causam, qua Achilles id faciebat, intactam relinquit: sciebāt enim satis grauem esse illam & legitimam, quod Agamemnoni anteà non dissimulauit.

u πολλὰ μετακλαύσεσθαι] Intelligit quidem Nestor Achillem casib. Græcorum ac periculis non delectari simpliciter, ideò ait futurum, vt ipse post interitum totius exercitus dolores immensos contrahat: quia ob eius absentiam clades illa infligetur, siue etiam postea ademptam sibi liberati exercitus gloriam ægrè sit laturus, cùm re adhuc magis integra tutum sit ei maturè honori suo & saluti suorum consulere. Paucis autem hanc querimoniam de Achille perstringit, quia ad vtrunq; narrationis suæ scopū deproperat.

x ὦ πέπον ἦ μὲν σοί γε Μενοίτιος] Cùm Nestor instituerit Patroclo persuadere, vt Achillē inducat ad Græcis ferendas suppetias, prudenter & artificiosè admodùm id facit. Repetit enim ab ipso initio ea quæ vim maximam habebant ad ipsum ei persuadendum, dum ei in memoriam reuocat patris Menœtij mandatū, quo ei iniungebat, vt iuniori Achilli consilijs & admonitionibus, cùm res ita postularet, præesset. Quæ ad duplicem finem pertinent. Primùm, vt Patroclum minus diligenter hac in re pręstiti officij arguat, cùm dicit, σὺ δὲ λήθεαι: Secundò, vt eum in hoc negotio alium faciat, hoc est, sedulum in Achille commonefaciendo. Quod etiam à Patroclo impetrabit, vt inf. Iliad π. videbimus.

y ὦ δ' ἐπέτελλε] Quid iusserit Menœtius, post aliquot versus intelliges: amat enim Nestor Homericus hyperbata.

z ἀγείρων] Hoc Episodium initiorum congregati exercitus Græcorum Poëta interserit, vt constet illud quod ex Aristotele initio Iliados monuimus.

A πρεσβύτερος] Ex hoc loco potest colligi, Patroclum Achille fuisse seniorem: quod Plato in Symposio est sequut⁹. Statius tamē in Achilleide eum Achilli annis ęqualem facit, Martialis iuniorem, vt est quoq; à Giphanio obseruatum. Sed nos Homero subscribemus, & cum Platone Aeschylum explodemus, dicentem Patroclum fuisse ab Achille amatum, cùm Patroclus potius Achillem amârit.

B ἀλλ' εὖ οἱ φάσθαι] Nunc scopum orationis suæ attingit, scopum, inquam, primum, in quo nititur persuadere Patroclo, vt Achillē ab indignatione sua ad Græcorum partes contra Hectorem defendendas impellat. Idq; duobus potissimùm argumentis videtur vrgere. Primùm ex mandato patris Menœtij, cuius memoriam illi antea refricuit: & hoc magni fuit momenti, siquidem filiū parenti obedientem esse oportet, proinde hoc Patroclus non potuit nisi impiè denegare. Quamuis autem mādatum patris fuerit generale, tamen illud ad præsens negotium opportunè restringit, in quo Achilles sano & vtili consilio opus habet. Secundò vrget ex amicitia, que ipsi cum Achille intercedit, cuius propositio est in ijs verbis, ἀγαθὴ δὲ παραίφασίς ἐστιν ἑταίρου: vnde Patroclo bene sit sperandum, si hoc erga Achillem aggrediatur, quod ipse haud dubiè æquo animo sit amici sui cohortationes & consilia accepturus. Et hæc quidem quod ad primum scopum attinet: quæ tamen secundo inseruiunt, in quo petit Nestor, vt si primum illud ab Achille impetrare non possit, hoc saltem postulet, vt se illius armis & copijs instructum dimittat. Et hic sanè illud meritò possis inculcare, quod anteà dixit Poëta, κακοῦ δ' ἄρα οἱ πέλεν ἀρχή.

C ἀγαθὴ δὲ παραίφασις] Hic Eustathius vult in voce ἑταίρου τοῦ ἀγαθοῦ subaudiri. Non enim cuiuslibet amici, inquit, admonitio bona est, sed boni tantùm. Simile illud, ὡς ἀγαθὸν καὶ παῖδα καταφθιμένοιο λιπέσθαι πατρός: ibi enim quoque ait esse intelligendum ἀγαθοῦ. Sed vt de hoc exemplo nil dicam, hoc loco quidem intelligēdum esse fateor, sed ex voce ἑταίρου satis colligi potest: simulatas enim istas amicitias inter Græcos non agnoscit Poëta, quod sciam. Inter Græcos dixi, quia perfidiam in Troianis satis notauit, vt in Paride ob raptum Helenæ. Valeat tamen (si vult lector) Eustathij sententia, quam indicauit ei Didymus, & per me cuilibet eā amplecti liceat.

D ῥεῖα δέ κ' ἀκμῆτες] Persuadet Patroclum Nestor à rei facilitate, quia nimirū ipse & Myrmidones, cùm integris sint & illibatis viribus, Troianos iam longa defessos pugna facilè sint deuicturi. Est autem hoc argumentum in huiusmodi negotijs momenti non exigui, quanquam propriè vera fortitudo in grauissimis, non leuibus periculis occupatur, vt docet Aristot. in Ethicis.

Ὣς φάτο· a τῷ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε·	*Sic dixit: huic autem animum in pectoribus commouit:*
Βῆ δὲ θέειν παρὰ νῆας ἐπ' Αἰακίδην Ἀχιλῆα.	*Perrexit a. currere ad naues ad Aeacidem Achillem.*
Ἀλλ' ὅτε δὴ κατὰ νῆας Ὀδυσσῆος θείοιο	*Sed quando iam ad naues Vlyssis diuini*
Ἷξε θέων Πάτροκλος, b ἵνα σφ' ἀγορή τε θέμις τε	*Peruenit currēs Patroclus, vbi ipsis forumq; iudiciūq;*
Ἤην, τῇ δὴ καί σφι θεῶν ἐτετεύχατο βωμοί.	*Erat, qua parte etiam ipsis deorū extructa erāt ara:*
Ἔνθα οἱ Εὐρύπυλος βεβλημένος ἀντεβόλησε	*Illic ei Eurypylus vulneratus obuiauit*
Διογενὴς Εὐαιμονίδης κατὰ μηρὸν ὀϊστῷ,	*Generosus Euæmonides, in fæmore sagitta,*
Σκάζων ἐκ πολέμου, κατὰ δὲ νότιος ῥέεν ἱδρὼς	*Claudicās rediēs è bello. at humidus defluebat sudor*
Ὤμων καὶ κεφαλῆς, ἀπὸ δ' ἕλκεος ἀργαλέοιο	*Humeris & capite: eiq; vulnere graui*
Αἷμα μέλαν κελάρυζε· c νόος γε μὲν ἔμπεδος ἦεν.	*Sanguis niger scaturiebat: mens tamen firma erat:*
Τὸν δὲ ἰδὼν ᾤκτειρε Μενοιτίου ἄλκιμος υἱός,	*Hunc aūt intuitus miseratus est Menœtij fortis filius,*
Καί ῥ' ὀλοφυρόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,	*Et lugens, verbis velocibus eum allocutus est,*
d Ἆ δειλοὶ Δαναῶν ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες	*Ah miseri Danaorum duces & principes,*
Ὣς ἄρ' ἐμέλλετε τῆλε φίλων καὶ πατρίδος αἴης	*Siccine eratis procul ab amicis & patria terra*
Ἄσειν ἐν Τροίῃ ταχέας κύνας ἀργέτι δημῷ.	*Satiaturi in Troia veloces canes alba pinguedine?*
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ διοτρεφὲς Εὐρύπυλ' ἥρως,	*Sed agè, mihi hoc dic nobilis Eurypyle heros,*
Ἤ ῥ' ἔτι που σχήσουσι πελώριον Ἕκτορ' Ἀχαιοί,	*An'ne adhuc sustinebūt immanem Hectorē Achiui,*
Ἦ ἤδη φθίσονται ὑπ' αὐτοῦ δουρὶ δαμέντες;	*An iam conficientur ab ipso hasta interfecti?*
e Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύπυλος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,	*Huic verò rursus Eurypylus prudens respondit:*

Οὐκέ-

Οὐκέτι διογενὲς Πατρόκλεις ἄλκαρ Ἀχαιῶν
Ἔσσεται, ἀλλ' ἐν νηυσὶ μελαίνῃσιν πεσέονται.
Οἱ μὲν γὰρ δὴ πάντες ὅσοι πάρος ἦσαν ἄριστοι,
Ἐν νηυσὶν κέαται βεβλημένοι, οὐτάμενοί τε
Χερσὶν ὑπὸ Τρώων· τῶν δὲ σθένος ὄρνυται αἰέν.
Ἀλλ' ἐμὲ μὲν σὺ σάωσον ἄγων ἐπὶ νῆα μέλαιναν·
f Μηροῦ δ' ἔκταμ' ὀϊστόν, ἀπ' αὐτοῦ δ' αἷμα κελαινὸν
Νίζ' ὕδατι λιαρῷ· ἐπὶ δ' ἤπια φάρμακα πάσσε,
Ἐσθλά, τά σε προτί φασιν Ἀχιλλῆος δεδιδάχθαι,
Ὃν Χείρων ἐδίδαξε g δικαιότατος Κενταύρων.
Ἰητροὶ μὲν γὰρ Ποδαλείριος ἠδὲ Μαχάων,
Τὸν μὲν ἐνὶ κλισίῃσιν ὀΐομαι ἕλκος ἔχοντα,
h Χρηΐζοντα καὶ αὐτὸν ἀμύμονος ἰητῆρος,
Κεῖσθαι· ὁ δ' ἐν πεδίῳ Τρώων μένει ὀξὺν ἄρηα.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Μενοιτίου ἄλκιμος υἱός·
Πῶς τ' ἄρ' ἔοι τάδε ἔργα; τί ῥέξομεν Εὐρύπυλ' ἥρως;
Ἔρχομαι ὄφρ' Ἀχιλῆϊ δαΐφρονι μῦθον ἐνίσπω,
Ὃν Νέστωρ ἐπέτελλε Γερήνιος, οὖρος Ἀχαιῶν.
i Ἀλλ' οὐδ' ὥσπερ σεῖο μεθήσω τειρομένοιο.
Ἦ, καὶ ὑπὸ στέρνοιο λαβὼν ἄγε ποιμένα λαῶν
Ἐς κλισίην· θεράπων δὲ ἰδὼν ὑπέχευε βοείας.
Ἔνθά μιν ἐκτανύσας, ἐκ μηροῦ τάμνε μαχαίρῃ
Ὀξὺ βέλος περιπευκές· ἀπ' αὐτοῦ δ' αἷμα κελαινὸν
k Νίζ' ὕδατι λιαρῷ· ἐπὶ δὲ ῥίζαν βάλε πικρὴν,
Χερσὶ διατρίψας, ὀδυνήφατον, ἥ οἱ ἁπάσας
Ἔσχ' ὀδύνας· τὸ μὲν ἕλκος ἐτέρσετο, παύσατο δ' αἷμα.

Non amplius diuine Patrocle, defensio Achiuorum
Erit, sed in naues nigras incumbent.
Illi enim iam omnes quotquot antè erant fortissimi,
In nauib. iacēt percussi (eminus) vulneratiq; (comin⁹)
À manib. Troianorū: horū.a. robur augetur semper.
Sed me quidem tu serua ducens ad nauem nigram:
E' fœmore.a. excide sagittā: ab ipso.a. sanguinē nigrū
Ablue aqua tepida: & lenia medicamenta insperge,
Bona: quæ te aiunt ab Achille doctum esse,
Quem Chiron docuit iustissimus Centaurorum.
Medici enim Podalirius & Machaon:
Hunc quidem in tentorijs puto vulnus habentem,
Indigentem & ipsum inculpato medico, (gnam.
Iacere: alter.a. in cāpo Troianorū sustinet acerbā pu-
Hunc.a. rursus allocutus est Menætij robust⁹ filius:
Quomodo erūt hæc opera? qd agemus Eurypyle heros?
Eo vt Achilli bellicosi sermonem dicam,
Quem Nestor præcepit Gerenius, custos Achiuorum:
Attamē ne sic quidē te dimittā afflictum. (pulorū
Dixit, & sub pectore prehēsum ducebat pastorē po-
Ad tentoriū: famulus.a. conspicatus, substrauit pelles
Ibi ipso extenso, è fæmore excidit cultro (bouinas.
Acutum telum acerbum: ab ipso.a. sanguinem atrum
Abluit aqua tepida: & radicem imposuit amaram,
Manibus contritā, mitigatoriā, quæ ei cunctos (guis.
Sedauit dolores. vuln⁹ qdē siccatū est, cessauit.a. san-

COMMENTARIVS.

a τὸ δ' ἄγε θυμὸν] Diligenter est notandum, quod silentium Patroclo affingit Poëta post longam Nestoris orationem, siue quòd voluit Patroclum hoc silentio testari pudorem suum ob minus rectè factum in hoc negotio officium, refricata sibi præcipuè parentis mandatorum memoria: siue quòd persuasus iam Patroclus rem celeritate, non verbis egere intellexit. Et ita nouit Poëta pro ratione circumstantiarum quis sit orationis vsus & locus. Proinde festinantem iam facit Patroclum, vt consiliorum Nestoris alterutrum exequatur, & hæc iam explicabit Homerus Multa autem interijciet, antequam Patroclum eum Achille colloquentem inducat, nimirum vsq; ad librum decimumsextum.

b ἵνα σφ' ἀγορή τε θέμις τε] Ad naues Vlyssis forum & aræ Græcorum collocantur, ὡς ἂν ὁ σοφὸς, inquit Eustathius, πᾶσιν ἐπιμελοίη τοῖς τε ἀνθρωπίνοις τοῖς τε θείοις.

c κατὰ δὲ νότιος ῥέεν ἱδρώς] Nō sunt hæc otiosa, inquit Eustathius, aut aduersus tantùm complementū addita, sed magni sunt momenti. Cùm enim multus sanguinis fluxus animi deliquium conciliet, vnde quodammodo quædam ἀλλοφροσύνη ac mentis alienatio consequitur: Poëta vult Eurypylum sana nihilominus & integra mente ostendere, idq; ex sequenti eius oratione constabit.

d ἆ δειλοὶ Δαναῶν ἡγήτορες] Duæ sunt partes huius orationis: primùm exclamat Patroclus in Græcorum calamitates, cùm videat præter Machaonem nunc etiam Eurypylum vulneratum, dolereque se testatur quòd tot præstantissimi Heroës (nam aliorum etiam meminit, quos anteà ipsi Nestor commemorabat) procul ab amicis & patria in solo hostili mortem oppetant. Id autem grauissimum olim est habitum, siquis longè à patria moreretur, quasi ea morientes excipere debeat, quæ primùm viuentes tulit. Eadem ratio de amicis, quorum nomine, ni fallor, parentes & affines intelligit: qua de re nos alibi satis diximus. Secundò quærit ab Eurypylo Patroclus, an res ita sint deploratæ, vt Græci ampliùs Hectoris impetus sustinere non possint. Vbi Eustathius scribit videri Patroclum suspectam habuisse Nestoris διήγησιν, μή ποτε οὐκ ἀληθῶς, ἀλλὰ πιθανῶς τὰ περὶ Ἑλλήνων ὡς πεπλασμένῳ λόγῳ μεταχειρίσαιτο: ideò enim id ipsum, quod iam ex Nestore audierat de his Græcorum calamitatibus nunc ab Eurypylo sciscitatur. Ego tamen hoc Patroclo nolim affingere, vt de Nestoris fidelitate dubitauerit: sed vt certiùs omnia exploraret, voluisse quoque insuper Eurypylum, re ita potissimùm commonente, percontari.

e τὸν δ' αὖτ' Εὐρύπυλος] Respondet Patroclo Eurypylus, hoc est, secundæ illius orationis parti, docetq; desperatas esse res Græcorum, vt nihil aliud sit quàm eorum integra pernicies expectandum ex Troianorum impetu. Rationem addit, quia iam fortissimi quique ex Græcis, in quorum nimirum fortitudine potuit sita esse illorum salus, iaciant vulnerati, & ad sustinendum hostile robur impares, cùm ècontra Troianorum vires magis ac magis adaugeantur, vbi Græcorum potestas collabascit. Intereà seipsum Patroclo commendat, vt ab eo suo vulneri remedium aliquod possit applicari, idque maximè reipsa vrgente, destituto ipso nimirum omni aliena ope: cùm iam è duobus medicis, qui soli in vniuerso erant exercitu, alter quidem vulneratus iaceat, alter in medio prælio adhuc versetur. Nequis autem posset mirari, quòd in hac parte Eurypylus Patrocli opem imploret, cùm Patroclus medici officio alioqui non defungatur: addit Eurypylus, edoctum esse illum varia & salutaria medicamenta ab Achille, qui rursus illa à peritissimo huius artis Chirone Centauro acceperit.

f μηροῦ δ' ἔκταμ' ὀϊστόν,] Nouit quoq; Eurypylus, forsan ex aliena experientia, quo pacto esset Patroclo in huius vulneris curatione procedendum: tria enim illi quasi præscribit, primùm vt sagittam exscindat, deinde sanguinem è vulnere manantem aqua tepida abluat: tertiò, vt vulneri lenia inspergat medicamenta. Quæ etiam Patroclus præstitit, excepto quòd non lenibus, sed asperis vsus est medicamentis. ait enim, ἐπὶ δὲ ῥίζαν βάλε πικρὴν: nisi illud nolis de medicamenti asperitate intelligi, sed de ipsius tantùm amaritudine, quæ potuit etiam cum lenitate coniungi, nec minus vulneri amica esse etiam sine doloribus. Vnde etiam paulò pòst, ὀδυνήφατον, ἥ οἱ ἁπάσας ἔσχ' ὀδύνας, appellabit. Qui sensus postremus si recipiatur à lectore, prior, quem ex Eustathio hausimus, igitur erit explodendus.

g δικαιότατος] Id est, vt annotat quoque Giphanius, idq; ex Eustathio, ni fallor, ex Centauris omnibus quidem iniustis & feris, hic minime fuit iniustus & ferus.

h χρηΐζοντα καὶ αὐτὸν] Hic locus videtur dedisse initium illi adagio, ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.

i ἀλλ' οὐδ' ὥς περ] Hic exemplum est propensi in amicum animi: quamuis enim Patroclus pro salute communi Græcorū festinaret, vt facilè potuerit ac sine culpa priuati Eurypyli commoda publicis postponere: tamen ne inhumanus planè iudicaretur, hoc etiam amico suo dedit, vt tantillum temporis publica negotia intermitteret, sperans se hanc moram apud omnes etiam Græcos ex tam pio officio probaturum, quasi nimirum non parum interesset totius exercitus hunc Heroëm in pristinam valetudinē restitui.

k ὕδατι λιαρῷ] Cur aqua tepida vulnus abluat, rectè explicat Eustathius. τὸ μὲν γὰρ θερμὸν, inquit, ἂν καὶ πραΰνῃ τὰς ἀλγηδόνας ἀλλ' αἱμάτων ἐστὶν ἀγωγόν. τὸ δ' αὖ ψυχρὸν φρίκην ἐμποιεῖ, ἄριστον οὖν καὶ ἐν τούτῳ τὸ μέσον. Id est, Calida enim aqua quamuis dolores leniat, tamen sanguinem prouocat: frigida, rigorem conciliat. Optimum ergo medium hac in parte fuit.

l ῥίζαν] Quænam fuerit hæc radix certò non constat: alij vocant Achilleiam, alij verò Aristolochiam, quæ etiam ἴσχαιμος dicitur à sistendo sanguine. Nam & Poëta dicit non solùm sedatos inde dolores, sed & cohibitum fuisse sanguinis fluxum. Porrò nota veteres etiam τὴν ῥιζοτομικὴν exercuisse, καὶ ὅτι συνετοῦ ἀνδρός ἐστιν ἀεὶ ἀπὸ χρειῶν οἷον ἔχειν τὸ χρήσιμον. ἰδοὺ γὰρ καὶ Πάτροκλος συμπεριφέρει τὴν ῥίζαν ὡς χρησιμεύσουσαν εἴπου ἐξαπίνης ἐπιτύχοι τραυματίᾳ τινὶ ὁποῖος αὐτῷ συνέκυρεν ὁ Εὐρύπυλος, vt est in Eustathio.

FINIS LIBRI XI. HOM ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ
Μ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ
Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΑΝΑΒΆΝΤΕΣ οἱ Τρῶες τῶν ἵππων, διαβαίνουσι τὴν τάφρον, καίτοι ἀπαισίου αὐτοῖς φανέντος οἰωνοῦ· καὶ ἐς πέντε τάξεις διαιρεθέντες, προσβάλλουσι τῷ τείχει τῶν Ἑλλήνων. οὗ δὴ Σαρπηδὼν ἐπάλξεις καθαιρεῖ· Ἕκτωρ δὲ λίθῳ βαλὼν τὰς πύλας, εἰσῆλθε ταῖς ναυσί, καὶ οἱ ἄλλοι σὺν αὐτῷ πάντες Τρῶες.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Μῦ, δὲ μάχη περὶ τεῖχος· ὁ δ' ἔθορε φαίδιμος Ἕκτωρ.

Ἄλλη ἐπιγραφή.

Μῦ, Τρώων πολέμοισι κατήριπε τεῖχος Ἀχαιῶν.

Ἄλλη.

Τειχομαχία.

ARGVMENTVM
DVODECIMI LIBRI
Homeri Iliadis.

DESCENDENTES Troiani ab equis, transeunt fossam, quamuis infausta ipsis visa aue: & in quinq; ordines diuisi adoriuntur murũ Græcorum: Ibi Sarpedon propugnaculum demolitur: Hector autem saxo effractis portis, conscendit naues, & cæteri cum eo omnes Troiani.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

M, autem pugna ad murum: irrupitq; clarus Hector.

Aliud argumentum.

My, Troianorum manibus euertit murum Achiuorum.

Aliud.

Muralis pugna.

a Ὣς ὁ μὲν ἐν κλισίῃσι Μενοιτίου ἄλκιμος υἱὸς
Ἰᾶτ' Εὐρύπυλον βεβλημένον· οἱ δ' ἐμάχοντο
Ἀργεῖοι καὶ Τρῶες ὁμιλαδὸν, οὐδ' ἄρ' ἔμελλε
Τάφρος ἔτι σχήσειν Δαναῶν καὶ τεῖχος ὕπερθεν
Εὐρὺ, b τὸ ποιήσαντο νεῶν ὕπερ· ἀμφὶ δὲ τάφρον
Ἤλασαν, c οὐδὲ θεοῖσι δόσαν κλειτὰς ἑκατόμβας,
Ὄφρά σφιν νῆάς τε θοὰς καὶ ληΐδα πολλὴν
Ἐντὸς ἔχον ῥύοιτο· Θεῶν δ' ἀέκητι τέτυκτο
Ἀθανάτων, d τῷ καὶ οὔτι πολὺν χρόνον ἔμπεδον ἦεν.
e Ὄφρα μὲν Ἕκτωρ ζωὸς ἔην, καὶ μήνι' Ἀχιλλεὺς,
Καὶ Πριάμοιο ἄνακτος ἀπόρθητος πόλις ἔπλε,
Τόφρα δὲ καὶ μέγα τεῖχος Ἀχαιῶν ἔμπεδον ἦεν·
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μὲν Τρώων θάνον ὅσοι ἄριστοι,
Πολλοὶ δ' Ἀργείων, οἱ μὲν δάμεν, οἱ δ' ἐλίποντο
Πέρθετο δὲ Πριάμοιο πόλις δεκάτῳ ἐνιαυτῷ,
Ἀργεῖοι δ' ἐν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδ' ἔβησαν,
Δὴ τότε μητιόωντο Ποσειδάων καὶ Ἀπόλλων
Τεῖχος ἀμαλδῦναι, ποταμῶν μένος εἰσαγαγόντες,
Ὅσοι ἀπ' Ἰδαίων ὀρέων ἅλαδε προρέουσι,
Ῥῆσός θ', Ἑπτάπορός τε, Κάρησός τε Ῥοδίος τε,
Γρήνικός τε, καὶ Αἴσηπος, δῖός τε Σκάμανδρος,
Καὶ Σιμόεις, ὅθι πολλὰ βοάγρια καὶ τρυφάλειαι
Κάππεσον ἐν κονίῃσι, καὶ ἡμιθέων γένος ἀνδρῶν·
Τῶν πάντων ὁμόσε στόματ' ἔτραπε Φοῖβος Ἀπόλλων
f Ἐννῆμαρ δ' ἐς τεῖχος, ἵει ῥόον. ὗε δ' ἄρα Ζεὺς
Συνεχὲς, ὄφρά κε θᾶσσον ἁλίπλοα τείχεα θείη.
Αὐτὸς δ' Ἐννοσίγαιος ἔχων χείρεσσι τρίαιναν
Ἡγεῖτ'. ἐκ δ' ἄρα πάντα θεμείλια κύμασι πέμπε
Φιτρῶν καὶ λάων, τὰ θέσαν μογέοντες Ἀχαιοί·
Λεῖα δ' ἐποίησεν παρ' ἀγάρροον Ἑλλήσποντον.

SIc quidem in tentorijs Menœtij fortis filius
Curabat Eurypylũ vulneratum: hi verò pugnabant
Argiui & Troiani cateruatim, neq; certè futura erat
Fossa amplius arcere Danaorum, & murus supra
Latus: quem fecerant ante naues: circũm aũt fossam
Effoderant, neq; dijs dederant inclytas hecatombas,
Vt ipsis nauesq; veloces, & prædam multam
Intus cõtinẽs custodiret. Dijs.a. inuitis extructus erat
Immortalibus quo circa & non ad multum tempus integer fuit:
Quamdiu quidẽ Hector viuus erat, & irascebatur Achilles,
Et Priami Regis incolumis ciuitas erat:
Tamdiu & magnus murus Achiuorum integer erat.
At postquam Troianorum mortui sunt quiq; optimi:
Multiq; Argiuorũ, hi quidẽ domiti sunt, illi.a. relicti,
Euersa est autem Priami ciuitas decimo anno:
Argiui aũt in nauibus dilectam ad patriam abierũt:
Iam tunc consultabant Neptunus & Apollo
Murum euertere, fluuiorum violentiam inducentes,
Quicunq; ab Idæis montibus in mare profluunt,
Rhesusq;, Heptaporusq;, Caresusq;, Rhodiusq;,
Grenicusq;, & Aesepus, diuinusq; Scamander,
Et Simois, vbi multa scuta & galeæ
Deciderũt in pulueres, & semideorũ genus virorum:
Horum omnium simul ostia cõuertit Phœbus Apollo:
Nouẽ dies.a. in murũ misit fluxum: pluebat.a. Iupiter
Continuè, vt citius in mari natãtia mœnia efficeret.
Ipse autem Neptunus tenens manibus tridentem
Præibat, & omnia fundamenta vndis amouit
Stipitum & lapidum, quas iecerãt laborãtes Achiui:
Plana autem fecit ad rapidum Hellespontum.

Αὐτὶς δ' ἠϊόνα μεγάλην ψαμάθοισι κάλυψε,
Τεῖχος ἀμαλδύνας· ποταμοὺς δ' ἔτρεψε νέεσθαι
Κὰρ ῥόον, ᾗπερ πρόσθεν * ἵεν καλλίρροον ὕδωρ.

Rursus autem littus magnum arenis cooperuit,
Muro subuerso fluuiosq́, vertit vt redirent
Per alueũ, quà antea demittebant pulchrifluã aquã. χ. ἴει

COMMENTARIVS.

a αὐτὸ ὁ μὲν ἐν κλισίῃσι] Duo facit in hoc principio Homerus. Primùm paucis repetit superiora, quæ in præcedente libro copiosiùs narrauerat, de Patrocli medicina facta Eurypyli vulneri, ac de Græcorum pugna. Secundò sequentium rerum narrationem instituit de muri Græcorum expugnatione.

b τὸ ποιήσαντο] Hanc muri extructionem vidimus Iliad. η. de qua cùm apud Iouem conquereretur Neptunus, ab eo potestatem accepit illum in mare demergendi, quod ab eo factum mox videbimus.

c οὐδὲ θεοῖσι] Pietatis optimus est præceptor Poëta, docetq; vel hoc loco, omnia cum Deo gerenda & facienda esse: vt si secus fiat, iusta quoq; à Deo supplicia, ac omnia nostra opera irrita futura expectemus, quod ipsi quoq; Græci experti sunt. Sed de hoc etiam anteà lib. 7. ad finem nonnulla diximus.

d τὸ καὶ οὔ τι πολὺν] Rationem reddit, quam nos iam attigimus, cur hic murus Græcorum sit dirutus, quæ est προπαρασκευὴ ad sequentem narrationem. Quia ergo hic murus inuitis Dijs erat extructus, oportuit tandem illum ruere: quid sit autem illud inuitis Dijs, exposuit anteà, cùm dicit Græcos non persoluisse Dijs hecatombas. Mirum autem est, cur Poëta hanc insignem impietatis labem Græcis suis inusserit, & aliud potiùs commentus non sit, quod ruinæ illi causam præbere potuisset, cùm eos potissimùm aliàs satis pios & Deorum cultores proposuerit. Enimuerò in re tam insigni potuit vllus caput illud omnium negotiorum prætermittere, & quod in minimis præstitit, in grauissimis obliuisci? Atqui Nestore tuo, Homere, hoc planè indignum, quem tu nobis penè omnis virtutis exempla depingebas, vt impræsentia de cæteris Heroibus, ac potissimùm de tuo Vlysse conticescã. Crassus est nimis hic error, & in tuis ferè non ferendus. Quia tu tamen hoc voluisti, sacrosanctæ tuæ authoritati per me quidem nihil detrahetur: Id tantum testor, me hoc commentum de ruis non probare, nisi quod in eo diuinæ vltionis exemplum non vulgare exhibuisti.

e ὄφρα μὲν Ἕκτωρ] Hic explicat verba illa præcedẽtia πολὺν χρόνον, docetq; quomodo sit tempus illud intelligendum: sic nimirum, vt murus iste à Græcis extructus tandiu durauerit, donec Græci in patriam redierunt post excisum Ilium & interfectum Hectorem. Et hoc quidem quod ad tempus attinet. Præterea rationem etiam indicat, qua dirutus est: vbi repetẽdum quod paulò antè etiam inculcauimus, ex libro septimo, datam esse Neptuno facultatem illius euertendi, quod nunc ipsum exequutum testatur Poëta. Vbi etiam notabis, quemadmodum superiore libro quędam interseruit Poëta, quę hoc bellum antecesserunt, videlicet exercitus instructionem, & quæ eam sequuta sunt: sic etiam hic finem totius belli breuiter complecti, cui insuper addit nonnulla per transennam de reditu Græcorum. Ita tota hæc Poësis varijs & luculentis Episodijs est referta, vt initio Iliadis docuimus. Aduerte etiam partes diruendi huius muri Neptuno & Apollini datas, idq; rectè: quia vt illi dicuntur Troiam primùm condidisse, oportuit etiam eos à Troianorum partibus stare, & in odium eorum excidij in opera quoque Græcorum sæuire. Hoc ego tamen miror, & forsan quispiam mecum demiretur, cur Dij illi socij in condenda illa vrbe, & futuri in eius ruina vlciscenda in pugna Deorum, quæ inf. lib. φ. describetur, Neptunus à partibus Græcorum stet, Apollo verò solus Troianis auxilietur: nisi hoc dicas, Neptunum Achillis, nempe nepotis sui causa præstitisse.

f ἐννῆμαρ] Quidam per simplex ν, & spiritu aspero in prima litera scribebant ἓν ἦμαρ, è quorum numero fuit Crates quidam Mallotes: quasi absurdum esset Græcos quidem murum vna die extruxisse, Deos verò istos in eo demoliendo nouem dies integros desudare. Hanc autem sententiam sæpiùs euerterunt veteres, quod ex Eustathio nostro iam olim obseruauit H. Stephanus. Sed nõ videtur superfluus nouem dierum numerus, vt nimirum ἀλαπαδνὰ τείχεα efficerentur, quod subiungit. Porrò in hac muri subuersione notandum est, Deos istos quamuis alioqui potentissimos, istis fluminibus in eum finem vti: quod maximè accedit ad id quod de Numine dicitur, illud post creatum mundum vix quicquam absolutè facere, nisi per causas secundas, quæ sunt instrumenta illius voluntatis & potestatis.

---

a Ὣς ἄρ' ἔμελλον ὄπισθε Ποσειδάων καὶ Ἀπόλλων
Θησέμεναι· τότε δ' ἀμφὶ μάχη ἐνοπή τε δεδήει
Τεῖχος ἐΰδμητον, κανάχιζε δὲ δούρατα πύργων
Βαλλόμεν'. Ἀργεῖοι δὲ Διὸς μάστιγι δαμέντες,
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν * ἐελμένοι ἰσχανόωντο,
Ἕκτορα δειδιότες, κρατερὸν μήστωρα φόβοιο,
Αὐτὰρ ὅγ' ὡς τὸ πρόσθεν ἐμάρνατο ἶσος ἀέλλῃ.
Ὡς δ' ὅταν ἔν τε κύνεσσι καὶ ἀνδράσι θηρευτῇσι,
Κάπριος ἠὲ λέων στρέφεται σθένεϊ βλεμεαίνων,
Οἱ δέ τε πυργηδὸν σφέας αὐτοὺς ἀρτύναντες,
* Ἀντίοι ἵστανται, καὶ ἀκοντίζουσι θαμειὰς
Αἰχμὰς ἐκ χειρῶν· τοῦ δ' οὔποτε κυδάλιμον κῆρ
Ταρβεῖ, οὐδὲ φοβεῖται· b ἀγηνορίη δέ μιν ἔκτα·
Ταρφέα τε στρέφεται στίχας ἀνδρῶν πειρητίζων,
Ὅππῃ τ' * ἰθύσῃ, τῇ τ' εἴκουσι στίχες ἀνδρῶν·
c Ὣς Ἕκτωρ ἀν' ὅμιλον ἰὼν * εἰλίσσεθ', ἑταίρους
Τάφρον ἐποτρύνων διαβαινέμεν· d οὐδέ οἱ ἵπποι
Τόλμων ὠκύποδες· e μάλα δὲ χρεμέτιζον ἐπ' ἄκρῳ
* Χείλει ἐφεσταότες· ἀπὸ γὰρ δειδίσσετο τάφρος
Εὐρεῖ', οὔτ' ἄρ' ὑπερθορέειν σχεδὸν, οὔτε περῆσαι
Ῥηϊδίη. κρημνοὶ γὰρ ἐπηρεφέες περὶ πᾶσαν
Ἕστασαν ἀμφοτέρωθεν ὕπερθεν δὲ σκολόπεσσιν
Ὀξέσιν ἠρήρει, τοὺς ἵστασαν υἷες Ἀχαιῶν
Πυκνοὺς καὶ μεγάλους, δηΐων ἀνδρῶν ἀλεωρήν.
Ἔνθ' οὔ κεν ῥέα ἵππος * εὔτροχον ἅρμα τιταίνων
Ἐσβαίη, πεζοὶ δὲ μενοίνεον εἰ τελέουσι.
Δὴ τότε Πουλυδάμας θρασὺν Ἕκτορα εἶπε παραστάς,
f Ἕκτορ τ' ἠδ' ἄλλοι Τρώων ἀγοὶ ἠδ' ἐπικούρων,

Sic sanè erant in posterum Neptunus & Apollo
Facturi: tunc autem circa pugna clamorq́, exarserat
Murum benè ædificatum: crepabant autẽ ligna tur-
Percussa. Argiui autem Iouis flagello domiti, (rium
Naues ad concauas conclusi detinebantur,
Hectorem timentes fortem magistrum timoris: χ. ἐεργμένοι
Sed hic, sicut priùs pugnabat similis turbini.
Veluti quando inter canes & viros venatores
Aper siue leo versatur, fortitudine superbiens:
Hi autem instar turris seipsos præparantes,
Aduersi stant, & iaculantur crebra
Spicula de manibus: huius aũt nunquã gloriosum cor χ. ἀντίοι
Pauet, neq; terretur, audacia autem ipsum occidit:
Frequenterq́, vertitur cateruas virorum tentans:
Quaq́, irruerit, hâc cedunt cateruæ virorum:
Sic Hector per turbam profectus vertebatur, socios χ. ἰθύσῃ
Vallum adhortans transcendere, nec ipsi equi χ. ἰλίσσεθ',
Audebãt veloces: valdè autem hinniebant in summo
Labro stantes: nam deterrebat fossa χ. χείλει ἐφεσταότες·
Lata, neq; ad transiliendum cominus, neq; ad transe-
Facilis, præcipitia enim alta circa totam (undum
Stabant vtrinq;: desuper autem palis
Acutis munita erat: quos statuerant fily Achiuorum
Densos & magnos, hostilium virorum propulsionem.
Illuc non facilè equus volubilem currum trahens χ. εὔξοον
Intrasset: pedites autẽ cupiebant si perficere possent.
Tum verò Polydamas audaci Hectori dixit astans:
Hectorq́, & aly Troianorum duces & sociorum,

Ἀφρα-

Ἀφραδέως διὰ τάφρον [g]ἐλαύνομεν ὠκέας ἵππους·	Imprudenter per fossam impellimus veloces equos:
Ἡ δὲ μάλ' ἀργαλέη περάαν· σκόλοπες γὰρ ἐν αὐτῇ	Illa verò admodū difficilis est transitu: pali.n.in ipsa
Ὀξέες ἑστᾶσιν, ποτὶ δ' αὐτοὺς τεῖχος Ἀχαιῶν.	Acuti stant, propè.a.ipsos murus Achiuorum.
Ἔνθ' οὔπως ἔστι καταβήμεναι, οὐδὲ μάχεσθαι	Illic nullo modo licet descendere, neq; pugnare
Ἱππεῦσι· στεῖνος γὰρ ὅθι τρώσεσθαι ὀΐω·	Equitibus: angustia.n.est, vbi nos vulneratū iri puto:
Εἰ μὲν γὰρ δὴ πάγχυ κακὰ φρονέων ἀλαπάζει	Siquidē.n.iam omnino mala cogitans euertit Græcos
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, Τρώεσσι δὲ βούλετ' ἀρήγειν,	Iupiter altitonans: Troianis autem vult auxiliari:
Ἦ τ' ἂν ἔγωγ' ἐθέλοιμι καὶ αὐτίκα τοῦτο γενέσθαι,	Sanè equidem vellem vel statim hoc fieri,
χ. νωνύμους * Νωνύμνους ἀπολέσθαι ἀπ' Ἄργεος ἐνθάδ' Ἀχαιούς	Inglorios perire procul ab Argis hîc Achiuos.
Εἰ δέ χ' ὑποστρέψωσι, παλίωξις δὲ γένηται	Quòd si conuertantur, & viceuersa insecutio fiat
Ἐκ νηῶν, καὶ τάφρῳ ἐνιπλήξωμεν ὀρυκτῇ,	Ex nauibus, & fossæ impingamus profundæ,
Οὐκέτ' ἔπειτ' ὀΐω [h]οὐδ' ἄγγελον ἀπονέεσθαι	Non postea puto neq; nuncium reuersurum
Ἄψορρον ποτὶ ἄστυ, ἑλιχθέντων ὑπ' Ἀχαιῶν.	Retrogradum ad ciuitatem, conuersis ab Achiuis.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω πειθώμεθα πάντες.	Sed agite, sicut ego dixero obediamus omnes.
Ἵππους μὲν θεράποντες ἐρυκόντων ἐπὶ τάφρῳ,	Equos quidem famuli contineant ad vallum.
Αὐτοὶ δὲ πρυλέες σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες,	Ipsi autem pedites cum armis armati
Ἕκτορι πάντες ἑπώμεθ' ἀολλέες, αὐτὰρ Ἀχαιοὶ	Hectorem omnes sequamur conferti, at Achiui
Οὐ μενέουσ', εἰ δή σφιν ὀλέθρου πείρατ' ἐφῆπται.	Nō sustinebūt, siquidē ipsis exitij termini impendeāt.

COMMENTARIVS.

a αὐτὰρ ὅμιλον] In præcedenti narratione, quâ huius muri subuersionem exposuit, orationem ita instituebat Poëta, quasi res iam esset perfecta: nunc verò recordatus, se alia quæ factum illud præcedebant tractare, alia temporis circunstantia vtitur, & quasi rem futuram tantùm indicat. Repetit deinde intermissum huius pugnæ ad murum Græcorum contextum, quem iam fuerat exorsus, paucisque ac summariè præmittit (idque generaliter) illius magnitudinem: interea tamen cauet ne dicat Græcos à Troianis intra hæc claustra concludi, sed tantùm à Ioue, à quo solo eos peruinci posse confiteri videtur, vt sæpiùs monuimus. Neque obstat, quòd eos Hectorem timuisse subiungit. nam id non est simpliciter de Hectore intelligendum, sed de Hectore illo nimirum, cui hodierna die Iupiter gloriam & victoriam conciliat: ideoque etiam inprimis ipsius alacritatem & generositatem in hoc prælio describit geminata comparatione, turbinis videlicet, & apri siue leonis: quæ duo animalia licet diuersa sunt, tamen hic vt coniunctim intelligantur, planè est commodum propter eiusdem effectus, eundemq; finem.

b ἀγηνορίη δέ μιν ἔκτα] Hic est inculcandum, quod aliàs suis locis interdum diximus, & nunc repetit Eustathius, περισσὰ τῆς παραβολῆς, ὅλως δ' οὐκ ἀποδιδόμενα τῷ πράγματι. Nam ista, ἀγηνορίη δέ μιν ἔκτα, superflua sunt in hac comparatione, neq; cum sua ἀποδόσει conueniunt: nam Hector sua fortitudine non interit. Sic anteà cùm Aiacem Vlyssi auxilium ferentem induxit, leoni comparauit: Vlyssem verò ceruo, quem fugantibus & insequētibus lupis ceruarijs, leo dilaniat, quod ipsum fuit superfluū. nam non proinde Vlyssē Aiax dilacerauit, &, vt ait Eustathius, παρέρριπται διὰ μόνον τὸ πλῆρες τοῦ λόγου καὶ τὸ τῆς ἱστορίας ἐντελές, ὃ ἐν τῇ παραβολῇ ἐστὶν ἀπόντι λέξ.

c ὣς Ἕκτωρ ἀν' ὅμιλον] His verbis totius comparationis præcedentis ἀπόδοσις continetur, cætera quæ sequuntur, effecta sunt Hectoris extra illam comparationem consideranda. Describitur autem boni ducis officium in his bellicis negotijs, quod in eo maximè consistit, vt sua oratione milites ad rem strenuè agendam incitet.

d οὐδέ οἱ ἵπποι] Hic fit irrita iactantia illa Hectoris, qua se fossam istam transiliturum anteà prædicabat, vt nos etiam suo loco annotauimus. Mirum est autē, quòd Hector rei militaris peritissimus ἀδυνάτῳ istud aggrediatur, nisi hoc illius superbiæ & arrogantiæ tribuas, quæ nonnunquam sapientiorum mentes solet perstringere, vt etiam impossibilia quæuis tentare non dubitent: qualis fuit, sed longè grauior ista, Gigantum audacia, qui in cœlos viam sibi moliebantur, quod difficillimum erat, facillimum rati.

e μάλα δὲ χρεμέτιζον] An hinnitus nunc his equis propriè tribuatur, mihi sanè dubium fit. propriè enim, ni fallor, equi χρεμετίζουσι γαυριῶντες: hic verò Homerus vult equos hinnire quasi perterritos, quòd fossam illam transire non possent: id enim indicat quod subijcit, ἀπὸ γὰρ δειδίσσετο τάφρος: subijcit enim quasi αἰτιολογικὸν τοῦ χρεμετίζειν. Examinet accuratus lector, si tanti hoc est, vt exactiorem diligentiam postulet.

f Ἕκτορ τ' ἠδ' ἄλλοι] Hæc oratio Polydamantis eò tendit, vt suadeat Troianis dimittendos esse equos & currus cis fossam Græcorum (quandoquidem res ita est comparata, vt cum equis illa transiri non possit) vt pedites, quibus id longè erat facilius, transirent. Id autem vt persuadeat, artificiosè progreditur: nam primùm docet quid difficultatis sit in ea fossa cum equis transcunda, propter acutos palos in ea defixos, vnde colligere licuit non futurum equis solum, in quo tutò pedes figerent: quòd si se in illam cōijcerent, futurum vt equites, quanquàm etiam descenderent, ad angustias maximas redigerētur pressi tum equorum & curruū, tum ipsorum etiam militum frequentia. Hinc consequutura erat & ignominia & pernicies Troianis: ignominia quidem, quia cùm sit hodierna die illos Iouis præsidio esse subnixos, tamen à Græcis, de quibus victoriam tam splendide sibi pollicebantur, profligarentur: perniciem, quia sine dubio nullus sit manus Græcorum euitaturus, adeò locus ille nec ad pugnam nec etiam ad fugam sit vlla ratione accommodatus. Cùm ergo illa ratione tutum non sit vallo isti se committere, tandem consilium suum de hoc negotio proponit, quod est eiusmodi, vt derelictis curribus pedites Hectorem omnes sequuti in Græcos erumpant.

g ἐλαύνομεν] Communicatione personæ emollijt conuicium illud imprudentiæ, cùm se quoq; ipsum id imprudenter facere confitetur, quod de alijs fortasse tantùm intelligebat.

h οὐδ' ἄγγελον ἀπονέεσθαι] παροιμιῶδές ἐστι, inquit Eustathius, ὅτε πανωλεθρίας τι σημαίνει, οὐδ' ὁ μηνύσων τὰ συμφορὰ ὑπολείπεται. οἱ δὲ μεθ' Ὅμηρον, καὶ συμφορώτερον ἄγγελον τὸν τοιοῦτον φασίν. οἱ δ' αὐτοὶ ἐφ' ὁμοίοις δηλοῦν παροιμιάζονται καὶ τό, μηδὲ πυρφόρον ὑπολείπεσθαι. Ergo prouerbiū est hoc, οὐδ' ἄγγελος ὑπελείφθη, quando ingens clades ac internecio significatur: Cui simile est illud quod docet Eustathius, Ne ignifer quidē est reliquus factus: quod ita est intelligendum. Veteribus mos erat, vt scribit quoq; Erasmus Adag. Chil. 1. Centur. 5. prou. 26, vt vates aciem præcederet lauro coronatus, ac facem gestans: à quo vtriq; pugnantes abstinebant, quod nefas arbitrarentur in virum sacrum ferrum stringere: proinde si crudelem aliquam stragem significare voluissent, ne ignifero quidem parcitum aiebant. Thucydides quoq; lib. 7. πανωλεθρίᾳ prouerbialiter vsurpauit in eundem sensum. Quò videtur etiam pertinere quod est apud Lucianum in Vocalium iudicio, μηδὲ πάσσαλος καταλείφθαι, Ne paxillus quidem relictus. cui simile illud apud Plautum in Truculento, Auferre cum puluisculo, vt annotauit Gilbertus Cognatus in suis Adagiorum Centurijs. Vt ad Homericum autem prouerbium redeamus, solet alioqui nuncius quidam relinqui ad cladem denuntiandam, vt videtur etiam indicare Eustathius: vt Tydeus facit apud Papinium, & Achilles apud Homerum alicubi, & alia huiusmodi exempla apud historicos.

Ὣς φάτο Πουλυδάμας, ἅδε δ' Ἕκτορι μῦθος ἀπήμων·	Sic dixit Polydamas: placebat.a. Hectori cōsiliū salutare.
Αὐτίκα δ' ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμᾶζε·	Statim.a.ex curru cū armis desilijt in terrā.
Οὐδὲ μὲν ἄλλοι Τρῶες ἐφ' ἵππων ἠγερέθοντο,	Neq; quidem cæteri Troiani in equis cōgregabantur,
Ἀλλ' ἀποβάντες ὄρουσαν, [a]ἐπεὶ ἴδον Ἕκτορα δῖον.	At descendentes ruerunt, vt viderunt Hectorē diuū.
Ἡνιόχῳ μὲν ἔπειτα ἑῷ ἐπέτελλεν ἕκαστος,	Auriga quidem deinde suo præcepit quisq;,

Ἵππους

Ἵππους δ' εὖ κατὰ κόσμον ἐρυκέμεν αὖθ' ἐπὶ τάφρῳ·
Οἱ δὲ διαστάντες, σφέας αὐτοὺς ἀρτύναντες,
[b] Πένταχα κοσμηθέντες, ἅμ' ἡγεμόνεσσιν ἕποντο.
Οἱ μὲν ἅμ' Ἕκτορ' ἴσαν καὶ ἀμύμονι Πολυδάμαντι,
Οἳ πλεῖστοι καὶ ἄριστοι ἔσαν, μέμασαν δὲ μάλιστα
Τεῖχος ῥηξάμενοι κοίλῃς ἐπὶ νηυσὶ μάχεσθαι.
Καί σφιν Κεβριόνης τρίτος εἵπετο, πὰρ δ' ἄρ' ὄχεσφιν
Ἄλλον Κεβριόναο χερείονα κάλλιπεν Ἕκτωρ.
Τῶν δ' ἑτέρων Πάρις ἦρχε, καὶ Ἀλκάθοος, κ' Ἀγήνωρ·
Τῶν δὲ τρίτων Ἕλενος καὶ Δηΐφοβος θεοειδής,
Υἷε δύω Πριάμοιο, τρίτος δ' ἦν Ἄσιος ἥρως,
Ἄσιος Ὑρτακίδης, ὃν Ἀρίσβηθεν φέρον ἵπποι
Αἴθωνες, μεγάλοι, ποταμοῦ ἄπο Σελλήεντος.
Τῶν δὲ τετάρτων ἦρχεν ἐῢς πάϊς Ἀγχίσαο
Αἰνείας· ἅμα τῷ γε δύω Ἀντήνορος υἷε,
Ἀρχέλοχός τ' Ἀκάμας τε, μάχης εὖ εἰδότε πάσης.
[c] Σαρπηδὼν δ' ἡγήσατ' ἀγακλειτῶν ἐπικούρων,
Πρὸς δ' ἕλετο Γλαῦκον καὶ ἀρήϊον Ἀστεροπαῖον.
Οἱ γάρ οἱ εἴσαντο διακριδὸν εἶναι ἄριστοι
Τῶν ἄλλων μετά γ' αὐτόν· ὁ δ' ἔπρεπε καὶ διὰ πάντων.
Οἱ δ' ἐπεὶ ἀλλήλους ἄραρον τυκτῇσι βόεσσι,
Βάν ῥ' ἰθὺς Δαναῶν λελιημένοι, οὐδ' ἔτ' ἔφαντο
Σχήσεσθ', ἀλλ' ἐν νηυσὶ μελαίνῃσιν πεσέεσθαι.
Ἔνθ' ἄλλοι Τρῶες τηλέκλητοί τ' ἐπίκουροι, χ. τηλεκλει-τοί τ'
Βουλῇ Πουλυδάμαντος ἀμωμήτοιο πίθοντο·
[d] Ἀλλ' οὐχ Ὑρτακίδης ἔθελ' Ἄσιος, ὄρχαμος ἀνδρῶν
Αὖθι λιπεῖν ἵππους τε καὶ ἡνίοχον θεράποντα,
Ἀλλὰ σὺν αὐτοῖσιν [e] πέλασεν νήεσσι θοῇσι,
Νήπιος, οὐδ' ἄρ' ἔμελλε κακὰς ὑπὸ κῆρας ἀλύξας,
Ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν ἀγαλλόμενος παρὰ νηῶν
Ἂψ ἀπονοστήσειν ποτὶ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν.
Πρόσθεν γάρ μιν μοῖρα δυσώνυμος ἀμφεκάλυψεν
Ἔγχεϊ Ἰδομενῆος ἀγαυοῦ Δευκαλίδαο.
Εἴσατο γὰρ νηῶν ἐπ' ἀριστερά, τῇ περ Ἀχαιοὶ
Ἐκ πεδίου νίσοντο σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφι.
Τῇ ῥ' ἵππους τε καὶ ἅρμα διήλασεν, οὐδὲ πύλῃσιν
Εὗρ' ἐπικεκλιμένας σανίδας καὶ μακρὸν ὀχῆα·
Ἀλλ' ἀναπεπταμένας ἔχον ἀνέρες, εἴ τιν' ἑταίρων
Ἐκ πολέμου φεύγοντα σαώσειαν μετὰ νῆας.
Τῇ ῥ' ἰθὺς φρονέων ἵππους ἔχε· τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο
Ὀξέα κεκλήγοντες. ἔφαντο γὰρ οὐκέτ' Ἀχαιοὺς
Σχήσεσθ', ἀλλ' ἐν νηυσὶ μελαίνῃσιν πεσέεσθαι,
Νήπιοι· ἐν δὲ πύλῃσι δύ' ἀνέρας εὗρον ἀρίστους,
Υἷας ὑπερθύμους Λαπιθάων αἰχμητάων,
Τὸν μὲν, Πειριθόου υἷα κρατερὸν Πολυποίτην,
Τὸν δὲ Λεοντῆα βροτολοιγῷ ἶσον Ἄρηϊ.
Τὼ μὲν ἄρα προπάροιθε πυλάων ὑψηλάων
Ἕστασαν, [f] ὡς ὅτε τε δρύες οὔρεσιν ὑψικάρηνοι,
Αἵ τ' ἄνεμον μίμνουσι καὶ ὑετὸν ἤματα πάντα,
Ῥίζῃσιν μεγάλῃσι διηνεκέεσσ' ἀραρυῖαι·
Ὣς ἄρα τὼ χείρεσσι πεποιθότες ἠδὲ βίηφι,
Μίμνον ἐπερχόμενον μέγαν Ἄσιον, οὐδ' ἐφέβοντο.
Οἱ δ' ἰθὺς πρὸς τεῖχος ἐΰδμητον βόας αὔας
Ὑψόσ' ἀνασχόμενοι, ἔκιον μεγάλῳ ἀλαλητῷ,
Ἄσιον ἀμφὶ ἄνακτα, καὶ Ἰαμενὸν, καὶ Ὀρέστην,
Ἀσιάδην τ' Ἀκάμαντα, Θόωνά τε, Οἰνόμαόν τε.
Οἱ δ' ἤτοι εἷος μὲν ἐϋκνήμιδας Ἀχαιοὺς
Ὄρνυον ἔνδον ἐόντες ἀμύνεσθαι περὶ νηῶν.

Equos bene in ordine coërcere illic ad fossam.
Hi autem separati, seipsos instruentes, (tur.
In quinq; agmina cōstituti simul suos duces sequebā-
Hi quidem cum Hectore iuerunt & eximio Polydamante,
Qui plurimi & optimi erant: cupiebant .a. maximè
Muro rupto concauas apud naues pugnare.
Et ipsos Cebriones tertius sequebatur: apud .a. currus
Alium Cebrione deteriorem reliquit Hector.
Alteris .a. Paris præfuit, & Alcathous & Agenor.
Tertijs autem Helenus & Deiphobus diuinus,
Filij duo Priami: tertius autem erat Asius heros,
Asius Hyrtacides, quem ex Arisba vexerunt equi
Rufi, magni, fluuio à Selleente.
At quartorum ductor erat bonus filius Anchisæ
Aeneas: cum hoc duo Antenoris filij,
Archelochusq; Acamasq;, pugnæ bene periti omnis:
Sarpedon autem dux erat inclytorum sociorum:
Assumpsit autem Glaucum, & mauortium Astero-
Illi enim visi sunt eximiè esse optimi (pæum.
Aliorum post se quidē: hic .n. excellebat inter omnes.
Hi autem postquam sese aptarunt fabrefactis corijs,
Iuerūt rectà ad Danaos cupidi: neq; amplius putabāt
Sustētaturos esse, sed in naues nigras præcipitaturos.
Tum cæteri Troiani & procul euocati socij,
Consilio Polydamantis inculpati paruerunt:
Sed non Hyrtacides voluit Asius præfectus virorum
Illic relinquere equos & aurigam famulum,
Sed vnà cum ipsis accessit naues veloces,
Stultus: neq; erat, malo fato euitato,
Equis & curribus exultans, ex nauibus
Retrò reuersurus ad Ilium excelsum.
Prius enim ipsum fatum triste circumtexit
Hasta Idomenei clari Deucalidæ.
Irruit enim nauium ad sinistram partem, qua Achi-
Ex campo redibant cum equis & curribus: (ui
Hàc equosq; & currus egit, neq; portis
Inuenit acclinatas tabulas, & longum vectem.
Sed apertas tenebant viri, si quem socium
E bello fugientē saluū perducerēt ad naues. (bātur
Hàc rectà exultans equos dirigebat: hi .a. simul seque-
Acriter clamantes: dicebant .n. non amplius Achiuos
Sustēturos esse, sed intra naues nigras præcipitaturos,
Stulti: atq; in portis duos viros inuenerūt fortissimos,
Filios animosos Lapitharum bellatorum:
Alterum quidem, Pirithoi filium fortem Polypœtem:
Alterum verò Leonteum, pernicioso parem Marti.
Hi vtiq; ante portas altas
Stabāt: sicut quādo quercus stant in montib. proceræ,
Quæ ventum sustinent & pluuiam per dies omnes,
Radicibus magnis latè diffusis firmatæ:
Sic sanè hi duo manibus freti atq; viribus,
Sustinebant aduenientē magnū Asiū, neq; fugiebāt.
Hi aūt rectà ad murum bene ædificatum scuta arida
In altum eleuantes, ibant cum magno clamore.
Asius imperator, & Iamenus, & Orestes,
Asiadesq; Acamas, Thoonq;, Oenomausq;.
Illi autem interim quidem fortes Græcos
Hortabantur, intus existentes, defendere naues.

a ἅμ' ἴσαν ἵεθεν ἄϊον.] Diligenter solet obseruare Poëta, vt Duces magnanimitate sua suis militibus viam ad rem benè gerendam præmonstrent: quod nunc in nostro Hectore satis apparet. Vbi etiam notanda ipsius Hectoris εὐπείθεια, qui cùm vtile consilium Polydamantis agnouerit, ei statim se obsequentem præbet. & ad idem faciendum cæteros suo exemplo incitat. Refractarium & immorigerum eidem se præstabit in sequentibus, vt nos etiam suo loco obseruabimus.

b πένταχα κοσμηθέντες,] Attendenda est harum copiarum instructio: & primùm repetendum memoria, quantus fuerit earum numerus, vt nos anteà in fine libri octaui collegimus: fuit enim quinquaginta millium hominum. Iam verò totus ille exercitus sic instruitur, vt in quinq; partes diuidatur: singulis verò partibus tres præponuntur duces. Quod ad generalem illam distributionem attinet, putat Eustathius factam ἢ διὰ τὸ πέντε εἶναι τοῦ ἑλληνικοῦ τείχους πύλας, ἢ μᾶλλον ἵνα φασὶν ἀνὰ δύο ἡγεμονίαι μέσον δορυφορῶσιν ἐπ' ἀσφαλείᾳ τὸν Ἕκτορα: id est, vel quòd quinq; essent portæ in muro Græcorum, vel maximè vt duo vtrinq; agmina Hectorem in medio cum vno agmine collocatum circumsepirent ac stiparent. Quod ad duces spectat, eos ordine paulò pòst commemorat. Primum ergo agmē duxerunt Hector, Polydamas, Cebriones. Secundum Paris, Aleathous, & Agenor. Tertium Helenus, Deiphobus, & Asius. Quartum Aeneas, Archelochus, & Acamas. Quintum Sarpedon, Glaucus, Asteropæus. His ducibus erumpent grauissimi illi Troianorum cum Græcis conflictus.

c ἡγεμόνευ.] Dubitarunt nonnulli, vt testis est Eustathius, cur Sarpedon Lyciorum copias duceret, cùm Glaucus, cuius fit mentio sequenti versu, videretur præferendus, quòd è masculis descendisset, erat enim filius Hippolochi: Sarpedon verò Laodameiæ sororis Isandri & Hippolochi filiorum Bellerophontis. Soluunt dicūtq; hoc in Laodameiæ honorem factum: cùm enim fratres de regno decertarent, & conditio inter eos vel prouocatio facta esset, vt qui annulum pectori pueri resupini impositum iaculo feriret, is ex asse regnum possideret, Laodameia eorum soror in eam rem filium dicitur concessisse. Quid verò, bone Eustathi, si hoc ipsius Sarpedonis præstantiæ tribuendum sit? an'non hoc tibi videtur innuere ipse Homerus in sequentibus, cùm dicit, ὁ δ' ἔπρεπε καὶ διὰ πάντων; quibus si præcedentia addideris, fiet id quoque manifestius.

d ἀλλ' οὐχ Ὑρτακίδης] Fieri non potest vt in magna hominū frequentia omnes penitùs rectum sequantur, cùm vix in parua id præstari possit. De priore habes hic exemplum luculentissimum, cui addes, si velis, illud Thersitis sup. lib. a. commemoratum. Sed, vt quod in præsentia adest tantùm agamus, Homerus hic nobis Hyrtacidem Asium proponit solum, Polydamantis consilio non audientem: adeò præfectum est multorum ingenium, vt non solùm recta vnius mente non permoueantur, sed nequidem multitudine rectum quippiam comprobantium, quod alioqui solet interdum non leuis esse momenti: interdum, dico, quia illud ἀξιόλογον dici non potest. Sed vt rem bene intelligamus, distinguenda est multitudo imperita ab ea quæ ex maxima parte peritis & prudentibus viris constat. Illi enim temerè non est adhærescendum, hanc verò siquis amplectatur, nihil est quòd minùs sapientis viri opinionem pertimescat: immò siquis ab ea recedat, non potest non mentis sanæ impos iudicari. Est quidem nonnunquam in magna multitudine cùm quispiam peculiare neque perniciosum planè consilium sequitur: quod ego omnino non damno, sed vbi sana est totius multitudinis sententia, insanū est ab ea recedere. Quis verò, inquies, talem eam iudicare poterit? Si non iudicet, inquam, iam se ipse satis prodit, vt si anteà id non viderit, ad re saltem factâ tandem visurus sit, vt de eo id iactetur, quod aliàs apud Homerum legimus, ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. Talis est hic noster Asius, qui quanquam viderit Hectorem aliosq; duces, denique vniuersum exercitum vnius Polydamantis consilium, vt rectum & salutare amplecti & exequi: solus tamen ad illud noluit adhærescere, quasi scilicet reliqui omnes, se vno excepto, insanirent. Sed νήπιος ille, vt eum appellat Homerus, qui suo exitu temeritatem suam ἀεσι-φροσύνην, serò tamen, prodidit. Iam animaduertat lector quanto cum fructu Homerica Poësis legi possit, cùm talia in rebus humanis exempla apud eum reperiantur.

e ἀριστερὰ νεῶν,] Intelligendum est irruisse Asium in illam partem muri, in qua erat porta ἐπιπλάγιος secundum Aristarchum. Quo facto videtur posse illius audacia excusari, quandoquidem non fossam transire conatus sit: quod fieri non posse, & ipsa experientia & ipsius Polydamantis cōsilium docuerant, sed illac iter fecerit, quà tutum fuit. Sed nihilominus factum istud culpa non caret, tum quia satius fuit comitem se toti reliquo exercitui addere, tum quòd solus aggressus sit Græcos, ad quorum expugnationem tam numerosus exercitus adhibebatur. Solum autem dico, non ipsius personæ (nam & comites alios habuit, quos infrà Poëta enumerat, Iamenum, Orestem, Acamantem, Thoonem & Oenomaum) sed reliquarum copiarum, quas deseruerat respectu. Sed & ipsum temeritatis suæ pœnas luentem mox mox videbimus.

f ὡς ὅτε τε δρύες] Stabilitatem & constantiam duorum illorum Heroum quercubus comparat, quæ cùm radices habeant altissimas, facilè ventorum & pluuiarum impetus patiantur: sic etiam illi nimirum Troianos irruentes sustinent: vnde & violenta Troianorum incursio, & firmitas Græcorum heroum satis magna potest intelligi.

Αὐτὰρ ἐπειδὴ τεῖχος ἐπεσσυμένους ἐνόησαν	Sed postquam murum adorientes animaduerterūt
Τρῶας, ἀτὰρ Δαναῶν γένετο ἰαχή τε φόβος τε,	Troianos, Danaorum aūt factus est clamorq; fugaq;:
Ἐκ δὲ τὼ ἀΐξαντε, πυλάων πρόσθε μαχέσθην,	Tum verò hi duo ruentes ante portas pugnabant,
a Ἀγροτέροισι σύεσσιν ἐοικότες, τώ τ' ἐν ὄρεσσιν	Agrestibus suibus similes, qui in montibus
Ἀνδρῶν ἠδὲ κυνῶν δέχαται κολοσυρτὸν ἰόντα,	Virorum & canum excipiunt strepitum venientem,
Δοχμώ τ' ἀΐσσοντε, περὶ σφίσιν ἄγνυτον ὕλην,	Obliquiq; impetū faciētes circa seipsos, frangūt arbu-
Πρυμνὴν ἐκτέμνοντες, ὑπαὶ δέ τε κόμπος ὀδόντων	Radicitus euellentes: sub verò stridor dentibus (sta,
Γίνεται, b εἰσόκε τίς τε βαλὼν ἐκ θυμὸν ἕληται·	Fit, donec aliquis iaculatus vitam eripuerit:
Ὣς τῶν κόμπει χαλκὸς ἐπὶ στήθεσφι φαεινὸς,	Sic horum resonabat æs in pectoribus lucidum
Ἄντην βαλλομένων. μάλα γὰρ κρατερῶς ἐμάχοντο,	Ex aduerso percussorum: valdè.n. fortiter pugnabāt,
Λαοῖσι καθύπερθε πεποιθότες ἠδὲ βίηφι·	Copijs quæ superne erant fidentes, atq; viribus:
Οἱ δ' ἄρα χερμαδίοισιν ἐϋδμήτων ἀπὸ πύργων	Illi enim lapidibus, bene ædificatis ex turribus,
Βάλλον ἀμυνόμενοι σφῶν τ' αὐτῶν καὶ κλισιάων,	Iaciebant defendentes & se ipsos & tentoria,
Νηῶν τ' ὠκυπόρων· c νιφάδες δ' ὡς πῖπτον ἔραζε,	Nauesq; veloces: grana niuis.a. velut cadebāt in ter-
Ἅς τ' ἄνεμος ζαὴς, νέφεα σκιόεντα δονήσας,	Quæ ventus vehemens, nubes atras agitans, (ram,
Ταρφέας κατέχευεν ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ·	Densa defudit in terram multos pascentem:
Ὣς τῶν ἐκ χειρῶν βέλε' ἔρρεον ἠμὲν Ἀχαιῶν,	Sic horum è manibus fluebant tam Achiuorum
Ἠδὲ καὶ ἐκ Τρώων· κόρυθες δ' ἀμφ' αὖον ἄϋτευν,	Quàm etiam ex Troianorū: galea.a. circa siccū quid
Βαλλόμεναι μυλάκεσσι, καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι.	Percussa saxis, & scuta vmbilicata. (sonabant,
Δή ῥα τότ' ὤμωξέ τε καὶ ὣ πεπλήγετο μηρὼ	Iam tunc plorabatq; & sua percutiebat fæmora
Ἄσιος Ὑρτακίδης, καὶ ἀλαστήσας ἔπος ηὔδα·	Asius Hyrtacides: & indignatus verbum dixit:
d Ζεῦ πάτερ, ἦ ῥά νυ καὶ σὺ φιλοψευδὴς ἐτέτυξο	Iupiter pater, certè & tu amans mēdacij factus es
Πάγχυ μάλ'. οὐ γὰρ ἔγωγ' ἐφάμην ἥρωας Ἀχαιοὺς	Omnino admodum: nō.n. ego putabā heroas Achiuos
Σχήσειν ἡμέτερόν γε μένος καὶ χεῖρας ἀάπτους·	Laturos nostrum robur & manus duras:

Οἱ δ'

e Οἱ δ', ὥστε σφῆκες μέσον αἰόλοι ἠὲ μέλισσαι
Οἰκία * ποιήσονται ὁδῷ ἔπι παιπαλοέσσῃ,
b Οὐδ' ἀπολείπουσιν κοῖλον δόμον, ἀλλὰ μένοντες
Ἄνδρας θηρητῆρας, ἀμύνονται περὶ τέκνων·
Ὣς οἵγ' οὐκ ἐθέλουσι πυλάων καὶ δύ' ἐόντε
Χάσσασθαι, πρίν γ' ἠὲ κατακτάμεν, ἠὲ ἁλῶναι.
Ὣς ἔφατ', f οὐδὲ Διὸς πεῖθε φρένα ταῦτ' ἀγορεύων·
Ἕκτορι γάρ οἱ θυμὸς ἐβούλετο κῦδος ὀρέξαι.
Ἄλλοι δ' ἀμφ' ἄλλῃσι μάχην ἐμάχοντο πύλῃσιν.
g Ἀργαλέον δέ με ταῦτα θεὸν ὣς πάντ' ἀγορεῦσαι.
Πάντῃ γὰρ περὶ τεῖχος h ὀρώρει θεσπιδαὲς πῦρ
Λάϊνον· Ἀργεῖοι δὲ καὶ ἀχνύμενοί περ, ἀνάγκῃ
Νηῶν ἠμύνοντο· θεοὶ δ' * ἀκαχείατο θυμὸν
Πάντες ὅσοι Δαναοῖσι μάχης ἐπιτάρροθοι ἦσαν.
i Σὺν δ' ἔβαλον Λαπίθαι πόλεμον καὶ δηϊοτῆτα·
Ἔνθ' αὖ Πειριθόου υἱὸς κρατερὸς Πολυποίτης
Δουρὶ βάλεν Δάμασον κυνέης διὰ χαλκοπαρῄου·
Οὐδ' ἄρα χαλκείη κόρυς ἔσχεθεν, ἀλλὰ διὰ πρὸ
Αἰχμὴ χαλκείη ῥῆξ' ὀστέον, ἐγκέφαλος δὲ
Ἔνδον ἅπας πεπάλακτο· δάμασσε δέ μιν μεμαῶτα.
Αὐτὰρ ἔπειτα Πύλωνα καὶ Ὄρμενον ἐξενάριξεν.
Υἱὸς δ' Ἀντιμάχοιο Λεοντεὺς, ὄζος Ἄρηος,
Ἱππόμαχον βάλε δουρὶ κατὰ ζωστῆρα τυχήσας.
Αὖτις δ' ἐκ κολεοῖο ἐρυσσάμενος ξίφος ὀξὺ,
Ἀντιφάτην μὲν πρῶτον ἐπαΐξας δι' ὁμίλου,
Πλῆξ' αὐτοσχεδίην· ὁ δ' ἄρ' ὕπτιος οὔδει ἐρείσθη·
Αὐτὰρ ἔπειτα Μένωνα καὶ Ἰάμενον καὶ Ὀρέστην,
Πάντας ἐπασσυτέρους πέλασε χθονὶ πουλυβοτείρῃ.

Hi.a.sicut vespæ in medio pictæ atq; apes
Nidos faciunt via in prærupta γρ. ποιήσωνται
Neq; relinquunt concauam domum, sed expectantes
Viros venatores, defendunt fœtus suos:
Sic hi nolunt à portis quanquam duo existentes
Recedere, antequam vel occidantur vel captantur.
Sic dixit, neq; Iouis persuasit menti hæc dicens:
Hectori enim eius animus volebat gloriam præbere.
Alij autem circa alias pugnam pugnabant portas.
Difficile.a.est me hæc deum tanquã omnia recensere.
Passim.n.circa murũ excitat⁹ est diuinit⁹ accẽsus ignis
Lapideum: Argiui autem quamuis dolentes necessariò
Pro nauibus pugnabant: dij verò tristes erant animo γρ. ἀκαχήατο θυμῷ
Omnes quotquot Danais in prælio adiutores erant. γρ. ἐ θυμόν
Commiserunt autem Lapithæ bellum & pugnam.
Tum verò Pirithoi filius fortis Polypœtes *(bẽtem.*
Hasta percussit Damasum per galeam æreas malas ha-
Neq; verò ærea galea prohibuit, sed penitus transacta
Cuspis ærea rupit os: cerebrum autem
Intus totum fœdatum est: domuitq; ipsum animosum.
At deinde Pylonem & Ormenum interfecit:
Filius autem Antimachi Leonteus, ramus Martis,
Hippomachũ percussit hastili ad baltheum assecutus:
Rursum autem è vagina extracto ense acuto,
Antiphatẽ quidem primùm irruẽs per multitudinem
Percussit cominus: hic autem supinus solo stratus est:
Sed deinde Menonem & Iamenum & Orestem
Omnes cumulatos admouit terræ multos pascenti.

COMMENTARIVS.

a ἀζχοτέρων σήσεντ] Hos heroës anteà propter firmitatem, qua irruentes Troianos excipiebant solidis & immotis à tempestate quercubus comparabat: sed ex illa sola similitudine otiosa & stupida quasi firmitas tãtùm poterat intelligi: proinde nunc aliã vsurpat, vt ostendat quanta cum alacritate venientes hostes repulerint: neque enim sufficere videbatur immotos illos stare, vt loco moueri non possent, nisi vim hostium & irruptionem retunderent.

b ὁδῷ ἔπι παιπαλόεν] Hæc sunt superflua in hac comparatione, quod ad eius ἀπόδοσιν spectat. nullus enim Lapitharum cadit, vt etiam notat Eustathius.

c νιφάδες δ' ὡς πίπτον] Præcedens apri comparatio fuit ad Heroum illorum alacritatem innuendam, hoc est, vt ait Eustathius, τὴν αὐτῶν ἐμμελῶς τε καὶ ἀνδρείως τὰ βέλη ὑποστῆναι: hæc verò ad frequentiam lapidum ex vtraq; parte missorum significandam. Ex vtraq. parte dixi, iuxta illa quæ huic comparationi Homerus subijcit, ὣς τῶν ἐκ χειρῶν βέλεα ῥέον ἠμὲν Ἀχαιῶν, ἠδὲ καὶ ἐκ Τρώων, alioqui ex præcedẽtibus videbatur de solis Græcis posse intelligi. Cõparatio ergo desumpta est ex magna niuis copia, quæ venti vehementis impetus in terram defunditur. illius niuis copiæ telorum frequentia, ventorum impetui Græcorum & Troianorum robur ἀνταποδίδοται).

d [Ζεῦ πάτερ] Iudicatus est antea stultus hic Asius quòd cum equis in castra Græcorum irruperit: iam verò impius iudicetur, qui spei suæ frustrationem in Iouem reijciat, adeò vt ipsum mendacij insimulet, quasi oportuerit temeritatem illam inconsultam Iouis nutu felicitari, vel infelix vnius aut alteris successus ad vniuersitatem sit in argumentum trahendus, quod vitium est in Dialecticis: aut potius contrà, quod Iupiter vni Hectori hodierno die est pollicitus, de omnibus Troianis sit accipiendum. Quòd autem vnius Hectoris gloriæ studeat Iupiter, & iam anteà patuit, & mox ipse Homerus repetet. Itaq; & impia & ἀναφρόδιτος est hæc Asij oratio: adde etiam impudentem, quæ summum rerum omnium moderatorem conuitijs audeat proscindere.

e οἱ δ' ὥστε σφῆκες] Vespæ prolem suam acriter tuentur, inde prouerbiũ illud quod refert Eustathius, σφηκιὰν ἐρεθίζειν: de eo qui damnum sibi conciliauit, καὶ βλάβην ἐγείρει καθ' αὐτοῦ. Vidẽdus Erasmus in Adagio Crabrones irritare. Vbi tamẽ hic locus Homericus videbatur addendus, quod non factum est. Obserua porrò de apibus etiam Poëtam in hac comparatione loqui, quibus etiã ὑπὲρ τέκνων ἄμυναν tribuit, vnde etiam ait Eustathius manasse prouerbium, ἐν μελίτταις ἐνέπεσας: de ijs qui præter opinionem & insperatò malo quodam afficiuntur, id est, ἐπὶ τῶν παρὰ δόξαν κακουμένων. Hoc, ni fallor, Erasmus prætermisit. Porrò sunt etiã alia quæ eiusdem sunt cum istis sentẽtiæ, vt Capra gladium: Cornix Scorpium: Leonem stimulas: Oestipedem excitas: Moues Camarinam: Anagyrum commoues. De quibus omnibus Erasmus Adag. Chil. 1. Centur. 1. Addam quod ad σφηκιὰν attinet, locum Xenophontis ab isto Homerico non omnino dissimilem: ὁρῶ δ' ἔγωγ' ἔφη, καὶ ὁπόσοι σφῆκας ἐξαιρεῖν βούλονται, ἐὰν μὲν ἐκπέτεσθαι τοὺς σφῆκας πειρῶνται θηρᾶν, ὑπὸ πολλῶν τιτρωσκομένους. id est, Et ego, inquit, video etiam eos quicunque crabrones excipere volunt, siquidẽ euolantes conẽtur venari, à multis feriri (crabronibus) Homerus & Xenophon eundem habent finem, τὸ τέλος: rationem verò non eandem, quia Homerici crabrones suæ prolis gratia, Xenophontei verò simpliciter pro se depugnant.

f οὐδὲ Διὸς πεῖθε φρένα] Hæc verba indicant sub illa mendaci exprobratione, & deniq; non præstiti auxilij Troianis à Ioue querimonia, Asium tacitè Iouem officij sui voluisse commonefacere: vt nimirum id sibi præstaret, quod generalius erat Troianis pollicitus, posserq; eius fretus ope Græcos iam profligare. Nam hoc omnino significat, quod Poëta dicit Iouem non esse ab Asio persuasum, adduq; rationem, quam nos etiam anteà attigimus, quod non tam omnium Troianorum, nedum huius Asij, quàm solius Hectoris gloriæ velificari. Ἕκτορι γὰρ οἱ θυμὸς ἐβούλετο κῦδος ὀρέξαι.

g ἀργαλέον δέ με ταῦτα] Cùm aliàs Poëta in graui & ardua quadam narratione Musas soleat inuocare, nunc contrà difficultatem in ijs commemorandis, quæ in hac pugna gesta sunt, tantam testatur, vt ad eam non mortalem Numine afflatum, sed Numen ipsum requiri significet: proinde à se hoc onus amouet, quia Deo soli id facile futurum sit, sibi verò ad illud sustinendum vires denegatas. Et hac ratione lectori cogitandum reliquit, quanta & quàm varia fuerint ista facinora, vt quæ mortalium oratione maiora ab illo censeantur. Sic plerunq; tali silentio, quod tamen in rei difficultatem præfatur, solet magis negotij grauitas augeri, quã si totum eloquentiæ Oceanum in eam explicandam effuderis. Porrò vide quæ infrà ad illas voces, σὺν δ' ἔβαλον, annotabimus.

h ὀρώρει θεσπιδαὲς πῦρ] Cur ignẽ circa murũ lapideũ accensum dicat Poëta, noster Eustathius sic explicat: λέγει δὲ πῦρ περὶ τὸ λάϊνον τεῖχος ὀρώρει, ἢ διὰ τὸ τοὺς λίθους τοῦ τείχους πῦρ συγκρουόμενοι ἐκπέμπειν ... ἐν τῷ βάλλεσθαι ... τῶν βελῶν, καὶ ἔχει ὁ λόγος ἔμφασιν. ... διὰ πυκνῶν ... πῦρ ... πῦρ ...

ἔοικεν ἐπιμεμφθῆναι παρεσιωπημένως τοῖς ἥρωσι κατὰ τὰς πύλας ὁ ποιητής, ὡς οὕτω θυμομαχοῦσιν, ὡς καὶ λάϊνον ἐν τὸ τεῖχος ἐπιχειρεῖν ἐμπιπρᾶν. τὸ περὶ δὲ πῦρ ἐνταῦθα τὸ θερμὸν ὑπὸ τῆς μάχης τῆς ἀγῶνος καὶ καυστικῆς. οὐ μόνον κατὰ τὸ ἀμφὶ μάχη ἐνοπή τε ... ἦν τεῖχος ὃ ... ὀλίγον ἔφη ὁ ποιητής, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἐμάχοντο δέμας πυρός. ... ἔχει μὲν καὶ τόλμαν κατ' ἰδιότητα τῆς ἀνδρείας ἐπιφαινομένης. ... γὰρ ἂν ἐκ πυρὸς αὐτοσχεδίως, τὸ κατὰ μάχην ἔνθερμον. ἔχει δὲ καὶ ἀσφάλειαν ἤ τι παραμυθίαν τινὰ ἐν τῆς κατὰ τὸ αἷμα θυμικοῦ ζέσεως. δηλοῖ δὲ καὶ τὸ πάντα ἀθρόα, ἐν ὀλίγῳ διὰ τοῦ τοιούτου πυρός, ὅπερ ἡ σφοδρότης αὕτη τῶν πανταχοῦ τοῦ τείχους βολῶν. εἰ δέ τις μὴ κατ' ὑπερβολὴν ἐρεῖ τεῖχος λάϊνον, κατ' ἄλλην ... ὅπη θεατρικῶς πῦρ λάϊνον, ἢ γοῦν μὴ ἀπὸ ὕλης ..., ἀλλ' ἐν λίθοις ... κατὰ λόγον μὲν ... καὶ αὐτός. σκληρότερον μέν τι καὶ τραχύτερον. Hæc ille, quæ nos integra descripsimus explendæ eorum sitis gratia, qui omnia perspicuè volūt in Homero intelligere, cùm nostrā diligentiam nihil impræsentia melius liceret excogitare: quod rarò tamen nobis contigit.

i ἐν δ' ἴσαλοι Λαπίθαι] Atqui dicebas, Homere, non posse te facilè hæc omnia, ac si Deus esses, recensere, & tamē cōflictus istos describis. Notandū est autem lectori qui hoc posset obijcere, testatum esse illam difficultatem Homerum, non quasi penitus eam nollet attingere: sed vt eò magis attentum lectorem haberet, qui intelligat quod sit iam suscepturus scribendi argumentum, quandoquidem ea solemus lubentius audire, quæ minus facilè possent recenseri: quia arduum & operosum quippiam, & proinde dignum etiam auditu, præ se ferunt, quàm quæ studium ac diligentiam scriptoris vel narratoris minimè desiderant. Hic porrò notādum est, quanto studio gentis suæ Poëta teneatur, vt cui primùm hāc particulam victoriæ assignet, licet intelligat Troianis meliùs hodierno die res cessuras, quàm Græcis, quorum tamen inuictam fortitudinem his initijs testatur cum magna Asij & eius sociorum ignominia.

---

a Ὄφρ' οἱ τοὺς ἐνάριζον ἀπ' ἔντεα μαρμαίροντα,
Τόφρ' οἱ Πουλυδάμαντι καὶ Ἕκτορι κοῦροι ἕποντο,
Οἳ πλεῖστοι καὶ ἄριστοι ἔσαν, μέμασαν δὲ μάλιστα
Τεῖχός τε ῥήξειν, καὶ ἐνιπρήσειν πυρὶ νῆας.
Οἵ ῥ' ἔτι μερμήριζον ἐφεσταότες παρὰ τάφρῳ.
b Ὄρνις γάρ σφιν ἐπῆλθε περησέμεναι μεμαῶσιν,
Αἰετὸς ὑψιπέτης ἐπ' ἀριστερὰ λαὸν ἐέργων,
Φοινήεντα δράκοντα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον,
Ζωὸν ἔτ' ἀσπαίροντα· c καὶ οὔπω λήθετο χάρμης.
χ ... ε ... στη, Κόψε γὰρ αὐτὸν ἔχοντα κατὰ στῆθος * παρὰ δειρὴν,
Ἰδνωθεὶς ὀπίσω· ὁ δ' ἀπὸ ἕθεν ἧκε χαμᾶζε,
Ἀλγήσας ὀδύνῃσι, μέσῳ δ' ἐνὶ κάββαλ' ὁμίλῳ·
Αὐτὸς δὲ κλάγξας πέτετο πνοιῇς ἀνέμοιο.
Τρῶες δ' ἐρρίγησαν ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν
Κείμενον ἐν μέσσοισι, Διὸς τέρας αἰγιόχοιο.
Δὴ τότε Πουλυδάμας θρασὺν Ἕκτορα εἶπε παραστάς,
d Ἕκτορ, ἀεὶ μέν πώς μοι ἐπιπλήσσεις ἀγορῇσιν
Ἐσθλὰ φραζομένῳ· ἐπεὶ οὐδὲ μὲν οὐδὲ ἔοικε,
Δῆμον ἐόντα παρὲξ ἀγορευέμεν, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ,
Οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ, σὸν δὲ κράτος αἰὲν ἀέξειν.
Νῦν δ' αὖτ' ἐξερέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα,
Μὴ ἴομεν Δαναοῖσι μαχησόμενοι περὶ νηῶν.
Ὧδε γὰρ ἐκτελέεσθαι ὀΐομαι, εἰ ἐτεόν γε
Τρωσὶν ὅδ' ὄρνις ἐπῆλθε περησέμεναι μεμαῶσιν
Αἰετὸς ὑψιπέτης, e ἐπ' ἀριστερὰ λαὸν ἐέργων,
Φοινήεντα δράκοντα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον
Ζωόν· ἄφαρ δ' ἀφέηκε πάρος φίλα οἰκί' ἱκέσθαι,
Οὐδ' ἐτέλεσσε φέρων δόμεναι τεκέεσσιν ἑοῖσιν.
Ὣς ἡμεῖς εἴ πέρ τε πύλας καὶ τεῖχος Ἀχαιῶν
Ῥηξόμεθα σθένεϊ μεγάλῳ, εἴξωσι δ' Ἀχαιοί,
Οὐ κόσμῳ παρὰ ναῦφιν ἐλευσόμεθ' αὐτὰ κέλευθα.
Πολλοὺς γὰρ Τρώων καταλείψομεν, οὕς κεν Ἀχαιοὶ
Χαλκῷ δῃώσωσιν ἀμυνόμενοι περὶ νηῶν.
f Ὧδέ χ' ὑποκρίναιτο θεοπρόπος, ὃς σάφα θυμῷ
Εἰδείη τεράων, g καί οἱ πειθοίατο λαοί.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,
h Πουλυδάμα, σὺ μὲν οὐκέτ' ἐμοὶ φίλα ταῦτ' ἀγορεύεις·
Οἶσθα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τοῦδε νοῆσαι.
Εἰ δ' ἐτεὸν δὴ τοῦτον ἀπὸ σπουδῆς ἀγορεύεις,
Ἐξ ἄρα δή τοι ἔπειτα θεοὶ φρένας ὤλεσαν αὐτοί,
Ὃς κέλεαι Ζηνὸς μὲν ἐριγδούποιο λαθέσθαι
Βουλέων, ἅς τέ μοι αὐτὸς ὑπέσχετο καὶ κατένευσε·
Τύνη δ' οἰωνοῖσι τανυπτερύγεσσι κελεύεις
Πείθεσθαι, τῶν οὔ τι μετατρέπομ', οὐδ' ἀλεγίζω,
i Εἴτ' ἐπὶ δεξί' ἴωσι πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε,
Εἴτ' ἐπ' ἀριστερὰ τοί γε ποτὶ ζόφον ἠερόεντα.

Dum ij hos spoliabant armis splendidis,
Interea Polidamantē & Hectorē Iuuenes sequebātur,
Qui plurimi & fortissimi erant: gestiebant .n. maximè
Murumq́; perrumpere, & incendere igne naues.
Hi adhuc deliberabant stantes apud vallum:
Auis enim ipsis superuenit transire volentibus,
Aquila altiuolans ad sinistram populum retinens,
Cruentatum draconem gestans vnguibus immanem,
Viuum adhuc palpitantē: & nondū oblitus est pugnæ:
Percussit enim ipsam tenentem ad pectus apud collum,
Reuolutus retrò: hæc autem à se dimisit in terram,
Dolens doloribus, medium .n. deiecit in multitudinem:
Ipsa autem clangens auolauit flatibus venti:
Troiani .n. horruerunt postquā viderūt variū serpentē
Iacentē in medio ipsorū, Iouis portentū ægidē habentis,
Iam tū Polydamas audacē Hectorē allocutus est astās,
Hector semp̄ qdē quodāmodo me increpas in cōcionib.
Rectè monentem: quoniam neq; quidem neq; decet
Popularem existentem aliter dicere, neq; in Curia,
Neq; vnquā in bello: tuam .v. potētiam semper augere:
Nunc autem rursus dicā, vt mihi videtur esse optimè:
Ne eamus cum Græcis pugnaturi pro nauibus.
Sic enim euenturum esse puto, si verè quidem
Troianis hæc auis aduenit transire volentibus
Aquila altiuolans, ad læuam populum coërcens,
Cruentum serpentem portans vnguibus ingentem,
Viuū: citò tamen dimisit antequā ad charos nidos perueniret,
Neq; perfecit portans vt daret pullis suis:
Sic nos, etiamsi portas & murum Achiuorum
Rupérimus robore magno, cedantq́; Achiui,
Non decenter à nauibus veniemus per easdem vias.
Multos enim Troianorum relinquemus, quos Achiui
Ferro interficient, pugnantes pro nauibus.
Sic certè exposuerit augur, qui manifestè animo
Nôrit prodigia: & ipsi paruerint populi.
Huic .n. toruè intuitus allocutus est galea ornata Hector
Polydama, tu quidem necdum mihi grata hæc dicis:
Nosti & aliud consilium melius hoc excogitare.
Si autem verè iam hoc de industria dicis,
Sanè iam tibi deinceps dij mentes perdiderunt ipsi,
Qui iubes Iouis quidem altitonantis obliuisci
Consiliorum, quæ mihi ipse promisit & annuit:
Tu verò auibus alas expandentibus iubes
Obedire, quas minimè moror, neq; curo
Siue ad dextram vadant, versus auroramq́; solemq́;
Siue ad sinistram istæ aduersus occasum obscurum.

k Ἡμεῖς δὲ μεγάλοιο Διὸς πειθώμεθα βουλῇ,
Ὃς πᾶσι θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάσσει.
l Εἷς οἰωνὸς ἄριστος * ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. γρ. ἀμύνασθαι.
m Τίπτε σὺ δείδοικας πόλεμον καὶ δηϊοτῆτα;
n Εἴπερ γάρ τ' ἄλλοι γε περικτεινώμεθα πάντες
Νηυσὶν ἐπ' Ἀργείων, σοὶ δ' οὐ δέος ἔστ' ἀπολέσθαι.
Οὐ γάρ τοι κραδίη μενεδήϊος, οὐδὲ μαχήμων.
Εἰ δὲ σὺ δηϊοτῆτος ἀφέξεαι, ἠέ τιν' ἄλλον
Παρφάμενος ἐπέεσσιν ἀποτρέψεις πολέμοιο,
Αὐτίκ' ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ τυπεὶς ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσεις.
o Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο· τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο,
Ἠχῇ θεσπεσίῃ, p ἐπὶ δὲ Ζεὺς τερπικέραυνος
Ὦρσεν ἀπ' Ἰδαίων ὀρέων ἀνέμοιο θύελλαν,
Ἥ ῥ' ἰθὺς νηῶν κονίην φέρεν· αὐτὰρ Ἀχαιῶν
Θέλγε νόον, Τρωσὶν δὲ καὶ Ἕκτορι κῦδος ὄπαζε,
Τοῦ περ δὴ τεράεσσι πεποιθότες ἠδὲ βίηφι,
Ῥήγνυσθαι μέγα τεῖχος Ἀχαιῶν πειρήτιζον.
Κρόσσας μὲν πύργων ἔρυον, καὶ ἔρειπον ἐπάλξεις,
Στήλας τε προβλῆτας ἐμόχλεον, ἃς ἄρ' Ἀχαιοὶ
Πρώτας ἐν γαίῃ θέσαν ἔμμεναι ἔχματα πύργων.
Τὰς οἵ γ' αὖ ἔρυον, ἔλποντο δὲ τεῖχος Ἀχαιῶν
Ῥήξειν· οὐδέ νύ πω Δαναοὶ χάζοντο κελεύθου,
Ἀλλ' οἵ γε ῥινοῖσι βοῶν φράξαντες ἐπάλξεις,
Βάλλον ἀπ' αὐτάων δηΐους ὑπὸ τεῖχος ἰόντας.
r Ἀμφοτέρω δ' Αἴαντε κελευτιόωντ' ἐπὶ πύργων
Πάντοσε * φοιτήτην μένος ὀτρύνοντες Ἀχαιῶν. γρ. φοιτάτην
s Ἄλλον μειλιχίοις, ἄλλον στερεοῖς ἐπέεσσι
Νείκεον, ὅντινα πάγχυ μάχης μεθιέντα ἴδοιεν,
t Ὦ φίλοι Ἀργείων, ὅς τ' ἔξοχος, ὅς τε μεσήεις,
Ὅς τε χερειότερος, ἐπεὶ οὔπω πάντες ὁμοῖοι
Ἀνέρες ἐν πολέμῳ, νῦν ἔπλετο ἔργον ἅπασι.
Καὶ δ' αὐτοὶ τόδε που γινώσκετε, μή τις ὀπίσσω
Τετράφθω ποτὶ νῆας ὁμοκλητῆρος ἀκούσας.
Ἀλλὰ πρόσσω ἵεσθε, καὶ ἀλλήλοισι κέλεσθε,
Αἴ κε Ζεὺς δώῃσιν Ὀλύμπιος ἀστεροπητὴς
Νεῖκος ἀπωσαμένους δηΐους προτὶ ἄστυ δίεσθαι.

Nos autem magni Iouis pareamus consilio,
Qui omnibus mortalibus & immortalibus imperat.
Vnum auspicium optimum pugnare pro patria,
Cur tu times bellum & pugnam?
Etsi enim alij circùm occidamur omnes
Naues ad Argiuorũ: tibi tamen non timor est pereũdi.
Non enim tibi cor audax in hostem, neq; pugnax.
Si verò tu à pugna abstinebis, vel alium
Clàm dehortans verbis auertes à bello,
Protinus mea ab hasta percussus vitam amittes.
Ita fatus præcessit: hi autem vnà sequebantur,
Clamore immenso: insuper. a. Iupiter gaudẽs fulmine,
Excitauit ab Idæis montibus venti procellam,
Quæ rectà in naues puluerem ferebat: sed Græcorum
Stupefaciebat animũ: Troianis. a. & Hectori gloriã dabat:
Huius iam prodigijs confisi, atque robore,
Perfringere magnum murum Achiuorum tentabant.
Pĩnas qdẽ turriũ detrahebãt, et diruebãt ꝑpugnacula,
Pylasq; prominentes vectibus auellebant, quas Græci
Primas in terra posuerãt, vt essent sustentacula turriũ.
Has illi abstrahebant, sperabant. a. murũ Achiuorum
Rupturos esse, nondum tamen Danai cedebant via:
Sed hi pellibus boũm præmunientes propugnacula,
Feriebant ab ipsis hostes sub murum euntes,
Ambo autem Aiaces hortantes in turribus,
Quaqua versum ibant robur concitantes Achiuorum:
Alium blandis, alium; duris verbis
Increpabãt, quẽcũq; omnino à pugna cessantẽ vidissẽt:
O amici Argiuorum, quiq; eximius quiq; mediocris,
Quiq; deterior est, quoniam non omnes similes
Viri in bello, nunc est opus omnibus,
Et verò ipsi hoc cognoscitis: nequis retrò
Vertatur ad naues minacem Hectora audiens,
Sed anterius procedite, & inuicem hortamini,
Si forsan Iupiter det Olympius fulminator
Pugnam, cum repulerimus hostes ad ciuitatẽ abigere.

COMMENTARIVS.

a ἔφ' οἱ τὰς εὐάζον] Redit Homerus ad quinq; illa agmina, in quæ Troianum exercitum distributum vidimus, & à quibus se hic Asius cum suis temerè seiunxerat, docetq; qualis sit eorum status: impræsentia tamen Hectoris & Polydamantis meminit, quasi nimirum eorum, quibus præcipuæ copiæ erant commissæ, & à quibus cura totius exercitus pendebat: ab Hectore quidem quoad arma, à Polydamante verò quoad consilium. Repetit ergo Poeta illam narrationem ita, vt inde exordiatur, vbi anteà desierat: instructas enim copias tantùm anteà memorauit, nunc progredientes simpliciter, quibus in ipso progressus initio prodigium illud de quo posteà videbimus, apparuerit. Facit autem omnes alacriter pergentes tum ad murum perrumpendum, tum ad naues comburendas: sed paulùm tamen consistentes propter inopinum illum prodigij euentum, itaq; ad ipsius valli oram commorati, quam nimirum attoniti quodammodo rẽ in dubium ac deliberationẽ vocant, vtrum fossam traijciant, quandoquidem contrarium suadere prodigium videbatur. Illud aũt fuit huiusmodi: Aquila à sinistra volans vnguibus ingentẽ draconem prehensum tenebat, eúmque adhuc palpitantem, nec pugnæ oblitum, sed qui aquilam ad pectus prope ceruicem momorderit: vnde illa eo abiecto auolauit. Hoc cùm viderent Troiani, sine dubio malum sibi illud portendere iudicabant: quia per aquilam Troianos, per Draconẽ Græcos interpretabantur, vt ita proinde in hac pugna futurum esset, vt cùm ipsi iam à se deuictos Græcos sperarent, & quasi vnguibus suis prehenderent, insigne ab illis vulnus ac cladem acciperent, vnde illi re infecta & cum dedecore aufugere cogerentur, vt etiam Polydamas in sequentibus significabit: vbi nos etiam plura dicemus.

b ὄρνις γὰρ] Non pigebit simile isti prodigium recitare, quod extat apud Cic. 1. de Diuinat.

Hic Iouis altisoni subitò pennata satelles
Arboris è trunco serpentis saucia morsu
Subrigit ipsa feris transfigens vnguibus anguem
Semianimum, & varia grauiter ceruice micantem,
Quem se intorquentem lanians, rostroq; cruentans
Iam satiata animos, iam duros vlta dolores
Abijcit efflantem, & laceratum affligit in vnda,
Seq; obitu à Solis nitidos conuertit ad ortus.

Apud Virgilium Aeneid. lib. 11. extat comparatio hinc tracta, in hunc modum:

Vtq; volans altè raptum cum fulua draconem
Fert aquila, implicuitq; pedes, atq; vnguibus hæsit.
Saucius at serpens sinuosa volumina versat,
Arrectisq; horret squamis, & sibilat ore,
Arduus insurgens, illa haud minus vrget adunco
Luctantem rostro, simul æthera verberat alis.

Quæ comparans Macrobius cum Homerico prodigio, Virgilius, inquit, solam aquilæ prædam refert, nec Homericæ aquilæ omen aduertit, quæ & sinistra veniens vincentium prohibebat accessum: & accepto a captiuo serpente morsu, prædam dolore deiecit: factoq; tripudio solistimo, cum clamore dolorem testante præteruolat. Quibus omnibus victoriæ præuaricatio significabatur.

c κοὔπω λήθετο χάρμης.] Aristot. hist. Anim. li. 9 cap. 1. testatur, aquilę cum dracone naturale esse dissidium: Vescitur enim, inquit, aquila anguibus. ac ipsum dissidium tantum est, vt vbi primum draco aquilę alarum crepitum auribus perceperit, in latebras statim se abdat, vt Aelianus scribit. De eodem ac simul vtriusq; pugna Plin. lib. 10. cap. 4. in hunc modum prodit: Nec vnus hostis illi

 (aqui-

(aquilæ) satis est (dixerat autē proximè de primi & secundi generis, hoc est, Melanæeti & Pygargi aduersus ceruum pugna: sed quæ hic aduersus draconem describitur pugna, aquilæ simpliciter tribuenda est, quod & alij authores faciunt, inquit Gesnerus. A[illegible]tus tamen non omnem aquilam cum dracone pugnare: sed quoddam aquilæ genus esse paruum, quod venatur serpentem q[illegible]dam, qui draco generali vocabulo nominatur.) Acrior est autē dracone pugna, multoq; magis anceps, etiamsi in aere. Oua hic [illegible]sectatur aquilæ auiditate malefica: at illa ab hoc rapit vbicunq; visum. Ille multiplici nexu alas ligat, ita se implicans, [illegible] cidat. Aquila, inquit Nicander, interprete Gillio, infesto animo contra draconem pugnat: draco quidem ex fruticibus prodiens [illegible]cilè aut ouem aut leporem eximit ex vnguibus aquilæ. Et interea dum hic cum aquila pugnat, lepus sese in fugam dat: & draco [illegible]strà oculos in aquilam retorquens, eam persequitur, quod in sublime elatam attingere non possit. Pugnam istam etiam ex V[illegible]lio in præcedenti annotatione commemorauimus. Porrò quod ad hoc prodigium attinet, sciendum est aquilam auem diuina censeri, ac Ioui sacram, quòd auspicijs sit accommodarissima. Quorum exempla varia possunt adduci. Fingitur Ioui aduersus Titanas pugnāti prosperum auspicium fecisse, vt scribit Acron in Horatium, & Seruius in 9. Aeneid sed hic paulum diuersè ab illo. Aquilam inquit fingunt in bello Giganteo Ioui arma ministrasse: Quoniam Iupiter & Saturnus reges fuerūt: sed dum Iupiter cum patre Saturno haberet de agris contentionem, ortum bellum est: ad quod egrediens Iupiter, aquilæ vidit augurium: cuius cùm vicisset [illegible]spicio, fictum est quòd ei pugnanti tela ministrasset: vnde etiam à felice augurio natum est, vt aquilæ militum signa comitentur. Aquila, inquit Festus, volatu auspicium facit. habes apud Suetonium in Augusto exempla duo: Octauius Augustus, inquit, cùm [illegible]strum in campo Martio magna populi frequentia cōderet, aquila eum sæpiùs circumuolauit, transgressaq; in vicinam ædem, super nomen Agrippæ ad primā literam sedit. Et ibidem: Contractis, inquit, ad Bononiam triumuirorum copijs, aquila tētorio Octauij Augusti supersedens, duos coruos hinc & inde infestantes afflixit, & ad terram dedit, notante omni exercitu, futuram quandoque inter collegas discordiam talem, qualis secuta est, ac exitum præsagiente. Ex illa porrò auspicia faciendi facultate Grammatici Græci ἀετὸν dictum aiunt ab ἀ particula intensiua, & ἀεὶ, quòd valde & semper vera sit ales ac felix in auspicijs. Qua de re alibi. Vt autem ad Homerum redeamus, quæritur, inquit Didymus, cur cùm Iupiter victoriam Troianis concessurus sit, infausta nunc illis auspicia immittat: infausta enim sunt sinistra, dextra verò fausta. Quod ipse ita soluit, vt hoc in Græcorum gratiam fecerit hoc est, demēdi illis timoris gratia: non enim volēs eos odit, sed vt Thetidi gratificaretur, vel si mauis Græca, [illegible]. Gesnerus verò hunc locum interpretatur in cap. de Aquila: Troianis, inquit, feliciter pugnantibus apud Homerum, & iam fossam ac vallum Græcorum transituris aquila sinistra apparet non tanquā infausta auis (vt Scholiastes interpretatur) cùm alioqui aues sinistræ infortunatæ sint: sed ad decipiendos Græcos, quo minus illi sibi cauerent, tanquam Troianarum desiderio non successuro. Quam sententiā nos paulò post examinabimus.

[illegible] ἀεὶ μοί πως] Polydamas viso illo prodigio statim coniecit quid portenderet: fuit enim augur præstantissimus ex successione paterna, vt aliàs docebimus. Cùm ergo intelligat infausta portendi Troianis, rem Hectori exponit, ac eum reliquosq; copias à pugna deterret. Vtitur autem exordio commodissimo: antequàm enim prodigium explicet, insinuat se Hectori, vt faciliùs persuadeatur siquidem intelligebat, bellicosum & generosum Heroem ab instituto iam pugnandi consilio facilè non posse dimoueri. Itaque sic eum affatur, vt nos enarramus: Non ēst nouum, Hector, me in concionibus sententiam meam, ie[illegible] explicare [illegible] neq; tibi etiam nouum est mihi insultare, quasi eas mihi dicendi partes suscipiā, quæ virum popularē non deceant. Cùm ergo [illegible] mea consilia soleas plerunque aspernari, possem mihi hac quoq; in parte iam temperare, ne mentē meam tibi aperiam, [illegible] cedentibus repulsam non feram. Quia tamen negotium magni est momenti, dicam liberè quod sentio, &c. Et hic notanda [illegible] boni πολίτου, qui nihil reformidet, quo minus sensa animi sui explicet, communem vtilitatem vnius aut alterius [illegible] ante ponēs. Habemus nos in Gallijs plerosq; sanè eiusmodi Polydamantas, sed proh dolor, quamplurimos etiam Hectoras, qui [illegible]. Et vix locum in humanioribus literis reperias, qui statui Gallico meliùs accommodari possit, quàm iste. Atq; vtina Belgicis rebus quomodò nunc geruntur, minimè respondeat, & dracones aquilam non mordeant, aut à leonibus lilia minimè discerpantur. Deus opt. Max. meliora ominari nos sinat: quicunque autem huic Hectori, qualem nunc depingit Polydamas, similes sunt, malè concutiat & disperdat, sceptroq; illo ferreo potentissimè conterat.

[illegible] ἀριστερά] Ex Gesneri sententia, quam anteà obseruabamus, videtur Polydamas malè colligere hoc auspicium esse infaustum, ex eo argumento, quòd sinistrum sit. Sed vt illud Gesneri interpretamentum ingeniosè excogitatum fateor, ita prudentē coniectorem hunc Polydamantem agnosco & ex artis suæ peritia peritè de hoc negotio iudicantem, cuius veritas etiam ex ipso euentu cōprobabitur. Neq; hic refert quem in finem Iupiter hoc fecerit: cùm enim res ipsa manifesta sit, in recondita non est anxius inquirēdum. hoc est enim verè hariolari. Porrò moueor vt in partes Didymi transeam, & hunc sensum ex hoc loco statuo. Quamuis Iupiter hodierno die Hectoris gloriæ maximè faueat tamen id quasi cum moderamine facit: hoc est, non ad Græcorum internecionē, sed quatenus ad Achilli honorem conciliandum, ex pacto suo cum Thetide antea inito, sufficiat. In eum ergo finē Hectori cæterisq; Troianis, sed potissimum Hectori [illegible], & sinit ipsum irruptione in Græcos facta eos in illas angustias redigere, in quas redactos illos posteà videbimus: cæterum gentem Græcam funditùs perire non sinet, propter etiam ipsum eundē Achillem, cuius gratia tanta strages hominum oritur. Et hoc est quod aquila draconem vncis vnguibus arreptum tenet: at Græci tandē Hectorem repellent, & hoc est quod Draco aquilam momordit, & libertati restituitur. Proinde cōstat, quàm temere plenam de Græcis victoriam Troiani sibi promittent. Quin etiam sine dubio monitos de euentu huius pugnæ voluit Troianos Iupiter, & hoc ipsum agnouit Polydamas [illegible] Poeticè iam in hoc Poëta loquamur, aliud statuerant, quod ratum & immotum fuit. Hic se mihi [illegible] campus [illegible] aperit, sed nolumus [illegible].

[illegible]] Ne existimaret, Hector Polydamantem aliam ob causam hæc eloqui, quàm quia ita verè se res haberet, sententiam suam omnium iudicio, qui in augurijs explicandis versati fuerint, subijcit: id tamen non dubitanter, sed affirmatiuè quasi dicat: Ne putes, Hector, me ista siue quod periculum belli simpliciter reformidem, aut quòd etiam Græcis faueam, à quibus hanc cladem [illegible]: sed quòd hoc mihi verè conijciendum ex hoc prodigio relinquitur, quod sine errore quilibet peritus augur est facilè coniecturus.

[illegible]] Quasi dicat: Quanquam hoc ita expositurus sit augur quilibet, quid tamen proderit, si durum & non audiētem populum habuerit? dicit ergo Polydamas, requiri in huiusmodi negotio auditores, qui credant auguri hoc modo exponenti, alioqui enim nullus est expositionis illius futurus fructus, sicut neque tibi me hoc exposuisse proderit si te morigerum & audientem non præbueris.

[illegible]] Quo animo Polydamanti Hector respondeat, docuit anteà Poëta, cùm eum [illegible] fecit, & mox eius orationis asperitas docebit. Primùm iam in ipso limine testatur gratum sibi non esse Polydamantis consilium, quasi malum & perniciosum. Quod illud autem tale censeat, indicant satis illa, [illegible]. Tum paulò progressus dementem eum appellat, qui à pugna recedere suadeat contra ipsius Iouis voluntatem: vbi vitiose argumentarū Polydamanta voluit. Hoc enim confessum, credēdum esse Ioui iubenti naues accedere. At illud prodigium recedendum esse monet, vt vult quidem Polydamas. Ergo Ioui non credendum. Atque ita conclusisse Polydamantem statuit Hector, falsò tamen cùm potiùs contra Ioui credendum esse velit, siquidem illud prodigium sit Διὸς τέρας αἰγιόχοιο, vt anteà dixit Poeta. At Hector non de præsenti augurio loquitur, sed de præcedentibus signis, quibus agnouit Iouem sibi perspicuè fauere. Equidem fateor. sed nihil obstabat, quominus & hic etiā Iupiter aliud faciendum suadere videretur: ac sine dubio per hoc prodigium indicauit, quis esset futurus huius pugnæ exitus, neq; tam in eum finem vt abstineret à prælio Hector, quàm vt intelligeret non adeò feliciter omnia successura ac sibi pollicebatur, vt non adeò directè ipsius Hectoris quàm Achillis gratia à Græcis auxilium suum ad Troianos transferat. Hoc enim tantum instrumento vtitur Iupiter ad conciliandum Achilli suo honorem debitum, prout sexcenties monuimus. Proinde habuit quidē Hector causam fidendi Ioui, de cuius beneuolentia tot signis erat confirmatus: sed Polydamas etiam suis rationibus, & quidem grauissimis ac certissimis non caruit, & quarum maior debuit esse apud Hectorem authoritas quàm fuerit, siquidem in his rebus posteriora prioribus quodammodo, immò planè derogant, vt Iuris consultorum formulas vsurpemus. Ita poterat primum existimari impulsiua Iouis voluntas, quæ iam mutata reditum ab instituta via suadeat. Sed Mauortij Hectoris spiritus prudenter monenti auscultare non potuerunt. eo siquidem ille argumento nitebatur, non esse temerè Ioui non credendum, qui cùm huius negotij princeps quodammodo & author sit, vix nunc ab illo desistere iubeat, quasi in summæ futurū esse inconstantiæ. Quod vt magis stabiliat & confirmet, eleuat augurioruum authoritatem, ac deprimit, quasi illa nimirum fortuita sint, & quibus fides nulla proinde sit adhibenda. Hoc enim planè intellexisse videtur, cùm se illa nō curare testatur, vnde constat eum ipsa quasi à Ioue missa minimè agnoscere.

gnoscere. Qui enim Iouis consilio adhærere cupit, cum non est verisimile illa aspernaturũ, quæ à Ioue proficisci intellexerit. Quod id autem velit maximè Hector, docent illa, ἡμεῖς δὲ μεγάλοιο Διὸς πειθώμεθα βουλῇ, &c. iam verò hæc diligenter sunt attendenda, & cui potiùs hac in parte credendum, an Hectori an verò Polydamanti, & cuius loquentis personam ex vtroque sustineat Homerus. Et vt ὕστερον πρότερον soluamus, quod Homerum spectat, non dubito quin ipsi magis Polydamanti assentiatur, quàm Hectori: cùm illi etiam augurijs soleat rerum euentus designare: vt Troiani belli tempus & exitum ex illo augurio, quod antea Chalchas in Græcorum concione memorauit, vt alia prætermittam, quæ in tota Poësi Homerica obseruari à diligente lectore possunt. Fuit enim illa antiquitas his rebus addictissima, quibus instrumentis, ni fallor, vtebatur Diabolus, vt à vero Numinis cultu hominum animos auerteret: hoc est, vt his præstigijs occupati illi, in secretiora cognitionis Dei adyta non penetrarent. Vt autem quid illud fuerit intelligamus, tota diuinatio veterum paucis nobis est perstringenda. Duo sunt ergo, teste Tull. 1. de Diuin. diuinandi genera: quorum vnum naturæ est, alterum artis. Naturale sunt, Somnia & vaticinationes: artis, aruspicina, quæ & eadem extispicina appellatur, auguria, astrologia, sortes. Aruspicinæ inuentionem Plin. lib. 7. cap. 56. Delpho, auguriorum Tiresiæ Thebano, Astrologiæ Atlanti Libyæ filio tribuit. Sortium verò inuentionem idem Tullius de Diuin. 2. cuidam Suffeno. Ita non vnica tantùm ratione Serpens ille callidus miseræ mortalitati illusit, idque per tot secula, vt Cimerias gentis illius tenebras, nos qui iam sub Sole viuimus satis admirari, vel etiam deplorare non possimus. Videamus tamen exactiùs quantus fuerit stupor hominum in his diuinationibus, ex quibus tamen Ethnici ipsi Deos esse agnouerunt, adeò etiam in illa mendaciorum caligine Deus veritatis vmbrã percipi voluit, ne penitùs de mundo Veterator ille triumpharet. Primùm Somniorum interpretatio pro genere diuinationis est habita, cuius inuentorem Amphictyona tradit Plin dicto lib. 7. cap. 56. Existimarunt siquidem veteres vt animam diuinum quippiam agnoscebant, sic posse etiam quiescẽte corpore & sopito somno res futuras prævidere: quia tunc temporis liberè functionibus suis vtatur, ac quasi cum cœlestibus etiam corporibus in antiqua sua domo communicet, & ibi omnia aperta videat: siue quòd illi sese rerũ offerant in somnio imagines, siue quòd etiam quę iam præsentit euentura ipsamet discurrendo apud se informet, interdumq; obscurè quasi adhuc his corporeis cõpedibus ac tenebris impedita minus liberè ac perspicuè omnia videat, & id quasi per speculum, quod non ita sæpe est ἀδιάφορον, vt vera omnia corpora referat. Quod cùm illi animaduerterent, quicquid in iis obscuri esset, illustrandi ac explicandi scientiam instituerunt. Atque illa quidem cæteris diuinationibus minus est reijcienda, quòd ea sanctissimos etiam viros præditos fuisse locupletissimè testentur sacræ paginæ. Nostris tamen temporibus eam temerè non admittimus, quia sine dubio illa quoque in superstitionem degenerauit, vt promiscuè omnia somniorum genera sint veteres interpretati, vt ferè plus illis fidei quàm ipsius Numinis voci haberetur: tũ etiam quòd nihil ad generis humani salutem aut vtilitatem declarandum restat, siue generatim siue speciatim omnia examines, ac proinde necessarium nõ sit ea admittere, quorum vsus tanti momẽti non restat, siue generatim speciatim omnia examines, ac proinde necessarium non sit ea admittere, quorum vsus tanti momenti non sit, immò qui vana religione homines alligare posset: quia cùm in illis delectus esset adhibendus vt diuina ab humanis, & inter humana vana ac friuola à veris & certis, aut è quibus veritas ac certitudo quædam posset elici, distinguerentur: tamen sine dubio id futurum non esset, quin ad quasuis ineptias homines quasi attoniti consisterent de rebus suis anxij & solliciti. Porrò non est hoc hominum curiositati dandum, vt huiusmodi scientiam publico calculo comprobemus. Neque tamen inficias ibo, posse interdum aliquid fructus ac emolumenti ex illa speculatione manere, quod & exempla & frequens experiẽtia docet: sed hic auream mediocritatem adduco, & singularem illam hominum modestiam, ne ea pro veris & indubitatis haberi velint, quæ tam incerta & instabilia esse possunt, ne contingentium perinde ac necessariorum scientiam vllam statuamus. Quid de vaticinijs? Hic verò illusisse humano generi Serpentem illum veteratorem manifestè continet. Furore enim concitatos vates (vt Sibyllas & sacerdotes) habuit illa antiquitas, qui in eo dementiæ statu rerum euentus prædicebant: adde his oracula Apollinis, Ammonis & alia eiusmodi quibus tamdiu occæcatum mundum non tam mirari quàm lugere possum. Aliud est, si de veris Prophetis sermo instituatur, quorum nimirum Diabolus quoque simias & vmbras habuit. Deo. Opt Max. laudes agimus immortales, cuius beneficio totus penè Orbis has nugas iam fastidiuit. penè dixi, quia restant adhuc quædam partes, quibus nondum Sol ille æternus illuxit, quem tamen oramus vt radios quoq; suos, & veritatis lumen impertiatur. Sed Aruspicina forsan plus stuporis in antiquis prodet: quam Tages nescio quis (Diabolus ni fallor, aut instrumentum Diaboli) arantem quendam in agro Tarquiniensi edocuit, à quo illa in vniuersam Hetruriam deriuauit, vt scribit Tull 2. de Diuin. Ea continet in se exta, fulgura & ostenta, vt annotat Polydorus de Inuent. rerum lib. 1 cap. 24 mactata enim hostia ad aram, eaq; aperta quomodo cor, hepar & reliqua se haberent, inspiciebant, ex eorum que habitu atque colore futura coniectabant: vt, quo die primùm in sella aurea sedit Cæsar, in boue quem immolauit, cor non apparuit: quod Cicero & Appianus lib. 2. de bellis ciuilibus scribunt, ex quo futuram infelicitatem prædixerunt aruspices. Ostẽta autẽ sunt, cùm aliquid præter naturam accidit, vt equa leporem pariens authore Herod. lib. 7. Hic etiam adduntur fulmina, fulgura & tonitrua. Virg. *De cælo tactas memini prædicere quercus.* Auspicia verò vel auguria (quorum illa ab auibus inspiciendis, hæc ab auiũ garritu dicta sunt) introducta sunt, vt in hoc etiã genere animantium fraudẽ & dolos suos Diabolus experiretur: quod feliciter præstitit iam inde à Chaldæis, à quibus creditur ad Græcos, & ab istis ad Latinos scientia ista dimanasse. Per quã tria fuerunt diuinandi genera: primùm ex volatu auium, quas præpetes vocabant: & hoc genus Phrygibus primis obseruatum à Clemẽte dicitur. Deinde ex earum cantu quæ oscines dicebantur. Tertiò earum gustu. Et hoc tertium genus tripudio solistimo futura prædicebat: sunt autem tripudia solistima quoties ossa quæ pullis dabatur, aliquo modo cadebat in solum, vnde à solo solistimum. In quibus futilibus nugis pudet diutiùs immorari, proinde cachinnis tantùm illas excipiemus, sicut etiam astrologiam (quã nos hodie Iudiciariam vocamus: nam hæc tantùm pars astrologiæ à viris pijs exploditur) & sortes: quorum omnium copiosas refutationes qui videre volet, consulat doctissimos Pici Mirandulæ ea de re commentarios. Nos ista omnia in gratiam minus profecti lectoris nudè delibauimus, & digitum ad fontem, vt dicitur, intendimus.

i ἐπ' ἠῶ τ' ἠέλιόν τε] Hoc videtur fuisse in auspicijs obseruatum, quam in partem volarent, vel ad dextram nimirum, vel ad sinistrã: & hoc innuit hoc loco Hector. Manifestum est autem duas tantùm partes hic nominari, dextram nimirum & sinistram quod tamen nonnulli non probabant. dicebant enim per δεξιὰ intelligi meridiem, per ἀριστερὰ septentrionem. deinde oriẽtem per illa, πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε, occidentem per hæc, ποτὶ ζόφον significari. Quod tamen Homeri sententiæ, vt ego iudico, repugnat. Illud enim τὰ δεξιὰ, hoc τὰ ἀριστερὰ explicat, vt dextra pars sit oriens, sinistra verò occidẽs. Quæ fuit summorum etiam hominum opinio, vt diligenter obseruat Hadrianus Iunius Animad. lib. 3. cap 3 in hæc verba (non grauor enim loca authorum sæpe integra describere, vt lectorib. quib. minor est librorum supellex consulerem) In siderum cursu, inquit, orientem nominari dextram cœli partem, occiduã verò plagam, læuam sinistrámve, ex Hygini obseruatione annotandum est. Vnde & Plinius lib. 2. cap. 8. Natur. hist. errantia sidera læuum cursum mundi vertigini contrarium scribit, illo semper in dexteram præcipiti: cui consentit & Ptolemæus. Eòdem spectat & Orphei vetustissimi Poëtæ dictum, solum dextrum auroram producere, læuum noctem, dicentis: hoc est, in oriente diẽ proterre, in occasu noctem. Quid quod apud Græcos σκαιὰ, id est, læua dici τὰ δυτικὰ siue occidua, annotat diligentissimus Eustathius? Quin & ex Aristotelis sententia Chalcidius Timæi Platonici interpres, orientem dextram mundi partem statuit. Attestatur necnon Plutarchus lib 2. de Philos. placitis, in hæc verba: Pythagoras, Plato, Aristoteles, dextram mundi plagam orientalem esse dixerunt, vnde motus initium existat: occiduam verò læuam. At Empedocles dextram statuit ab ea parte, qua solstitium æstiuum est: sinistram, quà brumale. Similiter & Cleomedes, Græcus author, cuius opus nuper in lucem exijt, septentrionem pro dextra ponit. Similiter Hetrusci aruspices dextram nominabat septentrioni subiectam, sinistram meridiei expositam, quomodo & Poetæ accipiunt. Contrà apud T. Liuium in Numa, augur regiones ab oriente ad occasum determinans, dextras ad meridiem partes, læuas ad septentrionem esse dixit. Sed hanc distinctionem ridet Arnobius libro aduersus Gẽtes quarto, scribitq; pro ratione situs corporis, variare mundi partes, vel læuas vel dextras: nam quicquid teres est, & ex omni parte rotunditate solida connexum, definiri aliqua finis aut initij portione non potest. Itaq; cùm dicimus, inquit, hæc regio dextra est, illa læua, non ad mundi habitum dicimus: quia sui simillimus totus est, sed ad positionem nostram situmq; reuocamus. Hæc ille. quibus addi poterat hic locus Homericus, qui etiam lucem ex pręcedentibus accipit. Eandem porrò distinctionem partiũ in cœlo vellicat Picus Mirãdula lib. 6. Exam. Doct. vanit. Gent. cap. 9. Io. Scotus in secundo Sententiarum commentario censet in cœlo ex natura rei non esse dextrum siue sinistrum.

k ἡμεῖς δὲ μεγάλοιο] Pia quidem est Hectoris sententia, qua statuit Iouis consilio parẽdum: sed si ad veterum illorum normã pietatem exigimus, nimis piè aut non satis piè fecit, qui hoc etiã prodigium à Ioue immissum planè est aspernatus. Et hic locus docet, plerosque pietatis prætextu in impietatẽ contrà sæpissimè impingere, & tunc verè est excessus pietatis, vt hodierno die, qui Christum seruatorem nostrum plus æquo extollunt, aut eius humanitati nimis tribuunt. Quorum quidem opinio videtur speciẽ pietatis præ se ferre, quia pium est de Deo honorificè & magnificè sentire: sed tamen reuerà κακοζηλίαν habent, immò, nequid grauius

 dicam

dicam,impiam pietatem. Sic etiam Hector, dum nimis Iouis consilio addictus esse cupit, quod pij erat hominis, errat, quòd ne nūc quoq; hoc prodigium pro diuino agnoscat.

l ὡς οἰωνὸς ἄριστος] Hunc versum Aristot lib. 2. Rhet. inter sententias enumerat. Abijt autem in prouerbium, quo vtuntur Tullius & Plinius in Epistolis. Porrò, vt annotat Erasmus Chiliad. 3. Cent. 1. prou. 57. hanc Hectoris sententiam expressisse videtur Q. Fabius Maximus apud Tulliū lib. de Senectute. Is enim cùm esset augur, dicere ausus est, optimis auspicijs ea geri, quæ pro reip. salute fierent: quæ contra Rempub ferrentur contra auspicia ferri. Placet addamus (quod non erit ἄτοπον) exemplum Mossolami Iudæi, vt videat lector quanti auspicia sint facienda? Is ergo vt scribit Iosephus in 1. Antiq. contra Appionem ex Hecatæo, cùm in bello esset, & vates quidam dum iter facerent, statim iussisset omnes eatenus consistere, quoad ex aue, quæ in proximo erat, augurium ageret: tacitus sumpto raptim arcu, ac emissis sagittis, auē interemit: ac vati & nōnullis alijs id iniquo animo ferentibus, Quid furitis, inquit, mali Dæmones? hæc enim auis suæ ipsius salutis nesciens, vestri itineris euētum nobis potuit prædicere? si enim præscire futura potuisset, in hunc locum nequaquam venisset, metuens vt sagittis à Mossolamo Iudæo peteretur.

m τίπτε σὺ δείδοικας] Polydamanti accidit, quod ijs qui cùm ex prudentia iudicāt, periculum aliquod non esse subeundū, ignauiæ suspicionem incurrunt. Illud enim ei Hector exprobrat, quòd timore tātùm perculsus à pugna reliquos deterreat. Sed exitus negotium probabit, & Hectoris calumnia innotescet, ac sincerus Polydamantis animus.

n εἴπερ γάρ τ' ἄλλοι] Sarcasmus est satis acerbus, qui ità est concipiendus. Cur, inquit Hector ad Polydamantem, bellū ac pugnam reformidas? an quòd te illic moriturum metuis? Atqui ignauis & timidis, qualem ego te sentio, id minimè accidit: siquidem illi periculum illud mortis non subeunt, quod te etiam detrectantem iam video. Sine ergo nos pugnam inire, quandoquidē tibi, vtpote timenti, res erit salua & integra, cui in hostes irruendi animus non suppetat. Subijcit tamen imperiosè Hector, iubere se vt Polydamas pugnet: alioqui si à prælio abstinuerit, aut quenquam alium clanculum dehortetur, mortem illi minitatur. Quod ex eius sententia fuit grauissimum: cùm enim arbitraretur id spontè non optare Polydamantem, longè grauius ei futurum putat hoc imperium, vt qui hoc inuitus præstare cogatur.

o ὡς ἄρα φωνήσας] Hic terminatur colloquium illud Hectoris & Polydamantis, sed ita tamen, vt nescias qualis fuerit exitus, nisi præreptā ex festinatione Hectoris Polydamanti respondēdi potestatem, vel Hectori Polydamantem assensisse: siue id minarum illius metu, siue quòd timidi & ignaui opinionem detrectaret.

p ἐπὶ δὲ Ζεὺς] Si iam Iupiter Troianis manifestè fauet, quid profuit deterrere illos præcedenti prodigio? Scilicet, vt iam monuimus, noluit eos illa ratione deterreri, sed tantùm de huius pugnæ exitu moneri, ne se planè Græcorum hostem profiteretur: nunc verò maiores addit Hectori reliquisq; Troianis animos, ne ab incœpto desistant, cùm nouo hoc diuinæ beneuolentiæ testimonio cōfirmētur. Quod etiā accidit, mox enim à Poëta expugnatio muri Græcorū & vtriusq; hostis cōflictus in ea admissus describitur.

q ἠδὲ βίηφι.] Hoc ambiguitatem habet, quia potest & de Ioue & de Troianis intelligi: vt dicas confisos Iouis robore Troianos, vel suo proprio, sic Græcorum murum aggredi. Existimo tamen meliùs de Troianis dici ex illo loco qui sequitur,

τοὶ δὲ κατ' αὐτὰς   ἱέμενοι πρῶτοι βίῃ ῥήξαντες ἐσῆλθον.

r ἀμφοτέρω δ' Αἴαντε] Cur has partes Aiacibus defendendi murum tribuat, duplicem esse causam puto: primùm, quod ad maiorem natu attinet, quia cum talem nobis proponit Poëta, vt in statiua pugna quàm in cāpestri sit præstantior, proinde hic quoq; cū consentaneum fuit alacriùs se reliquis omnibus gerere. Quod ad minorem Aiacem, qui Oileus dicitur, attinet, eum etiam in hoc officio principem locum tenentem facit, quia fratrem deserere non potuit: vnde eos semper in prælijs ita coniungit, vt mutuas auxilij operas inuicem sibi præstent: quod peroptimè describetur inf. lib. 13.

s ἄλλον μειλιχίοις.] Aliàs, neq; id rursus ita pridem, similia loca explicauimus. Ea lector, si velit, consulet: ne nos ad fastidium omnia repetamus. Vid. sup. pag. 179. ad finem.

t ὦ φίλοι Ἀργείων,] Hæc Aiacis oratio valde est præsenti negotio accommodata. primùm, quòd non ita prolixa sit: deinde, quod optimè sermonem vniuersaliter ad omnes milites dirigat, nulla præstantiorū habita ratione, quandoquidē in hac statiua pugna omnium auxilia requirātur: hoc est, in ista statiua pugna, cùm aliàs ἐν πολέμῳ soleat esse meliorum militum delectus: quod apparuit in Græci exercitus instructione, ideò dicit, οὔπω πάντες ὁμοῖοι ἐν πολέμῳ. Quasi πόλεμον & σταδίην opponat.

Ὣς τώγε προβοῶντε μάχην ὤτρυνον Ἀχαιῶν.	Sic hi proclamantes pugnam excitabant Achiuorū:
[a] Τῶν δ' ὥστε νιφάδες χιόνος πίπτωσι θαμειαὶ	Horum autem sicut grumi niuis cadunt crebri
[b] Ἤματι χειμερίῳ, ὅτε τ' ὤρετο μητίετα Ζεὺς	Tēpore hyemali, quando motus est consiliarius Iupiter
Νιφέμεν ἀνθρώποισι, πιφαυσκόμενος τὰ ἃ κῆλα,	Ad ningendum hominibus, ostentans sua tela.
γρ. κοιμίσας * Κοιμήσας δ' ἀνέμους χέει ἔμπεδον, ὄφρα καλύψῃ	Sopitis verò ventis fundit firmiter, donec operiat
Ὑψηλῶν ὀρέων κορυφὰς καὶ πρώονας ἄκρους,	Celsorum montium vertices & prominentias summas,
Καὶ πεδία λωτεῦντα, καὶ ἀνδρῶν πίονα ἔργα,	Et campos herbosos, & virorum læta opera:
Καί τ' ἐφ' ἁλὸς πολιῆς κέχυται, λιμέσιν τε καὶ ἀκταῖς,	Et super maris cani funduntur portubus & littoribus:
Κῦμα δέ μιν προσπλάζον ἐρύκεται. ἄλλα τε πάντα	Fluctus.a. ipsam niuem allidens prohibet, aliaq; omnia
γρ. ἀλῦται * Εἴλυται καθύπερθ', ὅτ' ἐπιβρίσῃ Διὸς ὄμβρος.	Operiuntur desuper, quando ingruit Iouis imber:
Ὣς τῶν ἀμφοτέρωσε λίθοι πωτῶντο θαμειαί,	Sic horum vtrinq; lapides volitabant frequentes,
Αἱ μὲν ἄρ' ἐς Τρῶας, αἱ δ' ἐκ Τρώων ἐς Ἀχαιοὺς	Hi quidem ad Troianos, illi autē à Troianis ad Græcos
Βαλλομένων· τὸ δὲ τεῖχος ὕπερ πᾶν δοῦπος ὀρώρει.	Iacientibus: murū aūt supra omnē strepitus ortus est.
Οὐδ' ἄν πω τότε γε Τρῶες καὶ φαίδιμος Ἕκτωρ	Neq; dum Troiani & illustris Hector
Τείχεος ἐρρήξαντο πύλας καὶ μακρὸν ὀχῆα,	Muri perrupissent portas & longum vectem,
[c] Εἰ μὴ ἄρ' υἱὸν ἑὸν Σαρπηδόνα μητίετα Ζεὺς	Nisi filium suum Sarpedona consiliarius Iupiter
Ὦρσεν ἐπ' Ἀργείοισι λέονθ' ὡς βουσὶν ἕλιξιν.	Monisset in Argiuos, vt leonē in boues curuè gradiētes.
γρ. πάντη Αὐτίκα δ' ἀσπίδα μὲν πρόσθ' ἔσχετο * πάντοσ' ἐΐσην,	Statim.a. scutum quidem antè tenebat vndiq; æquale,
Καλὴν, * χαλκείην, * ἐξήλατον, ἣν ἄρα χαλκεὺς	Pulchrū, æneū, lamina ærea extrinsecus obductū, quod fa-
Ἤλασεν, ἔντοσθεν δὲ βοείας ῥάψε θαμειάς.	Parauerat: intus.a. pelles bouinas assuit spissas, (ber
Χρυσείῃς ῥάβδοισι διηνεκέσιν περὶ κύκλον.	Aureis virgis longis circa orbem (clypei)
Τὴν ἄρ' ὅγε πρόσθε σχόμενος, δύο δοῦρε τινάσσων	Hoc hic antè tenens, duo hastilia quatiens
Βῆ ῥ' ἴμεν [d] ὥστε λέων ὀρεσίτροφος, [e] ὅς τ' ἐπιδευὴς	Perrexit ire, sicut leo in montib. nutritus, qui indigens
Δηρὸν ἔῃ κρειῶν, κέλεται δέ ἑ θυμὸς ἀγήνωρ,	Diu sit carnium, impellit autē ipsum animus superbus
Μήλων πειρήσοντα, καὶ ἐς πυκινὸν δόμον ἐλθεῖν·	Oues tentaturum, etiam in densam caulam ire:
Εἴπερ γάρ χ' εὕρῃσι παρ' αὐτόφι βώτορας ἄνδρας	Etsi enim inuenerit apud ipsas pastores viros,
Σὺν κυσὶ καὶ δούρεσσι φυλάσσοντας περὶ μῆλα,	Cum canibus & hastis custodiam agentes circa oues,
Οὔ ῥά τ' ἀπείρητος μέμονε σταθμοῖο δίεσθαι·	Haud tamē non facto periculo sustinet à stabulo pelli:

Ἀλλ' ὅ-

Ἀλλ' ὅ γ' ἄρ' ἢ ἥρπαξε μετάλμενος, ἠὲ καὶ αὐτὸς	*Sed is aut rapuit transiliens, aut & ipse*
Ἔβλητ' ἐν πρώτοισι θοῆς ἀπὸ χειρὸς ἄκοντι·	*Vulneratus est inter primos veloci à manu iaculo.*
Ὥς ῥα τότ' ἀντίθεον Σαρπηδόνα θυμὸς ἀνῆκε	*Sic tunc diuinum Sarpedonem animus impulit*
Τεῖχος ἐπαΐξαι, διά τε ῥήξασθαι ἐπάλξεις.	*Murum inuadere, perq; rumpere propugnacula.*
Αὐτίκα δὲ Γλαῦκον προσέφη παῖδ' Ἱππολόχοιο·	*Statim autem Glaucum allocutus filium Hippolochi:*
ᶠΓλαῦκε, τίη δὴ νῶϊ τετιμήμεσθα μάλιστα	*Glauce, cur autem nos honoramur maximè,*
Ἕδρῃ τε, κρέασίν τε, ἰδὲ πλείοις δεπάεσσιν,	*Sessioneq; carnibusq; & plenis poculis*
Ἐν Λυκίῃ, πάντες δὲ θεοὺς ὣς εἰσορόωσι,	*In Lycia, omnes autem, deos tanquam, nos inspiciũt,*
Καὶ τέμενος νεμόμεσθα μέγα Ξάνθοιο παρ' ὄχθας,	*Et prædium incolimus magnum Xanthi iuxta ripas,*
Καλὸν, φυταλιῆς καὶ ἀρούρης πυροφόροιο;	*Amœnum soli arboribus consiti, & arui frugiferi?*
Τὼ νῦν χρὴ Λυκίοισι μέτα πρώτοισιν ἐόντας,	*Quare nunc oportet Lycios inter primos existentes*
Ἑστάμεν, ἠδὲ μάχης καυστείρης ἀντιβολῆσαι,	*Stare, & pugnæ ardenti interesse,*
Ὄφρά τις ὧδ' εἴπῃ Λυκίων πύκα θωρηκτάων,	*Vt aliquis sic dicat Lyciorum accuratè armatorum:*
Οὐ μὰν * ἀκλῆες Λυκίην κατακοιρανέουσιν	*Nequaquam inglory Lyciam administrant* χ. ἀκληεῖς
Ἡμέτεροι βασιλῆες, ἔδουσί τε πίονα μῆλα,	*Nostri reges: eduntq; pingues oues,*
Οἶνόν τ' ἔξαιτον, μελιηδέα, ἀλλ' ἄρα καὶ ἲς	*Vinumq; electum dulce: sed sanè & vires sunt illis*
Ἐσθλὴ, ἐπεὶ Λυκίοισι μέτα πρώτοισι μάχονται.	*Validæ, quoniam Lycios inter primos pugnant.*
Ὦ πέπον, εἰ μὲν γὰρ πόλεμον περὶ τόνδε φυγόντες,	*O amice siquidem enim bellum hoc deuitantes*
Αἰεὶ δὴ μέλλοιμεν ἀγήρω τ' ἀθανάτω τε	*Perpetuò iam essemus expertesq; senij immortalesq;*
Ἔσσεσθ', οὔτέ κεν αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισι μαχοίμην,	*Futuri, neq; ipse quidem inter primos pugnarem,*
Οὔτέ κέ σε στέλλοιμι μάχην ἐς κυδιάνειραν·	*Neq; te mitterem pugnam ad illustrem:*
Νῦν δ' ἔμπης γὰρ κῆρες ἐφεστᾶσιν θανάτοιο	*Nunc verò quandoquidem fata instant mortis*
Μυρίαι, ἃς οὐκ ἔστι φυγεῖν βροτὸν οὐδ' ὑπαλύξαι,	*Infinita, quæ nõ licet effugere hominem neq; euitare:*
Ἴομεν, ʰ ἠέ τῳ κῦδος ὀρέξομεν, ἠέ τις ἡμῖν.	*Eamus, vel alicui gloriã dabimus, vel aliquis nobis.*

COMMENTARIVS.

a τῶν δ' ὥστε νιφάδες] Ex hoc loco facilè obseruare licet, quàm sit fœcundum Homericum ingenium & locuples Poësis. Siquidem hanc eandem comparationem anteà in simili negotio vsurpauit, sed ibi longè angustius, hic verò fusiùs. Tota autem vis comparationis in eo solo vocabulo θαμειαί consistit: cætera sunt tantùm ornamenta. nam huic grumorum niualium crebritati multitudo lapidum vtrinque iactatorum comparatur.

b ἤματι χειμερίῳ,] Non est otiosa hæc temporis circunstantia, quia visus est quidem vere & autumno etiam niuosus aër interdum, sed sine magna niuis copia.

c εἰ μὴ ἄρ' υἱόν] Ergo non solius Hectoris gloriam procurat hodierno die Iupiter, immò ei multum iam detrahit, vtpote cuius auxilium solum ad perrumpendum hunc murum sufficiat. vnde Sarpedonis opera fuit adhibenda. Quid nos ad hæc? Ego quidem nihil aliud habeo quod respondeam, nisi non esse restringendum illud ad solum Hectorem, sed etiam ad omnes Troianos, atque adeò ad reliquas copias auxiliares, quibus Sarpedonem præesse anteà videbamus. Deinde non obstare, quin cæteri quoq; duces ac milites præter Hectorem fortiter se in hac pugna gerant, & tamen eorum facta ad Hectoris gloriam redundent, quasi nimirũ principem locum in exercitu obtinentis: quæ μετωνυμικὴ loquendi formula satis est vulgaris, vt militum gesta Ducis virtuti tribuantur. Præterea causam etiam habet Iupiter, cur Sarpedoni decus & laudem conciliet, quòd eius nimirum sit pater. quin fortasse dicas plus illi quàm Hectori fauere ea ratione, quòd ex paterno affectu Sarpedonem diligat, Hectorem verò ascititia quadam, & non natiua beneuolentia ad alium videlicet finem, quàm vt directè ei bene velit. Addam, posse hoc etiam ita intelligi, vt Hectori nondum gloriam illam, quam molitur Iupiter, tribuat: proinde cùm tempus illud nondum accesserit, nihil referre quo minus alijs quoque, præcipuè verò suis faueat Iupiter. Id potest probari ex verbis quæ postmodùm subiecit Poeta:

ὣς μὲν τῶν ἐπὶ ἶσα μάχη τέτατο πτόλεμός τε, πρίν γ' ὅτε δὴ Ζεὺς κῦδος ὑπέρτερον Ἕκτορι δῶκε.

d ὥστε λέων] Hic rursus fœcunditas Homerica apparet, quod hanc leonis comparationem amplificat, quam anteà paucis complectebatur, [illegible]: nisi quod ibi boues, hic verò oues sunt leonis subiectum.

e ὅς τ' ἐπιδευής] Similes comparationes alibi habet Poëta de leone. in quibus docet, eum impastum esse crudelissimum: quod nos etiam alibi illustrauimus.

f Γλαῦκε, τίη δὴ νῶϊ] Non fuit satis Sarpedoni, si ipse solus in Græcos faceret impetum, nisi eòdem quoque fratrem Glaucum impelleret. quòd non minus illius quàm suæ propriæ laudi inhiet, propter coniunctos vtriusq. fratris animos. Itaq, vbi se repentina quadam ad pugnandum alacritate inflammatum sensit (quod fuit Iouis opus, vt potest, ni fallor, colligi ex præcedentibus) Glaucum affatur, hortaturq; illum, vt iisdem stimulis gloriæ pungi se sinat. Quem ad finem duo argumenta, quantum obseruare possum, adhibet. Primùm præcedentis vitæ commemorationem, qualem illi anteà in Lycia vixerunt, honorificam nimirum, vt mox dicemus. Eius argumenti vis ita contorquetur, decere vt qui cæteris in rebus honoribus afficiuntur, pacis videlicet tempore: in rebus quoq; bellicis principem laudem & gloriam rerum gestarum splendore aucupentur. Turpe enim ibi in primis, hic in postremis esse. Quales verò tandem illi honores extiterunt? Vt in epulis primi considerant, maiori & præstantiori carnium portione, plenioribusque poculis donentur, à populo Deorum vice suspiciantur, frugifera deniq; prædia incolant. Itaq; Sarpedon hoc caput, vt obijci sibi & Glauco à militibus non possit, se diuitijs immensis ad placitum frui, cæterùm imbelles & ignauos esse. Atque hoc quidem primum fuit argumentum. Secundum ita concipitur: Etiam si, inquit Sarpedon, à pugna abstinuerimus, non sumus tamen immortales futuri: hoc enim si mihi esset exploratum, non obiturum me mortem extra bellum, sanè & ego domi me continerem, neque his me immiscerẽ prælijs: cùm tamen ea simus conditione, vt nos infinita mortis pericula circumstent, frustra prælios istud effugerimus. Vbi nota quàm sit diuersus Sarpedon ab Achille Homerico, qui cùm se domi diutissimè victurum certò sciret: tamen in bello maluerit occumbere, gloriam scilicet vitæ anteponens.

g πάντες δὲ θεούς] Quasi dicat. Turpe est nos quasi in Deorum numero collocari, nunc viros fortes esse nolle. Sunt porrò Reges non solùm ἀγχίθεοι, διογενεῖς, & διὶ φίλοι: sed & θεοί: quod Reges subinde commonefacere debet, vt se dignos appellatione tanta præstent. Præstabunt autem, si pietatem, si iustitiam re ipsa, non solùm anagrammate exercuerint.

h ἠέ τῳ κῦδος] Modestè facit Sarpedon qui ambiguè de pugnæ exitu pronunciet, quasi non minus ipsemet occumbere possit quàm alios propria manu perimere. Gloriæ autem caput in eo ponit, videlicet eius respectu qui hostem profligat, & mori alicuius manu hoc interficienti dare gloriam appellat Poëta hoc loco & alibi sæpissimé.

Ὣς ἔφατ'· ᵃ οὐδὲ Γλαῦκος ἀπετράπετ', οὐδ' ἀπίθησε.	*Sic dixit: neq; Glaucus auersus est, neq; non obediuit.*

Τὼ δ' ἰθὺς βήτην[b] Λυκίων μέγα ἔθνος ἄγοντε.
Τοὺς δὲ ἰδὼν ῥίγησ' υἱὸς Πετεῶο Μενεσθεύς.
Τοῦ γὰρ δὴ πρὸς πύργον ἴσαν κακότητα φέροντες.
Πάπτηνε δ' ἀνὰ πύργον Ἀχαιῶν, εἴ τιν' ἴδοιτο
γρ. ἀμύνῃ Ἡγεμόνων ὅστις οἱ ἀρὴν ἑτάροισιν * ἀμύναι·
Ἐς δ' ἐνόησ' Αἴαντε δύω πολέμου ἀκορήτω
Ἑσταότας, Τεῦκρόν τε νέον κλισίηθεν ἰόντα
Ἐγγύθεν· ἀλλ' οὔπως οἱ ἔην βώσαντι γεγωνεῖν·
Τόσσος γὰρ κτύπος ἦεν. ἀϋτὴ δ' οὐρανὸν ἷκε,
Βαλλομένων σακέων τε καὶ ἱπποκόμων τρυφαλειῶν,
γρ. ἐπῴχετο· Καὶ πυλέων, πάσας γὰρ * ἐπῴχατο· τοὶ δὲ κατ' αὐτὰς
Ἱστάμενοι πειρῶντο βίῃ ῥήξαντες ἐσελθεῖν.
Αἶψα δ' ἐπ' Αἴαντα προΐει κήρυκα Θοώτην,
Ἔρχεο δῖε Θοῶτα,[c] θέων Αἴαντε κάλεσσον.
Ἀμφοτέρω μὲν μᾶλλον (ὁ γάρ κ' ὄχ' ἄριστον ἁπάν-
των Εἴη, ἐπεὶ τάχα τῇδε τετεύξεται αἰπὺς ὄλεθρος·
Ὧδε γὰρ ἔβρισαν Λυκίων ἀγοί, οἳ τοπάρος περ
Ζαχρηεῖς τελέθουσι κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας)
Εἰ δέ σφι καὶ κεῖθι πόνος καὶ νεῖκος ὄρωρεν,
Ἀλλά περ οἶος ἴτω Τελαμώνιος ἄλκιμος Αἴας,
Καί οἱ Τεῦκρος ἅμ' ἑσπέσθω τόξων εὖ εἰδώς.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἄρα οἱ κῆρυξ ἀπίθησεν ἀκούσας,
Βῆ δὲ θέειν παρὰ τεῖχος Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων·
γρ. δ' ἄρ' ἰών Στῆ * δὲ παρ' Αἰάντεσσι κιών, εἶθαρ δὲ προσηύδα,
Αἴαντ' Ἀργείων ἡγήτορε χαλκοχιτώνων,
Ἠνώγει Πετεῶο διοτρεφέος φίλος υἱὸς
Κεῖσ' ἴμεν, ὄφρα πόνοιο μίνυνθά περ ἀντιάσητον·
Ἀμφοτέρω μὲν μᾶλλον (ὁ γὰρ κ' ὄχ' ἄριστον ἁπάντων
Εἴη, ἐπεὶ τάχα κεῖθι τετεύξεται αἰπὺς ὄλεθρος·
Ὧδε γὰρ ἔβρισαν Λυκίων ἀγοί, οἳ τοπάρος περ
Ζαχρηεῖς τελέθουσι κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας)
Εἰ δὲ καὶ ἐνθάδε περ πόλεμος καὶ νεῖκος ὄρωρεν,
Ἀλλά περ οἶος ἴτω Τελαμώνιος ἄλκιμος Αἴας,
Καί οἱ Τεῦκρος ἅμ' ἑσπέσθω τόξων εὖ εἰδώς.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε μέγας Τελαμώνιος
Αἴας.
Αὐτίκ' Ὀϊλιάδην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Αἶαν, σφῶϊ μὲν αὖθι σὺ καὶ κρατερὸς Λυκομήδης
Ἑσταότες Δαναοὺς ὀτρύνετον ἶφι μάχεσθαι·
Αὐτὰρ ἐγὼ κεῖσ' εἶμι, καὶ ἀντιόω πολέμοιο·
Αἶψα δ' ἐλεύσομαι αὖτις, ἐπὴν εὖ τοῖς ἐπαμύνω.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη Τελαμώνιος Αἴας.
Καί οἱ Τεῦκρος ἅμ' ᾔε κασίγνητος καὶ ὄπατρος.
Τοῖς δ' ἅμα Πανδίων Τεύκρου φέρε καμπύλα τόξα.
Εὖτε Μενεσθῆος μεγαθύμου πύργον ἵκοντο,
Τείχεος ἐντὸς ἰόντες, ἐπειγομένοισι δ' ἵκοντο,
Οἱ δ' ἐπ' ἐπάλξεις βαῖνον, ἐρεμνῇ λαίλαπι ἶσοι,
Ἴφθιμοι Λυκίων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες·
Σὺν δ' ἐβάλοντο μάχεσθαι ἐναντίοι, ὦρτο δ' ἀϋτή.
Αἴας δὲ πρῶτος Τελαμώνιος ἄνδρα κατέκτα,
Σαρπήδοντος ἑταῖρον Ἐπικλῆα μεγάθυμον,
Μαρμάρῳ ὀκριόεντι βαλών, ὅ ῥα τείχεος ἐντὸς
Κεῖτο μέγας παρ' ἔπαλξιν ὑπέρτατος· οὐδέ κε μιν ῥέα
γρ. χερσὶν ἐπ' ἀμφοτέρῃς ὄχοι [d]Χείρεσιν * ἀμφοτέρῃσι φέροι ἀνὴρ οὐδὲ μάλ' ἡβῶν,
Οἷοι νῦν βροτοί εἰσ'· ὁ δ' ἄρ' ὑψόθεν ἔμβαλ' ἀείρας.
γρ. χειρί γε τῇ ἑτέρῃ φέροι Θλάσσε δὲ τετράφαλον κυνέην, σὺν δ' ὀστέ' ἄραξε
Πάντ' ἄμυδις κεφαλῆς· ὁ δ' ἄρ' ἀρνευτῆρι ἐοικὼς
Κάππεσ' ἀφ' ὑψηλοῦ πύργου, λίπε δ' ὀστέα θυμός.
Τεῦκρος δὲ Γλαῦκον κρατερὸν παῖδ' Ἱππολόχοιο,

Hi.a.rectâ ibant Lyciorũ magnum agmen ducentes.
Hos aũt conspicatus, horruit filius Petei Menestheus:
Huius enim iam ad turrim ibant calamitatẽ ferẽtes.
Lustrauit.a.oculis p munitionẽ Achiuorũ, si quẽ vi-
Ducum, qui suis miseriam à focis arceret. (deret
Aduertit autem Aiaces duos belli insatiabiles,
Stantes, Teucrumq́; modo è tentorio profectum
Propè: sed nullo modo licebat ei clamanti exaudiri.
Tantus enim strepitus erat, clamorq́; ad cœlum ibat
Percussorũ scutorũ, & setis equi cristatarũ galearũ,
Et portarũ, oẽs.n.claustris muniuerãt: hi aũt p ipsas
Stantes nitebantur vi perrumpentes ingredi.
Statim autem ad Aiacem misit præconem Thootam:
I diuine Thoota, currens Aiaces voca,
Ambos quidẽ magis (hoc n.præcipuè optimũ omnium
Esset. nam citò hac parte fiet grauis cædes:
Huc enim ingruerunt Lyciorũ duces: qui antea etiã
Valde acres existunt in validis prælys.)
Si verò ipsis etiam illic labor & certamen mouetur,
Attamen solus veniat Telamonius fortis Aiax,
Et eum Teucer simul sequatur arcuum bene peritus.
Sic dixit, neq; ei præco nõ paruit postquã audiuit.
Perrexit.a.currere ad murũ Achiuorum loricatorũ:
Stetitq́; iuxta Aiaces profectus, statim.a. allocut⁹ est:
Aiaces Argiuorum duces loricatorum,
Iubet Petei nobilis dilectus filius
Illuc ire, vt labori paululum occurratis:
Ambo quidẽ magis (hoc enim præcipuè optimũ omniũ
Esset: nam ocyus ea parte parabitur grauis cædes.
Eò.n.impetum fecerũt Lyciorũ duces, qui antea etiã
Valde acres existunt in validis prælys)
Si autem & hic bellum & contentio surgit,
Saltem solus veniat Telamonius fortis Aiax,
Et eum Teucer simul sequatur arcuum bene peritus.
Sic dixit: neq; immorigerus fuit magnus Tela-
monius Aiax.
Statim Oiliadem verbis velocibus allocutus est:
Aiax, vos quidem hic tu & fortis Lycomedes
Stantes Danaos vrgete fortiter pugnare.
Cæterùm ego illuc ibo, & occurram bello.
Protinus.a.reuertar, postq̃ bene ipsis auxiliatus fue-
Sic vtiq; fatus, abijt Telamonius Aiax, (ro.
Et cum eo Teucer ibat frater, & eodem patre natus:
Vnà cũ istis verò Pãdion Teucri ferebat curuos arc⁹.
Quando Menesthei magnanimi ad turrim venerũt,
Murum intra euntes, laborantibus venerunt:
Hi.a.pinnas murorũ ascenderunt, obscuro turbini si-
Fortes Lyciorum duces & principes: (miles,
Cõgressi sũt.a.ad pugnãdũ ex aduerso, ortusq́; est cla-
Aiax.a.primus Telamonius virũ interfecit, (mor.
Sarpedonis sodalem, Epiclem magnanimum,
Marmore aspero percutiens, qui munitionem intra
Iacebat magn⁹ apud pinnaculũ muri suprem⁹, nec eũ
Manib. ambab. ferret vir, neq; valde iuuenis, (faciliè
Quales nũc homines sũt: hic.a.ex alto iniecit eleuãs:
Fregit aũt quatuor conorũ galeam: & ossa cõfregit.
Omnia simul capitis. hic.a.vrinatori similis
Decidit ab excelsa turri: liquitq́; ossa animus:
Teucer autem Glaucum fortem filium Hippolochi

ἰῷ ἐπεσσύμενον βάλε τείχεος ὑψηλοῖο,
ᾗ ῥ' ἴδε γυμνωθέντα βραχίονα· παῦσε δὲ χάρμης.
Ἂψ δ' ἀπὸ τείχεος ἆλτο λαθὼν, ἵνα μή τις Ἀχαιῶν
Βλήμενον ἀθρήσειε, καὶ εὐχετόωτ' ἐπέεσσι.
Σαρπήδοντι δ' ἄχος γένετο Γλαύκου ἀπιόντος,
Αὐτίκ' ἐπεί τ' ἐνόησεν, ᵉὅμως δ' οὐ λήθετο χάρμης·
Ἀλλ' ὅ γε Θεστορίδην Ἀλκμάονα δουρὶ τυχήσας
Νύξ', ἐκ δ' ἔσπασεν ἔγχος· ὁ δ' ἑσπόμενος πέσε δουρὶ
Πρηνής, ἀμφὶ δέ οἱ βράχε τεύχεα ποικίλα χαλκῷ.
Σαρπηδὼν δ' ἄρ' ἔπαλξιν ἑλὼν χερσὶ στιβαρῇσιν,
Ἕλχ', ἡ δ' ἕσπετο πᾶσα διαμπερές· αὐτὰρ ὕπερθε
Τεῖχος ἐγυμνώθη, πολέεσσι δὲ θῆκε κέλευθον.
Τὸν δ' Αἴας καὶ Τεῦκρος ὁμαρτήσανθ', ὁ μὲν ἰῷ
Βεβλήκει τελαμῶνα περὶ στήθεσσι φαεινὸν
Ἀσπίδος ἀμφιβρότης· (ᶠἀλλὰ Ζεὺς κῆρας ἄμυνε
Παιδὸς ἑοῦ, μὴ νηυσὶν ἔπι πρύμνῃσι δαμείη)
Αἴας δ' ἀσπίδα νύξεν ἐπάλμενος, ἡ δὲ διαπρὸ
Ἤλυθεν ἐγχείη, στυφέλιξε δέ μιν μεμαῶτα.
Χώρησεν δ' ἄρα τυτθὸν ἐπάλξιος, οὐδ' ὅ γε πάμπαν
Χάζετ', ἐπεί οἱ θυμὸς ἐέλπετο κῦδος ἀρέσθαι.
Κέκλετο δ' ἀντιθέοισιν ἑλιξάμενος Λυκίοισιν,
Ὦ Λύκιοι, τί τ' ἄρ' ὧδε μεθίετε θούριδος ἀλκῆς;
Ἀργαλέον δέ μοί ἐστι, καὶ ἰφθίμῳ περ ἐόντι,
ᵍΜούνῳ ῥηξαμένῳ, θέσθαι παρὰ νηυσὶ κέλευθον.
Ἀλλ' ἐφομαρτεῖτε· πλεόνων δέ τι ἔργον ἄμεινον.

Sagitta percussit irruentem in murum altum:
Quà vidit nudatum brachiū: cessareq; fecit à pugna:
Retrò a. à muro desilijt furtim, vt ne quis Achiuorū
Vulneratum videret & insultaret verbis.
Sarpedoni autē dolor fuit Glauco abeunte, (pugnæ:
Statim postquā animaduertit: attamē nō oblitus est,
Sed hic Thestoridem Alcmaonem hasta assequutus
Percussit: extraxit a. hastā: ille a. sequēs hastā cecidit
Pronus: circa aūt ipsum crepuerunt arma decora ære.
Sarpedō a. murorū pinnā apprehensā manib. validis,
Traxit, illa a. sequebatur tota prorsus, sed desuper
Murus denudatus est: multis autem fecit viam.
Hūc a. Aiax & Teucer simul obuiā facti, alter quidē
Percussit ad lorū circa pectora splendidum (sagitta
Scuti totū corpus circūdātis (sed Iupiter fata depulit
A filio suo, ne nauium apud puppes interficeretur.)
Aiax autem scutum percussit insiliens, atq; penitus
Intrauit hasta: repressit autem ipsum irruentem:
Cessit autem paululùm à pinna, neq; is omnino
Recessit: quoniam ei animus sperabat gloriam referre.
Adhortatus est autem diuinos conuersus Lycios,
O Lycij, cur sic remittitis strenuam virtutem?
Difficile autem mihi est & fortissimo existenti
Soli perrumpenti murum, facere ad naues aditum.
Sed simul sequimini: multorum autem opus melius.

COMMENTARIVS.

a ἐφομαρτεῖτε] Frequentissimum est in nostro Poëta vt cùm quispiam alterum adhortatur ad aliquid gerendum, siquidem alter paucis taceat, eum introducat, vbi potissimùm ἐξουσία desideratur, vt hoc loco.

b Λυκίων μεγαθύμων] Ideò ipsorum Lyciorum, tanquam populi potentissimi nomine cæteras copias auxiliares complectitur, quibus omnibus duces Sarpedonem & Glaucum, & Asteropæum præposuit, vt antea vidimus.

c Αἴαντε...] Ad eos recurrit Menestheus, quos principes in hac statina pugna intelligebat, nimirum ad Aiaces qui hoc munus propugnandi murum suscepisse soli iam videntur. Petit ergo Menestheus vt vterq; sibi suppetias ferant: quòd si in ea parte vnde ipsos deuocabat, grauitas prælij præsentiam eorum postularet, saltem alterum accedere cupit: nempe Aiacem Telamonium, maiorem natu, qui fratre præstantior erat (vt alibi docet Poëta) adiuncto fratre notho, cui nomen est Teucro, propter illius nimirum sagittandi peritiam. Hanc legationem sibi demandatam exequitur Thoos, sitq. è duabus pentionibus Menesthei altera, & Lyciorum copijs fortissimè resistitur.

d χερσὶν ἀμφοτέρῃσι] Quod veteribus illis Heroibus maiores vires quàm ijs qui erant suo seculo, tribuat Poëta, non est iam nouum: & id ipsum nos alias explanauimus.

e ὅμως δ' οὐ λήθετο χάρμης] Sarpedon quidem fratris vicem dolet, tamen potior fuit illi sine gloria propria, cuius studio se tangi paulò ante ipsemet testatus est: siue salus totius exercitus, quam ipse ex parte, immò ferè iam solus tuebatur, quam vt fratrem vulneratum commiseraretur. Immò credo fraternum illud vulnus acriores illi stimulos subdidisse ad alacriùs pugnandum, vt ipsum vlcisceretur. Neq; ipsi malè res tota successit. Nam statim Alcmaona solo prostrauit: sed tamen ipse mox à Teucro & Aiace reprimetur.

f ἀλλὰ Ζεὺς κῆρας ἄμυνε] Hic locus attentionem postulat. Si enim ex ipsius Poëtæ veterumque omnium sententia Iupiter ipse fatis subijcitur, quod multis exemplis doceri potest: quid est quod nunc dicit Poëta, Iouem à filio suo Sarpedone fata repulisse? Ego hæc ita concilio, vt non exactè hic fata accipiamus pro immoto illo decreto, quod fati nomine intelligimus, sed nunc pro mortis periculo: in quod hoc vulnere Sarpedon adductus videbatur.

g μούνῳ ῥηξαμένῳ] Ergo verum illud prouerbium, εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ. In his autem bellicis negotijs proculdubiò collata multorum virtus potentior ac efficacior est quàm vnius. Nec obstat quòd tota multitudo sæpe ab vno homine cæditur: nam illud primùm est τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, proinde necessarium aut generale quiddam non constituit. Deinde sententia nostra ibi valet, vbi vnius robur sufficere non potest, tum siquidem plures erunt aduocandi, vt negotium conficiatur. Hinc Copreus, cùm videret se solum esse imbecilliorem ad abducendum ab ara Heraclidas, abire se dicebat: μόνος γὰρ χείρων, inquit, ἀδελφοὶς μάχῃ Eurip. in Heraclid. Nos quoque alias similia notauimus. Est tamen vbi illud Antiphidis commode possis vsurpari, χρυσοῦν τι χρῆμα ἐρημία. Aurea res est solitudo: aut illud Philemonis, τὸν μισοῦντα ... Hominem solum quantumuis angusta fortuna alit: aut illud Menandri in Hydria, ὡς ἡδὺ ... ἐρημία: O quàm suauis est solitudo ei, qui malos odio prosequitur: Et sæpe verum illud apud Strab. ἐρημία μεγάλη 'στὶν ἡ μεγάλη πόλις. At nos de his nunc non agimus, sed in aciem & campum & in mediam negotiorum arenam neminem solum volumus descendere.

Ὣς ἔφαθ', οἳ δὲ ἄνακτος ὑποδείσαντες ὁμοκλὴν,
Μᾶλλον ἐπέβρισαν βουληφόρον ἀμφὶ ἄνακτα.
Ἀργεῖοι δ' ἑτέρωθεν ἐκαρτύναντο φάλαγγας
Τείχεος ἔντοσθεν, μέγα δέ σφισι φαίνετο ἔργον.
Οὔτε γὰρ ἴφθιμοι Λύκιοι Δαναῶν ἐδύναντο
Τεῖχος ῥηξάμενοι θέσθαι παρὰ νηυσὶ κέλευθον,
Οὔτε ποτ' αἰχμηταὶ Δαναοὶ Λυκίους ἐδύναντο
Τείχεος ἂψ ὤσασθαι, ἐπεὶ τὰ πρῶτα πέλασθεν.
ᵃἈλλ' ὥς τ' ἀμφ' οὔροισι δύ' ἀνέρε δηριάασθον,

Sic dixit: hi autem regis subueriti increpationem,
Magis ingruerunt prudentem circa regem.
Argiui autem ex altera parte muniebant phalanges
Murum intra: magnum autem ipsis apparebat opus.
Neq; enim fortissimi Lycij Danaorum poterant
Muro rupto parare ad naues viam:
Neq; vnquam bellatores Danai Lycios poterant
A muro retrò repellere, postquā primùm accesserant:
Sed sicut de finibus duo viri contendunt,

Μέτρ'

Μέτρ' ἐν χερσὶν ἔχοντες ἐπιξυνῷ ἐν ἀρούρῃ,
Ὥτ' ὀλίγῳ ἐνὶ χώρῳ ἐρίζητον περὶ ἴσης·
Ὣς ἄρα τοὺς διέεργον ἐπάλξιες· οἱ δ' ὑπὲρ αὐτέων
γρ. δηίουν *Δήουν ἀλλήλων ἀμφὶ στήθεσσι βοείας
Ἀσπίδας, εὐκύκλους, λαισήϊά τε πτερόεντα.
Πολλοὶ δ' οὐτάζοντο κατὰ χρόα νηλέϊ χαλκῷ,
Ἠμὲν ὅτῳ στρεφθέντι μετάφρενα γυμνωθείη
Μαρναμένων, πολλοὶ δὲ διαμπερὲς ἀσπίδος αὐτῆς.
Πάντῃ δὴ πύργοι καὶ ἐπάλξιες αἵματι φωτῶν
Ἐρράδατ' ἀμφοτέρωθεν ἀπὸ Τρώων καὶ Ἀχαιῶν.
Ἀλλ' οὐδ' ὡς ἐδύναντο φόβον ποιῆσαι Ἀχαιῶν·
[b]Ἀλλ' ἔχον ὥστε τάλαντα γυνὴ χερνῆτις ἀληθής,
Ἥτε σταθμὸν ἔχουσα καὶ εἴριον ἀμφὶς ἀνέλκει
Ἰσάζουσ', ἵνα παισὶν [c]ἀεικέα μισθὸν ἄρηται.
Ὣς μὲν τῶν ἐπὶ ἶσα μάχη τέτατο πτόλεμός τε·
Πρίν γ' ὅτε δὴ Ζεὺς κῦδος ὑπέρτερον Ἕκτορι δῶκε
Πριαμίδῃ, ὃς πρῶτος ἐσήλατο τεῖχος Ἀχαιῶν.
Ἤϋσεν δὲ διαπρύσιον Τρώεσσι γεγωνώς,
Ὄρνυσθ' ἱππόδαμοι Τρῶες, ῥήγνυσθε δὲ τεῖχος
Ἀργείων, καὶ νηυσὶν ἐνίετε θεσπιδαὲς πῦρ.
Ὣς φάτ' ἐποτρύνων· οἱ δ' οὔασι πάντες ἄκουον,
Ἴθυσαν δ' ἐπὶ τεῖχος ἀολλέες. οἱ μὲν ἔπειτα
Κροσσάων ἐπέβαινον ἀκαχμένα δούρατ' ἔχοντες.
Ἕκτωρ δ' ἁρπάξας λᾶαν φέρεν, ὅς ῥα πυλάων
γρ. ἑστήκει *Εἱστήκει πρόσθεν, *πρυμνὸς, παχὺς, αὐτὰρ ὕπερθεν
γρ. πρυμνόεις παχύς. Ὀξὺς ἔην· [d]τὸν δ' οὔ κε δύ' ἀνέρε δήμου ἀρίστω
γρ. ὀχλίσσειαν. Ῥηϊδίως ἐπ' ἄμαξαν ἀπ' οὔδεος *ὀχλίσσαιεν,
Οἷοι νῦν βροτοί εἰσ'· ὁ δέ μιν ῥέα πάλλε καὶ οἶος.
Τόν οἱ ἐλαφρὸν ἔθηκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω.
Ὡς δ' ὅτε ποιμὴν ῥεῖα φέρει πόκον ἄρσενος οἰὸς
Χειρὶ λαβὼν ἑτέρῃ, ὀλίγον δέ μιν ἄχθος ἐπείγει·
Ὣς Ἕκτωρ ἰθὺς σανίδων φέρε λᾶαν ἀείρας,
Αἵ ῥα πύλας εἴρυντο πύκα στιβαρῶς ἀραρυίας,
Δικλίδας, ὑψηλάς· δοιοὶ δ' ἔντοσθεν ὀχῆες
Εἶχον ἐπημοιβοὶ, μία δὲ κληῒς ἐπαρήρει.
Στῆ δὲ μάλ' ἐγγὺς ἰὼν, καὶ ἐρεισάμενος βάλε μέσσας
Εὖ διαβὰς, ἵνα μή οἱ ἀφαυρότερον βέλος εἴη.
Ῥῆξε δ' ἀπ' ἀμφοτέρους θαιρούς· πέσε δὲ λίθος εἴσω
Βριθοσύνῃ, μέγα δ' ἀμφὶ πύλαι μύκον· οὐδ' ἄρ' ὀχῆες
Ἐσχεθέτην, σανίδες δὲ διέτμαγεν ἄλλυδις ἄλλη
γρ. ὑπαὶ Λᾶος *ὑπαὶ ῥιπῆς. ὁ δ' ἄρ' ἔσθορε φαίδιμος Ἕκτωρ,
Νυκτὶ θοῇ ἀτάλαντος ὑπώπια· λάμπε δὲ χαλκῷ
γρ. σμερδαλέον. *Σμερδαλέῳ, τὸν ἕεστο περὶ χροΐ· δοιὰ δὲ χερσὶ
Δοῦρ' ἔχεν· οὐκ ἄν τίς μιν ἐρυκάκοι ἀντιβολήσας,
Νόσφι θεῶν, ὅτ' ἐσᾶλτο πύλας· [e]πυρὶ δ' ὄσσε δεδήει.
Κέκλετο δὲ Τρώεσσιν ἑλιξάμενος καθ' ὅμιλον,
Τεῖχος ὑπερβαίνειν. τοὶ δ' ὀτρύνοντι πίθοντο·
Αὐτίκα δ' οἱ μὲν τεῖχος ὑπέρβασαν, οἱ δὲ κατ' αὐτὰς
Ποιητὰς ἐσέχυντο πύλας· Δαναοὶ δ' ἐφόβηθεν
Νῆας ἀνὰ γλαφυράς· ὅμαδος δ' ἀλίαστος ἐτύχθη.

Mensuras in manibus tenentes communi in aruo,
Qui q; exiguo in loco litigant de aquali portione.
Sic quidē hos distinebāt pinna murorū, hi.v. pro ipsis
Vastabant alij aliorum circa pectora bubulos
Clypeos, ingentem orbem habentes, parmasq; leues:
Multi autem vulnerabantur ad corpus sauo ferro:
Et si cui verso terga denudabantur
Pugnantium: multi aūt penitus trans scutum ipsum.
Vbiq; verò turres & pinnæ murorū sanguine virorū
Aspersæ erant vtrinq;, à Troianis & à Græcis.
Sed neq; sic poterant fugā facere Achiuorū: (iusta,
Sed se habebāt, vt lāces mulier nendo victū quærităs
Quæ pondus tenens & lanam vtrinq; appendit
Exequans, vt liberis tenuem mercedem ferat:
Sic qdē horū in pares partes pugna extēsa est bellūq;
Antequam Iupiter gloriā excellentiorē Hectori dedit
Priamidæ, qui primus insiliyt in murum Achiuorū.
Clamauit aūt vt exaudiri posset, Troianis vociferās:
Mouemini equites Troiani, perrumpiteq; murum
Arginorū, & manib. īmittite immēsum ardētē ignē.
Sic dixit incitās: hi autem auribus oēs audiuerūt:
Directè ibāt aūt ad murū conferti: hi quidem postea
Scalas ascenderunt, acutas hastas tenentes.
Hector autē correptum lapidem portabat, qui portas
Stabat ante extremus, crassus, sed desuper
Acutus erat: eum.a. neq; duo viri populares fortissimi
Facilè super plaustrum à terra submouerent,
Quales nūc homines sunt: hic.a. facilè ipsū vibrabat
Huc ei leuē faciebat Saturni filius versuti. (& solus.
Sicut.a. quādo opilio facilè portat vell' masculæ ouis
Manu accipiens altera: paruū.a. ipsum pondus vrget:
Sic Hector rectà ad tabulas portabat lapidē sublatū,
Quæ portas muniebant valdè fortiter coniunctas,
Bifores, altas. duo autem intus vectes
Firmabant mutui: vna aūt clauis accōmodata erat.
Stetit aūt valdè ppè iēs, & adnixus percussit medias
Bene transiens, vt ne ei imbecille telum esset.
Rupit autē ambos cardines: cecidit autem lapis intra
Cum grauitate, valdè.a. circa portæ crepabant neq;
vectes
Tenebant: tabulæ autē disruptæ dissilierunt aliò alia
Lapidis ab ictu: insiliyt autem illustris Hector,
Nocti veloci similis aspectu, splendebat autem ære
Terribili quo indut' erat circa corpus. duo.a. manib.
Hastilia tenebat nec quis ipsum repressisset occurrēs,
Præter deos, quādo īsilyt portis: igne.a. oculi ardebāt.
Imperabat aūt Troianis conuersus ad multitudinē,
Murū transcendere. hi autem hortanti obediuerunt.
Protinus.a. hi qdē murū transcenderūt, illi.a. p ipsas
Factas influxerunt portas: Danai autem diffugerunt
Naues ad concauas, tumultus.a. ingēs cōsequutus est.

COMMENTARIVS.

a ἀλλ' ὥστ' ἀμφ' οὔροισι] Admiranda & penè inimitabilis comparatio, cuius tota virtus in his verbis consistit, ὀλίγῳ ἐνὶ χώρῳ: quod in omnibus comparationibus semper est obseruandum, vt sæpe monuimus: quia alioqui multa sunt superflua, quę nullam possunt ad rem habere ἀνταπόδοσιν. Ideò vulgò dicitur, similitudines vno pede claudicare.

b ἀλλ' ἔχον ὥστε τάλαντα] Laudatur hæc comparatio ad æqualitatem rei significandam: nam alio modo non potest accuratiùs exprimi. In qua tamen Poëta mirè accuratus est: non enim mulierem dominam inducit ponderantem, ipsa enim fortasse tenue quiddam in leuitate ponderis non curaret: neq; ancillam, ipsa enim non ita se fideliter fortè gestura est, vt exquisitè ponderet: sed operatricem fidam, quæ fallere non potest. nam additur, ἀληθής: neque ipsa falli, quia pauper.

c ἀεικέα μισθὸν] Eustathius putat Homerum hoc loco generaliter mercedem eleuare, quasi quæstū facere res sit illiberalis: vnde Athenienses, inquit, mercedem in admirationem transferentes (μεταλλάττοντες τὸ μισθὸν εἰς θαῦμα) mercedem dare vocant θαυμάζειν, vt apud

apud Comicum, χεὶρ γὰρ λαβεῖν μισθὸν τῶ διδασκάλῳ: quod ἄφθιμος dictum est, pro μισθὸν ἀρνυμ. Qua de re aliàs dicemus. Sanè Didymus per ἀεικέα μισθὸν, τὸν διπλᾶ καὶ οἰκτρὸν intelligit, quod versio nostra sequitur. Sed ex priore sententia sunt, vt testatur idem Eustathius, qui matrem Poetæ ab ipso volunt intelligi, quam quidem laudet vt iustam, id est, ἀληθῆ, vituperat quasi indecenter viuentem, hoc est, mercenariè. Nam Herodotus in vita Homeri recitat Chretheida sic solitā ipsum alere ex opificio suo. Ipsius verba Græca si quis malit, hæc sunt: πρὸς μὲν οὖν ἡ Κρηθηὶς ἦν παρὰ τοῦ Γρυλλου. ... ἀπὸ ἐργασίας ... τὸν παῖδα ... ἀφ' ὧν ἐδύνατο, &c. Nam subiungit etiam in hoc opificium ipsam à Phemio Smyrnæ conductam, à quo etiam ad sui matrimonium tandem est sollicitata.

d τὸν δὲ οὐκ ἂν ἔφη ...] De robore veterum heroum satis alibi. Tamen videtur obseruandum, non tam robur Hectoris hoc loco describi, quàm Iouis auxilium, sine quo neque Hector tantum saxum tollere potuisset. id docent illa, τὸν δ' οὐ ... ἄγχι λάβοντι: vt facilè notes, plus Græcis semper Poetam quàm Troianis tribuere: siquidem Græcos id sine vllo negotio facientes inducit, quod Hector nunc Iouis ipsius ope facere dicitur.

e ἱέρη δ' ἄρ' ἀμφοτέρας] Hic est gloria & decus illud quod Hectori Iupiter erat conciliaturus, vt nimirum murum Græcorū perrumperet, idque solus sine suorum adminiculo præter quàm Iouis, vt anteà dicebamus.

f πυρὶ δ' ὄσσε δεδήει.] Oculorum ardor iram significat, vt ex Seneca docuimus lib. 1. pag. 7. vnde igneam illam esse constat, vt sequenti libro ostendemus.

FINIS LIBRI XII. HOM. ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ν. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ κατελεήσας ἰδὼν τοὺς Ἕλληνας, ὁμοιωθεὶς Κάλχαντι, καὶ ἀμφοτέρους τοὺς Αἴαντας παρορμᾷ, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἄλλους. μετὰ ταῦτα Ἰδομενεὺς ἀριστεύει, καὶ κτείνει Ὀθρυονέα, καί τινας ἄλλους. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἀμφοτέρων ἀναιροῦνται. τιτρώσκεται δ' ὁ Δηίφοβος καὶ Ἕλενος. τοὺς δὲ ... συναγαγὼν Ἕκτωρ ἐπάγει τοῖς πολεμίοις, καὶ μεγάλως ἀμφοτέρωθεν ἀγωνίζονται.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Νῦ, δ' Ποσειδάων Δαναοῖς κράτος ὤπασε λάθρη.

Ἄλλη.

ἡ ἐπὶ ταῖς ναυσὶ μάχη.

ΖΕΥΣ δ' ἐπεὶ οὖν Τρῶάς τε καὶ Ἕκτορα νηυσὶ πέλασσε,
Τοὺς μὲν ἔα παρὰ τῇσι πόνον τ' ἐχέμεν καὶ ὀϊζὺν
Νωλεμέως, αὐτὸς δὲ πάλιν τρέπεν ὄσσε φαεινώ,
Νόσφιν ἐφ' ἱπποπόλων Θρηκῶν καθορώμενος αἶαν,
Μυσῶν τ' ἀγχεμάχων, καὶ ἀγαυῶν Ἱππημολγῶν,
Γλακτοφάγων, Ἀβίων τε, δικαιοτάτων ἀνθρώπων.
Ἐς Τροίην δ' οὐ πάμπαν ἔτι τρέπεν ὄσσε φαεινώ.
Οὐ γὰρ ὅγ' ἀθανάτων τίν' ἔελπετο ὃν κατὰ θυμὸν
Ἐλθόντ' ἢ Τρώεσσιν ἀρηξέμεν ἢ Δαναοῖσιν.
Οὐδ' ἀλαοσκοπίην εἶχε κρείων Ἐνοσίχθων.
Καὶ γὰρ ὁ θαυμάζων ἧστο πόλεμόν τε μάχην τε
Ὑψοῦ ἐπ' ἀκροτάτης κορυφῆς Σάμου ὑληέσσης
Θρηϊκίης· ἔνθεν γὰρ ἐφαίνετο πᾶσα μὲν Ἴδη,
Φαίνετο δὲ Πριάμοιο πόλις καὶ νῆες Ἀχαιῶν.
Ἔνθ' ἄρ' ὅγ' ἐξ ἁλὸς ἕζετ' ἰών, ἐλέαιρε δ' Ἀχαιοὺς
Τρωσὶν δαμναμένους, Διὶ δὲ κρατερῶς ἐνεμέσσα.
Αὐτίκα δ' ἐξ ὄρεος κατεβήσετο παιπαλόεντος,
Κραιπνὰ ποσὶ προβιβάς· τρέμε δ' οὔρεα μακρὰ καὶ ὕλη
Ποσσὶν ὑπ' ἀθανάτοισι Ποσειδάωνος ἰόντος.
Τρὶς μὲν ὀρέξατ' ἰών, τὸ δὲ τέτρατον ἵκετο τέκμωρ
Αἰγάς, ἔνθα δέ οἱ κλυτὰ δώματα βένθεσι λίμνης
Χρύσεα μαρμαίροντα τετεύχαται ἄφθιτα αἰεί.
Ἔνθ' ἐλθὼν ὑπ' ὄχεσφι τιτύσκετο χαλκόποδ' ἵππω,
Ὠκυπέτα, χρυσέῃσιν ἐθείρῃσιν κομόωντε.
Χρυσὸν δ' αὐτὸς ἔδυνε περὶ χροΐ, γέντο δ' ἱμάσθλην
Χρυσείην, εὔτυκτον, ἑοῦ δ' ἐπεβήσετο δίφρου.
Βῆ δ' ἐλάαν ἐπὶ κύματ'· ἄταλλε δὲ κήτε' ὑπ' αὐτοῦ
Πάντοθεν ἐκ κευθμῶν, οὐδ' ἠγνοίησεν ἄνακτα.
Γηθοσύνῃ δὲ θάλασσα διΐστατο, τοὶ δ' ἐπέτοντο

ARGVMENTVM DECIMITERTII LIBRI *Homeri Iliadis.*

NEPTVNVS victos miserans Græcos, assimulatur Calchanthi, & ambos Aiaces concitat: deinde verò & alios. Posthæc Idomeneus fortiter se gerit, & interficit Othryoneum, & quosdam alios. Multi autem ipsorum interficiūtur. Vulnerantur verò Deiphobus & Helenus: At subiectos suos cōgregans Hector ducit in hostes, & magna vtrinq. strages editur.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

N, autem, Neptunus Danais robur præbuit clam,

Aliud.

Pugna ad Naues.

IVPITER aūt postquā Troianosq́;
& Hectorem nauibus admouit,
Hos quidem sinebat apud eas laboremq́; sustinere & ærumnam
Indesinenter. ipse autem retrò vertit oculos splendidos
Seorsim ad equitum Thracum despiciens terrā, (rū
Mysorūq; comin⁹ pugnātiū, & illustriū Hippemolgo-
Lacte vescentium, Abiorum, iustissimorum hominū:
Versus Troiā a. nō omnino ampli⁹ vertebat oculos splēdi-
Nō.n. hic īmortaliū quēq; sperabat suo in animo (dos.
Venientem, vel Troianis auxiliaturum, vel Danais:
Neq; vanam speculationem agebat rex Neptunus:
Etenim hic spectans sedebat bellumq́; pugnamq́;
Altè super summum verticem Sami syluosæ
Threiciæ: inde enim conspiciebatur tota quidem Ida:
Apparebat etiā Priami ciuitas, & naues Achiuorū.
Illic is è mari sedebat egressus, miserabā t. a. Achiuos,
A Troianis domitos: Ioui autē grauiter irascebatur.
Protinus verò de monte descendit aspero,
Citò pedib. pgress⁹. tremebāt. a. mōtes magni & sylua
Pedib. sub immortalib. Neptuni euntis: (d-stinatū
Ter quidē passū fixit eūdo, quartò. a. peruenit ad locū
Aegas. Illic. a. & inclytæ ædes in profunditatib. maris
Aureæ, nitentes ædificatæ sunt, incorruptæ semper.
Illuc cūm venisset sub curru iunxit æreis pedib. equos
Celeriter volantes aureis iubis comantes:
Aurū. a. ipse induit circum corpus: accepit. a. scuticā
Auream, eleganter factam: suumq́; ascendit currum:
Cœpit. a. agitare per vndas, exultabāt. a. cete sub ipso πελώρια
Vndiq. è latebris: neq. ignorauerunt regem:
Præ lætitia verò mare diducebatur, hi. autē volabant

Ῥίμφα

Ῥίμφα μάλ', οὐδ' ὑπένερθε διαίνετο χάλκεος ἄξων·
Τὸν δ' ἐς Ἀχαιῶν νῆας ἐΰσκαρθμοι φέρον ἵπποι.
Ἔστι δέ τι σπέος εὐρὺ βαθείης βένθεσι λίμνης,
Μεσσηγὺς Τενέδοιο καὶ Ἴμβρου παιπαλοέσσης·
Ἔνθ' ἵππους ἔστησε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Λύσας ἐξ ὀχέων, παρὰ δ' ἀμβρόσιον βάλεν εἶδαρ
Ἔδμεναι· ἀμφὶ δὲ ποσσὶ πέδας ἔβαλε χρυσείας,
Ἀρρήκτους, ἀλύτους, ὄφρ' ἔμπεδον αὖθι μένοιεν
Νοστήσαντα ἄνακτα· ὁ δ' ἐς στρατὸν ᾤχετ' Ἀχαιῶν.
[b]Τρῶες δὲ φλογὶ ἶσοι ἀολλέες, ἠὲ θυέλλῃ,
Ἕκτορι Πριαμίδῃ ἄμοτον μεμαῶτες ἕποντο,
Ἄβρομοι, αὐΐαχοι, ἔλποντο δὲ νῆας Ἀχαιῶν
Αἱρήσειν, κτενέειν δὲ παρ' αὐτόφι πάντας Ἀχαιούς.
Ἀλλὰ Ποσειδάων γαιήοχος, ἐννοσίγαιος,
Ἀργείους ὄτρυνε βαθείης ἐξ ἁλὸς ἐλθών,
[i]Εἰσάμενος Κάλχαντι δέμας καὶ ἀτειρέα φωνήν.
Αἴαντε πρώτω προσέφη μεμαῶτε καὶ αὐτώ,
[k]Αἴαντε, σφὼ μέν κε σαώσετε λαὸν Ἀχαιῶν,
Ἀλκῆς μνησαμένω, μηδὲ κρυεροῖο φόβοιο
Ἄλλῃ μὲν γὰρ ἔγωγ' οὐ δείδια χεῖρας ἀάπτους
Τρώων οἳ μέγα τεῖχος ὑπερκατέβησαν ὁμίλῳ·
(Ἕξουσιν γὰρ ἅπαντας ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί)
Τῇ δὲ δὴ αἰνότατον περιδείδια μή τι πάθωμεν,
Ἧ ῥ' ὅγ' ὁ λυσσώδης φλογὶ εἴκελος ἡγεμονεύει
Ἕκτωρ, ὃς Διὸς εὔχετ' ἐρισθενέος πάϊς εἶναι.
Σφῶϊν δ' ὧδε θεῶν τις ἐνὶ φρεσὶ ποιήσειεν
Αὐτώ θ' ἑστάμεναι κρατερῶς, καὶ ἀνωγέμεν ἄλλους·
Τῷ κε καὶ ἐσσύμενόν περ ἐρωήσαιτ' ἀπὸ νηῶν
Ὠκυπόρων, εἰ καί μιν Ὀλύμπιος αὐτὸς ἐγείρει.
[l]Ἦ, καὶ σκηπανίῳ γαιήοχος ἐννοσίγαιος
γρ. κεκοφὼς Ἀμφοτέρω [m] κεκοπὼς πλῆσεν μένεος κρατεροῖο,
γρ. ὑπένερθε Γυῖα [*] δ' ἔθηκεν ἐλαφρά, πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν.
Αὐτὸς δ' ὥς τ' ἴρηξ ὠκύπτερος ὦρτο πέτεσθαι,
Ὅς ῥά τ' ἀπ' αἰγίλιπος πέτρης περιμήκεος ἀρθεὶς
Ὁρμήσῃ πεδίοιο διώκειν [m] ὄρνεον ἄλλο·
Ὣς ἀπὸ τῶν ἦϊξε Ποσειδάων ἐνοσίχθων.
Τοῖιν δ' ἔγνω πρόσθεν Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας.

Celeriter admodū, neq; subter madescebat æreus axis.
Hunc verò ad Achiuorū naues agiles ferebant equi.
Est .a. quoddā specus latū pfundi in gurgitib. maris,
Inter Tenedum & Imbrum asperum:
Illic equos stitit Neptunus quatiens terram,
Solutos ex curribus, iuxtaq; diuinum posuit pabulū
Ad edendū. circa autem pedes pedicas posuit aureas
Infrangibiles, insolubiles, vt firmiter illic expectarēt
Redeuntē regem: hic .a. ad exercitum ibat Achiuorū.
Troiani autem flammæ similes conferti siue procellæ,
Hectorē Priamidē insatiabiliter alacres sequebātur,
Valdè strepētes, valdè resonātes: sperabāt .n. naues A-
Capturos esse, occisurosq; apud ipsas oēs Achiuos. (chi.
Sed Neptunus terram cingens, quatiens terram,
Arginos concitabat profundo è mari veniens,
Assimulatus Calchanti corpore & indefessa voce.
Aiaces primus allocutus est promptos & ipsos:
Aiaces vos quidē seruabitis populum Achiuorum,
Fortitudinis memores, non autem lethalis fugæ.
Alibi quidem ego non timeo manus duras
Troianorū, q magnū murū transcēderūt suo agmine:
(Sustinebant enim omnes fortes Achiui)
Hac parte verò grauissimè extimui neqd patiamur,
Qua hic rabiosus flammæ similis imperat
Hector, qui Iouis iactat præpotentis filium se esse:
Vobis autem sic deorum aliquis in mentibus faciat,
Vt & ipsi persistatis fortiter, & hortemini alios:
Itaq; quantumuis alacrem repelleretis à nauibus
Velocibus, etsi eum Iupiter ipse incitet.
Dixit, & sceptro, terrā continens, terræ quassator,
Ambos feriens impleuit robore forti,
Membra autem fecit leuia, pedes, & manus supernè.
Ipse aūt, vt accipiter pernix concitatur ad volandū,
Qui à prærupta petra prælonga leuatus,
Properat per campum insequi auem alius generis:
Sic ab his digressus est Neptunus quatiens terram.
Ex ipsis duobus .a. sensit prius Oilei filius celer Aiax.

COMMENTARIVS.

a Ζεὺς δ' ἐπεὶ οὖν Τρῶας] Præcedentis libri finis docuit, irrupisse Hectorem, reliquasque Troianorum copias in Græcorum murum, conieciſſe illos in fugam vſque ad Nauſtathmum: quo facto ſucceſſit Iouis inſtitutū, quod erat de Hectore honorando, vt eo maius videlicet deſiderium Achillis Græcis excitaret. Nunc verò ait Poeta ab hac pugna Iouem oculos reflexiſſe, quod artificium eſt Poetæ, vt Græcis rem ſuam ſuperiore pugna deperditam in integrum reſtituat. Id autem commodiùs præſtare non poterat, quàm ſi Troianos auxilio Iouis deſtitueret. vidimus enim aliàs, cùm Poeta per ſe ſolùm confligentes vtraſque copias inducit (nam ſi dijs placet, voluit enim etiam vir bonus ille, vt ſine diuina ope ac præſentia homines aliquid poſſint (Græcos ſuperiores Troianis fieri. Quòd cùm ita ſit, opportunè Iouem retrò ab vtroq; exercitu vertentem oculos fingit. Quia tamen res Græcorum ita erant afflictæ ac deſperatæ, eorumque animi tam profligati & humiles propter recentes Troianorum impetus, diuina hortatione atq; auxilio iuuat eos & confirmat. Nolumus tamen hic, ſi nobis repugnantiam obſeruari, quod anteà per ſe ſolùm dimicare Græcos intellexiſſe videamur. nam hic, vt dixi, propter miſerum eorum ſtatum admiranda eos erigi ratione oportuit, vt eſſet ὡς θεὸν ἀπὸ μηχανῆς ἐπιφανείς, quod veteri iactatur prouerbio, huic loco accommodatiſſimum.

b ἐν σπείω δ' ὁ πίλμαι] Hoc à Poeta ſic confictum eſt præter ſuperiores rationes, vt faciliùs & tutiùs Ioue non vidente Neptunū ſuum inducat. Ipſi autem Ioui cauſam auertendi oculos aſſignat ſecuritatem, quam de reliquis Dijs ſibi pollicebatur, neminem videlicet auſurum alterutri parti auxilium ferre, quòd ipſe antea graui addita comminatione prohibuerat. Sic enim lib. 8. ait:

ὃν δ' ἂν ἐγὼν ἀπάνευθε θεῶν ἐθέλοντα νοήσω ἐλθόντ' ἢ Τρώεσσιν ἀρηγέμεν ἢ Δαναοῖσι,
πληγεὶς οὐ κατὰ κόσμον ἐλεύσεται Οὔλυμπόνδε, &c.

c Διὶ δ' ἐκρατερῶς ἐνεμέσσα.] Iudicium eſt Homeri, quaſi non fruſtrà ac immeritò Ioui Neptunus ſuccenſeat: ſed κατὰ νέμεσιν, quæ eſt iuſta reprehenſio. Mirari autem ſubit, cur Neptunus iam Græcis faueat, cùm tamen lib. 12. circa initium docuerit Poeta ipſum Græcorum murum cum Apolline euertiſſe, quod fuit hoſtilis animi teſtimonium. Sed nos ibidem quod ea de re ſentiebamus, ſcripſimus: ad voces ὄφρα μὲν Ἕκτωρ. Illud verò penè ἀσύστατον, quòd cùm anteà lib. 8. Neptunus Iunoni aduerſus Troianos pro Græcis auxilium denegârit, quia intelligeret ſe Ioui rem ingratam facturum, immò difficillimam, cùm tutò potentiſſimo Deorum Ioui non reſiſtatur. Sic enim ille:

οὐκ ἂν ἐγώ γ' ἐθέλοιμι Διὶ Κρονίωνι μάχεσθαι ἡμέας τοὺς ἄλλους, ἐπειὴ πολὺ φέρτερός ἐστιν:

nunc verò ſponte illud ipſum quod recuſauit, aggrediatur. An non eadem Iouis potentia illum coërcere potuit aut debuit? Nos in poëtæ voluntate acquieſcamus, cui hæc audere placuit pro ſacroſancta Poetarum in his figmentis poteſtate.

d τὸ δὲ τέτρατον] Cum corpora Dijs ſuis aſſignauerit antiquitas, corporeaſque penè omnes actiones tribuerit: ne tamen eos mortalibus adæquaret, cauit vt in re ſimili diſſimilitudo maxima videretur. Quod hoc loco licet obſeruare in Neptuni inceſſu, qui omnium mortalium facultatem longè ſuperat. Quarto enim paſſu à Samothracia ad Aegas peruenit, quorum locorum magna ſine dubio fuit diſtantia: quam nos in Lexico in voce αἰγαί, explicabimus. Nam dubitatur quænam Aegæ hoc loco intelligi debeant: pro-

probabiliùs tamen est vt Aegæ ciuitas Achaiæ in Peloponneso, vbi colitur Neptunus, intelligatur. Porrò quæri ait Didymus, cur statim ad Troiam Neptunus non proficiscatur, sed tempus consumat Aegas accedens, quasi nimirum moras nectat? Soluit ipse, [illegible]. Sed forsan quoq; Poëta figmentum huius aduentus tam repentini verisimilitudine aduersus ἀπιστίαν præmunire voluit, ne omnino [illegible] videretur.

e χαλκόποδ' ἵππω.] Equi meritò Neptuno attribuuntur: nam ipse primus artem equitandi inuenit, vt scribit Pausanias in Achaicis. Qua de re vide copiosiùs Gyrald. hist. Deorum Syntag. 5. Horum autem equorum numerus est quaternus, vnde Orpheus in Hymnis [illegible]: quanquam non desint, qui Neptuni currum à vitulis marinis & cete trahi malunt, quàm ab equis, quod tamen non videtur Homeri sententiæ astipulari.

f χρυσείοισι] Solet Homerus res Deorum auro exornare, materia scilicet apud nos preciosissima, incorruptibili nimirum & rubiginem non patiente. proinde quæ Deorum etiam apparatibus & ornamentis digna facilè credi potuit.

g γηθοσύνῃ δὲ θάλασσα] Sensum rebus inanimatis tribuere nostro Poëtę non est nouum. Quod autem hic de mari dicitur præ lætitia sese discindente, minùs absurdum esse videri potest: siquidem Callisthenes, vt notat Eustathius, Pamphylium pelagus transeunte Alexandro non solùm diffindi, sed etiam assurgere dixerit, quasi sentiens ipsum transeuntem, & Regem nō ignorans, vt cùm demitteretur & incuruaretur, ipsum quasi genu inflexo colere & adorare videretur. Cæterùm affectus humanos rebus inanimatis, vt dixi, assignare Poëticam subolet licentiam: quanquam & hoc sibi interdum prosa oratio concedat.

h πυρὶ δὲ φλογὶ ἶσοι] Hac comparatione confusus & inordinatus impetus, clamorq; Troianorum significatur, ideò neq; leonibus neq; lupis, aut eiusmodi ferarum vlli comparat, sed flammæ & procellæ: quorum vtriq; respondent etiam sequentia, [illegible]. Nam βρόμος, est flammæ: ἰαχὴ verò, procellæ.

i ἐεισάμενος Κάλχαντι] Hic Calchas, cui Neptunus assimilatur, à quibusdam præco eius nominis esse conijciebatur: sed ij, mea quidem sententia, decipiuntur, quia posteà dicet Aiax, οὐδ' ὅγε Κάλχας ἐστὶ θεοπρόπος οἰωνιστής, ἀλλὰ θεός. Vnde constat Neptunum Calchantis Vatis speciem induisse, quàm tamen adulterinam ex vestigijs agnouit Aiax: vt ibi dicemus.

k Αἴαντε, σφὼ μέν τε] Neptunus hac oratione hunc finem sibi proponit, vt quo iure quaq; iniuria Græcos in Troianos exasperet. Ideò vt eorum odium maius excitet, maximè verò Hectoris, opportuno mendacio dicit Hectorem se filium Iouis esse gloriari, vt & ipsi resistentes Grēci non minores se Deorum filijs gerant. Calumniatur ergo Hectorem Neptunus, forsan quòd alibi Hector dicit, [illegible]. Quod tamen mihi non possum planè persuadere. Sed ita per αὔξησιν loquutus est Neptunus de Hectore, ὃς Διὸς εὔχετ' ἐρισθενέος πάϊς εἶναι. quòd ita videbatur ex recenti victoria elatus, vt iam se diuino ortum genere prædicare non dubitaret: quod κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligendum relinquat Poëta: vel simpliciter, vt diximus, superbum & arrogantem Heroëm in odiū vehementiùs vocat. Immò potiùs (est enim nobis ab Eustathij sententia etiam hoc loco recedendum) tota hæc Neptuni oratio ita est concinnata, vt magis optare fortitudinem Aiacibus, quàm ipsos hortari videatur. Primùm enim docet se perterrefactum ex Troianorum impetu (loquitur autem sub Calchantis imagine) ac metuisse nequid grauius Græci patiantur ab isto Hectore, qui flammæ instar efferbuerit & furat: mox optat, vt Deus etiam aliquis Aiacibus faueat: quod si fiat, non dubitat quin etiam Hectori ab ipsis resisti possit, atq; is etiam à nauibus propelli. Non ergo tam odium Hectori apud Græcos concitat (quid enim opus erat eum odiosum reddere, quem iam satis óderant?) quàm periculi magnitudinem explicat, ex qua ipse adeò sit perculsus ac attonitus. Directè autem eos non hortatur, sed docet tantùm hic magis diuino quàm humano esse opus auxilio. Res est plana, & proinde facilis intellectu lectori futura.

l ἤ, καὶ σκηπανίῳ] Virgæ diuinæ apud Homerum semper aliquid magni præstant, vt illa Mineruæ Odyss. π. quæ

[illegible] Ὀδυσσῆα ῥάβδῳ [illegible]

Sic virga Mercurij, qua — *animas ille euocat Orco* *Pallentes, alias sub tristia tartara mittit,*
Dat somnos adimitque & lumina morte resignat: *Illa fretus agit ventos, & turbida tranat* *Nubila* —.

vt est apud Virgilium, vel vt apud Homerum Odyss. & Iliad. ω.

— τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει, ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.

Sic Circe Odys. κ. virga vtitur ad transformationem sociorum Vlyssis. Et iam hic Neptunus sceptro suo percussos Aiaces fortiores & audentiores in hac pugna facit.

m ὄρνεον ἄλλο] Aliam auem intelligit alius generis, quàm sit accipiter: indicat enim, accipitrem in sui generis aues non inuolare. Res nobis in transenna diligenter notanda. Natura enim (hoc est, Deus,) ita omnia animantia condidit, vt nullum in suum genus sæuiat: ac, vt ait Theocritus [illegible], &c. præter ipsorum hominum, quod tamen animal omnium est longè præstantissimum, ingenium qui se ipsos crudeliter euiscerant ac discerpunt. Quæ res etiam illos videtur cæteris animantibus deteriores hac in parte reddere. Hoc argumentum Plinius paucis eleganter tractauit lib. 7. in præfat. Denique inquit, cætera animantia in suo genere probè degunt: congregari videmus, & stare contra dissimilia: leonum feritas inter se non dimicat: serpentum morsus non petit serpentes: ne maris quidem belluæ ac pisces, nisi in diuersa genera, sæuiunt. At Hercule homini plurima ex homine sunt mala. Hæc ille. poterat etiam addere hoc exemplum Homericum de auibus rapacibus, quæ diuersas tantùm aues venantur. Et hic nobis est fructus ex hoc loco colligendus, vt acriùs stylum in nos ipsos stringamus. Velocem autem discessum Neptuni accipitris volatui eleganter comparat, qui tam celer & festinus est, vt prouerbio locum dederit, quo de aliàs dictum est.

Αἶψα δ' ἄρ' Αἴαντα προσέφη Τελαμώνιον υἱόν,	*Protinus.a. Aiacē allocutus est Telamonium filium,*
[a] Αἶαν, ἐπεί τις νῶϊ θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι	*Aiax, quoniā aliquis nobis Deorū, qui Olympū ha-*
Μάντεϊ εἰδόμενος κέλεται παρὰ νηυσὶ μάχεσθαι,	*Vati assimilatus, iubet apud naues pugnare, (bitāt,*
Οὐδ' ὅγε Κάλχας ἐστὶ θεοπρόπος οἰωνιστής.	*Neq; hic Calchas est vates, augur:*
Ἴχνια γὰρ μετόπισθε ποδῶν ἠδὲ κνημάων	*Vestigia enim retrò pedum & tibiarum*
Ῥεῖ' ἔγνων ἀπιόντος· [b] ἀρίγνωτοι δὲ θεοί περ.	*Facilè cognoui abeuntis: faciles cognitu aūt dij sunt.*
Καὶ δ' ἐμοὶ αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι	*Atq; mihi ipsi animus in pectoribus dilectis*
Μᾶλλον ἐφορμᾶται πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι,	*Magis concitatur ad bellandum & pugnandum,*
Μαιμώωσι δ' ἔνερθε πόδες καὶ χεῖρες ὕπερθεν.	*Prompti sunt autem subter pedes & manus suprà.*
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη Τελαμώνιος Αἴας,	*Hunc.a. excipiens, allocutus est Telamonius Aiax:*
Οὕτω νῦν καὶ ἐμοὶ περὶ δούρατι χεῖρες ἄαπτοι	*Sic nunc & mihi circa hastam manus duræ*
Μαιμῶσι, καί μοι μένος ὤρορε, νέρθε δὲ ποσσὶν	*Gestiunt: & mihi robur mouetur: subter aūt pedib.*
Ἔσσυμαι ἀμφοτέροισι· μενοινώω δὲ καὶ οἶος	*Impellor ambobus: paratus sum autem & solus*
Ἕκτορι Πριαμίδῃ ἄμοτον μεμαῶτι μάχεσθαι.	*Cum Hectore Priamide inexplebiliter alacri pugna-*
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,	*Dum hi quidem talia inter se dicebant, (re.*
Χάρμῃ γηθόσυνοι τήν σφιν θεὸς ἔμβαλε θυμῷ.	*Pugnæ studio læti. quod ipsis Deus immiserat animo.*
Τόφρα δὲ τοὺς ὄπιθεν Γαιήοχος ὦρσεν Ἀχαιούς,	*Interim.a. retrò existētes Neptun⁹ cōcitauit Achiuos,*
Οἳ παρὰ νηυσὶ θοῇσιν ἀνέψυχον φίλον ἦτορ.	*Qui apud naues veloces reficiebant dilectum cor:*
Τῶν ῥ' ἅμα τ' ἀργαλέῳ καμάτῳ φίλα γυῖα λέλυντο.	*Quorū cū molesto labore chara mēbra soluta erant,*

x Καί

Καί σφιν ἄχος κατὰ θυμὸν ἐγίνετο, δερκομένοισι
Τρῶας, τοὶ μέγα τεῖχος ὑπερκατέβησαν ὁμίλῳ·
Τοὺς οἵγ' εἰσορόωντες, ὑπ' ὀφρύσι δάκρυα λεῖβον·
Οὐ γὰρ ἔφαν φεύξεσθαι ὑπ' ἐκ κακοῦ. ἀλλ' Ἐνοσίχθων
Ῥεῖα μετεισάμενος κρατερὰς ὤτρυνε φάλαγγας.
Τεῦκρον ἔπι πρῶτον καὶ Λήϊτον ἦλθε κελεύων,
Πηνέλεών θ' ἥρωα, Θόαντά τε Δηΐπυρόν τε,
Μηριόνην τε καὶ Ἀντίλοχον, μήστωρας ἀϋτῆς·
Τοὺς ὅγ' ἐποτρύνων, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
c Αἰδὼς Ἀργεῖοι d κοῦροι νέοι· ὔμμιν ἔγωγε
Μαρναμένοισι πέποιθα σαωσέμεναι νέας ἁμάς·
Εἰ δ' ὑμεῖς πολέμοιο μεθήσετε λευγαλέοιο,
Νῦν δὴ εἴδεται ἦμαρ ὑπὸ Τρώεσσι δαμῆναι.
Ὢ πόποι, ἦ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι,
Δεινόν, ὃ e οὔποτ' ἔγωγε τελευτήσεσθαι ἔφασκον,
Τρῶας ἐφ' ἡμετέρας ἰέναι νέας, οἳ τὸ πάρος περ
Φυζακινῇς ἐλάφοισιν ἐοίκεσαν, αἵτε καθ' ὕλην
Θώων, παρδαλίων τε, λύκων τ' ἤϊα πέλονται,
Αὔτως ἠλάσκουσαι, ἀνάλκιδες, οὐδ' ἔπι χάρμη·
Ὣς Τρῶες τὸ πρίν γε μένος καὶ χεῖρας Ἀχαιῶν
Μίμνειν οὐκ ἐθέλεσκον ἐναντίον, οὐδ' ἠβαιόν.
Νῦν δ' ἕκαθεν πόλιος κοίλης ἐπὶ νηυσὶ μάχονται,
Ἡγεμόνος κακότητι, μεθημοσύνῃσί τε λαῶν,
Οἳ κείνῳ ἐρίσαντες ἀμυνέμεν οὐκ ἐθέλουσι
Νηῶν ὠκυπόρων, ἀλλὰ κτείνονται ἀν' αὐτάς.
f Ἀλλ' εἰ δὴ καὶ πάμπαν ἐτήτυμον αἴτιός ἐστιν
Ἥρως Ἀτρείδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων,
Οὕνεκ' ἀπητίμησε ποδώκεα Πηλείωνα,
Ἡμέας γ' οὔπως ἐστὶ μεθιέμεναι πολέμοιο.
Ἀλλ' ἀκεώμεθα θᾶσσον· ἀκεσταί τοι φρένες ἐσθλῶν.
Ὑμεῖς δ' οὐκέτι καλὰ μεθίετε θούριδος ἀλκῆς.
Πάντες ἄριστοι ἐόντες ἀνὰ στρατόν· οὐδ' ἂν ἔγωγε
Ἀνδρὶ μαχεσσαίμην g ὅστις πολέμοιο μεθείη,
Λυγρὸς ἐών· ὑμῖν δὲ νεμεσσῶμαι περὶ κῆρι.
Ὦ πέπονες, τάχα δή τι h κακὸν ποιήσετε μεῖζον
Τῇδε μεθημοσύνῃ· ἀλλ' ἐν φρεσὶ θέσθε ἕκαστος
i Αἰδῶ καὶ νέμεσιν· δὴ γὰρ μέγα νεῖκος ὄρωρεν.
Ἕκτωρ δὴ παρὰ νηυσὶ βοὴν ἀγαθὸς πολεμίζει,
Καρτερός· ἔρρηξεν δὲ πύλας καὶ μακρὸν ὀχῆα.

Et ipsis dolor in animo fiebat aspicientibus
Troianos, q magnũ murũ transcenderãt suo agmine.
Hos illi inspiciẽtes sub supercilijs lachrymas fundebant.
Non.n.putabant se effugituros è clade, sed Neptunus
Facilè interueniens fortes concitauit phalanges.
Ad Teucrum prius & Leitum venit adhortans,
Peneleumq́, heroëm, Thoantemq́, Deipyrumq́,
Merionemq́, & Antilochum peritos belli:
Hos hic incitans verbis velocibus allocutus est:
Pudor Argiui adolescẽtes iuuenes, in vobis equidẽ
Pugnantibus confidebam, saluas fore naues nostras.
Si autem vos bellum negligetis perniciosum,
Nunc sanè apparet dies à Troianis domari.
Proh dolor, magnum miraculum hoc oculis video,
Terribile, quod nũquam equidẽ euenturũ putabam,
Troianos ad nostras accedere naues: qui priùs
Fugacibus ceruis similes erant, quæ in sylua
Lyncũ, ceruariorũ, leopardorumq́, luporũq́, esse fiũt,
Temerè errantes imbelles, neq; ad pugnam:
Sic Troiani priùs robur & manus Achiuorum
Expectare volebant ex aduerso, ne paululũ quidem.
Nunc verò procul ab vrbe cõcauas ad naues pugnãt
Ducis ignauia, negligentiaq́, militum,
Qui cum illo contendentes, defendere nolunt
Naues veloces, sed interficiuntur in ipsis.
Sed si iam & omnino verè reus est
Heros Atrides latè regnans Agamemnon,
Eò quòd contumelia affecit pedibus celerem Pelidem,
Nobis quidem nullo modo licet negligere bellum,
Sed medeamur citò: medicabiles sunt mẽtes bonorũ.
Vos.a.minimè honestè remittitis strenuam virtutẽ,
Omnes fortissimi existẽtes per exercitũ, nec equidem
Cum viro litigarem qui à pugna cessaret,
Imbellis existens: vobis autem indignor ex animo.
O' molles: mox iam aliquod malum facietis maius
Hac cessatione, sed in mentibus ponite singuli (est.
Pudorẽ & reprehensionẽ. iam.n.ingens certamẽ ortũ
Hector iam apud naues in prælio strenuus pugnat
Fortis: effregit verò portas, & longum vectem.

COMMENTARIVS.

a αἶαν, ἐπεί τις νῶϊ.] Hæc Aiacis Oilei oratio non est quidem ἀκέφαλος, sed μείουρος. Nihil enim subijcitur, quod sit huius initij ἀπόδοσις: siue quòd perturbatum hominem Poeta significare voluerit, siue quòd finem additurum Aiax Telamonius interruperit.

b ἴχνια γὰρ ποδῶν.] Hic locus nobis est diligenter attendendus: pertinet enim ad veterum illorum Deorum cognitionem. Ergo Poëta (nam hic de illo tantùm nobis erit sermo, vt qui putà antiquissimus sit horum omnium scriptor) vt persuaderet suæ tempestatis hominibus esse Deos, non tantùm hoc ita nudè scriptis prodidit: sed etiam eos oculis hominum subiecit, quod ea quæ videmus, certiùs credere soleat mortalitas. Id tamen moderatè fecit. Videbatur enim absurdum, vt faciem Deorum agnoscerent homines, quasi fulgor & maiestas illa diuini vultus ab ijs non debeat crasso visu percipi, aut etiam percipi non possit. Ergo posteriores tantùm partes videri ab ipsis voluit, anterioribus aliam putà mortalem speciem assumentibus, quà sese conspiciendos exhiberent. Hoc loco venit examinandus in eam rem locus Virgilij, 1. Aeneid. Cùm enim Venus Aeneæ apparuisset Virginis os habitumque gerens, & virginis arma Spartanæ: tamen non potuit vultum diuinum dissimilare, vnde in eam vocem erupit Aeneas,

O' quam te memorem virgo? namq; haud tibi vultus *Mortalis, nec vox hominem sonat. O' dea certè:*
An Phœbi soror an nympharum sanguinis vna?

Et hinc quasi Deæ sacrificia pollicetur:

Multa tibi ante aras nostra cadet hostia dextrâ.

Sed ibi Poëta id de industria fecit, quia formosissimæ Deæ [illegible] illud diuinum vix potuit adimere, & tamen ita texit, vt vix certò posset illius Numẽ argui. Hinc est quòd certiùs eam postcà Aeneas agnouit: & ipsemet Poëta à parte posteriore & ex incessu Deæ signa exhibuisse scribit his verbis:

Dixit (Venus) & auertens rosea ceruice refulsit, *Ambrosiaque comæ diuinum vertice odorem*
Spirauêre: pedes vestis defluxit ad imos *Et vera incessu patuit Dea.*

Sic quoque ex auersi Neptuni vestigijs Oileus hic Numen illius colligit, at confuse, hoc est non agnito ipsomet Neptuno, sed generaliùs de diuinitate illius pronuncians. Ergo Deos suos noluit à facie verè videri Homerus pro ratione iam à nobis assignata. Non dubitabo res sacras & veras profanis & fictis miscere, vt melius videamus, non plane ineptè hanc [illegible] Dijs quoque suis Homerum tribuisse. Moses Exod. cap. 33. à Deo petebat, vt se ipsi manifestaret, ac gloriã suã patefaceret: at Deus negauit ipsi fieri posse vt faciem suã Moses videret: οὐ δυνήσῃ, inquit, ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου. οὐ γὰρ μὴ ἴδῃ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου, καὶ ζήσεται. Vt tamẽ seruo suo sanctissimo aliquid magni concederet, & cum beneuolẽtiæ suæ luculentissimo testimonio confirmaret, permisit se ei à parte posteriori videndũ. Verba Prophetæ sunt hæc, vt à Septuag. Interp. versa sunt: καὶ εἶπε κύριος· ἰδοὺ τόπος παρ' ἐμοί, καὶ στήσῃ ἐπὶ τῆς πέτρας, ἡνίκα δ' ἂν παρέλθῃ ἡ δόξα μου, καὶ θήσω σε εἰς ὀπὴν τῆς πέτρας, καὶ σκεπάσω τῇ χειρί μου ἐπὶ σέ, ἕως ἂν παρέλθω, καὶ ἀφελῶ τὴν χεῖρά μου, καὶ τότε

[illegible] Quod scio viros doctos interpretati de Christo, qui Mosis tempore non erat appariturus, & Moses eum tamen venientem poterat credere & annunciare, quod est quasi partem posteriorem illius tantùm videre. Sed hæc allegoricè sumpta videntur, & mihi simplex explicatio hoc loco perplacet: quandoquidē Deus ibi nudè faciem suā Mosi denegat, quod ille ad maiorem fiduciam in administratione Israelitis populi flagitauerat. Quid ergo? inquies, non constabit catholicam illud axioma, Deum esse [illegible]? Maximè, inquam: & id ipsum hic locus luculenter probat. Sed & quomodo illa [illegible] intelligenda sit, docere videtur, nimirū a parte anteriori: vt se Deus, cùm vult, videndum à posteriori exhibeat, vt nunc Mosi. Quid verò Deo etiam, inquies, anteriora & posteriora tribuis? Immò heus tu, inquam, qui me alio modo loqui iubes, quàm Spiritus S. sit in his mysterijs locutus: sed hoc in sacrosancta Theologorum stoa diligentiùs & accuratiùs excutiatur ac expendatur, satis sit sacri & profani scriptoris loca inter se contulisse: quod non erit, vt opinor, pijs lectoribus ingratum, à quibus & fidem & modestiam in his rebus postulo. Quod autem ad Homericum epiphonema [illegible] attinet, huc est adducendum quod Calasiris ille apud Heliod. Aethiop. hist. lib. 3 dicit. Ille cùm se Apollinem & Dianam (Deos) vidisse dixisset, rogauit Cnemon, quomodo hoc factum fuerit: Eodem modo, inquit, quem sapiens Homerus quasi ænigmate significat, multi autē ænigma prætereunt [illegible], vt idem alicubi dicit, [illegible]. Tum posteà cùm se horum verborum sensum percipere Cnemon fateretur, subijcit Calasiris: [illegible], inquit, (iuuabit autem elegantissimi scriptoris, qui minus hodierno die in manibus iuuenum teritur, verba referre) [illegible] (malè vulgo [illegible]) [illegible] malè in excusis [illegible] (malè vulgò [illegible]) [illegible] id est, vt interpretatur Stanislaus Vvaschevuizki Polonus, Dij & numina venientia ad nos, & à nobis recedentia, in alia animalia rarissimè, in homines autem vt plurimùm sese transformant, similitudine magis, vt visum insomnij esse opinemur, nobis imponentes. Quamuis igitur prophanos homines lateuerit, tamen, quin à sapiente cognoscantur, effugere nō possunt: sed ex oculis notari possunt, cùm continuo obtutu intueantur, & palpebras nunquam concludant (hoc ego rarissimè accidere contendo, deinde etiam non apud omnes nisi apud sapientes vt etiam docet Calasiris) & magis etiā ex incessu, qui non ex dimotione pedum, neq. transpositione existit, sed ex quodam impetu aërio, & vi expedita, findentium magis auras quàm transeuntium. Quamobrem statuas quoque Deorum Aegyptij ponunt coniungentes illis pedes, & quasi vnientes. Quæ etiam Homerus sciens, vt Aegyptius & doctrina sacra instructus, occultè & inuolutè versibus reddidit, relinquens intelligenda ijs, qui possent. De Pallade quidem, Atque truces oculi fulsêre tuenti. De Neptuno autem: Namq; pedum crurumq; simul vestigia pone Persacilè agnoui remeante, tanquam fluente in incessu. Hoc enim est, Persacilè remeante: non, vt quidam decepti, persacile agnoui, putarunt. Hæc ille apud Heliodorum, quæ hunc locum maximè explanabunt. Porrò vt ad Oileum redeamus, is iam dicitur, diuinam maiestatem in eo, qui se Calchantem simulauerat, deprehendisse: quia, vt ait Dydimus, [illegible]: quod quamuis ex vestigijs potuerit, vt etiā dicit, tamen vbi auctam sibi alacritatem bellicam sensit, in ea sententia magis est confirmatus. In quo postremo assensorem habuit fratrem Telamonium.

c [illegible]] Non satis fuit Neptuno, duces illos Aiaces (eos enim principes in hac pugna fecit Poëta, vt anteà videbamus) excitare, si idem apud cæteros Græcos præstaret: quod ista facit oratione, cuius hoc est artificium. Primùm docet, quid ipse hactenus de eorum virtute senserit, in cuius nimirum præsidio salutem exercitus collocatam esse existimârit, quam ille adhuc mentem retineat, si modò prælium iam non detrectauerint, alioqui paratum se videre Græcis exitium: quod exaggerando, præsentem statum demiratus, comparat eum cum eo, qui iam est elapsus: cùm videlicet Græci Troianos fugarent, ac ipsis tantum terrorem suæ magnanimitatis incuterent, vt resistere nunquam ausi sint: nunc verò contrà accidit, vt Græci confligere cum Troianis vereantur. Hic autem supponendum esse videtur, secessisse Græcos in naues, vbi otiosi essent ac abstinerent à bello, indignati nimirum Agamemnoni, quòd iam agnoscerent, ni fallor, quàm pessimè secum ageretur, Achille absente, quem offenderat Agamemnon. Id manifestè docet Neptunus, cùm dicit: Troianos iam ad naues pugnare. [illegible], nempe Agamemnonis:

[illegible] [illegible] [illegible].

Quid etiam posteà Neptunus in Græcis improbat, quasi vnius Agamemnonis, licet reus hac in parte existat, causa, nihil sit eis de bellica fortitudine remittendum, vt propriam etiam salutem aspernentur. Tandem eos ad illam tuendam exhortatur. Porrò nos singula orationis membra mox enucleabimus.

d [illegible]] In horum duorum repetitione videtur [illegible]: satis enim fuerat dixisse [illegible], vel [illegible]. Aut forsan sic duplicantur [illegible], vt meliùs meminerint iuuentutis suæ Græci, aut potiùs adolescentiæ, in qua solet esse flos roboris ac virtutis, (vnde posteà Idomeneus de Aenea [illegible]) quam ipsi nimium turpiter languescere nunc patiuntur in tanto rerum discrimine, in quo satius esset fortiter cum sui propugnatione mori, quàm cum pusillanimitatis istius, a Neptuno ipsis exprobratæ, crimine diutiùs viuere.

e [illegible]] Nunquam credidissem, inquit Neptunus, sic à Troianis propulsatos iri Græcos, vt in has angustias detruderentur, cùm ipsi semper Troianos fugârint, non secus ac ceruos lupi (qui apposito nomine ceruarij appellantur) & leopardi. Quid fugârint? immò vt ipsi ijdem cerui ab ijsdem feris in cibos dilaniantur: sic à Græcis Troiani anteà trucidabantur, vt eorum robur ne tantillum quidem possent sustinere. Quæ commemoratio procul dubio languentes illas Græcorum turmas recreauit & excitauit, vt huc illud Virgilij possit detorqueri: Tum pudor incendit vires. Nam, vt est apud Euripidem in Temeno, [illegible]: id est, Pudet virum fortem, si ignauus segnisque vocetur.

f [illegible]] Nouit Neptunus ex Achillis absentia tot damna Græcis incumbere, ideò tamen nihil de diligentia & solertia militari remittendum esse monet: interea verò consilium subijcit de Achillis reconciliatione. Sic enim accipio illa verba: [illegible], &c. nisi malis de præsentis periculi remedio intelligi, quod videtur voluisse Didymus, vt sit hic sensus: Vestra culpa, inquit Neptunus ad Græcos, factum est vt Troianis tantum licuerit, at nunc obtestor vos vt virtutis pristinæ memores, & odij quod aduersus Agamemnonem concepistis immemores, vestris rebus afflictis succurratis, quod vos facturos securè mihi spōdeo, siquidem ea est bonorum natura, vt facilè persuaderi possint, ac exulcerati illorum animi demulceri ac sanari. Exulcerantur autem ira animi, placida verò & mansueta oratione placantur [illegible] (sic enim apud Didymum est legendum, non [illegible], vt ibi vitiosè excusum est) [illegible]. Idem tamen [illegible] etiam per [illegible] interpretatur, hoc est, actiuè non passiuè. nimirum vt intelligantur animi bonorum, qui alijs mederi possint, ijsq; subuenire. Sed illud mihi minus probari potest.

g [illegible]] Quem virum, quæso, intelligit Neptunus? An Agamemnonem? Id quidem sermonis cohærentia postulat, & sanè hoc tempore pugnæ non interfuit Agamemnon, quia erat vulneratus, simul etiam Vlysses, Diomedes, & Machaon, quibus etiam adde Nestorem, nō vulneratum quidem illum, sed Machaoni assistentem. Hanc autem Agamemnonis absentiam appositè timori eius ac [illegible] tribuit, cùm tamen honestiùs facturus videbatur, si eum vulnere impeditum, vt res se habebat, causatus esset. Sic & illius gloriæ consuluisset, & Græcis gratiorem reddidisset. Sed sanè quamuis illa causa absentiæ legitima fuerit, tamen intelligemus etiam sequenti libro eum ita ex hoc rerum statu perculsum, vt fugam capessendam esse reliquis Heroibus suaderet, vt meritò hic [illegible] appelletur. Ex quibus constat, Giphanium, nisi ego maximè fallor, hunc locum non intellexisse, dicentem, Cùm viris non obscuris, sed cum præstātibus esse certandum, &c. Præterea videtur adulari Græcis Neptunus, quasi eorum sententiæ de Agamemnone astipulari velit, vt eam tamen doceat illorum virtuti obstaculo esse non debere. Tali adulationis genere in sequentibus vtitur cùm Græcos omnes fortes appellat, his verbis: [illegible], &c. cum tamen lib. præcedenti dicat Aiax, [illegible]

[illegible] [illegible].

h [illegible]] Fugam intelligit, & incendium nauium.

i [illegible]] [illegible], inquit Eustathius, est ex nobis ipsis: [illegible] verò ex alijs [illegible], cuius quidem pudoris sedes

 est

est in oculis, iuxta illud: αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς, vt est in prouerbio. At hic Neptunus suadet poni pudorem in mente, id est, in ipso bonorum affectuum receptaculo, in quo pudor est primariò, in oculis verò secundariò. De illo autem prouerbio vide Erasmum Chil. 2. Cent. 1. prou. 70.

Ὣς ῥα κελευτιόων Γαιήοχος ὦρσεν Ἀχαιούς·
a Ἀμφὶ δ' ἄρ' Αἴαντας δοιοὺς ἵσταντο φάλαγγες
Καρτεραί, ἃς οὔτ' ἄν κεν Ἄρης ὀνόσαιτο μετελθών,
Οὔτε κ' Ἀθηναίη λαοσσόος. οἱ γὰρ ἄριστοι
Κρινθέντες Τρῶάς τε καὶ Ἕκτορα δῖον ἔμιμνον,
Φράξαντες δόρυ δουρί, σάκος σάκεϊ προθελύμνῳ·
b Ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ·
Ψαῦον δ' ἱππόκομοι κόρυθες λαμπροῖσι φάλοισι
Νευόντων, c ὡς πυκνοὶ ἐφέστασαν ἀλλήλοισιν·
Ἔγχεα δ' ἐπτύσσοντο θρασειάων ἀπὸ χειρῶν
Σειόμεν'· οἱ δ' d ἰθὺς φρόνεον, μέμασαν δὲ μάχεσθαι.
Τρῶες δὲ προὔτυψαν ἀολλέες· ἦρχε δ' ἄρ' Ἕκτωρ
Ἀντικρὺ μεμαώς, e ὀλοοίτροχος ὡς ἀπὸ πέτρης,
κ. ὤσει, Ὅν τε κατὰ στεφάνης ποταμὸς χειμάρροος * ὤσῃ,
Ῥήξας ἀσπέτῳ ὄμβρῳ ἀναιδέος ἔχματα πέτρης,
Ὕψι τ' ἀναθρώσκων πέτεται, κτυπέει δέ θ' ὑπ' αὐτοῦ
Ὕλη· ὁ δ' ἀσφαλέως θέει ἔμπεδον, ὄφρ' ἂν ἵκηται
Ἰσόπεδον, τότε δ' οὔτι κυλίνδεται, ἐσσύμενός περ·
Ὣς Ἕκτωρ, ἕως μὲν ἀπείλει μέχρι θαλάσσης
Ῥεῖα διελεύσεσθαι κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Κτείνων· ἀλλ' ὅτε δὴ πυκινῇς ἐνέκυρσε φάλαγξι,
Στῆ ῥα μάλ' ἐγχριμφθείς· οἱ δ' ἀντίοι υἷες Ἀχαιῶν,
Νύσσοντες ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν,
Ὦσαν ἀπὸ σφείων· ὁ δὲ χασσάμενος πελεμίχθη.
Ἤϋσεν δὲ διαπρύσιον Τρώεσσι γεγωνώς·
Τρῶες καὶ Λύκιοι καὶ Δάρδανοι ἀγχιμαχηταί,
Παρμένετ'· οὔτοι δηρὸν ἐμὲ σχήσουσιν Ἀχαιοί,
Καὶ μάλα πυργηδὸν σφέας αὐτοὺς ἀρτύναντες·
Ἀλλ' (ὀίω) χάσσονται ὑπ' ἔγχεος, εἰ ἐτεόν με
Ὦρσε θεῶν ὤριστος, ἐρίγδουπος πόσις Ἥρης.
Ὣς εἰπὼν ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.
Δηΐφοβος δ' ἐν τοῖσι μέγα φρονέων ἐβεβήκει
γ. παντόσε ἴσην, Πριαμίδης, πρόσθεν δ' ἔχεν ἀσπίδα * πάντοσ' ἐΐσην,
Κοῦφα ποσὶ προβιβάς, καὶ f ὑπασπίδια προποδίζων·
Μηριόνης δ' αὐτοῖο τιτύσκετο δουρὶ φαεινῷ,
Καὶ βάλεν, οὐδ' ἀφάμαρτε κατ' ἀσπίδα πάντοσε
ἴσην
Ταυρείην· τῆς δ' οὔτι διήλασεν, ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Ἐν καυλῷ ἐάγη δολιχὸν δόρυ· Δηΐφοβος δὲ
Ἀσπίδα ταυρείην σχέθ' ἀπὸ ἕο, δεῖσε δὲ θυμῷ
Ἔγχος Μηριόναο δαΐφρονος· αὐτὰρ ὅ γ' ἥρως
Ἂψ ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο, χώσατο δ' αἰνῶς
Ἀμφότερον, νίκης τε καὶ ἔγχεος ὃ ξυνέαξε·
Βῆ δ' ἰέναι παρά τε κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Οἰσόμενος δόρυ μακρὸν ὅ οἱ κλισίηφι λέλειπτο.
Οἱ δ' ἄλλοι μάρναντο, βοὴ δ' ἄσβεστος ὀρώρει.
Τεῦκρος δὲ πρῶτος Τελαμώνιος ἄνδρα κατέκτα
Ἴμβριον αἰχμητήν, πολυΐππου Μέντορος υἱόν·
g Ναῖε δὲ Πήδαιον πρὶν ἐλθεῖν υἷας Ἀχαιῶν,
Κούρην δὲ Πριάμοιο νόθην ἔχε Μηδεσικάστην·
Αὐτὰρ ἐπεὶ Δαναῶν νέες ἤλυθον ἀμφιέλισσαι,
Ἂψ εἰς Ἴλιον ἦλθε, μετέπρεπε δὲ Τρώεσσι·
Ναῖε δὲ πὰρ Πριάμῳ· ὁ δέ μιν τίεν ἶσα τέκεσσι.
Τόν ῥ' υἱὸς Τελαμῶνος ὑπ' οὔατος ἔγχεϊ μακρῷ
Νύξ', ἐκ δ' ἔσπασεν ἔγχος· ὁ δ' αὖτ' ἔπεσεν μελίη ὥς,
h Ἥ τ' ὄρεος κορυφῇ ἕκαθεν περιφαινομένοιο

Sic sanè adhortans Neptunus concitauit Achiuos.
Circum autem Aiaces duos stabant phalanges
Firmæ, quas non Mars vituperasset interueniens,
Neq; Minerua populos impellens, nam præstantissimi
Delecti Troianosq; & Hectorem diuinũ expectabãt,
Munientes hastam hasta. scutum alio scuto opposito:
Clypeus itaq; clypeũ firmabat, galea galeã, virũ vir:
Tangebãt se cristatæ ex setis equis cassides splẽdentib.
Nutantium: adeò densi steterunt inter se. (conis
Lanceæ. a. flectebãtur audacibus à manibus (gnare.
Cõcussæ: hi. a. rectà animũ intẽdebãt cupiebant. a. pu-
Troiani. a. priùs verberarũt cõferti: præibat. a. Hector
Contrà ruẽs. lapis rotũdus veluti à petra (conuulsus)
Quem à summo montis fluuius torrens impulerit,
Abruptis immenso imbre asperæ retinaculis petræ,
Altèq; subsiliens volat resonatq; sub ipso (veniat
Sylua: hic. a. sine impedimento currit continuò donec
In planitiẽ, tũc. a. neqcquã voluit, impulsus quãuis:
Sic Hector hactenus quidẽ minabatur vsq; ad mare,
Facilè se peruẽturum ad tentoria & naues Achiuorũ.
Occidentem, sed quando iam densis incidit aciebus,
Stetit valdè implicitus: hi. v. aduersi filij Achiuorum
Percutientes ensibusq; & hastis ancipitibus
Repulerunt eum à se: is verò cedens repulsus est.
Clamauit autem altè, Troianis vociferans:
Troiani & Lycij, & Dardani bellicosi,
Perstate, non diu me sustinebunt Achiui,
Quamuis valdè instar turris sese instruxerint.
Sed (puto) cedent ob hastam meam, si verè me
Incitauit deorũ optimus altitonans maritus Iunonis.
Sic fatus, commouit robur & animũ vniuscuiusq;.
Deiphobus autem inter hos valde animosus iuit
Priamides: ante autẽ tenebat scutum vndiq; æquale,
Leuiter pedibus procedens, & sub clypeo progrediens.
Meriones autem in eum collimabat hasta lucida,
Et assecutus est (neq; aberrauit) ad scutum vndiq;
æquale
Taurinum, id. a. minimè penetrauit: sed multò prius
In summitate fracta est lõga hasta. Deiphobus autem
Scutum taurinum remouit à se: timuit autem animo
Hastam Merionis bellicosi, sed hic heros (niter
Retrò sociorũ ad agmẽ recessit. indignatus est. a. gra-
Propter vtrunq; victoriamq; & hastã, quam fregit.
Perrexit autem ire ad tẽtoria & naues Achiuorum,
Allaturus hastã lõgã, quæ sibi in tẽtorijs reliqua erat.
Alij verò pugnabant: clamor aũt immẽsus ortus est.
Teucer autem primus Telamonius virum interfecit,
Imbrium bellatorem, diuitis equorũ Mentoris filium:
Habitabat. a. Pedasũ antequã venisset filij Græcorũ
Filiã aũt Priami spuriam habebat Medesicastẽ. (se,
Sed postquã Danaorũ naues venerũt vtrinq; impul-
Rursus ad Ilium venit, & excellebat inter Troianos:
Habitabat. a. apud Pr. hic. a. eũ honorabat æquè ac fi-
Hunc filius Telamonis sub aurem hasta longa (lios,
Læsit, euulsitq; hastã: hic. a. ibi cecidit, fraxinus tan-
Quæ montis in vertice procul apparentis (quam,

Χαλ-

Χαλκῷ ταμνομένη τέρενα χθονὶ φύλλα πελάσσῃ·
Ὣς πέσεν· ἀμφὶ δέ οἱ βράχε τεύχεα ποικίλα χαλκῷ.
Τεῦκρος δ' ὡρμήθη μεμαὼς ἀπὸ τεύχεα δῦσαι·
Ἕκτωρ δ' ὁρμηθέντος *ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ.
Ἀλλ' ὁ μὲν ἄντα ἰδὼν ἠλεύατο χάλκεον ἔγχος
Τυτθόν· ὁ δ' Ἀμφίμαχον Κτεάτου υἷ' Ἀκτορίωνος,
Νισσόμενον πόλεμον δὲ κατὰ στῆθος βάλε δουρί.
Δούπησεν δὲ πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Ἕκτωρ δ' ὡρμήθη κόρυθα κροτάφοις ἀραρυῖαν
Κρατὸς ἀφαρπάξαι μεγαλήτορος Ἀμφιμάχοιο·
Αἴας δ' ὁρμηθέντος *ἀκόντιζε δουρὶ φαεινῷ
Ἕκτορος· ἀλλ' οὔ πῃ χροὸς εἴσατο, πᾶς δ' ἄρα χαλκῷ
Σμερδαλέῳ κεκάλυφθ'· ὁ δ' ἄρ' ἀσπίδος ὀμφαλὸν οὔ-
Ὦσε δέ μιν σθένεϊ μεγάλῳ· ὁ δὲ χάσσατ' ὀπίσσω (τα,
Νεκρῶν ἀμφοτέρων. τοὺς δ' ἐξείρυσαν Ἀχαιοί.
Ἀμφίμαχον μὲν ἄρα Στιχίος δῖός τε Μενεσθεὺς
Ἀρχοὶ Ἀθηναίων κόμισαν μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν
Ἴμβριον αὖτ' Αἴαντε μεμαότε θούριδος ἀλκῆς,
iὭς τε δύ' αἶγα λέοντε κυνῶν ὕπο καρχαροδόντων
Ἁρπάξαντε φέρητον ἀνὰ ῥωπήϊα πυκνά,
Ὑψοῦ ὑπὲρ γαίης μετὰ γαμφηλῇσιν ἔχοντε·
Ὥς ῥα τὸν ὑψοῦ ἔχοντε δύω Αἴαντε κορυστὰ
Τεύχεα συλήτην, κεφαλὴν δ' ἁπαλῆς ἀπὸ δειρῆς
kΚόψεν *Ὀϊλιάδης κεχολωμένος Ἀμφιμάχοιο·
Ἧκε δέ μιν σφαιρηδὸν ἑλιξάμενος δι' ὁμίλου,
Ἕκτορι δὲ προπάροιθε ποδῶν πέσεν ἐν κονίῃσι.

Aere incisa, teneræ terræ folia admouit:
Sic cecidit: circũ a. ipsum sonuerũt arma insignia æ-
Teucer autem accurrit cupiens arma exuere: (re,
Hector aũt in accurrẽtẽ iaculat⁹ est hasta lucida.(stã γρ. ὀρέξατο
Sed hic qdẽ ex aduerso cõspicat⁹, declinauit æreã ha-
Paululũ: hic a. Amphimachũ Cteati filiũ Actorionis
Venientem ad pugnam in pectore percussit hasta:
Insonuit aũt lapsus, sonuerunt verò arma super ipso.
Hector aũt accurrit vt galeam temporibus aptatam
De capite raperet magnanimi Amphimachi.
Aiax autem ruentem petyt hasta lucida (ære γρ. ὀρέξατο
Hectorem: sed nulli parti corporis adacta est: totus n.
Horrendo tectus erat. hic a. scuti vmbonem percussit:
Retrusit aũt ipsum robore magno, ille verò cessit retrò
Ab vtroq. cadauere: hæc aũt extraxerunt Achiui:
Amphimachũ quidẽ Stichius diuinusq. Menestheus,
Principes Atheniensiũ, portauerũt ad exercitũ Achi-
Imbriũ verò Aiaces cupidi impetuosa pugnæ. (uorũ:
Sicut duo capram leones à canibus asperos dentes hã-
Rapientes ferunt per virgulta densa, (bentibus
Altè supra terram in maxillis tenentes:
Sic hunc altè tenentes duo Aiaces armati
Arma spoliarunt: caput autem tenera à ceruice
Amputauit Oilades iratus propter Amphimachum: γρ. Ὀϊλεάδης
Iecit autem ipsum instar globi contorquẽs per turbã:
Hectori autem ante pedes cecidit in pulueribus.

COMMENTARIVS.

a ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτοὺς] Ad huius loci iudiciũ omnes sanæ mentis homines aduoco, vt Panœdem illum, qui victorem Hesiodum pronunciauit, damnent, & pro Homero nostro aduersus illum sententiã ferant. Memorant enim, vt est in illo libello, quẽ H. Steph. primus luce donauit ann. 73. de Homeri & Hesiodi certamine, eo tempore, quo Gamnyctor epitaphium patris Amphidamantis Regis Eubœæ celebraret, viros quosq; præstantissimos non solùm robore & velocitate, sed etiam sapientia ac eruditione, ad certamen magnis præmijs inuitasse. Itaq; eò etiam Homerum & Hesiodum certaturos accessisse: vbi post interiectos alternatim versus, idq; varijs modis, vnde iam victoria omnium consensu Homero tribuebatur, tandem Panœdes, frater mortui Amphidamantis, vnusq; ex iudicibus certaminis iussit vtrunq; partem suorum operum præstantissimam in medium proferre. Tum exorsus Hesiodus, illa recitauit, Πληϊάδων Ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων ἄρχεσθ' ἀμήτου, ἀρότοιο δὲ δυσομενάων, &c. At Homerus noster hunc locum pronunciauit. Vnde victoriam erat vno omnium ore relaturus, nisi Panœdes pacificum argumẽtum bellico, hoc est, Hesiodeum Homerico prætulisset. Atqui, bone vir, tu non id anteà iusseras, sed [illegible] An ego te Midæ comparauero, qui Pana vel Marsyam Apollini simili in casu præposuit. At ego Tmolus esse hac in parte voluissem, voloque, id est, iudex non προσωπολήπτης, sed synceri & non fucati iudicij. Quid enim ornatius, quid pulchrius, quid elegantius omnes quotquot vlla tulere sæcula Poetæ fingere hoc loco Homerico potuerunt? Hoc lectores attendere volo, vt Homeri nostri decus & gloria sarta tecta relinquatur.

b ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ'] Hic est συνασπισμὸς & clypeorum cohærentia, cùm magis adhuc quàm in condensatione priore, de qua diximus, se coarctârit phalanx secundùm Antistites, adeò vt propter continuationem, non recipiant milites vllam declinationem neque in dexteram neque in læuam. Hæc fit, vt phalanx quasi eodem & toto corpore ab omni parte armata impetum hostium sustinere possit. Hæc Aelianus lib. iam laudato cap. 11. Porrò vt idem ait cap. 12. armatura phalangis constat clypeis & hastis. Quod ex Homeri loco comprobatur.

c ὡς πυκιναὶ ἵσταντο ἀλλήλοισι] Ideò paulò pòst Poëta de Hectore dixit, πυκινῇς ἐκέκλετο φάλαγξι. Porrò hæc ordinatio phalangium in turris modum erat disposita. Vnde posteà Homerus dicit, καὶ μάλα πυργηδὸν σφέας αὐτοὺς ἀρτύναντες: hoc est, tutò propter densitatem. Hæc autem ordinatio turri assimulatur vel propter cohærentem vicissitudinem & compositionis armorum & militum stationis compositioni lapidum similem, ex quibus turris construitur: vel quia fortasse in laterculi formam instructa erat. Sic enim erant dispositi, vt aiunt veteres. Protostatæ vel Antistites ad frontem obiectas habebant hastas, à terga verò δευτεροστάται vel substites ad dextrum latus antistitum hastas duplici cubito maiores obijciebant. Tertij verò qui secundos ordine sequebantur, maioribus adhuc hastis ipsum ordinem implebant, vt triplicem mucronum ordinem frontis eminentes hastæ haberent. Quarti verò & quinti cuspides rectas habebant, vt si aliqua ex parte ordo deficeret, ipsi explerent: & sic erat, vt aiunt, instructio ista ἀμφίπρωρος. Cæterùm πύκνωσις ista & condensatio fieri solet, quando dux phalangem contra hostes educere voluerit, inquit Aelianus περὶ στρατηγικῶν τάξεων. Hoc loco tamen fit etiam ad hostium impetum sustinendum. Est autem condensatio, vt idem ait, quando ex latioribus interuallis minora interualla aliquis faciens condensârit phalangem secundùm longitudinem & latitudinem, adeò vt & astites & substites coarctentur quidem, verùm tantùm relinquatur spacij inter ipsos, vt murationi sit locus.

d ἰθὺς φρονέων] Hoc quasi posteà interpretatur, cùm dicit, μάχεσθαι δ' ἐμμεμαώς: sed meliùs in sequentibus per ἀσπερχὲς μεμαώς, quod de Hectore dicitur. Vnde ex vtraque parte consurgit pugna [illegible].

e ὀλοοίτροχος ὣς ἀπὸ πέτρης] Apposita est comparatio. Nam barbarum & inordinatum Hectoris impetum rei inanimatæ confert. Deinde vt lapis iste à torrente, sic à Ioue quodammodo Hector impellitur. Cæterùm deest in ὀλοοίτροχος τὸ λίθος, quod intelligendum est καὶ νοεῖν ex sequentibus λᾶαν πέτρης. Quod enim petra abscinditur, id omnino lapis est. Sed tamen per πέτρης saxosum montem intelligit potius quàm saxum ipsum.

f ὑπασπίδια προποδίζων] Hoc est, incedens numerosè intra clypeum, neq; vestigia extra proferens, sed sub ea corpus tegens. Vnde colligebant antiqui, Deiphobum non habuisse ἀσπίδα ἀμφιβρότην, id est, illud clypei genus, quo totus homo potest circumtegi: deinde clypeum suum obliquè non tenuisse, quem duobus in locis posteà ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην appellabit. Alij verò ἐνόπλιον ὀρχήστρον, saltationẽ armatam saltantẽ Deiphobũ per hæc verba ὑπασπίδια προποδίζων intelligunt. Sed prior interpretatio mihi magis arridet.

g ναῖε δὲ Πήδαιον] Elegantiæ & varietatis gratia de more suo historiam Imbrij istius interserit.

h ἥ τ' ὄρεος κορυφῇ] Rectè fraxinum in montis cacumine collocat. Ratum enim est, vt in planitie nascatur fraxinus: accidit tamen, vt est apud Plin. lib. 16. cap. 18.

i ὥς τε δύ' αἶγα] Zenodotus videtur ineptè multis in locis Homerum reprehendisse. Hanc enim Poetæ comparationem ipse reprehendebat eo prætextu, quòd leones inter se non decertant: ideoq; non αἶγα, sed αἶγε scribebat, vt leo vterq; capram singularem ra-

 pere

pere intelligeretur. Sed imperitè videtur postulare, vt res comparatæ vndiquaq; consentiant: quod rarò fit. Porrò non est hic vlla συμμαχίας similitudo necessaria, sed elationis tantùm vnius corporis à duobus factæ. Dicunq; veteres intelligendum, vno leone rapiente, alterum simul rapere subsidio venientem, sic vt vterq; prædam sibi adducat, nimirum vtrique communem futuram, vt ego interpretor. Sic Aeschylus istud Homericum æmulatus alicubi dixit, [illegible]. Cæterum hic per αἶγα capram syluestrem intellige.

κεφαλὴν Ὀϊλιάδης] Crudelitatem istam iuniori Aiaci tribuit Homerus, quia seniorem nō deceret, eiúsve magnanimitati consentanea non esset, neque sanè omnino Græci hominis fuerat sic cadaueri hostili insultare. Hoc ergo tum ætate iunioris feruidiore, tum eiusdem dolore, quem ob amicum Amphimachum interemptum contraxerat, vnde in tam immanem vindictam sese profudit, excusari aliquatenus potest: id est, quantum humanitus iræ furentis impetus concedi potest. Hos enim affectus ratio inexcusabiles facit, cuius imperio non se submiserint.

Καὶ τότε δὴ περὶ κῆρι Ποσειδάων ἐχολώθη,
Υἱωνοῖο πεσόντος ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι.
Βῆ δ' ἰέναι παρά τε κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Ὀτρυνέων Δαναούς, Τρώεσσι δὲ κήδε' ἔτευχεν.
Ἰδομενεὺς δ' ἄρα οἱ δουρικλυτὸς ἀντεβόλησεν,
[a] Ἐρχόμενος παρ' ἑταίρου, ὅ οἱ νέον ἐκ πολέμοιο
Ἦλθε, κατ' ἰγνύην βεβλημένος ὀξέϊ χαλκῷ·
Τὸν μὲν ἑταῖροι ἔνεικαν, ὁ δ' [b] ἰητροῖς ἐπιτείλας
Ἤϊεν ἐκ κλισίης· ἔτι γὰρ πολέμοιο μενοίνα
Ἀντιάαν. τὸν δὲ προσέφη κρείων Ἐνοσίχθων,
Εἰσάμενος φθογγὴν Ἀνδραίμονος υἷι Θόαντι,
[c] Ὃς πάσῃ Πλευρῶνι καὶ αἰπεινῇ Καλυδῶνι,
Αἰτωλοῖσιν ἄνασσε, [d] θεὸς δ' ὣς τίετο δήμῳ.
Ἰδομενεῦ Κρητῶν βουληφόρε, [e] ποῦ τοι ἀπειλαὶ
Οἴχονται, τὰς Τρωσὶν ἀπείλεον υἷες Ἀχαιῶν;
Τὸν δ' αὖτ' Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὔδα,
Ὦ Θόαν, οὔ τις ἀνὴρ νῦν γ' αἴτιος, ὅσον ἔγωγε
Γινώσκω. [f] πάντες γὰρ ἐπιστάμεθα πολεμίζειν.
Οὔτε τινὰ δέος ἴσχει ἀκήριον, οὔτε τις ὄκνῳ
Εἴκων, ἀνδύεται πόλεμον κακόν· ἀλλά που οὕτω
Μέλλει δὴ φίλον εἶναι ὑπερμενέϊ Κρονίωνι,
(ἀνωνύμους.) * Νωνύμνους ἀπολέσθαι ἀπ' Ἄργεος ἐνθάδ' Ἀχαιούς.
Ἀλλὰ Θόαν, καὶ γὰρ τὸ πάρος μενεδήϊος ἦσθα,
Ὀτρύνεις δὲ καὶ ἄλλον ὅθι μεθιέντα ἴδηαι·
Τῷ νῦν μήτ' ἀπόληγε, κέλευέ τε φωτὶ ἑκάστῳ.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Ἰδομενεῦ, μὴ κεῖνος ἀνὴρ ἔτι νοστήσειεν
Ἐκ Τροίης, ἀλλ' αὖθι κυνῶν μέλπηθρα γένοιτο,
Ὅστις ἐπ' ἤματι τῷδε ἑκὼν μεθίῃσι μάχεσθαι.
Ἀλλ' ἄγε τεύχεα δεῦρο λαβὼν ἴθι· ταῦτα δ' ἅμα χρὴ
Σπεύδειν, αἴ κ' ὄφελός τι γενώμεθα καὶ δύ' ἐόντε.
[g] Συμφερτὴ δ' ἀρετὴ πέλει ἀνδρῶν [h] καὶ μάλα λυγρῶν.
Νῶϊ δὲ καί κ' ἀγαθοῖσιν ἐπισταίμεσθα μάχεσθαι.
Ὣς εἰπών, ὁ μὲν αὖτις ἔβη θεὸς ἀμπόνον ἀνδρῶν·
Ἰδομενεὺς δ' ὅτε δὴ κλισίην εὔτυκτον ἵκανε,
Δύσετο τεύχεα καλὰ περὶ χροΐ, γέντο δὲ δοῦρε·
Βῆ δ' ἴμεν ἀστεροπῇ ἐναλίγκιος, ἥν τε Κρονίων
Χειρὶ λαβὼν ἐτίναξεν ἀπ' αἰγλήεντος Ὀλύμπου,
Δεικνὺς σῆμα βροτοῖσιν, ἀρίζηλοι δέ οἱ αὐγαί·
Ὣς τοῦ χαλκὸς ἔλαμπε περὶ στήθεσσι θέοντος,
Μηριόνης δ' ἄρα οἱ θεράπων ἐῢς ἀντεβόλησεν,
Ἐγγὺς ἔτι κλισίης· μετὰ γὰρ δόρυ χάλκεον ᾔει
Οἰσόμενος. τὸν δὲ προσέφη σθένος Ἰδομενῆος·
Μηριόνη, Μόλου υἱέ, πόδας ταχύ, φίλταθ' ἑταίρων,
Τίπτ' ἦλθες πόλεμόν τε λιπὼν καὶ δηϊοτῆτα;
Ἠέ τι βέβληαι, βέλεος δέ σε τείρει ἀκωκή;
Ἦέ τευ ἀγγελίης μετ' ἔμ' ἤλυθες; οὐδέ τι αὐτὸς
Ἧσθαι ἐνὶ κλισίῃσι λιλαίομαι, ἀλλὰ μάχεσθαι.
Τὸν δ' αὖ Μηριόνης πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἰδομενεῦ Κρητῶν βουληφόρε χαλκοχιτώνων,

Et tunc iam in animo Neptunus iratus est,
Nepote cæso in graui pugna.
Perrexit autem ire ad tētoria & naues Achiuorum,
Impulsurus Danaos. Troianis autē dolores parabat,
Idomeneus autem ei hasta inclytus occurrit,
Rediens à socio, qui ei nuper è bello
Venerat in poplite vulneratus acuto ferro.
Hūc quidē socij asportarūt: hic autem medicis postq̄ præcepisset.
Ibat ex tentorio, adhuc enim pugnæ cupiebat
Obuiare: hunc autem allocutus est rex Neptunus,
Assimulatus voce Andræmonis filio Thoanti,
Qui in tota Pleurone & excelsa Calydone
Aetolis imperabat, deusq; tanquā honorabat̄ vulgo:
Idomeneu Cretēsium princeps, vbi nam tibi minæ
Abierunt, quas Troianis minabātur filij Achiuorum?
Hunc rursus Idomeneus Cretensium dux contrà allocutus est:
O Thoa, nullus vir nunc culpādus, quantū equidem
Intelligo: omnes enim scimus præliari.
Neq; quēquā timor detinet exanimās neq; aliquis pigritia
Cedēs recusat bellum malū. sed nimirū ita
Iam gratum futurum est præpotenti Ioui,
Ingloriós perire procul à Peloponneso hic Achiuos.
Sed Thoa, etenim ante bellicosus fuisti,
Hortari soles autem & alium, vbi negligentem videris:
Quare nunc nec desine, & hortare virum quemq;.
Huic autem respondit postea Neptunus quatiens terrā:
Idomeneu, vtinam non ille vir amplius reuertatur
E Troia, sed illic canum ludibrium fiat,
Quicunq; in die hoc voluntarius cessat pugnare.
Sed agè armis huc sumtis veni. hæc aūt simul oportet
Studere, si vtilitas aliqua fiam° quāuis duo existētes.
Vtilis enim virtus est virorū, etiam valdè timidorum.
Nos autem & cum fortibus nouerimus pugnare.
Sic fatus hic quidē rursus abijt deus ad pugnā virorum.
Idomeneus autem quando iā ad tentoriū pulchrū venit,
Induit arma pulchra circa corpus: sumpsitq; duo hastilia.
Perrexit autem ire fulguri similis, quod Saturnius
Manu accipiens concussit à splendido Olympo,
Ostendens signum hominibus: conspicui autem eius radij:
Sic huius æs splendebat circa pectora currentis.
Meriones autem ei famulus bonus obuiauit,
Propè adhuc tentorium: nam hastam æream ibat
Allaturus. hunc autem allocuta est potentia Idomenei:
Merione Moli fili, pedibus celer amicissime sociorum,
Cur venisti, prælioq; deserto & pugna?
An quid vulneratus es, teliq; te affligit cuspis?
An alicuius rei nuncius ad me venisti? neq; certè ipse
Desidere in tentorijs cupio, sed pugnare.
Huic verò rursus Meriones prudēs cōtrà allocutus est:
Idomeneu Cretensium princeps loricatorum,

Ἔρχο-

Ἔρχομαι, εἴ τί τοι ἔγχος ἐνὶ κλισίῃσι λέλειπται,
Οἰσόμενος· τό νυ γὰρ κατεάξαμεν ὃ πρὶν ἔχεσκον,
Ἀσπίδα Δηϊφόβοιο βαλὼν ὑπερηνορέοντος.
Τὸν δ' αὖ Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὔδα,
Δούρατα δ' αἴ κ' ἐθέλῃσθα, καὶ ἓν καὶ εἴκοσι δήεις,
Ἑσταότ' ἐν κλισίῃ πρὸς ἐνώπια παμφανόωντα
Τρώϊα, τὰ κταμένων ἀποαίνυμαι· οὐ γὰρ ὀΐω
Ἀνδρῶν δυσμενέων ἑκὰς ἱστάμενος πολεμίζειν.
Τῶ μοι δούρατ' ἔπεστι καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι,
Καὶ κόρυθες καὶ θώρηκες λαμπρὸν γανόωντες.
Τὸν δ' αὖ Μηριόνης πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Καί τοι ἐμοὶ παρά τε κλισίῃ καὶ νηῒ μελαίνῃ
Πόλλ' ἔναρα Τρώων· ἀλλ' οὐ σχεδόν ἐστιν ἑλέσθαι.
Οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐμέ φημι λελασμένον ἔμμεναι ἀλκῆς,
Ἀλλὰ μετὰ πρώτοισι μάχην ἀνὰ κυδιάνειραν
Ἵσταμαι, ὁππότε νεῖκος ὀρώρηται πολέμοιο.
Ἄλλον πού τινα μᾶλλον Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Λήθω μαρνάμενος, σὲ δὲ ἴδμεναι αὐτὸν ὀΐω.
Τὸν δ' αὖ Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὔδα,
Οἶδ' ἀρετὴν οἷός ἐσσι· τί σε χρὴ ταῦτα λέγεσθαι;
Εἰ γὰρ νῦν παρὰ νηυσὶ λεγοίμεθα πάντες ἄριστοι
Ἐς λόχον, (ἔνθα μάλιστ' ἀρετὴ διαείδεται ἀνδρῶν,
Ἔνθ' ὅ τε δειλὸς ἀνὴρ, ὅς τ' ἄλκιμος ἐξεφαάνθη·
Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλῃ,
Οὐδέ οἱ ἀτρέμας ἧσθαι ἐρητύετ' ἐν φρεσὶ θυμὸς,
Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει·
Ἐν δέ τέ οἱ κραδίη μεγάλα στέρνοισι πατάσσει
Κῆρας ὀϊομένῳ, πάταγος δέ τε γίγνετ' ὀδόντων·
Τοῦ δ' ἀγαθοῦ οὔτ' ἂρ τρέπεται χρὼς, οὔτε τι λίην
Ταρβεῖ, ἐπειδὰν πρῶτον ἐσίζηται λόχον ἀνδρῶν,
Ἀρᾶται δὲ τάχιστα μιγήμεναι ἐν δαῒ λυγρῇ)
Οὐδέ κεν ἔνθα τεόν γε μένος καὶ χεῖρας ὄνοιτο.
Εἴπερ γάρ κε βλεῖο πονεύμενος, ἠὲ τυπείης,
Οὐκ ἂν ἐν αὐχέν' ὄπισθε πέσοι βέλος, οὐδ' ἐνὶ νώτῳ,
Ἀλλά κεν ἢ στέρνων ἢ νηδύος ἀντιάσειε
Πρόσσω ἱεμένοιο μετὰ προμάχων ὀαριστύν.
Ἀλλ' ἄγε μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα νηπύτιοι ὣς
Ἑσταότες, μή πού τις ὑπερφιάλως νεμεσήσῃ.
Ἀλλὰ σύ γε κλισίηνδε κιὼν ἕλευ ὄβριμον ἔγχος.
Ὣς φάτο· Μηριόνης δὲ θοῷ ἀτάλαντος Ἄρηϊ
Καρπαλίμως κλισίηθεν ἀνείλετο χάλκεον ἔγχος·
Βῆ δὲ μετ' Ἰδομενῆα, μέγα πτολέμοιο μεμηλώς.
Οἷος δὲ βροτολοιγὸς Ἄρης πόλεμόνδε μέτεισι,
Τῷ δὲ Φόβος φίλος υἱὸς ἅμα κρατερὸς καὶ ἀταρβὴς
Ἕσπετο, ὅς τ' ἐφόβησε ταλάφρονά περ πολεμιστήν·
Τὼ μὲν ἄρ' ἐκ Θρῄκης Ἐφύρους μέτα θωρήσσεσθον,
Ἠὲ μετὰ Φλεγύας μεγαλήτορας· οὐδ' ἄρα τώγε
Ἔκλυον ἀμφοτέρων, ἑτέροισι δὲ κῦδος ἔδωκαν·
Τοῖοι Μηριόνης τε καὶ Ἰδομενεὺς ἀγοὶ ἀνδρῶν
Ἤϊσαν ἐς πόλεμον, κεκορυθμένοι αἴθοπι χαλκῷ.
Τὸν καὶ Μηριόνης πρότερος πρὸς μῦθον ἔειπε,
Δευκαλίδη, πῆ τ' ἂρ μέμονας καταδῦναι ὅμιλον,
Ἢ ἐπὶ δεξιόφιν παντὸς στρατοῦ, ἢ ἀνὰ μέσσους,
Ἢ ἐπ' ἀριστερόφιν; ἐπεὶ οὔ ποθι ἔλπομαι οὕτω
Δεύεσθαι πολέμοιο καρηκομόωντας Ἀχαιούς.
Τὸν δ' αὖτ' Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὔδα·
Νηυσὶ μὲν ἐν μέσσῃσιν ἀμύνειν εἰσὶ καὶ ἄλλοι,
Αἴαντές τε δύω, Τεῦκρός θ' ὃς ἄριστος Ἀχαιῶν

Vento, si qua tibi hasta in tentoriis relicta est,
Allaturus: eā n. iam confregimus quā priùs habebā,
Scutum Deiphobi feriens superbi.
Hūc. v. rursus Idom. Cretensiū dux cōtrà allocutus est:
Hastas quidē si volueris & vnā & viginti inuenies,
Stantes in tentorio ad parietes lucentes,
Troianas, quas à cæsis abstuli: non enim puto
A viris hostibus longè stantem me pugnare.
Ideo mihi hastæ sunt & scuta vmbilicata,
Et galeæ, & thoraces splendidè nitentes.
Hūc. a. rursus Meriones prudēs cōtrà allocutus est:
Et mihi apud tentorium & nauē nigram sunt
Multa spolia Troianorū: sed nō ppè sunt vt cape possim.
Neq; enim neq; me puto oblitum esse fortitudinis.
Sed inter primos in pugna illustres viros reddente
Sto quando certamen motum est belli.
Alium fortè aliquem potiùs Achiuorum loricatorum
Lateo pugnans: te verò scire ipsum puto.
Hūc. v. Idomeneus Cretensiū dux cōtrà allocutus est:
Noui virtute qualis sis: qd te necesse est hæc enūerare?
Si enim nunc apud naues deligeremur oēs fortissimi,
Ad insidias (vbi maximè virtus perficitur virorum:
Vbi & timidus vir, & qui fortis est, apparuit:
Nam ignaui mutatur color aliter aliàs:
Neq; ei quietè vt sedeat cōtinetur in mentib. animus,
Sed mutat sedes, & super vtrunq; pedem se det:
Inq; ei cor valdè pectoribus pulsat
Mortem suspicanti, stridor autem fit dentium:
Strenui autem, neq; mutatur color, neq; valdè
Timet, postq̄ primū ingressus fuerit insidias virorū:
Optat autem citò misceri in prælio acri)
Neq; tum tuum robur & manus quis vituperârit.
Si qdē.n. lædaris eminus, pugnās, vel verbereris cominus,
Non in ceruicem à tergo cadat telum, neq; in dorsum:
Sed vel pectoribus vel ventri obuiaret
Vlterius ruentis ad propugnatorum turbam.
Sed age ne hæc dicamus infantes tanquam
Stantes, ne aliquis supra modum indignetur.
Sed tu ad tentorium profectus cape validam hastā.
Sic dixit: Meriones autem veloci par Marti,
Celeriter è tentorio sustulit æream hastam.
Iuit autem ad Idomeneum valdè belli curam habēs.
Qualis autem perniciosus Mars ad bellum accedit,
Ipsumq; Terror clarus filius simul validus & impauidus
Comitatur, qui terret fortē licet bellatorem:
Hi quidem è Thracia in Ephyros armantur,
Vel in Phlegyas magnanimos: neq; hi quidem
Exaudierunt vtrosq;, alteris verò gloriam dederūt:
Tales Merionesq; & Idomeneus duces virorum
Ibant in bellum, armati splendenti ære.
Hunc & Meriones prior verbo allocutus est:
Deucalide, qua parte cupis ingredi multitudinem?
An ad dextram totius exercitus, an per medios,
An ad sinistram? quoniam nullibi existimo adeò
Indigere bello capite comatos Achiuos.
Hunc autem rursus Idom. Cretensium dux allocutus est:
Nauib. quidē in mediis qui auxilientur sunt & alij,
Aiacesq; duo, Teucerq; qui præstātiss. Achiuorum est,

Τοξοσύνῃ, ἀγαθὸς δὲ καὶ ἐν σταδίῃ ὑσμίνῃ.
Οἵ μιν ἄδην ἐλόωσι καὶ ἐσσύμενον πολέμοιο,
Ἕκτορα Πριαμίδην, καὶ εἰ μάλα καρτερός ἐστιν.
Αἰπύ οἱ ἐσσεῖται μάλα περ μεμαῶτι μάχεσθαι,
Κείνων νικήσαντι μένος καὶ χεῖρας ἀάπτους,
Νῆας ἐνιπρῆσαι, ὅτε μὴ αὐτός γε Κρονίων
Ἐμβάλοι αἰθόμενον δαλὸν νήεσσι θοῇσιν.
κ. ἢ οὐκ Ἀνδρὶ δέ κ' οὐκ εἴξειε μέγας Τελαμώνιος Αἴας,
Ὃς θνητός τ' εἴη καὶ ἔδοι Δημήτερος ἀκτήν,
Χαλκῷ τε ῥηκτὸς μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν.
Οὐδ' ἂν Ἀχιλλῆϊ ῥηξήνορι χωρήσειεν
Ἔν γ' αὐτοσταδίῃ· ποσὶ δ' οὔ πως ἔστιν ἐρίζειν.
Νῶϊν δ' ὧδ' ἐπ' ἀριστερ' ἔχε στρατοῦ, ὄφρα τάχιστα
Εἴδομεν ἠέ τῳ εὖχος ὀρέξομεν, ἠέ τις ἡμῖν.

Arte iaculandi strenuus autē & in stataria pugna.
Qui ipsum satis depellent etiam studiosum belli
Hectorem Priamidem: etsi valdè fortis est,
Arduum ei erit valdè licet cupido pugnandi
Illorum vbi vicerit fortitudinem & manus duras,
Naues incendere: modò non ipse Saturnius
Iniiciat ardentem torrem nauibus velocibus.
Viro autem non cesserit magnus Telamonius Aiax,
Qui mortalis sit & edat Cereris munus:
Ferroq; violabilis magnisq; saxis:
Neq; Achilli impetuoso cederet (tendere.
In stataria pugna quidē, pedib. a. nullo modo potest cō-
Nobis. a. huc ad sinistrā cursū dirige exercit⁹, vt citiùs.
Videamus, an alicui gloriā prabeamus, an quis nobis.

COMMENTARIVS.

a ἐρχόμενος παρ' ἑταίρου.] Variè torsit Grammaticos olim hic locus, & inquirebant quis hic esset socius Idomenei, à quo ipsum redeuntem offenderit Neptunus. Sed vbi Poëta ipse tacuit, silendum quoq; nobis est.

b ἰητροῖ ἐπιτείλας] Hic locus videtur ostendere non solos Podalirium aut Machaonē in exercitu Græcorū medicinā exercuisse, sed in singulis nationibus, vt par est, alios quoq; prętereà extitisse. Dixit autem & alibi Poëta, ἰητροὶ πολυφάρμακοι ἀμφιπένονται.

c ὃς πᾶσι Πλευρῶνι] Non dicuntur ista de Thoante quasi incognita. nam antea in Catalogo dicta sunt: sed quia multa multoties dicere consueuit Poëta ad memoriam refricandam, & ad loquendi profluentiam & diuersitatem dictionis amplificandam.

d θεὸς δ' ὣς τίετο δήμῳ.] De hac Regum & Principum diuinitate antea à nobis in hoc eodem libro & alibi satis dictum est.

e οὓς τινας ἀπειλάς] Hoc κατὰ συναπτόμενον intelligendum est, Troianis Græcos comminatos, puta in insula Lemno: qua de re Iliad θ. dictum est. Nam illud ipsum exprobrat Græcis Agamemnon. sic enim ille, πῇ ἔβαν εὐχωλαί, ὅτε δὴ φαμὲν εἶναι ἄριστοι, ἃς ὁπότ' ἐν Λήμνῳ κενεαυχέες ἠγοράασθε, &c.

f πολέμου γὰρ ἀπειρητοί] Nota quàm rectè Poëta hoc loco omnes causas explicet, quibus pericula facilè non propulsamus. Sūt autem tres: ἀπειρία, δέος, καὶ ὄκνος: id est, Imperitia vel inscitia, Timor, & Negligentia. Ideo hoc loco Idomeneus, cùm videat periculum imminens à capite Græcorum non propelli, quanta licet ipsi peritia, quanta audacia, quanta sedulitate pugnent, altius quippiam excogitat, nempe Iouis voluntatem, per quam ipsi in has angustias redigantur, vt nulla spes sit reliqua, nisi mortis.

g συμφερτὴ δ' ἀρετή] A minori. Virtus, inquit, ignauorum hominum, qui collati sunt & in vnum quasi compacti, strenua fit: quāta itaq; debebit esse nostra, qui singuli cum viris fortib. pugnandi tenemus peritiam: quanta, inquam, debebit esse nostra virtus, si simul & in vnum conferamur: Magna nimirum & longè timidorum hominum virtute præstantior. Sanè (vt iam sæpiùs à nobis dictum est, maximè cùm de Vlysse & Diomede loqueremur Iliad κ.) vera est illa paræmia, quæ solum hominē nihili facit. Possit autem aliquis dicere meliùs à Poëta hanc sententiam enuntiari potuisse hoc modo, Συμφερτὴ δ' ἀρετὴ πέλει ἀνδρῶν καὶ μάλα ἐσθλῶν: vt argumento à maiori vtatur, etiam ipsos strenuos & fortes viros strenuè se gerere non posse, nisi in vnum conferantur, quasi ex alia lectione hic sensus eliceretur quòd si virorum fortium virtus συμφερτή, eò magis timidorum. Nunc è conuerso dicens, quod ἡ τῶν ἀγαθῶν ἀρετὴ συμφέρεται, videtur propter coniunctionem καί, ridiculum quippiam dicere. Sed contra erit, si de viris fortibus loquatur, καὶ μάλα ἐσθλῶν scribendo: tunc enim rectè coniunctio καὶ apponetur. Sed si Poëtę sensus attendatur, omnia rectissimè coherebūt. Ait enim. Timidos homines planè & simpliciter solitarios virtute deficere: quæ tamen non est planè nihili, quando ex multis cōponitur. ἡ ἀρετὴ intelligenda est sine articulo: & sic dicendum, ἀρετὴ πέλει ἡ τῶν λυγρῶν πάνυ συμφερτή. Id est, Timidorum hominum est quidem virtus, sed quando collata est. Alij ἀπὸ κοινοῦ intelligunt ἀρετή hoc sensu, ὅτι καὶ ἡ τῶν λυγρῶν ἀρετὴ συμφερτὴ γινομένη ἀρετή ὄντως ἐστὶν, ἡ δὲ τῶν πολλῶν πλείων ἡ τῶν ἀγαθῶν: id est, virtutem timidorum hominum quando conferta est, verè esse virtutem. Quod si ita est, multo magis id de fortium virorum virtute dici potest. Ideo subiungit, νῶϊ δὲ καί κ' ἀγαθοῖσιν ἐπισταίμεσθα μάχεσθαι. Porrò ἀρετὴν hoc loco ἀνδρίαν & fortitudinem appellat.

h καὶ μάλα λυγρῶν.] Aliàs intelligimus timidorum hominū multitudinē paucis fortibus postponendā. Sic Euripides in Erechteo, ὀλίγους ἐπαινῶ μᾶλλον ἢ πολλοὺς κακούς. Et in Archelao apud Stobeū, ὀλίγοι γὰρ ἐσθλοὶ κρείσσονες πολλῶν κακῶν. Elegantius Sositheus, ὡς μυρίους ὄρνιθας αἰετὸς ἐνὶ ἐλαύνει τε δειλῶν πλῆθος εἷς τρέπει ἀνήρ. Rursum Euripides de viris timidis: δειλοὶ γὰρ ἄνδρες οὐκ ἔχουσιν ἐν μάχῃ ἀριθμόν, ἀλλ' ἄπεισι κἂν παρῶσ' ὅμως.

i ὅ ῥα οἱ γὰρ κατεάξαμεν] Nouū est loquēdi genus ἔγχος κατεάξαμεν ὃ πρὶν ἔχεσκον. Debebat enim dicere, aut κατέαξα aut κατεάξαμεν. Fit nouitatis causā est, quòd videatur Meriones iactum hastæ confractæ cum Idomeneo communicare, amicitiæ nomine videlicet. cuius etiam lege, qua omnia sunt amicis communia, ex ipsius tentorio mox hastā accipiet, vel illud κατεάξαμεν, de se & de Deiphobo dixit Meriones: hic enim iecit hastam, ille clypeo excepit, in quo confracta est. Sic vtriq; communis videtur illa ruptura.

k παμφαίνοντα,] Hoc participium potest vel cum ἔντεα, vel cum ἀγέμεν construi: vt in illo versu, ἀγέμεν δ' ἐκ κλισίης αὐτοῖς σὺν ἔντεσι παμφαίνοντα.

l τὸν δ' αὖ Μηριόνης] Neuter horum hac virtutis suæ commemoratione existimandus est ineptè φλυαρεῖν: sed ab æstu pugnæ, dum tantillum istud otij nanciscuntur, animos mutuo colloquio refocillare.

m λελασμένον ἔμμεναι ἀλκῆς,] λελῆσθαι ἀλκῆς vsitata est loquendi formula Homero, quæ paulò honestior est, quàm si δειλιᾶν diceret. Nam qui timet, fortitudinis priuationem patitur: qui verò roboris obliuiscitur, potest eius aliquando recordari.

n ἀλλὰ μετοκλάζει] Pindarus videtur hoc imitatus Nem. Od. 3. cùm de viro timido dicit, οὔ ποτ' ἀτρεκεῖ κατέβα ποδί. Locus est elegās, & huic Homerico accommodatus, adeò vt ab Interp. Pindari hic quoq; locus laudetur.

o οὔ τι λίην ταρβεῖ] Illud λίην quidā pro ὅλως intelligunt, simile ad ὁ παράπαν, id est, omnino non: quidā simplicius pro nō valde iuxta fortitudinis regulam. Nam vir fortis turbatur quidem, sed non multum: iuxta illud, Nequid nimis. Sic Arist. 3. Ethicorum ad Nicom. cap. 7. fortem ab omni metu non eximit. Nam qui & ea quæ oportet, inquit, & gratia cuius oportet, & vt oportet. & quādo oportet, fert & metuit, & identidem confidit, is homo est fortis. Vide eundem Aristot. (nam doctorum quorundam consensus voluit, vt is liber quoque Aristoteli tribueretur) Ethicorum ad Eudemum lib. 3. circa principium: vbi differit, quatenus timor in virum fortem cadat.

p καὶ χεῖρας ἔπειτ'] Sic festinanter se ad pugnam accingit Idomeneus, vt hoc loco defectiua oratio ipsi elapsa sit. Nā deest μένοιτε, vel τις, vel ἐπελθεῖν οἴσομαι.

q τοῦ δὲ φόβος φίλος υἱὸς] Hoc loco φόβος fingitur Martis filius, quanquam alibi cum Poëta dicit ἵππους κέλετο Δεῖμόν τε Φόβον τε ζευγνύμεν, Antimachus Grammaticus equos Martis Δεῖμον & Φόβον intelligat. Hic autem φόβος actiuus intelligendus, non passiuus. vt constat ex Epitheto ἀταρβής. Duplex enim est fuga, nimirum fugientis, & fugantis: illius quidem vt fugam patientis propter terrorem, huius vt facientis, & intrepidi semperq; fugantis, nunquam fugientis. De hac ergo hic est intelligendū, quod vel illa verba docent, ὅς τ' ἐφόβησε ταλάφρονά περ πολεμιστήν.

r τὼ μὲν ἐκ Θρῄκης] Thraces, populi erant bellicosi: vnde Mars, belli Deus Geticus, Odrysius & Thracius dicitur.

Ὣς φάτο· Μηριόνης δὲ θοῷ ἀτάλαντος Ἄρηϊ

Sic dixit: Meriones autem veloci similis Marti

Ἦρχ' ἴ-

Ἦρχ᾽ ἴμεν, ἔφρ᾽ ἀφίκοντο κατὰ στρατὸν, ἧ μιν ἀνώγει.
Οἱ δ᾽ ὡς Ἰδομενῆα ἴδον [a] φλογὶ εἴκελον ἀλκὴν,
Αὐτὸν καὶ θεράποντα σὺν ἔντεσι δαιδαλέοισι,
Κεκλόμενοι καθ᾽ ὅμιλον, ἐπ᾽ αὐτῷ πάντες ἔβησαν.
Τῶν δ᾽ ὁμὸν ἵστατο νεῖκος ἐπὶ πρυμνῇσι νέεσσιν.
Ὡς δ᾽ ὅθ᾽ ὑπὸ λιγέων ἀνέμων σπέρχωσιν ἄελλαι
Ἤματι τῷ ὅτε τε πλείστη κόνις ἀμφὶ κελεύθους,
Οἵ τ᾽ ἄμυδις κονίης μεγάλην ἱστᾶσιν ὁμίχλην·
Ὣς ἄρα τῶν ὁμόσ᾽ ἦλθε μάχη, μέμασαν δ᾽ ἐνὶ θυμῷ
Ἀλλήλους καθ᾽ ὅμιλον ἐναιρέμεν ὀξέϊ χαλκῷ.
[b] Ἔφριξεν δὲ μάχη φθισίμβροτος ἐγχείῃσι
Μακρῇς, ἃς εἶχον ταμεσίχροας· ὄσσε δ᾽ ἄμερδεν
[c] Αὐγὴ χαλκείη κορύθων ἀπὸ λαμπομενάων,
Θωρήκων τε νεοσμήκτων, σακέων τε φαεινῶν,
Ἐρχομένων ἄμυδις· μάλα κεν θρασυκάρδιος εἴη
Ὃς τότε γηθήσειεν ἰδὼν πόνον, οὐδ᾽ ἀκάχοιτο.
Τὼ δ᾽ ἀμφὶς φρονέοντε δύω Κρόνου υἷε κραταιὼ
Ἀνδράσιν ἡρώεσσι τετεύχατον ἄλγεα λυγρά.
Ζεὺς μὲν ἄρα Τρώεσσι καὶ Ἕκτορι βούλετο νίκην,
Κυδαίνων Ἀχιλῆα πόδας ταχύν, οὐδέ τι πάμπαν
Ἤθελε λαὸν ὀλέσθαι Ἀχαιϊκὸν Ἰλιόθι πρὸ,
Ἀλλὰ Θέτιν κύδαινε, καὶ υἱέα καρτερόθυμον.
Ἀργείους δὲ Ποσειδάων ὀρόθυνε μετελθὼν,
Λάθρῃ ὑπεξαναδὺς πολιῆς ἁλός· ἤχθετο γάρ ῥα
Τρωσὶν δαμναμένους, Διὶ δὲ κρατερῶς ἐνεμέσσα.
Ἦ μὰν ἀμφοτέροισιν ὁμὸν γένος, ἠδ᾽ ἴα πάτρη,
Ἀλλὰ Ζεὺς πρότερος γεγόνει καὶ πλείονα ᾔδη.
Τῷ ῥα καὶ ἀμφαδίην μὲν ἀλεξέμεναι ἀλέεινε,
Λάθρῃ δ᾽ αἰὲν ἔγειρε κατὰ στρατὸν, ἀνδρὶ ἐοικώς.
Τὼ δ᾽ ἔριδος κρατερῆς καὶ ὁμοιΐου πολέμοιο
[d] Πεῖραρ ἐπαλλάξαντες, ἐπ᾽ ἀμφοτέροισι τάνυσσαν,
Ἄρρηκτόν τ᾽ ἄλυτόν τε, τὸ πολλῶν γούνατ᾽ ἔλυσεν.
Ἔνθα μεσαιπόλιός περ ἐὼν Δαναοῖσι κελεύσας
Ἰδομενεὺς, Τρώεσσι ἐπάλμενος ἐν φόβον ὦρσε.
Πέφνε γὰρ Ὀθρυονῆα Καβησόθεν ἔνδον ἐόντα,
Ὅς ῥα νέον πολέμοιο μετὰ κλέος εἰληλούθει·
Ἤτεε δὲ Πριάμοιο θυγατρῶν [e] εἶδος ἀρίστην,
Κασσάνδρην, ἀνάεδνον· ὑπέσχετο δὲ μέγα ἔργον,
Ἐκ Τροίης ἀέκοντας ἀπωσέμεναι υἷας Ἀχαιῶν·
Τῷ δ᾽ ὁ γέρων Πρίαμος ὑπό τ᾽ ἔσχετο καὶ κατένευσε
Δωσέμεναι· ὁ δὲ μάρναθ᾽ ὑποσχεσίῃσι πιθήσας.
Ἰδομενεὺς δ᾽ αὐτοῖο τιτύσκετο δουρὶ φαεινῷ,
Καὶ βάλεν ὕψι βιβάντα τυχών· οὐδ᾽ ἤρκεσε θώρηξ
Χάλκεος ὃν φορέεσκε, μέσῃ δ᾽ ἐν γαστέρι πῆξε·
Δούπησεν δὲ πεσών· ὁ δ᾽ ἐπεύξατο, φώνησέν τε,
[f] Ὀθρυονεῦ, περὶ δή σε βροτῶν αἰνίζομ᾽ ἁπάντων,
Εἰ ἐτεὸν δὴ πάντα τελευτήσεις ὅσ᾽ ὑπέστης
Δαρδανίδῃ Πριάμῳ· ὁ δ᾽ ὑπέσχετο θυγατέρα ἥν·
Καί κέ τοι ἡμεῖς ταῦτά γ᾽ ὑποσχόμενοι τελέσαιμεν
Δοῖμεν δ᾽ Ἀτρεΐδαο θυγατρῶν εἶδος ἀρίστην,
Ἄργεος ἐξαγαγόντες, ὀπυιέμεν, εἴ κε σὺν ἄμμιν
Ἰλίου ἐκπέρσῃς εὖ ναιόμενον πτολίεθρον.
Ἀλλ᾽ ἕπευ, ὄφρ᾽ ἐπὶ νηυσὶ συνώμεθα ποντοπόροισιν
Ἀμφὶ γάμῳ, ἐπεὶ οὔτοι ἐεδνωταὶ κακοί εἰμεν.
Ὣς εἰπὼν, ποδὸς ἕλκε κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην
Ἥρως Ἰδομενεύς· τῷ δ᾽ Ἄσιος ἦλθεν ἀμύντωρ
Πεζὸς πρόσθ᾽ ἵππων· τὼ δὲ πνείοντε κατ᾽ ὤμων
Αἰὲν ἔχ᾽ ἡνίοχος θεράπων· ὁ δὲ ἵετο θυμῷ

Cœpit ire donec peruenerunt ad exercitũ, quo ipsum iusserat.
Hi.a. postq̃ Idomeneũ viderũt flãmæ similẽ fortitudi- (ne,
Ipsum & famulum cum armis decoris,
Hortantes per turbam in ipsum omnes ierunt:
Horum aũt par ortum est certamẽ ad puppes nauiũ.
Veluti.a. quãdo à stridulis vẽtis agitata festinãt pcel- (la
Die illo, quum plurimus puluis est per vias,
Qui simul pulueris magnam excitant caliginem:
Sic sanè horũ simul venit pugna: cupiebat.a.in animo
Inuicem per turbam interficere acuto ferro.
Horruit autem pugna corruptrix hominum hastis
Lõgis, quas tenebãt incidẽtes corpora: oculos. a. pstrĩ- (gebat   χ. λάμπεν. πορφύραι
Splendor æris, galeis à lucentibus,
Thoracibusq̃. nuper politis, scutisq̃. splendidis
Congredientium simul: valdè animosus esset,
Qui tunc gauderet videns laborem, neq̃. tristaretur.
Hi duo autem discordantes duo Saturni filij fortes,
Viris heroibus fecerunt dolores graues.
Iupiter quidẽ Troianis & Hectori volebat victoriã,
Honorãs Achillem pedibus celerẽ: neq̃. .v. hic omnino
Volebat populum perdere Achaicum, Ilium ante:
Sed Thetin honorabat, & filium magnanimum.
Arginos autem Neptunus excitabat interueniens,
Clàm emersus è cano mari: dolebat enim certè
À Troianis domari: Ioui autẽ vehemẽter iratus erat.
Verè quidem vtrinsq̃. idem genus, eademq̃. patria:
Sed Iupiter prior natus fuerat, & plura nouerat,
Quocirca etiam palàm quidem auxiliari cauebat,
Clàm.v. semp cõcitabat eos per exercitũ viro similis.
Illi autem pugnæ valida & æqualiter perniciosi belli
Vinculum implicantes super vtrosq̃. distenderunt,
Infrãgibileq̃. insolubileq̃., quod multorũ genua soluit.
Tunc semicanus quamuis existens, Danaos hortans,
Idomeneus Troianis insiliens in fugam impulit:
Interfecit enim Othryoneum ex Cabeso, qui aderat,
Qui sanè nuper belli ad famam venerat.
Petebat autem Priami filiarum formã optimam
Cassandrã, indotatam: pollicebatur aũt magnũ opus,
Ex Troia inuitos expulsurum se filios Achiuorum.
Huic verò senex Priamus promisit, & annuit
Daturũ esse: ille verò pugnabat promissionib. fretus.
Idomeneus autem in ipsum intendebat hasta lucida,
Et pcussit sublimiter incedẽtẽ assecut˚, nec iuuit tho-
Aereus quẽ gestabat: medio aũt in ventre fixit: (rax   χ. αἱ
Sonuit autẽ lapsus: hic.a. insultabat, exclamabatq̃.,
Othryoneu supra iam te mortales laudo omnes,
Si vero iam omnia perficies, quæ pollicitus es
Dardanidæ Priamo: is verò promisit filiam suam:
Et ibi nos hæc quidem polliciti perficeremus,
Daremusq̃. Atridæ filiarũ formã præstantissimam,
Ex argis adducẽtes vt in vxorẽ ducas, siqdem nobiscũ
Ilium destruxeris bene habitatam vrbem.   χ. ἀναίδα. μέου
Sed sequere vt in nauibus paciscamur pontigradis
De nuptijs, quoniam non tibi soceri mali sumus.
Sic fatus, pede traxit per fortem pugnam
Heros Idomeneus huic autem Asius venit vindex,   χ. ἐξ ἰπο- μιωτης
Pedester ante equos: hos autem spirantes ad humeros
Semp tenebat aurigæ famulus. hic.a. cupiebat animo

Ἰδομε-

Ἰδομενῆα βαλεῖν· ὁ δέ μιν φθάμενος βάλε δουρὶ,
χ. διαπρὸ Λαιμὸν ὑπ᾽ ἀνθερεῶνα, * διὰ πρὸ δὲ χαλκὸν ἔλασσεν.
χ. ἀχλωΐς Ἤριπε δ᾽ ὡς ὅτε τις δρῦς ἤριπεν, ἢ* ἀχερωΐς,
Ἠὲ πίτυς βλωθρὴ, τήν τ᾽ οὔρεσι τέκτονες ἄνδρες
Ἐξέταμον πελέκεσσι νεήκεσι, νήϊον εἶναι·
Ὣς ὁ πρόσθ᾽ ἵππων καὶ δίφρου κεῖτο τανυσθεὶς,
Βεβρυχὼς, κόνιος δεδραγμένος αἱματοέσσης.
Ἐκ δέ οἱ ἡνίοχος πλήγη φρένας ἃς πάρος εἶχεν.
Οὐδ᾽ ὅγε τόλμησεν, δηίων ὑπὸ χεῖρας ἀλύξας,
Ἂψ ἵππους στρέψαι. τὸν δ᾽ Ἀντίλοχος μενεχάρμης
Δουρὶ μέσον περόνησε τυχών· οὐδ᾽ ἤρκεσε θώρηξ
χ. ἐνὶ Χάλκεος ὃν φορέεσκε, μέσῃ δ᾽ * ἐν γαστέρι πῆξεν.
Αὐτὰρ ὅγ᾽ ἀσθμαίνων εὐεργέος ἔκπεσε δίφρου·
Ἵππους δ᾽ Ἀντίλοχος μεγαθύμου Νέστορος υἱὸς
Ἐξέλασε Τρώων μετ᾽ ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.
Δηΐφοβος δὲ μάλα σχεδὸν ἤλυθεν Ἰδομενῆος,
Ἀσίου ἀχνύμενος, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ.
Ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἄντα ἰδὼν ἠλεύατο χάλκεον ἔγχος
Ἰδομενεύς· κρύφθη γὰρ ὑπ᾽ ἀσπίδι πάντοσ᾽ ἐΐσῃ,
Τὴν ἄρ᾽ ὅγ᾽ ἐν ῥινοῖσι βοῶν καὶ νώροπι χαλκῷ
Δινωτὴν φορέεσκε, δύω κανόνεσσ᾽ ἀραρυῖαν·
Τῇ ὕπο πᾶς ἐάλη, τὸ δ᾽ ὑπέρπτατο χάλκεον ἔγχος.
Καρφαλέον δέ οἱ ἄσπις ἐπιθρέξαντος ἄϋσεν
Ἔγχεος· οὐδ᾽ ἁλιόν ῥα βαρείης χειρὸς ἀφῆκεν,
Ἀλλ᾽ ἔβαλ᾽ Ἱππασίδην Ὑψήνορα ποιμένα λαῶν,
Ἧπαρ ὑπὸ πραπίδων, εἶθαρ δ᾽ ὑπὸ γούνατ᾽ ἔλυσε.
Δηΐφοβος δ᾽ ἔκπαγλον ἐπεύξατο, μακρὸν ἀΰσας,
Οὐ μὰν αὖτ᾽ ἄτιτος κεῖτ᾽ Ἄσιος, ἀλλά ἑ φημὶ
Εἰς Ἄϊδός περ ἰόντα πυλάρταο κρατεροῖο
Γηθήσειν κατὰ θυμόν, ἐπεί ῥά οἱ ὤπασα πομπόν.
Ὣς ἔφατ᾽· Ἀργείοισι δ᾽ ἄχος γένετ᾽ εὐξαμένοιο,
Ἀντιλόχῳ δὲ μάλιστα δαΐφρονι θυμὸν ὄρινεν·
[b] Ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἀχνύμενός περ ἑοῦ ἀμέλησεν ἑταίρου,
Ἀλλὰ θέων περίβη, καί οἱ σάκος ἀμφεκάλυψε.
Τὸν μὲν ἔπειθ᾽ ὑποδύντε δύω ἐρίηρες ἑταῖροι,
Μηκιστεὺς Ἐχίοιο πάϊς καὶ δῖος Ἀλάστωρ,
Νῆας ἔπι γλαφυρὰς φερέτην, βαρέα στενάχοντα.
Ἰδομενεὺς δ᾽ οὐ λῆγε μένος μέγα, ἵετο δ᾽ αἰεὶ
Ἤ τινα Τρώων ἐρεβεννῇ [1] νυκτὶ καλύψαι,
Ἢ αὐτὸς δουπῆσαι ἀμύνων λοιγὸν Ἀχαιοῖς.
Ἔνθ᾽ Αἰσυήταο διοτρεφέος φίλον υἱὸν
Ἥρω᾽ Ἀλκάθοον, γαμβρὸς δ᾽ ἦν Ἀγχίσαο·
Πρεσβυτάτην δ᾽ ὤπυιε θυγατρῶν Ἱπποδάμειαν,
χ. περὶ Τὴν * πέρι κῆρι φίλησε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
Ἐν μεγάρῳ· πάσας γὰρ ὁμηλικίην ἐκέκαστο
Κάλλεϊ καὶ ἔργοισιν, ἰδὲ φρεσί· τοὔνεκα καί μιν
Γῆμεν ἀνὴρ [a] ὤριστος ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ·
Τὸν τόθ᾽ ὑπ᾽ Ἰδομενῆϊ Ποσειδάων ἐδάμασσε,
Θέλξας ὄσσε φαεινὼ, πέδησε δὲ φαίδιμα γυῖα.
χ. ἐξοπίσω Οὔτε γὰρ * ἐξοπίσω φυγέειν δύνατ᾽, οὔτ᾽ ἀλέασθαι·
Ἀλλ᾽ ὥστε στήλην ἢ δένδρεον ὑψιπέτηλον,
Ἀτρέμας ἑσταότα, στῆθος μέσον οὔτασε δουρὶ
Ἥρως Ἰδομενεὺς, ῥῆξεν δέ οἱ ἀμφὶ χιτῶνα
Χάλκεον, ὅς οἱ πρόσθεν ἀπὸ χροὸς ἤρκει ὄλεθρον.
Δὴ τότε γ᾽ αὖον ἄϋσεν ἐρεικόμενος περὶ δουρί·
Δούπησεν δὲ πεσὼν, δόρυ δ᾽ ἐν κραδίῃ ἐπεπήγει,
Ἥ ῥά οἱ ἀσπαίρουσα καὶ οὐρίαχον πελέμιζεν
Ἔγχεος· ἔνθα δ᾽ ἔπειτ᾽ ἀφίει μένος ὄβριμος Ἄρης.

Idomeneũ percutere: is.a.ipsum prior percussit hasta
Ad iugulum sub mento: penitus autem hastam
transfegit.
Cecidit.a.sicut quãdo aliqua querc' cecidit, vel po-
Vel pinus alta, quam in montib. opifices viri (pulus,
Amputarũt securib. recenter acutis, nauale lignũ vt
Sic ille ante equos & currũ iacebat extensus, (sit:
Fremens, puluerem apprehendens cruentum.
Ipsius.a.auriga pculs' est mentib. quas antè habebat,
Neq; is audebat, hostium manus vitans,
Retrò equos vertere: hunc autẽ Antilochus bellicosus
Hasta medium transfixit assecutus: neq; iuuit thorax
Aereus quem gerebat, medio autem in ventre fixit.
Sed hic anhelans affabrè facto excidit curru.
Equos.a. Antilochus magnanimi Nestoris filius
Abegit à Troianis ad bene ocreatos Achiuos.
Deiphobus autem valdè propè venit Idomeneum,
Propter Asiũ tristatus, & iaculatus est hasta lucida.
Sed hic qdẽ ex aduerso cõspicatus vitauit areã hastã
Idomene': occultat' est enim sub scuto vndiq; æquali.
Quod hic in corijs boum & splendido ære
Rotundum portabat, duobus manubrijs aptatum:
Hoc sub, totus captus est, idq; superuolauit area hasta.
Aridum autem eius clypeus attigente resonuit
Hasta: neq; incassum sanè graui manu emisit:
Sed percussit Hippasidẽ Hypsenorẽ pastorẽ populorũ
In hepar sub præcordijs: mox autem genua soluit.
Deiphobus autem mirificè gloriabatur, altè clamãs,
Non vtiq; inultus iacet Asius, sed ipsum dico
Ad Plutonis (loca) euntẽ, portarum validarũ, fortis,
Gauisurum esse in animo, quoniam ei dedit comitẽ.
Sic dixit: Argiui.a. dolor factus est iactantis causa:
Antilocho aũt maximè bellicoso animum commouit:
Sed neq; tristatus quamuis, suum neglexit socium,
Sed currens circum iuit, & ei scutum obtexit.
Hunc quidem deinde subeuntes duo amabiles socij
Mecisteus, Echij filius, & nobilis Alastor,
Naues ad concauas portabant, grauiter gementes.
Idomeneus.a.nõ cessauit à robore magno: cupiebat.a.
Vel aliquẽ Troianorũ obscura nocte tegere, (semper
Vel ipse cadere, depellens exitium Achiuis.
Tunc Æsyetæ à Ioue nutriti charum filium
Heroẽm Alcathoum gener autem erat Anchisæ:
Maximamq; natu duxit filiarum Hippodamiam,
Quã valde animo dilexit pater & venerãda mater
In domo: supra oẽm enim æqualiũ cœtũ ornata erat
Pulchritudine & operib. & mẽtibus: quare & ipsam
Duxit vir optimus in Troia lata.
Hunc tunc sub Idomeneo Neptunus domuit,
Decipiens oculos lucidos: ligauit aũt illustria mẽbra.
Neq; enim retrò fugere poterat, neq; declinare:
Sed tanquam columnam vel arborem altam
Intrepidè stantẽ, ad pectus mediũ vulnerauit hasta
Heros Idomeneus: fregit autem ei circùm loricam
Aeream, quæ ei antè à corpore arcebat mortem.
Iam tunc aridum sonuit fissa ab hasta:
Resonuit autem lapsus: hasta autem in corde fixa est,
Quod ipsi palpitãs & extremam cuspidem quassauit
Hasta: tũc.a. deinde remisit impetũ eius fortis Mars.

Ἰδομε-

Ἰδομενεὺς δ' ἔκπαγλον ἐπεύξατο, μακρὸν ἀΰσας,
Δηΐφοβ', ἦ ἄρα * δή τι ἐΐσκομεν ἄξιον εἶναι
Τρεῖς ἑνὸς ἀντὶ πεφάσθαι, ἐπεὶ σύ περ εὔχεαι * αὔτως.
l Δαιμόνι', ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐναντίος ἵστασ' ἐμεῖο,
m Ὄφρα ἴδῃς οἷος Ζηνὸς γόνος ἐνθάδ' ἱκάνω,
Ὃς πρῶτον Μίνωα τέκε Κρήτῃ ἐπίουρον·
Μίνως δ' αὖ τέκεθ' υἱὸν ἀμύμονα Δευκαλίωνα·
Δευκαλίων δ' ἐμὲ τίκτε, πολέσσ' ἄνδρεσσιν ἄνακτα,
Κρήτῃ ἐν εὐρείῃ· νῦν δ' ἐνθάδε νῆες ἔνεικαν,
Σοί τε κακὸν καὶ πατρὶ καὶ ἄλλοισι Τρώεσσιν.

Idomeneus.a. terribiliter gloriabatur, altè clamans:
Deiphobe, num putamus aquipollens esse
Tres pro vno occisos esse? quoniã tu gloriaris inaniter.
Infelix, at & ipse contrarius consiste mihi,
Vt videas qualis Iouis soboles huc venio,
Qui primus Minoa genuit Creta custodem:
Minos.a. rursus genuit filiũ inculpatum Deucalionẽ:
Deucalio autem me genuit multis viris regem
Creta in lata: nunc verò huc naues vexerunt,
Tibiq; malum & patri & alijs Troianis.

COMMENTARIVS.

a φλογὶ εἴκελος ἀλκήν,] Fortitudinem cur flammæ compareti, non explicat Eustathius. Nos dicemus. Et primùm illam Stoicorum ἀπάθειαν, qua virum fortem ita planè destituunt, Poëtæ non admittunt. Hinc illa apud Homerum, θεῖος ἰμῶν θυμός, & φρένας θυμὸν ἔχειν, & δριμὺ δ' ἀνὰ ῥῖνας μένος, & ἴσχειν θυμόν, quæ ab Aristotele Nicomac. Eth. lib. 3. c. 8 recensentur. Porrò abutuntur fortitudinis nomine, si velis Philosophicè loqui. Neq; tamen semper viris fortibus iram tribuunt, vt Aiacem apud hunc nostrũ Poëtam progredientem videmus multa cum hilaritate, cùm depugnaturus esset cum Hectore, &c. vt refert ipse Tull. 4 Tusc. quo loco multa in hanc rem differuntur. Tamen subtilibus illis disputationibus relictis, nos Poëtæ mentem aperiemus. Ira cos est fortitudinis, vt ipsi etiam Peripatetici dixerunt, teste Cicerone, ibidem: adeò vt etiam iuxta Nas. 1. de Arte: *Quamlibet imbelles adiuuat ira manus.* Hinc illud Lyrici Romani lib. 4. Od. 15. *—ira procudit enses Et miseras inimicat vrbes.* Et sexcenta eiusmodi Poëtarum exẽpla. Porrò ira ex feruore sanguinis excitatur. Feruor ille non potest meliùs quàm flammæ comparari. quod effectui tamen tribuit Homerus, non causæ: id est, fortitudini, non feruori sanguinis. Simili itaq; comparatione vtitur inf. lib. 15. μαίνετο δ' ὡς ὅτ' Ἄρης ἐγχέσπαλος ἢ ὀλοὸν πῦρ.

b ἔφριξεν δὲ μάχη] Nõ est noua Homero hæc elegans metaphora in verbo φρίσσειν, quod de hastis in bello erectis dicitur, de spicis in segete, de pilis in corpore: in quorum etiam numero est apri dorsum, quod inhorrescit perinde ac spinis echinus, leo iuba, & mare fluctibus.

c αὐγὴ χαλκείη] Audaciusculè ab Homero dictum hoc loco αὐγή, aiebant veteres. Non enim per similitudinem dixit, vt alibi, χαλκὸς ἐλάμπετο εἴκελος αὐγῇ Πυρὸς, aut tale quippiam: sed simpliciter ipsis armis splendorem proprium attribuit, quasi corpora essent lucida vt Sol, aut eiusmodi. Cæterùm alibi quoq; dictum est, non leue esse ornamentum generosi militis in armorum splendido apparatu.

d πεῖραρ ἐπαλλάξαντες.] Superiore comparatione confusionem pugnæ innuebat simpliciter, hac verò sic confusam, vt iam strictè & nodo indissolubili colligata sit. Vnde æquale vtrinq; bellum consurgit. Nam licet Iupiter Troianis faueat, tamen nollet Græcos funditùs perire: quia hoc solùm ratione Achillis decus & gloriam procurat iuxta preces Thetidis, quas Iliados primo pro filio suo ad illius genua profudit exorata. Neque minus Neptunus Troianorum integrum excidium machinatur, quia tangit eum adhuc studium Troiæ, quam ipse cum Apolline exædificasse dicitur. Itaq; ex ista, vt ita dicam, voluntatum contrarietate bellum pendet in æquilibrio: cuius etiam causa esse potest metus fraterni dissidij, quod alterius partis victoria concitasset.

e εἶδος ἀρίστην] Quidam ex veterib. εἶδος ἀρίστην. intelligebant ἀρίστην σοφίας εἶδος interpretantes, vaticinij scientiam. Vnde & celebrem illum vatem Polydium, de quo infrà, sic appellatum volunt. Quod autem dicit ἀνάεδνον, quidam ad ipsum Othrygoneũ referebant, quasi ipse adeò esset sordidus vel forsan pauper, vt Cassandram eo pacto vellet: vt ipse tamẽ à donationibus, quæ vxoribus fieri consueuerunt, à maritis immunis esset. Alij referunt ad Helenam, vt ipsam ἀνάεδνον, id est, ἄπροικον & indotatã præ amore, quo eam deperibat, sibi dari idem Othrygoneus postulârit. Quod mihi magis probatur. De vocis autem illius significatione alibi dicetur.

f Ὀθρυονεῦ περὶ δή σε βροτῶν] Rarum quidem est, vt in Iliade Homerus risum excitet, quod in Odyssea frequentius facit. Ilias autem tota ferè est grauis & heroica, plena bellorum sonitu, in quibus risui non est locus. Hic tamen vrbanitates quasdam intermiscet in Idomenei oratione. Ridet enim & subsannat Othryoneũ Idomeneus de reciprocis ipsius & Priami pollicitationibus, ipsius fugandi Græcos: huius ei filiam desponsandi. Hos autem sarcasmos iam meliùs expresserat sup lib. 2. de Thersite. Cuius generis quædam etiam posteà occurrent.

g εἰ σὺν ἄμμιν Ἴλιον ἐκπέρσῃς.] Vrbané. Quasi dicat: Rem magnam & impossibilem Troianis eras pollicitus, nimirum te Græcos è finibus Troianorum propulsurum. Nos verò faciliorem petimus, vt nobiscum videlicet Ilium euertas.

h ἀλλ' οὐδ' ἀχνύμενός] Solemus plerunq; præ mœrore & tristitia in rerum cura diligentiam nostram remittere. Hic verò contrarium obseruatur in Antilocho, cui dolor curam socij mortui non adimit.

i γούνατ' ἔλυσε.] Hic loquitur pro interficere, quod alibi dixit, ᾍδι προΐαπτε. Quod verò sequitur, δμηθῆναι à consequenti etiã pro mori in bello dictum est.

k ὤριστος ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ] Post hæc verba testatur Eustathius subiecisse quosdam hos tres versus, qui sequuntur

Πρὶν Ἀντηνορίδας τραφέμεν καὶ Πανθόου υἷας
Πριαμίδας θ' οἳ Τρωσὶ μετέπρεπον ἱπποδάμοισιν
Ἕως ἔθ' ἥβην εἶχε, κέκαστο δὲ καὶ γενεὴ αὐτός.

Vt intelligatur Alcathous præstantissimus in Troia extitisse, antequam illi nascerentur: Sanè iam illi veteres plerique plurimos versus Homericos in multis exemplaribus defecisse aiebant & demonstrabant. Hos autem versus cùm iam scripsissem, obseruatos etiam ab H. Stephano inueni, sed ex eodem isto Eustathij loco desumptos.

l δαιμόνιε,] Idem Henricus Stephanus diligẽter hunc locum enodauit, quod ego libẽter amplector. Nam iungit, ἐπεὶ σύ περ εὔχεαι αὔτως cum sequentibus, nẽpe cum δαιμόνιε. vt hic sit sensus, Equidẽ Deiphobe, nos abundè vicem retulisse (vel iniuriam vltos esse) putamus in eo quòd tres pro vno à nobis occisi sint: quia (tamen) te ita iactas, vir præclare, tu quoq. mecum congredere: vt si non satis est tres occidisse pro vno, tu quartus numerum expleas. Hæc ille. quæ si quis non probet, det, siquidem potest, meliora. Cæterùm pro αὔτως, legi οὕτως: & ἐναντίος, pro ἐναντίος idq. non planè malè idem vir obseruauit. Cui pro istis, vt & pro multis prætereà, debet illi multùm res literaria.

m ὄφρα ἴδῃς οἷος Ζηνὸς γόνος] Pulchrum est quidem egregijs ortum esse parentibus, pulchrius re ipsa degenerem ab eorum virtute non esse, vel secundum illud Euripidis:

Δεινὸς χαρακτὴρ κἀπίσημος ἐν βροτοῖς
Ἐσθλῶν γενέσθαι, κἀπὶ μεῖζον ἔρχεται
Τῆς εὐγενείας τοὔνομα τοῖσιν ἀξίοις.

Praclara nota & insignis inter mortales
E bonis natum esse, magisq; illustratur
Nobilitatis nomen ab iis qui dignos illo se prabent.

Et quidem si quis virtute pollet, generis etiam obscuritatem illustrat suam, maximè si quis fortis est. iuxta illud Accij:

Non genus virum ornat, generi fortis vir sed est loco.
Indignus genere & praclaro nomine tantùm
—perit omnis in illo

Nam *— quis generosum dixerit hunc, qui*
Insignis —? Inquit Iuuenalis. Immò
Nobilitas, cuius laus est in origine sola.

inquit vel Ouidius, vel, vt alij malunt, Lucanus ad Pisonẽ: Atqui noster Idomeneus, cùm generis sui præstantiã in medium affert, illa se dignum iam rebus antè gestis comprobauit, meliusq; comprobaturus, si cum illo velit Deiphobus congredi.

Ὣς φάτο· Δηΐφοβος δὲ διάνδιχα μερμήριξεν,

Sic dixit: Deiphobus autem bifariam deliberauit,

Ἤ πά

Ἤ τινά που Τρώων ἑταρίσσαιτο μεγαθύμων,
Ἂψ ἀναχωρήσας, ἢ πειρήσαιτο καὶ οἶος.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι
Βῆναι ἐπ' Αἰνείαν· τὸν δ' ὕστατον εὗρεν ὁμίλου
Ἑσταότ'· αἰεὶ γὰρ Πριάμῳ ἐπεμήνιε δίῳ,
Οὕνεκ' ἄρ' ἐσθλὸν ἐόντα μετ' ἀνδράσιν οὔτι τίεσκεν.
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Αἰνεία Τρώων βουληφόρε, νῦν σε μάλα χρὴ
Γαμβρῷ ἀμυνέμεναι, εἴπερ τί σε κῆδος ἱκάνει.
Ἀλλ' ἕπευ, Ἀλκαθόῳ ἐπαμύνομεν, ὅς σε πάρος περ
Γαμβρὸς ἐὼν ἔθρεψε δόμοις ἔνι τυτθὸν ἐόντα·
Τὸν δέ τοι Ἰδομενεὺς δουρικλυτὸς ἐξενάριξεν.
Ὣς φάτο· τῷ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε·
Βῆ δὲ μετ' Ἰδομενῆα, μέγα πτολέμοιο μεμηλώς.
Ἀλλ' οὐκ Ἰδομενῆα φόβος λάβε τηλύγετον ὥς,
Ἀλλ' ἔμεν' ὡς ὅτε τις σῦς οὔρεσιν ἀλκὶ πεποιθώς,
Ὅς τε μένει κολοσυρτὸν ἐπερχόμενον πολὺν ἀνδρῶν
Χώρῳ ἐν οἰοπόλῳ, φρίσσει δέ τε νῶτον ὕπερθεν·
Ὀφθαλμὼ δ' ἄρα οἱ πυρὶ λάμπετον· αὐτὰρ ὀδόντας
Θήγει, ἀλέξασθαι μεμαὼς κύνας ἠδὲ καὶ ἄνδρας.
Ὣς μένεν Ἰδομενεὺς δουρικλυτὸς (οὐδ' ὑπεχώρει)
Αἰνείαν ἐπιόντα βοηθόον· αὖε δ' ἑταίρους,
Ἀσκάλαφόν τ' ἐσορῶν, Ἀφαρῆά τε, Δηΐπυρόν τε,
Μηριόνην τε καὶ Ἀντίλοχον, μήστωρας ἀϋτῆς·
Τοὺς ὅ γ' ἐποτρύνων ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Δεῦτε φίλοι, καί μ' οἴῳ ἀμύνετε· δείδια δ' αἰνῶς
Αἰνείαν ἐπιόντα πόδας ταχύν, ὅς μοι ἔπεισιν,
Ὃς μάλα καρτερός ἐστι μάχῃ ἐνὶ φῶτας ἐναίρειν·
Καὶ δ' ἔχει ἥβης ἄνθος, ὅ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον.
Εἰ γὰρ ὁμηλικίη γε γενοίμεθα τῷδ' ἐνὶ θυμῷ,
Αἶψά κεν ἠὲ φέροιτο μέγα κράτος, ἠὲ φεροίμην.
Ὣς ἔφατ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἕνα φρεσὶ θυμὸν ἔχοντες,
Πλησίοι ἔστησαν, σάκε' ὤμοισι κλίναντες.
Αἰνείας δ' ἑτέρωθεν ἐκέκλετο οἷς ἑτάροισι,
Δηΐφοβόν τε Πάριν τ' ἐσορῶν, καὶ Ἀγήνορα δῖον,
Οἵ οἱ ἅμ' ἡγεμόνες Τρώων ἔσαν· αὐτὰρ ἔπειτα
Λαοὶ ἕπονθ', ὡσεί τε μετὰ κτίλον ἕσπετο μῆλα
Πιόμεν' ἐκ βοτάνης, γάνυται δ' ἄρα τε φρένα ποιμήν·
Ὣς Αἰνεία θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γεγήθει,
Ὡς ἴδε λαῶν ἔθνος ἐπισπόμενον ἑοῖ αὐτῷ.
Οἱ δ' ἀμφ' Ἀλκαθόῳ αὐτοσχεδὸν ὁρμήθησαν
Μακροῖσι ξυστοῖσι· περὶ στήθεσσι δὲ χαλκὸς
Σμερδαλέον κονάβιζε τιτυσκομένων καθ' ὅμιλον
Ἀλλήλων· δύο δ' ἄνδρες ἀρήϊοι ἔξοχον ἄλλων,
Αἰνείας τε καὶ Ἰδομενεὺς ἀτάλαντοι Ἄρηϊ,
Ἵεντ' ἀλλήλων ταμέειν χρόα νηλέϊ χαλκῷ.
Αἰνείας δὲ πρῶτος ἀκόντισεν Ἰδομενῆος·
Ἀλλ' ὁ μὲν ἄντα ἰδὼν ἠλεύατο χάλκεον ἔγχος·
Αἰχμὴ δ' Αἰνείαο κραδαινομένη κατὰ γαίης
Ὤχετ', ἐπεί ῥ' ἅλιον στιβαρῆς ἀπὸ χειρὸς ὄρουσεν.
Ἰδομενεὺς δ' ἄρα Οἰνόμαον βάλε γαστέρα μέσσην,
Ῥῆξε δὲ θώρηκος γύαλον, διὰ δ' ἔντερα χαλκὸς
Ἤφυσ'· ὁ δ' ἐν κονίῃσι πεσὼν ἕλε γαῖαν ἀγοστῷ.
Ἰδομενεὺς δ' ἐκ μὲν νέκυος δολιχόσκιον ἔγχος
Ἐσπάσατ', οὐδ' ἄρ' ἔτ' ἄλλα δυνήσατο τεύχεα καλὰ
Ὤμοιιν ἀφελέσθαι· ἐπείγετο γὰρ βελέεσσιν.
Οὐ γὰρ ἔτ' ἔμπεδα γυῖα ποδῶν ἦν ὁρμηθέντι,
Οὔτ' ἄρ' ἐπαΐξαι μεθ' ἑὸν βέλος, οὔτ' ἀλέασθαι.

An aliquẽ alicubi Troiãorũ sociũ assumeret magnanimorum
Retrò regressus, an experiretur & solus.
Sic autem ei cogitanti visum est utilius esse,
Ire ad Aeneam. hũc.a. postremum inuenit in turba
Stantem: semper.n. Priamo iratus erat diuino,
Quòd sanè strenuũ existentẽ inter viros, nihil honorabat.
Propè autem stans, verbis velocibus eũ allocutus est:
Aenea, Troianorum Princeps, nunc te planè oportet
Socero auxiliari, si quid te gloria tangit.
Sed sequere, Alcathoo auxiliemur, qui te olim
Socer existẽs, nutriuit in aedibus paruulũ existentem.
Hunc verò tibi Idomeneus hasta inclytus interfecit.
Sic dixit: huic verò animũ in pectoribus excitauit.
Iuit autem ad Idomeneum valdè pugnae cupidus.
Sed nõ Idomeneum fuga corripuit puerulum veluti,
Sed mansit, vt quũ quis aper in mõtib. robore fretus,
Qui expectat tumultum veniẽtem multum virorũ
Loco in deserto: horret autem dorso supernè,
Oculi verò ei igne lucent, ac dentes
Acuit, repellere promptus canes, atq. etiam viros:
Sic manebat Idomene᷈ hasta inclyt᷈ (neq. retrocessit)
Aeneã aduenientẽ in praelio agilem: vocabat.a. socios,
Ascalaphumq. aspiciens, Aphareumq. Deipyrũq.
Merionemq. & Antilochum peritos belli.
Hos hic adhortãs, verbis velocib. allocutus est:
Adeste amici, et mihi soli succurrite: timeo.a. grauiter
Aeneã accedẽtẽ pedibus celerem, qui me aggreditur,
Qui valde fortis est in pugna, ad viros interficiẽdũ.
Atq. obtinet iuuẽtae florẽ, quae res robur est maximũ:
Si enim eadem aetate essemus, eodemq. in animo,
Statim vel referret magnam gloriam, vel referrem.
Sic dixit: hi.a. omnes vnum mentibus animum habentes,
Propinqui steterunt, clypeos humeris acclinantes.
Aeneas autẽ ex altera parte hortatus est suos socios,
Deiphobumq. Parimq. aspiciẽs, & Agenorem diuinũ,
Qui cum eo duces Troianorum erant: at deinde
Copiae sequebantur, vt post arietem sequũtur pecudes
Bibiturae ex herba: laetatur autem mente pastor:
Sic Aeneae animus in pectoribus laetatus est:
Vt vidit copiarum agmen sequens seipsum.
Hi autem pro Alcathoo cominus conflixerunt
Longis hastilibus, circa pectora verò ferrum
Horrendum resonabat, petentium in turba
Se inuicem: duo autem viri bellicosi praeter caeteros,
Aeneasq. & Idomeneus, similes Marti,
Cupiebãt alter alterius vulnerare corpus saeuo ferro.
Aeneas autem primus iaculatus est in Idomeneum.
Sed hic quidẽ ex aduerso cõspicatus, euitauit aereã hastam.
Cuspis autem Aeneae vibrata in terram
Abijt, quoniam vana forti à manu ruit.
Idomeneus.a. Oenomaum percussit ad ventrẽ mediũ:
Rupit autẽ thoracis concauitatem, intestina autẽ ae
Diffidit. hic.a. in puluerib. laps᷈ prehẽdit terrã palma manus.
Idomeneus.a. ex mortuo quidẽ longã hastã
Euulsit: neq. item alia potuit arma pulchra
Humeris auferre: vrgebatur enim telis.
Nõ enim amplius firma mẽbra pedum erãt incitato
Neq. ad currendũ ad suam lanceam, neq. euitandũ.

Τῷ ῥα

Τῷ ῥα καὶ ἐν σταδίῃ μὲν ἀμύνετο νηλεὲς ἦμαρ,
Τρέσσαι δ' οὐκέτι ῥίμφα πόδες φέρον ἐκ πολέμοιο.
Τοῦ δὲ βάδην ἀπιόντος ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ
Δηΐφοβος· δὴ γάρ οἱ ἔχεν κότον ἐμμενὲς αἰεί.
Ἀλλ' ὅγε καὶ τόθ' ἅμαρτεν, ὁ δ' Ἀσκάλαφον βάλε
Υἱὸν Ἐνυαλίοιο, δι' ὤμου δ' ὄβριμον ἔγχος (δουρὶ,
Ἔσχεν· ὁ δ' ἐν κονίῃσι πεσὼν ἕλε γαῖαν ἀγοστῷ.
Οὐδ' ἄρα πώ τι πέπυστο βριήπυος ὄβριμος Ἄρης
Υἷος ἑοῖο πεσόντος ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ·
Ἀλλ' ὅγ' ἄρ' ἄκρῳ Ὀλύμπῳ ὑπὸ χρυσέοισι νέφεσσιν
Ἧστο, Διὸς βουλῇσιν ἐελμένος, ἔνθά περ ἄλλοι
Ἀθάνατοι θεοὶ ἦσαν ἐεργόμενοι πολέμοιο.
Οἱ δ' ἀμφ' Ἀσκαλάφῳ αὐτοσχεδὸν ὡρμήθησαν·
Δηΐφοβος μὲν ἀπ' Ἀσκαλάφου πήληκα φαεινὴν
Ἥρπασε· Μηριόνης δὲ θοῷ ἀτάλαντος Ἄρηϊ
Δουρὶ βραχίονα τύψεν ἐπάλμενος, ἐκ δ' ἄρα χειρὸς
Αὐλῶπις τρυφάλεια χαμαὶ βόμβησε πεσοῦσα.
Μηριόνης δ' ἐξαῦτις ἐπάλμενος αἰγυπιὸς ὥς,
Ἐξέρυσε πρυμνοῖο βραχίονος ὄβριμον ἔγχος·
Ἂψ δ' ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο. τὸν δὲ Πολίτης
Αὐτοκασίγνητος περὶ μέσσῳ χεῖρε τιτήνας,
Ἐξῆγεν πολέμοιο δυσηχέος, ὄφρ' ἵκεθ' ἵππους
Ὠκέας, οἵ οἱ ὄπισθε μάχης ἠδὲ πτολέμοιο
Ἕστασαν, ἡνίοχόν τε καὶ ἅρματα ποικίλ' ἔχοντες·
Οἳ τόν γε προτὶ ἄστυ φέρον βαρέα στενάχοντα,
Τειρόμενον· κατὰ δ' αἷμα νεουτάτου ἔρρεε χειρός·
Οἱ δ' ἄλλοι μάρναντο, βοὴ δ' ἄσβεστος ὀρώρει.
Αἰνείας δ' Ἀφαρῆα Καλητορίδην ἐπορούσας
Λαιμὸν τύψ' ἐπὶ οἷ τετραμμένον ὀξέϊ δουρί.
Ἐκλίνθη δ' ἑτέρωσε κάρη, ἐπὶ δ' ἀσπὶς ἑάφθη,
Καὶ κόρυς· ἀμφὶ δέ οἱ θάνατος χύτο θυμοραϊστής.
Ἀντίλοχος δὲ Θόωνα μεταστρεφθέντα δοκεύσας
Οὔτασ' ἐπαΐξας· ἀπὸ δὲ φλέβα πᾶσαν ἔκερσεν,
Ἥ τ' ἀνὰ νῶτα θέουσα διαμπερὲς αὐχέν' ἱκάνει·
Τὴν ἀπὸ πᾶσαν ἔκερσεν· ὁ δ' ὕπτιος ἐν κονίῃσι
Κάππεσεν, ἄμφω χεῖρε φίλοις ἑτάροισι πετάσσας.
Ἀντίλοχος δ' ἐπόρουσε, καὶ αἴνυτο τεύχε' ἀπ' ὤμων,
Παπταίνων. Τρῶες δὲ περισταδὸν ἄλλοθεν ἄλλος
Οὔταζον σάκος εὐρὺ παναίολον, οὐδὲ δύναντο
Εἴσω ἐπιγράψαι τέρενα χρόα νηλέϊ χαλκῷ
Ἀντιλόχου· περὶ γάρ ῥα Ποσειδάων ἐνοσίχθων
Νέστορος υἱὸν ἔρυτο καὶ ἐν πολλοῖσι βέλεσσιν.
Οὐ μὲν γάρ ποτ' ἄνευ δηΐων ἦν, ἀλλὰ κατ' αὐτοὺς
Στρωφᾶτ'· οὐδέ οἱ ἔγχος ἔχ' ἀτρέμας, ἀλλὰ μάλ' αἰεὶ
Σειόμενον ἐλέλικτο· τιτύσκετο δὲ φρεσὶν ᾗσιν,
Ἤ τευ ἀκοντίσσαι, ἠὲ σχεδὸν ὁρμηθῆναι.
Ἀλλ' οὐ λῆθ' Ἀδάμαντα τιτυσκόμενος καθ' ὅμιλον
Ἀσιάδην, ὅς οἱ οὖτα σάκος μέσον ὀξέϊ χαλκῷ,
Ἐγγύθεν ὁρμηθείς· ἀμενήνωσεν δέ οἱ αἰχμὴν
Κυανοχαῖτα Ποσειδάων, βιότοιο μεγήρας.
Καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ μεῖν' ὥστε σκῶλος πυρίκαυστος
Ἐν σάκει Ἀντιλόχοιο, τὸ δ' ἥμισυ κεῖτ' ἐπὶ γαί-
ης·
Ἂψ δ' ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο κῆρ' ἀλεείνων.
Μηριόνης δ' ἀπιόντα μετασπόμενος βάλε δουρὶ
Αἰδοίων τε μεσηγὺ καὶ ὀμφαλοῦ, ἔνθα μάλιστα
Γίνετ' Ἄρης ἀλεγεινὸς ὀϊζυροῖσι βροτοῖσιν·
Ἔνθά οἱ ἔγχος ἔπηξεν· ὁ δ' ἑσπόμενος περὶ δουρὶ
Ἤσπαιρ', ὡς ὅτε βοῦς τόν τ' οὔρεσι βουκόλοι ἄνδρες

Ideoq́, in stataria pugna quidẽ arcebat sæuũ diẽ: (lo
Ad effugiẽdũ.a. nõ ampli⁹ facilẽ pedes eũ ferebãt è bel
Hunc.a. pedetẽtim abeuntẽ iaculatus est hasta lucida
Deiphobus: etenim ei retinebat irã perpetuò semper.
Sed hic et tũc aberrauit: is.a. Ascalaphũ pcussit hasta
Filium Martis: per humerum autem valida hasta
Penetrauit: hic.a. in pulueres lapſ pħendit terrã pal-
Neq, dũ qd audiuerat clamosus fortis Mars (ma.
De filio suo lapso in forti pugna:
Sed is summo in Olympo sub aureis nubibus
Sedebat, Iouis consilijs conclusus, vbi cæteri
Immortales dij erant prohibiti à bello.
Hi autem circa Ascalaphum propè ruerunt.
Deiphobus quidem ab Ascalapho galeam lucidam
Rapuit: Meriones verò veloci similis Marti,
Hasta brachium verberauit insiliens, exq́, manu
Acuta galea humi resonuit prolapsa.
Meriones autem denuò insiliens vultur tanquam,
Extraxit imo brachio validam hastam,
Retrò autem sociorum ad agmẽ cessit: hunc.a. Polites
Germanus frater circum medijs manibus extensis,
Eduxit bello tristi, donec peruenit ad equos
Veloces, qui ei post pugnam & bellum
Stabant, aurigamq́, & currus ornatos habentes.
Qui hunc ad ciuitatẽ vehebãt grauiter lamentantẽ,
Afflictũ: ex.v. sanguis modò vulnerata fluebat manu,
At cæteri pugnabant: pugna.a. immensa est excitata.
Aeneas autem Aphareum Caletoridem irruens
Ad iugulum ferijt contra se versum acuta hasta.
Inclinatũ est.a. in alterã partẽ caput: clypeusq́, secut⁹
Et galea: circa.a. eum mors fusa est exitialis. (est,
Antilochus aũt Thoonem terga vertentẽ obseruãs,
Vulnerauit impetens: venam autem totam abscidit,
Quæ p dorsum currẽs, perpetuò ad ceruicẽ peruenit,
Hanc totam abscidit: hic autem supinus in pulueres
Decidit, ambas manus dilectis socijs extendens.
Antiloch⁹ aũt accurrit & abstulit arma ab humeris,
Circũspiciens. Troiani aũt circumstando aliũde alius
Pulsabant scutum latum, pulchrum, neq, poterant
Intrò perstringere tenerum corpus sæuo ferro
Antilochi, diligenter.n. Neptunus quatiens terram
Nestoris filium tuebatur etiam inter multa tela.
Nõ.n. vnquã seorsum ab hostibus erat, sed circa ipsos
Versabat, neq, ei hasta stabat quietè, sed valdè semp
Quassata flectebatur: obseruabat autẽ mentibus suis
Aut quenquam iaculari, vel propè inuadere.
Sed nõ latuit Adamãta obseruans in multitudine
Asiadem, qui ei percussit scutum medium acuto ære,
Cominus impetum faciens: debilitauit.a. eius cuspidẽ
Cæruleis crinibus Neptunus vita inuidens:
Et dimidiũ quidẽ illic mãsit tanq̃ sudes igne præusta
In scuto Antilochi: alterum verò dimidium iacebat
super terram:
Retrò autẽ sociorum ad agmen cessit mortem fugiẽs:
Meriones porrò abeuntẽ insequens vulnerauit hasta
Pudenda inter & vmbilicum: vbi maximè
Est Mars grauis ærumnosis hominibus,
Illic ei hastam infixit: hic autem sequens circa hastã
Palpitabat, velut quũ bos, quẽ in mõtib. bubulci viri

ἰλλάσιν οὐκ ἐθέλοντα βίῃ δήσαντες ἄγουσιν.	*Vinculis nolentem vi ligantes ducunt:*
Ὣς ὁ τυπεὶς ἤσπαιρε μίνυνθά περ, οὔτι μάλα δήν,	*Sic iste verberat° palpitabat paululũ, nec valdè diu,*
Ὄφρα οἱ ἐκ χροὸς ἔγχος ἀνεσπάσατ' ἐγγύθεν ἐλθὼν	*Donec ei ex corpore hastile euulsit propè accedens*
Ἥρως Μηριόνης· τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψε.	*Heros Meriones: hunc verò tenebræ in oculis texerũt.*

COMMENTARIVS.

a οὔνεκ' ἐσθλὸν.] Suspectum Aeneam habebat Priamus, ne regnum affectaret. Nam redditum erat oraculum, Post captam Troiam Aeneam regnaturum: vt & Poëta dicet in sequentibus. Alij dicunt, inuidiæ causa sic in Aeneam malè affectũ fuisse Priamum, quia maximè à populo diligeretur, ἐπεὶ θεὸς ὣς τίετο δήμῳ. Alij, quòd eius mater Venus Alexandrum ad Helenæ amorem impulisset.

b ἀλλ' οὐκ Ἰδομενῆα φόβος] Si φόβον hic pro metu acciperes, vt vulgò verterunt, contrarius esset ipsi Idomeneo: qui paulò pòst dicit, se Aeneam timere, δείδια δ' αἰνῶς Αἰνείαν ἐπιόντα, &c. Ergo pro fuga accipiendũ. Itaq; Ἰδομενῆα φόβος οὐκ ἔλαβε, id est, οὐκ ἤθελεν φυγεῖν, noluit se in fugam conijcere. Τηλύγετον etiam vertunt puerulum, sed si solum interpreteris, nihil absurdi facies. Vnde & postea dicet, ὥστε φίλος πάϊς μοῦνον ἐόντα metaphoricè sic dicta τηλύγετος à liberis vnicis.

c αὐτὰρ ὀδόντας θήγει] Solent apri priusquam in aliquem inuadant, dentes acuere, ad lapides nimirum læues & politos. Vide Aelianum de Animal. lib 6. cap. 1. & lib. 5. cap. 45. & Plin. lib. 18. cap. 1. Idem etiam Homerus sup. Iliad λ. de apro, θήγων λευκὸν ὀδόντα, &c.

d καὶ δ' ἔχει ἥβης ἄνθος] Idomeneus Aeneæ metu percellitur non quòd ipsi animo, sed viribus esset inferior, propter ingrauescentẽ iam senectutẽ, quæ viuida iuuentute solet esse imbecillior. At si iuuentuti animus desit, nihil habet senectus quod pertimescat, siquidem γῆρας λεόντων κρεῖσσον ἀκμαίων νεβρῶν, vt ait apud Stobæum Hippothoon. Adde illud Euripidis in Andromache,

πολλῶν νέων γὰρ καὶ γέρων εὔψυχος ὢν κρείσσων. τί γὰρ δεῖ δειλὸν ὄντ' εὐσωματεῖν;

Porrò hic metus in Idomeneo nihil eius fortitudini detrahit, cùm metum in fortem etiam cadere iam monuerimus.

e αὐτὰρ ὁ δ' ἑτάρους] Aeneas incertum pugnæ euentum timens, solus cum Idomeneo, cui iam varij aderant comites, non congreditur: sed aduocatis quoq; socijs, quod fortis viri, non temerariè pericula adeuntis, exemplum est.

f ἀμφ' Ἰδομενῆα] Deest præpositio κατὰ, sic suprà, πτωσσομενάων καθ' ὅμιλον ἀλλήλων, pro, κατ' ἀλλήλων defectiuè.

g ἀπὸ δὲ φλέβα πᾶσαν ἔκερσεν] Venam intelligit, quę caua appellatur, aut dorsalis, ex spinæ dorsi dextra parte ab hepate surgentẽ, & per diaphragma venientem ad cor, inde ad ceruicem. Hæc est quæ vena maior ab Aristot. hist. Anim lib. 2. cap. 3. appellatur, quæ sua radice cor transfigit, cùm se promit: vbi hic idem locus Homeri adducitur.

h αἰδοίων τε μεσηγὺ] Illud vocat ἦτρον vel ὑπογάστριον à Polluce, & Suida ἦλυτρον, pars corporis neruosa, & doloris impatientissima.

	Δηΐπυρον δ' Ἕλενος ξίφει σχεδὸν ἤλασε κόρσην	*Deipyrum .a. Helenus ense propè læsit in tempus*
	a Θρηικίῳ, μεγάλῳ, ἀπὸ δὲ τρυφάλειαν ἄραξεν	*Thracio, magno: galeam autem diffidit.*
	Ἡ μὲν ἀποπλαγχθεῖσα, χαμαὶ πέσε, καί τις Ἀχαιῶν	*Hæc quidẽ excussa in terrã decidit, & quidã Achiuorum*
	Μαρναμένων μετὰ ποσσὶ κυλινδομένην ἐκόμισσε.	*Pugnantium inter pedes deuolutam sustulit.*
	Τὸν δὲ κατ' ὀφθαλμῶν ἐρεβεννὴ νὺξ ἐκάλυψεν.	*Hunc autem in oculis obscura nox cooperuit.*
	Ἀτρεΐδην δ' ἄχος εἷλε βοὴν ἀγαθὸν Μενέλαον·	*Atridẽ porrò dolor cepit in prælio strenuũ Menelaum.*
	Βῆ δ' ἐπαπειλήσας Ἑλένῳ ἥρωι ἄνακτι,	*Iuit autem minitans Heleno heroi regi,*
	Ὀξὺ δόρυ κραδάων· ὁ δὲ τόξου πῆχυν ἄνελκε.	*Acutam hastã vibrans: hic .a. arcus vlnam trahebat.*
γρ. ἁμαρτή- δην, κ. ὁμαρ- τήσαν	Τὼ δ' ἄρ' * ὁμαρτήτην, ὁ μὲν ἔγχεϊ ὀξυόεντι	*Hi verò simul emiserunt: alter quidem hasta acuta*
	Ἵετ' ἀκοντίσσαι, ὁ δ' ἀπὸ νευρῆφιν ὀϊστῷ.	*Cupiebat iaculari, alter verò à neruo emissa sagitta.*
	Πριαμίδης μὲν ἔπειτα κατὰ στῆθος βάλεν ἰῷ	*Priamides quidem deinde ad pectus percussit sagitta*
	Θώρηκος γύαλον, ἀπὸ δ' ἔπτατο πικρὸς ὀϊστός.	*Thoracis conuexum: auolauit autem acerba sagitta.*
	Ὡς δ' ὅτ' ἀπὸ πλατέος πτυόφιν μεγάλην κατ' ἀλωὴν	*Sicut .a. quando à lato ventilabro magnam per areã*
γρ. ἥμισσι	* Θρώσκωσιν κύαμοι μελανόχροες ἢ ἐρέβινθοι,	*Saliunt fabæ nigræ vel cicera,*
	Πνοιῇ ὕπο λιγυρῇ καὶ λικμητῆρος ἐρωῇ.	*Flatu à stridulo & ventilatoris impetu:*
	Ὣς ἀπὸ θώρηκος Μενελάου κυδαλίμοιο	*Sic à thorace Menelai illustris*
	Πολλὸν ἀποπλαγχθεὶς, ἑκὰς ἔπτατο πικρὸς ὀϊστός.	*Multum reiecta longè volauit acerba sagitta.*
	Ἀτρεΐδης δ' ἄρα χεῖρα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος	*Atrides autem manum in prælio strenuus Menelaus*
	Τὴν βάλεν ᾗ ῥ' ἔχε τόξον ἐΰξοον, ἐν δ' ἄρα τόξῳ	*Eam percussit, qua tenebat arcum politum: inq; arcu*
	Ἀντικρὺ διὰ χειρὸς ἐλήλατο χάλκεον ἔγχος.	*E regione per manum adacta est ærea hasta.*
	Ἂψ δ' ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο κῆρ' ἀλεείνων,	*Retrò .a. sociorũ in multitudinẽ cessit, mortem vitãs,*
χ. χάλκεον	Χεῖρα παρακρεμάσας· τὸ δ' ἐφέλκετο * μείλινον ἔγχος.	*Manu suspensa, illam .a. attrahebat fraxineã hastã.*
	Καὶ τὸ μὲν ἐκ χειρὸς ἔρυσεν μεγάθυμος Ἀγήνωρ,	*Et hanc quidẽ è manu traxit magnanimus Agenor,*
	b Αὐτὴν δὲ ξυνέδησεν ἐϋστρόφῳ οἰὸς ἀώτῳ,	*Ipsam verò colligauit pulchrè circũuoluta ouis lana,*
	Σφενδόνῃ, ἣν ἄρα οἱ θεράπων ἔχε ποιμένι λαῶν.	*Funda, quam ei minister tenebat pastori populorũ.*
	Πείσανδρος δ' ἰθὺς Μενελάου κυδαλίμοιο	*Pisander autem rectà in Menelaum illustrem*
	Ἤϊε· τὸν δ' ἄγε μοῖρα κακὴ θανάτοιο τέλοσδε,	*Ibat: hũc .a. ducebat fatum funestum mortis ad finẽ,*
	Σοὶ Μενέλαε δαμῆναι ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι.	*A te Menelaë vt sterneretur in graui pugna.*
	Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,	*Hi autem quando iam propè erant in se profecti,*
	Ἀτρεΐδης μὲν ἅμαρτε, παραὶ δέ οἱ ἐτράπετ' ἔγχος·	*Atrides quidem aberrauit, ipsiq; auersa est hasta:*
	Πείσανδρος δὲ σάκος Μενελάου κυδαλίμοιο	*Pisander verò scutum Menelai illustris*
χ. διαπρὸ	Οὔτασεν, οὐδὲ * διαπρὸ δυνήσατο χαλκὸν ἐλάσσαι.	*Percussit, neq; penitus potuit æs traijcere.*
	Ἔσχετο γὰρ σάκος εὐρὺ, κατεκλάσθη δ' ἐνὶ καυλῷ	*Prohibuit .n. scutũ latũ: fracta est .a. in summa cuspide*
χ. ἐέλπετο	Ἔγχος· ὁ δὲ φρεσὶν ᾗσι χάρη καὶ * ἐέλπετο νίκην.	*Hasta: hic .a. mẽtib. suis gauisus est, & sperabat victoriã*
	Ἀτρεΐδης δὲ ἐρυσσάμενος ξίφος ἀργυρόηλον,	*Atrides .a. extracto ense argenteis clauis insigni,*
	Ἆλτ' ἐπὶ Πεισάνδρῳ· ὁ δ' ὑπ' ἀσπίδος εἵλετο καλὴν	*Insilijt in Pisandrũ: hic .a. sub scuto accepit pulchram*
	Ἀξίνην εὔχαλκον, ἐλαΐνῳ ἀμφὶ πελέκκῳ,	*Bipennẽ ex bono ferro factã, oleaginũ per manubriũ*

Μακρῷ,

Μακρῷ, ἐϋξέστῳ. ἅμα δ' ἀλλήλων* ἐφίκοντο.
Ἤτοι ὁ κόρυθος φάλον ἤλασεν ἱπποδασείης,
Ἄκρον ὑπὸ λόφον αὐτόν· ὁ δὲ προσιόντα, μέτωπον,
Ῥινὸς ὑπὲρ πυμάτης· λάκε δ' ὀστέα, τὼ δέ οἱ ὄσσε
Παρ ποσὶν* αἱματόεντι χαμαὶ πέσον ἐν κονίῃσιν.
Ἰδνώθη δὲ πεσών· ὁ δὲ λὰξ ἐν στήθεσι βαίνων,
Τεύχεά τ' ἐξενάριξε, καὶ εὐχόμενος ἔπος ηὔδα,
[c]Λείψετέ θην οὕτω γε νέας Δαναῶν ταχυπώλων
Τρῶες ὑπερφίαλοι, δεινῆς ἀκόρητοι ἀϋτῆς.
Ἄλλης μὲν λώβης τε καὶ αἴσχεος οὐκ ἐπιδευεῖς,
Ἣν ἐμὲ λωβήσασθε [d]κακαὶ κύνες· οὐδέ τι θυμῷ
Ζηνὸς ἐριβρεμέτεω [e]χαλεπὴν ἐδδείσατε μῆνιν
Ξεινίου, ὅς τε ποτ' ὔμμι διαφθέρσει πόλιν αἰπήν.
Οἵ μευ [f]κουριδίην ἄλοχον καὶ κτήματα πολλὰ
[g]Μὰψ οἴχεσθ' ἀνάγοντες, ἐπεὶ φιλέεσθε παρ' αὐτῇ
Νῦν αὖτ' ἐν νηυσὶν μενεαίνετε ποντοπόροισι
Πῦρ ὀλοὸν βαλέειν, κτεῖναι δ' ἥρωας Ἀχαιούς·
Ἀλλά ποτε σχήσεσθε (καὶ ἐσσύμενοί περ) Ἄρηος.
Ζεῦ πάτερ, ἦ τέ σε φασὶ περὶ φρένας ἔμμεναι ἄλλων
Ἀνδρῶν ἠδὲ θεῶν, σέο δ' ἐκ τάδε πάντα πέλονται.
Οἷον δὴ ἄνδρεσσι χαρίζεαι ὑβριστῇσι
Τρωσίν, τῶν μένος αἰὲν ἀτάσθαλον, οὐδὲ δύνανται
Φυλόπιδος κορέσασθαι ὁμοιΐου πολέμοιο.
Πάντων μὲν κόρος ἐστὶ καὶ ὕπνου καὶ φιλότητος,
Μολπῆς τε γλυκερῆς, [h]καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο,
*Τῶν πέρ τις καὶ μᾶλλον ἐέλδεται ἐξ ἔρον εἶναι,
Ἢ πολέμου· [i]Τρῶες δὲ μάχης ἀκόρητοι ἔασιν.
Ὣς εἰπών, τὰ μὲν ἔντε' ἀπὸ χροὸς αἱματόεντα
Συλήσας, ἑτάροισι δίδου Μενέλαος ἀμύμων·
Αὐτὸς δ' αὖτ' ἐξαῦτις ἰὼν προμάχοισιν ἐμίχθη,
Ἔνθα οἱ υἱὸς ἐπᾶλτο Πυλαιμένεος βασιλῆος
Ἁρπαλίων, ὅ ῥα πατρὶ φίλῳ ἕπετο πτολεμίζων
Ἐς Τροίην, οὐδ' αὖτις ἀφίκετο πατρίδα γαῖαν·
Ὅς ῥα τότ' Ἀτρεΐδαο μέσον σάκος οὔτασε δουρὶ
Ἐγγύθεν, οὐδὲ* διαπρὸ διηνῦσαι χαλκὸν ἐλάσσαι.
Ἂψ δ' ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο κῆρ' ἀλεείνων,
Πάντοσε παπταίνων, μήτις χρόα χαλκῷ ἐπαύρῃ.
Μηριόνης δ' ἀπιόντος ἵει χαλκήρε' ὀϊστόν.
Καί ῥ' ἔβαλε γλουτὸν κατὰ δεξιόν· αὐτὰρ ὀϊστὸς
Ἀντικρὺ κατὰ κύστιν ὑπ' ὀστέον ἐξεπέρησεν,
Ἑζόμενος δὲ κατ' αὖθι, φίλων ἐν χερσὶν ἑταίρων
Θυμὸν ἀποπνείων [k]ὥστε σκώληξ ἐπὶ γαίῃ
Κεῖτο ταθείς· ἐκ δ' αἷμα μέλαν ῥέε, δεῦε δὲ γαῖαν.
Τὸν μὲν Παφλάγονες μεγαλήτορες ἀμφεπένοντο·
Ἐς δίφρον δ' ἀνέσαντες ἄγον προτὶ Ἴλιον ἱρὴν
Ἀχνύμενοι. [l]μετὰ δέ σφι πατὴρ κίε δάκρυα λείβων·
Ποινὴ δ' οὔτις παιδὸς ἐγίνετο τεθνηῶτος.

Longum, bene politū: simul.a.inter se cōgrediebātur. κ. ἀφίκοντο.
Certè hic q̄dē galeæ conū percußit eq̄nis setis hirsutæ
Summa sub crista ipsa: alter.v.accedentem, in fronte
Naso super extremo: crepuerunt autē ossa: at ei oculi
Ante pedes sanguinolēti humi deciderūt in pulueres. κ. αἱματόεντε
Incuruatus est.a.lapsus: hic aūt calce in pectora ruēs,
Armaq; exuit, & glorians verbum locutus est:
Relinquetis demū sic naues Danaorū celerib. equis
Troiani perfidi. grauis insatiabiles pugnæ: (vtentiū
Alio quidem flagitio & probro non carentes estis,
Quo me violastis improbi canes, neq; quid animo
Iouis valde tonantis difficilem veriti estis iram
Hospitalis, qui aliquando vobis destruet vrbem altā:
Qui meam virginem vxorem, & opes multas
Sine causa venistis adducētes postq̄ amicè tractati fu-
Nūc rursˀ in naues cupitis pōtigradas (istis apud ipsā.
Ignē perniciosum iacere, occidereq; heroas Achiuos:
Sed aliquando coërcebimini, cupidi quamuis, à bello.
Iupiter pater, pfectò te aiūt sapiētia superare cæteros
Homines atq; deos, ex te autem hæc omnia fiunt:
Qualiter iam viris gratificaris iniustis
Troianis, quorū animus semper impius est, neq; possūt
Pugna satiari ex æquo molestia belli.
Omnium quidem satietas est, & somni & amoris,
Cantusq; dulcis, & egregiæ saltationis:
Quorū q̄dē quis etiā magis appetit desideriū eximere κ. εἶναι
Quàm belli. Troiani verò pugnæ insatiabiles sunt.
Sic locutus, arma quidem à corpore cruenta
Diripiens socijs dedit Menelaus inculpatus:
Ipse verò retrò iterū iens propugnatoribus mistus est:
Tunc ei filius insilijt Pylæmenei regis
Harpalion, qui patrem dilectum sequebatur bellans
Ad Troiam, neq; rursus venit in patriam terram:
Qui tunc Atridæ medium scutum læsit hasta
Cominus, neq; penitus potuit æs traijcere: κ. διαπρὸ
Retrò.a.sociorū in multitudinē cessit, mortem euitās,
Vndiq; circumspiciens ne quis corpus ære cōtingeret.
Meriones.a.in abeuntium misit æream sagittam,
Et vulnerauit coxam ad dextram, ac sagitta
E regione per vesicam sub os penetrauit:
Residens autem illic charorum inter manus sociorū
Animam efflans, tanq̄ vermis super terrā (terram.
Iacebat extēsˀ: sanguisq; niger effluebat, tingebat.a.
Hunc quidem Paphlagones magnanimi curabant:
In currū verò collocātes ducebant ad Ilium sacrum,
Dolentes: cumq; ipsis pater ibat lachrymas fundens:
Vltio autem nulla filij fiebat mortui.

COMMENTARIVS.

a θρηικίῳ μεγάλῳ] Soli inter barbaros magnis vtebantur gladijs Thraces, vt veteres obseruant. Quidam porrò hoc ξίφος μεγάλον frameam fuisse existimabant. Rectè autem magnum Heleno ensem tribuit, vt credibilius fiat ipsum galeam illo diffidisse.

b αὐτὴν δ' ἐξυνέδησεν ἐϋστρόφῳ] Notabatur hic à Scholiaste, olim lana solere complicari fundæ, vt ita dicā, brachia (Græci vocant κῶλα, quæ sunt τὰ τῆς σφενδόνης ἑκατέρωθεν μέρη, vt ait Suidas) nō neruis, vt posteà, vt lana concedente, id est, facilè se extendēte: vel si Græcè mauis, ἐρίῳ ὑπενδιδόντι, ipsa in iactu extenderentur. Porrò nota funditores etiam in bello Troiano extitisse, eos tamen seruos vel famulos (vt puto) vt hoc loco minister Agenoris.

c λείψετέ θην] Facundiam Menelai cum acumine antea prędicauit Homerus, cuius hic luculentum exemplū habes. Vehemēs autem est eius hoc loco oratio, vt qui iniuriarum sibi à Troianis in vxoris raptu illatarum recordetur, quas præsens eorundē in Græcos impetus exacerbauit. Primùm itaq; in Troianos inuehitur, & eorum furorem tandem aliquando cohibitum iri comminatur. Deinde per Apostrophem ad Iouem conqueritur de inexplebili pugnandi ardore, quibus Troiani vehementer inflammantur.

d κακαὶ κύνες] Ionicū est quod genere fœminino κύων dixerit. Cæteris porrò interpretationib. relictis, ideò canes a Menelao mihi videntur dici Troiani propter impudentiam, qua in Helenæ raptu vsi sunt, quasi nulla verecundia, nullo pudore à tanto facinore deterriti sint. Proinde canis impudens est animal. Vnde solet ab hostibus hostis ita appellari: & apud Homerum pro graui cōtumelia in aduersarium dicitur, vt etiam obseruauit Donatus in Eunucho Terentij. Hinc illa apud hunc Poetam ἐξ οὗ τοι ἐριζ. θη-

κακὸς κύων, & alibi ἐξελάαν ἐνθένδε κύνας κηρεσσιφορήτους. Canum etiam impudentiam Oppian. de venat. notat. Hinc κυνὸς ὄμματ' ἔχων Agamemnon ab Achille 1. Iliad. dictus est. Sed de his aliàs. Vel forsan impudentes Troiani, quos nulla pudoris repagula Vrbe concludunt, & cùm eos raptus Helenæ coërcere debuisset præ verecundia & rubore: tamen impudentius egressi iniuriam iniuria cumulare conniuntur tam acriter & indefatigate ad Pelasgas rates dimicantes.

c χαλεπὴν ἐδείσατε μῆνιν] Auget Troianorum scelus, quasi dicat: Creditis mihi soli illatam à vobis iniuriā, cùm vxorem & opes meas rapuistis? Atqui in superos etiam à vobis fœdissimè peccatum est, nimirum in Iouem hospitalem, cuius saltē iræ metu debueratis à tanto scelere perpetrando deterreri, in quo iura hospitalitatis perfidè violastis. Sed neq; hoc ille inultum patietur, impiæq; huius vestræ impudentiæ debitas pœnas aliquando vobis rependet in vrbis vestræ excidio. Itaq; Menelaus paulò pòst ad Iouem orationem suam conuertet, & fauorem, quo Troianos hodierno die prosequitur, exprobrabit. quasi dicat, eum violati sui iuris in hospitalitate non amplius recordari, cùm Numen tamen deceat iniustorum & impiorum scelera vindicare: Numē, inquam, supremum, sapientiaq; homines deosq; longè antecellens.

f κουριδίην ἄλοχον] Ergo, vt aiunt antiqui, nescit Homerus quæ sequens ætas de Helena à Theseo rapta commemorat (cuius rei meminit copiosè Plutarchus in vita Thesei) neq; ex ijs duobus natam Iphigeniam, si virgo sit Menelao vxor. Porrò hic Virginem interpretor, quæ nulli prætereà vnquam matrimonio iuncta est: id est, quæ Virgo integra primo coniugi traditur.

g μὰψ οἴχεσθε] Illud μὰψ ad differentiam Græcorum dictum fuisse videri potest. Nam redibunt aliquando in patriam quoque Græci Troianorum spolijs onusti, sed iusta erit illa præda, cuius fundamentum in iniuriæ vltione positum est.

h καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο] Duplex est saltationis genus: aliud quidem bonum, aliud malum: vel si mauis, aliud honestum, aliud inhonestum & indecorum. Posterius intellexit Priamus, cum filijs suis quod ψεῦσται & ὀρχησταί sint, exprobrat. Prioris honestas extra reprehensionis & vituperij aleam posita est, cuius inuentrix dicitur fuisse Minerua vel Dioscuri, vt quidam malūt: posterioris verò Pan vel Dionysius, quæ lasciuior est & Satyrica. Prius genus intelligebat vir summus ille Iulius Scaliger, summi viri Iosephi Scaligeri, quem mea ætas suspicit, pater Poetices lib. 1. cap. 18. Saltandi, inquit, non vulgare studium, nō obscœnum, quippè quod à sua dignitate neutiquam alienum Heroës arbitrati sunt. Sanè saltarūt & Theseus, & Achilles, & Pyrrhus, & Socrates ipse. Hæc ille vbi de saltatione caput illud luculentissimum est. Duo saltationis honestæ genera belli & pacis, videlicet commendat in sua Repub. diuinus ille Plat. de Legib. lib. 7. Socrati saltationem exercitationem fuisse non iniucundam, scribit Plutarchus de tuenda valetudine. Vide eundem symp. 7. q. 8. Et ne nimius sim, multa possunt adduci, quæ hoc saltationis genus honestum, quod Homerus ἀμύμονα ὀρχηθμὸν appellauit, comprobent: abstineo tamen propter susceptam mihi imposterum breuitatem. Dicam solùm, morosos mihi nimium Catones quosdam & rigidiores [illegible] videri, qui vtilem illam corporibus exercendis etiā ad bellica munia componendis, vt dicebat Plato, saltationem finibus suis eliminant. cuius si abusum prætexunt, vini tamen vsum non prohibeant, ex cuius abusu tot subinde exoriuntur incommoda: quod tamen si facerent, eandem subirent reprehensionem, quam Lycurgus ille atrox, quem sana non vsum mente dicit Plut. lib. de aud. Poët. quòd multis vino captis ac per temulentiam peccantibus, vites passim excidit: cùm debuisset potius fontes propius adducere, insanumq;, vt ait Plato, Deum alio sobrio castigare, scilicet vinum aqua diluere. Ne quis tamen putet me turpi & obscœnæ rei, quod non paucos susurrantes audire mihi iam videor, velificari: improbo ego Fescenina illa tripudia, Lupercaliaq; Romanorum, [illegible] vel crissationes Hispanorum, vel Bactriasmos, Igdias, Mactrismos, Cnismos: Sabadas, Morphasmos & si qua hodie illis sunt similia & deteriora. Ea solùm commendo, quæ salua pietate & honestate facillimè retineri possunt, summo emolumento corporis valetudini, vt in eum etiam finem à Galeno saltatio commendatur.

i Τρῶες δὲ μάχης] Argumentum est à maiori: Honestarum, inquit, & vtilium rerum suauiumq; satietas hominibus interdum solet obrepere, (cui respondet illud apud Pindarum, hinc fortè desumptum, κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι, καὶ τὰ τέρπν' ἄνθε' Ἀφροδίσια.) quid ergo oporteret Græcos facere in re tam inutili & iniucunda, vt bellū est: à quo ipsi nullo modo dimoueri possunt, immò tam multo iam profuso sanguine sanguinem adhuc spirant, neq; deniq; pugnando defatigantur. Quasi dicat, Deberet eos etiā belli capere satietas.

k ὥς τε σκώληξ] Ecce comparationis humilitatem, qua videtur etiam cadentis ignobilitas significari. Aliàs enim de heroibus magnanimis morientibus dicit σφαδάζειν, βρύχειν, &c. hic verò vermi tantum assimilatur Harpalion, homo fortasse non tanti, vt rei grādiori cadens conferretur. Eius sanè imbecillitas in eo fuit manifesta, quòd læso Atridæ scuto hasta comminus, transfigere tamen illud non potuerit.

l μετὰ δέ σφι πατὴρ] Supple Pylæmenes, cuius filium fuisse Harpalionem, dictum est anteà. Quis autem sit hic Pylæmenes, in dubio est. Quidam intellexerunt illum (de quo supra dictum est lib. 5.) ducem Paphlagonum interemptum: dixeruntq; hic intelligendam animam Pylæmenis patris, quasi nondum sepulti, ideoq; adhuc super terram existentis, iuxta opinionem Græcorum: de quā in Odyssea, quam etiam indicat Euripideus Polydorus, cadauer filij cum alijs sequi. Zenodotus verò pro Πυλαιμένην, substituebat Κυλαιμένην diuersum nomen, quod non placuit. Alij homonymiam hoc loco causantur, quasi alius sit hic Pylemenes, ab illo iā perempto, cuiusmodi homonymiæ apud Homerum non paucæ reperiuntur: vt Schedij duo, Eurymedontes duo, Adrasti tres, Ophelestæ duo & alia eiusmodi.

Τοῦ δὲ Πάρις μάλα θυμὸν ἀποκταμένοιο χολώθη·	Ob hūc, a. interfectū Paris valdè animo iratus est:
Ξεῖνος γάρ οἱ ἔην πολέσιν μετὰ Παφλαγόνεσσι.	Hospes enim ei erat multos inter Paphlagonas.
Τοῦ ὅγε χωόμενος προΐει χαλκήρε' ὀϊστόν.	Propter hunc is iratus emisit æratam sagittam:
Ἦν δέ τις Εὐχήνωρ Πολυΐδου μάντιος υἱός,	Erat autem quidam Euchenor Polyidi vatis filius,
a Ἀφνειός τ' ἀγαθός τε, Κορινθόθι οἰκία ναίων,	Diuesq; fortisq;, Corinthi domos habitans:
Ὅς ῥ' εὖ εἰδὼς κῆρ' ὀλοὴν, ἐπὶ νηὸς ἔβαινε·	Qui benè sciens fatū perniciosum in nauem ascēdit.
Πολλάκι γάρ οἱ ἔειπε γέρων ἀγαθὸς Πολύϊδος,	Sæpè enim ei dixerat senex bonus Polyidus,
b Νούσῳ ὑπ' ἀργαλέῃ φθίσθαι οἷς ἐν μεγάροισιν,	Morbo à molesto mori suis in ædibus,
Ἤ μετ' Ἀχαιῶν νηυσὶν ὑπὸ Τρώεσσι δαμῆναι.	Aut inter Achiuorum naues à Troianis domari.
c Τώ ῥ' ἅμα τ' ἀργαλέην θωὴν ἀλέεινεν Ἀχαιῶν,	Ideo simul grauem mulctam declinabat Græcorum,
(χ. πάθη) Νοῦσόν τε στυγερὴν, ἵνα μὴ * πάθοι ἄλγεα θυμῷ·	Morbumq; molestū, vt non pateretur dolores animo:
Τὸν βάλ' ὑπὸ γναθμοῖο καὶ οὔατος· ὦκα δὲ θυμὸς	Hūc percussit sub maxilla & aure: protinus. a. anim⁹
Ὤχετ' ἀπὸ μελέων· στυγερὸς δ' ἄρα μιν σκότος εἷλεν.	Abijt à membris: horrēda. a. ipsum caligo occupauit.
Ὣς οἱ μὲν μάρναντο δέμας πυρὸς αἰθομένοιο.	Sic hi quidem pugnabant instar ignis ardentis.
Ἕκτωρ δ' οὐκ ἐπέπυστο Διῒ φίλος, οὐδέ τι ᾔδη	Hector autē non audierat Ioui dilectus, neq; norat
Ὅττι ῥά οἱ νηῶν ἐπ' ἀριστερὰ δηϊόωντο	Quòd eius nauium in sinistra parte profligabantur
Λαοὶ ὑπ' Ἀργείων. τάχα δ' ἂν καὶ κῦδος Ἀχαιῶν	Populi ab Argiuis (ppemodū etiā victoria Achiuorū
Ἔπλετο· τοῖος γὰρ γαιήοχος ἐννοσίγαιος	Erat: talis enim Neptunus terræ quassator (tur:)
Ὤτρυν' Ἀργείους, πρὸς δὲ σθένει αὐτὸς ἄμυνεν·	Impellebat Argiuos: insuper. a. robore ipse auxiliaba-
Ἀλλ' ἔχεν ᾗ τὰ πρῶτα πύλας καὶ τεῖχος ἐσᾶλτο,	Sed pstabat vbi primū portas & murum insilierat,
Ῥηξάμενος Δαναῶν πυκινὰς στίχας ἀσπιστάων.	Perruptis Danaorum densis ordinibus scutigerorū,
Ἔνθ' ἔσαν Αἴαντός τε νέες καὶ Πρωτεσίλαος,	Vbi erant Aiacisq; naues & Protesilai
Θῖν' ἐφ' ἁλὸς πολιῆς εἰρυμέναι· αὐτὰρ ὕπερθε	Littus ad maris canis subductæ: at supernè

Τεῖχος

Τεῖχος ἐδέδμητο χθαμαλώτατον, ἔνθα μάλιστα
Ζαχρηεῖς γίνοντο μάχῃ [d] αὐτοί τε καὶ ἵπποι·
Ἔνθα δὲ Βοιωτοὶ καὶ Ἰάονες ἑλκεχίτωνες,
Λοκροὶ καὶ Φθῖοι, καὶ φαιδιμόεντες Ἐπειοὶ,
Σπουδῇ ἐπαΐσσοντα νεῶν ἔχον· οὐδ᾽ ἐδύναντο
Ὦσαι ἀπὸ σφείων [e] φλογὶ εἴκελον Ἕκτορα δῖον.
Οἱ μὲν Ἀθηναίων προλελεγμένοι· ἐν δ᾽ ἄρα τοῖσιν
Ἦρχ᾽ υἱὸς Πετεῶο Μενεσθεύς· οἱ δ᾽ ἅμ᾽ ἕποντο,
Φείδας τε Στιχίος τε Βίας τ᾽ ἐΰς· αὐτὰρ Ἐπειῶν
Φυλείδης τε Μέγης, Ἀμφίων τε Δρακίος τε.
Πρὸ Φθίων δὲ, Μέδων τε, * Μενεπτόλεμός τε ποδάρκης·
[f] Ἤτοι ὁ μὲν, νόθος υἱὸς Ὀϊλῆος θείοιο
Ἔσκε Μέδων Αἴαντος ἀδελφεὸς, αὐτὰρ ἔναιεν
Ἐν Φυλάκῃ γαίης ἄπο πατρίδος, ἄνδρα κατακτὰς,
Γνωτὸν μητρυιῆς Ἐριώπιδος ἣν ἔχ᾽ Ὀϊλεύς·
Αὐτὰρ ὁ, Ἰφίκλοιο πάϊς τοῦ Φυλακίδαο.
Οἱ μὲν πρὸ Φθίων μεγαθύμων θωρηχθέντες,
Ναῦφιν ἀμυνόμενοι, μετὰ Βοιωτῶν ἐμάχοντο.
Αἴας δ᾽ οὐκέτι πάμπαν Ὀϊλῆος ταχὺς υἱὸς
Ἵστατ᾽ ἀπ᾽ Αἴαντος Τελαμωνίου, οὐδ᾽ ἠβαιόν.
[g] Ἀλλ᾽ ὥστ᾽ ἐν νειῷ βόε οἴνοπε πηκτὸν ἄροτρον
Ἶσον θυμὸν ἔχοντε τιταίνετον, ἀμφὶ δ᾽ ἄρα σφιν
Πρυμνοῖσιν κεράεσσι πολὺς ἀνακηκίει ἱδρώς,
Τὼ μέν τε ζυγὸν οἶον ἐΰξοον ἀμφὶς ἐέργει,
Ἱεμένω κατὰ ὦλκα, τέμει δέ τε τέλσον ἀρούρης·
[h] Ὣς τὼ, * παρβεβαῶτε μάλ᾽ ἕστασαν ἀλλήλοιιν.
Ἀλλ᾽ ἤτοι Τελαμωνιάδῃ πολλοί τε καὶ ἐσθλοὶ
Λαοὶ ἕπονθ᾽ ἕταροι, οἵ οἱ σάκος ἐξεδέχοντο
Ὁππότε μιν κάματός τε καὶ ἱδρὼς γούναθ᾽ ἵκοιτο·
Οὐδ᾽ ἄρ᾽ Ὀϊλιάδῃ μεγαλήτορι Λοκροὶ ἕποντο·
Οὐ γάρ σφι σταδίῃ ὑσμίνῃ μίμνε φίλον κῆρ.
Οὐ γὰρ ἔχον κόρυθας χαλκήρεας ἱπποδασείας,
Οὐδ᾽ ἔχον ἀσπίδας εὐκύκλους καὶ μείλινα δοῦρα·
Ἀλλ᾽ ἄρα τόξοισιν καὶ [i] ἐϋστρόφῳ οἶος ἀώτῳ
Ἴλιον εἰς ἅμ᾽ ἕποντο πεποιθότες, * οἷσιν ἔπειτα
Ταρφέα βάλλοντες, Τρώων ῥήγνυντο φάλαγγας.
Δή ῥα τόθ᾽ οἱ μὲν πρόσθε σὺν ἔντεσι δαιδαλέοισι
Μάρναντο Τρωσίν τε καὶ Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ.
Οἱ δ᾽ ὄπιθεν βάλλοντες ἐλάνθανον, οὐδέ τι χάρμης
Τρῶες μιμνήσκοντο· συνεκλόνεον γὰρ ὀϊστοί.
Ἔνθά κε λευγαλέως νηῶν ἄπο καὶ κλισιάων
Τρῶες ἐχώρησαν προτὶ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν,
Εἰ μὴ Πουλυδάμας θρασὺν Ἕκτορα εἶπε παραστάς,
[k] Ἕκτορ, ἀμήχανός ἐσσι παραρρητοῖσι πιθέσθαι.
Οὕνεκά τοι πέρι δῶκε θεὸς πολεμήια ἔργα,
Τοὔνεκα καὶ βουλῇ ἐθέλεις * περιίδμεναι ἄλλων;
Ἀλλ᾽ οὔπως ἅμα πάντα δυνήσεαι αὐτὸς ἑλέσθαι.
[l] Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε Θεὸς πολεμήια ἔργα·
[m] Ἄλλῳ δ᾽ ὀρχηστὺν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν·
Ἄλλῳ δ᾽ ἐν στήθεσσι * τίθει νόον εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐσθλὸν, τοῦ δέ τε πολλοὶ ἐπαυρίσκοντ᾽ ἄνθρωποι,
Καί τε * πόλεις ἐσάωσε, [n] μάλιστα δὲ κ᾽ αὐτὸς ἀνέγνω.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐρέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι * ἄριστα.
Πάντῃ γάρ σε περὶ στέφανος πολέμοιο [o] δέδηε.
Τρῶες * δὲ μεγάθυμοι * ἐπεὶ κατὰ τεῖχος ἔβησαν,
Οἱ μὲν, ἀφεστᾶσιν σὺν τεύχεσιν, οἱ δὲ μάχονται
Παυρότεροι πλεόνεσσι, κεδασθέντες κατὰ νῆας.
Ἀλλ᾽ ἀναχασσάμενος κάλει ἐνθάδε πάντας ἀρίστους.
Ἔνθεν δ᾽ ἂν μάλα πάντα ἐπιφρασσαίμεθα βουλὴν,

Murus ædificatus erat humillimus, vbi maximè
Acerrimi fuerant pugnæ ipsiq́; & equi.
Illic autem Bœotij, & Iaones longis vestibus vtentes,
Locri, & Phthij, & clari Epei,
Alacriter irruentem in naues arcebāt: neq; poterant
Repellere à se flammæ similem Hectorem diuinum:
Alij quidem ante Athenienses lecti erant: inter.a.eos
Præerat fili⁹ Petei Menest. ipsum.a. simul sequebātur
Phidasq́;, Stichusq́;, Biasq́; magnus sed ante Epeios,
Phylidesq́; Meges, Amphionq́;, Draciusq́;: χ. Φυλείδης τε μέγης τ᾽
Ante Phthios autem Medonq́;, Meneptolemusq́; celer: χ. μενεπτόλεμός τε Ποδάρκης
Certè alter quidem notus filius Oilei diuini
Erat Medon, Aiacis frater & habitabat
In Phylace, terra procul à patria, virū cùm occidisset
Fratrem nouercæ Eriopidis, quam habebat Oileus:
Sed alter Iphicli filius Phylacidæ erat.
Hi quidem antè Phthios magnanimos armati
Nauibus auxiliantes cum Bœotijs pugnabant.
Aiax autem non procul omnino Oilei velox filius
Stabat ab Aiace Telamonio, ne paululum quidem:
Sed sicut in nouali boues nigri compactum aratrum
Aequalem animū habentes trahūt, circa.a. ipsorum
Ima cornua multus erumpit sudor:
Hos quidem iugū solum bene politū vtrinq; distēdit
Vadentes per sulcum: inciditur autem fundus arui:
Sic hi congressi valdè stabant inter se. χ. πὰρ βεβαῶτε
Sed Telamoniadem quidem multiq; & strenui
Populi sequebantur socij, qui ei scutum excipiebant,
Quando ipsum laborq; & sudor genibus occupasset.
Neq; verò Oiliadem magnanimū Locri sequebātur.
Non.n. ipsis in stataria pugna manebat dilectum cor:
Non.n. habebant galeas æreas equinis setis hirsutas
Neq; habebant scuta rotunda, & fraxineas hastas,
Sed arcubus & bene torta ouis lana
Ad Troiam simul secuti sunt confisi: quibus deinde χ. εἶτα μάλιστα
Frequenter iacientes, Troianorū rūpebant phalāges:
Iam tunc illi quidem antè cum armis pulchris
Pugnabāt, cōtra Troianosq́; et Hectorē ære armatum.
Hi autem post iacientes latebant, neq; quid pugnæ
Troiani recordabantur, conturbabant enim sagittæ.
Tum sanè miserè à nauibus & tentorijs
Troiani recessissent ad Ilium altum.
Nisi Polydamas audacē Hectorē allocut⁹ esset astans:
Hector impossibilis es monitorijs verbis flecti.
Quoniam tibi excellenter dedit Deus bellica opera,
Ideo & consilio vis præcellere cæteris? χ. περιίδμεναι
At nullo modo simul omnia poteris tu solus diligere.
Alij enim tribuit Deus bellica opera,
Alij autem artem saltandi, alij citharam & cantum,
Alij.a. in pectorib. posuit animū latè pspiciens Iupiter χ. τιθεῖ
Prudentem, eoq; multi fruuntur homines:
Et Respub. seruauit: pcipuè.a. ipse cognoscit vtilitatē χ. πολλὰς
Sed ego dico vt mihi videtur esse optimū. (prudētia. χ. ἄριστον
Vndiq; igitur te circum corona belli flagrat.
Troiani aūt magnanimi postquā trans murū iuerūt, χ. δὴ
Hi quidem cessant cum armis, alij verò præliantur χ. ἐπεὶ δὴ τεῖχος
Pauciores cum pluribus, dissipati circa naues.
Sed retrocedens voca huc omnes proceres,
Hic autem totum deliberauerimus consilium,

Ἤ κεν ἐνὶ νήεσσι πολυκλήϊσι πέσωμεν,
(Αἴκ' ἐθέλῃσι θεὸς δόμεναι κράτος) ἤ κεν ἔπειτα
Πὰρ νηῶν ἔλθωμεν ἀπήμονες. ἦ γὰρ ἔγωγε
Δείδω μὴ τὸ χθιζὸν * ἀποτίσωνται Ἀχαιοὶ (margin: * ἀποτίσωνται)
Χρεῖος, ἐπεὶ παρὰ νηυσὶν ἀνὴρ ἆτος πολέμοιο
Μίμνει, ὃν οὐκέτι πάγχυ μάχης σχήσεσθαι ὀΐω.
Ὣς φάτο Πυλυδάμας. ἅδε δ' Ἕκτορι μῦθος ἀπήμων.
Αὐτίκα δ' ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμᾶζε,
Καί μιν φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Πυλυδάμα, σὺ μὲν αὐτοῦ ἐρύκακε πάντας ἀρίστους·
Αὐτὰρ ἐγὼ κεῖσ' εἶμι, καὶ ἀντιόω πολέμοιο.
Αἶψα δ' ἐλεύσομαι αὖτις, ἐπὴν εὖ τοῖς ἐπιτείλω.

An in naues multa transtra habentes irruamus,
(Siquidem velit Deus largiri victoriam) an deinde
A nauibus abeamus illæsi: certè enim equidem
Timeo ne hesternum exoluant Achiui
Debitum: quoniã apud naues vir insatiabilis belli
Manet, quẽ nõ amplius omnino à pugna cessaturũ puto.
Sic dixit Polyd. placuit aũt Hectori consiliũ salubre.
Continuò autem è curru cum armis desilijt in terrã,
Et ipsum edita voce, verbis velocibus allocutus est.
Polydama, tu quidẽ hic & cõtine omnes proceres,
At ego illuc ibo, & occurram prælio.
Mox verò reuertar rursus, postquam bene ijs imperauero.

COMMENTARIVS.

a ἀφνειός τ' ἀγαθός τε.] Hic Euchenor diuitias cum probitate cõiunctas habet, quod non semper accidit. Nã vt plurimùm qui magis magisque accumulandæ pecuniæ dediti sunt, quò maioris eam faciunt, eò minoris virtutem, vt ait Plat. 5 de Legib. Et incertus quidam apud Stobæum Ser. 91. virtutem diuitijs contrariam docet.

b νούσῳ ὑπ' ἀργαλέῃ] Duplicitas harum prædictionum alibi à nobis anteà enarrata est. Hic notanda Euchenoris magnanimitas, (qualis Poëtarum, non qualis Philosophorum) qui maluerit in bello pro patria occumbere, quàm domi morbo conflictatus mori, quæ laus etiam in patre Polyido vate est, qui filium ad bellum accedere non prohibuerit. at Euchenor iste Achille longè inferior. Nam Achilles cùm sibi vitam longissimam domi futuram sciret, moriturum se verò in bello, citiùs ad bellum nihilominus profectus est. At Euchenor si domi remansisset, morbo erat moriturus grauissimo. Ideo ex duobus mortis generibus gloriosius arripuit, & cum laude in illo Græciæ theatro, quàm obscurè domi mori maluit.

c τῷ ῥ' ἄμα τ' ἀργαλέην] Ex hoc loco notamus antiquissimum Græcorum morem, quo qui non militarent, multarentur: idq; non multa simplici, sed grauissima: quanquam si propter metum huius mulctæ Euchenor benè se in bello gerit, verè fortis non sit existimandus. Miror autem in vulgatis θωὴν cædem dici, cùm sit mulcta: id est, ἡ πρὸς ἐπιτίμιον ζημία, vt aliàs dicetur.

d οὐδέ τι πῃ ἴσαντο.] Illud οὐδέ posset quidem de Græcis intelligi, sed melius erit, si ad Troianos referatur. quanquam manifesta illorum mentio facta non sit, vt intelligamus sic eos illic acriter pugnasse tum propter impedimentum muri, tum quòd de gloria vicissim cum Aiacibus contenderent.

e φλογὶ εἴκελον] Rationem huius comparationis ex superiore nostra annotatione potes petere, vbi disseruimus, cur φλογὶ εἴκελον ἀλκὴν dixisset hoc eodem libro Poëta.

f ἔνθα δ' ὁ μὲν] Hos quatuor versus repetet ijsdem verbis Poëta in sequenti Rhapsodia, non veritus opportunè ταυτολογεῖν.

g ἀλλ' ὥς τ' ἐν νειῷ] Hæc comparatio πρότασιν habet ad triplicem ἀπόδοσιν. Nam significantur heroum istorum idem animus, laboris societas, & pauca inter vtroq; distantia: quæ intelligenda est iuxta condensationem, vel potius clypeorum cohærentiam, de qua anteà diximus ex Aeliano. Quod autem ἴσον θυμὸν dicit, metaphoricum est à lance cùm proprium alioqui fuisset ὅμοιον.

h ὣς τὼ, παρβεβαῶτε] Vidimus anteà collectam multorum virtutem fortiorem esse, cuius rei exemplum hic habes in Aiacibus. Habes etiam mutui fratrum auxilij documentum in ipso vitæ periculo, deinde in Græcorum propugnatione studium, quod erat præsentis pugnæ caput.

i ἐϋστρεφεῖ οἰὸς ἀώτῳ] Dictum est anteà & aliàs quoq; dicetur, hanc esse fundæ definitionem, vel potiùs periphrasticam descriptionem. Porrò obserua quàm sit rei militaris peritus Homerus, qui in hac stataria pugna Locros funditores & iaculatores à tergo collocet, quia leuis armaturæ milites hostium impetui sustinẽdo non sufficerent. Discursionibus enim ipsi potiùs apti sunt, vt & omnes qui telis eminus pugnant, id est, οἱ ἀκροβολισμοῖς χρώμενοι, quos Velites appellant Romani, Græci ψιλούς. Illi eminus tantùm feriunt, non cominus. Itaque hoc loco funditores & iaculatores longè ab hostibus recedunt, vt iactibus interuallum sit. Omnis siquidem exercitus armis instructus, aptus est ad pugnam, vel cominus faciendam, vel eminus. Cominus quidem est omnis πληκτικὴ καὶ ἡ δορυφόρος ἐν ἱππικῇ percussoria & lanceas gerens equestris: eminus verò, & ex interuallo pugnans est omnis sagittaria, iaculatoria & funditoria, id est, τοξικὴ καὶ ἀκοντικὴ καὶ σφενδονητική, vt est in illa appendice librorum Aeliani.

k Ἕκτορ ἀμήχανος] Veritus Polydamas ne rursus Hectorem consilio suo irritaret, vt anteà Rhetoricè valde ipsum affatur, primũq; increpat leuiter, quòd persuaderi se non patiatur, deinde adulatoriè ipsum demulcet, eius virtutem in bello prædicans, subiungit tamen rursus increpationem, qua docet Hectorem non ideò præstare cæteris, etiamsi eos belli laude antecedat.

l ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε] Mirari satis non possum quid Homero in mentem venerit, vt prudentiam à re bellica separet vel distinguat, maximè in duce. quod etiam Euripides in Rheso (siue alius est eius tragœdiæ author, vt vult. Iul. Scaliger) fecit. Sic enim ille: Εἴθ' ἦσθ' ἀνὴρ εὔβουλος (vel ἄβουλος) ὡς δρᾶσαι χερί. Ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτὸς πάντ' ἐπίστασθαι βροτῶν Πέφυκεν· ἄλλῳ δ' ἄλλο πρόσκειται γέρας. Σὲ μὲν μάχεσθαι, τοὺς δὲ βουλεύειν καλῶς. Ducis enim in consilio posita est virtus militum, inquit ille Publius. Hinc est quod Euripides in Supplicibus σφαλερὸν ἡγεμὼν θρασύς, dixit: id est, periculosam esse rem ducem audacem, qui consilio caret, vt equidem subintelligendum puto. Porrò separationem istam vtriusq; de industria à Polydamante induci sentio ad innuendum illud Hectoris φρόνημα, ne sibi quoq; vim cõsiliariam vt rei bellicæ peritiam arrogaret, & proinde ipsi esset audientior, quod contigit. Cæterùm alterum ab altero seiungendum non esse, docet Creon ille apud Euripidem in Phœnissis. Cùm enim Eteocles rogasset, ποτέρα στρατηγεῖν, ἢ φρενῶν εὐβουλίᾳ; respondet ille, ἀμφότερον, ἀπολειφθὲν γὰρ οὐδέν ἐστι θάτερον. Eodem modo coniungit Homerus ipse in Iliad. π. ἐν γὰρ χερσί, inquit, τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ. Pind. quoq; Od. 9. Nemeorum χεῖρας καὶ ψυχὴν coniungit. Et si separare voles Consilium præstantius esse viribus reperies, σοφὸν γὰρ ἓν βούλευμα τὰς πολλὰς χεῖρας νικᾷ, vt est apud Plut. In bono etiam consilio victoriæ spem totam ponit idem Creon apud Euripidem his verbis: καλῶς γὰρ νικᾶν ἐστι πᾶν εὐβουλία.

m ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν.] Hunc versum in mea editione vix esse passus sum, fretus ipsius Eustathij consilio, & ipsa sanè potius ratione, ipso etiam H. Stephani vetusto codice refragante. Eum Zenodotus intercalauerat, sed ineptè. Id enim solùm hoc loco Homerus facit, vt Hectoris bellandi peritiam cum Polydamantis consilio componat. quasi dicat Polydamas: Alijs bellicam peritiam largitur Deus, vt tibi Hector: alijs prudentiam, vt mihi.

n μάλιστα δὲ καὐτὸς ἀνέγνω] Admitte, quod Eustathius τὸ ἀνέγνω pro ἔγνω positum esse dicit: cæteras interpretationes nullo modo admitto. Ego simpliciter exponam sensum, quia non parum obscuritatis habet. Pertinet igitur ista ad laudem prudentiæ, cumque dixerit ipsius beneficio tum homines frui, tum Respublicas conseruari: addit, ipsam cognitione præpollere, quasi cætera sine istius auxilio & ope præstari non possint, quasi (inquam) ipsum robur in bello (de cuius comparatione cum prudentia nunc agitur) cæcũ sit sine huius prudentiæ lumine. Verum enim est illud Epicharmi secundum Plutarchum, vel Cercidæ secundum Stobæum νοῦς ὁρῇ, καὶ νοῦς ἀκούει· τἆλλα κωφὰ καὶ τυφλά. Illa igitur cognitio vel notitia prudentis animi effectus illos parit conseruationis Rerumpublicarum, cuius etiam fructus reliqui homines percipiunt, vt iam hoc loco prudentiam non otiosam & intellectualem, sed πρακτικὴν intelligam, qualis in illo Phocylidis versu, ἄρχει καὶ πόλιας σοφίη καὶ νῆα κυβερνᾷ. porrò ista cognitio generaliter patet, putà in prouidentia periculorum, eorumq; euitatione diligenti, deniq; quicquid in actus rerum politicos tum pacis tũ belli tempore cadit, isti γνώσει subijcio, qua animus prudens instructus virum, qui bellica tantùm virtute est præditus, longissimè antecellit: qui videtur Polydamantis scopus, vt Hectorem se inferiorem ostendat, quippe qui non consilio, sed viribus tantùm bellica peragat negotia. Ergo illud ἀνέγνω absolutè positum esto, neq; quippiam aliud subintelligatur, vt συνεχείας volunt Eustathius, præterea ἐσάωσαν quoque temporis notetur præteriti pro præsenti, ἀνέγνω pro ἀναγινώσκει, deniq;, vt initio quoque diximus, compositum pro simplici vsurpatum est.

o ἀλλ' ἐγὼ]

o δέδηε] Elegans metaphora, quam non propter τὸ στέφανος, sed propter τὸ πολέμοιο vsurpat. Nam & δαῒς καιομένη pugna ardens alibi dicta est, & hæc loquendi formula innumera est in hoc Poëta.

p μὴ τὸ χθιζὸν ἀποτίσωνται] Hæc lectio iam in vulgaribus exemplaribus inualuit, quæ tamē non est à veteribus approbata, maluerūtq; τὸ ἀποστήσωνται, quod ad marginem annotaui, pro ἀποτίσωνται, id est, σταθμῷ ἀποδώσουσι ἢ λήψονται, libræ pondere rependent vel accipient: & quantum nos heri accepimus, tantum ipsi hodierno die sibi restituent: sic vtriusque partis æqualitas iustum examē conficiet, quod totum est allegoricum. Innuit enim, Græcos victoriam hesternam, Troianorum hodie exæquaturos. Vox est παρὰ τὸ ἱστῶ, quod de iugo dicitur, vt alibi copiosius explicabimus.

q παρὰ νηυσὶν ἀνὴρ] Achillem intelligit, cuius nomen Polydamas subticuit Hectoris gratia. Nam illa erant gemina huius belli cōtraria fulmina, vt alter alterius virtutem solùm reformidaret, quanquam Achilles minus. De Hectore constat, quod ante iram Achillis Troia egressus non sit, vt primo Iliados monuimus, secundum opinionem Homeri: nam historia aliud narrat.

r ἅδε δ' Ἕκτορι μῦθος ἀπήμων] Nestor sup Iliad. θ dixerat, τῷ πείσεαι, ὅς κεν ἀρίστην βουλὴν βουλεύσῃ. Quod hoc loco Hector præstat, sibi tamen ipsi contrarius. nam anteà Polydamantis consilio repudiato ad pugnam perrexerat.

Ἦ ῥα, καὶ ὡρμήθη [a] ὄρεϊ νιφόεντι ἐοικώς,
Κεκληγώς, διὰ δὲ Τρώων πέτετ' ἠδ' ἐπικούρων.
Οἱ δ' ἐς Πανθοΐδην ἀγαπήνορα Πουλυδάμαντα
Πάντες ἐπεσσεύοντ', ἐπεὶ Ἕκτορος ἔκλυον αὐδήν.
Αὐτὰρ ὁ Δηΐφοβόν τε βίην θ' Ἑλένοιο ἄνακτος,
Ἀσιάδην τ' Ἀδάμαντα, καὶ Ἄσιον Ὑρτάκου υἱὸν
Φοίτα ἀνὰ προμάχους διζήμενος εἴ που ἐφεύροι.
Τοὺς δ' εὗρ' οὐκέτι πάμπαν ἀπήμονας, οὐδ' ἀνολέθρους·
Ἀλλ' οἱ μὲν δὴ νηυσὶν ἐπὶ πρυμνῇσιν Ἀχαιῶν,
Χερσὶν ὑπ' Ἀργείων κέατο ψυχὰς ὀλέσαντες.
Οἱ δ' ἐν τείχει ἔσαν βεβλημένοι, οὐτάμενοί τε.
Τὸν δὲ τάχ' εὗρε μάχης ἐπ' ἀριστερὰ δακρυοέσσης
Δῖον Ἀλέξανδρον, Ἑλένης πόσιν ἠϋκόμοιο,
Θαρσύνονθ' ἑτάρους, καὶ ἐποτρύνοντα μάχεσθαι·
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος προσέφη αἰσχροῖς ἐπέεσσι,
Δύσπαρι, εἶδος ἄριστε, γυναιμανές, ἠπεροπευτά,
Ποῦ τοι Δηΐφοβός τε, βίη θ' Ἑλένοιο ἄνακτος,
Ἀσιάδης τ' Ἀδάμας, ἠδ' Ἄσιος Ὑρτάκου υἱός;
Ποῦ δέ τοι Ὀθρυονεύς; νῦν ὤλετο [b] πᾶσα * κατ' ἄκρης χ. κατ' ἄκρης Ἰ. αἰπεινῆς
Ἴλιος αἰπεινή· νῦν τοι σῶς αἰπὺς ὄλεθρος.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν Ἀλέξανδρος θεοειδής,
Ἕκτορ ἐπεί τοι θυμὸς [c] ἀναίτιον αἰτιάασθαι,
Ἄλλοτε δή ποτε μᾶλλον ἐρωῆσαι πολέμοιο
Μέλλω, ἐπεὶ οὐδ' ἐμὲ πάμπαν ἀνάλκιδα γείνατο μήτηρ.
Ἐξ οὗ γὰρ παρὰ νηυσὶ μάχην ἤγειρας ἑταίρων,
Ἐκ τοῦ δ' ἐνθάδ' ἐόντες ὁμιλέομεν Δαναοῖσι
Νωλεμέως· ἕταροι δὲ κατέκταθεν οὓς σὺ μεταλλᾷς.
Οἴω Δηΐφοβός τε βίη θ' Ἑλένοιο ἄνακτος
Οἴχεσθον μακρῇσι τετυμμένω ἐγχείῃσιν
Ἀμφοτέρω κατὰ χεῖρα· φόνον δ' ἤμυνε Κρονίων.
Νῦν δ' ἄρχ' ὅππῃ σε κραδίη θυμός τε κελεύει·
Ἡμεῖς δ' ἐμμεμαῶτες ἅμ' ἑψόμεθ', * οὐδέ τι φημὶ χ. οὐδέ τι
Ἀλκῆς δευήσεσθαι, ὅση δύναμίς γε πάρεστι·
[d] Πὰρ δύναμιν δ' οὐκ ἔστι καὶ ἐσσύμενον πολεμίζειν.
Ὣς εἰπὼν παρέπεισεν ἀδελφειοῦ φρένας ἥρως·
Βὰν δ' ἴμεν ἔνθα μάλιστα μάχη καὶ φύλοπις ἦεν,
Ἀμφί τε Κεβριόνην καὶ ἀμύμονα Πουλυδάμαντα,
Φάλκην, Ὀρθαῖόν τε, καὶ ἀντίθεον Πολυφοίτην,
Πάλμυν τ', Ἀσκάνιόν τε Μόρυν θ', υἷ' Ἱπποτίωνος·
Οἵ ῥ' ἐξ Ἀσκανίης ἐριβώλακος ἦλθον ἀμοιβοὶ
Ἠοῖ τῇ προτέρῃ, τότε δὲ Ζεὺς ὦρσε μάχεσθαι.
Οἱ δ' ἴσαν ἀργαλέων ἀνέμων ἀτάλαντοι ἀέλλῃ,
Ἥ ῥά θ' ὑπὸ βροντῆς πατρὸς Διὸς εἶσι πέδονδε,
Θεσπεσίῳ δ' ὁμάδῳ ἁλὶ μίσγεται, ἐν δέ τε πολλὰ
Κύματα παφλάζοντα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης
Κυρτὰ, φαληριόωντα, [e] πρὸ μέν τ' ἄλλ', αὐτὰρ ἐπ' ἄλλα·
Ὣς Τρῶες πρὸ μὲν ἄλλοι ἀρηρότες, αὐτὰρ ἐπ' ἄλλοι
Χαλκῷ μαρμαίροντες ἅμ' ἡγεμόνεσσιν ἕποντο.
Ἕκτωρ δ' ἡγεῖτο βροτολοιγῷ ἶσος Ἄρηϊ,

Dixit, & digressus est monti niuali similis,
Inclamans, perq; Troianos volabat & auxiliatores.
Hi autem ad Panthœdem benignum Polydamanta
Omnes accelerabāt, postquā Hectoris audierūt vocem.
Sed hic Deiphobumq;, vimq; Heleni regis,
Asiademq;, Adamanta, & Asium Hyrtaci filium
Ibat per propugnatores quærens si alicubi inueniret.
Hos. a. inuenit nullo modo prorsus illæsos, nec viuos.
Sed hi quidem iam ad naues & puppes Achiuorum,
Manibus ab Argiuorum iacebant animabus amissis:
Alij. a. intra murū erāt percussi eminus, sauciatiq; ppè
Hunc. v. ptinus inuenit pugnæ ad sinistrā lachrymosæ
Nobilem Alexandrum, Helenæ maritum pulchricomæ,
Animantem socios, & incitantem ad pugnandum.
Propè autem stans allocutus est contumeliosis verbis,
Infelix Pari, forma optime, mulierose deceptor,
Vbi tibi Deiphobus, visq; Heleni regis,
Asiadesq;, Adamas, & Asius Hyrtaci filius?
Vbi & Othryoneus? nunc periyt totum à summo
Ilium altum: nunc tibi integra grauis pernicies.
Hunc autem rursus allocutus est Alexander diuinus:
Hector, quoniam tibi est animus insontem culpare:
Aliâs fortè magis cessasse à prælio
Debeo, quoniā neq; me prorsus imbellem genuit mater.
Ex quo enim apud naues pugnam suscitasti sociorum,
Ex eo hic existentes congredimur cum Græcis
Indesinenter: socij autem cæsi sunt, quos tu requiris.
Duo soli Deiphobusq;, visq; Heleni regis
Abierunt longis saucij hastilibus
Ambo in manu: cædem autem auertit Saturnius.
Nunc autem duc quā te cor animusq; iubet:
Nos autem vsq; prompti simul sequemur: neq; puto
Vires nos desideraturos, quāta quidem vis adest nobis.
Vltra vires. a. non licet quantumuis cupidū, pugnare.
Sic fatus, flexit fratris animum heros.
Cæperunt. autem ire vbi maximè pugna & prælium erat,
Circumq; Cebrionem, & eximium Polydamanta,
Phalcen, Orthæumq;, & diuinum Polyphœtem,
Palmumq;, Ascaniumq;, Morumq;, filios Hippotionis,
Qui ex Ascania fructifera venerant successores,
Die præcedenti: tunc verò Iupiter impulit pugnare.
Hi autem ibāt molestorum ventorum similes turbini,
Qui à tonitruo patris Iouis vadit per campum,
Magno. a. cum strepitu mari miscetur, insuntq; multa
Vnde æstuantes multisoni maris
Turgida, spuma albicātes, antè quidē aliæ & post aliæ:
Sic Troiani antè quidem alij stipati, & post alij
Ferro fulgentes vnà cum ducibus sequebantur:
Hector autem præibat pernicioso similis Marti

Πριαμίδης· πρόσθεν δ' ἔχεν ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην,
Ῥινοῖσιν πυκινήν· πολλὸς δ' ἐπελήλατο χαλκός·
Ἀμφὶ δέ οἱ κροτάφοισι [f] φαεινὴ σείετο πήληξ.
Πάντῃ δ' ἀμφὶ φάλαγγας ἐπειρᾶτο προποδίζων
Εἴ πως οἱ εἴξειαν ὑπασπίδια προβιβῶντι·
[g] Ἀλλ' οὐ σύγχει θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν Ἀχαιῶν.
Αἴας δὲ πρῶτος προκαλέσσατο μακρὰ βιβάζων,
Δαιμόνιε σχεδὸν ἐλθέ· τίη δειδίσσεαι οὕτως
Ἀργείους; οὔτοι τι μάχης ἀδαήμονές εἰμεν,
Ἀλλὰ Διὸς μάστιγι κακῇ ἐδάμημεν Ἀχαιοί.
Ἦ θήν πού τοι θυμὸς ἐέλπεται ἐξαλαπάξειν
Νῆας, ἄφαρ δέ τε χεῖρες ἀμύνειν εἰσὶ καὶ ἡμῖν.
Ἦ κε πολὺ φθαίη εὖ ναιομένη πόλις ὑμὴ
Χερσὶν ὑφ' ἡμετέρῃσιν ἁλοῦσά τε περθομένη τε.
Σοὶ δ' αὐτῷ φημὶ σχεδὸν ἔμμεναι ὁππότε φεύγων
Ἀρήσῃ Διὶ πατρὶ καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισι,
[h] Θάσσονας ἰρήκων ἔμεναι καλλίτριχας ἵππους,
Οἵ σε πόλιν δ' εἰσοῦσι κονίοντες πεδίοιο.
Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο [i] δεξιὸς ὄρνις,
Αἰετὸς ὑψιπέτης· ἐπὶ δ' ἴαχε λαὸς Ἀχαιῶν,
Θάρσυνος οἰωνῷ· ὁ δ' ἀμείβετο φαίδιμος Ἕκτωρ,
[k] Αἶαν ἁμαρτοεπές, * βυγάιε, ποῖον ἔειπες;
Αἲ γὰρ ἐγὼν οὕτω γε Διὸς παῖς αἰγιόχοιο
Εἴην [l] ἤματα πάντα, τέκοι δέ με πότνια Ἥρη,
Τιοίμην δ' ὡς τίετ' Ἀθηναίη καὶ Ἀπόλλων·
Ὡς νῦν ἡμέρη ἥδε κακὸν * φέρει Ἀργείοισι
Πᾶσι μάλ'· ἐν δὲ σὺ τοῖσι πεφήσεαι, αἴ κε ταλάσσῃς
Μεῖναι ἐμὸν δόρυ μακρόν, ὅ τοι χρόα λειριόεντα
Δάψει· ἀτὰρ Τρώων * κορέεις κύνας ἠδ' οἰωνοὺς
Δημῷ καὶ σάρκεσσι, πεσὼν ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο· τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο
Ἠχῇ θεσπεσίῃ, ἐπὶ δ' ἴαχε λαὸς ὄπισθεν.
Ἀργεῖοι δ' ἑτέρωθεν ἐπίαχον, οὐδ' ἐλάθοντο
Ἀλκῆς, ἀλλ' ἔμενον Τρώων ἐπιόντας ἀρίστους.
Ἠχὴ δ' ἀμφοτέρων ἵκετ' αἰθέρα καὶ Διὸς αὐγάς.

γρ. βυκάιε, βουγάιε
γρ. φέρει
γρ. κορέει

Priamides: ante se autē habebat scutū vndiq; æquale,
Pellibus densum: multum autem adaptatum erat æs:
Circum autē eius tempora splendens mouebatur galea:
Vndiq; circum phalanges tentabat procedens
Si quo modo sibi cederent sub clypeo tectè progredienti,
Sed non confudit animum in pectoribus Achiuorum.
Aiax autem primus prouocauit latè incedens:
Infelix, propius accede, cur terres ita
Arginos? nequaquam profectò pugnæ imperiti sumus:
Sed Iouis flagello malo profligati sumus Achiui:
Profectò tibi quidem animus sperat direpturum esse
Naues, attamē mox manus ad repellēdū sunt & nobis.
Profectò multò praueniet bene habitata ciuitas vestra
Manibus à nostris captaq; euersaq;:
Tibi verò ipsi dico propè esse (tempus) quando fugiens
Supplicabis Ioui patri, & alijs immortalibus,
Vt velociores accipitribus sint pulchrè iubati equi tui,
Qui te ad ciuitatē ferēt puluerē excitātes per campū.
Sic ei loquuto aduolauit dextra auis
Aquila altiuolans, acclamauit autē populus Achiuorū
Confirmatus augurio: at respondit illustris Hector:
Aiax, nugator, iactator, quid dixisti?
Vtinam enim ego sic Iouis filius ægidem gestantis
Essem dies omnes, peperissetq; me veneranda Iuno,
Honorarer autem sicut honoratur Minerua & Apollo,
Vt nunc dies hæc malum affert Arginis
Omnibus valdè. inter verò tu hos occideris, si audeas
Expectare meam hastā longā, quæ tibi corpus tenerum
Lacerabit, ac Troianorum saturabis canes & aues
Pinguedine & carnib. prostratus apud naues Græcorū.
Sic vtiq; locutus præcessit: hi aūt simul sequebantur
Clamore immenso: acclamauit autem populus à tergo.
Argiui a. vicissim acclamabant, neq; obliuiscebantur
Roboris, sed expectabāt Troianorū inuadētes optimos.
Clamor a. vtrorūq; peruenit ad æthera et Iouis splēdores.

COMMENTARIVS.

a ὄρεϊ νιφόεντι ἐοικώς,] Monti niuali Hectorem comparat propter magnitudinē corporis. De eodem posteà ποσὶ dixit, ad eius celeritatem designandam.

b πᾶσαν κατ' ἄκρης] Quidam hoc loco deesse dicunt τῆς πόλεως, vt dicatur κατ' ἄκρης πόλεως, vt & in Odyssea νῦν μέν τις Ὀδυσσεία ὤλετο πᾶσα κατ' ἄκρης. sup. κεφαλῆς. Quidam tamē hic κατὰ κρὰς scribebant, vt κρὰς esset monosyllabum, pro κάρας. Caput autem vrbis est ἀκρόπολις. Hoc ab alijs post Homerum dictum est κατάκρας, qua voce vtitur etiam Thucydides.

c ἀναίτιον αἰτιάασθαι,] Rectè se non esse in culpa dicit Alexander, quasi eam in ipsum Hectorē reijciat, qui eos murū superare coēgerat. Id etiam veluti indicant illa paulò pòst, ἐξ οὗ γὰρ παρὰ νηυσὶ μάχην ἤγειρας ἑταίρων.

d πὰρ δύναμιν δ' οὐκ ἔστι] Huic Paridis γνώμῃ respōdet illa Euripidis in Helena, τὸ γὰρ τολμᾶν ἀδύνατον, οὐδὲν ὃ σοφόν. & illud non absimile in Iphigenia Aulidēse, τὰ δ' ἀδύναθ' ἡμῖν καρτερεῖν οὐ ῥᾴδιον. Sapiētis ergo est vires suas metiri. Quod cùm in bellis vsurpetur, tū ad alias res hominū traduci potest. quò pertinebūt illa, οἰκεῖν μέτρῳ, γνῶθι σεαυτόν, & Latinū illud, Intra tuā pelliculā te contine.

e πρὸ μὲν ἄλλοι,] Huic respondent illa in comparatione, πρὸ μέν τ' ἄλλ' αὐτὰρ ἐπ' ἄλλα, vnde τὸ κυρτὰ φαληριόωντα conficiebatur. Quod autem Troianos χαλκῷ μαρμαίροντας dicit, ἀκόλουθόν est τῷ κύματα φαληριόωντα.

f φαεινὴ σείετο πήληξ] Hinc est fortasse quòd Hector κορυθαίολος dicitur, & κορυθάιξ.

g ἀλλ' οὐ σύγχει θυμὸν] Hoc est animi præsentis indicium repentino casu non conturbari, quod elegāter σύγχυσιν θυμοῦ appellat Poēta, id est, confusionem animi: cui contraria est κοσμιότης ἀκινησία, ac σύνταξις. De Achille imperturbato alibi Homerus, ἀχιλλεὺς ἀκηδέας, dixit.

h θάσσονας ἰρήκων] Prouerbiale hoc posteà factum est ad exprimendam velocitatē, vt obseruauit Erasmus. Venustius tamen fiet, inquit, si ad famam, aut ingenium, aut nuncium aut eiusmodi quippiam detorqueatur. De hac porrò accipitris velocitate alibi copiosiùs dicetur.

i δεξιὸς ὄρνις] Illud δεξιὸς pro fausto accipiendum est. De aquilæ porrò auspicijs non ita pridem à nobis quædam annotata sunt, vbi & hunc eundem versum laudauimus.

k Αἶαν ἁμαρτοεπές,] Duo hîc sunt notanda in Hectore. Primùm, quod cùm in monomachia Aiacem laudibus quibusdam affecisset, his verbis, Αἶαν ἐπεί τοι δῶκε θεὸς μέγεθός τε βίην τε καὶ πινυτήν, &c. nunc eum contrà vituperet, indignatus nimirum arroganti Aiacis orationi. Secundò, quod auspicium illud aquilæ contemnat, vt etiam anteà fecerat, spreto quoq; Polydamantis ea de re consilio. In βυγάιε autem diuersas lectiones adscripsi, βυκάιε & βουγάιε, quod postremum idem est cum βυγάιε, sed alterum agrestem & rusticum significat: βυγάιε aūt scribo, cum vitiosè semel apud Eustathium legatur βυκάιε. Si βυγάιον vel βουγάιος legas, idem erit quod χόλερος secundum Aelium Dionysium, quo vir crassus & ἀναίσθητος significabatur apud antiquos.

l ἤματα πάντα,] Periphrasis est τοῦ ἀεί, vnde videtur immortalitatem Hector exoptare, qualem Deorum quoque filij assequi credebantur. Ex hoc autem voto conuincitur Neptuni superius mendacium, dicentis Hectorem se Ioue natum gloriari, vt ibidem quoq; diximus.

FINIS LIBRI XIII. HOMERI ILIADIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ
Ξ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ
Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ συμπαραλαβὼν τοὺς τραυματίας καὶ Νέστορα σὺν αὐτοῖς, ἔξεισιν ἐπὶ τὸν πόλεμον. Ἥρα δὲ τὸν κεστὸν λαβοῦσα παρὰ τῆς Ἀφροδίτης καὶ τὸν ὕπνον πείσασα, κοιμίζει τὸν Δία. Ποσειδῶν δὲ τοῖς Ἕλλησι βοηθεῖ, καὶ πολὺς φόνος γίνεται τῶν Τρώων. Αἴας δὲ λίθῳ βαλὼν Ἕκτορα πλήττει· ὁ δὲ ἀγαγὼν αἷμα λειποψυχεῖ, ἀριστεύει δὲ καὶ Αἴας ὁ Λοκρός.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Ξῖ, Κρονίδην λεχέεσσι καὶ ὕπνῳ ἤπαφεν Ἥρη.

Ἄλλη.

Διὸς ἀπάτη.

ΝΕΣΤΟΡΑ δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης,
Ἀλλ' Ἀσκληπιάδην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Φράζεο δῖε Μαχᾶον ὅπως ἔσται τάδε ἔργα·
Μείζων δὴ παρὰ νηυσὶ βοὴ θαλερῶν αἰζηῶν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν πῖνε καθήμενος αἴθοπα οἶνον,
Εἰσόκε θερμὰ λοετρὰ ἐϋπλόκαμος Ἑκαμήδη
a Θερμήνῃ, καὶ λούσῃ ἄπο βρότον αἱματόεντα·
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐλθὼν τάχα εἴσομαι ἐς περιωπήν.
Ὣς εἰπὼν, σάκος εἷλε τετυγμένον υἷος ἑοῖο,
Κείμενον ἐν κλισίῃ Θρασυμήδεος ἱπποδάμοιο,
Χαλκῷ παμφαῖνον· ὁ δ' ἔχ' ἀσπίδα πατρὸς ἑοῖο.
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ·
Στῆ δ' ἐκτὸς κλισίης, τάχα δ' εἴσιδεν ἔργον ἀεικὲς,
Τοὺς μὲν, ὀρινομένους, τοὺς δὲ κλονέοντας ὄπισθε
Τρῶας ὑπερθύμους· ἐρέριπτο δὲ τεῖχος Ἀχαιῶν.
Ὡς δ' ὅτε πορφύρῃ πέλαγος μέγα κύματι κωφῷ,
Ὀσσόμενον λιγέων ἀνέμων λαιψηρὰ κέλευθα
Αὔτως, οὐδ' ἄρα τε προκυλίνδεται * οὐδετέρωσε,
Πρίν τινα κεκριμένον καταβήμεναι ἐκ Διὸς οὖρον
Ὣς ὁ γέρων ὥρμαινε, δαϊζόμενος κατὰ θυμὸν
c Διχθάδι', ἢ μεθ' ὅμιλον ἴοι Δαναῶν ταχυπώλων,
Ἦε μετ' Ἀτρεΐδην Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι
Βῆναι ἐπ' Ἀτρεΐδην. οἱ δ' ἀλλήλους ἐνάριζον,
Μαρνάμενοι· λάκε δέ σφι περὶ χροῒ χαλκὸς ἀτειρὴς
Νυσσομένων ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισι.
Νέστορι δὲ ξύμβληντο διοτρεφέες βασιλῆες
Πὰρ νηῶν ἀνιόντες, ὅσοι βεβλήατο χαλκῷ,
Τυδεΐδης, Ὀδυσεύς τε καὶ Ἀτρεΐδης Ἀγαμέμνων.
Πολλὸν γάρ ῥ' ἀπάνευθε μάχης εἰρύατο νῆες
Θῖν' ἐφ' ἁλὸς πολιῆς· τὰς γὰρ πρώτας πεδίονδε
Εἴρυσαν, αὐτὰρ τεῖχος ἐπὶ πρυμνῇσιν ἔδειμαν.
Οὐδὲ γὰρ οὐδ' εὐρύς περ ἐὼν ἐδυνήσατο πάσας
Αἰγιαλὸς νῆας χαδέειν· στείνοντο δὲ λαοί.
Τῶ ῥα προκρόσσας ἔρυσαν, καὶ πλῆσαν ἁπάσης
Ἠϊόνος στόμα μακρὸν, ὅσον συνεέργαθον d ἄκραι.
Τῶ ῥ' οἵ γ' * e ὀψείοντες ἀϋτῆς καὶ πολέμοιο,
Ἔγχει ἐρειδόμενοι κίον ἀθρόοι· ἄχνυτο δέ σφι
Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν· ὁ δὲ ξύμβλητο γεραιὸς
Νέστωρ, * πτῆξε δὲ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν Ἀχαιῶν·

ARGVMENTVM
DECIMIQVARTI LIBRI
Homeri Iliadis.

AGAMEMNON secum assumptis vulneratis & Nestore cum ipsis, exit ad bellū: Iuno aūt Cesto accepto à Venere descēdit, & Somno persuaso soporat Iouem. Neptunus aūt Græcis auxiliatur, & magna cædes fit Troianorum: Aiax aūt lapide iacto Hectorem percutit: hic autem excreans sanguinem exanimatur. Et strenuè etiam se gerit Aiax Locrensis.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Ξ. Iouem lectis, somnoq; decepit Iuno.

Aliud.

Iouis dolus.

NESTOREM autem non latuit clamor bibentem quamuis tamen,
Sed Aesculapiadem velocibus verbis allocutus est:
Considera diua Machaon, quomodo erunt hæc opera:
Maior iam apud naues clamor florentium iuuenum,
Sed tu quidem nunc bibe sedens ardens vinum,
Donec calida lauacra pulchricoma Hecameda
Calefaciat, & abluat saniem sanguinolentam:
At ego iens actutum cognoscam in speculam.
Sic fatus, clypeum accepit scitè fabricatum filij sui,
Iacentem in tentorio, Thrasymedis bellicosi,
Aere splendentē. hic autem tenebat scutum patris sui,
Accepit autem fortem hastam acutam acuto ære:
Stetitq; extra tentoriū, protinusq; inspexit rē indignā:
Hos quidem turbatos: illos verò turbātes retrò, nempe
Troianos magnanimos: dirutus.n. erat murus Achiuorū.
Veluti quum nigrescit pelagus magnum vnda surda
Præsentiens stridulorum ventorum celeres motus
Temerè, neq; sanè prouoluitur in neutram partem, γ. οὐδ' ἑτέρωσε.
Antequàm aliquis certus superueniat ex aëre ventus:
Sic senex consultabat, distractus in animo
Bifariā, vtrum per multitudinē iret Danaorū equitū
An ad Atridem Agamemnonem pastorem populorum.
Sic autem ei cogitanti visum est vtilius esse,
Proficisci ad Atridē. Illi autem alij alios interficiebant
Pugnantes: resonabat autem eis circa corpus æs solidum
Dum ferirentur ensibusq; & hastis ancipitibus.
Nestori autem obuiam facti sunt nobiles Reges
A nauibus venientes, quotquot vulnerati fuerant ære,
Tydides, Vlyssesq;, & Atrides Agamemnon.
Multùm enim procul à pugna subductæ erant naues
Littore in maris cani: nam primas in terram
Traxerant: sed murum ad puppes ædificârant.
Minimè enim latum quamuis esset, poterat omnes
Littus naues capere: arctabantur aūt copiæ:
Ideo seriatim more scalarum subduxerāt, & implerāt
Littoris sinū longū, quantū cōplectebātur promōtoria.
Quocirca hi cupientes videre clamorem & bellum, γ. ἑψιάοντες
Hasta nixi ibant conferti: tristabatur autem ipsis
Animus in pectoribus, hic verò obuiauit senex
Nestor: terruit autem animum in pectorib. Achiuorū. γ. πτῆξε

Τὸν

Τὸν καὶ φωνήσας προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
Ὦ Νέστορ Νηληϊάδη, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
f Τίπτε λιπὼν πόλεμον φθισήνορα δεῦρ' ἀφικάνεις;
Δείδω μὴ δή μοι τελέσῃ ἔπος ὄβριμος Ἕκτωρ,
χ ὥσποτ' * g Ὥς ποτ' ἐπηπείλησεν ἐνὶ Τρώεσσ' ἀγορεύων,
Μὴ πρὶν πὰρ νηῶν προτὶ Ἴλιον ἀπονέεσθαι
Πρὶν πυρὶ νῆας ἐνιπρῆσαι, κτεῖναι δὲ καὶ αὐτούς.
Κεῖνος θ' ὡς ἀγόρευε· τὰ δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
Ὢ πόποι, ἦ ῥα καὶ ἄλλοι ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Ἐν θυμῷ βάλλονται ἐμοὶ χόλον, ὥσπερ Ἀχιλλεύς,
Οὐδ' ἐθέλουσι μάχεσθαι ἐπὶ πρυμνῇσι νέεσσι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ἦ δὴ ταῦτά γ' ἑτοῖμα τετύχαται, h οὐδέ κεν ἄλλως
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης αὐτὸς παρατεκτήναιτο.
Τεῖχος μὲν γὰρ δὴ κατερήριπεν, ᾧ ἐπέπιθμεν
Ἄρρηκτον νηῶν τε καὶ αὐτῶν εἶλαρ ἔσεσθαι·
Οἱ δ' ἐπὶ νηυσὶ θοῇσι μάχην ἀλίαστον ἔχουσι
Νωλεμές· οὐδ' ἂν ἔτι γνοίης, μάλα περ σκοπιάζων,
Ὁπποτέρωθεν Ἀχαιοὶ ὀρινόμενοι κλονέονται·
Ὡς ἐπιμὶξ κτείνονται, ἀϋτὴ δ' οὐρανὸν ἵκει.
i Ἡμεῖς δὲ φραζώμεθ' ὅπως ἔσται τάδε ἔργα,
Εἴ τι νόος ῥέξει· πόλεμον δ' οὐκ ἄμμε κελεύω
Δύμεναι· οὐ γάρ πως βεβλημένον ἐστὶ μάχεσθαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
k Νέστορ, ἐπεὶ δὴ νηυσὶν ἐπὶ πρυμνῇσι μάχονται,
Τεῖχος δ' οὐκ ἔχραισμε τετυγμένον, οὐδέ τι τάφρος,
Ἧ ἔπι πόλλ' ἔπαθον Δαναοί, ἔλποντο δὲ θυμῷ
Ἄρρηκτον νηῶν τε καὶ αὐτῶν εἶλαρ ἔσεσθαι·
l Οὕτω που Διὶ μέλλει ὑπερμενέϊ φίλον εἶναι,
χ. νωνύμνους * Νωνύμνους ἀπολέσθαι ἀπ' Ἄργεος ἐνθάδ' Ἀχαιούς.
Ἤδεα μὲν γὰρ ὅτε πρόφρων Δαναοῖσιν ἄμυνεν,
Οἶδα δὲ νῦν ὅτε τοὺς μὲν ὁμῶς μακάρεσσι θεοῖσι
Κυδάνει, ἡμέτερον δὲ μένος καὶ χεῖρας ἔδησεν.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω, πειθώμεθα πάντες·
Νῆας ὅσαι πρῶται εἰρύαται ἄγχι θαλάσσης,
Ἕλκωμεν, πάσας δὲ ἐρύσσομεν εἰς ἅλα δῖαν,
Ὕψι δ' ἐπ' εὐνάων ὁρμίσσομεν, εἰσόκεν ἔλθῃ
Νὺξ ἀβρότη, ἢν καὶ τῇ ἀπόσχωνται πολέμοιο
Τρῶες· ἔπειτα δέ κεν ἐρυσαίμεθα νῆας ἁπάσας.
Οὐ γάρ τις νέμεσις m φυγέειν κακὸν, οὐδ' ἀνὰ νύκτα.
χ. ἢ Βέλτερον, ὃς φεύγων προφύγῃ κακὸν, * ἠὲ ἁλώῃ.
n Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ἀτρεΐδη, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων,
Οὐλόμεν'; αἴθ' ὤφελλες ἀεικελίου στρατοῦ ἄλλου
Σημαίνειν, μηδ' ἄμμιν ἀνασσέμεν, οἷσιν ἄρα Ζεὺς
Ἐκ νεότητος ἔδωκε καὶ ἐς γῆρας τολυπεύειν
Ἀργαλέους πολέμους, ὄφρα φθιόμεσθα ἕκαστος.
Οὕτω δὴ μέμονας Τρώων πόλιν εὐρυάγυιαν
Καλλείψειν, ἧς εἵνεκ' ὀϊζύομεν κακὰ πολλά;
o Σίγα, μή τις ἄλλος Ἀχαιῶν τοῦτον ἀκούσῃ
Μῦθον, ὃν οὔ κεν ἀνήρ γε διὰ στόμα πάμπαν ἄγοιτο,
Ὅς τις ἐπίσταιτο ᾗσι φρεσὶν ἄρτια βάζειν,
Σκηπτοῦχός τ' εἴη, καί οἱ πειθοίατο λαοὶ
Τόσσοι δ' ὅσσοισιν σὺ μετ' Ἀργείοισιν ἀνάσσεις.
Νῦν δέ σευ ὠνοσάμην πάγχυ φρένας, οἷον ἔειπες,
Ὃς κέλεαι πολέμοιο συνεσταότος καὶ ἀϋτῆς
Νῆας ἐϋσσέλμους ἅλαδ' ἑλκέμεν, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον
Τρωσὶ μὲν εὐκτὰ γένηται, ἐπικρατέουσί περ ἔμπης·

Hunc & vociferans allocutus est rex Agamemnon:
O Nestor Neleide, magna gloria Achiuorum,
Cur relicto prælio pestifero huc venis?
Timeo ne iam mihi perficiat verbum fortis Hector,
Vt quondam minatus est inter Troianos concionans:
Non prius à nauibus ad Ilium rediturum esse,
Quã igne naues accẽdisset, interfecissetq; etiã ipsos nos.
Is sic concionabatur: illa verò nunc omnia perficiũtur.
Proh malum, certè & alij bene ocreati Græci
In animo ponunt mihi iram, sicut Achilles,
Neq; volunt pugnare ad puppes nauium.
Huic aũt respondit deinde Gerenius eques Nestor:
Certè hæc manifesta facta sunt: neq; sanè aliter
Iupiter altitonans ipse moliri posset.
Murus etenim iam decidit, cui confidebamus,
Inuiolabile nauiumq; & nostri ipsorũ munimen fore.
Hi aũt ad naues veloces pugnam ineuitabilẽ sustinent
Incessanter, nec amplius cognosceres, diligẽter licet spe-
Vtra ex parte Achiui commoti turbantur: (culans,
Adeò permistè cæduntur, clamor a. cælum peruenit.
Nos verò deliberemus, quomodo erunt hæc opera,
Siquid consilium proficiet: at bellum non nos suadeo
Ingredi, nullo enim modo vulneratum licet pugnare.
Hunc, a. rursus allocutus est rex virorum Agamemnon:
Nestor quoniam iam nauium ad puppes pugnant,
Murus verò non profuit structus, neq; fossa,
Quã propter multa passi sunt Danai, sperabãtq; animo
Inuiolabile nauiumq; & sui ipsorũ munimentum fore:
Sic nimirum Ioui futurum præpotenti gratum est.
Inglorios perire longè à Peloponneso hic Achiuos.
Nouerã enim quando promptus Danais auxiliabatur:
Scio etiam nunc quòd hos quidem æquè ac beatos deos
Honorat, nostrum verò robur & manus ligauit.
Sed agè quemadmodum ego dixero, pareamus omnes,
Naues quæcunq; primæ subductæ sunt prope mare,
Trahamus, omnes autẽ deducamus in mare diuinum:
Altè verò in anchoris statuamus, donec veniat
Nox intempesta, si & in ea abstineat à bello
Troiani: deinde verò deducere poterimus naues omnes.
Non. n. vlla reprehẽsio, fugere malum, neq; per noctem.
Melius fecerit, q fugiens effugerit malum, q̃ si capiatur.
Hũc. a. toruè intuitus allocutus est prudens Vlysses:
Atride, quale à te verbum fugit è septo dentium
Perniciosẽ? Vtinam ignauo exercitus alteri
Præesses: non autem nobis imperares, quibus Iupiter
A iuuentute dedit & vsq; ad senium conficere
Ardua bella, vt pereamus singuli.
Siccine iam cupis Troianorum ciuitatem latiuiam
Derelinquere, cuius gratiã toleramus ærumnas multas?
Tace, ne quis alius Achiuorum hanc audiat
Sententiã, quã ne vir quidẽ per os omninò proferret,
Quicunq; sciret suo animo recta dicere,
Princepsq; esset, & ei obedirent populi
Tot, quot tu inter Græcos imperas.
Nunc. a. tuã damno omninò sententiã, qualem dixisti,
Qui iubes prælio concito & clamore
Naues bene tabulatas in mare deducere: vt etiã magis
Troianis quidẽ optata contingãt, vincẽtib. licet tamẽ:

Ἡμῖν δ' αἰπὺς ὄλεθρος ἐπιῤῥέπῃ. οὐ γὰρ Ἀχαιοὶ
Σχήσουσιν πόλεμον, νηῶν ἅλα δ' ἑλκομενάων,
Ἀλλὰ ἀποπλανέουσιν, ἐρωήσουσι δὲ χάρμης.
Ἔνθα κε σὴ βουλὴ δηλήσεται, ὄρχαμε λαῶν.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Ὦ Ὀδυσεῦ, μάλα πώς με καθίκεο θυμὸν ἐνιπῇ
Ἀργαλέῃ· ἀτὰρ οὐ μὲν ἐγὼν ἀέκοντας ἄνωγα
Νῆας ἐϋσσέλμους ἅλα δ' ἑλκέμεν υἷας Ἀχαιῶν·
Νῦν δ' εἴη ὃς τῆσδέ γ' ἀμείνονα μῆτιν ἐνίσποι,
Ἢ νέος, ἠὲ παλαιός, ἐμοὶ δέ κεν ἀσμένῳ εἴη.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
Ἐγγὺς ἀνήρ, οὐ δηθὰ ματεύσομεν, αἴκ' ἐθέλητε
Πείθεσθαι· καὶ μή τι * κότῳ ἀγάσησθε ἕκαστος,
Οὕνεκα δὴ γενεῆφι * νεώτατός εἰμι μεθ' ὑμῖν·
Πατρὸς δ' ἐξ ἀγαθοῦ καὶ ἐγὼ γένος εὔχομαι εἶναι
Τυδέος, ὃν Θήβῃσι χυτὴ κατὰ γαῖα κάλυψε.
Πορθεῖ γὰρ τρεῖς παῖδες ἀμύμονες ἐξεγένοντο,
Ὤικεον δ' ἐν Πλευρῶνι καὶ αἰπεινῇ Καλυδῶνι,
Ἄγριος ἠδὲ Μέλας, τρίτατος δ' ἦν ἱππότα Οἰνεύς,
Πατρὸς ἐμεῖο πατήρ· ἀρετῇ δ' ἦν ἔξοχος αὐτῶν·
Ἀλλ' ὁ μὲν αὐτόθι μεῖνε, πατὴρ δ' ἐμὸς Ἄργεϊ νάσθη,
Πλαγχθείς· ὣς γάρ που Ζεὺς ἤθελε καὶ θεοὶ ἄλλοι.
Ἀδρήστοιο δ' ἔγημε θυγατρῶν, ναῖε δὲ δῶμα
Ἀφνειὸν βιότοιο, ἅλις δέ οἱ ἦσαν ἄρουραι
Πυροφόροι, πολλοὶ δὲ φυτῶν ἔσαν ὄρχατοι ἀμφίς·
Πολλὰ δέ οἱ πρόβατ' ἔσκε, κέκαστο δὲ πάντας Ἀχαιοὺς
Ἐγχείῃ· τὰ δὲ μέλλετ' ἀκουέμεν, ὡς ἐτεόν περ.
Τῷ οὐκ ἄν με γένος γε κακὸν καὶ ἀνάλκιδα φάντες,
Μῦθον ἀτιμήσαιτε πεφασμένον, ὅν κεν ἐῢ εἴπω.
Δεῦτ' ἴομεν πόλεμόνδε, καὶ οὐτάμενοί περ ἀνάγκῃ.
Ἔνθα δ' ἔπειτ' αὐτοὶ μὲν ἐχώμεθα δηϊοτῆτος,
Ἐκ βελέων, μή πού τις ἐφ' ἕλκεϊ ἕλκος ἄρηται·
Ἄλλους δ' ὀτρύνοντες ἐνήσομεν, οἳ τὸ πάρος περ
Θυμῷ ἦρα φέροντες ἀφεστᾶσ', οὐδὲ μάχονται.

Nobis autẽ granis internecio impendeat: non .n. Achiui
Sustinebunt pugnam nauibus in mare deductis:
Sed respicient ad naues, cedentq́ pugna.
Tunc quidẽ tuum consiliũ nocebit, princeps populorũ.
Huic .a. respondit deinde rex virorum Agamemnõ,
O Vlysses, valdè meũ penetrasti animum increpatione
Graui, sed neutiquam ego inuitos iussi
Naues bene tabulatas in mare deducere filios Achiuo-
Nunc vt inã sit, qui hoc melius consilium dicat, (rũ.
Vel iuuenis, vel senex: mihi autem lubenti fuerit.
Inter hos .a. etiã locut° est in bello strenuus Diomedes:
Propè adest vir, non diu inquiremus, si velitis
Obedire: & nequid ira vituperetis vnusquisq́,
Quoniam iam natu minimus sum inter vos: κ. χάλ κ. πατρὸς
Patre autem ex nobili & ego quo ad genus glorior esse
Tydeo, quem Thebis offusa sepulchro terra cooperuit.
Ex Portheo enim tres filij egregij procreati sunt:
Habitabant autem in Pleurone & excelsa Calydone,
Agrius & Melas: tertius verò erat eques Oeneus,
Patris mei pater: virtute autem erat præstantior illis:
Ast hic quidẽ illic mãsit: pater .a. meus Argis habitauit
Act° erroribus ita .n. nimirũ Iupiter voluit, & dij cæteri:
Adrasti autẽ duxit vnã è filiabus: habitabatq́ domum
Abundantem victu: abundè autem ei erant arua
Frugifera: multi autem plantarum erãt horti circùm:
Multæq́ ei oues erant: ornatus erat .a. inter oẽs Achiuos
Hasta .a. hæc etiam debetis audisse, vtpote vera:
Ideò non me ex genere ignauũ & imbecillũ putantes,
Sententiam cõtemnatis dictã, quã quidẽ bene dixero.
Age eamus ad pugnam, etsi vulnerati necessitate.
Tunc autem deinde ipsi quidem abstineamus à prælio
Extrà tela, ne fortè qs ad vulnus aliud vuln° accipiat,
Cæteros .a. impellentes accendamus, qui iam pridem
Animo gratificantes cessant, nec pugnant.

COMMENTARIVS.

a νέκταρ δ' οὐκ ἔλαθεν] Egregia est laus Nestorei animi, qui in cõuiuio non ita obtorpescat, vt ideò belli curam penitus abiecerit. Quod exemplum si Reges insequantur, negligentia sua dignitatem vt minuant, nihil est quod reformident, si seria iocosis semper commiscuerint, & in medijs voluptatibus (si quas ipsis honestas concedit) sui nunquã obliuiscantur. Sed locus hic peculiare quippiam de conuiuijs videtur præcipere, contra eos qui vino rationem & ratiocinationẽ totam obrui patiuntur, vnde socordia veternusq; mẽtis obrepit. Et si quis bene aduertat, vix potest exemplũ reperiri luculentius, quo ab immoderato vini vsu rerũ moderatores deterreantur, siquidẽ virtutis æmulandæ tenebuntur desiderio. Quæritur autem, qui fieri possit vt tandiu inter pocula fuerit Nestor, cùm iam inde à fine libri vndecimi bibere incœpisset. Respondemus tamen id narrationis intercalatæ longitudine factum: cùm autem Homerus memoriam Nestoris refricare voluerit, non potuit aliunde commodiùs quàm vbi mentio præcedens de Nestore desierat, auspicari.

b θερμῆναι] De hoc modo vulnera aqua abstergẽdi diximus iam ad finem libri vndecimi: vnde collige hoc loco, tepidam aquã intelligendam, non calidam omnino: θερμῆναι porrò dixit ratione aquæ frigidæ, quæ vt tepescat, calefacienda est.

c διχθάδια,] Ad hoc solum designandũ adducta est præcedens cõparatio: in qua tamẽ cùm dicit, πρίν τινα κεκριμένον καταβήμεναι ἐκ Διὸς οὖρον, videtur tertium quendam ventum constituere, qui in certam quandã partem fluctus impellat: cùm tamẽ satius fuisset, si alterum ex duobus ventis superiorem factum dixisset, vt ex duplici actione alteram Nestor suscipit. Hoc solues, si intelligas alterum ex duobus, non diuersum quẽdam vẽtum, qui propriè κεκριμένος dicetur, id est, ab aliorum omnium pugna separatus, cui similes sunt apud Hesiodum διακρίνεις αὖραι, quibus αἱ συγκεχυμέναι καὶ ἄτακτοι opponuntur.

d ἄκραι.] Possunt intelligi & promontoria, & nauiũ etiã stationis cornua, id est, τὰ τοῦ ναυστάθμου κέρατα. Sed melius puro promontoria intelligi, siue spatium quod inter Rhæteum & Sigæum Troiæ promontoria intercedit, vt explicat Didymus.

e ἐψιόωντες] Ptolemæus, cui cognomẽ Epitheto, τὸ ἐψιόωντες, respuens, legebat, οὐ ἐψαύοντες, vt nos margini ascripsimus. quod etiã antiquis placuisse testatur Eustat. Sensus erit, hos heroas prælium nõ attingere post accepta vulnera. Tamen videtur mihi τὸ ἐψιόωντες satis hoc loco conuenire propter illud quod sequitur, ὄψιος ἐσσύμενοι κίον ἄμφω: Heroës illi, inquit, pergebant pugnæ videndæ desiderio. Quod autem sequitur ἀϋτῆς, videtur impropriè iunctum, vtvt vis, vel cum ἐψιόωντες vel cum ψαύοντες, quia propriè clamor exauditur, non videtur: sed ἀϋτὴ & πόλεμος hoc loco sunt παραπλήσια eiusdem significationis, vt alibi quoq; dictum est.

f λιπὼν πόλεμον] Erat quod Nestoris à prælio absentiam demiraretur Agamemnon, quẽ ipse idem antea χείλιον, ἠγερὶ λυχῶν ἐπιστήμοντα, καὶ πάνυ σύννουν λέγων appellabat. Cùm ergo eum à prælio abesse Agamemnon videat, quippiam sinistri toti exercitui accidisse suspicatus est, despareq; de salute Græcorum incipit.

g ὥς ποτ' ἐπηπείλησε] Illud ποτὲ ad hesternum diem referẽdum est. Sic alibi, cùm Diomedes dicere voluisset se paulò antè equos ab Aenea cepisse, dixit οὕς ποτ' ἀπ' Αἰνείαν ἑλόμην. Hoc autem loco præterea obserua, consilia & sermones hostium hostes non latuisse. Ea enim iam Agamemnon resciuit, quæ Hector hesterno die dixerat.

h καὶ θεοὶ ἄλλοι] Nequis impiè Nestorem loquentẽ putet, quòd ἀδυναμίαν Ioui tribuat siquidem, vt est apud Homerũ sup. Iliad. θ. ι. θεοὶ δέ τι πάντες δυνάμεθα, quid ergo dicendum erit de Ioue, cùm sit ὑπέρτατος ἁπάντων, vt est Iliad. ε. intelligẽdum est eum de præteritis loqui quasi dicat, sic esse res Græcorum profligatas, vt in Iouis ipsius potestate situm non sit infecta eorum damna reddere. Vnde est illud Agathonis apud Aristotelem 5. Moralium. Eudem. μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται Ἀγένητα ποιεῖν, ἅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα.

πταγμένα. Quæ interpretatio sicui nimium videbitur violenta, potest illi homini Ethnico in tanta rerum desperatione βλασφημίαν istam ignoscere: quanquam nō videtur Nestor de Iouis potestate diffidere cùm rem in deliberationē paulò pòst vocet, expeririq; vult an aliquid possit consilio profici. Num verò plus sibi quàm Numini virium existimet, vt iacturæ Græcorum resarciantur.

i ἡμεῖς δὲ φραζώμεθα] Sanum senis consilium, quo de præsenti belli negotio deliberandum suadet. Quanquā autē videtur potius armis in tantis angustijs succurrendum, quàm in tarda deliberatione: tamen verum est illud Publij, Deliberare vtilia mora vtilissima est & illud Creontis apud Euripidem, vt aliàs quoque retulimus, καὶ μὴν τὸ νικᾶν ἐστι πᾶν εὐβουλία. Ergo rectè etiam suadet Pythagoras, λογίζου δὲ πρὸ ἔργου. & Ephicharmus, οὐ μετανοεῖν ἀλλὰ προνοεῖν χρὴ τὸν ἄνδρα τὸν σοφόν. Quàm elegans ergo illud Apollonij, μὴ δ᾽ αὔτως ἄλλῃ πρὶν ἴωσι γε προφρονέως, quod huius loci etiam est.

k νῆες, ὅσαι πρῶται] Hæc oratio quā consilium suum explicat Agamemnon, eò tendit, vt Græcos ad fugam capessendam concitet, cùm nulla salutis spes ipsis relicta videatur. Quod factum ab eo dicunt, vel quòd ira reuera animo esset perturbato, cum Græcos in eas angustias redactos ex Nestore intellexisset: vel quòd sic erat heroum istorum animos tentaturus, vt aliàs simili consilio vniuersum exercitum. Rectissimè Didymus: Dicendum, inquit, Agamemnonem cùm exploratum haberet illos fugæ non se mandaturos, tum propter eorum virtutem, tum quòd hoc inscijs Troianis fieri non potuisset, suadet nihilominus vt fugiant, ne videatur ipse eos illic tandiu proprij commodi causa detinere, moraq; longissima excidium ipsorum procurare, vt nimirum sua sponte, non autem coacti imperio eius ac authoritate remaneant: quod vt faciant, non dubitant dedecus illud fugæ subire, quam ipse eorum salutis causa tamen suscipit. Ista Didymus ἀφήμως.

l οὕτω που Διὶ] Non esse Ioui resistendum, ac ipsius voluntati certum est, & vt quis velit, tamen resisti non posse. Hoc colore quasi à Græcis alienatus sit Iouis fauor, & ad Troianos conuersus magis vrget consilium suum fugiendi Agamemnon.

m φυγέειν κακόν] Non dixit πόλεμον, quia erat ignaui hominis, belli euentum reformidare, cùm victoria sit ἑτεραλκὴς, & Mars ἀλλοπρόσαλλος: sed quasi certum & indubitatum malum, cuius nullum sit aliunde quàm ex fuga sperandum remedium. Illud autem euitari non est timidi, sed sapientis viri. Nota autem illud προφυγεῖν, quo significat euitandum malum, antequam adueniat. alióqui serò sapiunt. qui μετανοοῦσιν, non προνοοῦσιν, vt anteà dicebamus

n τὸν δ᾽ ἄρ᾽ ὑπόδρα ἰδὼν] Eundem hoc loco aduersarium habet Agamemnon, quem anteà quoque habuerat lib. 2. in fugæ consilio, sic vt non immeritò glorietur Vlysses de euersa Troia, cuius nimirum suasu & hortatu mora ante Troiam tādiu distracta est, vt est apud Ouid. 13. Metamorph. qua de re alibi dictum est.

o σίγα, μή τις τ᾽ ἄλλος] Silentium Agamemnoni Vlysses indicit, ne si hoc consilium intellexerint cæteri Græci, Regem irrideant, ex cuius ore tam insulsa oratio exciderit, indigna viro integro, idq; populi Principe. Monuit iam porrò Victorius lib 30 cap. 7. & post eū Giphanius In suis Scholijs, simili prudentia vsum esse Fabium in sententia Caruilij opprimenda apud Liuium lib. 23. Propter vtriusque igitur loci affinitatem locum integrum afferamus. S. Carbilius, inquit. cùm longa oratione non solùm inopiam, sed paucitatē etiam ciuium, ex quibus in patres legerentur, conquestus esset explendi Senatus causa, & iungendi arctius Latini nominis: quum pro magna re se suadere dixisset, vt ex singulis populis Latinorum binis senatoribus, si Patres Romani censuissent, ciuitas daretur, atque in demortuorum locum in Senatum legerentur: eam sententiam haud æquioribus animis, quàm ipsorum quondā postulatum Latinorum Patres audiuerunt, & quum fremitus indignātum totā curiā esset & præcipuè Manlius, esse & nunc stirpis eius virum diceret, qui quondam in Capitolio Cos. minatus esset, quem Latinum in curia vidisset, eum sua manu se interfecturum, Q. Fabius Maximus nunquam rei vllius alieniore tempore mentionem factam in Senatu dixit, quàm inter tam suspensos sociorum animos, incertamq; fidem id tactum, quod insuper solicitaret eos, eam vnius hominis temerariam vocem silentio omnium extinguendam esse, & siquid vnquam arcani sanctíve ad silēdum in curia fuerit, id omnium maximè tegendum, occulendum, obliuiscendum, pro non dicto esse habendum. Ita eius rei oppressa mentio est. Hæc Liuius.

p ὄρχαμε λαῶν.] Sarcasmum habet hoc Epithetum in fine additum, quasi indignum eum ista authoritate esse iudicet. Tota enim Vlyssis oratio σκωπτικὴ est.

q οὐ μὲν ἐγὼν] Cùm rex esset Agamemnon, & vniuerso exercitui Græcorum imperaret, poterat absoluta potestate iubere eos in fugam se conijcere: id tamen non fecit, ideò aduersus Vlyssem excipit: Non fuit, inquit, illud imperium meum violentū, quo vos fugam capessere cogamini: sed nudum tantùm consilium, quod vobis amplecti aut relinquere libitum est, non habes ergo quod me tam asperè increpes.

r νῦν δ᾽ εἴη] Docet Agamemnon in periculis cuiuslibet consilium esse admittendum, inquit Eustathius. Ego vero alter censeo. Spectandæ enim sunt huius Concilij personæ, quia ex viris prudentibus & bellicosissimis conflatum est. vnde concludēdum fuerit, ab eiusmodi viris consilium etiam esse capiendum, non à quolibet indifferenter. Alterius porrò est doctrinæ argumentum Monetur enim hoc exemplo Reges, propriæ sententiæ nunquam ita confidere, vt aliorum tamen idcirco, quibus item clauus rerum demandatus est, consilia respuant, quæ audita non tam numerent, quàm ponderent, & meliori adhærescant. Præterea personarū ætatem non distinguant. dicta, singulorum tantùm attendant & examinant. Quanquam enim,

--τὸ γῆρας φιλεῖ χ᾽ ὁ νοῦς ὁμαρτεῖν, καὶ τὸ βουλεύειν ἃ δεῖ, vt est apud Soph. in Thyeste: potest tamen & sapientia in iuuentutem concurrere, quod admiratione dignum est, vt ait Euripid. in Archelao apud Stob. serm. 50.

s τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε] Non est Diomedis festinationi intempestiuæ tribuendum, quòd cùm iunior esset, inter reliquos tamen cōsilium suum primus aperiat. Nam id faciendi ansam illi præbuerunt Agamemnonis verba, ἢ νέος ἢ παλαιός. Nihilominus tamen factū hoc videri potest, quòd audax Diomedes Nestori verba præripuerit.

t ὡς γάρ που ζωὸς] Fugam Tydei artificiosè reticet Diomedes. Ille enim cùm Lycopea & Aleathum interfecisset, effugit ad Adrastū, vt copiosius in eius historia dicetur. Quòd autem claritatem generis sui Diomedes afferat, ratio est, quòd in consilijs dandis id erat necessarium, vt acceptius esset illius consilium. Solent sane clarorum hominum orationes plus authoritatis, quàm vulgarium sortiri.

u καὶ οὐτάμενοί περ ἀνάγκῃ] Putat Eustathius hoc quasi repugnare illis verbis Nestoris, οὐ γάρ πως βεβλημένον ἐστὶ μάχεσθαι, ego contra, vt constat ex sequentib. Diomedis verbis. Non ideò enim hortatur alios ad prælium pergere vt ipsi pugnent, sed vt alios tantùm ad arma capessenda hortarentur, nimium desides & otiosos quos voluptates propriæ à prælio auocabant. (dag.

x ἐκ βελέων,] Hinc facta est parœmia ἔξω βελῶν. Cui sunt similia illa alibi, ἐκ τ᾽ ἀνδροκτασίης, ἐκ θ᾽ αἵματος, ἐκ τε κυδοιμοῦ. Vide Eras. in A-

Ὣς ἔφαθ᾽· οἱ δ᾽ ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἠδ᾽ ἐπίθοντο·
Βὰν δ᾽ ἴμεν, ἦρχε δ᾽ ἄρα σφιν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων.
Οὐδ᾽ ἀλαοσκοπίην εἶχε κλυτὸς Ἐννοσίγαιος,
Ἀλλὰ μετ᾽ αὐτοὺς ἦλθε παλαιῷ φωτὶ ἐοικώς·
Δεξιτερὴν δ᾽ ἕλε χεῖρ᾽ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
a Ἀτρεΐδη, νῦν δή που Ἀχιλλῆος ὀλοὸν κῆρ
Γηθεῖ ἐνὶ στήθεσσι, φόνον καὶ φύζαν Ἀχαιῶν
Δερκομένῳ, ἐπεὶ οὔ οἱ ἔνι φρένες οὐδ᾽ ἠβαιαί·
Ἀλλ᾽ ὃ μὲν ὣς ἀπόλοιτο, θεὸς δέ ἑ σιφλώσειε·
Σοὶ δ᾽ οὔ πω μάλα πάγχυ θεοὶ μάκαρες κοτέουσιν·
Ἀλλ᾽ ἔτι που Τρώων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Εὐρὺ κονίσουσιν πεδίον, σὺ δ᾽ ἐπόψεαι αὐτοὺς

Sic dixit: hi. v. sanè hunc libēter audiebāt & parebant.
Perrexerunt autē: præibatq; ipsis rex virorū Agamemnō.
Neq; vanam speculationem habuit inclytus Neptunus,
Sed post ipsos venit seni viro similis:
Dexterā aūt prehendit manū Agamemnonis Atridæ,
Et ipsum emissa voce, verbis alatis allocutus est:
Atride, nunc fortassis Achillis perniciosum cor
Lætatur in pectoribus, cædem & fugam Achiuorum
Aspicientis: quoniā nō ei insunt mētes, ne quidē paruæ.
Verū is quidē sic pereat: Deus aūt ipsum turpe redd.t
Tibi. a. nondum admodū omnino dij beati irascuntur.
Sed adhuc fortasse Troianorum duces & principes
Latum puluere implebunt campum: tu a. videbis ipsos

φεύ-

φεύγοντας ποτὶ ἄστυ νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων.
Ὣς εἰπὼν, μέγ' ἄϋσεν, ἐπεσσύμενος πεδίοιο·
[b] Ὅσσον τ' ἐννεάχιλοι ἐπίαχον ἢ δεκάχιλοι
Ἀνέρες ἐν πολέμῳ ἔριδα ξυνάγοντες Ἄρηος,
Τόσσην ἐκ στήθεσφιν ὄπα κρείων Ἐνοσίχθων
Ἧκεν· Ἀχαιοῖσιν δὲ μέγα σθένος ἔμβαλ' ἑκάστῳ
Καρδίῃ, ἄλληκτον πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι.
Ἥρη δ' εἰσεῖδε χρυσόθρονος ὀφθαλμοῖσι,
Στᾶσ' ἐξ Οὐλύμποιο ἀπὸ ῥίου, αὐτίκα δ' ἔγνω
Τὸν μὲν ποιπνύοντα μάχην ἀνὰ κυδιάνειραν
Αὐτοκασίγνητον καὶ δαέρα, χαῖρε δὲ θυμῷ·
Ζῆνα δ' ἐπ' ἀκροτάτης κορυφῆς πολυπίδακος Ἴδης
Ἥμενον εἰσεῖδε, [c] στυγερὸς δέ οἱ ἔπλετο θυμῷ.
Μερμήριξε δ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη
[d] Ὅππως ἐξαπάφοιτο Διὸς νόον αἰγιόχοιο.
Ἥδε δέ οἱ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή,
Ἐλθεῖν εἰς Ἴδην [e] εὖ ἐντύνασαν ἑαυτήν,
Εἴ πως ἱμείραιτο παραδραθέειν φιλότητι
Ἧι χροιῇ, τῷ δ' ὕπνον ἀπήμονά τε λιαρόν τε
Χεύῃ ἐπὶ βλεφάροισιν ἰδὲ φρεσὶ πευκαλίμῃσι.
Βῆ δ' ἴμεν ἐς θάλαμον τόν οἱ φίλος υἱὸς ἔτευξεν
Ἥφαιστος, πυκινὰς δὲ θύρας σταθμοῖσιν ἐπῆρσε
Κληῗδι κρυπτῇ, * [f] τὴν δ' οὐ θεὸς ἄλλος ἀνῷγεν.
Ἔνθ' ἥγ' εἰσελθοῦσα, θύρας ἐπέθηκε φαεινάς·
Ἀμβροσίῃ μὲν πρῶτον ἀπὸ χροὸς ἱμερόεντος
Λύματα πάντα κάθηρεν, ἀλείψατο δὲ λίπ' ἐλαίῳ,
Ἀμβροσίῳ, ἑδανῷ, τό ῥά οἱ τεθυωμένον ἦεν·
Τοῦ καὶ κινυμένοιο Διὸς ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ,
Ἔμπης ἐς γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἵκετ' ἀϋτμή.
Τῷ ῥ' ἥγε χρόα καλὸν ἀλειψαμένη, ἰδὲ χαίτας
Πεξαμένη, χερσὶ πλοκάμους ἔπλεξε φαεινούς,
Καλοὺς, ἀμβροσίους, ἐκ κράατος ἀθανάτοιο.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἀμβρόσιον ἑανὸν ἕσαθ', ὅν οἱ Ἀθήνη
Ἔξυσ' ἀσκήσασα, τίθει δ' ἐνὶ δαίδαλα πολλά·
Χρυσείης δ' ἐνετῇσι κατὰ στῆθος περονᾶτο.
Ζώσατο δὲ ζώνην ἑκατὸν θυσάνοις ἀραρυῖαν,
Ἐν δ' ἄρα ἕρματα ἧκεν ἐϋτρήτοισι λοβοῖσι,
Τρίγληνα, μορόεντα· χάρις δ' ἀπελάμπετο πολλή.
Κρηδέμνῳ δ' ἐφύπερθε καλύψατο δῖα θεάων,
Καλῷ, νηγατέῳ· λευκὸν δ' ἦν ἠέλιος ὥς·
Ποσσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντα περὶ χροῒ θήκατο κόσμον,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐκ θαλάμοιο, καλεσσαμένη δ' Ἀφροδίτην
Τῶν ἄλλων ἀπάνευθε θεῶν, πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἦ ῥά νύ μοί τι πίθοιο φίλον τέκος, ὅ, ττι κεν εἴπω,
Ἠέ κεν ἀρνήσαιο; κοτεσσαμένη τό γε θυμῷ,
Οὕνεκ' ἐγὼ Δαναοῖσι, σὺ δὲ Τρώεσσιν ἀρήγεις.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Ἥρη πρέσβα θεὰ θύγατερ μεγάλοιο Κρόνοιο,
Αὔδα ὅ, τι φρονέεις· τελέσαι δέ με θυμὸς ἄνωγεν,
Εἰ δύναμαι τελέσαι γε, καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστί.
Τὴν δὲ δολοφρονέουσα προσηύδα πότνια Ἥρη,
Δὸς νῦν μοι φιλότητα καὶ ἵμερον, ᾧ τε σὺ πάντας
Δαμνᾷ ἀθανάτους ἠδὲ θνητοὺς ἀνθρώπους·
Εἶμι γὰρ ὀψομένη πολυφόρβου [g] πείρατα γαίης,
[h] Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθὺν,
Οἵ μ' ἐν σφοῖσι δόμοισιν ἐΰ τρέφον ἠδ' ἀτίταλλον,
Δεξάμενοι Ῥείης, ὅτε τε Κρόνον εὐρύοπα Ζεὺς

Fugientes ad ciuitatem à nauibus & tentorijs.
Sic locutus, altum exclamauit, ruens per campum
Quantum nouies mille exclamant, vel decies mille
Viri in bello, contentionem committentes Martis
Tantam ex pectoribus vocem rex Quassator terræ
Emisit: Achiuis autem ingens robur iniecit vnicuiq;
In cor, indesinenter ad bellandum & pugnandum.
Iuno autem inspexit aureum thronū habens oculis,
Stans ex Olympo à vertice, statim autem cognouit
Hunc quidem occupatum pugnam circa gloriosam
Fratrem Germanū & leuirū, gaudebat vero animo.
Iouem autem in summo cacumine fontosæ Idæ
Sedentem vidit: odiosus autem ei erat animo.
Cogitauit aũt postea pulchris oculis venerãda Iuno,
Quomodo deciperet Iouis mentem ægidem gestantis.
Hoc autem ei in animo optimum visum est consiliū,
Ire in Idam bene vbi concinnasset seipsam,
Si quo modo desideraret concumbere amore
Suæ pulchritudini, huic a. somnū innoxiūq; mollemq;
Funderet in palpebris, & mentibus prudentibus.
Perrexit a. ire in thalamū, quē ei charus filius fecerat
Vulcanus: solidas autem ianuas postibus aptauerat
Cum claue occulta, quam nec deus alius aperuisset, χ.τι.κ.
Illuc hæc ingressa fores clausit fulgentes.
Ambrosia quidem primùm à corpore amabili
Sordes omnes purgauit: vncta est autem pingui oleo,
Diuino, suaui: quod quidem ei odoriferum erat.
Huius & agitati Iouis ad solidam domum,
Tamen ad terramq; & cælum peruenit odor.
Eo hæc sanè corpus pulchrum vngens, & crines
Pectens, manibus capillos nexuit nitidos,
Pulchros, diuinos, ex capite immortali.
Circum a. diuinā chlamydē induit, quā ei Minerua
Expoliuit elaborãs: intexuit autem ingeniosa multa:
Aureis autem fibulis ad pectus connexuit.
Cinxit autem cingulum cētum fimbrijs concinnatū:
Ac sanè inaures apposuit bene perforatis auriculis,
Instar 3. pupillarū factas, elaboratas: venustas a. resplendebat multa.
Vittâ a. desuper velata fuit diua virorum
Pulchra, nouiter facta: candida autē erat sol veluti,
Pedib. autem sub formosis ligauit pulchros calceos:
Sed postquàm omnem circum corpus posuit ornatū,
Perrexit ire ex thalamo: vocatamq; Venerem
Ab alijs seorsum dijs, verbum allocuta est:
Nū mihi quid obedieris dilecta filia, si quid dixero,
An negaueris irata ob id animo,
Quoniam ego Danais, tu autem Troianis auxiliaris.
Huic autem respondit dein Iouis filia Venus:
Iuno antiqua Dea filia magni Saturni,
Loquere quod cupis: perficere autē me animus iubet,
Si possum perficere, & si perficiendum est.
Hanc a. dolū cogitans allocuta est venerãda Iuno:
Da nunc mihi Amorem & Desiderium, quo tu omnes
Domas immortales, & mortales homines:
Vado enim visura multa nutrientes fines terræ,
Oceanumq; deorum originem, & matrem Tethyn,
Qui me in suis ædib. bene nutrierunt & educarunt,
Suscipiētes à Rhea, quãdo Saturnū la. è vidēs Iupiter

Γαίης νέρθε καθεῖσε καὶ ἀτρυγέτοιο θαλάσσης.
Τοὺς εἶμ' ὀψομένη, καί σφ' ἄκριτα νείκεα λύσω.
Ἤδη γὰρ δηρὸν χρόνον ἀλλήλων ἀπέχονται
Εὐνῆς καὶ φιλότητος, ἐπεὶ χόλος ἔμπεσε θυμῷ.
Εἰ κείνω γ' ἐπέεσσι παραιπεπιθοῦσα φίλον κῆρ,
Εἰς εὐνὴν ἀνέσαιμι ὁμωθῆναι φιλότητι,
Αἰεί κέ σφι φίλη τε καὶ αἰδοίη καλεοίμην.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Οὐκ ἔστ' οὐδὲ ἔοικε τεὸν ἔπος ἀρνήσασθαι.
Ζηνὸς γὰρ τοῦ ἀρίστου ἐν ἀγκοίνῃσιν ἰαύεις.
Ἦ, καὶ ἀπὸ στήθεσφιν ἐλύσατο κεστὸν ἱμάντα,
Ποικίλον. [i] ἔνθα δέ οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο·
Ἔνθ' ἐνὶ μὲν φιλότης, ἐν δ' ἵμερος, ἐν δ' [k] ὀαριστὺς,
Πάρφασις, ἥ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων.
Τόν ῥά οἱ ἔμβαλε χερσὶν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Τῆ νῦν τοῦτον ἱμάντα, τεῷ δ' ἐγκάτθεο κόλπῳ
Ποικίλον, ᾧ ἔνι πάντα τετεύχαται· οὐδέ σε φημὶ
Ἄπρηκτόν γε νέεσθαι, ὅ, τι φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς.

Terram subter iecit & infructuosum mare:
Hos vado visura, & ipsi acerbas cõtentiones dissoluã,
Iam enim diuturno tempore inter se abstinent
Cubili & congressu, quoniam ira incidit animo
Si ipsos duos, verbis persuadens charo animo,
In lectum reduxero vt coẽant amore:
Semper quidem eis dilectaq; & veneranda vocarer.
Hanc autem rursus allocuta est amãs risum Venus:
Non licet, neq; decet tuum verbum negare.
Iouis enim optimi in vlnis cubas.
Dixit & à pectoribus soluit acu pictum cingulum,
Varium. in eo autem ei illecebræ omnes factæ sunt:
Ibi inest qdẽ amor, inest.a.desideriũ, inest colloquiũ,
Blãdiloquẽtia q̃ decipit mentẽ valdè etiã prudentiũ:
Hoc ei imposuit manib. verbumq; dixit & cõpellauit,
Accipe nunc hoc cingulum, tuoq; impone sinui
Contextũ variè, in quo omnia facta sunt neq; te puto
Irritam redituram in eo quodcunq; mẽtibus tuis cupis.

COMMENTARIVS.

a Ἀτρείδη.] Neptunus hac oratione Agamemnonem (& sub eius persona reliquos etiam Heroas, qui Agamemnonem comitabãtur) consolatur, dum eum non planè à Dijs in his rerum angustijs desertum asserit: etiamsi Achillis gratia eò sit detrusus, ac ille idem Achilles ex eius infortunijs summum gaudium, id est, ἐπιχαιρεκακίαν cõtraxerit. Primùm igitur in ipsum Achillẽ aculeos orationis suæ contorquet, eiq; perniciem pro tam diuturna ira & inclemencia imprecatur. Quod artificiosè, id est, simulatè fecit, quia sine dubio nepotem suum miserè perire noluit: verba tamen sua ad animum Agamemnonis composuit. Deinde spem illi quãdam victoriæ obijcit, cùm eum Dijs adhuc dilectum ait, vt diximus.

b ὅσσον τ' ἐννεάχιλοι.] Neptunus tanquam nimium Deus vocem emittit, quãtam nouem aut decem millia hominũ possent: quod tamen Aristarchus aliter intelligebat, quia ἐννεάχειλοι & δεκάχειλοι scribit, id est, nouem aut decem labiorum, ex parte totum os innuẽs. Sed hoc modo nihil grande de Deo isto diceretur, cùm aliàs Stentor tam fortiter clamet, ac quinquaginta homines possent.

c στυγερὸς δ' οἱ ἔπλετο θυμῷ.] Videtur hoc exemplo innuere mulieres solere viros suos odio prosequi, cum animi propositum non assequuntur, ait Eustathius: sed mihi hoc nimis videtur violentum, vt à specie sola genus concludatur. Sanè ipsa Iuno Iouem odit, cùm aliàs ob caussas, puta ob adulteria & coniugium violatum, vt alibi dicitur: tum quòd eum Troianis fauere videret, cùm ipsa tamen in Græcorum partes animo inclinaret.

d ὅππως ἐξαπάφοιτο.] Tria sunt, quib. solemus vinci: Viribus, Suadela, & dolo. Iupiter robore erat Iunoni inexpugnabilis, Suadela itidẽ cùm iam semel de Achille annuisset. Tertium ergo arripit Iuno, & dolosę voluptatis illecebra Iouem aucupatur, cuius beneficio fortiores imbecillioribus plerunq; cedunt: qua etiam sapientes sæpe stultescunt. Hinc illud Q. Calabri lib. 1. ἐν γὰρ ... ἄφρονα ... καὶ πινυτόν περ ἐόντα.

e εὖ ἐντύνασαν.] Arma mulierum in viros, sunt ornamenta corporis & venustas. Ideò lepidus ille Teius Deos fœminis concessisse dicit: Ἀντ' ἀσπίδων ἁπασῶν Ἀντ' ἐγχέων ἁπάντων, quibus subiungit. Νικᾷ δὲ καὶ σίδηρον Καὶ πῦρ καλή τις οὖσα. Pigmẽtis igitur siue natiuis siue adulterinis solẽt sæpe mulieres viros suos delinire & fallere, quæ omnia hoc loco Poeta χάριτας appellat. Cùm aũt in Iunone pauca esset natiua pulchritudo, ideò ornamenta, quib. Iouẽ decipiat, putà vestes elegantes, cestũ & odores aliunde aduocat.

f τὴν δ' οὐ θεὸς.] Malim lectionem alteram sequi, τὸν pro τὴν: nõ enim propriè dicitur clauis aperiri, sed thalamus, quẽ articulus masculinus τὸν indicat. κληῖδα κρυπτὴν autem dicit, vel quæ à parte interiori fores claudit, & ideò ijs qui foris sunt, occulta est: vel quæ insidiantibus sit intractabilis, qualia sunt apud Comicum κρυπτὰ κλειδία.

g πείρατα γαίης.] Per finem terræ Oceanum intelligit, quem πέρατα φίλου γαίας Orpheus quoq; dicit. Vnde videtur satis impropriè aliàs ἀπείρονα γαῖαν dixisse Homerus: sed illud hyperbolicè, propter immensitatem. Est autem reciprocum, vt quemadmodum terram Oceanus, sic Oceanum terra terminet: vnde quod infinitum pelagus à multis dicitur, id ratione nostri intelligendum, quia nihil vltra Oceanum videatur nobis quod ipsum finiat.

h Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν.] De Oceano posteà dicet, ὃς γένεσις πάντεσσι τέτυκται: vnde Oceanũ intelligere existimatur, pro aquæ elemẽto, ex quo antiquitas omnia nata censuit. Hinc Thales Milesius aquam omnium rerum initiũ dixit, vt est apud Laërt. in ei⁹ vita, quod si verum sit, τὸ θεῶν hoc loco intelligendum erat pro πάντων, quasi à parte mũdi, nimirum Dijs, siue elementa siue astra intelligas, totus mundus sit accipiendus. Sed quid eius mater Thetys? Terrã interpretãtur, quod mihi tamẽ nimis violentũ hoc loco videtur. Nam terra vix vsquam appellatur Thetys, imo illa Vestæ, id est, Terræ filia dicitur, quemadmodum & Oceanus. Quanquam tamen in his satis sunt inconstantes Poetæ. Si verò post Didymum terram voluerit significari, idem expresserit Orpheus in terræ Thymiamate, quod hoc loco Homerus, cùm deorum matrem hic Thetydẽ appellat. Sic enim ille, γαῖα θεά, μῆτερ μακάρων, θνητῶν τ' ἀνθρώπων. Eadem ergo erit Cybele, quam in sequenti Thymiamate matris Deorũ apud Orpheum intelligo, quæ etiã valgo sic appellatur. Sed hoc cum Homero non conuenit, quia eo modo Thetys non esset filia, sed vxor Cœli, si Cybele eadem est cum Vesta, id est Terra, vt dicunt. Tutius igitur erit neq; Didymo neq; alijs, qui Thetydem pro terra intelligunt, assentiri. Recentiorum enim commenta non curo, si ab antiquioribus recedunt. Porrò Thetydem cum Oceano idem puto, quod etiam Socrates in Cratylo docuit, vbi de Heracliti sententia, Omnia χωρεῖν, nihilq; manere fluuij instar, quem eundem bis adire non potes, agitur. De his tamen accuratius alibi disputabitur.

Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, Hoc idem quidam, siue is primus, siue secundus Orpheus, siue Proclus Lycius philosophus, dixit, in Oceani thymiamate. sic enim ille:

Ὠκεανὸν καλέω πατέρ' ἄφθιτον αἰὲν ἐόντα, Ἀθανάτων τε θεῶν γένεσιν, θνητῶν τ' ἀνθρώπων, &c.

i ἔνθα δέ οἱ θελκτήρια.] Cùm aliàs de Veneris cesto dicturi simus, sufficiat in præsentia Plutarchi lib. de audiẽd. Poët. huius loci moralem sensum afferre. In Veneris fabula, inquit, eos qui animum aduertũt, docet, musicam prauam & cãtilenas malas, sermonesq; de rebus vitiosis, facere ad corrumpendos mores, efficereque vitam effœminatam, & viros luxum, mollitiem consuetudinemque mulierum amantes.

k Ὀαριστὺς, πάρφασις.] Quidam hæc duo separatim legunt: quidam, vt Didymus, cõiungunt, & ὁμιλίαν παρακλητικὴν interpretãtur.

Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ βοῶπις πότνια Ἥρη,
γρ. μίτρ Μειδήσασα δ' ἔπειτα * ἑῷ ἐγκάτθετο κόλπῳ.
Ἡ μὲν ἔβη πρὸς δῶμα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη.

Sic dixit, risit autẽ magnis oculis veneranda Iuno,
Vtq; risit deinde suo imposuit sinui.
Hæc quidem iuit ad domum Iouis filia Venus:

Ἥρη δ᾽ ἀΐξασα λίπεν ῥίον Οὐλύμποιο,
a Πιερίην δ᾽ ἐπιβᾶσα καὶ Ἠμαθίην ἐρατεινὴν,
Σεύατ᾽ ἐφ᾽ ἱπποπόλων Θρῃκῶν ὄρεα νιφόεντα,
Ἀκροτάτας κορυφάς, οὐδὲ χθόνα μάρπτε ποδοῖιν.
Ἐξ Ἀθόω δ᾽ ἐπὶ πόντον ἐβήσετο κυμαίνοντα.
b Λῆμνον δ᾽ εἰσαφίκανε πόλιν θείοιο Θόαντος,
c Ἔνθ᾽ ὕπνῳ ξύμβλητο d κασιγνήτῳ θανάτοιο,
Ἔντ᾽ ἄρα οἱ φῦ χειρὶ, ἔπος τ᾽ ἔφατ᾽, ἔκ τ᾽ ὀνόμαζεν.
e Ὕπνε, ἄναξ πάντων τε θεῶν πάντων τ᾽ ἀνθρώπων,
Εἰ μὲν δή ποτ᾽ ἐμεῦ ἔπος ἔκλυες,* ἠδ᾽ ἔτι καὶ νῦν
Πείθευ, ἐγὼ δέ κέ τοι εἰδέω χάριν ἤματα πάντα·
Κοίμησόν μοι Ζηνὸς ὑπ᾽ ὀφρύσιν ὄσσε φαεινὼ,
Αὐτίκ᾽ ἐπεί κεν ἐγὼ* παραλέξομαι ἐν φιλότητι.
f Δῶρα δέ τοι δώσω, καλὸν θρόνον, ἄφθιτον αἰεὶ,
Χρύσεον· Ἥφαιστος δέ κ᾽ ἐμὸς πάϊς ἀμφιγυήεις
Τεύξει ἀσκήσας· ὑπὸ δὲ θρῆνυν ποσὶν ἥσει,
Τῷ κεν ἐπισχοίης λιπαροὺς πόδας εἰλαπινάζων.
Τὴν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσεφώνεε νήδυμος Ὕπνος,
Ἥρη, πρέσβα θεὰ, θύγατερ μεγάλοιο Κρόνοιο,
Ἄλλον μέν κεν ἔγωγε θεῶν αἰειγενετάων
Ῥεῖα κατευνήσαιμι, καὶ ἂν ποταμοῖο ῥέεθρα
Ὠκεανοῦ, g ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται·
h Ζηνὸς δ᾽ οὐκ ἂν ἔγωγε Κρονίονος ἆσσον ἱκοίμην,
Οὐδὲ κατευνήσαιμ᾽, ὅτε μὴ αὐτός γε κελεύοι.
Ἤδη γάρ με καὶ* ἄλλο τεὴ ἐπίνυσσεν ἐφετμὴ,
Ἤματι τῷ ὅτ᾽ ἐκεῖνος ὑπέρθυμος Διὸς υἱὸς
Ἔπλεεν Ἰλιόθεν, Τρώων πόλιν ἐξαλαπάξας.
Ἤτοι ἐγὼ μὲν ἔθελξα Διὸς νόον αἰγιόχοιο
Νήδυμος ἀμφιχυθείς· σὺ δέ οἱ κακὰ μήσαο θυμῷ,
Ὄρσασ᾽ ἀργαλέων ἀνέμων ἐπὶ πόντον ἀήτας.
Καί μιν ἔπειτα Κόων δ᾽ εὖ ναιομένην ἀπένεικας
Νόσφι φίλων πάντων· ὁ δ᾽* ἐπεγρόμενος χαλέπαινε,
Ῥιπτάζων κατὰ δῶμα θεούς· ἐμὲ δ᾽ ἔξοχα πάντων
Ζήτει· καί κέ μ᾽ ἄϊστον ἀπ᾽ αἰθέρος ἔμβαλε πόντῳ,
Εἰ μὴ Νὺξ* δμήτειρα θεῶν ἐσάωσε καὶ ἀνδρῶν,
Τὴν ἱκόμην φεύγων· ὁ δ᾽ ἐπαύσατο χωόμενός περ·
Ἅζετο γὰρ μὴ Νυκτὶ θοῇ ἀποθύμια ἔρδοι.
Νῦν αὖ τοῦτό μ᾽ ἄνωγας ἀμήχανον ἄλλο τελέσσαι.
i Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε βοῶπις πότνια Ἥρη,
Ὕπνε, τίη δὲ σὺ ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς;
Ἦ φῂς ὡς Τρώεσσιν ἀρηξέμεν εὐρύοπα Ζῆν
Ὡς Ἡρακλῆος* περιχώσατο παιδὸς ἑοῖο;
Ἀλλ᾽ ἴθ᾽, ἐγὼ δέ κέ τοι Χαρίτων μίαν ὁπλοτεράων
Δώσω ὀπυιέμεναι, καὶ σὴν κεκλῆσθαι ἄκοιτιν,
Πασιθέην, ἧς αἰὲν ἱμείρεαι ἤματα πάντα.
Ὣς φάτο· k χήρατο δ᾽ Ὕπνος, ἀμειβόμενος δὲ προσηύδα
Ἄγρει νῦν μοι ὄμοσσον l ἀάατον Στυγὸς ὕδωρ.
Χειρὶ δὲ τῇ ἑτέρῃ μὲν ἕλε χθόνα πουλυβότειραν,
Τῇ δ᾽ ἑτέρῃ ἅλα μαρμαρέην, ἵνα νῶϊν ἅπαντες
Μάρτυροι* ὦσ᾽ οἱ ἔνερθε θεοὶ Κρόνον ἀμφὶς ἐόντες,
Ἦ μὲν ἐμοὶ δώσειν Χαρίτων μίαν ὁπλοτεράων,
Πασιθέην, ἧς αὐτὸς ἐέλδομαι ἤματα πάντα.
Ὣς ἔφατ᾽· οὐδ᾽ ἀπίθησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Ὤμνυε δ᾽ ὡς ἐκέλευε, θεοὺς δ᾽ ὀνόμηνεν ἅπαντας
Τοὺς ὑποταρταρίους, οἳ m Τιτῆνες καλέονται.

Iuno autem festinans liquit summitatem Olympi:
Pieriam autem ingressa & Emathiam amœnam,
Properabat ad equitum Thracum montes niuosos,
Summa cacumina, neq; terram carpebat pedibus:
Ex Athoo .a. ad pontum descendit fluctuantem:
Lemnum autem peruenit ciuitatem diuini Thoãtis,
Vbi somno obuiauit fratri mortis.
Inq; eius hæsit manu, verbumq; dixit & compellauit:
Somne, rex omniumq; deorũ, omniumq; hominum,
Si quidẽ iam olim meũ verbũ audisti, atq; etiam nũc γρ. ἢ δὴ / γρ. ἤδη
Pare: ego autem tibi habebo gratiam dies omnes:
Sopito mihi Iouis sub palpebris oculos splendidos
Confestim, postquam ego accubuero in amore. γρ. παραλέξομαι φιλότητι.
Dona aũt tibi dabo elegans soliũ, incorruptũ semper,
Aureũ, Vulcanus .a. meus filius vtroq; pede claudicãs
Fabricabit elaborans: sub .a. scabellũ pedibus mittet,
Super quo tenere poteris decoros pedes dũ conuiuaris.
Hãc autem, respõdens, allocutus est dulcis Somnus:
Iuno, veneranda dea, filia magni Saturni,
Alium quidem ego deorum sempiternorum
Facilè soporauerim, etiam fluuij fluenta
Oceani, qui quidem parens omnibus est.
Iouem autem non ego Saturnium propè adiuero,
Neq; soporauero, quando non ipse quidem iusserit.
Iam enim me & aliàs tuum admonuit præceptum, γρ. ἄλλοτε ἐπίνυσσεν ἐφετμή.
De illo quando ille magnanimus Iouis filius
Nauigauit ex Ilio Troianorum ciuitate destructa.
Certè ego quidẽ demulsi Iouis mentem ægidẽ gestãtis
Dulcis circũfusus: tu .a. ei mala machinabaris animo,
Excitans sæuorum ventorum per mare flatus:
Et ipsum postea Coum bene habitatam asportasti
Seorsũ ab amicis omnib. hic .a. experrect⁹ indignabatur γρ. αἰγίοχος.
Iactans per domum deos: me autem maximè omniũ
Quærebat, & me perditũ ab æthere iniecisset ponto,
Nisi Nox domitrix deorum seruasset & hominum, γρ. μήστωρ
Quã supplex adiui fugiẽs: ille .a. cessauit irat⁹ quãuis:
Verebatur enim ne Nocti celeri ingrata faceret.
Nunc rursus hoc me iubes periculosum aliud pficere.
Hũc .a. rursus allocuta est pulchris oculis venerãda
Somne, cur .a. tu hæc in mentibus tuis cogitas? (Iuno:
An putas ita Troianis auxiliari latè videntem Iouẽ, γρ. Ζῆν᾽, ὡς / γρ. ἀρηξέμεναι
Sicut Herculem propter iratus est filium suum?
Sed vade, ego .a. tibi Gratiarum vnam iuniorum
Dabo ducere in vxorem, & tuam vocari coniugem
Pasitheam, quam semper desideras dies omnes.
Sic dixit. gauisus est .a. Sõnus: respõdẽsq; allocut⁹ est,
Agè nunc mihi iura inuiolabilem Stygis aquam:
Manu verò altera quidem cape terrã multipascuã,
Altera autem mare marmoreum: vt nobis omnes
Testes sint inferi dij, Saturnum circa existentes, γρ. ὦσι ἔνερθε.
Certè te mihi daturum esse Gratiarum vnã iuniorũ γρ. ὁπλοτεράων
Pasitheam, quam ego desidero dies omnes.
Sic dixit, neq; immorigera fuit dea cãdidis vlnis Iu
Iurabat .a. vt iubebat: deos .a. nominabat omnes (no:
Subtartareos, qui Titanes appellantur.

COMMENTARIVS.

a Πιερίην δ᾽ ἐπιβᾶσα] Iter Iunonis ordinatim & serie, qua confici oportebat, describit: non confusis & perturbatis locis, vt in Catalogo fecerat.

b Λῆμνον δ᾽ εἰσαφίκανε πόλιν] Duo hic sunt. Primùm, λῆμνον nomẽ generale toti⁹ insulæ pro particulari vrbe Thoantis, quę Myrin-

na appellatur. Deinde πόλιν pro νῆσον, cùm Lemnos non sit vrbs, sed insula. Sic paulò pòst, ἴδην ἵκοντο λεκτόν dixit: vbi τὸ ἴδην totū est, pars autem Lectum, nempe promontorium. Porrò duæ sunt in Lemno vrbes, Hephæstias & Myrinna.

c ἔνθ' Ὕπνῳ ξύμβλητο] Quidam fortuitum hoc esse dicebāt, quod Somnum in Lemno insula Iuno repererit, scilicet iam ad homines proficiscentem: credo propter noctem, quæ iam aduentabat. Alij dicunt Vulcanum insulæ Lemni dominū, cuius vxor est Gratia: huius Gratiæ sororem Pasitheam amabat Somnus, ideò in Lemno insula tunc morabatur. Eam Pasitheam ipsi Iuno mox in vxorem pollicebitur. Alij dicunt, Somnū in Lemno fuisse Philoctetis gratia, vt illius nimirum dolores sopiret, in quem finem apud Sophoclem inuocatur. Alij melius hoc ita fictum ab Homero dicebant, vt Somnus apud Lemnios habitaret: quorum vinositatem hoc pacto vellicauerit, qui à Thoante Dionysij filio descēdebant. Nota est parœmia, Lemnia mala: quòd Lemnij somno ex ebrietate, vt verisimile est, contracto sopiti ab vxoribus interfecti sunt. Vinum enim & Somnus quasi conterranei sunt.

d κασιγνήτῳ Θανάτοιο,] Idem dixit author hymnorum, qui Orphei nomine circumferūtur. Sic enim ille, Καὶ θανάτου μελέτην ἐπάγεις ψυχαῖς ἀθανάτοις· Αὐτοκασίγνητος γὰρ ἔφυς Λήθης θανάτου τε. Hinc Menander, ὕπνος θανάτου προμελέτημα πέλει & alibi, ὕπνος τὰ μικρὰ τοῦ θανάτου μυστήρια. Fratrem duræ languidum Mortis Seneca appellauit, gelidæ mortis imaginem Ouidius. Non est hinc alienū, quod Aristo dicere solebat, Somnum tanquam atrocissimum publicanum dimidium ætatis nostræ ad se rapere. Inf. li. 16. Homerus ὕπνῳ καὶ θανάτῳ διδυμάοσιν vocat. Hinc Cynicus ille Diogenes, vt refert Plut. de consolatione ad Apollonium, quum ante exitum vitæ obruisset ipsum somnus, medicusq; excitasset & an grauius aliquid accidisset quæreret, respondit nihil esse mali: fratrem enim à fratre anteuerti, somnum à morte. Vel si mauis Græca, οὐδέν, ἔφη, ὁ γὰρ ἀδελφὸς τὸν ἀδελφὸν προλαμβάνει, ὁ ὕπνος τὸν θάνατον. Homerus etiam alicubi χάλκεον ὕπνον, mortem appellauit.

e Ὕπνε, ἄναξ πάντων] Sic Orpheus, siue alius eorū hymnorum author, Ὕπνε ἄναξ μακάρων πάντων θνητῶν τ' ἀνθρώπων. Hinc Sophocles in Aiace Somnum παγκρατῆ appellat.

f δῶρα δέ τοι δώσω] δῶρα pro δῶρον synecdochicé. Hinc porrò orta est parœmia, δῶρα καὶ θεοὺς πείθει. cuius meminit Euripides in Medea & Plat. lib. 3. Politiæ.

g ὅς περ γένεσις] Meminerimus superioris loci, vbi Ὠκεανὸν θεῶν γένεσιν appellauit. Nam & ea per hunc locum illic interpretati sumus.

h Ζηνὸς δ' οὐκ ἂν ἔγωγε] Rectè Iouem somni expertem facit, quasi totius orbis moderatorem vigilare deceat: tum quia etiā diuina natura Somno non indiget, vt per illum vires recuperet, aut incrementum capiat, cùm nullum vel laborem vel incommodum patiatur, vt est à Natali Myth. lib. 3 cap. 4 annotatum. Allegorias in hanc rem quoque excogitatæ sunt, sed illæ, vt & aliæ multæ, alius erunt loci. Iupiter autem hoc loco imperatorum & Regum, & omnium quibus rerum aliqua demandata est prouincia, exemplum quod sequantur, esto: non vt penitus somno abstineant, quia mortales non possunt, sed vt plus vigiliæ quàm quieti tribuant. Nam quod etiam paulò pòst dicit Somnus nō audere se, nisi aduocatus ab ipso eodem fuerit, Iouem sopire: docet oportere illos Somno imperare, non Somni tyrannidi subijci. Quod autem somno Iupiter sopiatur, potest videri impium: sacra tamen pagina, dormientem etiam Deum aliquando inducit, cùm suorum curam videtur abiecisse, eorumq; res sus deq; ferri patitur.

i εἰ μὴ νὺξ] Noctis filius Somnus ab alijs fingitur, ideò rectè ipsa filij sui tutelam hoc loco suscipit, quia naturalior est somn' nocturnus, quam diurnus. Deorum autem domitricem appellat, (quidam autem pro δμήτειρα μήτειρα scribūt, vt ad marginem scripsi: sed prior lectio veteribus placuit, quam author hymnorum, qui Orphei nomine circumferuntur, θεῶν γενέτειραν appellare quoque non dubitauit) quasi ipse superueniente non solùm inferna, sed etiam superna tenebris obscurentur. Vnde alibi Solem exorientem dicit lumen Dijs & hominibus afferre.

k γήθησε δ' Ὕπνος,] Hi sunt effectus Cesti illius venerei. Nam quem dono sedilis oblato, non demulsit, eum spe vxoris flectit. Sic Voluptates malorum & impietatis causæ.

l ἀάατον Στυγὸς ὕδωρ,] De hac aqua Homerus Iliad. ο, Καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ (ὅς τε μέγιστος Ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσι.) Adeò autem sacrum erat illud iusiurandum, vt qui ex superis violassent, ab omni Deorum consortio aliquandiu depellentur, vt copiosè docet Hesiodus in Theogonia. Hic porrò forma Deorum iusiurandi obseruanda est. Nam per grauissima elementorum terram & aquam, deinde per Deos tam inferos quàm superos sancitur. Iupiter autem in sequenti Iliad. terram tantùm & cœlum aduocabit.

m Τιτῆνες καλέονται] Post hunc versum addebant quidam sequentem versum, ὤμνυε δ' οὐ πρίν γε τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ: quasi necessarium sit Iunonem omnino iuramentum concipere, vt Somnus postulabat.

Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσέν τε, τελεύτησέν τε τὸν ὅρκον,
ᵃ Τὼ βήτην Λήμνου τε καὶ Ἴμβρου ἄστυ λιπόντε.
Ἠέρα ἑσσαμένω, ῥίμφα πρήσσοντε κέλευθον·
Ἴδην δ' ἱκέσθην πολυπίδακα, μητέρα θηρῶν,
Λεκτὸν, ὅθι πρῶτον λιπέτην ἅλα· τὼ δ' ἐπὶ χέρσου
Βήτην· ἀκροτάτη δὲ ποδῶν ὕπο σείετο ὕλη.
Ἔνθ' Ὕπνος μὲν ἔμεινε ᵇ πάρος Διὸς ὄσσε ἰδέσθαι,
Εἰς ἐλάτην ἀναβὰς περιμήκετον, ᶜ ἣ τότ' ἐν Ἴδῃ
Μακροτάτη πεφυυῖα δι' ἠέρος αἰθέρ' ἵκανεν·
Ἔνθ' ἧστ' ὄζοισιν πεπυκασμένος εἰλατίνοισιν,
Ὄρνιθι λιγυρῇ ἐναλίγκιος, ἥν τ' ἐν ὄρεσσι
Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ Κύμινδιν.
Ἥρη δὲ κραιπνῶς προσεβήσετο Γάργαρον ἄκρον
Ἴδης ὑψηλῆς· ἴδε δὲ νεφεληγερέτα Ζεύς.
Ὡς δ' ἴδεν, ὥς μιν ἔρως πυκινὰς φρένας ἀμφεκάλυψεν,
ᵈ Οἷον ὅτε πρῶτόν περ ἐμισγέσθην φιλότητι,
Εἰς εὐνὴν φοιτῶντε, φίλους λήθοντε τοκῆας.
Στῆ δ' αὐτῆς προπάροιθεν, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Ἥρη, πῇ μεμαυῖα κατ' Οὐλύμπου τόδ' ἱκάνεις;
Ἵπποι δ' οὐ παρέασι καὶ ἅρματα, τῶν κ' ἐπιβαίης.
Τὸν δὲ δολοφρονέουσα προσηύδα πότνια Ἥρη·
Ἔρχομαι ὀψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης,
Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν,
Οἵ μ' ἐν σφοῖσι δόμοισιν ἐΰ τρέφον ἠδ' ἀτίταλλον.
Τοὺς εἶμ' ὀψομένη, καί σφ' ἄκριτα νείκεα λύσω.
Ἤδη γὰρ δηρὸν χρόνον ἀλλήλων ἀπέχονται
Εὐνῆς καὶ φιλότητος, ἐπεὶ χόλος ἔμπεσε θυμῷ.

Sedpostquàm iurauitq; & absoluit iuramentum,
Illi ibant Lemniq; & Imbri oppidum relinquentes,
Aëre induti, citò conficientes iter.
Ad Idā a. venerūt fontib. abundantē, matrē ferarū,
Lecton vbi primùm liquerunt mare: hi aūt in terrā
Ibant: summa autem pedibus submouebatur sylua.
Illic Sōnus quidē mansit, anteq̄ Iouis oculi viderēt eū.
In abietē ascendens procerā admodū, quæ tunc in Ida
Altissima nata per aërem ad æthera ibat.
Illic sedit ramis opertus abiegnis,
Aui argutæ similis, quam in montibus
Chalcidem nominant dij, homines autem Cymindin.
Iuno autem celeriter ascenderat Gargarum summū
Idæ excelsæ: vidit a. eam nubiū congregator Iupiter:
Vtq; vidit subitò ipsum amor dēsis mētib. cōplex' est,
Perinde ac quando primùm misti sunt amore,
In cubile ascendentes, dilectis clàm parentibus.
Stetit aūt ipsam ante, verbumq; dixit & elocut' est:
Iuno, quò festinans ab Olympo huc venis?
Equi autem non adsunt & currus quos conscendas.
Hūc a. dolū meditata allocuta est venerāda Iuno,
Venio visura multa nutrientes fines terræ,
Oceanumq; deorum ortum, & matrem Thethyn,
Qui me in suis ædib. accuratè nutrierūt et educarūt:
Hos vado visura et ipsis inextricabiles cōtētiones solu̅ā.
Iam enim longo tēpore inter se abstinent
Lecto & congressu, quoniam ira incidit animo.

Ἵπποι

Ἵπποι δ' ἐν πρυμνωρείῃ πολυπίδακος Ἴδης
Ἑστᾶσ', οἵ μ' οἴσουσιν ἐπὶ τραφερήν τε καὶ ὑγρήν.
Νῦν δὲ σεῦ εἵνεκα δεῦρο κατ' Οὐλύμπου τόδ' ἱκάνω,
Μή πως μοι μετέπειτα χολώσεαι, αἴ κε σιωπῇ
Οἴχωμαι πρὸς δῶμα βαθυρρόου Ὠκεανοῖο.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ἥρη, κεῖσε μὲν ἔστι καὶ ὕστερον ὁρμηθῆναι,
a Νῶϊ δ' ἄγ' ἐν φιλότητι τραπείομεν εὐνηθέντε.
Οὐ γάρ πώ ποτέ μ' ὧδε θεᾶς ἔρος οὐδὲ γυναικὸς
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι περιπροχυθεὶς ἐδάμασσεν,
Οὐδ' ὁπότ' ἠρασάμην[f] Ἰξιονίης ἀλόχοιο,
Ἣ τέκε Πειρίθοον θεόφιν μήστωρ' ἀτάλαντον,
Οὐδ' ὅτε περ Δανάης καλλισφύρου Ἀκρισιώνης,
Ἣ τέκε Περσῆα πάντων ἀριδείκετον ἀνδρῶν·
Οὐδ' ὅτε Φοίνικος κούρης τηλεκλειτοῖο,
Ἣ τέκε μοι Μίνων τε καὶ ἀντίθεον Ῥαδάμανθυν·
Οὐδ' ὅτε περ Σεμέλης, οὐδ' Ἀλκμήνης ἐνὶ Θήβῃ,
Ἥ ῥ' Ἡρακλῆα κρατερόφρονα γείνατο παῖδα·
Ἡ δὲ Διώνυσον Σεμέλη τέκε,[h] χάρμα βροτοῖσιν·
Οὐδ' ὅτε[i] Δήμητρος καλλιπλοκάμοιο ἀνάσσης·
Οὐδ' ὁπότε Λητοῦς ἐρικυδέος, οὐδὲ σεῦ αὐτῆς,
Ὡς σέο νῦν ἔραμαι, καί με γλυκὺς ἵμερος αἱρεῖ.
Τὸν δὲ δολοφρονέουσα προσηύδα πότνια Ἥρη·
Αἰνότατε Κρονίδη ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες;
Εἰ νῦν ἐν φιλότητι λιλαίεαι εὐνηθῆναι
Ἴδης ἐν κορυφῇσι, τὰ δὲ[k] προπέφανται ἅπαντα.
Πῶς κ' ἔοι εἴ τις νῶϊ θεῶν αἰειγενετάων
Εὕδοντ' ἀθρήσειε, θεοῖσι δὲ πᾶσι μετελθὼν
Πεφράδοι; οὐκ ἂν ἔγωγε τεὸν πρὸς δῶμα νεοίμην
Ἐξ εὐνῆς ἀνστᾶσα· νεμεσσητὸν δέ κεν εἴη.
Ἀλλ' εἰ δή ῥ' ἐθέλεις, καί τοι φίλον ἔπλετο θυμῷ,
Ἔστιν τοι θάλαμος, τόν τοι φίλος υἱὸς ἔτευξεν
Ἥφαιστος, πυκινὰς δὲ θύρας σταθμοῖσιν ἐπῆρσεν·
Ἔνθ' ἴομεν κείοντες, ἐπεί νύ τοι εὔαδεν εὐνή.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ἥρη, μήτε θεῶν τό γε δείδιθι μήτε τιν' ἀνδρῶν
Ὄψεσθαι· τοῖόν τοι ἐγὼ νέφος ἀμφικαλύψω,
Χρύσεον· οὐδ' ἂν νῶϊ διαδράκοι Ἠέλιός περ,
Οὗ τε καὶ ὀξύτατον πέλεται φάος εἰσοράασθαι.
Ἦ ῥα, καὶ ἀγκὰς ἔμαρπτε Κρόνου παῖς ἣν παράκοιτιν·
Τοῖσι δ' ὑπὸ χθὼν δῖα φύεν νεοθηλέα ποίην,
Λωτόν θ' ἑρσήεντα, ἰδὲ κρόκον, ἠδ' ὑάκινθον
Πυκνὸν καὶ μαλακόν, ὃς ἀπὸ χθονὸς ὑψόσ' ἔεργε·
Τῷ ἔνι λεξάσθην, ἐπὶ δὲ νεφέλην ἕσσαντο
Καλήν, χρυσείην· στιλπναὶ δ' ἀπέπιπτον ἔερσαι.
Ὣς ὁ μὲν ἀτρέμας εὗδε πατὴρ ἀνὰ Γαργάρῳ ἄκρῳ,
Ὕπνῳ καὶ φιλότητι δαμείς, ἔχε δ' ἀγκὰς ἄκοιτιν.
Βῆ δὲ θέειν ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν νήδυμος Ὕπνος,
Ἀγγελίην ἐρέων γαιηόχῳ Ἐννοσιγαίῳ·
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Πρόφρων νῦν Δαναοῖσι Ποσείδαον ἐπάμυνε,
Καί σφιν κῦδος ὄπαζε μίνυνθά περ, ὄφρ' ἔτι εὕδει
Ζεύς, ἐπεὶ αὐτῷ ἐγὼ μαλακὸν περὶ κῶμα κάλυψα,
Ἥρη δ' ἐν φιλότητι παρήπαφεν εὐνηθῆναι.

Equi autem in radice multifontis Idæ
Stant, qui me ferent supra terram & mare:
Nunc autem tui gratia huc ab Olympo ob hoc venio,
Neq; modò mihi posthac irascaris, si cum silentio
Abeam ad domum profundi Oceani.
Hāc.a.excipiēs allocutus est nubiū coactor Iupiter,
Iuno, illuc quidem licet & pòst proficisci:
Nos autem in amore conuertamus nos cubantes.
Non enim vnquam mihi sic deæ amor neq; mulieris
Animum pectoribus circumfusus domuit:
Neq; quando captus fui amore Ixioniæ vxoris,
Quæ peperit Peirithoum dijs prudentem similem:
Neq; quando Danaës formosæ Acrisij filiæ,
Quæ peperit Perseum, omnium clarissimum virorū:
Neq; quando captus fui amore Phœnicis filiæ inclyti,
Quæ peperit mihi Minoaq; & diuinū Rhadamanthū:
Neq; quando Semeles, neq; Alcmenes in Thebis,
Quæ Herculem fortem peperit filium:
At Bacchum Semele peperit, gaudium mortalibus:
Neq; quādo capt⁹ fui amore Cereris pulchricomæ regi-
Nec quādo Latonæ valde illustris, neq; tui ipsi⁹: (næ:
Vt tui nūc amore teneor, & me dulce desideriū capit.
Hunc autem dolosa allocuta est venerabilis Iuno:
Minimè ferende Saturnie quale verbum dixisti?
Si nunc in amore concupiscis cubare
Idæ in verticibus: hac autē loca patētia sunt omnia.
Quomodo esset, si quis nos deorum semper existentiū
Dormientes videret, dijsq; omnibus interueniens
Indicaret? non ego tuam ad domum redirem
E cubili consurgens: vituperabile autem esset:
Sed si sanè vis & tibi charum est animo,
Est tibi thalamus, quem tibi dilectus filius fecit
Vulcanus, solidasq; fores postibus admouit,
Illuc eam⁹ dormituri, quādoquidē tibi placet cubile.
Hanc.a.excipiens allocutus est nubicogus Iupiter:
Iuno, nec deorum hoc metuo nec quenquam hominū
Visurum esse, talem tibi ego nebulam circumfundam
Auream: neq; nos per eam conspiceret sol etiam,
Cuius & acutissimū est lumen ad intuendū. (xorem.
Dixit sanè, & vlnis cōplexus est Saturni fili⁹ suā v-
Hos.a.subter, tellus diuina produxit recentē herbam,
Lotumq; roscidum, & crocum & hyacinthum
Densum & mollem, qui à terra in altū eleuabat eos.
Hoc thoro indormierunt: insuper.a. nebulā induerūt
Pulchram, auream: lucidi autem decidebant rores.
Sic hic qdē qetè dormiebat pater in Gargaro summo,
Somno & amore domitus: tenebat.a. in vlnis vxorē.
Perrexit.a. currere ad naues Achiu. dulcis Somnus,
Nuncium dicturus terram continenti Neptuno:
Propè autem stans, verbis velocib. eum allocutus est,
Alacris nunc Græcis Neptuno auxiliare,
Et ipsis gloriā præbe parūper saltē, dū adhuc dormit
Iupiter, quoniam ipsi ego mollem soporem offudi:
Iuno autem in amore decepit eum vt dormiret.

COMMENTARIVS.

a τὼ βήτην] Genus masculinum fœminino dignius esse hoc loco animaduertitur, vt & alibi μάστιγι χαλαὶ καὶ ἡνίας, οἷς ἐγὼ περὶ ἄλας: nisi quis neutrius esse generis dicat illud τὼ, quæ syntaxis aliquando etiam vsurpatur: vt eo loco, πολλῶν καὶ ἀστέρας, ἃ σὺ ἰθηκας.

b πάρος Διὸς ὄσσε ἰδέσθαι] Eleganter pro πρὶν τὸν Δία κοιμῆσαι, antequam Iouem sopiret. Quod enim oculi somnum vident, nihil aliud est quàm indormiscere, quanquam illud ἰδέσθαι an de Somno intelligendum, an de Iouis ipsius oculis actiuè, an de alterutro passiuè, incertum est.

c ἣ τότ' ἐν Ἴδῃ] Non est otiosum illud τότε, sed ad probabilitatem, & contra eos qui sequentibus temporibus abietes in Ida nō reperierunt. Si tamen illic fuerunt, mirum est quòd pauco abhinc tempore esse desierint. Fortasse figmentum est Poëticum.

d οἷον ὅτε πρῶτον] Adeò fuit in Venere flagitiosus Iupiter, vt sorori propriæ non pepercerit. Eius enim nuptias nefandas cū ambiret, clandestino primùm concubitu illam vitiasse dicitur (vt Apollodorus quoque retulit) siue in forma cuculi, vt quidam volunt: siue etiam ex matris voluntate, à qua impetrauit vt sororem comprimeret, modò eam in vxorem vellet ducere, vt est apud Pausan. in Corinthiacis. De huiusmodi autem nuptijs inter consanguineos aliàs diximus.

e νῶι δ' ἄγ' ἐν] Ecce alterum Cesti Venerei effectum, vt statim visa Iunone eius amore Iupiter corripiatur, quem ipse auget aliorū comparatione. Siquid porrò in Deorum fabulis damnandum est, hoc maximè pij viri exhorrescant, quòd quem ipsi Deorū Principem constituebant, adulterijs delectetur, & ipsa patefacere non erubescat. Quod etiam veteres Ethnici obseruarunt. Lucianus in dialogo Mercurij & Solis, Iouem vt adulteriorum autorem exagitat, cùm ante illum Saturni tempora casta essent & pudica, quod etiam Iuuenalis satyra sexta annotat. De eo sic Apollonius Rhodius lib. 4. Argon. οὕνεκεν οὐκ ἔτλης, Διὸς ἱεμένοιο λέξασθ', κείνῳ γὰρ ἀεὶ τάδε ἔργα μέμηλεν ἠὲ σὺν ἀθανάταις, ἠὲ θνητῇσιν ἰαύειν.

Quod flagitiū etiā in sororē propriam exercuit, vt anteà vidimus. Sequentia aūt Iouis adulteria aliàs singillatim interpretabimur.

f Ἰξιονίης ἀλόχοιο.] Hæc Dia appellata est filia Deionei, siue Ionei, quam cùm primùm Iupiter stuprasset, Ixioni desponsata est.

g πάντων ἀριδείκετον ἀνδρῶν.] Adeò vt non dubitarint quidā eum Herculi præponere, inter quos est Herodot⁹, referēte Eustathio.

h χάρμα βροτοῖσιν] Plus dixit Hesiodus in Aspide: nam & gaudium & dolores Bacchum afferre dicit, — Διώνυσος δῶκ' ἀνδράσι χάρμα καὶ ἄχθος quibus Athen. li. 10. sequentia adiungit, ὅστις ἄδην πίῃ, οἶνος δέ οἱ ἔπλετο μάργος, σὺν δὲ πόδας χεῖράς τε δέει γλῶσσάν τε νόον τε δεσμοῖς ἀφράστοισι, φιλεῖ δέ ἑ μαλθακὸς ὕπνος. quæ mala ex abusu vini docent. Quod ad hunc Homeri locum attinet, respondet id quod Pindarus apud Plutar. de Ilide Διόνυσον πολυγαθῆ appellat, & Simonides apud Athen. lib. 10. ἀμύντορα δυσφροσυνάων. Hinc Silenus apud Euripidem in Cyclope, ὅς γ' ἂν πίνων μὴ χαίρῃ, μαίνεται. Quare optimè post istos Maro 1. Aeneid. Bacchum lętitiæ datorem appellauit. De quibus suo loco.

i Δήμητρος καλλιπλοκάμοιο] Hos Cereris crines allegoricè intelligamus spicas, quibus ipsam coronari tradunt.

k ἐπιφραδέως ἀγορεύεις.] Apud Pindarum Pyth. od. 9. Apollo Chironem rogat, quomodo posset Cyrene venatrice potiri: cui ille, — κρυπταὶ, inquit, κλαΐδες ἐντὶ σοφᾶς Πειθοῦς ἱερᾶν φιλοτάτων Φοῖβε, καὶ ἔν τε θεοῖς τοῦτο κἀνθρώποις ὁμῶς αἰδέοντ' ἀμφαδὸν ἁδείας τυχεῖν τὸ πρῶτον εὐνᾶς. id est, Occultæ claues sunt sapientis persuasionis sacris de amoribus, ô Phœbe. Et apud Deos similiter & homines nemo ita impudenter agit, vt se palam in dulcem thorum conijciat. Cùm ergo hic pudor tam in Dijs quàm in hominibus sit, vt patentes concubitus diffugiant: Iuno hoc loco, dissimulatè tamen, Ioui copiam sui recusat, quasi turpe sit in propatulo loco Veneris officia exercere: quæ etiam vt legitima sint, tamen pudor naturalis & honestas occultari iubet. Volebat itaq; in thalamum Iouis secedere: sed Homerus eos in Ida remansisse fingit, vt propior esset Troiæ Iupiter, & cum maiori probabilitate eum clamore belli excitatū introduceret. Vt tamen decorum seruet, vtrumq; nebula infusa tegit: mollem etiam thorum substernit ex herbis repentè natis, qua in re diuinitatis vires significari voluit, quas humus præsentiens statim germinauerit.

l χρυσείην] Sic etiam ex aurea nebula aurum pluit in insula Rhodiorum Iupiter Minerua nata, vt ait ex Pindaro Strab. lib. 14.

m ὣς ὁ μὲν ἀτρέμας εὗδε] Anteà cùm vellet Homerus remissionem fati Troianorum significare, Iouem finxit oculos aliò auertentē: nunc eandem vt magis exprimat & augeat, cum dormientem facit, omni cura nimirum & sollicitudine sopita.

Ὣς εἰπὼν, ὁ μὲν ᾤχετ' ἐπὶ κλυτὰ φῦλ' ἀνθρώπων·
Τὸν δ' ἔτι μᾶλλον ἀνῆκεν ἀμυνέμεναι Δαναοῖσιν.
Αὐτίκα δ' ἐν πρώτοισι μέγα προθορὼν ἐκέλευσεν,
a Ἀργεῖοι, καὶ δ' αὖτε μεθίεμεν Ἕκτορι νίκην
Πριαμίδῃ, ἵνα νῆας ἕλῃ καὶ κῦδος ἄρηται;
b Ἀλλ' ὁ μὲν οὕτω φησὶ καὶ εὔχεται, οὕνεκ' Ἀχιλλεὺς
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσι μένει κεχολωμένος ἦτορ·
Κείνου δ' οὔτι λίην ποθὴ ἔσσεται, εἴ κεν οἱ ἄλλοι
Ἡμεῖς ὀτρυνώμεθ' ἀμυνέμεν ἀλλήλοισιν.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω, πειθώμεθα πάντες,
Ἀσπίδας ὅσσαι ἄρισται ἐνὶ στρατῷ ἠδὲ μέγισται
Ἑσσάμενοι, κεφαλὰς δὲ πανάιθησιν κορύθεσσι
Κρύψαντες, χερσίν τε τὰ μακρότατ' ἔγχε' ἑλόντες
Ἴομεν· αὐτὰρ ἐγὼν ἡγήσομαι, οὐδέ ἕ φημι
Ἕκτορα Πριαμίδην μενέειν, μάλα περ μεμαῶτα.
c Ὃς δέ κ' ἀνὴρ μενέχαρμος, ἔχει δ' ὀλίγον σάκος ὤμῳ,
Χείρονι φωτὶ δότω, ὁ δ' ἐν ἀσπίδι μείζονι δύτω.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο·
Τοὺς δ' αὐτοὶ βασιλῆες ἐκόσμεον οὐτάμενοί περ,
Τυδείδης, Ὀδυσεύς τε, καὶ Ἀτρείδης Ἀγαμέμνων·
Οἰχόμενοι δ' ἐπὶ πάντας, ἀρήια τεύχε' ἄμειβον,
ἰσ. δίδου. Ἐσθλὰ μὲν ἐσθλὸς ἔδυνε, χέρεια δὲ d χείρονι * δόσκεν.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἕσσαντο περὶ χροῒ νώροπα χαλκὸν,
Βάν ῥ' ἴμεν· ἦρχε δ' ἄρα σφι Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Δεινὸν ἄορ τανύηκες ἔχων ἐν χειρὶ παχείῃ,
Ἴκελον ἀστεροπῇ· τῷ δ' οὐ θέμις ἐστὶ μιγῆναι
Ἐν δαῒ λευγαλέῃ, ἀλλὰ δέος ἰσχάνει ἄνδρας.
Τρῶας δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἐκόσμεε φαίδιμος Ἕκτωρ.
Δή ῥα τότ' αἰνοτάτην ἔριδα πτολέμοιο τάνυσσαν
Κυανοχαῖτα Ποσειδάων καὶ φαίδιμος Ἕκτωρ,
Ἤτοι ὁ μὲν Τρώεσσιν, ὁ δ' Ἀργείοισιν ἀρήγων.
Ἐκλύσθη δὲ θάλασσα ποτὶ κλισίας τε νέας τε
Ἀργείων· οἱ δὲ ξύνισαν μεγάλῳ ἀλαλητῷ.
χ. ποτὶ e Οὔτε θαλάσσης κῦμα τόσον βοάα * ποτὶ χέρσον

Sic fatus, hic quidē abijt ad inclytos cætus hominū:
Illum autem magis impulit auxiliari Danais,
Statim autē inter primos altè prosiliens hortabatur,
Argiui, & rursus concedimus Hectori victoriam
Priamidæ vt naues capiat, & gloriam auferat?
At is quidem sic existimat, & gloriatur, quia Achilles
Naues ad concauas manet iratus corde:
Illius aūt nō magnum desiderium erit, siquidem alij
Nos excitemur ad defendendum inuicem.
Sed agite, sicut ego dixero, assentiamur omnes:
Scuta quotquot optima in exercitu & maxima
Induti, capitaq; splendentibus galeis
Tecti, manibusq; longissimas hastas tenentes
Eamus: ast ego præibo, neq; quid opinor
Hectorē Priamidem expectaturū, valdè licet alacrē.
Quicūq; vir a. strenuus, habetq; paruū scutū humero,
Deteriori viro det, ipse verò scutum maius subeat.
Sic dixit: hi a. hūc libēter qdē audierūt, et paruerūt,
Hos autem ipsi reges instruebāt, vulnerati quamuis,
Tydides, Vlyssesq;, & Atrides Agamemnon:
Euntes autem ad omnes, martia arma commutabāt.
Bona qdē fortis induebat: peiora a. deteriori dabat.
Sed postquam induti sunt circū corpus splēdidum æs,
Perrexerūt ire: præibat v. eis Neptun⁹ quatiēs terrā,
Horrendum ensem longum habens in manu forti,
Similem fulguri, huic autem non fas est congredi
In pugna pniciosa, sed timor detinet viros (Hector.
Troianos aūt rursus ex altera parte instruxit illustris
Itaq; tūc grauissimā contentionem belli intenderūt,
Cæruleam comā habēs Neptunus & illustris Hector,
Scilicet hic quidem Troianis, ille a. Achiuis auxiliās.
Inundauit autem mare ad tentoriaq; nauesq;
Argiuorum: hi autē congrediebātur magno clamore.
Neq; maris vnda tantum boat ad terram

Ποντό-

Ποντόθεν ὀρνύμενον ποιῇ Βορέω ἀλεγεινῇ·
Οὔτε πυρὸς τόσσος γε * ποτὶ βρόμος αἰθομένοιο,
Οὔρεος ἐν * βήσσῃς ὅτε τ' ὤρετο καιέμεν ὕλην·
Οὔτ' ἄνεμος τόσσον γε ποτὶ δρυσὶν * ὑψικόμοισιν
Ἠπύει, ὅς τε μάλιστα μέγα βρέμεται χαλεπαίνων·
Ὅσση ἄρα Τρώων καὶ Ἀχαιῶν ἔπλετο φωνὴ
Δεινὸν ἀϋσάντων, ὅτ' ἐφ' ἀλλήλοισιν ὄρουσαν.
Αἴαντος δὲ πρῶτος ἀκόντισε φαίδιμος Ἕκτωρ
Ἔγχει, ἐπεὶ τέτραπτο πρὸς ἰθύ οἱ, οὐδ' ἀφάμαρτε.
* Τῇ ῥα δύω τελαμῶνε περὶ στήθεσσι τετάσθην,
Ἤτοι ὁ μὲν σάκεος, ὁ δὲ φασγάνου ἀργυροήλου·
Τώ οἱ ῥυσάσθην τέρενα χρόα· χώσατο δ' Ἕκτωρ,
Ὅττι ῥά οἱ βέλος ὠκὺ ἐτώσιον ἔκφυγε χειρός·
Ἂψ δ' ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο, κῆρ' ἀλεείνων.
Τὸν μὲν ἔπειτ' ἀπιόντα μέγας Τελαμώνιος Αἴας
Χερμαδίῳ, τά ῥα πολλὰ θοάων ἔχματα νηῶν
Πὰρ ποσὶ μαρναμένων ἐκυλίνδετο· τῶν ἓν ἀείρας,
Στῆθος * βεβλήκει ὑπὲρ ἄντυγος, ἀγχόθι δειρῆς·
Στρόμβον δ' ὣς ἔσσευε βαλών, περὶ δ' ἔδραμε πάντῃ.
Ὡς δ' ὅθ' * ὑπὸ ῥιπῆς πατρὸς Διὸς ἐξερίπῃ δρῦς
Πρόρριζος, δεινὴ δὲ θεείου γίγνεται ὀδμὴ
Ἐξ αὐτῆς, τὸν δ' οὔπερ ἔχει θράσος ὅς κεν ἴδηται
Ἐγγὺς ἐών, χαλεπὸς δὲ Διὸς μεγάλοιο κεραυνός·
Ὣς ἔπεσ' Ἕκτορος ὦκα χαμαὶ μένος ἐν κονίῃσι·
Χειρὸς δ' ἔκβαλεν ἔγχος, ἐπ' αὐτῷ δ' ἀσπὶς ἑάφθη,
Καὶ κόρυς· ἀμφὶ δέ οἱ βράχε τεύχεα ποικίλα χαλ- (κῷ.
Οἱ δὲ μέγα ἰάχοντες ἐπέδραμον υἷες Ἀχαιῶν,
Ἐλπόμενοι ἐρύεσθαι, ἀκόντιζον δὲ θαμειὰς
Αἰχμάς· ἀλλ' οὔτις ἐδυνήσατο ποιμένα λαῶν
Οὐτάσαι, οὐδὲ βαλεῖν· πρὶν γὰρ περίβησαν ἄριστοι,
Πουλυδάμας τε καὶ Αἰνείας καὶ δῖος Ἀγήνωρ,
Σαρπηδών τ' ἀρχὸς Λυκίων, καὶ Γλαῦκος ἀμύμων·
* Τῶν δ' ἄλλων οὔτις εὖ * ἀκήδησ', ἀλλὰ πάροιθεν
Ἀσπίδας εὐκύκλους σχέθον αὐτοῦ· τὸν δ' ἄρ' ἑταῖροι
Χερσὶν ἀείραντες φέρον ἐκ πόνου, ὄφρ' ἵκεθ' ἵππους
Ὠκέας, οἵ οἱ ὄπισθε μάχης ἠδὲ πτολέμοιο
Ἕστασαν ἡνίοχόν τε καὶ ἅρματα ποικίλ' ἔχοντες·
Οἳ τόν γε προτὶ ἄστυ φέρον βαρέα στενάχοντα.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πόρον ἷξον ἐϋρρεῖος ποταμοῖο
Ξάνθου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς,
Ἔνθα μιν ἐξ ἵππων πέλασαν χθονί, [m] κὰδ δέ οἱ ὕδωρ
Χεῦαν· ὁ δ' ἀμπνύνθη, καὶ ἀνέδρακεν ὀφθαλμοῖσιν·
Ἑζόμενος δ' ἐπὶ γοῦνα, κελαινεφὲς αἷμ' ἀπέμεσσεν·
Αὖτις δ' * ἐξοπίσω πλῆτο χθονί, * κὰδ δέ οἱ ὄσσε
Νὺξ ἐκάλυψε μέλαινα· βέλος δ' ἔτι θυμὸν ἐδάμνα.
Ἀργεῖοι δ' ὡς οὖν ἴδον Ἕκτορα νόσφι κιόντα,
Μᾶλλον ἐπὶ Τρώεσσι θόρον, μνήσαντο δὲ χάρμης.
Ἔνθα πολὺ πρώτιστος Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας
Σάτνιον οὔτασε δουρὶ μετάλμενος ὀξυόεντι
Ἠνοπίδην, ὃν ἄρα νύμφη τίκε Νηῒς ἀμύμων
Ἤνοπι βουκολέοντι παρ' ὄχθας Σατνιόεντος.
Τὸν μὲν Ὀϊλιάδης δουρικλυτὸς ἐγγύθεν ἐλθὼν
* Οὖτα κατὰ λαπάρην· ὁ δ' ἀνετράπετ', ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐ-
Τρῶες καὶ Δαναοὶ σύναγον κρατερὴν ὑσμίνην. (τῷ
Τῷ δ' ἐπὶ Πουλυδάμας ἐγχέσπαλος ἦλθεν ἀμύντωρ
Πανθοΐδης· βάλε δὲ Προθοήνορα δεξιὸν ὦμον,
Υἱὸν Ἀρηϊλύκοιο· δι' ὤμου δ' ὄβριμον ἔγχος
Ἔσχεν· ὁ δ' ἐν κονίῃσι πεσὼν ἕλε γαῖαν ἀγο-
στῷ·

E ponto impulsa flatu Boreæ graui.
Neq; ignis tantus crepitus ardentis,
Montis in cōcauitatibus,quādo properat vrere syluā:
Neq; ventus tantum in quercubus excelsis
Sonat, qui maximè valdè fremit sæuiens:
Quātus pfectò Troianorū & Achiuorum erat clamor
Vehementer vociferantiū:quādo in se inuicē ruerūt.
In Aiacem verò primus iaculatus est illustris Hector
Hasta,quoniā versa erat rectà ad se: neq; aberrauit,
Quà duo lora circa pectora extensa erant,
Nēpe hoc qdē scuti,illud.a. ensis argēteis clauis decori
Quæ ei defenderūt tenerū corpus:ægrè.a.tulit Hector,
Quod ei telum velox irritum euolasset è manu.
Retrò.a.sociorū in multitudinē cessit, mortem fugiēs.
Hūc quidē deinde abeuntē magnus Telamonius Aiax,
Saxo, quæ sanè multa velocium retinacula nauium
Inter pedes pugnantiū voluebantur:horū vnū tollēs,
In pectus pcussit sup(scuti)circūferentiā, ppè iugulū:
Trochum.a.sicut concussit feriēs,rotatusq; est vndiq;
Veluti.a.quando ex ictu patris Iouis cōcidit quercus
Radicitus: teter autem sulphuris fit odor
Ex ea: hunc autem non habet audacia qui viderit
Propè existens: durum enim Iouis magni fulmen:
Sic cecidit Hectoris celeriter humi robur in pulueres:
Manu.a.eiecit hastā: ipsum autē scutum secutum est
Et galea:circa.a.ipsum sonuerūt arma decora ære.
Hi aūt valdè exclamātes accurrerunt filij Græcorum
Sperantes trahere ad se: iaculabantur autem crebra
Spicula: sed nemo potuit pastorem populorum
Vulnerare,neq; percutere.prius.n.protexerūt fortiss.
Polydamasq; & Aeneas, & diuinus Agenor,
Sarpedonq; princeps Lyciorum, & Glaucus eximius:
Cæterorumq; nullus ipsum neglexit,sed ante
Scuta rotunda tenebant ipsum: hunc autem socij
Manib.eleuātes asportarūt ex labore,donec peruenit
Veloces, qui ei post pugnam & bellum (ad equos
Stabant,aurigamq; & currus decoros habentes,
Qui hunc ad vrbem portārunt grauiter gementem:
Sed quādo iam ad vadum peruenerūt placidi fluuij
Xanthi vorticosi, quem immortalis genuit Iupiter:
Ibi ipsum ex equis admouerunt terræ, inq; ei aquam
Fuderunt: hic autem recreatus est & suspexit oculis.
Sedens autem in genua, atrum sanguinem euomuit:
Iterum autem retrò lapsus est in terram:eiusq; oculos
Nox obtexit nigra:telum.n.adhuc animū domabat.
Argiui igitur vt viderūt Hectorem seorsum euntem,
Alacrius in Troianos insilierūt, meminerūtq; pugnæ.
Tunc longè primus Oilei filius celer Aiax
Satnium vulnerauit hasta insiliens acuta
Enopidem,quem nympha peperit Nais inculpata
Enopi armenta pascenti apud ripas Satnioëntis.
Hunc quidem Oiliades hasta inclytus propè ascēdens
Læsit ad ventrem: hic aūt cōuersus est, circaq; ipsum
Troiani & Danai commiserunt validam pugnam.
Adhūc.a.Polydamas hastam vibrans accessit vindex
Pāthœdes.vulnerauit.a. Prothoënorē ad dextrū hu-
Filiū Areilyci: per humerum aūt fortis hasta (merū
Penetrauit: hic autem in pulueres lapsus prehendit
terram palma.

χ. ποτὶ
χ. βήσσης
χ. κ. βήσσης
χ. ἰξοφό-
ροισι
χ. πίσυ
χ. τῶ ῥα
χ. βεβλήκει
χ. ὑπὸ
χ. τῶν τ'
χ. ἀκήδησεν
χ. ἐξ ὀπίσω
χ. τὼ δέ οἱ
ὄσσε
χ. οὖτα κατὰ
λαπάρην

Πουλυδάμας δ' ἔκπαγλον ἐπεύξατο, μακρὸν ἀΰσας,
Οὐ μὰν αὖτ' * οἴω μεγαθύμου Πανθοΐδαο (χ. του)
Χειρὸς ἄπο στιβαρῆς ἅλιον πηδῆσαι ἄκοντα,
Ἀλλά τις Ἀργείων κόμισε χροΐ· καί μιν ὀΐω
Αὐτῷ σκηπτόμενον κατίμεν δόμον Ἄϊδος εἴσω.
Ὣς ἔφατ'. Ἀργείοισι δ' ἄχος γένετ' εὐξαμένοιο·
Αἴαντι δὲ μάλιστα δαΐφρονι θυμὸν ὄρινε
Τῷ Τελαμωνιάδῃ· τοῦ γὰρ πέσεν ἄγχι μάλιστα.
Καρπαλίμως δ' ἀπιόντος ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ.
Πουλυδάμας δ' αὐτὸς μὲν ἀλεύατο κῆρα μέλαιναν,
Λικριφὶς ἀΐξας· κόμισεν δ' Ἀντήνορος υἱὸς
Ἀρχέλοχος. τῷ γάρ ῥα θεοὶ βούλευσαν ὄλεθρον·
Τόν ῥ' ἔβαλεν κεφαλῆς τε καὶ αὐχένος ἐν συνεοχμῷ,
Νείατον ἀστράγαλον, ἀπὸ δ' ἄμφω κέρσε τένοντε.
Τοῦ δὲ πολὺ πρότερον κεφαλή, στόμα τε, ῥῖνές τε
Οὔδει πλῆντ', ἤπερ κνῆμαι καὶ γοῦνα πεσόντος.
Αἴας δ' αὖτε γέγωνεν ἀμύμονι Πουλυδάμαντι·
Φράζεο Πουλυδάμα, καί μοι νημερτὲς ἐνίσπε.
Ἦ δὴ οὐχ οὗτος ἀνὴρ Προθοήνορος ἀντὶ πεφάσθαι
Ἄξιος· οὐ μέν μοι κακὸς εἴδεται, οὐδὲ κακῶν ἐξ,
Ἀλλὰ κασίγνητος Ἀντήνορος ἱπποδάμοιο,
Ἢ πάϊς· αὐτῷ γὰρ γενεὴν ἄγχιστα ἐῴκει·
Ἦ ῥ' εὖ γινώσκων. Τρῶας δ' ἄχος ἔλλαβε θυμῷ.
Ἔνθ' Ἀκάμας Πρόμαχον Βοιώτιον οὔτασε δουρὶ,
Ἀμφὶ κασιγνήτῳ βεβαῶς· ὁ δ' ὕφελκε ποδοῖιν.
Τῷ δ' Ἀκάμας ἔκπαγλον ἐπεύξατο, μακρὸν ἀΰσας,
Ἀργεῖοι ἰόμωροι, ἀπειλάων ἀκόρητοι,
Οὔθην οἴοισίν γε πόνος τ' ἔσεται καὶ ὀϊζὺς
Ἡμῖν, ἀλλά ποθ' ὧδε κατακτενέεσθε καὶ ὔμμες.
Φράζεσθ' ὡς ὑμῖν Πρόμαχος δεδμημένος εὕδει
Ἔγχει ἐμῷ, ἵνα μή τι κασιγνήτοιό γε ποινὴ
Δηρὸν ἄτιτος ἔῃ· τῷ καί κέ τις εὔχεται ἀνὴρ
(χ. ἄρεος) Γνωτὸν ἐνὶ μεγάροις * Ἄρεως ἀλκτῆρα λιπέσθαι.
Ὣς ἔφατ'· Ἀργείοισι δ' ἄχος γένετ' εὐξαμένοιο·
Πηνελέῳ δὲ μάλιστα δαΐφρονι θυμὸν ὄρινεν·
Ὁρμήθη δ' Ἀκάμαντος· ὁ δ' οὐχ ὑπέμεινεν ἐρωὴν
Πηνελέοιο ἄνακτος· ὁ δ' οὔτασεν Ἰλιονῆα,
Υἱὸν Φόρβαντος πολυμήλου, τόν ῥα μάλιστα
Ἑρμείας Τρώων ἐφίλει, καὶ κτῆσιν ὄπασσε.
Τῷ δ' ἄρ' ὑπὸ μήτηρ μοῦνον τέκεν Ἰλιονῆα·
Τὸν τόθ' ὑπ' ὀφρύος οὖτα κατ' ὀφθαλμοῖο θέμεθλα,
(χ. διαπρὸ) Ἐκ δ' ὦσε γλήνην, δόρυ δ' ὀφθαλμοῖο * διαπρὸ
Καὶ διὰ ἰνίου ἦλθεν. ὁ δ' ἕζετο χεῖρε πετάσσας
Ἄμφω. Πηνέλεως δὲ ἐρυσσάμενος ξίφος ὀξύ,
Αὐχένα μέσσον ἔλασσεν, ἀπήραξεν δὲ χαμᾶζε
Αὐτῇ σὺν πήληκι κάρη· ἔτι δ' ὄβριμον ἔγχος
Ἦεν ἐν ὀφθαλμῷ. ὁ δὲ φὴ κώδειαν ἀνασχὼν,
Πέφραδέ τε Τρώεσσι, καὶ εὐχόμενος ἔπος ηὔδα.
Εἰπέμεναί μοι Τρῶες ἀγαυοῦ Ἰλιονῆος
Πατρὶ φίλῳ καὶ μητρὶ, γοήμεναι ἐν μεγάροισιν·
Οὐδὲ γὰρ ἡ Προμάχοιο δάμαρ Ἀλεγηνορίδαο
Ἀνδρὶ φίλῳ ἐλθόντι γανύσσεται, ὁππότε κεν δὴ
Ἐκ Τροίης σὺν νηυσὶ νεώμεθα κοῦροι Ἀχαιῶν.
(χ. ὑπὸ τρόμος ἔλλαβε γυῖα) Ὣς φάτο. τοὺς δ' ἄρα πάντας * ὑπὸ χλωρὸν δέος εἷλε·
(χ. ὅπῃ) Πάπτηνεν δὲ ἕκαστος * ὅπη φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον.
Ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι,
Ὅστις δὴ πρῶτος βροτόεντ' ἀνδράγρι' Ἀχαιῶν
(χ. ἧρατ') * Ἤρατ', ἐπεί ῥ' ἔκλινε μάχην κλυτὸς Ἐννοσίγαιος.

Polydamas.a.insolenter gloriatus est, valdè clamans:
Nequaquam rursus puto magnanimi Panthoida
Manu à robusta vanum exilijsse telum,
Sed aliquis Argiuorũ excepit corpore, & ipsum puto
Eò innitentem descendere domum Plutonis intra.
Sic dixit: Argiuis aũt dolor factus est ob gloriantẽ.
Aiaci autem maximè bellicoso animum commouit
Telamonidæ, hunc enim cecidit propè maximè.
Statim aũt in abeuntẽ iaculatus est hasta splendida.
Polydamas autẽ ipse quidem vitauit mortẽ nigram
Obliquè declinando: excepit autem Antenoris filius
Archelochus: huic enim dij destinauerant mortem.
Hunc percussit capitisq́; & ceruicis ad iuncturam
Summã vertebrã spinæ: ambos.a.amputauit neruos.
Huius autem multò priùs caput, osq́; naresq́;
Solo adhæserunt, quàm tibiæ & genua cadentis.
Aiax autem rursus clamauit inculpato Polydamãti:
Animaduerte Polydama, & mihi verum dic,
An non est hic vir pro Prothoënore vt occisus sit
Dignus? nõ qdẽ mihi ignauus videtur, neq; ex igna-
Sed frater Antenoris equorum domitoris, (uis:
Vel filius: ipsi enim genere proximè similis est.
Dixit bene cognoscẽs: Troianos.a.dolor cepit animo.
Tunc Acamas Promachũ Bœotiũ vulnerauit hastâ,
Circa fratrem stans: is autem subtrahebat per pedes.
Ob hunc Acamas mirificè gloriatus est, altè clamans:
Argiui telis destinati, minarum insatiabiles,
Non quidem solis laborq́; erit & luctus
Nobis, sed aliquando sic occidemini & vos:
Videte vt vobis Promachus cæsus dormit
Hasta mea, vt non fratris vindicta
Diu inulta sit: ideo & quilibet optat vir
Fratrem in ædibus belli vindicem restare. (tem:
Sic dixit: Argiuis aũt dolor obortus est ob iactan-
Peneleo autem maximè bellicoso animum cõmouit:
Ruit.a.in Acamantem: hic.a.non sustinuit impetum
Peneleι regis: hic.a.vulnerauit Ilioneum
Filium Phorbantis pecorosi: quem maximè (rat.
Mercurius Troianorũ diligebat, & possessionẽ dede-
Sub hoc autem mater solum peperit Ilioneum, (ces,
Quẽ tunc sub palpebra vulnerauit iuxta oculi radi-
Excussitq́; pupillam, hasta verò per oculum penitus
Et per ceruicis neruũ venit: hic.a.resedit manus ten-
Ambas: Peneleus aũt extrahens ensem acutũ, (dens
Ceruicem mediam amputauit, deiecitq́; humi
Ipsa cum galea caput. adhuc autem fortis hasta
Erat in oculo. hic autem dixit capite sublato,
Denunciauitq́; Troianis, & glorians verbum locutus
Renunciate mihi, Troiani, illustris Ilionei (est:
Patri charo & matri, vt lugeant in ædibus.
Neq; enim ipsa Promachi uxor Alegenoridæ
Ob virum charum redeuntem lætabitur, quãdo iam
Ex Troia cũ nauibus reuertemur iuuenes Achiuorũ.
Sic dixit: hos aũt omnes pallidus timor occupauit:
Circumspiciebat autem vnusquisq; quâ fugeret grauem mortem.
Dicite nunc mihi Musæ cœlestes domos habitãtes,
Quis iam primus cruenta spolia Achiuorum (nus.
Sustulit, postquam inclinauit pugnã inclytus Neptu-

Αἴας

Αἴας ῥα πρῶτος Τελαμώνιος Ὕρτιον οὖτα
Γυρτιάδην, Μυσῶν ἡγήτορα καρτεροθύμων·
Φάλκην δ' Ἀντίλοχος καὶ Μέρμερον ἐξενάριξε·
Μηριόνης δὲ Μόρυν τε καὶ * Ἱπποτίωνα κατέκτα·
Τεῦκρος δὲ Προθοώνα τ' ἐνήρατο καὶ Περιφήτην·
Ἀτρείδης δ' ἄρ' ἔπειθ' Ὑπερήνορα ποιμένα λαῶν
Οὖτα * κατὰ λαπάρην, διὰ δ' ἔντερα χαλκὸς ἄφυσσε
Δῃώσας· ψυχὴ δὲ κατ' οὐταμένην ὠτειλὴν
Ἔσσυτ' ἐπειγομένη· τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψε.
Πλείστους δ' Αἴας εἷλεν Ὀϊλῆος ταχὺς υἱός·
Οὐ γάρ οἵ τις ὁμοῖος ἐπισπέσθαι ποσὶν ἦεν,
Ἀνδρῶν τρεσσάντων, ὅτε τε Ζεὺς ἐν φόβον ὦρσε.

Aiax primus Telamonius Hyrtium vulnerauit
Gyrtiadem, Mysorum ducem strenuorum.
Phalcem autem Antilochus & Mermerum spoliauit:
Meriones autẽ Morymq́, & Hippotionem interfecit. γρ. Ἱπποτίωνα
Teucer autem Prothoonaq́, peremit, & Periphetem.
Atrides aũt deinde Hyperenorem pastorẽ populorum
Vulnerauit ad ile: intestina verò æs lacerauit
Incidens. anima autem per inflictum vulnus γρ. οὐταμένην
Erupit coacta, huiusq́, caligo oculos texit.
Plurimos autem Aiax interfecit Oilei celer filius:
Non enim ei aliquis par ad insequẽdum pedibus erat
Viros fugientes, quando Iupiter fugam immisisset.

COMMENTARIVS.

a ἀργῆος,] Ioue dormiẽte liberum fuit Neptuno Græcis palàm auxiliari: priùs enim non potuit, nisi sub persona simulata, quòd Iouem reformidaret adhuc vigilantem.

b ἀλλ' ὁ μὲν ἔστω] Aliàs quoq; explicatum est, tum primùm fortiter se extra Troiæ muros gessisse Hectorem, cùm iratum Achillem in tentorijs desidem intellexit: quem idcirco tantopere Græci bello interesse exoptabant, vt faciliùs Hectori feroci enti resisteretur. Iam verò præsente se docet Neptunus Deus, hominem non esse desiderandum, itaq; cæteros Græcos ad fortitudinem cohortatur.

c ἐσθλὰ μὲν ἐσθλὸς] Habes hic exemplum iustitiæ ex proportione Geometrica, secundùm videlicet qualitatem & dignitatem personarum. Præstantioribus enim arma quoq; præstantiora, sed deterioribus deteriora distribuuntur.

d χείρονι δόσκεν] Testis est Eustathius hic ab accuratioribus δόσκον scribi, vt ad Reges referatur, quasi eorum fuerit fortes ab ignauis discernere: neq; par sit existimare, quenquam peculiariter hoc sibi arrogasse, vt fortitudinis sua opinione ei quem ipse ignauiorem arbitraretur, arma eriperet. Cùm tamen præcedat τὸ ἐδύνον, non video cur absurdum sit, δόσκεν etiam de eodem dici, qui arma aliena induerit, vt illi sua idem tradere intelligatur, etiamsi hoc ex ducum & Regum iudicio factum sit. Annotauimus tamen ad marginem variam lectionem, quia potest etiam tolerari.

e οὔτε θαλάσσης] Dicebant antiqui has non propriè dici παραβολὰς, sed ὑπερβολὰς, quasi bellici clamoris immensitas, cum maris boatu, cum ignis crepitu, cum ventorum sonitu non possit conferri. Et hæc comparatio ex earum est numero, quæ negatiuè afferuntur: vt aliquando in libro comparationum Poeticarum, quem affectum iam apud me habeo, explicabitur.

f δρυσὶν ὑψικόμοισιν] Agathocles, vt ex antiquorum relatu accepimus, pro ὑψικόμοισι scribebat ἀκροφόροισι, quasi dicas vifeiferis, quod est proprium fructiferarum quercuum: sed cur hoc loco potiùs admittatur, quàm vulgata, ego non video. Eam tamen ad marginem annotaui, vt eruditi lectores iudicarent.

g τῇ ῥα δύω τελαμῶνε] Ex hoc loco videtur constare, ad pugnã sine thorace Aiacem accessisse. Non erat enim mentionẽ thoracis prætermissurus Homerus, si à thorace iactus hastæ Hectoris factus esset irritus, vt lora memorat paulò pòst, τώ οἱ ῥυσάσθην τέρενα χρόα. Deinde videtur etiam Aiax fuisse vulnerabilis toto corpore, non in sola axilla, vt voluit Aeschylus. Hic enim nisi lora illa obstitissent, proculdubio vulneratus fuisset: quin infrà Iliad. ψ in certamine Aiacis cum Diomede dicetur, Græcos Aiaci valde timere ne vulneraretur à Diomede: qui timor in eos non cecidisset, si eum inuulnerabilem existimassent. Quod à quibusdam tamen existimatum est quia apud Homerum nullum vnquam Aiaci vulnus inflictum est.

h τέρενα χρόα] Non minuit Aiacis robur hoc vocabulo τέρενα Homerus, sed communi tantùm est vsus corporis Epitheto: quanquam hoc loco malim χρόα cutem, quàm corpus interpretari. Alio sensu dixit de Aiace Hectore antè ἀταλαοῦ χροός.

i θείου γίγνεται ὀδμὴ] Plinius lib. 35. cap. 15. Fulmina & fulgura, inquit, sulphuris odorem habent, ac lux ipsa eorum sulphurea est.

k χαλεπὸς δὲ Διὸς μεγάλοιο κεραυνός] Ioui fulmina tribuit antiquitas quæ illi Vulcanus fabricaret, vt describit Virgil. lib. 8. Insula Sicanium iuxta latus, &c. Qua de re Plinius lib. 2. cap. 20. Latet plerosq;, inquit, magna cœli affectatione compertum à principibus doctrinæ viris, superiorum trium siderum ignes esse, qui decidui ad terras fulminum nomen habeant, sed maximè ex ijs medio loco siti: fortassis quoniam contagium nimij humoris ex superiore circulo, atque ardoris ex subiecto per hunc modũ egerat. Ideoq; dictum Iouem fulmina iaculari, &c.

l ὡς ἔπεσ' Ἕκτορος] Nota dignitatem & maiestatem comparationis, cui Hectoris casus assimilatur: de quo toties posteà gloriabitur Aiax, vt apud Ouid. lib. 13.

Hunc ego (Hectorem) sanguineæ successu cædis ouantem *Eminus ingenti resupinum pondere fudi.*

Et paulò pòst generaliùs de protectione nauium, quam ipse sibi arrogat:

Nempe ego mille meo protexi pectore puppes, *Spem vestri reditus —.*

m κὰδ δέ οἱ ὕδωρ χεῦαν] Aquam frigidam in animi deliquijs prodesse, præter vulgarem experientiam testis est etiam Hippocrates lib. de Humidorum vsu, Aphor. 7 διὰ τοῦτ' ἄρα, inquit, καὶ κατ' ἀκρέων ἐν λειποψυχίαις τὸ ψυχρὸν καταχεόμενον ὠφελεῖ. Vbi Zuingerus, vir ille λογιώτατος, φιλοσοφώτατος, ἰατρικώτατος, de quo dic multa, & pauca dices: Id deliquijs animi, inquit, non quibusuis, sed ex caloris dissipatione ortis, putà ex gaudio, extrema perfundere aqua gelida, repulsionis ergò, vt sanguis & spiritus concentrentur, & ad interna redeant. At quibus animus deficit ex concentratione caloris & spirituum, ijs aqua gelida, in faciem cum impetu proiecta, reuellendi erunt spiritus. Hæc ille. Sed & per aquæ frigidæ infusionem lethargum repente excitari, dicit Cornel. Celsus de Re med. lib. 3. cap. 20. Sed cur animo deficientibus aqua frigida prodest? Quia obuians refrigeratio, inquit Arist. Prob. sect. 9. q. 9. calorem prohibet educi è sanguine, qui per ictum ad summa confluere corporis, atque concrescere solet, vbi calor decesserit. Fit enim vt perinde, ac si extrà sit, congeletur, cùm subcute est, propeq; abest, vt extrà sit. At verò cùm calori exitus negatur, non concrescit, sed se rursum diffundit, & sedem vnde effluxit, repetit. Hæc omnia superiùs elegãter expressit doctissimus ille Hippocratis interpres. Vtinam eundem in reliqua diuini illius Asclepiadæ opera laborem nobis impertiatur. Sed ad rem. Non ignorauit ergo omniscius Homerus noster, animi deliquio frigidam aquam opitulari, qua animum Hector penè exanimato recreat & reficit. Sic etiam apud Plautum in Amphit. Bromia illa loquitur, *Væ miseræ mihi, Animo malè'st, aquam velim, corrupta sum atq; absumpta sum.*

n αἷμ' ἀπέμεσσε] Hæc ab interpretibus, vt & superiora, intacta nos attingamus. Post recreatũ animũ dicitur Hector sanguinem vomuisse. Vnde hoc? Ea vomitum mouẽt, inquit Arist. Probl. sect. 3. q. 18. quæ fastidiosa sunt. Sanguis autem vitiatus ex ictu ingentis illius lapidis, prope illam maximè partem, in qua sanguinem Arist. de Partib. anim. lib. 3. cap. 4. collocat, nempe prope cor (Nam ἐνῆστι βύλεινα, ἀγχίθι ὀλερῖτ,) vt anteà vidimus (puro sanguini & ipsi cordi fastidiosus fuit: ideò ex conflictu vtriusq; pauculũ illud roboris, quod recreato Hectori excitatum est, corruptum foràs expulit sanguinem, id est, κελαινεφὲς, quod non sine causa dictũ est. Siquidẽ quandiu sanguis integer est, rubescit: sed vitiatus, quacunq; ex causa atrior cernitur, vt est apud eundẽ Arist. hist. anim. lib. 3. cap. 19. Sed hanc vomitionem cur sequutum est rursum deliquium? Rationem Homerus subiungit. Dolore enim, inquit, ex ictu adhuc conficiebatur. Nam τὸ βέλος hoc loco cõmodiùs quàm telum interpretor, vel dolorem ex ictu, vel vulnus. Et ex hoc loco puto dixisse Suidam, βέλος καὶ τὸ τραῦμα· ὁμωνύμως τῷ πεπόνθοτι παρ' Ὁμήρῳ: qua de re aliàs, quod si, Telũ, malis, vt retinui in textu, eadem erit significatio, quæ Græcæ vocis. Telum enim & de lapide dici potest, vt etiam Iurisconsulti exponunt. Hanc rationem autem nisi Homerus explicasset, dixissem ego deliquium illud ex vomitione nimia, quæ lassationem parere generaliter solet vt exponit Arist. Probl. sect. 5. q. 7. tantò magis, cùm sanguis eijcitur, promanasse.

FINIS LIBRI XIV. HOM. ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ο. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΖΕΥΣ ἐγερθεὶς, καὶ θεασάμενος τοὺς Τρῶας νικωμένους, Ἥραν ἐπιπλήσσει· καὶ Ἶριν μὲν πέμπει πρὸς Ποσειδῶνα, κελεύων ἀφίστασθαι τοῦ πολέμου· Ἀπόλλωνα δὲ, ὅπως ἀναθαρρύνῃ τὸν Ἕκτορα. ὃς ἀναλαβὼν αἰγίδα, τοὺς Ἕλληνας εἰς φυγὴν τρέπει, καὶ μέχρι τῶν νεῶν συνελαύνει. Αἴας ὁ Τελαμώνιος πολλοὺς ἀναιρεῖ τῶν πολεμίων τοὺς ταῖς ναυσὶ πῦρ ἐπιφέροντας.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Ο Κρονίδης χόλωσε Ποσειδάωνι καὶ Ἥρῃ.

Ἄλλη.

Παλίωξις.

ΑΥΤΑΡ ἐπεὶ διά τε σκόλοπας καὶ τάφρον ἔβησαν
Φεύγοντες, πολλοὶ δὲ δάμεν Δαναῶν ὑπὸ χερσίν,
Οἱ μὲν δὴ παρ᾽ ὄχεσφιν ἐρητύοντο μένοντες,
Χλωροὶ ὑπαὶ δείους, πεφοβημένοι· ἔγρετο δὲ Ζεὺς
Ἴδης ἐν κορυφῇσι παρὰ χρυσοθρόνου Ἥρης·
Στῆ δ᾽ ἄρ᾽ ἀναΐξας, ἴδε δὲ Τρῶας καὶ Ἀχαιοὺς,
[a] Τοὺς μὲν ὀρινομένους, τοὺς δὲ κλονέοντας ὄπισθεν
Ἀργείους, μετὰ δέ σφι Ποσειδάωνα ἄνακτα.
Ἕκτορα δ᾽ ἐν πεδίῳ ἴδε κείμενον, ἀμφὶ δ᾽ ἑταῖροι
Εἵαθ᾽, ὁ δ᾽ ἀργαλέῳ ἔχετ᾽ ἄσθματι κῆρ ἀπινύσσων,
Αἷμ᾽ ἐμέων, ἐπεὶ οὔ μιν ἀφαυρότατος βάλ᾽ Ἀχαιῶν.
Τὸν δὲ ἰδὼν ἐλέησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Δεινὰ δ᾽ ὑπόδρα ἰδὼν Ἥρην πρὸς μῦθον ἔειπεν,
[b] Ἦ μάλα δὴ κακότεχνος, ἀμήχανε, σὸς δόλος, (Ἥρη
Ἕκτορα δῖον ἔπαυσε μάχης, ἐφόβησε δὲ λαούς.
[c] Οὐ μὰν οἶδ᾽ εἰ αὖτε κακορραφίης ἀλεγεινῆς
Πρώτη ἐπαύρηαι, καί σε πληγῇσιν ἱμάσσω.
Ἦ οὐ μέμνῃ ὅτε τ᾽ ἐκρέμω ὑψόθεν, ἐκ δὲ ποδοῖιν
Ἄκμονας ἧκα δύω, περὶ χερσὶ δὲ δεσμὸν ἴηλα
Χρύσεον, ἄρρηκτον; σὺ δ᾽ ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσιν
Ἐκρέμω, ἠλάστεον δὲ θεοὶ κατὰ μακρὸν Ὄλυμπον.
Λῦσαι δ᾽ οὐκ ἐδύναντο παρασταδόν· ὃν δὲ λάβοιμι,
Ῥίπτασκον τεταγὼν ἀπὸ βηλοῦ, ὄφρ᾽ ἂν ἵκηται
Γῆν ὀλιγηπελέων· [d] ἐμὲ δ᾽ οὐδ᾽ ὣς *θυμὸς ἀνίει
Ἀζηχὴς ὀδύνη Ἡρακλῆος θείοιο,
Τὸν σὺ ξὺν Βορέῃ ἀνέμῳ πεπιθοῦσα θυέλλας,
Πέμψας ἐπ᾽ ἀτρύγετον πόντον, κακὰ μητιόωσα,
Καί μιν ἔπειτα Κόωνδ᾽ εὖ ναιομένην ἀπένεικας.
Τὸν μὲν ἐγὼν ἔνθεν ῥυσάμην, καὶ ἀνήγαγον αὖτις
[e] Ἄργος ἐς ἱππόβοτον, καὶ πολλά περ ἀθλήσαντα.
Τῶν σ᾽ αὖτις μνήσω, ἵν᾽ ἀπολλήξῃς ἀπατάων,
*Ὄφρ᾽ ἴδῃς ἤν τοι χραίσμῃ φιλότης τε καὶ εὐνὴ,
Ἣν ἐμίγης ἐλθοῦσα θεῶν ἄπο, καί μ᾽ ἀπάτησας.
Ὣς φάτο· ῥίγησεν δὲ βοῶπις πότνια Ἥρη,
Καί μιν φωνήσασ᾽ ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Ἴστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
Καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ (ὅστε μέγιστος
Ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσι)
[f] Σή θ᾽ ἱερὴ κεφαλὴ, καὶ νωΐτερον λέχος αὐτῶν
Κουρίδιον (τὸ μὲν οὐκ ἂν ἐγώ ποτε μὰψ ὀμόσαιμι)

κ. θυμὸν

κ. ὄφρ᾽ ἴδῃς ἤν τι

ARGVMENTVM DECIMIQVINTI LIBRI *Homeri Iliadis.*

IVPITER experrectus, & videns Troianos victos, Iunonem increpat: & Irim mittit ad Neptunum, iubens absistere bello: Apollinem autem vt animũ inijciat Hectori: qui assumpta Aegide, Græcos in fugam conuertit, & ipsis iam ad naues vsque compulsis, Aiax Telamonius multos interficit hostiũ, qui nauibus ignẽ inferebant.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

O, Saturnius iratus est Neptuno & Iunoni.

Aliud.

Mutua fuga.

SED postquam transijt palos & fossam iuerunt
Fugientes, multiq; prostrati sunt Danaorum à manibus:
Hi quidem iam apud currus coërcebantur manentes,
Pallidi præ timore, fugati: experrectus est aũt Iupiter
Idæ in verticib. apud habentẽ thronũ aureũ Iunonẽ.
Stetit autem exurgens viditq; Troianos & Achiuos:
Hos quidem turbatos, illos autem turbantes à tergo
Arginos, inter verò ipsos Neptunum regem.
Hectorem. a. in campo vidit iacentem: circum. a. socij
Sedebãt. hic. a. graui angebaĩ anhelitu mẽte ablatus,
Sãguinem vomẽs. q. a nõ eũ vilissimus læserat Græcorũ.
Hũc. a. intuitus misertus est pater hominũq; deorũq;.
Grauiter. a. torue intuitus Iunonẽ verbo allocutus est,
Certè valdè iã malignus, ò callida, tuus dolus Iuno,
Hectora nobilẽ cessare fecit à pugna, fugauit et copias.
Non quidem scio, si rursus insidiarum tristium
Prima fructum percipias, & te verberibus cadam.
An nõ meministi quãdo pepẽdisti ex alto, sub. a. pedib.
Incudes posui duas, circum manus. a. vinculũ ligaui
Aureum, firmum? tu. a. in æthere & nubibus
Pepẽdisti. ægrè ferebant. a. dij per magnum Olympum:
Soluere. a. nõ potuerũt circũstãtes, quẽ. a. apprehẽdissẽ
Proijciebam correptum de cælo, donec perueniret
In terram vix spirans: me autem neq; sic ira remisit
Acerba propter cruciatum Herculis diuini,
Quem tu cum Borea vento inducens procellas
Misisti in infrugiferum pontum, mala machinans,
Et ipsum postea Coum bene habitatam adduxisti:
Hunc quidem ego inde liberaui & reduxi iterum
Argos in aptum equis, & multa licet perpessum.
Hæc tibi rursus in memoriã reducã, vt desistas à fraudibus,
Vt scias an tibi profuerit cõgressusq; & cubile
Quo mista es veniens seorsum à dijs & me decepisti.
Sic dixit: horruit aũt bouinis oculis venerãda Iuno:
Et ipsum edita voce, verbis velocibus allocuta est:
Sciat nunc hoc terra & cælum latum supernè,
Et subter labens Stygis aqua (quod maximum
Iuramentum grauissimumq; est beatis dijs)
Tuumq; sacrum caput, & noster lectus ipsorum
Iuuenilis (quẽ quidẽ non ego vnquã temerè iurârim)

Μὴ

g Μὴ δι' ἐμὴν ἰότητα Ποσειδάων ἐνοσίχθων
Πημαίνει Τρῶάς τε καὶ Ἕκτορα, τοῖσι δ' ἀρήγει·
Ἀλλά που αὐτὸν θυμὸς ἐποτρύνει καὶ ἀνώγει·
* Τειρομένους δ' ἐπὶ νηυσὶν ἰδὼν ἐλέησεν Ἀχαιούς.
b Αὐτάρ τοι καὶ κείνῳ ἐγὼ παραμυθησαίμην
Τῇ ἴμεν ᾗ κεν δὴ σὺ κελαινεφὲς ἡγεμονεύῃς.
Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Καί μιν ἀμειβόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Εἰ μὲν δὴ σύ γ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη,
Ἶσον ἐμοὶ φρονέουσα μετ' ἀθανάτοισι καθίζοις,
Τῷ κε Ποσειδάων γε, καὶ εἰ μάλα βούλεται ἄλλῃ,
Αἶψα μεταστρέψειε νόον μετὰ σὸν καὶ ἐμὸν κῆρ.
Ἀλλ' εἰ δή ῥ' ἐτεόν γε καὶ ἀτρεκέως ἀγορεύεις,
Ἔρχεο νῦν μετὰ φῦλα θεῶν, καὶ δεῦρο κάλεσσον
Ἶρίν τ' ἐλθέμεναι, καὶ Ἀπόλλωνα κλυτότοξον,
c Ὄφρ' ἡ μὲν μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Ἔλθῃ, καὶ εἴπῃσι Ποσειδάωνι ἄνακτι,
* Παυσάμενον πολέμοιο τὰ ἃ πρὸς δώμαθ' ἱκέσθαι.
Ἕκτορα δ' ὀτρύνῃσι μάχην ἐς Φοῖβος Ἀπόλλων,
Αὖτις δ' ἐμπνεύσῃσι μένος, λελάθῃ δ' ὀδυνάων
Αἳ νῦν μιν τείρουσι κατὰ φρένας· αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
Αὖτις ἀποστρέψῃσιν, ἀνάλκιδα φύζαν ἐνόρσας·
Φεύγοντες δ' ἐν νηυσὶ πολυκλήϊσι πέσωσι
Πηλεΐδεω Ἀχιλῆος, ὁ δ' * ἀνστήσει ὃν ἑταῖρον
Πάτροκλον, τὸν δὲ κτενεῖ ἔγχεϊ φαίδιμος Ἕκτωρ
Ἰλίου προπάροιθε, πολέας ὀλέσαντ' αἰζηοὺς
Τοὺς ἄλλους, μετὰ δ' υἱὸν ἐμὸν Σαρπηδόνα δῖον·
Τοῦ δὲ χολωσάμενος κτενεῖ Ἕκτορα δῖος Ἀχιλλεύς.
Ἐκ τοῦ δ' ἄν τοι ἔπειτα παλίωξιν παρὰ νηῶν
Αἰὲν ἐγὼ τεύχοιμι διαμπερές, εἰς ὅ κ' Ἀχαιοὶ
Ἴλιον αἰπὺ ἕλοιεν Ἀθηναίης διὰ βουλάς.
Τὸ πρὶν δ' οὔτ' ἄρ' ἐγὼ παύω χόλον, οὔτέ τιν' ἄλλον
Ἀθανάτων Δαναοῖσιν ἀμυνέμεν ἐνθάδ' ἐάσω,
Πρίν γε τὸ Πηλεΐδαο τελευτηθῆναι ἐέλδωρ·
Ὥς οἱ ὑπέστην πρῶτον, ἐμῷ δ' ἐπένευσα κάρητι
Ἤματι τῷ ὅτ' ἐμεῖο θεὰ Θέτις ἥψατο γούνων,
Λισσομένη τιμῆσαι Ἀχιλλῆα πτολίπορθον.

Non per meum consilium Neptunus terræ quassator
Lædit Troianosq́. & Hectorem: his autem auxiliatur.
Sed nimirum ipsum animus impellit & instigat:
Afflictos.a. apud naues videns miseratus est Achiuos. χ. ἐπιδευομένους
Sed sanè & illi ego consuluerim (xeris.
Eà ire, quà quidẽ tu, ô Iupiter atras nubes cogens du-
Sic dixit: risit autem pater hominumq́. deorumq́.
Et ipsam respondens, verbis velocibus allocutus est:
Si quidẽ iã tu nũc bouinis oculis veneranda Iuno,
Idem mecum sentiens inter immortales sederes,
Propterea Neptunus, etsi valdè velit aliò,
Confestim cõuerteret mentẽ ad tuã & meã volunta-
Sed si iam quidem ex animo, & verè loqueris, (tem.
Vade nunc ad cætus deorum, & huc voca
Irimq́. accedere, & Apollinem inclytum arcu,
Vt hæc quidem ad exercitum Achiuorum loricato-
Eat & dicat Neptuno regi, (rum
Vt cessans à pugna, suas ad ædes redeat: χ. παυσάμενον
Hectorem verò incitet ad pugnam clarus Apollo:
Iterum antẽ inspiret robur, obliuiscaturq́. dolorum,
Qui nunc ipsum affligunt in mentibus: sed Achiuos
Iterum auertat, imbellem fugam immittens.
Fugientes autem in naues transtratas cadant
Pelidæ Achillis: hic verò excitabit suum socium χ. ἀνστήσει
Patroclum. huncq́. interficiet hasta illustris Hector,
Ilium ante, multos vbi perdiderit iuuenes
Alios: post autem filium meum Sarpedona diuinum:
Ob hunc.a. iratus interficiet Hectorẽ nobilis Achilles.
Ex hoc.a. certè deinceps cõuersam insecutionẽ à na-
Semper ego faciam perpetuò, vsq́. dum Achiui (uib.
Ilium excelsum capiant, Mineruæ per consilia:
Prius.a. neq́. ego cessabo ab ira neq́. quempiã aliorum
Immortalium Danais auxiliari hic sinam,
Priusquam Pelidæ compleatur desiderium,
Sicut ei promisit prius, meoq́. annui capite,
Die illo, quando mea, Dea Thetis complexa est genua,
Supplicans vt honorarẽ Achillem vrbiũ vastatorem.

COMMENTARIVS.

a τοὺς μὲν ὀρινομένους.] Hunc eundem versum vidimus præcedenti libro, sed hîc alio modo vsurpatur. Nam quod ibi de Troianis, hic contrà de Græcis dicitur. Ibi ὀρινόμενοι Græci & κλονέοντες Troiani: hîc Troiani ὀρινόμενοι, & Græci κλονέοντες.

b ἦ μάλα δὴ κακότεχνος.] Nota, inquit Eustathius, plerosq; cùm errârint, in propinquos culpam referre. Quod vt verum sit, tamen non videtur huius loci esse, vt ego quidem arbitror. Nam quod idem Eustathius ait, Iouem debuisse potius seipsum accusare, qui se ita in amoris potestatem tradiderit, quàm Iunonem, alium habet sensum. Nam reuera hic causa huius facti Iunoni rectè tribuitur, quæ sic blanditijs & lenocinijs suis Iouem fefellit, vt ob eius amorem somno correptus sit. Tamen illud Eustathij constabit, si alia ratione hæc interpreteris, nempe potiùs ipsum Iouem esse accusandum, qui se ita decipi passus sit: siquidem in eius fuerit potestate, dolum illum euitare. At, inquies, dolum nullum illic est suspicatus. Immò, inquam, suspectam habere debuit Iunonis fidem, in his potissimùm negotijs, vbi magni illius intererat, ne Troiani à Græcis reprimantur. Deinde Deus ille prouidentissimus, qualem summum Deorum esse oportuit, nunquid has etiam fraudes longè antè subodorari debuit? Vt ergo ebriosi, cùm à vino superantur, falsò vinum, nec potius suam intemperantiam accusant: sic pro seipso Iunonem Iupiter.

c οὐ μάν οἶδ' εἰ.] Vbi est nunc cestus ille Venereus, quo tutam esse Iunonem oportebat, si per eum gratia ipsi conciliabatur? Suos sanè vsus hoc loco etiam habet, quippe ea quidem facti grauitas fuit, vt ab ira Iupiter cohiberi non potuerit, abstinuit tamen à verberibus: quod tunc tamen non fecit, cùm aliàs à Iunone deceptus est. Memorat autem hoc loco idem, quod libro superiore Somnus de dolo Iunonis, vt inscio Ioue, Herculem tempestate oborta in mari agitaret: sed illud hic copiosiùs paulò narratur. additur enim illud Iunonis suspendium.

d ἐμὲ δ' οὐδ' ὡς θυμόν.] Alia est lectio, quam ego annotaui, nempe vt pro θυμὸς legatur θυμόν. Quod si admittas, primùm illud, ἐμὲ δ' οὐδ' ὡς θυμὸν ἀνίει, sic construes vel ἐμὲ κατὰ θυμόν, vel αἰτιατικῶς erit ἐμὲ pro ἐμοῦ. Nam non probo illud tertium Eustathij, vt ἐμὲ sit pro τὴν ἐμὴν ψυχήν: sic enim superfluum esset illud sequens θυμόν. Eodem porrò genere loquendi vsus est alibi, cùm dicit: σὲ δὲ ῥα ἑ χαλκὸς ἔλυσε φύσιν. Deinde illud ὀδύνη non erit datiui sed nominatiui casus, coniungeturque cum ἀζηχής. Erat autem datiui casus ὀδύνῃ cùm aliam lectionem sequebaris: id est, cum θυμὸν legebas: subaudiendumq; erat, ἐν sic, ἐν ὀδύνῃ.

e ἀργὸς ἐς ἐκπονέεσθαι,] Eustathius quidem admonet duos versus à quibusdam in hunc contextum inseri, sed proprium eorum locum non assignat. H. Stephanus autem eos post hunc collocari rectè posse putat. Versus illi sic se habent:

πρίν γ' ὅτε δή σ' ἀπ' ἔλυσα ποδῶν, μύδρους δ' ἐνὶ Τροίῃ
Κάββαλον, ὄφρα πέλοιτο καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.

Per μύδρους autem eos intelligit, quos antea ἄκμονας appellauit, id est, incudes quæ pedibus Iunonis erant appensæ: eos adhuc in illa regione videri testantur quidam Geographi, vt ait Eustath.

f ἡ σὴ ἱερὴ κεφαλή.] Hoc iusiurandum locupletius est eo, quod præcedente Iliade vidimus, his duabus partibus: nempe Iouis capite, & lecto Iunonis & Iouis iuuenili, vt videlicet sanctius sit & magis persuasiuum.

g μὴ δ᾽ ἐμὴν ἰότητα] Obliquè se à fraudis crimine purgat Iuno. Nam cùm de ipso respondere debuisset, negat illa solùm ex suo consilio Neptunum Græcis auxiliatum: quod quidem omnino verum erat. Vidimus enim superiore libro id à Somno præstitum, quia Ioue iam somno sopito Neptunum ad pugnam cohortatus est. At hoc vxori Iupiter non obijciebat, sed tantùm dolos, quibus ipse delinitus ab illa fuerat, vt somnum captaret: quæ fuit Græcorum victoriæ causa, cùm ipsius Troianis præstitum anteà auxilium hac occasione relanguisset.

h αὐτῆς τε κακότητι] Muliebris animi, id est, ficti exemplũ. Hoc enim Iuno inuita, & non ex libero animi impulsu dicit, tantùm vt iram mariti placare possit.

i ὄφρ᾽ ἂν δή] Hos sequentes viginti duos versus quidam expungebant, multis moti rationibus, inter quas sunt, quòd falsum esse dicerent illud φεύγοντες ἐν νηυσὶ Ἀχιλλῆος πέσωσι: non enim ad Achillis vsque naues recesserunt Græci. Item illud, ὁ δ᾽ ἀνστήσει ὃν ἑταῖρον Πάτροκλον. Non enim Patroclum Achilles ad pugnandum, sed ipse Patroclus Achillem exorauit. Præterea inusitatum dicebant apud Homerum, vt Ἴλιον neutro genere efferretur, sed fœminino tantùm. Insuper quid est illud (aiebant) Ἀθηναίης διὰ βουλάς? quasi Mineruæ, non etiam Iunonis consilio Troia esset peritura. Sed & Achilles hoc loco πτολίπορθος dicitur præter morem loquendi Homeri, qui eum ποδάρκη, ποδώκη, & πόδας ὠκὺν appellare consueuit, & Vlyssem tantũ πτολίπορθον. Has ego rationes ex omnibus selegi, quæ hunc locum infirmare videbantur, quòd, meâ quidem sententiâ, reliquis validiores sint, & dignæ quæ refutentur. Primùm ergo videntur Græci vsque ad Achillis naues fugisse, quia eos illuc vsque Troiani propulsassent sine dubio, nisi impediti fuissent. Quæ tamen solutio nimis mihi videtur frigida. Dixissem ego hoc fuisse Iouis consilium, vt significaret quanto studio Achillis honorem procuraret, iuxta fidem iam Thetidi iuratam: vel sanè non sit intelligendum id prope naues Achillis accidisse ratione propinquitatis loci, sed quia reliqua tota classis hoc periculum subijt exceptis Achillis nauibus. Quidam tamen illud πέσωσι accipiunt non de morte, sed de precibus, quibus Achillis opem Græci implorabunt, genua inflectentes. Quod ad Patroclum attinet eum potest dici Achilles excitasse, quia sine ipsius consensu in pugnam non prodijsset. Et hæc est secundæ rationis dilutio. Tertiò Mineruæ consilio dicitur Troia capta iri, hoc est prudentiæ, Durici equi ope, quem Epeus cum Mineruа fabricatus est, vt alicubi dicit Homerus, & noster Virgilius: *Instar montis equum diuina Palladis arte Aedificant* ---.
Quartò Ἴλιον αἰπὺ ex ijs est, quæ semel tantùm apud Homerum reperiuntur. Quintò Achilles dicetur πτολίπορθος, non propter Ilij euersionem, cuius respectu sic est Vlysses appellatus: sed propter viginti tres vrbes, quas ipse πολεμαρχῶν cepit.

Ὣς ἔφατ᾽· οὐδ᾽ ἀπίθησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Βῆ δὲ κατ᾽ Ἰδαίων ὀρέων ἐς μακρὸν Ὄλυμπον.
χ. ἂν ἀΐξῃ ª Ὡς δ᾽ ὅτ᾽ * ἀναΐξῃ νόος ἀνέρος, ὅς τ᾽ ἐπὶ πολλὴν
Γαῖαν ἐληλουθὼς, φρεσὶ πευκαλίμῃσι * νοήσῃ
χ. νοήσει
χ. εἴην, ἢ ἔνθα Ἔνθ᾽ * εἴην ἢ ἔνθα, μενοινήσῃ τε πολλά·
Ὣς κραιπνῶς μεμαυῖα διέπτατο πότνια Ἥρη·
Ἵκετο δ᾽ αἰπὺν Ὄλυμπον, ὁμηγερέεσσι δ᾽ ἐπῆλθεν
Ἀθανάτοισι θεοῖσι Διὸς δόμῳ, οἱ δὲ ἰδόντες,
Πάντες ἀνήϊξαν, καὶ δεικανόωντο δέπεσσιν.
Ἡ δ᾽ ἄλλους μὲν ἔασε, Θέμιστι δὲ καλλιπαρῄῳ
Δέκτο δέπας· πρώτη γὰρ ἐναντίη ἦλθε θέουσα,
Καί μιν φωνήσασ᾽ ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἥρη, τίπτε βέβηκας, ἀτυζομένῃ δὲ ἔοικας;
Ἦ μάλα δή σ᾽ ἐφόβησε Κρόνου πάϊς, ὅς τοι ἀκοίτης;
Τὴν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Μή με θεὰ Θέμι ταῦτα διείρεο, οἶσθα καὶ αὐτὴ
Οἷος κείνου θυμὸς ὑπερφίαλος καὶ ἀπηνής·
ᵇ Ἀλλὰ σύ γ᾽ ἄρχε θεοῖσι δόμοις ἔνι δαιτὸς ἐΐσης·
Ταῦτα δὲ καὶ μετὰ πᾶσιν ἀκούσεαι ἀθανάτοισιν,
Οἷα Ζεὺς κακὰ ἔργα πιφαύσκεται· οὐδέ τι φημὶ
Πᾶσιν ὁμῶς θυμὸν κεχαρησέμεν, οὔτε βροτοῖσιν,
Οὔτε θεοῖς, εἴπερ τις ἔτι νῦν δαίνυται εὔφρων.
Ἡ μὲν ἄρ᾽ ὡς εἰποῦσα καθέζετο πότνια ᶜἭρη·
Ὄχθησαν δ᾽ ἀνὰ δῶμα Διὸς θεοί· ἡ δ᾽ ἐγέλασσε
Χείλεσιν, οὐδὲ μέτωπον ἐπ᾽ ὀφρύσι κυανέῃσιν
Ἰάνθη· πᾶσιν δὲ νεμεσσηθεῖσα μετηύδα,
ᵈ Νήπιοι, οἳ Ζηνὶ μενεαίνομεν ἀφρονέοντες,
Ἦ ἔτι μιν μέμαμεν καταπαυσέμεν ἆσσον ἰόντες,
Ἢ ἔπει, ἠὲ βίῃ· ὁ δ᾽ ἀφήμενος οὐκ ἀλεγίζει,
Οὐδ᾽ ὄθεται· φησὶν γὰρ ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι
Κάρτεΐ τε σθένεΐ τε διακριδὸν εἶναι ἄριστος.
Τῷ ἔχεθ᾽ ὅ, ττι κεν ὔμμι κακὸν πέμπῃσιν ἑκάστῳ.
Ἤδη γὰρ νῦν ἔλπομ᾽ Ἄρηΐ γε πῆμα τετύχθαι·
Υἱὸς γάρ οἱ ὄλωλε μάχῃ ἔνι φίλτατος ἀνδρῶν
Ἀσκάλαφος, τόν φησιν ὃν ἔμμεναι ὄβριμος Ἄρης·
Ὣς ἔφατ᾽· αὐτὰρ Ἄρης θαλερὼ πεπλήγετο μηρὼ
χ. δ᾽ ἔπος ηὔδα Χερσὶ καταπρηνέσσ᾽, ὀλοφυρόμενος * δὲ προσηύδα,
Μὴ νῦν μοι νεμεσήσετ᾽ Ὀλύμπια δώματ᾽ ἔχοντες,
Τίσασθαι φόνον υἷος ἰόντ᾽ ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Εἴπερ μοι καὶ μοῖρα, Διὸς πληγέντι κεραυνῷ

Sic dixit: neq; immorigera fuit dea albis vlnis Iuno:
Descendit.a. ab Idæis montibus in altum Olympum.
Sicut.a. quando discurrit mens viri, qui per multam
Terram profectus, mētibus prudentibus considerârit,
Huc iueram vel illuc, cogitâritq; multa:
Sic citò properans peruolauit veneranda Iuno:
Peruenit.a. in altum Olympũ, cōgregatis.a. superuenit
Immortalibus dijs Iouis in domo, hi verò conspicati
Omnes assurrexerunt, & excipiebant poculis:
Hæc.a. alios quidē dimisit, à Themide.a. pulchrigena
Suscepit poculum: prima enim obuia venit currens,
Et ipsam edita voce verbis velocibus allocuta est:
Iuno cur ascendisti, turbata autem similis es?
Num valdè iā te terruit Saturni filius q tibi maritus
Huic.a. respōdit deinde dea albis vlnis Iuno: (est?
Ne ex me, dea Themis, hæc interroga, scis & ipsa
Qualis illius animus superbus & sæuus.
Sed tu præsis inter deos in ædibus conuiuio æquali:
Hæc.a. & inter omnes audies Immortales,
Qualia Iupiter mala opera machinatur: nec qcq̄ puto
Omnibus pariter animũ gauisurum, neq; mortalibus,
Neq; dijs, etsi quis nunc conuiuatur hilaris.
Hæc quidem sic locuta consedit veneranda Iuno:
Molestè tulerūt autē per domum Iouis dij, illa.a. risit
Labijs: non tamen frons super supercilia nigra
Exhilarata est: inter omnes aũt indignata locuta est:
Ah stultos nos qui Ioui irascimur insipientes,
Aut etiā ipsum cupimus reprimere propiùs accedētes
Vel verbo, vel vi: hic verò longè sedens non curat,
Neq; mouetur: dicit enim inter immortales deos
Fortitudineq;, potentiaq;, eximiè se esse optimum.
Ideo tolerate quodcunq; vobis malum mittat cuiq;.
Iam.n. nunc opinor Marti infortunium factum esse.
Filius enim ei interijt in pugna, dilectissimus virorũ
Ascalaphus, quem ait suum esse potens Mars.
Sic dixit: sed Mars virentia feriebat fœmora
Manibus demissis: lugens autem allocutus est:
Ne nunc mihi succenseatis cœlestes domos incolentes,
Vlcisci cædem filij, profectò ad naues Achiuorum,
Etiamsi mihi quoq; fatum sit, Iouis percusso fulmine,

Κεῖσθαι.

Κεῖσθαι ὁμοῦ νεκύεσσι μεθ' αἵματι καὶ κονίῃσιν.
Ὣς φάτο· καί ῥ' ἵππους κέλετο ᵉ Δεῖμόν τε Φόβον τε
* Ζεύγνυμεν· αὐτὸς δ' ἔντε' ἐδύσετο παμφανόωντα.
Ἔνθα κ' ἔτι μείζων τε καὶ ἀργαλεώτερος ἄλλος
Πὰρ Διὸς ἀθανάτοισι χόλος καὶ μῆνις ἐτύχθη,
Εἰ μὴ Ἀθήνη πᾶσι περιδείσασα θεοῖσιν
Ὦρτο δ' ἐκ προθύρου, λίπε δὲ θρόνον ἔνθα θάασσε.
Τοῦ δ' ἀπὸ μὲν κεφαλῆς κόρυθ' εἵλετο, καὶ σάκος ὤμων,
Ἔγχος δ' ἔστησε στιβαρῆς ἐκ χειρὸς ἑλοῦσα
Χάλκεον· ἡ δ' ἐπέεσσι καθάπτετο θοῦρον Ἄρηα,
ᶠ Μαινόμενε, φρένας ἠλὲ, διέφθορας· ἦ νύ τοι αὔτως
Οὔατ' ἀκουέμεν ἐστὶ, νόος δ' ἀπόλωλε καὶ αἰδώς.
Οὐκ ἀΐεις ἅτε φησὶ θεὰ λευκώλενος Ἥρη;
Ἣ δὴ νῦν πὰρ Ζηνὸς Ὀλυμπίου εἰλήλουθεν.
Ἦ ἐθέλεις αὐτὸς μὲν ἀναπλήσας κακὰ πολλὰ,
Ἂψ ἴμεν Οὔλυμπόνδε καὶ ἀχνύμενός περ ἀνάγκῃ,
Αὐτὰρ τοῖς ἄλλοισι κακὸν μέγα πᾶσι φυτεῦσαι;
Αὐτίκα γὰρ Τρῶας μὲν ὑπερθύμους καὶ Ἀχαιοὺς
Λείψει, ὁ δ' ἡμέας εἶσι κυδοιμήσων ἐς Ὄλυμπον·
Μάρψει δ' ἑξείης ὅς τ' αἴτιος, ὅς τε καὶ οὐκί.
Τῷ σ' αὖ νῦν κέλομαι μεθέμεν χόλον υἷος ἑῆος·
Ἤδη γάρ τις τοῦδε βίην καὶ χεῖρας ἀμείνων
Ἢ πέφατ', ἢ καὶ ἔπειτα πεφήσεται. ᵍ ἀργαλέον δὲ
Πάντων ἀνθρώπων ῥῦσθαι γενεήν τε τόκον τε.
Ὣς εἰποῦσ' ἵδρυσε θρόνῳ ἔνι θοῦρον Ἄρηα·

Iacere vnà cũ mortuis inter sanguinem & pulueres.
Sic dixit: & equos iussit Metumq́, Fugamq́,
Iungere: ipse autem arma induebat prafulgentia, * ζεύγνυ-μεν
Tunc quadam maiorq́, & grauior alia
A' Ioue immortalib. ira & indignatio parata fuisset,
Nisi Minerua cunctis timens dijs
Exilijsset è vestibulo: liquit autẽ solium vbi sedebat:
Huius quidẽ à capite galeã dẽpsit & scutum humeris:
Hastamq́, firmauit valida è manu rapiens
Aeream: hæc.a. verbis corripuit impetuosum Martẽ:
Furiose, mẽtib. stolide, perijsti: an verò tibi frustrà
Aures ad audiendũ sunt, mens autẽ perijt & pudor?
Non audis quæ dicit dea albas habens Iuno:
Quæ etiam nunc à Ioue Olympio venit?
An velis ipse quidem perpessus mala multa
Reuerti ad Olympum quamuis dolens necessitate,
Cæterùm hic alijs malum magnum omnib. feceris?
Continuò.n. Troianos qdẽ magnanimos & Achiuos
Linquet: hic.a. vos veniet cõturbaturus in Olympũ:
Corripiet aũt ordine, quiq́, in culpa est, quiq́, etiã nõ.
Ideò te rursus nunc iubeo sedare iram filij tui:
Iam enim aliquis eo potentia & manibus fortior
Vel iterfect⁹ est, vel etiã postea interficiet. Difficile.a.
Omniũ hominum liberare generationem & partum.
Sic locuta, firmauit in solio impetuosum Martem.

COMMENTARIVS.

a ὡς δ' ὅταν ἀΐξῃ νόος] Aliàs cùm celeritatem exprimit Homerus, vtitur auis & cogitationis comparatione, ὡσεὶ πτερὸν ἠὲ νόημα: quod postremũ hoc loco longè copiosius expressit. Porrò nihil potest ipsa cogitatione velocius fingi ne ab ipsa quidẽ mẽte, qđ inter entia possit numerari: ipsis aũt Dijs, qui toti sunt animæ, toti animi, vt est apud Plinium, velocitas ista satis ꝑpriè cõuenit.

b ἀλλὰ σύ γ' ἄρχε] Themis allegoricè est Iustitia, eam conuiuijs Deorum præesse iubet hoc loco Iuno, docens in ipsis etiam cõpotationibus iustum esse conseruandum. Illud nimiam castigat intemperantiam, & intra omnis officij limites conuiuas retinet. Cùm enim Iustitia virtus sit politica, quatenus actionis habetur respectus: in ea maximè societate seruari debet, in qua propter intemperantiam periculum est, ne ius omne fasq; violetur, quod in suæ etiam Reipub. legibus diligenter cauet diuinus ille Plato. Hanc autem conuiualem Iustitiam Temperantiæ sororem statuo.

c ἡ δ' ἐγέλασσε χείλεσιν,] Hic Iunonis risus labellis tantùm restrictis, vt loquitur Apuleius, risus est Sardonius, vel Sardanius, vt est apud Hom. Odys. υ. id est, fictus, simulq; amarulentus. Talis est caninus vel equinus. Indicium autem illius fictionis & amarulentię est, quod frons non exhilaretur: quod alioqui illis contingit, qui ex animo rident. causam eius rei autem expendamus. Risus ex calore præcordiorum proficiscitur, vnde ictu etiam traiecta præcordia in prælijs risum attulisse proditum est, scilicet calore, quẽ moueat vulnus, vt est apud Philosophum de Partibus anim. lib. 3. cap. 10. Dolor autem refrigeratio est pectoris, vt est apud eundem Probl. sect. 11. quæst. 13. Hinc est quod flentes frigidum emittant spiritum, ridentes verò calidiorem, vt ibidem disputatur. Itaq; dolore conflictata Iuno hilaritatem risu & fronte testari non potuit, quam præcordijs non concepisset.

d νήπιοι οἳ Ζηνὶ] Vera est illa Senecæ sententia. Nemo potentes aggredi tutus potest. Vnde duram seruitutem seruiunt, qui potentiorum subditi sunt imperio, maximè tyrannorum, ad quorum crudelitatem miserum illud imbecillioribus relinquitur præsidium nudæ patientiæ, adeò vt si quippiam aduersus eos moliantur, illud nihil sit quàm conatus ille vanus auicularum, quæ pennis destitutæ πτερυγίζουσι. Itaque Iuno frustra Ioui resisti à cæteris dijs dicit, cùm illi ab eo viribus longè superentur. Quare ad tolerantiam hortatur. Cui non est absimile, quod de Dijs tolerandis aliàs hominibus præcipitur, vt ab Eurip. apud Stob. ser. 25. σὺ δ' ὧν ἀνάγκη, θεοῖσι μὴ μάχου. Item à Menandro apud eundem ser. 106. – μὴ θεομάχει, μηδὲ προστίθει τῷ πράγματι Χειμῶνας ἑτέρους, τὰς δ' ἀναγκαίας φέρε. Vnde pendet illud Archilochi, quod est apud eundem Stob. ser. 123. —— θεοὶ γὰρ ἀνηκέστοισι κακοῖσιν Ὦ φίλ' ἐπὶ κρατερὴν τλημοσύνην ἔθεσαν φάρμακον. Videtur tamẽ Iuno astutè hoc loco ista proposuisse, ne allato Ascalaphi mortis nuncio, Marti, qui eius pater ferebatur, ansam bellici consilij præbuisse videretur, cùm alioqui ipsa tumultum illum excitari æquo animo fuisset inspectura, vt Iouis indignationem vlcisci posset.

e Δεῖμόν τε Φόβον τε] Non sunt isti Martis equi, sed tantùm comites, quibus apparandi currus bellici cura à Marte iniungitur, vt alibi quoque, ni fallor, dictum est.

f μαινόμενε, φρένας ἠλὲ,] Sic Prudentia in affectus imperium vsurpare debet, vt ipsos castiget & coërceat, quemadmodum hoc loco Mars à Minerua increpatur & cohibetur.

g ἀργαλέον δὲ] Difficile est, inquit Minerua, omnes homines à morte liberare. Omnes dixit, quia inter homines quidã reperti sunt, qui immortalitatem sunt assecuti: vt Tithonus ille Auroræ maritus, Centauros Chiron, Glaucus marinus ille Deus & alij. Cæterùm interitui obnoxia est humana proles, nisi quibus hoc peculiari Deorum munere concessum est, vt Enoho & Eliæ in sacris paginis. —— γνῶθι δ', inquit Pythagoras, ὡς θανέειν πέπρωται ἅπασι. Et Euripid. apud Stob. δεῖ πᾶσιν ἀνθρώποισι κατθανεῖν μένει. Hæc ergo fati societas totum genus humanum pertingens, argumentum fuit Minerua aduersus Martem, vt in bellum non prodiret vlciscendæ Ascalaphi filij mortis gratia: quippe cui non solùm moriendum fuerit, sed etiam alijs ipso fortioribus.

Ἥρη δ' Ἀπόλλωνα καλέσσατο δώματος ἐκτὸς,
Ἶρίν θ', ἥ τε * θεοῖσι μετάγγελος ἀθανάτοισι,
Καί σφεας φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Ζεὺς σφὼ εἰς Ἴδην κέλετ' ἐλθέμεν ὅττι τάχιστα,
Αὐτὰρ ἐπὴν ἔλθητε, Διός τ' εἰς ὦπα ἴδησθε,
Ἕρδειν ὅ, ττι κεν κεῖνος ἐποτρύνῃ καὶ ἀνώγῃ.

Iuno autem Apollinem vocauit domum extra,
Irimq́, quæ dijs internuncia est immortalibus, * θεοῖσι μετ' ἄγγελος
Et ipsos compellans verbis velocibus allocuta est:
Iupiter vos in Idã iubet venire quàm celerrimè,
At postquã veneritis, Iouisq́, conspectum aspexeritis,
Facite quicquid ille iniunxerit & præceperit.

A Ἣ μὲν

Ἠ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσα, πάλιν κίε πότνια Ἥρη·
Ἕζετο δ' εἰνὶ θρόνῳ· τὼ δ' ἀΐξαντε πετέσθην,
Ἴδην δ' ἵκανον πολυπίδακα μητέρα θηρῶν·
Εὗρον δ' εὐρύοπα Κρονίδην ἀνὰ Γαργάρῳ ἄκρῳ
Ἥμενον, ἀμφὶ δέ μιν [a] θυόεν νέφος ἐστεφάνωτο·
Τὼ δὲ πάροιθ' ἐλθόντε Διὸς νεφεληγερέταο
Στήτην· οὐδέ σφωϊν ἰδὼν ἐχολώσατο θυμῷ,
[b] Ὅττι οἱ ὦκ' ἐπέεσσι φίλης ἀλόχοιο πιθέσθην.
Ἶριν δὲ προτέρην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Βάσκ' ἴθι Ἶρι ταχεῖα, Ποσειδάωνι ἄνακτι
Πάντα τάδ' ἀγγεῖλαι, [c] μηδὲ ψευδάγγελος εἶναι·
Παυσάμενόν μιν ἄνωχθι μάχης ἠδὲ πτολέμοιο,
Ἔρχεσθαι μετὰ φῦλα θεῶν, ἢ εἰς ἅλα δῖαν.
Εἰ δέ μοι οὐκ ἐπέεσσ' ἐπιπείσεται, ἀλλ' ἀλογήσει,
Φραζέσθω δὴ ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Μή μ' οὐδὲ κρατερός περ ἐὼν ἐπιόντα ταλάσσῃ
Μεῖναι· [d] ἐπεὶ εὑ φημὶ βίῃ πολὺ φέρτερος εἶναι,
Καὶ γενεῇ πρότερος· τοῦ δ' οὐκ ὄθεται φίλον ἦτορ
[e] Ἶσον ἐμοὶ φάσθαι, τόν τε στυγέουσι καὶ ἄλλοι.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις,
Βῆ δὲ κατ' Ἰδαίων ὀρέων εἰς Ἴλιον ἱρήν.
Ὡς δ' ὅτε ἐκ νεφέων πτῆται νιφὰς ἠὲ χάλαζα
Ψυχρὴ ὑπὸ ῥιπῆς αἰθρηγενέος Βορέαο·
Ὣς κραιπνῶς μεμαυῖα διέπτατο ὠκέα Ἶρις,
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη κλυτὸν Ἐννοσίγαιον.
Ἀγγελίην τινά τοι Γαιήοχε κυανοχαῖτα
Ἦλθον δεῦρο φέρουσα παραὶ Διὸς αἰγιόχοιο.
Παυσάμενόν σ' ἐκέλευσε μάχης ἠδὲ πτολέμοιο,
Ἔρχεσθ' ἢ μετὰ φῦλα θεῶν ἢ εἰς ἅλα δῖαν.
Εἰ δέ οἱ οὐκ ἐπέεσσ' ἐπιπείσεαι, ἀλλ' ἀλογήσεις,
Ἠπείλει καὶ κεῖνος ἐναντίβιον πολεμίξων,
Ἐνθάδ' ἐλεύσεσθαι· σὲ δ' ὑπεξαλέασθαι ἄνωγε
Χεῖρας, ἐπεὶ σέο φησὶ βίῃ πολὺ φέρτερος εἶναι,
Καὶ γενεῇ πρότερος· σὸν δ' οὐκ ὄθεται φίλον ἦτορ
Ἶσόν οἱ φάσθαι, τόν τε στυγέουσι καὶ ἄλλοι.
Τὴν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη κλυτὸς Ἐννοσίγαιος.
Ὢ πόποι, ἦ ῥ' ἀγαθός περ ἐὼν ὑπέροπλον ἔειπεν,
Εἴ μ' ὁμότιμον ἐόντα βίῃ ἀέκοντα καθέξει.
Τρεῖς γάρ [f] τ' ἐκ Κρόνου εἰμὲν ἀδελφεοί, οὓς τέκε Ῥεία,
Ζεὺς καὶ ἐγώ, τρίτατος δ' Ἀΐδης ἐνέροισιν ἀνάσσων.
[g] Τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται, ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς.
Ἤτοι ἐγὼν ἔλαχον πολιὴν ἅλα ναιέμεν αἰεὶ
Παλλομένων, Ἀΐδης δ' ἔλαχε ζόφον ἠερόεντα·
Ζεὺς δ' ἔλαχ' οὐρανὸν εὐρὺν ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσι,
[h] Γαῖα δ' ἔτι ξυνὴ πάντων καὶ μακρὸς Ὄλυμπος.
Τῷ ῥα καὶ οὔ τι Διὸς βέομαι φρεσὶν, ἀλλὰ ἕκηλος,
Καὶ κρατερός περ ἐὼν, μενέτω τριτάτῃ ἐνὶ μοίρῃ.
Χερσὶ δὲ μή τί με πάγχυ κακὸν ὣς δειδισσέσθω,
Θυγατέρεσσιν γάρ τε καὶ υἱάσι κέρδιον εἴη
Ἐκπάγλοις ἐπέεσσιν ἐνισσέμεν, οὓς τέκεν αὐτός,
Οἵ ἑθεν ὀτρύνοντος ἀκούσονται καὶ ἀνάγκῃ.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις,
[i] Οὕτω γὰρ δή τοι Γαιήοχε κυανοχαῖτα
Τόνδε φέρω Διὶ μῦθον ἀπηνέα τε κρατερόν τε;
Ἦ τι μεταστρέψεις; στρεπταὶ μέν τε φρένες ἐσθλῶν.
Οἶσθ' ὡς πρεσβυτέροισιν Ἐρινύες αἰὲν ἕπονται.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Ἶρι θεὰ, μάλα τοῦτ' ἔπος κατὰ μοῖραν ἔειπες.

γρ. τ' ἐκ κρόνου γρ. οὓς τίκεθ' ῥεῖα ἢ οὓς τέκε ῥεῖα

Hæc quidem sic locuta, retrò cessit veneráda Iuno,
Sedebatq; in solio: hi autem properantes volaucrũt.
Idam.a. peruenerũt multifontem, matrem ferarum:
Inuenerunt aũt latè videntẽ Iouẽ in Gargaro summo
Sedentẽ, circũ.a. ipsum odorifera nubes voluta erat.
Hi autem coram vt venerunt Ioue nubicogo
Steterunt, neq; ipsis videns iratus est animo,
Quoniã ei celeriter verbis dilectæ vxoris paruerant.
Irim autem priorem verbis velocibus allocutus est:
Vade agè Iri velox Neptuno regi
Omnia hæc nuncia, neq; falsa nuncia sis:
Vbi destiterit, ipsum iube à pugna & bello
Venire ad cœtus deorum vel in mare diuinum.
Si autem meis non verbis obediet, sed spernet,
Consideret verò deinde in mente & in animo,
Ne me neq; fortis quãuis existẽs, inuadentẽ sustineat
Expectare: quoniã eo dico virib. multò pſtantiorẽ me (esse,
Et natu maiorẽ: hui⁹.a. nõ veretur dilectũ cor
Aequalem mihi se dicere quem metuunt & cæteri.
Sic dixit: neq; immorigera fuit ventipes velox Iris:
Descendit autẽ ab Idæis montibus ad Ilium sacrum.
Veluti autem cùm ex nubibus volat nix, aut grando
Gelida ab impetu serenifici Boreæ:
Sic celeriter festinans deuolauit velox Iris,
Propè autem stans allocuta est inclytum Neptunum:
Nunciũ aliquod tibi Neptune nigris crinib. deco- (re,
Veni huc afferens à Ioue ægidem gestante:
Cessantem te iubet à pugna & bello
Venire ad cœtus deorum, aut in mare amplum.
Si autem eius verbis non obtemperabis, sed spernes,
Minatus est & ille ex aduerso pugnantem
Huc se venturum: te autem euitare iubet
Manus: quoniam te ait viribus multò fortiorem esse,
Et natu maiorem: tuum autem nõ curat charum cor
Aequalem te ei dicere, quem pertimescunt & alij.
Hunc autem valdè indignatus affatus est inclytus Neptunus:
Proh malũ, certè bonus quãuis existẽs supbè locut⁹ est,
Si me paris honoris existẽtẽ vi inuitum prohibebit.
Tres.n. ex Saturno sumus fratres, quos peperit Rhea,
Iupiter & ego, tertius autem Pluto inferis imperans.
Trifariã.a. oĩa diuisa sunt: quisq;.v. nactus est hono- (rẽ:
Quippe ego sortit⁹ sum canũ mare habitare semp
Motis fortibus: Pluto.a. sortitus est caliginẽ obscurã:
Iupiter.a. sortitus est cælũ latũ in æthere & nubibus.
Terra aũt adhuc cõmunis omnium, & altus Olympus.
Ideò sanè nequaquã Iouis sequar mentes, sed quietus,
Quamuis fortis existens, maneat tertia in portione:
Manibus.v. ne quid me omnium ignauũ veluti ter- (reat.
Filias enim & filios vtilius esset
Asperis verbis increpare, quos genuit ipse:
Qui eum impellentem audient vel necessitate.
Huic autem respondit deinde ventipes velox Iris:
Itáne iam à te, Neptune cærulea coma decore,
Hoc referam Ioui responsum sæuumq; durumq;?
An quid mutabis? Mutabiles quidẽ mentes bonorum.
Scis ꝙ eos q maiores natu sũt Erinyes semp sequũtur.
Hãc.a. rursus allocutus est Neptunus quatiẽs terrã
Iris dea, valdè hoc verbum opportunè dixisti.

Ἐσθλὸν

Ἐσθλὸν καὶ τὸ τέτυκται ὅτ' ἄγγελος αἴσιμα εἰδῇ.
Ἀλλὰ τόδ' αἰνὸν ἄχος κραδίην καὶ θυμὸν ἱκάνει,
[k] Ὁππότ' ἂν ἰσόμορον καὶ ὁμῇ πεπρωμένον αἴσῃ
Νεικείειν ἐθέλῃσι χολωτοῖσιν ἐπέεσσιν.
Ἀλλ' ἤτοι νῦν μέν κε νεμεσσηθεὶς ὑποείξω·
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, καὶ ἀπειλήσω τό γε θυμῷ,
Αἴ κεν ἄνευ ἐμέθεν καὶ Ἀθηναίης ἀγελείης,
Ἥρης, Ἑρμείω τε, καὶ Ἡφαίστοιο ἄνακτος,
Ἰλίου αἰπεινῆς πεφιδήσεται, οὐδ' ἐθελήσει
Ἐκπέρσαι, δοῦναι δὲ μέγα κράτος Ἀργείοισιν,
Ἴστω τοῦθ', ὅτι νῶϊν ἀνήκεστος χόλος ἔσται.

Bonum & hoc est, quando nuncius decentia nouit.
Sed hic grauis dolor cor & animum occupat,
Quando parem dignitate & pari decretum fato
Obiurgare vult iracundis verbis:
Sed certè nunc quidem quamuis indignatus cedam.
Aliud verò tibi dicam, & minabor illud animo:
Siquidem sine me & Minerua prædatrice,
Iunone, Mercurioq; & Vulcano rege,
Ilio excelso parcet, neq; volet
Destruere, dareq; magnam victoriam Argiuis,
Sciat hoc, quòd nobis insanabilis iracundia erit.

COMMENTARIVS.

a θεσπέσιος] Odor ille non à nube proficiscebatur, sed ex ipsis floribus, quos paulò antè tellus Ioui & Iunoni dormituris effuderat: deinde etiam ex ipsius Iunonis vnguentis odoriferis, vt est apud Didymum.

b τὸ αἶψα] Solet enim dominis celeritas seruorum in obediendo esse gratissima, contrà verò negligentia & moræ.

c κεῖσε φέρω ἀγγελίην] Hoc nominatim prohibere videtur Iupiter, quia suspicio erat ne Iris, quę propriè in Iunonis est mancipio, aliquid mādatorū peruerteret studio placendi dominæ vel etiam ipsis Græcis, quibus Neptunus auxiliabatur, & Iuno fauebat.

d ἐπεὶ εὖ φημι] Duo sunt in Ioue, quæ reformidanda Neptuno proponuntur, illius robur, & ætas, de robore anteà quoq; dictum est à Iunone. de ætate, cuius priuilegio reuerentiam sibi à iuniore Neptuno exhiberi postulat Iupiter, inter Saturni prolem primus solet ille numerari, quem Rhea mariti crudelitatem effugiens in insula Creta peperit. Huic tamen non propter ætatem, sed forte cœlorum regnum obtigisse fabulantur. Porrò eum pro patre hominum & Deorum omnes agnouerunt, sed id non de omnibus Dijs intelligendum est. Nam Neptunus ipse hoc loco eius frater est, vt posteà ipsemet explicabit.

e ἶσον ἐμοὶ φάσθαι] Argumentatur à minori, & maius significat. Nam si non est audendum paria cum aliquo dicere, multò magis reipsa præstare audendum non est.

f τῶν γ' μιν ἐχθύνει] Ætati & potentiæ Iouis, quàm Iris allegat, Neptunus opponit quam habet cum illa natura & generis æqualitatem, cuius prærogatiua ipse quoque in partem distributi inter ipsum, Plutonem & Iouem mundi venerit. Quòd si Iupiter spectet, & Neptunum quippiam iuris in sui imperij portionem vsurpare, aut in ea aliquid moliri videat, iustum existimaret, si de eo Iupiter apud eum conqueratur. Iam verò distributo inter illos tres fratres mundo, cœlum & ęther Ioui, Inferi Plutoni, mare ipsi cōtigit. Remansit terra, quæ omnium Deorum esset communis: cùm ergo in terra bellum exerceat, iniustè secum agi putat, quòd eū secedere Iupiter iubeat. Qua iustitia facti sui fretus audet superbè Ioui responsare cum minarum illius contemptu. Hunc tamen fastum prudenter Iris depressit, hoc solo argumento, quòd maioribus natu feliciùs soleant omnia succedere, itaque non esse quòd ipse felicem rixarum suarum aut contentionis cum seniore fratre euentum expectet.

g τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται] Huius loci explicationem lubet ex Lactantij de Fals. relig. lib. 1. cap. 11. describere. Non igitur, inquit, totum a Poëtis fictum est: aliquid fortasse traductum, & obliqua figuratione obscuratum, quo veritas inuoluta tegeretur: sicut illud de sortitione regnorum. Aiunt enim Ioui cœlum obtigisse, Neptuno mare, inferna Plutoni. Cur non terra potius in sortem tertiam venit? nisi quòd in terra gesta res est. Ergo illud in vero est, quod regnum orbis ita partiti sortitiq; sunt, vt Orientis imperium Ioui cederet, Plutoni (cui cognomen Agesilao fuit) pars Occidentis obtingeret, eò quòd plaga Orientis, ex qua lux mortalibus datur, superior, Occidētis autem inferior esse videatur. Et paulò pòst. De Neptuni sorte, inquit, manifestū est, cuius regnum tale fuisse dicimus quale Cn. Pompeij fuit infinitum illud imperium, cui totius oræ maritimæ potestatē Senatus decreuerat, vt prædones persequeretur, ac mare omne pacaret. Sic Neptuno maritima omnia cum suis insulis obuenerunt. Quomodo id probari potest? Nimirum veteres historiæ docēt. Hæc Firmianus, quæ longè æquiore animo accipimus, quàm reliquas mythologorum nugas.

h γαῖα δ' ἔτι ξυνὴ] In terram tamen plus iuris cæteris Dijs habere videtur Neptunus, vnde etiam γαιήοχος, ἐννοσίγαιος, ἐνοσίχθων passim appellatur. Prætereà Plutonem terram gubernare dicit Orpheus his verbis: πλούτων ὃς κατέχεις γαίης κληΐδας ἁπάσης. Eū etiā Euripides in Phœn. χθόνιον θεὸν vocat, οὐκ ἐγὼ γὰρ, inquit, ... χθόνιον ... θεόν. Imperij autem quod in terram Neptunus habet, testimonio est, quòd eius tridente percussa illa frementem equum fudit. Vnde poterat etiam Neptunus ex hac potestate aduersus Iouem excipere: sed sola communione Deorum contentus est, ne forsan illorum inuidiam in se concitet.

i ἴστω γὰρ ὅτι θεὸς] Illud γὰρ vide ne superfluum sit: nam nihil εἰπολογεῖ. Cęterùm obseruanda est hoc loco Iridis prudentia, quæ irati Neptuni verba vt audiuit, illa statim Ioui referre noluit: sed proposito orationis vitio (appellat enim μῦθον ἀπηνέα τε κρατερόν τε) dat illi adhuc amplius deliberandi spatium, adiecto etiam suo ea de re consilio, in illo versu, οὐδ' ἂν μεταστρέψειας, &c. quasi dicat: Neptune aduerte quid dicas, Iupiter natu est te maior. Atqui in duorum contentione fortuna plus solet grandioribus fauere. Periculum hinc erit, ne tu quoq; in hoc cum Ioue dissidio longè ipso sis futurus inferior. Suadeo igitur vt sententiam imminutas, quod à boni viri officio non abhorrescit. στρεπταὶ μὲν τε φρένες ἐσθλῶν. Etenim vt est apud Homerum Latinum,

Vertuntur species animorum, & pectora motus — *Nunc alios, alios dum nubila ventus agebat,* — *Concipiunt —.*

Sed hoc specialius in homine irato videtur, siquidem vt ille ait, siue is Menander siue Philemo est,

ἅπαν ὅσ' ὀργιζόμενος ἄνθρωπος ποιεῖ,
Ταῦθ' ὕστερον λάβοις ἂν ἡμαρτημένα.

& — qui non moderabitur iræ,
Infectum volet esse, dolor quod suaserit aut mens,
Dum pœnas odio per vim festinat inulto: vt est apud Flaccum. Quod in nostro Neptuno perspicitur, siquidem statim cum dictorum pœnituit, & Iridis consilio à cœtu Græcorum se recepit: quanquam non sine indignatione, vt mox videbitur. Sic, μέγιστόν ἐστιν ὀργῆς φάρμακον λόγος, vt est apud Menandrum: id est, Maximum iræ remedium oratio.

k ὁππότ' ἂν ἰσόμορον] Aequalitas inter ęquales iustum est, inquit Arist. Polit. lib. 3. cap. 6. Ea vbi violatur, iam desinit iustum esse. Hoc prætextu indignatur Neptunus, quòd cùm se Ioui æqualem agnoscat, eius imperio nolit subijci, ægreq; idcirco fert, quòd cōtumeliosis verbis secum egerit Iupiter, cum quo parem dignitatem pari fato gerere se existimat, quasi in cœlo tantùm Iouis imperium debeat contineri. Cedit tamen ex Iridis consilio, comminatus anteà Ioui iram implacabilem (ἀνήκεστον, dicit Homerus, quasi ira animi sit morbus) nisi Troiam euerti patiatur.

Ὣς εἰπὼν λίπε λαὸν Ἀχαιϊκὸν Ἐννοσίγαιος,
Δῦνε δὲ πόντον ἰών, πόθεσαν δ' ἥρωες Ἀχαιοί.
Καὶ τότ' Ἀπόλλωνα προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
[a] Ἔρχεο νῦν φίλε Φοῖβε μεθ' Ἕκτορα χαλκοκορυστήν.
Ἤδη μὲν γάρ τοι Γαιήοχος Ἐννοσίγαιος
Οἴχεται εἰς ἅλα δῖαν, ἀλευάμενος χόλον αἰπὺν
Ἡμέτερον. μάλα γάρ κε μάχης ἐπύθοντο καὶ ἄλλοι,
Οἵπερ * νέρτεροί εἰσι θεοί, Κρόνον ἀμφὶς ἐόντες.

Sic fatus, liquit populum Achaicum Neptunus,
Subijtq; pōtū pfectus, desiderabāt a.eū heroës Achiui.
Et tunc Apollinem allocutus est nubicogus Iupiter.
Vade nūc dilecte Phœbe ad Hectorē ære armatum:
Nunc etenim Neptunus quatiens terram
Abit in mare humidum fugiens iram grauem
Nostrā. nam (alioqui) valde pugnā audijssent & alij
Qui quidem inferi sunt dij, Saturnū circa existētes. * ἐνέρτεροι

Ἀλλὰ τόδ᾽ ἠμὲν ἐμοὶ πολὺ κέρδιον ἠδέ οἱ αὐτῷ
Ἔπλετο, ὅττι πάροιθε νεμεσσηθεὶς ὑπόειξε
ᵇ Χεῖρας ἐμάς· ἐπεὶ οὔ κεν ἀνιδρωτί γ᾽ ἐτελέσθη.
Ἀλλὰ σύ γ᾽ ἐν χείρεσσι λάβ᾽ αἰγίδα θυσσανόεσσαν,
Τῇ μάλ᾽ ἐπισσείων, φοβέειν ἥρωας Ἀχαιούς.
Σοὶ δ᾽ αὐτῷ μελέτω ἑκατηβόλε φαίδιμος Ἕκτωρ.
Τόφρα γὰρ οὖν οἱ ἔγειρε μένος μέγα, ὄφρ᾽ ἂν Ἀχαιοὶ
Φεύγοντες νῆάς τε καὶ Ἑλλήσποντον ἵκωνται.
Κεῖθεν δ᾽ αὐτὸς ἐγὼ φράσομαι ἔργον τε ἔπος τε,
Ὥς * κε καὶ αὖτις Ἀχαιοὶ ἀναπνεύσωσι πόνοιο.
Ὣς ἔφατ᾽· οὐδ᾽ ἄρα πατρὸς ἀνηκούστησεν Ἀπόλλων·
Βῆ δὲ κατ᾽ Ἰδαίων ὀρέων, ᶜ ἴρηκι ἐοικὼς
Ὠκέϊ, φασσοφόνῳ, ὅς τ᾽ ὤκιστος πετεηνῶν·
Εὗρ᾽ υἱὸν Πριάμοιο δαΐφρονος Ἕκτορα δῖον
Ἥμενον, οὐδ᾽ ἔτι κεῖτο, νέον δ᾽ ἐσαγείρετο θυμόν,
Ἀμφὶ ἓ γινώσκων ἑτάρους· ἀτὰρ ἆσθμα καὶ ἱδρὼς
Παύετ᾽, ἐπεί μιν ἔγειρε Διὸς νόος αἰγιόχοιο.
Ἀγχοῦ δ᾽ ἱστάμενος προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ἕκτορ υἱὲ Πριάμοιο, τίη δὲ σὺ νόσφιν ἀπ᾽ ἄλλων
Ἧσ᾽ ὀλιγηπελέων; ἦ πού τί σε κῆδος ἱκάνει;
Τὸν δ᾽ ὀλιγοδρανέων προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Τίς δὲ σύ ἐσσι φέριστε θεῶν ὅς μ᾽ εἴρεαι ἄντην;
Οὐκ ἀΐεις ὅ με νηυσὶν ἔπι πρυμνῇσιν Ἀχαιῶν
Οὓς ἑτάρους ὀλέκοντα, βοὴν ἀγαθὸς βάλεν Αἴας
Χερμαδίῳ πρὸς στῆθος, ἔπαυσε δὲ θούριδος ἀλκῆς;
Καὶ δὴ ἔγωγ᾽ ἐφάμην νέκυας καὶ δῶμ᾽ Ἀΐδαο
Ἤματι τῷδ᾽ ὄψεσθαι, ἐπεὶ φίλον ἄϊον ἦτορ.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Θάρσει νῦν, τοῖόν τοι ἀοσσητῆρα Κρονίων
Ἐξ Ἴδης προέηκε παρεστάμεναι καὶ ἀμύνειν,
Φοῖβον Ἀπόλλωνα χρυσάορον, ὅς σε πάρος περ
Ῥύομ᾽, ὁμῶς αὐτόν τε καὶ αἰπεινὸν πτολίεθρον.
Ἀλλ᾽ ἄγε, νῦν ἱππεῦσιν ἐπότρυνον πολέεσσι,
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν ἐλαυνέμεν ὠκέας ἵππους·
Αὐτὰρ ἐγὼ προπάροιθε κιὼν, ἵπποισι κέλευθον
Πᾶσαν λειανέω, τρέψω δ᾽ ἥρωας Ἀχαιούς.
Ὣς εἰπὼν, ἔμπνευσε μένος μέγα ποιμένι λαῶν.
ᵈ Ὡς δ᾽ ὅτε τις στατὸς ἵππος ἀκοστήσας ἐπὶ φάτνῃ,
Δεσμὸν ἀπορρήξας θείει πεδίοιο κροαίνων,
Εἰωθὼς λούεσθαι ἐϋρρεῖος ποταμοῖο.
Κυδιόων, ὑψοῦ δὲ κάρη ἔχει, ἀμφὶ δὲ χαῖται
Ὤμοις ἀΐσσονται, ὁ δ᾽ ἀγλαΐηφι πεποιθὼς,
Ῥίμφα ἓ γοῦνα φέρει μετά τ᾽ ἤθεα καὶ νομὸν ἵππων·
Ὣς Ἕκτωρ λαιψηρὰ πόδας καὶ γούνατ᾽ ἐνώμα,
Ὀτρύνων ἱππῆας, ἐπεὶ θεοῦ ἔκλυεν αὐδήν.
Οἱ δ᾽ ὥς ἢ ἔλαφον κεραὸν, ἢ ἄγριον αἶγα
Ἐσσεύοντο κύνες τε καὶ ἀνέρες ἀγροιῶται·
Τὸν μέν τ᾽ ἠλίβατος πέτρη καὶ δάσκιος ὕλη
Εἰρύσατ᾽ οὐδ᾽ ἄρα τέ σφι κιχήμεναι αἴσιμον ἦεν.
Τῶν δέ θ᾽ ὑπὸ ἰαχῆς ἐφάνη λῖς ἠϋγένειος
Εἰς ὁδὸν, αἶψα δὲ πάντας ἀπέτραπε καὶ μεμαῶτας·
Ὣς Δαναοὶ, ἕως μὲν, ὁμιλαδὸν αἰὲν ἕποντο,
Νύσσοντες ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ἴδον Ἕκτορ᾽ ἐποιχόμενον στίχας ἀνδρῶν,
Τάρβησαν, ᵉ πᾶσιν δὲ παραὶ ποσὶ κάππεσε θυμός.
Τοῖσι δ᾽ ἔπειτ᾽ ἀγόρευε Θόας Ἀνδραίμονος υἱὸς,
Αἰτωλῶν ὄχ᾽ ἄριστος, ἐπιστάμενος μὲν ἄκοντι,
Ἐσθλὸς δ᾽ ἐν σταδίῃ· ἀγορῇ δέ ἑ παῦροι Ἀχαιῶν

Sed hoc tum mihi multò vtilius tum sibi ipsi
Fuit, quod antè indignatus euitauit (res.
Manus meas: quoniam nõ sine sudore perfecta fuisset
Sed tu quidem manibus accipe agidem fimbriatam,
Quã valdè quassans terreto heroas Achiuos: (Ector.
Tibi.v.ipsi curæ sit ô Apollo procul feriẽs, illustris He-
Tantisper itaq; ei excita robur magnum, dum Achiui
Fugientes ad nauesq; & Hellespontum perueniant.
Illinc autem ipse ego consultabo opusq; verbumq;,
Vt & rursus Achiui respirent à labore.
Sic dixit: neq; sanè patri immorigerus fuit Apollo:
Descendit verò ab Idæis montibus, accipitri similis
Celeri columbarũ occisori, quiq; celerrimus volucrũ
Inuenit filium Priami prudentis Hectorem nobilem
Sedẽtẽ, neq; amplius iacebat, modo.a.collegerat animũ
Circum se agnoscens socios: sed anhelitus & sudor
Cessãrat, postq̃ ipsum excitauit Iouis animus Aegiochi:
Propè aũt stãs, eum allocutus est longè operãs Apollo:
Hector fili Priami, cur autem tu seorsum ab alijs
Sedes infirmus? num aliquis te dolor occupat?
Hunc.a.lãguidus allocutus est galeæ motor Hector:
Quis verò tu es optime deorũ q̃ me interrogas corãm?
Non audis quòd me nauium ad puppes Achiuorum,
Suos socios perdẽtem, in bello strenuus percussit Aiax
Saxo ad pectus: cessare fecit.a.à strenua fortitudine?
Et certè equidẽ putabam mortuos & domũ Plutonis
Die hoc me visurũ, quoniã charam expirabã animã.
Hũc.a.rursus allocutus est rex longè operãs Apollo:
Confide nunc, talem tibi adiutorem Saturnius
Ex Ida emisit astare & auxiliari
Illustrẽ Apollinẽ aureo gladio conspicuũ, qui te antea
Protego simul ipsumq; & altam vrbem.
Sed agè, nunc equites hortare multos,
Naues & concauas impellere veloces equos.
Sed ego antè iens, equis viam
Omnẽ complanabo, & vertã in fugã heroas Achiuos.
Sic locutus, inspirauit robur magnũ pastori populorũ.
Vt.a.quũ q̃s q̃ diu stetit equus hordeo pastus ad p̃sepe,
Vinculo perrupto, currit per campum strepens pul-
Assuetus lauari pellucido fluuio, (sando terram
Exultans: altè autem caput tenet, circa autem iubæ
Humeros motantur: hic autem splendore fretus,
Facilè eum genua ferunt atq; consueta loca & pascua
equorum:
Sic Hector celeriter pedes & genua mouebat
Concitans equites, postquam Dei audiuit vocem.
Hi verò, vt vel ceruum cornutum vel syluestrem ca-
Insequuntur canesq; & viri agrestes: (pram
Hunc quidem alta petra & vmbrosa sylua
Seruauit, neq; adeo ipsis adipisci fatale erat:
Horum autem ob clamorem apparet leo bene iubatus
Ad viã, statim aũt omnes auertit quamuis animosos:
Sic Danai hactenus quidẽ cateruatim semper seque-
Ferientes ensibus & hastis ancipitibus: (bantur,
Sed postq̃ viderunt Hectorẽ obeuntẽ ordines virorũ,
Timuerunt: omnibus autem in pedes decidit animus.
His verò dein cõcionatus est Thoas Andræmonis filius,
Aetolorũ lõgè præstantiss. peritus q̃dẽ iaculo pugnãdi,
Strenuus etiã in statariа cõcione.v. ipsũ pauci Achiu.

Νίκων,

Νίκων, ὁππότε κοῦροι ἐρίσσειαν περὶ μύθων·
Ὅ σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν·
Ὢ πόποι, ἦ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι·
Οἷον δ' αὖτ' ἐξαῦτις ἀνέστη κῆρας ἀλύξας
Ἕκτωρ. ἦ θήν μιν μάλα ἔλπετο θυμὸς ἑκάστου
Χερσὶν ὑπ' Αἴαντος θανέειν Τελαμωνιάδαο·
Ἀλλά τις αὖτε θεῶν ἐρρύσατο καὶ ἐσάωσεν
Ἕκτορ', ὃ δὴ πολλῶν Δαναῶν [f] ὑπὸ γούνατ' ἔλυσεν·
Ὡς καὶ νῦν ἔσσεσθαι ὀΐομαι· οὐ γὰρ ἄτερ γε
Ζηνὸς ἐριγδούπου πρόμος ἵσταται, ὧδε μενοινῶν.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω πειθώμεθα πάντες·
[g] Πληθὺν μὲν ποτὶ νῆας ἀνώξομεν ἀπονέεσθαι,
Αὐτοὶ δ' ὅσσοι ἄριστοι ἐνὶ στρατῷ εὐχόμεθ' εἶναι,
Στείομεν, εἴ κε πρῶτον ἐρύξομεν ἀντιάσαντες,
Δούρατ' ἀνασχόμενοι· τὸν δ' οἴω καὶ μεμαῶτα
Θυμῷ δείσεσθαι Δαναῶν κατὰ δῦναι ὅμιλον.

Vincebāt, quando iuuenes contenderēt circa verba:
Qui ipsis bene sapiens concionatus est & dixit:
Proh malū, certè magnū miraculū hoc oculis video:
Qualiter aūt rursus de integro surrexit morte vita-
Hector: atq; ipsum valdè sperabat anim⁹ cuiusq; (ta
Manibus sub Aiacis moriturum esse Telamonij,
Sed aliquis rursum deorum liberauit & seruauit
Hectorē: qui iam multorum Danaorū genua soluit,
Quemadmodum & nunc fore puto: non enim sine
Ioue valde tonante propugnator stat sic exultans:
Sed agitè, sicut ego dixero, obediamus omnes:
Multitudinem quidem ad naues iubeamus redire,
Ipsi verò quicunq; optimi in exercitu gloriamur esse,
Stemus: siquidem primùm prohibeamus obuiantes
Hastas eleuantes: hunc autem puto etiam alacrem
Animo veriturū Danaorum ingredi multitudinem.

COMMENTARIVS.

a ἔρχεο νῦν Φίλε] Remoto iam Neptuno, vt antea vidimus, hoc Ioui non satisfecit: quia forsan intelligebat, Græcos Troianis per se & à nullo prætereà adiutis superiores futuros esse. Ideò Apollinem nunc excitat, datq; ei in mandatis, vt sese pro Troianis prælio immisceat, ac Græcis apponat, vt eos tantisper terreat, donec ad naues vsque pedem referant. Tunc verò, nequid altiùs Apollo de Troianorum victoria conciperet, se de salute Græcorum prospecturum esse pollicetur.

b χάρμης ἱμείρ.] Hoc mauult Eustathius cum νεμεσσηθεὶς, quàm cum ὑπείξει coniungere. Id mihi tamen duriusculum videtur.

c ἴρηκι ἐοικὼς] De Accipitris celeritate anteà aliquid dictum est, & olim dicetur accuratiùs. Hoc loco sciamus, accipitrem ab Homero nominari eum, qui φασσοφόνος est: cuius cùm multa sint genera, difficile est hoc loco genus proprium statuere: nisi eum intelligas, qui volantem columbam capit. Vide Arist. Hist. anim. lib. 9. cap. 36.

d ὡς δ' ὅτε] Hæc comparatio repetita est ex Iliad. ζ in fine. Vbi quoque commodiùs vsurpari putatur propter ἀπόλυσε, quæ est illic de Alexandro, cùm hic satis propriè τῷ σταθεὶς respondere non videatur. Quinetiam antiqui solos duos primos versus illius retinebant, reliquos quatuor & obelo & asterisco simul notabant, quibus significabatur eos ad alium locum meliùs pertinere (Dicam per transennam Aristarchi fuisse propriam illam notam asterisci cum obelo, qua vtebatur in ijs versibus, qui non suo loco positi erant, vt monuit Isidorus Orig. lib. 1. cap. 30. Vnde petenda est illius notæ forma) Sed illis ego non possum assentiri. Etenim iam per illos constat, ad celeritatem Hectoris significandam comparatione ista Poetam esse vsum, an non eleganter ex illis verbis ῥίμφα ἑ γοῦνα φέρει, exprimitur? Cætera, vt multa alibi, ad ornamentum addita sunt.

e πᾶσιν δ' ὑπαὶ ποσὶ κάππεσε θυμός] Abijt hoc in prouerbium, de ijs qui vehementer consternātur atque expauescunt. Vnde forsan Demosthenes de Atheniensibus dixit, eos καταπεπατημένον φέρειν ἐν ταῖς πτέρναις τὸν ἐγκέφαλον. Potest tamen illud intelligi de animi, id est, fastus præcedentis ob victoriam in Troianos à Græcis cōtracti depressione, ob inuersam, Hectoris impetu, eorum fortunam. Quæ interpretatio à quodam in suo Lexico accepta est. ait enim, Id est, in re præsenti concidit animus.

f ὑπὸ γούνατ' ἔλυσεν] Periphrasis est, pro ἐφόνευσεν. Quod autem sequitur, ὣς καὶ νῦν ἔσσεσθαι ὀΐομαι: idem est ac si diceret, ὃ δ' ἔτι λύσει, quod ibi dixit. πολλῶν γὰρ πολίων κατέλυσε κάρηνα ἠδ' ἔτι λύσει.

g πληθὺν μὲν ποτὶ νῆας] Mirum videri cuipiam possit, cur hoc consilium Thoas proposuerit, quasi omnes simul Hectori meliùs non restitissent, quàm soli heroës. Eadem me sanè adhuc tenet admiratio, nisi fortè dicendum sit, hoc propter populi consternationem, in quam eum repentinus & insperatus Hectoris aduentus coniecit: à quo populo non erat ideò multum auxilij expectandum, Thoantem suasisse. Illud enim Euripidis in Meleagro verum est, ὄχλος γὰρ ἄνδρες οὐκ ἔχουσιν ἐν μάχῃ Ἀλκὴν μόνοι, ἀλλ' ὥσπερ ... ὁμοῦ. Satius ergo fuit hoc loco totam illam perterrefactam multitudinem dimittere, quàm si per eorum præsentiam aliorum fortitudo impediretur, licet eorum minor esset numerus. Non solent enim multitudine hominum victoriæ æstimari, ὀλίγοι γὰρ ἐσθλοὶ κρείσσονες πολλῶν κακῶν, vt est apud eundem Euripidem in Archelao.

Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο·
Οἱ μὲν ἄρ' ἀμφ' Αἴαντα καὶ Ἰδομενῆα ἄνακτα,
Τεῦκρον, Μηριόνην τε Μέγην τ' ἀτάλαντον Ἄρηϊ,
Ὑσμίνην ἤρτυνον ἀριστῆας καλέσαντες,
Ἕκτορι καὶ Τρώεσσιν ἐναντίον· αὐτὰρ ὀπίσσω
Ἡ πληθὺς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν ἀπονέοντο.
Τρῶες δὲ προὔτυψαν ἀολλέες· ἦρχε δ' ἄρ' Ἕκτωρ
Μακρὰ βιβάς, πρόσθεν δὲ κί' αὐτοῦ Φοῖβος Ἀπόλλων,
Εἱμένος ὤμοιιν νεφέλην, ἔχε δ' * αἰγίδα θοῦριν,
Δεινὴν, ἀμφιδάσειαν, ἀριπρεπέ', ἣν ἄρα χαλκεὺς
Ἥφαιστος Διὶ δῶκε φορήμεναι ἐς φόβον ἀνδρῶν·
Τὴν ἄρ' ὅ γ' ἐν χείρεσσιν ἔχων ἡγήσατο λαῶν.
Ἀργεῖοι δ' ὑπέμειναν ἀολλέες· ὦρτο δ' ἀϋτὴ
Ὀξεῖ' ἀμφοτέρωθεν· ἀπὸ νευρῆφι δ' ὀϊστοὶ
Θρῷσκον· πολλὰ δὲ δοῦρα θρασειάων ἀπὸ χειρῶν,
Ἄλλα μὲν ἐν χροῒ πήγνυντ' ἀρηϊθόων αἰζηῶν,
Πολλὰ δὲ καὶ * μεσσηγὺ, πάρος χρόα καλὸν ἐπαυρεῖν,
Ἐν γαίῃ ἵσταντο λιλαιόμενα χροὸς ἆσαι.
Ὄφρα μὲν αἰγίδα χερσὶν ἔχ' ἀτρέμα Φοῖβος Ἀπόλλων,
Τόφρα μάλ' ἀμφοτέρων βέλε' ἥπτετο, πῖπτε δὲ λαός·

Sic dixit: hi. a. hūc facilè. q. audiuerūt & paruerūt:
Qui quidem erant circa Aiaces, & Idomeneū regem,
Teucrum, Merionemq;, Megemq;, similem Marti,
Pugnam apparabant, optimates conuocantes,
Hectorem & Troianos contra, sed retrò
Multitudo ad naues Achiuorum redibant.
Troiani. a. priores verberarūt conferti: praibat. a. Hector
Latè incedens: ante autem ibat ipsum illustris Apollo,
Indutus humeris nebulā: tenebatq; agidē impetuosā, χ. ἀσπίδα
Grauē, vndiq; villosam, insignē, quā faber ferrarius
Vulcanus Ioui dedit gestare ad terrorem hominum:
Hanc vtiq; hic in manibus tenens duxit copias.
Argiui. a. expectabāt conferti: excitatus est. a. clamor
Acutus vtrinq;: à neruis autem sagitta
Exiliebant: multaq; hastilia fortibus à manibus,
Alia quidē in corpore figebantur bellicosorū iuuenū:
Multa. v. & in medio, antequā corp⁹ pulchrū tāgerēt
In terra figebantur, cupientia corpus lædere:
Quoad. q. agida manibus tenebat intrepidè illustris Apollo, (populus:
Tamdiu valde vtrosq; tela attingebant. cadebat. a.

Αὐτὰρ ἐπεὶ κατενῶπα ἰδὼν Δαναῶν ταχυπώλων
Σεῖσ᾽, ἐπὶ δ᾽ αὐτὸς ἄυσε μάλα μέγα, [b] τοῖσι δὲ θυμὸν
Ἐν στήθεσσιν ἔθελξε, λάθοντο δὲ θούριδος ἀλκῆς.
Οἱ δ᾽ ὥς τ᾽ ἠὲ βοῶν ἀγέλην, ἢ πῶϋ μέγ᾽ οἰῶν
Θῆρε δύω κλονέωσι μελαίνης νυκτὸς ἀμολγῷ
Ἐλθόντ᾽ ἐξαπίνης, σημάντορος οὐ παρεόντος·
Ὣς ἐφόβηθεν Ἀχαιοὶ ἀνάλκιδες. ἐν γὰρ Ἀπόλλων
[c] Ἧκε φόβον, Τρωσὶν δὲ καὶ Ἕκτορι κῦδος ὄπαζεν.
Ἔνθα δ᾽ ἀνὴρ ἕλεν ἄνδρα κεδασθείσης ὑσμίνης.
Ἕκτωρ μὲν Στιχίον τε καὶ Ἀρκεσίλαον ἔπεφνε,
Τὸν μὲν Βοιωτῶν ἡγήτορα χαλκοχιτώνων·
Τὸν δὲ Μενεσθῆος μεγαθύμου πιστὸν ἑταῖρον.
Αἰνείας δὲ Μέδοντα καὶ Ἴασον ἐξενάριξεν.
Ἤτοι ὁ μὲν νόθος υἱὸς Ὀϊλῆος θείοιο
Ἔσκε Μέδων, Αἴαντος ἀδελφεός· αὐτὰρ ἔναιεν
Ἐν Φυλάκῃ γαίης ἄπο πατρίδος, ἄνδρα κατακτὰς
Γνωτὸν μητρυιῆς Ἐριώπιδος, ἣν ἔχ᾽ Ὀϊλεύς.
Ἴασος αὖτ᾽, ἀρχὸς μὲν Ἀθηναίων ἐτέτυκτο,
Υἱὸς δὲ Σφήλοιο καλέσκετο Βουκολίδαο.
Μηκιστῆ δ᾽ ἕλε Πουλυδάμας, Ἐχίον δὲ Πολίτης
Πρώτῃ ἐν ὑσμίνῃ, Κλονίον δ᾽ ἕλε δῖος Ἀγήνωρ.
Δηΐοχον δὲ Πάρις βάλε νείατον ὦμον ὄπισθε
Φεύγοντ᾽ ἐν προμάχοισι, διαπρὸ δὲ χαλκὸν ἔλασσεν.
Ὄφρ᾽ οἱ τοὺς ἐνάριζον ἀπ᾽ ἔντεα, τόφρα δ᾽ Ἀχαιοὶ
Τάφρῳ καὶ σκολόπεσσιν ἐνιπλήξαντες ὀρυκτῇ,
Ἔνθα καὶ ἔνθα φέβοντο· δύοντο δὲ τεῖχος ἀνάγκῃ.
Ἕκτωρ δὲ Τρώεσσιν ἐκέκλετο, μακρὸν ἀΰσας,
Νηυσὶν ἐπισσεύεσθαι, [d] ἐᾶν δ᾽ ἔναρα βροτόεντα.
Ὃν δ᾽ ἂν ἐγὼν ἀπάνευθε νεῶν ἑτέρωθι νοήσω,
Αὐτοῦ οἱ θάνατον μητίσομαι, οὐδέ νυ τόν γε
Γνωτοί τε γνωταί τε πυρὸς λελάχωσι θανόντα,
Ἀλλὰ κύνες ἐρύουσι πρὸ ἄστεος ἡμετέροιο.
Ὣς εἰπὼν, μάστιγι κατωμαδὸν ἤλασεν ἵππους,
κ. προσσεσ ἐπί Κεκλόμενος * Τρώεσσι κατὰ στίχας· οἱ δὲ σὺν αὐτῷ
Πάντες ὁμοκλήσαντες, ἔχον ἐρυσάρματας ἵππους,
Ἠχῇ θεσπεσίῃ· προπάροιθε δὲ Φοῖβος Ἀπόλλων
Ῥεῖ᾽ ὄχθας καπέτοιο βαθείης ποσσὶν ἐρείπων
Ἐς μέσσον κατέβαλλε· γεφύρωσεν δὲ κέλευθον
Μακρὴν ἠδ᾽ εὐρεῖαν, ὅσον τ᾽ ἐπὶ δουρὸς ἐρωὴ
Γίγνεται, ὁππότ᾽ ἀνὴρ σθένεος πειρώμενος ἧσι.
Τῇ ῥ᾽ οἵ γε προχέοντο φαλαγγηδὸν, πρὸ δ᾽ Ἀπόλλων
Αἰγίδ᾽ ἔχων ἐρίτιμον· ἔρειπε δὲ τεῖχος Ἀχαιῶν
Ῥεῖα μάλ᾽, ὡς ὅτε τις ψάμαθον πάϊς ἄγχι θαλάσσης,
Ὅς τ᾽ ἐπεὶ οὖν ποιήσῃ ἀθύρματα νηπιέῃσιν,
Ἂψ αὖτις συνέχευε ποσὶν καὶ χερσὶν, ἀθύρων.
κ. ἤϊε Ὥς ῥα σὺ * ἤϊε Φοῖβε πολὺν κάματον καὶ ὀϊζὺν
Σύγχεας Ἀργείων, αὐτοῖσι δὲ [f] φύζαν ἐνῶρσας.
Ὣς οἱ μὲν παρὰ νηυσὶν ἐρητύοντο μένοντες,
Ἀλλήλοισί τε κεκλόμενοι, καὶ πᾶσι θεοῖσι
[g] Χεῖρας ἀνίσχοντες, μεγάλ᾽ εὐχετόωντο ἕκαστος.
Νέστωρ αὖτε μάλιστα Γερήνιος, οὖρος Ἀχαιῶν,
Εὔχετο χεῖρ᾽ ὀρέγων εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα·
Ζεῦ πάτερ, [h] εἴποτέ τίς τοι ἐν Ἄργεΐ περ πολυπύρῳ,
Ἢ βοὸς, ἢ οἰὸς κατὰ πίονα μηρία καίων,
Εὔχετο νοστῆσαι, σὺ δ᾽ ὑπέσχεο καὶ κατένευσας,
Τῶν μνῆσαι, καὶ ἄμυνον Ὀλύμπιε νηλεὲς ἦμαρ,
Μηδ᾽ οὕτω Τρώεσσιν ἔα δάμνασθαι Ἀχαιούς.
Ὣς ἔφατ᾽ εὐχόμενος· μέγα δ᾽ ἔκτυπε μητίετα Ζεὺς,

Sed postquam in vultū intuitus Danaorū equitum
Cōcussit, ipseq; inclamauit valde admodū illis animū
In pectorib. eneruauit, obliuiscebāturq; strēui roboris.
Hi.a. sicut vel boū armentū vel gregē magnū ouium
Feræ duæ turbant nigræ noctis intempestæ tempore,
Venientes repentè, custode non præsente:
Sic timuerunt Achiui impotentes. in eos enim Apollo
Misit fugam: Troianis.a.& Hectori gloriam dedit.
Tunc vir interfecit virum dissipata acie,
Hector quidem Stichiumq; & Arcesilaum occidit,
Hūc quidē Bœotiorū ducem æreas tunicas habētium
Illum autem Menesthei magnanimi fidum socium.
Aeneas autem Medonta, & Iasum spoliauit.
Scilicet hic quidem nothus filius Oilei diuini
Erat Medon Aiacis frater. sed habitabat
In Phylaca, terra procul à patria, virū cùm occidisset
Fratrem nouercæ Eriopidis, quam habebat Oileus:
Iasus autem dux quidem Atheniensium erat,
Filius autem Speli vocabatur Bucolidæ.
Mecistheum.v. sustulit Polydamas: Echiumq; Polites
Primo in cōflictu: Cloniū.a. interemit nobilis Agenor.
Deiochū.a. Paris percussit in extremo humero retrò
Fugientem: inter propugnatores, penitus autem ferrum transegit.
Dum hi illos spoliabant armis: interim verò Achiui
In fossam & palos delapsi effossam,
Huc & illuc fugiebant ingrediebantur.a. murum necessitate.
Hector autem Troianis imperabat, altè clamans,
In naues ruere: omittere autem spolia cruenta.
Quem.v. ego remotū à nauib. alibi animaduertero,
Ibi ei mortem struam, neq; sanè hunc
Fratresq; sororesq; rogo imponent mortuum:
Sed canes distrahent ante urbem nostram.
Sic fatus, scutica per humeros impulit equos,
Adhortans Troianos per ordines: hi verò cum ipso
Omnes minaciter clamātes, agebāt trahētes currū equos
Clamore immenso: ante autē illustris Apollo
Facilè labra fossæ profundæ pedibus proruens,
In medium deiecit: muniuit autem viam
Longam & latam, quantum hastæ iactus
Progreditur, cùm vir roboris periculū faciens mittet.
Hàc illi profundebantur turmatim. antè ibat.a. Apollo
Aegidē gestās valde pciosā: diruit.a. murū Achiuorū
Facilè admodū, vt cùm quis arenā puer propè mare,
Qui postquā igit fecerit opera lusoria per infantiā,
Post iterum destruit pedibus & manibus, ludens:
Sic tu arcitenēs Phœbe multum laborē & ærumnam
Conturbasti Argiuorum: ipsis autē fugam immisisti.
Sic hi quidem apud naues detinebantur manentes,
Inuicemq; adhortantes, & omnibus dijs
Manus eleuantes valdè vota faciebant vnusquisq;.
Nestor autē maximè Gerenius, custos Achiuorum,
Precabatur manus porrigens in cœlum stellatum:
Iupiter pater, si vnq; aliquis tibi in Argo frugifero
Vel bouis vel ouis pinguia fœmora comburens,
Precatus est vt rediret, tu aūt promisisti & annuisti:
Horum memento, & expelle, ô Cœlestis, crudelē diem,
Neq; sic à Troianis sinas domari Achiuos.
Sic dixit orans: valdè.a. intonuit consiliarius Iupiter,

Ἀράων

Ἀράων ἀΐων Νηληϊάδαο γέροντος.
Τρῶες δ' ὡς ἐπύθοντο Διὸς νόον αἰγιόχοιο
Μᾶλλον ἐπ' Ἀργείοισι θόρον μνήσαντο δὲ χάρμης.
Οἱ δ' ὥστε μέγα κῦμα θαλάσσης εὐρυπόροιο
Νηὸς ὑπὲρ τοίχων καταβήσεται, ὁππότ' ἐπείγῃ
Ἶς ἀνέμου· ἡ γάρ τε μάλιστά γε κύματ' ὀφέλλει·
Ὣς Τρῶες μεγάλῃ ἰαχῇ κατὰ τεῖχος ἔβαινον.
Ἵππους δ' εἰσελάσαντες, ἐπὶ πρύμνῃσι μάχοντο,
Ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν αὐτοσχεδόν, οἱ μὲν ἀφ' ἵππων,
Οἱ δ' ἀπὸ νηῶν ὑψι μελαινάων ἐπιβάντες,
Μακροῖσι ξυστοῖσι, τά ῥά σφ' ἐπὶ νηυσὶν ἔκειτο
Ναύμαχα, κολλήεντα, κατὰ στόμα εἱμένα χαλκῷ.

Preces audiens Neleidæ senis.
Troiani.a.vt intellexerũt Iouis mentẽ agidẽ gestãtis
Magis in Argiuos ruebant: recordabanturq; pugnæ.
Hi autem veluti magna vnda maris latiuadi
Nauis supra latera transcendit, quando vrget
Vis venti, hæc enim maximè vndas auget:
Sic Troiani magno clamore per murum scandebant:
Equos autẽ vbi intromisissent, ad puppes pugnabant
Hastis vtrinq; acutis cominus: hi quidem ab equis,
Illi.a. à nauibus ex alto nigris quas conscenderant,
Longis contis, qui eis in nauibus iacebant
Ad nauale prælium cõpacti, circum os muniti ferro.

COMMENTARIVS.

a μεσσηγὺ,] Malo vt illud μεσσηγὺ, ad locum potius referatur, quàm ad hastam, vt quibusdam veteribus Scholiastis placuisse refert Eustathius.

b τοῖσι δὲ θυμὸν] Hinc disce quàm difficulter vel potiùs nullo modo Deo resisti possit, siquidem Troianis Græci, cùm fortiter sese opposuissent: vbi tamen Apollo apparuit, in fugam statim cõuersi sunt. Sic verum est illud Aeschyli, ... Illi etenim sunt φέρτεροι ἀνδρῶν, vt dicet ipse Homerus in s. Il. ϑ.

c καὶ φόβον,] Solent etiam viri fortissimi non solùm timere sed etiam fugere in illis potissimùm terroribus, qui diuinitùs incutiũtur, vt hoc loco ab Apolline & anteà à Neptuno fugam illam Deorum etiam filijs tribuit Pindarus Neme. od. 10. ἐν γὰρ, inquit, δαιμονίοισι φόβοις φεύγοντι καὶ παῖδες θεῶν.

d ἰδὲ δ' οὐκέτι βροτόεντα.] Solet in fundendo hoste hoc à prudentib. ducibus præcaueri, ne vulgus militum in spoliãdis cadaueribus occupetur. Sæpe enim contingit, vt hac ratione victores imprudentes à victis alterna vicissitudine fundãtur aut prosternantur, quasi minus ad eos excipiendos instructi & parati

e ἐρείπε δὲ τεῖχος ἀχαιῶν] Diuinum robur proculdubio innuit, siquidem Apollo murum Græcorum facillimè euertit, in quo diutẽdo frustrà tantùm laborârant Troiani. Porrò ad illud exprimẽndam eleganti vtitur comparatione, & omnino inimitabili, ὡς ὅτε τις ψάμαθον. &c.

f φόβον ὦρσεν] Idem anteà dixerat de ipso Apolline, ἐν γὰρ Ἀπόλλων ἧκε φόβον: vbi vide quæ nos annotauimus.

g χεῖρας ἀνίσχοντες] Prudentiùs fecit Nestor, vt statim sequitur, qui soli Ioui supplicat, ignara autem multitudo omnes Deos inuocat: atqui Apollinem habebant præsentem hostem. Vt vt sit, docet Poëta, cùm aduersis rebus conflictaris, Numen esse implorandũ, etiam in rebus bellicis, quarum successus ex illius voluntate dependet, adeò vt etiam Sophocles dixerit, ... Itaq; proprium robur aut fortitudo militum, Deo minimè auxiliante, cassum & inane quiddam est.

h εἴ ποτέ τις] Sic Chryses primo libro sua in Apollinẽ merita cõmemorabat, quasi voti sui perfectionem pro remuneratione impetraturus. Cuiusmodi preces viri quoque sancti vsurparunt, pietatem & cultum suum obseruantiamq; Deo obijcientes, vt eorum recordatione ipsis opem ferat. Sed illa humanæ sunt ruditatis & balbutiei testimonia, quæ in mortalibus clementia illa diuina tolerat. Nam quis ita purus sit & integer, vt auxilium Numinis demereri possit? Sanctius omnino facturi sumus, si beneficia Dei non dignitati nostræ, sed illius soli bonitati & munificentiæ accepta penitùs referamus, & eo solum nomine exposcamus.

i μέγα δ' ἔκτυπε] Cùm Iupiter mortaliũ preces exaudiret, notauit antiquitas ipsum intonare, vt hoc loco, ἀράων ἀΐων νηληϊάδαο γέροντος. Quod tamen Troianis imposuit, exaudito enim illo tonitru alacrius pugnare incœperunt, quasi illud ipsis faustũ esset. Porrò ista diuina tonitrua sine causa fiunt, vt cætera quæ à flatu, vt voluit Anaximander: vel, vt magis ad rem accedamus, ex nubiũ allisione (nam spirit⁹ in nubibus displosio in conglobationes nubium impacta tonitru ciet) Deus siquidem cœlo etiam sereno tempestatem excitat, vt ait Thrasybulus apud Xenoph. ἑλλην. lib. 2. Ita secundis causis non est alligata diuina potentia.

Πάτροκλος δ' ἕως μὲν Ἀχαιοί τε Τρῶές τε
Τείχεος ἀμφεμάχοντο θοάων ἔκτοθι νηῶν,
Τόφρ' ὅγ' ἐνὶ κλισίῃ ἀγαπήνορος Εὐρυπύλοιο
Ἧστό τε, καὶ τὸν ἔτερπε λόγοις, ἐπὶ δ' ἕλκεϊ λυγρῷ
Φάρμακ' ἀκήματ' ἔπασσε μελαινάων ὀδυνάων.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τεῖχος ἐπεσσυμένους ἐνόησε
Τρῶας, ἀτὰρ Δαναῶν γένετο ἰαχή τε φόβος τε,
Ὤιμωξέν τ' ἄρ' ἔπειτα καὶ ὣ πεπλήγετο μηρὼ
Χερσὶ καταπρηνέσσ' ὀλοφυρόμενος δ' ἔπος ηὔδα,
a Εὐρύπυλ', οὐκέτι τοι δύναμαι χατέοντί περ ἔμπης
Ἐνθάδε παρμενέμεν· δὴ γὰρ μέγα νεῖκος ὄρωρεν
Ἀλλὰ σὲ μὲν θεράπων ποτιτερπέτω αὐτὰρ ἔγωγε
Σπεύσομαι εἰς Ἀχιλῆα, ἵν' ὀτρύνω πολεμίζειν.
b Τίς δ' οἶδ' εἴ κέν οἱ σὺν δαίμονι θυμὸν ὀρίνω
Παρειπών; ἀγαθὴ δὲ παραίφασίς ἐστιν ἑταίρου.
Τὸν μὲν ἄρ' ὣς εἰπόντα πόδες φέρον. αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Τρῶας ἐπερχομένους μένον ἔμπεδον, οὐδὲ δύναντο
c Παυροτέρους περ ἐόντας ἀπώσασθαι παρὰ νηῶν.
* Οὐδέ ποτε Τρῶες Δαναῶν ἐδύναντο φάλαγγας
Ῥηξάμενοι, κλισίῃσι μιγήμεναι, * ἠδὲ νέεσσιν.
d Ἀλλ' ὥστε στάθμη δόρυ νήϊον ἐξιθύνει
Τέκτονος ἐν παλάμῃσι δαήμονος, ὅς ῥά τε πάσης
Εὖ εἰδῇ σοφίης ὑποθημοσύνῃσιν Ἀθήνης·

Patroclus autem dum quidem Achiuiq; Troianiq;
Murum circa pugnabant veloces extra naues:
Tamdiu hic in tentorio humani Eurypyli
Sedebat, et hũc oblectabat sermonib. inq; vulnere gra(ui)
Pharmaca medelas spargebat nigrorũ dolorum.
Sed postquam murum inuadentes percepit
Troianos, at Danaorum factus est clamorq; fugaq;:
Eiulauit vtiq; deinde, & sua percussit fæmora
Manibus pronis, lugensq; verbum dixit:
Eurypyle, nõ amplius apud te possũ, indigẽtẽ quãuis (tamẽ,) γρ. [illegible]
Hic manere: iam.n. magnũ certamẽ ortũ est
Sed te quidem famulus consoletur: cæterùm equidem
Festinabo ad Achillem, vt eum adhorter pugnare.
Quis autem scit si fortè ei cum Deo animum mouero
Admonens? BONA autem admonitio est socij.
Hunc quidẽ sic locutũ pedes ferebant, sed Achiui
Troianos accedẽtes sustinebãt constãter, neq; poterãt
Pauciores quamuis existentes repellere à nauibus:
Neq; vnquam Troiani Danaorum phalanges γρ. [illegible]
Rumpentes, tentorijs misceri, neq; nauibus γρ. [illegible]
Sed veluti amussis lignum nauale dirigit
Fabri in manibus periti qui omnem
Bene scit sapientiã (s. artis fabrilis) pceptis Mineruæ:

Ὣς μὲν τῶν ἐπὶ ἶσα μάχη τέτατο πτόλεμός τε.
Ἄλλοι δ' ἀμφ' ἄλλῃσι μάχην ἐμάχοντο νέεσσιν·
Ἕκτωρ δ' ἄντ' Αἴαντος ἐείσατο κυδαλίμοιο.
Τὼ δὲ μιῆς περὶ νηὸς ἔχον πόνον, οὐδ' ἐδύναντο
Οὔθ' ὁ τὸν ἐξελάσαι, καὶ ἐνιπρῆσαι πυρὶ νῆας,
Οὔθ' ὁ τὸν ἂψ ὤσασθαι. ἐπεί ῥ' ἐπέλασσέ γε δαίμων.
Ἔνθ' υἷα Κλυτίοιο Καλήτορα φαίδιμος Αἴας
Πῦρ ἐς νῆα φέροντα κατὰ στῆθος βάλε δουρί.
Δούπησεν δὲ πεσὼν, δαλὸς δέ οἱ ἔκπεσε χειρός.
Ἕκτωρ δ' ὡς ἐνόησεν ἀνεψιὸν ὀφθαλμοῖσιν
Ἐν κονίῃσι πεσόντα νεὸς προπάροιθε μελαίνης,
Τρωσί τε καὶ Λυκίοισιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀΰσας,
Τρῶες καὶ Λύκιοι, καὶ Δάρδανοι ἀγχιμαχηταί,
Μὴ δή πω χάζεσθε μάχης ἐν στείνεϊ τῷδε·
Ἀλλ' υἷα Κλυτίοιο σαώσατε, μή μιν Ἀχαιοὶ
Τεύχεα συλήσωσι, νεῶν ἐν ἀγῶνι πεσόντα.
Ὣς εἰπὼν, Αἴαντος ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ.
Τοῦ μὲν ἅμαρθ'· ὁ δ' ἔπειτα Λυκόφρονα Μάστορος υἱὸν
Αἴαντος θεράποντα Κυθήριον, ὅς ῥα παρ' αὐτῷ
Ναῖ', ἐπεὶ ἄνδρα κατέκτα Κυθήροισι ζαθέοισι·
Τόν ῥ' ἔβαλεν κεφαλὴν ὑπὲρ οὔατος ὀξέϊ χαλκῷ,
Ἑσταότ' ἄγχ' Αἴαντος. ὁ δ' ὕπτιος ἐν κονίῃσι
Νηὸς ἄπο πρύμνης χαμάδις πέσε· λῦντο δὲ γυῖα.
Αἴας δ' ἐρρίγησε, κασίγνητον δὲ προσηύδα,
Τεῦκρε πέπον δὴ νῶιν ἀπέκτατο πιστὸς ἑταῖρος
Μαστορίδης, ὃν νῶϊ Κυθηρόθεν ἔνδον ἐόντα,
Ἶσα φίλοισι τοκεῦσιν ἐτίομεν ἐν μεγάροισι.
Τὸν δ' Ἕκτωρ μεγάθυμος ἀπέκτανε· ποῦ νύ τοι ἰοὶ
Ὠκύμοροι καὶ τόξον ὅ τοι πόρε Φοῖβος Ἀπόλλων;
Ὣς φάθ'. ὁ δὲ ξυνέηκε. θέων δέ οἱ ἄγχι παρέστη
Τόξον ἔχων ἐν χειρὶ παλίντονον, ἠδὲ φαρέτρην
Ἰοδόκον· μάλα δ' ὦκα βέλη Τρώεσσιν ἐφίει.
Καί ῥ' ἔβαλε Κλεῖτον Πεισήνορος ἀγλαὸν υἱὸν,
Πουλυδάμαντος ἑταῖρον ἀγαυοῦ Πανθοΐδαο,
Ἡνία χερσὶν ἔχοντα· ὁ μὲν πεπόνητο καθ' ἵππους·
Τῇ γὰρ ἔχ' ᾗ ῥα πολὺ πλεῖσται κλονέοντο φάλαγγες,
Ἕκτορι καὶ Τρώεσσι χαριζόμενος· τάχα δ' αὐτῷ
Ἦλθε κακὸν, τό οἱ οὔτις ἐρύκακεν ἱεμένῳ περ. γρ. ἱεμένω περ
Αὐχένι γάρ οἱ ὄπισθε πολύστονος ἔμπεσεν ἰός·
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, ὑπερώησαν δέ οἱ ἵπποι,
Κείν' ὄχεα κροτέοντες. ἄναξ δ' ἐνόησε τάχιστα
γρ. ἐναντίος Πουλυδάμας, καὶ πρῶτος * ἐναντίον ἤλυθεν ἵππων.
Τοὺς μὲν ὅγ' Ἀστυνόῳ Προτιάονος υἱέϊ δῶκε·
Πολλὰ δ' ἐπώτρυνε σχεδὸν ἴσχειν εἰσορόωντα
Ἵππους· αὐτὸς δ' αὖτις ἰὼν προμάχοισιν ἐμίχθη.
Τεῦκρος δ' ἄλλον ὀϊστὸν ἐφ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ
Αἴνυτο, καί κεν ἔπαυσε μάχης ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν,
Εἴ μιν ἀριστεύοντα βαλὼν ἐξείλετο θυμόν·
Ἀλλ' οὐ λῆθε Διὸς πυκινὸν νόον. ὅς ῥ' ἐφύλασσεν
Ἕκτορ'· ἀτὰρ Τεῦκρον Τελαμώνιον εὖχος ἀπηύρα,
Ὅς οἱ ἐϋστρεφέα νευρὴν ἐν ἀμύμονι τόξῳ
Ῥῆξ' ἐπὶ τῷ ἐρύοντι. παρεπλάγχθη δέ οἱ ἄλλῃ
Ἰὸς χαλκοβαρὴς, τόξον δέ οἱ ἔκπεσε χειρός.
Τεῦκρος δ' ἐρρίγησε, κασίγνητον δὲ προσηύδα·
Ὢ πόποι, ἦ δὴ πάγχυ μάχης ἐπὶ μήδεα κείρει
Δαίμων ἡμετέρης, ὅ, τέ μοι βιὸν ἔκβαλε χειρός·
γρ. ἣν ἐνέδησα Νευρὴν δ' ἐξέρρηξε νεόστροφον, * ἣν οἱ ἔδησα
Πρώϊον, ὄφρ' ἀνέχοιτο θαμὰ θρώσκοντας ὀϊστούς.

Sic q̃dē horū inæquales partes pugna porrecta erat p̃-
Aly .a. circa alias pugnam pugnabant naues: (liūq̃.
Hector verò contra Aiacem venit illustrem.
Hi .a. vnã circa nauem habebãt laborē, neq̃ poterãt,
Neq̃ hic hunc expellere & incendere igni naues:
Neque is illum repellere: quoniam eum admouerat deus.
Tunc filium Clytÿ Caletorem illustris Aiax
Ignem ad nauem ferentē in pectus vulnerauit hasta.
Sonuit autem lapsus, torris verò ei excidit manu.
Hector .a. postquam vidit consobrinum oculis
In pulueres procubuisse nauem ante nigram,
Troianosq̃, & Lycios adhortatus est, altè clamans.
Troiani, & Lycij, & Dardani cominus pugnantes,
Nedum cedatis à pugna in angustia hac:
Sed filium Clytÿ seruate, ne ipsum Achiui
Armis expolient nauium in certamine lapsum.
Sic fatus, in Aiacem iaculatus est hasta splendida:
Ab hoc q̃dē errauit: hic .a. deinde Lycophr. Mast. filiū
Aiacis famulum Cytherium, qui apud ipsum
Habitabat, quoniã virū iterfecerat Cytheris diuinis:
Hunc vulnerauit in capite super aurem acuta hasta,
Stantem prope Aiacem: hic autem supin' in pulueres
Nauis à puppe humi cecidit: soluta sunt aũt mēbra.
Aiax autem exhorruit, fratremq̃ allocutus est:
Teucer amice, iam nobis interfectus est fidus socius
Mast. quē nos ex Cytheris int' existentē (al. profectū,)
Aequè in charos parentes honorabamus in adibus:
Hunc .a. Hector magnanimus occidit. vbi tibi sagitta
Lethifera, & arcus quem tibi dedit illustris Apollo?
Sic dixit: hic .a. intellexit, currens propè eum astitit
Arcum tenens in manu recuruum, atq̃ pharetram
Sagittiferã: valdè .a. citò sagittas Troiãis immittebat
Et percussit Clitum Pisenoris splendidum filium,
Polydamantis socium clari Panthœdæ,
Frena manib. tenentē: hic q̃dē laborabat circa equos.
Eã .n. dirigebat quã multò plurimæ turbabãtur pha-
Hectori & Troianis gratificãs: protin' .v. ei (lãgeŭ,
Venit malū: quod ei nullus prohibuit cupiēti quãuis.
Ceruici .n. eius à tergo multi gemitus incidit sagitta:
Decidit .a. ex curru: retrocesserunt autem ei equi
Vacuum currū pulsantes. Rex .a. intellexit citißimè
Polydamas & primus obuiam venit equis.
Hos quidem hic Astinoo Protiaonis filio dedit,
Diligenter autē admonebat, p̃pè se tenere inspiciētē
Equos: ipse .a. rursus profect', p̃pugnatorib. mistus est.
Teucer .a. aliam sagittam in Hectorem armatum
Deprmebat, et repreßisset à pugna apud naues Achiu.
Si eū egregiè pugnantē vulnerans, eripuisset animū:
Sed nō latuit Iouis prudentē mentē, qui custodiebat
Hectorē: sed Teucrum Telamonium gloria priuauit:
Qui ei pulchrè tortum neruum in optimo arcu
Rupit contra hunc trahenti: aberrauit autem ei aliò
Sagitta ære grauis, arcus autem ei excidit manu
Teucer verò exhorruit, fratremq̃ allocutus est:
Papæ, certè iam omnino pugnæ consilia præcidit
Deus nostra, qui mihi arcum excußit manu:
Neruū autem disrupit recens tortum, quē ei illigaui
Manè vt sustineret frequenter exilientes sagittas.

Τὸν

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε μέγας Τελαμώνιος Αἴας,
Ὦ πέπον, ἀλλὰ βιὸν μὲν ἔα καὶ ταρφέας ἰοὺς
Κεῖσθαι, ἐπεὶ συνέχευε θεὸς Δαναοῖσι μεγήρας·
Αὐτὰρ χερσὶν ἑλὼν δολιχὸν δόρυ καὶ σάκος ὤμῳ,
Μάρναό τε Τρώεσσι, καὶ ἄλλους ὄρνυθι λαούς.
Μὴ μὰν ἀσπουδί γε δαμασσάμενοί περ ἕλοιεν
Νῆας ἐϋσσέλμους, ἀλλὰ μνησώμεθα χάρμης.
Ὣς φάθ', ὃ δὲ τόξον μὲν ἐνὶ κλισίῃσιν ἔθηκεν.
Αὐτὰρ ὅ γ' ἀμφ' ὤμοισι σάκος θέτο τετραθέλυμνον·
Κρατὶ δ' ἐπ' ἰφθίμῳ κυνέην εὔτυκτον ἔθηκεν,
Ἵππουριν, δεινὸν δὲ λόφος καθύπερθεν ἔνευεν·
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος, ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ·
Βῆ δ' ἰέναι, μάλα δ' ὦκα θέων Αἴαντι παρέστη.
Ἕκτωρ δ' ὡς εἶδεν Τεύκρου βλαφθέντα βέλεμνα,
Τρωσί τε καὶ Λυκίοισιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀΰσας,
Τρῶες καὶ Λύκιοι καὶ Δάρδανοι ἀγχιμαχηταί,
Ἀνέρες ἔστε φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς,
Νῆας ἀνὰ γλαφυράς· δὴ γὰρ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν
Ἀνδρὸς ἀριστῆος Διόθεν βλαφθέντα βέλεμνα.
e Ῥεῖα δ' ἀρίγνωτος Διὸς ἀνδράσι γίγνεται ἀλκή,
Ἠμὲν ὁτέοισιν κῦδος ὑπέρτερον * ἐγγυαλίξῃ,
Ἠδ' ὅτινας * μινύθῃ τε, καὶ οὐκ ἐθέλῃσιν ἀμύνειν·
Ὡς νῦν Ἀργείων μινύθει μένος, ἄμμι δ' ἀρήγει.
Ἀλλὰ μάχεσθ' ἐπὶ νηυσὶν ἀολλέες· ὃς δέ κεν ὑμέων
Βλήμενος ἠὲ τυπεὶς θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπῃ,
Τεθνάτω,[h] οὔ οἱ ἀεικὲς ἀμυνομένῳ περὶ πάτρης
Τεθνάμεν,[i] ἀλλ' ἄλοχός τε σόη καὶ παῖδες ὀπίσσω,
Καὶ οἶκος καὶ κλῆρος ἀκήρατος, εἴ κεν Ἀχαιοὶ
*Οἴχωνται σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς εἰπὼν, ὄτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.
[k] Αἴας δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἐκέκλετο οἷς ἑτάροισιν,
Αἰδὼς Ἀργεῖοι· νῦν ἄρκιον ἢ ἀπολέσθαι,
Ἠὲ σαωθῆναι, καὶ ἀπώσασθαι κακὰ νηῶν.
Ἦ ἔλπεσθ', ἢν νῆας ἕλῃ κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Ἐμβαδὸν ἵξεσθαι ἣν πατρίδα γαῖαν ἕκαστος;
Ἦ οὐκ ὀτρύνοντος ἀκούετε λαὸν ἅπαντα
Ἕκτορος, ὃς δὴ νῆας ἐνιπρῆσαι μενεαίνει;
Οὐ μὰν ἔς γε χορὸν κέλετ' ἐλθέμεν, ἀλλὰ μάχεσθαι.
Ἡμῖν δ' οὔτις τοῦδε νόος καὶ μῆτις ἀμείνων,
Ἢ αὐτοσχεδίῃ μῖξαι χεῖράς τε μένος τε.
Βέλτερον, ἢ ἀπολέσθαι ἕνα χρόνον, ἠὲ βιῶναι,
Ἢ δηθὰ στρεύγεσθαι ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι
Ὧδ' αὔτως παρὰ νηυσὶν * ὑπ' ἀνδράσι χειροτέροισιν.

Huic.a.respõdit deinde magnus Telamonius Aiax:
O amice, quin arcum quidem sine & crebras sagittas
Iacere, quoniam confregit deus Danais inuidens:
Sed manibus sumens longam hastã & scutũ humero.
Pugna contra Troianos & ceteras excita copias:
Ne quidẽ sine labore saltẽ, quãuis vicerint nos, capiãt
Naues bene transtratas, sed recordemur pugnæ.
Sic dixit: hic autem arcũ quidẽ in tentorijs posuit:
At hic circum humeros scutum posuit quadruplex:
Capiteq́, in generoso galeam benefactam posuit
Equinis setis cristatã: horrẽdè.a.con⁹ supernè nutabat:
Accepit.a.robustam hastam præfixam acuto ære.
Perrexit autem ire, valdeq́, citò currens Aiaci astitit.
Hector autem postquam vidit Teucri fractas sagittas
Troianosq́, & Lycios hortabatur altè clamans:
Troiani, & Lycij & Dardani bellicosi,
Viri estote, dilecti: memẽtote autem strenuæ virtutis.
Naues per concauas. iam enim vidi oculis
Viri primarij à Ioue fractas sagittas.
Facilè autem perspicua Iouis viris fit potentia,
Tum quibus gloriam præstantiorem dederit, χ. ἐγγυαλ.
Tum quos minuerit, & quibus non velit auxiliari, χ. μινύθῃ.
Sicut nũc Argiuorũ minuit robur. nobis.a. auxiliat̃.
Sed pugnate ad naues conferti qui autem vestrùm
Vulneratus vel pcussus mortẽ & fatũ assecut⁹ fuerit,
Moriatur. NON ei indecorum pugnanti pro patria
Mori. sed vxor salua erit & liberi in posterum,
Et domus & patrimonium integrum, si Achiui
Abeant cum nauibus dilectam in patriam terram. χ. οἴχω.
Sic fatus, excitauit robur & animũ vniuscuiusq́.
Aiax.v. rursus ex altera parte hortat⁹ est suos socios.
Pudor Argiui, nunc vtile vel perire
Vel seruari & auertere mala à nauibus.
An speratis, si naues occupârit galea decorus Hector
Pedib. peruenturos esse in suã patriã terrã singulos?
An non incitantem auditis exercitum omnem
Hectorem, qui iam naues incendere paratus est?
Non antè ad tripudium iubet venire, sed pugnare:
Nobis autẽ nulla hoc sententia & consilium melius,
Quàm cominus miscere manusq́, roburq́:
Melius aut perire vno tempore, aut viuere:
Quàm diu consumi in graui pugna
Sic temerè apud naues à viris deterioribus. χ. ὑπ' ἀνδράσι

COMMENTARIVS.

a Εὐρύπυλ', οὐκέτι τοι δύναμαι] Patroclus suo exemplo docet, priuata amicorum negotia publicis postponenda. Ille enim, quãuis Eurypylo vulnerato lubenter assuisset, vt ei mederetur: tamen cùm Græcorum exercitum à Troianis videret profligari, vnaque Achillis præsentia eos liberari posse, ad eum pergit vt illum ad prælium ineundum exhortetur.

b τίς δ' οἶδ' εἴ κεν] Hos duos versus, immutata tantùm persona secunda in primam, repetit Patroclus ex Iliad. λ. vbi Nestor eos cũ ipso colloquens protulit.

c παυροτέρους περ ἐόντας] Hinc animaduertitur, bellicam victoriam non in virorum multitudine consistere, sed solùm in diuino auxilio: quod si ab exercitu altero recesserit, planè de illius victoria desperandum est. Sic tot centena millia Persarum parua manu fudit Themistocles omnino σὺν δαίμονι. E contrà verò pauci Troiani à tota multitudine Græcorum propelli non possunt, quanquã æqualitas prælij suam etiã laudem Græcis non adimit: immò & sola Aiacis manus, quæ Troianis resistit, inferiores eos & numero & virtute constituit. Illud tamen semper est σὺν θεῷ, quia post Nestoris preces Iupiter in Græcorum partes conuersus est. Neque enim hoc erat illius consilij, vt eos omnino disperderet: sed vt hac insigni calamitate de reuocando Achille cogitarent, cuius honorem cùm illorum iactura procurat.

d ἀλλ' ὥς τε στάθμη] Aequalitatem prælij eleganti comparatione significat, cui similis est etiam illa libro 12, ἀλλ' ἔχον ὥς τε τάλαντα γυνή, &c.

e ἐπὶ μήδεα κεῖρε δαίμων] Cæcitas illa Homerica non vidit suis Dijs hoc modo infligi dedecus, quòd Apollinis (hic enim est ille δαίμων) auxilio nauem Aiacis Hector non potuerit perrumpere: quãquam excusari illa possit ab ope quam Iupiter, cæterorũ Deorum fortissimus, iam Græcis exhibebat, quæ tamẽ non omnino fuit manifesta. Nam & infra dicetur Hectori fauisse Iupiter, & Aiacem gloria priuasse, cùm sagittam in Hectorem deprompsisset.

f Ζεὺς ἐπὶ τοῖ ἐρύετο.] Quamuis Iupiter Græcis jam fauere incœpisset, tamen non penitus ab Hectore recedit, quem ipse ad pugnã per Apollinem excitauerat. forsan ne illum in exitium coniecisse videretur: vnde fides Numini veniebat detrahenda. Itaque Aiacis

arcum

arcum confringit. Quid quæso de vero Deo expectent pij hodie homines, si talia de falso commemorauit antiquitas?

g ἦ ῥα δ' ἐξέγνων] Vitiosa fuit ista Hectoris coniectura. Solet enim plerunq; Deus eos initio derelinquere, quos postea studiosè protegit. Non est proinde illud γνωματεύμα pro vero accipiendum. Ita enim enunciatum est à superbo & nimiũ confidente Hectore. Scilicet generosum ducem diuina latuit voluntas, & ex vno casu malè in reliquum belli exitum argumentatus est.

h οὔ οἱ ἀεικὲς ἀμυνομένῳ] Patriæ studiosissimus fuit Hector, quod etiam alibi docuerat his verbis: εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. Hic verò plus dicit, honestum esse pro patria mortem oppetere. Quæ honestas ex eo pendet, quòd patria nos sibi arctissimis vinculis astringat, vt eius charitas vna omnes omnium charitates superare dicatur, quod apud Platonem in dialogo περὶ πρακτέου copiosè docuit Socrates, his verbis: ἢ οὕτως εἶ σοφὸς ὥστε λέληθέ σε ὅτι μητρός τε καὶ πατρὸς, καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἁπάντων τιμιώτερόν ἐστιν ἡ πατρὶς καὶ σεμνότερον καὶ ἁγιώτερον, καὶ ἐν μείζονι μοίρᾳ, καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι, καὶ σέβεσθαι δεῖ, καὶ μᾶλλον ὑπείκειν, καὶ θωπεύειν, πατρίδα χαλεπαίνουσαν, ἢ πατέρα, καὶ ἢ πείθειν ἢ ποιεῖν ἃ ἂν κελεύῃ, καὶ πάσχειν ἐάν τι προστάττῃ παθεῖν, ἡσυχίαν ἄγοντα, ἐάν τε τύπτεσθαι, ἐάν τε δεῖσθαι, ἐάν τε εἰς πόλεμον ἄγῃ τρωθησόμενον ἢ ἀποθανούμενον ποιητέα ταῦτα, &c. Itaq; innumeri heroës viriq; fortissimi patriæ causa mortẽ nõ dubitaũt oppetere, quin & propria commoda illius vtilitati longè postposuerunt, suorumq; amorem, id est, coniugis & liberorũ patriæ amore inferiorẽ constituerunt. Hinc elegãter Tyrtæus, τεθνάμεναι γὰρ καλὸν ἐπὶ προμάχοισι πεσόντα ἄνδρ' ἀγαθὸν, περὶ ᾗ πατρίδι μαρνάμενον. Iam mors quæ simpliciter in bello obitur, semper præclara & honesta existimata est, vnde illa apud Virgil. pulcramq; petunt per vulnera mortẽ. cui⁹ rei causam explicat Socrates, ἐν τῷ ἐπιταφίῳ λόγῳ: Καὶ μὴν, inquit, πολλαχῇ κινδυνεύει καλὸν εἶναι τὸ ἐν πολέμῳ ἀποθνήσκειν. καὶ γὰρ ταφῆς καλῆς τε καὶ μεγαλοπρεποῦς τυγχάνει, καὶ ἐὰν πένης τις ὢν τελευτήσῃ, καὶ ἐπαίνου αὖ ἔτυχε καὶ ἐὰν φαῦλος ᾖ, ὑπ' ἀνδρῶν σοφῶν τε καὶ οὐκ εἰκῇ ἐπαινούντων, ἀλλὰ ἐν πολλῷ χρόνῳ λόγους παρεσκευασμένων, &c. Sic Aristoteles Eth. lib. 3. c. 6. pulcherrimam esse mortem statuit, quæ in bello accidit ἐν μεγίστῳ γὰρ καὶ καλλίστῳ κινδύνῳ. ὁμόλογοι δὲ τούτοις εἰσὶ καὶ αἱ τιμαὶ αἱ ἐν ταῖς πόλεσι καὶ παρὰ τοῖς μονάρχοις. Quanto igitur honestior erit mors, quæ pro patria in bello oppetitur? In eam sententiam multa quoque dixit Tyrtæus. Enimuerò mors per se neque honesta est, neq; turpis, sed causæ vel turpis vel honestæ respectu alterutra, vt docuit Xenophon in epistola ad Sotiram. Atqui honesta est causa defensionis suli patrij.

i ἀλλ' ἄλοχός τε σόη] Consolatio est eorum, qui pro patria moriuntur, quòd morte sua vxori liberisq; suis vitam & salutẽ pariant: cùm si vitæ propriæ studio ignauiùs se gessetint, miserum illud spectaculum visuri sint, vt ille cum suis in hostium potestatem veniat.

k Αἴας δ' αὖθ' ἑτέρωθεν] Ex virtute ducis pendet virtus quoque militum, & sub leone cerui quoq; animosi sunt: contrà sub ceruo leones ignauissimi. Itaque receptum est militari consuetudine, vt ante prælium milites ducum exhortatione ad virtutem incendãtur. Id Hector paulò antè, nunc Aiax præstat: sed illius oratio videtur paulò augustior propter Numinis, & patriæ mentionẽ, è quibus alterius fauor, alterius amor Troianos alacriores & audentiores efficiebat. Aiacis verò incitamentum πολιτικώτερος est & ἐπιχειρηματικώτερος, adeò vt efficaciora ad persuadendum videantur, quæ hic memorat. sed tamen ex vtraque parte, siquis attentè consideret, paria sunt fortitudinis incentiua, quod subieci, ab Eustathio dissentiens, cuius erant præcedentia: cætera quæ scripsit in eandem rem, neglexi, quia λεπτὰ ἦν.

Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.
Ἔνθ' Ἕκτωρ μὲν ἕλε Σχεδίον Περιμήδεος υἱὸν,
Ἀρχὸν Φωκήων· Αἴας δ' ἕλε Λαοδάμαντα,
Ἡγεμόνα πρυλέων, Ἀντήνορος ἀγλαὸν υἱόν·
Πουλυδάμας δ' Ὦτον Κυλλήνιον ἐξενάριξε,
Φυλεΐδεω ἕταρον, μεγαθύμων ἀρχὸν Ἐπειῶν.
Τῷ δὲ Μέγης ἐπόρουσεν ἰδών· ὁ δ' ὕπαιθα λιάσθη
Πουλυδάμας· καὶ τοῦ μὲν ἀπήμβροτεν (οὐ γὰρ Ἀπόλλων
Εἴα Πάνθου υἱὸν ἐνὶ προμάχοισι δαμῆναι.)
Αὐτὰρ ὅ γε Κροίσμου στῆθος μέσον οὔτασε δουρί.
Δούπησεν δὲ πεσών, ὁ δ' ἀπ' ὤμων τεύχε' ἐσύλα.
Τόφρα δὲ τῷ ἐπόρουσε Δόλοψ αἰχμῆς ἐῢ εἰδὼς
Λαμπετίδης, ὃν Λάμπος ἐγείνατο φέρτατος ἀνδρῶν
Λαομεδοντιάδης, εὖ εἰδότα θούριδος ἀλκῆς,
Ὅς τότε Φυλεΐδαο μέσον σάκος οὔτασε δουρὶ,
Ἐγγύθεν ὁρμηθείς. πυκινὸς δέ οἱ ἤρκεσε θώρηξ,
Τὸν ἐφόρει γυάλοισιν ἀρηρότα· τόν ποτε Φυλεὺς
Ἤγαγεν ἐξ Ἐφύρης ποταμοῦ ἄπο Σελλήεντος.
Ξεῖνος γάρ οἱ ἔδωκεν ἄναξ ἀνδρῶν Εὐφήτης,
Ἐς πόλεμον φορέειν, δηΐων ἀνδρῶν ἀλεωρὴν,
Ὅς οἱ καὶ τότε παιδὸς ἀπὸ χροὸς ἤρκεσ' ὄλεθρον.
Τοῦ δὲ Μέγης κόρυθος χαλκήρεος ἱπποδασείης
Κύμβαχον ἀκρότατον νύξ' ἔγχεϊ ὀξυόεντι,
Ῥῆξε δ' ἀφ' ἵππειον λόφον αὐτοῦ· πᾶς δὲ χαμᾶζε
Κάππεσεν ἐν κονίῃσι, νέον φοίνικι φαεινός.
Ἕως ὁ τῷ πολέμιζε μένων, ἔτι δ' ἤλπετο νίκην,
Τόφρα δέ οἱ Μενέλαος ἀρήϊος ἦλθεν ἀμύντωρ,
Στῆ δ' ἄρα πὰρ ξὺν δουρὶ λαθὼν, βάλε δ' ὦμον ὄπισθεν.
Αἰχμὴ δὲ στέρνοιο διέσσυτο μαιμώωσα,
Πρόσσω ἱεμένη. ὁ δ' ἄρα πρηνὴς ἐλιάσθη.
Τὼ μὲν ἐσσευάσθην χαλκήρεα τεύχε' ἀπ' ὤμων
(κ. κέλευσεν) Συλήσειν· Ἕκτωρ δὲ κασιγνήτοισι κέλευε
Πᾶσι μάλα, πρῶτον δ' Ἱκεταονίδην ἐνένιπεν,
Ἴφθιμον Μελάνιππον. ὁ δ' ὄφρα μὲν εἰλίποδας βοῦς
Βόσκ' ἐν Περκώτῃ, δηΐων ἀπονόσφιν ἐόντων·
Αὐτὰρ ἐπεὶ Δαναῶν νέες ἤλυθον ἀμφιέλισσαι,

Sic fatus, accendit robur & animum vniuscuiusq;.
Tũc Hector quidem sustulit Schediũ Perimedei filiũ
Ducem Phocensiũ: Aiax aũt interfecit Laodamantẽ
Ductorem peditum, Antenoris clarum filium:
Polydamas autem Otum Cyllenium interemit
Phydæ sociũ, magnanimorũ ducem Epeiorũ: (tus est
Hũc autem Meges inuasit intuit⁹, hic autem obliquũ incurua-
Polydamas: & ab hoc quidem errauit (non enim Apollo
Sinit Panthi filium inter primos pugnatores sterni:)
Sed hic Crasmi pectus medium vulnerauit hasta.
Insonuit autem laps⁹, hic autem ab humeris arma detrahebat.
Interea aũt in hunc irruit Dolops hasta bene peritus
Lampetides, quem Lampus genuit optimus virorum
Laomedontiades, bene gnarum strenuæ fortitudinis:
Qui tunc Phylidæ medium scutum percussit hasta
Cominus impetu facto: densus autẽ ei profuit thorax,
Quẽ portabat cõcauitatib. aptatũ, quẽ quondã Phy-
Duxit ex Ephyro fluuio à Selleente. (leus
Hospes enim ei dedit rex virorum Euphetes,
In bellum ferre, hostilium virorum munimen,
Qui ei & tunc filij à corpore defendit mortem,
Huius autem Meges galeæ æratæ equisetæ
Conum summum percussit hasta acuta: (mi
Rupit autem ex equinis setis factã cristã ab eo. totus autem hu-
Decidit in pulueres, recẽter puniceo colore splẽdidus.
Dũ hic in hũc pugnabat perstãs, adhucq; sperabat vi-
Interim ei Menela⁹ bellicosus venit adiutor: (ctoriã,
Stetitq; à latere cũ hasta latens: pcussit autem humerũ re-
Cuspis autem pectus peruasit alacris, (trò:
Vltrà tendens: hic autem pronus prolapsus est.
Hi quidem iuerunt ærea arma ab humeris
Prædaturi: Hector autem cognatos adhortatus est
Omnes valdè: primùm aũt Hicetaonidem increpauit
Fortẽ Menalippũ. is autem interea qdẽ curuipedes boues
Pascebat in Percota dũ inimici remotè abessẽt: (tur,
Sed postq; Danaorũ naues venerũt qua vtrinq; agitã

Ἄψ εἰς

Ἂψ δ' εἰς Ἴλιον ἦλθε, μετέπρεπε δὲ Τρώεσσι,
Ναῖε δὲ πὰρ Πριάμῳ· ὁ δέ μιν τίεν ἶσα τέκεσσι.
Τόν ῥ' Ἕκτωρ ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν·
Οὕτω δὴ Μελάνιππε μεθήσομεν; οὐδέ νυ σοί περ
Ἐντρέπεται φίλον ἦτορ ἀνεψιοῦ κταμένοιο;
Οὐχ ὁράᾳς οἷον Δόλοπος περὶ τεύχε' ἕπουσιν;
Ἀλλ' ἕπευ· οὐ γὰρ ἔτ' ἐστὶν ἀποσταδὸν Ἀργείοισι
Μάρνασθαι, πρίν γ' ἠὲ κατακτάμεν, ἠὲ κατ' ἄκρης
Ἴλιον αἰπεινὴν ἑλέειν, κτάσθαί τε πολίτας.
Ὣς εἰπών, ὁ μὲν ἦρχ', ὁ δ' ἅμ' ἕσπετο ἰσόθεος φώς.
Ἀργείους δ' ὄτρυνε μέγας Τελαμώνιος Αἴας,
Ὦ φίλοι, ἀνέρες ἐστέ, καὶ αἰδῶ θέσθ' ἐνὶ θυμῷ,
Ἀλλήλους τ' αἰδεῖσθε κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας·
Αἰδομένων δ' ἀνδρῶν πλέονες σόοι ἠὲ πέφανται,
Φευγόντων δ' οὔτ' ἂρ κλέος ὄρνυται, οὔτέ τις ἀλκή.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἀλέξασθαι μενέαινον,
Ἐν θυμῷ δὲ βάλοντο ἔπος· φράξαντο δὲ νῆας
Ἕρκεϊ χαλκείῳ· ἐπὶ δὲ Ζεὺς Τρῶας ἔγειρεν.
Ἀντίλοχον δ' ὄτρυνε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Ἀντίλοχ', οὔ τις σεῖο νεώτερος ἄλλος Ἀχαιῶν,
Οὔτε ποσὶν θάσσων, οὔτ' ἄλκιμος ὡς σὺ μάχεσθαι,
Εἴ τινά που Τρώων ἐξάλμενος ἄνδρα βάλοισθα.
Ὣς εἰπών, ὁ μὲν αὖτις ἀπέσσυτο, τὸν δ' ὀρόθυνεν·
Ἐκ δ' ἔθορε προμάχων, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ,
Ἀμφὶ ἑ παπτήνας· ὑπὸ δὲ Τρῶες κεκάδοντο
Ἀνδρὸς ἀκοντίσσαντος· ὁ δ' οὐχ ἅλιον βέλος ἧκεν,
Ἀλλ' Ἱκετάονος υἱὸν ὑπέρθυμον Μελάνιππον
Νισόμενον πόλεμον δὲ βάλε στῆθος παρὰ μαζόν.
Δούπησεν δὲ πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ·
Ἀντίλοχος δ' ἐπόρουσε, κύων ὥς, ὅς τ' ἐπὶ νεβρῷ
Βλημένῳ ἀΐξῃ, τόν τ' ἐξ εὐνῆφι θορόντα
Θηρητὴρ ἐτύχησε βαλών, ὑπέλυσε δὲ γυῖα·
Ὣς ἐπὶ σοὶ Μελάνιππε θόρ' Ἀντίλοχος μενεχάρμης,
Τεύχεα συλήσων· ἀλλ' οὐ λάθεν Ἕκτορα δῖον,
Ὅς ῥά οἱ ἀντίος ἦλθε θέων ἀνὰ δηϊοτῆτα.
Ἀντίλοχος δ' οὐ μεῖνε, θοός περ ἐὼν πολεμιστής,
Ἀλλ' ὅ γ' ἄρ' ἔτρεσε, θηρὶ κακὸν ῥέξαντι ἐοικώς,
Ὅς τε κύνα κτείνας ἢ βουκόλον ἀμφὶ βόεσσι,
Φεύγει πρίν περ ὅμιλον ἀολλισθήμεναι ἀνδρῶν.
Ὣς τρέσε Νεστορίδης· ἐπὶ δὲ Τρῶές τε καὶ Ἕκτωρ
Ἠχῇ θεσπεσίῃ βέλεα στονόεντα χέοντο.
Στῆ δὲ μεταστρεφθείς, ἐπεὶ ἵκετο ἔθνος ἑταίρων.
Τρῶες δὲ, λείουσιν ἐοικότες ὠμοφάγοισι,
Νηυσὶν ἐπεσσεύοντο· Διὸς δ' ἐτέλειον ἐφετμάς,
Ὅ σφισιν αἰὲν ἔγειρε μένος μέγα, θέλγε δὲ θυμὸν
Ἀργείων, καὶ κῦδος ἀπαίνυτο, τοὺς δ' ὀρόθυνεν.
Ἕκτορι γάρ οἱ θυμὸς ἐβούλετο κῦδος ὀρέξαι
Πριαμίδῃ, ἵνα νηυσὶ κορωνίσι θεσπιδαὲς πῦρ
Ἐμβάλοι ἀκάματον, Θέτιδος δ' ἐξαίσιον ἀρὴν
Πᾶσαν ἐπικρήνειε· τὸ γὰρ μένε μητίετα Ζεύς,
Νηὸς καιομένης σέλας ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι.
Ἐκ γὰρ δὴ τοῦ ἔμελλε παλίωξιν παρὰ νηῶν
Θησέμεναι Τρώων, Δαναοῖσι δὲ κῦδος ὀρέξαι.
Τὰ φρονέων, νήεσσιν ἔπι γλαφυρῇσιν ἔγειρεν
Ἕκτορα Πριαμίδην, μάλα περ μεμαῶτα καὶ αὐτόν.
Μαίνετο δ' ὡς ὅτ' Ἄρης ἐγχέσπαλος, ἢ ὀλοὸν πῦρ
Οὔρεσι μαίνηται βαθέης ἐν τάρφεσιν ὕλης·
Ἀφλοισμὸς δὲ περὶ στόμα γίγνετο, τὼ δέ οἱ ὄσσε

Iterũ ad Iliũ veniet:excellebatq́ inter Troianos, (lios
Habitabat.a.apud Pr.hic.a.ipsũ honorabat aequè ac fi
Hunc Hector obiurgauit,verbũq́ dixit & cõpellauit:
Itáne iam Menalippe negligemus? neq; tibi
Mouetur dilectum cor ob consobrinum occisum?
Non vides qualiter Dolopis circum arma curant?
Sed sequere:nõ enim amplius licet eminus cũ Argiuis
Pugnare,priusquã vel occidamus eos,vel funditus
Ilium excelsum capiant possideantq́ ciues. (vir.
Sic fatus,hic.q.pibat: usq́ simul sequebatur deo par
Argiuos.a.hortabatur magnus Telamonius Aiax:
O amici,viri estote, & pudorem ponite in animo,
Inuicemq́ reueremini in fortibus pugnis:
Verecũdãtiũ.a.virorũ plures salui,quàm occisi sunt:
Fugientiũ.a.neq; gloria paratur,neq; vlla fortitudo.
Sic dixit:hi autem & ipsi auxiliari prompti erãt:
In animo.a.posuerunt verbũ:vallauerũt verò naues
Vallo aereo:contrà autem Iupiter Troianos excitabat,
Antilochum.a.instigabat in bello strenuus Menelaus:
Antiloche,nullus te iunior alius Achiuorum,
Neq; pedib.velocior,neq; robust⁹ sicut tu ad pugnãdũ.
Vtinam aliquẽ alicubi Troian.exiliẽs virũ vulneres.
Sic fatus,hic.q.rursus discessit:illum.a.concitauit.
Extra verò salijt propugnatores, & iaculatus est hasta splendida,
Circum se respectans,Troiani verò secesserunt
Viro iaculante:hic.a.non vanum telum emisit,
Sed Hicetaonis filium animosum Menalippum
Procedentẽ ad pugnã percussit ad pect⁹ apud papillã.
Insonuit autem lapsus,crepueruntq́ arma super ipso.
Antilochus aũt irruit,canis tãquam,qui in hinnulũ
Vulneratum accurrit:quem ex lustro prosilientem
Venator adeptus est percutiens:soluit autẽ membra:
Sic in te Menalippe insilijt Antilochus bellicosus
Arma spoliaturus,sed non latuit Hectorem diuinum,
Qui ei obuius venit currens per praelium.
Antiloch⁹.a.nõ expectauit,velox quãuis existẽs bella
Sed is fugit,ferae quae malum patrauit similis: (tor,
Quae canem vbi interfecerit,vel bubulcũ circa boues
Fugit antequàm multitudo congregetur virorum:
Sic fugit Nestorides:cõtrà autem Troianiq́ & Hector
Clamore magno tela luctuosa fundebant.
Stetit aũt,conuersus postq̃ venit ad agmen sociorum:
Troiani autem,leonibus similes crudiuoris,
In naues ruebant:Iouis autem perficiebant mandata
Qui eis semp excitabat robur magnũ,fallebatq́ ãimũ
Argiuorũ,& gloriã auferebat:illos autem instigabat.
Hectori.n.eius animus volebat gloriã praebere (ignẽ
Priamidae,vt nauib.curuas puppes habentib.flagrãtẽ
Iniiceret indefessũ:Thetidis.a.indecẽtẽ supplicationẽ
Omnẽ perficeret:hoc.n.expectabat cõsiliarius Iupiter
Nauis ardentis splendorem oculis vt videret.
Ex enim iam illo erat repulsam à nauibus
Facturus Troianorũ:Danais aũt gloriam praebiturus.
Haec cogitans,naues in concauas suscitauit
Hectorẽ Priamidẽ,quãuis promptũ & ipsum. (ignis
Furebat.a.veluti cũ Mars hastã vibrãs vel pniciosus
In montibus furit profunda in densitatibus sylua:
Spuma autem circum os fiebat,at ei oculi

Λαμπέσθην βλοσυρῇσιν ὑπ' ὀφρύσιν· ἀμφὶ δὲ πήληξ
Σμερδαλέον κροτάφοισι τινάσσετο μαρναμένοιο
Ἕκτορος. αὐτὸς γάρ οἱ ἀπ' αἰθέρος ἦεν ἀμύντωρ
Ζεύς, ὅς μιν πλεόνεσσι μετ' ἀνδράσι μοῦνον ἐόντα
Τίμα καὶ κύδαινε.[i] μινυνθάδιος γὰρ ἔμελλεν
Ἔσσεσθ'· ἤδη γάρ οἱ ἐπώρνυε μόρσιμον ἦμαρ
Παλλὰς Ἀθηναίη ὑπὸ Πηλεΐδαο βίηφι.
Καί ῥ' ἔθελεν ῥῆξαι στίχας ἀνδρῶν, πειρητίζων
Ἧι δὴ πλεῖστον ὅμιλον ὅρα καὶ τεύχε' ἄριστα·
Ἀλλ' οὐδ' ὧς δύνατο ῥῆξαι, μάλα περ μενεαίνων.
Ἴσχον γὰρ πυργηδὸν ἀρηρότες,[k] ἠΰτε πέτρη
Ἠλίβατος, μεγάλη, πολιῆς ἁλὸς ἐγγὺς ἐοῦσα,
Ἥ τε μένει λιγέων ἀνέμων λαιψηρὰ κέλευθα,
χ. προφέοντα Κύματά τε *τροφόεντα, τά τε προσερεύγεται* αὐτήν.
χ. αὐτῇ
χ. τῇ, αὐτῇ Ὣς Δαναοὶ Τρῶας μένον ἔμπεδον, οὐδὲ φέβοντο.
[l] Αὐτὰρ ὁ λαμπόμενος πυρὶ πάντοθεν ἔνθορ' ὁμίλῳ·
Ἐν δ' ἔπεσ', ὡς ὅτε κῦμα θοῇ ἐν νηῒ πέσῃσι
Λάβρον ὑπαὶ νεφέων ἀνεμοτρεφές, ἡ δέ τε πᾶσα
Ἄχνῃ ὑπεκρύφθη, ἀνέμοιο δὲ δεινὸς ἀήτης
Ἱστίῳ ἐμβρέμεται· τρομέουσι δέ τε φρένα ναῦται
Δειδιότες·[m] τυτθὸν γὰρ ὑπὲκ θανάτοιο φέρονται·
Ὣς ἐδαΐζετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν Ἀχαιῶν.
Αὐτὰρ ὅ γ', ὥστε λέων ὀλοόφρων βουσὶν ἐπελθών,
Αἵ ῥά τ' ἐν εἱαμενῇ ἕλεος μεγάλοιο νέμονται
Μυρίαι, ἐν δέ τε τῇσι νομεὺς οὔπω σάφα εἰδὼς
χ. χειρο- *Θηρὶ μαχέσσασθαι ἕλικος βοὸς ἀμφὶ φονῇσιν,
μαχ. Ἤτοι ὁ μὲν πρώτῃσι καὶ ὑστατίῃσι βόεσσιν
Αἰὲν ὁμοστιχάει, ὁ δέ τ' ἐν μέσσῃσιν ὀρούσας
Βοῦν ἔδει, αἱ δέ τε πᾶσαι ὑπέτρεσαν· ὣς τότ' Ἀ-
χαιοὶ
Θεσπεσίως ἐφόβηθεν ὑφ' Ἕκτορι καὶ Διὶ πατρὶ
Πάντες· ὁ δ' οἶον ἔπεφνε Μυκηναῖον Περιφήτην
χ. ἀέθλων Κυπρῆος φίλον υἱόν, ὃς[n] Εὐρυσθῆος * ἄνακτος
Ἀγγελίης οἴχνεσκε βίῃ Ἡρακληείῃ.
[o] Τοῦ γένετ' ἐκ πατρὸς πολὺ χείρονος υἱὸς ἀμείνων
Παντοίας ἀρετάς, ἠμὲν πόδας, ἠδὲ μάχεσθαι,
Καὶ νόον ἐν πρώτοισι Μυκηναίων ἐτέτυκτο.
Ὅς ῥα τόθ' Ἕκτορι κῦδος ὑπέρτερον ἐγγυάλιξε·
Στρεφθεὶς γὰρ μετόπισθεν, ὑπ' ἀσπίδος ἄντυγι πάλτο,
Τὴν αὐτὸς φορέεσκε, ποδηνεκὲς ἕρκος ἀκόντων,
Τῇ ὅ γ' ἐνιβλαφθεὶς πέσεν ὕπτιος· ἀμφὶ δὲ πήληξ
Σμερδαλέον κονάβησε περὶ κροτάφοισι πεσόντος.
Ἕκτωρ δ' ὀξὺ νόησε, θέων δέ οἱ ἄγχι παρέστη,
χ. στήθει *Στήθει δ' ἐν δόρυ πῆξε, φίλων δέ μιν ἐγγὺς ἑταίρων
Κτεῖν'. οἱ δ' οὐκ ἐδύναντο καὶ ἀχνύμενοί περ ἑταίρου
χ. μάλα δεί- Χραισμεῖν· αὐτοὶ γὰρ *μάλ' ἐδείδισαν Ἕκτορα δῖον
δισαν Εἰσωποὶ δ' ἐγένοντο νεῶν, περὶ δ' ἔσχεθον ἄκραι
Νῆες ὅσαι πρῶται εἰρύατο· τοὶ δ' ἐπέχυντο.
Ἀργεῖοι δὲ νεῶν μὲν ἐχώρησαν καὶ ἀνάγκῃ
Τῶν προτέρων, αὐτοῦ δὲ παρὰ κλισίῃσιν ἔμειναν
χ. οὐδὲ κίδνα- Ἀθρόοι, *οὐδ' ἐκέδασθεν ἀνὰ στρατόν.[p] ἴσχε γὰρ αἰδὼς
σθεν Καὶ δέος· ἀζηχὲς γὰρ ὁμόκλεον ἀλλήλοισι.
Νέστωρ δ' αὖτε μάλιστα Γερήνιος, οὖρος Ἀχαιῶν,
χ. τοκέων Λίσσεθ' ὑπὲρ *τοκέων γουνούμενος ἄνδρα ἕκαστον,
Ὦ φίλοι, ἀνέρες ἐστὲ, καὶ αἰδῶ θέσθ' ἐνὶ θυμῷ
Ἄλλων ἀνθρώπων· ἐπὶ δὲ μνήσασθε ἕκαστος
Παίδων, ἠδ' ἀλόχων, καὶ κτήσιος, ἠδὲ τοκήων,
Ἠμὲν ὅτεῳ ζώουσι, καὶ ᾧ κατατεθνήκασι.
Τῶν ὕπερ ἐνθάδ' ἐγὼ γουνάζομαι οὐ παρεόντων,

Splendebant toruis sub supercilijs, circum.a. galea
Horrendum tempora motabatur pugnantis
Hectoris: ipse enim ei ab athere erat auxiliator
Iupiter, qui ipsum plures inter viros solum existentē
Honorabat & glorificabat, breuis vita enim erat
Futurus: iam enim parabat ei fatalem diem
Pallas Minerua sub Pelida violentia.
Et volebat perrumpere ordines virorum, tentans
Quà iam plurimā turbam videbat & arma optima:
Sed neq; sic poterat perrumpere, valdè licet cupiens.
Prohibebat enim turris instar cōiuncti veluti petra
Alta, magna, canum mare propè existens,
Quæ sustinet stridulorum ventorum celeres meatus,
Vndasq; ingentes, quæ eructant in ipsam: (bāt,
Sic Danai Troianos sustinebat firmiter, neque fugie-
Sed hic splendens igne, vndiq; insiliebat turbæ.
Incidit.a. veluti cùm vnda velocē in nauē ingruerit
Vehemens è nubibus, ventis aucta: hac autem tota
Spuma operta est: venti autem grauis flatus
In velo fremit: trepidant autem animo nautæ
Timentes: paulùlum enim à morte distant:
Sic diuidebatur animus in pectoribus Achiuorum.
Sed is, tanquam leo perniciosus bobus superueniens,
Quæ in prato paludis magnæ pascuntur
Infinitæ: inter autem has pastor nondum rectè sciens
Cum fera pugnare nigræ bouis pro cæde,
Nempè hic quidem cum primis & postremis bobus
Vsq; simul graditur: ille autem in medias insiliens
Bouem deuorat: hæ verò omnes suffugerunt, sic tunc
Achiui
Diuinitꝰ in fugā cōiecti sunt ab Hectore et Ioue patre
Omnes: hic autem solum occîdit Myceneū Periphetē
Cyprei dilectum filium, qui Eurysthei regis
Nuncius ibat robori Herculeo.
Hoc genitus erat ex patre multò deteriore filiꝰ melior
Omnigenis virtutibus, & pedibus, & pugnando,
Et prudentia in primis Mycenæorum fuit prastātior:
Qui tunc Hectori gloriam superiorem præbuit.
Cōuersus enim retrò, in scuti extremam orā offendit
Quod ipse gestabat, talare septem iaculorum:
Et hic impeditus cecidit supinus: circùm autē galea
Terribiliter resonabat circùm tempora prolapsi.
Hector.a. protinus cognouit: currēs.a. ei propè astitit.
Pectori verò hastā infixit, charosq; ipsum propè socios
Interfecit: illi.a. non poterant, & tristes licet ob sociū,
Opē ferre, ipsi enim valdè timebāt Hect. diuinū: (ma
In cōspectu.a. venerāt nauiū: circū.a. phibebāt extre
Naues quotquot primæ subducta erāt: hi.a. infūdebā
Argiui.a. à nauib. quidem cesserunt, etiam vi (tur.
Prioribus: illic autem apud tentoria manserunt
Cōgregati, nec dissipabātur p castra. detinebat.n. pu-
Et metus, continuè.n. stimulabant se inuicem. (dor
Nestor autem maximè Gerenius, custos Achiuorum,
Precatus est per parentes obtestans virum quenq;,
O' amici, viri estote & pudorem ponite in animo
Aliorum hominum: insuper memineritis quisq;
Filiorum & vxorum, & possessionis, & parentum,
Tum cui viuunt, tum cui mortui sunt.
Per hos hic ego obtestor non præsentes

Ἑστάμε-

Ἑστάμεναι κρατερῶς, μηδὲ * τρωπάασθε φόβονδε.
Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.
¶ Τοῖσι δ' ἀπ' ὀφθαλμῶν νέφος ἀχλύος ὦσεν Ἀθήνη
Θεσπέσιον· μάλα δέ σφι φόως γένετ' ἀμφοτέρωθεν,
Ἠμὲν πρὸς νηῶν καὶ ὁμοιΐου πολέμοιο.
Ἕκτορα δ' ἐφράσσαντο βοὴν ἀγαθὸν καὶ ἑταίρους,
Ἠμὲν ὅσοι μετόπισθεν ἀφέστασαν, οὐδ' ἐμάχοντο,
Ἠδ' ὅσοι παρὰ νηυσὶ μάχην ἐμάχοντο θοῇσιν.
Οὐδ' ἄρ' ἔτ' Αἴαντι μεγαλήτορι ἥνδανε θυμῷ
Ἑστάμεν ἔνθα περ ἄλλοι ἀφέστασαν υἷες Ἀχαιῶν.
Ἀλλ' ὅγε νηῶν ἴκρι' ἐπῴχετο μακρὰ βιβάσθων.
Νώμα δὲ ξυστὸν μέγα ναύμαχον ἐν παλάμῃσι,
Κολλητὸν βλήτροισι, δυωκαιεικοσίπηχυ,
Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ἵπποισι κελητίζειν ἐῢ εἰδὼς,
Ὅς τ' ἐπεὶ ἐκ πολέων πίσυρας * συναγείρεται ἵππους,
Σεύας ἐκ πεδίοιο μέγα προτὶ ἄστυ * δίωκει
Λαοφόρον καθ' ὁδὸν, πολέες τέ ἑ θηήσαντο
Ἀνέρες ἠδὲ γυναῖκες· ὁ δ' ἔμπεδον ἀσφαλὲς αἰεὶ
Θρώσκων, ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον ἀμείβεται, οἱ δὲ πέτονται·
Ὣς Αἴας ἐπὶ πολλὰ θοάων ἴκρια νηῶν
Φοίτα μακρὰ βιβὰς, φωνὴ δέ οἱ αἰθέρ' ἵκανεν.
Αἰεὶ δὲ σμερδνὸν βοόων Δαναοῖσι κέλευε
Νηυσί τε καὶ κλισίῃσιν ἀμυνέμεν. οὐδὲ μὲν Ἕκτωρ
Μίμνεν ἐνὶ Τρώων ὁμάδῳ πύκα θωρηκτάων,
Ἀλλ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων
Ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν * πάρα βοσκομενάων
Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων·
Ὣς Ἕκτωρ ἴθυσε νεὸς κυανοπρῴροιο
Ἀντίος ἀΐξας· τὸν δὲ Ζεὺς * ὦσεν ὄπισθε
Χειρὶ μάλα μεγάλῃ, ὤτρυνε δὲ λαὸν ἅμ' αὐτῷ.
Αὖτις δὲ δριμεῖα μάχη παρὰ νηυσὶν ἐτύχθη·
Φαίης κ' ἀκμῆτας καὶ ἀτειρέας ἀλλήλοισιν
Ἄντεσθ' ἐν πολέμῳ, ὡς ἐσσυμένως ἐμάχοντο.
Τοῖσι δὲ μαρναμένοισιν ὅδ' ἦν νόος· ἤτοι Ἀχαιοὶ
Οὐκ ἔφασαν φεύξεσθαι ὑπὲκ κακοῦ, ἀλλ' ὀλέεσθαι.
Τρωσὶν δ' ἔλπετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἑκάστου
Νῆας ἐνιπρήσειν, κτενέειν θ' ἥρωας Ἀχαιούς.
Οἱ μὲν τὰ φρονέοντες, ἐφέστασαν ἀλλήλοισιν.
Ἕκτωρ δὲ πρύμνης * νεὸς ἥψατο ποντοπόροιο,
Καλῆς, ὠκυάλου, ἣ Πρωτεσίλαον ἔνεικεν
Ἐς Τροίην, οὐδ' αὖτις ἀπήγαγε πατρίδα γαῖαν.
Τοῦ περ δὴ περὶ νηὸς Ἀχαιοί τε Τρῶές τε
Δῄουν ἀλλήλους αὐτοσχεδόν· οὐδ' ἄρα τοί γε
Τόξων ἀϊκὰς ἀμφὶς μένον, οὐδ' ἔτ' ἀκόντων,
Ἀλλ' οἵγ' ἐγγύθεν ἱστάμενοι, ἕνα θυμὸν ἔχοντες,
Ὀξέσι δὴ πελέκεσσι καὶ ἀξίνῃσι μάχοντο,
Καὶ ξίφεσιν μεγάλοισι, καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισι.
Πολλὰ δὲ φάσγανα καλὰ μελάνδετα, κωπήεντα,
Ἄλλα μὲν ἐκ χειρῶν χαμάδις πέσον, ἄλλα δ' ἀπ' ὤμων
Ἀνδρῶν μαρναμένων· ῥέε δ' αἵματι γαῖα μέλαινα.
Ἕκτωρ δὲ πρύμνηθεν ἐπεὶ λάβεν, οὐχὶ μεθίει,
Ἄφλαστον μετὰ χερσὶν ἔχων, Τρωσὶν δὲ κέλευεν,
Οἴσετε πῦρ, ἅμα δ' αὐτοὶ ἀολλέες ὄρνυτ' ἀϋτήν.
Νῦν * ἡμῖν πάντων Ζεὺς ἄξιον ἦμαρ ἔδωκε
Νῆας ἑλεῖν, αἳ δεῦρο θεῶν ἀέκητι μολοῦσαι,
Ἡμῖν πήματα πολλὰ θέσαν, κακότητι γερόντων,
Οἵ μ' ἐθέλοντα μάχεσθαι ἐπὶ πρύμνῃσι νέεσσιν,
Αὐτόν τ' ἰσχανάασκον, ἐρητύοντό τε λαόν.

Vt stetis fortiter, neq; vertamini in fugam. γρ. τρωπᾶσθε
Sic fatus, accendit robur & animum cuiusq;.
His. a. ab oculis nebulam caliginis remouit Minerua
Diuinitùs delapsam: valdè. a. ipsis lux facta est vtrinq;,
Tàm ex parte nauium quàm aquè omnib. molesti belli:
Hectorem autem viderunt in bello strenuum & socios,
Tum quotquot retrò absistebant, neq; pugnabant:
Tum quotquot apud naues pugnā pugnabant veloces.
Neq; amplius Aiaci magnanimo placuit animo
Stare, vbi alij consistebant filij Achiuorum:
Sed hic nauium foros obibat latè incedens:
Mouebat aūt contum magnum naualem in manibus
Compactum ligneis clauis, duodecim cubitorum.
Vt. a. quum vir equis desultorijs vti bene sciens,
Qui postquam ex multis quatuor congregauit equos, γρ. συναείρεται
Impellens ex campo magnam ad ciuitatem agitat
Publicā per uiam, multiq; eum admirando spectarunt γρ. δίηται
Viri & mulieres: hic autem firmiter securè semper
Saliens, aliquando in aliū alternat. Illi autem volant:
Sic Aiax per multa velocium tabulata nauium
Obibat latè incedēs, vox. a. eius ad æthera perueniebat,
Semper aūt terribiliter clamans Græcos hortabatur
Naues & tentoria tutari. Neq; quidem Hector
Manebat in Troianorum turba bene armatorum,
Sed sicut auium volatilium aquila fulua
Multitudinem inuadit fluuium iuxta pascentium γρ. πετεηνῶν
Anserum, vel gruū, vel cygnorū longa colla habentiū:
Sic Hector tendebat ad nauē nigrā proram habentem
Obuius festinans: hunc autem Iupiter impulit à tergo γρ. ὦσεν
Manu valde magna: concitabat aūt populū cum ipso.
Iterum autem acris pugna apud naues facta est:
Dixisses indefessos & indomitos inter se
Occurrere bello: adeò alacriter pugnabant.
His. a. pugnantibus hic erat animus: Achiui quidem
Non putabant se euasuros è clade, sed perituros:
Troianis aūt sperabat animus in pectoribus cuiusq;
Naues incensuros esse se, occisurosq; heroas Achiuos.
Hi quidem hæc cogitantes instabant sibi inuicem.
Hector aūt puppim nauis apprehendit pontigradæ, γρ. νηὸς
Pulchræ, velocis quæ Protesilaum aduexerat
Ad Troiam, neq; rursum abduxit in patriam terram:
Huius iam pro naue Achiuiq; Troianiq;
Occidebant alij alios cominus neq; sanè vtriq;
Arcuum impetus eminus excipiebant neq; iaculorum:
Sed hi cominus stantes, vnum animum habentes,
Acutis iam securibus & bipennibus pugnabant,
Et ensibus magnis, & hastis vtrinq; acutis.
Multi verò gladij pulchri, nigris manubrijs, capulati,
Alij quidem è manu in terram cadebant: alij verò ab humeris
Virorum pugnātium: fluebat. a. sanguine terra nigra.
Hector. a. puppim postquā prehendit, non dimittebat,
Summā oram cū manib. tenens: Troianis autē iussit:
Ferte ignem, simul & ipsi conferti tollite clamorem:
Nunc nobis omnib. Iupiter æquiualentem diem dedit γρ. ἡμῖν
Ad naues capiendas, quæ huc dijs inuitis profectæ
Nobis calamitates multas intulerunt, ignauia seniorū,
Qui me volentem pugnare ad puppes nauium,
Ipsumq; detinebant, coërcebantq; exercitum:

Ἀλλ' εἰ δή ῥα τότ' ἔβλαπτε φρένας εὐρύοπα Ζεὺς
Ἡμετέρας, νῦν αὐτὸς ἐποτρύνει καὶ ἀνώγει.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα μᾶλλον ἐπ' Ἀργείοισιν ὄρουσαν.
Αἴας δ' οὐκέτ' ἔμιμνε (βιάζετο γὰρ βελέεσσιν)
Ἀλλ' ἀνεχάζετο τυτθὸν, ὀϊόμενος θανέεσθαι,
Θρῆνυν ἐφ' ἑπταπόδην, λίπε δ' ἴκρια νηὸς ἐΐσης·
Ἔνθ' ἄρ' ὅγ' ἑστήκει δεδοκημένος, ἔγχεϊ δ' αἰεὶ
Τρῶας ἄμυνε νεῶν, ὅστις φέροι ἀκάματον πῦρ·
Αἰεὶ δὲ σμερδνὸν βοόων, Δαναοῖσι κέλευεν,
Ὦ φίλοι ἥρωες Δαναοὶ, θεράποντες Ἄρηος,
Ἀνέρες ἐστὲ φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς.
Ἠέ τινάς φαμεν εἶναι ἀοσσητῆρας ὀπίσσω;
Ἠέ τι τεῖχος ἄρειον ὅ κ' ἀνδράσι λοιγὸν ἀμύναι;
Οὐ μέν τις σχεδόν ἐστι πόλις πύργοις ἀραρυῖα;
Ἧ κ' ἀπαμυναίμεσθ', ἑτεραλκέα δῆμον ἔχοντες·
Ἀλλ' ἐν γὰρ Τρώων πεδίῳ πύκα θωρηκτάων,
Πόντῳ κεκλιμένοι, ἑκὰς ἥμεθα πατρίδος αἴης.
Τῷ ἐν χερσὶ φόως, οὐ μειλιχίῃ πολέμοιο.
Ἦ, καὶ μαιμώων ἔφεπ' ἔγχεϊ ὀξυόεντι.
Ὅστις δὲ Τρώων * κοίλης ἐπὶ νηυσὶ φέροιτο,
Σὺν πυρὶ κηλείῳ, χάριν Ἕκτορος ὀτρύναντος,
Τὸν δ' Αἴας οὔτασκε δεδεγμένος ὀξέϊ * δουρί·
Δώδεκα δὲ προπάροιθε νεῶν αὐτοσχεδὸν οὖτα.

γ. κοίλας ἐπὶ νῆας ἄγοιτο,
γ. χαλκῷ.

Sed si tum ladebat mentes latè prospiciens Iupiter
Nostras, nunc ipse impellit & instigat.
Sic dixit: hi.a. alacrius in Græcos impetum fecerũt:
Aiax.a. non amplius sustinuit (vrgebatur enim telis)
Sed retrocessit paululum, putans se moriturum esse,
Scabellum ad septẽpedale: liquit.a. foros nauis aqualis
Ibi sanè hic stetit obseruans, hasta autem semper
Troianos arcebat à nauib. qcunq; ferret indefessũ ignẽ:
Semper aũt horrendum clamans Danaos hortabatur:
O amici heroës Danai ministri Martis,
Viri estote, dilecti: recordamini autẽ strenua virtutis.
An aliquos putamus esse adiutores à tergo?
Aut aliquẽ murum fortiorẽ qui viris mortẽ auertat?
Non quidem aliqua propè est ciuitas turribus munita,
Qua propulsemus hostes, fauentem populum habentes,
Sed enim in Troianorum campo bene armatorum
Mari circundati longè sedemus à patria terra:
Quare in manibus salus, non mansuetudine belli.
Dixit & furens insectabatur hasta acuta.
Quicunq;.a. Troianorum concauas ad naues ferretur
Cum igne vrenti in gratiam Hectoris concitantis,
Hunc Aiax vulnerabat excipiens acuta lancea:
Duodecim autem ante naues cominus vulnerauit.

COMMENTARIVS.

a οὐ γὰρ Ἀπόλλων] Polydamantem protexisse Apollo dicitur, quia Polydamas arte vaticinandi præditus erat, at Vaticiniorum Deus Apollo, vt imaginata est antiquitas.

b ὁ γὰρ ἔτ' ἐστὶ ἀλυσκάζειν] Illud etiam anteà dixerat Aiax, ἡμῖν δ' οὔ τις τοῦδε νόος καὶ μῆτις ἀμείνων Ἢ αὐτοσχεδίῃ μῖξαι χεῖράς τε μένος τε. Iam verò pugna quæ fit comminus, plus roboris & audaciæ postulat: ludicra enim penè est illa, quæ eminus committitur.

c κτίσαθαι τε πόλιας,] Approbo Eustathij lectionem κτίσαθαι accentu acuto in penultima, cùm vulgò penanflexum sit κτῖσθαι, à κτίσαι possidere. Est autem κτίσαθαι idem quod φυλάξασθαι: vt tamen liberum cuiq; sit iudicium, alteram lectionem etiam reliqui.

d ὦ φίλοι, ἀνέρες ἐστέ,] Eadem alibi vidimus, sed tamen ne pede sicco transeamus. Aiax Græcos adhortatur ad strenuè pugnandũ. Iubet autem inuicem eos verecundari, hoc est, vt alter alterius pudore fortiter se gerat, effugiatq; dedecus ignauiæ, quod sibi mutuò possunt inurere, si videantur tam graue periculum detrectare, vnde timiditatis nota semper insignientur. Et quãuis à pugna recedentes mortem euitare se existiment, quod fieri equidem solet: tamen egregio laudis & fortitudinis ornamento ipsos destitui, quod ipsi vitæ proculdubio anteponendum est.

e ἐπὶ δὲ Ζεὺς Τρῶας ἔγειρε.] Hine videtur falsum, quod suprà dicebamus, Iouem in Græcorum partes à Nestoris precibus aliquantulum propendisse, cùm hic dicatur Troianos excitare. Sed quod anteà dictum fuit, intelligendum est generaliter. Iouem hoc Nestori concedere, Græcos à Troianis hodierno die deuictos non iri: sed tamen adhuc conflictantur ingenti ista calamitate, quam tamen Numen illud mox auxilio suo leniet & subleuabit.

f οὔ τις σεῖο νεώτερος] Laudata virtus excitari & inflammari solet, vnde laudabilis quoque fuit illa semper consuetudo, vt virorũ fortissimorum encomia celebrarentur, quod modò adulationis speciem non habeat, fortiores eos reddit, & ad facinora excitatiores. Hinc illud, ni fallor, aurei illius, Chrysostomi, ὁ γὰρ ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν ἐπαινούμενος σφοδροτέραν τοῖς κατορθώμασι τὴν αὐτοῦ τῷ κρείττονι ἐπιθυμίαν προσίησι. Solent tamen aliquando ij qui laudantur, remollescere: vnde rectè Theodoritus, οὐδὲ γὰρ πολλοὺς πολλάκις καὶ λωβᾶσθαι τῶν ἀνθρώπων ὁ ἔπαινος. χαυνοῖ γὰρ τὴν προθυμίαν, καὶ τὸν δρόμον λυμαίνει. καὶ ἐγγύς ποτε αὐτὸ καταλαμβάνεσθαι τοῦ δρόμου τὸ τέρμα (τοῦ γὰρ ὁ ἐπαινούμενος ἐπαναπαύεται) παύεται τοῦ τρέχειν, καὶ τὴν νίκην ἀπόλλυσι. Sed secus in nostro Antilocho accidit, qui cùm à Menelao laudaretur, laudum illarum veritatem reipsa illicò comprobauit.

g Ἀντίλοχος δ' οὐ μεῖνε] Forsan dicas, Ergo adulatoriè locutus est anteà Menelaus, qui huius Antilochi virtutem sic laudibus extulit. Immò aliter sentiendum. Nam temerarij fuisset hominis Hectoris & Troianæ manus impetus vnum sustinere, vnde peccatum esset in nimia confidentia ab Antilocho. Vel etiam fortè nimiæ fuit audaciæ, sic in periculum prorumpere, quod postea detrectauerit: quanquam illud egregium facinus satis Antilochum fortitudinis nomine commendare possit.

h θηρὶ κακὸν ῥέξαντι ἐοικὼς,] Illud animal leonem κατ' ἐξοχὴν Eustathius interpretatur. Aiunt enim, inquit hoc leonis reliquorúmque animalium peculiare, cùm aut ouili insidiata sunt, aut bubulcum aut canem interfecerunt, aut tale quippiam perpetrauerunt, metu pœnæ contrahi, & fugere antequã ab hominibus prehendũtur, quasi damni aut pauperiei factæ, vt loquuntur Iuris sacerdotes, sibi conscia. Quanquam, mea quidem sententia, leoni fugiendi vocabulum minus conuenit, vt huic Antilocho quadret, qui in conspectu Troianorum fugit. Atqui generositas leonis ea est, vt cùm à canibus premitur aut venatoribus cõtemptim restitansque cedat, vbi spectari potest: vbi tamen virgulta syluasq; penetrauit, acerrimo cursu fertur, velut abscondente turpitudinem loco, vt est apud Arist. de Hist. anim. Plinium, & Solinum. sed illa non obstant, quo minus locus iste de leone intelligatur: cùm vt olim monuimus, comparationes nunquam vndequaq; sint similes cum re comparata. Oppianus leones etiam θῆρας appellauit in Κυνηγετικῶν θῆρες δ' οὐ μάλα τοῖσιν ἐπιτροχάδην δὲ ἐγείρει).

i μινυνθάδιος γὰρ ἔμελλεν] Videtur hac προσωποποιΐᾳ consolari τὸν φιλέλληνα, qui ex præcedentibus Græcorum deuictorum misereatur, cùm is per quem tot mala infliguntur, breui sit periturus. Vbi diligenter notandum est, breuitatẽ vitæ Hectoris causam esse, cur eius gloriam tam studiosè Iupiter promoueat. Cuius rei exempla non ita rara sunt, vt res noua & inaudita censeatur. Porrò prudenter sic Hectorem Iouis auxilio suffultum finxit Poëta, vt victi Græci minus dedecoris hinc conciperent, vt quos mirum nõ fuerit turpe profligari, quib. supremũ illud Numẽ aduersatum sit. Itaq; paulò pòst ab Hectore & Ioue Græcos in fugam conuersos dicet: ὣς τότ' Ἀχαιοὶ θεσπεσίως ἐφόβηθεν ὑφ' Ἕκτορι καὶ Διὶ πατρὶ πάντες. Iam quod περὶ τοῦ ὀλιγοχρονίου Hectoris dictum, cuius causam eum Iupiter πλεόνεσσι μετ' ἀνδράσι μοῦνον ἐόντα Τίμα καὶ κύδαινε, simile est, quod etiam de Achille primo Iliadis vidimus, vbi ille apud matrem Thetidem conqueritur, quod cùm μινυνθάδιος sit, tamen se ἄτιμον esse patiatur, quasi breuitatem vitæ multo honore compenset Deus.

k ἠΰτε πέτρη] Hæc pars istius libri miris comparationibus luxuriat, vt nihil suprà non solùm imposterum, sed etiam anteà, quod monitum volui, vt ornamenta illa leuiter & perfunctoriè non prætereantur.

l αὐτὰρ ὁ λαμπόμενος πυρὶ] Sic refulget igne Hector vel propter armorũ splendorẽ, vt anteà de Diomede vidimus, & de Achille posthac videbimus. Vel ignem forsan intelligit, qui ad incendendas naues Græcorum à Troianis afferebatur, ex quibus Aiax, duodecim perimit, Vel πυρὶ λάμπεσθαι dicitur, διὰ τὸ αὐτὸν δίκην πυρὸς μάχεσθαι, ἢ διὰ τὸ πανταχόθεν περὶ αὐτὸν πανταχοῦ μάχην ἅπτειν iuxta

ta illud loquendi genus, quod alibi Poëta vsurpauit: πάντῃ γάρ σε περὶ στέφανος πολέμοιο δέδηε. Quæ omnia Eustathius annotauit, & vt omnino respuenda non sint, tamen possum etiam ego quartum addere, vt dicatur πυρὶ λαμπόμενος Hector: qualis etiam antea descriptus est, τὼ δέ οἱ ὄσσε λαμπέσθην βλοσυρῇσιν ὑπ' ὀφρύσιν.

m τυτθὸν γὰρ ὑπὲκ θανάτοιο φέρονται.] Expressit Poëta periculum, in quo nauigantes versantur: quod eiusmodi est, vt parum à morte distent. vnde Calaber, αὐτὰρ γὰρ ἀεὶ σχεδὸν εἰσὶν ὀλέθρου. Distant autem solo ligno, vt dixit Aratus in Phænomenis, ἴκελοι δὲ (αὕτως) αἰθυίῃσι πολλάκις ἐκ νηῶν πέλαγος περιπαπταίνοντες, ἢ μετ' ἐπ' αἰγιαλοὺς τετραμμένοι· οἱ δ' ἔτι πόντῳ κλύζονται· ὀλίγον δὲ διὰ ξύλον ἄϊδ' ἐρύκει. Hinc est quòd infelicissimam nautarum vitam omnes prædicârint, vt rectè dixerit Antiphanes, ἐν γῇ πόνος ..., & in Scyrijs Sophocles appellat ...

n ἀδρηστόν ἀωτον] Legitur etiam, vt ego ex Eustathio ad marginem annotaui, pro ἄωτος, ἀέθλων: quæ spica mihi legenda post aliorum messem superfuit.

o τοῦ γένετ' ἐκ πατρὸς] De filijs, qui patribus sunt præstantiores, alio loco diximus. cuius rei si causam à Protagora Platonico exquiras, illud ex naturæ aptitudine fieri, quæ maior sit in liberis, quàm in parentibus, ad rei alicuius applicationem respondebit.

p ἔχε γὰρ αἰδὼς καὶ δέος] Pudor erat, si fugerent, & per castra dissiparent, id est, magnum sibi conciliabant dedecus: deinde timebãt ne naues amitterent, aut etiam vitam, si in hostium potestatem deuenissent: quæ duo tamen à viro forti abesse debẽt, hoc est, neutrius horam causa rem strenuè gerere.

q τοῖσι δ' ἀπ' ὀφθαλμῶν] Minerua hoc loco dicitur caliginem ex oculis Græcorum remouere, id est, consternatos eorum animos excitare: forsan quia ipsa εἰς τὴν φρόνησιν ἀλληγορεῖται, vel etiam exhortationis illius Nestoreæ beneficio. Est ergo, vt ait Eustathius, impræsentia φῶς ἰδεῖν, τὸ ξύνεσιν ἀπὸ ... ἀχλὺς ... ἐλπίδος τοῦ μέλανος θανάτου καὶ ὡς εἰπεῖν τὸ σκότος. Vnde & alibi Poëta dixit, αἴκέ τι φόως ἐν Δαναοῖσι γένηαι, vincens nimirum: & rursus, ἐν χερσὶ φόως, id est, salus per victoriam. Sunt enim quasi tenebris obruti, qui vincuntur. Vnde paulò pòst, Patroclo moriente, Achiui in tenebris erunt, & lucem Solis videre exoptabunt. Metaphoricum itaq; est illud loquendi genus à corpore ad animum translatum.

r πίσυρας συναγείρεται ἵππους.] Nota genus illud τετράορος, quod etiam Eustathius indicat, quatuor equorũ sine curru, quos oportuit non solùm celeres esse, sed etiam faciles & obedientes: ne si refractarij fuissent, desultor ab vno in alium subitò transiliens periculum cadendi incurrisset. Ideò dicit, συναγείρεται ἐκ πεδίοιο, vt qui electi tales fuerint. Nihil refert autem, vtrum συναγείρεται vel συναείρεται legas. Equi autem eo modo iuncti vocabantur, vt monuerunt antiqui, ἀμφιππεῖς. Porrò Demetrius, vt est apud veterem Scholiastem, scriptum reliquit, se equitem talem vidisse, qualem hic Homerus proponit. Eos desultores appellant Romani, & equi illi desultorij appellantur, quibus Romani in prælio vtebantur, vt sudante altero transirent in siccum. Erant autem pares, id est, duo tantùm, vt est apud Sextum Pompeium, cùm hic quatuor proponantur à Poëta. Credo autem illud exercitij genus militiæ vmbram fuisse, cùm de Numidis sic referat Liuius lib. ab Vrb. cond. 23. Numidis, inquit, desultorum in modum binos trahentibus equos, inter acerrimam sæpe pugnam in recentem equum ex fesso armatis transultare mos erat, tanta velocitas ipsis, tamq; docile equorum genus erat, &c. Illos aurigas appellauit Vertumnos quidam hoc versu:

Est etiam auriga species Vertumnus, & eius Traijcit alterno qui leue pondus equo.

Vt est apud Rhod. lib. 21. Sed de his copiosiùs in verbo κελητίζει olim dicetur. Cæterùm elegãti ista comparatione alacrem & agilem in pugna ducem ad suos milites obeundos & cohortandos docuit, tum etiam militum ipsorum προθυμίαν.

s ἀλλ' ὥς τ' ὀρνίθων] Aptissima vtitur comparatione. Nam per aquilam significatur Hector, qui ventosam & in sublimi collocatam Troiam habitabat aquilarum more, quæ loca etiam ardua incolunt: per aues autem fluuiatiles innuit Græcos, qui etiam ad aquas tunc temporis consederant.

t τὸν δὲ Ζεὺς] Non est superfluum quòd toties ista inculcat Poëta de Iouis auxilio erga Troianos, vt minus sit mirum, si ab illis ita Græci profligentur. Quod & infra Hector dicet.

u πρύμνῃσι νεῶν] Adscripsi alteram lectionem νεὸς, quam pro germana videtur Eustat. agnoscere. Nam si νεὸς scripseris, inquit, ratio satis aperta reddi non potest illius scripturæ: nisi ναῦς confingas insitatum nominatiuum, cuius genitiuus Ionicus sit νεός. Quod si νεῶν legas, vt in antiquis exemplaribus scriptum erat, facienda erit συνίζησις in scandendo, vt νεῶν vna syllaba censeatur.

x θεῶν ἀέκητι] Ergo aliquid præter Deorum volũtatem, Homere, fieri autumas? neque potuére illi appulsum Græcorum ad Troiam impedire? Cur aliàs igitur Deorum potentiam sic prædicâsti? Meo itaque calculo nunquam hoc impietatis crimine absoluerêris, nisi illud ἀέκητι nõ de impotentia Deorum te intellexisse arbitrarer, quibus iam per Poetas nihil est difficile: sed vt innueres infaustam fuisse illam nauigationem, & malis Deorum signis iam iniquam iudicatam, vt quidem vult Hector, cui tamen illi assensêrint, vt hac tandem calamitate, quæ ipsis per Hectorem infligitur, eorum temeritatem multarent.

y κακότητι γερόντων,] Amolitur Hector honestè à se dedecus, quod ex præcedenti ignauia contraxerat, cùm donec Achilles Græcorum partes armis palàm tutatus est, Vrbe non sit ausus egredi, culpam in Optimates Troianos reijciendo, qui se non passi sint exire, vnde eos timidos appellat & ignauos: quod planè contra ipsius Homeri mentem dictum est, vt in ipso primi libri initio vidimus. Felicitatem pugnæ autem piè admodum Ioui tribuit & in ipso orationis principio & in fine, quod de industria factum est à Poëta, vt paulò antè obseruabamus.

z τῷ ἐν χερσὶ φόως,] Aristarchus sic accipiebat hanc γνώμην, quasi Poëta diceret, ἐν τῷ δρᾶν ἐστὶν ἡ νίκη, καὶ οὐκ ἐν τῇ μειλιχίῃ τοῦ πολέμου. Dionysius autem Thracius τὸ μειλιχίη in nominandi casu ponebat, dicens: ἐν χερσὶν ἡ μὲν ἡ σωτηρία, ... οὐκ ἐν πολέμῳ. Mihi si detur optio, Aristarcho subscribam, quia minus violenta sit illius interpretatio.

FINIS LIBRI XV. HOMERI ILIADIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Π. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΠΑΤΡΟΚΛΩ δεηθέντι Ἀχιλλεὺς τὴν ἑαυτοῦ πανοπλίαν ἐπιτρέπει ἀναλαβεῖν, καὶ τοὺς Μυρμιδόνας ἐξάγειν ἐπὶ τὸν πόλεμον· οἱ δὲ ἐξελθόντες ἔτρεψαν τοὺς Τρῶας. Πάτροκλος δὲ Σαρπηδόνα τὸν Διὸς ἀναιρεῖ, τὸν παρήορον ἵππον τοῦ Ἀχιλλέως ἀνελόντα Πήδασον. Ἔπειτα δὲ Πάτροκλον Ἕκτωρ ἀναιρεῖ πληγέντα πρότερον ὑπὸ Εὐφόρβου, Ἀπόλλωνος ἀφελομένου τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Πῖ Πάτροκλον ἔπεφνεν ἀρειὸν Ἕκτορος αἰχμή.

Ἄλλη.

Πατροκλεία.

ARGVMENTVM DECIMISEXTI LIBRI *Homeri Iliadis.*

PATROCLO deprecanti Achilles suam ipsius armaturam concedit accipere, & Myrmidonas educere ad bellum. Hi verò egressi verterunt in fugam Troianos. Patroclus autem Sarpedonem Iouis filium occidit: qui extremum in curru equum Achillis interfecerat Pedasum. Postea autem Patroclum Hector interemit vulneratum priùs ab Euphorbo, cùm Apollo abstulisset armaturam ipsius.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Π. Patroclum interfecit strenuum Hectoris lancea.

Aliud.

Patroclina.

Ὣς οἱ μὲν περὶ νηὸς ἐϋσσέλμοιο μάχοντο·
Πάτροκλος δ' Ἀχιλῆϊ παρίστατο ποιμένι λαῶν,
ᵃ Δάκρυα θερμὰ χέων, ὥστε κρήνη μελάνυδρος,
Ἥ τε κατ' αἰγίλιπος πέτρης δνοφερὸν χέει ὕδωρ.
Τὸν δὲ ἰδὼν ᾤκτειρε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Τίπτε δεδάκρυσαι Πατρόκλεις, ἠΰτε κούρη
Νηπίη, ἥθ' ἅμα μητρὶ θέουσ' ἀνελέσθαι ἀνώγει,
γρ. ἐσσυμένη * Εἱανοῦ ἁπτομένη, καί τ' * ἐσσυμένην κατερύκει,
Δακρυόεσσα δέ μιν ποτιδέρκεται, ὄφρ' ἀνέληται.
Τῇ ἴκελος Πάτροκλε τέρεν κατὰ δάκρυον εἴβεις.
ᵇ Ἠέ τι Μυρμιδόνεσσι πιφαύσκεαι, ἢ ἐμοὶ αὐτῷ;
Ἠέ τιν' ἀγγελίην Φθίης ἐξέκλυες οἶος;
Ζώειν μὰν ἔτι φασὶ Μενοίτιον Ἄκτορος υἱόν,
Ζώει δ' Αἰακίδης Πηλεὺς μετὰ Μυρμιδόνεσσι,
γρ. ἀποχόμεθα Τῶν κε μάλ' ἀμφοτέρων * ἀκαχοίμεθα τεθνηώτων.
Ἠὲ σύ γ' Ἀργείων ὀλοφύρεαι, ὡς ὀλέκονται
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν, ᶜ ὑπερβασίης ἕνεκα σφῆς;
Ἐξαύδα, μὴ κεῦθε νόῳ, ἵνα εἴδομεν ἄμφω.
Τὸν δὲ βαρυστενάχων προσέφης Πατρόκλεις ἱππεῦ,
Ὦ Ἀχιλεῦ Πηλέος υἱὲ, μέγα φέρτατ' Ἀχαιῶν,
ᵈ Μὴ νεμέσα· τοῖον γὰρ ἄχος βεβίηκεν Ἀχαιούς.
Οἱ μὲν γὰρ δὴ πάντες ὅσοι πάρος ἦσαν ἄριστοι,
Ἐν νηυσὶν κέαται βεβλημένοι οὐτάμενοί τε.
Βέβληται μὲν ὁ Τυδείδης κρατερὸς Διομήδης,
Οὔτασται δ' Ὀδυσεὺς δουρικλυτὸς, ἠδ' Ἀγαμέμνων·
Βέβληται δὲ καὶ Εὐρύπυλος κατὰ μηρὸν ὀϊστῷ.
Τοὺς μέν τ' ἰητροὶ πολυφάρμακοι ἀμφιπένονται,
Ἕλκε' ἀκειόμενοι· σὺ δ' ἀμήχανος ἔπλευ Ἀχιλλεῦ.
Μὴ ἐμέ γ' οὖν οὗτός γε λάβοι χόλος, ὃν σὺ φυλάσσεις,
γρ. αἰν' ἀρετῆς ἐ αἰαρέτης ᵉ * Αἰναρέτη. τί σευ ἄλλος ὀνήσεται ὀψίγονός περ,
Αἴ κε μὴ Ἀργείοισιν ἀεικέα λοιγὸν ἀμύνῃς;
Νηλεές· οὐκ ἄρα σοί γε πατὴρ ἦν ἱππότα Πηλεύς,
γρ. οἶδ' ἵνα τι Οὐδὲ Θέτις μήτηρ· γλαυκὴ * δέ σε τίκτε θάλασσα,
Πέτραι τ' ἠλίβατοι, ὅτι τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής.
ᶠ Εἰ δέ τινα φρεσὶ σῇσι θεοπροπίην ἀλεείνεις,
Καί τινά τοι πὰρ Ζηνὸς ἐπέφραδε πότνια μήτηρ,
Ἀλλ' ἐμέ περ ᵍ πρόες ὦχ', ἅμα δ' ἄλλον λαὸν ὄπασσον
Μυρμιδόνων, ἤν πού τι φόως Δαναοῖσι γένωμαι.
Δὸς δέ μοι ὤμοιιν τὰ σὰ τεύχεα θωρηχθῆναι,
γρ. αἴκε με * Αἴκ' ἐμὲ σοὶ ἴσκοντες ἀπόσχωνται πολέμοιο
Τρῶες, ἀναπνεύσωσι δ' ἀρήϊοι υἷες Ἀχαιῶν
Τειρόμενοι, ὀλίγη δέ τ' ἀνάπνευσις πολέμοιο.
Ῥεῖα δέ κ' ἀκμῆτες κεκμηότας ἄνδρας ἀϋτῇ
Ὤσαιμεν προτὶ ἄστυ νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων.
Ὣς φάτο λισσόμενος ʰ μέγα νήπιος· ἦ γὰρ ἔμελλεν
Οἷ αὐτῷ θάνατόν τε κακὸν καὶ κῆρα λιτέσθαι.
Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Ὤ μοι διογενὲς Πατρόκλεις, οἷον ἔειπες·
ⁱ Οὔτε θεοπροπίης ἐμπάζομαι ἥν τινα οἶδα,
Οὔτε τί μοι ᵏ πὰρ Ζηνὸς ἐπέφραδε πότνια μήτηρ·
Ἀλλὰ τόδ' αἰνὸν ἄχος κραδίην καὶ θυμὸν ἱκάνει,
Ὁππότε δὴ ˡ τὸν ὁμοῖον ἀνὴρ ἐθέλῃσιν ἀμέρσαι,
Καὶ γέρας ἂψ ἀφελέσθαι, ὅ τε κράτεϊ προβεβήκῃ·
Αἰνὸν ἄχος τό μοι ἐστὶν, ἐπεὶ πάθον ἄλγεα θυμῷ.

SIC hi quidem pro naui bene trãstrata pugnabant:
Patroclus autem Achilli astitit pastori populorum,
Lacrymas calidas fundens tanquam fons nigram aquam habens,
Quæ ab alia petra atram fundit aquam.
Hunc.a.cõspicatus miseratus est celer diuinus Achilles,
Et ipsum edita voce verbis velocibus allocutus est:
Cur autem lachrymatus es Patrocle, tanquã puella
Paruula? quæ cum matre currens eleuari efflagitat,
Vesti adhærens,& properantem detinet,
Lacrymabunda autem ipsam aspicit dum suscipiatur:
Huic similis Patrocle humidam lacrymam profundis.
An aliquid Myrmidonibus nuncias, aut mihi ipsi?
Aut aliquot nuncium ex Phthia audiuisti solus?
Viuere quidem adhuc aiunt Menætium Actoris filiũ,
Viuit & Aeacides Peleus inter Myrmidonas,
Quibus valdè ambobus tristaremur mortuis:
An tu Argiuorum causa luges, quia pereunt
Naues apud concauas iniustitia gratiâ suæ?
Eloquere,ne cela mente,vt sciamus ambo.
Hũc.a.grauiter suspirãs allocutus es Patrocle eques:
O Achilles Pelei fili, multò fortissime Achiuorum,
Ne indigneris:talis enim dolor inuasit Achiuos.
Hi etenim iam omnes quicunq; anteà erant fortissimi,
In nauibus iacẽt percussi eminus vulneratiq; cominus:
Sauciatus est quidem Tydides fortis Diomedes,
Vulneratus est.a.Vlysses hasta inclytus & Agamemnõ,
Percussus est etiam Eurypylus in fæmore sagitta:
Hos.q. medici multa pharmaca scientes curant,
Vulnera sanantes: tu.a.implacabilis es Achilles:
Non me igitur talis capiat ira,quàm tu seruas,
Inutilis virtute pdite:qs à te alius iuuabitur serò natus quidem,
Si non ab Argiuis indignũ exitium auertas?
O immitis:non vtiq; tibi pater erat eques Peleus,
Nec Thetis mater:cæruleum autem te peperit mare,
Petræq; altæ,quia tibi mens est sana.
Si verò aliquod mentibus tuis vaticinium vitas,
Et aliquod tibi à Ioue retulit veneranda mater,
At me saltem mitte citò:simulq; reliquum exercitum præbe
Myrmidonum,si fortè aliquod lumen Danais fiant.
Da autem mihi humeris tua arma armari.
Si me tibi assimilantes abstineant à bello
Troiani,respirent autem bellicosi filij Achiuorum
Afflicti:exigua autem respiratio belli fiat.
Facilè autem recentes nos,defessos viros prælio
Repellemus ad vrbem à nauibus & tentorijs.
Sic dixit supplicans valdè demens: certò enim erat
Sibijpsi mortemq; malam,& fatum rogaturus.
Hunc.a.valdè ingemẽs allocutus est pedib.celer Achilles.
Hei mihi nobilis Patrocle,quid dixisti?
Neq; oraculum curo quid sciam,
Neq; quid mihi à Ioue retulit veneranda mater:
Sed hic grauis dolor cor & animum occupat,
Quando iam æqualem vir vult priuare portione,
Et pmium rursus auferre,qui potẽtia antecellit:
Grauis dolor hic mihi est, quoniã passus sũ dolores animo.

Κήρην,

Κούρην, ἣν ἄρα μοι γέρας ἔξελον υἷες Ἀχαιῶν,
Puellam, quam mihi præmiū elegerant filij Achiuorū,
Δουρὶ δ' ἐμῷ κτεάτισσα, πόλιν εὐτείχεα πέρσας,
Hastáq́; mea acquisiueram, vrbe bene murata euersa:
Τὴν ἂψ ἐκ χειρῶν ἕλετο κρείων Ἀγαμέμνων
Hanc rursus ex manibus rapuit rex Agamemnon
Ἀτρείδης, m ὡσεί τιν' ἀτίμητον μετανάστην.
Atrides: tāquā ab aliquo magistratuū experte inquilino.
n Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν· οὐδ' ἄρα πως ἦν
Sed hæc quidē ante acta esse sinamus. neq; enim liceret
Ἀσπερχὲς κεχολῶσθαι ἐνὶ φρεσίν· ἤτοι ἔφην γε
Perpetuò iratum esse in mentib. verùm enimuerò dixi
Οὐ πρὶν μηνιθμὸν καταπαυσέμεν, ἀλλ' ὁπότ' ἂν δὴ
Non prius iram depositurum, nisi cùm iam
Νῆας ἐμὰς ἀφίκηται ἀϋτή τε πτόλεμός τε.
Ad naues meas peruenisset clamorq́; bellumq́;.
Τύνη δ' ὤμοιιν μὲν ἐμὰ κλυτὰ τεύχεα δῦθι,
Tu autem humeris quidem mea inclyta arma indue:
Ἄρχε δὲ Μυρμιδόνεσσι φιλοπτολέμοισι μάχεσθαι,
Dux esto aūt Myrmidonibus pugnacib. ad pugnandū:
Εἰ δὴ κυάνεον o Τρώων νέφος ἀμφιβέβηκε
Siquidem obscura Troianorum nubes circumiuit
Νηυσὶν ἐπικρατέως· οἱ δὲ ῥηγμῖνι θαλάσσης
Naues fortiter: hi autem in littore maris
Κεκλίαται, χώρης ὀλίγην ἔτι μοῖραν ἔχοντες,
Conclusi sunt, loci paruam adhuc portionem habentes
Ἀργεῖοι· Τρώων δὲ πόλις ἐπὶ πᾶσα βέβηκε,
Argiui: Troianorum autem ciuitas cōtra tota venit
Θάρσυνος· οὐ γὰρ ἐμῆς κόρυθος λεύσσουσι μέτωπον
Audax. non enim mea galeæ vident frontem
Ἐγγύθι λαμπομένης· τάχα κεν φεύγοντες ἐναύλους
Propè splendentis, mox fugientes fossas campestres
Πλήσειαν νεκύων, εἴ μοι κρείων Ἀγαμέμνων
Impleuissent cadaueribus suis, si mihi rex Agamemnon
Ἤπια εἰδείη· νῦν δὲ στρατὸν ἀμφιμάχονται.
Lenis fuisset: nunc autem castra oppugnant.
p Οὐ γὰρ Τυδείδεω Διομήδεος ἐν παλάμῃσι
Non enim Tydidæ Diomedis in manibus
Μαίνεται ἐγχείη, Δαναῶν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι·
Furit hasta, à Græcis mortem vt arcere possit.
Οὐδέ πω Ἀτρείδεω q ὀπὸς ἔκλυον αὐδήσαντος
Neq; dum Atridæ vocem audiui clamantis
Ἐχθρῆς ἐκ κεφαλῆς, ἀλλ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο
Inimico ex capite, sed Hectoris homicidæ vox
Τρωσὶ κελεύοντος περιάγνυται· οἱ δ' ἀλαλητῷ
Troianos adhortātis circū circa frāgitur: illi a. clamore
Πᾶν πεδίον κατέχουσι, μάχῃ νικῶντες Ἀχαιούς.
Totum campum obtinent, prælio vincentes Achiuos.
Ἀλλὰ καὶ ὥς, Πάτροκλε, νεῶν ἄπο λοιγὸν ἀμύνων
Sed & sic Patrocle, à nauibus pestem propulsans,
Ἔμπεσ' ἐπικρατέως, μὴ δὴ πυρὸς αἰθομένοιο
Irrue strenuè, ne tandem igne ardenti
Νῆας ἐνιπρήσωσι, φίλον δ' ἀπὸ νόστον ἕλωνται.
Naues incendant: dulcem autem reditum auferant.
Πείθεο δ' ὥς τοι ἐγὼ μύθου τέλος ἐν φρεσὶ θείω,
Pare a. sicut tibi ego sermōis summā in mētib. posuero,
Ὡς ἄν μοι τιμὴν μεγάλην καὶ κῦδος ἄροιο
Vt mihi honorem magnum & gloriam referas
Πρὸς πάντων Δαναῶν, ἀτὰρ οἱ περικαλλέα κούρην
Apud omnes Danaos, ac illi perpulchram puellam
Ἂψ ἀπονάσσωσιν, ποτὶ δ' ἀγλαὰ δῶρα πόρωσιν.
Iterum reddant, insuper autē splendida dona prabeāt.
Ἐκ νηῶν ἐλάσας, ἰέναι πάλιν· εἰ δέ κεν αὖ τοι
Ex nauibus vbi repuleris, reuertere: si autē rursus tibi
r Δώῃ κῦδος ἀρέσθαι ἐρίγδουπος πόσις Ἥρης,
Det gloriam auferre valdè sonans maritus Iunonis,
Μὴ σύ γ' ἄνευθεν ἐμεῖο λιλαίεσθαι πολεμίζειν
Ne tu sine me appete pugnare
Τρωσὶ φιλοπτολέμοισιν· ἀτιμότερον δέ με θήσεις.
Cum Troianis bellicosis: ignominiosiorē aūt me facies
Μὴ δ' ἐπαγαλλόμενος, πολέμῳ καὶ δηϊοτῆτι,
Néve exultans bello & pugna
Τρῶας ἐναιρόμενος, προτὶ Ἴλιον ἡγεμονεύειν.
Troianos occidens, ad illum ducas exercitum:
Μή τις ἀπ' Οὐλύμποιο θεῶν αἰειγενετάων
Ne quis ab Olympo deorum sempiternorum
Ἐμβήῃ· μάλα τούς γε φιλεῖ ἑκάεργος Ἀπόλλων.
Ingruat in te: valdè hos diligit longè operans Apollo.
Ἀλλὰ * πάλιν τρωπᾶσθαι, ἐπὴν φάος ἐν νήεσσι
Sed retrò reuertaris postquam salutem in nauibus — χ. παλιν τρωπάασθ. χ. θεῖς.
* Θήῃς, τοὺς δὲ δ' ἐᾶν πεδίον κατὰ δηριάασθαι.
Feceris: illos autem mitte per campum pugnare.
Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Vtinam enim ô Iupiterq́; pater & Minerua, & Apollo,
Μή τις οὖν Τρώων θάνατον φύγοι ὅσσοι ἔασι,
Neq; qs igitur Troian. mortē effugeret quotquot sunt,
Μή τις Ἀργείων, νῶϊν δ' ἐκδῦμεν ὄλεθρον,
Neq; quis Archiuorum: nos verò vitemus mortem,
Ὄφρ' οἶοι Τροίης ἱερὰ κρήδεμνα λύοιμεν.
Vt soli Troiæ sacra mœnia diruamus.

COMMENTARIVS.

a δάκρυα θερμὰ χέων.] Hic festiuum illum Luciani in morte peregrini Oratorem risu effusissimo Theagenis lacrymosam orationem excipientem optarem: vt ille etiam pari festiuitate Patroeli nostri fletus subsannaret. Sed & nos agamus Democritum. Ridiculum enim est, & heroica maiestate indignum sic lacrymari, vt alibi ex Platone monuimus. Auget porrò risum Poëta noster comparatione illa aquæ desilientis planè hyperbolica. Sed tamen quia res est ista, quæ aliquando accidat, habet quâ nos Homerus excipiat, cùm potissimùm illud in persona Achillis dānet. Etenim statim Achilles illud Patroclo exprobrabit docebitq́; indignum esse heroë: vnde eum eleganter puellulæ comparabit. Quamuis enim vitiosos mores aliquando nobis obtrudat, solet tamen illos derepentè castigare: vt intelligamus, non ideò eum ista imitandi gratia proponere, sed ad humanæ imbecillitatis documenta. Itaq; antequàm sapientissimo Vati insultes, omnia tibi diligenter circumspicienda sunt: qua in re peccasse olim Zoilum autumo.

b ἠὲ Μυρμιδόνεσσι] In hoc genere interrogationum solet Poëta fingere interrogantē, qui omnes causas disquirat, quibus aliquid contigisse potuerit. Postremo autem loco eam plerunque collocat, quæ magis ad veritatem accedit, vt hoc loco videmus.

c ὑπερβασίης οὕνεκα σφῆς] ὑπερβασία illa fuit iniuria, quæ Achilli illata est in Briseide rapienda: culpam autē in omnes Græcos refert, non quòd illi re ipsa iniuriosi fuerint, sed quia Agamemnoni iniurioso non obstiterint, vt aliàs vidimus.

d μὴ νεμέσα] Fatetur Patroclus se indignā rem Heroë facere, qui sic lacrymetur, itaque non immeritò ab Achille obiurgari Illiùs tamen nihilominus indignationem deprecatur, habita ratione causæ, cuius gratia fleuerit, quę adeò miseranda est, vt à quouis māsueto & bene cordato homine, quantūuis inuito, lachrymas extorquere possit. Ecquid enim tristis illa belli facies nō possit, in qua tot duces ab hostibus vulnerati sunt Diomedes, Vlysses, Agamemnon (sic enim prudenter neq; primum neque vltimum Regē collocauit,

locauit, ne si primum, Achilli minus grata foret narratio, si vltimum memor Achilles postremæ partis orationis indignaretur hostis sui refricata memoria, vt indicauit Eustathius) & Eurypylus, quorum alij cominus, alij eminus vulnera acceperunt? Quis ad ista non commoueatur? Itaque Patroclus ista facilitatis laude se commendat, contrà Achilli duritiem animi obijcit, quam eleganter exaggerat & illustrat à causis procreantibus: quasi is qui in his Græcorum angustijs eorum non misereatur, humano se oriundum genere venditare non possit, immò potiùs aut mare aut saxa pro parentibus habuisse credendus sit.

e αἰναρέτη] Sic legebat Aristarchus, vt impressum est in contextu, sicut Herodotus & Appion tradiderunt. Fuerunt tamen qui legerent, αἰν' ἀρετῆς τί σευ ἄλλος ὀνήσεται, quasi dicat Patroclus Achilli, ὦ αἰνὴ τίς ἄλλος τῆς σῆς ἀνδρείας ὀνήσεται. Quidam etiã, αἰναρέτης, in nominandi casu scribebant, referendo ad χόλος, vt intelligatur χαλεπῶς τῆς ἀρετῆς. Et ista nolui negligenter, vt alij præterire.

f εἰ δέ τινα φρεσὶν] De hoc vaticinio satis primo libro diximus. Quod autem ad Patrocli postulatum attinet, illud est eiusmodi, vt se verè malis Græcorum affici comprobet, qui se ad eos pro virili parte defendẽdos in periculum lubenter conijciat: sed dissimulata tantùm Achillis forma, eius arma pro suis induendo, quia illa hostibus maiori futura terrori intelligebat. Quod stratagema imitatos fuisse Messenios, voluit Pausanias lib. 4. non satis rectè, nisi fallor, propter facti vtriusque dissimilitudinem. Illorum factum sic se habet. In vrbe Elide duplex erat factio: altera in Lacedæmonios, altera in Messenios propendens. Res ad ciuile bellum deducta est. Hoc vbi Lacedæmonij resciuerunt, auxilia statim partium suarum studiosis mittunt. At dum illi quidẽ delectu habendo & ordinibus describẽdis tempus terunt, intereà è Messenijs lectissimi quiq; ad mille fermè homines raptim, clypeis Laconica insignia præferentes Elidem veniunt. Eos intra mœnia Spartanorum factio, rati auxiliares suos adesse, receperunt. Oppido potiti Messenij, eos qui Lacedæmonijs studuerant, malè mulctarunt: ijs qui suarum erant partium, vrbem tradidere. His subiungit Pausanias: Vsurparunt illi quidem opportunè commentum Homericum: nam & ille in Iliade Patroclum memorauit arma Achillis indutum, in hostium se aciem intulisse: cumq; Troiani ad pugnam rediisse Achillem putassent, conturbatis ordinibus omnes in fugã versos. Hæc Pausanias. Sed studiosus lector aduertat, &, si fas est, in Pausania iudicium desideret. Nam vtrumque factum longè est inuicẽ dissimile. Quid enim? Messenij hostium arma emẽriuntur, Patroclus armis amici hostibus imponit. Elei Lacedæmonijs fautẽes, Messenios istos pro amicis excipiunt. Troiani Patroclum pro hoste, immò etiam insigni nimirum Achille agnoscunt. An, rogo, ista similia sunt? Vmbram tamen similitudinis habent propter armorum mutationem.

g πρόες ὦχ'] Citò mitti vult ad pugnam Patroclus, quum in tam graui periculo mora sit periculosissima. Vnde διηγήματα illa apud Euripidem, - κῇ μέλλε' Ἄρης συγῇ μάχαις.

h μέγα νήπιος] Stultum appellat Patroclum Homerus, quia, vt subijcit, nihil aliud ab Achille postulabat, quàm mortem suã, cùm sub illa armorum specie moriturus esset. Verùm satis magnanimi viri esse videtur pro suorum defensione, morti quantumuis certæ caput obijcere: quãquam fortè pusillanimitatem quandam præ se ferat sub alia specie, non sub propria, pugnare: quo facto virtutem suam depressit: Achillem simulando quod in eius sola potestate Græcorum salus sita esse credebatur. Voluit ergo Achilles apud hostes videri, id est, fortis, cùm tamen ipse exitus Patroclum re vera ostenderit, id est, Achillis virtute longè inferiorem. Quod ego prouerbialiter vsurpari posse puto, in eum qui sub habitu alieno sese pro illo venditare voluerit: cuiusmodi sunt illa, Aliud in titulo, aliud in pyxide: Personam, non faciem gerit, &c.

i οὔτε θεοπροπίης] Sic aliàs Hector auguria omnia contemnebat, sed minus prudẽter quàm Achilles. Hic enim non ita loquitur, quasi nihil faciat Deorum monita & vaticinia, sed vt se eò fortiorem esse doceat, quò illi mors certiùs destinata est: & cùm hoc bello se sciret periturum, tamen metu mortis se bello non abstinere, sed potius iusta quadam indignatione, quam breuiter commemorat: breuiter, inquam, quia scienti Patroclo.

k πὰρ Ζηνὸς] Quidam dicebant ista dicta fuisse Thetidi à Nereo, vt monuimus libro primo Iliadis. Sed & lib. 9. suprà fatum istud ipse Achilles recitauit.

l τὸν ὁμοῖον] Hic se Agamemnonis æqualem dicit Achilles, cùm statim Regem præstantiorem, id est, κράτεϊ προβεβηκότα, appellet. Quæ per me sic conciliantur. Aequalis erit Agamemnoni virtute bellica Achilles, sed dignitate longè inferior, vt dicebat olim etiam Nestor.

m ὡσεί τιν' ἀτίμητον μετανάστην] Aristoteles Polit. 3. ex hoc loco docuit, eum ciuem dici, qui muneribus in Republica fungi possit: & contrà, inquilinum. Probat etiam ciuium pluralitatem in quibusdam Rebuspub. id est, in vrbes sæpe admitti quoq; peregrinos: & illud tum maximè, cùm ciuium paucitas est. Sed illius verba ista sunt: ἐν μὲν οὖν ταῖς πολλαῖς πόλεσι, φανερὸν ἐκ τούτων, καὶ ὅτι λέγεται μάλιστα πολίτης ὁ μετέχων τῶν τιμῶν, ὥσπερ καὶ Ὅμηρος ἐποίησεν, ἀλλ' ἔστιν τὸ τοιοῦτον ἐπικεκρυμμένον ἐστὶν, ἀπάτης χάριν τῶν συνοικούντων ἐστί. ὡσεί τιν' ἀτίμητον μετανάστην, ὥσπερ μέτοικος γάρ ἐστιν ὁ τῶν τιμῶν μὴ μετέχων.

n ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι] Ecce quid possint amicorum obiurgationes. Nam ad vnius Patrocli verba relãguit & emolluit Achillis ira, quæ à superioribus legatis frangi non poterat. Itaque verum est illud iam bis scriptum, ἀγαθὴ δὲ παραίφασις ἐστὶν ἑταίρου: vel forsan non tam propter Patrocli preces id accidit, quàm ex commiseratione Græcorũ, qui iam in medijs nauibus profligabantur: immò etiam non propter ipsos Græcos, sed propter naues tantùm fortè sic sedatus est, vt posteà videbimus. Atqui eo vsq; se iram prorogaturum Achilles anteà dixerat, vt & idem subijcit, donec ad naues suas pugnaretur. Videbatur itaq; ad finem perducta illius ira. Cùm autem ipse egredi in prælium posset, maluit tamen Patroclum præmittere, vt eò meliùs & commodiùs honoribus meritis afficeretur, vt & negotium illud Patroclo studiosè commendauit.

o Τρώων νέφος] Hinc potest colligi, quàm eleganter dicatur posteà Patroclus Græcis φάος φέρειν. Ingens enim illa Troianorum multitudo (Τρώων δὲ πᾶσαι ἐπὶ νῆας ἔβαινον ὁμιλαδὸν κεκληγῶτες, vt mox dicetur) nauibus quasi tenebras offundebat, & totam stationem densitate sua obscurabat. Itaque Patroclus, qui eos dissipaturus est, rectè lucem afferre dicetur, non secus atq; cùm densatas & fuscas nubes suo iubare Sol discutit, suumq; mundo splendorem restituit.

p οὐ γὰρ Τυδείδεω] Rectè Diomedis & Agamemnonis tantùm Achilles meminit: quorum vterq; quasi huius calamitatis authores viderentur. Etenim Agamemnon non proteruia sua heroẽm expulerat, vt copiosè primo libro vidimus, & hic duobus locis: Diomedes verò Achillem contempserat, adeò vt etiam superbum eum appellauerit, belli negotia in se securè recipiens, ac si Achille nõ opus esset, vbi Diomedes aderat. Locus est Iliad. 9. in fine, vbi sic Diomedes:

> Ἀτρείδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
> Μὴ ὄφελες λίσσεσθαι ἀμύμονα Πηλείωνα,
> Μυρία δῶρα διδοὺς· ὁ δ' ἀγήνωρ ἐστὶ καὶ ἄλλως·
> Νῦν αὖ μιν πολὺ μᾶλλον ἀγηνορίῃσιν ἐνῆκας.
> Ἀλλ' ἤτοι κεῖνον μὲν ἐάσομεν, ἤ κεν ἴῃσιν, Ἤ κε μένῃ, &c.

q ὀπὸς ἔκλυον αὐδήσαντος] Quod Achilles Agamemnonis vocem se non exaudisse dicat, innuit eum vel timidũ, vel etiã fugisse: quæ cognata sunt, cùm ex timore fuga promanet, per quem etiam veluti fauces præcluduntur, vt ad clamorem vox homini non suppetat. cùm alioqui in generosis meatus ille aëris contentiorem vocem emittat, siue id propter pulmonum robur, vel propter calorẽ fiat: quanquam vt per calorem, non est omnino necessarium ex Galeni sententia. Sed de his Physici copiosiùs. Vide Rhodig. lib. 19. cap. 12. Porrò βοὴν ἀγαθοὺς apud Homerum dici viros fortes, sæpe dictum est. Siquidẽ grauitas vocis naturæ est generosæ, vt docet Arist. de Generat. anim. lib. 5. cap. 7. vbi etiam docet, caliditatem vel frigiditatem grauem aut acutam vocem reddere. Spiritus enim calidus crassitudine sua grauitatem vocis efficit, frigidus præ sua tenuitate contrarium Iam verò in generosis spiritus ille calidus proculdubio regnat, timor verò siquid illius in homine est, conglaciat & extinguit, vt mirum non sit præ formidine multos obmutescere.

r ἂψ ἰέναι καὶ Τρῶας] Militiæ Patrocli limites ponit & terminos, quos transilire non audeat: nimirùm vt cùm à nauibus Troianos propulsauerit, vlteriùs non progrediatur. Sed quare? Quòd hac ratione periculum erat, ne si ad Troiam vsque hostem persequeretur, Deorum manus Patroclus incurreret, qui Troianas partes tutabantur. Cur autem dicit hoc sibi ignominiosum fore? An quòd illius armis indueretur Patroclus. & illa tam temerario homini commisisse dedecus illi futurum erat? An quòd etiam in Græcorum contemptum sic venturus erat, & priori ignominiæ ex raptu Briseidis contractæ, hæc insuper fuerat accessura! An quòd illius consortio destitutus rem nõ tam strenuè gesturus erat? quod videtur innuisse Pindarus in Olymp. od. 9. vbi narrat pulsis Græcis à Telepho solum Achillem cum Patroclo perstitisse: tum addit, ὡς ἔμφρονι δεῖξαι μαθεῖν Πατρόκλου βιατὰν νόον· ἐξ οὗ Θέτιος γόνος οὐλίῳ νιν ἐν Ἄρει παραγορεῖτο μή ποτε σφετέρας ἄτερθε ταξιοῦσθαι δαμασιμβρότου αἰχμᾶς.

s νῆας δὲ ἰαίνεσθαι] Ergo naues liberari, quàm ipsos Græcos malebat Heros, vt suprà monebamus. Quod etiam magis indicãt sequentia quibus vtriusque exercitus perniciem & internecionẽ precatur, vt sibi soli subactæ & dirutæ Troiæ superesset gloria. Quatuor

tuor illos versus tamen, qui sequuntur, multi ex antiquis expungebant: quia indigni videbantur, quos Heros pronunciasset, διά τε ἄλλα καὶ διὰ τὸ ὑπερβολικὸν φασὶ καὶ παιδαριῶδες τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ ἀδύνατον καὶ τὸ τῆς εὐχῆς φθονερόν. Et sanè nisi iam longa lectione recepti essent, meo calculo lituram acciperent: nisi hoc quoque inter illa referamus, quæ malè Heroibus Poëta tribuit.

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Αἴας δ' οὐκέτ' ἔμιμνε. βιάζετο γὰρ βελέεσσι·
Δάμνα μιν Ζηνός τε νόος καὶ Τρῶες ἀγαυοί,
Βάλλοντες· δεινὴν δὲ περὶ κροτάφοισι φαεινὴ
Πήληξ βαλλομένη καναχὴν ἔχε. βάλλετο δ' αἰεὶ
Κὰπ φάλαρ' εὐποίηθ'. ὁ δ' ἀριστερὸν ὦμον ἔκαμνεν,
Ἔμπεδον αἰὲν ἔχων σάκος αἰόλον· οὐδὲ δύναντο
Ἀμφ' αὐτῷ πελεμίξαι, ἐρείδοντες βελέεσσιν·
Αἰεὶ δ' ἀργαλέῳ ἔχετ' ἄσθματι. * κὰδ δέ οἱ ἱδρὼς
Πάντοθεν ἐκ μελέων πολὺς ἔρρεεν, οὐδέ πῃ εἶχεν
Ἀμπνεῦσαι, πάντῃ δὲ κακὸν κακῷ ἐστήρικτο.
Ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι,
Ὅππως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Ἕκτωρ δ' Αἴαντος δόρυ μείλινον ἄγχι παραστὰς
Πλῆξ' ἄορι μεγάλῳ, αἰχμῆς παρὰ καυλὸν ὄπισθεν
Ἀντικρὺ δ' ἀπάραξε. τὸ μὲν Τελαμώνιος Αἴας
Πῆλ' αὔτως ἐν χειρὶ κόλον δόρυ· τῆλε δ' ἀπ' αὐτοῦ
Αἰχμὴ χαλκείη χαμάδις βόμβησε πεσοῦσα.
Γνῶ δ' Αἴας κατὰ θυμὸν ἀμύμονα, ῥίγησέν τε
Ἔργα θεῶν, ὅ ῥα πάγχυ μάχης ἐπὶ μήδεα * κεῖρε
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, Τρώεσσι δὲ βούλετο νίκην.
Χάζετο δ' ἐκ βελέων. τοὶ δ' ἔμβαλον ἀκάματον πῦρ
Νηῒ θοῇ· τῆς δ' αἶψα κατ' ἀσβέστη κέχυτο φλόξ.
Ὣς τὴν μὲν πρύμνην πῦρ ἄμφεπεν· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Μηρὼ πληξάμενος Πατροκλῆα προσέειπεν,
Ὄρσεο διογενὲς Πατρόκλεις ἱπποκέλευθε,
Λεύσσω δὴ παρὰ νηυσὶ πυρὸς δηΐοιο ἐρωήν.
Μὴ δὴ νῆας ἕλωσι, καὶ οὐκέτι φυκτὰ πέλωνται,
Δύσεο τεύχεα θᾶσσον, ἐγὼ δέ κε λαὸν ἀγείρω.
Ὣς φάτο. Πάτροκλος δὲ κορύσσετο νώροπι χαλκῷ.
Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκε
Καλάς, ἀργυρέοισιν ἐπισφυρίοις ἀραρυίας·
Δεύτερον αὖ, θώρηκα περὶ στήθεσσιν ἔδυνε,
Ποικίλον, ἀστερόεντα, ποδώκεος Αἰακίδαο.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον,
Χάλκεον, αὐτὰρ ἔπειτα σάκος μέγα τε στιβαρόν τε·
Κρατὶ δ' ἐπ' ἰφθίμῳ κυνέην εὔτυκτον ἔθηκε,
Ἵππουριν, δεινὸν δὲ λόφος καθύπερθεν ἔνευεν.
Εἵλετο δ' ἄλκιμα δοῦρε, τά οἱ παλάμηφιν ἀρήρει.
Ἔγχος δ' οὐχ ἕλετ' οἶον ἀμύμονος Αἰακίδαο,
Βριθὺ, μέγα, στιβαρόν· τὸ μὲν οὐ δύνατ' ἄλλος Ἀχαιῶν
Πάλλειν, ἀλλά μιν οἶος ἐπίστατο πῆλαι Ἀχιλλεὺς·
Πηλιάδα μελίην, τὴν πατρὶ φίλῳ πόρε Χείρων
Πηλίου ἐκ κορυφῆς, φόνον ἔμμεναι ἡρώεσσιν.
Ἵππους δ' Αὐτομέδοντα θοῶς ζευγνῦμεν ἄνωγε,
Τὸν μετ' Ἀχιλλῆα ῥηξήνορα τῖε μάλιστα·
Πιστότατος δέ οἱ ἔσκε μάχῃ ἔνι μεῖναι ὁμοκλήν.
Τῷ δὲ καὶ Αὐτομέδων ὕπαγε ζυγὸν ὠκέας ἵππους,
Ξάνθον καὶ Βαλίον, τὼ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην·
Τοὺς ἔτεκε Ζεφύρῳ ἀνέμῳ ἅρπυια Ποδάργη,
Βοσκομένη λειμῶνι * παρὰ ῥόον Ὠκεανοῖο.
Ἐν δὲ παρηορίῃσιν ἀμύμονα Πήδασον ἵει,
Τόν ῥά ποτ' Ἠετίωνος ἑλὼν πόλιν ἤγαγ' Ἀχιλλεύς,
Ὃς καὶ θνητὸς ἐὼν ἕπεθ' ἵπποις ἀθανάτοισι.
Μυρμιδόνας δ' ἄρ' ἐποιχόμενος θώρηξεν Ἀχιλλεύς,

Sic hi quidem talia inter se loquebantur.
Aiax aũt non amplius manebat: premebatur.n.telis.
Superabat eum Iouisq; mens & Troiani illustres
Iacientes, magnum autem circa tempora splendida
Galea pcussa sonũ edebat: percutiebatur aũt semper
Ad phaleras bene factas: hic.a. sinistro humero laborabat,
Firmiter usq; tenens scutũ variũ, neq; poterãt
Circum ipsum dimouere loco, iacientes telis.
Semper.a. molesto tenebatur anhelitu: deq; ei sudor χ. κὰδ δὲ
Vndiq; ex mẽbris multus fluebat, neq; usquã poterat
Respirare: passim autem malum malo firmabatur.
Dicite nũc mihi Musæ cælestes domos habitantes,
Quomodo iã primò ignis incidit nauibus Achiuorũ.
Hector.a. Aiacis hastam fraxineam propè astans
Percussit ense magno, cuspidis iuxta cõmissurã retrò:
Penitus.a. amputauit. hãc quidem Telamonius Aiax
Vibrabat frustrà in manu mutila hastã, pcul.a. ab ipsa
Cuspis ærea in terram sonuit lapsa:
Agnouit autẽ Aiax in animo inculpato, exhorruitq;
Opera deorũ: quod omnino pugnæ consilia præcidebat χ. κεῖρε
Iupiter altitonans, Troianisq; volebat victoriam.
Cessit.a. è telis: hi autem iniecerunt irrequietũ ignẽ
Naui veloci: p hãc.a. statim inextinguibilis diffusa est flamma:
Sic qdẽ puppim ignis circũdedit: at Achilles
Coxas percutiens Patroclum allocutus est:
Concitare generose Patrocle, equo viam faciens
Video iam apud naues ignis ardentis impetum.
Ne iã naues capiãt, & nõ amplius potestas aufugiẽdi sit.
Induere arma ocyus, ego.a. exercitũ congregabo.
Sic dixit: Patroclus.a. armabatur splendido ære.
Ocreas quidem primùm circum tibias posuit
Pulchras argenteis fibulis aptatas:
Secundo rursus thoracem circum pectora induit
Discolorem, stellatum, velocis Aeacidæ:
Circũ.a. humeros iecit ensẽ argẽteis clauis distinctũ,
Aereum: at deinde scutum magnumq; validumq;:
Capite autem in generoso galeam benefactam posuit
Equis setis cristatã: at horrẽdũ crista desup nutabat.
Accepit.a. robusta hastilia, quæ ei manib. quadrabãt:
Hastam autem non accepit solùm egregij Aeacidæ,
Graue, magnã, solidã, quã quidẽ nõ potuit alius Græc.
Vibrare, sed ipsam solus sciebat concutere Achilles:
Peliadem hastam, quam patri charo dedit Chiron
Pelij ex vertice, vt cædes esset heroibus:
Equos autem Automedontẽ confestim iungere iussit,
Quem, post Achillem fortem honorabat maximè:
Fidelissimus.a. ei erat in pugna ad sustinẽdas minas:
Quapropter et Automedõ duxit sub iugũ veloces equos
Xanthũ & Balium, qui duo similiter vẽtis volabant:
Hos peperit Zephyro vento harpyia Podarge
Pascens in prato iuxta fluxum Oceani: χ. παρὰ ῥόον ὠκεανοῖο
Adq; lora exteriora eximium Pedasum admouit,
Quẽ quondã Eetionis capta vrbe, abduxit Achilles,
Qui & mortalis existẽs sequebat equos immortales.
Myrmidonas autem adiens armauit Achilles

Πάντες ἀνὰ κλισίας σὺν τεύχεσιν· οἱ δὲ λύκοι ὣς
Ὠμοφάγοι, τοῖσίν τε περὶ φρεσὶν ἄσπετος ἀλκή,
Οἵ τ' ἔλαφον κεραὸν μέγαν οὔρεσι δῃώσαντες
Δάπτουσιν· πᾶσιν δὲ παρήιον αἵματι φοινόν,
Καί τ' ἀγεληδὸν ἴασιν ἀπὸ κρήνης μελανύδρου,
Λάψοντες γλώσσῃσιν ἀραιῇσι μέλαν ὕδωρ
Ἄκρον, ἐρευγόμενοι φόνον αἵματος· ἐν δέ τε θυμὸς
Στήθεσιν ἄτρομός ἐστι, περιστένεται δέ τε γαστήρ·
Τοῖοι Μυρμιδόνων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες
Ἀμφ' ἀγαθὸν θεράποντα ποδώκεος Αἰακίδαο
Ῥώοντ'· ἐν δ' ἄρα τοῖσιν ἀρήιος ἵστατ' Ἀχιλλεύς,
Ὀτρύνων ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας.
Πεντήκοντ' ἦσαν νῆες θοαὶ ᾗσιν Ἀχιλλεὺς
Ἐς Τροίην ἡγεῖτο Διῒ φίλος· ἐν δὲ ἑκάστῃ
h Πεντήκοντ' ἔσαν ἄνδρες ἐπὶ κληῖσιν ἑταῖροι·
Πέντε δ' ἄρ' ἡγεμόνας ποιήσατο, τοῖς ἐπεποίθει
Σημαίνειν, αὐτὸς δὲ μέγα κρατέων ἤνασσε.
Τῆς μὲν ἰῆς στιχὸς ἦρχε Μενέσθιος αἰολοθώρηξ,
Υἱὸς Σπερχειοῖο Διιπετέος ποταμοῖο,
Τὸν τέκε Πηλῆος θυγάτηρ καλὴ Πολυδώρη
Σπερχειῷ ἀκάμαντι, γυνὴ θεῷ εὐνηθεῖσα·
Αὐτὰρ ἐπίκλησιν Βώρῳ, Περιήρεος υἷι,
Ὅς ῥ' ἀναφανδὸν ὄπυιε, πορὼν ἀπερείσια ἕδνα.
Τῆς δ' ἑτέρης Εὔδωρος ἀρήιος ἡγεμόνευε
Παρθένιος, τὸν ἔτικτε χορῷ καλὴ Πολυμήλη
Φύλαντος θυγάτηρ· τῆς δὲ κρατὺς Ἀργειφόντης
Ἠράσατ', ὀφθαλμοῖσιν ἰδὼν μετὰ μελπομένῃσιν
Ἐν χορῷ Ἀρτέμιδος χρυσηλακάτου κελαδεινῆς·
Αὐτίκα δ' εἰς ὑπερῷ' ἀναβὰς, παρελέξατο λάθρῃ
Ἑρμείας ἀκάκητα· πόρεν δέ οἱ ἀγλαὸν υἱὸν
Εὔδωρον, περὶ μὲν θείειν ταχὺν, ἠδὲ μαχητήν.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τόν γε μογοστόκος Εἰλείθυια
γ. πρὸ φόωσδε — Ἐξάγαγε* πρὸ φόωσδε, καὶ ἠελίου ἴδεν αὐγάς,
Τὴν μὲν Ἐχεκλῆος κρατερὸν μένος Ἀκτορίδαο
Ἠγάγετο πρὸς δώματ', ἐπεὶ πόρε μυρία ἕδνα·
Τὸν δ' ὁ γέρων Φύλας εὖ ἔτρεφεν ἠδ' ἀτίταλλεν,
Ἀμφαγαπαζόμενος ὡσεί θ' ἑὸν υἱὸν ἐόντα.
Τῆς δὲ τρίτης Πείσανδρος ἀρήιος ἡγεμόνευε
Μαιμαλίδης, ὃς πᾶσι μετέπρεπε Μυρμιδόνεσσιν
Ἔγχει μάρνασθαι, μετὰ Πηλείωνος ἑταῖρον.
Τῆς δὲ τετάρτης ἦρχε γέρων ἱππηλάτα Φοῖνιξ.
Πέμπτης δ' Ἀλκιμέδων Λαέρκεος υἱὸς ἀμύμων.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντας ἅμ' ἡγεμόνεσσιν Ἀχιλλεὺς
Στῆσεν εὖ κρίνας, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε.
Μυρμιδόνες, i μή τίς μοι ἀπειλάων λελαθέσθω
Ἃς ἐπὶ νηυσὶ θοῇσιν ἀπειλεῖτε Τρώεσσι
Πάνθ' ὑπὸ μηνιθμόν, καί μ' ἠτιάασθε ἕκαστος,
Σχέτλιε Πηλέος υἱέ, k χόλῳ ἄρα σ' ἔτρεφε μήτηρ·
Νηλεὲς, ὃς παρὰ νηυσὶν ἔχεις ἀέκοντας ἑταίρους.
Οἴκαδέ περ σὺν νηυσὶ νεώμεθα ποντοπόροισιν
Αὖτις, ἐπεί ῥά τοι ὧδε κακὸς χόλος ἔμπεσε θυμῷ,
Ταῦτά μ' ἀγειρόμενοι θάμ' ἐβάζετε· νῦν δὲ πέφαν-
ται
Φυλόπιδος μέγα ἔργον, ἕης τὸ πρίν γ' ἐράασθε·
Ἔνθά τις ἄλκιμον ἦτορ ἔχων Τρώεσσι μαχέσθω.
Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου·
Μᾶλλον δὲ στίχες ἄρθεν, ἐπεὶ βασιλῆος ἄκουσαν.
Ὡς δ' ὅτε τοῖχον ἀνὴρ ἀράρῃ πυκινοῖσι λίθοισι
Δώματος ὑψηλοῖο, βίας ἀνέμων ἀλεείνων·

Omnes per tentoria cum armis: hi verò lupi tanquam
Crudiuori, quibusque circa mentes immensum robur,
Qui ceruum cornutum magnum in montibus cæsum
Vorant: omnibus autem maxilla sanguine cruentata,
Et gregatim vadunt à fonte nigram aquam habente,
Hausturi linguis tenuibus nigram aquam
Summam, eructantes cruorem sanguinis. in autem animus
Pectorib. intrepidus est vndique, arctatur autem venter:
Tales Myrmidonum duces & principes
Circum strenuum famulum velocis Aeacidæ
Ruebant: inter autem hos bellicosus stabat Achilles,
Vrgens equosque & viros scutatos.
Quinquaginta erant naues veloces, quas Achilles
Ad Troiam duxerat Ioui dilectus. in autem vnaquaque
Quinquaginta erant viri in transtris socij.
Quinque autem duces fecerat, quibus fidebat,
Vt imperarent. ipse autem multum potens regnabat.
Vnius quidem ordinis dux erat Menesthius vario thora-
Filius Sperchij ex Ioue fluentis fluuij, (ce ornatus
Quem peperit Pelei filia pulchra Polydora
Sperchio indefesso, mulier deo concubans:
Sed cognomento Boro, Perieris filio,
Qui palàm eam vxorem duxerat, data ingenti dote.
Alterius autem Eudorus mauortius dux erat (mela
Clàm susceptus, quem peperit in chorea pulchra Poly-
Phylantis filia: hanc verò fortis Argicida Mercur.
Amauit, oculis conspicatus inter cantantes
In choro Dianæ aureum arcum gestantis, tumultuosæ.
Statim autem in cænalem ascendens, accubuit clàm
Mercurius innocuus: dedit autem ei illustrem filium
Eudorum: in currendo celerem, atque pugnacem.
Sed postquam hanc parientib. dolorem afferens Lucina
Eduxit in lucem, & Solis vidit splendores,
Hanc quidem Echecles validum robur Actoridæ
Duxit ad ædes, postquam dedit infinita dona sponsalia.
Hunc autem senex Phylas diligenter nutriuit, & educauit,
Valdè diligens tanquam suum filium existentem.
Tertij autem Pisandrus bellicosus dux erat
Mamalides, qui inter omnes excellebat Myrmidonas,
Hasta pugnando post Pelidæ socium.
Quarti autem dux erat senex equitator Phœnix:
Quinti autem Alcimedon Laërci filius eximius.
Sed postquam omnes cum ducibus Achilles
Collocasset bene ordinans, acrem sermonem præcepit:
Myrmidones, ne quis mihi minarum obliuiscatur
Quas in nauibus velocibus minabamini Troianis
Toto tempore iræ, & me criminabamini vnusquisque.
Dure Pelei fili, bile sanè te nutriuit mater:
Immitis, qui apud naues tenes inuitos socios:
Domum saltem cum nauibus reuertamur pontigradis
Rursus, quoniam tibi adeò sæua ira incidit animo,
Hæc mihi congregati frequenter dicebatis: nunc ap-
paret
Conflictus magnum opus, cuius antea quidem cupidi eratis.
Ibi aliquis generosum cor habens aduersus Troian. pugnet.
Sic fatus, concitauit robur & animum vniuscuiusque.
Magis autem caterua densata sunt, postquam regem audierunt.
Sicut autem quando murum vir coagmentârit densis lapidib.
Domus altæ, incursus ventorum vitans:

Ὡς ἀ-

Ὣς ἄραρον κόρυθές τε καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι.
Ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ·
Ψαῦον δ' ἱππόκομοι κόρυθες λαμπροῖσι φάλοισι
Νευόντων· ὡς πυκνοὶ ἐφέστασαν ἀλλήλοισι.
Πάντων δὲ προπάροιθε δύ' ἀνέρε θωρήσσοντο,
Πάτροκλός τε καὶ Αὐτομέδων, ἕνα θυμὸν ἔχοντες,
Πρόσθεν Μυρμιδόνων πολεμιζέμεν. αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς κλισίην· χηλοῦ δ' ἀπὸ πῶμ' ἀνέῳγε
Καλῆς, δαιδαλέης, τήν οἱ Θέτις ἀργυρόπεζα
Θῆκ' ἐπὶ νηὸς ἄγεσθ', εὖ πλήσασα χιτώνων,
Χλαινάων τ' ἀνεμοσκεπέων, οὔλων τε ταπήτων.
Ἔνθα δέ οἱ δέπας ἔσκε τετυγμένον, οὐδέ τις ἄλλος
Οὔτ' ἀνδρῶν πίνεσκεν ἀπ' αὐτοῦ αἴθοπα οἶνον,
Οὔτέ τεῳ σπένδεσκε θεῶν ὅτε μὴ Διὶ πατρί.
Τό ῥα τότ' ἐκ χηλοῖο λαβὼν [l] ἐκάθηρε θεείῳ
Πρῶτον. ἔπειτα δ' ἔνιψ' ὕδατος καλῇσι ῥοῇσι.
Νίψατο δ' αὐτὸς χεῖρας, ἀφύσσατο δ' αἴθοπα οἶνον,
Εὔχετ' ἔπειτα στὰς μέσῳ ἕρκεϊ· λεῖβε δὲ οἶνον,
Οὐρανὸν εἰσανιδὼν (Δία δ' οὐ λάθε τερπικέραυνον)
[b] Ζεῦ ἄνα [m] Δωδωναῖε * Πελασγικὲ, τηλόθι ναίων,
Δωδώνης μεδέων δυσχειμέρου [n] ἀμφὶ * δὲ Σελλοὶ
Σοὶ ναίουσ' ὑποφῆται ἀνιπτόποδες, χαμαιεῦναι.
Ἠμὲν δή ποτ' ἐμὸν ἔπος ἔκλυες εὐξαμένοιο,
Τίμησας μὲν ἐμὲ, μέγα δ' ἴψαο λαὸν Ἀχαιῶν·
Ἠδ' ἔτι καὶ νῦν μοι τόδ' ἐπικρήηνον ἐέλδωρ.
Αὐτὸς μὲν γὰρ ἐγὼ μενέω νηῶν ἐν ἀγῶνι,
Ἀλλ' ἕταρον πέμπω πολέσιν μετὰ Μυρμιδόνεσσι
Μάρνασθαι· τῷ κῦδος ἅμα πρόες εὐρύοπα Ζεῦ.
Θάρσυνον δέ οἱ ἦτορ ἐνὶ φρεσὶν ὄφρα καὶ Ἕκτωρ
Εἴσεται ἤ ῥα καὶ οἶος ἐπίστηται πολεμίζειν
Ἡμέτερος θεράπων, ἦ οἱ τότε χεῖρες ἄαπτοι
Μαίνονθ', ὁππότ' ἐγώ περ ἴω μετὰ μῶλον Ἄρηος.
Αὐτὰρ ἐπεί κ' ἀπὸ ναῦφι μάχην ἐνοπήν τε δίηται,
Ἀσκηθής μοι ἔπειτα θοὰς ἐπὶ νῆας ἵκοιτο,
Τεύχεσί τε ξὺν πᾶσι καὶ ἀγχεμάχοις ἑτάροισιν.

Sic densatæ erãt galeæq́, & scuta vmbonem habẽtia:
Scutum autẽ scutũ fulciebat: galea galeã, virũ.a.vir:
Cõtingebãt se inuicẽ.a.cristatæ galeæ fulgentib. conis.
Nutantibus ipsis, adeò densi astabant inter se.
Omnes autem ante duo viri armabantur
Patroclusq́, & Automedon, vnum animum habẽtes,
Ante Myrmidonas ad bellandum, sed Achilles
Perrexit ire in tẽtorium: ab arca.a. operculũ abstulit
Pulchra, affabrè facta, quam ei Thetis argentipes
Posuit in naue ducendam, bene implens tunicis,
Chlænisq́, arcentibus ventum villosisq́, tapetibus.
Illic.a.ei poculum erat elaboratum, neq́, aliquis alius
Neq́, virorum bibebat ex eo ardens vinum,
Neq́, alicui libabat deorum nisi Ioui patri.
Hoc vtiq́, tunc ex arca sumens purgauit sulphure γρ. τίψε
Primùm, posteà autem lauit aquæ amœnis fluxibus:
Lauitq́, ipse manus: hausit autem ardens vinum.
Precabat̃ deinde in medio stãs septo: libauit.a. vinũ,
Cœlũ suspiciẽs: (Iouẽ.a. non latuit fulmine gaudentẽ)
Iupiter rex Dodonæe, Pelasgice longè habitans. γρ. Πελασγικοῦ
Dodonæ præsidens frigoribus exposita: circum.a. Selli γρ. ἀμφὶ σ' Ἑλλοὶ
Te habitant vates, illoti pedibus, humi dormientes.
Certè quidẽ olim meũ sermonem exaudisti precãtis,
Honorasti quidẽ me: vald.a. læsisti populũ Achiuorũ
Atq́, adhuc etiam nunc mihi hoc perfice desiderium:
Ipse quidem ego manebo nauium in congregatione,
Sed socium mitto multos inter Myrmidonas
Pugnare: huic gloriã simul cõcede ô latè pspiciẽs Iupi
Confirma aũt ei cor in mentibus, vt & Hector (ter:
Intelligat, num etiam solus sciat pugnare
Noster famulus, an ei tunc manus inaccessæ
Insaniant, quando ego eo ad stragem Martis.
Sed postquã à nauib. pugnam clamoremq́, amouerit,
Incolumis mihi postea veloces ad naues redeat,
Armisq́, cum omnibus, & pugnacibus socijs.

COMMENTARIVS.

a αἶας δ' οὐκέτ' ἔμιμνε] Non potest meliùs exprimi militis aut ducis labor in præliando, & hostium impetu sustinendo, quàm his Aiacis, cui multum eo nomine debuerunt reliqui Græci. Siquidem non solum illi cum Hectore aut reliquis Troianis erat negotiũ, sed cum ipso Ioue: quod iterum inculcat Poëta, vt nihil habeant Troës quod de Græcis glorientur, cùm eos non proprio, sed ascititio Numinis robore profligabant, vt aliàs etiam dictum est. Sic infrà Aiacem non Hectoris, sed Deorum facta perterrebunt.

b πάντων δὴ πρόσθεν] Ad hoc solùm epiphonema exprimendum tot sunt anteà dicta sigillatimque enumerata, tanta est Vatis nostri eloquentia.

c σῶσι δὲ φῦλα Ἀχαιῶν.] Ista vel Græcorum gratia dicit, quasi illorum tandem commiseritus, vel sui & Myrmidonum. Nauibus enim combustis nullus erat reditus sperandus, sed cùm terra pugnandum fuisset, at terra patrium solum repeti non posset, ex solo prælij euentu salus restabat expectanda, eoque adhuc incerto ex lege belli.

d ἔγχος δ' οὐχ ἕλετ' οἶον] Hunc locũ in comparationem traxit Plutarchus in dialogo, πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου. cuius hæc sunt verba: ποῖ γὰρ μή τις διάσχῃ αὐτῷ τι μὴν, ἀφιέναι δεῖ τὸ τῆς παρρησίας ἰδιώμα. ἰδὲ μὲν γὰρ, ὡς ὁ Πάτροκλος τὰ Ἀχιλλέως τὰ ὅπλα περιβαλλόμενος καὶ τοὺς ἵππους ἐξελαύνων ἐπὶ τὴν μάχην, μόνης οὐκ ἐτόλμησε τῆς Πηλιάδος θιγεῖν, ἀλλ' ἀφῆκεν, οὕτω τὸν κόλακα, τοῖς τοῦ φίλου σχηματοποιούμενον καὶ ἀναπλάττοντα ἐπισήμοις καὶ συμβόλοις, μόνην τὴν παρρησίαν, ὥσπερ ἐξαίρετον βάσταγμα φιλίας βριθὺ, μέγα, στιβαρὸν καταλιπεῖν ἄθικτον καὶ ἀμίμητον. Hanc autem Achillis hastam Pausan. in Laconicis testatur Phaselide in templo Mineruæ positam, ex qua & Memnonis ense apud Nicomedenses in Aesculapij, & bipenni Pisandri, & Merionæ sagittis probat docuisse Homerum heroum arma fuisse olim ex ære. Porrò sciendum est, olim duplex fuisse hastarum genus: vnum cominus, alterum eminus. Illo vtebantur Euboënses, vt dixit Homerus sup. Iliad. 2. Hoc vsus est Achilles, & ista huius est generis. Sed de vtroque sic Strabo lib. 10. Geogr. διττὴ γὰρ, inquit, ἡ τῶν δοράτων χρῆσις, ἡ μὲν ἐκ χειρὸς, ἡ δ' ὡς παλτοῖς· καθάπερ καὶ ὁ κοντὸς ἀμφοτέρας τὰς χρείας ἀποδίδωσι. καὶ γὰρ συστάδην χρώμεθα, καὶ ἀκροβολοῦντες, ὅπερ καὶ ἡ σάρισσα δηλοῖ), καὶ ὁ υσσός. οἱ δ' Ἀβαντες ἀγαθοὶ ὑπῆρξαν πρὸς μάχην τὴν σταδίαν ἣ καὶ συστάδην λέγεται) καὶ ἐν χερσί· ὀρεκτοῖσιν δὲ χρῆσθαι τοῖς δόρασιν, ὥς φησιν ὁ ποιητής· αἰχμηταὶ μεμαῶτες ὀρεκτῇσιν μελίῃσι θώρηκας ῥήξειν. ἄλλοι ἄλλως ὄντες τῶν παλτῶν εἶεν ὡς καὶ τὴν Πηλιάδα μελίην, ὥς φησιν ὁ ποιητής, οἶος ἐπίστατο πῆλαι Ἀχιλλεύς, &c.

e τὴν πατρὶ φίλῳ πόρε Χείρων] Antiqui dicunt Peleum à Chirone hastam illam & eius vsum accepisse, quam Peleus posteã cum eiusdem vsu Achilli filio tradiderit, Achilles verò nulli. Fuit autem Peleus Chironis discipulus, vt à Xenophonte in κυνηγετικῷ memoratur, & cum eo item multi alij, inter quos postremus est hic noster Achilles: quem vbi Chiron instituit, mortuus est, vt aliàs diximus.

f Ξάνθον καὶ Βαλίον] Quæ de equis Achilleis ab Homero narrãtur, videri possunt homini rerum imperito fabulosa. Atqui res est verissima, & hoc intellexit, meo periculo, Homerus, quod posteà Varro obseruauit de Re rust. lib. 2. cap 1. In fœtura, inquit, res est incredibilis in Hispania, sed est vera: quòd in Lusitania ad Oceanum in ea regione, vbi est oppidum Olysippo, monte Sacro (sic enim pro Tagro in vulgatis legendum docuit Iosephus Scaliger, ex ipso etiam Columella, qui huius rei meminit) quædam è vento concipiunt certo tempore equæ: vt hic gallinæ quoque solent, quarum oua ὑπηνέμια appellantur. Sed ex his equis, qui nati pulli non plus triennium viuunt. Illud repetijt Plinius lib. 4. cap. 22. lib. 8. cap. 42. & lib. 16. cap. 25. Aristot. Hist. anim. lib. 6. cap. 18. equas dicit

ἐξανε-

ἐξανεμοῦσθαι: quod tamen non possum intelligere de hoc ventoso conceptu, vt voluit Scaliger apud Varronem, cùm alia sit illius verbi significatio, & exinanire potius quàm concipere indicet. Sic apud Theophrastum segetes dicuntur ἐξανεμοῦσθαι, hoc est, ξηραίνεσθαι καὶ ἀφανίζεσθαι, quo Plinius exinaniri dixit lib. 18. ca. 17. Scio tamen ἐξανεμοῦσθαι etiam apud Suidam explicari per ἐπαίρεσθαι, & apud Hesychiū per πνευματίζεσθαι, vt possis intelligere equas ἐξανεμοῦσθαι, quæ vento concepto turgeant. Sed non videtur hoc voluisse Aristoteles. Peruicax tamen non ero, si quis me secus docuerit: Sed ad rem. Hunc conceptum ventosum equarum eleganter expressit Poëta in 3. Georg.

Continuoq; auidis vbi subdita flamma medullis,
Vere magis (quia vere calor redit ossibus) illæ
Ore omnes versæ in Zephyrum, stant rupibus altis,
Exceptantq; leues auras, & sæpe sine vllis
Coniugiis vento grauidæ (mirabile dictu)
Saxa per, & scopulos, & depressas conualles
Diffugiunt non Eure tuos, neq; Solis ad ortus:
In Boream, Caurumq;, aut vnde nigerrimus Auster
Nascitur & pluuio contristat frigore cælum.

Hæc ille. quæ cùm recitasset Columella, subiecit illud etiam, quod suprà memorauimus. Obstat tamen Iustinus lib. 44. In Lusitania, inquit, iuxta fluuium Tagum, equas vento concipere multi authores prodiderunt: quę fabulæ ex equarum fœcunditate, & gregum multitudine natæ sunt, qui tanti in Gallecia ac Lusitania, ac tam peruices visuntur, vt non immeritò ipso vento concepti videantur, &c. Hunc tamen Brodæus ex eorū qui aliter opinantur turba, cui etiam Augustinus ascribi potest, elidi arbitrabatur. Res sic se habeat, vt velit. Multa fiunt, quæ si credibilia per se essent, nullam sui admirationem concitarent, quod tamen miraculorum est proprium. Quicquid sit, Homerus omnino illinc equos Achillis deducit, vt docent illa etiam de Zephyro & Oceano, quæ cum Plinio & Varrone consentiunt. Obstare videtur quod de illo equorum genere traditur, eos non vltra triennium viuere, cùm per totum ferè decennium ante Troiam fuisset Achilles. Sed aut hoc ignorasse Homerum puto, aut fingendi licentia, qua nonnihil audent Poëtæ, hoc illi concedendum est. Quòd porrò ad alteram lectionem παρὰ ῥόον Ἠριδανοῖο attinet, non placet. Ille enim Eridanus nullibi est terrarum, vt docet Strabo lib. 5. & hoc nomen ab aliquo Poëtarum confictum dicit Herodotus lib. 3. quanquā Eridanum Pausanias inter fluuios Atticæ recēseat, & vulgaris illius Eridani meminerit quoq; Dionysius de Situ orbis. Sin verò admittis, res fiet fabulosior, quàm antea: fabulosam dico antea fuisse, quia vera falsis Poëta commiscuit.

g ὃς καὶ θνητὸς ἐὼν] Eustathius hoc ita interpretatur, vt Pedasus ideò mortalis dicatur, quòd fuerit ἐκθηλυς, vnde sobolem suā propagare non potuerit: contrà verò Xanthus & Balius immortales διὰ τὸ δυνατοὺς εἶναι ἀεὶ γεννᾶν καὶ τῇ διαδοχῇ αὐτοὺς ἀθανατίζεσθαι. Itaque hi non possunt θνητοὶ dici, vt Pedasus. Sed illud mihi non placet, neq; vlli puto placiturum, quin potiùs eos immortales dixit, quia diuino fati genere, nimirum Zephyro, & Harpygia Podarge, quos inter numina etiam antiquitas illa referre non dubitauit. Vel immortales appellat eo sensu, quo inf. lib. sequenti arma Achillis ἄμβροτα dicet, quòd illa Deorum dono possideret. Videndum etiam eodem libro sequenti, quid de ijsdem equis dicat Iupiter. vnde mea corroborabitur sententia. In nuptijs Pelei & Thetidis dicuntur Thetidi omnes Dij munera cōtulisse, inter quos Neptunus ei equos Xanthum & Balium dederit, & ipsa postea Peleo.

h πεντήκοντ' ἦσαν νῆες] Copias Achillis describit opportunè Poëta, quas in Bœotia prætermiserat, ea, credo, de causa, quòd nō simul cum reliquis Græcis Troiam appulerit, aut eodem tempore quo reliqui exercitum conscripserit: sed postea à Peleo ad Agamemnonem sit missus, vt vult Poëta. nam aliud sensit Dares Phrygius, vt & aliàs obseruauimus. Ergo quinquaginta naues habuit Achilles, quarum singulæ quinquaginta milites complectebantur, vnde fit totus numerus duûm millium & quingentorum militum. Deinde recensentur illorum duces quinq; (quibus omnibus Achilles imperitabat. Qui si æquales habuerunt copias, vt puto, habuerunt singuli decem naues & quingentos viros. Collocat autem primo loco Menestheum, Eudorum secundo, Pisandrum tertio, eorum videlicet virtutis bellicæ prærogatiua: Phœnicem verò quartum, cum hic alioqui sapientia & consilio, ætatis grandioris respectu, præstaret: cæteros autem commendat tum à genere tùm à fortitudine, Phœnicem non item, quia de illo satis alibi. Sed & Alcimedontem penè intactum relinquit, forsan quia ad reliquorum præstantiam non accederet.

i μή τίς μοι ἀπειλάων λελαθέσθω] Intelligendum est κατὰ τὸ σιωπώμενον ista accidisse. Notatur autem Myrmidonum pugnandi studium, immò etiam libera oratio, qua ducem suum increparunt, adeò vt contumeliosis verbis non abstinuerint, qualia sunt illa, σχέτλιε Πηλέος υἱὲ, χόλῳ ἄρα σ' ἔτρεφε μήτηρ, Νηλεὲς, &c. quibus nihil ferè potest dici durius. modestius poterat & debebat. Expressit tamen auidos præliandi animos Poëta, minus tamen Achilleæ maiestatis obseruantes, vt eos tamen esse par & consentaneum omnino fuit, ne nos ista vitiosè in exemplum fortasse traducamus.

k χόλῳ ἄρα σ' ἔτρεφε μήτηρ] Acerbius hoc dictum est, quàm vllum Patrocli verbum, & tamen perdeleganter: quasi ille qui tā peruicaci & obstinato in ira animo sit, non alio cibo nutritus, quàm ipsa bile, quæ iræ causa est, videatur. Sed qualis erit ista bilis, qua nutritus Achilles fuerit? Atra nimirum, quæ propter suam frigiditatem & siccitatem crassioremq; materiam, non ita facilè dissoluitur, & diutiùs perseuerat. Vel etiam bilem hanc atram flauæ permiscebimus, quæ viros facit πικροὺς & amarulentos, qui difficulter placantur, vt Achilles fuit. quanquam fortè melior erit prior sententia, quia non nisi viso inimicorum sanguine iram deposuit.

l εὔχετ' ἔπειτα] De hoc ritu aliàs copiosè satis loquuti sumus, vt hic illa rursus inculcare superfluæ sit operæ. Apparet autem ex hoc loco, vt ex infinitis alijs, quantus sit pietatis doctor Poëta noster: quam etsi impietatibus non paucis inuoluat, tamen facilè est homini attentiùs consideranti verum à falso discernere, vt hic cùm Achilles Ioui Deorum summo, vt illi quidem voluerunt, libat, felicem pugnæ exitum Patroclo imprecans. Porrò malè videtur doctissimus Giphanius in suis Scholijs hanc purgationem de vestibus intelligere: nam Poëta manifestè ad poculum refert.

m Δωδωναῖε, Πελασγικὲ,] De hoc loco agit Strabo libro quinto, vbi docet Pelasgos antiquam gentem per vniuersam Græciam extitisse, maximè inter Aeoles Thessaliæ incolas clarā, &c. tū subijcit, Καὶ τὸ Πελασγικὸν Ἄργος ἡ Θετταλία λέγεται τὸ μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πηνειοῦ, καὶ τῶν Θερμοπυλῶν, ἕως τῆς ὀρεινῆς τῆς κατὰ Πίνδον, διὰ τὸ ἐπάρξαι τῶν τόπων τούτων Πελασγούς. τόν τε Δία τὸν Δωδωναῖον αὐτὸς ὁ ποιητὴς ὀνομάζει Πελασγικόν. Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε Πελασγικέ. Idem autem lib. septimo plura de oraculo Dodonæo: ἐνταῦθα, inquit, ὥς φησιν Ἔφορος Πελασγῶν ἵδρυμα· οἱ δὲ Πελασγοὶ τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα δυναστευσάντων, ἀρχαιότατοι λέγονται. καὶ ὁ Ποιητής φησιν οὕτω· Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε Πελασγικέ. Ὁ δ' Ἡσίοδος, Δωδώνην, φηγόν τε Πελασγῶν ἕδρανον ἦεν, &c. Quidam autem scribunt πελαργικὲ, δίοτι, vt inquit Eustathius ἐν τῷ περὶ Φασὶ τῶν Δωδωναίων δίον, λευκὸν λόφον, ὥς τινα πελάργιον. Appellat autem Iouem τηλόθι ναίοντα, nimirum in cœlis habitantem, qui longè à terris sunt dissiti.

n ἀμφὶ δὲ Σελλοὶ] Diuersitatem lectionis huius loci memorat idem Strabo, eod. lib. 7. cuius verba ascribamus, eorum gratia, quibus illius non est semper copia, & ille non solùm præsentia, sed etiam sequentia illustrabit. Περὶ δὲ Δωδώνης, inquit, τοὺς μὲν περιοικοῦντας τὸ ἱερὸν διότι βαρβάρους διασαφεῖ καὶ Ὅμηρος ἐκ τῆς διαίτης ἀνιπτόποδας χαμαιεύνας λέγων. Πότερον δὲ χρὴ λέγειν Ἑλλούς, ὡς Πίνδαρος, ἢ Σελλούς, ὡς ὑπονοοῦσι παρ' Ὁμήρῳ κεῖσθαι, ἡ γραφὴ ἀμφίβολος οὖσα οὐκ ἐᾷ διισχυρίζεσθαι. Φιλόχορος δέ φησι καὶ τὸν περὶ Δωδώνην τόπον ὥσπερ τὴν Εὔβοιαν Ἑλλοπίαν κληθῆναι· καὶ γὰρ Ἡσίοδον οὕτω λέγειν· ἔστι τις Ἑλλοπίη πολυλήϊος ἠδ' εὐλείμων· ἔνθα δὲ Δωδώνη τις ἐπ' ἐσχατιῇ πεπόλισται, &c. Paulò pòst autem de istis vatibus loquens ait, à multis eos Tomaros appellari, à Tomaro monte Thesprotiæ, sub quo fanum iacebat. Præterea ex hoc loco concludit, in eo templo Dodonæo primùm viros fuisse, qui futura prædicerent, cùm posteà tres anus ad hoc ministerium designatæ sunt, postquàm Dione etiam in societatem Iouis recepta est. Sed de his aliàs dicemus plura.

Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε μητίετα Ζεύς.	*Sic dixit, precās: hūc.a.audiuit cōsiliarius Iupiter:*
aΤῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατήρ, ἕτερον δ' ἀνένευσε·	*Huic alterum quidem dedit pater, alterū.v. abnuit.*
Νηῶν μέν οἱ ἀπώσασθαι πόλεμόν τε μάχην τε	*A nauibus quidem ei arcere bellumq; pugnamq;*
Δῶκε, σόον δ' ἀνένευσε μάχης ἐξαπονέεσθαι.	*Dedit: saluum autem abnuit è pugna reuerti.*
Ἤτοι ὁ μὲν, σπείσας τε καὶ εὐξάμενος Διῒ πατρὶ,	*Certè hic qdē quum libasset ac supplicasset Ioui patri,*
Ἂψ κλισίην εἰσῆλθε, δέπας δ' ἀπέθηκ' ἐνὶ χηλῷ.	*Rursus tētoriū ingressus est: poculum reposuit in arcā.*
Στῆ δὲ πάροιθ' ἐλθὼν κλισίης, ἔτι δ' b ἤθελε θυμῷ	*Stetit.a.ante pfect° tētoriū: ampliusq; voluit animo*
Εἰσιδέειν Τρώων καὶ Ἀχαιῶν φύλοπιν αἰνήν.	*Inspicere Troianorū & Achiuorum pugnam grauem.*
Οἱ δ' ἅμα Πατρόκλῳ μεγαλήτορι θωρηχθέντες	*Hi verò cum Patroclo magnanimo armati*

Ἔστιχον, ὄφρ' ἐν Τρωσὶ μέγα φρονέοντες ὄρουσαν.
Αὐτίκα δὲ σφήκεσσιν ἐοικότες ἐξεχέοντο
Εἰνοδίοις, οὓς παῖδες * ἐριδμαίνωσιν ἔθοντες,
Αἰεὶ κερτομέοντες ὁδῷ ἔπι οἰκί' ἔχοντας,
Νηπίαχοι· ξυνὸν δὲ κακὸν πολέεσσι τιθεῖσι·
Τοὺς δ' εἴπερ παρά τίς τε κιὼν ἄνθρωπος ὁδίτης
Κινήσῃ ἀέκων, οἱ δ' ἄλκιμον ἦτορ ἔχοντες,
Πρόσσω πᾶς πέτεται καὶ ἀμύνει οἷσι τέκεσσι.
Τῶν τότε Μυρμιδόνες κραδίην καὶ θυμὸν ἔχοντες,
Ἐκ νηῶν ἐχέοντο· βοὴ δ' ἄσβεστος ὀρώρει.
Πάτροκλος δ' ἑτάροισιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀΰσας,
Μυρμιδόνες ἕταροι Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,
Ἀνέρες ἐστὲ, φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς,
Ὡς ἂν Πηλείδην τιμήσομεν, ὃς μέγ' ἄριστος
Ἀργείων παρὰ νηυσὶ, καὶ ἀγχέμαχοι θεράποντες·
Γνῷ δὲ καὶ Ἀτρείδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
Ἣν ἄτην, ὅτ' ἄριστον Ἀχαιῶν οὐδὲν ἔτισεν.
Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου·
Ἐν δ' ἔπεσον Τρώεσσιν ἀολλέες· ἀμφὶ δὲ νῆες
Σμερδαλέον κονάβησαν ἀϋσάντων ὑπ' Ἀχαιῶν.
Τρῶες δ' ὡς εἴδοντο Μενοιτίου ἄλκιμον υἱὸν,
Αὐτὸν καὶ θεράποντα σὺν ἔντεσι μαρμαίροντας,
Πᾶσιν ὀρίνθη θυμὸς, ἐκίνηθεν δὲ φάλαγγες,
Ἐλπόμενοι παρὰ ναῦφι ποδώκεα Πηλείωνα
Μηνιθμὸν μὲν ἀπορρῖψαι, φιλότητα δ' ἑλέσθαι·
Πάπτηνεν δὲ ἕκαστος ὅπῃ φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον.
Πάτροκλος δὲ πρῶτος ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ
Ἀντικρὺ κατὰ μέσσον, ὅθι πλεῖστοι κλονέοντο,
Νηῒ παρὰ πρυμνῇ μεγαθύμου Πρωτεσιλάου·
Καὶ βάλε Πυραίχμην, ὃς Παίονας ἱπποκορυστὰς
Ἤγαγεν ἐξ Ἀμυδῶνος ἀπ' Ἀξιοῦ εὐρὺ ῥέοντος·
Τὸν βάλε δεξιὸν ὦμον· ὁ δ' ὕπτιος ἐν κονίῃσι
Κάππεσεν οἰμώξας· ἕταροι δέ μιν ἀμφεφόβηθεν
Παίονες. ἐν γὰρ Πάτροκλος φόβον ἧκεν ἅπασιν,
Ἡγεμόνα κτείνας ὃς ἀριστεύεσκε μάχεσθαι.
Ἐκ νηῶν δ' ἔλασεν, κατὰ δ' ἔσβεσεν αἰθόμενον πῦρ.
Ἡμιδαὴς δ' ἄρα νηῦς λίπετ' αὐτόθι. τοὶ δ' ἐφό-
βηθεν
Τρῶες θεσπεσίῳ ὁμάδῳ· Δαναοὶ δ' ἐπέχυντο
Νῆας ἀνὰ γλαφυράς· ὅμαδος δ' ἀλίαστος ἐτύχθη.
Ὡς δ' ὅτ' ἀφ' ὑψηλῆς κορυφῆς ὄρεος μεγάλοιο
Κινήσῃ πυκινὴν νεφέλην στεροπηγερέτα Ζεὺς,
Ἔκ τ' ἔφανον πᾶσαι σκοπιαὶ καὶ πρώονες ἄκροι,
Καὶ νάπαι, οὐρανόθεν δ' ἄρ' ὑπερράγη ἄσπετος αἰθήρ·
Ὣς Δαναοὶ νηῶν μὲν ἀπωσάμενοι δήϊον πῦρ,
Τυτθὸν ἀνέπνευσαν· πολέμου δ' οὐ γίνετ' ἐρωή.
Οὐ γάρ πώ τι Τρῶες ἀρηϊφίλων ὑπ' Ἀχαιῶν
Προτροπάδην φοβέοντο μελαινάων ἀπὸ νηῶν,
Ἀλλ' ἔτ' ἄρ' ἀνθίσταντο, νεῶν δ' ὑπόεικον ἀνάγκῃ.
Ἔνθα δ' ἀνὴρ ἕλεν ἄνδρα κεδασθείσης ὑσμίνης
Ἡγεμόνων. πρῶτος δὲ Μενοιτίου ἄλκιμος υἱὸς
Αὐτίκ' ἄρα στρεφθέντος Ἀρηϊλύκου βάλε μηρὸν
Ἔγχεϊ ὀξυόεντι, * διὰ πρὸ δὲ χαλκὸν ἔλασσε.
Ῥῆξεν δ' ὀστέον ἔγχος, ὁ δὲ πρηνὴς ἐπὶ * γαίης
Κάππεσ'· ἀτὰρ Μενέλαος ἀρήϊος οὖτα Θόαντα,
Στῆθος γυμνωθέντα παρ' ἀσπίδα· λῦσε δὲ γυῖα.
Φυλείδης δ' Ἄμφικλον ἐφορμηθέντα δοκεύσας,
Ἔφθη ὀρεξάμενος πρυμνὸν σκέλος, ἔνθα πάχιστος
Μυὼν ἀνθρώπου πέλεται· περὶ δ' ἔγχεος αἰχμὴ

Ordine ibăt, donec in Troianos valdè exultătes irrue
Protinus.a.vespis similes effundebantur (runt.
In via habitantibus, quas pueri irritant consueti,
Semper vexantes, in via domicilia habentes
Stulti, commune autem malum multis faciunt:
Has si præter aliquis iens homo viator
Mouerit inuitus, hæ verò generosum cor habentes,
Vltra quæq; volat, & defendit suos fœtus:
Harum tunc Myrmidones cor & animum habentes,
Ex nauib.fundebantur, clamorq; immensus ortus est.
Patroclus.a.socios hortatus est altè clamans:
Myrmidones socij Pelidæ Achillis,
Viri estote amici, recordamini.a.impetuosæ virtutis,
Vt Pelidem honoremus, qui longè fortissimus est
Argiuorum apud naues, & bellicosi famuli.
Cognoscat aũt & Atrides latè dominans Agamemnõ
Suã offensam, quod fortissimũ Achiu.non honorauit.
Sic fatus, accendit robur & animum vniuscuiusq;.
Irruerũt.a.in Troianos conferti.circum autem naues
Terribiliter resonuerunt clamantibus ab Achiuis.
Troiani.a.postquam viderunt Menœtij fortem filiũ,
Ipsum & famulum cum armis resplendentes,
Omnib.cõmotus est animus: turbabãtur.a.phalãges,
Suspicantes apud naues velocem Pelidem
Iram quidem abiecisse, amicitiam verò recepisse.
Circũspexit.a.vnusquisq; quã fugeret graue pniciẽ.
Patroclus.a.primus iaculatus est hasta splendida
E regione in medium, vbi plurimi tumultuabantur
Nauis circa puppim magnanimi Protesilai.
Et percussit Pyræchmen, qui Pæonas galeatos
Duxit ex Amydone, ab Axio latè fluante: (res
Hũc pcussit ad dextrũ humerũ: is.a.supinus in pulue-
Cecidit gemẽs, socij.a.circa ipsũ in fugã coniecti sunt
Pæones. Patroclus enim fugam immisit omnibus,
Ductore occiso quos antecellebat in pugnando.
A nauibus.a.repulit, & extinxit ardentem ignem:
Semiusta autem nauis relicta est illic.hi autem in fu-
gam versi sunt
Troiani magno tumultu, Danai aũt infundebantur
Naues per cõcauas: tumultus autem ingens ortus est.
Sicut aũt quando à summo cacumine montis magni,
Dimouet densam nubem fulgurator Iupiter.
Apparuerunt.a.oẽs speculæ, & vertices prominẽtes,
Et saltus, cœlitùs autem erupit ingens serenitas:
Sic Danai à nauibus quidem expellentes hostilẽ ignẽ,
Paululũ respirârunt: belli autem non fiebat cessatio.
Non enim dum quid Troiani bellicosis ab Achiuis
Conuersim fugiebant nigris à nauibus.
Sed adhuc resistebãt, à nauib.a.cedebant necessitate.
Tum verò vir interfecit virum, dissipata acie
Ducum primus autem Menœtij fortis filius
Statim auersi Areilici percussit femur
Hasta acuta: penitus verò ferrum transegit:
Fregit autem os hasta: hic autem pronus in terram
Decidit, sed Menelaus mauortius vulnerauit Thoãtẽ
Pectore nudatum iuxta scutum: soluit autem mẽbra.
Phylides autem Amphiclum irruentem obseruans
Præuenit iaculatus vltimum crus, vbi pinguissimus
Musculus hominis est: circa autem hasta cuspidem

χ. ἐριδμαί-νουσι
χ. διαπρὸ
χ. γαίῃ

Νεῦρα διεσχίσθη· τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψε.
Νεστορίδαι δ', ὁ μὲν οὔτασ' Ἀτύμνιον ὀξέϊ δουρὶ
Ἀντίλοχος, λαπάρης δὲ διήλασε χάλκεον ἔγχος.
Ἤριπε δὲ προπάροιθε· Μάρις δ' αὐτοσχεδὰ δουρὶ
Ἀντιλόχῳ ἐπόρουσε, κασιγνήτοιο χολωθεὶς,
Στὰς πρόσθεν νέκυος· τοῦ δ' ἀντίθεος Θρασυμήδης
Ἔφθη ὀρεξάμενος πρὶν οὐτάσαι, οὐδ' ἀφάμαρτεν
Ὦμον ἄφαρ· πρυμνὸν δὲ βραχίονα δουρὸς ἀκωκὴ
Δρύψ' ἀπὸ μυώνων, ἀπὸ δ' ὀστέον ἄχρις ἄραξε.
Δούπησεν δὲ πεσών, κατὰ δὲ σκότος ὄσσε κάλυψεν.
Ὣς τὼ μὲν δοιοῖσι κασιγνήτοισι δαμέντε
Βήτην εἰς ἔρεβος Σαρπηδόνος ἐσθλοὶ ἑταῖροι,
Υἷες ἀκοντισταὶ Ἀμισωδάρου, ὅς ῥα Χίμαιραν
Θρέψεν ἀμαιμακέτην, πολέσιν κακὸν ἀνθρώποισιν.
Αἴας δὲ Κλεόβουλον Ὀϊλιάδης ἐπορούσας
Ζωὸν ἕλε βλαφθέντα κατὰ κλόνον· ἀλλά οἱ αὖθι
Λῦσε μένος, πλήξας ξίφει αὐχένα κωπήεντι·
Πᾶν δ' ὑπεθερμάνθη ξίφος αἵματι· τὸν δὲ κατ' ὄσσε
Ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή.
Πηνέλεως δὲ Λύκων τε συνέδραμον· ἔγχεσι μὲν γὰρ
Ἤμβροτον ἀλλήλων, μέλεον δ' ἠκόντισαν ἄμφω·
Τὼ δ' αὖτις ξιφέεσσι συνέδραμον· ἔνθα Λύκων μὲν
Ἱπποκόμου κόρυθος φάλον ἤλασεν, ἀμφὶ δὲ καυλὸν
Φάσγανον ἐρραίσθη· ὁ δ' ὑπ' οὔατος αὐχένα θεῖνε
Πηνέλεως, πᾶν δ' εἴσω ἔδυ ξίφος, ἔσχε δὲ οἶον
Δέρμα· παρηέρθη δὲ κάρη, ὑπέλυντο δὲ γυῖα.
Μηριόνης δ' Ἀκάμαντα κιχεὶς ποσὶ καρπαλίμοισι,
Νύξ' ἵππων ἐπιβησόμενον κατὰ δεξιὸν ὦμον.
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, κατὰ δ' ὀφθαλμῶν κέχυτ' ἀχλύς.
Ἰδομενεὺς δ' Ἐρύμαντα κατὰ στόμα νηλέϊ χαλκῷ
(γρ. ἀντιπέρησε) Νύξε· τὸ δ' ἀντικρὺ δόρυ χάλκεον * ἐξεπέρησε
Νέρθεν ὑπ' ἐγκεφάλοιο. κέασσε δ' ἄρ' ὀστέα λευκά.
Ἐκ δὲ τίναχθεν ὀδόντες. ἐνέπλησθεν δέ οἱ ἄμφω
Αἵματος ὀφθαλμοί· τὸ δ' ἀνὰ στόμα καὶ κατὰ ῥῖνας
Πρῆσε χανών. θανάτου δὲ μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψεν.
Οὗτοι ἄρ' ἡγεμόνες Δαναῶν ἕλον ἄνδρα ἕκαστος.
Ὡς δὲ λύκοι ἄρνεσσιν ἐπέχραον ἢ ἐρίφοισι
Σίνται, ὑπ' ἐκ μήλων αἱρεύμενοι, αἵ τ' ἐν ὄρεσσι
Ποιμένος ἀφραδίῃσι διέτμαγεν· οἱ δὲ ἰδόντες
Αἶψα διαρπάζουσιν ἀνάλκιδα θυμὸν ἐχούσας·
Ὣς Δαναοὶ Τρώεσσιν ἐπέχραον, οἱ δὲ φόβοιο
Δυσκελάδου μνήσαντο, λάθοντο δὲ θούριδος ἀλκῆς.
Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ
Ἵετ' ἀκοντίσσαι· ὁ δὲ ἰδρείῃ πολέμοιο,
Ἀσπίδι ταυρείῃ κεκαλυμμένος εὐρέας ὤμους,
Σκέπτετ' ὀϊστῶν τε ῥοῖζον καὶ δοῦπον ἀκόντων.
Ἦ μὲν δὴ γίνωσκε μάχης ἑτεραλκέα νίκην·
Ἀλλὰ καὶ ὣς ἀνέμιμνε, σάω δ' ἐρίηρας ἑταίρους.
Ὡς δ' ὅτ' ἀπ' Οὐλύμπου νέφος ἔρχεται οὐρανὸν εἴσω,
Αἰθέρος ἐκ δίης, ὅτε τε Ζεὺς λαίλαπα τείνῃ·
Ὣς τῶν ἐκ νηῶν γένετο ἰαχή τε φόβος τε.
Οὐδὲ κατὰ μοῖραν πέραον πάλιν· Ἕκτορα δ' ἵπποι
Ἔκφερον ὠκύποδες σὺν τεύχεσι· λεῖπε δὲ λαὸν
Τρωϊκὸν, οὓς ἀέκοντας ὀρυκτὴ τάφρος ἔρυκε.
Πολλοὶ δ' ἐν τάφρῳ ἐρυσάρματες ὠκέες ἵπποι
Ἄξαντ' ἐν πρώτῳ ῥυμῷ λίπον ἅρματ' ἀνάκτων.
Πάτροκλος δ' ἕπετο σφεδανὸν Δαναοῖσι κελεύων,
Τρωσὶ κακὰ φρονέων· οἱ δὲ ἰαχῇ τε φόβῳ τε

Nerui disrupti sunt.eũ.a.tenebræ in oculis cooperuẽrũt.
Nestorida.a.hic qdẽ vulnerauit Atymniũ acuta ha-
Antilochus:per ile aũt traiecit æream hastam: (sta
Cecidit autem coram. Maris autem cominus hasta
Antilochum inuasit,ob fratrem iratus,
Stans ante cadauer: hunc aũt diuinus Thrasymedes
Præuenit iaculatus antè vulnerare (neq; aberrauit)
Humerum protinus: extremũ.a.brachiũ hasta cuspis
Amputauit à musculis: os.a.omnino abscidit:
Sonuit autem lapsus: caligo autem oculos cooperuit.
Sic hi quidem à duobus fratribus interfecti
Iuerunt ad inferos Sarpedonis strenui socij,
Filij iaculatores Amisodari,qui Chimæram
Nutriuit indomitam,multis malum hominibus.
Aiax verò Cleobulum Oiliades impetens
Viuum cepit impeditum in turba: sed ei illic
Soluit robur,percutiens ense ceruicem capulato:
Totus.a.incaluit ensis sanguine: hunc autem in oculis
Occupauit nigra mors, & fatum violentum.
Peneleus autẽ Lyconq; concurrerunt: hastis enim
Errarunt à se inuicẽ,incassum.a.iaculati sunt ambo:
Hi aũt rursus ensibus concurrerũt: tunc Lycon quidẽ
Equinis setis cristatæ galeæ conũ pcussit: iuxta.a.cau-
Ensis fractus est: hic.a.sub aure ceruicẽ percussit (lon
Penele⁹: totus.a.intra penetrauit ensis: tenebat.a.sola
Pellis,pendebatq; caput,solutaq; sunt membra.
Meriones autem Acamanta assecutus pedibus velocibus
Percussit equos ascendentem in dextero humero:
Cecidit autem ex curru: ob oculos autẽ fusa est caligo.
Idomeneus autem Erymanta in sæuo ferro
Percussit: ipsa.a.ex aduerso hasta ærea penetrauit
Subtus sub cerebro: secuit autem ossa alba.
Excussi sunt autem dentes impletiq; sunt ei ambo
Sanguine oculi, quem quidem per os & per nares
Flauit hians, mortis autem nigra nebula obtexit.
Hi itaq; duces Danaorũ interfecerũt virũ vnusquis-
Sicut autem lupi agnos inuadunt vel hædos (que.
Noxij, ex ouibus surripientes, quæ in montibus
Pastoris stultitia disiuncta sunt: hi autem conspicati
Statim diripiunt,impotentem animum habentes:
Sic Danai Troianos inuadebant: hi autem fugæ
Horrisonæ meminerũt: obliti sunt.a.strenuæ virtutis.
Aiax.a.magnus semper in Hectorem ære armatum
Cupiebat iaculari: hic autem scientia belli
Scuto taurino coopertus latos humeros
Obseruabat sagittarũq; stridorẽ, & sonitũ iaculorũ.
Certè qdẽ iã intelligebat pugnæ alternantẽ victoriã:
Sed & sic remanebat,seruabatq; amabiles socios.
Sicut.a.quãdo ab Olympo nebula vadit cælum vsq;,
Aethere ex sereno cùm Iupiter procellam excitat:
Sic horum à nauibus factus est clamorq; fugaq;.
Neq; decenter transierunt rursus: Hectorem.a.equi
Efferebant veloces cũ armis: deseruit autem populũ
Troicum,quos inuitos depressa fossa coërcebat.
Multi autem in fossa trahentes currum veloces equi
Ruptos in primo temone liquerunt currus regum.
Patroclus.a.sequebatur vehementer Danaos hortãs,
Troianis mala cogitans: hi autem clamoreq; fugaq;

Πάσαις

Πάσας πλῆσαν ὁδοὺς, ἐπεὶ ἄρ τμάγεν· ὕψι δ' ἀέλλη
Σκίδναθ' ὑπαὶ νεφέων, τανύοντο δὲ μώνυχες ἵπποι
Ἄψορρον προτὶ ἄστυ, νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων.
h Πάτροκλος δ' ᾗ πλεῖστον ὀρινόμενον ἴδε λαὸν,
Τῇ ῥ' ἔχ' ὁμοκλήσας· ὑπὸ δ' ἄξοσι φῶτες ἔπιπτον
Πρηνέες ἐξ ὀχέων, δίφροι δ' ἀνεκυμβαλίαζον.
Ἀντικρὺ * ἀνὰ τάφρον ὑπέρθορον ὠκέες ἵπποι,
Ἄμβροτοι, οὓς Πηλῆϊ θεοὶ δόσαν ἀγλαὰ δῶρα,
Πρόσσω ἱέμενοι· ἐπὶ δ' Ἕκτορι κέκλετο θυμός.
Ἵετο γὰρ βαλέειν· τὸν δ' ἔκφερον ὠκέες ἵπποι.
Ὡς δ' ὑπὸ λαίλαπι πᾶσα κελαινὴ βέβριθε χθὼν
Ἤματ' ὀπωρινῷ, ὅτε * λαβρότατον χέει ὕδωρ
Ζεὺς, ὅτε δή ῥ' ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ,
i Οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας,
Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες.
Τῶν δέ τε πάντες μὲν ποταμοὶ πλήθουσι ῥέοντες,
Πολλὰς δὲ * κλιτῦς τότ' ἀποτμήγουσι χαράδραι,
Ἐς δ' ἅλα πορφυρέην μεγάλα στενάχουσι ῥέουσαι
Ἐξ ὀρέων ἐπὶ κάρ· μινύθει δέ τε ἔργ' ἀνθρώπων·
Ὣς ἵπποι Τρῳαὶ μεγάλα στενάχοντο θέουσαι.
Πάτροκλος δ' ἐπεὶ οὖν πρώτας ἐπέκερσε φάλαγγας,
k Ἂψ ἐπὶ νῆας ἔεργε παλιμπετὲς, οὐδὲ πόληος
Εἴα ἱεμένους ἐπιβαινέμεν, ἀλλὰ μεσηγὺ
Νηῶν καὶ ποταμοῦ καὶ τείχεος ὑψηλοῖο
Κτεῖνε μεταΐσσων, πολέων δ' ἀπετίνυτο ποινήν.
Ἔνθ' ἤτοι Πρόνοον πρῶτον βάλε δουρὶ φαεινῷ,
Στέρνον γυμνωθέντα παρ' ἀσπίδα· λῦσε δὲ γυῖα.
Δούπησεν δὲ πεσών. ὁ δὲ Θέστορα Ἤνοπος υἱὸν
Δεύτερον ὁρμηθείς. ὁ μὲν εὐξέστῳ ἐνὶ δίφρῳ
Ἧστ' ἀλείς· ἐκ γὰρ πλήγη φρένας, ἐκ δ' ἄρα χειρῶν
Ἡνία ἠΐχθησαν· ὁ δ' ἔγχεϊ νύξε παραστὰς
Γναθμὸν δεξιτερὸν, διὰ δ' αὐτοῦ πεῖρεν ὀδόντων,
Ἕλκε δὲ δουρὸς ἑλὼν ὑπὲρ ἄντυγος, ὡς ὅτε τις φὼς
Πέτρῃ ἔπι προβλῆτι καθήμενος, ἱερὸν ἰχθὺν
Ἐκ πόντοιο θύραζε λίνῳ καὶ ἤνοπι χαλκῷ·
Ὣς ἕλκ' ἐκ δίφροιο κεχηνότα δουρὶ φαεινῷ.
Κὰδ δ' ἄρ' ἐπὶ στόμ' ἔωσε· πεσόντα δέ μιν λίπε θυμός.
Αὐτὰρ ἔπειτ' Ἐρύαλον ἐπεσσύμενον βάλε πέτρῳ
Μέσσην κὰκ κεφαλήν· ἡ δ' ἄνδιχα πᾶσα κεάσθη
Ἐν κόρυθι βριαρῇ· ὁ δ' ἄρα πρηνὴς ἐπὶ γαίῃ
Κάππεσεν· ἀμφὶ δέ μιν θάνατος χύτο θυμοραϊστής.
Αὐτὰρ ἔπειτ' Ἐρύμαντα, καὶ Ἀμφοτερὸν, καὶ Ἐπάλτην,
Τληπόλεμόν τε Δαμαστορίδην, Ἐχίον τε, * Πύρην τε,
Ἰφέα τ', Εὔιππόν τε, καὶ Ἀργεάδην Πολύμηλον,
Πάντας ἐπασσυτέρους πέλασε χθονὶ πουλυβοτείρῃ.
Σαρπηδὼν δ' ὡς οὖν ἴδ' ἀμιτροχίτωνας ἑταίρους
Χέρσ' ὑπὸ Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο δαμέντας,
Κέκλετ' ἄρ' ἀντιθέοισι καθαπτόμενος Λυκίοισιν,
Αἰδὼς ὦ Λύκιοι, πόσε φεύγετε; νῦν θοοὶ ἐστέ.
Ἀντήσω γὰρ ἐγὼ τοῦδ' ἀνέρος, ὄφρα δαείω
Ὅς τις ὅδε κρατέει, καὶ δὴ κακὰ πολλὰ ἔοργε
Τρῶας, ἐπεὶ πολλῶν τε καὶ ἐσθλῶν γούνατ' ἔλυσεν.
Ἦ ῥα, καὶ ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμᾶζε.
Πάτροκλος δ' ἑτέρωθεν ἐπεὶ ἴδεν, ἔκθορε δίφρου.
Οἱ δ' ὥστ' αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι,
Πέτρῃ ἐφ' ὑψηλῇ μεγάλα κλάζοντε μάχονται·
Ὣς οἱ κεκλήγοντες ἐπ' ἀλλήλοισιν ὄρουσαν.
Τοὺς δὲ ἰδὼν ἐλέησε Κρόνου πάϊς ἀγκυλομήτεω,

Oẽs ĩpleuerũt vias postq̃ dissipati sũt: in altũ. a. pcella
Spargebatur sub nubes: tendebãt aũt vnunguli equi
Retrò ad ciuitatem à nauibus & tentorijs.
Patroclus. a. quã plurimũ turbatum videbat populũ,
Eã tẽdebat mĩaciter clamãs: sub axib. a. viri cadebãt
Proni ex curribus: currus. a. resonabant subsultãtes:
E regione autem per fossam transilierunt veloces eq. χ. δ' ἄρα
Immortales: quos Peleo dij dederunt, praclara dona,
Vlterius cupiẽtes: cõtra. a. Hectorẽ instigabat animus:
Cupiẽbat. n. eũ percutere: hũc. a. efferebãt veloces eq.
Sicut autem à turbine omnis nigra grauata est terra
Tempore autumnali: quãdo creberrimã fundit aquã χ. λαυρότατον
Iupiter, quando iam viris iratus sauit,
Qui violentiã in foro obliquas iudicant leges,
Iustitiã. a. expellunt, deorũ reuerentiã non curantes.
Propter hos. a. omnes quidem fluuij inundant fluctes,
Multas autem conualles tunc abscindunt torrentes, χ. κλιτῦς
In autem mare nigrum valdè strepunt fluentes
Ex montib. in praceps: minuuntur. a. opera virorum:
Sic equa Troiana valdè ingemiscebant currentes.
Patroclus autem postquã primas dissipauit phalãges,
Rursus ad naues depulit retrorsum, neq. ciuitatem
Sinebat cupientes conscendere, sed inter
Naues & fluuium, & mœnia alta
Occidebat insequens: multorum. a. reddebat vltionẽ.
Tũc quidẽ Pronoũ primùm percussit hasta splendida
Pectore nudatũ iuxta scutũ: soluit autem membra:
Sonuit autem lapsus. hic verò Thestorẽ Enopis filium
Secundo impetens: hic qdẽ bene polita in sella (nib.
Sedebat cõtract⁹: pculsus erat. n. animo, adeoq. ex ma-
Habena defluxerãt. hic autem hasta percussit astans
Maxillam dextram: per autẽ ipsius transegit dentes:
Traxit. a. cũ hasta prehensũ sup curru, sicut quãdo a-
Petra in prominẽti sedens sacrũ piscem (liquis vir
Ex ponto foras trahit lino, & splendido ferro:
Sic traxit ex curru hiantem hasta lucida.
In os. a. excussit: lapsum autem ipsum liquit anima.
Sed postea Eryalum irruentem percussit saxo,
Medio in capite: illud. v. in duas partes totũ scissũ est
In galea forti: hic autem pronus in terram
Decidit: circum. a. ipsum mors fusa est animũ perdẽs.
At deinde Erymanta, & Amphoterum, & Epaltem:
Tlepolemúmque Damastoridem, Echiúmque Pyremq., χ. πυρίνη
Ipheaq., Euippumq., & Argeadam Polymelum,
Omnes coacernatos admouit terra multipascua.
Sarpedon autem postquã vidit armis spoliatos socios,
Manibus Patrocli Menœtiade prostratos,
Hortatus est eximios obiurgans Lycios,
Pudor, ô Lycij quò fugitis? nunc celeres estote.
Occurram enim ego huic viro, vt intelligam,
Quisnam iste vincit, & iam malis multis affecit
Troianos, quoniã multorumq. & fortiũ genua soluit.
Dixit, & ex curru cum armis saltauit humi.
Patroclus. a. altera ex parte vt vidit, desilijt è curru:
Hi. a. sicut vultures vnguib. curuis & rostris aducis,
Scopulo in excelso valde clangentes pugnant:
Sic hi clamantes inter se irruebant.
Hũc. a. intuitus miseratus est Saturni filius versuti:

Ἥρην δὲ προσέειπε κασιγνήτην ἄλοχόν τε·
m Ὤ μοι ἐγών, ὅτε μοι Σαρπηδόνα φίλτατον ἀνδρῶν
Μοῖρ' ὑπὸ Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο δαμῆναι.
Διχθὰ δέ μοι κραδίη μέμονε φρεσὶν ὁρμαίνοντι
n Ἤ μιν ζωὸν ἐόντα μάχης ἄπο δακρυοέσσης
Θείω ἀναρπάξας Λυκίης ἐν πίονι δήμῳ,
Ἦ ἤδη ὑπὸ χερσὶ Μενοιτιάδαο δαμάσσω.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη,
* ἦτοι; Αἰνότατε Κρονίδη, ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες;
o Ἄνδρα θνητὸν ἐόντα πάλαι πεπρωμένον αἴσῃ
Ἂψ ἐθέλεις θανάτοιο δυσηχέος ἐξαναλῦσαι;
Ἔρδ'· ἀτὰρ οὔ τοι πάντες ἐπαινέομεν θεοὶ ἄλλοι.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν,
Αἴ κε ζὼν πέμψῃς Σαρπηδόνα ὅνδε δόμονδε,
Φράζεο μή τις ἔπειτα θεῶν ἐθέλῃσι καὶ ἄλλος
Πέμπειν ὃν φίλον υἱὸν ἀπὸ κρατερῆς ὑσμίνης.
Πολλοὶ γὰρ περὶ ἄστυ μέγα Πριάμοιο μάχονται
Υἱέες ἀθανάτων, τοῖσιν κότον αἰνὸν ἐνήσεις.
Ἀλλ' εἴ τοι φίλος ἐστί, τεὸν δ' ὀλοφύρεται ἦτορ,
Ἤτοι μέν μιν ἔασον ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ
Χέρσ' ὑπὸ Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο δαμῆναι
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ τόν γε λίπῃ ψυχή τε καὶ αἰών,
Πέμπειν μιν Θάνατόν τε φέρειν καὶ νήδυμον Ὕπνον,
Εἰσόκε δὴ Λυκίης εὐρείης δῆμον ἵκωνται·
Ἔνθά ἑ ταρχύσουσι κασίγνητοί τε ἔται τε
Τύμβῳ τε στήλῃ τε· τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.

Iunonem autem allocutus est sororem vxoremq́;
Hei mihi, quādo mihi Sarpedonē charißimū virorū
Fatum est à Patroclo Menætiade interfici.
Bifariam aūt mihi cor deliberat mētibus, cogitanti,
An ipsum viuum existentem pugna à lacrymosa
Collocem raptum Lycia in diuite populo,
An iam sub manibus Menætiade domabo. (no,
Huic.a.respōdit deinde oculis decora venerāda Iu-
Molestißime Saturnie, quale verbum dixisti?
Vtrum mortalem existentem diu destinatum fato,
Iterum vir à morte tristi liberare ?
Fac tamen non te omnes approbabimus dij alij:
Aliud autē tibi dicam: tu verò in mentib. pone tuis:
Si viuum miseris Sarpedonem suam ad domum,
Considera ne quis postea deorum velit & alius
Mittere suum dilectum filium è forti pugna,
Multi enim circum vrbem magnam Priami pugnāt
Filij immortalium, quibus iram grauem inijcies.
Sed si tibi dilectus est, tuumq́. dolet cor,
Sanè quidem ipsum finito in forti pugna
Manibus sub Patrocli Menætiada interfici.
At postquam iam hunc reliquerit animaq́, & vita,
Mitte ipsum Mortemq́, ferre, & suauem Somnum,
Donec Lyciæ latæ ad populum peruenıant:
Ibi ipsum sepelient fratresq́, ciuesq́,
Monumētoq́, colūnaq́, hic enim honor est mortuorū.

COMMENTARIVS.

a τῇ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε] Diximus olim nullas inefficaces esse apud Homerum preces, si modò iustæ fuerint. Hic autem cū duo à Ioue Achilles petat, alterum dicitur ab ipso tantùm impetrasse, nihilominus tamen constat veritas illius generalis sententiæ. quandoquidem inexoratus omnino non recesserit Heros, sed tantùm ex parte. Obtinuit ergo, vt à nauibus Troiani propulsarentur: vt autem incolumis Patroclus rediret, non obtinuit, forsan vt illius morte intellecta ad eius vltionem pariterq́; ad Græcorum propugnationem animosius sese accingeret, vt quoq́; factum est. Hoc fuisse Numinis consilium Homerum intellexisse puto.

b ἔθελε θυμῷ ἀπιδεῖν] Sic Poëta facultatem videndi propriè animo tribuit, non sensui oculorum exteriori: tamen existimo eum significare voluisse Achillem non persunctoriè, sed cum magna diligentia & sollicitudine propter amicum, ideoq́; toto animo prælium illud intueri.

c ὡς ὅτ' ἀφ' ὑψηλῆς ... στεροπηγερέτα] Non credo elegantiorem, concinniorem & accommodatiorem rei præsenti comparationem à cætera Poëtarum caterua confingi posse: quod idem sentiet lector, si voluerit illam sigillatim examinare diligenti cum attentione.

d ὡς ἂν Πηλεΐδην] Amicos docuit Patroclus amicorum potiùs honori quàm suo velificari: siquidē hortatur iam Myrmidonas, vt strenuè se gerant: non vt sibi decus & laudem pariant, sed ipsi Pelidæ: quasi ipse satis se decoratum putet, modò illius honorē procurauerit, qui ex præsentis pugnæ exitu pendebat. Attende enim quanto dedecori Achilli futurum fuisset, si Myrmidones bello illo concidissent, restabat enim copijs suis nudatus: aut si partem recuperasset aliquam pariter summa illi infligebatur ignominia, quasi non adeò esset à reliquis Græcis exoptandus, vt ipse prælio interesset, qui tam ignauos haberet milites. Contra ex illorum militū strenuitate indicaret Agamemnon, quāta cum exercitus sui iactura Achillem à pugna abesse pateretur, vnde subitura erat illum facti sui pœnitentia, quo tam indignè illum exceperat, vt iam sæpiùs dictum est.

e ὡς δ' ὅτ' ἀφ'] Hæc ἀπόδοσις non videtur τῇ προτάσει prima fronte respondere, sed tamen reuerà respondet. Perseuerat enim Poëta in illo loquendi genere φόως φέρειν, pro salutem dare, & periculis eripere: quod hoc loco Patroclus fecit. Sensus est ergo: Quemadmodum fulgura tenebras discutiunt, quas densæ nubes obduxerant, ita vt non solùm speculæ & loci eminentiores, sed etiam ipsæ valles, quæ alioqui σκοτεινότεραι sunt, collustrentur: sic Achilleæ copiæ Græcos auxilio suo liberant à Troianis, id est, densam illam Troianorū nubem (vt etiam anteà loquebamur) dissipauit, vnde Græcis sua lux est reddita, quū anteà veluti nocte nigra obscurarentur.

f ἔνθα δ' ἀνὴρ ἕλεν ἄνδρα] Designat generaliter pugnam, quam mox particulatim persequitur magna orationis copia, & locutionum diuersitate ad mortem singulorum exprimendam, quam varijs modis enunciat, vt & alibi. Ordirur autem à Patroclo, de quo etiam dixerat anteà, interemisse illum Pyræchmem, satis commodè: quasi eum primum oporteret strenuè se gessisse, qui cæteros anteiret.

g ἐκ τεῦχε δ' ἵπποι] Honestè fugam Hectoris exprimit, quasi inuitū eum equi auexerint. Ita victoria alternatiua est, vt etiam Poëta dixit anteà Hectorem agnouisse. Cuius rei exemplum est hic luculentum. Sed, Homere, vbi est tuus nunc Iupiter, cuius auxilio freti Troiani paulò antè triumphabant? An idem quoq́; cū Troianis aufugit? aut eius potentia infirmata est? Nō dices, sed exaudisse illum fortasse Achillis preces, quod & nos anteà vidimus. Iam verò quod de Troianorum fuga hic dicitur, fuerat anteà à Polydamante eodem modo prædictum, vt posteà accidit.

h Πάτροκλος δ' ἕπετο] Ducis generosi exemplum contra minores ac imbecilliores copias non præliantem, sed contra & maiores & fortiores.

i οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ] Docet Poëta nullum esse discendo inopportunum locum. Nam cùm hanc comparationem ad aliū finem instituisset, tamen, vt moris ipsi est, interserit documenta quædam ad iustitiæ administrationem pernecessaria, vt qui illius curam gerunt ad officium probè faciendum magis ac magis incitentur, cùm intellexerint iniquos & prauos illius administratores sic à Deo vindicari. Magni porrò interest probos & incorruptos Iudices in Rebuspub. præfici, cùm earum salus ex recta illorum administratione pendeat. Solet enim Deus Principum & Magistratum causa in reliquum populum sæuire: quod iniustum non est, cùm eorū etiam scelerum particeps populus censeatur, qui illa non prohibeat pluris æstimās homines quàm Deum. ... inquit Sapiens Hebræus. Audiant ergo illi loquentem etiam Deum ... & item ... & sexcenta eiusmodi in sacris paginis. Quòd autem aquarum inundatione sic istas ἀδικίας Deus vlciscatur, nouum non est. Testis illa generalis aquarum congeries, qua ipse olim totum orbem obruit.

k ij

k ἂψ ἐπὶ νῆας ἔεργε] Non est oblitus ea quæ Achilles monuerat, vbi Troianos à nauib. expulisset, caueret ne vlterius progrederetur. ἐκ νηῶν ἐλάσας ἰέναι πάλιν, &c. Sed posteà cum suo damno obliuiscetur.

l ἱερὸν ἰχθύν] Quis piscis sit iste, variè à multis dictum est, quorum opiniones recitat Athenæus lib. ζ. Sed nos Aristotelis authoritati tantùm tribuimus, vt ei assentiendum esse censeamus, qui Histor. anim. lib. 9. cap. 37. Anthiam intelligit: qui ideò sacer piscis appelletur, quòd vbi ille est, nulla sit bellua, quo indicio securè spongiatores vrinantur: quanquã hoc etiam casu euenire putet, quomodo & vbi sit limax, neque sus est neq; perdix. omnes enim limaces ab his eduntur. Qui volet tamen, reliquorum etiam opiniones examinet: nobis hoc loco inopportunum videtur ista longiùs persequi: qui autem magnum piscem significari volunt, ab huius loci sensu planè non abhorrent.

m ὤ μοι ἐγών, ὅτε μοι] Hic locus à Clemente Alexãdrino vellicatur in Oratione adhortatoria ad Gentes, quòd dicatur volũtas Iouis à fato superata. Et sanè indignum est tanto Numine, vt illo potentiora & efficaciora Parcarum consilia ab impia ista Poëtarum natione existimentur. Atque hoc inter næuos Poëseos Homericæ numeretur. Erat autem Sarpedon Iouis filius, ideò tam est de eo hoc loco Iupiter sollicitus, paterno nimirum animo.

n ἤ μιν ζωὸν ἐόντα] Deliberabat Iupiter an immortalem filium statueret: ita enim intelligendum est τὸ ζωὸν, vt responsum Iunonis docebit.

o ἄνδρα θνητὸν ἐόντα] Docet Iuno non licere Ioui præter fata quippiam moliri, vt nimirum qui iam morti essent destinati, imortales illius beneficio fierent. Est autem vnicuiq; hominum fatum, vt morte nullus se eripiat: de quibus apud Comicum, φύσιν ἀνδρῶν ἀμαυρόβιοι φύλλων γενεᾷ προσόμοιοι, ὀλιγοδρανέες, πλάσματα πηλοῦ, σκιοειδέα φῦλ᾽ ἀμενηνά, ἀπτῆνες, ἐφημέριοι, ταλαοὶ βροτοὶ, ἀνέρες, εἰκελόνειροι. Non est ergo fas, secundum Iunonem, vt Sarpedonem rata illa moriendi lege liberet Iupiter: quia illud pessimo exemplo futurũ esse, cùm cæteri quoque Dij idem ius in suam sobolem vsurpaturi forent. Poterat tamen ex veterum sententia ἀποθέωσιν largiri, id est, vt vita humana exacta inter Deos censeretur, qualem Herculi & reliquis Heroibus concessit. At nos puriore mente & saniore homines credimus posse Deum non quidem nobis ἀποθέωσιν dare, quia nõ vult, quod prophanus ille Iupiter non potuit, licet voluerit: sed nos peculiari gratia à communi mortem obeundi obligatione liberare, quod olim Henocho & Eliæ tribuit. Finxit tamẽ flagitiosa illa antiquitas hoc etiam à Ioue præstitum in Ganymede, qui in cœlum viuus elatus est ab aquila Iouis ministra, vt Deorum esset pincerna: sic Aurora Tithonum quoq; suum viuum è terris locauit cœlo. Sed illa fabulosa sunt, nostra veris veriora.

p τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.] Multi interfuisse olim antiquitas existimauit corpora inhumare, & honorem exhiberi mortuo nõ minimũ in illius procuranda sepultura: qua de re nobis aliàs in sequentib. dicendum erit loco commodiore. Hic autem obserua quod de tumulo & columna dicitur. Prius commune fuit, sed posterius indicium fuit, illic sepultos supra cæteros mortales esse, vt dixit Plinius. Columnarum siquidem vsus nobilioribus tantùm concessum fuit. Itaq; meritò illa Sarpedonis tumulo tribuitur.

Ὣς ἔφατ᾽, οὐδ᾽ ἀπίθησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
a Αἱματοέσσας δὲ ψιάδας κατέχευεν ἔραζε,
Παῖδα φίλον τιμῶν, τόν οἱ Πάτροκλος ἔμελλε
Φθίσειν ἐν Τροίῃ ἐριβώλακι τηλόθι πάτρης.
Οἱ δ᾽ ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ᾽ ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Ἔνθ᾽ ἤτοι Πάτροκλος μὲν ἀγακλειτὸν Θρασυμήδην,
Ὅς ῥ᾽ ἠΰς θεράπων Σαρπηδόνος ἦεν ἄνακτος,
Τὸν βάλε νείαιραν κατὰ γαστέρα· λῦσε δὲ γυῖα,
Σαρπηδὼν δ᾽ αὐτοῦ μὲν ἀπήμβροτε δουρὶ φαεινῷ
Δεύτερος ὁρμηθείς· ὁ δὲ Πήδασον οὔτασεν ἵππον
Ἔγχει δεξιὸν ὦμον· ὁ δ᾽ ἔβραχε θυμὸν ἀΐσθων·
Κὰδ δ᾽ ἔπεσ᾽ ἐν κονίῃσι μακών, ἀπὸ δ᾽ ἔπτατο θυμός.
Τὼ δὲ διαστήτην, κρίκε δὲ ζυγόν, ἡνία δέ σφι
Σύγχυτ᾽, ἐπεὶ δὴ κεῖτο παρήορος ἐν κονίῃσι.
Τοῖο μὲν Αὐτομέδων δουρικλυτὸς εὕρετο τέκμωρ,
Σπασσάμενος τανύηκες ἄορ παχέος παρὰ μηροῦ,
Ἀΐξας ἀπέκοψε παρήορον, οὐδ᾽ ἐμάτησε.
Τὼ δ᾽ ἰθυνθήτην, ἐν δὲ ῥυτῆρσι τάνυσθεν.
Τὼ δ᾽ αὖτις συνίτην ἔριδος πέρι θυμοβόροιο.
Ἔνθ᾽ αὖ Σαρπηδὼν μὲν ἀπήμβροτε δουρὶ φαεινῷ,
Πατρόκλου δ᾽ ὑπὲρ ὦμον ἀριστερὸν ἤλυθ᾽ ἀκωκὴ
Ἔγχεος, οὐδ᾽ ἔβαλ᾽ αὐτόν· ὁ δ᾽ ὕστερος ὄρνυτο χαλκῷ
Πάτροκλος· τοῦ δ᾽ οὐχ ἅλιον βέλος ἔκφυγε χειρός,
Ἀλλ᾽ ἔβαλ᾽ ἔνθ᾽ ἄρα τε φρένες ἔρχαται ἀμφ᾽ ἁδινὸν κῆρ.
Ἤριπε δ᾽ ὡς ὅτε τις δρῦς ἤριπεν, ἢ ἀχερωΐς,
Ἠὲ πίτυς βλωθρή, τήν τ᾽ οὔρεσι τέκτονες ἄνδρες
Ἐξέταμον πελέκεσσι νεήκεσι, νήϊον εἶναι·
Ὣς ὁ πρόσθ᾽ ἵππων καὶ δίφρου κεῖτο τανυσθείς,
Βεβρυχώς, κόνιος δεδραγμένος αἱματοέσσης.
Ἠΰτε ταῦρον ἔπεφνε λέων ἀγέληφι μετελθών,
Αἴθωνα, μεγάθυμον, ἐν εἰλιπόδεσσι βόεσσιν,
Ὤλετό τε στενάχων ὑπὸ γαμφηλῇσι λέοντος·
Ὣς ὑπὸ Πατρόκλῳ Λυκίων ἀγὸς ἀσπιστάων
Κτεινόμενος μενέαινε, φίλον δ᾽ ὀνόμηνεν ἑταῖρον,
Γλαῦκε πέπον πολεμιστὰ μετ᾽ ἀνδράσι, νῦν σε μάλα (χρὴ
Αἰχμητήν τ᾽ ἔμεναι, καὶ θαρσαλέον πολεμιστήν.
Νῦν τοι ἐελδέσθω πόλεμος κακός, εἰ θοός ἐσσι.
Πρῶτα μὲν ὄτρυνον Λυκίων ἡγήτορας ἄνδρας,

Sic dixit: neq; immoriger' fuit pater hominũq; deo-
Cruentas autem guttas defudit in terram, (rumq;
Filium dilectum honorans, quem ei Patroclus erat
Interempturus in Troia fertili, longè à patria.
Hi autem cùm iam propè erant inter sese profecti:
Tunc certè Patroclus qdẽ valde inclytũ Thrasymedẽ,
Qui bonus auriga Sarpedonis erat regis,
Hunc percussit imum ad ventrẽ: soluit aũt membra,
Sarpedõ.v. ab illo quidem aberrauit hasta splendida
Secundò ruẽs: hic autem Pedasum vulnerauit equũ
Hastili ĩ dextrũ humerũ. hic.a. sonuit animã expirãs.
Decidit.v. in pulueres hinniẽs, auolauit aũt anima.
Hi autẽ diuisi sunt: stridit autẽ iugum, habenæq; ipsis χ. τείν
Cõfundebãtur, postq̃ iacebat extraiugalis ĩ puluerib.
Huius rei quidẽ Automedõ hasta strenu' inuenit finẽ
Extracto longo ense crasso à femore,
Insurgẽs abscidit extraiugalem equum, neq; errauit.
Hi autem rectà ierunt: inq; habenis directi sunt.
Hi aũt rursus coibãt cõtentionẽ propter perniciosam,
Tunc rursus Sarpedon quidẽ aberrauit hasta lucida,
Patrocli.a. super humerum sinistrum venit cuspis
Hastæ neq; percussit ipsum, hic.a. posterior ruebat ære
Patroclus: huius.v. nõ vanũ telũ effugit manu: (cor
Sed vulnerauit, vbi pcordia cõclusa sũt circa solidũ
Cecidit.a. veluti cũ aliqua querc' cecidit, vel popul',
Vel pinus alta, quam in montibus fabri viri
Exciderũt securib. recens acutis, lignũ nauib. aptũ vt
Sic is ante equos & currũ iacebat extensus, (esset:
Fremens puluerem carpens sanguinolentum:
Veluti taurum interfecit leo armentum adortus
Fuluum magnanimum, inter curuè gradiẽtes boues,
Perijtq; gemens, sub maxillis leonis:
Sic sub Patroclo Lyciorum dux scutatorum
Dũ trucidaret̃ gemebat: charũ.a. appellabat socium:
Glauce amice, bellator in viros, nũc te valdè oportet
Pugnacemq; esse, & audacem bellatorem.
Nunc tibi cordi sit bellum perniciosum, si agilis es.
Primùm quidem adhortare Lyciorum duces viros.

Πάντη ἐποιχόμενος, Σαρπηδόνος ἀμφιμάχεσθαι.
Αὐτὰρ ἔπειτα καὶ αὐτὸς ἐμεῦ πέρι μάρναο χαλκῷ.
Σοὶ γὰρ ἐγὼ καὶ ἔπειτα κατηφείη καὶ ὄνειδος
Ἔσσομαι ἤματα πάντα διαμπερὲς, εἴ κέ μ' Ἀχαιοὶ
Τεύχεα συλήσωσι, νεῶν ἐν ἀγῶνι πεσόντα.
Ἀλλ' ἔχεο κρατερῶς, ὄτρυνε δὲ λαὸν ἅπαντα.
Ὣς ἄρα μιν εἰπόντα τέλος θανάτοιο κάλυψεν
Ὀφθαλμοὺς ῥῖνάς θ'. ὁ δὲ λὰξ ἐν στήθεσι βαίνων,
Ἐκ χροὸς εἷλκε δόρυ, προτὶ δὲ φρένες αὐτῷ ἕποντο·
Τοῖο δ' ἅμα ψυχήν τε καὶ ἔγχεος ἐξέρυσ' αἰχμήν.
Μυρμιδόνες δ' αὐτοῦ σχέθον ἵππους φυσιόωντας,
Ἱεμένους φοβέεσθαι, ἐπεὶ λίπον ἅρματ' ἀνάκτων.
Γλαύκῳ δ' αἰνὸν ἄχος γένετο φθογγῆς ἀΐοντι.
Ὠρίνθη δέ οἱ ἦτορ, ὅτ' οὐ δύνατ' ἀμῦναι.
γ. αὐτ. Χειρὶ δ' ἑλὼν ἐπίεζε βραχίονα· τεῖρε γὰρ αὐτὸν
Ἕλκος, ὃ δή μιν Τεῦκρος ἐπεσσύμενον βάλεν ἰῷ,
Τείχεος ὑψηλοῖο, ἀρὴν ἑτάροισιν ἀμύνων.
Εὐχόμενος δ' ἄρα εἶπεν ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι,
Κλῦθι ἄναξ, ὅς που Λυκίης ἐν πίονι δήμῳ
Εἰς, ἢ ἐνὶ Τροίῃ· δύνασαι δὲ σὺ πάντοσ' ἀκούειν
Ἀνέρι κηδομένῳ, ὡς νῦν ἐμὲ κῆδος ἱκάνει.
Ἕλκος μὲν γὰρ ἔχω τόδε καρτερόν, ἀμφὶ δέ μοι χεὶρ
Ὀξείῃς ὀδύνῃσιν ἐλήλαται, οὐδέ μοι αἷμα
Τερσῆναι δύναται· βαρύθει δέ μοι ὦμος ὑπ' αὐτοῦ.
Ἔγχος δ' οὐ δύναμαι σχεῖν ἔμπεδον, οὐδὲ μάχεσθαι
Ἐλθὼν δυσμενέεσσιν. ἀνὴρ δ' ὤριστος ὄλωλε,
Σαρπηδὼν Διὸς υἱός· ὁ δ' οὐδ' ᾧ παιδὸς ἀμύνει.
Ἀλλὰ σύ πέρ μοι ἄναξ τόδε καρτερὸν ἕλκος ἄκεσσαι,
γ. κοίμισον * Κοίμησον δ' ὀδύνας, δὸς δὲ κράτος, ὄφρ' ἑτάροισι
Κεκλόμενος Λυκίοισιν ἐποτρύνω πολεμίζειν,
Αὐτός τ' ἀμφὶ νέκυι κατατεθνηῶτι μάχωμαι.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων.
Αὐτίκα παῦσ' ὀδύνας, ἀπὸ δ' ἕλκεος ἀργαλέοιο
Αἷμα μέλαν τέρσηνε, μένος δέ οἱ ἔμβαλε θυμῷ.
Γλαῦκος δ' ἔγνω ᾗσιν ἐνὶ φρεσὶ, γήθησέν τε
Ὅττι οἱ ὦκ' ἤκουσε μέγας θεὸς εὐξαμένοιο.
Πρῶτα μὲν ὤτρυνεν Λυκίων ἡγήτορας ἄνδρας,
Πάντη ἐποιχόμενος, Σαρπηδόνος ἀμφιμάχεσθαι.
Αὐτὰρ ἔπειτα μετὰ Τρῶας κίε μακρὰ βιβάσθων,
Πουλυδάμαντ' ἐπὶ Πανθοΐδην καὶ Ἀγήνορα δῖον·
Βῆ δὲ μετ' Αἰνείαν τε καὶ Ἕκτορα χαλκοκορυστήν.
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἕκτορ, νῦν δὴ πάγχυ λελασμένος εἰς ἐπικούρων,
Οἳ σέθεν εἵνεκα τῆλε φίλων καὶ πατρίδος αἴης
Θυμὸν ἀποφθινύθουσι· σὺ δ' οὐκ ἐθέλεις ἐπαμύνειν.
Κεῖται Σαρπηδὼν Λυκίων ἀγὸς ἀσπιστάων,
Ὃς Λυκίην εἴρυτο δίκῃσί τε καὶ σθένεϊ ᾧ.
Τὸν δ' ὑπὸ Πατρόκλῳ δάμασ' ἔγχει χάλκεος Ἄρης.
Ἀλλὰ φίλοι πάρστητε, νεμεσσήθητε δὲ θυμῷ,
Μὴ ἀπὸ τεύχε' ἕλωνται, ἀεικίσσωσι δὲ νεκρὸν
Μυρμιδόνες Δαναῶν κεχολωμένοι ὅσσοι ὄλοντο,
Τοὺς ἐπὶ νηυσὶ θοῇσιν ἐπέφνομεν ἐγχείῃσιν.
γ. κατάκρηθεν. Ὣς ἔφατο. Τρῶας δὲ * κατὰ κρῆθεν λάβε πένθος
Ἄσχετον, οὐκ ἐπιεικτόν, ἐπεί σφισιν ἕρμα πόληος
Ἔσκε, καὶ ἀλλοδαπός περ ἐών· πολέες γὰρ ἅμ' αὐτῷ
Λαοὶ ἕποντ', ἐν δ' αὐτὸς ἀριστεύεσκε μάχεσθαι.
Βὰν δ' ἰθὺς Δαναῶν λελιημένοι· ἦρχε δ' ἄρα σφιν
Ἕκτωρ χωόμενος Σαρπηδόνος. αὐτὰρ Ἀχαιοὺς

Vndiq. lustrans, ut pro Sarpedone pugnent.
Ac deinde & ipse pro me pugna aere.
Tibi enim ego & deinceps mæstitia & infamia
Ero dies omnes perpetuo, si me Achiui
Armis spolient nauium in certamine lapsum.
Sed consiste fortiter, excita verò populum omnem.
Sic ipsi locutum finis mortis texit
Oculos naresq.: hic autem calce in pectus scandens,
E corpore traxit hastã, pcordia. a. ipsã cõsequebãtur.
Huius. a. simul animamq. & hasta extraxit cuspidẽ.
Myrmidones aũt illius detinuerunt equos anhelãtes,
Cupientes fugere postquam deseruerũt currus regũ.
Glauco autem grauis dolor accidit vocem audienti,
Commotum est autẽ ei cor, quod nõ potuit auxiliari:
Manu. a. tenẽs pmebat brachiũ, affligebat. n. grauiter
Vulnus, quod iã ipsi Teucer irruẽti inflixerat sagitta
E muro excelso nocumentum à socys propulsans:
Precans autem dixit longè iacienti Apollini:
Audi rex, qui fortasse Lyciæ in diuite populo
Es, vel in Troia: potes autem vndiq. audire
Virum dolentem; sicut nunc me dolor inuadit.
Vulnus quidem sustineo hoc durum: circa autem mihi manus
Acutis doloribus confixa est: neq. mihi sanguis
Siccari potest: grauatur autẽ mihi humerus ab ipso.
Hastã autẽ non possum tenere firmiter, neq. pugnare
Cõgressus cũ hostibus: vir aũt præstantissimus perijt,
Sarpedon Iouis filius: hic. a. neq. suo filio auxiliatur:
Sed tu mihi ô rex, hoc violentum vulnus cura:
Mitiga autem dolores, & da mihi robur, ut socios
Hortando Lycios concitem ad pugnandum,
Ipseq. de cadauere mortuo pugnem.
Sic dixit precans: hunc. a. audiuit Phœbus Apollo.
Statim sedauit dolores: ab autem vulnere molesto
Sanguinẽ atrũ abstersit: vires autẽ ei iniecit animo:
Glaucus autem agnouit suis in mẽtibus, lætatusq. est,
Quòd eum citò audiuit magnus deus precantem.
Primùm quidem concitauit Lyciorũ ductores viros,
Vndiq. lustrans ut pro Sarpedone pugnarent.
Sed deinde ad Troianos ibat latis pessibus incedens
Polydamantem ad Panthœdem, & Agenora diuinũ:
Iuit verò ad Aeneamq., & Hectorem ære armatum:
Propè autem stans verbis velocibus allocutus est:
Hector, nunc iam omnino oblitus es auxiliatorũ,
Qui tui gratiâ procul ab amicis, & à patria terra
Animam perdunt, tu autem non vis auxiliari.
Iacet Sarpedon Lyciorum ductor scutigerorum,
Qui Lyciam tuebatur iustitijs & virtute sua.
Hunc. a. sub Patroclo interfecit hasta æreus Mars.
Sed amici adeste, indignemini autem animo,
Ne arma auferant, dedecorentq. cadauer
Myrmidones, ob Græcos irati quotquot perierunt,
Quos apud naues veloces trucidauimus hastis.
Sic dixit. Troian. autem super capite cepit dolor
Intolerabilis, nõ coërcibilis: quoniã eis præsidiũ urbis
Erat, alienigena quãuis existẽs: multi enim cum ipso
Populi sequebãtur: inter quos ipse excellebat ĩ pugnã.
Ibãt. a. rectà in Danaos ardẽtes: dux. v. erat ipsis (do.
Hector iratus ob Sarpedonem, sed Achiuos

Πάτρο

Ὦρσε Μενοιτιάδαο Πατρόκλεος λάσιον κῆρ·
Αἴαντε πρώτω προσέφη, μεμαῶτε καὶ αὐτώ,
Αἴαντε, νῦν σφῶϊν ἀμύνεσθαι φίλον ἔστω,
Οἷοί περ πάρος ἦτε μετ' ἀνδράσιν, ἢ καὶ ἀρείους.
Κεῖται ἀνὴρ ὃς πρῶτος ἐσήλατο τεῖχος Ἀχαιῶν
Σαρπηδὼν· ἀλλ' εἴ μιν ἀεικισσαίμεθ' ἑλόντες,
Τεύχεά τ' ὤμοιιν ἀφελοίμεθα, καί τιν' ἑταίρων
Αὐτοῦ ἀμυνομένων δαμασαίμεθα νηλέϊ χαλκῷ.
Ὣς ἔφαθ'. οἳ δὲ καὶ αὐτοὶ ἀλέξασθαι μενέαινον.
Οἳ δ' ἐπεὶ ἀμφοτέρωθεν ἐκαρτύναντο φάλαγγας,
Τρῶες καὶ Λύκιοι, καὶ Μυρμιδόνες καὶ Ἀχαιοί.
Σύμβαλον ἀμφὶ νέκυι κατατεθνηῶτι μάχεσθαι,
Δεινὸν ἀΰσαντες· μέγα δ' ἔβραχε τεύχεα φωτῶν.
i Ζεὺς δ' ἐπὶ νύκτ' ὀλοὴν τάνυσε κρατερῇ ὑσμίνῃ,
Ὄφρα φίλῳ περὶ παιδὶ μάχης ὀλοὸς πόνος εἴη.
Ὦσαν δὲ πρότεροι Τρῶες ἑλίκωπας Ἀχαιούς.
k Βλῆτο γὰρ οὔ τι κάκιστος ἀνὴρ μετὰ Μυρμιδόνεσσιν,
Υἱὸς Ἀγακλῆος μεγαθύμου δῖος Ἐπειγεύς,
Ὅς ῥ' ἐν Βουδείῳ εὐναιομένῳ ἤνασσε
Τοπρὶν· ἀτὰρ τότε γ' ἐσθλὸν ἀνεψιὸν ἐξεναρίξας
Ἐς Πηλῆ' ἱκέτευσε καὶ ἐς Θέτιν ἀργυρόπεζαν.
Οἳ δ' ἅμ' Ἀχιλλῆϊ ῥηξήνορι πέμπον ἕπεσθαι
Ἴλιον εἰς εὔπωλον, ἵνα Τρώεσσι μάχοιτο,
Τόν ῥα τόθ' ἁπτόμενον νέκυος βάλε φαίδιμος Ἕκτωρ
Χερμαδίῳ κεφαλήν· ἣ δ' ἄνδιχα πᾶσα κεάσθη
Ἐν κόρυθι βριαρῇ· ὁ δ' ἄρα πρηνὴς ἐπὶ νεκρῷ
Κάππεσεν, ἀμφὶ δέ μιν θάνατος χύτο θυμοραϊστής.
Πατρόκλῳ δ' ἄρ' ἄχος γένετο φθιμένου ἑτάροιο.
Ἴθυσεν δὲ διὰ προμάχων, ἴρηκι ἐοικὼς
Ὠκέϊ, ὅς τ' ἐφόβησε κολοιούς τε ψῆράς τε·
Ὣς ἰθὺς Λυκίων Πατρόκλεις ἱπποκέλευθε
Ἔσσυο καὶ Τρώων * κεχόλωσο δὲ κῆρ ἑτάροιο.
l Καί ῥ' ἔβαλε Σθενέλαον Ἰθαιμένεος φίλον υἱὸν
Αὐχένα χερμαδίῳ, ῥῆξεν δ' ἀπὸ τοῖο τένοντας.
Χώρησαν δ' * ὑπό τε πρόμαχοι καὶ φαίδιμος
Ἕκτωρ.
Ὅσση δ' αἰγανέης ῥιπὴ ταναοῖο τέτυκται,
Ἥν ῥά τ' ἀνὴρ ἀφέῃ πειρώμενος ἢ ἐν ἀέθλῳ,
Ἠὲ καὶ ἐν πολέμῳ, δηΐων ὕπο θυμοραϊστέων·
Τόσσον ἐχώρησαν Τρῶες, ὤσαντο δ' Ἀχαιοί.
Γλαῦκος δὲ πρῶτος, Λυκίων ἀγὸς ἀσπιστάων,
Ἐτράπετ', ἔκτεινεν δὲ Βαθυκλῆα μεγάθυμον,
Χάλκωνος φίλον υἱόν, ὃς Ἑλλάδι οἰκία ναίων,
Ὄλβῳ τε πλούτῳ τε μετέπρεπε Μυρμιδόνεσσι.
Τὸν μὲν ἄρα Γλαῦκος στῆθος μέσον οὔτασε δουρὶ
Στρεφθεὶς ἐξαπίνης, ὅτε μιν κατέμαρπτε διώκων·
Δούπησεν δὲ πεσών· πυκινὸν δ' ἄχος ἔλλαβ' Ἀχαιούς,
Ὡς ἔπεσ' ἐσθλὸς ἀνήρ, μέγα δὲ Τρῶες κεχάροντο.
Σταν δ' ἀμφ' αὐτὸν ἰόντες ἀολλέες· οὐδ' ἄρ' Ἀχαιοὶ
Ἀλκῆς ἐξελάθοντο, μένος δ' ἰθὺς φέρον αὐτῶν.
Ἔνθ' αὖ Μηριόνης Τρώων ἕλεν ἄνδρα κορυστὴν
Λαόγονον θρασὺν υἱὸν Ὀνήτορος, ὃς Διὸς ἱρεὺς
Ἰδαίου ἐτέτυκτο, θεὸς δ' ὣς τίετο δήμῳ.
Τὸν βάλ' ὑπὸ γναθμοῖο καὶ οὔατος· ὦκα δὲ θυμὸς
Ὤχετ' ἀπὸ μελέων, στυγερὸς δ' ἄρα μιν σκότος εἷλεν.
Αἰνείας δ' ἐπὶ Μηριόνῃ δόρυ χάλκεον ἧκεν·
Ἔλπετο γάρ τε τεύξεσθαι ὑπασπίδια προβιβῶντος.
Ἀλλ' ὁ μὲν ἄντα ἰδὼν ἠλεύατο χάλκεον ἔγχος.
Πρόσσω γὰρ κατέκυψε, τὸ δ' ἐξόπιθεν δόρυ μακρὸν

Excitabat Menœtiadæ Patrocli prudens cor
Aiaces primos allocutus est promptos & ipsos:
Aiaces, nunc vobis auxiliari charum sit,
Quales quidē antea eratis inter viros vel & meliores.
Iacet vir qui primus insiliit murum Achiuorum
Sarpedon, sed si ipsum deturpemus accipientes,
Armaq́, ab humeris auferamus, & aliquem sociorum
Ipsum defendentium interfecerimus sæuo ære.
Sic dixit: hi autem & ipsi auxiliari prompti erāt.
Hi autem postquam vtrinq́, instruxerunt phalāges,
Troiani, & Lycii, & Myrmidones & Achiui,
Concurrebant pro cadauere mortuo ad pugnādum,
Horrendū clamātes: valdè.a. sonnerūt arma virorū.
Iupiter.a. noctē pniciosam extēdit super forti pugna,
Dum dilecto pro filio pugnæ perniciosus labor esset.
Repulerunt.a. priores Troiani nigris oculis Achiuos.
Occisus erat.n. neutiq̄ pessim' vir inter Myrmidonas,
Filius Aiaclei magnanimi diuinus Epigeus,
Qui in Budeo bene habitata imperabat
Anteà: sed tunc strenuum consobrinū cùm occidisset,
Ad Peleū venit supplex, & ad Thetin cādidis pedib'.
Hi autem simul cum Achille virili miserunt sequi
Iliū ad pulchros equos habens, vt Troianis pugnaret:
Hūc tunc tangentē cadauer percussit illustris Hector
Saxo ad caput: illud verò bifariam totū discissum est
In galea forti. hic autem pronus super cadauer
Decidit: circa autem ipsum mors fusa est perniciosa.
Patroclo autem dolor factus est interfecto socio.
Iuit autem rectà per propugnatores, accipitri similis
Veloci, qui terruit graculosq́, sturnosq́:
Sic rectà in Lycios Patrocle equis viam faciens,
Ruisti & in Troianos: iratus erat.a. corde ob socium, χ. κεχόλωτ
Et percussit Sthenelaum Ithæmeni dilectum filium
Ad ceruicem saxo: abrupit autem eius neruos:
Cesserunt autem retrò primi pugnatores, & illustris χ. ὑπαί γ
Hector:
Quantus autem iaculi iactus longi est,
Quod quidē vir emiserit prouocatus vel in certamine,
Vel & in bello, ab hostibus animam destruentibus
Tantum recesserunt Troiani: impulerūt aūt Achiui.
Glaucus autem primus Lyciorum ductor scutatorum
Conuersus est, interfecit.a. Bathycleum magnanimū
Chalconis dilectū filiū, qui in Hellade domos habitās
Opibusq́, diuitiisq́, illustris erat inter Myrmidonas:
Hūc quidē Glaucus in pectore medio vulnerauit hasta
Cōuersus repētè, quādo ipsum assecutus est insequens:
Sonuit aūt lapsus. densus autē dolor inuasit Achiuos,
Vt cecidit strenu' vir: valdè verò Troiani gauisi sūt.
Steterunt.a. circa ipsū euntes frequentes, neq́, Achiui
Roboris obliti sunt: vires.a. rectà ferebant in eos.
Tūc rurs' Meriones Troianorū sustulit virū armatū
Laogonū audacē, filium Onetoris, qui Iouis sacerdos
Idæi factus erat: deusq́, veluti honorabatur in populo:
Hunc percussit sub maxilla & aure, statim.a. anima
Discessit à mēbris: odiosa autem ipsum caligo inuasit.
Aeneas autem in Merionem hastam æream misit:
Sperabat.n. se assecuturū illum sub scuto procedentē.
Sed hic quidē contrà intuitus euitauit ferreā hastā.
Antrorsum enim procubuit: at retrò hasta longa

Οὔδει ἐνισκίμφθη, ἐπὶ δ' οὐρίαχος πελεμίχθη
Ἔγχεος· ἔνθα δ' ἔπειτ' ἀφίει μένος ὄβριμος Ἄρης.
Αἰχμὴ δ' Αἰνείαο κραδαινομένη κατὰ γαίης
Ὤχετ', ἐπεί ῥ' ἅλιον στιβαρῆς ἀπὸ χειρὸς ὄρουσεν.
Αἰνείας δ' ἄρα θυμὸν ἐχώσατο, φώνησέν τε,
Μηριόνη, τάχα κέν σε, καὶ ὀρχηστήν περ ἐόντα,
Ἔγχος ἐμὸν κατέπαυσε διαμπερὲς, εἴ σ' ἔβαλόν περ.
Τὸν δ' αὖ Μηριόνης δουρικλυτὸς ἀντίον ηὔδα,
Αἰνεία, χαλεπόν σε καὶ ἴφθιμόν περ ἐόντα,
Πάντων ἀνθρώπων σβέσσαι μένος, ὅς κέ σευ ἄντα
Ἔλθῃ ἀμυνόμενος· θνητὸς δέ νυ καὶ σὺ τέτυξαι.
Εἰ καὶ ἐγώ σε βάλοιμι τυχὼν μέσον ὀξέϊ χαλκῷ,
Αἶψά κε, καὶ κρατερός περ ἐὼν καὶ χερσὶ πεποιθὼς,
γρ. δώσεις. Εὖχος ἐμοὶ* δοίης, ψυχὴν δ' Ἄϊδι κλυτοπώλῳ.
Ὣς φάτο· τὸν δ' ἐνένιπε Μενοιτίου ἄλκιμος υἱός,
Μηριόνη, τί σὺ ταῦτα καὶ ἐσθλὸς ἐὼν ἀγορεύεις;
γρ. ὀνείδεσι. Ὦ πέπον,* οὔ τοι Τρῶες *ὀνειδείοις ἐπέεσσι
Νεκροῦ χωρήσουσι, πάρος τινὰ γαῖα καθέξει.
Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ.
Τῷ οὔ τι χρὴ μῦθον ὀφέλλειν, ἀλλὰ μάχεσθαι.
Ὣς εἰπὼν, ὁ μὲν ἦρχ', ὁ δ' ἅμ' ἕσπετο ἰσόθεος φώς.
Τῶν δ' ὥστε δρυτόμων ἀνδρῶν ὀρυμαγδὸς ὀρώρει
Οὔρεος ἐν βήσσῃς, ἕκαθεν δέ τε γίγνετ' ἀκουή·
Ὣς τῶν ὤρνυτο δοῦπος ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης,
γρ. εὐποιη-τάων. Χαλκοῦ τε, ῥινοῦ τε, βοῶν τ' *εὐποιητάων,
Νυσσομένων ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν.
Οὐδ' ἂν ἔτι φράδμων περ ἀνὴρ Σαρπηδόνα δῖον
Ἔγνω, ἐπεὶ βελέεσσι καὶ αἵματι καὶ κονίῃσιν
Ἐκ κεφαλῆς εἴλυτο διαμπερὲς ἐς πόδας ἄκρους.
Οἱ δ' αἰεὶ περὶ νεκρὸν ὁμίλεον, ὡς ὅτε μυῖαι
γρ. ἐνὶ βρο-μέωσι. Σταθμῷ* ἐνὶ βρομέωσι περιγλαγέας κατὰ πέλλας
Ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ, ὅτε τε γλάγος ἄγγεα δεύει·
Ὣς ἄρα τοὶ περὶ νεκρὸν ὁμίλεον, οὐδέ ποτε Ζεὺς
Τρέψεν ἀπὸ κρατερῆς ὑσμίνης ὄσσε φαεινώ,
Ἀλλὰ κατ' αὐτοὺς αἰὲν ὅρα, καὶ φράζετο θυμῷ
Πολλὰ μάλ' ἀμφὶ φόνῳ Πατρόκλου μερμηρίζων,
Ἢ ἤδη καὶ κεῖνον ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ
Αὐτοῦ ἐπ' ἀντιθέῳ Σαρπηδόνι φαίδιμος Ἕκτωρ
Χαλκῷ δῃώσῃ, ἀπό τ' ὤμων τεύχε' ἕληται,
Ἦ ἔτι καὶ πλεόνεσσιν ὀφέλλειεν πόνον αἰπύν.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι,
Ὄφρ' ἠῢς θεράπων Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος
Ἐξαῦτις Τρῶάς τε καὶ Ἕκτορα χαλκοκορυστὴν
Ὤσαιτο προτὶ ἄστυ, πολέων δ' ἀπὸ θυμὸν ἕλοιτο.
Ἕκτορι δὲ πρωτίστῳ ἀνάλκιδα θυμὸν ἐνῶρσεν·
Ἐς δίφρον δ' ἀναβὰς φύγαδ' ἔτραπε, κέκλετο δ' ἄλλους
Τρῶας φευγέμεναι· γνῶ γὰρ Διὸς ἱρὰ τάλαντα.
Ἔνθ' οὐδ' ἴφθιμοι Λύκιοι μένον, ἀλλ' ἐφόβηθεν
Πάντες, ἐπεὶ βασιλῆα ἴδον βεβλαμμένον ἦτορ,
Κείμενον ἐν νεκύων ἀγύρει· πολέες γὰρ ἐπ' αὐτῷ
Κάππεσον, εὖτ' ἔριδα κρατερὴν ἐτάνυσσε Κρονίων.
Οἱ δ' ἄρ' ἀπ' ὤμοιιν Σαρπηδόνος ἔντε' ἕλοντο,
Χάλκεα, μαρμαίροντα, τὰ μὲν κοίλας ἐπὶ νῆας
Δῶκε φέρειν ἑτάροισι Μενοιτίου ἄλκιμος υἱός.
Καὶ τότ' Ἀπόλλωνα προσέφη νεφεληγερέτα Ζεὺς,
Εἰ δ' ἄγε νῦν φίλε Φοῖβε, κελαινεφὲς αἷμα κάθηρον
Ἐλθὼν ἐκ βελέων Σαρπηδόνα, καί μιν ἔπειτα
γρ. ἀπὸ προ-φέρων. Πολλὸν* ἀποπροφέρων, λοῦσον ποταμοῖο ῥοῇσι,

Terra infixa est: posterior autem pars concussa est
Hastæ: ibi.a.tum remisit vim fortis Mars:
Cuspis autem Aeneæ vibrata in terram
Iuit, quoniam frustra forti à manu ruit.
Aeneas autem animo iratus est, dixitq́;
Merione citò te, saltatorem quamuis existentem,
Hasta mea compescuisset perpetuò, si te attigissem.
Hũc.a.rursus Meriones lãcea inclytus cõtrà affat⁹
Aenea, arduũ est, te fortem licet existentem, (est:
Omnium hominũ extinguere robur, quicũq; te cõtra
Venerit repugnans: mortalis certè & tu factus es.
Si & ego te tetigero nactus medium acuto ære,
Statim fortis quamuis existens, & manibus fidens,
Gloriã mihi dederis, animã.a. Plutoni inclyto equis.
Sic dixit. hunc.a. obiurgauit Menœtij fortis filius,
Merione, cur tu hæc quãuis strenuus existẽs loqueris?
O amice, neutiquam Troiani contumeliosis verbis
A cadauere cedẽt, antequàm aliquẽ terra detinebit:
IN.n. manib. finis belli: verborum autem in consilio.
Ideò non oportet sermonem augere, sed pugnare.
Sic fatus, hic.q. præcessit: ille.â. secut⁹ est diuin⁹ vir.
Horum.a. vt ligna incidẽtium virorum tumultus fit
Montis in cõuallibus: procul autem facta est auditio:
Sic horum excitabatur strepitus à terra spaciosa
Et ab ære, pelleq́, scutisq́, benefactis
Quæ feriebãtur, ensibusq́, & hastis vtrinq; incidẽtib.
Neq; amplius solers quãuis vir Sarpedonem diuinũ
Cognouisset, quoniam telis & sanguine & puluerib.
A vertice obuolutus erat vsq; ad pedes extremos.
Hi.a. semp circũ cadauer versabãtur, vt quũ muscæ
In tugurio susurrant lacte plenas ad mulctras,
Tempore in verno, quando lac vasa madefacit:
Sic sanè hi circum cadauer versabãtur: nunquã aũt
Flectebat à forti pugna oculos splendidos: (Iupiter
Sed in ipsos semper aspiciebat, & consultabat animo
Multa valde de cæde Patrocli cogitans,
Num iam etiam illum in forti pugna
Illic supra diuinum Sarpedonem illustris Hector
Aère cæderet, deq́; humeris arma tolleret,
An adhuc pluribus augeret iam prælium acre.
Sic autem ei cogitanti, visum est melius esse,
Vt bonus famulus Pelidæ Achillis
Denuò Troianosq́, & Hectorem armatum
Repelleret ad vrbẽ, multorũ autem animã eriperet:
Hectori autem primò imbecillem animum immisit:
In currum.a. conscendens in fugã vertit se, hortatus
est autem alios
Troianos fugere, cognouit.n. Iouis sacras lances.
Tũc neq; generosi Lycij mãserũt, sed in fugã versi sũt
Omnes postquam regem viderunt vulneratũ corde,
Iacentem in cadauerũ aceruo. multi enim super ipso
Deciderũt, quãdo certamẽ asperũ intẽdit Saturnius.
Hi autem ab humeris Sarpedonis arma ceperunt,
Aerea, splendentia, quæ quidem concauas ad naues
Dedit portare socijs Menœtij fortis filius: (ter.
Et tũc Apollinẽ allocut⁹ est nebularũ cõgregator Iupi
Eia agè nunc dilecte Phœbe, atro sanguine purga
Iens ex iaculis Sarpedonem, & ipsum deinde
Valdè procul exportans laua fluminis fluxibus,

χεῖ-

Χρῖσόν τ' ἀμβροσίῃ, περὶ δ' ἄμβροτα εἵματα ἕσσον.
Πέμπε δέ μιν πομποῖσιν ἅμα κραιπνοῖσι φέρεσθαι,
Ὕπνῳ καὶ Θανάτῳ διδυμάοσιν, οἵ ῥά μιν ὦκα
Θήσουσιν Λυκίης εὐρείης πίονι δήμῳ.
Ἔνθα ἑ ταρχύσουσι κασίγνητοί τε ἔται τε,
Τύμβῳ τε στήλῃ τε. τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.
Ὣς ἔφατ'. οὐδ' ἄρα πατρὸς ἀνηκούστησεν Ἀπόλλων·
Βῆ δὲ κατ' Ἰδαίων ὀρέων ἐς φύλοπιν αἰνήν.
Αὐτίκα δ' ἐκ βελέων Σαρπηδόνα δῖον ἀείρας,
Πολλὸν ἀποπρὸ φέρων λοῦσεν ποταμοῖο ῥοῇσι,
Χρῖσέν τ' ἀμβροσίῃ, περὶ δ' ἄμβροτα εἵματα ἕσσε·
Πέμπε δέ μιν πομποῖσιν ἅμα κραιπνοῖσι φέρεσθαι,
Ὕπνῳ καὶ Θανάτῳ διδυμάοσιν, οἵ ῥά μιν ὦκα
Κάτθεσαν ἐν Λυκίης εὐρείης πίονι δήμῳ.

Inungitoq́ ambrosia, & immortales vestes induito.
Mitte autem ipsum comitibus cum velocibus ferri,
Somno & Morte gemellis, qui ipsum sanè illicò
Statuent Lyciæ lata in diuite populo.
Illic ipsum sepelient fratresq́ amiciq́,
Monumentoq́, pilaq́: hic enim honor est mortuorum.
Sic dixit, neq. patri immorigerus fuit Apollo.
Descēdit aūt ab Idæis montibus ad pugnam grauem:
Statim autem è telis Sarpedonem generosum tollens
Valde procul ferens lauit fluminis vndis, χεῦεν τὸ φέρων
Vnxitq́ ambrosia: & immortalibus vestibus induit:
Misit autem ipsum comitibus cum celeribus portari
Somno & Morte gemellis, qui ipsum statim
Deposuerunt in Lyciæ lata diuite populo.

COMMENTARIVS.

a αἱματοέσσας δὲ ψιάδας] De hac sanguinea pluuia Iliad. λ. quædā dicta sunt. Hic porrò testis est illa vel doloris, quem ante ipsam Sarpedonis mortem de ea instante Iupiter conceperat, vel signum erat datum Troianis ingentis illius cladis, quam mox erant accepturi in præcipui illorum ducis interitu. Prior tamen sententia melior est, quia Homerus subijcit, παῖδα φίλον τιμῶν, quasi Iupiter his lacrymis funus filij sui dilectissimi decoraret: & sanè honorem eum eximium fuisse oportet, si pro mortali summum illud Numen lacrymatus sit. Sed illud à piorum auribus longè absto.

b θνητὸν ἐόντα.] Erat enim mortalis, vt antea dixit, ὁ δὲ παρηορίῃσιν ἀμύμονα Πήδασον ἵει, Ὅς καὶ θνητὸς ἐὼν, ἑπεθ' ἵπποις ἀθανάτοισι: Equos autem immortales dicit Xanthum & Balium, de quibus ibidem.

c εἰς που Λυκίης] Videtur sibi non constare Homerus, vt qui dubitet, vbi gentium nunc Apollo sit, cùm anteà cum Troianorū pugnæ ad naues agitatæ non solùm immixtum sed etiam ducem dixisset: neq; scio ab eo tempore quonam euaserit, quod Homerus reticuit, nisi ex hoc loco subintelligas, eum statim illinc secessisse.

d πάντοσε δ' ἀκούειν] Nihil refert, inquit, meo quidem respectu, Apollo, vbi nunc moreris: quia quocunq; in loco fueris scio. Deum, qualis tu es, omnia exaudire posse non solùm propinquum (esses tu autem mihi proximus, si Troiæ esses) sed etiam remotum, quod tu fores, si Lyciorum oræ te detineret. Audis ergo meos luctus, quorum commiseratione oro te vt hunc Sarpedonem vulneratum, quandoquidem pater illius Iupiter curam filij abiecit, tu pro medendi facultate, cuius tu princeps & author es, sanare digneris. Neque sufficit, da præterea tantum roboris mihi, vt etus mortem vlcisci possim.

e μένος δέ οἱ ἔμβαλε θυμῷ] Dubito ad quem ista referam, an ad Sarpedonem, an verò ad Glaucum, quod satius videtur: quia orauerat Apollinem Glaucus, vt sibi robur concederet. —αὐτὰρ ἐμοὶ κράτος, ὄφρ' ἑτάροισι Κεκλόμενος Λυκίοισιν ἐποτρύνω πολεμίζειν, &c.

f νῦν δὴ πάγχυ] Commoti & perturbati hominis oratio. Malè enim Troianis exprobrat, eos segniter & quasi ingratè se gerāt aduersus eos, qui ipsorum causa aliunde aduocati præliantes in bello occidissent, qualis est hoc loco Sarpedon. Nam eius mortem nondum illi resciuerant, vt ex sequentibus patet: quia vbi illam intellexerunt, ait Homerus eos ægrè illam tulisse. Ignoscimus autem iusto Glauci dolori ob fratris interitum.

g δίκῃσί τε καὶ σθένεϊ ᾧ.] Duobus verbis eleganter Lycium Sarpedona commendauit: duplicem enim illi virtutem tribuit, Iustitiæ nimirum rectam administrationem, & Fortitudinem: illā ciuilia regebat negotia, hac salutem patriæ tuebatur. Vtraque porrò Regibus & reliquis Rerumpub. magistratibus pernecessaria est, vt sine illarum præsidio corruentem statum breui non sustineant.

h ἕρμα πόληος ἔσκε] Eximio titulo donatur Sarpedon, quasi illi Troiæ propugnatio debeatur, cùm tamen id alibi Hectori tributū sit. Sed cōmune habebant illud duo illi heroës, neq; tamen quòd soli essent, sed quia suas copias virtute & rei bellicæ peritia antecellerent: vnde meritò alter indigenis alter extraneis militibus præficeretur. Itaque Troianis insigne damnum inflictum est in istius ducis auxiliaris manus interitu, ideoq; non sine graui causa tam acerbo dolore perculsi fuisse dicuntur. Quem etiam Dictys lib. 3. descripsit, cuius verba si places, audiamus. At in alia belli parte, inquit, Patroclus & Lycius Sarpedon locati in cornibus, nullis propinquorum præsentibus, signo inter se dato solitarij certaminis extra aciem processêre. Moxq; telis aduersum iactis, vbi vterque intactus est, curru desiliunt, atq; arreptis gladijs pergunt obuiam. Iamque crebris aduersum se ictibus congressi, neq; vulneratus quisquam, multum diei consumpserant. Tum Patroclus amplius audendum ratus, colligit in arma sese: & cautius contectus, ingressusq; hostem complectitur, manu dextra poplitem succidens. Quo vulnere debilitatum, atque exactis neruis inualidum propulsat corpore, ruentemq; interficit. Quod vbi animaduertêre Troiani, qui iuxtà steterant, gemitu magno clamorem tollunt. Relictisq; ordinibus signo dato, arma in Patroclū conuertunt: scilicet Sarpedonis interitū publicam cladem rati, &c. Paulò pòst autem: Tum apud Troiam inquit, circa Sarpedonis cadauer cunctis deflentibus, ac præcipuè fœminis, luctu atque gemitu omnia completa sunt, queis non alij casus acerbissimi ne interitus quidem Priamidarum præ desiderio eius cordi insederat: tantum in eo viro præsidium, & interfecto spes ablata credebatur. Hæc ille, ex quibus constat, quàm grauiter mortem tanti viri tulerint Troiani.

i Ζεὺς δ' ἐπὶ νύκτ' ὀλοὴν] Nō abiecit curā filij Iupiter, vt nuper autumabat falsò Glaucus, cùm hoc loco immissa nocte, id est, aëris densitate & caligine quadam ex puluere concitato Græcis quasi tenebras offundat, ne ad Sarpedonis cadauer possint accedere.

k βλῆτο γὰρ οὔ τι κάκιστος] Tanti est aliquando solus vir in exercitu, vt illo deficiente cæteri exanimentur & recedant, quemadmodum hoc loco dicuntur Achiui repulsi à Troianis propter vnius Epigei inter Myrmidonas non pessimi, id est, præstantissimi (Sic enim loquitur Homerus, vt cùm Aiacem οὐκ ἀφαυρότατον Ἀχαιῶν appellat, pro κράτιστον) cuius genus paucis interserit ex fertilitate illa ingenij, qua Poëta noster luxuriare solet, & πολυπειρίᾳ rerum etiam minutiorum. Videtur autem hac ratione genti Græcæ scriptis suis consuluisse, vt familiarū & gentium origines longa temporis diuturnitate nō obscurarentur, eorum præcipuè hominum, quos in tam insigni bello mors honesta nobilitauit.

l καὶ ἴθυσε] Mutatio personarum leporem habet in Homero, vt hic cùm Patroclum affatus esset, in secunda persona eum compellans: nunc redit ad tertiam, narratiuè exponens reliqua, & eodem stilo orationis quo præcedentia.

m καὶ ὀρχηστήν περ ἐόντα] Vellicat Merionē Aeneas propter saltationem, cuius beneficio telum eius effugerat: illud est enim, quod anteà dicebatur ὑπασπίδια προποδίζων. Existimo autem genus illud saltationis, quo vtebatur Meriones, fuisse militare: forsan etiam Pyrrichica, quam apud Cretas maximè vsitatam tradit Eustathius, qua de alibi dicemus. De saltatione vide Lucianum.

n ἔγχος ἐμὸν κατέπαυσε] Videretur ridiculus hic Aeneæ sermo, nisi rem attentiùs inspiciamus. Innuit ergo sibi tantū esse roboris, vt si hasta ab eo emissa Merionem attigisset, non leue & tenue quoddam vulnus inflicturam fuisse: qualia sunt illa, quæ faciunt viri imbecilliores sæpe apud Homerum, sed ipsum hoc ictu extremum vitæ diem clausurum. Quod ab Aenea dictum est, vt se ab ignominia non tacti Merionis vindicaret: quo pertinuit etiam illa saltationis exprobratio, quasi dixerit non mirum, si telum declinârit Meriones, cùm hoc non imperitia iaculandi Aeneæ factum sit, sed potiùs agili quodam corporis motu, quo ille vtitur, quodq; Aeneas nihili faciat: cùm si res virtute peragatur, incolumis magnus illius non sit euasurus Meriones. qui generosè tamen respondit, vt se Aenea minorem non censeat, immò virtute etiam ipsa & robore, quo se Aeneas vendicat illi ἰσόρροπον, & æqualem.

o οὔ τί σε χρὴ ἐπέεσσιν ὀνειδείοισι] Eleganter loquacem Merionem tempore inopportuno castigat & comprimit Patroclus, cùm prælia non verbis probrosis, sed manuum robore perficiantur. Vnde videtur ipse etiā Homerus reprehendendus, qui semper antea verbosas orationes ducibus præliantibus tribuit & affinxit, quibus solùm pronuntiandis dies integer nō sufficiat, quo nomine etiā à Criticis vellicatus est, atque adeò ab hodiernis. Eustathius tamen contrarium sentit, & hac Patrocli oratione Poëtam ipsum breuitatis

ti suæ, quã sit anteà vsus tacitè patrocinari. Sed hæc ille φιλομηρὸς magis quàm φιλαλήθης, vt mea quidem fert sententia, & res ipsa indicat. Sed nos meliùs Homerum tuebimur, si cum Philemone dixerimus, Τὸν δ' ἂν λέγοντα μὴ νόμιζ' εἶναι μακρόν, Μηδ' ἂν σφόδρ' εἴπῃ πολλὰ, καὶ πολλῷ χρόνῳ. Τεκμήριον δὲ τοῦδε τὸν Ὅμηρον λαβέ, Οὗτος γὰρ ἡμῖν μυριάδας ἐπῶν γράφει, Ἀλλ' οὐδεὶς Ὅμηρον εἴρηκεν μακρόν. Vtut sit, egregia & vera est illa Patrocli sententia, prælia & pugnas non prolixis comminationibus aut iurgijs, sed manu ipsa cõfici. Vsus autem verborum propriè est in consilijs & deliberationibus, vbi negotia disputatione & oratione agitantur. Potuerat etiam dicere, muliebre esse sic hostem verbis, non robore propulsare, & eum præcipuè qui ita contortè & breuiter loquutus fuerat. Cùm autem ita Patroclus suadeat, non etiam deprehenditur in toto hoc certamine verbosior in ipsos hostes, præterquam suos cohortando, quod tamen fuerat necessarium.

p ὡς τοὺς ἀργαλέος ἦεν] Sic horribiles fingit hos Heroas, vt probabilius sit Troianos sic ad eorum aduentum perculsos, vt salutem fuga petierint: quanquam accedet Iouis ipsius voluntas, qua timorem ipsi Hectori incutiet. Mira est autem Poëtæ solertia, qui sic derepentè viris animos inijciat, vt in momento penè commutentur ab altero habitu in alterum, aut in maiorem excrescant. Itaque nihil est huic scriptorum generi nefas.

q οἱ δ' αὖτ' ἀμφὶ νεκρὸν ἐμάχοντο,] Acriter pro cadauere Sarpedonis depugnasse dicuntur Troiani: quia si in Græcorum potestatem deuenisset vtrisque, id est, & ipsi Sarpedoni & Troianis ignominiosum futurum erat. Illi, quia spoliatus ab hostibus fuisset, quod auidè hostes ad inuicem in prælijs experiuisse testis est sexcentis locis Poëta: deinde quia honore sepulchri caruisset, quippe qui canibus & auibus dilaniandus futurum erat vt exponeretur. Sic etiam de Patroclo infrà erit dicendum. His verò quòd pro tam insigni viro studiose non dimicassent. Neq; tamen ita se fortiter gesserunt, vt Græcos potuerint prohibere, cùm ipsi paulò pòst in fugam se coniecerint. Itaq; fingit eximius Poëta cadauer Sarpedonis ab Apolline de medio stragis ereptum ex Iouis mandato: qui cùm mortem filij omnino amoliri non potuerit, fecit tamen ne penitùs de sua prole Græci triumpharent.

r Ἕκτορι δ' ἀνάλκιδα] Sic Deus idem fortes facit, idem ignauos, prout ipsi libitum est, quemadmodum Homerus etiam paulò pòst dicet. Videtur autem Hectori suo fugæ studium immisisse, vt illo recedente Græcisque persequentibus vacuus fieret locus, in quo cadauera prostrata iacebant, faciliusq; Sarpedonem illinc Apollo eximeret.

s γνῶ γὰρ Διὸς ἱρὰ τάλαντα.] Concisè & festinanter, prout res ipsa postulat, loquutus est. Reuocanda sunt autem in memoriam, quæ suprà dicta fuerant lib. 8. de lancibus Iouis, in quibus Græcorum & Troianorum fata pendebant. Hic tamen locus illi est cõtrarius: quia ibi Græcorum fata ponderosiora dicebantur, hic verò Troiana grauiora Hector iudicat.

t ὕπνῳ καὶ θανάτῳ διδυμάοσιν.] Diximus alibi quanta sit Mortis & Somni consanguineitas. Rectè autem his duobus cadauer Sarpedonis committitur in Lyciam transportandum, quia reliquis Dijs non potuit commodè officium istud imponi, cùm illi non solùm immortales sint, sed & mortuos attingere, atq; adeò intueri metuant, vt ait Euripides in Hippolyto, & recitat Eustathius: cui tamen aduersari videtur hic idem locus, vbi Apollo è Deorum cœlestium numero vnus Sarpedonem & tangit, & illi corpus ad sepulturam adornat.

u κάτθησον ἐν Λυκίης] Dubitat idem noster Eustathius, an verè & reipsa in Lyciam translatus sit. Dubitandi causam faciebat, quòd Mors & Somnus inania sint quædam, id est, οὐ στερέμνιά τινα, ἀλλ' ἀνυπόστατα πάντῃ, quæ nihil ferè possint. Itaq; existimabat κενοτάφιον quoddam Herois illius fuisse in Lycia. Vel, inquit, quod ab ipsis Lycijs est præstitum diligenter & festinanter, in Somnum & Mortem res inanimatas προσωποποιίᾳ translatum est. quod mihi quidem verè accidisse videtur: sed figmentum Poëticum nudè malim interpretari, propter concessam his scriptoribus licentiam & authoritatem dicendi quicquid in buccam venerit.

Πάτροκλος δ' ἵπποισι καὶ Αὐτομέδοντι κελεύσας,
Τρῶας καὶ Λυκίους μετεκίαθε, καὶ μέγ' ἀάσθη,
Νήπιος·[a] εἰ δὲ ἔπος Πηληϊάδαο φύλαξεν,
Ἦ τ' ἂν ὑπέκφυγε κῆρα κακὴν μέλανος θανάτοιο.
Ἀλλ' αἰεί τε Διὸς κρείσσων νόος ἠέ περ ἀνδρῶν,
[b] Ὅς τε καὶ ἄλκιμον ἄνδρα φοβεῖ, καὶ ἀφείλετο νίκην
χ. ὅτε Ῥηϊδίως, * ὅτε δ' αὐτὸς ἐποτρύνησι μάχεσθαι.
Ὅς οἱ καὶ τότε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἀνῆκεν.
Ἔνθα τίνα πρῶτον, τίνα δ' ὕστατον ἐξενάριξας
Πατρόκλεις, ὅτε δή σε θεοὶ θανατόνδε κάλεσσαν·
Ἄδρηστον μὲν πρῶτα, καὶ Αὐτόνοον, καὶ Ἔχεκλον,
Καὶ Πέριμον Μεγάδην, καὶ Ἐπίστορα, καὶ Μελάνιππον·
Αὐτὰρ ἔπειτ' Ἔλασον, καὶ Μούλιον, ἠδὲ Πυλάρτην·
Τοὺς ἕλεν· οἱ δ' ἄλλοι φύγαδ' ἐμνώοντο ἕκαστος.
Ἔνθα κεν ὑψίπυλον Τροίην ἕλον υἷες Ἀχαιῶν
Πατρόκλου ὑπὸ χερσί (περὶ πρὸ γὰρ ἔγχεϊ θῦεν)
Εἰ μὴ Ἀπόλλων Φοῖβος ἐϋδμήτου ἐπὶ πύργου
Ἔστη, τῷ ὀλοὰ φρονέων, Τρώεσσι δ' ἀρήγων.
χ. ὑπ' ἀγκῶνος Τρὶς μὲν * ἐπ' ἀγκῶνος βῆ τείχεος ὑψηλοῖο
Πάτροκλος, τρὶς δ' αὐτὸν ἀπεστυφέλιξεν Ἀπόλλων,
Χείρεσσιν ἀθανάτῃσι φαεινὴν ἀσπίδα νύσσων·
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπέσσυτο δαίμονι ἶσος,
Δεινὰ δ' ὁμοκλήσας προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων.
Χάζεο διογενὲς Πατρόκλεις· οὔ νύ τοι αἶσα
Σῷ ὑπὸ δουρὶ πόλιν πέρθαι Τρώων ἀγερώχων.
Οὐδ' ὑπ' Ἀχιλλῆος, ὅσπερ σέο πολλὸν ἀμείνων.
Ὣς φάτο· Πάτροκλος δ' ἀνεχάζετο πολλὸν ὀπίσσω,
Μῆνιν ἀλευάμενος ἑκατηβόλου Ἀπόλλωνος.
Ἕκτωρ δ' ἐν Σκαιῇσι πύλῃς ἔχε μώνυχας ἵππους.
Δίζε γὰρ ἠὲ μάχοιτο κατὰ κλόνον αὖτις ἐλάσσας,
Ἦ λαοὺς ἐς τεῖχος ὁμοκλήσειεν ἀλῆναι.
Ταῦτ' ἄρα οἱ φρονέοντι παρίστατο Φοῖβος Ἀπόλλων,

Patroclus autem eques & Automedontẽ hortatus,
Troianos & Lycios insequebatur: & valdè læsus est,
Stultus: si autem mandatum Pelidæ obseruasset,
Certè euitasset fatum malum nigræ mortis.
SED semper Iouis potentior mens quàm hominum,
Qui & fortem virum terret, & abstulit victoriam
Facilè, cùm tamen ipse iubeat pugnare.
Qui ei & tunc animum in pectoribus induxit.
Tum quem primum, quem & postremũ interfecisti
Patrocle, quando te dij ad mortem vocauerunt:
Adrestũ quidem primùm, & Autonoũ & Echeclum,
Et Perimum Megadem, & Epistora, & Menalippum:
At postea Elasum, & Mulium, & Pylartem,
Hos interfecit: at alij ad fugam cogitarunt singuli.
Tunc altam Troiam cepissent filij Achiuorum
Patrocli sub manibus (valdè enim hasta proruebat)
Nisi Apollo illustris bene ædificata in turri
Stetisset, huic pniciosa cogitãs, Troianis .a. auxilians.
Ter quidem in prominentiam ascendit muri alti
Patroclus: ter autem ipsum deturbauit Apollo,
Manibus immortalibus lucidum scutum feriens:
Sed quando iam quartò irruit deo similis,
Grauiter comminatus, allocutus est longè operans Apollo.
Recede Patrocle generose, non tibi fatum
Tua sub hasta vrbẽ expugnari Troianorũ magnanimorũ:
Neq; sub Achille, qui te multò præstãtior est.
Sic dixit: Patroclus autem cessit longè retrò,
Indignationem deuitans longè iaculantis Apollinis.
Hector aũt in Scæa porta tenebat vnungulos equos.
Dubitabat.n. an pugnaret in turmã iterũ impellens,
An copias intra murum iuberet se concludere.
Hæc ei cogitanti astitit illustris Apollo,

Ἀνέρι

Ἀνέρι εἰσάμενος αἰζηῷ τε κρατερῷ τε
Ἀσίῳ, ὃς μήτρως ἦν Ἕκτορος ἱπποδάμοιο,
Αὐτοκασίγνητος Ἑκάβης, υἱὸς δὲ Δύμαντος,
Ὃς Φρυγίῃ ναίεσκε ῥοῇς ἔπι Σαγγαρίοιο.
Τῷ μιν ἐεισάμενος προσέφωνεε Φοῖβος Ἀπόλλων.
  Ἕκτορ τίπτε μάχης ἀποπαύεαι; οὐδέ τί σε χρή.
Αἴθ᾽ ὅσον ἥσσων εἰμί, τόσον σέο φέρτερος εἴην·
Τῷ κε τάχα στυγερῶς πολέμου ἀπερωήσειας.
Ἀλλ᾽ ἄγε, Πατρόκλῳ ἔφεπε κρατερώνυχας ἵππους,
Αἴκέ πως μιν ἕλῃς, δώῃ δέ τοι εὖχος Ἀπόλλων.
  Ὣς εἰπών, ὁ μὲν αὖτις ἔβη Θεὸς * ἀμ πόνον ἀνδρῶν·
Κεβριόνῃ δ᾽ ἐκέλευσε δαΐφρονι φαίδιμος Ἕκτωρ
Ἵππους ἐς πόλεμον πεπληγέμεν. Αὐτὰρ Ἀπόλλων
Δύσεθ᾽ ὅμιλον ἰών· ἐν δὲ κλόνον Ἀργείοισιν
Ἧκε κακόν, Τρωσὶν δὲ καὶ Ἕκτορι κῦδος ὄπαζεν.
Ἕκτωρ δ᾽ ἄλλους μὲν Δαναοὺς ἔα, οὐδ᾽ ἐνάριζεν,
Αὐτὰρ ὁ Πατρόκλῳ ἔπεχε κρατερώνυχας ἵππους.
Πάτροκλος δ᾽ ἑτέρωθεν ἀφ᾽ ἵππων ἆλτο χαμᾶζε,
Σκαιῇ ἔγχος ἔχων· ἑτέρηφι δὲ λάζετο πέτρον
Μάρμαρον, ὀκριόεντα, τόν οἱ περὶ χεὶρ ἐκάλυψεν,
Ἧκε δ᾽ ἐρεισάμενος, οὐδὲ δὴν χάζετο φωτός,
Οὐδ᾽ ἁλίωσε βέλος· βάλε δ᾽ Ἕκτορος ἡνιοχῆα
Κεβριόνην, νόθον υἱὸν ἀγακλῆος Πριάμοιο,
Ἵππων ἡνί᾽ ἔχοντα, μετώπιον ὀξέϊ λᾶϊ,
Ἀμφοτέρας δ᾽ ὀφρῦς σύνελεν λίθος, οὐδέ οἱ ἔσχεν
Ὀστέον· ὀφθαλμοὶ δὲ χαμαὶ πέσον ἐν κονίῃσιν
Αὐτοῦ πρόσθε ποδῶν· ὁ δ᾽ ἄρ᾽ ἀρνευτῆρι ἐοικώς,
Κάππεσ᾽ ἀπ᾽ εὐεργέος δίφρου· λίπε δ᾽ ὀστέα θυμός.
Τὸν δ᾽ ἐπικερτομέων προσέφης Πατρόκλεες ἱππεῦ·
  Ὢ πόποι, ἦ μάλ᾽ ἐλαφρὸς ἀνήρ, ὡς ῥεῖα κυβιστᾷ.
* Εἰ δή που καὶ πόντῳ ἐν ἰχθυόεντι γένοιτο,
Πολλοὺς ἂν κορέσειεν ἀνὴρ ὅδε [d] τήθεα διφῶν,
Νηὸς ἀποθρῴσκων, εἰ καὶ δυσπέμφελος εἴη,
Ὣς νῦν ἐν πεδίῳ ἐξ ἵππων ῥεῖα κυβιστᾷ.
Ἦ ῥα καὶ ἐν Τρώεσσι κυβιστητῆρες ἔασιν,
Ὣς εἰπών, ἐπὶ Κεβριόνῃ ἥρωϊ βεβήκει,
Οἶμα λέοντος ἔχων, ὅστε σταθμοὺς κεραΐζων,
Ἔβλητο πρὸς στῆθος, ἑή τέ μιν ὤλεσεν ἀλκή·
  Ὣς ἐπὶ Κεβριόνῃ Πατρόκλεες ἆλσο μεμαώς.
Ἕκτωρ δ᾽ αὖθ᾽ ἑτέρωθεν ἀφ᾽ ἵππων ἆλτο χαμᾶζε.
Τὼ περὶ Κεβριόναο λέονθ᾽ ὣς δηρινθήτην,
Ὥ τ᾽ ὄρεος κορυφῇσι περὶ κταμένης ἐλάφοιο,
Ἄμφω πεινάοντε, μέγα φρονέοντε μάχεσθον.
Ὣς περὶ Κεβριόναο δύω μήστωρες ἀϋτῆς,
Πάτροκλός τε Μενοιτιάδης καὶ φαίδιμος Ἕκτωρ,
Ἵεντ᾽ ἀλλήλων ταμέειν χρόα νηλέϊ χαλκῷ.
Ἕκτωρ μὲν κεφαλῆφιν ἐπεὶ λάβεν, οὐχὶ μεθίει·
Πάτροκλος δ᾽ ἑτέρωθεν ἔχεν ποδός· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
Τρῶες καὶ Δαναοὶ σύναγον κρατερὴν ὑσμίνην.
Ὡς δ᾽ Εὖρός τε Νότος τ᾽ ἐριδαίνετον ἀλλήλοιιν
Οὔρεος ἐν βήσσῃς, βαθέην πελεμιζέμεν ὕλην
Φηγόν τε, μελίην τε, τανύφλοιόν τε κράνειαν,
Αἵ τε πρὸς ἀλλήλας ἔβαλον τανυήκεας ὄζους
Ἠχῇ θεσπεσίῃ, πάταγος δέ τε ἀγνυμενάων·
Ὣς Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ ἐπ᾽ ἀλλήλοισι θορόντες
Δῄουν, οὐδ᾽ ἕτεροι μνώοντ᾽ ὀλοοῖο φόβοιο.
Πολλὰ δὲ Κεβριόνην ἀμφ᾽ ὀξέα δοῦρα πεπήγει,
Ἰοί τε πτερόεντες ἀπὸ νευρῆφι θορόντες·

Viro similis iuueniq́; fortiq́;
Asio, qui auunculus erat Hectoris equitatoris,
Frater germanus Hecubæ, filius autem Dymantis:
Qui Phrygiam habitabat fluenta ad Sangarij.
Huic ipsum similis allocutus est clarus Apollo:
Hector, cur pugna abstines? neq; te oportet.
Vtinam quantò deterior sum, tantò te fortior essem,
Propterea fortè odiosè à bello recederes.
Sed agè, in Patroclum impellito solidungulos equos:
Si quo modo ipsum interficias, detq́; tibi gloriã Apollo.
Sic fatus, hic quidem rursus iuit Deus in laborem virorum. ✱ ἀμ πόνον κ. ἐς πόνον
Cebrioni autem iussit bellicoso illustris Hector
Equos ad bellum flagellare, sed Apollo
Ingressus est multitudinẽ iens, tumultum.a. Arginis
Immisit malũ: Troianis.a. & Hectori gloriã præbuit.
Hector.a. cæteros qdẽ Danaos omittebat, neq; occidebat,
Sed hic in Patroclũ dirigebat solidũgulos equos.
Patroclus.a. ex altera parte ab equis desilijt in terrã,
Sinistrâ hastam tenens, alterâ autem cepit saxum,
Marmoreum, asperum, quod eius manus obtexit:
Misit verò annixus, neq; diu veritus est virum,
Neq; frustra misit telũ. percussit.a. Hectoris aurigam
Cebrionem, nothum filium illustris Priami,
Equorum habenas tenentem in fronte acuto lapide:
Ambo.a. supercilia cõfregit lapis, neq; cum impediuit
Os: oculi autem humi cadebant in pulueres
Ipsius ante pedes: ille verò vrinatori similis
Decidit ab artificiosè facto curru: liquit.a. ossa animus.
Hũc iocosè pstringens allocutus es Patrocle equitator:
Papæ, certè valdè agilis vir: quàm facilè vrinatur.
Sicubi & in mari piscoso esset,
Multos satiaret vir hic ostrea quærens,
Naue desiliens, etsi tempestuosum esset:.
Ita nunc in campo ex equis facilè vrinatur:
Certè & inter Troianos vrinatores sunt.
Sic locutus, in Cebrionem heroëm tetendit,
Impetum leonis habens qui stabula vastans,
Vulneratus est ad pectus, suaq́; ipsum perdidit fortitudo.
Sic in Cebrionem Patrocle insilijsti alacer,
Hector.a. rursus ex altera parte ab equis desilijt humi.
Hi duo de Cebrione, sicut leones, contendebant,
Qui in montis vertice de interempta cerua
Ambo esurientes valdè animati pugnant:
Sic pro Cebrione duo artifices bellici clamoris
Patroclusq́; Menœtiades, & illustris Hector,
Cupiebant inuicem incidere corpus sæuo ferro:
Hector quidẽ capite postquam prehendit, nõ dimisit:
Patroclus.a. ex altera parte tenebat pede: at iam alij
Troiani & Danai commiserunt acre prælium.
Sicut autem Eurusq́; Notusq́; certant inter se
Montis in conuallibus altam concutere syluam,
Fagumq́; fraxinumq́; corticosamq́; cornum,
Quæ inter se quatiunt extensos ramos
Sono magno, fragor autem fit dum franguntur:
Sic Troiani & Achiui inter se prosilientes
Bellabant, neutri verò meminerant perniciosæ fugæ.
Multa autem Cebrionẽ circa acutæ lanceæ fixæ sunt,
Sagittæq́; alatæ à neruis salientes.

Πολ-

Πολλὰ δὲ χερμάδια μεγάλ' ἀσπίδας ἐστυφέλιξε
Μαρναμένων ἀμφ' αὐτόν· ὁ δ' ἐν στροφάλιγγι κονίης
Κεῖτο μέγας μεγαλωστί, λελασμένος ἱπποσυνάων.
Ὄφρα μὲν ἠέλιος μέσον οὐρανὸν ἀμφιβεβήκει,
Τόφρα μάλ' ἀμφοτέρων βέλε' ἥπτετο, πῖπτε δὲ λαός.
Ἦμος δ' ἠέλιος μετενίσετο βουλυτόνδε,
Καὶ τότε δή ῥ' ὑπὲρ αἶσαν Ἀχαιοὶ φέρτεροι ἦσαν·
Ἐκ μὲν Κεβριόνην βελέων ἥρωα ἔρυσαν,
Τρώων ἐξ ἐνοπῆς, καὶ ἀπ' ὤμων τεύχε' ἕλοντο.
Πάτροκλος δὲ Τρωσὶ κακὰ φρονέων ἐνόρουσε·
Τρὶς μὲν ἔπειτ' ἐπόρουσε θοῷ ἀτάλαντος Ἄρηϊ,
Σμερδαλέα ἰάχων· τρὶς δ' ἐννέα φῶτας ἔπεφνεν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπέσσυτο δαίμονι ἶσος,
γ. πάτροκλ' ἐφάνη — Ἔνθ' ἄρα τοι Πάτροκλε φάνη βιότοιο τελευτή.
Ἤντετο γάρ τοι Φοῖβος ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ
Δεινός. ὁ μὲν τὸν ἰόντα κατὰ κλόνον οὐκ ἐνόησεν·
(Ἠέρι γὰρ πολλῇ κεκαλυμμένος ἀντεβόλησε)
Στῆ δ' ὄπιθε, πλῆξεν δὲ μετάφρενον εὐρέε τ' ὤμω
Χειρὶ καταπρηνεῖ· στρεφεδίνηθεν δέ οἱ ὄσσε.
Τοῦ δ' ἀπὸ μὲν κρατὸς κυνέην βάλε Φοῖβος Ἀπόλλων·
Ἡ δὲ κυλινδομένη καναχὴν ἔχε ποσσὶν ὑφ' ἵππων
Αὐλῶπις τρυφάλεια· μιάνθησαν δὲ ἔθειραι
Αἵματι καὶ κονίῃσι. πάρος γε μὲν οὐ θέμις ἦεν
Ἱππόκομον πήληκα μιαίνεσθαι κονίῃσιν·
Ἀλλ' ἀνδρὸς θείοιο κάρη χαρίεν τε μέτωπον
Ῥύετ' Ἀχιλλῆος· τότε δὲ Ζεὺς Ἕκτορι δῶκεν
Ἧ κεφαλῇ φορέειν· σχεδόθεν δέ οἱ ἦεν ὄλεθρος.
Πᾶν δέ οἱ ἐν χείρεσσιν ἄγη δολιχόσκιον ἔγχος,
Βριθὺ, μέγα, στιβαρὸν, κεκορυθμένον· αὐτὰρ ἀπ' ὤμων
Ἀσπὶς σὺν τελαμῶνι χαμαὶ πέσε τερμιόεσσα.
Λῦσε δέ οἱ θώρηκα ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων.
Τὸν δ' ἄτη φρένας εἷλε, λύθεν δ' ὑπὸ φαίδιμα γυῖα.
Στῆ δὲ ταφών· ὄπιθεν δὲ μετάφρενον ὀξέϊ δουρὶ
γ. μεσσηγὺς — Ὤμων μεσσηγὺ σχεδόθεν βάλε Δάρδανος ἀνὴρ,
Πανθοΐδης Εὔφορβος, ὃς ἡλικίην ἐκέκαστο
Ἔγχεΐ θ' ἱπποσύνῃ τε, πόδεσσί τε καρπαλίμοισι·
Καὶ γὰρ δὴ τότε φῶτας ἐείκοσι βῆσεν ἀφ' ἵππων
Πρῶτ' ἐλθὼν σὺν ὄχεσφι διδασκόμενος πολέμοιο·
Ὅς τοι πρῶτος ἐφῆκε βέλος Πατρόκλεις ἱππεῦ,
Οὐδὲ δάμασσ'· ὁ μὲν αὖτις ἀνέδραμε, μίκτο δ' ὁμίλῳ,
Ἐκ χροὸς ἁρπάξας δόρυ μείλινον· οὐδ' ὑπέμεινε
Πάτροκλον γυμνόν περ ἐόντ' ἐν δηϊοτῆτι.
Πάτροκλος δὲ θεοῦ πληγῇ καὶ δουρὶ δαμασθεὶς,
Ἂψ ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο, κῆρ' ἀλεείνων.
Ἕκτωρ δ' ὡς εἶδεν Πατροκλῆα μεγάθυμον
Ἂψ ἀναχαζόμενον, βεβλημένον ὀξέϊ χαλκῷ,
Ἀγχίμολόν ῥά οἱ ἦλθε κατὰ στίχας· οὖτα δὲ δουρὶ
Νείατον ἐς κενεῶνα· διαπρὸ δὲ χαλκὸν ἔλασσε·
Δούπησεν δὲ πεσών, μέγα δ' ἤκαχε λαὸν Ἀχαιῶν.
Ὡς δ' ὅτε σῦν ἀκάμαντα λέων ἐβιήσατο χάρμῃ,
Τώ τ' ὄρεος κορυφῇσι μέγα φρονέοντε μάχεσθον
Πίδακος ἀμφ' ὀλίγης· ἐθέλουσι δὲ πιέμεν ἄμφω·
Πολλὰ δέ τ' ἀσθμαίνοντα λέων ἐδάμασσε βίηφι·
Ὣς πλέας πεφνόντα Μενοιτίου ἄλκιμον υἱὸν
Ἕκτωρ Πριαμίδης σχεδὸν ἔγχεϊ θυμὸν ἀπηύρα·
Καί οἱ ἐπευχόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Πάτροκλ', ἦ που ἔφησθα πόλιν κεραϊξέμεν ἁμὴν,
Τρωϊάδας δὲ γυναῖκας ἐλεύθερον ἦμαρ ἀπούρας

Multa etiam saxa magna clypeos quatiebant
Pugnantiū circa ipsum: hic .a. in vertigine pulueris
Iacebat ingens latè porrectus, oblitus aurigationis.
Quamdiu quidem sol medium cælum circumibat,
Tamdiu valde vtrosq, tela tangebant: cadebat .a. populus:
Quando autem sol vergebat ad vesperam,
Et tunc quidem supra modum Achiui fortiores erāt.
Ex quidem Cebrionem telis heroēm traxerunt
Troianorum ex strepitu, & ab humeris arma ademerunt.
Patroclus aūt Troianis mala cogitans irruit:
Ter quidem deinde irruit veloci similis Marti
Horrendè vociferans: ter autē nouē viros interfecit.
Sed quando iam quartò irruit Deo similis,
Tunc tibi Patrocle apparebat vitæ finis.
Occurrebat enim tibi Phœbus in forti pugna
Terribilis: hic quidē hunc euntem per turbā nō vidit:
(Caligine enim multa coopertus obuiauit:)
Stetit .a. à tergo: percussit .a. dorsum, latosq, humeros
Manu procliui. vertigine correpti sunt autē ei oculi:
Huius .a. quidē à capite galeā detecit Phœbus Apollo:
Hacq, prouoluta, crepitum edidit pedibus sub equorū
In tibiæ formam facta galea: fœdata sunt .a. iubæ
Sanguine & pulueribus: antea quidem non fas erat
Cristatam galeam fœdari pulueribus,
Sed viri diuini caput venustumq, frontem
Protegebat Achillis: tūc autem Iupiter Hectori dedit
Suo capite ferendam: propè verò ei erat mors.
Tota autem ei in manibus fracta est longa hasta
Grauis, magna, valida, ferrata: sed ab humeris
Scutū cum loro humi decidit pedum tenus demissum:
Soluit autem ei thoracem rex Iouis filius Apollo:
Huius .a. stupor mentē cepit, debilitatiq, sunt egregij artus.
Stetit .a. attonitus: à tergo .a. dorsum acuta hasta:
Humeros inter cominus confixit Dardanus vir,
Panthœdes Euphorbus, qui æquales superabat
Iaculoq,, equitandiq, peritia, pedibusq, velocibus.
Etenim olim viros viginti deturbauit ab equis,
Primò veniens cum curribus discens artem præliādi:
Qui tibi primus immisit telum, Patrocle equitator,
Neq, domuit. hic q. iterū recurrit, mistusq, est turbæ,
E corpore extracta hasta fraxinea, neq, sustinuit
Patroclum, nudum quamuis existentem in pugna:
Patroclus autem Dei plaga & hasta domitus,
Retrò sociorū in multitudinē cessit, mortem fugiens:
Hector aūt postquā vidit Patroclum magnanimum
Retrò recedentem vulneratum acuto ferro,
Cominus ad eū venit p cateruas vulnerauitq, hasta
Extremū in latus, penitus .a. ferrū traiecit:
Insonuit .a. lapsus: valdè .a. tristitia affecit populū Achiu.
Sicut .a. quando aprum fortem leo superauit pugna,
Hiq, montis in verticibus valdè acres pugnant
Fonte de paruo, volunt autem bibere ambo:
Multum .a. anhelantem aprum leo domuit violētia:
Sic multos occidentem Menœtij fortem filium
Hector Priamides cominus hasta anima priuauit,
Et ei gloriando insultans verba velocia dixit:
Patrocle, sanè putabas vrbem euertere nostram:
Troianas verò mulieres libero die erepto

Ἄξειν

Ἄξειν ἐν νήεσσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Νήπιε· τάων δὲ πρόσθ' Ἕκτορος ὠκέες ἵπποι
Ποσσὶν ὀρωρέχαται πολεμίζειν· ἔγχεϊ δ' αὐτὸς
Τρωσὶ φιλοπτολέμοισι μεταπρέπω, ὅ σφιν ἀμύνω
Ἦμαρ ἀναγκαῖον· σὲ δέ τ' ἐνθάδε γῦπες ἔδονται.
Ἆ δείλ', οὐδέ τοι ἐσθλὸς ἐὼν χραίσμησεν Ἀχιλλεύς,
Ὅς πού τοι μάλα πολλὰ μένων ἐπετέλλετ' ἰόντι,
Μή μοι πρὶν ἰέναι Πατρόκλεις ἱπποκέλευθε
Νῆας ἀνὰ γλαφυράς, πρίν γ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο
Αἱματόεντα χιτῶνα περὶ στήθεσσι δαΐξαι.
Ὥς πού σε προσέφη, σοὶ δὲ φρένας ἄφρονι πεῖθε.
Τὸν δ' ὀλιγοδρανέων προσέφης Πατρόκλεις ἱππεῦ,
Ἤδη νῦν Ἕκτορ μεγάλ' εὔχεο· σοὶ γὰρ ἔδωκε
Νίκην Ζεὺς Κρονίδης καὶ Ἀπόλλων, οἵ μ' ἐδάμασσαν
Ῥηϊδίως· αὐτοὶ γὰρ ἀπ' ὤμων τεύχε' ἕλοντο.
Τοιοῦτοι δ' εἴπερ μοι ἐείκοσιν ἀντεβόλησαν,
Πάντες κ' αὐτόθ' ὄλοντο, ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ δαμέντες.
Ἀλλά με μοῖρ' ὀλοὴ καὶ Λητοῦς ἔκτανεν υἱός,
Ἀνδρῶν δ' Εὔφορβος· σὺ δέ με τρίτος ἐξεναρίζεις.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν,
Οὔ θην οὐδ' αὐτὸς δηρὸν βέῃ, ἀλλά τοι ἤδη
Ἄγχι παρέστηκεν θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή,
Χερσὶ δαμέντ' Ἀχιλῆος ἀμύμονος Αἰακίδαο.
Ὥς ἄρα μιν εἰπόντα τέλος θανάτοιο κάλυψε·
Ψυχὴ δ' ἐκ ῥεθέων πταμένη Ἄϊδος δὲ βεβήκει,
Ὃν πότμον γοόωσα, λιποῦσ' * ἀνδροτῆτα καὶ ἥβην.
Τὸν καὶ τεθνηῶτα προσηύδα φαίδιμος Ἕκτωρ·
Πατρόκλεις, τί νύ μοι μαντεύεαι αἰπὺν ὄλεθρον;
Τίς δ' οἶδ' εἴ κ' Ἀχιλεὺς Θέτιδος πάϊς ἠϋκόμοιο
Φθήῃ ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ τυπεὶς ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσαι;
Ὥς ἄρα φωνήσας δόρυ χάλκεον ἐξ ὠτειλῆς
Εἴρυσε, λὰξ προσβάς· τὸν δ' ὕπτιον ὦσ' ἀπὸ δουρός.
Αὐτίκα δὲ ξὺν δουρὶ μετ' Αὐτομέδοντα βεβήκει,
Ἀντίθεον θεράποντα ποδώκεος Αἰακίδαο.
Ἵετο γὰρ βαλέειν· τὸν δ' ἔκφερον ὠκέες ἵπποι
Ἄμβροτοι, οὓς Πηλῆϊ θεοὶ δόσαν, ἀγλαὰ δῶρα.

Ducturum esse in nauibus dilectã in patriã terram,
Stulte: pro his autem Hectoris veloces equi
Pedibus extenduntur ad pugnãdum: hasta verò ipse
Inter Troianos bellicos excello: qui ab ipsis arceo
Diem necessarium, te autem hîc vultures comedent.
Ah miser, neq; tibi strenuus existens profuit Achilles,
Qui fortasse tibi valdè multa remanẽs pcepit abeũti,
Non mihi antè reuertere, Patrocle bellicose,
Naues in concauas, quàm Hectoris homicidæ
Sanguinolentam loricam circa pectora conscideris.
Si fortè te allocutus est, tibiq; mẽtes demẽti persuasit.
Hunc autem lãguidus allocutus es Patrocle eques,
Iam nunc Hector valdè gloriator: tibi enim dedit
Victoriam Saturnides, & Apollo, qui me domuerũt,
Facilè: ipsi enim ab humeris arma detraxerunt:
Tales verò etiamsi mihi viginti occurrissent,
Omnes illic periissent mea sub hasta strati.
Sed me fatũ perniciosum & Latonæ interfecit filius,
Ex viris aũt Euphorbus. tu verò me tertius occidis.
Aliud autem tibi dicam, tu a. in mentibus pone tuis,
Non sanè neq; tu ipse diutius viues, sed tibi iam
Propè adest mors, & fatum violentum,
Manibus necando Achillis inculpati Aeacidæ.
Sic ipsum locutum finis mortis obtexit:
Anima a. è membris volans ad infernum descendit,
Suam sortẽ lugens, linquẽs virilem ætatẽ & iuuentã. * ἁδροτῆτα
Hunc & mortuum allocutus est illustris Hector:
Patrocle, cur mihi vaticinaris grauem mortem?
Quis aũt scit si Achilles Thetidis filius pulchricomæ,
Præueniat hasta mea percussus animum perdere?
Sic sanè locutus hastam æream è vulnere
Traxit, calce innixus: hũc a. supinũ pepulit ab hasta.
Statim autem cum hasta in Automedontem iuit
Diuinum famulum velocis Aeacidæ. *(equi*
Cupiebat n. vulnerare: hunc verò extulerũt veloces
Immortales, quos Peleo dij dederant splendida dona.

COMMENTARIVS.

a] Sic est in rebus humanis comparatum, vt salutaria nobis suggesta consilia exitum suum non sortiantur: cuius rei causa planè cœlestis est. Et certũ est, quod vulgò nostrates dictitant: Proponit homo, disponit Deus. Solet enim ille statuta mortalium non rarò restringere, vt discat nostra imbecillitas non tam ingenio suo, quàm summi illius moderatoris voluntate niti, in cuius potestatem deliberationes omnes nostræ iure veniunt. Exemplum habes luculentissimum in hac narratione, vbi Poëta & euentu & γνωμικῶς ista sic edocet, vt nihil prætereà desiderandum sit.

b] Testatur Eustathius in quibusdam exemplaribus olim duos istos versus defuisse, & statim post , sequi , &c. Tolerari tamen posse puto, & quamuis H. Stephanus dicat, fieri potuisse vt ex altero loco sequentis libri (vitiosè enim apud eum scriptum est Iliad. π. cùm dicendum esset Iliad. ρ. qui error est operarũ) hi duo versus translati sint, tãdem ex margine, cui adscripti erant, in contextum irrepentes: tamen non obstat quin ab ipso Homero hic inserti credantur, neque nouum est illum ταυτολογεῖν. Probarem autem quod idem annotat, in sequenti versu legendum esse, , vt est citato loco sequentis libri, vbi hæc sententia ad verbum penè integra repetitur, nisi Eustathius ibidem agnosceret hanc lectionem.

c] Ex hoc loco constat, antiquum illud Ilium à mari longè fuisse dissitum, alioquin frustrà putant hæc à Patroclo dicta fuisse: quòd ipse Eustathius commemorat. Ego tam frigidæ hoc arbitror esse obseruationis, quia cùm hæc à Patroclo dicebantur, longè à mari distabant, & prætereà ipsum mare Græci possidebant, vt Troianis vrinandi facultas non esset. Ait ergo, Si Cebrion iste (qui spurius erat Priami, vt meminit Strabo lib. 13.) in mari forsan esset, doceret re ipsa quàm peritus sit vrinator, cùm in terra etiam existens peritiæ illius præbeat specimen. Scio tamen verum illud esse, veterem illam Troiam, quæ hoc bello expugnata est, remotam à mari fuisse, vt probat copiosè idem Strabo citato iam libro: sed solùm ad eius rei probationem infirmum hinc trahi argumentum contendo.

d] Hinc pater, non solùm piscium, sed etiam ostreorum apud veteres vsum fuisse. Hic autem Patrocli sarcasmus non minus intempestiuus videtur, quàm ille Merionis, quem idem ipse quoque reprehenderat: tamen excusari magis potest, quia iam interfecto hoste superbiat, Meriones verò virtutem suam ante factum prædicabat. Erat autem moris, vt alibi quoque dictum est, prostratos hostes ab hostibus prosternentibus risu & subsannatione excipi.

e] Patroclum Homerus non solùm tam egregijs facinoribus, quibus anteà inter pugnandũ inclaruit, illustrari vult: sed etiam ex ipsa morte maiorem, vt ita dicam, laudis illi splendorem conciliat. Quantum enim, quæso, heroëm illum creditis, qui non alia ratione profligari potuit, quàm Deorum ipsorum manu? Exarmari illum enim oportuit cædi & consternari ab Apolline, antequàm mortales illum interimere valuerint: immò adhuc ab Euphorbo non ad pectus (periculosum enim erat) sed ad tergum dolo vulnerari. Magno itaque apparatu tam generosi & magnanimi viri mortem concinnat. Historia tamen quæ rerum non fucos, sed veritates consectatur simpliciter, eam enarrauit partim vt Poeta. Ait ergo Dictys, postero die quàm Sarpedon occidit (in quo diuersum ait ab Homero) Patroclum fortunam belli vincere aggressum (præcessit autem Barbarorũ & Græcorũ graue sa-

ue satis prælium) Dum hortatur suos, inquit, atque instat hostibus, promptior quàm bellandi mos est, telo Euphorbij ictus ruit. Statimque Hector aduolans eum opprimit, ac desuper vulneribus multis confodit: moxq; nititur abstrahere prælio, scilicet insolentia gentis suæ illudere cupiens, per vniuersa genera dehonestamenti, &c.

f ὃς ἡλικίην ἐκέκαστο] Non vult ab ignauo homine percuti Patroclum Poëta: itaq; Euphorbum istum breuiter commendat, à iaculandi equitandique peritia, ac pedum velocitate (quam laudi militi dari non est huic vati nouum) quanquam decus illud videtur hac dolosa hostis vulneratione perimi.

g ἤδη νῦν Ἕκτορ μεγάλ' εὔχεο] Eludit optimè Hectoris arrogantiam & iactantiam Patroclus, docens se iam non illius sola manu cadere, sed de duplicis Dei robore: à quibus nisi armis suis spoliatus foret, nō erat non solùm ipsum Hectorem, sed viginti Hectoras prostraturus, tanta est morienti Heroi viua adhuc generositas. Itaque paulò pòst dicit Hectori, σὺ δέ με τρίτος ἐξεναρίζεις, id est, Tu tertius à Ioue & Apolline me interimis. Bella scilicet gloria & laudis seges, in qua demetenda Numina etiam affuisse oportuerit. Maior itaq; Hectoris hac morte, quàm ipsi Patroclo conciliata est ignominia. Dicit autem se à Ioue quoque armis spoliatum, cùm tamen vnius Apollinis anteà meminisset Poëta. At verò in hanc etiam partem venit ipse Iupiter, cùm generaliùs animo cōcipimus hodierno die Troianis auxiliari Iouem, & propensiùs in illos quàm in Græcos ferri, vt acta comprobarunt.

h οὔ θην οὐδ' αὐτὸς δηρὸν βέῃ] Vaticinium est à moriente homine manans, vnde statim dicet, Πατρόκλεις, τί νύ μοι μαντεύεαι αἰπὺν ὄλεθρον; Prædicendi autem quædam facultas morientibus tribuitur, quod animi diuinitatem proculdubio arguit, siquidem moribundo corpore expeditus ille paulò meliùs à sensuum vinculis, loco suæ originis propinquior, creditur acutius intelligere, vt indicasse arbitrabatur Philosophus quidam nostri temporis de Rerum prænot. lib. 2 cap. 6. Platonem de Repub. Locus est autem lib. 1, de Legib. vbi dicitur, animum in ipsa senectute, cùm appropinquat morti, meliùs percipere illa quæ post hanc vitam mala ipsum consequutura sunt. Idem Philosophus loco iam laudato rem istam attigit, sed paucis. Eius oratio tota eò redit, posse quidem animam proximam morti (id est, dissolutioni & discessui à suo corpore: sic enim sana mente locus intelligendus est) subtilitate suæ naturæ, in ipso suo transitu, vel antè paululùm, vtpotè vinculis corporis non omnino obnoxia reuelationes nec difficulter percipere: sicuti & in vigilia & in somnis: quæ & à malis spiritibus se immiscentibus turbari potest, & à bonis iuuari. Negat tamē idcirco Prophetiam illud dici posse, si virtutum naturæ ea cognitio non superet. Diuina autem reuelatio, inquit, non nisi à bonis Angelis & Deo prouenit: nullo autem modo, aut à malis aut à natura, &c. Tullius de Diuinat. 1 morte appropinquante multò esse diuiniorem animum docet. Vident enim, inquit, qui sunt morbo graui & mortifero affecti, instare mortem. Itaq, his occurrunt plerunque imagines mortuorum: tumq; vel maximè laudi student, eosque qui secus quàm decuit vixerunt, peccatorum suorum tum maximè pœnitet (Hoc autem adumbratum est ex loco Platonis suprà citato) Diuinare autem morientes etiam illo exemplo confirmat Posidonius: quo affert, Rhodium quendam morientem sex æquales nominasse, & dixisse, qui primus eorum, qui secundus, qui deinceps moriturus esset, &c. Ergo summi isti viri docent animos instante morte faciliùs futura augurari, vt hoc loco vides, & postea in ipso Hectore videbitur, qui Achilli mortem quoque prædicet. Itaque Socrates apud Xenophontem in Apologia ἀλλὰ μήν τι, inquit, αἰσθάνομαι, καὶ Ὅμηρος ἐστιν ὃς τῶν ἐν καταλύσει τοῦ βίου προγιγνώσκειν τὰ μέλλοντα, βούλομαι δὲ καὶ ἐγὼ χρησμῳδῆσαί τι. &c. Vereor autem vt hoc ab Aristotele concedatur, si quidem diuinationem omnem tollit, vt author est Chalcidius in Timæo Platonis. Sed insuper Socrates in Apologia, quam illi Plato affingit, contrarium sensit, cuius hæc sunt verba: τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἐπιθυμῶ ὑμῖν χρησμῳδῆσαι, ὦ καταψηφισάμενοί μου. καὶ γάρ εἰμι ἤδη ἐνταῦθα ἐν ᾧ μάλιστα ἄνθρωποι χρησμῳδοῦσιν, ὅταν μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι.

FINIS LIBRI XVI. HOM. ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ρ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

Περὶ τοῦ Πατρόκλου σώματος καρτερὰ συνίσταται μάχη, ἐν ᾗ καὶ Εὔφορβος μὲν ἀναιρεῖται ὑπὸ Μενελάου, Ἕκτωρ δὲ τὴν Ἀχιλλέως ἐνδύεται πανοπλίαν, καὶ ἀνθίσταται τοῖς Ἕλλησιν. οἱ δὲ περὶ Μενέλαον Ἀντίλοχον διαπέμπονται πρὸς Ἀχιλλέα, τὸν Πατρόκλου θάνατον ἀγγελοῦντα. ὑποδύντες δὲ καὶ ἀράμενοι τὸ σῶμα τοῖς ὤμοις, ἐκφέρουσι τῆς μάχης· οἱ δὲ Αἴαντες προμαχοῦσι, καὶ ἀπείργουσι τοὺς πολεμίους.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Ρῶ, Δαναοὶ Τρῶές τε νέκυν περὶ χεῖρας ἔμισγον.

Ἄλλη.

Μενελάου ἀριστεία.

Οὐδ' ἔλαθ' Ἀτρέος υἱὸν ἀρηΐφιλον Μενέλαον
Πάτροκλος Τρώεσσι δαμεὶς ἐν δηϊοτῆτι.
Βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῷ βαῖν', ὥς τις περὶ πόρτακι μήτηρ
Πρωτοτόκος, κινυρή, οὐ πρὶν εἰδυῖα τόκοιο.
Ὣς περὶ Πατρόκλῳ βαῖνε ξανθὸς Μενέλαος.
Πρόσθε δέ οἱ δόρυ τ' ἔσχε καὶ ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην,
Τὸν κτάμεναι μεμαὼς ὅστις τοῦ γ' ἀντίος ἔλθοι.
Οὐδ' ἄρα Πάνθου υἱὸς ἐϋμμελίης ἀμέλησε
Πατρόκλοιο πεσόντος ἀμύμονος· ἄγχι δ' ἄρ' αὐτοῦ
Ἔστη, καὶ προσέειπεν ἀρηΐφιλον Μενέλαον,
b Ἀτρείδη Μενέλαε, διοτρεφὲς ὄρχαμε λαῶν,

ARGVMENTVM DECIMISEPTIMI LIBRI *Homeri Iliadis.*

De Patrocli corpore acris committitur pugna, in qua & Euphorbus occiditur à Menelao: Hector autem Achillis induitur armatura, & resistit Græcis. Qui autem circa Menelaum, Antilochum mittunt ad Achillem Patrocli mortem nunciantem: subeuntes autem & tollentes corpus humeris exportant prælio: Aiaces verò propugnant & arcent hostes.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

R, Danai Troianique circa cadauer manus commiserunt.

Aliud.

Menelai strenuitas

Neque latuit Atrei filium bellicosum Menelaum
Patroclus à Troianis interfectus in prælio.
Iuit autem per primos pugnatores armatus fulgenti ære:
Circa autem ipsum iuit, sicut aliqua circa vitulum mater
Primo enixa, querula, non ante experta partum:
Ita circa Patroclum iuit flauus Menelaus,
Ante aūt se hastilia tenebat, & scutū vndiq; æquale,
Eum interficere paratus quicūq; sibi obuius veniret.
Neq; sanè Pāthi filius tractādæ lāceæ peritus, neglexit
Patroclum collapsum egregium: propè autem ipsum
Stetit, & allocutus est bellicosum Menelaum:
Atride Menelaë, generose dux populorum,

χάζεο,

Χάζεο, λεῖπε δὲ νεκρόν, ἔα δ' ἔναρα βροτόεντα.
Οὐ γάρ τις πρότερος Τρώων κλειτῶν τ' ἐπικούρων
Πάτροκλον βάλε δουρὶ κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην
Τῷ με ἔα κλέος ἐσθλὸν ἐνὶ Τρώεσσιν ἀρέσθαι,
Μή σε βάλω, ἀπὸ δὲ μελιηδέα θυμὸν ἕλωμαι.
Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Ζεῦ πάτερ, οὐ μὲν καλὸν ὑπέρβιον εὐχετάασθαι.
Οὔτ' οὖν παρδάλιος τόσσον μένος, οὔτε λέοντος,
Οὔτε συὸς κάπρου ὀλοόφρονος (ὅτε μέγιστος
Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι * περὶ σθένεϊ βλεμεαίνει)
Ὅσσον Πάνθου υἷες ἐϋμμελίαι * φρονέουσιν.
Οὐδὲ μὲν οὐδὲ βίη Ὑπερήνορος ἱπποδάμοιο
Ἧς ἥβης ἀπόνηθ', ὅτε μ' ὤνατο, καί μ' ὑπέμεινε·
Καί μ' ἔφατ' ἐν Δαναοῖσιν ἐλέγχιστον πολεμιστὴν
Ἔμμεναι. οὐδέ ἕ φημι ποσὶ σφοῖσίν γε κιόντα,
Εὐφρῆναι ἄλοχόν τε φίλην κεδνούς τε τοκῆας.
Ὣς θην καὶ σὸν ἐγὼ λύσω μένος, εἴ κέ μευ ἄντα
Στήῃς. ἀλλά σ' ἔγωγ' ἀναχωρήσαντα κελεύω
Ἐς πληθὺν ἰέναι, μηδ' ἀντίος ἵστασ' ἐμεῖο,
Πρίν τι κακὸν παθέειν. ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω.
Ὣς φάτο, τὸν δ' οὐ πεῖθεν, ἀμειβόμενος δὲ προσηύδα,
Νῦν μὲν δή, Μενέλαε διοτρεφές, ἦ μάλα τίσεις
Γνωτὸν ἐμὸν τὸν ἔπεφνες, ἐπευχόμενος δ' ἀγορεύεις.
Χήρωσας δὲ γυναῖκα μυχῷ θαλάμοιο νέοιο,
* Ἀρητὸν δὲ τοκεῦσι γόον καὶ πένθος ἔθηκας.
Ἦ κέ σφιν δειλοῖσι γόου κατάπαυμα γενοίμην,
Εἴ κεν ἐγὼ κεφαλήν τε τεὴν καὶ τεύχε' ἐνείκας,
Πάνθῳ ἐν χείρεσσι βάλω καὶ Φρόντιδι δίῃ.
Ἀλλ' οὐ μὰν ἔτι δηρὸν ἀπείρητος πόνος ἔσται,
Οὐδέ τ' ἀδήριτος, οὔτ' ἀλκῆς οὔτε φόβοιο.
Ὣς εἰπὼν οὔτησε κατ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην·
Οὐδ' ἔρρηξεν * χαλκόν, ἀνεγνάμφθη δέ οἱ αἰχμὴ
Ἀσπίδ' ἐν κρατερῇ. ὁ δὲ δεύτερος ὄρνυτο χαλκῷ
Ἀτρεΐδης Μενέλαος, ἐπευξάμενος Διῒ πατρί.
Ἂψ δ' ἀναχαζομένοιο κατὰ στομάχοιο θέμεθλα
Νύξ', ἐπὶ δ' αὐτὸς ἔρεισε, βαρείῃ χειρὶ πιθήσας
Ἀντικρὺ δ' ἁπαλοῖο δι' αὐχένος ἤλυθ' ἀκωκή.
Δούπησεν δὲ πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Αἵματί οἱ δεύοντο κόμαι Χαρίτεσσιν ὁμοῖαι,
Πλοχμοί θ' οἳ χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ ἐσφήκωντο.
Οἷον δὲ τρέφει ἔρνος ἀνὴρ ἐριθηλὲς ἐλαίης
Χώρῳ ἐν οἰοπόλῳ, ὅθ' ἅλις * ἀναβέβρυχεν ὕδωρ,
Καλὸν, τηλεθάον, τὸ δέ τε πνοιαὶ δονέουσι
Παντοίων ἀνέμων, καί τε βρύει ἄνθεϊ λευκῷ.
Ἐλθὼν δ' ἐξαπίνης ἄνεμος σὺν λαίλαπι πολλῇ,
Βόθρου τ' ἐξέστρεψε καὶ ἐξετάνυσσ' ἐπὶ γαίῃ.
Τοῖον Πάνθου υἱὸν ἐϋμμελίην Εὔφορβον
Ἀτρεΐδης Μενέλαος ἐπεὶ κτάνε, τεύχε' ἐσύλα.
Ὡς δ' ὅτε τίς τε λέων ὀρεσίτροφος ἀλκὶ πεποιθώς,
Βοσκομένης ἀγέλης βοῦν ἁρπάσῃ ἥτις ἀρίστη·
Τῆς δ' ἐξ αὐχέν' ἔαξε λαβὼν κρατεροῖσιν ὀδοῦσι
Πρῶτον, ἔπειτα δέ θ' αἷμα καὶ ἔγκατα πάντα λαφύσσει
Δῃῶν, ἀμφὶ δὲ τόν γε κύνες τ' ἄνδρες τε νομῆες
Πολλὰ μάλ' ἰύζουσιν ἀπόπροθεν, οὐδ' ἐθέλουσιν
Ἀντίον ἐλθέμεναι. μάλα γὰρ χλωρὸν δέος αἱρεῖ·
Ὣς τῶν οὔτινι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἐτόλμα
Ἀντίον ἐλθέμεναι Μενελάου κυδαλίμοιο.
Ἔνθά κε ῥεῖα φέροι κλυτὰ τεύχεα Πανθοΐδαο

Recede, & linque mortuum, & mitte spolia cruenta.
Non.n.aliqs prior Troianorũ, illustriũq́ auxiliatorũ
Patroclum vulnerauit hasta in forti pugna:
Quare me sine gloriã bonã inter Troianos reportare:
Ne te vulnerem, & dulcem vitam eripiam.
Hunc valdè indignatus allocutus est flauus Menelaus:
Iupiter pater, nõ.q.honestum est supra vires gloriari.
Neq́ igitur pardi tanta vis, neq́ leonis,
Neque suis apri perniciosi (cuius maximus
Animus in pectoribus magno robore furit) χ. μέγα
Quantum Panthi filij pugnaces superbiunt. χ. φρεσίν
Neq́ verò vel vis Hyperenoris equitis
Sua iuuentute fruebatur, cũ me despexit & me expectauit,
Et me dicebat inter Danaos ignauissimum bellatorẽ
Esse: neq́ ipsum puto pedibus suis reuersum
Oblectasse vxoremq́ dilectam, venerandosq́ parẽtes:
Sic quidem & tuum ego soluam robur, si me contra
Steteris, sed te ego recedentem moneo
In multitudinem ire: neq́ aduersus consistas mihi,
Antequam aliquid malum patiaris. factum autem demum stultus cognouit.
Sic dixit: hũc.a.nõ flectebat, sed respondẽs inquit:
Nũc qdẽ iã Menelaë generose, certè valdè dabis pœnas
Pro fratre meo quẽ interfecisti: iactabũdus.a.pdicas.
Viduasti autem vxorem in conclaui thalami noui.
Perniciosum verò parentib. luctum & dolorẽ fecisti. χ. ἄρρητον
Profectò ipsis miseris luctus repressio fierem,
Siquidem ego caputq́ tuum & arma ferens
Pantho in manus dedero & Phrontidi nobili:
Sed non quidem adhuc diu intentatus labor erit,
Neq́ sine pugna, neq́ robore, aut terrore vtriusq́.
Sic fatus, vulnerauit eũ ad scutũ vndiq́ rotundũ,
Neq́ perrupit æs: incuruata est autem eius cuspis χ. χαλκός
Scuto in forti: hic verò secundus impetum fecit ferro
Atrides Menelaus, supplicans Ioui patri:
Retrò autem cedentis illius, ingula imas partes
Vulnerauit: ipse verò nixus est, forti manu fretus.
E regione aũt tenerã per ceruicem penetrauit cuspis:
Insonuit autẽ lapsus, crepueruntq́ arma super ipso.
Sanguine ei madefactæ sunt comæ Gratijs similes,
Capilliq́, qui auroq́ & argento reuincti erant.
Qualẽ autem nutrit plantam vir virescentem oliua
Loco in deserto, vbi abundè scaturit aqua χ. ἀναβέβροχε
Limpida virescens, illamq́ flatus mouent
Variorum ventorum, & scatet flore albo:
Veniens autem repentè ventus cum turbine multo
Fossaq́ euulsit, & extendit in terram:
Talem Panthi filium bellicosum Euphorbum
Atrides Menela⁹ postquã interfecit, armis spoliabat.
Vt autem quando quis leo montanus robore fisus,
Pascentis armenti bouem rapuit quæ optima est,
Huius aũt ceruicem fregit correptam validis dentib.
Primùm: deinde verò sanguinẽ & viscera oĩa sorbet
Dilanians: circum aũt hunc canesq́, viriq́ pastores
Multùm valdè exclamant procul, neq́ volunt
Contra ire: valdè enim pallidus timor tenet eos:
Sic horum nulli animus in pectoribus audiebat
Contra ire Menelaum gloriosum.
Tunc facilè abstulisset elegantia arma filij Panthi

Ἀτρεΐδης, εἰ μή οἱ ἀγάσσατο Φοῖβος Ἀπόλλων,	*Atrides, nisi ipsi inuidisset Phœbus Apollo,*
Ὅς ῥά οἱ Ἕκτορ' ἐπῶρσε θοῷ ἀτάλαντον Ἄρηϊ,	*Qui in eum Hectorem incitauit veloci similē Marti,*
Ἀνέρι εἰσάμενος Κικόνων ἡγήτορι Μέντῃ·	*Viro similis Ciconum ductori Mentæ,*
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,	*Et ipsum edita voce verbis velocibus allocutus est:*
γ. θεῖς ἀκίχητα, διώκων — Ἕκτορ νῦν σὺ μὲν ὧδε * θέεις, ἀκίχητα διώκων	*Hector, nunc tu quidē sic curris, temerè persequēs*
Ἵππους Αἰακίδαο δαΐφρονος· [h] οἱ δ' ἀλεγεινοὶ	*Equos Aeacidæ bellicosi: ipsi.a.difficiles*
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι δαμήμεναι, ἠδ' ὀχέεσθαι	*A viris quidem mortalibus domari & currui subdi*
Ἄλλῳ γ' ἢ Ἀχιλῆϊ, τὸν ἀθανάτη τέκε μήτηρ.	*Ab alio quàm Achille, quē immortalis peperit mater.*
Τόφρα δέ τοι Μενέλαος ἀρήϊος Ἀτρέος υἱὸς,	*Interim autem Menelaus bellicosus Atrei filius,*
Πατρόκλῳ περιβὰς, Τρώων τὸν ἄριστον ἔπεφνε	*Patroclum protegens, Troianorū fortißimum occidit*
Πανθοΐδην Εὔφορβον, ἔπαυσε δὲ θούριδος ἀλκῆς.	*Pāthœdē Euphorbū: cohibuit.a. ab impetuoso robore.*

COMMENTARIVS.

a βαῖνε ξανθὸς Μενέλαος.] Inducitur à Poëta Menelaus acriter depugnans pro Patrocli cadauere, quòd consentaneum videbatur: vt cùm illius causa Patroclus lubens in mortis periculum se coniecisset, ille etiam hoc officium Patroclo meritò rependeret. Porrò notandum est, Menelaum quidem alioqui satis imbellem ferè vbiq; describi: nisi vbi illud rei postulat occasio, aut necessariò vel pudore ad fortiter se gerendum incitatur, vt hoc loco, vt & ipsiusmet oratio paulò pòst indicabit, cùm Hectori cedet.

b Ἀτρεΐδη Μενέλαε.] Opponitur Menelao Euphorbus ille Panthoides, de quo dictum est superiore libro, qui sibi Patrocli corpus vindicat eo potissimùm argumento, quòd à se primùm Patroclus vulneratus sit. vnde reliquos etiam Troianos forsan, & ipsum etiam Hectorem à parte prædę istius excludit. Iurisconsulti nostri ex hoc loco suam illam disputationem de rerum acquirendo dominio videntur posse illustrare, in illo capite, vbi quæritur, Vtrum qui prior belluam aut auem læserit, illius dominus dicatur: an qui posteà vel planè interfecit, vel læsam iam mortifero ictu cepit. Diximus enim anteà Patroclum ab Euphorbo priùs læsum, quàm ab Hectore: ipsum autem Hectorem posteà penitùs interemisse, & tamen cadauer ipsum sibi putat acquisitum Euphorbus prioris vulneris nomine.

c Ζεῦ πάτερ.] Rectè sermonē ad Iouem conuertit γνωμικῶς τὸ δόγμα sequens enunciaturus, οὐ μὲν καλὸν ὑπέρβιον εὐχετάασθαι: quia iactantiam illām odit Deus, vt ait Sophocles, Ζεὺς γὰρ μεγάλης γλώσσης κόμπους ὑπερεχθαίρει. & Chæremon, ὅλως τὸ κομπάζειν ἐν ταῖς φρεσὶν μέγα. Item Menander, ὁ Ζεὺς κολάζει τοὺς ἄγαν ὑπερφρόνους. Ideò quasi testem appellat Iouem iactantiæ, qua sibi Euphorbus insultat, vt eam vlciscatur, aut etiam hominem derideat: vel quasi dicat, Iupiter audis hæc? Vidésne hominem iactabundum & superbum, qui præ suæ virtutis confidentia audet sibi de me victoriam polliceri, quasi res illi cum ignauo homine sit, aut quasi nullus sit, qui cum eo valeat comparari? Audis quidem & vides. Cùm ergo id genus hominum odiosum tibi sit, fac vt ille etiam sentiat quàm temerè superbiatur. Hæc mea est sententia, quæ si alicui non placuerit, huic eidem nolo Eustathij interpretationes arridere, quas insulsiores, vt arbitror, comperiet. Tripliciter enim hoc explicat, vt sic locutus sit Menelaus: vel quasi Euphorbum irrideat, qui mortem sibi minetur, quam ipse ex oraculo quodam sciat apud Troiam sibi non euenturam: vt sit, ô Iupiter, id est, fatum, aduersus cuius statutum superbit Euphorbus, &c. vel (quæ explicatio adhuc magis est ridicula) vt Ζεῦ πάτερ cõmunius dictum sit, cùm Iupiter hominū & Deorum pater sit, Menelaus autem homo: vel vt Iouem compellet Menelaus, κατὰ γένος οἰκείωσιν. Nam ille ex Ioue est, & διογενὴς, διοτρεφὴς ὢν φίλος tanquam Rex: ideò illum inuocat, persuasus ipsum pariter secum aduersus hunc iactabundum, indignatum iri. Hæc Eustathius, quæ ego planè repudio.

d οὔτ' ἂν παρδάλιος.] Videntur ista à Menelao superfluè adiecta fuisse, exaggerante illā Euphorbi iactantiam: quasi ille suum robur, pardi, leonis, aut apri robori anteposuerit, quod tamen non fecit. Sed forsan hæc olim ab ipso Hypenore dicta fuerant generaliter de prole Panthæi. Erat enim & ille Hypenor frater Euphorbi, item & Polydamas. quasi dicat Menelaus, Scilicet isti Panthoidæ tam generosi & fortes sunt, vt reliquos omnes antecellant. Atqui tuus ille Hyperenor, Euphorbe, qui se etiam perinde ac tu iactitabat, sensit virtutem meam cum suo dispendio. Nunquid enim ille à me interemptus est? (Illud enim significat illa ἀντιφανείς. οὐδέ ἑ φημὶ πόδεσσί γ' ἑοῖσι κιόντα, &c.) Arqui si illo ego præstantior fui, credis mihi robur decreuisse, vt parem fortunam fratri à me non subiturus sis? Immò præstat vt saluti tuæ consulens, in multitudinem te referas, à qua non potes, nisi cum damno tuo abesse.

e ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω.] Sapientiæ est & prudentiæ, sibi ita prouidere, & tam cautè rem suam gerere, ac nullus sit post factum pœnitentiæ locus, alioqui sera est illa cautela, qua tum demum instruare, cùm res confecta est. Sic Epimetheus post apertam Pandoræ pyxidem sapuisse dicitur, vnde ἀμαρτίνοος & ὀψίνοος appellatur. Sic quoq; Phryges, vt est apud Andronicum. Sic piscator ille apud Sophoclem, vt retulit Zenodotus, læsus à pisce scorpione, Itaq; euentum stultorum magistrum Fabius apud Liuium appellauit. Primus autem Homerus hæc omnia edocuit, hac sententia, quam item Hesiodus paululùm immutatam enuntiauit,

— δίκη δ' ὑπὲρ ὕβριος ἴσχει ἐς τέλος ἐξελθοῦσα, παθὼν δέ τε νήπιος ἔγνω.

Repetit Homerus ipse infrà Iliad. υ.

f ἐπευξάμενος Διὶ πατρί.] Aliàs ipsa verba exponit, quibus supplicatur à pugnantibus: hîc tantùm rem indicat. Nescio autem quo pacto fiat, vt magis pios & Dei meminentes facit Græcos Poëta, nisi hoc studio gentis factum est. Hic enim Menelaum inducit cū Euphorbo pugnaturum, Deo primùm supplicantem, Barbarum verò minimé. Illius autem exemplo monendi sunt ij, qui in pari negotio versantur, Numinis semper meminisse, ex cuius solo nutu victoriæ dependet exitus, vt sæpiùs monuimus. Sed ista satis nùquam dici possunt & inculcari, tam rudis hac parte est mortalitas.

g οἷον δὲ τρέφει ἔρνος ἀνὴρ] Eleganti & concinnæ rei elegantem & concinnum Euphorbum prostratum à Menelao, comparat. descripsit autem illius comas Gratijs similes, capillosq; auro & argento renodatos: quibus similis est virescens perpetuò oleæ surculus in locis humectis, illa etenim amat genus illud arborum, item & ipse flos oleæ candidus. Ventis autem vsque ab radice oleam extirpantibus comparatur Menelaus. cuius manu Ephorbus cecidit.

h οἱ δ' ἀλεγεινοὶ] Commendātur adhuc hi Achillis equi, quos ait Apollo à mortalibus equitari non posse, vt Hectorem ab illorum persequutione deterreat, sed ab Achille tantùm, cuius genus diuinum est à Thetide. Hinc etiam elici puto, quod superiorem meam sententiam de equorum Achillis immortalitate confirment, quasi ideò mortalibus ipsi subijci nolint.

γ. αὖτις ἰὼν — Ὣς εἰπὼν, ὁ μὲν αὖθις ἔβη θεὸς * ἂμ πόνον ἀνδρῶν	*Sic fat⁹, hic qdē rursus iuit deus in certamē virorū:*
γ. ἀμφιμελαίνας — Ἕκτορα δ' αἰνὸν ἄχος πύκασε φρένας * ἀμφὶ μελαίνας·	*Hectorem autē grauis dolor cepit præcordia circa nigra:*
Πάπτηνεν δ' ἄρ' ἔπειτα κατὰ στίχας, αὐτίκα δ' ἔγνω	*Circūspexit.a.deinde per turmas: statim.a.cognouit*
Τὸν μὲν ἀπαινύμενον κλυτὰ τεύχεα, τὸν δ' ἐπὶ γαίῃ	*Hunc quidē auferentē inclyta arma: illum.a.in terra*
Κείμενον. ἔρρεε δ' αἷμα κατ' οὐταμένην ὠτειλήν.	*Iacentem: fluebat verò sanguis per inflictum vulnus.*
Βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ,	*Iuit autem per primos in acie armatus splēdenti ære,*
Ὀξέα κεκληγὼς, φλογὶ εἴκελος Ἡφαίστοιο	*Acutè proclamans flammæ similis Vulcani*
Ἀσβέστῳ. οὐδ' υἱὸν λάθεν Ἀτρέος ὀξὺ βοήσας·	*Inextinguibili. neq. filiū latuit Atrei acutè vociferās:*
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,	*Ingemiscēs.a.dixit erga suū magnanimum animum:*

•Ὤ μοι ἐγών, εἰ μέν κε λίπω κατὰ τεύχεα καλὰ,
Πάτροκλόν θ', ὃς κεῖται ἐμῆς εἵνεκ' ἐνθάδε τιμῆς,
• Μή τις μοι Δαναῶν νεμεσήσεται ὅς κεν ἴδηται.
Εἰ δέ κεν Ἕκτορι μοῦνος ἐὼν καὶ Τρωσὶ μάχωμαι
Αἰδεσθεὶς, μή πώς με περιστήωσ' ἕνα πολλοί·
Τρῶας δ' ἐνθάδε πάντας ἄγει κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Ἀλλὰ τίη μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;
Ὁππότ' ἀνὴρ ἐθέλῃ πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι
Ὅν κε θεὸς τιμᾷ, τάχα οἱ μέγα πῆμα κυλίσθη.
Τῶ μ' οὔτις Δαναῶν νεμεσήσεται, ὅς κεν ἴδηται
Ἕκτορι χωρήσαντ', ἐπεὶ ἐκ θεόφιν πολεμίζει.
Εἰ δέ που Αἴαντός γε βοὴν ἀγαθοῖο πυθοίμην,
Ἄμφω κ' αὖτις ἰόντες ἐπιμνησαίμεθα χάρμης,
Καὶ πρὸς δαίμονά περ, εἴ πως ἐρυσαίμεθα νεκρὸν
Πηλεΐδῃ Ἀχιλῆϊ· ᵇ κακῶν δέ κε φέρτερον εἴη.
Ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν,
Τόφρα δ' ἐπὶ Τρώων στίχες ἤλυθον· ἦρχε δ' ἄρ' Ἕκτωρ.
•Αὐτὰρ ὅγ' ἐξοπίσω ἀνεχάζετο, λεῖπε δὲ νεκρὸν
Ἐντροπαλιζόμενος, ὥστε λὶς ἠϋγένειος,
Ὅν ῥα κύνες τε καὶ ἄνδρες ἀπὸ σταθμοῖο δίωνται
Ἔγχεσι καὶ φωνῇ· τοῦ δ' ἐν φρεσὶν ἄλκιμον ἦτορ
Παχνοῦται, ἀέκων δέ τ' ἔβη ἀπὸ μεσσαύλοιο·
Ὣς ἀπὸ Πατρόκλοιο κίε ξανθὸς Μενέλαος.
Στῆ δὲ μεταστρεφθεὶς, ἐπεὶ ἵκετο ἔθνος ἑταίρων,
Παπταίνων Αἴαντα μέγαν Τελαμώνιον υἱόν·
Τὸν δὲ μάλ' αἶψ' ἐνόησε μάχης ἐπ' ἀριστερὰ πάσης,
Θαρσύνονθ' ἑτάρους, καὶ ἐποτρύνοντα μάχεσθαι.
Θεσπέσιον γάρ σφιν φόβον ἔμβαλε Φοῖβος Ἀπόλλων·
Βῆ δὲ θέειν, εἶθαρ δὲ παριστάμενος ἔπος ηὔδα·
Αἶαν δεῦρο πέπον περὶ Πατρόκλοιο θανόντος
Σπεύσομεν, αἴ κε νέκυν περ Ἀχιλλῆϊ προφέρωμεν
Γυμνόν· ἀτὰρ τάγε τεύχε' ἔχει κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Ὣς ἔφατ', Αἴαντι δὲ δαΐφρονι θυμὸν ὄρινε·
Βῆ δὲ διὰ προμάχων, ἅμα δὲ ξανθὸς Μενέλαος.
Ἕκτωρ μὲν Πάτροκλον, ᵈ ἐπεὶ κλυτὰ τεύχε' ἀπηύρα,
Ἕλχ', ἵν' ἀπ' ὤμοιιν κεφαλὴν τάμοι ὀξέϊ χαλκῷ,
Τὸν δὲ νέκυν Τρωῇσιν ἐρυσσάμενος κυσὶ δοίη.
Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σάκος ἠΰτε πύργον.
Ἕκτωρ δ' ἂψ ἐς ὅμιλον ἰὼν ἀνεχάζεθ' ἑταίρων·
Ἐς δίφρον δ' ἀνόρουσε· δίδου δ' ὅγε τεύχεα καλὰ
Τρωσὶ φέρειν προτὶ ἄστυ, μέγα κλέος ἔμμεναι αὐτῷ.
Αἴας δ' ἀμφὶ Μενοιτιάδῃ σάκος εὐρὺ καλύψας,
•Εἱστήκει ὥς τίς τε λέων περὶ οἷσι τέκεσσιν,
Ὧ ῥά τε νήπι' ἄγοντι συναντήσωνται ἐν ὕλῃ
Ἄνδρες ἐπακτῆρες, ὁ δέ τε σθένεϊ βλεμεαίνει,
ᶠΠᾶν δέ τ' ἐπισκύνιον κάτω ἕλκεται ὄσσε καλύπτων·
Ὣς Αἴας περὶ Πατρόκλῳ ἥρωϊ βεβήκει.
Ἀτρεΐδης δ' ἑτέρωθεν ἀρηΐφιλος Μενέλαος
Εἱστήκει μέγα πένθος ἐνὶ στήθεσσιν ἀέξων.
Γλαῦκος δ' Ἱππολόχοιο πάϊς, Λυκίων ἀγὸς ἀνδρῶν,
Ἕκτορ' ὑπόδρα ἰδὼν χαλεπῷ ἠνίπαπε μύθῳ·
8 * Ἕκτορ ʰ εἶδος ἄριστε, μάχης ἄρα πολλὸν ἐδεύεο·
Ἦ σ' αὔτως κλέος ἐσθλὸν ἔχει * φύξηλιν ἐόντα.
Φράζεο νῦν ὅππως κε πόλιν καὶ ἄστυ σαώσῃς
Οἶος σὺν λαοῖσι τοὶ Ἰλίῳ ἐγγεγάασιν.
Οὐ γάρ τις Λυκίων γε μαχησόμενος Δαναοῖσιν
Εἶσι περὶ πτόλιος· ἐπεὶ οὐκ ἄρα τις χάρις ἦεν
Μάρνασθαι δηΐοισι μετ' ἀνδράσι νωλεμὲς αἰεί.

Hei mihi siquidem deseruero arma pulchra
Patroclumq́, qui iacet meum propter hic honorem,
Vereor ne qs mihi Danaorũ succẽseat, qcũq; viderit.
Si.a.cum Hectore solus existens, & Troianus pugnem
Reuerit⁹, timeo ne quo modo me circũdẽt vnũ multi:
Troianos aũt huc omnes ducit ornatus galea Hector.
Sed cur mihi hæc charus deliberat animus?
Quando vir velit aduersus deum cum viro pugnare,
Quẽ Deus honoret, statim ei magna calamitas infer-
Ideò me nemo Danaorum arguet, qui viderit (tur,
Hectori cedentẽ, quoniam à deo (instigatus) pugnat.
Sicubi autem Aiacem in prælio fortem audirem,
Ambo rursus euntes reminisceremur pugnæ,
Quãuis aduersus deũ, si quo modo eriperemus cada-
Pelidæ Achilli: è malis verò sanè melius esset. (uer
Dum hæc cogitabat in mente, & in animo,
Interim Troum turmæ superuenerũt: pibat.a. Hector.
Sed hic retrocessit, reliquitq́, cadauer,
Subinde sese conuertens, vt leo bene iubatus,
Quem canesq́, & viri à stabulo abigant
Hastis & clamore: huius.a. in præcordijs forte cor
Turbatur: inuitus autem abit à caula:
Sic à Patroclo discessit flauus Menelaus:
Stetit.a. cõuersus postquam venit ad agmen sociorũ,
Lustrans oculis Aiacem magnum Telamonium filiũ:
Hunc aũt valdè citò agnouit pugnæ ad læuam totius,
Hortantem socios, & concitantem ad pugnandum:
Ingẽtem.n. eis formidinem iniecerat Phœbus Apollo.
Perrexit autem currere: statim.a. astans verbũ dixit:
Aiax, huc amice pro Patroclo mortuo
Festinemus: si cadauer saltem Achilli feramus
Nudum. at arma habet galeæ motor Hector.
Sic dixit: Aiaci verò bellandi perito animũ cõmouit:
Iuit.a. p primos pugnatores, simulq́, flauus Menelaus.
Hector.q. patroclũ postquã inclytis armis exuisset,
Trahebat vt ab humeris caput abscinderet acuto ære,
Et cadauer Troianis trahens canibus daret.
Aiax aũt propè venit gestans scutum velut turrim.
Hector.a. retrò in multitudinẽ iẽs recedebat sociorũ:
In currum autem ascendit, deditq́, hic arma pulchra
Troianis, ferẽda ad vrbẽ, magna gloria vt essent ipsi.
Aiax.a. circum Menœtiadem scutum latum obtegẽs,
Stetit, sicut aliquis leo circa suos catulos,
Cui quidem catulos ducenti occurrerint in sylua
Viri venatores, hic autem fortitudine superbit,
Totumq́, supercilium deorsum trahit, oculos tegens:
Sic Aiax circa Patroclum heroëm iuit:
Atrides autem ex altera parte bellicosus Menelaus
Stabat magnum luctum in pectoribus augens,
Glaucus autem Hippolochi filius Lyciorũ dux virorũ
Hectorem toruè intuitus graui obiurgauit sermone:
Hector, ô specie præstantissime, pugnam sanè multum deseruisti, γρ. Ἕκτως ὁ ἄλλος
Certè te frustrà fama bona tenet, fugax cùm sis. γρ. φύξιλιν
Considera nunc quomodo ciuitatem & oppidũ serues
Solus cum populis qui in Ilio nati sunt.
Non.n. quis Lyciorũ saltẽ pugnaturus cum Danais
Ibit pro vrbe: quoniam nulla vtiq; gratia esset
Pugnare hostes inter viros indesinenter vsque.

Πῶς κε σὺ χείρονα φῶτα σαώσειας μεθ' ὅμιλον
Σχέτλι', ἐπεὶ Σαρπηδόν' ἅμα ξεῖνον καὶ ἑταῖρον
Κάλλιπες Ἀργείοισιν ἕλωρ καὶ κύρμα γενέσθαι,
Ὅς τοι πόλλ' ὄφελος γένετο πόλεΐ τε καὶ αὐτῷ
Ζωὸς ἐών· νῦν δ' οὔ οἱ ἀλαλκέμεναι κύνας ἔτλης.
Τῶ νῦν εἴ τις ἐμοὶ Λυκίων ἐπιπείσεται ἀνδρῶν,
Οἴκαδ' ἴμεν, Τροίῃ δὲ πεφήσεται αἰπὺς ὄλεθρος.
Εἰ γὰρ νῦν Τρώεσσι μένος πολυθαρσὲς ἐνείη
Ἄτρομον, οἷόν τ' ἄνδρας ἐσέρχεται οἳ περὶ πάτρης
Ἀνδράσι δυσμενέεσσι πόνον καὶ δῆριν ἔθεντο,
Αἶψά κε Πάτροκλον ἐρυσαίμεθα Ἴλιον εἴσω·
Εἰ δ' οὗτος προτὶ ἄστυ μέγα Πριάμοιο ἄνακτος
Ἔλθοι τεθνηώς, καί μιν ἐρυσαίμεθα χάρμης,
Αἶψά κεν Ἀργεῖοι Σαρπηδόνος ἔντεα καλὰ
Λύσειαν, καί κ' αὐτὸν ἀγοίμεθα Ἴλιον εἴσω.
Τοίου γὰρ θεράπων [i] πέφατ' ἀνέρος ὃς μέγ' ἄριστος
Ἀργείων παρὰ νηυσὶ, καὶ ἀγχέμαχοι θεράποντες.
Ἀλλὰ σύ γ' Αἴαντος μεγαλήτορος οὐκ ἐτάλασσας
Στήμεναι ἄντα, κατ' ὄσσε ἰδὼν δηΐων ἐν ἀϋτῇ.
Οὐδ' ἰθὺς μαχέσασθαι· ἐπεὶ σέο φέρτερός ἐστι. (τωρ,
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη κορυθαίολος Ἕκ-
Γλαῦκε, τίη δὲ σὺ τοῖος ἐὼν ὑπέροπλον ἔειπες;
γρ. Ὢ πόποι *Ὢ πέπον, ἦ τ' ἐφάμην σε περὶ φρένας ἔμμεναι ἄλλων,
Τῶν ὅσσοι Λυκίην ἐριβώλακα ναιετάουσι.
[k] Νῦν δέ σευ ὠνοσάμην πάγχυ φρένας, οἷον ἔειπες·
Ὅς τέ με φῂς Αἴαντα πελώριον οὐχ ὑπομεῖναι.
Οὔ τοι ἐγὼν ἔρριγα μάχην, οὐδὲ κτύπον ἵππων·
Ἀλλ' αἰεί τε Διὸς κρείσσων νόος αἰγιόχοιο,
Ὅς τε καὶ ἄλκιμον ἄνδρα φοβεῖ, καὶ ἀφείλετο νίκην
γρ. ὁτὲ δ' ἐπὶ Ῥηϊδίως* ὁτὲ δ' αὐτὸς *ἐποτρύνει μαχέσασθαι.
γρ. ἐποτρύνῃσι μάχεσθαι. Ἀλλ' ἄγε δεῦρο πέπον παρ' ἔμ' ἵστασο, καὶ ἴδε ἔργον·
Ἠὲ πανημέριος κακὸς ἔσσομαι, ὡς ἀγορεύεις,
Ἦ τινα καὶ Δαναῶν, ἀλκῆς μέγα περ μεμαῶτα,
Σχήσω ἀμυνέμεναι περὶ Πατρόκλοιο θανόντος.

Quomodo tu deteriorem virũ seruares inter turbam
Crudelis, postquã Sarpedonẽ simul hospitem & sociũ
Reliquisti Argiuis direptionem & prædam fieri?
Qui tibi magno commodo fuit vrbiq; & ipsi,
Viuus existẽs, nũc a nõ ab eo arcere canes sustinuisti.
Itaq; nunc si quis mihi Lyciorũ obsequetur virorum,
Domũ ibimus, Troia verò exorietur grauis pernicies.
Si enim nunc Troianis robur audax inesset
Intrepidum, quale viros inuadit qui pro patria
Aduers⁹ viros inimicos laborẽ & pugnã instituerũt,
Statim Patroclum traheremus Ilium intra.
Si autem hic ad vrbem magnam Priami regis
Veniret mortuus, & ipsum traxissemus è pugna,
Illicò Argiui Sarpedonis arma pulchra
Redderent, & ipsum duceremus Ilium intra. (mus
Eius.n. famulus interfectus est viri, qui lõgè fortissi-
Argiuorũ apud naues, & cuius cominus pugnãtes fa-
Si tu Aiacem magnanimũ non sustinuisti (muli.
Stare contra, oculos intuitus hostium in pugna,
Neq; ex aduerso pugnare: quoniã te præstantior est.
Hũc, a torue inspiciẽs allocut⁹ est bellicosus Hector:
Glauce, cùrnam tu talis existens superbè locutus es?
O amice, certè putabã te prudentia superare cæteros,
Eos quotquot Lyciam glebosam habitant:
Nunc aũt tuam arguo omnino mẽtem, quale dixisti:
Qui me ais Aiacem magnum non tulisse,
Nequaquã ergo horrui pugnã, neq; strepitũ equorum:
Sed semper Iouis melior mens ægidem gestantis,
Qui & fortem virum terret, & aufert victoriam
Facilè: quando vtiq; ipse compellit pugnare.
Sed agè huc amice prope me sta, & vide opus,
An tota die ignauus ero, vt dicis.
An aliquẽ etiã Danaorũ à robore, admodũ quamuis
Reprimã defendẽdi Patroclũ mortuũ. (promptum,

COMMENTARIVS.

a ὦ μοι ἐγών, εἰ μέν κε λίπω] Hic rursus aliud est exemplum pietatis Menelai: nam maluit Hectori, qui Apolline excitante & auxiliante præliabatur, cedere, quam pertinaciter resistere, ne videlicet esset θεομάχος: quasi illi quoque Deo bellum inferãt, qui illud cum iis gerunt, quos ille sua dextera protegit. Quod vtinam hostes nostri intelligerent. Sed expectandum illius est insigne damnum, quod aduersus se pugnantibus struere Deum dicit Poeta, egregia illa sequenti γνώμῃ. Qua de re etiam a[n]tiàs dictum est. Mirum tamen est, quid nunc in mentem Menelao veniat, cùm totum hoc prælium aduersus Deos conficiatur, vnde videbantur melius Græci facturi, si iam inde ab initio à pugna destitissent. Sed ista adeò conturbata sunt, & tam temerè dicta, vt quid statuas, certum non sit. Id verò nobis præstandum est, vt a prauis recta discernamus, ne nos male factorum exempla in documenta ac præcepta torqueamus. Hic locus porrò ex eorum est numero, qui nobis amplectendi sunt.

b κακῶν δέ κε φέρτατον εἴη] Electio etiam in malis est, nõ quatenus mala sunt per se, at quatenus malũ altero malo minus est: quod in bonis etiam censetur respectu maioris. Alioqui electio propriè boni est, non mali.

c αὐτὰρ ὅγ' ἐξοπίσω] Fugientem introducit Menelaũ non quasi timidum, sed generosum. Comparat enim eum leoni, quẽ vbi venatores persequuntur, lento gradu recedit: & vt ait Poeta: ἐντροπαλιζόμενος, semper ad tergus oculos conuertens, vt superiore libro ex Aristotele, Plinio & Solino diximus. Nunc addamus id ab Alberto negari. nam leones rarò aspicere retrorsum scribit: quem authoritates tot virorum eludant, quibus addimus Aelianum de Animalib. lib. 4. cap. 34. vbi idem repetit ex Arist. Hist. lib. 9. cap. 44.

d περικαλλέα τεύχε' ἀπηύρα.] Hic semel dicendum, ne alibi repetendum sit, quod ex veteribus Eustathius refert, fictum esse à Poeta, vt Hector armis Achillis indueretur, vt vtrunque olim pari genere armorum tutos committeret, ne Hector imbecillitatis suorum prætextu malè se ab Achille superatum diceret, quasi ab eo cui armis esset inferior: & vt verba Interpretis audias, ἵνα ἐν ἴσοις αὐτοῖς ἀγὼν γένηται [...] ὅπλοις ἀμφοτέρους [...] ἀχιλλεῖ [illegible]

e ὥστε λέων περὶ οἷσι τέκεσσιν] Dubitatur quid per hanc comparationem intelligatur, leo, an leæna. Antiqui ergo, vt etiam Eustathius noster annotat, leænam volebant intelligi, [illegible] λέαιναν. vt etiam de Diana alicubi dicit, ἐπεί σε λέοντα γυναιξὶ Ζεὺς θῆκεν, id est, leænam. Qui autem ita sentiebant, dicebant leonem marem catulos non ducere: id est, οὐ σκυμναγωγεῖ. At Zenodotus ea de causa hos versus non recipiebat, quòd leonem marem intelligeret, & cum sciret non σκυμναγωγεῖν. Antimachus & alij σκυμναγωγεῖν dicebant. Hæc ille, & post eum etiam Varinus. Nos autem alias ex Gesnero docebimus, nomẽ λέων, epicœni esse generis apud Homerum: quod Gellius etiam dixit lib. 13. cap. 7. nunc moneo, hoc leænis magis tribui, vt ab Oppian. lib. 3. de Venat. refertur. Idem Gesnerus: Mihi certè, inquit, leonem marem, tam forte & generosum animal, vt maris ideam maximè omnium repræsentet: quòd fœminæ etiam venando se adiungere non solet, fœmineum catulos circunducendi officium subire, verisimile non fit.

f πᾶν δέ τ' ἐπισκύνιον] Magnum est leoni supercilium, inquit Aristoteles. Hoc dicitur oculos cõtegere, cùm pro catulis depugnat, ab Homero. De leæna dixit Plinius: Cùm pro catulis fœta dimicat, oculorum aciem traditur defigere in terram, ne venabula expauescat. Id Solinus simpliciter de leonibus & in masculino genere proferens dixit: Septi, inquit, à venantibus obtutu terram cõtuentur, quo minus cõspectis venabulis terreantur. Porrò quod Homerus hoc loco de leone pro catulis dimicante dicit, simile est quod Gellius ex Oppiani de Piscat. lib. 1. transferens scripsit. Pastor sæpe in pastionibus, leonem aspicit pro catulis acerrimè propugnantem, & præclarè contemnentem factam saxorum lapidationem & crebram missionem telorum, neque vel infinitis vulneribus cõfectus, inuicto robore animi prius omittit eos tueri, quàm omnino moriatur: neque enim tantopere sua morte mouetur, quàm vt ne ab antro sui catuli abripiantur.

g εἶδος ἄριστε] Hac oratione Glaucus Hectorem ignauiæ increpat, quæ dupliciter euenit. Primùm in deserto Sarpedone, deinde in Patrocli cadauere è Græcorum manibus non erepto, metu nimirum Aiacis, qui illud scuto suo protexerat. Hinc indignatus Glaucus discessum auxiliarium copiarum comminatur, quia priuatis militibus magnum sit ab Hectore sperandum subsidium, qui duces sic impudenter deserat. Vbi etiam ingrati animi vitio accusatur Hector Sarpedonis respectu, cui Troiæ propugnaculo tribuitur, vnde quoque ἐρυσίπτολις nuper appellabatur. Artificiosè autem & cautè admodum facinora Hectoris retexit Glaucus: neque enim commemorare vult, quàm generosè & fortiter ipsius Sarpedonis, de quo Glaucus conqueritur, mortem vindicârit occiso Patroclo, à quo Sarpedon prostratus erat, quo solo videtur se ἀχαριστίας labe repurgare potuisse. Quòd si illud fortiter gestũ neget, at feliciter eius beneficio tam celebrem vindictam contigisse fatebitur. Sed voluit pudorem Hectori ignauiæ sola cõmemoratione offundere, vt suis procellus conuicijs (acris enim est & vehemens oratio) à fuga ad pugnam conuertatur. Itaque validum & generosum Heroëm facilè & sine vllo negotio persuasit, vnde ille erumpit, & graue illud circa Patrocli cadauer prælium excitat, vt mox videbimus.

h εἶδος ἄριστε.] Eodem conuicio Paridem proscindebat nuper ipse Hector, non quòd forma etiã viros dedeceat, quia vt ibi respõdit Paris, donũ est illud Iouis minimè indecorum, aut vitio vertendum: sed quòd illi fortitudo adiuncta nõ sit, quæ propriè virorum est: speciosa autem forma mulierum, sub qua plerunque ignauus & imbellis latitat animus. Quæ duo difficillimum est vni inesse. Pulchritudo enim homines maximè mollit, persuadetq; deliciari, vt nullius alterius gloriæ indigos, &c vt est apud Dionem Prusæum orat. 30 Accidit tamen vt vtrumque in eodem subiecto concurrat, putà in ipso Hectore: vnde manifestò constat, hoc à Glauco ipsi obiectum merum esse & putidum cauillamentum. quòd autem ex præsenti fuga illius ansam arripuerit, docebit Hector posteà, se non virorum metu fugere, sed quia Ioue nolente nefas esset præliari.

i πτόλεΐ τ' αὐτῷ] Hoc est quod modò dicebam, reticere Glaucum hoc Hectoris facinus, vt vides. nam Patrocli mortem commemorans non eam illi tribuit, sed tantùm accidisse eam dicit, ne eundem laudet, quem obiurgandum suscepit.

k νῦν δέ σευ ὠνοσάμην] Tuetur sese Hector, & illam ignauiæ calumniam lõgè à se amolitur, primumq; insipientem appellat Glaucum: quasi minimè intelligat, se non quòd timidus ac formidolosus per se sit, & cuiusquam Græcorum, nedum ipsius Aiacis, quem ipsi anteponebat Glaucus, pugnam detrectet, fuga salutem petere: sed quòd diuinitùs illi hoc fugæ studium incussum est. Nouit enim Hector, Iouis lances, vt anteà à Poeta dictum est. id est, iam in Græcorum partes victoriam propendere. Tamen ne Glauco sententiam corroboret, si fugere pergat. adeò est honoris cupidus, & fugiens ignominiæ & dedecoris, vt etiam, Ioue ipso non probante, quod illi omnino exploratum est, in illos dimicationum æstus denuò se conijcit, vnde nunquam emersurus est.

Ὣς εἰπὼν, Τρώεσσιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀΰσας·
Τρῶες, καὶ Λύκιοι, καὶ Δάρδανοι ἀγχιμαχηταί,
Ἀνέρες ἔστε, φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς,
Ὄφρ' ἂν ἐγὼν Ἀχιλῆος ἀμύμονος ἔντεα δύω,
Καλὰ, τὰ Πατρόκλοιο βίην ἐνάριξα κατακτάς.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κορυθαίολος Ἕκτωρ
Δηΐου ἐκ πολέμοιο· θέων δ' ἐκίχανεν ἑταίρους
Ὦκα μάλ', οὔπω τῆλε, ποσὶ κραιπνοῖσι μετασπών,
Οἳ προτὶ ἄστυ φέρον κλυτὰ τεύχεα Πηλεΐωνος.
Στὰς δ' ἀπάνευθε μάχης πολυδακρύου ἔντε' ἄμειβεν.
Ἤτοι ὁ μὲν τὰ ἃ δῶκε φέρειν προτὶ Ἴλιον ἱρὴν
Τρωσὶ φιλοπτολέμοισιν· ὁ δ' ἄμβροτα τεύχεα δῦνε
Πηλεΐδεω Ἀχιλῆος, ἅ οἱ θεοὶ οὐρανίωνες
Πατρὶ φίλῳ ἔπορον· ὁ δ' ἄρα ᾧ παιδὶ ὄπασσε
Γηράς· ἀλλ' οὐχ υἱὸς ἐν ἔντεσι πατρὸς ἐγήρα.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἀπάνευθεν ἴδεν νεφεληγερέτα Ζεὺς
Τεύχεσι Πηλεΐδαο κορυσσόμενον θείοιο,
Κινήσας ῥα κάρη, προτὶ ὃν μυθήσατο θυμόν·
a Ἆ δείλ', οὐδέ τί τοι θάνατος καταθύμιός ἐστιν,
Ὃς δή τοι σχεδὸν εἶσ'· σὺ δ' ἄμβροτα τεύχεα δύνεις
Ἀνδρὸς ἀριστῆος, τόν τε τρομέουσι καὶ ἄλλοι·
Τοῦ δὴ ἑταῖρον ἔπεφνες ἐνηέα τε κρατερόν τε·
Τεύχεα δ' οὐ κατὰ κόσμον ἀπὸ κρατός τε καὶ ὤμων
Εἵλευ· ἀτάρ τοι νῦν γε μέγα κράτος ἐγγυαλίξω,
c Τῶν ποινήν,* ὅ τοι οὔτι μάχης ἐκνοστήσαντι
Δέξεται Ἀνδρομάχη κλυτὰ τεύχεα Πηλεΐωνος.
Ἦ, καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων.
d Ἕκτορι δ' ἥρμοσε τεύχε' ἐπὶ χροΐ· δῦ δέ μιν Ἄρης
Δεινὸς ἐνυάλιος· πλῆσθεν δ' ἄρα οἱ μέλε' ἐντὸς
Ἀλκῆς καὶ σθένεος· μετὰ δὲ κλειτοὺς ἐπικούρους
Βῆ ῥα μέγα ἰάχων· ἰνδάλλετο δέ σφισι πᾶσι
Τεύχεσι λαμπόμενος μεγαθύμου Πηλεΐωνος.
Ὤτρυνεν δὲ ἕκαστον ἐποιχόμενος ἐπέεσσι,
Μέσθλην τε, Γλαῦκόν τε, Μέδοντά τε, Θερσίλοχόν τε,
Ἀστεροπαῖόν τε, Δεισήνορά θ', Ἱππόθοόν τε,
Φόρκυν τε, Χρομίον τε, καὶ Ἔννομον οἰωνιστήν·
Τοὺς ὅγ' ἐποτρύνων ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
f Κέκλυτε, μυρία φῦλα περικτιόνων ἐπικούρων·
g Οὐ γὰρ ἐγὼ πληθὺν διζήμενος, οὐδὲ χατίζων,

Sic locutus, Troianos hortabatur altè clamans:
Troiani & Lycij, & Dardani pugnaces,
Viri estote, ô amici, recordamini autẽ bellica virtus:
Dum ego Achillis fortißimi arma induam,
Pulchra, quæ à Patroclo vi detraxi interficiens.
Sic locutus abijt galeam mouens Hector
Hostili è bello: currensq; assecutus est socios
Citò admodũ, nõdũ procul pedib. velocib. insequut⁹,
Qui ad vrbem portabant inclyta arma Pelidæ:
Stãs verò seorsum à prælio lacrymoso, arma mutauit.
Quippe hic quidem sua dedit portare ad Ilium sacrũ
Troianis pugnacib. hic aũt immortalia arma induit
Pelidæ Achillis, quæ ipsius dij cœlestes
Patri dilecto dederant. hic autem suo filio dederat
Senescens: sed non filius in armis patris consenuit.
Hunc. a. postquã seorsum vidit nubicogus Iupiter
Armis Pelidæ armatum diuini,
Moto vtiq. capite erga suum locutus est animum:
O miser, neque tibi mors in animo est,
Quæ iã tibi propè est: tu aũt immortalia arma induis
Viri fortißimi, quem horrent & alij
Cuius socium interfecisti mitemq; fortemq;:
Arma autem non decenter à capiteq; & humeris
Abstulisti: verùm tibi nunc magnum robur præbebo,
Horũ cõpensationẽ, quòd à te neutiquã, è pugna reuerso, x. ia
Excipiet Andromache inclyta arma Pelidæ.
Dixit, & nigris superciliis annuit Iupiter:
**Hectori. a. aptauit arma ad corpus: subijtq; eum Mars*
Terribilis, bellicus: impletaq; sunt eius membra intus
Fortitudine & robore. & ad inclytos auxiliatores
Iuit valdè clamans: similis videbatur. a. ipsis omnib.
Armis resplendens magnanimi Pelidæ.
Hortatus est autem vnumquenq; obambulãs verbis,
Mesthlemq;, Glaucumq;, Medontemq;, Thersilochũq;,
Asteropæumq;, Desinoremq;, Hippothoumq;,
Phorcynq;, Chromiumq;, & Ennomum augurem.
Hos hic incitans verbis velocibus allocutus est:
Audite innumeræ gẽtes finitimorũ auxiliariorũ:
Non enim ego multitudinem quærens, neq; egens ea

ἐνθάδ' ἀφ' ὑμετέρων πολίων ἤγειρα ἕκαστον,
ἀλλ' ἵνα μοι Τρώων ἀλόχους καὶ νήπια τέκνα
προφρονέως ῥύοισθε φιλοπτολέμων ὑπ' Ἀχαιῶν.
τὰ φρονέων δώροισι κατατρύχω καὶ ἐδωδῇ
λαούς, ὑμέτερον δὲ ἑκάστου θυμὸν ἀέξω.
τῷ τις νῦν ἰθὺς τετραμμένος ἢ ἀπολέσθω,
ἠὲ σαωθήτω· ἡ γὰρ πολέμου ὀαριστύς.
ὃς δέ κε Πάτροκλον καὶ τεθνηῶτά περ ἔμπης
Τρῶας ἐς ἱπποδάμους ἐρύσῃ, εἴξῃ δέ οἱ Αἴας,
ἥμισυ τῷ ἐνάρων ἀποδάσσομαι, ἥμισυ δ' αὐτὸς
ἕξω ἐγώ· τὸ δέ οἱ κλέος ἔσσεται ὅσσον ἐμοί περ.
ὣς ἔφαθ'· οἳ δ' ἰθὺς Δαναῶν βρίσαντες ἔβησαν,
δούρατ' ἀνασχόμενοι· μάλα δέ σφισιν ἔλπετο θυ-
μὸς
νεκρὸν ὑπ' Αἴαντος ἐρύειν Τελαμωνιάδαο.
νήπιοι· ἦ τε πολέσσιν ἐπ' αὐτῷ θυμὸν ἀπηύρα.
καὶ τότ' ἄρ' Αἴας εἶπε βοὴν ἀγαθὸν Μενέλαον,
ὦ πέπον, ὦ Μενέλαε διοτρεφές, οὐκέτι νῶϊ
ἔλπομαι αὐτώ περ νοστησέμεν ἐκ πολέμοιο.
γρ. ἐξειδία. οὔτι τόσον νέκυος * περιδείδια Πατρόκλοιο,
ὅς κε τάχα Τρώων κορέει κύνας ἠδ' οἰωνούς,
γρ. ἐξειδία. ὅσσον ἐμῇ κεφαλῇ * περιδείδια, μή τι πάθῃσι,
καὶ σῇ, ἐπεὶ πολέμοιο νέφος περὶ πάντα καλύπτει
Ἕκτωρ, ἡμῖν δ' αὖτ' ἀναφαίνεται αἰπὺς ὄλεθρος.
ἀλλ' ἄγ' ἀριστῆας Δαναῶν κάλει, ἤν τις ἀκούσῃ.
ὣς ἔφατ', οὐδ' ἀπίθησε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
ἤϋσεν δὲ διαπρύσιον Δαναοῖσι γεγωνώς,
ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
οἵ τε παρ' Ἀτρείδῃς Ἀγαμέμνονι καὶ Μενελάῳ
δήμια πίνουσιν καὶ σημαίνουσιν ἕκαστος
λαοῖς· ἐκ δὲ Διὸς τιμὴ καὶ κῦδος ὀπηδεῖ·
ἀργαλέον δέ μοί ἐστι διασκοπιᾶσθαι ἕκαστον
ἡγεμόνων· τόσση γὰρ ἔρις πολέμοιο δέδηεν.
ἀλλά τις αὐτὸς ἴτω, νεμεσιζέσθω δ' ἐνὶ θυμῷ
Πάτροκλον Τρωῇσι κυσὶ μέλπηθρα γενέσθαι.
ὣς ἔφατ'· ὀξὺ δ' ἄκουσεν Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας·
πρῶτος δ' ἀντίος ἦλθε θέων ἀνὰ δηϊοτῆτα.
τὸν δὲ μετ' Ἰδομενεὺς καὶ ὀπάων Ἰδομενῆος
Μηριόνης, ἀτάλαντος Ἐνυαλίῳ ἀνδρειφόντῃ.
τῶν δ' ἄλλων τίς κεν ᾗσι φρεσὶν οὐνόματ' εἴποι,
ὅσσοι δὴ μετόπισθε μάχην ἤγειραν Ἀχαιῶν;
Τρῶες δὲ προὔτυψαν ἀολλέες, ἦρχε δ' ἄρ' Ἕκτωρ.
ὡς δ' ὅτ' ἐπὶ προχοῇσι διιπετέος ποταμοῖο
βέβρυχεν μέγα κῦμα ποτὶ ῥόον, ἀμφὶ δέ τ' ἄκραι
γρ. ἠϊόνες * ἠϊόνες βοόωσιν ἐρευγομένης ἁλὸς ἔξω,
γρ. Τόσσῃ ἄ- * τόσσῃ ἄρα Τρῶες ἰαχῇ ἴσαν· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
ρα Τρῶες ἰα-
χῇ ἴσαν ἕστασαν ἀμφὶ Μενοιτιάδῃ, ἕνα θυμὸν ἔχοντες,
φραχθέντες σάκεσιν χαλκήρεσιν· ἀμφὶ δ' ἄρα σφι
γρ. πολλὴν λαμπρῇσιν κορύθεσσι Κρονίων ἠέρα πολλὴν
χεῦ', ἐπεὶ οὐδὲ Μενοιτιάδην ἤχθαιρε πάρος γε,
ὄφρα ζωὸς ἐὼν θεράπων ἦν Αἰακίδαο·
μίσησεν δ' ἄρα μιν δηΐων κυσὶ κύρμα γενέσθαι
Τρωῇσιν· τῷ καί οἱ ἀμυνέμεν ὦρσεν ἑταίρους.
ὦσαν δὲ πρότεροι Τρῶες ἑλίκωπας Ἀχαιούς.
νεκρὸν δὲ προλιπόντες ὑπέτρεσαν, οὐδέ τιν' αὐτῶν
Τρῶες ὑπέρθυμοι ἕλον ἔγχεσιν ἱέμενοί περ.
ἀλλὰ νέκυν ἐρύοντο· μίνυνθα δὲ καὶ τοῦ Ἀχαιοὶ
μέλλον ἀπέσσεσθαι· μάλα γάρ σφεας ὦκ' ἐλέλιξεν
Αἴας, ὃς περὶ μὲν εἶδος, περὶ δ' ἔργα τέτυκτο

Huc à vestris ciuitatibus congregaui quemque
Sed vt mihi Troianorum vxores & paruos pueros
Alacriter tueremini bellicosis ab Achiuis.
Hæc cogitans donis exhaurio & commeatu
Populos, vestrum autem cuiusque animum augeo.
Idcircò aliquis nunc rectà conuersus aut pereat
Aut seruetur. hoc enim belli est commercium.
Qui autē Patroclum, etiam mortuum tamen [illegible] Aiax.
Troianos ad equorū domitores traxerit, cesseritque ei Aiax
Dimidium huic spoliorum partiar. dimidiū [illegible] ipse
Habebo ego: gloria autem ei erit quanta mihi.
Sic dixit: hi autem rectà cōtra Danaos ingruentes iuerūt,
Hastilia protendentes, admodum autem ipsis sperabat animus
Cadauer ab Aiace trahere Telamonide.
Stulti, certè multis sup ipso cadauere animā eripuit.
Et tūc Aiax allocutus est in prælio strenuū Menelaū:
O amice, o Menelae generose, non amplius nos
Spero ne ipsos quidem redituros è bello:
Nec sanè tantum de cadauere timeo Patrocli,
Qui quidē mox Troianorū saturabit canes, & aues,
Quantum meo de capite timeo, ne quid patiatur.
Et tuo: quoniam belli nebula omnia obtegit
Hector, nobis autem rursus imminet grauis interitus.
Sed age optimates Danaorum voca si quis audiat.
Sic dixit, neque immorigerus fuit in prælio strenuus Menelaus:
Clamauit autem longe lateque Danais vociferans [illegible].
O dilecti Argiuorum duces & principes,
Quique apud Atridas Agamemnonem & Menelaum
Publicè vescuntur, & imperant singuli
Copijs: ab verò Ioue dignitas & gloria procedit:
Difficile autem mihi est speculari vnumquenque
Ducum, tanta enim contentio belli exarsit.
Sed aliquis sponte sua veniat, indigneturque in animo
Patroclum Troianis canibus ludibrium fieri.
Sic dixit: cōtinuo autem audiuit Oilei filius velox Aiax.
Primus verò obuius venit currens per prælium
Hunc vero post, Idomeneus & minister Idomenei
Meriones, similis Marti homicidæ.
Cæterorum vero quisnam [illegible] sua mēte nomina diceret,
Quotquot iā post pugnā [illegible]
Troiani autem prius [illegible]
Veluti autem [illegible]
Resonat ingens vnda ad fluxum [illegible]
Littora resonant, eructante mari extra
Tantus Troianorum clamor erat, sed Achiui
Stabant circa Menœtiadem, vnum animum [illegible]
Septi scutis æreis circa autem ipsis
Splendidas galeas Saturnius caliginem multam
Fundebat, quoniam neque Menœtiadem o[illegible]
Quamdiu viuus existens famulus erat A[illegible]
Nolebat autem ipsum hostium canibus [illegible]
Troianis, ideo [illegible] & ei auxiliari [illegible]
Repulerūt autem priores Troiani [illegible]
Cadauer autem [illegible]
Troiani [illegible]
Sed cadauer [illegible]
Absuturi erant, valde enim ipsos [illegible]
Aiax, qui forma quidem atque factis [illegible]

Τῶν ἄλλων Δαναῶν μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα.
Ἴθυσεν δὲ διὰ προμάχων, συῒ εἴκελος ἀλκὴν
Καπρίῳ, ὅς τ' ἐν ὄρεσσι κύνας θαλερούς τ' αἰζηοὺς
Ῥηϊδίως ἐκέδασσεν, ἑλιξάμενος διὰ βήσσας·
Ὣς υἱὸς Τελαμῶνος ἀγαυοῦ φαίδιμος Αἴας
Ῥεῖα μετεισάμενος Τρώων ἐκέδασσε φάλαγγας,
Οἳ περὶ Πατρόκλῳ βέβασαν, φρόνεον δὲ μάλιστα
Ἄστυ πότι σφέτερον ἐρύειν καὶ κῦδος ἀρέσθαι.
Ἤτοι τὸν Λήθοιο Πελασγοῦ φαίδιμος υἱὸς
Ἱππόθοος ποδὸς ἕλκε κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην,
Δησάμενος τελαμῶνι παρὰ σφυρὸν ἀμφὶ τένοντας,
Ἕκτορι καὶ Τρώεσσι χαριζόμενος· τάχα δ' αὐτῷ
Ἦλθε κακόν, τό οἱ οὔτις ἐρύκακεν ἱεμένων περ.
Τὸν δ' υἱὸς Τελαμῶνος ἐπαΐξας δι' ὁμίλου
Πλῆξ' αὐτοσχεδίην κυνέης διὰ χαλκοπαρῄου.
Ἤρικε δ' ἱπποδάσεια κόρυς περὶ δουρὸς ἀκωκῇ,
Πληγεῖσ' ἔγχεΐ τε μεγάλῳ καὶ χειρὶ παχείῃ.
Ἐγκέφαλος δὲ παρ' αὐλὸν ἀνέδραμεν ἐξ ὠτειλῆς
Αἱματόεις· τοῦ δ' αὖθι λύθη μένος, ἐκ δ' ἄρα χειρῶν
Πατρόκλοιο πόδα μεγαλήτορος ἧκε χαμᾶζε
Κεῖσθαι· ὁ δ' ἄγχ' αὐτοῖο πέσε πρηνὴς ἐπὶ νεκρῷ
Τῆλ' ἀπὸ Λαρίσης ἐριβώλακος· οὐδὲ τοκεῦσι
Θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰὼν
Ἔπλεθ' ὑπ' Αἴαντος μεγαθύμου δουρὶ δαμέντι.
Ἕκτωρ δ' αὖτ' Αἴαντος ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ.
Ἀλλ' ὁ μὲν ἄντα ἰδὼν ἠλεύατο χάλκεον ἔγχος
Τυτθόν· ὁ δὲ Σχεδίον μεγαθύμου Ἰφίτου υἱὸν
Φωκήων ὄχ' ἄριστον, ὃς ἐν κλειτῷ Πανοπῆϊ
Οἰκία ναιετάασκε, πολέσσ' ἄνδρεσσιν ἀνάσσων,
Τὸν βάλ' ὑπὸ κληῗδα μέσην, διὰ δ' ἀμπερὲς ἄκρη
Αἰχμὴ χαλκείη παρὰ νείατον ὦμον ἀνέσχε.
Δούπησεν δὲ πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Αἴας δ' αὖ Φόρκυνα δαΐφρονα, Φαίνοπος υἱὸν,
Ἱπποθόῳ περιβάντα, μέσην κατὰ γαστέρα τύψε.
Ῥῆξε δὲ θώρηκος γύαλον, διὰ δ' ἔντερα χαλκὸς
Ἤφυσ'· ὁ δ' ἐν κονίῃσι πεσὼν ἕλε γαῖαν ἀγοστῷ.
Χώρησαν δ' ὑπό τε πρόμαχοι καὶ φαίδιμος Ἕκτωρ·
Ἀργεῖοι δὲ μέγ' ἴαχον, ἐρύσαντο δὲ νεκροὺς
Φόρκυν θ' Ἱππόθοόν τε, λύοντο δὲ τεύχε' ἀπ' ὤμων.

Alios Danaos post inculpatum Peliden:
Ruit autē ꝑ primos pugnatores, sui similis fortitudine,
Apro, qui in montibus canes florentesq; iuuenes
Facile dissipauit circumactus per loca peruia:
Sic filius Telamonius clari illustris Aiax
Facile intergrediens, Troianorum dissipauit phalāges,
Qui circa Patroclum iuerant cogitabāt autē maximè
Oppidum versus suum trahere & gloriā reportare.
Certe hunc Lethi Pelasgi illustris filius
Hippothous pede trahebat in forti pugna,
Cum alligasset loro iuxta talum circa tendones,
Hectori & Troianis gratificans: repentè autem ipsi
Venit malū quod ab eo nullus auertit quāuis cupiētiū.
Hunc .a. filius Telamonius irruens per multitudinem,
Percussit cominus per galeam aeneas malas habentem.
Scissa est .a. equinas setas habēs galea circa hastæ cuspi-
Percussa hasta magna & manu crassa (dem.
Cerebrum .a. iuxta ferrum hastæ subsiluit ex vulnere
Sāguinolētū huiꝰ .a. ibi solutū est robur: è vero manib.
Patrocli pedem magnanimi remisit in terram
Iacere: ipse .a. prope ipsum cecidit cernuꝰ super mortuū
Longè à Larissa feraci. neq; parentibus
Educationis pmia dilectis reddidit: breuis tēporis .a. ei
Fuit, ab Aiace magnanimo hasta interfectus. (euum
Hector .a. rursus in Aiacē iaculatus est hasta splendida,
Sed hic quidē ex aduerso intuitus euitauit æreā lanceā
Paululum: hic .a. Schedium magnanimi Iphiti filiū
Phocensium longè præstantissimū, qui inclyto Panopeo
Domo habitabat, multis viris imperans,
Hunc percussit sub iugulum: media & penitus summa
Cuspis ærea prope summum humerum euasit:
Sonuit autem lapsus: resonuerunt autē arma sub ipso.
Aiax .a. rursus Phorcyna bellicosum Phænopis filium
Hippothoum defendentem medio in ventre percussit:
Rupit .a. thoracis concauum, viscera autē ferrum (ma.
Dilacerauit: hic .a. in pulueres lapsus prehēdit terra pal-
Cesserat .a. sensim primi pugnatores & illustris Hector:
Argiui .a. valde clamabant. trahentes autem mortuos
Phorcymq; Hippothoūq; soluerūtq; arma ab humeris.

COMMENTARIVS.

a [illegible]] Res mira, vt cum saluum vellet Iupiter Hectorem hic tamen quasi eo inuito in mortem ruat: quasi crediderit Homerus, [illegible] voluntates faciendi quodcunq; animus suggesserit, qui [illegible] vel etiam peccat Ho[illegible] Iouem [illegible] videbamus, vt decretum Hectoris interitum non magis probe [illegible] poterit, quam [illegible] Sarpedonis [illegible] ab Homero intellectum puto.

b [illegible] Iupiter, quasi ea arma in [illegible], quæ ille honestè & generose sibi non comp[illegible] Vidimus en[illegible] tum. Vana ergo [illegible] illa Hectoris [illegible] vel ipso Ioue teste.

c [illegible] compensabit Iupiter, quasi ipse [illegible] quidem in animo Hectorem [illegible] ipse [illegible] & quasi [illegible] vitæ longioris, quod [illegible] labore, quem, me impulsore, antea pertulit. Ante [illegible] obeat, [illegible], quæ illi fœcunda erit seges gloriæ pro [illegible] illi vitæ flore. Dion [illegible] commemorat, qui, cum [illegible] defuncti sunt, quibus Patroclum [illegible] & M[illegible] Hoc loco tamen videtur [illegible] & infelicitati mortem Hectoris depu[illegible] debet tantam iacturam illo laudis bono existimet, vt & suprà in Sarpedone. Sed Poetæ [illegible] homines sunt.

d [illegible] ad longè resi[illegible], vt ille dicatur hæc arma Hectori adaptasse: alij passiuè intelligunt de ipsis armis, [illegible] passiue [illegible] interpretatio mihi videtur melior. Quod [illegible] geretur, [illegible] &c.

e [illegible] vt refert Eustathius. Quidam enim dicunt, Hectorem [illegible] & [illegible] tamen pro [illegible] non gestare, sed Achillis arma. Alij dicunt, [illegible] Est autem [illegible] hæc armorum immutatio, qua ipsi Græci eludi [illegible] terror [illegible] Troianis, nunc sub [illegible] Græcis [illegible].

f [illegible] Poeta [illegible] Hector milites cohortandi, antequam ad prælium [illegible] & [illegible] solent audaces ducum [illegible] animos multum iniici, qui [illegible] quoque duce se præbaturos. Alloquitur [illegible] Troianorum copias in genere [illegible], tum [illegible] quoque non minus intelligens, dum præstat. Primum monet, vt fortiter Troianos tueantur, [illegible] conuocati fuerant. Deinde statuit etiam præmium eius virtuti, qui Aiacem expugnasset, in cuius debellatione tota vertebatur victoria.

g οὐ γὰρ ἐγὼ πληθὺν] Hoc est primum orationis caput, vbi docet se socios istos non augendi ciuium suorũ numeri, sed propugnandæ tantùm ciuitatis gratia conuocasse. Docet autem Aristoteles Polit. 3. In multis Rebuspublicis attrahi lege ad ciuitatem etiam peregrinos: quod Homerus hoc loco indicat.

h δώροισι καὶ ἐδωδῇ] Nihil habet ergo, quod ἀχαριστίας Hectorem Glaucus insimulet: qui paulò antè dicebat, ἐπεὶ οὐκ ἄρα τις χάρις ἦεν Μάρνασθαι δηΐοισι μετ' ἀνδράσι νωλεμὲς αἰεί. Profitetur enim Hector se nullis parcere sumptibus, vt Lycijs & reliqui copijs nihil desit, adeò vt eos ex ipso Troiano populo eroget, vt in eum vsum impendat. Quare hoc etiam in beneficiorum albo reponit, & eorum gratiam sibi ab illis re ipsa reddi postulat.

i ὣς γὰρ πολέμου ὀαριστύς] Alterutrum in bello euenit, vt aut vincas aut vincaris: neq; certò de illa aut altera parte statuere licet, &, vt ait Pindarus, ἴσα δ' ἀφαίσα τύχας καὶ μαρνάμενοι, Πρὶν τέλος ἄκρον ἱκέσθαι. Et hoc est quod Hector significat. quasi dicat: Non est eo animo ad pugnam procedendum, vt existimetis vos victos fore, vel victuros: sed Martem ἀλλοπρόσαλλον esse, non ignorantes tuite in periculum, quæq; vos fortuna consequatur. & qualem tandem exitum tota res sortitura sit.

k οὐκέτι νῶϊ ἔολπα] Mirum quanta diuersitate hoc prælium describat Poëta, prout ipsi libitum: in qua ingenium illi⁹ adeò ferax apparet, vt nihil suprà. Nunc enim Troianos redeuntes timeri ab Aiace fingit, à quo tamen ipsi anteà propulsi fuerant: adeò vt nõ amplius de Patrocli cadauere sit sollicitus, sed de sui ipsius tuitione, cùm videat tantam Troianorum nubem ingruere. Sic apud Poëtam idem fortis & ignauus varijs est temporibus.

l ἀναφαίνεται αἰπὺς ὄλεθρος.] Eleganti vtitur antithesi. quasi dicat: Quãquam nubes illa Troianorum, quæ capiti nostro ferè impendet, obscuritatem & tenebras causatura videatur, tamen ex illa apparet manifestò & splendidè satis noster interitus. Hinc iubet Menelaum cæteras copias accersere, vt nimirum nubes illa nube quoq; elidatur.

m κυσὶ μέλπηθρα] Vide quæ superiore libro in pugna pro Sarpedonis cadauere annotauimus. Vnde etiam debet intelligi locus ille primo Iliados αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν οἰωνοῖσί τε πᾶσι. Quæ enim in hostium potestatem veniebant cadauera, ea sepulturæ honore non afficiebantur, sed canibus & auibus dilanianda exhibebantur.

n ὣς ἄρα Τρῶες ἰαχῇ ἴσαν] De clamore huiusmodi sæpiùs iam vidimus. Notandũ est autem, cum propriè illis tribui in bello, qui in hostes primi faciunt impetum: credo vt hac animi significatione, (nam vocis intentio hoc habet, vt alias diximus) & tam vasto tumultu & confusione clamantium, aduersarij perterreantur. Itaque hoc loco Troiani in Græcos irruentes inclamasse ingẽter dicuntur, vt exprimit illa maris elegans comparatio: at Græci dicuntur stetisse immobiles circa Patrocli cadauer, quibus aliàs taciturnitatem quoque attribuit. Et barbaris sanè peculiare magis fuisse videtur, quàm Græcis, vt etiam aliæ indicant historiæ. Porrò quod ad illam similitudinem attinet, notandum est, quod noster Eustathius scribit, Solonis, vel secundum quosdam, Platonis imitationes illius causa perijsse. Narratur enim alterutrum eorum, cùm ad Homericam Poësin sua informaret carmina, & illa imitaretur: & illud βοόων reperisset, quod alia voce tam significanter exprimere non posset, suos labores combussisse, ne longè à secũdis Homeri recederet, quò aspirabat. carmen ideò Homericum parodizãs, Ἥφαιστε πρόμολ' ὧδε, Πλάτων (vel Σόλων) νύ τι σεῖο χατίζει. Hæc ille, & itẽ Victorius ex Ver. Scholiaste, vt in suis Scholijs etiam Giphanius meminit. Cùm autem de Platone vel Solone dubitetur, dicam ego quid de vtroq; comperiam. Et primùm quidem Plato cùm in primis annis poësim studiosè coluisset, tandem ad Philosophiam animum applicuisse dicitur, poëmataq; sua concremasse. Sed alio modo, quàm Eustathius. Scripserat Tragœdias, & prætereà alia quædam: quæ omnia cùm recitaturus in Dionysij Theatrum ingressus Socratem audiuisset, vel, vt alij dicũt, ab eo monitus, igne cremasse proditur, hæc identidem verba repetens, Hic, ô Vulcane, Plato tua ope indiget cuius rei meminit Apuleius præter Diog. Laërt. in illius vita. Iam Solonem ita cõmendant omnes ob Poëticam facultatem, vt eũ Homero aut Hesiodo inferiorẽ non futurum prædicet Critias apud Platonem in Timæo: εἰ γὰρ μὴ κατὰ πάρεργον, inquit, τῇ ποιήσει κατεχρήσατο, ἀλλ' ἐσπουδάκει καθάπερ ἄλλοι, τόν τε λόγον ὃν ἀπ' Αἰγύπτου δεῦρο ἐκόμισε ἀπετέλεσε, καὶ μὴ διὰ τὰς στάσεις ὑπὸ κακῶν τε ἄλλων, ὅσα εὗρεν ἐνθάδε ἥκων, ἠναγκάσθη καταμελῆσαι, κατά γε ἐμὴν δόξαν, οὔτε Ἡσίοδος οὔτε Ὅμηρος οὔτε ἄλλος οὐδεὶς ποιητὴς εὐδοκιμώτερος ἐγένετο ἄν ποτε αὐτοῦ. Operam autem multam in Homerum contulisse, testis est Plutarchus, & post eum Pausanias, qui etiam à plerisque Catalogi Homerici partem quampiam ipsi tributam referunt: à plerisq; author Poëseos Homericæ, potiùs quàm Pisistratus, in ordinem redigendæ censeatur: vt mihi verisimile fiat æmulatum fuisse illum Homerici carminis granditatem, & hoc loco à suo incœpto deterritum, vt iam diximus. Sed de re incerta nihil statuo, in qua tot præstantes, καὶ ON LEQVET, scripserunt.

o οὐδὲ τοκεῦσι θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε.] Per transennam videtur monere liberos, vt parentib. alimenta eadem rependãt, quæ ipsi ab illis acceperunt, & vocantur θρεπτήρια. Nam τὸ ἀποδιδόναι, χρεωστικῶς νομίζεται δηλοῖ δεῖν τινι, ait Eustathius. Nos de hac filiorum in parentes gratitudine fuse diximus sup. lib. 4 pag. 76.

Ἔνθά κεν αὖτε Τρῶες ἀρηϊφίλων ὑπ' Ἀχαιῶν
Ἴλιον εἰσανέβησαν ἀναλκείῃσι δαμέντες,
Ἀργεῖοι δέ κε κῦδος ἕλον,[a] καὶ ὑπὲρ Διὸς αἶσαν,
Κάρτεϊ καὶ σθένεϊ σφετέρῳ· ἀλλ' αὐτὸς Ἀπόλλων
Αἰνείαν ὄτρυνε, δέμας Περίφαντι ἐοικὼς
Κήρυκι Ἠπυτίδῃ, ὅς οἱ παρὰ πατρὶ γέροντι
Κηρύσσων γήρασκε, φίλα φρεσὶ μήδεα εἰδώς·
Τῷ μιν ἐεισάμενος προσέφη Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων·
[b] Αἰνεία, πῶς ἂν καὶ ὑπὲρ θεὸν εἰρύσσαισθε
Ἴλιον αἰπεινήν, ὡς δὴ ἴδον ἀνέρας ἄλλους
Κάρτεΐ τε σθένεΐ τε πεποιθότας, ἠνορέῃ τε,
Πλήθεΐ τε σφετέρῳ, καὶ ὑπερδέα δῆμον ἔχοντας;
Ἡμῖν δὲ Ζεὺς μὲν πολὺ βούλεται ἢ Δαναοῖσι
Νίκην· ἀλλ' αὐτοὶ τρεῖτ' ἄσπετον, οὐδὲ μάχεσθε.
Ὣς ἔφατ'· Αἰνείας δ' ἑκατηβόλον Ἀπόλλωνα
Ἔγνω ἐσάντα ἰδών, μέγα δ' Ἕκτορα εἶπε βοήσας,
Ἕκτορ τ' ἠδ' ἄλλοι Τρώων ἀγοὶ ἠδ' ἐπικούρων,
Αἰδὼς μὲν νῦν ἥδε γ' ἀρηϊφίλων ὑπ' Ἀχαιῶν
Ἴλιον εἰσαναβῆναι ἀναλκείῃσι δαμέντας.
Ἀλλ' ἔτι γάρ τίς φησι θεῶν ἐμοὶ ἄγχι παραστάς,
Ζῆν' ὕπατον μήστωρα μάχης ἐπιτάρροθον εἶναι.
Τῷ ῥ' ἰθὺς Δαναῶν ἴομεν, μηδ' οἵ γε ἕκηλοι
Πάτροκλον νηυσὶν πελασαίατο τεθνηῶτα.
Ὣς φάτο, καί ῥα πολὺ προμάχων ἐξάλμενος ἔστη·
Οἱ δ' ἐλελίχθησαν, καὶ ἐναντίοι ἔσταν Ἀχαιῶν.

Tunc rursus Troiani bellicosis à Græcis
In Ilium ascẽdissent, propter impotentiã suã superati:
Argiui.a. gloriã accepissent, etiã præter Iouis consiliũ,
Robore & fortitudine propria: verùm ipse Apollo
Aeneam excitauit corpore Periphanti similis
Præconi Epytidæ, qui ei apud patrem senem
Præconẽ agẽs cõsenuit beneuola mẽtibus cõsilia doct⁹:
Huic se assimulans ipsum allocutus est Iouis filius:
Aenea, quomodo & præter Deum seruaretis
Ilium altum? siquidem vidi viros alios
Fortitudineq; potentiaq; confisos, virtuteq;,
Multitudineq; sua. & intrepidum populum habẽtes:
Nobis.a. Iupiter quidem multò mauult quàm Danais
Victoriam, sed ipsi timetis valde, neq; pugnatis.
Sic dixit: Aeneas autem longè iaculantem Apollinẽ
Cognouit corã ĩtuit⁹: valdè.a. Hectorẽ allocut⁹ est cla-
Hectorq; & cæteri Troianorũ duces & sociorũ, (mãs:
Dedecus quidem nũc hoc est, nos bellicosis ab Achiuis
In Ilium regredi ob ignauiam victos.
Sed adhuc aliquis dicit deorum mihi propè astans,
Iouem summũ consultorem pugnæ auxiliatorem esse.
Quare rectà in Danaos eamus, neq; hi quieti
Patroclum nauibus appropinquent mortuum.
Sic dixit, & multo ante ppugnatores psiliẽs stetit:
Hi autem conuersi sunt, & aduersi steterunt Achiuis.

Ἔνθ' αὖ-

Ἔνθ᾽ αὖτ᾽ Αἰνείας Λεώκριτον οὔτασε δουρὶ,
Υἱὸν Ἀρισβάντος, Λυκομήδεος ἐσθλὸν ἑταῖρον·
Τὸν δὲ πεσόντ᾽ ἐλέησεν ἀρηΐφιλος Λυκομήδης·
Στῆ δὲ μάλ᾽ ἐγγὺς ἰὼν, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ,
Καὶ βάλεν Ἱππασίδην *Ἀπισάονα ποιμένα λαῶν,
Ἧπαρ ὑπὸ πραπίδων· εἶθαρ δ᾽ ὑπὸ γούνατ᾽ ἔλυσεν·
Ὅς ῥ᾽ ἐκ Παιονίης ἐριβώλακος εἰληλούθει,
Καὶ δὲ μετ᾽ Ἀστεροπαῖον ἀριστεύεσκε μάχεσθαι.
Τὸν δὲ πεσόντ᾽ ἐλέησεν ἀρήϊος Ἀστεροπαῖος,
Ἴθυσεν δὲ καὶ ὁ πρόφρων Δαναοῖσι μάχεσθαι·
Ἀλλ᾽ οὔπως ἔτι εἶχε· σάκεσσι γὰρ ἔρχατο πάντη
Ἑσταότες περὶ Πατρόκλῳ, πρὸ δὲ δούρατ᾽ ἔχοντο.
Αἴας γὰρ μάλα πάντας ἐπῴχετο, πολλὰ κελεύων·
Οὔτε τιν᾽ ἐξοπίσω νεκροῦ χάζεσθαι ἄνωγει,
Οὔτέ τινα προμάχεσθαι Ἀχαιῶν ἔξοχον ἄλλων,
Ἀλλὰ μάλ᾽ ἀμφ᾽ αὐτῷ βεβάμεν, σχεδόθεν δὲ μάχεσθαι.
Ὣς Αἴας ἐπέτελλε πελώριος, αἵματι δὲ χθὼν
Δεύετο πορφυρέῳ· τοὶ δ᾽ ἀγχηστῖνοι ἔπιπτον
Νεκροὶ ὁμοῦ Τρώων καὶ ὑπερμενέων ἐπικούρων,
Καὶ Δαναῶν. οὐδ᾽ οἱ γὰρ ἀναιμωτί *γ᾽ ἐμάχοντο·
Παυρότεροι δὲ πολὺ φθίνυθον· μέμνηντο γὰρ αἰεὶ
Ἀλλήλοις *ἀν᾽ ὅμιλον ἀλεξέμεναι πόνον αἰπύν.
Ὣς οἱ μὲν μάρναντο δέμας πυρός· οὐδέ κε φαίης
Οὔτέ ποτ᾽ ἠέλιον σόον ἔμμεναι, οὔτε σελήνην.
Ἠέρι γὰρ κατέχοντο μάχης *ἔπι, ὅσσοι ἄριστοι
Ἕστασαν ἀμφὶ Μενοιτιάδῃ κατατεθνηῶτι.
Οἱ δ᾽ ἄλλοι Τρῶές τε καὶ εὐκνήμιδες Ἀχαιοὶ,
Εὔκηλοι πολέμιζον ὑπ᾽ αἰθέρι· πέπτατο δ᾽ αὐγὴ
Ἠελίου ὀξεῖα, νέφος δ᾽ οὐ φαίνετο πάσης
Γαίης, οὐδ᾽ ὀρέων· μεταπαυόμενοι δὲ μάχοντο,
Ἀλλήλων ἀλεείνοντες βέλεα στονόεντα
Πολλὸν ἀφεσταότες· τοὶ δ᾽ ἐν μέσῳ ἄλγε᾽ ἔπασχον
Ἠέρι καὶ πολέμῳ· τείροντο δὲ νηλέϊ χαλκῷ
Ὅσσοι ἄριστοι ἔσαν. δύο δ᾽ οὔπω φῶτε πεπύσθην
Ἀνέρε κυδαλίμω, Θρασυμήδης Ἀντίλοχός τε,
Πατρόκλοιο θανόντος ἀμύμονος, ἀλλ᾽ ἔτ᾽ ἔφαντο
Ζωὸν ἐνὶ πρώτῳ ὁμάδῳ Τρώεσσι μάχεσθαι·
Τὼ δ᾽, ἐπισσομένω θάνατον καὶ φύζαν ἑταίρων,
Νόσφιν ἐμαρνάσθην, ἐπεὶ ὣς ἐπετέλλετο Νέστωρ,
Ὀτρύνων πόλεμόνδε μελαινάων ἀπὸ νηῶν.
Τοῖς δὲ, πανημερίοις ἔριδος μέγα νεῖκος ὀρώρει
Ἀργαλέης, καμάτῳ δὲ καὶ ἱδρῷ νωλεμὲς αἰεὶ
Γούνατά τε κνῆμαί τε πόδες θ᾽ ὑπένερθεν ἑκάστου,
ᶜ Χεῖρές τ᾽ ὀφθαλμοί τε παλάσσετο μαρναμένοιιν,
Ἀμφ᾽ ἀγαθὸν θεράποντα ποδώκεος Αἰακίδαο,
ᵈ Ὡς δ᾽ ὅτ᾽ ἀνὴρ ταύροιο βοὸς μεγάλοιο βοείην
Λαοῖσιν δώῃ τανύειν μεθύουσαν ἀλοιφῇ·
Δεξάμενοι δ᾽ ἄρα τοίγε διαστάντες τανύουσι
Κυκλόσ᾽, ἄφαρ δέ τε ἰκμὰς ἔβη, δύνει δέ τ᾽ ἀ-
λοιφὴ
Πολλῶν ἑλκόντων, τάνυται δέ τε πᾶσα διαπρό·
Ὣς οἵγ᾽ ἔνθα καὶ ἔνθα νέκυν ὀλίγῃ ἐνὶ χώρῃ
Εἵλκεον ἀμφότεροι. μάλα γάρ σφισιν ἔλπετο θυμὸς,
Τρωσὶν μὲν, ἐρύειν προτὶ Ἴλιον, αὐτὰρ Ἀχαιοῖς,
Νῆας ἐπὶ γλαφυράς· περὶ δ᾽ αὐτοῦ μῶλος ὀρώρει
Ἄγριος· οὐδέ κ᾽ Ἄρης λαοσσόος, οὐδέ κε Ἀθήνη
Τόνγε ἰδοῦσ᾽ ὀνόσαιτ᾽, οὐδ᾽ εἰ μάλα μιν χόλος ἵκοι.
Τοῖον Ζεὺς ἐπὶ Πατρόκλῳ ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων
Ἤματι τῷ ἐτάνυσσε κακὸν πόνον. οὐδ᾽ ἄρα πώ τι

Ibi rursus Aeneas Leocritum vulnerauit hasta,
Filium Arisbantis Lycomedis fortem socium.
Hunc autē lapsum miseratus est bellicosus Lycomedes.
Stetit.a.admodū ppe iens, & iaculat⁹ est lācea lucida:
Et percussit Hippasidem Apisaonem pastorē populorū, χ. Ἀμυθάονα
In hepate sub praecordijs: statim autem soluit:
Qui ex Paonia faecunda venerat,
Et post Asteropaeum primas ferebat in pugnando.
Hunc.a.lapsum miseratus est bellicosus Asteropaeus.
Irruit autem & hic promptus cum Danais pugnare,
Sed nullo modo adhuc poterat, scutis.n.obsepti erāt vndiq;
Stantes circa Patroclum: ante.a.hastis tenebāt.
Aiax enim valdè omnes adierat, multùm adhortans:
Neque aliquem retrò à cadauere recedere iubebat,
Neq; quēq; pcurrere ad pugnandū Achiuos supra alios:
Sed valde circa ipsum adesse, cominus autem pugnare:
Sic Aiax iubebat magnus: sanguine autem terra
Madescebat purpureo. hi autem densi cadebant
Mortui simul Troianorū & fortissimorū auxiliatorū,
Et Danaorum: neq; hi enim sine sanguine pugnabant: χ. γε μάχοντο
Pauciores.a.multò peribant: recordabantur.n.semper
A' se mutuò per turbam depellere laborem grauem. χ. κάθ᾽
Sic hi quidem pugnabant instar ignis: neq; dixisses
Neq; vnquam solem saluum esse, neq; lunam.
Caligine.n.detinebātur in praelio, quotquot fortissimi χ. ἐπὶ
Stabant circa Menatiadem mortuum.
Alij autem Troianiq; & bene ocreati Achiui,
Quieti pugnabāt sub aëre sereno, expansus erat.a.splēdor
Solis acutus: nubes autē non apparebat per totā
Regionē neq; in montibus: interquiescētes.a.pugnabāt
Sua inuicem fugientes tela luctuosa,
Longè dissiti: qui.a.in medio erant, dolores patiebātur
Caligine & bello: affligebantur autem saeuo aere,
Quotquot fortissimi erāt. duo.a.nondū viri audierāt,
Viri gloriosi, Thrasymedes Antilochusq;,
De Patroclo mortuo eximio, sed adhuc putabant
Viuum in primo tumultu cum Troianis pugnare:
Hi autem, intuiti mortem & fugam sociorum
Separatim pugnabant: quoniam sic iusserat Nestor,
Concitans ad bellum nigris à nauibus.
His.a.per totū diē, contentionis magnū certamē motum erat
Molestae: labore autem & sudore indesinenter semper
Genuaq; tibiaq; pedesq; subtus vniuscuiusq;
Manusq; oculiq; faedabantur pugnantium
Circa fortem ministrum velocipedis Aiacidae.
Sicut autem quando vir tauri bouis magni pellem
Populis dederit distendendam temulentā pinguedine:
Accipientes autem vtiq; hi dispositi extendunt
In orbem, statim autem humor exijt, penetràtque adeps.
Multis trahentibus: tenditur autem tota vndiq;:
Sic hi huc & illuc cadauer paruo in spacio
Trahebant vtrique: valde enim ipsis sperabat animus,
Troianis quidem trahere ad Ilium, sed Graecis,
Ad naues concauas, oro.a.ipso tumultus concitabatur
Crudelis neq; Mars copiarum cōcitator, neq; Minerua
Hūc vidēs, vituperasset, neq; si valde ipsā ira coepisset.
Talem Iupiter super Patroclo virorumq; & equorum
Die illo extendit noxium certamen. neq; verò dū quid

Ἠ᾽ δεν

Ἤδεε Πάτροκλον τεθνηότα δῖος Ἀχιλλεύς.
Πολλὸν γὰρ ῥ' ἀπάνευθε νεῶν μάρναντο θοάων
Τείχει ὕπο Τρώων· τό μιν οὔποτε ἔλπετο θυμῷ,
Τεθνάμεν, ἀλλὰ ζωὸν ἐνιχριμφθέντα πύλῃσιν,
Ἂψ ἀπονοστήσειν, ἐπεὶ οὐδὲ τὸ ἔλπετο πάμπαν,
Ἐκπέρσειν πτολίεθρον ἄνευ ἕθεν, οὐδὲ σὺν αὐτῷ.
Πολλάκι γὰρ τό γε μητρὸς ἐπεύθετο νόσφιν ἀκούων,
Ἥ οἱ ἀπαγγέλλεσκε Διὸς μεγάλοιο νόημα.
Δὴ τότε γ' οὔ οἱ ἔειπε κακὸν τόσον ὅσσον ἐτύχθη
Μήτηρ, ὅττι ῥά οἱ πολὺ φίλτατος ὤλεθ' ἑταῖρος.
Οἳ δ' αἰεὶ περὶ νεκρὸν ἀκαχμένα δούρατ' ἔχοντες,
Νωλεμὲς ἐγχρίμπτοντο, καὶ ἀλλήλους ἐνάριζον.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων·
Ὦ φίλοι, οὐ μὰν ἧμιν ἐϋκλεὲς ἀπονέεσθαι — γρ. ἰὼν ἀ- ελλὴς
Νῆας ἔπι γλαφυράς, ἀλλ' αὐτοῦ γαῖα μέλαινα
Πᾶσι χάνοι. τό κεν ἧμιν ἄφαρ πολὺ κέρδιον εἴη,
Ἢ τοῦτον Τρώεσσι μεθήσομεν ἱπποδάμοισιν
Ἄστυ ποτὶ σφέτερον ἐρύσαι, καὶ κῦδος ἀρέσθαι.
Ὧδε δέ τις Τρώων μεγαθύμων αὐδήσασκεν·
Ὦ φίλοι, εἰ καὶ μοῖρα παρ' ἀνέρι τῷδε δαμῆναι
Πάντας ὁμῶς, μή πώ τις ἐρωείτω πολέμοιο.
Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε, μένος δ' ὄρσασκεν ἑταίρου.
Ὣς οἱ μὲν μάρναντο, σιδήρειος δ' ὀρυμαγδὸς
Χάλκεον οὐρανὸν ἷκε δι' αἰθέρος ἀτρυγέτοιο.
Ἵπποι δ' Αἰακίδαο, μάχης ἀπάνευθεν ἐόντες,
Κλαῖον, ἐπειδὴ πρῶτα πυθέσθην ἡνιόχοιο
Ἐν κονίῃσι πεσόντος ὑφ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο.
Ἦ μὰν Αὐτομέδων Διώρεος ἄλκιμος υἱὸς
Πολλὰ μὲν ἂρ μάστιγι θοῇ ἐπεμαίετο θείνων,
Πολλὰ δὲ μειλιχίοισι προσηύδα, πολλὰ δ' ἀρειῇ.
Τὼ δ' οὔτ' ἂψ ἐπὶ νῆας ἐπὶ πλατὺν Ἑλλήσποντον
Ἠθελέτην ἰέναι, οὔτ' ἐς πόλεμον μετ' Ἀχαιούς·
Ἀλλ' ὥστε στήλη μένει ἔμπεδον, ἥ τ' ἐπὶ τύμβῳ
Ἀνέρος ἑστήκῃ τεθνηότος, ἠὲ γυναικός·
Ὣς μένον ἀσφαλέως περικαλλέα δίφρον ἔχοντες,
Οὔδει ἐνισκήψαντε καρήατα· δάκρυα δέ σφι — γρ. ἐνισκίμψαντε
Θερμὰ κατὰ βλεφάρων χαμάδις ῥέε μυρομένοισιν
Ἡνιόχοιο * πόθῳ· θαλερὴ δ' ἐμιαίνετο χαίτη, — γρ. ποθῇ
Ζεύγλης ἐξεριποῦσα παρὰ ζυγὸν † ἀμφοτέροισι. — γρ. ἀμφοτέρωθεν.
Μυρομένω δ' ἄρα τώ γε ἰδὼν ἐλέησε Κρονίων,
Κινήσας δὲ κάρη, προτὶ ὃν μυθήσατο θυμόν·
Ἆ δειλώ, τί σφῶϊ δόμεν Πηλῆϊ ἄνακτι
Θνητῷ; ὑμεῖς δ' ἐστὸν ἀγήρω τ' ἀθανάτω τε.
Ἦ ἵνα δυστήνοισι μετ' ἀνδράσιν ἄλγε' ἔχητον;
Οὐ μὲν γάρ τί πού ἐστιν ὀϊζυρώτερον ἀνδρὸς
Πάντων ὅσσα τε γαῖαν ἔπι πνείει τε καὶ ἕρπει.
Ἀλλ' οὐ μὰν ὑμῖν γε καὶ ἅρμασι δαιδαλέοισιν
Ἕκτωρ Πριαμίδης ἐποχήσεται.* οὐ γὰρ ἐάσω. — γρ. οὐδέ τις ἄλλος.
Ἦ οὐχ ἅλις ὡς καὶ τεύχε' ἔχει καὶ ἐπεύχεται αὔτως;
Σφῶϊν δ' ἐν γούνεσσι βαλῶ μένος ἠδ' ἐνὶ θυμῷ,
Ὄφρα καὶ Αὐτομέδοντα σαώσετον ἐκ πολέμοιο
Νῆας ἔπι γλαφυράς. ἔτι γάρ σφισι κῦδος ὀρέξω,
Κτείνειν, εἰσόκε νῆας ἐϋσσέλμους ἀφίκωνται,
Δύῃ τ' ἠέλιος, καὶ ἐπὶ κνέφας ἱερὸν ἔλθῃ.
Ὣς εἰπὼν, ἵπποισιν ἐνέπνευσεν μένος ἠΰ·
Τὼ δ' ἀπὸ χαιτάων κονίην οὔδας δὲ βαλόντε,
Ῥίμφ' ἔφερον θοὸν ἅρμα μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς·
Τοῖσι δ' ἐπ' Αὐτομέδων μάχετ', ἀχνύμενός περ ἑταίρου,

Sciebat de Patroclo interfecto diuus Achilles.
Multùm enim procul à nauibus pugnabant velocibus
Muro sub Troian. ob id ipsum nunq̃ existimabat animo
Mortuũ esse, sed viuum vbi appropinquasset portis
Reuersurum: quoniam neq; hoc sperabat animo
Euersurum oppidum sine se, neq; cum ipsomet.
Sæpè enim hoc ex matre didicerat seorsum audiens,
Quæ ei referebat Iouis magni mentem.
Tamẽ tũc nõ ei dixerat malũ tantũ, quantũ factũ erat
Mater, q̃ scilicet ei multò dilectissimus perierat socius.
Hi autem semper circa mortuum acutas hastas tenentes
Indesinẽter hærebãt inter se, & se inuicẽ interficiebãt.
Sic autem aliquis dicebat Achiuorum loricatorum:
O amici, non quidem nobis gloriosum est redire
Naues ad concauas, sed hic terra nigra
Omnib. dehiscat. hoc. q. nobis statim multò vtiliꝰ esset,
Quàm si istum mortuum Troianis sinamus bellicosis
Ciuitatem ad suam trahere, & gloriam referre.
Sic. a. aliquis Troianorum magnanimorum dixit:
O amici, etsi fatum est iuxta virum hunc prosterni
Omnes pariter, ne quo modo quis recedat à bello.
Sic sanè aliquis dicebat: robur. a. excitabat socij sui.
Sic hi quidem pugnabant. ferreus autem strepitus
Aereum ad cælum ibat per aërem infrugiferum:
Equi autem Aeacidæ à pugna seorsum existentes
Flebant, postquam primum senserunt aurigam
In pulueribus lapsum ab Hectore homicida.
Certè quidem Automedon Diorei fortis filius
Sæpius quidem scutica cita concitabat verberans:
Sæpius verò blandis allocutus est, sæpius etiam minis:
Hi autem non retrò ad naues ad latum Hellespontum
Volebant ire, neq; in bellum ad Achiuos:
Sed veluti cippus manet firmiter, qui super tumulo
Viri stat mortui, aut mulieris:
Sic manebant immotè, pulcherrimum currũ habentes,
Solo inclinantes capita: lachrymæ autem ipsis
Calidæ ex palpebris in terram fluebant plorantibus
Aurigæ desiderio: florida autem fœdabatur coma
Circulo excidens iuxta iugum, ambobus.
Lugentes autẽ hos conspicatus miseratus est Saturnius:
Mouens autem caput ad suum locutus est animum:
Ah miseri, cur vos dedimus Peleo regi
Mortali? vos autem estis senij expertes immortalesq;
An vt infelices inter homines dolores habeatis?
Non enim quicquam alicubi est ærumnosius homine
Omniũ animantiũ quæ super terrã spirãtq; & serpũt.
Sed non quidem nobis & curribus variegatis
Hector Priamides vehetur: neq; enim permittam.
An non satis quòd & arma habet & gloriatur vanè?
Vobis autem in genua mittam robur, & in animum,
Vt & Automadontem seruetis è bello
Naues ad concauas. adhuc enim ipsis gloriam dabo
Interficiendi, donec ad naues transtratas perueniant,
Occideritq; sol, & super caligo sacra veniat.
Sic loquutus, equis inspirauit robur magnum:
Hi autem à iubis puluerem in terram excutientes
Rapidè ferebant citũ currũ ad Troianos & Achiuos:
His. v. super Automedõ pugnabat, dolẽs quis ob socium,

Ἵπποις

Ἵπποις ἀΐσσων, ὥστ' αἰγυπιὸς μετὰ χῆνας.
Ῥεῖα μὲν γὰρ φεύγεσκεν ὑπὲκ Τρώων ὀρυμαγδοῦ,
Ῥεῖα δ' ἐπαΐξασκε πολὺν καθ' ὅμιλον ὀπάζων.
h Ἀλλ' οὐχ ᾕρει φῶτας, ὅτ' ἐσσεύαιτο διώκειν.
Οὐ γάρ πως ἦν οἶον ἐόνθ' ἱερῷ ἐνὶ δίφρῳ,
Ἔγχει ἐφορμᾶσθαι, καὶ ἐπισχεῖν ὠκέας ἵππους.
Ὀψὲ δὲ δή μιν ἑταῖρος ἀνὴρ ἴδεν ὀφθαλμοῖσιν
Ἀλκιμέδων, υἱὸς Λαέρκεος Αἱμονίδαο·
Στῆ δ' ὄπιθεν δίφροιο, καὶ Αὐτομέδοντα προσηύδα,
Αὐτόμεδον, τίς τοί νυ θεῶν νηκερδέα βουλὴν
Ἐν στήθεσσιν ἔθηκε, καὶ ἐξέλετο φρένας ἐσθλάς;
Οἷον πρὸς Τρῶας μάχεαι πρώτῳ ἐν ὁμίλῳ
Μοῦνος, ἀτάρ τοι ἑταῖρος ἀπέκτατο· τεύχεα δ' Ἕκ-
τωρ
Αὐτὸς ἔχων ὤμοισιν ἀγάλλεται Αἰακίδαο·
Τὸν δ' αὖτ' Αὐτομέδων προσέφη Διώρεος υἱός,
Ἀλκίμεδον, τίς γάρ τοι Ἀχαιῶν ἄλλος ὁμοῖος
Ἵππων ἀθανάτων ἐχέμεν δμῆσίν τε μένος τε,
Εἰ μὴ Πάτροκλος θεόφιν μήστωρ ἀτάλαντος,
Ζωὸς ἐών; νῦν δ' αὖ θάνατος καὶ μοῖρα κιχάνει.
Ἀλλὰ σὺ μὲν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα
Δέξαι, ἐγὼ δ' ἵππων ἀποβήσομαι ὄφρα μάχωμαι.
Ὣς ἔφατ'. Ἀλκιμέδων δὲ βοηθόον ἅρμ' ἐπορούσας,
Καρπαλίμως μάστιγα καὶ ἡνία λάζετο χερσίν·
i Αὐτομέδων δ' ἀπόρουσε. νόησε δὲ φαίδιμος Ἕκτωρ,
Αὐτίκα δ' Αἰνείαν προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα,
Αἰνεία, Τρώων βουληφόρε χαλκοχιτώνων,
Ἵππω τώδ' ἐνόησα ποδώκεος Αἰακίδαο
Ἐς πόλεμον προφανέντε σὺν ἡνιόχοισι κακοῖσι·
Τῶ κεν ἐελποίμην αἱρησέμεν, εἰ σύ γε θυμῷ
Σῷ ἐθέλεις· ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐφορμηθέντε γε νῶϊν
Τλαῖεν ἐναντίβιον στάντες μαχέσασθαι Ἄρηϊ.
Ὣς ἔφατ'. οὐδ' ἀπίθησεν ἐῢς πάϊς Ἀγχίσαο·
Τὼ δ' ἰθὺς βήτην βοέης εἰλυμένω ὤμους,
Αὔῃσι, στερεῇσι· πολὺς δ' ἐπελήλατο χαλκός.
Τοῖσι δ' ἅμα Χρομίος τε καὶ Ἄρητος θεοειδής,
Ἤϊσαν ἀμφότεροι· μάλα δέ σφισιν ἔλπετο θυμὸς
Αὐτώ τε κτενέειν, ἐλάαν τ' ἐριαύχενας ἵππους.
Νήπιοι, οὐδ' ἄρ' ἔμελλον ἀναιμωτί γε νέεσθαι
Αὖτις ἀπ' Αὐτομέδοντος· ὁ δ' εὐξάμενος Διῒ πατρί,
Ἀλκῆς καὶ σθένεος πλῆτο φρένας ἀμφιμελαίνας·
Αὐτίκα δ' Ἀλκιμέδοντα προσηύδα πιστὸν ἑταῖρον,
Ἀλκίμεδον, μὴ δή μοι ἀπόπροθεν ἰσχέμεν ἵππους,
Ἀλλὰ μάλ' ἐμπνείοντε * μεταφρένῳ· οὐ γὰρ ἔγωγε
Ἕκτορα Πριαμίδην μένεος σχήσεσθαι ὀΐω
Πρίν γ' ἐπ' Ἀχιλλῆος καλλίτριχε βήμεναι ἵππω,
Νῶϊ κατακτείναντε, φοβῆσαί τε στίχας ἀνδρῶν
Ἀργείων· ἤ κ' αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισιν ἁλώη.
Ὣς εἰπών, Αἴαντε καλέσσατο καὶ Μενέλαον,
Αἴαντ' Ἀργείων ἡγήτορε, καὶ Μενέλαε,
Ἤτοι μὲν τὸν νεκρὸν * ἐπιτράπεθ' ὅσσοι ἄριστοι,
Ἀμφ' αὐτῷ βεβάμεν, καὶ ἀμυνέσθαι στίχας ἀνδρῶν·
Νῶϊν δὲ ζωοῖσιν ἀμύνετε νηλεὲς ἦμαρ.
Τῇδε γὰρ ἔβρισαν πόλεμον κάτα δακρυόεντα
Ἕκτωρ Αἰνείας θ', οἳ Τρώων εἰσὶν ἄριστοι.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,
Ἥσω γὰρ καὶ ἐγώ. k τὰ δέ κεν Διῒ πάντα μελήσει.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλεν Ἀρήτοιο κατ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην.

Equis impetum faciens, tanquam vultur in anseres.
Facilè quidem enim fugiebat è Troianorum tumultu:
Facilè autem irruebat confertam per turbā insequēs,
Sed nō interficiebat viros, quando cōcitabatur psequi:
Non.n. vllo modo licebat soli illi vecto sacro in curru
Hasta ruere, & inhibere veloces equos.
Tandem autem iam ipsum socius vir vidit oculis
Alcimedon filius Laërcei Aemonidæ:
Stetit autē pone currū, & Automedontē allocutus est:
Automedon, quis tibi deorum inutile consilium
In pectoribus posuit, & abstulit mentem sanam?
Vt contra Troianos pugnes prima in acie
Solus, cæterum tibi socius interemptus est: arma.a. Hector
Ipse gerens humeris exultat Aeacidæ.
Hūc.a. rursus Automedō allocutus est Diorei filius:
Alcimedon, quisnam tibi Achiuorum alius similis
Equorū immortaliū ad tenēdam domitionem robur q;,
Nisi Patroclus dijs artifex similis
Viuus existens? nunc autem mors & fatū deprehēdit:
Sed tu quidem flagellum & habenas splendidas
Accipe: ego.v. ab equis descendam ad pugnam.
Sic dixit: Alcimedon.a. celerem currum ascendens,
Statim flagellum & habenas accepit manibus.
Automedon.a. desilijt: intellexit autē illustris Hector.
Statim verò Aeneam allocutus est propè astantem:
Aenea Troianorum consiliarie loricatorum,
Equos hos duos vidi velocis Aeacidæ
In bellum prodeuntes cum aurigis ignauis:
Quocirca sperarem me capturum si modò tu animo
Tuo velis: siquidem nequaquam irruentes in nos
Sustinerent aduersum stantes decernere Marte.
Sic ait: neq; immorigerus fuit bonus filius Anchisæ.
Hi autem rectà iuerunt corijs contecti humeros
Aridis, firmis: multum verò superinductum erat æs.
His autem vnà cum, Chromiusq; & Aretus deo similis
Iuerunt ambo: valdè.a. illis sperabat animus (quos.
Ipsosq; interficere, & abigere latam ceruicē habētes e-
Stulti neque sanè erant sine sanguine reuersuri
Rursus ab Automedonte: hic.v. precatus Iouem patrem
Fortitudine & robore repletus est pcordia vndiq; nigra.
Statim autem Alcimedontem affatus est fidum sociū,
Alcimedon, nequaquam à me longè detineas equos:
Sed proximè inspirātes tergo nostro, neq; enim equidē χ. μεταφρέ-νῳ.
Hectorem Priamidem à robore temperaturum puto
Antequam Achillis pulchrè iubatos conscendat equos,
Nobis interfectis & in fugam vertat turmas virorum
Argiuorum: aut ipse inter primos capiatur.
Sic fatus, Aiaces vocauit & Menelaum:
Aiaces Argiuorum duces & Menelaë,
Certè q. hoc cadauer cōmittite ijs quotquot fortiss. sunt χ. ἐπιτρά-πεθ' ὅσοι
Vt illud defendant, & propulsent acies virorum:
A nobis verò viuis auertite crudelem diem.
Huc namq; ingruerunt per bellum lacrymosum
Hector Aeneasq; qui Troianorum sunt fortissimi.
Sed quidem hæc Deorum in genibus posita sunt.
Iaculabor enim & ego. hæc autē Ioui omnia cura erūt.
Dixit, & vibrans emisit longam hastam,
Et iecit Areti contrà clypeum vndiq; æqualem:

Ἡ δ'

Ἡ δ' οὐκ ἔγχος ἔρυτο, διὰ πρὸ δ' εἴσατο χαλκὸς,
Νειαίρῃ δ' ἐν γαστρὶ διὰ ζωστῆρος ἔλασσεν.
Ὡς δ' ὅτ' ἂν ὀξὺν ἔχων πέλεκυν αἰζήϊος ἀνὴρ,
Κόψας ἐξόπιθεν κεράων βοὸς ἀγραύλοιο,
Ἶνα τάμῃ διὰ πᾶσαν, ὁ δὲ προθορὼν ἐρίπῃσιν·
Ὣς ἄρ' ὅγε προθορὼν πέσεν ὕπτιος· ἐν δέ οἱ ἔγχος
x. Νηδύοισι *Νηδυίοισι μάλ' ὀξὺ κραδαινόμενον λῦε γυῖα.
Ἕκτωρ δ' Αὐτομέδοντος ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ·
Ἀλλ' ὁ μὲν ἄντα ἰδὼν ἠλεύατο χάλκεον ἔγχος.
Πρόσσω γὰρ κατέκυψε· τὸ δ' ἐξόπιθεν δόρυ μακρὸν
Οὔδει ἐνισκίμφθη, ἐπὶ δ' οὐρίαχος πελεμίχθη
Ἔγχεος. ἔνθα δ' ἔπειτ' ἀφίει μένος ὄβριμος Ἄρης.
Καί νύ κε δὴ ξιφέεσσ' αὐτοσχεδὸν ὁρμηθήτην,
Εἰ μή σφω' Αἴαντε διέκριναν μεμαῶτε,
Οἵ ῥ' ἦλθον καθ' ὅμιλον, ἑταίρου κικλήσκοντος.
Τοὺς δ' ὑποταρβήσαντες ἐχώρησαν πάλιν αὖτις
Ἕκτωρ Αἰνείας τ', ἠδὲ Χρόμιος θεοειδής·
Ἄρητον δὲ κατ' αὖθι λίπον δεδαϊγμένον ἦτορ,
Κείμενον. Αὐτομέδων δὲ θοῷ ἀτάλαντος Ἄρηϊ
Τεύχεά τ' ἐξενάριξε, καὶ εὐχόμενος ἔπος ηὔδα,
Ἦ δὴ μὰν ὀλίγον γε Μενοιτιάδαο θανόντος
i Κῆρ ἄχεος μεθέηκα, χερείονά περ κατέπεφνων.

Hic autem hastam non prohibuit, pertransiit autē æs:
Intimum autem in ventrem per baltheum intorsit.
Quemadmodū.v. quādo acutā habēs securim iuuenis
Cedens post cornua bouis agrestis *(vir*
Neruum incidat totum, hic.v. prosiliens cadit:
Ita hic prosiliens cecidit supinus, inq; illi hasta
Visceribus valdè acutè vibrata labefactauit membra.
Hector verò Automedontem petyt hastili lucido.
Sed is.q. ex aduerso conspicatus vitauit aream hastam.
Antrorsum enim procubuit, retrò autem longa hasta
Solo infixa est: extrema pars autem concussa est
Hastæ, tum deinde laxauit robur fortis Mars.
Et sanè iam ensibus cominus dimicassent,
Nisi ipsos Aiaces diremissent alacres,
Qui venerunt per turmam, socio vocante.
Hos autem subueriti cesserunt rursus retrò
Hector Aeneasq; & Chromius dijs par:
Aretum verò illic dereliquerunt conscisso corde
Iacentem: Automedon autem veloci æqualis Marti
Armisq; eum spoliauit, & glorians verbum dixit:
Profectò paululū saltē propter Menœtiadē mortuū
Cor dolore leuaui deteriorem licet interfecerim.

COMMENTARIVS.

a καὶ ὑπὲρ Διὸς αἶσαν,] In bene dicendo Homerus incōstans est, maximè de Deo: cùm enim aliàs potentissimum faciat, hîc non pudet eum dicere Græcos propria virture nixos etiam præter Iouis ipsius consilium ac voluntatem, decus sibi victoria comparaturos fuisse, nisi Apollo Aeneam excitasset, &c. Neque est quod hic per Iouem fata intelligamus, cùm illa anteà ipso Ioue potentiora dixerimus.

b Αἰνεία, πῶς ἂν καὶ ὑπὲρ θεὸν] Illud ὑπὲρ θεὸν dictū est antea, ὑπὲρ Διὸς αἶσαν, vnde error est cōtinuatus. sed & hic maior, quia ab vno Deorum proficiscitur. Sensus est verborum Apollinis, sub Epytidæ specie huiusmodi: Aenea, quo pacto Deo vobis auxilium non exhibente, ac præter illius mentem & consilium vrbē vestram tueremini, quod tamen à multis viris fortibus præstari solet, si Deo vobis opitulante adhuc ignauia vestra tanta sit vt à Græcis superemini? quasi dicat: Possunt homines & præter Dei voluntatē sese tueri, quanto ergo magis cum illius ope & auxilio? Sed vt dixi, impiæ sunt istæ Poëtarum voces.

c χεῖρές τ' ὀφθαλμοί τε παλάσσετο] Notanda est constructio verbi singularis numeri cum nomine pluralis. Cui similia exempla adducit Eustathius ex Hesiodo, τῶν δ' ἦν τρεῖς κεφαλαί. & ex Epicharmo, ἦν δ' ἐγχέλεις μὲν ... &c. Sed illud nostrum παλάσσετο potest cōstrui cum γούνατα & analogicè cū duobus sequētibus generibus, vt docet Eustathius. Illud autem μαρναμένοιιν, intelligendum est de vtroq; exercitu.

d ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ] Noua & minus vsitata comparatione vtitur, qualis fuit illa anteà de celetibus equis. Eò autem tendit, vt distractum hinc & inde Patrocli cadauer significet, quod corio comparat à pellarijs, siue mauis, coriarijs (per λαοὺς enim non quoslibet, sed eos, quorum est officij intelligendum puto) extenso & dilatato, vbi primum illud pinguedine vel oleo madefactum est. Sicca enim minus facilè distenduntur.

e ἐπεὶ οὐδὲ τὸ ἔλπετο πάμπαν,] Videtur aliud debuisse suspicari Achillem de Patroclo ad Troiam appropinquante, cùm ipsemet hoc illi prohibuisset metu nimirum alicuius Dei. Nam cur ita securè de eius reditu nunc sibi pollicetur? quia, inquit Poëta, non sperabat euersam iri Troiā sine sua præsentia: atqui metuisse eū oportuerat, quod anteà, μήπως ἀπ' Οὐλύμποιο θεῶν αἰειγενετάων Ἐμβήῃ: ideoq; dicebat Patroclo, μὴ σύ γ' ἄνευθεν ἐμεῖο λιλαίεσθαι πολεμίζειν Τρωσὶ φιλοπτολέμοισιν, &c. vbi etiam hoc expressè dicitur, ne ad Ilium accederet. Sed huius loci sensus hic est. Poëta dicit Achillem bene sperasse de socij reditu, quia iam hoc pro explorato habebat, Troiā captam sine se nō iri. quid tum? neq; igitur excitatam iri idcirco pugnam, quòd Patroclus eam aggrederetur capere, cùm fato iam ipso videretur illi hoc decus reseruari, vt ipse rem tantam tentaret: proinde si vsque ad Troianam etiam Patroclus perrexisset, factū iri vt se intra Vrbem Troiani recepissent, quasi qui tam longè à nauibus fugati essent, ante Vrbem non essent constituti. Huic accedebat, quod necessariò superioribus est annectendum, illud à Thetide Achilli non fuisse denunciatum de morte Patrocli, quod facturam matrem proculdubio rebatur, si quidem id contingere debuisset. Vnde non intellexit multa amicos ab amicis plerunque celari incommoda, quæ ipsi euentura sunt. Itaq; Achillem falli res ipsa comprobauit.

f ἵπποι δ' Αἰακίδαο,] Cùm multa licentiosè ac fabulosè Poëta noster scripserit, tum etiam de equis aliquot dixit, quæ multis falsa videbuntur. Sed illa propiùs inspecta, quanquam præter consuetudinem sint, tamen à veritate omnino non abhorrent. De sermone quem equis Achillis cum diuina intelligentia commemorat, dicemus suo loco, id est inf. lib. 19 in fine. Nunc de lachrymis eorundem equorum dicendum nobis est. Multi absurdā esse rem dicent. Ego contrà Homeri nostri defensor, quanquam aliquādo iustus illius reprehēsor, verisimilē esse censeo. Scio enim & pictam & fictam esse ferè totā hanc narrationē. Non est quòd pluribus de equorum ingenio disputemus, vt illis Adamātius Physiognomon μεγαλοψυχίαν & φιλοτιμίαν tribuerit, quod Virgilius, Ouid. Plinius, Aelianus confirmant: vt eos vocem quoq; equorum, cum quibus pugnant, agnoscere (quod omnino magni est ingenij) scripserit Aristoteles, vt eos tela humi collecta equiti porrigere Plinius memoret, vt saltandi peritos apud Sybaritas & Cardianos Athenæus & alij: quæ tamen omnia viam nobis eò faciliorem sternunt, vt has lacrymas credamus, quas confirmant aliorum quoq; authorum loci. Equos præsagire pugnam, & amissos lugere dominos, lacrymasq; interdū desiderio fundere scribit Plin. lib. 8. cap. 42. & affectum equinum lacrymis probari Solinus cap. 47. Virgilius lib. 11. Palantis equum Aethonem lacrymātem quoq; inducit:

Post bellator equus positis insignibus Aethon *It lacrymans, guttisq; humectat grandibus ora, &c.*

Tranquillus in vita Cæsaris sic loquitur: Proximis, ait, diebus, equorum greges, quos in traijciendo Rubicone Marti cōsecrauerat, ac sine custodibus vagos dimiserat, comperit pabulo pertinacissimè abstinere, vbertimq; flere. Id etiam de equis Caligulæ scribit Niphus, sed sine vllo authore. Quæ omnia mihi satis probant facti istius equorum Achillis verisimilitudinem. Addam quod Aelianus de animalibus lib. 10. cap. 17. Elephantos scribit cùm patria priuantur, tātam lacrymarum copiam profundere, vt oculorū sensibus capiantur. Quæ similitudo probabiliorem faciet Homeri narrationem.

g ὀϊζυρώτερον ἀνδρὸς] Audite mortales, quid de vobis Numē illud supremum sentiat. Fastus vester, vestrum superciliū hac vna voce deprimitur, aut deprimi debet, cùm vobis ærumnosius nullum sit animalium genus, ipso Deo & teste & iudice: adeò vt rectè exclamârit Empedocles, ὦ πόποι, ὦ δειλὸν θνητῶν γένος ὦ δυσάνολβον. & huic respondent illa Solonis, οὐδὲ μάκαρ οὐδεὶς πέλεται βροτὸς, ἀλλὰ πονηροὶ πάντες ὅσους θνητοὺς ἠέλιος καθορᾷ. Sed & Simonides, πολύ γ' ἐστὶ πάντων ζώων ἀθλιώτατος ἄνθρωπος. Itaq; monstrum esse perpetuam felicitatem dicebat Batho, ὁ δὴ τὸν βίον τέρπεσθ' ἐστὶν ὅς τις ἀτυχεῖ διὰ βίου. Quæ eiusmodi apud hoc scriptorum genus infinita sunt.

h ἀλλ' οὐχ ᾕρει φῶτας.] Distinctum erat τοῦ παραιβάτου & τοῦ ἡνιόχου officium Ille depugnabat, hic verò currū moderabatur: itaque hic ægre præliari poterat, quia satis esset occupatus in equis regendis. Vnde hoc loco Automedon, quamuis currui insideat, & satis feliciter hostium cateruas perstringat tamen neminem vulnerat, nedum occidit? Ideò temeritatis arguitur paulò pòst ab Alcimedonte: sed tamen hic fuit equorum impetus diuinitus illis immissus, non consilium ipsius aurigæ, qui mox tamen officium παραιβάτου & aurigæ Alcimedon defungetur.

i αὐτὰρ ἐγὼ δ' ἀποβήσομαι.] Sic etiam pugnaturos Heroas, qui παραιβάται essent, desilire vidimus sæpiùs. Desiliebant autem in terram, vnde commodiùs essent cum pedestribus copijs pugnaturi: quod si ita intelligendum non est, res videbitur absurdissima. nam & ita alijs Homericis locis exprimitur. Sed ita videmus etiam superflui fuisse currus, verum ex curribus etiam aliquando pugnabant: vt de illis Alexandri equitibus memoratur, quos a duplici genere pugnæ vocabant διμάχας, qui in regione ἀφ' ἵππων, & pedites congrediebantur. Non recedebant autem à desilientibus nimis longè currus. Ideo monet paulò pòst Automedon Alcimedontem aurigam suum, — μὴ δὲ μοι ἀπόπροθεν ἰσχέμεν ἵππους, Ἀλλὰ μάλ' ἐμπνείοντε μεταφρένῳ, &c.

k τὰ δ' ἢ κεν δὴ ταῦτα μελήσει.] Monemus identidem pietatem Græcis tribui a Poeta, sed & illud semper inculcandum est, quia nō potest odiosa esse tam vtilis rei repetitio. Cùm autem inconstanter de Deo & ipsius de mortalibus cura scripserit, videndum est vt ea quæ veritatis normam sequuntur, amplectamur, vt alias quoque diximus. Ex hoc loco tribui sic Deo prouidentiam Homerum constat. Itaque pius noster Automedon suprà Ioui supplicasse dicitur: — ὁ δ' εὐξάμενος Διὶ πατρὶ Ἀλκῆς καὶ σθένεος πλῆτο φρένας ἀμφιμελαίνας.

l κῆρ ἄχεος μεθέηκα.] Hoc proprium est hominis, vlcisci sese aut amicos, quatenus animo semper afflictari, donec desiderium suum expleuerint: vt hoc loco Automedon, mactato vno ex hostibus, in Patrocli vltionem se leuatum se magno doloris pondere profitetur. Pariter Theognis loquitur, [illegible] & illud Publij: Inimicum vlcisci, vitam est accipere vltimam.

Ὣς εἰπὼν, ἐς δίφρον ἑλὼν ἔναρα βροτόεντα
Θῆκ',* ἀν δ' αὐτὸς ἔβαινε πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν
Αἱματόεις, ὥς τίς τε λέων κατὰ ταῦρον ἐδηδώς·
Ἂψ δ' ἐπὶ Πατρόκλῳ τέτατο κρατερὴ ὑσμίνη,
Ἀργαλέη, πολύδακρυς· ἔγειρε δὲ νεῖκος Ἀθήνη,
Οὐρανόθεν καταβᾶσα· προῆκε γὰρ εὐρύοπα Ζεὺς
Ὀρνύμεναι Δαναούς· δὴ γὰρ νόος ἐτράπετ' αὐτοῦ.
ᵃ Ἠΰτε πορφυρέην ἶριν θνητοῖσι τανύσσῃ
Ζεὺς ἐξ οὐρανόθεν, τέρας ἔμμεναι ἢ πολέμοιο,
Ἢ καὶ χειμῶνος δυσθαλπέος, ὅς ῥά τε ἔργων
Ἀνθρώπους ἀνέπαυσεν ἐπὶ χθονὶ, μῆλα δὲ κήδει·
Ὣς ἡ, πορφυρέῃ νεφέλῃ πυκάσασα* ἑαυτὴν,
Δύσετ' Ἀχαιῶν ἔθνος, ἔγειρε δὲ φῶτα ἕκαστον.
Πρῶτον δ' Ἀτρέος υἱὸν ἐποτρύνουσα προσηύδα,
Ἴφθιμον Μενέλαον (ὁ γάρ ῥά οἱ ἐγγύθεν ἦεν)
Εἰσαμένη Φοίνικι δέμας καὶ ἀτειρέα φωνήν,
Σοὶ μὲν δὴ Μενέλαε κατηφείη καὶ ὄνειδος
Ἔσσεται, εἴ κ' Ἀχιλῆος ἀγαυοῦ πιστὸν ἑταῖρον
Τείχει ὕπο Τρώων ταχέες κύνες ἑλκήσουσιν·
Ἀλλ' ἔχεο κρατερῶς, ὄτρυνε δὲ λαὸν ἅπαντα.
* Τὴν δ' αὖτε προσέειπε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Φοῖνιξ ἄττα γεραιὲ παλαιγενὲς, εἰ γὰρ Ἀθήνη
Δοίη κάρτος ἐμοὶ, βελέων δ' ἀπερύκοι ἐρωήν.
Τῶ κεν ἔγωγ' ἐθέλοιμι παρεστάμεναι καὶ ἀμύνειν
Πατρόκλῳ·* μάλα γάρ με θανὼν ἐσεμάσσατο
θυμόν·
ᵇ Ἀλλ' Ἕκτωρ πυρὸς αἰνὸν ἔχει μένος, οὐδ' ἀπολήγει
Χαλκῷ δηϊόων· τῷ γὰρ Ζεὺς κῦδος ὀπάζει.
Ὣς φάτο· γήθησεν δὲ θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη
Ὅττι ῥά οἱ πάμπρωτα θεῶν ἠρήσατο πάντων·
Ἐν δὲ βίην ὤμοισι καὶ ἐν γούνεσσιν ἔθηκε,
ᶜ Καί οἱ μυίης θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἐνῆκεν,
Ἥ τε καὶ ἐργομένη μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο,
Ἰσχανάᾳ δακέειν, λαρὸν* τέ οἱ αἷμ' ἀνθρώπου.
Τοίου μιν θάρσευς πλῆσε φρένας ἀμφιμελαίνας.
Βῆ δ' ἐπὶ Πατρόκλῳ, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ.
Ἔσκε δ' ἐνὶ Τρώεσσι Ποδῆς υἱὸς Ἠετίωνος,
Ἀφνειός τ' ἀγαθός τε· μάλιστα δέ μιν τίεν Ἕκτωρ
Δήμου, ἐπεί οἱ ἑταῖρος ἔην φίλος εἰλαπιναστής·
Τόν ῥα κατὰ ζωστῆρα βάλε ξανθὸς Μενέλαος,
Ἀΐξαντα φόβονδε, διαπρὸ δὲ χαλκὸν ἔλασσε.
Δούπησεν δὲ πεσών. ἀτὰρ Ἀτρεΐδης Μενέλαος
Νεκρὸν ὑπὲκ Τρώων ἔρυσεν μετὰ ἔθνος ἑταίρων.
Ἕκτορα δ' ἐγγύθεν ἱστάμενος ὤτρυνεν Ἀπόλλων,

Sic fatus, in currum capiens spolia cruenta
Posuit: ipseque conscendit pedes, & manus desuper κ. αὐτὸ
Sanguinolentus, ceu quis leo taurum qui vorauerit.
Rursus autem super Patroclo aucta est fortis pugna,
Molesta, lacrymosa: excitauit verò certamē Minerua
E cælo descendēs: præmiserat.n. latè prospiciens Iupiter
Concitare Danaos. namque mens mutata est eius,
Veluti purpuream Irim mortalibus cùm extenderit
Iupiter cælitùs, signum vt sit vel belli,
Vel etiam tempestatis frigidæ, quæ quidē ab operibus
Homines quiescere facit in terra, pecorib. verò nocet:
Sic hæc cærulea nebula conuoluens seipsam κ. ἡ αὐτὴν,
Ingressa est Achiuorū gentē: excitauit.n. virū quemque.
Primùm verò Atrei filium cùm excitasset, affata est
Fortem Menelaum (hic enim illi propè aderat)
Assimilata, Phœnici forma & indefessa voce,
Tibi quidem Menelaë mæror & dedecus
Erit, siquidem Achillis clari fidum sodalem
Muro sub Troianorum celeres canes discerpserint.
Sed gere te fortiter, incita verò exercitum totum.
Hanc.n. rursus affatus est in prælio fortis Menelaus: κ. Τὸν
Phœnix nutritie, senex antique, vtinam Minerua
Dederit robur mihi, telorū verò depulerit impetum:
Ideo equidem vellem adesse & opem ferre
Patroclo: vehementer enim mihi moriens offendit κ. μέγα
animum:
Sed Hector ignis graue habet robur, neque desistit
Ferro trucidans. huic enim Iupiter gloriam præbet.
Sic dixit: gauisa est autem cæsijs oculis Minerua,
Quia ipsam ante deos precatus erat omnes:
Vim autem in humeris & genibus posuit:
Et ei muscæ audaciam in pectoribus immisit,
Quæ, quamuis depulsa frequēter à corpore humano,
Appetit mordere, dulcisque illi sanguis hominis est: κ. δὲ οἱ
Tali eum audacia repleuit in præcordijs atris.
Iuit aūt ad Patroclū, & iaculatus est hasta fulgenti.
Erat autem inter Troianos Podes filius Eetionis
Diuesque, strenuusque, maximeque ipsū honorabat Hector
Inter populares, quoniā illi sodalis erat charus conuiua:
Hunc ad baltenm percussit flauus Menelaus,
Properantem in fugā: penitus autem ferrū intorsit.
Insonuit verò lapsus at Atrides Menelaus
Cadauer à Troianis subtraxit ad agmen sociorum:
Hectorem autem propius stans instigauit Apollo

Φαίνοπι Ἀσιάδῃ ἐναλίγκιος, ὅς οἱ ἁπάντων
Ξείνων φίλτατος ἔσκεν, Ἀβυδόθι οἰκία ναίων·
Τῷ μιν ἐεισάμενος προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων.
Ἕκτορ, τίς κέ σ' ἔτ' ἄλλος Ἀχαιῶν ταρβήσειε;
Οἷον δὴ Μενέλαον ὑπέτρεσας, ὃς τὸ πάρος περ
Μαλθακὸς αἰχμητής, νῦν δ' οἴχεται οἶος ἀείρας
Νεκρὸν ὑπ' ἐκ Τρώων· σὸν δ' ἔκτανε πιστὸν ἑταῖρον,
Ἐσθλὸν ἐνὶ προμάχοισι, Ποδῆν υἱὸν Ἠετίωνος.
Ὣς φάτο, τὸν δ' ἄχεος νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα,
Βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ.
Καὶ τότ' ἄρα Κρονίδης ἕλετ' αἰγίδα θυσσανόεσσαν,
Μαρμαρέην, Ἴδην δὲ κατὰ νεφέεσσι κάλυψεν·
Ἀστράψας δὲ, μάλα μεγάλ' ἔκτυπε· τὴν δ' ἐτίναξε·
Νίκην δὲ Τρώεσσι δίδου, ἐφόβησε δ' Ἀχαιούς.
Πρῶτος Πηνέλεως Βοιώτιος ἦρχε φόβοιο.
Βλῆτο γὰρ ὦμον δουρὶ, πρόσω τετραμμένος αἰεὶ,
Ἄκρον ἐπιλίγδην· γράψεν δέ οἱ ὀστέον ἄχρις
Αἰχμὴ Πουλυδάμαντος· ὁ γάρ ῥ' ἔβαλε σχεδὸν ἐλθών.
Λήϊτον αὖθ' Ἕκτωρ σχεδὸν οὔτασε χεῖρ' ἐπὶ καρπῷ,
Υἱὸν Ἀλεκτρυόνος μεγαθύμου· παῦσε δὲ χάρμης.
Τρέσσε δὲ παπτήνας, ἐπεὶ οὐκέτι ἔλπετο θυμῷ
Ἔγχος ἔχων ἐν χειρὶ μαχήσεσθαι Τρώεσσιν.
Ἕκτορα δ' Ἰδομενεὺς μετὰ Λήϊτον ὁρμηθέντα
Βεβλήκει θώρηκα κατὰ στῆθος παρὰ μαζόν.
Ἐν καυλῷ δ' ἐάγη δολιχὸν δόρυ· τοὶ δ' ἐβόησαν
Τρῶες, ὁ δ' Ἰδομενῆος ἀκόντισε Δευκαλίδαο
Δίφρῳ ἐφεσταότος· τοῦ μέν ῥ' ἀπὸ τυτθὸν ἅμαρτεν.
Αὐτὰρ ὁ Μηριόναο ὀπάονά θ' ἡνίοχόν τε
Κοίρανον, ὅς ῥ' ἐκ Λύκτου ἐϋκτιμένης ἕπετ' αὐτῷ.
Πεζὸς γὰρ τὰ πρῶτα λιπὼν νέας ἀμφιελίσσας
Ἤλυθε, καί κε Τρωσὶ μέγα κράτος ἐγγυάλιξεν,
Εἰ μὴ Κοίρανος ὦκα ποδώκεας ἤλασεν ἵππους·
Καὶ τῷ μὲν φάος ἦλθεν, ἄμυνε δὲ νηλεὲς ἦμαρ·
Αὐτὸς δ' ὤλεσε θυμὸν ὑφ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο.
Τὸν βάλ' ὑπὸ γναθμοῖο καὶ οὔατος, ἐκ δ' ἄρ' ὀδόντας
Ὦσε δόρυ πρυμνόν, διὰ δὲ γλῶσσαν τάμε μέσσην·
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, κατὰ δ' ἡνία χεῦεν ἔραζε.
Καὶ τάγε Μηριόνης ἔλαβε χερσὶ φίλῃσι,
Κύψας ἐκ πεδίοιο, καὶ Ἰδομενῆα προσηύδα.
Μάστιε νῦν, εἵως κε θοὰς ἐπὶ νῆας ἵκηαι·
Γινώσκεις δὲ καὶ αὐτὸς ὅτ' οὐκέτι κάρτος Ἀχαιῶν.
Ὣς ἔφατ'· Ἰδομενεὺς δ' ἵμασεν καλλίτριχας ἵππους
Νῆας ἐπὶ γλαφυράς· δὴ γὰρ δέος ἔμπεσε θυμῷ.
Οὐδ' ἔλαθ' Αἴαντα μεγαλήτορα καὶ Μενέλαον
Ζεὺς, ὅτε δὴ Τρώεσσι δίδου ἑτεραλκέα νίκην.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε μέγας Τελαμώνιος Αἴας.
Ὢ πόποι, ἤδη μέν κε καὶ ὃς μάλα νήπιός ἐστι,
Γνοίη ὅτι Τρώεσσι πατὴρ Ζεὺς κῦδος ὀπάζει.
χ. ἐφῇ. Τῶν μὲν γὰρ πάντων βέλε' ἅπτεται, ὅστις ἀφείῃ,
Ἢ κακὸς, ἢ ἀγαθός· Ζεὺς δ' ἔμπης πάντ' ἰθύνει·
Ἡμῖν δ' αὔτως πᾶσιν ἐτώσια πίπτει ἔραζε.
Ἀλλ' ἄγετ', αὐτοί περ φραζώμεθα μῆτιν ἀρίστην,
Ἠμὲν ὅπως τὸν νεκρὸν ἐρύσσομεν, ἠδὲ καὶ αὐτοὶ
χ. γενοίμεσθα Χάρμα φίλοις ἑτάροισι γενώμεθα νοστήσαντες·
Οἵ που δεῦρ' ὁρόωντες ἀκηχέδατ', οὐδ' ἔτι φασὶν
Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο μένος καὶ χεῖρας ἀάπτους
Σχήσεσθ', ἀλλ' ἐν νηυσὶ μελαίνῃσιν πεσέεσθαι.
Εἴη δ' ὅστις ἑταῖρος ἀπαγγείλειε τάχιστα

Phænopi Asiadæ similis qui illi omnium
Hospitum amicissimus erat, in Abydo ædes habitans
Huic similis factus ipsū affat° est lōge iaculās Apollo.
Hector, quis te amplius alius Achiuorū formidabit?
Vt iam Menelaum timuisti, qui antè quidem
Mollis bellator: nunc autem abit solus subtrahens
Cadauer ex Troianis: tuumq; interfecit fidū socium
Strenuum inter ꝓpugnatores, Podem filiū Eetionis.
Sic dixit: hunc verò doloris nebula obtexit nigra,
Ibat autem per primam aciem armatus fulgenti ære.
Et tunc sanè Saturnius sumpsit ægidem fimbriatam
Splendentem, Idam verò nubibus cooperuit.
Fulgurās.a. valdè grauiter insonuit: hāc.v. cōcussit,
Victoriā Troianis dedit: in fugā vertit vero Achiuos.
Primus Peneleus Bœotius cœpit fugam: (uersus vsq;
Vulneratus.n. erat ad humerū hasta, antrorsum con-
Summum leuiter: perstrinxit autem ei ad os vsq;
Cuspis Polydamātis. hic enim percussit propè accedēs.
Leitū rursus Hector comin° ꝑcussit in manu ad volā,
Filiū Alectryonis magnanimi, cessare fecit.a. a pugna.
Territ° est.v. circūspiciēs, quonia nō ampli° sperabat
Hastā tenentē manu se pugnaturū cū Troianis. (aio
Hectorem autem Idomeneus in Leitum irruentem
Percussit ad thoracem in pectus iuxta papillam.
In summo.a. fracta est longa hasta, hi.v clamauerūt
Troiani, hic.v. in Idomeneū iaculatus est Deucalidē
In curru stātem: ab hoc quidem paululum aberrauit.
Cæterùm hic Merionis comitem aurigamq;
Cœranū, q è Lycto bene habitata sequebatur ipsum
Pedester enim primò linquēs naues vtrinq; agitatas
Venit: & Troianis magnam victoriam præbuisset,
Nisi Cœranus confestim celeres impulisset equos.
Et huic quidem salus venit, depulitq; crudelē diem:
Ipse autem perdidit animum sub Hectore homicida.
Hunc percussit sub maxillam & aurem: at sanè dētes
Excussit hasta extrema, linguamq; discidit mediam.
Cecidit aūt è curru, at habenas deiecit in terram.
Et has Meriones accepit manibus charis
Procumbens è campo, & Idomeneum allocutus est:
Flagella nūc, quousq; veloces ad naues peruenias:
Cognoscis.a. & ipse ꝙ nō ampli° victoria est Græcorū.
Sic dixit: Idomeneus autē flagellauit pulchre iubatos equos
Naues ad cōcauas: iam enim timor inciderat animo,
Neq; latuit Aiacem magnanimum & Menelaum
Iupiter, quū iam Troianis dedit alternā victoriam.
Inter hos.a. sermonē incepit magn° Telamonius Aiax.
Pape, iam quidem & qui valdè stultus est
Cognosceret, ꝙ Troianis pater Iupiter gloriā præbet.
Horum.n. omnium tela tangūt, quicunq; ea emittit,
Seu ignauus seu fortis: Iupiter.a. tamē oīa tela dirigit.
Nobis verò incassum omnibus irrita cadunt humi.
Sed agite, ipsi saltem excogitemus consiliū optimum,
Cum vt cadauer trahamus, tum etiam ipsi
Gaudio dilectis socijs simus, reuersi:
Qui fortè huc respicientes tristantur, neq; putant
Hectoris homicidæ robur & manus inaccessas
Laturos, sed in naues nigras præcipitaturos esse.
Vtinam.v. esset aliquis socius qui nunciet citissimè

Πηλε-

Πηλείδῃ· ἐπεὶ οὔ μιν ὀΐομαι οὐδὲ πεπύσθαι
Λυγρῆς ἀγγελίης, ὅτι οἱ φίλος ὤλεθ' ἑταῖρος.
Ἀλλ' * οὔπη δύναμαι ἰδέειν τοιοῦτον Ἀχαιῶν.
Ἠέρι γὰρ κατέχονται ὁμῶς αὐτοί τε καὶ ἵπποι.
Ζεῦ πάτερ, ἀλλὰ σὺ ῥῦσαι ὑπ' ἠέρος υἷας Ἀχαιῶν·
Ποίησον δ' αἴθρην, δὸς δ' ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι·
Ἐν δὲ φάει καὶ ὄλεσσον, ἐπεί νύ τοι εὔαδεν οὕτως.
Ὣς φάτο· τὸν δὲ πατὴρ ὀλοφύρατο δακρυχέοντα.
ᵍ Αὐτίκα δ' ἠέρα μὲν σκέδασεν, καὶ ἀπῶσεν ὀμίχλην·
Ἠέλιος δ' ἐπέλαμψε, μάχη δ' ἐπὶ πᾶσα φαάνθη·
Καὶ τότ' ἄρ' Αἴας εἶπε βοὴν ἀγαθὸν Μενέλαον.
Σκέπτεο νῦν Μενέλαε διοτρεφὲς αἴκεν ἴδηαι
Ζωὸν ἔτ' Ἀντίλοχον, μεγαθύμου Νέστορος υἱόν·
Ὄτρυνον δ' Ἀχιλῆϊ δαΐφρονι θᾶσσον ἰόντα
Εἰπεῖν ὅττι ῥά οἱ πολὺ φίλτατος ὤλεθ' ἑταῖρος.
Ὣς ἔφατ'. οὐδ' ἀπίθησε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος.
Βῆ δ' ἰέναι, ὥς τίς τε λέων ἀπὸ μεσσαύλοιο,
Ὅς τ' ἐπεὶ ἄρ κε κάμῃσι κύνας τ' ἄνδρας τ' ἐρεθίζων,
Οἵ τε μιν οὐκ εἰῶσι βοῶν ἐκ πῖαρ ἑλέσθαι,
ʰ Πάννυχοι ἐγρήσσοντες· ὁ δὲ, κρειῶν ἐρατίζων
* Ἰθύει, ἀλλ' οὔτι πρήσσει. θαμέες γὰρ ἄκοντες
* Ἀντίοι ἀΐσσουσι θρασειάων ἀπὸ χειρῶν,
ⁱ Καιόμεναί τε δεταί, τάς τε τρεῖ ἐσσύμενός περ·
Ἠῶθεν δ' ἀπονόσφιν ἔβη τετιηότι θυμῷ·
Ὣς ἀπὸ Πατρόκλοιο βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος
Ἤϊε πόλλ' ἀέκων· πέρι γὰρ δίε μή μιν Ἀχαιοὶ
Ἀργαλέου πρὸ φόβοιο ἕλωρ δηΐοισι λίποιεν.
Πολλὰ δὲ Μηριόνῃ τε καὶ Αἰάντεσσι κέλευεν,
Αἴαντ' Ἀργείων ἡγήτορε, Μηριόνη τε,
Νῦν τις ἐνηείης Πατροκλῆος δειλοῖο
Μνησάσθω. πᾶσιν γὰρ ἐπίστατο μείλιχος εἶναι
Ζωὸς ἐών· νῦν δ' αὖ θάνατος καὶ μοῖρα κιχάνει.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη ξανθὸς Μενέλαος,
Πάντοσε παπταίνων, ᵏ ὥστ' αἰετὸς, ὅν ῥά τέ φασιν
Ὀξύτατον δέρκεσθαι ὑπουρανίων πετεηνῶν,
Ὅν τε καὶ ὑψόθ' ἐόντα πόδας ταχὺς οὐκ ἔλαθε πτὼξ
Θάμνῳ ὑπ' ἀμφικόμῳ κατακείμενος· ἀλλά τ' ἐπ' αὐτῷ
Ἔσσυτο, καί τέ μιν ὦκα λαβὼν ἐξείλετο θυμόν·
Ὣς τότε σοὶ Μενέλαε διοτρεφὲς ὄσσε φαεινὼ
Πάντοσε δινείσθην πολέων κατὰ ἔθνος ἑταίρων,
Εἴ που Νέστορος υἱὸν ἔτι ζώοντα ἴδοιο.
Τὸν δὲ μάλ' αἶψ' ἐνόησε μάχης ἐπ' ἀριστερὰ πάσης
Θαρσύνονθ' ἑτάρους, καὶ ἐποτρύνοντα μάχεσθαι·
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος.
Ἀντίλοχ' εἰ δ' ἄγε δεῦρο διοτρεφὲς, ὄφρα πύθηαι
Λυγρῆς ἀγγελίης, ἣ μὴ ὤφελλε γενέσθαι.
Ἤδη μὲν σὲ καὶ αὐτὸν ὀΐομαι εἰσορόωντα
Γινώσκειν ὅτι πῆμα θεὸς Δαναοῖσι κυλίνδει,
Νίκη δὲ Τρώων· πέφαται * δ' ὤριστος Ἀχαιῶν
Πάτροκλος, μεγάλη δὲ ποθὴ Δαναοῖσι τέτυκται.
Ἀλλὰ σύ γ' αἶψ' Ἀχιλῆϊ, θέων ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Εἰπεῖν, αἴκε τάχιστα νέκυν ἐπὶ νῆα σαώσῃ
Γυμνόν· ἀτὰρ τά γε τεύχε' ἔχει κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Ὣς ἔφατ'· Ἀντίλοχος δὲ κατέστυγε μῦθον ἀκούσας·
Δὴν δέ μιν ἀμφασίη ἐπέων λάβε· τὼ δέ οἱ ὄσσε
Δακρυόφι πλῆσθεν, θαλερὴ δέ οἱ ἔσχετο φωνή.
Ἀλλ' οὐδ' ὣς Μενελάου ἐφημοσύνης ἀμέλησε·
Βῆ δὲ θέειν, τὰ δὲ τεύχε' ἀμύμονι δῶκεν ἑταίρῳ

Pelidæ: quoniam nõ ipsum puto ne quidẽ intellexisse
Triste nuncium, quòd ei dilectus perÿt socius.
Atqui nondum possum videre talem inter Græcos: κ. οὔπω
Caligine enim septi sunt simul ipsiq́, & equi.
Iupiter pater, sed tu libera à caligine filios Achiuo-
Facq́, serenitatem, daq́, oculis videre: (rum:
Inq́, luce etiã perde nos, quãdoquidẽ tibi placuit ita.
Sic dixit: hũc aũt pater miseratus est lachrymãtẽ.
Statim aũt caliginem dispersit, & amouit nebulam,
Sol verò affulsit, acies autem omnis apparuit.
Et tunc Aiax allocutus est in prælio fortem Menelaũ:
Circumspice nunc Menelaë generose, an videas
Viuum adhuc Antilochũ magnanimũ Nestoris filiũ.
Incita aũt vt ad Achillem bellicosum ocyus profectus
Nũciet, quòd sanè ei multò charissimus perÿt socius.
Sic dixit: neq́, immoriger⁹ fuit in bello strenu⁹ Me-
Perrexit aũt ire, veluti aliquis leo à caula, (nelaus:
Qui postquã fatigatus fuerit canesq́, virosq́, irritãs,
Qui ipsum non sinunt boum adipem auferre,
Totam noctem vigilantes: hic.v. carnium cupidus
Rectà irruit, sed nihil proficit. crebra enim iacula κ. Ἰθύει,
Aduersa prouolant audacibus à manibus, κ. Ἀντίοι
Ardentesq́, faces quas formidat, concitatus licet sit:
Manè autem seorsum iuit afflicto animo:
Sic à Patroclo in bello strenuus Menelaus (chiui
Ibat valdè inuitus: admodum.n. timebat ne ipsum A-
Graui præ timore dilaniationẽ hostibus relinquerẽt:
Multùm autem Merionemq́, & Aiaces hortabatur:
Aiaces Argiuorum duces, Merioneq́,
Nunc aliquis mansuetudinis Patrocli miseri
Recordetur: omnibus enim norat mitis esse
Viuus existens: nunc verò mors & fatum occupat.
Sic fatus abÿt flauus Menelaus,
Vndiq́, circumspiciens veluti aquila, quam aiunt
Acutissimè cernere inter aërias volucres,
Quamq́, etiã altè existentem pedib. velox non latuit
Arbusto sub frondoso iacens, sed in ipsum (lepus
Fertur, & ipsum confestim capiens exemit animam:
Sic tunc tibi Menelaë generose oculi lucidi
Vndiq́, vertebantur multorum per agmen sociorum,
Si fortè Nestoris filium adhuc viuentem videres.
Hũc verò citissimè cognouit pugnæ in sinistra totius,
Animantemq́, socios & excitantem ad pugnandum.
Propè verò astans allocutus est flauus Menelaus.
Antiloche, eia agè huc generose, vt audias
Triste nuncium, quod vtinam nunquam euenisset.
Iam quidem te & ipsum puto videntem
Cognoscere, quòd cladem deus Danais aduoluit:
Victoria.a. est Troianorũ: occisus est.a. optim⁹ Achiu. κ. δ' ἄριστος.
Patroclus: magnum.a. desiderium Danais contigit.
Sed tu mox Achilli, currens ad naues Græcorum,
Nuncia, si fortè celerrimè cadauer ad nauem seruet
Nudum: namq́, arma habet galeam mouens Hector.
Sic dixit: Antilochus autem perculsus est, verbum
vt audiuit. (culi
Diu.a. ipsum obmutescẽtia verborũ corripuit, eiq́, o-
Lacrymis impleti sunt: florida autem eius hæsit vox:
Sed neq́, sic Menelai mandatum neglexit:
Perrexit.a. currere, suaq́, arma eximio dedit amico

Λαοδόκῳ, ὅς οἱ σχεδὸν ἔστρεφε μώνυχας ἵππους·
Τὸν μὲν δακρυχέοντα πόδες φέρον ἐκ πολέμοιο,
Πηλείδῃ Ἀχιλῆϊ κακὸν ἔπος ἀγγελέοντα.
Οὐδ' ἄρα σοὶ Μενέλαε διοτρεφὲς ἤθελε θυμὸς
Τειρομένοις ἑτάροισιν ἀμυνέμεν, ἔνθεν ἀπῆλθεν
Ἀντίλοχος, μεγάλη δὲ ποθὴ Πυλίοισιν ἐτύχθη·
Ἀλλ' ὅγε τοῖσιν μὲν Θρασυμήδεα δῖον ἀνῆκεν,
Αὐτὸς δ' αὖτ' ἐπὶ Πατρόκλῳ ἥρωϊ βεβήκει.
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' Αἰάντεσσι κιών, εἶθαρ δὲ προσηύδα.
Κεῖνον μὲν δὴ νηυσὶν ἐπιπροέηκα θοῇσιν
Ἐλθεῖν εἰς Ἀχιλῆα πόδας ταχύν· οὐδέ μιν οἴω
Νῦν ἰέναι, μάλα περ κεχολωμένον Ἕκτορι δίῳ,
Οὐ γάρ πως ἂν γυμνὸς ἐὼν Τρώεσσι μάχοιτο,
Ἡμεῖς δ' αὐτοί περ φραζώμεθα μῆτιν ἀρίστην,
Ἠμὲν ὅπως τὸν νεκρὸν ἐρύσσομεν, ἠδὲ καὶ αὐτοὶ
Τρώων ἐξ ἐνοπῆς θάνατον καὶ κῆρα φύγοιμεν.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα μέγας Τελαμώνιος Αἴας,
Πάντα κατ' αἶσαν ἔειπες, ἀγακλεὲς ὦ Μενέλαε·
Ἀλλὰ σὺ μὲν καὶ Μηριόνης ὑποδύντε μάλ' ὦκα,
Νεκρὸν ἀειράντες φέρετ' ἐκ πόνου· αὐτὰρ ὄπισθεν
Νῶϊ μαχησόμεθα Τρωσίν τε καὶ Ἕκτορι δίῳ,
Ἶσον θυμὸν ἔχοντες ὁμώνυμοι, οἳ τὸ πάρος περ
Μίμνομεν ὀξὺν ἄρηα παρ' ἀλλήλοισι μένοντες.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα νεκρὸν ἀπὸ χθονὸς ἀγκάζοντο
Ὕψι μάλα μεγάλως· ἐπὶ δ' ἴαχε λαὸς ὄπισθε
Τρωϊκός, ὡς εἶδοντο νέκυν αἴροντας Ἀχαιούς·
Ἴθυσαν δὲ κύνεσσιν ἐοικότες, οἵτ' ἐπὶ κάπρῳ
Βλημένῳ ἀΐξωσι πρὸ κούρων θηρητήρων.
Ἕως μὲν γάρ τε θέουσι, διαρραῖσαι μεμαῶτες
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐν τοῖσιν ἑλίξεται ἀλκὶ πεποιθώς,
Ἂψ τ' ἀνεχώρησαν, διά τ' ἔτρεσαν ἄλλυδις ἄλλος·
Ὣς Τρῶες, εἵως μὲν ὁμιλαδὸν αἰὲν ἕποντο,
Νύσσοντες ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν·
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' Αἴαντε μεταστρεφθέντε κατ' αὐτοὺς
Σταίησαν,* τῶν δὲ τρέπετο χρώς, οὐδέ τις ἔτλη
Πρόσσω ἀΐξας, περὶ νεκροῦ* δηριάασθαι.
Ὣς οἵ γ' ἐμμεμαῶτε νέκυν φέρον ἐκ πολέμοιο
Νῆας ἐπὶ γλαφυράς· ἐπὶ δὲ πτόλεμος τέτατό σφιν
Ἄγριος, ἠΰτε πῦρ, τό τ' ἐπεσσύμενον πόλιν ἀνδρῶν
Ὄρμενον ἐξαίφνης φλεγέθει, μινύθουσι δὲ οἶκοι
Ἐν σέλαϊ μεγάλῳ· τὸ δ' ἐπιβρέμει ἲς ἀνέμοιο·
Ὣς μὲν τοῖς ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν αἰχμητάων
Ἀζηχὴς ὀρυμαγδὸς ἐπήϊεν ἐρχομένοισιν.
Οἱ δ', ὥσθ' ἡμίονοι κρατερὸν μένος ἀμφιβαλόντες,
Ἕλκωσ' ἐξ ὄρεος κατὰ παιπαλόεσσαν ἀταρπὸν,
Ἢ δοκὸν, ἠὲ δόρυ μέγα νήϊον· ἐν δέ τε θυμὸς
Τείρεθ' ὁμοῦ καμάτῳ τε καὶ ἱδρῷ σπευδόντεσσιν·
Ὣς οἵ γ' ἐμμεμαῶτε νέκυν φέρον· αὐτὰρ ὄπισθεν
Αἴαντ' ἰσχανέτην, ὥστε πρὼν ἰσχάνει ὕδωρ
Ὑλήεις πεδίοιο διαπρύσιον τετυχηκώς,
Ὅς τε καὶ ἰφθίμων ποταμῶν ἀλεγεινὰ ῥέεθρα
Ἴσχει, ἄφαρ δέ τε πᾶσι ῥόον πεδίονδε τίθησι
Πλάζων, οὐδέ τί μιν σθένεϊ ῥηγνῦσι ῥέοντες·
Ὣς αἰεὶ Αἴαντε μάχην ἀνέεργον ὀπίσσω
Τρώων· οἱ δ' ἅμ' ἕποντο, δύω δ' ἐν τοῖσι μάλιστα,
Αἰνείας τ' Ἀγχισιάδης καὶ φαίδιμος Ἕκτωρ·
Τῶν δ', ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται ἠὲ κολοιῶν
Οὖλον κεκλήγοντες, ὅτε προΐδωσιν ἰόντα

γρ. τῶν δ' ἐπιπτῆ
γρ. διαίσσεθαι.
γρ. κυδιείσκονται.

Laodoco, qui iuxta cùm flectebat vnungulos equos.
Hunc quidem lacrymantem pedes referebāt è prælio,
Pelidæ Achilli infaustum verbum nunciaturum.
Neq. tibi Menelaë generose voluit animus
Afflictis socijs auxiliari, vnde discessit
Antilochus, ingensq. desiderium Pylijs fuit:
Sed ille his Thrasymedem diuinum immisit:
Ipse verò rursus ad Patroclum heroëm profectus est.
Cōstitit.a.cū ad Aiaces venit, & subitò allocutus est,
Illum quidem iam ad naues, præmisi veloces
Vt iret ad Achillem pedibus velocem: neq. ipsum puto
Nūc venturū vehemēter quāuis iratū Hectori diuino.
Nō.n. aliquo pacto nud⁹ existēs cōtra Troian. pugnaret:
Nos.a. ipsi saltem cogitemus consilium optimū
Tum vt cadauer trahamus, tum etiam ipsi
Troianorū ex vociferatione mortem & fatum fugiamus.
Hunc.a. excepit dein magnus Telamonius Aiax,
Omnia pro decoro dixisti, admodū inclyte o Menelaë:
Sed tu quidem & Meriones subeuntes valdè citò
Cadauer sublatum forte è prælio. sed à tergo
Nos pugnabimus aduersus Troianosq. & Hectorē diuinū,
Aequalem animū habentes, eiusdē nominis, qui prius
Excipimus acre prælium prope inuicem manentes.
Sic dixit. hi verò cadauer à terra vlnis extulerunt
Altè admodum valdè. acclamauitq. populus retrò
Troianus, vt viderunt cadauer tollentes Achiuos:
Irruerunt autem canibus similes, qui in aprum
Vulneratum festinant ante iuuenes venatores.
Aliquantisper enim currunt vastare cupidi:
Sed cùm iam in illos conuertitur fortitudine fisus,
Retroq. cedunt, diffugiuntq. aliò alius:
Sic Troiani aliquantisper quidem turmatim sequebantur
Ferientes ensibusq. & hastis ancipitibus:
Cæterùm vbi Aiaces conuersi contra ipsos
Constitissent, eorum mutabatur color, neq. quis sustinebat,
Procurrens pro mortuo pugnare.
Sic hi alacres cadauer extulerunt è bello
Naues ad concauas: bellum verò intensum est ipsis
Infestum, velut ignis, qui inuadens ciuitatē virorū
Excitatus subitò comburit, minuūtur autem domus
In flamma magna. illū a. cum fremitu agit vis venti:
Sic quidem hos, equorumq. & virorum bellicosorum
Indesinens tumultus insequebatur abeuntes.
Hi autem tanquam muli validas vires assumentes
Trahunt ex monte per asperam viam
Vel trabem vel lignum ingens nauale: intus verò animus
Affligitur simul laboreq. & sudore festinantibus:
Sic hi prompti cadauer ferebant at à tergo
Aiaces arcebant Troianos, sicut collis amouet aquam
Syluosus, campum longè lateq. assecutus,
Qui rapidorum fluminum difficilia fluenta
Arcet, statim.a. omnibus fluxum ad campum ponit
Amouens, neq. ipsum vi sua perrumpunt fluentia:
Sic vsq. Aiaces pugnam reprimebant retrò
Troianorum. hi verò simul sequebantur, duo autem inter hos maximè
Aeneasq. Anchisiades & illustris Hector:
Horum.a. sicut sturnorū agmen venit vel graculorū
Acutè vociferantes, quando vident accedentem

Κίρκον,

Κίρκον, ὅ, τε σμικρῇσι φόνον φέρει ὀρνίθεσσιν·	*Accipitrem, qui paruis cædem affert auibus:*
Ὣς ἄρ' ὑπ' Αἰνείᾳ τε καὶ Ἕκτορι κοῦροι Ἀχαιῶν	*Sic ab Aeneaq; & Hectore iuuenes Achiuorum*
Οὖλον κεκλήγοντες ἴσαν, λήθοντο δὲ χάρμης·	*Acutè clamātes ibāt, obliuiscebāturq; dimicationis.*
Πολλὰ δὲ τεύχεα καλὰ πέσον περί τ' ἀμφί τε τάφρον,	*Multa v. arma pulchra ceciderūt circūq; inq; fossam*
Φευγόντων Δαναῶν· πολέμου δ' οὐ γίγνετ' ἐρωή.	*Fugientium Danaorum: belli aūt non fiebat cessatio.*

COMMENTARIVS.

a ἠΰτε πορφυρέην ἶριν] Ista non sunt intelligenda de vulgari Iride, quę non solet tam grauia portendere, vt de ista Homerus scribit. De qua sic Eustathius: [illegible]. Quod videbatur à Mythologis nostris obseruandum, sed Natalis ne [illegible] quidem. Ergo hæc Iris Homerica tam noua est & ominosa, quàm Cometæ esse solent.

b [illegible]] Prudentissimus est bellator Menelaus (hoc enim illi vitio vertere non ausim, quanquam fortè possim, si rem propius examinem) qui temerè in periculum ruit, aut cum fortiore congrediatur, nisi se Deorum auxilio tutum certissimè sciat: quanquam videatur viri magnanimi non esse, mortis metu pugnā detrectare, in qua præcipua fortitudinis pars versatur. Habet tamen & hoc pietatis grande documentū, quod robur & audaciam præliandi a Numine pendere fateatur, quod ei etiam bene vertit.

c καί οἱ μυίης θάρσος] Lucianus in illo lepido encomio Muscæ, hunc locum oblitus non est. Sic enim ait: [illegible]. Eustathius tamen illud θάρσος, per θράσος videtur interpretari. ait enim, [illegible]. At Didymus in voce θάρσος, τὸ ἐπίμονον, inquit, [illegible]. Quicquid sit, sane Lucianus nimis hunc locum detorsit ad suam mentem. Nam procul dubio non indicauit robur aut fortitudine Herois hac comparatione, quia ridiculū esset, vt ait Eustathius, deinde falsum est illud, quo Menelaum [illegible] appellat. nam quid de Aiace? A Didymo porrò dissentio, maleq. intelligere continuam illam inuadendi hostes proteruiam, quam Menelao Minerua dicitur indidisse, vt quamuis subinde repelleretur, subinde rursus in medios hostes irrumperet; vt muscæ solent, quæ paululùm fugantur, statim audacissimè reuolant. Sic Eustathio assentimur, qui [illegible] accepit, hoc vel ipsis Epistola Platonis tribuitur. Nam mihi, inquit, Syracusani erga nos non aliter affecti esse videntur, quam sint vespæ, quæ si leuiter irritatæ prouocentur, fiunt inuictæ, donec eas aliquis aggressus funditùs extinguat. Et fortè an generali muscę vocabulo Poeta intellexit.

d [illegible]] Tantum est Deo auspice præliari, qui validis robur adimit, imbecillibus addit, vt sine stupefactione hominum accidat, hos ab illis sæpissime superari. Nam, Quid faciant homines, dicant cùm talia Diui? Est autē subamara hæc Apollinis obiurgatio, qua Hectorem vellicat, quòd ipse qui verè fortis nomen mereatur, & hactenus in hoc certamine validè se gesserit, adeò vt ipse Menelaus illius congressum reformidaret: nunc illius aduentu perturbetur, & passus sit cadauer, pro quo tam strenuè depugnatur, ante oculos sibi eripi non sine eum magno dedecore & ignominia. Huc accedit mors Podis socij eius qui ab eodem Menelao interemptus est.

e [illegible]] Nimis maturè igitur videtur dixisse anteà Homerus, cùm ait: [illegible]. Nam si mutata esset illius volūtas, non fugassent tam repente Achiuos Troiani, adeo vt iocus fuerit illa Mineruæ legatio, qua Menelao dicitur animos adiecisse, quasi nihil aliud exoptaret Iupiter, quàm vt Græci vincerent. Sed credo illud debere intelligi de solo Patrocli cadauere, vt tantisper Iupiter Græcis auxiliatus sit, dum illud arriperet Menelaus (cui grande hoc facinus tribuitur à Poëta, propter rationes, quas aliàs diximus, vbi Menelaus ipse dedecori sibi futurum ait, si eum, qui sui causa trucidatus est, non defenderit) vidimus enim alibi sollicitum de Patroclo fuisse Iouem, vt eius cadauer in manus Græcorum rediret, quo facto pergit Iupiter in cumulando laude facinorum Hectore.

f ὦ πόποι, ἤδη μέν κε] Hæc ab Aiace dicta sunt, vbi ipsi Troiani, cùm à cadauere aduētu Menelai recessissent, rursum in Græcos impetum fecerunt. Magnanimè autem facit, qui victoriam Troianorum non ipsorum virtuti tribuit, sed ab ipso Ioue deriuat, vt moris est apud Poetam. immo & pie omnino, qui negat θεομαχεῖν, deoq; cedendum esse suadet: qualia anteà vidimus.

g [illegible]] Meminisse nos oportet consilij Iouis, quod cò tendit, vt Achilles honoretur. Itaq; cùm nosset cur tenebras illas discuti optaret Aiax, nimirum ad perquirendum quempiam, qui Patrocli mortem Achilli denunciaret: ac illa ratio erat, qua via ad decus Achillis sternebatur, facile id dicitur concessisse, non facturus, puto, si præliandi causa lucem rogasset.

h [illegible]] Rectè dixit. Nam, vt ait Aelianus, cùm leo insidias bubus mollitur, suo robore prudenter vtitur: nam noctu proficiscens ad stabula fortitudine sua omnes quidem exterret, vnum vt arripiat.

i καιόμεναί τε δεταί] Mirum est tam generosum, tam forte animal flammæ aspectu perterreri: sed verum, quod Arist. ex hoc Homerico loco confirmauit de Histor. anim. lib. 9. cap. 44 quod leoni cum elephanto commune est, vt scribit Aelian. de anim. lib. 7. cap. 6 Eius rei causam cùm quærerem, incidi in eundem Aelianum eod. volumine lib. 12. cap. 7. sic loquentem: [illegible] id repetit Philes, dicitq;: Ignem metuit leo, vtpote natura feruidum animal. Græcum exemplar ad manus non fuit. Haec tamen, quia spatij nobis satis est, audire quo pacto etiam exterriti flammis capiantur, vt ex Oppiano effor mauit Gillius, [illegible]. Alter venationis modus (tres enim commemorat Oppianus) per ignem, hic est: Qui accolunt Euphratem, leones hoc modo venantur. Venatores partim in equis fortibus & charopis (id est rauis ac fuluis, vt Gaza interpretatur apud Aristotelem. Vide Rhodig. lib. 13 cap. 8. Gesn. de quadrup. cap. de leone) vt qui tum celerrimi sint, tum soli audeant obuiam leonibus ire cum cæteri equi leonum aspectum non sustineant, partim pedites retia tendunt. Eorum tres in insidiis collocati ad retia frequentibus [illegible] suffulta manent, vnus in medio, alij singuli in vtroq; retium cornu, ita vt is qui in medio est vtrinque extremos alios audire possit: alij more bellico circumsedentes, [illegible] faces ardentes in dextra, in sinistra clypeos habent: nam & ijs concrepant, & incredibilem facium obiectarum metum feris iniiciunt. Itaq; cùm omnes pariter equites circumfusi inuadunt, & pedites cum strepitu sequuntur, leones vociferatione [illegible] non audentes resistere cedunt. & tum ignis metu, tum virorum in retia incurrunt, ac comprehenduntur similiter nimirum, vt [illegible] à piscatoribus igne in retia adiguntur. Hæc eadem alias quoque nos obseruasse memini.

k ὥς τ' αἰετός,] Hūc locū citat Aelianus de Animalib. lib. 1 ca. 42. [illegible], inquit, [illegible]. Eum authorem cum nos aliquando legeremus, [illegible] Aquilam sexti generis esse intelligendam quæ dicitur Haliæetor, clarissima oculorum acie, quæq; partus suos ad Solem [illegible] Plinius lib 10. cap 3 post Aristotelem Hist. anim lib. 9. cap. 32. qui tamen Haliæetum [illegible] simpliciter habeat, sed legendum esse vt [illegible] & Gaza transtulerunt, docuit olim Gesnerus. [illegible] vitijs tam cernis acutùm Quàm aut aquila, aut serpens Epidaurius? Ex [illegible] bus ante cætera [illegible] superatur à multis, aquilæ clarius cernunt & [illegible] inquit Plinius. Vnde cōstat, fortasse visus acumen [illegible] debere, quam omni Aquilarum generi, cùm ea de re [illegible] omnes generaliter scribant. Immo si omnia [illegible] fortasse Homerus aquilam tertij generis intelligit, quę Melanæetus seu Valeria Aquila appellatur, & ab Aristotele propriè λαγωφόνος, id est, leporaria, vt vertit Gaza. Subijcit enim quomodo ipsa lepores venetur.

FINIS LIBRI XVII. HOM. ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Σ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ἈΧΙΛΛΕΥΣ τὸν Πατρόκλου θάνατον ἐπιγνοὺς ὀδύρεται· ἀνελθοῦσα δὲ ἡ Θέτις ἐκ τῆς θαλάσσης, παρηγορεῖ αὐτόν, καὶ παραινεῖ ἀπέχεσθαι τοῦ πολέμου, ἕως ἂν αὐτῷ ὅπλα κομίσῃ παρὰ τοῦ Ἡφαίστου. κελευσάσης δὲ Ἥρας, * ἄοπλος συνελθὼν ἐπὶ τὴν τάφρον, ἐπιφαίνεται τοῖς πολεμίοις, καὶ αὐτοὶ ἐκπλαγέντες φεύγουσι· καὶ κατὰ τὴν φυγὴν πολλοὶ διαφθείρονται. τὸ δὲ τοῦ Πατρόκλου σῶμα διασώσαντες οἱ Μυρμιδόνες λούουσιν· Ἥφαιστος δὲ Ἀχιλλεῖ πανοπλίαν κατασκευάζει.

* ἀόπλος

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Σίγμα, τεύχεα τεῦξε φέρων Ἥφαιστος Ἀχιλλεῖ.

Ἄλλη.

Ὁπλοποιΐα.

Ὣς οἱ μὲν μάρναντο δέμας πυρὸς αἰθομένοιο·
Ἀντίλοχος δ' Ἀχιλῆϊ πόδας ταχὺς ἄγγελος ἦλθε.
Τὸν δ' εὗρε προπάροιθε νεῶν ὀρθοκραιράων,
Τὰ φρονέοντ' ἀνὰ θυμὸν ἃ δὴ τετελεσμένα ἦεν.
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
Ὤ μοι ἐγώ, τί τ' ἄρ' αὖτε καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Νηυσὶν ἔπι κλονέονται, ἀτυζόμενοι πεδίοιο;
Μὴ δή μοι τελέσωσι θεοὶ κακὰ κήδεα θυμῷ,
[a] Ὥς ποτέ μοι μήτηρ διεπέφραδε, καί μοι ἔειπε,
Μυρμιδόνων τὸν ἄριστον, ἔτι ζώοντος ἐμεῖο,
Χερσὶν ὑπὸ Τρώων λείψειν φάος ἠελίοιο.
Ἦ μάλα δὴ τέθνηκε Μενοιτίου ἄλκιμος υἱὸς
Σχέτλιος· ἦ τ' ἐκέλευον ἀπωσάμενον δήϊον πῦρ,
* Ἂψ ἐπὶ νῆας ἴμεν, μηδ' Ἕκτορι ἶφι μάχεσθαι.
Ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Τόφρα οἱ ἐγγύθεν ἦλθε ἀγαυοῦ Νέστορος υἱός,
Δάκρυα θερμὰ χέων, φάτο δ' ἀγγελίην ἀλεγεινήν,
Ὤ μοι Πηλέος υἱὲ δαΐφρονος, [b] ἦ μάλα λυγρῆς
Πεύσεαι ἀγγελίης, ἣ μὴ ὤφελλε γενέσθαι.
Κεῖται Πάτροκλος· νέκυος δὲ δὴ ἀμφιμάχονται
Γυμνοῦ· ἀτὰρ τά γε τεύχε' ἔχει κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Ὣς φάτο· τὸν δ' ἄχεος νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα·
Ἀμφοτέρῃσι δὲ χερσὶν ἑλὼν [c] κόνιν αἰθαλόεσσαν,
Χεύατο κὰκ κεφαλῆς, χαρίεν δ' ᾔσχυνε πρόσωπον.
Νεκταρέῳ δὲ χιτῶνι μέλαιν' ἀμφίζανε τέφρη.
Αὐτὸς δ' ἐν κονίῃσι μέγας μεγαλωστὶ τανυσθεὶς
Κεῖτο, φίλῃσι δὲ χερσὶ κόμην ᾔσχυνε δαΐζων.
Δμωαὶ δ' ἃς Ἀχιλεὺς ληΐσσατο [d] Πάτροκλός τε,
Θυμὸν ἀκηχέμεναι μεγάλ' ἴαχον, ἐκ δὲ θύραζε
Ἔδραμον ἀμφ' Ἀχιλῆα δαΐφρονα· χερσὶ δὲ πᾶσαι
Στήθεα πεπλήγοντο, λῦθεν δ' ὑπὸ γυῖα ἑκάστης.
Ἀντίλοχος δ' ἑτέρωθεν ὀδύρετο, δάκρυα λείβων,
Χεῖρας ἔχων Ἀχιλῆος· ὁ δ' ἔστενε κυδάλιμον κῆρ·
[e] Δείδιε γὰρ μὴ λαιμὸν ἀποτμήξειε σιδήρῳ.
Σμερδαλέον δ' ᾤμωξεν· ἄκουσε δὲ πότνια μήτηρ,
Ἡμένη ἐν βένθεσσιν ἁλὸς παρὰ πατρὶ γέροντι,
Κώκυσέν τ' ἄρ' ἔπειτα· [f] θεαὶ δέ μιν ἀμφαγέροντο
Πᾶσαι ὅσαι κατὰ βένθος ἁλὸς Νηρηΐδες ἦσαν.

* Νῆας ἔπ' ἂψ ἰέναι

ARGVMENTVM DECIMIOCTAVI LIBRI *Homeri Iliadis.*

ACHILLES Patrocli mortem rescîens, lugetːascendens autem Thetis è mari consolatur ipsum, & suadet abstinere à bello, donec ei arma afferat à Vulcano. Iubente autem Iunone inermis procedens ad fossam apparet hostibus, & ipsum perculsi fugiunt, & in fuga multi extinguuntur: Patrocli autem corpus saluum perductum Myrmidones lauant: Vulcanus autem Achilli armaturam præparat.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Σ. Thetis Achilli à Vulcano attulit arma.

Aliud.

Armorum fabricatio.

SIC hi quidem pugnabant instar ignis ardentis:
Antilochus autem Achilli pedibus celer nuncius venit:
Hunc autem inuenit ante naues erectas antennas habentes,
Ea cogitantem animo quæ iam perfecta erant.
Ingemiscēs verò dixit erga suū generosum animum:
Hei mihi, cur rursus comati Achiui
Ad naues tumultuosè pellūtur, turbati per campum?
Ne iam mihi perficiant dij tristes curas animo,
Vt olim mihi mater narrauit, & mihi dixit,
Myrmidonum fortissimum, adhuc viuente me,
Manibus sub Troianorum deserturum esse lucē Solis,
Profectò omnino iā mortuus est Menœtij fortis filius,
Miser: certè iubebam, cùm repulisset hostilem ignem
Ad naues redire, neq; cum Hectore fortiter pugnare.
Dum hic hæc voluebat in mente & in animo,
Interim ad eum propè accessit illustris Nestoris filius,
Lacrymas calidas fundens, dixitq; nuncium triste:
Heu Pelei fili bellicosi, certè valdè triste
Audies nuncium, quod vtinam non accidisset,
Iacet Patroclus: de cadauere autem iam pugnant
Nudo: cæterùm arma tenet galeam mouens Hector.
Sic dixit, hunc verò doloris nebula obtexit nigra:
Ambabus autem manibus capiens puluerem atrum
Fudit super caput, gratiosam aūt deturpabat faciem:
Diuinæ autem tunicæ niger circum hæsit cinis.
Ipse verò in pulueribus magnus latè extensus
Iacebat, charisq; manibus comā deturpabat euellens:
Ancillæ aūt quas Achilles prædatus erat, Patroclusq;
Animo afflictæ vehementer eiulabant & foras
Excurrerūt circa Achillem bellicosum: palmis.v. oēs
Pectora plāgebāt: soluta sunt.a. subtus mēbra cuiusq;.
Antilochus autem ex altera parte lugebat, lacrymas stillans,
Manus tenēs Achillis: hic.a. suspirabat glorioso corde:
Timebat enim ne iugulum abscinderet ferro.
Terribiliter.a. plorabat, audiuit.a. veneranda mater
Sedens in gurgitibus maris apud patrē senem: (tur
Lamētataq; est deinde: Deæ.a. circa ipsum cōgregabā-
Omnes, quotquot in imo vado maris Nereides erant:

Ἔνθ' ἄρ

Ἔνθ' ἄρ' ἔην Γλαύκη τε, Θάλειά τε, Κυμοδόκη τε,
Νησαίη, Σπειώ τε, * Θόη θ', Ἁλίη τε βοῶπις,
Κυμοθόη τε, καὶ Ἀκταίη, καὶ Λιμνώρεια,
Καὶ Μελίτη, καὶ Ἴαιρα, καὶ Ἀμφιθόη, καὶ Ἀγαυή,
Δωτώ τε, Πρωτώ τε, Φέρουσά τε, Δυναμένη τε,
Δεξαμένη τε, καὶ Ἀμφινόμη, καὶ Καλλιάνειρα,
Δωρὶς, καὶ Πανόπη, καὶ ἀγακλειτὴ Γαλάτεια,
Νημερτής τε, καὶ Ἀψευδὴς, καὶ Καλλιάνασσα·
Ἔνθα δ' ἔην Κλυμένη, Ἰάνειρά τε, καὶ Ἰάνασσα,
Μαῖρα καὶ Ὠρείθυια, ἐϋπλόκαμός τ' Ἀμάθεια·
Ἄλλαι θ' αἳ κατὰ βένθος ἁλὸς Νηρηΐδες ἦσαν.
Τῶν δὲ καὶ ἀργύφεον πλῆτο σπέος· αἳ δ' ἅμα πᾶσαι
Στήθεα πεπλήγοντο. Θέτις δ' ἐξῆρχε γόοιο,
Κλῦτε κασίγνηται Νηρηΐδες, ὄφρ' ἐῢ πᾶσαι
Εἴδετ' ἀκούουσαι ὅσ' ἐμῷ ἔνι κήδεα θυμῷ.
Ὤ μοι ἐγὼ δειλή, ὤ μοι δυσαριστοτόκεια,
Ἥ τ' ἐπεὶ ἂρ τέκον υἱὸν ἀμύμονά τε κρατερόν τε,
Ἔξοχον ἡρώων, ὁ δ' ἀνέδραμεν ἔρνεϊ ἶσος,
Τὸν μὲν ἐγὼ θρέψασα φυτὸν ὣς γουνῷ ἀλωῆς,
Νηυσὶν ἐπιπροέηκα κορωνίσιν Ἴλιον εἴσω
Τρωσὶ μαχησόμενον· τὸν δ' οὐχ ὑποδέξομαι αὖτις
Οἴκαδε νοστήσαντα δόμον Πηλήϊον εἴσω.
Ὄφρα δέ μοι ζώει καὶ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο,
Ἄχνυται, οὐδέ τι οἱ δύναμαι χραισμῆσαι ἰοῦσα.
Ἀλλ' εἶμ', ὄφρα * ἴδωμι φίλον τέκος, ἠδ' ἐπακούσω
Ὅττι μιν ἵκετο πένθος ἀπὸ πτολέμοιο μένοντα.
Ὣς ἄρα φωνήσασα λίπε σπέος· αἳ δὲ σὺν αὐτῇ
Δακρυόεσσαι ἴσαν, περὶ δέ σφισι κῦμα θαλάσσης
Ῥήγνυτο· ταὶ δ' ὅτε δὴ Τροίην ἐρίβωλον ἵκοντο,
Ἀκτὴν εἰσανέβαινον ἐπισχερώ, ἔνθα θαμειαὶ
Μυρμιδόνων εἴρυντο νέες ταχὺν ἀμφ' Ἀχιλῆα.
Τῷ δὲ βαρὺ στενάχοντι παρίστατο πότνια μήτηρ,
Ὀξὺ δὲ κωκύσασα κάρη λάβε παιδὸς * ἑοῖο,
Καί ῥ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τέκνον, τί κλαίεις; τί δέ σε φρένας ἵκετο πένθος;
Ἐξαύδα, μὴ κεῦθε. τὰ μὲν δή τοι τετέλεσται
Ἐκ Διὸς, ὡς ἄρα δὴ πρίν γ' εὔχεο χεῖρας ἀνασχὼν,
Πάντας ἐπὶ πρύμνῃσιν ἀλήμεναι υἷας Ἀχαιῶν,
Σεῦ ἐπιδευομένους, παθέειν τ' ἀεκήλια ἔργα.
Τὴν δὲ βαρὺ στενάχων προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Μῆτερ ἐμή, τὰ μὲν ἄρ μοι Ὀλύμπιος ἐξετέλεσσεν·
Ἀλλὰ τί μοι τῶν ἦδος, ἐπεὶ φίλος ὤλεθ' ἑταῖρος
Πάτροκλος, τὸν ἐγὼ περὶ πάντων τῖον ἑταίρων
Ἶσον ἐμῇ κεφαλῇ, τὸν ἀπώλεσα; τεύχεα δ' Ἕκτωρ
Δῃώσας ἀπέδυσε πελώρια, θαῦμα ἰδέσθαι,
Καλά. τὰ μὲν Πηλῆϊ θεοὶ δόσαν, ἀγλαὰ δῶρα,
Ἤματι τῷ ὅτε σε βροτοῦ ἀνέρος ἔμβαλον εὐνῇ.
Ὡς ὄφελες σὺ μὲν αὖθι μετ' ἀθανάτῃς ἁλίῃσι
Ναίειν, Πηλεὺς δὲ θνητὴν ἀγαγέσθαι ἄκοιτιν.
Νῦν δ', ἵνα καὶ σοὶ πένθος ἐνὶ φρεσὶ μυρίον εἴη
Παιδὸς ἀποφθιμένοιο, τὸν οὐχ ὑποδέξεαι αὖτις
Οἴκαδε νοστήσαντ', ἐπεὶ οὐδ' ἐμὲ θυμὸς ἄνωγε
Ζώειν, οὐδ' ἄνδρεσσι μετέμμεναι, αἴ κε μὴ Ἕκτωρ
Πρῶτος ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ τυπεὶς ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσῃ,
Πατρόκλοιο δ' ἕλωρα Μενοιτιάδεω ἀποτίσῃ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Θέτις κατὰ δάκρυ χέουσα,
Ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι, οἷ' ἀγορεύεις·
Αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' Ἕκτορα πότμος ἑτοῖμος.

Illic erat Glauceq́, Thaliaq́, Cymodoceq́,
Nesaa, Spioq́, Thoaq́, Haliaq́ magnis oculis decora, κ. Θοή
Cymothoaq́, & Actaa, & Limnoria,
Et Melita, & Iera, & Amphithoë, & Agaue,
Dotoq́, Protoq́, Pherusaq́, Dynameneq́,
Dexameneq́, & Amphinome, & Callianira,
Doris, & Panope, & inclyta Galatea,
Nemertesq́, & Apseudes, & Callianassa:
Illic etiam erat Clymene, Ianiraq́, & Ianassa,
Mæra, & Orythia, & crinibus decora Amathia,
Aliaq́, quæ in profundo maris Nereides erant:
Istis verò argēteus implebatū̃ spec⁹: hæ a. simul omnes
Pectora tundebant. Thetis verò incepit luctum:
Audite sorores Nereides, vt bene omnes
Sciatis audientes quanti meo insint dolores animo.
Hei mihi misera, hei mihi infeliciter optimum enixæ,
Quæ postquam peperi filium eximiumq́ fortemq́,
Præstantissimū̃ heroum, hic aūt creuit plantæ similis:
Hunc quidē ego educatū̃, plātā̃ velut in fertili terra,
In nauib. præmisi curuas puppes habentibus ad Iliū̃
Contra Troianos pugnaturū̃: hūc a. nō̃ recipiā̃ iterum
Domum reuersum, domum Peleiam intra.
Quoad verò mihi viuit, & videt lumen Solis,
Tristatur, neq́ quid ei possum auxiliari profecta.
Sed vado vt visamq́ dilectum filium, & audiam κ. ἴδωμι
Quinam ipsum occupet luctus à bello cessantem.
Sic locuta reliquit speluncam: hæ autem cum ipsa
Lacrymabundæ ibant: circa autem ipsas vnda maris
Discindebatur. hæ a. vbi iā̃ Troiā̃ fœcundā̃ venerūt,
Littus conscenderunt ordine, vbi frequentes
Myrmidonū̃ subductæ erāt naues celerē circū̃ Achillē.
Huic a. grauiter suspiranti astitit veneranda mater:
Acriter autem plorans caput prehendit filij sui, κ. ἑοῖο
Et lugens verbis velocibus eum allocuta est:
Fili, quid fles? quisve tuam mentem inuasit dolor?
Eloquere, ne cela. hæc quidem iam tibi perfecta sunt
A Ioue, sicut iam prius or. isti manibus sublatis,
Omnes ad puppes concludi filios Achiuorum
Tui indigentes, patiq́ molestas res.
Hanc a. valde suspirans allocutus est pedib. velox
Achilles:
Mater mea, hæc quidem mihi Olympius perfecit:
Sed quæ mihi ex his voluptas, quū̃ char⁹ perierit soci⁹
Patroclus? quem ego præter cæteros honorabā̃ socios,
Aequè ac meipsum, hunc perdidi: arma verò Hector
Postquam trucidasset, exuit ingentia, mirabile visu,
Pulchra, quæ quidē Peleo dij dederūt, splēdida dona,
Die illo, quando te mortalis viri collocarūt in cubili.
Vtinam tu quidem illic inter deas marinas
Habitares: Peleus verò mortalem duxisset vxorem:
Nunc autem, vt & tibi luctus in animo immensus sit
Filio interfecto, quem non suscipies rursus
Domū̃ reuersum: quoniam neq́ me animus impellit κ. οὐδέ μοι
Viuere, neq́ viris interesse, nisi Hector
Primus mea hasta verberatus animam amittat,
Patrocli autem dilaniationem Menætiade luat.
Hūc v. rurs⁹ allocuta est Thetis lacrymas demit- κ. [illegible]
(tens:
Citò moriturus mihi fili eris, vt dicis:
Ilicò enim tibi dein post Hectorem mors parata.

Τὴν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρῳ
Κτεινομένῳ ἐπαμῦναι· ὃ μὲν μάλα τηλόθι πάτρης
Ἔφθιτ', ἐμεῖο δὲ δῆσεν ἀρῆς ἀλκτῆρα γενέσθαι.
k Νῦν δ' ἐπεὶ οὐ νέομαί γε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Οὐδέ τι Πατρόκλῳ γενόμην φάος, οὐδ' ἑτάροισι
Τοῖς ἄλλοις, οἳ δὴ πολέες δάμεν Ἕκτορι δίῳ·
Ἀλλ' ἧμαι παρὰ νηυσὶν ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης,
Τοῖος ἐὼν οἷος οὔ τις Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Ἐν πολέμῳ· ἀγορῇ δέ τ' ἀμείνονές εἰσι καὶ ἄλλοι.
Ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο,
Καὶ χόλος, ὅς τ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι·
l Ὅς τε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο
Ἀνδρῶν ἐν στήθεσσιν ἀέξεται, ἠΰτε καπνός·
Ὡς ἐμὲ νῦν ἐχόλωσεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων.
Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ,
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι φίλον δαμάσαντες ἀνάγκῃ.
Νῦν δ' εἶμ' ὄφρα φίλης κεφαλῆς ὀλετῆρα κιχείω
Ἕκτορα· m κῆρα δ' ἐγὼ τότε δέξομαι ὁππότε κεν δὴ
Ζεὺς ἐθέλῃ τελέσαι, ἠδ' ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι.
Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη Ἡρακλῆος φύγε κῆρα,
Ὅς περ φίλτατος ἔσκε Διὶ Κρονίωνι ἄνακτι·
Ἀλλά ἑ μοῖρα δάμασσε καὶ ἀργαλέος χόλος Ἥρης.
Ὣς καὶ ἐγών, εἰ δή μοι ὁμοίη μοῖρα τέτυκται,
Κείσομ', ἐπεί κε θάνω· νῦν δὲ κλέος ἐσθλὸν ἀροίμην,
Καί τινα Τρωϊάδων καὶ Δαρδανίδων βαθυκόλπων
Ἀμφοτέρῃσιν χερσὶ παρειάων ἁπαλάων
Δάκρυ' ὀμορξαμένην, ἁδινὸν στοναχῆσαι ἐφείην.
Γνοῖεν δ' ὡς δὴ δηρὸν ἐγὼ πολέμοιο πέπαυμαι.
Μηδέ μ' ἔρυκε μάχης, φιλέουσά περ· οὐδέ με πείσεις.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε τέκνον ἐτήτυμον, οὐ κακόν ἐστι,
Τειρομένοις ἑτάροισιν ἀμυνέμεν αἰπὺν ὄλεθρον·
Ἀλλά τοι ἔντεα καλὰ μετὰ Τρώεσσιν ἔχονται,
Χάλκεα, μαρμαίροντα· τὰ μὲν κορυθαίολος Ἕκτωρ
Αὐτὸς ἔχων ὤμοισιν ἀγάλλεται· οὐδέ ἕ φημι
Δηρὸν ἐπαγλαϊεῖσθαι, ἐπεὶ φόνος ἐγγύθεν αὐτῷ.
Ἀλλὰ σὺ μὲν μή πω καταδύσεο μῶλον Ἄρηος,
Πρίν γ' ἐμὲ δεῦρ' ἐλθοῦσαν ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἴδηαι.
Ἠῶθεν γὰρ νεῦμαι ἅμ' ἠελίῳ ἀνιόντι,
Τεύχεα καλὰ φέρουσα παρ' Ἡφαίστοιο ἄνακτος.
Ὣς ἄρα φωνήσασα, πάλιν τράπεθ' υἷος ἑοῖο·
Καὶ στρεφθεῖσ', ἁλίῃσι κασιγνήτῃσι μετηύδα,
Ὑμεῖς μὲν νῦν δῦτε θαλάσσης εὐρέα κόλπον,
Ὀψόμεναί τε γέρονθ' ἅλιον καὶ δώματα πατρός,
Καί οἱ πάντ' ἀγορεύσατ'· ἐγὼ δ' ἐς μακρὸν Ὄλυμπον
Εἶμι παρ' Ἥφαιστον κλυτοτέχνην, αἴ κ' ἐθέλῃσιν
Υἱεῖ ἐμῷ δόμεναι κλυτὰ τεύχεα παμφανόωντα.

γρ. ἄρεω · ἀρείω

γρ. ταῦτα

Hæc.a.valdè ingemiscēs allocut' est pedib. velox A-
Illicò moriar, quoniam non debebam socio (chilles,
Dū interficeretur auxiliari.ille quidē procul à patria
Interijt: me verò opus erat, iniuria ꝓpulsator vt esse.
Nunc quoniā non redeo dilectam in patriam terrā,
Neq; aliquid Patroclo factus sum lumen, neq; socijs
Alijs, qui iā multi interfecti sunt ab Hectore diuino,
Sed sedeo apud naues inutile pondus terræ,
Talis existens, qualis nullus Achiuorum loricatorum
In bello: in concione autem meliores sunt etiam alij.
Vtinam contentio ex Dijs, & ex hominibus pereat,
Et ira, quæ cogit prudentem licet sæuire:
Quæq; multò dulcior melle liquido
Virorum in pectoribus augetur velut fumus:
Sicut me nūc ad irā ꝓuocauit rex virorū Agamēnō.
Sed illa quidē antè facta esse sinamus, dolētes quāuis,
Animum in pectorib. charū cohibentes necessitate:
Nunc autem eo vt chari capitis perditorem inueniā
Hectorem: mortē.a.ego tūc recipiam quandocūq; iam
Iupiter voluerit perficere, & immortales dij alij.
Neq; enim, neq; vis Herculis effugit mortem,
Qui dilectissimus erat Ioui Saturnio regi,
Sed eum fatum domuit & difficilis ira Iunonis:
Ita & ego si iā mihi simile fatū paratū est, (quar,
Iacebo vbi mortu' fuero: nūc.a.gloriā bonā vtinā asse
Et aliq̄ Troiadū & Dardanidū mulierū ꝓfundū sinū
Ambabus manib. genarum tenerarū (habentiū,
Lacrymas abstergentem, miserè suspirare cogam.
Intelligāt verò quod diu ego à bello cessaui. (suaseris.
Neq; me arceas à pugna, diligēs quāuis: nec.n.mihi p-
Huic.a. respondit deinde dea Thetis argentipes,
Sanè iam hæc fili, verè dicis, non malum est
Ab afflictis socijs auertere graue exitium:
Sed tibi arma pulchra inter Troianos detinentur,
Aerea, splendida, quæ quidem sanus Hector
Ipse gerens humeris gloriatur, neq; ipsum puto
Diu gauisurum esse: quia cædes propè ei adest.
Sed tu quidem nondum ingredere stragem Martis,
Antequam me huc profectam in oculis videris.
Manè enim reuertar simul cum sole ascendente,
Arma pulchra ferens à Vulcano rege.
Sic fata, retrò versa est à filio suo:
Et conuersa, marinas sorores allocuta est:
Vos quidem nunc subite maris latum sinum,
Visuraq; senem marinum, & ædes patris,
Et ei omnia dicite: ego autem ad magnum Olympum
Vado ad Vulcanum inclytum fabrum, si velit
Filio meo inclyta arma dare vndiq; lucida.

COMMENTARIVS.

a ὥς ποτέ μοι μήτηρ] Atqui contrarium dictū est ab ipso Poëta præcedenti libro, nimirum ideò bene de Patroclo Achillē sperasse, quòd sibi Thetis mortem illius non denuntiasset, cùm alioqui cætera omnia quæ ad se pertinere videbantur, manifestò declarasset. verba ipsa non grauabimur repetere: — οὐδ' ἄρα πώ τι ᾔδεε Πάτροκλον τεθνηῶτα δῖος Ἀχιλλεύς. Πολλὸν γὰρ ῥ' ἀπάνευθε νεῶν μάρναντο θοάων Τείχει ὕπο Τρώων· τό μιν οὔ ποτε ἔλπετο θυμῷ, Τεθνάμεν, ἀλλὰ ζωὸν ἐνιχριμφθέντα πύλῃσιν, Ἂψ ἀπονοστήσειν· ἐπεὶ οὐδὲ τὸ ἔλπετο πάμπαν, Ἐκπέρσειν πτολίεθρον ἄνευ ἕθεν, οὐδὲ σὺν αὐτῷ. Πολλάκι γὰρ τό γε μητρὸς ἐπεύθετο νόσφιν ἀκούων, Ἥ οἱ ἀπαγγέλλεσκε Διὸς μεγάλοιο νόημα. Δὴ τότε γ' οὔ οἱ ἔειπε κακὸν τόσον ὅσσον ἐτύχθη Μήτηρ, ὅττι ῥά οἱ πολὺ φίλτατος ὤλεθ' ἑταῖρος. Vbi verò vide quid nos annotauim'. Sed ista sic puto posse cōciliari, vt ibi ideò non existimārit moriturū Patroclum, quòd illi à matre expressè de Patroclo dictū non esset, ac nominatim, sed generaliter tantùm Myrmidonū præstantissimum mortem in bello obiturū: quod ille non poterat de Patroclo interpretari, donec tumultum apud naues fugientium Græcorum exaudiuit, vbi suspicari primùm incœpit sinistrum quippiam de socio, quo viuente non essent nimirum in fugam se coniecturi Græci.

b ἦ μάλα λυγρῆς] Si nos vnquam breues esse decet, tum maximè decet, cùm tristia cuipiam denunciamus. Dolor enim alioq; dolori infligitur. Primùm exaudita re tristi solemus dolere, deinde si illa longa oratione explicetur, grauior fit longè mœstitia, quia hos luctus subinde illa prolixitas refricat & adauget. Itaque prudenter Antilochus paucis hoc nuncium Achilli refert, adeò vt nihil breuius dici potuerit.

c [illegible]

c κόμην ᾔσχυνεν,] Notandus est mos priscorum illorum hominum in luctu. Inspergebātur enim atro puluere, & manib. comas euellebant: quod etiam infra Iliad. ω reperetur. Hunc morem apud Lacedæmonios in obitu Regum fuisse, obseruauit Genial. dierum. lib. 12. Alexander. De Aegyptijs & Assyrijs constat. Sed de his alibi plura. Sed Socrates in sua Repub. Achillem lugentem subsannabit, & Poëtam nostrum mulctabit, quòd tam indecora viro illi magnanimo affinxerit. Patiatur ille tamen homines humana pati, & qui ad luctus maxime natus est lugere. Modum sanè adhiberi oportebat, nec ita Achillem furentem præ animi mœrore inducere, vt sibi manus inferret, quod Antilochum prohibuisse, mox dicet: δείδιε γὰρ μὴ λαιμὸν ἀπαμήσειε σιδήρῳ.

d Πάτροκλός τε,] Laudem Achillis ob captiuas Patroclo communicat tanquam τῆς ἀγαθῆς συνεργασίας: vt Theseo etiam gloriæ fuit, quòd in quibusdam gestis Herculi adfuerit, vnde illud Prouerbium, οὐκ ἄνευ Θησέως: in eos qui in aliorum societate præclarè quippiam gerunt. Eustath.

e δείδιε γὰρ μὴ λαιμόν] Idem Eustathius refert illud δείδιε, à quibusdam ad ipsum Achillem referri, vt dicatur ipse timere, ne Hector Patroclum iugulasset: quod ita concisè & defectuosè à Poëta dictum ex natura doloris, qui loquacitatem amputat. vt etiam in Antilocho supra visum est, cùm dixit, νέκυος δ' ἀμφιμάχονται). Quemadmodum enim ille eos qui circa Patroclum pugnabant, subticuit: sic hoc loco Achilles Hectorem hic enim non Achilles, sed Poëta ipse loquitur. potiorq; est aliorum sententia, qui ad Antilochum referunt, vt ille timeat ne sibi manus proprias Achilles inferret.

f θεαὶ δέ μιν ἀμφαγέροντο] Enumerantur hoc loco à Poëta triginta tātùm Nereides, cùm alioqui quinquaginta sint apud Hesiodū & Pindarum in Isthmijs Od. 6. Vid. Girald. in Nymphis, Natalem lib. 8. & hoc loco Eustathium, qui singularum nomina explicat, nos fortè etiam olim in Lexico. Addo centum Nereidum mentionem fieri apud Platonem in Atlantico. Sed quia hęc fabulosa existimantur, videamus an veri aliquid contineāt. Sane cùm Poëtarum figmenta accuratiùs expendo, illa non carere veri euidentiā specie, videor mihi obseruare etiam hoc loco. Constat enim grauissimorum virorum authoritate hæc monstra in mari conspecta non vbiq; neque semper, sed vspiam & aliquando. Scimus quid Plinius scripserit lib. 9. cap. 5. Locum transcribamus studiosorum gratia, quibus libri omnes semper ad manus non sunt. Tiberio Principi, inquit, nunciauit Olyssiponensium legatio ob id missa visum auditumque in quodam specu concha canentem Tritonem, qua noscitur forma: & Nereidum falsa non est, squamis modò hispido corpore, etiam quà humanam effigiem habent. Namq; hæc in eodem spectata littore est, cuius morientis etiam gannitum tristem accolæ audiuere longè. Et Diuo Augusto legatus Galliæ cōplures in littore apparere exanimes Nereidas scripsit. Autores habeo in equestri ordine splendentes, visum ab his in Gaditano Oceano marinum hominem, toto corpore absoluta similitudine: ascendere eum nauigia nocturnis temporibus, statimque degrauari, quas insederit. partes: et si diutiùs permaneat etiam mergi. Tiberio Principe, contra Lugdunensis Prouinciæ litus in insula simul trecentas amplius beluas reciprocās destituit Oceanus, miræ varietatis & magnitudinis nec pauciores in Santonum littore: interque reliquas Elephantos & arietes, candore tantùm cornibus assimulatis. Nereidas verò multas Turanius prodidit, & cætera videntur male excusa fuisse in meo exemplari, ideò reliqui & forsan post multas, interpungendum est, vt Turanius ad sequentē clausulā pertineat. Sed alij de hoc viderint. Ex eo loco constat veritas Nereidum. Adferam & ea quæ Alexander ab Alexandro Iurisperitus Neapolitanus Genial. dier. lib. 12. cap. 8. scriptum reliquit, vbi ex authoritate Draconeti Bonifacij cuiusdam, Theodori Gazæ, Georgij Trapezontij, quos ἀξιοπίστους & inculpatos etiam testes esse ait, docet eiusmodi monstra, Tritones nimirum & Nereidas existere. Germani appellāt Meerwunder. Quod si mauis Dæmonas aqueos appellare, per me quidem licet: sic enim à Zoroastre dici scribit Rhodig. lib. 2. & ab Orpheo Nereidas, viderique in Perside atque Aphrica. Sed cùm Dæmones sint, videntur proinde inuisibiles, quòd à corporeis compedibus & nexibus liberi sint dæmones, vt scribit Apuleius in Dæmonio Socratis. Hesiodusquoq; dæmonas ἠέρα ἑσσαμένους vocat, quòd sint inuisibiles vt aër. Sed addit etiā Proclus, ideò forsan sic vocari, quòd aërea sint eorum corpora, vt Deorum ignea, hominū terrena. Psellus corpora dæmonibus tribuit (de bonis Angelis hic supersedeo loqui) Quod vt melius intelligamus, sciendum est, corporum species esse quinque. Est quidē corpus vnum, & id primum, quod igne tantùm conflatur. At si ignis ille visui subijciatur, sydereum corpus dicitur: si visum non patiatur, dæmones sunt: quos igneos dicit Orpheus, vt cœlestes. Altera species corporum est, quæ ignis aërisque nexu attemperata sunt: & hi ætherei vel aërei nuncupantur dæmones, eodem Orpheo docente. Quòd si aqueum quiddam veluti tenuius ferrumen accesserit, tertium consurget genus qui nominantur aquei, qui quandoque etiā percipi possunt visu, si densius paulò subactum corpus sit, vbi autem terræ aliquid adlatum, sed non adeò crassum, terreni iam efficiūtur Dæmones. Postrema sunt iam humana corpora, spissitudine crassiora. Ergo ex tertio corporum genere constant nostræ Nereides: adijcit tamen Porphyrius, illos Dæmonas solum videri, in quorum corporibus præter aquæ vaporem ignis abundet. Idque in Oriente contingere, atque meridie. Quæ omnia in suas lectiones transtulit Cælius.

g ὤμοι ἐγὼ δειλή,] Eadem querela fuit suprà li. 1. Quod autem paulò pòst dicit Thetis se filio non posse auxiliari, hoc est quod aliàs notauimus, Deos Homericos fato & Parcarum decretis imbecilliores esse, immò nefas existimare quippiam aduersus aut præter illa moliri.

h ἀλλὰ τί μοι τῶν ἦδος,] Achilles & Patroclus amici fuerunt arctissimi, vt copiosiùs in sequentibus dicemus. Eius rei exemplum dedit hoc loco Heros, docetque se pluris Patrocli amicitiam facere, quàm se ipsum, itaque delectari se malis Achiuorum non posse: quāquam illa ad honorem illi viam sternerēt, cùm diremptum à se morte socium intelligat: socium, inquam non vulgarem, sed quem ipse pari quo se ipsum amicitia prosequutus sit. Hinc est quòd se lubenter mortis obiaturus est periculo, vt tantam cladem vlciscatur, qua maiorem nullam sibi contingere potuisse credit: & quanquam metu propriæ mortis à congressu Hectoris poterat deterreri (sciebat enim post illius necem se breui quoq; interiturum, vt etiam Thetis ipsi denuntiat) tamen adeò alto pectore infixam amici memoriam retinet, vt facilè & æquo animo suæ vitæ iacturam subiturum sese profiteatur, modò amicum ante extremum diem vlcisci potuerit. Vbi luculentum est generositatis & fortitudinis exemplū & animi mortē contemnentis. vt statim videbimus.

i αὐτίκα τεθναίην] Ait Achilles, Lubens sum moriturus: turpis enim mihi esset vita & multo cum dedecore, quod meum auxilium in eius mortem distuli: id est, tum demū me illi opitulandi incessit cupiditas, cùm ipsum eripere morte amplius non possum. Oportebat cladem præuertere, & me ipsum amici causa in medios hostes conijcere, dum res adhuc erat in tuto. Iam verò cùm ego illo animæ meæ dimidio priuatus sim, quanto cum mœrore, immò quanta cum ignominia reliquum vitæ me exacturum arbitraris, si inulto amico superuixero? Illud post Hectoris mortem, quod me expectat, fatum longè mihi suauius futurum est.

k νῦν δ' ἐπεὶ οὐ νέομαι] Sensus est alioqui rudioribus satis inuolutus, quasi dicat Heros: Quid profuit mihi rixari, quid tandiu irasci, si tamen nihilo minus stat mihi fati certa hora, non declinanda, si idcirco dulcedo illa mea illud delicium meum Patroclus, cùm ope mea destitueretur quam ego iratus reliquis Græcis recusaueram, & innumeri alij ex meis socijs (intelligit autem, arbitror, Myrmidonas) miserè interfecti sunt? An non maiore me ipsum affeci incommodo, quàm ceteros, in quorum perniciem solùm sic indignabar? Enimuerò quid rerum apud naues gero? Sedeo ac otiosus sum, & terræ solùm pondus sum inutile, cùm tamen reliquos omnes fortitudine longè antecellam: nam non curo præstantiam & eminentiam illam in concionibus, in quibus multis me inferiorem candidè fateor. Iam verò cùm mihi illa omnia contigerint ob solam iram, quam meo tandiu pectore concoxi: nunquid, rogo, illam execrer & abominer, longeq; tam à Deorum quàm hominum cœtibus exulare velim: quæ cùm tamen dulcis homini, quem illa possidet, videatur, tamen has amaritudines malorum sui fructus nobis tandem parit?

l ὅς τε πολὺ γλυκίων] Arist. Rhet. ad Theod. lib. 1. docet iram etiā inter res iucūdas, his verbis. [illegible] Quod autem Achilles noster paulò antè dixit ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο, vellicabit Heraclitus (vt refert Eustathius) qui existimabat omnia per contentionem, id est, pugnam & contrarietatem, vt sic loquar, qualitatum (quam illius opinionem sic refert Laërtius [illegible]. & paulo pòst, [illegible]) quasi Poëta confusionem totius mundi optet. Sed illi facilè responsum est. ἔριν alio sensu hic accipi, quam ipse voluerit, nimirum pro rixa illa, quæ iram & animorum dissidium conciliat, qualis Achillis & Agamemnonis fuit, & illæ Deorum, puta inter Iouem & Iunonē fabulosè, non mythologicè. Vel etiam voluerunt antiqui, hoc indignanti & perturbato Heroi concedendum. Sed melior est altera sententia, ideo subiungit. καὶ χόλος.

m κῆρα δ' ἐγὼ τότε δέξομαι] Non solùm generosi, sed etiam pij hominis est hæc oratio, qui tum è vita discedere velit, cùm Deus iusserit, neque longiorem vitam optet, quam ipse illi constituerit. Par enim est, vt qui nobis vitam vsurariam tantùm largitus est, penes eum

nes eum

nes eum illam quoque repetendiius remaneat, cui nos submittere nihil est, quàm Deo obsequentem & audientem esse. Ille igitur mortem vnicuiq; constituit, ac proinde illa ineuitabilis est, & rectè hoc Epicurus, πρὸς μὲν τὰ ἄλλα δυνατὸν ἀσφάλειαν πορίσασθαι, χάριν δὲ θανάτου πάντες ἄνθρωποι πόλιν ἀτείχιστον οἰκοῦμεν. Hinc mortem inexorabilem esse indicauit his verbis Aeschylus, Μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ, οὔτ' ἄν τι θύων οὔτ' ἐπισπένδων ἄνοις, οὐδ' ἔστι βωμὸς, οὐδὲ παιωνίζεται· μόνου δὲ Πειθὼ δαιμόνων ἀποστατεῖ. & Sophocles, ὅταν γὰρ ὁ κακὸς ἐκ θεῶν ἔλθοι τύχη, οὐδ' ὁ πρὸς αὐλὰς Ζηνὸς ἐκφύγοι μόρον. Qua de re alias quoq; diximus. Hæc animo reuoluens Heros seipsum hoc argumento ad mortem bene comparat, quasi illi vtiq; moriendum sit: tum exemplo ipsius Herculis, qui hanc legem moriendi pariter euitare non potuit, eadem quoq; se teneri patitur.

Ὣς ἔφαθ'· αἱ δ' ὑπὸ κῦμα θαλάσσης αὐτίκ' ἔδυσαν·
Ἡ δ' αὖτ' Οὔλυμπόνδε θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα
Ἤϊεν, ὄφρα φίλῳ παιδὶ κλυτὰ τεύχε' ἐνείκοι.
Τὴν μὲν ἄρ' Οὔλυμπόνδε πόδες φέρον. αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Θεσπεσίῳ ἀλαλητῷ ὑφ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο
Φεύγοντες, νῆάς τε καὶ Ἑλλήσποντον ἵκοντο.
Οὐδέ κε Πάτροκλόν περ ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Ἐκ βελέων ἐρύσαντο νέκυν, θεράποντ' Ἀχιλῆος.
Αὖτις γὰρ δὴ τόνγε κίχον λαός τε καὶ ἵπποι,
Ἕκτωρ τε Πριάμοιο πάϊς, φλογὶ εἴκελος ἀλκήν.
Τρὶς μέν μιν μετόπισθε ποδῶν λάβε φαίδιμος Ἕκτωρ,
Ἑλκέμεναι μεμαὼς, μέγα δὲ Τρώεσσιν ὁμόκλα·
Τρὶς δὲ δύ' Αἴαντες θοῦριν ἐπιειμένοι ἀλκὴν,
Νεκροῦ ἀπεστυφέλιξαν· ὁ δ' ἔμπεδον ἀλκὶ πεποιθὼς,
Ἄλλοτ' ἐπαΐξασκε κατὰ μόθον, ἄλλοτε δ' αὖτε
Στάσκε μέγα ἰάχων· ὀπίσω δ' οὐ χάζετο πάμπαν.
ª Ὡς δ' ἀπὸ σώματος οὔτι λέοντ' αἴθωνα δύνανται
Ποιμένες ἄγραυλοι μέγα πεινάοντα δίεσθαι,
Ὥς ῥα τὸν οὐκ ἐδύναντο δύω Αἴαντε κορυστὰ
Ἕκτορα Πριαμίδην ἀπὸ νεκροῦ δειδίξασθαι.
Καί νύ κεν εἴρυσσέν τε, καὶ ἄσπετον ἤρατο κῦδος,
Εἰ μὴ Πηλείωνι ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις
Ἄγγελος ἦλθε θέουσ' ἀπ' Ὀλύμπου θωρήσσεσθαι,
Κρύβδα Διὸς, ἄλλων τε θεῶν· πρὸ γὰρ ἧκέ μιν Ἥρη·
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὄρσεο Πηλείδη, πάντων ἐκπαγλότατ' ἀνδρῶν·
Πατρόκλῳ ἐπάμυνον, οὗ εἵνεκα φύλοπις αἰνὴ
Ἕστηκε πρὸ νεῶν· οἱ δ' ἀλλήλους ὀλέκουσιν.
Οἱ μὲν ἀμυνόμενοι νέκυος πέρι τεθνειῶτος,
Οἱ δὲ ἐρύσσασθαι ποτὶ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν
Τρῶες ἐπιθύουσι· μάλιστα δὲ φαίδιμος Ἕκτωρ
γρ. αἰνῶς Ἑλκέμεναι μέμονεν· ᵇ κεφαλὴν δέ ἑ θυμὸς * ἀνώγει
Πῆξαι ἀνὰ σκολόπεσσι, ταμόνθ' ἁπαλῆς ἀπὸ δειρῆς.
Ἀλλ' ἄνα, μηδ' ἔτι κεῖσο· σέβας δέ σε θυμὸν ἱκέσθω
Πάτροκλον Τρῳῇσι κυσὶν μέλπηθρα γενέσθαι·
γρ. ἔλθοι Σοὶ λώβη, αἴ κέν τι νέκυς ᾐσχυμμένος * ἔλθῃ.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
γρ. τ' ἄρ σε Ἶρι θεὰ, τίς * γάρ σε θεῶν ἐμοὶ ἄγγελον ἧκε;
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις,
Ἥρη με προέηκε Διὸς κυδρὴ παράκοιτις.
ᶜ Οὐδ' οἶδε Κρονίδης ὑψίζυγος, οὐδέ τις ἄλλος
Ἀθανάτων, οἳ Ὄλυμπον ἀγάννιφον ἀμφινέμονται.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
Πῶς τ' ἄρ' ἴω μετὰ μῶλον; ᵈ ἔχουσι δὲ τεύχε' ἐκεῖνοι·
Μήτηρ δ' οὔ με φίλη πρίν γ' εἴα θωρήσσεσθαι,
Πρίν γ' αὐτὴν ἐλθοῦσαν ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἴδωμαι.
Στεῦτο γὰρ Ἡφαίστοιο πάρ' οἰσέμεν ἔντεα καλά.
γρ. οὐδ' ἴω Ἄλλου δ' οὔ τευ οἶδα τεῦ ἂν κλυτὰ τεύχεα δύω,
Εἰ μὴ Αἴαντός γε σάκος Τελαμωνιάδαο,
γρ. πρώτοισι Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὅγ' ἔλπομ' ἐνὶ πρώτοισιν ὁμιλεῖ,
Ἔγχει δηϊόων περὶ Πατρόκλοιο θανόντος.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις,

Sic dixit: hæ verò vndam maris statim subierunt:
Ipsa verò iterum ad Olympum dea Thetis argentipes
Iuit, vt dilecto filio inclyta arma afferret.
Hanc quidem in Olympum pedes tulerūt, sed Achiui
Ingenti tumultu ab Hectore homicida
Fugientes ad nauesq; & Hellespontum venerunt.
Nec Patroclum quidem bene ocreati Græci
Ex telis traxissent mortuum ministrum Achillis.
Rursus enim iā hūc consecuti erāt populusq; & equi,
Hectorq; Priami filius flammæ similis fortitudine.
Ter quidē ipsum retrò pedib. apprehēdit illustris Hector
Trahere cupiens: valdè autem Troianos hortabatur:
Ter autem duo Aiaces impetuosum induti robur
A cadauere, retuderūt: hic aūt firmiter robore fretus
Interdum irruebat in turbam, interdum verò rursus
Cōsistebat valdè clamitās: retrò. a. nō. cedebat omniō.
Sicut autem à corpore minimè leonem fuluū possunt
Pastores agrestes valdè esurientem abigere.
Sic hunc non poterant duo Aiaces armati
Hectorem Priamidem à cadauere absterrere:
Et fortè pertraxissetq;, & immensam retulisset gloriā
Nisi Pelidæ ventipes velox Iris
Nuncia venisset festinans Olympo vt armaretur,
Clam Ioue aliysq; dijs. nam præmiserat ipsam Iuno:
Propè autem stans verbis velocibus allocuta est:
Surge Pelide, omnium terribilissime virorum,
Patroclo auxiliare, cuius gratiâ conflictus grauis
Constitit ante naues: hi autem se inuicem perdunt,
Hi quidem pugnantes pro cadauere demortui:
Hi autem trahere ad Ilium ventis expositum
Troiani rectà irruūt: maximè autem illustris Hector
Ad trahēdū prōptus est: caput. a. ipsū animus impulit
Affigere palis abscissum tenero à iugulo. (tangat
Sed surge, nec amplius iaceas: reuerētia. a. tuū animū
Patroclum Troianis canibus ludibrium fieri:
Tibi contumelia, si cadauer fœdatum venerit.
Hanc verò excepit, deinde agilis diuus Achilles:
Iri dea, quis te deorum mihi nunciam misit?
Hunc. a. rursus allocuta est ventipes velox Iris:
Iuno me præmisit Iouis gloriosa vxor,
Neq; scit Saturnides sublimis neq; quis alius
Immortalium, qui Olympum niuosum circū habitāt.
Hāc. a. respōdēs allocutus est pedibus celer Achilles:
Quomodo sanè ibo ad stragem? habēt enim arma illi:
Mater autem non me chara antè siuit armari,
Quàm ipsam venientem oculis conspiciam:
Spopondit enim à Vulcano allaturam arma pulchra:
Alteri⁹. a. nō sanè scio cui⁹ inclyta arma induere possim
Nisi Aiacis scutum Telamoniadæ:
Sed & ipse hic (credo) inter primos versatur,
Hasta trucidans hostes circa Patroclum mortuum.
Hunc rursus allocuta est ventipes velox Iris:

Εὖ νυ

Εὖ νυ καὶ ἡμεῖς ἴδμεν* ὅ τι κλυτὰ τεύχε' ἔχονται·
Ἀλλ' αὔτως ἐπὶ τάφρον ἰὼν, Τρώεσσι φάνηθι,
Αἴ κέ σ' ὑποδείσαντες ἀπόσχωνται πολέμοιο
Τρῶες, ἀναπνεύσωσι δ' ἀρήϊοι υἷες Ἀχαιῶν
Τειρόμενοι. ὀλίγη δέ τ' ἀνάπνευσις πολέμοιο.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη πόδας ὠκέα Ἶρις·
Αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς ὦρτο Διῒ φίλος· ἀμφὶ δ' Ἀθήνη
Ὤμοις ἰφθίμοισι βάλ' αἰγίδα θυσσανόεσσαν·
f Ἀμφὶ δέ οἱ* κεφαλῇ νέφος ἔστεφε δῖα θεάων
Χρύσεον, ἐκ δ' αὐτοῦ δαῖε φλόγα παμφανόωσαν.
Ὡς δ' ὅτε καπνὸς ἰὼν ἐξ ἄστεος αἰθέρ' ἵκηται
Τηλόθεν ἐκ νήσου τὴν δήϊοι ἀμφιμάχονται,
Οἵ τε πανημέριοι στυγερῷ κρίνονται Ἄρηϊ
Ἄστεος ἐκ σφετέρου, ἅμα δ' ἠελίῳ καταδύντι
Πυρσοί τε φλεγέθουσιν ἐπήτριμοι, ὑψόσε δ' αὐγὴ
Γίγνεται ἀΐσσουσα περικτιόνεσσιν ἰδέσθαι,
Αἴ κέν πως σὺν νηυσὶν ἄρεως ἀλκτῆρες ἵκωνται·
Ὣς ἀπ' Ἀχιλλῆος κεφαλῆς σέλας αἰθέρ' ἵκανε.
Στῆ δ' ἐπὶ τάφρον ἰὼν ἀπὸ τείχεος, οὐδ' ἐς Ἀ-
χαιοὺς
Μίσγετο· g μητρὸς γὰρ πυκινὴν ὠπίζετ' ἐφετμήν.
Ἔνθα στὰς ἤϋσ'· ἀπάτερθε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη
Φθέγξατ'· ἀτὰρ Τρώεσσιν ἐν ἄσπετον ὦρσε κυδοιμόν.
h Ὡς δ' ὅτ' ἀριζήλη φωνὴ, ὅτε τ' ἴαχε σάλπιγξ
Ἄστυ περιπλομένων δηΐων ὑπὸ θυμοραϊστέων.
Ὣς τότ' ἀριζήλη φωνὴ γένετ' Αἰακίδαο.
Οἱ δ' ὡς οὖν ἄιον ὄπα χάλκεον Αἰακίδαο,
Πᾶσιν ὀρίνθη θυμός· ἀτὰρ καλλίτριχες ἵπποι
Ἂψ ὄχεα τρόπεον· ὄσσοντο γὰρ ἄλγεα θυμῷ.
Ἡνίοχοι δ' ἔκπληγεν, ἐπεὶ ἴδον ἀκάματον πῦρ
Δεινὸν ὑπὲρ κεφαλῆς μεγαθύμου Πηλείωνος
Δαιόμενον· τὸ δὲ δαῖε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Τρὶς μὲν ὑπὲρ τάφρου μεγάλ' ἴαχε δῖος Ἀχιλλεύς·
Τρὶς δὲ κυκήθησαν Τρῶες κλειτοί τ' ἐπίκουροι.
Ἔνθα δὲ καὶ τότ' ὄλοντο δυώδεκα φῶτες ἄριστοι
Ἀμφὶ σφοῖς ὀχέεσσι καὶ ἔγχεσιν. αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Ἀσπασίως Πάτροκλον ὑπὲκ βελέων ἐρύσαντες,
i Κάτθεσαν ἐν λεχέεσσι· φίλοι δ' ἀμφέσταν ἑταῖροι
Μυρόμενοι· μετὰ δέ σφι ποδώκης εἵπετ' Ἀχιλλεὺς,
Δάκρυα θερμὰ χέων, ἐπεὶ εἴσιδε πιστὸν ἑταῖρον
Κείμενον ἐν φέρτρῳ, δεδαϊγμένον ὀξέϊ χαλκῷ.
Τόν ῥ' ἤτοι μὲν ἔπεμπε σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν
Ἐς πόλεμον, οὐδ' αὖτις ἐδέξατο νοστήσαντα.
Ἠέλιον δ' ἀκάμαντα βοῶπις πότνια Ἥρη
Πέμψεν ἐπ' Ὠκεανοῖο ῥοὰς ἀέκοντα νέεσθαι.
Ἠέλιος μὲν ἔδυ, παύσαντο δὲ δῖοι Ἀχαιοὶ
Φυλόπιδος κρατερῆς καὶ ὁμοιΐου πολέμοιο.
Τρῶες δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἀπὸ κρατερῆς ὑσμίνης
Χωρήσαντες, ἔλυσαν ὑφ' ἅρμασιν ὠκέας ἵππους.
Ἐς δ' ἀγορὴν ἀγέροντο πάρος δόρποιο μέδεσθαι.
Ὀρθῶν δ' ἑσταότων ἀγορὴ γένετ', οὐδέ τις ἔτλη
Ἕζεσθαι· πάντας γὰρ ἔχε τρόμος, οὕνεκ' Ἀχιλλεὺς
Ἐξεφάνη, δηρὸν δὲ μάχης ἐπέπαυτ' ἀλεγεινῆς.
Τοῖσι δὲ Πουλυδάμας πεπνυμένος ἦρχ' ἀγορεύειν
Πανθοΐδης· ὁ γὰρ οἶος ὅρα πρόσσω καὶ ὀπίσσω·
Ἕκτορι δ' ἦεν ἑταῖρος, ἰῇ δ' ἐν νυκτὶ γένοντο·
Ἀλλ' ὁ μὲν ἂρ μύθοισιν, ὁ δ' ἔγχεϊ πολλὸν ἐνίκα.
Ὅ σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν·
l Ἀμφὶ μάλα φράζεσθε φίλοι· κέλομαι γὰρ ἔγωγε

Rectè sanè, et nos scimus quòd tibi inclyta arma detinetur: χ. ὅ τι
Sed sic saltem ad fossam profectus Troianis apparere,
Siquidem subueriti abstineant à bello
Troiani: respirent autem martij filij Achiuorum
Confecti: exigua respiratio belli (multùm prodest.)
Hæc sic effata abijt pedibus velox Iris:
At Achilles motus est Ioui dilectus, circũ. v. Minerua
Humeros validos posuit ægida fimbriatam:
Circumq; eius caput nubem sepsit diua dearum χ. κεφαλῶν
Aureã. exq; ipso incẽdebat flammam vndiq; lucentẽ,
Veluti. a. quũ fumus iens ex vrbe in æthera assurgit
Procul ab insula quam hostes oppugnant,
Qui tota die horrendo decernunt marte
Vrbe ex sua, simul verò sole occidente
Ignesq; ardent crebri: in altum autem splendor
Fit assurgens, vicini vt videant,
Si fortè cum nauibus Martis propulsatores veniant. χ. ἄρηος, ἢ ἀρεω
Sic ab Achillis capite splendor ad æthera pertingebat.
Constitit autem ad fossam iens à muro, neque Achiuis
Immixtus est: matris. n. prudẽs obseruabat præceptũ.
Ibi stans clamauit: procul etiam Pallas Minerua
Insonuit, & inter Troianos immẽsũ excitauit tumultũ.
Vt. a. cũ cognitu facilis vox est, cùm clãgit tuba,
Vrbem obsidentes hostes propter perniciosos:
Sic tunc clara vox fuit Aeacidæ.
Hi. a. postquã igitur audierũt vocẽ ferream Aeacidæ,
Omnibus cõmotus est animus: sed pulchrè iubati equi
Retrò currus vertebãt: præsagiebat. n. dolores animo.
Aurigæ. a. perculsi sunt, vbi viderũt indefessum ignẽ
Horrendum super caput magnanimi Pelidæ:
Ardentẽ illum autem accenderat dea cæsia Minerua.
Ter. q. super fossam valde clamauit diuus Achilles:
Ter autẽ turbati sunt Troiani, inclytiq; auxiliatores.
Illic. v. & tunc perierunt duodecim viri fortissimi
A suis curribus & lanceis. sed Achiui
Alacriter Patroclum è iaculis subtrahentes
Collocârunt in lectis: chari autem circumstabãt socij
Lugentes. cum ipsis. a. velocipes sequebatur Achilles,
Lacrymas calidas fundens, postquã vidit fidũ sociũ
Iacentem in feretro, perfossum acuto ære,
Quem quidem miserat cum equis & curribus
Ad bellum, neq; rursum excepit reuersum.
Solẽ. a. indefatigatum oculis decora veneranda Iuno
Misit ad Oceani fluenta inuitum ire.
Sol quidem occidit, cessabantq; diuini Achiui
A conflictu forti & omnibus peræquè molesto bello.
Troiani. v. rursus ex altera parte à forti pugna
Cedentes soluerunt à curribus veloces equos.
Inq; concionẽ congregabãtur, antequã cœnã curarẽt:
Erectis. a. stantib. cõcio fiebat, neq; aliquis sustinebat
Sedere. omnes enim habebat tremor, eo quòd Achilles
Apparuisset, diu. v. à pugna cessauerat tristi.
His autem Polydamas prudens cœpit concionari
Pãthoides. hic. n. solus videbat antrorsũ & retrorsũ:
Hectori. a. erat amicus, eademq; nocte nati erant:
Sed hic quidẽ verbis, ille. a. hasta multùm superabat.
Qui ipsis bene consulens, concionatus est & ait:
Diligenter considerate amici. iubeo enim ego

Ἄστυδ'

Ἄστυδε νῦν ἰέναι, μὴ μίμνειν ἠῶ δῖαν
Ἐν πεδίῳ παρὰ νηυσίν· ἑκὰς δ' ἀπὸ τείχεός εἰμεν.
Ὄφρα μὲν οὗτος ἀνὴρ Ἀγαμέμνονι μήνιε δίῳ,
Τόφρα δὲ ῥηΐτεροι πολεμίζειν ἦσαν Ἀχαιοί.
Χαίρεσκον γὰρ ἔγωγε θοῇς ἐπὶ νηυσὶν ἰαύων,
Ἐλπόμενος νῆας γ' αἱρησέμεν ἀμφιελίσσας.
Νῦν δ' αἰνῶς δείδοικα ποδώκεα Πηλείωνα·
Οἷος κείνου θυμὸς ὑπέρβιος, οὐκ ἐθελήσει
Μίμνειν ἐν πεδίῳ, ὅθι περ Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ
Ἐν μέσῳ ἀμφότεροι μένος Ἄρηος δατέονται,
Ἀλλὰ περὶ πτόλιός τε μαχήσεται ἠδὲ γυναικῶν.
Ἀλλ' ἴομεν προτὶ ἄστυ, πίθεσθέ μοι· ὧδε γὰρ ἔσται.
Νῦν μὲν νὺξ ἀπέπαυσε ποδώκεα Πηλείωνα
Ἀμβροσίη· εἰ δ' ἄμμε κιχήσεται ἐνθάδ' ἐόντας
Αὔριον ὁρμηθεὶς σὺν τεύχεσιν, εὖ νύ τις αὐτὸν
Γνώσεται· ἀσπασίως γὰρ ἀφίξεται Ἴλιον ἱρὴν,
Ὅς κε φύγῃ· πολλοὺς δὲ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται
Τρώων· αἲ γὰρ δή μοι ἀπ' οὔατος ὧδε γένοιτο.
Εἰ δ' ἂν ἐμοῖς ἐπέεσσι πιθώμεθα κηδόμενοί περ,
Νύκτα μὲν εἰν ἀγορῇ σθένος ἕξομεν, ἄστυ δὲ πύργοι
Ὑψηλαί τε πύλαι, σανίδες τ' ἐπὶ τῇς ἀραρυῖαι
Μακραὶ, εὔξεστοι, ἐζευγμέναι εἰρύσσονται.
Πρῶϊ δ' ὑπηοῖοι σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες
Στησόμεθ' ἂμ πύργους· τῷ δ' ἄλγιον αἴκ' ἐθέλῃσιν
Ἐλθὼν ἐκ νηῶν περὶ τείχεος ἄμμι μάχεσθαι.
Ἂψ πάλιν εἶσ' ἐπὶ νῆας, ἐπεί κ' ἐριαύχενας ἵππους
Παντοίου δρόμου ἄσῃ ὑπὸ πτόλιν ἠλασκάζων.
Εἴσω δ' οὔ μιν θυμὸς ἐφορμηθῆναι ἐάσει,
Οὐδέ ποτ' ἐκπέρσει· πρίν μιν κύνες ἀργοὶ ἔδονται.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ·
m Πολυδάμα, σὺ μὲν οὐκέτ' ἐμοὶ φίλα ταῦτ' ἀγορεύεις,
Ὃς κέλεαι κατὰ ἄστυ ἀλήμεναι αὖτις ἰόντας.
Ἦ οὔπω κεκόρησθε ἐελμένοι ἔνδοθι πύργων;
n Πρὶν μὲν γὰρ Πριάμοιο πόλιν μέροπες ἄνθρωποι
Πάντες μυθέσκοντο πολύχρυσον, πολύχαλκον·
Νῦν δὲ δὴ ἐξαπόλωλε δόμων κειμήλια καλά.
Πολλὰ δὲ δὴ Φρυγίην καὶ Μῃονίην ἐρατεινὴν
Κτήματα περνάμεν' ἵκει, ἐπεὶ μέγας ὠδύσατο Ζεύς.
Νῦν δ' ὅτε πέρ μοι ἔδωκε Κρόνου πάϊς ἀγκυλομήτεω
Κῦδος ἀρέσθ' ἐπὶ νηυσί, θαλάσσῃ τ' ἔλσαι Ἀχαιοὺς,
Νήπιε, μηκέτι ταῦτα νοήματα φαῖν' ἐνὶ δήμῳ.
Οὐ γάρ τις Τρώων ἐπιπείσεται· οὐ γὰρ ἐάσω.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω, πειθώμεθα πάντες.
Νῦν μὲν δόρπον ἕλεσθε κατὰ στρατὸν ἐν τελέεσσι,
Καὶ φυλακῆς μνήσασθε, καὶ ἐγρήγορθε ἕκαστος.
Τρώων δ' ὃς κτεάτεσσιν ὑπερφιάλως ἀνιάζει,
Συλλέξας λαοῖσι δότω καταδημοβορῆσαι·
Τῶν τινὰ βέλτερόν ἐστιν ἐπαυρέμεν ἤπερ Ἀχαιούς.
Πρῶϊ δ' ὑπηοῖοι σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν ἐγείρομεν ὀξὺν ἄρηα.
Εἰ δ' ἐτεὸν παρὰ ναῦφιν ἀνέστη δῖος Ἀχιλλεύς,
Ἄλγιον αἴκ' ἐθέλῃσι, τῷ ἔσσεται· οὔ μιν ἔγωγε
Φεύξομαι ἐκ πολέμοιο δυσηχέος, ἀλλὰ μάλ' ἄντην
Στήσομαι, ἤ κε φέρῃσι μέγα κράτος, ἦ κε φεροίμην.
Ξυνὸς Ἐνυάλιος, καί τε κτανέοντα κατέκτα.

Ad vrbē nunc ire, neq; expectare auroram diuinam
In campo apud naues: procul enim à muro sumus.
Quamdiu qdē hic vir Agamēnoni irascebatur diuo,
Tamdiu faciliores ad debellandum erant Achiui.
Latabar enim & ego, veloces apud naues excubans,
Sperās naues capturos esse, quæ vtrinq; remis agūtur
Nunc a. valdè timeo velocem Pelidem,
Qualis illius animus inuictus, non volet
Manere in campo, in quo Troiani & Achiui
In medio vtriq; robur martis decernunt:
Sed de vrbe pugnabit atq; vxoribus.
Itaq; eamus ad vrbem, parete mihi, sic enim erit
Nunc quidem nox cessare fecit velocem Pelidem
Intempesta: si autem nos offenderit hic existentes,
Cras impetum faciens cum armis, probe qu[illegible]
Sentiet, libenter enim veniet ad Ilium sacrū, [illegible]
Quicūq; effugerit: multos. v. canes & vultures con-
Troianorū: vtinā. n. iam mihi procul ab aure sic esset.
Si. v. meis verbis paruerimus, afflicti licet,
Noctu. q. in cōcione robur habebimus: vrbē. a. turres,
Altæq; portæ, foresq; ad his aptatæ
Longæ, bene politæ, coniunctæ tutabuntur.
Manè autem sub aurora armis instructi
Stabimus super turres, huic aūt grauius erit si voluerit
Profectus à nauibus pro muro nobiscum pugnare.
Retrò iterū ibit ad naues, postq̄ ingētis ceruicis equos
Varia cursitatione satiarit sub ciuitatem discurrē[illegible]
Intrò verò non ipsum animus irruere sinet,
Nec vnq̄ vastabit. prius ipsum canes celeres comedēt.
Hunc autem toruè intuitus allocutus est galeatus Hector:
Polydama, tu. q. nō adhuc mihi grata hæc cōcionaris,
Qui iubes in vrbem non concludi reuersos.
An nondum satiati estis clausi intra turres?
Anteà. n. Priami vrbē diuersis līguis vtētes homines
Omnes prædicabant auro abūdantem, diuitem ære:
Nunc autem iam perierūt ex ædib. thesauri pretiosi:
Multa. a. iam in Phrygiam & Mæoniam amabilem
Possessiones vēditæ venerūt, postq̄ magnus iratus est Iup.
Nunc autē quando mihi dedit Saturni filius versutus
Gloriā referre prope naues, mariq; cōcludere Græcos,
Stulte, ne amplius hæc consilia declara in populo.
Non. n. quis Troianorū obtemperabit. neq;. n. sinam.
Sed agite, sicut ego dixero, pareamus omnes.
Nunc quidē cœnam sumite per castra in ordinibus,
Et excubiarum recordamini, & vigilate singuli.
Troianorum. a. qui de opibus nimium sollicitus est,
Collectas populis det vt publice consumantur
Horum aliquem melius est illis frui quam Achiuos.
Manè. v. sub auroram cum armis arm[illegible]
Naues ad concauas excitemus acre prælium.
Si autē reuera apud naues surrexit nobilis Achilles,
Durius, si voluerit, ipsi erit: non ipsum equidem
Fugiam è bello lamentabili, sed audenter contrà
Stabo: vel feret magnam victoriam, vel feram.
Cōmunis mars est, & cupientem occidere interficit,

COMMENTARIVS.

a ὡς δ' ὑπὸ σήματος] Leo famelicus ferocissimus est, summoque periculo ei occurritur: vnde cum ingentem audaciam exprimere volunt Poetæ, leonis esurientis comparatione vtuntur. Sic Virgilius Aeneid. 10.

Impastus stabula alta leo seu sæpe peragrans
(Suadet enim vesana fames) si fortè fugacem
Conspexit capream, aut surgentem in cornua ceruum;
Gaudet hians immane, comasq; arrexit: & hæret
Visceribus super accumbens, lauit improba teter
Ora cruor, &c. Sic 9. Aeneid.
Impastus ceu plena leo per ouilia turbans
(Suadet enim vesana fames) manditq; trahitq;
Molle pecus, mutumq; metu fremit ore cruento, &c.

& idem noster Homerus suprà Iliad. 3. ὥστε λέων ἐχάρη μεγάλῳ ἐπὶ σώματι κύρσας
Εὑρὼν ἢ ἔλαφον κεραὸν, ἢ ἄγριον αἶγα
Πεινάων μάλα γάρ τε κατεσθίει, εἴπερ ἂν αὐτὸν
Σεύωνται ταχέες τε κύνες θαλεροί τ' αἰζηοί. & alibi:
Βῆ ῥ' ἴμεν ὥστε λέων ὀρεσίτροφος, ὅς τ' ἐπιδευὴς
Δηρὸν ἔῃ κρειῶν· κέλεται δέ ἑ θυμὸς ἀγήνωρ
Μήλων πειρήσοντα, καὶ ἐς πυκινὸν δόμον ἐλθεῖν, &c.

Notandum est autem quid hoc loco per σῶμα intelligat, quod Iliad. γ. explicuimus.

b κεφαλὴν δέ ἑ θυμὸς ἀνώγει.] Ex hoc loco videtur posse confirmari eorum sententia, qui illud, [illegible], de Achille intelligebant: vt esset, Achillem timere ne Hector Patroclo iugulum abscinderet, tanquam videlicet Hector abscissum Patrocli caput esset palis posteà affixurum, dedecoris illi inferendi gratia. Sed illud tamen mihi violentum videbatur, & hoc forsan tunc ignorabat Achilles, donec iris indicauit. Siquis tamen amplecti velit, faciat, dum modò non sine ratione. Neque in hoc sanè sitæ sunt opes Græciæ, vt de illis pertinaciter dimicemus. Quicquid sit, hoc Achilli denunciat Thaumantias, vt eum eò magis excitet, cùm intelligat præcipuè dedecus & infamiam, quam ea ratione Patrocli cadauer sentiet, ad ipsum quoque deriuari.

c οὐδ' οἶδε Κρονίδης.] En adhuc næuus Homericus, cum Iouem supremum Numen fingit ignotasse Iridē à Iunone demissam, quasi rerum omnium moderatorem deceat quippiam fallere aut latere, cui etiam ipsi animi recessus & latebræ occultiores patent & reserātur, cui nihil est adytum, nihil quod ipse non rescisc at. Longè itaq; melius Hesiodus, πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς, καὶ πάντα νοήσας, &c. & Epicharmus, [illegible] τὸ θεῖον. & Menander, [illegible]. & alibi, [illegible].

d ἔχουσι δὲ τεύχε' ἐκεῖνοι.] Hinc videre licet verè magnanimum fuisse Achillem, non temerarium, qui noluerit inermis in prælium prodire μεγαλοψυχίαν enim cum prudentia iunctam esse oportet. Quod verò de Aiace subijcit, docet quid ipse de illo senserit, cùm non dubitat quin ipse in prima collocatus acie pro Patroclo depugnet: deinde etiam quanti illius arma faciat, cùm nullius præterea induere se posse existimet, quàm Aiacis scutum.

e ἀμφὶ δ' Ἀθήνη.] Quia indecorum erat & omnino periculosum in aciem prodire inermem Achillem, atque adeò temerarij animi, vt modò diximus: ideo diuina aduocat Homerus, cùm humana nihil viderentur [illegible] habitura. Itaque Minerua dicitur Achilli ægidem dedisse, qua nimirum terrorem hostibus incuteret: non est siquidem ista αἰγὶς [illegible], sed [illegible], vt annotat Eustathius, & qualis anteà fuit illa Iouis, de qua libro superiore. Accedit fulgor capitis immensus, quo etiam grauiter hostes percellentur: tum deniq; vox illa horribilis, qua attoniti Troiani in fugam se dabunt.

f ἀμφὶ δέ οἱ κεφαλῇ νέφος.] Existimo [illegible] hæc à Poëta dici, quippe per nubem globos fumi, ex igne illo assurgentes, & in cælum sese glomerantes interpretor: eo argumēto, quod idē factū est in cōparatione, vbi prius fumos nominat, quàm ignes. Vnde forsan sic poterit eludi Aristarchus, qui illa, ὡς δ' ὅτε καπνὸς ἰὼν ἐξ ἄστεος αἰθέρ' ἵκηται τηλόθεν ἐκ νήσου, sic scribebat ὡς δ' ὅτε πῦρ [illegible], dicens absurdum esse ignem fumo assimilare. Neque obstat, quòd auream nubem illam appellet, quippe fumus etiam talis esse debuit, qualis ignis: qui cùm aureus esset, fumos etiam dedit eiusmodi. neque enim vulgaris fuit ignis, sed diuinus, proinde nouitatem etiam habebit color in fumo. Scimus enim fumos croceos ex igneis rebus multis oriri. Vel potius, vt eligendi copiam ex diuersitate faciamus, nubes illa talis erit, qualis in aëre fulgura eiaculans, vt sit Achilles quodamodo [illegible].

g μητρὸς γὰρ πινυτῆς.] Hoc præceptum de eo intelligo, quòd vetuerat mater sine armis, quę à Vulcano illa erat impetratura Græcis pugnandi gratia permisceri.

h ὡς δ' ὅτ' ἀριζήλη φωνή.] Sic Vlysses apud Sophoclem in Aiace lorario vocem Mineruę agnoscit, hac eadem vsus cōparatione, sed breuius: ὦ φθέγμ' Ἀθάνας φιλτάτης ἐμοὶ θεῶν, ὡς εὐμαθές σου, κἂν ἄποπτος ᾖς, ὅμως φώνημ' ἀκούω, καὶ ξυναρπάζω φρενὶ χαλκοστόμου κώδωνος ὡς Τυρσηνικῆς: quod à nullo Interpretum vtriusque authoris obseruatum est. Itaq; tubarum sonum, militarem intelligi facilè dicit Poëta. Apud Romanos hoc qui factum sit, melius intelligimus. erat enim mos militaris, vt obseruauit Alexander, vt quoties mouenda erant signa castráve, & ad reliqua belli munia, soli cornicines signum darent: excubias verò, somnique & vigiliarum tempora, buccina designarent. Si autem legiones ducendæ in hostes, & acie decernendum foret, aut receptui canendum, & cornua & tubæ eodem concentu canerent. Si conciones aduocarent, aut silentium indicerēt, per tibicinem fiebat. Hoc an ita apud illos veteres aut simili quodam modo vsurpatum sit, nescio. Videntur autem fuisse marina concha vsi, non tuba: quanquam huius meminerit hic Homerus, similitum κατὰ [illegible], quod Gellius Poëtis familiare esse docet lib. 10 cap. 16. vt obseruauit Didymus his verbis, in voce [illegible], inquit, ὁ Ποιητὴς [illegible]. De tubis in Lexico.

i κατέθηκαν ἐν λεχέεσσι.] Numero plurali rem singularem enunciauit. Per lectum autem intelligit feretrum, quod sequentia omnino indicant, κείμενον ἐν φέρτρῳ.

k ὁ γὰρ οἶος ὅρα.] De Polydamante aliàs dictū est, vt ipse vates fuit, & homo prudentissimus, qui non solùm præterita, sed etiā futura nosset: quod hic Poeta noster repetit, de eo alia subiungens, quæ anteà subticuerat. Ait enim eum Hectoris fuisse socium, vnde videtur debuisse Hector ab illo persuaderi, cogitans nihil ipsi damnosum à socio obijci posse. vt autem diuersitatem vtriusq; ostēdat, quo tetigimus aliàs Polydamas ipse dixerat, ait Polydamantem consilio, Hectorem virtute bellica antecelluisse, quanquam vna nocte vterque natus fuisset. vnde colligebat Heraclitus, vt refert Eustathius, Homerum fuisse astrologiæ peritum, qui intellexerit ex diuersitate horæ ortus, diuersos quoque mores contrahi.

l ἀμφὶ μάλα φράζεσθε.] Polydamas sibi & suis consulens hortatur Troianos, vt de reditu ad vrbem cogitēt, cùm non sine periculo in aperto campo depugnetur Achille prodeunte: tantus erat illius terror, & contrà facilè aduersus eum vrbē ipsam tueri possent. Quæ duo sic exponit, vt artificiosius fere nihil posse esse putem.

m πολυδάμα.] Rarissimum est vt sana consilia momētum suum & authoritatem apud homines obtineant, quod in Polydamāte tum aliàs tum hic nouissime obseruari potest. Cùm enim salutaris esset ad reditum in vrbem Polydamantis exhortatio, tamen superbum illud & indocile Hectoris ingenium persuaderi non potuit, vt illam amplecteretur. Quod à Poeta prudenter confictum est, vt esset hæc quædam [illegible] ad Græcorum vltionem, & Troianorum perniciem.

n πρὶν μὲν γὰρ Πριάμοιο.] Priamus non solùm potentissimus fuit populorum sibi subditorum multitudine & amplitudine regionis, sed etiam ditissimus. qui diuitias illas dicitur ex aurifodinis, quæ apud Abydum sunt in Astyris, collegisse quidam existimabāt, vt refert Strab. lib. 14.

o ἤ κε φέρῃσι μέγα κράτος.] Modestè loquitur Hector, neque tam validum aduersarium sese Achilli futurum putat, vt certò illius victoriam sibi spondere possit: neque ideirco tamen adeò se deprimit, vt illi se parem non futurum dicat, sed lubricum Martis instabilitatem, qua [illegible] committitur prælium. Verum est enim illud Pindari, [illegible]. Porrò & Poeta paulò pòst & ipse euentus docebunt, quàm temerè hoc ab Hectore sit factum, spreto vtili Polydamantis cōsilio. Itaque monebuntur hac in parte & duces & imperatores, bellum magis prudentia quàm inconsulta vi armorum conficere: ἀσφαλὴς γάρ ἐστ' ἀμείνων, ἢ θρασὺς στρατηλάτης, vt est apud Euripidem in Phœnissis.

Ὣς Ἕκτωρ ἀγόρευ'. ἐπὶ δὲ Τρῶες κελάδησαν,
Νήπιοι· ἐκ γάρ σφεων φρένας εἵλετο Παλλὰς Ἀθήνη.
Ἕκτορι μὲν γὰρ ἐπῄνησαν, κακὰ μητιόωντι,
Πουλυδάμαντι δ' ἄρ' οὔτις, ὃς ἐσθλὴν φράζετο βουλήν.
Δόρπον ἔπειθ' εἵλοντο κατὰ στρατόν. αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Παννύχιοι Πάτροκλον ἀνεστενάχοντο γοῶντες·

Sic Hector concionatus est: Troiani. a. applauserunt,
Stulti: nam ipsorum mētes abstulerat Pallas Minerua.
Hectori enim assenserunt malè consulenti:
Polydamanti. v. nullus qui tamē bonū dixerat cōsiliū.
Cœnam deinde sumpserunt per castra, sed Achiui
Tota nocte circa Patroclum suspirabant lugentes:

Τοῖσι δὲ Πηλεΐδης ἁδινοῦ ἐξῆρχε γόοιο,
Χεῖρας ἐπ' ἀνδροφόνους θέμενος στήθεσσιν ἑταίρου,
Πυκνὰ μάλα στενάχων. ᵃ ὥσπερ λὶς ἠϋγένειος,
Ὥ ῥά θ' ὑπὸ σκύμνους ἐλαφηβόλος ἁρπάσῃ ἀνὴρ
Ὕλης ἐκ πυκινῆς· ὁ δέ τ' ἄχνυται ὕστερος ἐλθών·
κ. ἴχν' Πολλὰ δέ τ' ἄγκε' ἐπῆλθε μετ' ἀνέρος * ἴχνι' ἐρευνῶν,
Εἴ ποθεν ἐξεύροι. μάλα γὰρ δριμὺς χόλος αἱρεῖ.
Ὣς ὁ βαρυστενάχων μετεφώνεε Μυρμιδόνεσσιν,
Ὢ πόποι, ἦ ῥ' ἅλιον ἔπος ἔκβαλον ἤματι κείνῳ,
Θαρσύνων ἥρωα Μενοίτιον ἐν μεγάροισι·
Φῆν δέ οἱ εἰς Ὀπόεντα περικλυτὸν υἱὸν ἀπάξειν
Ἴλιον ἐκπέρσαντα, λαχόντα τε ληΐδος αἶσαν.
ᵇ Ἀλλ' οὐ Ζεὺς ἄνδρεσσι νοήματα πάντα τελευτᾷ.
Ἄμφω γὰρ πέπρωται ὁμοίην γαῖαν ἐρεῦσαι
Αὐτοῦ ἐνὶ Τροίῃ, ἐπεὶ οὐδέ με νοστήσαντα
Δέξεται ἐν μεγάροισι γέρων ἱππηλάτα Πηλεύς,
Οὐδὲ Θέτις μήτηρ, ἀλλ' αὐτοῦ γαῖα καθέξει.
Νῦν δ' ἐπεὶ οὖν Πάτροκλε σεῦ ὕστερος εἶμ' ὑπὸ γαῖαν,
Οὔ σε πρὶν κτεριῶ πρίν γ' Ἕκτορος ἐνθάδ' ἐνεῖκαι
Τεύχεα καὶ κεφαλὴν μεγαθύμου σεῖο φονῆος·
Δώδεκα δὲ προπάροιθε πυρῆς ἀποδειροτομήσω
Τρώων ἀγλαὰ τέκνα, σέθεν κταμένοιο χολωθείς.
Τόφρα δέ μοι παρὰ νηυσὶ κορωνίσι κείσεαι αὔτως.
Ἀμφὶ δέ σε Τρῳαὶ καὶ Δαρδανίδες βαθύκολποι
Κλαύσονται, νύκτας τε καὶ ἤματα δάκρυ χέουσαι,
Τὰς αὐτοὶ καμόμεσθα βίηφί τε δουρί τε μακρῷ,
Πιείρας πέρθοντε πόλεις μερόπων ἀνθρώπων.
Ὣς εἰπών, ἑτάροισιν ἐκέκλετο δῖος Ἀχιλλεύς,
ᶜ Ἀμφὶ πυρὶ στῆσαι τρίποδα μέγαν, ὄφρα τάχιστα
Πάτροκλον λούσειαν ἄπο βρότον αἱματόεντα.
Οἱ δὲ λοετροχόον τρίποδ' ἵστασαν ἐν πυρὶ κηλέῳ,
Ἐν δ' ἄρ' ὕδωρ ἔχεαν, ὑπὸ δὲ ξύλα δαῖον ἑλόντες·
Γάστρην μὲν τρίποδος πῦρ ἄμφεπε, θέρμετο δ' ὕδωρ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ ζέσσεν ὕδωρ ἐνὶ ἤνοπι χαλκῷ,
Καὶ τότε δὴ λοῦσάν τε, καὶ ἤλειψαν λίπ' ἐλαίῳ·
Ἐν δ' ὠτειλὰς πλῆσαν ἀλείφατος ἐννεώροιο·
Ἐν λεχέεσσι δὲ θέντες, ἑανῷ λιτὶ κάλυψαν
Ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς καθύπερθε δὲ φάρεϊ λευκῷ.
Παννύχιοι μὲν ἔπειτα πόδας ταχὺν ἀμφ' Ἀχιλῆα
Μυρμιδόνες Πάτροκλον ἀνεστενάχοντο γοῶντες.
Ζεὺς δ' Ἥρην προσέειπε κασιγνήτην ἄλοχόν τε,
Ἔπρηξας καὶ ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη,
Ἀνστήσας Ἀχιλῆα πόδας ταχύν· ᵈ ἦ ῥά νυ σεῖο
Ἐξ αὐτῆς ἐγένοντο κάρη κομόωντες Ἀχαιοί.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη,
Αἰνότατε Κρονίδη ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες;
Καὶ μὲν δή πού τις μέλλει βροτὸς ἀνδρὶ τελέσσαι,
Ὅσπερ θνητός τ' ἐστὶ, καὶ οὐ τόσα μήδεα οἶδε·
Πῶς δὴ ἔγωγ' (ἥ φημι θεάων ἔμμεν ἀρίστη,
Ἀμφότερον, γενεῇ τε, καὶ οὕνεκα σὴ παράκοιτις
Κέκλημαι, σὺ δὲ πᾶσι μετ' ἀθανάτοισιν ἀνάσσεις)
Οὐκ ὄφελον Τρώεσσι κοτεσσαμένη κακὰ ῥάψαι;
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Ἡφαίστου δ' ἵκανε δόμον Θέτις ἀργυρόπεζα
Ἄφθιτον, ἀστερόεντα, μεταπρεπέ' ἀθανάτοισι,
Χάλκεον, ὅν ῥ' αὐτὸς ποιήσατο κυλλοποδίων.
Τὸν δ' εὗρ' ἱδρώοντα ἑλισσόμενον περὶ φύσας,
Σπεύδοντα· ᵉ τρίποδας γὰρ ἐείκοσι πάντας ἔτευχεν,

His.a.Pelides miserandum incœpit luctum,
Manus homicidas imponens pectoribus socij.
Crebrò admodum suspirans, sicut leo pulchrè iubatus,
Cuiq; catulos venaticus surripuerit vir .
Sylua ex densa: hic autem tristatur posterior veniens:
Multas autem conualles subintrat post viri vestigia, scrutans
Sicubi inueniat: valdè enim acris ira eum corripit:
Sic hic grauiter suspirans allocutus est Myrmidones:
Proh malum, certè vanum verbum emisit die illo,
Animum addens heroi Menœtio in ædibus:
Dicebam enim ei in Opunta clarum filium reducturũ
Ilio euerso, nactumq; prædæ portionem. (cit:
SED minimè Iupiter hominib. cogitationes omnes perfi-
Ambos.n. destinatũ est eandẽ terram rubefacturos esse
Hic in Troia, quoniam neq; me reuersum
Suscipiet in domibus senex eques Peleus,
Neq; Thetis mater, sed hic terra detinebit.
Nunc.a. postquam Patrocle te posterior subeo terram,
Non te antè sepeliam quàm Hectoris huc attulero
Arma & caput magnanimi tui interfectoris:
Duodecim.v. ante rogum obtruncauero
Troianorum inclytos filios, ob te interfectum iratus.
Interea.a. mihi apud naues curuis puppibus iacebis sic:
Circum autem te Troianæ, & Dardanides amplo sinu
Plorabunt noctesq; & dies lacrymas fundentes,
Quas ipsi labore acquisiuimus viq; lanceaq; longa,
Opulẽtas destruẽtes ciuitates diuersis loquẽtiũ homi-
Sic fatus, socijs iussit diuinus Achilles (num.
Ad ignem statuere tripodem magnum, vt celerrimè
A Patroclo abluerent saniem cruentam: (tem,
Hi.v. aptũ ad lauacra tripodẽ statuerũt in ignẽ arden-
In ipsũ.a. aquã fuderũt: subtus.a. ligna accẽdebãt capiẽ-
Ventrẽ.q. lebetis ignis ambibat, calefiebatq; aqua. (tes:
Sed postquam ferbuit aqua in nitido lebete,
Et tunc quidem lauarunt, & vnxerunt pingui oleo:
Vulnera autem impleuerunt vnguento nouennali,
In lectis verò componentes linteo subtili texerunt
Ad pedes à capite, desuper autem veste alba:
Tota nocte quidem deinde pedib. celerem circa Achillẽ
Myrmidones Patroclum gemebant lugentes.
Iupiter.a. Iunonem allocutus est sororem & coniugem,
Perfecisti etiã tãdẽ pulchris oculis venerabilis Iuno
Excitato Achille pedibus celere: nunquid te
Ex ipsa nati sunt comati Achiui? (no:
Huic.a. respõdit deinde pulchris oculis venerãda Iu-
Grauissime Saturnie, qualem orationem dixisti?
Et.q. iam etiam aliquis potest homo homini perficere,
Qui tamen mortalis est, & non tot consilia nouit:
Quomodo iã ego, quæ dico dearũ me esse præstãtissimã,
Ob vtrumq; genereq; scilicet, & quoniam tua vxor
Vocor, tu autem omnes inter immortales regnas:
Non debebam Troianis irata mala machinari?
Sic hi quidem talia inter se loquebantur:
Vulcani.a. peruenit ad domum Thetis argentipes,
Incorruptam, stellatam, decoram inter immortales,
Aeream, quam quidem ipse fecit claudus.
Hunc autẽ inuenit sudantẽ, mouentem sese circa folles
Properantem, tripodes enim viginti omnes fabricabat,

Ἑστάμεναι περὶ τοῖχον ἐϋσταθέος μεγάροιο·
Χρύσεα δέ σφ' ὑπὸ κύκλα ἑκάστῳ πυθμένι θῆκεν,
Ὄφρά οἱ αὐτόματοι θεῖον* δυσαίατ' ἀγῶνα,
Ἠδ' αὖτις πρὸς δῶμα νεοίατο, θαῦμα ἰδέσθαι.
Οἱ δ' ἤτοι τόσον μὲν ἔχον τέλος, οὔατα δ' οὔπω
Δαιδάλεα προσέκειτο, τά ῥ' ἤρτυε, κόπτε δὲ δεσμούς·
Ὄφρ' ὅγε ταῦτ' ἐπονεῖτο ἰδυίῃσι πραπίδεσσι,
Τόφρά οἱ ἐγγύθεν ἦλθε θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα.
Τὴν δὲ ἴδε προμολοῦσα Χάρις λιπαροκρήδεμνος
Καλή, τὴν ὤπυιε περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις.
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Τίπτε Θέτι τανύπεπλε ἱκάνεις ἡμέτερον δῶ,
Αἰδοίη τε φίλη τε; πάρος γε μὲν οὔτι θαμίζεις·
Ἀλλ' ἕπεο προτέρω, ἵνα τοι πὰρ ξείνια θείω.
Ὣς ἄρα φωνήσασα, πρόσω ἄγε δῖα θεάων·
Τὴν μὲν ἔπειτα καθεῖσεν ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου,
Καλοῦ, δαιδαλέου· ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν.
Κέκλετο δ' Ἥφαιστον κλυτοτέχνην, εἶπέ τε μῦθον.
Ἥφαιστε πρόμολ' ὧδε, Θέτις νύ τι σεῖο χατίζει.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Ἦ ῥά νύ μοι δεινή τε καὶ αἰδοίη θεὸς ἔνδον,
Ἥ μ' ἐσάωσ' ὅτε μ' ἄλγος ἀφίκετο τῆλε πεσόντα,
ᶠΜητρὸς ἐμῆς ἰότητι κυνώπιδος, ἥ μ' ἐθέλησε
Κρύψαι χωλὸν ἐόντα. * τότ' ἂν πάθον ἄλγεα θυμῷ,
Εἰ μή μ' Εὐρυνόμη τε Θέτις θ' ὑπεδέξατο κόλπῳ·
Εὐρυνόμη θυγάτηρ ἀψορρόου Ὠκεανοῖο.
Τῇσι παρ' εἰνάετες χάλκευον δαίδαλα πολλά,
Πόρπας τε, γναμπτάς θ' ἕλικας, κάλυκάς τε, καὶ ὅρμους,
Ἐν σπῆϊ γλαφυρῷ· περὶ δὲ ῥόος Ὠκεανοῖο
Ἀφρῷ μορμύρων ῥέεν ἄσπετος· οὐδέ τις ἄλλος
Ἤιδεεν οὔτε θεῶν οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων,
Ἀλλὰ Θέτις τε καὶ Εὐρυνόμη ἴσαν, αἵ μ' ἐσάωσαν.
Ἣ νῦν ἡμέτερον δόμον ἵκει· τῷ με μάλα χρεὼ
Πάντα Θέτι καλλιπλοκάμῳ ζωάγρια τίνειν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν οἱ παράθες ξεινήϊα καλά,
Ὄφρ' ἂν ἐγὼ φύσας ἀποθείομαι, ὅπλα τε πάντα.
Ἦ, καὶ ἀπ' ἀκμοθέτοιο πέλωρ αἴητον ἀνέστη
Χωλεύων, ὑπὸ δὲ κνῆμαι ῥώοντο ἀραιαί.
Φύσας μέν ῥ' ἀπάνευθε τίθει πυρός, ὅπλα τε πάντα
Λάρνακ' ἐς ἀργυρέην συλλέξατο, τοῖς ἐπονεῖτο.
Σπόγγῳ δ' ἀμφὶ πρόσωπα καὶ ἄμφω χεῖρ' ἀπομόργνυ,
Αὐχένα τε στιβαρὸν καὶ στήθεα λαχνήεντα.
Δῦ δὲ χιτῶν', ἕλε δὲ σκῆπτρον παχύ, βῆ δὲ θύραζε
Χωλεύων· ὑπὸ δ' ἀμφίπολοι ῥώοντο ἄνακτι
Χρύσειαι, ζωῇσι νεήνισιν εἰοικυῖαι.
Τῇς ἐν μὲν νόος ἐστὶ μετὰ φρεσίν, ἐν δὲ καὶ αὐδή,
Καὶ σθένος, ἀθανάτων δὲ θεῶν ἄπο ἔργα ἴσασιν.
Αἱ μὲν ὕπαιθα ἄνακτος ἐποίπνυον· αὐτὰρ ὁ ἔρρων,
Πλησίον ἔνθα Θέτις περ ἐπὶ θρόνου ἷζε φαεινοῦ,
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Τίπτε Θέτι τανύπεπλε ἱκάνεις ἡμέτερον δῶ,
Αἰδοίη τε φίλη τε; πάρος γε μὲν οὔτι θαμίζεις·
Αὔδα ὅ τι φρονέεις· τελέσαι δέ με θυμὸς ἄνωγεν,
ʰΕἰ δύναμαι τελέσαι γε, καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστί.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Θέτις κατὰ δάκρυ χέουσα.
Ἥφαιστ', ἦ ἄρα δή τις ὅσαι θεαί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ,
Τοσσάδ' ἐνὶ φρεσὶν ᾗσιν ἀνέσχετο κήδεα λυγρά,
Ὅσσ' ἐμοὶ ἐκ πασέων Κρονίδης Ζεὺς ἄλγε' ἔδωκεν;

Vt starent ad parietem bene ædificatæ domus:
Aureas.a.ipsis rotulas vnicuiq; fundo supposuerat,
Vt ei sponte sua diuinum ingrediantur cænaculum,
Ac rursus iterum domum redirent, mirabile visu:
Hi.v.tantum quidem habebant finem:ansæ.a.nondũ
Varia addita erãt,quas sanè aptabat,incidebat aũt
Dũ ille hæc elaborabat peritis artificijs, (clauos.
Interim eum prope accessit dea Thetis argentipes.
Hanc autem vidit progressa Charis bene compta,
Pulchra,quam vxorem duxerat inclytus Vulcanus:
Inq; eius hæsit manu, verbumq; dixit & compellauit,
Cur Theti extensũ peplũ gerẽs,accedis domũ nostrã
Venerandaq; amicaq;? antea.q.ne quicquã frequentas.
Sed sequere vlterius, ut tibi hospitales ep[illegible] apponã.
Sic locuta,vlterius duxit nobilissima dearum.
Hãc.q.deinde sedere fecit in sede argẽteis clauis d[illegible]in-
Pulchra artificiosa:scabellum.a.pedibus [illegible],
Vocauit.a.Vulcanum inclytum fabrũ,dixi[illegible],
Vulcane,ades huc, Thetis aliqua in re [illegible].
Huic.v.respondit deinde inclytus Vulcanus:
Certè mihi potensq; & veneranda dea intus,
Quæ me seruauit,quando me dolor cepit procul delapsũ
Matris meæ voluntate inuerecundæ,quæ me volebat
Occultare claudũ existentẽ:tunc passus fuissem dolores
Nisi me Eurynomeq; Thetisq; excepisset sinu: (animo,
Eurynome filia refluentis Oceani.
Apud istas per nouẽnium fabricaui artificiosa multa,
Fibulasq;,tortilesq; armillas,fistulasq; & torques
In specu concaua:circum autem fluctus Oceani
Spuma murmurans fluebat immensus: neq; quis alius
Norat,neq; deorum,neq; mortalium hominum,
Sed Thetisq; & Eurynome aderant,quæ me seruârant,
Hæc nunc nostram domũ venit:ideo me admodũ decet
Omnia Thetidi pulchricomæ præmia salutis soluere.
Sed tu quidẽ nũc ei [illegible] epulas hospitales lautas,
Dum ego folles deponam,instrumentaq; omnia.
Dixit,& ab incudis loco monstrum ingens surrexit
Claudicans:subtus.a.suræ valide incedebant [illegible]:
Folles quidem seposuit ab igne,instrumenta[illegible]
Arculam in argenteam cõposuit,quibus [illegible].
Spongia autem circum faciem & [illegible] manus abstersit,
Ceruicemq; solidam,& pectora villosa:
Induitq; tunicã,accepitq; sceptrũ crassũ, & exijt foras
Claudicans:ancillæ.v.validis ibant passibus sub Rege
Aureæ,viuis adolescentulis similes:
Quibus.q.prudentia inest in mentibus,inestq; & vox,
Et virtus.ab immortalibus.a.dijs opera sciunt.
Hæ.q.corã rege op' faciebãt.sed hic difficulter gradiens
Propè vbi sedebat Thetis in throno sedit lucido,
In eiusq; manu,verbumq; dixit, ac elocutus est,
Cur Theti longũ peplũ gerẽs accedis nostram domũ
Reuerendaq; & chara? anteà sanè non frequentas,
Loquere quod sentis, perficere verò me animus iubet,
Si possum perficere modò, & si perfectibile est.
Huic autem respondit deinde Thetis lacrymabũda:
Vulcane,an verò aliqua quotquot deæ sunt in Olympo,
Tot in mentibus suis pertulit curas molestas,
Quot mihi p̃ cæteris Saturnides Iupiter dolores dedit?

Ἐκ μέν μ' ἀλλάων ἁλιάων ἀνδρὶ δάμασσεν,
Αἰακίδῃ Πηλῆϊ, καὶ ἔτλην ἀνέρος εὐνὴν,
Πολλὰ μάλ' οὐκ ἐθέλουσα· ὁ μὲν δὴ γήραϊ λυγρῷ
Κεῖται ἐνὶ μεγάροις ἀρημένος· ἄλλα δέ μοι νῦν.
Υἱὸν ἐπεί μοι δῶκε γενέσθαί τε τραφέμεν τε,
[k] Ἔξοχον ἡρώων, ὁ δ' ἀνέδραμεν ἔρνεϊ ἶσος,
Τὸν μὲν ἐγὼ θρέψασα φυτὸν ὣς γουνῷ ἀλωῆς,
Νηυσὶν ἐπιπροέηκα κορωνίσιν Ἴλιον εἴσω,
Τρωσὶ μαχησόμενον· τὸν δ' οὐχ ὑποδέξομαι αὖτις
Οἴκαδε νοστήσαντα, δόμον Πηλήϊον εἴσω·
Ὄφρα δέ μοι ζώει καὶ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο,
Ἄχνυται, οὐδέ τί οἱ δύναμαι χραισμῆσαι ἰοῦσα.
Κούρην ἣν ἄρα οἱ γέρας ἔξελον υἷες Ἀχαιῶν,
Τὴν ἂψ ἐκ χειρῶν ἕλετο κρείων Ἀγαμέμνων.
Ἤτοι ὁ τῆς ἀχέων, φρένας ἔφθιεν· αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
Τρῶες ἐπὶ πρύμνῃσιν ἐείλεον, οὐδὲ θύραζε
Εἴων ἐξιέναι· τὸν δὲ λίσσοντο γέροντες
Ἀργείων, καὶ πολλὰ περικλυτὰ δῶρ' ὀνόμαζον.
Ἔνθ' αὐτὸς μὲν ἔπειτ' ἠναίνετο λοιγὸν ἀμῦναι·
Αὐτὰρ ὁ Πάτροκλον περὶ μὲν τὰ ἃ τεύχεα ἕσσε,
Πέμπε δέ μιν πόλεμόνδε, πολὺν δ' ἅμα λαὸν ὄπασσε.
Πᾶν δ' ἦμαρ μάρναντο περὶ Σκαιῇσι πύλῃσι.
Καί νύ κεν αὐτῆμαρ πόλιν ἔπραθον, εἰ μὴ Ἀπόλλων
Πολλὰ κακὰ ῥέξαντα Μενοιτίου ἄλκιμον υἱὸν
Ἔκταν' ἐνὶ προμάχοισι, καὶ Ἕκτορι κῦδος ἔδωκε.
Τοὔνεκα νῦν τὰ σὰ γούναθ' ἱκάνομαι, αἴ κ' ἐθέλῃσθα
γρ. Υἱεῖ ἐμῷ *Υἱ' ἐμῷ ὠκυμόρῳ δόμεν ἀσπίδα καὶ τρυφάλειαν,
Καὶ καλὰς κνημῖδας ἐπισφυρίοις ἀραρυίας,
Καὶ θώρηχ'· ὃ γὰρ ἦν οἱ, ἀπώλεσε πιστὸς ἑταῖρος,
Τρωσὶ δαμείς· ὁ δὲ κεῖται ἐπὶ χθονὶ θυμὸν ἀχεύων.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Θάρσει, μή τοι ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῇσι μελόντων.
Αἲ γάρ μιν θανάτοιο δυσηχέος ὧδε δυναίμην
Νόσφιν ἀποκρύψαι, ὅτε μιν μόρος αἰνὸς ἱκάνοι·
Ὥς οἱ τεύχεα καλὰ παρέσσεται, οἷά τις αὖτε
Ἀνθρώπων πολέων θαυμάσσεται, ὅς κεν ἴδηται.

Vnam q. me ex alijs marinis nymphis viro subiecit
Aeacidæ Peleo, & sustinui viri cubile
Admodum repugnans: hic quidem iam senio tristi
Iacet in ædib⁹ cōfectus. alia. a. mihi nūc infortunia de-
Filium postq̄ mihi dedit nasciq; educareq; (dit Iupiter
Præstantissimum heroum, hic. a. creuit plantæ similis:
Quem quidē ego postq̄ educaui vt plantā in fertili solo
Super nauibus misi curuas puppes habētib. Iliū versus
Contra Troianos pugnaturū: hunc. v. nō suscipiā iterū
Domum reuersum, domum Peleiam intra:
Quamdiu autem mihi viuit, & videt lumen Solis,
Tristatur, neq; ei possum auxiliari accedens.
Puellam quam ei præmium elegerant filij Achiuorum,
Hanc rursus è manibus rapuit rex Agamemnon:
Nēpe hic ob hanc dolens animo tabescebat, sed Achiuos
Troiani apud naues, concluserant neq; foras
Sinebant exire: hunc autem precabantur senes
Argiuorum, & multa inclyta dona nominabant:
Tum ipse. q. deinde abnuit pestem arcere:
Sed hic Patroclum suis ipsius armis induit,
Misitq; ipsum ad bellū multumq; simul populum dedit:
Tota autem die pugnarunt ad Scæas portas.
Et sanè eadem die vrbem euertissent nisi Apollo,
Multa mala qui fecerat, Menœtij fortem filium
Interemisset inter ppugnatores, & Hectori gloriā dedis-
Huius gratia nūc tua genua amplector, si volueris (set.
Filio meo breui morituro dare scutum & galeam,
Et pulchras ocreas fibulis aptatas,
Et thoracem. eū enim qui erat ei, perdidit fidus socius
A Troianis interfect⁹. hic. v. iacet in terra animo mæ-
Huic. v. respondit deinde inclytus Vulcanus: (rens.
Confide, non tibi hæc in mentibus tuis curæ sint:
Vtinam enim ipsum à morte lamentabili sic possem
Seorsū abscōdere, quando ipsum fatū graue occupabit:
Vt ei arma pulchra aderunt, qualia quis rursus
Hominū multorum admirabitur, quicunq; ea viderit.

COMMENTARIVS.

a ὥστε λὶς ἠΰγένειος.] Vide quæ libro præcedenti annotauimus in verbis ἀγαθὸς ὡς τίς τε λέων, &c. Nam hic locus perinde est intelligendus ac ille. Animaduerte autem quàm magnificè luctum herois exprimat Poëta, leonis animalis generosi vsus comparatione. Dicitur porrò Achilles luctui fecisse exordiū, quasi cæteris silentibus: quod apud Romanos præficarum erat officiū, aut etiam tubicinum, aliquando etiam mimorum, de quibus alibi erit accuratius dicendum.

b ἀλλ' οὐ Ζεὺς ἄνδρεσσι] Sic est nimirum in rebus humanis comparatum, vt consilia & deliberationes nostræ finem suum semper non consequantur, vt alias quoque annotauimus. Et tamen genus est hominum sic sui securum, vt multa audeat sibi in futurum polliceri, nulla Dei habita ratione, in cuius potestate sola & sola voluntate euentus omnes sunt positi. Itaq; prudenter alij qui ea cōditione deliberant, vt, si Deo placuerit, tantùm exitum mentis suæ statuta sortiri expetant.

c ἀμφὶ πυρὶ στῆσαι] Obseruandus est mos veterum Græcorum adornandi cadauera ad sepulturam. Primùm itaque lauabantur aqua calida, deinde vngebantur oleo, tum vnguentis preciosis imbuebantur: postea tegebantur à capite ad pedes subtili linteo cui vestis alba superimponebatur. Quæ omnia ad Romanos quoq; deriuata sunt. Vide Gyrald. in lib. de vario sepeliatu. Alex. lib. 3. c. 8.

d ἦ ῥά νυ σεῖο] Quasi dicat Iupiter: Nunquid Græci proles tua sunt, quòd eos tam amanter complectaris, & studiosè illis auxilium feras? Si quærit autem lector, quid hoc Iouis & Iunonis colloquium interserat: respōdemus, docere Poëtam non resciuisse Iouem consilia Iunonis, antequam Iris ad Achillem ab ipsa demitteretur, ideo fuisse inopportunum alibi ista commemorare, id est, antequam hæc contingerent. quæ cum viderit Iupiter, Iunonis auxilium suspicatus est, & proinde commode hoc illi exprobrat: cui pro sua, id est, regia dignitate respondet Iuno, quasi illa tantùm sibi arrogare potuerit, quæ Dea sit, atque adeò ipsius Iouis coniux, vt hoc in gratiam Græcorum molita sit, quod etiam quispiam è mortalibus, qui Dijs alioqui sunt inferiores, facilè aggrediatur.

e τρίποδας γὰρ ἐείκοσι] Videndum est quid hoc loco per tripodas istos intelligatur. Nam vocabulum illud varias recipit significationes. Est itaq; τρίπους vas vel æneum vel aureum, quod tribus pedibus fulciebatur, ansasq; siue aures haberet, quibus capiebatur, quorum vasorum vsus erat in sacrificijs. Horum alij erant ab igne intacti, atque τρίποδες ἀπύρωτοι dicebantur: alij ἐμπυριβῆται. Non desunt qui tripodes mensas intelligant, vt est apud Athenæum lib. 2. Quidam, sellam esse dicunt tribus pedibus suffultam: quę omnia copiosè à multis enarrantur, maximè ab Eustathio nostro infra Iliad. ψ. à Cælio lib. 8. à Natali lib. 4. ab Athen. lib. 2. Ex illis omnibus videamus tantum quid hoc loco conueniat. Eustathius apertè explicat lebetes: ego clarius dicam. Sunt illi tripodes ἀναθηματικοί, quos in Deorum templa erat immissurus Vulcanus, vt docent illa, ὄφρα οἱ αὐτόματοι θεῖον δυσαίατ' ἀγῶνα, &c. quod Didymus sic interpretatur, ὡς τὰ τῶν θεῶν συμπληροῦνται πρὸς τιμὴν καὶ ἀφιερώματα. Et sic intelligendi sunt illi tripodes, quos alibi sæpe Poëta ἀπύρους appellauit, qui ornatus gratia domibus vel templis dicabantur, suspensi nimirum ad parietes, vt innuūt illa, ἑστάμεναι περὶ τοῖχον. Porro admirandum est hic Vulcani artificium, qui αὐτομάτας hos tripodas fabricānt, subiectis nimirum rotulis, quibus illi innixi facile per se mouebantur. Nam aliud hic imaginor, quàm in vulgaribus curribus, cùm alioqui nihil esset à Vulcano nouum & singulare factum. Fuit ergo motus hic tripodum spontaneus, qualis in sphæra illa cœlesti, quæ nostro tempore visa est vtroq; motu se mouente, nimirum violento & naturali, cuius artificium videtur exhibere Philosophus Mediolanensis de Rerum variet. lib. 12. Ta-

12.Talis fuit columbæ simulachrum Archytę Tarentini,ita libramentis suspensum,& aura spiritus inclusa atque occulta concitum' vt volasse feratur:quod ex Phauorino Gellius lib.10,cap.12.refert, cuius etiam fabricandæ rationem præscribit Cardanus ibidem. Eodem artificio memorantur fuisse facta simulacra Dædali,quæ per se mouerentur,illud tamen alio modo explicant,nempe,cùm ante Dædalum sine pedibus,manibus & oculis statuæ fierent,posteà Dædalū partes deficientes addidisse vnde Hecuba apud Euripidem: εἴ μοι γένοιτο φθόγγος ἐν βραχίοσι, Καὶ χερσὶ καὶ κόμαισι καὶ ποδῶν βάσει ἢ Δαιδάλου τέχναισιν, ἢ θεῶν τινος, &c. & Plato Comicus, τὰ Δαιδάλου πάντα κινεῖσθαι δοκεῖ βλέπειν τ' ἀγάλματα. Idem memoratur de Rhodijs,qui primi dicuntur vagantia fecisse simulacra: quod Eustathius noster refert his verbis: ἱστοροῦσι δὲ, inquit, ὅτι τὰ τοιαῦτα ὑποτίθενται καὶ ἄλλοι τινες, διὰ τὸ τῶν χαλκευομένων τεχνικὸν, ὡς μικροῦ δοκεῖν τὰ εἴδωλα ἔμψυχα εἶναι, ὁποῖον καὶ περὶ Ῥοδίων ἱστορεῖται εἰς ἄκρον τοιαύτης τέχνης ἐλθόντων. καὶ τὰ ζῴδια ἰδεῖν μικροῦ καὶ κινεῖσθαι. διὸ καὶ ἀλύσεσιν ἐδέδεντο αὐτὰ, ἵνα δῆθεν μὴ κινηθέντα φύγωσιν. ἐλέγετο δὲ ἀεὶ κινεῖσθαι διὰ τὸ οὕτω δεσμεῖν. τὸ παρ' ἀλλοις αὐτομάτως τῶν ἀγαλμάτων ἐκείνων, ὁποῖα ποτὲ καὶ Δαίδαλος ποιῆσαι μυθεύεται) Loci autē Homerici meminit Aristoteles primo Polit.c 3. cuius hęc sunt verba: εἰ γὰρ ἠδύνατο ἕκαστον τῶν ὀργάνων κελευσθὲν, ἢ προαισθανόμενον ἀποτελεῖν τὸ αὑτοῦ ἔργον, ὥσπερ τὰ Δαιδάλου φασὶν, ἢ τοὺς τοῦ Ἡφαίστου τρίποδας, οὕς φησιν ὁ ποιητὴς αὐτομάτους θεῖον δύεσθαι ἀγῶνα, οὕτως αἱ κερκίδες ἐκέρκιζον αὐταὶ, καὶ τὰ πλῆκτρα ἐκιθάριζεν, οὐδὲν ἂν ἔδει οὔτε τοῖς δεσπόταις δούλων, &c.

f μητρὸς ἐμῆς ἰότητι] Monuimus primo Iliadis bis de cœlo Vulcanum præcipitatum: primum a Iunone, deinde a Ioue. Ille hoc loco attingitur, qué etiam Iuno ipsa apud Homerum in hymno in Apollinem cōmemorat his verbis: παῖς ἐμὸς Ἥφαιστος ῥικνὸς πόδας, ὃν τέκον αὐτὴ ῥίψ' ἀνὰ χερσὶν ἑλοῦσα, καὶ ἔμβαλον εὐρέϊ πόντῳ. Ἀλλά ἑ Νηρῆος θυγάτηρ Θέτις ἀργυρόπεζα Δέξατο, καὶ μετὰ ᾗσι κασιγνήτῃσι κόμισσεν. Eius autem hoc loco meminit ipse Vulcanus, memor tanti beneficij, quod à Thetide accepit, cùm ab ea exceptus est, cui se optare ζωάγρια, ac vitæ seruatæ, præmia rependere profitetur. Diuersè verò narrat istud Vulcanus à Iunone. Illa enim ex hoc casu factum claudum filium Vulcanum dixit, hic se à matre eiectum, indignante & fastidiente se quòd claudum peperisset. Vnde constat illum hymnographum non esse Homerum nostrum, vt docet etiam Athenæus libro primo.

g ζωάγρια τίνειν.] Qui animo sunt ingrato aduersus eos, à quibus beneficijs sunt affecti, non possunt satis vellicari: tam horrēdum est illud vitium, & non hominibus, sed belluis ipsis etiam indignum. Quod ita abominatos credendū est veteres Romanos, vt illi ne nomen quidem imposuerint & quo nullum possis excogitare immanius. Proinde omni genere suppliciorum profligādum videtur. Itaque omnes viri grauissimi eam vitandam esse aut præceptis aut exemplis docuerunt. Postremum hoc loco Poeta præstat, vbi Vulcanus paratissimum se esse dicit gratiæ Thetidi referendæ obseruatæ vitæ beneficium: qua si nihil charius aut preciosius habemus, quo tandem munere eos compensari putas, quibus illam acceptam aut seruatam refers? Re autem ipsa studiū istud suum paulò pòst Vulcanus comprobabit.

h εἰ δύναμαι τελέσαι] In exoranda alicuius petitione virum bonum hæc diligenter decet obseruare. Primum an in sua potestate situm sit rem, illam perficere: stulti enim ac inconsulti hominis est, ea polliceri, quæ postea exequi non possis. Deinde an fas & iustum sit illam præstare. Improbi enim & iniqui est, rem iniquam quacunq; de causa stipulari & promittere. Hæc duo præcauet prudenter Vulcanus, non adeò gratiæ referendæ studiosus, vt virium & probitatis suæ rationem habeat, non passus illo desiderio suā animi synceritatem abripi.

i Ἥφαιστ', ἦ ἄρα δή τις] Exponit Thetis Vulcano cur ad eum venisset, orditurq; à suæ calamitatis commemoratione: quæ duplex. primum in nuptijs Pelei, quarum causam in Iouem refert: qua de copiosiùs dicendum est. Apollodorus de ea re sic scribit: Δία καὶ Ποσειδῶνά φασιν ἐρίσαι περὶ γάμου τῆς Θέτιδος. ἔνιοι δέ φασιν ὡς τραφεῖσαν ὑφ' Ἥρας μὴ θελῆσαι τῷ Διῒ συνελθεῖν, ὅθεν ὀργισθέντα τὸν Δία θνητῷ συζεῦξαι αὐτήν. Inquiunt enim Iouem ac Neptunum solos de Thetidis nuptijs contendisse, Thetidem autem noluisse cum Ioue congredi, quod à Iunone esset educata: vnde iratum Iouem mortali illam copulasse. Quod illa tamen ægrè tulit, quasi turpe esset solam eam inter Deas homini nubere: itaq; cum Pelei nuptias fugeret & deuitaret, dicitur in varias formas sese transmutasse, donec tandē illa meridiano calore sopita in antro quiescens ab eo illigata est, ex consilio Protei: vbi illa quidem rursus varias figuras est mentita, sed ita compressa est strictè, vt in pristinum reuersa statum tota in Pelei venerit potestatem. Quod exponit Ouidius lib.11. Metamorph. Itaq; inuita contraxit illa hoc coniugium: quod hoc loco ipsamet conqueritur. Sunt tamen qui aliter scripserint, vt ex Pyrhaneto in primo rerum Aeginetarum refert Natalis, aiūt siquidem Thetidem vxorem Pelei fuisse non coactam, neq; sub varijs formis deludentem compressam: sed sponte se in eius matrimonium concessisse, cuius nuptiæ in Pelio monte celebratæ sunt Dijs omnibus præsentibus, præter Discordiam. Sed nos, si placet, in re non magni momenti Poetam sequamur. Matri autem Achilles hoc etiam infortunij loco accidisse dicebat nuper. Secunda calamitas Thetidis est in partu Achillis, quem infortunijs eam obruere non cessans Iupiter, subinde videtur in eius perniciem conspirare. Nuper enim passus est illum ab Agamemnone iniuria affici, nūc iactura etiam amici charissimi eum affixit, cui iuncta est armorum illius priuatio, quæ in hostem transierunt. Est autem breuissima præcedentium omnium, quæ ad præsentis negotij illustrationem facere videbantur, narratio: vbi ingenium Poetæ elucescit, qui possit res, cum velit, fusissimè explicare: cum velit rursus, easdem in arctissimum locum contrahere. Tum demum petit Thetis arma pro filio à Vulcano, à quo id facilimo negotio impetrauit.

k ἐξ ἁλιάων,] Hi versus ab eadem Thetide suprà dicti sunt vsq; ad eum, κούρην ἣν ἄρα: vbi incipiet breuis illa ἀνακεφαλαίωσις, de qua in superiore annotatione dicebamus.

l ὁ δὲ κεῖται] Achillis luctum sic describit historia, sed postquam vtrinq; reductæ acies, & iam in tuto miles noster erat, cuncti Reges ad Achillem conueniunt, deformatum iam lacrymis, atq; omni supplicio lamentandi Qui modò prostratus humi, nunc cadaueri superiacens, adeò reliquorum animos perturbauerat, vt Aiax qui solandi causa astiterat, nihil luctui remitteret.

Ὣς εἰπὼν, τὴν μὲν λίπεν αὐτοῦ, βῆ δ' ἐπὶ φύσας·	*Sic locutus, hanc quidem liquit ibi: iuit.a.ad folles.*
Τὰς δ' ἐς πῦρ ἔτρεψε, κέλευσέ τε ἐργάζεσθαι.	*Illas.a.ad ignem admouit iussitq; operari.*
Φῦσαι δ' ἐν χοάνοισιν ἐείκοσι πᾶσαι ἐφύσων,	*Folles.a.in foraminib.fornacis viginti omnes spirabāt,*
Παντοίην εὔπρηστον ἀϋτμὴν ἐξανιεῖσαι,	*Omnigenā facilè accendentē flatum emittentes: (trà,*
Ἄλλοτε μὲν σπεύδοντι παρέμμεναι, ἄλλοτε δ' αὖτε	*Interdū vt properanti adesset vehemēs, interdū.v.cō-*
Ὅππως Ἥφαιστός τ' ἐθέλοι καὶ ἔργον ἄνοιτο.	*Quemadmodum Vulcanus vellet & opus perfici posset.*
Χαλκὸν δ' ἐν πυρὶ βάλλεν ἀτειρέα, κασσίτερόν τε,	*Aes autem in ignem iecit prædurum stannumq;,*
Καὶ χρυσὸν τιμῆντα καὶ ἄργυρον· αὐτὰρ ἔπειτα	*Et aurum preciosum, & argentum, at deinde*
Θῆκεν * ἐν ἀκμοθέτῳ μέγαν ἄκμονα· γέντο δὲ χειρὶ	*Posuit in trunco magnam incudē: accepit autē manu* κ. ἐπ'
Ῥαιστῆρα * κρατερὸν, ἑτέρηφι δὲ γέντο πυράγρην.	*Malleum grauem: altera.v. accepit forcipem.* κ. κρατερῶν
a Ποίει δὲ πρώτιστα σάκος μέγα τε στιβαρόν τε,	*Fecit autem primùm clypeum magnumq; firmumq;,*
Πάντοσε δαιδάλλων· περὶ δ' ἄντυγα βάλλε φαεινὴν,	*Vndiq; variegans, circumq; circulum iecit lucidum,*
Τρίπλακα, μαρμαρέην, ἐκ δ' ἀργύρεον τελαμῶνα.	*Triplicem, splendentē: extra autem argenteum lorum.*
Πέντε δ' ἄρ' αὐτοῦ ἔσαν σάκεος πτύχες· αὐτὰρ * ἐν αὐτῷ	*Quinq; autem ipsius erant clypei plicæ, sed in ipso* κ. ἐπ'
Ποίει δαίδαλα πολλὰ ἰδυίῃσι πραπίδεσσιν.	*Fecit varia multa sapienti mente.*
Ἐν μὲν γαῖαν ἔτευξ', ἐν δ' οὐρανὸν, ἐν δὲ θάλασσαν,	*In eo quidem terram effinxit, inq; cælum, inq; mare,*
Ἠέλιόν τ' ἀκάμαντα, σελήνην τε πλήθουσαν·	*Solemq; infatigabilem, lunamq; plenam:*
Ἐν δὲ τὰ τείρεα πάντα, τά τ' οὐρανὸς ἐστεφάνωται,	*Inq; sydera omnia, quibus cælum coronatum est,*
b Πληϊάδας θ', Ὑάδας τε, τό τε σθένος Ὠρίωνος,	*Pleiadasq;, Hyadasq; roburq; Orionis,*

Ἄρκτον θ', ἣν καὶ Ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
Ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται, καί τ' Ὠρίωνα δοκεύει,
Οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο.
Ἐν δὲ δύω ποίησε πόλεις μερόπων ἀνθρώπων
Καλάς. ἐν τῇ μέν ῥα γάμοι τ' ἔσαν εἰλαπίναι τε·
Νύμφας δ' ἐκ θαλάμων, δαΐδων ὕπο λαμπομενάων,
Ἠγίνεον ἀνὰ ἄστυ, πολὺς δ' ὑμέναιος ὀρώρει·
Κοῦροι δ' ὀρχηστῆρες ἐδίνεον, ἐν δ' ἄρα τοῖσιν
Αὐλοὶ φόρμιγγές τε βοὴν ἔχον· αἱ δὲ γυναῖκες
Ἱστάμεναι θαύμαζον ἐπὶ προθύροισιν ἑκάστη.
Λαοὶ δ' εἰν ἀγορῇ ἔσαν ἀθρόοι· ἔνθα δὲ νεῖκος
Ὠρώρει· δύο δ' ἄνδρες ἐνείκεον εἵνεκα ποινῆς
Ἀνδρὸς ἀποφθιμένου· ὁ μὲν εὔχετο πάντ' ἀποδοῦναι,
Δήμῳ πιφαύσκων· ὁ δ' ἀναίνετο μηδὲν ἑλέσθαι.
Ἄμφω δ' ἱέσθην ἐπὶ ἴστορι πεῖραρ ἑλέσθαι.
Λαοὶ δ' ἀμφοτέροισιν ἐπήπυον, ἀμφὶς ἀρωγοί·
Κήρυκες δ' ἄρα λαὸν ἐρήτυον· οἱ δὲ γέροντες
Εἵατ' ἐπὶ ξεστοῖσι λίθοις, ἱερῷ ἐνὶ κύκλῳ·
Σκῆπτρα δὲ κηρύκων ἐν χέρσ' ἔχον ἠεροφώνων·
Τοῖσιν ἔπειτ' ἤϊσσον, ἀμοιβηδὶς δ' ἐδίκαζον.
Κεῖτο δ' ἄρ' ἐν μέσσοισι δύω χρυσοῖο τάλαντα,
Τῷ δόμεν ὃς μετὰ τοῖσι δίκην ἰθύντατα εἴπῃ.
Τὴν δ' ἑτέρην πόλιν ἀμφὶ δύω στρατοὶ εἵατο λαῶν,
Τεύχεσι λαμπόμενοι· δίχα δέ σφισιν ἥνδανε βουλή,
Ἠὲ διαπραθέειν, ἢ ἄνδιχα πάντα δάσασθαι
κ. ἔεργε. Κτῆσιν ὅσην πτολίεθρον ἐπήρατον ἐντὸς* ἔεργε.
Οἱ δ' οὔπω πείθοντο, λόχῳ δ' ὑπεθωρήσσοντο.
Τεῖχος μέν ῥ' ἄλοχοί τε φίλαι καὶ νήπια τέκνα
Ῥύατ' ἐφεσταότες, μετὰ δ' ἀνέρες οὓς ἔχε γῆρας.
Οἱ δ' ἴσαν· ἦρχε δ' ἄρα σφιν Ἄρης καὶ Παλλὰς Ἀθήνη,
Ἄμφω χρυσείω, χρύσεια δὲ εἵματα ἕσθην,
Καλὼ καὶ μεγάλω σὺν τεύχεσιν, ὥς τε θεώ περ
Ἀμφὶς ἀριζήλω· λαοὶ δ' ὑπολίζονες ἦσαν.
Οἱ δ' ὅτε δή ῥ' ἵκανον ὅθι σφίσιν εἶκε λοχῆσαι,
Ἐν ποταμῷ, ὅθι τ' ἀρδμὸς ἔην πάντεσσι βοτοῖσιν,
Ἔνθ' ἄρα τοί γ' ἵζοντ' εἰλυμένοι αἴθοπι χαλκῷ.
Τοῖσι δ' ἔπειτ' ἀπάνευθε δύω σκοποὶ εἵατο λαῶν,
Δέγμενοι ὁππότε μῆλα ἰδοίατο καὶ ἕλικας βοῦς.
Οἱ δὲ τάχα προγένοντο, δύω δ' ἅμ' ἕποντο νομῆες,
Τερπόμενοι σύριγξι· δόλον δ' οὔ τι προνόησαν.
Οἱ μὲν τὰ προϊδόντες ἐπέδραμον, ὦκα δ' ἔπειτα
Τάμνοντ' ἀμφὶ βοῶν ἀγέλας καὶ πώεα καλὰ
Ἀργεννῶν οἰῶν· κτεῖνον δ' ἐπὶ μηλοβοτῆρας.
Οἱ δ' ὡς οὖν ἐπύθοντο πολὺν κέλαδον παρὰ βουσίν,
Εἰράων προπάροιθε καθήμενοι, αὐτίκ' ἐφ' ἵππων
Βάντες ἀερσιπόδων μετεκίαθον, αἶψα δ' ἵκοντο.
Στησάμενοι δ' ἐμάχοντο μάχην ποταμοῖο παρ' ὄχθας,
Βάλλον δ' ἀλλήλους χαλκήρεσιν ἐγχείῃσιν.
Ἐν δ' Ἔρις, ἐν δὲ Κυδοιμὸς ὁμίλεον, ἐν δ' ὀλοὴ Κήρ,
Ἄλλον ζωὸν ἔχουσα νεούτατον, ἄλλον ἄουτον,
Ἄλλον τεθνειῶτα κατὰ μόθον ἕλκε ποδοῖιν.
Εἷμα δ' ἔχ' ἀμφ' ὤμοισι δαφοινεὸν αἵματι φωτῶν.
Ὡμίλευν δ' ὥστε ζωοὶ βροτοί, ἠδ' ἐμάχοντο,
Νεκρούς τ' ἀλλήλων ἔρυον κατατεθνειῶτας.
κ. Ἐθ' Ἐν δ' ἐτίθει νειὸν μαλακήν, πίειραν ἄρουραν,
Εὐρεῖαν, τρίπολον· πολλοὶ δ' ἀροτῆρες ἐν αὐτῇ
Ζεύγεα δινεύοντες ἐλάστρεον ἔνθα καὶ ἔνθα.
Οἱ δ' ὁπότε στρέψαντες ἱκοίατο τέλσον ἀρούρης,

Vrsamq́, quam & Plaustrum cognomine vocant,
Quæ ibidem vertitur & Oriona obseruat:
Sola autem expers est vndarum Oceani.
Inq́, eo duas fecit ciuitates variæ linguæ hominum
Pulchras: in vna.q. nuptiæq́, erant, conuiuiaq́, solēnia:
Sponsas autem ex thalamis, tædis subaccensis
Ducebāt p vrbē multusq́, hymenæus excitatus fuerat.
Iuuenes.a. saltatores in orbem agebant se: interq́, hos
Tibiæ citharæq́, sonum edebant, sed matronæ
Stantes admirabantur in vestibulis singulæ.
Populi.a. in concione erant frequentes: illic.a. contētio
Orta erat. duo autem viri contendebāt gratiâ mulctæ
Viri interfecti, alter qdē affirmabat omnia reddidisse
Populo declarans: alter. v. negabat quicquā accepisse:
Ambo verò cupiebant apud arbitrum finem accipere.
Ciues.a. vtrisq́, acclamabant, hinc inde auxiliatores:
Præcones autem populum continebant. at seniores
Sedebant in politis lapidibus, sacro in circulo:
Sceptra.v. præconum in manibus gestabant vocalium:
His sceptris dein incedebāt, alternatimq́, sententiā fe-
Iacebant.a, in medio duo auri talenta, *(rebant.*
Huic ad dandū q inter hos sententiā rectissimè diceret.
Alterā.a. ciuitatem duo exercitus obsidebāt populorū
Armis fulgentes: bifariam autem ipsis placebat con-
silium
Aut euertere, aut in duas partes omnia diuidere,
Possessionē scilicet, quātā oppidū amænū int° cōtinet.
Hi.v. nondū parebāt: ad insidias.a. clàm armabantur,
Murū.q. coniugesq́, dilectæ, & infantes filij *(ctus.*
Custodiebāt suprà stātes: interq́, viri quos habebat se-
Hi.v. ibāt: dux erat.a, ipsis Mars & Pallas Minerua,
Ambo aurei, aureas & vestes induti erant,
Pulchri & magni cum armis: sicut dij scilicet
Vtrinq́, conspicui: populi autem humiliores erant.
Hi.v. quādo puenerūt vbi ipsis cōmodū erat insidiari
Apud fluuium, vbi potatio erat omnibus armentis,
Ibi hi consederunt tecti splendenti ære.
His.a. deinde procul duo speculatores sedebāt populorū,
Obseruātes quādo oues viderēt et curuè incedētes boues
Illi.v. citò procedebāt, duoq́, simul sequebātur pastores,
Oblectantes sese fistulis. insidias.n. neutiq præsenserāt.
Illi quidē hæc prouidentes incurrerunt. moxq́, deinde
Cædebant vndiq́, boum armenta, & greges pulchros
Candidarum ouiū: interficiebāt autē insuper pastores.
Illi.a. postquā audierunt multum strepitū apud boues,
Conciones ante sedentes, confestim equos
Ascendentes celeres insecuti sunt: moxq́, peruenerunt.
Consistentes verò pugnabant pugnā fluuij apud ripas:
Feriebant autem se inuicē æratis hastis. *(tiale Fatum,*
Interq́, Cōtētio, interq́, Tumultus versabat, interq́, exi-
Aliū viuum detinēs recēs vulneratum, alium illæsum:
Alium interfectū per stragem trahebat pedibus.
Vestē.a. gestabat circa humeros valdè cruētā sanguine
Versabatur.a. tanq̄ viui homines, & pugnabāt, *(virorū:*
Cadaueraq́, mutua trahebant interempta.
In eo etiam ponebat nouale molle pingue solum,
Latum, ter aratum: multi.v. aratores in ipso
Iuga vertentes terram, agitabant huc & illuc:
Hi.a. quando verso solo venerunt ad finem arui,

[illegible]

Illis tum in manibus poculum dulcis vini
Dabat vir accedens: hi autem vertebant per sulcos,
Cupientes noualis profundi ad terminum peruenire.
Ipsum.a.nigrescebat à tergo: arato.a.simile erat.
Aureum quamuis esset. hoc.a.ingens miraculum erat.
In eo etiã ponebat capũ altæ segetis: ibi.a.messores χ. Εἰ.θ.
Metebant acutas falces in manibus habentes:
Manipuli a.aliq.in sulcũ densi cadebant in terram:
Alios.a.mergitum ligatores vinculis constringebãt.
Tres a.mergitum ligatores astabant, sed pone
Pueri mergites colligentes, in vlnis ferentes
Festini inter porrigebant. Rex.a.inter hos silentio
Sceptrum tenens stabat ad sulcum lætus corde.
Præcones a.procul sub quercu conuiuiũ præparabãt:
Bouẽ.a.postquã mactassẽt magnũ, curabant [illegible]
Cœnam operarÿs, albas farinas multas [illegible]
In eo etiam ponebat vuis valdè oneratam [illegible], χ. Εἰ.θ.
Pulchram, auream: nigri autem per eam racemi [illegible]:
Stabat autem palis per totum argenteis:
Circùm aũt, cæruleam fossam, circà etiam sepẽ duxit
Ex stanno: vna autem sola semita erat in ipsam.
Quà ibant bauli, quando vindemiarent vineam.
Virgines aũt, & iuuenes innupti pueriliter sapiẽtes
Textis in calathis portabant dulcem fructum:
Hos autem inter medios, puer cithara sonora
Suauiter citharizabat: chorda autẽ bellè resonabat
Tenella voce. hi autem pulsantes terram simul
Cantuq; sibiloq; pedibus tripudiantes sequebantur.
In eo etiã armẽtũ fecit boũ erecta capita habẽtiũ.
Ipsæ autem boues auro factæ erant [illegible]
Mugitu.a.ex stercore i.stabulo ruebant [illegible] pascua,
Apud flumium resonantem, valdè rapidum, iunnis abundantem. χ. ῥοδανὸν
Aurei autem pastores vnà ibant cum bobus
Quatuor: nouẽ.a.ipsos canes pedib. celeres sequebãt.
Horrendi verò leones duo inter primas boues
Taurũ valdè mugientẽ tenebãt: hic aũt altè mugiens
Trahebatur: hunc.a.canes cõsequebãtur & iuuenes:
Illi quidem discerpta bouis magni pelle,
Viscera & atrũ sanguinem sorbebant. pastores verò
Frustrà immittebant veloces canes incitantes:
Hi nempe mordere quidem abstinebant à leonibus.
Stantes autem valdè propè latrabant & euitabant.
In eo etiam pascuum fecit inclytus Vulcanus
In amœna valle magnum ouium candidarum,
Stabulaq; tuguriaq; tecta atq; ouilia.
In eo etiã choream variè finxit inclytus Vulcanus,
Ei similem qualem olim in Cnosso lata
Dædalus elaborauit pulchricomæ Ariadnæ.
Ibi quidem adolescentes & virgines formosissimæ
Tripudiabant, inuicem in vola manus tenentes.
Horũ.a.hæ quidẽ tenues vestes gerebãt illi.v.tunicas
Induti erãt bene textas, sensim splẽdẽtes tanquã oleo: χ. Εἶχον ἐύννητους
Et hæ quidẽ pulchras coronas habebãt: illi.a.gladios
Gestabant aureos ab argenteis cingulis.
Hi.a.quandoq; in orbem cursitabant doctis pedibus
Agiliter admodũ, sicut quũ quis rotã aptatã manib.
Sedens figulus tentauerit si currat.
Quandoq;.a.rursus cursitabant per ordines dispositi inter se:

Πολλὸς δ' ἱμερόεντα χορὸν περιΐσταθ' ὅμιλος
Τερπόμενοι. δοιὼ δὲ κυβιστητῆρες κατ' αὐτοὺς
Μολπῆς ἐξάρχοντες ἐδίνευον κατὰ μέσους.
Ἐν δ' ἐτίθει ποταμοῖο μέγα σθένος Ὠκεανοῖο,
Ἄντυγα πὰρ πυμάτην σάκεος πύκα ποιητοῖο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεῦξε σάκος μέγα τε στιβαρόν τε,
Τεῦξ' ἄρα οἱ θώρηκα φαεινότερον πυρὸς αὐγῆς·
κ. κυνέην Τεῦξε δέ οἱ * κόρυθα βριαρὴν κροτάφοις ἀραρυῖαν,
Καλὴν, δαιδαλέην. ἐπὶ δὲ χρύσεον λόφον ἧκε.
Τεῦξε δέ οἱ κνημῖδας ἑανοῦ κασσιτέροιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πάνθ' ὅπλα κάμε κλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Μητρὸς Ἀχιλλῆος θῆκε προπάροιθεν ἀείρας.
Ἡ δ' ἴρηξ ὥς, ἆλτο κατ' Οὐλύμπου νιφόεντος,
Τεύχεα μαρμαίροντα παρ' Ἡφαίστοιο φέρουσα.

Plurima .v. delectabilē choreā circūstabat multitu-
Oblectantes sese. duo autem saltatores inter ipsos (do
Cantum incipientes versabant se per eos medios.
In eo etiam posuit fluminis magnum robur Oceani,
Ora in extrema scuti affabrè facti.
At postquā fabricauit scutum magnum solidūq;,
Fecit ei thoracem splendidiorem ignis fulgore,
Fecit etiam ei galeam fortem temporibus aptatam,
Pulchram, variegatā: supraq; aureā cristam posuit.
Fecit etiam ei ocreas ex ductili stanno.
At postq̄ omnia arma elaborauit inclytus Vulcanus,
Coram matre Achillis posuit attollens.
Hæc verò velut accipiter desilijt ab Olympo niuoso,
Arma splendentia à Vulcano afferens.

COMMENTARIVS.

a ποίει δὲ πρώτιστα] Huc omnes omnium literatorum hominum cohortes appello spectatrices tam elegantis artificij, & nō humanam, sed diuinam, & Vulcano ipso planè dignam, manum intueantur. Si vnquam Poëtæ nostri ingenium apparuit, hic luculentissimè inclarescit: quanquam Momo suo non careat vir tantus: sed qua fide & iudicio, viderit sua proles, & illius Manes, si possunt. Enimuerò quid factum ab artifice nostro existimatis, nisi vniuersum Orbem, quem tam spaciosum & penè immensum vnus clypei orbiculus complectitur & repræsentat? Ibi cœlum voluitur, ibi sydera rutilant, ibi terra complanatur, ibi mare intumescit, ibi stant vrbes, quarum altera pace amabilis, altera bello apertο & insidijs formidabilis: ibi agricolarum, ibi messorum labor & solatium: ibi vinitores & reliqua sic ingeniosè efformata, vt nihil ingeniosius excogitari posse existimem, vnde nō sine causa videntur olim credidisse nonnulli hæc omnia spontaneè quodammodo moueri, non secus ac Vulcanij illi tripodes, & Venus illa Dędali αὐτοκίνητος, & nescio an satis rectè eorū sententia ab Aristonico refutata sit. Sic enim à Poëta omnia describuntur, vt non ex duro & solido metallo constare putes, sed ex verè viuente & mouente anima. Neq; nego arma Aeneæ apud Virgilium summo quoque ingenio fabricata, sed illa ad Homerum minimū. Habeo quem illi ex nostris viris comparem, qui Poëta vnus mihi hodie instar omnium est: & nisi Homeri interpres essem, ipso etiam Homero longè superior, adeò diuinum illi dedit opus condere illius argumenti diuinitas, & meliore spiritu cōcitatum, quàm ceteros omnino mihi sit credibile. Sed Bartasi noster, [illegible] Hic est igitur ille noster C. Sallustius celebri illo Heptamero celeberrimus, cuius elegantissimam picturam libri septimi eius operis, in ipso initio, Poëtæ nostro iure me opponere posse arbitror. Quod exteris nationibus dictum volo, vt intelligant, quanto lumine & splendore nouissimis his temporibus Aquitania nostra refulgeat, breui hoc suum iubar in peregrinos trāsmissura, si doctissimum, vt audio, illius interpretem Deus fortunauerit. Meditabar ego nescio quid tale paucos ante annos, sed in hoc curriculo me tam citis hominis quadrigis anteuersum maximo cum gaudio intellexi, cui ego palmam hanc, quæ proculdubio laurea futura est, concedens felicē metæ flexum imprecor: quod si sensero meam quoq; in ea re operam placere, eam tam sancto operi non recusabo. In hæc ego cum bona lectoris venia diuertero. Sed vt ad Homerum redeamus, moneo eos quicunque tanti Poëtæ lectione delectantur, hunc locum diligēter animaduertant, ne sicco pede tantos opum & diuitiarum fontes, quibus scatet, pertranseant. Videamus igitur quā ratione singula explicētur, vt nos retulimus ex Eustathio, prout ipsa ex Dæmone nescio (qua mulier enim fuit Philosophiæ, & ipsius Poëseos studiosa) retulit. Dicebat illa itaque per rotundum clypeum mundi quoque rotunditatem significari, per illa quatuor metalla, quatuor elemēta: nimirum per aurum ignem, per æs terram, propter duritiem, per stannum aquam propter mollitiem & facilitatem fluendi per argentum aërem propter illius metalli sordes & quasi obscuritatem, antequam repurgatum fuerit. Tum paulò pòst dicit Poëtam ipsum vsum esse proprijs elementorum nominibus Terram enim, cœlum & aquā nominat. Ignis aūt est ipsemet artifex Vulcanus (vel potiùs, vt ego sentio, ipse ignis, in quo Vulcanus operatur) Quod autem ἄντυγα τρίπλακα μαρμαρέην appellat, ait intelligi Zodiacū, qui triplex dicatur propter eius latitudinem per quem duodecim mouentur signa: & splendens, propter Solis perpetuum in illo circulo iter. Per ἀργύρεον τελαμῶνα axem intelligit, circa quem cœlum voluitur Per quinque plicas, quinque circulos parallelos vel æquidistantes: nimirum Septentrionalem, Solstitialem, Aequatorem, Brumalem, Antarcticū, &c. In quib. fortitan possis aliquid vellicare, sed nos proponere illa voluimus, quanquam breuissimè: & si cui minus arrideant, rogo obnixè lectorem, vt Goropium lib 4 Frācicorum audiat: Goropium, inquam, quem ego authorem vnicè amo & amplector. Sic ergo ille, vbi de insignibus loquitur non longè à principio: Homerus, inquit, ille Poëtarum Apollo, animaduertens studiosè à plerisq; generis claritatem in armis præferri solere, illustrissimo nos exemplo docere voluit, quidnam illud esset, quod homines maximè nobilitaret, ac dijs ipsis proximos collocaret. Hic enim Achilli suo clypei insignia non à Thetidis, non à Pelei, non à Iouis, à quibus genus ducebat, splendore petenda sibi putauit, tametsi ab hoc fulmen, quo arma terribilia redderet, potuisset mutuari: verùm altius humani animi supputans decus, rectam nobis ad veram nobilitatem viam ostendit. Ea enim clypeo insculpsit, quorum inspectu animus noster ad summi opificis rapitur contemplationem: quæ cùm summum bonorum complectatur, summam quoque absoluit nobilitatem. Primùm enim Vulcanus omnem siderum varietatem in scuto depingit, deinde pacis & belli artes omnes & officia addit, nulla ferè earum rerum parte, quæ ad hominum cœtus benè gubernandos spectant, omissa: quo quid aliud voluit indicatum, quàm illud firmissimum ad omnem malorum impetum propulsandum esse, si tota sese sapientiæ panoplia armârit, atq; etiam quibusuis aduersitatibus obiecerit? Nec interim ociosam & inertem laudat Philosophiam, sed eam quam ab ordinatis astrorum motionibus ad Rempub gubernandam detraxit: vnà & exemplar & finem rerum gerendarum proponens, vnà ipsius exemplaris inter homines vsum exponens. videant modò qui totam nobilitatem cædibus & sanguine metiuntur, quàm lōgè ab Homerica nobilitate absint, quāq; nihil habeant cum ea communionis pyrgopolinicæ illi, qui sibi eo maximè nomine placent: quòd nihil vnquam didicerint humanioris disciplinæ, &c Reliqua poterunt perlegere, quibus erit ad manus Goropius Becanus noster.

b πληιάδας θ', ὑάδας τε,] Plutarchus in vita Homeri ex hoc loco obseruat, peritū etiam Astrologię fuisse Poëtam his verbis: καὶ τῶν ἄλλων δὲ κατὰ τὸν οὐρανὸν ἄστρων, ὅτι οὐκ ἀπείρως ἔσχε, φανερόν ἐστιν ἐξ ὧν ποιεῖ· Πληϊάδας θ' Ὑάδας τε τό τε σθένος Ὠρίωνος, καὶ τὴν ἄρκτον τὴν ἀεὶ περιφερομένην περὶ τὸν ἀρκτικὸν πόλον, καὶ διὰ τὸ μετέωρον μὴ ἀποβαπτιζομένην [illegible] ἐν ἴσῳ χρόνῳ ὅ τε μικρότατος κύκλος ἐν ᾧ ἡ ἄρκτος, καὶ ὁ μέγιστος, ἐν ᾧ ὁ Ὠρίων περιφέρεται ἐν τῇ τοῦ κόσμου περιφορᾷ, καὶ τὸν Βοώτην ὀψὲ δύοντα βοώτην, ἐπεὶ πολυχρόνιον ποιεῖται τὴν κατάδυσιν [illegible] ὥστε ὀρθὸς καταφέρεται, καὶ συγκαταδύεται τέτταρσι ζῳδίοις τῶν πάντων εἰς ὅλην νύκτα μεριζομένων ζῳδίων. εἰ δὲ μὴ πάντα τὰ περὶ τῶν ἄστρων θεωρήματα διεξῆλθεν, ὡς Ἄρατος ἢ ἄλλος τις, οὐ χρὴ θαυμάζειν· οὐ γὰρ τοῦτο πρόκειται αὐτῷ. id est. Quòd verò nec aliorum astrorum imperitus fuerit Homerus, ex ijs quæ finxit palàm est, πληιάδας θ' ὑάδας τε, &c. Ad hæc vrsam describit, quo pacto subinde iuxta polum Arcticum nobis semper apparentem versetur, & propter sublimitatem horizontem non attingat, eò quòd & æquali tempore & minimus circulus, in quo vrsa est, & maximus, in quo Orion, in mundi circunferentia vertitur. Præterea & Bootem tardè occidentem, quia diuturnum faciens occasum, eiusmodi situm habet, vt rectus deferatur, & vnà cum quatuor signis occidat, quæ sunt ex cunctis illis sex, quæ toti nocti attribuuntur. Quod vero non omnia, quæ ad siderum contemplationem pertinent, vt Aratus seu alius quispiam persecutus est, nemini videatur mirum, neque enim hoc ipsius institutum fuit. Hæc ille breuiter: nos singula examinemus. Arbitror itaque Pleiadum, Hyadum & Orionis tantùm meminisse: vt nimirum signa septentrionalia & meridionalia subintelli-

telligenda per illa indicaret. Sunt enim Pleiades & Hyades ad Boream, illæ nimirum in tauri dorso, hæ in capite: illarum sex tantum visuntur, vt est apud Proclum in Sphæra, cum tamen septem sint: Hyades verò quinque. Hygino lib. 3 septem. Has tantùm cum nominet, id fecisse existimandum est Poëtam propter breuitatem non quòd reliqua signa ignorârit: quin & de Arcto statim loquitur, quanquam Cynosuram potuit nescisse, quæ post eum inuenta à Thalete dicitur. Et cùm Orionem nominat, non est verisimile ignorasse illum Procyona, Lupum, Argo, Hydram, Craterа, Coruum, Centaurum & reliqua signa Austrina. Obtulit tamen ex vtraque parte aliquot tantùm, videlicet ex prima duodecim, ex secunda ... Orionis autem robur appellat, quia Orion sydus est maximum. Dicunt porrò Orionem tantæ fuisse magnitudinis, vt nulla esset tanta profunditas, è qua non humeri saltem extarent e mari, vnde Virg. lib. 10. Aeneid.

- quam magnus Orion
Cùm pedes incedit medij per maxima Nerei
Stagna viam scindens, humero supereminet vndas.

Quod autem de Arcto subiungit Poëta eam dictam etiam ἅμαξαν, sciendum est, quòd Hyginus lib. 2 notat, initiò qui sidera peruiderunt, & numerum stellarum in vnaquaque specie corporis constituerunt, quod non arctum, sed plaustrū nominarunt: ex septem stellis duas, quæ pariles, & maximè in vno loco viderentur, pro bobus habitas fuisse, reliquas verò quinque plaustri figuram simulasse. Itaque & quod proximum huic est signum, Bootem nominari voluisse, qui postea dictus est Arctophylax. eadem arctos dicta Homeri temporibus, vt ex hoc loco constat, & ita Hyginus exposuit. Posteriores autem distraxerunt Arctophylacem, qui & Bootes, ab Arcto. Sic Aratus: ἐξόπιθεν δ' ἑλίκης φέρεται ἐλάοντι ἐοικὼς Ἀρκτοφύλαξ, τόν ῥ' ἄνδρες ἐπικλείουσι Βοώτην. Illud porrò Plaustrū nunquā occidit, ideò dicitur à Poëta αὐτοῦ στρέφεται· id est, vt interpretatur Didymus, ... quod Poëta melius in sequenti versu exponit, οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο: Solam porrò non occidere dicit habita ratione Pleiadum, Hyadum & Orionis, quæ occidunt. sunt tamen & quæ non occidunt præterea in circulo Arctico, Cynosura, Draco inter duas Arctos collocatus, manus Boötæ sinistra, & Cepheus à pectore ad pedes. Porrò de hac vrsa vide Strab. lib. 1. & ibi Xylandrum. Quod autem dicit Arctum Ὠρίωνα δοκεύει, alludit ad fabulam, Calysto filia Lycaonis à Ioue compressa, vel ab ipso vel à Diana, quam ad venationem sequebatur, in vrsam mutata est, & in cœlum relata. Orion autem venator fuit eximius, proinde cum Diana venatus ... vt ait Euphorion, illius virginitatem attentauit, quem Dea serpente excitato perdidit, vnde Orion serpente oriente occidit. Orionem Iupiter miseratus inter sidera collocauit. Itaque dicitur vrsa Orionem quasi venatorem spectare, quasi timens ne ab illo capiatur. Sed hoc verè ad ἀστρονομίαν spectat: quippe vrsa ad Orionem spectat, & pariter cum illo mouetur. Iam fabulæ Pleiadum, Hyadum ipsius Orionis, & Arcti, copiosius in lex ... exponentur.

c Ἐν δὲ δύω ποίησε πόλεις] Didymus & Eustathius interpretes nostri referunt, Agalliam Corcyræum hunc locū sic enarrasse. Duas itaque ciuitates istas esse, Athenas & Eleusinem. Primam, quod Athenæ prima sit totius mundi vrbs, quæ post elementa à Deo natura sit circundata & exædificata, in qua nuptiæ primum inuentæ sunt, nimirum sub Cecrope (quem vt omnis antiquitas, inquit Iustinus lib. 2. fabulata est biformem prodidere, quia primus marem fœminæ matrimonio iunxit) Tibias Athenis prima repetit Pallas in nuptijs. Quod autem περὶ νεῖκος ὀρώρει loquitur Poëta, id etiam Athenis accommodat, quod ibi primùm factum est iudicium de Halirrhothio Neptuni filio. quod ego ex Pausaniæ Atticis illustro, vbi refert in Aesculapij æde fontem esse, ad quem Halirrhothium Neptuni filium à Marte, cuius filiæ Alcippæ vitium obtulerat, interfectum tradunt, deque ea cæde primùm capitis iudicium factum. Porrò cùm mercedem Athenis capiant iudices, ideo dixisse Poëtam in medio stare duo auri talenta, mercedem illi qui rectè iudicium tulerit. Per ἱερὸν κύκλον autem intelligere Areopagum, qui locus est iudicij Atheniensium. Et hæc de Athenis. Alteram autem vrbem dicebat esse Eleusinem, circa quam duo exercitus illi sint Phorbantis ex Acarnania, & Eumolpi Posidonis filij ex Thracia: vbi auxilium ferant Mars & Minerua: sic, quòd in Areopago solutus est cædis illius Halirrhothij crimine, hæc, quod vrbs Athenarum nomen ab illa haberet. Cætera quæ sequuntur propria sunt, ait, Eleusinæ: nam iam ager ille noualis ..., quod nimirum in Eleusine primùm fruges dedisse Ceres dicatur, item vuas propter Icarij & Dionysij illac iter. Illud autem clarius Eustathius, quòd ibi nimirum Triptolemum dicant primum frumentum seuisse, quem etiam Regem fuisse dicunt, vt & hic Poëta messi Regem præponit, & aratrum ibi primùm iunctum est. Ideò quidam post ... hunc versum interserebant, ... Ibidem præterea mactatur bos, quia dicunt primum illic sacrificatum bouem à Thaulone exule & fugitiuo. Porrò dicebat paulo pòst etiam Poëtam Thesei regis Atheniensium meminisse. Sic Corcyræus ille in gratiam ciuitatis suæ hæc Homerica interpretabatur, quo sensu etiam illa præcedentia explicabat, vt refert Eustathius, vnde etiam intelligebat Poëtam ipsum Atheniensem fuisse, quod quidam scripserunt. Maximus autem Tyrius Orat. 16. has duas ciuitates interpretatur esse: alteram Phæacum, Ithacensium alteram. in altera, inquit verecundia, in altera regnat petulantia: altera habet legitimos Reges, altera impudentissimos procos. Hi quidem ingredientem Regem, perinde ac aliquem Deum, intuentur: illi regio thalamo insidias tendunt. Exitus verò quis est propriis vtrisque? Nauticum hos perpetua habet delectatio, iucunda vita, peregrinorum hospitalitas, maritimæ classes, terræ fructus: perniciës illos ... voluptatibus ingruens, qui quidem exitus contumeliosam improbitatem atque incastigatam licentiam protinus manet. Hæc ille.

d Δύο δ' ἄνδρες ἐνείκεον] Iudicium inducit duorum quorundam hominum: è quibus qui accusatur, dicit se capitis sui redemptionem persoluisse, pro homine à se interempto, accusans verò negat. Intelligit autem ea quæ Attici vocant ὑπόφονα, quæ domesticis interempti homicida persoluebat, ne illi in eum ... quâ de re alias nobis dictum est. Fuisse olim morem, vt qui cædis esset reus, pecunia liberari posset. Cui simile fuit illud apud Trallianos, vbi qui Minyam aut Lelegem occidisset, si legumini modiū defuncti cognatis exsoluisset, expiabatur è cæde.

e Λίνον δ' ὑπὸ καλὸν ἄειδε] Quidā per λίνον chordas lineas intelligebant, quòd olim neruis non vterentur, existimantes illos Dijs displicere. Sed alij Linum Poëtā, qui à canibus discerptus est, vt ait Didymus: vel ab ipso Apolline, vt Pausanias in Bœoticis, cuius verba hunc locum in hanc sententiam interpretantur: ... Ex quibus verbis patet Linum poetam hoc loco intelligi.

f Δοιὼ δὲ κυβιστητῆρε] Duo propono saltandi genera, vnum Pyrrhichium & ..., alterum ..., quod vtrunque ad illius choreę modum factum esse ..., quem Dædalus Ariadnę monstrauit, & quem ipsa Ariadna Theseo eiusque manu festauit, vt ... cum iuuenibus illis Athen... vnde constat flexuosam variè fuisse hanc impositam toto choream à Vulcano in illius labyrinthi modum. Pausanias in Arcad. ... dicit Homerum chorum in Achillis clypeo à Vulcano fabricatum, ideo ... Ariadnæ choro, quem fecerat Dædalus, comparasse, quia nullum solertioris artificij opus viderat. Historia autem illa seu fabula de Theseo scripta est apud Plutarchum ... & apud Didymum hoc loco, & Eustathium. Pleni sunt eadem re Poëtarum libri.

g Ὠκεανοῖο, Docet terram ab Oceano in orbem ambiri, vt etiam ex hoc loco notat Strabo lib. 1. vbi etiam explicat cur flumen Oceanus iste appelletur ab Homero. quæ possem & multa alia in hunc locum describere, vt etiam plera quæ in auctora ad præcedentium illustrationem: sed nolo diligentia mea lectores negligentiores fieri. quibus si omnia premansa inspiranter in os, vereor vt ne ipsi victum sibi vllum quærerent. Deinde in quem est ab vno omnia postulare, tum breuitatis me subinde typographus admonebat, veritus ne in nimiam molem volumen istud excresceret.

FINIS LIBRI XIIX. HOMERI ILIADIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Τ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

Θέτιδος κομισάσης Ἀχιλλεῖ τὰ ὅπλα παρὰ Ἡφαίστου, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τοὺς Ἕλληνας ὁ ἥρως, ἀπόρρησιν ποιεῖται τῆς μήνιδος, καὶ λαμβάνει τὰ δῶρα ἃ παρ' αὐτοῦ Ἀγαμέμνων δώσειν ὑπέσχετο. τροφῆς δὲ ἀνελομένων ἐκείνων, αὐτὸς ἄσιτος διαμείνας ὁπλίζεται, καὶ στρατιὰν ἐξάγει ἐπὶ τὸν πόλεμον. ὁ δὲ ὕστερος τῶν ἵππων αὐτοῦ Ξάνθος τὴν ἐσομένην αὐτοῦ ἀναίρεσιν προμαντεύεται· ὃ καὶ ἐπιπλήττει.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Ταῦ δ' ἀπέληγε χόλοιο, θόρε δ' ἐς δῖος Ἀχιλλεύς.

Ἄλλη.

Μήνιδος ἀπόρρησις.

Ἠὼς μὲν κροκόπεπλος ἀπ' Ὠκεανοῖο ῥοάων
Ὤρνυθ', ἵν' ἀθανάτοισι φόως φέροι ἠδὲ βροτοῖσιν.
Ἡ δ' ἐς νῆας ἵκανε θεοῦ πάρα δῶρα φέρουσα·
Εὗρε δὲ Πατρόκλῳ περικείμενον ὃν φίλον υἱόν,
Κλαίοντα λιγέως· πολέες δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
Μύρονθ'. ἡ δ' ἐν τοῖσι παρίστατο δῖα θεάων,
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρί, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε·
Τέκνον ἐμόν, τοῦτον μὲν ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ
Κεῖσθαι, ἐπεὶ δὴ πρῶτα θεῶν ἰότητι δαμάσθη·
Τύνη δ' Ἡφαίστοιο πάρα κλυτὰ τεύχεα δέξο,
Καλὰ μάλ', οἷ' οὔπω τις ἀνὴρ ὤμοισι φόρησεν.
Ὣς ἄρα φωνήσασα θεὰ κατὰ τεύχε' ἔθηκε
Πρόσθεν Ἀχιλλῆος· τὰ δ' ἀνέβραχε δαίδαλα πάντα.
Μυρμιδόνας δ' ἄρα πάντας ἕλε τρόμος, οὐδέ τις ἔτλη
Ἄντην εἰσιδέειν, ἀλλ' ἔτρεσαν. αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ὡς εἶδ', ὥς μιν μᾶλλον ἔδυ χόλος, ἐν δέ οἱ ὄσσε
Δεινὸν ὑπὸ βλεφάρων ὡσεὶ σέλας ἐξεφάανθεν·
Τέρπετο δ' ἐν χείρεσσιν ἔχων θεοῦ ἀγλαὰ δῶρα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ φρεσὶν ᾗσι τετάρπετο δαίδαλα λεύσσων,
Αὐτίκα μητέρα ἣν ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Μῆτερ ἐμή, τὰ μὲν ὅπλα θεὸς πόρεν, οἷ' ἐπιεικὲς
Ἔργ' ἔμεν ἀθανάτων, μηδὲ βροτὸν ἄνδρα τελέσσαι.
Νῦν δ' ἤτοι μὲν ἐγὼ θωρήξομαι· ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς
Δείδω μή μοι τόφρα Μενοιτίου ἄλκιμον υἱὸν
Μυῖαι καδδῦσαι κατὰ χαλκοτύπους ὠτειλὰς
[b] Εὐλὰς ἐγγείνωνται, ἀεικίσσωσι δὲ νεκρόν,
Ἐκ δ' αἰὼν πέφαται, κατὰ δὲ χρόα πάντα σαπήῃ.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα·
Τέκνον, μή τοι ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῇσι μελόντων.
Τῷ μὲν ἐγὼ πειρήσω ἀλαλκεῖν ἄγρια φῦλα,
Μυίας, αἵ ῥά τε φῶτας ἀρηϊφάτους κατέδουσιν.
Ἤν περ γὰρ κεῖταί γε τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτόν,
Αἰεὶ τῷ δ' ἔσται χρὼς ἔμπεδος, ἢ καὶ ἀρείων.
Ἀλλὰ σύ γ' εἰς ἀγορὴν καλέσας ἥρωας Ἀχαιούς,
Μῆνιν ἀπειπὼν Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν,
Αἶψα μάλ' ἐς πόλεμον θωρήσσεο, δύσεο δ' ἀλκήν.
Ὣς ἄρα φωνήσασα μένος πολυθαρσὲς ἐνῆκε·
Πατρόκλῳ δ' αὖτ' ἀμβροσίην καὶ νέκταρ ἐρυθρὸν
Στάξε κατὰ ῥινῶν, ἵνα οἱ χρὼς ἔμπεδος εἴη.
Αὐτὰρ ὁ βῆ παρὰ θῖνα θαλάσσης δῖος Ἀχιλλεύς,

ARGVMENTVM DECIMINONI LIBRI *Homeri Iliadis.*

Thetis cùm attulisset Achilli arma à Vulcano, cogens in concionem Græcos *Achilles* heros, renūciationem facit iræ, & accipit dona, quæ ipsi Agamēnon se daturum promiserat. Cibum autem sumentib. illis, ipse ieiunus permanens, armat se: & exercitum educit ad bellum. Alter autem equorum ipsius Xanthus futurum ei interitum vaticinatur, quem & *ob hoc* increpat.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

T. autem cessauit ab ira, & excurrit nobilis Achilles.

Aliud.

Iræ depositio.

Aurora quidem crocea ab Oceani fluctibus
Oriebatur, vt immortalibus lucem ferret & mortalibus.
Illa verò ad naues peruenit à deo dona ferens:
Inuenit.a. Patroclo circum iacentē suū charum filiū,
Flentem acriter: multi autem circa ipsum socij
Lugebant: hæc.v. inter hos astitit nobilis dea,
Inq; eius hæsit manu, verbumq; dixit & elocuta est:
Fili mi, hunc quidem sinamus dolentes quamuis
Iacere, postq̄ primū Deorū voluntate interfectus est:
Tu verò à Vulcano inclyta arma accipe
Pulchra admodū, qualia nōdū quispiā vir humeris gestauit.
Sic loquuta Dea, arma deposuit
Ante Achillē: hæc.v. insonuerunt artificiosa omnia.
Myrmidonas.v. oēs cepit tremor, neq; quis sustinuit
Contrà aspicere, sed timuerant: at Achilles
Vt vidit, statim ipsum magis subijt ira: inq; ei oculi
Terribiliter sub palpebris tanquā iubar apparebant.
Oblectabatur.a. in manibus tenēs dei splēdida dona:
At postq̄ mētib. suis delectatus est artificiosa aspiciēs,
Continuò matrē suam verbis velocibus allocutus est:
Mater mea: hæc.q. arma deus dedit, qualia par est
Opera esse immortaliū, neq; mortalē virū perfecisse.
Nunc certè quidē ego armabor: sed valde grauiter
Timeo, ne mihi interea Menœtij fortem filium
Muscæ ingressæ in impressa ære vulnera,
Vermes generent, deturpentq; cadauer
(Vita aūt interfecta est) inq; corpore toto putrescat.
Hunc autē excepit deinde dea Thetis argentipes,
Fili, non tibi hæc mentibus tuis sint curæ.
Ab hoc quidē ego conabor arcere improba examina
Muscas, quæ viros bello necatos comedunt.
Etsi enim iaceret solidum per annum,
Semper huic erit corpus integrum, vel etiam melius.
Sed tu in concionem vocans heroas Achiuos,
Iram renuncians Agamemnoni pastori populorum,
Cōtinuò valdè ad bellū armeris, indueq; fortitudinē.
Sic fata robur audax immisit:
Patroclo autem rursus ambrosiā & nectar rubrum
Instillauit in nares, vt ei corpus integrum esset.
Sed hic iuit ad littus maris nobilis Achilles,

Σμερδαλέα ἰάχων, ὦρσεν δ' ἥρωας Ἀχαιούς·
Καὶ ῥ' οἵ περ τὸ πάρος γε νεῶν ἐν ἀγῶνι μένεσκον,
Οἵ τε κυβερνῆται, καὶ ἔχον οἰήια νηῶν,
Καὶ ταμίαι παρὰ νηυσὶν ἔσαν σίτοιο δοτῆρες·
Καὶ μὴν οἳ τότε γ' εἰς ἀγορὴν ἴσαν, οὕνεκ' Ἀχιλλεὺς
Ἐξεφάνη, δηρὸν δὲ μάχης ἐπέπαυτ' ἀλεγεινῆς.
Τὼ δὲ δύω σκάζοντε βάτην Ἄρεος θεράποντε,
Τυδείδης τε μενεπτόλεμος καὶ δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἔγχει ἐρειδομένω· ἔτι γὰρ ἔχον ἕλκεα λυγρά.
Κὰδ δὲ μετὰ πρώτῃ ἀγορῇ ἵζοντο κιόντες.
Αὐτὰρ ὁ δεύτατος ἦλθεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Ἕλκος ἔχων· καὶ γὰρ τὸν ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ
Οὖτα Κόων Ἀντηνορίδης χαλκήρεϊ δουρί.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντες ἀολλίσθησαν Ἀχαιοί,
Τοῖσι δ' ἀνιστάμενος μετέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Ἀτρείδη, ἦ ἄρ τι τόδ' ἀμφοτέροισιν ἄρειον
Ἔπλετο, σοὶ καὶ ἐμοί, ὅτε νῶΐ περ ἀχνυμένω κῆρ
Θυμοβόρῳ ἔριδι μενεήναμεν εἵνεκα κούρης,
Τὴν ὄφελ' ἐν νήεσσι κατακτάμεν Ἄρτεμις ἰῷ,
Ἤματι τῷ ὅτ' ἐγὼν ἑλόμην Λυρνησσὸν ὀλέσσας·
Τώ κ' οὐ τόσσοι Ἀχαιοὶ ὀδὰξ ἕλον ἄσπετον οὖδας,
Δυσμενέων ὑπὸ χερσὶν, ἐμεῦ ἀπομηνίσαντος.
Ἕκτορι μὲν καὶ Τρωσὶ τὸ κέρδιον· αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
Δηρὸν ἐμῆς καὶ σῆς ἔριδος μνήσεσθαι ὀΐω.
Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ,
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι φίλον δαμάσαντες ἀνάγκῃ.
Νῦν δ' ἤτοι μὲν ἐγὼ παύω χόλον, οὐδέ τί με χρὴ
Ἀσκελέως αἰεὶ μενεαινέμεν· ἀλλ' ἄγε θᾶσσον
Ὄτρυνον πόλεμονδε κάρη κομόωντας Ἀχαιούς,
Ὄφρ' ἔτι καὶ Τρώων πειρήσομαι ἀντίον ἐλθὼν,
Αἴ κ' ἐθέλωσ' ἐπὶ νηυσὶν ἰαύειν· ἀλλά τιν' οἴω
Ἀσπασίως αὐτῶν γόνυ κάμψειν, ὅς κε φύγῃσι
Δηΐου ἐκ πολέμοιο ὑπ' ἔγχεος ἡμετέροιο.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἐχάρησαν ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Μῆνιν ἀπειπόντος μεγαθύμου Πηλεΐωνος.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Αὐτόθεν ἐξ ἕδρης, οὐδ' ἐν μέσσοισιν ἀναστάς,
Ὦ φίλοι ἥρωες Δαναοὶ θεράποντες Ἄρηος,
Ἑσταότος μὲν καλὸν ἀκουέμεν, οὐδὲ ἔοικεν
Ὑββάλλειν· χαλεπὸν γὰρ ἐπισταμένῳ περ ἐόντι.
Ἀνδρῶν δ' ἐν πολλῷ ὁμάδῳ πῶς κέν τις ἀκούσαι,
Ἢ εἴποι; βλάβεται δὲ λιγύς περ ἐὼν ἀγορητής.
Πηλεΐδῃ μὲν ἐγὼν ἐνδείξομαι· αὐτὰρ οἱ ἄλλοι
Σύνθεσθ' Ἀργεῖοι, μῦθόν τ' εὖ γνῶτε ἕκαστος.
Πολλάκι δή μοι τοῦτον Ἀχαιοὶ μῦθον ἔειπον,
Καί τέ με νεικείεσκον· ἐγὼ δ' οὐκ αἴτιός εἰμι,
Ἀλλὰ Ζεὺς καὶ Μοῖρα, καὶ ἠεροφοῖτις Ἐρινύς,
Οἵ τέ μοι εἰν ἀγορῇ φρεσὶν ἔμβαλον ἄγριον ἄτην,
Ἤματι τῷ ὅτ' Ἀχιλλῆος γέρας αὐτὸς ἀπηύρων.
Ἀλλὰ τί κεν ῥέξαιμι; θεὸς διὰ πάντα τελευτᾷ.
Πρέσβα Διὸς θυγάτηρ Ἄτη, ἣ πάντας ἀᾶται,
Οὐλομένη, τῆς μέν θ' ἁπαλοὶ πόδες· οὐ γὰρ ἐπ' οὔδει
Πίλναται, ἀλλ' ἄρα ἥ γε κατ' ἀνδρῶν κράατα βαίνει,
Βλάπτουσ' ἀνθρώπους· κατὰ δ' οὖν ἕτερόν γε πέδησε.
Καὶ γὰρ δή νύ ποτε Ζεὺς ἄσατο, τόν περ ἄριστον
Ἀνδρῶν ἠδὲ θεῶν φασ' ἔμμεναι· ἀλλ' ἄρα καὶ τὸν
Ἥρη θῆλυς ἐοῦσα δολοφροσύνῃς ἀπάτησεν,
Ἤματι τῷ ὅτ' ἔμελλε βίην Ἡρακληείην

Horrendè vociferans: excitauit autē heroas Achiuos,
Et quicunq; antea nauium in cætu manebant,
Quiq; gubernatores, & qui tenebant clauos nauium,
Et quæstores apud naues erant cibi distributores:
Et quidē hi tunc in concionem ibāt, eò quod Achilles
Apparuisset, diu enim à pugna cessauerat molesta.
At duo claudicantes ibant Martis famuli,
Tydidesq; bellicosus, & nobilis Vlysses,
Hastæ innixi (adhuc enim habebat vulnera grauia)
Inq; prima concione sederunt profecti:
Sed hic vltimus venit Rex virorum Agamemnon,
Vulnus habens: etenim hunc in forti pugna
Vulnerauerat Coon Antenorides ærea lancea.
Verùm postquam omnes congregati sunt Achiui,
Inter hos cōsurgens locutus est pedibus celer Achilles:
Atride, an verò hoc ambobus vtilius
Fuit tibi & mihi, quando nos dolentes corde
Animum consumente lite irati fuimus gratia puellæ?
Quam vtinam in nauibus occidisset Diana iaculo,
Die illo quum ego cepi eam, Lyrnesum populatus:
Ideo nō tot Achiui mordicus arripuissent immensam (terram
Hostium sub manibus, me irato:
Hectori quidē & Troianis hoc vtilius fuit: sed Achiuos
Diu meæ & tuæ contentionis memores fore puto.
Sed ea quidē antè facta esse sinamus, dolentes quāuis
Animū in pectoribus dilectū subigentes necessitate:
Nunc quidē profectò ego depono iram, neq; me oportet
Indesinenter semper irasci: sed agè ocyus
Impelle ad bellum comatos Achiuos,
Vt adhuc quoq; Troianos tentem obuius profectus,
Si velint apud naues pernoctare. sed aliquem puto
Libenter ipsorum genu flexurum esse, qui effugerit
Hostili ex bello ab hasta nostra.
Sic dixit: lætati autem sunt bene ocreati Achiui,
Iracundiæ renunciante magnanimo Pelide.
Inter hos autem etiam deinde locutus est rex virorū Agamemnon
Illinc à solio, neq; inter medios surgens:
O dilecti heroës Danai, famuli Martis,
Stantem quidem honestum est audire, neq; conuenit
Impedire: difficile enim, peritum licet existentem.
Virorum autem in multa turba quomodo quis audiret
Vel diceret? impeditur autem sonorus licet existēs concionator.
Pelidæ quidem ego indicabo, sed vos cæteri
Aduertite animū Argiui, sermonēq; bene cognoscite (quisq;.
Sæpe iā mihi hunc Achiui sermonē dixerūt
Et me obiurgarunt: ego autem non author sum,
Sed Iupiter, & Fatum, & in tenebris agens Furia:
Qui mihi in cōcione mētibus iniecerunt sæuam noxā,
Die illo, quando Achillem præmio ipse priuabam.
Sed quid facerem? Dea omnia perficit
Veneranda Iouis filia Ate, quæ omnes offendit,
Perniciosa: huic quidē molles pedes, nō enim ad terrā
Appropinquat. sed hæc per virorum capita incedit,
Lædens homines. itaq; alterum quidem irretiuit.
Etenim iam olim Iouem læsit, quem præstantissimum
Hominum & deorum dicunt esse: sed sanè etiam hūc
Iuno fœmina existens, dolis decepit
Die illo, quando erat vim Herculeam

Ἀλκ-

Ἀλκμήνη τέξεσθαι ἐϋστεφάνῳ ἐνὶ Θήβῃ.
Ἤτοι ὅγ' εὐχόμενος μετέφη πάντεσσι θεοῖσι,
Κέκλυτέ μευ πάντες τε θεοὶ πᾶσαί τε θέαιναι,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἀνώγει.
Σήμερον ἄνδρα φόωσδε μογοστόκος Εἰλείθυια
Ἐκφανεῖ, ὃς πάντεσσι περικτιόνεσσιν ἀνάξει,
Τῶν ἀνδρῶν γενεῆς οἵ θ' αἵματος ἐξ ἐμεῦ εἰσί.
Τὸν δὲ δολοφρονέουσα προσηύδα πότνια Ἥρη,
Ψευστήσεις, οὐδ' αὖτε τέλος μύθῳ ἐπιθήσεις.
Εἰ δ' ἄγε νῦν μοι ὄμοσσον Ὀλύμπιε καρτερὸν ὅρκον,
Ἦ μὲν τὸν πάντεσσι περικτιόνεσσιν ἀνάξειν
Ὅς κεν ἐπ' ἤματι τῷδε πέσῃ μετὰ ποσσὶ γυναικὸς
Τῶν ἀνδρῶν οἳ σῆς ἐξ αἵματός εἰσι γενέθλης.
Ὣς ἔφατο· Ζεὺς δ' οὔτι δολοφροσύνην ἐνόησεν,
Ἀλλ' ὄμοσεν μέγαν ὅρκον, ἔπειτα δὲ πολλὸν ἀάσθη.
Ἥρη δ' ἀΐξασα λίπεν ῥίον Οὐλύμποιο,
Καρπαλίμως δ' ἵκετ' Ἄργος Ἀχαιϊκόν, ἔνθ' ἄρα ᾔδη
Ἰφθίμην ἄλοχον Σθενέλου Περσηϊάδαο·
Ἡ δ' ἐκύει φίλον υἱόν, ὁ δ' ἕβδομος ἑστήκει μείς.
Ἐκ δ' ἄγαγε πρὸ φόωσδε, καὶ ἠλιτόμηνον ἐόντα.
Ἀλκμήνης δ' ἀπέπαυσε τόκον, σχέθε δ' Εἰλειθυίας·
Αὐτὴ δ' ἀγγελέουσα Δία Κρονίωνα προσηύδα,
Ζεῦ πάτερ ἀργικέραυνε, ἔπος τί τοι ἐν φρεσὶ θήσω.
Ἤδη ἀνὴρ γέγον' ἐσθλὸς ὃς Ἀργείοισιν ἀνάξει,
Εὐρυσθεὺς, Σθενέλοιο πάϊς Περσηϊάδαο,
Σὸν γένος· οὔ οἱ ἀεικὲς ἀνασσέμεν Ἀργείοισιν.
Ὣς φάτο· τὸν δ' ἄχος ὀξὺ κατὰ φρένα τύψε βαθεῖαν·
Αὐτίκα δ' εἷλ' Ἄτην κεφαλῆς λιπαροπλοκάμοιο,
Χωόμενος φρεσὶν ᾗσι, καὶ ὤμοσε καρτερὸν ὅρκον,
Μήποτ' ἐς Οὔλυμπόν τε καὶ οὐρανὸν ἀστερόεντα
Αὖτις ἐλεύσεσθαι Ἄτην, ἣ πάντας ἀᾶται.
Ὣς εἰπὼν, ἔρριψεν ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος,
Χειρὶ περιστρέψας· τάχα δ' ἵκετ' ἔργ' ἀνθρώπων.
Τὴν αἰεὶ στενάχεσχ', ὅθ' ἑὸν φίλον υἱὸν ὁρῷτο
Ἔργον ἀεικὲς ἔχοντα ὑπ' Εὐρυσθῆος ἀέθλων.
Ὣς καὶ ἐγὼν, ὅτε δ' αὖτε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ
Ἀργείους ὀλέεσκεν ἐπὶ πρύμνῃσι νέεσσιν,
Οὐ δυνάμην λελαθέσθ' Ἄτης ᾗ πρῶτον ἀάσθην.
Ἀλλ' ἐπεὶ ἀασάμην, καί μευ φρένας ἐξέλετο Ζεύς,
Ἂψ ἐθέλω ἀρέσαι, δόμεναί τ' ἀπερείσι' ἄποινα,
Ἀλλ' ὄρσευ πόλεμόνδε, καὶ ἄλλους ὄρνυθι λαούς·
Δῶρα δ' ἐγὼν ὅδε πάντα παρασχέμεν, ὅσσά τοι ἐλθὼν
Χθιζὸς ἐνὶ κλισίῃσιν ὑπέσχετο δῖος Ὀδυσσεύς.
Εἰ δ' ἐθέλεις, ἐπίμεινον, ἐπειγόμενός περ Ἄρηος·
Δῶρα δέ τοι θεράποντες ἐμῆς παρὰ νηὸς ἑλόντες,
Οἴσουσ', ὄφρα ἴδηαι ὅ τοι μενοεικέα δώσω.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλ-
Ἀτρείδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον (λεύς,
Δῶρα μὲν αἴκ' ἐθέλῃσθα παρασχέμεν, ὡς ἐπιεικὲς,
κ. Εἴτ' ἐχέμεν παρὰ σοί. Ἤ τ' ἐχέμεν, παρὰ σοί· νῦν δὲ μνησώμεθα χάρμης
Αἶψα μάλ'· οὐ γὰρ χρὴ κλοτοπεύειν ἐνθάδ' ἐόντας,
Οὐδὲ διατρίβειν· ἔτι γὰρ μέγα ἔργον ἄρεκτον·
Ὥς κέ τις αὖτ' Ἀχιλῆα μετὰ πρώτοισιν ἴδηται
Ἔγχεϊ χαλκείῳ Τρώων ὀλέκοντα φάλαγγας.
Ὧδε δέ τις ὑμείων μεμνημένος ἀνδρὶ μαχέσθω.

Alcmena paritura bene munitis in Thebis.
Certè hic iactabundus locutus est inter omnes deos,
Audite me omnesq́; dij, omnesq́; deæ,
Vt dicam quæ me animus in pectoribus hortatur.
Hodie virũ in lucẽ parturiẽtibus dolorem afferẽs Lu-
Edet, qui omnibus vicinis imperabit (cina
Eorum hominũ ex genere, qui sanguine ex meo sunt.
Hunc.v.dolũ meditans allocuta est veneranda Iuno:
Mentieris, neq; rursus finem sermoni imponens.
Eia nunc mihi iura Olympie firmum iusiurandum,
Sanè quidem hunc omnibus vicinis imperaturum
Quisquis die hoc ceciderit intra pedes mulieris
Virorum, qui tui ex sanguine sunt generis.
Sic dixit, Iupiter aũt neutiquam astutiam intellexit,
Sed iurauit magnũ iuramentũ. postea.v. multũ læsus
Iuno autem delapsa liquit summitatẽ Olympi: (est:
Statim.a. peruenit Argos Achaicum, vbi vtiq; norat
Præclaram vxorem Stheneli Perseida:
Hæc.a. gestabat vtero charũ filiũ, hicq́; septimus erat
Eduxitq́; in lucẽ, licet immaturũ existentẽ: (mẽsis.
Alcmenæ.a. cohibuit partũ, repressit & dolores part⁹:
Ipsa.v. renũtiatura factũ, Iouẽ Saturniũ allocuta est:
Iup. pater lucidũ fulmẽ habẽs, verbũ aliqd tibi in mẽte
Iã vir natus est nobilis, q Argiuis imperabit (ponã:
Eurystheus Stheneli filius Perseida
Tuum genus: non ei indecens imperare Argiuis. (da:
Sic dixit: hũc.v. dolor acut⁹ in mẽte verberauit pfũ-
Ilicò.a. corripuit Atẽ capite nitẽtibus capillis ornate,
Iratus animo suo, & iurauit firmum iuramentum,
Nunquam in Olympumq́; & cœlum stellatum
Redituram Aten, quæ omnes infortunio afficit.
Sic fatus, iecit à cœlo stellato
Manu rotans: mox.a. peruenit ad opera hominum.
Ob hanc semper ingemiscebat, quando suũ charũ filiũ
Op⁹ iniquũ sustinẽtẽ sub Eurysthei laborib. (videret
Sic & ego, quando rursus magnus bellicosus Hector
Argiuos perdebat ad puppes nauium,
Non poteram obliuisci noxæ qua semel læsus fueram.
At postquã offendi, & mihi mentem abstulit Iupiter,
Iterum volo placare, dareq́; infinita dona:
Sed concita te ad bellum, & cæteras incita copias:
Dona.a. ego ipse oĩa præbebo, quæcunq; tibi adueniens
Hesternis in tentorijs promisit diuinus Vlysses.
Si.a. vis, expecta, festinans quamuis ad bellum:
Dona autem tibi ministri mea ex naue accipientes
Ferent, vt intelligas quòd tibi animũ placãtia dabo.
Hũc.a. respõdẽs allocutus est pedib. velox Achilles:
Atride illustrissime rex virorum Agamemnon,
Dona quidem si vis præbere, vt æquum est,
Vel retinere, est in te: nũc.v. recordemur dimicationis
Statim valdè: nõ.n. oportet subterfugere hîc existen-
Neq; morari. adhuc enim magnũ opus infectũ, (tes,
Vt sanè quis rursus Achillem inter primos videat
Hasta ærea Troianorum perdentem phalanges:
Si verò aliquis vestrûm memor cum viro pugnet.

COMMENTARIVS.

a θεῶν ἰότητι δαμάσθη] Prohibet à longiore Patrocli luctu Achillem Thetis hoc argumento, quòd illius mors Deorũ voluntate cõtigerit, cuius commemoratio non leuem habet apud probos homines consolandi vim, & lacrymas ipsas reprimendi, si in mentem illis venerit, cùm nos Dei potestati & imperio subijciamur, non esse iustam causam eorum interitum deplorandi, quos ipse interi-

re vo-

re voluerit: alioqui videntur homines huic voluntati aduersari, & ea improbare, cùm doleant, quæ Numinis sapientia comprobauit. Sed illinc videtur sequi omnino mortuis illacrymandum non esse. Verùm alius est Thetidis verborum sensus, quibus moderatum tantùm lugendi modum commendat. Cæterùm humanum est ex aliorum interitu condolére: vnde Solon dicebat, μηδέ μοι ἄκλαυστος θάνατος μόλοι, ἀλλὰ φίλοισι καλλείποιμι θανὼν ἄλγεα καὶ στοναχάς. Volebat Philosophus se tâm firei, vt desiderium sui amicis lacrymas exprimeret: quod etiam optatiuus non erat, si rem indignam mortalitate esset arbitratus. Quin & hoc à natura nobis insitum, vt docet ille apud Euripidem in Phryxo: Καὶ γὰρ πέφυκε τοῦτ' ἐν ἀνθρώποις φύσει· ἤν τις δυστυχῶν ... Cui respondet illud Obrimi (aliàs Obrici) ... ἐν τοῖς τύχαις. Sed neq; homo diuinus hos luctus omnino prohibet. Τίνον, inquit ille, ... (aliàs ἄξιον) ... Vbi vides ex numero dierum diuturnitatem nimiam lugendi comprimi, sed meliùs sequentia ibidem, ... Itaq; prudenter Plato lib. 12. de Legibus id solùm à legislatore prohiberi posse existimauit, ne nimium lugerentur mortui, aut immoderatè luctus ille exprimeretur, in hæc verba: ... Ergo in lugendo hoc sancitum est, Nequid nimis. Rectè enim illud Euphorionis, ... & dicendum cùm Phileta, ... Quæ postrema Thetidis verbis ferè respondent. Agnoscit enim ille, à Dijs esse quòd morimur, vt & ille apud Euripidē, ...

b ...] Muscæ cadauerum sunt appetentissimæ, & adeò fœtidum & spurcum est insectū, vt illa vermibus impleat, quos ex se generat, vt docet hoc loco Poëta, & Aristot. 1. de Gener. cap. 16. vbi cùm insectorum alia coire dicit, atq; ex animalibus eiusdem generis omni modo eorum, quibus sanguis est: vt sunt locustæ, cicadæ, phalangiæ, vespæ, formicæ: aliqua coire quidē & generare, sed non sui generis animal, sed vermiculos tantùm: neq; ex animalibus procreari, sed ex putrescente humido vel sicco, vt pulices, muscæ, scarabæi, &c. Quod autem ad vermiculantia cadauera pertinet, memorat Lucretius, primos homines, cùm aliquando vulnerarentur, & remedia ignorarent, sic interiere solitos ex vermium multitudine, qui plagis innascebantur.

At, qui effugium (nimirum à feris) *seruarat corpore adeso*
Posterius tremulas super vlcera tetra tenentes
Palmas, horriferis acciebant vocibus Orcum:
Donec eos vita priuarant vermina sæua
Expertes opis, ignaros quid vulnera vellent.

Ergo videntur muscæ vulneribus maxime delectari, quia puto humidis nutriuntur, & lubentissimè viuo cruore & carnibus pascūtur: vnde paulò pòst Thetis appellat μυίας, αἵ ῥά τε φῶτας ἀρηϊφάτους κατέδουσιν.

c Ἀτρείδη ἦ ἄρ τι] Oratio est Achillis, qua Græcis ostendit se iam irā deponere, vt ipsis aduersus Troianos sit auxilio. Præfatur aūt commodè ab ipsius iræ detestatione, cuius gratia non solùm Græcis, sed sibi ipsi tot aduersa contigerunt cum gloria ipsius Hectoris, quàm lucrum appellat. Sed melius cum primariam iræ istius causam deuouet & execratur: tum exponit suam sententiam de ira deponenda tandem hortatur Agamemnonem ad exercitus instructionem.

d ... Ἄρτεμις ἰῷ] Alias quoq; annotauimus virorum mortes maturas in Apollinem, mulierum in Dianā referri. Ego per Dianam hoc sensu Hecatem puto intelligi, quæ eadem Proserpina Plutonis vxor, & forsan Pluto ipse per Apollinem quoq; intelligendus sit, eadem ratione.

e αὐτόθεν ἐξ ἕδρης] Non assurrexit concionaturus Agamemnon (vt ipse idem fecit libro primo, & nos ibi fieri obseruabamus) cùm tamen hoc moris esset: excusationem tamen habet vulneris ab Antenoride accepti, vt aliàs vidimus, & paulò ante Poëta ipse in memoriam reuocauit. Quæ sententia tamen accuratioribus Interpretibus non placuit, vt refert Eustathius: sed dicebant Regem assurrexisse quidem, sed nō in medio omnium, & hoc esse quod dicitur, αὐτόθεν ἐξ ἕδρης, οὐδ' ἐν μέσσοισιν ἀναστάς, quasi in ipso solij loco assurrexerit, & illinc verba fecerit.

f ...] Sciebat Agamemnon excitatos iri tumultus & murmura Græcorum in se, quòd ipse tanti detrimēti causa videretur ob iniuria affectum Achillem, itaq; captat multitudinis attentionem: quasi non possit exaudiri quàm iustè cum Achille sit contractutus, & quàm moderatè facti sui pœnitentiam indicaturus, nisi placidè & sine vlla populi conturbatione perorandi facultas ipsi concedatur.

g ἐγὼ δ' οὐκ αἴτιός εἰμι] Cautè accusationem, quam in Agamemnonē congerebat tota multitudo Græcorū, ipse à se amolitur, prætexens triplicem facti sui, quo Achillem exulcerauit, causam: nimirum Iouem, Fatum & Erinnyn. Iouis est voluntas, Fati potestas, Erinnys agitatio, vnde facta est Ate illa, id est, Noxa, si placet sic interpretari: qua in tantos furores coniectus est, vt sui commodi maiorem, quàm totius exercitus rationem habuerit, præcipuumq; belli columen Achillem irritauerit. Sic peruersa est hominū natura, vt quod illa præ se facit, non vereatur in ipsum Numen referre. Si calamitatibus conflictamur, id Deum fecisse oportet: si malè à nobis quippiam gestum, id Deus voluit: & si flagitiorum omne genus à nobis perpetratum est, ecquis, aiunt, illud præter Deum? vnde impia vox illa Dianæ ad Theseum, cùm inscius, Venere ita volente, perdiderit filium Hippolytum apud Euripidem, — ἀνθρώποισι γὰρ θεῶν διδόντων εἰκὸς ἐξαμαρτάνειν: Hominibus licet, Dijs authoribus, peccare: quasi vitiorum & scelerum nostrorum causa sit Deus. Quod licet à fanatico hominum genere sæpe vsurpari scio: tamen cùm illos tot grauissimi viri refellant, operæpretiū non puto in illorum impietate profliganda diutius immorari: monemus solùm pias mentes, vt ab hac veritate non recedant, si quid ab homine peccatur, id à solo homine peccari, Deo quidē non prohibente, boni videlicet alicuius gratia, quod ipse iam à sæculis meditatus est, neq; tamen culpæ reo: ac proinde impiè causam facti sui in Iouem referre Agamemnonem: neq; moramur reliquorum potentia, quæ licet fuco non careat, nos tamen genuinam veritatis speciem potiùs amplectimur. Sed nobis, si velint, non credant, audiant ex ipsis Ethnicis Pindarum apud Clem. lib. 5. Strom. ... aut ipsū Socratem lib. 2. de Repub. ... Neq; credendum est Homerum nostrum aliter sentire, sed cùm μιμητικῶς loquatur, orationem conuenientem Agamemnoni tribuisset qui non poterat maiore cum ratione factum suum Græcis probare, quàm si illis persuaderet illud diuinitùs contigisse, quasi secus non potuerit, cùm iam hoc Numen decreuisset: proinde ipsum culpa liberaret, quam alioqui subiturus erat. Hinc ait, ἀλλὰ τί κεν ῥέξαιμι; θεὸς διὰ πάντα τελευτᾷ, &c. Hoc de Ate intelligens, vt eam statim nominat: quod vt probabilius faciat subnectit exemplum potestatis, quam Dea illa in ipsum Iouem habuerit: à quo tamen postea è cœlo in terram præcipitata est, vbi eam nunc plenum dicit imperium obtinere. Aten verò generali vocabulo appellat Poëta, meo iudicio, furorē illū hominū quo illi in scelera & vitia abripiuntur, atq; adeò in omne crudelitatis & immanitatis genus, ideò Erinnydis etiā paulò antè meminit. Hāc tamē licētiosè Lucianus in Tragopodagra fingit esse podagrā, vbi sic ista loquitur: Ἄτην γὰρ ἥν ποτ' Ὅμηρος ... Quòd autem paulò pòst Poëta dicit, Aten de cœlo à Ioue præcipitatam, lubet referre quomodo illud recentiores quidam intellexerint. Cælius ergo Rhodig. lib. 2. cap. 6. sic loquitur: Verùm & illud, inquit, singulari dignum admiratione, Poëtarum principem Homerum, Bessarionis calculo, dignitate Cardinalis, doctrina verò classici & eminentissimi, Ates nomine, quā interpretamur Noxam vel detrimentum, Luciferi de cœlo lapsum vel naturæ eminētioris sublimitate, vel quod Mosaica introspexisset modo aliquo sacraria, nescientibus præmonstrasse &c. Tam ingentem porrò hoc loco confingit, quæ capite cœlum tangat, pedibus capita hominum conculcet licentiosè, & poeticè, vt docet Dion Prusiæus Orat. 12. De Ate etiam vidimus suprà lib. 9.

h Ἀλκμήνης δ' ἀπέπαυσε] Pausanias in Bœoticis refert, Iunonem odio pellicis Alcmenæ commotam, cùm sciret instare tempus propè pariendi, mulieres veneficas immisisse, quæ partum impedirent. Fertur autem eo tempore Historis Tiresiæ filia veneficas illas astutia clusisse: nam è loco quodam, vnde illæ facilè audire possent, exclamauit, Alcmenam peperisse: ea voce illæ deterritæ ac deceptæ statim abierunt, quare Alcmena illicò enixa est. Quod refero, vt intelligamus quàm diuersè res plerunq; scribantur. Porrò in tota hac narratione notandum est primùm, quàm moderatè nobis gaudia nostra ferenda sint, vt ob illa insolenter nimium ne attollamur, vt Iupiter, qui iactabundus ortum Herculis filij sui prædicabat: maxime verò hoc in rebus futuris præstandum vt ob illa quæ euentura speras, præter modum non superbias, imò prudenter exitum expectes, alioqui solent præcoces istæ gloriolæ citò marcescere. Deinde, vt cautè maxime cum mulierum genere contrahamus, ne illorum astutia decipiamur, vt hoc loco à Iunone Iupiter illus Plautini memores:

Qui cauet ne decipiatur, vix cauet cùm etiam cauet, Etiam cùm cauisse ratus sit, sæpe is cautor captus est.

i τὴν ἀὰτ ϲ ἐσχηκε,] Ait Agamemnon, vt Iouem iurisiurandi sui pœnituit (vbi adhuc nobis obseruandum est, quàm rigidè nobis iuramenta præstanda sint, quanquam non sine distinctione) & ob dolores & pericula, quibus subinde filiũ obijci ab Eurystheo videbat (intelligit autem duodecim labores Herculis) identidem animo afflictabatur: sic cùm à Troianis Græcos videbam profligari, pœnitebat me facti mei, & dolebam Achilli nostro à me tam grauem illatam esse iniuriam. Tandem dona quæ antea pollicebatur nunc nouissimè ipsi Achilli offert, eumq; ad prælium exhortatur.

k ἀλλ᾽ ἐπεὶ ἀασάμην,] Dioscurides Isocratis discipulus post hunc versum, alium subiunxit, ἢ οἴνῳ μεθύων, ἢ μ᾽ ἔβλαψαν θεοὶ αὐτοί, vt refert Eustathius. Sed is mihi valde absurdus videtur, quòd indignum sit, vt Agamemnon se ipsum temulẽtiæ arguat: deinde illud, ἢ μ᾽ ἔβλαψαν θεοὶ αὐτοί, superfluum est, quia iam in præcedenti dixerat, καί μευ φρένας ἐξέλετο Ζεύς.

Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Μηδ᾽ οὕτως ἀγαθός περ ἐὼν θεοείκελ᾽ Ἀχιλλεῦ,
Νήστιας ὄτρυνε προτὶ Ἴλιον υἷας Ἀχαιῶν
Τρωσὶ μαχεσσομένους· ἐπεὶ οὐκ ὀλίγον χρόνον ἔσται
Φύλοπις, εὖτ᾽ ἂν πρῶτον ὁμιλήσωσι φάλαγγες
Ἀνδρῶν, ἐν δὲ θεὸς πνεύσῃ μένος ἀμφοτέροισιν·
[a] Ἀλλὰ πάσασθαι ἄνωχθι θοῇς ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιοὺς
Σίτου καὶ οἴνοιο· τὸ γὰρ μένος ἐστὶ καὶ ἀλκή.
Οὐ γὰρ ἀνὴρ πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἄκμηνος σίτοιο δυνήσεται ἄντα μάχεσθαι.
Εἴπερ γὰρ θυμῷ γε μενοινάᾳ πολεμίζειν,
Ἀλλά τε λάθρῃ γυῖα βαρύνεται, ἠδὲ κιχάνει
Δίψα τε καὶ λιμός, βλάβεται δέ τε γούνατ᾽ ἰόντι.
Ὃς δέ κ᾽ ἀνὴρ οἴνοιο[b] κορεσσάμενος καὶ ἐδωδῆς,
Ἀνδράσι δυσμενέεσσι πανημέριος πολεμίζῃ,
Θαρσαλέον νύ οἱ ἦτορ ἐνὶ φρεσίν, οὐδέ τι γυῖα
Πρὶν κάμνει πρὶν πάντας ἐρωῆσαι πολέμοιο.
Ἀλλ᾽ ἄγε, λαὸν μὲν σκέδασον, καὶ δεῖπνον ἄνωχθι
Ὅπλεσθαι· [c] τὰ δὲ δῶρα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Οἰσέτω ἐς μέσσην ἀγορήν, ἵνα πάντες Ἀχαιοὶ
Ὀφθαλμοῖσιν ἴδωσι, σὺ δὲ φρεσὶν ᾗσιν ἰανθῇς.
Ὀμνυέτω δέ τοι ὅρκον ἐν Ἀργείοισιν ἀναστάς,
Μήποτε τῆς εὐνῆς ἐπιβήμεναι ἠδὲ μιγῆναι,
χ. ἐστὶ Ἣ θέμις ἐστὶν ἄναξ ἤτ᾽ ἀνδρῶν * ἤτε γυναικῶν·
Καὶ δὲ σοὶ αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ φρεσὶν ἵλαος ἔστω·
Αὐτὰρ ἔπειτά σε δαιτὶ ἐνὶ κλισίῃς ἀρεσάσθω
Πιείρῃ, ἵνα μή τι δίκης ἐπιδευὲς ἔχῃσθα.
Ἀτρείδη, σὺ δ᾽ ἔπειτα δικαιότερος καὶ ἐπ᾽ ἄλλῳ
Ἔσσεαι. οὐ μὲν γάρ τι νεμεσσητὸν βασιλῆα
Ἄνδρ᾽ ἀπαρέσσασθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Χαίρω σεῦ Λαερτιάδη τὸν μῦθον ἀκούσας·
Ἐν μοίρῃ γὰρ πάντα διίκεο καὶ κατέλεξας.
Ταῦτα δ᾽ ἐγὼν ἐθέλω ὀμόσαι, κέλεται δέ με θυμός,
Οὐδ᾽ ἐπιορκήσω πρὸς δαίμονος. αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Μιμνέτω αὐτόθι τέως γε, ἐπειγόμενός περ Ἄρηος,
Μίμνετε δ᾽ ἄλλοι πάντες ἀολλέες, ὄφρά κε δῶρα
Ἐκ κλισίης ἔλθωσι, καὶ ὅρκια πιστὰ τάμωμεν.
Σοὶ δ᾽ αὐτῷ τόδ᾽ ἐγὼν ἐπιτέλλομαι ἠδὲ κελεύω,
Κρινάμενος κούρητας ἀριστῆας Παναχαιῶν,
χ. Δῶρα δ᾽ * Δῶρα ἐμῆς παρὰ νηὸς ἐνεικέμεν, ὅσσ᾽ Ἀχιλῆϊ
Χθιζὸν ὑπέστημεν δώσειν, ἀγέμεν τε γυναῖκας·
Ταλθύβιος δέ μοι ὦκα κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν
Κάπρον ἑτοιμασάτω ταμέειν Διί τ᾽ Ἠελίῳ τε.
Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Ἀτρείδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Ἄλλοτέ περ καὶ μᾶλλον ὀφέλλετε ταῦτα πένεσθαι,
Ὁππότε τις μεταπαυσωλὴ πολέμοιο γένηται,
Καὶ μένος οὐ τόσον ᾖσιν ἐνὶ στήθεσσιν ἐμοῖσι.
Νῦν δ᾽ οἱ μὲν κέαται δεδαϊγμένοι, οὓς ἐδάμασσεν
Ἕκτωρ Πριαμίδης, ὅτε οἱ Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν·

Hunc.a.excipiens allocutus est abundans consilijs Vlysses:
Non sic strenuus quamuis existens, ô deo par Achilles
Ieiunos impelle ad Ilium filios Achiuorum
Cõtra Troianos pugnatores: q̃a nõ exiguo tẽpore erit
Conflictus, quum semel congressæ fuerint phalanges
Virorum, inq; Deus spirauerit robur vtrisq;.
Sed vesci iube velocibus in nauibus Achiuos
Pane & vino, hoc enim robur est & fortitudo.
Neq;.n.vir toto die vsq; ad solem occidentem
Expers cibi poterit contrà pugnare,
Etiamsi.n.animo promptus sit ad pugnandum,
Tamen latenter mẽbra grauantur, & occupant
Sitisq; & fames: læduntur q; genua eunti.
Quisquis autem vir vino satiatus & cibo,
Cum viris hostibus tota die pugnat,
Audens ei animus in præcordijs, neq; quicquã mẽbra
Prius defatigantur, quàm omnes recedant à bello,
Sed agè populum quidẽ dimitte, & ientaculum iube
Instrui: dona autem rex virorum Agamemnon
Ferat in mediam concionem, vt omnes Achiui
Oculis videant: tu.v.in præcordijs proprijs læteris.
Iuret autẽ tibi iusiurandum inter Argiuos surgens,
Nunquã huius cubile ascendisse & rem habuisse,
Quatenus mos est, Rex, & virorum & mulierum:
Atq; tibi ipsi animus in præcordijs mansuetus sit.
Ac deinde te conuiuio in tentorijs oblectet
Oppiparo, vt ne quid iuris mutilum habeas.
Atride, tu verò deinde æquior & in alium
Eris: non quidẽ enim quicquam vituperabile est, regẽ
Virũ priuatũ placare, quãdo q̃s prior iniuriã fecerit.
Hũc.v.rursus allocutus est Rex virorũ Agamẽnon:
Gaudeo tuum, Laertiade, verbum audiens.
Cõuenienter enim omnia persecut' es & enumerâsti:
Hæc sanè ego volo iurare, suadet enim mihi animus:
Neq; peierabo apud deum, sed Achilles
Maneat hîc interea, cupidus licet sit belli.
Manete etiam alij omnes congregati, dum dona
Ex tentorijs veniant, & fœdera rata feriamus.
Tibi verò ipsi hoc ego præcipio & iubeo,
Delectis iuuenibus præstantissimis omniũ Achiuorũ,
Dona mea à naue afferre, quæcunq; Achilli
Heri promisimus daturos esse, adducereq; mulieres.
Talthybius autẽ mihi ocyus per castra lata Achiuorũ
Suem præparet mactandum Iouiq; Soliq;.
Hũc.a.excipiẽs allocutus est pedibus velox Achilles:
Atride illustrissime rex virorum Agamemnon,
Aliàs quidem & magis debetis hæc curare,
Quando aliqua cessatio à bello fuerit,
Et indignatio non tanta sit in pectoribus meis.
Nunc verò hi quidem iacent confossi, quos interfecit
Hector Priamides, dum ei Iupiter gloriam præbuit:

Τ μεῖς

Ὑμεῖς δ' ἐς βρωτὺν ὀτρύνετον. ἦ τ' ἂν ἔγωγε
Νῦν μὲν ἀνώγοιμι πτολεμίζειν υἷας Ἀχαιῶν
Νήστιας, ἀκμήνους· ἅμα δ' ἠελίῳ καταδύντι
Τεύξεσθαι μέγα δόρπον, ἐπὴν τισαίμεθα λώβην.
Πρὶν δ' οὔπως ἂν ἔμοιγε φίλον κατὰ λαιμὸν ἰείη
Οὐ πόσις, οὐδὲ βρῶσις, ἑταίρου τεθνειῶτος,
Ὅς μοι ἐνὶ κλισίῃ δεδαϊγμένος ὀξέϊ χαλκῷ
Κεῖται, [d] ἀνὰ πρόθυρον τετραμμένος· ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Μύρονται. τό μοι οὔτι μετὰ φρεσὶ ταῦτα μέμηλεν,
Ἀλλὰ φόνος τε καὶ αἷμα, καὶ ἀργαλέος στόνος ἀνδρῶν.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Ὦ Ἀχιλεῦ Πηλέος υἱὲ μέγα φέρτατ' Ἀχαιῶν,
• Κρείσσων εἰς ἐμέθεν καὶ φέρτερος οὐκ ὀλίγον περ
Ἔγχει, ἐγὼ δέ κε σεῖο νοήματί κεν προβαλοίμην
Πολλόν, ἐπεὶ πρότερος γενόμην, καὶ πλείονα οἶδα·
Τῷ τοι ἐπιτλήτω κραδίη μύθοισιν ἐμοῖσιν.
Αἶψά τε φυλόπιδος πέλεται κόρος ἀνθρώποισιν,
Ἧς τε πλείστην μὲν καλάμην χθονὶ χαλκὸς ἔχευεν,
* Ἄμητος δ' ὀλίγιστος, [1] ἐπὴν κλίνῃσι τάλαντα
Ζεύς, ὅς τ' ἀνθρώπων ταμίης πολέμοιο τέτυκται.
Γαστέρι δ' οὔπως ἐστὶ νέκυν πενθῆσαι Ἀχαιούς.
Λίην γὰρ πολλοὶ καὶ ἐπήτριμοι ἤματα πάντα
Πίπτουσιν· πότε κέν τις ἀναπνεύσειε πόνοιο;
Ἀλλὰ χρὴ τὸν μὲν καταθάπτειν ὅς κε θάνῃσι,
Νηλέα θυμὸν ἔχοντας, [3] ἐπ' ἤματι * δακρύσαντας.
Ὅσσοι δ' ἂν πολέμοιο περὶ στυγεροῖο λίπωνται,
Μεμνῆσθαι πόσιος καὶ ἐδητύος, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον
Ἀνδράσι δυσμενέεσσι μαχώμεθα νωλεμὲς αἰεί,
Ἑσσάμενοι χροῒ χαλκὸν ἀτειρέα. μηδέ τις ἄλλην
Λαῶν ὀτρυντὺν ποτιδέγμενος ἰσχαναάσθω.
Ἥδε γὰρ ὀτρυντὺς κακὸν ἔσσεται, ὅς κε λίπηται
Νηυσὶν ἐπ' Ἀργείων· ἀλλ' ἀθρόοι ὁρμηθέντες
Τρωσὶν ἐφ' ἱπποδάμοισιν ἐγείρομεν ὀξὺν ἄρηα.

Vos autem ad cibum festinate. certè equidem
Nunc iuberem pugnare filios Achiuorum
Ieiunos, impastos. simul verò sole occidente,
Parare magnā cœnā, postq̄ vlti erimus contumeliam.
Antè. v. nullo modo mihi charū per guttur descēdet
Nec potus neq; cibus, amico mortuo,
Qui mihi in tentorio confossus acuto ære
Iacet, in vestibulo pedibus conuersus: circum. a. socij
Lugent. ideò mihi neutiq; in mentibus hæc curæ sunt,
Sed cædes, & sanguis, & grauis gemitus virorum.
Huic. v. excipiēs allocut⁹ est abundās cōsilijs Vlysses:
O Achilles Pelei fili, longè fortissime Achiuorum,
Præstantior es me, & potentior non parum quidem
Hasta: ego. v. te prudentia superauero
Multum, quoniam prior natus sum, & plura noui.
Itaq; tibi acquiescat animus tuus verbis meis.
Mox pugnæ fit satietas hominibus,
Cuius plurimā quidem stipulam ad terram æs fudit:
Messis autem parua, postquam inclinat lances γρ. ἀμητὸς
Iupiter, qui hominum dispensator belli est:
Ventre. v. neutiquā licet mortuum lugere Achiuos.
Admodum enim multi & crebri diebus omnibus
Cadunt: quando quis respiraret à labore?
Sed oportet eum quidē sepelire quicunq; mortuus sit,
Patientem animum habentes, in diem lacrymantes: γρ. δακρυχέοντες
Quotquot verò è bello odioso reliqui fuerint,
Meminisse potus & cibi, vt adhuc magis
Viris cum hostibus pugnemus indesinenter vsq;,
Induti corpus ære indomito, neq; quis aliam
Populorum cohortationem expectans subsistat.
Hæc. n. cohortatio malè ei cedet, quicunq; remanserit
Apud naues Argiuorum. sed densi impetum facietes
In Troianos equorū domitores excitem⁹ acre præliū.

COMMENTARIVS.

a ἂν ἐπίνεσθαι ἀνώγοιμι] Cùm ciborum vsus naturalis sit & valde necessarius, vt sine illo vita hominum constare non possit, vt etiam apud Platonem 3 de Repub. dicitur, tum eo maximè nobis vtendum est in laboribus tolerandis: vnde Aristot. Oeconom. lib. 1 c. 5 opificibus à dominis cibum abunde vult tribui. Itaq; rectè hoc loco Vlysses vetat ieiunos Græcos in aciem prodire, cùm vacui ab alimentis si diutiùs ita perstiterint, defectum virium sentiant, & proinde pugnæ sufficere non possint: vbi si vsquam, robore & multa opus est firmitate. Duo autem proponit vitæ sustentacula, tantùm panem & vinum: quia frugifera illa antiquitas, luxurias sæculorum sequentium ignorans, ijs solùm contenta, quæ ad vires conciliandas sufficerent: vnde addit, τὸ γὰρ μένος ἐστὶ καὶ ἀλκή. Quod autem de vino dicit, contrarium factum est apud Carthaginenses: quos dum militarent, vino abstinuisse refert Aristot. loco iam citato. Certum tamen est, illius vsum ad fortitudinem excitandam non parum conferre, vt est etiam apud Platonem primo de Legibus.

b κορεσσάμενος] Videtur peccare Vlysses, cùm cibo & vino repletos pugnæ tolerantiores esse dicit: excessus enim ille contrà languidiores facit hominum neruos & imbecilliores, vnde de Argiuis, qui semper ebrij pugnabant, dixit rectè Ephippus, πιόντες φεύγουσ' ἀεί: hæc nimirum causa est, cur ipsi etiam in bello fugiant. Sed præstat intelligere verba Vlyssis de moderata repletione, vt neq; excessus sit neq. etiam defectus opponit enim τὸ κορεσσάμενος τῷ ἀκμηνὸν σίτοιο.

c τὰ δ' ὅ δῶρα ἄνακτ] Vidimus antea quàm modestè Achilles, quod ad dona spectabat, Agamemnoni responderit, neq; illa nimirum exposcens: quasi φιλοκτέανος sit, aut illius mercedis gratia pugnaturus, illa potiùs inuitatus quàm studio amici vlciscendi: neq; etiam recusans, sed id libero Regis arbitrio relinquens, illa dandi, vel non. Vlysses verò prudentissimus hoc dissidium iam compositū firmiore nexurus vinculo, nequid desit, iubet Agamemnonem dona illa iam promissa Achilli pendere cum Briseide restituta eo pacto & conditione quam explicat. deniq; ab eo petit, vt omni officij genere Achilli satisfaciat neq; hoc regia sua maiestate indignū putet, qua Achille ipso erat eminentior, cum eum iniuriam resarcire oporteat, qui primus intulit, vt illo eleganti γνωμολογίᾳ pronunciat: cuius si inter homines vsus agnoscatur, citò sumus sopita & penitùs extincta illorum odia & sanguinolentas discordias visuri, nisi hoc fatum nobis est, vt illarum causa pereamus.

d ἀνὰ πρόθυρον τετραμμένος] Mos antiquus obseruandus est, cadauera collocandi ad fores spectantia, διὰ τὸ ἐξεληλυθέναι τὴν ψυχὴν ... ἐκ τῶν θυρῶν, vt ait Didymus. Quem morem enarrauit Iustus Lipsius, ingeniosissimus nostri temporis scriptor, Electorum cap. 6. quem locum huc transcripsi, quia non tractat vulgaria, & Poëtam nostrum maximè illustrabit. Mos funebris fuit, inquit, vt post efflatam animam cadauer cubiculo efferrent, & in vestibulo ædium collocarent ad ianuam ipsam. Id proprio verbo dicebatur Collocatio. Glossæ priscæ, Collocatio, πρόθεσις νεκροῦ. Suetonius in Augusto cap. 100. Corpus Decuriones municipiorum & coloniarum à Nola Bouillas vsq. deportarunt, noctibus, propter anni tempus: cùm interdiu in Basilica cuiusque oppidi, vel in ædium sacrarum maxima reponeretur. A Bouillis equester ordo suscepit, vrbique intulit, atq; in vestibulo domus collocauit. Illustris locus, & quod interpretes adhuc fugit, clarum vestigium huius moris. Corpus enim ablutum, vnctum, coronatum ad ianuam deponebant, donec post legitimos dies efferretur ad bustum. Lucianus περὶ πένθους: μετὰ ταῦτα δὲ λούσαντες αὐτοὺς καὶ μύρῳ τῷ καλλίστῳ χρίσαντες τὸ σῶμα, καὶ στεφανώσαντες τοῖς ὡραίοις ἄνθεσι προτίθενται. Bene προτίθενται. Nam quod Collocatio Latinis πρόθεσις in hac re Græcis, & Collocare προτιθέναι. Dio lib. de Liuiæ excessu, ἡ τε γὰρ Λιβία ... οὔτε νοσοῦντα ἐπισκέψασθαι, οὔτε ἀποθανόντα αὐτὸν προθέσθαι. Ita enim eū locum emendauit Scaliger, ille nostri Senatus certò princeps: & bene colligit, eam collocationem à filij aut certè hæredibus solitam fieri. Hunc morem tangit, vt solet occultè vates magnus lib. 11.

— recipitq; ad limina gressum Corpus, vbi exanimi positum Pallantis Acœtes Seruabat senior —.

 Nam

Nam quod ad limina cadauer Pallantis posuit, non dubiè intelligi voluit solennem hanc ad ianuam positionem. In hoc ritu collocandi, cæremonia quædam adiuncta fuit & cantus. Seruabant enim, vt corpus mortui foras spectaret, & facie pedibusq. esset in publicum versis: fortasse eo situ abitionem illam postremam significantes; quod dubitanter dicit Lipsius, id poterat affirmare ex verbis Didymi initiò citatis, & ipsius Eustathij hoc loco: οἷα δεῖ οὕτω κεῖσθαι, ὥστε πρὸς τὰς θύρας, ὡς ἐπὶ ἐξόδῳ τοῦ βίου χρησιμεύειν.) Elegāter Persius, —— *tandemq; beatulus alto Compositus lecto, crassisq; lutatus amomis In portam rigidos calces extendit* ——. Hæc Lipsius.

c κρείσσων εἰς ἐμέθεν] Suum consilium tuetur Vlysses aduersus Achillem, qui Græcis in aciem ieiunis prodeundū esse arbitrabatur: quod facundus orator eleganter refutat: ac in ipso initio Achillem deprimendo, quod ad cōsiliorum facultatem se eo nomine extollit ætatis & experientiæ multæ ratione, qua Achille sit superior, cui eminentiā tamē bellicæ laudis tribuit. Sic anteà Polydamas Hectorem alloquebatur. Vnde constat, verum esse quod ipse Homerus alibi dicit, diuersa esse Deorum dona, nulliq; omnia tribui, vt etiam alias vidimus.

f ἐπὴν κλίνῃσι τάλαντα] De his Iouis lancibus aliàs dictum est. Sensus autem huius loci, propter allegoriam qua efflorescit, perplexus admodum est & intricatus: nos hunc elicimus cum Eustathio, sed duplicem propter diuersitatem lectionis vocis ἀμητός. Nam ἄμητος etiam scribitur: illo modo significat tempus messis: hoc verò messem ipsam. Si priore modo accipias, dicet Vlysses, Facta cōuersione (hoc enim significat illa lancium Iouis inclinatio) multi quidem decident calami vel spicæ, hoc est, corpora. sed ἄμητος, id est, tempus metendi, nimirum interficiendi & persequendi hostes, breue erit. Metētes siquidem, & hostem profligātes, animus deficiet, & præ fame citò pugna satiabuntur: vt dicat, nisi nos prius cibo & potu instruamus, quamuis ex hostibus multos disperdamus: tamen non est hoc diu duraturum, statimq; saturati prœliando à cęde abstinebimus. Si posteriore modo interpreteris ἀμητός accentu in vltima acuto sic dicendum erit: Multos quidem interficiemus hostes, sed tamen parua erit illa messis, si famelici ac proinde minimo labore defatigati futuri, prœliemur, respectu illius stragis, quam sumus edituri, si vires nostras alimentis quibusdam repararemus. Demus ergo, inquit Vlysses, iam inclinari lances Iouis & Troianorum fata nostris grauiora in terram ponderando deprimi: quod proculdubio futurum est si tu Achilles pugnaueris, at frustra ingens illa victoriæ seges nobis exhibebitur, si inter metendum languidi fame deficiamus. Nunquid igitur præstat corpora nostra cibis & potu sustentare, vt fortiores & robustiores ad messem istam accedamus, cuius ingens planè labor futurus est, proinde sufficientes sibi vires expostulat. Sic ego cum Eustathio locum illustro. Sed Didymus antiquior Interpres ab Eustathio differt in illorum vocabulorū interpretatione. Siquidem ἀμητὸν serpium προσαγορεύουσι, significare ait messem, id est, τὸ ἀμώμενον καὶ θεριζόμενον χρῆμα τοῦ σίτου: ἄμητος verò ἀξυτόνως tempus messis τὸν τοῦ θέρους καιρόν. Suidas verò cum Eustathio sentit. ἀμητὸς, inquit, αὐτὸς ὁ θερισμὸς ὀξυτόνως· προπαροξυτόνως δὲ ἄμητος ὁ καιρὸς τοῦ θέρους. Vide vulgata Lexica. Quicquid sit, nihil vetat, nam sensus quoquo modo ad vocis significationem permutabitur. Et ista quidem Lexici erant Homerici, sed non poterat aliter locus intelligi.

g ἐπ' ἤματι δακρύσαντας] De moderādo luctu anteà diximus, in prima videlicet annotatione huius libri. Dicit autem Vlysses ad Achillem. Non est quòd ita Patroclum perlugeas, vt cibi capiendi tamen obliuiscaris. Satis enim in diem vnum luctus tempus extēditur: proinde videndum est, vt eorum qui mortui sunt, sepulturam procuremus: qui verò superstites è bello remanserunt, illi videant vt se lacrymis & planctu nō macerent & frangāt, sed resumptis cibo & potu virib. alacriores & fortiores in hostes exiliant.

Ἦ, καὶ Νέστορος υἷας ὀπάσσατο κυδαλίμοιο,
Φυλεΐδην τε Μέγητα, Θόαντά τε, Μηριόνην τε,
Καὶ Κρειοντιάδην Λυκομήδεα καὶ Μελάνιππον·
Βὰν δ' ἴμεν ἐς κλισίην Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο.
Αὐτίκ' ἔπειθ' ἅμα μῦθος ἔην, τετέλεστο δὲ ἔργον.
Ἑπτὰ μὲν ἐκ κλισίης τρίποδας φέρον, οὕς οἱ ὑπέστη,
Αἴθωνας δὲ λέβητας ἐείκοσι, δώδεκα δ' ἵππους·
Ἐκ δ' ἄγον αἶψα γυναῖκας ἀμύμονας ἔργ' εἰδυίας
Ἕπτ', ἀτὰρ ὀγδοάτην, Βρισηΐδα καλλιπάρῃον.
Χρυσοῦ δὲ στήσας Ὀδυσεὺς δέκα πάντα τάλαντα,
Ἦρχ', ἅμα δ' ἄλλοι δῶρα φέρον κούρητες Ἀχαιῶν·
Καὶ τὰ μὲν ἐν μέσσῃ ἀγορῇ θέσαν· ἂν δ' Ἀγαμέμνων
Ἵστατο. Ταλθύβιος δὲ θεῷ ἐναλίγκιος αὐδὴν,
ᵃ Κάπρον ἔχων ἐν χερσὶ, παρίστατο ποιμένι λαῶν·
Ἀτρεΐδης δὲ ἐρυσσάμενος χείρεσσι μάχαιραν,
Ἥ οἱ πὰρ ξίφεος μέγα κουλεὸν αἰὲν ἄωρτο,
ᵇ Κάπρου ἀπὸ τρίχας ἀρξάμενος, Διὶ χεῖρας ἀνασχὼν,
Εὔχετο· τοὶ δ' ἄρα πάντες ἐπ' αὐτόφιν εἵατο σιγῇ
Ἀργεῖοι κατὰ μοῖραν ἀκούοντες βασιλῆος.
Εὐξάμενος δ' ἄρα εἶπεν, ἰδὼν ἐς οὐρανὸν εὐρὺν,
Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν ὕπατος καὶ ἄριστος,
Γῆ τε, καὶ Ἠέλιος, καὶ Ἐρινύες, αἵ θ' ὑπὸ γαῖαν
Ἀνθρώπους τίνυνται, ὅτις κ' ἐπίορκον ὀμόσσῃ,
γρ. ἐπενεῖκαι. Μὴ μὲν ἐγὼ κούρῃ Βρισηΐδι χεῖρ' * ἐπένεικα,
γρ. Εἴτ' εὐ. πρ. κεχρ. ἀ. τευ. Οὔτ' εὐνῆς πρόφασιν κεχρημένος, * οὔτέ τευ ἄλλου·
Ἀλλ' ἔμεν' ἀπροτίμαστος ἐνὶ κλισίῃσιν ἐμῇσιν.
Εἰ δέ τι τῶνδ' ἐπίορκον, ἐμοὶ θεοὶ ἄλγεα δοῖεν
Πολλὰ μάλ', ὅσσα διδοῦσιν ὅτις σφ' ἀλίτηται ὀμόσσας.
ᶜ Ἦ, καὶ ἀπὸ στόμαχον κάπρου τάμε νηλέϊ χαλκῷ·
Τὸν μὲν Ταλθύβιος πολιῆς ἁλὸς ἐς μέγα λαῖτμα
Ῥῖψ' ἐπιδινήσας, βόσιν ἰχθύσιν. αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἀνστὰς Ἀργείοισι φιλοπτολέμοισι μετηύδα,
ᵈ Ζεῦ πάτερ, ἦ μεγάλας ἄτας ἄνδρεσσι διδοῖσθα·
Οὐκ ἂν δή ποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἐμοῖσιν
Ἀτρεΐδης ὤρινε διαμπερὲς, οὐδέ κε κούρην

Dixit, & Nestoris filios comites assumpsit clari,
Phylidemq; Megeta, Thoantaq;, Merionemq;,
Et Creontiadem Lycomedem, & Melanippum.
Perrexerunt autem ire ad tentoriū Agamēnonis Atridæ:
Statim deinde simul atq; verbū fuit, pfectū quoq; opus.
Septē quidem è tētorio tripodas ferebāt, quos ei promiserat,
Splendentesq; lebetes viginti, duodecim quoq; equos:
Eduxerunt autem statim mulieres egregias, opera edoctas
Septem sed octauā Briseida pulchras genas habentē.
Auri verò ponderans Vlysses decem omnia talenta,
Præibat: simulq; alij dona ferebāt iuuenes Achiuorū:
Et ea quidē in mediā cōcionē posuerūt. at Agamēnon
Surrexit: Talthybius autem deo similis vocem,
Suem tenens manibus astitit pastori populorum.
Atrides autem extrahens manibus cultrum,
Qui ei iuxta ensis magnam vaginā semper pēdebat,
Suis setas delibans (i. abscindēs) Ioui manib. sublatis
Vota faciebat: hi verò omnes ibidem sedebant taciti
Argiui, conuenienter audientes regem.
Supplicans autem dixit suspiciens in cælum latum:
Sciat nunc Iupiter primū deorū summus & præstantissimus,
Terraq;, & Sol & Furiæ quæ sub terram
Homines puniunt, quicunq; periurium iurârit,
Quòd nequaquam ego puellæ Briseidi manū intuli,
Neq; cubilis occasione vsus, neq; alicuius alterius rei:
Sed erat intacta in tentorijs meis:
Si verò quid horum periurium est, mihi dij mala dēt
Multa admodū, quæcunq; dāt ei qui ipsos offenderit iurādo.
Dixit, & iugulum suis abscidit sæuo ferro:
Hūc quidē Talthybius cani maris in magnū fluctum
Iecit rotans, escam piscibus: sed Achilles
Assurgens inter Argiuos bellicosos locutus est:
Iupiter pater, certè magna damna viris das,
Non sanè vnquam animum in pectoribus meis
Atrides mouisset prorsus, neq; puellam

Ἦγεν

Ἤγεν ἐμεῦ ἀέκοντος, ἀμήχανος· ἀλλά ποθι Ζεὺς
Ἤθελ' Ἀχαιοῖσιν θάνατον πολέεσσι γενέσθαι.
Νῦν δ' ἔρχεσθ' ἐπὶ δεῖπνον, ἵνα ξυνάγωμεν ἄρηα.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν· λῦσεν δ' ἀγορὴν αἰψηρήν.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐσκίδναντο ἑὴν ἐπὶ νῆα ἕκαστος·
Δῶρα δὲ Μυρμιδόνες μεγαλήτορες ἀμφεπένοντο,
Βὰν δ' ἐπὶ νῆα φέροντες Ἀχιλλῆος θείοιο·
Καὶ τὰ μὲν ἐν κλισίῃσι θέσαν, κάθισαν δὲ γυναῖκας·
Ἵππους δ' εἰς ἀγέλην ἔλασαν θεράποντες ἀγαυοί.
Βρισηὶς δ' ἄρ' ἔπειθ' ἰκέλη χρυσῇ Ἀφροδίτῃ
Ὡς ἴδε Πάτροκλον δεδαϊγμένον ὀξέϊ χαλκῷ,
Ἀμφ' αὐτῷ χυμένη, λίγ' ἐκώκυε, χερσὶ δ' ἄμυσσε
Στήθεά τ' ἠδ' ἁπαλὴν δειρὴν, ἰδὲ καλὰ πρόσωπα·
Εἶπε δ' ἄρα κλαίουσα γυνὴ εἰκυῖα θεῇσι,
f Πάτροκλέ μοι δειλῇ πλεῖστον κεχαρισμένε θυμῷ,
Ζωὸν μέν σε ἔλειπον ἐγὼ κλισίηθεν ἰοῦσα,
Νῦν* δέ σε τεθνηῶτα κιχάνομαι ὄρχαμε λαῶν,
Ἂψ ἀνιοῦσ'· ὥς μοι δέχεται κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί.
Ἄνδρα μὲν ᾧ ἔδοσάν με πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ,
Εἶδον πρὸ πτόλιος δεδαϊγμένον ὀξέϊ χαλκῷ·
Τρεῖς τε κασιγνήτους, τούς μοι μία γείνατο μήτηρ,
Κηδείους, οἳ πάντες ὀλέθριον ἦμαρ ἐπέσπον·
Οὐδὲ μὲν* οὐδέ μ' ἔασκες, ὅτ' ἄνδρ' ἐμὸν ὠκὺς Ἀχιλλεὺς
Ἔκτεινεν, πέρσεν δὲ πόλιν θείοιο Μύνητος,
Κλαίειν,* ἀλλ' ἐμ' ἔφασκες Ἀχιλλῆος θείοιο
Κουριδίην ἄλοχον θήσειν, ἄξειν τ' ἐνὶ νηυσὶν
Ἐς Φθίην, δαίσειν δὲ γάμον μετὰ Μυρμιδόνεσσι·
Τῷ σ' ἄμοτον κλαίω τεθνηότα, μείλιχον αἰεί·
Ὣς ἔφατο κλαίουσ'· ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες,
g Πάτροκλον πρόφασιν, σφῶν δ' αὐτῶν κήδε' ἑκάστη.
Αὐτὸν δ' ἀμφὶ γέροντες Ἀχαιῶν ἠγερέθοντο
Λισσόμενοι δειπνῆσαι· ὁ δ' ἠρνεῖτο στεναχίζων,
Λίσσομαι, εἴ τις ἔμοιγε φίλων ἐπιπείθεθ' ἑταίρων,
Μή με πρὶν σίτοιο κελεύετε μηδὲ ποτῆτος
Ἄσασθαι φίλον ἦτορ, ἐπεί μ' ἄχος αἰνὸν ἱκάνει·
Δύντα δ' ἐς ἠέλιον μενέω, καὶ τλήσομαι ἔμπης.
Ὣς εἰπὼν, ἄλλους μὲν ἀπεσκέδασεν βασιλῆας
Δοιὼ δ' Ἀτρεΐδαι μενέτην καὶ δῖος Ὀδυσσεὺς,
Νέστωρ, Ἰδομενεύς τε, γέρων θ' ἱππηλάτα Φοῖνιξ,
Τέρποντες πυκινῶς ἀκαχήμενον· οὐδέ τι θυμῷ
Τέρπετο πρὶν πολέμου στόμα δύμεναι αἱματόεντος.
Μνησάμενος δ' ἀδινῶς ἀνενείκατο φώνησέν τε,
h Ἦ ῥά νύ μοί ποτε καὶ σὺ δυσάμμορε φίλταθ' ἑ-
ταίρων,
Αὐτὸς ἐνὶ* κλισίῃ λαρὸν παρὰ δεῖπνον ἔθηκας
Αἶψα καὶ ὀτραλέως, ὁπότε σπερχοίατ' Ἀχαιοὶ
Τρωσὶν ἐφ' ἱπποδάμοισι φέρειν πολύδακρυν ἄρηα·
Νῦν δὲ σὺ μὲν κεῖσαι δεδαϊγμένος, αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ
Ἄκμηνον πόσιος καὶ ἐδητύος ἔνδον ἐόντων,
Σῇ ποθῇ. οὐ μὲν γάρ τι κακώτερον ἄλλο πάθοιμι,
Οὐδ' εἴ κεν τοῦ πατρὸς ἀποφθιμένοιο πυθοίμην,
Ὅς που νῦν Φθίηφι τέρεν κατὰ δάκρυον εἴβει
Χήτεϊ τοιοῦδ' υἷος· ὁ δ' ἀλλοδαπῷ ἐνὶ δήμῳ
Εἵνεκα ῥιγεδανῆς Ἑλένης Τρωσὶν πολεμίζω·
i Ἠὲ τὸν ὃς Σκύρῳ μοι ἐνιτρέφεται φίλος υἱὸς,
Εἴ που ἔτι ζώει γε Νεοπτόλεμος θεοειδής.
Πρὶν μὲν γάρ μοι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἐώλπει
Οἶον ἐμὲ φθίσεσθαι ἀπ' Ἄργεος ἱπποβότοιο
Αὐτοῦ ἐνὶ Τροίῃ, σὲ δέ τε Φθίηνδε νέεσθαι,

Abduxisset me inuito,mala struēs:sed nimirū Iupiter
Voluit Achiuis mortem multis contingere.
Nūc aūt ite ad ientaculum,vt committamus praliū.
Sic dixit:soluit autem concionem celerem (i. citò)
Hi quidem dispergebantur suam ad nauem singuli:
Dona verò Myrmidones magnanimi curabant:
Ierunttq; ad nauem ferentes Achillis diuini,
Eaq; in tētorijs posuerunt,ac sedere fecerūt mulieres.
Equosq; ad armentum egerunt famuli clari.
Briseis autem deinde similis aurea Veneri,
Vt vidit Patroclum saucium acuto ferro,
Circa ipsū fusa stridulè lamentabat̄:manib.a.lania-(bat
Pectoraq; & tenerum collum & pulchram faciem:
Dixit autem flens puella similis deabus:
Patrocle,mihi miseræ plurimùm grate animo,
Viuum quidem te reliqui ego ex tentorio discedens:
Nūc autem te mortuum inuenio ,princeps populorū, χ. δὴ νῦ
Iterum rediens:vt me excipit malum ex malo semp.
Virū.q.cui collocarant me pater & venerāda mater,
Vidi ante ciuitatem confossum acuto ære,
Tresq; fratres,quos mihi eadem peperit mater,
Amabiles,qui omnes exitialem diem assecuti sunt.
Minimè.q.me sinebas,quādo virū meū velox Achil-(les χ. οὐδέ μ'
Interfecit,euertitq; ciuitatem diuini Mynetis,
Flere:sed me dicebas Achillis diuini χ. ἀλλά μ'
Iuuenilē vxorē te facturū esse,abducturūq; in nauib.
In Phthiā,instructurūq; epulas nuptiales inter Myr.
Ideò te insatiabiliter fleo mortuum,iucundùm semp.
Sic dixit flens:ingemiscebantq; puellæ (bāt.
Patrocli ptextu:sui.a. ipsarū miserias singulæ desle-
Ipsum.v.circum senes Achiuorum congregabantur,
Precātes,vt ientaculū sumeret:hic.a.negabat suspirās,
Obsecro,siquis mihi charorum paret sociorum,
Non me antè cibo iubete,neq; potu
Satiare dilectū cor:quoniā me dolor grauis inuadit.
Ad occidētem vsq; solem permanebo & patiar tamē.
Sic fatus,alios quidem dimisit reges:
Duo autem Atridæ remanserunt,& nobilis Vlysses,
Nestor,Idomeneusq; senexq; eques Phœnix,
Oblectantes assiduè tristem,neq; quicquam animo
Recreabatur,antequā belli aciē subiret sanguinolēti.
Recordatus.a.grauiter edidit gemitus,exclamauitq;:
Certè mihi olim & tu infelix charissime soda-
lium,
Ipse in tentorio suaue prandium apposuisti χ. κλισίῃ
Properè & diligenter,quando festinarent Achiui
Troiāis equorū domitorib.inferre lacrymabile bellū:
Nunc autē tu quidem iaces confossus,sed meum cor
Expers potus & cibi intus existentium,
Tui desiderio.nō enim aliquid peius aliud pati possē,
Non si vel patrem interfectum audirem,
Qui fortè nunc in Phthia tenerā lacrymam distillat
Priuatione talis filij:hic.a.ego externo in populo
Gratiā odiosæ Helenæ aduersus Troianos bellum gero:
Vel hunc, qui in Scyro mihi educatur dilectus filius,
Si forsan adhuc viuit quidē Neoptolemus deo similis.
Antea quidē enim mihi animus in pectorib.sperabat
Solum me moriturum esse longè ab Argo apto equis
Hic in Troia:te autem ad Phthiam rediturum esse,

Ὥς ἄν μοι τὸν παῖδα θοῇ ἐνὶ νηὶ μελαίνῃ
Σκυρόθεν ἐξαγάγοις, καί οἱ δείξειας ἕκαστα,
Κτῆσιν ἐμὴν, δμῶάς τε, καὶ ὑψερεφὲς μέγα δῶμα.
Ἤδη γὰρ Πηλῆά γ' ὀΐομαι ἢ κατὰ πάμπαν
Τεθνάμεν, ἢ που τυτθὸν ἔτι ζώοντ' ἀκαχῆσθαι,
γρ. προτιδέγμενον Γήραΐ τε στυγερῷ, καὶ ἐμὴν * ποτιδέγμενον αἰεὶ
γρ. πύθηται. Λυγρὴν ἀγγελίην, ὅτ' ἀποφθιμένοιο * πύθοιτο.
Ὣς ἔφατο κλαίων· ἐπὶ δὲ στενάχοντο γέροντες,
Μνησάμενοι τὰ ἕκαστος ἐνὶ μεγάροισιν ἔλειπον.
Μυρομένους δ' ἄρα τούς γε ἰδὼν ἐλέησε Κρονίων,
Αἶψα δ' Ἀθηναίην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Τέκνον ἐμὸν, δὴ πάμπαν ἀποίχεαι ἀνδρὸς * ἐῆος.
γρ. ἑῆος. Ἦ νύ τοι οὐκέτι πάγχυ μετὰ φρεσὶ μέμβλετ' Ἀχιλλεύς;
Κεῖνος ὅ γε προπάροιθε νεῶν ὀρθοκραιράων
Ἧσται ὀδυρόμενος ἕταρον φίλον· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
Οἴχονται μετὰ δεῖπνον, ὁ δ' ἄκμηνος καὶ ἄπαστος.
Ἀλλ' ἴθι, οἱ νέκταρ τε καὶ ἀμβροσίην ἐρατεινὴν
Στάξον ἐνὶ στήθεσσ', ἵνα μή μιν λιμὸς ἵκηται.
Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην·
Ἡ δ' ἅρπῃ ἐϊκυῖα τανυπτέρυγι λιγυφώνῳ,
Οὐρανοῦ ἐκκατέπαλτο δι' αἰθέρος· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Αὐτίκα θωρήσσοντο κατὰ στρατόν· ἡ δ' Ἀχιλῆϊ
Νέκταρ ἐνὶ στήθεσσι καὶ ἀμβροσίην ἐρατεινὴν
Στάξ', ἵνα μή μιν λιμὸς ἀτερπὴς γούναθ' ἵκηται.
Αὐτὴ δὲ πρὸς πατρὸς ἐρισθενέος πυκινὸν δῶ
Ὤχετο· τοὶ δ' ἀπάνευθε νεῶν ἐχέοντο θοάων.
Ὡς δ' ὅτε ταρφειαὶ νιφάδες Διὸς ἐκποτέονται
γρ. ὑπαὶ Ψυχραὶ * ὑπαὶ ῥιπῆς αἰθρηγενέος Βορέαο·
Ὣς τότε ταρφειαὶ κόρυθες λαμπρὸν γανόωσαι
Νηῶν ἐκφορέοντο, καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι,
Θώρηκές τε κραταιγύαλοι, καὶ μείλινα δοῦρα.
γρ. περὶ χθὼν Αἴγλη δ' οὐρανὸν ἷκε, γέλασσε δὲ πᾶσα * περὶ χθὼν
Χαλκοῦ ὑπὸ στεροπῆς, ὑπὸ δὲ κτύπος ὤρνυτο ποσσὶν
Ἀνδρῶν· ἐν δὲ μέσοισι κορύσσετο δῖος Ἀχιλλεύς.
Τοῦ καὶ ὀδόντων μὲν καναχὴ πέλε, τὼ δέ οἱ ὄσσε
Λαμπέσθην ὡσεί τε πυρὸς σέλας, ἐν δέ οἱ ἦτορ
Δῦν' ἄχος ἄτλητον· ὁ δ' ἄρα Τρωσὶν μενεαίνων,
Δύσετο δῶρα θεοῦ, τά οἱ Ἥφαιστος κάμε τεύχων.
Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκε
Καλὰς, ἀργυρέοισιν ἐπισφυρίοις ἀραρυίας·
Δεύτερον αὖ θώρηκα περὶ στήθεσσιν ἔδυνεν·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον,
Χάλκεον· αὐτὰρ ἔπειτα σάκος μέγα τε στιβαρόν τε
Εἵλετο, τοῦ δ' ἀπάνευθε σέλας γένετ' ἠΰτε μήνης.
γρ. φανήῃ Ὡς δ' ὅταν ἐκ πόντοιο σέλας ναύτῃσι * φανείη
Καιομένοιο πυρὸς, τὸ δὲ καίεται ὑψόθ' ὄρεσφι
Σταθμῷ ἐν οἰοπόλῳ, τοὺς δ' οὐκ ἐθέλοντας ἄελλαι
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα φίλων ἀπάνευθε φέρουσιν·
Ὣς ἀπ' Ἀχιλλῆος σάκεος σέλας αἰθέρ' ἵκανε
Καλοῦ, δαιδαλέου. περὶ δὲ τρυφάλειαν ἀείρας,
Κρατὶ θέτο βριαρήν· ἡ δ' ἀστὴρ ὣς ἀπέλαμπεν
Ἵππουρις τρυφάλεια· περισσείοντο δ' ἔθειραι
Χρύσεαι, ἃς Ἥφαιστος ἵει λόφον ἀμφὶ θαμειάς.
γρ. Νοῖ Πειρήθη δ' ἕο αὐτοῦ ἐν ἔντεσι δῖος Ἀχιλλεύς,
γρ. δῦνε. Εἰ οἱ ἐφαρμόσσειε καὶ ἐντρέχοι ἀγλαὰ * γυῖα.
Τῷ δ' ἠΰτε πτερὰ γίνετ', ἄειρε δὲ ποιμένα λαῶν.
Ἐκ δ' ἄρα σύριγγος πατρώϊον ἐσπάσατ' ἔγχος,
Βριθὺ, μέγα, στιβαρόν· τὸ μὲν οὐ δύνατ' ἄλλος Ἀ-
χαιῶν

Vt mihi filium veloci cum naui nigra
E Scyro educeres, & ei ostenderes singula,
Possessionẽ meã, seruosq́, & altũ tectũ habẽtẽ magnã
Nunc enim Peleum puto vel omnino (domum.
Interysse, vel paululum adhuc viuentem affligi
Senioq́, molesto, & meum expectantem semper
Triste nuncium quando extinctum audiat.
Sic dixit flens: pòst autem ingemuerunt seniores,
Reminiscentes quæ quisq́, in ædibus reliquerat.
Lugentes verò hos videns miseratus est Saturnius:
Cõfestim aũt Minervã verbis velocibus allocutus est:
Filia mea, iam omnino desèris virum fortem.
An tibi non amplius in mentibus cura est Achilles?
Ille quidem ante naues erectas antennas habentes
Sedet lugens socium dilectum: alij autem
Abeunt ad cænam: is verò ieiunus & impastus est.
Sed vade, ei nectar & ambrosiam amabilem
Instilla in pectoribus, vt ne ipsum fames occupet.
Sic dicens, impulit antea per se promptã Minervã.
Hæc.a. harpæ similis extẽsas pẽnas habẽti, argutæ vo-
E cælo desilyt per æthera, sed Achiui (cis,
Continuò armabantur per castra: hæc.a. Achilli
Nectar in pectoribus & ambrosiam desiderabilem
Instillauit, vt ne ipsũ fames iniucũda in genib. occu-
Ipsa aũt ad patris præpotentis solidam domum (pet.
Redyt: hi aũt longè à nauibus fundebãtur velocibus.
Sicut autem quando densæ niues ex aëre volant
Frigidæ, propter impetum sudifici Boreæ:
Sic tunc densæ cassides clarè splendentes
E nauibus ferebantur, & scuta vmbilicata,
Thoracesq́, solidi, & fraxineæ lanceæ:
Splendor.a. ad cælũ ibat: ridebat.a. omnis circũ terra
Propter æris splẽdorẽ: sub.a. strepit⁹ excitabaĩ pedib.
Virorũ. in autem medys armabatur diuus Achilles:
Huius & dentium quidem stridor erat: at ei oculi
Ardebant velut ignis flamma: eiusq́, cor
Inuasit dolor intolerabilis. is itaq́, Troianis iratus
Induit dona Dei, quæ ei Vulcanus elaborauit faciens.
Ocreas quidem primùm circum tibias posuit,
Pulchras, argenteis fibulis aptatas:
Secundò rursus thoracem circa pectora induit:
Circũ.v. humeros posuit ensem argẽteis clauis distin-
Aereum: at deinde clypeũ magnũ, firmumq́, (ctum.
Cepit: huius autem procul splendor fiebat vt luna.
Vt.a. quando ex ponto fulgor nautis apparet
Ardentis ignis: ille.a. ardet altè in montibus
Stabulo in solitario: hos autem non volentes procellæ
Pontum in piscosum ab amicis procul deferunt:
Sic ab Achillis scuto splendor in æthere ibat
Pulchro, affabrè facto, cassidem verò tollens
Capiti imposuit grauem: hæc autem vt stella lucebat
Cristata galea: circùm.a. mouebantur crines
Aurei, quos Vulcanus posuerat cristã circũ frequẽtes:
Tentabat.a. seipsum in armis nobilis Achilles,
An ei apta essent & congruerent clara dona.
Ei.v. tanq́ alæ erant, attollebãtq́, pastorẽ populorum.
Ex autem armamentario patriam extraxit hastam
Grauem, magnam, firmam, quam.q. nõ poterat alius
Achiuorum

Πάλ-

Πάλλειν· ἀλλά μιν οἶος ἐπίστατο πῆλαι Ἀχιλλεὺς,
[l]Πηλιάδα μελίην, τὴν πατρὶ φίλῳ τάμε Χείρων
Πηλίου ἐκ κορυφῆς, φόνον ἔμμεναι ἡρώεσσιν·
Ἵππους δ' Αὐτομέδων τε καὶ Ἄλκιμος ἀμφιέποντες
* Ζεύγνυσαν ἀμφὶ δὲ καλὰ λέπαδν' ἔσαν· ἐν δὲ χαλινοὺς
Γαμφηλῇς ἔβαλον, κατὰ δ' ἡνία τεῖναν ὀπίσσω
Κολλητὸν ποτὶ δίφρον. ὁ δ' ἄρα μάστιγα φαεινὴν
Χειρὶ λαβὼν ἀραρυῖαν, ἐφ' ἵπποιιν ἀνόρουσεν
Αὐτομέδων· ὄπιθεν δὲ κορυσσάμενος βῆ Ἀχιλλεὺς,
Τεύχεσι παμφαίνων, ὥς τ' ἠλέκτωρ ὑπερίων.
Σμερδαλέον δ' ἵπποισιν ἐκέκλετο πατρὸς ἑοῖο.
Ξάνθε τε καὶ Βαλίε, τηλεκλυτὰ τέκνα Ποδάργης,
Ἄλλως δὴ φράζεσθε σαωσέμεν [k]ἡνιοχῆα
Ἂψ Δαναῶν ἐς ὅμιλον, ἐπεί χ' ἕωμεν πολέμοιο·
Μηδ' ὡς Πάτροκλον λίπετ' αὐτόθι τεθνηῶτα. (πος
[m]Τὸν δ' ἄρ' ὑπὸ ζυγόφιν προσέφη πόδας αἰόλος ἵπ-
Ξάνθος, ἄφαρ δ' ἤμυσε καρήατι· πᾶσα δὲ χαίτη
Ζεύγλης ἐξεριποῦσα παρὰ ζυγὸν, οὖδας ἵκανεν·
Αὐδήεντα δ' ἔθηκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη)
Καὶ λίην σ' ἔτι νῦν γε σαώσομεν ὄβριμ' Ἀχιλλεῦ.
Ἀλλά τοι ἐγγύθεν ἦμαρ ὀλέθριον· οὐδέ τοι ἡμεῖς
Αἴτιοι, ἀλλὰ θεός τε μέγας καὶ μοῖρα κραταιή.
Οὐδὲ γὰρ ἡμετέρῃ βραδυτῆτί τε νωχελίῃ τε
Τρῶες ἀπ' ὤμοιιν Πατρόκλου τεύχε' ἕλοντο·
Ἀλλὰ θεῶν ὤριστος, ὃν ἠΰκομος τέκε Λητὼ,
Ἔκταν' ἐνὶ προμάχοισι, καὶ Ἕκτορι κῦδος ἔδωκε.
Νῶι δὲ καί κεν ἅμα πνοιῇ Ζεφύροιο θέοιμεν,
Ἥνπερ ἐλαφροτάτην φάσ' ἔμμεναι· ἀλλὰ σοὶ αὐτῷ
Μόρσιμόν ἐστι [n]θεῷ τε καὶ ἀνέρι ἶφι δαμῆναι.
Ὣς ἄρα φωνήσαντος Ἐρινύες ἔσχεθον αὐδήν.
Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Ξάνθε, τί μοι θάνατον μαντεύεαι; οὐδέ τί σε χρή.
[o]Εὖ νύ τοι οἶδα καὶ αὐτὸς ὅ μοι μόρος ἐνθάδ' ὀλέσθαι,
Νόσφι φίλου πατρὸς καὶ μητέρος· ἀλλὰ καὶ ἔμπης
Οὐ λήξω πρὶν Τρῶας ἅδην ἐλάσαι πολέμοιο.
Ἦ ῥα, καὶ ἐν πρώτοις ἰάχων ἔχε μώνυχας ἵππους.

Tractare, sed ipsam solus sciebat vibrare Achilles,
Peliadē hastam, quam patri charo inciderat Chiron
Pelij ex vertice, cædem esse heroibus.
Equos autem Automedonq; & Alcimus curantes
Iungebant: pulchrasq; antilenas induerūt: in. a. frena
Faucibus iecerunt, & habenas extenderunt retrò
Compactum ad currum: hic verò scuticam lucidam
Manui prehendens habilem, in equos insilijt
Automedon: retrò verò armatus incēdit Achilles,
Armis totus fulgens tanquam lucidus Sol:
Terribiliter autem equis imperitabat patris sui,
Xantheq; & Balie, inclyti pulli Podarges,
Aliter iam considerate vt seruetis aurigam
Retrò Danaorū ad turbā, vbi satiati fuerimus bello:
Neq; vt Patroclum relinquatis illic mortuum.
Hunc autē à iugo allocutus est pedibus celer equus
Xanthus (statim verò nutauit capite: omnisq; iuba
Circulo colli excidens iuxta iugū, ad terrā peruenit.
Vocalem autem eum fecit Dea albiulna Iuno)
Et valdè te adhuc nūc saltē seruabimus fortissime
Sed tibi ꝓpè dies est exitialis, neq; quid nos (Achil.
Culpandi: sed deusq; magnus, & fatum præpotens.
Neq; enim nostra tarditate segnitieq;
Troiani ab humeris Patrocli arma ceperunt,
Sed deorū optimus, quē pulchricoma peperit Latona
Interfecit inter ꝓpugnatores, & Hectori gloriā dedit.
Nos sanè etiam cum spiritu Zephyri curreremus,
Quem leuissimum dicunt esse, sed tibi ipsi
Fatale est, à deoq; & viro forti occidi.
Sic sanè loquuti Furiæ inhibuerūt vocē. (chilles:
Hūc. a. valdè indignatus allocutus est pedib. velox A-
Xāthe, qd mihi mortem vaticinaris? neq; qd te de-
Bene noui & ipse quod mihi fatū est hîc perire, (cet.
Procul à dilecto patre & matre: attamen
Nō cessabo, anteq̄ Troas abūdè abegero è ꝓlio (equos.
Dixit, & inter primos clamās direxit vnicavngula

COMMENTARIVS.

a πρόσθεν ἔχων ἐν χερσί.] Sanè imperitè fieri videtur, quod hoc loco & suprà & paulò pòst, Aprum vulgata versio reddat. Nam sus domesticus omnino est intelligendus, vt ipsius Eustathij verba docent: quem & tam ferum animal Ioui immolari absurdum est, cui neq; taurus animal furibundum immolari vnquam consueuerit. Confirmat Natalis lib. 1. cap. 17. Homerus, inquit, in Iliad. τ. suem cicurem immolari facit Ioui & Soli, quod animal sanè non immite est, neq; ferum: sic autem inquit, κάπρον ἑτοιμασάτω ταμέειν Διί τ' ἠελίῳ τε (qui versus paulò antè legitur) Sic & Theocritus in paruo Hercule, ζηνὶ δ' ἐπιρρέξαι καθυπερτέρῳ ἄρσενα χοῖρον. Cur aūt hic sus immoletur, causam dat Eustathius, quod nimirum sus animal sit salax: proinde cùm mulieris gratia fiat hoc iusiurandum, commode suem immolari, innuit porrò tale quippiam de muliere. Sed ridiculè ille, nisi ego toto fallor cœlo. Nam apud Theocritum valebitne eadem ratio. Nam ibi Herculis gratia præcipitur illud sacrificium suis à Tiresia: sed forsan quæras quid ego sentiam? Nihil, inquam, in præsentia: Scio quidem quid de suis immolatione literis mandatum sit, sed illud huc est ἀπροσδιόνυσον. Nisi velis exectum suem domesticum intelligi, quasi innuat Agamemnon: quemadmodum hic sus à Venere integer est, sic se nunquam Briseidis attentasse pudicitiam, & fortè nihil possis meliùs excogitare.

b κάπρου ἀπὸ τρίχας ἀρξάμενος.] Solebant illi veteres villos è fronte victimæ euellere, quos postea cum molarum parte in ignem super aram tunc accensum conijciebant, & illa vocabantur prima libamina, vel ἀπαρχαί. Homerus sup. Il. ξ. ἀλλ' ὅ γ' ἀπαρχόμενος κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ βάλλεν Ἀργιόδοντος ὑός, καὶ ἐπεύχετο πᾶσι θεοῖσι. Sic Odyss. γ. — πολλὰ δ' Ἀθήνῃ Εὔχετ' ἀπαρχόμενος κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ βάλλων. Virgil 6. Aeneid. *Et summas carpens media inter cornua setas, Ignibus imponit sacris libamina prima.*

c ἀπὸ στομάχους.] Ex hoc loco Pausanias docet, vt est in scholijs à Giphanio quoq; annotatum, primùm moris fuisse in sacrificijs, guttura pecudum incidere: deinde vt quæcunq; in iureiurando adhibuerant homines, eorum prorsus esu abstinerent.

d Ζεῦ πάτερ.] Idem peccat Achilles quod Agamemnon, vt antea monuimus, in verbis, ἐγὼ δ' οὐκ αἴτιός εἰμι: quia malorum, quæ Græcis contigerunt, causam esse dicat Deum, hoc pacto suam culpam eluens. Illa quidem Deo non prohibente euenerunt, sed inculpatus ille tamen manet. Aut si velit Achilles à Ioue facta, quo instigante & mouente fecit, quàm Achille, qui hæc damna vt Græcis inferret sui honoris procurandi gratia per matrem ab ipso Ioue petiuit?

e νῶι δ' ἐρχόμεθ' ἐπὶ δεῖπνον.] Vides non tantùm sibi arrogasse Heroëm, vt Vlyssis senioris & prudentioris consilio parêre recusauerit: sed tamen dolore nimio confectus cibum non potuit capere vt cæteri, vt melius in sequentibus patet. Itaq; eleganter finget Poeta cum ambrosia & nectare Mineruæ beneficio refocillatum.

f Πάτροκλέ μοι δειλῇ.] Visum Patroclum luget Briseis, cuius mortem magnæ sibi deputat calamitati, propter amicitiam, qua viuum illum complectebatur. Hac autem lugendi arrepta occasione cæteras præcedentes suas miserias deplorat & lamentatur πάτροκλον nimirum πρόφασιν vt mox dicemus

g Πάτροκλον πρόφασιν] Puellæ Troianæ nimirum & Dardanides (nā ita etiā dixerat præcedenti libro Achilles, deploraturas illas simul Patrocli mortem) dicuntur luxisse sub prætextu & specie lamentandi Patroclum, proprias calamitates, seruitutem videlicet suam, absentiam à patria & parentibus vel coniugibus, suorum etiam tum fata tum infortunia. Hinc prouerbialiter vsurpatur

hoc hemystichium in eos, qui cùm ob metum non ausint deplorare calamitates, deflent eas sub prætextu luctus alieni, vt ostendit Diogenianus, & ex illo Erasmus Chiliad. 3. Centur. 5 prouerb. 53. Vbi miror tam insignē virum non recordatum huius loci Homerici, vnde diceret ductum esse illud prouerbium: quod si fecisset, nō erat tam temerè opinaturus sumptum illud esse à Patrocli moribus, in quem aliquoties iocatur Aristophanes. Quod etiam rectè est ante me ab Adriano Iunio in Centur 6 prou. 57. animaduersum. Non dissimulabo tamen, neque probari mihi quod idem Iunius πάτροκλον πρόφασιν, vertat Patroclū sub specie: nam procul dubiò id obscurum est, vertendumq́ue, Patrocli prætextus. Non enim lugebant puellæ Patroclum sub specie, sed sub Patrocli prætextu proprias miserias. sic paulò pòst seniores, ob ea quæ domi reliquerant lamentabantur, Patroclum se lugere obtendentes. Apud Heliod. in Aethiop. hist. li. 1. Theagenes & Chariclea p̄textu illius calamitatis, quæ Cnemoni acciderat, suos quoq; casus lugēt.

h ἦ ῥά νύ μοί ποτε καὶ σὺ δυσάμμορε] Arripit denuò occasionem lamentandi Achilles Patroclum satis commodam. Inuitatus enim à sex illis heroibus ad edendum erupit in querelas, à re præsenti exorsus: quasi dicat, non est fas, me in edendo occupari, cui Patroclus deest amicus ille meus, qui mihi sæpiùs prandium adornabat simili tempore, videlicet si quando nobis in prælium erat prodeundum. Hinc pergit & domesticos præterea luctus commemorat, patris nimirum, quem ante mortuum aut morti proximum sua fata lugentem miseratur, & cætera quæ sequuntur.

i ἠὲ τὸν ὃς Σκύρῳ] Peleus cùm intellexisset cæteros Græcos in Troiam expeditionem adornare, dicitur filiū Achillem ad Lycomedem regem Scyri insulæ vnius ex Cycladibus, misisse, vt illic habitu muliebri inter virgines occultaretur, & sic fatū effugeret, quod illi impendebat, si ad Troiam cum reliquis proficisceretur. Apud eum Regem quandiu fuit, dicitur illius filiā Leidamiam compressisse, ex qua Neoptolemum istum, de quo in præsentia Achilles meminit, suscepit. Ista alias quoque, ni fallor, diximus, & olim repetemus. Vide interea Statij Achilleidem.

k τοῦ δ' ἠΰτε πτερὰ γίγνετ',] Huius loci meminit Lucianus περὶ οἴκου: ὁ τοῦ μὲν Ἀχιλλέως (inquit) προσελθεῖν τὴν ὄψιν τῶν ὅπλων ἐπιτείνει κατὰ τῶν Φρυγῶν τὴν ὀργήν, καὶ ἐπειδὴ ἐνέδυ αὐτὰ πειρώμενος, ἐπήρθη καὶ ἐπτερώθη πρὸς τὴν τοῦ πολέμου ἐπιθυμίαν, λόγου δὲ σπουδὴν μὴ ἐπιτείνεσθαι πρὸς κάλλος χωρίων; id est, An verò Achilli credimus, visum armorum intendisse illum contra Troianos impetum, & postquam illa experiendi tantùm gratia induisset, elatum fuisse, & veluti sublimem ad belli desideria abreptum, orationis autem atque dicendi studium non eodem modo pulchritudine locorum intendi?

l Πηλιάδα μελίην,] De hasta Peliade vide nostram annotationem suprà lib. 16. ad illa verba ἔγχος δ' οὐχ ἕλετ' οἶον.

m τῷ δ' ἄρ' ὑπὸ ζυγόφι] Suprà lib 17. quædam de equis singularia vidimus, vt illos intelligētia quadam Natura subornasse videatur. Nunc maius est quod Poëta dicit, sed neque omnino incredibile: non quòd ita reuera acciderit, sed quòd accidere potuerit, vt ego ex similibus mox docebo. Primùm videamus elegantes Oppiani versus, in quibus loquentium equorum meminit li. 1. Κυνηγετ.

> ἵπποις γὰρ σοφίην τε φύσις περιπέπνυσα
> Ἠμερίων κραδίην, καὶ ἔσχατον αἰόλον ἦτορ
> Αἰεὶ γιγνώσκουσιν ἑὸν φίλον ἡνιοχῆα
> Καὶ χρεμέθουσιν ἰδόντες ἀγακλυτὸν ἡγεμονῆα
> Καὶ πολέμοισι ποθεῖ μέγα σπλάγχνοισιν ἰαίνεται,
> ἵππος ἐν ὑσμίνῃ ῥῆξεν ποτε δεινὸν σιωπῇ
> Καὶ φθόγγος θρῆνος ἐπεστείλατο, καὶ λάσιος ἔχλευ
> Ἀνδρομέην, καὶ γλῶσσαν ὁμοίαν ἀνθρώποισι.

vbi nescio an Xanthum istum intelligat, an verò alium quempiam. Scio loquendi facultatem quadrupedibus denegatam, vt docet Aristot. Histor. anim. lib. 4. cap 9. & Probl sect. 11. (qua tamen caret etiam illud genus hominum in Aethiopia, quibus pro sermone nutus motusq; membrorum est. Plin lib. 6. cap. 30.) sed voluit aliquando Deus illa etiam loqui, vt potentiam ea in re suam mortalitati manifestaret: testis ipsa sacra pagina de asella Balaami pseudoprophetæ, quam locutā esse nemo sanæ mentis dubitat. Locutam bouem his verbis memorat Liuius de bell. Maced. & Asiat lib. 5 Priusquam Cos. Prætoresq; in prouincias proficiscerentur, supplicatio fuit prodigiorum causa. Capram sex hœdos vno fœtu edidisse ex Piceno nunciatum est, & Arretij puerum vnum natum vnimanum, Amiterni terram pluuisse, Formijs portam murumque de cœlo tacta, & (quod maximè terrebat Cons. Cn. Domitium) bouem locutam, Roma caue tibi. Cæterorum prodigiorum causa supplicatum est: bouem cum cura seruari aliquot aruspices iusserunt. Idem ab Vrb. cond. lib. 3. refert anno quo P. Volumnius, Seruius Sulpitius Coss. erāt, visa fuisse multa prodigia: nam cœlum (inquit) ardere visum, terra ingenti concussa motu est, bouem locutam, cui rei priore anno fides non fuerat. creditum est. Idem de boue locuto in agro Romano meminit secund. bell. Pun lib. 8. Sed & Plinius lib 8. cap. 45. Est frequens, inquit, in prodigijs priscorum, bouem locutum: Quo nuntiato, Senatum sub dio haberi solitum. Ex quibus videtur constare, non esse tam absurdum vt hic Xanthus loquutus fuerit: quanquam, vt dixi, non contendo factum, sed fieri posse, quòd tamen inter prodigia esset numerandū. Deinde cùm istius equi genus Poëtæ credatur diuinū, vox illa articulata ipsi rectè potest conuenire, vt figmenta ficte etiam persuadeamus: sed & ipse Poëta cùm sciret se rem inusitatam dicere, hanc loquendi facultatem equo isti à Iunone datam præfatus est, vt duritiem fictionis hoc commento emolliret. Tota ergo Xanthi oratio in eo versatur, vt primùm Achilli polliceatur operam suam in pugna ingruente: deinde tamen mortem etiam ipsi iamiam instantem prædicit, cuius culpam à se amolitur, quòd nulli Dei voluntati & fato aduersari possit, tertiò respondet Achillis criminationi, quia eos deserti Patrocli accusabat (eos dico Xanthum & Balium, è quibus illi tantùm loquutio tribuitur) quod sua segnitie non accidisse dicit, sed imbecilles se aduersus diuinum robur fuisse, nimirum Apollinis, qui eum exarmarat, unde Hectori illum interimendi melior fuit copia.

n θεῷ τε καὶ ἀνέρι] Memorant enim Achillem ab Apolline & Paride interfectum, quò spectat hoc Xanthi vaticinium. Dicuntur autem ipsi vocem Erinnyes compescuisse, quòd prodigiosa omnia videantur à Furijs fieri: vel si mauis ipsa Didymi verba, πάντα τὰ παράλογα καὶ τέρατα ὑπὸ Ἐριννύων γίγνεται.

o εὖ νύ τοι οἶδα] Commendauimus alibi Achillis fortitudinem eo nomine, quòd cum moriturum se apud Troiam certò sciuerit, tamen intrepidè semper in aciem prodijt. Iam verò profitetur se non ideò cessaturum, & impunè quicquid illud mortis est, aut inultum se non subiturum: quod re ipsa comprobat siquidem statim primis permixtus in hostes erumpit.

FINIS LIBRI XIX. HOM. ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Υ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

Διὸς ἐπιτρέψαντος, κατέρχονται βοηθήσοντες οἱ θεοὶ πάντες· τοῖς μὲν Ἕλλησιν Ἥρα τε, καὶ Ἀθηνᾶ, καὶ Ποσειδῶν, καὶ Ἥφαιστος, καὶ Ἑρμῆς· τοῖς δὲ Τρωσὶν Ἀφροδίτη, καὶ Ἀπόλλων, ἔτι δὲ καὶ Ἄρτεμις, καὶ Λητὼ, Ἄρης τε, καὶ Σκάμανδρος. Αἰνείαν δὲ ἀντιστάντα Ἀχιλλεῖ σώζει Ποσειδῶν νεφέλῃ καλύψας. Ἀχιλλεὺς δὲ ἄλλους τε ἀναιρεῖ, καὶ Πολύδωρον τὸν Πριάμου παῖδα. Ἕκτωρ δὲ ἀντιστὰς αὐτῷ, φεύγει, Ἀπόλλωνος σώσαντος αὐτόν. τοὺς δὲ ἄλλους Ἀχιλλεὺς ἐπὶ τὴν πόλιν φεύγοντας κατεπείγει.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Υ, Μακάρων ἔρις ὦρτο, φέρει δ' ἐπὶ κράτος Ἀχαιοῖς.

Ἄλλη.

Θεῶν μάχη.

ARGVMENTVM VIGESIMI LIBRI *Homeri Iliadis.*

IOVE permittente descenderunt auxiliatum dij omnes: Græcis quidem, Iuno & Minerua, & Neptunus & Vulcanus, & Mercurius: Troianis aūt Venus & Apollo: insuper etiā Diana, & Latona, Mars & Scamander. Aeneā aūt resistentē Achilli seruat Neptunus nebula cooperiens. Achilles autem aliosq; interficit, tum etiam Polydorum Priami filium. Hector verò postquam ei restitisset, fugit Apolline seruante ipsum. Cæteros autem Achilles ad vrbem fugientes vrget.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Y, Deorum lis orta est: affert autem victoriam Achiuis.

Aliud.

Deorum pugna.

ΩΣ ει

Ὣς οἱ μὲν παρὰ νηυσὶ κορωνίσι θωρήσσοντο.
Ἀμφὶ σὲ Πηλέος υἱὲ μάχης ἀκόρητοι Ἀχαιοί.
Τρῶες δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἐπὶ θρωσμῷ πεδίοιο.
* Ζεὺς δὲ Θέμιστα κέλευσε θεοὺς ἀγορὴνδε καλέσσαι
Κρατὸς ἀπ' Οὐλύμποιο πολυπτύχου· ἡ δ' ἄρα πάντῃ
Φοιτήσασα κέλευσε Διὸς πρὸς δῶμα νέεσθαι.
Οὔτε τις οὖν ποταμῶν ἀπέην, νόσφ' Ὠκεανοῖο,
Οὔτ' ἄρα Νυμφάων, ταί τ' ἄλσεα καλὰ νέμονται,
Καὶ πηγὰς ποταμῶν, καὶ * πίσεα ποιήεντα.
Ἐλθόντες δ' ἐς δῶμα Διὸς νεφεληγερέταο,
Ξεστῇς αἰθούσῃσιν ἐφίζανον, ἃς Διὶ πατρὶ
Ἥφαιστος ποίησεν ἰδυίῃσι πραπίδεσσιν.
Ὣς οἱ μὲν Διὸς ἔνδον ἀγηγέρατ'· οὐδ' Ἐνοσίχθων
Νηκούστησε θεᾶς, ἀλλ' ἐξ ἁλὸς ἦλθε μετ' αὐτούς.
Ἷζε δ' ἄρ' ἐν μέσσοισι, Διὸς δ' ἐξείρετο βουλήν,
Τίπτ' αὖ ἀργικέραυνε θεοὺς ἀγορὴνδ' ἐκάλεσσας;
* Ἦ τι περὶ Τρώων καὶ Ἀχαιῶν μερμηρίζεις;
Τῶν γὰρ νῦν ἄγχιστα μάχη πόλεμός τε δέδηε.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ἔγνως Ἐννοσίγαιε ἐμὴν ἐν στήθεσι βουλήν,
Ὧν ἕνεκα ξυνάγειρα· μέλουσί μοι ὀλλύμενοί περ.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼ μενέω πτυχὶ Οὐλύμποιο
Ἥμενος, ἔνθ' ὁρόων φρένα τέρψομαι· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
Ἔρχεσθ', ὄφρ' ἂν ἵκησθε μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς.
Ἀμφοτέροισι δ' ἀρήγεθ' ὅπῃ νόος ἐστὶν ἑκάστου.
Εἰ γὰρ Ἀχιλλεὺς οἶος ἐπὶ Τρώεσσι μαχεῖται,
Οὐδὲ μίνυνθ' ἕξουσι ποδώκεα Πηλείωνα.
Καὶ δέ τί μιν καὶ πρόσθεν ὑποτρομέεσκον ὁρῶντες·
Νῦν δ' ὅτε δὴ καὶ θυμὸν ἑταίρου χώεται αἰνῶς,
Δείδω μὴ καὶ τεῖχος * ὑπὲρ μόρον ἐξαλαπάξῃ.
Ὣς ἔφατο Κρονίδης, πόλεμον δ' ἄλιαστον ἔγειρε·
Βὰν δ' ἴμεναι πόλεμόνδε θεοὶ δίχα θυμὸν ἔχοντες.
Ἥρη μὲν μετ' ἀγῶνα νεῶν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη,
Ἠδὲ Ποσειδάων γαιήοχος, ἠδ' ἐριούνης
Ἑρμείας, ὃς ἐπὶ φρεσὶ πευκαλίμῃσι κέκασται·
Ἥφαιστος δ' ἅμα τοῖσι κίε σθένεϊ βλεμεαίνων,
Χωλεύων, ὑπὸ δὲ κνῆμαι ῥώοντο ἀραιαί.
Ἐς δὲ Τρῶας Ἄρης κορυθαίολος· αὐτὰρ ἅμ' αὐτῷ
Φοῖβος ἀκερσεκόμης, ἠδ' Ἄρτεμις ἰοχέαιρα,
Λητώ τε, Ξάνθος τε, φιλομμειδής τ' Ἀφροδίτη.
Εἷος μὲν ῥ' ἀπάνευθε θεοὶ θνητῶν ἔσαν ἀνδρῶν,
Τέως Ἀχαιοὶ μὲν μέγ' ἐκύδανον οὕνεκ' Ἀχιλλεὺς
Ἐξεφάνη, δηρὸν δὲ μάχης ἐπέπαυτ' ἀλεγεινῆς·
Τρῶας δὲ τρόμος αἰνὸς ὑπήλυθε γυῖα ἕκαστον,
Δειδιότας ὅτ' ὁρῶντο ποδώκεα Πηλείωνα
Τεύχεσι λαμπόμενον, βροτολοιγῷ ἶσον Ἄρηϊ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ μεθ' ὅμιλον Ὀλύμπιοι ἤλυθον ἀνδρῶν,
Ὦρτο δ' Ἔρις κρατερή, λαοσσόος, αὖε δ' Ἀθήνη,
Στᾶσ' ὅτε μὲν παρὰ τάφρον ὀρυκτὴν τείχεος ἐκτός,
Ἄλλοτ' ἐπ' ἀκτάων ἐριδούπων μακρὸν ἀΰτει.
Αὖε δ' Ἄρης ἑτέρωθεν, ἐρεμνῇ λαίλαπι ἶσος,
Ὀξὺ κατ' ἀκροτάτης πόλιος Τρώεσσι κελεύων,
Ἄλλοτε πὰρ Σιμόεντι * θέων ἐπὶ Καλλικολώνῃ.
Ὣς τοὺς ἀμφοτέρους μάκαρες θεοὶ ὀτρύνοντες,
Σύμβαλον, ἐν δ' αὐτοῖς ἔριδα ῥήγνυντο βαρεῖαν.

SIC hi quidem apud naues curuis puppibus armabantur.
Circum te, Pelei fili, pugnæ insatiabiles Achiui:
Troiani autē rursus ex altera parte in loco editiore campi.
Iupiter aūt Themidē iussit deos ad concionem vocare
Vertice ab Olympi multiplicis. hæc igitur passim
Obiens imperauit Iouis ad domum ire.
Neq; aliquis igitur fluuiorū aberat, præter Oceanum:
Neq; sanè Nympharū, quæ nemora pulchra habitant,
Et fontes fluuiorum, & prata herbosa. κ. πίσεα
Venientes autem ad domum Iouis nubicogi,
Politis sedibus insederunt, quas Ioui patri
Vulcanus fecerat peritis artificijs.
Sic hi.q. Iouis intra ædes cōgregabantur, neq; Neptunus
Obaudiuit deæ, sed è mari venit ad illos:
Sedit aūt in medijs, Iouisq; interrogabat sententiam.
Cur rursus fulminator, deos ad consilium vocasti?
Aut quid de Troianis & Achiuis deliberas? κ. ἦν
Horum enim nunc proximè pugna bellumq; flagrat.
Hunc.a. excipiens allocutus est nubicogus Iupiter,
Nosti Neptune meū in pectore cōsilium, quamuis.
Quorū gratiâ congregaui. curæ sunt mihi pereuntes
Sed profectò ego quidē manebo in cacumine Olympi
Sedēs inde cōspiciēs, mentē oblectabo. at iā vos cæteri
Abite, donec perueniatis ad Troianos & Achiuos.
Vtrisq;.v. auxiliū ferte, vbicūq; animus est vniuscuiusq;.
Si.n. Achilles solus contra Troianos pugnet,
Ne paulisper quidem sustinebunt velocem Pelidem.
Etenim ipsum etiam anteà tremebant videntes:
Nunc.v. quū iā & animo ob sociū irascitur grauiter,
Vereor ne & murum præter fatum euertat. κ. ὑπέρμορον
Sic dixit Saturnides bellūq; ineluctabile suscitauit:
Perrexerūtq; ire ad bellū dij diuisum animū habētes.
Iuno.q. ad stationem nauium, & Pallas Minerua,
Et Neptunus terræ cinctor, & perutilis
Mercurius, qui præcordijs prudentibus ornatus erat:
Vulcanus autem cum his ibat ob robur superbiens,
Claudicās: subtus.v. tibiæ validè incedebāt distortæ:
Ad.v. Troianos Mars mobilis in armis: sed cum ipso
Phœbus intonsus, & Diana sagittis gaudens,
Latonaq; Xanthusq;, amansq; risum Venus.
Quamdiu quidē seorsum dij à mortalibus erāt viris,
Tamdiu Achiui qdē valdè exultabant, quòd Achilles
Apparuisset, diu enim pugna abstinuerat molesta:
Troianos.a. tremor grauis inuasit in mēbris quenq;,
Timentes quum viderunt pedibus velocem Pelidem
Armis conspicuum, pernicioso similem Marti.
Sed postquam ad turbam dij venerunt virorum,
Mota est contentio acris, populi commotrix, clamauitq; Minerua,
Stans interdum.q. ad fossam cauatā extra murum,
Interdū sup litorib. valdè sonātib. valdè clamabat:
Clamabat & Mars ex alia parte obscuræ procellæ similis
Acutè à summa vrbe Troianos adhortans,
Interdum apud Simoëntē currēs prope Callicolonem κ. θέω
Sic vtrosq; beati dij excitantes
Cōmiserunt, interq; ipsos contentionē ruperunt grauem.

Δεινὸν

Δεινὸν δ' ἐβρόντησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
Ὑψόθεν· αὐτὰρ ἔνερθε Ποσειδάων ἐτίναξε
f Γαῖαν ἀπειρεσίην, ὀρέων τ' αἰπεινὰ κάρηνα.
Πάντες δ' ἐσσείοντο πόδες πολυπιδάκου Ἴδης,
Καὶ κορυφαί, Τρώων τε πόλις, καὶ νῆες Ἀχαιῶν.
g Ἔδδεισεν δ' ὑπένερθεν ἄναξ ἐνέρων Ἀϊδωνεύς,
κ. ὑπέρθορε Δείσας δ' ἐκ θρόνου ἆλτο, καὶ * ἴαχε, μή οἱ ὕπερθε
Γαῖαν ἀναρρήξειε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Οἰκία δὲ θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισι φανείη
Σμερδαλέ', εὐρώεντα, τά τε στυγέουσι θεοί περ.
Τόσσος ἄρα κτύπος ὦρτο θεῶν ἔριδι ξυνιόντων.
Ἤτοι μὲν γὰρ ἔναντα Ποσειδάωνος ἄνακτος
Ἵστατ' Ἀπόλλων Φοῖβος ἔχων ἰὰ πτερόεντα·
Ἄντα δ' Ἐνυαλίοιο θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Ἥρῃ δ' ἀντέστη χρυσηλάκατος κελαδεινὴ
Ἄρτεμις ἰοχέαιρα, κασιγνήτη ἑκάτοιο·
Λητοῖ δ' ἀντέστη σῶκος ἐριούνιος Ἑρμῆς·
Ἄντα δ' ἄρ' Ἡφαίστοιο μέγας ποταμὸς βαθυδί-
νης,
h Ὃν Ξάνθον καλέουσι θεοί, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον.
Ὣς οἱ μὲν θεοὶ ἄντα θεῶν ἴσαν· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἕκτορος ἄντα μάλιστα λιλαίετο δῦναι ὅμιλον
Πριαμίδεω· τοῦ γάρ ῥα μάλιστά γε θυμὸς ἀνώγει
Αἵματος ἆσαι Ἄρηα, ταλαύρινον πολεμιστήν.
Αἰνείαν δ' ἰθὺς λαοσσόος ὦρσεν Ἀπόλλων
Ἀντία Πηλεΐωνος, ἐνῆκε δέ οἱ μένος ἠΰ·
Υἱέϊ δὲ Πριάμοιο Λυκάονι εἴσατο φωνήν,
Τῷ μιν ἐεισάμενος προσέφη Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων,
Αἰνεία Τρώων βουληφόρε, ποῦ τοι ἀπειλαὶ
Ἃς Τρώων βασιλεῦσιν ὑπίσχεο οἰνοποτάζων,
Πηλεΐδεω Ἀχιλῆος ἐναντίβιον πολεμίζειν;
Τὸν δ' αὖτ' Αἰνείας ἀπαμειβόμενος προσέειπε,
Πριαμίδη, τί με ταῦτα καὶ οὐκ ἐθέλοντα κελεύεις,
Ἀντία Πηλεΐωνος ὑπερθύμοιο μάχεσθαι;
Οὐ μὲν γὰρ νῦν πρῶτα ποδώκεος ἄντ' Ἀχιλῆος
i Στήσομαι, ἀλλ' ἤδη με καὶ ἄλλοτε δουρὶ φόβησεν,
Ἐξ Ἴδης, ὅτε βουσὶν ἐπήλυθεν ἡμετέρῃσι·
Πέρσε δὲ Λυρνησσὸν καὶ Πήδασον. αὐτὰρ ἐμὲ Ζεὺς
Εἰρύσαθ', ὅς μοι ἐπῶρσε μένος λαιψηρά τε γοῦνα.
Ἦ κ' ἐδάμην ὑπὸ χερσὶν Ἀχιλλῆος καὶ Ἀθήνης,
Ἥ οἱ πρόσθεν ἰοῦσα τίθει φάος, ἠδ' ἐκέλευεν
Ἔγχεϊ χαλκείῳ Λέλεγας καὶ Τρῶας ἐναίρειν.
Τῷ οὐκ ἔστ' Ἀχιλῆος ἐναντίον ἄνδρα μάχεσθαι·
Αἰεὶ γὰρ πάρα εἷς γε θεῶν ὃς λοιγὸν ἀμύνει.
Καὶ δ' ἄλλως τοῦ γ' ἰθὺ βέλος πέτετ', οὐδ' ἀπολήγει
Πρὶν χροὸς ἀνδρομέοιο διελθέμεν. εἰ δὲ θεός περ
Ἶσον τείνειεν πολέμου τέλος, οὔ με μάλα ῥεῖα
Νικήσει, οὐδ' εἰ παγχάλκεος εὔχεται εἶναι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων,
Ἥρως, ἀλλά γε καὶ σὺ θεοῖς αἰειγενέτῃσιν
Εὔχεο· καὶ δέ σε φασὶ Διὸς κούρης Ἀφροδίτης
Ἐκγεγάμεν, κεῖνος δὲ χερείονος ἐκ θεοῦ ἐστίν.
Ἣ μὲν γὰρ Διός ἐστ', ἡ δ' ἐξ ἁλίοιο γέροντος.
Ἀλλ' ἰθὺς φέρε χαλκὸν ἀτειρέα, μηδέ σε πάμπαν
Λευγαλέοις ἐπέεσσιν ἀποτρεπέτω καὶ ἀρειῇ.

Grauiter autem intonuit pater hominumq; deorumq;
Ex alto: sed subter Neptunus concussit
Terram immensam montiumq; alta cacumina:
Omnes autem mouebantur radices fontosæ Idæ
Et vertices, Troianorumq; vrbs & naues Achiuorum.
Timuit verò subtus rex inferorum Pluto: (super
Territus aũt ex throno desilijt, & clamauit ne ei de-
Terram rescinderet Neptunus quassator terræ,
Domus.a.ipsius mortalibus & immortalibus appare-
Horrendæ squalidæ, quasq; horrent dij etiam. (rent
Tãtus adeò sonitus ortus est deorũ cõtẽtione cõgredi-
Etenim quidem contra Neptunum regem (entium.
Stabat Apollo Phœbus, habens sagittas pennatas:
Contraq; Martem dea cæsia Minerua:
Contra Iunonem.v.stabat, aurea tela gerens sonora
Diana sagittis gaudẽs, soror procul iaculãtis Apollinis:
Cõtra Latonã.a.stabat seruator perutilis Mercurius:
Contra autem Vulcanum magnus fluuius altos vor-
tices habens,
Quem Xanthum vocant dij, homines.a.Scamandrũ.
Sic quidem dij contra deos ibant: sed Achilles
Hectorem contra maximè cupiebat ire per turbam
Priamidem: huius enim potissimũ animus suadebat
Sanguine satiare Martem fortissimum bellatorem.
Aeneam autem rectà populi excitator monit Apollo
Contra Pelidem: immisit autem ei robur ingens,
Filio autem Priami Lycaoni similis erat voce.
Huic se ipsum assimilãs allocutus est Iouis filius Apollo,
Aenea Troianorum consiliarie, vbinam minæ,
Quas Troianorum regibus promisisti conuiuans,
Pelidem Achillem contra pugnare?
Hunc verò rursus Aeneas respondens allocutus est:
Priamide, cur me hæc & non volentem iubes
Contra Pelidem superbum pugnare?
Non sanè iam primùm velocipedem contra Achillem
Stabo, sed iam me & aliàs hasta terruit,
Ex Ida, quando boues inuasit nostras,
Diruit autẽ Lyrnesum & Pedasum: sed me Iupiter
Liberauit, qui mihi indidit robur velociaq; genua.
Certè occubuissem sub manibus Achillis & Mineruæ,
Quæ ei antè iens ponebat lumen: & iubebat
Hasta ærea Lelegas & Troianos interficere.
Ideò non potest contra Achillem vir pugnare.
Semper enim adest vnus deorũ qui perniciẽ auertat:
Imò alioqui rectà huius telum volat, neq; desinit
Antequam corpus humanum peruadat. si.v. Deus
Aequalẽ præberet pugnæ sortem, non me valdè facilè
Vincet, neq; si totus æreus glorietur esse.
Hunc.a.rursus allocutus est rex Iouis filius Apollo,
Heros, quin & tu deos sempiternos
Precare: nam te aiunt Iouis filia Venere
Satum esse, ille autem inferiore ex dea est:
Hæc etenim Iouis filia est, illa autem ex marino sene.
Sed rectà fer as indefessum, neq; te omnino
Sauis verbis auertat & minis.

COMMENTARIVS.

a Ζεὺς δὲ θέμιστα] Deorum concilium Iupiter conuocat, in quo exponit suã de bello sententiã, facitque reliquis potestatem suis partibus opitulandi: itaq; illi dimissa concione bifariam diuiduntur, & alij in Græcos, alij in Troianos transibunt, vnde tam cruenta & funesta excitabitur pugna, in qua Troianorum columen Manibus Patrocli immolabitur. Sed quæ, malùm, est ista Deorum discordia, quam Homerus confingit? Sanè egregium fuit illud Atheniensium iudicium, quo Homerus insanus pronunciatus est, qui

Deos cum hominibus belligerasse descripserit, vt refert Cornelius Nepos. Proinde explodendus ille Euthyphro Platonicus, qui istas inter deos dissensiones esse concedebat: audiendus verò Socrates 2. de Repub. Ἥκιστα δὲ θεομαχίας [illegible] ἡμῖν [illegible] μέλλοντας τὴν πόλιν φυλάξειν, αἴσχιστον νομίζειν τὸ ῥᾳδίως ἀλλήλοις ἀπεχθάνεσθαι [illegible] οὔτε [illegible] ὡς θεὸς θεῷ πολεμεῖ [illegible] &c. Tamen si fas est hac in re Poëtę patrocinari, videtur ille innuisse statum Monarchiæ securiorem & pacatiorem esse eo, in quo multi dominantur. illorum enim vix est vt semper animi cōsentiant, proinde confusio illa & dissensio Deorū exemplo erit perturbari multorū status, quanquā omnino Deorū hac in re mentionem improbo. Quæritur autem, cur ab hoc concilio absint Oceanus & omnia Nympharum genera. Scio quid Didymus, quid Eustathius respondeant: sed illi nugas, vel ego. Aio itaq; hic Deos illos tantùm conuocari, quorum interetat scire qualem exitum bellum istud Troianum esset sortiturum: cæteros abesse, quia peculiarem animi propensionem in alterutram partem non demonstrarunt.

b ἵζε δ' ἄρ' ἐν μέσσοισι,] In medio sedere Neptunus dicitur, non quia is est aquæ cum terra situs, vt vult Eustathius: sed quia cum interrogaturum sic oportuerat, Ioui esse proximiorem cæteris. Porrò non ignoramus eos qui verba in concione facerent, in medio fuisse, sed stantes: exceptis Dijs, quorum maiestati sedere conuenit.

c μέλουσί μοι ὀλλύμενοί περ] Propensior erat Iupiter in Troianorum partes, vt alibi vidimus, & ex hoc ipso loco patet: tamen nunquam eorum defensionem ita suscepisse dicitur, vt eos ab extremo excidio eripere tētauerit: quod sciebat esse ineuitabile, propter fati decretum, cui subiectum esse Iouem voluit crassa illa antiquitas. Ociosum autem hoc in loco ipsum Poeta fingit, quia primariam illam causam non per se, sed per secundas operari statuebant.

d βὰν δ' ἴμεναι] Facta sibi pro suis bellandi potestate, prodeunt iam Dij, seq. in suas partes bifariā recipiunt: nimirum quinq; ad Græcos, sex ad Troianos migrant. Illi sunt, Iuno, Minerua, Neptunus, Mercurius, Vulcanus. cui opponūtur ex aduerso, vt ipse Poeta in sequentibus exponit, Diana, Mars, Apollo, Latona, Xāthus. Sexta autem numero Venus, numerus tantùm est: nam ad bellica munia inepta, vt olim ipsi obiecit Iupiter, vnde lepidè in illā sequēti libro iocabitur Minerua cū Iunone, q Marti voluerit auxiliari.

e Θέων ἐπὶ καλλικολώνῃ] Lectio quam in margine annotaui, pro primaria ab Eustathio in commentarijs accipitur: illa verò quæ in contextu est, pro diuersa. Dicetur porrò Καλλικολώνη, quasi locus ille fuerit quædā Deorū διατριβὴ & paruus quidā Olympus.

f γαῖαν ἀπειρεσίην,] Timæus Locrus ex quadrangulo cubum generari docet omnium corporum firmissimum, & maxime statarium, vt nullam in partem moueri possit: vtpote quod sex latera, octo verò habeat angulos. Qua constitutione Terram etiam esse dicit elementum βαρύτατον καὶ δυσκίνητον grauissimum & difficulter mobile. Vnde prodigiosum est, siquando moueatur, quia præter naturam est: habet enim ab illa firmitatem, quam Deus tamen concutit per causas secundarias, non nisi instante graui aliqua calamitate. Neq; obstat quòd id per naturales causas fieri diximus, quia hoc illæ ordinariè non faciunt: proinde aliud maius esse oportet, quod illas sic extraordinariè agere impellat. Hoc loco autem causas illas intelligit Homerus, cùm Neptunum terram concussisse dicit, per quem aquæ elementum interpretantur. Coërciti ergo venti in terræ visceribus, cùm erumpendi viam non inueniunt liberam, vi faciunt sibi exitum. Spiritus autem illi ideò putant concludi, quod mare nonnunquam meatum exitus obstruat: quando autem illud recedit, quasdam terræ partes subuertit, vt ait Plutarchus in Homeri vita, cuius hæc sunt verba: οἶδεν ἄρα καὶ τὰς αἰτίας (Homer' scilicet) τῶν σεισμῶν [illegible] ἐπειδὴ γὰρ ἡ γῆ [illegible] ὕδατι [illegible] φησὶν [illegible] ἐξωθεῖσθαι [illegible] ἔξω βιαζόμενος [illegible] τῆς γῆς [illegible] αἰτίαν [illegible] εἰς τὸ ἔξω διόδους [illegible] τῆς γῆς τινὰ μέρη [illegible] τὴν αἰτίαν τοῦ σεισμοῦ τῷ Ποσειδῶνι [illegible] Ergo aquæ terræ motum tribuit Homerus, quod Thales & Democritus sequuti sunt, & alij quidam, vt Plutarchus de Placitis Philos. lib. 3. cap. 15. qui terram dicebat innare aquæ, platani in modum aslamentorúmve: quæ causa est vt moueatur. Quod alij aeri, vt Anaxagoras: alij frigoris antiperistasi tribuunt, vt Aristoteles: alij terræ raritati, vt Plato: alij ventis, qui cauernas terræ subeant, vt Epicurus. Stoici ad Homerum magis accedebant, cùm terræ motum definiāt esse humorem in terra in aerem dissipatum & erumpentem. De varijs terræ motuum generibus vide Pausan. in Achaicis.

g ἔδεισεν δ' ὑπένερθεν] Ad terræ motum contremuisse Plutona inferorum deum dicit Poëta, non quòd ad illum transferat, quod de hominibus intelligendum, vt volebat bonus noster Eustathius, οἱ γὰρ ἄνθρωποι, inquit, [illegible] φησί: sed Poëtica omnino fictione quasi timuerit ille, ne hoc motu terra dehisceret, & proinde pateret obscurus & tenebricosus locus inferorum, quòd maximè perhorrescit, quia noctis & caliginis amantissimus est, lucemq; odit tanquam contrarium. Vnde est illud Virgil. 8. Aeneid.

Non secus ac si qua penitus vi terra dehiscens
Infernas reseret sedes, & regna recludat
Pallida, dijs inuisa, superq; immane barathrum
Cernatur, trepidentq; immisso lumine Manes.

h ὃν Ξάνθον καλέουσι θεοί.] De hac duplicitate nominis aliàs diximus ex Cratylo Platonis.

i ἑστασαν, ἀλλ' αὖ νῦν] Aeneas congressum Achillis recusat, quanquam hortante & ipso impellente Apolline, idque quoniam proprio sapuit periculo: sensit enim aliàs difficulter iniri pugnam cum illo, quem Deus semper aliquis comitetur, qualis Achilles, qui Mineruæ præsidio innixus aliàs feliciter rem aduersus illum gesserit. Veretur itaq; Aeneas θεομαχεῖν: nam ipsum Achillem, si modò solus fuerit, nullo pacto reformidat, quanquam alioqui rei bellicæ peritia præstantissimum esse ipsum confiteatur. Aeneam tamen sic animauit Apollo. & generis eminentia (cùm ipse à Venere, Achilles solùm à Thetide sit oriundus) sic confirmauit, vnde sibi quoq; Deos adesse posse persuaderetur, vt cum Achille congressus sit, quāquam imparem se illi esse cognosceret. vbi vide quàm leuiter animos Aeneas assumpserit, generis claritate superbiens, quasi robur ea sola præberet aduersus Achillem sufficiens: sed, vt iam per transennam attigimus, hæc ideò ab Apolline dicuntur, vt Aeneas de auxilio Deorum etiam non diffideret, quod illi paratius erat propter maiorem generis cum illis affinitatem. Nam ille à Venere, Venus à Ioue: sed Achilles à Thetide, Thetis à Nereo ortum ducit. quasi dicat Phœbus: Cùm tu Aenea ad Deos proximiùs sanguine accedas, de eorum etiam præsidio dubites, & hac parte quare Achillem reformidare dicis, eo te inferiorem existimes?

Ὣς εἰπὼν, ἔμπνευσε μένος μέγα ποιμένι λαῶν·	*Sic fat°, inspirauit robur magnū pastori populorū:*
Βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ,	*Iuit itaq; inter primos pugnatores armatus fulgenti*
Οὐδ' ἔλαθ' Ἀγχίσαο πάϊς λευκώλενον Ἥρην	*Nec latuit Anchisæ filius albiulnam Iunonem (ære,*
Ἀντία Πηλεΐωνος ἰὼν ἀνὰ οὐλαμὸν ἀνδρῶν.	*Contra Pelidem pergens per turmas virorum:*
Ἣ δ' ἄμυδις καλέσασα θεοὺς μετὰ μῦθον ἔειπε.	*Hæc autem in vnum conuocans deos, verbum dixit.*
a Φράζεσθον δὴ σφῶϊ Ποσείδαον καὶ Ἀθήνη	*Considerate iam vos Neptune & Minerua*
Ἐν φρεσὶν ὑμετέρῃσιν, ὅπως ἔσται τάδε ἔργα.	*In mentibus vestris, vt se habebunt hæc negocia.*
Αἰνείας ὅδ' ἔβη κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ	*Aeneas ille iuit armatus fulgenti ære*
Ἀντία Πηλεΐωνος, ἀνῆκε δὲ Φοῖβος Ἀπόλλων.	*Contra Pelidem: impulit autem Phœbus Apollo.*
Ἀλλ' ἄγεθ' ἡμεῖς πέρ μιν ἀποτρωπῶμεν ὀπίσσω	*Sed agite nos ipsum auertamus retrò*
Αὐτόθεν· ἤ τις ἔπειτα καὶ ἡμείων Ἀχιλῆϊ	*Illinc: aut aliquis deinde etiam nostrûm Achilli*
Παρσταίη, δοίη δὲ κράτος μέγα, μηδέ τι θυμῷ	*Assistat, detq; robur magnum, neq; quid animo*
Δευέσθω· ἵνα εἰδῇ ὅ μιν φιλέουσιν ἄριστοι	*Deficiat, vt sciat, quod ipsum diligunt potentissimi*
Ἀθανάτων, οἱ δ' αὖτ' ἀνεμώλιοι οἳ τὸ πάρος περ	*Immortalium: hi v. contrà inanes qui antea quidem*
Τρωσὶν ἀμύνουσιν πόλεμον καὶ δηϊοτῆτα.	*Troianis auxiliantur in bello & pugna:*
Πάντες δ' Οὐλύμποιο κατήλθομεν ἀντιόωντες	*Omnes autem de cælo descendimus obuiantes*

Τῆσδε

Δεινὸν δ' ἐβρόντησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
Ὑψόθεν· αὐτὰρ ἔνερθε Ποσειδάων ἐτίναξε
[f] Γαῖαν ἀπειρεσίην, ὀρέων τ' αἰπεινὰ κάρηνα.
Πάντες δ' ἐσσείοντο πόδες πολυπιδάκου Ἴδης,
Καὶ κορυφαί, Τρώων τε πόλις, καὶ νῆες Ἀχαιῶν.
[g] Ἔδδεισεν δ' ὑπένερθεν ἄναξ ἐνέρων Ἀϊδωνεύς,
χ. ὑπέρθορε Δείσας δ' ἐκ θρόνου ἆλτο, καὶ ἴαχε, μή οἱ ὕπερθε
Γαῖαν ἀναρρήξειε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Οἰκία δὲ θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισι φανείη
Σμερδαλέ', εὐρώεντα, τά τε στυγέουσι θεοί περ.
Τόσσος ἄρα κτύπος ὦρτο θεῶν ἔριδι ξυνιόντων.
Ἤτοι μὲν γὰρ ἔναντα Ποσειδάωνος ἄνακτος
Ἵστατ' Ἀπόλλων Φοῖβος ἔχων ἰὰ πτερόεντα·
Ἄντα δ' Ἐνυαλίοιο θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Ἥρῃ δ' ἀντέστη χρυσηλάκατος κελαδεινὴ
Ἄρτεμις ἰοχέαιρα, κασιγνήτη ἑκάτοιο·
Λητοῖ δ' ἀντέστη σῶκος ἐριούνιος Ἑρμῆς·
Ἄντα δ' ἄρ' Ἡφαίστοιο μέγας ποταμὸς βαθυδί-
νης,
[h] Ὃν Ξάνθον καλέουσι θεοί, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον.
Ὣς οἱ μὲν θεοὶ ἄντα θεῶν ἴσαν· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἕκτορος ἄντα μάλιστα λιλαίετο δῦναι ὅμιλον
Πριαμίδεω· τοῦ γάρ ῥα μάλιστά ἑ θυμὸς ἀνώγει
Αἵματος ἆσαι Ἄρηα, ταλαύρινον πολεμιστήν.
Αἰνείαν δ' ἰθὺς λαοσσόος ὦρσεν Ἀπόλλων
Ἀντία Πηλείωνος, ἐνῆκε δέ οἱ μένος ἠΰ.
Υἱέϊ δὲ Πριάμοιο Λυκάονι εἴσατο φωνήν,
Τῷ μιν ἐεισάμενος προσέφη Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων,
Αἰνεία Τρώων βουληφόρε, ποῦ τοι ἀπειλαί,
Ἃς Τρώων βασιλεῦσιν ὑπίσχεο οἰνοποτάζων,
Πηλείδεω Ἀχιλῆος ἐναντίβιον πολεμίζειν;
Τὸν δ' αὖτ' Αἰνείας ἀπαμειβόμενος προσέειπε,
Πριαμίδη, τί με ταῦτα καὶ οὐκ ἐθέλοντα κελεύεις,
Ἀντία Πηλείωνος ὑπερθύμοιο μάχεσθαι;
Οὐ μὲν γὰρ νῦν πρῶτα ποδώκεος ἄντ' Ἀχιλῆος
[i] Στήσομαι, ἀλλ' ἤδη με καὶ ἄλλοτε δουρὶ φόβησεν,
Ἐξ Ἴδης, ὅτε βουσὶν ἐπήλυθεν ἡμετέρῃσι·
Πέρσε δὲ Λυρνησσὸν καὶ Πήδασον· αὐτὰρ ἐμὲ Ζεὺς
Εἰρύσαθ', ὅς μοι ἐπῶρσε μένος λαιψηρά τε γοῦνα.
Ἦ κ' ἐδάμην ὑπὸ χερσὶν Ἀχιλλῆος καὶ Ἀθήνης,
Ἥ οἱ πρόσθεν ἰοῦσα τίθει φάος, ἠδ' ἐκέλευεν
Ἔγχει χαλκείῳ Λέλεγας καὶ Τρῶας ἐναίρειν.
Τῷ οὐκ ἔστ' Ἀχιλῆος ἐναντίον ἄνδρα μάχεσθαι·
Αἰεὶ γὰρ πάρα εἷς γε θεῶν, ὃς λοιγὸν ἀμύνει.
Καὶ δ' ἄλλως τοῦ γ' ἰθὺ βέλος πέτετ', οὐδ' ἀπολήγει
Πρὶν χροὸς ἀνδρομέοιο διελθέμεν. εἰ δὲ θεός περ
Ἶσον τείνειεν πολέμου τέλος, οὔ με μάλα ῥεῖα
Νικήσει, οὐδ' εἰ παγχάλκεος εὔχεται εἶναι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων,
Ἥρως, ἀλλ' ἄγε καὶ σὺ θεοῖς αἰειγενέτῃσιν
Εὔχεο· καὶ δὲ σέ φασι Διὸς κούρης Ἀφροδίτης
Ἐκγεγάμεν, κεῖνος δὲ χερείονος ἐκ θεοῦ ἐστίν.
Ἡ μὲν γὰρ Διός ἐσθ', ἡ δ' ἐξ ἁλίοιο γέροντος.
Ἀλλ' ἰθὺς φέρε χαλκὸν ἀτειρέα, μηδέ σε πάμπαν
Λευγαλέοις ἐπέεσσιν ἀποτρεπέτω καὶ ἀρειῇ.

Grauiter autem intonuit pater hominumq; deorumq;
Ex alto: sed subter Neptunus concussit
Terram immensam montiumq; alta cacumina:
Omnes autem mouebantur radices fontosæ Idæ
Et vertices, Troianorumq; vrbs & naues Achiuorū.
Timuit verò subtus rex inferorum Pluto: (super
Territus aũt ex throno desilijt, & clamauit ne ei de-
Terram rescinderet Neptunus quassator terræ,
Domus.a.ipsius mortalibus & immortalibus appare-
Horrendæ, squalidæ, quasq; horrent dij etiam. (rent
Tātus adeò sonitus ortus est deorū cōtētione cōgredi-
Etenim quidem contra Neptunum regem (entium.
Stabat Apollo Phœbus, habens sagittas pennatas:
Contraq; Martem dea cæsia Minerua:
Contra Iunonem.v.stabat, aurea tela gerens sonora
Diana sagittis gaudēs, soror pcul iaculātis Apollinis:
Cōtra Latonā.a.stabat seruator perutilis Mercurius:
Contra autem Vulcanum magnus fluuius altos vor-
tices habens,
Quem Xanthum vocant dij, homines.a.Scamandrū.
Sic quidem dij contra deos ibant: sed Achilles
Hectorem contra maximè cupiebat ire per turbam
Priamidem: huius enim potissimū animus suadebat
Sanguine satiare Martem fortissimum bellatorem.
Aeneam autem rectà populi excitator mouit Apollo
Contra Pelidem: immisit autem ei robur ingens,
Filio autem Priami Lycaoni similis erat voce.
Huic se ipsum assimilās allocut⁹ est Iouis filius Apollo,
Aenea Troianorum consiliarie, vbinam minæ,
Quas Troianorum regibus promisisti conuiuans,
Pelidem Achillem contra pugnare?
Hunc verò rursus Aeneas respondens allocutus est:
Priamide, cur me hæc & non volentem iubes
Contra Pelidem superbum pugnare?
Non sanè iam primùm velocipedem contra Achillem
Stabo, sed iam me & aliàs hasta terruit,
Ex Ida, quando boues inuasit nostras,
Diruit autē Lyrnesum & Pedasum: sed me Iupiter
Liberauit, qui mihi indidit robur velociaq; genua.
Certè occubuissem sub manibus Achillis & Mineruæ,
Quæ ei antè iens ponebat lumen: & iubebat
Hasta ærea Lelegas & Troianos interficere.
Ideò non potest contra Achillem vir pugnare.
Semper enim adest vnus deorū qui perniciē auertat:
Imò alioqui rectà huius telum volat, neq; desinit
Antequam corpus humanum penetrat. si.v. Deus
Aequalē præberet pugnæ sortem, non me valdè facilè
Vincet, neq; si totus æreus glorietur esse.
Hunc.a.rursus allocutus est rex Iouis filius Apollo,
Heros, quin & tu deos sempiternos
Precare: nam te aiunt Iouis filia Venere
Satum esse, ille autem inferiore ex dea est:
Hæc etenim Iouis filia est, illa autem ex marino sene.
Sed rectà feras indefessum, neq; te omnino
Sanis verbis auertat & minis.

COMMENTARIVS.

a Ζεὺς δ' ἐβόησε] Deorum concilium Iupiter conuocat, in quo exponit suā de bello sententiā, facitque reliquis potestatem suis partibus opitulandi: itaq. illi dimissa concione bifariam diuiduntur, & alij in Græcos, alij in Troianos transibunt, vnde tam cruenta & funesta excitabitur pugna, in qua Troianorum columen Manibus Patrocli immolabitur. Sed quę, malùm. est ista Deorum discordia, quam Homerus confingit? Sanè egregium fuit illud Atheniensium iudicium, quo Homerus insanus pronunciatus est, qui

Deos cum hominibus belligerasse descripserit, vt refert Cornelius Nepos. Proinde explodendus ille Euthyphro Platonicus, qui istas inter deos dissensiones esse concedebat: audiendus verò Socrates 2. de Repub. Ἥκιστα δὲ θεομαχίας ... ἡ μητρὸς ... ὁ Ὅμηρος πεποίηκεν οὐ παραδεκτέον εἰς τὴν πόλιν, οὔτ' ἐν ὑπονοίαις ..., οὔτ' ἄνευ ὑπονοιῶν. ὁ γὰρ νέος οὐχ οἷός τε κρίνειν, ὅ,τι τε ὑπόνοια καὶ ὃ μή, &c. Tamen si fas est hac in re Poetę patrocinari, vt deturille innuisse statum Monarchiæ securiorem & pacatiorem esse eo, in quo multi dominantur: illorum enim vix est vt semper animi cōsentiant, proinde confusio illa & dissensio Deorū exemplo erit perturbati multorū status, quanquā omnino Deorū hac in re mentionē improbo. Quæritur autem, cur ab hoc concilio absint Oceanus & omnia Nympharum genera. Scio quid Didymus, quid Eustathius respondeant: sed illi nugas, vel ego. Aio itaq; hic Deos illos tantùm conuocari, quorum intererat scire qualem exitum bellum istud Troianum esset sortiturum: cæteros abesse, quia peculiarem animi propensionem in alterutram partem non demonstrarunt.

b ἷζε δ' ἄρ' ἐν μέσσοισι,] In medio sedere Neptunus dicitur, non quia is est aquæ cum terra situs, vt vult Eustathius, sed quia cum interrogaturum sic oportuerat, Ioui esse proximiorem cæteris. Porrò non ignoramus eos qui verba in concione facerent, in medio fuisse, sed stantes: exceptis Dijs, quorum maiestati sedere conuenit.

c μέλουσί μοι ὀλλύμενοί περ] Propensior erat Iupiter in Troianorum partes, vt alibi vidimus, & ex hoc ipso loco patet: tamen nunquam eorum defensionem ita suscepisse dicitur, vt eos ab extremo excidio eripere tētauerit: quod sciebat esse ineuitabile, propter fati decretum, cui subiectum esse Iouem voluit crassa illa antiquitas. Ociosum autem hoc in loco ipsum Poeta fingit, quia primariam illam causam non per se, sed per secundas operari statuebant.

d βὰν δ' ἴμεναι] Facta sibi pro suis bellandi potestate, prodeunt iam Dij, seq; in suas partes bifariā recipiunt: nimirum quinq; ad Græcos, sex ad Troianos migrant. Illi sunt, Iuno, Minerua, Neptunus, Mercurius, Vulcanus. cui opponūtur ex aduerso, vt ipse Poeta in sequentibus exponit, Diana, Mars, Apollo, Latona, Xāthus. Sexta autem numero Venus, numerus tantùm est: nam ad bellica munia inepta, vt olim ipsi obiecit Iupiter, vnde lepidè in illā sequēti libro iocabitur Minerua cū Iunone, q Marti voluerit auxiliari.

e θεῖν ἐπὶ καλλικολώνῃ] Lectio quam in margine annotaui, pro primaria ab Eustathio in commentarijs accipitur: illa verò quæ in contextu est, pro diuersa. Dicitur porrò θεῶν καλλικολώνη, quasi locus ille fuerit quædā Deorū ἄλσος ..., & paruus quidā Olympus.

f γαῖαν ἀπειρεσίην,] Timæus Locrus ex quadrangulo cubum generari docet omnium corporum firmissimum, & maxime stabilem, vt nullam in partem moueri possit: vtpote quod sex latera, octo verò habeat angulos. Qua constitutione Terram etiam esse dicit elementum βαρύτατον καὶ δυσκινητότατον grauissimam & difficulter mobile. Vnde prodigiosum est, siquando moueatur, quia præter naturam est: habet enim ab illa firmitatem, quam Deus tamen concutit per causas secundarias, non nisi instante graui aliqua calamitate. Neq; obstat quòd id per naturales causas fieri diximus, quia hoc illæ ordinariè non faciunt: proinde aliud maius esse oportet, quod illas sic extraordinariè agere impellat. Hoc loco autem causas illas intelligit Homerus, cùm Neptunum terram concussisse dicit, per quem aquæ elementum interpretantur. Coërciti ergo venti in terræ visceribus, cùm erumpendi viam non inueniunt liberam, vi faciunt sibi exitum. Spiritus autem illi ideò putant concludi, quod mare nonnunquam meatum exitus obstruat: quando autem illud recedit quasdam terræ partes subuertit, vt ait Plutarchus in Homeri vita, cuius hæc sunt verba: ἐν ἀρχῇ δὲ τῆς αἰτίας (Homerus scilicet) τῶν σεισμῶν ... σεισμῶν καὶ ἐκλείψεων. ἐπεὶ γὰρ ἡ γῆ σύμπασα μεστὴ οὖσα ... ὕδατος ... φησὶν ἔξω μὲν φερόμενος ... ἐξωθεῖται ... τὴν αἰτίαν τοῦ σεισμοῦ τῷ Ποσειδῶνι ... ταῦτα ... στοιχεῖα ... Ergo aquæ terræ motum tribuit Homerus, quod Thales & Democritus sequuti sunt, & alij quidam, vt Plutarchus de Placitis Philos. lib. 3. cap. 15. qui terram dicebat innare aquæ, platani in modum assamentorúmve: quæ causa est vt moueatur. Quod alij aëri, vt Anaxagoras: alij frigoris antiperistasi tribuunt, vt Aristoteles: alij terræ raritati, vt Plato: alij ventis, qui cauernas terræ subeant, vt Epicurus. Stoici ad Homerum magis accedebant, cùm terræ motum definiāt esse humorem in terra in aërem dissipatum & erumpentem. De varijs terræ motuum generibus vide Pausan in Achaicis.

g ἔδεισεν δ' ὑπένερθεν] Ad terræ motum contremuisse Plutona inferorum deum dicit Poëta, non quòd ad illum transferat, quod de hominibus intelligendum, vt volebat bonus noster Eustathius, ὁ γὰρ ἄνθρωπος, inquit, ἐφοβήθησαν μὲν ὅτε ... ἀναρραγείη ἡ γῆ τοῦ διασεισμοῦ τὰ ἀΐδεια φανείη: sed Poëtica omnino fictione quasi timuerit ille, ne hoc motu terra dehisceret, & proinde pateret obscurus & tenebricosus locus inferorum, quòd maximè perhorrescit, quia noctis & caliginis amantissimus est, lucemq; odit tanquam contrarium. Vnde est illud Virgil. 8. Aeneid.

Non secus ac si qua penitus vi terra dehiscens	*Pallida, dijs inuisa, superq; immane barathrum*
Infernas reseret sedes, & regna recludat	*Cernatur, trepidentq; immisso lumine Manes.*

h ὃν Ξάνθον καλέουσι θεοί,] De hac duplicitate nominis aliàs diximus ex Cratylo Platonis.

i στήσομαι, ἀλλ' ἤδη] Aeneas congressum Achillis recusat, quanquam hortante & ipso impellente Apolline, idque quoniam proprio sapuit periculo: sensit enim aliàs difficulter iniri pugnam cum illo, quem Deus semper aliquis comitetur, qualis Achilles, qui Mineruæ præsidio innixus aliàs feliciter rem aduersus illum gesserit. Veretur itaq; Aeneas θεομαχεῖν: nam ipsum Achillem, si modò solus fuerit, nullo pacto reformidat, quanquam alioqui rei bellicæ peritia præstantissimum esse ipsum confiteatur. Aeneam tamen sic animauit Apollo. & generis eminentia (cùm ipse à Venere, Achilles solùm à Thetide sit oriundus) sic confirmauit, vnde sibi quoq; Deos adesse posse persuaderetur, vt enim Achille congressus sit, quāquam imparem se illi esse cognosceret. vbi vide quàm leuiter animos Aeneas assumpserit, generis claritate superbiens, quasi robur ea sola præberet aduersus Achillem sufficiens: sed, vt iam per transennam attigimus, hæc ideò ab Apolline dicuntur, vt Aeneas de auxilio Deorum etiam non diffideret, quod illi paratius erat propter maiorem generis cum illis affinitatem. Nam ille à Venere, Venus à Ioue: sed Achilles à Thetide, Thetis à Nereo ortum ducit. quasi dicat Phœbus: Cùm tu Aenea ad Deos proximiùs sanguine accedas, de eorum etiam præsidio dubites, & hac parte qua te Achillem reformidare dicis, eo te inferiorem existimes!

Ὣς εἰπὼν, ἔμπνευσε μένος μέγα ποιμένι λαῶν·	*Sic fatus, inspirauit robur magnū pastori populorū:*
Βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ,	*Iuit itaq; inter primos pugnatores armatus fulgenti*
Οὐδ' ἔλαθ' Ἀγχίσαο πάϊς λευκώλενον Ἥρην	*Nec latuit Anchisæ filius albiulnam Iunonem (ære,*
Ἀντία Πηλεΐωνος ἰὼν ἀνὰ οὐλαμὸν ἀνδρῶν.	*Contra Pelidem pergens per turmas virorum:*
Ἣ δ' ἄμυδις καλέσασα θεοὺς μετὰ μῦθον ἔειπε.	*Hæc autem in vnum conuocans deos, verbum dixit,*
ª Φράζεσθον δὴ σφῶϊ Ποσείδαον καὶ Ἀθήνη	*Considerate iam vos Neptune & Minerua*
Ἐν φρεσὶν ὑμετέρῃσιν, ὅπως ἔσται τάδε ἔργα.	*In mentibus vestris, vt se habebunt hæc negocia,*
Αἰνείας ὅδ' ἔβη κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ	*Aeneas ille iuit armatus fulgenti ære*
Ἀντία Πηλεΐωνος· ἀνῆκε δὲ Φοῖβος Ἀπόλλων.	*Contra Pelidem: impulit autem Phœbus Apollo.*
Ἀλλ' ἄγεθ' ἡμεῖς πέρ μιν ἀποτρωπῶμεν ὀπίσσω	*Sed agite nos ipsum auertamus retrò*
Αὐτόθεν· ἤ τις ἔπειτα καὶ ἡμείων Ἀχιλῆϊ	*Illinc: aut aliquis deinde etiam nostrûm Achilli*
Παρσταίη, δοίη δὲ κράτος μέγα, μηδέ τι θυμῷ	*Assistat, detq; robur magnum, neq; quid animo*
Δευέσθω· ἵνα εἰδῇ ὅ μιν φιλέουσιν ἄριστοι	*Deficiat, vt sciat, quod ipsum diligunt potentissimi*
Ἀθανάτων· οἱ δ' αὖτ' ἀνεμώλιοι οἳ τὸ πάρος περ	*Immortalium hi: v. contrà inanes, qui antea quidem*
Τρωσὶν ἀμύνουσιν πόλεμον καὶ δηϊοτῆτα.	*Troianis auxiliantur in bello & pugna:*
Πάντες δ' Οὐλύμποιο κατήλθομεν ἀντιόωντες	*Omnes autem de cælo descendimus obuiantes*

Τῆσδε

Τῆς δὲ μάχης, ἵνα μή τι μετὰ Τρώεσσι πάθῃσι
Σήμερον· ὕστερον αὖτε τὰ πείσεται ἅσσά οἱ Αἶσα
ᵇ Γιγνομένῳ ἐπένησε λίνῳ, ὅτε μιν τέκε μήτηρ.
Εἰ δ᾽ Ἀχιλλεὺς οὐ ταῦτα θεῶν ἐκπεύσεται ὀμφῆς
Δείσετ᾽ ἔπειθ᾽ ὅτε κέν τις ἐναντίβιον θεὸς ἔλθῃ
Ἐν πολέμῳ, χαλεποὶ δὲ θεοὶ φαίνεσθαι ἐναργεῖς.
Τὴν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
γ. οὐδέ τι ᶜ Ἥρη, μὴ χαλέπαινε παρὲκ νόον* οὐδέ τι σε χρή.
γ. ξυνελά- Οὐκ ἂν ἔγωγ᾽ ἐθέλοιμι θεοὺς ἔριδι* ξυνελάσαι
σαι. ἀλλ᾽ ἡμεῖς Ἡμέας τοὺς ἄλλους, ἐπεὶ πολὺ φέρτεροι ἦμεν.
Ἀλλ᾽ ἡμεῖς μὲν ἔπειτα καθεζώμεσθα κιόντες,
Ἐκ πάτου ἐς σκοπιήν, πόλεμος δ᾽ ἄνδρεσσι μελήσει.
γ. ἄρχωσι Εἰ δέ κ᾽ Ἄρης* ἄρχησι μάχης, ἢ Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ἢ Ἀχιλῆ᾽ ἴσχωσι, καὶ οὐκ εἰῶσι μάχεσθαι,
γ. ὄρηται Αὐτίκ᾽ ἔπειτα καὶ ἄμμι παρ᾽ αὐτόφι νεῖκος* ὀρεῖται
Φυλόπιδος· μάλα δ᾽ ὦκα διακρινθέντας ὀΐω
Ἂψ ἴμεν Οὐλυμπόνδε θεῶν μεθ᾽ ὁμήγυριν ἄλλων,
γ. ἀναγ-καίηφι Ἡμετέρης ὑπὸ χερσὶν* ἀνάγκῃ ἶφι δαμέντας.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο κυανοχαίτης
ᵈ Τεῖχος ἐς ἀμφίχυτον Ἡρακλῆος θείοιο,
Ὑψηλόν, τό ῥά οἱ Τρῶες καὶ Παλλὰς Ἀθήνη
γ. ἀλέαιτο Ποίεον, ὄφρα τὸ κῆτος ὑπεκπροφυγὼν* ἀλέοιτο,
Ὁππότε μιν σεύαιτο ἀπ᾽ ἠϊόνος πεδίονδε.
Ἔνθα Ποσειδάων κατ᾽ ἄρ᾽ ἕζετο καὶ θεοὶ ἄλλοι,
Ἀμφὶ δ᾽ ἄρ᾽ ἄρρηκτον νεφέλην ὤμοισιν ἕσαντο·
Οἱ δ᾽ ἑτέρωσε καθῖζον ἐπ᾽ ὀφρύσι Καλλικολώνης,
Ἀμφὶ σὲ ἤιε Φοῖβε καὶ Ἄρηα πτολίπορθον.
Ὣς οἱ μέν ῥ᾽ ἑκάτερθε καθείατο μητιόωντες
Βουλάς· ἀρχέμεναι δὲ δυσηλεγέος πολέμοιο
Ὤκνεον ἀμφότεροι, Ζεὺς δ᾽ ἥμενος ὕψι κέλευε.
Τῶν δ᾽ ἅπαν ἐπλήσθη πεδίον, καὶ ἐλάμπετο χαλκῷ
Ἀνδρῶν ἠδ᾽ ἵππων· κάρκαιρε δὲ γαῖα πόδεσσιν
Ὀρνυμένων ἄμυδις· δύο δ᾽ ἀνέρες ἔξοχ᾽ ἄριστοι
Ἐς μέσον ἀμφοτέρων συνίτην μεμαῶτε μάχεσθαι,
Αἰνείας τ᾽ Ἀγχισιάδης καὶ δῖος Ἀχιλλεύς·
Αἰνείας δὲ πρῶτος ἀπειλήσας ἐβεβήκει.
Νευστάζων κόρυθι βριαρῇ· ἀτὰρ ἀσπίδα θοῦριν
Πρόσθεν ἔχε στέρνοιο, τίνασσε δὲ χάλκεον ἔγχος.
Πηλείδης δ᾽ ἑτέρωθεν ἐναντίον ὦρτο, ᵉ λέων ὣς
Σίντης, ὅν τε καὶ ἄνδρες ἀποκτάμεναι μεμάασιν,
Ἀγρόμενοι πᾶς δῆμος· ὁ δὲ πρῶτον μὲν ἀτίζων,
Ἔρχεται, ἀλλ᾽ ὅτε κέν τις ἀρηϊθόων αἰζηῶν
Δουρὶ βάλῃ, ἐάλη τε χανών, περί τ᾽ ἀφρὸς ὀδόντας
Γίγνεται, ἐν δέ τε οἱ κραδίῃ στένει ἄλκιμον ἦτορ,
Οὐρῇ δὲ πλευράς τε καὶ ἰσχία ἀμφοτέρωθεν
Μαστίεται, ἑὲ δ᾽ αὐτὸν ἐποτρύνει μαχέσασθαι·
Γλαυκιόων δ᾽ ἰθὺς φέρεται μένει, ἤν τινα πέ-
φνῃ
Ἀνδρῶν, ἢ αὐτὸς φθίεται πρώτῳ ἐν ὁμίλῳ·
Ὣς Ἀχιλῆ᾽ ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸς ἀγήνωρ
Ἀντίον ἐλθέμεναι μεγαλήτορος Αἰνείαο·
Οἱ δ᾽ ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ᾽ ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Τὸν πρότερος προσέειπε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
ᶠ Αἰνεία, τί σὺ τόσσον ὁμίλου πολλὸν ἐπελθὼν
Ἕστης; ἦ σέ γε θυμὸς ἐμοὶ μαχέσασθαι ἀνώγει,
Ἐλπόμενον Τρώεσσιν ἀνάξειν ἱπποδάμοισι
Τιμῆς τῆς Πριάμου; ἀτὰρ εἴ κεν ἔμ᾽ ἐξεναρίξῃς,
Οὔτοι τοὔνεκά γε Πρίαμος γέρας ἐν χερὶ θήσει.
Εἰσὶ γάρ οἱ παῖδες· ὁ δ᾽ ἔμπεδος, οὐδ᾽ ἀεσίφρων.

Huic prælio, ut ne quid à Troianis patiatur
Hodie, in posterũ. v. ea patietur quæcunq; ei Parca
Nascenti neuit lino, quando ipsum peperit mater.
Si. v. Achilles non hæc ex deorum didicerit oraculo,
Timebit postea, quando quis contrà deus venerit
In bello. graues autem dij quum apparent manifesti.
Huic respondit deinde Neptunus terra quassator:
Iuno ne irascaris præter rationem, neq; enim te decet.
Non ego velim deos in certamen concurrere
Nos alios, quoniam multò fortiores sumus:
Sed nos quidem deinceps sedeamus euntes
Ex via in speculam, bellum autem viris curæ erit.
Si autẽ Mars incœperit pugnam, aut Phœbus Apollo,
Vel Achillem impedierint, & non siuerint pugnare,
Statim tum etiam nobis iuxta ipsos cõtentio orietur
Conflictus: valdè autem celeriter diremptos puto
Redituros ad cœlum deorum ad cœtum aliorum,
Nostris sub manibus necessitate fortiter domitos.
Sic sanè loquutus præibat cærulea cæsarie Neptunus
Ad murum aggere cinctum Herculis diuini,
Altum, quem utiq; ei Troiani & Pallas Minerua
Condiderant, ut cetum fugiens euitaret,
Quando ipsum abigeret à littore ad planiciem:
Illic Neptunus considebat & dij cæteri:
Circumq; densam nebulam humeris induerunt.
Hi. v. ex altera parte sedebant in iugis Callicolones,
Circum te, ô iaculator Apollo, & Martẽ urbiũ euersorem.
Sic hi quidem utrinq; sedebant consultantes
Consilia: incipere autem per molestam pugnam,
Pigritabãt utriq;: Iupiter .a. sedens altè, hortabatur.
Iis autem totus impletus erat campus, & fulgebat ære
Virorum & equorum: sonitũ dedit .a. terra pedibus
Concurrentium simul: duoq; viri longè fortissimi
In mediũ utrorumq; congrediebantur parati pugnare,
Aeneasq; Anchisiades, & diuinus Achilles.
Aeneas autem primùm minatus processerat,
Nutans galea firma, sed clypeum violentum
Ante habebat pectus: vibrabat aũt ferreã hastam.
Pelides aũt ex altera parte contrà ruebat, leo veluti
Noxius, quem viri interficere parant
Cõgregati omnis populus: hic aũt primũ q. contẽnens
Incedit, sed quando quis in bello velocium iuuenum
Hasta petierit, conuertitur hians: circũq; spuma dentes
Oritur, inq; ei pectore gemit validum cor,
Cauda verò lateraq; & lumbos utrinq;
Verberat: seq; ipsum excitat ad pugnandum,
Oculis splendens autem rectà fertur robore, si quem interficiat
Virorum, vel ipse trucidetur prima in turba:
Sic Achillem incitabat robur & animus superbus
Contra ire magnanimum Aeneam.
Hi .a. quando iam propè erant ad inuicem profecti,
Hunc prior allocutus est agilis diuus Achilles:
Aenea, cur tu tam extra turbam multùm egressus
Constitisti? an te animus mecum pugnare hortatur,
Sperãtem Troianis imperaturũ equũm domitoribus
Dignitate qua Priamus? sed si me interfeceris,
Nõ tibi ꝓpterea Priamus præmiũ in manibus ponet:
Sunt enim ei filij: ipseq; sanus est, neq; amens.

Ἤ νύ τι

Ἦ νύ τί τοι Τρῶες τέμενος τάμον ἔξοχον ἄλλων,
Καλὸν φυταλιῆς καὶ ἀρούρης, ὄφρα νέμηαι
Αἴ κεν ἐμὲ κτείνῃς; χαλεπῶς δέ σ' ἔολπα τὸ ῥέξειν.
Ἤδη μὲν σέ γε (φημὶ) καὶ ἄλλοτε δουρὶ φοβῆσαι.
e Ἦ οὐ μέμνῃ ὅτε πέρ σε βοῶν ἄπο μουνὸν ἐόντα
Σεῦα κατ' Ἰδαίων ὀρέων ταχέεσσι πόδεσσι
Καρπαλίμως; τότε δ' οὔ τι μετατροπαλίζεο φεύγων.
Ἔνθεν δ' ἐς Λυρνησσὸν ὑπέκφυγες· αὐτὰρ ἐγὼ τὴν
Πέρσα, μεθορμηθεὶς σὺν Ἀθήνῃ καὶ Διὶ πατρί·
Ληιάδας δὲ γυναῖκας ἐλεύθερον ἦμαρ ἀπούρας,
Ἦγον· ἀτὰρ σὲ Ζεὺς ἐρρύσατο καὶ θεοὶ ἄλλοι.
Ἀλλ' οὐ νῦν σ' ἐρύεσθαι ὀΐομαι, ὡς ἐνὶ θυμῷ
Βάλλεαι· ἀλλά σ' ἔγωγ' ἀναχωρήσαντα κελεύω
Ἐς πληθὺν ἰέναι, μηδ' ἀντίος ἵστασ' ἐμεῖο,
Πρίν τι κακὸν παθέειν. ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω.

An aliquẽ tibi Troiani agrum diuiserunt eximiũ præ (cæteris
Commodũ consiti soli & satiui, vt fruaris
Si me interfeceris? difficulter. a. te spero hoc factũrũ.
Iam enim te (puto) & aliàs hasta terrui.
An non recordaris, quando te à bobus solum existen- (tem
Repuli ab Idæis montibus, velocibus pedibus
Celeriter? tunc verò non conuertebaris fugiens:
Indeq; in Lyrnessum euasisti, sed ego hanc
Euerti aggressus cum Minerua & Ioue patre:
Captiuas autem mulieres libero die priuans
Abduxi: sed te Iupiter liberauit & dij cæteri.
Sed non nunc te seruaturos puto, vt in animum
Inducis, sed te ego recedentem iubeo
In multitudinẽ regredi: neq; contrarius stes mihi, co- (gnouit.
Anteq̃ aliquod malũ patiaris, cõmissam rẽ. a. stultus,

COMMENTARIVS.

a Φθέγξατο δὲ φωνῇ] Hæc Iunonis oratio eò spectat, vt reliquos Deos qui erant à Græcis, ad auxilium Achillis excitaret, aduersus quem Aeneam Apollo ex altera parte commouisset: quasi nimirum æquum sit, vt idem ipsi præstent pro suis, quod pro suis etiam alij aggressi sunt.

b γιγνομένῳ ἐπένησε λίνῳ,] En quanta sit nostra vita, quæ netur in lini modum. Quàm tenuis est hæc hominũ gloria, quod animam ducunt. Ecquid verò illud tandem est? filum & gracile stamen, quod nobis fata (ego Deum intelligo) inconstanti ducunt pollice. Quid est ergo illud supercilij, quod è re tam fragili pendens tantopere extolleris & insuperbis? Ingeniosè sanè bona illa antiquitas hoc commentum effinxit, vt neri vitam nostram, quasi nimirum rem tenuem & fragilem admodum dicerent. Malè tamen peculiare Numen huic rei præposuerunt, quod necessitatem rebus eueniendi imponeret quæ nulla ratione, aut hominis prudentia, ne quidem ipso Ioue volente, deuitari posset. Hoc autem Parcam Latini, Græci μοῖραν vel αἶσαν appellarunt quæ εἱμαρμένη & πεπρωμένη quoq; dicitur. Eam ipsi Deo dominari sic dixit lib. 1. Herodotus: τὴν πεπρωμένην μοῖραν ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγέειν καὶ θεῷ. Qua de re aliàs quoq; diximus. Nunc verò mirum mihi videtur, cur de Achille tam sit sollicita, si fatum illi non sit hodierno die interire: sed id illa potuit ignorare, & in omnem euentum voluisse ipsi opem ferre, nequid incommodi pateretur. Vel si sciuit, ergo potuit fati decretum vel anticipare vel etiam impedire.

c Ἥρη, μὴ χαλέπαινε] Prudenter Iunoni respondet Neptunus non esse æquum vt ipsi se pugnæ immisceant, cùm ab altera parte ipsi quoq; Dij quiescant, neq; in aciem prodeant, hoc pro facto hostili non reputans, quòd ab Apolline Aeneas excitatur: pollicitus insuper si quid ipsimet Dij alterius partis manu propria aggrediantur, non esse sui consilij vt ociosi sedeant Græcorum auxiliares: sed vt acriter & fortiter ipsis resistatur, quod non infeliciter successurum esse sibi pollicetur & sperat. Vbi notandum prudentiæ esse iniuriam expectare, vt te vlciscendi occasionem habeas, in tui ipsius defensione: temeritatis verò, si primus eam intuleris, adeò vt eo modo felicius rem gesturus sis, quàm posteriore.

d τεῖχος ἐς ἀμφίχυτον] Res altiùs paulò repetenda prout à Didymo memoratur, vt ista faciliùs intelligantur. Neptunus & Apollo dicuntur ex Iouis voluntate vrbis Troianæ muros Laomedonti condidisse, à quo certam mercedem pacti sunt, iuramento ab ipso interposito. Vbi opus absolutum est, Laomedon peierauit, & pactam mercedem Dijs recusauit. Neptunus itaq; indignatus cetum è mari in terram emisit, quod Phrygium solum depopulabatur, oraculoque Laomedonti responsum est monstrum illud virgine Troiana oblata vt dilaceraretur, abigi tantùm posse: & cùm in illius filiam Hesionem sors cecidisset, renunciauit ille se equos ei donaturum, qui filiam à ceto liberaret, quos Iupiter in Ganymedis locum Troi dederat. Illac igitur cùm Hercules iter faceret, huic rei peragendæ sese obtulit: tum Minerua dicitur hoc propugnaculum extruxisse, in quod se reciperet, cetum deuitans. Homerus autem à Troianis & Minerua illud extructum fuisse dicit.

e λέων ὣς σίντης,] Eleganti comparatione indicat, quàm generosè & fortiter aduersus hostẽ Achilles irruerit: illa ab animalium omnium generosissimo leone desumpta est: vbi illius natura, quoad fortitudinem egregiè indicatur, in qua videamus quid sit notatu dignum. Primùm ergo dicit, πρῶτον μὲν ἀτίζων, Solet enim leo, cùm à venatoribus vrgetur, primò quasi illos contemnere, & ideò restitans cedit, crebroq; subsistens, vt aliàs quoq; annotauimus, quod Homerus aliàs appellauit ἐντροπαλιζόμενος, Oppianus ἐπιστρέφεται νεανικῶς. Irritari autem solet, si vulnus acceperit, & à fuga rictu oris amplissimo (nam, vt ait Aristoteles, leo στόμα ἔχει μέγιστον) & spumante (ὁ ἀφρὸς δὲ περὶ ὀδόντας γίνεται, ait Eustathius) in vulneratorem conuertitur, quem ipse dignoscere creditur quod etiam Aristoteles scribit, & eius interpres Plinius his verbis: Vulneratus obseruatione mira percussorem nouit, & in quantalibet multitudine appetit, & ad illud allusit Horatius, in Epodo scribens: Quid vt nouerca me intueris, aut vt petita ferro bellua? Tunc verò dicitur cauda sese stimulare ad fortitudinem quod Aristot. Plinius, & Aelianus scribũt. Quo pacto autem id fiat, videndum est. Eustathius ait, φασὶ δὲ κέντρον εἶναι μέλαν τῇ τοῦ λέοντος ἀλκαίᾳ ... ἐν καιρῷ μάχης ἐρεθίζων ἑαυτόν. id est: Dicunt autem spiculum inesse nigrum leonis caudæ, quæ Alcæa appellatur, quasi corneũ, quo flagellat latera, pugnæ tempore se ipsum excitans. Didymus autem dicit, leonem cùm se eo stimulo pungit, præ dolore magis irritari. ἔχει δὲ ἐν τῇ οὐρᾷ ... κεράτινον μέλαν ὡς κεράτιον (Eustathius dicit κεγχρίον forte melius: κεράτιον siliquæ genus est) ὑφ' οὗ νυττόμενος, πλέον ἀγριοῦται ... Alij simpliciter dicunt, leonem se cauda verberare, illiusque stimuli cornei nullus præter hos interpretes Græcos, quod sciam, meminit. Aelianus tamen dicit, caudæ verberibus quasi subditis stimulis se excitare, ... Sed vt vides, illud comparatiuè dictum est. Porrò ἀλκαίαν idcirco dici leonis caudam volunt, quòd per eam se εἰς ἀλκὴν stimulet, id est, ad fortitudinem & robur: quanquam & alio modo interpretentur, & de alijs etiam animalibus intelligant. Hoc autem leonis factum ad Cæsarem etiam transtulit Lucanus libro primo his verbis:

Inde moras soluit belli, tumidumq; per amnem
Signa tulit properè: sicut squallentibus aruis
Aestiferæ Libyes, viso leo comminus hoste
Subsedit dubius, totam dum colligit iram.
Mox vbi se sæuæ stimulauit verbere caudæ,
Erexitq; iubas, vasto & graue murmur hiatu
Infremuit: tum torta leuis si lancea Mauri
Hæreat, aut latum subeant venabula pectus,
Per ferrum tanti securus vulneris exit.

Quæ proculdubiò ex hoc loco Homerico adumbrata sunt. Sed ne prætereamus Alexandri Aphrodisei hac de re sentẽtiam. Is Proble.n.149. quærit, cur quàm plurima animantia caudas motant, cùm notos agnoscunt: leo verò etiam latus verberat, cùm irascitur, eodemque modo taurus? Respondet autem: Quia, inquit, tergi medullam ad caudam vsque pertinentem habent, quæ in se motiuam animalemque vim continet. Igitur cùm animal notum sibi agnoscat, per caudam quasi per manum suum hominum excipit, & partem sui corporis mouet, quæ agilior & promptior est. Leonum verò & Taurorum anima, vt per iram affici potest cum natura, sic eandem naturam propterea moueri vehementius cogit: vt etiam homines sæpe manus, aut aliquam sui corporis partem per iram percutere nouimus. Cùm enim illicò vlcisci animus nequeat, alio quodã modo feruorem suum extinguit id est, ictu, aut strepitu, aut alio quolibet generis eius remedio. Hæc Aphrodisæus, quãuis illius esse Problemata illa negabat olim Theodorus Gaza.

f Αἰνεία, τί σὺ τόσσον ὁμίλου] Solet in monomachijs Poeta inducere Heroas primùm verbis, deinde re ipsa disceptantes. Vnde tã lõga

oritur inter Achillem & Aeneam confabulatio. Primùm Achilles Aeneæ audaciam demiratus, quòd aduersum se non vereretur congredi, suspicatus rei alicuius ingentis proposito præmio eum sic fuisse incitatum, rogat an aliquod è duobus sit, vt ei nimirum spem regni fecerit ea conditione Priamus vt secum congrederetur, vel agrum illi in mercedem Troiani idcirco sint polliciti. Ea sic ἐξηπίζει Achilles: Ne crede, inquit, Aenea, tam vacuum à mente futurum Priamum, vt tot sibi superstitibus filijs, quibus iure regni debetur hæreditas, sceptro se in tui gratiam spoliet. Proinde vana & futilis est illa tua expectatio, & malè omnino illud tibi euenturum speras, hoc etiam dato, vt me viceris. Idem de agro tibi sentiendum est. Ecquid enim ab eo victoriam te reportaturum confidis, cuius tu fortitudinem iam semel expertus es, cùm me fugeres, & tamen nisi te Iupiter seruasset, mea manu concidisses? quasi dicat: Deberes ex alieno periculo fieri sapientior & cautior, quantò magis ergo ex proprio oporteret? Hæc cùm ita sint, iubeo vt saluus & incolumis ad tuos redeas, antequam cum tuo incommodo meum robur experiaris. Re autem iam confecta sapere stulti est planè hominis, & imprudentis.

ἦ οὐ μέμνῃ ὅτε πέρ σε βοῶν ἄπο] Hoc etiam commemorat Aeneas suprà cum Apolline verba faciẽs. Hanc Aeneæ fugam Demetrius Scepsius ad suam patriam referebat, dicens eam fuisse Aeneæ regiam medio sitam loco inter Aeneæ ditionem & Lyrnessum, in quam dicatur fugisse Achille persequente. Sic enim loquitur Achilles, ἦ οὐ μέμνῃ, &c. nam integrum hunc locum citat apud Strab. lib. 13. Fuit autem Aeneæ d... in agro Dardanio, vt docetur ibidem, quem ad Idam fuisse ex hoc loco conijcio: ait enim Achilles, σεῦα κατ' Ἰδαίων ὀρέων, &c.

Τὸν δ' αὖτ' Αἰνείας ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
a Πηλείδη, μὴ δή μ' ἐπέεσσί γε νηπύτιον ὡς
Ἔλπεο δειδίξεσθαι· ἐπεὶ σάφα οἶδα καὶ αὐτὸς,
Ἠμὲν κερτομίας, ἠδ' αἴσυλα μυθήσασθαι.
Ἴδμεν δ' ἀλλήλων γενεὴν, ἴδμεν δὲ τοκῆας,
Πρόκλυτ' ἀκούοντες ἔπεα θνητῶν ἀνθρώπων·
Ὄψει δ' οὔτ' ἄρ πω σὺ ἐμοὺς ἴδες, οὔτ' ἄρ ἐγὼ σούς.
Φασί σε μὲν Πηλῆος ἀμύμονος, ἔκγονον εἶναι,
Μητρὸς δ' ἐκ Θέτιδος καλλιπλοκάμου ἁλοσύδνης·
Αὐτὰρ ἐγὼν υἱὸς μεγαλήτορος Ἀγχίσαο
Εὔχομαι ἐκγεγάμεν, μήτηρ δέ μοι ἐστ' Ἀφροδίτη.
Τῶν δὴ νῦν ἕτεροί γε φίλον παῖδα κλαύσονται
Σήμερον· οὐ γάρ φημ' ἐπέεσσί γε νηπυτίοισιν
Ὧδε διακρινθέντε, μάχης ἐξαπονέεσθαι.
Εἰ δ' ἐθέλεις καὶ ταῦτα δαήμεναι, ὄφρ' ἐῢ εἰδῇς
Ἡμετέρην γενεὴν (πολλοὶ δέ μιν ἄνδρες ἴσασι·)
Δάρδανον αὖ πρῶτον τέκετο νεφεληγερέτα Ζεύς·
Κτίσσε δὲ Δαρδανίην, ἐπεὶ οὔπω Ἴλιος ἱρὴ
Ἐν πεδίῳ πεπόλιστο πόλις μερόπων ἀνθρώπων·
Ἀλλ' ἔθ' ὑπωρείας ᾤκεον πολυπιδάκου Ἴδης.
Δάρδανος αὖ τέκεθ' υἱὸν Ἐριχθόνιον βασιλῆα,
Ὃς δὴ ἀφνειότατος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων·
Τοῦ τρισχίλιαι ἵπποι ἕλος * κάτα βουκολέοντο
Θήλειαι, πώλοισιν, ἀγαλλόμεναι ἀταλῇσι·
Τάων καὶ Βορέης ἠράσσατο βοσκομενάων,
Ἵππῳ δ' εἰσάμενος παρελέξατο κυανοχαίτῃ.
Αἱ δ' ὑποκυσάμεναι ἔτεκον δυοκαίδεκα πώλους·
b Αἱ δ' ὅτε μὲν σκιρτῷεν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν,
Ἄκρον ἐπ' ἀνθερίκων καρπὸν θέον, οὐδὲ κατέκλων·
Ἀλλ' ὅτε δὴ σκιρτῷεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης,
Ἄκρον ἐπὶ ῥηγμῖνος ἁλὸς πολιοῖο θέεσκον.
Τρῶα δ' Ἐριχθόνιος τέκετο Τρώεσσιν ἄνακτα.
Τρωὸς δ' αὖ τρεῖς παῖδες ἀμύμονες ἐξεγένοντο,
Ἶλός τ', Ἀσσάρακός τε, καὶ ἀντίθεος Γανυμήδης,
Ὃς δὴ κάλλιστος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων·
c Τὸν καὶ ἀνηρείψαντο θεοὶ Διῒ οἰνοχοεύειν,
Κάλλεος εἵνεκα οἷο, ἵν' ἀθανάτοισι μετείη.
Ἶλος δ' αὖ τέκεθ' υἱὸν ἀμύμονα Λαομέδοντα·
Λαομέδων δ' ἄρα Τιθωνὸν τέκετο, Πρίαμόν τε,
Λάμπον τε, Κλυτίον θ', Ἱκετάονά τ' ὄζον Ἄρηος·
Ἀσσάρακος δὲ Κάπυν· ὁ δ' ἄρ' Ἀγχίσην τέκε παῖδα.
Αὐτὰρ ἔμ' Ἀγχίσης, Πρίαμος δ' ἔτεχ' Ἕκτορα δῖον.
Ταύτης τοι γενεῆς τε καὶ αἵματος εὔχομαι εἶναι·
Ζεὺς δ' ἀρετὴν ἄνδρεσσιν ὀφέλλει τε μινύθει τε.
Ὅππως κεν ἐθέλῃσιν· ὁ γὰρ κάρτιστος ἁπάντων.
Ἀλλ' ἄγε μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα νηπύτιοι ὡς,
Ἑσταότ' ἐν μέσσῃ ὑσμίνῃ δηϊοτῆτος.

* κατὰ βουκολέοντο

Huic autem rursus Aeneas respondit, dixitq́;,
Pelide, ne iam me verbis puerulum tanquam
Speres te territurum: quoniam planè scio & ipse
Et conuitia & indecentia etiam loqui, (rentes.
Nouimus quidem alter alterius genus, scimus & pa-
Passim diuulgata audiẽtes verba mortaliũ hominũ:
Visu tamen minimè tu meos vidisti, neq; vicissim ego
Aiunt te quidem Pelei præclari prolem esse: (tuos.
Matre verò ex Thetide pulchricoma marina nym-
At ego filius magnanimi Anchisæ (pha:
Glorior prognatus esse: mater autem mihi est Venus:
Horum iam nunc alterutri q. charum filium plora-
Hodie: non enim puto verbis puerilibus (bunt
Sic diremptos à pugna redituros esse.
Quòd si autem vis & hæc intelligere, vt bene scias
Nostrum genus (multi sanè ipsum viri norunt)
Dardanum primùm genuit nubicogus Iupiter:
Condiditq́; Dardaniã, quoniã nõdum Ilium sacrum
In cãpo conditũ erat oppidũ diuersilinguiũ hominũ,
Sed adhuc submontana habitabant fontosæ Idæ.
Dardanus rursus genuit filium Erichthoniũ regem,
Qui tum ditissimus erat mortalium hominum:
Huius ter mille equæ paludem circa pascebantur
Fœminæ, pullis exultantes teneris:
Has autem Boreas amauit pascentes, (benti.
Equoq́; assimilatus condormiuit cæruleas iubas ha-
Hæ verò grauidæ factæ pepererunt duodecim pullos:
Istæ autem quando saltarent in fertili aruo,
Per summũ spicarũ fructũ currebant, neq; frãgebant:
At quum iam saltarent super lata dorsa maris,
In summitate littoris maris albentis currebant.
Troëm autem Erichthonius genuit Troianis Regem:
Ex Troë autẽ rursum tres filij inculpati geniti sunt,
Ilusq́;, Assaracusq́;, & diuinus Ganymedes,
Qui tum pulcherrimus fuit mortalium hominum,
Quem etiam rapuerunt dij, Ioui vt pocillator esset,
Pulchritudinem ob suã, vt immortalibus interesset.
Ilus autẽ rursus genuit filium præclarũ Laomedonta:
Laomedon autem Tithonum genuit, Priamumq́;,
Lampumq́;, Clytiumq́;, Hicetaonemq́; ramum Martis:
Assaracus aũt Capym: hic.a. Anchisem genuit filium:
Sed me Anchises: Priamus.a. genuit Hectorẽ diuinũ.
Ex hoc sanè genere & sanguine glorior esse.
Iupiter autem virtutem viris augetq́; minuitq́;,
Prout voluerit: ille enim potentissimus est omnium.
Sed agè, ne amplius hæc dicamus puerili veluti,
Stantes in medio conflictu pugnæ:

Ἔστι γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι
Πολλὰ μάλ', οὐδ' ἂν νηῦς ἑκατόζυγος ἄχθος ἄροιτο.
Στρεπτὴ δὲ γλῶσσ' ἐστὶ βροτῶν, πολέες δ' ἔνι μῦθοι,
Παντοῖοι· ἐπέων δὲ πολὺς νομὸς ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις.
Ἀλλὰ * τίη ἔριδας καὶ νείκεα νῶϊν ἀνάγκη
Νεικεῖν ἀλλήλοισιν ἐναντίον, ὥστε γυναῖκας,
Αἵτε χολωσάμεναι ἔριδος πέρι θυμοβόροιο
Νεικεῦσ' ἀλλήλῃσι μέσην ἐς ἄγυιαν ἰοῦσαι,
* Πόλλ' ἐτεά τε καὶ οὐκί· χόλος δέ τε καὶ τὰ κελεύει.
Ἀλκῆς δ' οὔ μ' ἐπέεσσιν ἀποτρέψεις μεμαῶτα,
Πρὶν χαλκῷ μαχέσασθαι ἐναντίον. ἀλλ' ἄγε θᾶσσον
Γευσόμεθ' ἀλλήλων χαλκήρεσιν ἐγχείῃσιν.
Ἦ ῥα, καὶ ἐν * δεινῷ σάκει ἤλασε χάλκεον ἔγχος,
* Σμερδαλέῳ· μέγα δ' ἀμφὶ σάκος μύκε δουρὸς ἀκωκῇ.
Πηλείδης δὲ σάκος μὲν ἀπὸ ἕο χειρὶ παχείῃ
Ἔσχετο ταρβήσας. φάτο γὰρ δολιχόσκιον ἔγχος
Ῥεῖα διελεύσεσθαι μεγαλήτορος Αἰνείαο·
[d] Νήπιος, οὐδ' ἐνόησε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Ὡς οὐ ῥηΐδι' ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι δαμήμεναι, οὐδ' ὑποείκειν.
Οὐδὲ τότ' Αἰνείαο δαΐφρονος ὄβριμον ἔγχος
Ῥῆξε σάκος· χρυσὸς γὰρ ἐρύκακε, δῶρα θεοῖο.
Ἀλλὰ δύω μὲν ἔλασσε διὰ πτύχας, αἱ δ' ἄρ' ἔτι τρεῖς
Ἦσαν, ἐπεὶ πέντε πτύχας ἤλασε Κυλλοποδίων,
Τὰς δύο, χαλκείας, δύο δ' ἔνδοθι κασσιτέροιο,
Τὴν δὲ μίαν, χρυσῆν, τῇ ῥ' ἔσχετο * χάλκεον ἔγχος.
Δεύτερος αὖτ' Ἀχιλεὺς προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλεν Αἰνείαο κατ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην,
Ἄντυγ' ὑπὸ πρώτην, ᾗ λεπτότατος θέε χαλκός,
Λεπτοτάτη δ' ἐπέην ῥινὸς βοός, ἡ δὲ * διὰ πρὸ
Πηλιὰς ἤϊξεν μελίη, λάκε δ' ἀσπὶς ὑπ' αὐτῆς.
Αἰνείας δ' ἐάλη, καὶ ἀπὸ ἕθεν ἀσπίδ' ἀνέσχε
Δείσας· ἐγχείη δ' ἄρ' ὑπὲρ νώτου ἐνὶ γαίῃ
Ἔστη ἱεμένη, διὰ δ' ἀμφοτέρους ἕλε κύκλους
Ἀσπίδος ἀμφιβρότης. ὁ δ' ἀλευάμενος δόρυ μακρὸν,
Ἔστη, κὰδ δ' ἄχος οἱ χύτο μυρίον ὀφθαλμοῖσι,
Ταρβήσας ὅ οἱ ἄγχι πάγη βέλος. αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἐμμεμαὼς ἐπόρουσεν ἐρυσσάμενος ξίφος ὀξύ,
Σμερδαλέα ἰάχων. ὁ δὲ χερμάδιον λάβε χειρὶ
Αἰνείας, μέγα ἔργον, ὃ οὐ δύο γ' ἄνδρε φέροιεν,
Οἷοι νῦν βροτοί εἰσ'· ὁ δέ μιν ῥέα πάλλε καὶ οἶος.
Ἔνθα κεν Αἰνείας μὲν ἐπεσσύμενον βάλε πέτρῳ,
Ἢ κόρυθ', ἠὲ σάκος, τό οἱ ἤρκεσε λυγρὸν ὄλεθρον.
Τὸν δέ κε Πηλείδης σχεδὸν ἄορι θυμὸν ἀπηύρα,
Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε Ποσειδάων ἐνοσίχθων·
Αὐτίκα δ' ἀθανάτοισι θεοῖς μετὰ μῦθον ἔειπεν.
[e] Ὢ πόποι, ἦ μοι ἄχος μεγαλήτορος Αἰνείαο,
Ὃς τάχα Πηλείωνι δαμεὶς Ἀϊδόσδε κάτεισι,
Πειθόμενος μύθοισιν Ἀπόλλωνος ἑκάτοιο,
Νήπιος· οὐδέ τί οἱ χραισμήσει λυγρὸν ὄλεθρον.
Ἀλλὰ * τίη νῦν οὗτος ἀναίτιος ἄλγεα πάσχει,
Μὰψ ἕνεκ' ἀλλοτρίων ἀχέων, κεχαρισμένα δ' αἰεὶ
Δῶρα θεοῖσι δίδωσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν;
Ἀλλ' ἄγεθ', ἡμεῖς πέρ μιν ὑπὲκ θανάτου ἀγάγωμεν,
Μήπως καὶ Κρονίδης κεχολώσεται, αἴκεν Ἀχιλλεὺς
Τόνδε κατακτείνῃ. μόριμον δέ οἵ ἐστ' ἀλέασθαι,
Ὄφρα μὴ ἄσπερμος γενεὴ καὶ ἄφαντος ὄληται

Licet enim ambobus opprobria loqui
Multa valdè, neq; nauis centiremis onus portaret.
Volubilis.n. lingua est hominũ: multiq; insũt sermones
Omnigeni: verborũ.a. multa profusio hinc atq; inde:
Quale dixeris verbum, tale etiam audies.
Sed quid rixis & opprobrijs nobis necesse est χ. νῦν
Contendere mutuò contrà, vt mulieres,
Quæ iratæ contentione pro perniciosa
Contendunt mutuò, mediam in viam euntes,
Multa vera & non: ira autem & ista iubet. χ. πολλά τ' οὐκί
A virtute autem non me verbis auertes alacrem,
Priusquam ære pugnes contrà: sed agè ocyus
Experiamur mutuò æreis lanceis.
Dixit vtiq;, & in grauem clypeum impegit ære- χ. δεινῷ
Vehementer. valdè autem circa clypeum crepuit ha- χ. Σμερδαλέον
stæ cuspis.
Pelides autem scutum quidem à se manu crassa
Tenuit perterritus. putabat enim longam hastam
Facilè penetraturam esse magnanimi Aeneæ:
Stultus: neq; cogitabat in mente & in animo,
Quod non facilè possunt deorum gloriosa dona
A viris mortalibus perrumpi, & cedere eis.
Neq; tunc Aeneæ bellicosi fortis hasta
Rupit clypeum: aurum enim inhibuit, dona Dei:
Sed duas quidem adegit per plicas: hæ aũt adhuc tres χ. δύο
Erãt, quoniã quinq; plicas superinduxerat Vulcanus,
Duas æreas, duasq; intus stanni:
Vnam verò auream: qua detenta est ærea hasta. χ. μείλινον
Secundò autem rursus Achilles emisit longã hastam,
Et iaculatus est Aeneæ ad scutum vndiq; æquale,
Oram sub primã, vbi tenuissimũ currebat æs, (nitus
Tenuissimũ etiã inductũ erat corium bouis, ipsãq; pe- χ. διαπρὸ
Pelias transiuit fraxinus: resonuit.a. scutum sub ipsa:
Aeneas autem contractus est, & à se scutum tenebat
Timens: hasta autem supra dorsum in terra
Stetit emissa. nam vtrosq; disruperat orbes (gam
Clypei cingentis hominẽ: hic.a. deuitans lanceã lon-
Constitit: dolor autem illi offusus est plurimus oculis:
Territus quòd prope eum fixum erat telũ: sed Achil-
Promptus irruit distringens ensem acutum, (les
Terribiliter clamans: at saxum accepit manu
Aeneas magnũ pondus, quod non duo viri ferrent,
Quales nũc homines sunt: is.a. ipsũ facilè versabat &
Tum Aeneas quidẽ irruentem petijsset saxo. (solus.
Vel ad galeã vel ad scutũ, qđ ab eo defendisset tristẽ
Hũc.a. Pelides ppè ense anima priuasset, (pniciem:
Nisi mox animaduertisset Neptunus quassator terræ:
Statim.a. inter immortales deos verbum locutus est,
Heu certè mihi dolor ob magnanimum Aeneam,
Qui citò à Pelide domitus ad infernum descendet,
Persuasus verbis Apollinis longè iaculantis,
Stultus: neq; eum iuuabit aduersus triste exitium.
Sed cur hic nunc innocens dolores patitur χ. δὴ
Frustrà ob alienas miserias, grata autem semper
Munera dijs exhibet, qui cælum latum habitant?
Sed agite, nos saltem ipsum à morte subducamus,
Ne fortè & Saturnides irascatur, si Achilles
Hunc interimat. fatale autem ei est euitare,
Vt ne sine semine genus & prorsus extinctum pereat

Δαρδάνου, ὃν Κρονίδης περὶ πάντων φίλατο παίδων,
Οἳ ἕθεν ἐξεγένοντο γυναικῶν τε θνητάων.
[f] Ἤδη γὰρ Πριάμου γενεὴν ἤχθηρε Κρονίων·
Νῦν δὲ δὴ Αἰνείαο βίη Τρώεσσιν ἀνάξει,
Καὶ παῖδες παίδων, τοί κεν μετόπισθε γένωνται.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη,
[g] Ἐννοσίγαι', αὐτὸς σὺ μετὰ φρεσὶ σῇσι νόησον
Αἰνείαν, ἤ κέν μιν ἐρύσσεαι, ἤ κεν ἐάσῃς
Πηλείδῃ Ἀχιλῆϊ δαμήμεναι ἐσθλὸν ἐόντα.
Ἤτοι μὲν γὰρ νῶϊ πολέας ὠμόσσαμεν ὅρκους
Πᾶσι μετ' ἀθανάτοισιν ἐγὼ καὶ Παλλὰς Ἀθήνη,
Μήποτ' ἐπὶ Τρώεσσιν ἀλεξήσειν κακὸν ἦμαρ,
Μηδ' ὁπότ' ἂν Τροίη μαλερῷ πυρὶ πᾶσα δάηται
Δαιομένη, δαίωσι δ' ἀρήϊοι υἷες Ἀχαιῶν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τόγ' ἄκουσε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἄν τε μάχην καὶ ἀνὰ κλόνον ἐγχειάων,
Ἷξε δ' ὅθ' Αἰνείας ἠδ' ὁ κλυτὸς ἦεν Ἀχιλλεύς.
[h] Αὐτίκα τῷ μὲν ἔπειτα κατ' ὀφθαλμῶν χέεν ἀχλὺν
Πηλείδῃ Ἀχιλῆϊ· ὁ δὲ μελίην εὔχαλκον
Ἀσπίδος ἐξέρυσεν μεγαλήτορος Αἰνείαο·
Καὶ τὴν μὲν προπάροιθε ποδῶν Ἀχιλῆος ἔθηκεν,
Αἰνείαν δ' ἔσσευεν ἀπὸ χθονὸς ὑψόσ' ἀείρας·
Πολλὰς δὲ στίχας ἡρώων, πολλὰς δὲ καὶ ἵππων
Αἰνείας ὑπεράλτο, θεοῦ ἀπὸ χειρὸς ὀρούσας·
Ἷξε δ' ἐπ' ἐσχατιὴν πολυάϊκος πολέμοιο·
Ἔνθα δὲ Καύκωνες πόλεμον μετὰ θωρήσσοντο·
Τῷ δὲ μάλ' ἐγγύθεν ἦλθε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
γρ. ἀτέοντα — Αἰνεία, τίς σ' ὧδε θεῶν * ἀτίοντα κελεύει
Ἀντὶ Ἀχιλλῆος πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι,
Ὃς σεῦ ἅμα κρείσσων καὶ φίλτερος ἀθανάτοισιν;
Ἀλλ' ἀναχωρῆσαι, ὅτε κεν συμβλήσεαι αὐτῷ,
[i] Μὴ καὶ ὑπὲρ μοῖραν δόμον Ἄϊδος εἰσαφίκηαι·
Αὐτὰρ ἐπεί κ' Ἀχιλεὺς θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπῃ,
Θαρσήσας δὴ ἔπειτα μετὰ πρώτοισι μάχεσθαι.
Οὐ μὲν γάρ τίς σ' ἄλλος Ἀχαιῶν ἐξεναρίξει.
Ὣς εἰπὼν, λίπεν αὐτόθ', ἐπεὶ διεπέφραδε πάντα·
Αἶψα δ' ἔπειτ' Ἀχιλῆος ἀπ' ὀφθαλμῶν σκέδασ' ἀ-
Θεσπεσίην. ὁ δ' ἔπειτα μέγ' ἐξίδεν ὀφθαλμοῖσιν· (χλὺν
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
Ὢ πόποι, ἦ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι.
Ἔγχος μὲν τόδε κεῖται ἐπὶ χθονός, οὐδέ τι φῶτα
Λεύσσω τῷ ἐφέηκα, κατακτάμεναι μενεαίνων.
Ἦ ῥα καὶ Αἰνείας φίλος ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Ἦεν, ἀτάρ μιν ἔφην μὰψ αὔτως εὐχετάασθαι.
Ἐρρέτω· οὔ οἱ θυμὸς ἐμεῦ ἔτι πειρηθῆναι
Ἔσσεται, ὃς καὶ νῦν φύγεν ἄσμενος ἐκ θανάτοιο.
Ἀλλ' ἄγε δὴ Δαναοῖσι φιλοπτολέμοισι κελεύσας,
Τῶν ἄλλων Τρώων πειρήσομαι ἀντίος ἐλθών.

Dardani, quē Saturnides præ omnibus dilexit liberis
Qui ex se nati sunt mulieribusq́; mortalibus.
Iam enim Priami genus odit Saturnius:
Nunc autem iam Aeneæ vis Troianis imperabit,
Et filij filiorum, qui quidē in posterum nati fuerint.
Huic aūt respōdit deinde pulchris oculis veneran-
Neptune, ipse tu in mentibus tuis respice (da Iuno:
Aeneam, an ipsum seruabis, an sines
A Pelide Achille interfici fortem existentem.
Nam sanè nos multa iurauimus iuramenta
Omnes inter deos, ego & Pallas Minerua,
Nunquam à Troianis auersuras esse malum diem,
Neq; si quando Troia infesto igne tota flagraret
Incensa, incendant autem bellicosi filij Achiuorum.
Sed postquā hoc audiuit Neptunꝰ quassator terræ,
Perrexit ire perq́; pugnam, & per strepitū hastarum.
Peruenit autē vbi Aeneas, & inclytus erat Achilles:
Confestim. v. huic quidē deinde ob oculos fudit caliginē
Pelidæ Achilli: hic autem lanceam bene ferratam
Scuto extraxit magnanimi Aeneæ,
Et hanc quidem ante pedes Achillis posuit:
Aeneam aūt agilē reddidit à terra in altum tollēs:
Multos aūt ordines Heroum, multosq́; etiā equorum
Aeneas supersiliebat dei à manu actus:
Peruenit aūt ad extremam partem impetuosi belli:
Ibi verò Caucones ad bellum armabantur:
Hunc. a. valdè propè venit Neptunus quassator terræ,
Et ipsum vociferans verbis velocibus allocutus est:
Aenea, quis te sic deorum tui negligentem iubet
Contra Achillem præliari & pugnare,
Qui te simul melior, & charior immortalibus?
Sed recede quandocunq; obuiaueris ipsi,
Ne & præter fatum domum Plutonis ingrediaris.
Sed postquā Achilles mortē & fatū assecutus fuerit,
Audens deinceps inter primos pugna.
Non enim aliquis te alius Achiuorum interficiet.
Sic fatus, reliquit illic postquā significauit omnia:
Mox verò deinde Achillis ab oculis dispersit nebulam
Densam: hic autem deinde clarè vidit oculis:
Indignabundus autē dixit erga suū elatum animū:
Papę certè magnum miraculum hoc oculis video:
Hasta quidem hæc iacet in terra, neq; virum
Video in quem emisi, interficere cupiens:
Certē & Aeneas dilectus immortalibus dijs
Erat, sed ipsum putabam frustrà sic gloriari.
Valeat, non ei animus me amplius experiri
Erit, qui & nunc fugit lubens à morte.
Sed agè, iam Danaos bellicosos adhortatus,
Alios Troianos experiar obuius veniens.

COMMENTARIVS.

a Πηλείδη, μὴ δή μ' ἐπέεσσι] Achillis orationem altera oratione retundit Aeneas, eoq; se inferiorem non esse docere conatur, sed indirectò, vt credo, argumento, in quo anteà ab eodem peccatum fuisse monebamus. Etenim à generis splendore se commendat, à quo tamen fortitudo non descendit: quæ propria & insita nobis non est, non habemus quòd ob alienam gloriemur.

Nam genus & proauos & quæ non fecimus ipsi, *Vix ea nostra voco* —.

Hac autem occasione arrepta inserit Poëta Troianæ historiæ partem præcipuam, quod ad regnum & ipsum tandem Aeneam pertinebat. Docet enim regum Troianorum successionem vsque ad Priamum, cui nos aliunde lucem clariorem faciemus. Res itaque sic se habet. Dardanus, vt ex Lycophronis interprete, Tzetze & alijs collegit Canterus Nou. lect. lib. 1. cap. 1. è Samothracia proficiscens, siue diluuio territus, siue fratris infortunio commotus fuit, ad oppositum ex altera ripa collem enatauit: vbi cùm sedem vellet figere, Apollinis oraculo, ne id faceret, monitus est, quòd ille collis Atæ seu Noxæ sacer esset, ideòque eius incolas infortunium maneret. Inde Dardanus ad alium collem, qui Scamandrius dicebatur, concessit, & in eo Dardaniam vrbem extruxit. Posterioribus deinde temporibus Ilus, cùm in certamine victoriam obtinuisset, assumptis iuuenibus quinquaginta & totidem puellis, vaccam quandam vagantem secutus est: quoniam ita iusserat oraculum, vt, vbi illa primùm

primùm procubuisset, vrbem conderet. Tandem ad Noxæ collem, à quo Dardanus abactus fuerat, deuenit, ibique Ilium extruxit. Hæc se de antiquitate Troiana reperisse dicit Canterus. Sed tota historia in studiosorũ gratiam altiùs est repetenda. Atlas ex Pleione Oceani filia septem suscepit filias, quæ Pleiades cognominatæ sunt, inter quas Electra fuit, quam Iupiter compressit, & ex ea nati sunt Iasion & Dardanus. Iasion cùm Cererem deperiret, eique vim inferret, fulmine ictus interijt. At Dardanus fratris interitu (vulgatum Lexicon Poëticum tradit à Dardano Iasium interemptum, nescio vnde) mœstus Samothrace relicta in obiectam continentem tranauit, vbi Teucer Scamandri fluminis, Idææque Nymphæ filius regnabat: ab eo etiam qui regionem illam incolebant, Teucri vocabantur. A' quo Dardanus acceptus hospitio, atque in regni partem admissus, Bateam eius filiam in matrimonium duxit, ac vrbem Dardanum condidit. Mortuo Teucro vniuersam prouinciam Dardaniam appellauit: filios habuit duos, Ilum & Erichthonium: quorum ille sine liberis decessit, hic ducta Astyoche Simoëntis filia Troem suscepit: qui regnum adeptus regionem sui nominis Troiam fecit: ductaque Callirhoë Scamandri filia, Cleopatram ex ea filiã sustulit: mares autem tres Ilum, Assaracum, & Ganymedem. Ilus cùm in Phrygiam peruenisset, atque inibi ab Rege propositum certamen nactus esset, palæstra vicit, deditque illi rex præmij loco pueros quinquaginta & totidem puellas. At hæc ex oraculi sententia discolorem bouem adiecit, monuitque, vt vbi ea procubuerit, vrbem conderet. Hic bouem ipsam insequitur. Ea verò, simul atque ad Ates Phrygiæ tumulum (vel collem) peruenit, humi procumbit: quo in loco Ilus vrbem à se conditam, Ilium nominauit. Hic Eurydicem Adrasti filiam vxorem cepit, ex qua Laomedontem genuit: cui Strymo Scamandri filia, secundum quosdam, secundum alios Placia Atrei, & ex aliorum opinione Leucippi filia nupsit: ex qua Tithonum, Lamponem, Clytium, Icetaonem & Podarcem, qui posteà dictus est Priamus: fœminas autem Hesionem, Cillamque & Astyochem procreauit. Assaracus verò ex Hieromneme Simoëntis filia Capyn suscepit: cuius, & Themidis Ili filiæ Anchises filius fuit: ex hoc & Venere Aeneas & Lyceus, qui sine liberis decessit, nati sunt. Ganymedes verò ob corporis formam raptum per Aquilam Iupiter Deorum pincernam in cœlo constituit. Quæ omnia Apollodorus scribit lib 3. de orig. Deorum. Lubenter autem in hunc locum transcribi voluimus, vt hæc origo Troianorum & ipsius Aeneæ meliùs illustraretur. Neq; grauabimur ipsum Diodorum Siculum Rerum antiq. lib. 4. audire eadem scribentem, in eorum gratiam, quibus semper libri ad manus non sunt. Prouinciæ Troadi, inquit, prout vertit Pogius Florentinus, primus imperauit Teucrus, ex fluuio Scamandro atq; Idæa Nympha genitus: vir quidẽ egregius, & qui populos subditos Teucros à se nominauit. Teucro nata est filia, quã Dardanus Iouis filius vxorẽ sumpsit: regnoq; succedens, gentẽ de suo nomine Dardaniã dixit. Vrbem præterea sui nominis iuxta littus cõdidit. Huius Erichthonius filius primùm felicitate excelluit, & fortunis, quẽ & Homerus (hoc loco) scribit ditissimũ hominẽ fuisse, cui tres mille erant equi pascentes prata. Erichthonio natus est Tros, qui à se populos Troadas appellauit. Hic tres suscepit filios, Ilũ, Assaracũ, Ganymedẽ. Ilus cãpestria loca ad habitandũ eligens, vrbẽ insignẽ in Troade cõdidit, à se Ilium appellatam. Huius filius Laomedon Tithonum genuit, ac Priamum. Tithonus in Asiam orientem versus vsq. in Aethiopiam militans, dicitur genuisse ex Ida filium nomine Memnonem: qui cùm Troianis auxilium tulisset, postea ab Achille est interfectus. Priamus ex Hecuba vxore cùm alios multos tum Hectorem genuit: qui vir præclarus Troiano in bello fuit. Assaracus Dardanis imperans Capym genuit, ex quo Anchises natus est, exque eo & Venere Aeneas Troianorum clarissimus. Videndus est Dionys. Halic. antiq. Rom. lib. 1. Ganymedes omnium formosissimus à Dijs raptus est in pincernam Iouis. Hæc Diodorus pariter cum Homero, nisi quòd duos tantùm Laomedontis filios dicat, & Homerus quinque enumeret, vt itidem Apollodorus. Porrò hanc generis sui narrationem Aeneæ tribuit satis intempestiuo tempore, vt videtur: quod & ipsemet agnoscens paulò pòst dicit, ἀλλ' ἄγε μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα, quasi dicat: Agè verò Achilles, superfluum & intempestiuum est hoc nostrum colloquium: re nobis est demonstrandum, nos à tanta generis nobilitate factis non discrepare, quod ego hodierno die comprobabo. Ideò etiam prolixæ illi narrationi subiunxit: Hæc est origo generis mei, sed virtus à Ioue est. quasi dicat: Noli existimare hæc ideò à me commemorata, vt fortiorem me idcirco tantùm putem: noui enim non esse hoc à parentibus, sed Dei munus, quòd ipse cuilibet largiri potest: proinde ne crede tam prolixa me oratione vsum, vt congressum tuum subterfugerem, & verbis solùm negotium istud perageretur. Hoc enim muliebre est, & res admodum facilis. Ecquis enim opprobrijs se inuicem proscindendi finem fecerit? Quare agè, & experiamur quid vterque nostrûm possit.

b αἱ δ' ὅτε μὲν σκιρτῷεν] Eleganter leuitatem, agilitatem & celeritatem horum pullorum expressit, sed hyperbolicè & conuenienter tamen propter ortum, quem à Borea vento deducunt. Idem de Camilla scripsit Virg. 7. Aeneid,

Illa vel intactæ segetis per summa volaret
Gramina, nec teneras cursu læsisset aristas,
Vel mare per medium fluctu suspensa tumenti
Ferret iter, celeres nec tingeret æquore plantas.

c τὸν καὶ ἀνηρέψαντο θεοὶ] A' Dijs raptum quoque fuisse Ganymedem, simpliciter dixit Diodorus Homerum sequutus: sed alij, vt Apollodorus, ab Aquila Iouis iussu cùm in Ida monte venaretur, quod Fulgentius Mythol. 1. de bellica præda intelligit: ait enim Iouem aquilæ insignibus pugnasse. Vid. Hyg. Poet. Astron. lib. a cap. de aquila. Porrò cùm hoc loco filium Trois faciat Ganymedem Homerus, mirari satis non possum, quid Hyginus diuersa & Homero & sibijpsi duobus locis scribat. Primùm in opusculo fabularum cap. 224. ait eum esse Assaraci filium: sed cap. 271. Erichthonij filium. Rei veritas ex Homero & alijs, quos suprà laudauimus, petenda est. Alia de Ganymedis raptu circumferunt, vt ex nostro Eustathio discimus. Nam alij dicunt raptum eum à Tantalo, mortuumque in venatione, & sepultum in Olympo Mysio: alij dicunt à Minoë, & raptus locum Harpagen appellari: dicunt etiam eum, cùm vis ipsi illata fuisset, de rupe præcipitem se dedisse: quod vt patrem laterer, renunciarunt patri factum commentitium, illum nube & cœli tempestate ac turbine quodam subreptum, vt Iouis esset pincerna.

d νήπιος, οὐδ' ἐνόησε] Stultum appellat Achillem, quod tam fragilem clypeũ sibi esse arbitraretur, vt ab Aeneæ hasta penetrari posset, neque cogitaret ea quæ diuina sunt, à mortalibus perfringi non posse. Enimuerò adeò est imbecilla mortalitas, vt ne quidem iuuante Deo satis sibi tuta plerunq; videatur, vnde cum fortitudine sua timorem etiam aliquem cõiunctum habuit Achilles, quòd à Poëta confictum est: vt intelligeremus rem Achilli cum fortissimo etiam heroë, cuius robur extimuerit, fuisse: & hoc pacto Aeneam quoque commendat, cui etiam regnum ipsum Troianum paulò pòst tribuit.

e ἀλλ' ἄγεθ' ἡμεῖς περ μιν ὑπὲκ θανάτου ἀγάγωμεν] Cùm Neptunus à Græcorum parte esset, mirum videri potest, cur iam Troiano homini auxilietur, quod præuaricatoris esse videtur: quin & reliquos etiam Deos in suam sententiam pellicit. Sed ille oratione sua docet factum istud, quod ipse molitur, culpa carere. primùm, quòd si moriatur, iniustè & sine causa sit moriturus. nam segnius paulò se in hoc bello ideo gerebat Aeneas, quòd illius iniquitatem videret. Iniquum ergo esse arbitratur Neptunus, vt Aeneas propter Paridis scelus occumbat. Deinde, quia pij hominis commiseratione moueatur: tertiò quòd fatum Aeneæ non sit, hodierno die interire. Diuinus est igitur affectus ille, Deum pijs & sanctis viris opitulari, vbi notandum est, intellexisse etiam Poëtam præmia probitatis & sanctitatis suæ homines apud Deum nancisci, quod ipsis in media periculorum turba confidentiæ argumentum non exiguum suppeditat. Quod autem ad secundum spectat, vbi Neptunus ait opem esse Aeneæ ferendam, quòd ei fatum non sit adhuc mori: idem demiror, quod anteà aliquando demiratus sum. Ecquid enim opus est alio auxilio! An potest fatum vllo modo aoreuerti? Sed hoc sic interpretor, nimirum vt fatum est Aeneæ hodie Achillis manu non cadere: sic idem esse fatum, vt ipsi Neptunus auxiliaretur: itaque quod ipse facit, non est præter fatum, sed cum ipso fato coniunctum. Videbatur autem vtriusq; herois animositate vtriq; paratam mortem, & quasi decretum fati præuersum iri, quod ex rei simplici specie dictum est, & prout ignorantes fati iudicãt. Ecquis enim aliud sentiat, si duos congredi fortiter viderit? Solius ergo Dei est de statuto cuiq; interitus die decernere, vnde quod plerunque homines in eo casu statuunt, solet ipse peruertere. Itaque Neptunus hoc loco inducitur fati Aeneæ gnarus & conscius, proinde ex eodem Aeneæ fert opem.

f ἤδη γὰρ Πριάμου] Ostendit Neptunus cur seruatum Aeneam velint fata & ipse Iupiter, quia videlicet exosum est iam ipsi genus Priami, credo propter parentis Laomedontis perfidias, & ipsius Priami filiorumq; eius iniustitiam, quam in retinenda Helena exercent. Itaque docet reseruari Aeneam ad ipsum regnum, ex quo Priami gens decidet. Quod nobis examinandum est. Hoc itaque vaticinium quidam interpretati sunt de Romani Imperij ortu & diuturnitate, vt in suis etiam Scholijs annotauit Giphanius: quod etiam intellexerit Apollo apud Virg. 3. Aeneid. vbi Aeneæ sic vaticinatur, hunc locum perspicuè adumbrans:

Hic domus Aeneæ cunctis dominabitur oris,
Et nati natorum & qui nascentur ab illis.

Sed vt dicam quod sentio, ista Virgilius ad suam detorsit mentem, legisseq; videtur pro πάντεσσι, καὶ παίδων. Nam Homerus omnino regnum istud Aeneæ in Troianorum finibus concludit, vt docet Strabo lib. 13. vbi aliæ quoque huius loci interpretationes memoran-

rantur, quas huc transcribere è re nostra est. Τὸν δ' Αἰνείαν φασὶν, inquit, μετ' Ἀγχίσου τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ παιδὸς Ἀσκανίου λαὸν ἀθροίσαντα πλεῦσαι· καὶ οἱ μὲν οἰκῆσαι περὶ τὸν Μακεδονικὸν Ὄλυμπον φασίν· οἱ δὲ περὶ Μαντίνειαν τῆς Ἀρκαδίας, κτίσαι Καπύας, ἀπὸ Κάπυος θέμενον τοὔνομα τῷ πολίσματι· οἱ δ' εἰς Αἰγέσταν κατενεχθέντα τῆς Σικελίας σὺν Ἐλύμῳ (Xylander vellet legi Ἐλύμῳ) Τρωῒ, καὶ Ἔρυκα, καὶ Λιλύβαιον κατασχεῖν, καὶ ποταμοὺς περὶ Αἰγέσταν προσαγορεῦσαι, Σκάμανδρον καὶ Σιμόεντα, εἶτ' ἐλθόντα εἰς τὴν Λατίνην μεῖναι κατά τι λόγιον τὸ κελεῦον μένειν ὅπου ἂν τὴν τράπεζαν κατέδηται. συμβῆναι δ' ἐν τοῖς Λατίνοις (sic enim legendum docet Xylander) περὶ τὸ Λαουίνιον τοῦτο, ἄρτου μεγάλου τεθέντος ἀντὶ τραπέζης κατ' ἀπορίαν (male in vulgatis ἀπειρίαν, vt docuit idem Xylander) καὶ ἅμα ἀναλωθέντος τοῖς ἐπ' αὐτῷ κρέασιν. Ὅμηρος μέντοι συμφωνεῖν οὐδέτερα ἔοικε, οὐδὲ τοῖς περὶ τὴν ἀρχηγέτιν τῆς Σκήψεως λεχθεῖσιν. ἐμφαίνει γὰρ μεμενηκότα τὸν Αἰνείαν ἐν τῇ Τροίᾳ, καὶ διαδεδεγμένον τὴν ἀρχὴν, καὶ παραδεδωκότα παισὶ παίδων τὴν διαδοχὴν αὐτῆς, ἠφανισμένης μὲν τῆς τῶν Πριαμιδῶν γενεᾶς. Ἤδη γὰρ Πρίαμον, &c. οὕτω δ' οὐδ' ἡ τῶν Σκηψίων διαδοχὴ σῴζοιτ' ἄν. Πολὺ δὲ μᾶλλον τοῖς ἑτέροις διαφωνεῖ τοῖς μέχρι καὶ Ἰταλίας αὐτοῦ τὴν πλάνην λέγουσι, καὶ αὐτόθι ποιοῦσι τὴν καταστροφὴν τοῦ βίου. ἔνιοι δὲ γράφουσι· Νῦν δὲ δὴ Αἰνείαο γένος πάντεσσιν ἀνάξει, τοὺς Ῥωμαίους λέγοντες. Quæ postrema sententia à Strabone quidem non refellitur, & res olim fuit in ambiguo, an in Italiam Aeneas venerit. Sed Titus Liuius id satis constare dicit, & vt rem indubitabilem refert: quod & Heraclides confirmabat, vt refert Solinus cap. 1. Sed Manetho Aegyptius scribit, anno Dynastiæ Diapolitanorum tertio venisse Aeneam in Italiam ad Latinum & Euandrum Tyrrhenos: vbi Ascanius anno septimo Latinis imperauerit. Optimè & copiosissimè omnium id probat Dionysius Halicarnas. lib. 1 antiq. Roman. vbi post longam narrationem, qua Aeneæ nauigationem in Italiam descripsit. In hanc autem nauigationem, inquit, vt vertit Gelenius, describendam necessariò digressus sum, quandoquidem scriptores partim negant Aeneam cum Troianis venisse in Italiam, partim alium quendam venisse dicunt non Anchisæ ac Veneris filium: quidam Ascanium Aeneæ filium, alij quosdam alios. Sunt qui Veneris filium Aeneam dicunt deducta manu suorum in Italiam, domum reuersum apud Troiam regnasse, & post obitum reliquisse regni successorem Ascanium, eiusque progeniem tenuisse id regnum longo tempore: vt opinor decepti, non rectè intellectis versibus Homericis. nam is Poeta in Iliade sua facit Neptunum Aeneadum fata prædicentem in hanc sententiam: νῦν δὲ δὴ Αἰνείαο βίη Τρώεσσιν ἀνάξει Καὶ παῖδες παίδων, τοί κεν μετόπισθε γένωνται. Intelligentes igitur Homerum sciuisse horum virorum imperium in Phrygia, quasi verò non possent in Italia regnum Troianorum tenere, reditum Aeneæ commenti sunt. Sed quid vetabat, ne Aeneas Rempub. sociorum administraret, vel apud exteros? &c. nam hoc argumentum pluribus author ille persequitur. Vnde vides diuersitatē in Strabone & Dionysio, quod ad huius loci explicationem. Deus nouit vtrum sit verius, vt ipsius Halicarnassæi verba eodem libro vsurpem. Siue ergo apud Troiam, siue alibi regnum Aeneæ fato promittitur: sciendum est, quod ex Acusilao refert Didymus, Venerem cùm resciuisset (Πριάμου ἐκπεσόντος) Priamidarum dissipato imperio, Anchisæ posteros regnaturos, Anchisæ iam ætate prouecto & senescente concubuisse: vnde cùm Aeneam peperisset. & prætextum euertendæ Priamidarum potestatis quæreret, dicitur Paridem Helenæ desiderio inflammasse: qua rapta specie quidem externa Troianis auxiliabatur sed seuera eorum victoriam quasi mercata est, ne omnino desperantes Helenam restituerent, id est, sub vmbra sui præsidij, quod ipsis specie tenus exhibebat, rem ita protraxit & distulit, vt hac spe obstinatiores facti Priamidæ tandem à Græcis profligarentur, saluo & superstite Aenea, cui sceptrum seiebat reseruari. Vt autem varietate etiam placeamus, sunt qui scribant, vt est apud Natalem lib. 4. Aeneam post captam Troiam obtinuisse libertatem, & facultatem quicquid vellet efferendi, qui patrem, vxorem, filium, deos penates capiens Atho montem conscendit, ibique vrbem condidit, quam de suo nomine Aeneadem appellauit. Alij dicunt Aeneam captiuum vnà cum Andromache datum fuisse Neoptolemo Achillis filio, & in patriam Achillis Thessaliam deportatum, vt scriptum fuit à Lesche, qui paruam Iliada composuit. Versus breuitatis causa omittimus, quos apud Natalem leges.

g Ἐννοσίγαι', αὐτὸς σὺ μετὰ φρεσί] Respondet Neptuno Iuno cæterorum Deorum nomine, maximè verò Mineruæ & suo, astrictas se iuramento Troianis non auxiliandi, relinquere se tamen ipsius Neptuni arbitrio Aeneæ opitulari, vel non. vbi docet Poeta, quàm tenaces iuramenti nos esse oporteat.

h αὐτίκα τῷ μὲν ἔπειτα] Sic Aeneam seruauit Neptunus, vt ipsi Achilli tamen iniuriam non fecerit. nam hastam, quam in Aeneam erat iaculatus, ipsi restituit, nequid sibi subreptum aut ablatum dolo conquereretur. Apparet autem hoc loco ingeniosa confictio, quam Poeta commentus est in Aenea eripiendo.

i μὴ καὶ ὑπὲρ μοῖραν] Quid sit ὑπὲρ μοῖραν mori, initio Iliadis diximus: vnde huius loci etiam interpretatio petenda est.

Ἦ, καὶ ἐπὶ στίχας ἆλτο· [a] κέλευε δὲ φωτὶ ἑκάστῳ,
Μηκέτι νῦν Τρώων ἑκὰς ἕστατε δῖοι Ἀχαιοί,
Ἀλλ' ἄγ', ἀνὴρ ἄντ' ἀνδρὸς ἴτω, μεμάτω δὲ μάχεσθαι,
Ἀργαλέον δέ μοι ἐστὶ καὶ ἰφθίμῳ περ ἐόντι,
Τοσσούσδ' ἀνθρώπους ἐφέπειν, καὶ πᾶσι μάχεσθαι.
Οὐδέ κ' Ἄρης, ὅσπερ θεὸς ἄμβροτος, οὐδέ κ' Ἀθήνη,
Τοσσῆσδ' ὑσμίνης ἐφέποι στόμα, καὶ πονέοιτο.
Ἀλλ' ὅσσον μὲν ἐγὼ δύναμαι χερσίν τε ποσίν τε,
Καὶ σθένει, οὔ μ' ἔτι φημὶ μεθησέμεν οὐδ' ἠβαιόν. χ' οὔ μέ τι
Ἀλλὰ μάλα στίχος εἶμι διαμπερὲς, οὐδέ τιν' οἴω
Τρώων χαιρήσειν, ὅς τις σχεδὸν ἔγχεος ἔλθῃ.
Ὣς φάτ' ἐποτρύνων. Τρώεσσι δὲ φαίδιμος Ἕκτωρ
Κέκλεθ' ὁμοκλήσας, φάτο δ' ἴμεναι ἄντ' Ἀχιλῆος·
[b] Τρῶες ὑπέρθυμοι μὴ δείδιτε Πηλεΐωνα.
Καί κεν ἐγὼν ἐπέεσσι καὶ ἀθανάτοισι μαχοίμην,
Ἔγχει δ' ἀργαλέον, ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτεροί εἰσιν.
Οὐδ' Ἀχιλεὺς πάντεσσι τέλος μύθοις ἐπιθήσει,
Ἀλλὰ τὸ μὲν τελέει, τὸ δὲ καὶ μεσσηγὺ κολούει.
Τοῦ δ' ἐγὼ ἀντίος εἶμι, καὶ εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν,
Εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικε, μένος δ' αἴθωνι σιδήρῳ.
Ὣς φάτ' ἐποτρύνων· οἱ δ' ἀντίοι ἔγχε' ἄειραν
Τρῶες· τῶν δ' ἄμυδις μίχθη μένος, ὦρτο δ' ἀϋτή.
Καὶ τότ' ἄρ' Ἕκτορα εἶπε παραστὰς Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ἕκτορ, μηκέτι πάμπαν Ἀχιλλῆϊ προμάχιζε,
Ἀλλὰ κατὰ πληθύν τε καὶ ἐκ φλοίσβοιο δέδεξο,
Μή πώς σ' ἠὲ βάλῃ, ἠὲ σχεδὸν ἄορι τύψῃ.
Ὣς ἔφαθ'. Ἕκτωρ δ' αὖτις ἐδύσετο οὐλαμὸν ἀνδρῶν,
Ταρβήσας, ὅτ' ἄκουσε θεοῦ ὄπα φωνήσαντος.

Dixit, & in ordines saltt, imperauitq; viro cuiq;,
Ne amplius nunc à Troianis procul state diui Achiui:
Sed age, vir cōtra virum eat, paratusq; sit pugnare:
Difficile autem mihi est, & forti licet existenti,
Tot homines insequi & cum omnibus pugnare:
Ne Mars quidem qui deus immortalis est, neq; Minerua
Tanti prælij insequeretur aciem, & pugnaret.
Sed quantū quidem ego possum manibusq; pedibusq;,
Et robore, nō me ãpli' puto remissurū esse, ne q. paulu-
Sed valdè p catervã ibo penitus, neq; aliquē puto (lū:
Troū gauisurū esse, quicunq; propè hastã meã venerit.
Sic dixit incitans. Troianos verò illustris Hector
Hortabaẽ minat' (affirmabat. a. ire se cōtra Achillē)
Troiani magnanimi, ne timete Achillem.
Etenim ego verbis vel cum immortalibus pugnarem,
Hasta verò arduū est, quoniam multò fortiores sunt.
Neq; Achilles omnibus finem sermonibus imponet.
Sed hoc quidem pficiet. hoc. a. in medio infectum sinet:
Huic. a. ego cōtrarius vado, etsi igni manib. similis est,
Etsi igni manib. similis est. robore aūt ardenti ferro.
Sic dixit incitans: hi aūt aduersi hastas tollebant
Troēs: horū. a. simul mistū est robur, ortusq; est clamor.
Et tunc Hectorē allocutus est astans Phœbus Apollo,
Hector, ne amplius omnino cum Achille congredi-
are ante aciem,
Sed per multitudinem & ex tumultu excipe illum,
Ne te vel iaculetur eminus, vel cominus ense feriat.
Sic dixit: Hector. a. rursus ingressus est globū viro-
Territus, quando audiuit dei vocē loquentis: (rum

Ἐν δ' Ἀ-

Ἐν δ᾽ Ἀχιλεὺς Τρώεσσι θόρε φρεσὶν εἱμένος ἀλκὴν,
Σμερδαλέα ἰάχων. πρῶτον δ᾽ ἕλεν Ἰφιτίωνα,
Ἐσθλὸν, Ὀτρυντεΐδην, πολέων ἡγήτορα λαῶν,
Ὃν νύμφη τέκε νηῒς Ὀτρυντῆϊ πτολιπόρθῳ,
Τμώλῳ ὑπὸ νιφόεντι, Ὕδης ἐν πίονι δήμῳ·
Τὸν ῥ᾽ ἰθὺς μεμαῶτα βάλ᾽ ἔγχει δῖος Ἀχιλλεὺς,
Μέσσην κὰκ κεφαλήν· ἡ δ᾽ ἄνδιχα πᾶσα κεάσθη·
Δούπησεν δὲ πεσών· ὁ δ᾽ ἐπεύξατο δῖος Ἀχιλλεὺς,
Κεῖσαι Ὀτρυντεΐδη, πάντων ἐκπαγλότατ᾽ ἀνδρῶν,
Ἐνθάδε τοι θάνατος, γενεὴ δέ τοι ἐστ᾽ ἐπὶ λίμνῃ
Γυγαίῃ, ὅθι τοι τέμενος πατρώϊόν ἐστιν,
Ὕλλῳ ἐπ᾽ ἰχθυόεντι, καὶ Ἕρμῳ δινήεντι.
Ὣς φάτ᾽ ἐπευχόμενος· τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψε·
Τὸν μὲν Ἀχαιῶν ἵπποι ἐπισσώτροις δατέοντο
Πρώτῃ ἐν ὑσμίνῃ· ὁ δ᾽ ἐπ᾽ αὐτῷ Δημολέοντα,
Ἐσθλὸν ἀλεξητῆρα μάχης, Ἀντήνορος υἱὸν,
Νύξε κατὰ κρόταφον κυνέης διὰ χαλκοπαρῄου.
Οὐδ᾽ ἄρα χαλκείη κόρυς ἔσχεθεν. ἀλλὰ δι᾽ αὐτῆς
Αἰχμὴ ἱεμένη ῥῆξ᾽ ὀστέον, ἐγκέφαλος δὲ
Ἔνδον ἅπας πεπάλακτο· δάμασσε δέ μιν μεμαῶτα·
Ἱπποδάμαντα δ᾽ ἔπειτα καθ᾽ ἵππων ἀΐξαντα,
Πρόσθεν ἕθεν φεύγοντα, μετάφρενον οὔτασε δουρί.
Αὐτὰρ ὁ θυμὸν ἄϊσθε καὶ ἤρυγεν, ὡς ὅτε ταῦρος
Ἤρυγεν ἑλκόμενος Ἑλικώνιον ἀμφὶ ἄνακτα,
Κούρων ἑλκόντων· γάνυται δέ τε τοῖς Ἐνοσίχθων·
Ὣς ἄρα τόν γ᾽ ἐρυγόντα λίπ᾽ ὀστέα θυμὸς ἀγήνωρ.
Αὐτὰρ ὁ βῆ σὺν δουρὶ μετ᾽ ἀντίθεον Πολύδωρον
Πριαμίδην. τὸν δ᾽ οὔτι πατὴρ εἴασκε μάχεσθαι,
Οὕνεκά οἱ μετὰ παισὶ νεώτατος ἔσκε γόνοιο,
Καί οἱ φίλτατος ἔσκε. πόδεσσι δὲ πάντας ἐνίκα.
Δὴ τότε νηπιέῃσι ποδῶν ἀρετὴν ἀναφαίνων,
Θῦνε διὰ προμάχων, ἧος φίλον ὤλεσε θυμόν.
Τὸν βάλε μέσσον ἄκοντι ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς,
Νῶτα παραΐσσοντος, ὅθι ζωστῆρος ὀχῆες
Χρύσειοι σύνεχον, καὶ διπλόος ἤντετο θώρηξ·
Ἀντικρὺ δὲ διέσχε παρ᾽ ὀμφαλὸν ἔγχεος αἰχμή·
Γνὺξ δ᾽ ἔριπ᾽ οἰμώξας, νεφέλη δέ μιν ἀμφεκάλυψε
Κυανέη, προτὶ οἷ δ᾽ ἔλαβ᾽ ἔντερα χερσὶ λιασθείς.
Ἕκτωρ δ᾽ ὡς ἐνόησε κασίγνητον Πολύδωρον
Ἔντερα χερσὶν ἔχοντα λιαζόμενον ποτὶ γαίῃ,
Κάρ ῥά οἱ ὀφθαλμῶν κέχυτ᾽ ἀχλὺς, οὐδ᾽ ἄρ᾽ ἔτ᾽ ἔτλη
Δηρὸν ἑκὰς στρωφᾶσθ᾽, ἀλλ᾽ ἀντίος ἦλθ᾽ Ἀχιλῆϊ,
Ὀξὺ δόρυ κραδάων, φλογὶ εἴκελος. αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ὣς εἶδ᾽, ὡς ἀνέπαλτο, καὶ εὐχόμενος ἔπος ηὔδα,
Ἐγγὺς ἀνὴρ ὃς ἐμόν γε μάλιστ᾽ ἐσεμάσσατο θυμὸν,
Ὅς μοι ἑταῖρον ἔπεφνε τετιμένον. οὐδ᾽ ἂν ἔτι δὴν
Ἀλλήλους πτώσσοιμεν ἀνὰ πτολέμοιο γεφύρας.
Ἦ, καὶ ὑπόδρα ἰδὼν προσεφώνεεν Ἕκτορα δῖον,
Ἆσσον ἴθ᾽, ὥς κεν θᾶσσον ὀλέθρου πείραθ᾽ ἵκηαι.
Τὸν δ᾽ οὐ ταρβήσας προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Πηλείδη, μὴ δή μ᾽ ἐπέεσσί γε, νηπύτιον ὥς,
Ἔλπεο δειδίξεσθαι, ἐπεὶ σάφα οἶδα καὶ αὐτὸς
Ἠμὲν κερτομίας ἠδ᾽ αἴσυλα μυθήσασθαι·
Οἶδα δ᾽ ὅτι σὺ μὲν ἐσθλὸς, ἐγὼ δὲ σέθεν πολὺ χείρων.
Ἀλλ᾽ ἤτοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,
Αἴ κέ σε χειρότερός περ ἐὼν ἀπὸ θυμὸν ἕλωμαι,
Δουρὶ βαλών· ἐπεὶ καὶ ἐμὸν βέλος ὀξὺ πάροιθεν.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δόρυ, καὶ τό γ᾽ Ἀθήνη

Inq. Achilles Troianos insilijt mentib. indutus robur.
Horrendè vociferans: primum. a. interfecit Iphitiona
Strenuũ, Otryntidem, multorum ductorẽ populorũ,
Quẽ nympha peperit Nais Otrynteo vrbiũ euersori,
Tmolo sub niuoso, Hydæ ĩ opulẽto populo. (i. ciuitate)
Hũc. q. rectà ruentẽ pcußit hasta diuus Achilles (est.
Medium per caput: id. a. in duas partes totum fissum
Insonuitq. cadens: hic. a. gloriabatur diuus Achilles,
Iaces Otryntide, omnium terribilißime virorum:
Hic sanè tibi mors: genus autem tibi est ad lacum
Gygæum, vbi tibi ager paternus est
Hyllum ad piscosum, & Hermum vorticosum.
Sic dixit iactabũd': hũc. v. caligo in oculis obtexit.
Hũc qdẽ Achiuorũ equi canthis rotarũ contriuerunt
Prima in acie: hic verò post hunc, Demoleontem
Strennum auersorem pugnæ Antenoris filium
Pupugit in tempus per galeam æreas genas habentẽ:
Nec sanè ærea galea prohibuit, sed per ipsam
Cuspis acta rupit os: cerebrumq;
Intus omne fœdatum est: interfecit. v. ipsum ruentem in se.
Hippodamantem verò deinde ab equis desilientem,
Ante se fugientem in dorso vulnerauit hasta:
Sed hic animam efflabat & mugiebat, vt quũ taur⁹
Mugijt tractus Heliconiũ circũ regẽ (i. Neptun. arã)
Adolescentibus trahentibus gaudetq. his Neptunus:
Sic vtiq. huius mugientis reliquit ossa animus elatus.
Sed hic iuit cum hasta in diuinum Polidorum
Priamidem, quẽ neutiquam pater sinebat pugnare:
Eo quod ipsi inter omnes minimus erat natu.
Et ei charißimus erat pedibus verò omnes vincebat.
Iam tum iuuenili inscitia pedum virtutem ostentãs,
Currebat p ppugnatores, quousq. charũ pdidit ani-
Hũc pcußit mediũ iaculo velocipes diu' Achilles (mũ.
In tergum, dum prætercurreret, vbi balteum fibulæ
Aureæ colligabant, & duplex concurrebat thorax:
E regione. a. penetrauit iuxta vmbilicũ hastæ cuspis:
Et in genua procidit eiulans: nebula. a. ipsum obtexit
Nigra: ad se. v. collegit intestina manib. inclinatus.
Hector autem postquam vidit fratrem Polydorum
Viscera manibus tenentem aduolutum terræ.
Eius oculis offusa est caligo, neq. amplius sustinuit
Diu procul versari, sed contrarius venit Achilli
Acutam hastam vibrans flammæ similis. sed Achilles
Vt vidit, statim exilijt, & iactabũdus verbum dixit:
Propè est vir qui meum maximè confecit animum,
Qui mihi amicũ interfecit honoratũ, neq. sanè diuti⁹
Inuicem subterfugitabimus per belli semitas,
Dixit, et toruè intuit⁹ allocutus est Hectorẽ nobilẽ:
Propiùs accede, vt celeriter mortis fines consequaris.
Hunc. a. non territus allocutus est bellicosus Hector:
Pelide, ne me verbis puerulum veluti
Speres perterrefacturum te: quoniã pbè noui & ipse
Et conuicia & dicta superba loqui:
Scio. a. quod tu quidẽ fortis, ego. v. te multò inferior,
Sed certè quidem hæc Deorum in genibus sita sunt:
Si tibi inferior quamuis existens, animam exemero
Hasta iaculatus, quoniã et meum telũ acutũ antè est.
Dixit, & quatiens emisit hastam, & hãc Minerua

Πνοιῇ Ἀχιλλῆος πάλιν ἔτραπε κυδαλίμοιο,
Ἦκα μάλα ψύξασα· τὸ δ' ἂψ ἵκεθ' Ἕκτορα δῖον,
Αὐτοῦ δὲ προπάροιθε ποδῶν πέσεν· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἐμμεμαὼς ἐπόρουσε, κατακτάμεναι μενεαίνων,
Σμερδαλέα ἰάχων· τὸν δ' ἐξήρπαξεν Ἀπόλλων
Ῥεῖα μάλ', ὥστε θεὸς, ἐκάλυψε δ' ἄρ' ἠέρι πολλῇ.
Τρὶς μὲν ἔπειτ' ἐπόρουσε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς
Ἔγχεϊ χαλκείῳ, τρὶς δ' ἠέρα τύψε βαθεῖαν·
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπέσσυτο δαίμονι ἶσος,
Δεινὰ δ' ὁμοκλήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
γρ. νῦν δ' Ἐξαῦ* νῦν ἔφυγες θάνατον κύον· ἦ τέ τοι ἄγχι
Ἦλθε κακόν· νῦν αὖτέ σ' ἐρύσατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ὧι μέλλεις εὔχεσθαι ἰὼν ἐς δοῦπον ἀκόντων·
Ἦ θήν σ' ἐξανύω γε καὶ ὕστερον ἀντιβολήσας,
Εἴ πού τις καὶ ἔμοιγε θεῶν ἐπιτάῤῥοθός ἐστι·
Νῦν δ' ἄλλους Τρώων ἐπιείσομαι, ὅν κε κιχείω.
Ὣς εἰπὼν, Δρύοπ' οὖτα κατ' αὐχένα μέσσον ἄκοντι·
Ἤριπε δὲ προπάροιθε ποδῶν. ὁ δὲ τὸν μὲν ἔασε,
Δημοῦχον δὲ Φιλητορίδην ἠΰν τε μέγαν τε
Καγγόνυ δουρὶ βαλὼν ἠρύκακε· τὸν μὲν ἔπειτα
Οὐτάζων ξίφεϊ μεγάλῳ, ἐξαίνυτο θυμόν.
Αὐτὰρ ὁ Λαόγονον καὶ Δάρδανον, υἷε Βίαντος,
γρ. ὁρμηθεὶς Ἄμφω* ἐφορμηθεὶς ἐξ ἵππων ὦσε χαμᾶζε,
Τὸν μὲν δουρὶ βαλὼν, τὸν δὲ σχεδὸν ἄορι τύψας.
Τρῶα δ' Ἀλαστορίδην· ὁ μὲν ἀντίος ἤλυθε γούνων,
γρ. εὖ Εἴ πως* σῷ πεφίδοιτο λαβὼν, καὶ ζωὸν* ἀφείη,
γρ. ἀφήῃ Μηδὲ κατακτείνειεν, ὁμηλικίην ἐλεήσας,
Νήπιος, οὐδὲ τὸ ᾔδη ὃ οὐ πείσεσθαι ἔμελλεν.
Οὐ γάρ τι γλυκύθυμος ἀνὴρ ἦν, οὐδ' ἀγανόφρων,
Ἀλλὰ μάλ' ἐμμεμαώς· ὁ μὲν ἥπτετο χείρεσι γούνων,
Ἱέμενος λίσσεσθ', ὁ δὲ φασγάνῳ οὖτα καθ' ἧπαρ·
Ἐκ δέ οἱ ἧπαρ ὄλισθεν, ἀτὰρ μέλαν αἷμα κατ' αὐτοῦ
Κόλπον ἐνέπλησεν, τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψε
Θυμοῦ δευόμενον· ὁ δὲ Μούλιον οὖτα παραστὰς
Δουρὶ κατ' οὖς· εἶθαρ δὲ δι' οὔατος ἦλθ' ἑτέροιο
Αἰχμὴ χαλκείη· ὁ δ' Ἀγήνορος υἱὸν Ἔχεκλον
Μέσσην κὰκ κεφαλὴν ξίφει ἤλασε κωπήεντι.
Πᾶν δ' ὑπεθερμάνθη ξίφος αἵματι· τὸν δὲ κατ' ὄσσε
Ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή.
Δευκαλίωνα δ' ἔπειθ' ἵνα τε ξυνέχουσι τένοντες
Ἀγκῶνος, τῇ τόνγε φίλης διὰ χειρὸς ἔπειρεν
Αἰχμῇ χαλκείῃ· ὁ δέ μιν μένε χεῖρα βαρυνθεὶς,
Πρόσθ' ὁρόων θάνατον. ὁ δὲ φασγάνῳ αὐχένα θείνας,
Τῆλ' αὐτῇ πήληκι κάρη βάλε· μυελὸς αὖτε
Σφονδυλίων ἔκπαλθ'· ὁ δ' ἐπὶ χθονὶ κεῖτο τανυσθείς.
Αὐτὰρ ὁ βῆ ῥ' ἰέναι μετ' ἀμύμονα Πείρεω υἱὸν
Ῥίγμον, ὃς ἐκ Θρῄκης ἐριβώλακος εἰληλούθει.
Τὸν βάλε μέσσον ἄκοντι, πάγη δ' ἐν νηδύϊ χαλκός·
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων· ὁ δ' Ἀρηΐθοον θεράποντα
Ἂψ ἵππους στρέψαντα, μετάφρενον ὀξέϊ δουρὶ
Νύξ', ἀπὸ δ' ἅρματος ὦσε· κυκήθησαν δέ οἱ ἵπποι.
Ὡς δ' ἀναμαιμάει βαθέ' ἄγκεα θεσπιδαὲς πῦρ
Οὔρεος ἀζαλέοιο, βαθεῖα δὲ καίεται ὕλη,
Πάντῃ τε κλονέων ἄνεμος φλόγα εἰλυφάζει·
Ὣς ὅγε πάντῃ θῦνε σὺν ἔγχεϊ, δαίμονι ἶσος,
Κτεινομένους ἐφέπων· ῥέε δ' αἵματι γαῖα μέλαινα.
Ὡς δ' ὅτε τις ζεύξῃ βόας ἄρσενας εὐρυμετώπους
γρ. ἐϋκτιμένῃ Τριβέμεναι κρῖ λευκὸν* εὐτροχάλῳ ἐν ἀλωῇ,

Flatu ab Achille retrorsum conuertit glorioso,
Sensim admodum spirans: illaq; reuersa est ad Hectorem nobilem,
Ipsiusq; ante pedes cecidit: sed Achilles
Furens irruit occidere cupiens,
Horrendùm clamans: illum.v.eripuit Apollo
Facilè admodũ, vtpote De⁹: operuitq; nebula multa.
Ter quidem deinde irruit velocipes diuus Achilles
Hasta area, terq; nebulam percussit profundam:
Sed quando iam quartò impetijt dæmoni similis,
Grauiter clamans verbis velocibus allocutus est:
Rursus nũc effugisti mortem canis: certè tibi propè
Venit exitiũ: nunc rursus te liberauit clarus Apollo,
Cui debes vota facere receptus intra sonitũ iaculorũ.
Attamen te conficiã & imposterum obuiam factus,
Si fortè aliquis etiam mihi deorum adiutor est.
Nũc.a.alios Troianos aggrediar quẽcũq; assecut⁹ fuero.
Sic locut⁹ Dryopẽ vulnerauit p̃ ceruicẽ mediã iaculo:
Cecidit.a.ante pedes: ille.a.hunc quidẽ reliquit,
Demochum verò Philetoridẽ amplumq; magnumq;
In genu hasta percutiẽs detinuit: hũc quidem deinde
Vulnerans ense magno, abstulit animam.
Sed hic Laogonum & Dardanum filios Biantis,
Ambos adortus ex equis depulit in terram,
Hũc.q.lãcea iaculatus, illũ.v. cominus ense verberãs.
Troẽm.a.Alastoridem, hic.q.obuius venit, genua,
Si quo modo sibi parceret, p̃hẽdẽs, et viuũ dimitteret,
Neq; interficeret, coæqualem ætatem miseratus.
Stultus, neq; hoc nouerat quod non persuasurus erat.
Non enim quid mitis vir erat, neq; benignus,
Sed valdè ferox. hic quidem tangebat manib. genua,
Cupiẽs precari. ille.a.ense vulnerauit eum ad hepar.
Eius.a.hepar excidit, & ater sanguis ex ipso
Sinum impleuit: huncq; caligo in oculis texit
Animo deficiẽtẽ. ille.v.rurs⁹ Muliũ vulnerauit astãs
Hasta ad aurem: moxq; per aurem iuit alteram
Cuspis area: ille.a.Agenoris filium Echeclum
Medium per caput gladio percussit manubriato:
Totus autẽ incaluit ensis sanguine: hunc.v. in oculis
Cepit nigra mors & fatum potens.
Deucalionẽ autem deinde, vbi connectunt se nerui
Cubiti, hâc illum charam per manum confodit
Cuspis area, hic.v.ipsum expectauit manu grauatus,
Præ se videns mortem. ille.a.gladio ceruicẽ verberãs
Procul cum ipsa galea caput proiecit, medulla rursus
Vertebris exilijt: hic.a.in terra iacuit extensus.
At ipse perrexit ire in strenuum Pirei filium
Rhigmum, qui è Thracia fertili venerat,
Hũc percussit mediũ telo: fixumq; est in ventre ferrũ:
Decidit autem è curru. hic aũt Areïthoum famulum
Retrò equos conuertentem in dorso acuta hasta
Pupugit, eq; curru depulit, turbati sunt.a.eius equi.
Quemadmodũ.a.furit p̃ profundas valles ingẽs ignis
Montis aridi: profunda autem accenditur sylua,
Et vbiq; quatiens ventus flammam circumuoluit:
Sic hic vbiq; currebat cum lancea dæmoni similis,
Occisos insequens: fluebat autẽ sanguine terra nigra.
Vt.a. quando quis subiugauit boues mares latifrõtes
Ad terendum hordeum album rotunda in area.

Ῥίμφα

Ῥίμφα τε λέπτ' ἐγένοντο βοῶν ὑπὸ πόσσ' ἐριμύκων,
Ὣς ὑπ' Ἀχιλλῆος μεγαθύμου μώνυχες ἵπποι
Στεῖβον ὁμοῦ νέκυάς τε καὶ ἀσπίδας· αἵματι δ' ἄξων
Νέρθεν ἅπας πεπάλακτο, καὶ ἄντυγες αἳ περὶ δίφρον,
Ἃς ἄρ' ἀφ' ἱππείων ὁπλέων ῥαθάμιγγες ἔβαλλον,
Αἵ τ' ἀπ' ἐπισσώτρων. ὃ δ' ἵετο κῦδος ἀρέσθαι
Πηλείδης, λύθρῳ δὲ παλάσσετο χεῖρας ἀάπτους.

Citoq́; tenuia fiūt boū sub pedib. veh emēter mugien-
Sic sub Achille magnanimo vnica vngulæ equi (tiū:
Calcabāt simul mortuosq́; & clypeos: sanguine. a. axis
Infrà totus fœdabatur, et orbes qui circa currū erant,
Quos ab equorum vngulis guttæ aspergebant,
Quæq́; à cathis subsiliebant: is. a. cupiebat gloriā refer-
Pelides: tabe verò maculabat manus inaccessas. (re

COMMENTARIVS.

a ἆλτο δὲ φωνήσας.] Præcedunt, ex consuetudine militari, ducum exhortationes ad milites, quibus eos ad fortiter pugnandum incitant. Primùm ergo Achilles suos Aenea sibi sublato ope diuina, vt ipsemet agnouit, id est, leui illa velitatione præmissa ad acrius certamen impellit, quod cominus peragitur, in quo optimi & strenui ducis munere se defuncturum pollicetur: quod in eo vertitur, vt suæ fortitudinis & strenuitatis exemplo ad parem operam milites conciret. Poterat autem quispiam ipsi obijcere, Et quid tibi, Achilles, opera nostra opus est, cuius tanta est virtus in bello, vt adminiculo alieno egere non videaris? Minimè verò inquit ille: prælium tam operosum & arduum cum gente numerosa ab vno solo confici nō potest: ne siquidem Mars aut Minerua susceperint, nedum ego qui Dijs longè sum inferior. Conferat ergo quisque vestrûm operam suam in præsens negotium, nullus sibi adinuicem desit: ego pro virili mea parte neq; vt spero, infeliciter, non deero.

b Τρώεσσι ὑπέρθυμοι.] Exauditum Achillem ab Hectore verisimile est. nam & illud ipse idem innuit sua cohortatione, qua in milites vtitur. Eleuat enim Achillis iactantiam, qua se non sine Troianorum pernicie & strage pugnaturum confidebat. Etenim, inquit ille, facilè est Achilli hæc dicere, nullum est negotium sic se venditandi. eo enim pacto cum Dijs ipsis pugnauero: (& hoc est quod Aeneas anteà dicebat, στρεπτὴ δὲ γλῶσσ' ἐστὶ βροτῶν, &c.) sed vbi ad rem ventum est, ea manu exequi, quæ ore profuderis, hoc opus, hic labor est. Proinde non est quòd illius iactantiam pertimescatis. Etenim vt ipse quædam faciat quæ dixerit, at infectam partem etiam non exiguam relinquet. Quin & inueniet ille parem sibi cum quo congrediatur: siquidem & si totus ignis sit, fortiter ipsi pro vestra defensione me opponam. Feruor tamen ille Hectoris paululum restinguetur, ab Apolline, qui eum in media turba præliari iubebit, neq. Aeneam imitari, qui seorsim ab exercitu & in prima acie Achilli sese ausus est opponere.

c Ἑλικώνιον ἀμφὶ ἄνακτα.] Multi existimarunt, vt refert Strabo lib. 8. Poetam hoc loco Panionici sacrificij mentionem facere, quod in agro Prienensi Iones Neptuno conficiunt, quando & Prienenses ab Helica se ortos aiunt: augetq; iis coniecturæ fidem id, quòd de tauro dicitur: tum enim se perlitare eo sacrificio Iones putant, cùm taurus inter operandum mugit. Vnde colligebant, Poetam deductione Ionicæ coloniæ posteriorem fuisse. Alij verò hoc ad ipsam Helicem transferunt, quod etiam ipse Strabo probare videtur, & Pausan. in Achaicis. Fuit autem Helice vrbs ab Aegio 40. stadijs distans, vt ibidem ait Paus. in qua fuit Ionibus religiosissimū Neptuni Heliconij templum: apud quem vide in hanc rem plura. & apud Strab. eodem lib. 8. Porrò sciendum est, taurum vt animal furibundum Neptuno immolari, cuius magis eo delectari creditur propter maris impetum & vndarum boatum, cui assimilatur. Sed & Apollini, cùm ob nimium calorem excitaret pestem, Marti, & Plutoni solitus est taurus immolari. Hinc. Virg. Aen. 6.

Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo. *Tum regi Stygio nocturnas inchoat aras,*
Et solida imponit taurorum viscera flammis

d υἱὸν ἀντίθεον Πολύδωρον.] Ne quis homonymia Polydori fallatur, sciendum est hunc qui ab Achille interfectus est, Priami fuisse filium, ex Laothoe Altæi regis Lelegum filia: eum verò quem Euripides & Virgilius memorant filium quidem Priami, sed ex Hecuba.

e ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα.] Egregiè facit Hector, qui Achillem se longè præstantiorem non reformidat, cùm in Dei manu victoria posita sit, non in solo hominis robore. Hinc est quòd fortiores ab imbecillioribus plerunq; superantur: quod si illi animo reuoluerint, cauebunt ne roboris & fortitudinis audacia nimis exultent, qua nihil potest esse incertius aut instabilius. Illa autem Hectoris confidentia aduersus Achillem, Apollinis eguit auxilio.

f ἦ θήν σ' ἐξανύω.] Est quædam [illegible] ad Hectoris mortem. Vt autem Hectorem ope diuina ereptum sibi fuisse agnoscit, sic etiam Dei alicuius auxilio alias se cum illo pugnaturum minatur, ne hoc præsidio se nimis tutum fore confidat Hector, vt se etiam Dijs charum perinde ac ipsum esse ostendat. Atqui & idem in hoc ipso certamine expertus est. Dicitur enim Minerua ab ipso hastam Hectoris auertisse, retrorsum ipsam impellens flatu: id est ab ipso Achille, in quem iacta erat, in ipsum Hectorem, qui illam proiecerat.

g ὡς δ' ἀναμαιμάει.] Hæc ignis comparatio ad pugnandi alacritatem designandam in hoc nostro Poëta frequentissima est, sed hoc loco elegantissimè omnium effertur. Sic antea Achillem Hector similem igni dicebat, & candenti ferro.

h ὡς δ' ὅτε τις ζεύξῃ.] Notandus est mos triturandi veterum cum bobus iunctis, quem apud Iudæos fuisse constat ex illis verbis, οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. Hinc est quod legimus apud Aelianum lib. 4. c. 25. remedium, ne boues in triturando spicas edant. Locus insignis, & non vulgaris: [illegible] Id est, Ne boues in area ad trituram accommodata spicas interim edant, dum proculcant, eorum bubulo fimo nares illinendæ sunt. Quæ astuta machinatio perficit, ab illarum vt sese esu abstineant. Hoc nimirum animal huiusmodi tetri odoris aspersione deterritum, nihil, ne si fame quidem acerrima premeretur, vnquam ederet. Quod per transennam scripsi, ne mancum & mutilum tam breue potissimum caput laudarem.

FINIS LIBRI XX. HOM. ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Φ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

Τῶν Τρώων εἰς δύο διαιρεθέντων μέρη, τοὺς μὲν εἰς τὴν πόλιν, τοὺς δὲ εἰς τὸν Σκάμανδρον Ἀχιλλεὺς διώκει, καὶ δυοκαίδεκα νεανίας ζωγρεῖ εἰς ποινὴν Πατρόκλου· ἀναιρεῖ δὲ Λυκάονα τὸν Πριάμου καὶ Ἀστεροπαῖον. Ἔπειτα τοῦ ποταμοῦ πλημμυροῦντος κινδυνεύοντα αὐτὸν σώζει Ἥφαιστος, ἐμπρήσας τὸν ποταμὸν καὶ τὸ πεδίον. Μετὰ τοῦτο θεῶν μάχη γίνεται πρὸς ἀλλήλους. Ἀχιλλέα δὲ Ἀπόλλων εἴργει Ἀγήνορι ὁμοιωθεὶς, καὶ φεύγων ἐξαπατᾷ, ἕως οἱ Τρῶες διασώζονται εἰς τὴν πόλιν.

ARGVMENTVM VIGESIMIPRIMI LIBRI *Homeri Iliadis.*

TROIANIS in duas diuisis partes, hos quidem ad ciuitatem, illos autem ad Scamandrū, Achilles persequitur: & duodecim iuuenes viuos capit in vltionem Patrocli: Lycaonem autem filiū Priami & Asteropæum interficit. Posteà fluuio inundante periclitātem ipsum seruat Vulcanus, incendens fluuium & campum. Post hæc deorum pugna fit inter ipsos. Achillem. a. Apollo impedit Agenori assimulatus: & fugiens decipit, donec Troiani salui perueniunt ad ciuitatem.

Ἀλλ'

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Φ, μόγος Αἰακίδαο παρ' ὄχθαις ποταμοῖο.

Ἄλλη.

Παραποτάμιος μάχη.

Ἀλλ' ὅτε δὴ πόρον ἷξον ἐϋρρεῖος ποταμοῖο
Ξάνθου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς,
Ἔνθα διατμήξας, τοὺς μὲν πεδίονδε δίωκε
γ. Ἀχαιοὶ ἀπ' Πρὸς πόλιν, ἧπερ Ἀχαιοὶ ἀτυζόμενοι φοβέοντο
Ἤματι τῷ προτέρῳ, ὅτε μαίνετο φαίδιμος Ἕκτωρ.
Τῇ ῥ' οἵ γε προχέοντο πεφυζότες· ἠέρα δ' Ἥρη
Πίτνα πρόσθε βαθεῖαν, ἐρυκέμεν· ἡμίσεες δὲ
Ἐς ποταμὸν εἰλεῦντο βαθύρροον ἀργυροδίνην.
Ἐν δ' ἔπεσον μεγάλῳ πατάγῳ, βράχε δ' αἰπὰ ῥέεθρα,
Ὄχθαι δ' ἀμφὶ περὶ μεγάλ' ἴαχον· οἱ δ' ἀλαλητῷ
Ἔννεον ἔνθα καὶ ἔνθα, ἑλισσόμενοι κατὰ δίνας.
Ὡς δ' ὅθ' ὑπὸ ῥιπῆς πυρὸς ἀκρίδες ἠερέθονται
Φευγέμεναι ποταμόνδε, τὸ δὲ φλέγει ἀκάματον πῦρ
Ὄρμενον ἐξαίφνης, ταὶ δὲ πτώσσουσι καθ' ὕδωρ·
Ὣς ὑπ' Ἀχιλλῆος Ξάνθου βαθυδινήεντος
Πλῆτο ῥόος κελάδων ἐπιμὶξ ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν.
γ. ὄχθη. Αὐτὰρ ὁ διογενὴς δόρυ μὲν λίπεν αὐτοῦ ἐπ' *ὄχθαις,
γ. ἔσθορε Κεκλιμένον μυρίκῃσιν, ὁ δ' *ἔνθορε δαίμονι ἶσος,
Φάσγανον οἶον ἔχων, κακὰ δὲ φρεσὶ μήδετο ἔργα·
Τύπτε δ' ἐπιστροφάδην, τῶν δὲ στόνος ὄρνυτ' ἀεικὴς
Ἄορι θεινομένων, ἐρυθαίνετο δ' αἵματι ὕδωρ.
Ὡς δ' ὑπὸ δελφῖνος μεγακήτεος ἰχθύες ἄλλοι
Φεύγοντες πιμπλᾶσι μυχοὺς λιμένος εὐόρμου,
Δειδιότες (μάλα γάρ τε κατεσθίει ὅν κε λάβῃσιν)
γ. δινοι Ὣς Τρῶες ποταμοῖο κατὰ δεινοῖο ῥέεθρα
Πτῶσσον ὑπὸ κρημνούς. ὁ δ' ἐπεὶ κάμε χεῖρας ἐναίρων,
Ζωοὺς ἐκ ποταμοῖο δυώδεκα λέξατο κούρους,
Ποινὴν Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο θανόντος·
γ. τοὺς δ' *Τοὺς ἐξῆγε θύραζε τεθηπότας, ἠΰτε νεβρούς·
Δῆσε δ' ὀπίσσω χεῖρας ἐϋτμήτοισιν ἱμᾶσι,
Τοὺς αὐτοὶ φορέεσκον ἐπὶ στρεπτοῖσι χιτῶσι·
Δῶκε δ' ἑταίροισιν κατάγειν κοίλας ἐπὶ νῆας.
γ. δαϊζέμεναι Αὐτὰρ ὁ ἂψ ἐπόρουσε, *κτεινάμεναι μενεαίνων.
Ἔνθ' υἷι Πριάμοιο συνήντετο Δαρδανίδαο
Ἐκ ποταμοῦ φεύγοντι Λυκάονι, τόν ῥά ποτ' αὐτὸς
Ἦγε λαβὼν ἐκ πατρὸς ἀλωῆς οὐκ ἐθέλοντα,
Ἐννύχιος προμολών· ὁ δ' ἐρινεὸν ὀξέϊ χαλκῷ
Τάμνε νέους ὅρπηκας, ἵν' ἅρματος ἄντυγες εἶεν.
Τῷ δ' ἄρ' ἀνώϊστον κακὸν ἤλυθε δῖος Ἀχιλλεύς·
γ. ἐπέρασσε Καὶ τότε μέν μιν Λῆμνον ἐϋκτιμένην *ἐπέρασσε
Νηυσὶν ἄγων, ἀτὰρ υἱὸς Ἰήσονος ὦνον ἔδωκε.
Κεῖθεν δὲ ξεῖνός μιν ἐλύσατο, πολλὰ δ' ἔδωκεν
Ἴμβριος Ἠετίων, πέμψεν δ' ἐς δῖαν Ἀρίσβην·
Ἔνθεν ὑπεκπροφυγὼν πατρώϊον ἵκετο δῶμα.
Ἕνδεκα δ' ἤματα θυμὸν ἐτέρπετο οἷσι φίλοισιν,
Ἐλθὼν ἐκ Λήμνοιο· δυωδεκάτῃ δέ μιν αὖτις
Χερσὶν Ἀχιλλῆος θεὸς ἔμβαλεν, ὅς μιν ἔμελλε
Πέμψειν εἰς Ἀΐδαο, καὶ οὐκ ἐθέλοντα νέεσθαι.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς
Γυμνὸν ἄτερ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος, οὐδ' ἔχεν ἔγχος,

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Φ, labor Aeacidæ ad ripas fluuij.

Aliud.

Pugna ad flumen.

SED postquam ad alueum peruenerunt pulchrè fluentis fluuij
Xãthi verticosi, quẽ immortalis genuit Iupiter,
Ibi diuidens eos, hos quidẽ per campum insequebatur
Ad vrbem, quâ alij turbati fugerant
Die superiori, quando furebat illustris Hector:
Illac hi profundebãtur in fugã versi: caligine.a. Iuno
Offudit antè dẽsã vt inhiberet. dimidij.v. (habẽtẽ,
In fluuiũ voluebãtur profundifluũ, argẽteos vortices
Inciderũtq́ magno strepitu: insonuerãt.a. alta fluẽta,
Ripæ.a. circũ circa valdè resonuerunt: hi.v. clamore
Innatabant huc & illuc conuoluti per vortices.
Sicut.a. quando ab iniectu ignis locustæ euolant
Vt fugiant ad fluuium: ardetq́ indefatigatus ignis
Excitatus repentè: hæ.v. subeũt præ timore aquam:
Sic ab Achille Xanthi profundos vortices habentis
Implebatur fluxus resonans mixtim equisq́ & viris.
Sed hic nobilis hastam quidem reliquit illic ad ripas,
Abditam myricis: ipse verò insilijt dæmoni similis
Gladiũ solũ habẽs: mala.v. mentib. cogitabat opera:
Verberabat.a. circũ circa: horũ.a. gemit' excitabat
Ense cæsorũ: rubescebatq́ sanguine aqua. (fœdus
Sicut autẽ à Delphino ingẽti pisces alij minores (tes:
Fugiẽtes, implẽt cauernas portus tutas stationes habẽ
Formidantes (mox enim deuorat quemcũq́ ceperit.)
Sic Troiani fluuij per impetuosi fluenta
Abdebant sese ad rupes: is.a. vt fatigauit manus cædendo,
Viuos è fluuio duodecim delegit iuuenes,
Pœnam Patrocli Menætiadæ mortui:
Hos eduxit foras è fluuio pauidos tanquã hinnulos,
Ligauit autem à tergo manus bene scissis loris,
Quæ ipsi ferebant super bene tortas tunicas:
Tradidit autem socijs deducere concauas ad naues.
At ipse iterum irruit interficere cupiens:
Illic filio Priami obuiam factus est Dardanidæ
Ex fluuio fugienti Lycaoni: quem olim ipsemet
Duxit arreptum ex patris horto non volentem,
Per noctem accedens: is verò caprifici acuto ære
Incidebat nouellos ramos, vt curru orbes essent.
Huic.a. inopinatum malum venit nobilis Achilles.
Et tũc quidẽ ipsum in Lemnũ bene conditã vẽdidit
Nauibus abducens, sed filius Iasonis precium dedit.
Illinc.a. hospes ipsum redemit, multa autem dedit
Imbrius Eetio misit autem ad nobilem Arisbem.
Inde clàm suffugiens paternam venit in domum:
Vndecim autẽ dies animũ oblectabat cũ suis amicis,
Reuersus ex Lemno: duodecimo.v. ipsum rursus
Manibus Achillis Deus iniecit, qui ipsum erat
Missurus ad Plutonis domũ, etiam non volentem ire.
Hunc igitur vt agnouit velocipes nobilis Achilles
Nudum sine galeaq́ & scuto, neq́ habebat hastam,

(Ἀλλὰ

(Ἀλλὰ τὰ μέν ῥ' ἀπὸ πάντα χαμαὶ βάλε. τεῖρε γὰρ ἱδρὼς
Φεύγοντ' ἐκ ποταμοῦ, κάματος δ' ὑπὸ γούνατ' ἐδάμνα)
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
Ὢ πόποι, ἦ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι·
ᵉἮ μάλα δὴ Τρῶες μεγαλήτορες, οὕσπερ ἔπεφνον,
Αὖτις ἀναστήσονται ὑπὸ ζόφου ἠερόεντος·
Οἷον δὴ καὶ ὅδ' ἦλθε φυγὼν ὑπὸ νηλεὲς ἦμαρ,
Λῆμνον ἐς ἠγαθέην πεπερημένος· οὐδέ μιν ἔσχε
Πόντος ἁλὸς πολιῆς, ὃ πολέας ἀέκοντας ἐρύκει.
Ἀλλ' ἄγε δὴ καὶ δουρὸς ἀκωκῆς ἡμετέροιο
Γεύσεται, ὄφρα ἴδωμαι ἐνὶ φρεσὶν ἠδὲ δαείω
Ἢ ἄρ' ὁμῶς καὶ κεῖθεν ἐλεύσεται, ἦ μιν ἐρύξει
Γῆ φυσίζοος, ἥ τε καὶ κρατερόν περ ἐρύκει.
Ὣς ὥρμαινε μένων· ὁ δέ οἱ σχεδὸν ἦλθε τεθηπώς,
Γούνων ἅψασθαι μεμαώς, πέρι δ' ἤθελε θυμῷ
Ἐκφυγέειν θάνατόν τε κακὸν καὶ κῆρα μέλαιναν.
Ἤτοι ὁ μὲν δόρυ μακρὸν *ἀνέσχετο δῖος Ἀχιλλεύς,
Οὐτάμεναι μεμαώς, ὁ δ' ὑπέδραμε καὶ λάβε γούνων
Κύψας. ἐγχείη δ' ἄρ' ὑπὲρ νώτου ἐνὶ γαίῃ
Ἔστη ἱεμένη χροὸς *ἄμμεναι ἀνδρομέοιο.
Αὐτὰρ ὁ τῇ ἑτέρῃ μὲν ἑλὼν ἐλλίσσετο γούνων,
Τῇ δ' ἑτέρῃ ἔχεν ἔγχος ἀκαχμένον, οὐδὲ μεθίει·
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
ᶠΓουνοῦμαί σ' Ἀχιλεῦ· σὺ δέ μ' αἴδεο, καί μ' ἐλέησον·
Ἀντί τοί εἰμ' ἱκέταο διοτρεφὲς αἰδοίοιο.
Πὰρ γὰρ σοὶ *πρώτῳ πασάμην Δημήτερος ἀκτήν,
Ἤματι τῷ ὅτε μ' εἷλες ἐϋκτιμένῃ ἐν ἀλωῇ,
Καί μ' ἐπέρασσας, ἄνευθεν ἄγων πατρός τε φίλων τε,
Λῆμνον ἐς ἠγαθέην· ἑκατόμβοιον δέ τοι ἦλφον·
Νῦν δὲ λύμην τρὶς τόσσα πορών. ἠὼς δέ μοί ἐστι
Ἥδε δυωδεκάτη, ὅτ' ἐς Ἴλιον εἰλήλουθα,
Πολλὰ παθών, νῦν αὖ με τεῇς ἐν χερσὶν ἔθηκε
ᵍΜοῖρ' ὀλοή. μέλλω που ἀπήχθεσθαι Διὶ πατρί,
Ὅς με σοὶ αὖτις ἔδωκε· μινυνθάδιον δέ με μήτηρ
Γείνατο Λαοθόη, θυγάτηρ Ἄλταο γέροντος,
Ἄλτεω, ὃς Λελέγεσσι φιλοπτολέμοισιν ἀνάσσει,
Πήδασον αἰπήεσσαν ἔχων *ἐπὶ Σατνιόεντι.
Τοῦ δ' ἔχε θυγατέρα Πρίαμος, πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας·
Τῆς δὲ δύω γενόμεσθα, σὺ δ' ἄμφω δειροτομήσεις.
Ἤτοι τὸν πρώτοισι μετὰ πρυλέεσσι δάμασσας
Ἀντίθεον Πολύδωρον, ἐπεὶ βάλες ὀξέϊ δουρί.
Νῦν δὲ δὴ ἐνθάδ' ἐμοὶ κακὸν ἔσσεται· οὐ γὰρ ὀΐω
Σὰς χεῖρας φεύξεσθαι, ἐπεί ῥ' ἐπέλασσέ γε δαίμων.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι,
Μή με κτεῖν', ʰἐπεὶ οὐχ ὁμογάστριος Ἕκτορός εἰμι,
Ὅς τοι ἑταῖρον ἔπεφνεν ἐνηέα τε κρατερόν τε.
Ὣς ἄρα μιν Πριάμοιο προσηύδα φαίδιμος υἱός,
Λισσόμενος ἐπέεσσιν, ἀμείλικτον δ' ὄπ' ἄκουσε,
Νήπιε, μή μοι ἄποινα πιφαύσκεο, μηδ' ἀγόρευε.
Πρὶν μὲν γὰρ Πάτροκλον ἐπισπεῖν *μόρσιμον ἦμαρ,
Τόφρα τί μοι πεφιδέσθαι ἐνὶ φρεσὶ φίλτερον ἦεν
Τρώων, καὶ πολλοὺς ζωοὺς ἕλον ἠδ' ἐπέρασσα.
Νῦν δ' οὐκ ἔσθ' ὅς κεν θάνατον φύγῃ, ὅν κε θεός γε
Ἰλίου προπάροιθεν ἐμῇς ἐν χερσὶ βάλῃσι,
*Συμπάντων Τρώων, πέρι δ' αὖ Πριάμοιό γε παίδων.
Ἀλλὰ φίλος, θάνε καὶ σύ. ⁱτίη ὀλοφύρεαι αὔτως;
Κάτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων.
Οὐχ ὁράᾳς οἷος καὶ ἐγώ, καλός τε μέγας τε,

(Namq; hæc q. omnia in terram abiecerat: cõficiebat enim sudor
Fugientem è fluuio: labor aũt subtus genua lassabat)
Indignabundus dixit erga suũ magnanimũ animũ:
Papæ certè magnum miraculũ istud oculis video,
Profectò iã Troiãi magnanimi, quos quidẽ interfeci,
Rursus resurgent à caligine obscura:
Qualiter iam & hic venit vitato infausto die,
Lemnum in clarã venundatus: neq; ipsum detinuit
Profunditas maris cani, quæ multos inuitos coërcet.
Sed agè iam & hastæ spiculum nostræ
Gustabit, vt videam in mentibus & intelligam,
An similiter & illinc euadet, an ipsum retinebit
Terra alma, quæ fortem etiam coërcet.
Sic cogitabat manẽs: is. v. prope eũ venit trepidus,
Genua cõtingere cupiẽs: valdè. n. desiderabat animo
Effugere mortemq; malam & fatum nigrum.
Certè hic quidem hastã longã sustulit diuus Achilles, χ. αἰχμὴ
Vulnerare cupiens. hic. a. accurrit & prehẽdit genua
Procumbens: hasta. v. supra dorsum in terra
Stetit, cupiens corpore satiari virili. (genua: χ. ἄμμεν
Cæterùm hic altera manu quidem capiẽs supplicabat
Altera. v. tenebat lanceam acutam, neq; demittebat,
Et eum supplicans verbis velocibus allocutus est,
Genua tua tãgo Achilles, tu. a. me venerare, & mei
Loco tibi sũ supplicis, ô nobilis, venerãdi. miserere.
Apud te. n. primùm degustaui Cereris donum, χ. πρῶτα
Die illo quando me cepisti bene culto in horto,
Vt me vendidisti procul abducens à patreq; amicisq;
Lemnũ in clarã: centum boum preciũ. a. tibi inueni.
Nunc. v. redimerer ter tantũ dans: dies. n. mihi est
Hæc duodecima, ex quo in Ilium appuli
Multa perpessus: nũc rursum me tuis in manib. posuit
Fatum crudele. debeo fortaßis odio esse Ioui patri,
Qui me tibi rursus tradidit: breuis aui. a. me mater
Peperit Laothoë filia Altæ senis,
Altæ, qui Lelegis bellicosis præest,
Pedasum altam obtinens prope Satnioentem fluuiũ. χ. Σατνιόεντι
Huius. a. habuit filiam Priamus: multas quoque alias:
Ex hac antẽ duo nati sum⁹: tu. v. vtrũq; obtruncabis:
Illum quidem primos inter pedites domuisti
Dijs parẽ Polydorũ, postquã iaculatus es acuta hasta.
Nunc. v. sane hic mihi malum erit: non enim puto
Tuas man⁹ effugiturũ, postq̃ me tibi appropinquauit
Aliud. a. tibi dico: tu verò in mẽtibus pone tuis: (deus.
Ne me interfice, quõiã nõ vterin⁹ frater Hectoris sum,
Qui tibi socium interemit mitemq; fortemq;.
Sic igitur ipsum Priami allocutus est illustris filius,
Supplicãs verbis: immite autem responsum audiuit:
Stulte, ne mihi p̃cia redẽptionis recense, neq; narra:
Antequam. n. Patroclus assecutus esset fatalem diem, χ. αἴσιμον
Intereà aliquid mihi parcere in mẽtibus gratius erat
Troianis, & multos viuos cepi, & vendidi:
Nunc. a. non est qui mortẽ effugiat: quemcunq; Deus
Ilium ante, meas in manus coniecerit
Omnium Troianorũ: præcipuè. v. Priami filiorum. χ. ἐκ πάντων
Sed amice morere & tu: quid ingemis frustra?
Occubuit & Patroclus, qui te multò præstantior erat.
Nonne vides qualis & ego pulcherq; magnusq;?

Πατρὸς

Πατρὸς δ' εἴμ' ἀγαθοῖο, θεὰ δέ με γείνατο μήτηρ.
Ἀλλ' ἔπι τοι καὶ ἐμοὶ θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή.
κ. δείλη, Ἔσσεται, ἢ ἠὼς, ἢ* δείλης, ἢ μέσον ἦμαρ,
κ. ἄρει Ὁππότε τις καὶ ἐμεῖο* ἄρει ἐκ θυμὸν ἕληται,
Ἤ ὅ γε δουρὶ βαλὼν, ἢ ἀπὸ νευρῆφιν ὀϊστῷ.
Ὣς φάτο, τοῦ δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ.
Ἔγχος μέν ῥ' ἀφέηκεν, ὁ δ' ἕζετο χεῖρε πετάσσας
Ἀμφοτέρας. Ἀχιλλεὺς δ' ἐρυσσάμενος ξίφος ὀξὺ
Τύψε κατὰ κληῗδα παρ' αὐχένα, πᾶν δέ οἱ εἴσω
Δῦ ξίφος ἄμφηκες· ὁ δ' ἄρα πρηνὴς ἐπὶ γαίῃ
Κεῖτο ταθείς· ἐκ δ' αἷμα μέλαν ῥέε, δεῦε δὲ γαῖαν.
Τὸν δ' Ἀχιλλεὺς ποταμόνδε λαβὼν ποδὸς ἧκε φέρεσθαι,
Καί οἱ ἐπευχόμενος ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευεν.
k Ἐνταυθοῖ νῦν κεῖσο μετ' ἰχθύσιν, οἵ σ' ὠτειλῆς
Αἷμ' ἀπολιχμήσονται ἀκηδέες, οὐδέ σε μήτηρ
Ἐνθεμένη λεχέεσσι γοήσεται, ἀλλὰ Σκάμανδρος
Οἴσει δινήεις εἴσω ἁλὸς εὐρέα κόλπον.
κ. ὑπαλύξει Θρώσκων τις κατὰ κῦμα μέλαιναν φρῖχ' *ὑπαΐξει
κ. ὃς Ἰχθὺς, *ὥς κε φάγῃσι Λυκάονος ἀργέτα δημόν.
Φθείρεσθ', εἰς ὅ κεν ἄστυ κιχείομεν Ἰλίου ἱρῆς,
Ὑμεῖς μὲν φεύγοντες, ἐγὼ δ' ὄπιθεν κεραΐζων.
Οὐδ' ὑμῖν ποταμός περ ἐΰρροος ἀργυροδίνης
Ἀρκέσει, ᾧ δὴ δηθὰ πολέας ἱερεύετε ταύρους.
Ζωοὺς δ' ἐν δίνῃσι καθίετε μώνυχας ἵππους.
Ἀλλὰ καὶ ὣς ὀλέεσθε κακὸν μόρον, εἰς ὅ κε πάντες
Τίσετε Πατρόκλοιο φόνον καὶ λοιγὸν Ἀχαιῶν,
Οὓς ἐπὶ νηυσὶ θοῇσιν ἐπέφνετε νόσφιν ἐμεῖο.

Ex patre.a.nat' sum nobili: Dea.v.me peperit mater
Sed post te etiam mihi mors & fatum violentum
Erit, vel aurora, vel crepusculum, vel meridies,
Quando quis & mihi ferro animum auferet,
Siue is hasta iaculatus, siue à neruu sagitta.
Sic dixit, hui'.v.ibi soluta sunt genua et charũ cor:
Hastam quidem emisit. hic q; sedebat manus tendens
Ambas: Achilles.a.distringens ensem acutum,
Percussit iuxta compagem ad ceruicem: totusq; intrò
Penetrauit ensis anceps: ille.v.pron' in terra (terrā.
Iacebat extẽsus: extraq; sãguis ater fluebat, rigabatq;
Hunc.a. Achilles in fluuiũ arreptum pede misit ferri,
Et ei insultans verba velocia loquutus est:
Istic nunc iace cum piscibus, qui tibi vulneris
Sanguinem lambent securi, neq; te mater
Impositum lectis deflebit: sed Scamander
Feret vorticosus in maris latum sinum:
Saltãs aliquis per undã, sub nigrũ horrorẽ percurret
Piscis, quò deuoret Lycaonis album adipem.
Pereatis, donec vrbe potiamur Ilij sacri.
Vos quidem fugientes, ego.v. à tergo cedens:
Neq; vobis fluuius pulchrifluus, claris vorticibus
Proderit, cui iam diu multos sacrificatis tauros,
Viuos.a. in vorticibus immittitis vnungulos equos.
Sed & sic peribitis dira morte, quoad omnes
Luatis Patrocli cædem & interitum Achiuorum,
Quos apud naues citas interfecistis, absente me.

COMMENTARIVS.

a ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς.] Quæritur, cur cùm omnes fluuij ex Oceano oriantur & fluãt (quod ego ex Orpheo doceo, vbi de Oceano sic loquitur in hymnis, ἐξ οὗ περ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα, quod etiã paulò pòst dicit ipse Homerus) cur, inquã, hoc loco Poëta Xanthum filium Iouis appellet? Soluit Didymus: quia, inquit, imbres à Ioue, Xanthus autem imbribus augetur. Hinc est nomen ã quod fluuij dicuntur διιπετέες. Sed & hoc ad aliam historiam idem Interpres refert. cùm Hercules aliquando siti premeretur, Iouē patrem orauit vt laticem sibi ostenderet: qui cùm nollet diutiùs confici, deiecto fulmine guttulam ipsi exhibuit. eam cùm vidisset Hercules, & altius defodisset vt aquarum maiorem reperiret copiam, appellauit Scamandrum. quasi σκάμμα ἀνδρός, quòd ipsi laboranti leuasset. id est, quasi ... Est autem appellatus Xanthus, quod Troianæ huius fluminis aqua lotæ comis flauescebant. Aristoteles autem de hist. anim. lib. 3 c. 12 vt vertit Gaza: Scamander amnis, inquit, flauas reddere oues creditur: quam ob rem Xanthum pro Scamandro ab Homero appellatum autumant. Nos autem vidimus Xanthi nomē vetustius esse quàm Scamandri: eã illud à Dijs vsurpari dixit Homerus libro præcedenti, id est, ab antiquis: hoc aũt ab hominib. id est, à nuperis & nouitijs.

b ἔνθα διατμήξας.] Rectè copias Troianorũ dissipatas fingit Poëta, vt facilius sit Achilli partem alteram perdere: nam si coniunctæ fuissent non poterant ab Achille ita sine negotio cædi, vt & ipse libro præcedenti dicebat, ἀργαλέον δέ μοι ἐστὶ καὶ ἰφθίμῳ περ ἐόντι Τοσσούσδ' ἀνθρώπους ἐφέπειν καὶ πᾶσι μάχεσθαι. Eos autem qui Xanthum subibãt potiùs persequitur, veritus fortasse matris prædictionē, quàm ipse anteà retulit, & quæ illi sub mœnibus Troianis interitum prædicebat.

c ὡς δ' ὑπὸ δελφῖνος.] Præcedenti loco ⟨l⟩ocustarum comparatione Troianos exprimebat, in aquã fugientes metu ignis, cui Achilles assimilatur: hic verò cùm vtriq; nimirum Troiani & Achilles iam in medio aquæ versentur, commoda similitudine hunc persequētem illos fugientes exprimit. Illa à Delphino sumpta est. pisces minores) insequente, qui fugientes in cauernas sese abdunt. Sciendum autem est, quomodo ipsos persequatur. Facilè enim se à Delphino eripiunt, non propter celeritatē, qua à Delphino longè superantur, sed hoc pacto: Cæteri pisces à fronte capiunt minores, vt etiam meare solent: at cartilaginei, & Delphini & omnes cetacei generis resupinati corripiunt. vnde fit, ait Arist. Hist. anim lib. 8 c. 2. vt periculũ minores faciliùs possint euadere: alioqui pauci admodum seruarentur: quippe cùm Delphini celeritas atq. edendi facultas esse videatur. Sed illis ea fuga non prodest, vbi à Delphino corripiuntur: quemadmodum neq; Troianis istis profuit fuga sibi salutem ante Achillem petere.

d ἐπέρασσε] Hoc est quod Iurisconsulti nostri dicunt, Bella orta sunt & captiuitates sequutæ. Hinc est factum vt cũ omnes iure naturali liberi nati simus, iure gentium in seruitutem reducamur. Quod tamen conuellit Arist. lib. 1. Politicorũ, vbi docet seruos à natura fieri, sunt enim relata imperare & parere: cùm autem illud naturale sit, vt patet ex ipsa hominis constitutione, in qua animus dominicum habet in corpus imperium: mens verò in appetitum, ciuile & regium: item ex alijs animalibus quæ homini parent. item ex masculo & fœmina, quorum alter melior secundũ naturam, altera deterior: & hæc parens, ille verò imperans: cùm, inquã, hoc naturale sit, præterea etiam vtile (nam secuncta vtilitate nihil facit Natura) proinde constat à natura esse seruos non secus atq; dominos. Et quamuis bello etiam liberi homines in potestatem victorum deueniant, tamen verè ea non est seruitus, quia hoc pacto qui indigni sunt seruire, serui fierent: tamen illud sapientibus quibusdam contrarium placuisse, idem Philosophus dicit: neque alterutram amplectitur sententiam, eorum nimirum qui dicunt bello seruos nos fieri, vel eorum qui negant: illud interea pro certo & indubitato refert, natura alios seruos, alios liberos nasci. Quod per occasionem monuimus. Videtur autem Poeta noster hãc seruitutem bellicam agnouisse cùm hic Lycaon, quanquam regio genere oriundus ab Achille captus diuēditur, quasi qui in hostis manum venit in illius etiam ius transeat libertate propria & naturali amissa. Sed id solùm disputari potest, an ea seruitus quæ bello acquiritur iusta sit vel non: quod alius est loci.

e ἦ μέγα θαῦμα] Miratur Heros quòd hunc Lycaonem videat, quem à se distractum Iasoni meminerat, & quasi re noua quę fidem etiam hominum superet (reditum enim tam repentinum Lycaonis non poterat animo complecti) exclamat obstupefactus: Ecquid hoc est, inquit, miraculi, quod Lycaonem istum video? An non ego illum in Lemnum deducendum vendidi, vbi illum mare coërcebat & diuidebat à suis? Ecquid nõ eos resurrecturos credam, qui iam mea dextera ceciderunt? quasi dicat: Tam facilè fieri potest vt mortui illi resurgant quàm hoc, vt Lycaon hic modò adsit.

f γουνοῦμαί σ' Ἀχιλεῦ] Videtur hoc moris fuisse apud antiquos, vt supplices ad genua accidentes, clementer exciperentur, & in gratiam: ideò Lycaon ἱκέτας αἰδοίους appellat: & Achilli dicit, σὺ δέ μ' αἴδεο καί μ' ἐλέησον.

g μοῖρ' ὀλοή] Hoc loco Poëta docet per se fatum nihil aliud intelligere quàm Iouem ipsum: subiungit enim, μέλλω που ἀπεχθέσθαι Διὶ πατρί, ὅς με σοὶ αὖτις δῶκε. quod anteà dixerat, νῦν αὖ με τεῆς ἐν χερσὶν ἔθηκε μοῖρ' ὀλοή.

h ἐπεὶ οὐχ ὁμογάστριος] Sciebat Lycaon inflammatum Achillem in Hectorē, ac in eos proinde qui Hectori sanguine erant cōiuncti ad Patrocli mortem vindicandam. Itaque monet Achillem ne se interficiat, cùm illius frater non sit vterinus, quod illi subterfugium angustiæ, in quas se redactum videbat, & desiderium viuendi, suppeditauit: quanquam inualidum sit, cùm patrem communem Hectori habeat, in Priamidas autem omnes Achillis indignatio redundet. Sic anteà existimabat precio ingenti oblato redempturum sese ab hoste. sed Achilles potiorem habuit Patrocli vindictam, quo extincto immisericorditer & inhumanè se cum omnibus Troianis pugnaturū, quanquā præter suū morem, cōminatur: vt videre est in sequenti illius oratione, qua Lycaoni respōdet.

i τίη ὀλοφύρεαι] Hostem de patiēter toleranda morte commonefacit, adducto ipsius Patrocli exemplo & sui ipsius, quem etiā eadem lex moriendi incerto tempore expectat. Argumentum autē est à maiori: Si Patroclus, qui Lycaone præstantior est, & Achilles tantus vir moriendi legē non effugiunt: ecquid eius deuitandæ occasionē quærere Lycaonē oportet, vt præsens fatum deprecetur?

k ἐνταυθοῖ νῦν κεῖσο] Hæc Achillis iactantia super Lycaonis cadauere, iuncta est impietati, quia indignè & irreuerenter de fluuio Scamandro Iouis filio loquutus est. Vnde in sequentibus dicetur, eum animo valde indignatum in Achillem: vbi tamen alia narratur occasio, nimirum ob fœdatum sanguine fluuium, & duritiem Achillis, qui commiseratione non tangeretur. Possunt ista videri hodiernis nostris viris ridicula: sed quamuis fabulosa sint, habent tamen præcepta pietatis non pœnitenda, quę veteribus illis summæ quoque fuit commendationi.

Ὣς ἄρ' ἔφη· ποταμὸς δὲ χολώσατο κηρόθι μᾶλλον,
Ὥρμηνεν δ' ἀνὰ θυμὸν ὅπως παύσειε πόνοιο
Δῖον Ἀχιλλῆα, Τρώεσσι δὲ λοιγὸν * ἀλάλκοι.
Τόφρα δὲ Πηλέος υἱὸς ἔχων δολιχόσκιον ἔγχος,
Ἀστεροπαίῳ ἐπᾶλτο, κατακτάμεναι μενεαίνων,
Υἱεῖ Πηλεγόνος· τὸν δ' Ἀξιὸς εὐρυρέεθρος
Γείνατο, καὶ Περίβοια Ἀκεσσαμενοῖο θυγατρῶν
Πρεσβυτάτη· τῇ γάρ ῥα μίγη ποταμὸς βαθυδίνης.
Τῷ δ' Ἀχιλεὺς ἐπόρουσεν· ὁ δ' ἀντίος ἐκ ποταμοῖο
Ἔστη ἔχων δύο δοῦρε· μένος δέ οἱ ἐν φρεσὶ θῆκε
Ξάνθος, ἐπεὶ κεχόλωτο δαϊκταμένων αἰζηῶν,
Τοὺς Ἀχιλεὺς ἐδάϊζε κατὰ ῥόον, οὐδ' ἐλέαιρεν.
Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Τὸν πρότερος προσέειπε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν, ὅ μευ ἔτλης ἀντίος ἐλθεῖν;
Δυστήνων δέ τε παῖδες ἐμῷ μένει ἀντιόωσι.
Τὸν δ' αὖ Πηλεγόνος προσεφώνεε φαίδιμος υἱός,
Πηλεΐδη μεγάθυμε, τί ἦ γενεὴν ἐρεείνεις;
a Εἴμ' ἐκ Παιονίης ἐριβώλου τηλόθ' ἐούσης,
Παίονας ἄνδρας ἄγων δολιχεγχέας· ἥδε δέ μοι νῦν
Ἠὼς ἑνδεκάτη ὅτ' ἐς Ἴλιον εἰλήλουθα·
Αὐτὰρ ἐμοὶ γενεὴ ἐξ Ἀξιοῦ εὐρὺ ῥέοντος,
Ἀξιοῦ ὃς κάλλιστον ὕδωρ ἐπὶ γαῖαν ἵησιν,
Ὃς τέκε Πηλεγόνα κλυτὸν ἔγχεϊ· τὸν δ' ἐμέ φασι
Γείνασθ'· νῦν αὖτε μαχώμεθα φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ.
Ὣς φάτ' ἀπειλήσας. ὁ δ' ἀνέσχετο δῖος Ἀχιλλεὺς
Πηλιάδα μελίην· ὁ δ' ἁμαρτῇ δούρασιν ἀμφὶς
Ἥρως Ἀστεροπαῖος, b ἐπεὶ περιδέξιος ἦε·
Καί ῥ' ἑτέρῳ μὲν δουρὶ σάκος βάλεν, οὐδὲ * διαπρὸ
Ῥῆξε σάκος· χρυσὸς γὰρ ἐρύκακε, δῶρα θεοῖο·
Τῷ δ' ἑτέρῳ μιν πῆχυν ἐπιγράβδην βάλε χειρὸς
Δεξιτερῆς, σύτο δ' αἷμα κελαινεφές· ἡ δ' ὑπὲρ αὐτοῦ
Γαίῃ ἐνεστήρικτο, λιλαιομένη χροὸς ἆσαι,
Δεύτερος αὖτ' Ἀχιλεὺς μελίην * ἰθυπτίωνα
Ἀστεροπαίῳ ἐφῆκε, κατακτάμεναι μενεαίνων·
Καὶ τοῦ μέν ῥ' ἀφάμαρτεν. ὁ δ' ὑψηλὴν βάλεν ὄχθην,
* Μεσσοπαγὲς δ' ἄρ' ἔθηκε κατ' ὄχθης μείλινον ἔγχος,
Πηλεΐδης δ' ἄορ ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Ἆλτ' ἐπί οἱ μεμαώς· ὁ δ' ἄρα μελίην Ἀχιλῆος
Οὐ δύνατ' ἐκ κρημνοῖο ἐρύσσαι χειρὶ παχείῃ.
Τρὶς μέν μιν πελέμιξεν, ἐρύσσασθαι μενεαίνων,
Τρὶς δὲ μεθῆκε βίης· τὸ δὲ τέτρατον, ἤθελε θυμῷ
Ἆξαι ἐπιγνάμψας δόρυ μείλινον Αἰακίδαο,
Ἀλλὰ πρὶν Ἀχιλεὺς σχεδὸν ἄορι θυμὸν ἀπηύρα.
Γαστέρα γάρ μιν τύψε παρ' ὀμφαλόν· ἐκ δ' ἄρα πᾶσαι
Χύντο χαμαὶ χολάδες· τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψεν
Ἀσθμαίνοντ'. Ἀχιλεὺς δ' ἄρ' ἐνὶ στήθεσσιν ὀρούσας,

Sic dixit: fluuius aūt indignatus est animo magis,
Agitabatq́ animo, quomodo coërceret à cæde
Nobilem Achillem: à Troianis verò pestem auerteret. χ. ἀμύναι.
Interea autem Pelei filius habens longam hastam,
Asteropæo insilijt, interficere cupiens,
Filio Pelegonis: hunc.n. Axius latifluus
Genuit & Peribœa Acesameni filiarum (habens,
Natu maxima: huic.n. mistus est fluuius altos vortices
Hunc Achilles adortus est: hic autē cōtrarius è fluuio
Stetit tenens duas hastas, robur.n.ei in mentib. posuit
Xanthus, quia iratus erat ob in pugna cæsos iuuenes,
Quos Achilles interfecerat in fluctu, neq́ misertus e-
Hi.n. quando iā propè erant inter se profecti, (rat.
Hunc prior allocutus est velocipes diuus Achilles:
Quis, vnde es virorū, q mihi audes obuius venire?
Infelicium autem filij meo robori occurrunt.
Hūc.n. rursus Pelegonis allocutus est illustris filius:
Pelide magnanime, cur genus quæris?
Sum ex Pæonia fertili procul distante,
Pæonas viros ducēs lōgas hastas gestantes: hæc.n. mihi
Dies vndecima, quando in Ilium veni: (nunc
Sed mihi genus ex Axio latè fluente:
Axio, qui limpidissimam aquam per terram fundit,
Qui genuit Pelegonē inclytū lancea: hunc .n. me aiūt
Genuisse. nunc autem pugnemus illustris Achilles.
Sic dixit minitans: sustulit autem diuus Achilles
Peliadē hastā, hic.n. simul geminis hastis vtraq́ ma-
Heros Asteropæus iecit, quia ambidexter erat: (nu
Atq́ altera.q. lancea scutum percussit, neq́ penitus χ. διαπρό
Rupit scutum: aurum enim prohibuit, dona Dei:
Altera.n. ipsum in lacerto leniter attigit manus
Dextræ: exilijt.n. sanguis ater: illa.v. supra ipsum
Terra infixa est, cupiens corpore satiare se.
Secundus verò Achilles lanceam rectà volantem χ. ἰθυπτίωνα
In Asteropæum immisit, occidere cupiens.
Et ab hoc quidē aberrauit: hic.n. altam tetigit ripā,
Medio tenus autē impegit ripæ fraxineam hastam. χ. μεσσο-παγές
Pelides autem ensem acutum extrahens à fæmore
Salijt in eum cupidus: hic autem hastam Achillis
Non poterat è præcipitio euellere manu valida:
Ter quidem ipsam concussit extrahere cupiens:
Ter autem defecit vis: quartò autem parabat animo
Frangere incuruando hastam fraxineam Aeacidæ,
Sed ante Achilles cominus ense animam abstulit:
In ventre.n. ipsū verberauit apud vmbilicū, omniaq́
Effusa sunt humi intestina: hūc.n. caligo ad oculos ob-
Expirantem: at Achilles in pectora irruens, (texit

Τεύχεά τ' ἐξενάριξε, καὶ εὐχόμενος ἔπος ηὔδα,
Κεῖσ' οὕτως· χαλεπόν τοι ἐρισθενέος Κρονίωνος
Παισὶν ἐριζέμεναι, ποταμοῖό περ ἐκγεγαῶτι.
Φῆσθα σὺ μὲν ποταμοῦ γένος ἔμμεναι εὐρὺ ῥέοντος.
Αὐτὰρ ἐγὼ γενεὴν μεγάλου Διὸς εὔχομαι εἶναι·
Τίκτε μ' ἀνὴρ πολλοῖσιν ἀνάσσων Μυρμιδόνεσσι,
Πηλεὺς Αἰακίδης· ὁ δ' ἄρ' Αἰακὸς ἐκ Διὸς ἦεν·
Τῷ κρείσσων μὲν Ζεὺς ποταμῶν ἁλιμυρηέντων·
Κρείσσων δ' αὖτε Διὸς γενεὴ, ποταμοῖο τέτυκται.
Καὶ γάρ σοι ποταμός γε πάρα μέγας, εἰ δύναταί τι
Χραισμεῖν· ἀλλ' οὐκ ἔστι Διὶ Κρονίωνι μάχεσθαι·
Τῷ οὔτε κρείων Ἀχελώϊος ἰσοφαρίζει,
Οὔτε βαθυῤῥείταο μέγα σθένος Ὠκεανοῖο,
*Ἐξ οὗπερ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα,
Καὶ πᾶσαι κρῆναι καὶ φρείατα μακρὰ νάουσιν.
Ἀλλὰ καὶ ὃς δείδοικε Διὸς μεγάλοιο κεραυνὸν,
Δεινήν τε βροντὴν, ὅτ' ἀπ' οὐρανόθεν σμαραγήσῃ.
Ἦ ῥα, καὶ ἐκ κρημνοῖο ἐρύσσατο χάλκεον ἔγχος·
Τὸν δὲ κατ' αὐτόθι λεῖπεν, ἐπεὶ φίλον ἦτορ ἀπηύρα,
Κείμενον ἐν ψαμάθοισι, δίαινε δέ μιν μέλαν ὕδωρ·
Τὸν μὲν ἄρ' ἐγχέλυές τε καὶ ἰχθύες ἀμφεπένοντο,
Δημὸν ἐρεπτόμενοι ἐπινεφρίδιον κείροντες.
Αὐτὰρ ὃ βῆ ῥ' ἰέναι μετὰ Παίονας ἱπποκορυστὰς,
Οἵ ῥ' ἔτι πὰρ ποταμὸν πεφοβήατο δινήεντα,
Ὡς εἶδον τὸν ἄριστον ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ
Χέρσ' ὑπὸ Πηλείδαο καὶ ἄορι ἶφι δαμέντα.
Ἔνθ' ἕλε Θερσίλοχόν τε, Μύδωνά τε, Ἀστύπυλόν τε,
Μνῆσόν τε, Θρασίον τε, καὶ Αἴνιον, ἠδ' Ὀφελέστην.
Καί νύ κ' ἔτι πλέονας κτάνε Παίονας ὠκὺς Ἀχιλλεὺς,
Εἰ μὴ χωσάμενος προσέφη ποταμὸς βαθυδίνης,
Ἀνέρι εἰσάμενος, βαθέης δ' ἐφθέγξατο δίνης,
Ὦ Ἀχιλεῦ, περὶ μὲν κρατέεις, περὶ δ' αἴσυλα ῥέζεις
Ἀνδρῶν· αἰεὶ γάρ τοι ἀμύνουσιν θεοὶ αὐτοί.
Εἴ τοι Τρῶας ἔδωκε Κρόνου παῖς πάντας ὀλέσσαι,
Ἐξ ἐμέθεν γ' ἐλάσας πεδίον κάτα μέρμερα ῥέζειν.
Πλήθει γὰρ δή μοι νεκύων ἐρατεινὰ ῥέεθρα,
Οὐδέ τί πῃ δύναμαι προχέειν ῥόον εἰς ἅλα δῖαν,
Στεινόμενος νεκύεσσι· σὺ δὲ κτείνεις ἀϊδήλως.
Ἀλλ' ἄγε δὴ καὶ ἔασον, ἄγη μ' ἔχει, ὄρχαμε λαῶν.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεὺς,
Ἔσται ταῦτα Σκάμανδρε διοτρεφὲς, ὡς σὺ κελεύεις·
Τρῶας δ' οὐ πρὶν λήξω ὑπερφιάλους ἐναρίζων
Πρὶν ἔλσαι κατὰ ἄστυ, καὶ Ἕκτορι πειρηθῆναι
Ἀντιβίην, ἤ κέν με δαμάσσεται, ἦ κεν ἐγὼ τόν.
Ὣς εἰπὼν, Τρώεσσιν ἐπέσσυτο δαίμονι ἶσος.
Καὶ τότ' Ἀπόλλωνα προσέφη ποταμὸς βαθυδίνης,
Ὢ πόποι ἀργυρότοξε Διὸς τέκος, οὐ σύ γε βουλὰς
κ. ἄργυρε *Εἰρύσαο Κρονίωνος, ὅ τοι μάλα πόλλ' ἐπέτελλε
Τρωσὶ παρεστάμεναι καὶ ἀμύνειν, εἰσόκεν ἔλθῃ
Δείελος ὀψὲ δύων, σκιάσῃ δ' ἐρίβωλον ἄρουραν.
κ. ἀνεὶ ἀλο-νος Ἦ, καὶ Ἀχιλλεὺς μὲν *δουρικλυτὸς ἔνθορε μέσσῳ,
Κρημνοῦ ἀπαΐξας· ὁ δ' ἐπέσσυτο οἴδματι θύων.
Πάντα δ' ὄρινε ῥέεθρα κυκώμενος, ὦσε δὲ νεκροὺς
Πολλοὺς, οἵ ῥα κατ' αὐτὸν ἅλις ἔσαν, οὓς κτάν' Ἀχιλλεύς·
Τοὺς ἔκβαλλε θύραζε μεμυκὼς ἠΰτε ταῦρος,
κ. δι πο Χέρσονδε· ζωοὺς *δ' ἐσάω κατὰ καλὰ ῥέεθρα,
Κρύπτων ἐν δίνῃσι βαθείῃσιν μεγάλῃσι.
Δεινὸν δ' ἀμφ' Ἀχιλῆα κυκώμενον ἵστατο κῦμα.

Armaq; detraxit, & glorians verbum dixit:
Iaceas sic, difficile tibi præpotentis Saturnij
Cum filijs contendere, è fluuio licet natus sis.
Dicebas tu quidem fluuij genus te esse latè fluentis:
At ego genus magni Iouis glorior esse.
Genuit me vir multis imperans Myrmidonibus,
Peleus Aeacides: Aeacus.v.ex Ioue erat:(irrumpētib.
Quare præstātior.q.Iup.fluuijs in mare cum strepitu
Præstantius etiam Iouis genus quàm fluuij est.
Etenim tibi fluuius adest magnus, si potest quid
Prodesse, sed non licet cum Ioue Saturnio pugnare:
Quapropter neq; rex Acheloius comparat se Ioui:
Neq; profundi magna potentia Oceani,
Ex quo omnes fluuij & totum mare,
Et omnes fontes, & putei alti oriuntur.
Sed & is timet Iouis magni fulmen,
Horrendūq; tonitru, quādo è cælo fragorem ediderit.
Dixit certè, & è ripa euulsit æream hastam:
Hunc aūt illic reliquit. postquā charo corde priuauit,
Iacentem in arenis. alluebat.a.ipsum nigra aqua.
Hunc igitur quidem anguillaq; & pisces circūdabāt,
Adipem comedentes renibus obtensum rodentes.
Sed hic contendit ire ad Pæonas equites,
Qui etiam apud fluuiū in fugā acti erāt verticosum,
Postquam viderunt fortissimum in atroci pugna
Manibus sub Pelida, & ense fortiter interemptum:
Tūc interfecit Thersilochumq; Mydonaq; Astypylūq;,
Mnesumq; Thrasiumq;, & Aenium, & Ophelestem.
Et adhuc plures interemisset Pæonas velox Achilles,
Nisi irat⁹ allocutus fuisset fluuius pfūdos vortices ha-
Viro similis: è profundo.a.affatus est vortice: (bens
O Achilles, supra cæteros qdē fortis es, supraq; īdigna
Viros cæteros: semp.n.tibi auxiliātur dij ipsi. (patras
Siqdē tibi Troianos cōcessit Saturni filius oēs perdere,
Ex me saltem expellens, in campo ardua patra:
Plena sunt enim iā mihi cadaueribus amœna flucta,
Neq; aliquô possum effundere fluxū in mare diuinū
Obstructus cadaueribus: tu autē interficis perniciosé.
Sed agè iā desiste, stupor me occupat, prīceps populorū.
Hūc.a.excipiēs allocutus est pedibus celer Achilles:
Erunt hæc Scamandre diuine, vt tu iubes:
Troianos tamen non antè desinā superbos interficiēs,
Quā conclusero intra ciuitatē, & cum Hectore tenta-
Contrà, an me interficiet, an ego ipsum. (uero
Sic fatus in Troianos irruit dæmoni similis.
Et tūc Apollinē allocut⁹ est fluuius pfundis verticib.
Pròh malum, argenteum arcum gestans Iouis fili,
non tu consilia
Obseruasti Saturnij, q tibi admodū diligenter pcepit,
Troianis vt adesses & opem ferres, donec veniat
Crepusculū serò ingrediens, obumbretq; fertilē terrā
Dixit & Achilles qdē hasta inclytus insilijt medio
Ripa desiliens, ille autem irruit æstu feruens.
Omnia.a mouit flucta turbat⁹, impulit.a.cadauera
Multa, quæ in ipso abūde erāt, quæ cōfecerat Achilles:
Hæc eiecit foras mugiens tanquam taurus,
In terram: viuos autem seruauit per pulchra fluenta,
Occultans in vorticibus profundis, magnis:
Horrēda.a.circum Achillem turbata constitit vnda:

Ὤθει δ' ἐν σάκει πίπτων ῥόος, οὐδὲ πόδεσσιν
Εἶχε στηρίξασθαι. ὁ δὲ πτελέην ἕλε χερσὶν
Εὐφυέα, μεγάλην· ἡ δ' ἐκ ῥιζῶν ἐριποῦσα
Κρημνὸν ἅπαντα διῶσεν, ἐπέσχε δὲ καλὰ ῥέεθρα
Ὄζοισιν πυκινοῖσι, γεφύρωσεν δέ μιν αὐτὸν,
Εἴσω πᾶσ' ἐριποῦσ'. ὁ δ' ἄρ' ἐκ * λίμνης ἀνορούσας,
Ἤϊξεν πεδίοιο ποσὶ κραιπνοῖσι πέτεσθαι,
Δείσας. οὐδέ τ' ἔληγε μέγας θεὸς, ὦρτο δ' ἐπ' αὐτὸν
Ἀκροκελαινιόων, ἵνα μιν παύσειε πόνοιο
Δῖον Ἀχιλλῆα, Τρώεσσι δὲ λοιγὸν ἀλάλκοι.
Πηλείδης δ' ἀπόρουσεν ὅσον τ' ἐπὶ δουρὸς * ἐρωή,
Αἰετοῦ οἴματ' ἔχων * μέλανος τοῦ θηρητῆρος,
Ὅς θ' ἅμα κάρτιστός τε καὶ ὤκιστος πετεηνῶν.
Τῷ εἰκὼς ἤϊξεν· ἐπὶ στήθεσσι δὲ χαλκὸς
Σμερδαλέον κονάβιζεν. ὕπαιθα δὲ τοῖο λιασθεὶς
Φεῦγ', ὁ δ' ὄπισθε ῥέων ἕπετο μεγάλῳ ὀρυμαγδῷ.
Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ὀχετηγὸς ἀπὸ κρήνης μελανύδρου
Ἀμ φυτὰ καὶ κήπους ὕδατος ῥόον ἡγεμονεύῃ,
Χερσὶ μάκελλαν ἔχων, ἀμάρης δ' ἐξ ἔχματα βάλλων·
Τοῦ μέν τε * προρέοντος, ὑπὸ ψηφῖδες ἅπασαι
Ὀχλεῦνται, τὸ δέ τ' ὦκα κατειβόμενον κελαρύζει
Χώρῳ ἔνι προαλεῖ, φθάνει δέ τε καὶ τὸν ἄγοντα·
Ὣς αἰεὶ Ἀχιλῆα κιχήσατο κῦμα ῥόοιο,
Καὶ λαιψηρὸν ἐόντα. θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν.
Ὁσσάκι δ' ὁρμήσειε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς
Στῆναι ἐναντίβιον, καὶ γνώμεναι εἴ μιν ἅπαντες
Ἀθάνατοι φοβέουσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,
Τοσσάκι μιν μέγα κῦμα διιπετέος ποταμοῖο
Πλάζ' ὤμους καθύπερθεν. ὁ δ' ὑψόσε ποσσὶν ἐπήδα,
Θυμῷ ἀνιάζων· ποταμὸς δ' ὑπὸ γούνατ' ἐδάμνα
Δάβρος, ὕπαιθα ῥέων, κονίην δ' ὑπέρεπτε ποδοῖιν.
Πηλείδης δ' ᾤμωξεν ἰδὼν εἰς οὐρανὸν εὐρύν,
Ζεῦ πάτερ, ὡς οὔτις με θεῶν ἐλεεινὸν ὑπέστη
Ἐκ ποταμοῖο σαῶσαι· ἔπειτα δὲ καί τι πάθοιμι.
Ἄλλος δ' οὔτις μοι τόσον αἴτιος οὐρανιώνων,
Ἀλλὰ φίλη μήτηρ, ἥ με ψεύδεσσιν ἔθελγεν,
Ἥ μ' ἔφατο Τρώων ὑπὸ τείχεϊ θωρηκτάων
Λαιψηροῖς ὀλέεσθαι Ἀπόλλωνος βελέεσσιν.
Ὥς μ' ὄφελ' Ἕκτωρ κτεῖναι, ὃς ἐνθάδε γ' ἔτραφ' ἄριστος,
Τῷ κ' ἀγαθὸς μὲν ἔπεφν', ἀγαθὸν δέ κεν ἐξενάριξε·
Νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι,
Ἐρχθέντ' ἐν μεγάλῳ ποταμῷ ὡς παῖδα συφορβὸν,
Ὅν ῥά τ' ἔναυλος ἀποέρσῃ χειμῶνι περῶντα.
Ὣς φάτο. τῷ δὲ μάλ' ὦκα Ποσειδάων καὶ Ἀθήνη
Στήτην ἐγγὺς ἰόντε, δέμας δ' ἄνδρεσσιν ἐίκτην·
Χειρὶ δὲ χεῖρα λαβόντες ἐπιστώσαντ' ἐπέεσσι.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Πηλείδη μήτ' ἄρ τι λίην τρέε, * μήτε τι τάρβει.
Τοίω γάρ τοι νῶϊ θεῶν ἐπιταρρόθω εἰμὲν,
Ζηνὸς ἐπαινήσαντος, ἐγὼ καὶ Παλλὰς Ἀθήνη·
Ὡς οὔ τοι ποταμῷ γε δαμήμεναι αἴσιμόν ἐστιν,
Ἀλλ' ὅδε μὲν τάχα λωφήσει, σὺ δὲ εἴσεαι αὐτός.
Αὐτάρ τοι πυκινῶς ὑποθησόμεθ', αἴ κε πίθηαι,
Μὴ πρὶν παύειν χεῖρας ὁμοιΐου πολέμοιο
Πρὶν κατὰ Ἰλιόφιν κλυτὰ τείχεα λαὸν ἐέλσαι
Τρωϊκὸν, ὅς κε φύγῃσι. σὺ δ' Ἕκτορι θυμὸν ἀπούρας
Ἂψ ἐπὶ νῆας ἴμεν· δίδομεν δέ τοι εὖχος ἀρέσθαι.
Τὼ μὲν ἄρ ὣς εἰπόντε μετ' ἀθανάτους ἀπεβήτην.

Repellebat.a.eũ in scutum ingruens æstus, neq. pedib.
Potuit firmus stare: ille.v.vlmum prehendit manib.
Pulchram, proceram: hæc verò à radicibus prolapsa
Crepidinẽ totam dispulit: detinuit.a.pulchra fluenta
Ramis densis: ponte iunxit.a.illam ipsam.
Intus tota prolapsa. hic autem ex alueo exiliens, γρ. ἁλὸς
Properabat per campum pedibus velocibus volare,
Territus: neq. cessauit magnᵘ deus, motᵘ est.a.in ipsũ
In summo nigricans, vt ipsum cohiberet à bello
Diuinum Achillem: à Troianisq. exitium auerteret,
Pelides autem aufugit quantum est hastæ iactus, γρ. ἰωή,
Aquilæ impetum habens nigræ venatricis, γρ. μέλανός τε, καὶ μελανοῖο, καὶ μελανοῖο
Quæ simul fortissimaq. & celerrima alitum est:
Huic similis ruit: in pectoribus autem æs
Horrendè insonabat: rectà autem ab hoc declinans
Fugiebat: hic.a.à tergo fluens sequebatᵘ magno strepi-
Sicut aũt quando vir aquæductor à fonte nigro (tu.
Per plantas & hortos aquæ fluxum deducit,
Manibus ligonem habens, & riui obices amouens:
Hac quidem profluente subtus calculi omnes γρ. προρέοντος.
Prouoluuntur: hæc autẽ citò defluens immurmurat
Loco in decliui: præuenit autem & ipsum deductorẽ:
Sic semper Achillem vrgebat vnda fluxus,
Quanquã alacrẽ existentẽ: Dij.n.præstãtiores viris.
Quoties autem parabat agilis nobilis Achilles
Stare contrà, & cognoscere si ipsum omnes
Immortales terrerent, qui cœlum latum habitant,
Toties ipsum magna vnda diuini fluminis (bat
Obruebat humeros desuper: hic.a.in altũ pedib. salie-
Animo mœstus: fluuius.a.subtus genua debilitabat
Vehemẽs, obliquè fluẽs: puluerẽ.a.subtrahebat pedib.
Pelides autem eiulauit intuitus in cœlum latum,
Iup. pater quã nullus me deorũ miserabilẽ sustinet
Ex fluuio liberare: in posterũ.v.etiã quiduis patiar.
Alius autem nullus mihi adeò culpandus cœlestium,
Quàm dilecta mater, quæ me mendacijs decepit,
Quæ me dicebat Troianorum sub muro armatorum
Velocibus periturum esse Apollinis iaculis.
Vtinam me Hector occidisset, qui hic educatus est fortissimus,
Itaq. fortis quidẽ occidisset, fortẽ.a.me interfecisset:
Nunc.a.me ingloria morte fato decretum est corripi,
Oppressum in magno fluuio tãquã puerum subulcũ,
Quem torrẽs opprimit per tempestatem transeuntẽ.
Sic dixit, hunc.a.valdè citò Neptunus & Minerua
Steterũt ppe accedẽtes, forma.a.hominib. similes facti
Manuq. manũ prehẽdentes cõfirmarũt verbis. (erãt,
Inter hos.a.sermonẽ orsᵘ est Neptunᵘ terra quassator:
Pelide, ne quicq̃ trepidè fugias neq. amplius formi- γρ. μὴν ἐν
Tales enim tibi nos ex dijs auxiliatores sumus, (des:
Ioue approbante, ego & Pallas Minerua:
Quoniam minimè tibi in fluuio morti fatale est.
Sed hic quidem citò desinet: tu autem videbis ipse.
Sed te prudenter admonebimus, si pareas: (lo,
Ne prius abstineas manus ab omnib. æquè molesto bel
Quàm in Ilij inclytos muros populum concluseris
Troianũ, quicũq. fugerit: tu.a.Hectori anima erepta
Iterũ ad naues ito: damus autem tibi gloriã referre.
Hi sanè sic loquuti, ad immortales concesserunt.

Αὐτὰρ ὁ βῆ (μέγα γάρ ῥα θεῶν ὤτρυνεν ἐφετμή)
Ἐς πεδίον· τὸ δὲ πᾶν πλῆθ' ὕδατος ἐκχυμένοιο,
Πολλὰ δὲ τεύχεα καλὰ δαϊκταμένων αἰζηῶν
Πλῶον, καὶ νέκυες· τοῦ δ' ὑψόσε γούνατ' ἐπήδα
Πρὸς ῥόον ἀΐσσοντος ἀν' ἰθύν· οὐδέ μιν ἶσχεν
Εὐρὺ ῥέων ποταμός· μέγα γὰρ σθένος ἔμβαλ' Ἀθήνη.
Οὐδὲ Σκάμανδρος ἔληγε τὸ ὃν μένος, ἀλλ' ἔτι μᾶλ-
Χώετο Πηλείωνι, κόρυσσε δὲ κῦμα ῥόοιο (λον
Ὑψόσ' ἀειρόμενος· Σιμόεντι δὲ κέκλετ' ἀΰσας,
Φίλε κασίγνητε, σθένος ἀνέρος ἀμφότεροί περ
Σχῶμεν, ἐπεὶ τάχα ἄστυ μέγα Πριάμοιο ἄνακτος
Ἐκπέρσει, Τρῶες δὲ κατὰ μόθον οὐ μενέουσιν.
Ἀλλ' ἐπάμυνε τάχιστα, καὶ ἐμπίπληθι ῥέεθρα
Ὕδατος ἐκ πηγέων, πάντας δ' ὀρόθυνον ἐναύλους·
Ἵστη δὲ μέγα κῦμα, πολὺν δ' ὀρυμαγδὸν ὄρινε
Φιτρῶν καὶ λάων, ἵνα παύσομεν ἄγριον ἄνδρα.
Ὃς δὴ νῦν κρατέει, μέμονεν δ' ὅγε ἶσα θεοῖσι.
Φημὶ γὰρ οὔτε βίην χραισμησέμεν, οὔτε τι εἶδος,
Οὔτε τὰ τεύχεα καλά, τά που μάλα νειόθι λίμνης
Κείσεθ' ὑπ' ἰλύος κεκαλυμμένα· κὰδ δέ μιν αὐτὸν
Εἰλύσω ψαμάθοισιν, ἅλις χεράδος περιχεύας
Μυρίον, οὐδέ οἱ ὀστέ' ἐπιστήσονται Ἀχαιοὶ
Ἀλλέξαι· τόσσην οἱ ἄσιν καθύπερθε καλύψω.
χ. οὐδέ τι χρεώ. τῷ οὐδέ τι Αὐτοῦ οἱ καὶ σῆμα τετεύξεται,* οὐδέ τι μιν χρεὼ
Ἔσται τυμβοχοῆς, ὅτε μιν θάπτωσιν Ἀχαιοί.
Ἦ, καὶ ἐπῶρτ' Ἀχιλῆϊ κυκώμενος ὑψόσε θύων,
Μορμύρων ἀφρῷ τε καὶ αἵματι καὶ νεκύεσσι.
Πορφύρεον δ' ἄρα κῦμα Διιπετέος ποταμοῖο
Ἵστατ' ἀειρόμενον, κατὰ δ' ᾕρεε Πηλείωνα.
Ἥρη δὲ μέγ' ἄυσε, περιδείσασ' Ἀχιλῆϊ,
Μή μιν ἀποέρσειε μέγας ποταμὸς βαθυδίνης·
Αὐτίκα δ' Ἥφαιστον προσεφώνεεν ὃν φίλον υἱόν,
Ὄρσεο Κυλλοπόδιον, ἐμὸν τέκος· ἄντα σέθεν γὰρ
Ξάνθον δινήεντα μάχῃ ἠΐσκομεν εἶναι.
Ἀλλ' ἐπάμυνε τάχιστα, πιφαύσκεο δὲ φλόγα πολλήν.
Αὐτὰρ ἐγὼ Ζεφύροιο καὶ ἀργεστᾶο Νότοιο
Εἴσομαι ἐξ ἁλόθεν χαλεπὴν ὄρσουσα θύελλαν,
Ἥ κεν ἀπὸ Τρώων κεφαλὰς καὶ τεύχεα κήαι,
Φλέγμα κακὸν φορέουσα· σὺ δὲ Ξάνθοιο παρ' ὄχθας
Δένδρεα καῖ', ἐν δ' αὐτὸν ἵει πυρί· μηδέ σε πάμπαν
χ. ἢ ἀρειῇ Μειλιχίοις ἐπέεσσιν ἀποτρεπέτω* καὶ ἀρειῇ.
Μηδὲ πρὶν ἀπόπαυε τεὸν μένος, ἀλλ' ὁπόταν δὴ
Φθέγξομ' ἐγὼν ἰάχουσα, τότε σχεῖν ἀκάματον πῦρ.
Ὣς ἔφαθ'· Ἥφαιστος δὲ τιτύσκετο θεσπιδαὲς πῦρ.
χ. δαῖε. Πρῶτα μὲν ἐν πεδίῳ πῦρ δαίετο,* καῖε δὲ νε-
κροὺς
Πολλούς, οἵ ῥα κατ' αὐτὸν ἅλις ἔσαν, οὓς κτάν' Ἀχιλλεύς·
Πᾶν δ' ἐξηράνθη πεδίον, σχέτο δ' ἀγλαὸν ὕδωρ.
Ὡς δ' ὅτ' ὀπωρινὸς Βορέης νεοαρδέ' ἀλωὴν
Αἶψ' ἀγξηράνῃ· χαίρει δέ μιν ὅστις ἐθείρῃ·
Ὣς ἐξηράνθη πεδίον πᾶν, κὰδ δ' ἄρα νεκροὺς
Κῆεν· ὁ δ' ἐς ποταμὸν τρέψε φλόγα παμφανόωσαν.
Καίοντο πτελέαι τε καὶ ἰτέαι ἠδὲ μυρῖκαι,
χ. τ', ἰδὲ Καίετο δὲ λωτός * τε, ἰδὲ θρύον ἠδὲ κύπειρον,
Τὰ περὶ καλὰ ῥέεθρα ἅλις ποταμοῖο πεφύκει·
Τείροντ' ἐγχέλυές τε καὶ ἰχθύες οἱ κατὰ δίνας,
Οἳ κατὰ καλὰ ῥέεθρα κυβίστων ἔνθα καὶ ἔνθα,
Πνοιῇ τειρόμενοι πολυμήτιος Ἡφαίστοιο.
Καίετο δ' ἲς ποταμοῖο, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε,

At hic iuit (valdè n. deorũ impellebat eũ præceptum)
In campum: hic. v. totus plenus erat aqua effusa:
Multa autem arma pulchra bello cæsorum iuuenum
Fluitabãt, & cadauera. huiᵘ. a. sursũ genua subsulta-
Aduersus fluxũ ruẽtis rectà: neq. ipsũ retinuit (bãt
Latè fluẽs fluuius: magnũ. n. robur inieceratMinerua.
Neq. Scamander remisit suam vim, sed adhuc magis
Succensuit Pelidæ: extulit autem vndam aquæ
In altũ sublatus. Simoẽntem. v. hortabatur clamans:
Chare frater, robur viri ambo saltem
Cohibeamus, quoniã citò ciuitatẽ magnã Priami re-
Euertet: Troiani verò in pugna nõ menebunt, (gis
Sed auxiliare celerrimè & imple fluenta
Aqua ex fontibus, omnesq. concita torrentes:
Erige itaq. magnã vndã, multumq. fragorem excita
Truncorũ & lapidũ, vt compescamus immanẽ virũ,
Qui iam nunc præualet, audetq. hic paria dijs.
Affirmo enim, neq. vim profuturã neq. ipsã formã,
Neq. arma pulchra, quæ alicubi in imo alueo
Iacebunt sub luto tecta: sed eum ipsum
Inuoluam arenis, satis colluuie circumfundens
Infinitè, neq. eius ossa poterunt Achiui
Colligere: tanta eum colluuie desuper operiam:
Illic ei & sepulchrum erit, neq. amplius ei opus
Erit humatione, cùm ipsum sepelire velint Achiui.
Dixit, & irruit in Achillẽ æstuans in altum furens,
Murmurans spumaq., & sanguine, & cadaueribus.
Purpurea verò vnda à Ioue fluentis fluuij
Stetit eleuata, ac Pelidem corripuit.
Iuno aũt multùm clamauit admodũ timens Achilli,
Ne ipsum opprimeret magnus fluuius vorticosus:
Statim. v. Vulcanũ allocuta est suum charũ filium,
Moue te Vulcane, mi fili: contra te enim
Xanthũ vorticosum pugnæ conijcimus esse (l. stare.)
Proinde opẽ fer citissimè, accendeq. flammã multam:
Ego verò Zephyri & procellosi Noti
Ibo è mari grauem excitatura procellam,
Quæ Troianorum capita, & arma comburat,
Incendiũ malum ferens: tu autem Xanthi apud ripas
Arbores vre, ipsumq. immitte igni, neq. te prorsus
Blandis verbis auertat, aut minis:
Neq. antè cohibeas tuam vim, nisi quando iam
Loquar ego clamans, tunc compesce indefessum ignẽ.
Sic dixit: Vulcanus. a. parabat ingentem ignem.
Primùm quidem in campo ignis ardebat, combussitq.
cadauera
Multa, quæ in ipso abũdè erãt, quæ cõfecerat Achilles.
Totus. v. siccatus est cãpus, coercitaq. est clara aqua.
Vt. a. quãdo autumnalis Boreas nuper rigatũ hortum
Statim exiccat, gaudet. v. ipsum quisquis colere solet.
Sic exiccatus est cãpus omnis, atq. cadauera (sem.
Cõburebat. hic. v. in fluuiũ vertit flammã præfulgen-
Vrebantur vlmiq. & salices, & myricæ:
Ardebat iam lotusq., & vlua, & cyperus,
Quæ circum amœna fluenta abundè fluuij natæ erãt:
Cõsumebant anguillæq. et pisces q in vorticib. versa-
Qui p pulchra fluenta natabãt huc & illuc, (bãtur.
Spiritu confecti sapientis Vulcani:
Ardebatq. vis fluuij, verbumq. dixit & elocutus est:

Ἥφαι-

Ἥφαιστ', οὔτις σοί γε θεῶν δύνατ' * ἀντιφερίζειν,
Οὐδ' ἂν ἐγὼ σοί γ' ὧδε πυρὶ φλεγέθοντι μαχοίμην.
Λῆγ' ἔριδος· Τρῶας δὲ καὶ αὐτίκα δῖος Ἀχιλλεὺς
Ἄστεος ἐξελάσει. τί μοι ἔριδος καὶ ἀρωγῆς;

Vulcane, nullus tibi deorum potest aduersari,
Quare neq. ego tecũ sic igne flagranti pugnauerim.
Desine à cõtẽtione: Troianos a. & mox diuus Achilles
Vrbe expellat, quid mihi cũ contentione & auxilio?

* χ' ἀντιφερίζειν.

COMMENTARIVS.

a ἐπεί σε παρείην] Virorum illustrium genus semper ferè exponit Poëta, vt alibi docuimus: quod quamuis in opportuno tẽpore fieri videatur, nimirum in medio pugnæ æstu, tamen discere volenti intempestiuum nihil est.

b ἀμφιδέξιος ἦε] Celeberrimus est hoc nomine Asteropæus, quòd ambidexter fuerit, vt etiam in prouerbium abierit, pro homine ingenio exprompto ad obeunda quæcunq; munia: sic Athenæus initio primi libri Antoninum Cæsarem Asteropæum quẽdam appellauit vtriusque linguæ iuxtà antistitem. Sic & Libanus Proconsulem Montiem. Vide Adr. Iun. Prouerb. cent. 8 prou. 29. Mirum autem cuipiam videri possit, cur se hoc loco Pæonum ductorem dicat hic Asteropæus, cùm in catalogo nulla eius facta sit mentio, & illis Pyræchmes præponatur. Quod cùm quibusdam absonum etiam videretur, locum illum in Catalogo, vbi Pæones memorãtur, sic legebant, αὐτὰρ Πυραίχμης ἄγε Παίονας ἀγκυλοτόξους· Πηλεγόνος θ' υἱὸς περιδέξιος Ἀστεροπαῖος.

c Κεῖσ' οὕτω] Non existimauit Achilles Asteropæo verbis respondendum, à quo etiam statim post verba hasta petitus fuerat, donec cũ confodisset. Eum itaq; iam interemptum sic affatur: En clariras & splendor tui generis, quem paulò antè venditabas, & cuius præsidio malè aduersus nobiliores & fortiores tutus extitisti: illustrior siquidem mihi est sanguis, nimirum ab ipso Ioue. At Iupiter fluuijs est præstantior, immò & ipso Acheloo & Oceano, à quo tamen vestri fluuij omnes deriuantur. Enimuerò si fluuiale tibi genus est, quid non tibi hic Scamander opitulatur? Nimirum scit & ille, quàm omnino difficile sit Ioui pugnare: vbi quanquam Scamandrum vellicet, in præcipuo tamen pietatis capite stat, quod ad supremi Numinis potestatem attinet, quam agnoscit in cætera omnia extendi: qua de re aliàs ex ipsorum veterum sententia dictum est.

d ἐξ οὗ περ πάντες ποταμοί] Ea fuit veterum sententia, vt existimarent omnes fluuios ab Oceano deriuari, vnde Hesiodus in Theogonia tria millia filiorum ipsi & Thetidi attribuit: quia videlicet vapores, quos ex Oceano sursum Sol attollit, in aquam vertuntur, & decidentes in terram fontes & fluuios faciunt, cùm alioqui si non pluat, maximam illorum partem videmus arescere. Quæ opinio an vera sit, fusius examinandum est apud Aristot. 1. Meteororum. Eustathius hoc sic interpretatur, vt dicantur fluuij ab Oceano deriuari propter co〈m〉munem aquæ appellationem, pro qua sumitur Oceanus. τὸ δὲ ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ πάντας τοὺς ποταμοὺς ῥέειν καὶ τὰ ἑξῆς, inquit, ἡ ἀλληγορία συμβιβάζει, λέγουσα ὅτι ... ὕδωρ ... ὁ ὠκεανὸς ἐκλαμβάνεται. Sed hoc ipsis aquis, nisi fallor, frigidius. Vide Natalem Mythol. lib. 8 cap. 1.

e βαθέης δ' ἐκ δίνης φάτο] Non puduit antiquos illos homines rebus inanimatis vocem tribuere, vt fluminibus ipsis (nam de animantibus id minus absurdum est) quibus nulla sunt loquendi instrumenta, tantùm abest vt loqui possint. Sic apud Virg 8. Aeneid. Tybris fluuius Aeneam fingitur in somno alloqui. Sed quibus diuinitatem, immò Deitatem tribuebant, perfrictis pudoris cancellis poterant etiam ijsdem loquendi facultatem non denegare.

f ἐκ πεδίον,] Monitus à fluuio Scamandro Achilles, vt se cadaueribus onerando desisteret, parere tamen noluit, quanquam Deum illum esse sciret: quod ipsi in summum vitæ vertit periculum, vt describitur in sequentibus. Monemur nos hic quoq;, vt perturbationibus nostris adeò nos non concedamus, vt Dei monitis interea non obsecundemus.

g μεμυκὼς ἠΰτε ταῦρος,] Ex hoc loco, ait Didymus, poëtæ, qui Homerum secuti sunt, fluuios dicunt esse ταυρομόρφους, taurina specie, quoniam, inquit Natalis lib. 7 cap. 2. cum impetu irrumpentes tauris similem edant mugitum (quod ex hoc loco Homerico videtur colligi) vel, vt Hellanicus sensit, quia terram sulcare tanquam boues appareat: vel, vt alijs placuit, quia circa ripas fluminum tauri mugire ob vberiora pascua audiantur.

h ὅσον τ' ἐπὶ δουρὸς ἐρωή] Insana hyperbole saltum Achillis expoluit. ecquis enim vno saltu hastæ iactum æquare possit? Sed forsan hoc veteribus illis heroibus peculiare voluit Poëta, quod hodierni præstare nequeant, vt sæpe vidimus, cùm eos saxa immania iactare dicit. Quod autem in sequenti versu legitur, μέλανος τοῦ, addidi in margine diuersas lectiones, quas Didymus & Eustathius referunt. Omnium autem longè probatissima est ea, quæ in contextu legitur.

i θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν.] Hoc gnomateumate castigatur superior Achillis iactantia, qua vsus est suprà, cùm Asteropæum alloqueretur: ibi enim & Axium auum Asteropæi, & ipsum Scamandrum irridebat, quasi illorum virtus Iouis virtute minor esset, ac proinde ipse eorum progenie longè esset superior: pessima tamen ratione & argumento, vt hoc loco experitur Achilles in Scamãdro, qui cùm Deus sit, Achille homine fortior est: quod Dijs generatim Poëta tribuit.

k ἀλλά με μήτηρ] Matrem incusat mendacij, quod falsò sibi prædixisset moriturum se sub muro Troianorum, quod ipse tamen malè existimat ex præsenti periculo, quò sibi mortem instare verebatur. Ex hoc porrò loco confirmatur, quod anteà dicebamus, ideò ad Xanthum pugnasse Achillem, quòd sciret se sub mœnibus interiturum.

l ὡς μ' ὄφελ' Ἕκτωρ] Conqueritur magnanimus Heros, quòd sine gloria sibi moriendum sit, eam gloriosam tantùm mortem ratus, quæ in bello à viro quodam forti infertur, ideò optaret potiùs Hectoris fortissimi inter Troianos manu occidere. Cui consentit ille apud Accium in armorum iudicio, qui sic loquitur: Nam trophæum ferre me à forti viro pulchrum est: si autem & vincar, vinci à tali nullum est probrum.

m φίλε κασίγνητε] Fratrem Simoënta appellat Xanthus vel propter vicinitatem vel propter ortum eundem ex Oceano, vt Poëta vult. Eum autem ad resistendum Achilli excitat, quia duorum virtus coadunata fortior est: vbi vides quantus sit hic Heros, cui propulsando Deus vnus non sufficiat, & aduocato Simoente opus sit: adeò multum est Dei auxilio tutum esse, vt hoc loco Achilles, cui Minerua robur & animos inspirasse dicitur. Porrò hunc locum vsurpauit Socrates apud Platonem in Sophistis, vbi Prodicum vt secum Protagoræ se opponat vellicanti Simonidis carmina. δοκῶ οὖν μοι ἐγώ, inquit, παρακαλεῖν σε, ... Σκάμανδρον ... Σιμόεντα παρακαλεῖν· φίλε κασίγνητε, σθένος ἀνέρος ἀμφότεροί περ σχῶμεν. ἀτὰρ καὶ ἐγώ σε παρακαλῶ, μὴ ἡμῖν ὁ Πρωταγόρας τὸν Σιμωνίδην ἐκπέρσῃ. Vbi vides Socratem mult. etiam fecisse Homerica carmina, quæ in Republica tamen damnanit.

n ὄρσεο Κυλλοπόδιον] Vulcanus ex hoc loco intelligitur fuisse ignis Deus, quem opponit aquis Iuno: quæ cùm etiam aëris Dea sit, ac proinde ventorum causa, hoc loco se procellam excitaturam pollicetur, qua ignis impulsus facilius totum fluuium, qui iam in campum Troianum exundarat, siccaret. Deniq; totus hic locus docet, posse etiam allegorias tolerari in hoc Poëta enarrando: sed nos iam inde ab initio hoc onus à nobis sumus amoliti.

o Ζεφύροιο] Quid de ventis senserit Poëta, tardè à quibusdam pronunciatum est, quorum opiniones refert Strabo. lib. 1. Constat Poëtam quatuor ventos agnoscere, Eurũ, Notum, Zephyrum & Boream, quos in Odyssea nominauit, Σὺν δ' Εὖρός τε Νότος τε πέσον Ζέφυρός τε δυσαὴς καὶ Βορέης. Quidam tamen duos præcipuos ventos fecerunt, Boream & Austrum, à quibus reliqui parua differũt inclinatione: Eurus ab æstiuo ortu, Subsolanus ab hyberno: Fauonius ab occasu æstiuo, ab hyberno Caurus. atq. duos esse ventos, confirmat eum Thrasyaleis cuiusdam (eum Geographum quendam fuisse suspicor) testimonio, tum ipsius Poetæ, qui Caurum (ἀργέστην) Austro (νότῳ) adscribit, vt Iliad. λ. ἀργέσταο Νότοιο, Fauonium autem Boreæ, vt Ιλ. ι. Βορέης καὶ Ζέφυρος τώ τε Θρῄκηθεν ἄητον. Sed eos docuit iam olim Posidonius malè de vẽtis disserere, & secus, quàm probatissimi authores Aristoteles, Timosthenes, Dio Astrologus, qui ventum ob ortu æstiuo flantem appellant Cæciam: eum qui è regione illi est oppositus, & ab occasu flat hyberno Africũ: qui ab ortu hyberno Eurum, & ei oppositum, Caurum (Ἀργέστην) medios Subsolanum (ἀπηλιώτην) & Zephyrum. Sed ille mancam etiam ventorum tradit doctrinam. Nam Aristoteles copiosiùs ea de re loquitur in lib. de Mundo, & 2. Meteor. ca. 6. siquidem duodecim ventos esse docet, vt & post eum Plin. lib. 2. cap. 47. Isidor Orig. lib. 13. cap. 11. Hodie triginta duo numerantur à nautis: sed oẽs à quatuor illis Homericis dependent. & sanè si velis, infiniti erunt pro regione, ex qua flãt. verùm nos à Poeta ne recedamus. Is ergo hoc loco Zephyri & Argestæ Noti meminit. Posidonius apud Strab. eodem loco dicit, eum intelligere per Zephyrum, eum qui à nobis Caurus dicitur: per ἀργέστην νότον autem eum, quem nos Leuconotum appellamus. Eustathius dicit, ... ὁ ποιητής. Ζέφυρος μὲν ... ἵνα καὶ φλογμὸς ... ὁμηρικῶς εἴπῃ.

p ἐξ ἁλόθεν] Ventorum causam ex aquis esse, docet Homerus: nam hic etiam Iuno ex mari procellam excitat: quod etiã Plutarch.

in vita Homeri annotat: καὶ ἀνέμων δὲ φύσιν, inquit, [illegible] id est: Et[illegible] ventorum naturam accurate perpendit, quorum ortum ex humidis esse ait. Aquæ enim commutatio fit in aerem. Ventus autem, est aer fluens. Hoc verò cùm in alijs multis ostendit, tum in quibus ait, Ventorum vim humectam spirantium. Arist. Meteor. lib. 2. ex sicca exhalatione conflari ventos dicit, vt & in lib. de Mundo, vbi illa copiosè disquiruntur. Metrodorus Homerum videtur sequutus, nam dicit humido expiramento à sole efferuefacto flatus impetum cieri, vt est apud Plut. de placit. Philos. lib. 3. cap. 7. Rectè autem procellam excitat Iuno, vt citius ignis impellatur. Est enim θύελλα violentus quidam spiritus, qui repentino allidat motu, vt definit Philosophus in libro de Mundo.

g [illegible]] Etesias intelligit qui post biduum exortus caniculæ constanter perflant diebus quadraginta: naturam habent desiccandi, præterea etiam Solis vaporem geminatum ardore sideris molliendi, vt est apud Plin. lib. 2. cap. 47.

Φῆ πυρὶ καιόμενος· ἀνὰ δ' ἔφλυε καλὰ ῥέεθρα.
Ὡς δὲ λέβης ζεῖ ἔνδον ἐπειγόμενος πυρὶ πολλῷ,
Κνίσσην μελδόμενος ἁπαλοτρεφέος σιάλοιο,
Πάντοθεν ἀμβολάδην· ὑπὸ δὲ ξύλα κάγκανα κεῖται·
Ὣς τοῦ καλὰ ῥέεθρα πυρὶ φλέγετο, ζέε δ' ὕδωρ·
Οὐδ' ἔθελε προρέειν, ἀλλ' ἴσχετο· τεῖρε δ' ἀϋτμὴ
Ἡφαίστοιο βίηφι πολύφρονος· αὐτὰρ ὅγ' Ἥρην
Πολλὰ λισσόμενος, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἥρη, τίπτε σὸς υἱὸς ἐμὸν ῥόον ἔχραε κήδειν
Ἐξ ἄλλων; οὐ μέν τοι ἐγὼ τόσον αἴτιός εἰμι
Ὅσσον οἱ ἄλλοι πάντες ὅσοι Τρώεσσιν ἀρωγοί.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼν ἀποπαύσομαι, εἰ σὺ κελεύεις·
Παυέσθω δὲ καὶ οὗτος· ἐγὼ δ' ἐπὶ καὶ τόδ' ὀμοῦμαι,
Μήποτ' ἐπὶ Τρώεσσιν ἀλεξήσειν κακὸν ἦμαρ,
Μηδ' ὁπότ' ἂν Τροίη μαλερῷ πυρὶ πᾶσα δάηται
Καιομένη, καίωσι δ' ἀρήϊοι υἷες Ἀχαιῶν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τόγ' ἄκουσε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Αὐτίκ' ἄρ' Ἥφαιστον προσεφώνεεν ὃν φίλον υἱόν,
Ἥφαιστε, σχέο τέκνον ἀγακλεές· οὐ γὰρ ἔοικεν
Ἀθάνατον θεὸν ὧδε βροτῶν ἕνεκα στυφελίζειν.
Ὣς ἔφαθ'· Ἥφαιστος δὲ κατέσβεσε θεσπιδαὲς πῦρ·
Ἄψορρον δ' ἄρα κῦμα κατέσσυτο καλὰ ῥέεθρα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ Ξάνθοιο δάμη μένος, οἱ μὲν ἔπειτα
Παυσάσθην· Ἥρη γὰρ ἐρύκακε χωομένη περ·
Ἐν δ' ἄλλοισι θεοῖσιν ἔρις πέσε βεβριθυῖα
Ἀργαλέη, δίχα δέ σφιν ἐνὶ φρεσὶ θυμὸς ἄητο·
γρ. πατάγῳ a Σὺν δ' ἔπεσον μεγάλῳ * ὁμάδῳ· βράχε δ' εὐρεῖα (χθών
Ἀμφὶ δὲ σάλπιγξεν μέγας οὐρανός· ἄιε δὲ Ζεὺς
Ἥμενος Οὐλύμπῳ· b ἐγέλασσε δέ οἱ φίλον ἦτορ
γρ. ἱερῷ Γηθοσύνῃ, ὅθ' * ὁρᾶτο θεοὺς ἔριδι ξυνιόντας.
Ἔνθ' οἵγ' οὐκ ἔτι δηρὸν ἀφέστασαν· ἦρχε γὰρ Ἄρης
Ῥινοτόρος, καὶ πρῶτος Ἀθηναίῃ ἐπόρουσε,
Χάλκεον ἔγχος ἔχων, καὶ ὀνείδειον φάτο μῦθον,
γρ. κυνόμυια c Τίπτ' αὖ ὦ * κυνάμυια θεοὺς ἔριδι ξυνελαύνεις,
Θάρσος ἄητον ἔχουσα; μέγας δέ σε θυμὸς ἀνῆκεν.
Ἦ οὐ μέμνῃ ὅτε Τυδείδην Διομήδε' ἀνῆκας
γρ. οὐ τανύ-σειν φεῖσθαι Οὐτάμεναι; αὐτὴ * δὲ πανόψιον ἔγχος ἑλοῦσα,
Ἰθὺς ἐμεῦ ὦσας, διὰ δὲ χρόα καλὸν ἔδαψας.
Τώ σ' αὖ νῦν ὀίω ἀποτισέμεν ὅσσα μ' ἔοργας.
γρ. κατ' ἀσπίδα Ὣς εἰπὼν, οὔτησε * κατ' αἰγίδα θυσσανόεσσαν,
Σμερδαλέην, ἣν οὐδὲ Διὸς δάμνησι κεραυνός,
Τῇ μιν Ἄρης οὔτησε μιαιφόνος ἔγχεϊ μακρῷ.
Ἡ δ' ἀναχασσαμένη λίθον εἵλετο χειρὶ παχείῃ
Κείμενον ἐν πεδίῳ, μέλανα, τρηχύν τε, μέγαν τε,
Τόν ῥ' ἄνδρες πρότεροι θέσαν ἔμμεναι οὖρον ἀρούρης·
Τῷ βάλε θοῦρον Ἄρηα κατ' αὐχένα, λῦσε δὲ γυῖα·
Ἑπτὰ δ' ἐπέσχε πέλεθρα πεσών, ἐκόνισε δὲ χαίτας·
Τεύχεά τ' ἀμφαράβησε· γέλασσε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη,
Καί οἱ ἐπευχομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Νηπύτι', οὐδέ νύ πω περ ἐπεφράσω ὅσσον ἀρείων

Dixit igne æstuans: ebulliebantq́; limpida fluenta.
Sicut aũt lebes feruet intus dum vrgetur igne multo,
Aruinam liquefaciens bene saginati suis,
Vndiq; feruenter, subq́; ligna sicca iacent:
Sic hui⁹ amœna fluẽta igne vrebãt, bulliebatq́; aqua,
Neq; poterat profluere, sed detinebatũ: premebat.n.aura
Vulcani vi valdè prudentis: at ille Iunonem (ignea,
Multùm precans, verbis velocibus allocutus est:
Iuno, cur tu⁹ filius meũ fluxũ inuadit vt torqueat
Præ cæteris? non sanè ego tantum tibi culpandus sum,
Quãtum cæteri oẽs dij quotquot Troianis auxiliato-
Sed certè quidem ego desistam si tu iubes: (res sunt.
Desistat autem & hic: ego autem insuper & hoc iuro,
Nunquam à Troianis auersurum esse exitialem diẽ:
Neq. quando Troia combustiuo igne tota flagraret
Incensa: vrerent autem bellicosi filij Achiuorum.
At postquam hoc audiuit dea albiulna Iuno,
Confestim Vulcanũ allocuta est suum charum filium:
Vulcane, abstine fili inclyte: non enim decet
Immortalẽ Deum adeò mortalium gratiã torquere.
Sic dixit: Vulcanus autẽ extinxit immẽsum ignẽ:
Retrogradaq́; vnda redijt ad amœna fluenta.
At postquã Xãthi domita est violẽtia, hi quidẽ posteà
Cessarunt. Iuno enim coërcuit, irata quamuis:
Inter.v.alios deos contentio cecidit grauis,
Difficilis: diuisim.v.ipsis in mentib. animus spirabat:
Concurrerũt.a.magno strepitu, insonuitq́; lata terra
Circumq́; resonuit magnum cœlũ. audiuit.a.Iupiter
Sedens in Olympo: risitq́; ei charum cor
Lætitia, quòd videbat deos contẽtione cõgredientes.
Tũ ij nõ amplius diu abstinuerũt: incœpit enim Mars
Clypeos tundens, & primus Mineruam inuasit,
Aeream hastã tenens. & probrosum dixit verbum:
Cur rursus ò canina musca deos prælio committis,
Audaciã isatiabilẽ habẽs? magn⁹.v.te animus ĩduxit.
An non recordaris quãdo Tydidẽ Diomedẽ immisisti
Ad me vulnerãdũ? ipsaq́; in omniũ cõspectu hastã ca-
Rectà in me ĩpulisti, corpusq́; pulchrũ sauciasti? (piẽs
Ideò te nũc puto luituram esse quæcunq; mihi fecisti.
Sic fatus pulsauit ad ægidem fimbriatam,
Horrendam, quam neq; Iouis domat fulmen.
In hac ipsã Mars vulnerauit pollutus cæde hasta lõga.
Hæc.v.retrò cedens, lapidem accepit manu forti,
Iacentem in campo nigrum, asperumq́; magnumq́;:
Quẽ viri antiquiores posuerãt vt esset terminus agri,
Hoc percussit fortẽ Martẽ iuxta collũ. soluit a.genua:
Septẽq́; occupauit iugera lapsꝰ, & puluere fœdauit crĩ
Armaq́; circũ sonuerunt: risit.a.Pall. Minerua, (nes.
Et ei gloriãdo insultãs verbis velocib. eũ allocuta est:
Stulte, neq; adhuc saltẽ cõsiderãsti quanto prestantior

Εὔχο-

Εὔχομ' ἐγὼ εἶναι, ὅτι μοι μένος* ἀντιφερίζεις;
Οὕτω κεν τῆς μητρὸς ἐριννύας ἐξαποτίνοις,
Ἥ τοι χωομένη κακὰ μήδεται, οὕνεκ' Ἀχαιοὺς
Κάλλιπες, αὐτὰρ Τρωσὶν ὑπερφιάλοισιν ἀμύνεις.
Ὣς ἄρα φωνήσασα, πάλιν τρέπεν ὄσσε φαεινώ·
Τὸν δ' ἄγε χειρὸς ἑλοῦσα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Πυκνὰ μάλα στενάχοντα· μόγις δ' ἐσαγείρατο θυμόν.
Τὴν δ' ὡς οὖν ἐνόησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Αὐτίκ' Ἀθηναίην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὢ πόποι, αἰγιόχοιο Διὸς τέκος Ἀτρυτώνη,
Καὶ δ' αὖθ' ἡ κυνάμυια ἄγει βροτολοιγὸν Ἄρηα
Δηΐου ἐκ πολέμοιο κατὰ κλόνον· ἀλλὰ μέτελθε.
Ὣς φάτ'. Ἀθηναίη δὲ μετέσσυτο, χαῖρε δὲ θυμῷ·
Καί ῥ' ἐπιεισαμένη, πρὸς στήθεα χειρὶ παχείῃ
Ἤλασε, τῆς δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ.
Τὼ μὲν ἄρ' ἄμφω κεῖντο ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ.
Ἡ δ' ἄρ' ἐπευχομένη ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευε,
Τοιοῦτοι νῦν πάντες ὅσοι Τρώεσσιν ἀρωγοὶ
Εἶεν, ὅτ' Ἀργείοισι μαχοίατο θωρηκτῇσιν,
Ὧδέ τε θαρσαλέοι καὶ τλήμονες, ὡς Ἀφροδίτη
Ἦλθεν Ἄρει ἐπίκουρος, ἐμῷ μένει ἀντιόωσα·
Τῷ κεν δὴ πάλαι ἄμμες ἐπαυσάμεθα πολέμοιο,
Ἴλιον ἐκπέρσαντες ἐϋκτίμενον πτολίεθρον.
Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ θεὰ λευκώλενος Ἥρη.
Αὐτὰρ Ἀπόλλωνα προσέφη κρείων ἐνοσίχθων,
Φοῖβε τίη δὴ νῶϊ διέσταμεν; οὐδὲ ἔοικεν,
Ἀρξάντων ἑτέρων· τὸ μὲν αἴσχιον αἴκ' ἀμαχητὶ
Ἴομεν Οὔλυμπόνδε Διὸς ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ.
Ἄρχε· σὺ γὰρ γενεῆφι νεώτερος· οὐ γὰρ ἔμοιγε
Καλόν, ἐπεὶ πρότερος γενόμην, καὶ πλείονα οἶδα.
Νηπύτι', ὡς ἄνοον κραδίην ἔχες· οὐδέ νυ τῶν περ
Μέμνηαι ὅσα δὴ πάθομεν κακὰ Ἴλιον ἀμφὶ
Μοῦνοι νῶϊ θεῶν, ὅτ' ἀγήνορι Λαομέδοντι
Πὰρ Διὸς ἐλθόντες θητεύσαμεν εἰς ἐνιαυτὸν
Μισθῷ ἐπὶ ῥητῷ, ὁ δὲ σημαίνων ἐπέτελλεν;
Ἤτοι ἐγὼ Τρώεσσι πόλιν καὶ τεῖχος ἔδειμα
Εὐρύ τε καὶ μάλα καλόν, ἵν' ἄρρηκτος πόλις εἴη.
Φοῖβε, σὺ δ' εἰλίποδας ἕλικας βοῦς βουκολέεσκες
Ἴδης ἐν κνημοῖσι πολυπτύχου ὑληέσσης.
Ἀλλ' ὅτε δὴ μισθοῖο τέλος* πολυγηθέες Ὧραι
Ἐξέφερον, τότε νῶϊ βιήσατο μισθὸν ἅπαντα
Λαομέδων ἔκπαγλος, ἀπειλήσας δ' ἀπέπεμπε.
Σοὶ μὲν ὅγ' ἠπείλησε πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθε
Δήσειν, καὶ περάαν νήσων ἔπι τηλεδαπάων.
Στεῦτο δ' ὅγ' ἀμφοτέρων * ἀποκόψεμεν οὔατα
χαλκῷ.
Νῶϊ δέ τ' ἄψορροι κίομεν κεκοτηότι θυμῷ,
Μισθοῦ χωόμενοι, τὸν ὑποστὰς οὐκ ἐτέλεσσε.
Τοῦ δὴ νῦν λαοῖσι φέρεις χάριν· οὐδὲ μεθ' ἡμέων
Πειρᾷ ὥς κεν Τρῶες ὑπερφίαλοι ἀπόλωνται
Πρόχνυ κακῶς, σὺν παισὶ καὶ αἰδοίῃς ἀλόχοισι;
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ἐννοσίγαι', οὐκ ἄν με σαόφρονα μυθήσαιο
Ἔμμεναι, εἰ δὴ σοί γε βροτῶν ἕνεκα πτολεμίζω
Δειλῶν, οἳ φύλλοισιν ἐοικότες, ἄλλοτε μέν τε
Ζαφλεγέες τελέθουσιν ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες,
Ἄλλοτε δ' αὖ φθινύθουσιν ἀκήριοι· ἀλλὰ τάχιστα
*Παυσώμεσθα μάχης, οἱ δ' αὐτοὶ δηριαάσθων.
Ὣς ἄρα φωνήσας πάλιν ἐτράπετ'· αἴδετο γάρ ῥα

Glorior ego esse, quòd mihi robur tuum opponis? γρ. ἰσοφαρίζεις;
Sic matris furias exolueris,
Quæ tibi irata mala machinatur: quoniam Achiuos
Reliquisti, ac Troianis periuris auxiliaris.
Sic igitur loquuta conuertit oculos splendidos.
Hunc.v.abduxit manu prehendens Iouis filia Venus
Crebrò admodum suspirantē: vixq́; recollegit animum.
Hanc igitur vt agnouit dea albiulna Iuno,
Mox Mineruam verbis velocibus allocuta est:
Papè, Aegiochi Iouis filia Minerua:
En rursus illa impudētissima ducit perniciosum Martē
Hostilì è prælio per tumultum sed accede. (al. vlciscere)
Sic dixit: Minerua aūt irruit, gaudebat, v. animo:
Et adorta in pectus manu forti (cor.
Impegit: huius. a. illic debilitata sunt genua & dilectū
Illi itaq́; ambo iacebant in terra multipascua.
Hæc autem insultans verba velocia dixit:
Tales nunc omnes, quotquot Troianis auxiliatores,
Vtinam sint, quando cum Argiuis pugnant armatis:
Tamq́; audaces & tolerantes, vt Venus
Venit Marti auxiliatrix, meo robori obuians.
Hoc pacto iam pridē nos cessassemus à prælio
Ilij depopulati munitissimam vrbem.
Sic dixit: risit autem Dea candidis vlnis Iuno.
Sed Apollinem allocutus est rex quassator terræ:.
Phœbe, cur iam nos separati stamus? neq́; decet,
Cùm cœperint alij: hoc quidē turpius erit, si sine pugna
Eamus in cœlum, Iouis ad æream domum.
Incipe. tu autē natu iunior: non enim mihi quidem
Honestū: quoniā prior natus sum & plura noui.
Stulte, quàm obliuiosum cor habes, nec verò horum
Recordaris, quæcunq́; iam passi sumus mala ad Ilium
Soli nos duo ex dijs, quando superbo Laomedonti
A Ioue profecti seruiuimus in annum,
Mercede certa: hic autem imperans mandabat?
Ego quidem Troianis ciuitatē muro circumdedi, (set.
Latoq́; & valdè pulchro, vt inexpugnabilis ciuitas es-
Phœbe, tu. a. distortè gradiētes & lunatis cornib. boues
Idæ in iugis multos colles habentis syluosæ. (pascebas
Sed cùm iam mercedis terminum gratissimæ Horæ γρ. πολυγηθ.
Attulerunt, tunc nos vi fraudauit mercede tota
Laomedon terribilis, minatusq́; dimisit.
Tibi quidem is minabatur pedes & manus desuper
Ligaturum, & venditurum insulis in longinquis,
Affirmabatq́; idem vtriusque abscissurum aures γρ. ἀπολεψέμεν
ferro.
Nos autem retrogradi iuimus irato animo
Ob mercedem irati, quam pollicitus non persoluit.
Ideo iam nunc populis refers gratiam? neq́; nobiscum
Tentas, vt Troiani fœdifragi pereant
Funditùs malè cum filijs & pudicis vxoribus?
Hūc. a. rursus allocutus est rex longè operans Apollo:
Neptune, haud me prudentem dixeris
Esse, si iam tecum hominum gratiā dimicem
Miserorum, qui folijs similes interdum quidem
Florentes sunt, terræ fructum comedentes:
Aliquando. a. rursus pereunt excordes, sed citissimè
Desistamus à pugna: hi autem ipsi pugnent. γρ. παυώμεθα
Sic igitur loquutus retrò versus est, verebatur enim

Πατροκασιγνήτοιο μιγήμεναι ἐν παλάμῃσι.
Τὸν δὲ κασιγνήτη μάλα νείκεσε πότνια θηρῶν
Ἄρτεμις ἀγροτέρη, καὶ ὀνείδειον φάτο μῦθον,
Φεύγεις δὴ Ἑκάεργε; Ποσειδάωνι δὲ νίκην
Πᾶσαν ἐπέτρεψας, μέλεον δέ οἱ εὖχος ἔδωκας;
Νηπύτιε, τί νυ τόξον ἔχεις ἀνεμώλιον αὔτως;
Μή σευ νῦν ἔτι πατρὸς ἐνὶ μεγάροισιν ἀκούσω
Εὐχομένου, ὡς τὸ πρὶν ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
Ἄντα Ποσειδάωνος ἐναντίβιον πολεμίζειν.
Ὣς φάτο· τὴν δ' οὔτι προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ἀλλὰ χολωσαμένη Διὸς αἰδοίη παράκοιτις,
Νείκεσεν ἰοχέαιραν ὀνειδείοις ἐπέεσσι,
Πῶς δὲ σὺ νῦν μέμονας κύον ἀδδεὲς ἀντί' ἐμεῖο
*Στήσεσθαι; χαλεπή τοι ἐγὼ μένος ἀντιφέρεσθαι
Τοξοφόρῳ περ ἐούσῃ· ἐπεί σε λέοντα γυναιξὶ
Ζεὺς θῆκεν, καὶ ἔδωκε κατακτάμεν ἥν κ' ἐθέλῃσθα.
Ἤτοι βέλτερόν ἐστι κατ' οὔρεα θῆρας ἐναίρειν,
Ἀγροτέρας τ' ἐλάφους, ἢ κρείσσοσιν ἶφι μάχεσθαι.
Εἰ δ' ἐθέλεις πολέμοιο δαήμεναι, ὄφρ' εὖ εἰδῇς
Ὅσσον φερτέρη εἴμ', ὅτι μοι μένος ἀντιφερίζεις.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφοτέρας ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔμαρπτε
Σκαιῇ, δεξιτερῇ δ' ἄρ' ἀπ' ὤμων αἴνυτο τόξα·
Αὐτοῖσιν δ' ἄρ' ἔθεινε παρ' οὔατα μειδιόωσα
Ἐντροπαλιζομένην· ταχέες δ' ἔκπιπτον ὀϊστοί.
Δακρυόεσσα δ' ἔπειτα θεὰ φύγεν, ὥστε πέλεια,
Ἥ ῥά θ' ὑπ' ἴρηκος κοίλην εἰσέπτατο πέτρην,
Χηραμόν· οὐδ' ἄρα τῇ γε ἁλώμεναι αἴσιμον ἦεν·
Ὣς ἡ δακρυόεσσα φύγεν, λίπε δ' αὐτόθι τόξα.
Λητὼ δὲ προσέειπε διάκτορος Ἀργειφόντης,
Λητοῖ, ἐγὼ δέ τοι οὔτι μαχήσομαι· ἀργαλέον δὲ
Πληκτίζεσθ' ἀλόχοισι Διὸς νεφεληγερέταο·
Ἀλλὰ μάλα πρόφρασσα μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Εὔχεσθαι ἐμὲ νικῆσαι κρατερῆφι βίηφι.
Ὣς ἄρ' ἔφη. Λητὼ δὲ συναίνυτο καμπύλα τόξα,
Πεπτεῶτ' ἄλλυδις ἄλλα μετὰ στροφάλιγγι κονίης·
Ἡ μὲν τόξα λαβοῦσα πάλιν κίε θυγατέρος ἧς·
Ἡ δ' ἄρ' Ὄλυμπον ἵκανε, Διὸς ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ·
Δακρυόεσσα δὲ πατρὸς ἐφέζετο γούνασι κούρη,
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἀμβρόσιος ἑανὸς τρέμε· τὴν δὲ προτὶ οἷ
Εἷλε πατὴρ Κρονίδης, καὶ ἀνείρετο, ἡδὺ γελάσσας,
Τίς νύ σε τοιάδ' ἔρεξε φίλον τέκος οὐρανιώνων
Μαψιδίως, ὥς εἴ τι κακὸν ῥέζουσαν ἐνωπῇ;
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἐϋστέφανος κελαδεινή,
Σή μ' ἄλοχος στυφέλιξε πάτερ λευκώλενος Ἥρη,
Ἐξ ἧς ἀθανάτοισιν ἔρις καὶ νεῖκος ἐφῆπται.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Αὐτὰρ Ἀπόλλων Φοῖβος ἐδύσετο Ἴλιον ἱρήν·
Μέμβλετο γάρ οἱ τεῖχος ἐϋδμήτοιο πόληος,
Μὴ Δαναοὶ πέρσειαν ὑπὲρ μόρον ἤματι κείνῳ·
Οἱ δ' ἄλλοι πρὸς Ὄλυμπον ἴσαν θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
Οἱ μὲν χωόμενοι, οἱ δὲ μέγα κυδιόωντες·
Κὰδ δ' ἵζον παρὰ πατρὶ κελαινεφεῖ· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Τρῶας ὁμῶς αὐτούς τ' ὄλεκεν καὶ μώνυχας ἵππους·
Ὡς δ' ὅτε καπνὸς ἰὼν εἰς οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει
Ἄστεος αἰθομένοιο, θεῶν δέ ἑ μῆνις ἀνῆκε,
Πᾶσι δ' ἔθηκε πόνον, πολλοῖσι δὲ κήδε' ἐφῆκεν.
Ὣς Ἀχιλλεὺς Τρώεσσι πόνον καὶ κήδε' ἔθηκεν.
Εἱστήκει δ' ὁ γέρων Πρίαμος θείου ἐπὶ πύργου,

Cum patruo conserere manus.
Hunc autē soror valdè obiurgauit veneranda, ferarū
Diana venatrix, & probrosum dixit sermonem:
Fugis ô Apollo: Neptuno autem victoriam
Omnem concedis? inanemq́ ei gloriam dedisti?
Stulte cur arcum gestas vanum frustra?
Non te nunc amplius patris in domibus audiam (ris
Gloriantē, sicut anteà inter immortales deos gloriaba-
Contra Neptunum aduersis viribus te pugnare.
Sic dixit: hanc. v. neutiquam allocutus est longè iaculans Apollo:
Sed irata Iouis venerabilis vxor,
Increpauit iaculis gaudētē Dianā, cōtumeliosis verbis,
Quomodo tu nunc audes, canis intrepida, cōtra me
Consistere? difficilis tibi ego robore conferri
Sagittatrici licet existenti: quoniam te leonē mulierib.
Iupiter constituit, & dedit interficere. quācunq́ velis.
Profectò facilius est per montes feras interficere,
Agrestesq́ ceruas, quā cū potentiorib. fortiter pugnare.
Sed si vis pugnæ periculum facere, vt bene scias
Quāto fortior sim, quandoquidē mihi robore cōfers te.
Dixit, & ambas ad primā palmæ partē manus pre-
Sinistra, dextra. a. ab humeris abstulit arcum: (hendit
Ipsoq́ verberauit eam ad aures, ridens,
Huc illucq́ se versantem. veloces. a. deciderunt sagittæ:
Lacrymabunda. a. deinde dea fugit velut columba,
Quæ quidem ab accipitre in cauam volauit petram,
In latebram (neq́ enim illi capi fatale erat)
Sic hæc lacrymabunda fugit: reliquitq́ illic arcus.
Latonam autem allocutus est nuncius Mercurius:
Latona, ego. v. tecum minimè pugnabo, arduū autē
Confligere cum vxoribus Iouis nubicogi:
Sed valdè prompta inter immortales deos
Iactato te me vicisse firmo robore.
Sic dixit: Latona. v. collegit incuruos arcꝰ & sagittas
Lapsas aliò alias in vertigine pulueris.
Hæc quidem tela capiens filiæ suæ, iterum recessit:
Illa. v. ad Olympum peruenit Iouis ad æream domum.
Lacrymabunda autem patris insedit genibus puella:
Circumq́ incorruptibile peplū tremebat: hancq́ ad se
Cepit pater Saturnides & interrogauit dulcè ridens:
Quis tibi talia fecit, chara filia, superûm
Temerè, tanquam aliquid mali patranti palàm?
Hūc verò rursus allocuta est bene coronata Diana,
Tua me coniunx percussit pater, albiulna Iuno:
Ex qua inter immortales contentio & lis imminet.
Sic hi quidem talia inter se colloquebantur:
Sed Apollo illustris subijt Ilium sacrum.
Curæ erat enim ei murus bene ædificatæ vrbis.
Ne Danai euerterent præter fatum die illo:
At cæteri ad Olympum ibant dij sempiterni,
Alij quidem irati: alij verò valdè exultantes:
Assederunt autem patri nubifero: sed Achilles
Troianis simul ipsosq́ perdebat, & vnungulos equos.
Velut. a. quando fumus vadēs in cœlum latū peruenit
Vrbe flagrante: Deorum. a. ipsum ira immisit:
Cunctisq́ attulit laborem, multisq́ dolores immisit:
Sic Achilles Troianis laborem & dolores imposuit.
Stabat autem senex Priamus diuina in turri,

Ἐς δ' ἐ-

Ἐς δ' ἐνόησ' Ἀχιλῆα πελώριον· αὐτὰρ ὑπ' αὐτοῦ
Τρῶες ἄφαρ κλονέοντο πεφυζότες, οὐδέ τις ἀλκὴ
Γίνεθ'· ὃ δ' οἰμώξας ἀπὸ πύργου βαῖνε χαμᾶζε,
Ὀτρύνων παρὰ τεῖχος ἀγακλειτοὺς πυλαωρούς,
Πεπταμένας ἐν χερσὶ πύλας ἔχετ', εἰς ὅ κε λαοὶ
Ἔλθωσι προτὶ ἄστυ πεφυζότες· ἦ γὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἐγγὺς ὅδε κλονέων· νῦν οἴω λοίγι' ἔσεσθαι.
Αὐτὰρ ἐπεί κ' ἐς τεῖχος ἀναπνεύσωσιν ἀλέντες,
Αὖτις ἐπ' ἂψ θέμεναι σανίδας πυκινῶς ἀραρυίας.
Δείδια γὰρ μὴ οὖλος ἀνὴρ ἐς τεῖχος ἅληται.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄνεσάν τε πύλας, καὶ ἀπῶσαν ὀ-
χῆας·
Αἱ δὲ πετασθεῖσαι τεῦξαν φάος· αὐτὰρ Ἀπόλλων
Ἀντίος ἐξέθορε, Τρώων ἵνα λοιγὸν ἀλάλκοι.
Οἱ δ' ἰθὺς πόλιος καὶ τείχεος ὑψηλοῖο,
Δίψῃ * καρχαλέοι κεκονιμένοι ἐκ πεδίοιο
Φεῦγον· ὁ δὲ σφεδανὸν ἔφεπ' ἔγχει· λύσσα δέ οἱ κῆρ
Αἰὲν ἔχε κρατερή, μενέαινε δὲ κῦδος ἀρέσθαι.
Ἔνθα κεν ὑψίπυλον Τροίην ἕλον υἷες Ἀχαιῶν,
Εἰ μὴ Ἀπόλλων Φοῖβος Ἀγήνορα δῖον ἀνῆκε,
Φῶτ' Ἀντήνορος υἱὸν ἀμύμονά τε κρατερόν τε.
Ἐν μέν οἱ κραδίῃ θάρσος βάλε, πὰρ δέ οἱ αὐτὸς
Ἔστη, ὅπως θανάτοιο βαρείας χεῖρας ἀλάλκοι,
Φηγῷ κεκλιμένος· κεκάλυπτο δ' ἄρ' ἠέρι πολλῇ.
Αὐτὰρ ὅγ' ὡς ἐνόησεν Ἀχιλλῆα πτολίπορθον,
Ἔστη, πολλὰ δέ οἱ κραδίη πόρφυρε μένοντι·
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
Ὤ μοι ἐγὼν· εἰ μέν κεν ὑπὸ κρατεροῦ Ἀχιλῆος
Φεύγω, τῇ περ οἱ ἄλλοι ἀτυζόμενοι * φοβέονται,
Αἱρήσει με καὶ ὧς, καὶ ἀνάλκιδα δειροτομήσει.
Εἰ δ' ἂν ἐγὼ τούτους μὲν ὑποκλονέεσθαι ἐάσω
Πηλεΐδῃ Ἀχιλῆϊ, ποσὶν δ' ἀπὸ τείχεος ἄλλῃ
Φεύγω πρὸς πεδίον * Ἰλήϊον, ὄφρ' ἂν ἵκωμαι
Ἴδης τε κνημούς, κατά τε ῥωπήϊα δύω,
Ἑσπέριος δ' ἂν ἔπειτα λοεσσάμενος ποταμοῖο,
Ἱδρῶ ἀποψυχθείς, προτὶ Ἴλιον ἀπονεοίμην.
Ἀλλὰ τίη μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;
Μή μ' ἀπαειρόμενον πόλιος πεδίονδε νοήσῃ,
Καί με μεταΐξας μάρψῃ ταχέεσσι πόδεσσιν.
Οὐκ ἔτ' ἔπειτ' ἔσται θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξαι.
Λίην γὰρ κρατερὸς περὶ πάντων ἔστ' ἀνθρώπων.
Εἰ δέ κεν οἱ προπάροιθε πόλιος κατεναντίον ἔλθω·
Καὶ γάρ θην τούτῳ τρωτὸς χρὼς ὀξέι χαλκῷ,
Ἐν δὲ ἴα ψυχή, θνητὸν δέ ἕ φασ' ἄνθρωποι
Ἔμμεναι· αὐτάρ οἱ Κρονίδης Ζεὺς κῦδος ὀπάζει.
Ὣς εἰπὼν, Ἀχιλῆα ἀλεὶς μένεν, ἐν δέ οἱ ἦτορ
Ἄλκιμον ὡρμᾶτο πτολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι.
Ἠΰτε πάρδαλις εἶσι βαθείης ἐκ ξυλόχοιο
Ἀνδρὸς θηρητῆρος * ἐναντίον, οὐδέ τι θυμῷ
Ταρβεῖ, οὐδὲ φοβεῖται, ἐπεί κεν ὑλαγμὸν ἀκούσῃ.
Εἴπερ γὰρ φθάμενός μιν ἢ οὐτάσῃ, ἠὲ βάλῃσιν,
Ἀλλά τε καὶ περὶ δουρὶ πεπαρμένη οὐκ ἀπολήγει
Ἀλκῆς, πρίν γ' ἠὲ ξυμβλήμεναι, ἠὲ δαμῆναι·
Ὣς Ἀντήνορος υἱὸς ἀγαυοῦ δῖος Ἀγήνωρ
Οὐκ ἔθελε φεύγειν, πρὶν πειρήσαιτ' Ἀχιλῆος.
Ἀλλ' ὅ γ' ἄρ' ἀσπίδα μὲν πρόσθ' ἔσχετο πάντοσ' ἐΐσην,
Ἐγχείῃ δ' αὐτοῖο τιτύσκετο, καὶ μέγ' ἄϋτει·
* Ἦ δή που μάλ' ἔολπας ἐνὶ φρεσί, φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ,
Ἤματι τῷδε πόλιν πέρσειν Τρώων ἀγερώχων·

Agnouitq́ Achillem immanem, atq; ab ipso
Troiani cõfestim turbabãtur in fuga acti, neq; vlla re-
Erat: hic.a. eiulans à turri descendit in terra, (sistẽtia
Adhortans apud murũ inclytos custodes portarum:
Apertas in manibus portas tenete, dum copia
Venerint ad vrbem in fugam actæ. certè enim Achilles
Propè iste perturbãs adest: nũc existimo exitialia fore.
Sed postquam intra murum respirauerint conclusa,
Rursus obserate tabulas (i. valuas) densè compactas.
Metuo enim ne perniciosus vir in murum irrumpat.
Sic dixit: illi.a. aperuerunt portas, & amouerunt
obices.
Hæ.v. apertè attulerunt salutem: sed Apollo
Obuius exiliit, à Troianis vt exitium arceret.
Hi verò rectà ad ciuitatem & murum altum
Siti aridi, pulverulenti ex campo
Fugiebant: hic.v. acriter insequebat̃ hasta: rabiesq́ eius χ. καρχαλέοι
Semper habebat grauis: cupiebat.n. gloriã referre: cor
Tum sanè altiportam Troiam cepissent filii Achiuorũ.
Nisi Apollo clarus Agenorem diuinum excitasset,
Virum Antenoris filium eximiumq́ fortemq́.
In quidẽ eius corde audaciam iniecit, iuxtaq́ eum ipse
Stetit, vt mortis graues manus arceret,
Fago innixus, tectusq́ erat caligine multa.
At ille postquã agnouit Achillẽ vrbiũ expugnatorẽ,
Constitit: multa.v. ei cor voluebat manenti.
Indignabundus igitur dixit ad suum virilẽ animum,
Heu mihi, siquidem à forti Achille
Fugero, qua etiam alii perterriti fugiunt: χ. κλονέονται.
Capiet me etiam sic, & imbellem obtruncabit.
Si autem ego hos quidem turbari sinam
A Pelide Achille, pedibusq́ à muro alió
Fugero per campum Iliacum, donec perueniam
Idæq́ ad saltus, densaq́ virgulta ingrediar: χ. ἰδήϊον.
Vespertinus.a. deinde lotus fluuio
A sudore refrigeratus, ad Ilium reuerterer.
Sed cur mihi hæc charus ratiocinatur animus?
Ne me discedentem ab vrbe ad campum persentiscat,
Et me persequens prehendat velocibus pedibus:
Non amplius deinde licebit mortem & fatum fugere.
Valdè enim fortis supra omnes est homines:
Quòd si ipsi ante vrbem obuiam venero:
Etenim sanè huic vulnerabile corpus est acuto ære:
Inestq́ vna anima, mortalemq́ ipsum dicunt homines
Esse, sed ei Saturnides Iupiter gloriam præbet.
Sic fat°, Achillẽ cõuersus expectabat: inq́ eo animus
Fortis concitabatur ad bellum & pugnam.
Veluti panthera venit profunda ex sylua
Virum venatorem contra, neq; quicquam animo χ. ἀντία.
Timet, neq; formidat, postquam latratum audiuit:
Etsi.n. præueniẽs ipsam aut vulnerârit aut iaculetur,
Tamen & ab hasta transfixa non cessat
A robore, anteq̃ vel cominus cõgrediat̃ vel sternatur:
Sic Antenoris filius clari nobilis Agenor
Non voluit fugere, antequam experiretur Achillem.
Verùm hic clypeum quidem ante se tenebat rotũdum.
Hasta autem in eum collimabat, & valdè clamabat:
Certè iã nimium sperasti in mẽtibus clare Achilles, χ. ἦ νυ
Die hoc vrbem excindere Troianorum strenuorum:

Ἤματι.

Νηπύτι', ἦ τ' ἔτι πολλὰ τετεύξεται ἄλγε' ἐπ' αὐτῇ.
Ἐν γάρ οἱ πολέες τε καὶ ἄλκιμοι ἀνέρες εἰμὲν,
χ. ἀλόχων θ' αἰδοίων — Οἵ κε πρόσθε φίλων* τοκέων, ἀλόχων τε καὶ υἱῶν,
χ. ἐρυσσόμεσθα — Ἴλιον* εἰρυόμεσθα· σὺ δ' ἐνθάδε πότμον ἐφέψεις
Ὧδ' ἔκπαγλος ἐὼν καὶ θαρσαλέος πολεμιστής.
χ. παχείης — Ἦ ῥα, καὶ ὀξὺν ἄκοντα* βαρείης χειρὸς ἀφῆκε·
Καί ῥ' ἔβαλε κνήμην ὑπὸ γούνατος, οὐδ' ἀφάμαρτεν·
Ἀμφὶ δέ μιν κνημὶς νεοτεύκτου κασσιτέροιο
Σμερδαλέον κονάβησε· πάλιν δ' ἀπὸ χαλκὸς ὄρουσε
Βλημένου, οὐδ' ἐπέρησε, θεοῦ δ' ἠρύκακε δῶρα.
Πηλείδης δ' ὡρμήσατ' Ἀγήνορος ἀντιθέοιο
Δεύτερος· οὐδέ τ' ἔασεν Ἀπόλλων κῦδος ἀρέσθαι,
Ἀλλά μιν ἐξήρπαξε, κάλυψε δ' ἄρ' ἠέρι πολλῇ,
Ἥσυχον δ' ἄρα μιν πολέμου ἔκπεμπε νέεσθαι·
Αὐτὰρ ὁ Πηλείωνα δόλῳ ἀποέργαθε λαοῦ·
Αὐτῷ γάρ ῥ' Ἑκάεργος Ἀγήνορι πάντα ἐοικὼς,
Ἔστη πρόσθε ποδῶν, ὁ δ' ἐπέσσυτο ποσσὶ διώκειν·
Ἕως ὃ τὸν πεδίοιο διώκετο πυροφόροιο,
Τρέψας πὰρ ποταμὸν βαθυδινήεντα Σκάμανδρον,
χ. τῷ — Τυτθὸν ὑπεκπροθέοντα, δόλῳ* δ' ἄρ' ἔθελγεν Ἀπόλ-
Ὡς αἰεὶ ἔλποιτο κιχήσεσθαι ποσὶν οἷσι. (λων
Τόφρ' ἄλλοι Τρῶες πεφοβημένοι ἦλθον ὁμίλῳ
Ἀσπάσιοι προτὶ ἄστυ· πόλις δ' ἔμπλητο ἀλέντων.
Οὐδ' ἄρα τοί γ' ἔτλαν πόλιος καὶ τείχεος ἐκτὸς
Μεῖναι ἔτ' ἀλλήλους, καὶ γνώμεναι ὅς τε πεφεύγοι,
Ὅς τ' ἔθαν' ἐν πολέμῳ· ἀλλ' ἀσπασίως ἐσέχυντο
Ἐς πόλιν, ὅν τινα τῶν γε πόδες καὶ γοῦνα σαώσαι.

Stulte, adhuc multi fient dolores ob ipsam.
Intus enim multiq; & fortes viri sumus,
Qui pro charissimis parentibus vxoribusq; & liberis
Ilium defendimus: tu verò fatum hic consequeris,
Adeò terribilis quamuis existens & audax bellator.
Dixit sanè, & acutum telum fortiq; manu emisit,
Et percussit tibiam sub genu, neq; aberrauit:
Circaq; ipsam ocrea nuper facti stanni
Grauiter insonuit: ferrum autem resultauit à
Percusso, neq; peruasit: dei enim obstiterunt dona.
Pelides autem inuasit Agenorem diuinum
Secundus, neq; finit Apollo ipsum gloriam referre,
Sed ipsum eripuit, texitq;, caligine multa:
Quietum verò ipsum à certamine misit vt abiret.
At hic Pelidem dolo auertit à populo.
Ipsi enim Apollo Agenori per omnia similis
Stetit ante pedes: hic aũt properabat pedibus persequi,
Dum ille hũc per campũ persequebatur frumentiferũ
Conuertens se ad fluuium vorticosum Scamandrum,
Paululũ pcurrentẽ fugiendo: dolo.n. decipiebat Apollo,
Vt semper speraret se assequuturum pedibus suis:
Interim alij Troiani territi venerunt cũ multitudine
Lati ad vrbem: vrbs.v. implebatur conclusis.
Neq; verò hi sustinebant vrbem & murum extra
Expectare se inuicem, & cognoscere quiq; fugisset,
Quiq; occubuisset in bello, sed cupidè infundebantur
In vrbem, quemcunq; horum pedes & genua seruàrãt.

COMMENTARIVS.

a σὺν δ' ἔπεσον μεγάλῳ πατάγῳ.] Primus Vulcanus Deorum pugnam auspicatus est, instigante Iunone: eam reliqui nunc persequũtur. Vbi non leuis impietatis macula Homericæ Poësi aspergitur, quod initio libri 20. copiosè satis monuimus.

b ἐγέλασσε δέ οἱ φίλον ἦτορ] Delectari reliquorum Deorum pugna dicitur Iupiter: causam adhuc mihi in compertam exquiro. An quia, vt dicit Eustathius, quemadmodum in Odyssea Agamemnon dicitur Achillis & Vlyssis contentionibus gaudere, quòd illæ nimirum essent honestæ & vtiles: sic etiam hoc loco gaudeat illud Numen, quod ad bonum spectet finem tota ista concertatio? Nam allegorias illius repudio. An, vt ego puto, quòd malignus sit adeò Iupiter, & contentionum amantissimus, vt hoc inter illius vitia quoque reponendum sit? (Hoc autem de Ioue illo falso veterum Deo tantùm intelligitor, ne quid durius pijs auribus dixisse videamur. Probamus enim illud Lactantij, qui Deum nostrum Iouis nomine appellari non patitur.) Quod si non arrideat, quòd ipse Iupiter Martem eo nomine odio prosequi se dicat suprà lib. ε. respondebo inconstantem esse in Deorum descriptione Poëtam, ac proinde omnino absurdum non esse, vt de Ioue sic in præsentia statuamus.

c τίπτ' αὖτ' ὦ κυνάμυια] Petulanti & inconsulto Marti conuenientem orationem attribuit: fuit enim confidentissimus noo veretur bellicosam Deam conuicijs in ipso pugnæ vestibulo proscindere, quam tamen ob ipsum factum quod ille commemorat, debuerat reformidasse. Nam sup. lib. ε. Mars à Diomede vulneratur Mineruæ auxilio: illa enim Diomedis hastam in ventrem infimum Martis adegerat. Hoc se nunc vlturum Mars minatur, sed frustra, potentior enim illo Minerua: quæ si allegoricè prudentia & consilium intelligitur, fructus huius loci qualis sit, iam constat.

d οὕνεκα τῆς μητρὸς] Per matrem Martis Iunonem intelligit, ex qua Iupiter illum suscepisse dicitur apud Hesiodum in Theog. λοισθοτάτην δ' Ἥρην θαλερὴν ποιήσατ' ἄκοιτιν· ἡ δ' Ἥβην καὶ Ἄρηα, καὶ Εἰλείθυιαν ἔτικτε. Tangitur autem hoc loco Martis perfidia, cuius explicatio petenda est ex lib. ε. vbi Minerua dicit Martem sibi & Iunoni stipulantibus pollicitum aduersus Troianos pro Græcis auxilium, ὃς (Ἄρης) πρῴην μὲν ἐμοί τε καὶ Ἥρῃ στεῦτ' ἀγορεύων Τρωσὶ μαχήσεσθαι, ἀτὰρ Ἀργείοισιν ἀρήξειν. Νῦν δὲ μετὰ Τρώεσσιν ὁμιλεῖ, τῶν δὲ λέλασται.

e Φοῖβε τίη δὴ νῶϊ] Videtur ad pugnam prima facie à Neptuno prouocari Phœbus, sed processus contrarium docebit. Nam recordatione communis iniuriæ, quæ illorum veteris societatis argumentum est, à manuum consertione abstinebunt: tum etiam patrui reuerentia commotus Apollo fuisse dicetur.

f ἄρχε· σὺ γὰρ] Neptunus Apollinem iubet, quòd iunior sit, pugnam primùm inchoare: quasi res inconsultò & temerariè aggredi propriè iuniorum est, in quibus feruor æstusque animi ad iniuriam inferendam procliuior est quàm seniorum, quos longa experientia cautiores fecit.

g νηπύτι', ὡς ἄνοον] Conijcio, temerè Neptuno Apollinem credidisse, & persuasum vt in Neptunum primus faceret impetum: quem idcirco Neptunus his verbis à facto inconsulto deterrens castigat, νηπύτι' ὡς ἄνοον, &c. quasi dicat: Hem Apollo, siccine repentinus est animus tuus, & ad pugnam mecum conserendam facilis, vt veteris nostræ societatis oblitus sis, in qua communem à Laomedonte, huius generis Troiani capite, iniuriam perpessi sumus? An non illius recordatione iustior tibi esset occasio contra Troianos, quàm Græcos meo exemplo præliandi?

h ὅτ' ἀγήνορι Λαομέδοντι] Hoc diuersè paululum à cæteris commemorat Neptunus, cùm à se solo condita Troiana mœnia asserit. Deinde causam cur ipsi, cùm Dij fuerint, homini inseruierint opera mercenaria. Illa autem causa talis fuisse à quibusdam perhibetur. Conspirarunt aliquando Dij in Iouem, & eum vincire compedibus moliebantur: quod cùm à Thetide Ioui fuisset declaratum, vt est dictum lib. α, ille reliquos Deos sua pœna affecit, hos autem duos Neptunum & Apollinem iussit Laomedonti seruire, dum Troiam ædificaret. Quidam dicũt Apollinem diuinis honoribus à Laomedonte exceptũ, Neptuno verò promissam mercedẽ denegasse, quam ob rem indignatus ille cetum emisisse in vniuersam regionem Laomedontis dicitur, vt est alibi obseruatum. At Herodotus (vt refert Natalis lib 2. cap. 8.) non verùm esse, inquit, quod Laomedonti Neptunus & Apollo seruierint, sed datum esse locum fabulæ, quia pecuniam Neptuni & Apollinis sacrificijs dicatam Laomedon ad extruenda mœnia ciuitatis conuerteret. Quicquid sit, altera narratio receptior est vulgato scriptorum consensu. Quod autem soli sibi Troiani muri extructionem Neptunus tribuit, expressit etiam Virg. 9 Aeneid.

... an non viderunt mœnia quondam Neptuni fabricata manu considere in ignes.

At Ouidius hoc Apollini tribuit in Epist. Paridis:

Ilion aspicies, firmataq́; turribus altis *Mœnia Phœbeæ structa canore lyræ.*

Quidam dicunt, vt refert Eustathius, hos Deos non coactos, sed sponte peregrinorum personam induisse, vt Laomedontis iniuriam tentarent, quod Dijs consuetum in Odyssea Poëta docet. Vnde aiunt, Apollinem extincto iniuriæ illatore Laomedonte Troianis auxiliari, rependentem illis gratiam, quod se honoribus prosequerentur: colebatur enim varijs in locis, vt in vrbe Chrysa, Cilla & Tenedo, præterea etiam in ipsa Troia. Neptunum autem immunem debitis honoribus, veteris illius iniuriæ memoriam in Laomedontis posteros perpetuasse. Sunt etiam qui dicunt ad Deos referri, quod in opifices quosdam qui hanc seruitutem sine mercede seruierant, competebat.

i οἱ φύλλοισιν ἐοικότες,] Docet Apollo non decere immortales Deos pro mortalibus, quorum tam fragilis est conditio, sic adinuicem dimicare: quod idem leuiter à Iunone antea dicebatur, οὐ γὰρ ἔοικεν ἀθάνατον θεὸν ὧδε βροτῶν ἕνεκα στυφελίζειν. Eleganter autem imbecillis mortalitas hoc loco describitur: quibus similia olim ex Aristophane protulimus.

k τὴν δ' ἂν ἀντιφέρε] Sic ineptis interrogationibus non respondere prudentiæ est non vulgaris, qualem hoc loco Apollo vsurpauit.

l ἐπεὶ σε λέοντα γυναιξὶ] Illud λέοντα pro λέαιναν dictum est. Didymus autem interpretatur ἰσχυρὰν ὡς λέοντα, vt dicatur Diana inter mulieres sic à Ioue formidabilem & terribilem collocatam, vt leo inter animantia, quemadmodum ego expono. Ait præterea Poeta, datam esse Dianæ potestatem, mulierem quam voluerit, interficiendi, quod Eustathius de morte mulierum repentina intelligit, quam Dianæ tribui vt hominum Apollini, olim etiam obseruauimus. Notanda est autem hæc Iunonis oratio, quæ iram illius & feruorem testatur, maximè in fine, vbi defectiuè locuta est, & interrupto sententiæ filo pugnam inchoauit.

m αἴσιμον ἦεν] Homerus fato etiam ipsa animantia volucresq́; subijcit, vt vides hoc loco de columba, quæ accipitrem effugit, quod ipsi nondum sit fatale mori. Videtur autem eam columbam intelligere, quæ cùm ab accipitre humipeta fugit, in altum euolare dicitur. Et ita esse intelligendum, docet similitudinis ἀπόδοσις: nam Diana in cœlum fugit. Sciendum autem est accipitres omnes modo venandi inter se dissidere. Alij enim columbam humi considentem rapiunt, volantem non appetunt. Alij super arborem, aut tale quid conscendentem venantur: si a humi est, aut volat, non inuadunt. Alij neque humi, neque in sublimi manentem aggrediuntur, sed volantem capere conantur. Fertur etiam à columbis quodq; accipitrum genus cognosci. Itaque cùm accipiter prouolat, si sublimipeta est, manent quo constiterint loco, sed si humipeta, qui prouolat, est, non manent, sed continuò auolant, vt legitur apud Philosophum Hist. anim. lib. 9. cap. 36.

n αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς] Absoluta Deorum pugna, quod impium fuit somnium, vt & ferè hæc omnia, quod ad rei veritatem spectat, vt in Troianis docet Dio, refert se ad mortalia, vt tamen diuina etiam illis intermisceat, quale est mox illud de Apolline. Persequitur ergo intermissam narrationem de Achille Troianos persequente, quod cùm adeò feliciter gereret, vt captam iri eo die Troiam nullus non posset credere: commentus est factum, quod sequitur, Agenoris, qui Achillem dicitur remoratus, elusum postea ab ipso Apolline, qui Agenoris illius speciem induerat. Omnia sunt facilia, proinde longa non egent expositione. Aduertenda solùm est ingenij Homerici feracitas.

o ἠΰτε πόρδαλις] Cùm inter animantium genera mares sint fortiores, vt scribunt Arist. & Plinius: hoc in pantheris & vrsis non valet, in quibus fœminæ maribus sunt præstantiores, vnde rectè hoc loco Homerus πόρδαλιν ad comparationem assumit (πάρδαλιν autem Græci pro mare enunciant) cuius generositas est maxima, vt ex hoc loco Homeri constat, & ex altero Oppiani, vbi scribit, Pardalin in spectaculis sponte irruere in venabulum, opponentis se ei hominis. Tamen illud animal hoc habet peculiare, vt citò fatigetur & exhauriatur: natura enim infirmum est, & in primos impetus, quodcunq; se habet virium & roboris, insumit, vt scribit Scholiastes in Alexipharmaca Nicandri. quod huic nostro Agenori optimè competit.

FINIS LIBRI XXI. HOMERI ILIADIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Χ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

Τρώων τραπέντων εἰς τὴν πόλιν, μόνος Ἕκτωρ ὑπομείνας Ἀχιλλέα, τὸ μὲν πρῶτον φεύγει, ἔπειτα ἐφίσταται. Ἀθηνᾶς αὐτὸν πεισάσης καὶ ἀναιρεῖται. ἐξάψας δὲ αὐτὸν τοῦ ἅρματος Ἀχιλλεύς, διὰ τοῦ πεδίου ἐπὶ τὸν ναύσταθμον ἕλκει· οἱ δὲ κατὰ τὴν πόλιν ὀδύρονται τοῦτο ὁρῶντες ἐγκεκλεισμένοι.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Χῖ δ' ἄρα τρὶς περὶ τεῖχος ἄγων κτάνεν Ἕκτορ' Ἀχιλλεύς.

Ἄλλη.

Ἕκτορος ἀναίρεσις.

Ὣς οἱ μὲν κατὰ ἄστυ πεφυζότες ἠΰτε νεβροὶ,
ἱδρῶ ἀπεψύχοντο, πίον τ', ἀκέοντό τε δίψαν,
Κεκλιμένοι καλῇσιν ἐπάλξεσιν· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Τείχεος ἆσσον ἴσαν, σάκε' ὤμοισι κλίναντες.
Ἕκτορα δ' αὐτοῦ μεῖναι ὀλοιὴ μοῖρ' ἐπέδησεν,
Ἰλίου προπάροιθε, πυλάων τε Σκαιάων.
Αὐτὰρ Πηλεΐωνα προσηύδα Φοῖβος Ἀπόλλων,
Τίπτέ με Πηλέος υἱὲ ποσὶν ταχέεσσι διώκεις,
Αὐτὸς θνητὸς ἐὼν θεὸν ἄμβροτον; οὐδέ νύ πώ με
Ἔγνως ὡς θεός εἰμι, σὺ δ' ἀσπερχὲς μενεαίνεις.

ARGVMENTVM VIGESIMISECVNDI LIBRI *Homeri Iliadis.*

TROIANIS inclusis in ciuitatem, solus Hector expectans Achillem, primùm quidem fugit: posteà autem resistit Minerua ipsi suadente: & interficitur. Alligans autem ipsum currui Achilles, per campum ad stationem nauium trahit. Hi autem in ciuitate lugent hæc videntes inclusi.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

X, ter circa murum agens interfecit Hectorem Achilles.

Aliud.

Mors Hectoris.

SIC hi quidem in vrbem fuga acti velut hinnuli,
Sudorem refocillando abstergebãt, bibebantq́; ac sedabant sitim,
Innixi pulchris propugnaculis, cæterùm Achiui
Murum propè ibant, clypeos humeris inclinantes:
Hectorem verò ibi manere exitiosum fatum coëgit
Ilium ante, portasq́; Scæas.
Sed Pelidem allocutus est lucidus Apollo:
Cur me Pelei fili pedibus velocibus persequeris,
Ipse mortalis existẽs deum immortalem? nec dum me
Agnouisti quòd Deus sum: tu autẽ indesinẽter furis.

Ἦ νύ τοι οὔ τι μέλει Τρώων πόνος, οὓς ἐφόβησας,
γρ. λιάζε᾽ ἐλιάσθαι. Οἳ δή τοι εἰς ἄστυ ἄλεν, σὺ δὲ * δεῦρο λιάσθης.
γρ. κτενέεις. [b] Οὐ γάρ με * κτανέεις, ἐπεὶ οὔ τοι μόρσιμός εἰμι.
Τὸν δὲ μέγ᾽ ὀχθήσας προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
γρ. ὀλοώτατον. Ἔβλαψάς μ᾽ Ἑκάεργε θεῶν * ὀλοώτατε πάντων,
Ἐνθάδε νῦν τρέψας ἀπὸ τείχεος· ἦ κ᾽ ἔτι πολλοὶ
Γαῖαν ὀδὰξ εἷλον πρὶν Ἴλιον εἰσαφικέσθαι.
Νῦν δ᾽ ἐμὲ μὲν μέγα κῦδος ἀφείλεο, τοὺς δ᾽ ἐσάωσας
Ῥηϊδίως, ἐπεὶ οὔ τι τίσιν γ᾽ ἔδδεισας ὀπίσσω.
Ἦ σ᾽ ἂν τισαίμην, εἴ μοι δύναμίς γε παρείη.
Ὣς εἰπὼν, προτὶ ἄστυ μέγα φρονέων ἐβεβήκει,
Σευάμενος ὥσθ᾽ ἵππος ἀεθλοφόρος σὺν ὄχεσφιν,
Ὅς ῥά τε ῥεῖα θέῃσι τιταινόμενος πεδίοιο.
Ὣς Ἀχιλεὺς λαιψηρὰ πόδας καὶ γούνατ᾽ ἐνώμα.
Τὸν δ᾽ ὁ γέρων Πρίαμος πρῶτος ἴδεν ὀφθαλμοῖσι,
* Παμφαίνονθ᾽ ὥστ᾽ ἀστέρ᾽ ἐπεσσύμενον πεδίοιο,
Ὅς ῥά τ᾽ ὀπώρης εἶσιν, ἀρίζηλοι δέ οἱ αὐγαὶ
Φαίνονται πολλοῖσι μετ᾽ ἀστράσι νυκτὸς ἀμολγῷ·
Ὅν τε κύν᾽ Ὠρίωνος ἐπίκλησιν καλέουσι·
Λαμπρότατος μὲν ὅγ᾽ ἐστὶ, κακὸν δέ τε σῆμα τέτυκται,
Καί τε φέρει πολλὸν πυρετὸν δειλοῖσι βροτοῖσιν.
Ὣς τοῦ χαλκὸς ἔλαμπε περὶ στήθεσσι θέοντος.
Ὤμωξεν δ᾽ ὁ γέρων, κεφαλὴν δ᾽ ὅγε κόψατο χερσὶν,
Ὑψόσ᾽ ἀνασχόμενος, μέγα δ᾽ οἰμώξας ἐγεγώνει,
Λισσόμενος φίλον υἱόν· ὁ δὲ προπάροιθε πυλάων
Ἑστήκει, ἄμοτον μεμαὼς Ἀχιλῆϊ μάχεσθαι.
Τὸν δ᾽ ὁ γέρων ἐλεεινὰ προσηύδα, χεῖρας ὀρεγνύς,
[d] Ἕκτορ μή μοι μίμνε φίλον τέκος ἀνέρα τοῦτον
Οἶος, ἄνευθ᾽ ἄλλων, ἵνα μὴ τάχα πότμον ἐπίσπῃς
Πηλεΐωνι δαμείς· ἐπειὴ πολὺ φέρτερός ἐστιν.
Σχέτλιος, αἴθε θεοῖσι φίλος τοσσόνδε γένοιτο
Ὅσσον ἐμοί· τάχα κέν ἑ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται
Κείμενον· ἦ κέ μοι αἰνὸν ἀπὸ πραπίδων ἄχος ἔλθοι.
Ὅς μ᾽ υἱῶν πολλῶν τε καὶ ἐσθλῶν εὖνιν ἔθηκε,
Κτείνων, καὶ περνὰς νήσων ἔπι τηλεδαπάων.
Καὶ γὰρ νῦν δύο παῖδε Λυκάονα καὶ Πολύδωρον
Οὐ δύναμαι ἰδέειν, Τρώων εἰς ἄστυ ἀλέντων,
Τούς μοι Λαοθόη τέκετο κρείουσα γυναικῶν.
γρ. στρατόν. Ἀλλ᾽ εἰ μὲν ζώουσι μετὰ * στρατῷ, ἦτ᾽ ἂν ἔπειτα
Χαλκοῦ τε χρυσοῦ τ᾽ ἀπολυσόμεθ᾽ (ἔστι γὰρ ἔνδον.
Πολλὰ γὰρ ὤπασε παιδὶ γέρων ὀνομάκλυτος Ἄλτης)
Εἰ δ᾽ ἤδη τεθνᾶσι, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισιν,
Ἄλγος ἐμῷ θυμῷ τε καὶ μητέρι, τοὶ τεκόμεσθα.
Λαοῖσιν δ᾽ ἄλλοισι μινυνθαδιώτερον ἄλγος
Ἔσσεται, ἢν μὴ καὶ σὺ θάνῃς Ἀχιλῆϊ δαμασθείς.
Ἀλλ᾽ εἰσέρχεο τεῖχος, ἐμὸν τέκος, ὄφρα σαώσῃς
Τρῶας καὶ Τρῳάς, μηδὲ μέγα κῦδος ὀρέξῃς
Πηλεΐδῃ, αὐτὸς δὲ φίλης αἰῶνος ἀμερθῇς.
γρ. πρὸς δ᾽ ἐμὲ * Πρὸς δέ με τὸν δύστηνον ἔτι φρονέοντ᾽ ἐλέαιρε,
Δύσμορον, ὅν ῥα πατὴρ Κρονίδης ἐπὶ γήραος οὐδῷ
Αἴσῃ ἐν ἀργαλέῃ φθίσει, κακὰ πόλλ᾽ ἐπιδόντα,
Υἷάς τ᾽ ὀλλυμένους, ἑλκυσθείσας τε θύγατρας,
Καὶ θαλάμους κεραϊζομένους, καὶ νήπια τέκνα
Βαλλόμενα προτὶ γαίῃ, ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι,
Ἑλκομένας τε νυοὺς ὀλοῇς ὑπὸ χερσὶν Ἀχαιῶν.
Αὐτὸν δ᾽ ἂν πύματόν με κύνες πρώτῃσι θύρῃσιν
Ὠμησταὶ ἐρύουσιν, ἐπεί κέ τις ὀξέϊ χαλκῷ
Τύψας ἠὲ βαλὼν ῥεθέων ἐκ θυμὸν ἕληται,

An tibi nequicquã est cura Troum labor quos fugasti,
Qui iam in vrbem conclusi sunt: tu. v. huc diuertisti?
Non tamen me interficies, quoniam nõ mortalis sum.
Hunc. a. valdè indignatus allocutus est pedib. velox
Læsisti me Apollo Deorũ perniciosissime omniũ, (Ach.
Huc nunc auertens me à muro: sanè adhuc multi
Terrã mordicùs cepissent, antequã in Iliũ peruenissent.
Nunc. a. mihi magnam gloriã eripuisti: illos. v. seruasti
Facilè, quoniam non vltionẽ formidasti inposterum.
Profectò te vlciscerer, si mihi potentia adesset.
Sic fatus, ad ciuitatem valdè elatus iuit,
Ruens velut equus victor, cum curribus
Qui facilè currit extensus per campum:
Sic Achilles celeriter pedes & genua mouebat.
Hunc. v. senex Priamus primus vidit oculis
Vndiq; fulgentem, vt stellam, irruentem per campum,
Quæ autumno oritur: valdè lucidi autem eius radij
Apparent multa inter astra noctis medio,
Quam canem Orionis cognomine vocant:
Splendidißima quidem hæc est: malum verò signũ est,
Et affert multam febrem miseris mortalibus:
Sic huius æs splendebat circa pectora currentis:
Eiulabat. v. senex: caputq; pulsabat manibus,
In altum tendens: valdè autem plorans clamabat,
Orans dilectum filium: is enim ante portas
Stabat, indesinenter cupiens cum Achille pugnare.
Hũc. v. senex miserabiliter allocutus est, manus exten-
Hector, ne mihi expecta, dilecte fili, virũ hunc, (dẽs,
Solus, absq; alijs, vt ne mox mortem assequaris,
Ab Achille interfectus, quoniam multò fortior est.
Infelix, vtinam dijs charus tantum esset,
Quantum mihi: citò eum canes & vultures vorarent,
Iacentẽ: certè mihi grauis ex præcordijs dolor abiret:
Qui me liberis multisq; strenuis orbum fecit
Interficiens, deportatos vendẽs insulas in longinquas:
Etenim nunc duos filios Lycaonem & Polydorum
Non possum videre, Troianis in ciuitatem conclusis,
Quos mihi Laothoë peperit regina mulierum.
At siquidem viuunt in castris, certè postmodùm
Aereq; auroq; redimemus (est enim intus:
Multa enim dedit filiæ senex fama celebris Altes)
Quòd si iam mortui sunt, & in Plutonis domibus,
Dolor meo animo & matri, qui genuimus:
Populis autem alijs breuior dolor
Erit, modò non & tu moriaris ab Achille domitus.
Sed subitò murum mi fili, vt serues
Troianos & Troianas, neq; magnam gloriam præbeas
Pelidæ: ipseq; dilecta vita priueris.
Adhuc vero mei infelicis adhuc viuentis miserere,
Infausti, quem pater Saturnides in senectutis limine
Fortuna in acerba perdet, multa mala conspicatum,
Filiosq; interemptos, raptasq; filias,
Et thalamos euersos, & infantes filios
Illisos ad terram in graui conflictu,
Tractasq; nurus perniciosis manibus Græcorum.
Ipsum. v. extremum me canes in primis foribus
Crudiuori lacerabunt, postquam aliquis acuto ære
Verberans, vel iaculatus, ex membris animã eripuerit,

Οὓς

Οὓς τρέφον ἐν μεγάροισι τραπεζῆας * πυλαωρὺς,
Οἵ κ' ἐμὸν αἷμα * πιόντες, ° ἀλύσσοντες περὶ θυμῷ,
Κείσοντ' ἐν προθύροισι. νέῳ δ' ἔτε πάντ' ἐπέοικεν
* Ἀρηϊκταμένῳ, δεδαϊγμένῳ ὀξέϊ χαλκῷ,
Κεῖσθαι, πάντα δὲ καλὰ θανόντι περ ὅ, τι φανείη·
Ἀλλ' ὅτε δὴ πολιόν τε κάρη, πολιόν τε γένειον,
Αἰδῶ τ' αἰσχύνωσι κύνες κταμένοιο γέροντος,
Τοῦτο δὴ οἴκτιστον πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσιν.
Ἦ ῥ' ὁ γέρων, πολιὰς δ' ἄρ ἀνὰ τρίχας ἕλκετο χερσὶ,
Τίλλων ἐκ κεφαλῆς· οὐδ' Ἕκτορι θυμὸν ἔπειθε.
Μήτηρ δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ὀδύρετο δακρυχέουσα
Κόλπον ἀνιεμένη, ἑτέρηφι δὲ μαζὸν ἀνέσχε,
Καί μιν δακρυχέουσ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ἕκτορ τέκνον ἐμὸν, τάδε τ' αἴδεο, καί μ' ἐλέησον
Αὐτὴν, εἴ ποτέ τοι λαθικηδέα μαζὸν ° ἐπέχον.
Τῶν μνῆσαι φίλε τέκνον, ἄμυνε δὲ δήϊον ἄνδρα
Τείχεος ἐντὸς ἐὼν, μὴ δὲ πρόμος ἵστασο τούτῳ,
Σχέτλιος· εἴπερ γάρ σε κατακτάνῃ, οὔ σ' ἔτ' ἔγωγε
Κλαύσομαι ἐν λεχέεσσι φίλον θάλος, ὃν τέκον αὐτὴ,
Οὐδ' ἄλοχος πολύδωρος· ἄνευθε δέ σε μέγα νῶϊν
Ἀργείων παρὰ νηυσὶ κύνες ταχέες κατέδονται.
Ὣς τώ γε κλαίοντε προσαυδήτην φίλον υἱὸν,
Πολλὰ λισσομένω· οὐδ' Ἕκτορι θυμὸν ἔπειθον·
Ἀλλ' ὅ γε μίμνεν Ἀχιλῆα πελώριον ἆσσον ἰόντα.
[f] Ὡς δὲ δράκων ἐπὶ χειῇ ὀρέστερος ἄνδρα μένῃσι
Βεβρωκὼς κακὰ φάρμακ', ἔδυ δέ τε μιν χόλος αἰνὸς,
Σμερδαλέον δὲ δέδορκεν ἑλισσόμενος περὶ χειῇ·
Ὣς Ἕκτωρ ἄσβεστον ἔχων μένος οὐχ ὑπεχώρει,
Πύργῳ ἔπι προὔχοντι φαεινὴν ἀσπίδ' ἐρείσας·
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμὸν,
[g] Ὤ μοι ἐγὼν, εἰ μέν κε πύλας καὶ τείχεα δύω,
Πυλυδάμας μοι ^ πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει,
Ὅς μ' ἐκέλευε Τρωσὶ ποτὶ πτόλιν ἡγήσασθαι
Νύχθ' ὑπὸ τήνδ' ὀλοὴν, ὅτε τ' ὤρετο δῖος Ἀχιλλεύς.
Ἀλλ' ἐγὼ οὐ πιθόμην· ἦ τ' ἂν πολὺ κέρδιον ἦεν·
Νῦν δ' ἐπεὶ ὤλεσα λαὸν ἀτασθαλίῃσιν ἐμῇσιν,
Αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους,
Μή ποτέ τις εἴπῃσι κακώτερος ἄλλος ἐμεῖο,
Ἕκτωρ ἧφι βίηφι πιθήσας ὤλεσε λαόν·
Ὣς ἐρέουσιν· ἐμοὶ δὲ τότ' ἂν πολὺ κέρδιον εἴη
Ἄντην ἢ Ἀχιλῆα κατακτείναντα νέεσθαι,
Ἠέ κεν αὐτῷ ὀλέσθαι ἐϋκλειῶς πρὸ πόληος.
Εἰ δέ κεν ἀσπίδα μὲν καταθείομαι ὀμφαλόεσσαν,
Καὶ κόρυθα βριαρὴν, δόρυ δὲ πρὸς τεῖχος ἐρείσας,
Αὐτὸς ἰὼν Ἀχιλῆος ἀμύμονος ἀντίος ἔλθω,
Καί οἱ ὑπόσχωμαι Ἑλένην, καὶ κτήμαθ' ἅμ' αὐτῇ
Πάντα μάλ' ὅσσα τ' Ἀλέξανδρος κοίλης ἐνὶ νηυσὶν
Ἠγάγετο Τροίηνδ', ἥ τ' ἔπλετο νείκεος ἀρχὴ,
Δωσέμεν Ἀτρεΐδῃσιν ἄγειν, [h] ἅμα τ' ἀμφὶς Ἀχαιοῖς
Ἀλλ' ἀποδάσσεσθαι ὅσα τε πτόλις ἥδε κέκευθε·
Τρωσὶν δ' αὖ μετόπισθε γερούσιον ὅρκον ἕλωμαι,
Μή τι κατακρύψειν, ἀλλ' ἄνδιχα πάντα δάσασθαι,
Κτῆσιν ὅσην πτολίεθρον ἐπήρατον ἐντὸς ἐέργει.
Ἀλλὰ τί ἤ μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;
Μή μιν ἐγὼ μὲν ἵκωμαι ἰὼν, ὁ δέ μ' οὐκ ἐλεήσει,
Οὐδέ τί μ' αἰδέσεται, κτενέει δέ με γυμνὸν ἐόντα,
Αὔτως ὥστε γυναῖκα, ἐπεί κ' ἀπὸ τεύχεα δύω.
Οὐ μέν πως νῦν ἐστιν ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης

Quos nutriui in ædibus mensarios ianitores, χ. θυρωρούς
Qui meum sanguinem bibentes grauati in animo χ. πιόντες / χ. λυσσῶντες
Iacebunt in vestibulis iuuenem autē omninò decet,
In bello interfectum, confossum acuto ære, χ. ἀρηϊκταμένῳ
Iacere: omniaq́; decora morienti, quodcūq; appareat:
Sed quum iam canum caput, canamq́; barbam,
Pudendaq́; deturpant canes interempti senis,
Hoc vtiq; miserrimum est miseris mortalibus.
Dixit senex: canos verò capillos extrahebat manibus
Vellens è capite, neq; Hectori animum flectebat.
Mater.a.rursus ex alia parte lugebat, lacrymans
Sinū denudans, altera.a.manu mammilla exhibuit,
Et ipsum lacrymans verbis velocibus allocuta est:
Hector, fili mi, hæc reuerere, & me miserare
Ipsam, si vnq̄ tibi vagitus sedatricē mammā præbui, χ. ἐπέσχον.
Horum reminiscere chare fili: fuge v. inimicum virū
Mania introiens: neq; propugnator stes huic,
Infelix: si enim te interemerit, neutiquam te equidē
Plorabo in lectis charum germen, quem peperi ipsa,
Neq; vxor diues: seorsum autem te longe à nobis
Argiuorum apud naues canes veloces comedent.
Sic hi plorantes alloquebantur dilectum filium,
Multa precantes: neq; Hectori animum flectebant:
Sed hic expectabat Achillē ingentē ꝓpius accedētem.
Vt.a.draco in lustro montanus virum expectat
Pastus mala venena, subytq; ipsum ira grauis,
Toruumq́; tuetur conuoluens se circa latibulum:
Sic Hector inextinguibile habens robur, non cessit,
Turrim ad prominentem lucido scuto acclinato.
Indignabundus.v. dixit ad suum elatum animum:
Hei mihi, siquidē portas & mœnia ingressus fuero,
Polydamas mihi primus vitio verterit, χ. πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει,
Qui me hortabatur Troianos ad ciuitatem ducere,
Noctē sub hāc exitiosam, quādo excitabatur diuus Achilles.
At ego non parui, certè multò vtilius fuisset:
Nunc.v. postquam amisi populum stultitia mea,
Vereor Troianos, & Troianas trahētes longas vestes,
Ne quando quis dicat deterior alius me:
Hector suis viribus fretus perdidit populum.
Sic dicent: mihi autem tunc vtilius esset,
Contrà aut Achille interfecto redire,
Aut ab ipso interfici gloriosè pro ciuitate.
Quòd si scutum quidem deposuero vmbilicatum,
Et galeam fortem, hastamq; ad murum acclinans,
Ipse profectus Achilli strenuo obuius iuero,
Et ei pollicear Helenam, & opes cum ipsa
Omnes prorsus, quascunq; Paris concauis in nauibus
Duxit in Troiam (quæ fuit contentionis origo) (vis
Daturū Atridis abducēdas, simulq; separatim Achi-
Alia distributurum quæcunq; ciuitas hæc occultat:
A Troianis.v. rursus honorabile iusiurandum capiā
Nihil occultaturos, sed bifariam omnia diuisuros,
Possessionē quātacūq; vrbs desiderabilis intus cōtinet.
Sed cur mihi hæc dilectus disseruit animus?
Non ipsi eādē supplicabo iēs. is.n. mei nō miserebitur.
Neq; qd me reuerebitur, interficietq; me nudū existētē
Temerè vt fœminam, postquam arma exuero.
Non quidē vllo modo nūc licet à quercu, neq; à petra

Τῷ ὀαριζέμεναι ἅτε παρθένος ἠΐθεός τε,
Παρθένος ἠΐθεός τ' ὀαρίζετον ἀλλήλοιιν.
Βέλτερον αὖτ' ἔριδι ξυνελαυνέμεν ὅττι τάχιστα·
Εἴδομεν ὁπποτέρῳ κεν Ὀλύμπιος εὖχος ὀρέξῃ.
Ὣς ὅρμαινε μένων, ὁ δέ οἱ σχεδὸν ἦλθεν Ἀχιλλεὺς,
Ἶσος Ἐνυαλίῳ κορυθάϊκι πτολεμιστῇ,
Σείων Πηλιάδα μελίην κατὰ δεξιὸν ὦμον,
Δεινήν· ἀμφὶ δὲ χαλκὸς ἐλάμπετο εἴκελος αὐγῇ
Ἢ πυρὸς αἰθομένοιο, ἢ ἠελίου ἀνιόντος.
Ἕκτορα δ' ὡς ἐνόησεν ἕλε τρόμος, οὐδ' ἄρ' ἔτ' ἔτλη
Αὖθι μένειν. ὀπίσω δὲ πύλας λίπε, βῆ δὲ φοβηθείς.
Πηλείδης δ' ἐπόρουσε ποσὶ κραιπνοῖσι πεποιθώς·
Ἠΰτε κίρκος ὄρεσφιν ἐλαφρότατος πετεηνῶν
Ῥηϊδίως οἴμησε μετὰ τρήρωνα πέλειαν,
Ἡ δέ θ' ὕπαιθα φοβεῖται, ὁ δ' ἐγγύθεν ὀξὺ λεληκὼς
γρ. λι Ταρφέ' ἐπαΐσσει, ἑλέειν* τέ ἑ θυμὸς ἀνώγει·
Ὣς ἄρ' ὅ γ' ἐμμεμαὼς ἰθὺς πέτετο. τρέσε δ' Ἕκτωρ
Τεῖχος ὕπο Τρώων, λαιψηρὰ δὲ γούνατ' ἐνώμα.
Οἱ δὲ παρὰ σκοπιὴν καὶ ἐρινεὸν ἠνεμόεντα
γρ. ὑπαὶ Τείχεος αἰὲν* ὑπ' ἐκ κατ' ἀμαξιτὸν ἐσσεύοντο·
Κρουνὼ δ' ἵκανον καλλιρρόω, ἔνθα δὲ πηγαὶ
k Δοιαὶ ἀναΐσσουσι Σκαμάνδρου δινήεντος.
Ἡ μὲν γάρ θ' ὕδατι λιαρῷ ῥέει, ἀμφὶ δὲ καπνὸς
Γίγνεται ἐξ αὐτῆς ὡς εἰ πυρὸς αἰθομένοιο·
Ἡ δ' ἑτέρη θέρεϊ προρέει εἰκυῖα χαλάζῃ,
Ἢ χιόνι ψυχρῇ, ἢ ἐξ ὕδατος κρυστάλλῳ.
Ἔνθα δ' ἐπ' αὐτάων πλυνοὶ εὐρέες ἐγγὺς ἔασι
Καλοὶ, λαΐνεοι, ὅθι εἵματα σιγαλόεντα
Πλύνεσκον Τρώων ἄλοχοι καλαί τε θύγατρες
Τὸ πρὶν ἐπ' εἰρήνης, πρὶν ἐλθεῖν υἷας Ἀχαιῶν.
Τῇ ῥα παραδραμέτην, φεύγων, ὁ δ' ὄπισθε διώκων·
Πρόσθε μὲν ἐσθλὸς ἔφευγε, δίωκε δέ μιν μέγ' ἀμείνων
Καρπαλίμως. ἐπεὶ οὐχ ἱερήϊον οὐδὲ βοείην
Ἀρνύσθην, ἅ τε ποσσὶν ἀέθλια γίγνεται ἀνδρῶν,
Ἀλλὰ περὶ ψυχῆς θέον Ἕκτορος ἱπποδάμοιο.
Ὡς δ' ὅτ' ἀεθλοφόροι περὶ τέρματα μώνυχες ἵπποι
Ῥίμφα μάλα τρωχῶσι, τὸ δὲ μέγα κεῖται ἄεθλον,
Ἢ τρίπος, ἠὲ γυνὴ, ἀνδρὸς κατατεθνηῶτος·
Ὣς τὼ τρὶς Πριάμοιο πόλιν περιδινηθήτην
Καρπαλίμοισι πόδεσσι· θεοὶ δέ τε πάντες ὁρῶντο.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Ὢ πόποι, ἦ φίλον ἄνδρα διωκόμενον περὶ τεῖχος
Ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι· ἐμὸν δ' ὀλοφύρεται ἦτορ
Ἕκτορος, ὅς μοι πολλὰ βοῶν ἐπὶ μηρί' ἔκηεν,
Ἴδης ἐν κορυφῇσι πολυπτύχου, ἄλλοτε δ' αὖτε
Ἐν πόλει ἀκροτάτῃ· νῦν αὖτέ ἑ δῖος Ἀχιλλεὺς
Ἄστυ περὶ Πριάμοιο ποσὶν ταχέεσσι διώκει.
Ἀλλ' ἄγετε, φράζεσθε θεοὶ καὶ μητιάασθε
m Ἠέ μιν ἐκ θανάτοιο σαώσομεν, ἦέ μιν ἤδη
Πηλείδῃ Ἀχιλῆϊ δαμάσσομεν ἐσθλὸν ἐόντα.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὦ πάτερ ἀργικέραυνε κελαινεφὲς οἷον ἔειπες·
Ἄνδρα θνητὸν ἐόντα, πάλαι πεπρωμένον αἴσῃ,
Ἂψ ἐθέλεις θανάτοιο δυσηχέος ἐξαναλῦσαι;
Ἔρδ'· ἀτὰρ οὔτοι πάντες ἐπαινέομεν θεοὶ ἄλλοι.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα
Ζεύς,
Θάρσει Τριτογένεια φίλον τέκος· οὔ νύ τι θυμῷ
Πρόφρονι μυθέομαι, ἐθέλω δέ τοι ἤπιος εἶναι.

Huic confabulari, ceu virgo adolescensq́,
Virgo adolescensq́, colloquuntur inter se.
Satius igitur prælio confligere, vt quam celerrimè
Videamus viri Olympius gloriam præbeat.
Sic cogitabat expectās: at ei comin' venit Achilles,
Similis Marti impetuoso bellatori,
Vibrans Peliam hastam ad dextrum humerum
Terribilem: circumq́, splendebat æs simile fulgori,
Vel ignis ardentis, vel Solis orientis.
Hectorē.a. postq̄ agnouit, cepit timor, neq̄ amplı' sustinuit
Illic manere, à tergo.a. portas liquit: iuitq́, perterritus.
Pelides verò irruit, pedibus celeribus fretus.
Veluti accipiter in montibus leuissimus volucrum
Facilè ruit in timidam columbam,
Hæc.a. obliquè fugit. ille.v. propè acutè strepens
Crebrò irruit, capereq́, ipsam animus iubet:
Sic hic prōptus rectà volabat: trepidus fugiebat.a. Hector
Muro sub Troianorum: leuia autem genua mouebat.
Hi verò iuxta speculam & caprificum altam,
Murum vsq́, subter, per curulem viam currebant,
Ad fluentū autem venerūt pulchrifluū: vbi fontes
Duo scaturiunt Scamandri vorticosi:
Alter quidem aqua tepida fluit: circū autem fumus
Fit ex ipso velut ignis ardentis:
Alter.v. æstate defluit similis grandini,
Vel niui frigidæ, vel ex aqua concreto crystallo:
Illic autem ad ipsos labra lata propè sunt
Pulchra, lapidea, vbi vestes splendidas
Lauabant Troianorum vxores pulchræq́, filiæ,
Antea, tēpore pacis, priusq̄uā venissēt filij Achiuorū:
Hāc pētercurrerūt, alter fugiēs, alterq́, à tergo psequēs:
Antè.q. fortis fugiebat: psequebatur.v. ipsū multo fortior
Celeriter: quoniā nō victimā, neq̄ tergus bouis
Captabant: qualia pedibus præmia sunt virorum:
Sed pro anima currebāt Hectoris equorū domitoris.
Veluti.a. quando certatores ad metas vnunguli equi
Leuiter valdè currūt, & magnū propositū est pmiū,
Vel tripus, vel mulier, viri in honorem defuncti:
Sic hi ter Priami ciuitatem circum acti sunt
Velocibus pedibus: dij autem omnes videbant:
Inter hos.a. sermonē cœpit pater hominūq́, deorumq́,:
Proh malū, certè dilectū virum fugatū circa murū
Oculis video: meum autem angitur cor
Ob Hectorē, qui mihi multa boum femora adoleuit
Idæ in verticibus cacuminosi, nonnunquam etiam
In vrbe summa: nunc autem ipsum diuus Achilles
Vrbem circa Priami pedibus velocibus insequitur.
Sed agite considerate dij & consultate,
An ipsum à morte liberabimus, an ipsum iam
Sub Pelide Achille domabimus fortem existentem.
Hunc.a. rursus allocuta est dea cæsia Minerua,
O pater fulminator nubifer quale dixisti?
Virum mortalē existentem iam diu destinatū morti,
Rursus vis à morte lugubri eripere?
Fac: sed neutiquam omnes approbamus dij alij.
Hanc autem excipiens allocutus est nubicogus Iupiter,
Confide Tritonia dilecta filia: non certè animo
Seriò loquor, volo enim tibi blandus esse.

Ἔρξον

Ἔρξον ὅπη δή τοι νόος ἔπλετο, μηδ' ἔτ' ἐρώει.
Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην.
Βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων ἀΐξασα.
Ἕκτορα δ' ἀσπερχὲς κλονέων ἔφεπ' ὠκὺς Ἀχιλλεύς.
Ὡς δ' ὅτε νεβρὸν ὄρεσφι κύων ἐλάφοιο δίηται,
Ὄρσας ἐξ εὐνῆς, διά τ' ἄγκεα καὶ διὰ βήσσας,
Τὸν δ' εἴπέρ τε λάθῃσι καταπτήξας ὑπὸ θάμνῳ,
Ἀλλά τ' ἀνιχνεύων θέει ἔμπεδον, ὄφρά κεν εὕρῃ·
Ὣς Ἕκτωρ οὐ λῆθε ποδώκεα Πηλείωνα.
Ὁσσάκι δ' ὁρμήσειε πυλάων Δαρδανιάων
Ἀντίον ἀΐξασθαι ἐϋδμήτους ἐπὶ πύργους,
Εἴπως οἱ καθύπερθεν ἀλάλκοιεν βελέεσσι,
Τοσσάκι μιν προπάροιθεν ἀποστρέψασκε* παραφθὰς
Πρὸς πεδίον· αὐτὸς δὲ ποτὶ πτόλιος πέτετ' αἰεί.
Ὡς δ' ἐν ὀνείρῳ οὐ δύναται φεύγοντα διώκειν,
Οὔτ' ἄρ' ὁ τὸν δύναται ὑποφεύγειν, οὔθ' ὁ διώκειν·
Ὣς ὁ τὸν οὐ δύνατο μάρψαι ποσὶν, οὐδ' ὃς ἀλύξαι.
Πῶς δέ κεν Ἕκτωρ κῆρας ὑπεξέφυγεν θανάτοιο,
Εἰ μή οἱ πύματόν τε καὶ ὕστατον ἤντετ' Ἀπόλλων
Ἐγγύθεν, ὅς οἱ ἐπῶρσε μένος λαιψηρά τε γοῦνα.
Λαοῖσιν δ' ἀνένευε καρήατι δῖος Ἀχιλλεύς,
Οὐδ' *εἴα ἱέμεναι ἐπὶ Ἕκτορι πικρὰ βέλεμνα,
Μήτις κῦδος ἄροιτο βαλὼν, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπὶ κρουνοὺς ἀφίκοντο,
Καὶ τότε δὴ χρύσεια πατὴρ ἐτίταινε τάλαντα,
Ἐν δ' ἐτίθει δύο κῆρε τανηλεγέος θανάτοιο,
Τὴν μὲν Ἀχιλλῆος, τὴν δ' Ἕκτορος ἱπποδάμοιο·
Ἕλκε δὲ μέσσα λαβών· ῥέπε δ' Ἕκτορος αἴσιμον ἦμαρ·
Ὤχετο δ' εἰς Ἀΐδαο, λίπεν δέ ἑ Φοῖβος Ἀπόλλων.
Πηλείωνα δ' ἵκανε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Νῦν δὴ νῶΐ γ' ἔολπα Διῒ φίλε φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ,
Οἴσεσθαι μέγα κῦδος Ἀχαιοῖσι προτὶ νῆας,
Ἕκτορα δηώσαντε, μάχης ἆτόν περ ἐόντα.
Οὔ οἱ νῦν ἔτι γ' ἐστὶ πεφυγμένον ἄμμε γενέσθαι.
Οὐδ' εἴ κεν μάλα πολλὰ* πάθοι ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Προπροκυλινδόμενος πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν στῆθι καὶ ἄμπνυε· τόνδε δ' ἐγώ τοι
Οἰχομένη πεπιθήσω ἐναντίβιον μαχέσασθαι.
Ὣς φάτ' Ἀθηναίη. ὁ δ' ἐπείθετο, χαῖρε δὲ θυμῷ·
Στῆ δ' ἄρ' ἐπὶ μελίης χαλκογλώχινος ἐρεισθείς.
Ἡ δ' ἄρα τὸν μὲν ἔλειπε, κιχήσατο δ' Ἕκτορα δῖον,
Δηϊφόβῳ εἰκυῖα δέμας καὶ ἀτειρέα φωνήν·
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἠθεῖ', ἦ μάλα δή σε βιάζεται ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Ἄστυ πέρι Πριάμοιο ποσὶν ταχέεσσι διώκων·
Ἀλλ' ἄγε δὴ στέωμεν, καὶ ἀλεξώμεσθα μένοντες.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε μέγας κορυθαιόλος Ἕκτωρ,
Δηΐφοβ', ἦ μέν μοι τὸ πάρος πολὺ φίλτατος ἦσθα
Γνωτῶν, οὓς Ἑκάβη ἠδὲ Πρίαμος τέκε παῖδας·
Νῦν δ' ἔτι καὶ μᾶλλον νοέω φρεσὶ τιμήσασθαι,
Ὃς ἔτλης ἐμεῦ εἵνεκ', ἐπεὶ ἴδες ὀφθαλμοῖσι,
Τείχεος ἐξελθεῖν· ἄλλοι δ' ἔντοσθε μένουσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἠθεῖ', ἦ μὲν πολλὰ πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
Λίσσονθ' ἑξείης γουνούμενοι, ἀμφὶ δ' ἑταῖροι,
Αὖθι μένειν (τοῖον γὰρ ὑποτρομέουσιν ἅπαντες)
Ἀλλ' ἐμὸς ἔνδοθι θυμὸς ἐτείρετο πένθεϊ λυγρῷ·

Fac prout iam tibi animus est, neq; cessa.
Sic fatus, impulit ante per se promptā Mineruam:
Venit autem ab Olympi verticibus festinans.
Hectorē.v.incessanter vrgēs sequebat̄ celer Achilles.
Vt.a.quū hinnulū in montib.canis ceruæ insequitur,
Excitans ex lustro, per valles & per saltus,
Hunc quamuis lateat: trepidans sub frutice,
Veruntamē vestigia legēs currit ppetuò donec inue-
Sic Hector non latebat velocipedem Pelidem: (ntat:
Quoties autem nitebatur portas Dardanias
Contra ruere bene ædificatas ad turres,
Si quo modo ei desuper auxiliarentur sagittis:
Toties ipsum antè auertebat accurrens χ. παραφθὰς
In campum: ipse.a.ad vrbem volabat semper.
Quemadmodū in somno non potest fugientē insequi.
Neq; hic hunc potest fugere, neq; is insequi:
Sic hic illū nō poterat assequi pedib. neq; ille effugere,
Quo tamen pacto Hector fata euasisset mortis
Nisi ei vltimoq; & extremò obuiasset Apollo
Propè, qui ei indidit robur velociaq; genua?
Populis autem innuebat capite diuus Achilles,
Neq; sinebat mittere in Hectorem lethiferas sagittas, χ. ἔα ἱέμεναι
Neqs gloriā auferret iaculatus, ipse.v.posterior veni
Sed quando iam quartò ad fontes peruenerūt, (ret.
Et tunc sanè aureas pater extendit lances,
Imposuitq; duo fata aspera mortis,
Hoc.q.Achill illud.a.Hectoris bellicosi. (fatalis dies.
Traxit.v.medias phendens, inclinatusq; est Hectoris
Descenditq; in infernū: reliqt.v.ipsum clarus Apollo.
Ad Pelidem.a.accessit dea cæsijs oculis Minerua:
Cominusq; stans verbis velocibus eum allocuta est:
Nunc demū nos spero, Ioui dilecte illustris Achilles,
Relaturos magnam gloriam Achiuis apud naues,
Hectorē interficiētes pugna insatiabilē licet existētē.
Non ei nunc amplius licet effugere à nobis,
Neq; si valdè multa patiatur longè iaculans Apollo, χ. πάθοι
Aduolutus ante patrem Iouem ægidem gestantem.
Sed tu quidem nunc sta & respira: huic verò ego tecū
Accedens persuadebo contrà pugnare.
Sic dixit Minerua: hic.v.persuas⁹ est gauisq; est a-
Stetit.v.fraxineæ hastæ æratæ innixus, (nimo:
Hæc igit̄ hunc.q.reliquit, assecutaq; est Hectorē diuū
Deiphobo assimulata corpore & infracta voce.
Propè autem stans verbis velocibus allocuta est:
O frater, certè admodum te vrget velox Achilles,
Vrbem circa Priami pedibus velocibus persequens.
Sed agè iam stemus & arceamus hostem manentes.
Hanc autem vicissim allocutus est magnus galeatus Hector:
Deiphobe, certè mihi antea multò charissimus eras
Fratrum, quos Hecuba & Priamus genuit filios:
Nunc.v.adhuc etiā magis habeo in animo honorare,
Qui sustinuisti mei gratiā, postquam vidisti oculis,
Murum egredi: alij.v.intus manent.
Hūc.a.rursus allocuta est dea cæsijs oculis Minerua,
O frater, pfectò.q.multum pater & venerāda mater
Precabantur ordine genibus aduoluti: circumq; socij,
Illic vt manerem (adeò enim tremunt omnes)
Sed meus intus animus conficiebatur mærore graui:

γρ. μηδέ τι Νῦν δ' ἰθὺς μεμαῶτε μαχώμεθα, * μηδέ τι δούρων
Ἔστω φειδωλὴ, ἵνα εἴδομεν εἴ κεν Ἀχιλλεὺς
Νῶϊ κατακτείνας ἔναρα βροτόεντα φέρηται
Νῆας ἔπι γλαφυρὰς, ἦ κεν σῷ δουρὶ δαμήῃ.
Ὣς φαμένη, καὶ κερδοσύνῃ ἡγήσατ' Ἀθήνη.
Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Τὸν πρότερος προσέειπε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Οὔ σ' ἔτι Πηλέος υἱὲ φοβήσομαι ὡς τὸ πάρος περ.
Τρὶς περὶ ἄστυ μέγα Πριάμου δίον, οὐδέ ποτ' ἔτλην
Μεῖναι ἐπερχόμενον· νῦν αὖτέ με θυμὸς ἀνῆκε
Στήμεναι ἀντία σεῖο· ἕλοιμί κεν ἤ κεν ἁλοίην.
Ἀλλ' ἄγε δεῦρο θεοὺς ἐπιδώμεθα· τοὶ γὰρ ἄριστοι
Μάρτυροι ἔσσονται, καὶ ἐπίσκοποι ἁρμονιάων.
Οὐ γὰρ ἐγώ σ' ἔκπαγλον ἀεικιῶ, αἴ κεν ἐμοὶ Ζεὺς
Δώῃ καμμονίην, σὴν δὲ ψυχὴν ἀφέλωμαι·
Ἀλλ' ἐπεὶ ἄρ κέ σε συλήσω κλυτὰ τεύχε' Ἀχιλλεῦ,
Νεκρὸν Ἀχαιοῖσιν δώσω πάλιν· ὣς δὲ σὺ ῥέζειν.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
Ἕκτορ, μή μοι ἄλαστε συνημοσύνας ἀγόρευε.
Ὡς οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστὰ,
Οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν,
Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν·
Ὣς οὐκ ἔστ' ἐμὲ καὶ σὲ φιλήμεναι, οὐδέ τι νῶϊ
Ὅρκια ἔσσονται, πρίν γ' ἢ ἕτερόν γε πεσόντα
Αἵματος ἆσαι Ἄρηα ταλαύρινον πολεμιστήν.
Παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο· νῦν σε μάλα χρὴ
Αἰχμητήν τ' ἔμεναι καὶ θαρσαλέον πολεμιστήν.
Οὔ τοι ἔτ' ἔσθ' ὑπάλυξις, ἄφαρ δέ σε Παλλὰς Ἀθήνη
Ἔγχει ἐμῷ δαμάᾳ· νῦν δ' ἀθρόα πάντ' ἀποτίσεις
Κήδε' ἐμῶν ἑτάρων, οὓς ἔκτανες ἔγχεϊ θύων.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος·
Καὶ τὸ μὲν ἄντα ἰδὼν ἠλεύατο φαίδιμος Ἕκτωρ·
Ἕζετο γὰρ προϊδὼν, τὸ δ' ὑπέρπτατο χάλκεον ἔγχος,
Ἐν γαίῃ δ' ἐπάγη· ἀνὰ δ' ἥρπασε Παλλὰς Ἀθήνη,
Ἂψ δ' Ἀχιλῆϊ δίδου, λάθε δ' Ἕκτορα ποιμένα λαῶν.
Ἕκτωρ δὲ προσέειπεν ἀμύμονα Πηλεΐωνα,
Ἤμβροτες, οὐδ' ἄρα πώ τι θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
Ἐκ Διὸς ἠείδης τὸν ἐμὸν μόρον, ἦ τοι ἔφης γε·
γρ. μόθων Ἀλλά τις ἀρτιεπὴς καὶ ἐπίκλοπος ἔπλεο * μύθων,
γρ. λαθοίμην. Ὄφρά σ' ὑποδείσας μένεος ἀλκῆς τε * λάθωμαι.
Οὐ μέν μοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξεις,
Ἀλλ' ἰθὺς μεμαῶτι διὰ στήθεσφιν ἔλασσον,
γρ. ἄλευαι Εἴ τοι ἔδωκε θεός· νῦν αὖτ' ἐμὸν ἔγχος * ἄλευαι
Χάλκεον, ὡς δή μιν σῷ ἐν χροῒ πᾶν κομίσαιο·
Καί κεν ἐλαφρότερος πόλεμος Τρώεσσι γένοιτο
Σεῖο καταφθιμένοιο· σὺ γάρ σφισι πῆμα μέγιστον.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλε Πηλεΐδαο μέσον σάκος, οὐδ' ἀφάμαρτε·
Τῆλε δ' ἀπεπλάγχθη σάκεος δόρυ· χώσατο δ' Ἕκτωρ
Ὅττι ῥά οἱ βέλος ὠκὺ ἐτώσιον ἔκφυγε χειρός·
Στῆ δὲ κατηφήσας, οὐδ' ἄλλ' ἔχε μείλινον ἔγχος·
Δηΐφοβον δ' ἐκάλει λευκάσπιδα, μακρὸν ἀΰσας.
Ἤτεέ μιν δόρυ μακρόν· ὁ δ' οὔ τί οἱ ἐγγύθεν ἦεν.
Ἕκτωρ δ' ἔγνω ᾗσιν ἐνὶ φρεσὶ, φώνησέν τε.
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δή με θεοὶ θάνατόνδε κάλεσσαν·
Δηΐφοβον γὰρ ἔγωγ' ἐφάμην ἥρωα παρεῖναι·
Ἀλλ' ὁ μὲν ἐν τείχει, ἐμὲ δ' ἐξαπάτησεν Ἀθήνη.
Νῦν δὲ δὴ ἐγγύθι μοι θάνατος κακὸς, οὐδ' ἔτ' ἄνευθεν,
Οὐδ' ἀλέη· ἦ γάρ ῥα πάλαι τό γε φίλτερον ἦεν

Nunc.v.rectà cupidi pugnemus,neq. amplius hastarũ
Sit parsimonia,vt videamus an Achilles
Nobis interfectis spolia sanguinolenta referat
Naues ad concauas:an tua hasta dometur.
Sic loquuta,& per fraudem præcessit Minerua:
Hi.v.quando iam propè erant ad inuicem profecti,
Hunc prior allocutus est magnus galeatus Hector:
Non te amplius Pelei fili fugiam vt anteà:
Ter circũ vrbẽ magnã Priami fugi,nec vnq̃ ausus fui
Expectare te ingruentẽ: nunc.a. me animus impellit
Stare contra te:siue interimam siue interimar.
Sed agè hic deos respiciamus.hi enim optimi
Testes erunt,& custodes pactorum.
Nõ enim ego te immaniter deturpabo,si mihi Iupiter
Dederit singularem victoriam,tuãq́ animã auferã.
At postquam te spoliauero pulchris armis Achilles,
Cadauer Achiuis reddam:sic & tu fac. (les,
Hũc.v.toruè intuit' allocut' est pedib.velox Achil-
Hector,ne mihi,acerbissime hostis,pacta recense.
Vt non sunt leonibus & viris fœdera fida,
Neq. lupi & agni concordem animum habent,
Sed mala cogitant perpetuò sibi inuicem:
Sic nõ possibile est me et te diligere,neq. quicquã nobis
Fœdera erunt,antequam alter stratus
Sanguine satiet Martem fortem bellatorem.
Omnigenæ virtutis recordare:nunc te valdè oportet
Bellatorem esse,& audacem pugnatorem.
Non tibi est effugium.mox.n.te Pallas Minerua
Hasta mea domabit:nunc.v.simul omnes lues
Dolores meorum sociorũ,quos interfecisti hasta furẽs.
Dixit & vibrans proiecit longam hastam.
Et hãc.q.ex aduerso intuit' euitauit illustris Hector.
Residebat.n.prauidens:superuolauitq́, area hasta,
In terra.a fixa est:iterumq́, euulsit Pallas Minerua:
Rursusq́, Ach.dedit:latuitq́, Hectorẽ pastorẽ populorũ.
Hector.e.allocutus est strenuum Pelidem:
Errasti,nec dum sanè quid,ô dijs par Achilles,
Ex Ioue noueras meum fatum:atqui dicebas:
Sed quidem loquax & subdolus es verbis,
Vt te veritus,roboris virtutisq́, obliuiscerer.
Non sanè mihi fugienti tergo lanceam infiges,
Sed rectà ruenti per pectora adige,
Si tibi dedit deus,nunc rursus meam hastam euita
Aeream.vtinã iã ipsam tuo in corpore totã recipias,
Et sanè leuius bellum Troianis fieret
Te interfecto:tu enim ipsis es detrimentum maximũ.
Dixit,& vibrans proiecit longam hastam,
Et percussit Pelidæ medium scutum,nec aberrauit:
Longè.v.detorta est à scuto hasta:iratusq́, est Hector,
Quòd ei telum velox incassum effugerat è manu:
Stetit.a.mœstus,neq. aliã habebat fraxineam hastã:
Deiphobũ.v.vocabat albo scuto vtẽtẽ,valdè clamãs:
Petebat ab ipso hastam longã:hic.v.neutiquã ppe erã
Hector.a.cognouit in sua mente,dixitq́: (erat:
Eheu,profectò iam me dij ad mortem vocarunt:
Deiphobum.n.ego putabam heroëm adesse,
Sed hic.q.intra murum est:me.v.decepit Minerua.
Nũc.a.iã proxima mihi mors mala,neq. ampli' pcul
Neq. effugiũ est:certè.q.olim hoc charius erat. (abest,

Ζηνί τε

Ζηνί τε καὶ Διὸς υἷει ἑκηβόλῳ, οἵ με πάρος γε
Πρόφρονες εἰρύατο· νῦν αὖτέ με μοῖρα κιχάνει.
Μὴ μὰν ἀσπουδί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην,
Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.
Ὣς ἄρα φωνήσας, εἰρύσσατο φάσγανον ὀξὺ,
Τό οἱ ὑπὸ λαπάρην τέτατο μέγα τε στιβαρόν τε·
Οἴμησεν δὲ ἀλεὶς, ὥστ' αἰετὸς ὑψιπετήεις,
Ὅς τ' εἶσιν πεδίονδε διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν,
Ἁρπάξων ἢ ἄρν' ἀμαλὴν ἢ πτῶκα λαγωόν·
Ὣς Ἕκτωρ οἴμησε τινάσσων φάσγανον ὀξύ·
Ὡρμήθη δ' Ἀχιλεὺς, μένεος δ' ἐμπλήσατο θυμὸν
Ἀγρίου· πρόσθεν δὲ σάκος στέρνοιο κάλυψε
Καλὸν, δαιδάλεον· κόρυθι δ' ἐπένευε φαεινῇ,
Τετραφάλῳ, καλαὶ δὲ περισσείοντο ἔθειραι
Χρύσεαι, ἃς Ἥφαιστος ἵει λόφον ἀμφὶ θαμειάς.
Οἷος δ' ἀστὴρ εἶσι μετ' ἄστρασι νυκτὸς ἀμολγῷ
Ἕσπερος, ὃς κάλλιστος ἐν οὐρανῷ ἵσταται ἀστήρ·
Ὣς αἰχμῆς ἀπέλαμπ' εὐήκεος, ἣν ἄρ' Ἀχιλλεὺς
Πάλλεν δεξιτερῇ, φρονέων κακὸν Ἕκτορι δίῳ,
Εἰσορόων χρόα καλὸν, ὅπῃ εἴξειε μάλιστα.
Τοῦ δὲ καὶ ἄλλο τόσον μὲν ἔχε χρόα χάλκεα τεύχη,
Καλὰ, τὰ Πατρόκλοιο βίην ἐνάριξε κατακτάς·
Φαίνετο δ' ᾗ κληῗδες ἀπ' ὤμων αὐχέν' ἔχουσι
*Λαυκανίης, ἵνα τε ψυχῆς ὤκιστος ὄλεθρος. γρ. λα[illegible]νίης.
Τῇ ῥ' ἐπὶ οἱ μεμαῶς ἔλασ' ἔγχει δῖος Ἀχιλλεύς.
Ἀντικρὺ δ' ἁπαλοῖο δι' αὐχένος ἤλυθ' ἀκωκή.
Οὐδ' ἄρ' ἀπ' ἀσφάραγον μελίη τάμε χαλκοβάρεια,
Ὄφρα τί μιν προτιείποι ἀμειβόμενος ἐπέεσσιν.
Ἤριπε δ' ἐν κονίῃς· ὃ δ' ἐπεύξατο δῖος Ἀχιλλεύς.
Ἕκτορ, ἀτάρ που *ἔφησθα Πατροκλῆ' ἐξεναρίζων, γρ. ἔφης
Σῶς ἔσσεσθ', ἐμὲ δ' οὐδὲν ὀπίζεο νόσφιν ἐόντα·
Νήπιε· τοῖο δ' ἄνευθεν ἀοσσητὴρ μέγ' ἀμείνων
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν ἐγὼ μετόπισθε λελείμμην,
Ὅς τοι γούνατ' ἔλυσα· σὲ μὲν κύνες ἠδ' οἰωνοὶ
*Ἑλκήσουσ' ἀϊκῶς, τὸν δὲ κτεριοῦσιν Ἀχαιοί. γρ. Ἑλκήσουσ' ἀεικῶς.
Τὸν δ' ὀλιγοδρανέων προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Λίσσομ' ὑπὲρ ψυχῆς καὶ γούνων σῶν τε τοκήων,
Μή με ἔα παρὰ νηυσὶ κύνας καταδάψαι Ἀχαιῶν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν χαλκόν τε ἅλις χρυσόν τε δέδεξο,
Δῶρα, τά τοι δώσουσι πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ·
Σῶμα δὲ οἴκαδ' ἐμὸν δόμεναι πάλιν, ὄφρα πυρός με
Τρῶες καὶ Τρώων ἄλοχοι λελάχωσι θανόντα.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς
Ἀχιλλεύς,
Μή με κύον γούνων γουνάζεο, μηδὲ τοκήων.
Αἲ γάρ πως αὐτόν με μένος καὶ θυμὸς ἀνείη
Ὤμ' ἀποταμνόμενον κρέα ἔδμεναι, οἷά μ' ἔοργας·
Ὡς οὐκ ἔσθ' ὃς σῆς γε κύνας κεφαλῆς ἀπαλάλκοι·
Οὐδ' εἴ κεν δεκάκις τε καὶ εἰκοσινήριτ' ἄποινα
Στήσωσ' ἐνθάδ' ἄγοντες, ὑπόσχωνται δὲ καὶ ἄλλα·
Οὐδ' εἴ κέν σ' αὐτὸν χρυσῷ ἐρύσασθαι ἀνώγοι
Δαρδανίδης Πρίαμος· οὐδ' ὧς σέ γε πότνια μήτηρ
Ἐνθεμένη λεχέεσσι γοήσεται, ὃν τέκεν αὐτή,
Ἀλλὰ κύνες τε καὶ οἰωνοὶ κατὰ πάντα δάσονται.
Τὸν δὲ καταθνήσκων προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Ἦ σ' εὖ γιγνώσκων προτιόσσομαι, οὐδ' ἄρ' ἔμελλον
Πείσειν· ἦ γὰρ σοί γε σιδήρεος ἐν φρεσὶ θυμός·
Φράζεο νῦν μή τοι τι θεῶν μήνιμα γένωμαι
Ἤματι τῷ ὅτε κέν σε Πάρις καὶ Φοῖβος Ἀπόλλων

Iouiq́, & Iouis filio Apollini, qui me anteà
Cupidi liberarunt: nunc.v. me fatum assequitur.
Ne certè ignauiter & ingloriè peream,
Sed magnum faciens aliquid, & posteris audiendũ.
Sic fatus, distrinxit ensem acutum,
Qui ei ad latus pendebat, magnusq́, grauisq́;
Iuit.a. conuersus, velut aquila altè volans,
Quæ descendit in campum per nubes obscuras,
Raptura vel agnam teneram, vel timidum leporem.
Sic Hector irruit quatiens ensem acutum:
Irruit & Achilles, roboreq́, impleuit animum
Feroci. antè.v. scutum pectus prætendit
Pulchrum, artificiosum: galea.a. nutabat lucida
Quatuor conorũ pulchraq́, circum mouebãtur iubæ
Aureæ, quas Vulcanus posuit circa conum densas.
Qualis autem stella oritur inter astra noctis vespera,
Hesperus, quæ pulcherrima in cælo stat stella:
Sic ex cuspide fulgor splẽdebat bene acuta, quã Achil-
Vibrabat dextera, cogitãs malũ Hectori diuino, (les
Inspiciens corpus pulchrum vbi cederet maximè.
Huius.a. alioq tantundẽ.q. tegebãt corpus ærea arma
Pulchra, quibus Patrocli vim exuit occidens.
Apparebat.a. quà iũcturæ ab humeris ceruicem diri-
Colli, vbiq. animæ citissima mors. (munt
Ea parte in ipsum ruens ferijt hasta diuus Achilles,
Penitus autem teneram per ceruicem venit cuspis,
Neq. guttur hasta abscidit ære grauis,
Vt aliqd ipsũ alloqueretũ excipiẽs alternatim verbis.
Cecidit.a. in pulueribus: at gloriat' est diuus Achilles:
Hector, sed fortè putabas Patroclum interficiens
Saluum te fore: me.a. nihil curãsti absentem.
Stulte, huius.a. seorsum vltor multò melior
Nauibus in concauis ego retrò relictus eram,
Qui tibi genua solui: te quidem canes & aues
Lacerabunt turpiter: hunc autem sepelient Achiui.
Hũc.a. parũ potẽs allocutus est galeã mouẽs Hector:
Precor per animam & genua tua, tuosq́, parentes,
Ne me sinas apud naues canes dilaniare Achiuorum.
Sed tu quidem æsq́, abundè aurumq́, sume
Dona, quæ tibi dabunt pater, & veneranda mater:
Corpus autem domum meum reddito, vt rogo me
Troiani & Troianorum vxores dignentur mortuũ.
Hunc.a. toruè intuitus allocutus est pedibus velox
Achilles:
Ne me, canis, per genua precare, neq. per parentes.
Vtinã.n. aliquo modo ipsum me robur & anim' sinat
Crudas dissecantẽ carnes comedere: qualia mihi feci-
Adeò non est qui à tuo canes capite arceret, (sti:
Neq. si decies q́, & vicies tanta dona
Statuant huc afferentes, promittant etiam & alia:
Neq. si te ipsum auro redimere velit
Dardanides Priam', neq. sic te qdẽ honoranda mater
Imponens lectis lugebit, quem peperit ipsa:
Sed canesq́, & aues totum te discerpent.
Hunc.a. moriens allocutus est galeã mouẽs Hector:
Certè te bene noscens præuidebam: neq. sanè eram
Persuasurus: certè enim tibi ferreus intus animus:
Considera nunc ne quo pacto tibi deorum vltio fiam
Die illo, quando te Paris & Phœbus Apollo

Ἐσθλὸν ἐόντ' ὀλέσωσιν ἐνὶ Σκαιῇσι πύλῃσιν.
Ὣς ἄρα μιν εἰπόντα τέλος θανάτοιο κάλυψε·
Ψυχὴ δ' ἐκ ῥεθέων πταμένη ἄϊδόσδε βεβήκει,
γρ. ἀνδροτῆτα Ὃν πότμον γοόωσα, λιποῦσ' *ἀδροτῆτα καὶ ἥβην.
Τὸν καὶ τεθνηῶτα προσηύδα δῖος Ἀχιλλεύς,
Τέθναθι· κῆρα δ' ἐγὼ τότε δέξομαι ὁππότε κεν δὴ
Ζεὺς ἐθέλῃ τελέσαι, ἠδ' ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι.
Ἦ ῥα, καὶ ἐκ νεκροῖο ἐρύσσατο χάλκεον ἔγχος.
Καὶ τό γ' ἄνευθεν ἔθηχ', ὁ δ' ἀπ' ὤμων τεύχε' ἐσύλα
Αἱματόεντ'· ἄλλοι δὲ περίδραμον υἷες Ἀχαιῶν,
Οἳ καὶ θηήσαντο φυὴν καὶ εἶδος ἀγητὸν
Ἕκτορος· οὐδ' ἄρα οἵ τις ἀνουτητί γε παρέστη.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ μαλακώτερος ἀμφαφάασθαι
Ἕκτωρ, ἢ ὅτε νῆας ἐνέπρησεν πυρὶ κηλέῳ.
Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε, καὶ οὐτήσασκε παραστάς.
Τὸν δ' ἐπεὶ ἐξενάριξε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Στὰς ἐν Ἀχαιοῖσιν ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευεν,
γρ. ἥρωες Δαναοί, θεράποντες Ἄρηος, Ὦ φίλοι *Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ἐπειδὴ τόνδ' ἄνδρα θεοὶ δαμάσασθαι ἔδωκαν,
Ὃς κακὰ πόλλ' ἔρδεσκεν, ὅσ' οὐ σύμπαντες οἱ ἄλλοι·
Εἰ δ' ἄγετ' ἀμφὶ πόλιν σὺν τεύχεσι πειρηθῶμεν,
Ὄφρα κέ τι γνῶμεν Τρώων νόον ὅντιν' ἔχουσιν,
Ἢ καταλείψουσιν πόλιν ἄκρην, τοῦδε πεσόντος,
Ἦε μένειν μεμάασι καὶ Ἕκτορος οὐκ ἔτ' ἐόντος.
Ἀλλὰ τί ἤ μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;
Κεῖται πὰρ νήεσσι νέκυς ἄκλαυστος, ἄθαπτος
Πάτροκλος· τοῦ δ' οὐκ ἐπιλήσομαι, ὄφρ' ἂν ἔγωγε
Ζωοῖσιν μετέω, καί μοι φίλα γούνατ' ὀρώρῃ·
Εἰ δὲ θανόντων περ καταλήθοντ' εἰν ἀΐδαο,
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ κεῖθι φίλου μεμνήσομ' ἑταίρου.
Νῦν δ' ἄγ' ἀείδοντες παιήονα κοῦροι Ἀχαιῶν
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσι νεώμεθα, τόνδε δ' ἄγωμεν·
Ἠράμεθα μέγα κῦδος· ἐπέφνομεν Ἕκτορα δῖον,
Ὧ Τρῶες κατὰ ἄστυ θεῷ ὣς εὐχετόωντο.
Ἦ ῥα, καὶ Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα·
Ἀμφοτέρων μετόπισθε ποδῶν τέτρηνε τένοντε
Ἐς σφυρὸν ἐκ πτέρνης, βοέους δ' ἐξῆπτεν ἱμάντας,
Ἐκ δίφροιο δ' ἔδησε, κάρη δ' ἕλκεσθαι ἔασεν·
Ἐς δίφρον δ' ἀναβὰς, ἀνά τε κλυτὰ τεύχε' ἀείρας,
Μάστιξέν ῥ' ἐλάαν, τὼ δ' οὐκ ἄκοντε πετέσθην.
Τοῦ δ' ἦν ἑλκομένοιο κονίσαλος, ἀμφὶ δὲ χαῖται
γρ. πίμπλαντο, Κυάνεαι *πίλναντο, κάρη δ' ἅπαν ἐν κονίῃσι
Κεῖτο, πάρος χαρίεν· τότε δὲ Ζεὺς δυσμενέεσσι
Δῶκεν ἀεικίσσασθαι ἑῇ ἐν πατρίδι γαίῃ.
Ὣς τοῦ μὲν κεκόνιτο κάρη ἅπαν· ἡ δέ νυ μήτηρ
Τίλλε κόμην, ἀπὸ δὲ λιπαρὴν ἔρριψε καλύπτρην
Τηλόσε, κώκυσεν δὲ μάλα μέγα παῖδ' ἐσιδοῦσα.
Ὤιμωξεν δ' ἐλεεινὰ πατὴρ φίλος, ἀμφὶ δὲ λαοὶ
Κωκυτῷ τ' εἴχοντο καὶ οἰμωγῇ κατὰ ἄστυ.
Τῷ δὲ μάλιστ' ἄρ' ἔην ἐναλίγκιον, ὡς εἰ ἅπασα
Ἴλιος ὀφρυόεσσα πυρὶ σμύχοιτο κατ' ἄκρης.
Λαοὶ μέν ῥα γέροντα μόλις ἔχον ἀσχαλόωντα,
Ἐξελθεῖν μεμαῶτα πυλάων Δαρδανιάων.
Πάντας δ' ἐλλιτάνευε κυλινδόμενος κατὰ κόπρον,
Ἐξονομακλήδην ὀνομάζων ἄνδρα ἕκαστον,
Σχέσθε φίλοι, καί μ' οἶον ἐάσατε κηδόμενοί περ,
Ἐξελθόντα πόληος ἱκέσθ' ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν·

Strenuum existentem perdent in Scæis portis.
Sic igitur ipsum locutum finis mortis cooperuit:
Anima autem è membris volans, ad infernum iuit,
Suum casum lugens, linquẽs vigorem & iuuentutẽ.
Hunc & exanimem allocutus est diuus Achilles:
Morere: fatum verò ego tunc suscipiam, quandocunq;
Iupiter voluerit perficere, & immortales dij cæteri.
Dixit, & è cadauere traxit aream hastam.
Et hãc seorsim posuit: atq; ab humeris arma spoliauit
Cruenta: alij autem accurrerunt filij Achiuorum,
Qui & admirati sunt staturã & speciẽ admirabilem
Hectoris, neq; ei quis non vulnerans eum astitit.
Sic verò quis dicebat, respiciens in proximum alium:
Papè, certè valdè tam mollior tactu est
Hector, quàm quando naues incendit igne infesto.
Sic quispiam dicebat, & vulnerabat astans.
Hunc autem vbi spoliauit velocipes diuus Achilles,
Stans inter Achiuos verba velocia dixit:
O amici Argiuorum duces, atq; principes,
Postquam hunc virum dij occidendum dederunt,
Qui mala multa patrauit, quanta non vniuersi alij,
Eia agite, circa ciuitatem cum armis experiamur,
Vt quid intelligam' Troianorũ mentẽ, quãnã habẽt,
An deserent vrbem summam, hoc interempto,
An manere velint etiã Hectore non amplius existẽte.
Sed cur mihi hæc dilectus differuit animus?
Iacet apud naues mortuus, indefletus, inhumatus
Patroclus. huius. a. non obliuiscar quoad ego
Viuis intereo, & mihi chara genua moueantur.
Et quamuis mortuorum obliuiscuntur in inferno:
Tamen ego & illic dilecti recordabor socij.
Nunc. a. agè canentes Pæana iuuenes Achiuorum,
Naues in concauas redeamus: hunc autem ducamus:
Retulimus magnã gloriã, interfecimus Hectora diuũ,
Cui Troiani in vrbe velut deo vota faciebant.
Dixit, & in Hectorẽ diuũ indigna molit' est opera.
Amborum ponè pedum perforauit neruos,
Ad talum vsq; à calcaneo. bouinaq; appendit lora.
Ex curru autem ligauit, caputq; trahi siuit:
In currum autem ascendens, supráque inclyta arma eleuans,
Flagellabat vt impelleret. hi aũt non inuiti volabãt.
Is cũ traheret, oriebatur turbo pulueris, circumq; capilli
Flaui implebãtur, caputq; totũ in puluerib.
Iacebat, olim gratiosum, tunc verò Iupiter hostibus
Dedit deturpandum sua in patria terra:
Sic huius. q. puluere fœdatum est caput totũ. mater. a.
Euellebat comam, molleq; abiecit velamen
Procul: eiulabat autem magnopere filium inspiciens.
Plorauit etiam miserè pater dilectus: circumq; populi
Eiulatu tenebantur & ploratu per vrbem.
Huic autem maximè erat simile, ac si totum
Ilium altum igne arderet à vertice.
Populi quidem senem vix tenebãt afflictantem seje,
Exire volentem portas Dardanias:
Omnes autem precabatur volutatus per fimum,
Nominatim nominans virum quemq;,
Quiescite dilecti, & me solum sinite soliciti licet,
Egressum vrbe ire ad naues Achiuorum:

Λίσσο-

λίσσωμαι ἀνέρα τοῦτον ἀτάσθαλον, ὀβριμοεργόν,
Ἤν πως ἡλικίην αἰδέσσεται, ἠδ' ἐλεήσῃ
Γῆρας· καὶ δέ νυ τῷδε πατὴρ τοιὸς δὲ τέτυκται
Πηλεύς, ὅς μιν ἔτικτε καὶ ἔτρεφε πῆμα γενέσθαι
Τρωσί· μάλιστα δ' ἐμοὶ περὶ πάντων ἄλγε' ἔθηκε·
Τόσσους γάρ μοι παῖδας ἀπέκτανε τηλεθάοντας·
Τῶν πάντων οὐ τόσσον ὀδύρομαι ἀχνύμενός περ,
Ὡς ἑνός, οὗ μ' ἄχος ὀξὺ κατοίσεται Ἄϊδος εἴσω,
Ἕκτορος· ὡς ὄφελεν θανέειν ἐν χερσὶν ἐμῇσι·
Τῷ κε κορεσσάμεθα κλαίοντέ τε μυρομένω τε,
Μήτηρ θ', ἥ μιν ἔτικτε δυσάμμορος, ἠδ' ἐγὼ αὐτός.
Ὣς ἔφατο κλαίων· ἐπὶ δὲ στενάχοντο πολῖται·
Τρῳῇσιν δ' Ἑκάβη ἁδινοῦ ἐξῆρχε γόοιο.
Τέκνον, ἐγὼ δειλή· τί νυ βείομαι αἰνὰ *παθοῦσα,
Σεῦ ἀποτεθνηῶτος; ὅ μοι νύκτας τε καὶ ἦμαρ
Εὐχωλὴ κατὰ ἄστυ πελέσκεο, πᾶσί τ' ὄνειαρ
Τρωσί τε καὶ Τρῳῇσι κατὰ πτόλιν, οἵ σε θεὸν ὣς
Δειδέχατ'· ἦ γάρ κέ σφι μάλα μέγα κῦδος ἔησθα
Ζωὸς ἐών· νῦν αὖ θάνατος καὶ μοῖρα κιχάνει.
Ὣς ἔφατο κλαίουσ'· ἄλοχος δ' οὔπω τι πέπυστο
Ἕκτορος· οὐ γάρ οἵ τις ἐτήτυμος ἄγγελος ἐλθὼν
Ἤγγειλ' ὅττι ῥά οἱ πόσις ἔκτοθι μίμνε πυλάων·
Ἀλλ' ἥγ' ἱστὸν ὕφαινε μυχῷ δόμου ὑψηλοῖο,
Δίπλακα, μαρμαρέην, ἐν δὲ θρόνα ποικίλ' ἔπασσε·
Κέκλετο δ' ἀμφιπόλοισιν ἐϋπλοκάμοις κατὰ δῶμα
Ἀμφὶ πυρὶ στῆσαι τρίποδα μέγαν, ὄφρα πέλοιτο
Ἕκτορι θερμὰ λοετρὰ μάχης ἐκνοστήσαντι·
Νηπίη, οὐδ' ἐνόησεν ὅ μιν μάλα τῆλε λοετρῶν
Χερσὶν Ἀχιλλῆος δάμασε γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Κωκυτοῦ δ' ἤκουσε καὶ οἰμωγῆς ἀπὸ πύργου·
Τῆς δ' ἐλελίχθη γυῖα, χαμαὶ δέ οἱ ἔκπεσε κερκίς·
Ἡ δ' αὖτις δμωῇσιν ἐϋπλοκάμοισι μετηύδα,
Δεῦτε, δύω μοι ἕπεσθον, *ἴδωμ' ὅτιν' ἔργα τέ-
τυκται·
Αἰδοίης ἑκυρῆς ὀπὸς ἔκλυον, ἐν δέ μοι αὐτῇ
Στήθεσι πάλλεται ἦτορ ἀνὰ στόμα, νέρθε δὲ γοῦνα
Πήγνυται· ἐγγὺς δή τι κακὸν Πριάμοιο τέκεσσιν.
Αἲ γὰρ ἀπ' οὔατος εἴη ἐμεῦ ἔπος· ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς
Δείδω μὴ δή μοι θρασὺν Ἕκτορα δῖος Ἀχιλλεὺς
Μοῦνον ἀποτμήξας πόλιος, πεδίονδε δίηται·
Καὶ δή μιν καταπαύσῃ ἀγηνορίης ἀλεγεινῆς,
Ἥ μιν ἔχεσκ'· ἐπεὶ οὔποτ' ἐνὶ πληθυῖ μένεν ἀνδρῶν,
Ἀλλὰ πολὺ προθέεσκε, τὸ ὃν μένος οὐδενὶ εἴκων.
Ὣς φαμένη μεγάροιο διέσσυτο μαινάδι ἴση,
Παλλομένη κραδίην· ἅμα δ' ἀμφίπολοι κίον αὐτῇ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πύργον τε καὶ ἀνδρῶν ἷξεν ὅμιλον,
Ἔστη παπτήνασ' ἐπὶ τείχει· τὸν δ' ἐνόησεν
Ἑλκόμενον πρόσθεν πόλιος· ταχέες δέ μιν ἵπποι
Ἕλκον ἀκηδέστως κοίλας ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Τὴν δὲ κατ' ὀφθαλμῶν ἐρεβεννὴ νὺξ ἐκάλυψεν·
Ἤριπε δ' ἐξοπίσω, ἀπὸ δὲ ψυχὴν ἐκάπυσσε.
Τῆλε δ' ἀπὸ κρατὸς χέε δέσματα σιγαλόεντα,
Ἄμπυκα, κεκρύφαλόν *τ', ἠδὲ πλεκτὴν ἀναδέσμην,
Κρήδεμνόν θ', ὅ ῥά οἱ δῶκε χρυσῆ Ἀφροδίτη,
Ἤματι τῷ ὅτε μιν κορυθαίολος ἠγάγεθ' Ἕκτωρ
Ἐκ δόμου Ἠετίωνος, ἐπεὶ πόρε μυρία ἕδνα.
Ἀμφὶ δέ μιν γαλόῳ τε καὶ εἰνάτερες ἅλις *ἔσαν,
Αἵ ἑ μετὰ σφίσιν εἶχον ἀτυζομένην ἀπολέσθαι.
Ἡ δ' ἐπεὶ οὖν ἄμπνυτο, καὶ ἐς φρένα *θυμὸς ἀγέρθη,

Precabor virum hunc impium, horrenda patrātem,
Si fortè ætatem reuereatur, & misereatur
Senectutis: & huic pater talis est (effet
Peleus, qui ipsum genuit & nutriuit nocumentū vt
Troianis: pcipuè.v mihi præ cæteris dolores imposuit.
Tot enim mihi filios interēmit florentes, (quamuis,
Quorum omnium causa non tantum lugeo afflictus
Quātū vnius (cui⁹ me dolor acris deferet ad inferos)
Hectoris: vtinam mortuus fuisset in manibus meis.
Sic enim satiati fuissemus flentesq́ lugentesq́,
Materq́, quæ ipsum peperit infelix, & ego ipse.
Sic dixit flens: simulq́ ingemiscebant ciues,
Inter Troadas aūt Hecuba abundantē orsa est luctū,
Fili, ego misera cur nam viuo grauia patiens γ. παθοῦσα,
Te mortuo? qui mihi noctesq́ & dies
Gloria per vrbem eras, omnibusq́ vtilitas
Troianisq́ & Troadibus per vrbē, qui te deū tāquam
Excipiebant. Certè enim ipsis magnopere gloria eras
Viuus existens: nunc autem mors & fatum occupat.
Sic dixit flens. vxor aūt nondum aliquid audierat
Hectoris, non enim ei aliquis verax nuncius veniens
Nunciārat, quod ei maritus extra mansisset portas,
Sed hæc telam texebat in conclaui domus altæ,
Duplicem, splendidam: inq́ flores varios intertexit.
Iusserat autem ancillis pulchricomis in domo,
Circa ignem statuere lebetem magnum, vt essent
Hectori calida lauacra è pugna reuerso.
Stulta, neq́ intellexerat qđ ipsis valdè longè à laua-
Manibus Achillis interfecerat cæsia Minerua. (cris
Lamentationem verò audiuit & vlulatum à turri:
Hui⁹.a. cōcussa sunt mēbra. humi.a. ei excidit radius,
Hæc autem rursus ancillis pulchricomis locuta est:
Adeste, duæ me sequimini, vt videam quænam γ. ἴδωμ'
opera sint,
Venerandæ socrus vocem audiui: inq́ mihi ipsi
Præcordijs salit cor ad os: infra autem genua
Hærent: propè iam aliquod malum Priami filijs.
Vtinā.v. ab aure sit meū verbum, sed valdè grauiter
Timeo, ne iam mihi audacem Hectorē diuus Achilles
Solum intercludens ab vrbe per campū insequatur,
Et iam ipsum cohibeat à virilitate molesta,
Quæ ipsum tenebat: nā nunq̄ in cœtu manebat viro-
Sed longè procurrebat, suo robore nulli cedens. (rū,
Sic locuta, domo exijt furenti similis,
Commota animo: simul autē ancillæ ibant cum ipsa.
Sed postquam ad turrimq́ & virorum venit cœtum,
Stetit circumspiciens in muro: hunc autem cognouit
Tractum ante ciuitatem: celeres autem ipsum equi
Trahebāt inhumaniter cōcauas ad naues Achiuorū:
Hanc autem in oculis obscura nox texit.
Decidit autem retrorsum, & animam expirauit:
Longè autem à capite fudit ligamina splendida,
Reticulum, vittamq́, & implexum redimiculum, γ. πλεκτὴν
Velumq́, quod ei dedit aurea Venus
Die illo, quando ipsam bellicosus duxit Hector
Ex domo Eëtionis, postquā præbuit ingentem dotem.
Circumq́ ipsam glores q́ & fratriæ multæ satis stabāt, γ. ἔσταν,
Quæ ipsam inter se tenebant de vita periclitantem.
Sed hæc vt respirauit, & ad mētē anim⁹ collectus est, γ. θυμὸν

Ἀμβλήδην γοόωσα, μετὰ Τρῳῇσιν ἔειπεν·
γ. γεινόμεθ' Ἕκτορ, ἐγὼ δύστηνος· ἰῇ ἄρα * γινόμεθ' αἴσῃ
Ἀμφότεροι, σὺ μὲν ἐν Τροίῃ Πριάμου κατὰ δῶμα,
Αὐτὰρ ἐγὼ Θήβῃσιν, ὑπὸ Πλάκῳ ὑληέσσῃ,
Ἐν δόμῳ Ἠετίωνος, ὅ μ' ἔτρεφε τυτθὸν ἐοῦσαν,
Δύσμορος αἰνόμορον· ὡς μὴ ὤφελλε τεκέσθαι.
Νῦν δὲ σὺ μὲν Ἀΐδαο δόμους ὑπὸ κεύθεσι γαίης
Ἔρχεαι, αὐτὰρ ἐμὲ στυγερῷ ἐνὶ πένθεϊ λείπεις
Χήρην ἐν μεγάροισι, πάϊς δ' ἔτι νήπιος αὔτως,
Ὃν τέκομεν σύ τ' ἐγώ τε δυσάμμοροι· οὔτε σὺ τούτῳ
Ἔσσεαι Ἕκτορ ὄνειαρ, ἐπεὶ θάνες· οὔτε σοὶ οὗτος.
Ἤν περ γὰρ πόλεμόν γε φύγῃ πολύδακρυν Ἀχαιῶν,
Αἰεί τοι τούτῳ γε πόνος καὶ κήδε' ὀπίσσω
Ἔσσοντ'· ἄλλοι γάρ οἱ ἀπουρίσσουσιν ἀρούρας.
Ἦμαρ δ' ὀρφανικὸν, παναφήλικα παῖδα τίθησι·
Πάντα δ' ὑπεμνήμυκε, δεδάκρυνται δὲ παρειαί.
Δευόμενος δέ τ' ἄνεισι πάϊς ἐς πατρὸς ἑταίρους,
Ἄλλον μὲν χλαίνης ἐρύων, ἄλλον δὲ χιτῶνος·
Τῶν δ' ἐλεησάντων κοτύλην τις τυτθὸν ἐπέσχε,
Χείλεα μέν τ' ἐδίην', ὑπερῴην δ' οὐκ ἐδίηνε.
Τὸν δὲ καὶ ἀμφιθαλὴς ἐκ δαιτύος ἐστυφέλιξε,
γ. ὀνειδείοισιν Χερσὶν πεπληγὼς, καὶ * ὀνειδίοισιν ἐνίσσων,
Ἔῤῥ' οὕτως· οὐ σός γε πατὴρ μεταδαίνυται ἡμῖν.
Δακρυόεις δέ τ' ἄνεισι πάϊς ἐς μητέρα χήρην
Ἀστυάναξ, ὃς πρὶν μὲν ἑοῦ ἐπὶ γούνασι πατρὸς
Μυελὸν οἶον ἔδεσκε, καὶ οἰῶν πίονα δημόν·
Αὐτὰρ ὅθ' ὕπνος ἕλοι, παύσαιτό τε νηπιαχεύων,
Εὕδεσκ' ἐν λέκτροισιν, ἐν ἀγκαλίδεσσι τιθήνης,
Εὐνῇ ἐνὶ μαλακῇ, θαλέων ἐμπλησάμενος κῆρ·
Νῦν δ' ἂν πολλὰ πάθῃσι φίλου ἀπὸ πατρὸς ἁμαρ-
Ἀστυάναξ, ὃν Τρῶες ἐπίκλησιν καλέουσιν. (των
Οἶος γάρ σφιν ἔρυσο πύλας καὶ τείχεα μακρά.
Νῦν δὲ σὲ μὲν παρὰ νηυσὶ κορωνίσι νόσφι τοκήων
Αἰόλαι εὐλαὶ ἔδονται, ἐπεί κε κύνες κορέσωνται,
Γυμνόν· ἀτάρ τοι εἵματ' ἐνὶ μεγάροισι κέονται,
Λεπτά τε καὶ χαρίεντα, τετυγμένα χερσὶ γυναικῶν.
Ἀλλ' ἤτοι τάδε πάντα καταφλέξω πυρὶ κηλέῳ,
Οὐδὲν σοί γ' ὄφελος, ἐπεὶ οὐκ ἐγκείσεαι αὐτοῖς,
Ἀλλὰ πρὸς Τρώων καὶ Τρωϊάδων κλέος εἶναι.
Ὣς ἔφατο κλαίουσ'· ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες.

Altè eiulans inter Troianas dixit:
Hector, ó me infelicem, eodem nati sumus fato
Ambo: tu quidem in Troia Priami in domo:
At ego Thebis vrbe sub Placo monte sita, nemorosa,
In domo Eëtionis, qui me educauit paruulā existētē,
Infelix infelicem: vtinam non genuisset me:
Nūc tu quidem ad Plutonis domos sub latebris terræ
Vadis: at me tristi in luctu linquis
Viduam in ædibus: puer autem infans prorsus
Quem genuimus tuq; egoq; infelices: neq; tu huic
Eris Hector vsui, quoniam occubuisti, neq; tibi iste.
Siquidē enim bellū fugerit lacrymosum Achiuorum,
Semper huic quidem labor & dolores in posterum
Erunt. alij enim ei auferent agros:
Dies aūt orbatiuus omnib. æqualib. filium destituit,
In omnibus tristis est: lacrymis madent genæ:
Egens autem procedit filius ad patris socios:
Alium quidem sago trahens, alium verò tunica:
Horū.a.miserantiū cyathū aliquis tantillū admouit,
Labraq; quidē proluit. palatū.a. non madefecit, (lit
Hūc.a.& iuuenis vtrūq; parētē habēs è cōuiuio repu-
Manibus verberās, & contumeliosis verbis insectās,
Abi sic: non tuus pater conuiuatur nobiscum.
Lacrymabundus aūt redit filius ad matrem viduam
Astyanax, qui antè quidem sui super genua patris
Medullam solā comedebat, & ouium pinguē adipem.
At quando somnus occuparet, desisteretq; vagire,
Dormiebat in lectis, in vlnis nutricis,
Lecto in molli: delicijs repletus corde:
Nunc autem multa patietur charo à patre seiunctus
Astyanax, quem Troiani cognomine vocant.
Solus enim ipsis defendebas portas & muros longos.
Nunc te quidē apud naues rostratas, pcul à parentib.
Mobiles vermes edent, postq̄ canes saturati fuerint,
Nudum: atqui tibi tot vestimenta in ædibus iacent
Tenuiaq; & venusta facta manibus mulierum:
Sed certè hæc omnia cremabo igne infesto,
Quæ nihil tibi vsui erūt, quoniā non iacebis in ipsis:
Sed ad Troianorum & Troianarum gloriam sint.
Sic dixit flens: simulq; suspirabant mulieres.

COMMENTARIVS.

a ἄκηπερ. δ' αὐτῶ] Vbi moriendi statuta dies aduenit, oblatas etiam salutis occasiones negligere solemus, quòd in Hectore videre licet: qui cùm se intra murum Troianum tutò posset recipere, Achille deuitato, à quo illi erat solùm periculum, tamen obstinatè extra vrbem moratur, congressum Achillis auidè exoptans: adeò vt ne patris aut matris consilio, quod illi imperij loco esse debuerat, obtemperauerit. Quod fato tribuit Poëta, id est, diuinæ necessitati, qua omnes certo tempore vitam coguntur exuere, nullo effugiendi remedio.

b οὐ γάρ με κτενέεις,] Superiore libro vidimus Apollinem Agenoris specie Achillem fefellisse, cùm eum itaque Achilles Agenorem esse ratus persequeretur ardentius, diuinitatis suæ reuerentia heroëm repressit: qui cùm Apollinem agnouisset, præ ira à conuicijs non abstinuit, quibus illum excepit, vltionem huius doli comminatus, si mortalibus in Deos ius esset. Mirum autem, cur hic Achilli hoc denegetur, quod olim Diomedi in Venerem & Martem concessum est. Sed notandum est, illud sine alterius Dei auxilio & impulsu non contigisse, siquidem Minerua Diomedi astitisse dicitur: alioqui simpliciter hominibus datum non est, vt Deos vulnerent aut lædant, nedum interficiant: quod vides hic in Achille. Itaque rectè Apollo, οὐ γάρ με κτενέεις, ἐπεὶ οὔ τοι μόρσιμός εἰμι. Idem est Achilles antea expertus cum Scamandro, vbi ipsemet cùm sibi aduersus Deum illum vires deesse agnosceret, pronunciauit generatim, θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν.

c παμφαίνονθ' ὥς τ' ἀστέρ'] Sic suprà Iliad. ε. armorū splēdorem huic astro autumnali comparauit, δαῖέ οἱ ἐκ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος ἀκάματον πῦρ ἀστέρ' ὀπωρινῷ ἐναλίγκιον, ὅς τε μάλιστα λαμπρὸν παμφαίνῃσι λελουμένος ὠκεανοῖο. Hic autē copiosiùs omnia exprimuntur. Astrū autem illud canis Orionis hic ab Homero appellatur, quem alij tamen non Orionis, sed Erigones canem esse dixerunt, vt refert ex Eratosthene Didymus, his verbis, vt ego exposui: Icarius Atheniensis erat, filiamque habuit Erigonem, quæ caniculā aluit. Cùm autem Icarius Dionysium hospitio excepisset, hic ei vinum & palmitem (ἀμπέλου κλῆμα, quidam dicunt vtrem vini) dedisse dicitur. Icarius ex Bacchi iussu itineri se commisit, canicula illa Erigones comitante. Cùm ergo vrbē egressus esset, bubulcis quibusdam vinum propinauit. quo largiùs epoto, illi in profundum somnum se conuerterunt, tandem excitati, & venenum, sibi exhibitum ab Icario existimantes, eum interfecerunt. Canicula autem reuersa ad Erigonem, locum ei dicitur indicasse: quę cū rem intellexisset, suspendio vitam finiit. Cùm autē morbus in Atheniensium regione grassaretur, oraculo moniti sunt, Icarium & Erigonem annuis honoribus decorare. Illi verò in sidera relati sunt. Icarius Bootes appellatus est, Erigone virgo, Canis nomen nō commutauit. Idem sensit Lucianus in Dialogo, qui Deorum concilium vocatur, vbi Momus cōqueritur, quòd Bacchus Erigonem Icari a-

gricolæ filiam & illius canem inter sidera retulerit. Alij dicunt, vt refert Hyginus lib. 2. hunc fuisse canem, qui à Ioue custos Europæ appositus sit, sed eum in fine narrationis in lapidem conuersum ab ipso Ioue dicit: refert etiam aliorū opiniones, qui hunc canem Orionis & Icarij fuisse volunt. Sed Germanicus in Aratum dicit, vulpem quam canis ille persequeretur, in lapidem quidem conuersam, sed canem inter sidera relatum. Apud eundem aliud scribitur de hoc cane: Amphianus, inquit Germanicus, Tragœdiarum scriptor refert, quòd cùm hominibus stellæ relinquerent locum, missus est legatus canis ad Dolotam: quam, vt vidit, tempore tempestiuo adamauit: qui cùm flagraret amore, nec posset frui, magis & asperius vrebatur, calamitate accepta, & Deos adiutores inuocare cœpit. Tunc Aquilo misit filios suos adolescentes, qui operam cani traderent, & ipse flatu suo canis ardorem sedauit, qui flatus Etesiæ dicitur, amoris autem memoria remansit. Hæc ille. Sed quod de Icario diximus, confirmat etiam idem Hyginus fabula 130. à quo tamen aliter refertur, quàm ab Eratosthene, vt item ab ipso Germanico. Fabulis autem relictis, vt nucibus, ad Homerum redeamus. Is hoc loco Orionis canem appellat, conuenienter satis, quòd venator fuerit eximius Orion, vt aliàs annotauimus. Oritur autem sydus illud, vt ait Poëta, autumno, vnde ἀστὴρ ὀπωρινὸς appellat, scilicet post dies à solstitio viginti tres, sed interlunio accidente, vt ait Germanicus: quod tamen Astrologis exquirendum relinquo. Est autem feruentissimum omnium syderum, ideò cùm in eo Sol versatur, dicitur calores suos ingeminare, quòd eleganter expressit Manilius lib. 5.

Cùm verò in vastos surgit Nemeæus hiatus,
Exoritur; Canis, latratq; caniculá flammans,
Et rabit igne suo, geminatq; incendia Solis:
Qua subdente facem terris, radiosq; mouente
Dimicat in cineres Orbis, fatumq; supremum
Sortitur, languetq; suis Neptunus in vndis,
Et viridis nemori sanguis decedit, & herbis,
Cuncta peregrinos orbes animalia quærunt,
Atque eget alterius Mundus. Natura suismet
Ægrotat morbis nimios obsessa per æstus,
Inq; rogo viuit: tantus per sidera feruor
Funditur, atque vno ceu sunt in lumine cuncta.

Quod ille pluribus, sed Poëta noster vno versu arctauit, καί τε φέρει πολλὸν πυρετὸν δειλοῖσι βροτοῖσι. Et Anacharsis apud Lucianum, [illegible] Eleganter igitur fulgorem hunc armorum Achillis huic canis ardori comparat Homerus, vt & de Aenea Virgilius:

Ardet apex capiti, cristisq; à vertice flamma
Funditur, & vastos vmbo vomit aureus ignes:
Non secus ac liquida si quando nocte Cometæ
Sanguinei lugubre rubent, aut Sirius ardor:
Ille sitim morbosq; ferens mortalibus ægris
Nascitur, & læuo contristat lumine cælum.

d Ἕκτορ μή μοι μίμνε] Prudens Priamus de salute suorum, vt par est, sollicitus, cùm videat Hectori ab Achille instare perniciem ingruere, deterret eum ab illius congressu his argumentis. Primùm docet, Achillem longè Hectore esse fortiorem, proinde non esse sperandum, vt tutò illi aduersetur. Deinde vt eius maiorem horrorem ipsi incutiat, docet quanto Achillem odio prosequatur, qui ipsum tam strenuis liberis orbauerit. Præterea cùm in Hectore posita sit Troianę vrbis salus, hortatur eum vt se ad illius propugnationem reseruet, quam inclusus mœnibus tutiùs exhibere potest. Denique, quod tanquam fortius ad postremum locum reseruauit, filium ad patris iam decrepiti commiserationem mouet, qui, interfecto Hectore, nihil aliud quàm miserum vitæ finem, quem reliquum populi procul dubio cōsequetur, expectare potest. Calamitatem autem illam varia oratione exprimit, vt animum quemuis durissimum emollire possent, nisi aliter fata disposuissent.

e νέῳ δέ τε πάντ' ἐπέοικεν] A turbato Priamo hoc manauit, quia magis ad extitandum Hectorem, vt pulchram per vulnera mortem peteret (si quidem vt vult Priamus, honestum est iuuenem in armis occidere) quàm ad deterrendum valent.

f ὡς δὲ δράκων] Intrepidissima serpentium est Draco, vt ait Aelian. Hist. anim li. 2. cap. 26. quanquā generalius videtur dixisse, cùm eum appellat [illegible]. Sed eo modo legitur in editione Gesneri. Is Draco, cùm homini aut feræ insidias facturus est, mortiferas radices & herbas edit: carnat enim vires nosse creditur, quod Aelian. Hist. anim. lib 6. cap. 4. annotat, vbi huius etiā loci Homerici meminit proinde huc trāscribemus: [illegible] id est. Cùm poma Dracones comesuri sunt (quod etiā obseruat Aristot.) syluestris intybi succum idcirco exorbent: quòd hæc illis ne inflatione impleātur, magnum adiumentum affert. Cùm verò homini aut ferę cuipiam insidias facturi sunt, mortiferas radices & herbas edunt. Id quod Homerum quoque non latuit. meminit enim Draconis, qui ante suum latibulum immorando, seque volutando noxias herbas vorārit. Hæc ille. Hunc autem locum intelligit. Eustathius autem dupliciter hoc à quibusdam explicari tradit. Nam alij intelligunt, Draconem herbam quandam iræ effectricem, [illegible] edere, vnde ille nimirum ad iram soleat irritare. Alij verò aiunt, Draconem formicas & cantharidas edere, quibus comestis ad rabiem excitari solet: quod à Didymo dictum est. Quod ad formicas attinet, venenosas eas esse volūt, vnde [illegible], & in formicarum nidos inspirare dicuntur, qui malum sibi imprudenter accersunt: vt etiam annotauit Adrianus Iunius Adag. cent. 3. prou. 46. Natum, inquit, inde, quòd qui inspirant, aut aperto ore loquuntur, in formicarum antra seu cauernulas, his lingua vlcere intumescit atque inflatur: cuius rei causam assignant venenatum aërem, quo illarum antra imbuuntur è pastu serpentum. Formicas namq; mortuis anguibus vesci libenter, inter cōfessa habetur. Hæc ille (quod Eustathius ex Lexico rhetorico) ex Eustathio retulit. Addo Hesychium in voce [illegible], inquit, [illegible], quod paulò diuersum est à superioribus. Plinius lib. 29 cap. 4 genus formicarum esse dicit venenatum: non ferè in Italia. Solpugas, inquit, Cicero appellat, Salpugas Bœtica. Eas tamen videtur solifugas appellasse, idem Plin. lib 22. cap. fin vbi ad finem capitis sic legitur: Et leguminibus innascuntur bestiolæ venenatæ, quæ manus pungunt, & periculum vitæ afferunt, solifugarum generis. De cantharidibus eas esse venenatas constat, in qua autem parte non item. Vide Plin. libr. 29. capit 4. vt ad Draconem redeamus, is venenum aliunde arcessit, vt eo irritetur ad furorem. Est enim per se innoxius à venenis, vt docet Isidorus Orig. lib. 12. cap. 4. Vnde etiam rictu oris non lædit, sed potius caudæ verbere, in qua robur habere dicitur: non aūt in dentib. vt reliqui serpentes. Draco non habet venena, inquit Plin. li. 29. ca. 3.

g ὤ μοι ἐγών, εἰ μέν κε πύλας] Hæc ab Hectore animo tantùm sunt agitata, non elocuta, vt conijcio, & ipse Poeta videtur indicare, cùm dicit, πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν: quibus tamen poterat Priamo & Hecubæ satisfacere. Primùm ergo de fuga cogitat, sed illum pudor deterret Polydamantis, cui hesterna die non audierat consilium danti, vt in orbem se reciperet: quod ille nimiùm confidenter recusauerat. Itaq; honestè mori mauult, quàm indecorè viuere. Deinde deliberat, vtrùm tutò possit cum Achille positis armis pacem inire restituendo Helenam, & cætera quæ Paris Menelao abstulerat: sed Achillis crudelitatem exhorruit. Deniq; ancipiti prælio potius se committit, quàm vt in manus hostis duri & implacabilis incidat.

h ἄνδιχα πάντα δάσασθαι] Morem antiquum per transennam notat, inquit noster Eustathius, qui fuit vt sæpe ciues hostibus dimidiam bonorum suorum partem darent pacis ineundæ causa. Quod etiam docetur suprà lib. 18. in clypeo Achillis, vbi alteram è duabus ciuitatibus, qui obsident, duplex capere dicuntur consilium, vt alterutrum eligant obsessi, nimirum vel patiantur ciuitatem suam euerti, vel in duas partes sua bona diuidant. Verba Poëtæ sunt: τὴν δ' ἑτέρην πόλιν ἀμφὶ δύω στρατοὶ ἥατο λαῶν τεύχεσι λαμπόμενοι. δίχα δέ σφισιν ἥνδανε βουλή, ἠὲ διαπραθέειν ἢ ἄνδιχα πάντα δάσασθαι κτῆσιν ὅσην πτολίεθρον ἐπήρατον ἐντὸς ἐέργοι.

i ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης] Eustathius rectè ista explicauit, quasi dicat Hector: Non est Achilles vir simplex ac mansueto ingenio, vt homines illi qui à quercubus & saxis olim oriebantur: proinde non est mihi sperandum, vt humaniter me supplicem excipiat, aut vt mihi otium cum eo colloquendi concedat. Porrò illud de ortu hominum ex quercubus & saxis, sic se habet. Veteres & prisci illi homines, qui montes incolebant, cauas rupes & arbores pro domib. inhabitabant: cùm autem mulieres parerent, solebant fœtus ante illas cauitates exponere, quos cùm alij reperirent, illac transeuntes existimarunt à saxis & arboribus nasci homines, vnde etiam fortasse tam simplicibus moribus esse credebantur. Recitat Didymus. Vid. Eras. Adag. Cent. 8. prouer. 87.

k δοιαὶ ἀναΐσσουσι] Strabo hunc locum enarrat lib. 13. vbi docet fontem Scamandri non esse, vbi Poeta assignat, sed in monte Idæ atq; eum vnum fontem, non duos: probabileq; esse dicit, calidas aquas defecisse: frigidas autem, quia è Scamandro per alueū subterraneum effluentes, illic emergant, aut etiam quia vicinæ sint Scamandro, eius fontes dici potuisse. Paulò antè ex Demetrio, homine locorum perito, vt inquit, quippe ibi natum, collem esse ait Idæ nomine Cotylum, suprà Scepsin stadia circiter 120. situ. ex eo manare Scamandrum, Granicum & Aesepum: hos quidem versus Septentrionem & Propontidē è pluribus fontibus confluentes: Scamandrum verò ex vnico, versus occasum. Hæc ille. Quod autem Poëta narrat, si verum est, inter aquarum miracula referendum est.

est. Herodotus in Melpomene narrat, Theari amnis Scythici duodequadraginta fontes esse, ex eadem petra manantes, partim calidos, partim frigidos.

l περιδρομήτων] Non frustrà hoc dictum est: nam hinc probatur aliud fuisse antiquum Ilium à nouo, quod ambiri non potest ob continens montis dorsum. Strabo lib. 13. οὐδ' ὁ τοῦ Ἕκτορος, inquit, περιδρομὴ ἡ περὶ τὴν πόλιν ἔχει τι εὔλογον· οὐ γάρ ἐστι περίδρομος ἡ νῦν, διὰ τὴν συνεχῆ ῥάχιν, ἡ δὲ παλαιὰ ἔχει περιδρομήν.

m ὃν πάρος αἴσῃ] Ex hoc loco adhuc conuinco, Poëtam per fatum aliud intellexisse, quàm ipsius Iouis decretum. nam & hoc idem ipsa Mineruæ verba paulò pòst perdocebunt, cùm dicet Hectorem fato iam destinatum morti: proinde non esse fas, vt illud Iupiter rescinderet: quod idem in Sarpedonis morte vidimus. Sed inconstans est in hoc argumento Poësis Homerica.

n ὡς δ' ἐν ὀνείρῳ] Concisè dicit, quod Virgilius copiosiùs, vt mox dicemus. Intelligit autem eos, qui in somno premuntur incubone, qui Ephialtes Græcis dicitur, de quo Paulus Aegineta lib. 3. cap. 15. Macrob. lib. 1. in Somnium Scipionis. Lucret. lib. 4. ad præsentem locum facit Virgilius:

Ac velut in somnis oculos vbi languida pressit
Nocte quies, nequicquam auidos extendere cursus
Velle videmur, & in medijs conatibus ægri
Succidimus, &c.

Vides autem quàm fuerit arduum & operosum Achilli Hectorem vincere, vt etiam dolis tandem illi opus fuerit, vt dicemus.

o προδοῦσ' ἤγαγ' Ἀθήνη.] Vt nunc dicebamus, vincendo Hectori arcessendi fuerunt doli, quod Poëtam finxisse puto, quòd veritatem rei non potuerit dissimulare. Nam historia narrat Achillem insidiarum Hectori, & fraude illum interemisse. Nec multi, inquit Dictys lib. 3. de bello Troiano, transacti sunt dies, quum repentè nunciatur, Hectorem obuiam Penthesileæ cum paucis profectum. Quæ regina Amazonum, incertum precio, an bellandi cupidine auxiliatum Priamo aduentauerat. Gens bellatrix, & ob id à finitimis indomita, specie armorum inclyta per mortales. Igitur Achilles paucis fidis adiunctis secum, insidiatum properè pergit, atq; hostem secutum iam sui præuortit. Tum ingredi iam flumen incipientem, circumuenit ita eum, & omnes qui comites regulo, dolos huiuscemodi ignorauerant, ex improuiso interficit. At Dares Phrygius in prælio occisum Hectore ab Achille memorat, cùm Hector Polybœtem, ducem Græcorum fortissimum, à se interfectum spoliare inciperet, immò & ipsum Achillem ab Hectore ad fœmur læsum fuisse. Sed & Dion Prusęus in Troianis, memorat post Onuphitum illum Aegyptium, à quo belli Troiani veritatem se didicisse ait, Achillem fuisse ab Hectore interfectum, proinde hoc etiam Homeri commentum miserè vellicat. Cuius verba, quia rem nouam plerisq; hoc esse scio propter illius authoris raritatem, huc transcribemus, vt à Naogeorgo translata sunt. Vix porrò tandem, inquit, Troianis in vrbem fugientibus, Hectorem scripsit ante mœnia animosissimè illum expectasse, & neque patri obsecranti, neq; matri paruisse: deinde fugisse circum ciuitatem, quum licuisset ingredi, atque ab Achille, qui semper ferè velocissimus ab ipso dictus est, non potuisse comprehendi. Achiuos autem vidisse omnes, tanquam adessent spectaculo: & neminè opem tulisse Achilli, quum tanta essent ab Hectore passi, eumque oderant, vt etiam mortuum vulnerarent. Deinde Deiphobum exijsse extra mœnia, immò Mineruam assimilatam Deiphobo, illumque decepisse, atq; in pugna Hectoris hastam furto abstulisse: neq; inuenire potuit, quomodo Hectorem interficeret, vertigine capitis laborans circa mendacium, & reuerà pugnam tanquam in somnis denarrans. Maximè enim absurdis somnijs similia videntur, quæ in ea pugna acciderunt. Quum aũt huc processisset, cætera transsilijt silentio, non habens quidnam poësi vteretur: simul & infensus mendacijs, certamen quoddam sepulchrale apposuit, idque valde ridiculè: & regis Priami aduentum ad Achillem, nemine Achiuorum sentiente, & precia redemptionis Hectoris allata. Et neque Memnonis auxilia, neq. Amazonum, tam admiranda magnaq; ausus est dicere: neq; Achillis mortem, neq; Troiæ expugnationem. Non enim sustinuit (opinor) olim mortuum Achillem, fingere denuò interfectum, neq; vicisse qui succubuissent, & fugissent: neque victricem ciuitatem vastatam esse. Posteri verò, vtpote in errorem ducti, & mendacio præualente, iam confidenter ea scripserunt. Res autem in veritate sic habuerunt. Achille interfecto ab Hectore, quum nauibus ferret auxilium, Troiani castra, sicut & prius, prope naues habuerunt, vt Achiuos custodirent: metuebant enim ne noctu profugerent, &c. Hæc Prusæus. Vtut autem res se habeat, fassus est Poëta nō potuisse Hectorem, nisi dolis & fraude vinci: & ne quidem à solo Achille, nisi Minerua ipsi auxiliatrix affuisset, qua re superior fuit Hectore, quem ipse Apollo, cuius anteà semper, immò & in ipsa fuga præsidio nitebatur, vt ipse Hector paulò pòst agnoscet.

p λίσσομ' ὑπὲρ ψυχῆς] Plutarchus in lib. de aud. Poëtis, vbi loquitur de ijs quæ nobis in Poëtis obseruanda sunt, hoc etiam annumerat, nimirum discrimina gentium, vt videamus quid Græcis, quid barbaris sit peculiariter à Poëta attributum. Inter illa, hoc est, Troianorum, multos in potestatem hostium viuos peruenisse, neminem Græcorum: & quòd illorum multi supplices facti sunt hostibus, vt Adrastus, Antimachi filij, Lycaon, ipseq; Hector pro sepultura Achillem deprecans: horum nullum, quippe barbaricum esse, in pugna supplicare: Græcanicum, pugnando vincere aut mori.

q μή με κύνας γούνων] Indignam videtur rem heroë magnanimo facere, quem tam crudelem & inhumanum effinxerit. Sed hoc amici vlciscendi, quo flagrabat desiderio, temperari potest, vt omni excusatione Achilles non careat: modum tamen seruasse non videtur.

r ἤματι τῷ ὅτε κέν σε Πάρις] Diuinatio morituro Hectori tribuitur, qualis etiam suprà Patroclo tributa est, qui Hectori hoc idem fatum augurabatur: qua de re vide quid illic diximus. Portò finxit Homerus ab Apolline & Paride Achillem interemptum, quod ridet Dion loco iam laudato. Historia narrat, eum à Paride in templo Apollinis Thymbræi, quò dolo erat accersitus, ab Hecuba sub spe ducendæ Polyxenæ interfectum. Dissident tamen in aliquot narrationis partibus Dictys & Dares, sed de loco modoque mortis consentiunt. Ea referre longum esset. Pausanias in Atticis ab Apolline etiam interfectum Achillem admittit. Mirari enim se ait, omnes ex gente & Aeacidarum nomine, diuinitùs oblata nece occubuisse: Achillem enim, inquit, vt Homerus memoriæ prodidit, ab Alexandro Priami filio & Apolline: Pyrrhum verò eius filium à Delphis iussu oraculi occisum.

s ἀμφοτέρων μετόπισθε ποδῶν] Idem memoratur à Dicty lib. 3. Ipse (Achilles) inquit, cùm cæde inimicissimi, tum memoria doloris ferox, spoliatum armis hostem mox constrictis in vnum pedibus, vinculo currui postremò adnectit. Dein vbi ascendit ipse, Automedonti imperat, daret lora equis. Ita concito currui per campum, quà maximè videri poterat, peruolat, hostem mirandum in modum circumtrahens. Genus pœna nouum miserandumq;. At apud Troiam, vbi spolia Hectoris desuper è muris animaduertêre, quæ Græci præcepto Regis, ante ora hostium prætulerant, tantus per totam ciuitatem luctus atq; clamor editur, vt aues etiam consternatæ vocibus, ex alto decidisse crederentur, nostris cum insultatione reclamantibus. Mox ex omni parte cunctis clamantibus, vrbs clauditur. Fœdatur regni habitus, atque in modum lugubrem funestumq;, obducta facies ciuitatis: quum, sicut in tali negotio assolet, repentè concursus trepidantium fieret in eundem locũ: ac statim sine vlla certa ratione per diuersum fuga, nunc plãctus crebri, modò tota vrbe silentium ex incerto, &c. Hæc ille. Sed Dares hæc omnia non agnoscit, videlicet sic tractum Hectorem ab Achillis curru. Hos autem luctus Poëta præcipuè in Priamo, Hecuba & Andromache describit. Cætera facilia sunt, longioremq; nostram explicationem non requirunt. Quod autem ad hunc locum pertinet, quæritur apud Scholiastem Gręcum, cur Achilles sic Hectorem trahat. Non quòd ita crudelis sit, inquit, cùm & ipsum Eetionem cùm interfecisset, non spoliauerit, sed cum ipsis armis inhumauerit. Idcirco igitur fieri dicit, quòd indignè etiam anteà Patrocli cadauer deturpârit, adeò vt non qui vlciscuntur, sed qui iniuriam primi inferunt propriè ius violare dicantur: Callimachus autem ait, patrium esse morem Thessalis gentilium suorum occisores circa sepulchra mortuorum trahere. Simonem enim ait, genere Thessalum, Eurydamantem Midiæ filium, qui fratrem suum Thrasynum interfecerat, primùm traxisse, atque isti consuetudini fecisse primùm initium. Vnde & hoc Achillem ex patria consuetudine fecisse.

FINIS LIBRI XXII. HOM. ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ
Ψ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ
Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΑΧΙΛΛΕΥ'Σ τῷ νενομισμένῳ ἐπὶ τοῖς νεκροῖς κηδεύει Πάτροκλον, τυραννήσας καὶ σφάξας ἐπ' αὐτῷ δυοκαίδεκα Τρωικοὺς νεανίσκους, καὶ κύνας καὶ ἵππους, καὶ ἄλλα ἱερεῖα. ἔπειτα καὶ ἀγῶνα ἐπιτάφιον ποιεῖ, ἐν ᾧ νικᾷ ἵπποις μὲν Διομήδης, δρόμῳ δὲ Ὀδυσσεύς, ἄλλοι δὲ ἄλλως· καὶ οὕτως ὁ ἀγὼν διαλύεται.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Ψῖ, Δαναοῖσιν ἀγῶνα διεὶς ἐτέλεσσεν Ἀχιλλεύς.

Ἄλλη.

Ἐπιτάφιος.

Ὣς οἱ μὲν στενάχοντο κατὰ πτόλιν· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Ἐπειδὴ νῆάς τε καὶ Ἑλλήσποντον ἵκοντο,
Οἱ μὲν ἄρ' ἐσκίδναντο ἑὴν ἐπὶ νῆα ἕκαστος·
Μυρμιδόνας δ' οὐκ εἴα ἀποσκίδνασθαι Ἀχιλλεύς,
Ἀλλ' ὅγε οἷς ἑτάροισι φιλοπτολέμοισι μετηύδα·
Μυρμιδόνες ταχύπωλοι, ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι,
Μὴ δή πω ὑπ' ὄχεσφι λυώμεθα μώνυχας ἵππους,
Ἀλλ' αὐτοῖς ἵπποισι καὶ ἅρμασιν ἆσσον ἰόντες,
Πάτροκλον κλαίωμεν. [a] ὃ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.
Αὐτὰρ ἐπεί κ' ὀλοοῖο τεταρπώμεσθα γόοιο,
Ἵππους λυσάμενοι δορπήσομεν ἐνθάδε πάντες.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ᾤμωξαν ἀολλέες· ἦρχε δ' Ἀχιλλεύς.
Οἱ δὲ τρὶς περὶ νεκρὸν ἐΰτριχας ἤλασαν ἵππους
Μυρόμενοι, μετὰ δέ σφι Θέτις γόου ἵμερον ὦρσε.
Δεύοντο ψάμαθοι, [b] δεύοντο δὲ τεύχεα φωτῶν
Δάκρυσι· τοῖον γὰρ πόθεον μήστωρα φόβοιο.
Τοῖσι δὲ Πηλεΐδης ἁδινοῦ ἐξῆρχε γόοιο,
Χεῖρας ἐπ' ἀνδροφόνους θέμενος στήθεσσιν ἑταίρου.
[c] Χαῖρέ μοι ὦ Πάτροκλε καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι.
Πάντα γὰρ ἤδη τοι τελέω τὰ πάροιθεν ὑπέστην,
Ἕκτορα δεῦρ' ἐρύσας δώσειν κυσὶν ὠμὰ δάσασθαι·
Δώδεκα δὲ προπάροιθε πυρῆς ἀποδειροτομήσειν
Τρώων ἀγλαὰ τέκνα, σέθεν κταμένοιο χολωθείς.
Ἦ ῥα, καὶ Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα,
[d] Πρηνέα πὰρ λεχέεσσι Μενοιτιάδαο τανύσσας
Ἐν κονίῃς· οἱ δ' ἔντε' ἀφωπλίζοντο ἕκαστος
Χάλκεα, μαρμαίροντα· * λῦον δ' ὑψηχέας ἵππους.
Κὰδ δ' ἷζον παρὰ νηῒ ποδώκεος Αἰακίδαο
Μυρίοι· αὐτὰρ ὁ τοῖσι τάφον μενοεικέα δαίνυ.
Πολλοὶ μὲν βόες ἀργοὶ ὀρέχθεον ἀμφὶ σιδήρῳ,
Σφαζόμενοι, πολλοὶ δ' ὄϊες καὶ μηκάδες αἶγες·
Πολλοὶ δ' ἀργιόδοντες ὕες θαλέθοντες ἀλοιφῇ,
Εὑόμενοι τανύοντο διὰ φλογὸς Ἡφαίστοιο·
Πάντῃ δ' ἀμφὶ νέκυν * κοτυλήρυτον ἔρρεεν αἷμα.
Αὐτὰρ τόν γε ἄνακτα ποδώκεα Πηλεΐωνα
Εἰς Ἀγαμέμνονα δῖον ἄγον βασιλῆες Ἀχαιῶν,
Σπουδῇ παρπεπιθόντες ἑταίρου χωόμενον κῆρ.
Οἱ δ' ὅτε δὴ κλισίην Ἀγαμέμνονος ἷξον ἰόντες,
Αὐτίκα κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι * κέλευσαν
Ἀμφὶ πυρὶ στῆσαι τρίποδα μέγαν, εἰ πεπίθοιεν

ARGVMENTVM
VIGESIMITERTII LIBRI
Homeri Iliadis.

ACHILLES iusta exequiarum exhibet Patroclo tyrannizans & mactans propter ipsum duodecim Troianos adolescentes, & canes & equos, & alias victimas. Postea & certamen funebre instituit, in quo vincit quidem equis Diomedes, cursu autem Vlysses: alij autem aliter. & sic certamen dimittitur.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Ψ. Danais certamen exhibens perfecit Achilles.

Aliud.

Funebris.

SIC hi quidem suspirabant per vrbem: at Achiui
Postquam ad naues & Hellespontum peruenerunt,
Hi quidem dispergebantur suam ad nauem quisque:
Myrmidonas autem non siuit dispergi Achilles,
Sed hic suis socijs bellicosis locutus est: (les socij,
Myrmidones veloces equos habentes mihi amabi-
Nõdũ à currib. soluam° vnicã vngulã habẽtes equos,
Sed cum ipsis equis & curribus propius accedentes,
Patroclum defleamus: hic enim honor est mortuorũ.
At postquam tristi delectati fuerimus luctu,
Equos soluentes cœnabimus hic omnes. chilles:
Sic dixit: hi aũt plorabãt frequentes, incœpit v. A-
Hi a. ter circa cadauer pulchrè crinitos egerũt equos,
Lugẽtes: interq; ipsos Thetis luct° desideriũ excitauit.
Madescebant arenæ, madescebantq; arma virorum
Lacrymis, talem desiderabant artificem fugæ.
Inter hos aũt Pelides miserabilem orsus est luctum,
Manus homicidas imponens pectoribus amici:
Gaude mihi ô Patrocle, & in Plutonis ædibus.
Omnia enim tã tibi perago, quæ anteà pollicitus sum:
Hectorẽ huc tractũ daturũ canib. in frusta cruda dis-
Duodecim a. ante pyrã obtruncaturũ (cerpendum:
Troianorum nobiles filios, ob te interfectum iratus.
Dixit, & in Hectorẽ nobilẽ indignissimã molitus
Pronũ apud lectũ Menœtiadæ extendens (est rem,
In pulueribus: hi verò arma exuerunt singuli,
Aerea splendida: solueruntq; altisonantes equos. γρ. λύοντο δὲ μώνυχας ἵπ.
Discubuerunt aũt apud nauem velocipedis Aeacidæ
Infiniti: at hic illic epulum funebre lautũ instruxit.
Multi quidem boues candidi mugiebant circa ferrũ,
Dum iugularẽtur: multæ etiã oues & balãtes capræ,
Multi etiam albis dentibus sues florentes pinguedine
Vsti extendebantur per flammam ignis,
Vndiq; autem circũ cadauer multus fluebat sanguis: γρ. κοτυλήρυτον
At hunc regem velocipedem Peliden
Ad Agamemnonem diuum duxerunt reges Achi-
Vix flectentes, causa socij iratum corde: (uorum,
Hi a. cũ iam ad tentoriũ Agamemnonis peruenerũt,
Statim præconibus argutis imperauit (profecti γρ. κέλευον
Ad ignem statuere lebetẽ magnũ, si inducere possent

Πηλεΐ-

Πηλείδην λούσασθαι ἀπὸ βρότον αἱματόεντα.
γ. κρατερῶς, Αὐτὰρ ὅγ' ἠρνεῖτο * στερεῶς, ἐπὶ δ' ὅρκον ὄμοσσεν,
Οὐ μὰ Ζῆν' ὅστις τε θεῶν ὕπατος καὶ ἄριστος,
Οὐ θέμις ἐστὶ λοετρὰ καρήατος ἆσσον ἱκέσθαι,
Πρίν γ' ἐνὶ Πάτροκλον θέμεναι πυρὶ, σῆμά τε χεῦαι,
Κείρασθαί τε κόμην ἐπεὶ οὔ μ' ἔτι δεύτερον ὧδε
Ἵξετ' ἄχος κραδίην ὄφρα ζωοῖσι μετείω.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν νῦν στυγερῇ πειθώμεθα δαιτί·
Ἠῶθεν δ' ὄτρυνον ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον
Ὕλην τ' ἀξέμεναι παρά τε σχεῖν, ὡς ἐπιεικὲς
Νεκρὸν ἔχοντα νέεσθαι ὑπὸ ζόφον ἠερόεντα·
Ὄφρ' ἤτοι τοῦτον μὲν ἐπιφλέγῃ ἀκάματον πῦρ
Θᾶσσον ἀπ' ὀφθαλμῶν, λαοὶ δ' ἐπὶ ἔργα τράπωνται.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο.
Ἐσσυμένως δ' ἄρα δόρπον ἐφοπλίσσαντες ἕκαστοι
ʰ Δαίνυντ', οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν κλισίηνδε ἕκαστος·
Πηλείδης δ' ἐπὶ θινὶ πολυφλοίσβοιο θαλάσσης
Κεῖτο βαρυστενάχων πολέσιν μετὰ Μυρμιδόνεσσιν,
Ἐν καθαρῷ, ὅθι κύματ' ἐπ' ἠϊόνος κλύζεσκον,
Εὖτε τὸν ὕπνος ἔμαρπτε, λύων μελεδήματα θυμοῦ,
Νήδυμος ἀμφιχυθείς (ᶜ μάλα γὰρ κάμε φαίδιμα γυῖα
Ἕκτορ' ἐπαΐσσων περὶ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν.)
Ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ Πατροκλῆος δειλοῖο,
Πάντ' αὐτῷ μέγεθός τε καὶ ὄμματα καλ' ἐϊκυῖα,
Καὶ φωνήν· καὶ τοῖα περὶ χροῒ εἵματα ἕστο.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν.
Εὕδεις, αὐτὰρ ἐμεῖο λελασμένος ἔπλευ Ἀχιλλεῦ·
Οὐ μέν μευ ζώοντος ἀκήδεις, ἀλλὰ θανόντος·
γ. περῆσαι. ᵇ Θάπτε με ὅττι τάχιστα, πύλας Ἀΐδαο * περήσω.
γ. Τῆλε μ' εἴργ. * Τῆλέ με εἴργουσι ψυχαὶ εἴδωλα καμόντων,
Οὐδέ με πως μίσγεσθαι ὑπὲρ ποταμοῖο ἐῶσιν·
Ἀλλ' αὔτως ἀλάλημαι ἀν' εὐρυπυλὲς Ἄϊδος δῶ.
Καί μοι δὸς τὴν χεῖρ', ὀλοφύρομαι. οὐ γὰρ ἔτ' αὖτις
Νίσομαι ἐξ Ἀΐδαο, ἐπήν με πυρὸς λελάχητε.
Οὐ μὲν γὰρ ζωοί γε φίλων ἀπάνευθεν ἑταίρων
Βουλὰς ἑζόμενοι βουλεύσομεν· ἀλλ' ἐμὲ μὲν κὴρ
Ἀμφέχανε στυγερή, ἥπερ λάχε γιγνόμενόν περ.
Καὶ δὲ σοὶ αὐτῷ μοῖρα θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
Τείχει ὕπο Τρώων εὐηγενέων ἀπολέσθαι.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω καὶ ἐφήσομαι, αἴ κε πίθηαι,
Μὴ ἐμὰ σῶν ἀπάνευθε τιθήμεναι ὀστέ' Ἀχιλλεῦ·
Ἀλλ' ὁμοῦ, ὡς ἐτράφημεν ἐν ὑμετέροισι δόμοισιν,
Εὖτέ με τυτθὸν ἐόντα Μενοίτιος ἐξ Ὀπόεντος
γ. ἀλεγεινῆς, Ἤγαγεν ὑμέτερόνδ', ἀνδροκτασίης * ὕπο λυγρῆς,
Ἤματι τῷ ὅτε παῖδα κατέκτανον Ἀμφιδάμαντος,
γ. ἀστραγάλῃσι Νήπιος οὐκ ἐθέλων, ἀμφ' * ἀστραγάλοισι χολωθείς.
Ἔνθα με δεξάμενος ἐν δώμασιν ἱππότα Πηλεύς,
Ἔτραφέ τ' ἐνδυκέως, καὶ σὸν θεράποντ' ὀνόμηνεν·
Ὣς δὲ καὶ ὀστέα νῶϊν ὁμὴ σορὸς ἀμφικαλύπτοι,
ᵐ Χρύσεος ἀμφιφορεύς, τόν τοι πόρε πότνια μήτηρ.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Τίπτέ μοι ἠθείη κεφαλὴ δεῦρ' εἰλήλουθας,
Καί μοι ταῦτα ἕκαστ' ἐπιτέλλεαι; αὐτὰρ ἐγώ τοι
Πάντα μάλ' ἐκτελέω, καὶ πείσομαι, ὡς σὺ κελεύεις.
Ἀλλά μοι ἆσσον στῆθι· μίνυνθά περ ἀμφιβαλόντε
Ἀλλήλους, ὀλοοῖο τεταρπώμεσθα γόοιο.

Pelidem vt ablueret tabem cruentam.
At hic recusabat constanter, insuperq; iuramentũ iurauit:
Non per Iouẽ, qui deorũ summus & praestãtissimus est,
Non fas est lauacra ad caput propè accedere,
Antequã Patroclũ imposuero rogo, tumulũq; erexero,
Secueroq; comã: quoniam nõ mihi amplius iterum sic
Inuadet dolor animum, quamdiu viuis interero.
At sanè nunc inuiso pareamus epulo.
*Diluculo autem impera Rex virorum *Agamemnon,*
Materiamq; comportare, praeberéq; quantum par est
Mortuum habere subeuntem tenebras obscuras:
Vt certè hunc quidem comburat indefessus ignis
Ocyus ab oculis, populi autem ad opera reuertantur.
Sic dixit: illi autem hunc libenter q. audierunt & paruerunt.
Sedulò autem cœnam parantes singuli
Conuiuabantur, neq; quid animus egebat cõuiuio aequali.
At postquam potus & cibi desiderium exemerunt:
Hi q. dormiturientes iuerunt ad tentorium singuli,
Pelides autem in littore multisoni maris
Iacebat grauiter ingemens, multos inter Myrmidones
In loco puro, vbi fluctus littus alluebant.
Quando hunc somnus cepit soluens curas animi
Dulcis circũfusus (valde .n. lassauerat formosa membra
Hectorem persequens circum Ilium altum:)
Superuenit anima Patrocli miseri,
Omnib ipsi magnitudineq;, & oculis pulchris similis.
Et voce, & tales circa corpus vestes induta erat.
Astitit aũt supra caput, & ipsum verbo allocuta est:
Dormis, & mei oblitus es Achilles?
Non quidem me viuentem negligebas, sed mortuum.
Sepeli me quàm citissimè, portas Plutonis vt intrem.
Longè me abigunt animae, vmbrae defunctorum:
Neq; me aliquo modo misceri alijs trans flumẽ sinũt,
Sed incassum erro p latas portas habentẽ Ditis domũ,
Et mihi da manũ, lamentor: non .n. amplius iterum
Veniam ab inferis, postquam me rogo tradideritis.
Non etenim viui dilectis seorsim à socijs
Consilia sedendo cõsultabimus, sed me quidem fatum
Absorbuit odiosum, qđ me sortitũ est etiã nascẽtem:
Atq; etiam tibi ipsi fatum, ô dijs par Achilles,
Muro sub Troianorum generosorum perire.
Aliud aũt tibi dicam, & mandabo, si fortè obedieris,
Ne mea à tuis seorsum condas ossa Achilles:
Sed simul, sicut nutriti sumus in vestris aedibus,
Quando me paruulũ existentẽ Menœtius ex Opoënte
Duxit ad vestram domum, caedem ob perniciosam,
Die illo quando filium interfeci Amphidamantis,
Stultus, non volens, in ludo talorum iratus.
Tum me excipiens in aedibus eques Peleus,
Nutriuit accuratè, & tuum famulum nominauit:
Sic etiam & ossa nobis vna vrna contegat,
Aurea amphora, quam tibi dedit veneranda mater.
Hunc aũt excipiens allocutus est pedibus velox Achilles:
Cur mihi ô charum caput, huc venisti,
Et mihi haec singula mandas? at egò tibi
Omnia diligenter perficiam, & obediam, vt tu iubes:
Sed me prope sta, vt paululum saltem complexi
Inuicem miserabili delectemur luctu

Ὣς ἄ-

Ὣς ἄρα φωνήσας ὠρέξατο χερσὶ φίλῃσιν,
Οὐδ' ἔλαβε· ψυχὴ δὲ κατὰ χθονὸς ἠΰτε καπνὸς
Ὤχετο τετριγυῖα. ταφὼν δ' ἀνόρουσεν Ἀχιλλεὺς,
Χερσί τε * συμπλαταγήσεν, ἔπος δ' ὀλοφυδνὸν ἔειπεν,
Ὢ πόποι, ἦ ῥά τίς ἐστι καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι
Ψυχὴ καὶ εἴδωλον, ἀτὰρ φρένες οὐκ ἔνι πάμπαν.
Παννυχίη γάρ μοι Πατροκλῆος δειλοῖο
Ψυχὴ ἐφεστήκει γοόωσά τε μυρομένη τε.
Καί μοι ἕκαστ' ἐπέτελλεν, ἔϊκτο δὲ θέσκελον αὐτῷ.
Ὣς φάτο. τοῖσι δὲ πᾶσιν * ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο·
Μυρομένοισι δὲ τοῖσι φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἠὼς
Ἀμφὶ νέκυν ἐλεεινόν. ἀτὰρ κρείων Ἀγαμέμνων
Οὐρῆάς τ' ὤτρυνε καὶ ἀνέρας ἀξέμεν ὕλην
Πάντοθεν ἐκ * κλισιῶν· ἐπὶ δ' ἀνὴρ ἐσθλὸς ὀρώρει
Μηριόνης θεράπων ἀγαπήνορος Ἰδομενῆος·
Οἱ δ' ἴσαν ὑλοτόμους πελέκεας ἐν χερσὶν ἔχοντες,
Σειράς τ' εὐπλεκέας· πρὸ δ' ἄρ' οὐρῆες κίον αὐτῶν·
Πολλὰ δ' ἄναντα, κάταντα, πάραντά τε δόχμιά τ' ἦλθον·
Ἀλλ' ὅτε δὴ κνημοὺς προσέβαν πολυπίδακος Ἴδης,
Αὐτίκ' ἄρα δρῦς ὑψικόμους ταναήκεϊ χαλκῷ
Τάμνον ἐπειγόμενοι· ταὶ δὲ μεγάλα κτυπέουσαι
Πῖπτον. τὰς μὲν ἔπειτα * διαπλήσσοντες Ἀχαιοὶ,
Ἔκδεον ἡμιόνων, ταὶ δὲ χθόνα ποσσὶ δατεῦντο,
Ἐλδόμεναι πεδίοιο διὰ ῥωπήϊα πυκνά.
Πάντες δ' ὑλοτόμοι φιτροὺς φέρον (ὣς γὰρ ἀνώγει
Μηριόνης θεράπων ἀγαπήνορος Ἰδομενῆος)
Κὰδ δ' ἄρ' ἐπ' ἀκτῆς βάλλον ἐπισχερὼ, ἔνθ' ἄρ' Ἀχιλλεὺς
Φράσσατο Πατρόκλῳ μέγα ἠρίον, ἠδὲ οἷ αὐτῷ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πάντῃ παρακάββαλον ἄσπετον ὕλην,
Εἵατ' ἄρ' αὖθι μένοντες ἀολλέες· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Αὐτίκα Μυρμιδόνεσσι φιλοπτολέμοισι κέλευσε,
Χαλκὸν ζώννυσθαι, ζεῦξαι δ' ὑπ' ὄχεσφιν ἕκαστον
Ἵππους· οἱ δ' ὤρνυντο, καὶ ἐν τεύχεσσιν ἔδυνον·
Ἂν δ' ἔβαν ἐν δίφροισι παραιβάται, ἡνίοχοί τε·
Πρόσθε μὲν ἱππῆες, μετὰ δὲ νέφος εἵπετο πεζῶν,
Μυρίοι· ἐν δὲ μέσοισι φέρον Πάτροκλον ἑταῖροι.
Θριξὶ δὲ πάντα νέκυν καταείνυσαν, ἃς ἐπέβαλλον
* Κειρόμενοι· ὄπιθεν δὲ κάρη ἔχε δῖος Ἀχιλλεὺς
Ἀχνύμενος· ἕταρον γὰρ ἀμύμονα πέμπ' Ἄϊδόσδε.
Οἱ δ' ὅτε χῶρον ἵκανον ὅθι σφίσι πέφραδ' Ἀχιλλεὺς,
Κάτθεσαν· αἶψα δέ οἱ μενοεικέα νήεον ὕλην.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς·
Στὰς ἀπάνευθε πυρῆς ξανθὴν ἀπεκείρατο χαίτην,
Τήν ῥα Σπερχειῷ ποταμῷ τρέφε τηλεθόωσαν·
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπεν ἰδὼν ἐπὶ οἴνοπα πόντον.
Σπερχεί', ἄλλως σοί γε πατὴρ ἠρήσατο Πηλεὺς,
Κεῖσέ με νοστήσαντα φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Σοί τε κόμην κερέειν, ῥέξειν θ' ἱερὴν ἑκατόμβην·
Πεντήκοντα δ' ἔνορχα παρ' αὐτόθι μῆλ' ἱερεύσειν
Ἐς πηγάς, ὅθι τοι τέμενος βωμός τε θυήεις.
Ὣς ἠρᾶθ' ὁ γέρων, σὺ δέ οἱ νόον οὐκ ἐτέλεσσας.
Νῦν δ' ἐπεὶ οὐ νέομαί γε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Πατρόκλῳ ἥρωϊ κόμην ὀπάσαιμι φέρεσθαι.
Ὣς εἰπὼν, ἐν χερσὶ κόμην ἑτάροιο φίλοιο
Θῆκεν· τοῖσι δὲ πᾶσιν ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο·
Καί νύ κ' ὀδυρομένοισιν ἔδυ φάος ἠελίοιο,
Εἰ μὴ Ἀχιλλεὺς αἶψ' Ἀγαμέμνονι εἶπε παραστάς,
Ἀτρείδη (σοὶ * γάρ τε μάλιστά γε λαὸς Ἀχαιῶν

Sic fatus, extendit manus amicas,
Neq; prehendit. anima n. sub terram tanquam fumus
Abijt murmure stridēs: stupefactus. a. surrexit Achilles,
Manibusq; complosit, sermonemq; lugubrem dixit: χ. συμπλατάγησεν.
Papè, certè aliqua est etiam in inferni domibus
Anima, & simulachrū sed p̄cordia non insunt omnino,
Pernox enim mihi Patrocli infelicis
Anima astitit ploransq; lamentansq;.
Et mihi singula præcepit: similisq; erat mirè ipsi.
Sic dixit: illis a. omnib. desiderium excitauit luctus. χ. ἰφ'
Lugentibus autem ipsis apparuit rosea Aurora,
Circa cadauer miserabile: at rex Agamemnon
Mulosq; exciuit, & viros ad conuehendam materiam
Vndiq; è tentorijs, simul. a. vir strenuus excitabatur χ. κλισιῶν
Meriones, minister fortitudinem amantis Idomenei:
Hi verò ibant lignisecas secures in manibus habentes,
Vinculaq; bene implexa: ante a. ipsos muli ibant:
Multaq; accliuia, decliuia, præruptaq; transuersaq; transierunt.
At quum iam ad iuga venerunt fontosæ Idæ,
Protinus quidem quercus alticomas lato ferro
Incidebant festinantes: hæ. a. magnum sonum dantes
Cadebant. has quidem postea præcidentes Achiui χ. διαπλίσσοντες
Alligabant mulis. hi. v. terram pedibus partiebātur,
Gestientes campi per arbusta densa.
Omnes. a. calones truncos ferebant (sic enim iusserat
Meriones famulus amantis viros Idomenei)
Atque in littore deiecerunt ordine, vbi Achilles
Designauerat Patroclo magnum sepulchrū, & sibi ipsi.
At postq; vndiq; apposuerunt immensam materiem,
Sederunt illic manentes conferti: at Achilles
Confestim Myrmidonibus pugnacibus iussit
Armis indui, iungereq; sub curribus vnumquemq;
Equos: hi verò festinabant & arma induerunt,
Conscenderuntq; currus pugnatores aurigæq;:
Ante. q. equites, ponè aūt nubes sequebatur peditum
Infiniti, inq; medijs ferebant Patroclum socij:
Capillis autem totū mortuum tegebāt quos inijciebāt
Tondentes. ponè autem caput tenebat diuus Achilles
Mœstus. sociū. n. strenuū mittebat ad inferos.
Hi. v. quādo ad locū puenerūt, vbi ipsis indicauerat Achilles,
Deposuerūt: statimq; ei sufficientē accumularūt materiā
Ibi rursus alia cogitauit pedibus valens diuus Achilles.
Stans seorsum à pyra, flauam abscidit comam,
Quam Sperchio fluuio nutriebat florescentem.
Indignabundus aūt dixit, inspiciens nigrum pontum:
Sperchie, frustra tibi pater vouit Peleus,
Illuc me reuersum dilectam in patriam terram,
Tibi comā tōsurum, sacrificaturumq; sacrā hecatōben:
Quinquaginta. a. masculas illic oues sacrificaturum
Ad fontes, vbi tibi fanum, altareq; odoratum.
Sic vouit senex: tu. v. ei desiderium non perfecisti.
Nunc. a. quoniam non redibo dilectā in patriā terram,
Patroclo heroi comam præbebo asportandam.
Sic fatus, comam in manibus dilecti socij
Posuit: his autem omnibus desiderium mouit luctus.
Et sanè lugentibus occidisset lumen Solis,
Nisi Achilles protinus Agamemnoni dixisset astans:
Atride (tibi enim maximè populus Achiuorum χ. μοί τε

Πείσονται μύθοισι, γόοιο μὲν ἔστι καὶ ἄσαι·
Νῦν δ' ἀπὸ πυρκαϊῆς σκέδασον, καὶ δεῖπνον ἄνωχθι
Ὅπλεσθαι· τάδε δ' ἀμφιπονησόμεθ' οἷσι μάλιστα
Κήδεός ἐστι νέκυς· παρὰ δ' οἱ ταγοὶ ἄμμι μενόντων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τόγ' ἄκουσεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Αὐτίκα λαὸν μὲν σκέδασεν κατὰ νῆας ἐΐσας,
Κηδεμόνες δὲ παρ' αὖθι μένον, καὶ νήεον ὕλην.
γρ. ἑκατόμπεδον Ποίησαν δὲ πυρὴν * ἑκατόμποδον ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ἐν δὲ πυρῇ ὑπάτῃ νεκρὸν θέσαν ἀχνύμενοι κῆρ.
Πολλὰ δὲ ἴφια μῆλα καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς
Πρόσθε πυρῆς ἔδερόν τε καὶ ἄμφεπον· ἐκ δ' ἄρα πάντων
Δημὸν ἑλὼν ἐκάλυψε νέκυν μεγάθυμος Ἀχιλλεὺς
Ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς, περὶ δὲ δρατὰ σώματα νήει.
γρ. ἐτίθει Ἐν * δὲ τίθει μέλιτος καὶ ἀλείφατος ἀμφιφορῆας,
Πρὸς λέχεα κλίνων· πίσυρας δ' ἐριαύχενας ἵππους
γρ. στεναχίζων. Ἐσσυμένως ἐνέβαλλε πυρῇ, μεγάλα * στενάχων.
Ἐννέα τῷ γε ἄνακτι τραπεζῆες κύνες ἦσαν,
Καὶ μὲν τῶν ἐνέβαλλε πυρῇ δύο δειροτομήσας·
Δώδεκα δὲ Τρώων μεγαθύμων υἱέας ἐσθλοὺς,
Χαλκῷ δηϊόων· κακὰ δὲ φρεσὶ μήδετο ἔργα·
Ἐν δὲ πυρὸς μένος ἧκε σιδήρεον, ὄφρα νέμοιτο.
Ὤμωξέν τ' ἄρ' ἔπειτα, φίλον δ' ὀνόμηνεν ἑταῖρον.
Χαῖρέ μοι ὦ Πάτροκλε, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι·
Πάντα γὰρ ἤδη τοι τελέω τὰ πάροιθεν ὑπέστην.
Δώδεκα μὲν Τρώων μεγαθύμων υἱέας ἐσθλοὺς,
Τοὺς ἅμα σοὶ πάντας πῦρ ἐσθίει· Ἕκτορα δ' οὔτι
Δώσω Πριαμίδην πυρὶ δαπτέμεν, ἀλλὰ κύνεσσιν.
Ὣς φάτ' ἀπειλήσας· τὸν δ' οὐ κύνες ἀμφεπένοντο·
Ἀλλὰ κύνας μὲν ἄλαλκε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη
Ἤματα καὶ νύκτας· ῥοδόεντι δὲ χρῖεν ἐλαίῳ,
Ἀμβροσίῳ, ἵνα μή μιν ἀποδρύφοι ἑλκυστάζων.
Τῷ δ' ἐπὶ κυάνεον νέφος ἤγαγε Φοῖβος Ἀπόλλων
Οὐρανόθεν πεδίονδε, κάλυψε δὲ χῶρον ἅπαντα
Ὅσσον ἐπεῖχε νέκυς, μὴ πρὶν μένος ἠελίοιο
Σκήλει' ἀμφὶ περὶ χρόα ἴνεσιν ἠδὲ μέλεσσιν.
Οὐδὲ πυρὴ Πατρόκλου ἐκαίετο τεθνηῶτος.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς.
Στὰς ἀπάνευθε πυρῆς, δοιοῖς ἠρᾶτ' ἀνέμοισι,
Βορέῃ καὶ Ζεφύρῳ, καὶ ὑπέσχετο ἱερὰ καλά·
Πολλὰ δὲ καὶ σπένδων χρυσέῳ δέπαϊ, λιτάνευεν
γρ. νεκροί. Ἐλθέμεν, ὄφρα τάχιστα πυρὶ φλεγεθοίατο * νεκρὸν,
Ὕλη τε σεύαιτο καήμεναι· ὠκέα δ' Ἶρις
γρ. μετ' ἀγγελ. Ἀράων ἀΐουσα * μετάγγελος ἦλθ' ἀνέμοισιν.
Οἱ μὲν ἄρα Ζεφύροιο δυσαέος ἀθρόοι ἔνδον
Εἰλαπίνην δαίνυντο· θέουσα δὲ Ἶρις ἐπέστη
Βηλῷ ἔπι λιθέῳ· τοὶ δ' ὡς ἴδον ὀφθαλμοῖσι,
Πάντες ἀνήϊξαν, κάλεόν τέ μιν εἰς ἑ ἕκαστος.
Ἡ δ' αὖθ' ἕζεσθαι μὲν ἀνήνατο, εἶπε δὲ μῦθον.
Οὐχ ἕδος· εἶμι γὰρ αὖτις ἐπ' Ὠκεανοῖο ῥέεθρα,
Αἰθιόπων ἐς γαῖαν, ὅθι ῥέζουσ' ἑκατόμβας
Ἀθανάτοις, ἵνα δὴ καὶ ἐγὼ μεταδαίσομαι ἱρῶν.
Ἀλλ' Ἀχιλεὺς Βορέην ἠδὲ Ζέφυρον κελαδεινὸν
Ἐλθεῖν ἀρᾶται, καὶ ὑπίσχεται ἱερὰ καλὰ,
Ὄφρα πυρὴν ὄρσητε καήμεναι, ᾗ ἔνι κεῖται
Πάτροκλος, τὸν πάντες ἀναστενάχουσιν Ἀχαιοί.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπεβήσετο· τοὶ δ' ὀρέοντο
Ἠχῇ θεσπεσίῃ, νέφεα κλονέοντε πάροιθεν.
γρ. ἀέρθαι Αἶψα δὲ πόντον ἵκανον * ἀήμεναι· ὦρτο δὲ κῦμα

Parebunt dictis)luctu quidem licet etiã aliàs satiari:
Nunc autem à pyra dimitte, & cœnam iube
Parari: hæc.a. curabimus quibus maximè
Cura dignus est mortuus: apud nos.a. duces maneant.
At postquã hoc audiuit rex virorum Agamemnõ,
Confestim populũ quidem dimisit ad naues æquales:
Funeratores.a, illic manebãt, & accumulabant ligna.
Fecerunt autem pyram centum pedum quoquouersus:
Inq; pyra suprema cadauer posuerunt tristes corde.
Multas.a. pingues oues, & errabundas camuras boues
Ante pyrã excoriarunt & disposuerunt: exq; omnibus
Adipẽ accipiẽs, obtexit cadauer magnanimus Achilles
Ad pedes à capite: circũq; excoriata corpora accumulabat:
Imposuitq; mellis & olei amphoras
Ad feretrũ acclinans: quatuor.a. procera ceruice equos
Festinanter iniecit pyræ, grauiter suspirans.
Nouem huic regi mensarÿ canes erant,
Et quidem ex his iniecit pyræ duos obtruncatos:
Duodecim etiã Troianorũ magnanimorũ filios fortes
Ferro mactans: mala.a. mente meditabatur opera:
Inq; ignis robur proiecit ferreum, vt depasceretur,
Luxitq; deinde: dilectum.a. nominauit amicum:
Gaude mihi ò Patrocle, etiam in inferni domibus.
Omnia enim iã tibi perficio, quæ antea pollicitus sum:
Duodecim qdẽ Troianorũ magnanimorũ filios nobiles,
Quos vnà tecũ omnes ignis absumit: Hectorẽ à neutiq̃
Dabo Priamidem igni deuorandum, sed canibus.
Sic dixit minatus: hunc verò non canes circumlaniabant.
Nam canes quidem abegit Iouis filia Venus
Dies & noctes, rosaceoq; vnxit oleo
Diuino, vt non ipsum laceraret trahens.
Huic verò nigram nubem induxit clarus Apollo
Cælitùs ad campum: operuitq; locum totum
Quantum occupabat cadauer, ne priùs vis Solis
Siccaret circùm circa corpus neruis & membris:
Neq; pyra Patrocli ardebat mortui.
Tunc rursus alia cogitauit pedibus valẽs diuus Achilles.
Stans seorsim à pyra duos orabat ventos,
Boreã & Zephyrũ, & promittebat sacrificia preciosa:
Multa etiam libans aureo calice supplicabat
Vt venirent, vt citissimè igne comburerent cadauer,
Lignumq; festinaret ardere: velox autem Iris
Preces audiens, internuncia venit ventis:
Hi quidẽ Zephyri grauiter spirantis frequẽtes in domo
Conuiuium celebrabant: currens autem Iris astitit
Limine in lapideo. hi.v. vt viderunt oculis,
Omnes surrexerunt, vocaruntq; ipsum ad se quisq;.
Hæc.a. illic sedere quidem negabat: dixit autem verbũ,
Non sedi est locus. redeo.n. rursus in Oceani fluenta
Aethiopum ad terram, vbi sacrificant hecatombas
Immortalibus: vt iam & ego particeps sim sacrificiorũ.
Verùm Achilles Boream & Zephyrum sonorum
Venire orat, & pollicetur sacra pulchra,
Vt pyram suscitetis ad comburendum, in qua iacet
Patroclus, quem omnes deplorant Achiui.
Hæc quidem sic loquuta abijt: hi verò ruebant
Sonitu immenso, nubes tumultuariè agentes præ se:
Statim.a. ad põtũ peruenerũt adstãdũ. elata est.a. vnda

Πνοιῇ

Πνοιῇ ὕπο λιγυρῇ. Τροίην δ' ἐρίβωλον ἱκέσθην,
Ἐν δὲ πυρὶ πεσέτην, μέγα δ' ἴαχε θεσπιδαὲς πῦρ·
Παννύχιοι δ' ἄρα τοί γε πυρῆς ἄμυδις φλόγ' ἔβαλλον.
Φυσῶντες λιγέως· ὁ δὲ πάννυχος ὠκὺς Ἀχιλλεὺς
Χρυσέου ἐκ κρητῆρος, ἔχων δέπας ἀμφικύπελλον,
Οἶνον ἀφυσσόμενος χαμάδις χέε, δεῦε δὲ γαῖαν,
Ψυχὴν κικλήσκων Πατροκλῆος δειλοῖο.
Ὡς δὲ πατὴρ οὗ παιδὸς ὀδύρεται ὀστέα καίων
Νυμφίου, ὅς τε θανὼν δειλοὺς ἀκάχησε τοκῆας·
Ὡς Ἀχιλλεὺς ἑτάροιο ὀδύρετο ὀστέα καίων,
Ἑρπύζων παρὰ πυρκαϊὴν, ἀδινὰ *στοναχίζων.
Ἦμος δ' ἑωσφόρος εἶσι φόως ἐρέων ἐπὶ γαῖαν,
Ὅν τε μέτα κροκόπεπλος ὑπεὶρ ἅλα κίδναται ἠώς,
Τῆμος πυρκαϊὴ ἐμαραίνετο, παύσατο δὲ φλόξ·
Οἱ δ' ἄνεμοι πάλιν αὖτις ἔβαν οἶκόνδε νέεσθαι,
Θρηΐκιον κατὰ πόντον· ὁ δ' ἔστενεν οἴδματι θύων.
Πηλείδης δ' ἀπὸ πυρκαϊῆς ἑτέρωσε λιασθεὶς,
Κλίνθη κεκμηὼς, ἐπὶ δὲ γλυκὺς ὕπνος ὄρουσεν.
Οἱ δ' ἀμφ' Ἀτρείωνα ἀολλέες ἠγερέθοντο,
Τῶν μιν ἐπερχομένων ὅμαδος καὶ δοῦπος ἔγειρεν·
Ἕζετο δ' ὀρθωθεὶς, καί σφεας πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἀτρείδη τε καὶ ἄλλοι ἀριστῆες Παναχαιῶν,
Πρῶτον μὲν κατὰ πυρκαϊὴν σβέσατ' αἴθοπι οἴνῳ
Πᾶσαν, ὁπόσσον ἐπέσχε πυρὸς μένος· αὐτὰρ ἔπειτα
Ὀστέα Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο λέγωμεν,
Εὖ διαγιγνώσκοντες (ἀριφραδέα δὲ τέτυκται).
Ἐν μέσσῃ γὰρ ἔκειτο πυρῇ, τοὶ δ' ἄλλοι ἄνευθεν
Ἐσχατιῇ καίοντ' ἐπιμὶξ ἵπποι τε καὶ ἄνδρες)
Καὶ τὰ μὲν ἐν χρυσέῃ φιάλῃ καὶ δίπλακι δημῷ
Θείομεν, εἰσόκεν αὐτὸς ἐγὼ ἄϊδι *κεύθωμαι·
Τύμβον δ' οὐ μάλα πολλὸν ἐγὼ πονέεσθαι ἄνωγα,
Ἀλλ' ἐπιεικέα τοῖον· ἔπειτα δὲ καὶ τὸν Ἀχαιοὶ
Εὐρύν θ' ὑψηλόν τε τιθήμεναι, οἵ κεν ἐμεῖο
Δεύτεροι ἐν νήεσσι πολυκλήϊσι λίπησθε.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἐπίθοντο ποδώκεϊ Πηλείωνι·
Πρῶτον μὲν κατὰ πυρκαϊὴν σβέσαν αἴθοπι οἴνῳ,
Ὅσσον ἐπὶ φλὸξ ἦλθε, βαθεῖα δὲ κάππεσε τέφρη·
Κλαίοντες δ' ἑτάροιο ἐνηέος ὀστέα λευκὰ
Ἄλλεγον ἐς χρυσέην φιάλην, καὶ δίπλακα δημόν·
Ἐν κλισίῃσι δὲ θέντες, ἑανῷ λιτὶ κάλυψαν·
Τορνώσαντο δὲ σῆμα, θεμείλιά τε προβάλοντο
Ἀμφὶ πυρήν· εἶθαρ δὲ χυτὴν ἐπὶ γαῖαν ἔχευαν·
Χεύαντες δὲ τὸ σῆμα, πάλιν κίον· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Αὐτοῦ λαὸν ἔρυκε, καὶ ἵζανεν εὐρὺν ἀγῶνα·
Νηῶν δ' ἔκφερ' ἄεθλα, λέβητάς τε τρίποδάς τε,
Ἵππους θ', ἡμιόνους τε, βοῶν τ' ἴφθιμα κάρηνα,
Ἠδὲ γυναῖκας ἐϋζώνους, πολιόν τε σίδηρον·
Ἱππεῦσιν μὲν πρῶτα ποδώκεσιν ἀγλά' ἄεθλα
Θῆκε, γυναῖκα ἄγεσθαι ἀμύμονα ἔργ' εἰδυῖαν,
Καὶ τρίποδ' ὠτώεντα δύω καὶ εἰκοσίμετρον,
Τῷ πρώτῳ· ἀτὰρ αὖ τῷ δευτέρῳ ἵππον ἔθηκεν
Ἑξέτε', ἀδμήτην, βρέφος ἡμίονον κυέουσαν·
Αὐτὰρ τῷ τριτάτῳ ἄπυρον κατέθηκε λέβητα,
Καλὸν, τέσσαρα μέτρα κεχανδότα, λευκὸν ἔτ' αὔ-
τως·
Τῷ δὲ τετάρτῳ θῆκε δύο χρυσοῖο τάλαντα·
Πέμπτῳ δ' ἀμφίθετον φιάλην ἀπύρωτον ἔθηκε.
Στῆ δ' ὀρθὸς, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν,
Ἀτρείδη τε καὶ ἄλλοι ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ,

Flatu à vehementi. ad Troiam. a. fœcundã puenerunt,
Inq; ignẽ inciderunt: valdè. a. crepitauit ingens ignis:
Tota nocte. a. hi ex rogo simul flammã sursum iecerunt
Flantes stridulè. at tota nocte velox Achilles
Aureo ex cratere, habens poculum rotundum,
Vinum exhauriens humi fudit, rigauitq; terram,
Animam vocans Patrocli miseri.
Vt pater. a. sui filij lamentatur ossa cremans
Adolescẽtis, qui moriẽs miseros tristitia affecit parẽtes:
Sic Achilles socij lamentabatur ossa comburens,
Reptans prope rogum, frequenter ingemiscens. γ. στεναχίζων.
Quando verò lucifer venit lumẽ nunciãs super terrã,
Quem post, crocea super mare spargitur aurora:
Tunc rogus emarcebat, cessabatq; flamma:
Venti. a. retrò iterum abiuerunt domum vt redirent
Thracium per pontum: hic. a ingemebat æstu feruens.
Pelides autem à rogo aliò seiunctus,
Procubuit fessus & in eum dulcis somnus irruit.
Qui. v. circa Atridẽ stare solent, crebri cõgregati sunt:
Quorũ ipsum accedentiũ tumultus & strepitus excita-
Sedit verò erectus, & ipsos verbo allocutus est, (uit:
Atrideq;, & alij optimates omnium Achiuorum,
Primùm quidem rogum extinguite nigro vino
Omnem, quantum occupauit ignis robur: at deinde
Ossa Patrocli Menetiadæ colligamus
Benè discernentes (cognitu facilia enim sunt:
In media namq; iacebat pyra, alij verò seorsum
In extrema ora vrebantur promiscuè equiq; & viri)
Et ea quidem in aurea phiala & duplici adipe
Ponamus, donec ipse ego apud inferos condar. γ. κεύθω-μαι·
Sepulchrum. a. non adeò magnum ego fieri iussi,
Sed mediocre tale, postmodum autem & hoc Achiui
Latumq; altumq; facite, qui post me
Posteri in nauibus transtratis superfueritis.
Sic dixit: hi autem paruerunt veloci Achilli:
Primùm quidem rogum extinxerunt nigro vino,
Quantũ flãma penetrauerat: pfundus. a. decidit cinis
Flentes autem socij pij ossa alba
Collegerunt in auream phialam, & duplicem adipem:
In tentorijsq; ponentes linteo subtili operuerunt:
Torno designabãt. a. sepulchrũ, fundamentaq; iecerũt
Circa pyram, moxq; effossam terram infuderunt.
Aggesto. v. tumulo redierunt: at Achilles (locum.
Illic populũ detinuit, & sedere fecit ad latũ certaminis
E nauibus. a. afferebat præmia lebetesq; tripodasq;,
Equosq; mulosq; boumq; fortia capita,
Et fœminas benè cinctas, candensq; ferrum.
Equitibus. q. primùm velocibus præclara præmia
Posuit mulierem vt ducerent inculpatã, opera doctam,
Et tripodem ansatũ duarum & viginti mensurarum
Primo: at secundò equam posuit
Sexennẽ, indomitam, fœtum mulum vtero gestantem:
At tertiò, nouum deposuit lebetem
Pulchrum, quatuor mensuras capientem, album etiã-
num ita:
At quartò posuit duo auri talenta:
Quintò. a. vtrinq; sidentem phialam nouam posuit:
Stetit autem rectus, & verbum inter Argiuos dixit:
Atrideq; & alij fortissimi Achiui,

Ἱππῆες τάδ' ἄεθλα δεδεγμένα κεῖτ' ἐν ἀγῶνι,
Εἰ μὲν νῦν ἐπὶ ἄλλῳ ἀεθλεύοιμεν Ἀχαιοί,
Ἦ τ' ἂν ἐγὼ τὰ πρῶτα λαβὼν κλισίηνδε φεροίμην,
Ἴστε γὰρ ὅσσον ἐμοὶ ἀρετῇ περιβάλλετον ἵπποι.
Ἀθάνατοί τε γάρ εἰσι· Ποσειδάων δ' ἔπορ' αὐτοὺς
Πατρὶ ἐμῷ Πηλῆϊ, ὁ δ' αὖτ' ἐμοὶ ἐγγυάλιξεν.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼ μενέω, καὶ μώνυχες ἵπποι.
γρ. κλέος — Τοίου γὰρ *σθένος ἐσθλὸν ἀπώλεσαν ἡνιόχοιο
Ἠπίου, ὅς σφῶϊν μάλα πολλάκις ὑγρὸν ἔλαιον
Χαιτάων κατέχευε, λοέσσας ὕδατι λευκῷ.
Τὸν τώ γ' ἑσταότες πενθείετον, οὔδει δέ σφιν
Χαῖται ἐρηρέδαται, τὼ δ' ἕστατον ἀχνυμένω κῆρ.
Ἄλλοι δὲ στέλλεσθε κατὰ στρατόν, ὅς τις Ἀχαιῶν
Ἵπποισίν τε πέποιθε καὶ ἅρμασι κολλητοῖσιν.
Ὣς φάτο Πηλείδης· ταχέες δ' ἱππῆες ἄγερθεν.
Ὦρτο πολὺ πρῶτος μὲν ἄναξ ἀνδρῶν Εὔμηλος,
Ἀδμήτου φίλος υἱός, ὃς ἱπποσύνῃ ἐκέκαστο·
Τῷ δ' ἐπὶ Τυδείδης ὦρτο κρατερὸς Διομήδης,
Ἵππους δὲ Τρῳοὺς ὕπαγε ζυγόν, οὕς ποτ' ἀπηύρα
Αἰνείαν, ἀτὰρ αὐτὸν ὑπεξεσάωσεν Ἀπόλλων.
Τῷ δ' ἄρ' ἐπ' Ἀτρείδης ὦρτο ξανθὸς Μενέλαος
Διογενής, ὑπὸ δὲ ζυγὸν ἤγαγεν ὠκέας ἵππους,
Αἴθην τὴν Ἀγαμεμνονέην, τὸν ἑόν τε Πόδαργον.
Τὴν Ἀγαμέμνονι δῶκ' Ἀγχισιάδης Ἐχέπωλος
Δῶρ', ἵνα μή οἱ ἕποιθ' ὑπὸ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν,
Ἀλλ' αὐτοῦ τέρποιτο μένων· μέγα γάρ οἱ ἔδωκε
Ζεὺς ἄφενος, ναῖεν δ' ὅ γ' ἐν εὐρυχόρῳ Σικυῶνι·
Τὴν ὅ γ' ὑπὸ ζυγὸν ἦγε μέγα δρόμου ἰσχανόωσαν.
Ἀντίλοχος δὲ, τέταρτος, ἐΰτριχας ὡπλίσαθ' ἵππους.
Νέστορος ἀγλαὸς υἱὸς ὑπερθύμοιο ἄνακτος
γρ. Πυλοιγενέες — Τοῦ Νηληϊάδαο, *Πυληγενέες δέ οἱ ἵπποι
Ὠκύποδες φέρον ἅρμα, πατὴρ δέ οἱ ἄγχι παραστὰς
Μυθεῖτ' εἰς ἀγαθὰ φρονέων νοέοντι καὶ αὐτῷ,
Ἀντίλοχ' ἤτοι μέν σε νέον περ ἐόντ' ἐφίλησαν
Ζεύς τε Ποσειδάων τε, καὶ ἱπποσύνας ἐδίδαξαν
Παντοίας· τῷ καί σε διδασκέμεν οὔ τι μάλα χρεώ.
Οἶσθα γὰρ εὖ περὶ τέρμαθ' ἑλισσέμεν· ἀλλά τοι ἵπποι
Βάρδιστοι θείειν, τῷ τ' οἴω λοίγι' ἔσεσθαι.
Τῶν δ' ἵπποι μὲν ἔασιν ἀφάρτεροι, οὐδὲ μὲν αὐτοὶ
Πλείονα ἴσασιν σέθεν αὐτοῦ μητίσασθαι.
Ἀλλ' ἄγε δὴ σὺ φίλος μῆτιν ἐμβάλλεο θυμῷ
Παντοίην, ἵνα μή σε παρεκπροφύγῃσιν ἄεθλα.
Μήτι τοι δρυτόμος μέγ' ἀμείνων, ἠὲ βίηφι.
Μήτι δ' αὖτε κυβερνήτης ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ
Νῆα θοὴν ἰθύνει ἐρεχθομένην ἀνέμοισι.
Μήτι δ' ἡνίοχος περιγίγνεται ἡνιόχοιο.
Ἀλλ' ὃς μέν θ' ἵπποισι καὶ ἅρμασιν οἷσι πεποιθὼς,
Ἀφραδέως ἐπὶ πολλὸν ἑλίσσεται ἔνθα καὶ ἔνθα,
Ἵπποι δὲ πλανόωνται ἀνὰ δρόμον, οὐδὲ κατίσχει·
Ὃς δέ κε κέρδεα εἰδῇ ἐλαύνων ἥσσονας ἵππους,
Αἰεὶ τέρμ' ὁρόων στρέφει ἐγγύθεν, οὐδέ ἑ λήθει
Ὅππως τὸ πρῶτον τανύσῃ βοέοισιν ἱμᾶσιν·
Ἀλλ' ἔχει ἀσφαλέως, καὶ τὸν προὔχοντα δοκεύει.
Σῆμα δέ τοι ἐρέω μάλ' ἀριφραδὲς, οὐδέ σε λήσει·
Ἕστηκε ξύλον αὖον ὅσον τ' ὄργυι' ὑπὲρ αἴης,
Ἢ δρυὸς, ἢ πεύκης, τὸ μὲν οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ·
Λᾶε δὲ τοῦ ἑκάτερθεν ἐρηρέδαται δύο λευκὼ
Ἐν ξυνοχῇσιν ὁδοῦ· λεῖος δ' ἱππόδρομος ἀμφίς·

Equites hæc præmia expectantia iacent in circo.
Siquidem nunc ob aliud certaremus Achiui:
Certè ego prima capiens ad tentorium portarum.
Scitis enim quantum mei virtute superent equi:
Immortales enim sunt. Neptunus autem dedit ipsos
Patri meo Peleo: hic autem rursus mihi tradidit.
Sed certè quidem ego manebo, & vnunguli equi:
Talis enim robur eximium amiserunt aurigæ
Mansueti, qui ipsis admodum sæpè humidum oleum
Iubis superfudit, quum lauisset aqua alba.
Hunc hi stantes lugent, & ad terram ipsis
Iubæ profusæ sunt. hi autem stant tristes corde:
Vos. v. alij accingimini per exercitũ, quicunq; Achiuorum
Equis fidit, & curribus compactis.
Sic dixit Pelides: veloces. a. equites concitati sunt.
Motus est multò primus quidem rex virorũ Eumelus,
Admeti charus filius, qui equitandi arte ornatus erat:
Hunc. v. post Tydides surrexit fortis Diomedes:
Equos. a. Troianos duxit sub iugũ, quos quondã abstulit
Aenea: tamen ipsum liberauit Apollo.
Hunc autem post, Atrides motus est flauus Menelaus
Ioue satus, subq; iugum duxit veloces equos.
Aethen Agamemnoniam suumq; Podargum:
Illam Agamemnoni dedit Anchisiades Echepolus
Muneri, vt ne ipsum sequeretur ad Ilium altum,
Sic illic delitijs frueretur manens: magnas. n. ei dederat
Iupiter diuitias: habitabat. n. hic in ampla Sicyone.
Hanc iste sub iugum duxit valdè cursus cupidam.
Antilochus. a. quartus formosos parauit equos,
Nestoris clarus filius magnanimi regis
Neleidæ: Pylij autem ei equi
Velocipedes portabant currum: pater verò ipsi propè astans
Cõsulebat ad honesta, prudẽs intelligẽti & ipsi:
Antiloche certè. q. te iuuenẽ quãuis existentẽ dilexerunt
Iupiterq; Neptunusq;, & equitãdi artificia docuerunt
Omnigena: ideò te docere non multùm opus est.
Nosti. n. rectè circa metas currum flectere: sed tibi equi
Tardissimi in currendo: ideo puto perniciosa fore.
Horum. a. equi quidẽ sunt celeriores, neq; quidem ipsi
Plura sciunt te ipso considerare.
Sed agè iam tu amice consilium impone animo
Omnigenum, vt non te effugiant præmia.
Arte. q. carpentarius multò præstantior q̃ viribus:
Arteq; rursus gubernator in nigro ponto
Nauem celerem dirigit iactatam ventis:
Arteq; auriga superat aurigam:
Sed qui tamen equis & curribus suis fidens
Ineptè multùm vagatur huc & illuc,
Equi autem vagantur in stadio, neq; detinet:
Qui autem & vtilia nouit agitans deteriores equos,
Semper metam inspiciens flectit propè, neq; eum latet
Quo pacto primùm extendat bouinis loris,
Sed continet diligenter & præcedentem obseruat:
Metã. a. indicabo tibi valde manifestã, neq; te latebit:
Stat lignum aridum quantum vlna supra terram,
Vel quercus, vel picea (quod quidẽ non putrefit imbre:)
Lapides. a. eius ex vtraq; parte appositi sunt duo albi
In angustijs viæ: planus. a. hippodromus circum:

Ἤ τὸ

Ἤ τευ σῆμα βροτοῖο πάλαι κατατεθνειῶτος,
Ἢ τό γε νύσσα τέτυκτο ἐπὶ προτέρων ἀνθρώπων,
Καὶ νῦν τέρματ' ἔθηκε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς.
Τῷ σὺ μάλ' ἐγχρίμψας, ἐλάαν σχεδὸν ἅρμα καὶ ἵππους·
Αὐτὸς δὲ κλινθῆναι ἐϋπλέκτῳ ἐνὶ δίφρῳ
Ἦκ' ἐπ' ἀριστερὰ τοῖιν· ἀτὰρ τὸν δεξιὸν ἵππον
Κένσαι ὁμοκλήσας, εἶξαί τέ οἱ ἡνία χερσίν.
Ἐν νύσσῃ δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχριμφθήτω,
Ὥς ἄν τοι πλήμνη γε δοάσσεται ἄκρον ἱκέσθαι
Κύκλου ποιητοῖο· λίθου δ' ἀλέασθαι ἐπαυρεῖν,
Μή πως ἵππους τε τρώσῃς, κατά θ' ἅρματα ἄξῃς·
Χάρμα δὲ τοῖς ἄλλοισιν, ἐλεγχείη δὲ σοὶ αὐτῷ
*Ἔσσεται· ἀλλὰ φίλος φρονέων πεφυλαγμένος εἶναι.
Εἰ γάρ κ' ἐν νύσσῃ γε παρεξελάσῃσθα διώκων,
Οὐκ ἔσθ' ὅς κέ σ' ἕλῃσι μετάλμενος, οὐδὲ παρέλθῃ·
Οὐδ' εἴ κεν μετόπισθεν Ἀρείονα δῖον ἐλαύνοι
Ἀδρήστου ταχὺν ἵππον, ὃς ἐκ θεόφιν γένος ἦεν,
Ἢ τοὺς Λαομέδοντος, οἳ ἐνθάδε γε τράφεν ἐσθλοί.
Ὣς εἰπὼν Νέστωρ Νηλήϊος ἂψ ἐνὶ χώρῃ
Ἕζετ', ἐπεὶ ᾧ παιδὶ ἑκάστου πείρατ' ἔειπε.
Μηριόνης δ' ἄρα πέμπτος ἐΰτριχας ὡπλίσαθ' ἵππους.
Ἂν δ' ἔβαν ἐς δίφρους, ἐν δὲ κλήρους ἐβάλοντο.
Πάλλ' Ἀχιλεύς, ἐκ δὲ κλῆρος θόρε Νεστορίδαο
Ἀντιλόχου· μετὰ τὸν δ' ἔλαχε κρείων Εὔμηλος·
Τῷ δ' ἄρ' ἐπ' Ἀτρεΐδης δουρικλειτὸς Μενέλαος·
Τῷ δ' ἐπὶ Μηριόνης λάχ' ἐλαυνέμεν· ὕστατος αὖτε
Τυδεΐδης ὄχ' ἄριστος ἐὼν λάχ' ἐλαυνέμεν ἵππους.
Σταν δὲ μεταστοιχί· σήμηνε δὲ τέρματ' Ἀχιλλεὺς,
Τηλόθεν ἐν λείῳ πεδίῳ· παρὰ δὲ σκοπὸν εἷσεν
Ἀντίθεον Φοίνικα ὀπάονα πατρὸς ἑοῖο,
Ὡς μεμνέῳτο δρόμους, καὶ ἀληθείην ἀποείποι.
Οἱ δ' ἅμα πάντες ἐφ' ἵπποιιν μάστιγας ἄειραν,
Πέπληγόν θ' ἱμᾶσιν, ὁμόκλησάν τ' ἐπέεσσιν
Ἐσσυμένως· οἱ δ' ὦκα διέπρησσον πεδίοιο,
Νόσφι νεῶν ταχέως. ὑπὸ δὲ στέρνοισι κονίη
Ἵστατ' ἀειρομένη, ὥστε νέφος ἠὲ θύελλα.
Χαῖται δ' ἐρρώοντο μετὰ πνοιῇς ἀνέμοιο.
Ἅρματα δ' ἄλλοτε μὲν χθονὶ πίλνατο πουλυβοτείρῃ,
Ἄλλοτε δ' ἀΐξασκε μετήορα· τοὶ δ' ἐλατῆρες
Ἕστασαν ἐν δίφροισι· πάτασσε δὲ θυμὸς ἑκάστου
Νίκης ἱεμένων· κέκλοντο δὲ οἷσιν ἕκαστος
Ἵπποις, οἱ δ' ἐπέτοντο κονίοντες πεδίοιο.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πύματον τέλεον δρόμον ὠκέες ἵπποι
Ἂψ ἐφ' ἁλὸς πολιῆς, τότε δὴ ἀρετή γε ἑκάστου
Φαίνετ', ἄφαρ δ' ἵπποισι τάθη δρόμος· ὦκα δ' ἔπειτα
Αἱ Φηρητιάδαο ποδώκεες ἔκφερον ἵπποι.
Τὰς δὲ μετ' ἐξέφερον Διομήδεος ἄρσενες ἵπποι
Τρώϊοι, οὐδέ τι πολλὸν ἄνευθ' ἔσαν, ἀλλὰ μάλ' ἐγγύς·
Αἰεὶ γὰρ δίφρου ἐπιβησομένοισιν ἐΐκτην.
Πνοιῇ δ' Εὐμήλοιο μετάφρενον εὐρέε τ' ὤμω
Θέρμετ'· ἐπ' αὐτῷ γὰρ κεφαλὰς καταθέντε πετέσθην.
Καί νύ κεν ἢ *παρέλασσ' ἢ ἀμφήριστον ἔθηκεν,
Εἰ μὴ Τυδέος υἷϊ κοτέσσατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ὅς ῥά οἱ ἐκ χειρῶν ἔβαλεν μάστιγα φαεινήν.
Τοῖο δ' ἀπ' ὀφθαλμῶν χύτο δάκρυα χωομένοιο,
Οὕνεκα τὰς μὲν ὅρα ἔτι καὶ πολὺ μᾶλλον ἰούσας,
Οἱ δέ οἱ ἐβλάφθησαν ἄνευ κέντροιο θέοντες.
Οὐδ' ἄρ' Ἀθηναίην ἐλεφηράμενος λάθ' Ἀπόλλων

γ. Ἔσσεται

γ. παρέλασσεν

Aut cuiusdã monumentũ hominis iam pridẽ defuncti,
Aut meta fuit tempore priscorum hominum,
Et nunc metam posuit pedibus valens diuus Achilles:
Huic tu valdè appropinquãs impelle prope currũ & e-
Ipse verò incumbe benefacto in curru (quos:
Paululum in sinistram horum: ad dextrum equum
Punge vociferans, laxaq; ei habenas manibus:
Ad metam.a.tibi equus sinister appropinquet,
Vt tibi modiolus videatur summum attigisse
Rota benefacta: in lapidem.v.vites impingere,
Ne quo modo equosq; vulneres, & currus confringas:
Gaudium.a.alijs, probrum.v.tibi ipsi
Erit: proinde dilecte prudens cautus esto.
Si etenim ad metam praeteruehsris persequens,
Non erit qui te assequatur transiliens, neq; praetereat,
Non si à tergo Arionem diuinum impelleret
Adrasti velocem equum, qui ex deo genere satus erat:
Aut illos Laomedontis, qui hic nutriti sunt eximij.
Sic loquutus Nestor Neleius, iterum in loco
Sedit, postquam suo filio vniuscuiusque finem dixit.
Meriones autem quintus pulchrè iubatos parauit e-
quos.
Conscenderunt.a.currus: sortes verò iniecerunt.
Mouebat Achilles, & sors exilijt Nestoridae
Antilochi: post hunc.a.sortitus est rex Eumelus:
Hunc.v.post Atrides inclytus hasta Menelaus: (aũt
Post hũc.a.Meriones sortitus est vt agitaret: postremus
Tyd.lõgè praestantiss.existẽs, sortitus est vt impelleret e-
Steterunt.a.ex ordine, signauitq; metas Achil. (quos:
Procul in plano campo iuxtaq; speculatorem collocauit
Diuum Phoenicem, assectatorem patris sui,
Vt consideraret cursum, & veritatem referret.
Hi.a.simul omnes super equos flagella sustulerunt,
Percusseruntq; flagellis, hortatiq; sunt verbis
Studiosè: hi autem ocyus peruadebant campum
Procul à nauibus celeriter: sub.v.pectoribus puluis
Stabat eleuatus tanquam nubes, vel procella:
Crines.v.mouebantur auris venti:
Currus.v.interdũ quidẽ terrae appropinquabãt almae:
Interdum aũt attollebantur sublimes: at aurigae
Stabant in sellis: palpitabat.a. animus vniuscuiusque
Victoria cupidorum: imperitabat.a.suis vnusquisq;
Equis: hi.a.volabant puluerem excitantes per campũ.
Sed quũ iam extremũ peragebãt cursum veloces equi
Iterum ad mare canum, tunc vtiq; virtus cuiusq;
Apparebat: statim.a.equis tensus est cursus: citò.a.dein
Pheretiadae veloces efferebantur equi:
Has.v.post, praeteruecti sunt Diomedis mares equi
Troiani, neq; valde procul erant, sed valde propè.
Semper enim currum ascensuris similes erant:
Flatu autem Eumeli dorsum latiq; humeri
Calefiebant: in ipsum.n.capita ponentes volabant.
Et certè praeuertisset, vel ambiguum fecisset certamen,
Nisi Tydei filio iratus fuisset clarus Apollo:
Qui ei è manibus excussit flagellum splendidum.
Huius verò ab oculis fundebantur lacrymae irati,
Quoniam has quidẽ videbat etiã multò magis euntes:
Sui.v.& retardati fuerant sine stimulo currentes.
Neq; verò Mineruam deyciens latuit Apollo

Τυδείδῃ, μάλα δ' ὦκα μετέσσυτο ποιμένα λαῶν·
Δῶκε δέ οἱ μάστιγα, μένος δ' ἵπποισιν ἐνῆκεν.
Ἡ δὲ μετ' Ἀδμήτου υἱὸν κοτέουσ' ἐβεβήκει,
Ἵππειον δέ οἱ ἦξε θεὰ ζυγόν· αἱ δέ οἱ ἵπποι
Ἀμφὶς ὁδοῖο δραμέτην, ῥυμὸς δ' ἐπὶ γαῖαν ἐλύσθη,
Αὐτὸς δ' ἐκ δίφροιο παρὰ τροχὸν ἐξεκυλίσθη,
Ἀγκῶνάς τε περιδρύφθη, στόμα τε ῥῖνάς τε,
Θρυλίχθη δὲ μέτωπον ἐπ' ὀφρύσι· τὼ δέ οἱ ὄσσε
Δακρυόφιν πλῆσθεν, θαλερὴ δέ οἱ ἔσχετο φωνή.
Τυδείδης δὲ παρατρέψας ἔχε μώνυχας ἵππους,
Πολλὸν τῶν ἄλλων ἐξάλμενος· ἐν γὰρ Ἀθήνη
Ἵπποις ἧκε μένος, καὶ ἐπ' αὐτῷ κῦδος ἔθηκε.
Τῷ δ' ἄρ' ἐπ' Ἀτρεΐδης εἶχε ξανθὸς Μενέλαος.
Ἀντίλοχος δ' ἵπποισιν ἐκέκλετο πατρὸς ἑοῖο,
Ἔμβητον, καὶ σφῶϊ τιταίνετον ὅττι τάχιστα.
Ἤτοι μὲν κείνοισιν ἐριζέμεν οὔτι κελεύω
Τυδείδεω ἵπποισι δαΐφρονος, οἷσιν Ἀθήνη
Νῦν ὤρεξε τάχος, καὶ ἐπ' αὐτῷ κῦδος ἔθηκεν·
Ἵππους δ' Ἀτρεΐδαο κιχάνετε, μηδὲ λίπησθον,
Καρπαλίμως, μὴ σφῶϊν ἐλεγχείην καταχεύῃ
Αἴθη θῆλυς ἐοῦσα. τίη λείπεσθε φέριστοι;
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, καὶ μὴν τετελεσμένον ἔσται·
γρ. … Οὐ σφῶϊν * κομιδὴ παρὰ Νέστορι ποιμένι λαῶν
Ἔσσεται, αὐτίκα δ' ὔμμε κατακτενεῖ ὀξέϊ χαλκῷ,
Αἴ κ' ἀποκηδήσαντε φερώμεθα χεῖρον ἄεθλον.
Ἀλλ' ἐφομαρτεῖτον, καὶ σπεύδετον ὅττι τάχιστα·
Ταῦτα δ' ἐγὼν αὐτὸς τεχνήσομαι ἠδὲ νοήσω,
Στεινωπῷ ἐν ὁδῷ παραδύμεναι, οὐδέ με λήσει.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄνακτος ὑποδείσαντες ὁμοκλὴν,
Μᾶλλον ἐπιδραμέτην ὀλίγον χρόνον· αἶψα δ' ἔπειτα
Στεῖνος ὁδοῦ κοίλης ἴδεν Ἀντίλοχος μενεχάρμης·
Ῥωχμὸς ἔην γαίης, ᾗ χειμέριον ἀλὲν ὕδωρ
Ἐξέρρηξεν ὁδοῖο, βάθυνε δὲ χῶρον ἅπαντα·
Τῇ ῥ' εἶχεν Μενέλαος, ἁματροχιὰς ἀλεείνων.
Ἀντίλοχος δὲ παρατρέψας ἔχε μώνυχας ἵππους
Ἐκτὸς ὁδοῦ, ὀλίγον δὲ παρακλίνας ἐδίωκεν.
Ἀτρεΐδης δ' ἔδδεισε, καὶ Ἀντιλόχῳ ἐγεγώνει,
Ἀντίλοχ', ἀφραδέως ἱππάζεαι, ἀλλ' ἄνεχ' ἵππους.
Στεινωπὸς γὰρ ὁδός, τάχα δ' εὐρυτέρη παρελάσσεις,
Μή πως ἀμφοτέρους δηλήσεαι, ἅρματι κύρσας.
Ὣς ἔφατ'. Ἀντίλοχος δ' ἔτι καὶ πολὺ μᾶλλον ἔλαυνε,
Κέντρῳ ἐπισπέρχων, ὡς οὐκ ἀΐοντι ἐοικώς.
Ὅσσα δὲ δίσκου οὖρα κατωμαδίοιο πέλονται,
Ὅν τ' αἰζηὸς ἀφῆκεν ἀνὴρ πειρώμενος ἥβης,
Τόσσον ἐπιδραμέτην· αἱ δ' ἠρώησαν ὀπίσσω
Ἀτρεΐδεω· αὐτὸς γὰρ ἑκὼν μεθέηκεν ἐλαύνειν,
Μή πως συγκύρσειαν ὁδῷ ἔνι μώνυχες ἵπποι,
Δίφρους τ' ἀνστρέψειαν ἐϋπλεκέας, κατὰ δ' αὐτοὶ
Ἐν κονίῃσι πέσοιεν, ἐπειγόμενοι περὶ νίκης.
Τὸν καὶ νεικείων προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Ἀντίλοχ', οὔτις σεῖο βροτῶν ὀλοώτερος ἄλλος·
Ἔρρ', ἐπεὶ οὔ σ' ἔτυμόν γε φάμεν πεπνῦσθαι Ἀχαιοί.
Ἀλλ' οὐ μὰν οὐδ' ὧς ἄτερ ὅρκου οἴσῃ ἄεθλον.
Ὣς εἰπὼν, ἵπποισιν ἐκέκλετο, φώνησέν τε,
Μή μοι ἐρύκεσθον, μηδ' ἕστατον ἀχνύμενοι κῆρ·
γρ. φθίσον * Φθήσονται τούτοισι πόδες καὶ γοῦνα καμόντα,
Ἢ ὑμῖν· ἄμφω γὰρ ἀτεμβόνται νεότητος.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄνακτος ὑποδείσαντες ὁμοκλὴν,

Tydidem: valdè.a.citò accessit ad pastorē populorum:
Dedit.a.ei flagellum, roburq́ equis immisit.
Ipsa.a.ad Admeti filium indignata iuit:
Equinum.a.ei fregit dea iugum: atq́ ei equæ
In vtrāq́ partē viæ currebāt: temo.a.in terrā deuolutus est,
Ipse.v.ex curru iuxta rotam excussus est:
Cubitis autem laceratus est: oreq́ naribusq́:
Collisus est etiam ad frontem in superciliys: eiq́ oculi
Lacrymis impleti sunt, florida.a.ei cohibita est vox.
Tydides autem prauertens, dirigebat vnūgulos equos
Multùm præ aliys emicans, etenim Minerua
Equis immisit robur, & gloriam præbuit.
Hunc.v.post Atrides agebat currum flauus Menelaus.
Antilochus autem equis imperitabat patris sui:
Incumbite, & vos extendite quàm celerrimè:
Certè quidem cum illis contendere neutiquam iubeo
Tydidæ equis bellicosi, quibus Minerua
Nunc præbuit celeritatem, & ipsi gloriam attulit:
Equos autem Atridæ assequimini, neq́ deficiatis,
Statim, ne vobis dedecus offundat
Aetha fœmina existens. cur deficitis optimi?
Sic enim dico, & certè perfectum erit:
Nō vobis cura iam apud Nestorem pastorē populorum
Erit: statim.n. vos interficiet acuto ære,
Si negligentes referamus vilius præmium.
Sed insequimini, & festinate quàm citissimè:
Hæc autem ego ipse machinabor & dispiciam,
Angusta in via aggredi metam, neq́ me fallet.
Sic dixit: hi.v.regis subueriti vociferationem,
Magis currebant exiguo tempore: mox verò deinde
Angustiam viæ cauæ vidit Antilochus bellicosus:
Hiatus erat terræ, quā hyemalis collecta aqua
Ruperat viæ partem: profundū feceratq́ locum omnē:
Hac dirigebat Menelaus, curruum concursum vitans:
Antilochus.a.auertens impellebat vnungulos equos
Extra viam: parumper.a.declinans agebat illos.
Atrides.v.extimuit, & Antilocho locutus est:
Antiloche, temerè equos regis: quare retine equos.
Angusta enim via, mox.v.latiore via agitabis,
Ne quo modo ambos offendas, currui meo impingens.
Sic dixit: Antilochus autem adhuc & multò magis impellebat
Stimulo vrgens, tanquam non audienti similis:
Quantus autem disci impetus ab humeris iacti est,
Quem iuuenis emisit vir experiens pubertatem:
Tantum præcurrerunt: illæ verò recesserunt retrò
Atridæ: ipse enim volens remisit agitare,
Ne aliquo modo colliderentur in via vnunguli equi,
Currusq́ euerterent benè connexos: & ipsi
In pulueres caderent festinantes pro victoria.
Hunc & obiurgans allocutus est flauus Menelaus:
Antiloche, nullus te hominum perniciosior alius:
Abi, quia non te verè putabamus sapientē esse Achiui.
Enimuerò neq́ sic sine iuramento auferes præmium.
Sic locutus, equos hortabatur, vociferatusq́ est:
Ne mihi moremini néve stetis tristes corde,
Deficient istis pedes & genua fessa,
Potius quàm vobis: ambo enim priuata sunt iuuentute.
Sic dixit: hi autem regis subueriti vocem

Μᾶλλον

Μᾶλλον ἐπιδραμέτην, τάχα δὲ σφίσιν ἄγχι γένοντο.
Ἀργεῖοι δ' ἐν ἀγῶνι καθήμενοι εἰσορόωντο
Ἵππους, τοὶ δὲ πέτοντο κονίοντες πεδίοιο·
Πρῶτος δ' Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς ἐφράσαθ' ἵππους.
Ἧστο γὰρ ἐκτὸς ἀγῶνος ὑπέρτατος ἐν περιωπῇ·
Τοῖο δ' ἄνευθεν ἐόντος, ὁμοκλητῆρος ἀκούσας
Ἔγνω· φράσσατο δ' ἵππον ἀριπρεπέα προὔχοντα,
Ὃς τὸ μὲν ἄλλο τόσον φοῖνιξ ἦν, ἐν δὲ μετώπῳ
Λευκὸν σῆμ' ἐτέτυκτο περίτροχον ἠΰτε μήνη·
Στῆ δ' ὀρθὸς, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν,
Ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Οἶος ἐγὼν ἵππους αὐγάζομαι ἦε καὶ ὑμεῖς;
Ἄλλοι μοι δοκέουσι παροίτεροι ἔμμεναι ἵπποι,
Ἄλλος δ' ἡνίοχος ἰνδάλλεται· αἱ δέ που αὐτοῦ
Ἔβλαβεν ἐν πεδίῳ αἳ κεῖσέ γε φέρτεραι ἦσαν.
Ἤτοι γὰρ τὰς πρῶτα ἴδον περὶ τέρμα βαλούσας,
Νῦν * οὔπω δύναμαι ἰδέειν, πάντῃ δέ μοι ὄσσε
Τρωϊκὸν ἂμ πεδίον παπταίνετον εἰσορόωντι·
Ἢ ε τὸν ἡνίοχον φύγον ἡνία· οὐδὲ δυνάσθη
Εὖ σχεθέειν περὶ τέρμα, καὶ οὐκ ἐτύχησεν ἑλίξας·
Ἔνθά μιν ἐκπεσέειν οἴω, σὺν θ' ἅρματα ἆξαι.
Αἱ δ' ἐξηρώησαν, ἐπεὶ μένος ἔλλαβε θυμόν·
Ἀλλὰ ἴδεσθε καὶ ὔμμες ἀνασταδόν· οὐ γὰρ ἔγωγε
Εὖ διαγινώσκω· δοκέει δέ μοι ἔμμεναι ἀνὴρ
Αἰτωλὸς γενεήν, μετὰ δ' Ἀργείοισιν ἀνάσσει,
Τυδέος ἱπποδάμου υἱὸς κρατερὸς Διομήδης.
Τὸν δ' αἰσχρῶς ἐνένιπεν Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας,
Ἰδομενεῦ, τί πάρος λαβρεύεαι; αἱ δέ τ' ἄνευθεν
Ἵπποι ἀερσίποδες πολέος πεδίοιο δίενται·
Οὔτε νεώτατός ἐσσι μετ' Ἀργείοισι τόσον περ,
Οὔτε τοι ὀξύτατον κεφαλῆς ἐκ δέρκεται ὄσσε·
Ἀλλ' αἰεὶ μύθοις λαβρεύεαι· οὐδέ τί σε χρὴ
Λαβραγόρην ἔμεναι· πάρα γὰρ καὶ ἀμείνονες ἄλλοι.
Ἵπποι δ' αὐταὶ ἔασι παροίτεραι, αἳ τὸ πάρος περ
Εὐμήλου, ἐν δ' αὐτὸς ἔχων εὔληρα βέβηκε.
Τὸν δὲ χολωσάμενος Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὔδα,
Αἶαν νεῖκος ἄριστε κακοφραδὲς, ἄλλα τε πάντα
Δεύεαι Ἀργείων, ὅτι τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής·
Δεῦρό νυν ἢ τρίποδος περιδώμεθον, ἠὲ λέβητος.
Ἵστορα δ' Ἀτρεΐδην Ἀγαμέμνονα θείομεν ἄμφω,
Ὁππότεραι πρόσθ' ἵπποι, ἵνα γνοίης ἀποτίνων.
Ὣς ἔφατ'. ὄρνυτο δ' αὐτίκ' Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας
Χωόμενος, χαλεποῖσιν ἀμείψασθαι ἐπέεσσι·
Καί νύ κε δὴ προτέρω ἔτ' ἔρις γένετ' ἀμφοτέροισιν,
Εἰ μὴ Ἀχιλλεὺς αὐτὸς ἀνίστατο, καὶ φάτο μῦθον,
Μηκέτι νῦν χαλεποῖσιν ἀμείβεσθον ἐπέεσσιν
Αἶαν Ἰδομενεῦ τε κακοῖς, ἐπεὶ οὐδὲ ἔοικε·
Καὶ δ' ἄλλῳ νεμεσᾶτον ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι.
Ἀλλ' ὑμεῖς ἐν ἀγῶνι καθήμενοι εἰσοράασθε
Ἵππους· οἱ δὲ τάχ' αὐτοὶ ἐπειγόμενοι περὶ νίκης
Ἐνθάδ' ἐλεύσονται· τότε δὲ γνώσεσθε ἕκαστος
Ἵππους Ἀργείων, οἱ δεύτεροι, οἵ τε πάροιθεν.
Ὣς φάτο. Τυδεΐδης δὲ μάλα σχεδὸν ἦλθε διώκων,
Μάστιγι δ' αἰὲν ἔλαυνε κατωμαδόν· οἱ δέ οἱ ἵπποι
Ὑψόσ' ἀειρέσθην ῥίμφα πρήσσοντε κέλευθον·
Αἰεὶ δ' ἡνίοχον κονίης ῥαθάμιγγες ἔβαλλον·
Ἅρματα δὲ χρυσῷ πεπυκασμένα κασσιτέρῳ τε
Ἵπποις ὠκυπόδεσσιν ἐπέτρεχον· οὐδέ τι πολλὴ

Magis currebant: statim autem ipsis propiores facti sunt.
Argiui vero in stadio sedentes inspiciebant
Equos: hi autem volabāt puluerem excitantes per campū.
Primus autem Idomeneus Cretēsiū dux cōsiderabat equos,
Sedebat enim extra stadium sublimis in specula.
Hunc autem procul existentem aurigam audiens
Sensit, videbatque equum conspicuum praeeuntem,
Qui quidem caetero corpore totus rufus erat: inque fronte
Album signum erat, rotundum tanquam luna:
Stetit vero rectus, & verbum inter Argiuos dixit,
O dilecti Argiuorum duces & principes,
Solúsne ego equos video, an & vos?
Alij mihi videntur priores esse equi,
Alius etiam auriga videtur: illae verò fortè illic
Laesae sunt in campo, quae illic praestantiores erant.
Profectò enim has primò videram metā circūflexisse,
Nunc vero nequaquā possū videre, undique autem mihi oculi κ. δ' ὄσσε
Troianorum per campum lustrant inspicienti:
Aut aurigae elapsae sunt habenae: neque potuit
Bene sistere circa metam, & nō feliciter circumflexit:
Illic ipsum cecidisse reor & currus confregisse:
Ipsaeque excurrerunt, postquā furor occupauit animū:
Sed intuemini & vos stantes: non enim equidem
Bene discerno: videtur autem mihi esse vir
Aetolus genere: interque Argiuos imperat,
Tydei equorum domitoris filius fortis Diomedes.
Hūc autem turpiter obiurgauit Oilei filius velox Aiax:
Idomeneu, quid coràm garris? hae autem adhuc longè
Equae aëripedes latum per campum insequuntur,
Neque minimus natu es inter Argiuos tantùm,
Neque tibi acutissimè ex capite cernunt oculi,
Sed semper verbis garris: neutiquam te decet
Loquacem esse: adsunt enim & praestantiores alij.
Equae autem rursus sunt priores, quae antè quidem
Eumeli: nam ipse tenens frena inscendit.
Hunc autem iratus Cretensium dux contrà locutus est:
Aiax, cōtētione optime, maledice, in caeteris vero omnib.
Inferior es Argiuis, quoniam tibi mens est immitis,
Agè vel tripodem deponamus vel lebetem.
Arbitrū autem Atridem Agamēnonem faciamus ambo:
Vtri antè equi: vt noris cùm solueris.
Sic dixit. motus est autem protinus Oilei filius celer Aiax
Iratus asperis vt exciperet verbis:
Et iā vlterius adhuc contentio facta fuisset vtrisque,
Nisi Achilles surrexisset, & habuisset orationem:
Ne amplius nunc molestis contendatis verbis
Aiax Idomeneúque malis: quoniam non conuenit.
Atqui aliū reprehēdere deberetis, quicunque talia faceret,
Sed vos in certamine sedentes inspicite
Equos: hi autem citò ipsi festinantes pro victoria
Huc venient: tunc autem cognoscetis singuli
Equos Argiuorum, qui secundi, qui priores.
Sic dixit: Tydides aūt valdè propè venit impellēs,
Flagello autem semper agitabat per humeros: ipsique equi
In altum tollebantur leuiter percurrentes viam:
Semper autē aurigam pulueris gutta percutiebant:
Currus autem auro ornati stannoque,
Equos veloces sequebantur, neque profunda

Γίνετ' ἐπισσώτρων ἁρματροχιὴ κατόπισθεν
Ἐν λεπτῇ κονίῃ· τὼ δὲ σπεύδοντε πετέσθην.
Στῆ δὲ μέσῳ ἐν ἀγῶνι, πολὺς δ' ἀνεκήκιεν ἱδρὼς
Ἵππων ἔκ τε λόφων καὶ ἀπὸ στέρνοιο χαμᾶζε.
Αὐτὸς δ' ἐκ δίφροιο χαμαὶ θόρε παμφανόωντος,
Κλῖνε δ' ἄρα μάστιγα ποτὶ ζυγόν· οὐδὲ μάτησεν
Ἴφθιμος Σθένελος, ἀλλ' ἐσσυμένως λάβ' ἄεθλον·
Δῶκε δ' ἄγειν ἑτάροισιν ὑπερθύμοισι γυναῖκα,
Καὶ τρίποδ' ὠτώεντα φέρειν· ὁ δ' ἔλυεν ὑφ' ἵππους.
Τῷ δ' ἄρ' ἐπ' Ἀντίλοχος Νηλήιος ἤλασεν ἵππους,
Κέρδεσιν, οὔτι τάχει γε παραφθάμενος Μενέλαον·
Ἀλλὰ καὶ ὣς Μενέλαος ἔχ' ἐγγύθεν ὠκέας ἵππους.
Ὅσσον δὲ τροχοῦ ἵππος ἀφίσταται, ὅς ῥά τ' ἄνακτα
Ἕλκῃσιν πεδίοιο τιταινόμενος σὺν ὄχεσφιν,
Τοῦ μέν τε ψαύουσιν ἐπισσώτρου τρίχες ἄκραι
γρ. οὐδέ τι Οὐραῖαι, ὁ δέ τ' ἄγχι μάλα τρέχει, * οὐδέ τι πολλὴ
Χώρη μεσσηγύς, πολέος πεδίοιο θέοντος·
Τόσσον δὴ Μενέλαος ἀμύμονος Ἀντιλόχοιο
γρ. δίσκ' [illegible] Λείπετ'· ἀτὰρ τὰ πρῶτα καὶ ἐς * δισκουρὰ λέλειπτο,
Ἀλλά μιν αἶψα κίχανεν· ὀφέλλετο γὰρ μένος ἠῢ
Ἵππου τῆς Ἀγαμεμνονέης καλλίτριχος Αἴθης·
Εἰ δέ κ' ἔτι προτέρω γένετο δρόμος ἀμφοτέροισι,
Τῷ κέν μιν παρέλασσ', οὐδ' ἀμφήριστον ἔθηκεν.
Αὐτὰρ Μηριόνης θεράπων ἐῢς Ἰδομενῆος
Λείπετ' ἀγακλῆος Μενελάου δουρὸς ἐρωήν.
Βάρδιστοι μὲν γάρ οἱ ἔσαν καλλίτριχες ἵπποι,
Ἥκιστος δ' ἦν αὐτὸς ἐλαυνέμεν ἅρμ' ἐν ἀγῶνι.
Υἱὸς δ' Ἀδμήτοιο πανύστατος ἤλυθεν ἄλλων,
γρ. πρόσσοθεν Ἕλκων ἅρματα καλά, ἐλαύνων * πρόσσοθεν ἵππους·
Τὸν δὲ ἰδὼν ᾤκτειρε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς·
Στὰς δ' ἄρ' Ἀργείοις ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευε.
Λοῖσθος ἀνὴρ ὤριστος ἐλαύνει μώνυχας ἵππους·
Ἀλλ' ἄγε δή οἱ δῶμεν ἀέθλιον, ὡς ἐπιεικές,
Δεύτερ'· ἀτὰρ τὰ πρῶτα φερέσθω Τυδέος υἱός.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνεον ὡς ἐκέλευε·
Καί νύ κεν οἱ πόρεν ἵππον (ἐπῄνησαν γὰρ Ἀχαιοί)
Εἰ μὴ ἄρ' Ἀντίλοχος μεγαθύμου Νέστορος υἱὸς
Πηλεΐδην Ἀχιλῆα δίκῃ ἠμείψατ' ἀναστάς,
Ὦ Ἀχιλεῦ, μάλα τοι κεχολώσομαι, αἴ κε τελέσσῃς
Τοῦτο ἔπος. μέλλεις γὰρ ἀφαιρήσεσθαι ἄεθλον,
Τὰ φρονέων ὅτι οἱ βλάβεν ἅρματα καὶ ταχέ' ἵπ-
πω,
Αὐτός τ' ἐσθλὸς ἐών· ἀλλ' ὤφελεν ἀθανάτοισιν
Εὔχεσθαι, τό κεν οὔτι πανύστατος ἦλθε διώκων·
Εἰ δέ μιν οἰκτείρεις, καί τοι φίλος ἔπλετο θυμῷ,
Ἔστι τοι ἐν κλισίῃ χρυσὸς πολύς, ἔστι δὲ χαλκὸς,
Καὶ πρόβατ', εἰσὶ δέ τοι δμωαί, καὶ μώνυχες ἵπποι·
Τῶν οἱ ἔπειτ' ἀνελὼν δόμεναι καὶ μεῖζον ἄεθλον,
Ἠὲ καὶ αὐτίκα νῦν, ἵνα τ' αἰνήσωσιν Ἀχαιοί.
Τὴν δ' ἐγὼ οὐ δώσω· περὶ δ' αὐτῆς πειρηθήτω
Ἀνδρῶν ὅς κ' ἐθέλῃσιν ἐμοὶ χείρεσσι μάχεσθαι.
Ὣς φάτο. μείδησεν δὲ ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Χαίρων Ἀντιλόχῳ, ὅτι οἱ φίλος ἦεν ἑταῖρος.
Καί μιν ἀμειβόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἀντίλοχ', εἰ μὲν δή με κελεύεις οἴκοθεν ἄλλο
γρ. δὲ Εὐμήλῳ ἐπιδοῦναι, ἐγὼ * δέ κε καὶ τὸ τελέσσω·
γρ. ἀπηῦρον, Δώσω οἱ θώρηκα τὸν Ἀστεροπαῖον * ἀπηύρων,
Χάλκεον, ᾧ πέρι χεῦμα φαεινοῦ κασσιτέροιο
Ἀμφιδεδίνηται· πολέος δέ οἱ ἄξιος ἔσται.

Fiebat canthorum orbita retrò
In tenui puluere: hi autem properantes volabant:
Stetit autem medio in stadio, multusq́; exilijt sudor
Equorũ, exq́; summis ceruicibus & à pectore in terrã:
Ipse autem è curru humi desilijt nitido.
Acclinauit igitur flagellũ ad iugũ, neq; impiger fuit
Fortis Sthenelus, sed studiosè accepit præmium:
Dedit autem ducendam socijs magnanimis mulierẽ,
Et tripodem ansatum ferendũ: ipse verò soluit equos.
Hunc autem post, Antilochus Neleius impulit equos,
Dolis, non velocitate, præueniens Menelaum.
Sed & sic Menelaus dirigebat propè veloces equos:
Quantum verò à rota equus distat, qui quidem regẽ
Vehit per campum extensus cum curribus:
Huius quidem tangunt canthum pili extremi
Caudæ: is aũt propè admodũ currit, neq; magnum
Spacium in medio, per ingentem campũ currente eo:
Tantùm iam Menelaus fortis Antilocho
Posterior erat: quãq; prius ad disci iactũ relictus esset,
Tamẽ ipsum statim assecutus est (augebatur.n.robur
Equæ Agamẽnoniæ pulchrijubæ Aethes) (ingens
Si verò adhuc vlterius fuisset cursus ambobus,
Sic ipsum præterijsset, neq; dubiam rem posuisset.
Sed Meriones famulus bonus Idomenei,
Posterior erat inclyto Menelao hastæ iactu.
Tardissimi etenim eius erant pulchrijubi equi:
Infimus aũt erat ad agendum currum in certamine.
Filius autem Admeti vltimus venit aliorum,
Vehens currus pulchros, impellens antè equos:
Hũc.a.vt vidit miseratꝰ est pedib. valẽs diuꝰ Achilles:
Stans.a.inter Græcos verba velocia concionatus est:
Vltimus vir optimus impellit vnungulos equos:
Quare agè iam ei demus præmium, vt par est,
Secundum: at primum auferat Tydei filius.
Sic dixit, atq; omnes consenserunt vt iussit.
Et ei sanè dedisset equam (approbabãt enim Achiui)
Nisi Antilochus magnanimi Nestoris filius
Pelidi Achilli iure respondisset surgens:
O' Achilles, valdè tibi irascar, si perfeceris
Hoc verbum: debes enim auferre præmium,
Hæc considerans, quòd ei læsi sunt currus & veloces
equi,
Ipseq́; bonus existens: sed debuit immortalibus
Supplicare, vt neutiquam vltimus veniret impellẽs:
Si autem ipsum miseraris, & tibi gratum est animo:
Est tibi in tentorio aurum multum, est etiam æs,
Et oues: sunt & tibi ancillæ, & maius præmium,
Ex his ipsi postea sumens da etiam maius præmium,
Siue etiam iam tamq́; vt te laudent Achiui:
Hanc equidem non dabo: deq; ipsa experiatur
Virorum quicunq; vult mecum manibus pugnare.
Sic dixit: risit autem pedibus fortis diuus Achilles,
Gratulans Antilocho, quòd ei dilectus erat socius:
Et ipsum excipiens, verbis velocibus allocutus est,
Antiloche, siquidem iam me iubes è domo aliud
Eumelo dare, ego quoq; id perficiam.
Dabo ei thoracem quem ab Asteropæo abstuli
Aureum, quem circumferentia fulgentis stanni
Circumuoluitur: valdè sanè eo dignus erit.

Ἠ ῥα,

Ἦ ῥα, καὶ Αὐτομέδοντι φίλῳ ἐκέλευσεν ἑταίρῳ
Οἰσέμεναι κλισίηθεν. ὁ δ' ᾤχετο, καί οἱ ἔνεικεν.
Εὐμήλῳ δ' ἐν χερσὶ τίθει. ὁ δ' ἐδέξατο χαίρων.
Τοῖσι δὲ καὶ Μενέλαος ἀνίστατο θυμὸν ἀχεύων,
Ἀντιλόχῳ ἄμοτον κεχολωμένος. ἐν δ' ἄρα κῆρυξ
Χερσὶ σκῆπτρον ἔθηκε, σιωπῆσαί τ' ἐκέλευσεν
Ἀργείους, ὁ δ' ἔπειτα μετηύδα ἰσόθεος φώς,
Ἀντίλοχε πρόσθεν πεπνυμένε, ποῖον ἔρεξας;
Ἤσχυνας μὲν ἐμὴν ἀρετήν, βλάψας δέ μοι ἵππους
Τοὺς σοὺς πρόσθε βαλών, οἵ τοι πολὺ χείρονες ἦσαν.
Ἀλλ' ἄγετ' Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ἐς μέσον ἀμφοτέροισι δικάσσατε, μηδ' ἐπ' ἀρωγῇ,
Μή ποτέ τις εἴπῃσιν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Ἀντίλοχον ψεύδεσσι βιησάμενος Μενέλαος
Οἴχεται ἵππον ἄγων, ὅτι οἱ πολὺ χείρονες ἦσαν
Ἵπποι, αὐτὸς δὲ κρείσσων ἀρετῇ τε βίῃ τε.
Εἰ δ' ἄγ' ἐγὼν αὐτὸς δικάσω, καί μ' οὔ τινά φημι
Ἄλλον ἐπιπλήξειν Δαναῶν. ἰθεῖα γὰρ ἔσται.
Ἀντίλοχ', * εἰ δ' ἄγε δεῦρο διοτρεφές, ἣ θέμις ἐστί,
Στὰς ἵππων προπάροιθε καὶ ἅρματος, αὐτὰρ ἱμάσθλην
Χερσὶν * ἔχων ῥαδινήν, ᾗ περ τὸ πρόσθεν ἔλαυνες,
Ἵππων ἁψάμενος, γαιήοχον ἐννοσίγαιον
Ὄμνυθι, μὴ μὲν ἑκὼν τὸ ἐμὸν δόλῳ ἅρμα πεδῆσαι.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίλοχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἄνσχεο νῦν· πολλὸν γὰρ ἔγωγε νεώτερός εἰμι
Σεῖο ἄναξ Μενέλαε, σὺ δὲ πρότερος καὶ ἀρείων,
Οἶσθ' οἷαι νέου ἀνδρὸς ὑπερβασίαι τελέθουσι.
Κραιπνότερος μὲν γάρ τε νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις.
Τῷ τοι ἐπιτλήτω κραδίη· ἵππον δέ τοι αὐτὸς
Δώσω τὴν ἀρόμην. εἰ καί νύ κεν οἴκοθεν ἄλλο
Μεῖζον * ἀπαιτήσειας, ἄφαρ κέ τοι αὐτίκα δοῦναι
Βουλοίμην, ἢ σοί γε διοτρεφὲς ἤματα πάντα
Ἐκ θυμοῦ πεσέειν, καὶ δαίμοσιν εἶναι ἀλιτρός.
Ἦ ῥα, καὶ ἵππον ἄγων μεγαθύμου Νέστορος υἱὸς
Ἐν χείρεσσι τίθει Μενελάου· τοῖο δὲ θυμὸς
Ἰάνθη, ὡς εἴ τε περὶ σταχύεσσιν ἐέρση
Ληΐου ἀλδήσκοντος, ὅτε φρίσσουσιν ἄρουραι·
Ὣς ἄρα σοὶ Μενέλαε μετὰ φρεσὶ θυμὸς ἰάνθη·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἀντίλοχε, νῦν μέν τοι ἐγὼν ὑποείξομαι αὐτὸς
Χωόμενος, ἐπεὶ οὔ τι παρήορος οὐδ' ἀεσίφρων
Ἦσθα πάρος, νῦν αὖτε νόον νίκησε νεοίη.
Βέλτερον αὖτ' ἀλέασθαι ἀμείνονας ἠπεροπεύειν.
Οὐ γάρ κέν μ' ἄλλος γε παρέπεισεν Ἀχαιῶν.
Ἀλλὰ σὺ γὰρ δὴ πολλ' ἔπαθες καὶ πολλ' ἐμόγησας,
Σός τε πατὴρ ἀγαθὸς καὶ ἀδελφεὸς, εἵνεκ' ἐμεῖο.
Τῷ τοι λισσομένῳ ἐπιπείσομαι, ἠδὲ καὶ ἵππον
Δώσω ἐμήν περ ἐοῦσαν, ἵνα γνώωσι καὶ οἵδε
Ὡς ἐμὸς οὔ ποτε θυμὸς ὑπερφίαλος καὶ ἀπηνής.
Ἦ ῥα, καὶ Ἀντιλόχοιο Νοήμονι δῶκεν ἑταίρῳ
Ἵππον ἄγειν· ὁ δ' ἔπειτα λέβητ' ἕλε παμφανόωντα.
Μηριόνης δ' ἀνάειρε δύω χρυσοῖο τάλαντα
Τέτρατος, ὡς ἔλασεν. πέμπτον δ' ὑπελείπετ' ἄεθλον,
Ἀμφίθετος φιάλη, τὴν Νέστορι δῶκεν Ἀχιλλεὺς,
Ἀργείων ἀν' ἀγῶνα φέρων, καὶ ἔειπε παραστάς,
Τῆ νῦν, καὶ σοὶ τοῦτο γέρον κειμήλιον ἔστω,
Πατρόκλοιο τάφου μνῆμ' ἔμμεναι· οὐ γὰρ ἔτ' αὐτὸν
Ὄψῃ ἐν Ἀργείοισι. δίδωμι δέ τοι τόδ' ἄεθλον

Dixit, & Automedonti dilecto iußit socio
Vt ferret è tentorio: is verò iuit, & ei attulit.
Eumelo aũt in manibus ponebat: hic.a.accepit lætus.
Inter hos autem & Menelaus surrexit animo dolens,
Antilocho grauiter iratus, inq; præco
Manibus sceptrum posuit, tacereq; iußit
Argiuos, ipseq; deinde locutus est diuinus vir:
Antiloche, antè prudens, quid egisti?
Dedecorâsti quidem meam virtutem: læsisti autem mihi equos,
Tuos antè ponens, qui multò inferiores erant.
Sed agite, Argiuorum duces & principes,
Communiter vtrisq; iudicate, non ad auxilium,
Ne quando quis dicat Achiuorum loricatorum,
Antilochum mendacijs opprimens Menelaus
Iuit equum ducens, quòd ei longè peiores erant
Equi, ipse autem melior virtuteq; potentiaq;.
Eia verò ego ipse iudicabo, & me nullum puto
Aliũ increpaturũ Danaorũ: recta.n.erit mea senten-
Antiloche, eia huc ades generose, vt æquum est: (tia: γ. εἰ δ'
Stans ante equos, & currum, & flagellum
Manibus tenens mobile, quo antea agitabas γ. ἔχε
Equos tangens: terram ambientem Neptunum
Iurato, an non volens meũ dolo currum impedieris.
Huic autẽ Antilochus prudens contrà locutus est:
Patere nunc: multò enim ego iunior sum
Te rex Menelaë. tu autem senior & præstantior.
Scis qualia iuuenis viri peccata sunt:
Acutior namq; mens, imbecille verò consilium.
Ideò ferat tibi animus: equam verò tibi ipse
Dabo quam accepi: & si è domo aliud
Maius requiras: mox sanè quamprimùm dare γ. ἐπαιτήσειας,
Mallem quàm tibi ô nobilis, diebus omnibus
Ex animo cecidisse, & dijs esse execrandus.
Dixit, & equã ducens magnanimi Nestoris filius
In manibus posuit Menelai: huius autem animus
Lætatus est, velut circa spicas ros
Segetis crescentis, quando horrent arua:
Sic tibi Menelaë in mentibus animus lætatus est.
Et ipsum edita voce, verbis velocibus allocutus es:
Antiloche, nunc quidem tibi ego cedam ipse
Iratus, quoniam non leuis neq; stolidus
Eras antea: nunc sanè mentem vicit iuuentus:
Satius autem fuerit cauere præstantiores decipere:
Non enim me citò alius quispiã mitigasset Achiuorũ:
Verùm tu iam multa passus es, & multa sustinuisti,
Tuusq; pater bonus, & frater gratiã mei.
Ideò tibi precanti obsequar, atque equam
Dabo, meam licet existentem, vt intelligant & hi,
Quod meus nunquam animus superbus & sæuus.
Dixit vtiq; & Antilochi Noemoni dedit socio
Equã abducere: hic.a.posteà lebetẽ accepit splenden-
Meriones autem sustulit duo auri talenta (tem:
Quartus, vt impulit: quintũ.v.relinquebatũ præmiũ,
Vtrinq; sidens phiala, quam Nestori dedit Achilles,
Argiuorum per cœtum ferens, dixitq; astans,
Accipe nunc, & tibi hoc senex munus sit, (ipsum
Patrocli sepulturæ monimentũ vt sit: non.n.amplius
Videbis inter Argiuos: do autem hoc tibi præmium

Αὔτως.

γρ. πύξ μι μαχήσεαι. Αὔτως. οὐ γὰρ* πύξ γε μαχήσεαι, οὐδὲ παλαίσεις,
Οὐδέ τ' ἀκοντιστὺν ἐσδύσεαι, οὐδὲ πόδεσσι
γρ. ἱκάνει. Θεύσεαι, ἤδη γὰρ χαλεπὸν κατὰ γῆρας* ἐπείγει.
Ὣς εἰπὼν, ἐν χερσὶ τίθει. ὁ δ' ἐδέξατο χαίρων,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα τέκος κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Οὐ γὰρ ἔτ' ἔμπεδα γυῖα, φίλος, πόδες, οὐδ' ἔτι χεῖρες
γρ. ἀΐσσονται. Ὤμων ἀμφοτέρωθεν* ἐπαΐσσονται ἐλαφραί.
Εἴθ' ὣς ἡβώοιμι, βίη τέ μοι ἔμπεδος εἴη,
Ὡς ὁπότε κρείοντ' Ἀμαρυγκέα θάπτον Ἐπειοὶ
Βουπρασίῳ, παῖδες δ' ἔθεσαν βασιλῆος ἄεθλα·
Ἔνθ' οὔτις μοι ὁμοῖος ἀνὴρ γένετ', οὔτ' ἄρ' Ἐπειῶν,
Οὔτ' αὐτῶν Πυλίων, οὔτ' Αἰτωλῶν μεγαθύμων.
Πὺξ μὲν ἐνίκησα Κλυτομήδεα Ἤνοπος υἱόν.
Ἀγκαῖον δὲ πάλῃ Πλευρώνιον, ὅς μοι ἀνέστη·
Ἴφικλον δὲ πόδεσσι παρέδραμον ἐσθλὸν ἐόντα·
Δουρὶ δ' ὑπερβάλομεν Φυλῆά τε καὶ Πολύδωρον.
Οἴοισίν μ' ἵπποισι παρήλασαν Ἀκτορίωνε,
Πλήθει πρόσθε βαλόντες, ἀγασσάμενοι περὶ νίκης,
Οὕνεκα δὴ τὰ μέγιστα παρ' αὐτόθι λείπετ' ἄεθλα.
Οἱ δ' ἄρ' ἔσαν δίδυμοι· ὁ μὲν ἔμπεδον ἡνιόχευεν,
Ἔμπεδον ἡνιόχευ', ὁ δ' ἄρα μάστιγι κέλευεν.
* Ὣς ποτ' ἔον, νῦν αὖτε νεώτεροι ἀντιοώντων
Ἔργων τοιούτων· ἐμὲ δὲ χρὴ γήραϊ λυγρῷ
Πείθεσθαι, τότε δ' αὖτε μετέπρεπον ἡρώεσσιν.
Ἀλλ' ἴθι καὶ σὸν ἑταῖρον ἀέθλοισι κτέρειζε.
Τοῦτο δ' ἐγὼ πρόφρων δέχομαι, χαίρει δέ μοι ἦτορ,
Ὥς μευ ἀεὶ μέμνησαι ἐνηέος, οὐδέ σε λήθω,
Τιμῆς ἧς τέ μ' ἔοικε τετιμῆσθαι μετ' Ἀχαιοῖς.
Σοὶ δὲ θεοὶ τῶνδ' ἀντὶ χάριν μενοεικέα δοῖεν.
Ὣς φάτο. Πηλείδης δὲ πολὺν καθ' ὅμιλον Ἀχαιῶν
Ὤχετ', ἐπεὶ πάντ' αἶνον ἐπέκλυε Νηλείδαο.
γρ. ἄεθλον. Αὐτὰρ ὁ πυγμαχίης ἀλεγεινῆς θῆκεν* ἄεθλα·
Ἡμίονον ταλαεργὸν ἄγων κατέδησ' ἐν ἀγῶνι
γρ. ἀγμήτην. Ἑξέτε'* ἀδμήτην, ἥ τ' ἀλγίστη δαμάσασθαι·
Τῷ δ' ἄρα νικηθέντι τίθει δέπας ἀμφικύπελλον.
Στῆ δ' ὀρθὸς καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν,
Ἀτρείδη τε καὶ ἄλλοι ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί,
Ἄνδρε δύω περὶ τῶνδε κελεύομεν, ὥπερ ἀρίστω,
Πὺξ μάλ' ἀνασχομένω πεπληγέμεν· ᾧ δέ κ' Ἀπόλλων
Δώῃ καμμονίην, γνώωσι δὲ πάντες Ἀχαιοί,
Ἡμίονον ταλαεργὸν ἄγων κλισίηνδε νεέσθω·
Αὐτὰρ ὁ νικηθεὶς δέπας οἴσεται ἀμφικύπελλον.
Ὣς ἔφατ'· ὤρνυτο δ' αὐτίκ' ἀνὴρ ἠΰς τε μέγας τε,
Εἰδὼς πυγμαχίης, υἱὸς Πανοπῆος Ἐπειός.
Ἅψατο δ' ἡμιόνου ταλαεργοῦ, φώνησέν τε,
Ἆσσον ἴτω ὅστις δέπας οἴσεται ἀμφικύπελλον.
Ἡμίονον δ' οὔ φημί τιν' ἀξέμεν ἄλλον Ἀχαιῶν,
Πυγμῇ νικήσαντ'· ἐπεὶ εὔχομαι εἶναι ἄριστος.
Ἦ οὐχ ἅλις ὅττι μάχης ἐπιδεύομαι; οὐδ' ἄρα πως ἦν
Ἐν πάντεσσ' ἔργοισι δαήμονα φῶτα γενέσθαι.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται,
Ἀντικρὺ χρόα τε ῥήξω, σύν τ' ὀστέ' ἀράξω.
Κηδεμόνες δέ οἱ ἐνθάδ' ἀολλέες αὖθι μενόντων,
Οἵ κέ μιν ἐξοίσουσιν ἐμῆς ὑπὸ χερσὶ δαμέντα.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
Εὐρύαλος δέ οἱ οἶος ἀνίστατο ἰσόθεος φώς,
Μηκιστέος υἱὸς Ταλαϊονίδαο ἄνακτος,

Gratis: non enim cæstibus pugnabis neq; luctaberis,
Neque iaculorum certamen inibis, neq; pedibus
Curres: iam enim difficilis senectus occupat.
Sic fatus in manib. ponebat: hic.a. accepit gaudẽs,
Et ipsum inclamans verbis velocibus allocutus est:
Sanè hæc omnia fili, pro decoro dixisti.
Nõ.n. amplius firma mẽbra ò chare, pedes, neq; manus
Ab humeris vtring; mouentur agiles.
Vtinam ita pubescerem, roburq; mihi firmum esset,
Vt quum regem Amaryncea sepelierunt Epij
In Buprasio: filij autem posuerunt regis præmia.
Vbi nullus mihi similis vir erat, neque Epiorum,
Neq; ipsorũ Pyliorũ, neq; Aetolorum magnanimorũ.
Pugnis quidem vici Clydomedea Enopis filium:
Ancæum verò lucta Pleuronium: qui in me surrexit:
Iphiclum autem pedibus præcurri fortem existentẽ:
Hasta autem superaui Phileumq; & Polydorum:
Solũ me equis præuerterunt Actoris filij
Multitudine superantes inuadentes ob victoriam,
Eò quòd iam maxima ab ipsis relicta erant præmia:
Hi verò erãt gemini: hic quidẽ firmiter aurigabatur,
Firmiter aurigabatur: ille verò flagello imperitabat.
Sic quondam eram: nunc autem iuniores subeant
Opera einsmodi: me verò oportet senectæ tristi
Parere, tunc autem excellebam inter heroas.
Sed abi ad tuum socium certaminibus inferias fac.
Hoc autem ei libens accipio gaudetq; mihi cor,
Quòd mei semper recordaris beneuoli, neq; te lateo
Honore, quo me decet honorari inter Achiuos:
Tibi autem dij pro his gratiam plurimam referant.
Sic dixit: Pelides.a. ingentem per cœtũ Achiuorũ
Iuit postquàm omnem laudationem audiuit Nelidæ.
Ceterùm ille pugilatus difficilis proposuit præmia:
Mulam laboriosam ducens ligauit in circo,
Sexennẽ, indomitã, quæq; difficillima ad domandũ:
Atq; victo posuit poculum rotundum.
Stetit autem rectus, & verbum inter Argiuos dixit,
Atridæq; & cæteri bene ocreati Achiui.
Viros duos ꝑ his ꝑmijs iubemus, qui quidẽ præstãtissi-
Pugnis altè elatis percutere. cui.a. Apollo (mi sunt
Dederit victoriam, sciantq; omnes Achiui,
Mulam patientem operum ducens ad tentorium eat:
At victus poculum feret rotundum.
Sic dixit, ꝑdijt aũt statim vir amplusq; magnusq;,
Sciens pugillaris pugnæ filius Panopes Epeus,
Attigit autem mulam operosam, dixitq;,
Prope veniat quicunq; poculum feret rotundum,
Mulam.a. non puto aliquem abducturum Achiuorũ
Pugilatu vincẽtẽ, quoniã glorior esse præstãtissimus.
An non satis quòd in prælio inferior sum? neq; enim
vllo modo possibile est
In omnibus operibus peritum virum effici.
Sic enim dicam, quod certè & perficietur,
Ex aduerso corpus disrumpam, & ossa confringam.
Curatores autem ei hic frequentes hoc loco maneant,
Qui ipsum efferant meis sub manibus prostratum.
Sic dixit: hi autem omnes obmutuerunt silentio,
Euryalus verò ei solus restitit insignis vir,
Mecistei filius Talaionidæ regis,

Ὅς μιν

Ὅς ποτε Θήβας ἦλθε δεδουπότος, Οἰδιπόδαο
Ἐς τάφον· ἔνθα δὲ πάντας ἐνίκα Καδμείωνας.
Τὸν μὲν Τυδείδης δουρικλυτὸς ἀμφεπονεῖτο,
Θαρσύνων ἔπεσιν, μέγα δ' αὐτῷ βούλετο νίκην.
Ζῶμα δέ οἱ πρῶτον παρακάββαλεν, αὐτὰρ ἔπειτα
Δῶκεν ἱμάντας ἐϋτμήτους βοὸς ἀγραύλοιο.
Τὼ δὲ ζωσαμένω βήτην ἐς μέσσον ἀγῶνα·
Ἄντα δ' ἀνασχομένω χερσὶ στιβαρῇσιν ἅμ' ἄμφω,
Σύν ῥ' ἔπεσον, σὺν δέ σφι βαρεῖαι χεῖρες ἔμιχθεν·
Δεινὸς δὲ χρόμαδος γενύων γένετ', ἔρρεε δ' ἱδρὼς
Πάντοθεν ἐκ μελέων. ἐπὶ δ' ὄρνυτο δῖος Ἐπειὸς,
Κόψε δὲ παπτήναντα παρήϊον, οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν
*Εἰσήκει· αὐτοῦ γὰρ ὑπήριπε φαίδιμα γυῖα.
Ὡς δ' ὅθ' ὑπὸ φρικὸς Βορέω ἀναπάλλεται ἰχθὺς
Θῖν' *ἐπὶ φυκιόεντι, μέλαν δέ ἑ κῦμα κάλυψεν·
Ὣς πληγεὶς ἀνέπαλτ'. αὐτὰρ μεγάθυμος Ἐπειὸς
Χερσὶ λαβὼν ὤρθωσε· φίλοι δ' ἀμφέσταν ἑταῖροι
Οἵ μιν ἄγον δι' ἀγῶνος ἐφελκομένοισι πόδεσσιν,
Αἷμα παχὺ πτύοντα, κάρη βάλλονθ' ἑτέρωσε·
Κὰδ δ' ἀλλοφρονέοντα μετὰ σφίσιν εἷσαν ἄγοντες·
Αὐτοὶ δ' οἰχόμενοι κόμισαν δέπας ἀμφικύπελλον.
Πηλείδης δ' αἶψ' ἄλλα κατὰ τρίτα θῆκεν ἄεθλα,
Δεικνύμενος Δαναοῖσι, παλαισμοσύνης ἀλεγεινῆς,
Τῷ μὲν νικήσαντι, μέγαν τρίποδ' ἐμπυριβήτην,
Τὸν δὲ δυωδεκάβοιον ἐνὶ σφίσι τῖον Ἀχαιοί.
Ἀνδρὶ δὲ νικηθέντι γυναῖκ' ἐς μέσσον ἔθηκε·
Πολλὰ δ' ἐπίστατο ἔργα· τίον δέ ἑ τεσσαράβοιον·
Στῆ δ' ὀρθὸς, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν,
Ὄρνυσθ' οἳ καὶ τούτου ἀέθλου πειρήσεσθε.
Ὣς ἔφατ'. ὦρτο δ' ἔπειτα μέγας Τελαμώνιος Αἴας,
Ἂν δ' Ὀδυσσεὺς πολύμητις ἀνίστατο κέρδεα εἰδώς·
Ζωσαμένω δ' ἄρα τώ γε βάτην ἐς μέσσον ἀγῶνα,
Ἀγκὰς δ' ἀλλήλων λαβέτην χερσὶ στιβαρῇσιν·
Ὡς δ' ὅτ' ἀμείβοντες *τούς τε κλυτὸς ἤραρε τέκτων,
Δώματος ὑψηλοῖο, βίας ἀνέμων ἀλεείνων,
Τετρίγει δ' ἄρα νῶτα θρασειάων ἀπὸ χειρῶν
Ἑλκόμενα στερεῶς, κατὰ δὲ νότιος ῥέεν ἱδρώς·
Πυκναὶ δὲ σμώδιγγες ἀνὰ πλευράς τε καὶ ὤμους
Αἵματι φοινικόεσσαι ἀνέδραμον. οἱ δὲ μάλ' αἰεὶ
Νίκης ἱέσθην τρίποδος πέρι ποιητοῖο·
Οὔτ' Ὀδυσσεὺς δύνατο σφῆλαι, οὔδει τε πελάσσαι,
Οὔτ' Αἴας δύνατο, κρατερὴ δ' ἔχεν ἲς Ὀδυσῆος.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἀνίαζον ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί,
Δὴ τότε μιν προσέειπε μέγας Τελαμώνιος Αἴας,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἤ μ' ἀνάειρ', ἢ ἐγὼ σέ. τὰ δ' αὖ Διῒ πάντα μελήσει.
Ὣς εἰπὼν, ἀνάειρε. δόλου δ' οὐ λήθετ' Ὀδυσσεύς·
Κόψ' ὄπιθεν κώληπα τυχὼν, ὑπέλυσε δὲ γυῖα.
Κὰδ δ' ἔβαλ' ἐξοπίσω· ἐπὶ δὲ στήθεσσιν Ὀδυσσεὺς
Κάππεσε· λαοὶ δ' αὖ θηεῦντό τε θάμβησάν τε.
Δεύτερος αὖτ' ἀνάειρε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Κίνησεν δ' ἄρα τυτθὸν ἀπὸ χθονὸς, οὐδέ τ' ἄειρεν·
Ἐν δὲ γόνυ γνάμψεν. ἐπὶ δὲ χθονὶ κάππεσον ἄμφω
Πλησίοι ἀλλήλοισι, μιάνθησαν δὲ κονίῃ.
Καί νύ κε τὸ τρίτον αὖτις ἀναΐξαντ' ἐπάλαιον,
Εἰ μὴ Ἀχιλλεὺς αὐτὸς ἀνίστατο, καὶ κατέρυκε,
Μηκέτ' *ἐρείδεσθον, μηδὲ τρίβεσθε κακοῖσι·
Νίκη δ' ἀμφοτέροισιν, ἄεθλια δ' ἶσ' ἀνελόντες

Qui quondam Thebas venit, mortui Oedipodis
Ad exequias: illic autem omnes superabat Thebanos.
Hunc quidem Tydides hasta inclytus circumcurabat
Adhortans verbis: valdè autem ipsi volebat victoriam:
Cingulum autem ei primùm circumposuit: ac postea
Dedit lora affabrefacta bouis agrestis:
Hi autem accincti iuerunt in medium certamen:
Ex aduerso autem eleuatis manibus validis, simul ambo
Congressi sunt, atque ipsis graues manus commixtæ sunt:
Grauisque crepitus maxillarum factus est: fluebatque sudor
Vndique ex membris, irruit autem diuus Epeus: γ. ὑπό
Percussitque circumspectantem in malam, neque amplius diu
Stetit: ipsius enim succiderunt nitida membra, γ. Εἰστήκει
Ac veluti quando à stridore Boreæ resilit piscis
Littore in algoso, nigra autem ipsum vnda operit: γ. ἐν φυκ.
Sic percussus resilijt: at magnanimus Epeus
Manibus prehendens erexit: dilecti autem circumsteterunt socij
Qui ipsum ducebant per cœtum labantibus pedibus,
Sanguinem crassum expuentem, caput reiectantem in alterum
Alienatum mente autem apud se collocarunt ducentes: (partem:
Ipsique euntes portabant poculum rotundum.
Pelides autem mox alia tertia posuit præmia
Ostentans Danais palæstræ difficilis:
Nempe vincenti magnum tripodem ad ignem aptum,
Hunc vero 12. boum precio inter se æstimabant Achiui,
Viro autem victo mulierem in medium posuit:
Multa autem sciebat opera, æstimabantque ipsam quatuor bo
Stetit autem rectus, & verbum inter Argiuos dixit, (bus.
Surgite qui & huius præmij periculum facietis.
Sic dixit: prodijt autem magnus Telamonius Aiax,
Vlysses autem astutus surrexit dolos sciens,
Accincti autem hi iuerunt in medium certamen,
Vlnis vero inuicem corripuerunt manibus validis.
Sicut autem quando crepant trabes, quas inclytus γ. τὰς τε
coaptauit architectus
Domus altæ, impetus ventorum vitans:
Sic crepuerunt dorsa validis à manibus
Tracta fortiter: atque humidus defluebat sudor:
Densi autem vibices per lateraque & humeros
Sanguine rubentes percurrebant: hi autem valdè semper
Victoriam desiderabant tripode pro fabrefacto:
Neque Vlysses poterat dimouere, terræque admouere,
Neque Aiax poterat: fortis autem prohibebat vis Vlyssis.
Sed quando iam tædio afficiebant benè ocreatos Achiuos,
Tum verò ipsum allocutus est magnus Telamonius Aiax:
Generose Laërtiade sapientissime Vlysses,
Vel me sursum tolle, vel ego te: hæc autem Ioui omnia curæ erunt.
Sic fatus sustulit: doli autem non oblitus est Vlysses.
Percussit pone coxam nactus, labefactauitque membra:
Deiecitque retrò: inque pectus Vlysses
Decidit: populi verò mirabanturque, stupebantque.
Secundò autem sustulit multa patiens diuus Vlysses:
Mouit autem paululum à terra, neque leuauit.
Genu verò implicuit: inque terram ceciderunt ambo
Propè inuicem, fœdabanturque puluere.
Et tertiò rursus surgentes luctati fuissent,
Nisi Achilles ipse surrexisset & cohibuisset,
Ne amplius incumbite inuicem, neque conterimini malis: γ. ἰσα
Victoria ambobus: præmia autem æqualia accipientes ἀν.

Ἔρχεσθ',

Ἔρχεσθ', ὄφρα καὶ ἄλλοι ἀεθλεύωσιν Ἀχαιοί.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο·
Καί ῥ' ἀπομορξαμένω κονίην, δύσαντο χιτῶνας.
Πηλείδης δ' αἶψ' ἄλλα τίθει ταχυτῆτος ἄεθλα,
Ἀργύρεον κρητῆρα τετυγμένον· ἓξ δ' ἄρα μέτρα
Χάνδανεν, αὐτὰρ κάλλει ἐνίκα πᾶσαν ἐπ' αἶαν
Πολλόν, ἐπεὶ Σιδόνες πολυδαίδαλοι εὖ ἤσκησαν,
Φοίνικες δ' ἄγον ἄνδρες ἐπ' ἠεροειδέα πόντον,
Στῆσαν δ' ἐν λιμένεσσι, Θόαντι δὲ δῶρον ἔδωκαν·
Υἷος δὲ Πριάμοιο Λυκάονος ὦνον ἔδωκε
Πατρόκλῳ ἥρωι Ἰησονίδης Εὔνηος.
Καὶ τὸν Ἀχιλλεὺς θῆκεν ἀέθλιον οὗ ἑτάροιο,
Ὅς τις ἐλαφρότατος ποσὶ κραιπνοῖσι πέλοιτο.
γρ. δ' αὖ Δευτέρῳ* αὖ βοῦν θῆκε μέγαν καὶ πίονα δημῷ·
Ἡμιτάλαντον δὲ χρυσοῦ λοισθῆϊ ἔθηκε.
Στῆ δ' ὀρθὸς, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν,
Ὄρνυσθ' οἳ καὶ τούτου ἀέθλου πειρήσεσθε.
Ὣς ἔφατ'. ὤρνυτο δ' αὐτίκ' Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας,
Ἂν δ' Ὀδυσσεὺς πολύμητις, ἔπειτα δὲ Νέστορος υἱὸς
Ἀντίλοχος (ὃ γὰρ αὖτε νέους ποσὶ πάντας ἐνίκα)
Στὰν δὲ μεταστοιχεί· σήμηνε δὲ τέρματ' Ἀχιλλεύς.
Τοῖσι δ' ἀπὸ νύσσης τέτατο δρόμος· ὦκα δ' ἔπειτα
Ἔκφερ' Ὀϊλιάδης. ἐπὶ δ' ὤρνυτο δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἄγχι μάλ', ὡς ὅτε τίς τε γυναικὸς ἐϋζώνοιο
γρ. χεὶ Στήθεός ἐστι κανὼν, ὅν τ' εὖ μάλα* χερσὶ τανύσσῃ,
Πηνίον ἐξέλκουσα παρὲκ μίτον, ἀγχόθι δ' ἴσχει
Στήθεος· ὣς Ὀδυσσεὺς θέεν ἐγγύθεν, αὐτὰρ ὄπισθεν
Ἴχνια τύπτε πόδεσσι, πάρος κόνιν ἀμφιχυθῆναι.
Κὰδ δ' ἄρα οἱ κεφαλῆς χέ' ἀϋτμένα δῖος Ὀδυσσεὺς
Αἰεὶ ῥίμφα θέων· ἴαχον δ' ἐπὶ πάντες Ἀχαιοὶ
γρ. ἱεμένου Νίκης* ἱεμένῳ, μάλα δὲ σπουδῇ κέλευον.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πύματον τέλεον δρόμον, αὐτίκ' Ὀδυσσεὺς
Εὔχετ' Ἀθηναίῃ γλαυκώπιδι ὃν κατὰ θυμόν,
Κλῦθι θεὰ, ἀγαθή μοι ἐπίρροθος ἐλθὲ ποδοῖιν.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη·
Γυῖα δ' ἔθηκεν ἐλαφρὰ, πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ἔμελλον ἐπαΐξασθαι ἄεθλον,
Ἔνθ' Αἴας μὲν ὄλισθε θέων· βλάψεν γὰρ Ἀθήνη,
Τῇ ῥα βοῶν κέχυτ' ὄνθος ἀποκταμένων ἐριμύκων,
Οὓς ἐπὶ Πατρόκλῳ πέφνεν πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς.
Ἐν δ' ὄνθου βοέου πλῆτο στόμα τε ῥῖνάς τε.
Κρητῆρ' αὖτ' ἀνάειρε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ὡς ἦλθε φθάμενος· ὁ δὲ βοῦν ἕλε φαίδιμος Αἴας·
Στῆ δὲ κέρας μετὰ χερσὶν ἔχων βοὸς ἀγραύλοιο,
Ὄνθον ἀποπτύων, μετὰ δ' Ἀργείοισιν ἔειπεν,
Ὢ πόποι, ἦ μ' ἔβλαψε θεὰ πόδας, ἣ τὸ πάρος περ
Μήτηρ ὣς, Ὀδυσῆϊ παρίσταται, ἠδ' ἐπαρήγει.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν.
Ἀντίλοχος δ' ἄρα δὴ λοισθήϊον ἔκφερ' ἄεθλον,
Μειδιόων, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν,
Εἰδόσιν ὔμμ' ἐρέω πᾶσι φίλοι, ὡς ἔτι καὶ νῦν
Ἀθάνατοι τιμῶσι παλαιοτέρους ἀνθρώπους.
Αἴας μὲν γὰρ ἐμεῖ' ὀλίγον προγενέστερός ἐστιν.
Οὗτος δὲ προτέρης γενεῆς, προτέρων τ' ἀνθρώπων,
Ὠμογέροντα δέ μιν φάσ' ἔμμεναι· ἀργαλέον δὲ
Ποσσὶν ἐριδήσασθαι Ἀχαιοῖς, εἰ μὴ Ἀχιλλεῖ.
Ὣς φάτο. κύδηνεν δὲ ποδώκεα Πηλεΐωνα.
Τὸν δ' Ἀχιλλεὺς μύθοισιν ἀμειβόμενος προσέειπεν,

Abite, ut & cæteri certent Achiui.
Sic dixit: hi autem hunc libenter.q.audierunt & paruerunt.
Et absterso puluere induerunt vestes.
Pelides autem mox alia ponebat velocitatis præmia,
Argenteum cratera fabrefactum: sex autem mēsuras
Capiebat: at pulchritudine supabat omnē supra terrā
Longè, quoniam Sidones ingeniosi scitè elaborarant.
Phœnices.a.abduxerunt viri per cæruleum pontum:
Steteruntq; in portubus: Thoanti.a.dono dederunt:
Pro filio autem Priami Lycaone precium dedit
Patroclo heroi Iasonides Euneus:
Et hoc Achilles posuit præmium sui socij,
Quicunq; leuißimus pedibus velocibus esset:
Secundo.a.bouem posuit, magnū & pinguem adipe:
Semitalentum autem auri vltimò posuit.
Stetit autem erectus, & verbum inter Arginos dixit,
Surgiteq; & huius certaminis periculum facietis,
Sic dixit: prodijt.a.statim Oilei filius velox Aiax,
Surrexit etiam Vlysses vafer, deinde.a.Nestoris filius
Antilochus. (hic.n.etiā iuuenes pedib. oēs vincebat)
Steterunt.a.ordinē, ostenditq; metam Achilles.
His.a.à carcerib. extēsus est cursus: celeriter.a.posteà
Exiuit Oiliades: post verò ruit diuus Vlysses
Propè admodum. vt quum aliquis mulieris pulchræ
Ad pect° est radiolus, quē scitè admodū manib. expli- (cet
Stamē extrahens extra licium: propeq; admouet
Pectori: sic Vlysses currebat propè, atq; à tergo (tur,
Vestigia premebat pedib. anteq; puluis circūfundere-
Inq; eius caput fundebat halitum diuus Vlysses,
Semper facilè currens: acclamabant.v.omnes Achiui
Victoriæ cupido: valdè autē festinātem hortabantur.
Sed quū iā extremū peragebant cursum, mox Vlysses
Precatus est Mineruam castam suo in animo:
Exaudi Dea, felix mihi auxiliatrix veni pedibus.
Sic dixit precans: hunc.a.exaudiuit Pallas Minerua:
Membraq; fecit leuia, pedes, & manus supernè.
Sed quum iam mox erant assecuturi præmium,
Tunc Aiax quidē lapsus est currens, læsit.n.Minerua:
Vbi boū fus° erat fim° interfectorū, valdè mugientiū,
Quos ob Patroclum mactârat pedib. velox Achilles.
Ibi fimo bouino impletus est osq; naresq;.
Cætera.a.abstulit patiens diuus Vlysses,
Vt venerat prauertēs: at bouē accepit illustris Aiax,
Stetit autem cornu manibus tenens bouis agrestis,
Fimum expuens, interq; Arginos dixit,
Proh malū, certè mihi læsit Dea pedes, quæ iamdu- (dum
Veluti mater Vlyßi astat, & auxiliatur.
Sic dixit: hi.a.omnes super ipso suauiter riserunt.
Antilochus.v.iam extremum abstulit præmium
Ridens, & verbum inter Arginos dixit,
Scientib. vobis dico omnib. amici, quòd adhuc et nunc
Immortales honorant ætate prouectiores homines.
Aiax enim me paulo natu grandior est:
Hic autem prioris generationis, priorumq; hominum,
Crudæ senectæ autē ipsum dicūt esse: difficile autem
Pedib. cū eo contendere Achiuis, præterquam Achilli.
Sic dixit ornauitq; velocipedem Pelidem,
Hunc.a.Achilles verbis respondens allocutus est:

Ἀντι-

Ἀντίλοχ', οὐ μέν τοι μέλεος εἰρήσεται αἶνος,
Ἀλλά τοι ἡμιτάλαντον ἐγὼ χρυσοῦ ἐπιθήσω.
Ὣς εἰπὼν, ἐν χερσὶ τίθει, ὁ δ' ἐδέξατο χαίρων.
Αὐτὰρ Πηλείδης κατὰ μὲν δολιχόσκιον ἔγχος
Θῆκ' ἐς ἀγῶνα φέρων, κατὰ δ' ἀσπίδα καὶ τρυφάλειαν,
Τεύχεα Σαρπήδοντος, ἅ μιν Πάτροκλος ἀπηύρα.
Στῆ δ' ὀρθὸς, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν.
Ἄνδρε δύω περὶ τῶνδε κελεύομεν ὥπερ ἀρίστω,
Τεύχεα ἑσσαμένω, ταμεσίχροα χαλκὸν ἑλόντε,
Ἀλλήλων προπάροιθεν ὁμίλου πειρηθῆναι·
Ὁππότερός κε φθῇσιν ὀρεξάμενος χρόα καλὸν,
Ψαύσῃ δ' ἐνδίνων διά τ' ἔντεα καὶ μέλαν αἷμα,
Τῷ μὲν ἐγὼ δώσω τόδε φάσγανον ἀργυρόηλον,
Καλὸν, Θρηΐκιον, τὸ μὲν Ἀστεροπαῖον* ἀπηύρων·
Τεύχεα δ' ἀμφότεροι ξυνήϊα ταῦτα φερέσθων.
Καί σφιν δαῖτ' ἀγαθὴν παραθήσομεν ἐν κλισίῃσιν.
Ὣς ἔφατ', ὦρτο δ' ἔπειτα μέγας Τελαμώνιος Αἰ-
Ἂν δ' ἄρα Τυδείδης ὦρτο κρατερὸς Διομήδης. (ας,
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ἑκάτερθεν ὁμίλου θωρήχθησαν,
Ἐς μέσον* ἀμφοτέρων συνίτην μεμαῶτε μάχεσθαι,
Δεινὸν δερκομένω, θάμβος δ' ἔχε πάντας Ἀχαιούς.
Ἀλλ' ὅτε δὴ σχεδὸν* ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Τρὶς μὲν ἐπήϊξαν, τρὶς δὲ σχεδὸν ὡρμήθησαν·
Ἔνθ' Αἴας μὲν ἔπειτα κατ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην
Νύξ', οὐδὲ χρό' ἵκανεν, ἔρυτο γὰρ ἔνδοθι θώρηξ.
Τυδείδης δ' ἄρ' ἔπειτα ὑπὲρ σάκεος μεγάλοιο,
Αἰὲν ἐπ' αὐχένι κῦρε φαεινοῦ δουρὸς ἀκωκῇ.
Καὶ τότε δή ῥ' Αἴαντι περιδείσαντες Ἀχαιοὶ
Παυσαμένους ἐκέλευσαν ἀέθλια ἶσ' ἀνελέσθαι.
Αὐτὰρ Τυδείδῃ δῶκεν μέγα φάσγανον ἥρως
Σὺν κολεῷ τε φέρων, καὶ ἐϋτμήτῳ τελαμῶνι.
Αὐτὰρ Πηλείδης θῆκεν σόλον αὐτοχόωνον,
Ὃν πρὶν μὲν ῥίπτασκε μέγα σθένος Ἠετίωνος,
Ἀλλ' ἤτοι τὸν ἔπεφνε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Τὸν δ' ἄγετ' ἐν νήεσσι σὺν ἄλλοισι κτεάτεσσι.
Στῆ δ' ὀρθὸς, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν.
Ὄρνυσθ' οἳ καὶ τούτου ἀέθλου πειρήσεσθε·
Εἴ οἱ καὶ μάλα πολλὸν ἀπόπροθι πίονες ἀγροὶ,
Ἕξει μιν καὶ πέντε περιπλομένους ἐνιαυτοὺς
Χρεώμενος· οὐ μὲν γάρ οἱ ἀτεμβόμενός γε σιδήρου
Ποιμὴν οὐδ' ἀροτὴρ εἶσ' ἐς πόλιν, ἀλλὰ παρέξει.
Ὣς ἔφατ'. ὦρτο δ' ἔπειτα μενεπτόλεμος Πολυποί-
Ἂν δὲ Λεοντῆος κρατερὸν μένος ἀντιθέοιο, (της,
Ἂν δ' Αἴας Τελαμωνιάδης, καὶ δῖος Ἐπειός·
Ἑξείης δ' ἵσταντο. σόλον δ' ἕλε δῖος Ἐπειός,
Ἧκε δὲ δινήσας· γέλασαν δ' ἐπὶ πάντες Ἀχαιοί.
Δεύτερος αὖτ' ἀφέηκε Λεοντεὺς ὄζος Ἄρηος·
Τὸ τρίτον αὖτ' ἔρριψε μέγας Τελαμώνιος Αἴας
Χειρὸς ἀπὸ στιβαρῆς, καὶ ὑπέρβαλε σήματα* πάντα.
Ἀλλ' ὅτε δὴ σόλον εἷλε μενεπτόλεμος Πολυποίτης,
Ὅσσον τίς τ' ἔρριψε καλαύροπα βουκόλος ἀνὴρ,
Ἡ δέ θ' ἑλισσομένη πέτεται διὰ βοῦς ἀγελαίας,
Τόσσον παντὸς ἀγῶνος ὑπέρβαλε· τοὶ δ' ἐβόησαν.
Ἀνστάντες δ' ἕταροι Πολυποίταο κρατεροῖο
Νῆας ἐπὶ γλαφυρὰς ἔφερον βασιλῆος ἄεθλον.
Αὐτὰρ ὁ τοξευτῇσι τίθει ἰόεντα σίδηρον,
Κὰδ δ' ἐτίθει δέκα μὲν πελέκεας, δέκα δ' ἡμι-
πέλεκκα.
Ἱστὸν δ' ἔστησεν νηὸς κυανοπρῴροιο

Antiloche, non quidē tibi inanis dicet laus de me,
Sed tibi semitalentum ego auri addam.
Sic fatus, in manibus posuit, hic verò accepit latus.
At Pelides quidem longam hastam
Deposuit in circum proferens, scutum & galeam
Arma Sarpedonis: quæ ei Patroclus abstulerat.
Stetit aūt erectus, & verbum inter Argiuos dixit.
Viros duos de his iubemus, qui præstantissimi sunt,
Arma indutos, incidens corpus æs sumentes,
Inuicem coram multitudine experiri:
Vter præoccupauerit appetens corpus pulchrum,
Attigeritq́ intestina perq́ arma & nigrū sanguinē,
Huic qdē ego dabo hūc ensem argēteis clauis distictū,
Pulchrum, Threiciū, quo quidē Asteropæū priuauit: χ. ἀπηύρων
Arma autem ambo communia hæc ferant,
Et eis conuiuium lautum apponam in tentorijs.
Sic dixit, pdijt. a. postea magnus Telamonius Aiax:
Pòst. a. Tydides prodijt fortis Diomedes. (mati sunt,
Hi. a. postquā igitur ex vtraq́ parte multitudinis ar-
In medium vtrorumq́ cōgressi sunt ꝓmpti pugnare. χ. ἀμφο-
Horrendè aspiciētes stupor. a. tenebat omnes Achiuos. τέρω
Sed quum iam propè fuerunt inter se progressi, χ. ἴσαν
Ter quidē irruerunt: terq́ cominus impetum fecerūt.
Tunc Aiax quidem deinde per scutum vndiq́ æquale
Percussit, neq́ corpus attigit. tutabat̃. n. int̃ thorax:
Tydides autem deinde supra scutum magnum
Semper ceruicem adeptus est splendida hastæ cuspi-
Et tunc iam Aiaci timentes Achiui, de.
Cessantes iusserunt præmia paria referre.
At Tydidæ dedit magnum ensem heros
Cum vagina proferens & artificiosè facto loro.
Ceterùm Pelides posuit discum tantùm conflatum,
Quem prius iactabat ingens robur Eëtionis:
At hūc quidē interfecit pedibus fortis diuus Achilles:
Illum verò duxerat ad naues cum alijs possessionibus,
Stetit autem rectus, & verbum inter Argiuos dixit:
Surgite, qui & hoc etiam certamen experiemini:
Si ei etiam valdè admodum procul pingues agri sunt,
Habebit ipsum etiam quinq́ circumuolutos annos,
Vtens: non enim ille indigens ferro
Pastor, neq́ arator ibit ad vrbem, sed discus præbebit.
Sic dixit: prodijt autē postea bellicosus Polypætes,
Surrexit etiam Leontei fortè robur diuini:
Surrexit etiam Aiax Telamonides, & diuus Epeus:
Ordine autem stabant: discumq́ accepit diuus Epeus:
Misitq́ rotans: riserunt autem omnes Achiui.
Secundus autem emisit Leonteus ramus Martis:
Tertiò verò proiecit magnus Telamonius Aiax
Manu à valida, & vltra iecit notas omnes: χ. πάντων.
Sed quum iam discum accepit bellicosus Polypætes,
Quantum quis proijcit pedum bubulcus vir,
Quod contortum volat per boues gregales,
Tantum omne spatium superauit: hi. v. clamauerūt.
Surgentes autem socij Polypætæ fortis,
Naues in concauas retulerunt regis præmium. (rū,
At hic sagittarijs posuit spiculis coloratis aptū fer-
Proposuit autem decem quidem bipennes decemq́ se-
curiculas.
Malum autem statuit nauis nigram proram habētis

Τηλοῦ ἐπὶ ψαμάθοισ· ἐκ δ' τρήρωνα πέλειαν
Λεπτῇ μηρίνθῳ δῆσεν ποδὸς, ἧς ἄρ' ἀνώγει
Τοξεύειν. ὃς μέν κε βάλῃ τρήρωνα πέλειαν,
χ. φέρεσθαι. Πάντας ἀειράμενος πελέκεας, κλισίηνδε * φερέσθω·
Ὃς δέ κε μηρίνθοιο τύχῃ, ὄρνιθος ἁμαρτὼν,
(Ἥσσων γὰρ δὴ κεῖνος) ὃ δ' οἴσεται ἡμιπέλεκκα.
Ὣς ἔφατ'. ὦρτο δ' ἔπειτα βίη Τεύκροιο ἄνακτος,
Ἂν δ' ἄρα Μηριόνης, θεράπων ἐῢς Ἰδομενῆος·
Κλήρους δ' ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ πάλλον ἑλόντες.
Τεῦκρος δὲ πρῶτος κλήρῳ λάχεν· αὐτίκα δ' ἰὸν
Ἧκεν ἐπικρατέως, οὐδ' ἠπείλησεν ἄνακτι
Ἀρνῶν πρωτογόνων ῥέξειν κλειτὴν ἑκατόμβην.
Ὄρνιθος μὲν ἅμαρτε (μέγηρε γάρ οἱ τόγ' Ἀπόλλων)
Αὐτὰρ ὃ μήρινθον βάλε πὰρ πόδα, τῇ δέδετ' ὄρνις·
Ἀντικρὺ δ' ἀπὸ μήρινθον τάμε πικρὸς ὀϊστός.
Ἡ μὲν ἔπειτ' ἤϊξε πρὸς οὐρανὸν, ἡ δὲ παρείθη
Μήρινθος ποτὶ γαῖαν· ἀτὰρ κελάδησαν Ἀχαιοί·
Σπερχόμενος δ' ἄρα Μηριόνης ἐξείρυσε χειρὸς
Τόξον· ἀτὰρ δὴ οἰστὸν ἔχεν πάλαι ὡς ἴθυνεν.
Αὐτίκα δ' ἠπείλησεν ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι
Ἀρνῶν πρωτογόνων ῥέξειν κλειτὴν ἑκατόμβην·
κ. ἰδὲ Ὑψι δ' ὑπαὶ νεφέων * εἶδε τρήρωνα πέλειαν,
χ. Τῇ ῥ' χ. μέσσης. * Τῇ ῥ' ὅγε δινεύουσαν ὑπὸ πτέρυγος βάλε * μέσσην.
Ἀντικρὺ δὲ διῆλθε βέλος· τὸ μὲν ἂψ ἐπὶ γαίῃ
Πρόσθεν Μηριόναο πάγη ποδός· αὐτὰρ ἡ ὄρνις
Ἱστῷ ἐφεζομένη νηὸς κυανοπρώροιο.
Αὐχέν' ἀπεκρέμασεν, σὺν δὲ πτερὰ πυκνὰ λίασθεν·
Ὠκὺς δ' ἐκ μελέων θυμὸς πτάτο, τῆλε δ' ἀπ' αὐτοῦ
Κάππεσε· λαοὶ δ' αὖ θηεῦντό τε, θάμβησάν τε.
Ἂν δ' ἄρα Μηριόνης πελέκεας δέκα πάντας ἄειρε,
Τεῦκρος δ' ἡμιπέλεκκα φέρεν κοίλας ἐπὶ νῆας.
Αὐτὰρ Πηλείδης κατ' μὲν δολιχόσκιον ἔγχος,
Κὰδ δὲ λέβητ' ἄπυρον βοὸς ἄξιον ἀνθεμόεντα
Θῆκ' ἐς ἀγῶνα φέρων· καί ῥ' ἥμονες ἄνδρες ἀνέσταν·
Ἂν μὲν ἄρ' Ἀτρείδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων,
Ἂν δ' ἄρα Μηριόνης θεράπων ἐῢς Ἰδομενῆος.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Ἀτρείδη, ἴδμεν γὰρ ὅσον προβέβηκας ἁπάντων,
Ἠδ' ὅσσον δυνάμει τε καὶ ἥμασιν ἔπλευ ἄριστος·
Ἀλλὰ σὺ μὲν τόδ' ἄεθλον ἔχων κοίλας ἐπὶ νῆας
Ἔρχευ, ἀτὰρ δόρυ Μηριόνῃ ἥρωϊ πόρωμεν,
Εἰ σύ γε σῷ θυμῷ ἐθέλοις. κέλομαι γὰρ ἔγωγε. (νων.
Ὣς ἔφατ'. οὐδ' ἀπίθησεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμ-
Δῶκε δὲ Μηριόνῃ δόρυ χάλκεον· αὐτὰρ ὅγ' ἥρως
Ταλθυβίῳ κήρυκι δίδου περικαλλὲς ἄεθλον.

Longè in arena, exq; eo timidam columbam
Tenui funiculo ligauit ex pede, in quam iussit
Iaculari: qui sanè percusserit timidam columbam,
Omnes tollens bipennes ad tentorium ferat.
Qui verò funiculum attigerit ab aue aberrans:
(Inferior nempe is) hic ferat securiculas.
Sic dixit: prodijt autem posteà vis Teucri regis:
Surrexit item Meriones comes bonus Idomenei:
Sortes autem in galea ærata mouebant accipientes.
Teucer.v. primus sorte sortitus est: statim .a. sagittā
Misit fortiter, neq; vouit regi (crificium:
Agnorū primogenitorum sacrificaturum inclytū sa-
Ab aue quidē aberrauit (inuidit enim ei hoc Apollo)
At hic funem attigit iuxta pedē, quo ligata erat auis.
Prorsus autem funiculum abscidit amara sagitta:
Illa quidem dein tendebat ad cælū: hic .a. demissus est
Funiculus in terram. at clamauerunt Achiui.
Festinans autem Meriones extraxit manu
Arcum: at iam sagittam tenebat dudū, vt direxerat:
Statim aūt vouit procul iaculanti Apollini (tomben:
Agnorū primogenitorū sacrificaturū inclytam heca-
Altè autem sub nubibus vidit timidam columbam:
Hanc hic huc illuc se vertentē sub ala percussit mediā:
Penitus .a. trāsiuit telum: hoc .a. retrorsum in terram
Ante Merionis fixum est pedem: at auis
Malo insidens nauis nigram proram habentis
Collum suspendit, simul .a. pennæ densæ dispersæ sunt:
Velox .a. ex membris anima volauit, longè aūt ab illo
Decidit: populi .a. rursus admirati stupefactiq; sunt.
Itaq; Meriones bipennes decem omnes sustulit:
Teucer autem securiculas portauit cōcauas in naues.
At Pelides quidem longam hastam,
Lebetemq; nouum boue dignū, variegatū, (xerūt.
Deposuit in certamē ferēs: & iaculatores viri surre-
Surrexit quidem Atrides latè dominās Agamemnō:
Surrexit etiam Meriones famulus bonus Idomenei.
His autem & locutus est agilis diuus Achilles:
Atride, scimus enim quantū antecellis omnibus,
Et quantum viribusq; & iaculis es præstantissimus:
Quare tu quidē hoc præmiū habēs, concauas in naues
Vade. at hastam Merioni heroi demus,
Si tu tuo animo vis: volo enim equidem. (memnon.
Sic dixit: neq; immorigerus fuit rex virorū Aga-
Dedit autem Merioni hastam æream: sed hic heros
Talthybio præconi dedit perpulchrum præmium.

COMMENTARIVS.

a ὃ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων] De luctu mortuorum diximus satis copiosè suprà lib. 19. in principio, vnde multa ad hunc locū possunt referri. Addimus solùm, summo esse dedecori ei qui mortuus est, si à suis superstitib non defleatur. quāquam enim vitā illam cum meliore commutârint, vnde videtur gaudium nobis ob illorum felicitatem conciliari: tamen humanum est, vt cùm nostri ab hac nostra societate diuelluntur, aliquo illorum desiderio perculsi lacrymas etiam in eorum gratiam effundamus. Quin & dolorum leuamen est luctus, ideirco quædam etiam in illo delectatio, vt subijcit Achilles, αὐτὰρ ἐπεί κ' ὀλοοῖο τεταρπώμεσθα γόοιο. vt est enim apud Eurypidē, ἀλλ' ἔστι γὰρ δὴ κἀν κακοῖσιν ἡδονὴ θνητοῖς, ὀδυρμοί, δακρύων τ' ἐπιρροαί· ἀλγηδόνας δὲ ταῦτα κουφίζει φρενῶν. Ἐκλύει τὰς ἄγαν λύπας id est, Est etiam in malis aliquid voluptatis hominibus, nempe luctus & lacrymarum defluxiones. Hæc enim leuant animi dolores, & nimios pectoris labores soluunt. Sic Demosthenes, ἀλλ' ἔχει τινὰ τοῖς ἀδικουμένοις ῥαστώνην, τὸ λέξαι ἃ πεπόνθασιν, ὥσπερ τοῖς ἀλγοῦσι τὸ στένειν. Sentiunt se leuari, qui iniurijs affecti sunt ex illorū narratione, quæ patiuntur: quemadmodū dolētes per suspiria leuantur. Quod ad moderationem luctus attinet, videndus est Plato in Menexemo, Plutarch. in lib. de consolat ad Apollon.

b δάκρυσι ψαμαθοι] Dion Prusæus in Melancoma, quæ oratio est 29. sic hunc locum attigit, vt quidem vertit Naogeorgus: Defunctum verò, inquit, memoria honorate, nō lacrymis. Non enim decet hic honor generosos à generosis: neq; Homerū laudauerim, quòd dicit irrigatam esse arenam & arma Achiuorum lacrymis. Sed ille quidem poeticam secutus est voluptatem, lamentorum excellentiā ostentans: vos autem ferte id quod accidit, moderatè. Hæc ille. Consentit etiam ipse Socrates 3. de Repub. vbi omnino à lugendis huiusmodi casibus abstinere iubet. Sed nos ista anteà moderati sumus etiam ex ipsius Platonis authoritate.

c χαῖρέ μοι] Sensum etiam mortuis tribuerunt antiqui, vnde ipse Achilles in inferis delectari dicitur, cùm facta sui filij intelligit. Ille autem sensus, cùm in anima sit, quæ vbi à corpore exijt, liberiùs actionibus suis fruitur: absurdum esse non videtur, si vigere etiam

tiam in mortuis dicatur: an autem ex loco, vbi animæ post interitum hominis collocantur, ad mortales vsque perueniat illarum intellectus aut sensus, Theologis exquirendum est.

d πρηνέα πὰρ λεχέεσσι] Mos erat qui & hodie, vt cadauera defunctorum supinè collocarentur, & verso in cœlum vultu, non prono: itaque hoc pacto dicitur Achilles hic Hectorem indignis modis tractasse, quòd cum supinum extenderit.

e βόες ἀργοί] Quid per hos boues ἀργὸς intelligendum sit, dubitabant antiqui. Nam candidos interpretati non decet, cùm mortuis atri soleant cædi: itaque candidos appellabant, quibus excoriatis videlicet pingue do alba appareret, quales & apud Pindarum ἀργᾶντες. Alij τὸ ἀργοὶ sequentibus iungebant sic ἀργοὶ ὀρέχθεον: & exponebant celeres, id est, celeriter iugulabantur boues.

f λοετρὰ κάρη βρότον] De lauacris veterum diximus quædam supra Iliad. κ in fine: quia autem locus Athenæi, quem ibi indicaulmus, ad hunc etiã facit: hic eũ transcribemus, quod ibi non præstitimus. [Greek passage from Athenaeus, largely illegible] &c. Vnde duplex genus lauacrorũ colligit, vt nos in Athenæo ipso, cuius editionẽ molimur breui, Deo fauente, docebimus. Hoc autem loco illud lauacrũ intelligendum est, quod fiebat infusa aqua in caput & humeros: quod ostendit ipse Achilles, cùm dicit, οὐ θέμις ἐστὶ λοετρὰ καρήατος ἆσσον ἱκέσθαι. Idem intelligendum erat libro præcedenti, quod Andromache Hectori redituto adornabat.

g δαίνυτο] Cœna ista non fuit propriè exequialis cœna, quæ post inhumatum cadauer solebat celebrari, nisi moris apud illos veteres fuerit ante inhumationem cœnare: aut id promiscuè fieri consueuerit. Eustathius, τάφος, inquit, ὁ κατὰ ταφὴν ... [Greek illegible] Quod ab Alexandro Genial. Dierum lib. 3. cap. 7. vbi cæremonias exequiarum recenset, obseruatum non est. Viscerationum enim tantùm & cœnæ exequialis post iusta funeris absoluta meminit. Quæ omnia irridentur apud Lucianum in Charonte, & de Luctu.

h μάλα γὰρ κάμε] Aristoteles lib. de Somno & vigilia, ex aliqua lassitudine somnum conciliari dicit, quòd ea vim liquandi obtinet. Colliquamentum verò quasi crudum alimentum est, nisi vehementiore teneatur frigore.

i ψυχὴ Πατροκλῆος] Ex hoc loco constat, nihil aliud de anima sensisse Homerum, quàm illam esse immortalem, quod in illius vita Plutarchus quoque obseruauit, vnde Pythagoras & Plato suam sententiam desumpserint. Quod autem hanc animam Patrocli ipsi Patroclo similem fuisse dicit, inde colligebat Antisthenes, vt refert Eustathius, animas esse corpori similes forma & specie, id est, τοῖς σώμασι ὁμοιοσχήμονας. Chrysippus tamen dicebat, eas post mortem fieri σφαιροειδεῖς. Plato, inquit Plutarchus in Homeri vita, & Aristoteles animam incorpoream esse putauerunt, semper autem circa corpus versari, atq; hoc tanquam vehiculo indigere, propterea quòd etiam dum à corpore liberatur, sæpenumerò veluti imaginem spiritualem eius formæ induit, quæ corpori fuerat. Quæ eò sunt etiam referenda, vbi animas εἴδωλα appellat, vt paulò pòst.

k θάπτε με ὅττι τάχιστα] Quàm studiosè sepulturam obseruârint illi veteres, aliàs quoq; scripsimus: vnde possit intelligi, cur eam nunc anima Patrocli exigat. Credebant enim in sepultorum animas fluuium infernalem transire non posse, & citra ripam manere cogi, vbi torqueri miris modis existimabãtur, nimirum vago errore agitatæ, vt de anima Palinuri dixit quoq; in sexto Virgilius. Sed eam sepulturam contempsit Diogenes, qui dicebat, si canes cadauer suum lacerarent, Hyrcanam sepulturam fore: sin vultures, Iberã. Idem (sic legitur in versione Latina, cùm Græcus codex sit corruptus) At si nullum animal accederet, ipsum tempus pulcherrimam sibi fore sepulturam, corpore à preciosissimis rebus, sole, inquam, & imbribus absumpto. Socrates, vt est in Phædone, voluit sepeliri, vt legibus esset consentaneum.

l οὐ γὰρ ἔτ᾽ αὖτις] Ex hoc loco conuincere licet, παλιγγενεσίαν Pythagoricam non agnosci ab Homero. Tota autem ista petitio Patrocli tria continet. primùm sepulturam poscit, quia se insepulto anima ad Elysias sedes transire non posset. Deinde vaticinatur ipsi Achilli mortem. Tertiò locum sui sepulchri indicat, quem iungi ipsius Achillis sepulcro petit, vt quos vita societate iunxit, mors, quæ omnia tamen alioqui separat, eosdem non disiungat. Per occasionem autem meminit Patroclus cædis à se per iram perpetratæ, quam etiam supra Iliad. μ. vidimus.

m χρύσεος ἀμφιφορεύς] Hęc amphora donata est primùm Dionysio à Vulcano, cùm in insula Naxo ab eo esset exceptus hospicio. Dionysius verò cùm eum postea Lycurgus insequeretur, & is in mare fugisset, vbi eum Thetis humaniter excepit, dedit eam Thetidi: hæc filio, vt post mortem illius ossa in ea reconderentur.

n κείροντες] Diximus etiam anteà, moris fuisse apud veteres, in luctu tonderi: hic amplius dicitur, comas detonsas ab illis supra cadauer proijci, hunc honorem defuncto impartientibus. Has consuetudines pluribus persequutus est Adrianus Iunius in commentario de Coma, cap. 5.

o τὴν μὲν Σπερχειῷ] Achillea coma celebris est & peruulgata, tum quòd ad prolixitatem & densitatem, tum quòd ad venustatem: vt & apud Philostratum legimus, τὴν μὲν δὴ κόμην ἀμφιλαφῆ αὐτῷ (Ἀχιλλεῖ) φησὶν εἶναι, καὶ χρυσοῦ ἡδίω, καὶ εὐσχήμονα ὅπη καὶ ὅπως κινοίη αὐτὴν ἄνεμος, ἢ αὐτός, id est, comam illi attribuit spissam & vtraque manu prehensibilem auro venustiorem gratioremq; quocunq; aut vtcunq; agitaretur vel à vento vel ab ipso. Idem rursus alibi sparsam & prolixam cæsariem illi adhuc iuueni attribuit, ἐπικομῶντα καὶ ἀνεμώδη φέροντα. Eam autẽ Sperchio fluuio Thessaliæ Peleus pater Achillis hoc loco dicitur deuouisse pro illius reditu. Mos enim antiquus fuit, vt obseruant Interpretes, vt iuuenes ad ætatem vsq; consistentem comã nutrirent, subsequente deinde tempore patrijs eam fluminibus consecrabant, (quod etiam refert Pausanias in Atticis) tribuentes hunc honorem aquæ, vt alimoniæ parenti, vitæq; conseruatrici. vnde factum est, vt etiam fluuij κουροτρόφοι dicerentur: hinc liquidis tantùm rebus solent infantes ali: & esurientibus, si aquam biberint, fames sedari solet. Apud Philostratum etiam legimus, Memnonem Auroræ filium, Nilo comam suam vouisse. Statius in coma Farini lib. 3. Syluarum huius etiam Achillew comæ Sperchin sacratæ meminit. Hoc autem Achillis factum imitatus est Alexander in funere Hephæstionis, vt refert Plutarchus. Antoninus hoc stultè etiam voluit æmulari, quum ad Ilium Achillem ementiretur, vt Herodianus memorat.

p πυρκαϊὴν] Notandus est mos cremandi corpora, quod Græcis cum Aethiopibus fuit commune, vt item sequentia, boues videlicet, equos & canes, vinum & mel in rogum etiam imponere. Crudelitet autem fecit, & præter consuetudinem Achilles, qui duodecim hos iuuenes ad pyram mactauit: quod etiam damnauit Poeta, cùm dicit, κακὰ δὲ φρεσὶ μήδετο ἔργα. quod tamẽ Achilles humanitati reputat, vt partim etiam erat, quòd eos saltem rogo & sepultura non destituisset: itaque Hectorem se non rogo impositurum, sed canibus dilaniandum præbiturum comminatur. Cæterùm quòd ad morem combutendi cadauera pertinet, is etiã Romanis fuit vsitatus: cur autem cadauera comburerentur, retulimus iam libro primo ex Eustathio & Rhodigino. Nunc notandum est quod Herodotus lib 3 refert, Persas & Aegyptios nefas putauisse mortuos comburere. Nam Persæ, inquit, ignem Deum existimant. Quare non iustum esse dicunt humanum cadauer offerre Deo. Aegyptij verò persuasum habent, ignem animatã quandam esse beluam, quæ omnia quæ nanciscitur, deuorat & consumit: at cùm est expleta, ipsam, & quæ ab ea vorata sunt, vnà emori, & propterea nec cremare, nec beluis offerre corpora, vt aliæ pleræq; nationes, Aegyptij statuerunt: sed ea condire, ne à vermibus consumi possent. Hæc ille. Sed Heraclitus contrà dicet, in ignem resolui debere omnia corpora, quem omnium rerum constituit initium: sed Tales adnbrui illa volet, quo possint humiditate resolui. nam aquæ principium rerum tribuit.

q ῥοδόεντι δὲ χρῖεν ἐλαίῳ] Intellexit etiam Homerus olea ex corporibus extrahi, vt hoc loco ex rosa: quod, vt & insignia multa alia, docet hodie ars Chymicorum. Vtinam illa tot careret fraudulentis artificibus, & æquius paulo de ea iudicium homines nostri ferrent, vt à genuina facie laruas distinguerent.

r εὐρὺν ἀγῶνα] Post funus absolutum Græcis fuit moris gymnica certamina & equestria celebrare in defuncti memoriam: vt hoc loco vides, vbi Achilles illa instituit omni genere præmij pro genere certaminis proposito. His comparanda sunt diligenter ea quæ Virgilius Aeneid. 5. scribit, & Papinius 6. Thebaidos, Aeneidi non cedentis. Romani hoc etiam obseruârunt, funebresque ludos appellabant, qui plerunque erant gladiatorij: sed & munera etiam populo distribuebant, vt notat Alex. lib. 3.

a Ἀντίλοχ᾽ ἤτοι μέν σε νέον] Non sine causa Nestor ἱππηλάτα dicitur, vt qui eorum moderationem apprimè calleat: quod hac oratione docet, qua filio suo Antilocho currum in hoc equestri certamine regendi modum præcipit. Is in cauta metæ flexione consistit, quàm describit, ad eamq; non tam celeritatem equorum, quàm industriam requiri docet.

† μῆτί γε δρυτόμος] Hinc videre licet, quantò pluris sit faciendum consilium, quàm robur. qua de re aliàs à nobis satis copiosè dictum est, quanquam hoc loco non tam intelligamus consilium illud, quod in rerum deliberatione nuda versatur, quàm de practica prudentia, quâ rectè quilibet artifex, quod suæ est artis, facit, puta lignarius vel carpentarius in lignorum dolatione aut expolitione prudenter magis quàm robustè versatur: sic nautæ in nauis moderatione, & aurigæ in equorum regimine. Ouidus:

Arte citæ veloq; rates, remoq; reguntur, *Arte leues currus*, &c.

Cætera quæ sequuntur, longa non egent explicatione. Notandum autem erit in contentione Idomenei & Oilei, quàm celebres eiusmodi conuentus vix dissidijs careant, quod item in Menelao & Antilocho meliùs videbitur: vbi adhuc obseruatione digna Antilochi prudentia, qua patrem retulit. Cùm enim iunior esset Menelao, quem tamē ipse in equestri certamine præuerterat, præmium illi lubenter cedit: quo facto digniorem se eodem præmio reddidit, adeò vt illud Menelaus recusârit, iuuenis prudentiam admiratus, quæ annos anteuertebat: proinde ne superbus existimaretur, Antilochum præmio non defraudat. Veniet etiam in partem præmiorum Nestor licet non certârit, quo labore illum senectus eximebat, tantus est illius sapientiæ honor habitus: vbi per occasionem Nestor iuuenilia sua facinora recensebit. Illud etiam erit obseruandum, quod victis etiam præmia fuerunt distributa, sed inferiora illis quæ victoribus donabantur. Illud etiam Epei prætereundum non erit, qui cùm pugil esset præstantissimus, tamen ad bellum cæteris erat deterior. In sagittarum autem certamine, vbi de sortibus Poeta loquitur, videndum erit quod nos suprà lib. 3. de earum vsu annotauimus. Cæterùm sequentia satis erunt Lectori facilia, & nos breuitatem consectari multis de causis cogimur: quàm aliàs, Deo dante, prolixitate non omnino pœnitenda pensabimus.

FINIS LIBRI XXIII. HOM. ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ω. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΖΕΥΣ κελεύσας Ἕκτορος Θέτιν πρὸς Ἀχιλλέα πέμπει, ὅπως ἀποδῷ τοῦ ἥρωος τὸ σῶμα· Ἶριν δὲ πρὸς Πρίαμον, ὅπως λύτρα κομίσας Ἀχιλλεῖ, τὸν νεκρὸν τοῦ παιδὸς ἀπολάβοι. ὁ δὲ προπεμφθεὶς ὑπὸ Ἑρμοῦ, κοιμίσαντος τοὺς Ἑλληνικοὺς φύλακας, παραγίνεται πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, καὶ ἱκετεύσας αὐτὸν ἀπολαμβάνει τὸν υἱὸν καὶ ἀνακομίσας εἰς τὴν πόλιν, θάπτει, καὶ ἐπ' αὐτῷ δαῖτας ἄγει.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Ω, Πρίαμος νέκυν υἷα λαβὼν, γέρα δῶκεν Ἀχιλλεῖ.

Ἄλλη.

Ἕκτορος λύτρα.

ARGVMENTVM VIGESIMIQVARTI LIBRI *Homeri Iliadis.*

IVPITER curam habēs Hectoris, Thetim ad Achillem mittit, vt reddat Herois corpus: Irim autem ad Priamum, vt redemptionis præmia portans Achilli, cadauer sibi recipiat. Hic autem deductus à Mercurio, qui sopiuerat Græcos custodes, accedit ad Achillem, & precans ipsum, accipit filium & reportans ad ciuitatem, sepelit, & super ipso epulum constituit.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Ω, Priamus mortuum filium recipiens munera dedit Achilli.

Aliud.

Hectoris redemptoria munera.

ΛΥΤΟ δ' ἀγὼν, λαοὶ δὲ θοὰς ἐπὶ νῆας ἕκαστοι
Ἐσκίδνατ' ἰέναι. τοὶ μὲν δόρποιο μέδοντο
Ὕπνου τε γλυκεροῦ ταρπήμεναι· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Κλαῖε φίλου ἑτάρου μεμνημένος, οὐδέ μιν ὕπνος
Ἥρει πανδαμάτωρ, ἀλλ' ἐστρέφετ' ἔνθα καὶ ἔνθα,
Πατρόκλου ποθέων * ἀδροτῆτά τε καὶ μένος ἠΰ, (γρ. ἀνδροτῆτά τε)
Ἠδ' ὁπόσα τολύπευσε σὺν αὐτῷ, καὶ πάθεν ἄλγεα,
Ἀνδρῶν τε πτολέμους, ἀλεγεινά τε κύματα πείρων.
Τῶν μιμνησκόμενος, θαλερὸν κατὰ δάκρυον εἶβεν,
Ἄλλοτ' ἐπὶ πλευρὰς κατακείμενος, ἄλλοτε δ' αὖτε
Ὕπτιος, ἄλλοτε δὲ πρηνής· τότε δ' ὀρθὸς ἀναστὰς
Δινεύεσκ' ἀλύων παρὰ θῖν' ἁλός· οὐδέ μιν Ἠὼς
Φαινομένη λήθεσκεν ὑπεὶρ ἅλα τ' ἠϊόνας τε·
Ἀλλ' ὅγ' ἐπεὶ ζεύξειεν ὑφ' ἅρμασιν ὠκέας ἵππους,
Ἕκτορα δ' ἕλκεσθαι δησάσκετο δίφρου ὄπισθεν·
Τρὶς δ' ἐρύσας περὶ σῆμα Μενοιτιάδαο θανόντος,
(γρ. τὸν δ') Αὖτις ἐνὶ κλισίῃ παυέσκετο, * τὸν δέ δ' ἔασκεν
Ἐν κόνι ἐκτανύσας προπρηνέα. τοῖο δ' Ἀπόλλων
Πᾶσαν ἀεικείην ἄπεχε χροΐ, φῶτ' ἐλεαίρων
Καὶ τεθνηότα περ· περὶ δ' αἰγίδι πάντα κάλυπτε
Χρυσείῃ, ἵνα μή μιν ἀποδρύφοι ἑλκυστάζων.
Ὣς ὁ μὲν Ἕκτορα δῖον ἀείκιζεν μενεαίνων·
Τὸν δ' ἐλεαίρεσκον μάκαρες θεοὶ εἰσορόωντες,

DIMISSVM est aūt certamen: populi aūt veloces in naues singuli
Dispergebantur vt irent. hi q. cœnæ curam habebant,
Somnóque dulci vt fruerentur: at Achilles
Flebat, dilecti amici memor, neq. ipsum somnus
Cepit omnia domans: sed vertebatur huc & illuc,
Patrocli requirens vigorem & robur ingens,
Et quod peregerat cum ipso, & passus erat dolores,
Virorumq. bella periculosasq. vndas emensus:
Horum memor teneram lachrymam fundebat:
Aliquando in latera iacens, aliquando autem rursus
Supinus, aliquādo a. pronus: interdū a. rectus surgēs
Volutabat sese mœrēs ad littus maris: neq. ipsum Aurora
Apparens latebat supra mareq. littoraq:
Porrò hic postquā iunxisset sub currib. veloces equos:
Hectorem, vt traheretur, ligabat post currum:
Ter aūt raptans circa sepulchrū Menœtiade mortui,
Rursus in tentorio quiescebat. illum verò sinebat
In puluere extendens pronum. huius autem Apollo
Omnē turpitudinē semouit à corpore, virū miseratus
Etiam mortuum circumq. ęgide totum operuit
Aurea, vt non ipsum laniaret raptans.
Adeò hic quidē Hectorem indignè tractabat furēs:
Hunc autem miserabantur beati dij inspicientes:

Κλέ.

b Κλέψαι δ' ὀτρύνεσκον ἐΰσκοπον Ἀργειφόντην.
Ἔνθ' ἄλλοις μὲν πᾶσιν ἑήνδανεν, οὐδέ ποθ' Ἥρῃ,
Οὐδὲ Ποσειδάων', οὐδὲ γλαυκώπιδι κούρῃ·
Ἀλλ' ἔχον ὥς σφιν πρῶτον ἀπήχθετο Ἴλιος ἱρή,
Καὶ Πρίαμος καὶ λαὸς, Ἀλεξάνδρου ἕνεκ' ἄτης,
c Ὃς νείκεσσε θεὰς, ὅτε οἱ μέσσαυλον ἵκοντο,
Τὴν δ' ᾔνησ' ἥ οἱ πόρε μαχλοσύνην ἀλεγεινήν.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐκ τοῖο δυωδεκάτη γένετ' ἠώς,
Καὶ τότ' ἄρ' ἀθανάτοισι μετηύδα Φοῖβος Ἀπόλλων.
d Σχέτλιοί ἐστε θεοὶ, * δηλήμονες, οὔ νύ ποθ' ὑμῖν
Ἕκτωρ μηρί' ἔκηε βοῶν αἰγῶν τε τελείων;
Τὸν νῦν οὐκ ἔτλητε νέκυν περ ἐόντα σαῶσαι,
Ἥ τ' ἀλόχῳ ἰδέειν, καὶ μητέρι, καὶ τέκεϊ ᾧ,
Καὶ πατέρι Πριάμῳ, λαοῖσί τε, τοί κέ μιν ὦκα
Ἐν πυρὶ κήαιεν καὶ ἐπὶ κτέρεα κτερίσαιεν·
Ἀλλ' ὀλοῷ Ἀχιλῆϊ θεοὶ βούλεσθ' ἐπαρήγειν,
Ὧι οὔτ' ἂρ φρένες εἰσὶν ἐναίσιμοι, οὔτε νόημα
Γναμπτὸν ἐνὶ στήθεσσι· λέων δ' ὣς ἄγρια οἶδεν,
Ὅς τ' ἐπεὶ ἂρ μεγάλῃ τε βίῃ καὶ ἀγήνορι θυμῷ
Εἴξας εἶσ' ἐπὶ μῆλα βροτῶν, ἵνα δαῖτα λάβῃσιν·
Ὣς Ἀχιλεὺς ἔλεον μὲν ἀπώλεσεν, οὐδέ οἱ αἰδὼς
Γίνεται, ἥ τ' ἄνδρας μέγα σίνεται, ἠδ' ὀνίνησι.
Μέλλει * γάρ που τις καὶ φίλτερον ἄλλον ὀλέσσαι,
Ἠὲ κασίγνητον ὁμογάστριον, ἠὲ καὶ υἱόν.
Ἀλλ' ἤτοι κλαύσας καὶ ὀδυράμενος μεθέηκε.
Τλητὸν γὰρ μοῖραι θυμὸν θέσαν ἀνθρώποισιν.
Αὐτὰρ ὅγ' Ἕκτορα δῖον, ἐπεὶ φίλον ἦτορ ἀπηύρα,
Ἵππων ἐξάπτων, περὶ σῆμ' ἑτάροιο φίλοιο
Ἕλκει· οὐ μήν οἱ τό γε κάλλιον, οὐδέ τ' ἄμεινον,
Μὴ ἀγαθῷ περ ἐόντι νεμεσσηθῶμέν οἱ ἡμεῖς.
e Κωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν ἀεικίζει μενεαίνων.
Τὸν δὲ χολωσαμένη προσέφη λευκώλενος Ἥρη,
Εἴη κεν καὶ τοῦτο τεὸν ἔπος Ἀργυρότοξε,
Εἰ δὴ ὁμὴν Ἀχιλῆϊ καὶ Ἕκτορι θήσετε τιμήν.
Ἕκτωρ μὲν θνητός τε γυναῖκά τε θήσατο μαζόν·
Αὐτὰρ Ἀχιλλεύς ἐστι θεᾶς γόνος, ἣν ἐγὼ αὐτὴ
Θρέψά τε καὶ ἀτίτηλα, καὶ ἀνδρὶ πόρον παράκοιτιν
Πηλεῖ, ὃς περὶ κῆρι φίλος γένετ' ἀθανάτοισι·
f Πάντες δ' ἀντιάασθε θεοὶ γάμου. ἐν δὲ σὺ τοῖσι
Δαίνυ', ἔχων φόρμιγγα, κακῶν ἕταρ' αἰὲν ἄπιστε.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς
Ἥρη μὴ δὴ πάμπαν ἀποσκύδμαινε θεοῖσιν.
Οὐ μὲν γὰρ τιμή γε μί' ἔσσεται· ἀλλὰ καὶ Ἕκτωρ
Φίλτατος ἔσκε θεοῖσι βροτῶν οἳ ἐν Ἰλίῳ εἰσίν·
Ὣς γὰρ ἔμοιγ'· ἐπεὶ οὔτι φίλων ἡμάρτανε δώρων.
Οὐ γάρ μοι ποτὲ βωμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης,
Λοιβῆς τε κνίσσης τε. τὸ γὰρ λάχομεν γέρας ἡμεῖς.
Ἀλλ' ἤτοι κλέψαι μὲν ἐάσομεν· οὐδέ πῃ ἐστὶ
Λάθρη Ἀχιλλῆος θρασὺν Ἕκτορα. ἦ γάρ οἱ αἰεὶ
Μήτηρ παρμέμβλωκεν ὁμῶς νύκτας τε καὶ ἦμαρ·
g Ἀλλ' εἴ τις καλέσειε θεῶν Θέτιν ἆσσον ἐμεῖο,
Ὄφρα τί οἱ εἴπω πυκινὸν ἔπος, ὥς κεν Ἀχιλλεὺς
Δώρων ἐκ Πριάμοιο λάχῃ, ἀπό θ' Ἕκτορα λύσῃ.
Ὣς ἔφατ'. ὦρτο δὲ Ἶρις ἀελλόπος ἀγγελέουσα.
Μεσσηγὺς δὲ Σάμου τε καὶ Ἴμβρου παιπαλοέσσης
Ἔνθορε μείλανι πόντῳ, * ἐπεστονάχησε δὲ λίμνη.
Ἡ δὲ μολυβδαίνῃ ἰκέλη ἐς βυσσὸν ὄρουσεν,
Ἥ τε κατ' ἀγραύλοιο βοὸς κέρας ἐμβεβαυῖα,

Vt furaretur a. hortabatur bonũ speculatorẽ Mercur.
Tunc alijs q. omnib. placuit, nequaquã tamẽ Iunoni,
Neq. Neptuno, neq. cæsijs oculis puellæ: (crum,
Sed sic affecti erant, vt ipsis primũ odio erat iliũ sa-
Et Priamus, & populus, Alexãdri propter damnum,
Qui contẽpsit deas, quando eius ad tugurium uenerãt,
Hancq; laudauit quæ ei præbuit libidinem tristem.
Sed quando iam ab illo duodecima erat aurora,
Tum inter immortales locutus est illustris Apollo:
Improbi estis dij, noxij, nónne quondam vobis γρ. ζηλήμονες,
Hector crura cremauit boũ, caprarumq; integrarum?
Hũc iam nõ sustinetis etiã mortuũ existẽtem seruare,
Suæq; uxori ad videndum, & matri, & filio suo,
Et patri Priamo, populisq;, qui sanè ipsum mox
Igne vrerent, & iusta exequiarum persoluerent:
Sed pernicioso Achilli Dij vultis opitulari,
Cui neq. mens est laudabilis, neq. animus
Flexibilis in pectoribus: leo aũt veluti, agrestia sapit,
Qui postquam magno robori & superbo animo
Paruit, it ad oues hominum vt dapes accipiat:
Sic Achilles misericordiam q. perdidit, neq. ei pudor
Est, qui viros valdè lædit, atq. iuuat.
Potest enim fortè quis & chariorem alium amisisse. γρ. δὴ
Vel fratrem vterinum, vel etiam filium:
At profectò postquam fleuit & luxit, negligit.
Patientem n. Fata animum indiderunt hominibus,
At hic Hectora diuinum postq̃ charo corde priuauit,
Equis appendens circum sepulchrum socij dilecti
Trahit: non sanè ei hoc honestum, neq. vtile.
Caueat ne forti quamuis existẽti succẽseamus ei nos:
Insensibilem enim terram contumelia afficit furens.
Hunc autem irata allocuta est albiulna Iuno:
Esto & hoc tuum verbum Arcitenens,
Si iam parem Achilli & Hectori tribuitis honorem:
Hector q. mortalisq; mulierisq; suxit mammam:
Cæterùm Achilles est deæ proles, quam ego ipsa
Nutriuiq;, & delicatè educaui, & viro dedi uxorem
Peleo, qui in animo charus fuit immortalibus.
Omnes autem interfuistis dij nuptijs: interq; tu hos
Epulabaris gestãs citharã, ô malorũ sodalis sẽp pfide,
Hanc autem excipiens allocutus est nubicogus Iupiter:
Iuno, ne iam omnino irascere dijs:
Non quidem n. honor idem erit: attamẽ etiam Hector
Dilectissimus erat dijs inter homines qui in Ilio sunt.
Sic n. mihi qdem: nam nunq̃ chara prætermisit dona.
Non enim vnquã ara caruit conuiuio æquali,
Libamineq; nidoreq; hũc n. sortiti sumus honorẽ nos.
Sed certè furari q. omittamus, neq. vllo modo licet
Clam Achille audacem Hectora profectò n. ei semper
Mater adest simul noctesq; & dies.
Sed si quis vocet deorum Thetim prope me,
Vt aliquod ei dicam prudens verbum, vt Achilles
Dona à Priamo accipiat, atq; Hectora reddat.
Sic dixit: mota est verò Iris turbinipes nũciatura,
Inter autem Samumq; & Imbrum asperam
Insilijt nigro ponto, ingemuitq; stagnum. (lapsa est, γρ. ἐπεστονάχησε
Ipsa aũt glandulæ plumbeæ similis in profundum de-
Quæ in agrestis bouis cornu posita,

Ἔρχεται ὠμηστῇσιν ἐπ' ἰχθύσι κῆρα φέρουσα·
Εὗρε δ' ἐνὶ σπῆϊ γλαφυρῷ Θέτιν, ἀμφὶ δέ τ' ἄλλαι
Εἵαθ' ὁμηγερέες ἅλιαι θεαί· ἣ δ' ἐνὶ μέσσῃς
Κλαῖε μόρον οὗ παιδὸς ἀμύμονος, ὅς οἱ ἔμελλε
Φθίσεσθ' ἐν Τροίῃ ἐριβώλακι, τηλόθι πάτρης·
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη πόδας ὠκέα Ἶρις,
Ὄρσο Θέτι, καλέει Ζεὺς ἄφθιτα μήδεα εἰδώς.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα,
Τίπτέ με κεῖνος ἄνωγε μέγας θεός; αἰδέομαι δὲ
Μίσγεσθ' ἀθανάτοισιν, ἔχω δ' ἄχε' ἄκριτα θυμῷ.
Εἶμι μὲν οὐδ' ἅλιον ἔπος ἔσσεται, ὅ, ττι κεν εἴπῃ.
Ὣς ἄρα φωνήσασα, κάλυμμ' ἕλε δῖα θεάων
Κυάνεον, τοῦ δ' οὔ τι μελάντερον ἔπλετο ἔσθος·
Βῆ δ' ἰέναι, πρόσθεν δὲ ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις
Ἡγεῖτ'· ἀμφὶ δ' ἄρα σφι λιάζετο κῦμα θαλάσσης,
Ἀκτὴν δ' ἐξαναβᾶσαι, ἐς οὐρανὸν ἀϊχθήτην·
Εὗρον δ' εὐρύοπα Κρονίδην, περὶ δ' ἄλλοι ἅπαντες
Εἵαθ' ὁμηγερέες μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες·
Ἣ δ' ἄρα πὰρ Διὶ πατρὶ καθέζετο, εἶξε δ' Ἀθήνη·
*Ἥρη δὲ χρύσεον καλὸν δέπας ἐν χειρὶ θῆκε,
Καί ῥ' εὔφρην' ἐπέεσσι. Θέτις δ' ὤρεξε πιοῦσα.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Ἤλυθες Οὔλυμπόνδε θεὰ Θέτι κηδομένη περ,
Πένθος ἄλαστον ἔχουσα μετὰ φρεσίν· οἶδα καὶ αὐτός·
Ἀλλὰ καὶ ὧς ἐρέω τοῦ σ' εἵνεκα δεῦρο κάλεσσα.
Ἐννῆμαρ δὴ νεῖκος ἐν ἀθανάτοισιν ὄρωρεν
Ἕκτορος ἀμφὶ νέκυι, καὶ Ἀχιλλῆϊ πτολιπόρθῳ·
Κλέψαι δ' ὀτρύνεσκον ἐΰσκοπον Ἀργειφόντην,
κ. προτιάπτω, Αὐτὰρ ἐγὼ τόδε κῦδος Ἀχιλλῆϊ * προσάπτω,
Αἰδῶ καὶ φιλότητα τεὴν μετόπισθε φυλάσσων.
Αἶψα μάλ' ἐς στρατὸν ἐλθὲ, καὶ υἱεῖ σῷ ἐπίτειλον·
Σκύζεσθαί οἱ εἰπὲ θεοὺς, ἐμὲ δ' ἔξοχα πάντων
Ἀθανάτων κεχολῶσθαι, ὅτι φρεσὶ μαινομένῃσιν
Ἕκτορ' ἔχει παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν, οὐδ' ἀπέλυσεν·
Αἴ κέν πως ἐμέ τε δείσῃ ἀπό θ' Ἕκτορα λύσῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼ Πριάμῳ μεγαλήτορι Ἶριν ἐφήσω,
Λύσασθαι φίλον υἱὸν, ἰόντ' ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Δῶρα δ' Ἀχιλλῆϊ φερέμεν τά κε θυμὸν ἰήνῃ.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα·
Βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων ἀΐξασα.
Ἷξεν δ' ἐς κλισίην οὗ υἱέος, ἐν δ' ἄρα τόν γε
Εὗρ' ἁδινὰ στενάχοντα· φίλοι δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
Ἐσσυμένως ἐπένοντο, καὶ ἐντύνοντο ἄριστον·
Τοῖσι δ' ὄϊς λάσιος μέγας ἐν κλισίῃ ἱέρευτο.
Ἣ δὲ μάλ' ἄγχ' αὐτοῖο καθέζετο πότνια μήτηρ,
Χειρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Τέκνον ἐμὸν, τέο μέχρις ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων
Σὴν ἔδεαι κραδίην, μεμνημένος * οὐδέ τι σίτου,
κ. εὐνῆς Οὔτ' εὐνῆς; ἀγαθὸν δὲ γυναικί περ ἐν φιλότητι
Μίσγεσθ'. οὐ γάρ μοι δηρὸν βέῃ, ἀλλά τοι ἤδη
Ἄγχι παρέστηκεν θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή.
Ἀλλ' ἐμέθεν ξύνες ὦκα· Διὸς δέ τοι ἄγγελός εἰμι,
Σκύζεσθαί σοι φησὶ θεοὺς, ἓ δ' ἔξοχα πάντων
Ἀθανάτων κεχολῶσθαι, ὅτι φρεσὶ μαινομένῃσιν
Ἕκτορ' ἔχεις παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν, οὐδ' ἀπέλυσας.
Ἀλλ' ἄγε δὴ λῦσον, νεκροῖο δὲ δέξαι ἄποινα.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀ-
κ. ἄξειε, Τῇδ' εἴη ὃς ἄποινα φέροι, καὶ νεκρὸν * ἄγοιτο, (χιλλεύς,

Descendit crudiuoris piscibus mortem ferens.
Inuenit autem in specu caua Thetim, circumq́; aliæ
Sedebant frequētes marinæ deæ: hæc autem in medijs
Flebat fatum sui filij eximij, qui ei debebat
Perire in Troia fœcunda, longè à patria.
Propè verò stans, allocuta est pedibus velox Iris:
Surge Thetis, vocat te Iupiter ĩcorrupta cõsilia sciēs:
Huic autem respondit deinde dea Thetis argentipes:
Cúrnam me ille iubet venire magnus Deus? vereor.a.
Misceri ĩmortalib. habeo.a. dolores ĩnumeros animo,
Ibo quidem, neq; vanum verbũ erit quodcunq; dixe-
Sic fata, velum accepit diua dearum (rit.
Nigrum. hoc aũt nullum nigrius erat vestimentum.
Perrexit autem ire: antè verò ventipes velox Iris
Ibat, circumq́; ipsas dimouebatur vnda maris:
Littus autem ascendentes in cœlum festinarunt:
Inuenerunt autem latè videntem Saturnidem: cir-
cumq́; cæteri omnes
Sedebant simul cõgregati beati dij semper existentes.
Hæc aũt apud Iouem patrem sedit, cessitq́; Minerua:
Iuno.v. aureum pulchrum poculum in manu posuit,
Et exhilarauit verbis: Thetis.v. reddidit postq̃ bibit.
Inter hos.a. sermonē orsus est pater hominũq; deorũq;,
Venisti ad Olympum dea Thetis mœsta quamuis,
Luctũ intolerabilem habēs in mentibus, noui & ipse:
Veruntamē & sic dicam, cuius de gratia huc vocaui:
Nouem dies iam contentio inter immortales orta est
Hectoris ꝓpter cadauer, & Achillē vrbiũ euersorem:
Vt furaretur.a hortabātur bonũ speculatorē Mercu-
Verùm ego hanc gloriam Achilli defero, (rium,
Reuerentiam & amicitiam tuã deinceps conseruãs.
Cõfestim valdè ad exercitum ito, & filio tuo præcipe,
Irasci ei dic Deos: me autem præcipuè omnium
Immortalium iratum esse, quòd mentibus iracundis
Hectorē detinet apud naues curuis puppib. neq; red-
Si quo modo me vereaĩ, Hectoremq́; soluat. (didit,
Cæterùm ego Priamo magnanimo Irim mittam,
Vt redimat dilectũ filiũ profect⁹ ad naues Achiuorũ:
Dona autem Achilli ferat, quæ animum recreent.
Sic dixit, neq; renuit dea Thetis argentipes.
Descendit autem ab Olympi cacuminibus properãs,
Peruenitq́; ad tentorium sui filij, intus vtiq; hunc
Inuenit abundè suspirãtem. dilecti.a. circũ ipsum so-
Certatim laborabant, & parabant prandium. (cij
Illis verò ouis lanigera magna in tẽtorio mactata est:
Ipsa verò valdè prope ipsum sedit veneranda mater,
Manuq́; ipsum demulsit, verbumq́; dixit, & compel-
Fili mi quò vsq; flens & dolens (lauit:
Tuum arrodes cor, memor neq; cibi
Neq; cubilis? bonum verò mulieri in amore
Misceri: non enim mihi diu viues, sed tibi iam
Propè adest mors & fatum præpotens.
Sed me intellige ocyus, Iouis enim tibi nuncia sum:
Irasci tibi ait deos: seq; maximè omnium
Immortalium iratum esse: quòd mentibus furibũdis
Hectorem tenes apud naues rostratas, neq; dimisisti.
Sed agè iam dimitte, cadaueris q́; accipe præmia.
Hanc.v. excipiens allocutus est leuipes Achilles:
Huc veniat qui dona ferat, & cadauer abducat,

Εἰ δὴ

Εἰ δὴ πρόφρονι θυμῷ Ὀλύμπιος αὐτὸς ἀνώγει.
Ὣς οἵγ' ἐν νηῶν ἀγύρει μήτηρ τε καὶ υἱὸς
Πολλὰ πρὸς ἀλλήλους ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευον.
Ἶριν δ' ὤτρυνε Κρονίδης εἰς Ἴλιον ἱρήν,
Βάσκ' ἴθι Ἶρι ταχεῖα, λιποῦσ' ἕδος Οὐλύμποιο,
Ἄγγειλον Πριάμῳ μεγαλήτορι Ἴλιον εἴσω
Λύσασθαι φίλον υἱόν, ἰόντ' ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν·
Δῶρα δ' Ἀχιλλῆϊ φερέμεν τά κε θυμὸν ἰήνῃ,
Οἶον, μηδέ τις ἄλλος ἅμα Τρώων ἴτω ἀνήρ.
Κῆρυξ τίς οἱ ἕποιτο γεραίτερος, ὅς κ' ἰθύνοι
Ἡμιόνους καὶ ἅμαξαν εὔτροχον, ἠδὲ καὶ αὖτις
Νεκρὸν ἄγοι προτὶ ἄστυ, τὸν ἔκτανε δῖος Ἀχιλλεύς·
Μηδέ τί οἱ θάνατος μελέτω φρεσί, μηδέ τι τάρβος.
Τοῖον γάρ οἱ πομπὸν ὀπάσσομεν Ἀργειφόντην,
Ὅς ἄξει εἵως κεν ἄγων Ἀχιλῆϊ πελάσσῃ.
Αὐτὰρ ἐπὴν ἀγάγῃσιν ἔσω κλισίην Ἀχιλῆος,
Οὔτ' αὐτὸς κτενέει, ἀπό τ' ἄλλους πάντας ἐρύξει·
Οὔτε γάρ ἐστ' ἄφρων, οὔτ' ἄσκοπος, οὔτ' ἀλιτήμων
Ἀλλὰ μάλ' ἐνδυκέως ἱκέτεω πεφιδήσεται ἀνδρός.
Ὣς ἔφατ'· ὦρτο δ' Ἶρις ἀελλόπος ἀγγελέουσα·
Ἷξεν δ' ἐς Πριάμοιο, κίχεν δ' ἐνοπήν τε γόον τε·
Παῖδες μὲν πατέρ' ἀμφὶ καθήμενοι ἔνδοθεν αὐλῆς
Δάκρυσιν εἵματ' ἔφυρον· ὁ δ' ἐν μέσσοισι γεραιὸς
Ἐντυπὰς ἐν χλαίνῃ κεκαλυμμένος· ἀμφὶ δὲ πολλὴ
Κόπρος ἔην κεφαλῇ τε καὶ αὐχένι τοῖο γέροντος,
Τήν ῥα κυλινδόμενος καταμήσατο χερσὶν ἑῇσι·
Θυγατέρες δ' ἀνὰ δώματ' ἰδὲ νυοὶ ὠδύροντο,
Τῶν μιμνησκόμεναι οἳ δὴ πολέες τε καὶ ἐσθλοὶ
Χερσὶν ὑπ' Ἀργείων κέατο ψυχὰς ὀλέσαντες.
Στῆ δὲ παρὰ Πρίαμον Διὸς ἄγγελος, ἠδὲ προσηύδα,
Τυτθὸν φθεγξαμένη· τὸν δὲ τρόμος ἔλλαβε γυῖα.
Θάρσει Δαρδανίδη Πρίαμε φρεσί, μηδέ τι τάρβει.
Οὐ μὲν γάρ τοι ἐγὼ κακὸν ὀσσομένη τόδ' ἱκάνω,
Ἀλλ' ἀγαθὰ φρονέουσα· Διὸς δέ τοι ἄγγελός εἰμι,
Ὅς σευ ἄνευθεν ἐὼν μέγα κήδεται ἠδ' ἐλεαίρει.
Λύσασθαί σ' ἐκέλευσεν Ὀλύμπιος Ἕκτορα δῖον,
Δῶρα δ' Ἀχιλλῆϊ φερέμεν τά κε θυμὸν ἰήνῃ,
Οἶον, μηδέ τις ἄλλος ἅμα Τρώων ἴτω ἀνήρ.
Κῆρυξ τίς τοι ἕποιτο γεραίτερος, ὅς κ' ἰθύνοι
Ἡμιόνους καὶ ἅμαξαν εὔτροχον, ἠδὲ καὶ αὖτις
Νεκρὸν ἄγοι προτὶ ἄστυ, τὸν ἔκτανε δῖος Ἀχιλλεύς·
Μηδέ τί τοι θάνατος μελέτω φρεσί, μηδέ τι τάρβος.
Τοῖος γάρ τοι πομπὸς ἅμ' ἕψεται Ἀργειφόντης,
Ὅς σ' ἄξει εἵως κεν ἄγων Ἀχιλῆϊ πελάσσῃ·
Αὐτὰρ ἐπὴν ἀγάγῃσιν ἔσω κλισίην Ἀχιλῆος,
Οὔτ' αὐτὸς κτενέει, ἀπό τ' ἄλλους πάντας ἐρύξει·
Οὔτε γάρ ἐστ' ἄφρων, οὔτ' ἄσκοπος, οὔτ' ἀλιτήμων·
Ἀλλὰ μάλ' ἐνδυκέως ἱκέτεω πεφιδήσεται ἀνδρός.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη πόδας ὠκέα Ἶρις·
Αὐτὰρ ὅγ' υἷας ἅμαξαν εὔτροχον ἡμιονείην
Ὁπλίσαι ἠνώγει, πείρινθα δὲ δῆσαι ἐπ' αὐτῆς.
Αὐτὸς δ' ἐς θάλαμον κατεβήσετο κηώεντα,
Κέδρινον, ὑψόροφον, ὃς γλήνεα πολλὰ κεχάνδει·
Ἐς δ' ἄλοχον Ἑκάβην ἐκαλέσσατο, φώνησέν τε,
Δαιμονίη, Διόθεν μοι Ὀλύμπιος ἄγγελος ἦλθε
Λύσασθαι φίλον υἱόν, ἰόντ' ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Δῶρα δ' Ἀχιλλῆϊ φερέμεν τά κε θυμὸν ἰήνῃ.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπέ, τί τοι φρεσὶν εἴδεται εἶναι;

Siquidem volenti animo Olympius ipse iussit.
Sic hi in nauium congregatione materq; & filius
Multa inter se verba veloci a dicebant.
Irim verò impulit Saturnides ad Ilium sacrum:
Vade agè Iri velox, linquens sedem Olympi,
Nuncia Priamo magnanimo Ilium intra,
Vt redimat charum filium iens ad naues Achiuorũ:
Donaq; Achilli ferat quæ animum recreent,
Solus neq; quis alius τῶν Troianorum eat vir:
Præco aliquis eum sequatur senior, qui dirigat κ' ἰθύνοι
Mulos & currum volubilem, atq; rursus
Cadauer reducat ad vrbẽ, quod interfecit diu' Achilles:
Non autem ei mors curæ sit mentibus, neq; terror:
Ipsum enim ei ducem via dabimus Mercurium,
Qui ducet donec ducendo Achilli appropinquet.
At postquam duxerit intra tentorium Achillis,
Neq; ipse interficiet, aliosq; omnes prohibebit.
Non enim est insipiens, neque inconsideratus, neque scelestus:
Sed valdè accuratè supplici parcet viro.
Sic dixit: ruitq; Iris turbinipes nunciatura.
Venit.a. ad Priami ædes, reperitq; clamoremq; luctumq;
Filij quidem patrem circumsedentes in aula,
Lacrymis vestes rigabant, ipse verò in medijs senex
Obuolutim toga tectus: circumq; multa
Sordes erant caputq; & ceruicem huius senis,
Quas volutans superiecerat manibus suis.
Filiæ verò per ædes & nurus lamentabantur,
Illorum reminiscentes, qui tum multi & strenui
Manibus sub Argiuorum iacebant vita priuati.
Stetit.a. apud Priamum Iouis nuncia, & allocuta est,
Paucis dicens (huius enim tremor occupabat artus)
Cõfide Dardanide Priame mẽtibus, neq; formida:
Non enim tibi ego malum nunciatura huc venio,
Sed bona cogitans: Iouis autem tibi nuncia adsum,
Qui tui procul existẽs magnã curã habet & miseretur.
Redimere te iussit Olympius Hectora diuum:
Dona autem Achilli ferre quæ animum exhilarent,
Solum, neq; aliquis simul Troianorum eat vir:
Præco aliquis te sequatur senior qui regat
Mulos & currum volubilem, atque
Mortuũ reducat ad vrbẽ, quẽ interfecit diuus Achilles:
Neq; tibi mors curæ sit mentibus, neq; metus.
Talis enim te dux via comitabitur Mercurius,
Qui te ducet, quousq; ducendo Achilli appropinquet.
At postquàm duxerit intra tentorium Achillis,
Neq; interficiet, atq; alios omnes inhibebit,
Neq; enim est demẽs, neq; inconsideratus, neq; impius,
Sed valdè studiosè supplici parcet viro.
Hæc quidem sic fata abijt pedibus velox Iris:
At hic filios currum aptè se voluentem mulorum
Apparare iubet: alueumq; ligare in ipso:
Ipse autem in thalamum descendit odoratum,
Cedrinũ, excelsum, qui visu digna multa cõtinebat,
Intrò.a. vxorem Hecubam vocauit, dixitq;
Infelix, à Ioue mihi Olympius nuncius venit,
Vt liberem charũ filiũ profectus ad naues Achiuorũ:
Donaq; Achilli feram, quæ animum oblectent.
Sed agè mihi hoc dic, quid tibi in mẽtib. videtur esse?

Αἰνῶς γάρ μ' αὐτόν γε μένος καὶ θυμὸς ἀνώγει,
Κεῖσ' ἰέναι ἐπὶ νῆας ἔσω στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν.
Ὣς φάτο, κώκυσεν δὲ γυνὴ, καὶ ἀμείβετο μύθῳ,
Ὤ μοι, πῇ δή τοι φρένες οἴχονθ' ᾗς τὸ πάρος περ
Ἔκλε' ἐπ' ἀνθρώπους ξείνους ἠδ' οἷσιν ἀνάσσεις;
Πῶς ἐθέλεις ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν ἐλθέμεν οἶος,
Ἀνδρὸς ἐς ὀφθαλμοὺς ὅς τοι πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς
Υἷας ἐξενάριξε; σιδήρειόν νύ τοι ἦτορ·
Εἰ γάρ σ' αἱρήσει καὶ ἐσόψεται ὀφθαλμοῖσιν
Ὠμηστὴς καὶ ἄπιστος ἀνὴρ ὅδε, οὔ σ' ἐλεήσει,
Οὐδέ τι σ' αἰδέσεται. νῦν δὲ κλαίωμεν ἄνευθεν
Ἥμενοι ἐν μεγάρῳ· τῷ δ' ὥς ποθι Μοῖρα κραταιὴ
Γιγνομένῳ ἐπένησε λίνῳ, ὅτε μιν τέκον αὐτὴ,
Ἀργίποδας κύνας ἆσαι ἑῶν ἀπάνευθε τοκήων,
Ἀνδρὶ παρὰ κρατερῷ, τοῦ ἐγὼ μέσον ἧπαρ ἔχοιμι
Ἐσθέμεναι προσφῦσα· τότ' ἄντιτα ἔργα γένοιτο
γρ. ὑπὸ κυν. Παιδὸς ἐμοῦ· ἐπεὶ οὔ ἑ κακιζόμενόν γε κατέκτα,
Ἀλλὰ πρὸ Τρώων καὶ Τρωϊάδων βαθυκόλπων
Ἑσταότ', οὔτε φόβου μεμνημένον οὔτ' ἀλεωρῆς.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε γέρων Πρίαμος θεοειδής,
Μή μ' ἐθέλοντ' ἰέναι κατερύκανε, μηδέ μοι αὐτὴ
Ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλευ· οὐδέ με πείσεις.
Εἰ μὲν γάρ τίς μ' ἄλλος ἐπιχθονίων ἐκέλευεν,
γρ. Οἳ οἱ Ἢ* οἳ μάντιές εἰσι, θυοσκόοι, ἢ ἱερῆες,
Ψεῦδός κεν φαῖμεν, καὶ νοσφιζοίμεθα μᾶλλον·
Νῦν δ' αὐτὸς γὰρ ἄκουσα θεοῦ καὶ ἐσέδρακον ἄντην,
γρ. ἁλίη ὁδὸς ἔσσ'. Εἶμι, καὶ οὐχ* ἅλιον ἔπος ἔσσεται. εἰ δέ μοι αἶσα
Τεθνάμεναι παρὰ νηυσὶν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Βούλομαι. αὐτίκα γάρ με κατακτείνειεν Ἀχιλλεὺς,
Ἀγκὰς ἑλόντ' ἐμὸν υἱὸν, ἐπὴν γόου ἐξ ἔρον εἵην.
Ἦ, καὶ φωριαμῶν ἐπιθήματα κάλ' ἀνέῳγεν.
Ἔνθεν δώδεκα μὲν περικαλλέας ἔξελε πέπλους,
Δώδεκα δ' ἁπλοΐδας χλαίνας, τόσσους δὲ τάπητας,
Τόσσα δὲ φάρεα καλὰ, τόσους δ' ἐπὶ τοῖσι χιτῶνας.
Χρυσοῦ δὲ στήσας ἔφερεν δέκα πάντα τάλαντα·
Ἐκ δὲ δύ' αἴθωνας τρίποδας, πίσυρας δὲ λέβητας,
Ἐκ δὲ δέπας περικαλλὲς, ὅ οἱ Θρῇκες πόρον ἄνδρες
γρ. Ἐξεσίην δή *Ἐξεσίην ἐλθόντι, μέγα κτέρας, οὐδέ νυ τοῦ περ
Φείσατ' ἐνὶ μεγάροις ὁ γέρων· πέρι δ' ἤθελε θυμῷ
Λύσασθαι φίλον υἱόν. ὁ δὲ Τρῶας μὲν ἅπαντας
Αἰθούσης ἀπέεργεν, ἔπεσσ' αἰσχροῖσιν ἐνίσσων,
Ἔρρετε λωβητῆρες, ἐλεγχέες· οὔ νυ καὶ ὑμῖν
Οἴκοι ἔνεστι γόος, ὅτι μ' ἤλθετε κηδήσοντες;
Ἦ οὔνεσθ' ὅτι μοι Κρονίδης Ζεὺς ἄλγε' ἔδωκε,
Παῖδ' ὀλέσαι τὸν ἄριστον; ἀτὰρ γνώσεσθε καὶ ὔμμες.
Ῥηΐτεροι γὰρ μᾶλλον Ἀχαιοῖσιν δὴ ἔσεσθε
Κείνου τεθνηῶτος ἐναιρέμεν· αὐτὰρ ἔγωγε,
Πρὶν ἀλαπαζομένην τε πόλιν κεραϊζομένην τε
Ὀφθαλμοῖσιν ἰδεῖν, βαίην δόμον Ἄϊδος εἴσω.
Ἦ, καὶ σκηπανίῳ δίεπ' ἀνέρας· οἱ δ' ἴσαν ἔξω,
Σπερχομένοιο γέροντος. ὁ δ' υἱάσιν οἷσιν ὁμόκλα,
Νεικείων, Ἕλενόν τε, Πάριν τ', Ἀγάθωνά τε δῖον,
Πάμμονά τ', Ἀντίφονόν τε, βοὴν ἀγαθόν τε Πολίτην,
Δηΐφοβόν τε, καὶ Ἱππόθοον, καὶ δῖον Ἀγαυόν·
Ἐννέα τοῖς ὁ γεραιὸς ὁμοκλήσας ἐκέλευε,
Σπεύσατέ μοι κακὰ τέκνα κατηφόνες· αἴθ' ἅμα πάντες
Ἕκτορος ὠφέλετ' ἀντὶ θοῇς ἐπὶ νηυσὶ πεφάσθαι.
Ὤ μοι ἐγὼ πανάποτμος, ἐπεὶ τέκον υἷας ἀρίστους

Valdè enim me ipsum quidē robur, & animus iubet
Illuc ire ad naues in exercitum latum Achiuorum.
Sic dixit: Lamētabat'.a. mulier, & respōdit verbo,
Hei mihi, quò iam tibi prudētia abyt, qua ante quidē
Clarebas inter homines hospites, & quibus imperas?
Quomodo vis in naues Achiuorum ire solus
Viri in conspectum, qui tibi multosq; & fortes
Filios interfecit? ferreum sanè tibi cor.
Si enim te capiet & inspiciet oculis
Crudelis & infidus vir iste, non te miserabitur,
Neq; te reuerebitur: nunc autem ploremus seorsum
Sedentes in regia: huic autem sic olim Parca potens
Nascenti neuit in lino, quando eum peperi ipsa,
Velocipedes canes vt satiaret suis procul à parentib•
Virū apud violētū: cuius ego mediū hepar vtinā posse
Comedere inhærens, tunc repensa opera fierent
Pro filio meo, quia non ipsum mala agentem occidit:
Sed pro Troianis & Troiadibus amplissimis
Stantem, neq; timoris memorem, neq; fugæ.
Hāc.a. rursus allocutus est senex Priamus diuinus:
Ne me volentem ire retine, neq; mihi ipsa
Auis in ædibus mala sis, neq; mihi persuadebis.
Siquidem aliquis alius terrestrium iuberet
Seu qui vates sunt aruspices, vel sacerdotes,
Mendacium.q. diceremus & abalienaremur magis:
Nunc aūt, ipse enim audiui deam & inspexi coràm,
Vado, & non vanus sermo erit: si autem mihi fatum
Mori apud naues Achiuorum ære tunicatorum,
Volo, mox enim me interficiet Achilles. (exemero.
Vlnis complectentē meū filiū postquā luct' desideriū
Dixit, & scriniorum opercula pulchra reserauit:
Hinc duodecim quidem perpulchros exemit peplos,
Duodecim etiam simplices chlænas: totidēq; tapetas,
Totidemq; pallia pulchra: totidem adhuc tunicas:
Auri autem ponderans tulit decem integra talēta,
Extulitq; duos fulgentes tripodes, quatuorq; lebetes:
Extulitq; poculū ꝑpulchrū qd' ei Thraces dederūt viri
In legationē profecto, magnum donum: neq; certè illi
Pepercit in ædibus senex: apprimè.n. cupiebat animo
Redimere dilectū filiū: hic aūt Troianos quidē omnes
A porticu prohibuit, verbis cōtumeliosis increpās:
Abite perditi, flagitiosi, nónne & vobis
Domi inest luctus? quid me venistis curaturi?
An paruipēditis ꝙ mihi Saturnides Iupiter dolores de
Filiū, vt perderē optimū? sed cognoscetis & vos. (dit,
Faciliores enim magis Achiuis iam eritis
Illo mortuo ad capiendum. aūt equidem
Antequam depopulatam vrbem euersamq;
Oculis videam, descendero domum Plutonis intrà.
Dixit, et sceptro insequebatur viros: hi aūt exibāt
Vrgente sene: isq; filios suos minaciter appellabat
Obiurgans Helenumq;, Parimq;, Agathonemq; diuū,
Pammonemq;, Antiphonumq;, in belloq; fortē Politē,
Deiphobumq;, & Hippothoum & diuum Agauum:
Nouem his senex vociferans imperabat:
Festinate mihi mali filij infames. vtinam simul omnes
Pro Hectore debuissetis velocib. in nauib. occubuisse,
Heu me miserum: quoniam genui filios optimos

Τροίῃ

Τροίῃ ἐν εὐρείῃ, τῶν δ' οὔτινά φημι λελεῖφθαι·
Μήστορά τ' ἀντίθεον, καὶ Τρωΐλον ἱππιοχάρμην,
Ἕκτορά θ', ὃς θεὸς ἔσκε μετ' ἀνδράσιν, οὐδὲ ἐῴκει
Ἀνδρός γε θνητοῦ πάϊς ἔμμεναι, ἀλλὰ θεοῖο.
Τοὺς μὲν ἀπώλεσ' Ἄρης, τὰ δ' ἐλέγχεα πάντα λέλει-(πται,
Ψεῦσταί τ' ὀρχησταί τε, χοροιτυπίῃσιν ἄριστοι,
Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων ἐπιδήμιοι ἁρπακτῆρες.
Οὐκ ἂν δή μοι ἄμαξαν *ἐφοπλίσσαιτε τάχιστα,
Ταῦτά τε πάντ' ἐπιθεῖτε, ἵνα πρήσσωμεν ὁδοῖο;
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα πατρὸς ὑποδείσαντες ὁμοκλὴν
Ἐκ μὲν ἄμαξαν ἄειραν ἐΰτροχον ἡμιονείην
Καλὴν, *πρωτοπαγῆ, πείρινθα δὲ δῆσαν ἐπ' αὐτῆς,
Κὰδ δ' ἀπὸ πασσαλόφιν ζυγὸν ᾕρεον ἡμιόνειον,
Πύξινον, *ὀμφαλόεν τ', εὖ οἰήκεσσιν ἀρηρός.
Ἐκ δ' ἔφερον ζυγόδεσμον ἅμα ζυγῷ *ἐννεάπηχυν,
Καὶ τὸ μὲν εὖ κατέθηκαν ἐϋξέστῳ ἐπὶ ῥυμῷ,
Πέζῃ ἔπι πρώτῃ, ἐπὶ δὲ κρίκον ἕστορι βάλλον,
Τρὶς δ' ἑκάτερθεν ἔδησαν ἐπ' ὀμφαλὸν, αὐτὰρ ἔπειτα
Ἑξείης κατέδησαν, ὑπὸ γλωχῖνα δ' ἔκαμψαν.
Ἐκ θαλάμου δὲ φέροντες ἐϋξέστης ἐπ' ἀπήνης
Νήεον Ἑκτορέης κεφαλῆς ἀπερείσι' ἄποινα.
Ζεῦξαν δ' ἡμιόνους κρατερώνυχας *ἐντεσιεργοὺς,
Τούς ῥά ποτε Πριάμῳ Μυσοὶ δόσαν ἀγλαὰ δῶρα,
Ἵππους δὲ Πριάμῳ ὕπαγον ζυγὸν, οὓς ὁ γεραιὸς
Αὐτὸς ἔχων ἀτίταλλεν *ἐϋξέστῃ ἐπὶ φάτνῃ.
Τὼ μὲν ζευγνύσθην ἐν δώμασιν ὑψηλοῖσι
Κῆρυξ καὶ Πρίαμος, πυκινὰ φρεσὶ μήδε' ἔχοντες.
Ἀγχίμολον δέ σφ' ἦλθ' Ἑκάβη τετιηότι θυμῷ,
Οἶνον ἔχουσ' ἐν χειρὶ μελίφρονα δεξιτερῆφι,
Χρυσέῳ ἐν δέπαϊ, ὄφρα λείψαντε κιοίτην.
Στῆ δ' ἵππων προπάροιθεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Τῆ, σπεῖσον Διὶ πατρὶ, καὶ *εὔχεο οἴκαδ' ἱκέσθαι
Ἂψ ἐκ δυσμενέων ἀνδρῶν, ἐπεὶ ἄρ σέ γε θυμὸς
Ὀτρύνει ἐπὶ νῆας, ἐμεῖο μὲν οὐκ ἐθελούσης.
Ἀλλ' *εὔχευ σύ γ' ἔπειτα κελαινεφέϊ Κρονίωνι
Ἰδαίῳ, ὅς τε Τροίην κατὰ πᾶσαν ὁρᾶται·
Αἴτει δ' οἰωνὸν ταχὺν ἄγγελον, ὅς τέ οἱ αὐτῷ
Φίλτατος οἰωνῶν, καὶ εὖ κράτος ἐστὶ μέγιστον,
Δεξιὸν, ὄφρα μιν αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας,
Τῷ πίσυνος ἐπὶ νῆας ἴῃς Δαναῶν ταχυπώλων.
Εἰ δέ τοι οὐ δώσει ἑὸν ἄγγελον εὐρύοπα Ζεὺς,
Οὐκ ἂν ἔγωγέ σ' ἔπειτα ἐποτρύνουσα κελοίμην
Νῆας ἐπ' Ἀργείων ἰέναι μάλα περ μεμαῶτα.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη Πρίαμος θεοειδής,
Ὦ γύναι, οὐ μέν τοι τόδ' ἐφιεμένῃ ἀπιθήσω·
Ἐσθλὸν γὰρ Διὶ χεῖρας ἀνασχέμεν, αἴ κ' ἐλεήσῃ.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφίπολον ταμίην ὤτρυν' ὁ γεραιὸς
Χερσὶν ὕδωρ ἐπιχεῦαι ἀκήρατον· ἡ δὲ παρέστη
Χέρνιβον ἀμφίπολος πρόχοόν θ' ἅμα χερσὶν ἔχουσα.
Νιψάμενος δὲ κύπελλον ἐδέξατο ἧς ἀλόχοιο·
Εὔχετ' ἔπειτα στὰς μέσῳ ἕρκεϊ, λεῖβε δὲ οἶνον,
Οὐρανὸν εἰσανιδὼν, καὶ φωνήσας ἔπος ηὔδα,
Ζεῦ πάτερ Ἴδηθεν μεδέων, κύδιστε, μέγιστε,
Δός μ' ἐς Ἀχιλλῆος φίλον ἐλθεῖν ἠδ' ἐλεεινόν·
Πέμψον δ' οἰωνὸν ταχὺν ἄγγελον, ὅς τε σοὶ αὐτῷ
Φίλτατος οἰωνῶν, καὶ εὖ κράτος ἐστὶ μέγιστον,
Δεξιὸν, ὄφρα μιν αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας,
Τῷ πίσυνος ἐπὶ νῆας ἴω Δαναῶν ταχυπώλων.

Troia in lata, quorum nullum puto reliquum esse,
Nestoraq́, pulchrum & Troilum equis pugnantem
Hectoraq́, qui deus erat inter viros, neq́ videbatur
Viri mortalis filius esse, sed Dei.
Hos quidẽ perdidit Mars. hi.v. culpãdi oẽs supersunt
Mendaces, saltatoresq́, choreis optimi,
Agnorum & hædorum publici raptores.
An ne tãdem mihi currum apparaueritis celerrimè, γρ. ἐφοπλίσσαιτε
Hacq́, omnia imponetis vt perficiam iter?
Sic dixit: hi verò patris timentes minas,
Currum.q. extulerunt bene rotatum, mulis actum,
Pulchrũ, nuper compactum arcamq́, ligarũt in ipso: γρ. πρωτοπαγέα,
Atq́, à paxillo iugum abstulerunt mulinum,
Buxinum, vmbilicosumq́, benè clauis aptatum: γρ. ὀμφαλόεν,
Extuleruntq́, lorũ temonis simul cũ iugo noue cubito-(rũ: γρ. ἐννεάπηχυν,
Et hoc benè deposuerunt perpolito in temone
Parte in prima: atq́, annulum passillo iniecerunt:
Ter.v. vtrinq́, ligarunt ad vmbilicum: at postea
Ordine alligarunt, subq́, angulum flexerunt:
E cubiculo autem ferentes pulchrum ad vehiculum
Accumularunt pro Hectoreo capite infinita dona:
Iunxerunt autem mulos validungulos subiugales, γρ. ἐντεσιεργούς,
Quos quõdam Priamo Mysi dederãt splẽdida dona:
Equos autem Priamo duxerunt sub iugũ, quos senex
Ipse habens nutriebat polito in præsepio: γρ. ἐϋξέστῃ
Hi quidem iungebantur in ædibus altis
Præco & Priamus prudẽtia mentib. cõsilia habentes:
Prope autem ipsos accessit Hecuba afflicto animo,
Vinum habens in manu dulce dextra,
Aureo in poculo, vt libantes abirent.
Stetit autem ante equos, verbumq́, dixit & compellauit:
Cape, liba Ioui patri, & precare vt domum redeas γρ. εὔχεο
Postliminiò ab inimicis viris, quoniam te animus
Impellit ad naues, me quidem non volente.
Sed supplica tu nigrarum nubium coactori Saturnio γρ. εὔχεο
Ideo, qui Troiam per totam conspicitur:
Pete autem alitem velocem nuncium (qui ipsi
Gratissimus inter alites, & cuius robur est maximũ)
Dextrum, vt eum ipse oculis percipiens
Hoc fretus ad naues eas Danaorum equitum:
Si autem tibi non dabit suũ nunciũ latesonãs Iupiter,
Non equidem te tum impellens iuberem
Naues ad Argiuorum ire, valdè licet cupidum.
Hanc.v. excipiẽs allocutus est Priamus diuiformis:
O uxor, non quidem tibi hoc præcipienti negabo.
Bonum enim Ioui man⁹ eleuare, si fortè misserebitur.
Dixit, & ancillam penus custodem iussit senex
Manibus aquam infundere puram: hæc.a. astitit
Peluim ancilla gutturniumq́, simul manibus tenens:
Lotus verò poculum accepit suæ uxoris,
Precatus est posteà stãs in medio atrio, libauitq́, vinũ
Cœlum inspiciens, & vociferans verbum locutus est:
Iupiter pater, ex Ida imperãs, gloriosissime, maxime,
Da me ad Achillis gratũ venire & miseratiõe dignũ:
Mitte autem alitem velocem nuncium, qui tibi ipsi
Dilectissimus iter alites, cuius fortitudo est maxima,
Dextrum, vt eum ipse oculis percipiens,
Hoc fretus in naues eam Danaorum equitum.

Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος. τοῦ δ' ἔκλυε μητίετα Ζεύς.
Αὐτίκα δ' αἰετὸν ἧκε τελειότατον πετεηνῶν,
Μόρφνον, θηρητῆρ', ὃν καὶ περκνὸν καλέουσιν.
Ὅσση δ' ὑψορόφοιο θύρη θαλάμοιο τέτυκται
Ἀνέρος ἀφνειοῖο, ἐϋκλήϊς ἀραρυῖα,
Τόσσ' ἄρα τοῦ ἑκάτερθεν ἔσαν πτερά. εἴσατο δέ σφι
γρ. δι' ἄσ Δεξιὸς ἀΐξας * ὑπὲρ ἄστεος. οἱ δὲ ἰδόντες
Γήθησαν, καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶ θυμὸς ἰάνθη.
Σπερχόμενος δ' ὁ γέρων ξεστοῦ ἐπεβήσετο δίφρου·
Ἐκ δ' ἔλασε προθύροιο καὶ αἰθούσης ἐριδούπου.
Πρόσθε μὲν ἡμίονοι ἕλκον τετράκυκλον ἀπήνην,
Τὰς Ἰδαῖος ἔλαυνε δαΐφρων· αὐτὰρ ὄπισθεν
Ἵπποι, τοὺς ὁ γέρων ἐφέπων μάστιγι κέλευε
Καρπαλίμως κατ' ἄστυ. φίλοι δ' ἅμα πάντες ἕποντο,
Πόλλ' ὀλοφυρόμενοι, ὡς εἰ θάνατόνδε κιόντα.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν πόλιος κατέβαν, πεδίον δ' ἀφίκοντο,
Οἱ μὲν ἄρ' ἄψορροι προτὶ Ἴλιον ἀπονέοντο
γρ. ζε. Ν', ἰε... Παῖδες καὶ γαμβροί· τὼ δ' οὐ λάθον εὐρύοπα * Ζῆν,
Ἐς πεδίον προφανέντε. ἰδὼν δ' ἐλέησε γέροντα,
Αἶψα δ' ἄρ' Ἑρμείαν υἱὸν φίλον ἀντίον ηὔδα,
Ἑρμεία, (σοὶ γάρ τε μάλιστά γε φίλτατόν ἐστιν
Ἀνδρὶ ἑταιρίσσαι, καί τ' ἔκλυες ᾧ κ' ἐθέλῃσθα)
Βάσκ' ἴθι, καὶ Πρίαμον κοίλας ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν
Ὣς ἄγαγ', ὡς μήτ' ἄρ τις ἴδῃ, μήτ' ἄρ τε νοήσῃ
Τῶν ἄλλων Δαναῶν, πρὶν Πηλείωνάδ' ἱκέσθαι.
Ὣς ἔφατ'. οὐδ' ἀπίθησε διάκτορος ἀργειφόντης·
Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Ἀμβρόσια, χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν,
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν, ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο·
Εἵλετο δὲ ῥάβδον, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.
Τὴν μετὰ χερσὶν ἔχων πέτετο κρατὺς ἀργειφόντης·
Αἶψα δ' ἄρα Τροίην τε καὶ Ἑλλήσποντον ἵκανε.
Βῆ δ' ἰέναι κούρῳ αἰσυμνητῆρι ἐοικὼς,
Πρῶτον ὑπηνήτῃ, τοῦ περ χαριεστάτη ἥβη.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν μέγα σῆμα παρὲξ Ἴλοιο ἔλασσαν,
Στῆσαν ἄρ' ἡμιόνους τε καὶ ἵππους, ὄφρα πίοιεν
Ἐν ποταμῷ· δὴ γὰρ καὶ ἐπὶ κνέφας ἤλυθε γαῖαν·
Τὸν δ' ἐξ ἀγχιμόλοιο ἰδὼν ἐφράσσατο κῆρυξ
Ἑρμείαν, ποτὶ δὲ Πρίαμον φάτο, φώνησέν τε,
Φράζεο Δαρδανίδη, φραδέος νόου ἔργα τέ-
τυκται·
Ἄνδρ' ὁρόω, τάχα δ' ἄμμε διαρραίσεσθαι ὀΐω.
Ἀλλ' ἄγε δὴ φεύγωμεν ἐφ' ἵππων, ἤ μιν ἔπειτα
Γούνων ἁψάμενοι λιτανεύσομεν, αἴ κ' ἐλεήσῃ.
Ὣς φάτο. σὺν δὲ γέροντι νόος χύτο, δείδιε δ' αἰνῶς·
Ὀρθαὶ δὲ τρίχες ἔσταν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι.
Στῆ δὲ ταφών· αὐτὸς δ' ἐριούνιος ἐγγύθεν ἐλθὼν,
Χεῖρα γέροντος ἑλὼν, ἐξείρετο καὶ προσέειπε,
Πῇ πάτερ ὧδ' ἵππους τε καὶ ἡμιόνους ἰθύνεις
Νύκτα δι' ἀμβροσίην, ὅτε θ' εὕδουσι βροτοὶ ἄλλοι;
Οὐδὲ σύ γ' ἔδεισας μένεα πνείοντας Ἀχαιοὺς,
Οἵ τοι δυσμενέες καὶ ἀνάρσιοι ἐγγὺς ἔασιν;
Τῶν εἴ τίς σε ἴδοιτο θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν
Τοσσάδ' ὀνείατ' ἄγοντα, τίς ἂν δή τοι νόος εἴη;
Οὔτ' αὐτὸς νέος ἐσσὶ, γέρων δέ τοι οὗτος ὀπηδεῖ,
γρ. ἀπαμύ... Ἄνδρ' * ἀπαμυνάσθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ.
γρ. καὶ δέ κεν Ἀλλ' ἐγὼ οὐδέν σε ῥέξω κακόν, * ἀλλά κεν ἄλλον
Σεῦ ἀπαλεξήσαιμι· φίλῳ δέ σε πατρὶ ἐΐσκω.

Sic dixit precans: hunc autem audiuit consiliarius Iupiter:
Ilicò autem aquilam misit perfectissimam volucrum,
Nigram, venaticam, quam & Percnon vocant:
Quanta autem alti ianua cubiculi est
Viri diuitis, bene serata affabrè aptata:
Tanta huius vtrinque erant alæ, visaque est ipsis
Dextera ruens supra vrbem: hi autem videntes
Lætati sunt, & omnibus in præcordiis anim⁹ gauis' est.
Festinans autem senex politum conscendit currum,
Exegitque vestibulo & porticu valdè reboante:
Ante quidem muli trahebant quatuor rotarum currum,
Quas Idæus agebat peritus: sed ponè
Equi, quos senex regens flagello vrgebat
Statim per vrbem: amici autem simul omnes sequebantur,
Multum lugentes, tanquam ad mortem euntem.
Illi autem postquam vrbe descenderunt, ad campumque peruenerunt:
Hi quidem retrogradi ad Ilium redierunt
Filii & generi: hi vero non latuerunt latè videntem Iouem
In campo conspicui: vidensque misertus est senis.
Confestim autem Mercurium filium dilectum contra allocutus est:
Mercuri, (tibi enim præcipuè gratissimum est
Virum comitari, & potes exaudire quæcunque volueris)
Vade age, & Priamum cauas ad naues Achiuorum
Sic ducas, vt ne quis videat neque animaduertat
Aliorum Danaorum, antequam ad Pelidem perueneris.
Sic dixit, neque non paruit internuncius Mercurius:
Moxque sub pedibus ligauit pulchra talaria,
Immortalia, aurea, quæ ipsum ferebant et supra mare,
Et supra immensam terram simul cum flatu venti:
Accepit & virgam qua virorum oculos demulcet
Quorum vult: hos autem rursus & dormientes excitat:
Hanc in manibus tenens volauit fortis Mercurius:
Statim autem ad Troiam & Hellespontum peruenit.
Perrexit autem ire iuueni regio similis
Primùm pubescenti, cuius gratissima pubertas:
Hi vero postquam magnum sepulchrum Ili prætierunt,
Stiterunt mulosque & equos vt biberent
In fluuio. iam enim & crepusculum venerat super terram.
Hunc ex propinquo videns percepit præco
Mercurium: & ad Priamum locutus est, dixitque:
Considera Dardanide, prudentem animum res requirunt,
Virum video: citò autem nos perituros existimo.
Sed age iam fugiamus in equis, vel ipsum posteà
Genua prehendentes rogabimus, si fortè miserebitur.
Sic dixit: seni autem animus confusus est, timuitque valdè:
Recta autem coma steterunt in languentibus membris,
Stetitque attonitus: ipse autem Mercurius propè veniens,
Manum senis accipiens, interrogauit & allocutus est,
Quò pater, sic equos & mulos dirigis
Noctem per solitariam, quando dormiunt homines alii?
Neque tu timuisti robur spirantes Achiuos,
Qui tibi hostes & inimici propè sunt?
Quorum si quis te videat velocem per noctem nigram
Tot opes ducentem, quæ iam tibi mens esset?
Neque ipse iuuenis es: senex autem te hic sequitur,
Virum ad arcendum, quando aliquis prior infestârit.
Sed ego te non afficiam malo: imò alium
A te propulsarem: dilecto enim te patri adæquo.

Τὸν

Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής,
Οὕτω πῃ τάδε γ᾽ ἐστὶ φίλον τέκος ὡς ἀγορεύεις,
Ἀλλ᾽ ἔτι τις καὶ ἐμεῖο θεῶν ὑπερέσχεθε χεῖρα,
Ὅς μοι τοιόνδ᾽ ἧκεν ὁδοιπόρον ἀντιβολῆσαι,
Αἴσιον, οἷος δὴ σὺ δέμας καὶ εἶδος ἀγητός,
Πέπνυσαί τε νόον, μακάρων δ᾽ ἐξ ἐσσὶ τοκήων.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε διάκτορος Ἀργειφόντης,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα γέρον κατὰ μοῖραν *ἔειπες.
Ἀλλ᾽ ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Ἠέ πῃ ἐκπέμπεις κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλὰ
Ἄνδρας ἐς ἀλλοδαπούς, ἵνα περ τάδε τοι σόα μίμνῃ;
Ἦ ἤδη πάντες καταλείπετε Ἴλιον ἱρὴν
Δειδιότες; τοῖος γὰρ ἀνὴρ ὤριστος ὄλωλε
Σὸς παῖς· οὐ μὲν γάρ τι μάχης ἐπεδεύετ᾽ Ἀχαιῶν.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής,
Τίς δὲ σύ ἐσσι φέριστε, τέων δ᾽ ἐξ ἐσσὶ τοκήων,
*Ὅς μοι καλὰ τὸν οἶτον ἀπότμου παιδὸς ἔνισπες;
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε διάκτορος Ἀργειφόντης,
Πειρᾷ ἐμεῖο γεραιὲ καὶ εἴρεαι Ἕκτορα δῖον.
Τὸν μὲν ἐγὼ μάλα πολλὰ μάχῃ ἔνι κυδιανείρῃ
Ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπα, καὶ εὖτ᾽ ἐπὶ νηυσὶν ἐλάσσας
Ἀργείους κτείνεσκε, δαΐζων ὀξέϊ χαλκῷ·
Ἡμεῖς δ᾽ ἑσταότες θαυμάζομεν· οὐ γὰρ Ἀχιλλεὺς
Εἴα μάρνασθαι, κεχολωμένος Ἀτρεΐωνι.
Τοῦ γὰρ ἐγὼ θεράπων, μία δ᾽ ἤγαγε νηῦς εὐεργής·
Μυρμιδόνων δ᾽ ἔξ εἰμι· πατὴρ *δέ μοί ἐστι Πολύκτωρ·
Ἀφνειὸς μὲν ὅδ᾽ ἐστί, γέρων δὲ δὴ ὡς σύ περ ὧδε.
Ἓξ δέ οἱ υἷες ἔασιν, ἐγὼ δέ τοι ἕβδομός εἰμι·
Τῶν μέτα παλλόμενος κλήρῳ λάχον ἐνθάδ᾽ ἕπεσθαι.
Νῦν δ᾽ ἦλθον πεδίονδ᾽ ἀπὸ νηῶν· ἠῶθεν γὰρ
Θήσονται περὶ ἄστυ μάχην ἑλίκωπες Ἀχαιοί.
Ἀσχαλόωσι γὰρ οἵγε καθήμενοι, οὐδὲ δύνανται
Ἰσχέμεν ἐσσυμένους πολέμου βασιλῆες Ἀχαιῶν.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής,
Εἰ μὲν δὴ θεράπων Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος
Εἶς, ἄγε δή μοι πᾶσαν ἀληθείην κατάλεξον,
Ἦ ἔτι πὰρ νήεσσιν ἐμὸς πάϊς, ἦέ μιν ἤδη
Ἧσι κυσὶν μελεϊστὶ ταμὼν προὔθηκεν Ἀχιλλεύς.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε διάκτορος Ἀργειφόντης,
Ὦ γέρον, οὔπω τόνδε κύνες φάγον, οὐδ᾽ οἰωνοί·
Ἀλλ᾽ ἔτι κεῖνος κεῖται Ἀχιλλῆος παρὰ νηῒ
Αὔτως ἐν κλισίῃσι· δυωδεκάτη δέ οἱ ἠὼς
Κειμένῳ, οὐδέ τί οἱ χρὼς σήπεται, οὐδέ μιν εὐλαὶ
Ἔσθουσ᾽, αἵ ῥά τε φῶτας ἀρηϊφάτους κατέδουσιν.
Ἦ μέν μιν περὶ σῆμα ἑοῦ ἑτάροιο φίλοιο
Ἕλκει ἀκηδέστως, ἠὼς ὅτε δῖα φανείη·
Οὐδέ μιν αἰσχύνει. θηοῖό κεν αὐτὸς ἐπελθών,
Οἷον ἐερσήεις κεῖται, περὶ δ᾽ αἷμα νένιπται,
Οὐδέ ποθι μιαρός· σὺν δ᾽ ἕλκεα πάντα μέμυκεν,
Ὅσσ᾽ ἐτύπη· πολέες γὰρ ἐπ᾽ αὐτῷ χαλκὸν ἔλασσαν.
Ὥς τοι κήδονται μάκαρες θεοὶ υἷος ἑῆος,
Καὶ νέκυός περ ἐόντος· ἐπεί σφι φίλος περὶ κῆρι.
Ὣς φάτο· γήθησεν δ᾽ ὁ γέρων, καὶ ἀμείβετο μύθῳ,
Ὦ τέκος, ἦ ῥ᾽ ἀγαθὸν καὶ ἐναίσιμα δῶρα* διδοῦναι
Ἀθανάτοις· ἐπεὶ οὔποτ᾽ ἐμὸς πάϊς, εἴποτ᾽ ἔην γε,
Λήθετ᾽ ἐνὶ μεγάροισι θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι·
Τῷ οἱ *ἀπεμνήσαντο καὶ ἐν θανάτοιό περ αἴσῃ.
Ἀλλ᾽ ἄγε δὴ τόδε δέξαι ἐμεῦ πάρα καλὸν ἄλεισον·

Huic.a.respondit senex Priamus diuiformis,
Sic nimirùm hæc sunt dilecte fili,vt dicis:
Sed adhuc aliquis & me Deorum protegit manu,
Qui mihi talem misit viæ ducem obuiam fieri
Faustũ,qualis iam tu corpore & specie admirabilis,
Sapisq; animo,beatusq; es ex parentibus.
Hũc.a.rursus allocutus est internũcius Mercurius:
Ne iam hæc omnia senex pro decoro dixisti: χ. ἴσαις.
Sed agè mihi hoc dic & verè recense,
An aliquò mittis thesauros multos & preciosos
Viros ad alienigenas,vbi ij tibi salui maneant?
An iam omnes relinquitis Ilium sacrum
Timentes?tam enim vir optimus perijt (chiuũ.
Tuus filius:non enim pugna quicquã inferior erat A-
Huic.a.postea respondit senex Priamus diuinus,
Quis.v.tu es optime?quibusq; ex parentibus,
Qui mihi perfectè mortem infelicis filij dixisti? χ. ὅς
Hunc aũt rursus allocutus est nuncius Mercurius:
Tentas me senex;& interrogas super Hectore diuino:
Hunc quidem ego valdè sæpe in pugna gloriosa
Oculis vidi,& quando ad naues impellens
Arginos interficiebat disrumpens acuto ære,
Nos.v.stantes mirabamur:non enim Achilles
Sinebat nos pugnare iratus Atridæ.
Huius.n.ego famul⁹:eademq; duxit nauis affabrè facta:
Ex Myrmidonibus enim sum:pater autẽ mihi est Polyctor: χ. δέ μοι
Diues.q.hic est:senex.a.iam sicut tu hic,
Sex.a.ei filij sunt,ego.a.septimus sum:
Cum his sortẽ iaciens,sorte assequut⁹ sum huc sequi.
Nunc.a.veni in campum à nauibus,manè enim
Facient circum vrbem pugnam fusci Achiui.
Dolent enim hi desidentes,neque possunt
Continere cupidos belli reges Achiuorum.
Huic.a.respondit postea senex Priamus diuiformis:
Siquidem iam famulus Pelidæ Achillis
Es,agè iam mihi omnem veritatem narra,
An adhuc apud naues est meus filius,an ipsum iam
Suis canibus membratim incidens proposuit Achilles
Hũc.a.rursus allocutus est internuncius Mercurius:
O senex nondum hunc canes ederunt,neq; aues,
Sed adhuc ille iacet Achillis apud nauem,
Neglectim in tentorijs:duodecimus.a.ei dies χ. Οὕτως
Iacẽti,neq; in aliquo ei corp⁹ putrescit,neq; ipsum ver χ. δὲ αἱ
Edunt,qui viros in bello interfectos cõsumunt. (mes
Certè quidẽ ipsum circa sepulchrum sui amici dilecti
Trahit imisericorditer,aurora quãdo diuĩa apparet,
Nõ tamẽ ipsum deturpat:mirareris & ipse supueniẽs
Qualiter roscid⁹ iaceat:circũ.a.sanguis ablutus est,
Neq; alicubi pollutus:at vulnera omnia cõclusa sunt,
Quæcũq; inflicta fuerãt:multi.n.ipsi ferrũ impegerũt
Sic tibi curant beati dij filium tuum, (nimo,
Et mortuũ licet existentẽ, quoniã ipsis char⁹ est ex a-
Sic dixit:gauisus est autem senex,& respõdit verbo
O fili,sanè bonum est & decentia dona dare χ. διδῶναι
Immortalib.quoniã nunq̃ meus filius siquãdo licebat
Oblitus est in ædib.suis deorum qui Olympũ habitãt,
Ideò eius recordati sunt,& in mortis licet fato. χ ἐπεμνή-σαντο
Sed agè iam hoc accipe à me pulchrum poculum:

Αὐτὸν

Αὐτόν τε ῥῦσαι, πέμψον δέ με σύν γε θεοῖσιν,
Ὄφρά κεν ἐς κλισίην Πηληϊάδεω ἀφίκωμαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε διάκτορος Ἀργειφόντης,
Πειρᾷ ἐμεῖο γεραιὲ νεωτέρου, οὐδέ με πείσεις,
γρ. ἀχιλῆος ἐχεσθ. Ὅς με κέλῃ σέο δῶρα παρὲξ Ἀχιλῆα δέχεσθαι
Τὸν μὲν ἐγὼ δείδοικα καὶ αἰδέομαι περὶ κῆρι
γρ. ζόων. Συλεύειν, μή μοί τι κακὸν μετόπισθε γένηται.
Σοὶ δ' ἂν ἐγὼ πομπὸς καί κε κλυτὸν Ἄργος ἱκοίμην,
Ἐνδυκέως ἐν νηῒ θοῇ ἢ πεζὸς ὁμαρτέων·
Οὐκ ἄν τίς τοι πομπὸν ὀνοσσάμενος μαχέσαιτο.
Ἦ, καὶ ἐπαΐξας ἐριούνιος ἅρμα καὶ ἵππους,
Καρπαλίμως μάστιγα καὶ ἡνία λάζετο χερσίν·
Ἐν δ' ἔπνευσ' ἵπποισι καὶ ἡμιόνοις μένος ἠΰ.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πύργους τε νεῶν καὶ τάφρον ἵκοντο,
Οἱ δὲ νέον περὶ δόρπα φυλακτῆρες πονέοντο,
Τοῖσι δ' ἐφ' ὕπνον ἔχευε διάκτορος Ἀργειφόντης
Πᾶσιν· ἄφαρ δ' ὤϊξε πύλας καὶ ἀπῶσεν ὀχῆας,
Ἐς δ' ἄγαγε Πρίαμόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρ' ἐπ' ἀπήνης,
Ἀλλ' ὅτε δὴ κλισίην Πηληϊάδεω ἀφίκοντο
Ὑψηλήν, τὴν Μυρμιδόνες ποίησαν ἄνακτι,
Δοῦρ' ἐλάτης κέρσαντες· ἀτὰρ καθύπερθεν ἔρεψαν,
Λαχνήεντ' ὄροφον λειμωνόθεν ἀμήσαντες.
Ἀμφὶ δέ οἱ μεγάλην αὐλὴν ποίησαν ἄνακτι
Σταυροῖσιν πυκινοῖσι· θύρην δ' ἔχε μοῦνος ἐπιβλὴς
γρ. ἐπιρρήσσεσκον. Εἰλάτινος, τὸν τρεῖς μὲν ἐπιρρήσσεσκον Ἀχαιοί,
Τρεῖς δ' ἀναοίγεσκον μεγάλην κληῗδα θυράων,
γρ. ἐπιρρήσσεσκε. Τῶν ἄλλων· Ἀχιλεὺς δ' ἄρ' ἐπιρρήσσεσκε καὶ οἶος.
Δή ῥα τόθ' Ἑρμείας ἐριούνιος ὤϊξε γέροντι,
Ἐς δ' ἄγαγε κλυτὰ δῶρα ποδώκεϊ Πηλείωνι.
Ἐξ ἵππων δ' ἀπέβαινεν ἐπὶ χθόνα, φώνησέν τε,
Ὦ γέρον, ἤτοι ἐγὼ θεὸς ἄμβροτος εἰλήλουθα
Ἑρμείας, σοὶ γάρ με πατὴρ ἅμα πομπὸν ὄπασσεν·
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼ πάλιν εἴσομαι, οὐδ' Ἀχιλῆος
Ὀφθαλμοὺς εἴσειμι· νεμεσσητὸν δέ κεν εἴη
Ἀθάνατον θεὸν ὧδε βροτοὺς ἀγαπαζέμεν ἄντην.
Τύνη δ' εἰσελθὼν λαβὲ γούνατα Πηλείωνος,
Καί μιν ὑπὲρ πατρὸς καὶ μητέρος ἠϋκόμοιο
Λίσσεο, καὶ τέκεος, ἵνα οἱ σὺν θυμὸν ὀρίνῃς.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη πρὸς μακρὸν Ὄλυμπον
Ἑρμείας. Πρίαμος δ' ἐξ ἵππων ἆλτο χαμᾶζε,
Ἰδαῖον δὲ κατ' αὖθι λίπεν· ὁ δὲ μίμνεν ἐρύκων
Ἵππους ἡμιόνους τε. γέρων δ' ἰθὺς κίεν οἴκου
Τῇ ῥ' Ἀχιλεὺς ἵζεσκε Διῒ φίλος, ἐν δέ μιν αὐτὸν
γρ. καθήατο. Εὗρ' ἕταροι δ' ἀπάνευθε καθείατο· τὼ δὲ δύ' οἴω
Ἥρως Αὐτομέδων τε καὶ Ἄλκιμος ὄζος Ἄρηος
Ποίπνυον παρεόντε (νέον δ' ἀπέληγεν ἐδωδῆς
Ἔσθων καὶ πίνων, ἔτι καὶ παρέκειτο τράπεζα)
Τοὺς δ' ἔλαθ' εἰσελθὼν Πρίαμος μέγας, ἄγχι δ' ἄρα στὰς
Χερσὶν Ἀχιλλῆος λάβε γούνατα, καὶ κύσε χεῖρας
Δεινὰς, ἀνδροφόνους, αἵ οἱ πολέας κτάνον υἷας,
Ὡς δ' ὅταν ἄνδρ' ἄτη πυκινὴ λάβῃ, ὅς τ' ἐνὶ πάτρῃ
Φῶτα κατακτείνας, ἄλλων ἐξίκετο δῆμον
γρ. ἴχε. Ἀνδρὸς ἐς ἀφνειοῦ, θάμβος δ' ἔχει εἰσορόωντας·
Ὣς Ἀχιλεὺς θάμβησεν ἰδὼν Πρίαμον θεοειδέα·
Θάμβησαν δὲ καὶ ἄλλοι, ἐς ἀλλήλους δὲ ἴδοντο.
Τὸν καὶ λισσόμενος Πρίαμος πρὸς μῦθον ἔειπε,
Μνῆσαι πατρὸς σοῖο θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
Τηλίκου ὥσπερ ἐγὼν, ὀλοῷ ἐπὶ γήραος οὐδῷ·

Ipsumq́ serua, & deduc me cum dijs,
Dum ad tentorium Pelidæ perueniam.
Hũc.a.rursus allocutus est internuncius Mercuri':
Tentas me senex iuniorem, neq́ mihi persuadebis:
Qui me iubes tua dona clam Achille suscipere:
Hunc quidem ego timeo & vereor in animo
Prædari, ne mihi malum in posterum fiat:
Tibi.a.ego comes etiam vsq́ inclytum Argos irem
Studiosè in naui veloci, aut pedester sequens:
Non aliquis tecum ducem me contemnens pugnaret.
Dixit, & irruens Mercurius in currum & equos,
Statim flagellum & habenas accepit manibus.
Inspirauit autem equis & mulis robur magnum.
Sed cũ iam ad turresq́ nauiũ & fossam peruenerũt.
Hi aũt tum primùm circa cœnas custodes laborabãt,
Illis somnum infudit internuncius Argicida
Omnibus, moxq́ aperuit portas & amouit vectes,
Introduxit Priamúmque & splendida dona in vehiculo,
Sed quando iam ad tentorium Pelidæ peruenerunt
Altum, quod Myrmidones fecerant regi,
Ligna abietis secantes: sed desuper cooperuerant.
Lanuginosum culmen ex prato metentes,
Circùm.a.ei magnam aulam fecerant regi
Furcis freq̃etibus: ianuam.a.continebat vnus obex
Abiegnus, quem tres quidem claudebant Achiui,
Tres.v.aperiebant magnum claustrum ianuarum,
Aliorũ nempe hominũ. Achil.v. claudebat etiã solus
Iam tunc Mercurius perutilis aperuit seni,
Introq́ duxit inclyta dona pedibus veloci Achilli.
Ex equis.v.descendit in terram, dixitq́,
O senex, certè ego deus immortalis veni
Mercurius: tibi enim me Iupiter simul ducẽ prabuit.
Sed certè equidem iterum discedam, neq́ Achillis
Oculos subibo. inuidiosum enim esset
Immortalem deum, sic mortales amare palàm:
Tu autem ingressus prehende genua Pelidæ,
Et ipsi per patrem & matrem benè comptam
Supplica & filium, vt ei animum commoueas.
Sic igitur fatus, abijt ad altum Olympum
Mercurius: Priamus autem ex equis desilijt humi,
Idæum autem illic reliquit: hic verò mansit retinens
Equos mulosq́: senex autem rectà iuit domum,
Vbi Achilles sedebat Ioui charus, intusq́ eum ipsum
Inuenit, socij autem seorsim sedebant: huicq́ duo soli
Heros Automedonq́ & Alcimus ramus Martis,
Ministrabant astantes (iamdudũ.a.abstinuerat cibo
Edens & bibens: adhuc etiam apposita erat mensa)
Hos latuit ingressus Priamus magnus: propè.v.stans
Manibus Achillis accepit genua: et osculatus est man'
Graues, homicidas, quæ ei multos interfecerãt filios:
Vt quando aliquẽ damnũ magnũ ceperit, q in patria
Viro interfecto, ad alium exiuit populum
Viri ad diuitis domum: stupor.a.habet inspicientes:
Sic Achilles stupuit videns Priamum diuiformem:
Stupueruntq́ & alij, ad inuicemq́ aspiciebant.
Huic & supplicans Priamus verbum dixit:
Recordare patris tui, ô dijs par Achilles,
Eiusdem ætatis vt ego in graui senectutis limine:

Καὶ

Καὶ μέν που κεῖνον περιναιέται * ἀμφὶς ἐόντες
Τείρουσ', οὐδέ τίς ἐστιν ἀρὴν καὶ λοιγὸν ἀμῦναι·
Ἀλλ' ἤτοι κεῖνός γε σέθεν ζώοντος ἀκούων,
Χαίρει τ' ἐν θυμῷ, ἐπί τ' ἔλπεται ἤματα πάντα
Ὄψεσθαι φίλον υἱὸν ἀπὸ Τροίηθεν ἰόντα·
Αὐτὰρ ἐγὼ πανάποτμος, ἐπεὶ τέκον υἷας ἀρίστους
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ, τῶν δ' οὔτινά φημι λελεῖφθαι.
Πεντήκοντά μοι ἦσαν, ὅτ' ἤλυθον υἷες Ἀχαιῶν·
Ἐννεακαίδεκα μέν μοι ἰῆς ἐκ νηδύος ἦσαν,
Τοὺς δ' ἄλλους μοι ἔτικτον ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκες·
Τῶν μὲν πολλῶν θοῦρος Ἄρης ὑπὸ γούνατ' ἔλυσεν·
Ὃς δέ μοι οἶος ἔην, εἴρυτο δὲ ἄστυ καὶ αὐτούς,
Τὸν σὺ πρῴην κτεῖνας ἀμυνόμενον περὶ πάτρης
Ἕκτορα· τοῦ νῦν εἵνεχ' ἱκάνω νῆας Ἀχαιῶν,
Λυσόμενος παρὰ σεῖο, φέρω δ' ἀπερείσι' ἄποινα.
Ἀλλ' αἰδεῖο θεοὺς Ἀχιλεῦ, αὐτόν τ' ἐλέησον,
Μνησάμενος σοῦ πατρός· ἐγὼ δ' ἐλεεινότερός περ,
Ἔτλην δ' οἷ' οὔπω τις ἐπιχθόνιος βροτὸς ἄλλος,
Ἀνδρὸς παιδοφόνοιο ποτὶ στόμα χεῖρ' ὀρέγεσθαι.
Ὣς φάτο. τῷ δ' ἄρα πατρὸς ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο,
Ἁψάμενος δ' ἄρα χειρὸς ἀπώσατο ἦκα γέροντα.
Τὼ δὲ μνησαμένω, ὁ μὲν Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο,
Κλαῖ' ἁδινά, προπάροιθε ποδῶν Ἀχιλῆος ἐλυσθείς·
Αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς κλαῖεν ἑὸν πατέρ', ἄλλοτε δ' αὖτε
Πάτροκλον· τῶν δὲ στοναχὴ κατὰ δώματ' ὀρώρει.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥα γόοιο τετάρπετο δῖος Ἀχιλλεύς,
Καί οἱ ἀπὸ πραπίδων ἦλθ' ἵμερος ἠδ' ἀπὸ γυίων,
Αὐτίκ' ἀπὸ θρόνου ὦρτο, γέροντα δὲ χειρὸς ἀνίστη,
Οἰκτείρων πολιόν τε κάρη πολιόν τε γένειον·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Ἆ δείλ', ἦ δὴ πολλὰ κάκ' ἄνσχεο σὸν κατὰ θυμόν.
Πῶς ἔτλης ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν ἐλθέμεν οἶος,
Ἀνδρὸς ἐς ὀφθαλμοὺς ὅς τοι πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς
Υἱέας ἐξενάριξα; σιδήρειόν νύ τοι ἦτορ.
Ἀλλ' ἄγε δὴ κατ' ἄρ' ἕζευ ἐπὶ θρόνου· ἄλγεα δ' ἔμπης
Ἐν θυμῷ κατακεῖσθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ.
Οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο.
Ὣς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι,
Ζώειν ἀχνυμένους· αὐτοὶ δέ τ' ἀκηδέες εἰσί.
Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει
Δώρων οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἑάων.
Ὧι μὲν καμμίξας δώῃ Ζεὺς τερπικέραυνος,
Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅ γε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ·
Ὧι δέ κε τῶν λυγρῶν δώῃ, λωβητὸν ἔθηκε·
Καί ἑ κακὴ βούβρωστις ἐπὶ χθόνα δῖαν ἐλαύνει·
Φοιτᾷ δ' οὔτε θεοῖσι τετιμένος οὔτε βροτοῖσιν.
Ὣς μὲν καὶ Πηλῆϊ θεοὶ δόσαν ἀγλαὰ δῶρα
Ἐκ γενετῆς· πάντας γὰρ ἐπ' ἀνθρώπους ἐκέκαστο
Ὄλβῳ τε πλούτῳ τε, ἄνασσε δὲ Μυρμιδόνεσσι,
Καί οἱ θνητῷ ἐόντι θεὰν ποίησαν ἄκοιτιν.
Ἀλλ' ἐπὶ καὶ τῷ θῆκε θεὸς κακόν, ὅττι οἱ οὔτι
Παίδων ἐν μεγάροισι γονὴ γένετο κρειόντων,
Ἀλλ' ἕνα παῖδα τέκεν παναώριον· οὐδέ νυ τόν γε
Γηράσκοντα κομίζω, ἐπεὶ μάλα τηλόθι πάτρης
Ἧμαι ἐνὶ Τροίῃ, σέ τε κήδων ἠδὲ σὰ τέκνα.
Καὶ σὲ γέρον τοπρὶν μὲν ἀκούομεν ὄλβιον εἶναι,
Ὅσον Λέσβος ἄνω Μάκαρος ἕδος ἐντὸς ἐέργει,
Καὶ Φρυγίη καθύπερθε, καὶ Ἑλλήσποντος ἀπείρων.

*Et.q.fortè illum alicubi vicini, procul te existente, *
Infestant, neq; quis est qui damnũ & pestem arceat: * ἀμφὶ ἑόντ.
Sed certè ille te viuere audiens,
Gaudet in animo, atq; sperat dies omnes
Visurum dilectum filium à Troia redeuntem.
Verùm ego omnino infelix, postq̃ genui filios optimos
Troia in lata: horum aũt nullum puto reliquum esse.
Quinquaginta mihi erãt, quãdo venerũt filij Achiuo
Nouendecim.q.mihi vno ex ventre erant, (rum:
Alios.a.mihi pepererunt in domibus mulieres:
Horũ qdẽ multorũ impetuosus Mars genua dissoluit.
Qui.a.mihi vnicus erat custodiebatq; vrbẽ & ipsos,
Hunc tu nuper interfecisti pugnantem pro patria
Hectorẽ, huius nũc gratia venio ad naues Achiuorũ
Redempturus à te: fero autem infinita dona.
Sed reuerere deos Achilles, meiq; ipsius miserere,
Recordatus tui patris: ego autem miserabilior:
Sustinui.n.qualia nõdũ quidẽ terrestris homo alius,
Viri filiorum interfectoris ad os manum porrigere.
Sic dixit: huic verò patris mentione desiderium commouit luctus,
Attingens verò manu remouit modestè senem.
Hi verò reminiscẽtes, hic quidem Hectoris homicida
Flebat abundè ante pedes Achillis prouolutus:
At Achilles plorabat suũ patrem: interdum.a.rursus
Patroclum: horumq; gemitus in ædibus excitabatur.
At postquam luctu satiatus est diuus Achilles,
Et ei è præcordijs abijt desiderium atq; è membris,
Protinus è sede surrexit: senem autem manu erexit,
Miseratus canumq; caput, canamq; barbam:
Et ipsum, edita voce verbis velocibus allocutus est:
Ah miser, certè iã multa mala tolerasti tuo in aĩo.
Quomodo sustinuisti ad naues Achiuorũ venire so-
Viri ante oculos, q tibi multosq; & strenuos (lus,
Filios interfeci? ferreus tibi animus.
Sed agè iam conside in sede, dolores tamen
In animo residere sinamus tristes licet.
Non enim aliqua vtilitas est frigidi luctus.
Sic enim destinârunt dij miseris mortalibus,
Vt viuant tristes: ipsi verò sine cura sunt.
Duo quippe dolia iacent in Iouis limine
Munerũ, qualia dat, alterũ malorũ: alterũ.v.bonorũ.
Cui quidem miscens dederit Iupiter fulminator,
Interdũ quidẽ malũ ille cõsequitur, interdũ.v.bonũ:
Cui autem ex tristibus dederit, iniuria exponit:
Et ipsum mala fames in terra alma exagitat:
Versaturq; nec dijs honoratus, nec hominibus.
Sic quidem Peleo dij dederunt illustria dona
A natiuitate. omnes enim supra homines ornatus est
Felicitate diuitijsq;: imperabat.v.Myrmidonibus,
Et ei mortali existenti deam fecerunt vxorem.
Sed huic imposuit deus malum, quòd ei nulla
Filiorum in manibus soboles fuit imperantium.
Sed vnũ filiũ genuit breui moriturũ, neq; certè hunc
Senescentem foueo: quoniam valdè procul à patria
Sedeo in Troia, teq; affligens & tuos filios.
Et te, senex quondã quidẽ audiebamus beatum esse,
Quantum Lesbus superius Macaris sedes, intus cõti-
Et Phrygia desuper, & Hellespõtus immensus. (net,

γρ. Τῶν σε *Τῶν σε γέρον πλούτῳ τε καὶ υἱάσι φασὶ κεκάσθαι.
Αὐτὰρ ἐπεί τοι πῆμα τόδ' ἤγαγον οὐρανίωνες,
Αἰεί τοι περὶ ἄστυ μάχαι τ' ἀνδροκτασίαι τε,
Ἄνσχεο μηδ' ἀλίαστον ὀδύρεο σὸν κατὰ θυμόν.
Οὐ γάρ τι πρήξεις ἀκαχήμενος υἷος ἑῆος,
Οὐδέ μιν ἀνστήσεις, πρὶν καὶ κακὸν ἄλλο πάθῃσθα.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής,
Μή με πω ἐς θρόνον ἵζε διοτρεφὲς, ὄφρα κεν Ἕκτωρ
Κεῖται ἐνὶ κλισίῃσιν ἀκηδής· ἀλλὰ τάχιστα
Λῦσον, ἵν' ὀφθαλμοῖσιν ἴδω· σὺ δὲ δέξαι ἄποινα
γρ. ῥέζομαι Πολλὰ, τά τοι *φέρομεν· σὺ δὲ τῶνδ' ἀπόναιο, καὶ ἔλθοις
γρ. πρῶτος Σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν, ἐπεί με *πρῶτον ἔασας
Αὐτόν τε ζώειν καὶ ὁρᾶν φάος ἠελίοιο.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Μηκέτι νῦν μ' ἐρέθιζε γέρον· νοέω δὲ καὶ αὐτὸς
Ἕκτορά τοι λῦσαι, Διόθεν δέ μοι ἄγγελος ἦλθε
Μήτηρ ἥ μ' ἔτεκεν, θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος.
Καὶ δέ σε γινώσκω Πρίαμε φρεσὶν, οὐδέ με λήθεις,
Ὅττι θεῶν τίς σ' ἦγε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Οὐ γάρ κεν τλαίη βροτὸς ἐλθέμεν, οὐδὲ μάλ' ἡβῶν,
Ἐς στρατόν· οὐδὲ γὰρ ἂν φυλάκους λάθοι, οὐδέ κ' ὀχῆας
Ῥεῖα μετοχλίσσειε θυράων ἡμετεράων.
Τῷ νῦν μή μοι μᾶλλον ἐν ἄλγεσι θυμὸν ὀρίνῃς,
Μή σε γέρον οὐδ' αὐτὸν ἐνὶ κλισίῃσιν ἐάσω,
Καὶ ἱκέτην περ ἐόντα, Διὸς δ' ἀλίτωμαι ἐφετμάς.
Ὣς ἔφατ'· ἔδδεισεν δ' ὁ γέρων, καὶ ἐπείθετο μύθῳ.
Πηλεΐδης δ' οἴκοιο λέων ὣς ἆλτο θύραζε·
Οὐκ οἶος, ἅμα τῷ γε δύω θεράποντες ἕποντο,
Ἥρως Αὐτομέδων τε καὶ Ἄλκιμος, οὕς ῥα μάλιστα
Τῖ' Ἀχιλεὺς ἑτάρων μετὰ Πάτροκλόν γε θανόντα·
Οἳ τόθ' ὑπὸ ζυγόφιν λύον ἵππους ἡμιόνους τε,
Ἐς δ' ἄγαγον κήρυκα καλήτορα τοῖο γέροντος·
Κὰδ δ' ἐπὶ δίφρου εἷσαν· ἐϋξέστου δ' ἀπ' ἀπήνης
Ἥρεον Ἑκτορέης κεφαλῆς ἀπερείσι' ἄποινα.
Κὰδ δ' ἔλιπον δύο φάρε', ἐΰννητόν τε χιτῶνα,
Ὄφρα νέκυν πυκάσας δοίη οἶκόνδε φέρεσθαι.
Δμῳὰς δ' ἐκκαλέσας λοῦσαι κέλετ', ἀμφί τ' ἀλεῖψαι,
Νόσφιν ἀειράσας, ὡς μὴ Πρίαμος ἴδοι υἱόν·
Μὴ ὁ μὲν ἀχνυμένῃ κραδίῃ χόλον οὐκ ἐρύσαιτο
Παῖδα ἰδὼν, Ἀχιλῆϊ δ' ὀρινθείη φίλον ἦτορ,
Καί ἑ κατακτείνειε, Διὸς δ' ἀλίτηται ἐφετμάς.
Τὸν δ' ἐπεὶ οὖν δμῳαὶ λοῦσαν καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δέ μιν φᾶρος καλὸν βάλον ἠδὲ χιτῶνα,
Αὐτὸς τόν γ' Ἀχιλεὺς λεχέων ἐπέθηκεν ἀείρας,
Σὺν δ' ἕταροι ἤειραν ἐϋξέστην ἐπ' ἀπήνην.
Ὤιμωξέν τ' ἄρ' ἔπειτα, φίλον δ' ὀνόμηνεν ἑταῖρον,
Μή μοι Πάτροκλε σκυδμαινέμεν, αἴ κε πύθηαι
Εἰν Ἀΐδός περ ἐὼν, ὅτι Ἕκτορα δῖον ἔλυσα
Πατρὶ φίλῳ, ἐπεὶ οὔ μοι ἀεικέα δῶκεν ἄποινα·
Σοὶ δ' αὖ ἐγὼ καὶ τῶνδ' ἀποδάσσομαι ὅσσ' ἐπέοικεν.
Ἦ ῥα, καὶ ἐς κλισίην πάλιν ἤϊε δῖος Ἀχιλλεύς·
Ἕζετο δ' ἐν κλισμῷ πολυδαιδάλῳ, ἔνθεν ἀνέστη,
Τοίχου τοῦ ἑτέρου, ποτὶ δὲ Πρίαμον φάτο μῦθον,
Υἱὸς μὲν δή τοι λέλυται γέρον, ὡς ἐκέλευες·
Κεῖται δ' ἐν λεχέεσσ', ἅμα δ' ἠοῖ φαινομένηφι
Ὄψεαι αὐτὸς ἄγων· νῦν δὲ μνησώμεθα δόρπου.
Καὶ γάρ τ' ἠΰκομος Νιόβη ἐμνήσατο σίτου,
Τῇ περ δώδεκα παῖδες ἐνὶ μεγάροισιν ὄλοντο,

Horũ te senex, diuitijsq́, et insup filijs aiũt ornatũ fu-
At postquã tibi damnũ hoc adduxerũt superi, (isse.
Semper tibi circa vrbem pugnæq́, virorumq́, cædes,
Patere, neq́, rem ineuitabilem doleas tuo in animo:
Non enim aliquid ages mærens ob filium tuum.
Neq́, ipsũ resuscitabis: qn potius malũ aliud patieris.
Huic.a.respõdit postea senex Priamus diuiformis:
Ne me adhuc in sedẽ colloca Iouis alumne, quãdiu He-
Iacet in tentorijs insepultus, sed citissimè (ctor
Solue, vt oculis videam: tu autem suscipe dona
Multa, quæ tibi ferimus: tu.a.his fruaris, & peruenias
Tuam in patriã terram, quoniam me primùm siuisti
Ipsumq́, viuere & videre lumen Solis.
Hunc autem toruè aspiciens allocutus est pedib. velox Achilles,
Ne amplius nunc me irrita senex: scio & ipse
Hectorem tibi soluere: à Ioue.n.mihi nuncia venit
Mater, quæ me peperit filia marini senis:
Et te cognosco, Priame, mentibus, neq́, me lates
Quòd deorũ aliqs duxit veloces in naues Achiuorũ:
Non.n.ausus esset homo venire, ne valdè.q.pubescens
Ad exercitum, neq́, custodes latuisset, neq́, obices
Facilè reserasset portarum nostrarum:
Ideo nunc ne mihi magis in doloribus animũ moueas,
Nec te senex, neq́, ipsum in tentorijs sinam,
Et supplicẽ licet existentem, Iouisq́, fallam mandata.
Sic dixit: timuit.a.senex, & paruit verbo:
Pelides autem è domo tanquam leo saltauit foras,
Non solus, simul hunc duo famuli secuti sunt,
Heros Automedonq́, & Alcimus, quos maximè
Honorabat Achilles inter socios post Patroclum mor-
Hi tunc à iugo soluerunt equos, mulosq́; (tuum:
Intrò.a.duxerunt præconem vocalem illius senis:
Et de sella demiserunt, benepolito.a. à vehiculo
Portarunt Hectorei capitis infinita dona:
Reliqueruntq́, duo pallia, benè contextamq́, tunicã,
Vt cadauer tectum daret domum ferendum.
Ancillas.a.euocans lauare iussit, circumq́, vngere
Seorsim tollentes, vt ne Priamus videret filium,
Ne is quidem tristi corde iram non contineret
Filium videns: Achilli.a.moueretur dilectus animus,
Et ipsum interficeret, Iouisq́, falleret mandata.
Hũc.a.postq̃ igitur ancillæ lauerũt & vnxerunt oleo:
Circa ipsum pallium pulchrum iecerunt & tunicam,
Ipse hunc Achilles lectis imposuit eleuans:
Simulq́, socij eleuarunt bene politum in vehiculum,
Eiulauitq́, deinde: dilectumq́, nominauit socium:
Ne mihi Patrocle irascere, siquidem audias
In Plutonis existens, quòd Hectora diuinũ dimiserim
Patri charo, quoniam nõ mihi indecẽtia dedit dona:
Tibi.a.rursus ego & hæc impartiã quantũ conuenit.
Dixit & in tentorium rursus iuit diuus Achilles:
Sedit autem in sede affabrefacta vnde surrexerat
Pariete ex aduerso, adq́, Priamum dixit verbum:
Filius quidẽ iã tibi dimissus est, senex, vt iussisti.
Iacet autem in lectis: simul cum aurora apparente
Videbis ipse abducens: nũc autem recordemur cœnæ,
Etenim pulchricoma Niobe recordata est cibi:
Cui duodecim liberi in domibus perierunt:

Ἓξ μὲν

Ἓξ μὲν θυγατέρες, ἓξ δ' υἱέες ἡβώοντες,
Τοὺς μὲν Ἀπόλλων πέφνεν ἀπ' ἀργυρέοιο βιοῖο,
Χωόμενος Νιόβῃ, τὰς δ' Ἄρτεμις ἰοχέαιρα,
Οὕνεκ' ἄρα Λητοῖ ἰσάσκετο καλλιπαρῄῳ.
Φῆ δοιὼ τεκέειν, ἡ δ' αὐτὴ γείνατο πολλούς·
Τὼ δ' ἄρα καὶ δοιώ περ ἐόντ' ἀπὸ πάντας ὄλεσσαν.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐννῆμαρ κέατ' ἐν φόνῳ, οὐδέ τις ἦεν
Κατθάψαι, λαοὺς δὲ λίθους ποίησε Κρονίων·
Τοὺς δ' ἄρα τῇ δεκάτῃ θάψαν θεοὶ Οὐρανίωνες.
Ἡ δ' ἄρα σίτου μνήσατ' ἐπεὶ κάμε δάκρυχέουσα.
Νῦν δέ που ἐν πέτρῃσιν ἐν οὔρεσιν οἰοπόλοισιν,
Ἐν Σιπύλῳ, ὅθι φασὶ θεάων ἔμμεναι εὐνὰς
Νυμφάων, αἵ τ' ἀμφ' Ἀχελώϊον ἐρρώσαντο,
Ἔνθα λίθος περ ἐοῦσα θεῶν ἐκ κήδεα πέσσει.
Ἀλλ' ἄγε δὴ καὶ νῶϊ μεδώμεθα δῖε γεραιὲ
Σίτου, ἔπειτά κεν αὖτε φίλον παῖδα κλαίοισθα,
Ἴλιον εἰσαγαγών. πολυδάκρυτος δέ τοι ἔσται.
Ἦ, καὶ ἀναΐξας ὄϊν ἄργυφον ὠκὺς Ἀχιλλεὺς
Σφάξ'· ἕταροι δ' ἔδερόν τε καὶ ἄμφεπον εὖ κατὰ κόσμον,
Μίστυλλόν τ' ἄρ' ἐπισταμένως, πεῖράν τ' ὀβελοῖσιν,
Ὤπτησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα.
Αὐτομέδων δ' ἄρα σῖτον ἑλὼν ἐπένειμε τραπέζῃ
Καλοῖς ἐν κανέοισιν· ἀτὰρ κρέα νεῖμεν Ἀχιλλεύς.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Ἤτοι Δαρδανίδης Πρίαμος θαύμαζ' Ἀχιλῆα,
Ὅσσος ἔην, οἷός τε· θεοῖσι γὰρ ἄντα ἐῴκει.
Αὐτὰρ Δαρδανίδην Πρίαμον θαύμαζεν Ἀχιλλεύς,
Εἰσορόων ὄψιν τ' ἀγαθήν, καὶ μῦθον ἀκούων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ἐς ἀλλήλους ὁρόωντες,
Τὸν πρότερος προσέειπε γέρων Πρίαμος θεοειδής,
Λέξον νῦν με τάχιστα διοτρεφές, ὄφρα καὶ ἤδη
Ὕπνῳ ὑπὸ γλυκερῷ ταρπώμεθα κοιμηθέντες.
Οὐ γάρ πω μύσαν ὄσσε ὑπὸ βλεφάροισιν ἐμοῖσιν,
Ἐξ οὗ σῆς ὑπὸ χερσὶν ἐμὸς πάϊς ὤλεσε θυμόν·
Ἀλλ' αἰεὶ στενάχω καὶ κήδεα μυρία πέσσω,
Αὐλῆς ἐν χόρτοισι κυλινδόμενος κατὰ κόπρον.
Νῦν δὴ καὶ σίτου πασάμην, καὶ αἴθοπα οἶνον
Λαυκανίης καθέηκα· πάρος γε μὲν οὔ τι πεπάσμην.
Ἦ ῥ'. Ἀχιλεὺς δ' ἑτάροισιν ἰδὲ δμῳῇσι κέλευσε
Δέμνι' ὑπ' αἰθούσῃ θέμεναι, καὶ ῥήγεα καλὰ
Πορφύρε' ἐμβαλέειν, στορέσαι τ' ἐφύπερθε τάπητας,
Χλαίνας τ' ἐνθέμεναι οὔλας καθύπερθεν ἕσασθαι.
Αἱ δ' ἴσαν ἐκ μεγάροιο δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσαι·
Αἶψα δ' ἄρ' ἐστόρεσαν δοιὼ λέχε' ἐγκονέουσαι.
Τὸν δ' ἐπικερτομέων προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Ἐκτὸς μὲν δὴ λέξο γέρον φίλε, μή τις Ἀχαιῶν
Ἐνθάδ' ἐπέλθῃσιν βουληφόρος, οἵ τέ μοι αἰεὶ
Βουλὰς βουλεύουσι παρήμενοι, ἣ θέμις ἐστί·
Τῶν εἴ τίς σε ἴδοιτο θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν,
Αὐτίκ' ἂν ἐξείποι Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν,
Καί κεν ἀνάβλησις λύσιος νεκροῖο γένηται.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ, καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Ποσσῆμαρ μέμονας κτερεϊζέμεν Ἕκτορα δῖον,
Ὄφρα τέως αὐτός τε μένω καὶ λαὸν ἐρύκω.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής,
Εἰ μὲν δή μ' ἐθέλεις τελέσαι τάφον Ἕκτορι δίῳ,
Ὧδέ κέ μοι * ῥέζων Ἀχιλεῦ κεχαρισμένα θείης.

Sex quidem filiæ, sex autem filij pubescentes:
Hos quidem Apollo interfecit argenteo arcu,
Iratus Niobæ: illas verò Diana sagittis gaudens:
Quoniam Latonæ se æquiparauerat pulchrigenæ,
Dixit duos peperisse: ipsa autem pepererat multos:
Hi sanè & duo existentes omnes perdiderunt.
Qui quidē nouē dies iacebant in cæde: neq; quis erat
Ad sepeliendum: populos enim lapides fecerat Satur-
Hos verò decimo die sepelierunt superi. (nius.
Hæc itaq; cibi recordata est, postq̄ fatigata fuerat la-
Nūc.a. alibi in saxis, in montib. desertis, (crymādo:
In Sipylo, vbi dicunt Dearum esse cubilia
Nympharum, quæ circa Acheloium tripudiant,
Vbi lapis licet existens, à dijs dolores coquit.
Sed agè iam & nos curemus diuine senex
Cibum: deinde autem charum filium deflea,
In Ilium adducens: lacrymosusq; tibi erit.
Dixit, & surgens ouem albam velox Achilles
Mactauit: socij autem excoriârunt, & disposuerunt
probè ex decoro,
Secueruntq; scitè, infixeruntq; verubus,
Assaueruntq; ritè, extraxeruntq; omnia:
Automedon autem cibum capiens distribuit in mēsa
Pulchris in canistris: at carnes distribuit Achilles:
Hi.a. ad cibaria parata apposita manus extendebāt.
At postquam potus & cibi desiderium exemerunt,
Certè Dardanides Priamus admirabatur Achillem,
Quantus erat, qualisq;: dijs.n. corâm similis erat.
At Dardanidem Priamum admirabatur Achilles,
Inspiciens aspectumq; bonum, & sermonem audiens.
At postquam satiati sunt inuicem inspiciendo,
Hunc prior allocutus est senex Priamus speciosus:
Cubare fac nunc me citissimè Iouis alumne, vt &
Somno dulci oblectemur dormientes. (iam
Nondum enim clausi sunt oculi sub palpebris meis,
Ex quo tuis sub manibus meus filius amisit animam:
Sed semper suspiro, & dolores infinitos digero,
Aulæ in septis prouolutus in fimo:
Nunc iam & cibum gustaui, & ardens vinum
Per guttur demisi, anteà quidem nihil comedi.
Dixit: Achilles.a. socijs & ancillis iussit
Lectos in cubiculo ponere, & stragula pulchra
Purpurea inijcere, sternereq; desuper tapetas,
Chlænasq; imponere pilosas desuper ad induendum:
Hæ.a. iuerunt è domo lumen in manibus habentes:
Statim.a. strauerunt duos lectos, festinantes.
Hunc.a. cauillans allocutus est pedib. velox Achilles:
Extrà.q. iā dormi senex dilecte, ne quis Achiuorū
Huc adueniat consiliarius, qui mihi semper
Consilia consulunt assidentes, vt fas est:
Horum si quis te videret celerem per noctem nigrā,
Statim referret ad Agamemnonē pastorē populorum,
Et dilatio redemptionis cadaueris fieret.
Sed agè mihi hoc dic & verè enarra,
Quot dies cupis sepelire Hectora diuum,
Vt interea ipseq; maneam, & populum contineam?
Huic.a. respondit tū senex Priamus specie diuinus:
Siquidem iā me vis persoluere iusta Hectori diuino,
Sic mihi faciens Achilles, grata facies.

* ῥέζων

Οἶσθα γὰρ ὡς κατὰ ἄστυ ἐέλμεθα, τηλόθι δ' ὕλη
Ἀξέμεν ἐξ ὄρεος, μάλα δὲ Τρῶες δεδίασιν.
Ἐννῆμαρ μέν κ' αὐτὸν ἐνὶ μεγάροις γοάοιμεν,
Τῇ δεκάτῃ δέ κε θάπτοιμεν, δαινῦτό τε λαός·
Ἑνδεκάτῃ δέ κε τύμβον ἐπ' αὐτῷ ποιήσαιμεν,
Τῇ δὲ δυωδεκάτῃ πολεμίξομεν, εἴπερ ἀνάγκη.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Ἔσται τοι καὶ ταῦτα γέρον Πρίαμ' ὡς σὺ κελεύεις.
Σχήσω γὰρ τόσσον πόλεμον χρόνον ὅσσον ἄνωγας.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἐπὶ καρπῷ χεῖρα γέροντος
Ἔλλαβε δεξιτερὴν, μήπως δείσῃ ἐνὶ θυμῷ.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐν προδόμῳ δόμου αὐτόθι κοιμήσαντο
Κῆρυξ καὶ Πρίαμος, πυκινὰ φρεσὶ μήδε' ἔχοντες·
Αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς εὗδε μυχῷ κλισίης εὐπήκτου·
Τῷ δ' ἄρ Βρισηῒς παρελέξατο καλλιπάρῃος.
Ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
Εὗδον παννύχιοι, μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ·
Ἀλλ' οὐχ Ἑρμείαν ἐριούνιον ὕπνος ἔμαρπτεν,
Ὁρμαίνοντ' ἀνὰ θυμὸν ὅπως Πρίαμον βασιλῆα
Νηῶν ἐκπέμψειε, λαθὼν ἱεροὺς πυλαωρούς.
Στῆ δ' ἄρ ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ὦ γέρον, οὐ νύ τι σοί γε μέλει κακὸν, οἷον ἔθ' εὕδεις
Ἀνδράσιν ἐν δηΐοισιν, ἐπεί σ' εἴασεν Ἀχιλλεύς.
Καὶ νῦν μὲν φίλον υἱὸν ἐλύσαο, πολλὰ δ' ἔδωκας·
Σεῖο δέ κεν ζωοῦ καὶ τρὶς τόσα δοῖεν ἄποινα
γρ. Παῖδες σοὶ * Παῖδες τοὶ μετόπισθε λελειμμένοι, αἴ κ' Ἀγαμέμνων
Γνοίῃ σ' Ἀτρεΐδης, γνώωσι δὲ πάντες Ἀχαιοί.
Ὣς ἔφατ'. ἔδεισεν δ' ὁ γέρων, κήρυκα δ' ἀνίστη·
Τοῖσι δ' ἄρ Ἑρμείας ζεῦξ' ἵππους ἡμιόνους τε.
Ῥίμφα δ' ἄρ αὐτὸς ἔλαυνε κατὰ στρατὸν, οὐδέ τις ἔγνω.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πόρον ἷξον ἐϋρρεῖος ποταμοῖο
Ξάνθου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς,
Ἑρμείας μὲν ἔπειτ' ἀπέβη πρὸς μακρὸν Ὄλυμπον,
Ἠὼς δὲ κροκόπεπλος ἐκίδνατο πᾶσαν ἐπ' αἶαν.
Οἱ δ' εἰς ἄστυ ἔλων οἰμωγῇ τε στοναχῇ τε
Ἵππους, ἡμίονοι δὲ νέκυν φέρον. οὐδέ τις ἄλλος
Ἔγνω πρόσθ' ἀνδρῶν καλλιζώνων τε γυναικῶν,
Ἀλλ' ἄρα Κασσάνδρη ἰκέλη χρυσῇ Ἀφροδίτῃ,
Πέργαμον εἰσαναβᾶσα, φίλον πατέρ' εἰσενόησεν
Ἑσταότ' ἐν δίφρῳ, κήρυκά τε ἀστυβοώτην·
Τὸν δ' ἄρ ἐφ' ἡμιόνων ἴδε κείμενον ἐν λεχέεσσι·
Κώκυσέν τ' ἄρ ἔπειτα, γέγωνέ τε πᾶν κατὰ ἄστυ,
γρ. Τρῳάδες Ὄψεσθε Τρῶες καὶ * Τρωάδες Ἕκτορ' ἰόντες,
Εἴποτε καὶ ζώοντι μάχης ἐκνοστήσαντι
Χαίρετ'. ἐπεὶ μέγα χάρμα πόλει τ' ἦν παντί τε δή-
μῳ.
Ὣς ἔφατ'. οὐδέ τις αὐτόθ' ἐνὶ πτόλει λίπετ' ἀνὴρ,
Οὐδὲ γυνή· πάντας γὰρ ἀάσχετον ἵκετο πένθος·
Ἀγχοῦ δὲ ξύμβληντο πυλάων νεκρὸν ἄγοντι.
Πρῶται τόν γ' ἄλοχός τε φίλη καὶ πότνια μήτηρ
Τιλλέσθην ἐφ' ἄμαξαν ἐΰτροχον ἀΐξασαι,
Ἁπτόμεναι κεφαλῆς· κλαίων δ' ἀμφίσταθ' ὅμιλος.
Καί νύ κε δὴ πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἕκτορα δακρυχέοντες ὀδύροντο πρὸ πυλάων,
Εἰ μὴ ἄρ ἐκ δίφροιο γέρων λαοῖσι μετηύδα,
Εἴξατέ μοι οὐρεῦσι διελθέμεν· αὐτὰρ ἔπειτα
Ἄσεσθε κλαυθμοῖο, ἐπὴν ἀγάγωμι δόμονδε.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δὲ διέστησαν, καὶ εἶξαν ἀπήνῃ.
Οἱ δ' ἐπεὶ εἰσάγαγον κλυτὰ δώματα, τὸν μὲν ἔπειτα

Scis.n.vt intra vrbem cõcludimur: procul verò sylua
Cadenda est ex monte. valdè autem Troiani timent.
Nouem dies quidem ipsum in ædibus lugeremus,
Decima aũt & sepeliremus, conuiuareturq́; populus:
Vndecima autem tumulum super ipso faceremus,
Duodecima autem pugnabimus, siquidem necessitas.
Hũc.a rursus allocutus est pedib. valẽs diu° Achil-(les,
Erunt tibi & hæc senex Priame vt tu iubes.
Tenebo enim tanto bellum tempore quanto iubes.
Sic vtiq; affatus, in vola manum senis
Accepit dexteram, ne quo modo timeret in animo.
Hi quidem in vestibulo domus illic dormierunt
Præco & Priamus, prudentia me ntib. cõsilia habẽtes.
At Achilles dormiuit in penetrali tentorij benè cõpa-(cti.
Huic autem Bryseis accubuit pulchrigena.
Alij quidem dij, & viri galeati
Dormierunt tota nocte, molli domiti somno:
Sed non Mercurium perutilem somnus apprehendit,
Cogitantem in animo, quomodo Priamum regem
Nauibus emitteret, latens sacros portarum custodes.
Astitit.a.supra caput, & ad ipsum verbum dixit:
O senex, nõ tibi cura est malũ, quomodo adhuc dor-(mis
Viros inter hostes, postq̃ te dimisit Achilles?
Et nũc quidẽ dilectũ filiũ redemisti, multaq́; dedisti:
Pro te autem viuo & ter tot darent dona
Filij tibi superstites, siquidem Agamemnon
Agnosceret te Atrides: agnoscantq́; omnes Achiui.
Sic dixit: timuit.a.senex, præconẽ.a.surgere iussit:
His autem Mercurius iunxit equos mulosq́;
Leuiter.v.ipse egit per exercitum: neq; quis agnouit.
Sed quando iã ad alueũ venerũt pulchrifluι fluminis
Xanthi verticosi (quem immortalis genuit Iupiter)
Mercurius.q.postea abijt ad altum Olympum:
Aurora.a.crocea spargebatur super omnem terram.
Hi autem ad vrbem impellebant fletuq; gemituq́;
Equos: muli.a.cadauer ferebant, neq; aliquis alius
Agnouit antè virorũ pulchrecinctarumq́; mulierũ:
Sed Cassandra similis aureæ Veneri
Pergamon ascendens, dilectum patrem persensit
Stantem in curru, præconemq́; vocalem:
Hunc autem super mulis vidit iacentem in lectis,
Plorauitq́; deinde, clamauitq́; totam per vrbem:
Aspicite Troiani & Troianæ Hectorem venientes,
Si quando & viuo è pugna redeunti
Gratulabamini: nam magnum gaudium vrbi erat,
omniq́; populo.
Sic dixit, neq; aliqs illic in ciuitate relictus est vir,
Neq; mulier: oẽs enim irretentibilis occupauit luctus:
Propeq́; portas occurrerunt cadauer ducenti:
Prima super hoc vxorq́; dilecta & venera[bi]la mater
Laniabant crines, ad currum volubilem ruentes,
Tangentes caput. flens autẽ circumstabat multitudo.
Et certè toto die ad solem occidentem
Hectora flentes eiulassent ante portas,
Nisi è curru senex populos allocutus fuisset:
Cedite mihi vt mulis transeam: at postea
Satiabimini fletu, postquam duxero domum.
Sic dixit: hi aũt diuisi sunt, & cessarunt vehiculo.
Hi.a.postquã duxerunt ad inclytas domos: hunc.q.sũ

Τρητοῖς

Τρητοῖς ἐν λεχέεσσι θέσαν, παρὰ δ' εἷσαν ἀοιδοὺς
Θρήνων ἐξάρχους, * οἵ τε στονόεσσαν ἀοιδὴν
Οἱ μὲν ἄρ' ἐθρήνεον, ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες.
Τῇσιν δ' Ἀνδρομάχη λευκώλενος ἦρχε γόοιο,
Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο κάρη μετὰ χερσὶν ἔχουσα,
Ἆνερ, ἀπ' αἰῶνος νέος ὤλεο, κὰδ δέ με χήρην
Λείπεις ἐν μεγάροισι· πάϊς δ' ἔτι νήπιος αὔτως
Ὃν τέκομεν σύ τ' ἐγώ τε δυσάμμοροι, οὐδέ μιν οἴω
Ἥβην ἵξεσθαι· πρὶν γὰρ πόλις ἥδε κατ' ἄκρης
Πέρσεται· ἦ γὰρ ὄλωλας ἐπίσκοπος, ὅς τέ μιν αὐτὴν
Ῥύσκευ, ἔχες δ' ἀλόχους κεδνὰς καὶ νήπια τέκ-
να·
Αἳ δή τοι τάχα νηυσὶν ὀχήσονται γλαφυρῇσι,
Καὶ * μὲν ἐγὼ μετὰ τῇσι· σὺ δ' αὖ τέκος ἢ ἐμοὶ αὐτῇ
Ἕψεαι, ἔνθά κεν ἔργα ἀεικέα ἐργάζοιο,
Ἀθλεύων πρὸ ἄνακτος ἀμειλίχου, ἤ τις Ἀχαιῶν
Ῥίψει χειρὸς ἑλὼν ἀπὸ πύργου λυγρὸν ὄλεθρον,
Χωόμενος, ᾧ δή που ἀδελφεὸν ἔκτανεν Ἕκτωρ,
Ἢ πατέρ', ἠὲ καὶ υἱόν, ἐπεὶ μάλα πολλοὶ Ἀχαιῶν
Ἕκτορος ἐν παλάμῃσιν ὀδὰξ ἕλον ἄσπετον οὖδας.
Οὐ γὰρ μείλιχος ἔσκε πατὴρ τεὸς ἐν δαῒ λυγρῇ·
Τῷ καί μιν λαοὶ μὲν ὀδύρονται κατὰ ἄστυ·
Ἀρητὸν δὲ τοκεῦσι γόον καὶ πένθος ἔθηκας
Ἕκτορ, ἐμοὶ δὲ μάλιστα λελείψεται ἄλγεα λυγρά.
Οὐ γάρ μοι θνῄσκων λεχέων ἐκ χεῖρας ὄρεξας·
Οὐδέ τί μοι εἶπες πυκινὸν ἔπος, οὗ τέ κεν αἰεὶ
Μεμνῄμην νύκτάς τε καὶ ἤματα δάκρυ χέουσα.
Ὣς ἔφατο κλαίουσ', ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες.
Τῇσιν δ' αὖθ' Ἑκάβη ἁδινοῦ ἐξῆρχε γόοιο,
Ἕκτορ, ἐμῷ θυμῷ πάντων πολὺ φίλτατε παίδων,
Ἦ μέν μοι ζωός περ ἐὼν, φίλος ἦσθα θεοῖσιν,
Οἱ δ' ἄρα σεῦ κήδοντο καὶ ἐν θανάτοιό περ αἴσῃ.
Ἄλλους μὲν γὰρ παῖδας ἐμοὺς πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεὺς
Πέρνασχ', * ὅν τιν' ἕλεσκε, πέρην ἁλὸς ἀτρυγέτοιο,
Ἐς Σάμον, ἔς τ' Ἴμβρον, καὶ Λῆμνον ἀμιχθαλόεσσαν·
Σεῦ δ' ἐπεὶ ἐξέλετο ψυχὴν ταναήκεϊ χαλκῷ,
Πολλὰ ῥυστάζεσκεν ἑοῦ περὶ σῆμ' ἑτάροιο
Πατρόκλου, τὸν ἔπεφνες, ἀνέστησεν δέ μιν οὐδ' ὥς.
Νῦν δέ μοι ἑρσήεις καὶ πρόσφατος ἐν μεγάροισι
Κεῖσαι, τῷ ἴκελος ὅν τ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχόμενος κατέπεφνε.
Ὣς ἔφατο κλαίουσα, γόον δ' ἀλίαστον ὄρινε.
Τῇσι δ' ἔπειθ' Ἑλένη τριτάτη ἐξῆρχε γόοιο,
Ἕκτορ ἐμῷ θυμῷ δαέρων πολὺ φίλτατε πάντων,
Ἦ μέν μοι πόσις ἐστὶν Ἀλέξανδρος θεοειδής,
Ὅς μ' ἄγαγε Τροίηνδ'· ὡς πρὶν * ὤφελλον ὀλέσθαι.
Ἤδη γὰρ νῦν μοι τόδε εἰκοστὸν ἔτος ἐστὶν
Ἐξ οὗ κεῖθεν ἔβην, καὶ ἐμῆς ἀπελήλυθα πάτρης.
Ἀλλ' οὔπω σεῦ ἄκουσα κακὸν ἔπος, οὐδ' ἀσύφηλον.
Ἀλλ' εἴ τίς με καὶ ἄλλος ἐνὶ μεγάροισιν * ἐνίπτοι
Δαέρων, ἢ γαλόων, ἢ εἰνατέρων εὐπέπλων,
Ἢ ἑκυρή (ἑκυρὸς δὲ πατὴρ ὡς ἤπιος αἰεί)
Ἀλλὰ σὺ τὸν ἐπέεσσι παραιφάμενος κατέρυκες,
Σῇ τ' ἀγανοφροσύνῃ καὶ σοῖς ἀγανοῖς ἐπέεσσι.
Τὼ σέ θ' ἅμα κλαίω καὶ ἔμ' ἄμμορον, ἀχνυμένη κῆρ.
Οὐ γάρ τίς μοι ἔτ' ἄλλος ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ
Ἤπιος, οὐδὲ φίλος, πάντες δέ με πεφρίκασιν.
Ὣς ἔφατο κλαίουσ', ἐπὶ δ' ἔστενε δῆμος ἀπείρων.
Λαοῖσιν δὲ γέρων Πρίαμος μετὰ μῦθον ἔειπε,

Pensilib. in lectis posuerūt: iuxtaq; collocarūt cātores
Luctus principes: hi flebile carmen, (res. χ. οἱ ῥ
Hi quidē lamentabātur: insuperq; gemebant mulie-
His.a. Andromache albiulna cœpit luctum,
Hectoris hominū interfectoris caput in manib. tenēs:
Vir, ætate iuuenis perijsti: me verò viduam
Reliquisti in ædibus: filius autem infans prorsus,
Quem genuimus tuq; egoq; infelices, neq; ipsum puto
Ad pubertatē peruēturū. prius n. ciuitas hæc à culmine
Euertetur. certè enim perijsti custos, qui illam ipsam
Custodiebas: seruabas autem vxores sedulas & in-
fantes liberos:
Quæ breui nauibus auehentur concauis,
Et sanè ego cum his: tu autem fili, vel me ipsam χ. μέν
Sequeris, vbi opera indecentia operaberis,
Laborans corā domino immiti. vel aliquis Achiuorū
Rotabit manu corripiens à turri tristē ad interitum
Iratus, cui fortè fratrem interfecit Hector,
Aut patrē, aut etiā filiū. nam valde multi Achiuorū
Hectoris in manib. mordicꝰ carpserūt immēsum solū:
Non enim mitis erat pater tuus in pugna tristi,
Ob id & ipsum populi lugent per vrbem.
Funestū.a. parentibus luctū & mœrorem imposuisti
Hector: mihi aūt maximè relicti sūt dolores graues.
Non enim mihi moriens è lectis manus porrexisti,
Neq; aliquod mihi dixisti prudens verbū, cuius semp
Recordarer noctesq; & dies lacrymas fundens.
Sic dixit plorans, simulq; ingemuerunt mulieres.
Inter has rursus Hecuba vehementē orsa est luctum:
Hector, me animo omniū multò dilectissime filiorū,
Certè quidem mihi viuus existens charus eras dijs,
Qui tui curam habuerunt & in mortis fato.
Alios enim filios meos pedibus celer Achilles
Vēdidit, quemcumq; accepit, trans mare indomitum χ. [illegible]
In Samum, inq; Imbrum, & Lemnum infidi portus:
Tuam autem postquam exemit animam acuto ære,
Sæpè raptauit sui circa sepulchrum socij
Patrocli, quē interfecisti: suscitauit.a. ipsum neq; sic.
Nūc.a. mihi roscidus & recenter interfectus in ædib.
Iaces, illi similis quem arciger Apollo
Suis diuinis sagittis superueniens occidit.
Sic dixit flens: luctum autem vehementem mouit:
Inter has autem posteà Helena tertia incœpit luctū:
Hector, meo animo leuir multò dilectissime omniū,
Certè mihi maritus est Alexander speciosus,
Qui me duxit ad Troiam. vtinam anteà perijssem, χ. ὤφελον ἀπολέσθ.
Iam enim nunc mihi hic vigesimus annus est,
Ex quo huc veni, & à mea decessi patria:
Sed nunquā à te audiui malum verbum, neq; durū.
Verùm si quis me etiam alius in ædibus increparet χ. ἐνίπτοι
Leuirorum vel glorum, vel fratriarum stolatarum,
Vel socrus (socer verò pater quàm mitis semper:)
Sed tu hunc verbis admonens cohibebas
Tuaq; lenitate & tuis blandis verbis:
Quocirca te simul fleo & me infelicem dolens corde.
Nō enim quisquam mihi amplius alius in Troia lata
Benignus neq; amicus: omnes autem me horrent.
Sic dixit flens: insuper.a. gemuit populus multus:
Ad populos autem senex Priamus verbum dixit:

Ἄξετε νῦν Τρῶες ξύλα ἄστυδε, μηδέ τι θυμῷ
Δείσητ' Ἀργείων πυκινὸν λόχον. ἦ γὰρ Ἀχιλλεὺς
Πέμπων μ' ὧδ' ἐπέτελλε μελαινάων ἀπὸ νηῶν,
Μὴ πρὶν πημανέειν πρὶν δωδεκάτη μόλῃ ἠώς.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ὑφ' ἀμάξῃσιν βόας ἡμιόνους τε
Ζεύγνυσαν· αἶψα δ' ἔπειτα πρὸ ἄστεος ἠγερέθοντο.
Ἐννῆμαρ μὲν τοί γε ἀγίνεον ἄσπετον ὕλην·
Ἀλλ' ὅτε δὴ δεκάτη ἐφάνη φαεσίμβροτος ἠώς,
Καὶ τότ' ἄρ' ἐξέφερον θρασὺν Ἕκτορα δακρυχέοντες·
Ἐν δὲ πυρῇ ὑπάτῃ νεκρὸν θέσαν, ἐν δ' ἔβαλον πῦρ.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Τῆμος ἄρ' ἀμφὶ πυρὴν κλυτοῦ Ἕκτορος ἔγρετο λαός.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἤγερθεν ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο,
Πρῶτον μὲν κατὰ πυρκαϊὴν σβέσαν αἴθοπι οἴνῳ
Πᾶσαν, ὁπόσσον ἐπέσχε πυρὸς μένος· αὐτὰρ ἔπειτα
Ὀστέα λευκὰ λέγοντο κασίγνητοι ἕταροί τε
Μυρόμενοι, θαλερὸν δὲ κατείβετο δάκρυ παρειῶν.
Καὶ τά γε χρυσείην ἐς λάρνακα θῆκαν ἑλόντες,
Πορφυρέοις πέπλοισι καλύψαντες μαλακοῖσιν·
Αἶψα δ' ἄρ' ἐς κοίλην κάπετον θέσαν· αὐτὰρ ὕπερθε
Πυκνοῖσιν λάεσσι κατεστόρεσαν μεγάλοισι.
Ῥίμφα δὲ σῆμ' ἔχεαν, περὶ δὲ σκοποὶ ἥατο πάντῃ,
Μὴ πρὶν ἐφορμηθεῖεν ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί.
Χεύαντες δὲ τὸ σῆμα, πάλιν κίον· αὐτὰρ ἔπειτα
γρ. συναγειρόμενοι, Εὖ * συναγειράμενοι, δαίνυντ' ἐρικυδέα δαῖτα
Δώμασιν ἐν Πριάμοιο διοτρεφέος βασιλῆος.
Ὣς οἵ γ' ἀμφίεπον τάφον Ἕκτορος ἱπποδάμοιο.

Ducite nũc Troiani ligna ad vrbẽ, neq; aliqd animo
Timeatis Argiuorũ dẽsas insidias, certè enim Achilles
Dimittens me sic promisit nigris à nauibus,
Non prius infestaturũ quàm duodecima veniret aurora.
Sic dixit: hi a. sub curribus boues mulosq;
Iunxerũt: statim a. dein ante vrbem congregati sunt.
Nouẽ dies quidẽ hi adducebant immensam materiã.
Ast cùm iã decima apparuit lucens mortalib. aurora,
Tunc extulerũt audacem Hectora lacrymas fundẽtes
Pyraq; summa cadauer imposuerũt, iniecerũtq; ignẽ.
Quãdo a. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Tũc circũ pyrã inclyti Hectoris cõgregatus est popul⁹.
Sed postquam congregati sunt, collectiq; fuerunt:
Primùm quidem pyram extinxerunt nigro vino
Totam, quantum occupárat ignis robur: at deinde
Ossa alba collegerunt fratres sociją;
Lugentes: teneræ autem distillabãt lacrymæ p genas.
Et hac auream in vrnam posuerunt sumentes,
Purpureis peplis obtegentes mollibus:
Mox autem in cõcauam fossam posuerunt, at desuper
Crebris lapidibus obfirmárunt magnis:
Leniter a. tumulũ fuderũt: circũ. v. speculatores sedebant passim,
Ne prius irruerent bellicosi Achiui:
Aggesto autem tumulo redibant: at deinde
Bene collecti cõuiuabãtur valdè splendidũ conuiuiũ,
Aedibus in Priami à Ioue nutriti regis.
Sic hi qdẽ curabãt funus Hectoris equũm domitoris.

COMMENTARIVS.

a ἀλλ' ἐστρέφετ' ἔνθα] Hinc videre licet, quanto sit amore Patroclum Achilles persecutus. Licet enim reliqui luctum peregerint, & in quietem conuersi sint: at amicus amici etiam mortui non potest obliuisci, doloremq; quem de eo contraxit, tam facilè consopire. Recrudescit subinde vulnus illud, & ægrè cicatricem inducit. Res aliquantulum tolerabilis, nisi hæc humanitas grauissimæ forte inhumanitati coniuncta, quam in deturpando Hectoreo cadauere exercet. Ecquid verò magnanimitatis istud indicat? an non poterant dari heroës fortes, Homere, nisi simul etiam sæui, cruenti & ferini fingerentur? Itaque vitiosæ sunt hæ Achillis iteratæ immanitates, generosoque viro penitùs indignæ. Quod monitum esto, ne quis fama tanti herois permotus ad eius vitiorum æmulationem perducatur. Vnde colligere licet quàm sint cautè legendi Poëtæ, quantoq; cum iudicio.

b κλέψαι δ' ὀτρύνεσκον] Etiam furta deerant, Homere, vt nullo ornatu Dij tui carerent? Non puduit hæc scelera Numini attribuere? Sed prudenter consilia tantùm furti perpetrandi suggeris, furtum ipsum perpetratum non admittis. Deinde impotẽtes & imbecillos facis Deos, qui propria virtute mortalibus non opitulentur, sed dolis. Accedit aliud tertium tibi familiare, de Deorum inter se dissidio.

c ὃς νείκεσσε θεὰς] Ex Plutarcho cõstat, vt in ipso Iliadis initio monuimus, Homerum nunquã de Dearum trium iudicio locutum, itaque hos duos versus expungi meritò dicit. τὸ δὲ τρωικοῦ πολέμου, inquit, ὑφ' Ὁμήρου λέγει φασὶν ἀρχὴν εἶναι τὴν τῶν θεῶν κρίσιν, Ἥρας, καὶ Ἀθηνᾶς καὶ Ἀφροδίτης ἀμφισβητούσων ὑπ' Ἀλεξάνδρῳ γενομένην. λέγει γὰρ τὸν ποιητὴν ὃς νείκεσσε θεάς, &c. ἀλλ' οἱ ἀκριβέστεροι ὑπολαμβάνουσι θεοὺς ὑπὸ ἀνθρώπων κρίνεσθαι, οὔτε ὑπὸ Ὁμήρου δὲ ἄλλοθι πουλάζεσθαι τοῦτο, ὅθεν ἀθετοῦσι τοὺς στίχους, &c. id est: Troiani autem belli occasionem quidam hanc fuisse perhibent, quòd Alexander de tribus Deabus, Iunone, Minerua & Venere, de formæ elegantia inter se contendentibus, sententiam dixerat. Sic enim Poëtam canere, Ὃς νείκεσσε θεὰς, &c. Sed profectò indecorum esse suspicati, Deos ab hominibus iudicari, præsertim cùm nusquam alibi Homerus id asserat. Quò fit vt prædicti versus meritò reiecti sint, &c. Eustathius refert, Aristarchum deleuisse sequentem versum, τὴν δ' ᾔνησ' ἥ οἱ πόρε μαχλοσύνην ἀλεγεινήν propter vocem μαχλοσύνην, quæ nõ fuerit in vsu Homeri temporibus: sed primùm vsurpata ab Hesiodo, qui eam de filijs Prœti dixerit. Quidam verò versum eundem sic legebãt, τὴν δ' ᾔνησ' ἥ οἱ κεχαρισμένα δῶρ' ὀνόμηνεν: quod Paridi Venus nõ μαχλοσύνην ἀλεγεινήν, sed τὴν γαμετὴν Ἑλένην dederit. Quod autem Plutarchus dicit, hoc alibi à Poëta non dictum, responderi vult Eustathius, multa eiusmodi apud eum reperiri semel tantùm dicta, proinde non sequi, hæc Homerum non scripsisse. Nos rem dubiam relinquamus. Quoniam autem illa iam à longo tẽpore recepta sunt, temerè expungeremus, cùm præcipuè ea sit vulgaris ferè omnium sentẽtia de tribus Deabus, quæ se Paridis subiecerunt iudicio: quod à nobis in Prolegomenis satis fusè scriptum est.

d σχέτλιοί ἐστε θεοί,] Apollo qui semper Troianis fauit, & præcipuè ipsi Hectori, vt anteà sæpe vidimus, cùm videat tã indignis modis ab Achille cadauer illius tractari ipsis dijs patientibus, apud eos hac libera oratione conqueritur: primùm quòd obliti pietatis Hectoris dum viueret, eum nunc mortuum deserant: deinde quòd tam crudelem Achillem ferant, & ei potius opitulentur: crudelitatem autem eius exponit, tum denique indignabundus vindictam facti comminatur. Iuno verò Achilli ob generis diuinitatem patrocinatur, plurisque faciendum esse contendit quàm Hectorem, qui ex mortalibus traxerit originem. Adeò rixosi sunt dij Homerici. Vtriusque autem animos commodo consilio temperabit.

e κωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν] Arist. Rhet. ad Theod. lib. 2. cap. 3. multa genera recenset sedandæ iræ, inter quæ hoc etiam est, cùm is qui irascitur, se in eum qui sensu caret, sæuire intelligit.

f πάντες δ' ἀντιάασθε] Diximus aliàs de Pelei & Thetidis nuptijs, quas nunc Iuno commemorat, vt testatum faciat genus diuinum Achillis.

g ἀλλ' εἴ τις καλέσειε] Regium est rem vni aliquid faciẽdum designatim imperare, quasi omnes ad iussa exequenda prompti & alacres esse debeant: quod tamen secus à Cyro fieri consueverat, nisi fallor, vt est apud Xenophontem. Intellexit tamen Iris huius imperij onus ad se pertinere, quia ad Thetidem erat commigrandum: ea autem allegoricè aquas amat, & ebibit.

h Ἥρη δὲ χρύσεον καλὸν] Veniendi Thetidi primùm Iuno poculum exhibet. Videtur Homerus humana ad cœlestia transtulisse, vt hic mos inter Græcos fuerit, vt accedentes poculis exciperentur, quod in aliquot Germaniæ partibus fieri etiam hoc nostro tempore solet: appellantque, prosperi & boni aduentus craterem, qui capacissimus est. Neque tamen hoc promiscuè ab omnibus fit, sed tantùm inter Nobiles.

i ὤ μοι, πῆ δή τοι φρένες] Consilium istud Hecubæ satis est insulsum, cùm Iouis mandatis ne obtemperet, Priamo dissuadet, ea solatione,

ratione, quòd nulla videbatur spes eum ab Achille tam inhumano & crudeli homine leniter exceptum iri, vtpote cuius feritas iam tot exemplis innotuisset. Stultè, cùm Deo, quippiam iubente cum securitate, nihil est quod mortales reformident. Prudenter ergo senex ille Priamus, qui Deo potiùs quàm mulieri auscultauit, vxorios homines non imitatus, qui ab vxorum mandatis in scrijs etiam rebus ne transuersum, quod aiunt, vnguem audent discedere.

Hîc autem labores nostros Homericos segniùs fortasse quàm in ipsis initijs & longo etiam progressu, terminamus. Sed cùm in hunc finem inciderem, exorta mihi sunt variæ occupationes, quæ animum meum, prioribus vigilijs & lucubrationibus satis exhaustum fregerunt, adeò vt vires meæ quodammodo collabascerent, neque huic oneri ampliùs sustinendo sufficerem. Spero tamen æquum lectorem hos Commentarios, qualescunque tandem illi sunt, aut per se aut hominum opinione, facilè probaturum, si paruitatem operis, voluntatis meæ, quæ in studiosorum vtilitatem collimauit, magnitudine compenset. Quid verò me prolixiorem esse oportuit? Aut enim placui, aut non. Si placui, gaudeo mihi ob assequutum, quem consequebar, finem iucundior autem est bonorum breuis voluptas, quàm nimis diuturna satietas. Sin verò minimè placui, habeo etiam quod gaudeam, qui breuiter saltem displicui, neq. longius nostri fastidium lectoribus concitaui. Intereà tu Deus Opt. Max. cuius auspicijs Opus hoc inchoaui, & ad aliquem tandem finem perduxi, sancta illius tuæ benedictionis cornu in has vigilias defunde, sine qua aridum & exangue est, quicquid exarat mortalitas. Et vt passim in illo operam nauaui, quàm potui, sedulam, vt sacrosanctum tuum nomen ex antiquis illis tenebris, in quibus tu quoque radiare aliquantulum voluisti, in apricum eruerem: fac vt imposterum ego à semitis tuis ne transuersum quidem vnguem deflectam, ac istis Ethnicorum profanorumq. scriptorum mæandris euripisq. non abripiar, sed solidam illam pietatem vnicè prosequar & amplectar. Cùm autem ex hac statione, in qua tu me collocasti, decedere iubebis, fac Deus, Deus Opt. Max. vt in eorum ascriscar numerum, quibus tu ante iacta mundi fundamenta æternam felicitatem in cœlis adornasti, per eum verum Deum verumq. hominem, filium tuum vnigenitum, redemptorem nostrum IESVM Christum, qui tecum ante secula & in secula viuit & regnat cum Spiritu sancto ineffabili Trinitate. AMEN.

QVAEDAM VERBA ET RES, QVAE IN HOMERO NON REPERIVNTVR.

VERBA.

Τύχη ὀργὴ, πλοῖον, τύραννος, νόμος, δακτύλιον, ἀλεκτρύων. Eust. 1182. Macrobius lib. 5. Satur. cap 16. Porphyrius quæst. 15. Eustathius in Odyss. M. in fin. Scholiast. Sophocl. in Oed. tyran. Plut. de Homero. Plin. etsi τύχης vocabulum in Hymnis Cereris reperiri monuit Pausan. in Arcad.

RES.

Carnes elixæ, nusquam heroibus apponuntur, vt nec pisces nec condimenta. Plato 3. de Repub. Athenæus lib. 4. & Porphyr. in lib. de abstin. Annulorum vsus, Plin. Fontes calidi, Plin. Sellarum curulium vsus. Testamentorum vsus. Elephantorum mentio. Pausan. in Attic.

LIBRI VIGESIMI QVARTI ET VLTIMI FINIS.

N 4   ppp.

EPITOME AC SVMMA
VNIVERSAE ILIADOS HOMERI,
PINDARO THEBANO auctore.

IRAM pando mihi Pelidæ diua superbi,
Tristia qui miseris iniecit funera Graijs,
Atque animas fortes heroum tradidit orco,
Latrantumq; dedit rostris volucrumq; trahendos
Illorum exangues inhumatis ossibus artus.
Conficiebat enim summi sententia regis,
Ex quo contulerant discordi pectore pugnas
Sceptriger Atrides,& bello clarus Achilles.
Quis Deus hos fato tristi contendere iussit?
Latonæ & magni proles Iouis. iste Pelasgûm
Infestam regis pestem in præcordia misit,
Implicuitque graui Danaorum corpora morbo.
Nam quondam Chryses solenni tempora vitta
Implicitus,raptæ fleuit solatia natæ,
Inuisosque dies inuisaque tempora noctis
Egit,& assiduis impleuit questibus auras.
Postquam nulla dies animum mœrore leuauit,
Nullaque lenibant patrios solatia fletus,
Castra petit Danaûm,genibusq; affusus Atridæ
Per superos regnique decus miserabilis orat
Vt sibi causa suæ reddatur nata salutis:
Dona simul profert. vincuntur fletibus eius
Myrmidones,reddique patri Chryseida censent.
Sed negat Atrides,Chrysenque excedere castris
Despecta pietate iubet ferus ossibus imis
Hęsit amor,spreuitque preces damnosa libido.
Contemptus repetit Phœbeia templa sacerdos,
Squallidaque infœstis mœrens secat vnguibus ora,
Dilaceratque comas , annosaque tempora plangit.
Mox vbi depositi gemitus,lachrymæque quierunt,
Vatidicis sacras compellat vocibus aras:
Quid coluisse mihi tua numina Delphice prodest,
Aut castam vitam multos duxisse per annos?
Quídve iuuat sacros posuisse altaribus ignes,
Si tuus externo iam spernor ab hoste sacerdos?
En hæc defectæ redduntur dona senectæ.
Si gratus tibi sum sim te sub iudice tutus.
Aut si quam vt luerem sub acerbo crimine pœnam
Inscius admisi,cur ô tua dextera cessat?
Posce sacros arcus,in me tua dirige tela:
Autor mortis eris certè Deus. ecce merentem
Fige patrem:cur nata luit peccata parentis,
Atque hostis duri patitur miseranda cubile?
Dixerat,ille sui vatis prece motus,acerbis
Luctibus infestat Danaos,pestemq; per omnes
Immittit populos. vulgus ruit vndique Graiûm,
Vixque rogis superest tellus,vix ignibus æther,
Deerat ager tumulis,iam noctis sidera nonæ
Transierant,decimusque dies patefecerat orbem:
Tunc Danaûm proceres in cœtum clarus Achilles
Conuocat,& causas hortatur pestis iniquæ
Edere Testoridem. tunc Chalcas numina diuûm
Consulit,& causas pariter finemque malorum
Inuenit,effarique verens,ope tutus Achillis
Hæc ait: Infesti placemus numina Phœbi,
Reddamusque pio castam Chryseida patri,
Si volumus Danai portus intrare salutis.
Dixerat,exarsit subitò violentia regis.
Testoridem dictis primûm compellat amaris,
Mendacemque vocat, magnumque incusat Achillem,
Inque vicem ducis inuicti conuicia suffert.
Confremuêre omnes tandem clamore represso.
Cogitur inuitos æger dimittere amores,
Intactamque pio reddit Chryseida patri,
Multaq; dona(*simul*)super: quam cunctis notus Vlysses
Impositam puppi patrias deuexit ad arces,
Atque iterum ad classes Danaûm sua vela retorsit.
Protinùs infesti placantur numina Phœbi,
Et propè consumptæ vires redduntur Achiuis.
Non tamen Atridæ Chryseidis excidit ardor:
Mœret,& amissos deceptus luget amores.
Mox rapta magnum Briseide priuat Achillem,
Solaturque suos alienis ignibus ignes.
At ferus Aeacides nudato protinùs ense
Tendit in Atriden,& nî sibi reddat honestæ
Munera militiæ,lethum crudele minatur.
Nec minus ille parat contrà defendere sese,
Et nisi casta manu Pallas tenuisset Achillem,
Turpem cæcus amor famam liquisset in æuum
Gentibus Argolicis. contempta voce minisque,
Inuocat æquoreæ Pelides numina matris,
Ne se plus Thetis contrà patiatur inultum.
At Thetis audita nati prece,deserit vndas,
Castraque Myrmidonum præteruolat, inde per auras
Emicat æthereas,& in aurea sidera fertur.
Tunc genibus regis sparsis affusa capillis,
Pro nato veni genitrix en ad tua supplex
Numina,summe parens: vlciscere meq; meumq;
Corpus ab Atride. quòd si permittitur illi,
Vt flammas impunè mei violaret Achillis:
Turpiter occiderit superata libidine virtus.
Iuppiter huic(*contrà*)dixit tristes depone querelas
Magni diua maris,mecum labor iste manebit.
Tu solare tui mœrentia pectora nati.
Dixit & illa leuis cœli delapsa per auras
Littus adit patrium gratasque sororibus vndas.
Offensa est Iuno,Tantumque (ait) optime coniunx
Dorida nata valet,tantum debetur Achilli,
Vt mihi,quæ coniunx dicor tua,quæque sororis
Dulce fero nomen, dilectos fundere Achiuos,
Et Troum renouare velis in prælia vires?
Hæc ita dona refers nobis? sic diligor à te?
Talibus incusat dictis irata Tonantem,
Inque vicem summi patitur conuicia regis.
Tandem interposito lis omnipotente resedit,
Conciliumque simul genitor dimittit ab aula.
Interea sol immenso descendit Olympo,
Et dapibus largis curant sua corpora diui,
Inde petunt thalamos iucundaque dona quietis.
Nox erat,& toto fulgebant sidera cœlo,
Humanumque genus requies diuumque tenebat,
Tunc pater omnipotens somnum vocat,ac ita fatur:
Vade agè per tenues auras lenissime diuûm,
Argolicique ducis celeri pete castra volatu,
Dumque tuo premitur sopitus pondere dulci,
Hæc illi mandata refer: cùm crastina primùm
Extulerit Titana dies,noctemque fugârit,

Coga·

Cogat in arma viros, incautumque occupet hostem.
Nec mora, somnus abit, leuibusque per aëra pennis
Deuolat in thalamos Agamemnonis: ille sopore
Corpus inundatum leni prostratus habebat.
Ad quem sic loquitur curarum operumque leuator:
Rex Danaûm Atrida vigila, & mandata Tonantis
Quæ tibi missa simul delapsus ab æthere porto,
Accipe: cùm primùm Titan emerserit vndis,
Fortibus arma iube socios aptare lacertis,
Et petere Iliacos instructo milite campos.
Dixit, & has repetit per quas descenderat auras.
Interea lucem terris dedit ignea lampas,
Conuocat attonitus iussis Pelopeius heros
In cœtum proceres, remque omnibus ordine pandit.
Cuncti promittunt socias in prælia vires,
Hortanturq; ducem: quorum rex fortia dictis
Pectora collaudat, grates agit omnibus æquas.
Hic tum Thersites (quo non deformior alter
Venerat ad Troiam, linguaque proteruior alter)
Bella gerenda negat, patrias hortatur ad oras
Vertere iter: quem consilijs illustris Vlysses
Correptum dictis sceptro percussit eburno.
Tunc verò ardescit conceptis litibus ira,
Vix telis caruêre manus, ad sidera clamor
Tollitur, & cunctos pugnandi corripit ardor.
Tandem solertis prudentia Nestoris æuo
Compressam miti sedauit pectore turbam,
Admonuitque duces dictis, responsa recordans
Temporis illius, quo visus in Aulide serpens
Consumpsit volucrum bis quattuor arbore fœtus,
Atque ipsam valido pugnantem pectore contrà
Addidit extremo natorum funere matrem.
Inquit deinde senex maneo remaneteque Achiui,
In decimo labor est quem Calchas dixerat anno,
Quo caderet Danaûm victricibus Ilion armis.
Assensêre omnes, laudatur Nestoris ætas,
Conciliumque simul dimittitur, arma parari
Dux iubet atque animos aptari & pectora pugnæ.
Postera lux tacitas vt primum depulit vmbras,
Et nitidus Titan radijs patefecerat orbem,
Protinus armari socios iubet acer Atrides,
Et petere Iliacos instructo milite campos.
Vos mihi nunc Musæ (quid enim non ordine nostis?)
Nomina clara ducum clarosque referte parentes,
Et dulces patrias, nam sunt hæc munera vestra:
Dicamus quot quisque rates ad Pergama duxit,
Et cœptum peragamus opus, sitque autor Apollo,
Aspiretq; libens operi per singula nostro.
Peneleus princeps, bello Laertius acer,
Arcesilaus atrox, Clonius dux, atque Protenor
Boetes decies quinas duxêre carinas,
Et tumidos valido pulsarunt remige fluctus.
Inde Mycenæis Agamemnon finibus ortus,
Quem sibi delegit bellatrix Græcia regem,
Centum egit plenas armato milite puppes.
Et bis tricenis Menelai nauibus ardor
Insequitur totidemque ferox Agapenoris ira.
Quos iuxtà fidus solerti pectore Nestor,
Consilioque potens gemina cum prole suorum
It cum ter denis munitus in arma carinis.
Ascalius virtute potens & Epistrophus ingens,
Gloria Myrmidonum, sæui duo robora belli,
Grandia ter denis pulsarunt æquora proris.
At bis vigenas Polybetes atque Leontes
Instruxêre rates ornatas milite forti.
Eurypylus Stelenusque ferox, & fortis in armis
Tidydes, valido pulsarunt remige pontum,
Bisque quadragenas onerarunt milite puppes.
Ascalaphusque potens, & Telamus acer, vterque
Ter denas valido complerunt milite naues.
At his vigenas equitum fortissimus Aiax
Instruxit puppes, totidemque Abantore natus,
Quos iuxta Graium ductor comitatur Achilles,
Cum quinquaginta materna per æquora vectus.
Thessalici iuuenes Pedippus & Antipus ibant,
Altaque ter denis sulcarunt æquora proris.
Et tribus assumptis ratibus secat æquora Teucer,
Triptolemusq; nouem, Rhodius quos viribus acer
Emeneleus sequitur minus vna naue profectus,
Quam duxit Telamone satus Salaminius Aiax.
Alcropus, & magno Thestoride natus, & vna
Eubocca, ac magnis Helpenor finibus ortus,
Dulichiusq; Meges, animisque insignis & armis,
Et clara de gente Thoas Andromene natus,
Hi quadragenas omnes duxêre carinas.
Et bis sex Ithaci naues solertia duxit:
Quam sequitur totidem ratibus Telamonius Aiax
Egregia virtute potens, simul ordine Phineus
Ire bis vndenis tentabat in arma carinis.
Idomeneus & Meriones, Cretæus vterque,
Bis quadragenis muniti nauibus ibant,
Et totidem puppes clara de gente Menetes
Duxit Athenæus, quos viribus ambit Achilles.
Amphimachusq; ferox, Alpinus & Elide nati,
Et clari virtute Polixeus atque Diares.
Hi bis vigenas onerarunt milite naues.
Protesilaus agit totidem fortisque Podartes
Instructas puppes, quas duxit Oileus Aiax.
At septem Vetonte satus tulit arma carinis,
Quem sequitur iuxta Podalirius atque Machaon,
Altaque ter denis sculcarunt æquora proris.
His ducibus Graiæ Troiana ad littora puppes
Bis septem venêre minus, quàm mille ducentæ:
Iamque citò appulerunt classes camposq; tenebant,
Tunc pater ad Priamum misit Saturnius Irim,
Quæ doceat fortes venisse ad bella Pelasgos.
Nec mora, continuò iussu capit arma parentis
Priamides Hector, totamq; in prælia pubem
Festinare iubet, portisq; agit agmen apertis.
Cui fulgens auro cassis iuuenile tegebat
Omni parte caput, munibat pectora thorax,
Et læuam clypeus, dextram decorauerat hasta,
Ornabatque latus mucro, simul alta nitentes
Crura tegunt ocreæ, quales decet Hectoris esse.
Hunc sequitur forma melior, non fortis in armis,
Belli causa Paris, patriæ funesta ruina,
Deiphobusque Helenusq; simul, fortisq; Poletes,
Et sacer Aeneas Veneris certissima proles.
Archilochusque Athamasque ferox Antenore nati,
Necnon & proles generosa Lycaonis ibat
Pandarus, & magnæ virtutis Glaucus in armis,
Amphionque, Adrastus, & Austius atque Phialtes.
Ibat & Amphimachus Mariusque insignis vterque,
Magnanimiq; duces Rhodius & Epistrophus ingens
Euphoriusque ferox, clarusque ætate Pyragmes,
Cum quibus Enesteus ac Amphius, & bonus armis
Ipothus atque Othamas venêre, Pigerius vnà
Ixioneq; sati, Crontusq; & Emonlus, ambo
Florentes ætate viri, quos fortis & ingens
Ascanius sequitur, simul & Iouis inclyta proles
Sarpedon, claraque satus tellure Chorœbus.
His se defendit ducibus Neptunia Troia,
Vicissentq; dolo Danaûm, nisi fata vetassent.
Iamque duæ stabant acies fulgentibus armis,
Cùm Paris exitium Troiæ & funesta ruina,
Armatum aduerso Menelaum ex agmine vidit,

Seque

Seque velut viso perterritus angue recepit
Ad socios amens. quem postquam turpiter Hector
Confusum terrore videt: Proh dedecus, inquit,
Aeternum patriæ, generisque infamia nostri,
Terga refers? at non dubitabas hospitis olim
Expugnare toros, cuius nunc defugis arma
Vimq; times, vbi nunc vires, vbi cognita nobis
Ludorum quondam vario certamine vis est?
Hic animos ostende tuos, nil adiuuat arma
Nobilitas formæ, duro Mars milite gaudet.
Dum iaceas in amore tuo, nos bella geremus
Scilicet, vt nostrum fundamus in hoste cruorem.
Aequius aduersis tecum concurrat in armis
Impiger Atrides. spectet Danaûmq; Phrygumque
Depositis telis populus, vos fœdere iuncto
Aduersas conferte manus, decernite ferro,
Vestrûm nunc Helenam sumat quis rectius ipsam.
Dixit quæ contrà paucis Priameius heros,
Quid nimis indignis (inquit) me vocibus vrges,
O patriæ germane decus? nam nec mihi coniunx
Pronaq; luxuria est, fungor virtutis amore,
Nec vires dextramq; viri tentare recuso,
Dummodo victorem coniunx cum pace sequatur.
Dicta refert Hector, placuit sententia Graijs.
Protinus accitur Priamus, sacrisq; peractis
Fœdera iunguntur: post hæc discedit vterque
Depositis telis populus campusq; patescit.
Interea toto discedit ab agmine Troum
Pulcher Alexander clypeoq; insignis & hasta,
Quem contra paribus fulgens Menelaus in armis
Constitit, & tecum mihi sunt certamina dixit,
Nec longum nostra lætabere coniuge, quæ te
Mox rapuit regem, tantummodo Iuppiter assit.
Dixit, & aduersum se concitat acer in hostem.
Ille virum forti venientem reppulit ictu,
Seque gradu celeri recipit, longeq; frementem
Hastam deinde iacit, quam deuitauit Atrides.
Inque vicem misso fixisset pectora telo
Prædonis Phrygij, nisi vastum ferrea corpus
Texisset lorica viri septemplice tergo.
Insequitur iuxtà clamor, tum aduersus vterque
Constitit, & galea galeam terit, & pede plantam
Coniungit, stridet mucro mucrone corusco,
Corpus collectum tegitur fulgentibus armis.
Non aliter fortes nitida pro coniuge tauri
Bella gerunt, vastisque replent mugitibus auras.
Atque diu rigido captabant corpora telo,
Tunc memor Atrides raptæ sibi coniugis, instat,
Dardaniumq; premit iuuenem mox ense rigenti,
Cedentemq; retrò dum desuper appetit hostem,
Splendidus extremas galeæ percussit ad oras.
Desiluit mucro: gemuerunt agmina Graiûm.
Tunc verò ardescit, quamuis manus ense carebat,
Et iuuenem arrepta prosternit casside victor,
Ad socios traheretque, nisi caligine cæca
Texisset Citherea virum, subiectaque mento
Fortia rupisset laxatis vincula nódis,
Vltimus ille dies Paridi foret abstrahit auro
Fulgentem galeam secum Menelaus, & ardens
In medios mittit proceres, rursumque recurrit,
Et magnam validis contorsit viribus hastam
In cladem Phrygij sua quem Venus eripit hosti,
Et secum in thalamos defert testudine structos,
Ipsa dehinc Helenam muris accersit ab altis,
Dardanioq; suos Paridi deducit amores.
Quem tali postquam conspexit voce locuta est:
Venisti mea flamma Paris, superatus ab armis
Coniugis antiqui. vidi puduitque videre,
Arreptum cûm te traheret violentus Atrides,
Iliacoque tuos fœdaret puluere crines:
Nostraque (me miseram) timui ne Doricus ensis
Oscula discuteret, totus mihi mente relicta
Fugerat ore color, sanguisque reliquerat artus,
Quis te cum sæuo contendere iussit Atridæ?
An vaga fama tuas nondum peruenit ad aures
De virtute viri? moneo ne rursus iniquæ
Illius tua fata velis committere dextræ.
Dixerat, & largis perfudit fletibus ora.
Tristis Alexander, non me superauit Atrides
O meus ardor, ait, sed castæ Palladis ira.
Mox illum nostris succumbere turpiter armis
Aspicies, aderitque meo Citherea labori.
Post hæc amplexu per mutua corpora iuncto
Incumbit membris Cygneidos, illa soluto
Accepit flammas gremio Troiæque suasq;.
Interea toto Menelaus in agmine Troum
Quærit Alexandrum, victorque huc fertur & illuc.
Quem frater socias acuens in bella cateruas
Adiuuat, & forti populos Phryges increpat ore,
Et seruare iubet leges, Helenamque reposcit.
Cumque inter sese proceres certamen haberent,
Concilium omnipotens habuit regnator Olympi.
Fœderaque intento turbauit Pandarus arcu
Te Menelaë petens, laterique volatile telum
Incidit, & tunicam ferro squammisque rigentem
Desecat. excedit bello gemebundus Atrides,
Castraque tuta petit. quem doctus ab arte paterna
Pæonijs curat iuuenis Podalirius herbis,
Atque iterum in cædes horrendaque prælia mittit.
Armauit fortes Agamemnonis ira Pelasgos,
Et dolor in pugnam cunctos communis agebat.
Bellum ingens oritur. multumque vtrinq; cruoris
Funditur, & totis sternuntur corpora campis,
Inque vicem Troumque cadunt Danaûmq; cateruæ,
Nec requies datur vlla viris, sonat vndique Mauors,
Telorumq; volant ex cunctis partibus imbres.
Occidit Antilochus rigido demersus in vmbras
Ense Calestiadis, optataque lumina linquit.
Inde manu forti Graiorum terga prementem
Occupat Amphione satum Telamonius Aiax,
Et prædurato transfixit corpora telo.
Purpuream vomit ille animam cum sanguine mixtam,
Ora rigat moriens. tunc maximus Antiphus hastam
Viribus aduersis conatus corpore toto
Torquet in Aiacem, telumque errauit ab hoste,
Inque hostem cadit. ictus in inguine Leucon
Concidit infelix prostratus vulnere forti,
Et carpit virides moribundus dentibus herbas.
Impiger Atrides casu commotus amici,
Demophoonta petit, teloque aduersa trabali
Tempora transfixit, vaginaque horridus ensem
Eripit ille suis moriens resupinus in armis
Occidit, & terram moribundus vertice pulsat.
Post hæc Aegæum saxi deiecerat ictu
Impiger Vmbrasides, dederatque silentibus vmbris:
Tuncque auidus prædæ iuuenem spoliare parabat,
Desuper hasta venit dextra vibrata Thoantis,
Perque viri scapulas animosaque pectora transit.
In vultus ruit ille suos, calidumque cruorem
Ore vomit, stratusque super sua palpitat arma.
Sanguine Dardanij manabant vndique campi,
Manabant amnes passim, pugnabat vbique
Immixtis ardens amborum exercitus armis,
Et modò Troianis virtus, modò crescit Achiuis,
Lætaque per varios petitur victoria casus.
Hic postquam Danaûm longè cedentia vidit

Agmina

Agmina Tydides, tumidumq; increscere Martem,
In medias acies quà plurimus eminet hostis
Irruit, aduersas prosternit cæde phalanges,
Huc illuc volat ense ferox, hastamq; coruscat.
Bellica Pallas adest, flagrantiaq; ignibus arma
Adiuuat, atq; animos iuueni viresq; ministrat.
Ille (boum veluti viso grege sæua leæna
Quam stimulat ieiuna fames, ruit agmina contra
Et prostrata necat vesano corpora dente)
Sic ruit in medios hostes Calydonius heros,
Virginis armigeræ monitis & numine tutus.
Conuersi dant terga Phryges, fugientibus ille
Instat, & extinctos morientum calcat aceruos.
Dumq; furit sternitque viros, videt ecce Thoantis
Aduerso stantes furibundus in agmine natos,
Aegæum Idæumq; simul, quem cuspide præceps
Occupat antè graui, sed vulnera depulit vmbo,
Vibratumq; solo ferrum stetit, haud mora, totis
Ingentem torquet Tydides viribus hastam,
Transfoditq; viri pectus: pars cuspidis antè
Eminet, & prodit scapulis pars altera fossis.
Hunc vbi fundentem calidum de pectore flumen,
Versantemq; oculos, animamq; per ora vomentem
Conspexit frater, stricto celer aduolat ense,
Germaniq; cupit fatorum existere vindex.
Sed neque vim sæui nec fortia sustinet arma
Tydidæ, contraq; tamen defendere tentat.
Vt volucris, decerpta sui cum corpora nati
Accipitrem laniare videt, nec tendere contrà,
Auxilium nec ferre suo valet anxia nato,
Quodq; potest leuibus plangit sua pectora pennis:
Sic hostem Idæus germani cæde superbum
Spectat atrox, miseroq; nequit succurrere fratri:
Et nisi cessisset, dextra cecidisset eadem.

Nec minus in Teucros armis furit acer Atrides,
Insequiturq; acies, & ferro vulnera miscet.
Obuius huic fatis ductus occurrit iniquis
Infelix Rhodius, quem vasto cuspidis ictu
Sternit & ingenti scapulas transuerberat hasta.
Hinc petit Idomeum de aduersa parte ruentem
Merione natum, cuius post funera lætus
Altropio genitum Stygias dimittit ad vmbras.
Merionis puerum vibrata percutit hasta,
Pergellumque necat. vastisque horrendus in armis
Eurypylus gladio venientem Herpedona fundit,
Et pariter iuuenem vita spoliauit & armis.
Parte alia volitat sinuoso Pandarus arcu,
Tydidemq; oculis aduersa per agmina quærit:
Quem postquam vidit sternentem corpora Troum,
Horrida direxit contento spicula cornu,
Et summas humeri distrinxit acumine partes.
Tunc verò ardescit iuuenis Calydonius ira,
In medias acies animosi more leonis
Fertur, & Asteroneum magnumq; Alpenora fundit,
Comminus hunc gladio, iaculo ferit eminus illum.
Inde premit Polydona Abathanq; cuspide forti,
Et notum bello Xanthum, vastumq; Thoantum.
Post hos infestus Croniumq; & Scemona telo
Perturbat celeri, pariterque ad tartara mittit.
Tu quoque Tydidæ prostratus Pandare dextra
Occidis infelix accepto vulnere tristi:
Dextera quà naris fronti coniungitur imæ,
Dissipat, & cerebrum galeæ cum parte reuulsum,
Ossaq; confossa spargit Tydideus ensis.
Iamq; manus Aeneas & Calydonius heros
Contulerant iactis inter se comminus hastis,
Vndique rimabant inimico pectora ferro,
Et modò cedebant retrò, modò deinde coibant.

Postquam vtriq; diu steterant, nec vulnera magnus
Quà daret infesto Tydides ense videbat,
Saxum ingens medio quod fortè iacebat in agro,
Bisseni quod vix iuuenes tellure leuabant,
Sustulit, & magno conamine misit in hostem.
Ille ruit prostratus humo cum fortibus armis,
Quem Venus æthereas genitrix delapsa per auras
Accipit, & nigra corpus caligine condit.
Non tulit Oenides animo, nebulasq; per ipsas
Fertur, & in Venerem flagrantibus irruit armis:
Et neque quem demens ferro petat inspicit antè,
Cœlestemq; manum mortali vulnerat ense.
Icta petit cœlum terris Cytherea relictis,
Atque ibi sidereo queritur sua vulnera Marti.
Dardanium Aeneam seruat Troianus Apollo,
Accenditque animos, iterumque ad bella reduxit.
Vndiq; consurgunt acies, & puluere cœlum
Conditur, horrendisq; sonat clamoribus æther.
Hic alius rapido deiectus in æquora curru
Conteritur, pedibusque simul calcatur equorum;
Atque alius volucri traiectus corpora telo,
Quadrupedis tergo pronus ruit, illius ense
Deiectum longè caput à ceruice cucurrit.
Hic iacet exanimis fuso super arma cerebro.
Sanguine manat humus, campi sudore madescunt.
Emicat interea Veneris pulcherrima proles,
Densaq; Graiorum premit agmina, nudaq; latè
Terga metit gladio, funestaq; prælia miscet.
Nec cessat spes vna Phrygum fortissimus Hector
Sternere cæde viros atq; agmina vertere Graiûm.
Vt lupus in campis pecudes cùm cernit apertis,
Non ductor gregis ipse comes, non horrida terret
Turba canum, premit esuriens, & negligit omnes,
In mediosq; greges auidus ruit: haud secus Hector
Inuadit Danaos, & territat ense corusco.
Deficiunt Graiorum acies, Phryges acriùs instant,
Attolluntq; animos: geminat victoria vires.
Vt vidit socios infesto cedere Marti
Rex Danaûm, sublimis equo volat agmina circum,
Hortaturque duces, animosq; in prælia firmat.
Mox ipse in medios audax se proripit hostes,
Oppositasq; acies stricto diuerberat ense.
Vt Libycus cùm fortè leo procul agmina vidit
Læta boum passim virides errare per herbas,
Attollit ceruice iubas, sitiensq; cruoris
In mediam erecto contendit pectore turbam:
Sic ferus Atrides aduersos fertur in hostes,
Infestasq; Phrygum perturbat cuspide turmas.
Virtus clara ducis vires accendit Achiuûm,
Et spes exacuit languentia militis arma.
Funduntur Teucri, Danai lætantur ouantes.
Tandem hic Aeneam immisso contendere curru
Conspicit Atrides, strictoque occurrere ferro
Apparat, & iaculum quantum furor ipse mouebat,
Viribus intorquet, quod depulit error ab illo
Pectus in aurigæ, stomachoq; infigitur alto.
Ille ruens ictu media inter lora rotasq;
Voluitur, & vitam calido cum sanguine fundit.
Ingemit Aeneas, curruq; animosus ab alto
Desilit, & valido Cretheona comminus ictu
Tersilochumq; ferit. quorum post funera victor
Paphlagonum ductor Menelai concidit armis,
Antilochumque Mison post hos Iouis inclyta proles
Sarpedon bello funesto prælia miscet.
Quem contra infelix non æquis dimicat armis
Triptolemus magno satus Hercule, sed neque vires
Hunc seruare patris, nec tot potuêre labores,
Quin caderet, tenuemq; daret de corpore vitam.

Saucius

Saucius egreditur medio certamine belli
Sarpedon,fraudisque subit commentor Vlysses,
Et septem iuuenum pulcherrima corpora fundit.
Hinc pugnat patriæ culmen Mauortius Hector,
Illinc Tydides,sternuntur vtrinque virorum
Corpora per campos,& sanguine prata rigantur.
Pugnat bellipotens casta cum Pallade Mauors,
Ingentemque mouet clypeum, quem sancta virago
Egit,& extrema percussum cuspide cædit,
Attonitumque simul cœlum petere ipsa coëgit.
Hic ille æthereo queritur sua vulnera regi
Saucius,& magni genitoris iurgia suffert.
Interea magnis Atamantem viribus Aiax
Interimit,magnumq; petit Menelaus Adrastum,
Et trahit ad classes manibus post terga reuinctis,
Ex hinc deducit lætos ex hoste triumphos.
Incumbunt Danai,cedit Troiana iuuentus,
Tergaq; nuda tegit sensit Mauortius Hector
Pro Danais pugnare deos,validasque suorum
Virginis armigerę subduci numine vires.
Continuoque petit muros, Hecubamque vocari
Imperat,& diuæ placari numina suadet.
Protinus armatas innuptæ Palladis arces
Iliades subeunt,festisque altaria sertis
Exornant,cæduntque sacras ex more bidentes.
Dumq; preces Hecube supplex ad templa Mineruæ
Pro charis natis genitrix & coniuge fundit:
Interea Glaucus stricto contendere ferro
Cum Diomede parat, nomenque genusque roganti
Quis sit & vnde foret, magnis cum viribus hastam
Mittere tentabat:tentanti Aetho lius heros,
Quò ruis? exclamat,quæ te scelerate furentem
Mens agit imparibus mecum concurrere telis?
Hospitis arma vides,Veneris quæ vulnere dextram
Perculit, & summo repulit certamine Martem.
Pone truces animos, infestaque tela coërce.
Post hæc inter se posito certamine pugnæ
Commutant clypeos inimicaque prælia linquunt.
Colloquium petit interea fidissima coniunx
Hectoris Andromache, paruumq; ad pectora natum
Astyanacta tenet,cuius dum maximus heros
Oscula parua petit,subitò perterritus infans
Conuertit timidos materna ad pectora vultus.
Terribilemque fugit galeam, cristamque micantem.
Vtque caput iuuenis posito detexerat ære,
Protinus infantem geminis amplectitur vlnis:
Attollensque manus,precor ô pater optime,dixit,
Vt meus hic pro quo tua numina natus adoro,
Virtutes patrias primis imitetur ab annis.
Hæc ait,& portis acies petit acer apertis,
Vnà deinde Paris. postquam in certamina ventum est,
Protinus in medium procedit maximus Hector,
Graiorumque duces inuictis prouocat armis.
Nec mora,continuò fraudis commentor Vlysses,
Et ferus Idomeneus,& notus gente paterna
Meriones, Graiûmque simul dux acer Atrides,
Aiacesq; duo clari,speciosus in armis
Eurypylus, magnoque Thoas Andromene natus,
Quique manum Veneris violauit vulnere tristi,
Procedunt: aberat nam Troum terror Achilles,
Et dulci cithara diuûm lenibat amores.
Sortes miserunt quis eorum in bella valeret.
Ergo vbi deiectis auratam regis Atridæ
Sortibus in galeam,magnus processerat Aiax.
Concurrunt armis Aiax crudelis & Hector.
Principio iactis committunt prælia telis,
Mox rigidos stringunt enses,& fortibus armis
Decertant,partesque oculis rimantur apertis.
Et modò terga petunt,duros modò fortibus ictus
Depellunt clypeis.ingens ad sidera clamor
Tollitur,& vastis impletur vocibus æther.
Non sic setigeri exacuunt feruoribus iras,
Pectoribusque petunt vastis,modò dentibus vncis
Alternos vibrant gladios,& vulnera miscent,
Fortia terga premunt, spumantque per ora vicissim,
Fumigeræ nubes concretaque fulgura & ignes
Iactantur,magnoque implentur murmure syluæ:
Talis Priamides simul Aiax fortis in armis.
Tandem animis armisque furens Telamonius Aiax
Insignem bello petit Hectora,quaq; patebat
Nuda viri ceruix,fulgentem dirigit ensem.
Ille ictum celeri præuidit callidus astu,
Tergaque submittit,ferrumque vmbone repellit.
Sed leuis extremas clypei dilabitur oras
Ensis,& exiguo ceruicem vulnere libat.
Acrius aduersum rursus consurgit in hostem
Priamides,nec iam ferro Telamone creatum,
Sed magno saxi iactu petit.at ferus Aiax
Ingentem clypeo septemplice reppulit ictum.
Et iuuenem saxo percussum sternit eodem.
Quem leuat exemptum Graijs inimicus Apollo,
Integratque animum.iam rursus ad arma coibant,
Stringebant iterum gladios,cùm fessus in vndas
Cœperat igniferos Titan immergere currus,
Noxque subire polum: iuxtà mittuntur vtrosque
Qui dirimant à cæde viros, nec segnius illi
Deponunt animos:tunc bello maximus Hector,
Quæ te terra virum? qui te genuêre parentes?
Viribus es proles generosa atque inclyta,dixit.
At contrà referre parat Telamonius Aiax,
Hesiona de matre vides Telamone creatum,
Nobilis illa domus fama, & generosa propago.
Hector & Hesionæ nomen casusque recordans,
Absistamus ait,sanguis communis vtrique est,
Aiacemque prior aurato munerat ense.
Inque vicem, quo se bellator cinxerat Aiax
Accepit baltheum vario celamine sculptum.
Post hoc extemplò Troum Danaûmque cateruæ
Discedunt, cœlumque tegit nox atra tenebris.
Implentur dapibus largis Bacchique liquore,
Atque auidè placido tradunt sua corpora somno.
Postera cùm primum stellas aurora fugârat,
In cœtum venêre Phryges,tunc maximus Hector
Cum socijs memorans hesternæ funera noctis
Suadet vt inuictis Helene reddatur Achiuis,
Prædaque quæ duros Menelai mulceat ignes.
Idque placet cunctis.cum sæuo missus Atridæ
Pertulit Idæus Troum mandata, neque ille
Aut animum precibus, nec dictis porrigit aures.
Vltrò etiam castris Idæum excedere iussit.
Paruit hic monitis,iterumque ad castra reuersus
Troiæ.contemptum duro se narrat ab hoste.
Interea Danai confusi cæde suorum
Ingentes struxêre pyras, collectaque passim
Fortia tradiderant sociorum corpora flammis.
Tunc remouent fossas,& vallum robore cingunt.
Vt nitidum Titan radijs patefecerat orbem,
Conuocat in cœtum superos pater, & monet omnes
Ne contra sua fata velint contendere diui.
Ipse per æthereas cœli delabitur auras,
Vmbrosisque simul concedit montibus Idæ:
Inde acies videt Iliacas,dextraque potenti
Sustinet auratas æquato pondere lances,
Fataque dura Phrygum, casusque expendit Achiuûm,
Et Graiûm clades grauibus præponderat armis.
Interea Danaos ingenti concitus ira

Priami-

Priamides agit,& totis supereminet armis,
Vnum quippe decus Phrygiæ,turbantur Achiui,
Doricaq; ingenti complentur castra tumultu.
Hortatur socios muris inclusus Atrides,
Languentesq; animos iuuenum in certamina firmat.
Princeps Tydides ardentibus emicat armis,
Per mediosq; hostes immani turbine fertur.
Hîc illi occurrit fatis Ægæus iniquis
Telum immane manu quatiens, quem maximus heros
Occupat,& duro medium transuerberat ense.
Hinc Phrygias acies vastis protectus in armis
Teucer agit,spargitq; leues in terga sagittas.
Corisiona ferum letali vulnere fundit.
Mox alias acies petit, aurigamq; superbi
Hectoris obtruncat.quem saxo Troius heros
Occupat, excussoq; incautum proterit arcu.
Ast illum fidi rapiunt de cæde sodales.
Prostratumq; leuant ruit vndiq; turbidus Hector,
Aduersasq; acies infesta cuspide terret.
Sed rursus Danai turbati cæde suorum
Concurrunt,iterumq; leues in castra cateruæ
Confugiunt portasq; obiecto robore firmant.
At Phryges obsidunt inclusos aggere Graios.
Excubijsq; premunt muros, flammisq; coruscant.
Cætera per campos sternit sua corpora pubes,
Indulgentq; mero,curas animosq; resoluunt.
Attoniti Danaûm proceres discrimine tanto
Nec dapibus releuant animos,nec corpora curant,
Sed miseri sua fata gemunt, mox hoste repulso
Legatos mittunt,dextramq. hortantur Achillis,
Vt ferat auxilium miseris.Theteius heros
Nec Danaûm capit aure preces, nec munera regis
Vlla referre cupit. non illum redditus ignis,
Aut intacta suo Bryseis corpore mouit,
Irrita legati referunt responsa Pelasgis,
Et dapibus curant animos,leniq; sopore
Alterius noctis tardè labentibus astris.
Restabatq; super tacitæ pars alterà noctis,
Tunc Danaûm iussu castris Ætholius heros
Egreditur, sociumq; sibi delegit Vlyssem,
Qui secum tacito sublustri noctis in vmbra
Scrutetur studio quæ sit fiducia Troum.
Quidve agitent,quantásve parent in prælia vires.
Dumq; iter horrendum loca per montana vagantes
Carpebant,venit ecce Dolon,quem Troica pubes
Miserat,vt Danaûm solerti pectore vires
Adspiceret, sensusq; ducum plebisq; referret.
Quem procul vt vidit socius Diomedis Vlysses,
Abdiderant occultantes sua corpora furtim
In densos frutices,vt spe percussus inani
Troianus iuuenis cursu præcederet illos,
Ne facilè oppressus gressum in sua castra referret.
Pòst vbi transierat fidens animoq; manuq;,
Prosiluêre viri,iuuenemq. euadere cursu
Conantem capiunt,ferroq; manuq; minantur.
Ille timore pauens,vitam concedite,dixit,
Hoc vnum satis est quod si perstatis in ira,
Quanta ex morte mea capietis præmia laudis?
At si cur veniam tacitis exquiritis vmbris,
Maxima Troia mihi currum promisit Achillis,
Si vestras cepisset opes.hæc dona secutus.
In dubios casus,corâm quos cernitis ipsi.
Infelix cecidi.nunc vos per numina diuûm,
Per mare, per Ditis fluctus obtestor opaci,
Ne rapere hanc animam crudeli cæde velitis.
Hæc pro concessa referetis dona salute,
Concilium Priami regis, remq; ordine gentis
Expediam Phrygiæ postquam quid Troia pararet
Cognouêre viri,fauces mucrone recluso
Detrudunt iuueni.post hæc tentoria Rhœsi
Intrant,atq; ipsum somno vinoq; sepultum
Obtruncant,spoliantq; viros,fusosq; per herbam
Exanimant socios.tunc tristi cæde peracta
Præda humeros onerant,multo candore nitentes
Rhœsi ventigenas secum adduxêre iugales.
Thraces equos rapiunt,quos nec præcedere ventus,
Nec posset volucri cursu superare sagitta.
Inde iterum Argolicas primæ sub tempore lucis
Ad classes redeunt,quos Nestoris accipit ætas,
Ac recipit portis. postquam sua castra tenebant,
Facta duci referunt laudat Pelopeius heros,
Fessaq; iucundæ tradunt sua membra quieti.

Lux exorta viros in pristina bella remisit,
Instaurantq; animos recreato milite pugnæ
Dardanium Danaûmq; duces, volat vndiq; nubes
Telorum,& ferro ferrum sonat.vndiq; mixtis
Inter se strident mucronibus,instat vtrinque
Densa acies,mixtusq; fluit cum sanguine sudor.
Tandem feruenti Danaûm rex concitus ira
Antiphonem ingenti prostratum vulnere fundit,
Tessandrumq; simul,fratremq; ad bella ruentem
Hippolytum,post hos gladio petit Amphimodontà.
Is fratris dextram gladio ferit, ille dolore
Acrior accepto fugientem Anthenore natum
Persequitur,traxitq; ferox cum vulnere pœnas,
Hector tunc pugnæ subit acri concitus ira
Priamides,mòx perculsos agit vndiq; Graios,
Nec Paris hostiles cessat prosternere turmas,
Eurypyliq, femur contento vulnerat arcu.
Incumbunt Troës,fugiunt in castra Pelasgi
Viribus exhaustis,& vastis vndiq; firmant
Obicibus muros,saxo Mauortius Hector
Perfringit portas,ferrataq; robora laxat.
Irrumpunt aditus Phryges,atque in limine primo
Restantes sternunt Graios,valloq cateruas
Disturbant,alij scalas in mœnia ponunt.
Et iaciunt ignes: geminat victoria vires.
De muris pugnant Danai,turresq. per altas
Saxa volant, subeunt facta testudine Troës,
Ascenduntq; aditus,& totis viribus instant.
Turbati fugiunt omnes in castra Pelasgi,
Et scandunt puppes,instat Troiana iuuentus
Telaq; crebra iacit,resonat clamoribus æther.
Neptunus vires Danais animumq; ministrat,
Pugna ingens oritur, fuit istinc hostis & illinc,
Dextraq; Idumene cadit Asius.Hector atrocem
Amphimachum obtruncat , nec non incumbit in armis
Anchisæ gener Achatius,quem fuderat ense
Magnanimus ductor Rhodius,tunc feruidus irâ
Deiphobus ferit Ascalaphum mergitq. sub vndas.
Hector vbiq; ferus violento pectore sæuit,
Quem saxo ingenti percussum maximus Aiax
Depulit,& toto prostratum corpore fudit.
Concurrit Troiana manus, iuuenemq; vomentem
Sanguineos fluctus,Xanthi lauere fluentis.
Inde iterum ad pugnam redeunt, fit maxima cędes
Amborum & manat tellus infecta cruore.
Polydamas valido Protenora percutit ictu,
Amphilochumq; Antenoridem Telamonius Aiax,
Bethæumq; Athamas.Promachũ quoq; sternit atrocem
Penelei dextra,inde cadit Priameia pubes.
Acriùs insurgunt Troës ad Achaica bella,
Instaurantq; manus cedit Pelopeia virtus
Pulsa metu,vallumq; & muros aggere septos
Transiliunt,alij fossas voluuntur in ipsas
Aduolat interea Danaûm metus impiger Hector,
Confugiunt iterum ad classes Agamemnonis alæ,
Atq; inde aduersis propellunt viribus hostem.

Fit pugna ante rates sæuit Mauortius Hector,
Et poscit flammas totamq; incendere classem
Apparat huic validis obsistit viribus Aiax
Stans celsa in puppi, clypeoq; incendia sæua
Sustinet, & solus defendit mille carinas.
Hinc iaciunt Danai robustæ cuspidis hastas,
Illinc ardentes tædas Phryges vndiq; iactant,
Per vastos sudor pugnantum defluit artus,
Non valet vlterius cladem spectare suorum
Patroclus, subitoq; armis munitus Achillis
Aduolat, & falsa conuertit imagine Troas,
Qui modò turbabant Danaos animoq; fremebant,
Nunc trepidi fugiunt: fugientibus imminet ille,
Perturbat velox acies, vastumq; per agmen
Fertur, & ingenti Sarpedona vulnere fundit,
Et nunc hos gladio, nunc illos proterit arcu,
Prælia; horrendi sub imagine versat Achillis.
Quem postquam socias miscentem cæde cateruas,
Turbantemq; acies respexit feruidus Hector,
Tollit atrox animos, vastisq; immanis in armis
Occurrit contrà, magnoq; hunc increpat ore:
Huc agè nunc conuerte gradus fortissime Achilles,
Iam nosces vltrix quid Troiæ dextera possit,
Et quantum in bello possit fortissimus Hector.
Nam licet ipse suis Mauors te protegat armis,
Inuito tamen hæc perimet te dextera Marte.
Ille silet, spernitq; minas animosaq; dicta,
Vt quem mentitur verus credatur Achilles.
Tunc prior intorquet collectis viribus hastam
Priamides, quam prolapsam celeri excipit ictu
Patroclus, redditq; vices & mutua dona.
Obijcit & saxum multo cum pondere missum,
Quod clypeo excussum viridi tellure resedit.
Tunc rigidos stringunt enses, & comminùs arma
Inter se miscent, donec Troianus Apollo
Mentitos vultus simulati pandit Achillis,
Denudatq; virum quem bello maximus Hector
Pugnantem falsis postquam deprendit in armis
Irruit, & iuuenem nudato pectore, ferro
Traijcit, & victor Vulcania detrahit arma.
Vendicat extincti corpus Telamonius Aiax,
Oppositoq; tegit clypeo. Priameia pubes
Lætitia exultat, Danai dum funera mœrent.
Interea iuuenis tristi cum pube suorum
Tectorides in castra gerit miserabile corpus.
Tunc vt Pelidæ rumor diuerberat aures,
Palluit infelix iuuenis, calor ossa reliquit,
Tristia membra simul materno nectit amictu
Deflens Æacides tristi de cæde sodalis,
Vnguibus ora secat, comptos in puluere crines
Deformat, scindit firmas de pectore vestes,
Et super extincti prostratus membra sodalis
Crudeles fundit questus, atq; oscula figit.
Mox vbi depulsi gemitus lacrymæq; quierunt,
Tristis ait, iam iamq; meo cruciabere ferro,
Non impune mei lætabere cæde sodalis,
Hector, ait, magnoq; meo violente labore
Persolues pœnas, atq; istis victor in armis,
In quibus exultas, fuso moriere cruore.
Post hoc accensus furijs decurrit ad æquor,
Fortiaq; arma Thetim supplex rogat illa relictis
Fluctibus auxilium Vulcani protinus orat.
Excitat Æthnæos calidis fornacibus ignes
Mulciber, & validis fuluum domat ignibus aurum.
Mox effecta ferens diuinis artibus arma
Euolat ad Thetidem quæ postquam magnus Achilles
Induit, in clypeum vultus conuertit atroces,
Illic ignipotens mundi cælauerat axem,
Sideraq;, & liquidas redimitas vndiq; Nymphas,
Fecerat & mira liquidas Nereidas arte,
Oceanum, terras, & cinctum Nerea circùm,
Annorumq; vices, diuersaq; tempora noctis,
Quattuor & mundi partes, quantum Arcton ab Austro,
Et quantum occasus roseo distaret ab ortu,
Lucifer vnde suis, vnde Hesperus, vnus vterq;
Exoriatur equis, quantum vel in orbe mearet
Luna caua, & nitida lustraret lampade terras.
Addideratq; freto suo numina, Nerea magnum,
Oceanumq; senē, (*nec eundem*) vertentē Prothea semper
Tritonesq; feros, & amantem Dorida fluctus.
Terra gerit syluas, horrendaq; monstra ferarum,
Fluminaq;, & montes, cumq; altis oppida muris,
In quibus exercent leges animosaq; iura
Certantes populi. sedet illic æquus vtriq;
Iudex, & litem discernit fronte serena.
Parte alia castæ resonant Pæana puellæ,
Dantq; choros molles, hæc dextra tympana pulsat,
Illa lyræ graciles extenso pollice chordas
Percurrit, septemq; modis modulatur auenis.
Carmina componunt mundi resonantia motum,
Rura colunt alij, sulcant grauia arua iuuenci,
Maturasq; metit robustus messor aristas,
Et gaudet pressis immundus vinitor vuis.
Tondent prata greges pendent in rupe capellæ,
Hic intermedius stabat Mars aureus armis,
Atropos hunc circumstabat, reliquæq; sorores
Sanguineis mœstæ Cloto Lachesisq; capillis.
Talibus ornatus donis Thetideius heros,
In medias acies immani turbine fertur.
Cui vires præbet casta cum Pallade Iuno,
Dantq; animos iuueni. videt hunc Cithereius heros,
Occurritq; viro, sed non cum viribus æquis,
Æacidæ nec erat compar, tamen ira coëgit
Conferre inuictis iuuenem cum viribus arma.
Quem nisi seruasset magnarum rector aquarum,
Vt profugus lætis Troiam repararet in armis,
Augustumq; genus claris submitteret astris,
Non claræ gentis nobis mansisset origo.
Inde agit Æacides infesta cuspide Teucros,
Ingentemq; manum prosternit cæde virorum
Sanguinis Hectorei sitiens. at Dardana pubes
Confugit ad Xanthi rapidos perterrita fluctus,
Auxiliumq; petit diuum fluminis: ille
Instat & in medijs pugnatur gurgitis vndis.
Ira dabat vires, tinguntur sanguine ripæ,
Sparsaq; per totos voluuntur corpora fluctus.
At Venus & Phrygiæ gentis tutator Apollo,
Cogunt in Danaos Xanthi consurgere fluctus,
Vt fera terribili miscentem prælia dextra
Obruat Aacidem, qui protinus vndiq; totis
Impediatur aquis. sed vasto gurgite præceps
Voluitur, atq; virum torrentibus impedit vndis,
Prætenditq; gradus, ille omni corpore sæuas
Contra pugnat aquas, aduersaq; flumina rumpit,
Et modò disiectis humeris, modò pectore vasto
Propellit fluctus, quem longè prouida Iuno
Admonuit rapidæ quo cederet ictibus vndæ,
Sanctaq; pugnarunt inter se numina diuûm.
Rursus agit Phrygias ingenti cæde cateruas
Horridus Æacides, belliq; ardore resumpto
Funereas acies horrendaq; prælia miscet.
Non illum vis vlla tenet, non sæua fatigant
Pectora pugnando, vires successus adauget.
Perculsi dubitant trepida formidine Troës,
Atq; inter muros exhausta penè salute
Confugiunt, portasq; obiecto robore firmant.
Vnus tota salus in quo Troiana manebat,
Hector adest, quem non duri timor vndiq; Martis,

Nec

Nec patriæ tenuêre preces, quin obuius iret
Et contra magnum contendere vellet Achillem.
Ante oculos subitò visa est Tritonia Pallas.
Quem procul vt vidit tectum cœlestibus armis,
Pertimuit, clausisq; fugit sua mœnia circum
Infelix portis. sequitur Thetideius heros
In somnis veluti cùm pectora terruit ira.
Hic rursus super insequitur fugere ille videtur,
Festinantq; ambo: gressum labor ille moratur,
Alternis poterant insistere cœpta periclis,
Nec requies aderat, furor vndiq; concitat iras.
Spectant de muris miseri sua fata parentes.
Pallentemq; vident supremo tempore natum,
Quem iam summa dies suprema luce premebat.
Huic subitò ante oculos similis Tritonia fratri
Occurrens iuuenem simulato decipit ore:
Nam nunc Deiphobi tutum se credidit armis.
Transtulit ad Danaos iterum sua numina Pallas.
Concurrunt iactis inter se comminus hastis
Inuicti iuuenes, hic vastis intonat armis,
Ille hostem validum nequicquam vmbone repellit,
Alternisq; ferox mutat congressibus ictus.
Sudor agit riuos, ensem terit horridus ensis,
Collatusq; hæret pede pes, & dextera dextræ,
Interea validam Thetideius extulit hastam,
Inq; virum magnis emissam viribus egit.
Quam pòst elapsam vitauit callidus Hector.
Exclamant Danai. contrà Priameius heros
Vibratum iaculum Vulcania torquet in arma.
Nec successus adest, nam duro inflectitur auro:
Dissiluit mucro, gemuerunt agmina Troum.
Concurrunt iterum collatis fortiter armis,
Inq; vicem strictos commutant comminus enses.
Nec sufferre valet vltra fortemq; supremam
Horruit instantem defectis viribus Hector.
Dumq; retrocedit fraternaq; fessus in armis
Respicit auxilia, & nullam videt esse salutem,
Sensit adesse dolos. quid agat? quæ numina supplex
Inuocet? in toto languescunt corpore vires
Auxiliumq; negant, retinet vix dextera ferrum,
Nox oculos inimica tegit, nec subuenit vllum
Defenso auxilium. pugnat moriturus, & altos
Corde premit gemitus. instat Nereius heros,
Turbatumq; procul premit vndiq;: tunc iacit hastam,
Et medias rigida transfixit cuspide fauces.
Exultant Danai, Troës sua funera deflent.
Tunc sic amissis infelix viribus Hector,
Et concede meos miseris genitoribus artus,
Quos pater infelix multo mercabitur auro:
Dona feres victor Priami nunc filius oro,
Te Priamus dux ille ducum, quem Græcia solum
Pertimuit. si nec precibus, nec munere victus,
Nec lacrymis miseri, nec clara gente moueris,
Adflicti miserere patris, moueat tua Peleus
Pectora pro Priamo: pro nostro pignore, Pyrrhus,
Talia Priamides contra quem durus Achilles,
Quid mea supplicibus tentas inflectere dictis
Pectora? quem possem discerptum more ferarum,
Si fineret natura, meis absumere malis.
Te verò tristesq; feræ, cunctæq; volucres
Diripient, auidiq; canes tua viscera pascent.
Hæc ex te capient Patrocli gaudia manes,
Si capiunt vmbræ. dum talia magnus Achilles
Ore truci iactat, vitam miserabilis Hector
Reddidit hunc animo nondum satiatus Achilles
Alligat ad currum, pedibusq; exanguia membra
Ter circum muros victor trahit, altius ipsos
Fert domini successus equos. tunc maximus heros
Detulit ad Danaos fœdatum puluere corpus.
Lætantur Danai, plangunt sua funera Troës,
Et pariter captos deflent cum funere muros.
Interea victor defletum corpus amici
Funerat Æacidas, pompasq; ad funera ducit.
Ter circa tumulum miseros rapit Hectoris artus;
Et varios cineri ludorum indicit honores.
Tydides Tirisum cursu, pedibusq; ferocem
Merionem superat, luctando vincitur Aiax,
Cuius decepit vires Laërtius astu.
Cæstibus aduersis cunctos superauit Ephœbus,
Et disco fortis Polibætes depulit omnes,
Merionesq; arcu. tandem certamine misso
In sua castra redit turbis comitatus Achilles,
Flent miseri amissum Phryges Hectora, totaq; mœstò
Troia sonat planctu, fundit miseranda querelas
Infelix Hecube, sæuisq; arat vnguibus ora,
Andromacheq; suas scindit de pectore vestes,
Heu tanto spoliata viro. ruit omnis in vno
Hectore causa Phrygum, cecidit defecta senectus
Adflicti miseranda patris. quem nunc sua coniunx
Turbaq; natorum, nec magni gloria regni
Oblitum tenuit vitæ, quin iret inermis
Et solum inuicti castris se redderet hostis.
Mirantur Danaûm proceres, miratur & ipse
Æacides animum miseri senis. ille trementes
Affusis genibus tendens ad sidera palmas,
Hæc ait: O Graiæ gentis fortissime Achilles,
O regnis inimice meis, te Dardana solum
Victa tremit pubes, te sensit nostra senectus
Crudelem nimium. nunc sis mitissimus oro,
Et patris adflicti genibus miserere precantis,
Donaq. quæ porto miseri pro corpore nati,
Accipias: si nec precibus, nec flecteris auro,
In senis extremos tua dextera sæuiat annos,
Saltem sæua pater comitabor funera nati.
Nec iam vita mihi magnos concedit honores,
Sed funus crudele meum, miserere parentis,
Et pater esse meo mitis de (*corpore*) funere disce.
Hectoris interitu vicisti Dardana regna,
Vicisti Priamum fortis reminiscere victor
Humanæ, variosq; ducum tu respice casus.
His tandem precibus motus grandæuus Achilles
Alleuat à terra, corpusq; exangue parenti
Reddidit Hectoreum. post hæc sua dona reportat
In patriam Priamus, tristesq; ex more suorum
Comparat exequias, supremaq; funera ducit.
Tunc pyra construitur, qua bis sex corpora Troum,
Quadrupedes adduntur eis, currusq; tubæq;,
Et clypei galeæq; graues (*Argiuaq;*) argutaq; tela.
Hæc super ingenti gemitu componitur Hector.
Stant circum Iliades matres, manibusq; decoros
Abrumpunt crines, laniataq; pectora tundunt:
Illo namq; rogo natorum funera cernunt.
Tollitur & iuuenum magno cum murmure clamor
Flebilis, ardebat flamma namq; Ilion illa.
Inter quos gemitus laniato corpore coniunx
Aduolat Andromache, mediosq; immittere in ignes
Se cupit Astyanacta tenens, quam iussa suorum
Tristis turba rapit contrà tamen vsq; resistit,
Donec collapsæ ceciderunt robora flammæ,
Inq; leues abijt tantus dux ille fauillas.
Tu iam siste gradum, finemq; impone labori
Calliope, vatisq; tui moderare carinam,
Quem cernis paucis stringentem littora remis.
Iamq; tenens portum metamq; patentis Homeri
Pieridum comitata cohors, submitte rudentes.
Sanctaq; virgineos lauro redimita capillos,
Ipsa tuas depone lyras, ades inclyta Pallas,
Tuq; faue cursu vatis iam Phœbe peracto.

FINIS.

Fit pugna ante rates sæuit Mauortius Hector,
Et poscit flammas,totamq; incendere classem
Apparat huic validis obsistit viribus Aiax
Stans celsa in puppi,clypeoq; incendia sæua
Sustinet,& solus defendit mille carinas.
Hinc iaciunt Danai robustæ cuspidis hastas,
Illinc ardentes tædas Phryges vndiq; iactant,
Per vastos sudor pugnantum defluit artus,
Non valet vlterius cladem spectare suorum
Patroclus,subitoq; armis munitus Achillis
Aduolat,& falsa conuertit imagine Troas,
Qui modò turbabant Danaos animoq; fremebant,
Nunc trepidi fugiunt:fugientibus imminet ille,
Perturbat velox acies,vastumq; per agmen
Fertur,& ingenti Sarpedona vulnere fundit,
Et nunc hos gladio,nunc illos proterit arcu,
Præliaq; horrendi sub imagine versat Achillis.
Quem postquam socias miscentem cæde cateruas,
Turbantemq; acies respexit feruidus Hector,
Tollit atrox animos,vastisq; immanis in armis
Occurrit contrà,magnoq; hunc increpat ore:
Huc agè nunc conuerte gradus fortissime Achilles,
Iam nosces vltrix quid Troiæ dextera possit,
Et quantum in bello possit fortissimus Hector.
Nam licet ipse suis Mauors te protegat armis.
Inuito tamen hæc perimet te dextera Marte.
Ille silet,spernitq; minas animosaq; dicta,
Vt quem mentitur verus credatur Achilles.
Tunc prior intorquet collectis viribus hastam
Priamides,quam prolapsam celeri excipit ictu
Patroclus,redditq; vices & mutua dona.
Obijcit & saxum multo cum pondere missum,
Quod clypeo excussum viridi tellure resedit.
Tunc rigidos stringunt enses,& comminùs arma
Inter se miscent,donec Troianus Apollo
Mentitos vultus simulati pandit Achillis,
Denudatq; virum quem bello maximus Hector
Pugnantem falsis postquam deprendit in armis
Irruit,& iuuenem,nudato pectore,ferro
Traijcit,& victor Vulcania detrahit arma.
Vendicat extincti corpus Telamonius Aiax,
Oppositoq; tegit clypeo.Priameia pubes
Lætitia exultat,Danai dum funera mœrent.
Interea iuuenis tristi cum pube suorum
Testorides in castra gerit miserabile corpus.
Tunc vt Pelidæ rumor diuerberat aures,
Palluit infelix iuuenis,calor ossa reliquit,
Tristia membra simul materno nectit amictu
Deflens Æacides tristi de cæde sodalis,
Vnguibus ora secat,comptos in puluere crines
Deformat,scindit firmas de pectore vestes,
Et super extincti prostratus membra sodalis
Crudeles fundit questus,atq; oscula figit.
Mox vbi depulsi gemitus lacrymæq; quierunt,
Tristis ait,iam iamq; meo cruciabere ferro,
Non impune mei lætabere cæde sodalis,
Hector,ait,magnoq; meo violente labore
Persolues pœnas,atq; istis victor in armis,
In quibus exultas,fuso moriére cruore.
Post hoc accensus furijs decurrit ad æquor,
Fortiaq; arma Thetim supplex rogat illa relictis
Fluctibus auxilium Vulcani protinus orat.
Excitat Æthnæos calidis fornacibus ignes
Mulciber,& validis fuluum domat ignibus aurum.
Mox effecta ferens diuinis artibus arma
Euolat ad Thetidem quæ postquam magnus Achilles
Induit,in clypeum vultus conuertit atroces,
Illic ignipotens mundi cælauerat axem,
Sideraq;,& liquidas redimitas vndiq; Nymphas,
Fecerat & mira liquidas Nereidas arte,
Oceanum,terras,& cinctum Nerea circum,
Annorumq; vices,diuersaq; tempora noctis,
Quattuor & mundi partes, quantum Arcton ab Austro,
Et quantum occasus roseo distaret ab ortu,
Lucifer vnde suis,vnde Hesperus, vnus vterq;
Exoriatur equis,quantum vel in orbe mearet
Luna caua,& nitida lustraret lampade terras.
Addideratq; freto suo numina,Nerea magnum,
Oceanumq; senē,(*nec eundem*) vertentē Prothea semper
Tritonesq; feros,& amantem Dorida fluctus.
Terra gerit syluas, horrendaq; monstra ferarum,
Fluminaq;,& montes,cumq; altis oppida muris,
In quibus exercent leges animosaq; iura
Certantes populi.sedet illic æquus vtriq;
Iudex,& litem discernit fronte serena.
Parte alia castæ resonant Pæana puellæ,
Dantq; choros molles,hæc dextra tympana pulsat,
Illa lyræ graciles extenso pollice chordas
Percurrit,septemq; modis modulatur auenis.
Carmina componunt mundi resonantia motum,
Rura colunt alij,sulcant grauia arua iuuenci,
Maturasq; metit robustus messor aristas,
Et gaudet pressis immundus vinitor vuis.
Tondent prata greges pendent in rupe capellæ,
Hic intermedius stabat Mars aureus armis,
Atropos hunc circumstabat, reliquæq; sorores
Sanguineis mœstæ Cloto Lachesisq; capillis.
Talibus ornatus donis Thetideius heros,
In medias acies immani turbine fertur.
Cui vires præbet casta cum Pallade Iuno,
Dantq; animos iuueni.videt hunc Cithereius heros,
Occurritq; viro,sed non cum viribus æquis,
Æacidæ nec erat compar,tamen ira coëgit
Conferre inuictis iuuenem cum viribus arma.
Quem nisi seruasset magnarum rector aquarum,
Vt profugus lætis Troiam repararet in armis,
Augustumq; genus claris submitteret astris,
Non claræ gentis nobis mansisset origo.
Inde agit Æacides infesta cuspide Teucros,
Ingentemq; manum prosternit cæde virorum
Sanguinis Hectorei sitiens.at Dardana pubes
Confugit ad Xanthi rapidos perterrita fluctus,
Auxiliumq; petit diuûm fluminis:ille
Instat & in medijs pugnatur gurgitis vndis.
Ira dabat vires,tinguntur sanguine ripæ,
Sparsaq; per totos voluuntur corpora fluctus.
At Venus & Phrygiæ gentis tutator Apollo,
Cogunt in Danaos Xanthi consurgere fluctus,
Vt fera terribili miscentem prælia dextra
Obruat Aacidem,qui protinus vndiq; totis
Impediatur aquis.sed vasto gurgite præceps
Voluitur,atq; virum terrentibus impedit vndis,
Prætenditq; gradus,ille omni corpore sæuas
Contra pugnat aquas,aduersaq; flumina rumpit,
Et modò disiectis humeris,modò pectore vasto
Propellit fluctus,quem longè prouida Iuno
Admonuit rapidæ quo cederet ictibus vndæ,
Sanctaq; pugnarunt inter se numina diuûm.
Rursus agit Phrygias ingenti cæde cateruas
Horridus Æacides,belliq; ardore resumpto
Funereas acies horrendaq; prælia miscet.
Non illum vis vlla tenet,non sæua fatigant
Pectora pugnando,vires successus adauget.
Perculsi dubitant trepida formidine Troës,
Atq; inter muros exhausta penè salute
Confugiunt,portasq; obiecto robore firmant.
Vnus tota salus in quo Troiana manebat,
Hector adest,quem non duri timor vndiq; Martis,

Nec patriæ tenuêre preces, quin obuius iret
Et contra magnum contendere vellet Achillem.
Ante oculos subitò visa est Tritonia Pallas.
Quem procul vt vidit tectum cœlestibus armis,
Pertimuit, clausisq́; fugit sua mœnia circum
Infelix portis. sequitur Thetideius heros
In somnis veluti cùm pectora terruit ira.
Hic rursus super insequitur fugere ille videtur,
Festinantq́; ambo: gressum labor ille moratur,
Alternis poterant insistere cœpta periclis,
Nec requies aderat, furor vndiq́; concitat iras.
Spectant de muris miseri sua fata parentes.
Pallentemq́; vident supremo tempore natum,
Quem iam summa dies suprema luce premebat.
Huic subitò ante oculos similis Tritonia fratri
Occurrens iuuenem simulato decipit ore:
Nam nunc Deiphobi tutum se credidit armis.
Transtulit ad Danaos iterum sua numina Pallas.
Concurrunt iactis inter se comminus hastis
Inuicti iuuenes, hic vastis intonat armis,
Ille hostem validum nequicquam vmbone repellit,
Alternisq́; ferox mutat congressibus ictus.
Sudor agit riuos, ensem terit horridus ensis,
Collatusq́; hæret pede pes, & dextera dextræ.
Interea validam Thetideius extulit hastam,
Inq́; virum magnis emissam viribus egit.
Quam post elapsam vitauit callidus Hector.
Exclamant Danai. contrà Priameius heros
Vibratum iaculum Vulcania torquet in arma.
Nec successus adest, nam duro inflectitur auro:
Dissiluit mucro, gemuerunt agmina Troum.
Concurrunt iterum collatis fortiter armis,
Inq́; vicem strictos commutant comminus enses.
Nec sufferre valet vltra fortemq́; supremam
Horruit instantem defectis viribus Hector.
Dumq́; retrocedit fraternaq́; fessus in armis
Respicit auxilia, & nullam videt esse salutem.
Sensit adesse dolos. quid agat? quæ numina supplex
Inuocet? in toto languescunt corpore vires
Auxiliumq́; negant, retinet vix dextera ferrum,
Nox oculos inimica tegit, nec subuenit vllum
Defenso auxilium. pugnat moriturus, & altos
Corde premit gemitus. instat Nereius heros,
Turbatumq́; procul premit vndiq́;: tunc iacit hastam,
Et medias rigida transfixit cuspide fauces.
Exultant Danai, Troës sua funera deflent.
Tunc sic amissis infelix viribus Hector,
Et concede meos miseris genitoribus artus,
Quos pater infelix multo mercabitur auro:
Dona feres victor Priami nunc filius oro,
Te Priamus dux ille ducum, quem Græcia solum
Pertimuit si nec precibus, nec munere victus,
Nec lacrymis miseri, nec clara gente moueris,
Adflicti miserere patris, moueat tua Peleus
Pectora pro Priamo: pro nostro pignore, Pyrrhus,
Talia Priamides contra quem durus Achilles,
Quid mea supplicibus tentas inflectere dictis
Pectora? quem possem discerptum more ferarum,
Si fineret natura, meis absumere malis.
Te verò tristesq́; feræ, cunctæq́; volucres
Diripient, auidiq́; canes tua viscera pascent.
Hæc ex te capient Patrocli gaudia manes,
Si capiunt vmbræ. dum talia magnus Achilles
Ore truci iactat, vitam miserabilis Hector
Reddidit hunc animo nondum satiatus Achilles
Alligat ad currum, pedibusq́; exanguia membra
Ter circum muros victor trahit, altius ipsos
Fert domini successus equos. tunc maximus heros
Detulit ad Danaos fœdatum puluere corpus.

Lætantur Danai, plangunt sua funera Troës,
Et pariter captos deflent cum funere muros.
Interea victor defletum corpus amici
Funerat Æacidas, pompasq́; ad funera ducit.
Ter circa tumulum miseros rapit Hectoris artus,
Et varios cineri ludorum indicit honores.
Tydides Tirisum cursu, pedibusq́; ferocem
Merionem superat, luctando vincitur Aiax,
Cuius decepit vires Laërtius astu.
Cæstibus aduersis cunctos superauit Ephœbus,
Et disco fortis Polibætes depulit omnes,
Merionesq́; arcu. tandem certamine misso
In sua castra redit turbis comitatus Achilles,
Flent miseri amissum Phryges Hectora, totaq́; mœsta
Troia sonat planctu, fundit miseranda querelas
Infelix Hecube, sæuisq́; arat vnguibus ora,
Andromacheq́; suas scindit de pectore vestes,
Heu tanto spoliata viro. ruit omnis in vno
Hectore causa Phrygum, cecidit defecta senectus
Adflicti miseranda patris. quem nunc sua coniunx
Turbaq́; natorum, nec magni gloria regni
Oblitum tenuit vitæ, quin iret inermis
Et solum inuicti castris se redderet hostis.
Mirantur Danaûm proceres, miratur & ipse
Æacides animum miseri senis. ille trementes
Affusis genibus tendens ad sidera palmas,
Hæc ait: O' Graiæ gentis fortissime Achilles,
O' regnis inimice meis, te Dardana solum
Victa tremit pubes, te sensit nostra senectus
Crudelem nimium. nunc sis mitissimus oro,
Et patris adflicti genibus miserere precantis,
Donaq́; quæ porto miseri pro corpore nati,
Accipias: si nec precibus, nec flecteris auro,
In senis extremos tua dextera sæuiat annos,
Saltem sæua pater comitabor funera nati.
Nec iam vita mihi magnos concedit honores,
Sed funus crudele meum, miserere parentis,
Et pater esse meo mitis de (*corpore*) funere disce.
Hectoris interitu vicisti Dardana regna,
Vicisti Priamum fortis reminiscere victor
Humanæ, variosq́; ducum tu respice casus.
His tandem precibus motus grandæuus Achilles
Alleuat à terra, corpusq́; exangue parenti
Reddidit Hectoreum. post hæc sua dona reportat
In patriam Priamus. tristesq́; ex more suorum
Comparat exequias, supremaq́; funera ducit.
Tunc pyra construitur, quà bis sex corpora Troum,
Quadrupedes adduntur eis, currusq́; tubæq́;,
Et clypei galeæq́; graues (*Argiuaq́;*) argutaq́; tela.
Hæc super ingenti gemitu componitur Hector.
Stant circum Iliades matres, manibusq́; decoros
Abrumpunt crines, laniataq́; pectora tundunt:
Illo namq́; rogo natorum funera cernunt.
Tollitur & iuuenum magno cum murmure clamor
Flebilis, ardebat flamma namq́; Ilion illa.
Inter quos gemitus laniato corpore coniunx
Aduolat Andromache, mediosq́; immittere in ignes
Se cupit Astyanacta tenens, quam iussa suorum
Tristis turba rapit. contrà tamen vsq́; resistit,
Donec collapsæ ceciderunt robora flammæ,
Inq́; leues abijt tantus dux ille fauillas.
Tu iam siste gradum, finemq́; impone labori
Calliope, vatisq́; tui moderare carinam,
Quem cernis paucis stringentem littora remis.
Iamq́; tenens portum metamq́; patentis Homeri
Pieridum comitata cohors, submitte rudentes.
Sanctaq́; virgineos lauro redimita capillos,
Ipsa tuas depone lyras, ades inclyta Pallas,
Tuq́; faue cursu vatis iam Phœbe peracto.

FINIS.

DARETIS PHRYGII POETARVM ET HISTORICORVM OMNIVM PRIMI, DE BELLO TROIANO LIBRI SEX, LATINO carmine à CORNELIO NEPOTE eleganter redditi.

LIBER PRIMVS.

HYPOTHESIS.

Protinus in Colcho primus liber expedit arma
Argonautarum, rapiunt qui velleris aurum.
Et parat Aesonidi redeunti prandia lauta.
Excidium Troiæ sub Laomedonte videbis,
Inde situm & formam graphicè depingier vrbis.

ILIADVM lacrymas, concessaq; Pergama fatis,
Prælia bina ducum, bis adactam cladibus vrbem
In cineres, querimur: flemusq; quòd Herculis ira,
Hesiones raptus, Helenæ fuga fregerit arcem.
Inpulerit Phrygios, Danaas exciuerit vrbes.
Vt quid ab antiquo vatum proscripta tumultu
Veri sacra fides longum syluescis in æuum?
An quia spreta lates? mundoq; infensa priori
Nos etiam noscenda fugis? mecum inclyta, mecum
Exorere, & vultum ruga leuiore resumens
Phœbeam dignare tubam, sterilisq; vetustas
Erubeat, dum culta venis, dum libera frontem
Exeris en aureis blandas, en pectus amicum
Mulces, vulgarem leuius passura cachinnum.
Si nostris nil dulce nouum, nil vtile visum
Quod teneri pariunt anni, si secula tantum
Aurea Saturni memorant, & nulla recentis
Gratia virtutis: aude tamen ardua, pubes.
Mento canescant alij, nos mente, capillo,
Nos animo, facie, nos pectore. Tempora certè
Virtutem non prima negant, non vltima donant.
Quumq; duplex ætas varios contendat in vsus,
Hæc viget, illa iacet: hæc pullulat, illa fatiscit.
Mira quidem dictu, sed vera (aduertite) pandam.
Nam vati Phrygio Martem certissimus index
Explicuit præsens oculus, quem fabula nescit.
Hunc vbi combiberit auidæ spes ardua mentis,
Quos superos in vota vocem? mens (æmula) conscia veri
Proscripsit longè ludentem ficta poëtam.
Quin te Cecropij mentita licentia pagi
Et lædant figmenta pater, quo præside floret
(Pontia) Tantia, & in priscas respirat libera leges.
Felices quos non trahit ambitus. ardua nactus
Non in se descendit honos, non cæca potestas
Quid possit fortuna videt: non perfida sentit
Prosperitas fleuisse humilem, qui ridet in altis.
Parcite sacrilega superos incessere præda,
Parcite. venales quisquis venatur honores,
Vnde ruat, tabulata struit. Premit vltio noxas
Tunc grauior, cùm tarda venit: tunc plena timoris,
Quum terrore caret: blanda nil sæuius ira,
Quum floret miseri felix iniuria voti.
Attu dissimilis longè, cui fronte serena
Sanguinis egregij lucrum, pacemq; litata
Emptam anima pater ille pius, summumq; cacumen
In curam venisse velit, cui cederet ipse
Prorsus, vel proprias lætus sociaret habenas.
Hactenus hæc, tuq; (oro) tuo da maxime vati
Ire iter inceptum, Troiamq; aperire iacentem.
Te sacræ assument acies, diuinaq; bella.
Tunc dignum maiore tuba, tunc pectore toto
Nitar, & immensum mecum spargêre per orbem.
Luserat omnificæ quondam solertia curæ,
Ignotas molita rates, auriq; cupido
Audendi transgressa modum, trans æquora misit
Qui caperent thalamos, spoliarent templa metallis.
Siccine mortalis finem metitur hiatus?
Egestæ sic Ditis opes, quas ambitus audax,
Quas prædo pallens Stygijs extorquet ab antris
Sufficiunt? cui iam satis est quòd regna, quòd vrbes,
Ipsaq; quòd pateant rapiendis tartara gazis?
Itur in ignotos fluctus, vltroq; procellis
Insultare iuuat, & soli viuere fato.
Æsonides primus vndas assumpsit in vsus,
Phrixeam rapturus ouem: cui laudis alumnus
Alcides socias indulsit in ardua vires.
His Peleus, Telamonq; duces, his cætera pubes
Emathiæ, casus pelagi coniurat in omnes.
Pars (munita) inuita ratem, pars famæ prona petendæ,
Pars mundum visura nouum, gentesq; remotas.
Ergo sequi docilis quas nondum nouerat vndas,
Thetyos in gremium migrat, prærepta Dianæ
Pinus, & è ramis remos habet. inq; profundum
Ornatu contenta rudi, plus robore, cultu
Fisa minus, paucis exul peregrinat in armis.
Nondum sæua deos ponto obiectare natantes
Relligio, non fluxa sinu tumuêre (recuruo) secundo
Carbasa: delicias dat fastiditior vsus,
Exornatq; suum nouitas operosa periclum.
Prima inopem pinus cultum, quo stabat in Hemo,
Detulit in fures. autor ratis Argus & Argo
Nauis erat, sed vterq; rudis: nil illa superbè,
Non auro superos læsit, non rupibus aurum.
Stat dubius nouus hospes aqua, reditumq; fugamq;
Ludentis pelagi miratur, & æquora visu
Metitur, patriæq; pium consultat amorem,
Virtuti nutu facili cessurus, & vndis.
Sed rapit aura ratem. quònam, quò naufraga tendis?
Quò populos in fata trahis? téne angue vel armis
Patrandum fastidit opus? scio tædia tollis,
Delicias lethi quæris. nunc vtere saxo
Terra potens, atq; iniectæ Symplegadis ictu.
Nulla prius (cecidisse) consumpta refer. ferat ipsa cruentū
Quod peperit fatum, primaq; superbiat ira.
Fata obstant, hominum prędatrix Atropos arcet.
Plus superi quam fata queunt. trabs Thessala diuos
Præsentes quos fecit habet. contemptus in antris
Hippotades, in aquis Triton, in carcere Corus,
Hac rate prærepta summos senuisset in annos.
Quippe deum genitore metu mens cæca creauit
Ditem vmbris, cœlo superos, & numina ponto.
Vix pelagi sensêre minas, iamq; Æole clamant,
Æole, tuq; dato mulces qui cærula sceptro
Vndarum Neptune potens date numen ituris.
Si reduces meritis nomen sacrabitur aris.
Mox ierant in vota dei, gaudentq; (vocari) vocati.
Hic faciles proclinat aquas, hic euocat antro

Qui

Qui vela imprægnat zephyrum, qui purget abacta
Nube diem. cursu tandem producta sereno
Labitur in portus Phrygios ratis. improba pubes
Emicat, & vetita certant tellure potiri.
Fama nocens subitum Sygea in regna tumultum
Spargit, & insidias populo regiq; minatur,
Dardana si coëant peregrinæ ad littora classes.
Plebs excita furit, nec abest qui Laomedontem
Intentet Danais, vltro ni littore cedant.
O superis inuisa manus, sic pignora cœli
Crescentesq; deos in syrtes cogis? an vnam
Extimeas gens tanta ratem? sed cæca quid horres?
Huc hospes, non hostis adest, cui monstra potenti
Debentur frangenda manu. reuerere tonantem,
Vel saltem cognosce hominem. Si pendimus æquum,
Si rerum iustis metimur partibus vsum,
Omne homini commune solum. sed iura perosus
Publica sacrilegis naturam barbarus ausis
Contrahit, & proprios Phrygiam pharifcat in vsus.
O Asiæ pollentis opes, ô Pergama nulli
Tranquillo cessura deo. nil dura sororum
Licia. nil superi peccant. gens incola fatum
Ipsa facit, cœlo Phrygius parcente meretur
Exitium, gladios, incendia. Pellitur Argo,
Armatumq; Iouem medijs exorat in vndis,
Ac Danai flagrant animis poscentibus arma
Quo rapit ira sequi, gladioq; vltore pudendam
Excusare fugam. contrà, prudentia turbæ
Rara comes, raro Phrygiam cum milite pendit.
Excipit ancipites docti tuba Nestoris aureis,
Suspensosq; regit, iratasq; pectora mulcet.
O qui magnanimo domuistis remige fluctus,
Qui freta, qui ventos primi libastis, & astra
Iratum didicistis iter non nota sequuti,
Discite dura pati. sola est quæ conterit hostem,
Virtutesq; regit Patientia: sola triumphis
Militat innocuis, & honestæ consulit iræ.
Est tempus quando locus est vbi lædimur omnes,
Lædimur immeriti, patimurq; indigna priores,
Vt causa meliore frui superisq; secundis
Marte dato liceat. non hîc iniuria nobis,
Sed Danais facta est: veniet qui probra suorum
Ense pio redimat. Sic fatur, & accipit omnes
Delinita Thetys, gremiumq; exponit ituris.
Iam fluctus emensa vagos in Phasidis vndas
Declinat Pegasæa ratis: pelagoq; relicto,
Pauperiore sinu, sed liberiore potita,
Multa prius metuenda tulit, dum littore in alto
Discordes agerent vndarum prælia motus.
Improbus audaci suspendit gurgite pontum
Phasis, & obnitens castigat in arua ruentem,
Cessuram miseratus humum. furit ille, feroxq;
Potandas incestat aquas, bilemq; refundit
In vada blanda suam, dedignaturq; teneri.
Ipsa etiam clausisq; notis, cœloq; sereno,
Continuas hyemes portus angustia voluit.
Nec spacio laxum languet mare. crescit arena
Consumptura rates, tellusq; occulta vadosas
In cumulum suspendit aquas, mentita profundum.
Fluctuat ambiguus Tiphys, prope littora spectat:
Suspectam formidat humum, discitq; timere
Quo tutum sperabat iter. timor elicit artem
Consultura vadum medias minor alnus in vndas
Pellitur, & conto metitur iudice pontum.
Littoris insidiæ postquam patuêre, coacto
Inter vtrunq; solum decurrens limite puppis
Arua petita premit, fractasq; offendit arenas.
Quid (*moror*) memorê Æsonidæ duras incûbere leges
Oeetæ imperio? quid femina iacta? quid hostes
Terrigenas, Martisq; boues, fæuiq; draconis
Excubias? ignis virtuti cedit & ensis.
Eripiturq; emptum summo discrimine vellus.
Neptunum sensisse putes, fugientibus æquor
Altius intumuit, fractiq; in littore fluctus
Intonuêre simul. Procul ô procul ite prophani,
Non licet in sanctum cum præda tendere pontum.
Has notus haud passus causas instare timoris,
Præripuit voces, nec iter concessit in aures.
Nauigat auricomo spoliatis vellere Colchis
Prædo potens. culpem ne ratem quæ prima per vndas
Ad facinus molita vias, atq; Atropon auxit?
An causa potiore probem? sine remigis vsu
Non nosset Memphis Romam, non Indus Hiberum,
Non Scytha Cecropidem, nô nostra Britannia Gallum.
Primus ab excubijs montes proreta pelasgos
Anticipat saluere iubens: at cætera pubes
Remorum assurgit studio, victrixq; carina
Thessalicis reddit quos in freta duxerat aruis.
Quis varios memoret plausus, quis gaudia vulgi?
Si parcus meminisse velim, vel nolle fateri,
Vel seriem non nosse putent: si prodigus, auris
Fastidita neget faciles ad singula nutus.
Pelea miratur reducem Larissa, Pylonq;
Nestor habet, Telamone suo Salamina superbit,
Leda Cerauneis & fratribus Orithyia
Hysmarijs laudatq; suum Calydonia mater
Oenidem, nondum tantùm soror, Orphea Thraces,
Archades Admetum, Talaumq; & Thesea & Idam
Anthæumq; vrbes variæ, sua mœnia quenque,
At Peloponnesum cum præda diuite Iason
Occupat, insigni lasciuit regia cultu,
Victoriq; suo gratas plebs obuia voces
Elicit, & vero dispensant gaudia vultu.
Solus inexplicita Pelias sub fronte serena
Inuidia ægrescit, sese causatur, in omnes
Vota deos consumpta gemit. Martemq; lacessit
Qui gratis domitos tulerit deferuere tauros.
Eluctata diu rapidis (*singultibus*) impulsibus ira
In verbum singultat atrox, questusq; superbos.
O superi, quò tura meant? ô fata, quis error
Imperat, ô hominum casus, paucósne reseruat,
Vt multos fortuna premat? iam sentio, traxi
Inuito mea regna deo cape maxime tandem
Quorum fastidit vsus regnare negantem,
Quæ longo emisti voto: tumeasq; relictis.
Non raptis. tenui certè non sponte deorum.
Hisq; velim regnis emptum vicisse tonantem.
Me magè (si qua fides) votorum offensa lacessit,
Quàm sceptri iactura mei voluí(?)ne sub Arcton
Proscripsisse virum? regnat. fregisse? superbit.
Extinxisse? viget titulos minuisse? triumphat.
Ergo deos dico ingratos datura tonanti:
Quum dederis, sperata neget, donisq; retentis
Rideat elusum. melius fortuna pianda est,
Quæ pacem, quæ fulmen habet, quæ prima tyrannis
Imperium partita tribus concessit, abegit.
Mutato lusit cœlo, rursusq; iubebit
Quos fecit reges mecum migrare sub vmbras,
Et Ioue proscripto Saturni leniat iras.
Sic fatur, diroq; animam depascitur æstu.
Has tamen has cordis rugas, hæc prælia mentis
Frontis oliua domat. faciesq; dolosa sophistam
Mendicat vultum, & blandos peregrinat in vsus.
Gaudia prima ducum, solenni mensa tumultu
Excipit. At cœli prædo terræq; marisq;
Ambitus acceptas venatur regibus escas.

Iuno lyram volucrum languescere sentit, alumnos
Æquoris emungi Thetys dolet: aspera Phœbe
Indignata sui numerum rarescere ciuis,
Excubat, vltoremq; humeris accommodat arcum,
Venantes venata viros, prædamq; petentes
In prædam petit, & lucos vigilantius ambit.
Ergo thoros conuiua premit, donumq; dearum
Interpres blandus hilarat deus, humida siccis
Miré concilians comptos discreta clientes
Cura agit, hi Cererem cumulant, hi fercula mutant.
Illi hilares iterant calices, at rege superbo
Emeritum libante merum mensalibus hærent,
Summissiq; haustum Bacchi regalis adorant.
Has mensæ genialis opes, hæc ocia curæ
Dapsilis, hoc grati certatum dulce laboris
Incolumi virtus delibat sobria gustu.
Non ignaua graui peperère obliuia menti
Deliciæ, non in somnos elanguit ira
Amphitrioniadæ Troiam bis terq; resumens
Se vultu reserat, animumq; his asperat ægrum.
Ergo Iouem meritus cunali Marte parentem
Cœlestes ducui mecum vagire dracones,
Præueniq; minas? pudet heu, vir victor, adultus
Barbaricis cessi, non viso milite, iussus.
Ergo minis frangendus eram? proh fata pudenda,
Proh crimen superum fato (quum nam in) Iunonior omni
Nescio quis famæ meritum scidit arma tenebam
Nec deerant hostes. i nunc, & prisca reuoluens
Priuignum mirare tuum Iouis inclyta coniunx.
Vicisti, fateor. fugi. victoria summa
Alciden fugisse fuit. rursusne seuerum
Dignere artificem nostris Eurystea pœnis?
Si Lernam edomui, si Cerberus ore trifauci
In scopulos Dodona tuus aconita resudit:
Si grauis Anthæus, gratam suspensus arenam
Dedidicit mirante Rhea: si cætera mundi
Monstra triumphali potui consumere dextra,
In Phrygios dicamne viros? humanaq; bella
Deposuisse pudet. sed cur claré acta reuoluo?
Degeneri grauiùs accedit gloria facto
Quin potius feris gladius quid conferat ausis
Monstrorum domitor reminiscere, Pergama pœnas
Pendant, & meritis periuros perde ruinis.
Sic Phœbo liquidoq; Ioui ducture triumphum,
Sic tibi, sic Danais docilesq; instare Pelasgos,
Non fugisse sciant, qui quum potuère minari,
Et potuère pati. Tacitis sic quæstibus iram
Exacuens, summos animum prócudit in ausus,
Haud secus exilium gratæ dequestus arenæ
Armenti princeps lunatum robur in ornos
Asperat obiectas, & se præmensus in hostem
Ocia dura gerit, & prælia pulcra figurat,
Fronte furens, pulsasq; pudet non frangere syluas
Inde thoro meliore redit, veteremq; repulsam
Excusans, victor regnat, lauroq; superbit.
Vix primos belli motus librauerat heros,
Et iam fama loquax rapiens ex aure potentum
Quod ferat in vulgus, pauidas quod spargat in vrbes
Prælia mota canit illamne nocentis Auerni
Progeniem, cœline rear? quæ murmura rerum
Occulta extenebrat, redditq; latentia luci.
Immó quis è supera contendat pace creatam
Turbatricem hominum? quæ sancta silentia regum
In mundi perfert aures, & plebis in ora
Dissipat, arcanum curæ furata silentis.
Haud mora, non iussi lituis, non ære vocati
Conspirant ad bella viri, sed & arma tumultu
Plebs rapit, & vibrans quos non bene nouerat enses,
Ingenué irasci discit, multumq; minatur,
Sed factura parum. terit hic in frena iugales,
Non longum mansurus eques, rapta ille superbit
Casside, & impatiens captos decrescere visus.
Hi suras riguisse stupent, hi pondere victi
In clypeos nutant, pars barbara regna lacessit
Litigijs audax & citra prælia fortis,
Obiecto secura freto gemit anxia matrum
Turba, nec infaustis solatia mœsta querelis
Ire negant lacrymæ, lacrymis certatur, & omnem
Excessisse putat flendi parcissima luctum.
Hæc inter medios enses timet, illa Charybdim
Incurrit, pietas nunquam secura quiescit.
Mens ô prona virûm, non hæc suspiria virtus
Infracta admittit, non dant complexibus artus,
Oscula non iterant, ne vel sic bella morentur.
Vix memores dixisse vale, mulcetur alumnus
Fatorum Alcides, & spe meliore superbis
Assidet inceptis, fremitu naualia feruent,
Ægæosq; sinus ter quino remige frangit
Lecta cohors, totidemq; mouet per cærula pinus.
At notus incumbens humeris, puppiq; sequaci
Ducit inoffensam Simoentis in ostia classem.
Puppibus emigrat primus Telamone secundo
Larissæ pollentis honos, cui cærula nupsit
Nereis, amplexus non aspernata minores,
Mortalemq; thorum, quo principe gloria spirat
Myrmidonum, quem tota suis obnoxia fatis
Dorica castra (*tonant*) canût. Danais hic debet Achillem,
Aiacem Telamon, æquale in (*Pergama*) prælia fulmen
Diuidit ergo acies æqui libraminis instar
Alcides, pars in Phrygios armata penates
Iam dictos sortita duces. pars cura relictæ
Classis disponit cum Nestore, parsq; sequuta
Amphitryoniadem, socijs partitur vtrisque
Excubias hinc inde suas. sic agmine trino
Consulitur bello, patriumq; armauerat orbem
Principis edictum Phrygij ruit omnis in arma
Barbaries: flamminisq; rates consumere fisus,
Et Danaus sparsurus aquis, ad littora Martem
Dux migrare iubet paretur, & ocyus omnes
Fluctibus insiliunt solitæ nil tale timere
Nereides visa arma stupent horrentq; tumultum.
Hi telis instant. alij face: pectora telum,
Fax puppes iniecta petit, cunabula Mauors
Cypridis infestat armis, & Lemnius igne.
Tunc primum bellis ruit mare sanguinis illas
Murex hausit opes. quas nondum oblitus in annos
Præsentes meminit, regumq; expendit in vsum.
Scyllæos noua præda canes ad funera mœsti
Gurgitis inuitat, coeunt latrantibus vndis
Monstra sinus Siculi, dehinc hausto nectare diro
In freta sparguntur similem venantia potum.
At fremitu accepto Nereus excussus ab antris,
Mutatis horrescit aquis: fontiq; relapsus
Nascentem explorat lunam, visuq; meatu
Quem genitrix natura dedit securior exit.
Immò agitè, immisso bellum consumite ponto,
Dij si qui vndarum: raptæq; Athlante repulso
Euoluantur aquæ. fatis iniuria prima
Excusanda fuit. an & hos impunè furores
Ferre iuuat? misero completus sanguine pontus
Spumat & incensum fumat mare, Scylla Charybdim
Excitat, & nostris pinguescunt monstra ruinis.
Si neutros superesse ratum, si iudice pœna
Elicitis pœnas. Phrygios periuria mergent,
Exemplum sceleris Danaos quæ iam mora segnes.
Pronius in facinus tardis vltoribus itur.

Ardua iam trepidis murorum septa cateruis
Iliacæ travère manus, stat Dardana pubes
Pro iugulis armata suis: nec enim inuida regni
Ambitio ludit pugnas, sed & ira, minæque,
Et non extorti per vulnera cruda furores
Bella cient, hinc inde odijs flammata superbis.
Primus in aduersos vibrata cuspide muros
Torquet equum Peleus, fractaq; accenditur hasta:
Hâc (ait) hospitijs aditus, & inhospita tecta
Pulsanti referanda manu nos vrbe fruamur,
Portu alij, dixit. cunctiq; instare Pelasgi
Ceu belli tunc causa recens, nec tempore longo
Ira minor, minus accendant in prælia mentes
Iussa, tubæ, promissa, preces · asperrima cernas
Bella geri non præcipites telluris hiatus,
Non vndas timuère viri: sibi quisq; videri
Dux alijs, milesq; sibi pars cratibus instat
Continuas molita vias, vallemq; profundam
Molibus iniectis vincunt pars aspera cliui
Impatiens hæsisse subit: iam copia muri,
Iam silices laxare licet fed desuper vrgent
Dardanidæ, incussasq; trabes & saxea voluunt
Fragmina: pars iaculis audax, pars aspera flammis
Flagrantes (*immergit*) inuergit aquas septû arbore Dymus
Affectabat iter, fixoq; in mœnia vultu
Hæserat: hunc latices decaluauêre profusi,
Flumineiq; imbres, nudum spoliatur vtroque
Crine caput, penetratq; fluens in viscera vulnus.
At testudineo Telamon defensus amictu
Occultum furatur iter, silicumq; tenorem
Ære domat, iamq; in præceps pendente ruina
Cedit, & effracta tandem prior vrbe potitur.
Interea flammis populari vela parantem
Percellit vox dira ducem: Cui strenue ductor
Dardanidum, cui bella geris? cinesne perosus
Monstri pari pacem pelagi sancire laboras?
An pauidis profugisq; instas? & ne qua superstes
Sit fuga, consumis classes? propioribus ausis
Intendêre manus hostes, huc lumina flecte,
Atq; vrbem miserare tuam vix credulus hæret
Laomedon, cernitq; tamen iam Pergama rumpi,
Stare hostes, nutare Phryges: rapit ocyus agmen
Attonitum, belliq; rudis non colligit alas,
Sed sparsis properat signis quem præpete gaudens
Excipit occursu Tirynthius: hisq;, ait, olim
Quum premerent portus optataq; littora fessi,
Exilem telluris opem tenuemq; negasti
Sæue moram spreta pacis cum fronde Mineruæ.
Sume vices rediit hostis, qui venerat hospes.
Sic fatur, strictoq; ducem transuerberat ense:
Thoracisq; moras, clypeiq; vmbramina raptim
Dissipat, atq; animam tot defensoribus vsam
Elicit, & Stygios iubet irrupisse penates.
Fit fuga Dardanidum mactato principe. at hostis
Ciuiles prædatur opes, pars cædibus iras
Innumeris explere sitit. vox regia tandem
Castigat rapidos Danao grassante tumultus.
Parcite victores Danai, compescite dextras.
Labe pari peccat, pariterq; crudelis vterque,
Qui cunctis parcit, & nulli. nobilis iræ est,
Citra iram punire reos. iam copia regni,
Vrbs cecidit, cessit hostis. cæsoq; tyranno
Vt miseris faciles Graiorum exempla secuti
Esse Phryges discant, damus vltro rura colono,
Castra viris, pontum nautis, & ciuibus vrbem.
At pereat dira si quis de stirpe superstes,
Hanc quoniam delere iuuat. Sic fatur, & ecce
Amphitus, Hysiphilus, Volcontus, & inclyta vultu
Hesione, sæuis vincti post terga catenis
Traduntur ducibus. hi dira in funera rapti,
Hæc Telamon tibi præda datur, quòd Pergama victor,
Quòd prior effractis facilem das hostibus vrbem.
Ilicet, Argolici præda Hesioneq; potiti
Incumbunt pelago, laurumq; insign triumphi
Puppibus exponunt, penetrantq; ad sidera plausu.
His aberat Priamus, aliam seruatus in iram
Fatorum, casusq; alios: cui Marte secundo
Eoos populata Phryges victoria læta
Fauerat, & reduci comites plausêre triumphi.
Dura hominum Lachesis, sors perfida, luditur anceps
Imperium, Priamus natales ampliat agros,
Troia ruit: sceptroq; nouus dum quæritur orbis,
Sceptri nutat honos. faustos in regna meatus
Fata dabant reduci: sed dira, sed aspera donis
Inuidit fortuna suis, quæ quum ardua donet,
Gustatos grauiore fauos vlciscitur ira.
Iamq; vrbis trepido conspectum pectore ductor
Hauserat, occurrit luctus, visumq; salutat
E' muris manuum plausus lacrymabilis, horror
Aggreditur, turbatq; ducem, totamq; pererrat
Infelix planctus aciem, stant vndiq; ciues,
Soluunturq; suam Priamo spirante ruinam.
Ille autem licet interno complura dolore
Corda gemant, vultu lacrymas castigat adultas,
Vt saltem speret ducis ad solatia vulgus.
Nam summè miser est, cui nec sperare relictum est.
Nec mora, diffusam spacijs maioribus vrbem
Integrat ac potior constructio barbara Græcam
Excludit Nemesim. medicati vulnera muri
Respirant meliore manu, contemptaq; moles
In sæuum patuisse aditum: & quà saxa recedunt,
Continuant valuæ duplices hæc cardine laxo
Alternos pandit aditus, hæc rôbur acernum
Pectine ferrato tacitos suspendit in vsus.
Iamq; arces cecidisse iuuat, iam machina maior:
Et lucro actura fuit. muralia primas
Propulsura manus, pinnarum culmine denso
Conspicuos tollunt apices, nec mœnia munit
Rarior excubias turris factura secundas.
Celsior in superas contendens vertice nubes
Ilios, æquaret gemini discrimina mundi.
Si spacio contenta suo, minus improba cœlo
Parceret, atq; alium iam non præsumeret orbem.
Si Phlegram conferre velis, si virginis arces
Assyriæ, feret hæc potiùs discrimina linguæ;
Tela Iouis. nulli spaciosior æthere tractus
Contigit. aut tantum patiens indulsit Olympus.
Penè pares totam turres sparguntur in vrbem,
Cyclopum fassæ studium, ciuisq; superbus
Celsa petens, fastidit humum: surgentia passim
Exhalant piceas incensa pyralia flammas.
Ingenti Vcalegon consumens aëra tecto
Arduus alta petit, Anthenor mœnibus æquis
Certat. at inconstans, nec maior, nec minor, ægris
Anchises parcit pedibus, gressumq; perosus
E' speculis videt vrbis opes, plaususq; viarum.
Haud procul incumbens vrbi mediantibus aruis
Idæus consurgit apex vetus incola montis
Sylua viret, vernat abies procera, cupressus
Flebilis, interpres laurus, vaga pinus, oliua
Concilians, cornus venatrix, fraxinus audax,
Stat comitis patiens vlmus, nunquamq; senescens
Cantatrix buxus: paulò procliuius aruum
Ebria vitis habet, & dedignata latère
Canicolam (*Canecolam*) poscit Phœbum, vicinus aristas
Prægnantes fœcundat ager, nec plura Phalernus

Vina bibit,non tot paſcit Campania meſſes.
Proxima rura rigans,alio peregrinat ab orbe
Viſurus Troiam Simois,longoq; meatu
Emeruiſſe velit,vt per tot regna,tot vrbes,
Exeat æquoreas tandem Troianus in vndas.
Dumq; indefeſſo m[illegible]tur Pergama viſu
Lapſurum ſuſpendit iter,fluuiumq; moratur
Tardior,& totam complecti deſtinat vrbem.
Suſpenſis infenſus aquis violentior inſtat
Nereus,atq; amnem cogens procul ire minorem
Proximus accedit vrbi,contendere credas
Quis propior.ſic alternis concurritur vndis,
Sic crebras iterant voces,ſic iurgia miſcent.
Vndiq; ſiderei maieſtas conflua mundi
Iliacum dignata ſolum, iuga,mœnia, pontum
Veſtit, & aſtrifero dat reſpiramina collo.
Idæos Cybele colles colit, ipſa ſuperbis
Regnatura iugis, reliquos tibi Delia ſaltus
Donat,& Idæis penſant venatibus orbem.
Pampineum te Bacche nemus,te ſpicea cingit
Sylua Ceres Neptunus aquas,naualia Phœbus,
Arces Pallas habet,& habetur Pallade fatum.
Eſt ſacer vrbe locus media,modicumq; laborat
In cumulum Pygmæus apex, quem ſurgere plenè,
Quem planè reſidere neges.hic celſa ſuperbi
Fulgurat ara Iouis,non ſceptro & fulmine nudi,
Non qualem Tyrius,non qualem prædicat Indus.

LIBRI PRIMI FINIS.

DARETIS PHRYGII DE BELLO TROIANO LIBER SECVNDVS.

HYPOTHESIS.

Mittitur à Priamo legatio ſancta ſecundò
Ad proceres Danaûm,repetant qui pace ſororem
Heſionam, magna vi nuper ab Hercule raptam.
Iudicium Paridis ſequitur,quo iudice diſcet,
An Venus,an Iuno, vicit've decore Minerua.

IAM floret Priamus populoſo pignore felix,
Felix coniugio, felix natalibus(*armis*)aruis,
Si ſuperi,ſi fata ſinant,ſi ſtare beatis
Permiſſum. videt Alecto quas fregerat arces
Fortuna meliore frui:videt,ardet,& hydris
Iraſcens circumq; genas & tempora crebris,
Mène,inquit,reginam Herebi,mundiq; potentem,
Atq; vtinam cœli,regnum mortale laceſſet
Æternum? pudet heu.laſciuit terra ſuperſtes
Poſt Danaos quibus vſa fui, noſtriſne triumphis
Contendit,vinciq; negat: ruat ocyus ergo
A'cunis conceſſa mihi.Sic queſta,quietem
Inuidet exiguam Priamo,raptumq; ſororis,
Seruilemq; colum,& lacrymas obiectat inultas.
O'hominum ſuperumq; pater.ſi numina curas,
Cur hominem plectis? miſeræ'ne quòd incola terræ
Deſpicitur? certè lacrymis noctiq; dediſti
Proſcriptas à luce animas pater optime tandem
Flectere,redde polo reduces, vel funera ſaltem
Exilij tutare tui. quur impia ſæuit
Alecto in miſeros? cur Pergama dîa fatigat
Tot ſuperis confiſa ſuis? tolle inclyta,tolle
Virgo moras, nec paſſa premi quas incolis arces
Gorgone prætenta Stygias perſtringe Meduſas.
En aras,en tura(*ſibi*)tibi communia poſcunt
Nutrices ſcelerum Furiæ:noctiſq; tyrannos
Exorare iubent. cœlum inter mœnia clauſum,
Conciues habuiſſe deos,hem linquet inultum
Tiſiphone: regiq; ſuo cultore negato
Quam dedit inuidiam Phrygius luet. Ecce profundis
Curarum furijs, vigiliq; impulſa dolore
Mens Priamum in diuerſa trahit.nec Marte repoſcit
Heſionem,nunc bella timet: ſententia tandem
Fortior,iuniti precibus,tentare Pelaſgos
Blandicijs,voce hac legatum Antenora demum
Inſtruit,& paruo claudit mandata libello.
Hactenus inuicti gens imperioſa Pelaſgi,
Libertas Aſiæ,nullis concuſſa vigebat
Caſibus:inuidit ſolitum fortuna fauorem,
Et rerum decreuit apex.verùm Hercule vinci
Turpe minus,tantoq; leues autore ruinæ.
Nunc quia conciliat humiles fauor, exuo regem,
In miſeras deſcendo preces. ſic India Bacchum,
Sic Cyrum Crœſus, Thamirin ſic Cyre rogabas.
At ſi Parca prior quâ cœperat ire mearet,
Ipſe orandus eram, geminumq; impenſus in vſum,
Aut pacem regerem iudex,aut prælia princeps.
Proh ſuperi,quæ dira orbem deludit Erynnis?
Exieram miles,tractabam prælia ductor,
Victor eram:ſed quur eoo blanda triumpho,
Si mœſtos læto reditus fortuna parabas?
Hæccine poſt tantos mihi debita pompa labores?
Sic metui tibi Troia dari,quæ læta parabas
Quum redij? ſæua illa dies ſemperq; gemenda,
Qua reduci primùm patriæ mœſtiſſima clades
Viſa audita ſimul.melius quem fecimus hoſtis,
Aut cui factus eram,vitam hanc tot triſtia paſſam
Rupiſſet gladio.ſceptrône & culmine regni
Dulce frui? ſic ſic fratrum patriſq; perempti,
Sic raptæ memor Heſiones? miſereſcite magni
Myrmidonum proceres.cæſum lugere parentem,
Exhauſtam vidiſſe domum lapſoſq; penates,
Sit ſatis: Heſionem lacrymis ſolatia tantis
Reddite.parua quidem poſco, ſed muneris inſtar
Maioris,vitæ pariter, pariterq; ſaluti
Exanimem dabitis. Sic poſtquam queſtus,& ipſi,
Et cui charta datur,tepidus fluit humor in ora.
Antenor zephyris blandum ſpondentibus æquor
Haurit iter:rapienſq; ducis mandata,per vndas
Magneſij fines,Sparten præteruolat altam,
Fatidicamq; Pylon.paucis vbi tracta diebus
Ocia dequeſtus cedit:non Pelea magnum,
Tyndaridas geminos Pyliam flexère ſenectam
Verba ducis.læti tandem Telamonis ad vrbem
Flectit iter, Lacheſiſq; fugam veſtigat in omnes.
Regia celſa nitet,complutaq; murice multo
Purpura Sidonios diſpergit in atria luxus,
Solennem confeſſa diem, qua iungit herilem
Iuno thorum.læto cuncti connubia plauſu
Concelebrant, populoq; ſuo certamina prima
Ventripotens ponit genius.cœnare decorum,
Et menſas variare iuuat:nunc pocula deſunt
Fœcundam factura ſitim.repetiſſe voluptas,
Et vires conferre libet,ciuiliter ipſi
Indulgent proceres cyathis,bibuliq; clientes
Heus Hymenææ ſonant, & in aurea pocula fuſi

Inui-

Inuitant sese pateris, plebs mixta Britanni
Certatura siti, longique potentior haustus
Plebeios gaudet calices & sobria vina
Regali mutasse mero redimitq; voluptas
Rara moras, nec cessat hians, dum pectore victo
Lingua fluat, crescant lychni, vestigia nutent.
Cætera multiplici lasciuit curia plausu,
Pars syrtis, pars grata lyris, pars ore canoro
Natiuas ostentat opes, contentaque neruis
Arteriæ non artis opem, non carmina neruis
Ad vocis mendicat opus: se quælibet ornat
Musa libens, quæ voce placet, quæ dote superbit.
Non tamen indulgent studijs communibus omnes.
Ætatum parium similis concordia: narrat
Cum sene canicies, ludit cum pube iuuentus,
At moduli alternat libamina prima choraules
Præuius & dociles hoc explicat ore choreas:
Plaudite conciues, Salaminæ ditis alumni
Plaudite: victori nubit Priameia nostro
Hesione clamant vnà feliciter omnes,
Congeminantq; iterum feliciter. Ille canoros
Concilians in plectra modos, his exit in aures:
Quid gentis Danaæ proauos, quid prisca stupemus
Prælia? miremur potius quem protulit ætas
Qua fruimur, rerum patrem, mundiq; patronum
Amphitrioniaden, axis quem laudat vterq;,
Cuius opem sæuos debellatura Gigantes
Astra petunt, geminoq; armari fulmine poscunt.
Hunc non Iuno ferox, non accusator iniquus,
Non labor exhausit, redolent cunabula primum
Vix ortæ virtutis opus Nemeæus adultos
Expauit terror humeros Erymanthus abacto
Respirauit apro. victricis victima clauæ
Absoluit Creten taurus, dux flebat Hiberus
Damnatis quas Caccus opes absconderat antris.
Non angues Lernæ reduces, non Cerberus ingens,
Non Lapithæ domuêre virum vigilata draconi
Poma tulit, pestem Libycam librauit in auras,
Edocuitq; hostem nocituris artibus astra,
Qui quondam geometer erat, Achelous in armis,
Nessus in effugio nimis effugisse queruntur.
Othrisios mactauit equos, reuocauit ab armis
Hippolyten, domuitq; fero Stymphalidas arcu.
Nec solùm tibi se tellus, sed sidera debent
Vector eras, & vector eris, da maxime felix
Auspicium, lætum tribuas nubentibus omen,
Et prosit cecinisse tibi, si iusseris, ibunt
Monstra procul: ridebit Hymen, vinoq; fauebit.
Iam tua sic Hebe pariat Saturnia cœlo,
Et nostro noua nupta duci. Plaudentia rursus
Tecta sonant, festoq; fauet plebs læta tumultu.
Sola tamen (*tristi*) duro turbat conuiuia (*luctu*) vultu
Hesione, spernit plausus, oditq; fauentes,
Nil titulis permota suis, non dote superba,
Non cultus mirata nouos sibi capta videri,
Mœsta queri, & quotiens sibi plaudit regia, nomen
Reginæ captiua pauet, nec libera fidit,
Sed iussa in thalamos timide ventura coactos.
Cumq; alijs modulentur aues, quæ coniuga fata
(*Exultarant*) Expirant meliore lyra, sibi credula fingit
Noctiuagas vlulasse striges, bubone sinistro
Tecta premi, Stygioq; satas Acheronte sorores
Funestas gessisse faces. heu cæca futuri,
Quàm sæuum patris paritura nepotibus hostem.
Quinetiam oblatos calices, oblata recusat
Cymbia: nunc tacito perfundit pocula luctu,
Et lacrymas bibit ipsa suas, segniq; morantes
Crescentesq; cibos gustu ieiuna fatigat.

Tristior interea Phrygius delabitur hospes
In portus Salamina tuos, ramoq; verendus
Palladio, celsas subit arces. cætera nosse
Curia cunctatur, conciuem sola Phrygemque
Agnoscit noua nupta virum, pudibundaq; vultum
Flectit, & orantem miratur talibus illum:
Inclyta sceptrigeri proles Iouis, & minus vno
In natum perducte gradu, reuerende Pelasgis
Iustitia, belloq; potens, tibi supplicat omnis
Cum duce Troia suo Telamon. miserescite ciues,
Tuq; prior: non tot terraq; mariq; labores
Incassùm fluxisse sinas, post aspera multa
Huc tandem huc veni. cerno quam quærere iussus
Hesionem, cerno: non hæc commercia certè
Iuno probat: victore suo captiua fruetur,
Flens hilari, famulans domino, vel barbara Græco.
Redde magis tot vestra nurus Europa superbas,
Tot celebres habet illa faces: melioribus ortam
Quære aliam fatis: hæc edita sidere diro
In raptus damnata fuit, facilisq; vel omni
Præda venit, semperq; suis rapienda minatur.
Nouerat Argolicas Alcides, nouerat alter
Cum Polluce error, nouit cum Nestore Peleus,
Quum leuis ascensu facili tibi præda daretur
Hesione, meq; haud fines trusisset in istos
Infelix Priamus, si quid de gente superstes
Cognata, patriæ pensaret damna ruinæ,
Hanc tibi, non superis, animam debere fatetur
Quam sibi seruatam gaudet (*non*) sibi, sed Telamoni.
Dic potius subicit Telamon, inuitaq; flentis
Oscula prædatur, & in hos ait ire lacertos
Emerui gladio Sic interfatur, & illud
Dircæum memorat: Teneo longumq; tenebo.
Pulsus abit Phrygius, relegensq; quod hauserat æquor
In patrios delatus agros, iter explicat omne
Ciuibus, Hesiones thalamos, & nulla Pelasgos
Iura sequi, bellumq; hortatur. At æger iniqua
Suspicione Paris, Ne credite, ludimur (inquit)
Dardanidæ, miror hilarem sibi commodus vni
Non sperata refert, non quod commune decorum,
Molitus speciale bonum, malè publica curat
Qui sua pluris habet gelidoq; haud vtitur ense
Saucia proximitas. mihi classem ac vela parate,
Ibo, ibo. non me pauidus quas obijcit Hector
Terruerint Syrtes, non arma aduersa vel hostes,
Non aditus in regna graues: mihi numen ab alto
Indulget, dictatq; vias, spemq; addit ituro.
Mira quidem, sed vera (duces aduertite) pandam.
Desertura virum flebat Pallantias ortum
Processisse diem, sed iam maturior æstus
Soluerat algentes lacrymas me dulce trahebat
Certamen nemorum, populari lustra, fugaces
Indagare feras, faciliq; instare molosso,
Ocyus exciti qui casse, vel ore, vel aure,
Fraude, sono, sensu, ludentes prælia casse
Fallunt, ore cient, vestigant aure, simulq;
Inuadunt saltus me nutu numinis error
Deuius in spacium seductius, in nemus altum
Egit, venariq; dedit secreta dearum.
Idæi regina sinus dignissima Phœbo
Laurus inoffenso frondosum vertice crinem
Explicat, & nemoris proscripta plebe minoris
Sola viret, nulliq; suas communicat vmbras.
Cætera Cyrrheam veneratur sylua iuuentam
Celsum submittens apicem, longeq; reducta
Maiorem temerè poscentes aëra frondes
Castigat, metuitq; sacris occurrere ramis.
Huc deus aut casus, certè gratissimus error,

Pertu

Pertulit ereptum ſocijs hac lætus in vmbra
Mirabar laurum viuacis lege iuuentæ
Nil Ioue mutato paſſam.mirabar & Eurum
Murmure adulantem folijs, & frondibus auram
Secretum ſpirare ſuum,quum languida ſenſim
Fur oculi ſomnus inuitans ocia,blandum
Pectoris eluſit ſtudium,curasq; fefellit.
Sic caput herboſo proiectum ceſpite fultus,
Delicias hauſi superûm:nec friuola ſuetus
In plebem luſiſſe ſopor,ſed ſomnia regum
Dignatus ſubijt.magni mox nupta tonantis,
Et Venus,& Pallas,ſeſe languentibus vltrò
Ingeſsêre oculis: quarum quæ maxima,fando
Vix bene maturam viſa eſt ſoluiſſe quietem.
Venimus in ſaltus Phrygios ô Dardane,veni
Magni nupta Iouis, venit Mauortia Pallas,
Venit blanda Venus.gratare,en noſter alumnus
Quod dare Parca neget.timeat promittere votum.
Sidereæ libram formæ dedit ipſa tonantis
Vnica,quæ trini diſpenſo fœdera regni,
Cui parent vndæ Neptuni,tartara Ditis,
Aſtra Iouis. non ſi laudor cenſore caduco,
Indignor,non grata minus reditura tonanti
Si noſtro dubius hæſit mortalis in ore.
Quod longum eſt mirantis erit.neu fortè putetur
Mendax,quem debet famulatrix fama fauorem,
Quod rarum ſuperis, nudos en aſpice vultus:
Talis in amplexus venio Iouis.ergo quis auſus
Pallada Gorgoneam bellatricemq; Meduſam
His conferre genis? non ſic pudor exulat omnis,
Vt populi terror, vulgi fuga, baiula lethi.
Quòd terret,placuiſſe velit,vis dira doceri,
Diua tamen dictura fui non hic opus enſe,
Angues tolle tuos,armatos exue vultus,
Da facilem viſu faciem, frontem exere, cedat
Caſsis, & incluſum ſine reſpirare ceraſten:
Detege quod galea horrendum,quod parma pudendum
Occulit,atq; aude præconia vera mereri.
Hicne nitor calybis,hic aurum hoſtile,decoris
Extorquebit opem? neſcis ſæuiſſima,neſcis.
In calybe horror ineſt,in caſſide fulgurat aurum,
In capulo crudeſcit ebur.ſic docta minaces
Delicias adfert,& vult placuiſſe Minerua.
Tûne Iouem mentita patrem? qua pellice noſtra
In luctus audente ſuos? Sed matre carere
Creditur.ô ſuperûm pudor hæc'ne animoſa ſuperbit
Solius meminiſſe viri? diciq. virago
Emeruit? certè ſuperos inuiſa fatigat,
Mortales conſumit.At eſt Mauortia,dicunt.
Ergo mares vorat. At Pallas. ſit: ſed quia pallet,
Vel quia Pallanti iugulum ſcidit:hinc color, inde
Dextra nocens nomen alterno iure meretur.
Tuq. ſed ô facinus, tûne, inquam,prodiga ſexus
Fœmina plus quàm iura ſinant,& mollior æquo,
Tûne ergo Venus auſa venis in præmia formæ?
An neſcis cui iura petis communia? ſed quis
Credet? tot Iuno ſimiles habet. vnica quondam
Et nullis æquanda fui.quum prouida mundum
Digereret natura ſuum, ſine coniuge coniunx
Stabat,& in florem vultu creſcente ſeuerum
Stabat adhuc,cûm ſic mater Natura,quid hæres
Cœli hæres? quod poſcis habes hæc ſanguine iuncta,
Iunctior amplexu:ſoror eſt,coniunx erit, vna
E numero ſelecta tibi,vna, ſed vnica, cuius
Nec ſimilem memoret tellus,nec ſidera norint.
Abſq; pari parit illa tibi.ſic fata negantem
In fratris cupidi dedit oſcula. conſcius ille
Optati ſceptrum tribuit commune ſorori.

Ergo eat,& vultus noſtros Erycina laceſſat.
Nuptum iui ſelecta Ioui:ſed fallitur, iſſet
Diua Paphi potius:quoniam ortus nacta ſerenos
Concreuit ſpumante freto,cæſisq; pudendis.
Hæc patrem factura Iouem, tibi bellice Mauors
Et populo pareret:hac anceps ætheris hæres
Aurea degeneri violaret regna metallo.
Quiq; nec indicio Phœbi, nec vindice textu
Securam potuit noctemq; fidemq; mereri
Lemnius,vltum iret alieni probra pudoris
Lemnius,& proprios non ſuſpiraret amores.
Vt Phrygium ſileam,quis vulgatiſſima neſcit
Furta deæ? ſed blanda,ſed alma,ſed aurea,nectit
Blanda dolos.alit alma malum,petit aurea donum.
Olim(nam memini)certandi ſola poteſtas
Cum Ioue noſtra fuit.vbi tunc Venus? illàne venit
Tertia? vbi Pallas? an quarta vt iuſſa veniret?
Tireſia certè ſteterat ſub iudice Iuno.
Sed taceo tu Phryx potior, tu diſce mereri
Iunonem,quæ ſceptra ferat,quæ commodet aurum.
Tot mundus miratur opes,tot regna cometæ
Diſpenſant:quæ ſceptra velis,quas elige terras.
Quicquid agas,quacunque fluat ſententia,noſti
Iunonem placuiſſe Ioui.(*iuſtiſsime*)Iunonie iudex
Cenſorem ne ſperne Iouem. Sic alta profando,
Reginæ multum meminit,vultumq; ſuperbum
Vocibus ingeſſit,contempta fronte precantis.
Prodit in aſpectum Pallas,fandiq; ſecundas
Nacta vices.propriæ fidens & conſcia cauſæ,
Irriguo ſacras haurit de pectore voces.
Magna parens ſuperû,nec enim nego:magna tonantis
Nupta nec inuideo:meritum Phryx inclyte noſtrum
Si quod erat, carpit teſtor freta,teſtor olympum,
Teſtor humum,non armatas in prælia linguæ
Credideram veniſſe deas:hac parte loquacem
Erubeo ſexum.minus hic quam fœmina poſſum.
Martem alium didici.victoria fœda,vbi victus
Plus laudis victore feret noſtrisq; triumphis
Hic haud notus honos,ſed quo regina decoro
Effatu tendit? dea ſit cedo,immò dearum
Maxima:non dextræ ſortiri ſceptra potentis,
Partirive Iouem certatim venimus:illa,
Illa habeat quæ ſe oſtentat,nos gloria ſaltem,
Quum titulis opus eſt, ornat minor,& quia cogor
In laudes ire,haud omni ſine dote Minerua,
Si gena,ſi generis autor,ſi denique mores
Quærendi,in curis regnat pudor,à Ioue ſanguis,
Cenſori facies oculo patet.hæccine forma,
Hoc genus,hic mentis cultus? ſi coniuga diuæ
Gaudia, nuptarum dotes,& pignora iactant:
Virginitas me ſola iuuat,'nil paſſa pudendum,
Non læſura toros, non deprenſura maritos.
Macte Paris,mea bella viri,mea penſa puellæ,
Et mea laurigeri meditantur carmina Vates:
Sic populis vtriſq; fruor,ſic grata per omnes.
Sed quid ego hæc? quid ad hæc ſubnectere plura laborê?
Moribus indignum,fateor,ſtudijsq; pudicis,
Oſtentare ſuum: propriæ nam venditor artis
Detitulat titulos,quos ingerit. at quia præſens
Viribus & vitijs armatur cauſa,Mineruam
Accipe plus tacitè meritam, quàm voce ſequutam.
Quum vetus efflueret in regnum mobile mundus,
Terrarumque notas vltrix detergeret vnda,
Emerſit cum ſole fides. mox cætera dudum
Nacta fugam virtus terris offenſa profanis,
Iam mundo meliore redit,prudentia nunquam
Velox,indulgens pietas,patientia victrix,
Strenua ſimplicitas, hilaris pudor,ardor agendi

Sobrius,& nullo nutans constantia casu,
Non vaga pax aderat,rerum concordia custos,
Iustitiæ rectiq; tenor,sine iudice stabant
Visuræ populos & Deucaliona sorores,
Poscebantq; ducem:nec enim secura meandi
Copia,nec prorsus furijs in tartara pulsis
Cessauêre metus.tandem genitura Mineruam
Contremuit frons celsa Iouis,totusq; rogatu
Intonuit maiore polus,nec gratior vnquam
Lux superis.hoc patre fluens,hoc edita partu
Diuûm pandit iter,diras & monstra relegat
Virtutum custos,virtutum præuia Pallas.
Hæc illa est quam Iuno notat,quam Dardane cernis,
Marte Minerua potens.hæc cuius dextra minacem
Exhausit Phlegram.vidi,dicâmne?sed omnes
Nouimus, Enceladi consumpsit flumina cyclopes.
Centimanus pharetras centum,Niobesq; sagittas
Spreuit, anhelanti iam maior Marte Typhœus
Cœlum poscebat.vbi tunc Mauortia Iuno
Iuuisset numero saltem,propiorq; stetisset
Pro sceptris armata suis?iam penè supernos
Persephone thalamos,Ditem complexa tenebat:
Quum tandem exiliens trepidis Saturnia stratis,
Exclamat Pallas Pallas,proh fata,moraris?
Pellimur.accessi,sensit valuisse Medusam
Gorgoneamq; deam, sensit quod fulgurat aurum
Plus splendore potens, cùm cœlum,sceptra,penates
Reddidimus trepidæ. sit nunc ingrata,sit hostis:
Nostrum est quod regnat,nostrû quod cum Ioue somno
Securo fruitur.at curam imbellis Olympi
Quum subij,tunc diua fui.tunc dicta virago.
Vos superos testor,quantis sudauerit ausis
Hoc caput,hoc pectus nostrum (ac ostendit vtrumque
Cœlum suspiciens)pudor hic,hic cassidis horror
Et parmæ quam Iuno notat. genuitne cerastas
Iuppiter?aduertat cuius conuitia tractat
Diua memor,parcatq; suis. parit illa potentem
Vulcanum,pariatq; velim non quòd pede molli
Militat inuideo,nectitve quòd arte catenas.
Sic fatur, Veneremq; obliquo figit ocello,
Atq; iterat.Res ô vatum dignissima risu,
En generat voces,euoluit nomina. nugas
Pieridum,& nostras dignatur noscere frondes.
Sed malè vel didicit,meminit vel mollius æquo:
Vera voce fluit à Polleo, Pallas & alti
Splendorem meriti vix gloria nominis æquat.
Macte Paris,quid enim numerandis improba veris
Effluo,& in titulos suspiro prodiga?læsi
Fortè deos,exempla sequor,veniamq; coactus
Error habet,nosti Iunonem indigna locutam.
Sed taceo,prompsi (fateor doleoq;) superba
Vera tamen,sed molle decus formæq; triumphum
Non hac mente peto,viles vt soluat in vsus
Vulgaresq; iocos hac fronte,hoc oris honore
Venatrix hominum vernet Venus,ô fuga morum,
Dijs vtinam libranda forem. Nunc Cypris in omnes
Bella ciet,victrixq; placet,mundumq; superbit
Imperijs cessisse suis.heu rara securis
Aurea,rarus amor morum,quippe ardua frangit
Virus dulce,piæ syrtes,amentia supplex.
Molle malum,morbus hilaris.sic vendicat orbem
Exitium venale Venus,sic exit in omnes
Teligerum complexa suum: exemplumq; datura,
Vulcano Martiq; parit. moderantior olim
Mortali contenta iugo non astra coëgit
In (*numerum*) numê laqueumq; suum,non fulmine blando
Fulminis autorem fregit,non Cynthius ignes
Maiores miratus erat,non cura tridentis
In medijs feruebat aquis,sed nomine vero
Bacchus liber erat.pudet,Ægæonis alumna,
Sera vltrix superos vexat,cœlumq; reposcit
Cum patrio proiecta gelu,cumq; exule mentu.
Erubeo vlteriora loqui. me strenua certè
Omnipotensq; Venus tentabat flectere,cessit,
Sensi etenim mecumq; vtinam deprenderet orbis
Quàm fallax & blanda venit.nil hoste polito
Sæuius.omnifico vultu mentita fauorem
Amplexum in luctus soluit, Marte omnia miscens.
Quum ventum in cædes,cedit: quum prælia feruent,
Frigescit:tunc arma iuuant,tunc Pallas in vsu,
Et Venus in probris.commercia turpia,molles
Exacuit,duros emasculat,& rapit orbem
In prædam,cui præda venit sic mutuus error
Inuenit alterni solatia digna pudoris.
Non cogo in certos numerosum Prothea vultus,
Non Venerem semper variam moresq; pererro
Implicitos,satis est aliquo si cognita casu
Non trahat incautum prorsus.sed voce monentis,
Exemplum cui mundus erit,quis dicat egere?
Maxime Priamidum,nostra est si gloria quicquid
Mars audet,quod Clio docet,quod certat Arachne
Si tibi mixta manus & partitura Mineruam,
Si tutoris egent arces,& in arce triumphat
Palladium,formæ titulum si virgo meretur,
Annue,& Iliacum iudex ne despice fatum.
Desierat vultuq; animum vocemq; sequuto
In girum flectens aciem.sedet.emicat axe
Idalio prouecta Venus,tandemq; profatur
Mœsta parum,sed blanda oculis,& fronte serena.
Heu quibus exilium populis positura relinquar,
Libera Saturni proles?cui grata vel æqua,
Si superis inuisa vagor,si transfuga cœli
Fata sequor?vos ô spirat quibus orbe secundo
Indefessa fides,quos non luescere certum est,
Si pia,si facilis,si nulli dura Dione,
Pendite quis causam casus premat,vnde tumultus,
Vnde minæ,cùm prima meos lux extulit ortus,
Foui hominem,duros tenerè solata labores,
Et casus miserata graues:sic publica grati
Templa mihi struxêre viri,sic tura merebar.
Hinc iræ,hinc odij causæ miserescite saltem
Vos quibus exul agor,cœli rea deprecor orbem,
Quem colui,vestram populi defendite ciuem.
Flos iuuenum,spes nostra Paris,non vexo locutas,
Non incuso deas quis enim vel carpere possit,
Vel sacros æquare modos?at si qua fatendi
Libertas veri,nosti pater inclyte,nosti
Quæ rerum series,steterit quo cardine causa,
Quam bene rem sermo digesserit.indice vultu
Eloquio frontis,oculo censore secanda
Lis erat.vnde igitur armata licentia fandi
Infremuit,si dura minus reuerensq; pudoris,
Et Ioue progenita,& virgo Tritonia credi
Posset?At emeruit Musarum maxima dici,
Non nego,fingit enim,nulliq; hac parte secunda
Falsigraphos commenta docet,docet auribus vti
Mollibus,& cæcos per friuola ducere sensus.
Cumq; per ambages nugis pomposa venustis
Phillidas,Hysiphilas,& prælia nostra retractet.
Lucratur factam venalis fabula laurum.
At si militiam fingendi fœda facultas
Hanc habitura fuit,saltem discrimen habendum
In quam,quid,quare.nec enim si nata cerebro
Nostri plena Iouis,gelidę nil improba fando
Virginis elidit titulum doctissima virgo.
Illa virûm titulos raptis mendicet ab armis,

Sit

Sit sese contenta Venus:tumidè illa minetur,
Nos humiles facilesq; pati:rorantia tabo
Signa ferat victrix,nostri sine cæde triumphi,
An quia naturæ non obluctata,fatigor?
Anchisæ si blanda fui,sexumne refelli?
Si peperi,cui facta nocens?meus astra Cupido,
Æneas Phrygiam vester colit.hæccine culpa?
Hoc Venus exitium superis molitur & orbi?
His homines,his dono deos.ergo innuba Pallas
Sic meritæ mores Veneris notet.illáne grata,
Grata viris,quos Marte vorat?placanda puellis,
Quarum fastidit sexum?dijs digna serenis,
Quos residos timidosq; vocat? sic exit in omnes,
Sic telis placitura suis,sic omnibus æqua.
At virgo est:negat Aglauros negat anguis opertus
At taceo.At facie pollet:consulta reclamat
Vnda,tumorq; genæ gladijs at strenua sumptis:
Non proprium quod fingat habet, mentita potestas
Læta breui,probrosa diu:post pauca serena,
Spuria perpetuo sordescit gloria luctu.
Quondam certa fides, bella imperiosa deorum,
Non vna confecta manu,laurusq; per omnes
Dicta dari at victrix Perseæ Gorgonis vmbra
Extorsit titulos , palmamq; imbellis Olympi.
Sic de se meminit Pallas,sic credere oportet.
Crede Paris,res digna fide.tradendaq; fastis.
Plus Ioue,plus Phœbo potuit plus fœmina Marte,
Marte vtinamq; meo: nec enim tibi Iuno nepotes
Inuideo,si digna tamen: nec turpe Mineruam
Vt socium numerare genus. tot freta Dione
Vindicibus potuit saltem, si fata tulissent,
Serpentum non esse parens,miseriq; per vrbem
Exulis explicito raperet vestigia giro.
Hermione Martis , vidi vidi ipsa nefandè
Cæsum quem peperit populum. Sic fata,madentem
Inclinat vultum,rursusq; accensa profatur:
De fatis nil læsa queror, metuenda deorum
Inuidia est blando Semele conceperat astro,
Plena deo,paritura deum, denusq; tumebat
Mensis,quum Iuno vultum mentita seuerum
Accedit,persuadet, abit;quid credula,simplex,
Inscia:iurato premitur Ioue?sic tua longis
Cadme fides perfecta vijs,sic annuus error
Emeruit,cùm rapta soror, viduamq; parares
Iunonem sancire Ioui,te luctibus ecce
Munerat,inq; tuos flammis armatur alumnos.
Gaudeat . en quali deitas rugosa triumpho
Molitur titulos, tremula dum militat hasta
Altricis mentita fidem:nam cætera nullus
Confinxisse labor, faciles ad tempora cani,
Ad faciem rugæ veniunt.fallenda senectus,
Non fingenda fuit.ô si ad certamina formæ
Illa potens Beroë staret socianda Dionæ,
Incuteret celebrem simulatrix simia risum.
Stulte quid Europem genero Ioue quæris Agenor?
Illa rapi meruit,raptorem excusat egestas,
Et thalami potioris amor.sibi maxima debet,
Quod totiens vidua est coniunx Iouis:alite fausto
Nupsisset stabiliq; thoro, si prima tulissent
Fœdera plus formæ,linguę minus.improba,turpis,
Garrula,legitimi mores incestat amantis.
At soror est coniunxq; Iouis:bene cessit in vno
Coniugis offensam redimit soror, ardua regnat:
At patris in solio:fruiturq; iugalibus astris,
Stirpis non thalami merito fuit aureus olim
Ille senex,quo nata feror,fuit vnicus hæres:
Nec dum sortilegam mundus nutabat in vrnam,
Cùm pia Saturni proles , æquanda Mineruæ,
Vel saltem non exul erat regnoq; tyrannis
Concedente tribus,triplicem processit in orbem
Communis regina Venus quod cum Ioue Iuno,
Cum Ioue, cum Tritone fuit, cum Dite Dione.
Non mea sideribus famulis contenta potestas,
Tartara solatur,mulcet freta:vos pia ponti
Turba dei,vestræ scelus excusate sororis,
Si scelus hinc traxisse genus:tuq; optima vindex
Imperiosa Thetys cœlum Iunone fugata
Posce tuum, raptasq; faces.iam pellice pulsa,
Iam non sollicito venies paritura tonanti.
Fatis nulla fides,precium Saturnia formæ
Perdet opes,perdet.non hunc emptura decorem
Venisset,si pulcra domi.male Dardane mores
Consuluit dare prompta tuos.non flectitur auro,
Qui titulum paritatis habet victricibus olim
Armentis impensa fides,librantis habenæ
Non vendit nutum,veteris non immemor æqui,
Illáne blande Paris vultu victore fruetur,
Cui gemit Hesione,sanguis cui fluxit auitus,
Alcide quæ tela sui librauit in arces
Bellica virgo tuas?vbi tunc quæ prælia iactas?
Fatum vbi? plus actum est rapto Phryge, pocula nato
Eripuit,thalamumq; deæ.sic molliter vltus
Aspera miscet adhuc superis dotatus Olympo
Flos Asiæ,veneranda deûm regumq; propago.
Non meus instabilis labor est , aut gloria versus
Texere,non trepidas pensis vrgere puellas.
Non mecum Phœbus,mecum certauit Arachne:
Hos Pallas tibi pacta pedes.hæc stamina nectat
Plurima,dij(fateor)faciles & summa pacisci
Et dare:sed quid opes, quid regna,quid arma potenti
Adijciunt?cuius sceptrum pars amplior orbis,
Cuius opes Phrygiæ,cuius gens Dardana vires,
At si solanda est thalami regalis egestas,
Si vires, si sceptra nihil sine coniugis vsu,
Munus habe Veneris.munus quo Sparta superbit,
Munius quod dici Iuno velit,esse Minerua.
Quid moror?internam propiùs rimare Dionem.
Res agitur tractanda palàm:iam pectora nuda
Pandimus hac facie Phœbo duce metior astra.
Hoc vultu produco diem.formose merenti
Gratare,& similem iudex ne despice vultum.
Sic effata,genas rapto depromit amictu,
Nuda humeros,exerta sinus,totoq; diescit
Ore.pudet diuas Veneri cessisse triumphum.
Consolite vltores Phrygij,Venus excitat ægros,
Hac constant mihi visa fide,vel somnia certè
Pondus habent,hic fata sequor parete Dionæ,
Quæ ciui lacrymas,risus quæ terminet hosti.

LIBRI SECVNDI FINIS.

DARETIS PHRYGII DE BELLO TROIANO LIBER TERTIVS.

PERIOCHA.

Tertius extremum Troiæ diuinat, & inde
Ad raptus Helenæ Paridem transmittit ad Argos,
Qui prius Hesionem captiuam reddere nollens.
Agmina Græcorum conspirant illicò ad arma.
Et duo nymboso merguntur in æquore fratres
Tyndaridæ,tumido extendunt in gurgite palmas.

SOLVVN-

SOLVVNTVR vario consulta silentia plausu:
Idalium Pæana canunt, plebs, aula, senatus.
Hic fatis vouet, ille deis, vna omnibus vna
Voce animoq; frequẽs plaudit Venus, altus
Sanguis obit, sacris vltro cessantia cedunt (vbique
Arua, coronato luget spoliata marito
Inachis, & raptos gemebunda reposcit alumnos.
Illustres superis epulas molita potestas,
Sacrificis bibulos lictoribus instruit ignes,
Totaq; thuricremis Panchaia spirat in aris
Venales emptura deos. at pauper acerra
Principe digna deo, nostro placitura tonanti,
Mente litat pura, votis exorat honestis.
Celsior explicitas rapturus in ardua flammas,
Regius extruitur comestis floribus ignis,
Perstringitq; aciem. procul his expirat ab aris
Hostia dira cruor, Veneri quod dulce propinat
Ductor, Aristæos latices, Melibœa fluenta,
Icarios haustus, fracti phœnicis odores.
Fronde comas nexæ, sanctoq; astare parenti
Iliades iussæ, spumantia lacte serenis
Cymbia deuoluunt flammis: rex ipse ministrans
Idaliam delibat auem, sic antè precatus:
Diua potens hominum, diuûm imperiosa voluptas,
Vera deûm soboles, nostri Tritonis alumna
Alma Venus, seu te conuiuam Thetyos vrna
Poscit, seu nectar superûm, seu fortè papauer
Elysium, flecte hæc teneros ad dona iugales,
Hos dignare fauos: nec enim mactante securi
Grata minus pia sacra tibi. si digna litamus,
Exorata veni, partemq; haustura recumbe.
Celsa licet caleant centeno thure Cithæra,
Idalium modulos nectat nemus, ardua Cypri
In flores crescant varios: incensa Cithæra,
Idalias volucres, Cypri thyma, Pergama vincent.
His mentis, his (si qua tamen) veneranda Dione
Adde fidem visis, sponsi memor adde fauorem,
Solatam solare domum. non improbus oro,
Vt tuus Inachias prædo prædetur alumnas:
Hesione contentus erat, Tritonia certè
Non neget, hosq; velit melior Saturnia raptus.
Olim Asiæ (sed quid vulgata ac flenda reuoluo?)
Claruit imperium formidandusq; Pelasgis
Phryx erat: inuersa est vetus alea respice Diua,
Æneadas miserare tuos. Sic fatus in ignes
Hyblæas inclinat opes, ieiunaq; spirans
Nidor odorifero solatur sidera fumo.
Iam votis sacrisq; modus, iam fessa reclinat
Flamma apices: alios Helenus prorumpit in æstus,
Bacchantemq; deum flagranti pectore nactus,
Vocales tripodum furias augustat in vsus,
Orsus ita: Heu Phrygij, gens non præmensa futuri,
Quò noster spoliator abit? quæ nam illa carina,
Quæ Troiam mensura venit? iam littora tangit.
Ite duces contrà. sic interrupta profatus,
Plus dubios vrit, pleno tamen arguit ore
Deiphobum, cui summa fides & sola medendi
Copia, iussa sequi Veneris, raptum ire Lacænas,
Autores sperare deos. Quæ nam ista nefanda
Spes? inquit. superûmne fides, cœliq; potestas
Incestum dispensat iter? prædantibus adsit?
Macte Paris sceleris, alios molite ministros,
Et somnum tibi finge nouum non fallere norunt,
Qui falli nequeunt orantem haud sustinet vltrà
Troilus, vtq; animo præceps, belliq; sititor
Et gladio consultor erat: Timidissime fratrum
Vade (ait) ô tenebris antri damnate loquacis:
Vade, inquam, & quotiens visum tibi fallere plebem,
Finge deum: nobis alius iam constat Apollo.
Ibit Alexander. non si Cumana senectus
Aut aries Libycus, aut Chaonis obstrepat ales,
Iussum flectet iter: ibit, miseramq; reducet
(Quod nolles tamen) Hesionem conclamat herilem
Præceps ad nutum plebes. excire tumultus
Quos nequeat sopire potens, nec mensa futurum,
Audet, cùm præsens metuat nihil. omnibus arma
Arma animis, mentiq; frequens illabitur Argo,
Laomedonq; iacens, & inultæ dedecus vrbis.
Conclamantq; iterum: Quonam vsq; ô libera pubes
Dardanio cognata Ioui, patiemur inultum,
Tot iugulos rubuisse senum? tot colla parentum
Argiua nutasse manu? non impia sanxit
Atropos, hoc etiam nostris incumbere fatis,
Vltorem non posse dari. si numinis iram
Troia merens sensit, pœnam quoq; iudice Phœbo
Dira Mycenææ debent conuiuia mensæ.
Ite duces, Venus hæc, hæc certior augur Apollo
Bella iubet, fratrumq; exhausta funditùs vrbe
Poscit inoffensos Phrygio ductore meatus.
Vnde metus, metus vnde viri? concessit in ignes
Indutus Nessum Tirynthius, ecce timoris
Causa prior cessit. spirat par Herculis Hector,
Ecce animos gens nostra dabit: si prima Pelasgis
Laurea, fas Phrygibus palmam sperare secundam,
Et nostros rediisse deos. vos inclyta saltem
Pignora, cæsorum iugulos lugete parentum.
Vos quibus vberior lacrymas iniuria nectit,
Vos pietas armata vocat. Sic voce precantur,
Intenduntq; manus: ægras quum Panthus in aures
Priscos fatorum monitus ferit, & quòd ab ipsis
Extorsit genitor aditis Euphorbius index,
In medium pandit proles. Lapsura sub (*Argis*) armis
Pergama, si Phrygias Helene conscendat in vrbes.
His iam facta fides ducibus, vulgiq; tumultus
Flectitur. ô quanto priscis noua mollius vrgent.
Plus superi constant Pantho memorante futura,
Quam dicente Heleno: Priami tamen ægra lacessit
Concilia Hesione, superos premit: audit & audet
Dux falli: fatisq; fauet, quum fata recuset.
Atq; ita, dic (inquit) alio dic ordine fata
Antenor, memora iam facta. necesse peractum
Constat: venturum, mutabile transit. habemus
Iam cunctis grauiora minis, perfusa cruore
Pergama, nuptarum lacrymas, planctusq; parentum
Tu quoq; visa refer Phrygiæ repetitor alumnæ,
Atq; ita quæ passus, obiter tot cladibus adde.
His saltem cedat bacchantis fabula fani,
Et moneat potiora fides. prius esse negabit
Vnda fluens, ignis vrens, spirabilis aër,
Quàm dictet facienda furor. sic fatur. At ille
Ergo (ait) ô ciues, rerum testanda priorum
Historia? an lapsa est nondum vetus? indice questu
Non opus est, vbi regna dolos, & bella loquuntur.
Vidimus emeritis fœcundam ciuibus vrbem,
Atq; alium regnare ducem: nondum Ilios Argis
Cesserat hásne vices velox obliuio transit
Immemor, & longi præcîdit tædia luctus
Impatiens languere diu? quin inclyta pubes,
Si iuuat inuiso mentes absoluere questu,
Armata decurre diu. fortuna sequenda est,
Dum præclarum aliquid dolor indecoctus anhelat.
Nil grande & longum: segnem timor obruit iram.
Hæretis, quia (*fana*) fata vetant. hæc scilicet angit
Cura deos, æui tacitos vexare recessus.
Et rerum librare vices. stant fata tenore
Fixa suo. certam miseris si parca ruinam

Indixit Phrygibus, moriendum Marte triumphum,
Si pepigit, meritum minuit victoria segnis.
O falli facilis, si fas depromere verum,
Deprendi insidias superûm Lernæus Apollo
Nostras vexat aues: & quæ metuenda minatur,
Dardanidis timet ipse suis. Sic ficta loquutus
Accinctos ad bella Phryges præuertere tentat.
Vos contrà cunctis potiora euenta futuris
Pendite, donatos Tirynthius induit ignes,
Æacidæ senuêre duo, nulliq; timendus
Aut puer, aut virgo quem fata minantur Achilles.
Ipse viri, vidi ipse viros & mœnia, vidi
Vrbes: sed gelidos nil excitat. ite potentes,
Et iugulos aptate iugo, spretoq; triumpho
Reddite fatidicis victores ensibus enses.
His virtus accensa viris, procul omnis abacta
Relligio, cedit Helenus, vittasq; minaces
Abijcit, & lacrymis incusat fata sequutis.
Dux cœpti legitur pastor Paris, aduena quondam
Regni, nunc regis hæres: nec proficit vrbi
Fatalem damnare facem, quum læderet ardens
Prægnantem somnus Cisseida. pullulat altè
Flamma vetus, reuehuntq; fidem præsagia plena.
It fati imperio Danaûm rapturus alumnam
Dardanus, & blandè debellaturus Achiuos
Præuelat fraudes cæsas non induit alnos,
Pinnarum suspecta strues, numerosa vagatur
Tranquillo classis cultu: regalis oliuam
Prætendit pinus, tandemq; erepta furori
Seminaris galli, non aduersante Cybele,
Miratur similes bacchari ad littora voces.
Hanc decor insignit, qualem progreßior vsus
Post longum lucratur opus, tabulata superbis
Præradiant inscripta notis, vestitur herili
Prora Tyro, puppisq; Tago, nitor erigit Indus
Antemnam, spargitq; in transtra cupressus odorem
Vela regens: certant venti quis lintea tendat.
Purpureos discincta sinus at lene fluentes
Arcessit zephyros puppi præscripta Dione.
Instabat iam dicta dies, qua classis in altas
Propulsum poscebat aquas, cùm lecta iuuentus
Priamiden sortita ducem per littora ferri
Discursu rapido, qualisq; abeuntibus ardor,
Certatim fremere, & varios miscere tumultus.
Haud mora, succinctos Nabathæos agmine ducens
Hector in arma Phryges, comites per cærula fratri
Ire iubet, certantq; rates stipare secuti
Pæonidæ duce Deiphobo. quin ipse Diones
Spes Anchisiades cum Polydamante secundo
Iungit opes: iamq; effractas rapiebat arenas
In pelagus classis, humerosq; manusq; secuta,
Cùm tandem exclamans adytis Cassandra relictis
Fata aperit, turbatq; Phryges. at sæua morantes
Impellit Lachesis pinus, vncosq; tenaces
Rumpit, & intento percellit flamine vela.
Vltimus in socias fatalis prædo carinas
Prouehitur: multum Priamo frustraq; rogatus
Ne quicquam temerè; victori supplicet hosti,
Hesione contentus erat sin reddere raptam
Velle negent, bellum intentet: sic format iturum,
Venturosq; Phryges accepto interprete spondet.
Vix in conspectu Paridi patuêre Cythæra,
Cùm patrias permensus aquas, ad Nestora casu
Atrides molitus iter, Simountide pinu
Aspecta, secum voluit cur, quo, vnde: stupentq;
Alternis reges figentes lumina velis.
En qua fata fide rerum discrimina nectant.
Hostis adest, Menelaus abest, geminosq; Lacones
Hermione sibi nacta duces Agamemnonis vrbem
Visum ierat, matrem cupidè visura fecundam.
Plebs quoq; Iunoni celebrem confluxerat Argos
Ludificum ductura diem, pontusq; vacabat
Et tellus exuta viris. sic omnia casus
Expedijt ventura potens, victrixq; Dione.
Prodit in abruptum prætentis insula saxis
Myrtigeræ sacrata deæ, pars vna recessu
Abditiore latens refugos falcatur in artus
Deprensos surata sinus. huc littore blando
Freta Phrygum pubes, puppes agit. ipse propinquas
Sanguine sacrifico Latoidos irrigat aras
Princeps, & larga cumulat promissa securi.
Ergo Cytheriacas præceps it fama per vrbes
Priamidem venisse Parim, plebs vndiq; portus
Decursu complet: ac pollens ore Lacæna
Ignotos visura viros ad littora gressus
Dirigit, accliuem a freto defertur Helæam.
Postquam Helenes Paridi patuit præsentia classem
Deserit: ac formæ fidens, & conscius oris,
Huc illuc gressum librans, qua Tyndaris ibat,
Indefessa vagis incessibus ocia texit,
Certantesq; offert vultus, incendia nutrit
Mutua, captatumq; breui lucratur amorem.
Quippe nec ad cursum præceps, nec segnior æquo
Librato gestu formam iuuat, actus in armos,
In caput erectus, tenero delibat arenam
Incessu, figitq; oculo mirante Lacænam.
Oblitosq; gradus sistit, suspectus haberi
Mox metuens, transfert celeres ad cætera visus,
Ceu stupeat quicquid spectat, moderantius illa
Obliquos vultus & non ridentia plenè
Ora gerit, totasq; velit cum pectore nudo
Ostentare genas: sed castigator adultos
Comprimit excessus animi pudor, ægraq; mixtus
Pulsat corda metus sentit Paris, ardet & audet:
Promissorq; ingens, facilis præsagia prædæ
Ducit amor, dum signa iuuant, dum nutus oberrat
Interpres, cordisq; vagi præsentior index
Leno oculus taciti garrit præludia voti.
Vt verò explicitas peregrini Tyndaris auri
Blanditias hausit, compultaq; murice vela
Conspexit, quid agat hæret, præbere rogatas
Prompta manus cogiq; volens: ac turba precandi
Stipatrix, iuueni fas inuidet, inclyte prædo
Ne propera, dabit illa manus, manus aurea vincet:
Plus opibus, minus ore potes. Cicerone secundo
Non opus est, vbi fantur opes. quin ipsa rapinis
Blanditur fortuna tuis, vrbs, aura, Lacæna
Nuda, fauens, facilis, cœptum iuuat, vrbis Helæa
Nomen, in hanc pelagus vndis decliuibus actum
Proxima littoreis delambit tecta procellis,
Et medias impingit aquas, clauditq; profundo.
Hic Latonigenis cognatas struxerat aras
Prisca fides: iubet hic noctem regina propinquam
Excubijs hilarare sacris, templum ipsa superbum
Prima petit, solitoq; deos implorat honore.
Res cupido perlata Phrygi, temeraria sancit
Consilia, indulgetq; aditus in vota secundos
Pollicito maiore Venus: rapere haud mora nuptam
Victor, & imbelles populari destinat aras.
Tantaq; præcipitem pulsat lasciuia mentem,
Vix noctem expectat, suspenso vespere credens
Zelotypum Titana suis liuere secundis.
Fregerat Hesperias radijs languentibus vndas
Phœbus, & astrorum medio poscebat in alto
Nauta diem: tellus, aër, mare, celsa remenso
Consopita deo, strepitu defuncta silebant

Vndique,& in teneros nutabant ocia somnos.
At Paris obsequio noctis præsentiùs audet
Impatiens differre,deos Veneremq; secutus,
Primus ad imbelles thyasos, & debile vulgus
Armatum maturat iter, ludentia turbat
Phana ferox,non hospes Hymen,non coniuga sacra,
Hospitij non obstat honos,non vltor iniqui
Asperior tutela deus. temerè omnia præceps
Aspernata Venus,nil respectura decorum,
In facinus votumq; ruit.rapit ergo Lacænam
Tendentemq; manus, & læta fronte vocantem
Dardanus:aut rapitur potius gratare trophæis
Prædo tuis,agnosce deos. post aspera multa
Excidium luctatus abis, reuehisq; parenti
Quas nollet peperisse faces. heu perdite nescis
Quas tecum clades, quantos fugiente tumultus
Classe refers tuq; Herculea corruptior vnda,
Bellerophontæo flagrantior igne, sereno
Certa minus, thalamos linquis Ledæa iugales:
Et spreto totiens iterum quærenda marito,
Nunquam rapta fugis:nunc ô Lilybæa vorago,
Latratus Syculi,Libycus tenor,& quod in omni
Sæuit triste mari,mixtis huc confluat vndis,
Has infestet aquas,primosq; vltrice procella
Amplexus medium soluat mare:multa nocentes
Mutat, si vetitis velox occurrerit ausis.
Postquam exempta quies,& mœsto pulsa fragore
Inscia turbatas hausêre silentia voces,
Aure prius mensi fremitus,vbi & vnde tumultus,
Armati cognata petunt oracula ciues.
Hic tritas stridere lyras,hic pocula cernunt
Effuso calcata deo,funalia lucem
Ponere & effracto lacrymari lampada vitro.
Mirati qua clade noua iucunda sileret
Relligio,quæ causa pios inopina tumultus
Flexerit aduertunt alias ad littora (*voces*)lites
Et toto sonuisse mari: Quò perfide leno
Hospitij temerator abis? sic digna rependis
Regales prædate thoros?his nobile vulgus
Excitum,arma fremit,raptaq; superstite turba
Inuadunt Phrygios illi nec pandere vela
Moliriq; fugam cessant,nec iungere bello
Dignantur dextras:contenta paupere pugna
Sola tamen tumidos pertentat gloria,captis
Inicctare manus proprium quum quisq; trophæum
Ostentare paret,aut ciue aut virgine rapta.
Ecce redit Paphiæ meritus virgulta coronæ
Victrices vinctura comas,Tenedoq; potitus
Iam minus audentem solatur prædo Lacænam
Iam tandem patriæ memorem,sed gnarus adulter
Pollicitis fluxis mœchæ sancire fauorem
Et fictos lenire metus,ebur aggerat Indum,
Tura Sabæa,Midæ fluuios, & vellera Serum,
Ac mundi maioris opes,quodq; educat aër
Iucundum,pontus clarum, vel fertile tellus.
Hæc faciles emêre thoros, domuêre rebelles
Amplexus,pepigêre fidem. non iam oscula reddit,
Non reddenda negat Helene, sed pectore toto
Incumbens, gremium soluit,premit ore latentem
Furatur Venerem:iamq; expirante Dione,
Conscia secretos testatur purpura rores.
Proh scelus.an tantis potuisti pessima votis
Indulsisse moras? expectabatq; voluptas
Emptorem? ô teneri miranda potentia sexus,
Præcipitem in lucrum suspendit fœmina luxum,
Nec nisi conducto dignatur gaudia risu.
Res hilarat vulgata Phryges,Priamoq; sereni
Clarescunt vultus, rugas rarescere sentit
Infelix animi morbus, dolor. improba paulum
Cedit hyems mentis, voto dux angere sperat
Reddenda Hesionen, Helenam si reddat Achiuis.
Nondum Sygæas portu digressus arenas
Dardanus attigerat meritos mentita triumphos
Obuia(*turba*) pompa subit, pars curru vecta superbo
Ærium suspendit iter, pars cætera casum
Haud metuens,gressu vestigia paupere rexit
Obsequio contenta pedum· & quæ cura nouorum,
Inachiam visura nurum plebs currit anhela
Contemptrix operæ nutricis,& immemor artis,
Nec lucri meminit, prædam dum spectat amœnam
At cui sublimes humeros proceraq; colla
Inuidit natura breuis,vel desuper altis
Incumbit tectis, vel recto calce fatigat
Articulos humilesq; gradus suspendit in altum.
Hoc populo dederat vulgati fama decoris
Certamen mirandi Helenam.subit illa pudicè
Ora gerens, oculis nusquam vaga, voce fauenti
Spectantum pudibunda parum, mixtoq; nitore
Sidereas * neutrata genas. At regia vates
Vt venisse Parim certo Cassandra relatu
Audit,& adductam monstrum fatale Lacænam,
Ad tripodas questura fugit.ramosq; loquaces
Ore premit,poscensq; deum non irrita longum
Fatis plena redit.claret interprete vultu
Extorti vindicta dei furiosa potestas
Imbelles vexat artus,ceruice rotata,
Crine vmbrante humeros, oculis spargentibus ignem,
Et(*facie*)facula prodente fidem, nunc liuida vitrum,
Nunc flammata facem superat.nunc pallida buxum.
Tali se medijs procerum tot millibus infert.
Ore ferens,tremuloq; gradus vix ebria figit,
Atq; ita Tyndaridem cernens: Tune illa iuuenca
Quæ saltus ingressa nouos,præsepe paternum
Incesta liquisse fuga taurumq; iugalem
Diceris,& nostros petis importuna penates?
Ite viri,deus ire iubet pontoq; vel igne
Maternas abolete faces,ne dura sequatur
Quam cecini clades.sic paucis questa quiescit.
Expediuntq; deum suspiria longa relictum.
His hilares hærent animi,totusq; fauentum
Sopitur strepitus fauissent agmina vatis
Imperio, motas reuerentia principis iras
Obruit,indignisq; datur Cassandra catenis.
Rex Helenam lenit,inopinaq; probra gementis
Solatur blandus:suspiria vatis,anhelas
Excusat furias, celeresq; ad iurgia voces,
Et vitio capitis solitos sæuire tumultus.
Nec mora,lasciuit solenni regia cultu
Imperijs ornata ducis.tædasq; pudendas
Tollit adulter Hymen.melius caligo profunda
Pollutum mersisset opus· quid nomine sacro
Incestum phalerare iuuat? prætendit operta
Bracteolam caries.agnum lupus,vlcera byssum.
Sed famam fraus nulla latet. non vna duorum
Esse potest: nam prima fidem dum fœdera seruant,
Alterius non vxor erit, sed præda cubilis.
Interea Graium præceps perlabitur orbem
Luctus, & Europæ dotatas nomine terras
Armato rumore quatit. læduntur in vno
Vnâ omnes, seu quòd populos iniuria regum
Acriùs incendit,seu regnis prælia liuor
Inducit,seu quisq; suas præsumit in iras
Quod fieri sibi triste potest:quod flere peractum
Quodq; pati potuêre,gemunt.hinc omnibus idem,
Idem animus.similes scelerum præcidere motus,
Et thalamos sancire metu. ruit ocyus ergo,

Non iussa expectat populus, belli ardor inerti
Nascitur, augetur forti sic prælia vulgus
Præcipit: at viduos it solatura penates
Clara ducum series, Maleæ quos erigit vmbo,
Quos Larissa fouet, quos Græcia cætera nutrit.
Enumerem? faciles q; fide dictante meatus
Victrices Danaûm certo sequar ordine vires?
Quæ loca, qui reges, pelagus quod quisq; fatiget
Classibus? ac celebres hac noui parte camœnas
Fraudari titulis aures q; offendere molles.
Pauca tamen studio non ægrescente fauentum
Succinctè dixisse velim, numeri q; sigillo
Iuratas signasse rates. fert bella bis vna
Bis centum & decies centum, quas vndiq; raptas
Cecropij vocat vnda sinus, & Apollinis æquor.
Huc acies. huc arma meant. hinc bellica classis
Ordiri disponit iter. sic culmen herile
Imperij iussit, statuit consulta potestas.
Ast vbi gesta Phrygum geminos vulgata Lacones
Concussêre fremunt ambo. dolor excitat ambos,
Ambos ira quatit non sic orbata leones
Lustra indignati lugent. non fulminis ales
Sic gemit elinguis inopina silentia nidi.
Haud mora, conscendunt classem, Lesbo q; relicta
Dum præceps animus, & nil decoctius audet
Ira recens nullos expectatura sequentes
Haurit iter fluidum pietas memor: alta tenebat
Castor, & Iliacas iamiam poscebat arenas
Excidium latura ratis, nox obuiat atra
Defensura Phryges, armati q; aëris ira
Instrepit, & geminis expugnat vela procellis.
O pietas, qua nulla deum præsentior ambit
Virtus: ô mitis fraterni candor amoris.
Sola hæc in geminos cessit discordia fratres,
Discordes habuisse metus: hic illius, ille
Huius fata timet: quoties q; illabitur æquor,
Inuergit q; latus puppis subitura profundum,
Æquoris occursum certatim vertice prono
Anticipare parant: & sic proclamat vterque:
In me dira Thetys, in me sæuissime Triton
Has intende minas, tantos molire tumultus,
Hunc serues, huic parce precor: tandem acrius acto
Incumbente Noto, nil iam sperante carina,
Ledæi iuuenes nexis per colla lacertis,
Nata simul simili deponunt corpora fato.
Desine Cecropij funesta licentia pagi
Incestos generare deos: non fabula cœlum,
Sed virtus non ficta dabit quos cæcus ab alto
Mersit in ima furor, in summos erigis axes,
Et similes Iouis esse iubes: quos ignis in auras,
In scopulos sparsit fluctus, mentiris adeptos
Sidera, gentilis q; preces deludis acerræ.
Tyndaridis quos hausit hyems, dans Attica cœlum
Fabula Castoreos casus Pollucis in ortum
Fingit, & alterni redimit dispendia fati.
Ac neutrum testata deum, feralis vtrique
Atropos iniecit laqueum, quo fortibus ægros,
Quo fontes placidis, inopes quo regibus æquat,
Sola tamen fatis Ledæum Lesbos amorem
Concessisse negat, captos q; secuta Lacones
Quos nec apud Phrygios medijs nec repperit vndis,
Credidit esse deos: sterili q; reuersa fauore,
Dijs vrbes auxit, ture aras, marmore templa.
Sic Britonum ridenda fides & credulus error
Arturum expectat, expectabit q; perenne.

LIBRI TERTII FINIS.

DARETIS PHRYGII DE BELLO TROIANO LIBER QVARTVS.

HYPOTHESIS.

Argolicos Phrygios q; duces locat ordine Quartus.
Dira canunt iri destructum oracula Troiam.
Barbarica cum gente manus mox Græcia pugnax
Conserit, & Teuthras exspirat vulnere tactus,
Mandat ad Elysios campos quem pompa celebris.

Postquã Mygdonias bellatrix fama per vrbes
Armorum vulgauit opus, concussa minaci
Barbaries motu, trepidis coniurat in arma
Viribus, & totos Priamo Mars excitat ortus.
Primus opes Phrygibus Zelia tradente sequaces
Commodat Amphion, socium cui Pandarus arcum,
Consortem Adrastus gladium rapit. hospes iturum
Instruit Amphimachum Colophonia ducit alumnam
In bellum Lyciam socio Sarpedone Glaucus.
Marticolæ Thraces Xantippum, Memnona Mauri,
Pæonidæ Phorcum, sequitur Zizonia Remum.
Epheinus & Capesus, & quorum nomina longum
Æquato sermone sequi, stipare cohortes
Certant, & sese numero vel robore vincunt.
Dat Ganges Arabem. Syrium largitur Orontes,
Dat Scythicos Tanais: gemino q; obnoxia mundo
Ripa duplex bellis populum partitur vtrumque.
Nacta ducem geminum, migrat q; in prælia, quicquid
Prima dies orbis oriens, cunabula Phœbi,
Gentis alunt, quicquid Asiæ dispendia, quicquid
Hermus aquis, Taurus q; iugis includit, & omnis
Iliacos legio tendit munire penates,
Hos inter fremitus, certantum q; ardua regum
Robora pugnaces iactantius armat alumnos
Troia potens: nullo q; locum sperante priorem,
Indigenæ vires cognata q; celsius arma
Consurgunt toto sed Troilus agmine princeps,
Fulmineus q; Hector. par bellis impetus, æqua
Vulgi tempestas titulis præcellere certant,
Et dubia alterno contendit fama fauore.
Cætera fraterni Martis numerosa potestas,
Ductu quemq; suo discretis fulminat ausis.
Vt quot Priamidas, tot iurent Hectoras esse:
Quot Troës, tot Marte pares tibi Troile dicant.
Nunc vtinam, quo quisq; animo, quo fulserit ore
Quis membris inscriptus honos, quis pectora motus
Extulerit, meminisse queam, vultus q; peremptos
Suscitet eloquij virtus, oculis q; sepulti
Pectoribus viuant scripto præcone tyranni.
Sic olim positos populis mirantibus offert
Elinguis pictura viros, sic culta profatur
Charta duces: oculis hæc blandior, auribus illa.
Celsa duci Priamo latè surgentibus armis
Effulsit roseum ceruix caput. ardua scribunt
Membra virum, blando q; genas terrore minaces
Regius ornat honos: placidæ vox nuncia mentis
Nil tumidum. nil triste sonat, propior q; precanti
Mollibus imperijs famulantes instruit aures.
Hector magnanimum librato culmine pectus
Erigit, intorto candet coma crispa capillo,

Suc-

Succinctum complexa caput: blandeq; recinis
Furatur vox (*Hesa*) blanda sonos, pernicia membra,
Mens placida in ciues, faciem lanugo serenam
Induit, ac visus acies obliqua cadentes
In geminas spargit partes, semperq; figura
Occiduo stabilem contristat lumine vultum
Ore pares, patremq; gerens vultu, matremq; secuti
Priamidæ gemini studio certante Mineruam
Partiti, colit hic artes, hic arma fatigat.
Deiphobum Mauors, Helenum demulcet Apollo
Troilus in spatium surgentes explicat artus,
Mente gigas, ætate puer, nulliq; secundus
Audendo virtutis opus, nexto; vigore
Gratior illustres insignit gloria vultus.
Imperij cupidus, habiles pro latus in armos,
Siderea vernat acie Paris, ore serenus,
Eloquio lenis pede præceps, strenuus armis,
Vertice flauescens, frontemq; auctura superbam
Præreferat tonsura genas in summa recurrens
Tempora: neve vagans formæ furetur honorem
Cæsaries, vtranq; comam sua detinet auris.
Crine minax, vultu placidus, sermone serenus,
Affatu facilis, oculo nigrante venustus,
Consilijsq; pius, stabiles libratur in artus
Æneas, fusis humeris, & lumine grandis.
Antenor tenui productus corpore, sura
Succincta, motu facili, quo nemo suorum
Insidias vel nosse prior, vel nectere maior
Regius incendit Hecubam decor, ardua pingit
Gloria, nec partu species effœta frequenti
Marcida vectoris veteri dispendia sentit
Mens victrix nil molle mouet, nil debile dictat,
Sonti difficilis, at miti blanda rigorem
Exuit, afflictis clemens, & ciuibus æqua.
Forma, modus, pietas, sensus, pudor, auctius ornant
Andromachen erectam humeris, visuq; serenam.
Non membris egregia modico, non cæca futuri,
Fulta genaq; tereti, suspectu crine rubentem
Mentitur, flagratq; acie Cassandra micanti.
Iliadum populo victor Polyxena vultu
Præradiat, soliq; decus speciale meretur
Lactea membrorum series, ridenti ocelli
Blanditiæ, pede fulta breui, procera venustas
Poplitis, erecto librans vestigia gressu.
Articulos non æquat ebur, non lilia colli
Ardua, non rutilum pauonis fimbria crinem.
Ipsa humilis, simplex, facilis, nil turget herile,
Nil vanum ingens, nunquam frustrata petentes.
Martius oris honos Agamemnona, fusa vigorem
Celsaq; membra fouent, vultu præconia potestas
Enitet, & regem species armata protestur.
Mixta virum phalerant cirrho candente, decora
Virtus, nobilitas diues, facunda, prudens.
Gratior æquato Menelaum forma venustat
Fulta statu, virusq; comæ genialè rubentis
Mens domat ipse actu mentitos indice crines
Arguit, acceptus noto, gratusq; merenti.
Audax magnificus, hilaris plus æquat Achilles
Vultu Phœbum, animo Gradiuum, Pelea membris:
In pectus laterum laxatur culmen, in armos
Crispatur cirrhos coma myrtea, crus is in armos
Deprimitur, poplesq; gradus constringit in altos.
Actorides acie grandi, veni amicq; decoris
Artibus, eloquio leni, cui cura iuuare
Muneribus, constare sibi, disponere cunctis.
Vox teneris distincta iocis, mens ardua, fusi
Artus, Locrei his titulos Aiacis inpinxit.
Aiacem Telamone satum coma pulla venustat
In torquem colle...
Lingua ...
Or... hilaris ... os
Du...
Obliquat ...
Voce ...
Ardenti ...
Tydides ...
Sic animo ...
Nestor ...
Consi...
Glan...
Nas...
Phylacides ... capillo,
Alte mob...
Ardua nulla ... æquans,
Nil graue, nil ...
Ore virum fassus, indignantiq; ...
Suspendens ... genas, liuore superbo
Obliquat ... Pyrrhus ...
Ardua membra, teres oculis, procerior ...
Texendis vox ...
Eloquio ...
Naup...
Magnanimum ...
Ardu...
Crispanti vestit ...
Cæsaries ...
Vis temere ausa nihil ...
Impia præ... Merion ...
Inuidiæ cinctum ...
Defessum excubijs, tereti ... in artus
Carnea massa tumens animique ...
In caput, in corpus reliquum ...
Sanguineis ... maculis ...
Iudicio ... virens ...
(*Troilus*) ... crinis
In media ... Briseida ...
Promit ...
Plan...
Delicias ...
Diuitijs formæ certant insignia morum,
Sobria simplicitas, comis pudor, arida nunquam
Poscenti pietas, & fandi gratia lenis
Tyndaridæ gemini ... vincens ambos
Oris honos ambit similis flauescit vtrique
Crinis, par hilares augescit ritus ... orbes:
Æquris membra modus, concordes pectora motus
Conciliant ... morcs
Sola pars ... nomina ...
Distinx ...
Eludit ... error ...
Dissidio ...
Inclyta ...
Vultu, crine, genis ...
Par oris ... honos, at ple...
Sidereum Ledea Iouem, toto ...
Lactea materni ...
Natiuum frons fundit ebur, caput exerit aurum
Æquatis cum ... gena ... bysum
Æquat, extra ...
Auris inexpleto ... lumine vires
Excitator, ... vagi ... odoris
Poscit alternum titulo certante triumphum.
Productum modice mentum ...
Lenia, vt prelijs insidiant basia labris.
Parcius in roseum consurgunt ora tumorem.
Fundit apex humeros, pressum tegit vbera pectus,

Ilia succingit leuitas, tractusq; lacertos:
Pes breuis incessu terram libante supino
Lasciuum suspendit iter, currumq; decora
Mobilitas compto libramine ponderat artus.
Sola supercilijs labes interflua raris,
Audaci macula tenues discriminat artus.
At nimis insignes latebras secretiùs ornat,
Vitalesq; colit thalamos, & digerit vrbem
Interior natura suam. cor principe motu
Libratum disponit opus, modulamina linguæ
Limat pulmo loquax, modico dispensat hiatu
Splen risum, facili fel castigatius ira
Vritur, ac teneri scintillat mollius æquo
Pruritus iecoris meritæq. insignia famæ
Mergens, natiui titulos incestat amoris.
Hoc monstrum non ales edax non labile saxum,
Non axis torquens, non mendax vicerit vnda.
Cùm bene fracta tepet, moriturq; sepulta libido,
Respirant plenis incendia pristina fibris.
Sic Helenen totam pars vnica mergit, & ipsum
Excitat in cladem regnis certantibus orbem.
Iam Pandionios collato robore portus
Argiuæ tenuêre rates, spaciumq; negabat
Terra viris, velis aër & puppibus æquor,
Quum tandem licitos poscebant bella meatus,
Et iussas libare vias, ac Delphica missum
Fati explorabant, refugasq; euoluere Parcas
Actoride socio Phœbum prælibat Achilles.
Mira fides, quos præcipites in prælia traxit
Impetus, atq. omnis nocuit mora, sponte quietis
Pigrescunt votis, placideq. oracula poscunt.
Ægra dolor differt suspiria, gloria palmam,
Ira minas, hærent suspensis agmina bellis.
Expectat antri veniam Mars ipse loquacis.
O varijs delusa modis gens credula curæ
Gentilis risu, an lacrymis, an flente cachinno
Ægypti portenta querar? Memphitica sulcos
Religio vestit in cortice marcet in hortis
Crescit, nunc terra serpens, nunc aëra sulcans.
Plus errant responsa tamen, plus spiritus ille.
Quem miseræ poscunt animæ, quem nomine pulcro
Præsumunt censere deum. At non mugit in antro,
Quem suus autorem mundus sonat: ista priorum
Noxia simplicitas in nostros defluit annos,
Incestatq; fidem. nam ceu Balearicus augur
Gentiles distinguit aues, vel voce, vel alis,
Vel gestu vario venturis omina ducens,
Ridentem sic odit anus præsaga soporem,
Sic oris vacui casum timet: augure plausu
Pieriæ volucris, aut indice nunciat aure,
Hospitibus numerum discessuris've recessum.
Multa quidem captata diu fortuna secuta
Expedit, insidiansq; hosti malè credula fallit
Pectora, vt in fatuum decliuent pronius vsum.
At melius, ne labe leui mens casta labaret,
Augurium nescîsse fuit, veterumq; sepulti
Cessassent ritus: quorum decreta secuti
Graiugenæ summis oracula Delphica votis
Implorant prior Æacides lictoribus aras
(*Imbuit, &*) Ambit, & has donis tandè solennibus emptas
Inachidis voces pandit venalis Apollo.
Vincitis vltores Danai, graue Marte bilustri
Hæret opus. decimum sequitur victoria bellum.
Talibus Æacides fatis excitus, in omnes
Secretum tripodum socios partitur: & ecce
Testorides Calcas medijs congressus in antris,
Concordesq; deos & consona fata reuoluit.
Hic patriæ & proprijs scitatum oracula regnis
Venerat, hosq; adytis monitus effudit eisdem
Numen idem: Non ô superis gratissime vates
Vana petis, dabitur patrijs clementior aër
Sulcis, ieiuni populator Syrius anni
Occidet, & plenis pinguescent messibus agri.
Tolle moras, te bella vocant, pete Cecropis vrbem,
Vltrices dispone acies: tibi bellica cedet
Turba manu, Mopsus oculis & pectore Nestor.
Sera quidem, sæuisq; virum mercanda ruinis
Inachidas lustro ditabit palma secundo.
Ergo hilares socias iungunt in fœdera dextras
Æacides Calchasq; pares. quippe altus vtriq;
Gentis honos, regni æquus apex: at maior Achilli
Spirat amor belli, Calchas tranquillior extis
Euoluisse deos & cœli nosse meatus.
Treis vnit iurata fides, consortia prima
Tertius auget amor, nec iam partitus amicum
Inuidet Actorides, sed pontum (*lætior*) lenior haurit
Et reducem torquet socio Calchante carinam.
[illegible]t tripodum vulgata fides per castra, per vrbem,
[illegible]uppes, certo iam claruit indice, cunctos
Bella iuuant, cunctis iam pulcrum vincere, tardum
Marte frui: munit eques armis, nauta ceruchis,
Ciuis messe rates. pauci quos debile pectus,
Mens plebeia, iacens animus, ne[illegible]re triumphos
Iussit, & abiecti mersi[illegible]uligine f[illegible]
Aut acies metuunt, au[illegible]entè vincere damnant
Longa decennalis mensi dispendia belli,
Quum casus cedant varij, cùm prælia nulli,
Sanguine cum multo pauc orum gloria vincat.
Hos tamen hos etiam regum reuerentia flectit.
Et passura pares consors vicinia motus.
Ergo animos hebetes mendax audacia frontis
Dissimulat, clamorq; minax despumat in [illegible]usus.
Haud mora, corripiunt classes, his pendula pandit
Dextra sinus, ceruix alios defixa fatigat
In fluctus latura rates, hi robore textas
Ædificant in transtra vias. mordacis habenæ
Nexibus indulgent alij, laxantq; carinas:
Quum subitò egressos inopino turbine turbat
Nimborum pincerna Notus: noxq; imbribus haustis
Ebria tela viros, puppes, humentibus vmbris
Inuoluit, cogitq; ipsos dubitare magistros.
Errat cæca freti classis, solitosq; procella
Egressus obiecta negat, fluitantia pinum
Percellunt mediam repetito verbere vela.
Primus vt à prora surgentes conspicit imbres
Testorides, frustraq; duces contendere. diuos
Præsago iubet ore sequi nolentibus austris
Cedere, & armatos ordiri ex Aulide cursus.
Parent Æolios nutus vatemq; secuti
Graiugenæ, & flexis repetentes Aulida (*proris*) velis
Montiuagæ Phœbes pacem implorantibus aris
Conciliant, largoq; exorant thure meatum.
Ilicet irato bibulæ Taumanthidos arcu
Cœruleum (*mutante*) mirante iubar, ventoq; sereno
In risum redeunte polo detersa meretur
Iuno Iouem, atq; hilari solatur flentia vultu
Nubila, proscriptoq; Noto, leniq; susurro
Dante vias, maiora petit suspiria classis.
Ergo deûm nutu libratis flatibus vsa
Euboicas numerosa ratis descendit in vndas.
Consumptura fretum, totum sub puppibus æquor
Ire stupet, certat perplexis nauita remis
Quis prior, & iunctis confligunt ictibus æra.
Sic geminas miratus Athos Xerseius vmbras
Ignotum velis texit mare, sic tua syluæ
Voce potens Orpheu modulantia plectra secutæ
Bisto-

Bistonios longis clausère amplexibus agros,
Dum medijs spaciantur aquis, securaq. fundi
Ocia sopitus pelagi non inuidet æstus,
Iasonium relegens Philoctetes prænius æquor,
Has, inquit, passi syrtes, his hæsimus vndis,
Hos Cyaneos tulimus scopulos. Phrixea secuti
Vellera, Lemniacis domus hæc, Thracensibus illa,
Hæc Paros, hæc Naxos. sic cuncta rogantibus heros
Explicat, agnoscens veteris vestigia cursus
Æsoniasq; vias: sic quæ subeunda, magistrat:
Quæ vitanda, docet: quum tandem hostilis arenæ
Allapsi gremio, sæuis clangoribus vrunt
Aera, & iratis impingunt littora contis.
Protinus effuso per castra, per arma tumultu,
Littoreas populantur opes, & proxima ponto
Mœnia Dardanij titulo male tuta tyranni.
Tandem comestis spolijs & diuite præda,
Consumunt inopes flamma victrice penates,
Ac classes repetunt. & quas fecere fauillas
Illabi medijs gaudent per cœrula velis.
Prima tulit Tenedos grauiores militis iras,
Non solas dequesta faces, non rapta metalli
Pondera, sed prorsus gladij consumpta furore
Expirasse gemit iugulum puer ensibus affert
Imberbem, tremulumq. senex, & tyro comantem,
Hic ducibus strepitu sedet expectare sepulto
Iliaci responsa ducis, Calydonius heros
Decreto procerum socio legatus Vlysse
Deligitur, qui dicta ferat, qui pace sequestra
Res Danaûm, Spartæ spolium rapiamq. reposcat.
Interea Æacidem stimulantibus excitat ausis
Impatiens languere animus furor intima pulsat
Martius, & residem mens arguit efferа dextram.
Consorti studio similis præconia famæ
Telephus affectans, it iuncto robore Mœsos
Prædaturus agros: venientia bella Caycus
Hor[illegible]et, & in voces cantu stridente remissas
Plangit alumnus olor: peregrinum Naiades hostem
Non aulæ vidisse timent, tutasq. sub vndis
Venantur lacrymas: pecudum lascitia cessat,
Iam studiosa minus & floris, & amnis, & vmbræ,
Quippe ferox vrbes, fluuios, & pabula turbat
Æacides: rapitur quicquid vel dulce, vel vsu
Egregium, vel Marte iuuans, vel pace decorum,
Cultores iuga questa boues, fugiente colono
Decisum mirantur opus, mirantur abactum
Septa gregem: quacunq. vagum fert impetus hostem,
Castra, casæ, sulci, syluæ testantur Achillem.
At Teuthras postquam bella increbrescere sentit,
Ciuiles miseratus opes, & numina ruris
In prædam cessisse nouam, parat arma, cohortes
Excitat, & totis occurrit viribus hosti.
Æacides oblata nouæ præconia palmæ
Lætatus, varijs intentas raptibus alas
Colligit, hostilemq; addens in verba cachinnum,
Sistite, ait, defensor adest: nec plura, feroxq.
Fertur in obiectum nimbis torrentior hostem.
Ense metens medios, prostratamq. impete primo
Calcat equo victore aciem. res plena stupore,
Turba fugit, solusq; fugat: sic igne trisulco
Tota pauet perculsa domus, pars ætheris iram
Sentit, at in cunctos spargit sua fulmina terror.
Haud aliter diræ furijs exterrita dextræ
Barbaries, dat terga viro. fugientia primus
Iudice deprendit curru vestigia regis
Æacides, quippe æris apex radiantis inertes
Accusat latebras ô noxia gloria rerum:
Tuta inopes fatis adimit fuga, notus in auro
Dux timet, & vitæ discrimina ditia gestans,
Cum vellet latuisse, perit. iam sæua cruores
Hasta alias haustura fluit, primusq. tepebat
Mucro, cùm parma repetit iam Telephus ictum
Depulit obiecta, dextramq. elusit inanem.
Missilis innocui mixta pudor aspera ira
Æaciden frendet, atq; ignescentia torquens
Lumina. Tune meos (ait) ausus fallere nisus,
Et steriles quassare minas? sic fatus in ipsum
Vibrasset iaculum, tumido cum Telephus ore,
Heu parce, exclamat procul hæc fortissime gentis
Myrmidonum, auertant superi probra. tùne bis vllum
Percuties hostem? quisquis vel sensit Achillem,
Sufficiat cecidisse semel tua fulmina passus,
Alterius non mortis eget: cur torua minaris?
Non tegimus, meruitq. tamen, scis ipse tumultus
Et Diomedæi furias gregis, atra nefandi
Septa ducis, longis hominum satiata ruinis,
Herculea cecidere manu: stratoq; tyranno
Tutior in patriam reducem Teuthranta regressus
Post crebras acies & equorum bella rec[illegible]t
Ipse triumphanti fatus Hercule, Mœsa subisse
Regna ducisq. hospes blandos coluisse penates
Gratulor, ac memini gratus. sed dicere longum
Quæ mecum gessit, patris memor h[illegible]c mihi lapsum
Erigere, & gladios tutari cura timentem,
Et tardum venisse pudet quin Martia magnum
Sit manus Æaciden vt non sensura fatiget
Membra trahit, faciliq. animo noua suadet Erinnys
Vltra velle nihil, nil citra posse, ferendum est.
(Credimus,) Cedimus, hosq. artus gelidos, h[illegible] red[illegible] mis
Vltrici calcanda rotæ sic fatus in altum [illegible] dextra
Sublato clypeo, pauide tamen. vltima questum
Fata ducem monstrat friget cruor, oraq. pallent
Eluctante anima tandem miseratur Achilles,
Agnoscitq. manum sic multa fera furorem
Temperat, & pœnis tandem satiata supremis
Blandata feros differt clementia motus.
At Teuthras vbi dura ægris insidere fibris
Altius, & certam minitantia vulnera mortem
Sentit: Habe Mœsos, inquit, te Telephe noster
Poscit honos, quis enim propior, quis dignior hæres?
Me tuus Alcides Thracensi vrgente tyranno
Edomitis absoluit equis, sceptriq. quietem
Sanxit, & armatos in pacem reddidit annos
His meritis tibi regna damus, quæ perfida fati
Ira negat prædata mihi te lenius astrum
In senium serosq; dies & summa reseruet
Tempora, regno hilarem. vix hæc & frigida fessis
Atropos insequit labris turbata rigescu[illegible]t
Lumina hebe[illegible] sensus, vmoq. exuta calore
Membra gelu letale [illegible] liberа tandem
Euolat, & socios reddit [illegible]pectura T[illegible]es
Telephus vt vacuus [illegible] languore vultus
Conspicit, effuso miseranda in vulnera fletu
Funus herile struit quicquid vel m[illegible]ces odore,
Vel virtute ligat neruos, artusq. fluentes
Continet, aggeritur busto compesc[illegible]antem
Dextra premens ictum fluxum domat arcta cruorem
Fascia, & obstrusos frustra negat ire meatus.
Regia conspicuis moles inscripta figuris,
Exceptura ducem, senis effulta columnis
Tollitur, electro vernat basis, arduus auro
Ardet apex, radioq; stylus candescit eburno.
His excepta silex artus clausura verendos
Iaspide vestitur. gemmæ quas littoris Indi
Diues arena gerit, aurum quod parturit Hermus,
In varias viuunt species, diuq; decorum

Materiæ contendit opus.quod nobile ductor,
Quod clarum gessit,ars explicat,ardua pandit
Moles,& totum referat sculptura tyrannum.
Prima ducis facies nascenti vagit in ære
Sidonijs variata togis, cunalis in altum
Surgit honos trepidæ circum nutrixq; parensq;
Alterno teneros demulcent vbere fletus.
Proxima lasciuis inhians discursibus ætas
Nunc labente pila, nunc se voluente fatigat
Buxo, nunc arcu credas curuata coire
Cornua,& excussam neruo stridere sagittam.
Tertia magnanimi loquitur primordia regis
Accingens pictura virum,regale verendas
Accendit diadema comas,sublime sedentem
Fulcit ebur,sceptroq; manus radiante superbit.
Ipse noua vultum pictus lanugine, regni
Maturum dispensat opus,belloq; togaq;
Alternus,rerum vario poscente meatu,
Commodat aut fremitus armis,aut ocia paci.
In serum perducta senem pars vltima canos
Colligit,& raris sulcantur tempora rugis
Progressos testata dies:procul exitus æui,
Mors longè,& Lachesi stamen vitale ministrat
Nondum fessa soror.at fato maior Erinnys
Præcipitat festinat ducem tres ære propinquo
Hærent,irata Pelides fronte,precanti
Telephus,exanimi Teuthras. pallere videres
Ora,genas,aurumq; mori, cruor altus in auras
Exilit,& minio rorant tabulata fluenti.
Hæc super exiguo breuiter collecta sigillo
Fata viri,quis regis honos,quis funeris autor,
Quod fatum, quæ causa, patentq; hoc singula scripto:
Dux Teuthras Mœsis,decus aruis, passus Achillem
Ense necem sensit, sceptri defensor auiti.
Postquam busta ducis nigro deplanxit honore
Fida manus,mœstaq; vlulatum voce quieuit
Supremo iam fine vale, redeuntia ducit
Agmina Pelides, vrbes inuitus amicas
Telephus & socios recturus linquitur agros:
Ipse quidem plus pace acies, minus ocia bellis
Poscat,& armatæ malit discrimina vitæ,
Spe palmæ.at populi dilecto principe nudi
Mœrentes vicère preces,vt regis iniret
Excubias,molemq; datam: monet ipse futuri
Prouidus Æacides cultis insidere regnis,
In sulcos laxare solum,producere fruges,
Et missa socias solari messe cohortes.
Sic paribus vincet titulis, cùm ad prælia donec
Ille dies, ipsiq; manus. hæc fatus Achilles
Ad Danaos maturat iter,sed venerat antè
Dux Ithacus bellum referens, pacemq; negatam
Nunciat,ægrescunt indignanturq; Pelasgi,
Bella petunt,hæsisse dolent,& frondibus hostes
Palladijs tentasse pudet, iam libera maior
Laxat frena furor, stimulat Bellona volentes,
Mars cogit dubios, lugens per castra furentis
Interpres animi clamor tonat,arma capessunt,
Arma fremunt,augent lituiq; tubæq; tumultum,
Et responsuris inuitant vocibus Echo.
Isset in Iliacos classis Pelopeia portus
Non expectata venia ducis.at nocituras
Nox nectit vicina moras,humilemq; soporat
Decrepitus Titana dies,& anhela sub vndas
Admittunt radios Atlantia littora fessos.

LIBRI QVARTI FINIS.

DARETIS PHRYGII DE BELLO TROIANO LIBER QVINTVS.

HYPOTHESIS.

Prælia sub Priamo, sub rege Agamemnone Quintus
Conuocat, & primò cadit audax Protesilaus,
Patroclusq; armis mendax, & Merion acer.
Tum Paris aggreditur, Spartæ cum rege duellum,
Et latus Hectoreum Pelides perforat hasta.

ARDVA iam medium pulsans Latonia cœlum
Noctiuagos librabat equos,somnoq; profun-
Exarmata quies facilè spôdebat ituris (do
Portum,suadebatq; dolos dux ille Pelasgis,
Nocturnum disponit iter.non verbere pontus
Erigitur,non voce sonat,iussosq; silere
Sulcat inoffensos tacito sub remige fluctus
Incessum furata ratis sic cæde suorum
Exigua,innocuum lucrari fortè triumphum
Graiugenis fortuna dabas.at Martia Naupli
Proles erubuit fraudes,& furta negauit.
Vltimus hic Danaûm ter dena classe secutus
Signa ducum,longaq; exustus febre, moratas
Inachidis excusat opes,seq; obice morbi
Tentum,quàm primùm licuit venisse fatetur.
Hanc ipsa ad vocem facies facit, aspera passo
Coniurat pallor,& vultu teste merentur
Verba fidem:at sospes animus, nulloq; dolore
Fractior,imbelles artus neruosq; negantes
Exigit,& Martem manifestum suadet Achiuis,
Ocyus audentem virtus animatur in iram,
Iamq; dolis vicisse negant.sua quælibet angit
Gloria,qui iaculis longè,qui comminus ense,
Qui pede,qui curru fidit,vt classe mereri
Promptior,agnosci petit,expectatq; videntem
Percussura manus,& si quid nobile possit,
In tenebris sepelire pudet. sic Martia pubes
Mutatis hæret animis,longiq; saporis
Impatiens noctem vigiles expendit in vsus,
In somnum non fracta leuem,seseq; vicissim
Excitat:hi tensos librant in bella lacertos,
Intenduntq; gradus, pugiles pars plurima vultus
Exertat,partem vestis furatur ahena
In summos perducta pedes, ac deniq; iussi
Armantur pariter galea caput, ægide pectus,
Ense latus, pharetris humeros,& stipite dextras.
His instructa fremit in lucem turba, morantem
Vix passura diem.noctis dispendia damnant,
Et Venerem Tithone tuam, cùm præuia Phœbi
Amplexu gelido & sterili tardetur amore.
Vota virûm valuisse putes, intensior orbem
Spiritus astriferum torquet, semperq; negatis
Elidens modulis stupidas nouus impetus aures
Phœbeum maturat iter. sensère Pelasgi,
Sensit & ipse ducum princeps Argæus Atrides
Aduentare diem. mox nectens ordine puppes,
In medijs alnosq; breues & vela minora
Claudit aquis:at turrigeras pelagiq; potentes
Et bellare auidas primos disponit in ictus.
Cumq; metu prædone animi perculsa labarent
Agmi-

Agmina, & horrorem præsens instantia Martis
Incuteret, dux orsa mouet, quis integrat iras,
Spem sancit, firmat animos, & roborat ausus.
Vltores Danai, non nectere verba necesse
Et longas cumulare preces: sese excitat vltro
Virtus, at quisquis pauidus, timor obstruit aures,
Et precibus mens tarda negat. quin aspera rerum
Ni longum meminisse foret, sibi publica bellum
Causa daret: patimur cuncti, nec sola maritos
Vrit hyems: taceo veniales hospitis ausus,
Et castum prædonis opus, nec numina læsa
Conqueror: at solus in nostras sufficit iras
Laomedonteæ pacis rigor. hæccine regum
Et pietas, & clara fides? ô barbara verè
Sæuitia, exemploq; carens & cognita nulli
Asperitas. quisnam nudæ clausisset arenæ
Hospitium miseris, quos obuia Scylla, secuta
Tellus, & socio fregit Thetys hospita fluctu?
At Peleus Telamonq; illic genitusq; tonante
Amphitryoniades, & quos habuisse superstes
Græcia gaudet auos: minus haud tamen ausa profana
Barbaries, spreuitq; deos, generosq; deorum
Dij melius, nec se lenta Tyrinthius ira
Et superos vltus, paucis in bella secutis
Accessit, vicit, redijt: bellum Hercule nullo
Nunc erit, & nullum sensit prior hostis Achillem.
Quód si gentiles animos cognoscere certum
Certantesq; ausus, dignetur nemo priorem
Erubeat sibi quisq; parem, quare inclyta pubes
Tende per imbellem gladijs vltoribus hostem,
Tende agè. iuro deos, facilem sine Marte triumphum,
Ignauumq; queror: quid virtus alta, quid arma
Bellica? terga dabunt omnes, & pectora nullus.
Periurúmne viri pœnas soluisse tyrannum
Sufficiat? cecidit non exorabilis hostis,
Infestus superest hospes: violentior ille,
Hic peior gladios igitur nec tela recondas
Debita terrarum quisquis commertia quisquis
Integrare thoros(*castosq; impunè sopores*)castasq; impunè so-
Iungere securus curat. quid plura? voluntas (rores
Omnis in effectum causas habet. ite volentes,
Ite duces, arces nullæ, nulla arma morentur:
Et quos ter quina fregit Tyrinthius alno,
Innumera calcate manu. sic fatur, & ortum
Nox aperit proscripta diem, periuraq; labi
Pergama visuros vigiles properantior axes
Sol rapit, ipsi etiam lentas causantur habenas
Quadrijugi voluiq; rogant intensius orbem,
Mira fides, ortus velox, & vespera nulla,
Luciferiq; sui Solis rota præuenit ignes.
Vtq; hilaris grato lux omine firmet Achiuos,
Non oriens Titana rubor, non pallor Eous
Inficit: at puro, qualiq; in luce superbit,
Cum sine nube dies & se confractior vmbra
Colligit in conum. tali pater ore serenos
Orditur cursus, miratur Achæa iuuentus,
Duxq; iterum: Superísne manus & tela negemus
Inachidæ? vocat ecce deus, Sol lætus anhelis
Instat equis, Neptunus aquas ac peruia mollit
Cœrula credo equidem, vires à gentibus istis,
Laomedonteo poscunt ex hoste triumphum.
Sed moror, exclamant Danai, totoq; resultat
Vox animosa freto non sic insibilat Auster
Frondibus hybernis, non tanto verna fragore
Flumina præcipitant montes, non flumina cautes.
Senserat Iliacæ custos Tritonidis Astur
Aduentare rates, celeriq; incerta per vrbem
Discursu rapiens vestigia, nunciat arma,
Arma iterat. Quónam vsq; viri torpebitis? inquit.
Ecce hostes, vidi ratibus tectum mare, iamq;
Littus habent. querulas tollit plebs credula voces,
Ac pueri lacrymis matres & voce secuti
Contendunt, gemitusq; æquant, acuuntq; tumultum,
Hector vt Europam totis adnare carinis
Audijt, extimuit paulùm: mox mente reducta
Colligit in vires animum, seseq;, quòd ardens
Ausa fugam virtus, peregrino pulsa timore
Cesserit, incusat: rapit ilicet arma, nec agmen
Expectat, solusq; effracto cardine, solus
Euolat: exiliunt pariter, longeq; secuti
Stipantur Phrygij, sæuos diffibulat vrbem
Murus in egressus aut vix iter vnda meantum
Expedit angustum. tot millibus arua secundis
Troilus anticipat spaeijs, hos tertius acer
Æquat Alexander, reliquos fert impetus idem,
Sed minor aut pedibus virtus, aut curribus ardor,
Primus vt Argolicos tonsis certantibus Hector
Densius allabi cernit, Quónam impetus? inquit.
Sistite Tantalidæ, medijs concurrimus vndis,
Tutores habet vnda suos. Sic fatus, anhelos
In fluctus admittit equos, propiusq; minantem
Phillacidæ puppim torta transuerberat hasta,
Affigitq; Lycum clauo, paucisq; cachinnum
Asperat, I pelago tutus, non te æquor & Eurus
Excutient, stabili pinum moderabere dextra,
Phasiacas dum quæris opes. turbantur Achiui,
Intendunt animos Phrygij, ferit astra tumultus
Dissonus: ast Echo dedignans barbara Græcum,
Frangit inexpletas iterato murmure voces.
Ocyus Hysiphides vacuas rectoris habenas
Intuitus, subit ipse, & toto robore pinum
Præcipitat: volat illa, & sese infringit arenis
Iratæ similis, ac sicco naufraga portu
Explicat Hemonidas, mox cum periura teneret
Littora, & inuisas primus calcaret arenas,
Prothesilaus. ait, Iter hac, hac ibimus (inquit)
O' socij, non tota Phrygum quam poscimus Ide,
Communes partimur agros hæc fatus, in enses
Irruit, & qua acies instat densissima, durum
Extorquet violentus iter: treis littoris Indi,
Quinq; Arabes, septem Nabathæę gentis alumnos
Consumit victrice manu. dabat obuia Phorbas
Pectora, & intenta veniebat turbidus hasta.
At ferus Hysiphides præciso stipite ferrum
Decutit, ac maculis ruptis & casside fracta,
Pectora diuiduo perducit in ilia telum.
Stabat in occursu pelagi Chaldæus Orontes,
Dumq; rates inhibere parat suspensus in ictum,
Fallit arena pedes, & inanes excipit ausus
Præcipitem mersura Thetys. premit Inacha pubes
Desuper, ille pauens in gyros brachia spargit,
In medijs se librat aquis, nunc exerit vltro,
Nunc caput immergit pelago, varioq; timore
Aut longos haustus aut tela prementia vitat.
Tandem dum fluctus grauior rimatur opacos,
Incidit in puppes; fronteinq; infigitur vncis.
Acrius incumbunt Phrygij, contrà ira furentes
Et pudor Argolicos armat, nunc littora perdunt,
Nunc dubiam lucrantur humum, bibit vnda cruorem
Alternum at Phrygio Græcus sociare superbit.
Emicat immodicus animi metuensq; priorem
Solus in extremum iamiam proruperat agmen
Turbidus Hysiphides: populum vaga turba secutum,
Non vnam sæuire manum creditq; pauetq;,
Ceu Mars ipse premat. acies præuectus vtrasq;
Liquerat, ardebatq; arces calcare relicti

Con-

Contemptor belli sed anhelo feruidus Hector
Obijcitur: Quònam vsq;? hic terminus, inquit, & ensem
Nudat atrox, conumq; nihil tutante pyropo
In pectus consedit ebur: mox intonat orsis,
Quisquis es, i felix, reliquisq; superbior vmbris
Hectorea mactate manu ruit vnicus ille
Laodomia tuus, fidæq; oblitus amantis
Non timidas in bella preces, non mollia iussa
Pertulerat: primos teneri respectus amoris
Cessit ad armorum fremitus. at nescia fati
Hemonis absentem suspirat mœsta maritum,
Et non sensuros vultus premit, oscula figens
Cerea, difficilesq; deos in vota fatigat
Nequicquam iacet ille quidem, lapsusq; iugales
Impedit, & curru non agnoscente satiscit.
  Hunc vbi præcipitem volui videre Pelasgi,
Pennificat formido gradus, stimulatq; volucres
Ire pedes: cunctis iter est ad littora longum,
Et tardum repetisse rates. At fulminis instar
Prosilit Æacides, & formidabile frendens,
Proh pudor Inachidæ, vix dum præsensimus hostes,
Et iam terga damus, inquit: syluæq; trabalis
Robur, in obliquas quæ carbasa porrigit auras,
Corripit, atq; iterat, Nunc ô nunc nemo sequatur,
Solus eam, vincam solus. fugit ilicet omnis
Turba Phrygum. non arua modò, non littora nudant,
Sed quicquid pontum Phrygiasq; interiacet arces,
Accessu vacuo Danais patet vltimus Hector
Tanquam instans cedit, indignatusq; moranti
Arua legit gressu. cogit moderantius ipse
Æacides flectitq; gradum, & quia neuter in armis
Dissimilem sperat, hærent, audentq; pauentq;,
Alternoq; truces obliquant lumine vultus.
  Ilicet in patulos acies diffunditur agros
Argolica, & quo castra situ, quo milite tuta,
Qui teneant portus, belli moderator Atrides
Digerit. ille iterum raptis ad classica turmis
Orditur pugnas, iamq; æmula prodit in arua
Bellatura cohors (contrà sic impetus vrget)
Non defensari properant Phryges, atq; ope spreta
Quam turres muriq; dabant, sese hostibus vltrò
Dardanidûm pubes æquat bellumq; lacessit
Ipsa prior nulli iam responsura vocanti.
  Vt sibi distitijs acies vicina propinquis
Et campo propiore stetit, non ignibus Æthna
Raptis, non geminis Isthmos lacerata procellis,
Non sic Hippotades antris fremit. omnibus ausus
Auget, & accendit iram fragor: improba nullum
Frustratur belli virtus. auriga iugales,
Seq; pedes stimulat iam dextras vndiq; miscent,
Et quærit sibi quisq; parem: sæpe impare pugna
Aut vni plures, aut pluribus obuiat vnus.
Aspera iam cunctis calet ira, bipennibus enses
Contendunt, hastæ iaculis, glandesq; sagittis.
  Ecce Meneciades Chironis cura secunda,
Alter amor, similemq; animis indutus Achillem,
Prosilit in medios. stabant tres pectore iuncto,
Aptabantq; manus in vulnera præuenit ausus
Impactis Patroclus equis, vmbone Diarcem,
Hysiphilum curru proturbans, Hyphiton ense.
Hector in obliquas reuocato lumine turmas,
Indignans cecidisse Phryges, ruit impiger hastam
Fulmineam quatiens iuuenemq; * *
Vectori collidit equo, consuta regenti
Membra refert sonipes. at festinantior instat
Priamides, prensoq; iugo violentus in auras
Contorquet plenum galea caput ipsa supremis
Vox nondum defuncta sonis, exile susurrat,
Vltor vbi Æacides? tandem super agmina longè
Labitur in Dorylam cassis, reliquoq; potitus
Corpore Priamides, spolijs auroq; superbus
Isset: at audentem contrè ire Merione præceps
Persequitur. tuq; & vita spoliabere & armis,
Quisquis es, exclamat: sed cumq; post vulnera multa
Incubuisset ouans rapturus opima, Menestes
Aduolat, & socias animo indignante ruinas
Hectoreum ferit ense femur. fremit inscius ille,
Nec dolor in sensum vires habet, ac iuga spectans
Crurum tincta notis, dubius tamen vnde, suusne
Fluxerit an cædis Danaæ cruor, emicat axe
Infensus, poscitq; faces, atq; hoste repulso
Igne rates populante premit. subit obuius Aiax
Iam tandem erumpens, & apertis Hectora campis
Irato mucrone petit. trux ridet Erinnys,
Cognatum lucrata nefas. at concita cæcos
Errores aperit pietas, nec passa furentes
Communes declarat auos illi arma facesq;
Sponte relicturi, galeas ad mutua laxant
Oscula mutatisq; petunt tentoria parmis.
  Interea stragis sociæ concessa sepulcris
Pax erat. Æacides cæsum lugere sodalem,
Hemonij Hysiphidem, te Creta paterna Merion,
Quisq; suos. iamq; in geminos processerat annos
Fœdus: at in tanta populus quam sanxit vterq;
Pace, alia Inachios turbat discordia reges,
Et regni dubium culmen quatit altera semper
Iura premens Liuor, & nil insigne cupido
In socios cessisse ferens, coguntq; premuntq;
Naupliadam. ille queri, cæcis quod nutet habenis
Imperium, quòd non tantis inscitia curis
Plistinia accedat, quòd bellis segnior vsus,
Quodq; alio miles egeat duce singula texens
Obliquat proprium meriti decus, arma paratus,
Excubias, consulta, fidem: sic anxius ambit
Imperium, cæcus nimium, cui sola iubendi
Gloria & innumeræ veniant cum principe pestes.
Dissensu vario certat fauor. his noua semper
Grata magis, veterisq; iugi fastigia tolli
Clamant: ast alijs notos mutasse molestum,
Et longum didicisse nouos sententia nondum
Certa ducum, redeunt enses, & pace sepulta
Arma iterum rapiunt: coniectis vndiq; signis
Collidit Bellona viros, hinc Troilus audax,
Fulmineusq; Hector, & formidandus in armis
Æneas: proles contrà suspecta tonanti
Æacides, gemini Atridæ, Calydonis alumnus,
Certantes acuunt iras. sic auster in Arcton
Irruit, in Zephyros Eurus, sic Æolus armat
Hybernas acies, Æthnæaq; fulmina vincit.
Hector continuò treis fundit Marte, Boeten
Saxis, Archilochum gladio, Prothenora telo.
Indignata ducum virtus coit omnis in vnum,
Vnum omnes contisq; premunt, gladijsq; lacessunt,
Et quicquid cupidis, Mars vsu, Mulciber arte
Ingessit fatis, cumulant, tortoris Iberi
Iactus, insidias Parthi, libramina Daci.
Ille, velut Siculis insurgens vmbo procellis,
Instantesq; premit, atq; iras ridet inanes.
  Parte alia Paridem Phrygios in bella vocantem
Infestat Menelaus agens, paucisq; profatus
Increpat: Agnoscisne hospes? reminiscere tandem
Spartanos coluisse lares: ad mutua veni
Hospitia, heus agè redde vices, duc Pergama tecum
Si qua domi rapienda tibi. quònam vsq; moraris?
Iunge manus num terga paras? Ille arte Cydonum
Fretus, Icirea delibat cuspide frontem

Prin-

Principis: atq; addit, I nunc, accedo petitis:
Sic Helenam visure, veni. crudescit in iram
Plistinides. non sic frendunt rapta vbera tigres
Hyrcanæ, Scythiciq; sues, Mauriq; leones,
Assiterat socias Aiax Locrensis in iras,
Hortaturq; ducem. Iouis igne citatius ambo
Obiectam (*spargunt*) rumpunt turbā, mediosq; per enses
Accelerant. prior alipedes Menelaus ituros
Anticipat. prensisq; iubis. Simul ibimus, inquit,
Sed iam Troia procul. dixitq;, & stare negantes
Infrenos impingit equos. pallere videres
Priamidem cùm iam celeres moderatus habenas
Hector adest, parmamq; comes Cythereius heros
Obijcit, ereptumq; hosti Troiamq; reductum
Restituit thalamis, & bellis mollibus aptat.
Macte Paris, sic terga paras? sic prælia linquis
Atq; hostes ignaue tuos? at Martius Hector
Fraternas acies & bella vicaria tractans,
Vulnerat. interimit, fugat, indefessaq; mutat
Spicula, vbiq; potens & ad omnes integer ictus.
Labitur Horcomenes iaculos, sude Schedius, ense
Helpenor, Dorius conto, Polyxenus arcu,
His addens (*socium*) saxo Palamenen, Opistriphon axe
Protritum, septem mortes manus explicat vna.
Hausisset Phimachus Phegiæ latus, at ferienti
Successisse timens, victor dat terga fugacem
Æneas oculis, & arundinis arte secutus
Traijcit. & fixæ (Morière) immurmurat auri.
Haud minus Æacides dextra stomachante Sileum
Hippolytumq; metit, fatis Eusenius hisdem
Asteriusq; ruunt, teq; ô Xanthippe metenti
Tydides socium letho dedit atq; ita cedes
Alternant hinc inde pares, & funera librant.
Rarior Argolicas ferro pupulante cateruas
Agmina laxabat miles, sociosq; superstes
Quærebat iam turba suos: cum tempore rapto
Imperiale tonans, acies Agamemno labantes
Increpat, hortatur, iubet, instruit. atq; obit omnes
Oebalio sublimis equo, citiusq; futuras
Spondet opes: nec enim Mœsias armare cohortes
Telephus, & plenas Danais dare differet alnos.
Haud mora, præcipitem faciles repetisse tumultum
Ictibus indulgent omnes: iam quærere longum
Quà feriant, tardumq; dari: manus omnis in hostem
Fulminat, & nulli furit irrita gaudia Martis
Horrida, deliciasq; truces, efferuere passim
Aspiceres. fluit huic in vultus pulchra genarum
Rapta decus, mento hic linguaq; & nare recisis
Informes aperit rictus. his auris adempta,
His manus, his nutat humerus, pars viscera lapsa
Labitur, ac manibus nitens sese eripit hosti.
Hinc capitum largus stagnat cruor. inde relicti
In cumulum surgunt trunci, currusq; retardant.
Ipse nec hybernis niuibus. nec grandine verna,
Nec riguo pastus Symois Thaumantidos arcu
Maiores miratur aquas, & sanguine rapto
Dissimilis redit in pelagus. venientia Triton
Funera, & expallens horret Thetys, omnia lustrat,
Omnibus incumbit, centenaq; millia voluit:
Et non inuentum totiens lucratur Achillem.
Presserat occiduum Phœbus iubar, astra vicissim
Aëre deterso, lucemq; stupentibus vmbris
Sidereum pepigère diem: consulta vocati
Argolidæ tenuère duces, iamq; ibat Vlysses
Tydide sociante gradus Priamoq; ferebat
Vota ducum, vulgiq; preces. videt Inacha longè
Arma Dolon, creditq; dolos: mox acer ab ipsis
Desilit excubijs, &, Quò properabitis? inquit.

State viri contrà pacémne huc fertis an arma?
Illi Palladia legatos arbore pandunt,
Exorantq; aditus: iam regis copia, iam res
Edita, iam redeunt, treis suspenduntur in annos
Dextris bella datis, at fœdera Martius Hector
Incusat, pacisq; moras, fractisq; nouandas
Inachidis tanto coniectat tempore vires.
Incutiunt alias cunctis belli ocia curas,
Hi muris illi castris, vtriq; sepulchris
Inuigilant. vix flore solum laxauerat æstas
Tertia. desueti rabida in discrimina campi
Prosiliunt hinc inde duces. rotat efferus ensem
Hector, & ingentes animos fortuna ministrat
Supremos speculata dies, obitusq; decoros
Factis illustrat insignibus Antiphus antè,
Pòst Philibus clausère virum, libratur vtriq;
Fraxinus, & medium suspendunt Hectora at ille
Obliquam reuocans hastam, sic excipit ambos.
Lugeat vt primus oculos, cerebrumq; secundus.
Euphorbum premit Æacides, dumq; ille recedens
Hastile incussum dextra obnitente retardat,
In turbam offendit, sociumq; Lycaona præceps
Obruit: insequitur victor, prolapsaq; transit
Pectora, consortes mittens ad tartara manes.
Troilus Ideam rapiens per prælia clauam,
Myrmidonas septem solo consumit in ictu,
Atq; alios septem, si septem fortè fuissent,
Proturbasset agens, ipsumq; ardebat Achillem
Ferre manus contra: sed tot centena cadentum
Millia. tam varios gemitus, tam dissona fata
Indoluit Phœbus, celeresq; immersit habenas
Mœstior, & subitis conterruit agmina bellis.
Nox erat, & longo defessum Marte iacebat
Andromache complexa virum, cumq; aspera belli
Quæsisset. gens vtra prior quæ nomina regum,
Qui vultus, quid Dardanidæ, quid gesserit ipse
Egregium, passúsne metus sopita marito
Incubat, & primi nebula cessante soporis
In veras matura quies purgata figuras
Dira monet. Stabat thalamis iunctissima laurus,
Secretos amplexa lares: inimica securis
Hanc à stirpe metit, rorantes sanguine rami
In stratum geniale cadunt plura ingerit horrens
Monstra sopor: iacet interdum sine coniuge, toto
Fusa thoro, nudos rursus videt oris hiatus
Sanguineos fœdare sinus. Tandem ægra soporem
Rumpit, & horrendis iterat clamoribus, Hector,
Hector vbi? timidaq; manu scrutata cubile
Ingeminat, Meus hícne meus? lenire pauores
Ille, & adhuc segnes paulatim demere somnos
Cœperat illa fidem visis nunc credula donat,
Nunc negat, amissumq; putans complexa maritum,
Omnia certa timet, & nil tamen ausa fateri
Armatum prohibere parat. muliebribus ille
Nil monitis motus, timidi præsagia sexus
Spernit, & impatiens bellantibus acer abesse
Poscit equos: tunc verò amens: tunc anxia vocem
Tollit, & occursus omnes rogat, exit & intrat
Incerta, ac paruum matris lamenta stupentem
Astyanacta trahens, calcandum in limine patri
Obijcit. induerat galeam, curruq; sedebat
Celsior: Andromache Priamo prænuncia clamat,
Heu morimur, succurre pater. vix principe iussus
Tandem hæret patiturq; moras, moderante cateruas
Memnone: sed nusquam Phrygia sub casside viso
Hectore mens Danais maior, fiducia maior,
Maior in arma manus, maiorq; licentia campi
Audaces proferre gradus; iam Pergama iuxta

Effu-

Effugiunt Phryges, exclamant matresq; senesq;
Queis pulcrum vel triste fuit de mœnibus arma
Conspicere, & miseris quatiunt vlulatibus vrbem
Hector in Andromachen oculorum fulmina torquens
Ergo iterum prohibebis? ait: stimulisq; iugales
Præcipitat. non sic Ossæa per ardua Mauors
Armigero terrore ruit, mucrone Gelonos
Fracturus, vel falce Getas, vel cuspide Thraces.
Illum vbi fraxineum rapientem in prælia telum
Agnouère duces, dant illico terga, retroq;
Suadet iter custos animæ timor: at ferus Hector
Anticipat celeri fugientia pectora cursu,
In terga irasci spernens, teloq; trabali
Hydomenea petit, cui strage Leontius æqua
Concidit. at Sthelenus fugiens, atq; Hysidus instans,
Spiranti certam referunt in vulnere mortem.
  Vltimus Hectoreum Polybetes senserat ensem
Altiùs impressum iugulo, non defuit augens
Supremam fortuna manum, transegerat armos
Armaq; & in geminos discreto corpore truncos
Solus inoffensus clypeus restabat, & illum
Dum victor mutare parat, læuamq; superbus
Argolica Iunone onerat, fremit acrius illa
Marte suo, facibusq; Iouis: sic pronus in iram
Sexus, sic priscus suadet dolor. excitat ergo
Æaciden. non ille quidem certamine, tanto
Tentásset conferre viro, sed Iuno negantem
Sollicitat, stimulat Pallas, pariterq; precantes
Præbent hæc animos, hæc iras, vtraq; vires.
  Postquam peruentum propius, fisusq; dearum
Robore, fulmineum præceps nudauerat ensem
Æacides, trepidi coeunt hinc inde manipli,
Ipsaq; sponte hærent retrò data prælia regum
In campi maioris opus: mox sæuus vtrinq;
Clamor, vtrinq; metus. cupiunt vidisse furentes,
Et vidisse timent: facibus confligere iactis
Fulmina bina putes. prior occupat Hector Achillem
Fraxineamq; trabem vibrat: volat illa, femurq;
(Heus humili nimis acta manu, nimis inuida cœptis
Letiferis) hostile ferit. pudor aggerat iram,
Frustrataq; manus. at stricto dedecus hastæ
Purgasset gladio, quum vulneris acrior ira
Æacides ensem librat, diuúmq; suaq;
Proturbat virtute virum: vix Martia tandem
Indignante anima, gelidos mens deserit artus.
Extemplò turbata Phrygum laxatur inerti
Turba fuga: trepidis violentior instat Achilles,
Ac dextra maiore furit. mactantur in ipsis
Millia bellantum portis. Tithonius heros
Obliquum pectus & respectantia terga
Obijcit Æacidæ. læditq; ac læditur ipse,
Seraq; vix tenebris dirimit nox bella secutis.
  Heu heu quàm tenui nutant mortalia filo,
Nil homini fixum Fortunæ munera blandæ,
Insidias non dona reor: semperq; timebis
Sirenum turbæ simileis, sub sole sereno
Nubem, sub risu lacrymas, sub melle venenum,
Si tibi res, fallit casus: si forma, senectus:
Si vires, morbus: si nomen grande, litura
Postera: & in nullis fati constantia donis
Ipse etiam has inter tenui virtute procellas
Fretus homo, aut languet moriens, aut mortuus aret.
Horum si neutrum, certè mortalis, & imos
Fraudatura dies medios metit Atropos annos.
Occidit heu spes vna Phrygum, Mauortius Hector
Occidit, æternos cui si natura dedisset
Artus, ipse suos iaculandos Iuppiter ignes
Ocia tracturus vltrò mandasset. at illum
Imperijs sensère suis obsistere Parcæ,
Sensère, & viridis crescentia fila iuuentæ
Collata rapuère manu, tutore perempto
Facturæ Phrygiam licito maiore ruinam.

LIBRI QVINTI FINIS.

DARETIS PHRYGII DE BELLO TROIANO LIBER SEXTVS.

HYPOTHESIS.

Anxia Sextus habet dubio certamina Marte,
Læduntur'q; duces, Sarpedon, Deiphobusq;,
Troilus & sequitur Palameden, Memnona Achilles,
Et Paris. vrbs capitur, Priamus rex mittitur vmbris.
Fletq; Hecuba, ac Danaûm reditum complectitur idem.

SEgnior explicitis mœrentia signa cateruis
Troia mouet, rorant clypei, cristæq; grauátur
Luctibus angustū crebris singultibus aurum
Rumpitur, arma nocêt, toto nil agmine lætū.
Dulce nihil: signa ipse minus pugnantia vento
Mentitas laxant animas, moriturq; tardis
Flatibus inclinant faciles languere Dracones,
At sonipes, animi non argumenta superbi
Iratas iterat voces, non puluere capto
Multiplicat suspensa leui vestigia gyro.
Non fremit incertum, sed tota immergitur aruis
Vngula, submittitq; equitem, aurigamq; perosus
Auertit collo venientia frena reflexo.
Stridentem litui gemitum, stridentia reddunt
Iussa tubæ, nulliq; sonant non triste tumultus.
Talis in aduersas trahitur duce Memnone turmas
Mœsta Phrygum pubes, poscunt remeare, negantq;
Venturusq; Hector semper post terga videtur.
Qualiter Hyblæi mellita pericula reges
Si signis iniêre datis, labente tyranno
Alterutro, viduos dant agmina stridula questus,
Et subitum vix nacta ducem metuentia vibrant
Spicula, & imbelli remeant in prælia rostro.
  Iamq; Argiua phalanx, lætis iactantior armis
Prodierat, tollitq; animos, celeremq; triumphum
Hectore deiecto sperat, dux digerit arma
Naupliades voti compos, curasq; timendas
Induit, & duro fruitur miserandus honore.
Atrides regis insignia ponit, & vltrò
Exuit imperium: nec enim venisse fatetur
Iure ducis, fieriq; satis, si principe quouis
Freta cohors, redeat post diruta Pergama victrix.
Nil refert, quis vbi, quando, sed qualiter, & quid
Factum: durabunt actus, & transiet autor.
His addit, se iure, frui potiore Mycenis,
Et stabilem regnare domi: nec signa priora
Sic ambire cupit, vt fesso pectore malit
Et vigiles Lunas, & duros ducere Soles,
Martius Æacides mutatas solus habenas
Arguit, at rapto Palamedes Marte superbus
Vincere contendit titulis, regemq; mereri.
Ergo iterum coëunt acies, properatur vtrinq;

Et medius decreſcit ager, rapit agmina cuncta
Sarpedon Lycioſq; enſes, & turbine primo
Hoſtibus inuehitur: qualis vexilla Gigantum
Centimanus Briareus Phlegræo in vertice tollens,
Imbelles riſit Iouis ignes, tela Dianæ
Martis equos, Phœbi pharetras, & Palladis angues.
Haud minor inſurgens heros Ioue patre ſuperbus,
Iunonem Argolicam congreſſaq; ſigna deorum
Spernit atrox: quacunq; vagos raptatur in hoſtes,
Millia multa manu proturbat, millia multa
Axe ſuperiecto. fulmen ſæuire paternum
Credas, & tonitrus curru ſtridente minores.
Occidit infelix Gobius nec lætior illo
Triptolemus, ſuetuſq; feras inceſſere telis
Mœnalius Cormas, quartus tot funera Perſes
Vltus obit læuos miſſo Sarpedonis armos
Tranſierat iaculo, ſed vix tamen ille coactus
Tandem vertit iter, vultuq; in terga reiecto
Ad cunctos hæret greſſus, ſemperq; redire
Ardet, non poſſe indignans pulſatq; vetantes.
At iam caligat acies, ſparſoq; cruore
Deficiunt quamuis victuro vulnere vires.
Interea Mœſas properat laturus ariſtas
Demophoon, Garamas, & te Theſida volentem
Tertia cura vocat. Danaas hebetauerat iras
Belligeræ meſſis viniq; audacis egeſtas,
Et vires depaſta fames. pax arma ſoporat
Inq; annum iurata fides: vtriq; cohorti
Vtraq; caſta patent. fas ciui Graia videre
Carbaſa. fas hoſti Phrygios luſtrare penates.
Dum ſic alternos aditus, alterna pererrant
Mœnia, natarum ſacra comitante caterua
Hectoreos manes Tymbreæ in limine portæ
Placat vterq. parens: cinis annuus, vmbra laborans
Solantes epulas lamentaq; feſta repoſcit
Et tumuli lugubre decus. ſtant crine ſoluto
Iliades, hæc quæſta virum, natum altera, fratrem
Multæ, nunc pariter lugent, nunc ſingula plangunt.
Cumq; alijs in pallorem candore ſepulto
Febricitent vultus, ſola ore Polyxena floret
Soſpite, & in faciem nil audent nubila mentis.
Hanc videt, hanc optat, & acuto Cypridis arcu
Saucius Æacides ſubitos ſuſpirat amores.
Vtq; vſu maiore Venus producta tenellos
Spondæo ſtabilis animos pede. ſic noua voti
Cauſa, pares ſtimulos ſimileſq; immobilis ignes
Haurit, & in thalamos periturum emollit Achillem.
Ergo nec armorum meminit, nec prælia curat,
Iamque redire velit patrioſq; reducere cœtus,
Et totam turbare aciem, ſi regia detur
Virgo ſibi, conſorſq; thori, preciumq; receſſus.
Inſtruit his Phryga Sergeſtum, cui proxima in omne
Arcanum regale fides, paceinq; futuram
Aſſerit, & totum cogendum in fœdera Martem,
Si reduces ſua Myrmidones præcepta ſequantur.
Audierat Priamus, remeat Sergeſtus Achilli.
Pacta placent, ſed bella nocent, faciliq; repulſa
Creſcit amor. lex hæc: Virgo ſi publica ceſſent
Arma, viro patrias nuptum tradetur in oras
Haud mora, cõmunes reditus monet, & graue fruſtrà
Diſcrimen paſſos queritur, nec iudicat æquum,
Vnius in thalamum & muliebria prælia tantos
Coniuraſſe duces, Spartanaq; damna medendo
Et populum & reges longis conſumere bellis.
Grata quies vulgo, Martiſq; remiſſius ardens
Dignatur conſulta furor: ſibi craſtina quiſque
Vela parat, ſed mox accepto tempore, partæ
Maturant cum meſſe rates, quas donat Achiuis
Telephus, inſenſuſq; tamen quòd ſigna ſequantur
Altera, ductoreſq; nouos, Agamemnone pulſo.
Vixdum contigerant portus, mutata tumultu
Agmina crudeſcunt alio, gladioſq; repoſcunt.
Torſerat aſtriuagum pacta in veſtigia Phœbum
Annua mobilitas biſſenos paſſa labores,
Et iam mixtæ acies: ſolus non prodit in arma
Æacides: ſolus non militat, obice belli
Vota hærere dolens. alios in prælia cogit
Naupliades, fauſtumq; ſuis comitantibus omen
Impete Deiphobum primo petit, vtraq; iacto
Tempora tranſadagit iaculo, funuſq; ſecundum
Dat Phrygio lugere duci. rotat obuia tela
Sarpedon, quantaq; cruor virtute relictus
Sufficit in vulnus, vires expendit in ictus
Prodigus inſtandi, nec iuncta potentia fati
Prorſus abeſt, clypeum tranſit, læuumq; cruentat
Obliquo mucrone latus. felicior enſis
Naupliadæ, caſuq; manum meliore ſecutus
Iratis flendum ſuperis Sarpedona fundit.
His hilaris, multoq; alijs iactantior, Ecce
Ecce, iterat, quantos dextra victrice negantes
Enſe palàm ſterno. quid plus teſtabitur auſum
Phlegra Iouem? Libycus Alcidem? Theſea Minos?
Talis erat Danaûm princeps. vix iſta nec iſta
Fas plenis iactaſſe ſonis, venit ecce ſagitta
In iugulum ſtridens Paris hanc excuſſit in auras
Aſſyrijs melior, æquaturuſq. Gelonos.
Dux ruit, & tenues iactatrix gloria fructus
Cum luctu lucratà perit: cunctiq; iacentem
Mixtis confodiunt haſtis. at rege perempto
Non ſe turba regit. cæſo duce tota ſequentum
Debilis ægreſcit virtus. arma ipſa videntur
Poſſe minus. ſic ſi ruptis moderator habenis
Deciderit, turbantur equi, leuiora ſtupentes
Imperià, & ſubita iam libertate potiti,
Ceu timeant, incerta vago veſtigia curſu
Præcipitant. lege hac fugiunt, hoc ordine fuſi
Graiugenæ: iam caſtra procul, iam littora longè,
Seq. terunt vicibus, & qui prior, eſſe ſupremus
Atq; hoſti propior metuit: mox pectore nudo
Terga tegunt, armantq. fugam: ſed nulla tueri
Tela queunt, claſſes nullæ, munimina nulla:
Incendunt, ſternunt, perimunt, face carbaſa, contis
Arces, enſe viros. ſtrages vulgatur, Achilles
Diſſimulat. ſed tot tedas, tot tela ſecundus
Suſtinet Æacides, & defenſore laborat
Iam feſſus clypeo. tandem miſeratur anhelum
Altius attollens pontum Thetys, & venienti
Occurrit Phœbo, radios merſura morantes.
Poſtera vix vmbras lux ſoluerat, vndiq; in iras
Surgunt, armatoq; acclinia tela cubili
Corripiunt. pars in clypeos ceruice recepta,
Non madidum mucronis ebur, non caſſidis vmbram
Soluerat, aſt ipſis audax ſopor incidit armis.
It tuba præceptrix Phrygijs, it tibia Graijs,
Et litis litui teſtes. at prompta vocantes,
Anticipat virtus modulos, crudeſcit vtrinque
Pugna ferox: inſtant, cedunt, minitantur, & horrent.
Alternanſq; vices fortuna ferenſq; triumphos
Exiguaſq; fugas populis permutat vtriſq;.
Vrget eques pedites, illi inclinantur in ictum
Arduus, hi tollunt humiles in vulnera dextras.
Ibat Abas cumq; aurigam turbare Melampum
Sublato mucrone parat, ſenſiſſe putares
Cornipedes, ſuſpenſa truces in pectora ſurgunt,
Implicitumq; terunt pedibus, ſtratiſq; relinquunt.
Lætior euentu, fiſuſq; Melampus equorum

Auxilio, per & arma virum, perq; ora superbo
Feruidus axe velat, calcandaq; corpora quærens
Non vacuam dignantur humum tandem Anxuris hasta
Dictæi ruit incuruus, proprijsq; fatiscit
Interceptus equis: clamantemq; ore supino
Parcite, nil miserans surdi rota præterit axis.
Anceps pugna ducum palmæq; incerta fluebant
Bella diu, donec medios prorumpit in hostes
Troilus, horrificisq; comes victoria signis:
Qualis Pellæus, qualis Calydonius exul
Fulmineas habuere manus, prior ille secutus
Alter: at hic superat vtroq; potentior ambos,
Vtiq; omnes claudam titulos breuis, Hectore maior.
Mirati cedunt Danai, grauiore procella
Corda pauent, secura prius: pluresq; renasci
Hectoras attoniti censent, sic Troilus ardens
Fraternas renouat cædes: insignia dextræ
Victricis sensisse dolor, spectasse voluptas.
Eminus Alcesten Nisæum, cominus Idam,
Hunc iaculis, hunc ense metit, tantoq; sub hoste
Nulli turpe mori: pars tanquam occumbere certet,
Inflictis gaudet iaculis, & morte superbit.
Exierant Ithacus, Tydides, Nestor, Achillem
Flectere: is in tantis vnus te Troile dignus.
Sed steriles redire preces. stat linquere fixum
Bella duci, validaq; ipsos ratione rogantes
Arguit: ac bellum pendit, quòd causa pudori,
Congressus damnis, & commoda nulla triumphis.
Facta fides ducibus, hortantur fœdus, at obstat
Cui thalami propior spirat dolor, obstat Erynnis,
Obstat Parca tenax fatoq; potentior omni
Bella refert Danais scrutatus numina Calchas.
Haud mora, prosiliunt ductore Agamemnone læti
Oebalidæ, contrà non segnius æquor anhelis
Priamides, transmittit equis, vectore superbus
Magnanimo sulcos suspendit in aëre currus.
Et rarò defigit agros, vt tardior anguis
Triptolemi, Veneris ales, Panthera Lyæi.
Puluere crescit ager, putriq; in nube sepultam
Prætexit caligo diem, nec ciuibus hostes
Internosse datum. donec reuocante serenum
Cuspide sanguineos campus consedit in imbres.
Strauerat Alcidamas Teucrum Leoconta, trabalem
Eminus intorquens hastam, missamq; secutus
Extrahere ardebat, vt teli laude madentis
Aut formidandus Phrygijs, aut gratus Achiuis
Iret ouans. at glandiflua præuentus habena
Occidit, & iuncto solatur funere Teucrum.
Transfigit Eurypylum iaculabilis hasta Menalcæ
Occiduas ingressa comas, læuumq; per orbem
Exit, & excussum defert in cuspide lumen.
Lernæa Lycidam transfigit arundine Glaucus
Qua ceruix connexa humeris: iugulo illa patenti
Insidians, galeæ clypeiq; interuenit oras
Herculeis imbuta vadis: dupliciq; fatigat
Morte animam, furit hinc virus, cruor inde secutus
Missile, & inciso tandem de stamine certant.
Tersilochum Cromius, Xerxes Creteona, Nisus
Fundit Alym: iacet hic iaculo, iacet ille bipenni,
Tertius intento districtus palpitat arcu.
Rethea Rhesus agit, Lybidam proturbat Aconteus.
Stemona sternit Ion, Tesandrum vulnerat Argus,
Mactat Achonta Pholus, Pholon Ebalus, Ebalon Actor,
Actora Thyodamas, & Thyodamanta Lycæus.
Eminet asperior dextra, maiore lacessens
Troilus Argolicos, & quanquam Antenoris ensem,
Æneæ iaculum, prædonis tela tremiscant,
Hic tamen hic vincit, & lautos obruit omnes
Omniaq; in proprios lucratur facta triumphos.
Miratur Bellona virum, stimulatq; furentem
Parciùs, & docilem gaudet vicisse magistrum.
Ipse alias discis iras maioraq; Mauors
Prælia, & exemplum diuus mortale secutus,
Dum Scythicis instat, visos reminiscitur (*ausus*) actus,
Ibat fulmineo Phrygios mucrone fatigans
Feruidus Vmbrasides, hinc nudo Troilus ense
Disputat, & mortem, menti qua cella secunda,
Attonito concludit atrox: frustra ille laborat
Soluere, cùm nequeat fatale necesse refelli.
Mox premit Ascalaphum. ruit ille in terga, nec hastam
Expectat, fallitq; manum, sed fraxinus ictum
Sicca redire negans reperit, figitq; iugalem
Implicitum domino: trahitur retinentibus ille
Scansilibus, potoq; perit in sanguine mersus.
Contentus cecidisse virum, premit agmina victor,
Cætera Priamides, & terna tricuspide claua
Funera continuat. fossos gemit Astilus armos,
Pectus Itys, vacuamq; excussis ilibus aluum
Antiphates: sed sæua licet, tamen inguine nunquam
Inferius grassata manus, tumidusq; superbit
Poplitibus cæsis humilem infamare triumphum.
Iam magis ardentem tenues consumere pugnas
In populum tædet, vulgari tela cruore
Immensus violare pudor. nec paupere fraudat
Plebem anima, furit in iugulos regumq; ducumq;
Acrior, & quà acies stipat geminata cohortes,
Irruit, Atridasq; ambos sed dispare telo
Sauciat. hunc iaculis, illum fude: tertius ensem
Vulnificum passus plangit Calydonis alumnus.
Hos quoque fudisset, sic nunquam debilis ira,
Sic præsens semper virtus: at turba profundo
Interiecta grauem frustratur vulnere dextram.
Ipsa etiam ceu nulla deis, sic rara tyrannis
Atropos, inq; animas inopes audacia maior.
Nutabant Danai, iamq; his spes nulla triumphi,
Nulla fugæ fati fraudes, commenta deorum,
Et falsum Calchanta dolent, reditusq; susurrant,
Si nulli post terga metus. mox Nestor & ipse
Peliden Agamemno rogant: negat ille suosq;
Myrmidonas in bella tamen concedit agendos.
Hos vbi conspexit rapido prodire tumultu
Troilus, Huc tendamus, ait, quæ'nam hæc noua pubes?
Quis nouus hic puluis? an & hos huc destinat Argos
Nunc primum, & totas properat consumere vires,
(At superi melius) deerant quos perdere possem
Et Stygio mandare Ioui gladiusq; timebat
Ocia saxo igitur post fulmina Dardana discant
Vtiliùs latuisse domi: Sic fatus Hypartum
Ductorem cunei, quà flammeus vmbo coruscat,
Robore fraxineo figit, teloq; moranti
Præcipitem perturbat equo: celer ille receptis
Gressibus, abiectaq; hasta, clypeoq; relicto,
Acriùs instantem fugit hostem: in castra recedens
Argolica, illic ante ipsum mactatus Achillem
Concidit, & fuso tentoria sanguine signat.
Frendit atrox, quantumq; ingens dabat ira, lacertum
Erigit Æacides, ac toto robore nisus
Iam responsuros parat ictus. venerat antè
Lancea Priamidæ, læuosq; inuaserat armos
Hostis: at innocuum fallit Tritonia telum.
Sentit, & aduersos incusat Palladis astus
Troilus. at iaculo melior fortuna secundo:
Lædit enim libatq; humeros, & morte petita
Inuenit indignans vulnus sine funere cuspis.
Tertia maiorem cornus potura cruorem
Rapta manu venit ecce abies, & stridula certos

Molitur

Molitur iactus. celſos præſagus in armos
Erigitur ſonipes: dubium, defendere tentet,
An timeat, gaudetq; tamen perculſus herilem
Anticipare necem flexo tunc poplite fuſum
Inuitus proculcat herum, fatuinq; ruentis
Heu iuuat. ille quidem nolit, ſed dum grauis vrget,
Occupat Æacides, & iam ſurgentia ferro
Colla metit: longeq; licet decurrere iuſſa
Cæſa viri ceruix, truncus manet, ipſaq; nondum
Exanimata manus bellum factura mouetur.
Quos caſus, quæ fata querar? quos Troile diuos?
Troile, cuius opem gemit Ilios orba ſepultam:
Troile, cui meritæ ſpirant præconia famæ:
Troile, quem ſolum dignatur laudibus Argos,
Macte iaces: quiq; ante Phrygi ſpes publica vitæ,
Vix vnum obſeſſæ tutorem Memnona mortis
Stratus habes: funus lacerum ſpoliare parabat
Æacides, prohibet Memnon. miſeræq; parenti
Pignoris egregij lugendos deſtinat artus:
Ipſe alijs lacrymas, ſibi bella: alijsq; tumultus
Fœmineos, ſibi tela mouet, raptaq; ſuperbum
Cuſpide victorem vindex premit. inguina telo,
Pectora libârat gladio, reſpexit Achilles,
Atq; indignatus furialibus intonat orſis:
Et te fata vocant: Stygia prior hoſpes in alno
Expectat, Stygias pariter tranſnabitis vndas.
Dixit, & Eoo iamdudum viſcera regi
Fraxineo perfoſſa ſtylo. niger emicat altè
Sanguis. & exutos mulcet ſtyx frigida manes.
Fit fuga Perſarum fuſo duce. ſæuior inſtat
Myrmidonum princeps, ſic mens acceptaq; ſuadent
Vulnera iam trepidos longum quæſiſſe tyrannos,
In vulgi iugulum violens furit, impetus iram
Mutat, & vltricem cogit plebeſcere dextram.
Ergo fugat pauidos, audentes fundit. inertes
Proculcat, redimitq; breui longa ocia bello.
Viderat Iliacos fremere in certamina campos
Iuppiter, & quanquam tardari puluere viſus,
Arma tamen cernit Vulcania, ſæuit in hoſtes
Sæuire Æaciden, gaudet cum talia ſpectet
Nupturam pepuliſſe Thetim: pallore minori
Phlegræos montes Phlegræaq; bella timeret.
Ipſa virum ſtrages numerat, natoq; ſuperbit
Immemor heu fati, mater: ſic gloria vincit.
Charaq; ſuſpendit mirantem prælia fluctus.
Quippe videre iuuat, & fas ſperare triumphum,
Cùm manus vna fuget, fugiatq; exercitus omnis.
Haud aliter, cùm canet ager, cùm meſſis adulta,
Cedunt æſtiuo fugientia iugera vento.
Vltimus effracti tardatus vulnere currus
Cardine iam clauſo ſocios poſcebat Iolas
Ingreſſum, periêre preces, en Pelias haſta
Tranſactum affigit foribus portæq; maritat.
Tandem caſtra licet longè. paucique ſequantur,
Vrbs iuxtà cedit vix exorante Minerua.
Craſtina luctificos mœſto Thernone iugales
Vix aurora mouet: nunquam tam prodiga roris,
Tam largè ſatiauit agros ſtupet ebria tellus
Hos imbres non paſſa prius, ſic vbere fletu
Natum queſta parens huic adgemit axis vterque
Lux pallens, laceræ nubes & ſaucia cœli
Forma, nec Idalio ſpirat decor integer aſtro.
Titonum ſupereſſe piget poſcensq; ſepulchrum
Odit victuram per ſecula longa cicadam.
Legerat in tumulos Nabathææ meſſis odores
Ambitioſa parens natoq; ſuprema parabat
Funera: mox volucrum famulantibus aſtitit alis
Exequias factura phalanx, auis vnica phœnix.
Et Progne non vna venit, cauat Ardea roſtro
Marmoreum foſſore ſolum. Luſcinia planat,
Pſittacus inſcribit apices, philomela precatur,
Plangit olor, turtur tinnit Iunonius ales
Luſtrales ſparſurus aquas, properabat: at omni
Dura Phrygi, reuocat motas Saturnia pennas.
Fortè Ioui referens Telchinum tela, redibat
Rex auium: ac viſo cunctantur funere, fulmen
Deponens, aliàsq; faces, incenſaq; thura
Corripit, & ſacris ſolatur odoribus aras.
Iam flammæ ſopita fames, iam plena ſoluto
Vrna viro, redeunt volucres, mulcentq; parentem,
Annua Memnonio pactæ ſolennia buſto.
Parte alia natis flendos inſtaurat honores
Infelix Hecuba, heu quantos enixa dolores.
Iam tumulos numerare licet, iam tertia plangit
Funera: ſic Niobæ geminis orbata pharetris.
Quem peperit populum fleuit, nec parcior ira
Iunonis: grauis huic Saturnia, Delius illi.
Aruerant lacrymæ, deploratusq; ſepulcri
Iam tacitus. iam ſiccus honos at ſolus in altas
Maternus creſcit curas dolor, excitat ægrum
Anxietas animum, fraudesq; in vota miniſtras
Vltor habet gemitus: ſtabant radiantia Phœbo
Templa ſuburbano, nomenq; auctura tegebat
Lanugo Thymbræa deum, circumq; ſupraq;
Vmbrabat dominas folijs ornantibus aras.
Huc Hecuba in facinus audax inuitat Achillem,
Coniugij factura fidem venit ille, ſed arma,
Sed comites nulli, ſolum ſibi Neſtore natum
Iungit, vix gladio cingi memor: omnia linquit,
Dum miſer optatos properat viſurus amores.
Quin vetat inſidias credi fraudesq; timeri
Ipſe locus templiq; fides at matris, adulter
Dardanus imperio. poſt læſa cubilia ſæuum
Nil reputans pacemq; deûm delubraq; turbans,
Occulit armatas poſt ipſa altaria turmas.
Vix fallunt animi præſagia venerat heros
Martius, inq; ipſo trepidus ter limine greſſus,
Fixit, ter redijt atq; alternante pauore
Erectæ ſedêre comæ: ter præſ. ia fati
Effigies lacrymata dei, ſtupet ipſe timorem,
Ter timuiſſe negat: ruit ecce inuiſa iuuentus
Voce minax, dextraq; ferox. mediumq; coronant
Armata ſtatione virum. prior occupat acer
Priamides, Ne flecte gradum ſponſæ ne petitæ
Amplexus habiturus abis? venit ecce. ſed illam
Ornatu ſtudioſa parens, iuſſiſq; moratur
Mollibus, & trepidam primæ docet oſcula noctis.
Dixerat, & gladium vibrans, & vulnera præceps
Prima petens: Nunc nunc addit, nunc ſi qua iacentum
Gratia, ſi quis amor lapſis, hoc ſanguine, ciues,
Expectant Phrygij ſuprema piacula manes.
Ille quid? vnde animi? vel quò fuga? turpe precari,
Et veniæ ſpes nulla: tamen mox veſte lacertum
Multiplici munit, ac rapta cuſpide, quantum
Nuda poteſt virtus & vis obſeſſa, repugnat,
Et populum manus vna metit, nec ſegnior ira
Antilochi premit, inſtat agit laudiſq; ſupremæ
Ambitus, & præceps dat deſperatio vires.
Sic quercus geminas certat pagana bipennis
Centena truncare manu, vix vulnere multò
Exhauſtæ tandem nutant, lapſasq; ſequuntur
Immenſæ pariter nemorumq; virumq; ruinæ.
Haud ſecus heroës perſtant, nec vincere pronum
Teucris, mille licet mortes hinc inde fatigent,
Nec iam vulneribus pateat locus, improba donec
Ipſa virum virtus fractos conſumpſerat enſes.

Mox Phryges incumbunt propius, prolapsáq; nondum
Congestis clypeis casura cadauera, fisi
Quos nequeunt armis, armorum pondere vincunt.
Vidit,& vltorem Phœbus curuauerat arcum,
Tela dabat Pallas, vetuit pater igne sagittis
Obuius intentis & pacem fulmine sanxit.
Gaudet Alexander, faueant ceu numina factis
Et placeat fraus illa deis: auibusq; ferisq;
Proh scelus, extorres artus & funera nuda
Proiecisset atrox melior nî iusta moneret
Frater, & infandas Helenus compesceret iras.
Heu quas lugendi facies, quos vndiq; vultus
Communis Danaûm dolor induit, inde querelæ,
Hinc lacrymæ, cûm bina ducum ceruice redirent
Funera, mortaliq; rogo duo numina belli
Relligio permissa daret: nec separe luctu
Myrmidones Pilij ve dolent, certamine pulcro
Fletur, & æquanti amiam latet agmine Nestor.
Sic si destituat superûm pater, orba querantur
Sidera, & ignoto contendant funera fletu.
Vincendi iam nulla fides: nec fata, nec ipsi
Spem præstant superi. perstant tamen ire, deosq;
Consultare libet, redeant ne, an prælia firment.
Sed redeant potius, nec enim fiducia bellis
Æacide fuso. Calchas it, quærit, & audit
Audit Achillea vincendum prole Pelasgis.
Pyrrhus erat quem fata dabant, hunc Scyrius hospes
Seruet fœminei quondam nutritor Achillis.
Nec mora, decreto procerum, Menelaus ituras
Disponit classes, nouiq; & dicere pronum
Quas remo lassauit aquas, quos legerit olim
Portus, quæ freta, quas vrbes, Calydonia virtus
Dulichijs adiuta dolis: cum puppe propinqua
Te Delos, te celsa Samos, te Bacchica Naxos
Raderet, at residem rursus Bellona fatigat,
Armatoq; modulanda stylo. produxerat ardens
Mygdonios in bella Paris, iamq; agmine toto
Maximus innumeris fratres æquare triumphis
Destinat augescunt animi, maiorq; videtur
Ipse sibi. laxat arcus, & tela superbit
Spargere morte alia, maioribus vtitur armis:
Nunc gladij pugiles, longo nunc fraxinus ictu
Fulminat, hi propius audent, hic eminus vrget,
Hac non arte citat contum Scytha, gesa Sycamber,
Pila Ligur, iaculum Medus, Persesq; sarissas.
Ense Thoanta, Lamum telo, sude Dorcea fundit,
Ora Thoas plangit, Lamus inguina, pectora Dorceus
Hunc Pylos, hunc Pleuron, illum misêre Celenæ.
Parte furens alia cognatos impiger hostes
Turbabat Telamone satus, septena coruscans
Terga boum. hasta viro quercus iaculabilis vni,
Vnam passa manum, non ferrea suta superbum,
Velauêre latus, siue has bellare proterua
Non tulit ira moras, seu lato pectoris orbe
Se totum latuisse ratus. sic sæuit inermis,
Sic premit armatos: maturat fata cadentum
Terror, & ignauis mors est vidisse furentem.
Hunc Paris intuitus paulûm hæret, an ense sequatur,
An iaculo: tandem Cortinia tela resumens,
Hic quia certa manus, & nunquam surda volenti,
Corython viduat arcu, pharetramq; sagittis,
Arcum læua premit, intendit dextera neruum,
Vtraq; suspendit telum, insidensq; sagittæ
Ductor in angustum visus coit ibat arundo
Hinc pennis pectus tangens, hinc cuspide læuam.
Iamq; emensa fugam lateri insidiata sinistro,
Ipsa morte madet, sed iuncti frigora leti
Ira ardens nescit, donec fuso hoste furentis
Vltrix tempestas animi satiata quiescit.
Sic dextros in vota deos, alternaq; fata
Felices habuêre manus, felicior illa,
Quæ cædis scelerumq; faces, belliq; tyrannum
Abstulit, & mœchos dedit ire in tartara manes.
Vade nocens, quò noxa trahit: te sexta meretur
Tenariæ spelunca domus, si quartus amores
Tractus habet, quintusq; viros. at adultera vitant
Funera, & incesto congressos Marte tyrannos.
Te plaga sulfureas Titanum amplexa catenas
Demerso clausura sinu, nox vltima, & ima
Poscit humus: tibi Styx odium, Phlegethonq; vapores,
Cocytus lacrymas, Acheron lamenta propinat.
Te portu procul ire Charon, & limine cogat
Cerberus: at tandem cùm iam transmissus abibis,
Occurrant Herebi pestes, mors omnis in vnum
Acceleret iurata caput: tibi Tantalus vndas,
Ixion radios, saxum remeabile reddat
Sisyphus, ac Tityus volucres: hæc gaudia sumas,
Dum mare sorbet aquas, imbres dum nunciat Iris.
Postquam Helenen trepidas exurens nuncius aures
Perculit, ingenti longum suspensa dolore
Vox pariter lacrymæq; hærent: fugitiuaq; fallit
Mens, subitam mentita necem, vix rore medenti
Frigidus in sensum remeat dolor. ilicet ori
Et laceris irata comis, circumspicit enses,
Et causas iam mortis habet, taciteq; volutat
Cuius furetur gladium, quem tela precetur
Ipsa sua moritura manu sensere furentem
Iliades, nimiumq; ausos lenire dolores
Aggressæ vicibus. dux blandior ipse furenti,
Quód spretis nunquam Phrygijs optasset Achiuos,
Finis erat lacrymis, pariterq; exhausta latebat
In noctem progressa dies. at feruidus ira
Tydides, quamuis fractos & in ipsa fugatos,
Mœnia turbat Adis hostes, clausosq; lacessit
Nocturna statione Phryges. non tessera sortem
Elicit excubijs vltro vigilantibus instant
Ignibus, & nullo pulsantur pectora vento.
Vix emensa dies, redit armis impetus, vrbem
Inuadunt, tormenta rotant, dat vinea vireis,
Et silices balista vomens, testudo viatrix
Subdola, fossoremq; aries suspensus in ictum.
At Phryges instantes prohibent, nunc grandine saxi
Nunc ferri nimbo, nunc sparsæ fulmine massæ.
Nulla tamen pauidis nudo fiducia Marte
Campestres iterare manus, seq; vrbe tuentur:
Virgineas donec Priamo peltata bipennes
Penthesilea mouet, hæc integrat arma, cohortes
Firmat, bellatrixq; viris dat fœmina vires.
Panduntur portæ, refugosq; in castra Pelasgos
Pellit agens, iugulis gladios, incendia velis
Destinat. excutiens Tydides vnus vtrunq;,
Clarius in nullis expressit Tydea bellis.
Ecce Neoptolemus dena subit hostia pinu
Ægæas permensus aquas. quis prælia fatis
Fortunam miscere neget? dant fata Pelasgis
Pyrrhum, dat Scythicas Phrygijs fortuna cateruas.
Prodierant in bella pares, stetit inde Pelasgûm
In cuneos collecta acies, hinc virgine mixta
Troia frequens, vtrinq; dei. sua quisq; coruscat
Numina, Palladiæ pacem mentitur oliuæ
Cecropidum clypeus, gentili Marte minatur
Bistonidum cassis: Mars vndiq;, & vndiq; Iuno
Plurima, fraxineo nunc verberat aëra peplo,
Nunc sedet in parmis, capitum nunc surgit in arces,
At Phryx Idea Cybele, Idaliaq; superbit
Cypride, fulminei Tyrias pars alitis alas

Iouéq;

Inceſtat Ganimede ſuo ſic ire decorum
Certantes, ſic dulce viris confligere diuos.
Eminet horrificas rapiens poſt terga ſecures
Virginei regina chori, non prouida cultus
Cura trahit, non forma iuuat, frons aſpera, veſtis
Diſcolor, inſertumq; armis iraſcitur aurum,
Si riſum, ſi verba notes, ſi lumina pendas,
Nil leue, nil fractum, latet omni fœmina facto.
Obuius vltrices accendit in arma cohortes,
Myrmidonasq; ſuos curru præuectus anhelo
Pyrrhus, non ducibus miles, non vltor Atridis,
Sed ſibi bella gerit, meritosq; offenſus in hoſtes
Arma patris, patris vltor habet, ſed tanta recuſant
Pondera creſcentes humeri, maioraq; caſſis
Colla petit, breuiorq; manus vix colligit haſtam.
Prima Mycenæum dextra flagrante Menetum
Pentheſilea petit dabat hic conuitia cunctis
Ore leo, ſed corde lepus, frendensq; ſtupebat.
Cum pauidæ & nullis vſæ Pelopeides armis,
Fœmineas audire tubas. at frigore neſcit
Natiuo geminum crudeſcere vulgus. & axem
Sarmaticum generare animis gentilibus iram
Tunc ſic increpitans, Pudeat Mars inclyte, dixit:
En tua ſigna gerit, & noſtra effœminat arma
Staminibus vix apta munus: nunc ſtabitis hercle
Periuræ turres: calathos & penſa puellæ
Plena rotant, ſparguntq; colos: hoc milite Troia,
His fidit telis at non patiemur Achiui:
Etſi turpe viris timidas calcare puellas,
Ibo tamen contrà. ſic ille. at virgo loquacem
Tarda ſequi ſexum, velox ad prælia, ſolo
Reſpondet iaculo fatum miſerabile, lapſum
Haſta ſolo fig t pendent veſtigia. præceps
Ire laborat equus, cuſpis vetat, atq; ita carptim
Infelix diro lacerant certamine corpus.
Haud minus Adraſtum Pyrrhus premit, ille deorum
Proles, mortali vitam ſed reddidit hoſti.
Mox alias vtrinq; manus, dextrasq; minores
Accendunt exempla ducum. quis ſingula pandat?
Si fluctus Siculos, Libycæ ſi meſſis ariſtas,
Hyblæas ſi ſecter apes, tot vulnera, tantas
Haud tamen expediam cædes. nunquàm antè Machaon,
Pluribus, aut tantis eguit Podalirius herbis.
Iamq; humiles populata manus concurrere binos
Molitur fortuna duces. nec longa morati
Arma parant, parentq; alacres. audentibus olim
Acceſſum nunc turba dabat. nunc largior vſus
Camporum numerusq; minor. prior improba Pyrrhum
Pentheſilea premit, Mars hunc, hanc implet Enyo
Ad ſexum non tarda ſuum. Tritonia neutri,
Neutri Iuno fauet, Pyrrhum nec vincere malint.
In ſpacium iam creſcit ager, porrectus vterq;
Contus, vterq; enſis, admiſſos calce fatigant
Cornipedes, primas perdit ſed fraxinus iras,
Pars clypeis immenſa ſedet, pars ſpargitur aruis,
Partem dextra tenet, mox certior enſe propinquo
Crudeſcit ferri rabies. prima erigit ictum
Virgo, ſed raptis obliquo vulnere criſtis
In clypeum deſcendit ebur, medioq; retentum
Vix perfert vmbone moras: dumq; elicit enſem
Altius impreſſum, læuam mucrone papillam
Tranſadig t Pyrrhus. ſic imperioſa virago
Degladiata ruit. tanta eſt reuerentia ſexus,
Sidonias in crura togas, ſinuoſaq; texta
Colligit & multum fatis irata fatiſcit
Fit fuga Dardanidum, turbantur Amazones, æger
Ad ſexum facilis redijt timor: vndique terror
Palantumq; metus, diſcors ignauia pugnat
Præceptura fugam: nulli ſuccurrere lapſis
Fratribus, aut notos mens reſpexiſſe vocantes.
Pars iam nacta vrbem, Danao pars præda ſequenti
Linquitur: at pauci cùm certa pericula cernant,
In portus redeunt, & fata decora merentur.
Venerat extremi reuoluto ſtamine penſi
Fatorum promiſſa dies, decimusq; rotabat
Speratum Titana labor. præſagia mille,
Mille mali micuêre minæ, metuenda cometæ
Sanguineis cecinêre comis, ac Phœbus vterq;
Nunc duplex, nunc nullus erat: non crebrior vnquam
Ira Iouis, non plura nouis portenta figuris
Viſa prius, ſilicum lacrymis, ſudore deorum,
Latrantum gemitu, partuq; in monſtra ſoluto
Venturi iam clara fides. accendit Achiuos
Teſtorides, panditq; deos, illi vndiq; muris
Inſultant, quà terra patet: pars nectere claſſes
Deſtinat, & cunctos vrbis tentare receſſus.
At Phrygij reditus Ledæos pace paciſci,
Et tandem longis hortantur fœdera bellis.
Suadet idem Antenor, ſuadet facundior illo
Polydamas, ſuadet leni mitiſsimus ore
Dux Anchiſiades reges cecidiſſe queruntur
Et raras ſupereſſe manus: nec ſola gemiſcit
Ilios aut Phrygij fines, ac quicquid Idaſpem
Gemmiferum, Scythiciq; interiacet æquoris algas,
Belli damna dolet: nec par fortuna Pelaſgis.
Pugnat Achilleides, conſultat Neſtor, Vlyſſes
Fallit, & Atridas vltrix exaſperat ira.
Haud tulit Amphimachus pacem negat, arma repoſcit,
Edicit laxare fores Phrygibusq; triumphum
Deſtinat aut pulcro victuram funere famam:
Ipſe æquaturus fratres, verùm Hectore maior,
Si cedat puer, & pugiles vir ſurgat in annos,
Quin Priamo licet in ſenium deiectior ætas,
Algentesq; negent onerari caſſide cani,
In ſene non marcet princeps, in principe vernat
Miles, & imbelles audent certamina rugæ.
At ducis offendunt auſus, coguntq; timere,
Mobilitas ſuſpecta Phrygum, bellum autor agendum
Iuſſerat Antenor, nunc ſuadet fœdera: Sparten
Æneas populatum ierat, nunc reddere prædam
Cenſet & hoſtilem cupiat meruiſſe fauorem.
Ergo dolis ceſſare dolos, & tollere fraudem
Fraude parat, formatq; artes hoc ordine ductor.
Fingere ſacra vouet, feſtæq; ad fœdera menſæ
Inuitare duces, dumq; vnà pocula tractant,
Irruat Amphimachus, armatis acer inermes
Occupet inſidijs: ſic tuti libera Martis
Copia & hærebit nullis victoria cauſſis.
Interea queſtiq; diu bellumq; peroſi
In fœdus coiêre Phryges. iuratur in vſum
Perfidiæ periura fides, Antenore dirum
Parturiente nefas huius conſulta ſecuti
Vcalegon. atq; Amphimadas, nec iuſtior ipſo
Polydamante Dolon, patriæq; in damna ruentis
Impius, & tantis Æneas conſonus auſis.
Nuncius Argolicis prodendas indicat arces
Polydamas, pacemq; in pactum fraudis habendam
Iuratis poſcit, tacitumq; in mœnia furto
Poſcit iter Danais Neſtor timet, hæret Vlyſſes,
Furta negat Pyrrhus: illos incerta morantur
Pollicita, & falli metuunt: hic vincere certus,
Nocturnis refugit bellis fœdaſſe triumphum.
Res turbat ſuſpecta duces, Phrygioq; retento
Traditur Inachio legati cura Sinoni.
Promiſſis (*audenda*) addenda fides petit ille penates
Iliacos, dubiosq; Anchiſa teſte timores

Soluit, & acceptas iurante Antenore voces.
Ergo finem ducibus testati numina pangunt
Inachidæ, lætiq; iubent, sua, seq;, suosq;,
In nullos nutare metus: dona insuper addunt,
Et firmant promissa datis. nec Pergama tantum,
Innumeras Asiæ spondent cum ciuibus vrbes,
His hilaris Phryx certus abit, quidq; hostis in vrbe
Captet iter, quando veniat, quæ signa mouendi
Militis, & cauto dispensat singula nutu.
Porta latens, tacitosq; dolis furata meatus
Inscriptum Pegasi tollit caput: hac iter Argis,
Huc iussi venêre duces. Sol merserat axem,
Venturis hoc tempus erat: fax igne sereno
Visa viris, hæc signa dabat. sic milite iuncto
Securi dubijq; meant. Phryx indice flamma
Pandit iter, laxatq; fores ô dira nocentum
Consilia ô cunctis incognita crimina fastis.
Florebant Asiæ fines, florebat opimis
Troia suis, & rege potens, & milite tuta.
Nec superos, nec fata timens. victoria Graium
Mentito Calchante breui cessisset. at hostis
Indigena, & (quo nil grauius) priuata nocendi
Copia Testoriden vatem facit. inuidet ipse,
Ipse vrbem ciuis aperit non cardo susurrat,
Non clypei, non tela sonant. scit turba silere.
Omnia clàm, clarumq; nihil prior vrbe potitus
Impatiens sæuire dolis & vincere furto,
Exclamat Pyrrhus. Nunc obuia tela parate,
Ite Phryges contrà. quónam vsq; in somnia torpor?
Nil tuti superest. postes laxamus, & ecce
Irruimus Danai. si quos concurrere mecum
Ira trahit, non egregium damnabitur vmbris
Martis opus, facient ignes spectacula vestri.
Fatur, & incendit rapta face Pergama primus,
Ipse sibi patuisse volens. pars cætera ferro
Certatim, flammaq; furit: populator oberrat
Ignis, & in medios gladij venêre sopores
Nox fera, nox verè, nox noxia, turbiba, tristis,
Insidiosa, ferox. Tragicis vlulanda cothurnis,
Aut Satyra rodenda graui, tu sola triumphas.
Tantorum nisus steriles lucrata dierum.
Si mihi Carpathias linguis æquare figuras
Detur, & innumero crescant mihi pectora Phœbo,
Non tamen expediam cædes, incendia, luctus,
Quos Phrygijs nox vna parit. pars ignibus enses
Pars gladijs vitant ignes, casuq; gemendo
Incurrit fatum, fati fuga: sola timetur,
Quæ prior in sensum mors germinat: vtraq; passis
Funera, fas multis geminos conferre dolores.
Dira mali facies, æuoq; ignota priori.
Hinc somnus vigil, inde odium: nulloq; rebelles
Obiectante manus, ferient copia dextræ
Delegisse necem, iugulúmne, an pectus, an ora
Occupet, aut cunctos in vulnera computet artus.
At quibus in mensas noctis productior vsus,
Aut verbis vigilata quies. vulgante tumultu
Vrbe frui Danaos, aut visis ignibus, arma
Defensura parant, sed flammis vndiq; septi
Præreptum mirantur iter, frustraq; parantes
Incensos exire lares, asperrima questi
Funera, consumptis pariter moriuntur in armis.
Expediam cædes? & singula fata reuoluam?
Sed tenebris latuêre manus, sed nocte perempti,
Sed premit vmbratam nocturna inscitia Musam.
Fugerat amplexus aras & templa tonantis
Infelix Priamus, nec enim fiducia dextræ:
Cesserat ira metu. magno tamen arduus ore
Non prece, non lacrymis, non vultu supplice regem

Dedecorat. cui Pyrrhus atrox, reddísne Pelasgis
Spartanas, reddísne murus? an prælia mauis?
Et nondum bellare times? cur stringis eburnos
Dijs inuise deos? læsisti numina sponte,
Cogor in exemplum. cecidit pater hostia Phœbo,
Tuq; Ioui. dixit, indignatusq; iacentis
Cæde frui, trepidum prensis à vertice canis
Erigit in vulnus, gladiumq; in viscera condit
Non longum cunctata manus. leuis ire sub vmbras
Vita hebes: ipse tamen membrorum pondere ferrum
Permissus cecidisse iuuat, tandemq; dierum
Plenus obit, felix senio, lætusq; iuuenta,
Si stabili fortuna fide, si fixa maneret.
Post zephyros plus lædit hyems, post gaudia luctus:
Vnde nihil melius quàm nil habuisse secúndum.
Postquam Hecubæ iam certa mali vulgata recentis
Fama, rapit gressus, vt nil cunctata per enses
Audet iter, lacerisq; comis & pectore cæso
It quærens & questa virum. Quísnam, inquit, Achíui
Lugendos miserè secat artus? reddet? an illum
Prædam auibus, prædamq; feris sparsistis, ademptum
Quærendumq; mihi? cedunt turbata furenti
Agmina, dantq; viam. regi illa instrata reperto,
Heu meus, ingeminat, longo pòst tempore muta:
Heu iterat repetitq; meus, sic sæpe diuq;
In voces diffusa breues, vix deniq; questus
Continuos nectit, & sic exorsa profatur.
Quos gemitus, quæ digna satis lamenta rependes
In lacrymas simulate dolor? non arguo luctus.
Defecêre genæ, fletuq; exhausta profundo
Lumina caligant. acies hebet insita dudum
Plagas sed elingues siluêre huc vsq; dolores,
O cœlum, ô superi, quibus irritata peperci
Fœmineis nil ausa modis, quo crimine tantis
In pœnas damnata malis? si digna necari,
Cur vixi? heu miseris longo nil tristius æuo.
Num thalamos, partúsne querar? sæuissima nupsi,
Infelix peperi potuit ditione serena
Iste frui, mecum Parcæ nupsêre nocentes,
Et pariter stetit ira deum. quin pignore multo
In partus fœcunda fui, fatoq; sinistro
Et coniunx & mater eram: nunc orba creatis,
Nuda viro, gemino didici contendere planctu,
Claudendis lassata genis & funere multo.
At te chare Hector, te tuta superstite dudum
Troile Troia fuit: nec enim pars impia nostri
Fax vteri memorandus erit. sic fatur, & ignes
Quos Phaëtonteæ nequeant æquare fauillæ,
Quosq; neget tibi Roma Nero, miratur, & addit,
Hasne faces peperi? peperíne, & fulmina cessant?
Hæc vteri fœtura mei, nec soluit hiatum
Terra vorax? peste hac tumui, parcuntq; minaces
Deucalionis aquæ? vos ô, quos impia læsi,
Vos potius quibus hæc peperi lamenta, nocentem
Certatim laniate Phryges, sed serior ira:
Tunc tempus, cùm somnus erat. tuq; inclyte coniunx,
Tu thalami tumuliq; comes, tecum ibo sub vmbras.
Me miseram deerítne hostis? vbi bella furentum?
Pyrrhus vbi? date tela viri, date tela, seniles
Sufficient in fata manus discámne vereri
Argolicas captiua nurus? sic fatur, & omnes
In luctum Danaos pietas extorta resoluit.
Et iam rorificas noctis nudauerat vmbras,
Sed nondum detersa dies. vltrò ipse latebat
Phœbus, & euersis, quæ struxit mœnibus hostem
Ingemuisse putes præda omnis in arce Mineruæ
Congeritur, noctisq; lucrum: Troiæq; iacentis
Metiri iam fata licet, tot ditia spectes

Arma, deos, cultus, gemmas, ebur, æra, nec vnquam
Pluribus intumuit victrix fortuna tropæis.
  Postquam iusta ducum suffecit copia, vulgo
Spesq́; auidas tribuens vicit manus, vndiq. lætos
Conclamant reditus: tandemq́;, sed exule bello,
In sese natura redit. dat tempora vates,
Dat lucem qua vela parent, suntq́; ocia Graijs
Interea, lustrare vago fumantia gressu
Pergama pars odijs nondum furijsq́. peractis,
Rheteos spoliat colles, latura cupressum
Funeribus, laurum sacris, & puppibus alnum
  Iam votis tumulisq́; modus, classisq́. nouata
Æquoreum sulcabat iter rotat obuius ecce
Auster aquas, geminasq́; hyemes & flamina & imbres
Tempestas inopina monet augur ituros
Nondum placatis iterare piacula diuis.
Iussa duces obeunt, memoriq́; Polyxena Pyrrho
Non inuenta subit: frendit, Phrygiosq́; lacessit
Efferus. hanc thalamis, Hecuba tradente, paternis
Dux Anchisiades absconderat ô scelus ingens,
Redditur inuisis infelix præda Pelasgis.
At licet haud æquas, seruata virgine pœnas
Exul agi iussus Æneas pendit, & vsus
Puppe bis vndena, quas prædo duxerat alnos
Dardanus, exilij comites habet. vrbe potitur
Antenor, regniq́. decus rex lectus adauget.
Astrictus socijs in fœdera læta Gabinis.
Hunc tamen extorto cupiens euertere sceptro,
Menalias mendicat opes, Dircæa pererrat
Oppida, digressis audax bellare Pelasgis
Æneas: sed cassa noui molimina belli
Questus, in Hadriacas exul delabitur vndas.
Hic vrbi Corcyra nouæ, quam struxerat ipse,
Nomen, & exiguo regnat contentus agello,
Romanis olim permissus mœnibus autor.
At regina gemens, & nunquam credita Teucris,
Cernusium Cassandra petit, comitemq́; secutus
Andromachen Helenus. sic Ilios vnica damno
Vbere regna, vrbes populis & gentibus implet.
  Iamq́; Phoronæi post diruta Pergama reges
Ægæum tenuêre fretum, spolijsq́; superbi
Iliacis, nulla cursus turbante procella,
Concordes secuêre vias, quum carcere fracto
Effreni fremuêre Noti cœliq́; tumultus
Dispulit aut pelago puppes, aut fluctibus hausit.
At vaga Locrorum classis, dum turbine fertur,
In scopulos proiecta perit: quin fulmine quassa
Regia, qua vectus Aiax, ratis ipse profundis
Corporis obsequio frustra libratur in vndis.
  Mox vbi victores audit remeare Pelasgos
Aiax Naupliades, titulos Palamede perempto
Fraternos obijsse dolens, liuore maligno
Saucius, Argolicas ad bella nefanda puellas
Prouocat, & sceleris causas molitur iniqui,
Heu miseræ quid sacra (inquit) quid vota tot annis
Deplorata iuuant, seruataq́; iura maritis
Et nunquam temerata fides? rediêre, sed ecce,
Fama nurus Phrygias simul aduentare, premetq́;
Barbara seruitio thalamos captiua priores.
Immò agè, Lemniadum memores audete Pelasgæ
Par factum caussis paribus. trepidatis inertes:
Imperat indignis pellex regina puellis.
Vix hæc, & subitos vulgauit fama tumultus
Argolicos venisse duces. ô rara deorum
In finem producta fides. sis tempore longo
Faustus, sis quouis maior, quid stulte superbis?
Vltima felices ætas facit. en habet Argos
Nil bellis quæstus, nil æquora passus Atrides:
Victorem iugulum coniunx secat audet adulter
Insidijs mactare ducem. tristisq́; reuerso
Egiale Diomede suo, non oscula, risus,
Blanditias, sed bella mouet. similesq́; tumultus
Molidæ Argolides aliç, vel fraude maritos
Excipiunt. vel marte negant venientibus vrbes.
  Ergo vbi Graiugenæ pulsi ciuilibus armis
Cessêre exilijs, & deuenêre Corinthum,
Singula collatis vltum conuitia bellis
Ire parant prohibet Nestor. pacemq́; suorum
Consultu potiore petit: prece flectere ciues,
Non armis tentare monet, ne publica damna
Et regno pariat lis intestina ruinam.
Sic damnis bellum nullis ciuile soporat
Maiestas dignata preces, & Marte sepulto
Fœmineas non passa tubas pietasq́; fidesq́;
In dominos antiqua redit, sua cuilibet vltro
Regna patent, patriamq́; Samon delatus Vlysses
Syrenum modulos, Siculum mare, Monychia passus
Hospitia, Antiphatis mensas, & pocula Circes,
Dulichios tandem fines tenet, inq́; pudicas
Penelopes post multa redit connubia tedas.
At fati præsaga quies horrendaq́; visa,
Telegoni gladios cognataq́; tela minantur.
Sic Circes despector obit, sic victima nati:
Sed senio validus, Asiæ sed victor opimæ.
  Postquam Tyndaridem patrias remeasse Mycenas
Claruit, occurrit densis Europa cateruis
Plisthiniam mirata nurum, flagrantq́; videre
Euersorem Asiæ vultum quin ipsa superbit
Accendisse duces, lacerasse in prælia mundum,
Infamem famæ titulum lucrata pudendæ.
  Hactenus Iliacæ questus lamenta ruinæ
Confusa explicui veteris compendia veri.
  Viue liber, liberq́; vige: sed si qua nocebunt,
Disce libens liuore nihil sublimius esse.
Cùm tibi mordaces obliquent læua cachinnos
Murmura, cùm cupiant linguis lacerare prophanis,
Sis vtinam inuidia dignus, quæ summa lacessit,
Quam pascit præsens, extremaq́; terminat ætas,

FINIS.

INDEX IN ILIADA NOVVS.

A

Aule-

Gra-

L

Linguæ,

pter

F I N I S.

RERVM ET VERBORVM IN COMMENTARIOS HOMERI MEMORABILIVM INDEX.

ἀγρὸ

Aste-

 rius

Diog-

Hippo-

cùm

HOMERI ODYSSEA

Iusto IOANNIS SPONDANI Mauleonensis COMMENTARIO illustrata,

& PRAEFATIONE exornata.

ITEM

BATRACHOMYOMACHIA, HYMNI, & POEMATIA aliquot, quæ Homero adscribuntur.

PRÆFATIO JOANNIS SPONDANI IN ODYSSEAM CVM ILLIVS ARGVMENTO.

ALCIDAMAS grauis Philosophus Odysseam vitæ speculum pulcerrimū appellauit, quod dictum miror ab Aristotele (si tamē Aristotelis sint illi libri) Rhet. l. 3. inter frigida numerari. Iudiciū potiùs in Aristotele, aut quisquis est eorū autor, summoperè desidero, & elegantiam illius apophthegmatis suspici & laudari volo. Primùm enim verè dictum est, deinde translatio illa speculi non ita est remota, vt facilè tolerari non possit. In Vlysse enim Homerus virum nobis depingit, qualem eum esse oportet, qui prudenter transigere vitam exoptat. Hoc enim innuunt illa epitheta, ποικιλόμητις, πολύτροπος, ταλασίφρων, & cætera huiusmodi. Neque enim vafritiem illam in eo fingit, qua alijs iniustè noceat, sed qua sibi tantùm prosit, vt varij Commentariorum nostrorum loci indicabunt. Non est necessarium sigillatim eius facta recensere, quæ ex huius voluminis lectione facilè innotescent. Breuiter tantùm totam historiam perstringemus, vt Plutarchus fecit in Iliade. Hæc esto ergo totius operis Synopsis. Integram narrationem Homerus Poëticè ab ipso quasi fine est auspicatus, vt suo loco exponemus. Diuersabatur Vlysses apud Calypso, vnde consilio Deorum in patriam dimitti à Dea iubetur Mercurio nuntiante. (interea Telemachus ad Nestorem & Menelaum, vt aliquid de patre expiscàretur, proficiscitur) Dimittitur, dum nauigat à Neptuno obseruatur, qui tēpestate immissa naufragium eum facere coëgit: excipitur tandem à Leucothea, à qua arrepto natandi adminiculo, ad Phæacum terram peruenit Ibi nudus per noctem integram delituit Postera die Nausicaa Alcinoi Phæacum Regis filia, Minerua ita negotium disponente, ad flumen accedit. Vbi Vlysses ab ea excipitur, in vrbemq; deducitur. Ibi Alcinous hospitio eum excipit, tum in conuiuio errorum suorum ordine narrationem persequitur, inde omni genere humanitatis ab Alcinoo alijsque proceribus cohonestatus, comites & nauem ad reditum in Ithacā accipit, vbi somno sopitus deponitur. Excitatus, à Minerua quid facto opus sit monetur: tuguriolum subulci peruenit, & ignotus apud eum diuersatus est, se Vlyssem esse dissimulans. Intereà redit Telemachus, & subulcum accedens, post sermones vltrò citroque habitos, Telemachus subulcum in vrbem ad Penelopem, vt eam de suo reditu commonefaceret, ablegat. Eo profecto prodit se Telemacho Vlysses, de interimendis procis consilium capiunt, & illud postmodum feliciter exequuntur. Interemptis procis fit in Vlyssem ab Ithacensibus tumultus, manu coacta in eum, qui iam in agro apud Laërtem patrem, ad quem clàm erat post illam cædem profectus, versabatur, irruunt, pugna commissa paucos Ithacenses desiderant, bellum tandem Iouis fulmine potissimùm dirimitur, suoque regno, pacto cum ciuibus fœdere, Vlysses Mineruæ beneficio restituitur. Hoc est paucis argumentum totius Odysseæ, ad cuius lectionem satius est accedere, quàm nimis longa oratione lectores remorari, quandoquidem abundè Iliadis Prolegomena ea, quæ ad Homerum pertinent, indicant. Hìc ergo eò breuiores esse volumus, quò ibi prolixiores fuimus. Quædam tantùm de Homero παραλειπόμενα certis de causis in primis Prolegomenis obmissa, hìc referemus. Primùm qualis fuerit Homerus, docet eius statua, quam describit Cedrenus. Locum integrum autem describemus, vt melius cohæreat oratio, ex Xylandri versione. Tunc & Octagonum (sup. Constantinopoli) incendio est absumptum: & balneum Seueri quod Zeuxippi nomen gessit, in quo varium inerat spectaculum, artiumque splendor, quippe ibi fuerunt omnis ætatis opera ex marmore, saxis, lapidibus, & æreæ imagines: quibus hoc vnum deerat, quod animæ non inerant eorum, quos eæ referebant. Inter præcipua illa & ingenium superantia opera stabat & HOMERVS, qualis fuerat, cogitabundus, manibus consertis infra pectus, barba sine cultu demissa: capilli capitis æquales, rari ab vtraque sincipitis parte, facies præ senio hirsuta ac curis de vniuerso, nasus ad reliquas partes proportione æquali: oculi palpebris affixi, ita vt cæci formam præ se ferrent, qualem eum fuisse fama fert. Supra tunicam palliolo erat amictus, & ad basin infra pedes eius lorum quoddam æneum erat subiectum. Hæc est statua Homerica, quæ etiam in illo incendio perijt. Lucianus in Encomijs Demosthenis meminit statuæ Homericæ, quæ erat in templo Ptolemæi ad dextram collocata, prolixa coma insignis. Memorat prætereà alibi idem Cedrenus fuisse Constantinopoli in Basilica bibliothecam librorum M. C. X X. continentem: inter quos fuerit etiam Draconis intestinum pedes centum & viginti longum, cui Homeri Poëmata Ilias & Vlyssea aureis literis inscripta: quod miraculum absumpsit incendium, creato Imperatore Basilisco. Manasses hoc Leonem 3. fecisse memorat in Annalibus, ac solius intestini Draconis meminit non etiam literarum aurearum. Quàm sit autem antiquus scriptor Homerus, testatur Iosephus lib. 1. contra Appionem his verbis: Constat autem, quod apud Græcos nulla inuenitur conscriptio, poëmate Homeri vetustior: & hunc etiam post bella Troiana fuisse manifestum est. Quod autem subijcit: Et aiunt neque hunc literis suum Poëma reliquisse, sed cantibus memoria reseruatum, posteà fuisse compositum, & propterea multam in eo comperiri dissonantiam. hoc, inquam, arguit parum diligenter in Homero versatum Iosephum. Nam quæ est rogo illa dissonantia in Homero? Mihi sanè hactenus nulla est obseruata, quod sciam. Quanti hunc Poëtam fecerit Plato, ex locis sequentibus constabit. In Phædone appellat eum θεῖον ποιητὴν, diuinum Poëtam. In Ione ἄριστον καὶ θειότατον τῶν ποιητῶν, Poëtarum omnium & præstantissimum & diuinissimum, de quo multa in eodem Dialogo. In Theæteto adductis Poëtarum quorundam locis & tandem Homeri, reliquos exercitum: Homerum verò Imperatorem appellat, τίς ἂν οὖν ἔτι, inquit, πρός γε τοσοῦτον στρατόπεδον καὶ στρατηγὸν Ὅμηρον δύναιτ' ἂν ἀμφισβητήσας μὴ οὐ καταγέλαστος γενέσθαι. Decimo lib. de Repub. Socrates fatetur Homerum esse ποιητικώτατον καὶ πρῶτον τῶν τραγῳδοποιῶν. Scio tamen in libris de Repub. damnari Homerum à Socrate, quòd multa habeat in sua Poësi minus conuenientia, sed ei facilè responderi potest, quod patrocinium suscepit Maximus Tyrius, & Dion Prusæus libris quatuor, vt testatur Suidas, qui nobis perierunt. Tamen non eum indecorè è sua Repub. eijcit, sed honestè & valde pacificè lana coronatum, perfusumq; vnguento dimittit ad alios, vt hinc constet quanti eum fecerit in multis, quem in plerisque damnaret. Quin & Homeri discipulum esse Socratem manifestè docet Dionys. orat 56.

Sed &

Sed & ipse Plato honorificè semper eius meminit & carmina Homerica suis scriptis tanquam preciosas gemmas disseminat Ælianus Var.hist.lib.2 testatur eum primùm omnium ad artem Poëticam animum adiecisse, & Heroica carmina cœpisse condere: Posteà verò combussisse, cùm ad Homeri versus examinans longè deteriora esse videret Aristoteles etiam passim Poëtam istum prædicat. Quid quod apud Barbaros etiam non solùm nomen, sed etiam poëmata Homeri innotuerunt? Indi, ait Ælianus Var.hist lib.12 cap 48 Vernacula lingua descripta Homeri poëmata cantare solent, neque ij tantùm, sed etiam Persarum Reges. De Indis idem testatur Prusæus Orat. 54. Idem Ælianus Var.lib 9.cap.15. Argiui, inquit, poeticæ totius primam Homero palmam tribuebât, ab eo reliquos omnes secundos ponebant: & si quando rem diuinam facerent ad hospitij consuetudinem, inuitabant Apollinem & Homerum. Lucianus in Demosthenis Encomio docet, solitum celebrari à Poëtis Homeri natalem, & illi primitias versuum offerri Hoc enim se facere respondet in Luciano Thersagoras. Idem Lucianus multa de Homero, quem apud inferos viderit, narrat: vt Babylonium fuisse, & à ciuibus suis Tigranem appellatum. Iliadem priorem Odyssea, cæcum non esse, &c. Sed eorum suspectam fidem ipse Lucianus primo lib. Ver.hist.fecit. Eum autem verè [illegible] in Ioue Tragœdo nominat. Alexander Paphius (inquit Eustathius) tradit, Homerum Ægyptijs parentibus Dmasagora patre & Æthra matre natum, nutricem habuisse Prophetin quandam, filiam Ori sacerdotis Isidis: ex cuius mamillis mel aliquando in os infantis manauerit: vnde is noctu voces nouem diuersas ediderit, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, sturni, lusciniæ, & merulæ: & puerum inuentum esse cum nouê columbis colludentem in lecto, & aliquando Sibyllam in conuiuio apud parentes pueri insania captam carmen effudisse, cuius initium [illegible]: in quo Dmasagoram etiam [illegible] appellârit, & templum nouem Pegridarum, hoc est, Musarum, condere iusserit. Hoc illum fecisse, & puero iam adulto rem omnem aperuisse. Itaque Poëtam in honorem auium, quibus cum infans collusisset, finxisse eas ipsas Ioui ambrosiam aduehentes Locus est Odyss 12. Homeri elogium luculentissimum exhibet Strabo initio Geograph. Id rectè, inquit Xylandro Interp. rectè & à nobis, & à maioribus nostris, quos interest etiã Hipparchus, existimatum fuisse, primum Geographiç peritiæ autorem esse Homerum, qui non modò poëtica virtute omnes & priores & posteriores superauit, sed ferè etiam vitæ ciuilis experientia, qua is adiutus non in hoc modò operam dedit, vt actiones plurimas cognosceret, eásque ad posteritatem transmitteret, sed & in locorum, cùm quæ singularum sünt regionum, tum totius, quatenus incolitur, terrarum orbis marisq; explorationem ac descriptionem idem impendit industriæ: absque enim hoc fuisset, nunquam ille in Orbem rediens commemorando terræ situ, ad extremos vsq; eius fines pertigisset, &c. Videndus est de Homero etiam Philostratus in Achillis imagine & in Protesilao. Isocrates in encomio Helenæ tantam venustatem Homerico poëmati accessisse dicit, quia illi in somnis Helena apparuerit. Eum ad Ægyptios profectum scribit Diodorus lib. 1. multaq; ab eorum sacerdotibus percepisse. Eius pręceptorem idem lib. 3. appellat Pronopidem virum ingenio Musicaq; egregium. Alij vocant Aristeam, quorum tamen opinio non est verisimilis, vt docet Lilius Poët.hist.lib.2. Alij etiam magistrum ei dant Creophilum, quem tamê alij dicunt eius generum fuisse, alij amicum, Apuleius hospitem, & canendi æmulatorem. Herodotus Phemium appellat Homeri magistrum, qui pueros Smyrnæ publicè literas doceret. Sed de his plus satis. Antequam autem Odysseam Homericam accedamus, lubet hîc Goropianos loculos recentes excutere Is in Hispanicis contendit, Vlyssem hunc Homericum omnino esse fabulosum, ad quem Poëta veteres illas Elysæ Mosaici narrationes retulerit. Est autem Elysa filius Iauani (vel vt legi vult Becanus, Ionis, à quo Ionia) nepos Iapeti Genes. 10. à quo & Tarsi fratre conditam Hispaniam docet, & acerrimè contendit Goropius. Eum ergo celeberrimum Heroem inducit, de quo cùm seculis voluentibus historia propagaretur, Homerus ex eo suum Vlyssem finxit. Sed præstat eum ipsum videre in Hispanicis, cuius sententiam si quis exuto affectu maleuolo inspiciat, fortasse veram, aut saltem non omnino absurdam iudicabit. Nos ad Vlyssem Homericum animos conuertamus, quem tam splendidè Musa Homerica concelebrat.

ΥΠΟ-

Podis

I N D E X.

Q

R

S

per Sce-

tritu-

INDEX.

FINIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Α. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΘΕΩΝ ἀγορὰ γίνεται περὶ τοῦ τὸν Ὀδυσσέα εἰς Ἰθάκην πεμφθῆναι ἀπὸ τῆς Καλυψοῦς νήσου· μεθ' ἣν ἡ Ἀθηνᾶ εἰς Ἰθάκην παραγίνεται πρὸς Τηλέμαχον, ὁμοιωθεῖσα Μέντῃ βασιλεῖ Ταφίων. γενομένης δὲ ὁμιλίας, παραινέσασα ἡ Ἀθηνᾶ Τηλεμάχῳ πορευθῆναι διὰ τὴν τοῦ πατρὸς ζήτησιν, εἰς Πύλον μὲν, πρὸς Νέστορα· εἰς Σπάρτην δὲ, πρὸς Μενέλαον, ἀπαίρει, ἔμφασιν δοῦσα ὡς θεὸς εἴη. καὶ τῶν μνηστήρων γίνεται εὐωχία.

Ἄλλη.

Ἄλφα, θεῶν ἀγορή, Ὀδυσῆϊ δὲ Παλλὰς θάρσος.

ἌΝΔΡΑ [a] μοι ἔννεπε Μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ
Πλάγχθη, [b] ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε·
[c] Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, [d] καὶ νόον ἔγνω.
Πολλὰ δ' ὅγ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα [e] ὃν κατὰ θυμὸν,
Ἀρνύμενος ἥν τε ψυχὴν καὶ νόστον ἑταίρων·
Ἀλλ' οὐδ' ὡς ἑτάρους ἐρρύσατο ἱέμενός περ.
Αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο,
Νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς ὑπερίονος ἠελίοιο
Ἤσθιον· αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ.
Τῶν ἁμόθεν γε θεὰ θύγατερ Διὸς [f] εἰπὲ καὶ ἡμῖν.
[g] Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ὅσοι φύγον αἰπὺν ὄλεθρον,
Οἴκοι ἔσαν, πόλεμόν τε πεφευγότες ἠδὲ θάλασσαν.
Τὸν δ' οἶον νόστου κεχρημένον ἠδὲ γυναικὸς
Νύμφη πότνι' ἔρυκε Καλυψὼ δῖα θεάων
Ἐν σπέσσι γλαφυροῖσι, λιλαιομένη πόσιν εἶναι·
Ἀλλ' ὅτε δὴ ἔτος ἦλθε περιπλομένων ἐνιαυτῶν,
Τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ οἶκόνδε νέεσθαι
Εἰς Ἰθάκην, οὐδ' ἔνθα πεφυγμένος [h] ἦεν ἀέθλων,
Καὶ μετὰ οἷσι φίλοισι. θεοὶ δ' ἐλέαιρον ἅπαντες,
[i] Νόσφι Ποσειδάωνος· ὁ δ' ἀσπερχὲς μενέαινεν
Ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ, πάρος ἣν γαῖαν ἱκέσθαι.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI Odyssea.

DEORVM consilium fit de Vlysse in Ithacam mittēdo à Calypsus insula. Post quod Pallas in Ithacam proficiscitur ad Telemachum, similis facta Mentę regi Taphiorum. Facto autē colloquio Pallas adhortata Telemachum, vt proficisceretur ad patris inquisitionē: ad Pylum quidē, ad Nestorem: in Spartā verò ad Menelaum, euanuit, indicio dato quòd dea esset & procorum fit conuiuium.

Aliud.

In primo lib. est deorum concio, Vlyssæ Palladi confidentia.

VIRVM dic mihi Musa versutum, qui valdè multum
Errauit, postquam Troiæ sacrum oppidum diripuit:
Multorum autē hominū vidit vrbes, & mentem nouit. (mo
Plurimos verò ille in mari pass⁹ est dolores suo in ani-
Magna cura seruās suamq; animā & reditū sociorū:
Sed neq; sic eripuit socios tametsi cupidus.
Suis enim ipsorum nequitijs perierunt
Stulti, qui boues supergradientis Solis
Comederunt: ast is his abstulit reditus diem.
Horum partem aliquam dea filia Iouis dic & nobis.
Iam alij quidē omnes quotquot effugerāt sauā mortē
Domi erant, belloq; elapsi & mari,
Hunc solum reditus indigentem atq; vxoris
Nympha veneranda detinebat Calypso diua dearū
In specub. cauis, illū inprimis cupiens sibi maritū esse.
Sed quando tempus venit circummeantibus annis,
Quo ei destinârunt dij domum redire
In Ithacam, neq; tum expers erat certaminum,
Etiā inter suos amicos: dij verò miserebātur omnes,
Præter Neptunum: ille indesinenter irascebatur
Diuino Vlyssi antequam suam in terram veniret.

COMMENTARIVS.

a ἄνδρα μοι ἔννεπε] Eodem modo Odysseam exorditur Poëta, ac Iliadem. Tamen notanda est vocum diuersitas, qua vtrūq; initiū concinnauit, vt sigillatim obseruauit Eustathius. Quod enim in Iliade dictum est ἄειδε, hic ἔννεπε dicitur. Deinde cùm paulò obscurius ibi, θεὰ, inuocasset, vnde dubitatum fuit, quid per θεὰ intelligeret: hic quasi quæstionem soluens, μοῦσα se interpretari videtur innuere, quæ specialior est appellatio quàm illa latiùs patens & pluribus accommodata. Quæ tamen ex nouē Musis apud Homerum in inuocationibus sit intelligenda, in ipso Iliadis principio à nobis explicatum est, vt hic eadem rursus nō sint inculcāda. Porrò in ipso huius libri vestibulo pro more suo exponit Poëta, quid imposterum scripturus sit, vt eo pacto in narrationis fluctus prorumpens lector non nesciat, quod sidus nauigationis sibi sequendum sit. Itaq; hanc Cynosuram Homerus ostendit, animos legētum ad sui lectionem pelliciens, & studio tantæ rei intelligendæ, quam se persequuturum pollicetur, inuitans. Quod etiam præstādū in exordijs, maximè Poëticis, docet Aristoteles tertio Rhetor ad Theod. cap. 14. cuius verba in Iliadis exordio adduximus. Sed tamen cautio est adhibenda nam si res patet aut exigua sit, non est vtendum exordio, inquit ille: proinde constat, necessariò vatem nostrum narrationem incognitam & grauem hoc initio præmuniuisse. Itaq; nos ad eam audiendam & intelligendam, quam studiosè fieri poterit, accingamur: & siquid ea luminis desideret, illud ei impertiamur, vt hoc altero beneficio manes Homericos nobis deuinciamus Ait ergo Poëta scripturum se errores, quos post dirutam Troiam per decennium integrum Vlysses subiuerit, cum proprio periculo & sociorum suorum iactura: cuius causam perstringit, nouem versibus tam immensum scribendi argumentum ingeniosè complexus. Animaduertendum est autem, in hoc exordio reticuisse Poëtam proprium Vlyssis nomen, secus atq; in Iliade, vbi statim Achillis nomē inseruit Hic autē videtur ἐμφατικώτερον locutus, cùm Vlyssem solo epitheto πολύτροπον indicauit: quod ita voluit intelligi, vt nullus præterea designari per illud posset, quàm solus Vlysses, cui illud propriè conuenit. Post viginti autem versus nomen illius proprium extulit, ne suspensos lectores diutiùs remoraretur.

b ἐπεὶ Τροίης] Euersæ Troiæ gloriam & laudem Vlyssi tribuere solet Homerus, atq; ideirco eum sæpe appellat πτολίπορθον. Quod mirum videri possit. Nam quid igitur præstitit Achilles, sine quo Troiam capi non posse etiam diuino oraculo exauditum est? Quid Aiax fortissimus, quid Diomedes, quid Idomeneus, quid reliqui, quorum in expugnanda Troia diligentiam & operam satis luculenter Ilias testatur & comprobat? Sed quid Nestor ille cum Agamemnone? quorum huic totius exercitus principi, eo nomine tota gloria iure deberi videbatur, quod maximè militis gesta in ducem referri vsitata loquendi formula soleant: ille verò prudentia & consilio suo plus in ea præstitisse credi posset, vel ipsius Agamemnonis testimonio suffragante, vt in Iliade vidimus, cùm decem Nestores tantùm ad Troianum excidiū sibi exoptat. Sed vt natura nihil frustra, sic neq; Homerus. Nam, vt ex factorum Vlyssis commemoratione constat, ille omnia præstitit, quæ ad Troiæ expugnationem facere videbantur. Ille Achillem ad bellum perduxit: ille sagittas Herculis à Philoctete exoratas ad Troiam tulit: ille cinerem Laomedontis, qui super Scæa porta Ilij seruabatur, clàm sustulit, Palladiumq; vnà cum Diomede ex Troia, cæsis custodibus, rapuit: ille explorator cum eodem Diomede

missus Rhesum Thraciæ regem occidit, equosq; eius abduxit, antequàm Xanthũ fluuium degustassent. Hæc, inquã, omnia Vlysses exequutus est, quæ in Troianorum erant fatis, sine quibus Troia non poterat expugnari. Sed & ille præterea discedentes re infecta Græcos repressit, vt in Iliade vidimus: ille deniq; equum Troianum in arcem deduxit, vt ipse de se infrà lib. 8. prædicabit, assentiẽte ipso Demodoco. Proinde satis patet, quàm meritò πτολιπόρθου titulo Vlysses insigniatur.

e πολλῶν δ' ἀνθρώπων] Prudentissimi heroës apud veteres sunt existimati, q in longinquas regiones peregrinati fuissent, vt scribit Strab. lib. 1. Itaq; idcirco prudentissimum Vlyssem fuisse indicat Homerus, quòd multorum prouidus vrbes & mores hominũ inspexit, vt est interpretatus Flaccus. Hinc est quod eum πολύτροπον idem Homerus appellet, quasi ex diuersorum morũ obseruatione ad maiorem prudentiam animus noster informetur. Vnde adeò celebrantur Hercules (qui idcirco, vt censet Strab. lib. 1. μεγάλων ἐπιίστορα ἔργων dictus est inf. Ody. φ.) Dionysius & reliqui apud antiquos ob varias & lõginquas peregrinationes. Sunt tamẽ nõ pauci, qui eas magnoperè non probent, quasi per eas nulla fieri possit probitatis accessio (vt vulgari etiam Gallorum iactatur prouerbio) tum quòd sæpè externos induamus ritus, & eos patrijs anteferamus, quod Scythæ Anacharsidi contigit. Proinde gloriari solebat Aelianus, vt scribit Philostratus, quòd fines Italię nunquam esset egressus, nauem nunquã inscendisset, neq; nouisset mare: quare in magna dicitur fuisse authoritate, veluti patrij moris studiosè obseruans. Nos verò aliud sentimus, & non mediocre ad prudentiam comparandam auxilium variarum gentium mores cognitos arbitramur. Neque enim aut nobis ipsis aut patriæ nostræ tantum est tribuendum, vt nusquam præterea scientiæ, eruditioni ac prudentiæ vllus locus relinquatur: immò ab exteris regionibus optimi Rerumpublicarum moderatores in patriam suam elegantes mores ac leges inuexerunt, vt Lycurgus, Solon, ipsiq; adeò Romani, vt docent satis historiæ. Ingenium tamen peregrinantis sanum & integrum desidero, quia vbique tam vitia quàm virtutes patent: vt has amplecti, illa verò respuere possit. Et hoc ad probitatem spectat. Cæterùm vt in vno solo omnia fructuum genera non pullulant, quantumuis pingui & culto: sic vnica patria omnium rerum sufficientem notitiam suppeditare non potest, quæ proinde nobis est aliunde comparãda. Et hoc ipsum agnouit noster vates, vt de eo testatur Herodotus in ipsius vita. Scribit enim, facilè persuasum fuisse illum à Mente, vt eum eo proficisceretur, quòd sibi conueniens arbitraretur etiam adhuc iuueni χώρας & πόλιας θεήσασθαι. Alioqui solet etiam diuturna proprij soli habitatio αὐθάδειαν nescio quam in animis hominum generare, vt dum sibi solis placent, alios contemnant: quorum si vsi fuissent consuetudine, aliter sentiant. Vtut sit, Homeri grauissimi scriptoris authoritate constat, quam sit vtilis longinqua peregrinatio: quę si Menandro credimus, βίον ἡμῖν σωφρονίζει. Quanquam nunquam possumus rectè dici peregrinari, si Socratem dicentem audimus, se neq; Atheniensem neque Græcum, sed mundanum esse: quod Plutarch. lib. de exilio probat. qua de re nos in sequentibus nonnulla insuper dicemus.

d καὶ νόον ἔγνω] Addit hæc postrema nõ frustrà, quia solẽt pleriq; non solùm corpore, sed animis etiã in exteris terris peregrinari: vt cùm apud se nunquam sint, ne in eo etiam loco, vbi sunt, commorentur. Itaq; licet vrbes & gentes alienas videant, inani tamen aspectu aciem oculorum pascunt: cæterùm mores, consuetudines & ingenia populorum nõ intuentur ac inspiciũt, vt segnes mercatores, qui latentes gazas per transennam strictim obseruant prætereuntes. Aliter ergo se gessit Vlysses, qui non solùm vrbes, sed etiam mores ac ingenia hominum multorum nouit, vnde factus dicitur longè prudentior.

e ὃν κατὰ θυμόν.] Hic locus aliter vulgò interpungitur, quàm à Didymo, q iubet post ἄλγεα distinguere, vt ὃν κατὰ θυμὸν ad ἀρνύμενος referatur hoc sensu: τὰ ἐφ' ἑαυτοῦ φροντίζων καὶ σώζων ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἑταίρους. id est, sui curam habens seipsumq; & socios conseruans. vel pro ἀντικαταστρεφόμενος τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν καὶ τὴν εἰς τὸ οἶκον πορείαν, ὑπὲρ τῶν ἑταίρων, vt in Lexico nostro olim exponetur. Hic autem animaduertendum est, Vlyssis non solùm in se ipso, sed etiam in amicis cõseruandis studium: σημειοῦ μὲν, inquit Eustathius, ὅτι φίλαυτος καὶ φιλόξενος ἐν τοῖς κινδύνοις ποιεῖται ὁ ἀνθρωπος [illegible] ὁ σοφός. Illud, quòd vir circunspectus & solers seipsum amat & tuetur in angustiis rebus: hoc, quòd viri est sapientis, amicos in periculis non deserere. Quod postremum cæteris etiam imitandum proponitur, qui parem laudem atque Vlysses consectari voluerint. Neque enim satis est, si te ipsum periculo eripias, derelictis ijs quos in securitate socios habuisti: quasi tunc extingui debeãt illi amicitiæ igniculi, qui paulò antè inter vos præfulgebant. Id verò potissimùm à ducibus exerciti par est, qui non solùm pacatæ, sed etiam conturbatæ & periculosæ vitæ comites suos habent. Quod autem sequitur de socijs Vlyssis, quos suis nequitijs perijsse dicit Poëta, suo loco explicabitur imposterũ: illud verò specialiter, quod eorum exitium propriæ ipsorum improbitati tribuit, mox in sequenti Iouis oratione enarrabitur.

f εἰπὲ καὶ ἡμῖν,] Illud καὶ vel otiosum est, inquit Eustath. vt non ita rarò fieri solet: vel ratione futuri dicitur, quasi par sit multos hoc idem opus post Homerum aggressuros: vel forsan ratione præteriti, siquis ex historia intelligat Homerum huius narrationis argumentum ex Aegyptijs desumpsisse quasi dicat, ὡς εἶπες [illegible], εἰπὲ καὶ ἡμῖν: vt alijs anteà dixisti, dic etiam nobis.

g ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες] In scribenda Odyssea aliter se gessisse Poëtam, quàm in Iliade, ingenuè fatendum est: videlicet exordiũ narrationis hic fecisse ab ipso pene fine, cùm ab ipso discessu ex Troia naturali ordine incipiendũ esse videretur. Itaq; huc est reuocãdum, quod alij de Iliade dicebant, me non probante, vt in illius initio demonstraui. Integra tamen narratio ab ipso principio contexetur ab ipso Vlysse infrà lib. 9. Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασσεν Ἰσμάρῳ, ἔνθα δ' ἐγὼ πόλιν ἔπραθον, ὤλεσα δ' αὐτούς, &c.

h μετὰ οἷσι φίλοισι] Auget labores Vlysses, quòd ij perpetui fuerint, etiã cùm inter amicos suos versaretur, quasi hoc magis sit quàm ab hostibus infinita pati. Quos autem amicos intelligat, mihi satis nõ liquet, nisi de Calypso loquatur, à qua inuitus detinebatur sub spe oblati matrimonij, quod ille tamen patriæ suæ postponebat: vnde perpetuò illi cum Calypso, quæ se amicam alioqui ostendebat, perpetuum fuerit certamen. At verò Eustathius, certandum illi fuisse cum fortuna dicit, his verbis: πρὸς τίνα δὲ ἀντίπαλον ἦν ἀεθλεύων ὁ Ὀδυσσεύς; ἢ πάντως πρὸς τὴν ἀντιπαλαίουσαν αὐτῷ τύχην. id est, Cum quónam aduersario fuit Vlyssi certandum? An omnino cum opposita illi fortuna?

i νόσφι Ποσειδάωνος] Solus Neptunus ex Dijs Vlyssi infensus dicitur, nimirum propter excæcatum ab Vlysse Polyphemũ Neptuni filium, vt paulò pòst dicetur à Ioue. Ἀλλὰ Ποσειδάων γαιήοχος ἀσκελὲς αἰεὶ Κύκλωπος κεχόλωται ὃν ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν, Ἀντίθεον Πολύφημον, &c. Itaq; Vlysses infelici vsus est semper nauigatione, quia propitium maris Deum non habuerit.

---

[a] Ἀλλ' ὁ μὲν Αἰθίοπας μετεκίαθε τηλόθ' ἐόντας,
([b] Αἰθίοπας τοὶ διχθὰ δεδαίαται), ἔσχατοι ἀνδρῶν,
Οἱ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος)
[c] Ἀντιόων ταύρων τε καὶ ἀρνειῶν ἑκατόμβης.
Ἔνθ' ὅγε τέρπετο δαιτὶ παρήμενος· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
Ζηνὸς ἐνὶ μεγάροισιν Ὀλυμπίου ἁθρόοι ἦσαν.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.
Μνήσατο γὰρ κατὰ θυμὸν ἀμύμονος Αἰγίσθοιο,
Τὸν ῥ' Ἀγαμεμνονίδης τηλεκλυτὸς ἔκταν' Ὀρέστης·
Τοῦ ὅγ' ἐπιμνησθεὶς, ἔπε' ἀθανάτοισι μετηύδα,
Ὢ πόποι, οἷον δή νυ θεοὺς βροτοὶ αἰτιόωνται).
[d] Ἐξ ἡμέων γάρ φασι κάκ' ἔμμεναι· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
Σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν [e] ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν.
[f] Ὡς καὶ νῦν Αἴγισθος ὑπὲρ μόρον, Ἀτρεΐδαο
[g] Γῆμ' ἄλοχον μνηστὴν, τὸν δ' ἔκτανε νοστήσαντα,
Εἰδὼς αἰπὺν ὄλεθρον. ἐπεὶ πρό οἱ εἴπομεν ἡμεῖς,

Sed ille quidem Aethiopas accesserat longè semotos,
(Aethiopas q bifariã diuisi sunt, vltimi hominum,
Alij quidem occidentalis Solis, alij verò orientalis)
Communicans taurorumq; et agnorum hecatombas.
Ille delectabatur conuiuio assidens: cæterùm dij alij
Iouis in regia Olympij congregati erant.
His aũt sermones cœpit pater hominumq; deorumq;.
Recordabatur enim in animo inculpati Aegisthi,
Quem Agamemnonides inclytus occidit Orestes:
Huius ille memor his verbis immortales affatus est.
Papè vt scilicet deos mortales culpant.
Ex nobis enim inquiunt mala esse, qui verò ipsi
Suis stultitijs præter fatum angores patiantur.
Quemadmodũ & nũc Aegisthus præter fatũ Atridis
Duxit vxorem spõsam, ipsum verò occidit reuersum,
Veritus grauẽ mortem, quoniam illi prædiximus nos.

Ἑρμεί-

Ἑρμείαν πέμψαντες ἐΰσκοπον Ἀργειφόντην,
Μήτ' αὐτὸν κτείνειν, μήτε μνάασθαι ἄκοιτιν.
Ἐκ γὰρ Ὀρέσταο τίσις ἔσσεται Ἀτρεΐδαο,
Ὁππότ' ἂν ἡβήσῃ τε καὶ ἧς ἱμείρεται αἴης. κ. ἧς ἱμείρεται
Ὣς ἔφαθ' Ἑρμείας, ἀλλ' οὐ φρένας Αἰγίσθοιο
Πεῖθ' ἀγαθὰ φρονέων. νῦν δ' ἁθρόα πάντ' ἀπέτισε.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων,
Καὶ λίην κεῖνός γε ἐοικότι κεῖται ὀλέθρῳ·
Ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι.
Ἀλλά μοι ἀμφ' Ὀδυσῆϊ δαΐφρονι δαίεται ἦτορ,
Δυσμόρῳ, ὃς δὴ δηθὰ φίλων ἄπο πήματα πάσχει,
Νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ, ὅθι τ' ὀμφαλός ἐστι θαλάσσης,
Νῆσος δενδρήεσσα, θεὰ δ' ἐν δώμασι ναίει
Ἄτλαντος θυγάτηρ ὀλοόφρονος, ὅς τε θαλάσσης
Πάσης βένθεα οἶδεν, ἔχει δέ τε κίονας αὐτὸς
Μακράς, αἳ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσι·
Τοῦ θυγάτηρ δύστηνον ὀδυρόμενον κατερύκει·
Αἰεὶ δὲ μαλακοῖσι καὶ αἱμυλίοισι λόγοισι
Θέλγει, ὅπως Ἰθάκης ἐπιλήσεται· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἱέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρῴσκοντα νοῆσαι
Ἧς γαίης, θανέειν ἱμείρεται. οὐδέ νυ σοί περ
Ἐντρέπεται φίλον ἦτορ Ὀλύμπιε. οὔ νύ τ' Ὀδυσσεὺς
Ἀργείων παρὰ νηυσὶ χαρίζετο ἱερὰ ῥέζων
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ; τί νύ οἱ τόσον ὠδύσαο Ζεῦ;
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Τέκνον ἐμόν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
Πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην;
Ὃς περὶ μὲν νόον ἐστὶ βροτῶν, περὶ δ' ἱρὰ θεοῖσιν
Ἀθανάτοισιν ἔδωκε τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν;
Ἀλλὰ Ποσειδάων γαιήοχος ἀσκελὲς αἰεὶ
Κύκλωπος κεχόλωται, ὃν ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν,
Ἀντίθεον Πολύφημον, ὅου κράτος ἐστὶ μέγιστον
Πᾶσι Κυκλώπεσσι· Θόωσα δέ μιν τέκε νύμφη,
Φόρκυνος θυγάτηρ ἁλὸς ἀτρυγέτοιο μέδοντος,
Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι Ποσειδάωνι μιγεῖσα.
Ἐκ τοῦ δὴ Ὀδυσῆα Ποσειδάων ἐνοσίχθων
Οὔτι κατακτείνει, πλάζει δ' ἀπὸ πατρίδος αἴης.
Ἀλλ' ἄγεθ', ἡμεῖς οἵδε περιφραζώμεθα πάντες
Νόστον, ὅπως ἔλθῃσι, Ποσειδάων δὲ μεθήσει
Ὃν χόλον. οὐ μὲν γάρ τι δυνήσεται ἀντία πάντων
Ἀθανάτων, ἀέκητι θεῶν ἐριδαινέμεν οἶος.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Ὦ πάτερ ἡμέτερε, Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων,
Εἰ μὲν δὴ νῦν τοῦτο φίλον μακάρεσσι θεοῖσι,
Νοστῆσαι Ὀδυσῆα δαΐφρονα ὅνδε δόμονδε,
Ἑρμείαν μὲν ἔπειτα διάκτορον Ἀργειφόντην
Νῆσον ἐς Ὠγυγίην ὀτρύνομεν, ὄφρα τάχιστα
Νύμφῃ ἐϋπλοκάμῳ εἴπῃ νημερτέα βουλήν,
Νόστον Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος, ὥς κε νέηται.
Αὐτὰρ ἐγὼν Ἰθάκηνδ' ἐσελεύσομαι, ὄφρα οἱ υἱὸν
Μᾶλλον ἐποτρύνω, καί οἱ μένος ἐν φρεσὶ θείω,
Εἰς ἀγορὴν καλέσαντα κάρη κομόωντας Ἀχαιούς,
Πᾶσι μνηστήρεσσιν ἀπειπέμεν, οἵ τέ οἱ αἰεὶ
Μῆλ' ἁδινὰ σφάζουσι, καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς.
Πέμψω δ' ἐς Σπάρτην τε καὶ ἐς Πύλον ἠμαθόεντα,
Νόστον πευσόμενον πατρὸς φίλου, ἤν που ἀκούσῃ,
Ἠδ' ἵνα μιν κλέος ἐσθλὸν ἐν ἀνθρώποισιν ἔχῃσιν.

Mercurio misso speculatore Argicida:
Neq. ipsum occide, nec duc uxorem.
Ex Oreste enim erit ultio Atridæ,
Postquam pubuerit, & suam desiderabit ditionem.
Sic ait & Mercurius: sed non mentem Aegisthi
Persuasit bona consulens: nunc simul omnia luit.
Huic respondit postea dea cæsia Pallas,
O pater noster Saturnie summe regum,
Et valde ille quidem merita perijt morte:
Sic pereat & alius, quicunq. talia fecerit.
Verùm mihi pro Vlysse bellicoso cruciatur cor
Infelice, qui sanè diu ab amicis calamitates patitur
Insula in circumflua, ubi umbilicus est maris,
Insula syluosa: dea verò intra domum habitat
Atlantis filia multiscij, qui q. maris
Omnes profunditates nouit: sustinet aũt colũnas ipse
Longas, quæ terramq. & cœlum amplectuntur:
Eius filia infortunatum lugentem detinet.
Semper enim mollibus & dulcibus sermonibus
Demulcet, ut Ithaces obliuiscatur: caterùm Vlysses
Cupiens vel fumum exilientem videre
Suæ terræ, mori desiderat. at non tibi tandem
Conuertitur charum cor, Olympie. nónne Vlysses
Græcorum apud naues gratificabatur sacrificando
Troia in lata? quid illi tantum irasceris, ô Iupiter?
Huic respondens allocutus est nubium congregator Iupiter,
Mea filia, qualis sermo excidit septum dentium?
Quomodo unq. ego Vlyssis diuini obliuiscerer? (Dijs
Qui lõgè superat prudẽtia homines, plurima. v. sacra
Immortalibus persoluit, qui cœlum latum inhabitãt?
Sed Neptunus terram continens assiduò semper
Ob Cyclopem irascitur, quem oculo priuauit
Diuinum Polyphemum, cuius robur est maximum
Inter omnes Cyclopas: Thoosa autẽ eum peperit nympha
Phorcynis filia maris indomiti regis
In specubus cauis Neptuno mixta.
Ex eo tempore Vlyssem Neptunus terræ quassator
Neutiquã occidit errabundũ, arcet. a. à patria terra.
Sed agite nos, ipsi verò dispiciamus omnes
Reditũ, quo pacto cõtingat. Neptunus autem deponat
Suam irã: neq. enim quicquã poterit contra oẽs unus
Immortales inuitis Dijs contendere.
Huic respondit deinde dea cæsia Minerua,
O pater noster Saturnie, supreme regnantium,
Siquidem nunc hoc gratum beatis dijs,
Redire Vlyssem prudentem ad suam domum.
Mercurium tum internuncium Argicidam
Insulam in Ogygiam celeriter mittam°, ut celerrimè
Nymphæ pulchricomæ edicat firmam voluntatem,
Reditum Vlyssis prudentis, uti redeat.
Porrò ego in Ithacam proficiscar, ut ei filium
Magis excitem, & ipsi robur in mente ponam,
In concionem vocando comatos Græcos,
Omnibus procis interdicere, qui eius semper
Pecora pigua mactãt, et flexipedes sinuosis cornib. boues.
Mittam autem in Sparten & in Pylum arenosam
Reditum sciscitaturum patris sui, sicubi audiret,
Atq. ut eum gloria insignis inter homines habeat.

COMMENTARIVS.

a ἀλλ' ὁ μὲν Αἰθίοπας] Hoc de Neptuno est intelligendum, qui ad Aethiopas profectus dicitur propter festum fortasse illius ibi celebratum, aut honores diuinos illi alioqui habitos. Vnde constat piam fuisse gentem illam Aethiopum, cultusq; diuini amantissimam, cùm iis delectata etiam Numina videamus. Idem visum est in Iliade, cùm Iupiter ad eosdem populos commigrauerit. Vbi vide quid nos annotauimus.

b Αἰθίοπας τοὶ διχθὰ δεδαίαται.] Aethiopū Homerus duo facit genera: alios in Oriente, alios in Occidente collocat, quod à Plinio his verbis comprobatur lib. 5. cap. 8. Interiori autem, inquit, ambitu Africæ ad meridiem versus, superq; Getulos interuenientibus desertis, primi omnium Libyægyptij, deinde Leucæthiopes habitant. Super eos Aethiopum gentes Nigritæ, à quo dictum est, flumine: Gymnetes, Pharusi, & iam Oceanum attingentes, quos in Mauritaniæ fine diximus, Perorsi. Ab his omnibus vastæ solitudines Orientem versus, vsq; Garamātes, Augylasq;, & Troglodytas: verissima opinione eorum, qui desertis Africæ duas Aethiopias superponunt, & ante omnes Homeri qui bipertitas tradit Aethiopas ad Orientem Occasumq; versos. *Hæc ille.* Ptolomæus quoq; duplicem Aethiopiam esse dicit: vnam quæ sub Aegypto est, alteram interiorem appellat. De prima cap. 7. de secunda cap. 8 lib. 4. tab. 4 Africæ Sed expressè & copiosissimè omnium Strab lib. 1. Geogr hanc ipsam diuisionem Homericam enarrat, & à calumniātibus defendit, maximè contra Grammaticos Aristarchum & Cratetem. Quæ omnia breuitatis causa apud Strabonē legenda studiosis relinquimus Nam duplex pagina illis describendis vix sufficeret.

c ἀντιόων] Athenæus li. 8 circa finem obseruat ex hoc Homeri loco & alijs, solitos Deos ab antiquis inter conuiuas ordinari. Nam cùm virorum impetum ad voluptates cognouissent, neq; homines ab his abstinere posse intelligerent, vtile verò, maximeq; conducens his arbitrarentur, si compositè ornateq; assuefierent: tempus quoddam certum determinarunt, deisq; prius sacrificantes sic ipsos ad relaxationem animi dimittebant. vt Deos omnes ad primitiarum oblationes accedere existimantes, & ad sacrificia cū verecundia quadam ac timore conuenirent. Et paulò pòst. Cùm igitur Deos præsentes esse arbitrarentur, festiuitates & ornatè & temperanter præteribant, &c.

d ἐξ ἡμέων γάρ φασι] Elegans est hic locus. & nō Ethnico sed Christiano homine planè dignus. Agnoscit enim Poëta sub Iouis loquentis persona, malorum quæ hominibus contingunt, causam non esse in Deum, sed in ipsas hominum nequitias & improbitates referendam. Quod qualiter sit intelligendum, optime exposuit Maximus Tyrius Orat. 25. Qua de re à nobis quoque satis copiosè alicubi in Iliade dictum est Sed quia hic locus expressus est ad eam rem, lubet aliqua ratione eum illustrare, quia res est alioqui perplexa. & etiam hodierno tempore in dubium à multis reuocata. Primùm nō est cēsendum, quicquā siue boni siue mali inscio aut inuito Deo contingere. Iam verò cùm ille boni sit amantissimus, malum autem odio ineffabili prosequatur: mirum est quòd illo sciente & permittente malum ab homine perpetretur. Quod ad veteres attinet, scio eos existimasse actiones in hominum esse potestate, quasi hoc illi à Deo separatum munus obtinerent Et hoc innuit Tyrius, cùm dicit, animam corpori humano vt currui impositam a Deo aurigæq; fungentem officio, cum ἀνάγκης tamen facultate, hoc est, vt aurigandi arte etiam abuti possit. Itaq; postquam inscenderit currum, & habenas acceperit, siquidem fœlix beataq; sit anima, memineritq; se iussu Dei sublatam in currum, valideq; aurigationem regere debere, nimirum habenas moderatur, regitq; currum, & equorum temeritatem contundit. At equi diuersum appetunt cursum, temereq; huc atq; illuc rapiunt currum hic ad petulantiam, ingluuiem ac contumeliam, ille ad temeritatem atq; ferociam: alius verò tarditatem, mollitiem, seruitutem, fatuitatem, atq; humilitatem sectatur, cuiusmodi seditionibus distractus currus, aurigam conturbat, & si equorum vnius impotens vis cæteros vincat, fertur currus pro libidine equi vectoris. Quo fit vt victrice interdum petulantia, vna currus & auriga ad contumelias, cōuicia, impuritates atq; alias nefarias, minimeq; sinceras voluptates: interdum verò dominante iracundia, in multas variasque calamitates, vterq; feratur in præceps. *Hæc ille.* In quibus veterum sententiæ hac de re comprehenduntur Et sanè fatendum est, propria & libera ac innata voluntate homines ad malum ferri, quod ita Deus constituit ad maiorem sui Nominis gloriam: quia splendidiùs eo pacto clementia illius erga nos elucet, cùm nostri miseretur. Libera voluntate homines peccare dixi, quia pars illa integri illius arbitrij quod primùm homini insitum est, in homine restat Et hoc sentiunt Ecclesiastici nostri Doctores D Augustinus contra duas Epistolas Pelagianorum ad Bonifacium, lib. 1. ca. 2. Quis autem, inquit, nostrùm dicat, quòd primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem perijt per peccatum: sed illa quæ in Paradiso fuit, habendi plenam cum immortalitate iustitiam, propter quod humana natura diuina indiget gratia, dicente Domino (Ioan. 8.) Si vos Filius liberauerit, verè liberi eritis: vtiq; liberi ad bene iusteq; viuendum. Nam liberum arbitrium vsq; adeò in peccatore non perijt. vt per illud peccent maximè omnes, qui cum delectatione peccant, & amore peccati hoc eis placet. quod eis libet, &c. Itaq; nihil est quòd Deum accusemus, cùm peccamus Si nos ipsi peccati causa sumus soli, hoc est, sine Deo nam alioqui à Diabolo est omnis mali auxilium. Sed ista θεολογούμενα sunt, & tamen hic fuerunt dicēda, quia etiam hodierno die cum eiusmodi fanaticis hominibus nobis est negotium, quibus lib. 19. Iliadis circa initium respondimus, etiam ex ipsorum Ethnicorum authoritate: quibus tanta luxu veritatis non defuit, quod iam in Homero, sub Iouis persona, animaduertimus. sed & ipse αὐτοκράτωρ antea dixerat de socijs Vlyssis. αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο νήπιοι, &c. Iam verò præcedentia eò pertinent, vt doceamus, malorum, id est, peccatorum causam Deum non esse, & ad ea Iouis verba referenda sunt, σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν: quibus hoc etiam à Dijs videtur remouere velle, ne ipsi τῶν ἀτασθαλιῶν humanarū authores existimentur. Cæterùm hoc præcipuè agit Iupiter, vt calamitatum causam in ipsam hominum improbitatem referat. Nam hoc loco κακά, calamitates interpretari decet Sensus loci est: Dicit Iupiter, falsò nos Dij ab hominibus accusamur, quasi nos illis iniustè & immeritò damna & calamitates creemus, cùm tamen eas ob flagitia & scelera, quæ perpetrant, optimè sint promeriti. Sed cùm Deus sine omni dubio author sit pœnæ mali, mirum est quòd ita Iupiter authores calamitatum, quæ hominibus contingunt, Deos esse neget Intelligendum puto, proprium esse Deitatis, bona & felicitatem largiri, itaque malis hominum eam non gaudere: proinde non ei causam calamitatum tribuendam, quæ à nostris ipsis vitijs promanant nam ista illæ vt corpus vmbra sequuntur Quod autem Deum authorē pœnæ mali dixi, orthodoxè dixi cum Augustino lib. 1. de Lib. arb. c. 1. Si Deum, inquit bonum esse nosti, vel credis (neq; aliter fas est) malum non facit. Rursus, si Deum iustum fatemur (nam & hoc negare sacrilegum est) vt bonis præmia, ita supplicia malis tribuit: quæ vtiq; supplicia, patientibus mala sunt. Quamobrem si nemo iniustè pœnas luit, quod necesse est credamus, quandoquidē diuina prouidentia hoc vniuersum regi credimus: illius primi generis malorum nullo modo, huius autem secundi author est Deus. *Hæc ille.* Aliud autem videtur velle Iupiter, qui calamitatum causam ipsis vitijs hominum attribuit, vt homines minus liberè Deū accusent ob mala quæ patiuntur, cùm potius proprias eos nequitias incusare oporteat: quod & nos piè dictum existimamus. Porrò quæ nos mala dicimus, ea ita sunt nostri habita ratione: Dei verò respectu, supplicia sunt bona & iusta, vt dicit Augustinus: immò ad salutem vniuersi, vt ait Maximus Tyrius Enimuerò, inquit, vt vertit Cosmus Paccius, quæ apud nos opinionem malorum corruptionisq; habent, pro quibus etiam angimur, ea profectò ipse artifex ad salutem vult esse vniuersi. Nam cùm vniuersi curam intendat, partes nimirum ipsas oportet pro vniuersi salute laborare. Premuntur fame Athenienses, terræ motu laborant Lacedæmonij, inundatur Thessalia, vritur Aetna Et quādo vnquam Iupiter aut immortalitatē Atheniensibus spopondit (à quibus si abierit fames, Alcibiades tamen classem in Siciliam perditum eat) aut Lacedæmonijs immobilem terram, aut Thessalis terram nō inundatam, aut Siculis incendij compressionem! cum sequentibus, quæ breuitatis causa relinquo: vbi dicit se hæc salutem appellare, quòd futurarum rerum successionem ob eam esse coniectetur Sed hæc aliquantulum πάρεργα, quia non expressè de malis ob peccata loquitur, sed generaliùs de partibus vniuersi quibusdam labefactatis: quæ affectio est materiæ, non culpa ipsius artificis. Itaq; mala nostra. sunt respectu Dei solùm supplicia. quod meliùs intelligi potest, si hæc humana contemplemur. cùm enim Iudex reū capite plectit, iustè facit, qui scelera puniat: & tamen supplicium illud reo malum est, sic de tormentis & alijs puniendi vitia generibus dicendum est Quanquam autem Iudex ea reis infligat, quis tamen eum illorum causam proferat: ac non potius reos, qui ea promeruerint? Porrò de hoc ipso loco consule Chrysippum apud Gellium Noct. Attic. lib. 6. c. 2. & Cicer. lib. de Fato. Et si vis, August. lib. 5. de ciuit. Dei, cap. 8. & sequentibus, vbi de fato copiosa est disputatio.

e ὑπὲρ μόρον] Cur præter fatum homines malis plecti dicit Iupiter? An est quippiam in rebus mortalibus, quod nō ex fati decreto, cur etiam ipsos Deos alibi Poëta subijcit, eueniat? Sciendum est, diuersis modis vsurpari hanc locutionem, vt initio Iliadis satis monuimus. Hic intelligimus, dicere Poëtam ea præter fatum hominibus contingere, quæ violenta sunt, & præter naturæ ordinem, quo videtur securus vitæ status vsq; ad legitimi temporis viuendi spatium sponderi sine vlla malorum aut calamitatum tempestate.

f νῦν δ' ἀθρόα πάντ' ἀπέτισε] Siquis orationem istam, quam Ioui affingit Poëta, cõsideret, mirari eum subibit, cur à proposito suo dimoueatur: & cùm de Vlysse animus illi sit scribendi, Aegisthum aduocet. Ego verò respondeo, hoc eleganter à Poëta sic institutum, vt cùm ita de hominibus conquerentem Iouem etiam cum indignatione audiret Pallas, occasionem arriperet de Vlysse sermonẽ faciẽdi, vt ad illius commiseratione̅ patrem permoueret. Giphanius verò: Dicendum fortasse, inquit, Iouis orationem à Minerua nimio iuuandi Vlyssis studio interruptam esse, eaq; re factum vt exemplum Aegisthi non sit Vlyssi accommodatum: vt igitur Agamemnonis vxor Clytemnestra longa mariti mora, Aegistho tamen nupsit, qua ex re multæ calamitates euenerint: ita & de Penelope metuendum, ne longa Vlyssis mora tandem flectatur, & procis nubat, qua ex re similes calamitates sequantur.

g γῆμ' ἄλοχον μνηστὴν,] Historia Aegisthi tertio libro à Nestore exponitur. Nunc verò notandum est, quod Iupiter dicit, monitũ à se fuisse Aegisthum per Mercurium, ne vel vxorem Agamemnonis duceret, vel eum interficeret, quia illi periculum idcirco ab Oreste impendebat. Vnde constat, existimasse illos veteres hominibus actiones esse liberas tam bonas quàm malas, adeò vt cùm oblatam bonam non amplectantur, propria eorum culpa id contingat, quasi in eorum fuerit potestate, & per se illud amplecti valuerint. Itaq; cùm malis conflictantur, nihil est, quæ Iouis est sententia, quòd nos Deos accusent, cùm ipsi illa sibi soli creent. An non enim possunt à flagitijs abstinere, cùm à nobis moneantur vt abstineant? Agnoscite, mortales, quanta sit vestra imbecillitas ad probitatem, quanta contrà ad vitium procliuitas, vt vestris viribus diffisi in Deo solo nitamini, monentẽq; attentè audiatis: non quòd in vobis facultas sit boni vlla, sed quia sine vobis in vobis gratia Dei ad bonum operari non potest, sine qua neque vos quicquam efficere potestis, quod virtutem & probitatem sapiat. Cùm ergo vos Deus ad vitam rectam exhortatur, & à praua deterret, cauete ne Aegisthi exemplum insequamini, sed Mercurium, hoc est, diuinam vocem placidis excipite auribus, alioqui culpa tota vestra est, cùm vos ita refractarios Numini exhiberis.

h καὶ λίην κεῖνός γε] Exorditur orationẽ suã Minerua, ἀπὸ καιροῦ, & ex re nata. Hoc enim est, quod anteà dicebam⁹. ex illa Iouis querela arripuisse occasionem Mineruam de Vlysse verba faciendi, quod cõmodè & opportunè præstat. Nam cùm dixerit Iupiter Aegisthũ propria culpa periisse, quòd anteà à Mercurio monitus esset, ne scelera illa nefaria perpetraret: opponit nunc ei Vlyssem Minerua, quasi nimirum Aegisthus mortẽ suam meruerit, qui tam flagitiosus & perditus esset, Vlysses verò pius & religiosus iniquè & sine vlla causa tot laboribus exerceatur, antequam in patriam suã peruenire possit. Itaq; si Aegisthus tam grauem exitum meritò sortitus sit, cõtrà Vlyssem mereri, vt ei ob pietatem & integritatem gratia à Dijs habeatur, maximè à Ioue, ad quem dirigitur oratio, & tandem aliquando Ithacæ suæ restituatur, à qua tam longo tempore diuellitur, vnius Calypsûs blanditijs: quibus tamen neq; ipse Vlysses permoueri possit, quo minus animum semper in patriam retorqueat, cuius desiderio tantoperè tenetur, vt solo Ithacæ fumo viso lubenter mortem illicò sit oppetiturus.

i ἔχει δέ τε κίονας αὐτὸς] De Atlante satis Natalis Comes lib. 4. Myth. cap 7. & nos alibi dicemus. Hic fingitur à Poëta vir scientissimus adeò, vt etiam cum maris profundos gurgites nosse dicat: quod immensæ scientiæ argumentum est, cùm res adeò latentes, & nulli ferè hominum peruiæ illi pateant. Quod autem etiam cœli & terræ columnas sustinere dicit, planè fabulosum est, & proinde allegoricè intelligendum. Itaq; vel ob illius hominis scientiam id cõfictum est, quemadmodum de Aegyptio Atlante scribit Tzetzes hist. 1 5. Chiliad quem ait dictum fuisse cœlum humeris sustinere, quia rerum cœlestium & astronomicarum primus inuentor fuerit apud Aegyptios: quod posteà Græci ad hunc Libycum Atlantem transtulerunt. Vel intelligendũ est, id ei tributum propter montem Mauritaniæ ei cognominem, qui quòd cœlum penè vertice feriat, creditus est ab incolis cœlũ sustinere. Atlas aũt in Mauritania regnauit, de quo idem dixit Oceanus apud Aeschylum in Prometheo, quod hic Homerus. Sic ille:

οὐ δῆτ', ἐπεί με καὶ κασιγνήτου τύχαι ἕστηκε κίον' οὐρανοῦ τε καὶ χθονὸς.
τείρουσ' Ἄτλαντος, ὃς πρὸς ἑσπέρους τόπους ὤμοις ἐρείδων ἄχθος οὐκ εὐάγκαλον.

Sed de his copiosiùs aliàs dicendi erit locus. Notanda est autem Poëtæ nostri diligentia, qui res insignes, si quæ minima occasio se obtulerit, leuiter non prætereit, vt hic de Atlante, cùm alioqui narratio hoc non postularet.

k ἱέμενος καὶ καπνὸν] Habemus hoc à natura, vt in eum locum propensiores simus, cui ortum nostrum acceptum referimus. Itaque quantumuis ab eo distemus, tamen mentis oculos semper eò reflectimus: neque potest eò redeũdi desiderium in nobis deleri, neque etiam post multos annos, quibus solet rerum aliqua induci obliuio. Res admiratione planè digna, si tã vulgaris & vsitata non esset. Diximus quidem anteà Socratem non magis vni loco, quàm toti mundo sese alligasse, vnde se mundanum esse prædicabat: sed hæc vox aut rara est, aut sapientissimi omnino viri, & eius præcipuè, cui patria ingrata sit, vt fuit ipsi Socrati. Deinde illud eò pertinet, vt agnoscat homo liberum se esse, cuius habitationi totus Orbis terrarum pateat, vnde ipsi vbiq; futurum est bene, si voluerit: & hoc in eorum gratiam potissimum dici solet, qui patrio solo expulsi exteras regiones incolunt, vt se eo pacto consolentur. Restant tamen in singulis radices illi amoris, quo natale solum prosequimur. Quod in Vlysse docet Poëta. Nam ille oblatam etiam immortalitatem pro patriæ reditu repudiauit, vt infrà lib. 5. videbimus. Quod egregiè Aristoteles Oecon. lib 2. cap 3. explicat: si libri tamen illi sunt Aristotelis. Sanè multùm debemus solo, quod nos primùm tulit nascentes, vnde manant arctissima illa officia, quibus patria nos sibi deuincit, adeò vt nostra propria commoda publicis anteferre iubeamur, quod Socrates apud Platonem in Critone disputat. Vnde Hierocles apud Stobæum, ἔστι γὰρ, inquit, οἱονεὶ δεύτερός τις θεὸς αὕτη (πατρίς) νὴ Δία, πρῶτος καὶ μείζων γονεύς. παρ' ὃ δὴ καὶ ὁ θέμενος τῷ πράγματι τοὔνομα, οὐκ ἀσκόπως ἔθετο παρασχηματίσας μὲν τῷ πατρί, θηλύνας δ' ἐξενεγκών, ἵν' οἷον μῖγμα τυγχάνοι τό τε τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός, καὶ δὴ οὗτος μὲν ὁ λόγος ὑπαγορεύει τιμᾶν τὴν πατρίδα ἐπ' ἴσης τοῖς δυσὶ γονεῦσι, &c. Id est, Est enim patria, per Iouem, velut alter quidam Deus, & primus maximusq; parens. Quare qui nomen ei imposuit à re ipsa, non temerè patriam nominauit, vocabulo quidẽ à patre deducto, pronunciato tamen fœminina terminatione, vt ex vtroq; parente mixtũ esset. Atq; hæc ratio insinuat patriam vnam ex æquo duobus parentibus colendam esse. *Hac ille.* Iam verò siquis parentum adeò obliuiscatur, vt ab illis abesse possit, non credas eum naturam humanam cum bruta commutasse? Idem ergo de ijs dicendum esset, qui à patria remoti de reditu ad illam non sunt solliciti: si modò talia monstra tellus alit, quæ pluris alienum solum faciunt, quàm natale: quod tamen Zaleucus in Procemio legum (quod extat in fragmentis Politicis Pythagoreorum, quæ nos nuper conuertimus & emendauimus) vetat his verbis: πόλιν δὲ φιλαιτέραν μηδεὶς ἄλλην ποιείσθω τῆς αὑτοῦ πατρίδος, ὡς θεῶν πατρῴων νεμεσησόντων. ἀρχὴ γὰρ προδοσίας (?) τοὺς τοιούτους ... ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ ... πατρίδος. Itaq; optimè sapientissimum Vlyssem idcirco appellauit Tullius 2. de Legib. vide infrà lib 9 circa ipsum principium.

l οὔ νύ τ' Ὀδυσσεὺς] Credidit antiquitas, sacrificijs suis homines Deos sibi deuincire, vnde, modò ritè illa fierent, gratiã & remunerationem ab ipsis non poterant non expectare, quam sibi debitam arbitrabantur. Itaq; Minerua Vlyssis sacrificia quæ apud Troiam celebrauit, commemorat, vt eorum recordatione eò magis ad eius commiserationem Iupiter permoueatur. Quæ ex eo pendent, quòd probos & pios per se esse posse homines censebant, vnde Dijs suas placere actiones. Nos verò qui meliore viuimus seculo, nostra Deo grata arbitramur non ex nobis, sed ex ipsius Numinis clementia.

m ποῖόν σε ἔπος] Respondet Palladi Iupiter, in ipsoq; initio leuiter illius temeritatem in loquendo castigat, quasi immeritò obliuionis erga Vlyssem ab ipsa accusetur: sed & plus dixerat Minerua, nimirum Iouem iratum esse Vlyssi quod (vt credo) pariter sequentibus verbis refutat. πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος, &c. Eleganter autem ἕρκος ὀδόντων appellauit Poëta, quasi innuat naturam loquacitatem illo septo obstruxisse. Quod Eustathius noster rectè enarrat. αἰνίττεται δὲ, inquit, ὁ ποιητὴς ὡς ἡ φύσις ... τοὺς λόγους ... τῶν ὀδόντων, καὶ τῶν χειλέων ... id est, Innuit Poëta, naturam, ne sermones veloces alioqui facilè ac temerè ex ore possint euolare, duplici septo eorum exitum obturasse, septo nimirum dentium & labiorum, ac murum muro quasi superædificasse, & quasi captiuos sermones inclusisse. Gellius li. 1. cùm obseruasset linguam debere non esse liberã nec vagã, sed vinculis de pectore imo, ac de corde apertis moueri, & quasi gubernari: vnde Vlysses vir sapienti facundia præditus, vocem mittere ab Homero dicitur non ex ore, sed ex pectore, quo scilicet non ad sonum magis habitumq; vocis, quàm ex sententiarum penitus cõceptarũ altitudine pertineret: subijcit hoc etiam, quòd petulantiæ verborum coercendæ vallum esse oppositum dentium luculentè Homerus dixerit, vt loquendi temeritas non cordis tantùm custodia atque vigilia cohibeatur, sed & quibusdam quasi excubijs in ore positis sepiatur. Theognis etiam dentes & labra portas appellat. Sic enim ait:

πολλοῖς ἀνθρώπων γλώσσῃ θύραι οὐκ ἐπίκεινται ἁρμόδιαι, καί σφιν πόλλ' ἀμέλητα μέλει.

Id est, Multis hominibus linguæ portæ non adiacent Congruæ, & ipsis multa non curanda curæ sunt.

n ὃς περὶ μὲν νόον] A duplici virtute Vlyssem commendat, Prudentia & Pietate: illa homines spectat, hæc verò Deos. Quæ duo vera sunt hominum ornamenta. Primam autem Iupiter addidit, cùm secundæ tantùm Minerua meminisset, vt doceat ille quanti Vlys-

sem æstimet: tantùm abest vt illius potuerit obliuisci, aut illi succensere.

o ἀλλὰ Ποσειδάων] Iouem aliquando Homerus tanquam summum Deorum, & potentissimũ proponit, sine quo cæteri nihil audeant vel possint aggredi vt satis in Iliade vidimus. Aliquando verò æquales cæteros ei facit, & seorsim exequentes quæcunque voluerint, vt hoc loco Neptunum: qui solus, præter Iouem & reliquam Deorum turbam, Vlyssem tot laboribus marinis exercet. Causam autem statim exponit, cur adeò Vlyssi infensus sit Neptunus, nimirum ob excæcatum ab Vlysse Cyclopem Polyphemum eius filium. Vnde constat, ab ipsis extremis exorsum esse hanc narrationem Poëtam. Illa autem historia de excæcato Polyphemo infrà lib. 10. videbitur.

p οὔ τι κατακτείνει] Qui mortem supplicium omnium grauissimum existimant, allucinari mihi videntur, vt ex hoc ipso loco cõstat. Nam Neptunus excæcationem filij vlciscens Vlyssem morte non plectit, sed vitam ei acerbam & molestam facit tot errorum agitationibus. Et hoc est quod obseruat Iupiter, nimirum Neptuni crudelitatem, cũ mitius vna morte posset Vlyssem de medio tollere. Quod cùm non fecerit, sine dubio existimãdum non est voluisse Neptunum hoc pacto clementiùs cum Vlysse agere, quia magis est in medio calamitatum viuere, & longè grauius quàm semel mori. Hinc ille apud Plautum in Rudente:

Neq; est melius morte in malis rebus miseris. Et Euripid. ἄχθος γὰρ ἀεὶ ζῆν ἀνδρὶ δυστυχεῖ.

Itaq; in medio malorum plures mortem exoptant Sed & Tiberius (vt est apud Suetoniũ) mori volentibus, vim adhibuisse viuendi dicitur Nam mortem adeò leue supplicium putabat, vt quum audisset vnum ex reis Carnulium nomine anticipasse eam, exclamauerit: Carnulius me euasit. Et in recognoscendis custodijs precanti cuidam pœnæ maturitatem, respondit: Nondum tecum in gratiam redij. Hinc Lycus apud Senecam in Hercul. fur. ait, *Qui morte cunctos luere supplicium iubes*

Nescis tyrannus esse, diuersa irroga: Miserum vita perire, felicem iube.

Et ea fuit olim Cæsaris in Senatu sentẽtia: De pœna, inquit ille apud Sallustium, possum equidem dicere id quod res habet, in luctu atque miserijs, mortem ærumnarum requiem, non cruciatum esse, eam cuncta mortalium mala dissoluere, vltrà neq; curæ, neque gaudio locum esse, &c. Quibus Cato quidem acutè respondit, hoc ideò dici fortè à Cæsare, quòd pœnas inferorum negaret. Sed nos de præsentibus supplicijs loquimur, quæ in hac vita tolerari possunt: Catoni autem, si Christianus esset, responderem, sceleratis, etiam pœnitentibus viam ad cœlos pro Dei misericordia patere. Sed hic de simplici vindicta quæstio est, quam Neptunus grauiorem existimauit, si Vlyssem ita misere vndique exagitaret, quàm si vno impetu de medio viuorum sustulisset.

q ἀλλ' ἄγεθ',] Aduertenda est ista Iouis oratio, qua se non superiorem reliquis Dijs, sed quasi eorum sociũ præbet, cùm ijs initurus consilium de Vlysse liberando: nisi hic Poëta exemplum summi illius Dei proponat, qui nihil inconsultè aggrediatur. Vide annotationem præcedentem in verbis, ἀλλὰ Ποσειδάων.

r ἐν πάντες ἡμεῖς,] Cùm Iupiter consilium de Vlysse liberando rogasset omnes Deos, Minerua, quasi omnium prudẽtissima mythice & allegoricè, has partes in se recepit, neque re longiùs distracta (mora enim in huiusmodi rebus periculosissima est) è re nata duo proponit. Primùm suadet, vt Mercurius ad Calypso proficiscatur, firmam Deorum voluntatem de Vlyssis reditu illi nunciaturus, ne videlicet ab ea inuitis Dijs coërceatur. Deinde ipsa suam operam hac in re offert, nimirum ituram se ad Telemachum, cui animos addat, tum ad prohibendam & coërcendam Procorum insanam luxuriam & libidinem, tum ad iter suscipiendum Pylum & Sparten versus, vt aliquid de patre suo à Nestore & Menelao sciscitetur. Sed notanda est hysterologia, nam hæc posteriora prius fient: nisi intelligamus illa simul fieri, quæ tamen Homerus inuerso narret ordine: quia æquius est præcessisse illam Telemachi operam, post tam longam patris absentiam.

s ἠδ' ἵνα μιν κλέος] Ambigua videtur oratio. nam illud μιν non facile dictu est, quò referatur, an ad Vlyssem, an ad Telemachum. Si ad Vlyssem referatur, sensus erit. Sicubi Telemachus audiat, Vbi gentium famâ sit Vlysses. si ad Telemachum, intelligendum est, hac diligentia & officio Telemachum laudem & famam sibi esse comparaturum.

---

[a] Ὣς εἰποῦσ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
Ἀμβρόσια, χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο·
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος, ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ,
Βριθὺ, μέγα, στιβαρὸν, τῷ δάμνησι στίχας ἀνδρῶν
Ἡρώων τοῖσίν τε κοτέσσεται ὀβριμοπάτρη.
Βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων [b] ἀΐξασα·
Στῆ δ' Ἰθάκης ἐνὶ δήμῳ, ἐπὶ προθύροις Ὀδυσῆος,
Οὐδοῦ ἐπ' αὐλείου· παλάμῃ δ' ἔχε χάλκεον ἔγχος,
[c] Εἰδομένη ξείνῳ Ταφίων ἡγήτορι Μέντῃ.
Εὗρε δ' ἄρα μνηστῆρας ἀγήνορας· οἱ μὲν ἔπειτα
[d] Πεσσοῖσι προπάροιθε θυράων θυμὸν ἔτερπον,
Ἥμενοι ἐν ῥινοῖσι βοῶν, [e] οὓς ἔκτανον αὐτοί.
Κήρυκες δ' αὐτοῖσι καὶ ὀτρηροὶ θεράποντες,
Οἱ μὲν ἄρ' οἶνον ἔμισγον ἐνὶ κρητῆρσι [f] καὶ ὕδωρ,
Οἱ δ' αὖτε σπόγγοισι πολυτρήτοισι τραπέζας
Νίζον, καὶ προτίθεντο, ἰδὲ κρέα πολλὰ δατεῦντο.
Τὴν δὲ πολὺ πρῶτος ἴδε Τηλέμαχος θεοειδής·
Ἧστο γὰρ ἐν μνηστῆρσι φίλον [g] τετιημένος ἦτορ,
Ὀσσόμενος πατέρ' ἐσθλὸν ἐνὶ φρεσὶν, εἴποθεν ἐλθὼν
Μνηστήρων τῶν μὲν σκέδασιν κατὰ δώματα θείη,
Τιμὴν δ' αὐτὸς ἔχοι, καὶ κτήμασιν οἷσιν ἀνάσσοι.
Τὰ φρονέων, μνηστῆρσι μεθήμενος, [h] εἴσιδ' Ἀθήνην·
Βῆ δ' ἰθὺς προθύροιο, νεμεσσήθη δ' ἐνὶ θυμῷ
Ξεῖνον δηθὰ θύρῃσιν ἐφεστάμεν· ἐγγύθι δὲ στὰς
[i] Χεῖρ' ἕλε δεξιτερὴν, καὶ ἐδέξατο χάλκεον ἔγχος·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Χαῖρε ξεῖνε, παρ' ἄμμι φιλήσεαι· αὐτὰρ ἔπειτα
Δείπνου πασσάμενος μυθήσεαι ὅττεό σε χρή.
Ὣς εἰπὼν ἡγεῖθ', ἡ δ' ἕσπετο Παλλὰς Ἀθήνη.

Sic fata pedibus subligauit pulchra talaria,
Immortalia, aurea, quæ ipsam ferebant super mare,
Et super rotundam terram simul cum flatu venti.
Accipit autem fortẽ hastam, acuminatam acuto ære
Grauem, magnã, validã, qua domat acies virorum
Heroum, quib. vtiq; irascitur forti patre nata. (ter.
Descẽdit .a. ab Olympi verticib. impetu ruẽs pcipitã-
Stabat autem Ithacæ in populo ad vestibulũ Vlyssis,
Limine in aulæ, in manu aũt gerebat ferream hastã,
Similis hospiti Taphiorum duci Mentæ.
Inuenit autem procos superbos, qui quidem tum
Calculis ante ianuam animum oblectabant.
Sedentes in pellibus boum quos occiderant ipsi:
Præcones autem ipsis & seduli famuli,
Alij quidem vinum miscebãt in crateribus & aquã,
Alij quidem spongijs foraminosis mensas (bãt,
Abstergebãt & pponebant, & carnes multas diuide-
Hanc verò longè primus vidit Telemach' deo similis.
Sedebat enim inter procos suo mærens corde,
Repræsentãs patrẽ probũ in mente si alicunde veniẽs
Procorum quidem dispersionem per cædes faceret,
Honorẽ autem ipse haberet, & bonis suis imperaret:
Hæc cogitans, procis assidens vidit Palladem.
Ibat autem rectà foras: indignabatur autem animo
Hospitam diu ad ianuam stare: propè autem astans,
Manum prehendit dextrã, & suscepit ferreã hastam,
Et ipsam allocutus verba alata dicebat,
Salue hospes, à nobis amicè tractaberis, cæterũ dein-
Cœna fartus loquere quæcunq; opus sit. (de
Sic fatus præibat, atq; sequebatur Pallas Minerua.

Οἱ δ' ὅ-

Οἱ δ' ὅτε δή ῥ' ἔντοσθεν ἔσαν δόμου ὑψηλοῖο,
Ἔγχος μὲν ῥ' ἔστησε φέρων πρὸς κίονα μακρὴν,
Δουροδόκης ἔντοσθεν ἐΰξόου, ἔνθά περ ἄλλα
Ἔγχε' Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἵστατο πολλά.
k Αὐτὴν δ' ἐς θρόνον εἷσεν ἄγων, ὑπὸ λῖτα πετάσσας
Καλὸν, δαιδάλεον, ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν.
Πὰρ δ' αὐτὸς κλισμὸν θέτο ποικίλον, ἔκτοθεν ἄλλων
Μνηστήρων, μὴ ξεῖνος ἀνιηθεὶς ὀρυμαγδῷ,
Δείπνῳ ἀδήσειεν, ὑπερφιάλοισι μετελθὼν,
Ἠδ' ἵνα μιν περὶ πατρὸς ἀποιχομένοιο ἔροιτο.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· l παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
m Δαιτρὸς δὲ κρειῶν πίνακας παρέθηκεν ἀείρας.
Παντοίων, παρὰ δέ σφι τίθει χρύσεια κύπελλα.
Κῆρυξ δ' αὐτοῖσιν θάμ' ἐπῴχετο οἰνοχοεύων.
Ἐς δ' ἦλθον μνηστῆρες ἀγήνορες· οἱ μὲν ἔπειτα
Ἑξείης ἕζοντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε·
Τοῖσι δὲ κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν,
Σῖτον δὲ δμωαὶ παρενήνεον ἐν * κανέοισιν,
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Κοῦροι δὲ κρητῆρας n ἐπεστέψαντο ποτοῖο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο
Μνηστῆρες, τοῖσιν μὲν ἐνὶ φρεσὶν ἄλλα μεμήλει,
o Μολπή τ' ὀρχηστύς τε (τὰ γάρ τ' ἀναθήματα δαιτός)
Κῆρυξ δ' ἐν χερσὶ κίθαριν περικαλλέα θῆκε
Φημίῳ, ὅς ῥ' ἤειδε παρὰ μνηστῆρσιν ἀνάγκῃ·
Ἤτοι ὁ φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν ἀείδειν.

Illi vero quidem intra domum erant excelsam,
Hastam quidem statuit ferens ad columnam longam,
Intra armarium bene politum, vbi vtiq. alia
Hasta Vlyssis prudentis stabant multa.
Ipsam verò in thronum collocauit, stragulo substrato,
Pulchro, ingeniosè facto: sub. a pedib. scabellum erat.
Ipsi. a lecticam apposuit variegatam seorsum ab alijs
Procis, ne hospes offensus strepitu,
In conuiuio turbaretur, cum superbis congressus,
Atq; vt ipsam de patre absente interrogaret,
Aquam verò ancilla ex gutto profundebat ferens
Pulchro, aureo, super argenteum lebetem
Ad lauãdum: iuxtà autem politam strauit mensam.
Panem verò veneranda cella custos apponebat,
Fercula multa apponens de præsentibus,
Coquus autem carnium lances apposuit sumens
Omnigenûm, ipsis autem apponebat aurea pocula.
Praco autem eos sedulò obibat vinum fundens.
Ingressi aũt sunt proci superbi, qui quidem continuò
Ordine sedebant per sedilia thronosq;:
His verò pracones quidem aquã manib. infundebãt,
Panem verò ancilla expediebant è canistris:
Illi aũt ad cibos paratos & antè appositos manus pro- (tendebant: γρ. κανέοισιν, Κύρι ζηι. ἰν. π. Οἰδ. ιν.
Pueri verò crateres coronarunt potus.
Sed postquam potus & esca desiderium exemerunt
Proci, ipsis verò alia in mente cura erant.
Cantus saltatioq; (hæc enim sunt ornamẽta cõuiuij.)
Praco autem in manus citharã perpulchram posuit
Phemio, qui quidem cecinit inter procos vi, i. coactus,
Videlicet ille cithara ludens cœpit pulchrè canere.

COMMENTARIVS.

a ἀναΐξασ' ἀπὸ πέτρης] Nihil est optimè de rebus consulere, si consilia exitum suum nõ sortiantur. Quòd cùm intelligat Minerua, statim exequitur, quòd ipsamet proposuerat, quasi mora & procrastinatio damnosa hac in parte videretur: quia hoc illa maximè exoptabat, vt quàm citissimè Vlysses patrijs suis finibus redderetur. Est tamen vbi cunctatio requiritur, celeritasq; periculosa est. Sed hoc prudentis est examinare, & pro negotij qualitate alterutrum eligere.

b ἀϊξασα] Hoc sic oportuit intelligi, ne mirum aut incredibile videretur, Mineruam tam repentè sese ad Vlyssis aulæ limẽ in Ithaca stitisse. Quam celeritatem Numinibus solet tribuere Poëta, vt alibi de Mercurio, Iride, Neptuno, Ioue, Iunone, Venere, Somno, & alijs vidimus.

c Μέντῃ] Herodotus in vita Homeri meminit huius Mentæ nauicularij cuiusdam, qui multa beneficia in Homerum contulerit. Hic ergo illi hanc gratiam retulit, quòd eius tam honorificè hac in parte Poëseos meminerit, cùm Mineruam illi assimilatã scribit. Quòd non exiguæ laudi ducendum est, quia verisimile est Deam illam prudẽtiæ nullius, quàm prudentis etiam viri speciem induisse. Sed de hoc Mente plura infrà.

d πεσσοῖσι] Vitam procorum leuiter describit luxuriosam & inertem tantùm, vt qui ludis & comessationibus eam transigant otiosi. Ludum autem talis, quod non ita vulgariter intelligendum: nam alius fuit & peculiaris eorum modus, vt ab Athenæo lib. 1. describitur ex Apionis Alexandrini relatu, qui se hoc ex Ctesone Ithacensi intellexisse dicebat. Talis ergo fuit ille procorum ludus. Octo supra centum cùm essent proci, disposuerunt calculos inter se contrarios, pares paribus, tot numero, quot ipsi erant, opponẽtes: atque sic quinquaginta & quatuor ex vtraque parte statuebantur: spatium quod in medio erat, vacuum relinquebatur, in quo vnum ponebant calculum, quem vocabant Penelopen: hanc scopom faciebant, siquis calculo percuteret, posteà cui sors acciderit, is ictum in hanc intendebat: siquis verò illam attigisset, vlteriusq. propulisset suum calculum in loco proiectæ expulsæq; Penelopes, & in quo illa prius steterat, deponere oportebat: atq; rursus cùm Penelopen, in quo loco secundò commorata est, firmârit, secundum proijcere calculum: quod siquis alijs intactis solam illam sæpiùs consequeretur, erat victor, multamque habere spem iubebatur se Penelopen esse ducturum. Eurymachus sæpe vicerat hoc ludo, quare maximè omnium Penelopes coniugium sperabat. Hæc ille, vt transtulit Natalis à Comitibus. Nouissimus autem Interpres Athenæi, locum aliter reddidit quibusdã in locis. Quod placet oculis lectorum subijcere, vt videant nihil esse in mortalibus ab omni parte integrum. Verba Athenæi priùs referemus. Ἀπίων δὲ ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἀκηκοέναι φησὶ παρὰ τοῦ Ἰθακησίου Κτήσωνος τὴν τῶν μνηστήρων πεττείαν οἵα ἦν. ὀκτὼ γάρ φησι, καὶ ἑκατὸν ὄντες οἱ μνηστῆρες, διετίθεσαν ψήφους ἐναντίας ἀλλήλαις, ἴσας πρὸς ἴσας τὸν ἀριθμὸν, ὅσοι περ ἦσαν καὶ αὐτοί. γίνεσθαι οὖν ἑκατέρωθεν τέσσαρας καὶ πεντήκοντα. τὸ δ' ἀνὰ μέσον τούτων διάλειμμα ὀλίγον κενόν. ἐν δὲ τῷ μεταιχμίῳ τούτῳ μίαν τιθέναι ψῆφον, ἣν καλεῖν μὲν αὐτοὺς Πηνελόπην, σκοπὸν δὲ ποιεῖσθαι, εἴ τις βάλοι ψήφῳ ἑτέρᾳ. καὶ κληρουμένων τὸν λαχόντα στοχάζεσθαι ταύτης. εἰ δέ τις τύχοι καὶ ἐκκρούσειεν αὐτὴν τὴν Πηνελόπην, ἀντιτιθέναι τὴν αὐτοῦ ἐς τὴν τῆς βληθείσης καὶ ἐξωσμένης χώραν, ἐν ᾗ αὐτὴ πρότερον ἦν. καὶ πάλιν στήσαντα τὴν Πηνελόπην, ἐν ᾗ ἔστη πρότερον, ἐκ ταύτης βάλλειν τὴν ἰδίαν. εἰ δὲ τύχοι, μηδὲ τῶν μηδεμιᾶς τῶν ἄλλων ψαύσας, νικᾶν, καὶ ἐλπίδας ἔχειν πολλὰς, γαμήσειν αὐτήν. τὸν δὲ Εὐρύμαχον πλείστας ἀληθείας ταύτῃ τῇ παιδιᾷ, καὶ ἐλπίζειν ἐπὶ τῷ γάμῳ. Hæc ita transfert nouus Interpres: Apion Alexandrinus se ab Ithacensi Ctesone audiuisse memorat, qualis esset apud procos ille latrunculorum ludus. Centum enim ac octo fuisse procos, qui totidem quot essent ipsi, calculos inter se cõtrarios, numero pares statuerint, vt ex vtraque parte quinquaginta quatuor essent, intermedio quodam relicto spacio, quod vacuum esset. In ea quæ acies & ordines discernebat area, calculum vnum collocasse, quem Penelopen nominabant. Pro signo ac scopo is erat, siquis altero calculo ferire posset. Cui iaciendi sors obuenerat, in illum collimans dirigebat calcem: &, si fortè attigisset Penelopen, antrorsumq; è sua sede propulisset, calculus eius qui miserat, in eiecti ac protrusi locum deponebatur. Et cùm denuò Penelopen in eam sedem quam obtinebat priùs, restituissent, secundò alterum calculum rursum mittebat: ac, si percussisset, nullo ex cæteris calculis icto, vincebat, optimamq. spem concipiebat de Penelopes coniugio. Hoc lusu pluries Eurymachus victoriã adeptus, Penelopes nuptias sibi magna spe pollicebatur. *Hæc ille.* In hac autem versione hoc habeo quod reprehendam, quia dicit calculum Penelopes in priorem locum vnde deiectus erat, restitui: cùm aliud sonent verba Græca, vt mihi persuadeo. Sed nos locum integrum cum

maiore otio aliâs examinabimus in nostra editione Athenæi Græca & Latina, quam breui dabimus, Deo annuente. Intereà non pœnitebit nos hunc ludum procorum ex Apione intellexisse.

e οὓς ἔκτανον αὐτοί.] Nimirum ex boum Vlyssis numero, nam anteà sic loquuta est Pallas: μνηστήρεσσιν ἀπειπέμεν, οἵ τέ οἱ αἰεὶ Μῆλ' ἁδινὰ σφάζουσι, καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς, &c.

f καὶ ὕδωρ,] Attendenda est εὐτέλεια & frugalitas huius procorum conuiuij, procorum (inquam) alioqui σπαταλώντων, vt loquitur Eustathius, lasciuientium, quorum tota vita erat voluptuaria. Etenim nihil hic superfluum animaduertas, ne quidem ἀκρατοποσίαν: dicuntur enim procis famuli vinum aqua temperare, quanquam alibi Achilles dicat, ζωρότερον δὲ κέραιε. Vide Athenæum lib. 1. ca. 4. vbi hanc frugalitatem conuiuiorum Homericam copiosè persequitur.

g τετιημένος ἦτορ.] Non discedit à proposito Vates: ipsum enim Telemachum fingit anxium & sollicitum de Vlyssis reditu, quo præsente sperabat domum suam sic indignis modis tractatam non iri. Poterat autem alia etiam cogitatione Telemachum implicare: sed placuit illi omnia ad præsentem narrationem disponere, vt par etiam est hoc sæpissimè à Telemacho animo agitatum.

h ἄντα δ' Ἀθήνην] Hæc ex Poëtæ sententia dicuntur. Nam Telemachus ignorabat hospitem hunc esse Palladem, quod docent sequentia. Notanda est autem veterum ad hospitalitatem gratuitam propensio, quæ in Telemacho ad patris exemplum fuit. Nam de Vlysse dicet paulò pòst filius. ἐπεὶ ξεῖνος ἐπίστροφος ἦν ἀνθρώπων.

i χεῖρ' ἕλε δεξιτερήν,] Dextram apprehendere, signum fuit olim beneuolentiæ, vt etiam hodierno die vsurpari solet, inter Germanos præcipuè, qui hoc vestigium antiquitatis adhuc retinent. Hinc appellati sunt boni viri, δεξιοί, & δεξιότης dicitur τὸ φιλοφρονητικόν. Qua de re etiam in Iliade dictum est. Porrò sinistra manus ad hos vsus non est recepta, quin res læuæ ac sinistræ pro infelicibus acceptæ sunt: nisi in rebus sacris, vt in auspicijs, prodigijs, fulminibus. Sed illa quoque tamen dextra sunt, respectu numinis: sinistra verò, nostri.

k αὐτὴν δ' ἐς θρόνον] Qui ritus antiquorum intelligere cupiunt, ista debent sigillatim obseruare, quod ad conuiuia pertinet: vt sedilia, stragula, substrata, κλισμοί, ciborum apparatus & reliqua, quæ etiam apud Athenæum lib. 1. annotata reperiuntur.

l παρὰ δὲ ξεστὴν] Ex hoc loco quidam colligebant, singulis conuiuarum viritim mensam apponi olim solitam. Sed hoc non sufficit, inquit Athenæus lib. 1, ad huius confirmationem: poterat enim Pallas ex Telemachi mensa comedere.

m δαιτρὸς] Athenæus lib. 5. monet, hunc versum esse superfluum. οὐ γάρ, inquit, ἀλλ' εἰ παρέθηκεν ἡ δμωή, δῆλον ὡς πρῶτον λείψανα τυγχάνοντα τὸν δαιτρὸν ὅτι οὐκ ἔδει παρατιθέναι. διόπερ τὸ δίστιχον ἀπαρκεῖ. Intelligit autem duos versus præcedentes.

n ἐπεστέψαντο ποτοῖο] Obseruandus est hic mos antiquorum pocula vino coronari solita, quod ex augurio faciebant, vt ait Athenæus lib. 1. ἐπιστέφονται δέ, inquit, ποτοῦ οἱ κρατῆρες, ὅπως ἐπιστεφεῖς οἱ κρατῆρες ποιῶνται ἀπὸ τοῦ κατὰ ἐπιστεφοῦς τοῦ τε ἱμερτοῦ οἴνου πλήρεις. Quale autem fuerit hoc οἰώνισμα, conijcit noster Eustathius, nimirum ad plenum & perfectum felicitatis indicium: quod vasorum inanitati, id est, τῇ κενότητι contrarium est. Nam coronatio illa crateris similis est orbi sphærico τῷ κυκλοτερεῖ σφαιροειδεῖ. Illæ autem figuræ perfectæ sunt, & multi captus, ideoq; illi augurio felicitatis conuenientes.

o μολπή τ' ὀρχηστύς τε] Cantum & choream conuiuiorum ἀναθήματα ac ornamenta appellat, quæ Diogenianus apud Plutarchũ Symposia lib. 7. cap. 8. vocat ἀκροάματα. Quod ad cantum attinet, obseruauimus lib. 1. Iliadis, quantus eius olim fuerit vsus in cõuiuijs: nunc ex Athenæo id rursus docebimus, vt res hac quoq; authoritate innotescat. Sic ergo ille lib. 14. λέγει δ', ὡς ἔοικε, τοῦτο τεκμαιρόμενος, ὅτι πλεῖστον ἰσχύει τοῖς ἐν μέθῃ καὶ πλάνῃ ὁμιλοῦσιν ἰατρεῖον λαμβάνειν τῆς ὕβρεως καὶ τῆς ἀκρασίας τὴν μουσικήν, ἐπεὶ ὅτι τὴν αὐθάδειαν πραΰνει· παραλαμβάνουσι γὰρ τὴν συγγένειαν ποιεῖ πρᾳότητα καὶ χαρὰν ἐλευθέριον, &c. Sed de Musica, & eius vtilitate vide plura ibidem. Quod ad saltationem eam eleganter Simonides tacitam Poësim appellauit (à pictura hoc traducens) contrà Poesim, loquentẽ saltationẽ. Quare, inquit, nihil habet cum Poësi pictura germanitatis, neq; Poesis cum pictura, neq; habent quicquã inter se cõmercij. At inter artem saltandi & Poëticam omnis societas & communio intercedit, &c. vt refert Plutarch. Symp. lib. 9. cap vlt. Videmus autem eam in conuiuia etiam veterum, vt rem honestam videlicet admissam, quam Diogenianus quoq; apud eundem Plut. loco antea recitato tanquam decorum acroama conuiuiorum recipit. Cùm tamen vitiosa sint ac turpia infinita saltationum genera, delectus est adhibendus honestorum, vt satis in Iliade quoque docuimus. Illa genera vide apud Athenæum lib. 14. cap. 12.

p κίθαριν] Diogenianus Plut. loco supradicto: ἀλλ' ἥ γε κιθάρα, inquit, πάλαι τε καὶ καθ' Ὅμηρον ἐν τοῖς χρόνοις συνήθης οὖσα τῆς εὐφροσύνης ἑταίρα καὶ μάλιστα φιλίαν καὶ συνήθειαν, οὐ πρέπει διαλύειν, ἀλλὰ δεῖ τῶν κιθαρῳδῶν μόνον, ὅπως τοὺς πολλοὺς θρήνους καὶ γόους ἐξαιρῶσι τῶν ᾠδῶν, εὔφημα καὶ πρέποντα εὐθυμοῦσιν ἀνθρώποις ᾄδοντες. id est, Enimuerò cithara olim Homeri etiam temporibus cognita erat conuiuiorũ socia. Hanc tam diuturnam amicitiam & familiaritatem, non decet abrumpere: sed orãdi sunt solùm citharœdi, vt nimiam illam lamentationem & luctum cantibus suis eximant, lætaq; & conuiuantibus hominibus conuenientia cantitent. Athenæus lib. 14. c. 11. πολλοὶ δὲ καί, inquit, τῶν βαρβάρων τὰς ἐπικηρυκείας ποιοῦνται μετ' αὐλῶν καὶ κιθάρων, κηλοῦντες τὰς τῶν ἐναντίων ψυχάς. Θεόπομπος δ' ἐν τεσσαρακοστῇ ἕκτῃ τῶν ἱστοριῶν, Γέται, φησί, κιθάρας ἔχοντες, καὶ κιθαρίζοντες τὰς ἐπικηρυκείας ποιοῦνται. ὅθεν ἔοικε καὶ Ὅμηρος διατηρῶν τὴν ἀρχαίαν τῶν Ἑλλήνων κατάστασιν, λέγειν, φόρμιγγός θ', ἣν δαίμονες θεοὶ ποίησαν ἑταίρην, ὡς καὶ τοῖς εὐωχουμένοις χρησίμης οὔσης τῆς τέχνης, id est, Multi etiam Barbari legationes cum tibijs & citharis obeunt, hoc pacto aduersariorum animos deliniendo. Theopompus verò 46 historiarum: Getæ, inquit, citharas habentes, & eas pulsantes, officio legationis defunguntur. Vnde videtur Homerus antiquam Græcorum constitutionem obseruasse, cùm dicit: Citharæ quam conuiuio Dij fecerunt sociam, quasi epulantibus illa etiam ars vtilis sit. *Hac ille.* Quid autem Phemius cithara cecinerit, infrà dicitur, nimirum reditum Achiuorum è Troia.

Αὐτὰρ Τηλέμαχος προσέφη γλαυκῶπιν Ἀθήνην,
Ἄγχι σχὼν κεφαλήν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι,
ᵃ Ξεῖνε φίλ', ἦ καί μοι νεμεσήσεαι ὅ, τι κεν εἴπω;
Τούτοισι μὲν ταῦτα μέλει, κίθαρις καὶ ἀοιδή,
Ῥεῖ', ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν
Ἀνέρος οὗ δή που λεύκ' ὀστέα πύθεται ὄμβρῳ,
Κείμεν' ἐπ' ἠπείρου, ἢ εἰν ἁλὶ κῦμα κυλίνδει.
Εἰ κεῖνόν γ' Ἰθάκηνδε ἰδοίατο νοστήσαντα,
Πάντες κ' ἀρησαίατ' ἐλαφρότεροι πόδας εἶναι,
Ἢ ἀφνειότεροι χρυσοῖό τε ἐσθῆτός τε.
Νῦν δ' ὁ μὲν ὣς ἀπόλωλε κακὸν μόρον, οὐδέ τις ἡμῖν
Θαλπωρή, εἴπερ τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
Φῆσιν ἐλεύσεσθαι· τοῦ δ' ὤλετο νόστιμον ἦμαρ.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;
Ὁπποίης δ' ἐπὶ νηὸς ἀφίκεο; πῶς δέ σε ναῦται
Ἤγαγον εἰς Ἰθάκην; τίνες ἔμμεναι εὐχετόωντο;
Οὐ μὲν γάρ τί σε πεζὸν ὀΐομαι ἐνθάδ' ἱκέσθαι.
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,
Ἠὲ νέον μεθέπεις, ἦ καὶ πατρώϊός ἐσσι

Porrò Telemachus alloquutus est glaucis oculis Palla-(dem,
Propè habens caput, vt non audirent alij:
An hospes chare, ob id mihi irasceris quod dixero?
His quidem hæc curæ sunt, cithara & cantus,
Faciliter sanè: quoniã alienũ cibũ impunè absumunt
Viri, cuius certè alicubi alba ossa putrescunt imbre
Iacentia in continenti, vel illa in mari nuda versat.
Atqui si illum in Ithacam viderint reuersum,
Omnes optârint celeriores pedibus esse,
Quàm instructiores auro vesteq;
Nunc verò ille sic obijt malam mortem, neq; vlla no-(bis
Spes est, etiam si quis terrestrium hominum
Qui dicat rediturũ esse: hui9 verò perijt reditus dies.
Sed agè, mihi hoc dic, & verè enarra:
Quis? vnde es hominum? vbi tibi ciuitas atq; paren-(tes?
Quali autem in naui aduenisti? quo pacto te nautæ
Duxerunt in Ithacam? quinam se esse prædicant?
Neq; enim vllo pacto te peditem existimo huc venis-(se.
Et mihi hoc dic verè, vt benè cognoscam,
An recens venisti, aut paternus es

ξεῖνος·

ξεῖνος, ἐπεὶ πολλοὶ ἴσαν ἀνέρες ἡμέτερον δῶ
Ἄλλοι, ἐπεὶ καὶ κεῖνος ἐπίστροφος ἦν ἀνθρώπων.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ταῦτα [b] μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω,
Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος εὔχομαι εἶναι
Υἱός, ἀτὰρ Ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσω.
Νῦν δ' ὧδε ξὺν νηῒ κατήλυθον ἠδ' ἑτάροισι,
Πλέων ἐπὶ οἴνοπα πόντον ἐπ' ἀλλοθρόους ἀνθρώπους,
Ἐς Τεμέσην μετὰ χαλκόν, ἄγω δ' αἴθωνα σίδηρον.
Νηῦς δέ μοι ἥδ' ἕστηκεν ἐπ' ἀγροῦ νόσφι πόληος,
Ἐν λιμένι Ῥείθρῳ, * ὑπὸ Νηΐῳ ὑλήεντι. γ. ὑπονηΐῳ
Ξεῖνοι δ' ἀλλήλων πατρώϊοι εὐχόμεθ' εἶναι
Ἐξ ἀρχῆς, εἴπερ τε γέροντ' εἴρηαι ἐπελθὼν
Λαέρτην ἥρωα· τὸν οὐκέτι φασὶ πόλινδε
Ἔρχεσθ', ἀλλ' ἀπάνευθεν ἐπ' ἀγροῦ [c] πήματα πάσχειν
Γρηῒ σὺν ἀμφιπόλῳ, ἥ οἱ βρῶσίν τε πόσιν τε
Παρτιθεῖ, εὖτ' ἄν μιν κάματος κατὰ γυῖα λάβῃσιν,
Ἑρπύζοντ' ἀνὰ γουνὸν ἀλωῆς οἰνοπέδοιο.
Νῦν δ' ἦλθον· δὴ γάρ μιν ἔφαντ' ἐπιδήμιον εἶναι
[d] Σὸν πατέρ'· ἀλλά νυ τόν γε [e] θεοὶ βλάπτουσι κελεύθου.
Οὐ γάρ πω τέθνηκεν ἐπὶ χθονὶ δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἀλλ' ἔτι που ζωὸς κατερύκεται εὐρέϊ πόντῳ,
Νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ· χαλεποὶ δέ μιν ἄνδρες ἔχουσιν
Ἄγριοι, οἵ που κεῖνον ἐρυκανόωσ' ἀέκοντα.
Αὐτὰρ νῦν τοι ἐγὼ μαντεύσομαι, ὡς ἐνὶ θυμῷ
Ἀθάνατοι βάλλουσι, καὶ ὡς τελέεσθαι ὀΐω,
Οὔτε τι μάντις ἐών, οὔτ' οἰωνῶν σάφα εἰδώς.
Οὔ τοι ἔτι δηρόν γε φίλης ἀπὸ πατρίδος αἴης
Ἔσσεται, οὐδ' εἴπερ τε σιδήρεα δέσματ' ἔχῃσι·
Φράσσεται ὥς κε νέηται, ἐπεὶ πολυμήχανός ἐστιν.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Εἰ δὴ ἐξ αὐτοῖο τόσος πάϊς εἰς Ὀδυσῆος.
[f] Αἰνῶς γὰρ κεφαλήν τε καὶ ὄμματα καλὰ ἔοικας
Κείνῳ, ἐπεὶ θαμὰ τοῖον ἐμισγόμεθ' ἀλλήλοισι,
Πρίν γε τὸν ἐς Τροίην ἀναβήμεναι, ἔνθα περ ἄλλοι
Ἀργείων οἱ ἄριστοι ἔβαν κοίλῃς ἐνὶ νηυσίν·
Ἐκ τοῦδ' οὔτ' Ὀδυσῆα ἐγὼν ἴδον, οὔτ' ἐμὲ κεῖνος.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω,
[g] Μήτηρ μέν τ' ἐμέ φησι τοῦ ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔγωγε
Οὐκ οἶδ'· οὐ γάρ πώ τις ἑὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω.
Ὡς δὴ ἐγώ γ' ὄφελον μάκαρός νύ τευ ἔμμεναι υἱὸς
Ἀνέρος, ὃν κτεάτεσσιν ἑοῖς ἔπι γῆρας ἔτετμε.
Νῦν δ' ὃς ἀποτμότατος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων,
Τοῦ μ' ἔκ φασι γενέσθαι, ἐπεὶ * σύ με τοῦτ' ἐρεείνεις. γ. σύ γε
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Οὐ μέν τοι γενεήν γε θεοὶ νώνυμνον ὀπίσσω
Θῆκαν, ἐπεὶ σέ γε τοῖον ἐγείνατο Πηνελόπεια.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Τίς δαίς, τίς δὲ ὅμιλος ὅδ' ἔπλετο; τίπτε δέ σε χρεώ;
[h] Εἰλαπίνη, ἠὲ γάμος; ἐπεὶ οὐκ ἔρανος τάδε γ' ἐστίν.
Ὥς τέ μοι ὑβρίζοντες ὑπερφιάλως δοκέουσι
Δαίνυσθαι κατὰ δῶμα. νεμεσσήσαιτό κεν ἀνὴρ
Αἴσχεα πόλλ' ὁρόων, ὅστις πινυτός γε μετέλθοι.

Hospes, quoniã multi frequentabãt viri nostrã domũ
Alij, quoniam etiam ille hominibus erat gratiosus:
Hunc rursus alloquuta est dea cæsia Minerua,
Enimuero ego tibi hæc valde verè narrabo,
Mentes Anchiali prudentis præ me fero esse
Filius: cæterùm Taphijs nauigandi studiosis impero.
Nunc verò huc cum naui atq; socijs
Nauigãs per obscurum pontum ad alienæ linguæ homines,
Ad Temesen propter æs: duco autẽ splendidũ ferrum.
Nauis autem mihi stat ad agrum seorsim ab vrbe,
In portu Rhethro sub Neio syluoso.
Hospites autem inuicem paterni gloriamur esse:
Ab initio, siquidem senem interroges accedens
Laërtem heroëm, quem non amplius aiunt in vrbem
Venire, sed seorsum in agro dolores pati
Vetula cum ancilla, quæ illi cibumq; potumq;
Apponit, quoties ipsum labor circa mẽbra inuaserit
Repentem per fertile solum planitiei vitibus consitæ:
Nunc autem veni, sed ipsum aiunt peregrè esse
Tuum patrem, verùm huic dij impediunt iter.
Non.n. adhuc mortuus est super terrã diuinus Vlysses,
Sed adhuc alicubi viuus detinetur in lato ponto,
Insula in circumflua: saeui autem ipsum viri tenent
feri, qui alicubi illum inuitum detinent.
Porro nũc tibi ego vaticinabor quẽadmodũ in animo
Immortales suggerũt, & quẽadmodũ pfectũ iri puto.
Non quasi vates sim neq; auspiciorum clarè peritus:
Neq; adhuc diu chara à patria terra
Erit. neq; si etiam ferrea vincula illum detineant:
Cogitabit quõ redeat, quoniam callidus est.
Sed agè mihi hoc dic, & verè enarrato.
Si certè ex ipso tantus filius es Vlysse.
Vehemẽter enim & capite & oculis pulchris similis es
Illi, quoniã frequẽter ad eũ modũ versabamur inuicẽ,
Antequam in Troiam conscenderet, quo vtiq; alij
Græcorum optimates ierant cauis in nauibus:
Ex hoc tempore neq; Vlyssem ego vidi, neq; me ille.
Hunc rursus Telemachus prudens alloquebatur,
Certè enim ego tibi hospes valdè verè enarrabo,
Mater quidem me inquit eius esse: cæterùm ego
Nescio. nõ enim vllo pacto aliquis semẽ ipse cognouit.
At ego vtinam felicis cuiusdam forem filius
Viri, quem in facultatibus suis senium deprehẽdisset:
Nunc verò ille infelicissimus est mortaliũ hominum,
Ex hoc me inquiunt natum esse: quoniam tu me hoc interrogas.
Hunc aũt rursus alloquuta est dea cæsia Minerua,
Non sanè tibi genus vtiq; dij ignobile in posterum
Dederunt: quandoquidem te talem peperit Penelope.
Sed agè mihi hoc dic, & verè enarrato,
Quod epulũ, q̃ verò hæc turba est, quod verò te opus vrget,
An splẽdidũ cõuiuiũ? an nuptiæ? quoniã non symbolũ
Vt q̃ mihi supra modũ cõtumeliosè vidẽtur (hæc sũt.
Conuiuari per domum, indignè ferat vtiq; vir
Flagitia multa vidẽs, qcunq; cordatus interuenerit.

COMMENTARIVS.

a ξεῖν φίλ'. ἦ] Obseruãda est antiqua hospitalitatis ratio, vt priùs extranei hospites cibũ caperẽt, posteà qui essent ipsi interrogarentur: quod etiam posteà in Telemacho Menelaus exercebit. Iam ergo Telemachus & Minerua inter se colloquuntur. Ille aũt sermonem exorditur ex rei præsentis occasione. Perstringit enim procorum lulatem vitam, quasi hanc illi impunè nimis viuant in ædibus alienis præcipuo domino Vlysse absente, cuius bona illi sic temerè dilapidant & consumunt. Deinde opportunè facta Vlyssis men-

sis mentione (quem quidem proprio nomine non indicat: sed ita tamen designat, vt alius non possit intelligi) deflet illius casum & mortem, hanc quasi pro re comperta tenens, sine vlla spe illius reditus. Quod de industria sic est à Poeta confictum, vt locus daretur Mineruæ de Vlysse verba faciendi. Tum rogat hospitem de sua conditione pro more antiquo, vt diximus.

b μάλ' ἀτρεκέως] Tamen ficta sunt ea, quæ paulò pòst dicet, se Mẽteu esse Anchiali filiũ, totumq; illud de susceptæ nauigationis fine: sed illud ἀτρεκέως ad sequentia de Vlysse referenda sunt, vt constet veritas, quem adhuc esse superstitem Telemacho nunciabit. Alioqui officiosum est ac opportunum mẽdacium, quod de se Minerua dicit, vt cùm se Deus in sacris paginis sub hominis specie exhibet.

c πήματα πάσχ] Laërtes adeò grauiter filij Vlyssis absentiam tulit, quòd eum mortuum arbitraretur, vt hominum consortia fugiens in agrum priuatum recesserit, vbi solitariam vitam transegit, quæ doloribus maximè est accommodata. In illa tamen ociosus non fuisse dicitur, sed in decrepita etiam senectute rusticis laboribus occupatus, vt monet Homerus in sequentibus. Nam illi, postquam satis illis defatigatus esset, ancilla cibum & potum exhibebat.

d εἰς πάϊς.] Cùm manifestè Vlyssem Telemachi patrem pronunciet, cur posteà à Telemacho quærit, an ipse Vlyssis sit filius? Nescio, nisi hoc maioris ἐπεξηγήσεως gratia factum sit.

e θεοὶ βλάπτουσι,] Atqui initio vidimus solum Neptunum à reditu Vlyssem arcere, quin & aduersus eum reliqui Dij cõsilium inierunt, vt Vlyssi opitularentur. Dicendum est itaq; omnino veritatem historiæ Mineruam non persequi, ne si omnia ita sigillatim exponeret, Deam se esse proderet. Quod ipsa diligenter cauet, ideoq; posteà cùm Vlyssis reditum prædiceret, ne Vatis quidẽ aut Auguris opinionem captauit. Porrò non erat absurdum ista de Vlysse Mentẽ resciuisse, vt qui nauigando in varias Orbis partes, quo pacto remotiora explorantur, potuisset fama isthæc exaudiuisse.

f αἰνῶς γὰρ κεφαλήν τε] Conijcit ex vultu Minerua, Telemachum Vlyssis esse filium, quo pacto etiam Menelaus de eodem posteà argumentabitur, non leui omnino coniectura, quia amat natura simile sibi procreare: & hoc valde consentaneum, vt eorum referas imaginem, à quibus ortum ducis. Arist. de Genet. anim. lib. 1. c. 19. καὶ τὸ ὅμοια γίγνεσθαι τοῖς γεννήσασι τὰ ἔκγονα, εὔλογον· ὅμοιον γὰρ τὸ ἀπελθὸν αὐτὸ τῷ μένοντι, καὶ ὑπολειφθέντι. ὥστε τὸ σπέρμα ἐστὶ τὸ τῆς χειρὸς ἢ τὸ τοῦ προσώπου ἢ ὅλου τοῦ ζῴου, ἀδιορίστως χείρ, ἢ πρόσωπον, ἢ ὅλον ζῷον. καὶ οἷον ἐκείνων ἕκαστον ἐνεργείᾳ, τοιοῦτον τὸ σπέρμα δυνάμει ἢ κατὰ τὸν ὄγκον τὸν ἑαυτοῦ, ἢ ἔχει τινὰ δύναμιν ἐν ἑαυτῷ. id est, Et vt filij parẽtibus similes sint, ratio exigit. Simile est enim, quod ad partes accesserit, ei quod remanet. Itaq; semen manus aut faciei, aut totius animalis est manus indefinita, aut facies aut animal totum indefinitum. Et quale quodcunq; illorum est actu, tale semen potentia est, aut corpulentia sua, aut facultate, siue virtute, quam in seipso contineat. Hæc ille. Non est tamen necessarium argumentum, ideo idem Aristoteles eodem lib. cap. 18. eos refellit, qui propter similitudinem prolis & progenitorum semen ex toto corpore excerni existimarunt. Nam & maioribus plerunq;, qui tamen non generarunt, assimilantur liberi, vt in Helide contigit: quæ cum Aethiope concubuerat, nõ filiam forma Aethiopis peperit: qui autem ex filia natus est, erat Aethiops, ita redditur post plura genera similitudo. Dissimilitudinem autem Physici & Medici parentum cogitationibus & animi impressionibus tribuunt. Hieronym. Cardan lib. de Hominis natura & temperamento, rationem eius rei ita tradit. Cùm semen, inquit, paternum materno dominatur, filij animo similes sunt patri: si contrà, matri. Si autem paternum semen sanguini menstruo imperet, corpore similes patri efficiuntur: si vincatur, matri: propter hæc animo quidem filij patribus similes sunt, corpore autem matribus, &c. Sed quid dices, Cardane, de liberis, qui neq; patrem neq; matrem referunt? aut quid etiam de ijs, quod maius est, qui ne quidem consanguineis, sed etiam extraneis similes existunt. Huc exemplum illud rustici, qui Augustum referebat, omnino aduocare esset commodum. Sed nos ista Physicis enucleanda relinquamus.

g μήτηρ μέν τ' ἐμέ φη.] Mirũ est illud Telemachi responsum, & quod vix in pios liberos cadere credideris. Hoc enim pacto videtur de matris castitate dubitare, quæ tamẽ satis per viginti annos probata est integra & inexpugnabilis: sed & sibi ipsi facit iniuriã, & in spurij suspicionem venit, cùm patrem suum verè nõ agnoscit. Sic ille apud Menandrum, qui dicit: ἀεὶ δ' ἡ μήτηρ φιλότεκνος μᾶλλον πατρός, ἡ μὲν γὰρ αὑτῆς οἶδεν υἱόν, ὁ δ' οἴεται. Mater magis amat liberos, quàm pater. Suum enim ipsa filium certò cognoscit, ille putat. Dubitanter etiam de patre pronunciabat ille apud Sophoclem ἐν Ἀλεάδαις: Παῦσαι λογισμοῦ τοῦδε κινδυνεύω πατρός Εἴπερ πέφυκα γ', εἰ δὲ μὴ, μάχου (quidam μαίαν) βλαβῶν. Τὸ γὰρ νομισθὲν τῆς ἀληθείας κρατεῖ. id est, Desine. Sufficit huius filius patris dici, si modò sum: sin verò maius nocumentum (vel parum incommodi fuerit) Nam opinio pro veritate obtinet. Sic ille apud Euripidem in Menalippe, αὐτὸς γὰρ οὐδεὶς οἶδεν ὅτου ἐγένετο. Nullus nouit quomodo natus sit. Sed ego has voces probæ sobolis esse pernego. Itaque iura Romana optimè liberis prouiderunt, vt eorũ patres censerentur, quos nuptiæ demonstrant, vt est in l. 5. ff. de in ius vocando. Alioqui spuriũ esse illum oportet, qui patrem suum ignorat. Et si hoc in dubium reuocetur à singulis ex legitimo coniugio procreatis: quò deuenient præcepta illa sacrosancta, quibus parentes revereri iubemur! Neque poterat igitur Agaue illa laudari, quæ Cadmum senem patrem humeris gestabat, exemplo pietatis luculentissimo, vt est in Iulij carminibus apud Stob.

πρὸς μοι δ' ὄμματα τλήμων ἐξῆλθεν Ἀγαυή
Ὃν πατέρα τρομέοντα φέρεν δ' ἐπ' ἐμοῖσιν ὤμοις
Γῆρας κεκμηῶτα· καλὸν δ' ἱμερτὸν φέρτρον.

Quid illa quæ patri alimenta lacte pio restituit, vt memorauit Gellius? Quid Aeneas, qui patrem tam religiosè ac piè humeris extulit? Sed tam absurda sententia longiore non indiget refutatione. Itaq; rectè Eustathius hunc sermonem Telemachi puerilis & simplicis esse ait μειρακιώδους καὶ ἀφελοῦς qui sit ab Homero πεπνυμένος tantùm scriptus. Tamẽ excusat idẽ Eustathius Telemachũ, vel quòd intellexerit neminẽ per se ortũ suum agnoscere, nisi hoc à matre intelligat, cui ipse ideirco credat, dicenti se Vlyssis esse filium: vel quòd ita præ dolore loquutus sit, quasi dicat, Non possum persuaderi me ab Vlysse procreatum esse, nimirum à tanto & tam inclyto viro, cùm iam talia à procis patiatur, vt subaudiendum esse puto.

h εἰλαπίν', ἠὲ γάμος;] Tria proponit genera conuiuiorum, de quibus Athenæus lib. 8. cap. 12. Vide in nostro Lexico Homerico.

Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ξεῖν', ἐπεὶ ἂρ δὴ ταῦτά μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς,
ᵃΜέλλεν μέν ποτε οἶκος ὅδ' ἀφνειὸς καὶ ἀμύμων
Ἔμμεναι, ὄφρ' ἔτι κεῖνος ἀνὴρ ἐπιδήμιος ἦεν·
Νῦν δ' ἑτέρως ἐβάλοντο θεοί, κακὰ μητιόωντες,
Οἳ κεῖνον μὲν ἄϊστον ἐποίησαν περὶ πάντων
Ἀνθρώπων ἐπεὶ οὔ κε θανόντι περ ὧδ' ἀκαχοίμην,
Εἰ μετ' οἷς ἑτάροισι δάμη Τρώων ἐνὶ δήμῳ,
Ἠὲ φίλων ἐν χερσὶν, ἐπεὶ πόλεμον τολύπευσεν·
Τῷ κέν οἱ τύμβον μὲν ἐποίησαν Παναχαιοί,
Ἠδέ κε καὶ ᾧ παιδὶ μέγα κλέος ἤρατ' ὀπίσσω·
Νῦν δέ μιν ἀκλειῶς ᵇἍρπυιαι ἀνηρείψαντο·
Οἴχετ' ἄϊστος, ἄπυστος, ἐμοὶ δ' ὀδύνας τε γόους τε
Κάλλιπεν. οὐδ' ἔτι κεῖνον ὀδυρόμενος στεναχίζω
Οἶον, ἐπεί νύ μοι ἄλλα θεοὶ κακὰ κήδε' ἔτευξαν.
Ὅσσοι γὰρ νήσοισιν ἐπικρατέουσιν ἄριστοι,
Δουλιχίῳ τε Σάμῃ τε καὶ ὑλήεντι Ζακύνθῳ,
Ἠδ' ὅσσοι κραναὴν Ἰθάκην κατακοιρανέουσι,

Hanc rursum Telem. prudẽs contrà alloquutus est,
Hospes, quãdo certè me hæc interrogas atq; pcontaris:
Futurũ qdẽ erat vt aliquãdo dom⁹ hæc locuples & re-
Esset quãdiu adhuc ille vir pſens erat. (phẽsiõe carẽs
Nunc verò aliter statuerunt dij mala cogitantes:
Qui illum quidem ignobilem fecerunt supra omnes
Homines, quoniã nõ ob mortuũ vtiq; sic lugere posse,
Si inter suos socios occisus fuisset Troianorũ in populo,
Aut amicorũ in manibus postquã bellũ egregiè admi-
Cui ipsi tumulum fecissent omnes Græci. (nistrasset.
Atq; etiã suo filio ingentẽ gloriã retulisset in posterũ.
Nunc verò ipsum ingloriè Harpyiæ discerpserunt:
Perijt obscurus, inglorius, mihi verò dolores luctumq;
Reliquit, neq; amplius illum lugens defleo
Solũ, quoniã certè mihi alia dij mala incõmoda fece-
Quotquot enim insulis dominãtur optimates (rũt.
Dulichioq;, Samoq;, & nemorosa Zacyntho,
Atq; quotquot asperam Ithacam regunt,

Τόσσοι

Τόσσοι μητέρ' ἐμὴν μνῶνται, τρύχουσι δὲ οἶκον.
Ἡ δ' οὔτ' ἀρνεῖται στυγερὸν γάμον, οὔτε τελευτὴν
Ποιῆσαι δύναται. τοὶ δὲ φθινύθουσιν ἔδοντες
Οἶκον ἐμόν· τάχα δή με διαρραίσουσι καὶ αὐτόν.
Τὸν δ' ἐπαλαστήσασα προσηύδα Παλλὰς Ἀθήνη,
Ὢ πόποι, ἦ δὴ πολλὸν ἀποιχομένου Ὀδυσῆος
Δεύῃ, ὅ κε μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφείη.
Εἰ γὰρ νῦν ἐλθὼν, δόμου ἐν πρώτῃσι θύρῃσι
Σταίη, ἔχων πήληκα καὶ ἀσπίδα καὶ δύο δοῦρε,
Τοῖος ἐὼν οἷόν μιν ἐγὼ τὰ πρῶτ' ἐνόησα
Οἴκῳ ἐν ἡμετέρῳ πίνοντά τε τερπόμενόν τε,
Ἐξ Ἐφύρης ἀνιόντα παρ' Ἴλου Μερμερίδαο,
(Ὤιχετο γὰρ καὶ κεῖσε θοῆς ἐπὶ νηὸς Ὀδυσσεὺς,
[c] Φάρμακον ἀνδροφόνον διζήμενος, ὄφρα οἱ εἴη
Ἰοὺς χρίεσθαι χαλκήρεας· ἀλλ' ὁ μὲν οὔ οἱ
Δῶκεν, ἐπεί ῥα θεοὺς νεμεσίζετο αἰὲν ἐόντας·
Ἀλλὰ πατήρ οἱ δῶκεν ἐμός· φιλέεσκε γὰρ αἰνῶς)
Τοῖος ἐὼν μνηστῆρσιν ὁμιλήσειεν Ὀδυσσεὺς,
Πάντες κ' ὠκύμοροί τε γενοίατο πικρόγαμοί τε.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,
Ἤ κεν νοστήσας ἀποτίσεται, ἦε καὶ οὐκὶ,
Οἷσιν ἐνὶ μεγάροισι· σὲ δὲ φράζεσθαι ἄνωγα
Ὅπως κεν μνηστῆρας ἀπώσεαι ἐκ μεγάροιο,
Εἰ δ' ἄγε νῦν ξυνίει, καὶ ἐμῶν ἐμπάζεο μύθων,
Αὔριον εἰς ἀγορὴν καλέσας ἥρωας Ἀχαιοὺς,
Μῦθον πέφραδε πᾶσι, θεοὶ δ' ἐπιμάρτυροι ἔστων·
Μνηστῆρας μὲν ἐπὶ σφέτερα σκίδνασθαι ἄνωχθι·
Μητέρα δ', εἴ οἱ θυμὸς ἐφορμᾶται γαμέεσθαι,
Ἂψ ἴτω ἐς μέγαρον πατρὸς μέγα δυναμένοιο·
[d] Οἱ δὲ γάμον τεύξουσι, καὶ ἀρτυνέουσιν ἔεδνα
Πολλὰ μάλ', ὅσσα ἔοικε φίλης ἐπὶ παιδὸς ἕπεσθαι.
Σοὶ δ' αὐτῷ πυκινῶς ὑποθήσομαι, αἴ κε πίθηαι,
Νῆ' ἄρσας ἐρέτῃσιν ἐείκοσιν ἥτις ἀρίστη,
Ἔρχεο πευσόμενος πατρὸς δὴν οἰχομένοιο,
Ἤν τίς τοι εἴπῃσι βροτῶν, ἢ ὄσσαν ἀκούσῃς
Ἐκ Διὸς, [e] ἥ τε μάλιστα φέρει κλέος ἀνθρώποισι.
Πρῶτα μὲν ἐς Πύλον ἐλθὲ, καὶ εἴρεο Νέστορα δῖον.
Κεῖθεν δὲ Σπάρτηνδε παρὰ ξανθὸν Μενέλαον
Ὃς γὰρ δεύτατος ἦλθεν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.
[f] Εἰ μέν κεν πατρὸς βίοτον καὶ νόστον ἀκούσῃς,
Ἦ τ' ἂν τρυχόμενός περ ἔτι τλαίης ἐνιαυτόν·
Εἰ δέ κε τεθνειῶτος ἀκούσῃς, μηδ' ἔτ' ἐόντος,
Νοστήσας δὴ ἔπειτα φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Σῆμά τέ οἱ χεῦσαι, καὶ ἐπὶ κτέρεα κτερεΐξαι
Πολλὰ μάλ', ὅσσα ἔοικε. καὶ ἀνέρι μητέρα δοῦναι.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ ταῦτα τελευτήσῃς τε καὶ ἔρξῃς,
Φράζεσθαι δὴ ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν
Ὅππως κεν μνηστῆρας ἐνὶ μεγάροισι τεοῖσι
Κτείνῃς, ἠὲ δόλῳ, ἢ ἀμφαδόν. οὐδέ τί σε χρὴ
[g] Νηπιάας ὀχέειν, ἐπεὶ οὐκ ἔτι τηλίκος ἐσσί.
[h] Ἢ οὐκ ἀΐεις οἷον κλέος ἔλλαβε δῖος Ὀρέστης
Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους, ἐπεὶ ἔκτανε πατροφονῆα
Αἴγισθον δολόμητιν, ὅς οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα;
Καὶ σὺ φίλος (μάλα γάρ σ' ὁρόω καλόν τε μέγαν τε)
Ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆα θοὴν κατελεύσομαι ἤδη,
Ἠδ' ἑτάρους, οἵ που με μάλ' ἀσχαλόωσι μένοντες.
Σοὶ δ' αὐτῷ μελέτω, καὶ ἐμῶν ἐμπάζεο μύθων.

Tot matrem meam ambiunt, destruunt aũt domum.
Illa verò neq; abnuit odiosas nuptias, neq; finem
Facere potest. hi verò dilapidant epulantes
Domum meam: fortaßis me male perdent & ipsum.
Hunc gemebunda alloquebatur Pallas Minerua,
Papè, sanè verò plurimum absentis Vlyßis
Indiges, vt qui quidẽ procis impudentib. manus inij-
Si enim nunc veniens, domus in primis foribus (ciat.
Staret, habens galeam & scutum & duo hastilia,
Talis qualem ipsum ego primùm vidi
Domo in nostra bibentemq; oblectantemq; se,
Ex Ephyre reuersum ab Ilo Mermerida.
(Profectus enim erat illuc celeri in naui Vlysses,
Venenum mortiferum inquirens, vt ipse esset
Ad sagittas vngẽdas are acuminatas: sed ille quidem
Dedit: quoniã deos verebatur sempiternos. (non illi
Sed pater illi dedit meus, amabat enim vehementer)
Talis existens procis si obuersaretur Vlysses,
Omnes & breuis fati fierent & amaris nuptijs.
Verùm enimuerò hæc deorum in genibus posita sunt,
Siue reuersus vlciscatur, siue non
Suis in ædibus. te enim considerare iubeo
Quonam modo procos expelles ex ædibus.
Sed agè nunc intellige, & meam aduerte orationem,
Cras in concionem vbi vocaueris Græcos,
Orationem edissere omnibus: dij verò testes sunto.
Procos quidem ad propria abire iube:
Matrem autem si ipsi animus incessit nubere,
Redeat in domum patris multùm potentis.
Hi nuptias conficient & apparabunt dotem
Sanè eximiã, quãtam decet charam filiam comitari.
Tibi. a. ipsi prudenter consulam, siquidem parueris,
Naui instructa remigibus viginti quæ sit optima,
Proficiscere interrogaturus de patre diu absente,
Si quis tibi dicat mortalium, aut famam audiueris
Ex Ioue, quæ potißimùm gloriam adfert hominibus.
Primùm quidẽ ad Pylũ abi, & interroga Nestorẽ di-
Illinc in Sparten ad flauum Menelaum: (uinum
Hic enim nouißimus venit Græcorum loricatorum.
Si fortè patris vitam & reditum audieris,
Sanè tristis quantumuis adhuc perdurabis annum.
Si verò mortuum audieris, neq; amplius viuentem,
Reuersus posteà charam in patriam terram,
Monumentum illi erige, & parentalia perfice
Eximia valdè, qualia decet & viro matrem dare.
Porrò postquam quidem hæc finieris & perfeceris,
Considera deinde in mente & in animo,
Quo pacto procos intra ædes tuas
Interficias, siue dolo, siue palàm: minimè te conuenit
Puerilia consectari, quoniam non amplius talis es.
An' nõ audisti qualẽ gloriã cõsecut⁹ fuerit diuus Ore-
Omnes p homines, postq̃ interfecit patricidam (stes
Aegisthũ dolosum, qui illi patrẽ inclytum interemit?
Et tu amice (te enim video eximiumq; magnumq;.)
Strenu⁹ esto, vt aliqs te etiã posterorũ eximiè laudet.
Cæterùm ego ad nauem celerem descendam iam
Atq; ad socios, qui ibi me plurimum expectant ma-
nentes.
Tibi autem ipsi curæ sit, & meos aduerte sermones.

Τὴν

Τὴν δ᾽ αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα·
Ξεῖν᾽ ἤτοι μὲν ταῦτα φίλα φρονέων ἀγορεύεις,
Ὥστε πατὴρ ᾧ παιδί, καὶ οὔποτε λήσομαι αὐτῶν.
Ἀλλ᾽ ἄγε νῦν ἐπίμεινον, ἐπειγόμενός περ ὁδοῖο,
Ὄφρα λοεσσάμενός τε, τεταρπόμενός τε φίλον κῆρ,
h Δῶρον ἔχων ἐπὶ νῆα κίῃς, χαίρων ἐνὶ θυμῷ,
Τιμῆεν, μάλα καλόν, ὅ τοι κειμήλιον ἔσται
Ἐξ ἐμεῦ, οἷα φίλοι ξεῖνοι ξείνοισι διδοῦσι.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Μή μ᾽ ἔτι νῦν κατέρυκε, λιλαιόμενόν περ ὁδοῖο·
Δῶρον δ᾽ ὅ, ττί κέ μοι δοῦναι φίλον ἦτορ ἀνώγῃ,
Αὖτις ἀνερχομένῳ δόμεναι οἶκόνδε φέρεσθαι,
Καὶ μάλα καλὸν ἑλών· σοὶ δ᾽ ἄξιον ἔσται ἀμοιβῆς.

Hanc rursus Telemachus prudens contra allocutus (est,
Hospes profectò hac amicè sentiens dicis,
Perinde atq; pater suo filio: & nunq̃ obliuiscar illo- (rum.
Sed agè nunc expecta, accelerans licet iter.
Vt & lotus & oblectatus amicum pectus
Donum habens ad nauem eas gaudens in animo,
Preciosum, valdè eximiũ, qđ tibi reconditi muneris (loco erit
Ex me, qualia amici hospitibus dant.
Huic respondebat deinde dea cæsia Minerua,
Ne me amplius detine cupidum nimirum itineris.
Donũ autẽ quodcunq; mihi dare charũ pectus iubet.
Rursus redeunti da vt domum feram, (tione.
Etiã eximio accepto. tibi. v. dignum erit remunera-

COMMENTARIVS.

a μέλλεν μέν ποτε] Cùm hospes à Telemacho peteret, quid sibi vellet tam tumultuarium conuiuium, videtur Telemachus minus appositè respondere. Nam repetit adhuc incommoda, quæ ob absentiam Vlyssis sibi contigerunt: deinde conqueritur de patris fato, quòd ingloria morte occubuerit. Sed Homerus nouit ingenia calamitosorum hominũ, qui miserias suas omni occasione semper solent obtrudere. In fine autem respondebit quæstioni Telemachus.

b ἅρπυιαι ἀνηρέψαντο] Quod ab Harpyis Vlyssem discerptũ ait, id puro prouerbiali quadam ratione dictum, pro eo qui incerta & incognita morte perijt. Vel cùm redeunti Vlyssi iter esser per mare sintq; Harpyiæ volucres insulas habitantes: conijcit Telemachus, ab ijs eum potuisse discerpi, quòd illa animalia hominibus infesta essent, ideoq; & Furiæ dicuntur. Vnde Virg. 3. Aeneid.

Tristius haud illis monstrum, nec sæuior vlla *Pestis & ira Deum Stygijs sese extulit vndis, &c.*

c φάρμακον ἀνδροφόνον] Non possumus expressè diuinare, quo tempore hæc venena quæsierit Vlysses: tamen existimo hoc ante bellũ Troianum contigisse, vel etiam sub ipsius expeditionis tempus. Eustathius tamen dicit sagittis apud Troiam non esse vsum Vlyssem, qui cùm illic sagitta indigeret, illam Merionæ accepit. Hic autem Ilus (filius Mermeri, filij Phetetis, filij Iasonis & Medeæ) à quo venenũ Vlysses petijt, ea parabat in Ephyre vrbe Thesprotiorũ, venenis abundantissima. Quidam tamen Ephyren Corinthiorũ intelligunt, in qua est Selleis fluuius, quę venena etiam tulerit olim propter Medeæ in illis locis habitationem: vnde filia Augeæ regis Epeorum, vt est in Iliade, dicta Agamede, venefica erat. Noluit autem Ilus, illa venena Vlyssi concedere: quia, inquit Poëta, Deos timebat. Existimauit vir bonus non esse illa homini committenda, cuius ille exploratam non haberet probitatem, vt illis abuti non posset. Contrà verò Anchialus, qui non solùm Vlyssi amicus erat, sed eius mentem perspectam habebat, ea illi præbet: quòd etiam sciret, inquit Eustathius, eum illa ad venationem desiderare, non ad ἀνδροφονίαν. Quod ego vt dubium relinquo.

d οἱ δὲ γάμον τεύξουσι] Oratio videtur esse σολοικοφανές. nam cùm de vno patre præmiserit, subiungit de multis relatiuè: cùm hęc etiã sequẽtia de solo patre debuissent enunciari, cuius est dotem filiæ cõstituere. Eustathius hoc soluens, ait: οἱ δὲ μνηστῆρες, inquit, οὐ γὰρ αὐτὸς μόνος ὁ πατὴρ τὴν συνοικίαν ἐπιδώσει, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πολλοὶ οἱ ἀμφὶ τὸν πατέρα, οἱ ἐκεῖ, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς ἐρεῖ), τὴν Πηνελόπην ἐκδώσουσι γάμῳ, id est, Poëta constructionem retulit non ad solum patrem, sed ad multos alios qui cum patre erant, quiq; vt in sequentibus dicetur, Penelopen iusserunt nubere. Vide infrà lib. 19.

e ἥ τε μάλιστα φέρει] Famam vulgarem ex Ioue dicit esse, illam nimirum pro re diuina agnoscens. Vnde Martialis:

Credē mihi verum dicere famæ fides. Hesiodus lib. 2. Operum:

Φήμη δ᾽ οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥντινα πολλοὶ *λαοὶ φημίξουσι· θεός νύ τίς ἐστι καὶ αὐτή.*

id est, Non planè nulla est fama multorum sermone agitata: cùm Dea quædam & ipsa sit. Hinc etiam inualuit, vt vox populi, vox Dei diceretur. Solet tamen illa sæpissimè mendacijs commisceri. Apud Ouid. 9. Metam. *—fama loquax peruenit ad aures*

Deianira tuas, quæ veris addere falsa *Gaudet, & à minimo sua per mendacia crescit.*

Virgil. 4. Aeneid. Tam ficti prauiq; tenacem, quàm veri nunciam appellauit. Silius lib. 6. *Vera ac ficta simul spargebat fama per vrbes.*

f εἰ μέν κεν πατρὸς] Dubias ꝓponit Telemacho conditiones Minerua, cùm tamen rem certissimã esse sciret, videlicet Vlyssem esse adhuc superstitẽ. Sed hæc ambiguè proposuit, ne si aliter fecisset, aliud videretur quã homo, cuius animo omnia certò non cõstãt.

g ἢ οὐκ ἀΐεις] Ab exemplo Orestis, Telemachum ad se ipsum ab iniurijs procorum vindicandum excitat. Cùm enim ille ob Aegisthum, qui Agamemnonẽ perfidè interfecerat, occisum tantùm sibi laudis cõparauerit: non est dubitandũ Telemacho, quin eandem gloriã cõsequatur, si se strenuè ac fortiter in procis necãdis gesserit, quò eũ maximè Pallas exhortat̃, addita ipsius Telemachi non vulgari laude præstantis & eximij corporis. Quod autem Minerua suadet ei, vt procos siue dolo seu vi aperta vlciscatur: consilium est salutare, si hoc spectes, vt te hostibus tuis quàm celerrimè expedias. de dolo loquor (Nam de vi aperta, dubium non est eam non prohiberi) si verò fidem hospitij attendas, culpari omninò debet: nisi omnino ita iniuriosi tibi sint hospites, vt à te præmoniti, molesti tibi esse non desinant. Itaq; verbis prius experiundum est negotium, quod etiam anteà prudenter Minerua suasit.

h δῶρον ἔχων] Non fuit res vilis olim hospitalitas & mercenaria, vt hodierno die: sed magna & gratuita, quãtũ ex multis locis Homericis conijcere licet, ac ex hoc præcipuè, in quo donum hospiti Mineruæ offert Telemachus. Quin etiam & ab ipso Deo missos hospites, qui essent honesti, veteres arbitrati sunt, ideoq; muneribus eos prosequuti sunt. Vnde infrà Odyss. ζ dicitur, —πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες ξεῖνοί τε πτωχοί τε. A Ioue sunt omnes hospites & mẽdici. Itaq; appellatus est Iupiter Xenius, qui hospitum iniurias vlcisceretur: quod paulò pòst in hoc eodem libro indicabitur, Ζεὺς δ᾽ ἐπιτιμήτωρ ἱκετάων τε ξείνων τε ξείνιος, ὃς ξείνοισιν ἅμ᾽ αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ. id est, Iupiter Xenius defensor est atque censor supplicum & hospitum, idemq; hospites comitatur modestos. Aurea nimirum fuerunt illa sæcula, in quibus tanta fuit hospitum reuerentia: quanquam neq; illa suis næuis caruerunt hac etiam in parte, vt Paridis exemplum docuit. Sed tamen fuit quædam beneuolentia post illa tempora rarò vsurpata, vt extranei tam humaniter & gratuitè exciperentur cum amoris etiam appendice & corollario in muneribus exhibendis: quod officium tamen fuit reciprocum, vt in Glauci & Diomedis parentibus vidimus in Iliade: & hic ipsa Minerua paulò pòst indicat, cùm dicit se redeuntem domum illud Telemachi accepturum cum remuneratione.

Ἡ μὲν ἄρ᾽ ὣς εἰποῦσ᾽ ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὄρνις δ᾽ ὣς ἀνόπαια διέπτατο· a τῷ δ᾽ ἐνὶ θυμῷ
Θῆκε μένος καὶ θάρσος, ὑπέμνησέν τέ ἑ πατρὸς
Μᾶλλον ἔτ᾽ ἢ τὸ πάροιθεν· ὁ δὲ φρεσὶν ᾗσι νοήσας,
Θάμβησεν κατὰ θυμόν· ὀΐσατο γὰρ θεὸν εἶναι.
Αὐτίκα δὲ μνηστῆρας ἐπῴχετο ἰσόθεος φώς.
Τοῖσι δ᾽ ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτός, οἱ δὲ σιωπῇ
b Εἵατ᾽ ἀκούοντες· ὁ δ᾽ Ἀχαιῶν νόστον ἄειδε
Λυγρόν, ὃν ἐκ Τροίης ἐπετείλατο Παλλὰς Ἀθήνη.

Illa sic loquuta abijt cæsia Minerua:
Auis aũt vt sublimipeta auolat: huic autẽ in animo
Indidit robur & audaciam, recordariq; fecit patris
Magis adhuc quàm anteà: hic. a. mẽte sua cõsiderans.
Obstupuit in animo, putabat enim deum esse.
Continuò autem procos adibat deo æquandus vir:
Illis autem cantor canebat insignis, hi verò tacitè
Sedebãt audiẽtes: ille verò Achæorum reditũ canebat
Molestum, quem ex Troia indixit Pallas Minerua.

Τοῦ δ᾽

Τοῦ δ' ὑπερωϊόθεν φρεσὶ σύνθετο θέσπιν ἀοιδὴν
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια·
Κλίμακα δ' ὑψηλὴν κατεβήσατο οἷο δόμοιο,
Οὐκ οἴη, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο.
Ἡ δ' ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο,
Ἄντα παρειάων σχομένη λιπαρὰ κρήδεμνα·
Ἀμφίπολος δ' ἄρα οἱ κεδνὴ ἑκάτερθε παρέστη.
Δακρύσασα δ' ἔπειτα προσηύδα θεῖον ἀοιδόν,
Φήμιε, πολλὰ γὰρ ἄλλα βροτῶν θελκτήρια οἶδας,
Ἔργ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε, τά τε κλείουσιν ἀοιδοί,
Τῶν ἕν γέ σφιν ἄειδε παρήμενος· οἱ δὲ σιωπῇ
Οἶνον πινόντων· ταύτης δ' ἀποπαύε' ἀοιδῆς
Λυγρῆς, ἥ τέ μοι αἰεὶ ἐνὶ στήθεσσι φίλον κῆρ
Τείρει· ἐπεί με μάλιστα καθίκετο πένθος ἄλαστον.
Τοίην γὰρ κεφαλὴν ποθέω, μεμνημένη αἰεὶ
Ἀνδρός, τοῦ κλέος εὐρὺ καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Μῆτερ ἐμή, τί τ' ἄρ' αὖ φθονέεις ἐρίηρον ἀοιδὸν
Τέρπειν ὅππῃ οἱ νόος ὄρνυται; οὔ νύ τ' ἀοιδοὶ
Αἴτιοι, ἀλλά ποθι Ζεὺς αἴτιος, ὅς τε δίδωσιν
Ἀνδράσιν ἀλφηστῇσιν ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ.
Τούτῳ δ' οὐ νέμεσις Δαναῶν κακὸν οἶτον ἀείδειν.
Τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι
Ἥ τις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται.
Σοὶ δ' ἐπιτολμάτω κραδίη καὶ θυμὸς ἀκούειν.
Οὐ γὰρ Ὀδυσσεὺς οἶος ἀπώλεσε νόστιμον ἦμαρ
Ἐν Τροίῃ, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι φῶτες ὄλοντο,
Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε,
Ἱστόν τ' ἠλακάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε
Ἔργον ἐποίχεσθαι· μῦθος δ' ἄνδρεσσι μελήσει
Πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί· τοῦ γὰρ κράτος ἔστ' ἐνὶ οἴκῳ.
Ἡ μὲν θαμβήσασα πάλιν οἶκόνδε βεβήκει·
Παιδὸς γὰρ μῦθον πεπνυμένον ἔνθετο θυμῷ.
Ἐς δ' ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶ,
Κλαῖεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα φίλον πόσιν, ὄφρα οἱ ὕπνον
Ἡδὺν ἐπὶ βλεφάροισι βάλε γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Μνηστῆρες δ' ὁμάδησαν ἀνὰ μέγαρα σκιόεντα,
Πάντες δ' ἠρήσαντο παραὶ λεχέεσσι κλιθῆναι.
Τοῖσι δὲ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἤρχετο μύθων,
Μητρὸς ἐμῆς μνηστῆρες ὑπέρβιον ὕβριν ἔχοντες,
Νῦν μὲν δαινύμενοι τερπώμεθα, μηδὲ βοητὺς
Ἔστω (ἐπεὶ τόγε καλὸν ἀκουέμεν ἐστὶν ἀοιδοῦ
Τοιοῦδ', οἷος ὅδ' ἐστί, θεοῖς ἐναλίγκιος αὐδήν)
Ἠῶθεν δ' ἀγορήνδε καθεζώμεσθα κιόντες
Πάντες, ἵν' ὑμῖν μῦθον ἀπηλεγέως ἀποείπω,
Ἐξιέναι μεγάρων· ἄλλας δ' ἀλεγύνετε δαῖτας,
Ὑμὰ κτήματ' ἔδοντες, ἀμειβόμενοι κατ' οἴκους.
Εἰ δ' ὕμμιν δοκέει τόδε λωΐτερον καὶ ἄμεινον
Ἔμμεναι, ἀνδρὸς ἑνὸς βίοτον νήποινον ὀλέσθαι,
Κείρετ', ἐγὼ δὲ θεοὺς ἐπιβώσομαι αἰὲν ἐόντας,
Αἴ κέ ποθι Ζεὺς δῷσι παλίντιτα ἔργα γενέσθαι,
Νήποινοί κεν ἔπειτα δόμων ἔντοσθεν ὄλοισθε.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φύντες
Τηλέμαχον θαύμαζον, ὁ θαρσαλέως ἀγόρευε.
Τὸν δ' αὖ Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱός,
Τηλέμαχ', ἦ μάλα δή σε διδάσκουσιν θεοὶ αὐτοὶ
Ὑψαγόρην τ' ἔμεναι καὶ θαρσαλέως ἀγορεύειν,

Huius è cœnaculo mente intellexit diuinam cantilenam
Filia Icarij prudens Penelope,
Cochleam verò altam descendit sua domus,
Non sola: vnà cum hac ancillæ duæ sequebantur.
Illa verò quando iam ad procos peruenisset diua mulierum,
Stabat sanè iuxta limen aulæ benè fabricatæ,
Ante maxillas habens tenues vittas:
Ancilla verò certè ei honesta vtrinque astabat,
Lacrymãs.v.tum alloquebatur diuinum cantorem,
Phemie, multa sanè alia mortaliũ oblectamẽta nouisti
Gesta hominũque deorũque, quæ celebrant cantores.
Horum vnum ipsis cane assidens: illi autem silentio
Vinum bibant, ab hac verò quiesce cantilena
Molesta, quæ mihi perpetuò in pectorib. charum cor
Affligit: quando me in primis incessit dolor immẽsus.
Tale enim caput desidero memor semper
Viri, cuius lata est gloria per Græciã & mediũ Argos.
Hanc rursus Telem. prudens cõtrà alloquutus est,
Mater mea, quid sanè rursum inuides iucũdũ cãtorẽ
Oblectare, quocũque illi mẽs impellitur, nõ sanè cãtores
In causa sunt: sed interdum Iupiter in causa est, qui suggerit
Viris ingeniosis ita vt velit vnicuique.
Huic a. non reprehẽsio quòd Danaûm aduersa canit.
Eam enim cantilenam magis celebrant homines,
Quæcunque auditoribus recentissima existat.
Tibi verò sustineat cor & animus audire.
Non enim Vlysses solus perdidit reditus diem
In Troia, multi verò alij viri perierunt:
Sed in domum profecta, tua opera administra,
Telamque & colum, & ancillis impera
Opus accelerare: sermo verò viris curæ erit
Omnibus, potissimùm verò mihi. huius enim imperium est in domo.
Illa quidem attonita, rursus in domum iuit:
Filij enim dictum prudens ponebat in animo.
Ad cœnaculũ vbi cõscendisset cũ ancillis mulieribus,
Fleuit subinde Vlyssem charũ maritũ, donec illi somnum
Dulcem palpebris immisit cæsia Minerua.
Proci autem tumultuabantur per ædes obscuras,
Omnes autem cupiebant ad lectos reclinari:
Illis autem Telem. prudens incæpit sermonem,
Matris meæ proci immensa contumelia elati,
Nunc quidem conuiuantes delectemur, neque clamor
Adsit: (nam hoc honestum est audire cantorem
Talem, qualis ille est dijs assimilis voce.)
Manè verò in concionem consideamus venientes
Omnes vt vobis sermonem audenter renunciem
Exire ex ædibus: alias porrò sequimini dapes,
Vestra bona absumẽtes, alternis cõuiuijs per ædes singulas.
Si verò vobis videtur hoc satius & melius
Esse, viri vnius victum impunè perdere,
Absumite, ego verò deos inuocabo sempiternos,
Si vnquam Iupiter det vicissim pœnam infligẽtia opera fieri,
Inulti sanè postea intra ædes pereatis.
Sic ait, illi verò omnes mordicus labijs compressis
Telemachũ admirabãtur, quòd audacter loquutus esset.
Hũc a. rursus Antinous alloquutus est Eupithei filius,
Ô Telemache, quàm sanè te docuerunt dij ipsi
Sublimiloquum esse, & confidenter proloqui,

Μή σέ γ' ἐν ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ βασιλῆα Κρονίων
Ποιήσειεν ὅ τοι γενεῇ πατρώϊόν ἐστιν.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
k Ἀντίνο', εἴπέρ μοι καὶ ἀγάσσεαι ὅ, τι κεν εἴπω;
Καί κεν τοῦτ' ἐθέλοιμι Διός γε διδόντος ἀρέσθαι.
Ἦ φῂς τοῦτο κάκιστον ἐν ἀνθρώποισι τετύχθαι;
Οὐ μὲν γάρ τι κακὸν βασιλευέμεν. αἶψά τέ οἱ δῶ
Ἀφνειὸν πέλεται, καὶ τιμηέστερος αὐτός.
Ἀλλ' ἤτοι βασιλῆες Ἀχαιῶν εἰσὶ καὶ ἄλλοι
Πολλοὶ ἐν ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ, νέοι ἠδὲ παλαιοί,
Τῶν κέν τις τόδ' ἔχῃσιν, ἐπεὶ θάνε δῖος Ὀδυσσεύς·
Αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροιο,
Καὶ δμώων οὕς μοι ληΐσσατο δῖος Ὀδυσσεύς.
Τὸν δ' αὖ Εὐρύμαχος Πολύβου παῖς ἀντίον ηὔδα,
Τηλέμαχ', ἤτοι ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,
Ὅστις ἐν ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ βασιλεύσει Ἀχαιῶν·
Κτήματα δ' αὐτὸς ἔχοις, καὶ δώμασιν οἷσιν ἀνάσσοις.
Μὴ γὰρ ὅ γ' ἔλθοι ἀνὴρ ὅστις ἀέκοντά σε βίηφι
Κτήματ' ἀπορραίσει, Ἰθάκης ἔτι ναιετοώσης.
Ἀλλ' ἐθέλω σε φέριστε περὶ ξείνοιο ἐρέσθαι,
Ὁππόθεν οὗτος ἀνήρ, ποίης δ' ἐξεύχεται εἶναι
Γαίης· ποῦ δέ νύ οἱ γενεὴ καὶ πατρὶς ἄρουρα·
Ἠέ τιν' ἀγγελίην πατρὸς φέρει ἐρχομένοιο,
Ἦ ἑὸν αὐτοῦ χρεῖος ἐελδόμενος τόδ' ἱκάνει.
Οἷον ἀναΐξας ἄφαρ οἴχεται, οὐδ' ὑπέμεινε
Γνώμεναι· οὐ μὲν γάρ τι κακῷ εἰς ὦπα ἐῴκει.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Εὐρύμαχ', ἤτοι νόστος ἀπώλετο πατρὸς ἐμοῖο,
Οὔτ' οὖν ἀγγελίῃς ἔτι πείθομαι, εἴ ποθεν ἔλθοι,
Οὔτε θεοπροπίης ἐμπάζομαι, ἥν τινα μήτηρ
Ἐς μέγαρον καλέσασα θεοπρόπον ἐξερέηται.
Ξεῖνος δ' οὗτος ἐμὸς πατρώϊος ἐκ Τάφου ἐστί,
Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος εὔχεται εἶναι
Υἱός, ἀτὰρ Ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσει.
Ὣς φάτο Τηλέμαχος· φρεσὶ δ' ἀθανάτην θεὸν ἔγνω.
Οἱ δ' εἰς ὀρχηστύν τε καὶ ἱμερόεσσαν ἀοιδὴν
Τρεψάμενοι τέρποντο· μένον δ' ἐπὶ ἕσπερον ἐλθεῖν.
Τοῖσι δὲ τερπομένοισι μέλας ἐπὶ ἕσπερος ἦλθε.
Δὴ τότε κακκείοντες ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος.
Τηλέμαχος δ' ὅθι οἱ θάλαμος περικαλλέος αὐλῆς
Ὑψηλὸς δέδμητο, περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ,
Ἔνθ' ἔβη εἰς εὐνήν, πολλὰ φρεσὶ μερμηρίζων.
Τῷ δ' ἄρ' ἅμ' αἰθομένας δαΐδας φέρε κεδν' εἰδυῖα
Εὐρύκλει', Ὦπος θυγάτηρ Πεισηνορίδαο·
Τήν ποτε Λαέρτης πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσι
Πρωθήβην ἔτ' ἐοῦσαν, ἐεικοσάβοια δ' ἔδωκεν.
Ἶσα δέ μιν κεδνῇ ἀλόχῳ τίεν ἐν μεγάροισιν·
Εὐνῇ δ' οὔποτ' ἔμικτο, χόλον δ' ἀλέεινε γυναικός·
Ἥ οἱ ἅμ' αἰθομένας δαΐδας φέρε, καί ἑ μάλιστα
Δμωάων φιλέεσκε, καὶ ἔτρεφε τυτθὸν ἐόντα.
Ὤιξεν δὲ θύρας θαλάμου πύκα ποιητοῖο·
Ἕζετο δ' ἐν λέκτρῳ, μαλακὸν δ' ἔκδυνε χιτῶνα·
Καὶ τὸν μὲν γραίης πυκιμηδέος ἔμβαλε χερσί·
Ἡ μὲν τὸν πτύξασα καὶ ἀσκήσασα χιτῶνα,
Πασσάλῳ ἀγκρεμάσασα παρὰ τρητοῖσι λέχεσσι,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐκ θαλάμοιο· θύρην δ' ἐπέρυσσε κορώνῃ
Ἀργυρέῃ, ἐπὶ δὲ κληῗδ' ἐτάνυσσεν ἱμάντι.
Ἔνθ' ὅγε παννύχιος κεκαλυμμένος οἰὸς ἀώτῳ,
Βούλευε φρεσὶν ᾗσιν ὁδὸν τὴν πέφραδ' Ἀθήνη.

Ne te vtiq; in circumflua Ithaca regem Saturnius
Constituat, quod tibi propter genus paternum est.
Hunc rursum Telem. prudens cõtrà alloquutus est,
Antinoë, an mihi irasceris si quid dixero?
Et sanè hoc vellem, Ioue vtiq; concedente accipere.
An dicis hoc pessimum in hominibus esse?
Non enim vllo pacto malum est imperare, statim ei
Diues fit, & honoratior ipse, (domus
Sed certè reges Achæorum sunt etiam alij
Multi in circumflua Ithaca, iuuenes & veteres:
Horum aliquis hoc habeat, mortuus est diuus Vlysses.
Cæterùm ego domus rex ero nostræ,
Et mancipiorum quæ mihi acquisiuit diuus Vlysses.
Hũc statĩ Eurymachus Polybi filius cõtrà alloq. est,
Telemache, certè hæc deorum in genubus posita sunt,
Quinam circumflua Ithaca dominabit Achiuorum.
Bona verò ipse habeas, & ædibus tuis imperes.
Non enim ille veniat vir qui inuitum vi
Bonis deprædaturus sit, Ithaca adhuc habitata.
Sed volo te optimè de hospite interrogare,
Vnde ille vir, quali autem gloriatur esse
E terra, vbinam ei genus & patrium solum,
An tibi nuncium patris adferat venientis,
An suum ipsius debitum expetens huc veniat.
Vt facto impetu statim abijt, neq; sustinuit (rebat.
Vt cognosceremus: neq; n. improbi vultum præ se fe-
Hunc autem rursus Telemachus prudens alloq. est:
Eurymache, certè reditus perijt patris mei,
Neq; sanè nuncio amplius credo sicunde veniat.
Neq; vaticinium curo, si quem mater
Domum vocatum vatem consulat.
Hospes verò hic meus paternus è Tapho est.
Mentes Anchiali bellicosi prædicat se esse
Filium: cæterùm Taphijs nauigãdi studiosis imperat.
Sic ait Telemach. mente. v. immortalem deam co-
Hi verò ad tripudia & dulcem cantum (gnouit.
Cõuersi oblectabãtur, expectabant. a. vesperũ aduen-
Dum hi. a. oblectabantur, niger vesper venit: (tare.
Et tunc dormituri ibant domum vnusquisq;:
Telemachus autẽ vbi ipsi thalamus perpulchra aula
Sublimis ædificatus erat perspicuo in loco,
Illuc iuit ad lectum multa mente reputans.
Simul cum eo ardentes faces ferebat pudica sciens
Euryclea Opis filia Pisenoridæ,
Quam olim Laërtes emerat facultatibus suis
Impubem adhuc, precium viginti boum dedit.
Perinde. a. ipsam ac pudicã vxorẽ honorabat in ædib.
Lecto. v. nũq; cõmixt⁹ est: irã scilicet fugiebat vxoris.
Hæc illi simul ardẽtes faces ferebat, & ipsum maximè
Ancillarũ amabat, & enutrierat paruulus cùm esset.
Aperuit autem ianuas thalami benefacti.
Sedebat in lecto, molle autem exuit indusium:
Et id quidem aniculæ sedulæ imposuit in manus.
Illa quidem plicato & aptato indusio
Trabe suspenso iuxta vermiculatos lectos
Festinabat ire ex thalamo ianuam attraxit annulo
Argenteo: insuper autem pessulum obtendit loro.
Hic ille pernox tectus Iouis florida lana
Examinabat mẽtib. suis viã q̃ significauerat Pallas.

COM-

COMMENTARIVS.

a τῷ δ' ἐνὶ θυμῷ.] Dij etiam Homerici cùm homines familiariter alloquuti sunt, numinis sui vestigia in illorum animis relinquũt: adeò efficax est Deitatis sola præsentia, quod sine dubio Homerus significare voluit. Hinc etiam statim Telemachus persuasus est hospitem illum fuisse Deum. Sed & infrà cum Eurymacho respondet, interroganti quis esset ille hospes, dicitur mente immortalem Deam agnouisse. Intellexit præterea Homerus, non esse absurdum, vt induta humana specie Deus homini sese videndum præberet: quod nos sacræ paginæ satis luculenter docent. Qua de re aliàs diximus in Iliade.

b ἥατ' ἀκούοντες.] Phemium canentem attentè dicuntur audire proci, vel cantus suauitate demulsi, vel potiùs quòd mortem Vlyssis auidè expectabant, quam in illo Phemij argumento de Græcorum reditu par erat comprehendi. Quæ causa etiam erit Penelopæ, cur eum pergere prohibeat, verita ne tam tristia de marito simul caneret: quod illa sine magno animi cruciatu non poterat exaudire, vnde illi necessariò procorum libidini parendum fuisset: qui si hoc etiam à vate intellexissent (sunt enim cantores ἔνθεοι & μαντικοί, vt posteà in hoc Opere videbimus) eò libertius nuptias erant Penelopes postulari. Porrò artificiosè inceptas Phemij cantilenas Poëta interrupit. Nam aut mortuum Vlyssem dixisset, aut adhuc viuum. Si mortuum, vis fuisset illata Penelopæ: si viuum, effugissent illi & proinde eorum neci, quam describere Homerus meditatur, non fuisset locus, quam tamen habent historiæ, vt ait rectè noster Eustathius.

c ἔργ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε,] Nota quibus olim argumentis egregij cantores delectarẽtur, nimirum hominũ & Deorum gestis recensendis ac celebrandis. Quod tamen posteà, vt ætate omnia in peius ruunt, exoleuit, vt ipse Athenæus lib. 14. queritur, his verbis: συμβέβηκε δὲ τὸ μὲν παλαιὸν φιλομούσους τοὺς Ἕλληνας. μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης ἀταξίας, καὶ γηρασάντων σχεδὸν ἁπάντων τῶν ἀρχαίων νομίμων, ἥ τε προαίρεσις αὕτη κατελύθη, καὶ τρόποι μουσικῆς φαῦλοι κατεδείχθησαν, οἷς ἕκαστοι τῶν χρωμένων, ἀντὶ μὲν πρᾳότητος ἀστεϊσμὸν μαλακίαν, ἀντὶ δὲ σωφροσύνης, ἀκολασίαν καὶ ἄνεσιν. ἔσται δ' ἴσως τοῦτο μᾶλλον καὶ ἐπὶ πλεῖον προαχθήσεται, ἐὰν μή τις ἀγάγῃ πάλιν εἰς τὸ φανερὸν τὴν πάτριον μουσικήν. τὸ παλαιὸν γὰρ καὶ τὰς τῶν ἡρώων πράξεις, καὶ τὰς τῶν θεῶν τοὺς ὕμνους διὰ ᾠδῆς ἐποιοῦντο. Ὅμηρος γοῦν φησιν ἐπ' Ἀχιλλέως, ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν Ἡρώων, καὶ τὸν Φήμιον δέ φησιν ὅτι πολλὰ βροτῶν θελκτήρια οἶδεν, ἔργ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε, τά τε κλείουσιν ἀοιδοί. τὸ δὲ ἔθος τοῦτο καὶ παρὰ τοῖς βαρβάροις ἐσώζετο, ὥς φησι Δίνων ἐν τοῖς Περσικοῖς. Id est, vt vertit Natalis: Accidit verò vt Græci antiquitùs musicæ fuerint studiosi. Cùm posteà ordinis confusio esset insecuta, omnesq; ferè leges antiquæ consenuissent, ipsa quoq; disciplina dissoluta est, musicæq; mores absoni emerserunt, quibus singuli vtentes pro humanitate mollitiem, pro temperantia intemperantiam, animiq; dissolutionem operantur. In peius etiam multo fortasse conuertetur atq; proruet, nisi quispiam Musicam ipsam patriam ad purissimum splendorem rursus reuocârit. Nam & Deorum immortalium hymni & Heroum ipsorum res gestæ in odis antiquitùs canebantur. Inquit igitur Homerus de Achille, Canebat quippe laudes virorum Heroum. De Phemio etiam dicit, πολλὰ βροτῶν, &c. Seruabatur apud Barbaros etiam hæc consuetudo, vt asserit Dinon in rebus Persicis.

d τοῦ κλέος εὐρύ] Modicè maritum laudat Penelope, cùm eum per Argos & Græciam inclytum dicit, quasi fama tanti viri vlterius non se porrigat. Sed videtur Poëta decorum muliebris ἀφελείας ac simplicitatis seruasse, cui integra Vlyssis gloria nondum potuerit esse cognita.

e μῆτερ ἐμή,] Matrem reprehendit Telemachus, quòd Phemium à suscepto cantus argumento deterreat. Primùm docet, patiendum esse vt illa Phemius canat: cùm verisimile sit hoc non temerè illi in mentem venisse, sed diuino afflatu potius, vt fieri assolet. Deinde cùm oblectationi studeant cantores, eaq; lubentissimè homines audiant, quæ sunt recentiora (vt docuerũt ipsi Athenienses, qui noua semper audire cuperent) non est absurdum hæc à Phemio cani, quæ ob nouitatem voluptatis non parum afferunt. Tertiò consolatur matrem, quòd dixerit molestè se ista intelligere propter Vlyssis mortem (vt rectè conijcit Telemachus) consolatur, inquam, ex eo quòd eiusmodi calamitas in eam solam non exundârit, sed socias etiam illius alias prætereà habeat. Solet autem illa recordatio aliquod malorum leuamen parere, vt alibi in Iliade diximus. Tandem iubet matrem ad opera muliebria ac domestica secedere, pauloq; liberius locutus quàm de more, vt credo, haberet, propter insitam sibi nunc primùm diuinitùs audaciã, indicat ipsi hæc virilia curæ non esse debere: hoc est, munus hoc viros castigandi ac coërcendi in eo præcipuè loco, vbi ipse absolutam imperij potestatem obtinet.

f ἀλλ' εἰς οἶκον] Eodem ferè modo Andromachen Hector in Iliade coërcet, excepto quòd illic πόλεμος, hic μῦθος dicitur homines attinere. Ita nouit Poëta sua ipsius carmina ποικίλλειν.

g ὄφρα οἱ ὕπνον] Post lacrymas somnum conciliari, docuimus in Iliade, cùm de Achille loqueremur Patroclum lugente.

h μνηστῆρες ἐμῆς] Prudenter facit Telemachus, qui etiam iniuriosos ac proteruos istos homines tam leuiter affatur. Nam eorum cõuiuium subito tumultu non perturbat, quin animo eos læto esse iubet, cùm maximè tam honesto Musices oblectamẽto detineantur. Porrò hæc vlterius se non toleraturum monet, proinde sequenti luce diem illis dicit, iubetq; vt in concione adsint, vt à se audiant sibi esse in animo eos ædibus suis exturbare, si sponte illi ac præmoniti, non excesserint.

i ἦ μάλα δή σε] Inter procos Antinous & Eurymachus erant principes, ideò hi duo Telemacho respondent: sed diuersis modis, vt etiam diuersis erant moribus. Nam Antinous durus & difficilis, Eurymachus autem lenior & simulatior (hoc est ὑπουλότερος, vt ait Eustath.) Primus ergo Antinous Telemacho aduersatur. Eius autem orationis hic est sensus: Fastuosus nimis es, inquit, Telemache, & paulò verbis audacior quàm par sit. Vnde tamen nouus hic tuus nobis insultandi procaciter modus? Sanè diuina ope sic te informatum mihi planè persuadeo: nam neq; hoc ætas tua adhuc imbecillis, neq; pristina consuetudo vt facias, patiuntur. Itaq; orandum nobis proculdubiò est, ne te Regem Ithacæ Iupiter constituat, prout hoc tibi hæreditatis iure vendicas, quia superbè nimium ac arroganter nobis imperares. Intelligendum est autem, prohibitum fuisse Telemachum vi procorum, maximè istius Antinoi, regni paterni possessione, quod apertè prodit Antinous.

k Ἀντίνο', ἦ καί μοι] Prudenter Telemachus, ioco furorem Antinoi, ac asperitatem emollijt. Nam ita dictum illius interpretatur, vt existimetur censere iocosè illa etiam ab Antinoo aduersum se pronunciata. Et primùm ironicè se Regem esse exoptat propter cõmoda, quæ Reges solent comitari. Ne tamen inuidiam in se ambitionis concitet, testatur se regnum Ithacæ non ambire mortuo Vlysse, cùm id alij possidere queant se longè præstantiores ac digniores: hoc vnum ait se moliri, vt propriarum ædium & bonorum solus sit dominus, ijs exclusis ac eiectis, qui vi illa occupare ac disperdere conantur.

l ἤτοι ταῦτα θεῶν] Ex hac oratione conijci possunt Eurymachi mores. Sermo enim certus est index animi. Leniter ergo ac mansuetè Telemachum alloquitur, eius hac ratione animum sibi deuinciens, cùm eum contra à se Antinous alienaret. Sed tamen Eurymachus sequenti libro asperior erit ipso Antinoo.

FINIS LIBRI I. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Β. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Συναγαγὼν ἐκκλησίαν Τηλέμαχος, παραγγέλλει τοῖς μνηστῆρσιν ἐξιέναι τῆς οἰκίας τοῦ Ὀδυσσέως. λαβὼν δὲ παρὰ Εὐρυκλείας τὰ πρὸς τὴν ἀποδημίαν ἐπιτήδεια, παρὰ δὲ τῆς Ἀθηνᾶς ἑταίρους καὶ ναῦν, ἐπὶ πλοῦν ὁρμᾶται ἡλίου δυομένου.

Ἄλλη.

Βῆτ' ἀγορὴν ἔχει, ἤια χεύεις, πλοῦν μετ' Ἀθήνης.

ARGVMENTVM SECVNDI LIBRI Odysseæ.

Coacta concione Telemachus denuntiat procis, vt exeant è domo Vlyssis. Acceptis autem ab Euryclea ijs quæ ad peregrinationẽ necessaria erant, à Pallade socios & nauem, ad nauigationem proficiscitur sole occidente.

Aliud.

B. Concionem habet, viatica anus, nauigationem cum Minerua.

Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Ὤρνυτ' ἄρ' ἐξ εὐνῆφιν Ὀδυσσῆος φίλος υἱός,
Εἵματα ἑσσάμενος· περὶ δὲ ξίφος ὀξὺ θέτ' ὤμῳ.
Ποσσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα.
Βῆ δ' ἴμεν ἐκ θαλάμοιο θεῷ ἐναλίγκιος ἄντην.
Αἶψα δὲ κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι κέλευσε
Κηρύσσειν ἀγορὴνδε καρηκομόωντας Ἀχαιούς.
Οἱ μὲν ἐκήρυσσον, τοὶ δ' ἠγείροντο μάλ' ὦκα.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἤγερθεν, ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο,
Βῆ ῥ' ἴμεν εἰς ἀγορὴν, παλάμῃ δ' ἔχε χάλκεον ἔγχος·
Οὐκ οἶος, ἅμα τῷγε [a] δύω κύνες ἀργοὶ ἕποντο·
[b] Θεσπεσίην δ' ἄρα τῷγε χάριν κατέχευεν Ἀθήνη.
Τὸν δ' ἄρα πάντες λαοὶ ἐπερχόμενον θηεῦντο.
Ἕζετο δ' ἐν πατρὸς θώκῳ, εἶξαν δὲ γέροντες.
Τοῖσι δ' ἔπειθ' ἥρως Αἰγύπτιος ἦρχ' ἀγορεύειν,
Ὃς δὴ γήραϊ κυφὸς ἔην, καὶ μυρία ᾔδη.
Καὶ γὰρ τοῦ φίλος υἱὸς ἅμ' ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ
Ἴλιον εἰς εὔπωλον ἔβη κοίλῃς ἐνὶ νηυσὶν,
Ἄντιφος αἰχμητής· τὸν δ' ἄγριος ἔκτανε Κύκλωψ
Ἐν σπῆϊ γλαφυρῷ, πύματον δ' ὡπλίσσατο δόρπον.
Τρεῖς δέ οἱ ἄλλοι ἔσαν, καὶ ὁ μὲν μνηστῆρσιν ὁμίλει
Εὐρύνομος, δύο δ' αἰὲν ἔχον πατρώϊα ἔργα·
Ἀλλ' οὐδ' ὣς τοῦ λήθετ' ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων.
Τοῦ ὅγε δάκρυ χέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν.
[c] Κέκλυτε δὴ νῦν μευ Ἰθακήσιοι, ὅ, ττι κεν εἴπω,
Οὐδέ ποθ' ἡμετέρη ἀγορὴ γένετ' οὔτε θόωκος,
Ἐξ οὗ Ὀδυσσεὺς δῖος ἔβη κοίλῃς ἐνὶ νηυσί·
[d] Νῦν δὲ τίς ὧδ' ἤγειρε; τίνα χρειὼ τόσον ἵκει;
Ἠὲ νέων ἀνδρῶν, ἢ οἳ προγενέστεροί εἰσιν;
Ἠέ τιν' ἀγγελίην στρατοῦ ἔκλυεν ἐρχομένοιο,
Ἥν χ' ἡμῖν σάφα εἴποι ὅτε πρότερός γε πύθοιτο;
Ἠέ τι δήμιον ἄλλο πιφαύσκεται ἠδ' ἀγορεύει;
Ἐσθλός μοι δοκεῖ εἶναι, ὀνήμενος· εἴθε οἱ αὐτῷ
Ζεὺς ἀγαθὸν τελέσειεν ὅ, τι φρεσὶν ᾗσι μενοινᾷ.
Ὣς φάτο. χαῖρε δὲ φήμῃ Ὀδυσσῆος φίλος υἱός.
Οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν ἧστο, μενοίνησεν δ' ἀγορεύειν·
Στῆ δὲ μέσῃ ἀγορῇ· σκῆπτρον δέ οἱ ἔμβαλε χειρὶ
Κῆρυξ Πεισήνωρ πεπνυμένα μήδεα εἰδώς.
Πρῶτον ἔπειτα γέροντα καθαπτόμενος προσέειπε.
[e] Ὦ γέρον, οὐχ ἑκὰς οὗτος ἀνὴρ (τάχα δ' εἴσεαι αὐτὸς)
Ὃς λαὸν ἤγειρα· μάλιστα δέ μ' ἄλγος ἱκάνει.
[f] Οὔτέ τιν' ἀγγελίην στρατοῦ ἔκλυον ἐρχομένοιο,
Ἥν χ' ὑμῖν σάφα εἴπω, ὅτε πρότερός γε πυθοίμην,
Οὔτέ τι δήμιον ἄλλο πιφαύσκομαι οὐδ' ἀγορεύω.
Ἀλλ' ἐμὸν αὐτοῦ χρεῖος, ὅ μοι κακὸν ἔμπεσεν οἴκῳ,
Δοιά· τὸ μὲν πατέρ' ἐσθλὸν ἀπώλεσα, ὅς ποτ' ἐν ὑμῖν
Τοίσδεσσιν βασίλευε, πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν.
Νῦν δ' αὖ καὶ πολὺ μεῖζον, ὃ δὴ τάχα οἶκον ἅπαντα
Πάγχυ διαρραίσει, βίοτον δ' ἀπὸ πάμπαν ὀλέσσει·
Μητέρι μοι μνηστῆρες ἐπέχραον οὐκ ἐθελούσῃ,
Τῶν ἀνδρῶν φίλοι υἷες οἳ ἐνθάδε γ' εἰσὶν ἄριστοι·
Οἳ πατρὸς μὲν ἐς οἶκον ἀπερρίγασι νέεσθαι
Ἰκαρίου, ὥς κ' αὐτὸς ἐεδνώσαιτο θύγατρα,
Δοίη δ' ᾧ κ' ἐθέλοι καί οἱ κεχαρισμένος ἔλθοι·
Οἱ δ' εἰς ἡμέτερον πωλεύμενοι ἤματα πάντα,

QVANDO verò manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Surrexit tunc ex lectulo Vlyssis dilectus filius,
Vestes indutus, gladium verò suspẽdit ab humeris:
Pedibus verò nitidis alligauit pulchra calceamenta.
Festinabat ire è cubiculo deo similis obuius.
Continuò autem praeconibus canoris imperauit
Conuocare ad concionem comatos Achaos.
Hi.v.conuocarunt: illi aũt congregabantur valde celeriter.
Porrò postq̃ congregati sunt, confertimq; adfuerunt,
Iuit vtiq; ad concionẽ, manu.a. tenebat ferreã hastã:
Non solus, simul eum duo canes veloces sequebantur.
Diuinam certè huic gratiam perfudit Pallas.
Hunc sanè omnes populi aduenientẽ admirabantur.
Sedebat verò in patris sella, cesserunt autem senes.
His verò continuò heros Aegyptius cœpit concionari,
Qui ob senectutem incuruus erat & multa sciebat.
Atqui huius dilectus filius cũ diuino Vlysse, (nauib.
Ad Iliũ pulchros equos nutriens cõscenderat cauis in
Antiphus bellator, illũ verò sanus interfecit Cyclops
In spelunca caua, vltimamq; parauit cœnam.
Tres.a. illi alij erant, & vnus inter procos versabatur
Eurynomus, duo.a. perpetuò habebãt paterna opera.
Sed neq; sic illius oblitus erat lugens & dolens.
Hos lacrymans allocutus est, & dixit:
Audite sanè nũc me Ithacenses quodcunq; dixero.
Nunquã nostrum concilium factum est neq; cõsessus,
Ex quo Vlysses diuinus abijt cauis in nauibus,
Nũc.a. quis huc cõgregauit, quẽ necessitas tãtùm vrget?
Siue ex iunioribus viris, aut qui seniores sunt,
An aliquem nuncium exercitus audiuit venientis,
Quẽ nobis palã dicere queat, quoniã prior audierit?
An quippiam publicum aliud declarat, aut profert?
Probus mihi videt esse, iuuãs vel felix, vtinã illi ipsi
Iupiter bene vertat, quaecunq; mente sua cogitat.
Sic ait, gaudebat autem laudẽ Vlyssis charus filius,
Neq; amplius diu sedit, cupiebat enim concionari.
Stabat.a. in media cõcione, sceptrum aũt ei imposuit manui
Praeco Pisenor prudentia consilia edoctus
Primùm, deinde ad senem conuersus loquutus est:
O senex, non procul abest ille vir, statim autem ipse cognosces
Qui populũ congregauit: potissimùm me dolor vrget.
Neq; vllum nuncium exercitus audiui venientis,
Quem vobis palàm enarrem, quod prior audiuerim,
Neq; quicquam publici aliud enarro, neq; dico,
Sed meũ ipsius negociũ, nam malum in domũ incidit
Duplex: alterũ q patrẽ eximiũ perdidi, qui quondã inter vos
Ipsos imperabat pater.a. velut mitis erat,
Nunc.a. lõgè maius, quòd mox citò domũ vniuersam
Funditùs euertet, facultates autẽ omnino disperdet.
Matri meae proci instant nolenti,
Eorum virorum chari filij qui hic vtiq; sunt optimi,
Qui patris quidem in domum nolunt proficisci
Icarij, vt ipse quidem dotet filiam:
Det verò cui voluerit, & ipse gratus venerit.
Illi verò in nostram domum diuertẽtes dieb. omnib.

Boues

Βοῦς ἱερεύοντες καὶ ὄϊς καὶ πίονας αἶγας,
Εἰλαπινάζουσι, πίνουσί τε αἴθοπα οἶνον
Μαψιδίως· τὰ δὲ πολλὰ κατάνεται. οὐ γὰρ ἔπ' ἀνὴρ
Οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκεν, ἀρὴν ἀπὸ οἴκου ἀμῦναι.
Ἡμεῖς δ' οὔ νύ τι τοῖοι ἀμυνέμεν· ἢ καὶ ἔπειτα
Λευγαλέοι τ' ἐσόμεσθα, καὶ οὐ δεδαηκότες ἀλκήν.
Ἦ τ' ἂν ἀμυναίμην, εἴ μοι δύναμίς γε παρείη.
Οὐ γὰρ ἔτ' ἀνσχετὰ ἔργα τετεύχαται, οὐδ' ἔτι καλῶς
Οἶκος ἐμὸς διόλωλε. νεμεσσήθητε καὶ αὐτοί,
h Ἄλλους τ' αἰδέσθητε περικτίονας ἀνθρώπους
Οἳ περιναιετάουσι· θεῶν δ' ὑποδείσατε μῆνιν,
Μήτι μεταστρέψωσιν ἀγασσάμενοι κακὰ ἔργα.
i Λίσσομαι ἠμὲν Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἠδὲ Θέμιστος,
Ἥ τ' ἀνδρῶν ἀγορὰς ἠμὲν λύει ἠδὲ καθίζει,
Σχέσθε φίλοι, καί μ' οἶον ἐάσατε πένθεϊ λυγρῷ
Τείρεσθ'.* εἰ μή πού τι πατὴρ ἐμὸς ἐσθλὸς Ὀδυσσεὺς — γρ. τείρεσθαι
Δυσμενέων κάκ' ἔρεξεν ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς·
Τῶν μ' ἀποτινύμενοι κακὰ ῥέζετε δυσμενέοντες,
Τούτους ὀτρύνοντες· ἐμοὶ δέ κε κέρδιον εἴη
Ὑμέας ἐσθέμεναι κειμήλιά τε πρόβασίν τε·
Εἴ χ' ὑμεῖς γε φάγοιτε, τάχ' ἄν ποτε καὶ τίσις εἴη.
Τόφρα γὰρ ἂν κατὰ ἄστυ ποτιπτυσσοίμεθα μύθῳ,
Χρήματ' ἀπαιτίζοντες, ἕως κ' ἀπὸ πάντα δοθείη.
k Νῦν δέ μοι ἀπρήκτους ὀδύνας ἐμβάλλετε θυμῷ.
Ὣς φάτο χωόμενος, ποτὶ δὲ σκῆπτρον βάλε γαίῃ,
Δάκρυ' ἀναπρήσας. οἶκτος δ' ἕλε λαὸν ἅπαντα.
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀκὴν ἔσαν· οὐδέ τις ἔτλη
Τηλέμαχον μύθοισιν ἀμείψασθαι χαλεποῖσιν·

Boues mactantes & oues & pingues capras,
Splendidè conuiuantur, bibuntq; generosum vinum
Temerè: plurima verò absumunt: nō enim adest vir
Qualis Vlysses erat, qui detrimentū vel diras à domo
Nos, v. neutiq̃ q auertere queamus, qn etiã (arceat:
Imbellesq; sumus, & neq; periti roboris.
Omninò sanè auerterem, si mihi vis adesset.
Non. n. iam tolerabilia facinora patrantur, neq; ho-
Domus mea perit: indignemini & ipsi, (neste
Alios reueremini vicinos homines
Qui circùm habitant: deorum verò timete iram,
Ne quid infesti retalient malis facinoribus.
Oro siue per Iouem Olympium siue Themidem,
Quæ hominum consilia vel dimittit vel cogit,
Abstinete amici, & me solum sinite dolore molesto
Affligi, si vsquam pater meus probus Vlysses
Hostili animo malis affecit fortes Achæos:
Eorum me vindictã capientes malè afficite hostili a-
Istos incitantes: mihi verò satius esset (nimo
Vos absumere possessionemq; prouentumq;: (rit.
Quòd si vos comederitis, fortassis olim etiã vltio fue-
Tamdiu enim per vrbem prehensabimus colloquio,
Bona repetentes, donec omnia persoluta sint.
Nunc verò mihi inanes dolores inijcitis animo.
Sic ait iratus, sceptrū a. iecit in terram, (mnem.
Lacrymas distillans, commiseratio verò cepit pop. o-
Tunc alij quidē oēs in silentio erant, neq; quisquã au-
Telemacho verbis respondere molestis: (debat

COMMENTARIVS.

a δύω κύνες ἀργοί] Obseruandus est hic Telemachi comitatus, qui duorum est canum tantùm: Telemachi, inquam, cui regnum Ithacæ iure debebatur, vt præcedenti libro vidimus, ac proinde regio cingi eum comitatu oportebat, in hoc potissimum negocio. Sed illa fuit veterum Regum simplicitas, vt nulla comitatus pompa incedant, nisi in bello: neque aliud in tota Homeri Poësi me animaduertisse scio. Forsan & hoc in adeundis cōcionibus magis obseruatum fuit. Eustathius verò dicit, hoc esse testimonio, procorum opera Telemachum omni esse hominum comitatu destitutum. Cæterùm canes solebant heroës ad conciones comitari, vt scribit Pollux: videturq; moris fuisse antiqui, vt canum fidelitate stiparentur, quos socios appellat Gesnerus, nimirum qui ipsius tantùm hominis causa nutriuntur, præcipuè vt è domo prodeuntibus, & iter facientibus comites sint, siue simpliciter & voluptatis, aut etiam defensionis gratia. Tales fuisse hos Telemachi canes arbitror: putat tamen Eustathius, potuisse etiam ipsos esse venaticos, quòd eodem studio venationis ac pater Telemachus teneretur. Sed aliam quoque sententiam adducit, vt sint τραπεζῆες ἢ ἀγλαΐης οὕνεκα κομέουσιν ἄνακτες: quales sunt Achillis in Iliade, vt ait ille.

b θεσπεσίην] Familiaris est Poëtæ huiusmodi περιβολή: neq; sine causa hoc loco illam vsurpauit. Cùm enim præter morem Telemachum in concionem induceret, oportuit diuina illum perfundi venustate, vt reliquis placeret, quos illuc inuitos accedere certum est. Procos intelligo: nam non pauci fuerunt, qui ob hunc conuentus diem lætarentur, vt Aegyptij sequens oratio perdocet.

c [illegible]] Rem nouam & egregiam simul commendare voluit Poëta sub probati viri loquentis persona, nimirum præconis huius nomine Aegyptij, qui primus in hoc conuentu verba fecit: vt hoc pacto videlicet animi reliquorum huius instituti laude captarentur.

d νῦν δὲ τίς ὧδ' ἤγειρε;] Licet dubitare videatur Aegyptius, quis sit huius concionis author, tamen existimo eum resciuisse Telemachum eam conuocasse. Sed artificiosè eum reticuit, ne procorum inuidiam aduersum se excitaret, aut etiam non videretur Telemacho adulari, aut Telemachus hoc suffragium emendicasse censeretur. Hoc autem Aegyptium sciuisse, ex eo colligo, quòd omnia fausta illi imprecatur, qui huius conuentus author sit, felicemq; cogitationum exitum illi optat. Quòd si ignorasset, poterat intelligere se hoc posse alicui ex procis illa optare: quorum sine dubio perniciem ille potius sit exoptaturus. Deinde sciebat, nulli hoc ius præterea esse populum conuocandi, quàm vnius Telemachi, qui Vlyssem patrem referebat: ideo in eius throno, senioribus etiam cedentibus, dictus est paulò antè consedisse.

e Ὦ γέρον, οὐχ ἑκὰς οὗτος ἀνήρ] Prodit Telemachus, arreptaq; concionandi occasione ex Aegyptio, illi primùm respondet, ac se eum esse, de quo ipse dubitaret, significat: tum causam docet, cur eos ipse conuocârit. Ea est, quòd diutius pati non possit sua bona sic à procis dilapidari.

f οὔτε τιν' ἀγγελίην] Hæc duo sunt, quæ Aegyptius proposuerat, tanquam alterutrius causâ potuerit accidere, vt hic conuentus esset institutus. Negat ergo Telemachus se horum gratia accedere, sed priuati tantùm commodi causa, vt nimirum ipsis in vnum conuenientibus faciliùs suas exponeret calamitates: quæ duæ sunt. Vna, quòd patrem Vlyssem amiserit: altera, quòd opes suæ à procis miserè diripiantur. Illam autem videtur innuere Telemachus ad cæteros etiam Ithacenses pertinere, quòd ipsi tam mansueto Rege quoque destituti sint.

g πατὴρ δ' ὣς ἤπιος ἦεν] Paucis docuit Telemachus qui Reges laudem mereantur, nimirum qui populo suo vt pater mitis imperat: vt fecisse Vlyssem hic dicitur, & posteà à Mentore, ὡς οὔ τις μέμνηται Ὀδυσσῆος θείοιο λαῶν οἷσιν ἄνασσε, πατὴρ δ' ὣς ἤπιος ἦεν. Est enim naturalis clementia patrum in liberos, amicitiæq; maxima propensio (qualis vix vnquam in vitricos cadit, qui patribus opponi solent, vt nouercæ matribus) iuxta illud Euripidis in Alcmena, δεινόν τι τέκνων φίλτρον ἔθηκε θεὸς ἀνθρώποις: Vehementem in liberos amoris affectum indidit Deus hominibus. Quæ autem proportio est patrum in liberos, ea est Regum in subditos: proinde vt patres clementer & mansuetè sese erga liberos gerunt, sic etiam debent Reges erga subditos. Nam siqui duriùs liberos suos tractent, ac inhumaniùs pro insita quibusdam ferina crudelitate, ij iam patrum nomine honestari non merentur: sic Reges vbi subditis crudeliter præsunt, in Tyrannorum cognomen delabuntur.

h ἄλλους τ' αἰδέσθητε] Iubet procos ab istis iniurijs, quas enumerauit, cessare, tum quòd par sit eos de decore cōmoueri, quod ipsis à vicinis populis inuritur: quibus omnino perspectū est, talia non nisi à proteruis & flagitiosis hominibus perpetrari posse: tum

quòd eos saltem Deorum indignationem oporteat pertimescere. qui tanta scelera impunita planè non sunt relicturi.

i λίσσομαι] Modestè precibus tentat procos exorare, vt tandem aliquando ab hoc iniurioso virę genere desistant, vel in patris memoriam, à quo talia nunquam sunt illi passi: quod si tamen accidisse putant, offert sese neci & vindictæ, quam vt de se illi sumant, petit. Cùm ergo ita non sit, neque hoc ille per se promeruerit, modum his tandem & finem imponant.

k νῦν δέ μοι] Oportuit ista cum vehementi indignatione à Telemacho pronunciari, vt etiam sceptrum, alioqui venerabile & sanctum, in terram proiecerit. Quod autem lacrymasse Telemachum dicit, id pro decoro personæ puerilis factum est. Sed & alioqui solet hoc ipsis heroibus fortissimis tribuere. qua de re alibi in Iliade.

Ἀντίνοος δέ μιν οἶος ἀμειβόμενος προσέειπεν.
[a] Τηλέμαχ' ὑψαγόρη, μένος ἄσχετε, ποῖον ἔειπες,
Ἡμέας αἰσχύνων; ἐθέλεις δέ κε μῶμον ἀνάψαι;
Σοὶ δ' οὔτι μνηστῆρες Ἀχαιῶν αἴτιοί εἰσιν,
Ἀλλὰ φίλη μήτηρ, ἥ τοι πέρι κέρδεα οἶδεν.
Ἤδη γὰρ τρίτον ἐστὶν ἔτος, τάχα δ' εἶσι τέταρτον,
Ἐξ οὗ ἀτέμβει θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν Ἀχαιῶν·
Πάντας μέν ῥ' ἔλπει, καὶ ὑπίσχεται ἀνδρὶ ἑκάστῳ,
Ἀγγελίας προϊεῖσα, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοινᾷ.
Ἡ δὲ δόλον τόνδ' ἄλλον ἐνὶ φρεσὶ μερμήριξε·
Στησαμένη μέγαν ἱστὸν ἐνὶ μεγάροισιν, ὕφαινε,
Λεπτὸν καὶ περίμετρον· ἄφαρ δ' ἡμῖν μετέειπε,
Κοῦροι, ἐμοὶ μνηστῆρες, ἐπεὶ θάνε δῖος Ὀδυσσεύς,
Μίμνετ' ἐπειγόμενοι τὸν ἐμὸν γάμον, εἰσόκε φᾶρος
Ἐκτελέσω (μή μοι μεταμώλια νήματ' ὄληται)
[b] Λαέρτῃ ἥρωϊ ταφήϊον, εἰς ὅτε κέν μιν
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο·
Μή τίς μοι κατὰ δῆμον Ἀχαιϊάδων νεμεσήσῃ,
Αἴκεν ἄτερ σπείρου κεῖται, πολλὰ κτεατίσσας.
Ὣς ἔφαθ'. ἡμῖν δ' αὖτε πεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Ἔνθα καὶ ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκε μέγαν ἱστὸν,
Νύκτας δ' ἀλλύεσκεν, ἐπὴν δαΐδας παραθεῖτο.
Ὣς τρίετες μὲν ἔληθε δόλῳ, καὶ ἔπειθεν Ἀχαιούς·
Ἀλλ' ὅτε τέτρατον ἦλθεν ἔτος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Καὶ τότε δή τις ἔειπε γυναικῶν ἣ σάφα ᾔδη,
[c] Καὶ τήν γ' ἀλλύουσαν ἐφεύρομεν ἀγλαὸν ἱστόν.
Ὣς τὸ μὲν ἐξετέλεσσε καὶ οὐκ ἐθέλουσ' ὑπ' ἀνάγκης.
Σοὶ δ' ὧδε μνηστῆρες ὑποκρίνονται, ἵν' εἰδῇς
Αὐτὸς σῷ θυμῷ, εἰδῶσι δὲ πάντες Ἀχαιοί·
Μητέρα σὴν ἀπόπεμψον, ἄνωχθι δέ μιν γαμέεσθαι
Τῷ ὅτεῳ τε πατὴρ κέλεται, καὶ ἁνδάνει αὐτῇ.
Εἰ δ' ἔτ' ἀνιήσει γε πολὺν χρόνον υἷας Ἀχαιῶν,
Τὰ φρονέουσ' ἀνὰ θυμὸν ἅ οἱ πέρι δῶκεν Ἀθήνη,
Ἔργα τ' ἐπίστασθαι περικαλλέα, καὶ φρένας ἐσθλάς,
Κέρδεά θ' οἷ' οὔπω τιν' ἀκούομεν οὐδὲ παλαιῶν,
Τάων αἳ πάρος ἦσαν ἐϋπλοκαμῖδες Ἀχαιαί,
Τυρώ τ', Ἀλκμήνη τε, ἐϋπλόκαμός τε Μυκήνη·
Τάων οὔτις ὁμοῖα νοήματα Πηνελοπείῃ
Ἤδη. ἀτὰρ μὲν τοῦτό γ' ἐναίσιμον οὐκ ἐνόησε·
Τόφρα γὰρ οὖν βίοτόν τε τεὸν καὶ κτήματ' ἔδονται,
Ὄφρα κε κείνη τοῦτον ἔχῃ νόον ὅντινά οἱ νῦν
Ἐν στήθεσσι τιθεῖσι θεοί· μέγα μὲν κλέος αὐτῇ
Ποιεῖτ', αὐτὰρ σοί γε ποθὴν πολέος βιότοιο.
Ἡμεῖς δ' οὔτ' ἐπὶ ἔργα πάρος γ' ἴμεν, οὔτε πῃ ἄλλῃ,
Πρίν γ' αὐτὴν γήμασθ' Ἀχαιῶν ᾧ κ' ἐθέλῃσιν.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
[d] Ἀντίνο', οὔπως ἐστὶ δόμων ἀέκουσαν ἀπῶσαι
Ἥ μ' ἔτεχ', ἥ μ' ἔθρεψε· πατὴρ δ' ἐμὸς ἄλλοθι
γαίης
Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκε· κακὸν δέ με πόλλ' ἀποτίνειν
Ἰκαρίῳ, αἴκ' αὐτὸς ἑκὼν ἀπὸ μητέρα πέμψω.
Ἐκ γὰρ τοῦ πατρὸς κακὰ πείσομαι, ἄλλα δὲ δαίμων
Δώσει· ἐπεὶ μήτηρ στυγερὰς ἀρήσετ' Ἐριννῦς

Antinous autē ipsum solus respondens alloquutus est,
Telemache altiloque animo indomite, vt loquut⁹ es
Nos dedecorans, vis autem maculam inurere?
Tibi verò neutiquam proci Achæorum in causa sunt,
Sed tua mater, quæ sanè inprimis versutias callet.
Iam enim tertius est annus, statim.n. aderit quartus,
Ex quo eludit animum intra præcordia Achæorum:
Omnes quidē sperare facit, & pmittit viris singulis,
Nuncios præmittens, mens autem illi alia cogitat.
Illa verò dolum hunc alium in mente deliberauit,
Exorsa magnam telam in ædibus texebat,
Subtilem & immensam: statim nos alloquuta est:
Iuuenes mei pci, postquā mortuus est diuinus Vlysses
Sustinete vrgentes meas nuptias, donec linteum
Perfecero (ne mihi vana fila pereant)
Laërti heroi pollinctum, quando tandem ipsum
Fatum malum prehenderit asperæ mortis.
Ne aliqua me in populo mulierum Græcarum culpet,
Si quidem absq; tegumento iacuerit multa possidēs.
Sic ait, nobis.v. statim psuasus est anim⁹ generosus:
Tum verò interdiu quidem texebat magnam telam,
Noctu verò dissoluebat postquam faces adhibuisset.
Sic triennio quidem latuit dolo, & persuasit Achæos:
Sed quum quartus venit annus, & aduenerūt horæ,
Et tunc certè aliqua dixit mulierū quæ benè sciebat,
Et ipsam dissoluentem inuenimus pulchram telam,
Sic illa quidem perfecit etiam nolens præ necessitate.
Tibi verò sic proci respondent, vt scias
Ipse tuo animo, sciant & omnes Achiui,
Matrem tuam dimitte, iube autem ipsam nubere
Illi cuicunq; pater iusserit & placuerit ipsi.
Si verò amplius vexabit multo tēpore filios Achiuorū
Hæc agitans in animo, quæ ei abundè dedit Pallas,
Operaq; scire insignia & mentem sanam,
Versutias quales nunq̄ aliquādo audiuimus neq; veterum
Earū quæ olim fuerunt pulchricomæ Græcæ,
Tyroq; Alcmeneq; pulchricomaq; Mycene
Illarum nulla similes artes Penelopæ
Norat, cæterùm quidem hoc non vidit vtiliter.
Tam diu igitur victum tuum & bona consument,
Donec illa hunc habebit animum, quē quidē nūc illi
In pectorib. posuerunt Dij, magnā quidem gloriā sibi
Comparat, cæterùm tibi desiderium multi victus.
Nos v. nec ad res nostras antè ibimus, neq; aliquò aliò,
Antequam ipsa nubet Achiuorum cuicunq; voluerit.
Hūc rursus Telemachus prudēs cōtrà allocutus est,
Antinoë, nullo modo licet è domo inuitam expellere,
Quæ me peperit, quæ me enutriuit, pater autem meus
alicubi terræ
Viuit, siue mortuus est. durum.n. esset me multa reddere
Icario, si quidem ipse ego matrem dimisero.
Ex patre autem mala patiar, alia autem deus
Dabit, postq̄ mater odiosas imprecata fuerit Furias

Οἴκου

Οἴκου ἀπερχομένη, νέμεσις δέ μοι ἐξ ἀνθρώπων
Ἔσσεται. ὡς ὁ τοῦτον ἐγώ ποτε μῦθον ἐνίψω,
Ὑμέτερος δ' εἰ μὲν θυμὸς νεμεσίζεται αὐτῶν,
Ἔξιτέ μοι μεγάρων, ἄλλας δ' ἀλεγύνετε δαῖτας,
Ὑμὰ κτήματ' ἔδοντες, ἀμειβόμενοι κατ' οἴκους·
Εἰ δ' ὑμῖν δοκέει τόδε λωΐτερον καὶ ἄμεινον
Ἔμμεναι, ἀνδρὸς ἑνὸς βίοτον νήποινον ὀλέσθαι,
Κείρετ'· ἐγὼ δὲ θεοὺς ἐπιβώσομαι αἰὲν ἐόντας,
Αἴκέ ποτι Ζεὺς δῷσι παλίντιτα ἔργα γενέσθαι·
Νήποινοί κεν ἔπειτα δόμων ἔντοσθεν ὄλοισθε.

A domo discedens, reprehensio aũt mihi ex hominib.
Erit: sic itaq; hunc ego sermonem nunquam dicam.
Vester verò siquidem animus indignatur illis,
Exite è domo mea, alias curate dapes.
Vestra bona edẽtes alternis cõniuÿs p singulas domos:
Si verò vobis videbitur satius & melius
Esse, viri vnius substantiam impunè perdere,
Corrodite, ego verò deos inuocabo sempiternos,
Si vnquam Iupiter dabit talionis opera fieri,
Inulti deinceps intra domum pereatis.

COMMENTARIVS.

a τηλέμαχ' ὑψαγόρη.] Respõdet Telemacho Antinous, seq; ac cæteros procos crimine liberat, quod ipsis videbatur Telemachus inurere, quòd sua bona diriperent: totamq; culpam in Penelopen rejicit, quæ potius his diuturnis conuiuijs ansam præbuit, quòd tam longas moras necteret dolo illo, quod commemorat, telam diu texendo, quam noctu retexeret: cùm neque nuptias omnino recusaret, neque eas etiam liberè amplecteretur: non recusabat enim verbis, sed reipsa negotij consummationem distrahebat. Tādem indignabundus Antinous, & sub eius nomine cæteri proci testantur, se non discessuros, donec illa vni se marito ex eorum numero alligauerit. Hoc siquis attendat miretur forsitan quid animo versarit Penelope, quòd tam longo tempore nuptias recusaret, quas verbo tamen polliceretur. Existimo debuisse hoc illam procorum petulantiæ concedere, quòd illorum perpetuis & importunis precibus vrgeretur: cùm tamen illa reuerà Vlyssis coniugis charissimi reditum expectaret, de quo mallebat faustè ominari, quàm desperare, donec certo nuntio veritatem rei exploraret. Itaq; summa oportuit prudentia (quam astutiam iniuriosè appellat Antinous) præditam illam mulierem quæ sola tot proceres sic diu elusit, ne suorum quidem bonorum & filij iactura commota, quibus castitatem & pudicitiam longe antei onebat, cum laude & gloria æternùm apud homines permansura. Sed & diuturna mariti absentia poterat de eius morte persuaderi, exitus tamen docuit, quàm sapienter illa tempori non crediderit, tam altè infixum amorem coniugalem in pectore cohibuit, qui tot annis, tot illecebris conuelli non potuerit. Res memoranda, si quæ vnquam, & quę instabile & varium mulierum genus pudore ac ignominia perfundat, quarum amicitia præsenti coniuge vrere videtur, illo verò tantillum absente protinus extinguitur.

b λαέρτη ἥρωι ταφήϊον.] Hoc pendet ex antiqui moris obseruatione, quo solebant veteres funebrem vestem sibi in vita cõficere, vt ante me obseruauit doctissimus Giphanius. Vnde apud Virg. lib 9. mater ad Euryalum interfectum sic loquitur:

—nec te tua funera mater
Produxi pressi ve oculos, aut vulnera laui,
Veste tegens, tibi quam noctes festina diesq;
Vrgebam, & tela curas solabar aniles.

Sic hoc loco hanc telam ad Laërtis pollinctum texere se astutè Penelope prætexit, quæ illud ipsum infrà Odyss. v. referet iisdem ferè verbis.

c ἡ τὴν γ' ἀλλύεσκεν] Telam Penelopes nullus est qui nesciat, adeò fuit decantata res tam memorabilis & ingeniosa. Prouerbium est autem, telam Penelopes retexere de quo satis apud Erasmum, Chil. 1. Cent. 4. prou. 42.

d ἀέκουσ', ἥ μ' ἔτεκ'] Dixerat anteà Telemacho Antinous μητέρα σὴν ἀπόπεμψον cui nunc respõdet Telemachus, seq; hoc non posse exequi dicit, neq; sui esse officij, pro beneficiis, quæ matri suæ accepta refert, primùm ortum, deinde nutrimentum, quibus se illi sic deuinctum agnoscit, vt non nisi impiè de ea expellenda possit cogitare: addito hoc, quòd si eam dimiserit, multas teneatur opes Icario restituere, quibus instructa Penelope ad Vlyssem venerit, quod ille non possit præstare, adeò imminutas facultates suas sentit: vbi tacita etiam videtur querela sibi esse aduersus procos. Præterea si hoc fecerit, cùm dubium adhuc sit an viuus an mortuus sit Vlysses, habet quod sibi timeat a patre, si forsan redierit: deinde & ab ipsa Penelope, quæ non sit lubenter discessura, ac proinde ipsum Telemachum dÿs deuouebit: adde, quòd vulgus hominum factum hoc minimè sit comprobaturum. Porrò concludit, procos iniustè hoc à se exposcere, vt matrem dimittat, nam eò tendit illius oratio, tandemq; iubet eos bonis suis excedere, alioqui fatigaturum se precibus superos, vt has iniurias vlcisci possit.

Ὣς φάτο Τηλέμαχος. [a] τῷ δ' αἰετὼ εὐρύοπα Ζεὺς
Ὑψόθεν ἐκ κορυφῆς ὄρεος προέηκε πέτεσθαι.
Τὼ δ' ἕως μὲν ῥ' ἐπέτοντο μετὰ πνοιῇς ἀνέμοιο,
Πλησίω ἀλλήλοισι τιταινομένω πτερύγεσσιν·
Ἀλλ' ὅτε δὴ μέσσην ἀγορὴν πολύφημον ἱκέσθην,
Ἔνθ' ἐπιδινηθέντε τιναξάσθην πτερὰ πολλὰ,
Ἐς δ' ἰδέτην πάντων κεφαλὰς, ὄσσοντο δ' ὄλεθρον.
Δρυψαμένω δ' ὀνύχεσσι παρειὰς ἀμφί τε δειρὰς,
Δεξιὼ ἤϊξαν διά τ' οἰκία καὶ πόλιν αὐτῶν.
Θάμβησαν δ' ὄρνιθας ἐπεὶ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
Ὥρμηναν δ' ἀνὰ θυμὸν ἅπερ τελέεσθαι ἔμελλον.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε γέρων ἥρως Ἁλιθέρσης,
Μαστορίδης. ὁ γὰρ οἶος ὁμηλικίην ἐκέκαστο,
Ὄρνιθας γνῶναι καὶ ἐναίσιμα μυθήσασθαι,
Ὅ σφιν ἐῢ φρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπε,
Κέκλυτε δὴ νῦν μευ Ἰθακήσιοι ὅ, τι κεν εἴπω.
Μνηστῆρσιν δὲ μάλιστα πιφαυσκόμενος τάδε εἴρω.
Τοῖσιν γὰρ μέγα πῆμα κυλίνδεται· οὐ γὰρ Ὀδυσσεὺς
Δὴν ἀπάνευθε φίλων ὢν ἔσσεται, ἀλλά που ἤδη
Ἐγγὺς ἐὼν, τοῖσδεσσι φόνον καὶ κῆρα φυτεύει
Πάντεσσιν· πολέσιν δὲ καὶ ἄλλοισιν κακὸν ἔσται,
Οἳ νεμόμεσθ' Ἰθάκην εὐδείελον. ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Φραζώμεσθ' ὥς κεν καταπαύσομεν, οἳ δὲ καὶ αὐτοὶ

Sic ait Telemachus: huic duas aquilas latè vidẽs Iupiter
Ex alto à vertice montis præmisit volare,
Hæ vsque quidem volabant ad flatum venti,
Propinquæ inuicem extendentes alas.
Sed cũ iam ad mediam cõcionẽ celebrẽ peruenissent,
Hîc conuersæ quatiebant alas densas,
Aspexerunt.n. omniũ capita, portendebant.n. mortẽ,
Laniãtes verò vnguibus maxillas, circum.n. collum,
Ad dextrã volarũt, & per ædes & per vrbem ipsorũ,
Admirati sunt aues postquam viderunt oculis,
Dispiciebant.n. in animo quæ perfici debebant.
His verò interfatus est senex heros Halitherses
Mastorides, hic enim solus æquales vincebat,
In auibus dijudicandis & fatalibus edicendis.
Qui inter eos benè sapiens concionatus est & dixit:
Audite nunc me Ithacenses quodcunq; dixero.
Procis.n. potissimum significans ista dico,
Illis.n. ingens periculum imminet, non enim Vlysses
Diu seorsum à suis amicis aberit, sed alicubi iam
Propè cùm sit, his ipsis cædem & fatum molitur
Omnibus, pluribus etiam alÿs malè erit,
Qui habitamus Ithacam claram, sed longè antea
Consideremus, quomodo imponam⁹. attamẽ etiã ipsi

Παυέσθων· καὶ γάρ σφιν ἄφαρ τόδε λώϊόν ἐστι.
Οὐ γὰρ ἀπείρητος μαντεύομαι, ἀλλ' ἐὺ εἰδώς
Καὶ γὰρ ἐκείνῳ φημὶ τελευτηθῆναι ἅπαντα
Ὥς οἱ ἐμυθεόμην ὅτε Ἴλιον εἰσανέβαινον
Ἀργεῖοι, μετὰ δέ σφιν ἔβη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Φῆν κακὰ πολλὰ παθόντ', ὀλέσαντ' ἀπὸ πάντας ἑταίρους,
Ἄγνωστον πάντεσσιν ἐεικοστῷ ἐνιαυτῷ
b Οἴκαδ' ἐλεύσεσθαι· τάδε δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύμαχος Πολύβου παῖς ἀντίον ηὔδα,
c Ὦ γέρον, εἰ δ' ἄγε νῦν μαντεύεο σοῖσι τέκεσσιν,
Οἴκαδ' ἰών, μή πού τι κακὸν πάσχωσιν ὀπίσσω·
Ταῦτα δ' ἐγὼ σέο πολλὸν ἀμείνων μαντεύεσθαι.
d Ὄρνιθες δέ τε πολλοὶ ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο
Φοιτῶσ', οὐδέ τε πάντες ἐναίσιμοι· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ὤλετο τῆλ'· ὡς καὶ σὺ καταφθίσθαι σὺν ἐκείνῳ
Ὤφελες· οὐκ ἂν τόσσα θεοπροπέων ἀγόρευες,
Οὐδέ κε Τηλέμαχον κεχολωμένον ὧδ' ἀνιείης,
Σῷ οἴκῳ δῶρον ποτιδέγμενος αἴ κε πόρῃσιν.
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται,
Αἴ κε νεώτερον ἄνδρα, παλαιά τε πολλά τε εἰδώς,
Παρφάμενος ἐπέεσσιν ἐποτρύνῃς χαλεπαίνειν,
Αὐτῷ μέν οἱ πρῶτον ἀνιηρέστερον ἔσται,
Πρῆξαι δ' ἔμπης οὔτι δυνήσεται εἵνεκα τῶνδε.
Σοὶ δὲ γέρον θωὴν ἐπιθήσομεν, ἥν κ' ἐνὶ θυμῷ
Τίνων ἀσχάλλῃς, χαλεπὸν δέ τοι ἔσσεται ἄλγος.
Τηλεμάχῳ δ' ἐν πᾶσιν ἐγὼν ὑποθήσομαι αὐτός,
Μητέρα ἣν ἐς πατρὸς ἀνωγέτω ἀπονέεσθαι·
Οἱ δὲ γάμον τεύξουσι, καὶ ἀρτυνέουσιν ἔεδνα
Πολλὰ μάλ', ὅσσα ἔοικε φίλης ἐπὶ παιδὸς ἕπεσθαι.
Οὐ γὰρ πρὶν παύσεσθαι ὀΐομαι υἷας Ἀχαιῶν
Μνηστύος ἀργαλέης· ἐπεὶ οὔτινα δείδιμεν ἔμπης,
Οὔτ' οὖν Τηλέμαχον μάλα περ πολύμυθον ἐόντα·
Οὔτε θεοπροπίης ἐμπαζόμεθ' ἣν σὺ γεραιὲ
Μυθέαι ἀκράαντον, ἀπεχθάνεαι δ' ἔτι μᾶλλον.
Χρήματα δ' αὖτε κακῶς βεβρώσεται, οὐδέ ποτ' ἶσα
Ἔσσεται, ὄφρα κεν ἥγε διατρίβῃσιν Ἀχαιοὺς
Ὃν γάμον· ἡμεῖς δ' αὖ ποτιδέγμενοι ἤματα πάντα,
Εἵνεκα τῆς ἀρετῆς ἐριδαίνομεν, οὐδὲ μετ' ἄλλας
Ἐρχόμεθ', ἃς ἐπιεικὲς ὀπυιέμεν ἐστὶν ἑκάστῳ.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
e Εὐρύμαχ', ἠδὲ καὶ ἄλλοι ὅσοι μνηστῆρες ἀγαυοί,
Ταῦτα μὲν οὐχ ὑμέας ἔτι λίσσομαι, οὐδ' ἀγορεύω·
Ἤδη γὰρ τάγ' ἴσασι θεοὶ καὶ πάντες Ἀχαιοί.
Ἀλλ' ἄγε μοι δότε νῆα θοὴν καὶ εἴκοσ' ἑταίρους,
Οἵ κέ μοι ἔνθα καὶ ἔνθα διαπρήσσωσι κέλευθον.
Εἶμι γὰρ ἐς Σπάρτην τε καὶ ἐς Πύλον ἠμαθόεντα,
Νόστον πευσόμενος πατρὸς δὴν οἰχομένοιο,
Ἤν τίς μοι εἴπῃσι βροτῶν, ἢ ὄσσαν ἀκούσω
Ἐκ Διός, ἥτε μάλιστα φέρει κλέος ἀνθρώποισι.
Εἰ μέν κεν πατρὸς βίοτον καὶ νόστον ἀκούσω,
Ἦτ' ἂν τρυχόμενός περ ἔτι τλαίην ἐνιαυτόν·
Εἰ δέ κε τεθνεῶτος ἀκούσω μηδ' ἔτ' ἐόντος,
Νοστήσας δ' ἤπειτα φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Σῆμά τέ οἱ χεύσω, καὶ ἐπὶ κτέρεα κτερεΐξω
Πολλὰ μάλ', ὅσσα ἔοικε, καὶ ἀνέρι μητέρα δώσω.

Quiescant:etenim ipsis statim hoc vtilius est.
Non enim inexpertus vaticinor,sed bene doctus.
Etenim illi puto perfecta esse omnia, (derunt
Quemadmodũ illi prædixerã,quãdo ad Iliũ conscen-
Argiui,cum ipsis etiam conscendit versutus Vlysses.
Dixi postquã mala multa passus esset,amisissetq́; oẽs so-
Incognitũ ab omnib. vicesimo demum anno (cios
Domum venturum:hæc autem omnino perficiũtur.
Hũc rursus Eurymach' Polybi filius cõtrà alloquu-
O senex,agedũ nunc vaticinare tuis liberis (tus est,
Domũ vadẽs,ne fortè quid mali patiãtur in posterũ.
In his autem ego te lõgè melior sum ad vaticinandũ,
Aues sanè multæ sub radijs Solis
Volitant,neq; omnes ad auspicia aptæ,porrò Vlysses
Perijt longè,vtinam etiam tu perijsse cum illo
Debuisses:non tanta vaticinans blaterares,
Neq; Telemachum iratum sic incitares,
Sua in domo donum expectans si quod præbeat.
Sed tibi edico,quod etiam perfectum erit,
Si iuuenem virum,veteraq́; & multa doctus,
Deceptum verbis incitaueris ad irascendum.
Illi quidem ipsi perniciosius erit,
Efficere aũt tamen neutiquam poteris illorũ gratia:
Tibi verò ô senex pœnam infligemus,quam in animo
Luens,indignè feras:grauis autem erit dolor.
Telemacho autem inprimis ego suadebo ipse,
Matrem suam ad patrem iubeat redire:
Illi verò nuptias facient,& component dotem
Insignem,qualem conuenit charam filiam sequi.
Non enim antea quieturos puto filios Græcorum
A cõiugij ambitu:quoniã neminẽ timemus vtut sit
Neq; sanè Telemachum,tametsi multiloquus sit,
Neq; vaticinium curamus,quod tu senex
Loqueris irritum:odio autem eris adhuc magis:
Bona verò rursus malè absumẽtur,neq; vnquã paria
Erunt,donec hæc distulerit Græcos
Suis nuptijs,nos verò rursus expectãtes dieb. omnib.
Gratia eius virtutis contendimus,neq; ad alias
Ibimus,quas decens ducere est vnicuique.
Hũc.a.rursũ Telemachus prudẽs cõtrà loquut' est:
Eurymache,& alij quotquot sunt proci generosi,
Ista quidem non vos amplius precor,neq; dico:
Iam verò hæc sciunt dij & omnes Græci.
Sed agè mihi date nauem celerem,& viginti socios,
Qui mihi hinc atq; hinc secent viam maris.
Ibo enim in Spartam & Pylum arenosam,
Reditum interrogaturus patris diu absentis.
Si aliquis mihi dicat mortalium, aut famam audiã
Ex Ioue,quæ potissimùm fert gloriam hominibus,
Siquidem patris vitam & reditum audiuero,
Sanè quantumuis afflictus adhuc sustineam annũ:
Si verò mortuum audiuero,neq; amplius superstitẽ,
Reuersus posteà charam ad patriam terram,
Sepulchrum illi condam & parentalia celebrabo
Eximia,qualia conuenit,& viro matrem dabo.

COMMENTARIVS.

a τοὶ δ' αἰετώ] Hoc augurium repentinum futura demonstrant,vt paulò pòst docebit Halitherses. Aquilę enim istæ duæ Vlyssem & Telemachum significant,qui breui venturi sunt ad procorum excidium,vt in sequentibus videbitur.

b Οἴκαδ' ἐλεύσεσθαι] Istud Halithersis vaticiniũ potuit esse Penelopæ perspectum longè anteà,vnde de Vlyssis reditu semper bene spera-

sperauit: quod miror ab Hometo non dictum, quin ita ipsum Telemachum dubitasse de illius statu, vt nihil certi vnquam pronũciarit, cùm tameu hoc vaticinio posset confirmari. Saltem hoc intellecto deinceps potuit securior fieri, & meliore spe fulciri, quàm anteá.

c ὦ γέρον, εἰ δ' ἄγε] Qui sibi sceleris alicuius sunt conscij, solent prædictiones sibi factas repudiare ac contemnere, vbi præcipuè de illorum agitur periculo. Sic Agamemnon in Iliade Calchantem obiurgauit, quòd aduersum se esset vaticinatus: neq; potuit persuaderi hæc ita esse, vt ille affirmabat, quin ex eius erga se maleuolentia illa proficisci existimauit. Eodem pacto Eurymachus hoc Halithersis vaticinium eleuat, contraq; asserit temerè, Vlyssem iam è viuis excessisse, adiecta cõminatione aduersus vatem, si talia proferat, vt Telemachum alioqui satis indignatum magis exasperet: & quæ sequuntur.

d ὄρνιθες δέ τε πολλοὶ] Vocem istam sine dubio impiam Homerus credidit: nam apud veteres illos auguria diuina existimata sunt, proinde qui illa contemneret, non potuit impius non censeri. Nos verò illud deliramentum cum Mose repudiamus: Gentes, inquit ille, ad populum verba faciens, augures & diuinos audiunt, tu autem à Domino tuo aliter es institutus. & alibi: Non augurabimini. & rursus: Non inueniatur in te qui obseruet auguria. Malignus autem Dæmon, inquit Picus Mirandula de Rerum prænot. lib. 6. c. 4. cùm aliqua ex auibus capi conspiceret, ex quibus coniecturam de futuris texere homines possent, natura duce, quemadmodum tertio libro docuimus, cùm de naturali prænotione verba faceremus, immiscuit se fallacijs innumeris, vt ex vera coniectura naturæ innoxiam superstitionis fraudem, curiosum hominum genus præcipitaret: cùm aliquid imminere aduersi vel regionibus, vel vrbibus, vel principibus deprehenderet. Nam hoc ille prænosse ante homines potest, vt suprà monstratum, impingere aues, vel inconsuetis volatibus, vel tetris garritibus, vel stridulis crocitationibus consueuit, vt obseruatis his quæ auibus insolita cõtigerant, collatisq; posteà vel ad exorta bella, vel securas cædes: colligi posset ars, vel hac obseruatione, vt quotiescunq; id auibus eueniret, consequi vel bellum, vel pernicies expectaretur, tanquam hoc ex illo portenderetur, & veluti effectus ex sua causa pẽderet. Decepit olim Gentes hac noxia vanitate &c. Hæc ille. vbi etiam pluribus augurandi artem refutat. Eam etiam Hector contempsit in Iliade, vt hic Eurymachus: qui tamen non omnes aues excludit ab augurio, sed vt rem incertam conuellit.

e ἀλλ' ἤδη, καὶ ἄλλοι] Cùm irritos suos omnes conatus Telemachus esse animaduertat, neq; flecti posse precibus aut cõminationibus procos, miserorum more, quibus nullum est refugij solatium, omnia in Deorum & hominum medio relinquit, quos testes veluti suæ actionis aduocat, & sermonis cum procis habiti, vt præmoniti cùm sint, nullus excusationi locus eis relinquatur. Hunc enim locum sic interpretor. Petit ergo ad nauigationem subsidia per annum integrum, quo elapso, si nihil de patre audiuerit, nuptias matris alicui illorum pollicetur.

Ἤτοι ὅγ' ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο· τοῖσι δ' ἀνέστη
Μέντωρ, ὅς ῥ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος ἦεν ἑταῖρος,
Καί οἱ ἰὼν ἐν νηυσὶν ἐπέτρεπεν οἶκον ἅπαντα,
Πείθεσθαί τε γέροντι, καὶ ἔμπεδα πάντα φυλάσσειν.
Ὅ σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπε,
Κέκλυτε δὴ νῦν μευ Ἰθακήσιοι, ὅ, ττι κεν εἴπω.
a Μή τις ἔτι πρόφρων ἀγανὸς καὶ ἤπιος ἔστω
Σκηπτοῦχος βασιλεὺς, μηδὲ φρεσὶν αἴσιμα εἰδώς.
Ἀλλ' αἰεὶ χαλεπός τ' εἴη, καὶ αἴσυλα ῥέζοι.
Ὡς οὔτις μέμνηται Ὀδυσσῆος θείοιο
Λαῶν οἷσιν ἄνασσε, πατὴρ δ' ὣς ἤπιος ἦεν.
Ἀλλ' ἤτοι μνηστῆρας ἀγήνορας οὔτι μεγαίρω
Ἔρδειν ἔργα βίαια, κακορραφίῃσι νόοιο·
Σφὰς γὰρ παρθέμενοι κεφαλὰς, κατέδουσι βιαίως
Οἶκον Ὀδυσσῆος, τὸν δ' οὐκέτι φασὶ νέεσθαι.
Νῦν δ' ἄλλῳ δήμῳ νεμεσίζομαι· οἷον ἅπαντες
Ἧσθ' ἄνεῳ, ἀτὰρ οὔτι καθαπτόμενοι ἐπέεσσι,
Παύρους μνηστῆρας καταπαύετε πολλοὶ ἐόντες.
Τὸν δ' Εὐηνορίδης Λειώκριτος ἀντίον ηὔδα,
b Μέντορ ἀταρτηρὲ, φρένας ἠλεὲ, ποῖον ἔειπες.
Ἡμέας ὀτρύνων καταπαυέμεν; ἀργαλέον δὲ
Ἀνδράσι καὶ πλεόνεσσι μαχήσασθαι περὶ δαιτί.
Εἴπερ γάρ κ' Ὀδυσεὺς Ἰθακήσιος αὐτὸς ἐπελθὼν
Δαινυμένους κατὰ δῶμα ἑὸν μνηστῆρας ἀγαυοὺς
Ἐξελάσαι μεγάροιο μενοινήσῃ ἐνὶ θυμῷ,
c Οὔ κέν οἱ κεχάροιτο γυνὴ, μάλα περ χατέουσα,
Ἐλθόντ', ἀλλά κεν αὐτοῦ ἀεικέα πότμον ἐπίσποι,
Εἰ πλεόνεσσι μάχοιτο· σὺ δ' οὐ κατὰ μοῖραν ἔειπες.
d Ἀλλ' ἄγε, λαοὶ μὲν σκίδνασθ' ἐπὶ ἔργα ἕκαστος,
Τούτῳ δ' ὀτρυνέει Μέντωρ ὁδὸν ἠδ' Ἁλιθέρσης,
Οἵ τέ οἱ ἐξ ἀρχῆς πατρώϊοί εἰσιν ἑταῖροι.
e Ἀλλ' (οἴω) καὶ δηθὰ καθήμενος, ἀγγελιάων
Πεύσεται εἰν Ἰθάκῃ, τελέει δ' ὁδὸν οὔποτε ταύτην.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν. λῦσεν δ' ἀγορὴν αἰψηρήν.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐσκίδναντο ἑὰ πρὸς δώμαθ' ἕκαστος·
Μνηστῆρες δ' ἀνὰ δώματ' ἴσαν θείου Ὀδυσῆος.
Τηλέμαχος δ' * ἀπάνευθεν ἰὼν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης,
f Χεῖρας νιψάμενος πολιῆς ἁλὸς, εὔχετ' Ἀθήνῃ.
Κλῦθί μοι * ὁ χθιζὸς θεὸς ἤλυθες ἡμέτερον δῶ,

Certè illic sic loquutus consedit, his autem surrexit
Mentor, qui Vlyssis inculpati erat socius,
Et illi cùm proficisceretur commisit totam familiam,
Obedireq; seni, & securè omnia custodire,
Qui inter eos benè sapiens concionatus est & dixit,
Audite certè me nunc Ithacenses quodcunq; dixero,
Nec quisquã amplius beneuolus, mãsuetus & mitis sit
Sceptriger rex, neq; in mente pia opera cogitans.
Sed semper infestus sit & iniusta perpetret.
Vt nullus recordatur Vlyssis diuini
Populorũ quib. pfuit, vt velut pater mansuetus erat.
Verùm enimuerò procos superbos nequaquã inuideo
Committere facinora violenta malis consilijs mentis:
Suis enim obiectantes capitibus cõsument violenter
Domum Vlyssis, quẽ nõ amplius putant redeiturũ esse.
Nunc autem alij populo succenseo, vt omnes
Sedetis muti, porrò nullo pacto redarguentes verbis,
Pauciores procos compescitis cùm sitis plures.
Hunc Euenorides Liocritus contrà alloquebatur,
Mentor conuiciator, ingenio stolide, vt loquutus es,
Nos adhortans quiescere, difficile autem erit
Cum viris pluribus pugnare de conuiuio,
Etiamsi Vlysses Ithacensis ipse adueniens
Conuiuantes per domum suam procos eximios
Expellere è domo cogitauerit in animo,
Non sanè illo letabitur vxor, quãtumuis valdè egẽs,
Veniente, sed ibi sæuam mortem inuenerit,
Si plurib. pugnarit. tu verò nõ ex officio loquutus es.
Sed agè populi qdẽ dispergamini ad opera vnusquisq;
Huic autem disponat Mentor viam & Halitherses,
Qui illi à principio paterni sunt amici.
Sed (puto) & diu sedens, nuncios
Audiet in Ithaca, perficiet viam nunquam hanc.
Sic certè loquutus soluit concionem celerem.
Hi quidem dispergebantur ad domum quisq; suam:
Proci autem ad domum ibant diuini Vlyssis,
Telemachus autẽ seorsum profectus est ad litt' maris * ἀπαλλαχθεὶς
Manus lauans è cano mari, supplicauit Palladi,
Audi me qui heri deus aduenisti ad domum meam, * δὲ

Καὶ

Καί μ' ἐν νηὶ κέλευσας ἐπ' ἠεροειδέα πόντον
Νόστον πευσόμενον πατρὸς δὴν οἰχομένοιο,
Ἔρχεσθαι· τὰ δὲ πάντα διατρίβουσιν Ἀχαιοί,
Μνηστῆρες δὲ μάλιστα κακῶς ὑπερηνορέοντες.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· σχεδόθεν δέ οἱ ἦλθεν Ἀθήνη,
Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν,
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
g Τηλέμαχ', οὐδ' ὄπιθεν κακὸς ἔσσεαι, οὐδ' ἀνοήμων·
Εἰ δή τοι σοῦ πατρὸς ἐνέστακται μένος ἠΰ,
Οἷος ἐκεῖνος ἔην τελέσαι ἔργον τε ἔπος τε,
Οὔ τοι ἔπειθ' ἁλίη ὁδὸς ἔσσεται, οὐδ' ἀτέλεστος·
Εἰ δ' οὐ κείνου γ' ἐσσὶ γόνος καὶ Πηνελοπείης,
Οὔ σ' ἔτ' ἔπειτα ἔολπα τελευτήσειν ἃ μενοινᾷς.
h Παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται·
Οἱ πλέονες, κακίους· παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους·
Ἀλλ' ἐπεὶ οὐδ' ὄπιθεν κακὸς ἔσσεαι, οὐδ' ἀνοήμων,
Οὐδέ σε πάγχυ γε μῆτις Ὀδυσσῆος προλέλοιπεν,
Ἐλπωρή τοι ἔπειτα τελευτῆσαι τάδε ἔργα.
Τῶ νῦν μνηστήρων μὲν ἔα βουλήν τε νόον τε
Ἀφραδέων, ἐπεὶ οὔ τι νοήμονες, οὐδὲ δίκαιοι·
Οὐδέ τι ἴσασιν θάνατον, καὶ κῆρα μέλαιναν,
Ὃς δή σφιν σχεδόν ἐστιν ἐπ' ἤματι πάντας ὀλέσθαι.
Σοὶ δ' ὁδὸς οὐκέτι δηρὸν ἀπέσσεται ἣν σὺ μενοινᾷς·
Τοῖος γάρ τοι ἑταῖρος ἐγὼ πατρώϊός εἰμι,
Ὅς τοι νῆα θοὴν στελέω, καὶ ἅμ' ἕψομαι αὐτός.
Ἀλλὰ σὺ μὲν πρὸς δώματ' ἰὼν μνηστῆρσιν ὁμίλει,
Ὅπλισσόν τ' ἤϊα, καὶ ἄγγεσιν ἄρσον ἅπαντα,
Οἶνον ἐν ἀμφιφορεῦσι, καὶ ἄλφιτα μυελὸν ἀνδρῶν,
k Δέρμασιν ἐν πυκινοῖσιν· ἐγὼ δ' ἀνὰ δῆμον ἑταίρους
Αἶψ' ἐθελοντῆρας συλλέξομαι. εἰσὶ δὲ νῆες
Πολλαὶ ἐν ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ νέαι ἠδὲ παλαιαί.
Τάων μέν τοι ἐγὼν ἐπιόψομαι ἥτις ἀρίστη·
Ὦκα δ' ἐφοπλίσσαντες ἐνήσομεν εὐρέϊ πόντῳ.
Ὣς ἔφατ' Ἀθηναίη κούρη Διός· οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν
Τηλέμαχος παρέμιμνεν, ἐπεὶ θεοῦ ἔκλυεν αὐδήν.
γρ. ἰοῦσα Βῆ δ' * ἴμεναι πρὸς δῶμα, φίλον τετιημένος ἦτορ·
Εὗρε δ' ἄρα μνηστῆρας ἀγήνορας ἐν μεγάροισιν
l Αἶγας ἀνιεμένους, σιάλους θ' εὕοντας ἐν αὐλῇ.
Ἀντίνοος δ' ἰθὺς γελάσας κίε Τηλεμάχοιο,
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρί, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
m Τηλέμαχ' ὑψαγόρη, μένος ἄσχετε, μή τι τοι ἄλλο
Ἐν στήθεσσι κακὸν μελέτω ἔργον τε ἔπος τε,
γρ. ἀλλά μοι ἐσθ. * Ἀλλὰ μάλ' ἐσθιέμεν καὶ πινέμεν, ὡς τὸ πάρος περ·
Ταῦτα δέ τοι μάλα πάντα τελευτήσουσιν Ἀχαιοί,
Νῆα καὶ ἐξαίτους ἐρέτας, ἵνα θᾶσσον ἵκηαι
Ἐς Πύλον ἠγαθέην μετ' ἀγαυοῦ πατρὸς ἀκουήν.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα.
Ἀντίνο', οὔπως ἔστιν ὑπερφιάλοισι μεθ' ὑμῖν
Δαίνυσθαί τ' ἀέκοντα, καὶ εὐφραίνεσθαι ἕκηλον.
Ἦ οὐχ ἅλις ὡς τὸ πάροιθεν ἐκείρετε πολλὰ καὶ ἐσθλὰ
Κτήματ' ἐμὰ μνηστῆρες, ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα;
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας εἰμί, καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούων
Πυνθάνομαι, καὶ δή μοι ἀέξεται ἔνδοθι θυμός,
Πειρήσω ὥς κ' ὔμμι κακὰς ἐπὶ κῆρας ἰήλω,
Ἠὲ Πύλονδ' ἐλθών, ἢ αὐτοῦ τῷδ' ἐνὶ δήμῳ.
(Εἶμι μέν, οὐδ' ἁλίη ὁδὸς ἔσσεται ἣν ἀγορεύω)
Ἔμπορος· οὐ γὰρ νηὸς ἐπήβολος, οὐδ' ἐρετάων
Γίνομαι, ὥς νύ περ ὔμμιν ἐείσατο κέρδιον εἶναι.

Et me in naui iussisti per obscurum pontum
Reditum interrogaturum patris diu absentis
Ire: hæc autem omnia impediunt Achiui,
Proci autem potissimùm malè superbientes.
Sic ait precatus: prope autem illum venit Pallas,
Mentori similis facta tum corpore, tum etiam voce,
Et ipsum compellans verba alata dixit,
Telemache, neq; in posterũ ignauus eris neq; stolid9,
Siquidem tibi tui patris instillata est indoles bona,
Qualis ille erat ad perficiendum opusq; dictumq;,
Non sanè continuò vanum iter erit, neq; imperfectũ:
Si verò non illius esses filius & Penelopes,
Nõ sanè prætereà sperarẽ te perfecturũ esse quæ moli-
Pauci enim filij similes patri sunt: (ris.
Plerique peiores: pauci verò parentibus meliores:
Sed quoniã neq; in posterũ ignauus eris, neq; stolidus,
Neq; te penitus intelligentia Vlyssis reliquit,
Spes tibi deinceps est te perfecturum esse hæc opera.
Ideò nunc procorum sine consiliumq; mentemq;
Insipiẽtiũ, quoniã neutiquã prudẽtes neq; iusti sunt,
Neq; vllo pacto sciunt mortem & fatum nigrum,
Quæ illis imminet die vno omnes perire.
Tibi verò via non amplius aberit quam tu cupis.
Talis enim tibi socius ego paternus sum,
Qui tibi nauem celerem parabo, & simul sequar ipse,
Sed tu quidem domum vadens, procis conuersare.
Apparaq; viatica, & vasis accommoda singula,
Vinum in amphoris, & farinam medullam hominũ,
Vtribus in densis: ego autem per populum socios
Statim voluntarios colligam: sunt autem naues
Multæ in circumflua Ithaca nouæ & veteres.
Harum quidem ego dispiciam quæcunq; optima est,
Statim armatam deducamus in latum mare.
Sic ait Pallas filia Iouis, neq; amplius diu
Telemachus immoratur, postquã deæ audiuit vocẽ,
Festinabat ad domum ire suo tristatus corde:
Inuenit autem procos superbos in ædibus,
Capras excoriantes, porcosq; assantes in aula.
Antinous autem ridẽs obuiam veniebat Telemacho,
Illũq; manu apprehẽsũ affatus est, et nomine cõpellauit:
Telemache magniloque, animo indomite, ne tibi a-
In præcordijs malũ sit cura vel opus vel verbũ. (liud
Sed egregiè comede, & bibe vt anteà:
Ista enim omninò omnia perficient tibi Achiui,
Nauem, & electos remiges, vt ocius venias
Ad Pylum diuinam, ad inclyti parentis famam.
Hunc autem rursus Telemach. prudens contrà allocutus est:
Antinoë neutiquam licet cum vobis superbis
Conuiuari inuitum, & lætari quietum.
An non satis est quòd antea quidẽ absumpsistis eximia
Bona mea proci, ego autem infans eram?
Nũc a. quãdo grãdior sum, & aliorũ orationẽ audiẽs
Percipio, & sanè mihi intus auget animus,
Tentabo vt vobis malum fatum inferam,
Siue in Pylum profectus, aut hic in populo.
(Ibo sanè, neq; inutilis via erit quam dico)
Vel naue conducta, neq; n. nauis compos neq; remigũ
Sum, sic sanè vobis videtur conducibilius esse.

Ἦ ῥα, καὶ ἐκ χειρὸς χεῖρα σπάσατ' Ἀντινόοιο
Ῥεῖα. μνηστῆρες δὲ δόμον κάτα δαῖτα πένοντο,
Οἱ δ' ἐπελώβευον καὶ ἐκερτόμεον ἐπέεσσιν,
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Ἦ μάλα Τηλέμαχος φόνον ἡμῖν μερμηρίζει·
Ἤ τινας ἐκ Πύλου ἄξει ἀμύντορας ἠμαθόεντος,
Ἤ ὅγε καὶ Σπάρτηθεν· ἐπεί νύ περ ἵεται αἰνῶς.
Ἠὲ καὶ εἰς Ἐφύρην ἐθέλει πίειραν ἄρουραν
Ἐλθεῖν, ὄφρ' ἔνθεν θυμοφθόρα φάρμακ' ἐνείκῃ,
Ἐν δὲ βάλῃ κρητῆρι, καὶ ἡμέας πάντας ὀλέσσῃ.
Ἄλλος δ' αὖτ' εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Τίς δ' οἶδ' εἴ κε καὶ αὐτὸς ἰὼν κοίλης ἐπὶ νηὸς,
Τῆλε φίλων ἀπόληται, ἀλώμενος ὥσπερ Ὀδυσσεύς;
Οὕτω κεν καὶ μᾶλλον ὀφέλλειεν πόνον ἄμμι.
Κτήματα γάρ κεν πάντα δασαίμεθα, οἰκία δ' αὖτε
Τούτου μητέρι δοῖμεν ἔχειν, ἠδ' ὅστις ὀπυίοι.
Ὣς φάν. ὁ δ' ὑψόροφον θάλαμον κατεβήσατο πατρὸς
Εὐρύν, ὅθι νητὸς χρυσὸς καὶ χαλκὸς ἔκειτο,
Ἐσθής τ' ἐν χηλοῖσιν, ἅλις τ' εὐῶδες ἔλαιον.
Ἐν δὲ πίθοι οἴνοιο παλαιοῦ ἡδυπότοιο
Ἕστασαν, ἄκρητον θεῖον ποτὸν ἐντὸς ἔχοντες,
Ἑξείης ποτὶ τοῖχον ἀρηρότες, εἴποτ' Ὀδυσσεὺς
Οἴκαδε νοστήσειε, καὶ ἄλγεα πολλὰ μογήσας.
Κληϊσταὶ δ' ἔπεσαν σανίδες πυκινῶς ἀραρυῖαι,
Δικλίδες· ἐν δὲ γυνὴ ταμίη νύκτας τε καὶ ἦμαρ
Ἔσκεν, ἣ πάντ' ἐφύλασσε νόου πολυϊδρείῃσιν,
Εὐρύκλει', Ὦπος θυγάτηρ Πεισηνορίδαο·
Τὴν τότε Τηλέμαχος προσέφη θάλαμόνδε καλέσσας,
Μαῖ', ἄγε δή μοι οἶνον ἐν ἀμφιφορεῦσιν ἄφυσσον
Ἡδύν, ὅτις μετὰ τὸν λαρώτατος ὃν σὺ φυλάσσεις, χ. λαρώτερος
Κεῖνον ὀϊομένη τὸν κάμμορον, εἴποθεν ἔλθοι
Διογενὴς Ὀδυσσεὺς, θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξας.
Δώδεκα δ' ἔμπλησον, καὶ πώμασιν ἄρσον ἅπαντας.
Ἐν δέ μοι ἄλφιτα χεῦον ἐϋρραφέεσσι δοροῖσιν·
Εἴκοσι δ' ἔστω μέτρα μυληφάτου ἀλφίτου ἀκτῆς.
Αὐτὴ δ' οἴη ἴσθι· τὰ δ' ἀθρόα πάντα τετύχθω.
Ἑσπέριος γὰρ ἐγὼν αἱρήσομαι, ὁππότε κεν δὴ
Μήτηρ εἰς ὑπερῷ' ἀναβῇ, κοίτου τε μέδηται,
Εἶμι γὰρ ἐς Σπάρτην τε καὶ ἐς Πύλον ἠμαθόεντα,
Νόστον πευσόμενος πατρὸς φίλου, ἤν που ἀκούσω,
Ὣς φάτο. κώκυσεν δὲ φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Καί ῥ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τίπτε δέ τοι, φίλε τέκνον, ἐνὶ φρεσὶ τοῦτο νόημα
Ἔπλετο; πῆ δ' ἐθέλεις ἰέναι πολλὴν ἐπὶ γαῖαν,
Μοῦνος ἐὼν ἀγαπητός; ὁ δ' ὤλετο τηλόθι πάτρης
Διογενὴς Ὀδυσσεύς, ἀλλογνώτῳ ἐνὶ δήμῳ·
Οἱ δέ τοι αὐτίκ' ἰόντι κακὰ φράσσονται ὀπίσσω,
Ὥς κε δόλῳ φθίῃς, τάδε δ' αὐτοὶ πάντα δάσονται.
Ἀλλὰ μέν' αὖθ' ἐπὶ *σοῖσι καθήμενος· οὐδέ τί σε χρὴ χ. τοῖσι
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον κακὰ πάσχειν, οὐδ' ἀλάλησθαι.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Θάρσει μαῖ'· ἐπεὶ οὔτοι ἄνευ θεοῦ ἥδε γε βουλή·
Ἀλλ' ὄμοσον μὴ μητρὶ φίλῃ τάδε μυθήσασθαι,
Πρίν γ' ὅτ' ἂν ἑνδεκάτη τε δυωδεκάτη τε γένηται,
Ἢ αὐτὴν ποθέσαι καὶ ἀφορμηθέντος ἀκοῦσαι·
Ὡς ἂν μὴ κλαίουσα κατὰ χρόα καλὸν ἰάπτῃ.
Ὣς ἄρ' ἔφη. γρηῢς δὲ θεῶν μέγαν ὅρκον ἀπώμνυ.

Dixit, & ex manu manum auulsit Antinoi
Facilè, proci aũt per domum conuiuium apparabãt,
Hi verò cauillabantur & conuiciabantur verbis.
Tum verò aliquis dicebat iuuenum superborum,
Enimuerò Telemachus cædem nobis molitur:
Aut quosdam ex Pylo ducet auxiliatores arenosa,
Aut ipse etiã ex Sparta: quãdoquidẽ sanè cupit vehe-
Aut & in Ephyram vult pinguem terram (mẽter:
Proficisci, vt inde mortifera venena afferat,
Iniiciat verò crateri, & nos omnes perdat.
Alius rursus dicebat iuuenum superborum,
Quis scit, si etiam ipse profectus caua in naue
Longè ab amicis peribit, errans vt Vlysses?
Sic & magis augere poterit nobis laborem.
Bona verò omnia diuideremus, domum verò
Illius matri daremus habẽdã, atq; ei qui illã duxisset.
Sic aiebãt ille. v. in excelsum thalamũ ascẽdit pa-
Latum, vbi cumulatum aurum & æs iacebat, (tris
Vestisq; & in cistis, abundeq; odoriferum oleum.
Ibi verò dolia vini veteris dulcis
Stabant, purum diuinum potum intus habentia,
Ordine ad murum aptata, si quando Vlysses
In patriam reuerteretur, etiã dolores multos passus.
Obserata verò erant fores accuratè aptatæ,
Duplici claue, intus aũt mulier custos noctesq; diesq;
Erat, quæ omnia asseruabat mentis multa solertia,
Euryclea Opis filia Pisenoridæ,
Hanc tunc Telemachus alloquutus est in thalamum
vocatam,
Nutrix agè mihi vinum in amphoris hauri
Suaue, quod quidẽ post illud dulcius est qd' tu seruas
Illum expectans infelicissimum, si quando venerit
Generosus Vlysses, mortẽ & fatũ postquã euitauerit.
Duodecim verò imple & operculis apta omnia:
Mihi verò farinam infunde benè consutis vtribus,
Viginti autem sint mensuræ molitæ farinæ.
Ipsa verò sola scias: hæc autem cõgregata omnia sint.
Sub noctem enim accipiam, quando certè iam
Mater ad cœnaculũ conscẽderit, lecti curã habuerit.
Vado enim ad Spartam & Pylum arenosam,
Reditum interrogaturus patris chari sicubi audiero.
Sic dixit, eiulauit verò chara nutrix Euryclea,
Et quidem lugens, verba alata dixit,
Cur verò tibi, chare fili, in mente hæc sententia
Est? quònam vis ire multam per terram,
Solus cùm sis dilectus? is. v. periit longè à patria terra
Generosus Vlysses ignoto in populo:
Illi. v. tibi statim, pfectò mala machinabũtur posthac
Vt dolo pereas, hæc verò ipsi omnia diuidant.
Sed manè hic apud tuos sedens, neutiquã te oportet
Per pontum indomitum mala pati, neq; errare.
Hãc verò rurs⁹ Telemach⁹ prudẽs cõtra loquut⁹ est,
Confide nutrix: quia non absq; deo hoc consilium est.
Sed iura ne matri charæ hæc dixeris,
Priusquam vndecimaq; duodecimaq; dies aderit,
Aut ipsa desideret, & me soluisse resciuerit,
Videlicet ne flens pulchrum corpus lædat.
Sic loquuta anus deorũ magnũ iuramentũ iurauit.

Αὐτὰρ

Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσέν τε τελεύτησέν τε τὸν ὅρκον,
Αὐτίκ' ἔπειτά οἱ οἶνον ἐν ἀμφιφορεῦσιν ἄφυσσεν,
Ἐν δέ οἱ ἄλφιτα χεῦεν ἐϋρραφέεσσι δοροῖσιν.
Τηλέμαχος δ' ἐς δώματ' ἰὼν μνηστῆρσιν ὁμίλει.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τηλεμάχῳ δ' εἰκυῖα κατὰ πτόλιν ᾤχετο πάντῃ,
Καί ῥα ἑκάστῳ φωτὶ παρισταμένη φάτο μῦθον,
Ἑσπερίους δ' ἐπὶ νῆα θοὴν ἀγέρεσθαι ἀνώγει.
Ἡ δ' αὖτε Φρονίοιο Νοήμονα φαίδιμον υἱὸν
Ἤτεε νῆα θοήν· ὁ δέ οἱ πρόφρων ὑπέδεκτο.
Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.
Καὶ τότε νῆα θοὴν ἅλαδ' εἴρυσε, πάντα δ' ἐν αὐτῇ
Ὅπλ' ἐτίθει, τά τε νῆες ἐΰσσελμοι φορέουσι.
Στῆσε δ' ἐπ' ἐσχατιῆς λιμένος, περὶ δ' ἐσθλοὶ ἑταῖροι
Ἀθρόοι ἠγερέθοντο· θεὰ δ' ὤτρυνεν ἕκαστον.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Βῆ δ' ἴμεναι πρὸς δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο·
Ἔνθα μνηστήρεσσιν ἐπὶ γλυκὺν ὕπνον ἔχευε,
Πλάζε δὲ πίνοντας, χειρῶν δ' ἔκβαλλε κύπελλα.
Οἱ δ' εὕδειν ὤρνυντο κατὰ πτόλιν, οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν
Εἵατ', ἐπεί σφισιν ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτεν.
Αὐτὰρ Τηλέμαχον προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἐκπροκαλεσσαμένη μεγάρων εὖ ναιεταόντων,
Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν·
  Τηλέμαχ', ἤδη μέν τοι ἐϋκνήμιδες ἑταῖροι
Εἵατ' ἐπήρετμοι, τὴν σὴν ποτιδέγμενοι ὁρμήν,
Ἀλλ' ἴομεν, μὴ δηθὰ διατρίβωμεν ὁδοῖο.
  Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἡγήσατο Παλλὰς Ἀθήνη
Καρπαλίμως· ὁ δ' ἔπειτα μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν,
Εὗρον ἔπειτ' ἐπὶ θινὶ καρηκομόωντας ἑταίρους·
  Τοῖσι δὲ καὶ μετέειφ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο,
Δεῦτε φίλοι, ἤια φερώμεθα· πάντα γὰρ ἤδη
Ἀθρό' ἐνὶ μεγάρῳ, μήτηρ δ' ἐμὴ οὔτι πέπυσται,
Οὐδ' ἄλλαι δμῳαί, μία δ' οἴη μῦθον ἄκουσεν.
  Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο· τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο.
Οἱ δ' ἄμα πάντα φέροντες, ἐϋσσέλμῳ ἐπὶ νηῒ
Κάτθεσαν ὡς ἐκέλευσεν Ὀδυσσῆος φίλος υἱός.
Ἂν δ' ἄρα Τηλέμαχος νηὸς βαῖν', ἦρχε δ' Ἀ-
θήνη.
Νηῒ δ' ἐνὶ πρύμνῃ κατ' ἄρ' ἕζετο, ἄγχι δ' ἄρ' αὐτῆς
Ἕζετο Τηλέμαχος. τοὶ δὲ πρυμνήσι' ἔλυσαν.
Ἂν δὲ καὶ αὐτοὶ βάντες, ἐπὶ κληῖσι κάθιζον.
Τοῖσιν δ' ἴκμενον οὖρον ἵει γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἀκραῆ Ζέφυρον, κελάδοντ' ἐπὶ οἴνοπα πόντον.
Τηλέμαχος δ' ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσεν
Ὅπλων ἅπτεσθαι· τοὶ δ' ὀτρύνοντος ἄκουσαν,
Ἱστὸν δ' εἰλάτινον κοίλης ἔντοσθε μεσόδμης
Στῆσαν ἀείραντες, κατὰ δὲ προτόνοισιν ἔδησαν,
Ἕλκον δ' ἱστία λευκὰ ἐϋστρέπτοισι βοεῦσιν.
Ἔπρησεν δ' ἄνεμος μέσον ἱστίον, ἀμφὶ δὲ κῦμα
Στείρῃ πορφύρεον μεγάλ' ἴαχε νηὸς ἰούσης·
Ἡ δ' ἔθεεν κατὰ κῦμα διαπρήσσουσα κέλευθον.
Δησάμενοι δ' ἄρα ὅπλα θοὴν ἀνὰ νῆα μέλαιναν,
Στήσαντο κρητῆρας ἐπιστεφέας οἴνοιο.
Λεῖβον δ' ἀθανάτοισι θεοῖς αἰειγενέτῃσιν·
Ἐκ πάντων δὲ μάλιστα Διὸς γλαυκώπιδι κούρῃ,
Παννυχίη μέν ῥ' ἥ γε καὶ ἠῶ πεῖρε κέλευθον.

Caterùm postquam iurauit perfecitq́; iusiurandum,
Statim postea illi vinum in amphoris hausit:
Farinam autem illi infudit benè consutis in vtribus.
Telemachus.a.domũ ingressus cũ procis versabatur.
Tum rursus alia cogitauit dea cæsia Minerua,
Telemacho autem assimulata vrbem obibat,
Et singulis viris astans dicebat sermonem:
Sub noctem verò ad nauem celerem cõgregari iussit.
Ipsa rursus Phronij Noëmonem clarum filium
Rogabat nauem celerem,ille verò ipsi vltrò promisit.
Occiditq́; sol,obumbrabanturq́; omnes viæ.
Et tũc nauem celerẽ in mare protraxit,omnia in ipsa
Arma posuit,quæ naues bene tabulatæ ferunt.
Statuit in extremitate port⁹, circùm aũt eximij socij
Frequentes cõgregabãtur,dea.v.concitabat singulos.
Tunc alia cogitauit dea cæsia Minerua.
Festinauit ire ad domum Vlyssis diuini.
Hic procis dulcem somnum infudit.
Disturbauit.a.bibẽtes,è manib.verò excussit pocula.
Hi verò dormitũ festinabãt in vrbem, neq; amplius
Sedebant,postquam ipsis somnus palpebris incidit.
Caterùm Telemachum alloquuta est cæsia Minerua,
Euocatum ex ædibus benè habitatis,
Mentori similis facta tum corpore tum voce:
Telemache,iam sanè bellicosi socij
Assident remigio tuam expectantes alacritatem:
Sed eamus,ne diutiùs differamus iter.
Sic certè locuta præcessit Pallas Minerua
Subitò:ille autẽ cõtinuò ad vestigia sequutus est dea:
Caterùm postquã ad nauem peruenerunt atq; mare,
Inuenerunt postea ad littus comatos socios.
Hos verò interfatus est diuus Telemachus,
Venite amici,viatica feramus,omnia enim iam
Cõgregata sunt in ædibus,mater verò neutiquã scit,
Neq; aliæ ancillæ,vnica sola rem audiuit.
Sic certè loquutus præcessit,hi simul sequebantur.
Ipsi.v.simul omnia ferentes benè tabulatam in nauẽ
Deposuerũt,quãdoquidẽ præcepit Vlyssis char⁹ filius:
Telemachus verò nauem conscendit, duxit autem
Minerua,
Nauis autem in puppe consedit,prope autem eam
Sedebat Telemachus:ipsi verò oram soluebant,
Etiam ipsi ascendentes per transtra sederunt.
His.v.ferentem secũdum ventũ misit cæsia Minerua
Haud miscentẽ Zephyrũ resonantẽ p obscurũ põtum:
Telemachus autem socios hortatus iussit
Arma aptare,hi verò adhortantem audiuerunt.
Malum autem abiegnum cauam intra basem
Constituerunt eleuantes,rudentibus aũt colligarũt,
Traxerunt autem vela alba benè tortis loris.
Impleuit aũt ventus medium velum, circa.a.fluctus
Carinam purpureus insonabat naue eunte.
Illa currebat per fluctus,sulcans vadum.
Ligantes autem arma celerem per nauem nigram,
Constituerunt crateras plenos vini.
Libabant autem dijs immortalibus sempiternis:
Ex omnibus aũt potissimùm Iouis glaucis oculis filia,
Per totam noctẽ quidem illa & diem traijciebat iter.
CO M-

COMMENTARIVS.

a *μή τις ἔτι πρόφρων*]Mentor fidi & ſtudioſi amici officio fungitur,cùm Telemachum protegit, vt hac oratione ſe facere profitetur: quæ eò tendit, vt cæteris pudorem injiciat, qui hæc patiuntur à procis Telemacho fieri,cùm tamen illis ſint longè fortiores. Sic autem ait: Ecquis eſt impoſterum,qui ſe clementem Regem exhibeat ſuo populo,ſi tamen apud eum tantum gratiæ non conſequitur, vt eum inuicem populus ab iniurijs protegat & tueatur? Quid prodeſt Regi,ſi ſubditis ſuis inſtar manſueti patris præſit, vt ab illis tandem in rerũ anguſtia deſeratur? Nam hoc Regi fuit propoſitum,vt tam pacato & miti regimine animos ſubditorum & beneuolentiam ſibi conciliaret: qualis fuit Vlyſſes noſter, qui tam humaniter Ithacenſes ſuos moderatus eſt. Nunc verò quid hoc illi attulit emolumenti,ſi iam à vobis res illius tam perfidè ſine præſidio derelinquuntur? Hæc eſt obiurgatio probi illius Mentoris.

b *Μέντορ ἀταρτηρέ,*] Hic Liocritus vnus è procorum numero dicitur Mentori reſpondiſſe,oratione contumelioſa: quod procis nouum non eſt,vt qui ſemel verecundiæ limites tranſiuerint, ac proinde gnauiter impudentes ſint,qui nullo humanitatis aut honeſtatis iure moueantur. Ait igitur confidenter hic Euenorides, malè & ſtolidè ſuadere Mentorem procis vt deſiſtant: quod ipſi minimè facturi ſint, ne ipſo quidem ædium domino Vlyſſe ſuperueniente: cui mortem etiam,ſi acceſſerit,minitatur,ſuorum multitudine numeroſa confiſus,cum qua ſoli cuipiam tutum non ſit congredi.

c *οὐ κέν οἱ χαρείη*] Quaſi dicat, Scio Penelopen læto animo Vlyſſem excepturam: ſed ſi venerit,& nobis mortis periculum creauerit, faciemus vt breuis ſit illa Penelopæ lætitia ac quaſi momentanea,quia ſtatim noſtra manu periturus eſt.

d *ἀλλ' ἄγε, λαοὶ μὲν*] Hic homo proteruus ac petulans concionem ſoluit. Vnde dicas rectè, quod Euſtathius ſcribit, alias quidem conciones ſecundum Poëtã à Themide cogi & dimitti. *ἀλλὰ τὴν ἀγορὰν ἐν Ἰθάκῃ ταύτην Θέμις μὲν συνήθροισε, ἀθέμιτος δὲ ἀνδρὸς ὕβρις ἔλυσεν*: id eſt, Hanc Ithacenſem Themis quidem conuocauit ac conſtituit, iniqui autem hominis proteruia diſſoluit ac diſrupit.

e *ἀλλ' ὀίω*] Reuocat quod anteà dixerat, cùm permitteret vt Mentor & Halitherſes Telemacho omnia quæ ad hoc iter ſuſcipiendum faciebant, inſtruerent: nunc enim contrarium iubet, & nolle ſe teſtatur vt hanc viam Telemachus perficiat: ideò hoc paulò pòſt Telemachus apud Mineruam conqueritur, obſtaculo ſibi eſſe procos, quo minus ſe itineri committat.

f *χεῖρας νιψάμενος*] Mos eſt antiquus, vt ante preces manus aqua perfunderent, vt in Iliade docuimus. Sic Priamus in fine Iliadis, ſic poſteà Penelope: *ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵμαθ' ἑλοῦσα εὔχεται*, [illegible], inquit Euſtathius.

g *Τηλέμαχ', οὐδ' ὄπιθεν*] Minerua commodè Mentoris ſpeciem hoc loco accipit, quia iam Mentor is erat, cui multum fideret Telemachus, deinde ea illi demandata erat prouincia, vt Telemacho neceſſaria ad iter inſtrueret cum Halitherſe.

h *παῦροι γάρ τοι παῖδες*] Hanc *αἰτιολογίαν* ego ſanè non complector, neque ſcio cur hoc loco ſit poſita. Attende enim propius. Sic ait Minerua: Telemache, ſi non eſſes filius Vlyſſis & Penelopes, non ſperarem te ea effecturum, quæ moliris. Ratio. Pauci enim filij patris ſunt ſimiles. Imò dicendũ fuit: Quanquã ſis Vlyſſis filius, tamẽ dubito an hoc perficias, quia nõ ſolent ſemper filij patrũ virtutẽ referre. Vlyſſis autẽ virtus erat ea cõſummare, quæ aggrederetur, vt paulò antè præmiſit. Porrò hoc fateor ingenuè me non intelligere, niſi hunc verſum, *εἰ δ' οὐ κείνου γ' ἐσσὶ γόνος*, ſic interpreteris: Si illius Vlyſſis vt genere, ita virtute eſſes filius: quod fortaſſe videtur faciendum. Nam ſic anteà dixit, *εἰ δή τοι σοῦ πατρὸς ἐνέστακται μένος ἠΰ*. Integrum locum Euſtathius noſter ſic enarrauit, *ὅτι δὲ* inquit, [illegible] id eſt, Perſpicuè autẽ totius huius loci ſenſus talis eſt. Siquidẽ tibi, ô Telemache, ineſt robur patris tui Vlyſſis ſtrenui viri ac ſoliti finem negotijs ſuis imponere (hoc enim eſt [illegible]) non eris in futurum ignauus, neq; re infecta nauigabis. Sin verò neque ex illo ac Penelope natus es, nihil de te optimi ſpero. De te autem dubitandi quod ad parentum bonorum ſimilitudinem attinet, cauſam habeo non omnino ineptam, quòd maxima pars liberorum paternam fortitudinem non referant. Cùm autem oratio quam in concione paulò antè habuiſti, ſatis teſtatum fecerit te omnino patris virtute non eſſe deſtitutum, ideò ignauus aut inſipiens ac inconſultus non eris, ſperandumq; eſt te inſtituti tui finem aſſequuturum. Et vt breui complectar, ſi patriſſas, ſtrenuus eris, neq; fruſtra te itineri commiſeris: Si verò talis non fueris, non perficies quæ voles. Atqui patriſſas, neque ignauus exiſtens neque inſipiens ac mente deſtitutus. Optimè ergo de te ſperandum eſt. *Hæc ille.* Sed paulò pòſt rurſus locũ interpretatur breuius quidẽ, ſed dilucidiùs: [illegible] id eſt, Telemache ſi tibi aliquid paternæ virtutis inſtillatum eſt, vt is ſis, qualis ipſe erat, nimirum validus perfector eorũ quæ volebat, non incaſſum hoc iter ſuſcipies: Sin verò natum te Vlyſſe & Penelope mentiris, ignauus exiſtens, & non ſecundum illos bonus ac fortis, quod multi liberorum faciunt, neſcio an ea quæ vis ad ſuum finem ſis perducturus. Sed iam patriſſas, tum in cæteris tum ſecundum mentem. Quare te hæc perfecturum ſperandum eſt. De hac autem filiorum cum parentibus vulgari diſſimilitudine aliàs in Iliade ſatis diximus.

i *ἄλφιτα, μυελὸν ἀνδρῶν,*] Appellat *ἄλφιτα μυελὸν* quaſi medullã facientia, id eſt, *θρεπτικὰ* & nutrientia. Quod dixit, vt ait Euſtathius, eorum gratia, qui negant oſſa facultatis alicuius animalis viuificantis participia fieri: ideò alibi quoque dixit, *λίπε δ' ὀστέα θυμός*. Et videtur, inquit, vt totum corpus *χροῒ* & *χρῶτα* appellauit à parte, nimirum ſpeciei corporis apparentis: ſic hoc loco per internam medullam, totam alendi facultatem ſignificare. Sic cùm dicit, *λίπε ὀστέα θυμός*, ex parte corporis, quæ ſunt oſſa totum corpus innuit: vt quemadmodum illud totius corporis interitum, ſic eius conſtitutionem integram demonſtret, hominum medulla. Ego verò addo, quod Plato docet, oſſibus, carni, & cæteris medullæ generationem initiũ præbuiſſe: vincula enim vitæ illius, quam anima corpori iuncta ducit, applicata medullæ, ex eaq; per omne diducta vinciunt fulciuntq; corporis noſtri conſtructionẽ. Quin etiam oſſa mortalis animæ receptacula appellauit, quorum princeps ſit caput, in quo continetur pars illa medullæ, in quam veluti in agrum quendam, diuinum iaciundum erat ſemen (nimirum ratio) & appellatur cerebrum. Cùm primas ergo partes medullæ tribuat Plato, conſtat quàm rectè Poëta farinam medullam hominibus facere, pro nutrire, dixerit. Locus Platonis eſt in Timæo. Qui cùm elegans ſit, & huc maximè pertinens, non pigebit eum deſcribere. *Τὰ δὲ ὀστῶν*, inquit, *καὶ σαρκῶν καὶ τῆς τοιαύτης φύσεως πέρι πάσης ὧδε ἔσχε. τούτοις σύμπασιν ἀρχὴ μὲν ἡ τοῦ μυελοῦ γένεσις. οἱ γὰρ τοῦ βίου δεσμοί, τῆς ψυχῆς τῷ σώματι συνδουμένης, ἐν τούτῳ διαδούμενοι κατερρίζουν τὸ θνητὸν γένος· αὐτὸς δὲ ὁ μυελὸς γέγονεν ἐξ ἄλλων. τῶν γὰρ τριγώνων ὅσα πρῶτα ἀστραβῆ καὶ λεῖα ὄντα, πῦρ τε καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ γῆν δι' ἀκριβείας μάλιστα ἦν παρασχεῖν δυνατά, ταῦτα ὁ θεὸς ἀπὸ τῶν ἑαυτῶν ἕκαστα γενῶν χωρὶς ἀποκρίνων, μιγνὺς δὲ ἀλλήλοις σύμμετρα, πανσπερμίαν παντὶ θνητῷ γένει μηχανώμενος, τὸν μυελὸν ἐξ αὐτῶν ἀπηργάσατο, καὶ μετὰ ταῦτα δὴ φυτεύων ἐν αὐτῷ κατέδει τὰ τῶν ψυχῶν γένη, σχημάτων τε ὅσα ἔμελλεν αὖ σχήσειν οἷά τε καθ' ἕκαστα εἴδη τὸν μυελὸν αὐτόν, τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα διῃρεῖτο σχήματα εὐθὺς ἐν τῇ διανομῇ τῇ κατ' ἀρχάς. καὶ τὴν μὲν τὸ θεῖον σπέρμα οἷον ἄρουραν μέλλουσαν ἕξειν ἐν αὐτῇ, περιφερῆ πανταχῇ πλάσας, ἐπωνόμασε τοῦ μυελοῦ ταύτην τὴν μοῖραν ἐγκέφαλον, ὡς ἀποτελεσθέντος ἑκάστου ζῴου τὸ περὶ τοῦτ' ἀγγεῖον κεφαλὴν γενησόμενον. ὃ δ' αὖ τὸ λοιπὸν καὶ θνητὸν τῆς ψυχῆς ἔμελλε καθέξειν, ἅμα στρογγύλα καὶ προμήκη διῃρεῖτο σχήματα, μυελὸν δὲ πάντα ἐπεφήμισε, καὶ καθάπερ ἐξ ἀγκυρῶν, βαλλόμενος ἐκ τούτων πάσης ψυχῆς δεσμούς, περὶ τοῦτ' ἤδη σύμπαν ἡμῶν τὸ σῶμα ἀπηργάζετο* id eſt, Oſſium verò, carnis, cæterorumq; huiuſmodi ſic eſt natura comparata. His omnibus quidem primordiũ eſt medullæ generatio. Illius enim vitæ, qua anima cum corpore copulatur, vincula ſic conſtituta, generis humani radices & fundamentũ fuerunt: ipſa verò medulla ex alijs nata eſt. Sunt nimirum trianguli primi qui iam & indeflexi atque læues, ad ignis & aquæ & aëris & terræ exactiſſimam generationem præſtandam maximè idonei: è quorum generibus ſingulis Deus ſecernens ſingulos, & inuicem miſcendo cõtemperans, vniuerſo mortalium animantum generi ſeminationis vim moliens, medullam ex ipſis effecit: & poſt hæc in eo inſeminans, animarũ genera colligauit. Porrò figuras quotcunq; & qualeſcunq; habitura eſſet medulla per ſingulas ſpecies, tot penitus & tales in illa diſtributione initiò diſtinxit. Et illam quidem medullæ partem, in quam veluti in agrum quendam, diuinum iaciundum erat ſemen, globoſam & vndiq; teretem efformauit, eamq; Cerebrum appellauit: & quidem idcirco, quòd vnoquoq; animali abſoluto hoc vas cerebri capax, præcipua capitis pars eſſet. Quod verò reliquas mortalis animæ partes comprehenſurum erat, rotundis ſimul oblongiſq; figuris diſtinxit, totumq; Medullam voluit nominari: atque ex his, veluti ex ancoris, iaciens omnia animæ vincula, circa illas vniuerſum noſtrum corpus abſoluebat, *&c.* Hæc ille.

k *δέρμασιν ἐν πυκινοῖσιν*] Solebant illi veteres farinã pellibus concludere, prudentiùs ni fallor ijs qui ſacris lineis ad eã rem abu-

 tuntur,

tuntur, ex quibus multum deperit, quia loco tam foraminoso res adeò subtilis non potest contineri. In patria mea, prope Cantabros, veterem morem sequuntur: nam vtribus eam de loco ad locum transferunt.

l αἶγας ἀνιεμένους.] Notandum est hic etiam principes hos viros αὐτοδιακονεῖν pro candido antiquorum more, qui seruilia tractare non dedignabantur.

m Τηλέμαχ' ὑψαγόρη.] Venientem Telemachum Antinous humaniter excipit, sed credo ironiam sub hac specie beneuolentiæ latitare: quod etiam Telemachus subodoratus est, ideoq; tam acerbè illi respondet in sequentibus. Illius tamen cōminationes proci nihili fecére, & illi sannas & ludibria rependerunt, eius ætatem iuuenilem negligentes, cæteraq; proinde consilia, quibus ille aduersus eos tam audacter insurgebat.

n ἐν χειρὶ χεῖρα.] Dexteram in amicitiæ signum porrigebat Antinous, pro veterum more: sed Telemachus nō existimauit sincerè hoc ab eo factum, qui sub amici larua in inferenda illi iniuria nihilominus pergit.

o ὀδμαλέε.] Hæc omnia sic diligenter seruabantur, ne procorum etiam rapinis paterent, quæ videbatur Euryclea seorsim condidisse: ne, si forsan Vlysses rediret, vacuas omnino ædes offenderet, cùm cætera tam miserè dissipari animaduerteret.

p ὁ δ' ἄλλη.] Hæc ab Euryclea vt certa pronunciantur, vt Telemachum à suscepto itinere deterreret: cùm tamen ipsamet dubitârit, an Vlysses vel mortuus, vel rediturus esset, vt constat ex eo quod in eius aduentum ea accuratè & studiosè seruaret recondita, quæ suprà enumerauit Poëta.

q οἱ δέ τοι.] Aliud est argumentum, quo vtitur Euryclea, vt Telemachum à via suscepta reuocet: vrgens, si ipse discedat, eò liberius insidias ei mortis structuros procos, vt hærede bonorū, quibus ipsi tantopere inhiant, sublato, ipsi melius illa inuadant, & inter se partiantur. Res autem speciem veri habebant, nam in medio Ithacensium regno non audebant proci Telemachum interficere, populi furorem subueriti: iam verò à patrijs finibus remoto facilius erat nocere, minorq; contra procos suspicio.

Sed ea omnia conuellit Telemachus eo solo, quod hæc non sine Dei consilio suscipi respondit.

FINIS LIBRI II. HOMERI ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Γ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΤΗΛΕΜΑΧΟΝ ἐλθόντα σὺν Ἀθηνᾷ ξενίζει Νέστωρ, καὶ διηγεῖται αὐτῷ τὰ συμβεβηκότα τοῖς Ἕλλησι, καὶ τὸν ἐκ Τροίας ἀπόπλουν· ἀκούσας δὲ τὰ περὶ τοὺς μνηστῆρας, καὶ γνωρίσας τὴν Ἀθηνᾶν ἀπιοῦσαν, θυσίαν αὐτῇ ἐπιτελεῖ. λαβὼν δὲ ὁ Τηλέμαχος ἅρμα σὺν Πεισιστράτῳ τῷ Νέστορος υἱῷ, εἰς Σπάρτην ἀπαίρει. νυκτὸς δὲ ἐπιγενομένης ξενίζονται παρὰ Διοκλεῖ ἐν Φηραῖς.

Ἄλλη.

Γάμμ', ὑπὸ Νέστωρ δέξατο, συνώρξε δ' ὃς ᾔει θεὰ δ' ἵπτη.

ARGVMENTVM TERTII LIBRI *Odysseæ.*

TELEMACHVM venientem cum Pallade hospitio suscepit Nestor, & enarrat illi quæ acciderint Græcis, & ex Troia nauigationem: vt autem audiuit ea quæ de procis dixit, & cognoscens Palladem discedentem, sacrificium illi facit: vt accepit autē Telemachus currū cū Pisistrato Nestoris filio in Spartē discedit, nocte autē facta hospitio excipitur apud Dioclē in Pheris.

Aliud.

Γ Nestor suscepit, abijt ipse cum filio: dea euolauit.

[a] ἨΕΛΙΟΣ δ' ἀνόρουσε, λιπὼν περικαλλέα λίμνην,
Οὐρανὸν ἐς πολύχαλκον. [b] ἵν' ἀθανάτοισι φαείνη,
Καὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν.
Οἱ δὲ Πύλον, Νηλῆος ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Ἷξον· [c] τοὶ δ' ἐπὶ θινὶ θαλάσσης ἱερὰ ῥέζον,
[d] Ταύρους παμμέλανας Ἐννοσίχθονι κυανοχαίτῃ.
Ἐννέα δ' ἕδραι ἔσαν, πεντηκόσιοι δ' ἐν ἑκάστῃ
Εἵατο, καὶ προὔχοντο ἑκάστοθι ἐννέα ταύρους.
*Εὖθ' οἱ σπλάγχν' ἐπάσαντο, θεῷ δ' ἐπὶ μηρία καῖον, — γρ. εὖθ' οἱ σπλάγχνα πάσαντο,
Οἱ δ' ἰθὺς κατάγοντο, ἰδ' ἱστία νηὸς ἐΐσης
Στεῖλαν ἀείραντες, τὴν δ' ὅρμισαν, ἐκ δ' ἔβαν αὐτοί,
Ἐκ δ' ἄρα Τηλέμαχος νηὸς βαῖν'· ἦρχε δ' Ἀθήνη.
Τὸν προτέρη προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
[e] Τηλέμαχ', οὐ μέν σε χρὴ ἔτ' αἰδοῦς οὐδ' ἠβαιόν.
Τοὔνεκα γὰρ καὶ πόντον ἐπέπλως ὄφρα πύθηαι
Πατρὸς, ὅπου κύθε γαῖα, καὶ ὅν τινα πότμον ἐπέσπεν.
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἰθὺς κίε Νέστορος ἱπποδάμοιο·
Εἴδομεν ἥν τινα μῆτιν ἐνὶ στήθεσσι κέκευθε.
Λίσσεσθαι δέ μιν αὐτὸν ὅπως νημερτέα εἴπῃ.
[f] Ψεῦδος δ' οὐκ ἐρέει· μάλα γὰρ πεπνυμένος ἐστί.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Μέντορ, πῶς τ' ἄρ' ἴω, πῶς τ' ἄρ προσπτύξομαι αὐτόν;
Οὐδέ τί πω μύθοισι πεπείρημαι πυκινοῖσιν·
Αἰδὼς δ' αὖ νέον ἄνδρα γεραίτερον ἐξερέεσθαι.

SOL verò surrexit relicto pulchro lacu
Cælum ad firmum, vt immortalibus illucesceret,
Et mortalibus hominibus super fertilem terram.
Illi verò ad Pylum Nelei bene ædificatum oppidum
Peruenerūt: ipsi verò in littore maris sacra faciebāt,
Tauros omnino nigros Neptuno cærulea cæsarie:
Nouem autem sedilia erant, quingenti in singulis
Sedebant, & præbebant singulis nouem boues.
Hic illi viscera gustarunt, deo aūt coxas incēdebāt.
Ipsi. v. rectà portum subeunt, atq; vela nauis æquatæ
Contrahūt tollētes, illā q̄ firmarunt, ipsi. v. egressi sunt.
E verò Telemach⁹ naue exiuit, ducebat verò Pallas.
Illum prior alloquuta est dea cæsia Minerua,
Telemache, non quidem te decet amplius pudor.
Eius enim gratia & pontū pernauigasti, vt audires,
Patrem vbi occultet terra, quódnam fatū conseq. sit.
Sed agè nunc rectà vade ad Nest. equorum domitorē,
Videamus si quod consilium in præcordijs celat:
Precare verò ipsum vt vera dicat.
Mendacium enim non dicet: valdè enim prudens est.
Hāc rursus Telemachus prudēs cōtrà alloquut' est:
Mentor, quo pacto accedā, quo pacto salutabo ipsum?
Neq; vnq̄ sermonū experimentū habeo prudentium.
Pudor enim iuuenem virum seniorem interrogare.

Τὸν

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τηλέμαχ', ᵍ ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. οὐ γὰρ ὀΐω
Οὔ σε θεῶν ἀέκητι γενέσθαι τε τραφέμεν τε.
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἡγήσατο Παλλὰς Ἀθήνη
Καρπαλίμως· ὁ δ' ἔπειτα μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο.
ᶠ Ἷξον δ' ἐς Πυλίων ἀνδρῶν ἄγυρίν τε καὶ ἕδρας.
Ἔνθ' ἄρα Νέστωρ ἧστο σὺν υἱάσιν· ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Δαῖτ' ἐντυνόμενοι * κρέα ὤπτων, ἄλλα δ' ἔπειρον.
ʰ Οἱ δ' ὡς οὖν ξείνους ἴδον, ἀθρόοι ἦλθον ἅπαντες,
Χερσίν τ' ἠσπάζοντο, καὶ ἑδριάασθαι ἄνωγον.
Πρῶτος Νεστορίδης Πεισίστρατος ἐγγύθεν ἐλθὼν
Ἀμφοτέρων ἕλε χεῖρα, καὶ ἵδρυσεν παρὰ δαιτὶ
Κώεσιν ἐν μαλακοῖσιν, ἐπὶ ψαμάθοις ἁλίῃσι,
Πάρ τε κασιγνήτῳ Θρασυμήδεϊ καὶ πατέρι ᾧ.
Δῶκε δ' ἄρα σπλάγχνων μοίρας, ἐν δ' οἶνον ἔχευε
Χρυσέῳ ἐν δέπαϊ· δειδισκόμενος δὲ προσηύδα
Παλλάδ' Ἀθηναίην κούρην Διὸς αἰγιόχοιο,
ⁱ Εὔχεο νῦν ὦ ξεῖνε Ποσειδάωνι ἄνακτι·
Τοῦ γὰρ καὶ δαίτης ἠντήσατε δεῦρο μολόντες.
Αὐτὰρ ἐπὴν σπείσῃς τε καὶ εὔξεαι ἣ θέμις ἐστὶ,
Δὸς καὶ τούτῳ ἔπειτα δέπας μελιηδέος οἴνου
Σπεῖσαι ᵏ ἐπεὶ καὶ τοῦτον ὀΐομαι ἀθανάτοισιν
Εὔχεσθαι, πάντες δὲ θεῶν χατέουσ' ἄνθρωποι.
Ἀλλὰ νεώτερός ἐστιν, ὁμηλικίη δ' ἐμοὶ αὐτῷ·
Τοὔνεκά τοι προτέρῳ δώσω χρύσειον ἄλεισον.
Ὣς εἰπὼν, ἐν χερσὶ τίθει δέπας ἡδέος οἴνου,
Χαῖρε δ' Ἀθηναίη πεπνυμένῳ ἀνδρὶ δικαίῳ,
Οὕνεκά οἱ προτέρῃ δῶκε χρύσειον ἄλεισον·
Αὐτίκα δ' εὔχετο πολλὰ Ποσειδάωνι ἄνακτι,
ˡ Κλῦθι Ποσείδαον γαιήοχε, μηδὲ μεγήρῃς
Ἡμῖν εὐχομένοισι τελευτῆσαι τάδε ἔργα.
Νέστορι μὲν πρώτιστα καὶ υἱάσι κῦδος ὄπαζε,
Αὐτὰρ ἔπειτ' ἄλλοισι δίδου χαρίεσσαν ἀμοιβὴν,
Σύμπασι Πυλίοισιν, ἀγακλειτῆς Ἑκατόμβης.
Δὸς δ' ἔτι Τηλέμαχον καὶ ἐμὲ πρήξαντα νέεσθαι,
Οὕνεκα δεῦρ' ἱκόμεσθα θοῇ σὺν νηῒ μελαίνῃ,
Ὣς ἄρ' ἔπειτ' ἠρᾶτο, καὶ αὐτὴ πάντα τελεύτα,
Δῶκε δὲ Τηλεμάχῳ καλὸν δέπας ἀμφικύπελλον.
ᵐ Ὣς δ' αὔτως ἠρᾶτο Ὀδυσσῆος φίλος υἱός,
Οἱ δ' ἐπεὶ ὤπτησαν κρέ' ὑπέρτερα καὶ ἐρύσαντο,
Μοίρας δασσάμενοι, δαίνυντ' ἐρικυδέα δαῖτα.

Hūc autē rursus alloquuta est dea cæsia Minerua,
Telemache, alia quidem in mente tua perspicies,
Alia verò & deus suggeret: non enim puto
Te dijs inuitis natumq́ esse, nutritumq́.
Sic quidē loquuta præcessit Pallas Minerua (dea. γρ. πτερόεντα
Celeriter: ille verò continuò post vestigia incedebat
Venerūt.a.in Pyliorū virorū cōgregationē & cōsessū.
Hic sanè Nestor sedebat cum filijs, circùm.a.socij
Cōuiuiū apparātes carnes assabāt, aliaq́ traycicbāt. γρ. κρέα τ' ὤπτων, ἄλλα τ'
Illi.v.vt igitˉ hospites viderūt, cōglobati venerūt oēs
Manibusq́ prehensabant & consedere iusserunt.
Primus Nestorides Pisistratus propè accedens,
Vtrorumq́ prehendit manū, & collocauit ad epulum
Pellibus in mollibus ad arenas marinas,
Iuxtaq́ fratrem Thrasymedem, & patrem suum.
Præbuit autem viscerū partes, infundebatq́ vinum
Aureo in poculo, propinans autem allocutus est
Palladem Mineruam filiam Iouis ægidem habentis:
Supplica nunc ô hospes Neptuno regi,
Huius enim dapium particeps fuistis huc venientes.
Cæterùm postq̄ libaueris & supplicaueris vt decēs est,
Da & huic deinde poculum dulcis vini
Libare, quoniam etiam hunc puto immortalibus
Supplicare: omnes verò dijs indigent homines,
Sed iunior est, ætate similis mihi ipsi.
Propterea tibi priori dabo aureum poculum.
Sic loquutus in manibus ponit poculū dulcis vini.
Gauisa est.a.Pallas propter prudentem virum iustū,
Eò quòd ipsi priori præbuerit aureum poculum.
Statim supplicauit multa Neptuno regi,
Audi Neptune terrā continens, nō autē inuideas
Nobis supplicantibus perficere hæc opera:
Nestori quidem primò & filijs gloriam præbe.
Cæterùm postcà alijs da gratam remunerationem,
Cum omnibus Pylijs ob inclytam Hecatombam.
Da insuper Telemachum & me re confecta redire,
Cuius gratia huc venimus celeri cum naue nigra.
Sic certè deinde precabaˉ, & ipsa omnia pficiebat.
Dedit verò Telemacho pulchrius poculum rotūdum.
Vt verò sic supplicauit Vlyssis charus filius,
Hi postquam assarunt, carnes superiores abstraxerūt,
Partibus distributis celebrarunt splendidū cōuiuiū.

COMMENTARIVS.

a ἠέλιος δ' ἀνόρουσε.] Vsitata est hæc periphrasis Poëtæ, qua ortum diei significat. Per λίμνην περικαλλέα autē Oceanum intelligit, qui melius lacus quàm fluuius appellari potest: quia fluuiorum necessariò ostendimus fontes & ostia, vt de Nilo, Tyberi, & alijs constat. sed Oceanus illa non habet, sicut neque lacus: qui, vt ita loquar, indigenas habent aquas. Sed neq; oceanus aut lacus profluunt, sed stant in loco, vt sunt Asphaltites, Lucrinus, Auernus, & alij. At fontes labuntur in flumina, flumina in freta discurrunt: vt Araxis in Caspium mare, Iordanes in mare Mortuum iuxta Iericho, Eusis in Euxinum, Mæander in sinum qui Miletum & Prienē diuidit, Tanais in Pontum, Padus in Adriaticum mare, & sic de reliquis: at Oceanus & lacus aliò non defluunt, sed in eo solùm loco manent, vbi primùm exorti sunt.

b ὡς ἀθανάτοισι φαείνῃ.] Memini nos in Iliade hunc loquendi modum castigasse, quòd dicatur Sol lucem etiā Dijs immortalibus afferre, quasi sine eo in tenebris versentur. Sed quia in cœlis versatur illud Solis lumen, & ibidem Dij, potest excusari hæc formula: non vt intelligamus existimasse Poëtam Deos illo indigere, sed propter cursum illius per medium cœlorum, quos illi inhabitāt.

c οἱ δ' ἐνὶ θῖν.] Hoc de Pylijs est intelligendum, qui Neptuno sacrificia ista celebrarunt eodem numero hominum quo erant milites, quos in expeditionem Troianam Nestor secum adduxerat, referūt. Sedilia sunt nouem, secundum numerum vrbium Nestoris. forsan etiam aliquantulum numerum nauium referunt, quæ erant numero nonaginta: cui respondet simpliciter consideratus nouenarius Et vt in singulis nauibus quingenti erant milites, sic quingenti etiam hic in sedilibus illis consident. Et hoc ex veterum obseruatione refert Eustathius. Strabo autem lib. 8. dicit inter Lepreum & Anium esse Samij Neptuni templum: hoc est illud, inquit, in quo Pylios sacris operantes Telemachus apud Poëtam offendisse scribitur. addit tamen, licuisse etiam Poëtæ fingere, quæ nusquam essent.

d ταύρους παμμέλανας.] Tauri per se Neptuno olim sacrificabantur, quia furiosum est animal, & ipsius maris agitati motus quodāmodo refert, vt alibi diximus. Quòd autem hic nigri immolantur, id fit propter similitudinem, quam habet nigror ad mare, quod πορφύρεον, μέλαν, ἠεροειδὲς, & ἰοειδὲς appellatur propter intimos maris recessus, qui ob densitatem aëri lucido non patentem nigri sunt. Quòd autem apud Pindarum ἀργᾶντες ταῦροι, id est, candidi Neptuno immolantur, vt refert Eustathius, id potest etiam fieri

 pro-

propter spumam maris albam. Quanquam veteres candidos tauros ibi interpretantur, propter album pinguedinis colorem, vt ἀργέτι δημῷ dicuntur candida. Giraldus veloces intelligit. Vide illius Hist. deorum, syntag. 17.

c Τηλέμαχ', οὐ μέν σε χρὴ] Imbecilla Telemachi ætas & pauca rerum experientia diuini indiguit auxilij, vt audacior in instituto suo exequendo fieret. Verecundia enim iuuenilis timori coniuncta prohibebant eum, quo minus sese negotijs suis explicaret, vt res ipsa postulabat. Hoc cùm nosset Minerua, suam adhibuit exhortationem, qua illius animos excitaret, & pudorem illum subrusticũ, quo audaciam iuuenis velari intelligebat, conuelleret. Monet ergo, vt Nestorem liberè de Vlyssis statu percunctaretur.

f ψεῦδος δ' οὐκ ἐρέει] Ex eorum numero demit Nestorem, qui de rebus interrogati vel simulant vel dissimulant veritatem. Simulant, cùm ad gratiam interrogantis respondent, vt cùm sciunt aliquid ei auditu gratum esse, id solùm etiamsi non acciderit, referant: dissimulant autem, cùm rem tristem & iniucundam interroganti futuram sciunt, eam tegunt. Nestor itaque, vt qui prudentissimus sit, hoc non est præstiturus: rem enim, quatenus illi explorata est, candidè & sincerè exponet. Quasi sic argumentetur Minerua: Vir prudens odit mendacium: At Nestor prudentissimus est: Ergo non est timendum eum mendacia pro veris relaturum. Vnde videtur innuere vates, alienum esse mendacium à prudenti viro, fucisq; esse hominis potiùs: cùm tamē solers etiam aliquãdo illo non incommodè vtatur, & non sine laude, vt de Vlysse in sequentibus videbitur. Nos etiam alias ex Herodoto illud dictum Darij addiximus, ἔνθα γάρ τι δεῖ ψεῦδος λέγεσθαι, λεγέσθω, &c. Sed aliud est, vbi seriò res agitur, & mendacium nulli prodesse, alicui autem obesse potest.

g ἄλλα μὲν αὐτὸς] Giphanius ad hæc verba in suis Scholijs: Sentẽtia, inquit, præclara etiam in sacris libris expressa. Ego verò pace viri doctissimi dixerim, nihil tale existimo in sacris paginis contineri. Nã (quod illum innuere arbitror) aliud est quod Christus Apostolos iussit nõ esse sollicitos, cùm ad synagogas venerint, quid sint loquuturi, quia satis verborum suppeditaturus sit Spiritus Sanctus: aliud quod hic ait Minerua Telemacho dubitanti, quid sit Nestori dicturus, nimirum ipsum partem mente propria perspecturum, partem Deum illi suggesturum. Nam ibi nihil iubentur Apostoli meditari, hic contra Telemachus. Et proculdubio intellexit separatam aliquatenus hominis facultatē à diuina, hoc est, vt per se homo aliquid in rebus huiusmodi præstare possit seorsim à Deo. Telemachus autem propter ætatis imbecillitatem id perfectè exequi non poterat, ideo diuina ope indiguit, quæ annorum defectum repararet. Deniq; omnino diuersum est dicere, Omnia vobis suggeret Deus, quæ dicenda erunt: & aliud, Tu ex propria ingenij tui dexteritate loqueris, aliud tibi Deus inspirabit. Hoc pacto relinquitur homini suum posse, illo denegatur, vt aliunde petendum auxilium esse intelligat.

h οἱ δ' ὡς οὖν ξείνους] Exemplum est liberalis illius veteris hospitalitatis, qualem etiam primo libro obseruauimus. Ecce enim ignotos ac peregrinos quàm humaniter Nestor & Pisistratus excipiant, vt lugenda sint nostra sæcula, quæ tantum candorem animi non referunt.

i εὔχεο νῦν ὦ ξεῖνε] Adeò fuit pietati cultrix illa ætas, vt ne quidem nouis his hospitibus licuerit sacro illo supplicandi ac libandi poculo à Dijs abstinere. Qui mos in officio veteres illos mirificè continuit, vt cùm Deorum meminissent, eò se modestius ac temperantius in illa lubrica ad luxum via se gererent. Cur autē primùm Mentori huic (id est, Mineruæ Mentoris speciem referenti) poculũ obtulerit Pisistratus, ratio statim ab eodem subiungitur, nimirum ætatis provectioris respectu. Quod erga hominem ignotum tutius est, quia videtur consentaneum vt senioribus magis sit deferendum, quàm iunioribus: quanquam dignitas semper ætatem nõ sequitur, quæ tamen non nisi in eo qui notus sit, distingui potest.

k καὶ τούτῳ] Videtur ex hoc loco veteres illos intellexisse, non esse omnium gentium consuetudinem Dijs supplicãdi, quòd eos omnino non nossent. Ideò Pisistrato dubitandi fuit occasio, an Telemachus etiam ex eorum esset numero.

l κλῦθι Ποσείδαον] Paret Minerua Pisistrato Neptunoq; supplicat, idq; adeo appositè, vt nihil aliud dici potuerit. Primùm ne ingrati erga tam humanos ac beneuolos hospites censerentur, primùm à Deo petit vt hoc hospitalitatis beneficium dignè Nestori totiq; eius familiæ ac subditis rependat, vel potiùs ob sacrificium: cui tamen annecti etiam puto illud antecedens. Deinde cùm alijs satis sit imprecata, sibi etiam & Telemacho felicem susceptæ viæ exitum ab eodem Numine exoptat.

m ὣς δ' αὔτως] Nimirum eadem repetijt Telemachus, quæ Minerua anteà dixerat.

Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
a Νῦν δὴ κάλλιόν ἐστι μεταλλῆσαι καὶ ἐρέσθαι
Ξείνους οἵ τινές εἰσιν, ἐπεὶ τάρπησαν ἐδωδῆς.
Ὦ ξεῖνοι, τίνες ἐστέ; πόθεν πλεῖθ' ὑγρὰ κέλευθα;
Ἤ τι κατὰ πρῆξιν, ἦ μαψιδίως ἀλάλησθε
x. πλε' b Οἷά τε ληιστῆρες ὑπεὶρ ἅλα; τοί τ' ἀλόωνται
Ψυχὰς παρθέμενοι, κακὸν ἀλλοδαποῖσι φέροντες.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Θαρσήσας αὐτὴ γὰρ ἐνὶ φρεσὶ θάρσος Ἀθήνη
Θῆχ', ἵνα μιν περὶ πατρὸς ἀποιχομένοιο ἔροιτο,
Ἠδ' ἵνα μιν κλέος ἐσθλὸν ἐν ἀνθρώποισιν ἔχῃσιν.

Cæterùm postquam potus & cibi desideriũ exemerũt,
Hic certè sermonibus cœpit Gerenius eques Nestor:
Nunc certè satius est inquirere & interrogare,
Hospites quinam sint, postquam saturati sunt cibo.
O hospites, quinã estis? vnde nauigatis humidas vias?
An ob aliquod negocium, aut temerè erratis,
Tanquam prædones per mare qui errant,
Animis in discrimen coniectis, malum alienis ferẽtes.
Hũc rursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus est
Confidẽs, ipsa enim intra præcordia confidentiã Pallas
Posuit, vt ipsum de patre absente interrogaret,
Et vt ipsum gloria ingens inter homines consequatur.

COMMENTARIVS.

a νῦν δὴ κάλλιόν ἐστι] De hoc antiquo more diximus suprà lib. 1.

b οἷά τε ληιστῆρες] Mirum videri possit, cur hoc interrogaret Nestor, non veritus latrones ac piratas hos esse suspicari, cùm res sit ignominiosa hodierno die. Sed veteres illi hoc non solùm non indecorum, sed etiam honorificum existimarunt, alioqui nõn erat suos hospites ita offensurus Nestor. Hoc docet Thucydides in proœmio suę historię his verbis: οἱ γὰρ Ἕλληνες τὸ πάλαι, καὶ τῶν βαρβάρων οἵ τε ἐν τῇ ἠπείρῳ παραθαλάσσιοι, καὶ ὅσοι νήσους εἶχον, ἐπειδὴ ἤρξαντο μᾶλλον περαιοῦσθαι ναυσὶν ἐπ' ἀλλήλους, ἐτράποντο πρὸς λῃστείαν, ἡγουμένων ἀνδρῶν οὐ τῶν ἀδυνατωτάτων, κέρδους τοῦ σφετέρου αὐτῶν ἕνεκα, καὶ τοῖς ἀσθενέσι τροφῆς. καὶ προσπίπτοντες πόλεσιν ἀτειχίστοις, καὶ κατὰ κώμας οἰκουμέναις, ἥρπαζον, καὶ τὸν πλεῖστον τοῦ βίου ἐντεῦθεν ἐποιοῦντο, οὐκ ἔχοντός πω αἰσχύνην τούτου τοῦ ἔργου, φέροντος δέ τι καὶ δόξης μᾶλλον. δηλοῦσι δὲ τῶν τε ἠπειρωτῶν τινες ἔτι καὶ νῦν, οἷς κόσμος καλῶς τοῦτο δρᾶν, καὶ οἱ παλαιοὶ τῶν ποιητῶν τὰς πύστεις τῶν καταπλεόντων πανταχοῦ ὁμοίως ἐρωτῶντες εἰ λῃσταί εἰσιν, ὡς οὔτε ὧν πυνθάνονται ἀπαξιούντων τὸ ἔργον, οἷς τ' ἐπιμελὲς εἴη εἰδέναι, οὐκ ὀνειδιζόντων. id est Nam olim Græci, & è Barbaris, quique in continenti erant maritimi, quiq; insulas habitabant, vbi cœperunt nauibus crebrius inter se commeare, ad latrocinia cõuersi sunt, idq; sub virorum non infimorum imperio, proprij sui lucri causa & imbecillioribus victum suppeditandi. Et cùm in vrbes mœnijs nudas inciderent, & vicatim habitatas, prædati sunt, & inde copias ad vitam sibi compararunt: cùm hęc res nihil afferret dedecoris, sed potiùs aliquid gloriæ. Quin etiam eorum qui continentem habitant, aliqui hoc docent, quibus laudi & ornamento vertitur hoc egregiè ac honestè exercere: item veteres Poëtæ, apud quos extant interrogationes, ad eos factæ qui appellunt, vtrum latrones sint: quasi his qui rogantur, non indecorum sibi ducentibus hoc facinus, & his qui quærunt non exprobrantibus. Hæc ille: quæ huic loco lucem afferent non pœnitendam. Addo Strabonem, qui lib. 17 testatur, Græcos ob soli penuriam populari atque appetere aliena solitos, aduersus quos ideò se primi Aegyptiorum reges munierint.

---

a Ὦ Νέστορ Νηληϊάδη, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
Εἴρεαι ὁππόθεν εἰμέν· ἐγὼ δέ κέ τοι καταλέξω

O Nestor Neleiade, ingens gloria Græcorum,
Interrogas vnde simus, ego quidẽ tibi enarrare possem:

Ἡμεῖς

Ἡμεῖς ἐξ Ἰθάκης ὑπονηΐου εἰλήλουθμεν.
Πρῆξις δ' ἥδ' ἰδίη, οὐ δήμιος, ἣν ἀγορεύω.
Πατρὸς ἐμοῦ κλέος εὐρὺ μετέρχομαι ἤν που ἀκούσω,
Δίου Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος, ὅν ποτέ φασιν
Σὺν σοὶ μαρνάμενον Τρώων πόλιν ἐξαλαπάξαι.
Ἄλλους μὲν γὰρ πάντας ὅσοι Τρωσὶν πολέμιζον,
Πευθόμεθ' ἧχι ἕκαστος ἀπώλετο λυγρῷ ὀλέθρῳ·
Κείνου δ' αὖ καὶ ὄλεθρον ἀπευθέα θῆκε Κρονίων.
Οὐ γάρ τις δύναται σάφα εἰπέμεν ὁππόθ' ὄλωλεν,
Εἴθ' ὅγ' ἐπ' ἠπείρου δάμη ἀνδράσι δυσμενέεσσιν,
Εἴτε καὶ ἐν πελάγει μετὰ κύμασιν Ἀμφιτρίτης.
Τοὔνεκα νῦν τὰ σὰ γοῦναθ' ἱκάνομαι αἴ κ' ἐθέλῃσθα
Κείνου λυγρὸν ὄλεθρον ἐνισπεῖν, εἴ που ὄπωπας
Ὀφθαλμοῖσι τεοῖσιν, ἢ ἄλλου μῦθον ἄκουσας
Πλαζομένου· πέρι γάρ μιν ὀϊζυρὸν τέκε μήτηρ.
Μηδέ τί μ' αἰδόμενος μειλίσσεο, μηδ' ἐλεαίρων,
Ἀλλ' εὖ μοι κατάλεξον ὅπως ἤντησας ὀπωπῆς·
Λίσσομαι, εἴ ποτέ τοι τι πατὴρ ἐμὸς ἐσθλὸς Ὀδυσσεὺς
Ἢ ἔπος ἠέ τι ἔργον ὑποστὰς ἐξετέλεσσε
Δήμῳ ἔνι Τρώων, ὅθι πάσχετε πήματ' Ἀχαιοί,
Τῶν νῦν μοι μνῆσαι, καί μοι νημερτὲς ἐνίσπε.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ὦ φίλ', ἐπεί μ' ἔμνησας ὀϊζύος ἣν ἐν ἐκείνῳ
Δήμῳ ἀνέτλημεν μένος ἄσχετοι υἷες Ἀχαιῶν,
Ἠμὲν ὅσα ξὺν νηυσὶν ἐπ' ἠεροειδέα πόντον
Πλαζόμενοι κατὰ ληΐδ', ὅπῃ ἄρξειεν Ἀχιλλεύς,
Ἠδ' ὅσα καὶ περὶ ἄστυ μέγα Πριάμοιο ἄνακτος
Μαρνάμεθ', ἔνθα δ' ἔπειτα κατέκταθεν ὅσσοι ἄριστοι·
Ἔνθα μὲν Αἴας κεῖται ἀρήϊος, ἔνθα δ' Ἀχιλλεύς.
Ἔνθα δὲ Πάτροκλος θεόφιν μήστωρ ἀτάλαντος,
Ἔνθα δ' ἐμὸς φίλος υἱὸς ἅμα κρατερὸς καὶ ἀμύμων,
Ἀντίλοχος, πέρι μὲν θείειν ταχὺς, ἠδὲ μαχητής.
Ἄλλα τε πόλλ' ἐπὶ τοῖς πάθομεν κακά· τίς κεν ἐκεῖνα
Πάντα γε μυθήσαιτο καταθνητῶν ἀνθρώπων;
Οὐδ' εἰ πεντάετές γε καὶ * ἑξάετες παραμίμνων
Ἐξερέοις ὅσα κεῖθι πάθον κακὰ δῖοι Ἀχαιοί·
Πρίν κεν ἀνιηθεὶς σὴν πατρίδα γαῖαν ἵκοιο.
Εἰνάετες γάρ σφιν κακὰ ῥάπτομεν ἀμφιέποντες
Παντοίοισι δόλοισι· μόγις δ' ἐτέλεσσε Κρονίων.
Ἔνθ' οὔτίς ποτε μῆτιν ὁμοιωθήμεναι ἄντην
Ἤθελ', ἐπεὶ μάλα πολλὸν ἐνίκα δῖος Ὀδυσσεὺς
Παντοίοισι δόλοισι, πατὴρ τεὸς, εἰ ἐτεόν γε
Κείνου ἔκγονός ἐσσι· σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα.
Ἤτοι γὰρ μῦθοί γε ἐοικότες, οὐδέ κε φαίης
Ἄνδρα νεώτερον ὧδε ἐοικότα μυθήσασθαι.
Ἔνθ' ἤτοι εἵως μὲν ἐγὼ καὶ δῖος Ὀδυσσεὺς
Οὔτέ ποτ' εἰν ἀγορῇ * δίχ' ἐβάζομεν, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ,
Ἀλλ' ἕνα θυμὸν ἔχοντε, νόῳ καὶ ἐπίφρονι βουλῇ
Φραζόμεθ' Ἀργείοισιν ὅπως ὄχ' ἄριστα γένοιτο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ Πριάμοιο πόλιν διεπέρσαμεν αἰπὴν,
Βῆμεν δ' ἐν νήεσσι, θεὸς δ' ἐκέδασσεν Ἀχαιούς·
Καὶ τότε δὴ Ζεὺς λυγρὸν ἐνὶ φρεσὶ μήδετο νόστον
Ἀργείοις· ἐπεὶ οὔτι νοήμονες οὐδὲ δίκαιοι
Πάντες ἔσαν· τῷ σφεων πολέες κακὸν οἶτον ἐπέσπον,
Μήνιος ἐξ ὀλοῆς Γλαυκώπιδος ὀβριμοπάτρης,
Ἥ τ' ἔριν Ἀτρείδῃσι μετ' ἀμφοτέροισιν ἔθηκε.
Τὼ δὲ καλεσσαμένω ἀγορὴν ἐς πάντας Ἀχαιοὺς
Μὰψ, ἀτὰρ οὐ κατὰ κόσμον, ἐς ἠέλιον καταδύντα.

Nos ex Ithaca ad Neium sita venimus,
Negotium hoc priuatum est, non publicũ, quod dicã, χ. ἀγορεύω.
Patris mei rumorem magnũ inquiro sicubi audiero,
Diui Vlyssis patientis, quem pridem aiunt
Vnà tecum pugnantem Troianorum vrbẽ euertisse.
Alios quidẽ omnes quotquot cũ Troianis pugnarũt,
Audiuimus quo in loco vnusquisq; perijt sæua morte.
Illius verò mortem incognitam fecit Iupiter.
Neq; quisquam potest clarè dicere vbinam perierit,
An ille in continenti domitus sit à viris hostibus,
An in pelago inter fluctus maris.
Eius gratia nunc ad tua genua venio, siquidem velis
Illius sæuam mortem dicere, sicubi videris
Oculis tuis, an alterius orationem audieris
Errantis. nimiũ. n. ipsum ærumnosum peperit mater.
Neq; vllo pacto me veritus blandieris neq; misertus,
Sed planè mihi narres vtcunq; contigit videre:
Supplico, si vnquam tibi pater meus bonus Vlysses,
Siue dictum siue factum promittens perfecit
Populo in Troianorum, vbi passi estis clades Græci,
Horũ nunc mihi memor sis, & mihi veritatem dicas.
Huic respondit deinde Gerenius eques Nestor,
O amice, quoniã me memorẽ facis calamitatis, q̃ in il-
Populo passi sum⁹ robore indomiti filij Achiuorũ, (lo
Siue quacunq; cum nauibus per obscurum pontum
Errantes ad prædam vbi duxerat Achilles,
Siue quacunq; circa vrbem magnam Priami regis
Pugnauimus, ibi subitò occisi sunt quotquot optimi.
Illic quidem Aiax iacet martius, illic Achilles.
Illic verò Patroclus dijs consilio æquiparandus.
Illic meus dilectus filius vnà & fortis & inculpabilis
Antilochus, supra modũ currẽdo velox atq; pugnator.
Aliaq; multa præter hæc passi sumus mala quis illa
Omnia vtiq; enarraret inter mortales homines?
Neq; si quinquennio vtiq; & sexennio hic permanens χ. ἑξάετες τ' ἄερ μίμνων
Interrogaueris, quæ illic passi sunt mala diui Græci:
Priusquã tædio affect⁹ tuã ad patriã Terrã perueneris.
Nouennio enim ipsis mala nexuimus circùm
Omnigenis dolis, vix tandem finem dedit Iupiter.
Ibi nullus vnquam prudentia similis esse palàm
Voluit, nam valdè multùm vincebat diuus Vlysses
Omnimodis dolis pater tuus, siquidem tu verè
Illius filius es, admiratio me tenet aspicientem.
Profectò enim sermones similes, neq; tu diceres
Virum iuniorem, vsq; adeò similia loqui.
Ibi profectò vsq; quidem ego & diuus Vlysses,
Nunquam in concione diuersum dicebamus neq; in consilio: χ. δίχα βά- ζομεν
Sed eundẽ animum habẽtes mẽte & prudenti cõsilio,
Consultabamus Græcis, vt quã eximiè optima fierẽt.
Cæterùm postq̃ Priami vrbẽ expugnauim⁹ excelsam,
Abiuimus in nauibus, deus autem dispersit Græcos.
Et tũc certè Iup. tristẽ in mẽte machinabatur reditũ
Græcis: nam neq; prudentes neq; iusti (sunt
Omnes erãt. ideoq; ipsorũ plures malũ fatũ cõsequuti
Ira ex perniciosa Minerua terribilem patrẽ habẽtis,
Quæ contentionem Atridas inter vtrosq; immisit.
Hi verò conuocatis ad concionem omnibus Achiuis
Frustrà, sed neq; ex officio ad solem occidentem,

(Οἱ δ' ἦλθον οἴνῳ βεβαρηότες υἷες Ἀχαιῶν)
Μῦθον μυθείσθην τοῦ εἵνεκα λαὸν ἄγειραν.
Ἔνθ' ἤτοι Μενέλαος ἀνώγει πάντας Ἀχαιοὺς
Νόστου μιμνήσκεσθαι ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Οὐδ' Ἀγαμέμνονι πάμπαν ἑήνδανε· βούλετο γάρ ῥα
* ῥέζειν Λαὸν ἐρυκακέειν, * ῥέξαι θ' ἱερὰς ἑκατόμβας,
Ὡς τὸν Ἀθηναίης δεινὸν χόλον ἐξακέσαιτο.
Νήπιος, οὐδὲ τὸ ᾔδη ὃ οὐ πείσεσθαι ἔμελλεν.
ˡ Οὐ γάρ τ' αἶψα θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων.
Ὣς τὼ μὲν χαλεποῖσιν ἀμειβομένω ἐπέεσσιν
Ἕστασαν· οἱ δ' ἀνόρουσαν ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Ἠχῇ θεσπεσίῃ· δίχα δέ σφισιν ἥνδανε βουλή.
Νύκτα μὲν ἀέσαμεν χαλεπὰ φρεσὶν ὁρμαίνοντες
Ἀλλήλοις (ἐπὶ γὰρ Ζεὺς ἤρτυε πῆμα κακοῖο)
Ἠῶθεν δ' οἱ μὲν νέας ἕλκομεν εἰς ἅλα δῖαν,
Κτήματά τ' ἐντιθέμεσθα, βαθυζώνους τε γυναῖκας.
Ἡμίσεες δ' ἄρα λαοὶ ἐρητύοντο μένοντες
Αὖθι παρ' Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν.
Ἡμίσεες δ' ἀναβάντες ἐλαύνομεν· αἱ δὲ μάλ' ὦκα
Ἔπλεον, ἐστόρεσεν δὲ θεὸς μεγακήτεα πόντον.
Ἐς Τένεδον δ' ἐλθόντες, ἐρέξαμεν ἱρὰ θεοῖσιν,
Οἴκαδε ἱέμενοι· Ζεὺς δ' οὔπω μήδετο νόστον,
Σχέτλιος, ᵏ ὅς ῥ' ἔριν ὦρσε κακὴν ἐπὶ δεύτερον αὖτις.
Οἱ μὲν ἀποστρέψαντες ἔβαν νέας ἀμφιελίσσας,
Ἀμφ' Ὀδυσῆα ἄνακτα δαΐφρονα ποικιλομήτην,
Αὖτις ἐπ' Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἦρα φέροντες.
Αὐτὰρ ἐγὼ σὺν νηυσὶν ἀολλέσιν αἵ μοι ἕποντο,
Φεῦγον, ἐπεὶ γίγνωσκον ὃ δὴ κακὰ μήδετο δαίμων.
Φεῦγε δὲ Τυδέος υἱὸς ἀρήϊος, ὦρσε δ' ἑταίρους.
Ὀψὲ δὲ δὴ μετὰ νῶϊ κίε ξανθὸς Μενέλαος,
Ἐν Λέσβῳ δ' ἔκιχεν δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντας,
Ἢ καθύπερθε Χίοιο νεοίμεθα παιπαλοέσσης,
Νήσου ἔπι Ψυρίης, αὐτὴν ἐπ' ἀριστέρ' ἔχοντες,
Ἢ ὑπένερθε Χίοιο, παρ' ἠνεμόεντα Μίμαντα.
Ἠτέομεν δὲ θεὸν φῆναι τέρας· αὐτὰρ ὅγ' ἡμῖν
ˡ Δεῖξε, καὶ ἠνώγει πέλαγος μέσον εἰς Εὔβοιαν
Τέμνειν, ὄφρα τάχιστα ὑπὲκ κακότητα φύγοιμεν.
Ὦρτο δ' ἐπὶ λιγὺς οὖρος ἀήμεναι, αἱ δὲ μάλ' ὦκα
Ἰχθυόεντα κέλευθα διέδραμον, ἐς δὲ Γεραιστὸν
Ἐννύχιαι κατάγοντο· Ποσειδάωνι δὲ ταύρων
Πολλ' ἐπὶ μῆρ' ἔθεμεν, πέλαγος μέγα μετρήσαντες.
Τέτρατον ἦμαρ ἔην ὅτ' ἐν Ἄργει νῆας ἐΐσας
Τυδείδεω ἕταροι Διομήδεος ἱπποδάμοιο
Ἕστασαν· αὐτὰρ ἔγωγε Πύλονδ' ἔχον, οὐδέ ποτ' ἔσβη
Οὖρος, ἐπειδὴ πρῶτα θεὸς προέηκεν ἀῆναι.
Ὣς ἦλθον φίλε τέκνον ἀπευθής, οὐδέ τι οἶδα
Κείνων οἵ τ' ἐσάωθεν Ἀχαιῶν, οἵ τ' ἀπόλοντο.
Ὅσσα δ' ἐνὶ μεγάροισι καθήμενος ἡμετέροισι
ᵐ Πεύθομαι, ἣ θέμις ἐστί, δαήσεαι, οὐδέ σε κεύσω.
Εὖ μὲν Μυρμιδόνας φάσ' ἐλθέμεν ἐγχεσιμώρους,
Οὓς ἄγ' Ἀχιλλῆος μεγαθύμου φαίδιμος υἱός·
Εὖ δὲ Φιλοκτήτην Ποιάντιον ἀγλαὸν υἱόν.
Πάντας δ' Ἰδομενεὺς Κρήτην εἰσήγαγ' ἑταίρους,
Οἳ φύγον ἐκ πολέμου, πόντος δέ οἱ οὔτιν' ἀπηύρα.
Ἀτρείδην δὲ καὶ αὐτοὶ ἀκούετε νόσφιν ἐόντες,
Ὥς τ' ἦλθ', ὥς τ' Αἴγισθος ἐμήσατο λυγρὸν ὄλεθρον.
Ἀλλ' ἤτοι κεῖνος μὲν ἐπισμυγερῶς ἀπέτισεν.
Ὡς ἀγαθὸν καὶ παῖδα καταφθιμένοιο λιπέσθαι

(Illi verò venerunt vino grauati filij Achiuorum,)
Sermones explicabãt, cuius gratia populũ cõgregărãt,
Ibi tum Menelaus iubebat omnes Græcos,
Reditus memores esse super lata dorsa maris.
Neq; Agamemnoni penitus placebat, volebat sanè
Populum detinere & facere sacras Hecatombas,
Vt Palladis vehementem iram placaret
Stultus neq; istuc nouerat, quod non persuasurus erat,
Non enim statim deorũ vertitur mens sempiternorũ.
Sic hi quidem asperis inter se altercantes dictis
Stabant, ipsi verò surrexerunt fortes Græci,
Clamore ingenti: bifariam ipsis placebat consilium.
Noctẽ quidẽ dormiuimus perniciosa mente cogitantes
Inuicẽ (insuper.n. Iupiter parabat damnum maximũ)
Manè.a. quidẽ naues deduximus in mare humidum,
Resq; imposuimus, demissas zonas habẽtesq; mulieres.
Dimidij autem populi retenti sunt manentes
Ibi apud Atridem Agamemnona pastorẽ populorum.
Dimidij.a. cõscensa naue, puecti sumus, hæ.a. valdè ve-
Nauigabãt, strauit.a. deus mõstrosum pontũ. (lociter
In Tenedum autem vbi venimus, fecimus sacra dijs
Domũ puenire cupiẽtes, Iup.a. nondũ curabat reditũ
Infestus, qui cõtentionẽ concitauit malã secũdò iterũ.
Alij.v. auersi ascenderũt naues remis vtrinq; impulsas
Qui circa Vlyssem erant regem prudentẽ varij consilij,
Rursus Atridæ Agamemnoni gratificantes.
Sed ego cum nauibus congregatis quæ me sequebantur
Fugi, quoniã cognoscebã q iã mala meditabatur deus.
Fugit & Tydei filius bellicosus, excitauit & socios:
Serò autem ad nos venit flauus Menelaus,
In Lesbo.a. offendit de longa nauigatione deliberãtes,
An supra Chium iremus asperam
Ad Insulam Psyriam, ipsam à sinistris habentes,
An sub Chio ad ventosum Mimanta.
Rogauimus autẽ deum ostẽdere signum, sed hic nobis
Ostendit & iussit pelagus mediam in Eubœam
Sulcare, vt quàm celerrimè infortunium fugeremus.
Cœpit aũt stridul⁹ vẽtus spirare, hæ.a. valdè velociter
Piscosas vias percurrerunt & ad Geræstum
Nocturnæ deductæ sunt, Neptuno autem taurorum
Multas coxas imposuimus, pelagus magnum emensi,
Quartus dies erat quando in Argis naues æquales
Tydidæ socij Diomedis bellicosi
Cõstituẽre, sed ego Pylũ versus cursum tenui, nec vnq;
Ventus, postquã primùm deus præmisit flare: (desijt
Sic veni, dilecte fili, inscius, nec scio quicquam
De illis qui seruati sint Achiuorum, quiq; perierint
Quæcunq; autem in domibus sedens nostris
Audiui, quatenus fas est doceberis, neq; te celabo.
Bene quidẽ Myrmidonas dicũt iuisse hasta exercitatos,
Quos duxit Achillis magnanimi præclarus filius.
Bene autem Philoctetem Pœantis illustrem filium.
Omnes autem Idomeneus in Cretam duxit socios
Qui fugerunt ex bello: pontus autẽ ipsi nullũ abstulit.
Atridem autem & ipsi audistis, quanquam procul sitis.
Et quò venit, & quò Aegisthus molitus est tristem
mortem:
Sed ille quidem etiam miserabiliter persoluit,
Quàm bonum, & filium interempti relictum esse

Ἀνδρός

Ἀνδρὸς, ἐπεὶ καὶ κεῖνος ἐτίσατο πατροφονῆα,
Αἴγισθον δολόμητιν, ὅς οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα.
Καὶ σὺ φίλος (μάλα γάρ σ' ὁρόω καλόν τε μέγαν τε)
ⁿἌλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ.

Viri, quoniam & ille vltus est patricidam
Aegisthũ dolosum, qui eius patrẽ inclytum interfecit.
Et tu amice. valdè enim te video bonumq́; magnũq́;
Fortis sis, vt aliquis tibi, & posterorum bene dicat.

COMMENTARIVS.

a ὦ Νέστορ Νηληϊάδη,] Tria erant capita interrogationis Nestoreæ, videlicet, qui essent hi hospites, deinde vnde accederent, tertiò cur venissent, ac quis esset eorum nauigationis finis. Ad duo posteriora Telemachus nunc respondet. Nam primùm potuit ex sequentibus intelligi, quod ad ipsum Telemachum attinet, nimirum eum Vlyssis esse filium.

b ὦ φίλ', ἐπεί μ' ἀνέμνησας] Responsurus Telemacho Nestor, à postremis illius verbis exorsus est, vbi Telemachus meminit malorũ, quæ Vlysses & Nestor simul apud Troiam passi sunt: quorum recordatione motus Nestor non potuit ea non repetere summatim, ea solùm commemorando, quæ insigniora videbantur: vt est fortium heroum iactura: Achillis, Aiacis, Patrocli & Antilochi sui filij.

c ὅ μὲν ὅσα ξὺν νηυσὶν] Labores Græcorum in Troiana expeditione duo fuerunt, ideoq; exercitum in duas partes diuisum fuisse constat, alia vicinas regiones depopulabatur, cui præerat Achilles: alia vrbi ipsi Troiæ instabat sedulò sub Agamemnone rege, cui reliqui proceres Nestor, Vlysses, Diomedes & reliqui aderant. Quod etiam in Iliade obseruatum fuit.

d ποσσὶ γὰρ θείειν ἔξοχος] Hanc laudem velocitatis filio tribuit Nestor. quia res fuit olim in egregijs ducibus desideranda, quasi illa ad persequendos fugientes hostes maximè possit. Vnde sunt illa toties repetita, πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς. Solus Aiax hac gloria caruit propter crassam corporis molem, vnde in stataria pugna magis præstitit.

e μῦθοί γε ἐοικότες,] Coniecturæ Nestoris de Telemacho, quòd Vlyssis sit filius, ex sermonum similitudine tantùm petuntur, quas ex habitu corporis Minerua libro primo capiebat.

f μῆνις ἐξ ὀλοῆς] Hic exitus Græcorum melius infrà libro sequenti ex Prothei relatione audietur. Cùm autem hic de ira Mineruæ loquatur, videndum est quid sit, & nunquid Vlysses quoq; eam subierit. Primùm constat Mineruã apud Troiam semper Græcis esse auxiliatam, Troianis nunquam, nisi simulatè: quid ergo fuit causæ, cur illis postmodum ita infensa fuerit, vt eos ad naufragium vsque & interitum, sicuti Aiacem Locrorum regem, persequuta sit? Sciendum est, capta Troia, Græcos, vt huiusmodi clades pietatem solent obscurare, Mineruæ templum cæde & stupris polluisse, ideoq; ob spretum Numen suum indignata, Dea eos miserè vlta est: siquidem recentioribus scriptoribus credimus: eos intelligo, qui Homerum subsequuti sunt. Nam Homerus infrà lib. 4. dicet, Aiacem à Neptuno ob verborum iactantiam fuisse perditum: iam verò Vlysses videtur etiam illius Deæ furorem in se concitasse, cùm Palladium illius, cæsis templi custodibus, rapuit. Sed Poëta non meminit iratam fuisse ei idcirco Palladem, quæ illum potius omni beneficij genere prosequuta est, etiamq; nunc prosequitur.

g ἔριν ἔθηκ' Ἀτρείδῃσι] Hanc contentionem Atridarum explicabat Sophocles in Polyxena, sed illam tragœdiam tempus nobis, vt reliqua eiusdem authoris abstulit. Adducam locum ex Strabone lib. 10. ὁ δ' οὖν Σοφοκλῆς ποιήσας τὸν Μενέλαον ἐκ τῆς Τροίας ἀπαίρειν σπεύδοντα ἐν τῇ Πολυξένῃ, τὸν δ' Ἀγαμέμνονα μικρὸν ὑπολειφθῆναι βουλόμενον τοῦ ἐξιλάσασθαι τὴν Ἀθηνᾶν χάριν, εἰσάγει λέγοντα τὸν Μενέλαον· Σὺ δ' αὖθι μίμνων που κατ' Ἰδαίαν χθόνα Ποίμνας Ὀλύμπου συναγαγὼν θυηπόλει. id est, Sophocles in Polyxena Menelaum faciens festinanter è Troia discedere, Agamemnonẽ aũt cupientem aliquantulum morari placãdæ Mineruæ gratia, Menelao hæc verba tribuit. Tu verò hic manens in Idæo solo greges Olympi cogens fac rem sacram. Hæc sunt quæ de hac Atridarum contentione legere mihi contigit.

h οὐ κατὰ κόσμον] Veteres matutino tempore conciones habebant, ideò hoc indecenter factum esse ait Poëta, vt noctu Græci conuenerint.

i οὐ γάρ τ' αἶψα] Intelligit Nestor improborum hominum vota nõ facilè à Deo exaudiri, donec supplicia ab eis sumpserit. Sed vox illa Ethnica est, nostroq; Deo minimè conueniens, qui ad misericordiam longè procliuior est quàm ad iustitiã: cùm tamen idem animum supplicantis exploret, non solet prima quaq; illius voce flecti, donec mente puriore præditus accesserit.

k [illegible]] Hæc contentio secunda fuit inter eos qui Menelaũ sequuti sunt, forsan quòd quidam cõquesti sunt de deserto Agamemnone: & cùm Menelaum remorari conarentur, in rixas inciderunt. Itaq; reuersi sunt nonnulli ad Agamemnonem: quorũ princeps fuit ipse Vlysses, regiam beneuolentiam captans: siue quòd etiam pium existimaret remanendi desiderium, ad Mineruam placandam, vnde feliciorem nauigationem subsequuturam arbitrabantur. Nestor verò cautior ac prouidentior in medio huius dissidij aufugisse se dicit, quòd parari à Deo Græcis pericula prospiceret.

l δεῖξε,] Quale fuerit hoc signum, dici non potest, nisi diuinemus fuisse fulmen, quo sæpe ad res faustas vel infaustas significandas vtuntur Dij veterum. Per Deum autem hic Iouem intelligo. Aliàs de vnitate Dei ab Homero expressa diximus.

m πεύθομαι] Hinc potest colligi candor & sinceritas Nestoris in horum relatione. Ea enim quorum ipse αὐτόπτης fuit, priùs narrauit: sequentia verò se ex aliorum relatu tenere ingenuè profitetur, vt doceat quid sit Telemacho certò credendum, quid non, nisi ambigua & ancipiti fide.

n ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα] Exemplo Aegisthi Nestor Telemachum ad fortitudinem excitat, sed indefinitè, hoc est, non proposito fortitudinis scopo, vt dubium sit, an de procis intelligat: quod forsan dicendum est, quia ab ijs eum indigna pati anteà resciuerat, vt ipse in sequentibus testabitur. Videbitur tamen dubitasse, an lubenter hæc à procis Telemachus pateretur. quod posteà ipsemet dicet.

Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ὦ Νέστορ Νηληϊάδη, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
Καὶ λίην κεῖνος μὲν ἐτίσατο, καί οἱ Ἀχαιοὶ
Οἴσουσι κλέος εὐρὺ, καὶ * ἐσσομένοισιν ἀοιδήν.
Αἲ γὰρ ἐμοὶ τοσσήνδε θεοὶ δύναμιν περιθεῖεν
Τίσασθαι μνηστῆρας ὑπερβασίης ἀλεγεινῆς,
Οἵ τέ μοι ὑβρίζοντες ἀτάσθαλα μηχανόωνται.
Ἀλλ' οὔ μοι τοιοῦτον ἐπέκλωσαν θεοὶ ὄλβον
Πατρί τ' ἐμῷ καὶ ἐμοί· νῦν δὲ χρὴ τετλάμεν ἔμπης.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ὦ φίλ', ἐπεὶ δὴ ταῦτά μ' ἀνέμνησας καὶ * ἔειπες,
Φασὶ μνηστῆρας σῆς μητέρος εἵνεκα πολλοὺς
Ἐν μεγάροις ἀέκητι σέθεν κακὰ μηχανάασθαι.
Εἰπέ μοι ἠὲ ἑκὼν ὑποδάμνασαι, ἦ σέ γε λαοὶ
Ἐχθαίρουσ' ἀνὰ δῆμον ᵃ ἐπισπόμενοι θεοῦ ὀμφῇ.
Τίς δ' οἶδ' εἴ κέ ποτέ σφι βίας ἀποτίσεται ἐλθὼν
Ἢ ὅ γε μοῦνος ἐὼν, ἢ καὶ σύμπαντες Ἀχαιοί;

Hũc rursus Telemachus prudẽs contrà alloquutus
O Nestor Neleiade magna gloria Græcorum, (est:
Et iure ille quidem vltus est, & ei Græci
Deferent gloriam latam, & posteris præconium. γρ. ἐσσομένοισι πυθέσθαι
Vtinam enim mihi tantam dij vim dedissent
Vlcisci procos iniuriæ molestæ causa,
Qui me contumelia afficientes nefanda moliuntur.
Sed neutiquã mihi huiusmodi destinarũt dij honorẽ
Patriq́; meo & mihi, nũc a. opus est pati nihilo secius.
Hũc a. mutuis excepit verbis Gerenius eques Nestor:
O amice, quãdoquidẽ de his admones & loquutus es, γρ. ἔειπας,
Ferunt, procos tuam matrem propter multos
Domi te inuito mala machinari.
Dic mihi, an lubens victus es, an te ciues
Odio habeant publicè sequentes dei oraculum,
Quis nouit an aliquãdo ipsorũ violentiã puniet, ve-
Siue ille solus siue vniuersi Græci? (niens

Εἰ γάρ σ' ὣς ἐθέλοι φιλέειν γλαυκῶπις Ἀθήνη
Ὡς τότ' Ὀδυσσῆος περικήδετο κυδαλίμοιο
Δήμῳ ἐνὶ Τρώων, ὅθι πάσχομεν ἄλγε' Ἀχαιοί.
Οὐ γάρ πω ἴδον ὧδε θεοὺς ἀναφανδὰ φιλεῦντας,
Ὡς κείνῳ ἀναφανδὰ παρίστατο Παλλὰς Ἀθήνη.
Εἴ σ' οὕτως γ' ἐθέλοι φιλέειν, κήδοιτό τε θυμῷ,
Τῷ κέν τις κείνων γε καὶ ἐκλελάθοιτο γάμοιο.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ὦ γέρον, οὔπω τοῦτο ἔπος τελέεσθαι ὀΐω.
Λίην γὰρ μέγα εἶπες· ἄγη μ' ἔχει· οὐκ ἂν ἐμοί γε
Ἐλπομένῳ τὰ γένοιτ', οὐδ' εἰ θεοὶ ὣς ἐθέλοιεν.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τηλέμαχε, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων.
Ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἄνδρα σαώσαι.
Βουλοίμην δ' ἂν ἔγωγε καὶ ἄλγεα πολλὰ μογήσας,
Οἴκαδέ τ' ἐλθέμεναι καὶ νόστιμον ἦμαρ ἰδέσθαι,
Ἢ ἐλθὼν ἀπολέσθαι ἐφέστιος, ὡς Ἀγαμέμνων
Ὤλεθ' ὑπ' Αἰγίσθοιο δόλῳ καὶ ἧς ἀλόχοιο.
Ἀλλ' ἤτοι θάνατον μὲν ὁμοίιον, οὐδὲ θεοί περ
Καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλκέμεν, ὁππότε κεν δὴ
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Μέντορ, μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα, κηδόμενοί περ.
Κείνῳ δ' οὐκέτι νόστος ἐτήτυμος, ἀλλά οἱ ἤδη
Φράσσαντ' ἀθάνατοι θάνατον καὶ κῆρα μέλαιναν.
Νῦν δ' ἐθέλω ἔπος ἄλλο μεταλλῆσαι καὶ ἐρέσθαι
Νέστορ', ἐπεὶ περίοιδε δίκας ἠδὲ φρόνιν ἄλλων.
Τρὶς γὰρ δή μιν φασὶν ἀνάξασθαι γένε' ἀνδρῶν·
Ὥς τέ μοι ἀθάνατος ἰνδάλλεται εἰσοράασθαι.
Ὦ Νέστορ Νηληϊάδη, σὺ δ' ἀληθὲς ἐνίσπες,
Πῶς ἔθαν' Ἀτρεΐδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων;
Ποῦ Μενέλαος ἔην; τίνα δ' αὐτῷ μήσατ' ὄλεθρον
Αἴγισθος δολόμητις; ἐπεὶ κτάνε πολλὸν ἀρείω.
Ἦ οὐκ Ἄργεος ἦεν Ἀχαιικοῦ, ἀλλά πῃ ἄλλῃ
Πλάζετ' ἐπ' ἀνθρώπους, ὁ δὲ θαρσήσας κατέπεφνε;
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι τέκνον ἀληθέα πάντ' ἀγορεύσω.
Ἤτοι μὲν τόδε κ' αὐτὸς ὀΐεαι, ὥς κεν ἐτύχθη·
Εἰ ζώοντ' Αἴγισθον ἐνὶ μεγάροισιν ἔτετμεν
Ἀτρεΐδης Τροίηθεν ἰὼν ξανθὸς Μενέλαος,
Τῷ κέ οἱ οὐδὲ θανόντι χυτὴν ἐπὶ γαῖαν ἔχευαν,
Ἀλλ' ἄρα τόν γε κύνες τε καὶ οἰωνοὶ κατέδαψαν
γρ. ἄργεος Κείμενον ἐν πεδίῳ ἑκὰς ἄστεος· οὐδέ κέ τίς μιν
Κλαῦσεν Ἀχαιϊάδων. μάλα γὰρ μέγα μήσατο ἔργον.
Ἡμεῖς μὲν γὰρ κεῖθι πολέας τελέοντες ἀέθλους
Ἥμεθ'· ὁ δ' εὔκηλος μυχῷ Ἄργεος ἱπποβότοιο
Πόλλ' Ἀγαμεμνονέην ἄλοχον θέλγεσκ' ἐπέεσσιν,
Ἡ δ' ἤτοι τὸ πρὶν μὲν ἀναίνετο ἔργον ἀεικὲς
Δῖα Κλυταιμνήστρη (φρεσὶ γὰρ κέχρητ' ἀγαθῇσι·
Πὰρ γὰρ ἔην καὶ ἀοιδὸς ἀνήρ, ᾧ πόλλ' ἐπέτελλεν
Ἀτρεΐδης Τροίηνδε κιών, εἴρυσθαι ἄκοιτιν)
Ἀλλ' ὅτε δή μιν μοῖρα θεῶν ἐπέδησε δαμῆναι,
Δὴ τότε τὸν μὲν ἀοιδὸν ἄγων ἐς νῆσον ἐρήμην,
Κάλλιπεν οἰωνοῖσιν ἕλωρ καὶ κύρμα γενέσθαι.
Τὴν δ' ἐθέλων ἐθέλουσαν ἀνήγαγεν ὅνδε δόμονδε.
Πολλὰ δὲ μηρί' ἔκηε θεῶν ἱεροῖς ἐπὶ βωμοῖς,
Πολλὰ δ' ἀγάλματ' ἀνῆψεν, ὑφάσματά τε χρυσόν τε,
Ἐκτελέσας μέγα ἔργον, ὃ οὔποτε ἔλπετο θυμῷ.

Si enim te sic vellet amare cæsia Minerua, (gloriosi
Queadmodũ Vlyssis quodã supra modũ curã habuit
Populo in Troianorum, vbi passi sumus dolores Græci.
Non.n.vnquã vidi vsq. adeò deos manifestè amãtes,
Quemadmodũ illi manifestè astitit Pallas Minerua.
Si te adeò vellet amare, curaretq. in animo,
Sanè quispiam illorũ vtiq. obliuisceretur nuptiarũ.
Hunc rursus Telemachus prudens contrà alloquutus est:
O senex nunquam hanc rem perfectam iri existimo.
Supra modũ.n.magna dixisti, stupor me tenet: nõ vtiq.
Speranti ea contingerent, neq. si dij sic vellẽt. (mihi
Hunc rursus alloquebatur dea cæsia Minerua,
Telemache, quod tibi dictum effugit septum dentiũ?
Facilè Deus sanè potest ex longinquo virum seruare:
Mallem verò ego etiam dolores multos passus
Domum redire, & reditus diem videre,
Potius quàm veniẽs perire incola, veluti Agamẽnon
Perijt ab Aegistho fraude & sua vxore.
Verũ enimuero mortẽ omnib.communẽ, neq. dij ipsi
Etiã ab amato viro poterũt arcere, quãdocũq. tandẽ
Fatum perniciosum corripuerit aspera mortis. (est,
Hũc rursus Telemachus prudẽs contrà alloquutus
Mentor, ne amplius hæc disseramus tristes quamuis.
Illi verò non amplius reditus verus, sed ei iam
Destinarunt immortales mortem & fatum nigrum.
Nunc verò volo dictũ aliud inquirere & interrogare
Nestorẽ, quoniã supra modũ nouit iura et ĩgenia alio-
Ter.n ipsum dicunt imperasse sæculis virorũ, (rum,
Atq. mihi immortalibus æquiparatur aspectu.
O Nestor Neleide, tu verò verum dic. (non?
Quomodo mortuus est Atrides latè imperãs Agamẽ-
Vbi Menelaus erat? quam illi machinatus est mortẽ
Aegisthus dolosus? quoniã occĩdit se multò pstantiorẽ.
An non in Argo erat Achaico, an alicubi alibi
Errabat apud homines, ille.v.sũpto animo ĩterfecit?
Huic respondit deinde Gerenius eques Nestor,
Profectò ego tibi fili vera omnia dicam, (dit,
Enimuerò quidẽ hoc ipse suspicaris queadmodũ acci-
Si viuentem Aegisthum in ædibus inuenisset
Atrides à Troia profectus flauus Menelaus,
Sanè ei neq. mortuo fusilem terram infudisset,
Sed certè canesq. & aues comedissent
Iacentem in campo procul ab Argis, neq. vlla ipsum
Deplorasset Achiuarũ. valdè.n.ingẽs admisit facinus.
Nos quidem illic multa obeuntes certamina, (tis
Assidebamus, ille desidiosus in secessu Argi equos pascẽ-
Multùm Agamemnoniam vxorem demulsit verbis.
Ipsa quidem anteà certè abnuebat facinus indignũ
Diua Clytæmnestra (mente enim vtebatur bona:
Etenim aderat cantor vir, cui plurimùm mandârat
Atrides ad Troiam profectus seruare vxorem)
Sed cũ iã ipsum fatũ deorũ irretiuit ad hoc vt doma-
Iam tũ ipsum poëta ducẽs ad insulã desertã, (retur,
Dereliquit auibus laceratio & rapina fieri.
Ipsam verò volens volentem duxit suã domũ. (ria.
Multa verò fœmora adolebat deorũ super sacra alta-
Multa ornamenta suspẽdit, vestẽq. aurũq. (animo.
Quòd pfecisset magnũ negociũ quod nũq sperasset in

Ἡμεῖς

Ἡμεῖς μὲν γὰρ ἅμα πλέομεν Τροίηθεν ἰόντες
Ἀτρείδης καὶ ἐγὼ, φίλα εἰδότες ἀλλήλοισιν.
Ἀλλ' ὅτε Σούνιον ἱρὸν ἀφικόμεθ' ἄκρον Ἀθηνῶν,
Ἔνθα κυβερνήτην Μενελάου Φοῖβος Ἀπόλλων
Οἷς ἀγανοῖσι βέλεσσιν ἐποιχόμενος κατέπεφνε,
Πηδάλιον μετὰ χερσὶ θεούσης νηὸς ἔχοντα,
Φρόντιν Ὀνητορίδην, ὃς ἐκαίνυτο φῦλ' ἀνθρώπων
Νῆα κυβερνῆσαι, ὁπότε * σπέρχοιεν ἄελλαι.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθα κατέσχετ', ἐπειγόμενός περ ὁδοῖο,
Ὄφρ' ἕταρον θάπτοι, καὶ ἐπὶ κτέρεα κτερίσειεν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ κεῖνος ἰὼν ἐπὶ οἴνοπα πόντον
Ἐν νηυσὶ γλαφυρῇσι, Μαλειάων ὄρος αἰπὺ
Ἶξε θέων, τότε δὴ στυγερὴν ὁδὸν εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐφράσατο, * λιγέων δ' ἀνέμων ἐπ' ἀϋτμένα χεῦε,
Κύματά τε * τροφόεντα, πελώρια, ἶσα ὄρεσσιν.
Ἔνθα διατμήξας, τὰς μὲν Κρήτῃ ἐπέλασσεν,
Ἧχι Κύδωνες ἔναιον, Ἰαρδάνου ἀμφὶ ῥέεθρα.
Ἔστι δέ τις λισσὴ αἰπεῖά τε εἰς ἅλα πέτρη
Ἐσχατιῇ Γόρτυνος, ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ,
Ἔνθα Νότος μέγα κῦμα * ποτὶ σκαιὸν ῥίον ὠθεῖ,
Ἐς Φαιστὸν, μικρὸς δὲ λίθος μέγα κῦμ' ἀποέργει.
Αἱ μὲν ἄρ' ἔνθ' ἦλθον, σπουδῇ δ' ἤλυξαν ὄλεθρον
Ἄνδρες, ἀτὰρ νῆάς γε ποτὶ σπιλάδεσσιν ἔαξαν
Κύματ'· ἀτὰρ τὰς πέντε νέας κυανοπρῳρείους
Αἰγύπτῳ ἐπέλασσε φέρων ἄνεμός τε καὶ ὕδωρ.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθα πολὺν βίοτον καὶ χρυσὸν ἀγείρων,
Ἠλᾶτο ξὺν * νηυσὶν ἐπ' ἀλλοθρόους ἀνθρώπους.
Τόφρα δὲ ταῦτ' Αἴγισθος ἐμήσατο οἴκοθι λυγρὰ,
Κτείνας Ἀτρείδην, δέδμητο δὲ λαὸς ὑπ' αὐτῷ.
Ἑπτάετες δ' ἤνασσε πολυχρύσοιο Μυκήνης.
Τῷ δέ οἱ ὀγδοάτῳ κακὸν ἤλυθε δῖος Ὀρέστης
* Ἂψ ἀπ' Ἀθηνάων, κατὰ δ' ἔκτανε πατροφονῆα
Αἴγισθον δολόμητιν, ὅς οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα.
Ἤτοι ὁ τὸν κτείνας δαίνυ τάφον Ἀργείοισι
Μητρός τε στυγερῆς καὶ ἀνάλκιδος Αἰγίσθοιο.
Αὐτῆμαρ δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Πολλὰ κτήματ' ἄγων, ὅσα οἱ νέες ἄχθος ἄειραν.
Καὶ σὺ φίλος μὴ δηθὰ δόμων ἄπο τῆλ' ἀλάλησο,
Κτήματά τε προλιπὼν, ἄνδρας τ' ἐν σοῖσι δόμοισιν
Οὕτω ὑπερφιάλους, μή τοι κατὰ πάντα φάγωσι
Κτήματα δασσάμενοι, σὺ δὲ τηϋσίην ὁδὸν ἔλθῃς.
Ἀλλ' ἐς μὲν Μενέλαον ἐγὼ κέλομαι καὶ ἄνωγα
Ἐλθεῖν· κεῖνος γὰρ νέον ἄλλοθεν εἰλήλουθεν
Ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ὅθεν οὐκ ἔλποιτό γε θυμῷ
Ἐλθέμεν, ὅντινα πρῶτον ἀποσφήλωσιν ἄελλαι
Ἐς πέλαγος μέγα τοῖον, ὅθεν τέ περ οὐδ' οἰωνοὶ
Αὐτόετες οἰχνεῦσιν, ἐπεὶ μέγα τε δεινόν τε.
Ἀλλ' ἴθι νῦν σὺν νηΐ τε σῇ καὶ σοῖς ἑτάροισιν.
Εἰ δ' ἐθέλεις πεζὸς, πάρα τοι δίφρος τε καὶ ἵπποι.
Πὰρ δέ τοι υἷες ἐμοὶ, οἵ τοι πομπῆες ἔσονται
Ἐς Λακεδαίμονα δῖαν, ὅθι ξανθὸς Μενέλαος.
Λίσσεσθαι δέ μιν αὐτὸν ἵνα νημερτὲς ἐνίσπῃ.
Ψεῦδος δ' οὐκ ἐρέει· μάλα γὰρ πεπνυμένος ἐστί.

Nos quidem simul nauigabamus à Troia profecti
Atrides & ego, amica cognoscentes inuicem.
Sed cū ad Sunium sacrū peruenimus promont. Athē.
Illic gubernatorem Menelai augur Apollo
Suis suauibus telis superueniens occidit,
Clauum in manibus currentis nauis gestantem,
Phrōtin Onetoridem, qui vincebat nationes hominū
In naue gubernando, quoties ingruebant procellæ: χ. …
Sic ille qdē illic detentus est festinabūdus licet ad iter
Vt socium sepeliret, & parentalia parentaret.
Sed quando certè ille vadens in obscurum pontum
In nauibus cauis, Malearum montem excelsum
Peruenit currēdo, tū certè inuisum iter lata voce Iup.
Edixit: stridulorum ventorum flatum effudit, χ. λιγέων ἀνέμων ἐπ' ἀϋτ. χεῦαι,
Fluctusq; nutritos ingentes, æquales montibus, χ. τροφόεντα
Illic partitus, partem quidem Cretæ admouit,
Vbi Cydones habitant Iardani circa fluenta.
Est autem quædam leuis præruptaq; in mare petra
Ad fines Gortynis in obscuro ponto. (lit
Huc Auster ingentē fluctū ad sinistrū pmōtoriū pel- χ. …
Ad Phæstū: paruulus.a. lapis ingētem fluctū impedit.
Illi quidem huc venerūt: vix aut effugerunt mortem
Viri: cæterùm naues sanè ad saxa fregerunt
Fluctus: cæterùm quinq; naues cæruleis proris
Aegypto admouit ferens ventusq; & aqua.
Sic ille quidē illic plurimū victū & aurū congregans,
Errabat cum nauibus ad alterius linguæ homines. χ. …
Intereà verò illa Aegisthus molitus est domi tristia
Occidens Atridem: subactus est autē populus sub illo.
Septennio verò imperauit diuitibus Mycenis.
Et verò ipsi octauo in perniciem venit diuus Orestes
Rursus ab Athenis: occidit autem patris interfectorē χ. …
Aegisthū dolosum, qui illi patrē inclytū interfecerat.
Sanè hic cū hūc occidit, dedit cœnā sepulchralē Argi-
Matrisq; inuisæ & imbecillis Aegisthi. (uis
In ipsa verò die superuenit bello bonus Menelaus,
Plurima dona ducens, quāta illa nauis pōdere porta-
At tu amice ne diutius à domo longè aberres, (bat.
Bonisq; relictis virisq; in tuis ædibus
Sic superbis, ne tibi omnia absumant
Facultatibus diuisis, tu verò vanum iter feceris.
Sed ad Menelaum quidem ego adhortor & iubeo
Proficisci: ille enim nuper alicunde venit
Ex alienis hominibus, vnde non speraret in animo
Redire, quemq; primùm abegerant procellæ
In pelagus tam magnum, vnde vtiq; nec aues
Intra annū venire possunt, quoniā ingēs horrēdumq;
Sed vade nunc cum naue tua & tuis socijs.
Si verò velis pedes ire, aderit currusq; & equi.
Aderunt tibi etiam filij mei, qui tibi duces erunt
Ad Lacedæmonem diuinam, vbi flauus Menelaus.
Precare autem eum ipsum vt vera dicat.
Mendacium autem nō dicet: valdè enim prudens est.

COMMENTARIVS.

a ἐπισπόμενοι θεοῦ ὀμφῇ.] Monet Eustathius, olim abiectos interdum Reges fuisse propter oraculum aliquod interueniens. Et hoc est quod intelligit Nestor, existimans aliquo oraculo monitum fuisse populum Ithacensem, vt Telemachum regia sede depelleret: alioqui fieri non posse, vt si subditorum animos sibi obnoxios habuerit, aliquid ipsi iniuriarum à procis inferri possit, cùm hoc illi pro suo in Regem officio æquo animo passuri non sint. Sed ea fuit sine dubio populi socordia, quam illis præcedenti libro Mentor exprobrauit.

b ὦ γέρον,

b ὦ γέρον, ἐπεὶ] Postremæ parti orationis Nestoreæ Telemachus respondet, quæ votum Nestoris ad vltionem procorum complectitur: qua motus videlicet magis fuit iuuenis, quòd eius maximè interesset tanto malo liberari.

c οὐδ᾽ εἰ θεοὶ] Impiam esse hanc vocem Telemachi, & à Poëta minimè comprobatam, docet sequens Mineruæ oratio, quâ Telemachus erroris arguitur & castigatur.

d βουλοίμην δ᾽ ἂν ἔγωγε] Præfert Vlyssis conditionem Agamemnonis sorti, vt Telemachum magis ac magis ob patris absentiam consoletur. Nam Vlyssem possunt Dij domum è longinquis terris reuocare (quod ita dictum puto, vt spes aliqua supersit eum rediturum esse) sanum videlicet ac incolumem: cùm Agamemnon contrà reditum infelicem sortitus sit, vtpote ab vxore & adultero Aegistho interemptus. Itaque melior est Vlyssis conditio, vt de quo spectandum sit aliquid fausti, Agamemnon verò iam miserum subiuerit exitum.

e ἀλλ' ἤτοι θάνατον] Videtur esse quædam præcedentiû ἐπανόρθωσις, quasi nihil certi sit de his rebus pronunciandum, cùm si ipsi Vlyssi statutus sit vitæ finis, à Deo ipso præuerti ac impediri non possit. Et ita, dum dubitanter loquitur, dissimulat magis ac magis Minerua, se Deam esse. Vel etiam hæc verba ad proximiora sunt referenda, nimirum ad id quod de ipsius Agamemnonis fato dictum est. quasi dicat: Sed ita oportuit illum mori, neq; hoc ab ipsis Dijs potuit impediri, cùm illi hunc exitum fata ipso Numine potentiora, vt alibi Poëta dicit, decreuerint. Nihilominus possumus etiam dicere, esse quãdam [illegible] ad ipsius Vlyssis mortem, quæ illi apud lares proprios continget, vt & ipsi Agamemnoni.

f οὐδὲ θεοί περ] Vox ista audax est & nimium periculosa, cùm ita nudè effertur. Nam veteres illi intellexerunt fata, quibus ius mortis in homines etiam supra ipsos Deos (vt in præcedenti annotatione diximus, & alibi) aliud quippiam esse quàm Deum: & tamẽ oportuit aliquid præstantius existimatum illud, quicquid fuit. Nos verò fatum à Deo non seiungimus, sed illud in eius sanctissima voluntate collocamus, à qua pendet, quicquid in rebus humanis accidit. Iam si dixeris, Deum ipsum non posse mortẽ ab homine, cùm illius momentum iam instat, arcere, impiè loqueris, si vis hoc pacto Dei impotentiam arguere. Nam & hoc ipsum esset, non posse, in Deo si contingeret. nam sibi ipsi aduersaretur, quæ esset summa in eo imbecillitas. Cùm ergo aliquid decreuit, id firmum ac ratum manet: sin contrà, Deus non erit Deus, sed monstrum aliquod mobile & incertum. Et ita excusabimus hoc Poëtæ dictum.

g πῶς ἔθαν' Ἀτρείδης] Eustathius apud Macrobium Saturn. lib. 7. cap. 2. disputat, de quibus rebus interrogari se quilibet libẽter ferat: vbi hoc in postrema capitis parte addit, cùm senectuti loquacitas sit familiaris, senem lubenter ad rerum narrationem prouocari, etiamsi ad illum omnino non pertineant. Quod sciens Homerus (inquit) quandam congeriem simul interrogationum Nestori fecit offerri, vbi hunc locum adducit, & postea subnectit, Tot loquendi semina interrogando congessit, vt pruritum senectutis expleret.

h ἦ ζώοντ' Αἴγισθον] Respondet Telemacho Nestor, & primùm de absentia Menelai quædam præmittit, quia illa erat postrema pars orationis Telemachi. Nam si viuentem, inquit, Aegisthum Mycenis offendisset, tam graue facinus inultum non reliquisset. Tantùm autem abest vt Agamemnonis morti interfuerit, vt varijs intereà periculis ac erroribus exagitatus sit. Quos posteà copiosè describit Nestor: sed anteà docet facinus Aegisthi quale fuerit, posteà Menelai peregrinationes, tum Agamemnonis interitum, deinde Orestis factum in vlciscenda patris morte. Horum omnium narrationem persequitur Nestor, pro congestis interrogationum à Telemacho seminibus, vt anteà monuimus.

i τῷ κέ οἱ οὐδὲ θανόντι] Honorem mortuorum esse sepulturam, in Iliade satis docuimus, quantiq; illa à veteribus æstimata sit. Eam itaq; denegari cadaueribus ignominiosum est, itaq; argumentum fuit olim scelerati hominis, siquis post mortem iaceret insepultus. Ideò nunc dicit Nestor, Aegistho sepulturam & luctum denegaturum fuisse Menelaum. Quam tyrannis pœnam constitutam ait in hunc locum Plutarchus in lib. de Homero. Cur autem pœna ea dicatur, ratio est, quòd insepultorum animæ creditæ sunt vagari sine vlla quiete, quam eis ipsi inferi denegent, vt aliàs diximus.

k κλαῦσαν] Luctus etiam mortuorum in eodem honore ac sepultura fuit.

l ὁ δ᾽ εὔκηλος] Hinc sumpsit Ouidius:

Quæritur Aegisthus quare sit factus adulter? — *In promptu causa est, desidiosus erat.*

Est autem desidia omnium penè scelerum seminarium, maximè adulterij, vnde ocia tolli iubet ille in amoris remedio.

Hæc vt ames faciunt: hæc, vt fecere, tuentur:
Hæc sunt iucundi causa cibusq; mali.
Ocia si tollas, periêre Cupidinis arcus,
Contemptæq; iacent, & sine luce faces.
Quàm platanus vino gaudet, quàm populus vnda,
Et quàm limosa canna palustris humo:
Tam Venus ocia amat: qui finem quæris amoris,
Cedit amor rebus: res age, tutus eris.

Hic ergo Aegisthus cùm ad bellum Troianum non esset profectus, proinde ociosam vitam viueret, in hoc impium facinus delapsus est: quod indicat Nestor, cùm ait, Nos quidem apud Troiam varijs exercebamur certaminibus & prælijs, quibus omnis libidinum ansa præcidi solet: at hic Aegisthus nullis negotijs implicitus facilè Clytæmnestræ pudicitiam attentauit. Et hoc est quod Ouidius expressit lib. 1. de Remed. amor. post illud superius distichon, quod primo loco adduximus:

Pugnabant alij tardis apud Ilion armis,
Quò tulerat vires Græcia tota suas.
Siue operam bellis vellet dare, nulla gerebat:
Siue foro, vacuum litibus Argos erat.
Quod potuit, fecit: ne nil ageretur, amauit,
Sic venit ille puer, sic puer ille manet.

m ἣ δ᾽ ἤτοι τὸ πρὶν] Castitas mulierum res est valdè lubrica & fragilis, quæ longo tempore aut importunis ac sedulis precibus debilitari possit, non secus atq; arces munitissimæ, quæ expugnari tandem solent: vt Carthago, vt Numantia, vt ipsa Troia siue bellicis fulminibus & aperta vi, siue insidijs & proditione, siue victus penuria, qua militum animi remollescunt. Exemplum castitatis expugnatæ nobis exhibet ista Clytæmnestra, quæ primæ obsidioni & velitationibus adulteri restitit, tandem verò victam se hosti lubenter dedidit: hoc est, post interfectum cantorem illum, qui suis odis σωφρονιστικαῖς eam in honestatis officio continebat. Vbi notanda est immensa vis Musicæ hoc exemplo nobilissimo, de qua apud Athenæum lib. 14. Quidam autem per hûc cantorem Eunuchum intelligunt non rectè, vt ait Didymus, his verbis: [illegible]. De hoc cantore vide Athen. lib. 1.

n ὅνδε δόμονδε] Nimirum Aegisthus duxit eam in suam domum, vt est moris antiqui: & hoc est quod dicitur vxorem ducere.

o ἀτρείδης καὶ ἐγὼ] In illo Græcorum dissidio sub reditum, quem anteà narrauit ipse Nestor, vidimus Nestorem Menelai partibus adhæsisse, suadentis reditum. Cùm autem rursus inter ipsos Menelai comites reperirentur, qui malè consultum sibi existimabant, si non placata Minerua discederent: in medio huius dissidij Nestor aufugisse se dixit, relicto ad Tenedum Menelao: tandem verò ipse Menelaus Nestorem in Lesbo assequutus est, vnde verisimile est eos simul vsq; ad Sunium Atticum promontorium nauigasse: tamen hac superueniente naucleri Phrontis morte, cùm illic ad eum sepeliendum Menelaus remaneret, Nestorem vlterius perrexisse Pylum versus intelligo, vt integra narratio cohæreat: alioqui mirum videri possit, quod infrà dicetur, à Nestore Menelaum nunc primùm venisse, cùm tamen iamdiu Nestor ipse venerit; deinde neque se Menelai socium in illa Aegyptiaca nauigatione profitetur.

p οἷς ἀγανοῖς βέλεσσι] Aliàs in Iliade à nobis obseruatum est, solere Poëtam repentinas ac maturas mortes virorum Apollini tribuere: contrà mulierum, Dianæ. Prioris exemplum habemus in hoc nauclero, quem Apollo suis telis suauibus dicitur interemisse, quia nimirum repentè & inopinatè mortuus est. Nam hic ἀγανὰ βέλη interpretantur dici, quòd qui repentè moriuntur, dolorem non sentiant, [illegible]. Magis dicam, apud hunc Poëtam neminem mori, nisi aut violenta morte: qualis illa quæ armis contingit, aut diuinitùs immissa. Nam frugalitas illorum temporum morbis causas non præbebat, vt posterioribus sæculis accidit: quod primo libro Cornelius Celsus obseruauit.

q ὄφρ᾽ ἕταρον θάπτοι] Adeò fuit religiosum corpora insepulta relinquere, vt Menelaus hoc officium Phronti mortuo præstare maluerit, quàm vento secundo in patriam contendere, cuius desiderio incredibili non secus atq; Vlysses noster proculdubio tenebatur. Pietatem videlicet rebus proprijs anteposuit.

r Αἴγυπτόνδ᾽ ἐπέλασσε] Quod Menelaus in Aegypto fuerit, satis constat ex historia, sed alij diuersè ab alijs eius aduentum in eam regionem memorant. Vide Prolegomena nostra in Iliadem, vbi hæc ex Herodoti lib. 2. & Dione Prusæo in oratione vndecima, quæ Troianam historiam perstringit, docemus. Sed & hoc de se Menelaus libro sequenti referet.

s ὣς ὁ μὲν ἔνθα] Quo pacto has diuitias congregaret in Aegypto Menelaus, dubiũ est: nisi pro antiquorũ more, de quo nos anteà ex Thucydide, piraticam exercuerit, vt mihi planè persuadeo: quanquam ab hospite Aegyptiaco multa accepisse lib. 4. dicetur.

t [illegible]

t τόφρα δὲ ταῦτ' Αἴγισθος] Hoc est præcipuum illud caput, ad quod Nestori respondendum fuit: quia sic docet, quomodo Menelaus fratris Agamemnonis mortem vlcisci non potuerit, cùm indè longissimè abesset. Quod autem hic de Aegisthi facto perstringitur, Tragici multi in scenam produxerunt. Videndus est Sophocles in Electra, Euripides in Oreste & in Electra, Aeschylus in Agamemnone. Latini etiam hoc argumentum tractarunt, quorum scripta perierunt: Attius Aegisthum ediderat, Agamemnonidas & Clytæmnestram: Liuius Andronicus, & Næuius Aegisthum. Restat Senecæ Agamemnon.

u ἑπτάετες] Quidam dicunt Aegisthum regnasse per decennium, vt obseruat Camerarius in argumento Electræ Sophocleæ.

x ἂψ ἀπ' Ἀθηνάων.] Alij dicunt Orestem è Phocide venisse, in quam Electræ studio exportatus fuit, ibique à Strophio educatus: posteà verò accepto oraculo, quo iubebatur paternam mortem vlcisci, rediens in patriam, illud non aperta vi, sed occulto dolo exequutus est.

y ὅπη τι πρὸ ὁδ' εἶναι] Rectè Eustathius post veteres hyperbolem hoc esse ait, ad ostendendam maris istius magnitudinem, vel potiùs integræ nauigationis.

Ὣς ἔφατ'· ἠέλιος δ' ἄρ' ἔδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὦ γέρον, ἤτοι ταῦτα κατὰ μοῖραν κατέλεξας·
ᵃἈλλ' ἄγε τέμνετε μὲν γλώσσας, κεράασθε δὲ οἶνον,
Ὄφρα Ποσειδάωνι καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισι
Σπείσαντες, κοίτοιο μεδώμεθα· τοῖο γὰρ ὥρη.
Ἤδη γὰρ φάος οἴχεθ' ὑπὸ ζόφον, οὐδὲ ἔοικε
Δηθὰ θεῶν ἐν δαιτὶ θαασσέμεν, ἀλλὰ νέεσθαι.
Ἦ ῥα Διὸς θυγάτηρ, τοὶ δ' ἔκλυον αὐδησάσης.
Τοῖσι δὲ κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν,
Κοῦροι δὲ κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο·
Νώμησαν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπαρξάμενοι δεπάεσσι.
Γλώσσας δ' ἐν πυρὶ βάλλον, ἀνιστάμενοι δ' ᵇἐπέλειβον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ' ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμός,
Δὴ τότ' Ἀθηναίη καὶ Τηλέμαχος θεοειδὴς
Ἄμφω ἱέσθην κοίλην ἐπὶ νῆα νέεσθαι.
Νέστωρ δ' αὖ κατέρυκε καθαπτόμενος ἐπέεσσι,
ᶜΖεὺς τόγ' ἀλεξήσειε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
Ὡς ὑμεῖς παρ' ἐμεῖο θοὴν ἐπὶ νῆα κίοιτε,
ᵈὭστέ τευ ἢ παρὰ πάμπαν ἀνείμονος ἠὲ πενιχροῦ,
Ὧι οὔτε χλαῖναι καὶ ῥήγεα πόλλ' ἐνὶ οἴκῳ,
Οὔτ' αὐτῷ μαλακῶς οὔτε ξείνοισιν ἐνεύδειν.
Αὐτὰρ ἐμοὶ πάρα μὲν ᵉχλαῖναι καὶ ῥήγεα καλά,
Οὔθην δὴ τοῦδ' ἀνδρὸς Ὀδυσσῆος φίλος υἱὸς
Νηὸς ἐπ' ἰκριόφιν καταλέξεται, ὄφρ' ἂν ἐγώγε
Ζώω, ᶠἔπειτα δὲ παῖδες ἐνὶ μεγάροισι λίπωνται,
Ξείνους ξεινίζειν, ὅς τίς κ' ἐμὰ δώμαθ' ἵκηται.
ᵍΤὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Εὖ δὴ ταῦτά γ' ἔφησθα γέρον φίλε· σοὶ δὲ ἔοικε
Τηλέμαχον πείθεσθαι, ἐπεὶ πολὺ κάλλιον οὕτω.
Ἀλλ' οὗτος μὲν νῦν σοὶ ἅμ' ἕψεται, ὄφρα κεν εὕδῃ
Σοῖσιν ἐνὶ μεγάροισιν· ἐγὼ δ' ἐπὶ νῆα μέλαιναν
Εἶμ', ἵνα θαρσύνω θ' ἑτάρους, εἴπω τε ἕκαστα.
Οἶος γὰρ μετὰ τοῖσι γεραίτερος εὔχομαι εἶναι,
Οἱ δ' ἄλλοι φιλότητι νεώτεροι ἄνδρες ἕπονται
Πάντες ὁμηλικίη μεγαθύμου Τηλεμάχοιο.
Ἔνθα κε λεξαίμην κοίλῃ παρὰ νηὶ μελαίνῃ
Νῦν· ἀτὰρ ἠῶθεν ʰμετὰ Καύκωνας μεγαθύμους
Εἶμ', ἔνθα χρεῖός μοι ὀφέλλεται, οὔτι νέον γε
Οὐδ' ὀλίγον. σὺ δὲ τοῦτον (ἐπεὶ τεὸν ἵκετο δῶμα)
Πέμψον σὺν δίφρῳ τε καὶ υἱεῖ· δὸς δέ οἱ ἵππους,
Οἵ τοι ἐλαφρότατοι θείειν, καὶ κάρτος ἄριστοι.
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
ⁱφήνῃ εἰδομένη. ᵏθάμβος δ' ἕλε πάντας ἰδόντας·
Θαύμαζεν δ' ὁ γεραιὸς ὅπως ἴδεν ὀφθαλμοῖσι.
Τηλεμάχου δ' ἕλε χεῖρα, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Ὦ φίλος, ˡοὔ σε ἔολπα κακὸν καὶ ἄναλκιν ἔσεσθαι,
Εἰ δή τοι νέῳ ᵐὧδε θεοὶ πομπῆες ἕπονται.
Οὐ μὲν γάρ τις ὅδ' ἄλλος Ὀλύμπια δώματ' ἐχόντων,

Sic ait: Sol.a.quidē descēdit, et tenebræ aduenerūt.
His verò & dixit dea cæsia Minerua,
O senex profectò hæc ex officio dixisti.
Sed agite diuidite quidem linguas, miscete vinum,
Vt Neptuno & alijs immortalibus
Vbi libauerimus, lectū curemus: eius enim hora adest.
Iam enim lumen iuit sub occasum, neq; decet
Diu deorum in epulo sedere, sed redire.
Dixit sanè Iouis filia, hi verò audiuerunt loquutā.
His quidem præcones aquam manibus infuderunt,
Iuuenes autem crateres coronarunt vino,
Diuiserunt aūt omnibus, initium sumentes à poculis,
Linguas.a.in ignem conijcerūt, surgentesq; libarūt.
Caterùm postq; libarūt biberūtq; quantū desiderabat
Tū certè Pallas & Telemachus deo similis, (animus,
Ambo desiderabant cauam ad nauem redire.
Nestor autem statim detinuit incessens verbis,
Iupiter hoc prohibeat, & immortales dij alij,
Vt vos à me celerem ad nauem eatis, (lo
Tāq; ab aliquo vel prorsus veste carēti aut pauperculo
Cui neq; vestes & operimenta multa domi,
Vt neq; ipsi molliter, neq; hospitib. dormiendi copia sit.
Caterùm mihi adsunt vestes & operimenta pulchra.
Nunquam certè huius viri Vlyssis charus filius
Nauibus in tabulatis pernoctauerit, donec ego
Vixero, donec liberi in regia linquentur,
Qui hospites suscipiāt, quicūq; ad domū meā peueniet.
Hunc rursus alloquuta est dea cæsia Minerua,
Benè sanè hæc dixisti senex amice: te verò decet
Telemachum persuadere, quoniam longè melius sic.
Sed ille quidem nunc te sequatur vt dormiat
Domi tuæ, ego autem ad nauem nigram
Vado, vt confirmem socios, præcipiamq; singula.
Solus enim inter illos senior glorior esse.
Alij verò ob amicitiam iuniores viri sequuti sunt
Omnes æquales ætate magnanimi Telemachi.
Illic dormiam caua in naui nigra
Nunc: sed manè ad Caucones magnanimos
Vado, vbi nomen mihi debetur, neq; adeò nouum,
Neq; paruū.tu.v.hūc (quādoquidē tuā peuenit domū)
Mitte cum curru & filio: da autem illi equos,
Qui tibi celerrimi currendo, & robore fortissimi.
Sic certè loquuta abijt cæsijs oculis Minerua,
Ossifrago similis, stupor autem inuasit omnes vidētes.
Admiratus etiam est senex postquam vidit oculis.
Telemachi.v.prehēdit manū, verbū dixit & loq. est,
O amice, neq; te spero ignauum & imbellem fore,
Siquidem te iuuenem, sic dij ductores sequuntur.
Non enim quisquā alius cœlestes domos habitātium,

Ἀλλὰ

γρ. κυδίστη Ἀλλὰ Διὸς θυγάτηρ * ἀγελείη Τριτογένεια,
Ἥ τοι καὶ πατέρ' ἐσθλὸν ἐν Ἀργείοισιν ἐτίμα.
Ἀλλ' ἄνασσ' ἵληθι, δίδωθι δέ μοι κλέος ἐσθλὸν,
Αὐτῷ καὶ παίδεσσι καὶ αἰδοίῃ παρακοίτι,
Σοὶ δ' αὖ ἐγὼ ῥέξω βοῦν ἦνιν, εὐρυμέτωπον,
ᵃἈδμήτην, ἣν οὔπω ὑπὸ ζυγὸν ἤγαγεν ἀνήρ.
Τήν τοι ἐγὼ ῥέξω, χρυσὸν κέρασιν περιχεύας.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη.
Τοῖσιν δ' ἡγεμόνευε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Υἱάσι καὶ γαμβροῖσιν ἑὰ πρὸς δώματα καλά.
Ἀλλ' ὅτε δώμαθ' ἵκοντο ἀγακλυτὰ τοῖο ἄνακτος,
Ἑξείης ἕζοντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε.
Τοῖς δ' ὁ γέρων ἐλθοῦσιν ἀνὰ κρητῆρα κέρασσεν
Οἴνου ἡδυπότοιο, τὸν ἑνδεκάτῳ ἐνιαυτῷ
Ὤιξε ταμίη, καὶ ἀπὸ κρήδεμνον ἔλυσε.
Τοῦ ὁ γέρων κρητῆρα κεράσσατο· πολλὰ δ' Ἀθήνῃ
Εὔχετ' ἀποσπένδων, κούρῃ Διὸς αἰγιόχοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ' ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμὸς,
Οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος·
Τὸν δ' αὐτοῦ κοίμησε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ
Τηλέμαχον φίλον υἱὸν Ὀδυσσῆος θείοιο,
Τρητοῖς ἐν λεχέεσσιν, ὑπ' αἰθούσῃ ἐριδούπῳ·
Πὰρ δ' ἄρ' ἐϋμμελίην Πεισίστρατον ὄρχαμον ἀνδρῶν,
Ὅς οἱ ἔτ' ἠΐθεος παίδων ἦν ἐν μεγάροισιν·
Αὐτὸς δ' αὖτε καθεῦδε μυχῷ δόμου ὑψηλοῖο,
Τῷ δ' ἄλοχος δέσποινα λέχος πόρσυνε καὶ εὐνήν.

Sed Iouis filia prædatrix Pallas,
Quæ tibi & patrē bonum inter Græcos honorabat,
Quare regina propitia sis, da aūt mihi gloriā bonam,
Mihi ipsi & filijs & veneranda uxori:
Tibi autem sacrificabo iuuencam legitimam lata fronte
Indomitam, quam nullus sub iugum duxit vir.
Hanc tibi ego sacrificabo, aurū cornibus circūfundēs.
Sic ait supplicans, hunc audiuit Pallas Minerua.
Illis autem dux erat Gerenius eques Nestor,
Filijs & generis suam ad domum pulchram.
Sed postquam ad domum venerunt inclytam regis,
Ordine sedebant per sediliaq́; thronosq́;:
His verò senex venientibus craterem miscuit
Vini dulcis, quod vndecimo anno
Aperuit ancilla, & operculum remouit.
Huius senex craterē miscuit. plurimùm verò Palladi
Supplicauit, libans filiæ Iouis Aegida habentis.
Cæterū postq̄ libarūt biberūtq́, quātū voluit animus,
Hi quidē dormiturientes abierunt ad domū singuli:
Hūc verò illic dormire curauit Gerenius eques Nestor
Telemachum charum filium Vlyssis diuini,
Tessellatis in lectis sub porticu sonanti:
Iuxta eum verò bellicosum Pisistratū ducē virorum,
Qui ei adhuc cælebs filiorum erat in regia.
Ipse verò reuersus dormiuit in secessu domus excelsæ.
Huic verò hera lectum præparauerat & cubile.

COMMENTARIVS.

a ἀλλ' ἄγε τάμνετε γλώσσας,] Peracto sacrificio cùm somni tempus instaret, linguæ etiam adolebantur in honorem Deorum, vt inquit vetus interpres Didymus, quibus sermones curæ sunt ἔθος ἦν, inquit, περὶ μέσας νύκτας τὸ κοιμηθῆναι, τῶν ἱερείων τὰς γλώσσας ἀποτέμνοντες καίειν θεοῖς τοῖς τῶν λόγων ἐπιμεληταῖς. Intelligitur aūt ab alijs & ab Eustathio nostro Mercurius, quem omnes orationis præsidem ex Poëtarum libris intelligunt. Eum autem fuisse Ionum vel Atticorum morem aiunt, rationesq́; huius rei afferunt varias: quas collegit Rhodig. Lect. antiq. lib. 13. cap. 5. vel quia inter mēbra reliqua, bonitate lingua præstet: optima verò Dijs reddi par sit: vel quòd linguæ & verbis pateant somnum petentes: vel quia in conuiuijs prolata, silentio sint obruenda (vnde est illud, μισῶ μνάμονα συμπόταν: Odi memorem compotorem) vel quoniam linguas amburendo (ambusti autem solebant, vt docent sequentia, γλώσσας δ' ἐν πυρὶ βάλλον) perperam dictorum labes inustas expurgarent. Addo hoc fieri solitum in fine cōuiuij, quia post multas confabulationes significabatur tunc illis esse finem imponendum: nec poterat melius vllum silentij symbolum vsurpari, quàm ista linguarum adustio, cùm lingua sit orationis instrumentum. Athenæus lib. primo vtrumque ritum, qui hic à Poëta proponitur, libationis & linguarum adustionis, enarrauit his verbis: ἀπεχώρουν δὲ ἀπὸ τῶν δείπνων σπένδοντες, καὶ τὰς σπονδὰς ἐποιοῦντο Ἑρμῇ, καὶ οὐχ ὡς ὕστερον Διὶ τελείῳ. δοκεῖ γὰρ Ἑρμῆς ὕπνου προστάτης εἶναι. σπένδουσι δ' αὐτῷ καὶ ἐπὶ ταῖς γλώσσαις ἐκ τῶν δείπνων ἀπιόντες. ἀπονέμονται δ' αὐτῷ αἱ γλῶσσαι, διὰ τὴν ἑρμηνείαν. id est, Libabant verò à cœnis discedentes, quæ libationes fiebant Mercurio: & non, vt postea, Ioui adulto. Videtur enim Mercurius somni præses esse. Libant autem & super linguas ex cœnis abeuntes. Attribuuntur verò illi linguæ, propter interpretationem. Sed apud Aristophanem in Pluto ad hæc verba, ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι τούτου τέμνεται, Interpres refert, Callistratum tradere olim in sacrificijs linguā exectam præconibus dari solitam. Vnde forsan colligi possit, linguam Mercurij ob illius præconium, quo Dijs inseruit, deberi. Vide Erasmum Adag. Chil. 3. cent 7. adag. 42. Illud autem, τάμνετε γλώσσας hoc loco, malè Gyraldus Histor. deor. syntag 17. pro, fauere linguis accipit, quasi etiam ad præcones dictum sit. Vide Apollonij Interpr. lib. 1.

b ἐπιλείβον.] Ex hoc vocabulo collegi, vinum libari solitum super linguas, in ignem coniectas. Et hoc docuit manifestè Athenæus loco antè citato, cùm ait σπένδουσι δ' αὐτῷ καὶ ἐπὶ ταῖς γλώσσαις: quod est ἐπιλείβειν. Et hoc non intellexit Interpres Athenæi Natalis.

c Ζεὺς τό γ' ἀλεξήσειε] Qui dimidiata beneficia conferunt, ij amicitiam integram non habent: proinde boni viri cauēt, nequid in beneuolentia exhibenda quippiam desideretur. Quod etiam obseruat Nestor, qui cùm hos peregrinos humaniter hospitio exceperit, communicato illis sacrificij victu: tamen pergit in hac sua humanitate & facilitate hospitali, cùm eos ad naues noctem transigere non patitur, sed in ædibus suis retinere conatur. Et reuera Telemachum retinuit, sed Minerua quæsita discessus specie abijt: quia postera die noluit cum Telemacho ad Menelaum proficisci, quòd Menelaus filij & filiæ nuptias celebraret, quibus interesse Pallas non solet propter virginitatem, quam illa studiosissimè colit.

d ὥς τέ τευ ἢ πενιχροῦ] Duo sunt quæ Nestorem impediāt, quo minus Telemachum dimittat. primùm, quòd eius facultates adeò profligatæ non sunt, vt satis vestium & stragulorum illi nō suppetat ad sternendos lectos, in quibus hospites illi recubent. Deinde, quòd filium tanti herois Vlyssis honestè dimittere non possit, cui amicitiæ paternæ nomine hospitium suum pateat: proinde in hac officij particula commissurus non sit, vt ipse de sua in eum amicitia (quæ olim etiam fuit hæreditaria) quippiam remisisse videatur.

e χλαῖναι καὶ ῥήγεα] Abundantiam vestium & stragulorum suorum iactat Nestor, vt doceat rei domesticæ angustijs se ab hoc beneficio conferendo non præcludi. Sed Nestor in hac copia vincitur, ni fallor, à Tellia illo Acragantino, de quo apud Athenæum lib. 1. Is quingentos hospites aliquando hyemis tempestate cùm excepisset, singulis tunicam & pallium exhibuisse dicitur.

f ἔπειτα δὲ παῖδες] Hospitalitatis huius obligationem ad posteros quoq; suos deriuat Nestor, quia solebat sanctissimum illud ius hæredibus hospitum etiam communicari, honesta & liberali quadam animi propensione: vt in Iliade de Glauco & Diomede exemplum vidimus.

g ἵνα θαρσύνω] Confirmati oportebat reliquos Telemachi comites ob illius absentiam, nē sinistri quippiam ipsis incussisset, nisi de illius statu certiores fuissent facti. Mirum est autem, solum Telemachum ac nullo comite, ex eorum numero, quos ex Ithaca secum adduxerat, Spartam versus contendere.

h μετὰ Καύκωνας] Qui sint hi Caucones, dicendum erit in Lexico ex Strabone, qui huius loci lib. 8. meminit. Hic autem prætextus Mineruę potuit esse verus, vt nimirum dicamus, apud Cauconas postera die celebratum iri sacrificium ac festum, cui ipsa interesse, pro veterum deorum more, debeat. Sed Minerua quandiu cum hominibus loquitur, sermones humanos vsurpandos esse putat, ne se Deam prodat.

i φήνῃ εἰδομένη.] Minerua discedens ossi frago (sic enim vertendū esse φήνην docebitur in Lexico) assimilata est, non sine causa: si licet

licet & vatum interpretibus diuinare. Sciendum est igitur, Ossifragum siue Ossifragam, auem esse, quæ non solùm suos pullos, sed etiã quos aquila nutriẽdi tædio eijcit, studiosè alere solet, vt testãtur Aristoteles & Plinius. Iam verò Minerua quasi eiectũ hũc Telemachum, ac omni parentum ope destitutum suscepit: ac proinde hac assimilatione ostendere voluit, quid illa in hac re præstitisset. Addit Eustathius noster, φήνην denominatam esse παρὰ τὸ φαίνειν: esse autem Mineruam φωσφόρον, id est, luciferam. Sed mihi prior sententia arridet.

k θάμβος δ' ἕλε] Subita illa metamorphosis attonitos spectatores istos fecit, & suspicari Deam: vnde autem Mineruã esse intellexerint nescio, nisi hæc prudentissimi Nestoris coniectura fuit. Nam cùm Vlyssem à Pallade tam obnixè adamari sciret, potuit & hoc colligere, eandem Deam filio illius adesse.

l οὐ σε ἔολπα] Qui Deum non solùm propitium, sed præsentẽ habent, de suis rebus bene sperare possunt. Eos enim sine dubio magnifacit, quales fuerunt olim quidam Patriarchæ: vt Abrahamus, Lothus, Iacobus & cæteri qui Deum (sed humana indutum specie) hospitem, comitem & familiarem habuerunt. Nolo tamen profanis sacra componere: nisi vt intelligamus, absurda nõ esse omnia quæ ab Homero proponuntur. Quicquid sit, ijs maximè fauet Numen, quibus se ita humanitùs exhibet. & hoc intelligens Nestor, Telemachum fortem futurum pronunciat: hoc est, præter iuuenilis ætatis captum euenturum, vt ipse propter hanc Mineruæ præsentiam imposterum res suas bene gerat. Fortitudinis autem meminit, quia eã aduersus superbam procorum gentẽ indigebat.

m ἀλλὰ ἄνασσ'] Pluralitatem istam sequenti versu corrigit: nam eam ad Mineruam restringit. Et est vulgaris loquendi formula, cùm primò rem generaliter, deinde specialiter enunciamus.

n ἀδμήτην,] Victima Deo conuenit: nam & Pallas virginitatem coluit perpetuam, proinde teneras adhue boues sacrificari illi par fuit, quæ nondum iugum subijssent. Eadem ratione agna quoq; ipsi litabatur. Iuuenalis:

—niueam reginæ ducimus agnam, Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Mauræ.

Sed & tauris ei sacrificabant, nimirum quatenus armis præest. alioqui furiosum illud & vir armenti, virgini Deæ non congrueret.

o χρυσὸν κέρασιν] De modo hoc veteri inaurandi victimarum cornua, dicemus in sequentibus.

ᵃ Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Ὤρνυτ' ἄρ' ἐξ εὐνῆφι Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ.
Ἐκ δ' ἐλθὼν κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ ξεστοῖσι λίθοισιν,
Οἵ οἱ ἔσαν προπάροιθε θυράων ὑψηλάων,
Λευκοί, ἀποστίλβοντες ἀλείφατος· οἷς ἔπι μὲν πρὶν
Νηλεὺς ἵζεσκεν θεόφιν μήστωρ ἀτάλαντος·
Ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη κηρὶ δαμεὶς Ἀΐδόσδε βεβήκει,
Νέστωρ αὖ τότ' ἐφῖζε Γερήνιος, οὖρος Ἀχαιῶν,
Σκῆπτρον ἔχων. περὶ δ' υἷες ἀολλέες ἠγερέθοντο,
Ἐκ θαλάμων ἐλθόντες, Ἐχέφρων τε, Στρατίος τε,
Περσεύς τ', Ἄρητός τε, καὶ ἀντίθεος Θρασυμήδης·
Τοῖσι δ' ἔπειθ' ἕκτος Πεισίστρατος ἤλυθεν ἥρως·
Πὰρ δ' ἄρα Τηλέμαχον θεοείκελον εἷσαν* ἄγοντες. χ. ἄγοντες. Οἱ δ' ἰὼν σοῦ ἠγερέθοντο, ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο, τοῖσι δὲ μ.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Καρπαλίμως μοι τέκνα φίλα κρηήνατ' ἐέλδωρ,
Ὄφρ' ἤτοι πρώτιστα θεῶν ἱλάσσομ' Ἀθήνην,
Ἥ μοι ἐναργὴς ἦλθε θεοῦ ἐς δαῖτα θάλειαν.
Ἀλλ' ἄγ' ὁ μὲν πεδίονδ' ἐπὶ βοῦν ἴτω, ὄφρα τάχιστα
Ἔλθῃσιν, ἐλάσῃ δὲ βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνήρ·
Εἷς δ' ἐπὶ Τηλεμάχου μεγαθύμου νῆα μέλαιναν
Πάντας ἰὼν ἑτάρους ἀγέτω, λιπέτω δὲ δύ' οἴους·
Εἷς δ' αὖ χρυσοχόον Λαέρκεα δεῦρο κελέσθω
Ἐλθεῖν, ὄφρα βοὸς χρυσὸν κέρασιν περιχεύῃ.
Οἱ δ' ἄλλοι μένετ' αὐτοῦ ἀολλέες, εἴπατε δ' εἴσω
Δμῳῇσιν κατὰ δώματ' ἀγακλυτὰ δαῖτα πένεσθαι,
Ἕδρας τε ξύλα τ' ἀμφὶ καὶ ἀγλαὸν οἰσέμεν ὕδωρ.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα πάντες ἐποίπνυον· ἦλθε μὲν ἂρ βοῦς
Ἐκ πεδίου, ἦλθον δὲ θοῆς παρὰ νηὸς ἐΐσης
Τηλεμάχου ἕταροι μεγαλήτορος, ἦλθε δὲ χαλκεύς,
Ὅπλ' ἐν χερσὶν ἔχων χαλκήϊα, πείρατα τέχνης,
Ἄκμονά τε, σφῦράν τ', εὐποίητόν τε πυράγρην,
Οἷσίν τε χρυσὸν εἰργάζετο· ἦλθε δ' Ἀθήνη
Ἱρῶν ἀντιόωσα. γέρων δ' ἱππηλάτα Νέστωρ
ᵒ Χρυσὸν ἔδωχ'· ὁ δ' ἔπειτα βοὸς κέρασιν περίχευεν
Ἀσκήσας, ἵν' ἄγαλμα θεὰ κεχάροιτο ἰδοῦσα.
Βοῦν δ' ἀγέτην κεράων Στρατίος καὶ δῖος Ἐχέφρων·
Χέρνιβα δέ σφ' Ἄρητος ἐν ἀνθεμόεντι λέβητι
Ἤλυθεν ἐκ θαλάμοιο φέρων, ἑτέρῃ δ' ἔχεν οὐλὰς
Ἐν κανέῳ· πέλεκυν δὲ μενεπτόλεμος Θρασυμήδης
Ὀξὺν ἔχων ἐν χειρὶ παρίστατο, βοῦν ἐπικόψων.
Περσεὺς δ' ἀμνίον εἶχε· γέρων δ' ἱππηλάτα Νέστωρ
Χέρνιβά τ' οὐλοχύτας τε κατήρχετο· πολλὰ δ' Ἀθήνῃ

Quãdo.a.manè genita apparuit roseis digitis aurora
Surrexit quidem ex lecto Gerenius eques Nestor.
Egressus autem sedit super politos lapides,
Qui illi erant ante fores excelsas
Albi, resplẽdentes vnguẽti instar, quib. quidẽ antea
Neleus sedebat dijs consiliarius æquiparandus.
At ille quidem iam fato domitus ad inferos descẽdit.
Nestor autem tum insidebat Gereni⁹ custos Græcorũ
Sceptrũ habens, vndiq;.a. filij frequẽtes cõgregabãtur
Ex thalamis egressi, Echephronq;, Stratiusq;,
Perseusq;, Aretusq;, & diuinus Thrasymedes.
His vero deinceps sextus Pisistratus venit heros.
Iuxta verò Telemachũ deo similẽ collocarũt ducẽtes.
Illis verò loqui cœpit Gerenius eques Nestor,
E vestigio mihi, filij chari, perficite desiderium,
Vt certè primam deorum placem Palladem,
Quæ mihi palàm venit dei ad conuiuium celebre.
Sed alius quidem rus causa bouis eat, vt celerrimè
Veniat, adducat autem bouem bubulcus vir.
Vnus ad Telemachi magnanimi nauem nigram
Omnes profectò socios adducat, relinquat.a. duos solos.
Vnus iterum aurificem Laërceum huc iubeat
Venire, vt bouis aurum cornibus circumfundat.
Vos verò alij manete illic sedulò, dicite autem intus
Ancillis per domum celebre conuiuium apparare,
Sediliaq;, lignaq;, vndiq;, & limpidam afferre aquam.
Sic ait: illi certè omnes administrabãt: venit quidem bos
Ex agro, venerunt etiam celeri à naue æquata
Telemachi socij magnanimi: venit autem faber
Arma in manibus tenẽs fabrilia administra artis,
Incudemq;, malleumq;, benefactamq;, forcipem,
Quib. scilicet aurum faciebat: venit autem Minerua
Sacris potitura. senex autem eques Nestor
Aurũ dedit: ille.v. deinde bouis cornib. circumfudit
Aptans, vt simulachrum dea gauderet videns:
Bouẽ.a. ducebat cornib. Stratius & diuus Echephrõ:
Lotionem manuum ipsis Aretus in florido lebete
Venit ex thalamo ferens: alterâ gestabat molas
In canistro: securim autem bellicosus Thrasymedes
Acutam gestans in manu astabat, bouem casurus.
Perse⁹.a. vas sãguini recipiẽdo tenebat: senex.a. eques
Aquamq;, molasq;, accepit: multis.a. Minerua (Nestor

Εὔχετ' ἀπαρχόμενος, κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ βάλλων.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' εὔξαντο, καὶ οὐλοχύτας προβάλοντο,
Αὐτίκα Νέστορος υἱὸς ὑπέρθυμος Θρασυμήδης
Ἤλασεν ἄγχι στάς· πέλεκυς δ' ἀπέκοψε τένοντας
Αὐχενίους, λῦσεν δὲ βοὸς μένος· αἱ δ' ὀλόλυξαν
Θυγατέρες τε νυοί τε, καὶ αἰδοίη παράκοιτις
Νέστορος Εὐρυδίκη, πρέσβα Κλυμένοιο θυγατρῶν.
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἀνελόντες ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης
Ἔσχον· ἀτὰρ σφάξεν Πεισίστρατος ὄρχαμος ἀνδρῶν.
Τῆς δ' ἐπεὶ ἐκ μέλαν αἷμα ῥύη, λίπε δ' ὀστέα θυμός,
Αἶψ' ἄρα μιν διέχευαν· ἄφαρ δ' ἐκ μηρία τάμνον
Πάντα κατὰ μοῖραν, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες· ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν.
Καῖε δ' ἐπὶ σχίζῃς ὁ γέρων, ἐπὶ δ' αἴθοπα οἶνον
Λεῖβε. νέοι δὲ παρ' αὐτὸν ἔχον πεμπώβολα χερσίν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μῆρ' ἐκάη, καὶ σπλάγχν' ἐπάσαντο,
Μίστυλλόν τ' ἄρα τ' ἄλλα, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν,
Ὤπτων δ' ἀκροπόρους ὀβελοὺς ἐν χερσὶν ἔχοντες.
Τόφρα δὲ Τηλέμαχον λοῦσεν καλὴ Πολυκάστη,
Νέστορος ὁπλοτάτη θυγάτηρ Νηληϊάδαο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ λοῦσέν τε, καὶ ἔχρισεν λίπ' ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δέ μιν φᾶρος καλὸν βάλεν ἠδὲ χιτῶνα,
γρ. δ' ἴεν Ἔκ ῥ' ἀσαμίνθου βῆ δέμας ἀθανάτοισιν ὁμοῖος·
Πὰρ* δ' ἄρα Νέστορ' ἰὼν κατ' ἄρ' ἕζετο ποιμένι λαῶν.
Οἱ δ' ἐπεὶ ὤπτησαν κρέ' ὑπέρτερα, καὶ ἐρύσαντο,
Δαίνυνθ' ἑζόμενοι· ἐπὶ δ' ἀνέρες ἐσθλοὶ ὄροντο
Οἶνον ἐνοινοχοεῦντες ἐνὶ χρυσέοις δεπάεσσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Παῖδες ἐμοί, ἄγε Τηλεμάχῳ καλλίτριχας ἵππους
γρ. πρήσσωσιν Ζεύξαθ' ὑφ' ἅρματ' ἄγοντες, ἵνα* πρήσσῃσιν ὁδοῖο.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο·
γρ. ἔζευξαν, Καρπαλίμως δ' ἔζευξαν ὑφ' ἅρμασιν ὠκέας ἵππους.
Ἐν δὲ γυνὴ ταμίη σῖτον καὶ οἶνον* ἔθηκεν,
Ὄψα τε οἷα ἔδουσι διοτρεφέες βασιλῆες.
Ἂν δ' ἄρα Τηλέμαχος περικαλλέα βήσετο δίφρον·
Πὰρ δ' ἄρα Νεστορίδης Πεισίστρατος ὄρχαμος ἀνδρῶν
γρ. ἀέκοντε Ἐς δίφρον τ' ἀνέβαινε, καὶ ἡνία λάζετο χερσί·
Μάστιξεν δ' ἐλάαν· τὼ δ' οὐκ* ἀέκοντε πετέσθην
Ἐς πεδίον, λιπέτην δὲ Πύλου αἰπὺ πτολίεθρον.
Οἱ δὲ πανημέριοι σεῖον ζυγὸν ἀμφὶς ἔχοντες·
Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.
Ἐς Φηρὰς δ' ἵκοντο, Διοκλῆος ποτὶ δῶμα
γρ. ὁ δ' ἄρα ξείνια θῆκεν Υἱέος Ὀρτιλόχοιο, τὸν Ἀλφειὸς τέκε παῖδα.
Ἔνθα δὲ νύκτ' ἄεσαν*· ὁ δὲ τοῖς πὰρ ξείνια θῆκεν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Ἵππους τ' ἐζεύγνυντ', ἀνά θ' ἅρματα ποικίλ' ἔβαινον·
γρ. ἀέκοντε Ἐκ δ' ἔλασαν προθύροιο καὶ αἰθούσης ἐριδούπου·
Μάστιξεν δ' ἐλάαν· τὼ δ' οὐκ* ἀέκοντε πετέσθην.
Ἷξον δ' ἐς πεδίον πυρηφόρον· ἔνθα δ' ἔπειτα
Ἦνον ὁδόν· τοῖον γὰρ ὑπέκφερον ὠκέες ἵπποι.
Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.

Supplicauit initia faciēs ex capite pila in ignē iaciēs
Cæterùm postquā precati sunt, & molas porrexerūt
Statim Nestoris filius generosus Thrasymedes,
Impulit propè stans: securis autem abscidit neruos
Ceruicales: soluit.a. bouis robur, ipsæ verò vlulabant
Filiaq́; nurusq́; & pudica vxor
Nestoris Eurydice maxima natu Clymeni è filiabus.
Hi quidem deinde corripientes à terra spaciosa
Tenebāt: cæterū iugulauit Pisistratus dux virorum:
Ex illa postq̄ niger sanguis fluxit, reliquit ossa anim°.
Celeriter verò ipsam diuiserūt: statim.a. coxas exci-
Omnia ritè, insuper omento cooperuerūt, (derūt
Bifariam facientes, super ea verò cruda imposuerūt,
Torrebat.a. super ligna, senex.v. nigrum vinum
Libauit: iuuenes verò iuxta eum tenebant manibus verua quinq; cuspidum.
Cæterū postq̄ coxa cōbustæ sunt, & viscera gustarūt,
Minutatimq́; dissecuerūt, aliaq́; verub° transfixerūt,
Assarunt.a. acuta verua in manibus tenentes.
Interea verò Telemachum lauit pulchra Polycaste,
Nestoris minima natu filia Nelei filij.
Porrò postquam lauit, & vnxit pingui oleo,
Circa ipsum.a. indusium pulchrum iecit atq; tunicā
E lauacro exijt corpore immortalibus similis:
Apud Nestorē verò profectus resedit pastor populorū.
Hi.v. postq̄ assarunt carnes exteriores & detraxerūt,
Epulabantur sedentes, deinde viri fortes surgebant
Vinum infundentes in aureis poculis.
Cæterùm postquam potus et cibi desideriū amouerūt
Inter illos sermonem cœpit Gerenius eques Nestor,
Filij mei, agite Telemacho pulchros pilos habētes equos
Coniungite sub currū ducētes, vt cōficiat iter.
Sic ait, hi certè illū statim audierūt atq; paruerūt:
Celeriter.a. iunxerunt sub currum celeres equos.
Custos verò ancilla panem & vinum infudit,
Obsoniaq́; qualia edunt à Ioue nutriti reges,
Telemachus certè perpulchrum conscendit currum:
Iuxta eum verò Nestorides Pisistratus dux virorum
In currumq́; conscendit, & habenas cepit manu:
Verberāuit ad impellendū, illi verò nō inuiti volabāt
Ad campum, reliquerunt autem Pyli arduam vrbē.
Illi verò tota die quatiebant iugum vtrinq; tenentes:
Occidit tum sol, obumbranturq́; omnes via,
Ad Pheras autem venerunt Dioclei ad domum
Filij Ortilochi, quem Alpheus genuit puerum
Vbiq; noctē quieuerūt: ille.v. illis hospitalia apposuit.
Quādo.v. mane gēita apparuit roseis digitis aurora,
Equosq́; iunxerunt, currusq́; pulchros conscenderūt:
Eq; vestibulo agitarunt & è porticu resonanti:
Flagellauit aūt vt irent: illi verò non inuiti volabāt.
Venerunt.a. in campū frugiferū: hinc autem deinde
Perficiebāt iter: huiusmodi strenuè currebāt veloces (equi.
Occiditq́; sol, inumbranturq́; omnes via.

COMMENTARIVS.

a ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη] Persoluturus Nestor Mineruæ promissum sacrificium, id matutino tempore faciendum intelligit, quia superis Dijs tunc sacrificabatur: contrà verò inferis sole occidente, vt ait Callixenus Rhodius in ijs quæ scripsit de Alexandria, his verbis, quæ refert Natalis Mythol. 1. cap. 10. τοῖς μὲν ἐν μεταλλαχθεῖσι περὶ τὸν ἥλιον δυομένου ἐναγίζομεν, τοῖς δ' οὐρανίοις ὑπὸ τὴν ἕω τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος ἱερεύομεν. id est, Vita defunctis sanè circa occasum Solis parentamus, at cœlestibus Dijs auroræ tempore sub exortum Solis sacrificamus.

b ἦλθε δ' Ἀθήνη] Quòd Mineruam huic sacrificio interfuisse dicit, non fit sine causa, quam exponit Athenæus li. 8. sub finē his verbis (quæ nunc correctiora referam quàm in vulgatis legantur) οἱ δ' ἀρχαῖοι καὶ τοὺς θεοὺς αὐτοῖς παρεῖναι ὑπολαμβάνοντες καὶ τὰ περὶ τὰς ἱερουργίας διέταξαν.

διέταξαν. ὁρῶντες γὰρ ὡς ἡ φύσις ἐπὶ τὰς ἀπολαύσεις ὁρμῶσ' οὐχ οἵα τε τοὺς ἀνθρώπους ἀποστῆσαι, χρήσιμον δὲ καὶ συμφέρον τὸ τεταγμένως ἀπολαύειν καὶ κοσμίως διέλοντες χρόνους, ἀφορίσαντες καὶ τοῖς θεοῖς προθύσαντες οὕτω μεθῆκαν ἑαυτοὺς εἰς ἄνεσιν, ἵν' ἕκαστος ἡγούμενος ἥκειν τοὺς θεοὺς ἐπὶ τὰς ἀπαρχὰς καὶ τὰς σπονδὰς μετ' αἰδοῦς τὴν συνουσίαν ποιῆται. Ὅμηρος γοῦν φησιν, ἦλθε δ' Ἀθήνη ἱρῶν ἀντιόωσα. καὶ ὁ Ποσειδῶν, Αἰθίοπας μετεκίαθε τηλόθ' ἐόντας Ἀντιόων ταύρων τε καὶ ἀρνειῶν ἑκατόμβης. καὶ ὁ Ζεύς. Ζεὺς χθιζὸς ἔβη μετὰ δαῖτα, θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἕποντο. Καὶ ἂν ἄνθρωπος δέ τις παρῇ πρεσβύτερος, καὶ τῇ προαιρέσει σπουδαῖος, αἰδοῦνται λέγειν τι τῶν ἀσχημόνων ἢ καὶ πράττειν, ὡς καὶ Ἐπίχαρμός πού φησιν, ἀλλὰ καὶ σιγῆν ἀγαθὸν ὅκκα παρέωντι κρείσσονες. ὑπολαμβάνοντες οὖν τοὺς θεοὺς πλησίον αὐτῶν εἶναι, τὰς ἑορτὰς κοσμίως καὶ σωφρόνως διῆγον. &c. id est, Veteres autem & Deos humana specie constituentes, hæc etiam circa festa ordinarunt. Cùm enim viderent ab impetu ad fruitiones (voluptatum) homines abstinere non posse, vtile autem intelligerent illis moderatè & compositè vti assuescere: tempus distribuentes, & primùm Dijs sacrificantes, sic se ad relaxationem dimiserunt, vt quilibet existimans venire Deos ad primitias & libationes, cum verecundia conuentus suos celebrarent. Itaq; Homerus dicit, Venit Minerua sacris potitura, & Neptunus ad Aethiopas transijt longè remotos, potiturus taurorum & agnorum hecatomba. & Iupiter, Heri iuit ad conuiuium, Dei autem simul omnes sequuti sunt. Iam verò siquis homo senior, & instituto vitæ prudentior adsit, verentur quippiam turpe dicere aut facere, vt etiam Epicharmus alicubi dicit: sed & tacere bonum virum oportet, cùm adsunt meliores. Cùm itaque arbitrantur Deos sibi esse proximos, festa modestè & temperanter celebrabant, &c.

c χρυσὸν ἰδὼν.] Hostia si maior erat, inquit Gyrald. Hist. Deorum, Syntag. 17. auratis cornibus plerunq; immolabatur. S. C. extat de ludis Apollinaribus primùm faciendis, quod Macrobius recitat primo Saturn. in quo Decemuiris præceptum fuit, vt Græco ritu hostijs sacrum facerent, Apollini boue aurato, & capris duabus albis auratis: Latonæ boue fœmina aurata. Hine Ouidius:

— inductaq; cornibus auro
Victima, vota facit. & alibi:

— blandus indutæ cornibus aurum
Conciderant ictæ niuea ceruice iuuencæ. Iuuenalis: *— frontéq; coruscat;* dixit propter cornua aurata. Ascanius in decimo Aeneid. apud Virgil.

Et statuam ante aras aurata fronte iuuencum
Candentem pariterq; caput cum matre ferentem.

Si minor autem hostia esset immolanda, illius de fronde coronabatur, cui sacra fiebant, &c. Porrò accuratè descripsit hoc sacrificiũ Homerus, vbi obseruanda est filiorum Nestoris & ipsiusmet αὐτοδιακονία, quam sæpiùs obtrudit Poëta.

d λίπε δ' ὀστέα θυμός.] Quomodo hoc sit intelligendum, docuimus lib. 2. vbi Poëta ἄλφιτα μυελὸν ἀνδρῶν appellat.

e καλὴ Πολυκάστη.] Antiquorum fuit consuetudo, vt hospites à mulieribus ac puellis lauarentur, quasi tẽperantes illius sæculi homines libidine propterea non inflammarentur. Quod Athenæus lib. 1. sic exponit, ποιεῖ δ' Ὅμηρος, inquit, καὶ τὰς κόρας καὶ τὰς γυναῖκας λούσας τοὺς ξένους, ὡς οὔτε φλεγμονὴν οὔτε ἀκρασίαν κινούντων τῶν σωφρόνως ζώντων, καὶ σωφρόνως ἀπτομένας. ἀρχαῖον δὲ τοῦτο ἔθος· λοῦσι γοῦν καὶ αἱ Κωκάλου θυγατέρες, ὡς ἱστορεῖται, τὸν Μίνω παραγενόμενον εἰς Σικελίαν. id est, Introducit autẽ Homerus puellas & mulieres, quæ lauant hospites: quasi neq; inflammationem neq; intemperantiam patiantur, quæ bene vixerunt, easq; temperanter attingentes. Antiqua est autem hæc consuetudo. Lauant itaq; Cocali filiæ (vt moris erat) Minoa, cùm Siciliam peruenisset Heraclide. Exemplum habes hic etiam in Polycaste Nestoris filia, quæ patris iussu (vt conijcit Eustathius) Telemachum lauat: vt item ab ancillis Menelai libro sequenti idem lauabitur.

FINIS LIBRI III. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Δ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΠΑΡΑ' Μενελάῳ ξενισθεὶς σὺν Πεισιστράτῳ Τηλέμαχος, ἀπαγγέλλει τὰ κατὰ τὴν Ἰθάκην ὑπὸ τῶν μνηστήρων πραττόμενα· ἔπειτα ἐξηγεῖται αὐτῷ ὁ Μενέλαος περὶ τοῦ νόστου τῶν Ἑλλήνων, καὶ τῆς Πρωτέως μαντείας, δι' ἧς ἔγνω τὸν Ἀγαμέμνονος θάνατον, καὶ ὡς Ὀδυσσεὺς παρὰ Καλυψοῖ ἐστι. βουλὴ δὲ γίνεται τῶν μνηστήρων περὶ τοῦ τὸν Τηλέμαχον ἀνελεῖν. παραμυθεῖται δὲ ἡ Ἀθηνᾶ δι' ὀνείρου τὴν Πηνελόπην, ἐπὶ τῇ τοῦ παιδὸς ἀποδημίᾳ δυσχεραίνουσαν, διὰ εἰδώλου, ὁμοιωθεῖσα Ἰφθίμῃ τῇ τῆς Πηνελόπης ἀδελφῇ.

Ἄλλη.

Δέλτα, μάθ' ἀμφὶ πατρὸς παρ' Ἀτρείδαο λοχώμενος υἱός.

Οἱ δ' ἷξον κοίλην Λακεδαίμονα κητώεσσαν.
Πρὸς δ' ἄρα δώματ' ἔλων Μενελάου κυδαλίμοιο.
Τὸν δ' εὗρον δαινύντα γάμον πολλοῖσιν ἔτῃσιν,
a Υἱέος ἠδὲ θυγατρὸς ἀμύμονος, ᾧ ἐνὶ οἴκῳ.
Τὴν μὲν Ἀχιλλῆος ῥηξήνορος υἱέι πέμπεν·
(b Ἐν Τροίῃ γὰρ πρῶτον ὑπέσχετο καὶ κατένευσε
Δωσέμεναι· τοῖσιν δὲ θεοὶ γάμον ἐξετέλεον.
Τὴν ἄρ' ὅγ' ἔνθ' ἵπποισι καὶ ἅρμασι πέμπε νέεσθαι
Μυρμιδόνων προτὶ ἄστυ περικλυτὸν, οἷσιν ἄνασσεν.)
Υἱεῖ δὲ Σπάρτηθεν Ἀλέκτορος ἤγετο κούρην,
Ὅς οἱ τηλύγετος γένετο κρατερὸς Μεγαπένθης
c Ἐκ δούλης· Ἑλένῃ δὲ θεοὶ γόνον οὐκ ἔτ' ἔφαινον,
d Ἐπεὶ δὴ τὸ πρῶτον ἐγείνατο παῖδ' ἐρατεινὴν
Ἑρμιόνην, ἣ εἶδος ἔχε χρυσῆς Ἀφροδίτης.
e Ὥς οἱ μὲν δαίνυντο καθ' ὑψερεφὲς μέγα δῶμα

ARGVMENTVM QVARTI LIBRI Odysseæ.

APVD Menelaum hospitio suscept⁹ cum Pisistrato Telemachus, nũciat ea quæ à procis in Ithaca fiebant. Deinde narrat ipsi Menelaus de reditu Græcorum, & Protei vaticinio, per quod agnouit Agamemnonis mortem, & quo pacto Vlysses apud Calipso esset: consilium autem habetur à procis de Telemacho occidendo. Consolatur autem Pallas per somnium Penelopen de filij profectione grauiter tristatam per simulachrũ, similis facta Iphthimæ Penelopes sorori.

Aliud.

Δ, discit de patre ab Atrida insidijs circundatus filius.

HI verò venerunt cauam Spartam amplam.
Ad domum autem diuerterũt Menelai gloriosi.
Hunc inuenerunt exhibentem nuptias multis sodalibus.
Fily atq; filiæ inculpatæ, sua in domo.
Hanc quidem Achillis bellicosi filio mittebat:
(In Troia quidem primùm spopõderat atq; annuerat
Dare, illis verò dy nuptias perficiebant:
Eam certè ipse illuc cũ equis & currib. mittebat ire,
Myrmidonum ad vrbem inclytam, quib. imperabat)
Filio autem ex Sparta Alectoris tradidit filiam,
Qui ei in senectute natus erat fortis Megapenthes
E serua: Helenæ autẽ dy prolem non amplius dabãt,
Ex quo semel genuit filiam amabilem
Hermionem, quæ speciem habebat aureæ Veneris.
Sic hic quidẽ epulabãtur per sublimẽ magnã domũ,

Γείτονες ἠδὲ ἔται Μενελάου κυδαλίμοιο,
Τερπόμενοι· μετὰ δέ σφιν ἐμέλπετο θεῖος ἀοιδὸς,
Φορμίζων· δοιὼ δὲ κυβιστητῆρε κατ' αὐτοὺς
Μολπῆς ἐξάρχοντες ἐδίνευον κατὰ μέσσον.
Τὼ δ' αὖτ' ἐν προθύροισι δόμων αὐτώ τε καὶ ἵππω,
Τηλέμαχός θ' ἥρως καὶ Νέστορος ἀγλαὸς υἱὸς
Στῆσαν· ὁ δὲ προμολὼν ἴδετο κρείων Ἐτεωνεὺς,
Ὀτρηρὸς θεράπων Μενελάου κυδαλίμοιο·
Βῆ δ' ἴμεν ἀγγελέων διὰ δώματα ποιμένι λαῶν·
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ξείνω δή τινε τώδε, διοτρεφὲς ὦ Μενέλαε,
Ἄνδρε δύω, γενεῇ δὲ Διὸς μεγάλοιο ἔικτον·
Ἀλλ' εἴπ' εἰ σφῶϊν καταλύσομεν ὠκέας ἵππους,
Ἦ ἄλλον πέμπωμεν ἱκανέμεν ὅς κε φιλήσῃ.
Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
g Οὐ μὲν νήπιος ἦσθα Βοηθοΐδη Ἐτεωνεῦ
Τοπρίν, ἀτὰρ μὲν νῦν γε πάϊς ὣς νήπια βάζεις.
Ἦ μὲν δὴ νῶϊ ξεινήϊα πολλὰ φαγόντε
Ἄλλων ἀνθρώπων δεῦρ' ἱκόμεθ', αἴ κέ ποθι Ζεὺς
Ἐξοπίσω περ παύσῃ ὀϊζύος. ἀλλὰ λύ' ἵππους
Ξείνων, ἐς δ' αὐτοὺς προτέρω ἄγε θοινηθῆναι.
Ὣς φάθ'· ὁ δ' ἐκ μεγάροιο διέσσυτο, κέκλετο δ' ἄλλους
Ὀτρηροὺς θεράποντας ἅμ' ἑσπέσθαι ἑοῖ αὐτῷ.
Οἱ δ' ἵππους μὲν ἔλυσαν ὑπὸ ζυγοῦ ἱδρώοντας,
Καὶ τοὺς μὲν κατέδησαν ἐφ' ἱππείῃσι κάπῃσι,
k Πὰρ δ' ἔβαλον ζειὰς, ἀνὰ δὲ κρῖ λευκὸν ἔμιξαν·
Ἅρματα δ' ἔκλιναν πρὸς ἐνώπια παμφανόωντα,
l Αὐτοὺς δ' εἰσῆγον θεῖον δόμον. οἱ δὲ ἰδόντες
Θαύμαζον κατὰ δῶμα διοτρεφέος βασιλῆος.
Ὥς τε γὰρ ἠελίου αἴγλη πέλεν ἠὲ σελήνης
Δῶμα καθ' ὑψερεφὲς Μενελάου κυδαλίμοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ὁρώμενοι ὀφθαλμοῖσιν,
m Ἔς ῥ' ἀσαμίνθους βάντες ἐϋξέστας λούσαντο.
Τοὺς δ' ἐπεὶ οὖν δμῳαὶ λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαίνας οὔλας βάλον ἠδὲ χιτῶνας,
Ἔς ῥα θρόνους ἕζοντο παρ' Ἀτρεΐδην Μενέλαον.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων·
Δαιτρὸς δὲ κρειῶν πίνακας παρέθηκεν ἀείρας
Παντοίων, παρὰ δέ σφι τίθει χρύσεια κύπελλα.
Τὼ καὶ δεικνύμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
n Σίτου θ' ἅπτεσθον, καὶ χαίρετον· αὐτὰρ ἔπειτα
Δείπνου πασσαμένω, εἰρησόμεθ' οἵ τινές ἐστον
Ἀνδρῶν· οὐ γὰρ σφῷν γε γένος ἀπόλωλε τοκήων,
Ἀλλ' ἀνδρῶν γένος ἐστὲ διοτρεφέων βασιλήων
Σκηπτούχων, ἐπεὶ οὔ κε κακοὶ τοιούσδε τέκοιεν.
Ὣς φάτο, καί σφιν νῶτα βοὸς παρὰ πίονα θῆκεν
Ὄπτ' ἐν χερσὶν ἑλὼν, τά ῥά οἱ γέρα πάρθεσαν αὐτῷ.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.

Vicini autem & socij Menelai gloriosi,
Oblectati, inter eos autem cantabit diuinus cantor,
Citharam pulsans: duo autem saltatores inter eos
Cantum auspicantes saltabant in medium.
Porrò in vestibulo adium ipsiq; & equi,
Telemachus heros, & Nestoris inclytus filius
Steterunt. ipse verò procurrẽs vidit pstans Eteone^a,
Sedulus famulus Menelai gloriosi:
Iuit celeriter annũcians per domos pastori populorũ:
Propè autem stans verba alata dixit,
Hospites iam quidam à Ioue nutrite Menelaë,
Viri duo, generatione verò Iouis magni similes sunt:
Sed dic si ipsis soluere debeamus veloces equos,
Aut ad alium mittamus ire, qui eos amet.
Hunc grauiter ingemiscẽs alloquut^r est flauus Me-
Non quidem stultus eras Boëtides Eteoneu (nelaus,
Antea, caterũm nũc quidem puer veluti puerilia lo-
Profectò iã nos hospitalia multa vbi edimus (queris.
Aliorum virorum, huc venimus, si alicubi Iupiter
In posterũ saltẽ liberaret ab ærũna: sed soluite equos
Hospitum, ipsos verò deinde introduc ad epulãdum.
Sic ait, ille verò ex ædib. proruit, vocabat aũt alios
Fidos famulos vnà seqxi seipsum.
Hi verò equos quidem soluerunt sub iugo sudantes:
Et hos quidem alligarunt ad equina præsepia,
Apponebãt.a. speltas & ordeũ album commiscuerũt:
Currus verò posuerunt ad parietem pellucidum.
Ipsos.a. duxerunt in diuinam domum, hi aũt vidẽtes
Admirabantur per domum à Ioue nutriti regis.
Instar enim Solis splendor erat atq; lunæ
Domum per excelsam Menelai gloriosi.
Caterùm postquam saturati sunt videndo oculis,
Ad labra descendentes perpolita lauabant.
Hos postquã igitur ancillæ lauarunt et vnxerũt oleo,
Circa verò chlanas villosas posuerant atq; tunicas.
In thronos collocarunt ponè Atriden Menelaum.
Aquam ancilla in gutturnio fudit ferens,
Pulchro, aureo, super argenteo lebete,
Lauare: iuxta verò politam extendit mensam,
Cibum verò veneranda custos apposuit ferens,
Fercula multa imponẽs de rebus præsentib. largiens:
Coquus autem carnium lances proposuit sublatas
Diuersarum: ipsis autem apposuit aurea pocula.
Hos etiã data dextra alloquutus est flauus Menela^s,
Cibumq; gustate & gaudete: caterùm deinde
Cibo saturati, interrogabimus quinam sitis
Virorum: nõ enim vestrorũ vtiq; genus perijt parẽtũ,
Sed virorum genus estis à Ioue nutritorum regum
Sceptriferorũ: quoniã neutiq; ignaui huiusmodi pare
Sic ait, et ipsis terga bouis pĩguia apposuit (repos͂ut.
Assatũ in manib. capiẽs, q̃ sibi dona apposuerant ipsi.
Hi verò ad cibos paratos appositos manus extẽdebãt.

COMMENTARIVS.

a γάμον ...] Menelaum offendũt Telemachus & Pisistratus filij Megapenthis & filiæ Hermiones nuptias celebrãtem, hoc est, solennitatem conuiuij, quod exhiberi eo tempore solet. nam alioqui Pyrrhus, cui despondebatur Hermione, non erat præsens: aderat tamen Alectoris filia, quæ Megapenthæ iungebatur: itaque Menelaus vno eodemque die vtramque celebrationem confudit, quòd fortasse gaudium, quod inde percipiebat, separare noluit, & in diuersa differre tempora. An hoc autem ita sit intelligendum, docebitur mox ex Alcide.

b ἐν Τροίῃ γὰρ ...] Sophocles in Hermione tradidit, referente Eustathio, eo tempore quo ad Troiam bellum gereret Menelaus, desponsatam fuisse Oresti Hermionem à Tyndareo auo materno. Eodem etiam tempore Menelaum filiam suam Pyrrho pollicitum

tum esse, itaq; in patriam reuersum eam ipsi tradidisse. Eo autem sublato, in templo Apollinis à Machæreo, cùm is Apollini gratias acturus esset, ac honores exhibiturus ob vindicatam patris mortem, Hermionem rursus Oresti restitutam: ex qua Tisamenum filiũ suscepit, sic appellatum, quòd pater Orestes patris Agamemnonis homicidas vltus esset. Sed quidam dicunt Pyrrhum ab Oreste ipso interfectum. Pyrrhus autem cùm Andromachen priùs haberet, eam Heleno tradidit, cùm Hermionem ducturus esset. Hæc ipsa narrat Andromache apud Virg lib. 3. Aeneid.

Nos patria incensa diuersa per æquora vectæ
Stirpis Achilleæ fastus, iuuenemq; superbum
Seruitio enixæ tulimus: qui deinde sequutus
Ledæam Hermionem Lacedæmoniosq; hymenæos
Me famulam famuloq; Heleno transmisit habendam.
Ast illum ereptæ magno inflammatus amore
Coniugis, & scelerum furijs agitatus Orestes
Excipit incautum, patriasq; obtruncat ad aras.

Dictys Cretensis lib 5. illa etiam commemorat, quæ nos in Lexico referemus loco opportuniore. Hermione apud Ouidium factũ istud de nuptijs sic exponit Oresti suo:

Me tibi Tyndareus vita grauis author, & annis
Tradidit: arbitrium neptis habebat auus.
At pater Aeacidæ promiserat inscius acti:
Plus quoque, qui prior est, ordine possit auus.

At Homerus noster videtur noluisse hanc secundam maculam Menelai familiæ inurere.

c [illegible]] Athenæus refert lib. 13. circa initium, mirari Aristotelem quòd Homerus nullam concubinam Menelao tribuat, cùm cæteris tamen heroibus non deneget, etiam senioribus, vt Nestori & Phœnici: hancq; rationem affert: [illegible]. id est, Videtur igitur Spartianus (Menelaus) ob vxorem Helenam verecundari, cuius gratia etiam exercitum contraxit, ideoq; ab alterius consortio abstinuisse. *Hæc ille.* Sed videtur mihi hic locus obstare, vbi manifestè dicitur Menelaus ex serua concubina filium Megapenthen suscepisse, nimirũ absente ipsa Helena (vt ait Eustathius) vnde etiam nomen filio imposuerit à magno luctu ac dolore, qui ob raptum Helenæ Menelai domum inuasit. Tamen Aristotelica illa dubitatio manebit, si intelligas in Iliade, vt ipse ait, nullam Menelao concubinam tribui. Pausanias autem in Corinthiacis, Nicostratum etiam filium Menelai ex serua præter hunc Megapenthem commemorat, vbi dicit, Lacedæmonijs haud inuitis Orestem imperasse: illi enim Tyndari nepotem, cui parerent digniorem putarunt, quàm Nicostratum & Megapenthem, quos Menelaus è serua susceperat. Δούλης porrò quidam dicunt esse nomen proprium.

d [illegible]] Eustathius dicit denegatam fuisse Helenæ pluralitatẽ partus, quia solet illa deformiores mulieres reddere, ideoq; vt celebris illa forma in Helena permaneret, solam Hermionem peperisse non amplius. Peperit autem etiam, quia sterilitas pro re infausta censetur. Sunt tamen qui dicant, eam ex Menelao Nicostratum peperisse: quem tamen, vt suprà vidimus, Pausanias ex serua natum asserit. Eadem dicitur Paridi Corithum siue Helenum peperisse. Qua de re in Iliade quoq. dictum est.

e [illegible]] Alcides Musicus apud Athenæum lib. 4 longa oratione hunc locum discutit, docetq; insertos esse hos versus ab Aristarcho, incipientes ab, [illegible], & desinentes in illo, μολπῆς ἐξάρχοντες, &c. deceptũq; eum esse ex superiore versu, qui est initio huius libri, [illegible]. Iam enim finijsse, ait Alcides, nuptias Megapenthis, solosq; in ædibus restare Menelaum & Helenam. Porrò translatos hos versus ex armorum Achillis in Iliade à Vulcano fabricatorum descriptione, vbi Creticus chorus ijsdem verbis describitur. Deinde illud ἐξάρχοντες malè ad saltatores referri (ad cantorem autem non potest) tum propter interuallum tum propter numeri diuersitatem) cùm proprium sit citharæ cantum incipere, saltatorum verò inchoato cãtu saltationem auspicari. Prætereà arguit Aristarchum inscitiæ, quia hoc pacto tribuit Laconibus modum saltationis ipsis minimè vsitatum. Nam, vt Timæus scripsit, illi [illegible] in quadratis choris cantabant: proinde ab eorum institutione alienum genus chori introduxit Aristarchus. Insuper neque cantoris neq; cantus nomen exprimitur: sed neq; Telemachus aures illis præbuit, immò totum conuiuium sermonibus & confabulationibus peragitur, & in ipso initio Telemachus Pisistrato in aurem quippiam insusurrauit: quod tamen facturus non erat, si cantores affuissent, quibus alioqui solet præstari audientia, vt ab ipso Vlysse insra Odys. 8 quanquam varijs curis impedito, qui Phæacenses cantores audiuit: cùm posset dicere, [illegible]. Itaque rusticitas fuisset & [illegible] in Telemacho, si cantores illos spreuisset, potiusq; in admiranda ædium Menelai ornamentis occuparetur. His argumentis moti poteramus hos versus expungere: sed quia iam longo vsu recepti sunt, piaculum censuimus tam diuini Poëtæ scripta luxari. Iudicium tamen sagacis lectoris esto.

f μολπῆς ἐξάρχοντες] Cùm hoc etiam alibi scriptum reperiatur, vt præmonuimus: factum est, vt mihi persuaserim, saltatores motu suo indicasse cantori, quo genere cantus saltaturi forent.

g [illegible]] Reprehendit Eteoneum seruum Menelaus, quòd ita difficilem & tardum ad hospites istos excipiendos se præbeat. Videtur tamen seruus officio suo rectè defungi hac in parte, quòd non priùs nouos homines in domini ædes introducat, quã illius voluntatem exploratam habeat: alioqui nimium authoritatis sibi arrogasse putandus esset, qui eo inscio, tam facilem se illis præbuisset. Itaque aut immeritò seruum verbis castigat Menelaus, aut docet expressam de re aliqua domini voluntatem non desiderandam: vbi ea alioqui conijci potest, vt hoc loco. Poterat enim Eteoneus intelligere rem gratam se domino facturum, si hos, illo etiam inconsulto, hospites recepisset, cùm ad hospitalitatem Menelaum procliuem esse consentaneum videretur, vt qui eius beneficio apud exteras gentes sæpiùs affectus esset. Et hoc innuit, meo iudicio, cùm illud statim refert, [illegible], &c. Itaq; eò magis displicuit Menelao serui officium, quòd eo pacto de eius ad hospitalitatem propẽsione dubitaret, illudq; officium pro inofficioso censuit: qualis solet esse plerunque seruorum exacta & accurata nimis diligentia & officij rigida obseruatio, vt iniussi nihil aggredi ausint, etiamsi rem in commodum domini se facturos intelligant. Eos ergo hoc loco Menelaus prudenter castigabit.

h [illegible]] [illegible], inquit Eustathius, [illegible]. Videtur Menelaus, donec Helenam habebit, securum se satis non arbitrari, nimirum veritus simile periculum, quod antea in ea expertus est.

i ὁ δ' ἐκ μεγάροιο] Hoc ad seruum est referendum: nam Menelaus in ædibus remansit.

k πὰρ δ' ἔβαλον ζειάς] Pollux equorum nutrimenta enumerat, hordeum, zeam, olyram, fœnum, & ex Homero, triticum, lotum, apium syluestre: sed & ex Homero poterat, hordeum & zeam, enumerare, vt ex hoc loco patet. Addam Camerarium, vt hordeum equis apponatur, maxime probare, quòd alat magis, sitq; minus crudum: id est, [illegible], & sanguinem gignat tenuiorem.

l [illegible]] Apud Athenæum li. 4. legitur [illegible], Ipsi verò ingressi sunt: vbi etiam dicitur obseruasse Poëtam decorum, quod ab ijs oportet obseruari, qui alienas domos inuitati ingrediuntur: nimirum non statim esse ad epulas prorumpendum, sed aliquid videndi studio tribuendum, vt ædes putà & earum ornatum contemplentur admirabũdi. Et hoc est quod puer ille seni rustico, quem ad politiorem deducit vitam præcipere fingitur apud Aristophanem in Vespis.

m [illegible]] Audiendus est etiam in hunc locum Athenæus eodẽ libro, his verbis: [illegible] Ὅμηρος [illegible] Ὀδυσσεῖ [illegible] Τηλέμαχος (sic enim corrigo) [illegible]. id est, Cùm autem Homerus accuratus sit hoc etiam quamuis exiguum non prætermisit, oportere curato corpusculo & loto ad cœnam accedere. Itaq; de Vlysse dixit ante conuiuium apud Phæacas, è vestigio igitur illum Proma lauari iussit: præterea Pisistratus & Telemachus, Ad labra descendentes perpolita lauabant. Nõ decebat enim, ait Aristoteles, accedere ad conuiuiũ cum sudore multo, & puluere. Oportet siquidem hominem elegantem neque sordidum esse, neque squallere, neque cœno delectari secundum Heraclitum.

n [illegible]] Iam docuimus libro primo, antiquum hunc suscipiendi hospites morẽ, vt demum post epulas quinam ipsi essent rogarentur.

o [illegible]] Benè de hospitibus suis ominatur Menelaus, quasi animo iam peruideat, aut in eorum facie legat, obscuro genere eos non esse oriundos. Quin & statim ac primo impetu videtur diuinatoria quadam facultate Telemachum, quasi eum iã pernouerit, de ipsius parentis vita certiorem facere. ait enim, [illegible]. Et quanquam aliter potest intelligi, vt dicat Menelaus, existimare se hos viros non adeò videri ignobiles, vt eorum parentes ignorentur, vt ignorari solent, quos iam mors absumpsit: tamen hoc quod præmisi, voluisse Homerum ausim contendere, nimirum obliquo quodammodo sensu. Nam alioqui sequentia pro posteriore sententia faciunt.

Γείτονες ἠδὲ ἔται Μενελάου κυδαλίμοιο,
Τερπόμενοι· μετὰ δέ σφιν ἐμέλπετο θεῖος ἀοιδὸς,
Φορμίζων· δοιὼ δὲ κυβιστητῆρε κατ' αὐτοὺς
f Μολπῆς ἐξάρχοντες ἐδίνευον κατὰ μέσσον.
Τὼ δ' αὖτ' ἐν προθύροισι δόμων αὐτώ τε καὶ ἵππω,
Τηλέμαχός θ' ἥρως καὶ Νέστορος ἀγλαὸς υἱὸς
Στῆσαν· ὁ δὲ προμολὼν ἴδετο κρείων Ἐτεωνεὺς,
Ὀτρηρὸς θεράπων Μενελάου κυδαλίμοιο·
Βῆ δ' ἴμεν ἀγγελέων διὰ δώματα ποιμένι λαῶν·
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
γρ. τινὲ, γρ. ἵκτην· — Ξείνω δή τινε *τώδε, διοτρεφὲς ὦ Μενέλαε,
Ἄνδρε δύω, γενεῇ δὲ Διὸς μεγάλοιο *ἔικτον·
Ἀλλ' εἴπ' εἴ σφωϊν καταλύσομεν ὠκέας ἵππους,
Ἦ ἄλλον πέμπωμεν ἱκανέμεν, ὅς κε φιλήσῃ.
Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
g Οὐ μὲν νήπιος ἦσθα Βοηθοΐδη Ἐτεωνεῦ
Τὸ πρίν, ἀτὰρ μὲν νῦν γε πάϊς ὣς νήπια βάζεις.
Ἦ μὲν δὴ νῶϊ ξεινήϊα πολλὰ φαγόντε
Ἄλλων ἀνθρώπων δεῦρ' ἱκόμεθ', h αἴ κέ ποθι Ζεὺς
Ἐξοπίσω περ παύσῃ ὀϊζύος. ἀλλὰ λῦ' ἵππους
Ξείνων, ἐς δ' αὐτοὺς προτέρω ἄγε θοινηθῆναι.
Ὣς φάθ'· i ὁ δ' ἐκ μεγάροιο διέσσυτο, κέκλετο δ' ἄλλους
γρ. ἅμμ' ἑσπέσθαι — Ὀτρηροὺς θεράποντας ἅμ' ἑσπέσθαι ἑοῖ αὐτῷ.
Οἱ δ' ἵππους μὲν ἔλυσαν ὑπὸ ζυγοῦ ἱδρώοντας·
Καὶ τοὺς μὲν κατέδησαν ἐφ' ἱππείῃσι κάπῃσι,
k Πὰρ δ' ἔβαλον ζειάς, ἀνὰ δὲ κρῖ λευκὸν ἔμιξαν·
Ἅρματα δ' ἔκλιναν πρὸς ἐνώπια παμφανόωντα,
l Αὐτοὺς δ' εἰσῆγον θεῖον δόμον. οἱ δὲ ἰδόντες
Θαύμαζον κατὰ δῶμα διοτρεφέος βασιλῆος.
Ὥστε γὰρ ἠελίου αἴγλη πέλεν ἠὲ σελήνης
Δῶμα καθ' ὑψερεφὲς Μενελάου κυδαλίμοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ὁρώμενοι ὀφθαλμοῖσιν,
m Ἔς ῥ' ἀσαμίνθους βάντες ἐϋξέστας λούσαντο.
Τοὺς δ' ἐπεὶ οὖν δμωαὶ λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαίνας οὔλας βάλον ἠδὲ χιτῶνας,
Ἔς ῥα θρόνους ἕζοντο παρ' Ἀτρείδην Μενέλαον.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων·
Δαιτρὸς δὲ κρειῶν πίνακας παρέθηκεν ἀείρας
Παντοίων· παρὰ δέ σφι τίθει χρύσεια κύπελλα.
Τὼ καὶ δεικνύμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
γρ. Σίτου ἅμ' ἅπτ — n *Σίτου θ' ἅπτεσθον, καὶ χαίρετον. αὐτὰρ ἔπειτα
γρ. πασσαμένω, εἰρησόμεθ' οἵτινες — Δείπνου *πασσαμένω, εἰρησόμεθ' οἵτινές ἐστον
γρ. γένος — Ἀνδρῶν. o οὐ γὰρ σφῶν γε *γένος ἀπόλωλε τοκήων,
Ἀλλ' ἀνδρῶν γένος ἐστὲ διοτρεφέων βασιλήων,
Σκηπτούχων· ἐπεὶ οὔ κε κακοὶ τοιούσδε τέκοιεν.
Ὣς φάτο· καί σφιν νῶτα βοὸς παρὰ πίονα θῆκεν
Ὄπτ' ἐν χερσὶν ἑλών, τά ῥά οἱ γέρα πάρθεσαν αὐτῷ.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.

Vicini autem & socij Menelai gloriosi,
Oblectati, inter eos autem cantabit diuinus cantor,
Citharam pulsans: duo autem saltatores inter eos
Cantum auspicantes saltabant in medium.
Porrò in vestibulo ædium ipsiq́; & equi,
Telemachus heros, & Nestoris inclytus filius
Steterunt. ipse verò procurrēs vidit pŕstans Eteoneus,
Sedulus famulus Menelai gloriosi:
Iuit celeriter annūcians per domos pastori populorū:
Propè autem stans verba alata dixit,
Hospites iam quidam à Ioue nutrite Menelaë,
Viri duo, generatione verò Iouis magni similes sunt:
Sed dic si ipsis soluere debeamus veloces equos,
Aut ad alium mittamus ire, qui eos amet.
Hunc grauiter ingemiscēs alloquut' est flauus Me-
Non quidem stultus eras Boëtides Eteoneu (nelaus,
Antea, cæterùm nūc quidem puer veluti puerilia lo-
Profectò iā nos hospitalia multa vbi edimus (queris.
Aliorum virorum huc venimus, si alicubi Iupiter
In posterū saltē liberaret ab ærūna: sed soluite equos
Hospitum, ipsos verò deinde introduc ad epulādum.
Sic ait, ille verò ex ædib. proruit, vocabat aūt alios
Fidos famulos vnà sequi seipsum.
Hi verò equos quidem soluerunt sub iugo sudantes:
Et hos quidem alligarunt ad equina præsepia,
Apponebāt. a. speltas & ordeū album commiscuerūt:
Currus verò posuerunt ad parietem pellucidum.
Ipsos. a. duxerunt in diuinam domum, hi aūt vidētes
Admirabantur per domum à Ioue nutriti regis.
Instar enim Solis splendor erat atq; lunæ
Domum per excelsam Menelai gloriosi.
Cæterùm postquam saturati sunt videndo oculis,
Ad labra descendentes perpolita lauabant.
Hos postquā igitur ancillæ lauarunt et vnxerūt oleo,
Circa verò chlænas villosas posuerant atq; tunicas.
In thronos collocarunt ponè Atriden Menelaum.
Aquam ancilla in gutturnio fudit ferens,
Pulchro, aureo, super argenteo lebete,
Lauare: iuxta verò politam extendit mensam,
Cibum verò veneranda custos apposuit ferens,
Fercula multa imponēs de rebus præsentib. largiens:
Coquus autem carnium lances proposuit sublatas
Diuersarum: ipsis autem apposuit aurea pocula.
Hos etiā data dextra alloquutus est flauus Menelaus,
Cibumq́; gustate & gaudete: cæterùm deinde
Cibo saturati, interrogabimus quinam sitis
Virorum: nō enim vestrorū vtiq; genus perijt parētū,
Sed virorum genus estis à Ioue nutritorum regum
Sceptriferorū: quoniā neutiq̄ ignaui huiusmodi pare
Sic ait, et ipsis terga bouis pīguia apposuit (reposūt.
Assatū in manib. capiēs, q̄ sibi dona apposuerant ipsi.
Hi verò ad cibos paratos appositos manus extēdebāt.

COMMENTARIVS.

a υἱέος ἠδὲ θυγατρὸς] Menelaum offendūt Telemachus & Pisistratus filij Megapenthis & filiæ Hermiones nuptias celebrātem, hoc est, solennitatem conuiuij, quod exhiberi eo tempore solet. nam alioqui Pyrrhus, cui despondebatur Hermione, non erat præsens: aderat tamen Alectoris filia, quæ Megapentha iungebatur: itaque Menelaus vno eodemque die vtramque celebrationem confudit, quòd fortasse gaudium, quod inde percipiebat, separare noluit, & in diuersa differre tempora. An hoc autem ita sit intelligendum, docebitur mox ex Alcide.

b ἐν Τροίῃ γὰρ πρῶτον] Sophocles in Hermione tradidit, referente Eustathio, eo tempore quo ad Troiam bellum gereret Menelaus, desponsatam fuisse Oresti Hermionem à Tyndareo auo materno. Eodem etiam tempore Menelaum filiam suam Pyrrho pollicitum

tum esse, itaq; in patriam reuersum eam ipsi tradidisse. Eo autem sublato, in templo Apollinis à Machæreo, cùm is Apollini gratias acturus esset, ac honores exhibiturus ob vindicatam patris mortem, Hermionem rursus Oresti restituram: ex qua Tisamenum filiũ suscepit, sic appellatum, quòd pater Orestes patris Agamemnonis homicidas vltus esset. Sed quidam dicunt Pyrrhum ab Oreste ipso interfectum. Pyrrhus autem cùm Andromachen priùs haberet, eam Heleno tradidit, cùm Hermionem ducturus esset. Hæc ipsa narrat Andromache apud Virg lib. 3. Aeneid.

Nos patria incensa diuersa per æquora vectæ
Stirpis Achilleæ fastus, iuuenemq; superbum
Seruitio enixæ tulimus: qui deinde secutus
Ledæam Hermionem Lacedæmoniosq; hymenæos
Me famulam famuloq; Heleno transmisit habendam.
Ast illum ereptæ magno inflammatus amore
Coniugis, & scelerum furijs agitatus Orestes
Excipit incautum, patriasq; obtruncat ad aras.

Dictys Cretensis lib 5. illa etiam commemorat, quæ nos in Lexico referemus loco opportuniore. Hermione apud Ouidium factũ illud de nuptijs sic exponit Oresti suo:

Me tibi Tyndareus vita grauis author, & annis
Tradidit: arbitrium neptis habebat auus.
At pater Æacidæ promiserat inscius acti:
Plus quoque, qui prior est, ordine possit auus.

At Homerus noster videtur noluisse hanc secundam maculam Menelai familiæ inurere.

c ἐκ δούλης] Athenæus refert lib. 13. circa initium, mirari Aristotelem quòd Homerus nullam concubinam Menelao tribuat, cùm cæteris tamen heroibus non deneget, etiam senioribus, vt Nestori & Phœnici: hancq; rationem affert: ἔοικε οὖν, inquit, ὁ σπαρτιάτης αἰδοῖ γαμετὴν οὖσαν τὴν Ἑλένην, δι' ἣν καὶ τὴν στρατείαν ἤθροισε, διὸ καὶ φυλάττει τὴν πρὸς ἄλλην κοινωνίαν. id est, Videtur igitur Spartianus (Menelaus) ob vxorem Helenam verecundari, cuius gratia etiam exercitum contraxit, ideoq; ab alterius consortio abstinuisse. *Hæc ille*. Sed videtur mihi hic locus obstare, vbi manifestè dicitur Menelaus ex serua concubina filium Megapenthen suscepisse, nimirũ absente ipsa Helena (vt ait Eustathius) vnde etiam nomen filio imposuerit à magno luctu ac dolore, qui ob raptum Helenæ Menelai domum inuasit. Tamen Aristotelica illa dubitatio manebit, si intelligas in Iliade, vt ipse ait, nullam Menelao concubinam tribui. Pausanias autem in Corinthiacis, Nicostratum etiam filium Menelai ex serua præter hunc Megapenthem commemorat, vbi dicit, Lacedæmonijs haud inuitis Orestem imperasse: illi enim Tyndari nepotem, cui parerent digniorem putarunt, quàm Nicostratum & Megapenthem, quos Menelaus è serua susceperat. Δούλην porrò quidam dicunt esse nomen proprium.

d ἐπεὶ δὴ τὸ πρῶτον] Eustathius dicit denegatam fuisse Helenæ pluralitatẽ partus, quia solet illa deformiores mulieres reddere, ideoq; vt celebris illa forma in Helena permaneret, solam Hermionem peperisse non amplius. Peperit autem etiam, quia sterilitas pro re infausta censetur. Sunt tamen qui dicant, eam ex Menelao Nicostratum peperisse: quem tamen, vt suprà vidimus, Pausanias ex serua natum asserit. Eadem dicitur Paridi Corithum siue Helenum peperisse. Qua de re in Iliade quoq; dictum est.

e ὣς οἱ μὲν δαίνυντο] Alcides Musicus apud Athenæum lib. 4 longa oratione hunc locum discutit, docetq; insertos esse hos versus ab Aristarcho, incipientes ab, ὣς οἱ μὲν δαίνυντο, & desinentes in illo, μολπῆς ἐξάρχοντες, &c. deceptũq; eum esse ex superiore versu, qui est initio huius libri, τὸν δ' εὗρον δαινύντα γάμον πολλοῖσιν ἔτῃσιν. Iam enim finijsse, ait Alcides, nuptias Megapenthis, solosq; in ædibus restare Menelaum & Helenam. Porrò translatos hos versus ex armorum Achillis in Iliade à Vulcano fabricatorum descriptione, vbi Creticus chorus ijsdem verbis describitur Deinde illud ἐξάρχοντες malè ad saltatores referri (ad cantorem autem non potest, tum propter interuallum tum propter numeri diuersitatem) cùm proprium sit citharæ cantum incipere, saltatorum verò inchoato cãtu saltationem auspicari. Prætereà arguit Aristarchum inscitiæ, quia hoc pacto tribuit Laconibus modum saltationis ipsis minimè vsitatum. Nam, vt Timæus scripsit, illi ἐν τετραγώνοις χοροῖς ᾖδον in quadratis choris cantabant: proinde ab eorum institutione alienum genus chori introduxit Aristarchus. Insuper neque cantoris neq; cantus nomen exprimitur: sed neq; Telemachus aures illis præbuit, immò totum conuiuium sermonibus & confabulationibus peragitur, & in ipso initio Telemachus Pisistrato in aurem quippiam insusurrauit: quod tamen facturus non erat, si cantores affuissent, quibus alioqui solet præstari audientia, vt ab ipso Vlysse infrà Odys. 8 quanquam varijs curis impedito, qui Phæacenses cantores audiuit: cùm posset dicere, κέκλυτέ μοι, Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες. Itaque rusticitas fuisset & ἀπειροκαλία in Telemacho, si cantores illos spreuisset, potiusq; in admiranda ædium Menelai ornamentis occuparetur. His argumentis moti poteramus hos versus expungere: sed quia iam longo vsu recepti sunt, piaculum censuimus tam diuini Poetæ scripta luxari. Iudicium tamen sagacis lectoris esto.

f μολπῆς ἐξάρχοντες] Cùm hoc etiam alibi scriptum reperiatur, vt præmonuimus: factum est, vt mihi persuaserim, saltatores motu suo indicasse cantori, quo genere cantus saltaturi forent.

g οὐ μὲν νήπιος ἦσθα] Reprehendit Eteoneum seruum Menelaus, quòd ita difficilem & tardum ad hospites istos excipiendos se præbeat. Videtur tamen seruus officio suo rectè defungi hac in parte, quòd non priùs nouos homines in domini ædes introducat, quã illius voluntatem exploratam habeat: alioqui nimium authoritatis sibi arrogasse putandus esset, qui eo inscio, tam facilem se illis præbuisset. Itaque aut immeritò seruum verbis castigat Menelaus, aut docet expressam de re aliqua domini voluntatem non desiderandam: vbi ea alioqui conijci potest, vt hoc loco. Poterat enim Eteoneus intelligere rem gratam se domino facturum, si hos, illo etiam inconsulto, hospites recepisset, cùm ad hospitalitatem Menelaum procliuem esse consentaneum videretur, vt qui eius beneficio apud exteras gentes sæpiùs affectus esset. Et hoc innuit, meo iudicio, cùm illud statim refert, ἦ μὲν δὴ νῶι ξεινήια πολλὰ φαγόντε, &c. Itaq; eò magis displicuit Menelao serui officium, quòd eo pacto de eius ad hospitalitatem propẽsione dubitaret, illudq; officium pro inofficioso censuit: qualis solet esse plerunque seruorum exacta & accurata nimis diligentia & officij rigida obseruatio, vt iniussi nihil aggredi ausint, etiamsi rem in commodum domini se facturos intelligant. Eos ergo hoc loco Menelaus prudenter castigabit.

h αἴ κέ ποθι Ζεὺς] ἴσως γὰρ, inquit Eustathius, ἅτε δεδιὼς ὡς τὴν Ἑλένην ἔχει. Videtur Menelaus, donec Helenam habebit, securum se satis non arbitrari, nimirum veritus simile periculum, quod antea in ea expertus est.

i ὁ δ' ἐκ μεγάροιο] Hoc ad seruum est referendum: nam Menelaus in ædibus remansit.

k πὰρ δ' ἔβαλον ζειάς] Pollux equorum nutrimenta enumerat, hordeum, zeam, olyram, fœnum, & ex Homero, triticum, lotum, apium syluestre: sed & ex Homero poterat, hordeum & zeam, enumerare, vt ex hoc loco patet. Addam Camerarium, vt hordeum equis apponatur, maximè probare, quòd alat magis, sitq; minus crudum: id est, ἄπεπτον, & sanguinem gignat tenuiorem.

l αὐτοὺς δ' εἰσῆγον] Apud Athenæum li. 4. legitur αὐτοὶ δ' εἰσῆλθον, Ipsi verò ingressi sunt: vbi etiam dicitur obseruasse Poëtam decorum, quod ab ijs oportet obseruari, qui alienas domos inuitati ingrediuntur: nimirum non statim esse ad epulas prorumpendum; sed aliquid videndi studio tribuendum, vt ædes putà & earum ornatum contemplentur admirabũdi. Et hoc est quod puer ille seni rustico, quem ad politiorem deducit vitam præcipere fingitur apud Aristophanem in Vespis.

m ἐς ῥ' ἀσαμίνθους] Audiendus est etiam in hunc locum Athenęus eodẽ libro, his verbis: πάντα δ' ὢν ἀκριβὴς Ὅμηρος, καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο οὐ παρέλιπε τὸ δεῖν περιπεπλυμένους τὸ σῶμα καὶ λελουμένους ἰέναι πρὸς τὸ δεῖπνον. ἐπὶ γοῦν τοῦ Ὀδυσσέως εἶπε πρὸ τῆς παρὰ Φαίαξι θοίνης, αὐτίκα δ' ἄρα μιν ταμίη λούσασθαι ἄνωγε. ἐπὶ δὲ τῶν περὶ Πεισίστρατον καὶ Τηλέμαχον (sic enim corrigo) ἐς ῥ' ἀσαμίνθους βάντες ἐϋξέστας λούσαντο. ἀπρεπὲς γὰρ ἦν, φησὶν Ἀριστοτέλης, ἥκειν εἰς τὸ συμπόσιον σὺν ἱδρῶτι πολλῷ καὶ κονιορτῷ. δεῖ γὰρ τὸν χαρίεντα μήτε ῥυπᾶν, μήτε αὐχμεῖν, μήτε βορβόρῳ χαίρειν καθ' Ἡράκλειτον. id est, Cùm autem Homerus accuratus sit hoc etiam quamuis exiguum non prætermisit, oportere curato corpusculo & loto ad cœnam accedere. Itaq; de Vlysse dixit ante conuiuium apud Phæaeas, è vestigio igitur illum Proma lauari iussit: prætereà Pisistratus & Telemachus, Ad labra descendentes perpolita lauabant. Nõ decebat enim, ait Aristoteles, accedere ad conuiuiũ cum sudore multo, & puluere. Oportet siquidem hominem elegantem neque sordidum esse, neque squallere, neque cœno delectari secundum Heraclitum.

n σίτου θ' ἅπτεσθον,] Iam docuimus libro primo, antiquum hunc suscipiendi hospites morẽ, vt demum post epulas quinam ipsi essent rogarentur.

o οὐ γὰρ σφῷν γε γένος] Benè de hospitibus suis ominatur Menelaus, quasi animo iam peruideat, aut in eorum facie legat, obscuro genere eos non esse oriundos. Quin & statim ac primo impetu videtur diuinatoria quadam facultate Telemachum, quasi eum iã pernouerit, de ipsius parentis vita certiorem facere. Ait enim, οὐ γὰρ σφῷν γε γένος ἀπόλωλε τοκήων. Et quanquam aliter potest intelligi, vt dicat Menelaus, existimare se hos viros non adeò videri ignobiles, vt eorum parentes ignorentur, vt ignorari solent. quos iam mors absumpsit: tamen hoc quod præmisi, voluisse Homerum ausim contendere, nimirum obliquo quodammodo sensu. Nam alioqui sequentia pro posteriore sententia faciunt.

Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Δὴ τότε Τηλέμαχος προσεφώνεε Νέστορος υἱὸν,
Ἄγχι σχὼν κεφαλὴν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι,
a Φράζεο Νεστορίδη τῷ ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ,
Χαλκοῦ τε στεροπὴν καὶ δώματα ἠχήεντα,
Χρυσοῦ τ', ἠλέκτρου τε, καὶ ἀργύρου ἠδ' ἐλέφαντος.
b Ζηνός που τοιήδε γ' Ὀλυμπίου ἔνδοθεν αὐλή.
Ὅσσα τάδ' ἄσπετα πολλά· σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα.
Τοῦ δ' ἀγορεύοντος ξύνετο ξανθὸς Μενέλαος,
Καί σφεας φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
c Τέκνα * φίλ', ἦ τοι Ζηνὶ βροτῶν οὐκ ἄν τις ἐρίζοι·
(Ἀθάνατοι γὰρ τοῦ γε δόμοι καὶ κτήματ' ἔασιν)
Ἀνδρῶν δ' ἤ κέν τίς μοι ἐρίσσεται, ἠὲ καὶ οὐκὶ,
Κτήμασιν. ἦ γὰρ πολλὰ παθὼν καὶ πόλλ' ἐπαληθεὶς
Ἠγαγόμην ἐν νηυσὶ, καὶ ὀγδοάτῳ ἔτει ἦλθον
Κύπρον Φοινίκην τε καὶ Αἰγυπτίους ἐπαληθεὶς,
Αἰθίοπάς θ' ἱκόμην, καὶ Σιδονίους, καὶ Ἐρεμβοὺς.
d Καὶ Λιβύην, ἵνα τ' ἄρνες ἄφαρ κεραοὶ τελέθουσι.
Τρὶς γὰρ τίκτει μῆλα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτόν·
Ἔνθα μὲν οὔτε ἄναξ ἐπιδευὴς, οὔτε τι ποιμὴν,
Τυροῦ καὶ κρειῶν, οὐδὲ γλυκεροῖο γάλακτος·
Ἀλλ' αἰεὶ παρέχουσιν ἐπηετανὸν γάλα θῆσθαι.
Εἷος ἐγὼ περὶ κεῖνα πολὺν βίοτον συναγείρων
Ἠλώμην, τείως μοι ἀδελφεὸν ἄλλος ἔπεφνε,
Λάθρῃ, ἀνωϊστὶ, δόλῳ οὐλομένης ἀλόχοιο·
e Ὣς οὔτι χαίρων τοῖσδε κτεάτεσσιν ἀνάσσω.
Καὶ πατέρων τάδε μέλλετ' ἀκουέμεν, οἵ τινες * ὔμμιν
Εἰσίν· ἐπεὶ μάλα * πόλλ' ἔπαθον, καὶ ἀπώλεσα οἶκον,
Εὖ μάλα ναιετάοντα, κεχανδότα πολλὰ καὶ ἐσθλά.
f Ὧν ὄφελον τριτάτην περ ἔχων ἐν δώμασι μοῖραν
Ναίειν, οἱ δ' ἄνδρες σόοι ἔμμεναι, οἳ τότ' ὄλοντο
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ, ἑκὰς Ἄργεος ἱπποβότοιο.
Ἀλλ' ἔμπης πάντας μὲν ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων,
Πολλάκις ἐν μεγάροισι καθήμενος ἡμετέροισιν,
Ἄλλοτε μέν τε γόῳ φρένα τέρπομαι, ἄλλοτε δ' αὖτε
g Παύομαι, αἰψηρὸς δὲ κόρος κρυεροῖο γόοιο,
Τῶν πάντων οὐ τόσσον ὀδύρομαι, ἀχνύμενός περ,
Ὡς ἑνὸς, ὅς τέ μοι ὕπνον ἀπεχθαίρει καὶ ἐδωδὴν
Μνωομένῳ, ἐπεὶ οὔτις Ἀχαιῶν τόσσ' ἐμόγησεν
Ὅσσ' Ὀδυσεὺς ἐμόγησε καὶ ἤρατο. τῷ δ' ἄρ' ἔμελλεν
Αὐτῷ κήδε' ἔσεσθαι, ἐμοὶ δ' ἄχος αἰὲν ἄλαστον
Κείνου, ὅπως δὴ δηρὸν ἀποίχεται, οὐδέ τι ἴδμεν
Ζώει ὅ γ' ἦ τέθνηκεν. ὀδύρονταί νύ που αὐτὸν
Λαέρτης θ' ὁ γέρων καὶ ἐχέφρων Πηνελόπεια,
Τηλέμαχός θ', ὃν ἔλειπε νέον γεγαῶτ' ἐνὶ οἴκῳ.
Ὣς φάτο· τῷ δ' ἄρα πατρὸς ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο.
Δάκρυ δ' ἀπὸ βλεφάρων χαμάδις βάλε πατρὸς ἀκούσας,
Χλαῖναν πορφυρέην ἄντ' ὀφθαλμοῖιν ἀνασχὼν
Ἀμφοτέρῃσι χερσί· h νόησε δέ μιν Μενέλαος.
Μερμήριξε δ' ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν,
Ἠέ μιν αὐτὸν πατρὸς * ἐάσειε μνησθῆναι,
Ἦ πρῶτ' ἐξερέοιτο, ἕκαστά τε * μυθήσαιτο.

γρ. φίλα ζωὶ ἢ βρ.
γρ. ὑμῖν. γρ. πολλὰ πάθον.
γρ. ἰάσει' ἐπιμνησθῆναι. γρ. πειρήσαιτο.

Cæterùm postquã potus & cibi desideriũ ademerũt,
Iam tum Telemachus alloquutus est Nestoris filium,
Propè admouens caput, vt ne audirent alij,
Considera Nestoride meo gratissime animo,
Aerisq́; splendorem & domum sonantem
Auroq́; electroq́; & argento atq; ebore.
Iouis nimirum talis est Olympij intus aula,
Quãta hæc infinita multa, admiratio capit inspiciẽtẽ.
Hunc itaq; alloquentem intellexit flauus Menelaus,
Et ipsos compellans verba alata dixit,
Filij chari haud sanè cũ Ioue mortal. vll' cõtẽderit:
(Immortalia enim huius habitacula & bona sunt.)
Hominũ. v. siue aliqs mihi contendere possit siue minus,
Reb. certè plurima passus & multùm errans
Vectus in nauibus, & octauo demum anno veni
Cyprum, Phœnicemq́; & Aegyptios oberrans,
Aethiopesq́; adij, & Sidonios, & Erembos,
Et Libyam, vbi agni protinus cornuti sunt.
Ter enim pariunt oues per annum perfectum:
Ibi enim neq; herus indigens est neq; pastor
Casei & carnium, neq; dulcis lactis:
Sed semper prabẽt per totum annum lac mulgendũ.
Interea dum ego circa loca multum victũ congregãs
Errabam, intereà mihi fratrem alius interfecit,
Clàm insperatò, dolo perniciosa vxoris:
Sic non gaudens istis facultatibus impero,
Et ex patrib. ista debebatis audiuisse siqdẽ vobis (mũ,
Sũt, quandoqdẽ valdè multa passus sum, et pdidi domum
Perquã benè habitatã, cõtinentẽ multa, & preciosa.
Quorũ vtinã debuissẽ vel tertiã habẽs in domo partẽ
Habitare, illi verò viri salui essent: qui tum perierũt
Troia in lata, longè ab Argis pulchros equos pascẽte.
Sed tamen omnes quidem lugens & deflens,
Crebrò domi desidens nostra,
Interdũ quidẽ luctu mentẽ oblector, interdũ rursus
Quiesco. breuis verò satietas molesti luctus.
Horum omnium non tantùm lugeo, tametsi tristis,
Vt vni' gratia, quiq́; mihi somnũ inuisũ facit et cibũ
Recordanti, quoniã nullus Græcorũ tãta elaborauit,
Quot Vlysses elaborauit & sustulit: huic futuri sunt
Ipsi dolores fieri, mihi verò tristitia semp incessabilis
Ob illum, quoniam diu longè abest, neq; scimus
An viuat ille, an mortuus sit, deflent illius gratia
Laërtisq́; senex, & prudens Penelope,
Telemachusq́; quem reliquit recens natum in domo.
Sic ait, huic certè ob patrẽ desideriũ excitauit luct'.
Lacrymas verò à palpebris humi fudit de patre audiens,
Chlanam purpuream oculis obtendens
Vtraq; manu: animaduertit autem Menelaus ipsum:
Cogitauit verò deinde in mente & in animo,
An ipsum cum patris sineret memoriam inducere,
An prior interrogaret, singulaq́; diceret.

COMMENTARIVS.

a Φράζεο Νεστορίδη] Non fuit satis Telemacho, antequam balneum intraret, splendorem ædium Menelai cum admiratione summa contemplatum esse, quin etiam post conuiuium iubet Pisistratum earundem varia & egregia ornamenta obseruare. Quod Poëta fingit duab de causis. Primùm, vt magnificentiam Menelai describeret, quæ notatu etiam digna est, vt mox dicemus: deinde vt ex oratione Telemachi occasio Menelao loquendi porrigeretur, vt Vlyssis mentionem ipse sua sponte induceret, & sic cætero colloquio campus pateret apertissimus. Quod ad ædes Menelai attinet, fanè admirationem merebantur, sed ab eo qui pluris hæc superflua quàm vtilia & necessaria facit vt fecisse Telemachum obseruat Plutarchus in comm. de cupiditate diuitiarum: οἱ δὲ πολλοί, inquit, τὸ τοῦ Τηλεμάχου πάσχουσι. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὑπ' ἀπειρίας μᾶλλον δὲ ἀπειροκαλίας, τὸν μὲν Νέστορος ἰδὼν οἶκον κλίνας ἔχοντα, τραπέζας, ἱμάτια

πα, σάρμαλα, οἶνον ἡδύν, οὐκ ἐμακάρισε τῶν ἀπαραιτήτων τῶν ἀναγκαίων ἢ καὶ χρησίμων. παρὰ δὲ τῷ Μενελάῳ θεασάμενος ἐλέφαντα καὶ χρυσὸν καὶ ἤλεκτρον, ἐξεπλάγη, καὶ εἶπε Ζηνός που τοιήδε γ' Ὀλυμπίου ἔνδοθεν αὐλή, ὅσσα τάδ' ἄσπετα πολλά, σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα. Σωκράτης δ' ἂν εἶπεν ἢ Διογένης, ὅσσα τάδ' ἄθλια πολλά (καὶ ἀχρεῖα καὶ μάταια) γέλως μ' ἔχει εἰσορόωντα. Τί λέγεις ὦ ἀβέλτερε τῆς γυναικὸς ὀφείλων περιελεῖν τὴν πορφύραν καὶ τὸν κόσμον ἵνα παύσῃ τρυφῶσαν καὶ ξενομανοῦσαν, τὴν οἰκίαν πάλιν ἀνδραποδίζῃ ὡς θέατρον ἢ θυμέλην τοῖς εἰσιοῦσι. id est, Cæterùm plerisque nostrûm illud Telemachi vſu venit. Ille vt erat imprudens, immò ineptus, Nestoris domum cùm vidiſſet lectis, mensis, vestibus, stragulis, ſuaui vino instructam: non gratulatus est rerum neceſſariarum vel vtilium compoti. Sed cùm apud Menelaum ebur, aurum, electrum ſpectaſſet, obſtupefactus ait,

Iouis nimirum talis Olympij intus est aula *Quanta hæc infinita multa, admiratio rapit aſpicientem.*

Socrates dixiſſet, vel etiam Diogenes, Quanta hæc miſera multa, (inutiliaque & vana) riſus me capit aſpicientem. Quid ais, inepte, cùm vxori detrahere purpuram & mundum debeas, vt luxui & rerum exoticarum æstui ſalutem dicat: tu contrà ædes in theatri vel ſcenæ modum ingreſſuris mangonizas? *Hæc ille.* Sed tamen cùm aliud ſit regia, aliud pauperis tuguriolum: oportet ſingula ſuis ornamentis inuicem distingui, hocque opulentis (diuitiæ autem donum etiam ſunt Dei) concedendum est, vt opes ſuas & gazas ostentent, non ad abuſum, ſed ad ornatum. Proinde nihil est quòd Menelai regia tam magnifica culpemus, & vt culpanda ſit, quemadmodum vult etiam Alexander ille apud Dionem Pruſæum, orat. 2. de regno: tamen illam meritò admiratus est noster Telemachus, tum propter rei ipſius dignitatem, quæ intuentium animos ſolet obſtupefacere, tum propter inſolentiam eius, cui talia ob oculos nunquam erant obuerſata. Deinde decuit etiam maximè hoſpitis tam beneuoli ac humani bona ſuſpicere, quod ſpeciem interdum gratitudinis exhibet.

b Ζηνός που τοιήδε] Quanquam hic verſus constantiſſimè ſic in omnibus exemplaribus legatur, tamen Athenæus ſcribit lib. 5 Seleucum aliter legiſſe: nimirum, Ζηνός που τοιαῦτα δόμοις ἐν κτήμασι κεῖται. id est, Tales res ſunt in Iouis ædibus. Ariſtarchum autem, vt vulgò ſcribitur, ſed malè. Nam non ſolius domus elegantiam demiratur Telemachus. Quomodo enim electrum, argentum ac ebur eſſent in parietibus? De ædibus autem dixerunt, eas eſſe δώματα ἠχήεντα, ſonantes ædes qualia ſunt excelſa & vaſta palatia. Sed de vaſis hoc protulerunt, χρυσοῦ τ' ἠλέκτρου τε καὶ ἀργύρου ἠδ' ἐλέφαντος: quibus bene ſubſecutiuè adijcitur, Ζηνός που τοιαῦτα δόμοις ἐν κτήμασι κεῖται Ὅσσα τάδ' ἄσπετα πολλά, &c. In lectione autē Ariſtarchi non rectè ſequitur, ὅσσα τάδ' ἄσπετα πολλά: cùm hic in plurali dicatur, quod præcedit dictum in ſingulari. Deniq. contendit, αὐλὴν non dici de domo apud Homerum, qui αὐλὴν ſemper locū ſubdialem appellat. cuius rei exempla ſunt ibi. Hodie tamen τὰ βασίλεια dicit vocari αὐλάς.

c τίεσθαι φίλ', ἄπτε ζωὴν] Quanquam Telemachus in aurem Piſiſtrato laudes illas inſuſurraret, placuit tamen Poëtæ fingere eas à Menelao exauditas: quòd fortaſſe Telemachus dum aſſentatoris crimen fugit, ideoque ſimulat ſe illa de Menelao dicere velle, ne Menelaus exaudiret, quòd ex habitu corporis ſignificauit. nam dicitur Piſiſtratum alloquutus, ἄγχι σχὼν κεφαλήν, ἵνα μὴ πευθοίατο οἱ ἄλλοι: tamen ea voce loquutus est, vt non eſſet Menelao difficile attendenti verba illius obſeruare. Quæ illi commoda fuit oblata loquendi occaſio. Nam quod postremum erat in ſermone Telemachi arripiens, cùm audiret ſuas ædes aut ædium ornamenta cum illis Iouis cōferri: modestè reſpondet. ſe ſua tanti nō facere, vt ea diuinis longè inferiora nō existimet, vel ſola immortalitatis prærogatiua, quâ diuinæ illæ opes mortalia ista antecellunt. Tùm verò non negat hominum aliorum comparatione ſua quoque admirationi eſſe poſſe: neque tamen id expreſſè pronunciat, ſed dubitanter & ancipiti oratione, vnde exenrrit statim in ſuos errores: deinde Agamemnonis fratris ſui caſum perstringit: tum eorum qui vel ad Troiam perierunt, vel in reditu varijs agitantur laboribus, vbi opportunè Vlyſſis mentio, & cætera, quæ quàm artificiosè contexantur, facile est cuiuis iudicare, perpetuam orationem intuenti.

d καὶ Λιβύην] Herodotus in Melpomene cauſam huius rei caliditati regionis tribuit, vt contrà in Scythia boues ſine cornibus naſci propter frigora dicit, his verbis: δοκεῖ δέ μοι καὶ τὸ γένος τῶν βοῶν τὸ κόλον διὰ ταῦτα οὐ φύειν κέρεα αὐτόθι. μαρτυρέει δέ μοι τῇ γνώμῃ καὶ Ὁμήρου ἔπος ἐν Ὀδυσσείῃ ἔχον ὧδε Καὶ Λιβύην, ὅθι τ' ἄρνες ἄφαρ κεραοὶ τελέθουσι. Ὀρθῶς εἰρημένον, ἐν τοῖσι θερμοῖσι ταχὺ παραγίνεσθαι τὰ κέρεα. ἐν δὲ τοῖσι ἰσχυροῖσι ψύχεσι ἢ οὐ φύει κέρεα τὰ κτήνεα ἀρχήν, ἢ φύοντα φύει μόγις. ἐνθαῦτα μέν νυν διὰ τὰ ψύχεα γίνεται ταῦτα. id est, Et hæc mihi videtur eſſe cauſa (nimirum frigus Scythiæ, de quo anteà loquutus est) cur omnino cornua bouino generi non ſuccreſcant: aſtipulante ſententiæ meæ Homeri carmine in Odyſſea, quod ita habet, *Et Libyen vbi ſunt cornuti protinus agni.*

Quod rectè dictum est, in locis calidis maturè cornua existere, at in vehementibus frigoribus aut non oriuntur statim pecoribus cornua: aut ſi oriuntur, vix oriuntur. In Scythia itaq; hoc propter frigora contingit. *Hæc ille.* Vbi nota, Herodotum molliùs dixiſſe, ταχὺ quàm Homerum ἄφαρ, quod est hyperbolicum. Quod ad Cyprum, Phœnicem, & cætera nomina gentium, de ijs dicetur in Lexico.

e ὡς οὔ τι χαίρων] Hoc ad mortem fratris refert Menelaus, nimirum ſe adeò molestè tuliſſe & adhuc ferre, vt nulla cum voluptate tanta bonorum copia, quam Telemachus admirabatur, perfrui poſſit: adeò nulli ferè mortalium, ſine calamitatum acerbitate aliqua, vita tranſacta est. Et ſolet Numen ſic fausta infaustis temperare, vt norint homines qualis ſit eorum conditio, quæ in media bonorum affluentia malis carere non poſſit. Dixi autem, non ſine cauſa de morte fratris hæc Menelaum intelligere, quia alioqui post tot errores non poterat non lætitia perfundi, cùm eorum recordatus iam ſe in tranquillitate collocatum intelligebat. Præteritorum enim malorum iucunda ſolet eſſe ſecura recordatio.

f ὧν ὄφελον τριτάτην] Artificioſiſſimè ſubnectit memoriam eorum, qui apud Troiam perierunt, tum tranſit ad ipſum Vlyſſem, de cuius abſentia ſe maximopere eſſe ſollicitum testatur, adeò vt plus ob eum ſolum quàm ob reliquos omnes dolore afficiatur. Quòd autem ſe tertia bonorum ſuorum parte priuatum optaret pro reliquorum, qui in expeditione Troiana interierunt, vita: docet quàm id ægrè tulerit, nec ingratum ſe ipſorum etiam cineribus exhibere velit, cùm illi eius cauſa occubuerint, quin & hæc grata & iucunda videtur mortuorum proli ſuperstiti facta retributio. τίς ἂν οὖν, inquit Athenæus, τῶν ἐκγόνων ἐκείνων τῶν ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς τεθνηκότων οὐκ ἂν ἀντάξιον ἡγήσαιτο τὴν ἐπὶ τῷ στερηθῆναι τοῦ πατρὸς λύπην τῇ τοῦ πατρὸς ἀξιολόγῳ μνήμῃ διαμεμνημένην; id est, Quisnam est ex posteris eorum qui huius gratia (nimirum Menelai) mortui ſunt non pro retributione cenſeat, quod eorum dolor de parentis priuatione, tam grata & officioſa parentis memoria, dirigatur, hoc est, leniatur & mitigetur? Sic enim hunc locum verti præter Natalem.

g παύομαι] Nullus est ferè dolor, qui temporis diuturnitate non minuatur & relaxetur: ſiquis autem interuallum non admittit, is demum est grauiſſimus. Proinde cùm Menelaus dicat ſe à cæterorum luctu interdum quieſcere, ab Vlyſſis verò infortunio deflendo ceſſare nunquam: facilè conijci poteſt, quanto amicitiæ vinculo illi deuinctus ſit. Et ita docet, virum bonum erga amicos non æqualiter affici: ſed in alios propenſiore, in alios remiſſiore eſſe beneuolentia, quæ in eorum caſibus lugendis maximè apparet. Quin etiam ego facile exiſtimārim cum Ariſtotele, amicum neminem multis eſſe poſſe: adeò quæ amicitiæ exempla proponūtur, ea de duobus tantùm meminerunt, vt Orestis & Pyladis, Damonis & Pythiæ, Niſi & Euryali, &c. Qui verò multos amicos habent, & omnibus ſeſe familiariter offerūt, ij nemini ſunt amici, niſi ciuiliter, quos ἀρέσκους appellant. Vide Philoſophum Ethicorum Nicomachiorum lib. 9. cap. 10. Itaque Menelaus cùm multis amicus fuerit, tamen vni maximè omnium fuit talis, nimirum Vlyſſi, hoc est, verè & integrè amicus: quod docet aliorum caſus interdum obliniſcendo, Vlyſſis nunquam.

h νέον ἔτεκε] Ex lacrymis Telemachi ſuſpicatus est Menelaus eum eſſe filium Vlyſſis, vt dicet in ſequentibus. Quod tacitè innuit etiam per hoc verbum, νέον, existimo.

Ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,	*Interim dū ille iſta deliberabat in mēte & in animo,*
ᵃἘκ δ' Ἑλένη θαλάμοιο θυώδεος ὑψορόφοιο	*Helena verò ex thalamo odorifero excelſo*
Ἤλυθεν, Ἀρτέμιδι χρυσηλακάτῳ εἰκυῖα·	*Egreſſa eſt, Dianæ aureum arcum habenti ſimilis:*
Τῇ δ' ἄρ' ἅμ' Ἀδρήστη κλισίην εὔτυκτον ἔθηκεν·	*Huic ſtatim Adreſta ſellam bene factam appoſuit:*
Ἀλκίππη δὲ τάπητα φέρε μαλακοῦ ἐρίοιο·	*Alcippè verò tapeta ferebat mollis lanæ:*
Φυλὼ δ' ἀργύρεον τάλαρον φέρε, τόν οἱ ἔδωκεν	*Phylo.a argenteum talarum ferebat, quem illi dedit*
Ἀλκάνδρη Πολύβοιο δάμαρ, ὃς ἔναι' ἐνὶ Θήβῃς	*Alcandre Polybij vxor, qui habitabat in Thebis*

Αἰγυπτίης, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐνὶ κτήματα κεῖται.
[b] Ὃς Μενελάῳ δῶκε δύ' ἀργυρέας ἀσαμίνθους,
Δοιοὺς δὲ τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα·
Χωρὶς δ' αὖθ' Ἑλένῃ ἄλοχος πόρε κάλλιμα δῶρα·
Χρυσέην τ' ἠλακάτην, τάλαρόν θ' ὑπόκυκλον ὄπασσεν
Ἀργύρεον, χρυσῷ δ' ἐπὶ χείλεα κεκράαντο·
Τόν ῥά οἱ ἀμφίπολος Φυλὼ παρέθηκε φέρουσα,
Νήματος ἀσκητοῖο βεβυσμένον· αὐτὰρ ἐπ' αὐτῷ
Ἠλακάτη τετάνυστο ἰοδνεφὲς εἶρος ἔχουσα.
[c] Ἕζετο δ' ἐν κλισμῷ, ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν·
Αὐτίκα δ' ἥγ' ἐπέεσσι πόσιν ἐρέεινεν ἕκαστα.
Ἴδμεν δὴ Μενέλαε διοτρεφὲς οἵτινες οἵδε
Ἀνδρῶν εὐχετόωνται ἱκανέμεν ἡμέτερον δῶ;
Ψεύσομαι, ἢ ἔτυμον ἐρέω; [d] κέλεται δέ με θυμός.
Οὐ γάρ πω τινά φημι ἐοικότα ὧδε ἰδέσθαι
Οὔτ' ἄνδρ', οὔτε γυναῖκα (σέβας μ' ἔχει εἰσορόωσαν)
Ὡς ὅδ' Ὀδυσσῆος μεγαλήτορος υἷι ἔοικε
Τηλεμάχῳ, τὸν ἔλειπε νέον γεγαῶτ' ἐνὶ οἴκῳ
Κεῖνος ἀνήρ, ὅτ' [e] ἐμεῖο κυνώπιδος εἵνεκ' Ἀχαιοὶ
Ἤλθεθ' ὑπὸ Τροίην, πόλεμον θρασὺν ὁρμαίνοντες.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Οὕτω νῦν καὶ ἐγὼ νοέω γύναι ὡς σὺ ἐΐσκεις.
[f] Κείνου γὰρ τοιοίδε πόδες, τοιαίδε τε χεῖρες,
Ὀφθαλμῶν τε βολαί, κεφαλή τ', ἐφύπερθέ τε χαῖται.
Καὶ νῦν ἤτοι ἐγὼ μεμνημένος ἀμφ' Ὀδυσῆι,
Μυθεόμην ὅσα κεῖνος ὀϊζύσας ἐμόγησεν
Ἀμφ' ἐμοί· αὐτὰρ ὁ πικρὸν ὑπ' ὀφρύσι δάκρυον εἶβε,
Χλαῖναν πορφυρέην ἄντ' ὀφθαλμοῖιν ἀνασχών.
Τὸν δ' αὖ Νεστορίδης Πεισίστρατος ἀντίον ηὔδα,
[g] Ἀτρείδη Μενέλαε διοτρεφὲς, ὄρχαμε λαῶν,
Κείνου μέντοι ὅδ' υἱὸς ἐτήτυμον, ὡς ἀγορεύεις·
Ἀλλὰ σαόφρων ἐστί, νεμεσσᾶται δ' ἐνὶ θυμῷ,
γ. ἱπποσμίας Ὧδ' ἐλθὼν τοπρῶτον, *ἐπεσβολίας ἀναφαίνειν
Ἄντα σέθεν, [h] τοῦ νῶϊ θεοῦ ὡς τερπόμεθ' αὐδῇ.
Αὐτὰρ ἐμὲ προέηκε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ
γ. πομπὸς Τῷ ἅμα *πομπὸν ἕπεσθαι· ἐέλδετο γάρ σε ἰδέσθαι,
Ὄφρα οἱ ἤ τι ἔπος ὑποθήσεαι, ἠέ τι ἔργον.
Πολλὰ γὰρ ἄλγε' ἔχει πατρὸς πάϊς οἰχομένοιο,
γ. ἄλλοι Ἐν μεγάροις, ᾧ μὴ *πολλοὶ ἀοσσητῆρες ἔωσιν·
Ὡς νῦν Τηλεμάχῳ ὁ μὲν οἴχεται, οὐδέ οἱ ἄλλοι
Εἴσ' οἵ κεν κατὰ δῆμον ἀλάλκοιεν κακότητα.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ξανθὸς Μενέ-
λαος,
[i] Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ φίλου ἀνέρος υἱὸς ἐμὸν δῶ
Ἵκεθ', ὃς εἵνεκ' ἐμεῖο πολέας ἐμόγησεν ἀέθλους.
Καί μιν ἔφην ἐλθόντα φιλησέμεν ἔξοχον ἄλλων
Ἀργείων, εἰ νῶϊν ὑπεὶρ ἅλα νόστον ἔδωκε
Νηυσὶ θοῇσι γενέσθαι Ὀλύμπιος εὐρύοπα Ζεύς·
Καί κέν οἱ Ἄργει νάσσα πόλιν, καὶ δώματ' ἔτευξα,
Ἐξ Ἰθάκης ἀγαγὼν σὺν κτήμασι καὶ τέκεϊ ᾧ,
Καὶ πᾶσιν λαοῖσι, μίαν πόλιν ἐξαλαπάξας,
Αἳ περιναιετάουσιν, ἀνάσσονται δ' ἐμοὶ αὐτῷ·
Καί κε θάμ' ἐνθάδ' ἐόντες ἐμισγόμεθ'· οὐδέ κεν ἡμέας
Ἄλλο διέκρινε φιλέοντέ τε τερπομένω τε,
Πρίν γ' ὅτε δὴ θανάτοιο μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψεν.
Ἀλλὰ τὰ μέν που μέλλεν ἀγάσσεσθαι θεὸς αὐτός,
Ὃς κεῖνον δύστηνον ἀνόστιμον οἶον ἔθηκεν.
Ὣς φάτο· τοῖσι δὲ πᾶσιν ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο.
Κλαῖε μὲν Ἀργείη Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα.

Aegyptiacis, vbi plurima in aedibus bona iacent,
Qui Menelao dedit duo argentea labra.
Geminos verò tripodas, decem verò auri talenta:
Seorsim. v. rursus Helena vxor dederat pulchra do-
Aureamq́ colū, talarumq́ rotundum praebuit (na,
Argenteum, auro verò labia immixta erant:
Hunc sanè ei ancilla Phylo, apposuit ferens,
Filo elaborato repletum: caeterum super eum
Colus extensa erat violaceam lanam habens.
Sedit verò in sella, scabellum verò sub pedibus erāt:
Continuò aūt illa verbis maritum interrogabat sin-
Scimúsne Menelaë rex quinam hi gula,
Viri gloriantur venisse nostram domum?
Mentiar, an verum dicam: iubet me animus.
Nullum enim vnquam puto similiter adeò vidisse
Neq; virum neq; mulierem (admiratio me tenet a-
Vt iste Vlyssis magnanimi filio similis (spicientem)
Telemacho, quem reliquit recens natum domi sua
Ille vir, quando mei impudicae gratia Graeci
Venerunt ad Troiam, bellum audax excitantes.
Hanc vicissim respōdens alloquutus est flauus Me-
Sic nunc ego cognosco vxor vt tu putas. (nelaus,
Illius enim eiusmodi pedes eiusmodiq́ manus,
Oculorumq́ iactus caputq́ & superna coma.
Et nunc sanè ego recordatus de Vlysse,
Loquebar quantas ille aerumnas patiens tolerauit
Pro me: caeterū hic amaras à palpebris lacrymas stil-
Chlenam purpuream oculis obtendens. (lat,
Hūc rursus Nestorides Pisistratus cōtrà alloquutus
Atrida Menelaë à Ioue nutrite dux populorum, (est,
Illius quidē certè hic filius est, verè queadmodū dicis:
Sed modestus est, indignum putat in animo,
Hunc veniēs primùm iactationes verborū ostentare
Coram te, cuius nos dei tanquam delectamur voce.
Caeterùm me praemisit Gerenius eques Nestor
Hunc simul comes sequerer, cupit enim te videre,
Vt ei aut verbis consulas, siue reipsa.
Plurimos enim dolores patitur ob patrem filius ab-
Domi suae, cui non multi auxiliatores sunt: (sentē:
Sic nunc Telemacho est: hic quidem abest, neq; alij
Sunt, qui per populū auertere possent calamitatem.
Hunc autem vicissim respōdens alloquutus est fla-
uus Menelaus,
Papè, quàm certè amici viri filius meam domum
Peruenit, qui mei gratia plurima subijt certamina.
Atq; ipsum statuebā reuersum amaturū esse p̄cipuum
Graecorum, si nobis super mare reditum dedisset
Nauibus velocibus fieri Olympius latè tonās Iupiter:
Et sanè ei in Argo erexissē vrbē & aedes aedificassem,
Ex Ithaca ferens cum facultatibus & filio suo,
Et omni populo, vna vrbe euacuata earum,
Quae circum habitabantur, imperantur. a. à meipso:
Et sanè crebrò hic vnà fuissemus versati: neq; nos
Aliud diremisset amantesq́ oblectantesq́,
Antequam mortis nigra nebula obruisset.
Sed haec quidem fortè erat vt inuideret deus ipse,
Qui illum infelicem absq; reditu solum reddidit.
Sic ait, his verò omnib. desideriū excitauit luctus.
Flebat quidem Argiua Helena ex Ioue nata.

Κλαῖε

Κλαῖε δὲ Τηλέμαχός τε καὶ Ἀτρεΐδης Μενέλαος·
Οὐδ' ἄρα Νέστορος υἱὸς ἀδακρύτω ἔχεν ὄσσε.
k Μνήσατο γὰρ κατὰ θυμὸν ἀμύμονος Ἀντιλόχοιο,
Τόν ῥ' Ἠοῦς ἔκτεινε φαεινῆς ἀγλαὸς υἱός·
Τοῦ ὅγ' ἐπιμνησθεὶς ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευεν.
l Ἀτρεΐδη, περὶ μέν σε βροτῶν πεπνυμένον εἶναι
Νέστωρ φάσχ' ὁ γέρων ὅτ' ἐπιμνησαίμεθα σεῖο
Οἴσιν ἐνὶ μεγάροισι, καὶ ἀλλήλους ἐρέοιμεν.
Καὶ νῦν εἴ τι που ἐστί, m πίθοιό μοι· οὐ γὰρ ἔγωγε
Τέρπομ' ὀδυρόμενος μεταδόρπιος· n ἀλλὰ καὶ ἠὼς
Ἔσσεται ἠριγένεια. νεμεσσῶμαί γε μὲν οὐδὲν
Κλαίειν, ὅς κε θάνῃσι βροτῶν καὶ πότμον ἐπίσπῃ.
Τοῦτό νυ καὶ γέρας οἶον ὀϊζυροῖσι βροτοῖσι,
o Κείρασθαί τε κόμην, βαλέειν τ' ἀπὸ δάκρυ παρειῶν:
Καὶ γὰρ ἐμὸς τέθνηκεν ἀδελφεός, p οὔτι κάκιστος
Ἀργείων, μέλλεις δὲ σὺ ἴδμεναι. q οὐ γὰρ ἔγωγε
Ἤντησ', οὐδ' ἴδον· περὶ δ' ἄλλων φασὶ γενέσθαι
Ἀντίλοχον, περὶ μὲν θείειν ταχὺν, ἠδὲ μαχητήν.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
r Ὦ φίλ', ἐπεὶ τόσα εἶπες ὅσ' ἂν πεπνυμένος ἀνὴρ
Εἴποι καὶ ῥέξειε, καὶ ὃς προγενέστερος εἴη.
(s Τοίου γὰρ καὶ πατρὸς, ὃ καὶ πεπνυμένα βάζεις·
Ῥεῖα δ' * ἀρίγνωτος γόνος ἀνέρος ᾧ τε Κρονίων
Ὄλβον ἐπικλώσῃ γαμέοντί τε γεινομένῳ τε·
Ὡς νῦν Νέστορι δῶκε διαμπερὲς ἤματα πάντα,
Αὐτὸν μὲν λιπαρῶς γηρασκέμεν ἐν μεγάροισιν,
t Υἱέας αὖ πινυτούς τε καὶ ἔγχεσιν εἶναι ἀρίστους)
Ἡμεῖς δὲ κλαυθμὸν μὲν ἐάσομεν, ὃς πρὶν ἐτύχθη·
u Δόρπου δ' ἐξαῦτις μνησώμεθα, χερσὶ δ' ἐφ' ὕδωρ
Χευάντων· μῦθοι δὲ καὶ ἠῶθέν περ ἔσονται)
Τηλεμάχῳ καὶ ἐμοί, διαειπέμεν ἀλλήλοισιν.

Flebat etiam Telemachusq́, & Atrides Menelaus.
Neq́, sanè Nestoris filiˀ absq́, lacrymis habebat oculos.
Recordabatur enim in animo inculpati Antilochi,
Quē sanè Aurora interfecit splendidæ inclytus filius:
Huius ille recordatus verba volatilia dixit.
Atride supra alios immortales te prudentem esse
Nestor dicebat ille senex, quando recordaremur tui
Suis in domibus, & nos mutuò alloqueremur.
Quare nunc si fortè licet, parcas mihi: non enim ego
Delector flens post cœnam, sed cùm aurora
Erit manè genita neq́, quicquam molestè feram
Flere, quicūq́, mortuus fuerit mortaliū & fatū cōseq.
Illud certè munus solū est miserorū mortaliū (fuerit.
Tondereq́, comas, profundereq́, lacrymas à genis.
Etenim meus mortuus est frater neutiquam ignauus
Græcorum: scies autem tu, non enim ego
Obuiam fui neq́, vidi: supra alios ferunt fuisse
Antilochū, supra alios qđē currēdo velocē bellatorē.
Hūc mutuis verbis excipiēs alloq. est flauˀ Menelaus:
Amice, quādoquidē talia dixisti quæcūq́, prudēs vir
Diceret & faceret, & qui maior natu esset:
(Eius etenim patris qui etiam prudentia loqueris:
Faciliter insignis proles viri cui Saturnius γρ. ἀρίγνωτος γόνος
Honorem dedit, & dum nuberet nasceretur q́:
Quēadmodū nūc Nestori dedit assiduè dieb. omnib.
Ipsum quidem molliter senescere domi sua,
Filios rursus prudentes, & hasta esse optimos)
Nos verò fletum relinquamus qui prius incidit:
Cœnæ. a. rursus memores simus, manib. verò aquam
Profundant: sermones autem etiam manè erunt
Telemacho & mihi ad colloquendum inuicem.

COMMENTARIVS.

a ἐκ δ' Ἑλένη] Quanquam ea quæ excidium Troianum subsecuta sunt, Homerus non scripsit: tamen hoc constat, credidisse illum Menelaum Helenam in pristinum coniugij statum recepisse. Cui assentitur Dictys Cretensis lib. 5. Quin & suadentibus multis, Helenam esse interimendam, dicitur Menelaus amorem coniugij etiamnum retinens, intercessu Vlyssis perfecisse, vt illa sibi incolumis traderetur. Eam nūc Homerus nobis proponit cum ornatu, qui mulieres frugi maximè deceat, nimirum lanificio occupatam. Iis enim instructa, quæ ad illud opus pertinent, thalamum in quo hospites consederant, ingreditur, comitantibus ancillis, quarum singula instrumentum illius operis dominæ præcedenti gestat. Notandum est autem, non easdem ancillas hic Helenæ tribui, quas in Iliade: quia non videbatur consentaneum honestum, eas quæ facinoris illius fuerant participes, adhuc dominæ inseruire, vt refert ex veterum sentētia Eustathius. Ego potiùs dixerim, potentissimę Reginæ Helenæ multas affuisse famulas, ideoq́, hic alias exhiberi propter diuersitatem, & ad copiam designandam.

b ἐς Μενελάῳ] Duo hic notanda esse arbitror. Primùm, dona à viro offerri, à muliere mulieri. Deinde vtrique conuenientia. Menelao, quæ ad domus ornamenta & sumptus necessarios pertinent: Helenæ, quæ ad lanificium, nimirum colum, & talarum: vtraque non vilia, sed aurea & argentea, quòd talia etiam dignitati Helenæ maximè congruebant, & donantis etiam magnificentiam cum liberalitate coniunctam testabantur.

c ἷζε δ' ἐν κλισμῷ.] Hoc etiam prætereundum non esse censeo, non priùs Helenam sermonem auspicatam, quàm consedisset: siue hoc maiestati regiæ conueniret, siue quòd aliter lanificij opus non posset aggredi. Verisimile est autem, eam antequam operi manum admouisset, Menelaum allocutam, vel paulò pòst.

d κέλεται δέ με θυμός.] Hoc ij propriè dicunt, qui aliquid animo versantes ambiguum, tandem quod illis potius videtur, enuntiant: quod animi est officium, effingentis ea quæ ipse meliora iudicat, in quo acquiescit, vlteriusq; dubitandum esse non censet. Sic Helena aspecto Telemacho, quanquam eum similem Vlyssi iudicet, non ausa tamen id pro certo & indubitato pronunciare: id se dicturam dicit, quod ipsa animo concipit, & vt negocium imaginata est. Sed & videtur Poëta intellexisse, esse in homine primos motus, in quibus rarum sit sagaces nimirum & instructos prudentia allucinari. Vnde audacior facta est Helena ad ea dicenda, quæ se primùm animo illius obtulerunt: quasi se non aberrare aut decipi à cogitatione intelligeret. Quòd autem à similitudine Telemachi cum Vlysse eum huius filium esse, conijcit, id prudenter facit: quia hoc pacto mulierum generi patrocinatur, cuius maximè interest, filios parentum imaginem referre, vt absit adulterij suspicio. Et hoc mihi videtur voluisse Athenæus, in hunc locum sic dicēs, πάνυ γὰρ αἱ γυναῖκες διὰ τὸ παρατηρεῖν τὴν ἀλλήλων σωφροσύνην, δειναὶ τὰς ὁμοιότητας τῶν παίδων πρὸς τοὺς γονεῖς ἐλέγχειν. id est, Omnino enim mulieres quòd suam inuicem continentiam obseruent, possunt similitudines liberorum ad parentes arguere.

e ἐμεῖο κυνώπιδος] Sæpissimè hæc verba Helenæ tribuit Poëta, de quibus nos in Iliade aliquando diximus. Dio Prusæus autem, qui historiam Troianæ expeditionis ex Aegyptijs retulit, negat hoc adulterium Helenæ: sed eam Paridi legitimo coniugio à parentibus traditam peruincit, vt nos in Prolegomenis Iliados memorauimus.

f κεῖνοι γὰρ τοιοίδε πόδες] De his coniecturis diximus suprà lib. 1. vbi & huius loci meminimus. Duo sunt, ex quibus hunc esse Vlyssis filium arguit Menelaus. Primùm, corporis habitus similis, quoad pedes, manus, oculorum iactus, caput, & comas: deinde, quòd ad Vlyssis mentionem lacrymas profuderit, quod factutus non sit, nisi ei arctissimo sanguinis vinculo coniunctus. Alium aūt non posse hunc existimari quàm filium, ex præcedentibus signis confirmatur: nam alioqui poterat & alius Vlyssis consanguineus in fletum effundi. Vtrumq; ergo ad certissimum argumentum concurrere oportet.

g Ἀτρεΐδη Μενέλαε] Noluit Poëta Pisistratū quasi κωφὸν πρόσωπον inducere, sed illi etiā loquēdi suas partes tribuit opportunè. Nam cùm illi duo Menelaus & Helena super Telemacho ambigerent, oportuit eos in sentētia confirmari, & id propriè ab ipso Telemacho præstandum esse videbatur: sed tum dolor tum iuuenilis etiam verecundia fauces illi præcludebant, vt ne hiscere quidem auderet.

deret: vel, vt Pisistratus dicit, quòd non honestum existimaret, se iactantia odiosa pro Vlyssis filio venditare: ideò Pisistratus officio veri socij, cuius est sodali qualibet occasione adesse, functus, rem, vt est, coniugibus exponit, pariterq; Telemachum, ficta, ni fallor, causa tuetur & excusat à silentij culpa. Tum verò ipse etiam de se pauca, docetq; non rogatus, quis ipse sit, ac susceptæ peregrinationis huius causas explicat ipsius Telemachi nomine: cuius in fine orationis perstringit casum domesticum, quòd illius bona à procis tam miserè dilapidentur.

h τῶ νῦν ἦλθε] Intelligit Pisistratus, noluisse Telemachum sui commemoratione egregios Menelai sermones interturbare, ideoque tamdiu ab ea sese compescuisse, ne statim molestus esset tam humano hospiti ac morosus: quod futurum videbatur, si sui iniecta mentione orationis illius contextũ abrupisset. Nam repetatur memoria series peracti iam negotij. Ingrediuntur ædes noui isti hospites, admirantur earum splendorem, lauacris vtuntur, ad Menelaum accedentes mensæ assident, ibi epulantur nullo habito sermone: post remotas dapes obstupefactus Telemachus in tam magnifico ornatu eius laudes Pisistrato insusurrat, hinc data loquendi ansa Menelao, ille sub finem Vlyssis meminit, Telemachus patris nomen exaudiens lacrymatur: prodit Helena, quæ eum filium Vlyssis conijcit, vt & Menelaus. Itaq; nusquam locus Telemacho de se verba faciendi, nisi importunè. Nam in ipso initio id fieri iam docuimus, habitum fuisse olim pro indecoro: exinde verò sermonum series nullum ei loquendi interuallum reliquit. Præterea quòd Telemachum & se vocem Menelai, vt dei esse admiratos, & ea proinde delectatos dicit Pisistratus, modestè laudauit Menelaum: hoc est, non prolixa oratione, sed ea quæ multùm complectitur. Et id fecit nouitas inaudita rerum, quas Menelaus suæ narrationi inseruit: quæ iuuenum animos sic perculit, vt non iam reliquis hominibus comparandum eum censerent, cui tam varia essent cognita, sed ipsi Deo. Qui loquendi modus vulgaris est ac vsitatus. Adde quod apud Homerum eloquentiæ laude Menelaus bene audit qua historiæ recensio non parum exornari solet, & in sui attentionem mirificè animos audientium attrahere non sine dicentis admiratione.

i ὢ πόποι,] Rursus oblata occasione refricat Menelaus amicitiæ mentionem, qua in Vlyssem affectus est, vt se non leui lætitia perfundi testetur, qui tanti amici filium hospitio exceperit. Quod vt magis confirmet, ea commemorat, quæ Vlyssi, si redijsset, præstiturus fuerat in gratiam tot laborum, quos ipse sui gratia in expeditione Troiana pertulerat. Vbi se pro rege Argi venditat, quòd tamen pernegat sacerdos ille Aegyptius apud Dionem Prusæum.

k μνήσατο γὰρ] Causa lacrymarum Pisistrati tribuitur recordationi mortui fratris Antilochi. Atqui Vlyssis tantùm facta erat à Menelao mentio, mirumq; videri possit, cur non illius gratia fleuisse dicatur. Sed cùm Pisistratus neq; Vlyssem alioqui nosset, nisi de nomine, neque illi vllo beneficij aut amicitiæ vinculo deuinctus esset, non potuit ad eius memoriam commoueri, nec satis grauis causa erat, cur ille ob eum lacrymaretur. Quod cùm Poëta intelligeret, aliud finxit, quod illi fletum cieret: nimirùm quod recordatus sit Antilochi, quem ante Troiam Memnon interfecit. De illo ergo id dici potest, quod simili in casu de puellis illis in Iliade dictum est, quæ Πάτροκλον πρόφασιν lugebant: id est, sub Patrocli specie suos casus, id est, cùm prætexerent ac simularent se Patroclum deflere. Sic etiam Pisistratus ἀδελφοῦ πρόφασιν luxit. Nam qui aderant, nihil aliud eius lacrymis causę esse arbitrabantur, quàm cæteris, nimirum Vlyssem: sed Poëta in animorum abdita penetrat. Tamen leuis fuit proculdubio Pisistrati luctus, vt qui reliquos primùm consolari potuerit: itaq; de eo Homerus non dixit, ἔκλαιεν vt de cæteris, quos affatim lacrymatos par est: sed, οὐκ ἦν ἀδάκρυτος simpliciter.

l Ἀτρεΐδη,] Artificiosè exorditur ab ipsius Menelai laude, vt eius animum sibi conciliet. Laudat autẽ illius prudentiam: quæ cùm in eo maximè versetur, non solùm vt per nos ipsi prudenter nos geramus, sed vt etiam rectè monentibus obtemperemus: ideo petit Pisistratus, vt qui alioqui prudens est Menelaus, quod se à patre intellexisse testatur, talem se nunc exhibeat in audiendo ipsius consilio. Quod quàm rectum sit, ipsius Menelai verba sequentia demonstrabunt.

m πίθοιό μοι] Quid? senex Menelaus iuueni Pisistrato monenti auscultet? Videretur sanè temerè sic loqui Pisistratus, qui tantum sibi arroget, vt senem ad suam sententiam trahat, quem ætatis ratione longè prudentiorem fuisse consentaneum est. Sed intelligit etiam Poëta, non esse animaduertendam in iuuene loquente ætatem, sed ea quæ dicit, adeò vt ne seniores quidem illius monita aspernari possint. Itaq; non est catholicum illud quod est infrà Odyss. 7. ἀεὶ γάρ τε νεώτεροι ἀφραδέουσιν. Iuuenes semper stultescunt. Sed aliquando illud Menandri quibusdam competit, μὴ τοῦτο βλέψῃς, εἰ νεώτερος λέγω, ἀλλ' εἰ φρονοῦντος τοὺς λόγους ἀνδρὸς λέγω. id est, Ne respicias an iunior ætate dicam, sed an prudentis viri sermones proferam.

n ἀλλὰ καὶ ἠώς] Ne videatur Pisistratus omnẽ exuisse humanitatem, qua ad lugendos mortuos nullus est qui non afficiatur: docet se non omnino recusare hoc officium lacrymandi, sed in tempus commodius differre, nimirum in auroram, vbi ieiunus cum nulla ebrietatis suspicione meliùs lacrymari poterit. Adde quòd saturatis iam conuiuio tristitia & luctus non parum detrimenti afferunt. Quò etiam respexisse Pisistratum facilè crediderim.

o κείρασθαί τε κόμην] De hoc more tondendi comas, & lugendi mortuos, satis diximus anteà in Iliade. (ταχὺν, ἠδὲ μαχητήν.

p οὔ τι κάκιστος] Hoc modestũ fratris encomiũ paulò pòst amplificat, cùm dicit, περὶ δ' ἄλλων φασὶ γενέσθαι Ἀντίλοχον, πέρι μὲν θείειν

q οὐ γὰρ ἔγωγε] Post cœnam lachrymis se non delectari dicit Pisistratus, verecundatus dicere id decorum non esse: quia posset dici, eos vbi vino se satis ingurgitârunt, præ copia humoris ex ebrietate contracti in lacrymas erumpere, quod veritus ipse Vlysses dicitur infrà Odyss. 19 Ne me cogas flere, inquit ad Penelopen, mei generis cõmemoratione, μή τις μοι δμῳῶν νεμεσήσεται, ἠὲ σύ γ' αὐτή, φῇ δὲ δάκρυ πλώειν βεβαρηότα με φρένας οἴνῳ. id est, Ne aliqua mihi ancillarum irascatur, vel tu ipsa. Dicat autem lacrymas spargere grauatum me mentibus vino.

r ὦ φίλ', ἐπεὶ τόσα] Probat Menelaus Pisistrati consilium, illudq; Menandri, quod anteà memorabamus, sequutus est: tantumq; abest vt ob eius ætatem iuuenilem verba eius aspernetur, vt ea potiùs talia esse affirmet, qualia & à seniore proferri possint. Itaque de Pisistrato illud Euripidis dici possit, νεανίας σοφός θ' ἅμα τοῦτ' ἐς ἓν ἐλθόντ' ἄξι' εὐθυμήματος: Cùm iuuentus & prudentia in vnum concurrunt, res est admiratione digna.

s τοίου γὰρ καὶ πατρὸς] Nihil est parentes optimos corpore referre, si eos animo non repræsentamus, eorumq; virtutes imitamur. Nam si ex Thersite optamus Achillem fieri potius quàm ex Achille Thersitem, meritò ex Achille Achillem optabimus, & ex Nestore prudente prudentem Pisistratum natum esse laus est non exigua, tum quòd per se illud amabile, tum quòd etiam rarum est. παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται], vt diximus suprà lib. 2.

t υἱέας αὖ πινυτούς τε] Beatum iure Menelaus pronunciat in rebus humanis, duabus de causis, primùm, quod in priuatis ædibus senectutem pacatè & suauiter transigat: deinde, quòd filios suos tum prudentes tum fortes habeat. Prudentes dixit, propter hunc Pisistratum: fortes, propter Antilochum. Est autem non leue parentibus solatium, cùm in decrepita iam ætate filijs eiusmodi fruuntur, quales hic describit Menelaus. Et hoc Menander sic dixit:

> οὐκ ἔστι μείζων ἡδονὴ ταύτης πατρὶ
> ἢ σωφρονοῦντα καὶ φρονοῦντ' ἰδεῖν τινα
> τῶν ἐξ ἑαυτοῦ. id est,

> *Non potest vlla maior esse patri voluptas*
> *Quàm temperantem & prudentem videre aliquem*
> *Eorum qui ex se prognati sunt.*

Et alibi, εὐδαιμονία τοῦτ' ἐστίν, υἱὸς νοῦν ἔχων: *Felicitas est filius prudens patri.* Et Euripides in Ione:

> ἐμοὶ μὲν πλούτου τε κρέσσον
> βασιλικῶν τε θαλάμων τ' εἶεν
> τροφαὶ κέδνοι κεδνῶν τέκνων.

> *Mihi quidem & diuitijs præferantur*
> *Et regijs thalamis*
> *Educationes propriæ inclytorum filiorum.*

u δόρπου δ' ἐξαῦτις] Eustathius noster in hunc locum sic ait: δοκοῦσιν οἱ παλαιοὶ καὶ μετὰ κλαυθμὸν λούεσθαι ἐν ἀποτροπιασμοῦ λόγῳ. id est, Videntur veteres etiam post luctum lauisse in expiationem quandam. Sed ego ampliùs quæro, qualis sit huiusmodi cœna, quę tam citò post illam priorem exhibita est. Athenæus lib. 1. vbi quatuor nomina veterum cœnarum (Per cœnas hic tempora intelligi volo varia, quibus cibi in die capiuntur) nimirum ἀκράτισμα, ἄριστον, ἑσπέρισμα, δεῖπνον recensuit: tandem cùm videret hæc ad nullum referri posse, dixit peculiare fuisse hoc Menelai conuiuium, nimirum alio modo institutum, quàm reliqua. Siquidem licet paulò antè a cibis quieuerint, nunc tamen pauco interiecto tempore ad eos capiendos se componunt.

Ὣς ἔφατ'· Ἀσφαλίων δ' ἄρ' ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευεν
Ὀτρηρὸς θεράπων Μενελάου κυδαλίμοιο.

Sic ait: Asphalion verò aquam manibus infudit
Sedulus famulus Menelai gloriosi.

Οἱ δ' ἐ-

Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησ' Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα.
Αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ἔνθεν ἔπινον,
[a] Νηπενθές τ' ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων.
Ὃς τὸ καταβρόξειεν ἐπὴν κρητῆρι μιγείη,
Οὐκ ἂν ἐφημέριός γε βάλοι κατὰ δάκρυ παρειῶν,
Οὐδ' εἴ οἱ κατατεθναίη μήτηρ τε πατήρ τε,
Οὐδ' εἴ οἱ προπάροιθεν ἀδελφεὸν ἢ φίλον υἱὸν
Χαλκῷ δηϊόωεν, ὁ δ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῷτο.
Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα
Ἐσθλά, [b] τά οἱ Πολύδαμνα πόρεν Θῶνος παράκοιτις
Αἰγυπτίη, τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ
λυγρά.
[c] Ἰητρὸς δὲ ἕκαστος ἐπιστάμενος περὶ πάντων
Ἀνθρώπων· ἦ γὰρ Παιήονός εἰσι γενέθλης.
[d] Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐνέηκε, κέλευσέ τε οἰνοχοῆσαι,
Ἐξαῦτις μύθοισιν ἀμειβομένη προσέειπεν.
[e] Ἀτρείδη Μενέλαε διοτρεφὲς, ἠδὲ καὶ οἵδε
Ἀνδρῶν ἐσθλῶν παῖδες (ἀτὰρ θεὸς ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῳ
Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε διδοῖ· δύναται γὰρ ἅπαντα)
Ἤτοι νῦν δαίνυσθε [f] καθήμενοι ἐν μεγάροισι,
Καὶ μύθοις τέρπεσθε· ἐοικότα γὰρ καταλέξω.
[g] Πάντα μὲν οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ὀνομήνω
Ὅσοι Ὀδυσσῆος ταλασίφρονός εἰσιν ἄεθλοι·
Ἀλλ' οἷον τόδ' ἔρεξε καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνὴρ
Δήμῳ ἔνι Τρώων, ὅθι πάσχετε πήματ' Ἀχαιοί·
Αὐτόν μιν πληγῇσιν ἀεικελίῃσι δαμάσσας,
Σπεῖρα κάκ' ἀμφ' ὤμοισι βαλὼν, οἰκῆϊ ἐοικὼς,
Ἀνδρῶν δυσμενέων κατέδυ πόλιν εὐρυάγυιαν
Ἄλλῳ δ' αὐτὸν φωτὶ κατακρύπτων ἤϊσκε
Δέκτῃ, ὃς οὐδὲν τοῖος ἔην ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν·
Τῷ ἴκελος κατέδυ Τρώων πόλιν. οἱ δ' ἀβάκησαν
Πάντες· [h] ἐγὼ δέ μιν οἴη ἀνέγνων τοῖον ἐόντα,
Καί μιν ἀνηρώτων· ὁ δὲ κερδοσύνῃ ἀλέεινεν.
Ἀλλ' ὅτε δή μιν ἐγὼν [i] ἐλόευν καὶ χρῖον ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δὲ εἵματα ἕσσα, καὶ ὤμοσα καρτερὸν ὅρκον,
Μὴ μὲν πρὶν Ὀδυσῆα μετὰ Τρώεσσ' ἀναφῆναι
Πρίν γε τὸν ἐς νῆάς τε θοὰς κλισίας τ' ἀφικέσθαι·
Καὶ τότε δή μοι πάντα νόον κατέλεξεν Ἀχαιῶν.
Πολλοὺς δὲ Τρώων κτείνας ταναήκεϊ χαλκῷ,
Ἦλθε μετ' Ἀργείους· κατὰ δὲ φρόνιν ἤγαγε πολλήν.
Ἔνθ' ἄλλαι Τρωαὶ λίγ' ἐκώκυον, αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ
Χαῖρ', [k] ἐπεὶ ἤδη μοι κραδίη τέτραπτο νέεσθαι
Ἂψ οἶκόνδ'· ἄτην δὲ μετέστενον, ἣν Ἀφροδίτη
Δῶχ' ὅτε μ' ἤγαγε κεῖσε φίλης ἀπὸ πατρίδος αἴης,
Παῖδά τ' ἐμὴν * νοσφισαμένη, θάλαμόν τε πόσιν τε,
Οὔ τευ δευόμενον, οὔτ' ἂρ φρένας, οὔτε τι εἶδος.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα γύναι κατὰ μοῖραν ἔειπες·
[l] Ἤδη μὲν πολέων ἐδάην βουλήν τε νόον τε
Ἀνδρῶν ἡρώων, πολλὴν δ' ἐπελήλυθα γαῖαν
Ἀλλ' οὔπω τοιοῦτον ἐγὼν ἴδον ὀφθαλμοῖσιν
Οἷον Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος * ἔσκε φίλον κῆρ.
Οἷον καὶ τόδ' ἔρεξε καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνήρ,
[m] Ἵππῳ ἔνι ξεστῷ, ἵν' ἐνήμεθα πάντες ἄριστοι
Ἀργείων, Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες,
Ἦλθες ἔπειτα σὺ κεῖσε· [n] κελευσέμεναι δέ σ' ἔμελλε
Δαίμων, ὃς Τρώεσσιν ἐβούλετο κῦδος ὀρέξαι.

Hi verò ad cibos paratos appositos manus mittebant.
Ibi tum alia excogitauit Helena è Ioue nata. (bant,
Protinus sanè in vinum misit pharmacũ vnde bibe-
Absq; dolore & ira, malorum obliuionem inducens,
Qui illud deglutierit postquam crateri mixtũ erit:
Non vtiq; tota die pfundere poterit lacrymas à pal-
Neq; si ei mortui fuerint materq; paterq;, (pebris
Neq; si ei coràm fratrem aut charum filium
Ferro trucidarent, ipse verò oculis videret.
Talia Iouis filia habebat pharmaca vtilia
Bona, quæ illi Polydamna præbuit Thonis vxor
Aegyptia, quæ plurima producit fertilis terra
Pharmaca plurima quidem salubria mixta, multa
lethalta,
Medicus verò vnusquisq; peritus supra omnes
Homines: sanè enim Pæonis sunt ex generatione.
Cæterũ postquam sanè immisit, iussitq; vinũ infun-
Denuò verbis excipiens alloquutus est. (dere,
Atride Menelaë à Ioue nutrite, atq; etiam hi
Virorum fortiũ filij (porrò Deus alterũ post alterum
Iupiter bonumq; malũq; tribuit, potest enim omnia)
Quare nunc conuiuamini sedentes in domibus,
Et sermonib. delectamini: decentia.n. ordine dicam.
Omnia quidem nõ ego enarrare queã, neq; nominare
Quot Vlyssis patientis sunt certamina:
Sed qualiter istud fecit & sustinuit fortis vir
Populo in Troianorum, ibi passi estis ærumnas Græci:
Seipsum plagis indecentibus domando,
Vilibus pannis circumiectis ad humeros seruo similis.
Virorum hostium ingressus est vrbem latam:
Alteri verò seipsum viro dissimulans assimulauit
Medico, qui neutiquã talis erat apud naues Græcorũ
Huic similis ingressus est Troianorũ vrbẽ, illi.v. igno-
Omnes: ego verò ipsum sola agnoui talem, (rabant
Et ipsum interrogabã: ille verò astutia tergiuersa-
Sed quando certò ipsum laui & vnxi oleo, (batur.
Vestibus autem indui & iuraui validũ iuramẽtum,
Non ante Vlyssem Troianis me edituram,
Quàm ipse ad naues celeres tentoriaq; peruenisset:
Et tandem mihi omnem rem aperuit Græcorum.
Plurimos aũt Troianorũ cùm interfecisset lõgo ferro,
Venit ad Græcos: astutiam verò induxit multam,
Ibi aliæ Troianæ stridulè eiulabant: sed meum pectus
Gaudebat. nam iam mihi corde versum erat redire
Rursus domum: damnum verò deflebam quod Venus
Dederat, quãdo me duxit hinc chara à patria terra,
Filiamq; meam defraudans, thalamumq; maritumq;, χ. νοσφι-
Nullius rei indigentẽ, neq; mẽte, neq; pulchritudine. σαμένη.
Hanc verò dictis excipiens alloquutus est flauus
Et certè hæc omnia vxor vt decet dixisti: (Menela°,
Iam quidem multorũ cognoui consiliumq; mentemq;
Virorum heroum, multamq; peragraui terram:
Sed nondum talem ego vidi oculis,
Qualis Vlyssis patientis erat gratum pectus, κ. ἴχε
Quale etiam illud fecit & sustinuit fortis vir,
Equo in polito, vbi insidebamus omnes optimates
Græcorum, Troianis cædem & fatum inferentes,
Venisti deinde illuc: iussisse autem te debuit
Deus, qui Troianis voluit gloriam præbuisse,

Κα

o Καί τοι Δηΐφοβος θεοείκελος ἕσπετ᾽ ἰούσῃ.
Τρὶς δὲ περίστειξας κοῖλον λόχον ἀμφαφόωσα,
Ἐκ δ᾽ ὀνομακλήδην Δαναῶν ὀνόμαζες ἀρίστους,
p Πάντων Ἀργείων φωνὴν ἴσκουσ᾽ ἀλόχοισιν.
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ Τυδείδης καὶ δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἥμενοι ἐν μέσσοισιν, ἀκούσαμεν ὡς ἐβόησας.
Νῶϊ μὲν ἀμφοτέρω μενεήναμεν ὁρμηθέντε
Ἢ ἐξελθέμεναι, ἢ ἔνδοθεν αἶψ᾽ ὑπακοῦσαι·
γρ. ἱεμένοι — Ἀλλ᾽ Ὀδυσσεὺς κατέρυκε καὶ ἔσχεθεν* ἱεμένω περ.
Ἔνθ᾽ ἄλλοι μὲν πάντες ἀκὴν ἔσαν υἷες Ἀχαιῶν
q Ἄντικλος δὲ σέ γ᾽ οἶος ἀμείψασθαι ἐπέεσσιν
Ἤθελεν· ἀλλ᾽ Ὀδυσσεὺς ἐπὶ μάστακα χερσὶ πίεζε
Νωλεμέως κρατερῇσι, σάωσε δὲ πάντας Ἀχαιούς·
Τόφρα δ᾽ ἔχ᾽ ὄφρα σε νόσφιν ἀπήγαγε Παλλὰς Ἀθήνη.
Τὸν δ᾽ αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἀτρείδη Μενέλαε διοτρεφὲς, ὄρχαμε λαῶν,
r Ἄλγιον· οὐ γάρ οἵ τι τάγ᾽ ἤρκεσε λυγρὸν ὄλεθρον,
Οὐδ᾽ εἴ οἱ κραδίη γε σιδηρέη ἔνδοθεν ἦεν.
γρ. ὄφρα καὶ — s Ἀλλ᾽ ἄγετ᾽, εἰς εὐνὴν τρέπετ᾽ ἡμέας,* ὄφρα καὶ ἤδη
γρ. τερπώμεθα — Ὕπνῳ ὕπο γλυκερῷ* ταρπώμεθα κοιμηθέντες.
Ὣς ἔφατ᾽. Ἀργείη δ᾽ Ἑλένη δμωῇσι κέλευσε
Δέμνι᾽ u ὑπ᾽ αἰθούσῃ θέμεναι, καὶ ῥήγεα καλὰ
Πορφύρε᾽ ἐμβαλέειν, στορέσαι τ᾽ ἐφύπερθε τάπητας,
Χλαίνας τ᾽ ἐνθέμεναι οὔλας καθύπερθεν ἕσασθαι.
Αἱ δ᾽ ἴσαν ἐκ μεγάροιο, δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσαι·
Δέμνια δὲ στόρεσαν. ἐκ δὲ ξείνους ἄγε κῆρυξ.
Οἱ μὲν ἄρ᾽ ἐν προδόμῳ δόμου αὐτόθι κοιμήσαντο
Τηλέμαχός θ᾽ ἥρως καὶ Νέστορος ἀγλαὸς υἱός·
Ἀτρείδης δὲ καθεῦδε μυχῷ δόμου ὑψηλοῖο,
Πὰρ δ᾽ Ἑλένη τανύπεπλος ἐλέξατο δῖα γυναικῶν.

Et te Deiphobus deo similis sequebatur profectam,
Ter autem circumlustrati cauas insidias attrectans.
Nominatim verò Græcorum nominabas optimates,
Omnium Græcorum voce assimulata vxoribus:
Cæterùm ego & Diomedes & diuus Vlysses
Sedentes inter medios, audiuimus vt vocabas.
Nos quidem ambo prompti eramus facto impetu
Potius exire quàm intus rursus audire:
Sed Vlysses phibuit & continuit quantūuis cupidos.
Ibi alij quidem omnes absq; voce filij Græcorum:
Anticlus verò te solus conuenire verbis
Voluit: sed Vlysses os manibus compressit
Indesinēter fortib⁹, seruauit verò oēs Græcos: (nerua.
Tādiu detinuit, donec te seorsim adduxit Pallas Mi-
Hūc rursus Telemach⁹ prudēs cōtrà alloquutus est,
Atride Menelaë à Ioue nutrite, dux populorum,
Durum est: non enim ei ista depulerūt tristem mor-
Neq; si ei cor ferreum intus esset. (tem,
Sed agite ad cubile ducite nos, vt iam
Somno à dulci delectemur dormientes.
Sic ait, Argiua autem Helena ancillis præcepit
Cubilia sub porticu ponere, & stragula pulchra
Purpurea inijcere, sternereq; supernè tapetas,
Lanasq; imponere villosas ad suprà cooperiendum.
Illæ ibant ex ædibus facem in manibus gestantes.
Cubilia verò strauerūt, hospites autem eduxit præco.
Hi quidem in vestibulo domus illic dormiebant
Telemachusq; heros & Nestoris inclytus filius:
Atrides verò dormiuit in recessu domus excelsæ,
Iuxta.n. Helena lato peplo cubabat præstāt. mulierū.

COMMENTARIVS.

a νηπενθές τ᾽ ἄχολόν τε.] In Lexico exponemus quid sit νηπενθὲς: nunc mihi dicendum est, non posse me persuaderi hîc aliud esse quàm adiectiuum τοῦ φαρμάκου illius, quod Helena vino immiscuit. An verò hoc verum sit pharmacum, an quippiam allegoricum, multi disputant. Plutarchus & Macrobius de narratione Helenæ intelligunt, quæ mœrorem ac dolorem auditorum discusserit. Vtriusq; locos tum propter huius rei pleniorem illustrationem, tum ob vtriusq; inter se similitudinem placet huc describere. Sic ergo Plut. Sympos. l. 1. Quæst. 1. οἱ μὲν οὖν τὰ βούγλωσσα καταμιγνύντες εἰς τὸν οἶνον, καὶ τοῖς ἀποβρέγμασι τῶν περιστερεώνων καὶ ἀδιάντων τὰ ἐδάφη ῥαίνοντες, ὡς ταῦτα εὐθυμίαν καὶ φιλοφροσύνην διδόντων ἀπομιμούμενοι τὴν Ὁμηρικὴν Ἑλένην ὑποφαρμάττουσαν τὸν ἄκρατον, οὐ συνορῶσιν ὅτι κἀκεῖνος ὁ μῦθος ἐκπεριελθὼν ἀπ᾽ Αἰγύπτου μακρὰν ὁδὸν εἰς λόγους ἐπιεικεῖς καὶ πρέποντας ἐπιλέλοιπε. ἡ γὰρ Ἑλένη πίνουσιν αὐτοῖς διηγεῖται περὶ τοῦ Ὀδυσσέως — οἷον ἔρεξε καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνήρ· αὐτόν μιν πληγῇσιν ἀεικελίῃσι δαμάσσας. τοῦτο γὰρ ἦν ὡς οἶμαι τὸ νηπενθὲς φάρμακον καὶ ἀνώδυνον, λόγος ἔχων καιρὸν ἁρμόζοντα τοῖς ὑποκειμένοις πάθεσι καὶ πράγμασι. id est, Ac nonnulli quidem buglossa vinum permiscentes, & verbenacarum vel adiantorum aspergine pauimenta irrorant: quasi hæc quandam conuiuis lætitiam atque hilaritatem concilient, ad exemplum illius Homericæ Helenæ, quæ vinum nonnihil medicatum propinabat: non considerant etiam illam fabulam lōgo itinere ex Aegypto vsq; circumuagantem in sermones euasisse vrbanos & congruos. Namq; commemorat illis potantibus Helena de Vlysse, quid fecerit & passus sit fortissimus vir, seipsum plagis fœdis affligens. Id scilicet mœrorem & dolorem discutiens pharmacum, oratio erat tempestiua & accommodata præsentibus animorum motibus & negotijs. *Hæc ille.* à quo desumpsit Macrobius Satur. lib. 7. cap. 1 his verbis: Nam si Homeri latentem prudentiam inscruteris altiùs, delinimentum illud quod Helena vino miscuit, νηπενθές τ᾽ ἄχολόν τε κακῶν τ᾽ ἐπίληθον ἁπάντων, non herba fuit, non ex India succus: sed narrandi opportunitas, quę hospitem mœroris oblitum flexit ad gaudium. Vlyssis enim præclara facinora filio præsente narrabat. Ergo paternam gloriam & singula eius fortia facta dicendo, animum filij fecit alacriorem, & ita credita est contra mœrorem vino remedium miscuisse. Huc vsque Macrobius. Sed hæc allegorica interpretatio mihi non placet, neq; vllus probabit, si propiùs Homerica verba intueatur. Siquidem expresè Homerus narrationem Helenæ ab hoc pharmaco distinguit. Quinimò siquidem ita sit intelligendum, vt ipsi volunt, cur hoc illi pharmacum à Polydamna Thonis medici vxore datum obseruasset? cur eo nomine Aegyptum pharmaca omnigena ferentem laudasset? Deinde cur has vires huic pharmaco tribueret lacrymas omnibus sistendi, qui eo vsi fuerint? An illa narratio sola Vlyssis adeò potens & efficax erit? Porrò aliud statuendum est, & cùm Aegyptus inter cętera hoc habeat singulare, quòd pharmacorum sit feracissima, vt ipse Poëta paulò pòst pronunciabit, & reliqui testantur historici: hoc reuera fuisse aliquod pharmacum ex herbis quibusdam compositum, aut ex simplici, vt nonnulli volunt, & nos paulò pòst dicemus. Cæterùm abijt in prouerbium Helenæ crater (vt notant Rhodiginus variarum lectionum lib. 19. cap. 3. & Iunius in Adagijs) cuius exemplum est apud Philostratū in Sophistis, καὶ τὸ φρόντισμα τοῦτο ἄριστα ἀπήντα, καὶ τὰ ἄχθη συνεκούφιζε τῶν γνωμῶν, ὥσπερ ὁ κρατὴρ τῆς Ἑλένης τοῖς αἰγυπτίοις φαρμάκοις. De hoc loquutus est Plin. lib. 25. Homerus (inquit) primus doctrinarum & antiquitatis parens gloriam herbarum Aegypto tribuit, herbasq; Aegyptias à regis vxore traditas suæ Helenæ plurimas narrat, ac nobile illud Nepenthes obliuionem tristitiæ afferens, & ab Helena vtiq; omnibus mortalibus propinandū. Porrò, inquit Cœlius, sunt ex diligētioribus, qui rimati exactiùs cuiusnám modi foret pharmacum id, ex quibusq; concinnaretur, suspicati sunt esse buglossam. propterea quòd de ea sic prodiderit Galenus, καὶ τοῖς οἴνοις ἐμβαλλόμενον εὐφροσύνης αἴτιον εἶναι): id est, Vino iniecta hilaritatem inducit. Scribunt medicorum scientissimi euentus mirabilis eam censeri rationem, quòd sanguis inde clarior fiat, expurgatiorq;: porrò & cor confoueatur, à quo mox & hepar: id autem sic affectum, laudabilem sanguinem producere, vnde cooriatur lætitia. Medicamenta verò hoc genus dicebant πιστὰ, iuxta Aeschylum, quòd ebiberentur velut ποτὰ vel πώματα, &c. Hæc Cœlius loco memorato. Quod autem reuerà pharmacum fuerit, testatur Athenæus lib 5. ait enim de Helena, εἰς τὸν οἶνον ἐμβάλλει πανάκειάν τι ὄντως φάρμακον: id est, In vinum inijcit salutare ad omnes morbos reuerà pharmacum.

b τά οἱ Πολύδαμνα] Cōijcio Menelaū, cùm in Aegypto esset, ab hoc Thoni rege hospitio fuisse exceptū, & pro more vsitato hospitalitatis ab eodem muneribus donatum, & Helenam ab eius vxore Polydamna. Tamē legisse me apud Aelianum de Animal. lib. 9. cap. 21.

cap. 21. memini, cùm Thôois Aegyptiorum rex custodiēdam accepisset Helenam à Menelao, per superiora Africæ circa Aegyptum & Aethiopiam oberrante, inq; eius amorem incidisset, & vim illi inferre conaretur, famam esse, illam vxori Thonidis Polydamnæ rem omnem aperuisse. Polydamnam verò & metuētem, ne propter formam sibi aliquando præferretur Helena, & simul miserantem in Pharum (quæ insula est diuersis & multis serpentibus plena) eam exposuisse, & donauisse illi herbam serpentibus illic abundantibus aduersariam: cuius sensus (vt ferunt) quàm primùm perceptus est à serpentibus, illi passim in terram sese abdiderunt. Helena verò herbam plantauit, quæ suo tempore semen serpentibus inimicum protulit, Heleniumq; appellatur. Ea si vera sunt, dicemus Homerum, cùm hæc intellexisset, potuisse fingere Helenæ à Polydamna donata quoq; alia fuisse pharmaca, eodem planè animo, quo herbam illam serpentalem. Quanquam malim priori meæ coniecturæ adhærere, cùm rem tam memorandam de proiecta in illam insulam Helena alioqui non esset prætermissurus.

c ἰητρὸς δὲ ἕκαστος] Laudat Aegyptios à rei medicæ peritia, quam πολυειδέστερον omnibus tribuit, nimirum vt medicorum pluralitas intelligatur. Vel etiam cùm adeò fœcundam pharmacis Aegyptum proponat, potuit etiam fingere omnes illic esse medicos, vt faciliùs credatur eadem pharmaca dignosci, vt ait Eustathius. Sed Herodotus in Euterpe hoc idem quod de pluralitate medicorū in ea regione diximus, confirmat. Nam ibi medicinam in hunc modum distributam esse ait, vt singulorum morborum sint medici, non plurium, itaq; omnia referta esse medicis. Alij enim sunt oculorum, alij dentium, alij alui & vicinarum partium, alij morborum occultorum, &c. Itaq; non sine causa Aegyptijs omnibus medicinæ facultatem tribuit propter innumerabiles eius gentis medicos, quò respiciens hyperbolicè loquutus est.

d αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον] Ex his verbis manifestè constat, reuerà pharmacum ab Helena conuiuarum poculis immixtum fuisse, neq; illud de narratione esse intelligendum: siquidem expressè dicit Poëta, post immissum pharmacum demum esse sermonem exorsam Helenam.

e Ἀτρείδη Μενέλαε] Obseruat apprimè decorum: oportuit enim Helenam, pro reuerentia, qua vxores viros prosequi par est, primùm Menelaum affari, deinde cæteros conuiuas.

f ἥμενοι] Ex hoc loco apparet, veteres illos mensis assedisse, non verò accubuisse, vt posteriore seculo factum est, præcipuè apud Romanos.

g πάντα μὲν οὐκ ἂν ἐγὼ] Duplici figura vtitur, inquit Eustathius. Primùm Præteritione, cùm se non omnia Vlyssis facta memorare posse dicit: deinde Admiratione in illis verbis, ἀλλ' οἷον τόδ' ἔρεξε, &c. quod sine dubio attentiores fecit auditores. Et sanè factum illud Vlyssis, quod narratura est Helena, egregium est adeò, vt nesciam an vllum inter cætera quæ illi attribuuntur, maiore sit admiratione dignum. Nam dicitur se ipsum plagis ac vulneribus defœdasse, ac pannosus Troiam ingressus hostilia castra exploraturus. Vbi satis testatum fecit, quàm Græcorum vtilitati velificaretur, vt qui illius gratia ne corpori ac vitæ suæ pepercerit, cùm se ita miserè afflixisset, & in periculum mortis se coniecisset. De corporis sui defœdatione exemplum etiam extat apud Herodotum de Zopyro, sed historia huic est dissimilis.

h ἐγὼ δέ μιν] Helena Vlyssem dicitur agnouisse, quia nimirū sæpe anteà illum in Græcia viderat, putà Lacedæmone, vbi fuerit Vlysses, aut visitandi Icarij patris Penelopes gratia, aut etiam tum cùm Penelopen duceret. Immò & inter Helenæ procos numeratur. Norat etiam illa præterea cæteros Græcorum proceres, vt testatur liber tertius Iliadis, vbi ea ipsos Priamo roganti designat

i ἐλόεον] Agnitum Vlyssem Helena excepit occultè, vt credo, vel sub humanitatis prætextu, qua in pauperem & miserum hominem qualis ille apparebat, affecta sit. Dicitur autem ipsamet eum lauisse, ac oleo vnxisse, quod argumentum est, probans id olim mulierum fuisse officium, vt anteà quoq; annotauimus. Cùm autem hoc illa ancillis suis posset demandare, tamen non potuit ipsa regi Vlyssi, licet in illa calamitate alius videretur, non præstare, tum vt faciliùs de rebus Græcorum ipsum percunctaretur. Vtebantur autem veteres post aquæ balneum, olei vnctione, qua partes per lotionem asperiores factæ mollescebant, vt est apud Athenæū libro primo Dipnosoph.

k ἤδη μοι] Talem nobis Helenam effingit Poëta, vt sæpe monuimus, nimirum quę sponte Troiam cum Paride nauigârit (quod ipsa tamen nunc Veneri tribuit: quasi dicat, non potuisse se Numini ita iubenti resistere) deinde verò facti pœnitentia commota sit. Sed qui Helenam nunquam Troiæ fuisse tradunt, vt Euripides, qui eam in Aegyptum à Mercurio translatam dicit, hoc negabunt. Sed nos omnia in Prolegomenis Iliadis attigimus.

l ἤδη μὲν πολέων] Pergit in laudando Vlysse Menelaus, cumq; primùm generaliter reliquis omnibus anteponens, quos ipse nouit (nouit autem multos in tam longa & varia peregrinatione) deinde factum eius commemorat, ex quo summa illius prudentia apparebit. Cùm Græci in equo illo Troiano laterent, compellante Helena singulos Heroas, reliqui duo Diomedes & Menelaus veriti ne fraus eorum detegeretur, parati erant exire, ac potiùs impetum facere, quàm si denuò se vocari paterentur: at Vlysses cùm rē fore irritam intelligeret, compressisse eos dicitur: quæ summa fuit prudentia. Detecto enim dolo metus erat ne vel ipsi à Troianis opprimerentur, vel sibi imposterum ab huiusmodi insidijs Troiani præcauerent, & ita elusi expectatione Græci in patriam re infecta reuerterentur. Vt & hoc ad ea quæ primo libro dicebamus, addi possit, deberi Vlyssi Troiæ excidium hoc etiam nomine, quòd eius beneficio hic dolus equi Troiani felicem exitum sortitus sit.

m ἵππῳ ἔνι ξεστῷ] Equus iste Troianus celeberrimus est, de quo infrà lib. 8. dicitur quippiam à Demodoco. Vulgaris fama est, sub finem decennalis belli suasu vatis Heleni fabricatum equum ab Epeo, quem, fœdere sophistico cum Troianis de pace ac discessu contracto, simularunt se Mineruæ dicasse, vt Troiæ in illius Deæ templo collocaretur. In eius vtero conclusi proceres Græcorum fuerunt, admisso tandem intra mœnia equo, illi media nocte erupisse dicuntur, & Troianos vino & somno obrutos (nimirum in illa festi celebritate) profligasse. Sed Dictys Cretensis lib. 5. ait, Græcos discessum simulantes ad Sigæum secessisse, ibi noctem operientes: quia veniente datoq; signo à Sinone, ad eam rem clàm posito, eos ad Troiam nauigasse multo silentio, Barbarosq; propter securitatem pacis vino & somno fessos oppressisse, diuisis inter se ciuitatis locis: anteà tamen admissum in vrbem equum illum scribit. Sed sacerdos ille Aegyptius apud Dionem hoc quidem munus à Græcis Mineruæ oblatum dicit, sed Troiam captam vllo modo negat. Ait ergo fessos longo bello Græcos pacem à Troianis petijsse, quam Priamus illis concesserit: petens tamen & ipse vt Græci mulctam præstarent aliquam, quòd nulla læsi iniuria bellum intulissent. Quam Vlysses Græcorum legatus concedens dixit se relicturos pulcherrimum & maximum Mineruæ donum, & inscripturos, Propitiatorium hoc donum dederunt Achiui Mineruæ Iliensi: hoc illis magno futurum honori, & aduersus se testimonium, quòd essent victi. Facta ergo esse fœdera inter Troianos & Achiuos: tandem equum perfectum esse ab Achiuis, magnum opus, Troianosq: sursum eum traxisse ad ciuitatem: quem cùm portæ suscipere non possent, partem mœniorum diruisse. Vnde ridiculè dictum est, inquit, quòd ciuitas ab equo capta sit. Hinc recessisse exercitum, hunc in modum fœderi illigatum. *Hæc ille.* Cæterùm Durateus est equus ille appellatus à Lucretio lib. 1.

Nec clam Durateus Troiai Pergama partu *Inflammasset equus nocturno Graiugenarum.*

Vbi vox Partu indicat, eum vulgarem opinionem sequutum esse. Dicitur & Durius ἀπὸ τῶν δουράτων, hoc est, lignis seu trabibus, vt canit Poëta, *sectaq; intexunt abiete costas.* Et Apollonio lib. 2. Argon. lignea turris vocatur: ab Horatio Carm. lib. 4. Od. 6. Equus Mineruæ, vbi de Achille loquens sic ait:

Ille non inclusus equo Mineruæ *Troas, & lætam Priami choreis*
Sacra mentito, malè feriatos *Falleret aulam.*

A' M. Tullio Equus Troianus dicitur. Abijt autem in prouerbium Durateus equus, de clandestinis insidijs: aut vbi repentè complures apparent, qui latebant anteà. Vide Erasmum Adag. chil. 4. cent. 2. prou. 1. Clemens etiam Alexandrinus li. 2. Stromatum ex eo aliud prouerbium fecit, Duræi equi speciem præfert, quod obseruauit Iunius. [illegible], inquir, [illegible] id est, Id solùm nunc obseruandum, quòd Durei equi speciem quandam obtinet, iuxta Poëtarum fabulā, Basilidæ homo vno in corpore tot diuersorum spirituum exercitum in aluo inclusum habens. Pausanias lib. 1. in Atheniensium arce Durium ex ære positum dicit, quem machinam fuisse bellicam, inquit, ab Epeo factam ad muros deijciēdos, fateatur necesse est, qui Troianos nolit stuporis ac stultitiæ condemnare. Verùm, quoniam traditum est, Græcorum fortissimum quenq; in equum illum se abdidisse, conuenit equi ænei forma cum ijs, quæ de Troiano memoriæ prodita sunt. Menestheus enim Teucer, Thesei etiam filij ex equo erumpunt. Sed de hoc equo etiam in Lexico.

n [illegible]] Cùm dixisset anteà Helena, mutatum vbi iā animum fuisse ad reditum, pœnituisseq; illam tam turpis facti, quod Menelaum credidisse par est, noluit proinde Menelaus vxori mendacij aut inconstantiæ labem aspergere: quod facturus

videbatur, si eam proprio motu ad equum Durium accessisse pronunciaret. Itaq; maluit eius rei causam Numini assignare, alicui nimirum ex ijs qui Græcorum partibus aduersabantur, à quo Helena coacta sit ad explorandos ea vocum simulatione Græcos. Nequis autem miretur Poëtam sibi non constare, cùm alias malorum causam hominibus ipsis tribuat: solet enim ipse pro ratione personarum loquentium sermones fingere. Deinde hic locus non agit expresè de ea malorum causa, de qua anteà Iupiter egit. Porrò cùm ausus sit Poëta Deos inter se opponere, alios Græcis, alios Troianis affingendo: potuit etiam liberè pronunciare, hoc periculum Menelao & cæteris Græcis à Deo aduersario creatum fuisse.

o καί οἱ Δηΐφοβος. Eustathius dicit, Deiphobum & Helenam solùm ad hũc equum accessisse: mortuo Paride autem, Helena Deiphobo nupsit, tanquam vni ex fratribus præstantiori: quod & Menelaus significat, cùm eum θεοείκελον appellat. Venit autem cum Helena, ne illa loquutos fuisse Græcos dissimulare posset, si forsan interroganti eorum quispiam respondisset.

p πάντων ἀλόχοισιν] Veteres hoc Poëtę figmentum vituperarunt, quòd incredibile sit Helenam sic vocem pro libito commutasse. Deinde qui fieri potuisset, inquiunt, vt quæ paulò antè mentem ad reditum conuerterat, sic dolosè vocem confuderit, vt ea ratione Grecos detegeret, & pauco tempore maius illis damnum, quàm per integrum decennium subierint, compararet? Sed satis videtur respondisse Poëta, cùm hoc vi diuina peractum fuisse dicit. Addunt tamen validius argumentum, quomodo essent credituri Græci suas vxores adesse? Itaque ridicula est illa varia vocum simulatio, quæ Helenæ affingitur. Neq; hoc superiore responso solui arbitror, vt Eustathius tamen existimat. Ego dixerim licuisse hoc Poëtæ, vt & infinita alia. Cæterùm fabula fert, Helenam fuisse φωνόμιμον, vocumq; imitatricem, vnde & ipsam Echo dictam aiunt. Et hoc munus illi à Venere oblatum, cùm Menelao nupsit, vt siquando vir alij se iungeret, hæc vocis eius, quæ amaretur, simulatione illum posset facti arguere. Et hoc refert Eustathius, quod me alibi nusquam legisse memini.

q Ἄντικλος] Quanquam Poëta non dicat expresè hunc Anticlum ab Vlysse suffocatum, id videtur tamẽ innuisse Triphyodorus. Tamen hoc ex ipsius Poëtæ verbis colligi non posse contenderim, etiam ipso Politiano refragante in Miscellaneis. Nam aliud videtur significare illa quæ sequuntur, τόφρα δ' ἔχ' ὄφρα σε νόσφιν ἀπήγαγε Παλλὰς Ἀθήνη. Enimuerò si res ita se haberet, an erat hoc prætermissurus Menelaus? Atqui dicit, tantùm Vlyssem Anticlo os compescuisse manu, ne Helenæ respondetet. Videntur mihi tum Politianus tum Triphyodorus allucinati propter verbum πίεζε, vel potiùs propter integram phrasin, ἐπὶ μάστακα χερσὶ πίεζε: quod nihil est aliud quàm ἔσφιγξε, i. strinxit & compressit, vt ab ijs fieri solet, qui manu, loqui volentium ora premunt, ne vox egrediatur. Sed vlterius hoc vrgeamus. Si forsan vim mortis huic Anticlo Vlysses intulisset, an erat Anticlus hoc sine sui tutela passurus, & cum tumultu ac clamore quodam qui potuisset ab Helena exaudiri, quem virum fortem esse oportuit, qui ad has insidias inter tot millia hominum deligebatur. Proinde non mihi persuadeo, nisi luculentiores accedant probationes, hunc Anticlum ab Vlysse peremptum fuisse.

r Παλλὰς Ἀθήνη.] Si à parte Troianorum fuit aliquis Deus, non tamen ideo in tam grauissimo periculo suo Numine Græci destituti sunt.

s ἄλγιον] Neque his etiam patris laudibus potuit leuari dolor Telemachi, sed potiùs cùm ea de illo audierit recitari, quæ superiùs Helena & Menelaus memorarunt, factum est vt ea nihili faceret: cùm nihilominus ipsum perijsse sibi persuaserit, neq; sua fortitudine à moriendi lege liberatum fuisse.

t ἀλλ' ἄγετ',] Ex hoc loco tradit Athenæus lib. 5. doceri nos ab Homero, eos qui ad conuiuium accersuntur, oportere eos qui conuocarunt, hortari vt surgant. Quod decorum etiam Pallas sub Mentoris specie suprà libro tertio vsurpauit.

u ὑπ' αἰθούσῃ] Videtur moris fuisse apud illos veteres, vt hospites extranei extra domum cubarent. Erant enim porticus ante ædes, & hoc etiam paulò pòst exprimitur his verbis: οἱ μὲν ἄρ' ἐν προδόμῳ δόμου αὐτόθι κοιμήσαντο. At de Menelao & Helena dicitur, eos in recessu ædium, μυχῷ δόμου, cubuisse.

Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Ὤρνυτ' ἄρ' ἐξ εὐνῆφι βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Εἵματα ἑσσάμενος· περὶ δὲ ξίφος ὀξὺ θέτ' ὤμῳ,
Ποσσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα.
Βῆ δ' ἴμεν ἐκ θαλάμοιο θεῷ ἐναλίγκιος ἄντην,
Τηλεμάχῳ δὲ παρίζεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε:
a Τίπτε δέ σε χρειὼ δεῦρ' ἤγαγε Τηλέμαχ' ἥρως,
Ἐς Λακεδαίμονα δῖαν, ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης;
Δήμιον, ἦ ἴδιον; τόδε μοι νημερτὲς ἐνίσπε.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα.
b Ἀτρείδη Μενέλαε διοτρεφὲς, ὄρχαμε λαῶν,
c Ἤλυθον εἴ τινά μοι κληηδόνα πατρὸς ἐνίσποις·
Ἐσθίεταί μοι οἶκος, ὄλωλε δὲ πίονα ἔργα·
Δυσμενέων δ' ἀνδρῶν πλεῖος δόμος, οἵτε μοι αἰεὶ
Μῆλ' ἁδινὰ σφάζουσι καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς,
Μητρὸς ἐμῆς μνηστῆρες ὑπέρβιον ὕβριν ἔχοντες,
Τοὔνεκα νῦν τὰ σὰ γοῦναθ' ἱκάνομαι αἴκ' ἐθέλῃσθα
Κείνου λυγρὸν ὄλεθρον ἐνισπεῖν, εἴ που ὄπωπας
Ὀφθαλμοῖσι τεοῖσιν, ἢ ἄλλου μῦθον ἄκουσας
Πλαζομένου. πέρι γάρ μιν ὀϊζυρὸν τέκε μήτηρ.
Μηδέ τί μ' αἰδόμενος μειλίσσεο μηδ' ἐλεαίρων,
Ἀλλ' εὖ μοι κατάλεξον ὅπως ἤντησας ὀπωπῆς.
Λίσσομαι, d εἴ ποτέ τοι τι πατὴρ ἐμὸς ἐσθλὸς Ὀδυσσεὺς
Ἠ' ἔπος e ἠέ τι ἔργον ὑποστὰς ἐξετέλεσσε
Δήμῳ ἔνι Τρώων, ὅθι πάσχετε πήματ' Ἀχαιοὶ,
Τῶν νῦν μοι μνῆσαι, καί μοι νημερτὲς ἐνίσπε.
Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
f Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ κρατερόφρονος ἀνδρὸς ἐν εὐνῇ
Ἤθελον εὐνηθῆναι ἀνάλκιδες αὐτοὶ ἐόντες.
Ὡς δ' ὁπότ' ἐν ξυλόχῳ ἔλαφος κρατεροῖο λέοντος
Νεβροὺς κοιμήσασα νεηγενέας γαλαθηνοὺς,

Quando.v.manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Surrexit ex lectulo voce bonus Menelaus
Vestes indutus, acutũ.v.gladiũ circũposuit humero,
Pedibus verò mollibus subligauit pulchros calceos,
Festinabat ire ex thalamo deo similis obuiam,
Telemacho.v.aßidebat, sermonẽq; habuit et ploquiũ:
Et quid te incitans huc egit Telemache heros
Ad Lacedamona diuinam per lata dorsa maris?
An publicum an priuatum? hoc mihi verè dic.
Hunc rursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus est:
Atride Menelae à Ioue nutrite, rex populorum,
Veni si aliquam mihi famam de patre diceres:
Dißipatur mihi domus, pereunt verò pinguia opera:
Hostium virorũ plena est domus, qui mihi perpetuò
Oues imbecilles mactãt & flexipedes, sinuosos boues,
Matris mea proci, immensam iniuriam habentes,
Prateread nunc ad tua genua venio, siquidem velis
Illius sæuam mortem dicere, sicubi vidisti
Oculis tuis, aut alterius sermonibus audiuisti
Errãtis. supra modũ.n. ipsum ærũnosa peperit mater,
Neq; quicquam me veritus blandiaris neq; misertus,
Sed planè mihi enarra quomodo incidisti conspectu.
Precor si vnquã tibi aliquod pater meus bon⁹ Vlysses
Aut dictum aut etiam factum promittens effecit
Populo in Troianorũ, vbi paßi estis ærumnas Graci:
Horum nũc mihi memor sis, & mihi verum enarra.
Hũc multùm suspirãs alloquutus est flauus Menelaus,
Papè, certè valde iam fortis viri in cubili
Voluerunt cubare, imbecilles ipsi cùm sint.
Quemadmodũ si quando in lustro cerua fortis leonis
Hinnulos collocans nuper genitos lactantes,

Κνημοὺς

Κνημοὺς ἐξερέῃσι καὶ ἄγκεα ποιήεντα
Βοσκομένη, ὁ δ' ἔπειτα ἑὴν εἰσήλυθεν εὐνήν,
Ἀμφοτέροισι δὲ τοῖσιν ἀεικέα πότμον ἐφῆκεν·
Ὣς Ὀδυσεὺς κείνοισιν ἀεικέα πότμον ἐφήσει.
Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Τοῖος ἐὼν οἷός ποτ' ἐϋκτιμένῃ ἐνὶ Λέσβῳ,
Ἐξ ἔριδος Φιλομηλεΐδῃ ἐπάλαισεν ἀναστάς,
Κὰδ δ' ἔβαλε κρατερῶς, κεχάροντο δὲ πάντες Ἀχαιοί.
Τοῖος ἐὼν μνηστῆρσιν ὁμιλήσειεν Ὀδυσσεύς,
Πάντες κ' ὠκύμοροί τε γενοίατο πικρόγαμοί τε.
Ταῦτα δ' ἅ μ' εἰρωτᾷς καὶ λίσσεαι, οὐκ ἂν ἔγωγε
Ἄλλα παρὲξ εἴποιμι παρακλιδόν, οὐδ' ἀπατήσω·
Ἀλλὰ τὰ μέν μοι ἔειπε γέρων ἅλιος νημερτής,
Τῶν οὐδέν τοι ἐγὼ κρύψω ἔπος οὐδ' ἐπικεύσω.
Αἰγύπτῳ μ' ἔτι δεῦρο θεοὶ μεμαῶτα νέεσθαι
Ἔσχον, ἐπεὶ οὔ σφιν ἔρεξα τελήεσσας ἑκατόμβας·
Οἱ δ' αἰεὶ * βούλοντο θεοὶ μεμνῆσθαι ἐφετμέων.
Νῆσος ἔπειτά τις ἐστὶ πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ,
Αἰγύπτου προπάροιθε (Φάρον δέ ἑ κικλήσκουσι)
Τόσσον ἄνευθ' ὅσσον τε πανημερίη γλαφυρὴ νηῦς
Ἤνυσεν, ᾗ λιγὺς οὖρος ἐπιπνείῃσιν ὄπισθεν.
Ἐν δὲ λιμὴν εὔορμος, ὅθεν τ' ἀπὸ νῆας ἐΐσας
Ἐς πόντον βάλλουσιν, ἀφυσσάμενοι μέλαν ὕδωρ.
Ἔνθα μ' ἐείκοσιν ἤματ' ἔχον θεοί, οὐδέ ποτ' οὖροι
Πνείοντες φαίνονθ' ἁλιαέες, οἵ ῥά τε νηῶν
Πομπῆες γίγνονται ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Καί νύ κεν ἤια πάντα κατέφθιτο καὶ μένε' ἀνδρῶν,
Εἰ μή τίς με θεῶν ὀλοφύρατο καί μ' * ἐσάωσε,
Πρωτέος ἰφθίμου θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος,
Εἰδοθέη· τῇ γάρ ῥα μάλιστά γε θυμὸν ὄρινα,
Ἥ μ' οἴῳ ἔρροντι συνήντετο νόσφιν ἑταίρων.
Αἰεὶ γὰρ περὶ νῆσον ἀλώμενοι ἰχθυάασκον
Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν· ἔτειρε δὲ γαστέρα λιμός.
Ἡ δ' ἐμεῦ ἄγχι στᾶσα ἔπος φάτο, φώνησέν τε,
Νήπιος εἰς ὦ ξεῖνε λίην τόσον, ἠδὲ χαλίφρων,
Ἦε ἑκὼν μεθιεῖς, καὶ τέρπεαι ἄλγεα πάσχων,
Ὡς δὴ δήθ' ἐνὶ νήσῳ ἐρύκεαι, οὐδέ τι τέκμωρ
Εὑρέμεναι δύνασαι, μινύθει δέ τοι ἦτορ ἑταίρων.
Ὣς ἔφατ', αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ἐκ μέν τοι ἐρέω, ἥ τις σύ περ ἐσσὶ θεάων,
Ὡς ἐγὼ οὔ τι ἑκὼν κατερύκομαι, ἀλλά νυ μέλλω
Ἀθανάτους ἀλιτέσθαι, οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Ἀλλὰ σύ πέρ μοι εἰπέ (θεοὶ δέ τε πάντα ἴσασιν)
Ὅς τίς μ' ἀθανάτων πεδάᾳ καὶ ἔδησε κελεύθου,
Νόστον θ', ὡς ἐπὶ πόντον ἐλεύσομαι ἰχθυόεντα.
Ὣς ἐφάμην, ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως καταλέξω,
Πωλεῖταί τις δεῦρο γέρων ἅλιος νημερτής,
Ἀθάνατος Πρωτεὺς Αἰγύπτιος, ὅς τε θαλάσσης
Πάσης βένθεα οἶδε, Ποσειδάωνος ὑποδμώς·
Τόνδε τ' ἐμόν φασιν πατέρ' ἔμμεναι, ἠδὲ τεκέσθαι·
Τόν γ' εἴ πως σὺ δύναιο λοχησάμενος λελαβέσθαι,
Ὅς κέν τοι εἴπῃσιν ὁδὸν καὶ μέτρα κελεύθου,
Νόστον θ', ὡς ἐπὶ πόντον ἐλεύσεαι ἰχθυόεντα.
Καὶ δέ κέ τοι εἴπῃσι διοτρεφές, αἴ κ' ἐθέλῃσθα,
Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται
Οἰχομένοιο σέθεν δολιχὴν ὁδὸν ἀργαλέην τε.
Ὣς ἔφατ', αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,

Iuga inuestigat, & valles herbosas
Pascens, hic deinde suum ingressus cubile,
Vtrisq; verò illis indecentem mortem immittit:
Ita Vlysses illis indecens fatum immittet.
Vtinam Iupiterq; pater, & Minerua, & Apollo,
Talis sit, qualis olim benè condita in Lesbo,
Contentione cum Philomelide luctatus est insurgens,
Prostrauit verò fortiter, gauisi sunt verò oēs Graci:
Talis existens cum procis versaretur Vlysses,
Omnes sanè breuis vita fierent, amariq; matrimonij:
Ista verò qua me interrogas, & precaris, nō vtiq; ego
Alia prater verum dixero declinando, neq; decipiā:
Sed ea quidem qua mihi dixit senex marinus verus,
Ex his neutiquā te ego celabo dictum, neq; occultabo.
In Aegypto me adhuc huc dij cupidum venire
Detinuerunt, quoniam non ipsis exhibueram legitimas Hecatombas.
Ipsi.n. semper volunt dij nos memores esse praceptorū. χ. βέλοιτο
Insula deinde quadam est valde vndoso in ponto.
Aegyptum ante (Pharum verò ipsam vocant)
Tantùm semota, quantùm tota die caua nauis
Confecit, cui stridulus ventus aspirat à puppi:
In ea autem portus portuosus, vnde naues aquales
In pontū deducūt, postquā hauserūt nigram aquam:
Illic me viginti dieb. detinuerūt dij, neq; vnq̄ vēti secundi
Spirātes apparuerūt marini, qui sanè nauiū rorum,
Ductores sunt supra lata dorsa maris.
Et fortassis viatica omnia corrupta essēt et animi vi-
Nisi me aliqua dearū respexisset, & mei miserta esset, χ. ἐλέησε,
Protei gloriosi filia marini senis,
Edothea huic sanè potissimùm animum commoui,
Qua mihi soli inter eundū obuia fuit seorsum à socijs.
Semper enim circa insulam errantes piscabantur
Curuis hamis: domabat verò ventrem fames.
Hac me prope astans, verbū dixit, & proloquuta est,
Stultus es ô hospes maximopere, aut remisso animo,
Aut sponte cessas, & delectaris dolores ferens,
Qui certè diu in insula detineris, neq; vllum finem
Inuenire poteris, minuitur autem tibi pectus sociorū.
Sic ait, caterū ego ipsā mutuis excipiēs alloqu. sum:
Sanè tibi dicam, quacunq; tandem sis dearum,
Quòd ego neutiquā voluntarius detineor, sed videor
Immortales offendisse qui cœlum latum habitant.
Sed tu mihi dic (dij enim omnia sciunt)
Quisnam me immortalium impedit & moratur iter
Reditumq;, vt in pontum deueniam piscosum.
Sic dicebam, illa verò statim respondebat diua dearū,
Enimuerò ego tibi, ô hospes, valdè verè enarrabo,
Versatur quispiam hic senex marinus veridicus,
Immortalis Proteus Aegyptius, quiq; maris
Totius profunditates nouit, Neptuni minister:
Hunc meum inquiunt patrem esse, atq; genuisse:
Quem si quo pacto tu poteris ex insidijs prendere,
Qui tibi dicat viam & mensuras itineris,
Reditumq;, vt per mare proficiscaris piscosum.
Atq; praterea tibi diceret ô nobilis, si modò velis,
Quodcūq; tibi in domibus malūmq; bonūq; accidisset,
Absente te per longam viam difficilemq;.
Sic ait, caterùm ego ipsā vicissim alloquutus sum,

Αὐτὴ νῦν φράζευ σὺ λόχον θείοιο γέροντος,
Μή πώς με προϊδὼν ἠὲ προδαεὶς ἀλέηται.
Ἀργαλέος γάρ τ' ἐστὶ θεὸς βροτῷ ἀνδρὶ δαμῆναι.
Ὣς ἐφάμην, ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως καταλέξω. (γρ. ἢν δ' ἐρέω σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι)
Ἦμος δ' ἠέλιος μέσον οὐρανὸν ἀμφιβεβήκῃ,
Τῆμος ἄρ' ἐξ ἁλὸς εἶσι γέρων ἅλιος νημερτὴς,
Πνοιῇ ὕπο Ζεφύροιο, μελαίνῃ φρικὶ καλυφθεὶς,
Ἐκ δ' ἐλθὼν κοιμᾶται ὑπὸ σπέεσι γλαφυροῖσιν.
Ἀμφὶ δέ μιν φῶκαι νέποδες καλῆς ἁλοσύδνης
Ἀθρόαι εὕδουσιν, πολιῆς ἁλὸς ἐξαναδῦσαι,
Πικρὸν ἀποπνείουσαι ἁλὸς πολυβενθέος ὀδμήν.
Ἔνθα σ' ἐγὼν ἀγαγοῦσα ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι,
Εὐνάσω ἑξείης· σὺ δ' εὖ κρίνασθαι ἑταίρους
Τρεῖς, οἵ τοι παρὰ νηυσὶν ἐϋσσέλμοισιν ἄριστοι.
Πάντα δέ τοι ἐρέω ὀλοφώϊα τοῖο γέροντος.
Φώκας μέν τοι πρῶτον ἀριθμήσει, καὶ ἔπεισιν·
Αὐτὰρ ἐπὴν πάσας πεμπάσσεται, ἠδὲ ἴδηται,
Λέξεται ἐν μέσσῃσι νομεὺς ὣς πώεσι μήλων.
Τὸν μὲν ἐπὴν δὴ πρῶτα κατευνηθέντα ἴδησθε,
Καὶ τότ' ἔπειθ' ὑμῖν μελέτω κάρτος τε βίη τε.
Αὖθι δ' ἔχειν μεμαῶτα καὶ ἐσσύμενόν περ ἀλύξαι.
Πάντα δὲ γιγνόμενος πειρήσεται, ὅσσ' ἐπὶ γαῖαν
Ἑρπετὰ γίγνονται, καὶ ὕδωρ, καὶ θεσπιδαὲς πῦρ.
Ὑμεῖς δ' ἀστεμφέως ἐχέμεν μᾶλλόν τε πιέζειν.
Ἀλλ' ὅτε κεν δή σ' αὐτὸς ἀνείρηται ἐπέεσσι,
Τοῖος ἐὼν οἷόν κε κατευνηθέντα ἴδησθε,
Καὶ τότε δὴ σχέσθαι τε βίης, λῦσαί τε γέροντα
Ἥρως· εἴρεσθαι δὲ θεῶν ὅς τίς σε χαλέπτει,
Νόστον θ', ὡς ἐπὶ πόντον ἐλεύσεαι ἰχθυόεντα.

Ipsa nunc explica insidias senis,
Ne quo pacto me prauidens aut prasciens effugiat,
Difficilis enim est deus mortali homini domari.
Sic dicebam, ipsa continuò respondit diua dearum:
Enimuerò ego tibi hospes valdè verè dicam:
Quando verò sol medium cœlum ascenderit,
Tum certè è mari emergit senex marinus veridicus,
Flatu sub Zephyri, nigra procella obtectus:
Egressus verò dormit sub specubus cauis.
Circa ipsum.v.Phocæ carẽtes pedib.pulchræ Halosydnes
Frequentes dormiunt è cano mari egressæ,
Acerbum spirantes maris profundi odorem.
Illuc te ego ducens simul aurora illucescente,
Collocabo ex ordine: tu verò probè elige socios
Tres, qui tibi apud naues transtratas optimi sunt:
Omnes autem tibi enarrabo astutias ipsius senis.
Phocas quidem primùm numerabit, & inspiciet:
Cæterũ postq̃ oẽs p quaterniones numerârit atq; inspexerit,
Cubabit in medio pastor veluti in grege ouiũ
Atqui vbi primùm sopitum videritis,
Tum deinde vobis curæ sit robur, visq́;,
Illic verò tenete cupientem & gestientem elabi.
Omnia verò factus molietur, quæcunq; in terra
Reptilia sunt, & aqua, & diuinitùs ardens ignis.
Vos autem firmiter tenete, magisq́; premite.
Sed quando certè te ipse interrogauerit verbis,
Talis qualem consopitum videratis.
Et tum certè desiste à vi, soluéq; senem
Heros: interroga verò, deorum quisnam te affligat,
Reditumq́;, vt per pontum proficiscaris piscosum.

COMMENTARIVS.

a τίπτε δέ σε χρειὼ] Cùm anteà Menelao exposuerit Pisistratus causam, cur Telemachus ad ipsum accedat: videtur nunc superfluũ esse, quòd eandem à Telemacho sciscitatur. Sed interiecta hesternis sermonibus nocte oportuit altera die quæstio illa refricari & ipsemet Telemachus interrogandus fuit, neque alteri de altero respondenti tam credendum, vt præcipua persona de se ipsa non responderet.

b Ἀτρείδη Μενέλαε] Eustathius annotat, hoc Telemachi responsum ex variorum locorum carminibus esse concinnatum, vt ipsemet Poëta primus inuenisse dici possit modum centones carminum consarcinandi, & ita apertam viam illi operi, quod ὁμηρόκεντρα appellatur, in quo multi tantoperè desudarunt.

c ἤλυθον] Exponit Telemachus aduentus sui finem: deinde domesticam calamitatem, tum petit obnixè à Menelao, vt verè & candidè certiorem se faciat de patris statu.

d εἴ ποτέ τοι πατὴρ] Vsitatum est inter probos homines, vt beneuolentiam erga patres in filios etiam deriuent: itaque eò meliùs, cùm à parentibus beneficijs affecti sunt, eorum gratiam filijs referre non grauantur in amicitiæ illorum memoriã. Et hoc est quod Telemachus à Menelao postulat, neq; veretur, id quod est apud Comicum nostrum, ne hæc beneficiorum parentis commemoratio, exprobratio quædam Menelao videatur: quia iam illi eius animus exploratus erat, libertatemq́; istam loquendi à modesto homine boni æquiq; consultam iri facilè sibi persuadebat.

e ὢ πόποι,] Ordine respondet Menelaus Telemachi orationi, in qua primo loco erat priuatæ calamitatis commemoratio: postea nuncij petitio de patre. Ad hanc secundo, ad eam primò respondet, miseratus nimirum amici bonorum sortem, quæ tam miserè ab his ganeonibus & fruges consumere natis, vt ait ille, dilapidentur. Eos ergo culpat, quòd illi tam ignaui & imbecilles audeant viri fortis thorum attentare, eisq; idcirco eleganti comparatione exitium vaticinatur.

f κνημοὺς ἐξερέῃσι] Apud Gesnerum cap. de Ceruo, sic obseruatum reperio: Cerui montes excelsos non ascendunt, vt qui nimiùm corpulenti, ad planiciem magis quàm montes idonei sint: quamobrem syluas & valles, & fluminibus vicina loca frequentiùs habitãt. Cerui gaudẽt τοῖς ὀργάσι. Pollux. Est autem ὀργὰς, vel ὀργὰς γῆ, ἡ ἀργὴ καὶ ἀνέργαστος, διὰ τὸ ἐν αὐτῇ φυτὰ πρὸς αὔξησιν ὀργᾶν· λοχμῶδες καὶ ὀρεινὸν χωρίον· ἢ ὕλῃ καὶ σύμφυτον, ἢ λιπαρὰ ἢ ἀκμαία γῆ. Varinus. Hoc est, Orgas est locus incultus, syluosus aut nemorosus, vbi solum bonum & pingue est. Apud eundem tamen ὀργάδες etiam pro cultis locis exponitur; item ὀργάδες, loci syluosi. Quicquid de his postremis sit, tamen constat malè hic vulgo verti κνημοὺς, iuga. Sunt enim potiùs radices montis κνημοὶ, non autem cacumina. Quod autem hic de ceruа catulos suos in stabulo leonis occultante dicitur, id confictum est à Poëta, & ad rem præsentem accommodatum. Nam leoni Vlyssem propter fortitudinem, ceruæ procos ob eorum ignauiam ac pusillanimitatem comparat. Solet autem eo nomine leoni opponi cerua (vel ceruus, vt vtrumq; sexum comprehendamus, quod Attici etiam in fœminino faciunt, inquit Gesnerus) vnde prouerbia, ὁ νεβρὸς τὸν λέοντα, hinnulus leonem sup. vicit, cepit, aut quippiã simile: & γῆρας λέοντος κρεῖσσον ἀκμαίων νεβρῶν, Senecta leonis præstantior hinnulorum iuuenta: quod ex Hippothoonte poeta refert Stobæus.

g ἐπάλαισεν ἀναστὰς,] Commendat Vlyssem à robore corporis, exemploq; id comprobat. Refert enim, vt ille luctatus cum Philomelide, quem, Achiuos ad luctam prouocantem, cum magno Græcorum gaudio prostrauit. Sed quid sequitur? Vnus vnum si vicit, ergo plures vincere poterit? Credendum est igitur, tam parui procos æstimasse Menelaum, vt eos omnes etiam vno forti longè inferiores censuerit.

h ἐπεὶ οὔ σφιν ἔρεξα] Cùm ex Aegypto Menelaus proficisceretur, Dijs hecatombas nõ persoluit. ideò iubebit eum paulò pòst Proteus illuc redire, vt Deos ad nauigationem fœlicem sibi conciliet. Et hæc est veterum pietas, quanquam cæca, qui nihil prosperè agi ac perfici existimarunt, nisi Deos haberent propitios: ac infausti successus causam in negligentiam diuini cultus referebant, placariq; oportebat Numen, quod offensum à se arbitrabantur.

i νῆσος ἔπειτα ἔστι] Pharos, Inquit Mela li. 2. Alexandriæ nunc ponte coniungitur, olim vt Homeriro carmine proditum est, ab eisdẽ oris cursu diei totius abducta: &, si ita res fuit, videri potest coniectantibus in tantum mutatæ causas Nilum præbuisse, dum limum

sub

ſubinde, & præcipuè cùm exundaret, littori annectens, auget terras, ſpaciumq; augeſcentium in vicina vada promouet. Lucanus lib. 10. de Cæſare:

Tunc clauſtrum pelagi cepit Pharon: inſula quondam,
In medio ſtetit illa mari, ſub tempore vatis Proteos: at nunc eſt Pellæis proxima muris.

Quidam tamen, vt Poſidonius, ignorationem Poëtæ objiciebant, quòd inſulam Phariam (ſic apud Strabonem ſcribitur) mari cingi dixerit. Quibus Strabo lib. 1. Geograph. ſic reſpondit: Quicunq;, inquit, ſuas peregrinationes narrant, inflatè illi ſolent omnia iactare: qualis etiam Menelaus, qui cùm neque ad Aethiopas aſcendiſſet, inaudiuerat de Nili exundatione, & quantum is terræ regioni illi apponeret, & quod traiectum, qui eſt ante fauces iam ferè aggere aggeſto cum continente coniunxiſſet: vt nõ iniuria Herodotus (malè legitur in Latino Heſiodus) totam Aegyptum fluuij donum dixerit, ſi non totam, eam ſaltem, quæ infra Delta ſita, inferior Aegyptus nominatur. Cognouit etiam Pharum priſcis temporibus mari ambitam fuiſſe: itaque mentitus eſt eam adhuc pelago circundari, quanquam iam inſula eſſe deſiiſſet. *Hactenus.* Fuit tamen vir doctiſſimus Brodæus noſtro ſæculo, qui in ſuis Miſcellaneis li. 3 cap. 5. fabulo ſum eſſe cõtendit, quod tradit Homerus Pharum à Nilo diei curſu abfuiſſe. Qui locus ſtudioſis eſt perlegendus. Vide Goropium in Niloſcopio. quem authorem quò ſæpius laudo, eò diligentius legi volo. Cæterùm de tota Pharo & de portu illius videndus eſt idem Strabo lib. 17. ex quo nos in Lexico, vt ſpero, dicemus.

k ἀφυσσάμενοι] Intelligit naues prius expurgari ab aqua, quam in portu imbiberunt, antequam in altum agantur. Solent autẽ immota nauigia plus aqua impleri, quàm ſi moueantur.

l ἀέθλιε] Qui Deo curæ ſunt, quàm magnis periculis obruantur, etiã in media rerum deſperatione, vbi nullus apparet ſeſe eripiẽdi modus, nulla via ſalutis aut propria induſtria, aut aliunde aduocato humano auxilio ſeſe aperit, eos Deus ſua ope erigit & ſuſtinet. Quod mihi videtur Homerus adumbraſſe hac narratione. Nam deſtituto humana ope Menelao, offert ſe ſponte, & non vocata hæc Dea Edothea (quam Zenodotus Eurynomen appellat, referente Euſtathio) quæ illi rationẽ perficiundæ nauigationis ſuę patefacit. Vnde potuit Menelaus perſuaderi, ſe non planè Dijs inuiſum, quorum auxilium in tanta anguſtia animi experiretur.

m θεοὶ δέ τε πάντα ἴσασιν] Sic argumentabatur Menelaus: Dij omnia ſciunt. Tu autem Edothea Dea es: Fieri itaq; non poteſt, vt neſcias quis mihi Deorum inſenſus nauigationem impedit. Tamen non obtinuit hoc à Dea, vel quòd non ſit catholica illa propoſitio, vel quòd Homerus hunc quoq; Proteum nobis vult eſſe cognitum, de quo tam miranda poſteà ſubijcientur. Cùm ergo Edothea hoc Menelao non præſtiterit, tamen Menelai adeò ſtudioſa fuit, vt eius gratia patrem ſuum Proteum illi prodat, à quo ea omnia quæ exoptat, intelligere poſſit. De hoc autem Proteo locus erit dicendi in Lexico Homerico, in voce πρωτεύς. Tu interea conſule Virgilium 4 Georg. ſub finem, vbi hunc locum Homericum expreſſit. Vide Eraſmum in Adag. Proteo mutabilior.

n τόν δέ τ' ἐμόν φασιν] Edothea dubitanter patrem hunc ſuum eſſe aſſerit, cùm ex vulgari fama hoc ſe ſcire dicit. Vide quid nos hac de re ſuprà lib. 1. ſcripſimus de Telemacho, qui ſic etiam de Vlyſſe patre loquutus eſt.

o ὅττι τοι ἐν μεγάροισι] Quæ præcedunt, præſentia & futura ſunt: quæ nunc verò dicuntur, præterita. ait enim Edothea patrem ſuũ Proteum Menelao expoſiturum, cur illi nauigandi via præcluſa nunc ſit: & hoc eſt præſens. deinde, quod illi iter faciendum ſit, & quantum, & hoc eſt futurum. tertiò, quid illi abſenti domi acciderit: & hoc eſt præteritum. Vnde rectè de hoc Proteo Orpheus in Hymnis: πρωτογένης πάντ' εἰδὼς ὅσσα τε πρόσθεν ἔην, ὅσα τ' ἔσσεται ὕστερον αὖτις. & Virgil 4. Georg.

— nouit namq; omnia vates Quæ ſint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

p ἀργαλέος γάρ τ' ἐστὶ θεὸς] Dubito an hoc ſit γνωμικόν, id eſt, an de Deo generaliter intelligatur, an ſpecialiter de hoc Proteo, qui ob varias & horribiles formas, quas induit, non facilè ab homine domari poſſit. Vtrumq; ſanè huic loco accommodari poteſt. Tamen vtut ſit, illud de Deo pronunciatum malè eſt: dicit enim, tantùm eſſe difficile Deum ab hominibus vinci, non dixit ἀδύνατον. Quales igitur habuit Deos illa antiquitas, qui licet cum difficultate, tamen humano robori ſubiacerent? Hic autem manifeſtè huic deo Proteo prouidentiam aut præſcientiam ademit Poëta. Nam ſi inuitus in hominum poteſtatem veniat, & ab eis inſidias ſibi ſtrui intelligat ſua πρόνοιᾳ, quomodo eas non effugiat in maris receſſus abditus? Ita non potuit ſibi conſtare cæcum illud ſæculum, vbi Deorum mentionem facit.

q πικρὸν ἀποπνείουσαι] De Phocarum odore paulò pòſt dicetur. Cur autem νέποδες appellentur, dicemus in Lexico.

r θεὸν ἰδέσθαι] Oportebat hunc Protea tandiu conſtringi, & fortiter premi, donec in formam hominis priſtinam rediret. Vnde Cyrene ad Ariſtæum filium:

Sed quanto ille magis formas ſe vertit in omnes,
Tanto, nate, magis contende tenacia vincla:
Donec talis erit mutato corpore, qualem
Videris, incepto tegeret cùm lumina ſomno.

Tunc autem erant illius vincula diſſoluenda.

Ὣς εἰποῦσ', ὑπὸ πόντον ἐδύσετο κυμαίνοντα.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆας, ὅθ' ἕστασαν ἐν ψαμάθοισιν,
Ἤια· πολλὰ δέ μοι κραδίη πόρφυρε κιόντι.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν,
Δόρπον θ' ὁπλισάμεσθ', ἐπί τ' ἤλυθεν ἀμβροσίη νύξ,
Δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Καὶ τότε δὴ παρὰ θῖνα θαλάσσης εὐρυπόροιο
Ἤια, πολλὰ θεοὺς γουνούμενος. αὐτὰρ ἑταίρους
Τρεῖς ἄγον, οἷσι μάλιστα πεποίθεα πᾶσαν ἐπ' ἰθύν.
Τόφρα δ' ἄρ' ἥ γ' ὑποδῦσα θαλάσσης εὐρέα κόλπον,
Τέσσαρα φωκάων ἐκ πόντου δέρματ' ἔνεικε.
Πάντα δ' ἔσαν νεόδαρτα. δόλον δ' ἐπεμήδετο πατρί.
Εὐνὰς δ' ἐν ψαμάθοισι * διαγλάψασ' ἁλίῃσιν,
Ἧστο μένουσ'. ἡμεῖς δὲ μάλα σχεδὸν ἤλθομεν αὐτῆς·
Ἑξείης δ' εὔνησε, βάλεν δ' ἐπὶ δέρμα ἑκάστῳ.
* Κεῖθι δὴ αἰνότατος λόχος ἔπλετο· τεῖρε γὰρ αἰνῶς
Φωκάων ἁλιοτρεφέων [a] ὀλοώτατος ὀδμή.
Τίς * γὰρ αὖ εἰναλίῳ παρὰ κήτεϊ κοιμηθείη;
Ἀλλ' αὐτὴ ἐσάωσε, καὶ ἐφράσατο μέγ' ὄνειαρ·
Ἀμβροσίην ὑπὸ ῥῖνα ἑκάστῳ θῆκε φέρουσα,
Ἡδὺ μάλα πνείουσαν· ὄλεσσε δὲ κήτεος ὀδμήν.
Πᾶσαν δ' ἠοίην μένομεν τετληότι θυμῷ·
[b] Φῶκαι δ' ἐξ ἁλὸς ἦλθον ἀολλέες· αἱ μὲν ἔπειτα
Ἑξῆς [c] εὐνάζοντο παρὰ ῥηγμῖνι θαλάσσης.

Sic loquuta, ſub pontum ſubijt fluctuantem:
Cæterùm ego ad naues, vbi ſtabant in arena,
Ibam, plurima verò mihi cor cogitabat eunti.
Cæterùm poſtquam ad nauem veni atq; mare,
Cœnam apparauimus, deinde acceſſit diuina nox,
Tum obdormiuimus in littore maris.
Quando verò manè genita apparuit roſeis digitis aurora,
Tunc ad littus maris lata vada habentis
Ibam, plurimùm dijs ſupplicans: porrò ſocios
Tres ducebã, quib. potiſſ. confidebam ad omnem vim.
Intereà verò hæc ingreſſa maris latum ſinum,
Quatuor Phocarum ex ponto pelles attulit:
Omnes verò erãt recẽs excoriatæ, dolũ autẽ ſtruebat patri:
Cubilibus autem in arena exſculptis marina, — χ. διαγλύψασ'
Sedebat expectans: nos valdè propè venimus eam.
Ex ordine verò collocauit, iniecit aũt coriũ vnicuiq;.
Illic iam moleſtiſſ. inſidia erãt: affligebat enim grauiter — χ. ἔνθα κεν αἰνότ.
Phocarum in mare nutritarum peſſimus odor:
Quis etenim marinum prope cetum poſſet cubare? — χ. γάρ κ' ἄν.
Sed ipſa ſeruauit & excogitauit magnam vtilitatẽ:
Ambroſiam ad nares vnicuiq; poſuit afferendo,
Dulce valdè ſpirantem: fugauit ceti odorem.
Totũ matutinũ tẽpus expectauimus patienti animo:
Phocæ autẽ è mari venerũt frequentes: illæ quidẽ deinde
Ordine ſopiebantur iuxta littus maris.

Ἔνδιος δ' ὁ γέρων ἦλθ' ἐξ ἁλὸς, εὗρε δὲ φώκας
Ζατρεφέας· πάσας δ' ἄρ' ἐπῴχετο, λέκτο δ' ἀριθμόν.
Ἐν δ' ἡμέας πρώτους λέγε κήτεσιν, οὐδέ τι θυμῷ
Ὠΐσθη δόλον εἶναι· ἔπειτα δὲ λέκτο καὶ αὐτός.
Ἡμεῖς δ' αὖ ἰάχοντες ἐπεσσύμεθ'· ἀμφὶ δὲ χεῖ-
ρας
Βάλλομεν. οὐδ' ὁ γέρων δολίης ἐπελήθετο τέχνης,
Ἀλλ' ἤτοι πρώτιστα λέων γένετ' ἠϋγένειος,
Αὐτὰρ ἔπειτα δράκων, καὶ πάρδαλις, ἠδὲ μέγας σῦς·
Γίνετο δ' ὑγρὸν ὕδωρ, καὶ δένδρεον ὑψιπέτηλον.
Ἡμεῖς δ' ἀστεμφέως ἔχομεν τετληότι θυμῷ.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἀνίαζ' ὁ γέρων ὀλοφώια εἰδὼς,
Καὶ τότε δή μ' ἐπέεσσιν ἀνειρόμενος προσέειπεν.
Τίς νύ τοι Ἀτρέος υἱὲ θεῶν συμφράσατο βουλὰς,
Ὄφρα μ' ἕλοις ἀέκοντα λοχησάμενος; τέο σε χρή;
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
χ. ἀγρεύεις Οἶσθα γέρον· τί με ταῦτα παρατροπέων * ἐρεείνεις;
Ὡς δὴ δηθ' ἐνὶ νήσῳ ἐρύκομαι, οὐδέ τι τέκμωρ
Εὑρέμεναι δύναμαι, μινύθει δέ μοι ἔνδοθεν ἦτορ.
Ἀλλὰ σύ πέρ μοι εἰπὲ (θεοὶ δέ τε πάντα ἴσασιν)
Ὅς τίς μ' ἀθανάτων πεδάᾳ, καὶ ἔδησε κελεύθου,
Νόστον θ'. ὡς ἐπὶ πόντον ἐλεύσομαι ἰχθυόεντα.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' αὖτις ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Ἀλλὰ μάλ' ὤφελλες Διΐ τ' ἄλλοισίν τε θεοῖσιν
Ῥέξας ἱερὰ κάλ' ἀναβαινέμεν, ὄφρα τάχιστα
Σὴν ἐς πατρίδ' ἵκοιο, πλέων ἐπὶ οἴνοπα πόντον.
Οὐ γάρ τοι πρὶν μοῖρα φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν,
Πρίν γ' ὅτ' ἂν Αἰγύπτοιο διιπετέος ποταμοῖο
Αὖτις ὕδωρ ἔλθῃς, ῥέξῃς θ' ἱερὰς ἑκατόμβας
Ἀθανάτοισι θεοῖσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι·
Καὶ τότε τοι δώσουσιν ὁδὸν θεοὶ ἣν σὺ μενοινᾷς.
Ὣς ἔφατ', αὐτὰρ ἐμοί γε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ,
Οὕνεκά μ' αὖτις ἄνωγεν ἐπ' ἠεροειδέα πόντον
Αἴγυπτον δ' ἰέναι, δολιχὴν ὁδὸν ἀργαλέην τε.
Ἀλλὰ καὶ ὥς μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ταῦτα μὲν δὴ οὕτω τελέω γέρον ὡς σὺ κελεύεις·
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Εἰ πάντες σὺν νηυσὶν ἀπήμονες ἦλθον Ἀχαιοὶ
Οὓς Νέστωρ καὶ ἐγὼ λίπομεν Τροίηθεν ἰόντες,
Ἦέ τις ὤλετ' ὀλέθρῳ ἀδευκέι ἧς ἐπὶ νηὸς,
Ἠὲ φίλων ἐν χερσὶν, ἐπεὶ πόλεμον τολύπευσεν.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' αὖτις ἀμειβόμενος προσέειπεν,
χ. μὴ ταῦτα Ἀτρείδη, * τί με ταῦτα διείρεαι; οὐδέ τί σε χρὴ
Ἴδμεναι, οὐδὲ δαῆναι ἐμὸν νόον· οὐδέ σέ φημι
χ. ἄκλαυτον ἔσεσθαι, ἐπεί κ' εὖ Δὴν * ἄκλαυτον ἔσεσθαι, ἐπὴν εὖ πάντα πύθηαι.
χ. Πολλοὶ μὲν τούτων ἐγένοντο, πολλ. καὶ Πολλοὶ μὲν γὰρ τῶν γε θάνον, πολλ. k* Πολλοὶ μὲν γὰρ τῶν γε δάμεν, πολλοὶ δὲ λίποντο.
Ἀρχοὶ δ' αὖ δύο μοῦνοι Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Ἐν νόστῳ ἀπόλοντο· μάχῃ δέ τε καὶ σὺ παρῆσθα·
Εἷς δ' ἔτι που ζωὸς κατερύκεται εὐρέϊ πόντῳ.
Αἴας μὲν μετὰ νηυσὶ δάμη δολιχηρέτμοισι.
Γυρῇσιν μὲν πρῶτα Ποσειδάων ἐπέλασσε
Πέτρῃσι μεγάλῃσι, καὶ ἐξεσάωσε θαλάσσης.
Καί νύ κεν ἔκφυγε κῆρα, καὶ ἐχθόμενός περ Ἀθήνῃ,
Εἰ μὴ ὑπερφίαλον ἔπος ἔκβαλε, καὶ μέγ' ἀάσθη.
Φῆ ῥ' ἀέκητι θεῶν φυγέειν μέγα λαῖτμα θαλάσσης·
Τοῦ δὲ Ποσειδάων μεγάλ' ἔκλυεν αὐδήσαντος.
Αὐτίκ' ἔπειτα τρίαιναν ἑλὼν χερσὶ στιβαρῇσιν,
Ἤλασε Γυραίην πέτρην, ἀπὸ δ' ἔσχισεν αὐτήν·

Meridie autem senex venit è mari, inuenit a. Phocas
Obesas: omnes verò adibat, recẽsuit autẽ numerum.
Nos aũt primos recensuit inter cetos, nulloq́ animo
Putauit dolum esse, deinde cubauit & ipse.
Nos verò protinus vociferantes irruimus: circum au-
tem manus
Iecimus, neq́ ipse senex dolosæ obliuiscitur artis:
Sed certè primum leo factus est magnus iubis,
Porrò deinde draco, & panthera. atq́ ingens sus
Factus est, etiam liquida aqua, & arbor altis folijs:
Nos verò firmiter tenebamus forti animo.
Sed cùm iam angustabatur senex versutias doctus,
Tunc certè me verbis interrogans alloquutus est,
Quis sanè tibi Atrei fili deorum consuluit consilia
Vt me caperes inuitum insidijs cuius rei opus habes.
Sic ait, cæterùm ego ipsum excipiẽs alloquut⁹ sum,
Scis senex: quid me ista decipiens interrogas?
Quòd iam diu in insula detineor, neq́ vllo pacto finẽ
Inuenire queo, minuitur autem mihi intus cor.
Sed tu vtiq́ mihi dic (dij verò omnia sciunt.)
Quinam me immortalium impedit & auertit à via,
Reditumq́, vt per pontum vadam piscosum.
Sic dicebã ille. v. rursus respondens, alloquutus est,
Atqui omnino debebas Ioui alijsq́ dijs
Sacris litatis conscendere, vt velocissimè
Tuam ad patriã venires nauigans per nigrũ pontũ.
Non. n. tibi anteà fatũ est amicosq́ videre & venire
Ad domum benè constructã, & tuã ad patriã terrã,
Quàm Aegypti à Ioue fluentis fluuij
Rursus ad aquas redieris, fecerisq́ sacras Hecatombas
Immortalibus dijs, qui cælum latum tenent:
Et tunc tibi dabunt viam dij quam tu desideras.
Sic ait, cæterùm mihi infractum est charum cor,
Eò quòd me rursus iubebat per obscurum pontum
Aegyptum ire, longam viam difficilemq́.
Verũ etiã sic ipsum verbis excipiens alloquutus sum,
Ista quidem sic perficiam senex vt tu præcipis,
Sed agè mihi hoc dic & verè recense,
Num omnes cum nauibus illæsi redierint Græci,
Quos Nestor & ego reliquimus à Troia profecti,
Num quispiam perijt morte inopinata sua in naue,
Aut amicorũ in manibus postquã bellum confecerũt?
Sic dicebã, ille me rursus excipiens alloquutus est,
Atride, ne me ista interroga, neutiquam te conuenit
Scire neq́ cognoscere meum animum, neq́ te puto
Diu absq́ lacrymis fore, postq̃ benè omnia audieris.
Multi quidẽ istorũ domiti sunt, plurimi verò relicti.
Duces autem duo Græcorum loricatorum,
In reditu perierunt: pugnæ etenim & tu interfuisti:
Vnus. a. adhuc alicubi viuus detinetur lato in ponto,
Aiax quidẽ in naui domitus est longos remos habẽte.
Ad Gyras quidem primùm Neptunus aduexit
Petras ingentes, & seruauit è mari.
Et sanè effugisset mortem, quantũuis inuisus Palladi,
Nisi impiũ dictũ protulisset, & graue facinus patrasset.
Dixit inuitis dijs effugere ingentes fluctus maris:
Hunc Neptunus magnifica audiuit iactantem,
Statim deinde tridente arrepto manu forti,
Percussit Gyream petram, absciditq́ ipsam:

Καὶ

Καὶ τὸ μὲν αὐτόθι μεῖνε, τὸ δὲ τρύφος ἔμπεσε πόντῳ,
Τῷ ῥ᾽ Αἴας τὸ πρῶτον ἐφεζόμενος μέγ᾽ ἀάσθη,
Τὸν δ᾽ ἐφόρει κατὰ πόντον ἀπείρονα κυμαίνοντα.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθ᾽ ἀπόλωλεν,[n] ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ.
[o] Σὸς δέ πε ἔκφυγε κῆρας ἀδελφεὸς ἠδ᾽ ὑπάλυξεν,
Ἐν νηυσὶ γλαφυρῇσι· σάωσε δὲ πότνια Ἥρη.
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ τάχ᾽ ἔμελλε Μαλειάων ὄρος αἰπὺ
Ἵξεσθαι, τότε δή μιν ἀναρπάξασα θύελλα
Πόντον ἐπ᾽ ἰχθυόεντα φέρεν μεγάλα στενάχοντα,
Ἀγροῦ ἐπ᾽ ἐσχατιὴν ὅθι δώματα ναῖε Θυέστης
Τὸ πρὶν, ἀτὰρ τότ᾽ ἔναιε Θυεστιάδης Αἴγισθος.
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ καὶ κεῖθεν ἐφαίνετο νόστος ἀπήμων,
[p] Ἂψ δὲ θεοὶ οὖρον στρέψαν, καὶ οἴκαδ᾽ ἵκοντο,
Ἤτοι ὁ μὲν χαίρων ἐπεβήσετο πατρίδος αἴης,
[q] Καὶ κύνει ἁπτόμενος ἣν πατρίδα· πολλὰ δ᾽ ἀπ᾽ αὐτοῦ
[r] Δάκρυα θερμὰ χέοντ᾽, ἐπεὶ ἀσπασίως ἴδε γαῖαν.
Τὸν δ᾽ ἄρ᾽ ἀπὸ σκοπιῆς εἶδε σκοπὸς, ὅν ῥα καθεῖσεν
Αἴγισθος δολόμητις ἄγων· ὑπὸ δ᾽ ἔσχετο μισθὸν,
Χρυσοῦ δοιὰ τάλαντα· φύλασσε δ᾽ ὅγ᾽ εἰς ἐνιαυτὸν,
Μή ἑ λάθοι παριὼν, μνήσαιτο δὲ θούριδος ἀλκῆς.
Βῆ δ᾽ ἴμεν ἀγγελέων πρὸς δώματα ποιμένι λαῶν·
Αὐτίκα δ᾽ Αἴγισθος δολίην ἐφράσσατο τέχνην·
Κρινάμενος κατὰ δῆμον ἐείκοσι φῶτας ἀρίστους,
Εἷσε λόχον, ἑτέρωθι δ᾽ ἀνώγει δαῖτα πένεσθαι.
Αὐτὰρ ὁ βῆ καλέων Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν,
Ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν, ἀεικέα μερμηρίζων.
Τὸν δ᾽ οὐκ εἰδότ᾽ ὄλεθρον ἀνήγαγε καὶ κατέπεφνε
[s] Δειπνίσσας, ὥς τίς τε κατέκτανε [t] βοῦν ἐπὶ φάτνῃ.
Οὐδέ τις Ἀτρεΐδεω ἑτάρων λίπεθ᾽ οἵ οἱ ἕποντο,
Οὐδέ τις Αἰγίσθου, ἀλλ᾽ ἔκταθεν ἐν μεγάροισιν.
Ὣς ἔφατ᾽· αὐτὰρ ἐμοί γε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ.
Κλαῖον δ᾽ ἐν ψαμάθοισι καθήμενος· οὐδέ νύ μοι κῆρ
Ἤθελ᾽ ἔτι ζώειν καὶ ὁρᾶν φάος ἠελίοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κλαίων τε κυλινδόμενός τ᾽ ἐκορέσθην,
Δὴ τότε με προσέειπε γέρων ἅλιος νημερτής.
Μηκέτι Ἀτρέος υἱὲ πολὺν χρόνον ἀσκελὲς οὕτω
Κλαῖ᾽, ἐπεὶ οὐκ ἄνυσίν τινα δήομεν· ἀλλὰ τάχιστα
Πείρα ὅπως κεν δὴ σὴν πατρίδα γαῖαν ἵκηαι.
[u] Ἢ γάρ μιν ζωόν γε κιχήσεαι, ἤ κεν Ὀρέστης
Κτεῖνεν ὑποφθάμενος· σὺ δέ κεν τάφου ἀντιβολήσαις·
Ὣς ἔφατ᾽. αὐτὰρ ἐμοὶ κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ
[x] Αὖτις ἐνὶ στήθεσσι, καὶ ἀχνυμένῳ περ, ἰάνθη·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Τούτους μὲν δὴ οἶδα· σὺ δὲ τρίτον ἄνδρ᾽ ὀνόμαζε
Ὅς τις ἔτι ζωὸς κατερύκεται εὐρέϊ πόντῳ,
Ἠὲ θανών· ἐθέλω δὲ καὶ ἀχνύμενός περ ἀκοῦσαι.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ᾽ αὐτίκ᾽ ἀμειβόμενος προσέειπεν,
[y] Υἱὸς Λαέρτεω Ἰθάκῃ ἔνι οἰκία ναίων.
Τὸν δ᾽ ἴδον ἐν νήσῳ θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντα
Νύμφης ἐν μεγάροισι Καλυψοῦς, ἥ μιν ἀνάγκῃ
Ἴσχει· ὁ δ᾽ οὐ δύναται ἣν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Οὐ γάρ οἱ πάρα νῆες ἐπήρετμοι, καὶ ἑταῖροι
Οἵ κέν μιν πέμποιεν ἐπ᾽ εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
[z] Σοὶ δ᾽ οὐ θέσφατόν ἐστι διοτρεφὲς ὦ Μενέλαε
Ἄργει ἐν ἱπποβότῳ θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν·
Ἀλλά σ᾽ ἐς Ἠλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης
Ἀθάνατοι πέμψουσιν (ὅθι ξανθὸς Ῥαδάμανθυς·
Τῇ περ ῥηΐστη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν.

Et vnũ quidẽ illic mansit, alterũ frustũ incidit mari:
Huic sanè Aiax primùm insidens, valdè læsus est,
Hunc ferebat per mare ingens, vndosum.
Sic ille quidem ibi perijt, postquã bibit salsam aquam:
Tuus verò fortè effugit mortem frater, atq; elapsus est
In naui concaua: seruauit verò veneranda Iuno.
Sed quando certè statim videbatur Malearũ mōtẽ ar-
Peruenire, tum certè ipsum abreptũ procella (duum
Pontum per piscosum tulit valdè ingemiscentem,
Agri ad extremam oram: vbi ædes habitabat Thyestes
Prius, cæterùm tunc habitabat Thyestiades Aegisthus.
Sed cùm iam & illinc apparebat reditus illæsus,
Retrò verò dij ventum verterunt, & domũ venerunt.
Certè ille quidẽ gaudens conscẽdit in patriam terram,
Et osculabatur attingens suam patriam: multæ ab ipso
Lacrymæ frequẽtes effundebãt, postq̃ libẽter vidit ter.
Hũc sanè à specula cōspexit speculator, quem constituit
Aegisthus dolosus, ducens: promisit autem mercedem,
Auri duo talenta: obseruabat verò hic toto anno, (ris.
Ne ipsum laterei accedẽs, memorq; foret strenui robo-
Festinabat, a ire annũciaturus ad ædes past. populorũ:
Statim Aegisthus dolosam excogitauit artem:
Delectus ex plebe viginti viris optimis, (rare.
Cōstituit insidias, ab altera parte iussit conuiuiũ appa-
Cæterũ ipse iuit inuitãs Agamemnona past. populorũ,
Equis & curribus indecentia deliberans.
Hunc imprudentem ad mortẽ deduxit & trucidauit,
Cōuiuio excipiẽs, veluti si qs interficit bouẽ ad præsepe,
Neq; quisquã Atridæ sociorũ relictus qui eũ sequitur,
Neq; quisquam Aegisthi, sed trucidati sunt in regia.
Sic ait, cæterùm mihi confractus est charus animus.
Flebam autem arenis desidens: neq; mihi cor
Volebat amplius viuere & videre lumen Solis.
Porrò postq̃ flendo meq; ipsum volutãdo saturatus sum,
Tum me alloquutus est senex marinus veridicus:
Ne amplius Atrei fili, longo tẽpore indesinenter sic (mò
Fleas, quoniã nō remediũ aliquod inuenim⁹, sed citij-
Tenta, quo pacto iam tuã ad patriã terram peruenias,
Aut enim ipsum viuum deprehendes, aut Orestes
Interfecit præueniẽs: tu verò cœnæ sepulchrali intereris.
Sic ait, cæterùm mihi cor & animus generosus,
Rursus intra pectus etsã quãtũuis tristi gauisum resto-
Et ipsum alloquutus verba alata dixit, (ruit:
Istos quidem noui, tu verò tertium virum nomina,
Qui adhuc viuus detinetur in lato mari,
Aut mortuum, volo autem quãtumuis mæstus audire.
Sic dicebam, ille me rursus excipiens alloquutus
est,
Filius Laërti in Ithaca domos habitans,
Hunc vidi in insula lacrymas vberes fundentem
Nymphæ in ædibus Calypsus, quæ ipsum necessitate
Detinet, ille non potest suam patriam terram adire.
Non enim ei adsunt naues remigio instructæ & socijs,
Qui sanè ipsum reducere possent per lata dorsa maris.
Tibi autem non à fato decretum est nobilis ô Menelaë,
In Argo equos pascente mortem & fatum subire.
Sed te ad Elysium campum, & fines terræ
Immortales mittent (vbi flauus Rhadamanthus est,
Vbi vtiq; facillima viuendi ratio est hominibus.

Οὐ νιφετὸς, οὔτ᾽ ἂρ χειμὼν πολὺς, οὔτέ ποτ᾽ ὄμβρος·
Ἀλλ᾽ αἰεὶ Ζεφύροιο λιγυπνείοντας ἀήτας
Ὠκεανὸς ἀνίησιν, ἀναψύχειν ἀνθρώπους)
Οὕνεκ᾽ ἔχεις Ἑλένην, καί σφιν γαμβρὸς Διός ἐσσι.
Ὣς εἰπὼν, ὑπὸ πόντον ἐδύσατο κυμαίνοντα.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆας ἅμ᾽ ἀντιθέοις ἑτάροισιν
Ἤια· πολλὰ δέ μοι κραδίη πόρφυρε κιόντι
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ᾽ ἐπὶ νῆα κατήλθομεν ἠδὲ θάλασσαν,
Δόρπον θ᾽ ὁπλισάμεσθ᾽, ἐπί τ᾽ ἤλυθεν ἀμβροσίη νὺξ,
Δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἦμος δ᾽ ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠὼς,
Νῆας μὲν πάμπρωτον ἐρύσσαμεν εἰς ἅλα δῖαν,
Ἐν δ᾽ ἱστοὺς τιθέμεσθα καὶ ἱστία νηυσὶν ἐίσης·
Ἂν δὲ καὶ αὐτοὶ βάντες ἐπὶ κληῖσι κάθιζον,
Ἑξῆς δ᾽ ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἂψ δ᾽ εἰς Αἰγύπτοιο διιπετέος ποταμοῖο
Στῆσα νέας, καὶ ἔρεξα τεληέσσας Ἑκατόμβας.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατέπαυσα θεῶν χόλον αἰὲν ἐόντων,
a Χεῦ᾽ Ἀγαμέμνονι τύμβον, ἵν᾽ ἄσβεστον κλέος εἴη.
Ταῦτα τελευτήσας νεόμην· ἔδοσαν δέ μοι οὖρον
Ἀθάνατοι, τοί μ᾽ ὦκα φίλην ἐς πατρίδ᾽ ἔπεμψαν.
Ἀλλ᾽ ἄγε νῦν ἐπίμεινον ἐνὶ μεγάροισιν ἐμοῖσιν
Ὄφρα κεν ἑνδεκάτη τε δυωδεκάτη τε γένηται·
Καὶ τότε σ᾽ εὖ πέμψω, δώσω δέ τοι ἀγλαὰ δῶρα,
Τρεῖς ἵππους καὶ δίφρον εὔξοον· αὐτὰρ ἔπειτα
Δώσω καλὸν ἄλεισον, ἵνα σπένδῃσθα θεοῖσιν
Ἀθανάτοις, ἐμέθεν μεμνημένος ἤματα πάντα.
Τὸν δ᾽ αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
c Ἀτρείδη, μὴ δή με πολὺν χρόνον ἐνθάδ᾽ ἔρυκε.
Καὶ γάρ κ᾽ εἰς ἐνιαυτὸν ἐγὼ παρὰ σοί γ᾽ ἀνεχοίμην
Ἥμενος, οὐδέ κέ μ᾽ οἴκου ἕλοι πόθος, οὐδὲ τοκήων
(Αἰνῶς γὰρ μύθοισιν ἔπεσσί τε σοῖσιν ἀκούων
Τέρπομαι) ἀλλ᾽ ἤδη μοι ἀνιάζουσιν ἑταῖροι
Ἐν Πύλῳ ἠγαθέῃ, σὺ δέ με χρόνον ἐνθάδ᾽ ἐρύκεις.
Δῶρον δ᾽ ὅ, ττι κέ μοι δοίης, κειμήλιον ἔστω·
d Ἵππους δ᾽ εἰς Ἰθάκην οὐκ ἄξομαι, ἀλλὰ σοὶ αὐτῷ
Ἐνθάδε λείψω ἄγαλμα· σὺ γὰρ πεδίοιο ἀνάσσεις
χ.ὼ μοὶ Εὐρέος, ᾧ * ἔνι μὲν λωτὸς πολὺς, ἐν δὲ κύπειρον,
Πυροί τε, ζειαί τε, ἠδ᾽ εὐρυφυὲς κρῖ λευκόν.
Ἐν δ᾽ Ἰθάκῃ οὔτ᾽ ἂρ δρόμοι εὐρέες, οὔτέ τι λειμὼν
Αἰγίβοτος, καὶ μᾶλλον ἐπήρατος ἱπποβότοιο.
Οὐ γάρ τις νήσων ἱππήλατος, οὐδ᾽ εὐλείμων,
Αἵ θ᾽ ἁλὶ κεκλίαται· Ἰθάκη δέ τε καὶ περὶ πασέων.
Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος·
Χειρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ᾽ ἔφατ᾽, ἔκ τ᾽ ὀνόμαζεν,
e Αἵματος εἰς ἀγαθοῖο φίλον τέκος, οἷ᾽ ἀγορεύεις·
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ταῦτα μεταστήσω· δύναμαι γάρ.
κ.λῆςου * Δώρων δ᾽ ὅσσ᾽ ἐν ἐμῷ οἴκῳ κειμήλια κεῖται,
Δώσω ὃ κάλλιστον καὶ τιμηέστατόν ἐστιν.
Δώσω τοι κρητῆρα τετυγμένον· ἀργύρεος δὲ
Ἔστιν ἅπας, χρυσῷ δ᾽ ἐπὶ χείλεα κεκράανται·
Ἔργον δ᾽ Ἡφαίστοιο. πόρεν δέ ἑ Φαίδιμος ἥρως
Σιδονίων βασιλεὺς, ὅθ᾽ ἑὸς δόμος ἀμφεκάλυψεν
Κεῖσέ με νοστήσαντα· τεῒν δ᾽ ἐθέλω τόδ᾽ ὀπάσσαι.

Non nix neq. hyems longa, neq. vnquam imber,
Sed semper Zephyri suauiter spirantes auras
Oceanus emittit, ad refrigerandum homines)
Quòd habes Helenam, & ipsius Iouis gener es.
Sic loquutus, subijt in pontum fluctuosum.
Cæterùm ego ad naues simul cum diuinis socijs
Ibam. plurima mihi cor alternabat incedenti.
Cæterùm postquam ad nauem venimus atque mare,
Cœnāq. apparauim' superuenit subijtq. solitaria nox.
Tum dormiuimus in littore maris.
Quãdo. a. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Naues quidē ante omnia deduximus in mare diuinū,
Malos autem imposuimus & vela nauibus æquatis,
Ipsi etiam ingressi super transtra sederunt.
Ordine. a. cōsidētes spumosum mare verberabāt remis
Rursus ad Aegyptum à Ioue cadentis fluminis,
Constitui naues & perfeci legitimas Hecatombas.
Cæterùm postquam sedaui deorum iram immortaliū,
Fudi Agamemnoni tumulum vt immensa gloria esset.
Hæc vt perfeci, redij: dederūt. a. mihi vētum secundū
Dij qui me celeriter charam ad patriam miserunt.
Sed agè nunc mane in ædibus meis,
Donec vndecimaq. duodecimaq. fiat dies,
Et tunc te benè mitta, dabo autē tibi splendida dona,
Tres equos, & currum benè politum: cæterùm postea
Dabo pulchrum poculum vt libes dijs
Immortalibus, mei memor diebus omnibus.
Hūc rursus Telemachus prudēs cōtrà alloquutus est,
Atride, ne sanè me multo tempore hic detine.
Etenim ad annum ego apud te vtiq. perdurarem
Sedēs, neq. me domus caperet desideriū, neq. parentū,
(Vehementer enim verbis sermonibusq. tuis audiens
Oblector) sed iam mihi tristantur socij
In Pylo diuina, tu aūt me longum tempus hic detines.
Donū. a. quodcūq. mihi dare cuperes, tale sit vt ferri es
Equos. a. in Ithacā non ducā, sed tibijpsi (recō di possit,
Hic relinquam in delicijs: tu enim campo imperas
Lato, in quo quidem lotus frequens, in quo cyperus,
Triticum, spelta, atq. latè germinans hordeum album.
In Ithaca. a. neq. sanè curricula lata, neq. vllū pratū,
Capris pascendis apta, & optabilior equorum pascuo.
Nulla. n. insularum spaciosa neq. pratis accommodata,
Quæ ad mare inclinantur. Ithaca etiam supra omnes.
Sic ait, risit verò voce bonus Menelaus,
Manu ipsum prendit, verbumq. dixit atq. nominauit:
Sanguinis es boni, chare fili, qualia loqueris.
Atqui ego tibi commutabo: possum enim.
Ex donis autem quæcunq. in mea domo thesauri iacēt,
Dabo quod pulcherrimum & preciosissimum est:
Dabo tibi craterem elaboratum: argenteus autem
Est totus, auro autem labra immixta sunt:
Opus. a. est Vulcani, dedit autem ipsum nobilis heros
Sidoniorum rex, quando sua domus suscepit
Illuc me profectum, tibi autem volo præbere.

COMMENTARIVS.

a ἰλοώτατος ὀδμή.] Phocarum odor est deterrimus, vnde Gesnerus ideò à Virgilio turpes appellatas esse mauult, quàm propter magnitudinem, vt ait Seruius. Hinc Aristophanes in Pace & in vespis Cleonem traducens, ei phocarum odorē, vtpote coriario attribuit. Vbi Scholiastes hoc Homeri carmen recitat. Cœlius Rhodig. Lectionum antiquarum lib. 18. cap. 9 huic odori amaro ac acerbo, vt Homerus appellat, tribuere velle videtur, quòd phocæ fulmine non tangantur, vt neq; hyæna, neq; arbor ficus. Itaq; legimus

mus apud Plinium lib.2.cap.13. Seuerum imperatorem lecticam suam corio vituli marini tectam voluisse. Est autem vitulus marinus idem quod Phoca.

b φῶκαι δ' ἐξ ἁλὸς] Circa meridiem accesserunt Phocæ ad litus. Est enim animal ἀμφίβιον, vt alibi copiosiùs docemus. Exit autē è mari meridiano tempore, sed magis circa vesperam, authore Aeliano de Animalib. lib.9. cap.50. vbi etiā huius loci Homerici meminit his verbis: [illegible] id est, Phocæ circa vesperam magis exeunt, aliquando tamen etiam meridie, & extra mare somnum capiūt. Hoc & Homerus nouerat, qui in Odyssea Menelaum inducit, hoc earum cubile Telemacho & Pisistrato narrantem, cùm de ijs quæ in Pharo acciderant, & marino dæmone Proteo, eiusq; vaticinio verba faceret. *Hæc ille*. Vide Oppianum lib.1 ἁλιευτικῶν.

c [illegible]] Phocas animal somniculosum esse testantur scriptores. Vnde Martialis:

Dormitis nimiùm glires vitulique marini. Vnde Phocæ imagine somniculosum denotari ait Pierius Valerianus in Hieroglyphicis. Inter dormiendum autem altè stertit, vt mugitum edere videatur: vnde vituli nomen, inquit Rondeletius, cuius rei causam affert pituitosum humorē, qui in aspera arteria est, inspirādo & expirādo agitatus. Tales sonos dormiēdo edūt, qui crasso sunt collo & breui, destillationibus obnoxij: itē ij, quib. excidit columella. Hæc ἐν παρέργῳ occasione mentionis de somno Phocarū.

d [illegible]] Ideò eas magnas appellat Ouidius & alibi deformes: Virgilius etiam turpes, si Seruio credimus (qua de re nos anteà) & tamen, vt scribit Rauisius, hoc animal breuissimum est à partu, posteà verò euadit maximum. Gesnerus addit, se intellexisse circa Angliam phocas crassas præpinguesq; fieri, & ad visi magnitudinem accedere.

e ἐν δ' ἡμέας [illegible]] Hic est dolus, quo Proteus decipitur, sanè mirabilis, ne dicam incredibilis, ab Edothea instructus tectis Menelao & reliquis pelle Phocarum, vt anteà vidimus. Quod autem illi homines existentes cum Phocis esse potuerint, fidem non excedit. Nam animal illud est φιλάνθρωπον, more delphinorum, quod Eudemi authoritate comprobat Aelianus de Anim. lib.4. cap.56. referentis, vitulum marinum in hominem, spongias piscari solitum, amore flagrasse, eoq; vbi subterranea petra esset, extra mare progressum, cum spongiatore versatum fuisse. Rondeletius etiam vitulum illum marinum, cuius ipse iconem expressit, ait circa insulam Lerinum captū, & in insulæ illius Xenobio multos dies educatū, nullo metu cum hominibus versatum, per terram se trahentem, gradus etiam scandentem. De hac etiam Phocarum φιλανθρωπίᾳ, vt ita loquar, scripsit Plinius, eas nimirum accipere disciplinam, voceq; pariter & visu populum (in spectaculis exhibitos) salutare, incondito fremitu: nomineque vocatos respondere. Apud Varinum scriptum est, ἡ φώκη [illegible].

f ἀλλ' ἤτοι πρώτιστα λέων] Cùm de Proteo simus polliciti nos dicturos in Lexico, tamen in hunc locū Diodorū Siculum afferemus, qui causam fictę huius mutabilitatis Protei exponit his verbis lib.1. [illegible] id est, Cùm aūt hic tradatur peritiam spirituum (malè Pogius, artium) habuisse & form. immutasse aliquando in animalium species, aliquando in arborū, vel ignē, vel quippiam aliud, eadem contingit sacerdotes ipsos de eo scribere. Ex continua enim familiaritate, qua cum Astrologis vixit, peritiam harum rerum calluisse. Consuetudo autē regibus tradita Græcis, ansam huiusmodi transformationes fabulādi præbuit. Moris enim esse Aegyptijs regibus, aut leonis, aut tauri, aut draconis priorem partem in capite ferre, insignia principatus: & aliquādo arbores, aliquando ignem, interdum etiam redolentia supra caput vnguenta non pauca. Et his eos sese exornasse, tum stuporem ac superstitionem quandam aspicientibus iniecisse. *Hæc ille*. Sed allegorias istas ego non admitto, vt iam alias monui, ac cum ijs sentio, qui veteres illos à Satana sic miris modis delusos asserunt. Nulla enim elementa malis spiritibus carent, aut vnquam caruerunt, proinde vbique facilè fuit illi veteratori sese in hominum manus dedere, vt eos magis ac magis in hac abominanda ac execranda dæmonomania captos retineret. Quòd aūt spiritus ille omnigenas formas induere possit, satis cōstat: qui se cùm totus tenebricosus sit, tamen in Angelum lucis non ita rarò transformet: quod maius est, sine dubio, quàm hæc de quibus est quæstio. Et si mihi allegoriæ hoc loco placerent, Heraclidi Pontico potiùs subscriberem: cui tamen adderem Goropium in Niloscopio, vbi hunc locum diligentissimè enarrat.

g εἰδέναι χρεώ] Virgilius: *Scis Proteu, scis ipse, neq; est te fallere cuiquam.* Quod ex eo pendet generaliùs anteà dicto, & quod paulò pòst sequitur, θεοὶ δέ τε πάντα ἴσασιν: Sciunt omnia Dij.

h ἀλλὰ μάλ' ἔρδειν] De hac veterum pietate anteà diximus. Quid autem in sequentibus per αἰγύπτοιο διιπετέος ποταμοῖο intelligat, docet Strabo lib.1. nimirum Nilum, quod nomen tamen Homeri temporibus videtur non fuisse. διιπετῆ autem appellat, quòd ab imbribus augeri existimetur à quibusdam. Vide de hac re copiosiùs apud Herodotum, Diodorum, Plinium, Strabonē & reliquos, quorum opiniones recitat diligenter Ioachimus Vadianus in suis Commentarijs in Melam lib.1. Vide Goropium in Niloscopio, vbi quæstionem eius incrementi accuratissimè & doctissimè, vt solet omnia, pertractat.

i [illegible]] Intelligebat Proteus se res non gratas Menelao narraturum, ideò recusat prima fronte hoc illi præstare officium quod expostulabat, ne illi dolorem pareret, ad lacrymas, cùm audiret non solùm Aiacis mortem, & Vlyssis remotam peregrinationem, quem vtrunq; pro non vulgari amico habeat: sed etiam, quod mœstitiæ caput est, fratris Agamemnonis fatum.

k πολλοὶ μὲν γὰρ] Aggressurus narrationem sequentem, tres gradus procedēdi videtur obseruasse. Primùm enim generalissimè rē proponit, cùm ait multos perijsse è Græcis multos seruatos: deinde specialiùs numerum eorum qui perierunt & seruati sunt, perstringit. Tertiò rē per partes discurrit, hoc est, singulorum casus exponendo, Aiacis nimirū Agamemnonis, Vlyssis, ipsiusq; Menelai.

l μάχῃ δέ τε] Quasi dicat: Non est necesse me illa narrare, quæ in bello Troiano acciderunt, cùm ea tibi notissima sint, vt qui ipsi interfueris: ea igitur me dicere sufficier, quæ tibi sunt incognita, vt ea quæ redeuntes Græci subierunt, quæ tu etiam à me flagitas.

m Αἴας μὲν] Hoc concisè dictum posteà sigillatim explicatur, cuius rei hæc summa est: Aiacem Pallas, propter raptum Cassandrę in eius templo ab eo perpetratum (vt quidam volunt) redeuntem in patriam acriter persequuta est vsque ad exidium: quod illi tamen ideò non potuit contingere, salutem illi Neptuno procurante. Sed, vt solent homines rebus secundis efferri, temerarius ille heros pro felici nauigationis succeſſu sui ipsius oblitus, & beneficij à Dijs accepti immemor, ausus est impiè sibi ipsi hoc tribuere, se inuitis Dijs periculo naufragij ereptum. At Neptunus voce ista exaudita, vt honoris & gloriæ suæ zelotypum est Numen, cum in scopulos impulit, confractaq; naui in mare demersit, vbi animam expirare miserè coactus est. Vbi elegans est exemplum diuinæ vindictæ, quæ in impios exercetur. Hoc Aiacis naufragium narrauit etiam Dictys lib.5. statim circa principium, idque sine Palladis aut Neptuni mentione, his verbis: Postquam impositis, quæ singuli (Græci) bello quæsierāt, ascendêre ipsi, solutisq; ancoralibus nauigant. Dein à puppi secundante vento, paucis diebus peruenêre ad Aegæum mare: vbi multa imbribus ventisque, & ob id sæuiente mari indigna experti, passim vt sors tulerat, dispalantur. In quîs Locrorum classis, perturbatis per tempestatem officijs nautarum, & inter se implicatis, ad postremum fulmine comminuta & incensa est. At rex Locrorū Aiax, postquam natando euadere naufragium enisus est, reliqui per noctem tabulis aut reliquo ex naufragio leuamine fluitantes, vbi ad Eubœam deuenêre, Chœradibus scopulis appulsi pereunt. Eos namque re cognita Nauplius vltum ire cupiens Palamedis necem, per noctem igni elato ad ea loca deflectere, tanquam ad portum coëgerat, &c. Hęc contulisse non erit studioso, vt opinor, infructuosum. Porrò Aiax à Poëtis ἀλαζὼν & Deorum contemptor nobis proponitur.

n ἐκ πέτρης ἁλμυρὸν ὕδωρ] Hunc versum nullius pretij existimatum olim veteres tradiderunt, vt refert Eustathius, propter illius videlicet simplicitatem: ideò mirari ipsos quomodo ab Aristarcho prætermissus sit sine obeli signo. Simplicitas illius autem non ex mente, sed ex verbis ponderatur, quæ speciem habent scurrilitatis in re seria, & tristi minimè conuenientis.

o σὸν δ' ἤ που ἀδελφεὸς] Hanc historiam de Agamemnonis interitu variè narrari video ab ipsis Poëtis. Vide argumentum tragœdiæ Agamemnonis Aeschyli. Noster autem Proteus ita sentit, Agamemnonem, cùm ad Malearum montem venisset, primùm abreptum vento, & ad eam partem appulisse, vbi Aegisthus habitaret: Agamemnonis aduentum cùm obseruasset, is quem in specula ad eam rem Aegisthus collocârat sub spe mercedis, Aegistho diligenter renunciauit: qui humaniter exceptum Agamemnonē cōuiuio dolosè tandem interfecit, non tamen sine suorum quoque iactura. Hæc summatim ex Protei narratione colliguntur. Dictys Cretensis

sis lib. 5. factum secius proposuit. Ait enim, audito Græcorum reditu, Oeacem Nauplij filium, Palamedis fratrem, Argos venisse Ibi Aegialem atq; Clytæmnestram falsis nuncijs aduersum maritos armasse, prædicto ducere eos secum vxores Troia his prælaras: præterea addidisse ea, quibus mobile suapte natura ingenium muliebre magis aduersum suos incenderentur. Ita Aegialem aduenientem Diomedem per ciues aditu prohibuisse. Clytæmnestram per Agisthum adulterio sibi cognitum, Agamemnonem insidijs cepisse, eumq; interfecisse, &c.

p ἂψ δὲ θεοὶ] Id est, cessauit vela inflare ventus: quod finitæ nauigationis fuit argumentum. Nã venti, vt anteà dicebat noster Menelaus, πομπῆες γίνονται ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.

q καὶ κύνει ἁπτόμενος] Patriam terram Agamemnon deosculatur, superstitione quadam veterum post diuturnam peregrinationẽ domos redeuntium, ni fallor. Mirari hoc quispiam poterit, sed illi non minùs solum illud deosculari voluerũt, quàm proprios parentes, cùm se illi non minùs etiam debere, quàm parentibus agnoscerent: itaq; non minore reuerentia eam prosequuti sunt, quin etiam illam cæteris rebus omnibus communi consensu antepo suerũt, vt aliàs à nobis dictum est. Porrò generaliter pro Dea est habita Terra, quæ etiam ab Homero in hymnis θεῶν μήτηρ appellatur, & οὐρανοῦ ἀστερόεντος ἄλοχος, cœli stellantis coniux.

r δάκρυα θερμὰ] Xenophon de rebus gestis Græcorum lib. 7. memorat, cùm Spartæ auditum esset Messenios ab Archidamo Lacedæmoniorum duce deuictos fuisse, ab Agesilao seniores ac Ephoros cunctos lacrymari cœpisse, οὕτω κοινόν τι χαρᾷ καὶ λύπῃ δάκρυά ἐστιν, adeò gaudio & tristitiæ lacrymæ communes sunt. Res vulgaris est, & quæ an verè accidat, amplius quærendum non sit. Ratio eius tamen reddenda est. Expositor noni libri Almansoris, inquit Rhodiginus Lect. antiq lib. 12. cap. 4 lacrymas quasdã esse voluntarias dicit: aut ex tristitia, dum fit cerebri constrictio, & inde humecti aquosi expressio: aut ex lætitia, per quam fit cerebri laxatio, & meatuum, indeq; humoris effusio, dum videlicet circumfunditur calor ad totius circumferentiam, & potissimùm cerebrũ scandit. Alexander etiam in sua problemata hoc retulit, Cur mœrentes & lætiùs ridentes lacrymantur. sic autem soluit, Mœrentes vtiq; (inquit) meatuum siue pororum densitate extrudunt, quod in ipsis est humectum: tristitia enim frigiditatem facit, & porotũ densitatem. Gaudentes verò ratione diuersa, raritate atque laxitate eorundem humida effundunt. Ego verò hæc distinguenda sic arbitror. Qui gaudent, aut effusè gaudent, id est, cum risu largiore, qui poros rarefaciens & laxans humidum illud cerebri resoluit: aut cum mœstitia, hoc est, (verbi gratia) ne à nostrò proposito discedamus, cùm post longam peregrinationem & infinita pericula, quæ effugeris, tandem in patriam tutus reuerteris. Tunc enim exprimi lacrymas arbitror non solùm propter lætitiam recuperatæ patriæ, sed etiam propter recordationem tam diuturnæ ab illa absentiæ, qua tu re tam charissima tamdiu priuatus sis: itaque hoc gaudium habet nescio quid mœroris ac doloris sibi coniunctum, vt non tam illi quàm his lacrymæ tribui possint. Sed quid Xenophonti respondebimus? Ibi videlicet fuisse etiam permixtam mœstitiam pro recordatione ingentis periculi, quod Archidamus effugerat.

s δειπνίσσας.] Eustathius monet, quod etiam ab Adriano Iunio in Adagiorum Centuria 6. prouerb. 34. obseruatum est, hinc posse prouerbialiter enunciari, Ἀγαμεμνόνειος δαίς, ἢ τράπεζα, id est, Agamemnonium epulũ, vel Agamẽnonia mensa: de ijs qui in exitiali mensa epulantur, vltimamq; cœnam sumunt. Talis erat ab Alexandro sexto Pontifice instructa, in qua tamen ipse, errore pincernæ, interijt: quanquam alij aliter scribant. Iunius ait idem quod Agamemnoni, multis ex collegio purpuratorum contigisse, qui ab Alexandro pontifice eius nominis sexto, oppiparè excepti Agamemnonia mensa paulò pòst interierunt. Sed tamen modus est diuersus: quia hic veneno est vsus, Aegisthus verò armis. Quod si prouerbialiter ad aliud quoq; genus mortis referri possit, exemplũ eius cœnæ suppetet nobis Nero, qui Britãnicum hoc pacto sustulit, vt est apud Suetonium in vita Neronis. At apud Sophoclẽ Ἀγαμεμνόνειος δαίς, pro anniuersario interfecti Agamemnonis epulo vsurpatur.

t βοῦν ἐπὶ φάτνῃ] Non vult Eustathius noster hoc perinde scommaticè dictum, vt superius illud, ἐπεὶ πίον ἁλμυρὸν ὕδωρ: sed potiùs grauissimam esse comparationem, qua non potuerit grauior vlla adhiberi ad exprimendam Regis fortissimi mortem in cõuiuio. Nam vt in Iliade Agamemnon heroibus stipatus tauro armentum ducanti comparatur, nunc boui, quem non audens aliquis aggredi, dolosè ad præsepe statuit, vt ibi eum mactet, comparari absurdum non est. Mihi tamen videtur aliquid hic σκωμματικόν, & iocus Protei, vt anteà.

u ἢ γάρ μιν ζωόν γε] Aegisthum intelligit, quem Orestes ex oraculi monitu ante Menelai aduentum interfecit, vnaq; matrem Clytæmnestram. Videndi sunt Græci Tragici, in Electra, & in Oreste.

x αὖτις ἐνὶ στήθεσσι,] Non est doloris acceptæ iniuriæ leue solatium, cùm eam esse vltam intelligimus: ideò vix est vt cessemus, donec illud accidat. Itaq; vbi audit Menelaus vel spem sibi superesse, interfectũ iri Aegisthũ parricidam illum nefarium, vel iam Orestis beneficio interijsse: quantumuis mœstus, tamen erigitur & gaudet inultam fratris sibi charissimi necem non futuram.

y ὃν λαίεται] Hic est totius narrationis scopus, in quo tamen minus immoratur, quàm in reliquis duobus: quod à Poëta de industria factum est, ne quòd aliàs copiosè dictutus est, nunc Proteus præstaret.

z σοὶ δ' οὐ θέσφατόν] Hoc corollarium addit sponte sua Proteus, non interrogatus à Menelao, vt ei spem de suo statu futuro optimam relinqueret. Hic autem, vt etiam frequenter alibi, docet Poëta se vitam aliam post præsentem credidisse, contra impiã & stupidam fanatici Epicuri sententiam, qui animam cum corpore interire putauit. Ait ergo Proteus Menelao, ipsum in Argo non moriturum, quid ergo? ad Elysios campos migraturũ. Sed nunquid eum mori priùs oportet, quàm eò deueniat, hoc est, animã à corpore dissolui lege cæteris mortalibus communi & ineuitabili? Existimo intellexisse Homerum peculiari Deorum fauore, & præcipuè ipsius Iouis, cuius gener Menelaus hic appellatur, Menelaum non moriturum omnino, sed in campos Elysios cum vita transiturum. Res non est noua, ne apud ipsos quidem veteres. Sic Elias, sic Henoch in cœlum viui à Deo assumpti sunt, vt testantur sacræ paginæ. Quod mihi intellexisse non videtur Dio Prusæus, qui oratione vndecima Homerum dixisse ait, Menelaum à morte in campum Elysium à Dijs missum. Non enim dicit Homerus à morte, sed sine morte, nam eum planè non moriturum ait. Hoc autẽ idem Prusæus de Aegypto interpretatur, nimirum obscurè fassum esse Homerum, Menelaum in Aegypto mortuũ: quia Aegyptus talis est regio, qualis campus Elysius, quem Homerus describit. Sed hoc nullo modo voluit Poëta, & ita distorqueri illius mentem non possum pati: non enim cætera omnia conuenient, si hoc admittamus, quod sagaci lectori subodorari facile est.

A γαμβρὸς Διός ἐστι] Helenam ex Leda suscepit Iupiter: itaq; fit, vt ducta Helena, Menelaus Iouis gener dici possit. Mirũ autem est, cur, re ita se habente, tamen in Iliade Iupiter potiùs Troianorum partibus faueat, quàm ipsi Menelao, cui huius affinitatis nomine magis videbatur alligatus, vt hanc ipsi illatam iniuriam vlcisceretur.

B χεῦ' Ἀγαμέμνονι] Hæc etiam inter veterum superstitiones numeranda est. Solebant enim mortuos parentes aut cognatos hoc honore post fata prosequi, nimirum sepulchro imaginario (quem honorarium tumulũ appellat Suetonius in vita Claudij Cæsaris circa initium) quod se fratri constituisse dicit Menelaus, vt illius gloriam illustriorem efficeret, videlicet in tam longinqua regione, vbi tanti viri monumentum relinquendum esse arbitratus est, vt post mortẽ peregrinis & exteris gentibus etiam notus esset.

C Ἀτρείδη,] Modestè se excusat Telemachus erga Menelaum, à quo vt diutiùs apud se remaneret, rogabatur. Primùm docet, se nõ discessum parare, quòd odiosa aut molesta sit cum eo familiaritas & conuersatio, qui tam elegantibus colloquijs auditores suos demulceat, quibus se mirificè delectatum testatur: sed cùm natura in res domesticas propensiores simus, eas inani illi voluptati, quam ex sermonibus Menelai percipiebat, anteponit: petitq; à Menelao, vt sibi liceat ad socios redire, quos in Pylo reliquerat, nẽpe mœstos ac solicitos pro ducis sui reditu. Quod ad oblata sibi à Menelao munera, quomodo illa, ac quæ ex illis accipiat, iã videbim⁹.

D ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην] Duo offerebat Telemacho Menelaus: equos cum curru (nam ista simul coniungo) & poculum ad libationes. Primùm recusat Telemachus, facetè respondens, Ithacam suam equis curribusque non esse aptam propter loci asperitatem, quæ equorum pascua non admittit: ne tamen vt insulam nihili proponat, ait eam αἰγίβοτον esse, caprisq; pascendis fertilem, quod ipse pluris quàm equorum pascua æstimat: immò solam Ithacam cæteris omnibus anteponit, siue id ἀστεῖον à iuuene dictũ est, siue per iocũ, vt anteà monebamus. Vtut sit, non minus patriã diligit Telemachus, quàm Vlysses pater, qui apud Plutarchum in Dialogo περὶ τοῦ τὰ ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι, alienas terras se admirari quidem fatetur, suam verò Ithacam præ cæteris amare. Colloquium inter Gryllum & Vlyssem est huiusmodi, Γρυ. ἀπόκριναι δή μοι σοφώτατε ἀνδρῶν. ἤκουσα γάρ σου ποτὲ διηγουμένου τῇ Κίρκῃ περὶ τῆς τῶν Κυκλώπων γῆς, ὡς οὔτ' ἀρουμένη τὸ παράπαν, οὔτε τινὸς εἰς αὐτὴν φυτεύοντος οὐδέν, οὕτως ἐστὶν ἀγαθὴ καὶ γενναία τὴν φύσιν, ὥστε πάντας ἐκφέρειν τοὺς καρποὺς ἀπ' αὐτῆς. πότερον οὖν ταύτην ἐπαινεῖς μᾶλλον, ἢ τὴν αἰγίβοτον Ἰθάκην καὶ τραχεῖαν, ἣ μόλις ἀπ' ἔργου τε πολλοῦ καὶ διὰ πόνων μεγάλων, μικρὰ καὶ γλίσχρα καὶ μηδενὸς ἄξια τοῖς γεωργοῦσιν ἀναδίδωσι, καὶ ὅπως οὐ χαλεπῶς οἴσεις παρὰ τὸ φαινόμενον, δι' ἔρωτα τῆς πατρίδος ἀποκρινόμενος. ΟΔ. ἀλλ' οὐ δεῖ ψεύδεσθαι. φιλῶ μὲν γὰρ καὶ ἀσπάζομαι τὴν ἐμαυτοῦ πατρίδα καὶ χώραν μᾶλλον, ἐπαινῶ δὲ καὶ θαυμάζω τὴν ἐκείνων. id est, Iam mihi respõde homo sapiẽtissime: Audiui enim, cùm aliquãdo Circe Cyclopũ regionẽ cõmemorares, nemine prorsus arãte vel quicquã plantã-

to, vs-

te, vsque adeò bona esse ac generosa indole, omnes vt sponte sua fundat fructus. Hanccine igitur cōmendas potiùs, an montosam asperamq; Ithacam, quæ ægrè multa opera & labore ingenti exigua & vilia malignè cultoribus reddit? Sed caue molestum sit præter animi sententiam charitate patriæ respondere. Vly. Sed mentiendum non est. Amo quidem & amplector patriam meam & regionem impensius: laudo tamen & admiror illorum. *Hæc ille.* Quæ proculdubio dicturus etiam esset Telemachus, si à Gryllo aut alio quopiam pariter interrogaretur. Notandum est autem, non discedere Poëtam à sua consuetudine iocosa serijs intertexendi: cuius rei exempla in Iliade vidimus. Adducor tamen vt hæc reuerà ita à Telemacho pronunciari existimem. Hunc locū porrò exprimit Horat. Epist. lib. 1. Ep. 6. in hæc verba:

Haud malè Telemachus, proles patientis Vlyssis,
Non est aptus equis Ithacæ locus: vt neq; planus
Porrectus spatijs, nec multæ prodigus herbæ.
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.

s ἀμείψεται] Quanquam peccatum fuisse à Telemacho videatur, qui oblatum sibi donum ab hospite munifico recusârit (nam non minor est rusticitas beneficentiam grati hominis aspernari, quàm flagitando nimium esse importunum) tamen prudenter Menelaus ad responsum Telemachi arridens, eius animum æqui boniq; consuluit, eaq; se illi daturū pollicetur, non solùm quæ illi in via non essent oneri, sed quę ille preciosissima inter suas gazas recondita seruat. Fuit autem hoc poculum Menelao à rege Sidoniorum datum, ad quem ille in sua peregrinatione tanquam ab hospite diuerterat. Porrò antea vidimus de hac egregia hospitū apud veteres beneuolentia. Risit autem Menelaus adolescentis Telemachi simplicitatem, qui horridulam Ithacam cæteris locis anteponebat: quod ab ijs fieri solet, qui villas aut tuguriola, in quibus assueuerunt, longè pluris quàm regum palatia faciunt.

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
a Δαιτυμόνες δ᾽ ἐς δώματ᾽ ἴσαν θείου βασιλῆος.
Οἱ δ᾽ ἦγον μὲν μῆλα, φέρον δ᾽ b εὐήνορα οἶνον·
Σῖτον δέ σφ᾽ ἄλοχοι καλλικρήδεμνοι * ἔνεικαν.
Ὣς οἱ μὲν περὶ δεῖπνον ἐνὶ μεγάροισι πένοντο.
Μνηστῆρες δὲ πάροιθεν Ὀδυσσῆος μεγάροιο
c Δίσκοισι τέρποντο καὶ αἰγανέῃσιν ἱέντες,
Ἐν τυκτῷ δαπέδῳ, ὅθι περ πάρος ὕβριν ἔχεσκον.
Ἀντίνοος δὲ κάθητο καὶ Εὐρύμαχος θεοειδής,
d Ἀρχοὶ μνηστήρων, ἀρετῇ δ᾽ ἔσαν ἔξοχ᾽ ἄριστοι·
e Τοῖς δ᾽ υἱὸς Φρονίοιο Νοήμων ἐγγύθεν ἐλθὼν,
Ἀντίνοον μύθοισιν ἀνειρόμενος προσέειπεν,
Ἀντίνο᾽, ἦ ῥά τι ἴδμεν ἐνὶ φρεσὶν, ἦε καὶ οὐκὶ,
Ὁππότε Τηλέμαχος νεῖτ᾽ ἐκ Πύλου ἠμαθόεντος;
Νῆα μοι οἴχετ᾽ ἄγων· ἐμὲ δὲ χρεὼ γίγνεται αὐτῆς
Ἤλιδ᾽ ἐς εὐρύχορον διαβήμεναι, ἔνθα μοι ἵπποι
Δώδεκα θήλειαι, ὑπὸ δ᾽ ἡμίονοι ταλαεργοὶ
Ἀδμῆτες, τῶν κέν τιν᾽ ἐλασσάμενος δαμασαίμην.
Ὣς ἔφαθ᾽· οἱ δ᾽ ἀνὰ θυμὸν ἐθάμβεον· οὐ γὰρ ἔφαντο
Ἐς Πύλον οἴχεσθαι Νηλήϊον, ἀλλά που αὐτοῦ
Ἀγρῶν ἢ μήλοισι παρέμμεναι, ἠὲ συβώτῃ.
Τὸν δ᾽ αὖτ᾽ Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱός,
Νημερτές μοι ἔνισπε, πότ᾽ ᾤχετο, καὶ τίνες αὐτῷ
Κοῦροι ἕποντ᾽ Ἰθάκης ἐξαίρετοι, ἦ ἑοὶ αὐτοῦ
Θῆτές τε δμῶές τε, δύναιτό γε καὶ τὸ τελέσσαι.
Καί μοι τοῦτ᾽ ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ᾽ εὖ εἰδῶ,
Ἤ σε βίῃ ἀέκοντος ἀπηύρα νῆα μέλαιναν,
Ἦε ἑκών οἱ δῶκας, ἐπεὶ προσπτύξατο μύθῳ.
Τὸν δ᾽ υἱὸς Φρονίοιο Νοήμων ἀντίον ηὔδα,
f Αὐτὸς ἑκών οἱ δῶκα. τί κεν ῥέξειε καὶ ἄλλος,
Ὁππότ᾽ ἀνὴρ τοιοῦτος ἔχων μελεδήματα θυμῷ
Αἰτίζῃ; χαλεπὸν κεν ἀνήνασθαι δόσιν εἴη.
Κοῦροι δ᾽ οἳ κατὰ δῆμον ἀριστεύουσι μεθ᾽ ἡμέας,
Οἵ οἱ ἕποντ᾽· ἐν δ᾽ ἀρχὸν ἐγὼ βαίνοντ᾽ ἐνόησα
g Μέντορα, ἠὲ θεὸν, τῷ δ᾽ αὐτῷ πάντα ἐῴκει.
Ἀλλὰ τὶ θαυμάζω· ἴδον ἐνθάδε Μέντορα δῖον
Χθιζὸν ὑπηοῖον, τότε δ᾽ ἔμβη νηῒ Πύλονδε.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη πρὸς δώματα πατρός.
Τοῖσιν δ᾽ ἀμφοτέροισιν ἀγάσσατο θυμὸς ἀγήνωρ.
Μνηστῆρες δ᾽ ἄμυδις κάθισαν, καὶ παῦσαν ἀέθλων·
Τοῖσιν δ᾽ Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱός,
Ἀχνύμενος· μένεος δὲ μέγα h φρένες ἀμφιμέλαιναι
Πίμπλαντ᾽, ὄσσε δέ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι ἐΐκτην·
i Ὢ πόποι, ἦ μέγα ἔργον ὑπερφιάλως ἐτελέσθη
Τηλεμάχῳ ὁδὸς ἥδε· φάμεν δέ οἱ οὐ τελέεσθαι.
Ἐκ τόσσων δ᾽ ἀέκητι νέος παῖς οἴχεται αὔτως

Sic hi quidem huiuscemodi inter se loquebantur.
Cōuiuij instructores .v. in domum ierant regis diuini:
Illi .v. adducebant oues, afferebantq́ animosum vinū.
Cibum verò ipsis vxores pulchris vittis intulerunt. γρ. ἔπεμπον.
Sic illi quidem circa cœnam in domo laborabant:
Proci autem ante Vlyssis domum
Discis delectabantur & iaculas torquentes
In ornato pauimento, vbi anteà insolentiā exercebāt.
Antino⁹ .v. cōsederat, & Eurymach. deo forma similis,
Duces procorum, virtute enim erant longè optimi.
His filius Phronij Noëmon propè accedens,
Antinoum verbis interrogans alloquebatur,
Antinoë, an quid scimus in mente nostra, an non?
Quando Telemachus redit ex Pylo arenosa,
Nauem mihi abijt abducens, mihi verò opus est illius,
Vt Elidem in spaciosam traijciam, vbi mihi equæ
Duodecim fœminæ, subtus autem muli patiētes operis
Indomiti, ex quibus aliquem adigens subiugarem.
Sic ait: hi .v. in animo obstupescebāt, non .n. putabāt
Pylum abijsse Neleiam, sed alicubi in ipsius
Agris aut ouibus adesse aut subulco.
Hunc statim Antinous alloquutus est Eupithei filius,
Verè mihi dic quando abijt, & quinam illum
Iuuenes sequuntur ex Ithaca electi? an suijpsius
Mercenarijq́, mancipiaq́? poterant hoc etiā perficere?
Et mihi hoc dic verè, vt benè sciam,
An te per vim inuitum priuauit naue nigra,
An sponte ei dedisti, postquam conuenit te sermone?
Hunc .a. filius Phronij Noëmon cōtrà alloquutus est,
Ipse sponte ei dedi, quid faceret etiam alius,
Quando vir talis habens curas in animo
Peteret? difficile sanè negare munus foret.
Iuuenes autem qui in populo optimates apud nos.
Illi eum sequuntur, ducē verò ego cōscendentē agnoui
Mentorē, aut deum: huic .n. ipsi omnimodo similis erat.
Sed hoc admiror, vidi hîc Mentorem diuinum
Heri sub aurora, tum tamē cōscendit nauē ad Pylum,
Sic certè loquutus abijt ad domum patris.
His verò vtrisq́ perculsus est animus generosus.
Proci verò simul sederunt & quieuerūt à certaminib.
His verò Antinous interfatus est Eupithei filius
Tristatus: furore verò multum præcordia nigra
Implebantur, oculi verò ei igni splendēti similes erant.
Papè, quàm ingens facinus superbè commissum est,
Telem. profectio isthæc: dixerimus non perfectum iri,
Tot verò inuitis iuuenculus puer abijt temerè

Νῆα ἐρυσσάμενος, κρίνας τ' ἀνὰ δῆμον ἀρίστους.
Ἄρξει καὶ προτέρω κακὸν ἔμμεναι· ἀλλά οἱ αὐτῷ
κ. ἡμῖν. Ζεὺς ὀλέσειε βίην πρὶν ἡμῖν πῆμα * φυτεῦσαι.
Ἀλλ' ἄγε μοι δότε νῆα θοὴν καὶ εἴκοσ' ἑταίρους,
Ὄφρα μιν αὐτὸν ἰόντα λοχήσομαι ἠδὲ φυλάξω
Ἐν πορθμῷ Ἰθάκης τε Σάμοιό τε παιπαλοέσσης
Ὡς ἂν ἐπισμυγερῶς ναυτίλλεται εἵνεκα πατρός.

Naue deducta, electisq; per populum optimis.
Incipiet & vlterius malum esse: sed illi ipsi
Iupiter perdat vim, antequam nobis malum ferat.
Sed agite mihi date nauem celerem & viginti socios,
Vt eum ipsum redeuntē insidijs excipiā, atq; obseruem
In freto Ithacæq; Samiq; aspera,
Vt cum sua pernicie nauiget propter patrem.

COMMENTARIVS.

a δαιτυμόνες] Peracto Menelai & Telemachi colloquio redintegrat Poëta procorum memoriam. Eos itaq; intereà describit in Vlyssis ædibus epulantes, posteà verò certiores de Telemachi profectione factos ipsi redituro insidias struentes. Per δαιτυμόνας autem instructores conuiuij intelligimus, vt docebimus in Lexico: vnde apparet error vulgaris, qui *Conuiuas*, interpretatur.

b αἴθοπα οἶνον] Hoc vini epitheto videtur Poëta innuere, vinum moderatè sumptum tales habere effectus, vt viros animosiores ac fortiores reddat. Nā alioqui ignauiores fiunt, roburq; totum dissoluitur & labascit. De illo etiam videtur intellexisse Horatius in Epistola 5. ad Torquatum lib. 1. cùm ait:

Quid non ebrietas designat? operta recludit: Spes iubet esse ratas, ad prælia trudit inermem, &c.

quod postremum est huius loci.

c δίσκοισιν τέρποντο] Intelligo alios è procis sese hac discorum iactatione exercuisse, alios verò tela illa leuia, quæ αἰγανέας appellātur. Vbi nota, non fingi ociosos procos etiam in medio libidinosæ rabiei æstu, adeò antiquitas illa ferè quietem sordidam & ignauiam non amauit. Erant autem huiusmodi exercitia planè virilia: tamen Eustathius de procis ita se exercentibus, sic ait, ἵνα μὴ αὐτόχρημα οἱ μνηστῆρες ὦσι γυναικομανοῦντες, ἀλλὰ ἐμφαίνωσι καὶ ἀσκεῖν τι πρὸς ἀνδρείαν ἡρωϊκὴν γυμνασίαν· id est. Non statim fortes proci vel studiosi virtutis sunt existimandi, quòd ita se exerceant: sed prætextam solum virilium & heroicorum exercitiorum obtendebāt: videlicet, ne prorsus libidine molliores effici à plebe putarentur, hanc ideo generositatis vmbram exhibentes. Mihi verò videtur reuerà docuisse Poëta, quàm fuerit olim res odiosa ocium, vt quod gens ista alioqui effœminata maximè effugere tentauerit.

d ἀρχοὶ μνηστήρων] Obserua, ne ignauam quoque istam gentem ducibus caruisse, propter periculum ἀναρχίας: quæ vbicunq; sit, excidium & perniciem parit. Sed neque solùm duces habent, sed præstantissimos è suis Antinoum & Eurymachum, qui reliquos virtutis opinione antecellere credebantur. Quod etiam docet, qui iure possint hoc præfecturæ officio defungi, & ad quos maximè pertineat.

e τοῖσι δ' υἱὸς Φρονίοιο] Hoc accidisse post tertium aut quartum diem à Telemachi profectione, verisimile est. Sperauit nimirū Noëmon, citiùs eum rediturum: vel hoc ita fictum est à Poëta, vt hac ratione proci de Telemachi discessu audirent, vnde sequuntur insidiæ, quas illi postmodùm struent. Nam hoc verè ignorabant proci, & quod absentem eum videbant id eius occupationi in re familiari, putà agris aut gregibus inuisendis assignabant: prout videlicet de more anteà semper habuerat, alioqui nullus erat huiusmodi suspicioni locus. Fuit ergo Telemachus, non secus atque Laertes auus, rei domesticæ, ipsiusq; adeò agriculturæ & rei pastoritiæ cultor diligens.

f αὐτὸς ἑκών οἱ] Tria quærebat Antinous. Primùm, quando Telemachus discessisset. Deinde, quis esset illi comitatus. Tertiò, an Noëmon sponte vel coactus ac inuitus nauem illi concessisset. Sed Noëmon ad duo capita tantùm respondet, & pro consuetudine respondentium apud Homerum: vltimo priùs satisfacit, deinde verò secundo. Ait ergo, se non coactum, sed sponte nauem Telemacho suppeditasse. Odit nimirū & Poëta mendaces, amatq; veritatis candorem. Nā poterat Noëmon sibi à procis metuere, si hoc fateretur, à quibus sciebat iam prohibitum, ne res Telemacho ad iter necessariæ suggererentur. Maluit tamen cum eorum inuidia, ingenuè rem, vt se habet, confiteri, quàm veritati aliquid detrahere, quin etiam se ipsius esse misertum dicit, proinde non potuisse ei hoc munus denegare. Quod ad Telemachi comitatum attinet, exponit eadem libertate, quisnam ille sit.

g Μέντορα ἠὲ θεόν] Vt eum fuisse Mentorem crediderit, faciebat species similis: vt autem Deum, quòd cùm hesterna die verū Mentorem viderit: tamen eum nauem Telemachi simul conscendisse tunc, cùm proficisceretur, obseruârit.

h φρένες ἀμφιμέλαιναι] Cur præcordia iratis nigra sint, & oculi rubicundi & micantes, docuimus, ni fallor, in Iliade.

i ὢ πόποι] Antinous cæteris procis renunciat, quæ à Noëmone de discessu Telemachi intellexit: docetq;, quàm ipsis sit inde corū, tot viros à iuuenculo tam astutè delusos, vt ipsis inuitis institutum iter suum, de quo nuper in concione egerat, perfecerit. Cùm igitur res ad eorum perniciem dispositæ sint, crescenti periculo, antequàm adolescat, occurrendum statuit: proinde redeunti Telemacho insidias faciendas, quo sublato, de salute sua optimè sperandum sit. Prudenter autem faciūt quidem proci, qui maturo cōsilio sibi imposterum prouident: sed prudentia illa in sceleris subiecto versatur, quo præcedentia cumulāt, & se magis ac magis Vlysseæ familiæ odiosos propinant: adeò difficile est, vbi semel prauam viam insistas, ab ea deflectere.

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνεον ἠδ' ἐκέλευον.
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἀνστάντες ἔβαν δόμον εἰς Ὀδυσῆος.
Οὐδ' ἄρα Πηνελόπεια πολὺν χρόνον ἦεν ἄπυστος
Μύθων οὓς μνηστῆρες ἐνὶ φρεσὶ βυσσοδόμευον.
Κῆρυξ γάρ οἱ ἔειπε Μέδων, ὃς ἐπεύθετο βουλάς,
Αὐλῆς ἐκτὸς ἐών· οἱ δ' ἔνδοθι μῆτιν ὕφαινον.
Βῆ δ' ἴμεν ἀγγελέων διὰ δώματα Πηνελοπείῃ·
Τὸν δὲ κατ' οὐδοῦ βάντα προσηύδα Πηνελόπεια,
*Κῆρυξ, τίπτε δέ σε πρόεσαν μνηστῆρες ἀγαυοί;
Ἦ εἰπέμεναι δμῳῇσιν Ὀδυσσῆος θείοιο
Ἔργων παύσασθαι, σφίσι δ' αὐτοῖς δαῖτα πένεσθαι;
Μὴ μνηστεύσαντες, μηδ' ἄλλοθ' ὁμιλήσαντες,
Ὕστατα καὶ πύματα νῦν ἐνθάδε δειπνήσειαν.
κ. οἵ τ' ἄμ' *Οἳ θάμ' ἀγειρόμενοι, βίοτον κατακείρετε πολλόν,
Κτῆσιν Τηλεμάχοιο δαΐφρονος· οὐδέ τι πατρῶν
Ὑμετέρων τὸ πρόσθεν ἀκούετε παῖδες ἐόντες
Οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκε μεθ' ὑμετέροισι τοκεῦσιν·
*Οὔτε τινὰ ῥέξας ἐξαίσιον, οὔτε τι εἰπὼν
Ἐν δήμῳ· ἥ τ' ἐστὶ δίκη θείων βασιλήων,

Sic ait, hi certè omnes laudabant atq; iubebant.
Statim deinde vbi surrexissent, ibant in domū Vlyssis.
Neq; sanè Penelope longo tempore fuit inscia
Sermonum, quos proci in mente profundè cogitabant.
Præco enim ille dixit Medon, qui audierat consilia
Cùm extra aulā esset, illi v. interius consiliū texebāt.
Festinabat v. ire annūciaturus per domum Penelopæ.
Hunc autem à limine euntem alloquebatur Penelope
Præco, cur te præmiserunt proci inclyti?
An dicere ancillis Vlyssis diuini
Vt à labore cessent, ipsis autem conuiuium apparent,
Ne ambientes nec vsquàm aliò decedentes,
Vltimò & postremò nunc hic cœnent.
Quiq; simul congregati, victum absumitis multum,
Facultatē Telemachi prudētis: nunquā ne à patribus
Vestris anteà audistis pueri cùm essetis,
Qualis Vlysses erat inter vestros parentes?
Neq; vllum tractans iniquè, neq; quicquàm loquutus
Publicè, quod tum ius est diuinorum regum,

Ἄλλον

Ἄλλον κ' ἐχθαίρῃσι βροτῶν, ἄλλον κε φιλοίη.
Κεῖνος δ' οὔποτε πάμπαν ἀτάσθαλον ἄνδρα ἐώργει.
Ἀλλ' ὁ μὲν ὑμέτερος θυμὸς καὶ ἀεικέα ἔργα
Φαίνεται, [d] οὐδέ τις ἐστὶ χάρις μετόπισθ' εὐεργέων.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε Μέδων πεπνυμένα εἰδώς,
* Αἲ γὰρ δὴ βασίλεια τόδε πλεῖστον κακὸν εἴη·
Ἀλλὰ πολὺ μεῖζόν τε καὶ ἀργαλεώτερον ἄλλο
Μνηστῆρες φράζονται, ὃ μὴ τελέσειε Κρονίων·
[e] Τηλέμαχον μεμάασι κατακτάμεν ὀξέϊ χαλκῷ,
Οἴκαδε νισσόμενον· ὁ δ' ἔβη μετὰ πατρὸς ἀκουὴν
Ἐς Πύλον ἠγαθέην, ἠδ' ἐς Λακεδαίμονα δῖαν.
Ὣς φάτο. τῆς δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ·
Δὴν δέ μιν ἀμφασίη ἐπέων λάβε, τὼ δέ οἱ ὄσσε
Δακρυόφιν πλῆσθεν, θαλερὴ δέ οἱ ἔσχετο φωνή·
Ὀψὲ δὲ δή μιν ἔπεσσιν ἀμειβομένη προσέειπε.
Κῆρυξ, τίπτε δέ μοι πάϊς οἴχεται; οὐδέ τί μιν χρεὼ
Νηῶν ὠκυπόρων ἐπιβαινέμεν, [f] αἵθ' ἁλὸς ἵπποι
Ἀνδράσι γίγνονται, περόωσι δὲ πουλὺν ἐφ' ὑγρήν.
Ἦ ἵνα μηδ' ὄνομ' αὐτοῦ ἐν ἀνθρώποισι λίπηται;
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Μέδων πεπνυμένα εἰδώς,
Οὐκ οἶδ' εἴ τίς μιν θεὸς ὤρορεν, ἦε καὶ αὐτοῦ
Θυμὸς ἐφωρμήθη ἴμεν ἐς Πύλον, ὄφρα πύθηται
Πατρὸς ἑοῦ ἢ νόστον, ἢ ὅν τινα πότμον ἐπέσπεν.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κατὰ δῶμ' Ὀδυσῆος·
Τὴν δ' ἄχος ἀμφεχύθη θυμοφθόρον, οὐδ' ἄρ' ἔτ' ἔτλη
Δίφρῳ ἐφέζεσθαι, πολλῶν κατὰ οἶκον ἐόντων·
Ἀλλ' ἄρ' ἐπ' οὐδοῦ ἷζε πολυκμήτου θαλάμοιο,
Οἴκτρ' ὀλοφυρομένη. [h] περὶ δὲ δμωαὶ μινύριζον
Πᾶσαι ὅσαι κατὰ δώματ' ἔσαν νέαι ἠδὲ παλαιαί.
Τῇς ἁδινὸν γοόωσα μετηύδα Πηνελόπεια.
Κλῦτε φίλαι. πέρι γάρ μοι [i] ὀλύμπιοι ἄλγε' ἔδωκαν
Ἐκ πασέων ὅσσαι μοι ὁμοῦ τράφεν ἠδ' ἐγένοντο·
[k] Ἣ πρὶν μὲν πόσιν ἐσθλὸν ἀπώλεσα θυμολέοντα,
Παντοίῃς ἀρετῇσι κεκασμένον ἐν Δαναοῖσιν,
Ἐσθλόν, τοῦ κλέος εὐρὺ καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος·
Νῦν δ' αὖ παῖδ' ἀγαπητὸν * ἀνηρείψαντο θύελλαι
Ἀκλέα ἐκ μεγάρων· οὐδ' ὁρμηθέντος ἄκουσα.
[l] Σχέτλιαι, οὐδ' ὑμεῖς περ ἐνὶ φρεσὶ θέσθε ἑκάστη
Ἐκ λεχέων μ' ἀνεγεῖραι, ἐπιστάμεναι σάφα θυμῷ,
Ὁππότ' ἐκεῖνος ἔβη κοίλην ἐπὶ νῆα μέλαιναν.
Εἰ γὰρ ἐγὼ πυθόμην ταύτην ὁδὸν ὁρμαίνοντα,
Τῷ κε μάλ' ἤ κεν ἔμεινε, καὶ ἐσσύμενός περ ὁδοῖο,
Ἤ κέ με τεθνηκυῖαν ἐνὶ μεγάροισιν ἔλειπεν.
Ἀλλά τις ὀτρηρὸς Δολίον καλέσειε γέροντα,
Δμῶ' ἐμὸν (ὅν μοι ἔδωκε πατὴρ ἔτι δεῦρο κιούσῃ,
Καί μοι κῆπον ἔχει πολυδένδρεον) ὄφρα τάχιστα
Λαέρτῃ τάδε πάντα παρεζόμενος καταλέξῃ,
Εἰ δή πού τινα κεῖνος ἐνὶ φρεσὶ μῆτιν ὑφήνας,
Ἐξελθὼν λαοῖσιν ὀδύρεται, οἳ μεμάασιν
Ὃν καὶ Ὀδυσσῆος φθῖσαι γόνον ἀντιθέοιο.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
[m] Νύμφα φίλη, σὺ μὲν ἄρ με κατάκτανε νηλέϊ χαλκῷ,
Ἢ ἔα ἐν μεγάρῳ· μῦθον δέ τι σ' οὐκ ἐπικεύσω.
Ἤδε' ἐγὼ τάδε πάντα· πόρον δέ οἱ ὅσσ' * ἐκέλευσε,
Σῖτον καὶ μέθυ ἡδύ· ἐμεῦ δ' ἕλετο μέγαν ὅρκον,
Μὴ πρίν σοι ἐρέειν πρὶν δωδεκάτην * γε γενέσθαι,
Ἤ σ' αὐτὴν ποθέσαι, καὶ ἀφορμηθέντος ἀκοῦσαι·
Ὡς ἂν μὴ κλαίουσα κατὰ χρόα καλὸν ἰάπτῃς·

Alium vicinum odio habuit, alium autem amet:
Ille verò nunquam prorsus improbum virum egit,
Sed quidem vester animus, & indigna facinora
Apparēt, neq. vlla est gratia post beneficia accepta.
Hāc rursus alloquutus est Medon prudētia doctus,
Vtinam sanè ò regina, hoc maximum malum esset, κ. ἀ γὰ
Sed multò maiusq. & perniciosius aliud
Proci tentant, quod non perficiat Saturnius.
Telemachum cupiunt interficere acuto ferro
Domū reuertentē: ille.v. pfectus est ad patris famam
Ad Pylum sacram, atq. ad Lacedæmona diuinam.
Sic ait: hui⁹ illic soluta sunt genua & amicū pect⁹.
Diu ipsam silentium verborū cœpit, ipsius verò oculi
Lacrymis impleti sunt, tenella aūt ei detenta est vox:
Tandem verò ipsum verbis excipiens alloquuta est,
Præco, cur mihi filius abijt? neq. ipsum necessitas e-
Naues celeres conscendere, quæ in mari equi (rat
Hominib. sunt, penetrāt. a. immensum humidū mare,
An vt ne qdē nomē eius inter homines relinquatur?
Hāc.v. alloquutus est deinde Medon prudētia do-
Haud scio, an aliquis ipsum impulit, & ipsius (ctus,
Animus impulsus est ire ad Pylum, vt audiat
Patris sui, aut reditum, aut quonam fato interijt.
Sic certè loquutus abijt ad domum Vlyssis.
Hanc. a. dolor circūfudit animū cruciās, neq. amplius
In sella sedere, licet multi in domo essent: (sustinuit
Verùm super limen sedebat elaborati thalami,
Miserabiliter lugens, vndiq. autem ancillæ eiulabāt.
Omnes quotquot in domo erant iuuenes atq. vetulæ.
Illas assiduò lugens alloquebatur Penelope,
Audite amicæ, supra modum mihi cælites dolo-
res dederunt
Ex omnib. quæcūq. vnà mecū nutritæ, atq. natæ sunt.
Quæ antea quidem maritū bonum amisi animosum,
Omnibus virtutibus ornatum inter Græcos (gos.
Eximiū, cuius gloria lata per Græciā & medium Ar-
Nunc rursus filium dilectum perdiderunt procellæ χ. ἀνελέψαντο μεμάασι
Inglorium ex ædibus, neq. abeuntem audiui.
Infelices, neq. vos quidem in mēte induxistis singulæ
E lectulo me suscitare, scientes manifestè in animo,
Quando ille conscendit cauam ad nauem nigram.
Si enim ego sciuissem istā profectionem expediētem,
Sanè statim aut māsisset, quātumuis festinās ad iter,
Aut me mortuam in domo reliquisset.
Sed aliquis famulus Dolium vocaret senem
Mancipium meum, quem mihi dedit pater huc eūti,
Et mihi hortū seruat multis arboribus consitū, vt ce-
Laërtæ hæc omnia assidens indicet, (lerrimè
Si fortasse aliquod ille in mēte consilium commentus,
Progressus apud populum deploraret, qui cupit
Suam & Vlyssis perdere prolem diuini.
Hanc rursus alloquuta est chara nutrix Euryclea,
Domina chara, tu quidem me interfice crudeli ferro.
Siue relinquas in ædibus: sermonem certè non celabo.
Noui ego ista omnia, prabui. a. illi quæcūq. postulauit χ. ἐκέλευσε
Panē & vinū dulce: à me exegit magnū iuramētum,
Nō prius tibi dicerē, quàm duodecimaq. adesset dies, χ. ἦ
Vel tu ipsa desiderares, & abijsse resciscere:
Ne flens corpus pulchrum læderes,

ⁿἈλλ' ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵμαθ' ἑλοῦσα,
Εἰς ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν,
Εὔχε' Ἀθηναίῃ κούρῃ Διὸς αἰγιόχοιο·
Ἡ γάρ κέν μιν ἔπειτα καὶ ἐκ θανάτοιο * σαώσῃ. γρ. σαώσει.
ᵒΜηδὲ γέροντα κάκου κεκακωμένον· οὐ γὰρ ὀΐω
Πάγχυ θεοῖς μακάρεσσι γονὴν Ἀρκεισιάδαο
Ἔχθεσθ', ἀλλ' ἔτι πού τις ἐπέσσεται ὅς κεν ἔχῃσι
Δώματά θ' ὑψερεφέα καὶ ἀπόπροθι πίονας ἀγρούς.
Ὣς φάτο. τῆς δ' εὔνησε γόον, σχέθε δ' ὄσσε γόοιο.
Ἡ δ' ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵμαθ' ἑλοῦσα,
Εἰς ὑπερῷ' ἀνέβαινε σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν.
Ἐν δ' ἔθετ' οὐλοχύτας κανέῳ, ἠρᾶτο δ' Ἀθήνῃ.
Κλῦθί μοι αἰγιόχοιο Διὸς τέκος ἀτρυτώνη·
ᵖΕἴποτέ τοι πολύμητις ἐνὶ μεγάροισιν Ὀδυσσεὺς
Ἢ βοὸς ἢ ὄϊος κατὰ πίονα μηρί' ἔκηε,
Τῶν νῦν μοι μνῆσαι, καί μοι φίλον υἷα σάωσον,
Μνηστῆρας δ' ἀπάλαλκε κακῶς ὑπερηνορέοντας.

Sed lota puras corpori vestes induens
In cœnaculum conscendens cum ancillis mulieribus,
Supplica Palladi filiæ Iouis à capra nutriti.
Hæc enim ipsum deinde & à morte seruabit.
Ne autem senem malè affectum. non enim existimo
Penitus dys beati sobolem Arcesiadæ
Inuisam esse, sed alicubi aliquis supererit, qui posside- (at
Domos excelsas, & porrectos fertiles agros.
Sic ait, huius. a. sedauit luctū, cohibuit & oculos à (luctu.
Ipsa verò lota puras corpori vestes induens,
In cœnaculum conscendit cum seruis ancillis,
Imposuit molas canistro, supplicauit autem Palladi,
Audi me à capra nutriti Iouis filia indomita,
Si vnquam tibi versutus in ædibus Vlysses
Aut bouis, aut ouis pingues coxas adoleuit,
Horum nūc memor sis, & mihi charum filium serua.
Procos verò auerte malè superbientes.

COMMENTARIVS.

a κῆρυξ τίπτε δέ σε] Duo facit hac oratione Penelope. Primùm in procos inuehitur, qui non cessent bona Telemachi consumere: deinde conqueritur de Ithacentium ingratis animis. cùm enim olim ab Vlysse eorum rege non nisi humaniter excepti sint, omniq; amicitiæ & beneficiorum genere honestati: nunc tamen eorum omnium immemores, tot illi iniurias ac damna in bonis eius aut Telemachi hæredis à procis fieri patiantur. Sic Penelope nullius indignationem metuens, παρρησιαστικῶς loquuta est: quod etiam partim in concione populo Mentor exprobrauit supra lib. 2.

b ὕστατα καὶ πύματα] Vel optat vt hac cœna sumpta in Vlyssis ædibus, imposterum ab eius bonis diripiendis abstineant: vel ἀπευκτικῶς mortem procorum desiderat.

c οὔτε τινὰ ῥέξας] Boni & clementis regis typus est Vlysses, quem dicit Penelope neq; re neq; verbis subditos suos læsisse: id est ῥέξας, ἢ εἰπών. Et hoc tamen præter Regum aliorum morem esse ait, qui alios amare, alios odisse soleant, quod malè seruatæ æquitatis est indicium, cùm eodem & æquali iure erga subditos vti debeant Reges, qui beneuolentiam illorum captant, & animos sibi æqualiter deuincire student. Quod cùm Vlysses ad eorum exemplum non præstiterit, hoc videtur promeruisse, vt hanc illi clementiam, exigente necessitate, in conseruandis eius bonis & coërcenda procorum petulantia Ithacenses rependerent.

d οὐδέ τις ἐστὶ χάρις] Huic carmini similia sensu leguntur apud Menandrum, ἅμ' ἡλίκη κ' πάθωσιν ἡ χάρις, simul & misertum est, interijtq; gratia: ἐπιλανθάνονται πάντες οἱ παθόντες εὖ, Beneficij memor esse non quisquam solet, &c. Est autem vitium immēsum ingratitudo (sic enim liceat per Latinitatem ἀχαριστίαν interpretari) adeò vt homine ingrato terram nihil peius creare dixerit ex Menādro Ausonius. & hominem ingratum ab ipsis quoq; malis culpari, Plautus in Bacchide, adeò res est detestabilis acceptorum beneficiorum se præstare immemorem. Proinde vituperandi sunt maximè Ithacenses, qui Vlyssi etiam absenti, aut illius saltem hæredibus auxilium in procos non exhibuerint, & tantam calamitatem à benefici & clementis Regis ædibus non arcuerint.

e Τηλέμαχον μεμάασι] Duo narrauit Medon Penelopæ, consilium procorum de interimendo Telemacho, & illius discessum ad Pylum & Lacedæmona. Quorum alterum ad consternandam Penelopem sufficiebat, proinde duo illa cōiuncta proculdubio matris animum mirificè contristarunt: vt etiam sequentia docent, vbi penè exanimata est ad eorum narrationem. Sed hæc illius animi vulnera sanabunt posteà Euryclea & Pallas.

f αἵθ' ἁλὸς ἵπποι] Hæc addita superfluè videntur, & potiùs à Poëta proficisci, quàm à Penelope, cui tristi & mœstæ non potuit placere illa ἐπιφώνησις de nauibus. Nos tamen his relictis, attendamus quid Poëta doceat: nam nullus est discendq locus incōmodus aut intempestiuus. Dicuntur ergo naues, hominum equi in mari: quia sicut ad terrestria itinera conficienda equis vti moris est, sic ad maritima nauibus. Cui respondet quod Euripides nauigium ἀπήνην, id est, currum appellat, nimirum similitudine. nam currui τετραόρῳ apud Homerum nauis Phæacum comparatur. Lilius de Nauig. ca. 3. obseruat, nauibus quosdam se vti dixisse, quasi aquatico quodam elephanto, quem suis frenis moderentur, & quò velint, agant. Alij contrà, nauim affirmant esse haud aliud quippiam, quàm arcem quandam, per maris æquora ambulantem.

g κατὰ δῶμ' ἰόντος] Videtur mihi posse ex hoc loco & aliis colligi, domum Penelopæ ab Vlyssis domo separatam. Siquidem dicitur Medon iste, vbi hæc Penelopæ renunciauit, ad domum Vlyssis perrexisse: ergo oportuit eum in domo ipsius Penelopæ fuisse, cùm hæc ei narraret: vbi etiam fuisse procos arbitror. Sed in hoc non sunt sitæ opes Græciæ.

h πᾶσαι δ' ἀμφ' αὐτὴν μινύριζον] Laborante capite cætera quoq; dolere membra, iactatum est vulgari parœmia. Id docet exemplum totius familiæ Penelopeæ, quæ dominæ casum & luctum in se quoq; deriuent: quasi cōsentaneum minimè sit principē domus mœrore conflictari, cæteros gaudere aut earundem lacrymarum non fieri participes.

i ἄλγε' ἔδωκεν] Calamitatem suam cœlitùs descendere dicit Penelope, non minus verè quàm piè. Nihil enim mortalibus accidit, qđ diuina voluntas non faciat aut permittat. Permittit homines labi & peccare: facit autem ipsis mala, nimirum pœnæ, vt vulgus nostrorum Theologorum dicit. Vide Annotationem nostram in oratione Iouis sup. lib. 1.

k ἣ πρὶν μὲν πόσιν] Luget suos casus ob mortem Vlyssis, & ipsius Telemachi discessum. Nam fragilitas muliebris, & in rebus aduersis facilis consternatio, fecit vt illud de Vlysse sibi persuaserit. Ita derepente orbitatem suam deplorat, quæ vt grauior existimetur, faciunt laudes ipsius mariti, quas commemorat: vt intelligatur se nō viro nullius pretij destitutam, sed omni genere virtutū ornato, & per Græciam ac Peloponnesum celeberrimo. Vbi nota quàm angustis locis Penelope famam Vlyssis coërceat: qua in re decorum mirè obseruat Poëta, quasi nondum de Vlyssis peregrinationibus, quibus remotissimis etiam gentibus innotuit, resciuisse quippiam potuerit. Quod etiam anteà lib. 1. obseruatum est.

l σχέτλιαι] Nunc exprobrat ancillis suis, quòd cùm sciuerint (nam eas hoc sciuisse omnes existimat, cùm tamen vnicæ Eurycleæ fuisset ab ipso Telemacho indicatum) Telemachum profectionem parare, id tamen ipsam celauerint. Nam, inquit, aut ego illius iter impediuissem, aut ipse me penitus exanimatam reliquisset. Ex quibus conijcere licet, prudenter fecisse Telemachum, qui matre inscia discesserit, ideoq; non sine causa Pallas prudentiæ Dea ipsi adfuisse fingitur.

m νύμφα φίλη] Quanquam indignatam Penelopen videat Euryclea, tamen noluit rei veritatem dissimulare: adeò mendacium odit Poëta, vt anteà monuimus in persona Medonis. Itaq; obijcit se dominæ furori, promeritamq; se mortis pœnam fatetur, siquidem summo iure secum agat, proinde se illius arbitrio committit: affert tamen causam cur hoc fecerit, nimirum iuramentum, quo se Telemacho alligauit de celanda illius profectione vsque ad diem duodecimum, quo tempore elapso, liberum sibi esset illa promulgare ac indicare Penelopæ. Quærat tamen quispiam, cur ante illud tempus non obstante iuramento, rem vt euenit, nunc exponat? Respondeo, superstitiosam fuisse ab Euryclea existimatam illius obseruationem, vbi iam negotium ad aures Dominæ peruenisset, cuius rei gratia illo se obstrinxerat: itaq; se in culpa non futuram, etiam si rem patefaceret. Addo præterea, alteram partem iuramenti accidisse, qua liberatur eo Euryclea, quòd aliunde profectionem Telemachi intellexisset.

n ἀλλ' ὑδρηναμένη] Solebāt post luctū lauari, vt anteà vidimus de Menelao & Telemacho, quasi illo corpus fœdaretur. Deinde etiam

iam solebãt Dijs supplicaturi prius lauacro vti, vt hoc loco Penelope Mineruam oratura. Eodem pertinere puto vestes puras, quibus, ni fallor, talem habitum animi quoq; indicabant.

ὁ μοὶ γέρων] Habebat in animo Penelope Laertem accersere, vt sibi desolatæ [illegible] aliquod cõsilium aduersus procorum petulantiam suggereret. Sed quantò prudentius Euriclea? quæ ad diuini auxilij [illegible] dum suadet spreta senis ope, qui annis iam imbecillior factus non videatur hoc negotio onerandus. Α' Dijs ergo [illegible] à totius rei procuratione, eos adhuc non oblitos Arcesiadæ, id est, Laertis sobolis: quibus verbis afflictum & deiectum [illegible] animum erexit & recreauit.

ῥέ ποτέ τοι] De hac pietatis commemoratione erga Deum alias diximus. Orat autem pro [illegible] Telemacho, quia Vlyssem iam è viuis excessisse credidit. Petit verò à Minerua, vt à procorum insidijs filium seruet incolumem. Eodem enim de re sunt hæc duo intelligenda, καί μοι φίλον υἷα σάωσον: & sequens versus, Μνηστῆρας δ' ἀπάλαλκε, &c.

Ὣς εἰποῦσ' ὀλόλυξε, θεὰ δέ οἱ ἔκλυεν ἀρῆς.
Μνηστῆρες δ' ὁμάδησαν ἀνὰ μέγαρα σκιόεντα·
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
* Ἦ μάλα δὴ γάμον ἄμμι πολυμνήστη βασίλεια
Ἀρτύει, οὐδέ τι οἶδεν ὅ οἱ φόνος υἷι τέτυκται.
Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε. τὰ δ' οὐκ ἴσαν ὡς ἐτέτυκτο.
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος ἀγορήσατο καὶ μετέειπε.
Δαιμόνιοι, μύθους μὲν ὑπερφιάλους ἀλέασθε
Πάντας ὁμῶς, * μήπως τις ἐπαγγείλῃσι καὶ εἴσω.
Ἀλλ' ἄγε σιγῇ * τοῖον ἀναστάντες τελέωμεν
Μῦθον ὃ δὴ καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶν ἤραρεν ἡμῖν.
Ὣς εἰπὼν, ἐκρίνατ' ἐείκοσι φῶτας ἀρίστους·
Βὰν δ' ἰέναι ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης.
Νῆα μὲν * ἄρ πάμπρωτον ἁλὸς βένθοσδε ἔρυσσαν
Ἐν δ' ἱστόν τ' ἐτίθεντο καὶ ἱστία νηῒ μελαίνῃ·
Ἠρτύναντο δ' ἐρετμὰ τροποῖς ἐν δερματίνοισι,
Πάντα κατὰ μοῖραν. ἀνὰ θ' ἱστία λευκὰ πέτασσαν.
Τεύχεα δέ * σφιν ἔνεικαν ὑπέρθυμοι θεράποντες.
Ὑψοῦ δ' ἐν νοτίῳ τήν γ' ὥρμισαν· ἐκ δ' ἔβαν αὐτοί,
Ἔνθα δὲ δόρπον ἕλοντο, μένον δ' ἐπὶ ἕσπερον ἐλθεῖν.
Ἡ δ' * ὑπερῷ' ἀναβᾶσα περίφρων Πηνελόπεια
Κεῖτ' ἄρ' ἄσιτος, ἄπαστος ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Ὁρμαίνουσ' εἴ οἱ θάνατον φύγοι υἱὸς ἀμύμων,
Ἦ ὅγ' ὑπὸ μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισι δαμείη.
Ὅσσα δὲ μερμήριξε λέων ἀνδρῶν ἐν ὁμίλῳ
Δείσας, ὁππότε μιν δόλιον περὶ κύκλον ἄγωσι·
Τόσσα μιν ὁρμαίνουσαν * ἐπέλλαβε νήδυμος ὕπνος·
Εὗδε δ' ἀνακλινθεῖσα· λύθεν δέ οἱ ἅψεα πάντα.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Εἴδωλον ποίησε, δέμας δ' ἤϊκτο γυναικὶ,
Ἰφθίμῃ κούρῃ μεγαλήτορος Ἰκαρίοιο,
Τὴν Εὔμηλος ὄπυιε Φερῇς ἔνι οἰκία ναίων.
ᵇ Πέμπε δέ μιν πρὸς δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο,
Εἵως Πηνελόπειαν ὀδυρομένην γοόωσαν
Παύσειε κλαυθμοῖο, γόοιό τε δακρυόεντος·
Ἐς θάλαμον δ' εἰσῆλθε παρὰ κληῗδος ἱμάντα.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν.
Εὕδεις Πηνελόπεια φίλον τετιημένη ἦτορ;
Οὐ μέν σ' οὐδ' ἐῶσι θεοὶ ῥεῖα ζώοντες
Κλαίειν, οὐδ' ἀκάχησθαι, ἐπεί ῥ' ἔτι νόστιμός ἐστι
Σὸς πάϊς· ᵈ οὐ μὲν γάρ τι θεοῖς ἀλιτήμενός ἐστιν.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια.
Ἡδὺ μάλα κνώσσουσ' ἐν ὀνειρείῃσι πύλῃσι.
Τίπτε κασιγνήτη δεῦρ' ἤλυθες; οὔτι πάρος γε
Πωλέ', ἐπεὶ μάλα πολλὸν ἀπόπροθι δώματα ναίεις·
Καί με κέλῃ παύσασθαι ὀϊζύος, ἠδ' ὀδυνάων
Πολλέων, αἵ μ' ἐρέθουσι κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν.
Ἣ πρὶν μὲν πόσιν ἐσθλὸν ἀπώλεσα θυμολέοντα,
Παντοίῃς ἀρετῇσι κεκασμένον ἐν Δαναοῖσιν,
Ἐσθλόν· τοῦ κλέος εὐρὺ καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον
Ἄργος·
Νῦν δ' αὖ παῖς ἀγαπητὸς ἔβη κοίλης ἐπὶ νηὸς

Sic loquuta, eiulauit: dea aũt illius audiuit preces,
Proci autem tumultuabantur per atria obscura.
Tum hic verò aliquis dicebat iuuenũ superbientium,
Profectò iã nuptias nobis à multis ãbita regina (nat.
Apparat, neq; ullo pacto nouit q suo cædes filio subor-
Sic certè quispiam dicebat, ea aũt nõ erãt sic acta.
Illis verò Antinous concionatus est & fatus,
O miseri, sermones quidem arrogantes fugite
Omnes pariter, ne fortè quispiam annunciet etiam χ. μήπου
Sed agè silentio illis exurgentes perficiamus (intus. χ. τοῖον
Cõsilium, qđ iam etiã omnib in mente placuit nobis.
Sic loquutus, elegit viginti viros optimos,
Festinãtes verò pfecti ad nauẽ velocẽ & littus maris.
Nauem quidem principio maris in altum traxerunt, χ. οὖν
Malum verò imposuerunt, & vela naui in nigra,
Aptabant verò remos vertebris coriaceis.
Omnia ritè, sursum autem vela alba expanderunt.
Arma verò ipsis tulerunt generosi famuli, χ. σφ' ἤνεικαν
Altè in humidũ hanc traxerũt, ingressi sunt etiã ipsi
Illinc cœnã sumpserũt, expectarũt ad hesperi aduẽtũ.
In cœnaculo verò illic prudens Penelope
Iacebat sanè ieiuna, non gustans cibum neq; potum, χ. ὑπερωΐῳ αὖθι περίφρ.
Cogitans an eius mortem fugeret filius inculpatus,
An ipse à procis impijs domitus esset.
Quàm multa autem cogitat leo virorum in turba,
Timens, cùm ipsum doloso in circulo agitant:
Tam varia ipsam cogitantẽ corripuit dulcis somnus: χ. ἐπήλυθε
Dormiebat verò recumbẽs, solutæ sunt ei compages o-
Ibi tum alia excogitauit dea cæsia Minerua, (mnes.
Idolum effinxit, corpore autẽ assimulatum erat mu-
Iphthimæ filiæ magnanimi Icarij. (lieri
Hanc Eumelus duxerat Pheris in domo habitans.
Misit verò ipsam ad domum Vlyssis diuini,
Si quo pacto Penelopen lamentantem, lugentem
Compesceret à luctu fletuq; lacrymoso.
In thalamum verò ingressa sera ad lorum.
Stetit autem supra caput, & ipsam sermone alloquu-
Dormis Penelope charo afflicta corde? (ta est,
Nequaquam te sinunt dij facilè viuentes
Flere, neq; tristem esse, quoniam adhuc rediturus est
Tuus filius, minimè enim quicquam deorum offensor
Hanc verò excipiens prudens Penelope, (est.
Valdè suauiter dormiens in somniorum portis,
Cur ô soror huc venisti, non antea quidem
Aderas, quandoquidem valdè multũ longè domum
Et me iubes cessare ærumna atq; doloribus (habitas,
Plurimis, qui me irritant in mente & animo,
Quæ antè quidẽ maritũ bonum amisi magnanimum
Omnibus virtutibus ornatum, inter Græcos
Eximium, cuius gloria lata per Græciam & medium
Argos:
Nunc rursus filius dilectissimus abijt, caua in naue,

Νήπιος, οὔτε πόνων εὖ εἰδὼς, οὔτ' ἀγορέων.
ᵃ Τοῦ δὴ ἐγὼ καὶ μᾶλλον ὀδύρομαι ἤπερ ἐκείνου.
Τοῦ δ' ἀμφιτρομέω καὶ δείδια μή τι πάθησιν,
Ἢ ὅγε τῶν ἐνὶ δήμῳ ἵν' οἴχεται, ἢ ἐνὶ πόντῳ.
Δυσμενέες γὰρ πολλοὶ ἐπ' αὐτῷ μηχανόωνται,
Ἱέμενοι κτεῖναι πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενον προσέφη εἴδωλον ἀμαυρόν,
Θάρσει, μηδέ τι πάγχυ μετὰ φρεσὶ δείδιθι λίην.
κ. ἱκάνει. Τοίη γάρ οἱ πομπὸς ἅμ' * ἔρχεται, ἥν τε καὶ ἄλλοι
Ἀνέρες ἠρήσαντο παρεστάμεναι (δύναται γάρ),
Παλλὰς Ἀθηναίη· σὲ δ' ὀδυρομένην ἐλεαίρει·
Ἣ νῦν με προέηκε τεῒν τάδε μυθήσασθαι.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Εἰ μὲν δὴ θεός ἐσσι, θεοῖό τε ἔκλυες αὐδῆς,
Εἰ δ' ἄγε μοι καὶ ᵇ κεῖνον ὀϊζυρὸν κατάλεξον,
Εἴπου ἔτι ζώει, καὶ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο,
Ἢ ἤδη τέθνηκε, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενον προσέφη εἴδωλον ἀμαυρόν,
Οὐ μέν τοι κεῖνόν γε διηνεκέως ἀγορεύσω,
Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκε· κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν.
Ὣς εἰπὼν, σταθμοῖο παρὰ κληῗδα λιάσθη
Ἐς πνοιὰς ἀνέμων· ἡ δ' ἐξ ὕπνου ἀνόρουσε
Κούρη Ἰκαρίοιο· φίλον δέ οἱ ἦτορ ἰάνθη,
Ὥς οἱ ἐναργὲς ὄνειρον ἐπέσσυτο νυκτὸς ἀμολγῷ.
Μνηστῆρες δ' ἀναβάντες ἐπέπλεον ὑγρὰ κέλευθα,
Τηλεμάχῳ φόνον αἰπὺν ἐνὶ φρεσὶν ὁρμαίνοντες.
Ἔστι δέ τις νῆσος μέσσῃ ἁλὶ πετρήεσσα,
Μεσσηγὺς Ἰθάκης τε Σάμοιό τε παιπαλοέσσης,
Ἀστερὶς, οὐ μεγάλη· λιμένες δ' ἔνι ναύλοχοι αὐτῇ
Ἀμφίδυμοι· τῇ τόν γε μένον λοχόωντες Ἀχαιοί.

Stultus, neq; laborũ probè gnarus, neq; cõmerciorum.
Huius causa iam ego etiam magis lugeo quàm illius,
Ob hoc vndiq; tremisco & timeo ne quid patiatur
Aut ipse ab aliquo horũ in populo quò abyt, aut in põ-
Hostes enim multi in ipsum insidias struunt, (to,
Cupiẽtes occidere, antequã ad patriã terram veniat.
Hãc respondẽs alloquutus est simulachrũ obscurũ,
Confide, neq; prorsus in mente timeas tantoperè,
Talis enim comes vnà sequitur, quam etiam alŷ
Viri optârint adesse (potest enim)
Pallas Minerua, te verò lamentantem miseratur,
Quæ nunc me præmisit tibi hæc dicere.
Hanc rursus alloquuta est prudens Penelope,
Siquidem tu dea es, deaq; audiuisti vocem,
Age mihi & illum ærumnosum enarra,
Num alicubi adhuc viuat, & videat lumen Solis,
An iam mortuus est & in Plutonis ædibus.
Hanc respõdens alloquutum est idolum obscurum,
Non quidem tibi illum identidem inculcabo
Viuat ille an mortuus est, turpe verò vana loqui.
Sic dicens postium apud seram euanuit
In flatus ventorum: ipsa verò ex somno excitata est
Filia Icarŷ, amicum aũt illi pectus refloruit, (cinio.
Quando ipsi euidẽs somniũ irruisset noctis in conti-
Proci verò conscendentes nauigabant humidas vias,
Telemacho cædem arduam in mente meditantes.
Est autem quædam insula medio mari petricosa,
Inter Ithacamq; Samumq; asperam
Asteris, nõ magna, port⁹. v. nauib. apti in ipsa (Achiu.
Ab vtroq; latere introitũ habẽtes, ibi hũc expect. insi.

COMMENTARIVS.

a οὐ μάλα δὴ γάμον] Intellexit hic quisquis fuit ex iuuenibus, Telemachum his insidijs, quas ipsi proci moliuntur, interceptum iri, quo sublato minus futurum sit impedimentum ad impetrandum Penelopæ matrimonium. Itaq; subsannat reginam quasi istius doli nesciam. Quàm autem temerè faciat, docet statim Antinous, qui rem cum silentio & sine iactantia perficiẽdam esse admonet. Quæ non mediocris est prudentia in rebus gerendis, vbi taciturnitas maximè desideratur.

b πέμπε δέ μοι] Cùm multi de somnijs scribant, primus Homerus eorum causam videtur ostendisse, prætereà quoq; rationem. Causam, cùm docet à quo mittantur: rationem, cùm modum etiam indicat. Mittuntur autem à Deo (nam ὀνείρους θεοπέμπτους tantùm agnoscit Poëta) idq; per idola & imagines, quæ in hominum cerebro effingũtur: hoc enim sibi vult quod paulò pòst dicitur, hoc Iphthimæ simulachrum supra Penelopes caput constitisse, στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς: quia in ea parte corporis versatur hominum φαντασία & omnium imaginum quasi conceptaculum. Sunt autem imagines, somniorũ materia, vt cõmuni consensu scribunt Onirocritici. Cuius sentẽtiæ princeps est Poëta noster, vt videmus. Hinc sumpsisse opinionẽ suã Democritũ ait hoc loco Eustathius, somnia ex extrinseca imaginũ incidentia (vt ita loquar) id est, ἐμπτώσει fieri. Sed aut falsus est Eustathius, aut corrigendus est Laërtius in vita Democriti, vbi hoc de visu dixisse Democritũ ait his verbis: ὁρᾶν δ' ἡμᾶς κατ' εἰδώλων ἐμπτώσεις (sup. δοκεῖ) Quod etiam secutus est Interpres: Intueri nos, incidentib. in nos rerum imaginib. (sup. opinatur) corrigendus, inquam, & pro ὁρᾶν substituẽdum, ὀνειρώττειν. Quod ego lectori discutiendum relinquo. Quoniam autem in somniorum causas incidimus, non est negligendum neque ab hoc loco planè alienum, quod multi tradunt, referente Rhodigino Lect. antiq. lib. 27. cap. 7. Duas esse somniorum causas: intimam vnam, extimam alteram. Intimam item duplicem. Vnam quidem, fortuitum in quiete phantasmatum motum, qui nihil præsagit: alteram ex corporis affectione, vt qui frigidioris sunt naturæ, glacie aut niuibus sibi videntur obrui. Extimam itẽ duplicem: Corpoream, & spiritalem. Ex quibus illa quidem ex cœlestibus profluit corporibus, & aëre nos ambiente. Sicuti enim illis influentibus, in corporali materia formæ producuntur diuersæ, vt Plantarum & metallicorum, &c. sic & virtute eadem in potentia phantastica, quæ organica est, phantasmata effingi valent, cœlesti consentanea dispositioni, effectui cuipiam producendo. Ac propterea id quoq; genus somnia veritatis opinionem sibi facilè conciliant. Spiritalis ex Deo est, item bifaria: nam vni quandoq; imaginaria modò ingeritur visio, vt Pharaoni: alteri verò eiusdem intellectus, vt Iosepho: interdum vtrumq; vni soli, vt Danieli. Et hæc est vna spiritalis ratio: altera est dæmonum commercio infamis, & magices insignitior vanitate. Hæc Rhodiginus ex theologicis, vt inquit, sanctaris. Vbi vides semper regnare materiam somniorum, nimirum imagines. Spiritalem autem rationem primam hîc intellexit Poëta: quo sensu ὄνειρος, ὄναρ διόπεμπτον, & θεῖος ὄνειρος appellantur. Tenendum est ergo, imagines illas in hominis capite effingi. Sed in qua parte? in memoria, vt tradit Cardanus. Sed duplex est memoria: alia quidem vt actus primus, & est in corpore animato & cerebro seu illius parte: alia verò, quæ est dum contẽplamur, & est visio imaginis, à spiritibus eleuatæ, facta ab anima. Sed ista propriè pertinent ad extimam & corpoream somniorum causam, de qua anteà. Quæ omnia tamen nõ videtur agnouisse Poëta, cum à Dijs missorum somniorum tantùm meminerit: quia nimirum illa certiora sunt, & vix est vt fidem non mereantur. Neq; ignoro multos nobis succensuros, qui ita de somnijs scribamus, quæ illi vana existimant. Sed nõ moror maleuola & imperita (homine enim imperito nihil iniustius) eiusmodi ingenia, quæ peculiaribus opinionibus adhærescere delectantur.

c ῥεῖα ζώοντες] Quid per hoc Deorum epithetum intelligat, docuimus in Iliade ex Plutarchi sententia.

d οὐ μέν γάρ τι] Inter cætera quæ Homerus de vero hominum statu ignorauit, hoc non est inter postrema numerandum. Credit enim, ante prouectã ætatem Deos ab hominibus nõ offendi, & hoc de Telemacho Iphthima nunc pronunciat: offendi igitur Deos putauit ab hominibus sceleratis, quales sunt homicidæ, libidinosi, & si quod aliud est maleficiorum genus, quorum nullum in Telemachum cadit. Itaq; benè sperare iubetur de salute illius Penelope, cùm eos qui vitæ integritate pollent, Dij soleant curare & protegere. Vbi tamen vestigium est pietatis, quòd homines Dei tutelæ subijciantur, à quo tum salus, tum vitæ pericula dependent, in quæ ille cùm voluerit, nos conijcit: & è quibus si item volet, eripit. Quod autem ad Telemachum attinet, quem à vitio & crimine erga Deum perpetrato liberat, nos meliore doctrina vsi vniuersum mortale genus ab ipsa conceptionis & ortus tempore peccato,

cato,& proinde iræ Dei obnoxios asserimus Et hoc monitum volo, ne quis nos in veterum erroribus hærere existimet, quos diligenter, ni fallor, semper obseruauimus, ne in Ethnicorum quidem nugis solidæ pietatis immemores.

e τοῦ δὴ ἐγώ] Impensus matris amor, quo filium prosequitur, hic apparet. Nam se filij casum dolere vehementiùs testatur, quàm Vlyssis mariti. Forsan eo tempore non fuit tanta coniugum reuerentia, quantam inter nos esse Dei iussu conuenit: vel, quod potiùs mihi persuadeo, iam temporis longinquitate dolor de Vlyssis morte erat penè deletus, aut ita saltem imminutus, vt hic recens de Telemacho longè esset grauior.

f κεῖνον ὀιζυρόν] Existimo hic Vlyssem intelligi, non Telemachum. Voluit enim Penelope cùm de hoc bene sperare iuberetur, de illo quoq; oblata loquentis huius occasione, quam Deam esse ex tam certis responsis conijciebat, aliquid explorare: sed hoc illi denegatum est, quia inscia Penelope domum venturus sit Vlysses, vt posteà videbimus: rem ergo ab instituto suo alienam noluit facere Poëta.

FINIS LIBRI IV. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ
Ε. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ
Ὀδυσσείας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ τῶν θεῶν δευτέραν ποιησάμενος ὁ Ζεύς, Ἑρμείαν πέμπει ἐπὶ Καλυψώ, κελεύων ἀποπέμπειν τὸν Ὀδυσσέα· ἡ δὲ τὸ κελευσθὲν ποιεῖ. τῇ δὲ ὀκτωκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ ἰδὼν αὐτὸν ὁ Ποσειδῶν, καὶ χαλεπήνας λύει τὴν σχεδίαν. Ἰνὼ δὲ αὐτῷ δίδωσι κρήδεμνον, ἐντειλαμένη ἐπειδὰν τῆς γῆς ἀπορρίψαι αὐτό, καὶ πολλὰ παθὼν, εἰς τὴν τῶν Φαιάκων χώραν ἔρχεται διασωθείς.

Ἄλλη.

Ε, πλεῖ ἐπὶ σχεδίης Ὀδυσσεὺς κλασθείσης πόντῳ.

ἨΩΣ δ᾽ ἐκ λεχέων παρ᾽ ἀγαυοῦ Τιθωνοῖο
Ὤρνυθ᾽, ἵν᾽ ἀθανάτοισι φόως φέροι ἠδὲ βροτοῖσιν·
Οἱ δὲ θεοὶ θῶκόνδε καθίζανον, ἐν δ᾽ ἄρα τοῖσι
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, οὗ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον.
Τοῖσι δ᾽ Ἀθηναίη λέγε κήδεα πόλλ᾽ Ὀδυσῆος
Μνησαμένη· μέλε γάρ οἱ ἐὼν ἐν δώμασι Νύμφης.
Ζεῦ πάτερ, ἠδ᾽ ἄλλοι μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
b Μήτις ἔτι πρόφρων ἀγανὸς καὶ ἤπιος ἔστω
Σκηπτοῦχος βασιλεύς, μηδὲ φρεσὶν αἴσιμα εἰδώς,
Ἀλλ᾽ αἰεὶ χαλεπός τ᾽ εἴη, καὶ αἴσυλα ῥέζοι·
Ὡς οὔτις μέμνηται Ὀδυσσῆος θείοιο
Λαῶν οἷσιν ἄνασσε, πατὴρ δ᾽ ὣς ἤπιος ἦεν·
c Ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἐν νήσῳ κεῖται κρατέρ᾽ ἄλγεα πάσχων,
Νύμφης ἐν μεγάροισι Καλυψοῦς, ἥ μιν ἀνάγκῃ
Ἴσχει, ὁ δ᾽ οὐ δύναται ἣν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Οὐ γάρ οἱ πάρα νῆες ἐπήρετμοι, καὶ ἑταῖροι,
Οἵ κέν μιν πέμποιεν ἐπ᾽ εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Νῦν αὖ παῖδ᾽ ἀγαπητὸν ἀποκτεῖναι μεμάασι,
Οἴκαδε νισσόμενον. ὁ δ᾽ ἔβη μετὰ πατρὸς ἀκουὴν
Ἐς Πύλον ἠγαθέην ἠδ᾽ ἐς Λακεδαίμονα δῖαν.
Τὴν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Τέκνον ἐμόν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
Οὐ γὰρ δὴ τοῦτον μὲν ἐβούλευσας νόον αὐτή,
Ὡς ἤτοι κείνους Ὀδυσεὺς ἀποτείσεται ἐλθών;
Τηλέμαχον δὲ σὺ πέμψον ἐπισταμένως (δύνασαι γάρ)
Ὥς κε μάλ᾽ ἀσκηθὴς ἣν πατρίδα γαῖαν ἵκηται,
Μνηστῆρες δ᾽ ἐν νηῒ παλιμπετὲς ἀπονέωνται.
Ἦ ῥα, καὶ Ἑρμείαν φίλον υἱὸν ἀντίον ηὔδα,
Ἑρμεία (σὺ γὰρ αὖτε τά τ᾽ ἄλλα περ ἄγγελός ἐσσι)
Νύμφῃ ἐϋπλοκάμῳ εἰπεῖν νημερτέα βουλήν,
Νόστον Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος, ὥς κε νέηται,
d Οὔτε θεῶν πομπῇ, οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων·

ARGVMENTVM
QVINTI LIBRI
Odysseæ.

CONCILIO deorum secundum coacto, Iupiter Mercurium mittit ad Calypso, iubens dimittere Vlyssem. Ipsa verò iussum facit. Decima verò octaua die videns eum Neptunus, & indignatus, soluit ratem. Ino verò ei dat vittam: præcipiens, vt postquam terram appetiisset, deijceret eam, & multa passus in Phæacum regionem venit seruatus.

Aliud.

E, nauigat in rate Vlysses discissa mari.

AVRORA autem ex lecto ab generoso Tithono
Surrexerat, vt immortalibus lumen ferret, atq; mortalibus.
Ipsi verò dij ad consessum consederant inter illos sanè
Iupiter altitonans, cuius potentia est maxima.
Illis autem Pallas recensebat pericula multa Vlyssis
Memor: curæ enim ei erat cùm esset in domo Nymphæ.
Iupiter pater atq; alij beati dij semper existentes,
Nullus amplius benignus, mitis & mansuetus sit
Sceptrifer rex, neq; mente pia opera cogitans,
Sed semper durus sit, & iniusta perpetret:
Ita nullus memor est Vlyssis diuini
Ciuibus quibus præfuit, vt pater autem lenis erat.
Sed ille quidem in insula iacet graues dolores patiens
Nymphæ in ædibus Calypsus, quæ ipsum necessitate
Detinet, hic.v. non potest suā in patriā terrā venire.
Non enim ei adsunt naues remis instructæ & socij,
Qui ipsum comitentur super lata dorsa maris.
Nunc rursum filium dilectissimum occidere cupiunt
Domum reuertētem ille verò abijt ad patris famam
Ad Pylum diuinam, atq; ad Lacedæmona claram.
Hanc excipiens alloquutus est nubicola Iupiter,
Filia mea quale tibi dictum excidit septo dentium?
An non iam hoc quidem consultasti mente tu ipsa,
Vt certè illos Vlysses vlciscatur reuersus?
Telemachum autem tu deduc accuratè (potes enim)
Vt illæsus suam in patriam terram veniat.
Proci verò in naue retrò iter relegant.
Dixit sanè, & Mercurium dilectum filium alloquebatur,
Mercuri (tu enim in alijs nuncius es)
Nymphæ pulchricomæ dicito latum consilium,
Reditum Vlyssis patientis: vt redire queat,
Neq; deorum ductu neq; mortalium hominum,

Ἀλλ' ὅγ' ἐπὶ σχεδίης πολυδέσμου πήματα πάσχων
Ἤματί κ' εἰκοστῷ Σχερίην ἐρίβωλον ἵκοιτο,
Φαιήκων ἐς γαῖαν, e οἳ ἀγχίθεοι γεγάασιν,
Οἵ κέν μιν περὶ κῆρι θεὸν ὣς τιμήσουσιν·
Πέμψουσιν δ' ἐν νηῒ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Χαλκόν τε χρυσόν τε ἅλις ἐσθῆτά τε δόντες,
Πόλλ' ὅσ' ἂν οὐδέποτε Τροίης ἐξήρατ' Ὀδυσσεύς,
Εἴπερ ἀπήμων ἦλθε, λαχὼν ἀπὸ ληΐδος αἶσαν.
Ὣς γάρ οἱ μοῖρ' ἐστὶ φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς ἔφατ'. οὐδ' ἀπίθησε διάκτορος Ἀργειφόντης·
Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Ἀμβρόσια, χρύσεια· τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν,
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν, ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο.
f Εἵλετο δὲ ῥάβδον τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει. τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.
Τὴν μετὰ χερσὶν ἔχων πέτετο κρατὺς Ἀργειφόντης.
Πιερίην δ' ἐπιβὰς, ἐξ αἰθέρος g ἔμπεσε πόντῳ.
Σεύατ' ἔπειτ' ἐπὶ κῦμα, λάρῳ ὄρνιθι ἐοικὼς,
Ὅς τε κατὰ δεινοὺς κόλπους ἁλὸς ἀτρυγέτοιο
Ἰχθῦς ἀγρώσσων, πυκινὰ πτερὰ δεύεται ἅλμῃ·
Τῷ ἴκελος πολέεσσιν ὀχήσατο κύμασιν Ἑρμῆς.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἀφίκετο τηλόθ' ἐοῦσαν,
Ἔνθ' ἐκ πόντου βὰς ἰοειδέος, ἤπειρόνδε
Ἤϊεν· ὄφρα μέγα σπέος ἵκετο, τῷ ἔνι Νύμφη
Ναῖεν ἐϋπλόκαμος. τὴν δ' ἔνδοθι τέτμεν ἐοῦσαν·
γρ. τήλοσε h Πῦρ μὲν ἐπ' ἐσχαρόφιν μέγα καίετο,* τηλόθι δ' ὀδμὴ
Κέδρου τ' εὐκεάτοιο θύου τ' ἀνὰ νῆσον ὀδώδει,
Δαιομένων. ἡ δ' ἔνδον ἀοιδιάουσ' ὀπὶ καλῇ,
Ἱστὸν ἐποιχομένη, χρυσείῃ κερκίδ' ὕφαινεν·
Ὕλη δὲ σπέος ἀμφιπεφύκει τηλεθόωσα,
Κλήθρη τ' αἴγειρός τε, καὶ εὐώδης κυπάρισσος,
Ἔνθα δέ τ' ὄρνιθες τανυσίπτεροι εὐνάζοντο,
γρ. Κῶπες * Σκῶπές τ' ἴρηκές τε, τανύγλωσσοί τε κορῶναι
Εἰνάλιαι, τῇσίν τε θαλάσσια ἔργα μέμηλεν.
γρ. σπέους Ἡ δ' αὐτοῦ τετάνυστο περὶ* σπείους γλαφυροῖο,
Ἡμερὶς ἡβώωσα, τεθήλει δὲ σταφυλῇσι·
Κρῆναι δ' ἑξείης πίσυρες ῥέον ὕδατι λευκῷ,
Πλησίαι ἀλλήλων τετραμμέναι ἄλλυδις ἄλλη·
γρ. ἴου Ἀμφὶ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ * ἴου ἠδὲ σελίνου
Θήλεον· ἔνθα κ' ἔπειτα καὶ ἀθάνατός περ ἐπελθὼν
Θηήσαιτο ἰδὼν, καὶ τερφθείη φρεσὶν ᾗσιν·
Ἔνθα στὰς θηεῖτο διάκτορος Ἀργειφόντης.

Sed ipse in rate colligata dolores patiens
Die vicesima ad Scheriam fertilem perueniat,
Phaacum ad terram, qui propinqui dijs sunt,
Qui ipsum animo deum veluti honorabunt:
Mittent autem in naui charam in patriam terram,
Aesq; aurumq; abundè vestemq; exhibuerint,
Plurima quanta nunquã ex Troia sustulisset Vlysses,
Etiamsi illæsus euenisset, portionẽ ex præda sortitus.
Sic enim ei fatum est amicosq; videre, & adire
Domum excelsam & suam patriam terram.
Sic ait, neq; renuit internuncius Mercurius,
Statim deinde pedibus subligauit pulchra talaria
Immortalia, aurea, quæ ipsum ferebant siue per mare
Siue per immẽsam terrã pariter cum flamine venti:
Cepit autem virgam, qua virorum oculos demulcet,
Quorumcunq; vult, eos autem ipsos sopitos excitat.
Hanc in manibus tenens delabitur fortis Mercurius,
Ad Pieriam delapsus ex æthere incidit in mare.
Ruit autem deinde super fluctus laro aui similis,
Quæ circum magnos sinus maris indomiti
Pisces venans densas alas mergit salsugine: (rius.
Huic similis plurimos superiectus est fluctus Mercu-
Sed quando iam in insulã peruenisset longè iacẽtem,
Tum ex ponto conscendens cæruleo, ad continentem
Ibat, donec ad ingentẽ specũ puenit, in quo Nympha
Habitabat pulchricoma, hanc verò intus inuenit:
Ignis quidem ad focum ingẽs ardebat, procul.v. odor
Cedriq; fissilis thurisq; per insulam redolebat,
Ardẽtium, ipsa vero intus cantillans voce pulchra,
Telam percurrens, aureo radio texebat.
Sylua autem specum circumcreuerat virescens,
Alnus populusq; & bene odorata cypressus,
Ibi quoq; aues extensas alas habentes nidulabantur,
Bubones, accipitresq; latas linguas habentes cornices
Marinæ, quibusq; marina opera curæ sunt:
Atq; illic extensa erat circum speluncam cauam
Vitis pubescens, florebat verò vuis.
Quatuor verò seriè fontes fluebant aqua lympida,
Vicini inter se versi aliò atq; aliò.
Circùm verò mollia prata violarum atq; apij
Virescebant: eò tametsi immortalis accedens,
Admiraretur videns & oblectaretur mente sua.
Illic stãs admirabatur fortis internũcius Mercurius.

COMMENTARIVS.

a ἵν' ἀθανάτοισι] De hac loquendi formula Homerica diximus anteà lib 3 circa principium.

b μή τις ἔτι πρόφρων] Hi quinq; versus repetiti sunt ex lib.2 vbi à Mentore pronunciantur. Sed hic alius est illorum vsus. Exprobrat enim Ioui reliquisque Dijs Minerua Vlyssis mansuetudinem regiam & pietatem: quasi hac ratione debuerit sibi Deorum Numina conciliare, quæ tamen à se maximè alienata habeat, cùm ipsum tam longi temporis spatio à patrijs finibus arceant. Et hoc est quòd superiore libro & alijs locis diximus. Non solùm homines Deos aliquando non offendunt, sed suis etiam meritis eos quasi sibi deuinciunt, vt cæca illa sæcula putauerunt.

c ἀλλ' ὁ μὲν ἐν νήσῳ] Duo conqueritur Minerua. Primùm, quòd Vlysses in Calypsûs ædibus tamdiu detineatur: deinde, quòd proci Telemacho mortem insidiosè moliantur. Sed Iupiter vtriq; sic prouidet. Quod ad Telemachum attinet, ipsimet Mineruæ dat negocium illius tutò domum reducendi: quod ad Vlyssis reditum, mittitur Deorum nuncius Mercurius, qui Calypso Iouis voluntatem ea de re exponet. Ita voti sui compos Minerua fuit pro charissimorum sibi hominum incolumi reditu.

d οὔτε θεῶν πομπῇ.] Hoc ex falsa illa veterum doctrina pendet, posse aliquid homines sine Deorum auxilio: quod idcirco Vlyssi non adesse vult Iupiter, nimirum in ipso nauigationis principio, vt submonet Eustathius. Nam nullus aut Deorum aut hominum dicitur Vlyssem à Calypsûs insula ad Phæacas trãsmisisse. Alioqui in media nauigatione Leucothea Vlyssi affuit, & à Phæacibus ad Ithacam homines eum deduxerunt.

e οἳ ἀγχίθεοι γεγάασι] Cur Phæaces ἀγχίθεοι appellentur, docet Didymus. Vel, inquit, eorum generis habita ratione. Nam Phæax eorum parens filius erat Neptuni. Vel propter eorum soli fertilitatem & εὐδαιμονίαν: Vel propter studium hospitalitatis, quo gẽs illa bene audiuit, cæterasq; virtutes. Quod postremum Eustathio magis placet: nam & ipse Alcinous in sequentibus dicet idem, se nimirum adeò vicinos Dijs esse, vt Cyclopes Gigantibus. Quod ibi explicabitur.

f εἵλετο δὲ ῥάβδον] Virgilius copiosiùs de hac virga sic scripsit Aeneid.4. *Tum virgam capit: hac animas ille euocat Orco*
Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit: *Dat somnos, adimitq; & lumina morte resignat.*
His similia Statius Pap.1.lib.Theb.Horat.1.lib.Carm.Od.10.

Tupias

Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, virgaq; leuem coerces
Aurea turbam, superis Deorum
Gratus & imis.

Hæc virga autem erat aurea, vnde χρυσόῤῥαπις appellatur. Sed de hac virga dicemus etiã inf. lib. vltimo. Nunc referemus tãtùm verba Phornuti, qui in speculatione de Deorum natura exponit, cur huic virgæ tribuatur facultas somni inducendi, & amouendi. Sic ergo ille. Adhæc animarum ducem, Mercurium esse fabulantur: innuentes, illi esse proprium, homines voluptate delinire, obque id virgam ei dant in manus, qua virorum demulceat oculos, mentis nimirum. Deinde iterum dormitantes excitat, & illi in manu est, facile impetum addere remissis ac flaccescentibus: atq; hos retrahere ac sistere, qui nimio ferebantur impetu. *Hæc ille*, vt Velareus est interpretatus: nam Græcus codex mihi ad manum non erat.

g ἔμπεσε πόντῳ] Mirum est quod Mercurium ponto immergat, cùm vel citiùs vel faciliùs volando eò esset peruenturus, quò cõtendebat. Sed hoc Poëtæ placuit, & mihi non licet aliud diuinare. Nunc verò illum laro comparat, nimirum laro marino, vt respõdeat similitudo: quæ non est intelligenda de corpore, sed de solo impetu & incessu super mare, vt rectè monet Didymus.

h πῦρ μὲν ἐπ' ἐσχαρόφιν] Egregia est ὑποτύπωσις Calypsûs ædium, quæ in profunda specu collocantur, quia Nympham vicina loca mari incolere oportuit. Interiora ergo domus primùm attingit, ignemq; describit. Non est enim leue indicium magnificæ domus, cùm in ea ingens ignis accenditur, habetq; hoc nescio quid illustris. Sed nec vulgaris quidem hic fuit ignis, sed qui Deam deceat, nimirum ex cedro, (quam odoratam Virgil appellat. *Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum.*) & thure, vnde tantus odor emanat, vt totam insulam impleat. Quid verò Calypso? Cantu laborem suum texendi solatur. Vbi notandum est quàm oderit ocium & desidiam Homerus, vt qui nec Deas ipsas à labore ac opere alienas fingat. Pergit deinde Poëta, & amœnitates specũ illam circumiacentes describit. En sunt, sylua arboribus cõstans einsmodi, quæ riguis amant locis conseri: vt alnus, populus. Est & in illis cupressus arbor odoratissima. Sunt & aues, è quibus recenset scopas (quarum meminit præter alios Aelianus Hist. anim. lib. 15. ca. 28. sunt qui bubones vertant nomine nimis generali, cùm scops minor sit bubone, vt nos in Lexico docebimus) accipitres, cornices marinas: accedit vitis, quæ vuis onerata speluncam ambiebat. Insuper quatuor fontes ad inuicem oppositi. Quæ omnia pratis virentibus circundantur violis (quidam σίου legunt pro ἴου: vide Lexicon) & apio refertis. Ea tandem sic extollit, vt ipsis Dijs esse admirationi scribit: quasi dicat, ea non paruiab hominibus esse faciẽda, quæ Deos ipsos sic ad sui rapiant tum admirationem tum etiam oblectationem. Quod generaliter præmisit, id in Mercurio specialiter demõstraturus. Sed quamuis hæc tam iucunda & amœna sint, tamen Momum suum quoq; repererunt, nimirum Alexandrum, vt refert Dio Prusæus orat 2 de Regno, vbi dicit: Omnia illa supra modum amatoria & suauia moribus Deæ Calypsûs fuisse accommoda. Sed hoc tribuendum esse Alexandri ingenio puto, qui rebus bellicosis impensiùs intentus cætera omnia negligebat. Ibi enim quæstio est de ornatu Regiæ domus, ex qua ambitiosos & magnificos ornatus, quales sunt Alcinoi, Calypsus, atque etiam Menelai exulare iubet, & in eorum locum exuuias & arma hostiũ, secundum Hectoris sententiam, substituit: cætera quæ his non respondẽt, Sardanapalo quodam aut stulta virgine aut petulãte muliere digniora esse dicit. Nos tamen, si placet has quoq; honestas delicias cum Mercurio admiremur, & laudemus.

Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντα ἑῷ θηήσατο θυμῷ,
Αὐτίκ' ἄρ' εἰς εὐρὺ σπέος ἤλυθεν· a οὐδέ μιν ἄντην
Ἠγνοίησεν ἰδοῦσα Καλυψὼ δῖα θεάων.
(Οὐ γάρ τ' ἀγνῶτες γε θεοὶ ἀλλήλοισι πέλονται
Ἀθάνατοι, οὐδ' εἴ τις ἀπόπροθι δώματα ναίει.)
b Οὐδ' ἄρ' Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα ἔνδον ἔτετμεν,
Ἀλλ' ὅγ' ἐπ' ἀκτῆς κλαῖε καθήμενος, ἔνθα πάρος περ
Δάκρυσι καὶ στοναχῇσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων,
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον δερκέσκετο δάκρυα λείβων.
Ἑρμείαν δ' ἐρέεινε Καλυψὼ δῖα θεάων,
Ἐν θρόνῳ ἱδρύσασα φαεινῷ σιγαλόεντι,
Τίπτε μοι Ἑρμεία χρυσόρραπι εἰλήλουθας,
Αἰδοῖός τε φίλος τε; πάρος γε μὲν οὔ τι θαμίζεις.
Αὔδα ὅ, τι φρονέεις· τελέσαι δέ με θυμὸς ἄνωγεν,
Εἰ δύναμαι τελέσαι γε καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστίν.
Ἀλλ' ἕπεο προτέρω, ἵνα τοι πὰρ ξείνια θείω.
Ὣς ἄρα φωνήσασα θεὰ παρέθηκε τράπεζαν,
Ἀμβροσίης πλήσασα, κέρασσε δὲ νέκταρ ἐρυθρόν.
Αὐτὰρ ὃς πῖνε καὶ ἦσθε διάκτορος ἀργειφόντης.
c Αὐτὰρ ἐπεὶ δείπνησε, καὶ ἤραρε θυμὸν ἐδωδῇ,
Καὶ τότε δή μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Εἰρωτᾷς μ' ἐλθόντα θεὰ θεόν, αὐτὰρ ἐγώ τοι
Νημερτέως τὸν μῦθον ἐνισπήσω· d κέλεαι γάρ.
Ζεὺς ἐμ' ἠνώγει δεῦρ' ἐλθέμεν· e οὐκ ἐθέλοντα.
Τίς δ' ἂν ἑκὼν τοσσόνδε διαδράμοι ἁλμυρὸν ὕδωρ,
Ἄσπετον; οὐδέ τις ἄγχι βροτῶν πόλις, οἵ τε θεοῖσιν
Ἱερά τε ῥέζουσι καὶ ἐξαίτους ἑκατόμβας.
Ἀλλὰ μάλ' οὔπως ἐστὶ Διὸς νόον αἰγιόχοιο
Οὔτε παρεξελθεῖν ἄλλον θεόν, οὔθ' ἁλιῶσαι,
Φησί τοι f ἄνδρα παρεῖναι ὀϊζυρώτατον ἄλλων
Τῶν ἀνδρῶν οἳ ἄστυ πέρι Πριάμοιο μάχοντο
Εἰνάετες, δεκάτῳ δὲ πόλιν πέρσαντες ἔβησαν
Οἴκαδ'· ἀτὰρ ἐν νόστῳ Ἀθηναίην ἀλίτοντο,
Ἥ σφιν ἐπῶρσ' ἄνεμόν τε κακὸν καὶ κύματα μακρά.
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀπέφθιθεν ἐσθλοὶ ἑταῖροι,
Τὸν δ' ἄρα δεῦρ' ἄνεμός τε φέρων καὶ κῦμα πέλασσεν.

Cæterùm postquam omnia suo admiratus est animo,
Statim in latam speluncã perrexit, neq; ipsum cõtrà
Ignorauit conspicata Calypso diua dearum.
(Non enim ignoti vtiq; dij inuicem sunt
Immortales: neq; si quis longè procul domos habitet.)
Neq; verò Vlyssem magnanimum intus deprehendit,
Sed ipse ad littus flebat sedens, vbi antea etiam κ. κ.
Lachrymis & gemitib⁹ & doloribus animũ macerãs
Põtum in irrequietũ prospiciebat, lachrymas stillãs.
Mercurium autem interrogabat Calypso diua dearũ
In throno collocata splendido, admirando:
Cur ad me Mercuri aurea virga venisti,
Venerãdus & charus? ante qdẽ neutiq; frequẽtabas,
Loquere quodcũq; cupis, perficere aũt animus iussit,
Si possum perficere, & si perficiendum est.
Sed sequere vlterius, vt tibi hospitalia apponam.
Sic certè loquuta dea apposuit mensam,
Ambrosia replendo, miscuit aũt nectar rubrũ. (cur.
Cæterũ ipse bibebat & comedebat internũcius Mer-
Porrò postquã cœnatus est & cõfirmauit animũ cibo,
Tum ipsam verbis excipiens alloquutus est,
Interrogas me veniẽtẽ dea deum, cæterùm ego tibi
Verè sermonem enarrabo: iubes enim.
Iupiter me iussit huc ire inuitum,
Quis enim volens tantam percurreret salsam aquã
Immẽsam, neq; vlla propè mortaliũm vrbs, quiq; dijs
Sacra faciant, & legitimas Hecatombas.
Sed nullo modo fas est Iouis mentem Aegida habẽtis,
Neq; prætergredi alium deum, neq; irritam facere. κ. παρεξελθεῖν
Ait tibi virum adesse ærumnosissimum aliorum
Virorum, qui circa vrbem Priami pugnarunt (uem
Nouẽnio, decimo verò vrbẽ depopulati cõscẽderũt na
Domum: cæterùm in reditu Palladem offenderunt,
Quæ ipsis excitauit vẽtumq; malũ & fluctus ingẽtes.
Ibi alij quidem omnes perierunt boni socij.
Hunc certè huc ventusq; ferens & fluctus appulit.

Τὸν νῦν σ' ἠνώγει ἀποπεμπέμεν ὅ,ττι τάχιστα.
Οὐ γάρ οἱ τῇδ' αἶσα φίλων ἀπονόσφιν ὀλέσθαι,
Ἀλλ' ἔτι οἱ μοῖρ' ἐστὶ φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς φάτο, ῥίγησεν δὲ Καλυψὼ δῖα θεάων,
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
g Σχέτλιοί ἐστε θεοί, * ζηλήμονες ἔξοχον ἄλλων, (χ. δηλήμονες)
Οἵ τε θεαῖς ἀγάασθε παρ' ἀνδράσιν εὐνάζεσθαι
Ἀμφαδίην, * ἤν τίς τε φίλον ποιήσετ' ἀκοίτην. (χ. εὖνις)
Ὣς μὲν ὅτ' Ὠρίων' ἕλετο ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Τόφρα οἱ ἠγάασθε θεοὶ ῥεῖα ζώοντες,
Ἕως μιν ἐν Ὀρτυγίῃ χρυσόθρονος Ἄρτεμις ἁγνὴ
h Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχομένη κατέπεφνεν.
Ὣς δ' ὁπότ' Ἰασίωνι ἐϋπλόκαμος Δημήτηρ,
Ὧι θυμῷ εἴξασα, μίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ,
Νειῷ ἐνὶ τριπόλῳ· οὐδὲ δὴν ἦεν ἄπυστος
Ζεύς, ὅς μιν κατέπεφνε βαλὼν ἀργῆτι κεραυνῷ.
i Ὣς δ' αὖ νῦν μοι ἀγάασθε θεοὶ βροτὸν ἄνδρα παρεῖναι,
Τὸν μὲν ἐγὼν ἐσάωσα περὶ τρόπιος βεβαῶτα
Οἶον, ἐπεί οἱ νῆα θοὴν ἀργῆτι κεραυνῷ
k Ζεὺς * ἔλσας ἐκέασσε μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ. (χ. ἐλάσας)
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀπέφθιθεν ἐσθλοὶ ἑταῖροι,
Τὸν δ' ἄρα δεῦρ' ἄνεμός τε φέρων καὶ κῦμα πέλασσε.
Τὸν μὲν ἐγὼ φίλεόν τε καὶ ἔτρεφον, ἠδὲ ἔφασκον
Θήσειν ἀθάνατον καὶ ἀγήραον ἤματα πάντα.
Ἀλλ' ἐπεὶ οὔπως ἐστὶ Διὸς νόον αἰγιόχοιο
Οὔτε * παρεξελθεῖν ἄλλον θεὸν, οὐδ' ἁλιῶσαι, (χ. παρεξελθεῖν)
Ἐρρέτω, εἴ μιν κεῖνος ἐποτρύνει καὶ ἀνώγει
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον· πέμψω δέ μιν οὔ πη ἔγωγε.
Οὐ γάρ μοι πάρα νῆες ἐπήρετμοι καὶ ἑταῖροι
Οἵ κέν μιν πέμποιεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Αὐτάρ οἱ πρόφρων ὑποθήσομαι, οὐδ' ἐπικεύσω,
Ὥς κε μάλ' ἀσκηθὴς ἣν πατρίδα γαῖαν ἵκηται.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε διάκτορος ἀργειφόντης,
Οὕτω νῦν ἀπόπεμπε, Διὸς δ' ἐποπίζεο μῆνιν,
Μήπως τοι μετόπισθε κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ.

Hunc nunc te iubet dimittere quàm celerrimè.
Non enim ei hic fatum est ab amicis seorsim perire,
Sed adhuc illi fatum est amicosq; videre et peruenire
Ad domum excelsam & suam ad patriam terram.
Sic ait, extimuit verò Calypso diua dearum,
Et ipsum compellans voce verba alata dixit,
Improbi estis dij inuidi præ alijs,
Quiq; deabus inuidetis, vt cum viris dormiant
Palàm, si aliqua charum adepta fuerit maritum,
Sic quidem cùm Orionem cepit roseis digitis aurora,
Tamdiu illi inuidistis dij faciliter viuentes,
Donec ipsum in Ortygia aurea sella Diana casta
Suis mitibus sagittis aggrediens occidit.
Sic etiam quando Iasioni pulchricoma Ceres
Suo animo cedēs, commixta est in amicitia et lectulo
Nouali in tertiato: neq; diu fuit ignarus
Iupiter, qui ipsum occidit feriens candenti fulmine.
Sic rursus nūc mihi inuidetis dij mortalē virū adesse,
Illum quidem ego seruaui à carina susceptum
Solum, posteaquā illi nauem celerem corusco fulmine
Iupiter iaculando diffidit medio in nigro ponto.
Tum alij quidem omnes perierunt eximij socij.
Hunc certè huc ventusq; ferens & fluctus adegit,
Hunc ego amaui & enutriui, atq; promiseram
Facere immortalē, & absq; senio diebus omnibus. (chi
Verū quādoquidē nullo pacto fas est, Iouis mētē Aegio
Vel prætergredi alium deum, neq; irritam facere,
Valeat, si illum ipse excitat & iubet
Pontū p irrequietū, dimisero verò ipsum nūquā ego.
Nō.n. mihi præstò sunt naues remis instructæ & socij,
Qui ipsum deducant per lata dorsa maris.
Cæterùm ei lubens consulam neq; celabo,
Vt omninò incolumis suam in patriā terrā pueniat.
Hanc statim alloquutus est internūcius Mercuri⁹,
Sic nunc dimitte, Iouis autem euita iram,
Ne fortaßis tibi in posterum iratus succenseat.

COMMENTARIVS.

a οὐδέ μιν αὐτὴν ἠγνοίησε] Cùm multis alijs partibus Deos ab hominibus satis distinguat Poëta, tamen hoc quoq; addendū est, quod hic obseruatur: statim Calypso visum Mercurium agnouisse, cùm soleant homines alios ad se venientes interrogare qui sint. Tum verò ne quis repentinam istam agnitionem miretur, aut non credat, monet hoc esse Dijs familiare, vt etiā remotissimos quātumuis cæteros agnoscant. Qua in re videntur mihi illi veteres non omnino malè de Deo sensisse, cùm in tāta pluralitate ac multitudine Deorum, nihil tamen ita diuersum inter illos constituerunt, vt non sese inuicem agnoscerent, quasi ex vna diuinitatis essentia constantes.

b οὐδ' ἄρ' Ὀδυσσῆα] Cur absentem fingat Vlyssem, explicat Eustathius: ἵνα, inquit, ἀσφαλέστερον ... id est, Vt ipsa Calypso videatur per se & sponte sua veniam & facultatem nauigandi Vlyssi concessisse, & eum sibi hoc nomine deuinciret. Sed videbimus in sequentibus ita fuisse institutam Vlyssis vitam, vt interdiu secederet in rupes & littora, vt seorsim doleret, noctu verò in speluncam se cum Calypso reciperet.

c αὐτὰρ ἐπεὶ δείπνησε,] Vides inter Deos quoq; obseruari, vt post cœnam demum causam aduentus sui exponant.

d κέλεαι γάρ.] Sciebat Mercurius se rem ingratam Calypso indicaturum, ideò artificiosè hoc præmittit: quasi dicat, Referam tibi causam aduentus mei, quandoquidem ita iubes, quam alioqui spōte mea non dixero: itaq; si ea tibi iniucunda fuerit, tu ipsa in culpa eris, quæ me sic interrogas atq; adeò iubes, vt mihi fas non sit tibi non obtemperare.

e οὐκ ἐθέλοντα,] Cur inuit⁹ hoc iter susceperit Mercurius, statim dicit, nimirū quòd is locus esset nō solùm remotissim⁹, sed quòd in via nulli occurrerent populi: hoc est, nulla essent hospitia, in quæ solandi sui gratia posset diuertere. Has tamen molestias se deuorasse, quia Iouis mandata recusare non potuerit, vtpote cui vniuersam Deorum turbam morigeram & obsequentem esse oportear. Et hoc pacto istud officium suum magis probat & commendat, quòd non tantæ sit laudis facile, ac difficile negotium administrare: & solet in rebus arduis gratior esse nauata opera, quàm in tenuibus.

f ἄνδρα παρεῖναι] Maluit Mercurius circumloquutiuè Vlyssem indicare, quàm proprio ei⁹ expresso nomine: quod illud ἐμφατικώτερον videatur deinde etiam commiserationem mouere Deæ instituerat, vt illa eò clemētiorem ac humaniorē illi sese exhiberet. Itaque cum ærumnosissimum omnium Græcorum, qui post dirutam Troiam in patriā reuersi sunt, appellat. Sed quia amore nimio, quo in Vlyssem flagrabat, fieri poterat vt ipsum Calypso nō dimitteret, quem potius spe immortalitatis illi oblata ad sui matrimonium pelliciebat: addit postremò hoc ita fato decretum esse, vt Vlysses in patriam rediret. Cui quidem fato cùm nulli Deorum liceat refragari, necessariò eò redacta est Calypso, quanquam inuita, vt sequens illius oratio docebit, vt tandem Vlyssem dimiserit.

g σχέτλιοί ἐστε θεοί,] Vide quid faciant & amor & ira. Ille Dijs etiam aduersam Calypso constituit, vt pluris amasiū suum faciat, quā ipsa Deorum mandata. Hæc verò mentem de sua sede dimouet, insanamq; eam reddit, vt conuicijs ipsos Deos prosequatur. Quod non solùm temeritatis fuit, sed etiam impietatis. Docet igitur iniquos esse Deos & inuidos, qui voluptatem Dearum qua in hominū amorem feruntur, præripere illis soleant. Id exemplis duobus probat: quibus tamen plus in se ipsam videtur agere. Nam exitus Orio-

Orionis & Iasionis, satis monent non esse hominum cum Deabus consortium, & illud superis Dijs non placere, itaq; aduersum Calypso illa potuerunt contorqueri.

h εἰς ἀγανοῖς βελέεσσιν] Alij diuersa tradũt de Orionis morte. Aiunt enim eum ausum Dianæ pudicitiam tentare, eamq; indignatã serpentem immisisse, à quo interemptus sit, vt Euphorion scribit his verbis. συγκυνηγῶν δὲ ὅτε Ἀρτέμιδι ἐπιχείρησεν αὐτὴν βιάσασθαι, ὀργισθεῖσα δὲ ἡ θεὸς ἀνέδωκεν ἐκ τῆς γῆς σκορπίον, ὃς αὐτὸν πλήξας κατὰ τὸν ἀστράγαλον ἀπέκτεινε id est, Cùm verò vnà cum Diana venaretur, illi vim inferre conatus est: at Dea irata scorpium è terra excitauit, qui illius talum percutiens interemit. Horatius sagitta percussum ait

—& integræ Tentator Orion Dianæ Virginea domitus sagitta.

Alij alia. Sed Homerus repentinæ eius mortis tantùm meminit. Hoc enim significari ait Eustathius his verbis: οἷς ἀγανοῖς, &c. quibus dicitur Dianam suis telis Orionem confixisse, aliquid videlicet in se peccantem: alioqui enim nõ solet viros Diana interficere, vt aliàs dictum, sed Apollo. Qua de causa testis est idem Eustathius, quosdam hunc locum propter insolitum Dianæ factum expũxisse. De Orione & Iasione vide Lexicon Homericum.

i ὣς δ' αὖ νῦν μοι ἀγᾶσθε] Nunc rẽ de se ipsa interpretatur, docetq; se duab. illis Deabus similem in amore fuisse: non solùm quòd hominem mortalem adamârit, sed quòd, vt illi amasijs suis priuatæ sint, sic sibi quoq; Vlyssem iam superi inuideãt. Finis tamẽ inter se longè differt: nam illi morte perierunt, hic verò viuus tantùm illi adimitur. Sed Calypso idem censet, sui respectu nec minus grauis est illi hæc priuatio, quàm cæteris sua fuerit: forsanq; non minus exoptatura sit Vlyssis mortem, quàm perpetuam illius absentiam. Vt autem melius doceat sibi hac in parte à Dijs iniuriam fieri, commemorat beneficia, quæ in Vlyssem contulit, vnde ipsi quodammodo Vlysses ita deuinctus sit: vt cùm ei acceptam vitam & alia commoda post naufragium referre debeat, non possit ei etiam perpetuam suam præsentiam denegare. Tamen Iouis victa imperio discessum ei concedit.

k Ζεὺς ἐλάσας] Aliquid πικρὸν in his latitare censeo. quasi dicat Calypso: Ego Vlyssem naufragũ excepi, naufragum inquã ex ipsius Iouis fulmine, qui me iubet nũc eum dimittere, breui tempore commutatus. Quid enim oportebat Iouem sic in eum sæuire, vt eundem posteà à me repeteret: quæ tamen ei clementior fui, neq; mei misereatur aut humanitatem & beneuolentiam, qua eiectum Vlyssem foui, respiciat.

l πέμψω δέ μιν] Videtur intelligere se sua sponte Vlyssem non esse dimissurum, sed coactam Ioue ita iubente: vel non suppeditaturam se illi nauem ac socios, quib. illa omnino careat: quod si faceret, videretur dici ipsum dimittere. quasi dicat: Adsit ei Iupiter, si volet, ego adesse illi aut illius nauigationem iuuare non possum.

Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κρατὺς Ἀργειφόντης·
Ἡ δ' ἐπ' Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα πότνια Νύμφη
Ἤϊ', ἐπεὶ δὴ Ζηνὸς ἐπέκλυεν ἀγγελιάων.
Τὸν δ' ἄρ' ἐπ' ἀκτῆς εὗρε καθήμενον· οὐδέ ποτ' ὄσσε
Δακρυόφιν τέρσοντο, κατείβετο δὲ γλυκὺς αἰὼν
Νόστον ὀδυρομένῳ, ἐπεὶ οὐκέτι ἥνδανε Νύμφη.
ᵃ Ἀλλ' ἤτοι νύκτας μὲν ἰαύεσκεν καὶ ἀνάγκῃ
Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι παρ' οὐκ ἐθέλων ἐθελούσῃ·
Ἤματα δ' ἐν πέτρῃσι καὶ ἠϊόνεσσι καθίζων,
Δάκρυσι καὶ στοναχῇσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων,
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον δερκέσκετο, δάκρυα λείβων.
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη προσεφώνεε δῖα θεάων,
Κάμμορε, μή μοι ἔτ' ἐνθάδ' ὀδύρεο, μηδέ τοι αἰὼν
Φθινέτω· ἤδη γάρ σε μάλα πρόφρασσ' ἀποπέμψω.
ᵇ Ἀλλ' ἄγε, δούρατα μακρὰ ταμὼν, ᶜ ἁρμόζεο χαλκῷ
Εὐρεῖαν σχεδίην, ἀτὰρ ἴκρια πῆξαι ἐπ' αὐτῇ
Ὑψοῦ, ὥς σε φέρῃσιν ἐπ' ἠεροειδέα πόντον.
Αὐτὰρ ἐγὼ σῖτον καὶ ὕδωρ καὶ οἶνον ἐρυθρὸν
Ἐνθήσω μενοεικέ', ἅ κέν τοι λιμὸν ἐρύκοι.
Εἵματά τ' ἀμφιέσω· πέμψω δέ τοι οὖρον ὄπισθεν,
Ὥς κε μάλ' ἀσκηθὴς σὴν πατρίδα γαῖαν ἵκηαι,
Αἴ κε θεοί γ' ἐθέλωσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Οἵ μευ φέρτεροί εἰσι νοῆσαί τε κρῆναί τε.
Ὣς φάτο· ᵈ ῥίγησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἄλλό τι δὴ σὺ θεὰ τόδε μήδεαι, οὐδέ τι πομπὴν,
Ἥ με κέλεαι σχεδίῃ περάαν μέγα λαῖτμα θαλάσσης,
Δεινόν τ' ἀργαλέον τε· τὸ δ' οὐδ' ἐπὶ νῆες ἐῖσαι
Ὠκύποροι περόωσιν, ἀγαλλόμεναι Διὸς οὔρῳ.
Οὐδ' ἂν ᵉ ἐγὼν ἀέκητι σέθεν σχεδίης ἐπιβαίην,
Εἰ μή μοι τλαίης γε θεὰ μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Μή τί μοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο.
Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ Καλυψὼ δῖα θεάων
Χειρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε·
Ἦ δὴ ἀλιτρός γ' ἐσσὶ, καὶ οὐκ ἀποφώλια εἰδώς·
Οἷον δὴ τὸν μῦθον ἐπεφράσθης ἀγορεῦσαι.
Ἴστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
Καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ (ὅστε μέγιστος
Ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσι)
Μή τί τοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο·

Sic certè loquutus auolauit fortis Mercurius,
Ipsa ad Vlyssem magnanimum veneranda Nympha
Ibat, postquam Iouis accepisset mandata.
Hũc certè in littore inuenit sedentẽ, neq; vnquã oculi
À lacrymis siccabantur, consumebatur autẽ dulcis ætas
Ob reditũ lugẽti, quoniã nondũ placuerat Nympha.
Sed certè nocte quidem dormiebat etiam coactus
In spelunca caua, nolens apud volentem.
Die verò in petris & littoribus sedens,
Lacrymis & gemitibus & dolorib. animũ macerans,
Pontum in indomitum prospiciebat lacrymas stillãs.
Propè autem astans alloquuta est diua dearum,
Infelix ne amplius mihi hic lugeas, neq; tibi ætas
Consumatur, iam enim te valdè prompta dimittam.
Sed agè lignis longis abscisis apta ferro
Latam ratem, cæterùm tabulata fige super eam
Sublimiùs, vt te ferat per obscurum pontum.
Porrò ego panem & aquam, & vinum rubrum
Imponam dulce, quæ tibi famem arceant,
Vestesq; induam, mittam tibi ventum à tergo,
Vt omnino incolumis tuã in patriã terrã peruenias,
Si modò dij vtiq; voluerint, qui cælum latũ habitãt,
Qui me fortiores sunt in cognoscendoq; indicandoq;.
Sic ait, exhorruit autem patiens diuus Vlysses,
Et ipsam alloquutus verba alata dixit, (fectionẽ
Aliud quippiã iã tu dea hac ĩ re moliteris, neutiq; pro-
Quæ me iubes rate traycere ingentes vndas maris
Horrendasq; difficilesq;, quas neq; naues æquales
Veloces trayciant lætantes Iouis vento:
Neq; verò ego te inuita ratem conscenderim,
Nisi mihi sustineas dei magnum iusiurãdum iurare,
Ne vllum mihi ipsi damnum malum consulas aliud.
Sic ait, risit verò Calypso diua dearum,
Manuq; ipsum demulsit, verbumq; dixit et ploquuta
Certè veteranus es, & non incauta sciens. (est:
Qualem certè hunc sermonem excogitasti proloqui?
Sciat nunc istuc terra & cælum lætum supernum,
Et ipsa subterlabens Stygis aqua (quod maximum
Iuramentum grauissimumq; existit beatis dijs)
Non vllum tibi ipsi damnũ malũ me cõsulturã aliud.

ᶠ Ἀλλὰ

f Ἀλλὰ τὰ μὲν νοέω καὶ φράσσομαι, g ἅσσ' ἂν ἐμοί περ
Αὐτῇ μηδοίμην ὅτε με χρειὼ τόσον ἵκοι.
Καὶ γὰρ ἐμοὶ νόος ἐστὶν ἐναίσιμος, οὐδέ μοι αὐτῇ
Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι σιδήρεος, ἀλλ' ἐλεήμων.
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἡγήσατο δῖα θεάων.
Καρπαλίμως· ὁ δ' ἔπειτα μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο
Ἷξον δὲ σπεῖος γλαφυρὸν θεὸς ἠδὲ καὶ ἀνήρ·
Καί ῥ' ὁ μὲν ἔνθα * κάθιζεν ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη — γ. ἐφῖζεν
Ἑρμείας· h Νύμφη δ' ἐτίθει πάρα πᾶσαν ἐδωδὴν,
Ἔσθειν καὶ πίνειν, οἷα βροτοὶ ἄνδρες ἔδουσιν·
Αὐτὴ δ' ἀντίον ἷζεν Ὀδυσσῆος θείοιο,
Τῇ δὲ παρ' ἀμβροσίην δμωαὶ καὶ νέκταρ ἔθηκαν.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε Καλυψὼ δῖα θεάων.
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
i Οὕτω δὴ οἶκόνδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
Αὐτίκα νῦν ἐθέλεις ἰέναι; σὺ δὲ χαῖρε καὶ ἔμπης.
Εἴγε μὲν εἰδείης σῇσι φρεσὶν ὅσσα τοι αἶσα
Κήδε' ἀναπλῆσαι πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι,
* Ἐνθάδε κ' αὖθι μένων * σὺν ἐμοὶ τόδε δῶμα φυλάσ- — γ. Ἐνθάδε κ' αὖθι / γ. παρ' ἐμοὶ
Ἀθάνατός τ' εἴης, ἱμειρόμενός περ ἰδέσθαι (σοις,
Σὴν ἄλοχον, τῆς αἰὲν ἐέλδεαι ἤματα πάντα.
Οὐ μέν θην κείνης γε χερείων εὔχομαι εἶναι,
Οὐ δέμας, οὐδὲ φυήν. ἐπεὶ οὔπως οὐδὲ ἔοικεν,
k Θνητὰς ἀθανάτῃσι δέμας καὶ εἶδος ἐρίζειν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
l Πότνια θεὰ, μή μοι τόδε χώεο· οἶδα καὶ αὐτὸς (σεὺς,
Πάντα μάλ' οὕνεκα σεῖο m περίφρων Πηνελόπεια
Εἶδος ἀκιδνοτέρη, μέγεθός τ', εἰς ἄντα ἰδέσθαι.
(Ἡ μὲν γὰρ βροτός ἐστι, σὺ δ' ἀθάνατος καὶ ἀγήρως)
Ἀλλὰ καὶ ὣς, ἐθέλω καὶ * ἐέλδομαι ἤματα πάντα — γ. ἔλδομαι
Οἴκαδέ τ' ἐλθέμεναι, καὶ νόστιμον ἦμαρ ἰδέσθαι.
Εἰ δ' αὖτις ῥαίῃσι θεῶν ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
Τλήσομαι, ἐν στήθεσσιν ἔχων ταλαπενθέα θυμὸν,
Ἤδη γὰρ μάλα πόλλ' ἔπαθον καὶ πόλλ' ἐμόγησα
Κύμασι καὶ πολέμῳ· μετὰ καὶ τόδε τοῖσι γενέσθω.

Sed ea quidem dispicio & suadeo, quæcunq; mihi ipsi
Vtiq; suaderē, si quādo me necessitas tātope vrgeret.
Etenim mihi mens est integra, neq; mihi ipsi
Animus intra præcordia ferreus, sed misericors.
Sic loquuta præcessit diua dearum
Celeriter, ille deinde post vestigia iuit dea,
Peruenerunt ad speluncam cauam dea atq; ipse vir.
Et ille quidem illuc resedit in solio vnde surrexerat
Mercurius: Nympha verò apposuit omnem cibum
Edere & bibere, qualia mortales viri edunt.
Ipsa verò è regione sedit Vlyssis diuini.
Huic verò ambrosiam ancillæ et nectar apposuerunt.
Hi verò ad fercula parata apposita man' extenderūt.
Cæterùm postquam saturati sunt cibo & potu,
His certè sermonibus cœpit Calypso diua dearum,
O' inclyte Laërtiade versute Vlysses,
Siccine iam domum charam ad patriam terram
Protinus nūc vis pficisci: tu verò gaude nihilominus.
Siquidem scires tua mente, quantos tibi fatum est
Dolores implere, priusquā ad patriā terrā peruenias,
Certè hic manēs vnà mecum hāc domum custodires,
Immortalisq; esses, quantumuis cupidus sis videndi
Tuam vxorē, cuius vsq; desiderio teneris dies omnes.
Neq; verò certè illa inferior glorior esse,
Nec corpore, neq; indole: quādoquidē nequaquā decet
Mortales cū immortalib. corpore & forma cōtendere.
Hanc respondendo alloquutus est versutus Vlysses,
Venerāda dea, ne mihi ob hoc succēseas, scio enim ipse
Omnia rectè, quare te prudens Penelope
Forma inferior est, proceritateq; coram aspectu.
(Illa quidē mortalis est, tu. v. immortalis & senij ex-
Sed etiam sic volo & desidero dieb. omnibus, (pers.)
Domumq; redire, & reditus diem videre.
Quòd si quispiā me malè mulctarit deorū in nigro pō
Patiar in pectore habens patientem animum. (to,
Iam enim valdè multa passus sum & multa pertuli
In fluctibus & bello, post quæ & hoc illis accedat.

COMMENTARIVS.

a ἀλλ' ὅτε νύκτας] Sic miserè tempus partiebatur Vlysses: interdiu quidem solitudines quærit, vt casum suum propter diuturnam à patria charissima absentiam lugeat: quod forsan fecit, ne cum Calypso remanēs eam irritaret, à qua etiam beneficiū hospitij acceperat, hoc est ne ei molestus esset continuis suis lamentationibus. Nocte autem cogebatur, inquit Poëta, in speluncam se recipere, vt nolens cum volente dormiret. Hoc ergo factum inter illa est numerandum, quod ex coacta voluntate proficiscitur. An autē vitiosa sit, & ob eam Vlysses culpandus, concludent Ethici ex Arist. lib 3. Nicomach.

b ἀλλ' ἄγε.] Ita Vlyssem alloquitur Calypso, vt nihil aliud potuerit Vlysses sibi persuadere, quàm hoc ipsam ex proprio motu proponere, nullo alio impellente: itaq; vt posteà videbitur, suspectam habuit eius orationem. Primùm igitur quasi Vlyssis commiseratione tangatur, iubet eum à lacrymis desistere: & cùm intelligat eum reditum maximè exoptare, hunc ei se concedere dicit operā & subsidium suum ad nauigationem pollicita, victum, vestes & ventum: quod erat potissimum caput.

c ἁρμόζεο] Norat Calypso Vlyssem esse πολυμήχανον, ideò ipsum iubet nauem sibi cōpingere: quod etiam ipse paulò pòst faciet.

d ῥίγησε] Cùm timorē in viros fortes cadere aliàs satis probauerimus, non est quòd miremur nūc Vlyssem exhorruisse ad Calypsûs orationem. Causa hæc est: Anteà quandiu apud eam commoratus erat, nō potuit ab ea impetrare, vt in patriam cum eius venia proficisceretur (ἐπεὶ οὐκέτι ἥνδανε νύμφη, dixit anteà Poëta) quin potius eum omnibus modis, etiam oblata immortalitate, quod omnino non erat contemnendum, remorari conabatur: nunc verò, cùm videat diuersè à præcedentibus colloquijs eam loqui, veretur ne Deam longa obstinatione sua offenderit: vnde illa irata, se immortalem à mortali contemni, vltura sit hanc iniuriam, & insidias Vlyssi sub specie reditus instituat. Itaque oblatam quidem redeundi licentiam non aspernatur, sed cauet sibi iuramento, à Calypso petit ipsam secum perfidè non acturam alia sibi moliendo vitæ pericula. Hinc constat, quantus sit prudentiæ Vlysses doctor, cuius gratia sic eum ipsa Calypso dignis extollet laudibus. Disce isthinc, quisquis tibi bene consultum cupis, ἀπιστίαν, aut saltē ἀπροπετῆ πίστιν temerariam & repentinam fidem effugere.

e Στυγὸς ὕδωρ] De Styge & hoc iuramento diximus in Iliade, & olim plura dicemus in Lexico.

f ἀλλὰ τὰ μὲν νοέω] Hoc illustrat, quod anteà dicebamus, Calypso hæc tanquam ex se proponere, vt videlicet hoc pacto Vlyssem sibi soli deuinciret. Noluit autem Iouis mandati meminisse, quia tunc Vlysses non Calypso, sed Ioui gratias ob reditum ageret. Credibile est etiam, sic Ioui ideirco indignatam fuisse, vt piguerit illam fateri se eò Ioue impellente redactam, vt etiam nolens Vlyssem dimitteret.

g ἅσσ' ἂν ἐμοί περ] Vnusquisq; aliorū apud se quasi regulā habet, qua quid eis vtile sit ac cōmodum, examinat: ideò iubet Christi Dei hominis sacrosancta vox, Id alijs vt faciamus, quod nobis ipsis fieri exoptamus. Et tunc satis in alios humaniter nos videmur gessisse, cùm non minus illis ac nobis consultum volumus. Nam non sunt audiendi ὑπερφίλοι quidam, suadentes etiam cum nostro incommodo alijs succurrendum: quasi nulla sit nobis nostri ipsius gerēda cura, sed ea in reliquos expēdenda & penitus exhau-

haurienda. Videndum est ergo quid tibi ipsi commodum putes, & hoc alijs suadeto (nam hic Calypso suadere se tantùm dicit, potest autem & in cæteris rebus idem dici) quod etiam Calypso præstat.

h νύμφη δ' ἐτίθει] Hoc loco duo sunt obseruãda. Primùm ipsammet Calypso cibos Vlyssi apponere (quod speciem habet adulationis, vt ait Eustathius) ancillas verò ipsi Deæ. Deinde mortalibus viris conuenientes cibos Vlyssi apponi: Calypso verò ambrosiam & Nectar, quibus Dij tantùm vescuntur. Hęc sunt ea nimirũ, quæ Vlyssi Nympha illa pollicebatur ad immortalitatem consequendam. Cibi enim illi eiusmodi sunt, vt qui ex hominibus eos degustassent, immortales fieri crederentur.

i ὧν ὀλι εἰσορόων] Ecce quàm cæc° sit amor. Sciebat enim Calypso parẽdũ sibi esse Iouis imperio, quo Vlyssem dimittere iubebatur: tamen eum à proposito conatur denuò demouere, adeò, ne iubentibus quidem Dijs, non potuit voluntas illa immutari. Repetit ergo (vt equidem coniicio) vsurpatam sæpius orationem, qua profectionem Vlyssi dissuadebat, duobus argumentis. Primum est, quòd si Vlysses discesserit, multa supersint adhuc ei subeunda pericula, quibus ille ab itinere possit deterreri. Secundum, quòd apud Calypso remanendo non solùm calamitates illas euitaturus sit, sed etiam ipsa vxore potiretur factus etiamnũ particeps immortalitatis: quod illi longè potius esset, quàm ad Penelopẽ mortalẽ, & quæ ipsa Calypso longè sit inferior, siue formam siue indolem spectes. Ita Calypso omnem mouet lapidem, vt Vlyssem suum exoret. Sed frustrà, quia aliud erat fato definitum, quòd ipsa cùm intelligeret, vt iam dixi: tamen libidine sua abripi sese passa est, hocq; pacto tũ in Deos tum in homines iniuriosa est. In Deos, quòd eorum iussis obtemperare subterfugiat: in homines, quòd alienum virum detineat.

k θνητὰς ἀθανάτῃσι] Non decere vt mortales cum immortalibus de forma & corporis præstantia contendant, hic locus docet, & alia insuper exempla, quorum aliquot quæ mihi in mentem veniunt, iuuandi lectoris gratia referam. Apud Aelianũ Hist. anim. lib. 15. cap. fin. hæc extat historia. Apud Pygmæos, cùm masculum genus regium aliquando defecisset, fertur mulier Gerana nomine ipsis imperitasse. Quæ cùm à Pygmæis, suprà quàm deceret, diuinis prope honoribus afficeretur: inde animo inflata, ipsas etiã Deas contemnebat: nominatim verò Iunonem, Mineruam, Dianam & Venerem à suæ formæ præstantia procul abesse dictitabat. At hũc suæ iactantiæ morbum non impunè tulit. Nam à Iunone irata ex homine in auem conuersa est, quæ nunc Geranos, id est, grus nominatur: Pygmæis infesta eam ob causam, quòd illi immodicis honoribus ei delatis, ad hanc insaniam & exitium eam adegerint. *Hæc ille.* Quod fortasse intellexit Ouid. lib. 6. Metam. vbi in tela Mineruæ Pygmæam mulierem à Iunone victam, in gruemq; mutatam dicit:

Altera Pygmææ fatum miserabile matris
Pars habet, hanc Iuno iussit certamine victam
Esse gruem, populisq; suis indicere bellum.

Ad hanc rem illustre est exemplum Niobes, quæ inter cætera quibus se Latonæ anteponebat, erat quoque formæ suæ opinio —*accedit eidem Digna Deã facies*, inquit apud Ouid. ibidem. Cuius tamen arrogantiæ illa pœnas tandem luit amissis liberis suis, quos Apollo & Diana iaculis confixerunt: ipsa tãdem in silicem conuersa est. Cassiope etiam, quæ se Nymphis formę nomine anteponebat, in filiæ periculũ venit. Nam Andromeda idcirco scopulis est alligata, marino monstro futura præda, nisi superuenisset Perseus, qui ingentem hanc calamitatem virtute sua anteuertit: vt est apud eundem Ouid. lib. 4. Metam.

l πότνια θεά] Modestè Calypsûs orationi respondet, testaturque se nõ Penelopes desiderio, quòd eam Deæ immortali anteferat, ac pluris faciat quàm Calypso, reditum in patriam optare: sed simpliciter propter nudum amorem, quo in patriam suam propendet. Et hoc pacto respondet vltimæ parti orationis Calypsûs pro vsitato apud Poëtam respondendi more. Quod autem ad primã eius partem attinet, qua sibi subeunda multa incommoda proponebantur: docet, se ideò non magis commoueri, vt qui alia iã perpessus sit & bello & alto, vt de suo Aenea dicit Virgilius: proinde se ad noua, si quę contingant, minimè perterritum iri: quasi dicat, nihil sibi grauius accidere posse illis, quæ iam varijs modis expertus est. Quare concludit, μετὰ καὶ τόδε τοῖσι γενέσθω.

m περίφρων] Subscribo Eustathio monẽti Vlyssem, hoc solo vocabulo docuisse, se nõ frustra amare Penelopem, vt quæ sit nimirũ prudens. quasi dicat: Licet Penelope forma, proceritate ac immortalitate longe tibi Calypso cedat, tamen habet etiam illa quo cõmendetur, videlicet prudẽtiam. Verba Eustathij hæc sunt: καὶ τῇ συνέσει συγκρίνει ἐπαινῶν τὴν Πηνελόπην, ὅμως μὲν τι ἄλλως λελάθως ἐπιμέμψω ἐκείνην, μεγαλύνει ... πανδέκτα ... ἐκείνην φιλῶν. μονονουχὶ φάρμακον, ὡς εἰ καὶ τὰ ἄλλα συναιδοτέρα, τὰ γοῦν κατὰ νοῦν ἀξιεπαινεστέρα ἐστι.

Ὣς ἔφατ'· ἠέλιος δ' ἄρ' ἔδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν.
Ἐλθόντες δ' ἄρα τώγε μυχῷ σπείους γλαφυροῖο,
Τερπέσθην φιλότητι παρ' ἀλλήλοισι μένοντε.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Αὐτίχ' ὁ μὲν χλαῖνάν τε χιτῶνά τε ἕννυτ' Ὀδυσσεύς,
Αὐτὴ δ' *ἀργύφεον φᾶρος μέγα ἕννυτο Νύμφη, χ. ἀργύφεον
Λεπτὸν καὶ χαρίεν, περὶ δὲ ζώνην βάλετ' ἰξυῖ
Καλὴν, χρυσείην, κεφαλῇ δ' ἐπέθηκε καλύπτρην.
Καὶ τότ' Ὀδυσσῆϊ μεγαλήτορι μήδετο πομπήν.
a Δῶκε μέν οἱ πέλεκυν μέγαν, ἄρμενον ἐν παλάμῃσι,
Χάλκεον, ἀμφοτέρωθεν ἀκαχμένον· αὐτὰρ ἐν αὐτῷ
Στειλειὸν περικαλλὲς ἐλάϊνον, εὖ *ἐναρηρός. χ. ἐναρηρός
Δῶκε δ' ἔπειτα σκέπαρνον ἐΰξοον· ἦρχε δ' ὁδοῖο
Νήσου ἐπ' ἐσχατιῆς, ὅθι δένδρεα μακρὰ πεφύκει,
b Κλήθρη τ' αἴγειρός τ', ἐλάτη τ' ἦν οὐρανομήκης,
c Αὖα πάλαι, περίκηλα, τά οἱ πλώοιεν ἐλαφρῶς.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ δεῖξ' ὅτι δένδρεα μακρὰ πεφύκει,
Ἡ μὲν ἔβη πρὸς δῶμα Καλυψὼ δῖα θεάων·
Αὐτὰρ ὁ τάμνετο δοῦρα· θοῶς δέ οἱ ἤνυτο ἔργον.
Εἴκοσι δ' ἔκβαλε πάντα, πελέκκησεν δ' ἄρα χαλκῷ,
Ξέσσε δ' ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνε.
Τόφρα δ' ἔνεικε τέρετρα Καλυψὼ δῖα θεάων,
Τέτρηνεν δ' ἄρα πάντα, καὶ ἥρμοσεν ἀλλήλοισι·
Γόμφοισιν δ' ἄρα τήνγε καὶ ἁρμονίῃσιν ἄρασσεν.
Ὅσσον τίς τ' ἔδαφος νηὸς τορνώσεται ἀνὴρ
d Φορτίδος εὐρείης, εὖ εἰδὼς τεκτοσυνάων,
Τόσσον ἐπ' εὐρεῖαν σχεδίην ποιήσατ' Ὀδυσσεύς.
Ἴκρια δὲ στήσας, ἀραρὼν θαμέσι σταμίνεσσι,

Sic ait, Sol autem occidit & tenebræ suborta sunt:
Venientes autem hi in secessum speluncæ cauæ,
Oblectabantur amore, iuxta se manentes.
Quãdo a mane genita apparuit roseis digitis aurora
Continuò chlenamq; tunicamq; induit Vlysses,
Ipsa verò candidam stolam ingẽtem induit Nympha,
Tenuẽ & gratiosam, zonã autẽ circumposuit lumbis
Pulchram, auream, capiti autem imposuit calyptrã,
Et tũ tandẽ Vlyssi magnanimo apparabat pfectionẽ.
Dedit quidem ei securim magnam habilẽ in manus,
Ferream, vtrinq; acuminatam, caterùm in ipsa
Manubrium perpulchrum, oleaginum fabrefactum.
Dedit verò deinde asciã politam, dux verò via erat
Insulæ ad extremã orã, vbi arbores pcera enata erãt,
Clethra, populusq; abiesq; in cœlum pertingens
Arida dudum vehementer quæ ei nauigarẽt leuiter.
Cæterùm postquã ostẽdit vbi arbores longa creuissẽt,
Redyt quidẽ domum Calypso diua dearum. (opus:
Cæterùm ipse scindebat ligna, celeriter ei absoluebat
Viginti aũt diebus deiecit omnes, dolauit verò ferro,
Poliuit verò scitè, & ad perpendiculum direxit.
Interea attulit terebras Calypso diua dearum,
Terebrauit verò omnia, & commisit inter se,
Clauis autem hanc & compagibus aptauit,
Quantum quisq; fundum nauis circumscribit faber
Onerariæ latæ, bene peritus fabrilis artis.
Tantam latam ratem confecit Vlysses.
Tabulata v. erigẽs cõpingens frequẽtibus foris rectis

Ποιει

Ποίει, ἀτὰρ μακρῇσιν ἐπηγκενίδεσσι τελεύτα.
Ἐν δ' ἱστὸν ποίει, καὶ ἐπίκριον ἄρμενον αὐτῷ.
Πρὸς δ' ἄρα πηδάλιον ποιήσατο, ὄφρ' ἰθύνοι.
Φράξε δέ μιν ῥίπεσσι διαμπερὲς οἰσυΐνῃσι,
Κύματος εἶλαρ ἔμεν· πολλὴν δ' ἐπεχεύατο ὕλην.
Τόφρα δὲ φάρε' ἔνεικε Καλυψὼ δῖα θεάων,
Ἱστία ποιήσασθαι· ὁ δ' εὖ τεχνήσατο καὶ τά.
Ἐν δ' ὑπέρας τε κάλους τε πόδας τ' ἐνέδησεν αὐτῇ·
Μοχλοῖσιν δ' ἄρα τήν γε καθείρυσεν εἰς ἅλα δῖαν.
e Τέτρατον ἦμαρ ἔην, καὶ τῷ τετέλεστο ἅπαντα·
Τῷ δ' ἄρα πέμπτῳ πέμπ' ἀπὸ νήσου δῖα Καλυψώ,
χ. σιγαλόεντα. Εἵματά τ' ἀμφιέσασα θυώδεα, * καὶ λούσασα.
Ἐν δέ οἱ ἀσκὸν ἔθηκε θεὰ μέλανος οἴνοιο
Τὸν ἕτερον, ἕτερον δ' ὕδατος μέγαν· ἐν δὲ καὶ ἦια
Κωρύκῳ· ἐν δέ οἱ ὄψα τίθει μενοεικέα πολλά.
Οὖρον δὲ προέηκεν ἀπήμονά τε λιαρόν τε.
Γηθόσυνος δ' οὔρῳ πέτασ' ἱστία δῖος Ὀδυσσεύς·
Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως
Ἥμενος· οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε
f Πληϊάδας τ' ἐσορῶντι καὶ ὀψὲ δύοντα Βοώτην,
Ἄρκτον θ', ἣν καὶ ἅμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
Ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται, καί τ' Ὠρίωνα δοκεύει.
Οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο.
Τὴν γὰρ δή μιν ἄνωγε Καλυψὼ δῖα θεάων
Ποντοπορευέμεναι ἐπ' ἀριστερὰ χειρὸς ἔχοντα.
Ἑπτὰ δὲ καὶ δέκα μὲν πλέεν ἤματα ποντοπορεύων,
Ὀκτωκαιδεκάτῃ δ' ἐφάνη ὄρεα σκιόεντα
Γαίης Φαιήκων, ὅθι τ' ἄγχιστον πέλεν αὐτῷ·
Εἴσατο δ' ὡς ὅτε ῥινὸν ἐν ἠεροειδέι πόντῳ.
Τὸν δ' ἐξ Αἰθιόπων ἀνιὼν κρείων Ἐνοσίχθων,
Τηλόθεν ἐκ Σολύμων ὀρέων ἴδεν· εἴσατο γάρ οἱ
χ. ἐπιπλώων. Πόντον * ἐπιπλείων· ὁ δ' ἐχώσατο κηρόθι μᾶλλον·
Κινήσας δὲ κάρη προτὶ ὃν μυθήσατο θυμόν,
h Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ μετεβούλευσαν θεοὶ ἄλλως
Ἀμφ' Ὀδυσῆϊ, ἐμεῖο μετ' Αἰθιόπεσσιν ἐόντος·
Καὶ δὴ Φαιήκων γαίης σχεδόν, ἔνθα οἱ αἶσα
χ. πεῖραρ Ἐκφυγέειν μέγα * πεῖρας ὀϊζύος, ἥ μιν ἱκάνει.
Ἀλλ' ἔτι μέν μίν φημι ἅδην ἐλάαν κακότητος.
Ὣς εἰπὼν, σύναγεν νεφέλας, ἐτάραξε δὲ πόντον,
Χερσὶ τρίαιναν ἑλών· πάσας δ' ὀρόθυνεν ἀέλλας
Παντοίων ἀνέμων· σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε
Γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον· ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νύξ.
χ. τ' ἔπεσον, i Σὺν δ' Εὖρός τε Νότος * τ' ἔπεσε, Ζέφυρός τε δυσαής,
Καὶ Βορέης αἰθρηγενέτης, μέγα κῦμα κυλίνδων.
Καὶ τότ' Ὀδυσσῆος λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ·
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
Ὤ μοι ἐγὼ δειλὸς, τί νύ μοι μήκιστα γένηται;
k Δείδω μὴ δὴ πάντα θεὰ νημερτέα εἶπεν,
Ἥ μ' ἔφατ' ἐν πόντῳ, πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι,
Ἄλγε' ἀναπλήσειν· τάδε δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
Οἵοισιν νεφέεσσι περιστέφει οὐρανὸν εὐρὺν
l Ζεὺς, ἐτάραξε δὲ πόντον, ἐπισπέρχουσι δ' ἄελλαι
Παντοίων ἀνέμων· νῦν μοι σῶς αἰπὺς ὄλεθρος.
m Τρὶς μάκαρες Δαναοὶ καὶ τετράκις, οἳ τότ' ὄλοντο
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ, χάριν Ἀτρείδῃσι φέροντες.
χ. ἔλθ' * Ὡς δὴ ἐγώγ' ὄφελον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν
n Ἤματι τῷ ὅτε μοι πλεῖστοι χαλκήρεα δοῦρα

Faciebat, caterùm longos asseres in summo imponebat:
Et verò malum fecit, & antennam congruentem ei.
Praterea temonem fabricauit, vt gubernaret.
Communiuit autem ipsam cratibus vndiq; saliginis,
Fluctuũ propugnaculũ vt foret, multã ingessit mate-(riã.
Interea verò lintea attulit Calypso diua dearũ,
Velis conficiendis, ille benè confecit & ista.
Et rudentes antennarum & veli funes ligauit in ea:
Vectibus sanè hanc deduxit in mare vastum.
Quartus dies erat, & ei absoluta sunt omnia.
Quinta verò demisit ab insula diua Calypso
Vestesq; indutum odoratas & lauatum.
Imposuit autem vtrem dea nigri vini
Alium, alium aqua magnum & viatica (ma:
In perã, itẽ ei posuit obsonia animum firmãtia pluri-
Ventum verò misit innocuum placidumq;.
Latus verò vento secũdo extendit vela diuus Vlysses.
Caterùm ipse temonem gubernabat artificiosè
Sedens, neq; ei somnus palpebris incedebat,
Pleiadesq; contemplanti, & tardè occidentem Bootẽ,
Vrsamq; quam & Currum cognomento vocant,
Qua ibidem vertitur atq; Orionem obseruat.
Sola verò expers est aquarum Oceani.
Etenim ipsam iusserat Calypso diua dearum
Ponto nauigare ad sinistram manum habentem,
Septẽdecim quidẽ nauigabat dies iter faciẽs marinũ,
Octodecima verò apparuerunt montes vmbrosi
Terra Phaacum, quà proximum iter erat illi.
Apparebat veluti scutum in obscuro ponto.
Hũc verò ex Aethiopum terra rediẽs potẽs Neptun⁹,
Elõginquo ex Solymorũ mõtib. cõspexit, cõspicat⁹ erat
Pontũ nauigans, hic efferbuit corde vehementius. (ei
Mouens autem caput ad suum dixit animum,
O dÿ, profectò iam consultarunt dÿ aliter
De Vlysse, cùm ego apud Aethiopas essem:
Atq; adeò Phaacum terram propè, vbi ei fatum est
Effugere magnam metã arumnarũ, q̃ ipsum occupãt.
Sed adhuc ipsum credo satis miseriarum subiturum.
Sic loquutus, collegit nubes, & commouit pontum
Manib⁹ tridente capto, omnes.a. concitauit procellas
Omnium ventorum, nubibus autem operuit
Terram simul & pontum: ruit autem è calo nox.
Simul Eurusq; Nothusq; incidit, Zephyrusq; vehemẽs,
Et Boreas serenus ingentem fluctum prouoluens.
Et tunc Vlyssis soluebantur genua & amicum pectus.
Tristatus sanè dixit ad suum magnanimum animũ,
Heu me miserum quid mecum tandem fiet?
Vereor, ne iam omnia dea vera dixerit, (peruenirẽ,
Qua me dicebat in mari priusquã in patriã terram
Dolores impleturum esse: ea certè nunc omnia perfi-ciuntur,
Qualibus nubibus coronat cælum latum
Iupiter. commouit autem mare, sauiũt verò procella
Omnium ventorum, nũc mihi prasens graue exitiũ.
Ter beati Graci & quater, qui quondam perierunt
Troia in lata Atridis gratificantes.
Vtinam ego debuissem mori, & fatum assequi
Die illo, quando mihi plurimi ferratas hastas

Τρῶες

Τρῶες ἐπέῤῥιψαν περὶ Πηλείωνι θανόντι
Τῷ κ' ἔλαχον κτερέων, καί μευ κλέος ἦγον Ἀχαιοί·
Νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι·

Troës contorserunt circa Achillem mortuum.
Tũ sortitus essem parẽtalia, & meã gloriã celebrassent
Nunc me tristi morte fatum est perire. *(Graci.*

COMMENTARIVS.

a δῶκε μὲν οἱ πέλεκυν] Stat promissis suis Calypso, omniaq; Vlyssi suppeditat, quæ ad nauis confectionem necessaria videbantur: vtpote securim ad incidenda ligna, tum arbores alnum, populum, abietem ad ipsius nauis structuram deinde terebras ad lignorũ inter se commissuram & compagem, vbi etiam claui adhibentur ad retinenda membra coadunata, item lintea pro velis, rudentes. Sic constructa & compacta naui, donatur primùm Vlysses vestibus: deinde vtre vini, & aquæ altero: cæterisq; viaticis ac obsonijs: denique secundo ferenteque vento.

b κλήθρη] Qui de materia scripserunt, ex qua naues conficiendæ sunt, quantum ego colligere potui, has arbores enumerant, quę illi operi inseruire possunt. Primùm cupressum, qua Assyrij naues fabricant, vt post Aristobulum scribit Arrianus. Deinde pinum siue domesticam siue syluestrem: hinc pinus pro ipsa naue apud Poëtas vsurpatur. Item piceam, quæ tamen citò putrescit. Præterea abietem: cuius nomine etiam plerunque Poëtæ nauem metonymicè intelligunt. Theophrastus spinam nigram ad costam, & ventris compages laudat. Idem cedrum ad naues, ijs qui Phœniciam Syriamq; incolunt, vsui esse dicit. Quercus etiam ad carinam apta est: sed in nauibus tantùm onerarijs, in minoribus scissima (Sic vertit Gaza ὀξύαν: quæ etiam ὀξύη vocatur) probatur. Tornatus nauibus rotundis ex moro, fraxino, vlmo, platano: lentitiam enim firmitatemq; adesse oportet, inquit Lilius Gyraldus lib. de Nauig. cap. 4. vbi hæc diligenter obseruantur. Sunt qui confundant arbores, & promiscuè ex omnibus confici naues statuũt, vt Claudianus, cuius carmina adducit idem Gyraldus. At noster Homerus tres tantùm arbores agnoscit: alnum, populum, & abietem.

c αὖα πάλαι] Ligna quæ sicciora sunt, plus longè habent leuitatis, quàm humidiora: quia ad naturam aëris accedunt, & siquæ nauis ex illis constat, faciliùs aqua fertur. Adferam in eam rem verba Lilij cap. 6. Sed & hoc, inquit, experientia cognoscitur, vt quæ ex humida materia nauigia construuntur, non eundem celeritatis vsum habere, quàm quæ ex arida fiunt, id quod contra Cæsarianos milites Massiliensibus beneficio fuisse in. 1. Bell. ciuil. Cæsar ipse prodidit. *Hæc ille.* Cæsaris verba sunt hæc: Nostri, quòd minus exercitatis remigibus, minusq; peritis gubernatoribus vtebantur, qui repentè ex onerarijs nauibus erant producti, neque dum etiã vocabulis armamentorum cogniti, tum etiam grauitate & tarditate nauium impediebantur: factæ enim subitò ex humida materia non eundem vsum celeritatis habebant. Ex his apparet Homeri nostri in rebus nauticis peritia.

d φορτίδος εὐρείης] Duo sunt nauium genera, Oneraria & Cursoria: his lõgitudo aptior, illis latitudo, vt est apud Giraldum. Itaq; rectè Poëta φορτίδα εὐρεῖαν appellat, quod ea in ipsa requiratur. Aggreditur autem ex hoc loco Vlysses nauem fabricare, orditurq; ab ipso fundo, id est, carina, cuius latitudo non finitur à Poëta: sed ea fuisse ostenditur, quæ à perito artifice fieri potuerit, qualis Vlysses fuit. Pergit deinde ad tabulata, inde ad malum, antemnas, temonem, & crates, hoc est, ad præcipuas nauis partes: non quidẽ omnes, res enim erat nimiùm laboriosa singula anxiè persequi. Quæ siquis nosse voluerit, legat Lilium lib. iam laudato.

e τέτρατον ἦμαρ ἔην] Intra quatuor dies dicitur Vlysses nauim suam absoluisse, quod mirum est à solo homine tam celeriter præstitum. Tamen qui veterum scripta legerit, hoc incredibile non putabit. L. Piso tradit, referente Plinio, Hieronem regem ducentas viginti naues effectas diebus quadraginta quinque in mare deduxisse. Secundo bello Punico Scipionis classis quadragesimo à securi die nauigauit. Minus mirum est, quod de Duillij imperatoris classe primo bello Punico dicitur, eam ab arbore excisam sexagesimo die nauigasse.

f Πληϊάδας τ' ἐσορῶντι] Astrologia in re nautica necessaria semper existimata est, tum ad regionũ climata dignoscenda, tum etiam ad prænoscendas tempestates: vt intelligunt ij, qui illud vitæ institutum sectantur. Eas autẽ cœli partes potissimùm intuentur, quæ Septẽtrionales & Meridionales sunt, ibiq; sidera quæ Vrsæ appellantur, hic Pleiadas & Orionem, vt vult Homerus. Fuerunt verò qui Vrsam minorem tantùm vt Phœnices: qui maiorem, vt Peloponnesij, obseruarent. Per Bootem autem, qui & Arctophylax, Homerus Vrsam maiorem intellexit, vt docet Hyginus lib. 2. Proponitur ergo nobis Vlysses illius quoque scientiæ peritus, quasi neq; illa à regibus sit aliena, cuius fructus in mari nauigantibus percipitur: nam ex recta siderum obseruatione pendet recta nauigatio.

g ἐκ Σολύμων] Idem est, ac si dixisset à meridionalibus locis, inquit Strab. lib. 1. Non enim loquitur de Solymis, qui sunt in Pisidia: sed (sicut suprà dixi) fingit ijs quosdam cognomines, qui eundem habeant respectum ad rate vectum Vlyssem: & eos qui istis in locis versus meridiem habitant, ac sunt Aethiopum instar, vt Pisidici ad Pontum & Aethiopas vltra Aegyptum incolentes. Suprà autem hoc eodem primo libro Geograph. Strabo eadem de re sic dixit. Item cùm Solymi excelsissimas Tauri extremitates à Lycia ad Pisidiam vsq; tenerent, & cacumina versus meridiem sita admodum conspicua essent ijs qui intra Taurum habitant, maximè circa Pontum, similitudine quadam eos vltra Oceanum posuit. Sic enim loquitur de Vlysse rate vecto, τὸν δ' ἐξ Αἰθιόπων, &c.

h ὢ πόποι, ἦ μάλα δή] Intelligit quidem Neptunus, non fuisse ausurum Vlyssem sese mari committere sine peculiari Deorum voluntate: prætereà etiam in Phæacum terra liberatum iri ipsum ab omnibus suis miserijs & erroribus: tamen nihil prætermittit, quod ad miseri herois perniciem facere videatur, adhucq; illum nauis exercere tempestatibus aggreditur. nolebat enim eum interficere, vt primo libro monuimus: vbi etiam causam huius odij, quo Vlyssem prosequebatur, vidimus.

i σὺν δ' Εὖρός τε] rectè quidem, ἄελλαι παντοίων ἀνέμων libro præcedenti appellabantur à Menelao: sed hoc de vno tantùm est intelligẽdum, qui fler à puppe nam vbi omnes concurrunt, tunc excitantur tempestates, agitanturque huc illuc naues ratione perspicua, quòd contrarijs & oppositis ventis flantibus in diuersas quoque partes agi eas oportet pro vi venti impellentis. Quod nunc infelix Vlysses experitur.

k ἀλγέα] Hinc colligi potest, non credidisse Vlyssem quòd ei à Calypso anteà prædicebatur, expectare eum redeuntem adhuc multa pericula: quòd hæc ab ea ideò confingi existimaret, vt se eorum metu perterritum apud se detineret.

l Ζεύς] Ioui has tempestates tribuit, siue quòd per Iouem mythologicè aërem intelligat, siue quòd sine eius permissu nõ potuerint accidere, cùm pro summo Deo, cui omnes reliqui subijciantur, ab antiquis sit habitus.

m τρὶς μάκαρες] Beatos illos prædicat, qui apud Troiam perierunt, quòd cum laude & gloria fortitudinis, ac sepulchri honore (τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων) saltem perierint. Ipse verò nunc sibi inglorium paratum exitium in mari videat. De hoc autem versu obseruandum est, quod etiam Giphanius in Scholijs suis meminit, quod apud Plutarchum Sympos. lib. 9. quæst. 1. narratur in excidio Corinthi, Mummium, cùm ingenuos pueros, qui literas nossent, iussisset se inspectante scribere, & puer quidam captiuus hunc versum scripsisset, τρὶς μάκαρες, &c. ita commotum fuisse vt lacrymas profunderet, omnibusq;, qui puerum genere contingebant, libertatem concederet.

n ἤματι τῷ] Hanc Achillis mortem nusquam prodidit Homerus, eam tamen hic leuiter attingit, vbi Vlysses exoptat mortem sibi tum contigisse, cùm Achillis cadauer tueretur, contorquentibus in eum hastilia Troianis. Hoc ex Dictys Cretensis narratione intelligendum est. Is lib. 4. de Bello Troiano refert, Achillem spe Polyxenæ, quam amabat, spe, inquam, sibi facta à Priamo eã in coniugẽ ducendi ad lucum Apollinis, cui tunc Troiani sacrificabant, à Priamo per Idæum accersitũ venisse separatim ab alijs Græcis. Qua re cognita, cùm iam antea Græci ipsi diffiderent, indignatus est vniuersus populus, alienatumq; ducẽ clamat: hac causa moti Aiax, Vlysses & Diomedes ad lucum pergunt. Hiq; ante templum resistunt, opperientes, si egrederetur, Achillem, simulq; vti rem gestam iuueni referrẽt. De cætero etiam deterrent, ne colloquium clàm cum hostibus haberet. Interim Alexander compositis iam cũ Deiphobo insidijs, pugione cinctus Achillem aggreditur, confirmator veluti eorum quæ Priamus pollicebatur. Moxq; ad aram Apollinis, quo ne hostis dolum persentisceret, auersusq; à duce, assistit. Dein vbi tempus visum est, Deiphobus amplexus inermẽ iuuenem, quippe in sacro Apollinis nihil metuentem, exosculari, gratularique super his quæ concessit, neque ab eo diuelli aut omittere. Quo Alexandro librato gladio procurrens aduersus hostem, per vtrumque latus geminato ictu transfigit. At vbi dissolutum vulneribus animaduertêre, parte alia quàm veniunt, proruunt. Re ita maxima, & super vota omnium perfecta, in ciuitatem recurrunt. Quo viso Vlysses: Non temerè est, inquit, quòd turbati ac trepidi repentè prosiliêre. Dein ingressum lucũ, circumspicientesq; vniuersi, animaduertunt Achillem stratum humi exanguem atque etiam seminecem. Tunc Aiax: Fuit, inquit, confirmatum ac verum, etiam per mortales nullum hominum existere potuisse, qui te vera virtute superaret: sed vti palàm est, tua te inconsulta teme-

ritas perdidit. Deinde Achilles extremum adhuc retẽtans spiritum: Dolo me atque insidijs, inquit, Deiphobus atq; Alexander Polyxenæ gratia circumuenẽre. Tum expirantem cum duces amplexi, cum magno gemitu, atque exosculati postremùm salutant. Denique Aiax exanimem iam humeris sublatum, luco effert. Quod vbi animaduertẽre Troiani, omnes simul portis proruunt, eripere Achillem nitentes, atque auferre intra mœnia scilicet more solito, illudere cadaueri eius gestientes, &c. Hoc puto significasse Vlyssem hoc loco.

Ὣς ἄρα μιν εἰπόντ' ἔλασεν μέγα κῦμα κατ' ἄκρης,
Δεινὸν ἐπεσσύμενον, περὶ δὲ σχεδίην ἐλέλιξεν.
Τῆλε δ' ἀπὸ σχεδίης αὐτὸς πέσε, πηδάλιον δὲ
Ἐκ χειρῶν προέηκε· μέσον δέ οἱ ἱστὸν ἔαξε
Δεινὴ μισγομένων ἀνέμων ἐλθοῦσα θύελλα.
Τηλοῦ δὲ σπεῖρον καὶ ἐπίκριον ἔμπεσε πόντῳ.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόβρυχα θῆκε πολὺν χρόνον, οὐδὲ δυνάσθη
Αἶψα μάλ' ἀνσχεθέειν μεγάλου ὑπὸ κύματος ὁρμῆς.
Εἵματα γάρ ῥ' ἐβάρυνε τά οἱ πόρε δῖα Καλυψώ.
Ὀψὲ δὲ δή ῥ' ἀνέδυ, στόματος δ' ἐξέπτυσεν ἅλμην
γ. πολλὸν Πικρήν, ἥ οἱ * πολλὴ ἀπὸ κρατὸς κελάρυσεν.
Ἀλλ' οὐδ' ὣς σχεδίης ἐπελήθετο τειρόμενός περ,
Ἀλλὰ μεθορμηθεὶς ἐν κύμασιν, ἐλλάβετ' αὐτῆς·
Ἐν μέσσῃ δὲ κάθιζε, τέλος θανάτου ἀλεείνων·
Τὴν δ' ἐφόρει μέγα κῦμα κατὰ ῥόον ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ὡς δ' ὅτ' ὀπωρινὸς Βορέης φορέῃσιν ἀκάνθας
Ἂν πεδίον, πυκιναὶ δὲ πρὸς ἀλλήλῃσιν ἔχονται·
Ὣς τὴν ἂμ πέλαγος ἄνεμοι φέρον ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ἄλλοτε μέν τε Νότος Βορέῃ προβάλεσκε φέρεσθαι,
Ἄλλοτε δ' αὖτ' Εὖρος Ζεφύρῳ εἴξασκε διώκειν.
γ. δ' ἄδεν Τὸν * δὲ ἴδεν Κάδμου θυγάτηρ καλλίσφυρος Ἰνὼ
γ. αὐδήεσσα [a] Λευκοθέη, ἣ πρὶν μὲν ἔην βροτὸς * αὐδήεσσα·
Νῦν δ' ἁλὸς ἐν πελάγεσσι θεῶν ἐξέμμορε τιμῆς,
Ἥ ῥ' Ὀδυσσῆ' ἐλέησεν ἀλώμενον, ἄλγε' ἔχοντα,
γ. ποτὴν Αἰθυίῃ δ' εἰκυῖα * ποτῇ ἀνεδύσατο λίμνης·
γ. καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν, Ἷζε δ' ἐπὶ σχεδίης * πολυδέσμου, εἶπέ τε μῦθον.
Κάμμορε, τίπτε τοι ὧδε Ποσειδάων ἐνοσίχθων
Ὠδύσατ' ἐκπάγλως, ὅτι τοι κακὰ πολλὰ φυτεύει;
Οὐ μὲν δή σε καταφθίσει μάλα περ μενεαίνων.
γ. ἔρξον [b] Ἀλλὰ μάλ' ὧδ' * ἔρξαι (δοκέεις δέ μοι οὐκ ἀπινύσσειν)
Εἵματα ταῦτ' ἀποδύς, σχεδίην ἀνέμοισι φέρεσθαι
Κάλλιπ', ἀτὰρ χείρεσσι νέων, ἐπιμαίεο νόστου
Γαίης Φαιήκων, ὅθι τοι μοῖρ' ἐστὶν ἀλύξαι.
γ. στέρνοισι Τῆ δὲ τόδε [c] κρήδεμνον ὑπὸ * στέρνοιο τανύσσαι
Ἄμβροτον· οὐδέ τι τοι παθέειν δέος, οὐδ' ἀπολέσθαι.
Αὐτὰρ ἐπὴν χείρεσσιν ἐφάψεαι ἠπείροιο,
Ἂψ ἀποδυσάμενος βαλέειν εἰς οἴνοπα πόντον,
Πολλὸν ἀπ' ἠπείρου, αὐτὸς δ' ἀπονόσφι τραπέσθαι.
Ὣς ἄρα φωνήσασα θεὰ κρήδεμνον ἔδωκεν,
Αὐτὴ δ' ἂψ ἐς πόντον ἐδύσετο κυμαίνοντα,
Αἰθυίῃ εἰκυῖα· μέλαν δέ ἑ κῦμα κάλυψεν.
Αὐτὰρ ὁ μερμήριξε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
γ. αὖτε [d] Ὤ μοι ἐγώ, μή τίς μοι ὑφαίνῃσι δόλον * ἄλλος
Ἀθανάτων, ὅτε με σχεδίης ἀποβῆναι ἀνώγει.
Ἀλλὰ μάλ' οὔπω πείσομ', ἐπεὶ ἑκὰς ὀφθαλμοῖσι
Γαῖαν ἐγὼν ἰδόμην, ὅθι μοι φάτο φύξιμον εἶναι·
Ἀλλὰ μάλ' ὧδ' ἔρξω, δοκέει δέ μοι εἶναι ἄριστον·
Ὄφρ' ἂν μέν κεν δούρατ' ἐν ἁρμονίῃσιν ἀρήρῃ,
Τόφρ' αὐτοῦ μενέω καὶ τλήσομαι ἄλγεα πάσχων·
Αὐτὰρ ἐπὴν δή μοι σχεδίην διὰ κῦμα τινάξῃ,
Νήξομ', ἐπεὶ οὐ μέν τι πάρα προνοῆσαι ἄμεινον.
γ. δῖος Ὀδυσσεύς, Ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα * καὶ κατὰ θυμόν,

Sic certè ipsum loquutum pepulit ingens fluctus à vertice,
Horrendùm irruens, inuertit autem prorsus ratem.
Longè verò à rate excidit, clauum autem
Ex manibus proiecit, medium autem malum ei fregit
Horrenda commixtorum ventorum irruens procella.
Longè autem velum & antenna incidit ponto,
Illum verò sub aqua detinuit longo tẽpore, neq; potuit
Valde statim emergere, magni sub fluctus impetu.
Vestes.n. grauabant, quas illi præbuerat diua Calypso:
Tandem emersit, ex ore autem euomuit salsuginem
Amaram, quæ ei copiosa à capite defluebat.
Sed neq; sic ratis oblitus est, tametsi afflictus,
Sed impetu facto in fluctibus apprehendit eam.
In medio autem sedit finem mortis effugiens,
Hãc ferebat ingẽs fluctus per vndarũ impetũ huc atq; illuc.
Quemadmodũ quoties autumnalis Boreas fert spinas
Per campos, densæ autem inuicem cohærent:
Sic illam per mare venti ferebant huc atq; illuc.
Interdum quidem Notus Boreæ obiectabat vt ferret,
Interdũ.v. rursus Eurus Zephyro cessit vt persequeretur.
Hunc vidit Cadmi filia pulchris talis Ino
Leucothea, quæ antè quidẽ erat mortalis vocẽ habens:
Nunc.v. maris in fluctibus deorũ sortita erat honorẽ.
Hæc Vlyssem miserta erat vagabundũ dolores habẽtẽ.
Mergo verò assimilis volatu emersit è gurgite,
Sedit autem in rate, & ipsum sermone alloquuta est,
Infelix, quid tibi sic Neptunus terram concutiens,
Iratus est ferociter, quòd tibi mala multa ingerit?
Non iam te perdet, licet hoc summopere studens.
Sed certè sic fac, videris mihi non imprudẽter facturus,
Vestibus his exutis, ratem ventis ferre
Derelinque, cæterùm manibus natans quære reditum
Ad terram Phæacum, vbi tibi fatum est effugere.
Accipe hanc vittam, & sub pectore extendas
Immortalem, neq; tibi sic pati timor, neq; perire.
Porrò postquam manibus continges littus,
Rursus resoluens, proijce in nigrum pontum,
Longè à continente, ipse autem seorsum auersus sis.
Sic certè loquuta dea vittam dedit.
Ipsa verò rursus in pontum ingressa est fluctuantem,
Mergo assimilis, niger verò ipsam fluctus obtexit.
Cæterùm ipse hæsitabat patiens diuus Vlysses.
Ingemiscens.a. dixit ad suum magnanimum animũ,
Heu mihi ne quis mihi struat dolum alium
Immortalium, quando me à rate descendere iubet.
Sed facilè neutiquam parebo: quoniam longè ab oculis
Terram ego vidi, vbi mihi dixit effugium esse:
Sed sic faciam, videtur verò mihi esse optimum.
Quã diu sanè ligna in cõpagibus cõpacta perstiterint,
Tamdiu hic manebo & sustinebo dolores patiens.
Cæterùm postquam mihi ratem fluctus discusserit,
Natabo, nam nihil promptũ est excogitare cõmodius.
Dum ille hæc cogitabat in mente & in animo,

Ὦρσε δ' ἐπὶ μέγα κῦμα Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Δεινόν τ' ἀργαλέον τε κατηρεφές· ἤλασε δ' αὐτόν.
Ὡς δ' ἄνεμος ζαὴς ἠίων θημῶνα τινάξῃ
Καρφαλέων, τὰ μὲν ἄρ τε διεσκέδασ' ἄλλυδις ἄλλῃ·
Ὣς τῆς δούρατα μακρὰ διεσκέδασ'· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἀμφ' ἑνὶ δούρατι βαῖνε, κέληθ' ὡς ἵππον ἐλαύνων,
Εἵματα δ' ἐξαπέδυνε τά οἱ πόρε δῖα Καλυψώ.
Αὐτίκα δὲ κρήδεμνον ὑπὸ * στέρνοιο τάνυσσεν·
Αὐτὸς δὲ πρηνὴς ἁλὶ κάππεσε χεῖρε πετάσσας,
Νηχέμεναι μεμαώς· ἴδε δὲ κρείων ἐνοσίχθων,
Κινήσας δὲ κάρη, ποτὶ ὃν μυθήσατο θυμόν,
Οὕτω νῦν κακὰ πολλὰ παθὼν ἀλόω κατὰ πόντον,
Εἰσόκεν ἀνθρώποισι διοτρεφέεσσι μιγείης·
Ἀλλ' οὐδ' ὥς σε ἔολπα ὀνόσσεσθαι κακότητος.

Excitauit ingentem fluctũ Neptunus terra quassator,
Horrendumq́; grauem & excelsum: impulit a. ipsum.
Veluti a. ventus vehemẽter spirãs paleariũ aceruũ cõ-
Aridarum, quas quidem dissipat alias aliò: (quassat
Sic ipsius tabulata longa dispersit. porrò Vlysses
In vnũ lignũ cõscendit, veluti equũ diuaricatis tibijs
Vestes a. exuit, quas ei pbuit diua Calypso. (impellẽs:
Statim autem vittam sub pectus extendit. χ. στέρνοιο
Ipse autem pronus in mare cecidit manus extendens,
Natare cupidus, vidit verò potens rex Neptunus,
Mouens verò caput ad suum loquutus est animum,
Sic nunc mala plurima passus erra per mare,
Donec ad homines à Ioue nutritos accedas:
Sed neq; sic te spero irrisurum ærumnas.

COMMENTARIVS.

a ἀλόω ζῆν,] Hæc Leucothea dicitur Vlyssẽ è naufragio seruasse: est enim Dea quę nauigantibus præesse à veteribus existimata est, cùm prius mulier esset mortalis, nimirum Athamantis Thebanorum regis vxor: eam autem fingunt Veneris beneficio inter marinas Deas relatam, quæ hoc à Neptuno impetrauit, vt est apud Ouidium 4. Metam. Orpheus in hymnis sic de ea dixit:

κλῦθι θεὰ πόντοιο βαθυστέρνου μεδέουσα, — *Audi quæ magni, Dea, curas æquora ponti,*
Κύμασι τερπομένη, θνητῶν σωτῆρα μεγίστη, — *Cuiq; placent fluctus, seruatrix magna virorum.*
Ἐν σοὶ γὰρ νηῶν πλαγκτόδρομος ἄστατος ὁρμή. id est, vt ego lusi: — *A te etenim instabilis pelagi ratibus via pendet.*

Nam hunc postremum versum malè videtur interpretatus Natalis de Comitibus.

b ἀλλὰ μάλ' ὧδ' ἔρξαι] Suadet Vlyssi Leucothea, vt sese, abiecta rate, mari committat, & natando sese periculo eripiat: ad quem finem suppeditat illi vitam immortalem, qua sub pectore cinctus nihil est quòd reformidet. Quod ideò factum à Leucothea existimo, vt suo tantùm auxilio Vlysses seruaretur. nam si nauem ei reliquisset, poterat hoc naui solùm tribuere: vel quia reuerà tutius esset. nã hoc etiam nautæ facere solent in naufragio, vbi nullam spem salutis paratam vident, ad solatium tamen laboris in natando tabulas dilaceratæ nauis arripiunt quibus impositi vndis sese ferri patiuntur. In tabularum locum autem habuit Vlysses vittam illam immortalem.

c κρήδεμνον] De hac vitta sic ait Eustathius: ἔοικε δὲ τὸ τοιοῦτον κρήδεμνον περίαπτόν τι ποιεῖν ἀπεικονίζεσθαι τῷ Ὀδυσσεῖ, φυλακτήριον θαλαττίου κακοῦ, ὡς καὶ τὸ μῶλυ πρὸς ἀποτροπὴν φρενοβλαβοῦς ἀλογίας. ἔοικε γὰρ εἰδέναι καὶ τὴν φύσιν τῶν περιάπτων ὁ ποιητής, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ φόρημα τοῦ κεστοῦ, id est, Videtur autem huiusmodi vittã quasi amuleto quodam Vlysses cinctus fuisse, quod à maris periculis aut malis conseruaret: vt alibi moly gestat, vt à se dementiam & perniciosam rationis priuationem auerteret. Videtur enim Poëta naturã amuletorum nosse, vt docet etiam cestus gestamen, id est, cinguli Veneris.

d ὤ μοι ἐγὼ] Seruat præceptum ἀπιστίας, quod antea erga Calypso vsurpauit. Nihil enim videbatur causæ, cur naue relicta in mare se conijceret, qua ratione maius sibi periculum imminere censeret, ne videlicet fluctibus absorberetur, quam si nauim retineret adhuc integram: deinde remotam terram à se videbat, longumq; maris tractum natando sibi emetiendum, antequam portum attingeret. Adeò est misera infortunati hominis conditio, qui ne quidem bene sibi consulentibus fidat, multorum iam perfidiam videlicet expertus. Itaq; diuersum à Leucothea capit consilium. Donec enim fluctibus nauem suam discerpi viderit, eam retinet, post remedium illius experturus. Eustathius putat hoc ad ipsius Vlyssis laudem pertinere, vt qui Dea ipsa fuerit prudentior, quod tamen vitiosum fuit: σημειωτέον δ' ἐν τούτοις τὸν Ὀδυσσέα ἐπὶ πλεῖον ὀκνοῦντα. Aliud idem obseruat, nimirum hoc exemplo posteriores cogitationes esse prudentiores: iuxta illud Euripidis, αἱ δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι.

e ποτὶ ὃν μυθήσατο θυμόν.] Hãc phrasin vsurpat Poëta de ijs, qui cùm soli sint, aliquid animo meditantur aut ratiocinantur: id est, ad suum animum loquuntur, vt anteà iam de Vlysse dixit, & imposterum sæpiùs dicet.

Ὣς ἄρα φωνήσας, ἵμασεν καλλίτριχας ἵππους,
Ἵκετο δ' εἰς Αἰγάς, ὅθι οἱ κλυτὰ δώματ' ἔασιν.
Αὐτὰρ Ἀθηναίη κούρη Διὸς ἄλλ' ἐνόησεν·
• Ἤ τοι τῶν ἄλλων ἀνέμων κατέδησε κελεύθους,
Παύσασθαι δ' ἐκέλευσε καὶ εὐνηθῆναι ἅπαντας·
Ὦρσε δ' ἐπὶ κραιπνὸν Βορέην, πρὸ δὲ κύματ' ἔαξεν,
Ἕως * ὅ γε Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μιγείη
Διογενὴς Ὀδυσσεύς, θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξας.
b Ἔνθα δύω νύκτας * δύο δ' ἤματα κύματι πηγῷ
Πλάζετο· πολλὰ δέ οἱ κραδίη προτιόσσετ' ὄλεθρον.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τρίτον ἦμαρ ἐυπλόκαμος τέλεσ' Ἠώς,
Καὶ τότ' ἔπειτ' ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο, ἠδὲ γαλήνη
Ἔπλετο νηνεμίη· ὁ δ' ἄρα σχεδὸν εἴσιδε γαῖαν,
Ὀξὺ μάλα προϊδών, μεγάλου ὑπὸ κύματος ἀρθείς.
c Ὡς δ' ὅταν ἀσπάσιος βίοτος παίδεσσι * φανείη
Πατρός, ὃς ἐν νούσῳ κεῖται κρατέρ' ἄλγεα πάσχων,
Δηρὸν τηκόμενος, d στυγερὸς δέ οἱ ἔχραε δαίμων,
* Ἀσπάσιον δ' ἄρα τόν γε θεοὶ κακότητος ἔλυσαν·
Ὣς Ὀδυσῆ' ἀσπαστὸν ἐείσατο γαῖα καὶ ὕλη·
Νῆχε δ' ἐπειγόμενος ποσὶν ἠπείρου ἐπιβῆναι·
Ἀλλ' ὅτε τόσσον ἀπῆν ὅσσον τε γέγωνε βοήσας,
Καὶ δὴ δοῦπον ἄκουσε ποτὶ σπιλάδεσσι θαλάσσης.

Sic certè loquutus impulit pulchricomos equos.
Peruenit autem Ad Aegas, vbi ei inclytæ domus sunt.
Cæterùm Pallas filia Iouis alia cogitauit,
Atq; aliorum ventorum obstruxit vias:
Quiescere verò iussit, & consopitos esse omnes.
Excitauit autem velocem Boream, fluctus aũt fregit,
Donec ipse Phæacibus rei nauticæ studiosis misceretur χ. ὄφρα
Inclytus Vlysses, morte & fato euitato effugiens,
Hîc duas noctes, duosq; dies in fluctu nigro χ. δύο τ'
Errabat: sæpe ei cor ante oculos proponebat mortem.
Sed quãdo iã tertiã diẽ pulchricoma adduxit aurora,
Deinde tunc ventus quidem quieuit atq; serenitas
Erat tranquilla, ipse verò propè conspexit terram,
Valdè acutè prospiciens, à magno fluctu leuatus.
Vt autem desiderata vita filijs apparet χ. φανήῃ
Patris qui morbo decumbit immensos dolores patiens,
Diu contabescens, infestus autem ei ingruit deus,
Optatio verò hunc dij à morbo liberarunt: χ. ἀσπάσιος
Sic Vlyssi optatò apparuit terra & sylua.
Nitabat verò nitens pedibus continentẽ cõscendere:
Sed cùm tantum abesset, quantum auditur clamans,
Ilicò sonitum audiuit aut scopulos maris,

Ῥόχθει γὰρ μέγα κῦμα ποτὶ ξερὸν ἠπείροιο
Δεινὸν ἐρευγόμενον, εἴλυτο δὲ πάνθ' ἁλὸς ἄχνῃ.
Οὐ γὰρ ἔσαν λιμένες νηῶν ὄχοι, οὐδ' ἐπιωγαί,
Ἀλλ' ἀκταὶ προβλῆτες ἔσαν, σπιλάδες τε πάγοι τε.
Καὶ τότ' Ὀδυσσῆος λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
Ὤ μοι ἐπεὶ δὴ γαῖαν ἀελπέα δῶκεν ἰδέσθαι
Ζεύς, καὶ δὴ τόδε λαῖτμα διατμήξας ἐπέρησα,
Ἔκβασις οὔ πῃ φαίνεθ' ἁλὸς πολιοῖο θύραζε.
Ἔκτοσθεν μὲν γὰρ πάγοι ὀξέες, ἀμφὶ δὲ κῦμα
Βέβρυχεν ῥόθιον, λισσὴ δ' ἀναδέδρομε πέτρη,
Ἀγχιβαθὴς δὲ θάλασσα, καὶ οὔ πως ἐστὶ πόδεσσι
Στήμεναι ἀμφοτέροισι καὶ ἐκφυγέειν κακότητα,
Μή πώς μ' ἐκβαίνοντα βάλῃ λίθακι ποτὶ πέτρῃ
Κῦμα μέγ' ἁρπάξαν, μελέη δέ μοι ἔσσεται ὁρμή.
Εἰ δέ κ' ἔτι προτέρω παρανήξομαι, ἤν που ἐφεύρω
Ἠιόνας τε παραπλῆγας λιμένας τε θαλάσσης,
Δείδω μή μ' ἐξαῦτις ἀναρπάξασα θύελλα
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα φέρῃ βαρέα στενάχοντα,
Ἠέ τι μοι καὶ κῆτος ἐπισσεύῃ μέγα δαίμων
Ἐξ ἁλός, οἷά τε πολλὰ τρέφει κλυτὸς Ἀμφιτρίτη.
Οἶδα γὰρ ὥς μοι ὀδώδυσται κλυτὸς Ἐννοσίγαιος.
Ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Τόφρα δέ μιν μέγα κῦμα φέρε τρηχεῖαν ἐπ' ἀκτήν.
Ἔνθ' ἀπὸ ῥινούς τε δρύφθη, σὺν τ' ὀστέ' ἀράχθη,
Εἰ μὴ ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Ἀμφοτέρῃσι δὲ χερσὶν ἐπεσσύμενος λάβε πέτρης,
Τῆς ἔχετο στενάχων, ἕως μέγα κῦμα παρῆλθε.
Καὶ τὸ μὲν ὣς ὑπάλυξε, παλιρρόθιον δέ μιν αὖτις
Πλῆξεν ἐπεσσύμενον, τηλοῦ δέ μιν ἔμβαλε πόντῳ.
Ὡς δ' ὅτε πουλύποδος θαλάμης ἐξελκομένοιο
Πρὸς κοτυληδονόφιν πυκιναὶ λάιγγες ἔχονται,
Ὣς τοῦ πρὸς πέτρῃσι θρασειάων ἀπὸ χειρῶν
Ῥινοὶ ἀπέδρυφθεν, τὸν δὲ μέγα κῦμα κάλυψεν.
Ἔνθα κε δὴ δύστηνος ὑπὲρ μόρον ὤλετ' Ὀδυσσεύς,
Εἰ μὴ ἐπιφροσύνην δῶκε γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Κύματος ἐξαναδὺς τά τ' ἐρεύγεται ἤπειρόνδε,
Νῆχε παρὲξ ἐς γαῖαν ὁρώμενος, εἴ που ἐφεύροι
Ἠιόνας τε παραπλῆγας λιμένας τε θαλάσσης.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ποταμοῖο κατὰ στόμα καλλιρόοιο
Ἶξε νέων, τῇ δή οἱ ἐείσατο χῶρος ἄριστος,
Λεῖος πετράων, καὶ ἐπὶ σκέπας ἦν ἀνέμοιο.
Ἔγνω δὲ προρέοντα, καὶ εὔξατο ὃν κατὰ θυμόν,
x. πολύλλ. Κλῦθι ἄναξ ὅς τ' ἐσσί· πολύλλιστος δέ σ' ἱκάνω,
Φεύγων ἐκ πόντοιο Ποσειδάωνος ἐνιπάς.
Αἰδοῖος μέν τ' ἐστὶ καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Ἀνδρῶν ὅς τις ἵκηται ἀλώμενος, ὡς καὶ ἐγὼ νῦν
Σόν τε ῥόον σά τε γούνατ' ἱκάνω πολλὰ μογήσας.
Ἀλλ' ἐλέαιρε ἄναξ, ἱκέτης δέ τοι εὔχομαι εἶναι.
Ὣς φάθ'. ὁ δ' αὐτίκα παῦσεν ἑὸν ῥόον, ἔσχε δὲ
κῦμα.
Πρόσθε δέ οἱ ποίησε γαλήνην, τὸν δ' ἐσάωσεν
Ἐς ποταμοῦ προχοάς· ὁ δ' ἄρ' ἄμφω γούνατ' ἔκαμψε
Χεῖράς τε στιβαράς· ἁλὶ γὰρ δέδμητο φίλον κῆρ.
Ὤιδεε δὲ χρόα πάντα, θάλασσα δὲ κήκιε πολλὴ
Ἂν στόμα τε ῥῖνάς τε· ὁ δ' ἄπνευστος καὶ ἄναυδος
Κεῖτ' ὀλιγηπελέων, κάματος δέ μιν αἰνὸς ἵκανεν.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἄμπνυτο, καὶ ἐς φρένα θυμὸς ἀγέρθη,
Καὶ τότε δὴ κρήδεμνον ἀπὸ ἕο λῦσε θεοῖο.

Murmurabat ingens fluctus ad aridam continentis
Horrēdū eructās, obducta.n.erāt omnia maris aspergi-
Non.n.erant nauiū portus capaces neq; secessus, ne:
Sed littora proiecta erant scopuliq; saxaq;.
Tum Vlyssi soluta sunt genua & charum cor.
Ingemiscēs verò dixit ad suū magnanimum animum,
Heu mihi postquam terrā insperatam dedit videre
Iupiter, atq; adeò has vndas sulcans penetraui,
Egressus nusquam apparet ex mari cauo foras.
Extra enim saxa acuta, vndiq; autem fluctus
Fremuit impetuosus, plana verò eminet petra.
Propè.n.profundum mare, & nullo modo licet pedibus
Consistere ambobus, & effugere ærumnas.
Ne fortasse egredientem iactet ad lapidosum rupem
Fluct⁹ magnus abripiēs, vanus verò mihi erit conatus.
Si verò adhuc vltrà natabo, si alicubi inueniam
Littora fluctu percussa portusq; maris,
Vereor ne me rursus abripiens procella,
Pontum in piscosum auferat grauiter ingemiscentem,
Aut etiam mihi & cete immittat magnus deus
Ex mare velut plurima nutrit clara Amphitrite.
Noui enim quàm mihi infensus est inclytus Neptunus.
Interea dum ille hoc deliberabat in mēte & in animo,
Interea ipsum magnus æstus tulit ad asperum littus.
Ibi sanè cutem lacerasset, simulq; ossa fregisset,
Nisi in mentem indidisset dea cæsia Minerua.
Ambabus verò manibus irruens apprehendit petram,
Quā amplectebatur ingemiscēs, donec ingēs fluct⁹ præ-
Et hūc sic effugit, retrofluens ipsum rursus (teryisset.
Percussit irruens, longè autem ipsum iniecit ponto.
Sicut Polypodis è suo domicilio extracti
Acetabulis multi lapilli adhærescunt:
Sic huius ad scopulum fortibus à manibus
Cutis lacerata erat: hunc verò ingens fluctus obtexit,
Ibi tandem infelix præter fatum obijsset Vlysses,
Nisi prudentiam indidisset cæsia Minerua
Ex fluctu emergens qua propellitur ad littus,
Præternatabat in terram circūspiciēs sicubi inuenerit
Littoraq; fluctibus percussa portusq; maris.
Sed quando certè fluuij ad ostia pulcrifluentis
Peruenit natans, illic ei visus est locus optimus
Aequabilis petris, & tectum erat à ventis.
Agnouit aūt profluentem & supplicauit suo in animo,
Audi rex quisquis es, valdè supplex ad te venio
Fugiens ex ponto Neptuni iras,
Venerabilis quidem est etiā immortalibus dijs (nunc
Ex hominib. quicunq; venit errās, quemadmodū ego
Ad tuum fluctum tuaq; genua accedo plurima passus.
Sed miserere rex, supplex tibi esse præ me fero.
Sic ait, ille continuò sedauit, suum fluentum conti-
nuit & fluctum
Ante eum fecit tranquillitatem, hunc autem seruauit
In fluuij ostijs, ille verò vtrunq; genu flexit,
Manusq; fortes: mari enim afflictus charum cor erat.
Timebat verò corpore toto, mare.n.manabat copiosum
Per osq; naresq;, ille.v.absq; anhelitu & voce (uaserat.
Iacebat animo deficiēs, vehemēs.n.ipsū defatigatio in-
Sed postquā respirauit, & in mēte animus collectus est
Tum certè vittam à se soluit dea,

Καὶ

Καὶ τὸ μὲν ἐς ποταμὸν ἁλιμυρήεντα μεθῆκεν,
Α'ψ δ' ἔφερεν μέγα κῦμα κτ῀ ῥόον· αἶψα δ' ἄρ' Ἰνὼ
Δέξατο χερσὶ φίλῃσιν. ὁ δ' ἐκ ποταμοῖο λιασθεὶς
Σχοίνῳ ὑπεκλίνθη, [l] κύσε δὲ ζείδωρον ἄρουραν.
Ο'χθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
[k] Ω' μοι ἐγώ, τί πάθω, τί νύ μοι μήκιστα γένηται.
Εἰ μέν κ' ἐν ποταμῷ δυσκηδέα νύκτα φυλάξω,
Μή μ' ἄμυδις στίβη τε κακὴ καὶ θῆλυς ἐέρση
Ε'ξ ὀλιγηπελίης δαμάσῃ κεκαφηότα θυμόν.
[l] Αὔρη δ' ἐκ ποταμοῦ ψυχρὴ πνέει ἠῶθι πρό.
Εἰ δέ κεν ἐς κλιτὺν ἀναβὰς καὶ δάσκιον ὕλην,
Θάμνοις ἐν πυκινοῖσι καταδραθῶ,* εἴ με μεθείη,
Ρ'ῖγος καὶ κάματος, γλυκερὸς δέ μοι ὕπνος ἐπέλθῃ,
Δείδω μὴ θήρεσσιν ἕλωρ καὶ κύρμα γένωμαι.
Ω῾ς ἄρα οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι·
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς ὕλην· τὴν δὲ σχεδὸν ὕδατος εὗρεν
Ε'ν περιφαινομένῳ, δοιοὺς δ' ἄρ' ὑπήλυθε θάμνους
Ε'ξ ὁμόθεν πεφυῶτας· ὁ μὲν φυλίης, ὁ δ' ἐλαίης.
Τοὺς μὲν ἄρ' οὔτ' ἀνέμων διάη μένος ὑγρὸν ἀέντων,
*Οὐδέποτ' ἠέλιος φαέθων ἀκτῖσιν ἔβαλλεν·
Οὔτ' ὄμβρος περάασκε διαμπερές· ὡς ἄρα πυκνοὶ
Α'λλήλοισιν ἔφυν ἐπαμοιβαδίς· οὓς ὑπ' Ὀδυσσεὺς
Δύσετ'. ἄφαρ δ' εὐνὴν ἐπαμήσατο χερσὶ φίλῃσιν
Εὐρεῖαν. φύλλων γὰρ ἔην χύσις ἤλιθα πολλή,
Ο'σσον τ' ἠὲ δύω ἠὲ τρεῖς ἄνδρας ἔρυσθαι
Ω῾ρῃ χειμερίῃ, εἰ καὶ μάλα περ χαλεπαίνοι.
Τὴν μὲν ἰδὼν γήθησε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
Ε'ν δ' ἄρα μέσσῃ λέκτο, χύσιν δ' ἐπεχεύατο φύλλων.
[m] Ω῾ς δ' ὅτε τις δαλὸν σποδιῇ ἐνέκρυψε μελαίνῃ,
Α'γροῦ ἐπ' ἐσχατιῆς, ᾧ μὴ πάρα γείτονες ἄλλοι,
Σπέρμα πυρὸς σώζων, ἵνα μή ποθεν ἄλλοθεν αὔοι·
Ω῾ς Ὀδυσεὺς φύλλοισι καλύψατο· τῷ δ' ἄρ' Ἀθήνη
Ὕπνον ἐπ' ὄμμασι χεῦ', ἵνα μιν παύσειε τάχιστα
Δυσπονέος καμάτοιο, φίλα βλέφαρ' ἀμφικαλύψας.

Et ipsam ad fluuium in salsuginosum immisit.
Rursus a. ferebat ingēs fluct⁹ p aquā decursum: statim
Suscepit manib. charis: ille. v. ex fluuio secedēs (a. Ino
Iunco recubuit, osculatus verò est almam tellurem.
Ingemiscens sanè dixit ad suū magnanimū animum,
Heu mihi quid patior, quid mecum tandem fiet?
Si etenim in fluuio difficilem noctem excubias egero,
•Timeo ne me simul frigus malum & vegetans ros
Imbecillitate conficiat afflictum animum.
Aura autem ex fluuio frigida spirat matutino tēpore.
Si verò ad cliuum conscendens, & vmbrosam syluam
Arbustis in densis dormiero, etiamsi cesset χ. ἂν
Frigus & lassitudo, iucundus. v. mihi somnus irrepat:
Vereor ne feris laceratio & præda fiam.
Sic sanè ei deliberanti visum est satius esse:
Festinabat ad syluam, hanc aūt propè aquam inuenit
In circumspicuo loco, duo sanè ingressus est arbusta.
Vnà adnata, hoc quidem oleastri, alterum autem olei.
Hic neq; ventorum perflat vis humida spirantium,
Neq; vnquam sol lucens radijs percussit, χ. Οὐδ' ἀδ ιλ.
Neq; imber penetrabat penitus, sic sanè densa
Inuicem creuerunt alternatim intertexta quæ Vlysses
Subijt, statim verò cubile messuit manibus suis
Latum, foliorum enim erat copia affatim ingens,
Quantum ad duos vel tres viros tegendos sat esset
Tempore hyberno, etiamsi potissimùm sæuiat.
Illum quidem videns lætatus est patiens diuus Vlysses.
In medio. a. cubuit, copiam verò superingessit foliorū.
Quemadmodum cùm quispiam torrē abscondit nigrō
Agro in extimo, cui non adsunt vicini alij,
Semen ignis seruans, vt ne aliunde incedat:
Sic Vlysses folijs absconditus erat, huic sanè Pallas
Somnū in oculis fudit, vt ipsum quiescere facere citò
Ab anxio labore, charas palpebras abscondens.

COMMENTARIVS.

a ἤ τι τῶν ἄλλων] Aliorum, videlicet præter Boream quē αἰθρηγενέτην anteà appellauit: ideò cùm illicò dicit, παύσασθαι δ' ἐκέλευσε καὶ εὐνηθῆναι ἅπαντας. illud ἅπαντας, de Euro, Noto, & Zephyro intelligendum est, excluso Borea. Hos autem quatuor ventos a Poëta tantùm agnosci, docuimus in Iliade.

b ᾤδεε χρόα πάντα] Rem videbatur incredibilem dixisse, nisi illud de vitta immortali præmunijsset: qua non solùm periculum submersionis effugit Vlysses, sed etiam robur & vires suas sustentârit, & subinde languescentes propter ingentem natādi laborem refocillârit, neque hoc quidem sine mortis periculo fuit. nam addit, πολλὰ δέ οἱ κραδίη ἀτονήσατ' ἄλγεα, vt hoc etiam modo fiat πιθανωτέρα & minus à fide aliena narratio.

c ὡς δ' ὅταν ἀσπάσιος] Non potuit cōmodiore comparatione exprimere, quàm læta & iucunda fuerit Vlyssi è mari erepto terra. (eò enim tantùm spectat, vt lætitia filiorum cum Vlyssis lætitia conferatur: alioqui partes τῶν υἱῶν & τῶν παίδων non conueniunt omnino) Quanquam enim generalis non sit de omnibus liberis illa comparatio, siquidem non est omnibus insita illa pietas & reuerentia paterna, de quibus ab Ouidio dictum est, *Filius ante diem patrios inquirit in annos:* tamen habet quoque suum pondus, si ἐπιτοπλεῖστον intelligatur & de ijs quos natura non solùm humanos, sed etiam εὐσπλάγχνους informauit. Eos Poëta mirificè lætari dicit, si conflictatum morbo parentem in bonam restitui valetudinem viderent. Quem ego affectum (vt de reliquis taceam) in me sæpissimè expertus sum. Habeo enim patrem mihi multis nominibus charissimum Regis Nauarræorum Mecœnatis mei clementissimi à Consilijs & Secretis, quam ille dignitatem iā plus quàm à tricesimo anno obtinet. Is me præsente varijs morborum generibus conflictatus, vna præcipuè Nephritide laborabat: quæ tormenta, quos cruciatus toleraret, mihi durum est recensere. Vbi conualuerat, ausim affirmare mihi plus lætitiæ conciliatum, quàm illi in ipsa ægritudine doloris affuerit. Deus Opt. Max. in longos annos felicem illi vitam porrigat, & nos tandem in æternam gloriam cohæredes filij sui Dei hominis excipiat.

d στυγερὸς δέ οἱ ἔχραε δαίμων] Videtur Homerus explicare quid sit ille νόσος, quo patrem hunc laborare dixit. Nam cùm antiquis illis temporibus nulla morborum genera ex interna causa fuisse memorentur, sed potiùs in Deum semper referantur, vt aliàs quoque ex Cels. lib. 1 docuimus: hoc additum est à Poëta, vt intelligamus, patrem illum nō suo morbo, hoc est, cuius causa ex ipso fuerit. quales sunt illi quos generat intemperantia ciborum, libido & cætera, laborasse, sed hoc ei malum à malo quopiam Dæmone creatum. Eustathius φθονερὰν ἢ βάσκανον τύχην intelligit. Forsan etiam intellexit, quod à quibusdam hæreticis nostris sæculis renouatum est, esse cuique suum bonum & malum Dæmonem, quem Latini Genium appellarunt: ab illo bono nobis, ab hoc mala contingere. Vt autem morbum à malo hoc Dæmone fuisse dicit, sic econtrà valetudinem illi à Dijs restitutam esse docet: vt intelligerent etiam illius sæculi homines, quibus esset tantum bonum acceptum referendum.

e ὤ μοι ἐπειδὴ ἀελπέα] Attendenda est Vlyssis calamitas, quæ ne in ipso quidem portu exitum sortiatur, immò ea nunc maior videtur, quàm anteà fuerit: siquidem vbi sibi quietem paratam existimabat, ibi maiora obiecta sibi impedimenta ad salutem videat. Itaque vt mare ipsum ventis agitabatur, sic suam quoque mentem varia & ancipiti deliberatione Vlysses fluctuare sentit. Si portum accesserit, ille saxis & rupibus ingentibus consitus est, vt nusquam locus accessui pateat, vbi possit consistere: si vlterius nauiget, metus est ne fluctibus abripiatur, feraturq; in altius mare, vel ceto à Neptuno ipsi infensissimo, immisso discerptus aut deuoratus pereat. Hic ergo diuino opus fuit auxilio, vbi humanum consilium nihil tutum aut certū inuestigare potuit: ideoq; Minerua opem illi in his angustijs tulisse dicitur, neque tamen scopulos illos effugit, quin ad eos non sine damno impingeret.

f πρὸς κοτυληδονόφιν] Κοτυληδόνες sunt, quæ Latinis dicuntur acetabula, vascula quædam exigua rotũda, quibus brachia Polypodis exasperantur. Qua de re in Lexico. Nunc videamus huius loci sensum: ait, Polypodis è cubili suo exeũtis caliculos vel acetabula lapillis impleri. Primùm sciendum est, quod Aristoteles tradit, Polypodem cubile suum ex conchis tenuioribus scabrisq; sibi conficere. Sed hoc non intelligit Poëta, quia de lapillis loquitur. Agit ergo de Polypode in siccum exeunte. Constat autem, cum vnum ex mollibus exire in siccum gradiriq; per asperiora vitare læuia, vt scribunt Aristoteles, Athenæus, Plinius. Hoc cùm faciat, certum est illius acetabulis lapillos subinde inhærere, quò accedit ratio illius incessus, nimirum tractus: nam acetabula iaciens, vt cuique applicuit, id apprehensum tenet, deinde corpus admouet. Tanta autem est vis illius brachiorũ, vt vix, nisi volens, ab eo dimoueatur, vbi semel adhæserit, adeò vt hominem arreptum subuertere credantur. Quod eò facit, vt intelligamus qua ratione lapilli eiusmodi caliculis brachiorum eius inhæreant, propter vim nimirum astrictiuam, quæ illis inest: est etiam alia ratio, nimirum propter eorum cauitatem. Quòd autem loca petrosa amet, docet Ion apud Athenæum, qui Polypum Petræum appellat,

καὶ τὸν πετραῖον πλεκτάναις ἀναιμάτοις   στυγνὸν μυλάκτην πουλύπουν χροός.

Phocylides appellat πετραῖον. Gesnerus πετραῖον dici non vult ea ratione, qua pisces saxatiles Græci πετραίους vocant: sed quia petris sese agglutinare soleat Oppianus eum incolere dicit ἁλὸς ἐναύλους, id est, cauernas maris, in petris nimirum. amat enim loca aspera, quæ brachijs suis (Ouidius vocat flagella) commodiùs prensat & retinet.

g κλῦθι ἄναξ] Nihil est quòd Poësis non audeat, cùm res surdas etiam auritas faciat: vt hoc loco Homerus hunc fluuium, cui Vlysses supplicat. Sunt autem existimati apud veteres fluuij non solùm animatum quippiam, sed etiam Dij, adeò nullam Orbis particulam Numinibus vacuam esse voluerunt: qua ratione videntur voluisse hominum animis pietatem insculpere, persuasis vbicunque locorum essent, adesse ipsis aliquem Deum. Hic autem iste fluuius Regis tantùm appellationem ab Vlysse recipit: nõ dubito tamen, quin sub Regio nomine diuinitatem etiam imaginatus fuerit: quod ex ijs verbis colligi potest,

αἰδοῖος μέν τ' ἐστὶ καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν   Ἀνδρῶν ὅς τις ἵκηται ἀλώμενος.

quasi dicat Vlysses: Non dubito, ô Fluuie, quin tibi acceptus sim, qui me in tuã tutelam post miseros errores meos dedam: cùm soleant Dij, quorum è numero tu vnus es, quorumlibet errantium misereri.

h ὁ δ' αὐτίκα παῦσεν] Ergo non est ipso Orpheo,

Arte materna rapidos morante   *Fluminum lapsus, celeresq; ventos*

(vt est, apud Flaccum) inferior Vlysses noster, qui voce sua commotum hunc fluuium & vndantem sedauerit.

i κύσε δὲ ζείδωρον ἄρουραν,] De hac terræ osculatione dictum est copiosè libro præcedenti.

k ὤ μοι ἐγὼ τί πάθω,] Ecquis Vlyssis nostri non misereatur, quem subinde tot mala obruunt? Ecce enim licet extra mare, tamẽ in tuto nondum est collocatus. Instat nox, & quò se recipiet hic naufragus? Si in fluuio remanserit, frigore nocturno obrigescet: si vicinam syluam ingrediatur, ecquis illum à ferarum rabie & impetu proteget: sic frigoris & iniuriæ cœli euitato incommodo, quasi è Scylla in Charybdim, in vitæ periculum venit. Quid è duobus istis eligat? Dubius animi cùm esset, tandem factum est vt in syluã propenderet, quasi iudicet aduersus feras robore & fortitudine sua vti se posse, cùm nox frigida & intempesta nullo pacto posset arceri. Maluit ergo commodum cũ incommodo quàm incommodum sine commodo arripere. Commodum erat in sylua noctẽ transigere, sed cum ferarum incommodo: in fluuio verò incommodum, propter frigus sine vlla specie commodi. Sic è duobus malis prudenter elegit minus. Incidit autem opportunè in arbores, quæ non solùm Mineruæ auxiliatrici eius dicatæ sunt: sed etiam ex mutua adhæsione veluti domunculam præbuerunt, vt dicas in eum vsum sic à natura comparatas. Vbi videndum est, quàm studiosè Vlyssem suum foueat Poëta, vt quem desertum & omni ope destitutum non patiatur.

l αὔρη δ' ἐκ ποταμοῦ,] Aristoteles Probl. sect. 23. prob. 16. quærit, cur mane aura frigida de mari non spirat, de fluminibus spirat. quem vide.

m ὡς δ' ὅτε τις δαλὸν] Hæc comparatio egregia est. Quemadmodum enim ignis semen ab aliquo seruatur & conditur sub cineribus: sic noster Vlysses, quasi semen aliquod virtutis sub istis folijs reconditur. Dixit autem δαλὸν, non σπινθῆρα ad maiorem ἔμφασίν τε καὶ σημείωσιν, vt notat Eustathius.

FINIS LIBRI V. HOMERI ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ζ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΑΘΗΝΑ ἐπιστᾶσα ὄναρ Ναυσικάᾳ τῇ Ἀλκινόου θυγατρὶ, κελεύει αὐτῇ τὴν ἐσθῆτα ἐπὶ ποταμὸν ἀγαγοῦσαν πλῦναι· πλησίον γὰρ αὐτῇ εἶναι τὸν γάμον: ἡ δὲ τὸ κελευσθὲν ποιήσασα παίζει μετὰ τῶν θεραπαινῶν. ἀκούσας δ' αὐτῶν ὁ Ὀδυσσεὺς διεγείρεται, καὶ ἱκετεύσας Ναυσικάαν, ἐσθῆτα καὶ τροφὴν παρ' αὐτῆς λαβὼν, ἕπεται αὐτῇ εἰς τὴν πόλιν.

Ἄλλη.

Ζῆτα δ' Ναυσικάα κόμισ' ἐν Σχερίῃ Ὀδυσῆα.

ΩΣ ὁ μὲν ἔνθα καθεῦδε πολύτλας
    δῖος Ὀδυσσεὺς,
Ὕπνῳ καὶ καμάτῳ ἀρημένος· αὐ-
    τὰρ Ἀθήνη
Βῆ ῥ' ἐς Φαιήκων ἀνδρῶν δῆμόν τε
    πόλιν τε.
Οἳ πρὶν μέν ποτ' ἔναιον ἐν εὐρυχόρῳ Ὑπερείῃ,
Ἀγχοῦ Κυκλώπων ἀνδρῶν ὑπερηνορεόντων,
Οἵ σφεας σινέσκοντο, βίηφι δὲ φέρτεροι ἦσαν.
Ἔνθεν ἀναστήσας ἄγε Ναυσίθοος θεοειδὴς,
Εἷσεν δ' ἐν Σχερίῃ ἑκὰς ἀνδρῶν ἀλφηστάων
ᵇἈμφὶ δὲ τεῖχος ἔλασσε πόλει, καὶ ἐδείματο οἴκους,
Καὶ νηοὺς ποίησε θεῶν, καὶ ἐδάσσατ' ἀρούρας.

ARGVMENTVM SEXTI LIBRI *Odyssea.*

MINERVA in somnio astans Nausicaæ Alcinoi filiæ, iubet illi vestes ad flumen adductas lauare, instare enim ei nuptias. Illa verò iussa fecit, deinde ludit cum ancillis. Audiens autem ipsas Vlysses expergiscitur, & precatus Nausicaam, vestibus & cibo ab ipsa acceptis, sequutus est eam in vrbem.

Aliud.

Z. Nausicaa benignè excipit in Scheria Vlyssem.

SIC quidem illic dormiebat patiens
    diuus Vlysses,
Somno & labore afflict⁹: interea Mi-
    nerua
Ibat ad Phæacum virorũ populúm-
    que vrbemq́,
Qui antea quidem habitabant in spaciosa Hyperia,
Prope Cyclopas viros superbientes,
Qui ipsos prædabantur. viribus enim potiores erant,
Hinc exurgens deduxit Nausithous deo similis.
Collocauit. v. in Scheria procul ab hominib. ingeniosis:
Circùm. v. murũ duxit ciuitati, ædificauit & domos,
Etiam templa fecit deorum, & diuisit agros.

Ἀλλ' ὁ

Ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη κηρὶ δαμεὶς ἄϊδόσδε βεβήκει·
Ἀλκίνοος δὲ τότ' ἦρχε, θεῶν ἄπο μήδεα εἰδώς·
Τοῦ μὲν ἔβη πρὸς δῶμα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Νόστον Ὀδυσσῆϊ μεγαλήτορι μητιόωσα.
Βῆ δ' ἴμεν ἐς θάλαμον πολυδαίδαλον, ᾧ ἔνι κούρη
Κοιμᾶτ', ἀθανάτῃσι φυὴν καὶ εἶδος ὁμοίη,
Ναυσικάα θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο·
Πὰρ δὲ δύ' ἀμφίπολοι [c] Χαρίτων ἄπο κάλλος ἔχουσαι
Σταθμοῖιν ἑκάτερθε, θύραι δ' ἐπέκειντο φαειναί.
Ἡ δ' ἀνέμου ὡς πνοιὴ ἐπέσσυτο δέμνια κούρης.
[d] Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Εἰδομένη κούρῃ ναυσικλειτοῖο Δύμαντος,
Ἥ οἱ ὁμηλικίη μὲν ἔην, κεχάριστο δὲ θυμῷ·
* Τῇ μιν ἐεισαμένη προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη.
[e] Ναυσικάα, τί νύ σ' ὧδε μεθήμονα γείνατο μήτηρ;
Εἵματα μέν τοι κεῖται ἀκηδέα σιγαλόεντα·
Σοὶ δὲ γάμος σχεδόν ἐστιν, ἵνα χρὴ καλὰ μὲν αὐτὴν
Ἕννυσθαι, τὰ δὲ τοῖσι παρασχεῖν οἵ κέ σ' ἄγωνται.
[f] Ἐκ γάρ τοι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει
Ἐσθλή· χαίρουσιν δὲ πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ.
Ἀλλ' ἴομεν πλυνέουσαι ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι,
Καί τοι ἐγὼ συνέριθος ἅμ' ἕψομαι, ὄφρα τάχιστα
Ἐντύνεαι· ἐπεὶ οὔτοι ἔτι δὴν παρθένος ἔσσεαι·
Ἤδη γάρ σε μνῶνται ἀριστῆες κατὰ δῆμον
Πάντων Φαιήκων, ὅθι τοι γένος ἐστὶ καὶ αὐτῇ.
Ἀλλ' ἄγ' ἐπότρυνον πατέρα κλυτὸν ἠῶθι πρὸ
Ἡμιόνους καὶ ἄμαξαν ἐφοπλίσαι, ἥ κεν ἄγῃσι
Ζῶστρά τε καὶ πέπλους καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα.
Καὶ δὲ σοὶ ὧδ' αὐτῇ πολὺ κάλλιον ἠὲ πόδεσσιν
Ἔρχεσθαι· πολλὸν γὰρ ἀπὸ πλυνοί εἰσι πόληος.
Ἡ μὲν ἄρ' ὡς εἰποῦσ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη
[h] Οὔλυμπόνδ', ὅθι φασὶ θεῶν ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
Ἔμμεναι· οὔτ' ἀνέμοισι τινάσσεται, οὔτε ποτ' ὄμβρῳ
Δεύεται, οὔτε χιὼν ἐπιπίλναται· ἀλλὰ μάλ' αἴθρη
Πέπταται ἀνέφελος, λευκὴ δ' ἐπιδέδρομεν αἴγλη·
Τῷ ἔνι τέρπονται μάκαρες θεοὶ ἤματα πάντα·
Ἔνθ' ἀπέβη Γλαυκῶπις, ἐπεὶ διεπέφραδε κούρῃ.
[i] Αὐτίκα δ' Ἠὼς ἦλθεν ἐΰθρονος, ἥ μιν ἔγειρε
Ναυσικάαν εὔπεπλον, ἄφαρ δ' ἀπεθαύμασ' ὄνειρον.
Βῆ δ' ἰέναι * διὰ δώμαθ', ἵν' ἀγγείλειε τοκεῦσι,
Πατρὶ φίλῳ καὶ μητρί· κιχήσατο δ' ἔνδον ἐόντας·
[k] Ἡ μὲν ἐπ' ἐσχάρῃ ἧστο σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν,
Ἠλάκατα στρωφῶσ' ἁλιπόρφυρα· τῷ δὲ θύραζε
Ἐρχομένῳ ξύμβλητο [l] μετὰ κλειτοὺς βασιλῆας
Ἐς βουλὴν, ἵνα μιν κάλεον Φαίηκες ἀγαυοί.
Ἡ δὲ μάλ' ἄγχι στᾶσα φίλον πατέρα προσέειπε,
[m] Πάππα φίλ', οὐκ ἂν δή μοι * ἐφοπλίσσειας ἀπήνην
Ὑψηλὴν, εὔκυκλον, ἵνα κλυτὰ εἵματ' ἄγωμαι
Ἐς ποταμὸν πλυνέουσα, τά μοι ῥερυπωμένα κεῖται;
Καὶ δὲ σοὶ αὐτῷ ἔοικε μετὰ πρώτοισιν * ἐόντα
Βουλὰς βουλεύειν καθαρὰ χροῒ εἵματ' ἔχοντα·
Πέντε δέ τοι φίλοι υἷες ἐνὶ μεγάροις γεγάασιν,
Οἱ δύ' ὀπυίοντες, τρεῖς δ' ἠΐθεοι θαλέθοντες·
Οἱ δ' αἰεὶ ἐθέλουσι νεόπλυτα εἵματ' ἔχοντες
Ἐς χορὸν ἔρχεσθαι· τὰ δ' ἐμῇ φρενὶ πάντα μέμηλεν.
Ὣς ἔφατ'· αἴδετο γὰρ θαλερὸν γάμον ἐξονομῆναι
Πατρὶ φίλῳ· ὁ δὲ πάντα νόει, καὶ ἀμείβετο μύθῳ.
Οὔτε τοι ἡμιόνων φθονέω τέκος, οὔτε τευ ἄλλου,

Sed hic iam fato domitus, ad inferos descenderat:
Alcinous verò tunc imperabat, à dijs consilia doctus.
Huius quidē perrexit ad domum dea cæsia Minerua,
Reditum Vlyssis magnanimi consultans,
Celeriter ibat ad thalamū fabrefactū, in quo puella
Dormiebat, immortalibus indole & specie similis,
Nausicaa filia magnanimi Alcinoi.
Aderant duæ ancillæ à Gratijs pulchritudinē habētes
A postibus vtrinq;, fores verò imminebant lucidæ.
Illa verò venti veluti flatus accessit ad cubilia puellæ.
Stetit sanè supra caput, et ipsā sermone alloquuta est,
Assimulata filiæ celebris à re nauali Dymantis,
Quæ ei æqualis quidem erat, grata autem animo.
Huic seipsam assimulās alloquuta est cæsia Minerua,
Nausicaa, ecquid te sic negligentē peperit mater? χ. τῇ μὲν ἰ- δομένη ασε.
Vestes etenim tibi iacent neglectæ pulchræ,
Tibi verò nuptiæ instāt, vbi oportet pulchras teipsam
Induere, alias verò illis præbere qui te ducent.
Etenim ex his fama hominibus nascitur
Bona gaudent verò pater & veneranda mater.
Sed eamus loturæ simul cum aurora apparente,
Et ego adiutrix simul sequar, vt celerrimè
Expediaris, quoniam non diu virgo eris.
Iam enim te ambiunt optimi in populo
Omnium Phæacum, vbi tibi genus est etiam ipsi.
Sed agè incita patrem inclytum matutino tempore
Mulos & currum apparare, qui vehere queat
Tunicasq; & peplos, & pallia pulchra,
Quippe tibi sic ipsi multo honestius est quàm pedibus
Ire, multùm enim absunt lauacra ab vrbe.
Ipsa quidem sic loquuta abijt cæsia Minerua
Ad Olympū, vbi inquiunt deorū sedē firmam semper
Esse, quæ neq; ventis concutitur, neq; vnquam imbre
Rigatur, neq; nix admouetur, sed potius serenitas
Volat absq; nube, lucidus verò circumfulget splendor
In quo delectantur beati dij diebus omnibus.
Huc abijt Pallas postquam rem narrauit puellæ,
Cōtinuò aurora aderat pulchra quæ ipsam excitabat
Nausicaam pulchris peplis, cæterum admirata est somnium.
Festinabat ire per domos vt annunciaret parentib.
Patri charo & matri: nacta autē est intus existentes. χ. ᾧ
Illa quidem ad focum sedebat cum ancillis fœminis
Pensū versans marina purpura tinctū: in hūc a foras
Egredientem incidit ad inclytos reges
Ad concilium, quò ipsum vocârant Phæaces generosi.
Hæc valdè propè astās charum patrem alloquuta est,
Pater chare, num certè mihi appararis currum χ. ἐφοπλίσ- σειαν
Excelsum, rotundum, vt pulchras vestes ducam
Ad flumen lotura, quæ mihi sordidatæ iacent?
Quin etenim tibijpsi cōuenit inter primores versantē
Consiliū consulere, pulchras corpori vestes habentē. χ. ἐόντα
Quinq; autem tibi chari filij in regia sunt,
Quorū duo in matrimonio, tres aūt iuuenes florētes,
Hi semper volunt recens lotis vestibus induti
Ad saltationem ire, hæc mea menti omnia curæ sunt.
Sic ait, verebatur enim floridas nuptias nominare
Patri charo, ille.v. omnia ītelligebat & respōdebat sermone,
Neq; tibi mulos īuideo filia neq; quicq̄ aliud(

Ἔρχευ· ἀτάρ τοι δμῶες ἐφοπλίσσουσιν ἀπήνην
Ὑψηλὴν εὔκυκλον, ὑπερτερίῃ ἀραρυῖαν.
Ὣς εἰπὼν, δμώεσσιν ἐκέκλετο, τοὶ δ' ἐπίθοντο.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐκτὸς ἄμαξαν ἐΰτροχον ἡμιονείην
Ὥπλεον, ἡμιόνους θ' ὕπαγον, ζεῦξάν θ' ὑπ' ἀπήνῃ·
Κούρη δ' ἐκ θαλάμοιο φέρεν ἐσθῆτα φαεινήν,
γ. κατέθη-καν Καὶ τὴν μὲν κατέθηκεν ἐϋξέστῳ ἐπ' ἀπήνῃ·
Μήτηρ δ' ἐν κίστῃ ἐτίθει μενοεικέ' ἐδωδὴν
Παντοίην, ἐν δ' ὄψα τίθει, ἐν δ' οἶνον ἔχευεν
Ἀσκῷ ἐν αἰγείῳ (κούρη δ' ἐπεβήσετ' ἀπήνης)
Δῶκε δὲ χρυσέῃ ἐν ληκύθῳ ὑγρὸν ἔλαιον,
Εἵως χυτλώσαιτο σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν.
Ἡ δ' ἔλαβεν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα,
Μάστιξεν δ' ἐλάαν· καναχὴ δ' ἦν ἡμιόνοιιν·
Αἱ δ' ἄμοτον τανύοντο, φέρον δ' ἐσθῆτα καὶ αὐτήν,
Οὐκ οἴην, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι κίον ἄλλαι.
Αἱ δ' ὅτε δὴ ποταμοῖο ῥόον περικαλλέ' ἵκοντο,
Ἔνθ' ἤτοι πλυνοὶ ἦσαν ἐπηετανοί, πολὺ δ' ὕδωρ
Καλὸν ὑπεκπρόρεε, μάλα περ ῥυπόωντα καθῆραι·
Ἔνθ' αἵγ' ἡμιόνους μὲν ὑπεκπροέλυσαν ἀπήνης,
Καὶ τὰς μὲν σεῦαν ποταμὸν παρὰ δινήεντα,
Τρώγειν ἄγρωστιν μελιηδέα· ταὶ δ' ἀπήνης
Εἵματα χερσὶν ἕλοντο, καὶ ἐσφόρεον μέλαν ὕδωρ,
Στεῖβον δ' ἐν βόθροισι θοῶς ἔριδα προφέρουσαι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πλῦνάν τε κάθηράν τε ῥύπα πάντα,
Ἑξείης πέτασαν παρὰ θῖν' ἁλὸς, ἧχι μάλιστα
Λάϊγγας ποτὶ χέρσον ἀποπλύνεσκε θάλασσα.
γ. ἀλειψά-μεναι Αἱ δὲ λοεσσάμεναι καὶ χρισάμεναι λίπ' ἐλαίῳ,
Δεῖπνον ἔπειθ' εἵλοντο παρ' ὄχθῃσιν ποταμοῖο·
Εἵματα δ' ἠελίοιο μένον τερσήμεναι αὐγῇ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σίτου τάρφθεν δμωαί τε καὶ αὐτή,
Σφαίρῃ ταί τ' ἄρ' ἔπαιζον ἀπὸ κρήδεμνα βαλοῦσαι·
Τῇσι δὲ Ναυσικάα λευκώλενος ἤρχετο μολπῆς.
Οἵη δ' Ἄρτεμις εἶσι κατ' οὔρεος ἰοχέαιρα,
Ἢ κατὰ Τηΰγετον περιμήκετον, ἢ Ἐρύμανθον,
Τερπομένη κάπροισι καὶ ὠκείῃς ἐλάφοισι,
γ. τῇ δ' ἅ-μα Τῇ δέ θ' ἅμα Νύμφαι κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο
Ἀγρονόμοι παίζουσι· γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ,
Πασάων δ' ὑπὲρ ἥγε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα.
Ῥεῖα δ' ἀριγνώτη πέλεται, καλαὶ δέ τε πᾶσαι·
Ὣς ἥγ' ἀμφιπόλοισι μετέπρεπε παρθένος ἀδμής.

Abi, caterùm tibi famuli apparabunt currum
Altum, rotundum contabulatione instructum.
Sic loquutus seruis præcepit, hi verò paruerunt.
Illi quidem extrà currum velocem à mulis agitatũ,
Instruebãt, mulos. v. subegerũt iũxeruntq́ sub curru,
Filia verò è thalamo ferebat vestes pulchras,
Et eas quidem composuit bene polito in curru.
Mater verò in cista collocabat decentem cibum
Varium, obsonia autem imposuit, vinũ verò infudit
Vtrem in caprinum, puella verò conscendit currum.
Dedit verò aurea in ampulla humidum oleum,
Vt vngeretur cum famulis mulieribus.
Illa verò accepit flagellum & lora pulchra,
Flagellauit. a. vt curreret, strepitus. a. fiebat à mulis.
His. a. incessãter extẽdebãtur, ferebãtq́ vestes & ipsã
Non solam, simul cum illa ibant ancillæ aliæ.
Illæ. v. quãdo iã fluuij ad alueũ limpidũ peruenerũt,
Vbi lauacra erãt toto anno durantia, multa. a. aqua
Pulchra pfluebat, atq́ plurimũ sordidata ad purgã- (dũ apta.
Ibi illæ mulos quidem soluebant à curru,
Et eos quidem agebant fluuium ad verticosum,
Vt ederent gramina dulcia, ipsæ verò à curru
Vestes manib. ceperunt, & infundebant nigrã aquã.
Calcabant. a. in scrobib. celeriter certamẽ proferẽtes,
Caterùm postquam lauarũtq́ purgarũtq́ sordes oẽs,
Ordine extenderunt ad littus maris, qua potißimùm
Lapillos ad littus abluebat mare:
Illæ verò lotæ & vnctæ splendido oleo,
Prandium deinde sumpserunt ad ripam fluuij.
Vestes aũt Solis expectabãt dum siccarẽtur splendore.
Caterùm postquam cibo saturatæ ancillæq́ & ipsa,
Pila ipsæ ludebant capitis redimicula deponentes.
His autẽ Nausicaa pulchris vlnis incepit cãtilenam,
Qualis. a. Diana incedit per montes sagittis gaudens
Aut per Taygetum arduum aut Erymanthum
Sese oblectans capris, & velocibus ceruis,
Simul cum illa Nymphæ filiæ Iouis Aegiochi
Agrestes ludunt, gaudet verò mente Latona.
Omnes verò ipsa capite supereminet, atq́ fronte,
Facilis verò cognitu est, pulchræ verò omnes:
Sic illa inter ancillas excellebat virgo indomita.

COMMENTARIVS.

a οἱ πρὶν μέν ποτ' ἔναιον] Cùm iam sæpe de Phæacensibus loquutus sit, tamen hoc libro incipit seriò de illis agere, à quib. Vlyssem excipi faciet: ideò noluit eorum originem intactam relinquere, quam breuiter describit: primùm docet, quæ loca anteà incoluerint à quo in istam regionem, quam nunc habitant, deducti sint, ab eodemque ædificatam vrbem, tum sub quo rege nunc viuant. Incoluerunt igitur anteà Hyperiam, quæ an insula sit, an vrbs, dubium est. Præstat tamen, vt vrbs fuisse intelligatur: quia si esset insula, non constaret quod sequitur, vt rectè monet Eustathius, Cyclopas solitos eam deprædari, cùm sine nauibus id pr̨estare nõ potuerint: Cyclopas autem nauibus caruisse, constat ex Homeri historia. Ergo satius est vt vrbem esse intelligamus, nimirum Siciliæ, vt dicunt, quæ posteà Camarina appellata est. Quod autem Phæacenses isti cùm Cyclopum vicini essent, ab ijs tamen recesserunt, habet quiddam lepôris, vt qui sint ἀγχίθεοι, noluerint esse ἀγχικύκλωπες, hoc est, vicini Cyclopibus, quæ gens fuit immanis, barbara & impia, hoc est, à Dijs etiam aliena. Sed reuera eorum violentiam & vires quibus ipsis longè erant inferiores, euitasse dicuntur. A' reliquis autem hominibus remotos esse, videbimus in sequentibus.

b ἀμφὶ δὲ τεῖχος] Duobus versibus omnia complectitur, quæ vrbem habitandam spectant. Primùm muris cingitur, deinde domus continendis ciuibus ædificantur, tertiò Deorum templa, tum denique diuiduntur agri à ciuibus possidendi. Duo priora securitatẽ & commoditatem spectant, duo posteriora pietatem & iustitiam distributiuam. In hac posttema obseruamus Respublicas Homericas longè à Socratis alienas, quæ confusam bonorum communionem admittunt. Homericis conuenientem vnam instituit Plato 5. de Legib. vbi dicit: νειμάσθων μὲν δὴ πρῶτον γῆν τε καὶ οἰκίας, καὶ μὴ κοινῇ γεωργούντων. id est, Primùm igitur agros domosque partiantur, neque agros colant communiter.

c χαρίτων ἀπὸ κάλλος] Docet Homerus, quæ sit vera forma existimanda, nimirum ea quæ à Gratijs proficiscitur, ideò non sine causa Gratias Veneris asseclas Veteres existimarunt. Et de ipsa Venere Ouidius 2. de Arte:

Mistaq; cum forma gratia multa fuit. Solet enim quibusdam speciei aliqua inesse, sed sine leporibus & Gratijs, quæ sunt vera & sapida formæ condimenta.

d στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς,] De somnijs & de hac ratione loquendi vide libro quarto circa finem: diximus etiam Iliad. lib. 5.

e ναυσικάα,] Nausicaam ad lauandas vestes in flumine excitat Minerua, vt hac occasione Vlyssem suũ ipsi cõmittat. Notãdus est autem hic modus lauandi vestes nuptiales, vt puriores & nitidiores essent, tum etiam à sponsa dari solitas vestes ijs qui se deducebant,

bant, sup. in mariti ædes. Vestes autem partim muliebres, partim viriles fuisse credendum est: nam ex earum numero dicetur paulò pòst, Nausicaam Vlyssi nudo pallium & tunicam induisse. Cur verò in flumine lauentur vestes, non autem in mari, cùm tamen perinde vicinum esset, exponemus in sequentibus ex Plutarcho.

f ἐκ γάρ τοι τούτων] Hunc versum intellectum putat Erasmus à Quintil. Inst. 8. vbi sic loquitur: Et cultus concessus atque magnificus, addit hominibus, vt Græco versu testatum est, authoritatem. *Hæc ille.* Porrò certum est inesse vestibus cultis multum momenti ad conciliandam hominibus non solùm formam, sed etiam dignitatem. Vnde prouerbium, εἵματα ἀνήρ: quo ipsis vestibus virum ipsum faciendi tribuitur, quasi sine illis non videatur viri appellatione dignus. Id hodie, inquit Erasmus, vulgo tritissimum est. Aiunt enim in hunc modum: Vestitus virum reddit, qui habet induat. Apud meos Vascones formam ex vestibus conciliari hac parœmia dictatur: Speciosæ plumæ auem speciosam constituunt. Eius rei exemplum paulò pòst in Vlysse videbitur, de quo vestibus induto sic dicet Nausicaa:

πρόσθε μὲν γὰρ δή μοι ἀεικέλιος δέατ' εἶναι, νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι.

Cum iisdem dicetur κάλλεϊ καὶ χάρισι στίλβων.

g πολὺ κρέσσον] Ergo non solùm ad necessitatem equis ac curribus vtimur, sed etiam ad dignitatem: vnde regi aut principi aut cæteris quos vulgo eminentiores honoris gradus constituat, minimè conueniat pedibus longum iter conficere, ἐπεὶ πολὺ κρέσσον, inquit Minerua Homerica, equis vti.

h Οὔλυμπόνδ'] De Olympo dicetur in Lexico. Videtur autem hic montem Olympum intelligere, ad cuius cacumen nubes non perueniunt: ideò sedem Deorum ibi finxerunt, quod maximè Deitati cõuenire existimabant extra nubila positos habitare, quæ ad fragilem mortalitatem & hos inferiores mundi partes pertinent. Itaq; Aristoteles, siue quis alius Peripateticus in lib. de Mundo, οὐρανὸν etiam appellari putat, quod supra ὄρη, id est, mõtes existat: vbi etiam huius loci meminit, cùm Olympum dici refert, quia totus splendeat (ὅλος λάμπει) & omnis nubis ac inordinatæ motionis expers sit. Hunc locum, nimirum supremum, Deo attributum communi gentium consensu ibidem disputat, eo addito argumento, quòd omnes deprecaturi ad cœlum manus tollimus. Heracleon apud Plutarch. de Oracul. def. dicit à Grammaticis statui, Homerum vniuersitatem in quinque mundos dispertiri: cœlum, aquam, aëra, terram, Olympum. Quorum duo communia relinquat, Terram, quæ vniuersitatis inferæ sit: Olympum, qui vniuersitatis superæ. Tres intermediæ sint tribut Dijs delegati: id est, vt puto, Ioui, Neptuno & Iunoni. Idem Plutarchus in lib. de Homero, Partem aëris purissimam, quæ summo est loco, longissimeque à terra & eius exhalationibus remota, Olympum dici ait ex communi aliorum sententia, quasi ὅλον λαμπρόν, id est, totum splendidum. Eustathius ex veteribus refert, cœlum dici ab Homero spatium illud, quod est à nubibus vsque ad partem illam sideream. ἕως τῆς κατηστερισμένης: id συνωνύμως cum ipso κατηστερισμένῳ, quod etiã οὐρανὸν propriè appellatur. Sed etiam ex hoc loco colligi potest, confundi à Poëta ὄλυμπον καὶ οὐρανὸν eo sensu appellationes. Porrò hũc locum sic transtulit Lucretius lib. 3. circa initium:

Apparet Diuûm Numen, sedesq; quietæ
Quas neq; concutiunt venti, neq; nubila nimbis
Aspergunt, neq; nix acri concreta pruina
Cana cadens violat: semperq; innubilus æther
Integit, & largè diffuso lumine ridet.

i αὐτίκα δ' Ἠὼς] Hoc ideò dicitur, vt intelligamus non sine causa huic somnio fidem adhibuisse Nausicaam, cùm soleant circa auroram somnia videri veriora: vt alibi quoque à nobis obseruatum est.

k ἡ μὲν] Hoc de matre Nausicaæ dicitur, quam Homerus non minus operi alicui intentam exhibet, quàm anteà vel Penelopen vel Calypso: adeò desidiam & ignauiam odit Poëta, quam etiam ab ipsis Reginis vult esse alienam.

l μετὰ κλειτοὺς βασιλῆας] Hic indicatur fuisse apud Phæacenses Aristocratiam, vt etiam infrà lib. 7. meliùs videbitur: obstare tamen videtur, quòd anteà dictum est, nunc Alcinoum imperare: sed hoc intellectu est facile, vt dicamus Alcinoum primum inter illos optimates fuisse: forsan etiam quales erãt olim Romæ consules, & adhuc hodie in Heluetia: aut etiam qualis in Republica Venetorum Dux vulgò appellatus.

m πάππα φίλ' οὐκ ἄν] Petit à patre Nausicaa, vt curet sibi equos & currum parari, vt ad lauacra proficiscatur, nimirum ad vestes lauandas, iuxta somnium præteritæ noctis. Finem tamen cuius gratia hoc factura est, non exponit, nimirum virginali pudore impedita: qui non patiebatur, vt illa de nuptijs cogitare maximè apud patrem videretur. Perfrictæ enim frontis & profligatæ verecundiæ eas esse oportet, quę manifestò hoc de se pronunciant, præcipuè virgines: quæ vt rem preciosam & charissimam florem & primitias virginitatis seruare vt plurimùm consueuerunt, eæ saltem quibus modestis & verecundis esse natura dedit. Aliud igitur prætexit Nausicaa, nimirum optare se, vt vestes quas ipsa possidet, longo iam fortè situ sordidæ in flumine purgentur: in eum finem, vt eas fratribus suis chori & saltationum cupidissimis suppeditet, vt videlicet non sordidi aut inornati cultus vestium penuria eò accedant. Quod quàm decorum sit, colligit ex ipsius patris exemplo, qui ita magnificis indutus vestibus in cõciones aut conciliabula prodire soleat pro suæ dignitatis merito. Cùm ergo hoc ipse non dedignetur, ne ipsos quidem liberos eum cultum debere aspernari, qui non minoris scilicet ludicros illos saltantium conuentus faciant, quàm ipse suos, vbi grauiora & magis seria tractantur negotia. Et hic videtur fuisse amabilis quidam iocus filiæ ad patrem, non sine delitijs & leporibus, quibus mirificè pater sit delectatus. Sed & hoc ipsi placuit, quòd modestè filia nuptias reticuerit, quarum tamen gratia hæc ab ea dici prudens & sagax pater facilè intellexit. Quod indicant sequentia, vbi Poëta dicit, ὁ δὲ πάντα νόει.

n ἡμιόνους θ' ὕπαγον] Nescio an verum sit, aut pluribus exemplis confirmari possit, dicam tamen quod sentio: videri mihi priscis illis temporibus, equorum & mulorum diuersum fuisse vsum ad currus, vt illi vel ad prælia vel ad certamina tantùm iungerentur. De prælijs exempla vidimus in Iliade, de certaminibus Olympia satis docent: Scio tamen, ἀπήνην apud Pausaniam Eliacorum 2. bigas dici mulis iunctas, quibus cursu certabatur in Olympijs: sed testis est etiam idem author, mulare certamen non diu durasse, cùm Arcades mulas detestarentur. Quod ad mulos, eorum vsum fuisse puto ad vehendum, ad arandum, & ad itinera conficienda, vt hoc loco: ratione ista, vt puto, quòd securiùs incedant, & viam rectè gradiantur, vt scribit Columella. Neque ignoro quod Absyrtus notat his verbis: Equi, inquit, cùm suspicantur vel metuunt aliquid, manifestum est, sic vt insidens cauere sibi queat: asininum verò pecus & bigenerum (vt muli) rerum conspectu consternabile nouitatisq; verens in discrimen adfert: vt apud Gesnerum annotatum reperio. Sed ego de firmitate gressus intelligo: nam sic alioqui turbantur interdum equi, vt non liceat insidenti sibi prouidere: quod accidit olim Hippolyto, quem equi ob visas Phocas perterriti discerpserunt. Sanè cùm hæc iam obseruassem, incidi fortuitò in locum Camerarij, ab eodem Gesnero annotatum, vbi planè mecum sentit, statimq; lætatus sum me nescientem (quod sanctissimè iuro) in tanti viri sententiam incidisse. Sic ergo ille: Veteres Græciæ & Italiæ populi non equos ad plaustra & vehicula, sed boues aut mulos adiunxêre, & viatoribus mulis magis quàm equis vsi fuêre. *Hæc ille.* Quod ego de curribus intelligo. Nã recẽs est mos mulis insidere vt equis. Sic enim idem alio loco: Mulis superiori ætate vehi cœperunt opulentiores, &c. Quanquam obstare videatur locus Pausaniæ lib. 5. qui est Eliacorum prior: vbi dicitur, videri Olympiæ virgines mulis insidentes duas: quarum altera habenas tenet, altera verò velato capite sedet. Nausicaam, inquit Pausanias, Alcinoi filiam esse putant, cum ancilla ad lauacra contendẽtem. Vel si mauis ipsa Pausaniæ verba, sic habent Græcè: παρθένοι δὲ ἐπὶ ἡμιόνων, τὴν μὲν ἔχουσαν ἡνίας, τὴν δὲ ἐπικειμένην καλύπτραν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ, Ναυσικάαν νομίζουσιν εἶναι τὴν Ἀλκίνου, καὶ τὴν θεράπαιναν ἐλαυνούσας ἐπὶ τοὺς πλυνούς. Atqui, inquit Gesnerus, Nausicaa apud Homerũ Odys. 3. (malè pro 5) non mulis, sed apenæ vehiculo, quod à binis mulis trahitur, insidet. Hoc quidem ille rectè, idq; cùm viderer, ni fallor, Romulus Amasæus, Pausaniæ Interpres sic vertit: Iam verò insidentes cisio, virgines duas, &c. Est autem cisium, genus vehiculi ἀπήνης. Mentem nimirum authoris sequutus, non verba: nam ἐπὶ ἡμιόνων non est cisio, sed mulis insidere. Potuit ergo synecdochicè ἡμιόνας pro toto curru, qui à mulis traheretur, accipere: id est pro ἡμιονικῷ ζεύγει quam propriè Rhedam appellari, nonnulli à Latinis putant. Sic etiam intelligendus est ex hoc eodem loco Plinius lib. 35. cap. 9 vbi sic scribit: Protogenes Rhodius pinxit Athenis nobilem Paralum & Hemionida (sic enim correxit Hermolaus Barbarus) quam quidam Nausicaam vocant. Vbi tamen Barbarus dicit, post citatum locum Pausaniæ, inde ortum vt virgines in iumentis siue mulis sedentes, hemionidas vocarent artifices. Quod nescio an tolerandum sit, nam Hemionides etiam dici possunt, quæ curru mulari vehuntur: saltem debent, nisi Homeri nostri Manibus sumus iniurij, à quo illud de Nausicaa primùm intelleximus.

o οἶνον ἐν αἰγείῳ] Vt farinam vtribus concludebant, quemadmodum lib. 2. anteà vidimus: sic etiam vinum, vt hic videre licet. Quod apud meos populares adhuc seruatur, & in quibusdam Hispaniæ regionibus, quantum mihi obseruare illarum vicino licuit. Sed & oleum iisdem continent: hic verò in aurea lecytho, quod est propriè vas olearium. Vnde prouerbium, Non est oleum in lecytho, vt alias dicemus.

p ὑγρὸν ἔλαιον] Cur Homerus alijs liquoribus peculiaria epitheta tribuat, solum oleum humidum appellet, explicat Plut. Sympos. lib. 6.

lib.6 quæst.9 satis copiosé. Sed ego rem contraham. Oleum humidum dicitur potissimum, quod nihil aridi in se admixtum habet, quod ex eius partium lævore constat. qui æquabilitatem illius demonstrat, cùm mixtus alijs sibi semper consentiat, contra naturam aliorum humorum: Deinde oculis præbet lucidissimi speculi vicem. Præterea si moueatur, nullum sonitum edit, quod proprium est puri humidi. Item respuit omnem mixtionem, cùm sit spississimum. Sed hæc est maxima illius humiditatis nota, quòd quantumuis exigua eius guttula latissimè distrahitur & diffunditur, vt licet videre in corpore, si illud vngas: & in veste, in quam oleum, cùm summè sit tenue & humidum, intimè penetrat, vnde olei maculas non est vulgatis negotij abstergere, cùm alij liquores, vt lac, mel, vinum, aqua, &c faciliùs eximantur.

q ἡ δ' ἔλαβεν μάστιγα] Aurigandi munus non solùm viris, sed etiam mulieribus apud Homerum tribuitur.

r καὶ ἐφόρεον μέλαν ὕδωρ] Apud Plutarchum Symp. lib. 1. quæst. 9. Themistocles quidam quærit, cur Homerus Nausicaam in flumine vestimenta lauantem, non in mari, quamuis vicino scripserit? Sic ergo respondebat Theon ex Aristotele (Prob. sect. 23.) Mare multùm habet admixtum asperæ & terrestris materiæ, atque id eius salsitudinem facit. Hinc etiam magis mare natantes sustollit, & pondera sustinet: cùm aqua dulcis ex leuitate & infirmitate cedat oneri. est enim liquida & pura. Quare propter subtilitatem subit, penetransq; magis quàm marina eluit maculas. Sed Plutarchus hæc probabilia tantùm esse dicit, minusq; vera. Video enim (inquit) cinere quoq; & lapidibus, ac puluere frequenter densari aquam solere, quòd terrestria asperitate sua extergere sordes valeant: cùm aqua id per se ob tenuitatem & imbecillitatem suam non perinde queat præstare. Crassitudinem igitur maris parum rectè dixit in causa esse, vt quod præterquam quia non est purum, etiam præditum est acore. Etenim hic meatus distringendo & recludendo illuuiem detrahit. Quandoquidem quicquid pingue est, idem difficile eluitur, & labem inducit. Est autem oleosum mare: quæ causa fuerit potissima, cur minus probè mundet. Nam pingue hoc esse, vel ipse testatur Aristoteles: Siquidem sal quoque vnguinosus, & lucernas meliùs efficit ardentes. Marina etiam flammis aspersa vna inflammatur, nullaq; aqua perinde ac marina incenditur. Ideoq; mea quidem sententia, est calidissima: verùm tamen alia quoq; ratione. Nam lotionis consummatio, exiccatio est: atque vt quocunq; est siccissimum, ita purissimum apparet. Debet autem humor, quo quid lauatur, cum sordibus profluere, sicut vna cum morbo veratrum excedit. Atque aquam dulcem quidem sol proptèr leuitatem facilè extrahit: salsa verò meatibus inhærescentia ob scabritiem ægrè arescunt. Cui respondens Theon: Nihil ad rem, inquit, quippe eodem in libro refert Aristoteles, qui in mari lauerunt, eos maturius, quàm qui aqua dulci sunt vsi, siccari, si in sole steterint. Quod cùm fateatur Plutarchus, tamen secundum Homerum statuit, qui Vlyssem aspectu horrendum proponit, quòd vnda marina esset deformatus: quam vt abstergat, descendit in fluuium, vbi sordes illas ex spuma contractas abluit, vt postcà videbimus. Itaque verum est quidem illud quod Aristoteles dicit, è mari exeuntes, si in sole apricentur, celeriter exiccari: nam id quod tenuissimum & leuissimum est, id discutit æstus: sed tamen ipsum salsum & asperum relinquitur incubans corporibus, eisq; adhæret salsa concretio, quoad aqua potabili & dulci eam abluerint. Habes, lector, enodatum problema, ex Plutarchi mente. Sed mihi adhuc restat scrupulus, quem qui euellet, erit mihi pro altero Oedipode. Memini nos in Iliade sæpiùs obseruasse, vti heroas lauacro maris, eiusq; rei causas ex Athenæi libro primo reddidimus. Nũc verò quæro, cur aqua dulci lauetur Nausicaa, non marina, cùm tamen illi adeò vicina esset? Si quis me [illegible] appellet, is Plutarchum quoque in idem album referat. Notari autem volo, quanta fuerit prisci illius sæculi simplicitas, cùm ipsa Regis filia vestes lauandi officium exerceat, quod apud nos seruile existimatur, ideoque in Regijs id munus infimæ conditionis hominibus demandatur. Deinde obseruetur etiam modus lauandi calcando, quod hodie manibus aut bacillis crassiusculis & latiusculis, quibus vestimenta tunduntur, fieri consueuit.

s σφαίρῃ] Ex hoc loco duo colligi possunt. primùm, antiquum esse pilæ ludum, quod sphæristerium vocat Lampridius: deinde, quod hodie indecorum foret, non solùm viris, sed etiam fœminis fuisse communem, quod postremum etiam Athenæus lib. 1. annotauit. De primo, potest quæri, quis huius sphæristerij sit author. Rhodiginus Lect. antiq. lib. 20. cap. 14. Quod de pila diximus, inquit, sciendum porrò eius inuentionem Nausicææ contribui ab Agallide Corcyrea (sic enim lego, cùm vitiosè apud eum impressum sit Cocyrca) grammatica, in Sicyonis id referente Dicæarcho: alijs verò in Lacedæmonios, quibus & gymnasia ascribuntur primis &c. Initio capitis dixit aliquot ex Græcis memoriæ mandasse (puto eum intelligere Herodotum) Lydos eum ludum excogitasse. Vtut sit, ludus ille celebris factus est ipsius Iulij Cæsaris, Octauij Augusti, Scæuolæ Iurecõsulti, aliorumq;, qui exercendi corporis & recreandi animi gratia eo vsi feruntur. Porrò apud Romanos fuit frequens in campo Martio: eratq; pila altera paganica, altera trigonalis, in qua sinistræ vsus præcipuus traditur. Namque illius impulsu magis quàm dextræ ludus agebatur, cuius erat vsus uel maximè in corporis motu & agilitate, vt sciret aptè pilam iacere atque excipere, modò incurrere, modò recurrere, ut scribit Alexander Genial. dierum lib. 3. cap. 21.

t οἵη δ' Ἄρτεμις] Virgini Dianæ virginem Nausicaam non ineptè comparat: sed præcipuus illius finis est ad Nausicaæ supereminentiam (vt ita loquar) & proceritatem, quà ancillas suas excellebat, significandam. Itaque tota vis comparationis in eo est versu, πασάων δ' ὑπὲρ ἥγε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα. Porrò locus iste olim à Grammaticis commendatus est etiam supra Virgilium, qui illum æmulatus est. Vide Gellium lib. 9 cap 9 Scaligerum, qui pro Virgilio tanquam pro aris & focis pugnat, Poetices libro quinto, qui & Criticus appellatur.

Ἀλλ' ὅτε δὴ ἄρ' ἔμελλε πάλιν οἰκόνδε νέεσθαι,	Sed quando iam rursum domum itura erat,
Ζεύξασ' ἡμιόνους, πτύξασά τε εἵματα καλά,	Iunctis mulis plicatisq; vestibus pulchris,
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,	Tum statim alia excogitauit dea cæsia Minerua,
Ὡς Ὀδυσεὺς ἔγροιτο, ἴδοι τ' εὐώπιδα κούρην,	Vt Vlysses excitaretur videretq; pulchris oculis puellã,
Ἥ οἱ Φαιήκων ἀνδρῶν πόλιν ἡγήσαιτο.	Quæ illum ad Phæacum virorum vrbem deduceret.
Σφαῖραν ἔπειτ' ἔρριψε μετ' ἀμφίπολον βασίλεια·	Pilam deinde iecit ad ancillam regina.
x. ἔμβαλε Ἀμφιπόλου μὲν ἄμαρτε, βαθείῃ δ' * ἔμπεσε δίνῃ·	Ab ancilla quidẽ aberrauit, in pfundũ a. incidit gurgitem.
a Αἱ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄϋσαν· ὁ δ' ἔγρετο δῖος Ὀδυσσεύς·	Illæ verò altè clamarunt, ipse excitatur diuus Vlysses.
Ἑζόμενος δ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,	Sedens autem deliberabat in mente & in animo,
Ὤ μοι ἐγώ, τέων αὖτε βροτῶν ἐς γαῖαν ἱκάνω;	Heu mihi quorúmnam hominũ ad terrã deueni?
Ἦ ῥ' οἵγ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι;	An'ne hic iniurij & agrestes neq; iusti?
Ἠὲ φιλόξεινοι, καί σφι νόος ἐστὶ θεουδής;	Aut hospitales, & ipsis est mens deorum reuerens?
Ὥστε με κουράων ἀμφήλυθε θῆλυς ἀϋτὴ	Vt me puellarum inuasit fœmineus clamor
Νυμφάων, αἳ ἔχουσ' ὀρέων αἰπεινὰ κάρηνα,	Nympharũ, quæ habitãt montium summos vertices,
Καὶ πηγὰς ποταμῶν, καὶ πίσεα ποιήεντα·	Et fontes fluuiorum, & palustria loca herbosa,
Ἤ νύ που ἀνθρώπων εἰμὶ σχεδὸν αὐδηέντων;	An fortassis homines sum prope vocales?
Ἀλλ' ἄγ' ἐγὼν αὐτὸς πειρήσομαι ἠδὲ ἴδωμαι.	Quin ego ipse experiar atq; videbo.
Ὣς εἰπὼν θάμνων ὑπεδύσετο δῖος Ὀδυσσεύς,	Sic loquutus arbustis clàm egreditur diuus Vlysses.
Ἐκ πυκινῆς δ' ὕλης πτόρθον κλάσε χειρὶ παχείῃ	Ex densa. a. sylua ramum fregit manu crassa,
Φύλλων, ὡς ῥύσαιτο περὶ χροῒ μήδεα φωτός.	Folijs vt tegeret circa corpus pudenda viri.
b Βῆ δ' ἴμεν ὥστε λέων ὀρεσίτροφος, ἀλκὶ πεποιθώς,	Festinabat ire, veluti leo montanus viribus fidens,
Ὅς τ' εἶσ' ὑόμενος καὶ ἀήμενος, ἐν δέ οἱ ὄσσε	Qui incedit madidus & vẽtos passus, intus ei oculi

Δαίε·

Δαίεται· αὐτὰρ ὁ * βουσὶν ἐπέρχεται ἢ ὀΐεσσιν,
Ἠὲ μετ' ἀγροτέρας ἐλάφους· κέλεται δέ ἑ γαστὴρ
Μήλων πειρήσοντα καὶ ἐς πυκινὸν δόμον ἐλθεῖν.
Ὣς Ὀδυσσεὺς κούρῃσιν ἐϋπλοκάμοισιν ἔμελλε
Μίξεσθαι, γυμνός περ ἐών· χρειὼ γὰρ ἵκανε.
Σμερδαλέος δ' αὐτῇσι φάνη, κεκακωμένος ἅλμῃ·
Τρέσσαν δ' ἄλλυδις ἄλλη ἐπ' ἠϊόνας προὐχούσας·
Οἴη δ' Ἀλκινόου θυγάτηρ μένε, τῇ γὰρ Ἀθήνη
Θάρσος ἐνὶ φρεσὶ θῆκε, καὶ ἐκ δέος εἵλετο γυίων·
Στῆ δ' ἄντα σχομένη· ὁ δὲ μερμήριξεν Ὀδυσσεὺς
Ἢ γούνων λίσσοιτο λαβὼν εὐώπιδα κούρην,
Ἦ αὔτως ἐπέεσσιν ἀποσταδὰ μειλιχίοισι
Λίσσοιτ', εἰ δείξειε πόλιν καὶ εἵματα δοίη·
d Ὣς ἄρα οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι
Λίσσεσθαι ἐπέεσσιν ἀποσταδὰ μειλιχίοισι,
Μή οἱ γοῦνα λαβόντι χολώσαιτο φρένα κούρη.
Αὐτίκα e μειλίχιον καὶ κερδαλέον φάτο μῦθον,
f Γουνοῦμαί σε ἄνασσα, θεός νύ τις ἦ βροτός ἐσσι.
Εἰ μέν τις θεός ἐσσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Ἀρτέμιδί σε ἐγώ γε Διὸς κούρῃ μεγάλοιο
Εἶδός τε μέγεθός τε φυήν τ' ἄγχιστα ἐΐσκω·
Εἰ δέ τίς ἐσσι βροτῶν τοὶ ἐπὶ χθονὶ ναιετάουσι,
Τρὶς μάκαρες μὲν σοί γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ,
Τρὶς μάκαρες δὲ κασίγνητοι· μάλα πού σφισι θυμὸς
Αἰὲν ἐϋφροσύνῃσιν ἰαίνεται εἵνεκα σεῖο,
Λευσσόντων τοιόνδε θάλος χορὸν εἰσοιχνεῦσαν.
Κεῖνος δ' αὖ περὶ κῆρι μακάρτατος ἔξοχον ἄλλων
Ὅς κέ σ' ἐέδνοισι βρίσας οἶκόνδ' ἀγάγηται.
Οὐ γάρ πω τοιοῦτον ἴδον βροτὸν ὀφθαλμοῖσιν,
Οὔτ' ἄνδρ', οὔτε γυναῖκα· σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα.
Δήλῳ δή ποτε τοῖον Ἀπόλλωνος παρὰ βωμῷ
g Φοίνικος νέον ἔρνος ἀνερχόμενον ἐνόησα·
(Ἦλθον γὰρ καὶ κεῖσε, πολὺς δέ μοι * ἕσπετο λαὸς
Τὴν ὁδὸν ᾗ δὴ ἔμελλεν ἐμοὶ κακὰ κήδε' ἔσεσθαι)
Ὣς δ' αὔτως καὶ κεῖνο ἰδὼν, ἐτεθήπεα θυμῷ
Δήν· ἐπεὶ οὔπω τοῖον ἀνήλυθεν ἐκ δόρυ γαίης·
Ὣς σὲ γύναι ἄγαμαί τε τέθηπά τε, δείδιά τ' αἰνῶς
Γούνων ἅψασθαι, χαλεπὸν δέ με πένθος ἱκάνει.
Χθιζὸς ἐεικοστῷ φύγον ἤματι οἴνοπα πόντον,
Τόφρα δέ μ' αἰεὶ κῦμα φόρει κραιπναί τε θύελλαι
Νήσου ἀπ' Ὠγυγίης· νῦν δ' ἐνθάδε κάββαλε δαίμων,
Ὄφρ' ἔτι που καὶ τῇδε πάθω κακόν· οὐ γὰρ ὀΐω
Παύσεσθ'· ἀλλ' ἔτι πολλὰ θεοὶ τελέουσι πάροιθεν.
Ἀλλὰ ἄνασσ' ἐλέαιρε· σὲ γὰρ κακὰ πολλὰ μογήσας
Ἐς πρώτην ἱκόμην· τῶν δ' ἄλλων οὔτινα οἶδα
Ἀνθρώπων οἳ τήνδε πόλιν καὶ γαῖαν ἔχουσιν.
Ἄστυ δέ μοι δεῖξον, h δὸς δὲ ῥάκος ἀμφιβαλέσθαι,
Εἴ τί που εἴλυμα σπείρων ἔχες ἐνθάδ' ἰοῦσα.
i Σοὶ δὲ θεοὶ τόσα δοῖεν, ὅσα φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς,
Ἄνδρα τε καὶ οἶκον καὶ ὁμοφροσύνην ὀπάσειαν,
Ἐσθλήν· οὐ μὲν γὰρ τοῦ γε κρεῖσσον καὶ ἄρειον
Ἢ ὅθ' ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον * ἔχητον
Ἀνὴρ ἠδὲ γυνή· k πόλλ' ἄλγεα δυσμενέεσσι,
Χάρματα δ' εὐμενέτῃσι· μάλιστα δέ τ' ἔκλυον αὐτοί.

Ardent, caterùm hic ad boues accedit, aut oues, χ. βουσὶ μετέρχε)
Aut ad agrestiores ceruos, iubet verò eum venter
Pecudes tentaturum, etiam ad densam domum ire:
Ita Vlysses puellas pulchricomas erat
Accessurus, nudus quis esset, necessitas enim vrgebat:
Horrendè autem ipsis apparuit afflictus salsugine.
Diffugerũt aũt huc atq; illuc per littora prominẽtia.
Sola autem Alcinoi filia constitit, ipsi enim Pallas
Audaciã in mẽte indidit, et metũ exemerat è mẽbris.
Stetit.a.cõtra ipsum exceptura: hic cogitabat Vlysses,
An supplicaret genua prendẽs pulchris oculis puella,
Aut temerè verbis longè stans blandis
Precaretur, si ostenderet ciuitatẽ & vestes donaret.
Sic sanè ei cogitanti videbatur satius esse,
Precari verbis eminus stando blandis,
Ne ei genua prehendenti irasceretur mente puella.
Protinus blandum & astutum dixit sermonem,
Suppliciter te oro ô regina, deus siue qs, aut morta-
Siquidem deus es qui latum cælum incolunt, (lis,
Artemidi te ego Iouis filiæ magni
Formaq; magnitudineq;, indoleq; q̃ pximè assimulo.
Siue aliquis es hominum, qui supra terram habitant,
Ter beati tibi pater & veneranda mater,
Ter beati fratres, valdè nimirum ipsorum animus
Vsq; lætitia perfunditur, tui gratia,
Videntibus tale germen ad choream te euntem.
Porrò rursum ille animo felicissimus præter cæteros,
Quicunq; te sponsalijs onerans, domum duxerit.
Nondum enim talem vidi hominem oculis,
Neq; virũ neq; mulierẽ: admiratio me tenet aspicien-
Nuper in Delo tale Apollinis iuxta aram, (tem.
Palma recens germen succrescens vidi.
(Profectus.n.eram illuc, multus.a.mihi erat populus χ. ἵπασι
In ea profectione, quæ mihi malum infortuniũ erat)
Sic fortè & illud conspicatus obstupui animo
Diu, quãdoquidẽ nũq̃ tale succreuerat lignũ è terra:
Ita te ô mulier admiror, obstupeo, & vereor vehe-
menter
Genua prehendere, difficilis nam me dolor occupat.
Heri vigesimo effugi demum die nigrum pontum.
Interea me vsq; fluctus ferebat, & celeres procellæ
Insula ab Ogygia: nunc verò me huc appulit deus,
Vt adhuc fortasse & hîc patiar malum. nõ enim puto
Finẽ facturos, verùm adhuc multa dij efficiunt antè.
Sed ô regina miserere. ad te.n. miserias multas ppes-
Primam veni, aliorum autem neminem noui (sus
Hominum, qui hanc vrbem & terram incolunt.
Vrbẽ mihi ostende, da.v. pannũ ad me circũcingendũ
Si q̃ fortasse integumentũ lintearũ vestiũ habes huc
Tibi.v. dij tãta dẽt, quãta animo cõcupiscis (profecta.
Maritum, & familiam, & concordiam præbeant
Bonam. non enim eo quicquã præstantius & melius
Quã cùm cõcordes consilijs, rẽ familiarẽ administrãt χ. ἔχωσιν
Vir atq; coniunx: multos dolores hostibus,
Gaudia autẽ beneuolis, maximè autem audiunt ipsi.

COMMENTARIVS.

a αἱ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄϋσαν.] Hic clamor respectu Nausicaæ fuit fortuitus, hoc est, non spectauit vllum alium finem, quàm simpliciter proiectam in fluuium pilam, vt fieri solet in re simili. Sed quoad Mineruam, aliter se habet. Illa enim dicitur hoc excogitasse, vt eo clamore

clamore exaudito Vlysses excitaretur. Itaque videtur, mihi intellexisse Poëta, ne rem quidem minimam sine Numinis prouidentia contingere, quæ aliud decernit per humanas actiones, quàm ipsi homines moliantur aut cogitent. Hinc perspicuè videmus, quod commodiore loco docent Theologi, fortunam in rebus humanis dici non posse, nisi hominum ratione: qui cùm præter deliberationes suas aliquid vident fieri, illud casui tribuunt, quia consilio præcedente non accidat: Numinis autem respectu nihil improuisum, aut sine causa & sine certo euenit. Quod hoc exemplo satis docet Homerus. Sed & Vlyssis ratione idem est existimandum, quod Nausicaæ. Nam cùm ipse ad clamorem excitetur, fortuitum eum esse putat, quia ille non præuiderat aut sciebat, an hoc Mineruæ in commodum suum excogitasset.

b βῆ δ' ἴμεν ὥστε λέων] Quanti Vlyssem suum Homerus faciat, hinc videre est: nam neq; etiam nudum & calamitosum contemnit, cùm eum nihilo seciùs leoni generoso animali comparet. quasi dicat: Licet ille in has angustias paupertatis atque adeò nuditatis detrusus sit, tamen restat & remanet idem Vlysses, qualis olim fuit, cùm prosperiore fortuna vteretur. Hic est ergo ille qui Troiam euertit, fortissimus & prudentissimus heros: qui nunc exaudito clamore Nausicaæ expergiscitur, prodit; ex arbustis exploraturus, vnde vox illa promanârit.

c τρέσσαν δ' ἄλλυδις] Eustathius in hunc locum, πλάττει δὲ ταῦτα ὁ ποιητὴς κατὰ τὸ πρέπον· καὶ πᾶσα μὲν γὰρ φασὶ νεότης, διὰ ἀπειρίαν ἐπτόηται· ἡ δὲ θήλεια μᾶλλον, μάλιστα δὲ αἱ ἐν τρυφῇ διὰ τὸ ἄηθες ὑπεκπτοοῦνται. id est, Fingit autem hæc Homerus secundum decorum. Omnis enim iuuentus propter imperitiam timida: sed muliebris magis, maximè verò quæ in luxu viuunt, propter insuetudinem vel insolentiam perterrefiunt. Nausicaa autem remansisse dicitur, quod mirum esset, cur pudor etiam virgineus hoc postulare videretur, vt nudo viso homine, illa quoque cum reliquis effugeret: ideò præstruit, hoc non sine diuina aliqua ope factum, qua timiditatem muliebrem exuit. Sic enim fieri oportuit, vt illa remanens commodiùs Vlyssi auxiliaretur.

d ὡς ἄρα οἱ φρονέοντι] Nesciebat Vlysses audaciorem factam Nausicaam à Minerua, ideò veritus ne nudus propiùs accedendo virginem perterreret, quæ verecundiæ gratia illum foret euitatura, eminus stare honestius existimauit: vel potius de se ipso verecundatus est Vlysses, puduitq; ita nudum videri. Porrò vtramque rationem coniungendam esse arbitror, prima quidem à Poëta exprimitur in eo versu, μή οἱ γοῦνα λαβόντι χολώσαιτο φρένα κούρη: altera ex ijs colligi potest, quæ superiùs dicta sunt, Vlyssem nimirum folijs arborum pudenda sua texisse: quod argumentum est veri & genuini pudoris in heroë. Est autem pars illa in homine, quæ plus quàm cæteræ tegi postulat, quod omnibus à Deo inditum est.

e μειλίχιον καὶ κερδαλέον] Rationem horum vocabulorum explicat rectè Eustathius his verbis: ἰστέον δὲ ὅτι μειλίχιοι μὲν οἱ τῶν ὁμιλούντων λόγοι, διὰ τὸ ἐγκωμιαστικὸν εἶδος ᾧ χαίρουσι γὰρ οἱ πολλοί, τοῖς εἰς ἑαυτοὺς αὐτοὺς ἐπαίνοις χαίροντες, μειλίσσονται. κερδαλέοι δὲ διὸν μικρῷ αἰτοῦνται. ῥάκος γάρ φασι μόνον καὶ ἄστυ δεῖξαι, κερδαίνει μεγάλα ἐκ τῶν βασιλικῶν, πλοῦτον. ἐπιτυχὼν ὡς ἐπιφρίσει διαγινώσκοντες τὸ ὅρον, &c. Sed nos hæc singillatim in sequentibus explanabimus.

f γουνοῦμαι] Cùm hanc Vlyssis orationem μειλίχιον & κερδαλέον appellet, sciendum est, ex hac parte quæ proœmiũ illius est dici μειλίχιον. Multis enim varijsq; laudibus Nausicaam delinit ac demulcet miro quodam artificio, vt non frustrà eloquentissimus fingatur, vt est Iliadis lib. 3. vbi dicitur ex pectore emittere ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν. Primùm igitur ancipiti reuerentia illam affatur, ancipiti dico, quia dubitat an Dea sit, an mortalis quædam fœmina. Quicquid autem fuerit, tanti se eam facere testatur, vt vix discernas quod illi potiùs optandum fuisset. Nam si Dea est, non eam in vulgus infimum aut ignobile Dearũ reponit, quales sunt, purà Nymphæ aut Orestiades aut Naiades (ex quarum numero vt esset, videbatur docere locus tum montosus tum fluuiatilis) sed eam Dianæ Iouis filiæ comparat. Qua comparatione quãtùm illi tribuerit, facilè quiuis iudicare potest: nam & ipsemet Poëta paulò antè eadem est vsus. Vt ei autem similis videretur, faciebant forma, proceritas & elegantia corporis (sic enim φυὴν hoc loco accipio) quibus illam planè referebat. Sin mortalis est fœmina, parentes & cognatos felicissimos prædicat, quibus datum sit iam elegantem præstantemque virginem in choreas progredientem intueri: sed (quòd rem gratam se ipsi facturum censuit, vel ita res tulit, vt quæ de nuptijs cogitaret, ab ignoto homine earum felicitatem audiret, quod plenius paulò pòst videbitur) sed, inquam, longè omnium felicissimum iactat eum, cui ipsa despondebitur. Quia videlicet tam speciosa & egregia virgo non potest viro non esse gratissima: & cùm id soleat quasi bonum aliquod à viris exoptari, cui hoc contigerit, oportet felicem existimari, qui optato potiatur. Tum exaggerat illius laudes, primùm, cùm dicit se nunquam talem animaduertisse hominẽ, quod, quasi genus, in suas deinde species partitur virum & mulierem: de hac si dixisset, tantùm res videbatur minus mirabilis: vbi verò etiam eam viris anteponit, maximam encomij facultatem in eo collocasse videtur, cùm inferius virili genere muliebre censeatur, si potissimùm paria de singulis constituantur. Sed in laudando mediocritatis leges esse violandas censuit Orator noster, vbi maximè ex eius personæ, ad quam oratio dirigitur, beneuolentia commodorum tuorum ratio pendet. Nihil ergo par aut simile Vlysses, huic virgini reperias? Immò verò. Quidnam? Rarum aliquid & vsitatum, proinde etiam admiratione dignum, cui appositè raram hanc virginem comparat, non quidem ipsius rei respectu solùm, sed etiam ipsius raritatis. Quantumuis enim vile quippiam fuerit, modò rarum, satis in se habet quo plurimi censeatur, adeò vt etiam preciosissimis, sed cõmunibus & vulgaribus tamen rebus anteponatur. Quid verò tandem est rarum illud, quod tantoperè Vlysses admiratus est? Palmæ germen, quod vidit in Delo ad arã Apollinis succrescere, quale nimirum nunquam anteà è terra succreuerat. Qua de re infrà. Tandem artificiosè cum verecundia & timore in petitione humanitatis descendit, præmittitque narrationem compendiosam præsentis suæ calamitatis. Petit denique duo. primùm, vt vrbem ei Nausicaa significet: deinde, vt leuiusculis vestibus induat, in cuius beneficij gratiam egregium pro illa votum profundit.

g φοίνικος νέον ἔρνος] Quid hunc surculum palmæ tantoperè sit demiratus Vlysses, mirũ videri potest: & cur paulò pòst dicat, talem nunquam è terra succreuisse. Mihi sanè ratio nulla succurrit, cur hoc factum existimem, nisi intelligamus palmulam illam primam esse, quæ ab hominibus illis cognita sit & animaduersa, & alibi nusquam visam? Id tamẽ mihi non persuadeo Nam Herodoto teste, Delus insula, quæ Plote ab eo appellatur, arboribus illis ferax est. Quid ergo? Speciem tantùm huius palmæ raram fuisse ab Vlysse existimatam, vt solet arbor arbori præstare. Rhodiginus autem Lect. antiq lib. 5. cap. 6. generaliter de omni palma accepit, his verbis: Inest omnino arbori eiusmodi decor non ingratus, quando Poëtarum princeps puellæ Phæaciæ venustatem palmæ ramo assimulare sibi Homerus permiserit. Propterea fuêre qui ita arbitrarentur, in certaminibus sacris varias quidem singillatim coronas dari, vniuersim tamen ex palma solenni quodam more consecrari, vna ea de causa. *Hæc ille.* Ego verò non nego, in genere palmam speciosam esse arborẽ, cùm tamen de hac vna, quæ in Delo ad Apollinis aram fuit, loquitur, quiddam magis peculiare in hac imaginor. Qualem etiam oportuit fuisse eam quæ Latonem parientem sustinuerit, vt in Hymno Apollinis ab Homero dicitur. De qua Ouidius intellexit in Epistola Cydippes:

Miror & innumeris structam de cornibus aram, *Et de qua pariens arbore nixa Dea est.*

Scio de hoc partu Latonæ diuersa ab alijs tradi, atque adeò ab ipso Plutarcho in vita Pelopidæ, vnde istud de palma dictum posset refutari: sed sciat lector, me vulgarem fabulam sequi. Pausanias in Arcadicis, qui est liber octauus, hanc palmam vt antiquissimam memorat, quæ cùm iam ante multa sæcula extitisse in veteribus Græcorum monumentis legatur, tamen suo tempore extet. Cicero 1. de Legib. Aut (inquit) quod Homericus Vlysses Deli se procerã & teneram palmam vidisse dixit, hodie monstrant eandem. Sed tamen Vlysses non exprimit illam proceritatem: eam verò si placet, authore Tullio, amplectamur, vt nostræ etiam comparationi inseruiat. Nam talis erat etiam Nausicaa, ideò illius etiam proceritatis gratia potuit rectè cum palma conferri, vt etiam cum Diana anteà conferebatur.

h δὸς δὲ ῥάκος] Hic est altera ratio, cur orationem Vlyssis κερδαλέον appellet Poëta. nam ideò talis dicitur, vt ait Eustathius: quòd cùm exiguum & leue quiddam à Nausicaa petat, tamen longè maiora impetrârit, vt docent sequentia.

i σοὶ δὲ θεοὶ] In spem beneficij, quod in se conferri à Nausicaa cupit, omnia illi fausta imprecatur: sed ea ratione, vt eam iam pro mortali puella agnoscat. Optat enim illi maritum, & quod maximum est matrimonij vinculum, concordiam. Quod appositè fit, vt anteà monebamus, cùm de nuptijs celebrandis illa etiam virgo cogitaret. Quàm elegantia sint autem illa quæ de concordia subijcit, facilè quiuis intelligit, de qua qui plura scire volet, legat Plutarchi præcepta connubialia, & elegantem illam disputationem amatoriam, vbi quædam ad hunc locum facientia, & ex huius loci authoritate scribuntur: οὔτε γὰρ ἡδοναὶ μείζονες ἀπ' ἄλλων, οὔτε χρεῖαι συνεχέστεραι πρὸς ἀλλήλους, οὔτε φιλίας τι καλὸν ἑτέρας ἔνδοξον οὕτω ἢ ζηλωτόν. Ὡς ὅτ' ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον ἔχητον. Ἀνὴρ ἠδὲ γυνή. id est, Neque enim oblectamenta aliunde maiora, neque vtilitates frequentiores mutuæ sunt, neque amicitiæ bonum alterius ita illustre & admirandum, vt cùm concordes consilijs rem familiarem administrant vir & vxor.

k πόλλ' ἄλγεα] Triplex est fructus huius matrimonialis concordiæ. Primùm hostibus tuis parit molestiam (ea enim est hostiũ natura, vt quemadmodum ob infelicitatem tuam lætantur, sic ob prosperitatem contrà tristentur) deinde amicis gaudium, quorum affe-

affectus contrarij sunt illis hostium: tertiò laudem & gloriam coniugibus apud homines conciliant. Sed hęc humana tantùm sunt: nos altiùs rem hodie intelligimus ex sacrosancto Dei præcepto.

Τὸν δ' αὖ Ναυσικάα λευκώλενος ἀντίον ηὔδα·
Ξεῖν', ἐπεὶ οὔτε κακῷ οὔτ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον Ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν
Ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ·
Καί που σοὶ * τάδ' ἔδωκε, σὲ δὲ χρὴ τετλάμεν ἔμπης·
Νῦν δ', ἐπεὶ ἡμετέρην τε πόλιν καὶ γαῖαν ἱκάνεις,
Οὔτ' οὖν ἐσθῆτος δευήσεαι, οὔτε τευ ἄλλου
Ὧν ἐπέοιχ' ἱκέτην ταλαπείριον ἀντιάσαντα.
Ἄστυ δέ τοι δείξω, ἐρέω δέ τοι οὔνομα λαῶν.
Φαίηκες μὲν τήνδε πόλιν καὶ γαῖαν ἔχουσιν·
Εἰμὶ δ' ἐγὼ θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο,
Τοῦ δ' ἐκ Φαιήκων ἔχεται κάρτος τε βίη τε.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφιπόλοισιν ἐϋπλοκάμοισι κέλευσε,
Στῆτέ μοι ἀμφίπολοι· πόσε φεύγετε φῶτα ἰδοῦσαι;
Ἦ μή πού τινα δυσμενέων φάσθ' ἔμμεναι ἀνδρῶν;
[b] Οὐκ ἔσθ' οὗτος ἀνὴρ διερὸς βροτὸς, οὐδὲ γένηται,
Ὅς κεν Φαιήκων ἀνδρῶν ἐς γαῖαν ἵκηται
Δηϊοτῆτα φέρων· μάλα γὰρ φίλοι ἀθανάτοισιν.
Οἰκέομεν δ' ἀπάνευθε πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ
Ἔσχατοι, οὐδέ τις ἄμμι * βροτῶν ἐπιμίσγεται ἄλλος.
Ἀλλ' ὅδε τις δύστηνος ἀλώμενος ἐνθάδ' ἱκάνει·
Τὸν νῦν χρὴ κομέειν· πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες
Ξεῖνοί τε πτωχοί τε· δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε.
Ἀλλὰ δότ' ἀμφίπολοι ξείνῳ βρῶσίν τε πόσιν τε·
Λούσατέ τ' ἐν ποταμῷ, [c] ὅθ' ἐπὶ σκέπας ἔστ' ἀνέμοιο.
Ὣς ἔφαθ'· αἱ * δ' ἔσταν τε καὶ ἀλλήλοισι * κέλευσαν.
Κὰδ δ' ἄρ' * Ὀδυσσῆ' εἷσαν ἐπὶ σκέπας, ὡς ἐκέλευσε
Ναυσικάα θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο.
Πὰρ δ' ἄρα οἱ φᾶρός τε χιτῶνά τε εἵματ' ἔθηκαν.
Δῶκαν δὲ χρυσέῃ ἐν ληκύθῳ ὑγρὸν ἔλαιον.
Ἤνωγον δ' ἄρα μιν λοῦσθαι ποταμοῖο ῥοῇσι.
Δή ῥα τότ' ἀμφιπόλοισι μετηύδα δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἀμφίπολοι στῆθ' οὕτω ἀπόπροθεν, ὄφρ' ἐγὼ αὐτὸς
Ἅλμην ὤμοιιν ἀπολούσομαι, ἀμφὶ δ' ἐλαίῳ
Χρίσομαι· ἦ γὰρ δηρὸν ἀπὸ χροός ἐστιν ἀλοιφή·
Ἄντην δ' οὐκ ἂν ἔγωγε λοέσσομαι· [d] αἰδέομαι γὰρ
Γυμνοῦσθαι, κούρῃσιν ἐϋπλοκάμοισι μετελθών.
Ὣς ἔφαθ'· αἱ δ' ἀπάνευθεν ἴσαν, εἶπον δ' ἄρα κούρῃ.
Αὐτὰρ ὁ ἐκ ποταμοῦ χρόα νίζετο δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἅλμην, ἥ οἱ νῶτα καὶ εὐρέας ἄμπεχεν ὤμους.
Ἐκ κεφαλῆς δ' ἔσμηχεν ἁλὸς χνόον ἀτρυγέτοιο.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντα λοέσσατο [e] καὶ λίπ' ἄλειψεν,
Ἀμφὶ δὲ εἵματα ἕσσαθ' ἅ οἱ πόρε παρθένος ἀδμής·
[f] Τὸν μὲν Ἀθηναίη θῆκεν Διὸς ἐκγεγαυῖα
Μείζονά τ' εἰσιδέειν καὶ πάσσονα· κὰδ δὲ κάρητος
Οὔλας ἧκε κόμας, ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας.
Ὡς δ' ὅτε τις χρυσὸν περιχεύεται ἀργύρῳ ἀνὴρ
Ἴδρις, ὃν Ἥφαιστος δέδαεν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη
Τέχνην παντοίην, χαρίεντα δὲ ἔργα τελείει·
Ὣς ἄρα τῷ κατέχευε χάριν κεφαλῇ τε καὶ ὤμοις.
Ἕζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιὼν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης,
Κάλλει καὶ χάρισι στίλβων· θηεῖτο δὲ κούρη.
Δή ῥα τότ' ἀμφιπόλοισιν ἐϋπλοκάμοισι μετηύδα,
Κλῦτέ μοι ἀμφίπολοι λευκώλενοι, ὄφρα τι εἴπω·
Οὐ πάντων ἀέκητι θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι,
Φαιήκεσσ' ὅδ' ἀνὴρ ἐπιμίσγεται ἀντιθέοισι.

Hũc.a. rursus Nausicaa albis vlnis cõtrà alloquuta,
Hospes quãdoquidẽ nõ ignauo, nec stulto similis es viro,
Iupiter ipse distribuit felicitatẽ Olympius hominibus
Bonis atq; malis prout vult, vnicuiq;. (cius
Et fortasse tibi isthæc dedit: te.a. oportet pati nihilo se- κ. τὴν
Nunc, postquam ad nostram & terrã & vrbẽ venis,
Neq; vestium indigebis, neq; alicuius alterius rei
Earum quæ decent supplicem, miserum occurrentẽ.
Vrbem autem tibi ostẽdam & dicã nomen populorũ.
Phæaces hanc vrbem, & terram habitant.
Sum autem ego filia magnanimi Alcinoi, (tetia.
Huius inter Phæaces supereminet & imperiũ, & po-
Dixit sanè & ancillis pulchricomis imperauit.
Sistite gradũ mihi ancillæ, quò fugitis virũ intuitæ?
An scilicet aliquem hostium putatis esse virorum?
Non est hic vir humidus homo, neq; esse possit,
Qui Phæacum ad terram veniat
Hostilia inferens: valde n. chari sunt immortalibus.
Habitamus præterea seorsum vndoso in mari
Extremi, neq; aliquis nobiscũ homo commerciũ habet κ. βροτός
Verùm hic aliquis infelix errans huc venit.. (alius.
Quem nunc oportet curare, à Ioue.n. sunt omnes
Hospites et egeni, donũ.a. quantũuis exiguũ gratũ ta-
Quare date ancillæ hospiti cibũ & potum, (men est.
Et lauate in fluuio, vbi defensio est à vento.
Sic ait, illæ verò stabant, & se mutuò hortabãtur. κ. δ' ἴσαν
Vlyssẽ collocarũt sub vmbraculo, quẽadmodũ iusserat κ. κέλευον
Nausicaa filia magnanimi Alcinoi, κ. Ὀδυσσέα
Prope ipsum pallium & tunicam vestesq; apposuerũt.
Dederunt verò ei aurea in ampulla liquidum oleum,
Iusserunt deinde vt se ablueret in fluuij fluento.
At tum ancillas alloquutus est diuus Vlysses,
Ancillæ state sic paululum seorsum, vt ego ipse
Salsuginem ab humeris abluam, circum autem oleo
Inungam, iam enim diu à corpore est vnctio:
Coràm verò non ego lauero, vereor enim
Nudari inter puellas pulchricomas versans.
Sic ait, illæ seorsum abibant, referebant aũt puellæ.
Cæterũ ipse ex flumine à corpore lauabat diuus Vlysses
Salsuginẽ, quæ ei dorsũ & latos accingebat humeros:
E capite autem eluit maris sordes indomiti. (set,
Cæterùm postquam omnia abluisset, & oleo inunxis-
Vestesq; induisset quas illi præbuerat virgo intacta:
Hunc quidem Minerua reddidit ex Ioue nata,
Maioremq; aspectu, & spißiorem: à capite verò
Crispas demisit comas hyacinthino flori similes.
Quemadmodũ cùm quis aurũ circũfudit argẽto vir
Solers, quem Vulcanus docuit & Pallas Minerua
Artem omnifariam, gloriosa verò opera perficit:
Sic huic infudit gratiam capitiq; & humeris.
Consedit deinde seorsum incedens ad littus maris:
Pulchritudine & gratia resplendẽs, admirabatur.a.
Tunc ad ancillas pulchricomas loquebatur, (puella,
Audite me ancillæ pulchris lacertis, vt aliqd dicã,
Non omnibus inuitis dijs qui cœlum tenent,
Ad Phæacas hic vir peruenit diuinus.

Πρόσθεν μὲν γὰρ δή μοι ἀεικέλιος δέατ' εἶναι,
Νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικε τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι.
Αἲ γὰρ ἐμοὶ τοιόσδε πόσις κεκλημένος εἴη
Ἐνθάδε ναιετάων, καί οἱ ἅδοι αὐτόθι μίμνειν.
Ἀλλὰ δότ' ἀμφίπολοι ξείνῳ βρῶσίν τε πόσιν τε.
Ὣς ἔφαθ'. αἱ δ' ἄρα τῆς μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο,
Πὰρ δ' ἄρ' Ὀδυσσῆι θέσαν βρῶσίν τε πόσιν τε.
Ἤτοι ὁ πῖνε καὶ ἦσθε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἁρπαλέως· δηρὸν γὰρ ἐδητύος ἦεν ἄπαστος.
Αὐτὰρ Ναυσικάα λευκώλενος ἄλλ' ἐνόησεν·
Εἵματ' ἄρα πτύξασα τίθει καλῆς ἐπ' ἀπήνης,
Ζεῦξεν δ' ἡμιόνους κρατερώνυχας. ἂν δ' ἔβη αὐτή,
Ὤτρυνεν δ' Ὀδυσῆα, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Ὄρσεο δὴ νῦν ξεῖνε πόλινδ' ἴμεν, ὄφρα σε πέμψω
Πατρὸς ἐμοῦ πρὸς δῶμα δαΐφρονος. ἔνθα σέ φημι
Πάντων Φαιήκων εἰδησέμεν ὅσσοι ἄριστοι.
Ἀλλὰ μάλ' ὧδ' ἔρδειν (δοκέεις δέ μοι οὐκ ἀπινύσσειν)
Ὄφρ' ἂν μέν κ' ἀγροὺς ἴομεν καὶ ἔργ' ἀνθρώπων,
Τόφρα σὺν ἀμφιπόλοισι μεθ' ἡμιόνους καὶ ἄμαξαν
Καρπαλίμως ἔρχεσθαι, ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμονεύσω.
Αὐτὰρ ἐπὴν πόλιος ἐπιβήομεν ἣν πέρι πύργος
Ὑψηλός, καλὸς δὲ λιμὴν ἑκάτερθε πόληος,
Λεπτὴ δ' εἰσίθμη· νῆες δ' ὁδὸν ἀμφιέλισσαι
Εἰρύαται· πᾶσιν γὰρ ἐπίστιόν ἐστιν ἑκάστῳ.
Ἔνθα δέ τέ σφ' ἀγορὴ καλὸν, Ποσιδήιον ἀμφίς,
Ῥυτοῖσιν λάεσσι κατωρυχέεσσ' ἀραρυῖα.
Ἔνθα δὲ νηῶν ὅπλα μελαινάων ἀλέγουσι,
γ. πείρας Πείσματα καὶ * σπεῖρα, καὶ ἀποξύνουσιν ἐρετμά.
Οὐ γὰρ Φαιήκεσσι μέλει βιὸς, οὐδὲ φαρέτρη,
Ἀλλ' ἱστοὶ καὶ ἐρετμὰ νεῶν, καὶ νῆες ἐῖσαι,
Ἧσιν ἀγαλλόμενοι πολιὴν περόωσι θάλασσαν.
Τῶν ἀλεείνω φῆμιν ἀδευκέα. μή τις ὀπίσσω
Μωμεύῃ (μάλα δ' εἰσὶν ὑπερφίαλοι κατὰ δῆμον)
Καί νύ τις ὧδ' εἴπῃσι κακώτερος ἀντιβολήσας,
Τίς δ' ὅδε Ναυσικάᾳ ἕπεται καλός τε μέγας τε
Ξεῖνος; ποῦ δέ μιν εὗρε; πόσις νύ οἱ ἔσσεται αὐτῇ.
Ἤ τινά που πλαγχθέντα κομίσσατο ἧς ἀπὸ νηὸς,
Ἀνδρῶν τηλεδαπῶν, ἐπεὶ οὔ τινες ἐγγύθεν εἰσίν·
Ἤ τίς οἱ εὐξαμένῃ πολυάρητος θεὸς ἦλθεν,
Οὐρανόθεν καταβάς· ἕξει δέ μιν ἤματα πάντα.
Βέλτερον εἰ κ' αὐτή περ ἐποιχομένη πόσιν εὗρεν
Ἄλλοθεν. ἦ γὰρ τούσδε γ' ἀτιμάζει κατὰ δῆμον
Φαίηκας, τοί μιν μνῶνται πολέες τε καὶ ἐσθλοί.
κ. δ' αὖ οἱ Ὣς ἐρέουσιν, ἐμοὶ * δέ κ' ὀνείδεα ταῦτα γένοιτο.
Καὶ δ' ἄλλῃ νεμεσῶ, ἥτις τοιαῦτά γε ῥέζοι,
Ἥ τ' ἀέκητι φίλων πατρὸς καὶ μητρὸς ἐόντων
Ἀνδράσι μίσγηται, πρίν γ' ἀμφάδιον γάμον ἐλθεῖν.
Ξεῖνε, σὺ δ' ὧδ' ἐμέθεν ξυνίει ἔπος, ὄφρα τάχιστα
Πομπῆς καὶ νόστοιο τύχῃς παρὰ πατρὸς ἐμοῖο.
Δήεις ἀγλαὸν ἄλσος Ἀθήνης ἄγχι κελεύθου
Αἰγείρων· ἐν δὲ κρήνη νάει, ἀμφὶ δὲ λειμών.
Ἔνθα δὲ πατρὸς ἐμοῦ τέμενος, τεθαλυῖά τ' ἀλωή,
Τόσσον ἀπὸ πτόλιος ὅσσον τε γέγωνε βοήσας.
Ἔνθα καθεζόμενος μεῖναι χρόνον, εἰς ὅ κεν ἡμεῖς
Ἄστυδε ἔλθωμεν, καὶ ἱκώμεθα δώματα πατρός.
Αὐτὰρ ἐπὴν ἡμέας ἔλπῃ ποτὶ δώματ' ἀφῖχθαι,
Καὶ τότε Φαιήκων ἴμεν ἐς πόλιν, ἠδ' ἐρέεσθαι
Δώματα πατρὸς ἐμοῦ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο.

Nam antea mihi nihili videbatur esse,
Nunc verò dijs similis, qui cælum latum inhabitant,
Vtinam mihi talis maritus vocatus esset
Hic habitans, & ipsi placeret hic manere.
Sed date ancillæ hospiti cibum potumq́.
Sic ait, illæ sanè hāc diligenter audiuerūt & paruerunt,
Vlyssi verò apposuerunt cibumq́ potumq́.
Profectò ipse bibebat, & edebat prudens diuus Vlysses
Rapaciter, diu enim cibum non gustauerat.
Cæterùm Nausicaa albis lacertis aliud commenta est:
Vestes certè plicatas posuit pulchrum in currum
Iungens mulos fortibus vngulis, conscendit autē ipsa,
Adhortata Vlyssem, verbumq́ dixit & elocuta est,
Surge nunc hospes ad vrbem ire, vt te mittam
Patris mei ad domum prudentis, vbi te puto
Omnes Phæaces visurū esse, quotquot optimates sunt.
Sed omnino sic facito, (videris enim mihi non parum sapere)
Donec quidem per agros iuerimus & opera hominū,
Tamdiu cum ancillis post mulos & currum
Celeriter venito, ego verò viam præibo.
Cæterū postq̄ ad vrbē cōscenderimus, circa quā turres
Altæ, pulcher autem portus ab vtroq́ latere vrbis,
Arctus aūt introitus, naues per viam vtrinq́ agitatæ
Subducuntur, omnibus enim statio est vnicuiq́.
Ibi verò ipsis forū est pulchrū Neptuni circa templum
Ingentibus lapidibus excisis locatum.
Ibi verò nauium armamenta nigrarum curant
Rudentes & spiras, & poliunt remos.
Non enim Phæacibus cura est arcus neq́ pharetra,
Sed mali & remi nauium, & naues aquatæ,
Quibus freti, penetrant spumosum mare.
Horum vito famam amaram ne quis à tergo
Obtrectet (valdè enim sunt superbi vulgò)
Et fortassis quis sic diceret malignior obuiam factus,
Quis ille qui Nausicaā sequitur pulcherq́, magnusq́,
Hospes? vbi illum nacta est? maritus certè erit ipsi,
Aut alicubi errantem benignè tractauit sua naui
Ex viris externis. nam nulli propè sunt huiusmodi,
Aut quispiā supplicāti multùm exoptatus deus adest
E cælo delapsus, habebit verò ipsum dies omnes.
Rectè fecit si ipsa ebambulans maritum inuenit
Aliundè, certè hos spreuit in populo
Phæacas, qui ipsam ambiunt multi & nobiles.
Sic dicent, mihi verò hæc probra essent.
Atq́ alij succenserem quæcunq́ talia faceret,
Quæ inuitis charis patre & matre viuentibus
Viris miscetur, priusquam palàm nuptiæ aduenissēt,
Hospes autē tu sic mecum audi sermonē, vt celerrimè
Deductionem & reditum assequaris à patre meo.
Inueniemus pulchrum lucum Palladis prope viam
Ex populis, fons autē effluit, circa nemus a.pratum.
Ibi verò patris mei & prædium & florentes horti
Tantum ab vrbe, quantum auditur clamans,
Ibi desidens præstolare aliquandiu, donec nos
Ad vrbē venerimus, & peruenerimus ad ædes patris.
Cæterùm postquam nos speraueris ad ædes peruenisse,
Tum Phæacum eas ad vrbem, atq́ require
Aedes patris mei magnanimi Alcinoi.

Ῥεῖα δ' ἀρίγνωτ' ἐστί, καὶ ἂν πάϊς ἡγήσαιτο
Νήπιος· οὐ μὲν γάρ τι ἐοικότα τοῖσι τέτυκται
Δώματα Φαιήκων, οἷος δόμος Ἀλκινόοιο
Ἥρωος. ἀλλ' ὁπότ' ἄν σε δόμοι * κεκύθωσι καὶ αὐλή,
Ὦκα μάλ' ἐκ μεγάροιο διελθέμεν, ὄφρ' ἂν ἵκηαι
Μητέρ' ἐμήν· ἡ δ' ἧσται ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν πυρὸς αὐγῇ,
Ἠλάκατα στρωφῶσ' ἁλιπόρφυρα, θαῦμα ἰδέσθαι,
Κίονι κεκλιμένη, δμωαὶ δέ οἱ εἵατ' ὄπισθεν.
Ἔνθα δὲ πατρὸς ἐμοῖο θρόνος ποτικέκλιται αὐτῇ,
Τῷ ὅ γε οἰνοποτάζει ἐφήμενος, ἀθάνατος ὥς.
Τὸν παραμειψάμενος, μητρὸς περὶ γούνασι χεῖρας
Βάλλειν ἡμετέρης, ἵνα νόστιμον ἦμαρ ἴδηαι
Χαίρων καρπαλίμως, εἰ καὶ μάλα τηλόθεν ἐσσί.
Εἴ κέν τοι κείνη γε φίλα φρονέῃσ' ἐνὶ θυμῷ,
Ἐλπωρή τοι ἔπειτα φίλους τ' ἰδέειν καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἵμασεν μάστιγι φαεινῇ
Ἡμιόνους· αἱ δ' ὦκα λίπον ποταμοῖο ῥέεθρα·
Αἱ δ' εὖ μὲν τρώχων, εὖ δὲ πλίσσοντο πόδεσσιν.
Ἡ δὲ μάλ' ἡνιόχευεν, ὅπως ἅμ' ἑποίατο πεζοὶ
Ἀμφίπολοί τ' Ὀδυσεύς τε, νόῳ δ' ἐπέβαλλεν ἱμάσθ-
Δύσετό τ' ἠέλιος, καὶ τοὶ κλυτὸν ἄλσος ἵκοντο (λην
Ἱρὸν Ἀθηναίης, ἵν' ἄρ' ἕζετο δῖος Ὀδυσσεύς.
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἠρᾶτο Διὸς κούρῃ μεγάλοιο,
Κλῦθί μοι αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, ἀτρυτώνη,
Νῦν δή πέρ μευ ἄκουσον, ἐπεὶ πάρος οὔ ποτ' ἄκουσας
Ῥαιομένου, ὅτε μ' ἔρραιε κλυτὸς Ἐννοσίγαιος.
Δός μ' ἐς Φαίηκας φίλον ἐλθεῖν ἠδ' ἐλεεινόν.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη.
Αὐτῷ δ' οὔ πω φαίνετ' ἐναντίη· αἴδετο γάρ ῥα
Πατροκασίγνητον· ὁ δ' ἐπιζαφελῶς μενέαινεν
Ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ, πάρος ἣν γαῖαν ἱκέσθαι.

Faciles cognitu sunt & si puer ducere posset
Infans, neq. vllo pacto similes illis sunt
Aedes Phaeacum, qualis domus Alcinoi
Herois, sed postquam te aedes celauerint & aula,
Quā celeriter ex regia domo vlterius pge, vt peruenias
Ad matrē meā, hac aūt sedet ad focū in ignis splēdore
Pensum versans purpureum, mirabile visu,
Columnæ recumbens, ancillæ verò sedent pone illam.
Hic verò patris mei solium vergit ad eam,
Quo ille vino indulgens insidet velut deus.
Quod vbi præterieris, matris ad genua manus
Extende nostræ, vt reditionis diem videas
Gaudens statim: etiamsi valdè procul hinc es.
Siquidem tibi illa vtiq. bene volet in animo,
Spes tibi deinde amicosq. videre & peruenire
Domū ad pulchrè ædificatā, & tuā in patriam terrā.
Sic loquuta flagellauit flagello lucido
Mulos, hi verò celeriter reliquerunt fluuij fluenta:
Illi scitè quidē currebāt, & pulchrè penetrabāt pedib.
Illa aūt bene gubernabat, quo simul sequerētur pedi-
Ancillæ Vlyssesq., arte verò impetit flagellum. (tes
Occidit .a. sol, & illi inclytum ad nemus peruenerunt,
Sacrum Palladi, vbi consedit diuus Vlysses.
Statim deinde supplicauit Iouis filiæ magnanimi:
Audi me à capra nutriti Iouis filia indomita,
Nūc sanè me exaudi, quoniā antea nunq exaudiuisti
Iactatum, quando me iactabat inclytus Neptunus.
Da me ad Phaeacas gratum venire atq. miserabilem.
Sic ait supplicās, hunc .a. audiuit Pallas Minerua,
Ipsi verò neutiq apparebat palàm, verebatur enim
Patruum, is verò vehementer irascebatur
Diuino Vlyssi antequam suam ad terram veniret.

COMMENTARIVS.

a ξεῖν', ἐπεὶ οὔτε κακῷ] Respondet Vlyssi Nausicaa. primùm facit de eo iudicium, viderique ipsum sibi ait neque improbum neque insipientem. Non esse malum, hinc fortè collegit, quòd cùm vir esset: tamen ipsi iniuriam non intulerit, quæ poterat pro imbecillitate muliebris sexus ab eo facilè vinci. Non esse insipientem verò, ex tam prudenti oratione, maximè ex illius postremo membro. Vel quæ laudes tantas ab eo acceperat virgo, voluit pares illi rependere. Deinde consolatur ipsum, monetq. has ei calamitates à Ioue immitti, ac illius permissu illi contingere, præmissa illa eleganti γνώμῃ: Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει, &c. qua iubemur agnoscere quicquid nobis accidat infortunij, id à Deo esse. Sequentia verò docent, in miserijs muniri nos oportere præstantissima illa virtute, Patientia, qua malis nostris non cedimus, sed contrà audentiores imus: ad exemplum palmæ, quæ quò magis pondere premitur, eò fortiùs subrigitur. Postea omnia illi se præstituram pollicetur, quæ ipse tam suppliciter postulauit immo statim plus exequitur, quam ipse petijsset. Docet enim quis esset nomen populo, qui regiones illas incoleret. De se autem quod dicit, filiam se esse Alcinoi: videtur Vlyssem ea in re vacillantem confirmare, qui in orationis suæ limine dubitabat an Dea, an verò mortalis esset.

b οὐκ ἔσθ' οὗτος ἀνήρ] Reuocat fugientes ancillas, docetq; nihil esse causæ, quòd sibi ab hoc viro timeant, quia non sit hostilis, quod ex corporis habitu squallido collegit. Sic enim accipio, quod eum non esse διερὸν dicit. nam adeò ex maris spuma deformis, & ex ipso metu in naufragij periculo & ex longo natandi labore defatigatus & maceratus, vt σκελετὸς aut ἀλίβας potius videretur. Non apparebat enim in illo qui in benè constitutis hominibus manifestus est vegetus sanguis: qui cùm ex ijs quæ corpori insunt, præcipuam vim habeat simul calidus & humidus est: ex eius ergo inopia aridiores fimus, vti in senibus videre licet. & magis in ipsis mortuis, vt constat ex Plutarcho Symp. lib. 8. cap. fin. & ex libro, vbi aqua & ignis inter se comparantur. Iam cùm Vlyssem ita exuccum & exanguem animaduertat Nausicaa, nihil sinistri potuit de eo suspicari, cùm hostis vultus horridior & magis sanguineus futurus esset. Vt autem magis persuadeatur hunc virum hostili animo non accessisse, duo faciunt. primùm, quòd Phæacenses Dijs esse charissimos sciat, proinde non permissuros eos, vt vlla amicis suis clades aut cladis periculum immineat. Deinde quòd fieri non possit, vt remotam ita à reliquorum hominum commercio gentem Phæacensem quispiam inuadat, aut inuadere conetur: cùm nullus alioqui soleat ad eos appellere, immò penè cæteris populis ignoti sint. Concludit tandem, hunc errabundum temerè appulisse, vt etiam ex Vlyssis narratione acceperat, præterea miserè paupertate cōflictari. Iam verò cùm hospites & egeni à Deo sint, & quodcunque illis beneficium confertur, quantumuis exiguum tamen iucundum sit: proinde non solùm inhumaniter, sed & impiè se facturam, si eius non misereatur. Itaque illi statim vestimenta impertitur, oleo inunctum lauari iubet, cibosq. apponi, tandem eum in paternam domum deducit.

c ὅθ' ἐπὶ σκέπας ἔστ' ἀνέμοιο.] Lauantibus in aqua frigida nociuus solet esse ventus, cutē asperat, & vi tenuitatis suæ vsque ad partes interiores penetrans, ibi quoq. non parum damni infert. Ideò prudenter Nausicaa cauet, ne Vlyssem in loco ventoso lauet, itaque ab ancillis in vmbroso collocatur.

d αἰδέομαι] Attigimus antea aliquid de pudore Vlyssis, à quo sit prohibitus, ne nudus Nausicaam propiùs accederet. Id vt credā, facit etiam hic locus, vbi manifestè testatur, verecundari se ita nudum inter puellas versari. Quod miretur quispiam, si meminerit viros à mulieribus ac virginibus apud Homerum lauari, vt de Telemacho & Pisistrato non ita pridem vidimus. Nam cur hoc recusat nunc Vlysses, si tamen illius temporis consuetudo ita tulit? Fortè Poëta illam consuetudinem hoc loco castigauit sub σωφρονοῦντος & temperantissimi viri persona. Neque sanè honestum videtur id fieri, vt etiam illud sæculum suis næuis non caruerit.

e ἐν λίπ' ἀλείψας] Oleo post lauacrum inungi solitos veteres ad læuigandam cutem, docuimus ex Athenæo in Iliade.

f τὸν μὲν Ἀθηναίη] Ne hoc quidem sine Numine voluit fieri Poëta, quod alioqui tum lauacro tū comptus vestibus tribui poterat. Nam aquâ fluminis sordes è maris spuma contractas, quibus deformis videbatur, abluerat, vnde in pristinum nitorem est restitutus.

tus. Deinde cùm non parum pulchritudinis ex vestibus homini concilietur, iuxta parœmiam, ἀμφὶ ἀνὴρ (quam non ita pridem exponebamus) potuit formosior his indutus Vlysses apparere. Sed Homerus hoc à Deo manare vult. Itaque dicit Mineruam hoc illi concessisse, vt longè maior & crassior videretur, atque adeò pulchrior: quod infrà quærendum est, vbi dicitur, μείζονα καὶ πάσσονα ἰδέσθαι, & paulò pòst gratiam & leporem capiti & humeris eius infudit Minerua.

αἲ γὰρ ἐμοὶ τοιόσδε] Notanda est atque etiam castiganda hæc Nausicaæ proteruitas, cùm Vlyssem sibi maritum ob eius speciem & decorem optat, quo eum nunc præditum videt: non autem ob prudentiam, quam in eo anteà laudabat. Quod à Plutarcho in lib. de audiend. Poët. obseruatum est his verbis: Ὅταν δὲ ἀκολασίαν τῆς γνώμης, διορίζειν ὅτι τοῖς ἐφεστῶσι τὸν νέον· ὅταν μὲν ἡ Ναυσικάα ξένον ἄνδρα τὸν Ὀδυσσέα θεασαμένη, καὶ παθοῦσα τὸ τῆς Καλυψοῦς πάθος πρὸς αὐτὸν, ἅτε δὴ τρυφῶσα καὶ γάμων ὥραν ἔχουσα, τοιαῦτα μωραίνῃ πρὸς τὰς θεραπαινίδας· αἲ γὰρ ἐμοὶ, &c. ψεκτέον τὸ θράσος αὐτῆς καὶ τὴν ἀκολασίαν. εἰ δὲ τοῖς λόγοις τοῦ ἀνδρὸς τὸ ἦθος ἐνιδοῦσα, καὶ θαυμάσασα τὴν ἔντευξιν αὐτοῦ πολλὴν νοῦν ἔχουσαν, εὔχεται τοιούτῳ συνοικεῖν μᾶλλον ἢ πλωτικῷ (malè vulgò πλουτικῷ) τινὶ καὶ ὀρχηστικῷ τῶν πολιτῶν, ἄξιον ἀγαθῆς, id est, At vbi sententia in obscuro est, ita disterminanda est ac definienda ab eo qui iuuenem moderatur. Nam si Nausicaa hospitem ac peregrinum virum Vlyssem contemplata, ac perinde ac Calypso erga eum affecta, vt iam lasciuiens & ætate nubilis talia ad ancillas delirat. Vtinam mihi, &c. audacia eius proteruitasq; est vituperanda. Si verò ex verbis eius notans mores, colloquiumq; eius mirata insigni præditum prudentia, præoptat tali iuncta esse, quam ciui alicui pecunioso aut saltatori, commendatione digna est.

ἣ τοιαῦτα ῥέζοι] Egregius est hic locus, quo docet Poëta nõ solùm malum, sed etiam mali suspicionem remouendam ab ea (nã hîc de fœminis tantùm erat sermo) quæ probitatis ac pudicitiæ famam aucupatur. Hoc enim diligenter cauet & prudenter Nausicaa.

ἢ τ' ἀέκητι φίλου πατρὸς καὶ μητρὸς ἐόντων, ἀνδράσι μίσγηται] Qui in parentum sunt potestate, nuptias contrahere non possunt illis aut inscijs aut inuitis: quod, quàm antiquum sit obseruatu, docet eleganter hic locus.

FINIS LIBRI VI. HOMERI ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Η. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Ναυσικάα εἰς τὴν πόλιν ἀφικνεῖται, καὶ μετ' ὀλίγον Ὀδυσσεὺς ἱκετεύει τὴν Ἀρήτην Ἀλκινόου τοῦ βασιλέως γυναῖκα. καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον πυνθανομένης ὁπόθεν τὴν ἐσθῆτα ἔχοι (ἐγνώρισε γὰρ αὐτήν) τὰ συμβάντα αὐτῷ κατὰ τὸν πλοῦν ἀπὸ τῆς Ὠγυγίας μέχρι τῆς τῶν Φαιάκων γῆς διηγεῖται.

Ἄλλη.

Ἦτα δ' εὖ φρονέουσ' Ὀδυσεῖ Σχερίης βασιλῆες.

Ὣς ὁ μὲν ἔνθ' ἠρᾶτο πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Κούρην δὲ προτὶ ἄστυ φέρεν μένος ἡμιόνοιιν.
Ἡ δ' ὅτε δὴ οὗ πατρὸς ἀγακλυτὰ δώμαθ' ἵκανε,
Στῆσεν ἄρ' ἐν προθύροισι· κασίγνητοι δέ μιν ἀμφὶς
Ἵσταντ' ἀθανάτοις ἐναλίγκιοι, οἵ ῥ' ἀπ' ἀπήνης
Ἡμιόνους ἔλυον, ἐσθῆτά τε ἔσφερον εἴσω.
b Αὐτὴ δ' ἐς θάλαμον ἑὸν ἤϊε· δαῖε δέ οἱ πῦρ
Γρηῢς Ἀπειραίη, θαλαμηπόλος Εὐρυμέδουσα,
Τήν ποτ' Ἀπείρηθεν νέες ἤγαγον ἀμφιέλισσαι·
Ἀλκινόῳ δ' αὐτὴν γέρας ἔξελον, c οὕνεκα πᾶσι
Φαιήκεσσιν ἄνασσε, θεοῦ δ' ὣς δῆμος ἄκουεν·
Ἣ τρέφε Ναυσικάαν λευκώλενον ἐν μεγάροισιν.
Ἥ οἱ πῦρ ἀνέκαιε, καὶ εἴσω δόρπον ἐκόσμει.
Καὶ τότ' Ὀδυσσεὺς ὦρτο πόλινδ' ἴμεν· αὐτὰρ Ἀθήνη
d Πολλὴν ἠέρα χεῦε φίλα φρονέουσ' Ὀδυσῆϊ,
Μή τις Φαιήκων μεγαθύμων ἀντιβολήσας
Κερτομέοι τ' ἐπέεσσι, καὶ ἐξερέοιθ' ὅτις εἴη.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ἄρ' ἔμελλε πόλιν δύσεσθαι ἐραννήν,
e Ἔνθα οἱ ἀντεβόλησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Παρθενικῇ εἰκυῖα νεήνιδι κάλπιν ἐχούσῃ·
Στῆ δὲ πρόσθ' αὐτοῦ· ὁ δ' ἀνείρετο δῖος Ὀδυσσεύς,
Ὦ τέκος, οὐκ ἄν μοι δόμον ἀνέρος ἡγήσαιο
Ἀλκινόου, ὃς τοῖσδε μετ' ἀνθρώποισιν ἀνάσσει;
Καὶ γὰρ ἐγὼ ξεῖνος ταλαπείριος ἐνθάδ' ἱκάνω
Τηλόθεν ἐξ ἀπίης γαίης· τῷ οὔτινα οἶδα
γρ. καὶ ἔργα νέμονται. Ἀνθρώπων οἳ τήνδε πόλιν * καὶ γαῖαν ἔχουσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,

ARGVMENTVM SEPTIMI LIBRI *Odysseæ.*

Nausicaa in vrbẽ peruenit, & paulò pòst Vlysses supplicauit Aretin Alcinoi regis vxorem. Et post cœnam interrogante vnde vestem haberet (cognouit enim eam) omnia quę acciderant illi in nauigatione, ab Ogygia vsq; ad Phæacum terram, narrat.

Aliud.

H. beneuolunt Vlyssi Scheriæ reges.

SIC quidem illic supplicabat prudẽs diuus Vlysses,
Puellam verò ad vrbem ferebat robur mulorum:
Illa verò quando iã ad sui patris inclytas ædes peruenit,
Constitit in vestibulo, fratres verò ipsam vndiq;
Circũstabant immortalibus similes, qui sanè à curru
Mulos soluebant, vestemq; portarunt intrò.
Porrò ad thalamũ suum ibat, accendebat a. illi ignẽ
Anus Aperæa cubicularia Eurymedusa,
Quam olim ab Apera naues duxerunt biremes.
Alcinoo autem in domum elegerunt, eò quòd omnib.
Phaacesibus imperabat, & veluti deũ populus audie-(bat,
Qua enutriuit Nausicaã pulchris vlnis in regia,
Qua ei ignem accẽdebat, & intus cœnam adornabat,
Et tunc tandem Vlysses surrexit ad vrbẽ ire, at Pallas
Multam caliginem circumfudit bene volens Vlyssi,
Ne quis Phæacum insolentium obuiam factus,
Conuiciaretur verbis, & interrogaret quisnam esset.
Sed cùm iam ciuitatem ingressurus amabilem,
Tum ei obuiam facta est dea cæsia Minerua,
Virgini similis iuuenculæ vrnam gestanti.
Stabat verò ante eum. interrogabat a. diuus Vlysses,
O filia, an' non mihi domum viri ostendere poteris
Alcinoi, qui inter hosce homines imperat?
Etenim ego hospes multa passus huc venio,
Procul ex aliena terra, quare nullum noui
Hominum, qui hanc vrbem & terram inhabitant.
Hunc contrà alloquuta est dea cæsia Minerua,

Τοῖς γὰρ

Τοιγὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε πάτερ δόμον ὅν με κελεύεις
Δείξω· ἐπεί μοι πατρὸς ἀμύμονος ἐγγύθι ναίει.
Ἀλλ' ἴθι σιγῇ τοῖον· ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμονεύσω·
Μηδέ τιν' ἀνθρώπων προτιόσσεο, μηδ' ἐρέεινε.
g Οὐ γὰρ ξείνους οἵδε μάλ' ἀνθρώπους ἀνέχονται,
Οὐδ' ἀγαπαζόμενοι φιλέουσ' ὅς κ' ἄλλοθεν ἔλθοι.
Νηυσὶ θοῇσιν τοίγε πεποιθότες ὠκείῃσι,
Λαῖτμα μέγ' ἐκπερόωσιν, ἐπεί σφισι * δῶκ' Ἐνοσί-
Τῶν νέες ὠκεῖαι ὡσεὶ πτερὸν ἠὲ νόημα. (χθων
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἡγήσατο Παλλὰς Ἀθήνη
Καρπαλίμως· ὁ δ' ἔπειτα μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο.
Τὸν δ' ἄρα Φαίηκες ναυσικλυτοὶ οὐκ ἐνόησαν
Ἐρχόμενον κατὰ ἄστυ διὰ σφέας· οὐ γὰρ Ἀθήνη
Εἴα ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεὸς, ἥ ῥά οἱ ἀχλὺν
Θεσπεσίην κατέχευε, φίλα φρονέουσ' ἐνὶ θυμῷ.
h Θαύμαζεν δ' Ὀδυσσεὺς λιμένας καὶ νῆας ἐΐσας,
Αὐτῶν θ' ἡρώων ἀγορὰς καὶ τείχεα μακρὰ,
Ὑψηλὰ, σκολόπεσσιν ἀρηρότα, θαῦμα ἰδέσθαι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ βασιλῆος ἀγακλυτὰ δώματ' ἵκοντο,
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Οὗτος δή τοι, ξεῖνε πάτερ, δόμος ὅν με κελεύεις
Πεφραδέμεν, δήεις δὲ διοτρεφέας βασιλῆας
Δαίτην δαινυμένους. σὺ δ' ἔσω κίε, i μηδέ τι θυμῷ
Τάρβει· θαρσαλέος γὰρ ἀνὴρ ἐν πᾶσιν ἀμείνων
Ἔργοισι τελέθει, εἰ καί ποθεν ἄλλοθεν ἔλθοι.
k Δέσποιναν μὲν πρῶτα κιχήσεαι ἐν μεγάροισιν,
Ἀρήτη δ' ὄνομ' ἐστὶν ἐπώνυμον, ἐκ δὲ τοκήων
Τῶν αὐτῶν οἵπερ τέκον Ἀλκίνοον βασιλῆα.
Ναυσίθοον μὲν πρῶτα Ποσειδάων ἐνοσίχθων
Γείνατο καὶ Περίβοια, γυναικῶν εἶδος ἀρίστη,
Ὁπλοτάτη θυγάτηρ μεγαλήτορος Εὐρυμέδοντος,
Ὅς ποθ' ὑπερθύμοισι Γιγάντεσσιν βασίλευεν.
Ἀλλ' ὁ μὲν ὤλεσε λαὸν ἀτάσθαλον, ὤλετο δ' αὐτός.
Τῇ δὲ Ποσειδάων ἐμίγη, καὶ ἐγείνατο παῖδα
Ναυσίθοον μεγάθυμον, ὃς ἐν Φαίηξιν ἄνασσε.
Ναυσίθοος δ' ἔτεκε Ῥηξήνορά τ' Ἀλκίνοόν τε.
Τὸν μὲν ἄκουρον ἐόντα βάλ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Νυμφίον ἐν μεγάρῳ μίαν οἴην παῖδα λιπόντα
Ἀρήτην· l τὴν Ἀλκίνοος ποιήσατ' ἄκοιτιν,
Καί μιν ἔτισ' ὡς οὔτις ἐπὶ χθονὶ τίεται ἄλλη,
Ὅσσαι νῦν * γε γυναῖκες ὑπ' ἀνδράσιν οἶκον ἔχουσιν,
Ὣς κείνη περὶ κῆρι τετίμηταί τε καὶ ἐστὶν,
Ἔκ τε φίλων παίδων ἔκ τ' αὐτοῦ Ἀλκινόοιο,
Καὶ λαῶν, οἵ μιν ῥα θεὸν ὡς εἰσορόωντες,
Δειδέχαται μύθοισιν, ὅτε στείχησ' ἀνὰ ἄστυ.
Οὐ μὲν γάρ τι νόου γε καὶ αὐτὴ δεύεται ἐσθλοῦ,
* Οἷσίν τ' εὖ φρονέῃσι m καὶ ἀνδράσι νείκεα λύει.
Εἴ κέν τοι κείνη γε φίλα φρονέῃσ' ἐνὶ θυμῷ,
Ἐλπωρή τοι ἔπειτα φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.

Profectò ego tibi hospes pater domum quam me iubes
Monstrabo, quoniã mihi patrẽ inculpatũ iuxta habi-
Sed eas tacitè, hanc ego viam monstrabo. (tat.
Neq́ quenquam hominum alloquere, neq́ interroga.
Non enim hospites hi diligenter homines suscipiunt,
Nec curãtes amplectũtur, quicũq́ aliunde venerit,
Nauibus celeribus isti freti velocibus
Vndas ingentes tranant: nam ipsis dedit Saturnius γρ. δῶκε κρονίων
Horum naues veloces, veluti penna atq́ cogitatio.
Sic sanè loquuta praibat Pallas Minerua,
Celeriter ipse deinde post vestigia ibat dea.
Hunc certè Phaaces inclyti nauigandi non nouerunt
Vadentem per vrbem per ipsos: non enim Pallas
Sinebat pulchricoma veneranda dea, illa ei caligine
Diuinitùs immissam infudit beneuolens in animo.
Miratur autem Vlysses portus & naues aquatas,
Ipsorumq́ Heroum insulas & murum longum;
Sublimes valles munitas, mirabile visu.
Sed quando iã regis ad inclytam domũ peruenerunt,
His verò sermonibus cœpit dea cæsia Minerua:
Hac tibi hospes pater domum quam me iubes
Indicare. inuenies verò à Ioue nutritos reges
Dapes celebrantes, tu verò intrò eas, ne quid animo
Timeas: audax enim vir in omnibus potior
Rebus existit, etiam si quando aliunde veniat.
Reginam quidem primò inuenies in regia,
Arete verò nomen est cognomine. ex parentib. autem
Eisdem est, qui vtiq́ genuerunt Alcinoum regem.
Nausithoum quidẽ primũ Neptunus terra quassator
Genuit, & Peribœa mulierum forma pulcherrima,
Minima natu filia magnanimi Eurymedontis,
Qui olim superbis Gigantibus imperauit.
Sed hic quidẽ perdidit populũ impium, perijt & ipse.
Cum hac Neptunus congressus est, & genuit filium
Nausithoum magnanimum, qui Phaacas rexit.
Nausithous verò genuit Rhexenoremq́ Alcinoumq́.
Hũc a. virili prole carẽtẽ percussit decorus arcu Apol-
Sponsum in regia, vnica sola filia relicta (lo
Areta, hanc Alcinous duxit vxorem,
Et ipsã honorabat, vt nulla sup terra honoratur alia,
Quotquot nunc mulieres sub viris domum habent. γρ.*
Quemadmodum illa ex animo honorata quoq́ est
Cum à charis liberis, atq́ ab ipso Alcinoo,
Et ciuibus, qui ipsam sanè veluti deam suspicientes
Excipiunt verbis, cùm incedit per vrbem.
Minimè enim mente etiam ipsa eget bona,
Quibus bene vult, etiam viris lites soluit. γρ. Ἡ σὶν τ' εὖ φρονέῃσι, καὶ ἀνδράσι, νείκεα λύει.
Quando tibi illa bene vult ex animo,
Spes est tibi postea amicosq́ videre & peruenire
Domum in excelsam & tuam in patriam terram. γρ. ᾗσιν τ' εὖ φρονέῃσι

COMMENTARIVS.

a ἀθανάτοισιν ἐναλίγκιοι,] In genere Phæaces omnes ἀγχίθεοι appellantur, vnde non mirum est, si filij regis Alcinoi Dijs comparantur cùm soleat alioqui Homerus eximios viros hac nota à reliqua plebe distinguere. Tamen seruile officium hic sorori videntur exhibere, cùm mulos à curru soluunt, & vestes lotas in flumine domum inferunt, quod potiùs ad famulos aut etiam ancillas videbatur pertinere. Sed illius sæculi simplicitas hoc permisit, vel fraternus quoque amor tantus fuit, vt libenter hanc redeunti charissimæ sorori operam præstiterint.

b αὐτὴ δ' ἐς θάλαμον] In Alcinoi Regia, vt etiam in alijs apud veteres, etiam apud nostros, distincti erant singulorum thalami: eorum, inquam, qui sanguine regio inter se coniungebantur: quod de Alcinoo patre, de Arete matre, & de se ipsa docuit libro præcedenti Nausicaa circa finem, neque dubium est quin idem etiam inter fratres aut reliqua familiæ membra obseruatum sit.

c ὤνασσε πᾶσι] Superiore libro ex Plutarcho docebamus, statum Phæacensium fuisse Aristocraticum: nunc verò Alcinous dicitur omnib. Phæacensibus imperare. Sed nos ibidem ostendimus Alcinoum talem fortè fuisse, qualis hodie in Repub. Venetorũ is quẽ

Ducem nominant: talem, inquam, dignitate & præminentia. Tameo hic noster Eustathius sic scribit: καὶ ἔοικεν ὡς Φαιήκων ἄλλως φαυλ[illegible] λέγει τὸν Ἀλκίνοον, ἢ καὶ ἄλλως δημαγωγικῶς ἢ καὶ [illegible]. Ex quibus verbis videtur mihi vacillare in definienda illius status forma. Nos si erramus, erroris ducem Plutarchum habemus.

d πολλὴν ἠέρα χεῦε] Pergit in Vlysse suo protegendo Minerua: cùm autem certum sit ex Ipsius Nausicaæ relatu, Phæacas superbos esse, atq; adeò proteruos in ipsos hospites propter nullum cum cæteris hominibus commercium, nullamque societatem, adeò vt non mihi videantur à Cyclopum ingenio fero & barbaro, quibus etiam anteà viciniores fuerant, valde discrepare: cùm inquam id certum sit, metus erat ne nouum quoque hunc hominem malè exciperent siue reipsa siue verborũ còntumelia. Itaq; bene ipsi consuluit Minerua, quæ eum ignotum & inuisibilem constituit, caligine multa circumfusum: non secus atque suum Aeneam Venus apud Virgilium cum reliquis Troianis, ad nouam Carthaginem accedentibus.

At Venus obscuro gradientes aëre sepsit, | *Cernere ne quis eos, neu quis contingere posset*
Et multo nebulæ circum Dea fudit amictu: | *Moliriue moram, aut veniendi poscere causas.*

Et paulò pòst Aeneas:

Infert se septus nebula (mirabile dictu) | *Per medios miscetq; viris, neq; cernitur vlli.*

e ἐρατεινήν.] An propterea, quòd amœna & omni deliciarum genere abundabat? an quòd talis fuerit Vlyssi, quòd in ea portum & finem laborum suorum se assequuturum speraret?

f ἔνθ᾽ οἱ ἀντεβόλησε] Cùm à nullo hominum videretur Vlysses, non potuit in Alcinoi ædes peruenire, cùm aliquo ex vrbis incolis duce indigeret. Ei ergo prospicit Minerua, & ipsamet illi sese ostentans sub aliena specie viam præmonstrat. Sed cur in habitu Deæ non apparuit? Ratio iam præcedenti libro reddita est à Poëta, quòd patruum videlicet Neptunum, qui Vlyssi erat infensissimus, reformidaret: - αὐτῷ δ᾽ οὔπω φαίνετ᾽ ἐναντίη· αἴδετο γάρ ῥα πατροκασίγνητον, &c.

g οὐ γὰρ ξείνους] Notat Phæacas inhospitalitatis: quæ hinc manauit, quòd cùm à cæteris hominibus distarent, αὐθάδεια quædam in eorum animis radices egerit: vt dum sibi solis viuunt, alienos non solùm non curent, sed etiam contumeliosè tractent, si in suam potestatem deuenerint. Quod vitium in ijs regnare solet, qui solitudine delectantur, & in genere populis & gentibus aliarum commercio carentibus.

h θαύμαζεν δ᾽ Ὀδυσσεὺς] Hanc nouam regionem ingressus Heros, cùm præcipuè hospitium Alcinoi quæreret: tamen non relinquit inobseruatum, quod in ea dignum admiratione videbatur. Quod peregrinantibus faciendum suo exemplo in re simili proposuisse videtur. neque dubium est, quin paululum singulis contemplandis immoratus sit, accuratiusq; quàm quod per transennam à quibusdam factitari solet non sine eorum dispendio.

i μηδέ τι θυμῷ τάρβει] Ad audaciam Vlyssem exhortatur Minerua, de qua Menander videtur intellexisse, cùm dicit, οὐκ ἔστι τόλμης ἐφόδιον μεῖζον βίου: Nullum est maius vitæ viaticum, quàm audacia. Et hoc propriè ad eos pertinet, qui cùm egestate conflictantur, in ea delitescunt audaciæ istius penuria: cuius beneficio, si ea instructi forent, in potentiorum ædes aditum sibi patefacerent. Itaque pudor ille rusticus meritò appelletur, qualem in Vlysse non optat Minerua, cùm ditiores aut nobiliores accedere vereatis.

k δέσποιναν μὲν πρῶτα] Ad reginam prius accedere iubet, quòd, vt arbitror, cùm muliebre genus afflictorum commiseratione facilius tangatur, verisimile est procliuiorem ad Vlyssem humaniter excipiendum futuram Reginam. Si quidem fortè & pro hominum illorum ingenio, de quibus anteà dictum est, οὐ γὰρ ξείνους οἵδε μάλ᾽ ἀνθρώπους ἀνέχονται, &c. poterat esse minus humanus Alcinous, & ad beneuolentiam procliuis: quod ex eo videtur constare, quòd in sequentib. oporteat Alcinoum ad hospitalitatis officium ab heroë Echeneo excitari: quanquam & ille hanc gloriam Aretæ vxori eripiet. Sed nos hic de Mineruæ consilio disputamus, quod nobis tale esse videtur, quale proposuimus.

l τὴν δ᾽ Ἀλκίνοος] Hunc locum attendi à lectore postulo. Obseruo enim, quòd nusquam alibi me præterquam in Homero legisse memini, neptem ex fratre in vxorem duxisse Alcinoum. Quod vt meliùs appareat, libuit Diagramma genealogicum vtriusque proponere.

Neptunus ex Peribæa suscipit
Nausithoum,
ex quo
Rhexenor, Alcinous.
Huius filia
Areta,—Alcinoi patrui vxor.

Vnde colligo, illius temporis coniugia ipsa consanguinitate non abstinuisse, atque adeò eâ quæ descendens appellatur. In collaterali proxima idem fuisse obseruatum, videre licet in Ioue, qui sororem Iunonem duxit, neque ideò incestuosè fecisse dicitur. Idem de Aeoli liberis dicetur infrà lib. κ'. in ipso initio. Affinitas etiam inuiolata non mansit, vt constat ex Deiphobo, qui Paridis fratris mortui vxorem Helenam obtinuit, ex recepto, vt verisimile est gentium illarum more (hoc postremum tamẽ populus Israëliticus sub Lege exercuit.) Vnicum incestum video apud illos damnatum, parentum & liberorum, vt docet exemplum Myrrhæ apud Ouidium. De cæteris qui hodie lege tum diuina tum humana prohibentur, nullus est qui pro licito & legitimo oon fuerit vsurpatus.

m Καὶ ἀνδράσι νείκεα λύει.] Videtur aliquid γυναικοκρατίας in illo Phęacum statu admixtum fuisse, vt ex his verbis constare potest.

Ὣς ἄρα φωνήσασ᾽ ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη	*Sic loquuta, abijt cæsia Minerua*
Πόντον ἐπ᾽ ἀτρύγετον, λίπε δὲ Σχερίην ἐρατεινήν·	*Pontũ per indomitũ. deseruit .v. Scheriam amabilẽ:*
Ἵκετο δ᾽ ἐς Μαραθῶνα καὶ εὐρυάγυιαν Ἀθήνην,	*Venit autem ad Marathona, & latiuias Athenas.*
Δῦνε δ᾽ Ἐρεχθῆος πυκινὸν δόμον. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς	*Ingressa est Erechthei benè munitã domũ, sed Vlysses*
Ἀλκινόου πρὸς δώματ᾽ ἴε κλυτά. πολλὰ δέ οἱ κῆρ	*Alcinoi ad domum ibat inclytã: plurima verò illi cor*
Ὥρμαιν᾽ ἱσταμένῳ, πρὶν χάλκεον οὐδὸν ἱκέσθαι.	*Cogitabat stãti, prius quã ad æreũ pauimentũ venisset.*
Ὥστε γὰρ ἠελίου αἴγλη πέλεν ἢ σελήνης	*Instar enim Solis splendor erat aut lunæ*
Δῶμα καθ᾽ ὑψερεφὲς μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο.	*Domum per excelsam magnanimi Alcinoi.*
a Ἰλιάδ. ᵃΧάλκεοι μὲν γὰρ τοῖχοι ἐρηρέδατ᾽ ἔνθα καὶ ἔνθα,	*Aerei etenim muri firmati sunt hinc atq; hinc.*
Ἐς μυχὸν ἐξ οὐδοῦ, περὶ δὲ θριγκὸς κυάνοιο.	*In intimũ recessum à limine. pinnaculum .a. ex cyano.*
Χρύσειαι δὲ θύραι πυκινὸν δόμον ἐντὸς ἔεργον.	*Aureæ verò fores firmam domum intus claudebant,*
Ἀργύρεοι δὲ σταθμοὶ ἐν χαλκέῳ ἕστασαν οὐδῷ,	*Argentei autem postes in æreo stabant limine.*
Ἀργύρεον δ᾽ ἐφ᾽ ὑπερθύριον, χρυσέη δὲ κορώνη.	*Argenteum verò superius limen, aurea item cornix,*
ᵇΧρύσειοι δ᾽ ἑκάτερθε καὶ ἀργύρεοι κύνες ἦσαν,	*Aurei autem vtrinq; & argentei canes erant,*
Οὓς Ἥφαιστος ἔτευξεν ἰδυίῃσι πραπίδεσσι,	*Quos Vulcanus fecerat peritis præcordijs,*
Δῶμα φυλασσέμεναι μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο,	*Domum vt custodirent magnanimi Alcinoi,*
Ἀθανάτους ὄντας καὶ ἀγήρως ἤματα πάντα.	*Immortales existentes & senio non obnoxios dies oẽs.*
Ἐν δὲ θρόνοι περὶ τοῖχον ἐρηρέδατ᾽ ἔνθα καὶ ἔνθα,	*Intus solia circa murum firmata erant hinc atq; hinc.*
Ἐς μυχὸν ἐξ οὐδοῖο διαμπερὲς, ἔνθ᾽ ἐνὶ πέπλοι	*Ad infimum secessum à limine vndiq; ibi pepli*

Λεπτοὶ

Λεπτοὶ a ἐΰννητοι βεβλήατο, ἔργα γυναικῶν.
Ἔνθα δὲ Φαιήκων ἡγήτορες ἑδριόωντο,
Πίνοντες καὶ ἔδοντες· ἐπηετανὸν γὰρ ἔχεσκον.
Χρύσειοι δ' ἄρα κοῦροι ἐϋδμήτων ἐπὶ βωμῶν
Ἕστασαν, αἰθομένας δαΐδας μετὰ χερσὶν ἔχοντες,
Φαίνοντες νύκτας κατὰ δώματα δαιτυμόνεσσι.
Πεντήκοντα b δέ οἱ δμωαὶ κατὰ δῶμα γυναῖκες·
Αἱ μὲν ἀλετρεύουσι μύλης ἔπι μήλοπα καρπόν,
Αἱ δ' ἱστοὺς ὑφόωσι καὶ ἠλάκατα στρωφῶσιν
Ἥμεναι, c οἷά τε φύλλα μακεδνῆς αἰγείροιο·
d Καιροσέων δ' ὀθονέων ἀπολείβεται ὑγρὸν ἔλαιον.
Ὅσσον Φαίηκες περὶ πάντων ἴδριες ἀνδρῶν
Νῆα θοὴν ἐνὶ πόντῳ ἐλαυνέμεν, ὣς δὲ γυναῖκες
Ἱστὸν τεχνῆσαι· περὶ γάρ σφισι δῶκεν Ἀθήνη
Ἔργα τ' ἐπίστασθαι περικαλλέα, καὶ φρένας ἐσθλάς.
Ἔκτοσθεν δ' αὐλῆς, e μέγας ὄρχατος ἄγχι θυράων
Τετράγυος· περὶ δ' ἕρκος ἐλήλαται ἀμφοτέρωθεν.
Ἔνθα δὲ δένδρεα μακρὰ πεφύκει τηλεθόωντα,
Ὄγχναι καὶ ῥοιαὶ, f καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι,
g Συκέαι τε γλυκεραὶ, καὶ ἐλαῖαι τηλεθόωσαι·
Τάων οὔποτε καρπὸς ἀπόλλυται, οὐδ' h ἐπιλείπει
Χείματος οὐδὲ θέρευς ἐπετήσιος, ἀλλὰ μάλ' αἰεὶ
Ζεφυρίη πνείουσα τὰ μὲν φύει, ἄλλα δὲ πέσσει.
Ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει, μῆλον δ' ἐπὶ μήλῳ,
Αὐτὰρ ἐπὶ σταφυλῇ σταφυλὴ, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ.
Ἔνθα δέ οἱ πολύκαρπος ἀλωὴ ἐρρίζωται·
Τῆς ἕτερον μὲν θειλόπεδον λευρῷ ἐνὶ χώρῳ
Τέρσεται ἠελίῳ, ἑτέρας δ' ἄρα τε τρυγόωσιν,
Ἄλλας δὲ τραπέουσι· πάροιθε δέ τ' ὄμφακές εἰσιν,
Ἄνθος ἀφιεῖσαι, ἕτεραι δ' ὑποπερκάζουσι.
Ἔνθα δὲ κοσμηταὶ πρασιαὶ παρὰ νείατον ὄρχον
Παντοῖαι πεφύασιν, ἐπηετανὸν γανόωσαι·
Ἐν δὲ δύω κρῆναι, ἡ μέν τ' ἀνὰ κῆπον ἅπαντα
Σκίδναται, ἡ δ' ἑτέρωθεν ὑπ' αὐλῆς οὐδὸν ἵησι
Πρὸς δόμον ὑψηλὸν, ὅθεν * ὑδρεύοντο πολῖται.
Τοῖ' ἄρ' ἐν Ἀλκινόοιο θεῶν ἔσαν ἀγλαὰ δῶρα.
Ἔνθα στὰς θηεῖτο πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντα ἑῷ θηήσατο θυμῷ,
Καρπαλίμως ὑπὲρ οὐδὸν ἐβήσετο δώματος εἴσω.
Εὗρε δὲ Φαιήκων ἡγήτορας ἠδὲ μέδοντας
Σπένδοντας δεπάεσσιν h ἐϋσκόπῳ Ἀργειφόντῃ,
Ὧι πυμάτῳ σπένδεσκον ὅτε μνησαίατο κοίτου.
Αὐτὰρ ὁ βῆ διὰ δῶμα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,
Πολλὴν ἠέρ' ἔχων, ἥν οἱ περίχευεν Ἀθήνη,
Ὄφρ' ἵκετ' Ἀρήτην τε καὶ Ἀλκίνοον βασιλῆα.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' Ἀρήτης i βάλε γούνασι χεῖρας Ὀδυσσεύς,
Καὶ τότε δή ῥ' αὐτοῖο πάλιν χύτο θέσφατος ἀήρ.
Οἱ δ' ἄνεῳ ἐγένοντο δόμον κατὰ φῶτα ἰδόντες·
Θαύμαζον δ' ὁρόωντες· ὁ δ' ἐλλιτάνευεν Ὀδυσσεύς·
k Ἀρήτη θύγατερ Ῥηξήνορος ἀντιθέοιο,
Σόν τε πόσιν σά τε γοῦναθ' ἱκάνω, πολλὰ μογήσας,
Τούσδε τε δαιτυμόνας, τοῖσιν θεοὶ ὄλβια δοῖεν
Ζωέμεναι, καὶ παισὶν * ἐπιτρέψειεν ἕκαστος
Κτήματ' ἐνὶ μεγάροισι, m γέρας θ' ὅ, τι δῆμος ἔδωκεν.
n Αὐτὰρ ἐμοὶ πομπὴν ὀτρύνετε πατρίδ' ἱκέσθαι
Θᾶσσον, ἐπειδὴ δηθὰ φίλων ἄπο πήματα πάσχω.

Tenues bene neti reconditi erant opera mulierum. γρ. ἐΰννητοι
Hic autem Phæacum primates sedebant,
Bibentes & edentes: annuum enim habebant:
Aurei verò iuuenes fabrefactas ad aras
Stabant, ardentes faces manibus gestantes,
Illucentes nocte per domum conuiuantibus.
Quinquaginta autem ei ancillæ per domum fœminæ. γρ. δ' ἐνὶ δμ.
Aliæ quidẽ molũt sub mola pomacei coloris frumentũ,
Aliæ telas texunt & pensum versant
Sedentes, qualiter folia excelsæ populi,
Staminatis è vestibus distillat humidum oleum.
Quantum Phæaces supra omnes periti sunt homines
In celeri naue, per pontũ nauigando: tantùm mulieres
In tela operanda, supra modum enim illis dedit Pallas
Operaq; scire perpulchra & ingenium bonum.
Extra verò aulam ingens hortus propè ianuas
Quatuor iugerum, circa. a. septũ deductũ est vtrinq;
Ibi verò arbores proceræ crescebant florentes,
Pirus & malus punica & alij mali pulchrũ fructũ pro-
Ficusq; dulces & oleæ virescentes. (ducentes
Ex ijs fructus nunquam perit neq; deficit γρ. ἀπολείπει
Hyeme neq; æstate toto anno durans, sed sanè semper
Zephyrus spirãs, hæc crescere facit, aliaq; maturescere.
Piros post pirum, senescit pomum post pomum,
Porrò post vuam vua, ficus autem post ficum.
Ibi autem ei fructuosa vinea radicatur:
Huius alterum quidem apricum læto in loco
Arescit sole, alias sanè vindemiant,
Alias autem calcant, longè autem vuæ maturæ sunt
Florem emittentes, nonnullæ. v. aliquãdo maturescũt.
Ibi exculti horti ad extremam seriem
Omnis generis producuntur toto anno florentes.
Duo aũt fontes aderant, alter quidem per hortũ omnẽ
Dispergitũ, alter. a. ex altera parte sub aulæ limẽ vadit
Ad domum excelsam vnde aquantur ciues. γρ. ὑδρεύοντο
Talia certè in Alcinoi domo deorũ erãt splẽdida dona.
Ibi stans admirabatur patiens diuus Vlysses.
Cæterùm postquam omnia suo admirabatur animo,
Celeriter super limen ingressus est domum intrà.
Inuenit autem Phæacum duces atq; consiliarios
Libantes poculis speculatori Mercurio,
Cui vltimò libabant, quando cogitabant de lecto.
Cæterùm ipse iuit per domum patiens diuus vlysses,
Multam caliginem habens, quã ei circumfudit Pallas,
Vt peruenit ad Areten & Alcinoum regem.
Aretæ autem circumiecit genua manus Vlysses.
Et tum certè rursus ab ipso decidit diuinus aër:
Hi verò taciti facti per domum vt virum cõspexerũt,
Admirabantur. a. videntes, ipse. a. supplicauit Vlysses.
Arete filia Rhexenoris diuini, (sus,
Ad tuũ maritũ, et ad tua genua peruenio plurima pas-
Et ad hosce conuiuas, quibusq; dij feliciter dent
Viuere, & liberis committant singula γρ. ἐπιτρέψειαν ἕκαστοι
Bona domi, honoremq; quemcunq; populus concesserit.
Cæterùm mihi deductionẽ parate ad patriã peruenirẽ-
Ocyus, quoniam diu ab amicis ærumnas patior. (di

COMMENTARIVS.

a χάλκεοι μὲν γὰρ] Cùm Phæacum populus luxibus mirificè abundasse memoretur, illi proculdubiò non solùm in commessationibus aut in reliquo viuendi genere eluxerunt, sed etiã in ædificiorum elegantia. Eam porrò apud Alcinoũ maiorẽ extitisse, quàm

apud cæteros ciues, mihi non sit dubium, quòd illis omnibus etiam potentior & magnificentior fuerit pro dignitate regia, vi delicet qua illos antecelluit. Itaque in describenda eius regia tantus est hoc loco Homerus, quam talem nobis proponit; vt sine dubio non minori nobis admirationi, quàm ipsi Vlyssi esse debeat. Constat enim ex metallis preciosissimis auro, argento & ære, deinde etiam ex gemma vel lapide non contemnendo (qui lapis lasuli à quibusdam existimatur: ancipiter autem de eo non pronuncio, quia hic quoque hærere viros doctos obseruaui. Vide nostrum Lexicon Homericum in voce κυανὸς) nimirum cyano. Habes ergo æreos muros vtrinque, minas murorum verò, vel suggrundia ex cyano. Habes aureas fores, argenteos postes, argenteum vtrumq; limen, videlicet superius & inferius, aureum ostij annulum (vide κορώνη in Lexico) aureos canes, opus Vulcani memorabile, & cætera quæ ture lector, poteris in contextu obseruare.

b χρύσειοι] Rectè monuit Giphanius hunc locum à Lucretio lib. 2. expressum his versibus:

Si non aurea sunt iuuenum simulacra per ædes, *Lumina nocturnis epulis vt suppeditentur.*
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris, *Nec domus argento fulget, auroq; renidet,* &c.

Hunc autem postremum versum puto etiam ex præcedẽtibus adumbratum. Totum autem locum à Lambino nullo pacto obseruatum, cùm alioqui scriptor esset diligens, miratus sum.

c οἷά τε φύλλα] Quò referatur hæc comparatio, an ad ancillas, an ad telas, dubium est. Nos veterum opiniones referemus, & eam indicabimus, quæ nobis verior videbitur. Sic ergo Eustathius ex Didymo, nimirum vetere Scholiaste: Folijs populi, inquit, ancillas comparat, quòd expeditè & continuè operarentur: hoc est, διὰ τὸ δόκιμον καὶ συνεχὲς τῆς αὐτῶν ἐργασίας. Nam facilè commouentur populi folia propter proceritatẽ arboris. est enim αἴγειρος μακεδνὴ (vt ipse Poëta loquitur.) Alij verò construentes hoc pacto, ἥμεναι οἷα φύλλα αἰγείρου: scribunt eas theatricè, quasi in ordinẽ heliotropij vel solisequij considerent. Obscurum autem hunc sermonẽ esse dicit Eustathius, quod cùm sciamus folia solisequij aliquatenus affecta esse ad orientem solem & occidentem: tamen hoc populo attribuere durum sit. Videntur tamen populi folia ad illa solisequij similitudinem quandam habere, vt docet quispiam ita scribens. φύλλα, inquit, ἤτοι διὰ τὸ πλῆθος τῶν δμωΐδων ἢ διὰ τὸ δόκιμον τῶν χειρῶν ἐν τῷ στρέφειν τὴν κρόκην, ὡς καὶ τὰ φύλλα ἀντιστρέφεται ἀλλήλοις καὶ δονεῖται: id est, folia, vel propter multitudinem ancillarum, vel propter manuum mobilitatem in subtegmine vertendo, vt etiam folia inuicem conuertuntur, & facilè mouentur. Sunt tamen quidam, qui dictum putent, ἥμεναι οἷα φύλλα αἰγείρου: pro, καθὰ πεπύκνωται τὸ δένδρον φύλλοις, vt folijs arbor illa condensata vel referta est. Priorem sententiã ego impræsentiarum reliquis antepono.

d καιρουσέων δ' ὀθονέων] Cur dictũ sit hoc loco ἀπολείβεται ὑγρὸν ἔλαιον, variè antiqui opinati sunt. Vel quòd vestes illæ quæ texebãtur, adeò densæ erant, vt oleum illas penetrare non posset: Vel quòd exterius sic splenderent, vt oleum esse viderentur: aut quòd ita lautæ essent, molles & delicatæ, vt videretur ex ijs oleum effluere. Optimè omnium Eustathius his verbis: ἴσως δὲ καὶ ἄλλως ἁπαλαὶ καὶ τοιαῦται λέγονται αἱ ὀθόναι, ὡς ὥσπερ ἔλαιον αὐτῶν ἀπολείβεσθαι διὰ τὸ ἁπαλὸν χρῶμα τῶν ὑφασμάτων καὶ ἐπ' ἀκριβὲς ὑφασμένων.

e μέγας ὄρχατος] Non sunt minores lautitiæ ac deliciæ in hoc Alcinoi horto, quàm in ædium elegantia fuit, adeò vt etiam Alcinoi horti prouerbialiter vsurpentur, quod pometum Tertullianus appellauit libro de Pallio. Rectè, nam hic hortus arboribus fructiferis tantùm est consitus. Hic pyrus, hic malus punica, hic ficus, hic oleæ, hic vites: &, quod mirandum est, nullis anni temporibus hortus ille fructibus omnium generum destituitur: quia, vt colligo, vniuscuiusq; arboris duo fuerunt genera, vt vna quiescente altera ferret fructus: & hoc est, quod dicitur, ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ, &c. Idem est in vitibus miraculum: nam cùm vnius vuæ calcantur, altera nouas profert, sequentium vindemiarum spem ostentans.

f καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι] Iam annotatũ est à Giphanio, docere Plutarchũ Symp. 5. q. 8. cur μηλέαι ἀγλαόκαρποι ab Homero appellentur: nimirum ex arboris huius cum reliquis comparatione, quòd per quàm pusilla atq; aspectu abiecta, fructum tamẽ pariat pulchrum & grandem: atq; illa Tryphonis medici sententia. Alius tamen quidam dicit, Poëtam cùm pulchrum vndiq; in vnũ collegisset, huic fructuum ἀκροδρύων vni maius inesse animaduertisse. Contactu enim violæ assimilari, vt non inquinet, sed fragrãtia impleat attingentem: deinde gustu esse suauem, olfactuq; & aspectu iucundissimam. Ideoque cùm omnes sensus deliniat, iure eum celebrari. *Hæc ille.*

g Σῦκαί τε γλυκεραί,] Ficus dulces appellat non ratione ipsius arboris, sed fructus. Nam illa arbor cùm summæ sit acritudinis, tamen fructum profert dulcissimum. Cuius rei causam senex ille apud eundẽ Plutarchum Symp. 5. q. 9. reddit huiusmodi: Quicquid dulcedinis arbori inerat, in succum exprimitur: itaq; quod superest, immodicè amarum euadit. Nam vt iecur vnũ in locum, omni reiecto felle, ipsum fit dulcissimum: sic (è contrà videlicet) ficus, quæ in fructum suum quicquid est pinguedinis & maturi succi, absumit: ipsa expers dulcedinis, remanet. Siquidem lignum eius non prorsus vili succo orbum esse, inde colligi potest, quòd aiunt rutam, quæ sub ficu crescit, aut propè nascitur, suauiorem esse, liquorisq; mollioris: quòd dulcedinis à ficu vsuram aliquam accipiat: qua sapor ille immodicè grauis & odiosus extinguitur: nisi sanè contrà retrahens alimentum ficus, quicquid est acredinis (in ea ruta prope se consita) elicit. *Hæc ille.* Oleas autem virescentes appellat, quia per totum annum virorem illum retineant. neq; Autumni, qui φθινοπωρινὸς dicitur, iniuriæ sint obnoxiæ: quod eis propter suam pinguedinem peculiare est: vt lauro & palmæ propter caliditatem: myrto & hederæ propter humiditatem, vel madorem. Vide eundem Plutar. Sympos. lib. 8. cap. vltimo.

h ἐϋσκόπῳ ἀργειφόντῃ] Athenæus lib. 1. docet, hunc fuisse antiquorum morẽ, vt à cœnis discedentes Mercurio libarent: non autem, vt posteà, Ioui adulto. Mercurium enim somno præesse arbitrabantur. Qua de re nos aliàs scripsisse opinor, nimirum suprà lib. 1. Vide Pollucem lib. 8. cap. 16.

i βάλε γούνασι χεῖρας] Hic est modus supplicum iam antea sæpiùs obseruatus, non solùm erga viros, sed etiam erga fœminas, vt hic erga Areten fecisse Vlyssem videmus. Præter autem hanc genuum apprehensionem erant etiam alij supplicantium ritus, vt videlicet mentum & dextram eius cui se insinuarent, contingerent: διὰ τὸ ἡγεμονικὸν καὶ πρακτικόν, vt aiunt Scholiastæ. Genibus aduolui autem supplices, docet etiam Plut. in Quæst. centur. Rom.

k Ἀρήτη] Minerua anteà iubebat Vlyssem primò ad Aretẽ accedere, & illi se supplicẽ exhibere: nunc verò Vlysses nõ solùm Aretes, sed etiam Alcinoi, atque adeò reliquorum conuiuarum opem & subsidium implorat. Dicendum est Vlyssem personarum circumstantiam obseruasse. Nam cùm omnes simul conuenissent, non videbatur consentaneum, vt cæteris innominatis ad solam Areten sese conuerteret: quin etiam videtur decorum vsurpasse, cùm prius Alcinoi mentionem facit, vt hoc etiam pacto ipsum maritum sibi deuinciret.

l καὶ παισὶν,] Omnibus hoc est à natura insitum, vt bona sua in liberos transferant. Quod Iureconsultus his verbis expressit in l. nã etsi. ff. de inofficioso testamento: Nam etsi, inquit, parentibus non debeatur filiorum hæreditas, propter votum parentum & naturalem erga filios charitatem: tamen ordine mortalitatis & naturæ conuerso parentibus nõ minus quàm liberis piè relinqui debet. Ideò Vlysses precatur, vt hoc his conuiuis accidat, quod naturale in hominibus intelligit, vt liberis suis bona sua relinquant. Siquidem non mediocris est felicitatis, si in tuo sanguine opes tuas remansuras præuides: hoc est, in sobole tua, nec in alienas manus deriuari. Ideo etiam commune est & satis vsitatum, vt quilibet suscipiendæ prolis studio teneatur, vt cum maiore gaudio bona sua possideat, quæ suis, non autem extraneis se transmissurum intelligit.

m γέρας] Hic duo obseruari iubeo. Primùm hæreditarios nõ minus honores fuisse, quàm ipsas opes, alioqui frustrà hoc exoptaret Vlysses, quòd ad hæredes non transire intelligeret. Deinde, hos honores à populo in parentes conferri, vt Democraticum etiã statum in hac Phæacum Republica agnoscamus. Sed quærat aliquis: Si honores à populo conferebantur, cur dicis esse illos hæreditarios? Respondeo, eos in parentes primùm collatos, deinde illo hæreditatis iure ad liberos transmitti consueuisse. Sed illi parẽtes, inquies, nónne eosdem à parentibus suis eodem iure acceperunt? Respondeo, me eos imaginari, qui primùm illis à populo sint donati. Liberum tamen esto lectori iudicium.

n αὐτὰρ ἐμοὶ πομπὴν] Concisa hæc petitio non parum, vt verisimile est, conuiuas illos obstupefecit. Videtur enim narrandã fuisse primùm ab Vlysse conditionem suam & causam, cur hoc ab illis postularet. Siquidem ita breui & arcta oratione deduci se in patriã postulare, hoc videtur potius risu dignum, quàm vt exoretur. Sed prudens Vlysses angustias animi sui commodè expressit hac sua breuitate, quæ ijs qui doloribus aut calamitatibus conflictãtur, valde est peculiaris. Deinde veritus est ne longa deblateratione alioqui ob noui hominis & incogniti aduentum perterrefactis aures obtunderet, & morosus nimiùm esset. Satis ergo fuit se pro egeno & peregrino homine exhibere, cætera interrogatus commodiore loco & tempore referet.

Ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν κονίῃσι *Sic fatus, resedit ad focum in cineribus*

Πὰρ πυρί. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
Ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε γέρων ἥρως Ἐχένηος,
Ὃς δὴ Φαιήκων ἀνδρῶν προγενέστερος ἦεν,
Καὶ μύθοισι κέκαστο, παλαιά τε πολλά τε εἰδώς·
Ὅ σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ἀλκίνο', οὐ μέν τοι τόδε κάλλιον, οὐδὲ ἔοικε.
Ξεῖνον μὲν χαμαὶ ἧσθαι ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν κονίῃσιν,
Οἵδε δὲ σὸν μῦθον ποτιδέγμενοι ἰσχανόωνται.
Ἀλλ' ἄγε δὴ ξεῖνον μὲν ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου
Εἷσον ἀναστήσας, σὺ δὲ κηρύκεσσι κέλευσον
Οἶνον ἐπικρῆσαι, ἵνα καὶ Διὶ τερπικεραύνῳ
Σπείσομεν, ὅς θ' ἱκέτῃσιν ἅμ' αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ.
Δόρπον δὲ ξείνῳ ταμίη δότω ἔνδον ἐόντων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τό γ' ἄκουσ' ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο,
Χειρὸς ἑλὼν Ὀδυσῆα δαΐφρονα ποικιλομήτην,
Ὦρσεν ἀπ' ἐσχαρόφιν, καὶ ἐπὶ θρόνου εἷσε φαεινοῦ,
Υἱὸν ἀναστήσας ἀγαπήνορα Λαοδάμαντα,
Ὅς οἱ πλησίον ἷζε, μάλιστα δέ μιν φιλέεσκε.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
Αὐτὰρ ὁ πῖνε καὶ ἦσθε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
Καὶ τότε κήρυκα προσέφη μένος Ἀλκινόοιο,
Ποντόνοε, κρητῆρα κερασσάμενος μέθυ νεῖμον
Πᾶσιν ἀνὰ μέγαρον, ἵνα καὶ Διὶ τερπικεραύνῳ
Σπείσομεν, ὅς θ' ἱκέτῃσιν ἅμ' αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ.
Ὣς φάτο. Ποντόνοος δὲ μελίφρονα οἶνον ἐκίρνα·
Νώμησεν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπαρξάμενος δεπάεσσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ', ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμός,
Τοῖσιν δ' Ἀλκίνοος ἀγορήσατο καὶ μετέειπε,
Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Νῦν μὲν δαισάμενοι κατακείετε οἴκαδ' ἰόντες.
Ἠῶθεν δὲ γέροντας ἐπὶ πλέονας καλέσαντες,
Ξεῖνον ἐνὶ μεγάροις ξεινίσσομεν, ἠδὲ θεοῖσι
Ῥέξομεν ἱερὰ καλά, ἔπειτα δὲ καὶ περὶ πομπῆς
Μνησόμεθ', ὥς χ' ὁ ξεῖνος ἄνευθε πόνου καὶ ἀνίης
Πομπῇ ὑφ' ἡμετέρῃ ἣν πατρίδα γαῖαν ἵκηται
Χαίρων, καρπαλίμως, εἰ καὶ μάλα τηλόθεν ἐστί.
Μηδέ τι μεσσηγύς γε κακὸν καὶ πῆμα πάθῃσι
Πρίν γε τὸν ἧς γαίης ἐπιβήμεναι. ἔνθα δ' ἔπειτα
Πείσεται ἅσσα οἱ αἶσα κατακλῶθές τε βαρεῖαι
Γεινομένῳ νήσαντο λίνῳ, ὅτε μιν τέκε μήτηρ.
Εἰ δέ τις ἀθανάτων γε κατ' οὐρανοῦ εἰλήλουθεν,
Ἄλλο τι δὴ τόδ' ἔπειτα θεοὶ περιμηχανόωνται.
Αἰεὶ γὰρ τοπάρος γε θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς
Ἡμῖν, εὖτ' ἔρδωμεν ἀγακλειτὰς ἑκατόμβας,
Δαίνυνταί τε παρ' ἄμμι καθήμενοι ἔνθα περ ἡμεῖς.
Εἰ δ' ἄρα τις καὶ μοῦνος ἰὼν ξύμβληται ὁδίτης,
Οὔ τι κατακρύπτουσιν, ἐπεί σφισιν ἐγγύθεν εἰμέν,
Ὥσπερ Κύκλωπές τε καὶ ἄγρια φῦλα Γιγάντων.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ἀλκίνο', ἄλλο τί τοι μελέτω φρεσίν· οὐ γὰρ ἐγώ γε
Ἀθανάτοισιν ἔοικα, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Οὐ δέμας οὐδὲ φυήν, ἀλλὰ θνητοῖσι βροτοῖσιν,
Οὕς τινας ὑμεῖς ἴστε μάλιστ' ὀχέοντας ὀϊζὺν

Iuxta ignem, illi certè omnes falli taciti sunt silentio,
Serò tandem interfatus est senex heros Echeneus,
Qui certè Phaeacum virorum maximus natu erat,
Et eloquentia vincebat priscaq; & plurima doctus.
Qui inter eos benè sapiens cõcionatus est et interfatus,
Alcinoë, non sanè tibi hoc honestum, neq; conuenit
Hospitem quidẽ humi sedere ad focum in pulueribus.
Isti verò tuum iussum expectantes detinentur.
Sed age dum hospitẽ in sede argenteis clauis distincta
Colloca erectum, tu autem praeconibus impera
Vinum infundere, vt & Ioui fulminatori
Libemus, qui supplices venerandos comitatur,
Cœnã verò hospiti proma det ex rebus quae sunt intus.
Porrò postquã hoc audiuit sacrum robur Alcinoi,
Manu prehensum Vlyssem prudentem varium consilio
Leuauit à foco, & in sedem locauit splendidam:
Filio exuscitato virili Laodamante,
Qui ei proximus sedebat, maximè verò ipsũ amabat,
Aquam aũt ancilla guturnio superinfudit ferens
Pulchro, aureo, super argenteum lebetem
Ad lauandũ, iuxta autem politam extendit mensam,
Panem verò veneranda proma apposuit ferens,
Fercula multa inferens, gratificãs de praesentibus reb.
Caeterùm ipse bibebat et comedebat prudẽs diuus Vlys-
Et tum praeconem alloquutus est Alcinoi, (ses,
Pontonoë craterem miscens vinum distribue
Omnibus per domum, vt & Ioui fulminatori
Libemus, qui supplices honoratos benignè prosequitur.
Sic ait, Pontonous autem dulce vinum miscebat,
Distribuit autem omnibus propinans poculis.
Caeterũ postq̃ libarũt biberũtq; quantũ cupiebat ani-
His verò Alcinous cõcionatus est & interfatus, (mus
Audite Phaeacum duces atq; consiliarij,
Vt dicam quae me animus in praecordijs iubet.
Nunc autem epulati dormiatis ad domum profecti. γρ. δαισάμενοι
Manè autem senibus pluribus aduocatis
Hospitem in aedibus hospitio excipiemus, atq; dijs
Faciemus sacra iusta, deinde etiam de reditu
Cogitabimus, vt hic hospes absq; labore & tristitia
Deductione sub nostra suam in patriã terrã deueniat
Gaudens, astutùm, etiam si valde procul sit.
Neq; quicquam interea mali & damni patietur,
Antequam ipse suã terrã conscendat, hinc & deinceps
Patiatur quaecunq; et fatum Parcaeq; graues, γρ. κατακλῶθες βαρεῖαι
Iam nato nerunt filo, quando ipsum peperit mater.
Quòd si quis immortalium vtiq; de cœlo venerit
Aliud quippiam hoc deinceps dij meditantur.
Semper enim etiam antea dij apparent manifesti
Nobis quando facimus inclytas Hecatombas:
Conuiuanturq; apud nos sedentes, vbi & nos:
Si autem aliquis & solus iens occurrerit viator.
Nullo modo occultant, quoniam ipsos propè sumus,
Quemadmodũ Cyclopesq; & agrestes gẽtes Gigantum.
Hunc autem respondens alloquutus est prudens Vlysses,
Alcinoë: aliud quid tibi curae sit mentibus. nõ enim ego
Immortalibus similis sum, qui cœlum latũ habitant,
Neq; corpore, neq; indole, sed mortalibus hominibus,
Quos vos scitis maximè deuehentes aerumnam

Ἀνθρώ-

Ἀνθρώπων, τοῖσίν κεν ἐν ἄλγεσιν ἰσωσαίμην.
Καὶ δ' ἔτι κεν καὶ πλεῖον' ἐγὼ κακὰ μυθησαίμην,
Ὅσσα γε δὴ ξύμπαντα θεῶν ἰότητι μόγησα·
Ἀλλ' ἐμὲ μὲν δορπῆσαι ἐάσατε κηδόμενόν περ.
i Οὐ γάρ τι στυγερῇ ἐπὶ γαστέρι κύντερον ἄλλο
Ἔπλετο, ἥ τ' ἐκέλευσεν ἕο μνήσασθαι ἀνάγκῃ,
Καὶ μάλα τειρόμενον, καὶ ἐνὶ φρεσὶ πένθος ἔχοντα.
Ὣς καὶ ἐγὼ πένθος μὲν ἔχω φρεσίν, ἡ δὲ μάλ' αἰεὶ
Ἐσθέμεναι κέλεται καὶ πινέμεν· ἐκ δέ με πάντων
Ληθάνει ὅσσ' ἔπαθον, καὶ ἐνιπλησθῆναι ἀνώγει.
Ὑμεῖς δ' ὀτρύνεσθε ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι,
Ὥς κέ με τὸν δύστηνον ἐμῆς ἐπιβήσετε πάτρης,
Καί περ πολλὰ παθόντα· ἰδόντα με καὶ λίποι αἰὼν
k Κτῆσιν ἐμὴν δμῶάς τε, καὶ ὑψερεφὲς μέγα δῶμα.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνεον, ἠδ' ἐκέλευον
Πεμπέμεναι τὸν ξεῖνον, ἐπεὶ κατὰ μοῖραν ἔειπεν.

Hominum, quibus in doloribus æqualis sum.
Et adhuc etiam plura ego mala dicerem,
Quæ certè omnia deorum voluntate passus sum.
Sed me quidem cœnare sinite dolentem quamuis,
Non enim odioso ventre peius aliud
Est, qui iubet sui recordari necessitate:
Et valdè afflictũ aliquẽ, & in mentib. dolorẽ habentẽ.
Sic & ego luctũ quidẽ habeo mentib. hic. a. valdè sem-
Comedere iubet, & bibere, & me omnium (per
Obliuisci facit, quæcunq; passus sum, & repleri iubet.
Vos autem festinate simul atq; aurora apparuerit,
Vt me infelicem meam imponatis in patriam, (vita
Quãuis multa passũ, vbi semel videro, etiã relinquat
Nẽpe possessionẽ meã famulosq; & altã magnã domũ.
Sic dixit, hi autem omnes laudabãt & hortabãtur
Deducere hospitem, quoniam decenter dixit.

COMMENTARIVS.

a κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπ' ἐσχάρῃ] Notandus est, præter cæteros quos anteà enumerauimus hic supplicum ritus apud veteres, in lare sedẽdi: quod factum est quasi ad Deos penates confugeret, vel quòd ibi tuti essent propter Vestæ reuerentiam (quæ ignis est etiam allegoricè) quæ cùm prima domos extruẽdi rationem inuenisse dicatur, domorum etiam seruatrix est habita, & domos incolentium. Itaque non malè securitatem in lare quærebant supplices, non secus atque ij qui ad aram cõfugiunt. Sed & ἑστίαν pro ara legisse memini apud Xenophontem lib. 2. ἑλλη. Hinc est ἱκέτιν τῆς ἑστίας, supplicem Vestæ, apud Plutarchum in lib. de Virtutib mulierum legimus, vt quidem Rhodiginus Lect. antiq. lib. 15. cap. 18. explicat. Siquidem, inquit, tangitur ibi supplicantium ritus, quem in Oeconomicis non prætermisit Aristoteles. Primùm, inquit, inter virum & vxorem statuendæ leges, vt cesset iniuria: sic enim nec ipsi iniusti quippiam patietur. Id itemq; communis inducit lex, sicuti à Pythagoricis sancitur, ὥσπερ ἱκέτιν καὶ ἀφ' ἑστίας ἠγμένην: id est, velut supplicem, & à Vesta, hoc est, lare, ductam arbitrari vxorem, vt nullatenus inferatur iniuria. Apollonius Argon. 1.

τοὶ δ' αὔτως καὶ σιγῇ ἐφ' ἑστίῃ ἀΐξαντες ἵζανον, ἥ τε δίκη λυγροῖς ἱκέτῃσι τέτυκται.

Vbi interpretes dicunt. Lege sancitum fuisse vt supplices apud larem sederent. Ego verò, pace Rhodigini dixerim, hic castigandi videntur illi interpretes. δίκην enim pro lege accipiunt, cùm hoc loco apud Apollonium pro ritu vsurpetur, vt & apud Homerũ anteà lib. 4. ἥ τ' ἐστὶ δίκη θείων βασιλήων: id est, quæ consuetudo est Regum. Sed è diuerticulo in viam. Hic mos in laribus confidendi non solùm illis veteribus communis fuit, sed etiam in posterioribus sæculis, vt à Themistocle & Coriolano, quæ duo exempla nobis nunc succurrunt. De Themistocle sic in eius vita scribit Plutarchus: Cùm Athenienses & Lacedæmonij eum persequerentur, coniecit se in asperam & cæcam spẽ, & ad regem Molossorum Admetum recurrit. Hic cùm nescio quid ab Atheniensibus postulauisset, ignominiosè à Themistocle, qui tunc in ciuitate florebat, eiectus perpetuo eum habuit odio: ac præ se tulit, si in ipsum incidisset, pœnas se ab eo petiturum. At illa in fuga formidans magis Themistocles domesticum & recens odium, quàm veterem iram & regiam, huic se permissum iuit, ac supplex Admetum adijt nouo & inusitato more. Nam filium eius puerum admodũ tenens, abiecit se ad focum eius. Hunc maximum & propè solùm, qui non reijciatur, Molossi modũ ducunt supplicãdi, &c. Vbi notandũ est, quod Plutarchus dicit, inusitatum fuisse illum supplicandi morem: quod de Atheniensibus intelligi debet, aut etiam reliquis Græcis. De Coriolano idem Plutarchus in eius vita scribit, eum ad Tullium Volscorum regem odio Romanorum confugisse, & eius domum ingressum repentè ad focum nullo sentiente penetrasse, ibique tacitum, nihilque agentem capite obuoluto sedisse. Miror aũt quid Interpretem hoc loco vellicet Rhodiginus. nam Græca [illegible] sequutus est. Sed ex iam memoratis exemplis, videtur hic ritus à supplicibus erga eos tantùm obseruatus, qui sibi infensi essent. Id doceo. Primùm Vlysses non quidẽ specialiter Phæacũ crudelitatem erat demeritus: sed cùm homines illi per se duri & inhospitales admodum essent, oportuit eum sibi hac ratione prouidere, ne eorum sæuitiam experiretur. Audiuimus enim quid anteà Minerua de illis dixerit, οὐ γὰρ ξείνους οἵδε μάλ' ἀνθρώπους ἀνέχονται, &c. Ideo ὑπερηνορέοντες & ὑπερφίαλοι appellatur. Iam verò Themistocles Admetum inimicum habebat: Coriolanus verò itidem suum Tullium (quem Actium Tullium Dionysius Halicarnasseus & Liuius vocant) Sic enim Plutarchus: Hũc sibi, inquit, præ cæteris Romanis certius erat Coriolanus, esse infensum. Quia enim ex concertatione, vt iuuenum fortium gloriæ & æmulationes ferunt, crebrò inter dimicationes minis, prouocationibus, iactantijsque certauerant inter se priuatim, publicè adiunxerant inimicitiam.

b ὃς δὴ Φαιήκων] Nulla est gens tam barbara & ab humanitate aliena, in qua vnum aut alterum non offendas, qui cæteros mansuetudine ac clementia antecellat. Quod hoc exemplo Echenei docetur, qui in medio inhospitalis & feræ gentis, vt iam dictum est: tamen officium istud quod peregrinis debetur, intellexit. Hic Echeneus autem nobis describitur senex: in qua ætate cum ploriũ rerum scientia insit, ideo vocat illum παλαιά τε καὶ πολλὰ εἰδώς, veterum rerum, itemq; plurimarum peritũ: vnde solet prudentia cõparari. Quia verò in persuadendo plurimùm valet eloquentia, hic autem Alcinoo hospitalitas illi erat persuadenda: idcirca hanc quoq; facultatem illi tribuit Poëta. His rebus insignis Echeneus orationem suam aggreditur breuem quidem illam, sed neruosam & efficacem, qualisq; virum eius ætatis maximè deceat. non enim est in verborum profluuio ac copia vis eloquentiæ collocata, sed in sententiarum pondere. Et licet concisa sit hæc Echenei oratio, momentum tamen in verbis non mediocre cõspicitur. Primũ docet, indecorum esse & contra honestatis leges, vt hospes sic pro derelicto habeatur. Quod à sene & prudente viro dictum nõ parum authoritatis habuit. tum monet, non solum vt ad mensam cum reliquis per præcones accedere iubeatur: sed etiam Ioui libari xenio, qui hospites comitari credebatur, vnde maior esset eorum reuerentia. Quo solo dicto mouit proculdubio Alcinoi animum, quòd pie se facturum intelligeret, si isti Echeneo morigerum se præberet.

c καὶ ἐπὶ θρόνου] Pater & frater Plutarchi apud eundem Sympos. lib. 1. quæst. 2. disputant, an oporteat conuiuatorem conuiuis suis locum pro dignitate singulorum locum assignare: an verò concedendum sit illis, vt promiscuè eum occupent, quem ipsi voluerint. At Plutarchus inter eos iudex constitutus, id à conuiuatore præstari vult. Esse enim vt personarum, sic etiam locorum distinctiones & certi gradus, qui non sunt condemnendi: idq; maximè ex Poëtæ nostri authoritate confirmat, apud quem sedes primus honoris gradus censetur. vt cùm Sarpedon dicit ad Glaucum.

Γλαῦκε, τίη δὴ νῶϊ τετιμήμεσθα μάλιστα Ἕδρῃ τε κρέασίν τε, ἰδὲ πλείοις δεπάεσσιν;

vbi primò sedis honorem posuit. Tum addit, Ἐπαινοῦμεν δὲ καὶ τὸν Ἀλκίνοον, ὅτι τὸν ξένον ἱδρύει παρ' αὑτὸν υἱὸν ἀναστήσας, &c. τὸ γὰρ εἰς τὴν τοῦ φιλουμένου χώραν καθίσαι τὸν ἱκέτην, ἐπιδέξιον ἡμερότης καὶ φιλανθρωπία. id est, laudamus etiam Alcinoum, quòd iuxta se hospitem locauit filio excitato, &c. Quippe quòd in chari sedem collocarit hospitem supplicem, id admodũ est ciuiliter & comiter factum. Quin & hæc sedium discrimina inter ipsos Deos seruata fuisse docet. Nam Neptunus quantumuis ad concionem adfuisset nouissimus, medio tamen assedit loco, quòd is ad eum pertineret. Minerua præterea Ioui proximum locum obtinet: quod obiter docuit Homerus Iliad. ω. cùm dicit de Thetide, ἡ δ' ἄγχι παρὰ Διὶ πατρὶ καθέζετο, εἶξε δ' Ἀθήνη, Assiditq; Ioui patri cedente Minerua, &c.

d Σπείσωμεν,] Vide alteram ante precedentem annotationem, vnde hic versus cum præcedenti hemystichio repetitus est.

e νῦν μὲν δαισάμενοι] Cùm aliàs monuerimus hoc ad conuiuas pertinere, vt illi primi & per se de discessu sermonem inchoënt, quòd indecorum videatur, vt conuiuator eos abire iubeat, quasi eorum societatis longioris eum tædeat: nunc tamen Alcinous cõtrarium facit. Suos enim cõuiuas, viros alioqui grauissimos & summæ in populo dignitatis, iubet domũ proficisci. Sed distinguẽ-

dum

dum arbitror. Illud enim de hospitibus dictum solummodò arbitror. quibus maior est exhibenda beneuolentia, quàm ijs quibus cum semper versaris. Proinde non decet hos recens aduenientes anteà dimittere, quàm hoc ipsimet velint: adinuicem verò oportet nouos istos hospites cauere, ne excipientibus se molesti ac importuni diuturniore mora sese exhibeant, & quò plus beneficijs honestantur eò remissiore & modestiore animo se erga illos gerere. Eorum ergo est propriè de discessu à conuiuio prius cogitare, quàm eum à quo excipiuntur. Hic verò duo sunt, quæ Alcinoum excusant. primùm familiaritas & cõtinua cum reliquis viuẽdi cõsuetudo, qua iuris aliquid potentiori videtur quodammodo acquiri: deinde ipsa dignitas, qua cæteros antecellens tantum etiam authoritatis in ipsos sibi potuit arrogare.

f [illegible],] Confidenter hoc ab Alcinoo dictum est, quia intelligebat nauium Phæacensium celeritate id facilè posse perfici: de quibus anteà Minerua dixit, τῶν νέες ὠκεῖαι ὡσεὶ πτερὸν ἠὲ νόημα. Horum naues veloces veluti penna vel cogitatio.

g εἰ δέ τις ἀθανάτων] Hoc ad laudẽ Vlyssi conciliandam pertinet, vt qui talis sit Alcinoo visus, qui diuinam speciem referret. Miratur tamen insolentiam temporis, quod tunc non solerent Dij ipsis Phæacensibus apparere, cùm alioqui Dijs sint charissimi. Nam tunc tantùm solitos sese ipsis exhiberi dicit: vel cùm sacrificarent, vel cùm eorum quispiam solus peregrinatur. De primo, scimus existimasse veteres suis Hecatombis solitos Deos interesse. Hoc tamen iure proprio sibi vendicant Phæaces, qui ἀγχίθεοι idcirco se se appellant. De secundo paulo ante exemplum vidimus in Minerua, quæ Vlyssi sub ementita Neenidis specie apparuit.

h ὥσπερ Κύκλωπές τε] Hoc virulenter ab Alcinoo dictum est, propter inueteratum odium Phæacum aduersus Cyclopas, à quibus coacti sunt sedes mutare, vt antea lib. 5. vidimus. Ait ergo, Phæacas adeò esse Deo vicinos, vt Cyclopes & feræ gentes Gigantibus. Quæ comparatio fit ex contrarijs, vt eodem libro docuit Eustathius, sed tamen quadamtenus similibus secundum habitum qualitatis: vt siquis dicat, adeò esse mel dulce atque absinthium amarum: vel, vt hoc loco idem Eustathius tradit, siquis ita loquatur, Adeò esse Platonis virtuti proximum Socratem, vt Anytus & Melitus inuicem secundum improbitatem. sic etiam Phæaces secundum iustitiam adeò vicinos, vt Cyclopes Gigãtibus secundum iniustitiam. Porrò de Gigantibus notæ sunt Poëtarum narrationes, qui de cœlo ausi sunt velle Iouem detrudere, & eius solium occupare. Qua nulla potest impietas maior excogitari, vt non sine causa cum illis cõferantur Cyclopes, quos etiam ἀθέμιστας exleges infrà lib. 10. Vlysses appellabit, inter quos Poliphemus ille arrogantia & impietate insignis fuit.

i Ἀλκίνο',] Cùm audiret Vlysses se pro Deo ab Alcinoo existimari, non passus est hoc illius animo diutiùs inhærere: se hominem esse docens: quod candoris est maximi in Heroë, qui diuinos honores repudiârit, quos ipsi iam in diem crastinum Phæaces decernebant. Docuit vir prudentissimus, oportere nos semper conditionis nostræ meminisse, vt altius nõ extollamur quam huius mortalitatis fragilitas postulat. Ille proinde eos damnaturus est, qui sortis suæ obliti, passi sunt Deorum nomina sibi imponi, & honores diuinos fieri. Hoc iudicium subibit Alexander Magnus, qui non solùm Hephestionem suum pro Deo coli iussit, sed hanc ipsam gloriam ipsemet affectauit. Eodem Vlysse iudice damnabitur nefarius ille & vix nominandus Caligula, qui, (vt scribit Tranquillus) admonitus & Principum & Regum se excessisse fastigium diuinum ex eo maiestatem asserere sibi cœpit: datoq; negotio vt simulacra Numinum religione & arte præclara (inter quæ Olympici Iouis) apportarentur egregia, quibus capite dempto suum imponeretur, partem palatij ad forum vsq; promouit, atq; æde Castoris & Pollucis in vestibulum transfigurata, consistens sæpe inter fratres Deos medium se adorandum adeuntibus exhibebat, & quidam eum Latialem Iouem consalutauerunt, &c. De Flauio Domitiano idem memoriæ proditur, qui se Deum appellare iussit. At quantò prudentiùs & modestiùs Vlysses noster, qui se intra mortalitatis cancellos cohibuit.

k οὐ γάρ τι στυγερῇ] Ventrem non habere aures, dixit quispiam. Quicquid enim agas, ei famelico semper satisfaciendum est, vrgetq; subinde natura hoc à te, quasi tributum quodammodo exigens, in ipsa etiam media paupertate: & licet te cibis aut potu carere dixeris, ille tamen non exaudiet, importuniq; ac molesti lictoris instar nunquam cessabit, donec debitum ipsi alimentum exolueris: adeò est sui conseruatrix & studiosa Natura. Et hoc est quod Vlysses hoc loco dicit, famem suam prætexens, idq; non falsò, sed verè post iam longam inediam, quam passus est in naufragio, ne antequàm cibis se satiasset, in longiores narrationes de suo statu aliorum precibus diuertere cogeretur: vel vt se etiam hoc argumento hominem esse probaret. Similia porrò de ventre extabunt apud Euripidem in Bellerophonte:

-οὐ γὰρ εἰ τὸν Ὀρφέα λαβὼν	*Quamuis enim ipsum Orpheum assumerem*
ἅπαντα τε Μουσῶν συλλαβὼν ἔχοιμι μέλη	*Et vniuersum Musarum melos ex nouem sonis constitutum*
οὐκ ἂν πείθοιμι γαστέρ' ἀλλὰ δεῖ βίου id est,	*Et non persuaderem tamen ventri: is opus est ei victu.*

Idem est in Monostichis, λιμῷ γὰρ οὐδὲν ἐστιν ἀντιτάξεται. Fami vlla verba contradicere haud potes. Sed de fame aliàs etiam apud hũc Poëtam videbimus, nimirum Odys. μ. & ρ.

l κτῆσιν ἐμὴν,] Sua bona commemorat, eaq; aliquantulùm epithetis extollit, cùm videlicet vocat ὑψερεφὲς μέγα δῶμα, vt non etiam pro homine nihili à Phæacensibus existimaretur.

Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ' ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμὸς,
Οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος.
Αὐτὰρ ὁ ἐν μεγάρῳ ὑπελείπετο δῖος Ὀδυσσεὺς,
Πὰρ δέ οἱ Ἀρήτη τε καὶ Ἀλκίνοος θεοειδὴς
Ἥσθην· ἀμφίπολοι δ' ἀπεκόσμεον ἔντεα δαιτός.
Τοῖσιν δ' Ἀρήτη λευκώλενος ἤρχετο μύθων,
Ἔγνω γὰρ φᾶρός τε, χιτῶνά τε, εἵματ' ἰδοῦσα
Καλὰ, τά ῥ' αὐτὴ τεῦξε σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξί·
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ξεῖνε, τὸ μέν σε πρῶτον ἐγὼν εἰρήσομαι αὐτή,
Τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν; τίς τοι τάδε εἵματ' ἔδωκεν;
Οὐ δὴ φῂς ἐπὶ πόντον ἀλώμενος ἐνθάδ' ἱκέσθαι;
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀ-
Ἀργαλέον βασίλεια διηνεκέως ἀγορεῦσαι (δυσσεὺς,
Κήδε', ἐπεί μοι πολλὰ δόσαν θεοὶ οὐρανίωνες·
Τοῦτο δέ τοι ἐρέω ὅ μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς.
Ὠγυγίη τις νῆσος ἀπόπροθεν εἰν ἁλὶ κεῖται,
Ἔνθα μὲν Ἄτλαντος θυγάτηρ δολόεσσα Καλυψὼ
Ναίει ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεός· οὐδέ τις αὐτῇ
Μίσγεται οὔτε θεῶν οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων
Ἀλλ' ἐμὲ τὸν δύστηνον ἐφέστιον ἤγαγε δαίμων
Οἶον, ἐπεί μοι νῆα θοὴν ἀργῆτι κεραυνῷ
Ζεὺς * ἐλάσας ἐκέασσε μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,

Sed postq̃ libaueruntq; biberuntq; quantũ voluit ani-
Hi quidẽ dormituri iuerunt domũ vnusquisq;. (mus,
Sed in domo relictus est diuus Vlysses,
Apud ipsum Areteq; et Alcinous diuina specie prædi-
Sederũt: famulæ aũt auferebant vasa conuiuij. (tus
His autem Arete albis vlnis incœpit verba.
Agnouit enim pallium & tunicam, vestimẽta videns
Pulchra, quæ ipsa fecerat cum ancillis mulieribus.
Et ipsum alloquens verba pennata dixit,
Hospes, Hoc quidem te primùm interrogabo ipsa.
Quis? vnde venis virorũ? quis tibi hæc vestimenta de-
An non dicis in mare errans huc venisse? (dit?
Hanc autem respondens alloquutus est prudens Vlysses,
Difficile regina perpetuò sermone commemorare
Dolores, quoniam mihi multos dederunt dij cœlestes,
Hoc autem tibi dicam quod me interrogas et inquiris:
Ogygia quædam insula longè in mari iacet,
Vbi Atlantis filia dolosa Calypso
Habitat pulchricoma grauis dea, neq; aliquis cum ipsa
Versatur neq; deorum, neq; mortalium hominum.
Sed me infelicem, domesticum duxit fortuna
Solum, quoniam mihi nauem velocẽ candẽti fulmine
Iupiter iaculatus diffidit medio in nigro mari, * Iadem

ἔνθ' ἀλ-

Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀπέφθιθεν ἐσθλοὶ ἑταῖροι·
Αὐτὰρ ἐγὼ τρόπιν ἀγκὰς ἑλὼν νεὸς ἀμφιελίσσης,
Ἐννῆμαρ φερόμην· δεκάτῃ δέ με νυκτὶ μελαίνῃ
Νῆσον ἐς Ὠγυγίην πέλασαν θεοί, ἔνθα Καλυψὼ
Ναίει ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεός· ἥ με λαβοῦσα
Ἐνδυκέως ἐφίλει τε καὶ ἔτρεφεν, ἠδὲ ἔφασκε
Θήσειν ἀθάνατον καὶ ἀγήραον ἤματα πάντα·
Ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν.
γρ. αἰεὶ Ἔνθα μὲν ἑπτάετες μένον ἔμπεδον, εἵματα δ' * αἰεὶ
Δάκρυσι δεύεσκον, τά μοι ἄμβροτα δῶκε Καλυψώ·
Ἀλλ' ὅτε δὴ ὄγδοόν μοι ἐπιπλόμενον ἔτος ἦλθε,
γρ. δή μ' ἀνε-λεύσεν Καὶ τότε * δή με κέλευσεν ἐποτρύνουσα νέεσθαι,
Ζηνὸς ὑπ' ἀγγελίης, ἢ καὶ νόος ἐτράπετ' αὐτῆς·
Πέμπε δ' ἐπὶ σχεδίης πολυδέσμου, πολλὰ δ' ἔδωκε,
Σῖτον καὶ μέθυ ἡδὺ, καὶ ἄμβροτα εἵματα ἕσσεν·
Οὖρον δὲ προέηκεν ἀπήμονά τε λιαρόν τε.
Ἑπτακαίδεκα μὲν πλέον ἤματα ποντοπορεύων,
Ὀκτωκαιδεκάτῃ δ' ἐφάνη ὄρεα σκιόεντα
Γαίης ὑμετέρης· γήθησε δέ μοι φίλον ἦτορ
Δυσμόρῳ· ἦ γὰρ ἔμελλον ἔτι ξυνέσεσθαι ὀϊζυῖ
Πολλῇ, τήν μοι ἐπῶρσε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Ὅς μοι ἐφορμήσας ἀνέμους, κατέδησε κέλευθα,
Ὤρινεν δὲ θάλασσαν ἀθέσφατον, οὐδέ τι κῦμα
Εἴα ἐπὶ σχεδίης ἁδινὰ στενάχοντα φέρεσθαι.
Τὴν μὲν ἔπειτα θύελλα διεσκέδασ', αὐτὰρ ἐγώ γε
Νηχόμενος τόδε λαῖτμα διέτμαγον, ὄφρα με γαίῃ
Ὑμετέρῃ ἐπέλασσε φέρων ἄνεμός τε καὶ ὕδωρ.
Ἔνθα κέ μ' ἐκβαίνοντα βιήσατο κῦμ' ἐπὶ χέρσου,
Πέτρῃς πρὸς μεγάλῃσι βαλὸν καὶ ἀτερπέϊ χώρῳ.
Ἀλλ' ἀναχασσάμενος νῆχον πάλιν, ἕως ἐπῆλθον
Ἐς ποταμόν, τῇ δή μοι ἐείσατο χῶρος ἄριστος,
Λεῖος πετράων, καὶ ἐπὶ σκέπας ἦν ἀνέμοιο.
Ἐκ δ' ἔπεσον θυμηγερέων, ἐπὶ δ' ἀμβροσίη νὺξ
Ἤλυθ'· ἐγὼ δ' ἀπάνευθε διιπετέος ποταμοῖο
Ἐκβὰς ἐν θάμνοισι κατέδραθον, ἀμφὶ δὲ φύλλα
Ἠφυσάμην· ὕπνον δὲ θεὸς κατ' ἀπείρονα χεῦεν.
Ἔνθα μὲν ἐν φύλλοισι φίλον τετιημένος ἦτορ,
Εὗδον παννύχιος καὶ ἐπ' ἠῶ καὶ μέσον ἦμαρ.
Δύσετό τ' ἠέλιος, καί με γλυκὺς ὕπνος ἀνῆκεν.
Ἀμφιπόλους δ' ἐπὶ θινὶ τεῆς ἐνόησα θυγατρὸς
Παιζούσας, ἐν δ' αὐτὴ ἔην ἐϊκυῖα θεῇσι·
Τὴν ἱκέτευσ'· ἡ δ' οὔτι νοήματος ἤμβροτεν ἐσθλοῦ,
b Ὡς οὐκ ἂν ἔλποιο νεώτερον ἀντιάσαντα
Ἐρξέμεν. c αἰεὶ γάρ τε νεώτεροι ἀφραδέουσιν.
Ἥ μοι σῖτον ἔδωκεν ἅλις ἠδ' αἴθοπα οἶνον,
Καὶ λοῦσ' ἐν ποταμῷ, καί μοι τάδε εἵματ' ἔδωκε.
Ταῦτά τοι ἀχνύμενός περ ἀληθείην κατέλεξα.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο φώνησέν τε,
Ξεῖν', ἤτοι μὲν τοῦτό γ' ἐναίσιμον οὐκ ἐνόησε
Παῖς ἐμή, οὕνεκά σ' οὔτι μετ' ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν
Ἦγεν ἐς ἡμέτερον, σὺ δ' ἄρα πρώτην ἱκέτευσας.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Ἥρως, μή μοι τοὔνεκ' ἀμύμονα νείκεε κούρην. (σεύς,
γρ. ἐκάλεσσε Ἡ μὲν γάρ μ' * ἐκέλευε σὺν ἀμφιπόλοισιν ἕπεσθαι.
d Ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἔθελον, δείσας αἰσχυνόμενός τε,
γρ. ἐπισκυ-ζοιτο Μήπως καὶ σοὶ θυμὸς * ἐπισκύσσαιτο ἰδόντι.
Δύσζηλοι γάρ τ' εἰμὲν ἐπὶ χθονὶ φῦλ' ἀνθρώπων.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,

Vbi alij quidem omnes periêre boni socij.
At ego vel carinã vlnis capiẽs nauis vtrinq; remis agi-
Nouẽ diebus ferebar: decima.a.me nocte nigra (tata
Insulam Ogygiam appulerunt dij, vbi Calypso
Habitat pulchricoma grauis dea. quæ me suscipiens
Accuratè excepit, & alebat & dicebat
Facturam immortalẽ & senio nesciũ diebus omnibus.
Sed meum nunquam animum in pectoribus persuasit,
Illic qdem 7. annos pmãsi firmiter, vestimẽta.a. semper
Lacrymis madefaciebam quæ mihi immortalis dedit
Calypso.
Sed quando iam octauus reuolutus annus venit,
Et tunc iam me iussit concitans redire,
Iouis ex iussu, siue etiam animus mutatus ipsius est,
Misit me in rate consutili, multa autem dedit,
Panem & suaue vinum, & diuinas vestes induit.
Ventum autem immisit innocuum suauemq;.
Septẽdecim quidẽ nauigabã dies per mare iter faciens,
Decimaoctaua verò apparuerunt montes vmbrosi
Terra vestra, lætatum verò mihi charum cor (nis
Infelici, certè.n. futurũ erat adhuc vt versarer cũ ærũ-
Multis, quas mihi immisit Neptunus terræ quassator,
Qui mihi excitatis ventis impediuit iter.
Cõmouit verò mare immensum, neq; vllo pacto fluctus
Sinebat in rate vehementer ingemiscente consistere.
Hanc quidem deinde procellam dispersit, cæterùm ego
Natans has vndas transnaui, donec me terræ
Vestræ adegit ferens ventusq; & aqua.
Ibi me egredientem oppressit fluctus ad terram,
Petras ad magnas iaciens, & in amænum locum.
Sed regressus nataui rursus donec veni
Ad fluuium, qui mihi visus est locus oportunissimus,
Liber à petris, & defensio erat à vento.
Excidi autem animum colligens, diuina verò nox
Aduenit, ego autem seorsim ab Ioue cadente fluuio
Egressus in arbustis dormiui: circumquaq; autem folia
Congessi, somnum autem deus immensum infudit.
Hic quidem in folijs dilecto afflictus corde,
Dormiui tota nocte vsq; ad auroram, & meridiem,
Inclinabatq; sol & me dulcis somnus dereliquit.
Ancillas verò in littus tuæ agnoui filiæ
Ludentes, inter eas autem ipsa erat similis dijs,
Eã supplicaui: illa.v. neutiq; ab indole aberrauit bona,
Vt non sperare posses iuniorem obuiantem
Facturam, semper enim iuniores desipiunt.
Quæ mihi cibum dedit affatim & splendidum vinũ,
Et lauit in flumine, & mihi has vestes dedit.
Hæc tibi, tametsi afflictus, verè enarraui.
Huic rursus Alcinous respondit dixitq;:
Hospes, certè quidem hoc decenter non considerauit
Filia mea, quod te neutiquam cum ancillis fœminis
Duxit in nostrã domum, tu verò primùm supplicasti.
Hunc excipiens alloquutus est versutus Vlysses,
Heros ne mihi ideò innocuam reprehendes puellam.
Hæc quidem me iussit cum ancillis subsequi.
Sed ego nolui timens reueritusq;,
Ne fortassis tibi animus commoueretur videnti.
Suspiciosi sumus supra terram genus hominum.
Huic rursus Alcinous respondit dixitq;,

a Ξεῖν', οὔ μοι τοιοῦτον ἐνὶ στήθεσσι φίλον κῆρ,
Μαψιδίως κεχολῶσθαι· c ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα.
f Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Τοῖος ἐὼν οἷός ἐσσι, τά τε φρονέων ἅ τ' ἐγώ περ,
Παῖδά τ' ἐμὴν ἐχέμεν καὶ ἐμὸς γαμβρὸς καλέεσθαι,
Αὖθι μένων· οἶκον δ' ἐγὼ καὶ κτήματα δοίην,
Αἴκ' ἐθέλων γε μένοις· ἀέκοντα δέ σ' οὔτις ἐρύξει
Φαιήκων· μὴ τοῦτο φίλον Διὶ πατρὶ γένοιτο.
Πομπὴν δ' ἐς τόδ' ἐγὼ τεκμαίρομαι (ὄφρ' ἐῢ εἰδῇς)
Αὔριον ἐς· τῆμος δὲ σὺ μὲν δεδμημένος ὕπνῳ
Λέξεαι· οἱ δ' ἐλόωσι γαλήνην, ὄφρ' ἂν ἵκηαι
Πατρίδα σὴν καὶ δῶμα, καὶ εἴ πού τι φίλον ἐστίν·
g Εἴπερ καὶ μάλα πολλὸν ἑκαστέρω ἔστ' Εὐβοίης.
Τὴν γὰρ τηλοτάτω φάσ' ἔμμεναι οἵ μιν ἴδοντο
Λαῶν ἡμετέρων, ὅτε τε ξανθὸν Ῥαδάμανθυν
Ἦγον ἐποψόμενον Τιτυὸν γαιήιον υἱόν.
Καὶ μὲν οἱ ἔνθ' ἦλθον, καὶ ἄτερ καματοῖο τέλεσσαν
Ἤματι τῷ αὐτῷ, καὶ * ἀπήγαγον οἴκαδ' ὀπίσσω.
Εἰδήσεις δὲ καὶ αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶν ὅσσον ἄρισται
Νῆες ἐμαὶ καὶ κοῦροι * ἀναρρίπτειν ἅλα πηδῷ.
Ὣς φάτο· γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Εὐξάμενος δ' ἄρα εἶπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Ζεῦ πάτερ αἴθ' ὅσα εἶπε τελευτήσειεν ἅπαντα
Ἀλκίνοος· τοῦ * μέν κεν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν
Ἄσβεστον κλέος εἴη, ἐγὼ δέ κε πατρίδ' ἱκοίμην.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Κέκλετο δ' Ἀρήτη λευκώλενος ἀμφιπόλοισι
Δέμνι' h ὑπ' αἰθούσῃ θέμεναι, καὶ ῥήγεα καλὰ
Πορφύρε' ἐμβαλέειν, στορέσαι τ' ἐφύπερθε τάπητας,
Χλαίνας τ' ἐνθέμεναι οὔλας καθύπερθεν ἕσασθαι.
Αἱ δ' ἴσαν ἐκ μεγάροιο δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσαι·
Αὐτὰρ ἐπεὶ στόρεσαν πυκινὸν λέχος ἐγκονέουσαι,
*Ὤτρυνον Ὀδυσῆα παριστάμεναι ἐπέεσσιν,
Ὄρσο κέων ὦ ξεῖνε, πεποίηται δέ τοι εὐνή·
Ὣς φάν. τῷ δ' ἀσπαστὸν ἐείσατο κοιμηθῆναι.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθα καθεῦδε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς
Τρητοῖς ἐν λεχέεσσιν, ὑπ' αἰθούσῃ ἐριδούπῳ.
Ἀλκίνοος δ' ἄρα λέκτο μυχῷ δόμου ὑψηλοῖο·
Πὰρ δὲ γυνὴ δέσποινα λέχος πόρσυνε καὶ εὐνήν.

Hospes, non mihi huiusmodi in præcordijs charũ cor
Temerè irasci solet: potiora autem honesta omnia.
Vtinam Iupiter pater & Minerua & Apollo,
Talis nimirum, qualis es, eaq; quæ ego sentiens
Vt filiam meam habere velis, & meus gener vocari
Hic manens, domum autem ego & bona darem, χ. δῆ τ' ἐγὼ
Si modò volẽs maneas: inuitũ enim te null⁹ cõtinebit
Phæacum, neq; sic gratum Ioui patri esset.
Reductionẽ. v. in hoc ego perficiã, vt benè intelligas,
Cras, in id temporis autem tu quidẽ domitus somno
Dormias, illi captabunt tranquillitatẽ, vt peruenias
In patriã tuã & domũ, & si fortè aliquid gratũ est:
Et si valdè multò longius est Eubœam:
Eam enim longissimè aiunt abesse, qui eam viderãt:
Ex populo nostro, quando flauum Rhadamanthum
Duxerunt, vt viderunt Tityum terræ filium:
Atq; illi quidẽ hinc venerũt et absq; labore trãsnagũt
Die illo eodem, & adduxerunt domum retrò. χ. ἀπήνυσαν
Cognosces etiam ipse in mente quàm optimè
Naues meas & iuuenes, in percutiendo mari remis. χ. ἀναρρίπτειν
Sic ait: gauisus est autem multiscius diuus Vlysses.
Supplicans verò dixit verbum orationemq; habuit,
Iupiter pater vtinã quæcunq; dixit, pficiat omnia
Alcinous, huius quidem per almam terram χ. τοῦ μὲν
Immortalis gloria esset, ego aũt ad patriam venirem.
Sic illi quidem huiusmodi inuicẽ colloquebantur.
Iusserat autem Arete albis lacertis ancillis
Ponere sub porticu cubilia & stragula plurima
Purpurea vt inijcerent, insternerẽt desuper tapetas,
Chlænasq; imponere villosas ad desuper induendum.
Illæ verò ibant ex ædib. facem in manibus gestantes.
Cæterùm postq̃ strauerunt pulchrũ lectulũ accelerã-
Excitarunt Vlyssem astantes verbis, (tes, χ. ὤτρυνον
Surge dormitum hospes, paratus est tibi lectus.
Sic dicebãt, huic verò gratum visum est dormire.
Sic ille quidem illinc profundè dormiuit diu⁹ Vlysses,
Perforata in specula sub porticu sonante.
Alcinous verò dormiebat in recessu domus excelsæ:
Iuxta verò mulier regina lectũ apparauit & stratũ.

COMMENTARIVS.

a ξεῖν',] Hic etiam seruatur illa cõsuetudo, vt anteà diximus, quòd post cœnam demum hospites de sua conditione interrogarẽtur. Quatuor autem ab Vlysse exquirit Arete. primùm quis sit? deinde, vnde gentium veniat? Tertiò, vnde illa vestimenta acceperit? Quartò, an in mari errando huc tandem appulerit? Primo capiti non satisfacit Vlysses, secundo & quarto continuè respondebit, prout anteà vidimus à Poëta expositum: itaque his non erit nunc nobis diutiùs immorandum, quia nostra illustratione non indigent. Tertio autem capiti respondet circa finem suæ orationis.

b [illegible]] Commendat Nausicaam Vlysses, quòd illa præter illius ætatis mores, cum qua rarum habet sapientia cõmercium, ipsi opitulata sit, & omnia humanitatis officia, quæ tunc licuit, exhibuerit, à qua his vestibus, de quibus Arete interrogabat, donatus est.

c αἲ γάρ τε πάτερ] Huc potest referri illud Simonidis:

θνητῶν δ' ὄφρα τις ἄνθος ἔχῃ πολυήρατον ἥβης, — *Quandiu homo amabilem iuuentutis florem obtinet,*
Κοῦφον ἔχων θυμὸν πόλλ' ἀτέλεστα νοεῖ. — *Leui præditus animo multa cogitat irrita.*

Hoc tamen postremum hemystichium non huc pertinet, Ἥβη καὶ νεότης ἐπικουφίζει νόον ἀνδρός: Pubertas & adolescentia alleuat mentem viri. Theognis.

d ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἔθελον,] Atqui cõstat, hoc ipsum noluisse Nausicaam, quod sibi Vlysses tribuit. Sanè mendacio isto videtur Alcinoi beneuolentiam conciliare sibi Vlyssem voluisse, quia gratum ei futurum existimet, si is intelligat hac ratione se eius reuerẽtia motum, ne à Nausicaa deduceretur, vt sinistram de se suspicionem apud patrem concitaret. Et ita dextrè tum sibi tum ipsi Nausicaæ consuluit. Sibi, quòd probitatis & integritatis suæ opinionem Alcinoi animo inseuit, cùm docet se non solùm à malo, sed à mali quoq; suspicione abstinuisse: Nausicaæ, quod cùm iam à patre inofficiositatis (vt ita loquar) erga hospitem accusaretur, hoc respõso eam apud patrem illa culpa liberauit. Sic vir prudens certo loco & tempore mendacijs officiosissimis vti nouit.

e ἀμείνω δ' αἴσιμα] Ego hunc locum sic interpretor, quasi dicat Alcinous. Etiam si Vlyssem Nausicaa in hospitium deduxisset, nõ id se ægrè laturũ fuisse. non enim se tam leui de causa solere irasci, quasi minimè suspiciosus sit, vt Vlysses ferebatur: sed tamẽ malle se rẽ ita euenisse vt euenit. quia sub specie honestatis & decori ita se Vlysses gessisset. nã se rebus omnib. honestatem anteponere.

f αἲ γὰρ Ζεῦ τε] Mirum est, Vlyssem sic æquè Nausicaæ & Alcinoo placuisse, vt illa eum sibi maritum, hic verò generum exoptet.

g εἴπερ καὶ μάλα] Cùm velit Alcinous nauium Phæacẽsium celeritatem probare, adducit illius exemplum: Nã cùm Phæaces, in qui Rhadamanthum in Eubœam ad Tityum videndum deducerent, illuc peruenerunt, & rursus vnà eademque interea die in Phæaciam reuersi sunt. Quod omnino incredibile est, siue Phæacũ insula Epiro opposita est, vt vulgò tradũt: siue in loco remoto, vt vi-

detur Homerus intellexisse. Sed si naues istæ pennas, id est, auium volatus, vel mentis cogitationem velocitate æquent (vt anteà dixit) non est quod extra fidem hoc esse censeamus. Et licuit deniq; Poëtæ dicere, quod nobis non lubeat pro re omnium certissima credere. Didymus ait in hoc loco videri Phæacas prope Fortunatas insulas collocatos.

h ὑπ' αἰθούσῃ] Annotauimus iam anteà lib. 4 peregrinis hospitibus solitos sterni lectos sub porticu extra domum, relictis domino ædium penetralibus. Nota autem etiam hoc loco ancillarum ministerium, & paulò pòst ipsius Aretes erga Alcinoum, cui ipsa λέχος πόρσυνε καὶ εὐνήν.

FINIS LIBRI VII. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Θ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Ἐκκλησία γίνεται τῶν Φαιάκων περὶ τοῦ ξένου, καὶ ναῦς καθέλκεται πρὸς ἐκπομπὴν τοῦ Ὀδυσσέως· καὶ ἑστιῶνται παρὰ τῷ Ἀλκινόῳ τῶν Φαιάκων οἱ ἄριστοι· καὶ μετὰ ταῦτα εἰς ἀγῶνα ἀγωνίζονται Φαίακες καὶ Ὀδυσσεύς. καὶ ὁ Δημόδοκος ᾄδει, πρῶτα μὲν τὰ περὶ τὴν μοιχείαν Ἄρεως καὶ Ἀφροδίτης, ἔπειτα δὲ τὰ περὶ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ δουρείου ἵππου, καὶ τοῦ Ὀδυσσέως κλαίοντος, ὁ Ἀλκίνοος πυνθάνεται διὰ τί κλαίει, καὶ τίς καὶ πόθεν εἴη.

ARGVMENTVM OCTAVI LIBRI Odysseæ.

Concio fit Phæacum de hospite, & nauis deducitur ad reductionem Vlyssis, & conuiuio suscipiuntur ab Alcinoo Phæacum optimates. Et post hæc disco certant Phæaces & Vlysses. Et Demodocus canit, primùm quidē ea quæ acciderunt circa adulterium Martis & Veneris. Deinde ea quæ circa introductionem lignei equi, & Vlysse flente interrogatur quis & vnde sit.

Ἄλλη.

Θῆτα δ' ἀέθλοις Φαίηκες Ὀδυσσῆος πείρηθεν.

Aliud.

Θ, ex certaminibus Phæaces de Vlysse experimentum sumpserūt.

Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Ὤρνυτ' ἄρ' ἐξ εὐνῆς ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο.
Ἂν δ' ἄρα διογενὴς ὦρτο πτολίπορθος Ὀδυσσεύς.
Τοῖσιν δ' ἡγεμόνευ' ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο
Φαιήκων ἀγορήνδ', ἥ σφιν [a] παρὰ νηυσὶ τέτυκτο.
Ἐλθόντες δὲ καθῖζον ἐπὶ ξεστοῖσι λίθοισι
Πλησίον· ἡ δ' ἀνὰ ἄστυ μετῴχετο Παλλὰς Ἀθήνη,
[b] Εἰδομένη κήρυκι δαΐφρονος Ἀλκινόοιο,
Νόστον Ὀδυσσῆϊ μεγαλήτορι μητιόωσα.
Καί ῥα ἑκάστῳ φωτὶ παρισταμένη φάτο μῦθον,
Δεῦτ' ἄγε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες
γρ. πύθησθε, Εἰς ἀγορὴν ἰέναι, [c] ὄφρα ξείνοιο [*] πύθησθε,
Ὃς νέον Ἀλκινόοιο δαΐφρονος ἵκετο δῶμα,
Πόντον ἐπιπλαγχθεὶς, δέμας ἀθανάτοισιν ὁμοῖος.
Ὣς εἰποῦσ', ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου
Καρπαλίμως δ' ἔμπληντο βροτῶν ἀγοραί τε καὶ ἕδραι
γρ. δ' ἄρα θηήσαντο Ἀγρομένων, πολλοὶ * γὰρ ἐθηήσαντο ἰδόντες
Υἱὸν Λαέρταο δαΐφρονα, τῷ δ' ἄρ' Ἀθήνη
[d] Θεσπεσίην κατέχευε χάριν κεφαλῇ τε καὶ ὤμοις·
Καί μιν μακρότερον καὶ πάσσονα θῆκεν ἰδέσθαι,
Ὥς κεν Φαιήκεσσι φίλος πάντεσσι γένοιτο,
[e] Δεινός τ' αἰδοῖός τε, καὶ ἐκτελέσειεν ἀέθλους
Πολλοὺς, οὓς Φαίηκες ἐπειρήσαντ' Ὀδυσῆος.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἤγερθεν ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο,
Τοῖσιν δ' Ἀλκίνοος ἀγορήσατο καὶ μετέειπε,
[f] Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει,
Ξεῖνος ὅδ', οὐκ οἶδ' ὅστις ἀλώμενος ἵκετ' ἐμὸν δῶ,
[g] Ἠὲ πρὸς Ἠοίων ἢ Ἑσπερίων ἀνθρώπων·
Πομπὴν δ' ὀτρύνει, καὶ λίσσεται ἔμπεδον εἶναι.
[h] Ἡμεῖς δ' ὡς τὸ πάρος περ ἐποτρυνώμεθα πομπήν.
Οὐδὲ γὰρ οὐδέ τις ἄλλος, ὅτις κ' ἐμὰ δώμαθ' ἵκηται,
Ἐνθάδ' ὀδυρόμενος δηρὸν μένει εἵνεκα πομπῆς.
Ἀλλ' ἄγε νῆα μέλαιναν ἐρύσσομεν εἰς ἅλα δῖαν
[i] Πρωτόπλοον· κούρω δὲ δύω καὶ πεντήκοντα

Qvando verò manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Surrexit ex lecto sacrum robur Alcinoi,
Præterea inclytus surrexit vrbium euersor Vlysses.
Illis verò præibat sacrum robur Alcinoi
Phæacū ad cōcionē, quæ ipsis apud nauē cōstituta erat.
Venientes v. considebant in politis lapidibus
Propè, ipsa verò per vrbem trāsibat Pallas Minerua,
Assimulata præconi prudentis Alcinoi,
Reditum Vlyssi magnanimo meditans,
Et sanè vnicuiq; viro assistens dixit verbum,
En agè Phæacum principes atq; consiliarij
Ad concionem ite vt hospitem audiatis,
Qui recens Alcinoi prudentis venit ad domum.
Ponto pererrato, corpore immortalibus similis.
Sic loquuta incitauit robur, & animū singulorū.
Mox verò implebantur hominibus forumq; & sedilia
Congregatis, multi enim admirabantur conspicati,
Filium Laërtæ prudentem, huic certè Minerua
Diuinam superinfudit gratiam capitiq; & humeris,
Et ipsum longiorem & crassiorem reddidit aspectu,
Vt sanè Phæacibus omnibus gratus fieret,
Grauisq; & venerabilis, & vt perficeret certamina
Multa, quibus Phæaces periculum facerent ac Vlysses.
Cæterùm postquam conuenerant congregatiq; erant,
His Alcinous concionatus est & interloquutus:
Audite Phæacum duces atq; principes,
Vt dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Hospes ille haud scio quisnā errādo venit meā domū,
Siue ab Eois siue Hesperijs hominibus,
Deductionem flagitat, & precatur ratam esse.
Nos v. vt anteà quidem maturemus deductionem,
Neq; n. quisquā alius quicunq; meā domū peruenerit
Hic lugens diu manet propter deductionem,
Sed agè nauem nigram deducamus in mare diuinū
Recentem: iuuenes autem duo & quinquaginta

Ke-

Κρινάσθων κατὰ δῆμον ὅσοι πάρος εἰσὶν ἄριστοι.
Δησάμενοι δ' εὖ πάντες ἐπὶ κληῖσιν ἐρετμὰ
Ἔκβητ'. αὐτὰρ ἔπειτα θοὴν ἀλεγύνετε δαῖτα,
Ἡμέτερόνδ' ἐλθόντες· ἐγὼ δ' εὖ πᾶσι παρέξω,
Κούροισι μὲν ταῦτ' ἐπιτέλλομαι· αὐτὰρ οἱ ἄλλοι
Σκηπτοῦχοι βασιλῆες ἐμὰ πρὸς δώματα καλὰ
Ἔρχεσθ', ὄφρα ξεῖνον ἐνὶ μεγάροις φιλέωμεν.
Μηδέ τις ἀρνείσθω. καλέσασθε δὲ θεῖον ἀοιδὸν
Δημόδοκον· τῷ γάρ ῥα θεὸς περὶ δῶκεν * ἀοιδὴν
Τέρπειν, ὅπῃ θυμὸς ἐποτρύνῃσιν ἀείδειν.
k Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο, τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο
Σκηπτοῦχοι· κῆρυξ δὲ μετῴχετο θεῖον ἀοιδόν.
Κούρω δὲ κρινθέντε δύω καὶ πεντήκοντα
Βήτην, ὡς ἐκέλευσ', ἐπὶ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν,
Νῆα μὲν οἵ γε μέλαιναν ἁλὸς βένθοσδε ἔρυσσαν,
Ἐν δ' ἱστόν τ' ἐτίθεντο καὶ ἱστία νηὶ μελαίνῃ.
Ἠρτύναντο δ' ἐρετμὰ τροποῖς ἐν δερματίνοισι
Πάντα κατὰ μοῖραν, ἀνὰ δ' ἱστία λευκὰ πέτασσαν·
Ὑψοῦ δ' ἐν νοτίῳ τήν γ' ὥρμισαν. αὐτὰρ ἔπειτα
Βάν ῥ' ἴμεν Ἀλκινόοιο δαΐφρονος ἐς μέγα δῶμα.
Πλῆντο δ' ἄρ' αἴθουσαί τε καὶ ἕρκεα καὶ δόμοι ἀνδρῶν
Ἀγρομένων, πολλοὶ δ' ἄρ' ἔσαν νέοι ἠδὲ παλαιοί.
Τοῖσιν δ' Ἀλκίνοος δυοκαίδεκα μῆλ' ἱέρευσεν,
Ὀκτὼ δ' ἀργιόδοντας ὕας, δύο δ' εἰλίποδας βοῦς·
Τοὺς δέρον ἀμφί θ' ἕπον, τετύκοντό τε δαῖτ' ἐρατεινήν.
Κῆρυξ δ' ἐγγύθεν ἦλθεν ἄγων ἐρίηρον ἀοιδόν,
Τὸν πέρι Μοῦσ' ἐφίλησε, δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε.
Ὀφθαλμῶν μὲν ἄμερσε, δίδου δ' ἡδεῖαν ἀοιδήν.
Τῷ δ' ἄρα Ποντόνοος θῆκε θρόνον ἀργυρόηλον
Μέσσῳ δαιτυμόνων, πρὸς κίονα μακρὸν ἐρείσας.
Κὰδ δ' ἐκ πασσαλόφιν κρέμασεν φόρμιγγα λίγειαν
Αὐτοῦ ὑπὲρ κεφαλῆς, καὶ ἐπέφραδε χερσὶν ἑλέσθαι
Κῆρυξ· πὰρ δ' ἐτίθει κάνεον καλήν τε τράπεζαν,
Πὰρ δὲ δέπας οἴνοιο, πιεῖν ὅτε θυμὸς ἀνώγοι·
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
m Μοῦσ' ἄρ' ἀοιδὸν ἀνῆκεν ἀειδέμεναι κλέα * ἀνδρῶν,
Οἴμης τῆς τότ' ἄρα κλέος οὐρανὸν εὐρὺν ἵκανε·
n Νεῖκος Ὀδυσσῆος καὶ Πηλείδεω Ἀχιλῆος,
Ὥς ποτε δηρίσαντο θεῶν ἐν δαιτὶ θαλείῃ
Ἐκπάγλοις ἐπέεσσιν. ἄναξ δ' ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Χαῖρε νόῳ, ὅτ' ἄριστοι Ἀχαιῶν δηριόωντο.
Ὣς γάρ οἱ χρείων μυθήσατο Φοῖβος Ἀπόλλων
Πυθοῖ ἐν ἠγαθέῃ, ὅθ' ὑπέρβη λάϊνον οὐδὸν
Χρησόμενος· τότε γάρ ῥα κυλίνδετο πήματος ἀρχὴ
Τρωσί τε καὶ Δαναοῖσι, Διὸς μεγάλου διὰ βουλάς.
Ταῦτ' ἄρ' ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτός· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Πορφύρεον μέγα φᾶρος ἑλὼν χερσὶ στιβαρῇσι,
Κακκεφαλῆς εἴρυσσε, κάλυψε δὲ καλὰ πρόσωπα.
Αἴδετο γὰρ Φαίηκας, ὑπ' ὀφρύσι δάκρυα λείβων.
Ἤτοι ὅτε λήξειεν ἀείδων θεῖος ἀοιδός,
Δάκρυ' ὀμορξάμενος, κεφαλῆς ἀπὸ φᾶρος ἕλεσκε,
Καὶ δέπας ἀμφικύπελλον ἑλὼν, σπείσασκε θεοῖσιν·
Αὐτὰρ ὅτ' ἂψ ἄρχοιτο, καὶ ὀτρύνειαν ἀείδειν
Φαιήκων οἱ ἄριστοι (ἐπεὶ τέρποντ' ἐπέεσσιν)
* Ἂψ Ὀδυσεὺς κατὰ κρᾶτα καλυψάμενος γοάασκεν.
Ἔνθ' ἄλλους μὲν πάντας ἐλάνθανε ° δάκρυα * λείβων,

Eligantur è populo quicunq; sunt omnium optimi.
Ligatis bene omnes ad transtra remis
Exite, caterùm continuò festinēt apparare conuiniū
Ad nostrā domū profecti, ego.n. ritè omnib. prabebo.
Iuuenibus verò hac pracipio, caterùm illi alij
Sceptrigeri reges ad meam domum pulchram
Veniatis, vt hospitem in regia amplectamur.
Neq; quisquā recuset. aduocate. v. diuinum cantorē
Demodocū, huic qdē deus excellenter dedit cātilenā χ. ἀοιδὴν, πέρι [illegible]
Ad oblectādū, quocūq; animus ipsū impulerit cane-
Sic certè loquūt' praibat, illi simul sequebātur (re.
Sceptrigeri, praco verò cucurrit ad diuinū cantorē:
Iuuenes verò electi duo & quinquaginta
Ibant vt pracepit ad littus maris indomiti.
Porrò postquam ad nauem venerunt atq; mare,
Naue quidem ipsi nigram in maris profundū dedu-
Malumq; imposuerunt, & vela naue nigra: (xerūt,
Aptarunt autem remos per vincula cortaria,
Omnia vt decebat, vela autem alba extenderunt.
Altè.v. in humidū hāc protraxerūt, caterùm postea
Festinabant ire Alcinoi prudētis in magnam domū.
Implebātur autem porticusq; & septa et domus viris
Congregatis, multi autem erant iuuenes atq; senes.
Illis verò Alcinous duodecim oues mactauit,
Octo autem albis dētibus sues, duos flexipedes boues.
Hos excoriabāt, apparabantq; cōuiuium incundum.
Praco aūt ppè venit ducēs amabilē cantorē, (lūq;
Quē supra modū Musa dilexit, dedit. v. bonūq; ma-
Oculis quidē priuauit, dedit aūt dulcem cātilenam,
Huic sanè pco apposuit sedē argēteis clauis distinctā,
In medio conuiuātium ad columnam longam nitēs.
Ad paxillū autem suspēdit citharam sonoram, (ret
Ipsi' supra caput, et mōstrat quo pacto manib. prēde-
Praco, iuxta.a. apponebat canistrū pulchrūq; mēsam.
Iuxta.a. poculū vini, vt biberet quoties anim' iube-
Illi v. ad edulia parata apposita man' mittebāt.(ret:
Caterùm postquā potus & cibi cupiditatē expulerūt,
Musa certè cantorem excitauit vt caneret gloriam virorum χ. ἀνδρῶν Οἴμης,
Cātilena, cuius tunc gloria ad cœlū latū peruenerat,
Contentionem Vlyssis & Pelida Achillis,
Vt quondam contenderūt deorū in conuiuio celebri
Vehementib. verbis: rex autem virorum Agamēnon
Gaudebat animo, cùm optimates Gracorū cōtēderēt.
Sic enim illi vaticinans pradixerat augur Apollo,
In Pythia diuina quando ingressus est lapideū limen
Oraculū petitur', tūc versabatur ærūnarū principiū
Troianisq; & Gracis, Iouis magni per voluntatem.
Ista sanè cantor cantabat inclytus, caterùm Vlysses
Purpuream ingenti veste accepta manibus fortibus,
Et in caput traxit, obtexit autem pulchram faciem.
Reuerebatur.n. Phaacas sub supcilijs lacrymas stillās.
Sed quando desinebat canens diuinus cantor,
Lacrymas abstergendo, à capite tunicam demebat,
Et poculum rotundum accipiens libabat dijs.
Caterùm quādo rurs' inciperet et cōcitarūt vt cane-
Phaacū optimates (quoniā oblectabātur verbis) (ret
Rursus Vlysses capite obuoluto lugebat. χ. ἂψ δ' Ὀδ.
Tum alios quidem omnes latebat lacrymas stillans, χ. εἴβων,

Ἀλκίνοος δέ μιν οἶος ἐπεφράσατ' ἠδ' νόησεν,
Ἥμενος ἄγχ' αὐτοῦ βαρὺ δὲ στενάχοντος ἄκουσεν.
Αἶψα δὲ Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μετηύδα,
Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ἤδη μὲν δαιτὸς κεκορήμεθα θυμὸν ἐΐσης.
χ. ἐπὶ ἐπι- ει p Φόρμιγγός θ', ἣ δαιτὶ συνήορός ἐστι θαλείῃ·
Νῦν δ' ἐξέλθωμεν, καὶ ἀέθλων πειρηθῶμεν
Πάντων ὥς χ' ὁ ξεῖνος ἐνίσπῃ οἷσι φίλοισιν,
Οἴκαδε νοστήσας, ὅσσον περιγιγνόμεθ' ἄλλων
q Πύξ τε, παλαισμοσύνῃ τε, καὶ ἅλμασιν, ἠδὲ πόδεσσιν.

Alcinous.v.solus ipsum cognouit atq; animaduertit.
Sedens prope ipsum, grauiter.a. suspirãtem audiuit.
Continuò.a. Phaacibus studiosis remorũ loquebatur.
Audite Phaacum principes atq; consiliarij.
Iam quidem conuiuio expleuimus animum aquali.
Citharaq; qua conuiuio congruens est lauto.
Nunc autem exeamus, & certamina experiamur
Omnia, vt hic hospes narret suis amicis
Patriam reuersus quantum superemus alios.
Pugnisq; luctaq;, & saltu atq; cursu.

COMMENTARIVS.

a ἀγορὴν δὲ] An his locus omnib. Phæatum concionib. destinatus esset, an verò huic tantùm peculiari de causa, quòd de re nauali erat suscipiendum consilium, dubitari potest. Sed videtur tamen ibidem semper conuocari eas solitas: quod ex hoc conijcio. Nam non est moris in Republica bene instituta, vt tam sacra loca subinde & ad nouas occasiones mutẽtur: deinde ipsa loci descriptio id probat nam dicit, Phæacas in politis lapidibus consedisse, qui nimirum in eum essent vsum iam à longo tempore. Videtur autem locus ille in aprico fuisse.

b εἰδομένη κήρυκι] Quod Minerua præconi assimilatur, nouũ non est. nam idem fecit in Iliade, quod Eustathius allegoricè vult intelligi, vel pro fama, quæ ita de Vlysse in populo percrebuerit: vel pro naturali singulorum prudentia, quæ intelligentes hospitem qui non esset nihili ad eorum patriam appulisse, hocque rarum apud illos esset, eius videndi gratia conuenerunt. Referam ipsa verba Græca: [illegible] Sed ego istas hariolationes demiror. Res enim simpliciter est intelligenda, vt à Poëta proponitur, quod ad allegorias istas pertinet.

c δεῦρ' ἄγε ξείνοιο πέρι φάτιν.] Quanquã Vlysses concioni interfuerit, tamen quippiam ad populum loquutum: sed Alcinous totũ negotium, & ipsius Vlyssis petitionem exponet. Sed vel hoc ita à Minerua proponebatur, vt illi eius audiendi desiderio permoti promptius & alacrius accederẽt: vel quod ab Alcinoo dicetur, pro eodem est existimandum, ac si Vlysses ipse verba pro se fecisset: quia animum eius populo patefecit, aliud autem non fuerat ille præstiturus.

d θεσπεσίην] Hoc idem factum est anteà lib. 6. Sed hîc præstantior est finis propositus, quòd qui ab vniuerso populo cõspici debebat, admirationem sui vt concitaret, oportuit his elegantijs corporis insigniri, vt tum δεινὸς tum αἰδοῖος Phæacib. videretur. Grauis quidem & formidabilis, vt siqui in populo adeò feri reperirentur, qui eum aliqua afficere iniuria conarentur, tanti viri præsentiam reformidarent: augustus autem & venerabilis, vt omnium animos in se conuerteret, faciliusq; petitionis suæ finem ab illis impetraret. Quæ duo vbi v[i]rum comitantur, omnibus numeris absolutus, quod hæc mortalia pertinet, dici potest.

e δεινός τ' αἰδοῖός τε.] Hæc verba Socrates apud Platonẽ in Theæteto de Parmenide vsurpauit, aduersus quem, præ cæteris qui vniuersum vnum quoddam stabile affirmant, vereri se disputare. Παρμενίδης δέ μοι, inquit, φαίνεται τὸ τοῦ Ὁμήρου, αἰδοῖός τέ μοι εἶναι ἅμα δεινός τε. Eustathius aũt in hunc locum sic ait, [illegible] Ὀδυσσεὺς, καὶ αἰδοῖος [illegible]

f κέκλυτε Φαιήκων] Exponit Alcinous conuocatæ concionis causam, reliquosq; hortatur ad præstandam illi operam, quò in patriam suam deducatur. Itaq; eum in finem iubet recentem nauem in mare deduci, eamq; nautis ac remigibus instrui: tum verò parari conuiuium, quo alios omnes inuitat, vt nouum hospitem amplectantur, eódemq; aduocari Demodocum.

g ἢ πρὸς ἠῶ] Eustathius noster sic scribit in hunc locum: [illegible] Quibus verbis dicit, Homerum solitum in duas partes mundum partiri, in Orientem & Occidentem, vt ex hoc loco & ex alijs constat. Sed ego hoc nõ ausim affirmare, cùm sciam eum quatuor ventos nosse, quos à quatuor mundi partibus flare intellexit. Testis ipsa siderum obseruatio in nauigando, vt li. 5. vidimus, & in Iliade in ὁπλοποιΐᾳ. Nam Meridionalia & Septentrionalia sidera ibi appellantur, nimirum in Meridie Pleiadas & Orionem, in Septentrione verò Vrsas.

h οὐδὲ γὰρ οὐδέ τις ἄλλος] Ex his verbis colligo, non omnino inhospitales fuisse Phæacas, vt qui pro more habuerint, hoc idẽ officium alijs multis exhibere, quod nunc in Vlyssem conferre cogitant.

i πρωτόπλοον] Huiusmodi nauem instrui iubet ad maiorem, vt opinor, securitatẽ. Nam quæ iam sæpiùs aquam & fluctus expertæ sunt, faciliùs tempestate discerpuntur.

k οἱ ἄλλοι σκηπτοῦχοι] Obseruari diligenter hunc concionis modum suadeo, qui à reliquis omnibus diuersus est, quos apud Homerũ legimus: vbi vel Rege ipso aliquid statuente aut deliberante oportet procerum virorum ac heroum consensum adhiberi, immò etiam ipsius populi, vt in Græcorum statu vidimus, cùm eos Agamemnon conuocat. Hic verò vbi perorauit Alcinous, nullum apparet sententiæ aliorum Regum (sic enim eos appellat Poëta) vestigium. An ergo Phœacensis status dicetur Aristocraticus, nõ potiùs tyrannicus, vbi solius Alcinoi omnium maximi & potentissimi vox in concionib. exauditur? Ego quid decernã, non video: nisi intelligamus, consilium Alcinoi ita reliquis placuisse, vt silentio illud comprobârint. Vulgatum est enim, Silentes videri consentire, aut saltem non contradicere. Et hoc quidem vt constet. Aristocratia quam in hoc populo Plutarchus imaginatur, à quo si vnquam dissentire fas sit, ego hoc argumento ab eo discrepem. Nec obstaret Regum appellatio, cùm nõ sit necessariò supremæ illius dignitatis, quam nos hodie intelligimus: nam in vna & sola vrbe quis credat plures Regẽs esse dominatos? Itaq; potest dici eo nomine designari proceres, & à Rege supremo secundos. Atqui sceptrigeros appellat? Ecquid verò? Alcinoum eo non donauit epitheto, ergo neque talis existimandus est? Intelligam igitur illud potuisse esse procerum illorum insigne, vt à reliqua plebe distinguerentur.

l ἀγαθόν τε κακόν τε.] Bonum quod à Musa accepit Demodocus, est ars Musicæ egregia. τῷ γάρ ῥα θεὸς πέρι δῶκεν ἀοιδὴν τέρπειν, ὅππῃ θυμὸς ἐποτρύνῃσιν ἀείδειν, vt anteà dixit Alcinous. Malum aũt est cæcitas. Vnde non defuerunt, qui hoc loco Poëtam de se ipso loqui suspicarentur, vt monet Didymus, & vtriusque comparationem Eustathius persequitur. Quin & ipse Giphanius: Vidẽdum, inquit, an non se ipse describat Poëta nomine Demodoci. Sed hoc mihi tolerandum non videtur. Nam de Homeri cæcitate, aut saltem de illius tempore ambigi, docemus in nostris Prolegomenis in Iliadem: vbi vide quid nos etiam de hoc loco annotemus.

m μοῦσ' ἄρ' ἀοιδὸν] Noluit Poëta suum Vlyssem incognitũ à Phæacensibus discedere, ideoq; appositè excogitauit, vt hic Demodocus, quasi Musa impellente, aliquid caneret, quod ad Vlyssem pertineret: qui posteà ex suis lacrymis, audita sui memoria, proderetur nõ quidem manifestè hoc loco, sed libro sequenti, eadem occasione. Impulsum autem Demodocum à Musa dicit, nõ quòd illi tantùm hoc commune sit cum cæteris cantoribus quos afflari suo Numine credidit vetustas: sed specialiter ob hũc casum. Nam cum in Vlyssis mentionem tam commodè incidisse non vult esse fortuitum, vt vulgus tamen existimaret, & videri potest ipsius Demodoci respectu, qui nullo consilio præcedente id aggressus est, sed à Dei nutu pendere: quod non est leuiter obseruandum.

n νεῖκος Ὀδυσσῆος] Didymus refert, & post eum Eustathius, rogãti Agamẽnoni de fine belli Troiani, respõdisse Apollinis Delphici oraculum, tunc dirutam iri Troiam, cùm Græcorum optimi inter se altercarentur. Quod tandem Achilli & Vlyssi contigit, qui inter cœnandum quærentes quo pacto Troiam capi oporteret, inter se de eo dissenserunt. Nam Achilles robore, Vlysses prudentia & dolo id faciendum iudicabat. Hac audita contentione Agamemnon dicitur gauisus, quia belli exitum instare animaduerteret, prout ab Apolline prædictum intellexerat. Huius loci meminit Athenæus his verbis: Οἱ παρ' Ὁμήρῳ δὲ ἄριστοι [illegible] Eustathius autem ea sic legit. [illegible] Ἀχιλλεὺς καὶ Ὀδυσσεὺς, ἀλλ' ὁ

βασι-

βασιλεῦσι χαλεπὸν νόμ. ἐπεὶ ἀφιλήμονες αἱ φιλοτιμίαι, ζηλούντων τῷ λόγῳ τῆς μάχης αἱρεῖσθαι δεῖ τὸ ἴδιον.

o δάκρυα λείβων,] Aliàs in Iliade Poëtam nostrum defendimus aduersus Socratē, qui viro forti lacrymas indignas in Republica sua pronu .ciauit. Agnouit autē sanè Vlysses hoc indecorum esse, ideò faciem tunica tegit, ne à Phæacensibus obseruetur. Alcinoi tamen aciem non effugit.

p φόρμιγγ[ος]] De Musicæ in conuiuijs veterum vsu diximus tum in Iliade, tum anteà Odys. lib. I. Illud autem, κεκορήμεθα, propriè de voluptuarijs Phæacibus dictum esse notat Eustathius, cùm alioqui rarum sit apud Poëtam conuiuium vsq; ad satietatem. De ijsdem etiam anteà dixit, αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ' ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμός.

q πύξ τε,] Hic quidem quatuor tantùm certamina enumerat, sed paulò pòst quintum etiam adhibuit. Sunt enim quinq;, nimirū, pugna, lucta, saltus, cursus, & discus: in quibus omnibus qui excelleret, πένταθλος appellabatur, qualis est Philonus ille apud Simonidem in Anthologia. Liuius vocat quinquertionem. Obseruandum est autem qualia fuerint illa, nimirum virtutis exercitamenta corporeæ: neque solùm ad euitandam simpliciter ignauiam, sed etiam ad corroboranda omnia corporis membra. Itaque illa adeò nobilia existimata sunt, vt seueri alioqui Iureconsulti in comprimenda hominum auaritia, in his certaminibus tantùm permiserint ludere in pecunia. Paulus ff de alea lus & aleat. Senatusconsultum, inquit, vetuit in pecunia ludere. præterquam siquis certet hasta vel pilo iaciendo, vel currendo, saliendo, luctando vel pugnando, quod virtutis causa fiat. Hæc porrò quinque certamina hoc versu Iambico posteà comprehensa sunt, ἅλμα, δρόμος, δισκοβολία, κοντὸς καὶ πάλη, vt refert Eustathius: sed vitiosa est, ni fallor, scriptura. Sic ergo lego ἅλμα, δρόμος, δίσκευμ', ἀκοντισμός, πάλη. Illud enim κοντὸς nihil est. Vel alio modo Heroico carmine,

ἅλμα ποδῶν, δίσκου τε βολή, καὶ ἄκοντος ἱέσις
Καὶ δρόμος ἠδὲ πάλη, μία δ' ἔπλετο πᾶσι τελευτή.

Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο· τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο·
Κὰδ δ' ἐκ πασσαλόφι κρέμασε φόρμιγγα λίγειαν·
Δημοδόκου δ' ἕλε χεῖρα καὶ ἔξαγεν ἐκ μεγάροιο
Κῆρυξ· ἦρχε δὲ τῷ αὐτὴν ὁδὸν ἥν περ οἱ ἄλλοι
Φαιήκων οἱ ἄριστοι, ἀέθλια θαυμανέοντες.
Βὰν δ' ἴμεν εἰς ἀγορήν· ἅμα δ' ἕσπετο πουλὺς ὅμιλος,
Μυρίοι· ἂν δ' ἵσταντο νέοι πολλοί τε καὶ ἐσθλοί.
a Ὦρτο μὲν Ἀκρονεώς τε, καὶ Ὠκύαλος καὶ Ἐλατρεύς,
Ναυτεύς τε, Πρυμνεύς τε, καὶ Ἀγχίαλος, καὶ Ἐρετμεύς,
Ποντεύς τε, Πρωρεύς τε, Θόων, Ἀναβησίνεώς τε,
Ἀμφίαλός θ' υἱὸς Πολυνήου Τεκτονίδαο·
Ἂν δὲ καὶ Εὐρύαλος, βροτολοιγῷ ἶσος Ἄρηϊ,
Ναυβολίδης θ' ὃς ἄριστος ἔην εἶδός τε δέμας τε
Πάντων Φαιήκων μετ' ἀμύμονα Λαοδάμαντα·
Ἂν δ' ἔσταν τρεῖς παῖδες * ἀμύμονες Ἀλκινόοιο,
Λαοδάμας θ', Ἅλιός τε, καὶ ἀντίθεος Κλυτόνηος·
Οἱ δ' ἤτοι πρῶτον μὲν ἐπειρήσαντο πόδεσσιν·
Τοῖσι δ' ἀπὸ νύσσης τέτατο δρόμος· οἱ δ' ἅμα πάντες
Καρπαλίμως ἐπέτοντο κονίοντες πεδίοιο.
Τῶν δὲ θέειν ὄχ' ἄριστος ἔην Κλυτόνηος ἀμύμων·
Ὅσσον τ' ἐν νειῷ οὖρον πέλει ἡμιονοῖιν,
Τόσσον ὑπεκπροθέων λαοὺς ἵκεθ', οἱ δ' ἐλίποντο.
Οἱ δὲ παλαισμοσύνης ἀλεγεινῆς πειρήσαντο,
Τῇ δ' αὖτ' Εὐρύαλος ἀπεκαίνυτο πάντας ἀρίστους·
Ἅλματι δ' Ἀμφίαλος πάντων προφερέστερος ἦεν·
Δίσκῳ δ' αὖ πάντων προφερέστατος ἦεν Ἐλατρεύς,
Πὺξ δ' αὖ Λαοδάμας, ἀγαθὸς πάϊς Ἀλκινόοιο.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντες ἐτέρφθησαν φρέν' ἀέθλοις,
Τοῖς ἄρα Λαοδάμας μετέφη πάϊς Ἀλκινόοιο,
Δεῦτε φίλοι, τὸν ξεῖνον ἐρώμεθα εἴ τιν' ἄεθλον
Οἶδέ τε καὶ δεδάηκε· φυήν γε μὲν οὐ κακός ἐστι,
Μηρούς τε κνήμας τε, καὶ ἄμφω χεῖρας ὕπερθεν,
Αὐχένα τε στιβαρόν, μέγα τε σθένος· οὐδέ τι ἥβης
Δεύεται, ἀλλὰ κακοῖσι συνέρρηκται πολέεσσιν.
b Οὐ γὰρ ἔγωγέ τι φημὶ κακώτερον ἄλλο θαλάσσης
Ἄνδρα τε συγχεῦαι, εἰ καὶ μάλα καρτερὸς εἴη.
Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύαλος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Λαοδάμα, μάλα τοῦτο ἔπος κατὰ μοῖραν ἔειπες·
Αὐτὸς νῦν προκάλεσσαι ἰών, καὶ πέφραδε μῦθον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τόγ' ἄκουσ' ἀγαθὸς πάϊς Ἀλκινόοιο,
Στῆ ῥ' ἐς μέσσον ἰών, καὶ Ὀδυσσῆα προσέειπεν,
c Δεῦρ' ἄγε καὶ σὺ ξεῖνε πάτερ πείρησαι ἀέθλων,
Εἴ τινά που δεδάηκας· ἔοικε δέ σ' ἴδμεν ἀέθλους.
Οὐ μὲν γὰρ μεῖζον κλέος ἀνέρος ὄφρα κεν ᾖσιν,
d Ἤ ὅ τι ποσσίν τε ῥέξῃ καὶ χερσὶν ἑῇσιν.

Sic certè loquutus præibat, illi verò vnà sequebāt.
E palo autem suspendit citharam stridulam,
Demodocum verò prehendit manu, & eduxit ædib.
Præco, præibat verò ei eandem viam quam & alij
Phæacū optimates, certamina cū admiratiōe visuri. χ. θαυμανέοντες.
Iuerūt a. ad forum, simulq; sequebatur ingens turba:
Infiniti surrexerūt autem iuuenes multiq; & fortes,
Surrexit quidem Acroneus & Ocyalus & Elatreus,
Nauteusq; Prymneusq; & Anchialus, & Eretmeus,
Ponteusq;, Proreusq;, Thoon, Anabesineusq;,
Amphialusq; filius Polinij Tectonidæ.
Surrexit etiam Euryalus homicidæ similis Marti,
Naubolidesq; qui optimus erat specieq; corporeq;
Omnium Phæacum, post inculpatum Laodamātem.
Surrexerunt tres filij inculpati Alcinoi, χ. ἀμύμονος
Laodamasq; & Halius & diuinus Clytoneus,
Hi certè primùm periculum fecerunt pedibus.
Illis à carceribus extensus est cursus, hi simul omnes
Celeriter volitabant puluerem excitantes in campo.
Horū currēdo lōgè optimus erat Clytone° inculpatus,
Quantum in nouali terminus solet esse mularum,
Tantū pcurrens ad populū venit, alij. v. relinquebātur:
Alij verò molestè lucta periculum fecerunt.
In hac rursus Euryalus vincit omnes optimates.
Saltu verò Amphialus omnium optimus erat.
Disco autem omnium fortissimus erat Elatreus.
Pugna rursus Laodamas eximius filius Alcinoi.
Cæterùm postq; omnes oblectarūt animū certaminib.
His certè Laodamas interloquutus filius Alcinoi,
Agite amici, hunc hospitē rogemus si quod certamē
Et scit & didicit, indole sanè non ignauus est,
Vel fæmoribus vel cruribus & vtraq; manu desuper,
Ceruiceq; firma ingēs robur, neq; vllo modo iuuētute
Eget, sed malis debilitatus est ærumnis.
Non enim ego existimo peius aliud mari
Ad hominē debilitandum, etiam si valdè fortis sit.
Hunc rursus Euryalus nuncius excipiens dixitq;,
Laodama sanè hunc sermonem decenter dixisti.
Tu ipse nunc prouoca vadens & conueni sermone.
Cæterùm postq; hoc audiuit eximius filius Alcinoi,
Stetit in medium profectus & Vlyssem alloquu° est,
Huc age et tu hospes pater, periculū fac certaminū,
Si aliquod fortassis didicisti, cōuenit .n. te scire certamina.
Neq; .n. maior gloria hominis quo adfuerit,
Quàm cùm pedibus strenuus est & manibus suis.

Ἀλλ' ἄγε πείρησαι, σκέδασον δ' ἀπὸ κήδεα θυμοῦ.
Σοὶ δ' ὁδὸς οὐκ ἔτι δηρὸν ἀπέσσεται, ἀλλά τοι ἤδη
Νηῦς τε κατείρυσται, καὶ ἐπαρτέες εἰσὶν ἑταῖροι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ- (σεύς,
Λαοδάμα, τί με ταῦτα κελεύετε κερτομέοντες;
Κήδεά μοι καὶ μᾶλλον ἐνὶ φρεσὶν ἤπερ ἄεθλοι,
Ὃς πρὶν μὲν μάλα πολλὰ πάθον, καὶ πολλὰ μόγησα·
Νῦν δὲ μεθ' ὑμετέρῃ ἀγορῇ νόστοιο χατίζων
Ἧμαι, λισσόμενος βασιλῆά τε πάντα τε δῆμον.
Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύαλος ἀπαμείβετο, νείκεσέ τ' ἄντην.
f Οὐ γάρ σ' οὐδὲ ξεῖνε δαήμονι φωτὶ ἐΐσκω
Ἄθλων, οἷά τε πολλὰ μετ' ἀνθρώποισι πέλονται·
γρ. ἀλλά τῳ ὅς θαμά * Ἀλλὰ τῷ ὅς θ' ἅμα νηῒ πολυκλήϊδι θαμίζων,
Ἀρχὸς ναυτάων, οἵ τε πρηκτῆρες ἔασιν,
γρ. ἐπίστροφος Φόρτου τε μνήμων, καὶ ἐπίσκοπος ᾖσιν ὁδαίων,
Κερδέων θ' ἁρπαλέων. οὐδ' ἀθλητῆρι ἔοικας.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσ- (σεύς,
g Ξεῖν', οὐ καλὸν ἔειπες· ἀτασθάλῳ ἀνδρὶ ἔοικας.
γρ. θεοὶ χαρ-διδοῦσιν h Οὕτως οὐ πάντεσσι * θεοὶ χαρίεντα διδοῦσιν
Ἀνδράσιν, οὔτε φυὴν, οὔτ' ἂρ φρένας, οὔτ' ἀγορητύν.
Ἄλλος μὲν γάρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνήρ,
Ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει· οἱ δέ τ' ἐς αὐτὸν
Τερπόμενοι λεύσσουσιν, ὁ δ' ἀσφαλέως ἀγορεύει
Αἰδοῖ μειλιχίῃ, μετὰ δὲ πρέπει ἀγρομένοισιν·
Ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ, θεὸν ὣς εἰσορόωσιν.
Ἄλλος δ' αὖ εἶδος μὲν ἀλίγκιος ἀθανάτοισιν,
γρ. ἀμφιπεριστέφεται Ἀλλ' οὔ οἱ χάρις ἀμφιπεριστέφεται ἐπέεσσιν.
Ὣς καὶ σοὶ εἶδος μὲν ἀριπρεπές, οὐδέ κεν ἄλλως
Οὐδὲ θεὸς τεύξειε, νόον δ' ἀποφώλιός ἐσσι.
Ὤρινάς μοι θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν,
Εἰπὼν οὐ κατὰ κόσμον· ἐγὼ δ' οὐ νῆϊς ἀέθλων,
Ὡς σύ γε μυθεῖαι, ἀλλ' ἐν πρώτοισιν ὀΐω
Ἔμμεναι, k ὄφρ' ἥβῃ τε πεποίθεα χερσί τ' ἐμῇσι.
Νῦν δ' ἔχομαι κακότητι καὶ ἄλγεσι. πολλὰ γὰρ ἔτλην,
Ἀνδρῶν τε πτολέμους, ἀλεγεινά τε κύματα πείρων.
Ἀλλὰ καὶ ὥς, κακὰ πολλὰ παθών, πειρήσομ' ἀέθλων.
Θυμοδακὴς γὰρ μῦθος· ἐπώτρυνας δέ με εἰπών.
l Ἦ ῥα, καὶ αὐτῷ φάρει ἀναΐξας λάβε δίσκον
Μείζονα καὶ πάχετον, στιβαρώτερον οὐκ ὀλίγον περ
Ἢ οἵῳ Φαίηκες ἐδίσκεον ἀλλήλοισι.
Τόν ῥα περιστρέψας ἧκε στιβαρῆς ἀπὸ χειρός·
Βόμβησεν δὲ λίθος· κατὰ δ' ἔπτηξαν ποτὶ γαίῃ
Φαίηκες δολιχήρετμοι, ναυσίκλυτοι ἄνδρες,
Λᾶος ὑπὸ ῥιπῆς· ὁ δ' ὑπέρπτατο σήματα πάντων,
Ῥίμφα θέων ἀπὸ χειρός. ἔθηκε δὲ τέρματ' Ἀθήνη
Ἀνδρὶ δέμας εἰκυῖα, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε.
Καί κ' ἀλαός τοι ξεῖνε διακρίνειε τὸ σῆμα
Ἀμφαφόων, ἐπεὶ οὔ τι μεμιγμένον ἐστὶν ὁμίλῳ,
Ἀλλὰ πολὺ πρῶτον. σὺ δὲ θάρσει τόνδε γ' ἄεθλον.
Οὔ τις Φαιήκων τόν γ' ἵξεται, οὐδ' ὑπερήσει.
Ὣς φάτο· γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Χαίρων m οὕνεχ' ἑταῖρον ἐνηέα λεῦσσ' ἐν ἀγῶνι.
Καὶ τότε κουφότερον μετεφώνεε Φαιήκεσσι,
γρ. ἵκεσθε Τοῦτον νῦν ἀφίκεσθε νέοι· τάχα δ' ὕστερον ἄλλον
Ἥσειν ἢ τοσσοῦτον ὀΐομαι, ἢ ἔτι μάσσον.
Τῶν δ' ἄλλων ὅτινα κραδίη θυμός τε κελεύει,
* Δεῦρ' ἄγε πειρηθήτω, ἐπεί μ' ἐχολώσατε λίην,
Ἢ πὺξ, ἠὲ πάλῃ, ἢ καὶ ποσίν, οὔ τι μεγαίρω

Sed agè tenta, pelle autem mæstitiam ab animo.
Tibi verò profectio non diutius aberit, sed tibi iam
Et nauis deducta est, & præparati sunt socij.
Hunc excipiens alloquutus est prudens Vlysses,
Laodama, quid me ista iubetis illudentes?
Dolores mihi etiā magis in pcordijs quā certamina,
Qui antea valdè multa passus sum, et multa pertule- (rim:
Nunc verò in vestro consessu reditu indigēs
Sedeo, precans regemq́ omnemq́ populum.
Huic rursus Euryal' respōdit, obiurgauitq́ palàm,
Minimè te hospes gnaro viro assimulo
Certaminum, qualia multa inter homines sunt:
Sed huic, qui simul naui transtrata frequentans
Princeps est nautarum, qui negotiatores sunt,
Vecturæq́ memor & speculator est viaticorum,
Lucriq́ rapacis, non athletæ similis.
Hunc torue intuitus alloquutus est prudēs Vlysses,
Hospes, non honestè dixisti: proterno viro similis es,
Ex æquo non omnibus dij munera dederunt
Viris, neq́ indolem, neq́ prudētiam, neq́ eloquentiā,
Alius quidem forma inferior est vir,
Verùm deus formam verbis ornat, alij verò in ipsum
Oblectati aspiciunt, his verò securè loquitur
Modestia dulci, eminet autem congregatis:
Incedentem autem per vrbē veluti deum suspiciunt.
Alius autem rursus forma quidem similis dijs,
Sed non ei gratia data est sermonibus.
Sic & tibi species quidem decora, neq́ aliter
Neq́ deus fingeret, mente quidem imperitus es.
Lacessisti mihi animum in præcordijs charis,
Loquutus nō vt decet, ego verò nō ignar' certaminū,
Vt tu loqueris: verùm inter primores puto
Esse, donec iuuenta fretus eram & manibus meis:
Nunc autem occupor ærumnis & doloribus: multa e- nim passus sum
Virorumq́ bella sæuosq́ fluctus penetrans.
Sed etiā sic valdè multa passus experiar certamina:
Mordax est enim sermo tu', irritasti.a.me sic locutus.
Dixit sanè et cū ipsa veste impetū faciēs prēdit la- (pidem
Maiorē & crassiorē, firmioremq́, paululum
Quàm quali Phæaces ludere solebant inuicem,
Hunc circumrotatum misit valida à manu.
Insonuit autem lapis, procubuēre autem ad terram
Phæaces longis remis vtentes nauigandi periti viri
Lapidis ab impetu: hic subteruolauit signa omnium
Leuiter currens à manu: fixit verò signum Pallas
Viro corpore assimilata, verbūq́ dixit & locuta est,
Etiam cæcus tibi hospes posset discernere signum
Palpitādo, quādoqdē neutiq́ mixtū est multitudini.
Sed longè primum: tu autem confide vtiq́ certamine.
Nullus Phæacum ad hoc pervenient neq́ transmittet.
Sic ait gauisus autem est prudens diuus Vlysses
Gaudēs eò quod sociū benignū vidisset in certamine
Et tum lenius Phæacas alloquutus est.
Hunc nūc assequimini iuuenes, breui denuò alium
Me missurum esse talem puto, aut adhuc longiorem
Ex alijs quemcunq́ cor animusq́ inuitat.
Huc agè periculū faciat, quoniam me irritastis valdè
Aut cestu, aut lucta, aut etiam cursu, nulli inuideo

Παντων

Πάντων Φαιήκων, πλήν γ' αὐτοῦ Λαοδάμαντος.
Ξεῖνος γάρ μοι ὅδ' ἐστί· τίς ἂν φιλέοντι μάχοιτο;
Ἄφρων δὴ κεῖνός γε καὶ οὐτιδανὸς πέλει ἀνήρ
Ὅς τις ξεινοδόκῳ ἔριδα προφέρηται ἀέθλων
Δήμῳ ἐν ἀλλοδαπῷ· ἕο τ' αὐτοῦ πάντα κολούει.
Τῶν δ' ἄλλων οὔ πέρ τιν' ἀναίνομαι, οὐδ' ἀθερίζω,
Ἀλλ' ἐθέλω ἴδμεν καὶ πειρηθήμεναι ἄντην.
Πάντα γὰρ οὐ κακός εἰμι μετ' ἀνδράσιν ὅσσοι ἄεθλοι.
Εὖ μὲν τόξον οἶδα ἐΰξοον ἀμφαφάασθαι.
Πρῶτός κ' ἄνδρα βάλοιμι ὀϊστεύσας ἐν ὁμίλῳ
Ἀνδρῶν δυσμενέων, εἰ καὶ μάλα πολλοὶ ἑταῖροι
Ἄγχι παρασταῖεν, καὶ τοξαζοίατο φωτῶν.
Οἶος δή με Φιλοκτήτης ἀπεκαίνυτο τόξῳ
Δήμῳ ἐνὶ Τρώων, ὅτε τοξαζοίμεθ' Ἀχαιοί.
Τῶν δ' ἄλλων ἐμέ φημι πολὺ προφερέστερον εἶναι
Ὅσσοι νῦν βροτοί εἰσιν ἐπὶ χθονὶ σῖτον ἔδοντες.
Ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω,
Οὔθ' Ἡρακλῆϊ, οὔτ' Εὐρύτῳ Οἰχαλιῆϊ,
Οἵ ῥα καὶ ἀθανάτοισιν ἐρίζεσκον περὶ τόξων.
Τῷ ῥα καὶ αἶψ' ἔθανεν μέγας Εὔρυτος, οὐδ' ἐπὶ γῆρας
Ἵκετ' ἐπὶ μεγάροισι. χολωσάμενος γὰρ Ἀπόλλων
Ἔκτανεν, οὕνεκά μιν προκαλίζετο τοξάζεσθαι.
Δουρὶ δ' ἀκοντίζω ὅσον οὐκ ἄλλος τις ὀϊστῷ.
Οἴοισιν δείδοικα ποσὶν μή τίς με παρέλθῃ
Φαιήκων. λίην γὰρ ἀεικελίως ἐδαμάσθην
Κύμασιν ἐν πολλοῖς· ἐπεὶ οὐ κομιδὴ κατὰ νῆα
Ἦεν ἐπηετανός· τῷ μοι φίλα γυῖα λέλυνται.

Omnium Phæacum præter ipsum Laodamantem,
Hospes enim mihi ille est, quis cum amico pugnaret?
Insipiens ille & nullius precij est vir,
Quicunque cum hospite contentionem obtulerit certaminum
Populo in alienigeno, suipsius omnia perturbat.
Aliorum vtique nullum reijcio neque despicio,
Sed volo scire & periculum facere palam,
In omnib. n. nõ ignauus sũ inter hoĩes quotquot certa-
Benè. n. arcũ noui benè politũ tractare: (mina sunt,
Primus virum contingerem sagittans in turba
Virorum hostilium, etiam si valdè multi socij
Iuxtà astant, & arcum tendant in virum.
Solus autem me Philoctetes vincebat arcu
Populo in Troianorum, quoties sagittabamus Græci.
Aliorum me puto longè eximium esse,
Quales nunc mortales sunt in terra pane vescentes.
Cum viris autem priscis contendere haud volo,
Neque cum Hercule, neque cum Euryto Oechaliensi,
Qui etiam cum dijs contendebãt de arte sagittandi,
Iamque etiã statim mortuus est ingens Eurytus, neque ad
Peruenit in ædib. iratus enim Apollo (senectutem
Occidit, eò quòd ipsũ prouocauerat ad certamẽ arcuũ.
Hasta a. iaculor quantum nullus alius quisquam sa-
Solis timeo pedibus ne aliquis me superet (gitta:
Phæacum, nimium enim malè domitus sum (nem
Fluctib. in multis, quoniam minimè vectura ad na-
Erat sufficiẽs, ideoque mihi chara genua soluta sunt.

COMMENTARIVS.

a [illegible] Ἀκρόνεως] Cùm Phæacenses non solùm maritimi fuerint, sed etiam rei nauticæ studiosissimi, nomina etiam videntur nautica vsurpasse, vt hic videre est paucis exceptis, & sanè duobus tantùm, Alcinoi videlicet & Laodamantis.

b οὐ γάρ ἐγωγέ τί φημι] Cur mare homines debilitet, conquirebam: sed constare mihi non potest causa, nisi eadem sit quæ nauseandi, quam odoratui & timori assignat Plutarchus, ex quibus fit ventris inanitio non sine virium imminutione. Sed an hoc etiam labori tribuendum sit in dirigenda subinde secundum ventorum spirationes naui? quod fieri non potest sine grauissimis animi angustijs: hinc paulatim ipsum robur absumitur.

c δεῦρ' ἄγε] Quod Laodamas Vlyssem ad certamina prouocat, non est malo illius animo malæque menti tribuendum, quasi cum hospite sit congressurus (quod tamen Vlysses ipse effugiet: Laodamantem enim eò quòd eum hospitem haberet, ad eadem certamina non prouocat) sed generaliter hoc ei proponit honoris gratia, vt hac etiam delectatione, si velit perfruatur is, cuius gratia illa fuerant instituta.

d ἤ ἐν ποσίν] Duobus verbis omnia illa quinque certamina complexus est: nam illa aut pedibus aut manibus peraguntur. Pedibus, nimirum cursus & saltus: manibus, discus, pugna & lucta.

e κήδεά μοι] Quasi dicat: Vósne sic nihili meum infortunium & calamitatem facere, vt ad hæc oblectamenta prouocetis, quibus ego gaudere nõ possum, cùm tot angar doloribus, quibus nullum est cum lætitia & recreatione animi commercium? Ego verò id vobis concedere non possum, vt qui etiam non huius gratia apud vos diuerterim, sed vt deductionem in meam patriã à vobis impetrem, quasi dicat, Hoc vos oporteret potius exequi, quod tam suppliciter à vobis postulaui, quàm mihi reditum longius distrahere, vt velle videmini, cùm me ad hæc certamina prouocatis.

f οὐ γάρ σ' οὐδὲ ξεῖνε] Dicebat anteà Laodamas, iudicare se Vlyssem ex robusto corporis habitu egregium athletam: nunc autem Euryalus ipsi modestè recusanti in arenam descendere proteruè insultat, negatque se eum talem existimare, qualem athletam esse oporteat: sed eum nautæ negotiatori lucrique studioso similem esse pronunciat, neque tamen vulgari aut contemptibili cuipiam, nam alioqui frustra illi tantam maiestatem Minerua infudisset, nisi aliquid præter vulgus magis ab ipso etiam Euryalo censeretur, sed nautarum principi.

g ξεῖν', οὐ καλὸν ἔειπες] Generosi est hominis, lacessitum iniuria non remollescere: sed leonis instar, cuius vulnerati furor magis ac magis incenditur, fortiter iniuriam facienti sese opponere, vbi potissimùm de honore & existimatione tua agetur (sciat autem lector, me humano more loqui) quod hoc loco Vlysses facit. Grauiter enim & acerbè Euryalum increpat, quòd in se adeò petulanter insurrexisset, nec verbis quidem contumeliosis abstinet cùm eum ἀτάσθαλον appellat, & κατὰ νοῦν ἀπορφώλιον.

h οὕτως οὐ πάντεσσι] Eò tendit Vlysses, vt doceat verum esse illud quod dicitur, Non omnibus omnia dona largiri Deum, quòd in ipso Euryalo id obseruatum manifestè videat, qui forma quidem eleganti sit præditus, tamen prudentia destituatur, vt stulta eius & temeraria oratio paulò antè docuit. Cùm autem de illa donorum diuersa distributione loquatur, rem tamen præsenti subiecto accommodat, solumque de forma & prudenti oratione dicit. Alius, inquit, deformis quidem est, sed illa deformitas verborum elegantia à Deo compensatur (hoc tamen, vt & cætera, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ accipiendum erit: nam contrarium alioqui esset in Thersite illo, de quo in Iliade) alij vtrumque possident, cum summa admiratione, alij cùm formosi sint, orationis tamen gratia & reuerentia omnino destituuntur: & in horum numero Euryalum istum reponit.

i ἀλλ' ἐν πρώτοισιν οἴω] Cùm laus suipsius per se & simpliciter odiosa sit, est tamen vbi illa non solùm honesta, sed etiam admodum necessaria sit: nimirum vbi ab alijs vel calumnia premeris, vel etiam contemneris, & tuas virtutes non, vt decet, ab alijs æstimari vides, vt docet Plutarchus in libello, Quomodo quis se citra inuidiam laudet. Hoc Vlysses prudenter nunc facit, qui cùm pro homine nihili ab Euryalo se haberi animaduerteret, non potuit sese non laudare vt certaminum istorum peritissimum. Quod tamen copiosiùs faciet paulò pòst, vbi ea enumerat, in quibus excellat, εὖ μὲν τόξον οἶδα, &c.

k ὄφρ' ἥβη] Atqui paulò antè Laodamas de Vlysse dicebat, οὐδέ τι ἥβης δεύεται, neque vllo modo iuuentute indiget. Sed illud ad viuidi adhuc & vegeti corporis speciem referebatur, hic verò Vlysses de ætate sua intelligit.

l Ἦ ῥα, καὶ αὐτῷ] Nihil erat verbis tumidis & nudis gloriari, si re ipsa laudum suarum veritatem & soliditatem non comprobaret. Itaque vt robur suum ostentaret, discum arripit: neque eum quidem vulgarem aut qualem Phæaces proijcerent, sed longe maiorem & crassiorem reliquis omnibus. Vbi περιβρόμησε παχυδοκίμον fingit Poeta ex lapidis violento impetu aut sonitu, qui ex casu resi-

luit, Phæacas perterrefactos concidisse: hoc autem postremum minus mirum, quòd cum reliquorum signa & iactuum metas transijsse narrat. Et ita oportuit fieri, vt intelligeret Euryalus, quantum Heroa contempsisset.

m οὕνεχ᾽ ἑταῖρον] Ego non intelligo Vlyssem cognouisse hanc fuisse Mineruam, ideoq; gauisum, non minus atq; anteà cùm Minerua sub specie Neenidis Alcinoi ædes illi ostenderet: sed lætatum Vlyssem, quòd in medio illius populi is reperiretur, qui ei faueret. Quanquam alioqui Mineruæ vocem satis agnoscat, vt aliàs ex Sophoclis Aiace lorario docuimus.

n δεῦτ᾽ ἄγε πειρηθήτω] Hoc primi conatus successu feliciore elarus Vlysses, audacter ad reliqua etiam certamina prouocat, nimirum ad pugnam, luctam, cursum, & saltum (nam hæc duo sub vocabulo ποσὶν intellexit) mirum est tamen, quod certamen etiam pedum addiderit, cùm infrà id se recusare testetur, veritus ne ab aliquo Phæacum vinceretur, vtpote fluctibus nimiùm domitus, cum lassitudine nimirum & imbecillitate pedum. Sic enim ait, οἴοισιν δείδοικα ποσὶν μή τίς με παρέλθῃ

Φαιήκων. λίην γὰρ ἀεικελίως ἐδαμάσθην κύμασιν ἐν πολλοῖς. Hic ergo forsan præcipitanter nimium loquutum eum esse dicendum est, ibi κατ᾽ ὀλιγηπελέας φρονέων.

o ξεῖνος γάρ μοι ὅδ᾽ ἐστί.] Vnicum Laodamantē ab illa prouocatione excipit hac de causa, quòd eum hospitē habeat, nec sapientis esse putet cum suo hospite congredi. Quod à nobis examinandum est. Primùm quæro cur non etiam fratres Laodamantis excipiat, immò cur non ipsum Alcinoum, qui eius hospes erat potissimus, paterque Laodamantis, proinde maiori reuerentia ipsum debebat prosequi? Respondeo, videri reliquos fratres sub vnius Laodamantis persona comprehendi: quia cùm communem habeāt causam hospitij, communi etiam iure fruantur, & eandem reuerentiam participent. Quod ad Alcinoum attinet, idem potest dici: Pater enim & filius in multis casibus pro eadem persona censentur: deinde non oportuit eum exprimi, qui se certaminib. illis non immisceret. Sed cur Laodamantē nominauit? Duabus de causis. Primùm, quòd reliquos fratres ætate antecederet: deinde, quòd inter certantes esset præstantissimus, vt qui pugna vicisset: quod certamen ego reliquis nobilius fuisse existimo: itaque eum iure pluris fecit, quàm cæteros duos, Halium nempe & Clytoneum: quorum hic cursu illum vicit, quod maioris est agilitatis quàm roboris. Scio quidem Aristotelem in celeritate etiam robur collocare, sed robur luctæ aut pugnæ longè excellit robur velocitatis.

p εὖ μὲν τόξον] De his Vlyssis laudib. diximus anteà ad illa verba, ἀλλ᾽ ἐν ἀέθλοισιν. Hic autem ea præcipuè enumerat, in quibus Phæaces non erant exercitati, vt ijs longè præstantior censeatur, qui non solùm eorū certamina calleat, sed alia etiam insuper, quorum ipsi rudes sint: quod maiorem admirationem ipsius Vlyssis concitat, cum pudore & ignominia proterui illius Euryali, qui ausus sit, vt eorum omnium rudem & ignarum, eum appellare. Quæ sunt ergo illa quorum ipsi Phæaces rudes sunt, Vlysses verò peritissimus? Ars sagittādi, qua se vno Philoctete inferiorem apud Troianos existimatum docet, quo mortuo nulli hominum qui viuunt, se postponit. Cæterum veterib. illis, vt Herculi & Euryto, in ea non se comparat, vt dicemus. Item ars hastam iaculandi, in qua item non vulgari modo pollet, sed penè incredibili: quia tantùm ille in hasta projicienda potest, quantum quiuis alius in sagitta emittenda. Hinc vides quàm omnibus numeris absolutum virum nobis Poëta proponit: hoc est, non solùm animi, sed etiam corporis eximijs & non vulgaribus virtutibus perornatum: vt, si verum Dei cultum excipias, nihil sit quod in eo desideres.

q ἀνδράσι δὲ προτέροισιν] Modestè hæc quoq;, vt omnia, Vlysses noster. Præscribit enim iactantiç suæ modum & terminum, ne quis existimet eum tam immodicè se laudare, vt neminem secum conferendum iudicet. Nam alios quoq; in ea arte se præstantiores fatetur, huius seculi Philoctetem, præcedentium verò, Herculem & Eurytum. Nolle autem se dicit cum his duobus se conferre, quòd hoc pacto videretur forsan Dijs ipsis se parem existimare, ad eorum exemplum maximè Euryti, cuius exitum appositè commemorat, vt intelligat mortalitas præscriptos sibi esse gloriæ fines quacunque in re excellant: quos si transiliant, non solùm impiè facturi sunt, sed etiam Deorum vindictam in se experientur. Quod Vlysses diligentissimè cauet. Tantùm enim abest vt se Dijs ipsis æquiparet, vt se etiam quibusdam mortalibus inferiorem candidè fateatur.

r χολωσάμενος.] Anteà lib. 5. aliquot exempla vidimus mulierum, quæ cùm se Deabus formæ gratia vel compararēt vel anteferrent, acerbum vitæ exitum sortitæ sunt: nunc de hominibus videndum est, qui ob artis alicuius peritiam elati, ausi sunt se Dijs comparare. Exemplum ergo habemus in hoc Euryto Oechaliæ rege, qui ob prouocatum Apollinem ad sagittandi certamen ab eo est interfectus, nimirum morte præmatura perijt, quod significat ab Apolline interfici: vt etiam videtur ipse Vlysses voluisse cùm dicit, τῷ ῥα καὶ αἶψ᾽ ἔθανεν μέγας Εὔρυτος, οὐδ᾽ ἐπὶ γῆρας ἵκετ᾽ ἐνὶ μεγάροισιν. Alij tamen hunc Eurytum alio modo perijsse volunt: aiunt enim eum ab Hercule interemptum ob recusatum sibi Iolem, cuius ille pater erat. Sed Homerus nobis diuersum tradit. Huic porrò exemplo aliud refertur simile de Marsya.

Quem Tritoniaca Latous arundine victum Affecit pœna, &c.

vt est apud Ouidium 6. Metamorphos. Extat etiam quod de Salmoneo Elidis rege narrat eleganter Virgil. 6. Aeneid. Is enim se Ioui ipsi æquiparabat, eiusq; fulmina imitabatur: tandem verò Iouis fulmine ad inferos est detrusus. Ex huiusmodi exemplis quantum documenti liceat colligere, lector iudicet, & quàm non sine etiam pietatis fructu veterum illorum monumenta manibus nostris teri possint: quod sæpiùs iam inculcaui.

Ὣς ἔφαθ᾽· οἱ δ᾽ ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ·
Ἀλκίνοος δέ μιν οἶος ἀμειβόμενος προσέειπε.
a Ξεῖν᾽, ἐπεὶ οὐκ ἀχάριστα μεθ᾽ ἡμῖν ταῦτ᾽ ἀγορεύεις,
Ἀλλ᾽ ἐθέλεις ἀρετὴν σὴν φαινέμεν, ἥ τοι ὀπηδεῖ,
Χωόμενος ὅτι σ᾽ οὗτος ἀνὴρ ἐν ἀγῶνι παραστὰς
Νείκεσεν, ὡς ἂν σὴν ἀρετὴν βροτὸς οὔ τις ὄνοιτο,
Ὅς τις ἐπίσταιτο ᾗσι φρεσὶν ἄρτια βάζειν·
Ἀλλ᾽ ἄγε, νῦν ἐμέθεν ξυνίει ἔπος, ὄφρα καὶ ἄλλῳ
Εἴπῃς ἡρώων, ὅτε κεν σοῖς ἐν μεγάροισι
Δαινύῃ παρὰ σῇ τ᾽ ἀλόχῳ καὶ σοῖσι τέκεσσιν,
Ἡμετέρης ἀρετῆς μεμνημένος, οἷα καὶ ἡμῖν
Ζεὺς ἐπὶ ἔργα τίθησι διαμπερὲς ἐξέτι πατρῶν.
Οὐ γὰρ πυγμάχοι εἰμὲν ἀμύμονες, οὐδὲ παλαισταί,
Ἀλλὰ ποσὶ κραιπνῶς θέομεν, καὶ νηυσὶν ἄριστοι.
b Αἰεὶ δ᾽ ἡμῖν δαίς τε φίλη κίθαρίς τε, χοροί τε,
Εἵματά τ᾽ ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θερμὰ, καὶ εὐναί.
Ἀλλ᾽ ἄγε Φαιήκων βητάρμονες ὅσσοι ἄριστοι,
Παίσατε· ὥς χ᾽ ὁ ξεῖνος ἐνίσπῃ οἷσι φίλοισιν,
Οἴκαδε νοστήσας, ὅσσον περιγιγνόμεθ᾽ ἄλλων
Ναυτιλίῃ καὶ ποσὶ καὶ ὀρχηστυῖ καὶ ἀοιδῇ.
Δημοδόκῳ δέ τις αἶψα κιὼν φόρμιγγα λίγειαν
Οἰσέτω, ἥ που κεῖται ἐν ἡμετέροισι δόμοισιν.
Ὣς ἔφαθ᾽ Ἀλκίνοος θεοείκελος. ὦρτο δὲ κῆρυξ,

Sic ait, illi verò omnes quieti fuerunt silentio,
Alcinous autē ipsum solus respondens alloquutus est,
Hospes, quādoqdē nō ingrata inter nos hæc concio-
Sed vis virtutē tuā ostēdere quæ te sequitur (naris,
Iratus, quòd te ille vir in certamine astans
Obiurgauit, cum tuā virtutē mortalis nullus vitupe-
Quicunq; scit suo iudicio commoda dicere. (ret,
Sed agè nunc meum intellige sermonem, vt etiam alij
Dicas heroum, quando tuis in ædibus
Epulaberis apud tuam vxorem & tuos liberos,
Nostræ virtutis memor, qualia etiam nobis
Iupiter opera imposuerit perpetuò iā inde à maiorib.
Nō.n. pugiles sumus inculpati neq; luctatores, (sumus.
Sed pedib. celeriter possumus currere, & nauib. optimi
Semper .n. nobis cōuiuiumq; gratum, citharaq; choriq;
Vestesq; mutatoriæ, lauacraq; calida, & cubilia.
Sed agè Phæacum saltatores quotquot optimi,
Ludite, vt ille hospes dicere queat suis amicis
Domum reuersus quantum superemus alios
Arte nauigandi, & pedibus, & saltatione, & cantu.
Demodoco.v. aliquis statim profectus citharā sonorā
Afferat, quæ alicubi iacet in nostris ædibus.
Sic ait Alcinous speciosus: surrexit autem præco,

Οἴσων

Οἴσων φόρμιγγα [a] λιγυρὴν δόμου ἐκ βασιλῆος.
Αἰσυμνῆται δὲ κριτοὶ ἐννέα πάντες ἀνέσταν
Δήμιοι, οἳ κατ' ἀγῶνας ἐῢ πρήσσεσκον ἕκαστα·
Λείηναν δὲ χορὸν, καλὸν δ' εὔρυναν ἀγῶνα.
Κῆρυξ δ' ἐγγύθεν ἦλθε φέρων φόρμιγγα λίγειαν
Δημοδόκῳ· ὁ δ' ἔπειτα κί' ἐς μέσον. ἀμφὶ δὲ κοῦροι
Πρωθῆβαι ἵσταντο, δαήμονες ὀρχηθμοῖο·
[c] Πέπληγον δὲ χορὸν θεῖον ποσίν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
[d] Μαρμαρυγὰς θηεῖτο ποδῶν, θαύμαζε δὲ θυμῷ.
Αὐτὰρ ὁ φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν ἀείδειν
[e] Ἀμφ' Ἄρεος φιλότητος [f] ἐϋστεφάνου τ' Ἀφροδίτης,
Ὡς τὰ πρῶτα μίγησαν ἐν Ἡφαίστοιο δόμοισι
Λάθρῃ· πολλὰ δ' ἔδωκε, λέχος δ' ᾔσχυνε καὶ εὐνὴν
Ἡφαίστοιο ἄνακτος· ἄφαρ δέ οἱ ἄγγελος ἦλθεν
Ἥλιος, ὅ σφ' ἐνόησε μιγαζομένους φιλότητι.
Ἥφαιστος δ' ὡς οὖν θυμαλγέα μῦθον ἄκουσε,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς χαλκεῶνα, κακὰ φρεσὶ βυσσοδομεύων
Ἐν δ' ἔθετ' ἀκμοθέτῳ μέγαν ἄκμονα, [g] κόπτε δὲ δεσμοὺς
Ἀρρήκτους, ἀλύτους, ὄφρ' ἔμπεδον αὖθι μένοιεν.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τεῦξε δόλον κεχολωμένος Ἄρει,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς θάλαμον ὅθι οἱ φίλα δέμνι' ἔκειτο·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἑρμῖσιν χέε δέσματα κύκλῳ ἁπάντῃ·
Πολλὰ δὲ καὶ καθύπερθε μελαθρόφιν ἐξεκέχυντο
Ἠΰτ' ἀράχνια λεπτά, τά κ' οὔ κέ τις οὐδὲ ἴδοιτο
Οὐδὲ θεῶν μακάρων· πέρι γὰρ δολόεντα τέτυκτο.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντα δόλον περὶ δέμνια χεῦεν,
Εἴσατ' ἴμεν ἐς Λῆμνον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Ἥ οἱ γαιάων πολὺ φιλτάτη ἐστὶν ἁπασέων.
Οὐδ' ἀλαοσκοπιὴν εἶχε χρυσήνιος Ἄρης,
Ὡς ἴδεν Ἥφαιστον κλυτοτέχνην νόσφι κιόντα·
Βῆ δ' [a] ἴμεναι πρὸς δῶμα περικλυτοῦ Ἡφαίστοιο,
Ἰχανόων φιλότητος ἐϋστεφάνου Κυθερείης.
Ἡ δὲ νέον παρὰ πατρὸς ἐρισθενέος Κρονίωνος
Ἐρχομένη κατ' ἄρ' ἕζεθ'· ὁ δ' εἴσω δώματος ᾔει,
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε.
Δεῦρο φίλη, λέκτρονδε τραπείομεν εὐνηθέντε.
Οὐ γὰρ ἔθ' Ἥφαιστος μεταδήμιος, ἀλλά που ἤδη
Οἴχεται ἐς Λῆμνον μετὰ Σίντιας ἀγριοφώνους.
Ὣς φάτο. τῇ δ' ἀσπαστὸν ἐείσατο κοιμηθῆναι.
Τὼ δ' ἐς δέμνια βάντε κατέδραθον· ἀμφὶ δὲ δεσμοὶ
Τεχνήεντες ἔχυντο πολύφρονος Ἡφαίστοιο.
Οὐδέ τι κινῆσαι μελέων ἦν, οὐδ' ἀναεῖραι·
Καὶ τότε δὴ γίνωσκον ὅτ' οὐκ ἔτι φυκτὰ πέλοντο.
Ἀγχίμολον δέ σφ' ἦλθε περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Αὖτις ὑποστρέψας πρὶν Λήμνου γαῖαν ἱκέσθαι.
Ἠέλιος γάρ οἱ σκοπιὴν ἔχεν, εἶπέ τε μῦθον,
Βῆ δ' ἴμεναι πρὸς δῶμα, φίλον τετιημένος ἦτορ·
Ἔστη δ' ἐν προθύροισι· χόλος δέ μιν ἄγριος ᾕρει.
Σμερδαλέον δ' ἐβόησε, γέγωνέ τε πᾶσι θεοῖσι,
[h] Ζεῦ πάτερ, ἠδ' ἄλλοι μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
Δεῦθ' ἵνα ἔργα γελαστὰ καὶ οὐκ ἐπιεικτὰ ἴδησθε.
Ὡς ἐμὲ χωλὸν ἐόντα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη
Αἰὲν ἀτιμάζει, φιλέει δ' ἀΐδηλον Ἄρηα·
Οὕνεχ' ὁ μὲν καλός τε καὶ ἀρτίπος, αὐτὰρ ἔγωγε
Ἠπεδανὸς γενόμην, ἀτὰρ οὔ τί μοι αἴτιος ἄλλος,
[i] Ἀλλὰ τοκῆε δύω, τὼ μὴ γείνασθαι ὄφελλον.
Ἀλλ' ὄψεσθ' ἵνα τώ γε καθεύδετον ἐν φιλότητι,
Εἰς ἐμὰ δέμνια βάντες· ἐγὼ δ' ὁρόων ἀκάχημαι.

Laturus citharam suauem domo ex regis. κ γλαφυρὴν ἔω
Sortè electi.a.præsides ludorum nouē oēs surrexerunt
Publici,qui in certamine administrabant singula
Planum faciebāt chorū,pulchrè latū fecerūt ludum.
Præco autem propè aduenit ferēs citharam sonoram
Demodocus,ille.a.deinde ibat in mediū. circa aūt iu-
Iam pubescentes stabant docti saltatione. (uenes
Quatiebāt.a. diuinum chorum pedib. cæterū Vlysses
Micationes admirabatur pedū,obstupescebat.a. ani-
Cæterùm ipse citharœdus cœpit pulchrè canere (mo.
De Martis amore,pulchreq; coronatæ Veneris,
Vt primùm commixti fuerint in Vulcani domo
Clàm: plurima aūt dedit,lectū deturpauit & cubile
Vulcani regis: statim autem illi nuncius venit
Sol,qui ipsos cognouit commixtos amore.
Vulcanus aūt vbi acerbū sermonem audiuit, (tans,
Festinabat ire ad officinā,malo animo ꝓfundè cogi-
Imposuit incudis repositorio magnam incudem,cu-
dit autem vincula
Infrangibilia, insolubilia vt firmiter illic manerent.
Cæterùm postquam struxit dolum iratus Marti,
Festinabat ire in thalamū,vbi chara cubilia stabāt,
Circumfudit lecti è fulcris vincula circulo vndiq;
Diligenter autem supernè è trabe effusa erant,
Perinde atq; tela araneæ subtilis,quam nemo videre
Neq; ex dijs beatis:sic enim dolosam fecerat. (queat
Cæterùm postquam omnē dolum circa lectulū fecit,
Simulabat se iturū in Lēnū pulchrè fabricatū oppi-
Quod illi terrarū multò charissimū est omniū. (dū,
Neq; cæcā speculationē tenuit aurato fræno vtēs Mars.
Vt vidit Vulcanum inclytum arte seorsum euntem,
Festinabat ire domum inclyti Vulcani. χ ἰέναι
Cupidus amoris pulchrè coronatæ Veneris,
Illa verò iam recens à patre præpotente Ioue
Veniens desedit,ille verò intra domum erat,
Illiusq; manū inseruit,verbūq; dixit atq; cōpellauit,
Agè chara ad lectulum diuertamus dormituri,
Non enim amplius Vulcanus domi est sed alicubi
Proficiscitur in Lemnum ad Sintias barbaros.
Sic ait,huic gratum videbatur dormitare.
Illic in lectulū vt cōscenderūt,dormierūt. vincula.a.
Fabrefacta circumfundebantur prudentis Vulcani.
Neq; vllo pacto mouere mēbra poterāt neq; assurgere.
Et tum certè agnouerūt non amplius effugia patere.
E propinquo autem venit inclytus Vulcanus,
Retrò reuersus antequam ad Lemni terram venisset,
Sol enim illi custodiam habuit,dixitq; orationem,
Festinabat ire ad domum charo afflictus pectore.
Stabat.a.in vestibulo.ira autē ipsum vehemēs capit,
Horrendùm aūt clamauit,audireq; fecit omnes deos:
Iupiter pater,atq; dij beati alij semper viuentes,
Venite vt opera ridicula & non tolerabilia videatis,
Vt me claudus qui sim Iouis filia Venus
Semper dehonestat,amat.a.perniciosum Martem,
Eò quòd ille quidem pulcher & sanus pedibus,sed ego
Imbecillis factus,cæterùm neutiq̄ mihi causa alia est,
Quàm parentes duo,qui non genuisse debebant.
Sed videte vt illi dormiunt in amore,
Vno conscenso lecto,ego autem aspiciens tristor.

Οὐ

Οὐ μὲν σφας ἔτ᾽ ἔολπα μίνυνθά γε κείμεν οὕτω,
Καὶ μάλα περ φιλέοντε. τάχ᾽ οὐκ ἐθελήσετον ἄμφω
Εὕδειν· ἀλλά σφωε δόλος καὶ δεσμὸς ἐρύξει,
k Εἰσόκε μοι μάλα πάντα πατὴρ ἀποδώσει ἔεδνα
Ὅσσά οἱ ἐγγυάλιξα κυνώπιδος εἵνεκα κούρης.
Οὕνεκά οἱ καλὴ θυγάτηρ, ἀτὰρ οὐκ ἐχέθυμος.
Ὣς ἔφαθ᾽, οἱ δ᾽ ἀγέροντο θεοὶ ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ.
l Ἦλθε Ποσειδάων γαιήοχος, ἦλθ᾽ ἐριούνης
Ἑρμείας, ἦλθεν δὲ ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων.
m Θηλύτεραι δὲ θεαὶ μένον αἰδοῖ οἴκοι ἑκάστη.
Ἕσταν δ᾽ ἐν προθύροισι θεοὶ δωτῆρες ἐάων·
n Ἄσβεστος δ᾽ ἄρ᾽ ἐνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσι,
Τέχνας εἰσορόωσι πολύφρονος Ἡφαίστοιο.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
o Οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα· p κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν·
Ὡς καὶ νῦν Ἥφαιστος ἐὼν βραδὺς εἷλεν Ἄρηα,
Ὠκύτατόν περ ἐόντα θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι,
Χωλὸς ἐών, τέχνῃσι· q τὸ καὶ μοιχάγρι᾽ ὀφέλλει.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Ἑρμείαν δὲ προσέειπεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων.
Ἑρμεία Διὸς υἱὲ, διάκτορε, δῶτορ ἐάων,
Ἦ ῥά κεν ἐν * δεσμοῖσι θέλοις κρατεροῖσι πιεσθεὶς
Εὕδειν ἐν λέκτροισι παρὰ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ;
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα διάκτορος Ἀργειφόντης,
r Αἲ γὰρ τοῦτο γένοιτο ἄναξ ἑκατηβόλ᾽ Ἄπολλον.
Δεσμοὶ μὲν τρὶς τόσσοι ἀπείρονες ἀμφὶς ἔχοιεν,
Ὑμεῖς δ᾽ εἰσορόωτε θεοί, πᾶσαί τε θέαιναι,
Αὐτὰρ ἐγὼν εὕδοιμι παρὰ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ.
Ὣς ἔφατ᾽· ἐν δὲ γέλως ὦρτ᾽ ἀθανάτοισι θεοῖσιν.
Οὐδὲ Ποσειδάωνα γέλως ἔχε, λίσσετο δ᾽ αἰεὶ
Ἥφαιστον κλυτοεργὸν ὅπως λύσειεν Ἄρηα·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Λῦσον· ἐγὼ δέ τοι αὐτὸν ὑπίσχομαι (s ὡς σὺ κελεύεις)
Τίσειν αἴσιμα πάντα μετ᾽ ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Μή με Ποσείδαον γαιήοχε ταῦτα κέλευε·
t Δειλαί τοι δειλῶν γε καὶ ἐγγύαι ἐγγυάασθαι.
Πῶς ἂν ἐγώ σε δέοιμι μετ᾽ ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
Εἴκεν Ἄρης οἴχοιτο χρέος καὶ δεσμὸν ἀλύξας;
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Ἥφαιστ᾽, εἴπερ γάρ κεν Ἄρης χρεῖος ὑπαλύξας
Οἴχηται φεύγων, αὐτός τοι ἐγὼ τάδε τίσω.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
u Οὐκ ἔστ᾽ οὐδὲ ἔοικε τεὸν ἔπος ἀρνήσασθαι.
Ὣς εἰπών, * δεσμὸν ἀνίει μένος Ἡφαίστοιο.
Τὼ δ᾽ ἐπεὶ ἐκ δεσμοῖο λύθεν κρατεροῦ περ ἐόντος,
Αὐτίκ᾽ ἀναΐξαντε, ὁ μὲν Θρῄκηνδε βεβήκει,
Ἡ δ᾽ ἄρα Κύπρον ἵκανε φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Ἐς Πάφον ἔνθα δέ οἱ τέμενος βωμός τε θυήεις·
Ἔνθα δέ μιν Χάριτες λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ
Ἀμβρότῳ, οἷα θεοὺς ἐπενήνοθεν αἰὲν ἐόντας·
Ἀμφὶ δὲ εἵματα ἕσσαν ἐπήρατα, θαῦμα ἰδέσθαι.

Nō quidē illas amplius spero paululū latere velle sic,
Quantūuis multūm se amant, non statim volēt simul
Dormire, sed ipsos dolus & vinculum detinēbit,
Donec mihi omnem pater retribuat dotem,
Quantam illi præbui impudentem ob puellam,
Quòd illi pulchra filia, cæterùm neutiquam pudica.
Sic ait, ipsi congregati sunt dij æream in domum,
Venit Neptunus terræ quassator, venit & valdè uti-
Mercurius, venit autem rex iaculator Apollo. (lis
Fœminæ autem deæ manebant pudore domi singulæ,
Stabant autem in vestibulo dij datores bonorum.
Immensus autem risus excitatus est dijs beatis,
Artes inspicientibus prudentis Vulcani.
Tum verò quispiā dicebat videns in proximū alium.
Non rectè succedūt mala opa, assequtur tardus cele-
Vt nunc Vulcanus cùm sit tardus, cepit Martē, (rē,
Qui est velocissimus deorum, qui Olympum tenent,
Claudus inquam technis: propter quòd & pœnam
Sic illi quidem talia inuicem dicebant. (auget.
Mercurium aūt alloquutus est rex Iouis filius Apollo.
Mercuri Iouis fili internuncie, dator bonorum,
Nunc certè in vinculis velles fortibus compressus
Domire in lectulo, iuxta auream Venerem?
Huic respondit continuò internuncius Mercurius,
Vtinam hoc fieret ô rex iaculator Apollo.
Vincula quidem ter tantùm infinita circumfusa es-
Vos autem videritis dij omnesq́, deæ, (sent,
Nihilominus vellem dormire apud aureā Venerem.
Sic ait, risus excitatus est ab immortalibus dijs,
Neq́, Neptunum risus tenebat, precabat͂ aūt semper
Vulcanum inclytum artificem vt solueret Martem.
Et ipsum alloquutus verba alata dicebat,
Solue, ego aūtem idipsum promitto (vt tu iubes)
Soluturum esse decētia omnia inter immortales deos.
Hūc rursus allocutus est inclytus artifex Vulcanus,
Ne me Neptune terræ quassator hæc iubeas:
Miseræ pro miseris etiam sponsiones ad spondendum,
Quo pacto ego te vīcire possū inter immortales deos,
Siquidem Mars abierit debito & vinculis euitatis?
Hunc rursus allocutus est Neptunus terræ quassa-
Vulcane etiamsi Mars debitum renuens (tor,
Abierit fugiens, ipse tibi ego hæc persoluam,
Huic respondet continuò inclytus Vulcanus,
Non erit neq́, decet, tuam orationem abnuere.
Sic locutus, vincula soluit robur Vulcani.
Illi postquā è vinculis soluti sunt fortibus existentib.
Statim impetu facto, ille quidē in Thraciā descendit.
Illa verò ad Cyprum peruenit ridens Venus
In Paphum, vbi illi lucus thure odorata Arabico.
Hîc autem ipsam Gratiæ lauarunt, & vnxerūt oleo
Immortali, vt deos decet immortales.
Vestes aūt induebāt desiderabiles, visu suspiciendas:

* δεσμοῖς φίλοις
* δεσμῶν

COMMENTARIVS.

a ξεῖν᾽, ἐπεὶ οὐκ ἀχάριστα] Excandescentem Vlyssem Alcinous placidè compescit, lubenterq; fatetur se eum Phæacensibus lōgè anteponere, quòd ea certamina quorum ille se peritū pronunciabat, attinet, modestè & candidè virtuti illius cedendo: contra eorum prauam consuetudinem, qui ne potentioribus quidem succumbunt iactantiā vel audaciā, hoc in virtutis ratione collocantes, cùm longè laudabilius sit Alcinoi exemplum imitari. Cæterùm cùm intelligeret minus impræsentiarum Vlyssem valere pedibus, in eo certandi genere Phæacas præstare asserit, nihil, videlicet, veritus eius inuidiam aut æmulationem præter sufficientem in eum finem pedum facultate: addit etiam nauigationem & cantum, quæ omnia Vlyssi iucunda esse intelligebat. Nauigationem quidem propter reditum, quem illius beneficio erat consequuturus: cantum, propter oblectationem quæ ex eo percipitur.

b αἰεὶ δ᾽ ἡμῖν] Hic describitur luxuriosa Phæacū vita, vt qui vitam potissimùm in conuiuijs, musica, choris, varijs vestibus, lauacris,

tris,& cubilibus transigant,quibus omnes ferè amœnitates comprehenduntur: quæ cùm per se honestæ sint, tamen per abusum vitiosæ fiunt. Abusus est autem in continuo & immodico vsu. Et hoc in rebus quas ἀδιάφορα indifferentes appellant, maximè obtinet. Tales ergo sunt Phæaces, vnde luxuriosi homines & voluptarij prouerbialiter ita possint appellari. Sanè Flaccus Phæacem pro bene curata cute homine videtur vsurpasse Epist.lib.1.Epist.15.vbi etiam suum viuēdi genus huic, de quo nunc scribimus, quodammodo comparat,his verbis:

Rure meo possum quiduis perferre,patiq;,
Ad mare cùm veni,generosum & lene requiro:
Quod curas abigat: quod cum spe diuite mānet
In venas animumq; meum: quod verba ministret:
Quod me Lucanæ iuuenem commendat amicæ.
Tractus vter plures lepores,vter educet apros,
Vtra magis pisces,& echinos æquora celent,
Pinguis vt inde domum possim,Phæaxq; reuerti,

Scribere te nobis,tibi nos ac credere par est. Vbi miror quid Iacobo Cruquio,cuius ego eruditionem summi facio, in mentem venerit vt Pheggax scribi posse existimaret,tanquam à φέγγω,id est,nitidus splendidusq,: quasi codices illi tres Bland. qui Phæggax habuerunt,non potuerint esse corrupti,aut etiam potuerit ab illo, g. litera superflua tolli, vt alia addi, etiam cum immutatione diphthongi in simplicem vocalem. Sed hoc ἐν παρέργῳ. Non est autem silentio nobis prætereundum, quod Athenæus lib.1. monet, Eratosthenem hos versus sic legisse:

οὐ γὰρ ἐγώ τί φημι τέλος χαριέστερον εἶναι,
ἢ ὅταν ἀφροσύνη μὲν ἔχῃ κακότητος ἀπούσης.
δαιτυμόνες δ' ἀνὰ δώματ' ἀκουάζωνται ἀοιδοῦ. id est,
Non enim equidem quicquam existimo iucundius esse
Quàm cum lætitia quidem obtinet,imprudentia absente,
Conuiuæ autem per ædes audiunt cantorem.

illud κακότητος ἀπούσης interpretans per ἀφροσύνης,id est,imprudentiæ. Sed verba Athenæi videamus κακότητος ἀπούσης φάσκων, inquit, τῆς ἀφροσύνης ἀδύνατον γὰρ μὴ φρονίμους εἶναι Φαίακας, οἳ μάλα φίλοι εἰσὶ θεοῖσιν ὥς ὁ Ναυσικράτης φησί. id est. Fieri enim non potest vt Phæaces non sint prudentes,qui maximè Deo chari sunt, vt ait Nausicrates, Nouus Interpres, vir doctissimus, Dalechampius inter ἀφροσύνης & ἀδύνατον,in sua versione interposuit,haud rectè, quòd esset Græcè, ὁ κωλύει. Sed illud mihi præter Athenæi mentem esse videtur,qui potius illis verbis, ἀδύνατον γὰρ,&c. Eratosthenis sententiam confirmat. Res à lectore erudito expendatur. Dalechampius enim vult,quasi illud nimirum ab Eratosthene superfluè esset additum, alioqui non cohærent sequentia. Sed nos in nostro Athenæo,cuius editionem molimur,hoc etiam docebimus.

c παίσατε ἢ χορόν] Saltationem Musicæ veteres adiungebant. Vnde apud Platonem in Theage,Musica dicitur, qua canentes regimus in choris, ἡ τῶν ᾠδῶν ἐπιστήμη ἐν τοῖς χοροῖς ἀρχῶν. Illud,ἐν δὲ τῷ χορῷ, ad hunc locum pertinet. Et apud eundem 7. de Legibus duo genera saltationum, πυρρίχην & ἐμμέλειαν Musicæ coniungit.

d μαρμαρυγάς] Non oportuit stupidum,aut si mauis,grauem saltationis illum modum fuisse, sed hilarem & iucundum cum pedum & totius corporis decenti alacritate,qualem etiam festiuæ cantilenæ,vt quæ à Demodoco canitur, postulant. Veteres autem illas saltationes tum Italica cùm Gallica æmulari videntur, quòd illas μαρμαρυγὰς attinet: cum innumeris enim pedum lasciuijs & blanditijs frequentibus illæ peraguntur. De tota autem concinnitate certi quippiam dicere non possumus, quia non satis nobis de illa antiqua constat.

e ἀμφ' Ἄρεος φιλότητος] In hac cantilena Demodocus describit adulterium illud satis decantatum Martis & Veneris. Ad quam audiendam accingi nos oportet obthuratis quodammodo auribus: quia Dijs indigna commemorat,vt quæ nec admittenda Socrates ipse suadeat 3 de Rep. Leuiter ergo & quàm velociter poterimus hos scopulos & Sirenas præternauigabimus. Hnc autem aduocanda sunt illa Clementis Alexandrini verba in orat.ad Gentes, prout illa Gentianus Heruetus transtulit: nam Græcum exemplar ad manum non fuit. Deorum,inquit,nuptiæ,& liberorum procreationes,& puerperia,& adulteria quæ canuntur,& conuiuia quæ à Comicis recitantur,& risus qui in potu inducūtur,incitant me vt vociferer,etsi velim tacere. O' impietatem,scenam cœlum fecistis,& Deus vobis factus est actus,& quod sanctum est Dæmoniorum personis in Comœdia ludificati estis, verū Dei cultum ac religionem,dæmonum superstitione,libidinosè & obscœnè inquinantes. αὐτὰρ ὁ φορμίζων (qui versus est huius loci cum sequentibus,quos integros non adducemus,qui leguntur in nostro textu) ἀνεβάλλετο καλὸν ἀείδειν. Cane nobis,ô Homere, pulchram aliquam cantilenam, ἀμφ' Ἄρεος, &c. Desine canticum,ô Homere,non est pulchrum,docet adulterium Nos autem ne aures quidem stupris ac fornicationibus inquinare volumus. Sumus enim nos,sumus,qui Dei imaginem conferimus,&c. Porrò Ouidius 2. de Arte amandi integram fabulam descripsit: qui locus integer huc est describendus,ille est pag. 287. Iuuat etiā cum bona lectoris venia fabulam eandem referre, prout in suas Mythologias Natalis transtulit ex Eustathio hoc loco & Aristophanis Scholiaste. Eam memorat quoq, Lucianus,& ex eo Cœlius Rhodiginus lib 16 Lect ant.cap.11 Fuit quandoque Alectryon iuuenis,hoc est,Gallus nomine. Hic Marti vsque adeò familiaris est factus,vt cum eo subinde commessaretur,foretq; amorum illius conscius. Sicubi ergo ad Venerem itaret Mars,aderat comes Alectryon. Quia verò suspectum præcipuè habebat solem, ne rem conspicatus Vulcano renunciaret pro foribus excubare adolescentem iubebat,significaturum vbi comparuisset Sol. Fortè ita euenit, vt consopitus excubias proderet adolescens, fieretque speculatio cæca, ac superueniente clàm Sole, Mars Venusq, complexi deprehenderentur,in vtramq; (quod dicitur) aurem Alectryonis fiducia decubantes. Factus verò certior Vulcanus,catenis prætenuibus vtrumque mox illaqueat obretitq;,quas ad eum vsum diu erat antea commolitus. Sed emissus deniq, è vinculis eiusmodi Mars, in Alectryonem prorsus fit commotior,nec priùs ira deferbuit quàm in eius nominis auem deformārit malefidum custodem: atq; ita vt crista videretur celsus sicuti cùm hominem ageret,galeā gestarat. Verùm ex antiqui admissi memoria, vt se Deo expurgent, illatiq; damni formula satisfaciant,hasce aues perpetuò morē seruare,diu antè vt pręcinā̄t, vbi mox orturū solē sentiūt, ne lux obrepat incautis.

f ἐϋστεφάνου] Sic appellatur Venus,quòd ei dicatæ sint coronæ ob nuptias,vt est apud Agathiam:

τῇ Παφίῃ στεφάνους, τῇ Παλλάδι τὴν πλοκαμῖδα, Ἀρτέμιδι ζώνην ἄνθετο Καλλιρόη.

g δεσμοὺς] Hæc etiam vincula inter præstātissima Vulcani artificia,de quibus in Iliade vidimus,connumeranda sunt,in quibus non soliditatem,non firmitatem indissolubilem,sed inuisibilem tenuitatem admiror.quæ ipsorum etiam Deorum oculos effugiat. Illa mihi rem quanquam omnino diuersam in memoriam reuocārunt, nimirum diabolicam illam vinculorum inuentionem,qua coniuges vinciri & impediri solent, ne finem sui coniugij assequantur: cuius exemplum memoratur ab Herod.lib.2.de Amasi Aegypti rege & à Paulo Aemylio in vita Clotarij secundi de Theodorico rege Quod ligare ligulam vulgus Francorum appellat. Vide Bodinum,quem honoris causa nomino, Magorum Dæmonem,lib.2.cap.1.Sed,vt dixi,res est diuersa. Vinculorum tamen nominis similitudo fecit,vt illud per transennam adderem. Sed vt ad Vulcani vincula redeamus, Suidas ex ijs refert adagium Ἡφαίστου δεσμός,Vulcanium vinculum: quod in eos dicitur,qui adamantinis & inextricabilibus nodis colligantur.

h Ζεῦ πάτερ,] Sceleratus ille & abominandus lasciuiarum artifex Ouidius loco iam laudato hoc exemplo vetat, ne riuales riualibus insidias ponant, quia furta illa detexisse noceat,nimirum quòd re detecta amantes eò arctiùs se mutuò diligant,

Crescit amor prensis: vbi par fortuna duorum est,
In causam damni perstat vterq, sui.

Et paulò pòst vituperat Vulcanum,quòd ignotum illud adulterium patefecerit cum maiore damno,quod inde sequutum est:

Hoc tibi proficit,Vulcane: quod antè tegebant,
Liberius faciunt,& pudor omnis abest.
Sæpe tamen,demens,stultè fecisse fateris,
Teq; ferunt iræ pœnituisse tuæ.

i ἀλλὰ τοκῆε δύω] Causam deformitatis suæ Vulcanus in parentes suos transfert, nimirum in Iouem & Iunonem,à quibus ortus est: non autem ex sola Iunone sine maris auxilio,vt quidam falsò tradiderunt.quasi dicat: Scio quidem me à Venere vxore mea contemni.quòd longè sim forma & corporis habitu ipso Marte inferior,quem illa ideirco vehementiùs diligit: sed id me malè habet,cùm id meo vitio non accidat,sed potiùs ipsorum qui me genuerūt,proinde mihi dedecori esse non possunt, nec ea quispiam in me vituperet Est autem hoc etiam vulgò receptum,vt vitia corporis quæ à genitoribus promanant, nèmo culpet: sed ea tantùm,quæ nostra incuria aut negligentia accidunt. Hic autem Vulcani sermo virus aliquod in ipsos parentes videtur cōtinere,quāquam ne ipsi quidem parentes iurè ob liberorum suorum deformitatem culpari aut vituperari possunt.

k ἀποδῷσιν ἔεδνα] Antiquitùs mos fuit dotari vxores à marito,vt in Iliade vidimus,quæ ἕδνα appellabātur: hoc est, pendi solere dotem à marito non ipsi quidem vxori,sed vxoris parentibus:itaq. hoc loco dotem,quam pro Venere Vulcanus pendidit,ab ipso parente Veneris repoicit. Vnde dici potest venales fuisse quodammodo vxores,& quod coniugium est, emptionē & venditionem extitisse. Quod item posteà inualuit.sed diuersa ratione. Nam parentes filias suas dotāt,dos autem illa marito traditur, qua etiam aliquatenus emi maritus dici potest. Germani hodierno die in eadem re illud vendendi vocabulū vsurpant propriè,dicta de causa,

ni fal

ni fallor: non tamen vbi seriò loquuntur, sed per iocum. Apud hos tamẽ fuit olim vsitatum vt viri vxoribus dotes darent, qua non exhibita nihil consociatum aut fœderatum sponsalia haberent. Idem etiam fuit olim apud Cantabros. Vide Alexand. Genial. dierum libro 4. cap. 8.

l ἦλθε ποσειδάων] Hos tres Deos Neptunum, Mercurium & Apollinem exprimit, quia isti in hoc actu loquentes apparebunt. ceteri autem per se erunt κωφὰ πρόσωπα. Eius enim nomen non dicet, cui verba illa tribuit, οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα, &c.

m θηλύτεραι] Rectè verecundiam Deabus reliquis attribuit, vt quæ ad hoc dedecus inspiciendũ non exierint. Quo exemplo proculdubiò mortales fœminas monitas esse cupit, vt idem factum æmulentur. Voluit enim natura propter illius sexus imbecillitatem eas viris esse verecũdiores: & tales etiã ab illa informari solent, nisi si quæ monstra in tam vasto vniuerso pullulant. Iã verò quàm odiosum sit hoc factum & turpe, quod ne ab ipsis quidẽ fœminis honestè oculis conspici possit, quilibet iudicare facillimè potest.

n ἄσβεστος] Quàm sit indignus Dijs effusus hic risus & immoderatus, satis docuimus alias ex Socratis sententia. Attigit etiã Clemens Alexandrinus in locô, quem ex eo non ita pridem laudauimus. Cæterùm hoc loco lubet cum bona Giphanij venia μνημονικὸν illius ἁμάρτημα obseruare, qui dicit apud Plat. 3. de Rep. post hũc versum legi, ὡς ἴδον Ἥφαιστον διὰ δώματα ποιπνύοντα. Oblitus est enim illum legi ex primo Iliadis ad finem libri. Nam alioqui huic loco nullo modo conueniret. Id amicè illi dictum volo, vt eum ad talionem in his meis lucubrationibus examinandis prouocem.

o οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα] Quàm nullo modo vitiorum fautor sit Homerus, hic locus satis docet, vbi sub persona cuiusdam Dei sententiam suam de hoc adulterio exponit. Vnde colligimus velle eum homines ad probitatem & vitæ innocentiam exhortari, docẽs nihil posse tam occultè ab illis geri facinorosum aut turpe, quod tandem in apricum ætas non proferat, vt est apud Flaccum. Et hoc est quod dicit, malè facta successu felici carere. Non sinit enim Deus scelera impunita, sed ea tandem aliquando vlciscitur: proinde non est quod quantumuis homines lateas, tamen Deum te latère speres, vt est à Pindaro eleganter dictum: — εἰ δὲ θεὸν ἀνήρ τις ἔλπεταί τι λαθέμεν ἔρδων, ἁμαρτάνει, — *credis hoc posse effici Inter videntes omnia vt lateas Deos?* inquit Seneca. Sed & illa Deus statim cũ adiuncta vltione prodit & detegit, vt hoc loco Vulcanus Martis & Veneris adulterium. Atq; vtinam hoc intelligerẽt, quibus tota voluptas in scelerato vitæ genere collocata est: dubium non est quin ab instituto facillimè desistant, siquidem eos non solùm Dei reuerentia, sed supplicij etiam timor commouere potest.

p κιχάνει] Sensus est: Malè facienti cuipiam nihil prodest velocitas, qua non potest effugere quin tandem, iustâ Dei vindictâ, in potestatem tardi hominis incidat. Id generaliter dictum, specialiter paulò pòst huic negotio accommodatur. Nam licet Mars celeritate reliquos Deos antecellat, & omnium tardissimus sit claudus ille Vulcanus, tamen hic illum iniuriam sibi facientem assequutus est: non quòd pedum viribus id præstiterit, sed dolo. Itaq; prouerbij vicem obtinent illa, κιχάνει βραδὺς ὠκύν, velocem tardus assequitur: non quidem velocitate, sed astutia. Sic leporem à boue capi vulgus nostratium dictitat eodem planè sensu. Sic aquilam à testudine quoque capi dicebat olim Menedemus (vt est apud Diogenem Laërtium in eius vita) εἰς τὰς αὐτοῦ ἀποδημίας. Hæc sunt autem illius verba:

Ἥλωκεν ἄρα καὶ ταχὺς ἀδυνάτου ... Καὶ ... χελώνη αἰετὸν βραχεῖ χρόνῳ.

id est, Deprehensus olim est ab impotenti celer, Et tarda cepit testudo regem alitum. Vbi in primo versu non dubito, quin hunc locum Homericum intellexerit, cùm eius studiosus potissimùm extitisse perhibeatur, vt est apud eundem Diogenem. Sed vt ad rem, idem potest etiam dici de Torpedine, quæ alios pisces astu torpidiores factos, licet sint velocissimi, depascitur: idem de Raia (addo ex Arist. 9. de Hist. asellos, psittas, & squatinas) & pastinaca, quæ velocissimos pisces, atq; adeò ipsum mugilem astu capiunt. Vide Erasmum Adag. Chil. 1. cent. 7. prou. 67. Quod Mars, inquit Natalis lib. 2. Mytholog. cap. 7. omnium Deorum fortissimus & velocissimus arte Vulcani fuerit retib. implicitus, & debilis & claudicãtis & tardi Dei: quid aliud significat, quàm sceleratos homines nullis virib. nulla pedũ celeritate fretos posse Dei vindicis omniũ flagitiorũ irã deuitare? quod etiã innuit Theognis his versibus:

Καὶ βραδὺς εὔβουλος εἷλεν ταχὺν ἄνδρα διώκων, Κύρνε, σὺν εὐθείῃ θεῶν δίκῃ ἀθανάτων. | *Vel celerem tardus comprendit, Cyrne, secutus Iniustum cursu, huic numina cuncta fauent.*

q τὸ καὶ μοιχάγρι' ὀφέλλει.] Sẽsus est: Mars quidem simpliciter pœnam & castigationẽ meretur, quòd in adulterio deprehensus sit: sed circumstantiæ facti pœnam grauiorem adhuc cõstituunt, quòd videlicet is Deorum velocissimus à tardissimo sit comprehensus in flagranti crimine. Quæ fuerit autem illa pœna, non exprimitur. Sunt autem diuersæ illæ apud diuersas gentes, vt eas enumerat Alexand. Gen. dier. lib. 4. cap. 1. Videtur tamen impunitum remansisse istud adulterium Martis: nam hic in Thraciam, Venus ad Cyprum facto impetu statim se contulerunt. Porrò apud Athenæum lib. 12. vt iam obseruauit Giphanius, hic versus sic legitur:

χωλὸς ἐὼν τέχνῃ, τὸ καὶ ζωάγρι' ὀφέλλει.

r αἲ γὰρ τοῦτο γένοιτο] Intemperãtem nobis describit Mercurium qui cùm videat hos adulteros ita ignominiosa Deorum oculis expositos: tamen Veneris forma captus non recuset hoc dedecus subire, modò illa, vt modò Mars, potitus esset. Quam vocẽ vt Deo indignam esse concedamus, tamen affectus impudentium & effrænis libidinis hominum illã rectissimè exprimuntur. Sunt enim, si Dijs placet, sunt eiusmodi ingenia, quæ nullis aliorum pœnis à sceleribus coërceri possunt: &, quia de hac loquimur, qui lasciuiæ & voluptatis Venereæ execrandos impetus cohibere nequeant, & eò cæcitatis ac dementiæ delabuntur, vt quoduis tormẽti genus ipsumque adeò suspendium post stupratam virginem aut mulierem, cuius amore incendantur, sibi exoptare minimè vereantur, adeò pudorem cum castitate omnem abiecerunt. Non absimili modo atq; non ita pridem nobilis quidam Gallus, non melior fortè ipso Iuliano, qui altera die qua Comitis stabuli (vt vocant) dignitate honestaretur, in perpetuum animæ suæ exitium cum Diabolo lubentissimè conuenturum impiè dictitabat. Is nuper in bello interijt, alterumque forsan votum tantùm consequutus est.

s ὅτ' τὰ ἔεδνα] Vulcanus petebat dotem, quam pro Venere penderat, à Ioue sibi restitui, an nunc Neptunus eadem ipsi obtulit? Res est dubia, & à nobis examinanda. Videtur sanè hic aliud, præter illa ἔεδνα, intelligendum, nimirum in pœnam commissi adulterij, quam esset Mars iure persoluturus. Expressè hoc docetur in sequentibus, quia hoc à Marte se petere dicit Vulcanus, & ipse Neptunus pro Marte se fideiussorem exhibet: & non pro Ioue, à quo dotem Vulcanus repetebat. dicit enim ἀποδώσει μοι μάλα πάντα πατὴρ ἀπὸ ἔεδνα. Veneris autem pater erat ipse Iupiter, vt docebimus in Lexico in voce, ἀφροδίτη, vel κυθέρεια. Videtur ergo fuisse illa pœna pecuniaria: pro corporali enim non videbatur fideiussurus fuisse Neptunus: deinde notandum est, debitam illam fuisse ei cui iniuria inferretur, vt hic Vulcano, cuius vxorem Venerem Mars stuprauerat.

t δειλαί τοι δειλῶν] Huius versus varij eliciuntur sensus, prout illi à Didymo & Eustathio referuntur. Vel vt dicas, Sponsiones quæ pro malo homine & nequam fiunt, malæ item sunt existimandæ, vt non sit opus pro Marte pernicioso & nequissimo Neptunum fideiubere. Volunt enim hic δειλῶν poni pro φαύλων. Vel δειλαί αἱ ἐγγύαι, id est, infelices sunt & damnosæ sponsiones, καὶ δειλῶν ἐστι τὸ ἐγγυᾶσθαι, & infelicis est hominis spondere & fideiubere pro alijs. Quasi illud generaliter sit dictum omnibus iuxta illam Delphicam inscriptionem, ἐγγύα πάρα δ' ἄτη: Sponde, præstò est noxa. Quod quidem Eustathius ἀπάνθρωπον esse dicit, si neque ipse pater pro filijs, aut cognati pro cognatis, aut amici pro amicis fideiubeant. Itaque illud generaliter à Vulcano dictum non vult. Alij ergo dicunt, ὅτι τῶν δειλῶν καὶ ἁπλῶν, ἁπλαῖ ὀφείλουσιν εἶναι καὶ αἱ ἐγγύαι, ὡς ἂν ἔχοιεν εὐχερῶς τοὺς ἐγγυητὰς οἱ ἁπλοῖ, ὡς ὁμοίους. Miserorum & simplicium hominum, simplices debere esse sponsiones: hoc est, non debere esse nimium potẽtes ipsos sponsores, vt à creditoribus, qui sunt simpliciores illis conueniri possint, tanquam pares. Ideo subijcit Vulcanus paulò pòst, dicens Neptuno, πῶς ἂν ἐγώ σε δέοιμι, &c. quasi dicat, Ego cùm sim te longè inferior, & tu tamen pro Marte fideiubeas, quomodo, si præcipuus ille debitor effugerit: quomodo, inquam, ego te potentiorem me conueniam? Itaque mihi non est tutum sub tua fideiussione Martem dimittere, satius est vt ille mihi antè satisfaciat, quàm è potestate mea liberetur: tamen preces & authoritas Neptuni aliud à Vulcano impetrârunt. Alij dicunt, αἱ πρὸς τοὺς δειλοὺς καὶ ἀσθενεῖς ἐγγύαι, δειλαί καὶ οὐτιδανοὶ καὶ μηδενὸς ἀξίαι, ὡς μὴ δυναμένων τῶν τοιούτων ἐπεξελθεῖν ἀδικούμενοι δι' ἀσθένειαν: id est, Fideiussiones quæ miseris & imbecillibus fiunt, miseræ sunt, & nullarum virium, cùm illi non possint præ imbecillitate sua iniurias sibi factas persequi ac vlcisci.

u οὐκ ἔστ' οὐδὲ ἔοικε] Quasi dicat: Scio quidem rem ita se non habituram, vt tu dicis: tamen cùm me non deceat tibi seniori contradicere, iussis tuis parebo, & Martem vinculis istis liberabo. Quod autem id eo pacto euenturum dubitet, fecit sua imbecillitas, qua nunquam possit, fortissimos illos Deos ad debitum persoluendum cogere.

Ταῦτ' ἄρ' ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτός· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς | *Hæc certè cãtor cãtabat inclytus, cæterùm Vlysses*

Ter-

Τέρπετ' ἐνὶ φρεσὶν ᾗσιν ἀκούων, ἠδὲ καὶ ἄλλοι
Φαίηκες δολιχήρετμοι, ναυσίκλυτοι ἄνδρες.
Ἀλκίνοος δ' Ἅλιον καὶ Λαοδάμαντα κέλευσε
[a] Μουνὰξ ὀρχήσασθαι, ἐπεὶ σφίσιν οὔτις ἔριζεν.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν σφαῖραν καλὴν μετὰ χερσὶν ἕλοντο
Πορφυρέην, τήν σφιν Πόλυβος ποίησε δαΐφρων,
Τὴν ἕτερος ῥίπτασκε ποτὶ νέφεα σκιόεντα,
Ἰδνωθεὶς ὀπίσω· ὁ δ' ἀπὸ χθονὸς ὑψόσ' ἀερθεὶς,
Ῥηϊδίως μεθέλεσκε, πάρος ποσὶν οὖδας ἱκέσθαι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ * σφαίρῃ ἀν' ἰθὺν πειρήσαντο, γρ. σφαῖραν ...
Ὀρχείσθην δὴ ἔπειτα ποτὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ
Ταρφέ' ἀμειβομένω· κοῦροι δ' ἐπελήκεον ἄλλοι
Ἑσταότες κατ' ἀγῶνα· πολὺς δ' ὑπὸ * κόμπος ὀρώρει. γρ. ὅμιλος
Δὴ τότ' ἄρ' Ἀλκίνοον προσεφώνεε δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
[b] Ἠ μὲν ἀπείλησας βητάρμονας εἶναι ἀρίστους,
Ἠδ' ἄρ' ἑτοῖμα τέτυκτο, σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα.
Ὣς φάτο, γήθησεν δ' ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο,
Αἶψα δὲ Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μετηύδα.
Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες·
Ὁ ξεῖνος μάλα μοι δοκέει πεπνυμένος εἶναι·
Ἀλλ' ἄγε οἱ δῶμεν ξεινήϊον ὡς ἐπιεικές.
Δώδεκα γὰρ κατὰ δῆμον ἀριπρεπέες βασιλῆες
Ἀρχοὶ κραίνουσι, τρεισκαιδέκατος δ' ἐγὼ αὐτός·
Τῶν οἱ ἕκαστος φᾶρος ἐϋπλυνὲς ἠδὲ χιτῶνα,
Καὶ χρυσοῖο τάλαντον ἐνείκατε τιμήεντος.
Αἶψα δὲ πάντα φέρωμεν ἀολλέες, ὄφρ' ἐνὶ χερσὶ
Ξεῖνος ἔχων ἐπὶ δόρπον ἴῃ χαίρων ἐνὶ θυμῷ.
Εὐρύαλος δὲ ἑαυτὸν ἀρεσσάσθω ἐπέεσσι
Καὶ δώρῳ, ἐπεὶ οὔτι ἔπος κατὰ μοῖραν ἔειπεν.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνεον, ἠδ' ἐκέλευον·
Δῶρα δ' ἄρ' οἰσέμεναι πρόεσαν κήρυκα ἕκαστος.
Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύαλος ἀπαμείβετο φώνησέν τε,
Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
Τοιγὰρ ἐγὼ τὸν ξεῖνον ἀρέσσομαι ὡς σὺ κελεύεις.
Δώσω οἱ τόδ' ἄορ παγχάλκεον, ᾧ ἔπι κώπη
Ἀργυρέη, κολεὸν δὲ νεοπρίστου ἐλέφαντος
Ἀμφιδεδίνηται· πολέος δέ οἱ ἄξιον ἔσται.
Ὣς εἰπὼν, ἐν χερσὶ τίθει ξίφος ἀργυρόηλον,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
[d] Χαῖρε πάτερ ὦ ξεῖνε, ἔπος δ' εἴπερ τι βέβακται
Δεινὸν, ἄφαρ τὸ φέροιεν ἀναρπάξασαι ἄελλαι.
Σοὶ δὲ θεοὶ ἄλοχόν τ' ἰδέειν καὶ πατρίδ' ἱκέσθαι
Δοῖεν, ἐπεὶ δὴ δηθὰ φίλων ἄπο πήματα πάσχεις.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀ-δυσσεύς,
Καὶ σὺ φίλος μάλα χαῖρε, θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν·
[e] Μηδέ τι τοι ξίφεός γε ποθὴ μετόπισθε γένοιτο
Τούτου, ὃ δή μοι δῶκας ἀρεσσάμενος ἐπέεσσιν.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφ' ὤμοισι θέτο ξίφος ἀργυρόηλον.
Δύσετό τ' ἠέλιος, καὶ τῷ κλυτὰ δῶρα παρῆεν.
Καὶ τάγ' ἐς Ἀλκινόοιο φέρον κήρυκες ἀγαυοί.
Δεξάμενοι δ' ἄρα παῖδες ἀμύμονος Ἀλκινόοιο
[f] Μητρὶ παρ' αἰδοίῃ ἔθεσαν περικαλλέα δῶρα.
Τοῖσιν δ' ἡγεμόνευ' ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο·
Ἐλθόντες δὲ καθῖζον ἐν ὑψηλοῖσι θρόνοισι.
Δή ῥα τότ' Ἀρήτην προσέφη μένος Ἀλκινόοιο,
Δεῦρο γύναι, φέρε χηλὸν ἀριπρεπέ', ἥτις ἀρίστη·
Ἐν δ' αὐτὴ θὲς φᾶρος ἐϋπλυνὲς ἠδὲ χιτῶνα·

Oblectabatur mente sua audiens, atque etiam alij
Phaeaces longorum remorum nauibus inclyti viri.
Alcinous autem Halium & Laodamantem iussit
Solos tripudiare, quoniam ipsis nemo contendebat.
Hi igitur postquam pilam pulchram in manib. acceperunt
Purpuream, quam ipsis Polybus fecerat prudens,
Hanc alter iacebat ad nebulas vmbrosas
Flexus retro, alter autem à terra in altum eleuatus
Facilè accipiebat antequam pedes ad pauimentum veniret.
At postquam pila in rectum periculum fecerunt,
Saltauerunt postea in terra alma
Frequenter alternantes, iuuenes aut applaudebant alij
Stantes in certamine: multus autem strepitus ortus est.
Iam tunc Alcinoum alloquutus est strenuus Vlysses,
Alcinoë rex, omnium clarissime populorum,
Certè pollicitus es tripudiatores esse optimos,
Profectò manifestè factum est, stupor me habet inspicientem.
Sic dixit, laetata autem est sacra vis Alcinoi,
Statim Phaeacenses amantes remos alloquutus est:
Audite Phaeacensium ductores ac principes,
Hospes mihi valde videtur prudens esse:
Sed agite, ei demus hospitale munus vti decet.
Duodecim enim in populo praeclari reges
Principes imperant, tertius decimus autem ego ipse.
Ex his ei vestem singuli benè lotam & tunicam,
Et auri talentum ferte preciosi.
Statim autem omnia portemus congregati, vt in manibus
Hospes tenens ad coenam veniat laetus in animo.
Euryalus autem seipsum conciliet verbis,
Et dono, quoniam nequaquam vt decuit loquutus est.
Sic dixit: omnes autem laudauerunt, & iusserunt,
Dona autem vt ferret, praemiserunt praeconem singuli.
Huic autem rursus Euryalus respondit, loquutusque est,
Alcinoe rex omnium clarissime populorum,
Tibi equidem hunc hospitem conciliabo sicut tu iubes,
Dabo ei hunc ensem totum aereum, cui est manubrium
Argenteum, vagina autem nuper secti eboris
Circumuoluta est, multò autem eo dignus erit.
Sic dicens, in manibus ponit ensem argent. clauorum,
Et ipsum alloquens verba pennata dixit.
Gaude pater ô hospes, verbum si aliquod dictum est
Graue, statim illuc ferant rapientes turbines.
Tibi autem dij vxorem videre, & in patriam redire
Dent, quando diu ab amicis incommoda pateris.
Hunc autem respondens alloquutus est prudens Vlysses,
Et tu amice valdè gaude, dij autem tibi felicia dent,
Neque amplius tibi ensis desiderium in futurum fiat
Huius, quem iam mihi dedisti concilians verbis.
Dixit, & circa humeros posuit ensem argent. clauorum.
Occidit autem Sol, & huic inclyta dona adfuerunt.
Et haec in domum Alcinoi tulerunt praecones illustres:
Suscepta autem filij eximij Alcinoi,
Matrem iuxta venerandam posuerunt perpulchra dona.
Quibus autem imperabat sacra vis Alcinoi,
Venientes verò sederunt in altis solijs.
Tunc Areten alloquuta est vis Alcinoi,
Age mulier fer arcam pulchram, quae optima:
Impone autem vestem bene lotam & tunicam.

Ἀμφὶ δέ οἱ πυρὶ χαλκὸν ἰήνατε, θέρμετε δ' ὕδωρ,
Ὄφρα λοεσσάμενός τε, ἰδών τ' εὖ κείμενα πάντα
Δῶρα τά οἱ Φαίηκες ἀμύμονες ἐνθάδ' ἔνεικαν,
Δαιτί τε τέρπηται καὶ ἀοιδῆς ὕμνον ἀκούων·
Καί οἱ ἐγὼ τόδ' ἄλεισον ἐμὸν περικαλλὲς ὀπάσσω,
Χρύσεον, ὄφρ' ἐμέθεν μεμνημένος ἤματα πάντα
Σπένδῃ ἐν μεγάρῳ Διί τ' ἄλλοισίν τε θεοῖσιν.
Ὣς ἔφατ'. Ἀρήτη δὲ μετὰ δμωῇσιν ἔειπεν
Ἀμφὶ πυρὶ στῆσαι τρίποδα μέγαν ὅττι τάχιστα.
x. ἵστασαν Αἱ δὲ λοετροχόον τρίποδ' * ἔστησαν ἐν πυρὶ κηλέῳ.
Ἐν δ' ἄρ' ὕδωρ ἔχεαν, ὑπὸ δὲ ξύλα δαῖον ἑλοῦσαι.
Γάστρην μὲν τρίποδος πῦρ ἄμφεπε, θέρμετο δ' ὕδωρ.
Τόφρα δ' ἄρ' Ἀρήτη ξείνῳ περικαλλέα χηλὸν
Ἐξέφερεν θαλάμοιο, τίθει δ' ἐνὶ κάλλιμα δῶρα,
Ἐσθῆτα, χρυσόν τε, τά οἱ Φαίηκες ἔδωκαν·
Ἐν δ' αὐτὴ φᾶρος θῆκεν, καλόν τε χιτῶνα,
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Αὐτὸς νῦν ἴδε πῶμα, θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴηλον,
Μή τίς τοι καθ' ὁδὸν δηλήσεται, ὁππότ' ἂν αὖτε
Εὕδῃσθα γλυκὺν ὕπνον ἰὼν ἐν νηὶ μελαίνῃ. (σεύς,
Αὐτὰρ ἐπεὶ τό γ' ἄκουσε πολύτλας δῖος Ὀδυσ-
Αὐτίκ' ἐπήρτυε πῶμα, θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴηλε
Ποικίλον, ὅν ποτέ μιν δέδαε φρεσὶ πότνια Κίρκη.
Αὐτόδιον δ' ἄρα μιν ταμίη λούσασθαι ἄνωγεν
Ἐς ῥ' ἀσάμινθον βάνθ'. ὁ δ' ἄρ' ἀσπασίως ἴδε θυμῷ
Θερμὰ λοέτρ'. ἐπεὶ οὔ τι κομιζόμενός γε θάμιζεν
Ἐπεὶ δὴ λίπε δῶμα Καλυψοῦς ἠϋκόμοιο.
Τόφρα δέ οἱ κομιδή γε θεῷ ὣς ἔμπεδος ἦεν.
Τὸν δ' ἐπεὶ οὖν δμωαὶ λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δέ μιν χλαῖναν καλὴν βάλον ἠδὲ χιτῶνα,
Ἐκ ῥ' ἀσαμίνθου βὰς ἄνδρας μετὰ οἰνοποτῆρας
Ἤϊε. Ναυσικάα δὲ θεῶν ἄπο κάλλος ἔχουσα
Στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο·
Θαύμαζεν δ' Ὀδυσῆα ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶσα,
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Χαῖρε ξεῖν', ἵνα καί ποτ' ἐὼν ἐν πατρίδι γαίῃ
x. Μνήσῃ * Μνήσῃ ἐμεῖ', ὅτι μοι πρώτῃ ζωάγρι' ὀφέλλεις.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
x. θυγάτηρ Ναυσικάα * θύγατερ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο, (σεύς,
Οὕτω νῦν Ζεὺς θείη ἐρίγδουπος πόσις Ἥρης.
Οἴκαδέ τ' ἐλθέμεναι, καὶ νόστιμον ἦμαρ ἰδέσθαι.
Τῷ κέν τοι κἀκεῖθι θεῷ ὣς εὐχετοῴμην
Αἰεὶ ἤματα πάντα. σὺ γάρ μ' ἐβιώσαο κούρη.

Circa ignem autē lebetem calefacite, calefacite autē
Vt lotus vidensq́; bene posita omnia (aquam,
Dona, quæ et Phaaces eximij huc tulerunt.
Et conuiuio oblectetur, & cantilenæ laudem audiēs.
Atq; ei ego hoc poculum meum pulchrum præbebo
Aureum, vt mei memor diebus omnibus
Libet domi suæ, Iouiq́; alijsq́; dijs.
Sic ait, Arete autem ancillis loquuta est,
Vt circa ignē locent lebetē magnum quàm celerrimè.
Hæ a. lauacralem lebetē locarunt ad ignē ardentem:
Aquā.v.īfuderūt, subt'.a. ardere faciebāt accipiētes:
Aluū qdē tripodis ignis circūdedit, calefiebat.a. aqua.
Intereà verò Arete hospiti pulchram cistam
Extulit è thalamo, imposuit verò pulchra dona,
Vestem, aurumq́;, quæ et Phaaces dederant.
Ipsa verò indusium posuit pulchramq́; tunicam,
Et ipsum alloquuta verba volatilia dixit, (cumliga
Ipse tunc vide de operculo, statim.v. vinculū cir-
Ne quis tibi in itinere damnum afferat, cùm fortè
Dormieris dulcem somnum profectus in naue nigra.
Cæterùm postq̄ hoc audiuit prudens diuus Vlysses,
Statim aptauit operculū celeriter.a. vinculū ligauit
Varium, quod olim docuit ingenio veneranda Circe.
E' vestigiò autem ipsum ancilla lauari iussit, (mo
In lauacrū vbi cōscēdisset, ille verò libēter vidit ani-
Calida lauacra, quoniā neutiq̄ curatusq́; frequenta-
Ex quo reliquit domū Calypsus pulchricomæ. (rat,
Interea et cura tanquam deo perpetua erat.
Hunc postquam ancillæ lauarunt & vnxerunt oleo,
Circa ipsum chlænam pulchram iecerūt atq; tunicā,
Ex labro egressus viros ad vini potatores
Ibat. Nausicaa autem à dijs pulchritudinem habens,
Stetit iuxta postes tecti pulchrè fabricati.
Admirata autem est Vlyssem oculis aspiciens,
Et ipsum alloquuta verba alata dicebat,
Salue hospes vt etiā olim cùm eris in patria terra,
Memor mei quòd mihi vita cōseruata mercedē debes.
Hanc mutuis dictis alloquutus est versut⁹ Vlysses,
Nausicaa filia magnanimi Alcinoi,
Sic nunc Iupiter faciat valdè sonans maritus Iuno-
Domum venire & reditus diem videre. (nis,
Certè tibi etiam illic velut deo vota faciam
Semper diebus omnibus: tu enim me seruasti puella.

COMMENTARIVS.

a ἀμειβὰξ ἐρχέσθαι] Intelligo absoluta illa Demodoci cantilena, ad quam alij mixtim Phæacenses saltabant, iussisse Alcinoum, vt hi duo Halius & Laodamas per se soli & sine cantu saltarent. Illi tamen præmittunt pilæ ludum, quem cœlestem appellat Pollux lib. 9. vt iam obseruauit Giphanius. Hunc ludum autem aliquod saltationis genus fuisse dicit Eustathius.

b ἐπεὶ μάλ' ἀπειλεῖς] Hoc solùm laude dignum in Phæacensium certaminib. obseruauit. nam in cæteris præstantiorem se illis existimabat. Ea autem solemus extollere, quæ à nobis minus præstari possunt. Minus autem saltationis peritus fuisse Vlysses videtur, aut saltem propter nauigationis laborem ad eam minus in præsentia aptus, vt ipsemet antea dicebat. Vel hanc postremam partem tantùm admiratus est, quod soleāt in omnibus ferè rebus nouissimæ magis afficere spectantes. Non decuit autem eum aliqua parte non laudatis Phæacibus discedere, vt ipsis tantùm gratularetur, ac testaretur non omnino iniucundam sibi fuisse hanc certaminum exhibitionem. Quo etiam percepto gauisuri essent ipsi Phæaces, vt qui non frustrà in oblectando hospite operam collocassent. Itaque statim subiungit, ὣς φάτο. γήθησεν δ' ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο, nimirum quòd aliquod ab hospite intelligeret approbaturo. Perisse enim beneficia putamus, nisi illa ei cui fiunt, placere cognoscamus, alioqui non leuis lætitia in beneficiū redundare solet.

c δῶρα ξείνια] Iam aliquoties obseruauimus hunc veterum morem, dari solita munera hospitalia, quæ Xenia appellantur, peregrinis ab ipsis hospitibus excipientibus: nunc dicam varij fuisse illa generis. nam aliquando pocula aurea vel argentea, aliquando currus & equi, aliquando baltheus, aliquando ensis, aliquando vestes donabantur: hic vestes, aurum, talenta, & ensem accipit à Phæacibus Vlysses. Reperio tamen alibi solita donari edulia, idq́; apud Apuleium Asini aurei lib. 2. cuius hæc sunt verba: Commodum, inquit, meridies accesserat, & mittit mihi Byrrhena xeniola, porcum optimum & quinq; gallinulas, & vini cadum in ætate preciosi, &c. Vbi Philippus Beroaldus doctissimus eius authoris illustrator, Morem, inquit, signat priscorum, qui hospitib. munera esculenta missitabant, quæ Xenia, id est, hospitalia appellauerunt. Nam, vt author est Vitruuius in sexto, cùm fuerint Græci delicatiores, & à fortuna opulentiores, hospitibus aduenientibus instruebant cubicula & triclinia, & cum penu cellas, primoq; die ad cœnam inuitabant: postero mittebant pullos, oua, olera, poma, reliquasq; res agrestes, quæ Xenia ab hospitibus appellabantur.

d χαῖρε

d χαῖρε πάτερ ὦ ξεῖνε,] In reconciliatione amicorum id æquum est obseruari, vt qui primus facta iniuria amicitiam labefactauit, eam quoq; primus resarciat Quod hic Euryalus ingenuè facit. Agnouerat enim ex præcedētibus, temerè se & inconsultè tam proteruè & petulanter hospiti, cuius virtutes perspectas non habebat, insultasse. Atqui dixeris, hoc ipso iustiùs poterat ignotum virum lacessere: grauius enim futurum, si notum contempsisset. Immò, inquam, eò minus debuit illi esse iniuriosus, quòd eum nondum nosset. Modestiæ enim est de eo quem nondum reipsa noris, bene sentire: quem autem fortem noris, ignauum appellare & contumeliæ & calumniæ non tolerandæ. Hanc ergò partem τοῦ καθήκοντος optimè seruat Euryalus, ingenueq; fatetur, se quicquid graue aut molestum in Vlyssem pronunciauit, pro irrito haberi velle, testemque humani & mansueti erga illum animi preciosum ensem illi obtulit, tum omnia fausta imprecatur.

e μηδέ τί τοι ξίφεος] Quasi dicat: Vtinam te Deus sic feliciter & fortunet, vt nunquam huius ensis, quo me donas, penuria labores. Solent enim miseri homines, qui dum prosperiorem vitam viuerent, sua in alijs locupletandis profuderunt: tum demùm, cùm angustia rei familiaris opprimuntur, ea sibi exoptare, quæ aliàs liberaliter & magnificè in munera (de his tantùm loquor, quia ad rem præsentem attinent) consumpserunt.

f μετὰ τοῖς' αἰδοίην] Cur hæc prope Areten collocentur, ratio videri potest, quòd non solùm ab illa iussu Alcinoi quædam alia superadijcienda illis erant, sed etiam cista includenda, quòd ipsa in sequentibus exequitur.

g καί οἱ ἐγὼ τόδ' ἄλεισον] Vt Alcinous cæteros Reges dignitate antecellebat, sic etiam muneris hospitalis præstantia illis est superior. Illi enim vestes & talenta auri, hic poculum ad libationes, qui finis muneri etiam maiorem conciliat præstantiam. Neque tamen vestes prætermisit: nam paulò pòst Arete, ἐν χηλῷ φᾶρος θῆκεν καλόν τε χιτῶνα. Idem cōuiuia exhibuit, certamina, & hospitium: vnde facilè iudicari potest, quam ille meliùs de Vlysse sit meritus.

h θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴηλε,] Obseruādus est hic mos antiquorum cistas vinculis muniendi, quod posteà clauibus fieri solitum est ex Laconum inuentione, vt tradunt. Hoc autem Vlyssis vinculum vulgarium securitatem excessit, ideò dicitur illud à Circe accepisse Vnde monet hoc loco Eustathius, posse prouerbialiter vsurpari, Ὀδυσσέως δεσμὸς, Vlyssis vinculum: de rebus diligenter & tutò obseratis, ἐπὶ τῶν ἀσφαλῶς σφραγιζομένων. Et hoc in sua Adagia retulit Adrianus Iunius.

i θεῷ ὡς] Nescio an à multis animaduersum sit, animaduerti tamen maximè iubeo, quàm longè ab Epicureorum sententia dissideat Homerus noster, statuentium Deum in cœlis ociosum, vitaq; tranquilla perfruentem. Quod à sanis Philosophis satis superq; confutatum est, & hoc ipsum Poëta noster proculdubiò præstiturus foret, si resumpta vita pristina hæc monstra horrenda conspiceret. Id ergo nos ex ipsius verbis, quandoquidem viua illius voce destituimur, præstemus. Vlyssem curis & sollicitudinibus varijs animo agitatum, cui comparat? Deo nimirum, cuius naturæ omnino repugnat, desidiosum esse. Ille agit perpetuò, fer atuiq; nūquam more istorum bipedum porcorum, quibus summa felicitas in voluptate & inertia posita est. Ille curas subinde varias, immò infinitas cogitatione versat, quibus generis humani conseruationi diligenter prospicit. Quid verò, dicat aliquis, forsan ex eodem porcorum grege. Tu nobis versatilem quendam & mobilem Deum fingis, cui nulla quies, nulla statio, nullus laborandi finis. Demus, ab illo mundum hunc regi: at si talis est, qualem vos vultis, nonne iam inde ab æterno omnia habet præsentia, quæ ille disposuit & ordinauit? ecquid opus est eum ita subinde curis torqueri? Respōdeo, nos nullum alium Deum imaginari, quàm qui ab æterno & ante sæcula extitit. Iam cùm vnus & idē sit, mutari nullo modo potest: quod proculdubiò accideret, si curæ in illo quiescerent Nam siqui ab initio eos habuit, nunc verò non habeat: iam Deus non est, vt qui mutationi sit obnoxius. Quod enim in illo semel fuit, semper est & erit: alioqui non æterna essent omnia in Deo, neque ipse Deus esset æternus. Rectè igitur Homerus qui eum in perpetua cura & sollicitudine constituit. Quod tamen non est intelligendum vt eum adeò torqueri aut cruciari oporteat, sed non possumus alio modo diuina mysteria quàm humanis vocabulis exprimere adeò infans est, de Deo mortalitas.

k ζωάγρι' ὀφέλλεις] Beneficiorum commemoratio, inquiunt, eorundem est exprobratio. Existimo tamen hic non exprobrādi gratia beneficium suum Nausicaam Vlyssi commemorare, sed vt se Vlyssi hoc nomine commendaret, perpetuamque sui memoriam apud eum impetraret. Ita enim à natura sumus informati, vt beneficia nostra collata perire aut obliuione obrui nolimus, nihilque ferè grauiore aut iniquiore animo ferimus, quàm ἀχαριστίαν, quæ in eorum sepulta memoria ostenditur. Deinde nescio quo modo bene in Vlyssem erat affecta Nausicaa, vt quem sibi pro marito exoptārit.

l θεῷ ὡς] An impiè hoc ab Vlysse dictum sit, quispiam fortasse quærat? Ego verò respondebo Vlyssem comparatiuè tantùm loqui, non essentialiter: hoc est, vt Nausicaam verè & reipsa Deam sit existimaturus, sed quemadmodum Deo vitam nostrā primùm acceptam referimus, & ideò ipsi gratias agere solemus: sic se etiam ipsi Nausicaæ, vt alteri cuidam Deo, perpetuas habiturum gratias, vt à qua sit seruatus, & quasi noua vita donatus. Mortis enim liberari periculo, est quasi alteram vitam accipere: à quo autem id factum sit, nihil aliud dicas, quàm te illi teipsum acceptum referre: quanquam hoc est instrumentis dare, quod Deo authori competit Proinde nos cùm ita loquimur, altiùs est animus attollendus, & Deo omnia tribuenda, cum secundarum etiam tamen caussarum aliqua reuerentia

Ἦ ῥα, καὶ ἐς θρόνον ἷζε παρ' Ἀλκίνοον βασιλῆα.
Οἱ δ' ἤδη μοίρας τ' ἔνεμον, κερόωντό τε οἶνον·
Κῆρυξ δ' ἐγγύθεν ἦλθεν, ἄγων ἐρίηρον ἀοιδὸν
Δημόδοκον, λαοῖσι τετιμένον· εἷσε δ' ἄρ' αὐτὸν
Μέσσῳ δαιτυμόνων, πρὸς κίονα μακρὸν ἐρείσας.
Δὴ τότε κήρυκα προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεὺς,
Νώτου ἀποπροταμὼν ἐπὶ δὲ πλεῖον ἐλέλειπτο
Ἀργιόδοντος ὑὸς, θαλερὴ δ' ἦν ἀμφὶς ἀλοιφή·
Κῆρυξ, τῆ δὴ τοῦτο πόρε κρέας ὄφρα φάγῃσι,
Δημοδόκῳ, καί μιν προσπτύξομαι ἀχνύμενός περ.
ᵃ Πᾶσι γὰρ ἀνθρώποισιν ἐπιχθονίοισιν ἀοιδοὶ
Τιμῆς ἔμμοροί εἰσι καὶ αἰδοῦς, οὕνεκ' ἄρα σφέας
Οἴμας μοῦσ' ἐδίδαξε, φίλησε δὲ φῦλον ἀοιδῶν.
Ὣς ἄρ' ἔφη· κῆρυξ δὲ φέρων ἐν χερσὶν ἔθηκεν
Ἥρῳ Δημοδόκῳ· ὁ δ' ἐδέξατο, χαῖρε δὲ θυμῷ.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Δὴ τότε Δημόδοκον προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεὺς,
Δημόδοκ', ἔξοχα δή σε βροτῶν αἰνίζομ' ἁπάντων,
Ἤ σέ γε Μοῦσ' ἐδίδαξε Διὸς παῖς, ἤ σέ γ' Ἀπόλλων.
ᵇ Λίην γὰρ κατὰ κόσμον Ἀχαιῶν οἶτον ἀείδεις,
Ὅσσ' ἔρξαν τ' ἔπαθόν τε, καὶ ὅσσ' ἐμόγησαν Ἀχαιοί·
Ὥς τέ που ἢ * αὐτὸς παρεὼν, ἢ ἄλλου ἀκούσας.

Dixit, & in thronum sedit ad Alcinoum regem.
Hi verò iam partes diuidebant, miscebantq; vinum:
Præco verò propè venit ducens amabilem cantorem
Demodocum populo venerandū, collocauit.n. ipsum
In medio cōuiuantiū, ad columnā longā firmādo eū.
Iam tum præconem alloquutus est versutus Vlysses,
A tergo proscindens, multum enim supererat
Albidentis suis, multa autē erat circum pinguedo.
Præco, accipe hanc præbe carnem vt comedat
Demodoco, & ipsum complectar tametsi tristis.
Omnibus enim hominibus terrestribus musici
Honore digni sunt, & reuerentia, eò quòd ipsos
Cantum musa docuit, amat autem genus cantorum.
Sic ait, præco autem ferens in manibus posuit
Heroi Demodoco, ille suscepit, gaudebat autē animo,
Illi verò ad fercula apparata pposita manus extēde-(runt.
Cæterùm postquā potu & cibo saturati sunt,
Iam tum Demodocū alloquutus est versutus Vlysses,
Demodoce, longè te supra mortales laudo omnes,
Siue te Musa docuerit Iouis filia, siue Apollo.
Valdè.n. ornatè vt est Græcorum fatum canis, (ci:
Quāta fecerint passiq; sunt ei quanta laborarūt Græ-
Tanquā alicubi siue tu ipse psens aut ab alio audieris. * αὐτὸς παριών,

Ἀλλ' ἄγε δὴ μετάβηθι, καὶ ἵππου κόσμον ἄεισον,
Δουρατέου, τὸν Ἐπειὸς ἐποίησεν σὺν Ἀθήνῃ,
Ὅν ποτ' ἐς ἀκρόπολιν δόλον ἤγαγε δῖος Ὀδυσσεύς,
κ. οἵ ρ' Ἀνδρῶν ἐμπλήσας* οἳ Ἴλιον ἐξαλάπαξαν.
Αἴκεν δή μοι ταῦτα κατὰ μοῖραν καταλέξῃς,
Αὐτίκ' ἐγὼ πᾶσιν μυθήσομαι ἀνθρώποισιν,
Ὡς ἄρα τοι πρόφρων θεὸς ὤπασε θέσπιν ἀοιδήν.
Ὣς φάθ'. ὁ δ' ὁρμηθεὶς θεοῦ ἤρχετο, φαῖνε δ' ἀοιδήν,
Ἔνθεν ἑλών, ὡς οἱ μὲν ἐϋσσέλμων ἐπὶ νηῶν
Βάντες ἀπέπλειον, πῦρ ἐν κλισίῃσι βαλόντες
Ἀργεῖοι· τοὶ δ' ἤδη ἀγακλυτὸν ἀμφ' Ὀδυσῆα
Εἵατ' ἐνὶ Τρώων ἀγορῇ κεκαλυμμένοι ἵππῳ·
Αὐτοὶ γάρ μιν Τρῶες ἐς ἀκρόπολιν ἐρύσαντο.
Ὣς ὁ μὲν εἱστήκει, τοὶ δ' ἄκριτα πόλλ' ἀγόρευον
Ἥμενοι ἀμφ' αὐτόν· τρίχα δέ σφισιν ἥνδανε βουλή,
[c] Ἠὲ διατμῆξαι κοῖλον δόρυ νηλέϊ χαλκῷ,
κ. ἐπ' ἄκρας. Ἢ κατὰ πετράων βαλέειν ἐρύσαντας* ἐπ' ἄκρας,
Ἢ ἐάαν μέγ' ἄγαλμα θεῶν θελκτήριον εἶναι,
Τῇ περ δὴ καὶ ἔπειτα τελευτήσεσθαι ἔμελλεν.
[d] Αἶσα γὰρ ἦν ἀπολέσθαι, ἐπὴν πόλις ἀμφικαλύψῃ
Δουράτεον μέγαν ἵππον, ὅθ' εἵατο πάντες ἄριστοι
Ἀργείων, Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες.
Ἤειδεν δ' ὡς ἄστυ διέπραθον υἷες Ἀχαιῶν
Ἱππόθεν ἐκχύμενοι, κοῖλον λόχον ἐκπρολιπόντες.
Ἄλλον δ' ἄλλῃ ἄειδε πόλιν κεραϊζέμεν αἰπήν.
[e] Αὐτὰρ Ὀδυσσῆα προτὶ δώματα Δηϊφόβοιο
Βήμεναι ἠΰτ' Ἄρηα, σὺν ἀντιθέῳ Μενελάῳ.
Κεῖθι δὴ αἰνότατον πόλεμον φάτο τολμήσαντα,
Νικῆσαι καὶ ἔπειτα διὰ μεγάθυμον Ἀθήνην.
Ταῦτ' ἄρ' ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτός· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Τήκετο· δάκρυ δ' ἔδευεν ὑπὸ βλεφάροισι παρειάς.
[f] Ὡς δὲ γυνὴ κλαίῃσι φίλον πόσιν ἀμφιπεσοῦσα,
κ. αὐτῆς πρόσθεν. Ὅστε ἑῆς* πρόσθεν πόλιος λαῶν τε πέσῃσιν,
Ἄστεϊ καὶ τεκέεσσιν ἀμύνων νηλεὲς ἦμαρ·
Ἡ μὲν τὸν θνῄσκοντα καὶ ἀσπαίροντ' ἐσιδοῦσα,
Ἀμφ' αὐτῷ χυμένη λίγα κωκύει· οἱ δέ τ' ὄπισθεν
Κόπτοντες δούρεσσι μετάφρενον ἠδὲ καὶ ὤμους,
Εἴρερον εἰσανάγουσι πόνον τ' ἐχέμεν καὶ ὀϊζύν·
Τῆς δ' ἐλεεινοτάτῳ ἄχεϊ φθινύθουσι παρειαί.
Ὣς Ὀδυσεὺς ἐλεεινὸν ὑπ' ὀφρύσι δάκρυον εἶβεν.
Ἔνθ' ἄλλους μὲν πάντας ἐλάνθανε δάκρυα λείβων,
Ἀλκίνοος δέ μιν* οἶος ἐπεφράσατ' ἠδ' ἐνόησεν,
Ἥμενος ἄγχ' αὐτοῦ, βαρὺ δὲ στενάχοντος ἄκουσεν.
Αἶψα δὲ Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μετηύδα,
Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
[h] Δημόδοκος δ' ἤδη σχεθέτω φόρμιγγα λίγειαν·
Οὐ γάρ πως πάντεσσι χαριζόμενος τάδ' ἀείδει.
κ. θεῖος. Ἐξ οὗ δορπέομέν τε καὶ ὤρορε* δῖος ἀοιδός,
Ἐκ τοῦδ' οὔπω παύσατ' ὀϊζυροῖο γόοιο
Ὁ ξεῖνος· μάλα πού μιν ἄχος φρένας ἀμφιβέβηκεν.
Ἀλλ' ἄγ', ὁ μὲν σχεθέτω, ἵν' ὁμῶς τερπώμεθα πάντες,
Ξεινοδόκοι καὶ ξεῖνος· ἐπεὶ πολὺ κάλλιον οὕτω.
Εἵνεκα γὰρ ξείνοιο τάδ' αἰδοίοιο τέτυκται,
Πομπὴ καὶ φίλα δῶρα, τά οἱ δίδομεν φιλέοντες.
[i] Ἀντὶ κασιγνήτου ξεῖνός θ' ἱκέτης τε τέτυκται
Ἀνέρι ὅστ' ὀλίγον περ ἐπιψαύῃ πραπίδεσσι.
Τῷ νῦν μηδὲ σὺ κεῦθε νοήμασι κερδαλέοισιν,
Ὅ, ττι κέ σ' εἴρωμαι· φάσθαι δέ σε κάλλιόν ἐστιν.

Sed certè perge & equi apparatum canta
Lignei, quem Epeus fecit auxilio Palladis,
Quem quondam in arcem dolum duxit diuus Vlysses,
Viris vbi impleuisset, qui Ilium euerterunt.
Siquidem mihi hæc eleganter enarraueris,
Tum ego omnibus pronunciabo hominibus, (nam.
Vt certè tibi benignus deus præbuit diuinam cantile-
Sic ait, ille cõcitat⁹ à deo cœpit, apparabat cãtilenã
Inde exorsus, quo pacto illi qdẽ benè tabulatis nauib.
Conscensis enauigarunt igne in tentoria iniecto:
Græci, alij verò iam inclytum apud Vlyssem
Sedebant in Troianorum foro absconsi equo.
Ipsi enim eum Troiani in arcem protraxerunt. (bãt
Vt ille quidẽ in arce cõstitit, illi iudicia multa pfere-
Sedentes circa ipsum: trifariã .a. ipsis placuit cõsiliũ,
Aut perscindere cauum lignum sæuo ferro,
Aut de rupe deijcere protractum in summitatem,
Aut sinere ingẽs simulacrũ deorũ placamentũ esse.
Qua vtiq, sententia etiã posteà vt fieret futurũ erat.
Fatale enim erat perire, postquã vrbs intra se recepit
Ligneũ, ingentẽ equũ, vbi sedebãt omnes optimates
Græcorum, Troianis cædem & mortem afferentes.
Cecinit etiam vt vrbẽ depopulati sunt filij Græcorũ
Ex equo effusi, cauis insidijs relictis:
Alium aũt alibi cecinit vrbem depopulatum esse ex-
Cæterùm Vlyssem ad domum Deiphobi (celsam.
Conscendisse, tanquã Martem, cum eximio Menelao.
Illic iam grauißimum bellum dicebat ausum fuisse.
Vicisse etiam continuò per magnanimam Palladem.
Hæc certè cantor cecinit eximius, cæterùm Vlysses
Tabescebat, lacrymis irrigabat sub palpebris genas,
Vt fœmina flet dilectum virum circumuoluta,
Qui suam ante vrbem populumq; ceciderit
Vrbi & liberis vindicans sæuum fatum.
Siue illũ morientem & adhuc palpitantẽ conspicata
Super illum fusa quærendum vlulat, illi verò retrò
Cedentes, hastis tergum atq, etiam humeros
Seruitutem inducunt, laboremq; & calamitatem,
Huius miserabilißimo labore tabescunt genæ.
Sic Vlysses miserabiles sub palpebris lacrymas stilla-
Tunc alios quidẽ oẽs latuit lacrymas fundens. (bat.
Alcinous aũt ipsum solus considerauit atq, cognouit,
Sedẽs prope ipsum, vehemẽter .a. ingemiscentẽ audiuit.
Statim autem Phæacibus nauigandi peritis dicebat,
Audite Phæacum principes atq; consiliarij,
Demodocus iam cohibeat citharam sonoram,
Non enim fortaßis omnibus gratificans hæc cantat:
Ex quo cœnauimusq; & cœpit diuinus cantor,
Ex hoc nunquam cessauit ab ærumnoso luctu (dedit.
Hic hospes, valdè fortaßis ipsum dolor mente circum-
Sed agè ille quidem cesset vt simul oblectemur omnes
Hospitio suscipiẽtes hospesq;, quoniã multò honestius
Nam ob hospitẽ hæc venerandum parata sunt. (est.
Celebritas & amica dona, quæ illi dedimus amantes,
Pro fratre & hospes & supplex est factus
Viro qui etiam paululùm attingit mente,
Ideoq; nunc ne tu cela ingenio vafro,
Quodcunq; interrogauero, dicere aũt te honestiũ est,

Εἴπ' ὄ-

Εἴπ' ὄνομ' ὅ, τι σε κεῖθι κάλεον μήτηρ τε πατήρ τε,
Ἄλλοι θ' οἳ κατ' ἄστυ καὶ οἳ περιναιετάουσι.
Οὐ μὲν γάρ τις πάμπαν ἀνώνυμός ἐστ' ἀνθρώπων,
Οὐ κακὸς, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸς, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται,
Ἀλλ' ἐπὶ πᾶσι τιθεῖσ', ἐπεί κε τέκωσι, τοκῆες.
Εἰπὲ δέ μοι γαῖάν τε τεὴν δῆμόν τε πόλιν τε·
Ὄφρα σε τῇ πέμπωσι τιτυσκόμεναι φρεσὶ νῆες.
k Οὐ γὰρ Φαιήκεσσι κυβερνητῆρες ἔασιν,
Οὐδέ τι πηδάλι' ἐστὶ τά τ' ἄλλαι νῆες ἔχουσιν·
Ἀλλ' αὐταὶ ἴσασι νοήματα καὶ φρένας ἀνδρῶν.
Καὶ πάντων ἴσασι πόλιας καὶ πίονας ἀγροὺς
Ἀνθρώπων· καὶ λαῖτμα τάχισθ' ἁλὸς ἐκπερόωσιν,
Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμέναι. οὐδέ ποτέ σφιν
Οὔτε τι πημανθῆναι ἔπι δέος, οὔτ' ἀπολέσθαι.
Ἀλλὰ τόδ' ὥς ποτε πατρὸς ἐγὼν εἰπόντος ἄκουσα
Ναυσιθόου, ὃς ἔφασκε Ποσειδάων' ἀγάσασθαι
Ἡμῖν, οὕνεκα πομποὶ ἀπήμονές εἰμεν ἁπάντων·
Φῆ ποτε Φαιήκων ἀνδρῶν εὐεργέα νῆα
Ἐκ πομπῆς ἀνιοῦσαν ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ
Ῥαισέμεναι, μέγα δ' ἡμῖν ὄρος πόλει ἀμφικαλύψειν.
Ὣς ἀγόρευ' ὁ γέρων. τὰ δέ κεν θεὸς ἢ τελέσειεν,
Ἤ κ' ἀτέλεστ' εἴη, ὥς οἱ φίλον ἔπλετο θυμῷ.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ, καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
l Ὅππῃ ἀπεπλάγχθης τε, καὶ ἅς τινας ἵκεο χώρας
Ἀνθρώπων αὐτούς τε, πόλιάς τ' εὖ ναιετοώσας.
Ἠμὲν ὅσοι χαλεποί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι,
Οἵ τε φιλόξεινοι, καί σφι νόος ἐστὶ θεουδής.
Εἰπὲ δ' ὅ, τι κλαίεις καὶ ὀδύρεαι ἔνδοθι θυμῷ
Ἀργείων Δαναῶν ἠδ' Ἰλίου οἶτον ἀκούων.
Τὸν δὲ θεοὶ μὲν τεῦξαν, ἐπεκλώσαντο δ' ὄλεθρον
* Ἀνθρώποις, ἵνα ᾖσι καὶ ἐσσομένοισιν ἀοιδή.
Ἦ τίς τοι καὶ πηὸς * ἀπώλετο Ἰλιόθι πρὸ
Ἐσθλὸς ἐὼν γαμβρὸς ἢ πενθερὸς, οἵ τε μάλιστα
Κήδιστοι τελέθουσι μεθ' αἷμά τε καὶ γένος * αὐτῶν.
* Ἦ τίς που καὶ ἑταῖρος ἀνὴρ κεχαρισμένα εἰδὼς
Ἐσθλὸς, ἐπεὶ οὐ μέν τι κασιγνήτοιο χερείων
Γίνεται ὅς κεν ἑταῖρος ἐὼν πεπνυμένα εἰδῇ.

Dic nomine quo te illic vocabant materq́; paterq́;,
Aliiq́; q in vrbe tua & q circũ nos habitabant vicini:
Non enim quisquã omninò absq; nomine est hominũ,
Neq; ignauus, neq; eximius, postq̃ primum natus sit.
Sed omnib imponuntur simulatq; genuerint parẽtes.
Dic etiam mihi terramq́; tuam populumq́; vrbemq́;,
Vt te illuc mittant obseruantes mentibus naues.
Non enim Phaacibus gubernatores sunt,
Neq; vllo pacto gubernacula sunt q̃ aliæ naues habẽt,
Sed ipsæ sciunt propositum & mentem virorum,
Et omnium sciunt vrbes & pingues agros
Hominum: & vndas celerrimè maris tranant,
Caligine & nebulis obtecta, neq; vnquam ipsis (ire:
Neq; aliqua parte offendere accidit timore vel per-
Sed hoc sic quondam patrem ego dicentem audiui,
Nausithoum, qui dicebat Neptunum succensere
Nobis, quòd ductores illæsi sumus omnium.
Dicebat aliquando Phaacũ virorum benè cõpactam
Ex deductione redeuntem in obscuro ponto (nauem
Periturum esse, ingentem autem nobis montem vrbi
circumtecturum.
Sic dicebat senex, ea verò deus vel perficere potest,
Vel imperfecta esse poterunt, vt illi placidũ est in ani-
Sed agè mihi dic hoc & verè enarra, (mo.
Vbinã aberraueris, & ad quámnã perueneris regionẽ
Hominum, ad ipsosq́;, vrbesq́; benè habitatas,
Siue quot molestiq; & agrestes, neq; iusti,
Quiq; hospitales, & quibus mens est deo placens:
Dic quidnam fleueris & duxeris intra animum,
Argiuorum Græcorum atq; Ilij fatum audiens.
Hoc aũt dij quidẽ fecerũt, destinârunt aũt excidium
Hominibus omnibus vt sit & posteris cantilena.
An aliquis tibi cognatus perijt ante Ilium,
Qui eximius erat gener aut socer, qui potissimùm
Curæ sint post sanguinem & genus nostrum,
An aliquis fortasse socius vir grata sciens
Eximius, quoniam non sanè fratre inferior
Est, qui cùm sit socius, prudentia scierit.

χ. Ἀνθρώποισιν ἐσσομένοισι, κ. ἐσσ. ἀοιδήν.
χ. ἀπέφθιτο
χ. αὐτῶν.
χ. Ἦ που τις καὶ ἑτ.

COMMENTARIVS.

a πᾶσι γὰρ ἀνθρώποισι] De Musica aliàs dictum est, & olim dicetur in Athenæo.

b λίην γὰρ κατὰ κόσμον] Verisimile est Demodocum multa quæ ad Troianum bellum pertinebant cecinisse, cùm ipsius Vlyssis & Achillis contentionem exponeret, alioqui frustrà eum adeò laudaret Vlysses eo nomine, quòd labores Græcorum verè & decenter cecinerit. Sed in illis commemorandus noluit Poëta immorari cuitandæ prolixitatis gratiâ, vt quòd iam in Iliade præstiterit: hic ergo illius περιαλλέ πρῆγμα tantùm refert, vt quod sequitur de equo Durio. De illo autem nos suprà lib. 4. satis diximus. Postulauit autem Vlysses à Demodoco, vt illum caneret: quia ibi laudes suas contineri intelligebat, cùm ipse dolum illum excogitârit. Deinde hic est Poëtæ modus, vt Vlyssem suum Phaacibus etiam patefaciat, antequàm ab illis in patriam discedat. Facit ergo vt audita illa cantilena, in lacrymas Vlysses eruperit: quo viso occasionem silentium cantori imponendi, & Vlyssem ipsum quisnam sit, interrogandi Alcinous arripiet, tum ille sequenti libro rem totam copiosissimè illi exponet cum longa peregrinationis & laborum suorum narratione.

c ἢ διαπλῆξαι] Aeneas apud Virgilium quadruplex consilium fuisse dicit his verbis:

Pars stupet innuptæ donum exitiale Mineruæ,
Et molem mirantur equi: primusq́; Thymœtes
Duci intra muros hortatur, & arce locari:
Siue dolo, seu iam Troiæ sic fata ferebant,
At Capys, & quorum melior sententia menti,
Aut pelago Danaum insidias suspectaq́; dona
Præcipitare iubent, subiectisve vrere flammis:
Aut terebrare cauas, vteri & tentare latebras:
Scinditur incertum studia in contraria vulgus.

d αἶσα γὰρ ἦν ἀπολέσθ,] Nihil potest hominum prudentia aut rectum consilium, vbi Deus aliud fieri statuit.

e αὐτὰρ Ὀδυσσῆα] Cæterorum Græcorum facta non commemorat, vnius autem Vlyssis meminit, quòd ita videlicet à Musa impelleretur, vt etiam antea cùm eius contentionem cum Achille caneret.

f ὡς δὲ γυνὴ] Hæc comparatio ad significandum Vlyssis luctum tantùm assumpta est, & tota vis est in illis verbis, τῆς δ' ἐλεεινοτάτῳ ἄχεϊ φθινύθουσι παρειαί

g οἶος ἐπεφράσατο] Sic anteà etiam solus lugentẽ Vlyssem obseruabat Alcinous, vnde colligere est, remotos ab alijs eos fuisse, aut eminentiore loco, aut quod propter vicinitatẽ (ad latus enim Alcinoi consedisse Vlyssem puto) id facilius fuerit Alcinoo videre.

h Δημόδοκος δ' ἤδη] Cùm ad exhilarandum hospitem celebraret hoc conuiuium Alcinous, videret autem è contrario ad Musici cantilenas eum tristari, iubet Demodocum quiescere, ne videatur de industria & sponte hoc pati, ac ex luctu & dolore hospitis voluptatem capere.

i ἀντὶ κασιγνήτου] Quasi dicat: Oportet nos hospitis rationem habere non mediocrem, non quòd simpliciter hospes sit, sed quia sub hac hospitis appellatione latet maius amicitiæ vinculũ, quàm prima fronte existimari possit. Ego enim in fratris loco eum de-

putari ab omni cordato viro arbitror, qui se ei hospitem & supplicem fecerit.

καὶ γὰρ φρονεούσας] Mira est hoc loco περιβολογία, qua mentem & intellectum suis nauibus rex Phæacensis tribuit, quæ nauigantium institutum & omnium vrbes & agros cognoscant. Quod ego attonitus audio, sed aut falsa est Alcinoi iactantia, aut res quę illis sęculis non absurda cēseretur, siquidem ipsas quercus audire finxerint, & ferè res omnes brutas animauerint. Sic nauis Argo malum loquacem ex Dodonæa quercu habuisse dicitur. Quod tamen dicit Phæacensibus nauibus nullos esse gubernatores, nulla gubernacula: videtur contrarium esse illis quæ anteà dicta sunt, vbi iuuenes duo & quinquaginta eliguntur ad nauem, quam in Vlyssis discessum instrui iubebat Alcinous. Iidem eam malo, velis & remis instruunt. Proinde videtur hic Alcinous mendacij & vanitatis crimine obligari, dum sua peregrino homini nimiùm iactitat.

εἴπε μοι ἀμπλάγχθης] Qui interrogant apud Homerum, solent aceruum quæstionū cumulare, vt copiosius sit interrogato respondendi argumentum. Id facit etiam hoc loco Alcinous. Tria enim potissimùm quærit ab Vlysse, vbi gentium errauerit: deinde quales ad populos peruenerit, tertiò cur ad cantilenas Demodoci lacrymatus sit.

FINIS LIBRI IIX. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ι. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Ἀρχὴ τῶν Ὀδυσσέως διηγημάτων, ἐν οἷς φησὶ πεπολεμηκέναι τοῖς Κίκοσι, καὶ πρὸς τοὺς Λωτοφάγους παραγενέσθαι, καὶ πρὸς τὸν Κύκλωπα Πολύφημον παραβεβληκέναι· καὶ τοῦτον φαγόντα ἓξ ἤδη ἑταίρους ἐκτυφλῶσαι.

Ἄλλη.

Ἰῶτα, Λωτοφάγοι Κίκονες σὺν Κύκλωψ ἰδέ.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
a Ἤτοι μὲν τόδε καλὸν, ἀκουέμεν ἐστὶν ἀοιδοῦ
Τοιοῦδ' οἷος ὅδ' ἐστὶ, θεοῖς ἐναλίγκιος αὐδήν.
b Οὐ γὰρ ἔγωγέ τί φημι τέλος χαριέστερον εἶναι,
Ἢ ὅταν εὐφροσύνη μὲν ἔχῃ κατὰ δῆμον ἅπαντα, (χ. ἴχι)
Δαιτυμόνες δ' ἀνὰ δώματ' *ἀγάζων] ἀοιδοῦ, (χ. ἀνιάζονται)
Ἥμενοι ἑξείης· παρὰ δὲ πλήθωσι τράπεζαι
Σίτου καὶ κρειῶν· μέθυ δ' ἐκ κρητῆρος ἀφύσσων
Οἰνοχόος φορέῃσι καὶ ἐγχείῃ δεπάεσσιν·
Τοῦτό τί μοι κάλλιστον ἐνὶ φρεσὶν εἴδεται εἶναι.
c Σοὶ δ' ἐμὰ κήδεα θυμὸς ἐπετράπετο στονόεντα
Εἴρεσθ', ὄφρ' ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στεναχίζω.
Τί πρῶτον, τί δ' ἔπειτα, τί δ' ὑστάτιον καταλέξω;
Κήδε' ἐπεί μοι πολλὰ δόσαν θεοὶ οὐρανίωνες.
d Νῦν δ' ὄνομα πρῶτον μυθήσομαι, ὄφρα καὶ ὑμεῖς
Εἴδετ'· ἐγὼ δ' ἂν ἔπειτα φυγὼν νηλεὲς ἦμαρ,
Ὑμῖν ξεῖνος ἔω, καὶ ἀπόπροθι δώματα ναίων.
Εἴμ' Ὀδυσσεὺς Λαερτιάδης, ὃς πᾶσι δόλοισιν
Ἀνθρώποισι μέλω, καί μευ κλέος οὐρανὸν ἵκει.
Ναιετάω δ' Ἰθάκην εὐδείελον· ἐν δ' ὄρος αὐτῇ
Νήριτον, εἰνοσίφυλλον, ἀριπρεπές· ἀμφὶ δὲ νῆσοι
Πολλαὶ ναιετάουσι μάλα σχεδὸν ἀλλήλῃσι,
Δουλίχιόν τε, Σάμη τε, καὶ ὑλήεσσα Ζάκυνθος·
Αὐτὴ δὲ χθαμαλὴ πανυπερτάτη εἰν ἁλὶ κεῖται
e Πρὸς ζόφον (αἱ δέ τ' ἄνευθε πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε)
Τρηχεῖ', ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος. οὔτι ἔγωγε
Ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι.
Ἦ μέν μ' αὐτόθ' ἔρυκε Καλυψὼ δῖα θεάων
Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι, λιλαιομένη πόσιν εἶναι·
Ὣς δ' αὔτως Κίρκη κατερήτυεν ἐν μεγάροισιν
Αἰαίη, δολόεσσα, λιλαιομένη πόσιν εἶναι·
Ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθον.

ARGVMENTVM NONI LIBRI Odyssea.

PRINCIPIVM Vlyssis enarrationum, in quo inquit se bellasse cum Ciconibus, & ad Lotophagos appulisse, & ad Cyclopem Polyphemum peruenisse, & tunc postquam comederit sex iam socios, excæcasse.

Aliud.

I, cum Lotophagis, & in Ciconibus Cyclops est.

HVNC excipiens alloquutus est versutus Vlysses,
Alcinoe imperator omniū illustrissime populorum,
Atqui hoc honestum est audire cantorem
Talem, qualis ille est dijs assimilis voce.
Non enim ego quippiā puto tandē magis gratū esse,
Quā quoties lætitia qdē detinet populū vniuersum:
Conuiuantes autem per domum audiunt cantorem
Sedentes ordine, iuxtà autem impleantur mensæ
Pane & carnibus: vinum autē ex cratere hauriens
Pincerna adferat & infundat poculis:
Hoc quidem mihi pulcherrimū in mēte videtur esse.
Tibi verò meos dolores animus instat lacrymosos
Dicere, vt iam magis lugens ingemiscam.
Quid primum, quid deinde, quid vltimum narrabo?
Dolores quandoqdē mihi plures dederūt dij cælestes.
Nunc verò nomen primùm dicam, vt & vos
Sciatis: ego autem postquam effugi sæuum fatum
Vobis hospes sim etiam longè domum habitans.
Sum Vlysses Laërtiades, qui omnibus dolis
Hominibus curæ sum, & mea gloria cælum attigit:
Habito.a. Ithacam clarissimam, in ipsa aūt mons est
Neritus multis arborib. clarus: circum autem insulæ
Plures inhabitantur valdè propè inuicem
Dulichiumq;, Sameq;, & nemorosa Zacynthus: (cet
Ipsa.a. terræ cōtinenti finitima supeminēs in mari ia-
Ad septent. (illa verò seorsum ad auroram solemq;)
Aspera, sed bona iuuenum altrix. non quicquam ego
Eius terra possum dulcius aliud videre.
Certè quidem me hinc deterruit Calypso diua dearū
In specubus cauis cupida maritum esse:
Consimiliter Circe detinuit domi suæ
Aeæa dolosa, cupiens maritum esse:
Sed meū nunquā animū intra præcordia psuaserunt

Ὣς οὐ-

I Ὡς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος οὐδὲ τοκήων
Γίνεται, εἴπερ καί τις ἀπόπροθι πίονα οἶκον
Γαίῃ ἐν ἀλλοδαπῇ ναίει ἀπάνευθε τοκήων.
Εἰ δ' ἄγε τοι καὶ νόστον ἐμὸν πολυκηδέ' ἐνίσπω,
Ὅν μοι Ζεὺς ἐφέηκεν ἀπὸ Τροίηθεν ἰόντι.
B Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασσεν,
Ἰσμάρῳ. ἔνθα δ' ἐγὼ πόλιν ἔπραθον, ὤλεσα δ' αὐτούς.
Ἐκ πόλιος δ' ἀλόχους καὶ κτήματα πολλὰ λαβόντες
Δασσάμεθ', ὡς μή τίς μοι ἀτεμβόμενος κίοι ἴσης.
Ἔνθ' ἤτοι μὲν ἐγὼ διερῷ ποδὶ φευγέμεν ἡμέας
Ἠνώγεα, τοὶ δὲ μέγα νήπιοι οὐκ ἐπίθοντο.
Ἔνθα δὲ πολλὸν μὲν μέθυ πίνετο, πολλὰ δὲ μῆλα
Ἔσφαζον παρὰ θῖνα, καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς.
Τόφρα δ' ἄρ' οἰχόμενοι Κίκονες Κικόνεσσι * γεγώνευν,
Οἵ * σφισι γείτονες ἦσαν ἅμα πλέονες καὶ ἀρείους,
Ἤπειρον ναίοντες, ἐπιστάμενοι μὲν ἀφ' ἵππων
Ἀνδράσι μάρνασθαι, καὶ ὅθι χρὴ πεζὸν ἐόντα.
Ἦλθον ἔπειθ' ὅσα φύλλα καὶ ἄνθεα γίνεται * ὥρῃ,
Ἠέριοι. τότε δή ῥα κακὴ Διὸς αἶσα παρέστη
Ἡμῖν αἰνομόροισιν, ἵν' ἄλγεα πολλὰ πάθωμεν.
Στησάμενοι δ' ἐμάχοντο μάχην παρὰ νηυσὶ θοῇσι·
Βάλλον δ' ἀλλήλους χαλκήρεσιν ἐγχείῃσιν.
Ὄφρα μὲν ἠὼς ἦν, καὶ ἀέξετο ἱερὸν ἦμαρ,
Τόφρα δ' ἀλεξόμενοι μένομεν πλέονάς περ ἐόντας.
Ἦμος δ' ἠέλιος μετενίσετο βουλυτόνδε,
Καὶ τότε δὴ Κίκονες κλῖναν δαμάσαντες Ἀχαιούς.
Ἓξ δ' ἀφ' ἑκάστης νηὸς ἐϋκνήμιδες ἑταῖροι
Ὤλονθ'· οἱ δ' ἄλλοι φύγομεν θάνατόν τε μόρον τε.
Ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ
k Ἄσμενοι ἐκ θανάτοιο, φίλους ὀλέσαντες ἑταίρους.
Οὐδ' ἄρα μοι προτέρω νῆες κίον ἀμφιέλισσαι,
Πρίν τινα τῶν δειλῶν ἑτάρων l τρὶς ἕκαστον ἀῦσαι,
Οἳ θάνον ἐν πεδίῳ Κικόνων ὕπο δηϊωθέντες.
Νηυσὶ δ' ἐπῶρσ' ἄνεμον Βορέην νεφεληγερέτα Ζεὺς
Λαίλαπι θεσπεσίῃ, σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε
Γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον· ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νύξ.
Αἱ μὲν ἔπειτ' ἐφέροντ' ἐπικάρσιαι, ἱστία δέ σφιν
Τριχθά τε καὶ τετραχθὰ διέσχισεν ἲς ἀνέμοιο.
Καὶ τὰ μὲν ἐς νῆας κάθεμεν δείσαντες ὄλεθρον,
Αὐτὰς δ' ἐσσυμένως προερέσσαμεν ἤπειρόνδε.
Ἔνθα δύω νύκτας δύο τ' ἤματα * συνεχὲς αἰεὶ
Κείμεθ', ὁμοῦ καμάτῳ τε καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἔδοντες.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τρίτον ἦμαρ ἐϋπλόκαμος τέλεσ' Ἠώς,
Ἱστοὺς στησάμενοι ἀνά θ' ἱστία λεύκ' ἐρύσαντες
Ἥμεθα· τὰς δ' ἄνεμός τε κυβερνῆταί τ' ἴθυνον.
Καί νύ κεν ἀσκηθὴς ἱκόμην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Ἀλλά με κῦμα ῥόος τε περιγνάμπτοντα Μάλειαν
Καὶ Βορέης ἀπέωσε, παρέπλαγξεν δὲ Κυθήρων.
m Ἔνθεν δ' ἐννῆμαρ φερόμην ὀλοοῖς ἀνέμοισι
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντ'· αὐτὰρ δεκάτῃ ἐπέβημεν
Γαίης Λωτοφάγων, οἵ τ' ἄνθινον εἶδαρ ἔδουσιν.
Ἔνθα δ' ἐπ' ἠπείρου βῆμεν, καὶ ἀφυσσάμεθ' ὕδωρ.
Αἶψα δὲ δεῖπνον ἕλοντο θοῇς παρὰ νηυσὶν ἑταῖροι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σίτοιό τ' ἐπασσάμεθ' ἠδὲ ποτῆτος,
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάρους προΐην πεύθεσθαι ἰόντας,
(Ἄνδρε δύω κρίνας, * τρίτατον κήρυχ' ἅμ' ὀπάσσας)
Οἵ τινες ἀνέρες εἶεν ἐπὶ χθονὶ σῖτον ἔδοντες.
Οἱ δ' αἶψ' οἰχόμενοι μίγεν ἀνδράσι Λωτοφάγοισιν.

Vt nihil dulcius sua patria, neq; parentibus
Est, etiamsi & quis longè diuitem domum
Terra in aliena habitet seorsum à parentibus.
Agè verò tibi & reditum meum lacrymosum dicam,
Quem mihi Iupiter immisit à Troia profecta
Ab Ilio me ferens ventus Ciconibus appulit
Ad Ismarũ. ibi ego vrbẽ depopulatus, occidi. a. ipsos.
Ex vrbe autem vxores & bonis multis acceptis
Ea diuisimus, vt nõ aliqs mihi priuat⁹ abierit sua par
Tum verò quidem ego celeri pede fugere nos (te.
Iussi: hi verò plurimum stulti non parebant.
Hic multũ quidẽ vini bibitũ est, multas autem oues
Mactabant ad littus, & flexipedes nigros boues.
Interea verò digressi Cicones Ciconibus acclamabant, χ. γεγώνευν
Qui ipsis vicini erant simul plures & meliores, χ. σφιν
Continentem habitantes: docti quidem ab equis
Hominibus pugnare & cùm opus esset peditem esse.
Venerunt continuò quot folia & flores sunt vere, χ. ἦρ⁹
Matutini: tunc sanè malum Iouis fatum affuit
Nobis infelicibus, vt dolores multos pateremur.
Sistentes gradum pugnabãt pugna ad naues veloces:
Feriebant autem inuicem æreis hastis.
Quamdiu quidẽ mane erat & augebatur sacra dies,
Tam diu inuicem sustinebamus plures licet essent:
Quando verò sol ibat ad vesperam,
Et tum iam Cicones inualuerunt domando Græcos.
Sex autem à singulis nauibus benè ocreati socij
Perierunt: alij effugerunt mortemq́; fatumq́;.
Illinc verò vlteriùs nauigauimus tristes corde,
Læti ex morte euitata charis amissis socijs. (te,
Neq; certè mihi vlteriùs naues pcedebãt vtriq; agita
Priusquã horũ miserorũ sociorũ iter vnũquenq; vocas
Qui perierunt in campo à Ciconibus trucidati. (sem
Nauibus. a. immisit ventũ Boream nubicogus Iupiter
Cum procella ingenti, nubibus verò cooperuit
Terram simul & pontum, ruit verò è cælo nox.
Hæ quidem deinde ferebantur obliqua, at vela ipsis
In tres quatuorq́; partes discidit vis venti.
Et hæc quidẽ ad naues recondimus timẽtes interitũ:
Ipsas verò magno impetu subducimus ad cõtinẽtem.
Hîc duas noctes & duos dies continenter semper χ. συνεχὲς
Iacebam⁹, simulq́; labore et dolorib⁹ animũ macerãtes.
Sed quãdo iã tertiã diẽ pulchricoma perfecit aurora
Malis erectis, velisq́; albis explicatis
Sedimus, illas ventusq́; gubernatoresq́; dirigebant.
Et illæsus peruenissem in patriam terram,
Sed me vnda fortassis æstusq́; circũflectentẽ Maleam
Et Boreas abiecit, auocauit autem Cytheris.
Hinc nouem diebus ferebar aduersis ventis
Pontũ per piscosum: cæterùm decima die conscendim⁹
Terram Lothophagorum, qui floridum cibum edunt.
Hîc littus conscendimus, & hausimus aquam.
Statim. a. prandium ceperũt celeres apud naues socij.
Porrò postquam cibum gustauimus & potum,
Certè tum ego socios præmittebam, vt eundo audirẽt,
(Viris duob. selectis, quibus tertiũ præconẽ simul ad-
Quinam viri essent in terra cibũ sumentes. (iunxi)
Hi statim digressi venerunt ad viros Lotophagos.

Οὐδ' ἄρα Λωτοφάγοι μήδονθ' ἑτάροισιν ὄλεθρον
Ἡμετέροις, ἀλλά σφι δόσαν λωτοῖο πάσασθαι.
Τῶν δ' ὅς τις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπόν,
Οὐκ ἔτ' ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδὲ νέεσθαι,
Ἀλλ' αὐτοῦ βούλοντο μετ' ἀνδράσι Λωτοφάγοισι
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι μενέμεν, νόστου τε λαθέσθαι.
Τοὺς μὲν ἐγὼν ἐπὶ νῆας ἄγον κλαίοντας ἀνάγκῃ,
Νηυσὶ δ' ἐνὶ γλαφυρῇσιν ὑπὸ ζυγὰ δῆσα ἐρύσσας.
Αὐτὰρ τοὺς ἄλλους κελόμην ἐρίηρας ἑταίρους
Σπερχομένους νηῶν ἐπιβαινέμεν ὠκειάων,
Μή πώς τις λωτοῖο φαγὼν, νόστοιο λάθηται.

Neq; sanè Lotophagi parabant socijs mali quippiam
Nostris, sed ipsis præbuerunt lotum gustare.
Horũ quicunq; loti comedisset dulcißimum fructum,
Non iam renunciare rursum voluit, neq; redire:
Sed illic volebat cum viris Lotophagis
Lotum edendo manere, reditusq; obliuisci.
Hos quidem ego ad naues ducens flentes necessitate,
Nauibus in cauis sub transtra ligaui attractos.
Cæterùm alios iussi iucundos socios
Festinantes naues conscendere celeres,
Ne fortaßis quis lotũ comedẽs reditus obliuisceretur.

COMMENTARIVS.

a ἦ τοι μὲν τόδε καλόν,] Superiore libro circa finem Demodoco silentiũ imponebat Alcinous, quòd illius cãtilenæ lacrymas Vlyssi exprimerent: nunc verò Vlysses modestè respondet, non debere Alcinoum tanta oblectatione cõuiuium suum priuare, cùm honestum sit, maximè ἀκουέμεν ἀοιδοῦ, &c. Quod cùm per se tale sit, tamen ad hunc cantorem maximè pertinere, qui vocis præstantia Dijs ipsis sit conferendus. Par erat autem sic pro cantore isto loqui Vlyssem, vt quem ipsemet ad illa canenda, ob quæ ipse lacrymatus est impulisset. Et hoc ipsi ab Alcinoo poterat obijci.

b οὐ γὰρ ἔγωγέ τί φημι] Hi tres primi versus ex præcedenti libro repetiti sunt, vbi ab Alcinoo proferuntur: quatuor autẽ sequẽtes hic ab Vlysse sunt additi, in quibus voluptariam istam vitam mirificè commendat, cæterisque rebus omnibus anteponit, quasi tota felicitas humana in epularum istarum fruitione constituta sit. An autem hoc reuerà ab Homero existimetur, quæsitum & disputatum iam olim est. Apud Athenæum lib. 12. Dipnosoph. vituperia & encomia voluptatis in vtramque partem agitantur. In alterius partis fine hęc leguntur: ὁ δὲ παρὰ τῷ Ὁμήρῳ Ὀδυσσεὺς ἡγεμὼν δοκεῖ γεγονέναι Ἐπικούρῳ τῆς πολυθρυλήτου ἡδονῆς ὥσπερ φησίν, Οὐ γὰρ ἔγωγέ τί φημι, &c. Ὁ δὲ Μεγακλείδης φησὶ τὸν Ὀδυσσέα πολιτευόμενον πρὸς τοὺς καιροὺς ὑπὲρ τοῦ δοκεῖν ὁμοιωθῆναι τοῖς Φαίαξιν εἶναι, τὸ ἁβροδίαιτον αὐτῶν ἀποδέχεσθαι προακηκοότα τοῦ Ἀλκινόου. Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη, κίθαρίς τε χοροί τε Εἵματά τ' ἐξημοιβά, λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐναί. Μόνως γὰρ οὕτως φήθη ἂν ἐλπίδων μὴ διαμαρτεῖν. τοιοῦτός ἐστι καὶ ὁ παραινῶν Ἀμφιλόχῳ τῷ παιδί, ὦ τέκνον ποντίου θηρὸς πετραίου χρωτὶ μάλιστα νόον προσέχων, πάσαισι πολίεσσιν ὁμίλει, τῷ παρεόντι δ' ἐπαινήσας ἑκὼν, ἄλλοτ' ἀλλοῖα φρόνει. Ὁμοίως φησὶ καὶ Σοφοκλῆς ἐν Ἰφιγενείᾳ, Νόει πρὸς ἀνδρὶ σῶμα πουλύπους ὅπως Πέτρᾳ τραπέσθαι γνησίου φρονήματος. Καὶ ὁ Θέογνις, Πουλύποδος νόον (apud Athenæum malè legitur πουλύπου ὀργὴν) ἴσχε πολυπλόκου. ἔνιοι δὲ καὶ φασὶ ταύτης εἶναι τῆς γνώμης τὸν Ὅμηρον προτιθέντα τὸν ἡδονικὸν βίον, πολλάκις τὸ τοιοῦτον λέγοντα, Οἱ δὲ θεοὶ πὰρ Ζηνὶ καθήμενοι ἠγορόωντο Χρυσέῳ ἐν δαπέδῳ, μετὰ δέ σφισι πότνια Ἥβη Νέκταρ ἐῳνοχόει, τοὶ δὲ χρυσέοις δεπάεσσι Δειδέχατ' ἀλλήλους. Καὶ ὁ Μενέλαος δὲ παρ' αὐτῷ φησιν, οὐδέ κεν ἡμέας Ἄλλο διέκρινεν φιλέοντέ τε τερπομένω τε. Καὶ πάλιν, Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ. Διόπερ καὶ Ὀδυσσεὺς τρυφῆς καὶ λαγνείας τέλος τὸν βίον παρὰ τῷ Ἀλκινόῳ τίθεται. id est, Vlysses apud Homerum videtur anthor fuisse Epicuro vulgatissimæ illius voluptatis, qui dicit, *Non enim ego quippiam existimo, &c.* Megaclides autem Vlyssem solitum tempori inseruire, vt videretur iisdem esse moribus, ac Phæacas luxuriosam illorum vitam amplecti, cùm anteà ex ipso Alcinoo hæc audiuisset:

Semper nobis conuiuium familiare est, & cithara & chori
Vestesq; alternæ, & lauacra calida & cubilia.

Sic solùm existimauit ea quæ sperabat se consecuturum. Talis est & qui Amphilocho puero suadet: O' fili, marinæ feræ saxatilis (sic autem appellatur Polypus, quòd se petris agglutinare soleat) cuti mentem accommodans, in omnibus ciuitatibus versare. In præsentia laudans lubenter, aliàs alio modo senti. Pariter dicit Sophocles in Iphigenia:

Varie refert o Polypi corpus, qui vbi
Saxis adhæret, fit similis, sententia
Ex propria.

(Sic eos versus Natalis est interpretatus, alioqui Græca verba videntur corrupta, vt etiã olim Gesnerus suspicabatur) & Theognis:

Polypodis mentem obtine multiplicis.

Sunt autem qui dicant huius sententiæ Homerum extitisse, sobriæ & frugali vitæ voluptuariam anteponentem. Dicit enim, Dij autem apud Iouem sedentes concilium habebant:

Aureo in pauimento, inter eos autem veneranda Hebe
Nectar infundebat, illi autem aureis poculis
Excipiebant se inuicem.

Et apud eundem Menelaus dicit:

—— nihil nos
Aliud diuidit amantesq; & lætè viuentes.

Et,

Sedemus epulantes carnibus multis & vino dulci.

Ideò Vlysses luxum & libidinem scopum vitæ apud Alcinoũ cõstituit. *Hæc ille.* Quem locum ante me Giphanius quidem digito ostenderat: sed quod dicit Platonem contendere, hanc vitam luxuriosam Homero probatam fuisse, tolerandum non videtur. Nam non existimo hoc Platoni in mentem venisse. Id solùm extat apud eundem, quod Socrates 3. de Repub. de hoc loco dicit, nimirum non esse idoneum exemplum tẽperantiæ, quæ hic ab Vlysse, quãquam heroë sapientissimo, dicuntur. Immò frugalitas conuiuiorum Homericorum apud eundem, eodemque libro commendatur. Neq; omnia quæ à personis Homericis proferuntur, ideò ab ipso Homero proferri existimanda sunt, vt aliàs satis ex ipso Athenæo docuimus. Vtut sit, nos illud lasciuum & intemperans viuendi genus ipsis Pheacensib. aut Siculis relinquamus, & in hoc Poëta hoc semper teneamus, vitia esse à virtutibus distinguenda, vt spretis illis has vnicè amplectamur.

c σοὶ δ' ἐμὰ κήδεα] Hoc loco incipit Poëta Vlyssem nobis iam inde à Troia proficiscẽtem exhibere, quod cùm naturali methodo primum esse debuisset: tamen posterius est pro rationibus, quas primo libro adduximus. Ait ergo Vlysses, paratum se esse Alcinoi precibus obsecundare, vt suarum peregrinationum historiam à capite arcessat. Quod etiam exequitur copiosè in sequentibus. Id autem ipsius Vlyssis personæ tribuit, quia plus est fidei consecutura tota narratio, vt quam ipsemet, de quo illa commemorantur, persequatur. Magis enim credi solet cuipiam de se dicẽti, hoc est, de suis rebus & negotijs, modò veri & sinceri historici officio defungatur, quàm alteri, cui minus solent aliena esse explorata.

d νῦν δ' ὄνομα πρῶτον] Rectè ordinem interrogationũ Alcinoi in respondendo obseruat. Hoc enim fuit primum, quod Alcinous ab Vlysse quęsierat, εἴπ' ὄνομ' ὅ, ττί σε κεῖθι κάλεον μήτηρ τε πατήρ τε, &c. Et hoc priùs intelligi ab auditorib. oportebat, quã reliqua de se dicere Vlysses aggrederetur. Ergo nomen suum effatur, virtutesq; suas paucis perstringit, vt apud ignotos homines optimam opinionem sui conciliaret, cùm alioqui nullus eum posset prædicare, eorum qui adessent. Quod se ipsum laudandi genus anteà est ab eodem vsurpatum, & à nobis ibidem comprobatum. Deinde habitationis suæ locum significat, eiusque situm exponit: & cùm ob asperitatem regionis contemnat, à præstantia virorum qui illic habitant, commẽdat. Denique studium suum erga patriam multis persequitur, docetque se illius gratia Dearum etiam matrimonium repudiasse. Qua de re à nobis satis dictum est suprà lib. 1. Exinde huius loci illustrationem studiosus lector fœnerabitur.

e πρὸς ζόφον] Per ζόφον, inquit Strab. l. 1. tenebras intelligit: per πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε, totum meridionale latus. Quas binas partes, in quas distribuatur mundus, solet appellare Homerus. De quibus vide copiosiùs infrà lib. 10.

f ὡς οὐδὲν γλύκιον] Diximus quidem, vt paulò antè monebamus, de hoc studio in patriam sup. lib. 1. nunc tamen, spicilegij vice, aliorum dicta hic de eadem re conferemus. Euripides apud Stobæum ser. 39. πολλοῦ γὰρ χρυσοῦ καὶ πλούτου κρείσσων πατρὶς σωφρονοῦσι ναίειν. τὸ δὲ σύντροφον ἀδὺ θνητοῖς ἐν βίῳ χρῆν. id est,

Multo enim auro & opibus melior patria
Prudenti ad inhabitandum. quod enim natura cognatum est & familiare nescio quam sui dulcedinem
Mortalibus in vita præstat.

Quàm sit etiam viro bono chara patria, docet suo exemplo Theognis, cuius verba hic referemus:

ἦλθον μὲν γὰρ ἔγωγε καὶ εἰς Σικελήν ποτε γαῖαν,
ἦλθον δ' Εὐβοίης ἀμπελόεν πεδίον,
Σπάρτην τ' Εὐρώτα δονακοτρόφου ἀγλαὸν ἄστυ,
καί μ' ἐφίλευν προφρόνως πάντες ἐπερχόμενον.
ἀλλ' οὔτις μοι τέρψις ἐπὶ φρένας ἦλθεν ἐκείνων.
οὕτως οὐδὲν ἄρ' ἦν φίλτερον ἄλλο πάτρης. id est,

Profectus ego sum & in Siciliam terram,
Veni etiam ad Eubœæ vitiferum solum,

Et Spar-

Et Spartam Eurota calamis abundantis splendidam vrbem,
Et me exceperunt benignè omnes venientem.
Sed nulla mihi delectatio in mentem venit ex illis,
Adeò nihil mihi erat charius aliud patria.

Quæ verè de seipso dicere Vlysses potuit, dixit tamen æquipollentia, non secus atque noster Ouidius, qui idem argumentum tractauit, 1. de Ponto 4. vbi se, cùm esset in exilio, patriæ reuisendæ studio teneri dicit, à nostri Vlyssis exemplo sumens exordium:

Non dubia est Ithaci prudentia, sed tamen optat
Fumum de patrijs posse videre focis.
Nescio quâ natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.
Quid melius Roma? Scythico quid frigore peius?
Huc tamen ex illa barbarus vrbe fugit.
Cùm bene sit clausæ cauea Pandione natæ,
Nititur in syluas quæq; redire suas.
Assuetos tauri saltus, assueta leones
(Nec feritas illos impedit) antra petunt.

Posset huc referri libellus ille Luciani, qui inscribitur πατρίδος ἐγκώμιον: sed ne nos omnia compilasse videamur, poterit lector ex eo petere, si quidem eum huius argumenti illustratio delectabit.

g ἰλιόθέν με φέρων] Hanc Vlysseorum laborum narrationem compendiosè ex Homero persequitur Hyginus fab. 125. & 126. Quid aũt causæ Vlyssi fuerit huius oppidi Ismari in Ciconũ regione expugnandi, quærat aliquis. Sed ea videtur esse (inquit Eustathius) quòd Troianis auxilium tulissent, vt vidimus in Bœotia.

h ὡς μήτις μοι ἀτεμβόμενος] Moris enim fuit apud veteres, vt prædam milites inter se diuiderent æqualiter etiam cum ducibus, vnde Achilles in Iliade Agamemnoni exprobrat, quòd cùm pauca alijs daret, multa sibijpsi retineret.

i ὅσα φύλλα] Cùm tanta fuerit hostium multitudo, minus est Vlyssi indecorum ab illis vinci, quanquam neq; illis hoc ita facilè fuit paruam manum Vlysseam profligare. Nam ferè integrum diem illa hostibus fortiter aduersata est.

k ἄσμενοι ἐκ θανάτοιο.] Lætatur Vlysses non ob amissos socios, sed quòd ipse cùm ijs qui ex clade illa supererant, salui & incolumes hostium manus effugissent. Nullus enim tam ex aliorum pernicie tristari, quàm ex suis commodis gaudere solet.

l τρὶς ἕκαστον ἀῦσαι.] Hic est obseruandus mos antiquus, quẽ annotat Didymus, & post eum Eustathius. Solebant enim in peregrinis regionibus, cùm socios morte amitterent, ij qui viui restabant defunctos ter vocare, tum verò posteà discedere: quæ veluti ψυχαγωγία quædam erat, quòd ij qui vocarent, eos in patriam deducere arbitrarentur. Quem ritũ attigit Pindarus Pyth. od. 4. Stroph. 7. in Epodo. vbi Pelias Iasonem monet, posse eum terrestrium iram auertere: quos male habet, quòd anima Phrixi, qui in Colchica terra perierat, nondum erat in patriam reuocata: proinde suadet illi, vt eò proficiscatur in hunc finem. verba Pindari sunt hæc:

— δύνασαι δ' ἀφελεῖν
μᾶνιν χθονίων
κέλεται γὰρ ἑὰν
ψυχὰν κομίξαι Φρίξος,
ἐλθόντας αἰήτα θαλάμους, &c. id est,

— potes autem auferre
Iram terrestrium (deorum sup.)
Iubet enim suam
Animam referre Phrixus pro-
fectum ad Aeeta thalamos.

vbi Interpres, ἔθος γὰρ ἦν τοῖς τελευτῶσιν ἐπ' ἀλλοδαπῆς, εἰ καὶ μὴ τὰ σώματα εἴη παρ' αὐτοῖς, τὰς γοῦν ψυχὰς διά τινων μυστηρίων ἀνακαλεῖσθαι, καὶ ὥσπερ συμπλεούσας εἰς τὴν πατρίδα ἀπάγεσθαι. id est, Moris erat apud veteres, siquis apud exteros vita defunctus esset, vt si corpora non superessent, animæ tamen quibusdam in patriam cæremonijs reuocarentur, easque ceu vnà nauigantes ad patrios penates reducere consuetudo tenebat, vt vertit in suis Scholijs Io. Lonicerus. Hoc ipsum ab Atheniensibus obseruatũ refert Eustathius, cùm aliquando ijs qui in mari perijssent, cenotaphium erigerent. Eundem morem videtur intellexisse Virgilius 1. Aeneid. vbi Aeneas & illius socij:

Postquam exempta fames epulis, mensæq; remotæ,
Amissos longo socios sermone requirunt.
Spemq; metumq; inter dubij, seu viuere credant,
Siue extrema pati, nec iam exaudire vocatos.

Quo loco Sebast. Corradus & Adrianus Turnebus idem annotant. Et hoc factum refert Eustathius ad consectandam mortuorum memoriam, ne viderentur eorum obliuisci: sed &, vt siquis adhuc viueret, & hostibus esset permixtus, ibi non relinquerentur sed vocati ad socios sese referrent. Et hæc sunt Homerica. Sed idem ex Arriano similem ferè Bithynorum morem recitat. Illi enim, cùm funeralia celebrant, solent nominatim eorum animas, qui extra fines patriæ decesserunt, ter vocare, & petere, vt velint epularum fieri participes.

m αὐτὰρ δ' ἐπέβημεν] Hic locus ab Eratosthene olim est exagitatus, quòd cùm sint Lotophagi extra columnas Herculis, Maleç aũt ab illis spacio viginti duorum millium ac quingentorum stadiorum interuallo distent: oportuerit Vlyssem quotidie bis mille ac quingenta stadia nauigasse, si demus eum intra nouem dies, vt vult Homerus, eò peruenisse. Quod tamen fieri non potest, præsertim cùm aduersis ventis fuerit agitatus, qui nauigationem remorantur. Idq; exemplo docet. Nam quis, inquit, vnquam perhibuit è Lycia aut Rhodo aliquem biduo Alexandriam nauigio esse prouectum, quod non vltra quatuor mille stadiorum est interuallum? Vide Strab. lib. 1. & 3. Geograph.

n τρίτατον κήρυχ' ἅμ' ὀπάσσας] Duobus illis socijs tertium addit comitem præconẽ, ad maiorem videlicet securitatem. Iuris enim est gentium & iam inde ab omni vetustate obseruatum præcones vt inuiolabiles essent, ac nulli iniuriæ ipsorum etiam hostiũ obnoxij. Existimabantur enim diuino genere prognati, nimirum à Ceryce Mercurij filio & Pandroso Cecropis filiæ. Vide Rhodig. Lect. antiq lib. 21. cap. 16.

o ὄλεθρον] Intelligit Lotophagos amicè hos Vlyssis legatos excepisse, non hostiliter, vt fecerant paulò antè Cicones. Tamen satis nocumenti sibi inferri existimauit Vlysses, cùm Lotophagorum cibo à reditu in patriam prohiberetur. Fuit aũtem cibus ille, lotus: quam alij arborem, alij herbam faciunt. Nos omnia copiosè in Lexico Homerico, fauente Deo, videbimus.

p οὐκ ἔτ' ἀπαγγεῖλαι] Hanc miraculosam & stupendam loti facultatem nescio an fabulosam censere debeamus, nisi intelligamus, huius fructus dulcedine & sapore præstantissimo sic capi homines solitos, vt præ illo cætera omnia, atq; adeò propriam patriam, quæ alioqui vnicuique est charissima, nihili faciant. Notandum est autem, vel hunc fructum ab Vlysse nõ degustatum: vel si degustatus sit, non perinde vt reliquos patriç desiderium amisisse. Vel, vt ait Eustathius, cùm degustare vellet, tamẽ metu sequentis obliuionis non degustauit: vel non concupiuit degustare, & vtcunq; tẽperantiæ effectus fuit non leuiter obseruandus. Hinc aũt natum est prouerbium, Lotum gustauit: de ijs qui diutiùs in peregrinis regionibus hærerent, veluti obliti reditus. Neq; incõcinnè dixeris, inquit Erasmus, in eos qui simulatq; voluptatem inhonestam degustarint, ad pristina studia reuocari non possunt.

Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῖσι καθῖζον·
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν, ἀκαχήμενοι ἦτορ·
Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ὑπερφιάλων [a] ἀθεμίστων
Ἱκόμεθ', οἵ ῥα θεοῖσι πεποιθότες ἀθανάτοισιν,
Οὔτε φυτεύουσι χερσὶ φυτὸν, οὔτ' ἀρόωσιν·
[b] Ἀλλὰ τάγ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται,
Πυροὶ καὶ κριθαὶ, ἠδ' ἄμπελοι, αἵ τε φέρουσιν
Οἶνον ἐριστάφυλον, καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει.
Τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραὶ βουληφόροι οὔτε θέμιστες·
Ἀλλ' οἵγ' ὑψηλῶν ὀρέων ναίουσι κάρηνα
Ἐν σπέσσι γλαφυροῖσι, θεμιστεύει δὲ ἕκαστος
Παίδων ἠδ' ἀλόχων, οὐδ' ἀλλήλων ἀλέγουσι.
[c] Νῆσος ἔπειτα λάχεια παρὲκ λιμένος τετάνυσται

Hi verò statim ingressi & per transtra sederunt:
Ordine verò sedentes canum mare quatiebãt remis.
Illinc autem vlterius nauigauimus tristes corde.
Cyclopum autem ad terram superborum exlegum
Venimus, qui sanè dijs freti immortalibus,
Neq; plantant manibus plantam, neq; arant:
Sed hæc inseminata & inarata omnia proueniunt,
Triticum & ordeum, atq; vites, quæ quidem ferunt
Vinũ, ex magnis vuis, et ipsis Iouis imber incrementũ
Illis verò neq; cõciones cõsiliariæ sunt neq; iura, (dat:
Sed ipsi celsorum montium inhabitant cacumina.
In speluncis cauis, ius autem dat vnusquisq;
Liberis atq; vxoribus: neq; se inuicem curant,
Insula deinde breuis è portu obtenditur

Γαίης

Γαίης Κυκλώπων, οὔτε σχεδὸν, οὔτ' ἀποτηλοῦ,
Ὑλήεσσ'· ἐν δ' αἶγες ἀπειρέσιαι γεγάασιν
Ἄγριαι. οὐ μὲν γὰρ πάτος ἀνθρώπων ἀπερύκει·
Οὐδέ μιν εἰσοιχνεῦσι κυνηγέται, οἵ τε καθ' ὕλην
Ἄλγεα πάσχουσιν, κορυφὰς ὀρέων ἐφέποντες.
Οὔτ' ἄρα ποίμνῃσιν καταΐσχεται, οὔτ' ἀρότοισιν,
Ἀλλ' ἥ γ' ἄσπαρτος καὶ ἀνήροτος ἤματα πάντα,
Ἀνδρῶν χηρεύει, βόσκει δέ τε μηκάδας αἶγας,
Οὐ γὰρ Κυκλώπεσσι νέες πάρα μιλτοπάρῃοι,
Οὐδ' ἄνδρες νηῶν ἔνι τέκτονες, οἵ κε κάμοιεν
Νῆας ἐϋσσέλμους, αἵ κεν τελέοιεν ἕκαστα,
Ἄστε' ἐπ' ἀνθρώπων ἱκνεύμεναι, οἷά τε πολλὰ
Ἄνδρες ἐπ' ἀλλήλους νηυσὶν περόωσι θάλασσαν.
Οἵ κέ σφιν καὶ νῆσον ἐϋκτιμένην ἐκάμοντο.
Οὐ μὲν γάρ τι κακή γε, φέροι δέ κεν ὥρια πάντα.
Ἐν μὲν γὰρ λειμῶνες ἁλὸς πολιοῖο παρ' ὄχθας
γρ. αἱ — Ὑδρηλοὶ, μαλακοί. μάλα * κ' ἄφθιτοι ἄμπελοι εἶεν.
γρ. πῖαρ κεν / γρ. αἰν — Ἐν δ' ἄροσις λείη* μάλα κεν βαθὺ λήιον* αἰεὶ
Εἰς ὥρας ἀμῷεν ἐπεὶ μάλα πῖαρ ὑπ' οὖδας.
Ἐν δὲ λιμὴν εὔορμος, ἵν' οὐ χρεὼ πείσματός ἐστιν,
Οὔτ' εὐνὰς βαλέειν, οὔτε πρυμνήσι' ἀνάψαι,
Ἀλλ' ἐπικέλσαντας μεῖναι χρόνον, εἰς ὅ κε ναυτέων
Θυμὸς ἐποτρύνῃ, καὶ ἐπιπνεύσωσιν ἀῆται.
Αὐτὰρ ἐπὶ κρατὸς λιμένος ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ,
Κρήνη ὑπὸ σπείους· περὶ δ' αἴγειροι πεφύασιν.
Ἔνθα κατεπλέομεν, καί τις θεὸς ἡγεμόνευε
Νύκτα δι' ὀρφναίην, οὐδὲ προὐφαίνετ' ἰδέσθαι·
Ἀὴρ γὰρ περὶ νηυσὶ βαθεῖ' ἦν, οὐδὲ σελήνη
γρ. δὲ — Οὐρανόθεν προὔφαινε, κατείχετο γὰρ νεφέεσσιν.
Ἔνθ' οὔ τις τὴν νῆσον ἐσέδρακεν ὀφθαλμοῖσιν·
Οὔτ' οὖν κύματα μακρὰ κυλινδόμενα προτὶ χέρσον
Εἰσίδομεν, πρὶν νῆας ἐϋσσέλμους ἐπικέλσαι.
Κελσάσῃσι δὲ νηυσὶ, καθείλομεν ἱστία πάντα·
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βῆμεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἔνθα δ' ἀποβρίξαντες ἐμείναμεν ἠῶ δῖαν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Νῆσον θαυμάζοντες ἐδινεόμεσθα κατ' αὐτήν.
Ὦρσαν δὲ Νύμφαι κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο
Αἶγας ὀρεσκῴους, ἵνα δειπνήσειαν ἑταῖροι.
Αὐτίκα καμπύλα τόξα καὶ αἰγανέας δολιχαύλους
Εἱλόμεθ' ἐκ νηῶν, διὰ δὲ τρίχα κοσμηθέντες
Βάλλομεν, αἶψα δ' ἔδωκε θεὸς μενοεικέα θήρην.
Νῆες μέν μοι ἕποντο δυώδεκα, ἐς δὲ ἑκάστην
Ἐννέα λάγχανον αἶγες· ἐμοὶ δὲ δέκ' ἔξελον οἴῳ.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
Οὐ γάρ πω νηῶν ἐξέφθιτο οἶνος ἐρυθρός,
Ἀλλ' ἐνέην· πολλὸν γὰρ ἐν ἀμφιφορεῦσιν ἕκαστοι
Ἠφύσαμεν Κικόνων ἱερὸν πτολίεθρον ἑλόντες.
Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ἐλεύσσομεν ἐγγὺς ἐόντων,
Καπνόν τ' αὐτῶν τε φθογγὴν ὀίων τε καὶ αἰγῶν.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
Δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Καὶ τότ' ἐγὼν ἀγορὴν θέμενος, μετὰ πᾶσιν ἔειπον,
γρ. μίμνετέ μοι — Ἄλλοι μὲν νῦν* μίμνετ', ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι.
Αὐτὰρ ἐγὼ σὺν νηΐ τ' ἐμῇ καὶ ἐμοῖς ἑτάροισιν
Ἐλθὼν, τῶνδ' ἀνδρῶν πειρήσομαι οἵ τινές εἰσιν,

Terra Cyclopum, non propè, neq; remota,
Syluosa: in ea verò capra infinita nascuntur
Syluestres, neq; enim frequentatio hominū prohibet:
Neq; ipsam inuestigant venatores, qui per syluam
Dolores patiuntur, iuga montium lustrantes.
Neq; certè gregibus depascitur neq; aratur,
Sed ipsa inseminata & inarata diebus omnibus,
Viris caret, pascit verò balantes capras.
Non enim Cyclopibus naues adsunt pictæ,
Neq; viri insunt nauium fabri, qui perficerent
Naues transtratas, quæ perficerent singula,
Ad vrbes hominum euntes veluti crebrò
Viri ad se inuicem mare transmittunt nauibus,
Quippe ipsis & insulam benè habitatam colerent.
Neq; omnino maligna, ferret verò tēpestiua omnia.
Insunt enim prata maris cani ad littus
Irrigua, mollia. inprimis enim perennes vites essent.
In ea quidē facilis profundus segetum campus esset,
Suo tēpore meteret: quādoqdē valdè pingue solū est.
In ea portus opportunus, vt non opus funibus sit,
Neq; anchoras eijcere, neq; rudentes alligare,
Sed q appulerint manere aliquādiu, donec nautarū
Animus voluerit & aspirarent venti.
Cæterùm ad initium portus fluit limpida aqua,
Fons sub specu, circum autem alni nascuntur:
Huc appulimus, atq; aliquis deus dux viæ fuit
Noctem per obscuram, nō enim antea licebat videre.
Caligo enim circa naues densa erat, neq; luna
E cælo lucebat: obscurata verò erat nubibus.
Hic nullus insulam vidit oculis:
Neq; sanè fluctus immensos prouolutos ad littus
Vidim, antequā naues bene tabulatas applicassem*.*
Appulsis autem nauibus collegimus vela omnia,
Ipsi etiam egressi in littus maris.
Tū verò dormientes expectauimus aurorā diuinam.
Quādo.a. manè genita apparuit roseis digitis aurora
Insulam admirantes, ambulauimus per eam.
Excitarunt autē Nymphæ filiæ Iouis ægida habentis
Capras montanas, vt prandium sumerent socij.
Continuò incuruos arcus, & hastas longo ferro
Cepimus ex nauibus: in tres autem partes instructi
Iaculabamur, statim.a. dedit deus decētē venationē.
Naues.a. me sequebātur duodecim, in vnaquaq; aūt
Nouem sortitus sum capras, mihi decem elegerūt soli.
Sic tum tota die ad solem occidentem
Sedebamus, comedētes carnes multas, & vinū dulce.
Non enim nauium absumptū erat vinum rubrum,
Sed suppetebat. multum enim in amphoris singuli
Hausimus Ciconum sacrum oppidum depopulati.
Cyclopū aūt ad terram prospicimus qui propè erant,
Fumumq; ipsorūq; murmur ouiumq; & caprarum.
Quando autem Sol occidit, & serum aduenit,
Tum dormiuimus in littore maris.
Quādo.a. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Et tum ego concione habita ad omnes loquutus sum,
Alij quidem nunc manete mihi dilecti socij:
Cæterum ego cum naui mea & cum socijs meis
Transmittēs, hos verò homines explorabo quinā sint,

Ἤ ῥ' οἱ-

[illegible]

An [illegible] contumelios[illegible] & acre[illegible], neq[illegible]
Aut [illegible] & ipsi [illegible].
Sic [illegible] ad [illegible]
Ipsi[illegible] [illegible]
[illegible] per [illegible] [illegible]debunt.
Ordine autem [illegible] [illegible] perhibebat [illegible].
Sed [illegible] propinquum [illegible]
Hic in extrema [illegible] [illegible] prope mare,
Excelsam [illegible] multa
Pecora oue[illegible] [illegible] autem aula
Excelsa [illegible],
Longis[illegible] [illegible]
Hic [illegible]
Solus [illegible]
[illegible] erat.
E[illegible] [illegible]
[illegible]
Excelsum [illegible] apparebat [illegible] alijs.
[illegible]
Ille [illegible] [illegible]re.
Puro [illegible] in [illegible]
[illegible] habebam nigri vini
Suauis, quod mihi dedit [illegible] filius,
Sacerdos Apollinis, qui [illegible] inhabitat,
Quod ipsum [illegible] vere [illegible]
[illegible] refero
Phoebi Apollinis [illegible] dona.
[illegible],
[illegible]
[illegible]
Suaue, [illegible]
[illegible] nemo.
Sed ipse [illegible]
Hoc [illegible] bibebat [illegible]
Vno poculo impleto, aque [illegible]
Immi[illegible] [illegible] odor [illegible]
Diuinus: tum non tibi abstinere gratum fuisset.
Hoc ferebam impleto [illegible] magno [illegible] autem
In pera [illegible] excitabatur [illegible],
[illegible]
[illegible]
Celeriter autem [illegible] intus
Inuenimus [illegible] pingui pecora.
[illegible] admiramur [illegible].
[illegible] repleti [illegible]
[illegible]
Inclusa erant [illegible]
Separatim [illegible] omnia.
[illegible] mulgebat.
Tum [illegible] verbis,
[illegible] deinde [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]

Ἥμενοι, εἷος ἐπῆλθε νέμων. φέρε δ' ὄβριμον ἄχθος
Ὕλης ἀζαλέης, ἵνα οἱ ποτιδόρπιον εἴη.
Ἔκτοσθεν δ' ἄντροιο βαλὼν ὀρυμαγδὸν ἔθηκεν.
Ἡμεῖς δὲ δείσαντες ἀπεσσύμεθ' ἐς μυχὸν ἄντρου.
Αὐτὰρ ὅγ' ἐς εὐρὺ σπέος ἤλασε πίονα μῆλα
Πάντα μάλ' ὅσσ' ἤμελγε· τὰ δ' ἄρσενα λεῖπε θύρηφι,
Ἀρνειούς τε τράγους τε βαθείης ἔκτοθεν αὐλῆς.
Αὐτὰρ ἔπειτ' ἐπέθηκε θυρεὸν μέγαν ὑψόσ' ἀείρας,
Ὄβριμον· οὐκ ἂν τόν γε δύω καὶ εἴκοσ' ἅμαξαι
Ἐσθλαὶ τετράκυκλοι ἀπ' οὔδεος ὀχλίσσειαν·
Τόσσην ἠλίβατον πέτρην ἐπέθηκε θύρῃσιν.
Ἑζόμενος δ' ἤμελγεν ὄϊς καὶ μηκάδας αἶγας,
Πάντα κατὰ μοῖραν, καὶ ὑπ' ἔμβρυον ἧκεν ἑκάστῃ.
Αὐτίκα δ' ἥμισυ μὲν θρέψας λευκοῖο γάλακτος,
Πλεκτοῖς ἐν ταλάροισιν ἀμησάμενος κατέθηκεν·
Ἥμισυ δ' αὖτ' ἔστησεν ἐν ἄγγεσιν, ὄφρα οἱ εἴη
Πίνειν αἰνυμένῳ, καί οἱ ποτιδόρπιον εἴη.

Sedētes, donec venit pascens, ferebat. a. ingens pōdus
Ligni aridi, vt illi ad cœnam esset.
Extra autem antrum deijciens strepitum fecit.
Nos autem perterriti diruimus in recessus antri.
Cæterùm ille in latam speluncam egit pinguia pecora,
Omnia quæ sanè mulgebat, mares verò reliquit foris,
Arietesq́, hircosq́, altam extra aulam.
Cæterùm deinde admouit repagulū ingens altè leuās
Graue, non illud duo & viginti currus
Fortes quaternis rotis à solo dimouere potuissent.
Tantam excelsam petram admouit ianuæ.
Sedens autem mulsit oues & balantes capras,
Omnia vt decebat, & fœtum submisit singulis.
Statim autem dimidium coagulans albi lactis
Textilibus in calathis constructum reposuit,
Dimidiū autē rursus constituit in vasibus, vt ei esset
Potum comedenti, & es ad cœnam sufficeret.

COMMENTARIVS.

a ἀθεμίστων] Quòd exleges Cyclopas appellat, id in sequentibus exponit, cùm dicit: τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραὶ βουληφόροι οὔτε θέμιστες, &c. In illa enim gente leges non regnabāt, quod illius barbariem & feritatem satis coarguit. Vnde enim ius exulat, ibidem habitare non potest æqui & boni scientia, quā genus humanum souetur & conseruatur. Illud enim est vinculum societatis, quo suum cuique tribuitur, nemo læditur, honestè denique viuitur: vbi scelera puniuntur, benefacta verò & virtutes præmium habēt sibi propositum, quæ duo Rerumpublicarum columina dici possunt. Sine iure autem & legibus constare nequeūt. Porrò cùm homo animal sit politicum & sociale, qui hanc societatem refugiunt, inter bruta connumerari decet: quanquam etiam ἄλογα quædam illa inclarescāt. Hoc enim pacto iure, quod ciuilis societatis est ordinatio, vt est apud Arist. 1. Polit. destituuntur. Quemadmodum aūt, vt ait idem, perfectione suscepta optimum cunctorum animalium est homo: ita si alienus fiat à lege & à iudicijs, pessimū est omnium animalium. Sæuissima est enim iniustitia, tenens arma. Homo autem arma tenet per innatam prudentiam atque virtutem, quibus plurimum valet in contrarium vti. *Hæc ille*: quæ in Cyclopas accommodari possunt. Verum enimuerò, licet communia aut publica iura non habuerint, tamen priuato & domestico vsi sunt, quam δυναστείαν appellari Plat. 3. de Legib. dicit. vbi ex hoc loco idem docet. Disputatio ibi instituitur de primorum hominum ciuilis administrationis forma. Ea fuisse dicitur regia, quæ in œconomia à patre & matre primùm repræsentata sit. Hoc à Poëta hoc loco indicari dicit his verbis, δοκοῦσί μοι πάντες τὴν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πολιτείαν, δυναστείαν καλεῖν, ἣ καὶ νῦν ἔτι πολλαχοῦ καὶ ἐν Ἕλλησι καὶ κατὰ βαρβάρους ἐστί. λέγει δ' αὐτήν που καὶ Ὅμηρος γεγονέναι περὶ τὴν τῶν Κυκλώπων οἴκησιν, εἰπών· τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραί, &c. id est, Videtur mihi omnes eam, quę hodie πολιτεία vocatur (id est vrbium administratio) δυναστείαν (id est potestatem dominatumq́;) vocasse, quæ etiamnum varijs in locis & apud Græcos & apud Barbaros viget. Ait autem Homerus in Cyclopum domicilijs illam inualuisse, dicens: τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραί, &c. & paulò post, (de Homero loquēs) ἢ λάβωμέν γε μάρτυρα τὸν ποιητὴν τοιαύτας πολιτείας γίγνεσθαί ποτε. Μῶν οὐκ ἐκ τούτων τῶν κατὰ μίαν οἴκησιν καὶ κατὰ γένος διεσπαρμένων ὑπὸ ἀπορίας τῆς ἐν ταῖς φθοραῖς, ἐν αἷς τὸ πρεσβύτατον ἄρχει διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς γεγονέναι, οἷς ἑπόμενοι, καθάπερ ὄρνιθες, ἀγέλην μίαν ποιήσουσι πατρονομούμενοι καὶ βασιλείαν πασῶν δικαιοτάτην βασιλευόμενοι. id est, Eūm ergo accipiamus, qui indicet, huiusmodi olim Rerumpub. formas extitisse. Nónne igitur primordium hoc fuerit dominationis & imperij ciuilis? quum hominum fiunt conuentus in easdē sedes eandemq́; familiam confluentium, qui quidem propter illas publicas vastitates dispersi & egestate compulsi cogantur cœtus instituere, in quibus is qui ætate antecellit, naturali quodam iure imperandi authoritatem potestatemq́; sibi vendicat: quæ nimirum ex patre & matre manauerit, quos illi parentes suos sequuti, tāquam aues, vnum gregem efficiant: ac proinde matris imperio obedientes, Regio dominatu omnium imperiorum æquissimo iustissimoque ad prisca illa tempora regantur. *Hæc ille.* Ioanne Serrano viro doctissimo interprete: sed παραφραστικώτερον, vt solet. Ex quibus liquet, Cyclopas hac principe & primaria πολιτείας specie vsos, nimirum in tam crassa illius seculi ruditate. Oeconomica autem illa dominatio duplex est hoc loco: Coniugalis & Paterna. Coniugalis, mariti in vxores. Paterna, parentum in liberos. Aristoteles autem 1. Polit. tertiam addit Dominicam, hoc est, dominorum in seruos. Sed huius non meminit Poëta. ait enim tantùm, θεμιστεύει δὲ ἕκαστος Παίδων ἠδ' ἀλόχων: Ius autem dat vnusquisque Liberis atque vxoribus. Quod anteà Plato dixit, illam primam δυναστείαν in multis tum Græcorum tum Barbarorum vrbibus esse: id confirmat etiam Aristoteles 10. Ethic. Nicomach. vbi cùm leges necessarias esse præmiserit, subijcit, ἐν δὲ ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων ἐξημέληται περὶ τῶν τοιούτων, καὶ ζῇ ἕκαστος, ὡς βούλεται, κυκλωπικῶς θεμιστεύων παίδων ἠδ' ἀλόχου. id est, In pluribus autem ciuitatibus illa sunt neglecta, & vnusquisq; viuit vt vult, Cyclopum ritu, de liberis & vxore fas nefasq́; statuens. *Hæc ille.* Hinc adagium refert Erasmus, Κυκλώπειος βίος, Cyclopica vita: pro vita vehementer effera ac barbara, quæ neq; legibus neq; disciplina ciuili cōstet, neq; religione Deorum gubernetur. Sed Adrianus Iunius aliter est interpretatus, vt paulò pòst referemus.

b ἀλλὰ τάγ' ἄσπαρτα] Fertilitas Cyclopicæ regionis inducitur, quæ sponte victum incolis suis exhibeat. Itaq; eam neq; arari neque seri oportebat, vnde Cyclopes inertem & otiosam vitam degebant, quia laboribus nullis exercerentur. Id autem hyperbolicè scriptum nemo negauerit. Sed licuit Vlyssi ea fingere quæ non erant, vt suam peregrinationem, in qua tam miranda vidisset, & alijs locis insueta, magis ac magis commēdaret. Repetendum est autem hoc loco cum Strabone, quod anteà ex Platone 3. de Legib. adducebamus: sed vlterius hic, quàm ibi, pergendum est. Conijcit Plato (inquit Strab. lib. 13. Geograph.) post diluuia tres vitæ degēdæ formas extitisse. Primam in summis montium, simplicem & agrestem, metuentibus aquas hominibus etiamnum cāpos tegentes. Alteram ad radices montium, paulatim recepto animo, cùm campi etiam resiccari cœpissent. Tertiam in planis (quartā & quintam Strabo addit, immò etiam plures) Est etiam in his discrimen rusticorum, semirusticorum, ciuilium. Hæc Plato discrimina ait ab Homero notari: atque eum pro exemplo primæ formæ posuisse Cyclopum vitam, qui fructus spōte natos carperent, inq; summis montibus ac speluncis habitarent. Secundæ in Dardano, Iliad. υ. Tertiæ sub Ilo, qui campos occupauit, Iliad. λ. Hæc ex Strabone. Iam ad fertilitatem Cyclopici soli reuertamur. Huic Albanorū regionem comparat idem Strabo lib. 11. Ea enim omnis generis fructum, etiam mitissimum proferebat, omnes plantas, adeoque semper quoque virentes: cùm tamen ne exiguus quidem cultus adhiberetur. Hinc prouerbialiter dicitur, Κυκλώπειος βίος, Cyclopica vita: pro, beata & nullius rei indiga, vt ex Eustathio in Dionysium, Philostrato Iconum 2. Strab. lib. 11. & Dione Chrysostomo in orat. secunda, de fortuna docet aduersus Erasmum Adrianus Iunius Adag. centur. 3 prou. 48. nō quòd eo modo nō etiā vsurpari posset, vt voluit Erasmus: sed quòd talis vsus apud authores nō reperiatur. Quod autem Poëta dicit, Cyclopas Dijs immortalibus fretos agriculturæ non incumbere: id piè dictum est, cùm terræ bona Deo accepta referuntur. Nam neque in ipsis cœlis, ex quorum benignitate videtur terræ fertilitas pendere: non, inquam, in ipsis cœlis consistit Poëta. sed vlteriùs & altiùs ad primam causam penetrat, vt semper suis hominibus pietatē omni occasione instillaret. Sed contrà apud Euripidem Polyphemus arroganter & impiè hoc sibi tribuit, quasi ipse ad hanc feracitatem solum cogat, his verbis: ἡ γῆ δ' ἀνάγκῃ, κἂν θέλῃ κἂν μὴ θέλῃ, τίκτουσα ποίαν τἀμὰ πιαίνει βοτά, &c. Sed ibidem plura & grauiora.

c νῆσος] Hanc vicinam Cyclopibus insulam commēdat etiam à fertilitate, quæ tunc tamen deserta fuit, & à nullis habitata, quòd Cyclopes eò permeare nō possent nauium penuria. In ea capras fuisse multas præstituit, vt venienti Vlyssi paulò pòst venandi esset

set

set occasio, & sibi in longiorem pro nauigatione victum prospiciendi. Cæterùm aptam ad cultum & sementem in ea terram dicit, si modò hominum industria eò accederet: vnde forsan colligi possit, neque omnino incultam fuisse ipsam Cyclopicam regionem: sed ita censeri, quòd minus in ea colenda opera impenderetur, quàm in reliquis, vt de Albana dicit Strabo: alioqui non video cur etiam talis hæc insula non censeretur.

d καί τις θεὸς ἡγεμόνευεν] Cùm sine propria industria aut consilio eò appulisset, non potuit hunc felicē nauigationis successum alteri quàm ipsi Deo acceptum referre, non minùs verè quàm pié. Quod si nobis diuinare liceat, hunc Deū Mineruā extitisse cōijcemus, quæ sola ferè semper Vlyssi opitulatur: ipse tamen quod certè exploratum non habebat, ambiguè etiam pronunciauit. Eadem porrò pietas Vlyssis infrà adhuc apparebit, cùm felicem quoque suam venationem caprearum tribuit Deo absolutè. αἶψα δ' ἔδωκε θεὸς μενοεικέα θήρην.

e τῶν δ' ἐρετμῶν.] Ex hoc loco & alijs innumeris colligere licet, remigium munus fuisse liberum, nō seruile vt nostris sæculis, vbi cum magna crudelitate exercetur. Hic autem ipsi Vlyssis socij illo defunguntur.

f ἔνθα δ' ἐπ' ἐσχατιῇ] Priùs locum describit, deinde incolam. Locus autē est antrum tale, quod ingentem Polyphemū capere posset: quanquam videntur hic distingui duo loca, vnus spelunca, in qua pecora degunt: alter aula, Polyphemi domicilium. Et sane res ita se habent, nihilominus vterque excelsus dicitur, quia etiam vterque ipsi Polyphemo patere debebat: ille cùm greges suos inuiseret, hic cùm se à pascendi labore reciperet. Incola autem qui secundo loco describitur, triplicem ἠθοποιΐαν habet: primùm corporis vastitatem, deinde officium, tertiò mores. Vastitas illius tanta fuit, vt nulli rei meliùs quàm monti excelso potuerit comparare, ita hyperbolicè rem meliùs ob oculos exhibens. Quod ad officium attinet, notandum est quàm sit honesta res pastoralis, vt eam quā superbus ille, fastumque humanum longè exuperans Cyclops, non sit aspernatus: quod erat proculdubio facturus, si rē maiestate sua indignam existimasset. Nescio quò sæcula nostra deuenerint. Honestissimum enim illud viuendi genus cum alio commutarunt, ex quo tot flagitia inter mortales exorta sunt sub societatis & communionis specie, quæ ad vitia inducenda larua solum fuit commodissima, vt optimè dixit Natalis Mythol. lib. 9. cap. 8. Quod autem rei pecuariæ studium honestissimū sit, docent satis veterum exempla (vt Sacræ paginæ heroas illustrissimos impræsentiarum non commemoremus) vt meminit Varro de Re rust. lib. 2. ca. 2. in altera parte capitis, vbi de rei pastoritiæ dignitate disputatur. De antiquis, ait, illustrissimus quisq; pastor erat vt ostendit Græca & Latina lingua, & veteres Poëtæ: qui alios vocant πολύαρνας, alios πολυμήλους, alios πολυβούτας, qui ipsas pecudes propter caritatem aureas habuisse pelles tradiderunt, vt Argis Atreus, quā sibi Thyestē subduxisse queritur: vt in Colchide Aeeta, ad cuius arietis pellem profecti regio genere dicuntur Argonautæ: vt in Libya ad Hesperidas, vnde aurea mala, id est, secundum antiquam consuetudinem, capras & oues, quas Hercules ex Africa in Græciam exportauit. Ea enim sua voce Græci appellarunt μῆλα. Et paulò pòst: Romanorum verò, inquit, populum à pastoribus esse ortum quis non dicit? quis Faustulum nescit pastorem fuisse nutricium, qui Romulum & Remum educauit? non ipsos quoq; fuisse pastores obtinebit, quod parilibus potissimùm cōdidere vrbem? &c. Fuisse porrò antiquam quoque rem pastoritiam, idem author eodem loco docet, vbi de eius origine dicit. Tres enim gradus humanæ vitæ constituit. Primum naturalem, cùm viuerent homines ex ijs quæ inuiolata vltrò ferret terra. Ex hac vita in secundam descendisse, pastoritiam, è feris atque agrestibus, vt ex arboribus ac virgultis decerpendo glandem, arbutum, mora pomaque colligerent ad vsum: sic ex animalibus, cùm propter eandem vtilitatem, quæ possent, syluestria deprehenderent, ac concluderent & mansuefecerent. Tertio denique gradu à vita pastorali ad agriculturam descenderunt. *Hæc ille.* Homerus tamen primam & secundam viuendi formam Cyclopibus istis attribuit. Vide quæ anteà ex Strabone post Platonem hac de re obseruauim'. Hoc ergo nobis de re pastoritia in præsentia notandum est, deque illius dignitate, quā Satrapæ nostri, quid Satrapæ? immò ferè omnes turpiter respuunt: vnde ad infimæ classis homines tantùm pertinere existimatur. Sed qui se illa spoliant, amabilem simul simplicitatis & candoris ornatum exuunt. Neq; est quod hic crudelis & efferus Polyphemus obstet: nam illius exemplo tantùm vtor personæ respectu simpliciter, non morum, quæ tertia est personæ Polyphemi ἠθοποιΐα, de qua commodiùs & copiosiùs paulò infrá.

g δυώδεκα] Fortè secundum numerum nauium. Dixit enim anteà Vlysses, νῆες μέν μοι ἕποντο δυώδεκα. De hoc autem vino Maroneo in Lexico dicetur: Vide intereà Plinium lib. 14 c. 4.

h οὔτε δίκας] Hæc verba posterioris sunt mentis, nam anteà nondum norat hominis mores: ideò cùm hanc terram exploratum iret, dicebat:

— τῶν δ' ἀνδρῶν πειρήσομαι οἵ τινές εἰσιν
ἤ ῥ' οἵ γ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι·
ἦε φιλόξεινοι, καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής.

Quin etiā sequentia docebunt, Vlyssem potiùs à Polyphemo hospitalitatem expectasse: nam noluit discedere, suadentibus ita socijs, antequàm eum salutasset, & aliquo munere tanquam ab hospite donaretur.

i περὶ δ' αὐλή] Attendendus est ædium arrogantis illius hominis ornatus, nimirum abiectus & qui humili cuiusdam nostri tēporis pastoris casa dignus potiùs, à nobis sæculo tumidiore natis, quam præpotentis & fastuosi Cyclopumque principis, addam & Neptuni filij aula existimetur.

k ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων.] Agni ex ouibus, hœdi ex capris. Quæ duo animalium genera sub pastore Polyphemo tantùm memorantur: paulò antè, in antro. πολλὰ μῆλ' ὄϊές τε καὶ αἶγες ἰαύεσκον. Et verisimile est, illorum curam cæteris omnibus honestiorem existimatā. Cæterùm de ouibus constat eas primùm in rem pastoritiam assumptas, & propter vtilitatem & propter placiditatem. maximè enim hæ natura quietæ & aptissimæ ad vitam hominum. Ad cibum enim lacte & caseum adhibitum, ad corpus vestitum & pelles attulerunt, vt est apud Varr. 2. de Re rust. 1. cap.

l ἀλλ' ἐγὼ οὐ πιθόμην] Ita solent plerunq; prudentes homines suæ ipsius ad rerum actus adhibendæ dexteritatis obliuisci, vt non solùm ipsi satis prouidi per se non sint: sed ne bene monentibus quidem auscultent, licet eos audiāt. Secus fecerat Vlysses in Ciconum regione, vbi fuga periculum ingruentium hostium anteuertere reliquis suadebat. Sed vt tunc ille cæteris, vt ita subitò discederent, non persuasit: ita nec ei nunc socij persuadent, cùm tamen, vt ipsemet fatetur, salutare esset illorum consilium. Id tamen demum postea intellexit cum suorum iactura: quāquam si exitum Polyphemi respicias. nihil est quòd de mora sua Vlysses conqueratur, nisi quòd ex suorum excidio plus damni, quàm ex illius vltione emolumenti se accepisse intelligat.

m αὐτοὶ δὲ τυρῶν αἰνύμενοι] Existimauit proculdubiò Vlysses, se inhumanæ & beneuolæ gentis manus incidisse, cùm absente domino, à quo hospitij beneficium expectabat, iam ipse potestatem in rem familiarem sibi vsurpârit: quod boni consultum iri ab ipso hospite, vbi redijsset, sperabat.

Αὐτὰρ ἐπειδὴ σπεῦσε πονησάμενος τὰ ἃ ἔργα,	*Cæterùm postquā festinauit expeditis illis suis operib.*
Καὶ τότε πῦρ ἀνέκαιε, καὶ εἴσιδεν, εἴρετο δ' ἡμέας,	*Et tum ignem accendit & aspexit, interrogauit nos,*
a Ὦ ξεῖνοι, τίνες ἐστέ; πόθεν πλεῖθ' ὑγρὰ κέλευθα;	*O hospites, quinā estis? vnde nauigatis humidū mare?*
Ἤ τι κατὰ πρῆξιν, ἦ μαψιδίως ἀλάλησθε,	*Num ad negotiationem, aut temerè erratis?*
Οἷά τε ληϊστῆρες ὑπεὶρ ἅλα, τοί τ' ἀλόωνται	*Perinde atq; piratæ supra mare qui errant*
Ψυχὰς παρθέμενοι, κακὸν ἀλλοδαποῖσι φέροντες;	*Animas piculo obijcientes, malū alienigenis ferentes.*
Ὣς ἔφαθ', ἡμῖν δ' αὖτε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ,	*Sic ait, nobis a. statim exanimatū est charum cor*
Δεισάντων φθόγγον τε βαρὺν, αὐτόν τε πέλωρον·	*Timentibus sonitumq; grauem ipsumq; monstrum.*
Ἀλλὰ καὶ ὥς μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπον.	*Verū etiā sic ipsum verbis excipiens alloquutus sum,*
e Ἡμεῖς τοι Τροίηθεν ἀποπλαγχθέντες Ἀχαιοὶ	*Nos quidem à Troia aberrantes Græci,*
Παντοίοις ἀνέμοισιν ὑπὲρ μέγα λαῖτμα θαλάσσης,	*Diuersis ventis super ingentes fluctus maris,*
Οἴκαδε ἱέμενοι, ἄλλην ὁδὸν, ἄλλα κέλευθα	*Domum petentes, alia via, alijs itineribus*
Ἤλθομεν· οὕτω που Ζεὺς ἤθελε* μητίσασθαι.	*Venimus, sic fortassis Iupiter voluit moliri:* χ. μητίσασθαι.

Ll Aaci

Λαοὶ δ' Ἀτρεΐδεω Ἀγαμέμνονος εὐχόμεθ' εἶναι,
Τοῦ δὴ νῦν γε μέγιστον ὑπουράνιον κλέος ἐστί·
[d] Τόσσην γὰρ διέπερσε πόλιν, καὶ ἀπώλεσε λαοὺς
Πολλούς. ἡμεῖς δ' αὖτε κιχανόμενοι τὰ σὰ γοῦνα
Ἱκόμεθ', εἴ τι πόροις ξεινήιον, ἠὲ καὶ ἄλλως
χ. ἥ τε Δοίης δωτίνην, * ἥ τε ξείνων θέμις ἐστίν.
Ἀλλ' αἰδεῖο φέριστε θεούς· ἱκέται δέ τοι εἰμέν.
Ζεὺς δ' ἐπιτιμήτωρ ἱκετάων τε ξείνων τε
Ξείνιος, ὃς ξείνοισιν ἅμ' αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' αὐτίκ' ἀμείβετο νηλέι θυμῷ.
[e] Νήπιος εἰς ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας,
χ. δειδίμεν Ὅς με θεοὺς κέλεαι ἢ * δειδίμεν ἢ ἀλέασθαι.
Οὐ γὰρ Κύκλωπες Διὸς αἰγιόχου ἀλέγουσιν,
Οὐδὲ θεῶν μακάρων. ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτεροί εἰμεν.
[f] Οὐδ' ἂν ἐγὼ Διὸς ἔχθος ἀλευάμενος πεφιδοίμην,
Οὔτε σεῦ, οὔθ' ἑτάρων, εἰ μὴ θυμός με κελεύοι.
Ἀλλά μοι εἴφ' ὅπῃ ἔσχες ἰὼν εὐεργέα νῆα;
Ἤ που ἐπ' ἐσχατιῆς, ἦ καὶ σχεδόν, ὄφρα δαείω.
[g] Ὣς φάτο πειράζων. ἐμὲ δ' οὐ λάθεν εἰδότα πολλά,
Ἀλλά μιν ἄψορρον προσέφην δολίοις ἐπέεσσι,
Νέα μέν μοι κατέαξε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Πρὸς πέτρῃσι βαλὼν ὑμῆς ἐπὶ πείρασι γαίης,
Ἄκρῃ προσπελάσας· ἄνεμος δ' ἐκ πόντου ἔνεικεν.
Αὐτὰρ ἐγὼ σὺν τοῖσδε ὑπέκφυγον αἰπὺν ὄλεθρον.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' οὐδὲν ἀμείβετο νηλέι θυμῷ.
Ἀλλ' ὅγ' ἀναΐξας ἑτάροις ἐπὶ χεῖρας ἴαλλε·
[h] Σὺν δὲ δύω μάρψας, ὥστε σκύλακας ποτὶ γαίῃ
Κόπτ'· ἐκ δ' ἐγκέφαλος χαμάδις ῥέε, δεῦε δὲ γαῖαν.
Τοὺς δὲ διαμελεϊστὶ ταμὼν ὁπλίσσατο δόρπον.
Ἤσθιε δ' ὥστε λέων ὀρεσίτροφος, οὐδ' ἀπέλειπεν
Ἔγκατά τε σάρκας τε καὶ ὀστέα μυελόεντα.
Ἡμεῖς δὲ κλαίοντες ἀνεσχέθομεν Διὶ χεῖρας,
Σχέτλια ἔργ' ὁρόωντες· ἀμηχανίη δ' ἔχε θυμόν.
χ. ἐπλήσατο Αὐτὰρ ἐπεὶ Κύκλωψ μεγάλην * ἐμπλήσατο νηδὺν,
Ἀνδρόμεα κρέ' ἔδων, καὶ ἐπ' ἄκρητον γάλα πίνων,
Κεῖτ' ἔντοσθ' ἄντροιο τανυσσάμενος διὰ μήλων.
Τὸν μὲν ἐγὼ βούλευσα κατὰ μεγαλήτορα θυμόν,
Ἆσσον ἰών, ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Οὐτάμεναι πρὸς στῆθος, ὅθι φρένες ἧπαρ ἔχουσι.
Χεῖρ' ἐπιμασσάμενος· ἕτερος δέ με θυμὸς ἔρυκεν.
Αὐτοῦ γάρ κε καὶ ἄμμες ἀπωλόμεθ' αἰπὺν ὄλεθρον·
Οὐ γάρ κεν δυνάμεσθα θυράων ὑψηλάων
Χερσὶν ἀπώσασθαι λίθον ὄβριμον, ὃν προσέθηκεν.
Ὣς τότε μὲν στενάχοντες ἐμείναμεν Ἠῶ δῖαν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἠώς,
Καὶ τότε πῦρ ἀνέκαιε, καὶ ἤμελγε κλυτὰ μῆλα
Πάντα κατὰ μοῖραν, καὶ ὑπ' ἔμβρυον ἧκεν ἑκάστῃ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ σπεῦσε πονησάμενος τὰ ἃ ἔργα,
χ. δεῖπνον. Σὺν δ' ὅγε δ' αὖτε δύω μάρψας ὁπλίσσατο * δεῖπνον.
Δειπνήσας δ' ἄντρου ἐξήλασε πίονα μῆλα,
[k] Ῥηιδίως ἀφελὼν θυρεὸν μέγαν· αὐτὰρ ἔπειτα
Ἂψ ἐπέθηχ', ὡς εἴ τε φαρέτρῃ πῶμ' ἐπιθείη.
Πολλῇ δὲ ῥοίζῳ πρὸς ὄρος τρέπε πίονα μῆλα
Κύκλωψ. αὐτὰρ ἐγὼ λιπόμην κακὰ βυσσοδομεύων,
Εἴ πως τισαίμην, δοίη δέ μοι εὖχος Ἀθήνη.
[l] Ἥδε δέ μοι κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή·
Κύκλωπος γὰρ ἔκειτο μέγα ῥόπαλον παρὰ σηκῷ,
Χλωρὸν, ἐλαΐνεον, τὸ μὲν ἔκταμεν ὄφρα φοροίη

Milites autem Atridæ Agamemnonis gloriamur esse,
Cuius certè nunc maxima ad cœlum gloria est:
Tantam enim euertit urbem, & perdidit populos
Multos, nos autem rursus procumbẽtes ad tua genua
Supplicam⁹, si quod præbeas hospitale, siue etiã aliter
Donum dares, quale hospitibus dare fas est.
Sed verere, optime, deos, supplices enim tibi sumus.
Iupiter autem vltor est supplicumq́, hospitumq́,
Hospitalis, qui hospitibus simul verecũdis opitulatur.
Sic loquut⁹ ille. v. mihi rursus respõdit sæuo animo,
Stultus es, ô hospes, quòd longè aduenisti,
Qui me deos iubes siue timere, atq; obseruare.
Non enim Cyclopes Iouem à capra nutritum curant,
Neq; deos beatos, quoniã multo præstantiores sumus.
Neq; ego Iouis inimicitias exitans parcam,
Neq; tibi, neq; socijs, si me animus iubeat.
Sed mihi dic vbi habes huc profect⁹ benefactã nauẽ?
An alicubi in extremis locis, aut propè, vt sciam.
Sic ait tentans, me aũt non latuit sciẽtẽ plurima,
Sed ipsum vicissim alloquutus sum dolosis verbis,
Nauem quidem fregit Neptunus terra quassator,
Ad scopulos coniectam vestræ ad fines terræ,
Ventus autem ex ponto intulit.
Cæterùm ego cum hisce effugi arduam perniciem.
Sic loquutus sum, ille aũt nihil respõdit sæuo animo:
Sed ipse irruens socijs manus intulit,
Duos aũt corripiens, quemadmodũ catulos, ad terrã
Illisit, cerebrum .a. humi effluebat, irrigabat .a. terrã:
Hos autem membratim resecans apparabat cœnam,
Deuorabat .a. queãdmodũ leo mõtanus, neq; reliquis
Intestinaq́, carnesq́, & ossa medullis plena.
Nos autem flentes sustulimus Ioui manus,
Miserã rem videntes, desperatio aũt inuasit animũ.
Cæterùm postquam Cyclops magnum impleuerat ventrem,
Humanas carnes comedens, & ad hæc merũ lac bibẽs,
Iacuit intra antrum extensus inter pecora.
Hunc quidem ego volui magnanimo animo,
Propius accedẽs gladium acutũ stringens à fæmore,
Vulnerare ad pectus, vbi præcordia hepar circũdãt,
Manus admouẽs, aliud autem consiliũ me impediuit.
Illic enim etiam nos perijssemus sæua morte.
Non enim poteramus ab ianua excelsa
Manibus mouere saxum grauem quem admouit.
Itaq; tũ ingemiscentes expectauimus aurorã diuinã.
Quãdo .a. manè genita apparuit roseis digitis aurora
Tunc ignem accendit, & mulsit inclyta pecora
Omnia vt decuit, & suum fœtum submisit singulis.
Porrò postquam festinauit perficiens sua opera,
Simul ille rursus duob. correptis apparauit iẽtaculũ.
Vt ientauit autem ex antro egit pinguia pecora,
Leniter dimouens obicem ingentem, cæterùm postea
Rursus admouit, veluti si pharetræ operculũ opponeret.
Plurimo autem sibilo ad montem egit pinguia pecora
Cyclops, sed ego relinquebar mala profundè cogitans,
Si quo pacto vlciscerer, daret autem votum Pallas.
Illud aũt mihi in animo optimũ apparebat cõsilium:
Cyclopis enim iacebat ingens claua ad stabulum,
Viridis oleagina, hanc quidem inciderat vt ferret

Auar-

Αὐανθέν· τὸ μὲν ἄμμες ἐΐσκομεν εἰσορόωντες,
Ὅσσον θ᾽ ἱστὸν νηὸς ἐεικοσόροιο μελαίνης,
Φορτίδος εὐρείης, ἥ τ᾽ ἐκπεράᾳ μέγα λαῖτμα·
Τόσσον ἔην μῆκος, τόσσον πάχος εἰσοράασθαι.
Τοῦ μὲν ὅσον τ᾽ ὄργυιαν ἐγὼν ἀπέκοψα παραστάς,
Καὶ παρέθηκ᾽ ἑτάροισιν, ἀποξῦναι δ᾽ ἐκέλευσα.
Οἱ δ᾽ ὁμαλὸν ποίησαν· ἐγὼ δ᾽ ἐθόωσα παραστάς
Ἄκρον, ἄφαρ δὲ λαβὼν ἐπυράκτεον ἐν πυρὶ κηλέῳ.
Καὶ τὸ μὲν εὖ κατέθηκα κατακρύψας ὑπὸ κόπρῳ,
Ἥ ῥα κατὰ σπείους κέχυτο μεγάλ᾽ ἤλιθα πολλή.
Αὐτὰρ τοὺς ἄλλους κλήρῳ πεπαλάχθαι ἄνωγον,
Ὅς τις τολμήσειεν ἐμοὶ σὺν μοχλὸν ἀείρας,
Τρῖψαι* ἐν ὀφθαλμῷ, ὅτε τὸν γλυκὺς ὕπνος ἱκάνοι. x. ἱκάνει
Οἱ δ᾽ ἔλαχον τοὺς ἄν κε καὶ ἤθελον αὐτὸς ἑλέσθαι,
Τέσσαρες, αὐτὰρ ἐγὼ πέμπτος μετὰ τοῖσιν* ἐλεγμην. x. ἐλέγμην.
Ἑσπέριος δ᾽ ἦλθεν καλλίτριχα μῆλα νομεύων.
Αὐτίκα δ᾽ εἰς εὐρὺ σπέος ἤλασε πίονα μῆλα,
Πάντα μάλ᾽, οὐδέ τι λεῖπε βαθείης ἔκτοθεν αὐλῆς,
Ἤ τι ὀϊσάμενος, ἢ καὶ θεὸς ὣς ἐκέλευσεν.
Αὐτὰρ ἔπειτ᾽ ἐπέθηκε θυρεὸν μέγαν ὑψόσ᾽ ἀείρας,
Ἑζόμενος δ᾽ ἤμελγεν ὄϊς καὶ μηκάδας αἶγας,
Πάντα κατὰ μοῖραν, καὶ ὑπ᾽ ἔμβρυον ἧκεν ἑκάστῃ.

Arefactā, hanc quidē nos aßimilabimus inspiciētes,
Quantus est malus nauis viginti remis agitatæ nigræ
Onerariæ latæ, quæ penetrat ingentes fluctus:
Tanta erat longitudo, tanta spißitudo aspectu,
Ab hac quantum vlna est, ego abscidi astans,
Et apposui socijs, polire autem iußi.
Hi verò planum leuigarunt, ego autem acui astans
Sūmitatē, statim, a. apprehēdens prēßi in igne ardēte,
Et hāc quidem benè deposui abscondens sub stercore,
Quod per spelūcam fusum erat multum densè abūdē.
Cæterum alios sorte sortiri iußi
Quinam auderet mecum vectem sublatum
Interere in oculū, quādo illū dulcis somn⁹ occuparet.
Illi sortiti sunt, quos vtiq; voluissem ipse capere
Quatuor, cæterùm ego quintus, cum his electus sum.
Vespertinus autem rediit villosa pecora pascens.
Cōtinuò verò in latam spelūcam egit pinguia pecora
Oīa diligēter, neq; vllū reliquit pfundā extra caulā
Aut dedita opera, siue etiam deus sic iußit.
Porrò deinde admouit repagulū ingēs altè subleuās,
Sedens autem mulsit oues & balantes capras,
Omnia vt decebat, & fœtus submisit singulis.

COMMENTARIVS.

a ὦ ξεῖνοι.] Hi versus etiam anteà Nestori tribuuntur, nimirum lib. 3 Apud Eurip sic rogat hos hospites Polyphemus:

—πόθεν ἐπλεύσατ᾽ ὦ ξένοι; ποδαποί; τίς ὑμᾶς ἐξεπαίδευσεν πόλις;
Ὀδυσ. Ἰθακήσιοι μὲν τὸ γένος. Ἰλίου δ᾽ ἄπο, πέρσαντες ἄστυ, πνεύμασι θαλασσίοις
σὴν γαῖαν ἐξωσθέντες ἥκομεν Κύκλωψ.

Quæ ex Homero sunt adumbrata. Videnda est integra illa Tragœdia, & cum hoc loco à studiosis conferenda.

b φθόγγον τε βαρύν.] Duo timent: sonitum vocis, & vastitatem Cyclopis. De voce paulò pòst dicetur, σμερδαλέον δὲ μέγ᾽ ᾤμωξε. περὶ δ᾽ ἴαχε πέτρη. Apud Virgilium 3 Aeneid. *Clamorem immensum tollit, quo pontus & omnes*
Intremuere vndæ, penitusq; exterrita tellus *Italiæ, curuisq; immugiit Aetna cauernis.*

Sed vtrobique ingentior vox fuisse præsumitur: ibi enim gemitus est, hic cæterorum Cyclopum conuocatio: quod vtrumque cum maiore contentione fieri oportuit, quàm in familiari sermone, qualis est hic ad hospites: tamen etiam valde fuit formidabilis & horrenda. De vastitate anteà diximus Apud Virgil. ibidem: *—ipse arduus, altaq; pulsat*
Sidera (dii talem terris auertite pestem) *Nec visu facilis, nec dictu affabilis vlli.*

c ἡμεῖς τοι Τροίηθεν.] Cùm tria quæsierit Polyphemus ab hospitibus. Primùm, Quinā ipsi essent: deinde, vnde huc nauigarent: tertiò, quis esset illorum nauigationis finis & institutum: illi respondet Vlysses, sed non seruato ordine interrogationum. Secūdę primo, primæ verò secundo, tertiæ tertio loco satisfacit. Ait ergo Vlysses, Nos quidem à Troia proficiscebamur in patriam contendētes, sed nos ventis abrepti Iouis consilio à recta via, quæ nos eò deducebat, aberrauimus, huc tandem appellentes. Et hæc est secūda interrogatio. Sumus autem, inquit, Agamemnonis milites celeberrimi illius ducis, sub quo Troia est excisa, totumq; Phrygiorum imperium dirutum & euersum. Hæc autem est prima interrogatio. Cui generaliter satisfecit, nomine suo tamen non expresso, quod paulò pòst fictè Cyclopi indicabit. Tertiò significat se in hanc oram diuertisse vt supplices & hospites Polyphemi fierēt: à quo vt eo nomine exciperentur, putabat se suæ calamitatis & errorum commemoratione satis persuasisse. validiore tamen adhuc vtitur argumento, cùm ad Deorum reuerentiam Cyclopem hortatur, & specialiter ipsius Iouis Xenii, qui Deus est hospitum, & supplicum tutelaris & defensor: hoc est, qui illatas hospitibus & supplicibus iniurias vindicat & vlciscitur. Qua de causa monitum vult Cyclopem, vt iram Deorum reformidans a lædendis hospitibus sibi temperet, potiusq; ad eos omni humanitatis genere prosequendos incitetur.

d [illegible]] Aliud tradi ab Aegyptijs, aliàs ex Dione Chrysostomo docuimus.

e νήπιός εἰς ὦ ξεῖν᾽.] Postremis Vlyssis verbis respondet impiè Polyphemus, stulteq; loquutum Vlyssem dicit, qui se ad Deorū reuerentiam exhortatus sit. Cyclopas enim neque Iouem neq, alios Deós curare, quibus ipsi nimirum longè sint pręstantiores: proinde Iouis metu ab ipso Vlysse cæterisq; socijs deuorandis non abstenturum, si hoc ita sibi videatur, id est, si eum eius rei libido incesserit. Notandum est autem malè Polyphemum cæteris quoq; Cyclopibus impietatem tribuere, Nam eorum oratio in sequentibus aliud videtur docere, cùm exoculatum Polyphemum his verbis solantur: νοῦσον γ᾽ οὔπως ἐστὶ Διὸς μεγάλου ἀλέασθαι. id est, Nullo modo licet Iouis plagam effugere. Itaq; de se ipso tantum apud Euripidem Cyclops ille loquitur:

Ζηνὸς δ᾽ ἐγὼ κεραυνὸν οὐ φρίσσω ξένε,
οὐδ᾽ οἶδ᾽ ὅ τι Ζεύς ἐστ᾽ ἐμοῦ κρείσσων θεός, &c. id est,
Iouis ego fulmen non horresco, hospes,
Neque noui Iouem esse me præstantiorem Deum.

f οὐδ᾽ ἂν ἐγὼ Διός.] Idem apud Euripidem:

—τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἐγὼ
Οὐ παύσομαι δρῶν εὖ, καὶ σὲ δαινύμενος.
Ξένια δὲ λήψῃ τοιάδ᾽ (ὡς ἄμεμπτος ὦ)
Πῦρ καὶ πατρῷον τόνδε λέβητ᾽ ὃς ζέσας
σὴν σάρκα δυσφόρητον ἀμφέξει καλῶς. id est,

—meę animæ ego
Non cessabo benefacere, te ipsum etiam comedens:
Hospitalia autem accipies talia (vt reprehendi non possim)
Ignem, & paternum hunc lebetem qui feruens
Tuas carnes graues continebit egregiè.

g ὣς φάτο πειράζων.] Intelligo hoc quæsisse Polyphemum, vt si forsan Vlysses respondisset, nauem suam in littore existere, eā ipse continuò dissipasset. At Vlysses prudentissimus astutiam hominis est sagaciter subodoratus, & opportunè confingit mendacium, sibi nauem non esse, quòd illa tempestate confracta & a ventis aliò abrepta sit, cùm iam littora tetigisset.

h σὺν δὲ δύω μάρψας.] Hoc factum eleganter refert Achæmenides apud Virgil. lib. 3. *Vidi egomet, duo de numero quum corpora nostro*
Prensa manu magna, medio resupinus in antro,
Frangeret ad saxum, sanieq; aspersa natarent
Limina: vidi atro quum membra fluentia tabo
Manderet, & tepidi tremerent sub dentibus artus.

Vlysses apud Euripidem rem ita narrat:

Ὡς δ᾽ ἦν ἕτοιμα πάντα τῷ θεοστυγεῖ
Ἅιδου μαγείρῳ, φῶτε συμμάρψας δύο
ἔσφαξ᾽ ἑταίρων τῶν ἐμῶν ῥυθμῷ τινι·

Vt autem erant parata omnia illi Diis inuiso
Plutonis coquo, viros corripiens duos
Iugulauit è meis socijs concinnitate quadam:

τὸν μὲν λέβητος εἰς κύτος χαλκήλατον,
τὸν δ' αὖ τένοντος ἁρπάσας ἄκρου ποδός,
παίων πρὸς ὀξὺν γ' ὄχμα πετραίου λίθου
ἐγκέφαλον ἐξέρραινε. καὶ καθαρπάσας
λάβρῳ μαχαίρᾳ σάρκας ἐξώπτα πυρί.
τὰ δ' εἰς λέβητ' ἐφῆκεν ἕψεσθαι μέλη.

Alterum quidem, lebetis in sinum æreum,
Alterum verò per tendonem arripiens summi pedis,
Feriens ad acutum segmentum petrosi lapidis
Cerebrum effudit, & diripiens
Auido gladio carnes assauit igni.
Alia verò in lebetem immisit vt elixarentur membra.

Cùm autem sex socios sibi à Cyclope deuoratos memoret Vlysses, mirum duos tantùm ab Euripide & Virgilio scribi. Duos priores in cœna habuit vespertina, alios duos altera die mane: alios rursum duos, in eiusdem diei cœna, vt paulò pòst dicitur.

i ἕτερος δέ με θυμὸς ἔρυκεν.] Hic Vlysses docet, prudentis esse interdum primos furoris impetus compescere, vbi illi si suum finẽ sortiantur, plus damni quàm commodi parere possunt. Sine dubio enim generosus iste heros, cùm hæc à Cyclope crudeliter perpetrata videret, non potuit non commoueri ad sociorum iacturam ferro stricto vindicandam: sed vbi rationem in consilium adhibuit, iudicauit alio pacto & tutiore vltionem illam exequendam esse. Viribus enim tanto monstro resisti non potuit, ergo dolis (quorum mirus est Vlysses noster artifex) res potius fuit tentanda, quàm vi aperta.

k [illegible]] Memoria repetendum est quod anteà de hoc obice & eius magnitudine dictum est, οὐκ ἂν τόν γε δύω καὶ εἴκοσ' ἄμαξαι Ἐσθλαὶ τετράκυκλοι ἀπ' οὔδεος ὀχλίσσειαν.

l ἥδε δέ μοι] Hoc est illud consilium, quod pòst primum potius & securius illi visum est, nimirũ oculum Cyclopi eruendi. Tamne leuiter, inquies, sex sociorum excidium vlciscitur? Immò, inquam, vt anteà lib. 1. disputauimus, maius est damnum Cyclopi cæcitas, quàm si vita illi fuisset adempta. Illo siquidem pacto acerba illi vita est reddita, lucis aspectu priuata, ita vt innumeras mortes in vna vita pateretur. Sanè hanc consilij Vlyssei causam esse ausim contendere, licet ab ipso Poeta nõ exprimatur. Absente ergo Cyclope instruit Vlysses telum illud (sic enim appellauit Achæmenides) quo oculus ille vnicus effodiatur. Quia autem in nimia multitudine minus concinnè & ordinatè geritur quoduis negotium, quàm à pauciori: ideò Vlysses quatuor tantùm è socijs suis eligi sorte sibi iubet, qui illi in hoc facinore egregio præstò sint. Ita duo vitiosa extrema vitat, nimirum ne solus sit: quia vnus vir, nullus vir, vt est in parœmia: deinde ne nimiæ multitudinis impedimentum accederet, quæ maximè in hoc negotio fuit periculosa. Et ad hoc postremum refertur, quod Achæmenides dicit apud Virgil.

— nos magna precati Numina sortitiq; vices, vnà vndiq; circum Fundimur —.

Illud enim sortiri vices, ad hanc sociorum electionem videtur pertinere.

Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ σπεῦσε πονησάμενος τὰ ἃ ἔργα,
Σὺν δ' ὅ γε δὴ αὖτε δύω μάρψας ὡπλίσσατο δόρπον.
Καὶ τότ' ἐγὼ Κύκλωπα προσηύδων [a] ἄγχι παραστάς,
Κισσύβιον μετὰ χερσὶν ἔχων μέλανος οἴνοιο,
Κύκλωψ τῆ, πίε οἶνον, ἐπεὶ φάγες ἀνδρόμεα κρέα·
Ὄφρ' εἰδῇς οἷόν τι ποτὸν τόδε νηῦς ἐκεκεύθει
Ἡμετέρη· σοὶ δ' αὖ λοιβὴν φέρον, εἴ μ' ἐλεήσας
Οἴκαδε πέμψειας, σὺ δὲ μαίνεαι οὐκ ἔτ' ἀνεκτῶς.
χ αἰνῶς Σχέτλιε, πῶς κέν τίς σε καὶ ὕστερον ἄλλος ἵκοιτο
Ἀνθρώπων πολέων, ἐπεὶ οὐ κατὰ μοῖραν ἔρεξας.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δ' ἔδεκτο καὶ ἔκπιεν· ἥσατο δ' αἰνῶς
Ἡδὺ ποτὸν πίνων [d] καί μ' ᾔτεε δεύτερον αὖτις,
Δός μοι ἔτι πρόφρων, καί μοι τεὸν οὔνομα εἰπὲ
Αὐτίκα νῦν, ἵνα τοι δῶ ξείνιον ᾧ κε σὺ χαίροις.
Καὶ γὰρ Κυκλώπεσσι φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Οἶνον ἐριστάφυλον, καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει·
Ἀλλὰ τόδ' ἀμβροσίης καὶ νέκταρός ἐστιν ἀπορρώξ.
Ὣς ἔφατ'· αὐτάρ οἱ αὖτις ἐγὼ πόρον αἴθοπα οἶνον·
Τρὶς μὲν ἔδωκα φέρων, τρὶς δ' ἔκπιεν ἀφραδίῃσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ Κύκλωπα περὶ φρένας ἤλυθεν οἶνος,
Καὶ τότε δή μιν ἔπεσσι προσηύδων μειλιχίοισι,
Κύκλωψ, εἰρωτᾷς μ' ὄνομα κλυτόν; αὐτὰρ ἐγώ τοι
Ἐξερέω· σὺ δέ μοι δὸς ξείνιον, ὥσπερ ὑπέστης·
Οὖτις ἐμοί γ' ὄνομ' ἐστ' [g] Οὖτιν δέ με κικλήσκουσι
Μήτηρ ἠδὲ πατὴρ, ἠδ' ἄλλοι πάντες ἑταῖροι.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' αὐτίκ' ἀμείβετο νηλέϊ θυμῷ,
Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι μετὰ οἷς ἑτάροισι.
Τοὺς δ' ἄλλους πρόσθεν· τὸ δέ τοι ξεινήϊον ἔσται.
Ἦ, καὶ ἀνακλινθεὶς πέσεν ὕπτιος· αὐτὰρ ἔπειτα
Κεῖτ' ἀποδοχμώσας παχὺν αὐχένα, κὰδ δέ μιν ὕπνος
Ἥρει πανδαμάτωρ. φάρυγος δ' ἐξέσσυτο οἶνος,
Ψωμοί τ' ἀνδρόμεοι· ὁ δ' ἐρεύγετο οἰνοβαρείων.
Καὶ τότ' ἐγὼ τὸν μοχλὸν ὑπὸ σποδοῦ ἤλασα πολλῆς,
Εἵως θερμαίνοιτο· ἔπεσσι δὲ πάντας ἑταίρους
Θάρσυνον, μή τίς μοι ὑποδείσας ἀναδύη.
[h] Ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ὁ μοχλὸς ἐλάϊνος ἐν πυρὶ μέλλεν
Ἅψεσθαι, χλωρός περ ἐών, διεφαίνετο δ' αἰνῶς,
Καὶ τότ' ἐγὼν ἆσσον φέρον ἐκ πυρός· ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Ἵσταντ'· αὐτὰρ θάρσος ἐνέπνευσεν μέγα δαίμων.

Cæterùm postquã festinauit perfectis suis operibus,
Simul ille rursus duobus correptis apparauit cœnam:
Et tum ego Cyclopem alloquebar propè astans.
Poculum in manibus tenens nigri vini,
Cyclops accipe, bibe vinum, postquã comedisti humanas
Vt scias qualẽ vtiq; potũ nauis occultauerat (carnes.
Nostra, tibi.a. rursus libamen ferã vt mei misertus
Domũ mittas: tu aũt furis non amplius tolerabiliter
Infelix, quomodo quisquã ad te in posterũ aliꝰ accedat
Ex hominib. plurimis, quoniam non ex officio egisti.
Sic dixit: ille accepit et bibit gauisus vehementer.
Dulcem potum bibẽs, & me rogauit secundò rursus,
Da mihi adhuc benignus & mihi tuum nomen dic
Statim nũc, vt tibi dẽm hospitale munus quo tu gau-
Etenim Cyclopibus fert alma terra (deas.
Vinum generosum & illis Iouis imber auget:
Verùm hoc ambrosia & nectaris est latex.
Sic ait, cæterùm ei rursus ego dedi ardens vinum.
Ter quidem præbui, ter autem ebibit insipientia.
Cæterũ postquã Cyclopẽ circa mentẽ occupauit vinũ,
Tum certè ipsum verbis alloquebar blandis, (bi
Cyclops, interrogas me nomẽ inclytũ? cæterùm ego ti-
Dicam, tu.a. mihi da hospitale munus vt pollicitꝰ es,
Vtis mihi nomen est, Vtim autem me vocant
Mater atq; pater atq; omnes alij socij.
Sic dicebã, ille autẽ me rursus excepit sæuo animo,
Vtim ego extremum edam post suos socios,
Alios quidem prius, hoc tibi hospitale munus erit.
Dixit, & recubẽs cecidit supinus, cæterùm deinde
Iacebat inflexus crassam ceruicem, & illum somnus
Cepit omnia domans, è gutture ruebat vinum,
Frustaq; humanæ carnis. hic.a. eructabat vino gra-
Et tum ego vectẽ sub cinere demisi multo, (uatus.
Vt calefieret, verbisq; omnes socios
Confirmaui, ne aliquis mihi subueritus refugeret.
Sed cùm mox vectis oleaginus in igne erat
Arsurus viridis existens, candebat vehementer.
Et tum ego propius attuli ex igne, circum autem socij
Stabãt, cæterùm animũ inspirauit ingẽtem dæmon.

Οἱ μὲν

Οἱ μὲν μοχλὸν ἑλόντες ἐλάϊνον ὀξὺν ἐπ' ἄκρῳ
Ὀφθαλμῷ ἐνέρεισαν· ἐγὼ δ' ἐφύπερθεν ἀερθεὶς
*Δίνεον, ὡς ὅτε τις τρυπῷ δόρυ νήϊον ἀνὴρ
Τρυπάνῳ, οἱ δέ τ' ἔνερθεν ὑποσσείουσιν ἱμάντι
Ἁψάμενοι ἑκάτερθεν, τὸ δὲ τρέχει ἐμμενὲς αἰεί.
Ὣς τοῦ ἐν ὀφθαλμῷ πυριήκεα μοχλὸν ἑλόντες
Δινέομεν, τὸν δ' αἷμα περίρρεε θερμὸν ἐόντα.
Πάντα δέ οἱ βλέφαρ' ἀμφὶ καὶ ὀφρύας εὗσεν ἀϋτμὴ
Γλήνης καιομένης· σφαραγεῦντο δέ οἱ πυρὶ ῥίζαι.
Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ χαλκεὺς πέλεκυν μέγαν ἠὲ σκέπαρνον
Εἰν ὕδατι ψυχρῷ *βάπτῃ μεγάλα ἰάχοντα,
Φαρμάσσων (τὸ γὰρ αὖτε σιδήρου γε κράτος ἐστίν)
Ὣς τοῦ σίζ' ὀφθαλμὸς ἐλαϊνέῳ περὶ μοχλῷ.
Σμερδαλέον δὲ μέγ' ᾤμωξε· περὶ δ' ἴαχε πέτρη.
Ἡμεῖς δὲ δείσαντες ἀπεσσύμεθ'· αὐτὰρ ὁ μοχλὸν
Ἐξέρυσ' ὀφθαλμοῖο πεφυρμένον αἵματι πολλῷ.
Τὸν μὲν ἔπειτ' ἔρριψεν ἀπὸ ἕο χερσὶν ἀλύων.
  Αὐτὰρ ὁ Κύκλωπας μεγάλ' ἤπυεν, οἵ ῥά μιν ἀμφὶς
Ὤικεον ἐν σπήεσσι δι' ἄκριας ἠνεμοέσσας.
Οἱ δὲ βοῆς ἀΐοντες ἐφοίτων ἄλλοθεν ἄλλος·
Ἱστάμενοι δ' εἴροντο περὶ σπέος, ὅττι ἑ κήδοι,
Τίπτε τόσον Πολύφημ' ἀρημένος ὧδ' ἐβόησας
Νύκτα δι' ἀμβροσίην, καὶ ἀΰπνους ἄμμε τίθησθα;
Ἦ μή τίς σευ μῆλα βροτῶν ἀέκοντος ἐλαύνει;
Ἦ μή τίς σ' αὐτὸν κτείνει δόλῳ ἠὲ βίηφι;
Τοὺς δ' αὖτ' ἐξ ἄντρου προσέφη κρατερὸς Πολύφημος,
  Ὦ φίλοι, Οὖτίς με κτείνει δόλῳ, οὐδὲ βίηφι.
Οἱ δ' ἀπαμειβόμενοι ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευον,
Εἰ μὲν δὴ μή τίς σε βιάζεται οἶον ἐόντα,
Νοῦσόν γ' οὔπως ἐστὶ Διὸς μεγάλου ἀλέασθαι·
Ἀλλὰ σύ γ' εὔχεο πατρὶ Ποσειδάωνι ἄνακτι.

Hi qdē vecte apprehēso oleagino acuto in summitate,
Oculo infixerunt, ego autem infernè innixus
Versabam, veluti quis terebrat lignum vir nauale χ. δίνεον, ὡς ὅτε
Terebro, illi verò infrà torquent loro
Attingētes vtrinq;, illud circūuoluitur assiduè semp.
Sic eius in oculo ignitum vectem capientes
Versabamus, hūc.a.sanguis circumfluebat calefactū.
Oēs.a.eipalpebras circū et supercilia cremauit vapor
Pupilla ardenti, stridebant.a.ei radices,
Veluti cùm vir faber securim magnam aut asciam
In aqua frigida mergit valdè stridentem, χ βάπτῃ
Corroborans, hoc enim ferri vtiq; robur est.
Sic huius stridebat oculos oleaginum circa vectem.
Horrendè autem eiulauit, insonuit autem petra.
Nos.a.perterriti dissipati fugimus: caeterùm ille vectē
Exemit oculo aspersum sanguine multo.
Illum quidem deinde abiecit à se manibus anxius.
Caeterum ipse Cyclopas altè vocauit, illi circa ipsū
Habitabant in speluncis per promontoria ventosa.
Illi autem vocem audiētes accurrebāt alicunde ali,*
Stātes.a.interrogabāt circa speluncā quidnā ipsū af-
Cur tantū Polypheme lęsus sic clamasti? (fligeret,
Noctem per diuinam & insomnes nos fecisti?
Num quis à te oues mortalium inuito abegit?
An'ne aliquis teipsum occiderit dolo an vi?
Hos rursus ex antro alloquutus est fortis Polyphemus,
Amici, Vtis me interfecit dolo neq; viribus.
Illi verò respondentes, verba volatilia dixerunt,
Quod si certè iam quis tibi vim infert cùm solus sis,
Nullo modo licet Iouis magni effugere plagam.
Sed tu supplica patri Neptuno regi.

COMMENTARIVS.

a ἄγχι παρεστώς.] Vlysses apud Euripidem conqueritur, quòd in his crudelibus epulis Polyphemo astiterit quasi famulus.

ἐγὼ δ' ὁ τλήμων δάκρυ' ἀπ' ὀφθαλμῶν χέων
ἐχριμπτόμην Κύκλωπι, κ' ἀδιηκόνουν· id est,

Ego verò miser lacrymas ab oculis profundens
Accedebam ad Cyclopem, & ei inseruiebam.

De socijs autem eos in recessus antri sese abdidisse:

ἄλλοι δ' ὅπως ὄρνιθες, ἐν μυχοῖς πέτρας
πτήξαντες εἶχον, αἷμα δ' οὐκ ἐνῆν χροΐ. id est,

Alij autem, vt aues in latibulis antri
Perterriti habitabant, sanguis autem non inerat cuti.

Vbi notanda est Vlyssis nostri constantia, non minima in rebus mortalibus virtus.

b πίε οἶνον,] Apud eundem Euripidem sic dicit:

—ὦ παῖ θαλασσίου θεοῦ Κύκλωψ
σκέψαι τόδ' οἷον Ἑλλὰς ἀμπέλων ἄπο
θεῖον κομίζει πῶμα, Διονύσου γάνος. id est,

—ô fili marini Dei Cyclops,
Iudica hoc qualem Graecia ex vitibus
Diuinum fert potum, Dionysij oblectamentum.

c σὺ δὲ μαίνεαι] Non se adeò ex praecedenti casu consternatum Vlysses praebet, aut perterrefactum ob ipsius Cyclopis crudelitatem, vt libere tamen cum eo non loquatur, cum asperitate verborum, quae inuictum illius animum satis significat.

d δός μοι ἔτι] Illectus huius Maronei vini dulcedine petit ex eodem alium haustum ab Vlysse: cui, ne ingratus videatur, hospitale munus illi pollicetur: quale autem illud sit, posteà videbimus. Laudat autem illud vinū, & non solùm Cyclopicis anteponit, quāquam praestantissimis, sed etiam cum Ambrosia & Nectare comparat. Vbi videntur Ambrosia & Nectar pro vno eodemque sumi, cùm tamen manifeste aliàs distinguantur. Vide nostrum Lexicon.

e τρὶς δ' ἔκπιεν] Apud Euripidem numerus ternarius praefixè non ponitur, sed simpliciter Vlysses dicit, se subinde Cyclopi ex eo vino propinasse: —ἐγὼ δ' ἐπ' ἐγχέων ἄλλην ἐπ' ἄλλῃ, σπλάγχν' ἐθέρμαινον ποτῷ quod paulò pòst apud eundem Poetam melius exprimitur, cum Cyclopi Vlysses & Silenus adsunt, vt ei pocula subministrent, quod toties ab eis repetitum est, donec turbata ob ebrietatem mente dixerit Polyphemus:

ἰοὺ ἰού, ὡς ἐξένευσα μόγις· ἄκρατος ἡ χάρις.
ὁ δ' οὐρανός μοι συμμεμιγμένος δοκεῖ

τῇ γῇ φέρεσθαι, τοῦ Διός τε τὸν θρόνον
λεύσσω, τό τε πᾶν δαιμόνων ἁγνὸν σέβας.

Sed Poëta noster hoc numero contentus est, vt nimirum inde vis immensa illius vini appareat, vtpote quod in tam parua quantitate potuerit monstrum illud Cyclopicum euertere.

f Οὖτις ἐμοί γ' ὄνομα] Sic apud Euripidem Κυ. σὺ δ' ὦ ξένε, ἀντί μοι, τί σε χρὴ καλεῖν. Ὀδ. Οὖτιν. χάριν δὲ τίνα λαβὼν σ' ἐπαινέσω; Κυ. πάντων σ' ἑταίρων ὕστερον θοινάσομαι. Ὀδ. Καλόν γε τὸ γέρας τῷ ξένῳ δίδως Κύκλωψ id est, Tu verò, hospes, dic nomen, quo te deceat appellare. Vly. Vtin. Quo autem beneficio accepto te laudabo? Cy. Omnium te sociorum postremum comedā. Vly. Egregium sanè munus hospiti dederis, Cyclops. Qua de re in sequenti annotatione.

g ἐγὼ πύματον] Animaduertenda est Cyclopis illius feritas qui magno beneficio deputari vult ab Vlysse, quod eū tādiu mortem prorogет. Vnde factum est, vt Κύκλωπος ξένιον, id est, Cyclopis munus, pro inutili munere prouerbialiter vsurpetur. Lucianus in Cataplo: οὐ πάνυ με ἡ τοῦ Κύκλωπος ὑπόσχεσις εὐφραίνει, ὡς ἄρα ὕστατόν σε ἐγὼ τὸν οὖτιν κατέδομαι. id est, Haud admodum me Cyclopis illud donum delectat, videlicet quod ita pollicetur. Ego Vtin postremum deuorabo. Verba sunt Micylli cerdonis: qui cùm esset questus quòd non statim cum alijs in cymbam Charonis reciperetur, atque hoc ipsum Clotho Parca beneficij vice imputaret, quòd interim tantillum morae lucrifaceret ne descenderet ad inferos, in hunc modum respondit. Et rectè dixit Erasmus, ad hūc locum Homeri Lucianum respexisse. Vide eundem Erasmum Adag. Chil. 1. Cent. 4 prou. 5.

h ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ὁ μοχλὸς] Hic consilium anteà susceptum de excaecando Cyclope exitū sortitur: adeò scelera non relinquit inul-

ta Deus. Hunc autem locum Euripides expressit, vbi Vlysses de hac re sic deliberat:

ὅταν δ' ὕπνῳ Βακχίου νικώμενος,
ἀκρεμὼν ἐλαίας ἔστιν ἐν δόμοισί τις,
ὃν φασγάνῳ τῷδ' ἐξαποξύνας ἄκρον,
εἰς πῦρ καθήσω· κᾆθ' ὅταν κεκαυμένον
ἴδω νιν, ἄρας θερμὸν ἐς μέσην βαλῶν
Κύκλωπος ὄψιν, ὄμματ' ἐκτήξω πυρί.
ναυπηγίαν δ' ὡς εἴ τις ἁρμόζων ἀνὴρ
διπλοῖν χαλινοῖν, τρύπανον κωπηλατεῖ,
οὕτω κυκλώσω δαλὸν ἐν φαεσφόρῳ
Κύκλωπος ὄψει, καὶ συναυανῶ κόρας. id est,

Cùm autem dormiet vino victus,
Stipes oleæ existit in ædibus quidam,
Quem ense isto exacuens in summa parte
Igni imponam, posteà cùm incensum
Videro illum, tollens calidum, in medium iaciens
Cyclopis oculum, videndi facultatem illi tabefaciam.
Nauium structuram autem vt siquis adornat
Duabus habenis, terebrum versat:
Sic includam torrem in lucente
Cyclopis visu, & arefaciam simul pupillas.

Vbi miror pluraliter ὄμματα, & κόρας de Cyclope vnoculo dici. Quanquam ὄμματα, videndi facultatem transtuli. Illud idem Achæmenides apud Virgil. sic narrat: — *nec talia passus Vlysses,*

Oblitusve sui est Ithacus discrimine tanto.
Nam simul expletus dapibus, vinoq́; sepultus
Ceruicem inflexam posuit; iacuitq́; per antrum
Immensum, saniem eructans ac frusta cruento
Per somnum commista mero: nos magna precati
Numina, sortitiq́; vices, vnà vndique circum
Fundimur: & telo lumen terebramus acuto
Ingens, quod torua solum sub fronte latebat
Argolici clypei aut Phœbeæ lampadis instar.
Et tandem læti sociorum vlciscimur vmbras.

ἦ μή τίς μευ] Cyclops ille sic vulneratus clamore suo reliquos Cyclopas excitauit, hi concurrunt, quæruntq́; clamoris causam: sed ambiguo vocabulo, quod ad fictum Vlyssis nomen accederet. quod inscienter quidem illi faciunt, sed ita res fortè tulit, vt hic insuper dolor Polyphemo accederet, cùm respondentē illum de illius nomine, qui vulnus hoc ei inflixerat, cæteri nō intelligerent, sed ambiguè quoq; dictum illius interpretarentur. Quærunt enim his verbis Cyclopes, ἦ μή τις: id est, nunquid aliquis. Illud autē μή τις, cùm οὔτις idem esse videtur: ideò cùm casum suum exponeret, diceretq;, Οὖτίς με κτείνει, cæteri idem eum dicere arbitrati sunt, οὐδείς, vel μηδείς, quibus æquipollet οὔτις, id est, nullus. Iliad. α, οὔτι χεῖρας ἐποίσει, id est, οὐδείς. Itaq; opportunè afflictū hominem insuper eluserunt, quanquam ignoranter: referuntque si à nullo lædatur, cùm solus existat, aliquid ei aduersi tamen à Ioue acciderit, patienter illud ei esse ferendum. Vbi apparet, quod anteà diximus, non perinde impios esse reliquos Cyclopas, vt volebat Polyphemus. Porrò hoc Polyphemi & reliquorum Cyclopum colloquium eleganter expressit Euripides, quod referre non erit omnino inutile:

Χο. τί χρῆμ' ἀϋτεῖς ὦ Κύκλωψ; Κυ. ἀπωλόμην.
Χο. αἰσχρός γε φαίνῃ. Κυ. κἀπὶ τοῖσδέ γ' ἄθλιος.
Χο. μεθυσθεὶς κατέπεσες εἰς μέσους τοὺς ἄνθρακας.
Κυ. Οὖτίς μ' ἀπώλεσεν. Χο. οὐκ ἄρ' οὐδείς ἠδίκει.
Κυ. Οὖτίς με τυφλοῖ βλέφαρον. Χο. οὐκ ἄρ' εἶ τυφλός.
Κυ. ὡς δὴ σύ. Χο. καὶ πῶς σ' οὔτις ἂν θείη τυφλόν;
Κυ. σκώπτεις. ὁ δ' Οὖτις ποῦ 'στιν; Χο. οὐδαμοῦ Κύκλωψ.
Κυ. ὁ ξένος, ἵν' ὀρθῶς ἐκμάθῃς, μ' ἀπώλεσεν, &c.

Ibi cùm Οὖτις diceret Polyphemus, quod nomen sibi Vlysses imposuerat, Chorus Satyrorum pro οὐδείς interpretabatur.

Ὣς ἄρ' ἔφαν ἀπιόντες, ἐμὸν δ' ἐγέλασσε φίλον κῆρ
Ὡς ὄνομ' ἐξαπάτησεν ἐμὸν καὶ μῆτις ἀμύμων.
Κύκλωψ δὲ στενάχων τε καὶ ὠδίνων ὀδύνῃσι,
Χερσὶ ψηλαφόων, ἀπὸ μὲν λίθον εἷλε θυράων,
Αὐτὸς δ' εἰνὶ θύρῃσι καθέζετο χεῖρε πετάσσας,
Εἴ τινά που μετ' ὄεσσι λάβοι στείχοντα θύραζε.
Οὕτω γάρ πού μ' ἤλπετ' ἐνὶ φρεσὶ νήπιον εἶναι.
Αὐτὰρ ἐγὼ βούλευον ὅπως ὄχ' ἄριστα γένοιτο,
Εἴ τιν' ἑταίροισιν θανάτου λύσιν ἠδ' ἐμοὶ αὐτῷ
Εὑροίμην, πάντας δὲ δόλους καὶ μῆτιν ὕφαινον,
Ὥς τε περὶ ψυχῆς. μέγα γὰρ κακὸν ἐγγύθεν ἦεν.
Ἥδε δέ μοι κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή.
[a] Ἄρσενες ὄϊες ἦσαν ἐϋτρεφέες δασύμαλλοι
Καλοί τε μεγάλοι τε, ἰοδνεφὲς εἶρος ἔχοντες·
Τοὺς ἀκέων συνέεργον ἐϋστρεφέεσσι λύγοισι,
Τῇς ἔπι Κύκλωψ εὗδε πέλωρ, ἀθεμίστια εἰδώς.
Σύντρεις αἰνύμενος· ὁ μὲν ἐν μέσῳ ἄνδρα φέρεσκεν,
Τὼ δ' ἑτέρω ἑκάτερθεν ἴτην σώοντες ἑταίρους.
Τρεῖς δὲ ἕκαστον φῶτ' ὄϊες φέρον· αὐτὰρ ἔγωγε
(Ἀρνειὸς γὰρ ἔην μήλων ὄχ' ἄριστος ἁπάντων)
Τοῦ κατὰ νῶτα λαβών, λασίην ὑπὸ γαστέρ' ἐλυσθεὶς
Κείμην· αὐτὰρ χερσὶν ἀώτου θεσπεσίοιο
Νωλεμέως στρεφθεὶς ἐχόμην τετληότι θυμῷ.
Ὣς τότε μὲν στενάχοντες ἐμείναμεν Ἠῶ δῖαν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἠώς,
Καὶ τότ' ἔπειτα νομόνδ' ἐξέσσυτο ἄρσενα μῆλα.
Θήλειαι δ' ἐμέμηκον ἀνήμελκτοι περὶ σηκούς.
Οὔθατα γὰρ σφαραγεῦντο· ἄναξ δ' ὀδύνῃσι κακῇσι
Τειρόμενος, πάντων ὀΐων ἐπεμαίετο νῶτα
Ὀρθῶν ἑσταότων. τὸ δὲ νήπιος οὐκ ἐνόησεν
Ὥς οἱ ὑπ' εἰροπόκων ὀΐων στέρνοισι δέδεντο.
Ὕστατος ἀρνειὸς μήλων ἔστειχε θύραζε,
Λάχνῳ στεινόμενος, καὶ ἐμοὶ πυκινὰ φρονέοντι.
Τὸν δ' ἐπιμασσάμενος προσέφη κρατερὸς Πολύφημος,

Sic dixerunt abeuntes, meū autem risit charū cor,
Quod nomē decepisset meum & inculpatum consiliū.
Cyclops autem ingemiscensq́; & dolens doloribus
Manibus palpitans, lapidem quidem amouit à ianua.
Ipse autem intra ianuam sedebat manus extendens
Si aliquem fortassis inter oues caperet exeuntē foras,
Sic enim me putabat in mente stultum esse.
Cæterùm ego deliberabam quid factu optimum esset,
Si quam socijs mortis solutionem, atq; mihi ipsi
Inuenirem, omnes enim dolos & consilium texui.
Videlicet ob vitam, ingens enim malum præsens erat.
Illud aūt mihi in animo optimum apparebat consiliū.
Mares oues erant benè nutriti lanosi,
Pulchriq́; magniq́; violaceam lanam habentes.
Hos tacitè colligaui bene tortis funibus,
In quibus Cyclops dormiebat monstrum impia doctus
Tribus vnà constructis, qui in medio, virum ferebat,
Duo autem alij vtrinq; ibant seruantes socios.
Tres autem singulos viros oues ferebant, cæterùm ego
(Aries enim erat pecudum longè optimus omnium)
Huius tergum arripiēs villosum sub vētrem delapsus
Pendebam: cæterùm manibus lana preciosissima
Firmiter implicitus tenebam audaci animo.
Sic tū qdē ingemiscētes expectauimus aurorā diuinā.
Quādo.a.manè genita apparuit roseis digitis auro-
Et tū continuò ad pascua exegit mascula pecora. (ra.
Fæminæ verò balabant immulctæ per stabula,
Vbera enim grauabātur, custos verò doloribus multis
Afflictus, omnium ouium nota palpitabat terga
Rectè stantium: illud autem stultus nō animaduertit
Vt illi vellera tonsa ouium pectoribus ligati essent,
Vltimus aries pecorum exibat foras
Densitate pilorum grauatus, & me varia cogitante.
Hunc palpitans alloquutus est fortis Polyphemus,

[b] Κριὲ

Κριὲ πέπον, τί μοι ὧδε διὰ σπέος ἔσσυο μήλων
Ὕστατος; οὔτι πάρος γε λελειμμένος ἔρχεαι οἰῶν,
Ἀλλὰ πολὺ πρῶτος νέμεαι τέρεν' ἄνθεα ποίης,
Μακρὰ βιβάς, πρῶτος δὲ ῥοὰς ποταμῶν ἀφικάνεις,
Πρῶτος δὲ σταθμόνδε λιλαίεαι ἀπονέεσθαι
Ἑσπέριος· νῦν αὖτε πανύστατος. ἦ σύ γ' ἄνακτος
Ὀφθαλμὸν ποθέεις, τὸν ἀνὴρ κακὸς ἐξαλάωσε,
Σὺν λυγροῖς ἑτάροισι δαμασσάμενος φρένας οἴνῳ,
Οὖτις, ὃν οὔπω φημὶ πεφυγμένον εἶναι ὄλεθρον,
Εἰ δὴ ὁμοφρονέοις, ποτιφωνήεις τε γένοιο
Εἰπεῖν ὅππῃ κεῖνος ἐμὸν μένος ἠλασκάζει·
Τῷ κέ οἱ ἐγκέφαλός γε διὰ σπέος ἄλλυδις ἄλλῃ
Θεινομένου ῥαίοιτο πρὸς οὔδεϊ, κὰδ δέ κ' ἐμὸν κῆρ
Λωφήσειε κακῶν, τά μοι οὐτιδανὸς πόρεν Οὖτις.
Ὣς εἰπὼν, τὸν κριὸν ἀπὸ ἕο πέμπε θύραζε.
Ἐλθόντες δ' ἠβαιὸν ἀπὸ σπείους τε καὶ αὐλῆς,
Πρῶτος ὑπ' ἀρνειοῦ λυόμην, ὑπέλυσα δ' ἑταίρους.
Καρπαλίμως δὲ τὰ μῆλα ταναύποδα πίονα δημῷ
Πολλὰ περιτροπέοντες ἐλαύνομεν, ὄφρ' ἐπὶ νῆα
Ἱκόμεθ'· ἀσπάσιοι δὲ φίλοις ἑτάροισι φάνημεν,
Οἳ φύγομεν θάνατον, τοὺς δὲ στενάχοντο γοῶντες.
Ἀλλ' ἐγὼ οὐκ εἴων, ἀνὰ δ' ὀφρύσι νεῦον ἑκάστῳ
Κλαίειν, ἀλλ' ἐκέλευσα θοῶς καλλίτριχα μῆλα
Πόλλ' ἐν νηῒ βαλόντας ἐπιπλεῖν ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῖσι καθῖζον,
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἀλλ' ὅτε τόσσον ἀπῆν ὅσσον τε γέγωνε βοήσας,
Καὶ τότ' ἐγὼ Κύκλωπα προσηύδων κερτομίοισι,
Κύκλωψ, οὐκ ἄρ' ἔμελλες ἀνάλκιδος ἀνδρὸς ἑταίρους
Ἔδμεναι ἐν σπῆϊ γλαφυρῷ κρατερῆφι βίηφι.
Καὶ λίην σέ γε μέλλε κιχήσεσθαι κακὰ ἔργα,
Σχέτλι', ἐπεὶ ξείνους οὐχ ἅζεο σῷ ἐνὶ οἴκῳ
Ἐσθέμεναι· τῷ σε Ζεὺς τίσατο καὶ θεοὶ ἄλλοι.
Ὣς ἐφάμην, ὁ δ' ἔπειτα χολώσατο κηρόθι μᾶλλον.
Ἧκε δ' ἀπορρήξας κορυφὴν ὄρεος μεγάλοιο,
Κὰδ δ' ἔβαλε προπάροιθε νεὸς κυανοπρῴροιο,
Τυτθὸν ἐδεύησεν δ' οἰήϊον ἄκρον ἱκέσθαι.
Ἐκλύσθη δὲ θάλασσα κατερχομένης ὑπὸ πέτρης,
Τὴν δ' αἶψ' ἤπειρόνδε παλιρρόθιον φέρε κῦμα
Πλημμυρὶς ἐκ πόντοιο, θέμωσε δὲ χέρσον ἱκέσθαι.
Αὐτὰρ ἐγὼ χείρεσσι λαβὼν περιμήκεα κοντὸν
Ὦσα παρέξ, ἑτάροισι δ' ἐποτρύνας ἐκέλευσα
Ἐμβαλέειν κώπῃς, ἵν' ὑπὲκ κακότητα φύγοιμεν,
Κρατὶ κατανεύων. οἱ δὲ προπεσόντες ἔρεσσον.
Ἀλλ' ὅτε δὴ δὶς τόσσον ἅλα πρήσσοντες ἀπῆμεν,
Καὶ τότ' ἐγὼ Κύκλωπα προσηύδων, ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Μειλιχίοις ἐπέεσσιν ἐρήτυον ἄλλοθεν ἄλλος,
Σχέτλιε, τίπτ' ἐθέλεις ἐρεθιζέμεν ἄγριον ἄνδρα,
Ὃς καὶ νῦν πόντονδε βαλὼν βέλος, ἤγαγε νῆα
Αὖτις ἐς ἤπειρον, καὶ δὴ φάμεν αὐτόθ' ὀλέσθαι.
Εἰ δὲ φθεγξαμένου τευ ἢ αὐδήσαντος ἄκουσε,
Σύν κεν ἄραξ' ἡμέων κεφαλὰς καὶ νήϊα δοῦρα,
Μαρμάρῳ ὀκριόεντι βαλών· τόσσον γὰρ ἵησιν.
Ὣς φάσαν. ἀλλ' οὐ πεῖθον ἐμὸν μεγαλήτορα θυμόν,
Ἀλλά μιν ἄψορρον προσέφην κεκοτηότι θυμῷ,
Κύκλωψ, αἴ κέν τίς σε καταθνητῶν ἀνθρώπων
Ὀφθαλμοῦ εἴρηται ἀεικελίην ἀλαωτύν,
Φάσθαι Ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον ἐξαλαῶσαι,

Ignaue aries quid mihi per speluncam exis ouium
Vltimus? neutiquam anteà relictus ibas ab ouibus,
Sed multò primus pascebaris teneros flores herbæ
Magnificè incedẽs primus ad fluenta fluuiorum per-
Primus aũt ad caulam desiderabas redire (ueniens.
Vespertinus, nunc rursus vltimus, num tu domini
Oculum desideras? quem vir malus eruit
Cum molestis socijs, postquam domuisset mentẽ vino
Vtis, quem nondum existimo elapsum esse mortem.
Vtinam idem sentires vocalisq́; fieres
Dicere. vbinam ille meum robur effugit.
Profectò ei cerebrum per speluncam huc & illuc
Verberato flueret ad solum, meumq́; cor
Quiesceret è malis, quæ mihi nihili precij vir intulit
Sic loquutus arietem ab se demisit forás. (Vtis.
Venientes autem paululum à speluncaq́; & aula,
Primus ab ariete soluebar, solui autem socios.
Celeriter aũt pecora rectipeda pinguia pinguedine
Multa ferientes pepulimus, donec ad nauem
Peruenimus, desiderati charis socijs visi sumus,
Qui effugimus mortẽ: alijs verò ingemiscebãt flentes,
Sed ego non sinebam, superciljs aũt innuebã singulis
Lugere, sed iussi celeriter villosa pecora,
Multa in nauẽ recipientes renauigare salsam aquã.
Illi statim conscenderunt & per transtra sederunt,
Ordine .a. sedentes canum mare verberabant remis.
Sed quãdo tantũ aberãt quãtum vtiq; audire potest
Et tunc ego Cyclopẽ alloquebar conuicijs: (clamitãs,
Cyclops, non debebas imbellis viri socios
Mandere in spelunca caua forti vi.
Et sanè te debebant inuadere mala facta,
Infelix quoniam hospites non verebaris tua in domo
Absumere. ideoq́; te Iupiter vltus est & alij dij.
Sic dicebã, ille .a. cõtinuò irascebatũ ex corde magis:
Misit autem abrumpens verticem montis magni.
Deiecit aũt ante nauem nigram proram habentem,
Paululũ .a. abfuit gubernaculum extremum nãcisci.
Inundauit autem mare adueniente à petra.
Hanc statim ad littus refluus ferebat fluctus
Inũdatio ex mari, appropinquauit vt litt⁹ attigeret.
Cæterùm ego manibus apprehendens ingentẽ cõtum.
Detrusi ab littore, socijs autem excitans imperaui
Inijcere remos, vt malum fugeremus
Capite annuens: hi autem incumbentes rẽmigabãt.
Sed quando certè bis tantũ mare sulcãtes abiuimus,
Certè tum Cyclopem alloquebar, circùm autem socij
Blandis verbis prohibebant hinc atq; illinc,
Infelix, cur vis irritare agrestem virum?
Qui etiam nunc in põtum iacto telo deduxit nauem
Rursus ad cõtinentẽ, & certè existimabam⁹ illic peri-
Si verò resonantẽ te aut loquẽtem audierit, (turos.
Collidere poterit nostra capita, & naualia ligna,
Saxo aperto iaciens, tantum enim iaculatur.
Sic dicebam, sed non persuaserunt meum genero-
sum animum,
Sed ipsum rursus alloquutus sum elato animo,
Cyclops, si quis te inter mortales homines
Oculi interrogauerit indecentem cæcitatem
Dic Vlyssem vrbium euersorem euulsisse

Υἱὸν Λαέρτεω, Ἰθάκῃ ἔνι οἰκί' ἔχοντα.
Ὣς ἐφάμην, ὁ δέ μ' οἰμώξας ἠμείβετο μύθῳ,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δή με παλαίφατα θέσφαθ' ἱκάνει.
Ἔσκέ τις ἐνθάδε μάντις ἀνὴρ ἠΰς τε μέγας τε,
Τήλεμος Εὐρυμίδης, ὃς μαντοσύνῃ ἐκέκαστο,
Καὶ μαντευόμενος κατεγήρα Κυκλώπεσσιν·
Ὅς μοι ἔφη τάδε πάντα τελευτήσεσθαι ὀπίσσω,
Χειρῶν ἐξ Ὀδυσῆος ἁμαρτήσεσθαι ὀπωπῆς.
Ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν καὶ καλὸν ἐδέγμην
Ἐνθάδ' ἐλεύσεσθαι, μεγάλην ἐπιειμένον ἀλκήν·
γρ. ἄκικυς, Νῦν δέ μ', ἐὼν ὀλίγος τε καὶ οὐτιδανὸς καὶ ἄκικυς,
Ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν, ἐπεί μ' ἐδαμάσατο οἴνῳ.
γρ. ἀλάωσας, ἐπεί μ' ἐδαμάσατο
Ἀλλ' ἄγε δεῦρ' Ὀδυσεῦ, ἵνα τοι πὰρ ξείνια θείω,
Πομπήν τ' ὀτρύνω δόμεναι κλυτὸν Ἐννοσίγαιον.
Τοῦ γὰρ ἐγὼ παῖς εἰμί, πατὴρ δ' ἐμὸς εὔχεται εἶναι·
Αὐτὸς δ' αἴκ' ἐθέλῃσιν ἰήσεται, οὐδέ τις ἄλλος
Οὔτε θεῶν μακάρων, οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Αἲ γὰρ δὴ ψυχῆς τε καὶ αἰῶνός σε δυναίμην
Εὖνιν ποιήσας πέμψαι δόμον Ἄϊδος εἴσω.
Ὣς οὐκ ὀφθαλμόν γ' ἰήσεται οὐδ' Ἐνοσίχθων.
Ὣς ἐφάμην, ὁ δ' ἔπειτα Ποσειδάωνι ἄνακτι
Εὔχετο χεῖρ' ὀρέγων εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Κλῦθι Ποσείδαον γαιήοχε κυανοχαῖτα.
Εἰ ἐτεόν γε σός εἰμι, πατὴρ δ' ἐμὸς εὔχεαι εἶναι,
Δὸς μὴ Ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον οἴκαδ' ἱκέσθαι
Υἱὸν Λαέρτεω, Ἰθάκῃ ἔνι οἰκί' ἔχοντα.
Ἀλλ' εἴ οἱ μοῖρ' ἐστὶ φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν,
Ὀψὲ κακῶς ἔλθοι, ὀλέσας ἄπο πάντας ἑταίρους,
Νηὸς ἐπ' ἀλλοτρίης, εὕροι δ' ἐν πήματα οἴκῳ.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος. τοῦ δ' ἔκλυε Κυανοχαίτης.
Αὐτὰρ ὅγ' ἐξαῦτις πολὺ μείζονα λᾶαν ἀείρας,
Ἧκ' ἐπιδινήσας, ἐπέρεισε δὲ ἶν' ἀπέλεθρον.
Κὰδ δ' ἔβαλεν μετόπισθε νεὸς κυανοπρώροιο,
Τυτθὸν ἐδεύησεν δ' οἰήιον ἄκρον ἱκέσθαι·
Ἐκλύσθη δὲ θάλασσα κατερχομένης ὑπὸ πέτρης,
Τὴν δὲ πρόσω φέρε κῦμα, θέμωσε δὲ χέρσον ἱκέσθαι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἀφικόμεθ' ἔνθα περ ἄλλαι
Νῆες ἐΰσσελμοι μένον ἀθρόαι, ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Εἵατ' ὀδυρόμενοι, ἡμέας ποτιδέγμενοι αἰεί,
Νῆα μὲν ἔνθ' ἐλθόντες ἐκέλσαμεν ἐν ψαμάθοισιν,
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βῆμεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Μῆλα δὲ Κύκλωπος γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἑλόντες
Δασσάμεθ', ὡς μή τίς μοι ἀτεμβόμενος κίοι ἴσης.
Ἀρνειὸν δ' ἐμοὶ οἴῳ ἐϋκνήμιδες ἑταῖροι
Μήλων δαιομένων δόσαν ἔξοχα. τὸν δ' ἐπὶ θινὶ
Ζηνὶ κελαινεφέϊ Κρονίδῃ ὃς πᾶσιν ἀνάσσει,
Ῥέξας, μηρί' ἔκηον. ὁ δ' οὐκ ἐμπάζετο ἱρῶν,
γρ. ἔγε Ἀλλ' ἄρα μερμήριζεν ὅπως ἀπολοίατο πᾶσαι
Νῆες ἐΰσσελμοι καὶ ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
Καὶ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσα
Αὐτούς τ' ἀμβαίνειν, ἀνά τε πρυμνήσια λῦσαι.

Filium Laërti in Ithaca domum habentem.
Sic dicebam, ille mihi eiulans respōdebat sermone,
Papè, quàm scilicet mihi prisca vaticinia accidunt.
Erat quidam hic vates vir bonus magnusq́,
Telemus Eurymides qui vaticinijs superabat:
Et vaticinans consenuit inter Cyclopas,
Qui mihi dicebat hæc omnia perfectū iri in posterū,
Manibus ex Vlyssis priuatum iri visu.
Sed semper quendā virum ingentem & pulchrū existimabam
Huc venturum esse magna præditum virtute.
Nunc autem me paruus & nihili & imbellis,
Oculo priuauit postquam domuit me vino,
Sed agè huc veni, Vlysses, vt tibi hospitalia prabeam,
Deductionemq́, solicitem dare inclytum Neptunum.
Huius ego filius sum, pater autem meus gloriatur esse,
Ipse.a. siquidē voluerit sanabit, neq, quisquam alius,
Neq, deorum immortalium, vel mortaliū hominum.
Sic ait, porrò ego ipsum excipiens alloquebar,
Vtinam verò anima & vita te potuissem
Spoliatum mittere intra Plutonis domum.
Haud sanè oculum vtiq, sanabit neq, Neptunus.
Sic dicebam, ille continuò Neptuno regi
Supplicabat, manus extendens in cælum stelliferum,
Audi Neptune terram continens nigra cæsarie,
Si vtiq, tuus sum, pater autem meus gloriaris esse,
Da vt non Vlysses vrbium euersor in patriā veniat,
Filius Laërtis in Ithaca domum habens.
At si illi fatale est amicosq́, videre & peruenire
Domū ad bene ædificatam, & suā in patriam terrā,
Serò malè veniat, postquam perdiderit omnes socios
Naue in aliena, inueniat autem detrimentum domi.
Sic ait precans, hunc autem audiuit Neptunus.
Ceterùm ille rursus multò maiori lapide sublato,
Misit circumrotatum, intēdit autem magnam vim.
Deiecit autem post nauem nigro rostro:
Paululū defuit.a. vt gubernaculū summum attingeret,
Exundauit autem mare proruente ab saxo.
Hanc autem vlteriùs ferebat fluctus, appropinquat verò terram adire.
Sed quando certè ad insulam peruenimus, vbi aliæ
Naues benè tabulatæ stabant densæ, in ipsis autē socij
Sedebant lugentes, nos expectantes semper:
Nauem quidem illuc vbi venissemus subduximus in arenas,
Ipsi autem exiuimus ad littus maris.
Pecora autem Cyclopis caua ex naui deducta
Diuisimus, vt nullus mihi priuatus abierit sua portione.
Arietem autem mihi soli fortes socij
Diuisis ouibus dederūt præ alijs, eum enim in littore
Ioui atras nubes cogēti Saturnio, qui omnib. imperat,
Sacrificio facto fæmora īcēdi. ille.v. nō curabat sacra:
Sed certè deliberabat quo pacto perderentur omnes
Naues benè tabulatæ, & mihi dilecti socij.
Sic nunc quidem tota die donec Sol occidit
Sedebamus, epulātes carnes immensas & dulce vinū:
Quando autē Sol occidit, & tenebræ superuenerunt,
Et tum dormiuimus in littore maris.
Quando autem manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Tum ego socios illos excitans imperaui,
Et ipsos conscendere & rudentes soluere.

Οἱ δ'

Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον καὶ ἐπὶ κληῗσι κάθιζον. — *Illi verò statim ingredi, & per transtra sedere.*
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς. — *Ordine aũt sedentes canum mare verberabãt remis.*
Ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ, — *Hinc verò vlteriùs nauigauimus tristati corde*
Ἄσμενοι ἐκ θανάτοιο, φίλους ὀλέσαντες ἑταίρους. — *Læti ex morte euitata postq̃ charos amisimus socios.*

COMMENTARIVS.

a ἄρσενες οἶες] Hic duo videntur in obseruationem cadere. primùm generaliter studium, quod ad suæ & sociorũ vitæ conseruationem Vlysses adhibet: deinde specialiter, quod socijs & sibi, præstat. Alio enim modo sibi, alio socijs prouidet. Hos sub ouibus recondit, se verò sub ariete, qui totius gregis erat præstantissimus, adeò vt maiorem sui quàm sociorum curam habuerit: ita quilibet sibi potiùs quàm alijs consulit, vt si cui duarum arcium detur optio, is sibi munitiorem eliget. Tamen hoc quoque non est prætermittendum, quòd cùm solus posset Vlysses effugere socijs relictis: tamen æquum non existimauit id à se fieri, quod apertè apud Euripidem testatur his verbis: —ἐγὼ γὰρ ἄνδρας ἀπολιπὼν φίλους
τοὺς ἔνδον ὄντας, οὐ μόνος σωθήσομαι·
Καί τοι φυγεῖν μοι, κἀκδέδυκ' ἄντρου μυχῶν·
ἀλλ' οὐ δίκαιον, ἀπολιπόντ' ἐμοὺς φίλους
ξὺν οἷσπερ ἦλθον δεῦρο, σωθῆναι μόνον.

b κριὲ πέπον,] Tactu hunc postremum exeuntem è grege suo Polyphemus cùm obseruâret, idque præter morem & consuetudinem præcedentium temporum, quibus solebat gregem antecedere siue exeundo in pascua, siue in stabula redeundo: miratus hãc nouitatem eum alloquitur, quasi nimirum intellectu præditum (quem animalibus veteres tribuisse aliàs in Iliade copiosè enucleauimus) caussam, huius ignauiæ rogat. Suspicatur ergo, quia vocem ab eo non poterat extorquere (ideò vt vocalis esset, paulò pòst exoptat) affici eum dolore quòd pastorem suum & dominum excæcatum videret: tum exponit ei, à quo id effectum sit, excidiumq; illi minatur, si ab ariete posset indicari. Hac de re sic ille apud Tullium 5. Tuscul. Itaq. augurem Tiresiam, quem sapientem fingunt Poëtæ, nunquam inducunt deplorantem cæcitatem suam: at verò Polyphemum Homerus, cùm immanem ferúmque finxisset, cum ariete etiam colloquentem facit, eiusque laudare fortunas: quòd quà vellet, ingredi posset, & quæ vellet attingere. Rectè hic quidem. nihilo enim erat ipse Cyclops, quàm aries ille prudentior. &c. Vbi ego lubenter contenderim, esse hic Ciceronis lapsum, quia talia non dicuntur à Polyphemo arieti, vt licet ex ipso textu Homeri colligere. Cæterùm apud Euripidem Polyphemus chorum Silenorum interrogat, vbinam ille Vtis sit, à quibus etiam indicatur: sed vbi longiùs iam ab illo recessisset.

c Κύκλωψ, οὐκ ἄρ' ἔμελλες] Prudenter Vlysses tum demum Cyclopem alloquitur cùm aliquo iam interuallo distaret: periculum enim erat, ne si propior illi fuisset, illæsus non discederet, cùm vix quidem adeò remotus cauere sibi ab illo potuerit, vt paulò pòst refertur. Exprobrat autem illi Vlysses, quòd crudelitas quam in socios suos exercuit, meritam pœnam à Deo reliquisque Dijs consequuta sit: non tam ob præsens istud factum, sed etiam ob præcedentem inhumanitatem, qua iam à longo tempore in hospites suos vtebatur. Vnde colligitur veritas illius sententiæ Theognidis,

ἐξαπατῶσι ξείνους, πολυκερδέα, ἱκετεύοντας — *Hospites decipient peregrinos, siue rogantum*
οὐδ' ἱκετῶν θεοὺς ἀγνῶτας ἔλαθε. id est, — *Suppliciter vocem, nemo Deus latuit.* vt vertit Natalis.

d ἀλλ' οὐ πεῖθον] Sic elatus secunda fortuna animus submitti rationi vix potest. Periculum enim præcedens prudentiorem Vlyssem efficere debuerat, ne Cyclopem ita verbis asperis amplius prouocaret: quod etiam socij monebant. Sed Vlysses non paruit, adeò etiam aliquid generositatis in verbis aduersus hostem contumeliosis inesse existimatur: ideò toties in Iliade vidimus solitos victores de victis arroganter gloriari cum eorum contemptu & sui iactantia. Itaque Vlysses dicit, ἀλλ' οὐ πεῖθον ἐμὸν μεγαλήτορα θυμόν. Exponit autem Cyclopi verum suum nomen, duabus de causis. primùm, vt hoc pacto se pleniùs vlcisceretur, quòd ipsi hosti maior erat futurus dolor, si eum cognosceret, à quo hoc damnum sibi erat illatum. Moris est enim, vt accepta iniuria mansuescamus eò citius, cùm nobis author illius est ignotus. Vide Arist. 2. Rhet. ad Theod. cap. 3. de Mansuetudine, vbi hunc ipsum locum adducit. Altera causa est. vt hanc quoque gloriam sibi in ignota regione compararet. Adderem tertiam, si ex consilio ipsius Vlyssis proficisceretur. Addam tamen, quia ex Poëtæ instituto: vt nimirum intelligeret Polyphemus veritatem illius vaticinij, de quo mox dicemus.

e ὢ πόποι ἦ μάλα δή] Sic apud Euripidem, cùm Vlysses suum verum nomen exposuisset, illicò exclamat:

αἰαῖ, παλαιὸς χρησμὸς ἐκπεραίνεται — *Vah vah! vetus oraculum perfectum est.*
τυφλὴν γὰρ ὄψιν ἐκ σέθεν σχήσειν μ' ἔφη — *Cæcum enim visum ex te habiturum me dixit*
Τροίας ἀφορμηθέντος. id est, — *Troia profectò.*

Apud Homerum autem describitur ipsius vaticinij author. Apud Ouid. 13. Metam. idem vaticinium sic refert:

Telemus interea Siculam delatus in æquor, — *Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Vlysses.*
Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales, — *Risit, &, ô Vatum stolidissime falleris (inquit)*
Terribilem Polyphemon adit. lumenq́; quod vnum — *Altera iam rapuit.* sup. Galatea quam amabat Polyphemus.

f ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα] Hoc semper decepit Polyphemum, quòd hanc sibi cæcitatem à forti quodam viro accidere existimabat. Eum itaq; ingentem etiam corpore imaginabatur, quasi fieri non posset vt ille tantus ab alio quam ab eo qui aut eo esset ingentior, aut saltem par vastitate, opprimi posset. Itaq; hoc eum maximè angit, quòd à nullius precij viro hoc ipsi inflictum sit. Talem autem dicit Vlyssem propter illius corporis sui respectu gracilitatem, ac proculdubio cæcitatem illam æquiore erat animo toleraturus. si à viro quodam ingentis magnitudinis hoc ipsi fuisset illatum: nunc verò quòd dolo tam misere sit victus, hoc eum pessimè habet.

g ἀλλ' ἄγε δεῦρ' Ὀδυσεῦ,] Dolosè sine omni dubio Vlyssem ad se pellicit, vt propiorem meliùs & commodiùs vlciscatur. Sed nouit Vlysses huiusmodi escas non attingere, vt qui intelligat tam manifesto hosti temerè non esse confidendum.

h αἲ γὰρ δὴ ψυχῆς] Qui superiora nostra legerit de Vlyssis vindicta per simplicem cæcitatem, & hæc attenderit, habet quod nobis opponat: quia ibi dicebamus grauiorem esse hanc vltionem, quàm si penitus neci Cyclopem tradidisset: nunc verò Vlysses optat, vt eum etiam interficere potuisset Respondeo, hæc ab Vlysse dici quasi animũ Polyphemi inde magis exulceraret: nam ij nobis grauiores, fiunt inimici, quos intelligimus de eripienda nobis vita cogitasse: cuius desiderio & amore cùm omnes teneantur, sic etiam mortem exhorrescunt. Nam cur non potuerit Polyphemum Vlysses interficere? Sanè perindè id facilè fuisse existimo, atque oculum effodere. Porrò ad exacerbandum magis hostem hæc videtur pronunciasse. Quod si quis hæc minus probauerit, meliora, si placet, afferat.

i κλῦθι Ποσείδαον] Hinc videtur colligi, mutatum ex nouo casu ad pietatem Polyphemum, cùm Deum vltorem aduocat: quem non in mari, cùm tamen maris Deus Neptunus credatur, & proinde ibi quærendus videretur, sed in cœlo quærit. nam εὔχετο χεῖρ' ὀρέγων εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα: quasi solus ille cœli rector verus sit Neptunus existimandus, vt solus rerum omnium & conditor & moderator. Hoc porrò à lectoribus attentè considerari iubeo. Petit autem à Neptuno alterum ex his duobus, vel vt pereat in mari, antequam in patriam perueniat; vel si fatis impeditur, ne id faciat, vt saltem multis laboribus & erroribus agitetur cum suorum omnium tum sociorum tum nauium iactura. Et hanc partem voti concessisse Polyphemo Neptunum intelligendum est, cum simpliciter posteà dicitur eum exaudisse. Apud Euripidem illud etiam in oraculo & vaticinio illo de se contineri dicit Polyphemus:

—ἀλλὰ καὶ σὲ δὴ δίκας ὑφέξειν ἀντὶ τῶνδ' ἐθέσπισε πολὺν θαλάσσῃ χρόνον ἐναιωρούμενον.

k ὁ δ' οὐκ ἐμπάζετο] Notandum est, Vlyssem hæc posteà ex ipso exitu agnouisse. cùm autem propriè Neptunus omnia hæc illi damna inflixerit, vt ipse etiam Iupiter suprà lib. 1 dicebat: tamen hoc altiùs Vlysses repetit, nimirum ab Ioue, ὃς πᾶσιν ἀνάσσει, quod etiam aliàs præstitit, vbi nos quoque nonnihil diximus.

FINIS LIBRI IX. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ
Κ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ
Ὀδυσσείας.

Τὰ περὶ τὸν Αἴολον ἀπαγγέλλει, τὸν τῶν ἀνέμων φύλακα, ὡς ἔδωκεν Ὀδυσσεῖ οὔριον Ζέφυρον, τοὺς ἄλλους ἀνέμους ἐγκαθείρξας ἐν ἀσκῷ. ὃν οἱ ἑταῖροι λύσαντες κοιμωμένου Ὀδυσσέως, ὅτι ἐν αὐτῷ χρυσὸν εἶναι νομίζοντες, ὑπενόστησαν πρὸς Αἴολον. οὐ προσιεμένου δὲ τοῦ Αἰόλου τὸν Ὀδυσσέα, ἐκεῖθεν ἀποπλέων, εἰς Λαιστρυγόνας ἀφικνεῖται, παρ' οἷς ἕνδεκα τῶν νεῶν ἀπώλεσε. μιᾷ δὲ εἰς Αἰαίαν νῆσον παραγίνεται· καὶ σὺν Εὐρυλόχῳ τοὺς ἡμίσεας τῶν ἑταίρων κλήρῳ λαχόντας ἐκπέμψας, πευσομένους τίνες οἱ κατοικοῦντες. μεταμορφωθέντων δὲ ἐκείνων εἰς σύας ὑπὸ τῆς Κίρκης, πλὴν Εὐρυλόχου, αὐτὸς ἐπὶ ζήτησιν ἐλθών, λαβὼν παρὰ τοῦ Ἑρμοῦ φάρμακον τὸ μῶλυ, οὐδὲν βλάπτεται· ἀλλὰ καὶ τῶν ἑταίρων τὴν ἀρχαίαν φύσιν λαβόντων, ἐνιαυτὸν παραμείνας παρὰ τῇ Κίρκῃ, εἰς ᾅδου κατέρχεται.

Ἄλλη.

Κάππα δ' ἔχ' Αἰόλου, Λαιστρυγόνων, καὶ Κίρκης ἔργα.

[a] Αἰολίην δ' ἐς νῆσον ἀφικόμεθ'· ἔνθα δ' ἔναιεν
Αἴολος Ἱπποτάδης, [b] φίλος ἀθανάτοισι θεοῖσι,
[c] Πλωτῇ ἐνὶ νήσῳ. πᾶσαν δέ τέ μιν πέρι τεῖχος
Χάλκεον, ἄρρηκτον· λισσὴ δ' ἀναδέδρομε πέτρη.
[d] Τοῦ καὶ δώδεκα παῖδες ἐνὶ μεγάροις γεγάασιν,
Ἓξ μὲν θυγατέρες, ἓξ δ' υἱέες ἡβώοντες.
Ἔνθ' ὅγε θυγατέρας πόρεν υἱάσιν εἶναι ἀκοίτας.
Οἱ δ' αἰεὶ παρὰ πατρὶ φίλῳ καὶ μητέρι κεδνῇ
Δαίνυνται· παρὰ δέ σφιν ὀνείατα μυρία κεῖται.
Κνισῆεν δέ τε δῶμα περιστεναχίζεται αὐλῇ
Ἤματα· νύκτας δ' αὖτε παρ' αἰδοίοις ἀλόχοισι
Εὕδουσ' ἔν τε τάπησι καὶ ἐν * τρητοῖς λεχέεσσι. — γρ. τυπτοῖσι λεχέεσσι.
Καὶ μὲν τῶν ἱκόμεσθα πόλιν καὶ δώματα καλά.
Μῆνα δὲ πάντα φίλει με, καὶ ἐξερέεινεν ἕκαστα,
Ἴλιον, Ἀργείων τε νέας, καὶ νόστον Ἀχαιῶν.
Αὐτὰρ ἐγὼ τῷ πάντα κατὰ μοῖραν κατέλεξα.
Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ ἐγὼν ὁδὸν ᾔτεον, ἠδ' ἐκέλευον
Πεμπέμεν, [e] οὐδέ τι κεῖνος ἀνήνατο, τεῦχε δὲ πομπήν.
Δῶκε δέ μοι δείρας ἀσκὸν βοὸς ἐννεώροιο·
Ἔνθα δὲ βυκτάων ἀνέμων κατέδησε κέλευθα.
[f] Κεῖνον γὰρ ταμίην ἀνέμων ποίησε Κρονίων,
Ἠ μὲν παυέμεναι, ἠδ' ὀρνύμεν ὅν κ' ἐθέλῃσι.
Νηὶ δ' ἐνὶ γλαφυρῇ κατέδει μέρμιθι φαεινῇ
Ἀργυρέῃ, ἵνα μή τι παραπνεύσῃ ὀλίγον περ.
Αὐτὰρ ἐμοὶ πνοιὴν Ζεφύρου * προέηκεν ἀῆναι, — γρ. προσέηκεν.
Ὄφρα φέροι νῆάς τε καὶ αὐτούς. οὐδ' ἄρ' ἔμελλεν
Ἐκτελέειν· αὐτῶν γὰρ ἀπωλόμεθ' ἀφραδίῃσιν.
Ἐννῆμαρ μὲν ὁμῶς πλέομεν νύκτας τε καὶ ἦμαρ·
Τῇ δεκάτῃ δ' ἤδη ἀνεφαίνετο πατρὶς ἄρουρα·
Καὶ δὴ πυρπολέοντας ἐλεύσσομεν ἐγγὺς ἐόντας.
[h] Ἔνθ' ἐμὲ μὲν γλυκὺς ὕπνος * ἐπήλυθε κεκμηῶτα. — γρ. ἐπέλυθε.
Αἰεὶ γὰρ πόδα νηὸς ἐνώμων, οὐδέ τῳ ἄλλῳ
Δῶχ' ἑτάρων, ἵνα θᾶσσον ἱκοίμεθα πατρίδα γαῖαν.
Οἱ δ' ἕταροι ἐπέεσσι πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,
Καί μ' ἔφασαν χρυσόν τε καὶ ἄργυρον οἴκαδ' ἄγεσθαι,
Δῶρα παρ' Αἰόλου μεγαλήτορος Ἱπποτάδαο.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ὢ πόποι, ὡς ὅδε πᾶσι φίλος καὶ τίμιός ἐστιν

ARGVMENTVM
DECIMI LIBRI
Odyssea.

Ea quæ apud Aeolum acciderant narrat, ventorum *scilicet* custodem, vt dederit Vlyssi secundum ventum Zephyrum, alijs ventis inclusis in vtre: quem socij vbi soluissent, dormiente Vlysse, videlicet in ipso aurum esse rati, redeunt ad Aeolum Non autem recipiente Aeolo Vlyssem, illinc nauigans, ad Læstrygonas peruenit, apud quos vndecim nauibus amissis in insulam Aeæam proficiscitur. Et cum Eurylocho dimidium sociorum sorte electum emisit, interrogaturos quinam essent incolæ. Transformatis autem illis in sues à Circe præter Eurylochum, ipse ad inquisitionem egressus, accepto à Mercurio *nimirum* pharmaco moly, non læsus est. Sed & iam socij pristinam formam cùm recepissent, & annum desedisset apud Circen, ad inferos descendit.

Aliud.

K, habet Aeoli, Læstrygonum, & Circes gesta.

In Aeoliam insulam peruenimus, vbi habitabat
Aeolus Hippotades charus immortalibus dijs,
Natāti in insula: totam verò ipsam circumdat murus
Ferreus, infragilis, leuis verò circùm currit petra.
Huius duodecim liberi in regia nati sunt:
Sex quidem filiæ, sex quidem filij pubescentes,
Tum illa filias coniunxit filijs, vt essent vxores.
Hi semper iuxta patrē charū & matrem venerādam
Conuiuātur. iuxta eas aūt cibaria varia apponūtur:
Nidorosa autem domus circum personat in aula
Die, nocte verò rursus apud pudicas vxores
Dormiunt, intraq́ tapetas & in tessellatis lectis.
Eqdem ad horū peruenimus vrbē & domos eximias,
Mensē.v. in totū amicè excipiebat me, & īterrogabat
Iliū Argiuorūq́ naues, & reditū Græcorū. (singula,
Cæterùm ego huic omnia vt decebat enarraui.
Sed quando certè ego iter postulabā atq́ admonebā
Dimittere nihil qcq́ ille abnuit, parauit.n. deductio-
Dedit aūt mihi excoriatū vtrē bouis nouennis, (nē:
In quo procellosorum ventorum ligauit flatus.
Illum enim promum ventorum fecit Saturnius,
Aut quidem mulcere aut tollere quemcunq́ velit.
Naue in caua alligaui funiculo splendido,
Argenteo, vt nō quicq̄ præterflaret ne paululū quidē.
Cæterùm mihi flatum Zephyri immisit vt flaret,
Vt ferrēt nauesq́ & nos, non autem iam erat
Perfecturus, ipsorum enim perijmus insipientia.
Per nouem dies continuò nauigamus noctesq́ & dies,
Decima verò iam apparebat patria tellus,
Et iam qui faces præferrent vidimus propè existētes.
Ibi me dulcis somnus occupauit defessum,
Semper.n. pedem nauis mouebām, neq́ cuiquam aly
Dedi sociorū, vt celeriter puenirem in patriā terrā.
Socij autem verbis ad se inuicem loquebantur,
Et me suspicati sunt aurumq́ & argentum reducere
Dona ab Aeolo magnanimo Hippotada:
Sic aliquis dicebat conspicatus in proximum alium,
O dij, quàm hic omnibus gratus est & magni precij

Ἀνθρώ-

Ἀνθρώποις ὅτεών τε πόλιν καὶ γαῖαν ἵκηται.
Πολλὰ μὲν ἐκ Τροίης ἄγεται κειμήλια καλὰ
Ληΐδος· ἡμεῖς δ' αὖτε ὁμὴν ὁδὸν ἐκτελέσαντες,
Οἴκαδε νισόμεθα κενεὰς σὺν χεῖρας ἔχοντες.
Καὶ νῦν οἱ τάδ' ἔδωκε χαριζόμενος φιλότητι
Αἴολος. ἀλλ' ἄγε θᾶσσον ἰδώμεθα ὅ, τι τάδ' ἐστίν,
Ὅσος τις χρυσός τε καὶ ἄργυρος ἀσκῷ ἔνεστιν.
Ὣς ἔφασαν· βουλὴ δὲ κακὴ νίκησεν ἑταίρων.
Ἀσκὸν μὲν λῦσαν, ἄνεμοι δ' ἐκ πάντες ὄρουσαν.
Τοὺς δ' αἶψ' ἁρπάξασα φέρεν πόντονδε θύελλα
i Κλαίοντας, γαίης ἄπο πατρίδος. αὐτὰρ ἔγωγε
Ἐγρόμενος, κατὰ θυμὸν ἀμύμονα μερμήριξα
Ἠὲ πεσὼν ἐκ νηὸς ἀποφθίμην ἐνὶ πόντῳ,
Ἦ ἀκέων τλαίην, καὶ ἔτι ζωοῖσι μετείην,
Ἀλλ' ἔτλην καὶ ἔμεινα· καλυψάμενος δ' ἐνὶ νηῒ
Κείμην· αἱ δ' ἐφέροντο κακῇ ἀνέμοιο θυέλλῃ
k Αὖτις ἐπ' Αἰολίην νῆσον· στενάχοντο δ' ἑταῖροι.
Ἔνθα δ' ἐπ' ἠπείρου βῆμεν, καὶ ἀφυσάμεθ' ὕδωρ.
Αἶψα δὲ δεῖπνον ἕλοντο θοῇς παρὰ νηυσὶν ἑταῖροι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σιτοιό τε πασσάμεθ' ἠδὲ ποτῆτος,
Δὴ τότ' ἐγὼ κήρυκά τ' ὀπασσάμενος καὶ ἑταῖρον,
Βῆν εἰς Αἰόλου κλυτὰ δώματα· τὸν δ' ἐκίχανεν
Δαινύμενον παρὰ ᾗ τ' ἀλόχῳ καὶ οἷσι τέκεσσιν.
Ἐλθόντες δ' ἐς δῶμα, παρὰ σταθμοῖσιν ἐπ' οὐδοῦ
Ἑζόμεθ'· οἱ δ' ἀνὰ θυμὸν ἐθάμβεον, ἔκ τ' ἐρέοντο,
Πῶς ἦλθες Ὀδυσεῦ; τίς τοι κακὸς ἔχραε δαίμων;
Ἦ μέν σ' ἐνδυκέως ἀπεπέμπομεν, ὄφρ' ἀφίκοιο
Πατρίδα σὴν, καὶ δῶμα, καὶ εἴ πού τι φίλον ἐστίν.
Ὣς φάσαν, αὐτὰρ ἐγὼ μετεφώνεον ἀχνύμενος κῆρ,
m Ἄασάν μ' ἕταροί τε κακοὶ, πρὸς τοῖσί τε ὕπνος
Σχέτλιος. ἀλλ' ἀκέσασθε φίλοι· δύναμις γὰρ ἐν ὑμῖν.
Ὣς ἐφάμην, μαλακοῖσι καθαπτόμενος ἐπέεσσιν.
Οἱ δ' ἄνεῳ ἐγένοντο· πατὴρ δ' ἠμείβετο μύθῳ,
n Ἔρρ' ἐκ νήσου θᾶσσον ἐλέγχιστε ζωόντων·
Οὐ γάρ μοι θέμις ἐστὶ κομιζέμεν οὐδ' ἀποπέμπειν
Ἄνδρα τὸν ὅς κε θεοῖσιν ἀπέχθηται μακάρεσσιν.
Ἔρρ', ἐπεὶ ἄρα θεοῖσιν ἀπεχθόμενος τόδ' ἱκάνεις.

Hominibus, ad quorũcunq; urbem & terram veniat.
Multa quidem ex Troia ducit preciosa pulchra
Ex præda, nos rursus eadem profectione confecta,
In patriam redimus vacuas manus habentes. {tiam
Et nunc ipse hæc præbuit rem gratã faciens ob amici-
Aeolus. sed agè celeriter videamus quæ nam illa sint,
Quantum auriq; & argenti utri insit.
Sic dicebãt, consilium aũt malum vicit sociorum.
Vtrem quidẽ soluerunt, venti aũt omnes eruperunt.
Hos statim furens ferebat in pontum procella,
Flentes terra à patria: cæterùm ego
Experrectus, in animo eximia deliberabam,
Siue lapsus ex naui perirem in ponto,
An tacitus sustinerem & adhuc viuis interessem:
Sed sustinui & mansi: absconditus autem in naui
Iacebam, illi verò ferebantur malo venti turbine
Rursus ad Aeoliam insulam, lugebant autem socij.
Ibi in littus conscendimus, & hausimus aquam.
Statim prandium ceperunt celeres apud naues socij.
Cæterùm postquam cibumq; gustauimus atq; potum,
Tum verò ego præconem comitem eligens & socium,
Iui ad Aeoli inclytas ædes: hunc verò inueni
Conuiuantem iuxta suam vxorem & suos liberos.
Vt venimus autem in domum ad fores in limine
Sedebam°, illi. v. in aĩo obstupescebãt interrogabãtq;
Quomodo venisti Vlysses? qs tibi malus ingruit dæmõ?
An quidem te accuratè dimisimus, vt peruenires
In patriam terram & ædes, & sicubi gratum esset.
Sic dicebant, cæterùm ego alloquebar tristatus cor-
Læserunt me socij mali, ad illosq; somnus (de-
Infelix, sed medemini amici: potestas enim penes vos.
Sic loquutus sum blandis demulcens verbis.
Illi verò muti facti sunt, pater. a. excipiebat sermone,
Valeas ocyus ex insula, pessime viuentium,
Neq; enim mihi fas est excipere neq; dimittere
Virum illum qui dijs inuisus est beatis.
Abeas, quoniam certè dijs inuisus huc venisti.

COMMENTARIVS.

a Αἰολίην δ' ἐς νῆσον] Hæc insula Aeolia dicitur ab illius rege Aeolo, quæ solùm ab Homero memoratur, cùm tamen constet septem esse insulas, quæ Aeoliæ appellantur: vel etiam nouem, vt quidã voluerunt. Non desunt tamen, vt refert Didymus, qui aliam quandam remotam insulam hic ab Homero intelligi arbitrentur. Alij verò contrà, qui contendunt Vlyssem circa Siciliam & Italiam nauigasse. Itaq; Lotophagos volunt eos esse, qui Acragantini appellãtur, vel qui Camarinæi. Per Cyclopas verò Leontinos intelligunt. Aeoli verò insulas septem, Strongylem, Didymem, Hieram, Hicesiam, Liparam, Erycodem, & Phænicodem. Alij verò has insulas in Tyrrhenico mari sitas esse dicunt. Præstat tamen id nos intelligere, quod magis patet. Constat enim, has insulas esse in mari Siculo, vt testatur Diodorus & ipse Siculus lib. 5. vbi etiam, cùm de Aeolo scribit, refert ad hũc fabulas tradere Vlyssem errantem diuertisse: cùm tamen vnius solùm meminerit Poëta. Si liceat nobis diuinare, Strongylem intelligemus, quæ Aeoli domus appellatur tum à Strabone, tum à Solino. Strab. li. 6. ἡ δὲ στρογγύλη καλεῖται μὲν ἀπὸ τοῦ σχήματος, ἔστι δὲ καὶ αὐτὴ διάπυρος, βίᾳ μὲν φλογὸς λειπομένη, τῷ δὲ φέγγει πλεονεκτοῦσα, ἐνταῦθα δὲ τὸν Αἴολον οἰκῆσαι φασίν. id est, Strongyle à rotunditate figuræ sic dicta, ignita ipsa quoq; violentia flammarum minor, fulgore excellens. Hic habitasse Aeolum aiunt. Solinus cap. 11. versus finem: Strongyle tertia, Aeoli domus vergit ad Solis exortum minimè angulosa, quæ flammis liquidioribus differt à cæteris.

b φίλος ἀθανάτοισι] Cur amicus Dijs Aeolus diceretur, explicat Diodorus Siculus lib. 5. nimirum διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς εὐσεβείας, ob eximiam illius pietatem, qua putã cæteros antecellebat.

c πλωτῇ ἐνὶ νήσῳ.] Dionysius in sua περιηγήσει septem illas insulas communi nomine πλωτὰς appellari dicit, quasi circum vndiq; nauigabiles, αἱ δ' ἤτοι καλέονται ἐπώνυμοι ἀνδράσι πλωταὶ οὕνεκα μέσσον ἔχουσι περίπλοον ἀμφιελικτόν. Et paulò antè vocauit eas eodẽ sensu περιδρόμους τὴν δὲ μετ', Αἰόλου εἰσὶ περίδρομοι ἐν ἁλὶ νῆσοι. quod enarrans ibidem Eustathius, ἐπώνυμοι, φησὶν, ἀνδράσι πλωταί, τουτέστι φερωνύμως λεγόμεναι πλωταί, οὐχ ὅτι μεθιστάμεναι, ὡς ἡ Δῆλός ποτε μυθεύεται, ἀλλὰ ὅτι ὡς περίδρομοι μέσον, φησὶν, ἔχουσι περίπλοον ἀμφιελικτόν, τουτέστι περιπλέονται, καὶ εἰσὶ γνώριμοι, καὶ οὐκ ἀνώνυμοι, οὐδ' ἄπλοοι, διὰ μοχθηρίαν τινά. τοῦτο δὲ ἀρετὴ νήσων ἐστί. Eò redit eius interpretatio, πλωτὰς dici non quòd moueãtur & fluctuent, vt de insula Delo fabulantur: sed quòd circumnauigantur, & sunt notæ, neq; innominatæ, neq; innauigabiles, quòd aliquid incommodi in illis existat (διὰ μοχθηρίαν τινά, putà propter scopulos aut freta periculosa, vt Scylla & Charybdis fuisse memorantur) Et hæc, inquit, est virtus insularum: hoc est, hoc nomine maximè commendari possunt. Hic autem πλωτὴν νῆσον appellari volunt quidam, quasi πλεομένην eodem sensu: οἷον τὴν ἐν πλεομένῳ τόπῳ κειμένην, quæ in nauigabili loco sita fuerit. Sed Aristarchus, Didymo referente, πλωτὴν φερετὴν interpretabatur, quasi περιφερομένην, id est, mobilem & inconstantem, vt quæ nunc ad dexteras nunc ad sinistras partes videatur. Quod refutat Didymus, defendit Eustathius. Vide in Lexico Homerico.

d τοῦ καὶ δώδεκα] Diodorus Siculus eodẽ libro sex quidem Aeoli filios recẽset, Astyochũ (vel Astychũ) Xuthũ, Androcleũ, Pheræmona (vel Pheramona) Iocastũ & Agathyrnũ (Latina versio habet Agathyrsum) qui oẽs ob gloriã ac virtutes paternas magno in honore

noie

nore sunt habiti, adeò vt Siculi & Sicani (quorum illi Orientem, hi Occasum spectant) cùm inuicē dissiderent, tamen his spōte parucrint: intelligit autem Pheræmona & Androcleum, vt ex filo narrationis sequitur. At noster Vlysses eiusdem quoq; Aeoli sex filias agnoscit, quæ fratribus ipsis à patre sint desponsatæ, nobili exemplo incestuosi matrimonij, quod illis seculis videtur fuisse licitum, vt anteà in alijs personis monebamus lib. 6. in Alcinoi coniugio. Vnde ergo cepit Ouidius argumentum illius epistolæ Canaces filiæ Aeoli ad Macareū fratrem? Credo damnasse & puniuisse factum filiæ patrem, quòd extra cōiugium illud perpetrasset.

e [illegible] αἰολίδα] Fuit enim hospitalitatis laude clarissimus Aeolus, de quo sic idem Diodorus: ὁ δ' Αἴολος ἐστιν εἰς ὃν μυθολογοῦσι τὸν Ὀδυσσέα κατὰ τὴν πλάνην ἀφικέσθαι. γενέσθαι δ' αὐτόν φασιν εὐσεβῆ καὶ δίκαιον, ἔτι δὲ καὶ πρὸς τοὺς ξένους φιλάνθρωπον id est, Aeolus verò is est, ad quem Vlyssem errantem venisse fabulantur. Fuisse autem illum dicunt pium & iustum, insuper etiam erga hospites humanum Et Dionysius eum φιλοξενίᾳ donat epitheto Αἰόλου Ἱπποτάδαο φιλοξείνου βασιλῆος. Hanc humanitatem nunc se expertum Vlysses refert.

f κεῖνον γὰρ ταμίην] Aeolus ventorum custos à veteribus est creditus, proinde in illius esse potestate tempestates vel excitare vel pacare, ventos nimirum laxando vel coercendo Iuno itaq; Virgiliana sic eum affatur:

Aeole (namq; tibi Diuûm pater atq; hominum Rex
Et mulcere dedit fluctus & tollere ventos, &c.

& paulò antè dixerat Poëta: *— hic vasto rex Aeolus antro*
Luctantes ventos, tempestatesq; sonoras
Imperio premit, & vinclis ac carcere frenat.

Apollonius, Αἰόλου ὅς τ' ἀνέμοισιν αἰθρηγενέεσσιν ἀνάσσει: Aeolum qui ventis æthere natis imperat. Dionys. in περιηγήσει iam à nobis laudata,

Αἰόλου, ὅς θνητοῖσι μετ' ἀνδράσιν ἔλλαχε δῶρον,
Κοιρανίην ἀνέμων κλονεόντων θ' ἡσυχόντων:

Aeoli qui miranda inter homines sortitus est dona, Imperium ventorum, siue turbantium siue quiescentium. Nam, vt ait Natalis Mythol. 8 cap. 10 antequàm ventis Aeolus imperaret, dicta sunt multa accidisse ventorum certamina, quæ vrbes frequentissimas ac regiones deuastārint: qualia fuerunt illa, quæ tantoperè mare infestârunt, vt Siciliam ab Italia seiunxerint: & cùm prius nullum esset mare mediterraneum, vis tempestatis in Oceano orta per quoddam spatium terram discidit, vnde aqua per calpen ingressa, mare quod est intra terram fecit, ob depressam regionem, Africamq; ab Europa determinauit, vt in his ait Valerius Flac. 1. Argon.

Hæc nimbis ventisq; domos & naufraga seruat
Tempestas, hinc in terras, latumq; profundum
Est iter, hinc olim soliti miscere polumq;
Infelixq; fretum: (neq; enim tunc Aeolus illis
Rector erat) Libya cùm rumperet aduena calpen
Oceanus, cùm flens Siculos Oenotria fines
Perderet, & medijs intrarent montibus vndæ, &c.

Quod negari propter antiquitatem non posse ait Natalis: Illud scilicet quod de irruptione Oceani dicitur. Ergo Aeolus ventis est præfectus, qui arbitrio suo illos regeret ac moderaretur. Id multi interpretati sunt allegoricè, inter quos est Polybius apud Strab. lib. 1. Is cùm errores Vlyssis apud Homerum explicaret, dicebat Aeolum, qui prædiceret quomodo per fretū nauigari posset, cùm ijs locis ob affluxum & refluxum maris cursus difficulter teneri, fretumque superari queat, ventorum promum dictum fuisse ac regem: quemadmodum Danus quod Argis ὑδρεῖα (id est, aquatica instrumenta, vt vertit Xylander) demonstrasset: & Atreus, quòd Solis cursum cœli conuersioni renitentis, docuisset, vatesq; & sacrorum inspectores Reges sunt creati, & olim sacerdotibus Aegyptiorum, Chaldæis, Magisq; sapientia alios superantibus honores & imperia sunt delata. atque ita etiam vnusquisq; Deorum honores reperit, eò quòd aliquid vtile excogitasset. *Hæc ille.* Tzerzes scribit, Aeolum hominem fuisse astronomiæ peritissimum, & illam scientiam præcipuè exercuisse, quæ pertinet ad naturam ventorum, vt prodesset nauigantibus, &c. Vide Natalem ibidem. Diodorus lib. 5. iam anteà citato de Aeolo sic scribit: πρὸς δὲ τούτοις τὴν τῶν ἱστίων χρείαν τοῖς ναυτικοῖς εἰσηγήσασθαι, καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ πυρὸς προσημασίας παρατετηρηκότα, προλέγειν τοὺς ἐγχωρίους ἀνέμους ἀκριβῶς. ἐξ οὗ ταμίαν αὐτὸν τῶν ἀνέμων ὁ μῦθος ἀπέδειξε. id est, Præterea velorum vsum nautas docuisse (dicitur, repetendo τί φασιν ἐκ τοῦ καπνοῦ) & ignis obseruatione, qui venti in regione futuri essent, certa coniectura prædixisse. Vnde promum eum esse ventorum fabula indicauit. Hic ergo cùm talis esset, dicitur Vlyssi ventos vtre inclusos omnes tradidisse præter Zephyrum, qui solus nauigationem illius fortunaret. Id quomodo sit intelligendum, quidam penitiùs secreta naturæ intuentibus docere voluerunt. Aiunt enim, si quis vtrem è pelle Delphino detracta fecerit, illamque penes se habeat, posse eum per quasdam cæremonias obtinere, vt spiret quicunq; ventus ille voluerit, atq; solus ille spirabit: vnde hæc finxisse Homerum de ventis ab Aeolo datis Vlyssi. Hoc referunt Natalis & Rhodiginus ex Tzetzis Scholijs in Lycophronem: quod inter [illegible] numeratur. Sed ego has allegorias, vt iam sæpe monui, tutò admitti non posse arbitror Non quòd fructus aliquis ex fabulis excerpi non possit: sed quia eas quò volueris detorquere, non liceat.

g μέρμιθι φαεινῇ] Huius funiculi splendor & precium socios ad vtrem reserandum videtur illexisse, sub spe thesauri in eo reconditi, vt posteà dicitur.

h ἔνθ' ἐμὲ γλυκὺς] Mirum est quòd Vlyssi tam vicino iam suæ patriæ somnus obrepserit, vbi eum vigilātiorem esse oportebat. Sed verisimile est eum iam nimiùm de securitate sibi spopondisse: & cùm huc vsque tutò processisset, in tam exiguo interuallo itineris, quod sibi conficiendum restabat, fieri non posse vt aliquid impedimenti illi incideret. Exitus tamen docuit, quàm imprudēter hoc fecerit. Ita solent oculatissimi interdum cæcutire, & res, quæ maiorem vigilantiam postulant, somniculosiùs gerere. Proinde egregium hoc loco prudentiæ ex illius imprudentia præceptum colligi potest, nimirum in negotij alicuius cōfectione, vbi maximam illius partem exegeris diligenter & prouidentissimè, cauendum esse ne in ipsa catastrophe, quod dicitur, negligentia aut incuria pecces: Res est enim satis vulgata, vt qui sæpe iam se in portu nauigare arbitrātur, in ipso eodē portu impingāt. Ideò elegāter Nilus ille, μὴ ἐπαίρου, inquit, μήποτε τὸ ναυάγιον ἐν τῷ λιμένι σχῇς: id est, Ne efferaris animo, ne fortè naufragium tibi flat in portu. Hoc Vlysses noster nunc expertus est, nō quòd reuerà naufragium fecerit: sed quòd cùm iam ad portum accederet, ignauia sua eum penitùs non attigit. Hoc enim ipsi magis est vertendum vitio, quàm ipsis socijs, quòd aliorum moderatoris negligentia ansam peccandi subditis exhibeat. Socij tamē culpa non carent, quin temeritatis & perfidiæ damnandi sunt, vt de curiositate, siquidem ita licet περιεργίαν interpretari, taceam. Deniq; finis docet, ex vtraq; parte turpiter peccatum. Quid enim profuit Vlyssi per nouem dies & noctes integras sedulum in moderando nauis cursu extitisse, si tandem, vbi res ad salutis vadū accedebat, ab eo propria desidia repellitur? Scilicet nō intellexit, [illegible]: vt est apud Lycophronē.

i κλαίοντες.] Hoc solùm illis restabat. nam alio modo præsenti tempestati succurri non poterat, ideò ad miserorum solatium confugiunt, quòd in lacrymis est positum. Vt enim in bello, sic neq; in mari bis peccare licet.

k αὖτις ἐπ' αἰολίην] Verisimile est, actam nauim rursus ad Aeoliam insulam impellentibus ita ventis, qui notas sedes & assueta domicilia repetebant: qua occasione arrepta Vlysses Aeolo fit rursus supplex: sed frustra, vt videbimus.

l ἐπ' οὐδῷ] Eustathius, quid hoc sit, docet his verbis: [illegible] id est, Ad fores in limine sedere pauperum erat, & eorum quos se tales videri pudebat: quod etiam nunc in Aeoli ædibus Vlysses facit, illuc rursus errore actus: quod item facit, cùm in Ithacam peruenit, sic Penelope in limine thalami sedit, cùm insidias filio suo strui cognouit. Hoc ergo notandum est, & immutata Vlyssis fortuna, vt qui tam humanū hospitem liberè iam non accedat, quod eum facti sui pudeat, qui tam ignauiter beneficium Aeoli conseruárit, sibique de potestate excidere passus sit: qua re non leuiter offensum iri Aeolum intelligebat.

m ἄασάν μ' ἕταροί τε] Duo sunt quæ hic obseruare licet. Primùm breuem orationem, quæ calamitosos & afflictos grauiter homines maximè decet Deinde formam orationis, cuius duæ sunt partes: prima casum illius exponit, secunda auxilium nouum implorat In exponendo autem casu longiùs non immoratur, tum quòd eum singillatim recensere sine grauissimo animi dolore non potuerit, tum quod Aeolum & reliquos rem facilè intellecturos crediderit. Auxilium item paucis petit, quia lubenter beneficium cōferenti longa non est opus oratione, qua ad humanitatem, ad quam ipse satis sponte propensus est, incitetur: eâ enim vti solemus erga eos, qui duriore sunt animo & minus facili, & à quibus non rogari, sed extorqueri beneficium oportet. Deinde quem anteà perhumanum Aeolum erat expertus, talem se nunc quoque experturum sperabat.

n ἔρρ' ἐκ νήσου] Diximus anteà, Aeolum clementiæ & hospitalitatis nomine plurimi apud antiquos æstimatū: nunc verò dicas penè eum humanitatē omnē exuisse, adeò à nupero illo Aeolo mutatus est hic Aeolus, qui tam contumeliosè & proteruè Vlyssem excipiat. Sed vir prudēs intelligit, ex illius casu, eum Dijs esse inuisum, & hanc calamitatem aliqua ex parte promeruisse, itaque nihil eorum voluntati contrarium faciendum sibi esse statuit: quod accidisset, si rursus ei ventos vtre inclusos tradidisset. Maluit ergo

ergo mortali, quàm Numinibus displicere. Sed cur tam acerbè in eum inuehitur? Ægrè tulit nimirum, beneficium suum tam misere ex Vlyssis ignauia perijsse, quòd paulò antè monebamus.

Ὣς εἰπὼν, ἀπέπεμπε δόμων βαρέα στενάχοντα.
Ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ.
Τείρετο δ᾽ ἀνδρῶν θυμὸς ὑπ᾽ εἰρεσίης ἀλεγεινῆς
Ἡμετέρῃ ματίῃ· ἐπεὶ οὐκέτι φαίνετο πομπή.
Ἑξῆμαρ μὲν ὁμῶς πλέομεν νύκτας τε καὶ ἦμαρ·
b Ἑβδομάτῃ δ᾽ ἱκόμεσθα Λάμου αἰπὺ πτολίεθρον,
Τηλέπυλον Λαιστρυγονίην. c ὅθι ποιμένα ποιμὴν
Ἠπύει εἰσελάων, ὁ δέ τ᾽ ἐξελάων ὑπακούει·
Ἔνθα κ᾽ ἄυπνος ἀνὴρ δοιοὺς ἐξήρατο μισθοὺς,
Τὸν μὲν βουκολέων, τὸν δ᾽ ἄργυφα μῆλα νομεύων,
d Ἐγγὺς γὰρ νυκτός τε καὶ ἤματός εἰσι κέλευθοι.
Ἔνθ᾽ ἐπεὶ ἐς λιμένα κλυτὸν ἤλθομεν, ὃν πέρι πέτρη
Ἠλίβατος τετύχηκε διαμπερὲς ἀμφοτέρωθεν
Ἀκταὶ δὲ προβλῆτες ἐναντίαι ἀλλήλῃσιν
Ἐν στόματι * προὔχουσιν, ἀραιὴ δ᾽ εἴσοδός ἐστιν,
Ἔνθ᾽ οἵγ᾽ εἴσω πάντες ἔχον νέας ἀμφιελίσσας.
Αἱ μὲν ἄρ᾽ ἔντοσθεν λιμένος κοίλοιο δέδεντο
Πλησίαι· οὐ μὲν γάρ ποτ᾽ ἀέξετο κῦμά γ᾽ ἐν αὐτῷ,
Οὔτε μέγ᾽, οὔτ᾽ ὀλίγον· λευκὴ δ᾽ ἦν ἀμφὶ γαλήνη,
Αὐτὰρ ἐγὼν οἶος σχέθον ἔξω νῆα μέλαιναν,
Αὐτοῦ ἐπ᾽ ἐσχατιῇ, πέτρης ἐκ πείσματα δήσας.
Ἔστην δὲ σκοπιὴν ἐς παιπαλόεσσαν ἀνελθών·
Ἔνθα μὲν οὔτε βοῶν οὔτ᾽ ἀνδρῶν φαίνετο ἔργα,
Καπνὸν δ᾽ οἷον ὁρῶμεν ἀπὸ χθονὸς ἀΐσσοντα.
Δὴ τότ᾽ ἐγὼν ἑτάρους προΐην πεύθεσθαι ἰόντας
Οἵτινες ἀνέρες εἶεν ἐπὶ χθονὶ σῖτον ἔδοντες·
Ἄνδρε δύω κρίνας e. τρίτατον κήρυχ᾽ ἅμ᾽ ὀπάσσας·
Οἱ δ᾽ ἴσαν ἐκβάντες λείην ὁδὸν, ἧπερ ἄμαξαι
Ἄστυ δ᾽ ἀφ᾽ ὑψηλῶν ὀρέων καταγίνεον ὕλην.
Κούρῃ δὲ ξύμβληντο πρὸ ἄστεος ὑδρευούσῃ,
Θυγατέρ᾽ ἰφθίμῃ Λαιστρυγόνος Ἀντιφάταο.
Ἡ μὲν ἄρ᾽ ἐς κρήνην * κατεβήσετο καλλιρέεθρον
Ἀρτακίην· ἔνθεν γὰρ ὕδωρ προτὶ ἄστυ φέρεσκον.
Οἱ δὲ παριστάμενοι προσεφώνεον, ἔκ τ᾽ ἐρέοντο
Ὅστις τῶνδ᾽ εἴη βασιλεὺς, καὶ οἷσιν ἀνάσσοι.
Ἡ δὲ μάλ᾽ αὐτίκα πατρὸς ἐπέφραδεν ὑψερεφὲς δῶ.
Οἱ δ᾽ ἐπεὶ εἰσῆλθον κλυτὰ δώματα, τὴν δὲ γυναῖκα
Εὗρον ὅσην τ᾽ ὄρεος κορυφὴν, κατὰ δ᾽ ἔστυγον αὐτήν.
Ἡ δ᾽ αἶψ᾽ ἐξ ἀγορῆς ἐκάλει κλυτὸν Ἀντιφατῆα,
Ὃν πόσιν, ὃς δὴ τοῖσιν ἐμήσατο λυγρὸν ὄλεθρον·
Αὐτίχ᾽ ἕνα μάρψας ἑτάρων, ὡπλίσσατο * δόρπον.
Τὼ δὲ δύ᾽ ἀΐξαντε φυγῇ ἐπὶ νῆας ἱκέσθην.
Αὐτὰρ ὁ τεῦχε βοὴν διὰ ἄστεος· οἱ δ᾽ ἀΐοντες
Φοίτων ἴφθιμοι Λαιστρυγόνες ἄλλοθεν ἄλλος,
Μυρίοι, οὐκ ἄνδρεσσιν ἐοικότες, ἀλλὰ Γίγασι·
Οἵ ῥ᾽ ἀπὸ πετράων ἀνδραχθέσι χερμαδίοισι
Βάλλον· ἄφαρ δὲ κακὸς κόναβος κατὰ νῆας ὀρώρει
Ἀνδρῶν ὀλλυμένων, νηῶν θ᾽ ἅμα ἀγνυμενάων.
Ἰχθῦς δ᾽ ὡς * πείροντες, ἀτερπέα δαῖτα φέροντο.
Ὄφρ᾽ οἱ τοὺς ὄλεκον λιμένος πολυβενθέος ἐντὸς,
Τόφρα δ᾽ ἐγὼ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Τῷ ἀπὸ πείσματ᾽ ἔκοψα νεὸς κυανοπρῴροιο.
Αἶψα δ᾽ ἐμοῖς ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσα
Ἐμβαλέειν κώπῃσ᾽, ἵν᾽ ὑπὲκ κακότητα φύγοιμεν.
Οἱ δ᾽ ἅμα πάντες ἀνέρριψαν, δείσαντες ὄλεθρον.

Sic loquutus: dimisit ex ædibus grauiter suspirantē.
Hinc verò vlterius nauigamus afflicti corde.
Fatigabatur a. virorū animus à molesta remigatione
Nostra stoliditate, quoniā nō amplius apparuit reditus.
Sex dierū quidē cōtinuò nauigauimus noctesq́; & dies.
Septima verò venimus Lami ad excelsam vrbem
Longè distātes portas habētes Lastryg. vbi pastorē pa-
Euocat impellens, alter vero exiens audit. (stor
Ibi verò insomnis vir pastor duplicem capit mercedē:
Vnū pascēdis bobus, alterum pascendis albis pecoribus.
Propè enim noctisq́; & diei sunt viæ.
Ibi postq̄ ad portū inclytū venimus, quē circum petra
Excelsa erat, contiguè vtrinq;
Littora prominentia contraria sibi inuicem
In ostia procurrunt, angustus autem introitus est.
Ibi illi intus omnes tenebant naues æquales, χ. ἀνέχουσι
Ipsæ quidem intra portum concauum ligabantur
Propinquæ, nunquam enim attollitur fluctus in ipso,
Neq; magnus neq; paruus: cādida erat circū trāquillitas.
Cæterùm ego solus tenui extra nauem nigram,
Illic in extrema parte petræ funes alligabam.
Stabam verò specula excelsa conscensa.
Ibi.q. neq; boum neq; virorum apparebant opera.
Fumum autem solum videbamus à terra erumpentē.
Cæterùm tunc ego socios præmisi sciscitatum profectos,
Quinam viri essent supra terram panem vescentes,
Viris duob. electis, tertiū præconē vnà comitē tradens.
Illi iuerunt egressi in planam viam qua currus vtiq;
Ad vrbem ab excelsis montibus deducunt syluam:
Puellæ verò obuij facti sunt ante vrbem aquam petēti
Filiæ fortis Læstrygonis Antiphatæ.
Hæc quidem ad fontem descenderat limpidum χ. κατέβαινεν
Artaciam, hinc enim aquam ad vrbem ferebant.
Illi verò astantes alloquebantur interrogabantq́;,
Quisnam eorum esset rex & quibus imperaret.
Illa valde statim patris ostendit excelsam domum.
Illi postquā ingressi inclytā domū, ipsam.v. mulierem
Inuenerunt, velut mōtis verticē, illā.a. perhorruerūt.
Illa verò cōtinuò è foro euocabat inclytum Antiphatē
Suum maritum, qui certè illis intendebat sæuā mortē,
Statim vno correpto sociorum, apparauit cœnam, χ. δεῖπνον
Duo verò ruentes fuga ad naues peruenerunt.
Cæterū ille clamorē excitauit per vrbē, illi audiētes
Ibant fortes Læstrygones aliunde alius,
Innumeri non hominibus similes, sed Gigantibus,
Illi à petris grauibus lapidibus
Iaciebāt: statim.a. malus strepitus p naues excitatus est
Virorum pereuntium nauiumq́; fractarum.
Tanquam pisces. v. transfigētes tristes epulas ferebāt. χ. σπαίροντες
Dum illi hos perdebant profundum portum intra.
Interea ego gladium acutum extraxi à fæmore,
Eo funes abscidi nauis nigra prora.
Statim autem meos socios excitatos iussi
Incumbere remis, vt calamitatem subterfugeremus.
Illi simul omnes incumbunt timentes mortem.

Ἀσπασίως δ' ἐς πόντον ἐπηρεφέας φύγε πέτρας
Νηῦς ἐμή· αὐτὰρ αἱ ἄλλαι ἀολλέες αὐτόθ' ὄλοντο.
Ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ,
Ἄσμενοι ἐκ θανάτοιο, φίλους ὀλέσαντες ἑταίρους.
Αἰαίην δ' ἐς νῆσον ἀφικόμεθ'· ἔνθα δ' ἔναιε
γρ. αὐδήεσσα Κίρκη ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεός, * αὐδήεσα,
Αὐτοκασιγνήτη ὀλοόφρονος Αἰήταο·
Ἄμφω δ' ἐκγεγάτην φαεσιμβρότου ἠελίοιο,
Μητρός τ' ἐκ Πέρσης, τὴν Ὠκεανὸς τέκε παῖδα.
Ἔνθα δ' ἐπ' ἀκτῆς νηῒ κατηγαγόμεσθα σιωπῇ
Ναύλοχον ἐς λιμένα, καί τις θεὸς ἡγεμόνευεν.
Ἔνθα τότ' ἐκβάντες, δύο τ' ἤματα καὶ δύο νύκτας
Κείμεθ' ὁμοῦ καμάτῳ τε καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἔδοντες.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τρίτον ἦμαρ ἐϋπλόκαμος τέλεσ' Ἠώς,
Καὶ τότ' ἐγὼν ἐμὸν ἔγχος ἑλὼν καὶ φάσγανον ὀξύ,
Καρπαλίμως παρὰ νηός, * ἀνήϊον ἐς περιωπήν,
Εἴ πως ἔργα ἴδοιμι βροτῶν, ἐνοπήν τε πυθοίμην.
Ἔστην δὲ σκοπιὴν ἐς παιπαλόεσσαν ἀνελθών,
Καί μοι ἐείσατο καπνὸς ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης,
Κίρκης ἐν μεγάροισι, διὰ δρυμὰ πυκνὰ καὶ ὕλην.
Μερμήριξα δ' ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν
Ἐλθεῖν ἠδὲ πυθέσθαι, ἐπεὶ ἴδον αἴθοπα καπνόν.
Ὧδε δέ μοι φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι,
Πρῶτ' ἐλθόντ' ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης,
Δεῖπνον ἑταίροισι δόμεναι, προέμεν τε πυθέσθαι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦα κιὼν νεὸς ἀμφιελίσσης,
Καὶ τότε τίς με θεῶν ὀλοφύρατο μοῦνον ἐόντα,
Ὅς ῥά μοι ὑψίκερων ἔλαφον μέγαν εἰς ὁδὸν αὐτήν
Ἧκεν· ὁ μὲν ποταμόνδε κατήϊεν ἐκ νομοῦ ὕλης
Πιόμενος (δὴ γάρ μιν ἔχεν μένος ἠελίοιο)
Τὸν δ' ἐγὼ ἐκβαίνοντα κατ' ἄκνηστιν μέσα νῶτα
Πλῆξα· τὸ δ' ἀντικρὺ δόρυ χάλκεον ἐξεπέρησε,
Κὰδ δ' ἔπεσ' ἐν κονίῃσι μακών, ἀπὸ δ' ἔπτατο θυμός.
Τῷ δ' ἐγὼ ἐμβαίνων, δόρυ χάλκεον ἐξ ὠτειλῆς
Εἰρυσάμην· τὸ μὲν αὖθι κατακλίνας ἐπὶ γαίῃ
Εἴασ'· αὐτὰρ ἐγὼ σπασάμην ῥῶπάς τε λύγους τε·
Πεῖσμα δ' ὅσον τ' ὄργυιαν ἐϋστρεφὲς ἀμφοτέρωθεν
Πλεξάμενος, συνέδησα πόδας δεινοῖο πελώρου.
γρ. καταλοφάδια Βῆν δὲ καταλοφάδεια φέρων ἐπὶ νῆα μέλαιναν,
γρ. ἐπὶ Ἔγχει ἐρειδόμενος, ἐπεὶ οὔ πως ἦεν ἐπ' ὤμου
Χειρὶ φέρειν ἑτέρῃ· μάλα γὰρ μέγα θηρίον ἦεν.
Κὰδ δ' ἔβαλον προπάροιθε νεός, ἀνέγειρα δ' ἑταίρους
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, παρασταδὸν ἄνδρα ἕκαστον,
γρ. πω Ὦ φίλοι, οὐ γὰρ * πως καταδυσόμεθ', ἀχνύμενοί περ,
γρ. ἐπελθεῖν Εἰς Ἀΐδαο δόμους, πρὶν μόρσιμον ἦμαρ * ἐπέλθῃ.
Ἀλλ' ἄγετ', ὄφρ' ἐν νηῒ θοῇ βρῶσίς τε πόσις τε,
Μνησόμεθα βρώμης, μηδὲ τειρώμεθα λιμῷ.
Ὣς ἐφάμην, οἱ δ' ὦκα ἐμοῖς ἐπέεσσι πίθοντο·
Ἐκ δὲ καλυψάμενοι παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο
Θηήσαντ' ἔλαφον· μάλα γὰρ μέγα θηρίον ἦεν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ὁρώμενοι ὀφθαλμοῖσι,
Χεῖρας νιψάμενοι τεύχοντ' ἐρικυδέα δαῖτα.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
Δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.

Libenter autem in pontum altas effugit petras
Nauis mea, caterùm reliquæ densæ illic perierunt.
Hinc autem vlteriùs nauigamus tristes corde,
Læti ex morte euitata postquam dilectos amisimus socios.
Aeæam autem ad insulam peruenimus, ibi autem habitabat
Circe pulchricoma veneranda dea eloquens,
Germana soror prudentis Aeëtæ:
Ambo enim natæ fuit ex illustrante homines sole
Matre ex Perse, quam Oceanus genuit filiam.
Hic verò in littore naue deuenimus clàm
Nauium capacem in portum, & Deus aliquis dux erat.
Ibi tum exeuntes, duos dies & duas noctes
Iacebamus pariter & labore & dolore animum macerantes.
Sed quando certè tertiam diem pulchricoma perfecit aurora,
Et cum ego meam hastam capiens & gladium acutum,
Celeriter ab naue ascendi in speculam,
Sicubi opera viderem mortalium vocemque audirem.
Stabam autem speculam in præruptam vbi conscendissem,
Et mihi apparebat fumus à terra lata
Circes in ædibus per arbores densas & syluam.
Deliberabam autem deinde in mente & in animo
Proficisci, atque audire postquam vidi splendidum fumum.
Sic autem mihi reputanti visum est satius esse,
Primùm proficisci ad nauem celerem & littus maris
Prandium socijs dare præmittereque ad audiendum.
Sed quando iam propè eram valdè ad nauem vtrinque agitatam
Certè tum aliquis me deorum misertus est solum existentem,
Qui mihi excelsis cornibus ceruum magnum in viam ipsam
Misit, qui ad flumen descendebat ad pascua syluæ
Potaturus, certè enim ipsum ceperat vis Solis.
Hunc ego ingredientem per spinam medio tergo
Percussi, ipsum autem penitus hastile ferreum transijt.
Decidit autem in pulueres longum vociferans, et exhalauit animus:
In hunc ego irruens hastam ferream ex vulnere
Extraxi, illam quidem illic reclinans in terra
Reliqui, caterùm ego auulsi virgultaque, viminaque,
Fune ad vlna longitudinem benè torto vndique
Complicato colligaui pedes ingentis monstri.
Descendi autem in ceruice gerens, ad nauem nigram,
Hasta innixus, quoniam nullo pacto poteram in humero
Manu ferre altera, valdè enim magnum animal erat,
Deieci autem ante nauem, excitaui autem socios
Blandis verbis astando viros singulos,
O amici, nondum enim descendimus, tametsi tristes
In Plutonis ædes antequam fatalis dies aduenires.
Sed agite quamdiu est in naui celeri cibusque, potusque,
Memores simus escæ neque vexemur fame.
Sic dicebam, hi celeriter meis verbis parebant.
Egressi autem ad littus maris irrequieti
Admirabantur ceruum, valdè enim magna bestia erat.
Caterùm postquam oblectati sunt videntes oculis,
Manibus lotis apparabant eximium conuiuium.
Sic tum quidem totum diem ad Solis occasum
Sedebamus, comedentes carnes multas & vinum dulce.
Quando autem Sol descendit, & tenebræ aduenerunt.
Certè tum dormiuimus in littore maris.

COMMENTARIVS.

a [illegible]] Id est, quòd iam amplius non erat nobis aliunde expectandum auxilium, cùm iam iratos & ipsos Deos & ipsos homines haberemus.

b [illegible]

b ἑβδομάτῃ δ' ἱκόμεσθα] Vide vt miseriæ Vlyssis continuentur, vt nihil dicere de illo possis, quàm quod Aeolus, eũ esse nimirum θεοῖς ἀπεχθόμενον. Incidit enim in Læstrygonum solùm quæ gens fuit à Cyclopum natura non aliena, & si vnitatem oculi demas, nihil dissimilis. Nam inhospitalis etiam fuit, & ἀνθρωποφάγος, vt socius Vlyssis paulò pòst sentiet. Cõmendantur tamen illorum hominum abundantes & copiosæ pecuniæ, & ipsius vrbis Lami magnitudo, si quidem τηλέπυλον intelligas, quòd dissitas inter se haberet portas, quod magnitudinem vrbis innuit. Vide Lexicon nostrum Homericum.

c ὅθι ποιμένα ποιμὴν] Id est, vt inquit Didymus, διὰ τὸ συνεχεῖς εἶναι τὰς νομάς. ἢ μᾶλλον τῷ διαστήματι τὸ ἀντικρὺ τῶν πυλῶν μέτρον ἀπέχειν, ὥστε τὴν φωνὴν ἐξακούεσθαι τοῦ τε ἀπελαύνοντος καὶ τοῦ εἰσελαύνοντος. Quòd vicina sint inter se pascua, vel potiùs quòd interualli ex aduerso portarum mensura distet, vt ita vox ingredientis & exeuntis possit exaudiri. Sed mihi prior sensus arridet.

d ἐγγὺς γὰρ νυκτὸς] Ex Didymo repetit Eustathius, quæ in hunc locum scribit. Nos ex vtroq;. Duplex est ergo secundum illos huius loci sensus, aut potiùs duobus modis diuersis à quibusdam exponitur. Alij enim dicunt, κελεύθους νυκτός καὶ ἤματος, intelligi pascua, quæ ipsi vrbi sint vicina. Læstrygonas autem regionem illam Siciliæ, quæ posteà fuit Leontinorũ, incoluisse: ibi asilos vel tabanos, & œstros, vel si mauis Græca, μύωπάς τε καὶ οἴστρους, nasci, quæ insecta animalibus minus villosis nocere nemo nescit. Itaq; apud eos die villosa pecora pasci, noctu verò glabra, hoc est, minus pilis obtecta: quales sunt boues, equi, &c. Itaq; duplicem mercedem consequi eum qui noctu etiam vigilare poterit, vt pascendis armentis sit intentus. Alij ex Cratetis authoritate dicunt Læstrygonas sub capite draconis esse sitos: de quo capite dixit Aratus, sub eo ortus & occasus Solis confundi.

κείνη που κεφαλὴ τῇ νίσσεται, ἧχί περ ἄκραι — *Hoc caput hic paulùm sese subitoq; recondit*
μίσγονται δύσιές τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλῃσιν. id est, vt vertit Tull. — *Ortus vbi atque obitus partem admiscentur in vnam.*

Itaque hic intelligi longos esse dies, breuissimas verò noctes, proinde qui euigilare illas potest, duplici mercede affici, nimirũ diurna & nocturna. Sic quod Aratus dixit, μίσγονται δύσιες καὶ ἀντολαί: Homerus dicit, ἐγγὺς νυκτός τε καὶ ἤματός εἰσι κέλευθοι. At vir eruditissimus Iosephus Scaliger in suis comm. in Manil. lib. 3. docet, aliud sentire Aratum ab Homero. Arateum enim illud, inquit, ad eleuationem tantùm 49.30. contingit: Homericum autem ad eleuationem 66. 30. nimirum de ijs qui sub polis Eclipticæ habitant. Quanquã & Aratum decipi, qui Eudoxum hac in re sequutus est, satis ibidem docet. Porrò hoc sensu à Læstrygonibus diuersi erunt Cimmerij, quibus longissimæ noctes, & minima diei portio. Addam de Læstrygonibus, quod scribit Thucydides lib. 6. παλαίτατοι μὲν λέγονται ἐν μέρει τινὶ τῆς χώρας (Σικελικῆς) Κύκλωπες καὶ Λαιστρυγόνες οἰκῆσαι, ὧν ἐγὼ οὔτε γένος ἔχω εἰπεῖν, οὔτε ὁπόθεν ἐσῆλθον, ἢ ὅποι ἀπεχώρησαν, ἀρκείτω δὲ ὡς ποιηταῖς τε εἴρηται, καὶ ὡς ἕκαστός πῃ γιγνώσκει περὶ αὐτῶν. id est: Antiquissimi quidem feruntur partem quandam regionis (Siciliæ) Cyclopes atque Læstrygones, quorum ego neque genus, neq; vnde venerint, neq; quò abierint, dicere habeo: sufficiat quod à Poëtis memoratum est, & apud se quisq; de illis sentit. *Hæc ille.* Eos Formias Campaniæ vrbem habitasse, scribunt Plinius & Solinus. Vnde Cic. 2. ad Attic. Si verò in hanc τηλέπυλον veneris Λαιστρυγονίην, (Formias dico) qui fremitus hominum? quàm irati animi!

e τρίτατον κήρυχ' ἅμ' ὀπάσσας] Nihil profuit præco apud gentem barbaram, & humanis legibus non vtentem. Nam statim vt hos Vlyssis legatos animaduertit, statim vnum ex illis corripuit, interfectumque sibi in epulas parauit: cæteri verò fuga salutem sibi quæsiuerunt: tandem cùm eos Læstrygones prosequerentur, perierunt omnes Vlyssis socij & naues, præter eos quos in vnica sua naui habebat. Et hæc est prima ingens iactura, quam in toto nauigationis cursu fecit. Sex enim socios tantùm apud Cyclopem amiserat, hic penè omni comitatu destituitur: tandem effugit periculum mortis vnica naui, qua ad Aeæam insulam saluus & incolumis peruenit: ibi alia rursus pernicies illi infligetur in sociorum persona, vt videbimus in sequentibus.

f ἄμφω δ' ἐκγεγάτην] Exponit genus huius Circes, quam anteà ab adiunctis formæ, grauitatis & affabilitatis (sic enim αὐδήεσσαν interpretari videtur Didymus) Nunc eam Solis & Perses Oceani, filiæ filiam esse dicit, sororemque Aeetæ. Hesiodus verò in Theogonia Perseidem appellat, quam Homerus Persen: cætera inter se similes. Sic ergo ille:

Ἠελίῳ δ' ἀκάμαντι τέκε κλυτὴ Ὠκεανίνη — *Soli verò indefesso peperit inclyta Oceani filia*
Περσηΐς, Κίρκην τε καὶ Αἰήτην βασιλῆα. id est, — *Perseis Circenq; & Aeëtem regem.*

Orpheus verò in Argonauticis Solis & Asteropes esse filiam scribit. Alij aliter, de quibus consule Natalem Mythol. li. 6. cap. 6. Eius originem Diod. Siculus lib. 5. sic enarrat: Solem ferunt duos procreasse pueros, Aeetam & Persen. Aeetas in Colcho regnauit, in Taurica Perses: crudeles ambo, efferiq;. Ex Perse Hecate orta est, superans audacia immanitateq; patrem vt quæ cruciatu hominũ læta eos pro feris appetere sagittis consuêrit. Sed ad venena mortifera conficienda summum studium operamq; impendens, prima aconitum inuenit, vim naturamq; cuiusq; veneni in cibis, quos aduenis dabat, experta. His rebus admodum edocta, primùm veneno patrem sustulit: deinde regno assumpto, templum statuit Dianæ, cui prænauigantes hospites sacrificabat, existimans ea crudelitate suum nomen clarius futurum. Post hæc nupsit Aeetæ, genuitq; liberos tres: Circen, Medeam & Aegialeum. Circe ad omnis generis venenorum curam versa, multarum herbarum radicumque varias vires mirabilesque reperit. Et quamuis à matre Hecate in plurimis instructa esset, tamen multis à se de nouo inuentis, omnibus in ea re præstitit. Hæc Sarmatarum regi, quos quidam Scythas dicunt, cùm nupsisset, primùm veneno virum abstulit: deinde regno capto, multa vi crudelitateque subditos vexauit. Quibus rebus regno expulsam, quidam scriptores ad Oceani quandam desertam insulam cum mulieribus, quæ eam secutæ erant, confugisse: quidam ad Italiam venisse tradunt, inque eo promontorio, quod nunc quoque ab ea Circæũ vocatur, resedisse. *Hæc ille.* Eam autem Homerus in Aeëa insula habitare dicit, quæ proculdubiò etiam in mari Siculo fuisse existimanda est cognominis illi, quæ est fluuio Phasidi in Colchica regione vicina. Quam etiam Apollonius Rhodius Argon. 4. in Italia apud Tyrrhenorum agrũ esse dicit. Videndus est idem lib. 3. Strab. lib. 5. Circæum montem dicit stadijs CCXC. (hic numerus tamen variat in Græcis. Vide Xylandri annot. in lib. eundem Strab. num. 18.) distantem, quem mare & paludes insulam faciunt (versio Latina hic erat vitiosa in Xylandro) Is radicibus dicitur abundare, fortassis (inquit Strabo) vt fabulæ de Circe accommodent. Est ibi Circes oppidum, & sacra Mineruæ ara, aiuntque ibi pateram quandam Vlyssis monstrari.

g ἀνήϊον ἐς περιωπήν] Videtur ex hoc loco & alijs constare, in portubus fuisse excelsas quasdam speculas, ex quibus præternauigãtes possent terram habitatam cernere. Sic anteà in Læstrygonum portu speculam dicitur Vlysses ascendisse. στῆν δὲ σκοπιὴν ἐς παιπαλόεσσαν ἀνελθών. Stabam verò specula ardua conscensa.

h Κίρκης] Tunc quidem nesciebat illas esse Circes ædes, sed posteà resciuit: ideò hæc sunt posterioris mentis.

i καί τότε τίς με θεῶν] Non dicit fortunã, temerè aut casu hoc accidisse: quia, vt aliàs diximus, nihil agnoscit Homerus, quod sine Deorum voluntate ac permissu eueniat. Et hoc est diligenter obseruandum, quia alioqui vulgus etiam similia contingentia casui solet tribuere: malè, vt hic tacitè docet Vlysses.

k ὦ φίλοι, οὐ γάρ πω] Quasi dicat: Nihil est, ô socij, quòd diutiùs tristemur ob aliorũ iacturam, quam anteà fecimus. illis enim præstituta iã ista moriendi hora à fato, cui quis repugnauerit? Immò habemus quod lætemur, siquidem adhuc superamus, & nondum quia fatalis dies nondum aduenit, occubuimus. itaque quandiu licet per nostras facultates, agitè genio indulgeamus. Quàm sit importunus venter in medijs etiam calamitatibus, dixit idem anteà in primo Alcinoi conuiuio.

Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,	*Quãdo a. manè genita apparuit roseis digitis aurora,*	
Καὶ τότ' ἐγὼν ἀγορὴν θέμενος μετὰ * πᾶσιν ἔειπον,	*Et tum ego concione coacta sermone alloquutus sum:*	χ. μῦθον,
Κέκλυτέ μευ μύθων κακά περ πάσχοντες ἑταῖροι,	*Audite meos sermones mala etsi patientes socij,*	
Ὦ φίλοι, οὐ γάρ τ' ἴδμεν ὅπῃ ζόφος, οὐδ' ὅπῃ ἠώς,	*O amici, nõ enim scimus vbi tenebræ, neq; vbi aurora,*	
Οὐδ' ὅπῃ ἠέλιος φαεσίμβροτος * εἶσ' ὑπὸ γαῖαν,	*Neq; vbi sol hominib. lucem præstans vadit sub terrã,*	χ. εἶσιν ὑπὸ γαῖαν,
Οὐδ' ὅπῃ ἀννεῖται· ἀλλὰ φραζώμεθα θᾶσσον	*Neque vbi resurgit: sed consilium ineamus celeriter,*	
Εἴ τις ἔτ' ἔσται μῆτις· ἐγὼ δ' οὐκ οἴομαι εἶναι,	*Num quid adhuc sit consilij, ego verò nõ existimo esse.*	
Εἶδον γάρ, σκοπιὴν ἐς παιπαλόεσσαν ἀνελθών,	*Vide enim, speculam vbi ad excelsam ascendi,*	

Νῆσον, τὴν πέρι πόντος ἀπείριτος ἐστεφάνωται·
Αὐτὴ δὲ χθαμαλὴ κεῖται, καπνὸν δ' ἐνὶ μέσσῃ
Ἔδρακον ὀφθαλμοῖσι διὰ δρυμὰ πυκνὰ καὶ ὕλην.
Ὣς ἐφάμην· τοῖσιν δὲ κατεκλάσθη φίλον ἦτορ,
[b] Μνησαμένοις ἔργων Λαιστρυγόνος Ἀντιφάταο,
γρ. ἀνδροφόνοιο. Κύκλωπός τε βίης μεγαλήτορος * ἀνδροφάγοιο.
γρ. κατὰ δακρυχέοντες. Κλαῖον δὲ λιγέως, θαλερὸν * κατὰ δάκρυ χέοντες.
Ἀλλ' οὐ γάρ τις πρῆξις ἐγίνετο μυρομένοισιν.
Αὐτὰρ ἐγὼ δίχα πάντας ἐϋκνήμιδας ἑταίρους
Ἠρίθμεον, ἀρχὸν δὲ μετ' ἀμφοτέροισιν ὄπασσα.
Τῶν μὲν ἐγὼν ἦρχον, τῶν δ' Εὐρύλοχος θεοειδής.
[c] Κλήρους δ' ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ πάλλομεν ὦκα,
Ἐκ δ' ἔθορε κλῆρος μεγαλήτορος Εὐρυλόχοιο.
Βῆ δ' ἰέναι, ἅμα τῷ γε [d] δύω καὶ εἴκοσ' ἑταῖροι
Κλαίοντες· κὰδ δ' ἄμμε λίπον γοόωντας ὄπισθεν.
Εὗρον δ' ἐν βήσσῃσι τετυγμένα δώματα Κίρκης
Ξεστοῖσι λάεσσι, περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ.
Ἀμφὶ δέ μιν λύκοι ἦσαν ὀρέστεροι, ἠδὲ λέοντες,
Τοὺς αὐτὴ κατέθελξεν, ἐπεὶ κακὰ φάρμακ' ἔδωκεν.
Οὐδ' οἵ γ' ὡρμήθησαν ἐπ' ἀνδράσιν, ἀλλ' ἄρα τοί γε
Οὐρῇσιν μακρῇσι περισσαίνοντες ἀνέσταν.
[e] Ὡς δ' ὅταν ἀμφὶ ἄνακτα κύνες δαίτηθεν ἰόντα
Σαίνωσ'· (αἰεὶ γάρ τε φέρει μειλίγματα θυμοῦ)
Ὣς τοὺς ἀμφὶ λύκοι κρατερώνυχες ἠδὲ λέοντες
Σαῖνον· τοὶ δ' ἔδεισαν, ἐπεὶ ἴδον αἰνὰ πέλωρα.
Ἔσταν δ' ἐν προθύροισι θεᾶς καλλιπλοκάμοιο·
Κίρκης δ' ἔνδον ἄκουον ἀειδούσης ὀπὶ καλῇ,
Ἱστὸν ἐποιχομένης μέγαν, ἄμβροτον, οἷα θεάων
Λεπτά τε καὶ χαρίεντα καὶ ἀγλαὰ ἔργα πέλονται).
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε Πολίτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Ὅς μοι κήδιστος ἑτάρων ἦν, κεδνότατός τε,
Ὦ φίλοι, ἔνδον γάρ τις ἐποιχομένη μέγαν ἱστὸν,
Καλὸν ἀοιδιάει (δάπεδον δ' ἅπαν ἀμφιμέμυκεν)
Ἢ θεὸς, ἠὲ γυνή· ἀλλὰ φθεγγώμεθα θᾶσσον.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν· τοὶ δ' ἐφθέγγοντο καλεῦντες.
Ἡ δ' αἶψ' ἐξελθοῦσα θύρας ὤϊξε φαεινὰς,
Καὶ κάλει· οἱ δ' ἅμα πάντες ἀϊδρείῃσιν ἕποντο.
[f] Εὐρύλοχος δ' ὑπέμεινεν, ὀϊσάμενος δόλον εἶναι.
Εἷσεν δ' εἰσαγαγοῦσα κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε·
Ἐν δέ σφιν τυρόν τε καὶ ἄλφιτα καὶ μέλι χλωρὸν
Οἴνῳ Πραμνείῳ ἐκύκα· ἀνέμισγε δὲ σίτῳ
Φάρμακα λύγρ', ἵνα πάγχυ λαθοίατο πατρίδος αἴης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δῶκέν τε καὶ ἔκπιον, αὐτίκ' ἔπειτα
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα κατὰ συφεοῖσιν ἐέργνυ.
Οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλὰς, φωνήν τε, δέμας τε,
Καὶ τρίχας· αὐτὰρ νοῦς ἦν ἔμπεδος, ὡς τὸ πάρος περ.
Ὣς οἱ μὲν κλαίοντες ἐέρχατο· τοῖσι δὲ Κίρκη
Πάρ ῥ' ἄκυλον βάλανόν τ' ἔβαλε, καρπόν τε κρανείης,
Ἔδμεναι, οἷα σύες χαμαιευνάδες αἰὲν ἔδουσιν.
Εὐρύλοχος δ' αἶψ' ἦλθε θοὴν ἐπὶ νῆα μέλαιναν,
Ἀγγελίην ἑτάρων ἐρέων καὶ ἀδευκέα πότμον.
Οὐδέ τι ἐκφάσθαι δύνατο ἔπος, ἱέμενός περ,
Κῆρ ἄχεϊ μεγάλῳ βεβολημένος· ἐν δέ οἱ ὄσσε
Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ' ὠΐετο θυμός.
Ἀλλ' ὅτε δή μιν πάντες ἀγασσάμεθ' ἐξερέοντες,
Καὶ τότε τῶν ἄλλων ἑτάρων κατέλεξεν ὄλεθρον,
Ἤομεν, ὡς ἐκέλευες, ἀνὰ δρυμὰ φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ·
Εὕρομεν ἐν βήσσῃσι τετυγμένα δώματα καλὰ

Insulam quam pontus infinitus circumdat.
Ipsa verò humilis iacet, fumum autem in medio
Vidi oculis per arbores densas & syluam.
Sic dicebam, his verò perculsum est amicum cor,
Recordatis facinorum Læstrygonis Antiphatæ
Cyclopisq; violentiæ magnanimi viros deuorantis.
Flebant autem valdè vberes lacrymas profundentes,
Sed nulla res succurrebat lugentibus.
Cæterùm ego bifariam omnes fortes socios
Numerabam, principem autem vtrisq; præbui.
Alterorũ ego dux erã, alterorũ Eurylochus deo similis,
Sortes autem in galea ferrea concussimus celeriter:
Cecidit autem sors magnanimi Eurylochi.
Festinabat.a.ire, vnà cum eo duo & viginti socij
Flentes, nos.a.reliquerunt lugentes post eos.
Inueniebant.a.in conualle ædificatas ædes Circes
Politis lapidibus conspicuo in loco.
Circa ipsam.a.lupi erant montani atq; leones,
Quos illa demẽtarat, postq̃ mala pharmaca dedisset.
Neq; illi irruerunt in viros, sed certè ipsi
Caudis longis adblandientes assurgebant: (scentem
Queadmodũ quoties dominũ canes è cõuiuio profici-
Circũblandiuntur (semp.n. adfert lenimenta animi)
Sic circa hos lupi fortibus vnguibus atq; leones (stra.
Assultabãt: hi verò timuerũt postq̃ viderũt grauia mõ-
Stabant.a.in ianuis deæ pulchricomæ.
Circen.a.intus audiebant cantillantem voce pulchra,
Telam percurrentem ingentẽ diuinam, qualia dearum
Subtilia & gratiosa & splendida opera sunt.
His verò sermonibus cœpit Polites princeps virorum,
Qui mihi chariss. sociorũ erat maximeq; venerationi,
O socij intus sanè aliqua percurrens ingentẽ telam
Pulchrè canit (pauimentum.a.totum resonat)
Aut dea aut fœmina: quare pulsemus ocyùs.
Sic sanè suasit, illi verò pulsarunt vocantes.
Illa continuò egressa ianuas aperuit pulchras,
Et inuitabat, illam vnà oẽs imprudenter sequebãtur:
Eurylochus autem remansit suspicatus fraudem esse.
Sedere fecit introductos per sediliaq; thronosq;,
Ipsis.a.caseumq; & farinam & mel dulce,
Vino pramnio immiscuit, commiscuit autem pani
Venena nocẽtia, vt prorsus obliuiscerẽtur patriæ terræ.
Cæterũ postquã porrexitq; & ebiberũt, statim deinde
Virgula percutiens intra haras conclusit.
Illi suum habebant capita vocesq; corporaq;,
Et setas: cæterùm mens erat firma vt antea.
Sic hi quidem flentes conclusi sunt, his.a.Circes
Apposuit glandem ilicis quercuum fructumq; corni arboris,
Edere, perinde sues humi cubantes semper edunt.
Eurylochus.a. continuò venit celerẽ ad nauem nigrã
Nuncium de socijs relaturus, & amarum fatum.
Sed neq; proloqui quibat verbum cupidus licet,
Cor dolore ingenti perculsus: in ipso autem oculi
Lacrymis implebantur, luctum verò arguebat animus.
Sed cùm tandem omnes instamus interrogantes,
Tum aliorum sociorum commemorauit exitium.
Iuimus vt iusseras per syluas inclyte Vlysses,
Inuenimus in vallibus fabricatas ædes pulchras,

Ξεστοῖ-

Ξεστοῖσι λάεσσι περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ.
Ἔνθα δέ τις μέγαν ἱστὸν ἐποιχομένη λίγ' ἄειδεν,
Ἢ θεὸς, ἠὲ γυνή· τοὶ δ' ἐφθέγγοντο καλεῦντες.
Ἡ δ' αἶψ' ἐξελθοῦσα θύρας ὤιξε φαεινὰς,
Καὶ κάλει· οἱ δ' ἅμα πάντες ἀιδρείῃσιν ἕποντο.
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑπέμεινα, ὀϊσάμενος δόλον εἶναι.
Οἱ δ' ἅμ' ἀϊστώθησαν ἀολλέες, οὐδέ τις αὐτῶν
Ἐξεφάνη· δηρὸν δὲ καθήμενος ἐσκοπίαζον.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγὼ περὶ μὲν ξίφος ἀργυρόηλον
Ὤμοιιν βαλόμην, μέγα, χάλκεον, ἀμφὶ δὲ τόξα.
Τὸν δ' αἶψ' ἠνώγεα αὐτὴν ὁδὸν ἡγήσασθαι.
Αὐτὰρ ὅγ' ἀμφοτέρῃσι λαβὼν ἐλλίσσετο γούνων,
Καί μ' ὀλοφυρόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Μή μ' ἄγε κεῖσ' ἀέκοντα διοτρεφὲς, ἀλλὰ λίπ' αὐτοῦ.
Οἶδα γὰρ ὡς οὔτ' αὐτὸς ἐλεύσεαι, οὔτε τιν' ἄλλον
Ἄξεις σῶν ἑτάρων· ἀλλὰ ξὺν τοίσδεσι θᾶσσον
Φεύγωμεν· ἔτι γάρ κεν ἀλύξαιμεν κακὸν ἦμαρ.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Εὐρύλοχ', ἤτοι μὲν σὺ μέν' αὐτοῦ τῷδ' ἐνὶ χώρῳ
Ἔσθων καὶ πίνων κοίλῃ παρὰ νηῒ μελαίνῃ·
Αὐτὰρ ἐγὼν εἶμι, κρατερὴ δέ μοι ἔπλετ' ἀνάγκη.

Politis lapidibus conspicuo in loco.
Illic quidē magnam telā percurrens stridulè canebat,
Seu dea seu mulier, hi verò loquebantur vocantes.
Illa continuè egressa ianuam aperuit pulchram,
Et vocabat: simul omnes illam imperitia sequebātur.
Cæterùm ego substiti existimans dolum esse,
Illi simul euanuerunt cōfertim, nèq; quisquam eorum
Apparuit, diu autem desidens animaduertebam.
Sic ait, cæterùm ego quidē gladiū argēt. clauis cōfixū
Humeris apposui ingentem ferreum, circum. a. arcum:
Illum continuò iussi eandem viam monstrare.
Cæterùm illi vtraq; prehensis precabatur genibus,
Et me lugens verbis alatis alloquebatur:
Ne me duc illuc inuitum, ô generose, sed desere hic.
Noui. n. quod neq; ipse redibis, neq; quenquā aliorum
Abduces tuorum sociorum, sed cum illis ocyus
Fugiamus: adhuc sanè effugere poterimus malū fatū.
Sic ait, cæterùm ego ipsum excipiens alloquebar,
Euryloche, certè quidem tu manè illic, hoc in loco
Edens & bibens cauam apud nauem nigram:
Cæterùm ego vadā, ingēs autem mihi adest necessitas.

COMMENTARIVS.

a οὐ γάρ τ' ἴδμεν] In huius loci illustrationē aduocādus est clarissimus author Strab. lib. 10. vbi cùm hos versus adduxisset, subijcit hæc, interprete Xylandro: Licet sanè, inquit, accipere quatuor mundi plagas, si per auroram intelligatur meridionalis: idq; habet quandam speciem (nam illud in præcedentibus docuerat) sed præstat intelligi eam plagam, quà Sol transit, oppositam Septētrionali. vult enim hac oratione magnam cœlestium mutationem significare, non nudam plagarum occultationē. Oportet quippe quouis continuo tempore, siue noctu, siue interdiu, id consequi: cœlestia autem magis mutantur, pro eo atque ad meridiē magis minsúve accedimus: eoq; non ortus & occasus Solis comprehenduntur (cùm fiat etiam sudo cœlo) sed meridiei & septentrionis mutationes. Nam polus Septentrioni est proximus: qui polus cùm moueatur, & aliquando supra verticem nostrum sit, aliquādo infra terram, mutantur simul etiam arctici circuli, & nonnunquā deficiunt in huiusmodi migrationibus, vt vbi sit plaga septentrionalis, nescias, aut eorum initium: vnde etiam oppositam plagā ignorari necesse est. *Hac ille.* Nos etiam anteà de eadē re quædam annotauimus. Hic autem locus si expēdatur, apparebit quatuor mundi partes ab Homero cōstitui. Per ζόφον Septentrionem, per ἠῶ meridiem: per illa, οὐδ' ὅπῃ εἶσ' ὑπὸ γαῖαν, occasum, per οὐδ' ὅπῃ ἀννεῖται, Ortum intelligendo. Alioqui si duas tantùm indicaret, vt quosdam falsò voluisse existimo, frustra rem eandem bis repeteret. Sed cùm Vlysses astronomiæ ignarus non fuerit, vt anteà lib. 5. vidimus, mirum est quòd nunc hæc pronunciet. Scio quid Strabo dicat, sed addam quod à veteribus in hunc locum dici refert Eustathius, [illegible] hæc ab Vlysse non quasi dubitaret, sed præ animi angore dici.

b [illegible]] Fœliciter sapit, qui alieno periculo sapit, inquit ille apud Plautum. Hoc Vlyssis socij in præsentia faciunt. Verentur enim nouam hanc terrā ingredi, ne in barbaræ gentis manus inciderēt, perinde ac superioribus diebus cæteri tum apud Cyclopas tum apud Læstrygonas: quod geminatum periculum eos cautiores efficiebat. nam ob prius tantùm non sunt deterriti ab inspicienda Læstrygonia. Itaq; nunc & eorum recordatione & præsentis metu confugiunt ad lacrymas, quibus forsan ad sui commiserationem Vlyssem permouerent. Sed ille dicit eas nihil eis profuisse: hoc est, immotum se ad illas in suo instituto permansisse. Ratum siquidem iam apud illum fuerit, insulam à se obseruatam inuisere. Itaque Eurylochus cum parte sociorum sorte electus ad eam explorandam pergit.

c κλήρους δ' ἐν κυνέῃ] Hunc morem mouendi sortes in galea, videor mihi aliàs in Iliade attigisse.

d δύω καὶ εἴκοσι] Macareus apud Ouidium 14. Metam viginti duos socios etiam numerat. *Sorte sumus lecti: sors me, fidumq; Polyten*

Eurylochumq; simul, nimiūq; Elpenora vini, | *Bisq; nouem socios Circæa ad mœnia misit.*

Addam & sequentia, quia hunc locum Homericum exprimunt:

Quæ simul attigimus, stetimusq; in limine tecti | *Nostraq; adulantes comitant vestigia, donec*
Mille lupi, mixtiq; lupis vrsiq; leæq; | *Excipiunt famulæ, perq; atria marmore tecta*
Occursu fecère metum: sed nulla timenda | *Ad dominam ducunt: pulchro sedet illa recessu*
Nullaq; erat nostro factura in corpore vulnus, | *Sublimi solio, pallamq; induta nitentem*
Quinetiam blandas mouere per aera caudas | *Insuper aurato circum velatur amictu.*

Audiendus etiam Virgilius de eadem re similia scribens 7. Aeneid.

Proxima Circææ raduntur littora terræ, | *Vinclarecusantum, & sera sub nocte rudentum:*
Diues inaccessos vbi Solis filia lucos | *Setigeriq; sues, atque in præsepibus vrsi*
Assiduo resonat cantu: tectisq; superbis | *Sæuire, ac formæ magnorum vlulare luporum,*
Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum | *Quos hominum ex facie dea sæua potentibus herbis*
Arguto tenues percurrens pectine telas. | *Induerat Circe in vultus ac terga ferarum.*
Hinc exaudiri gemitus, iræq; leonum

Quibus omnibus primus Poeta noster ista scribendi ansam præbuit. Neque dubito quin ea fabulosa existimentur, & indigna fide, quod à multis clamitari audio. Non possunt enim persuaderi, hominum corpora in bruta transmutari posse: sed quicquid de eiusmodi rebus circumfertur, portentosa mendacia esse hominum, vel potius ipsius Diaboli commenta, qui generi humano oculos sic præstringat, vt aliā atq; aliam formam se videre existiment. Nos, si placet, cum bona vulgi, cui etiam doctissimos plerosque homines annumero, venia rem istam discutiamus. In primis hoc statuo, Circem magam fuisse prestantissimam, cui omnia venena fuerint notissima, insuper etiam radicum herbarumq; vires perspectissimæ: adderem etiam fuisse illā Diabolo magistro & præceptore vsam, si qua eius rei vestigia in veterum de ea scriptis apparerent: sed addam, quia alio modo fieri non potuit, vt vbi Deus Opt. Max. non esset notus, ibi esset incognitus leo ille rugiens, qui semper mortalium animis insidiatus est ab ipsa mundi origine, neque potest illius vafricies & exitiosa ad homines perdendos industria sopita & desidiosa tunc temporis latuisse, iam verò quæritur, vtrum homines in bestiam, hoc est, illius corpus in huius corpus transmutari possit? Respondeo, siue ipsius naturæ immēsam potestatem (per naturam autem res creatas intelligo, vt arbores, plantas, herbas, &c.) siue Satanæ in mūdum imperium cōsideres, hoc inter ἀδύνατα non esse connumerandum. Etenim constanter credo, in hoc vasto mundi ambitu extare res innumeras mirandæ facultatis, adeò vt ne quidem ista quæ ad transformanda corpora pertinet, iure è mundo eximi possit. Scio multos, si hæc legerint, exclamaturos, & me aut leuem aut impium pronunciaturos. Enimuerò si hæc Deus homines celauit, non erunt? Sed videant

illi ne Deo maiorem faciant iniuriam, quem credant breui & angusta manu operibus suis mundum repleuisse, hacq; parte tam admiranda & stupenda terrarum orbem carere existiment. At, inquiens, hoc est diuinare, & de re incerta pronunciare? Sed hócne est incertum, quod ego grauissimorum authorum & veterum testimonijs confirmo? Putas hoc temerè de Circe scriptum sine vlla ratione? Scio Poëtis familiare esse fabulosa scribere, hoc autem fabulosum dici posse ego constanter pernego, vt neque illa de Cyclopibus aut Læstrygonibus, cũ similia etiam ab historicis prodantur. Scimus Arimaspos & Anthropophagos in Scythia Europæa. Similia etiam huic facto Circæ paulò pòst intelligemus. Redeamus ad herbas: quarum si mirandas virtutes recensuero, non dubito quin hoc quoq; ipsum de quo contendimus, persuasero. Primùm quæro, quid maius esse putas animam lædi tantum, aut corpus? Dices animam? ergo non est quod de corpore ambigas. Dices corpus? Atqui animam quis nescit ob simplicitatem suam, imò ob diuinitatem minus esse mutationi obnoxiam quàm corpus, quod ex crassis & terrestribus frustis compactum est? Animam aũt herbis lædi quis ignorat? Qui insani redduntur & dementes, qua parte læduntur nisi anima? Si anima non læduntur, quâ igitur parte? Sed læduntur profectò anima. Itaque qui gustata herba Cohobba, quæ nascitur in Hispaniola insula occidentalis Indiæ, fanatici redduntur illa etiam parte vulnus accipiunt. Qui Dæmoniaci dicuntur, obsecro an non ipsorum animo plaga est inflicta? At, dices, hoc fit Diabolica vi. Quid tum! inquam, si hæc quoq; nostra metamorphosis eodem modo accidat? suis autem instrumentis vtatur Diabolus? vt eum facere paulò pòst dicemus: vix est enim vt aliquid immediatè perficiat. Notus fuit, non soli mihi, sed multis amicis meis & toti ciuitati Basiliẽsi (in qua ego hæc scribo) vir quidã nobilis, qui cũ olim fortissimus heros & prudẽtissimus fuerit, nũc de mente planè deciderit, & pro viro infans videretur. Iã rogo, quid in eo læsum est, an non anima? Atqui, dices, remanet illi forma hominis. At tu, inquã, formã hominis, speciem corporis visibilem appellas, cùm sit læsa tantùm vera forma illa hominem constituens nempe anima. Atqui, inquies, non est sublata, immò, inquam, tantillum animam lædi, hoc ipsum magis est quàm massam corporis totam alia forma indui. Et quod hoc magis stupendum videatur, facit raritas, cùm illud satis frequenter videatur. Id tamen homines non cogitare, me maiorem in admirationem pertrahit. Ne quis autem putet me male περὶ τῆς ἀθανασίας animæ sentire, vt qui eam immortalem orthodoxè sentiens nunc lædi posse ac corrumpi dicam, quæ duo planè sunt repugnantia. Admitto enim, si vis, illæsam remanere ipsam animę essentiam, illius autem organa solùm lædi ac vitiari in illis affectibus, quos antea memorauimus, & si quid acutiùs Peripatetici philosophi in medium afferunt. Sed mihi sanè functiones animæ posse impediri ac perturbari, res non adeò exigua & nihili videtur: quin maiorem longè censeo nuda illa corporum metamorphosi, de qua sermo noster est institutus. Dices Poeticè loquutum esse Poetam, sed ita tamen loquitur Ouidius 15. Metamorph.

Quodq; magis mirum est, sunt qui non corpora tantùm,
Verùm animos etiam valeant mutare liquores.
Cui non audita est obscœnæ Salmacis vnda?
Aethiopesq; lacus? quos siquis faucibus hausit,
Aut furit, aut patitur mirum grauitate soporem.

Ego tamen illam mutationem nolo essentialem intelligi, sed accidentalem tantùm, quæ possit mentem aliquantulum de statu suo mouere, vt sui compos non sit: quod tamen multum est posse fieri. Sed agè, si tibi leue hoc argumentum videbitur, sequentia forsan grauiora iudicabis: quanquam apud me illud satis habeat momenti, vrgeriq; illud maximè volo, quod multiplices sunt naturæ vires, quas ignorantia nostra non imminuit. In herbis autem, gemmis & eiusmodi quantum sit potestatis, sciunt qui illas studiosè perscrutantur: & cùm iustum volumen requirant, ad ea perquirenda lectorem remittam, ne omnia in os præmansa illi indere videat. At Diaboli potestatem videamus, & an hoc ipse præstare possit, quod vulgus pernegat. Mihi sanè dubium non fit, Spiritũ illum qui iam ab initio scientissimus creatus est, cui naturæ arcana patentissima sunt, hoc etiã ignorare. Sed vt vt id faciat, sine naturæ auxilio non facit, vtitur enim & herbis & vnguentis in eum finem, vt satis constat ex eorum relatione, qui hanc mutationem in se ipsis experti sunt, vt semper idem sit hoc posterius cum priore, quod de amplissima naturæ facultate dicebamus: nisi quòd illa Diabolo tantùm plenè perspecta sit, hominibus verò minimè, nisi quantùm illam Diabolus patefacit, quod tamen fieri ab ipso nõ existimo: quia facta vnguenta tantùm illis distribuit, modum verò illa componendi non memini me legisse ab eo declarari. Sed quia res est eiusmodi, quæ non opinione simplici, sed exemplis nitatur, audiamus ea quę nouissimis istis temporibus pro compertis & indubitatissimis habentur. Quæstio ergo est, An homines in bestiam corpore possint transformari? Possunt, inquam, & eius rei exempla attende, quæ à Ioanne Bodino, viro eruditissimo & diligentissimo scriptore nostri sæculi afferũtur Mag. Dæmon. lib. 2. cap. 6. vbi specialiter hoc argumentũ disputat, ad cuius ego partes libenter transij. Aegidius Garnetius Michaëlis festo ad Serranam syluam in vineis Castenoyanis (quæ à Dolensi oppido quadrante milliaris absunt) puellam decem aut duodecim annos natam ceperat manibus, quæ luporum pedibus consimiles videbantur, dentibusque occiderat, femorum & brachiorum carnem deuorauerat, & de ea ad vxorem detulerat: quod item post mensem eadem forma alteram puellam ceperat occideratq; voraturus, nisi tres homines (vt ipse fatebatur) impedimentum attulissent: quod etiam post dies quindecim puerum decẽnem in Gredisanorum vineis strangulauerat carnemque crurum, tibiarum, & ventris comederat: quòd denique puerum alium hominis, non lupi specie quasi tredecim annos natum in vici Perusani saltu occiderat eo edendi animo (vt ipse sponte ac nõ coactus aiebat, nisi fuisset impeditus: his ergo de causis ad ignem viuus est damnatus, effectaq; sententia in Parlamento Dolensi die XVIII Ianuarij CIƆ IƆ LXXII. Alia est causa Vesontione cognita à Ioanne Bodino inquisitore anno CIƆ IƆ XXI. Decembri mense. Rei Petrus Burgotus & Michaël Verdunus se Deo renunciasse, fidemq; dedisse Diabolo confessi sunt. Burgotum igitur Michaël duxit in vicũ castelli Carlonij, vbi candelam virentis ceræ obscura flamma & coloris Veneti habebant singuli, ita saltabant & sacrificabant Diabolo. Postea se vnguento oblitos fassi sunt lupos fuisse factos, celeritate summa excurrentes: tum versos in homines, ac subinde in lupos, eaq; specie lupas iniuisse eadem voluptate, qua cum mulieribus rem habere sunt soliti. Prætereà confessi sunt, Burgotus quidem se puero septenni lupinis pedibus dentibusq; mortem attulisse, voraturum nisi rustici abegissent: Verdunus verò se puellam in horto quodam pisa carpentẽ occidisse, & à domino Cuueæ depulsum esse, &c. Vide similia apud Iobum Fincelium in libris Mirabilium & alios sortilegiorum scriptores: vt Malleum Malef. Petrum Mamorium, Henricum Coloniensem, Vlrichum Molitorem, &c. Caspar Peucerus, inquit noster Bodinus, homo doctus, gener Philippi Melanchthonis, scribit has sibi semper visas fuisse fabulas, sed coactum fuisse credere, ex quo istud sibi mercatores plurimi fide digni negotiantes in Liuonia confirmarunt: multos etiam fuisse accusatos, euictos, & à confessione adiudicatos morti: itaque describit modum, qui in Liuonia obseruatur: nempe quotannis sub finem Decembris nebulonem esse, qui Magos omnes citat, vt loco indicto compareant: si defuerint, eos à diabolo ictibus ferreæ virgæ cogi, adeò vt vibices extent: præire ducem, myriadas sequi tranantes fluuium: eo traiecto mutari in lupos, in homines & in pecora inuolare, & innumerabilia damna importare: post dies duodecim eodem fluuio remeare, & humanam formam recipere. Herodotus lib. 4. Neurios scribit videri esse incantatores, quod dicerentur à Scythis & ab ijs Græcis qui Scythiam incolebant, semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in habitum pristinum redire. quod tamen dicentes, inquit Herodotus, mihi non persuadent: nihilominus tamen illi aiunt ita esse, ac deierant. At Bodinus refert, habere se Germani cuiusdam literas, qui stipendiarius fuit Henrici II. Gall. Regis, scriptas ad Galliæ Conestabilem, quibus certiorem eum facit de Liuonia à Moscho capta: deinde subijcit, In illis locis Herodotus Neurios collocare videtur, apud quos dicit homines conuerti in lupos: quod est adhuc vsitatissimum in Liuonia. Pomponius Mela lib. 2. Neuris, inquit, statum singulis tempus est, quo, si velint, in lupos, iterumque in eos qui fuere, mutentur. Solinus cap. 25. Verùm Neuri, inquit (vt accepimus) æstatis (quidam statis, fortè meliùs, vt constat est ex Mela & Herodoto) temporibus in lupos transfigurantur. Alphesibœus apud Virg. in Pharmac. *Has herbas atq; hæc Ponto mihi lecta* [illegible] *Ipse dedit Mœris, nascuntur plurima Ponto: His ego sæpè lupum fieri & se condere syluis Mœrim.* sup. vidi, &c. Notum est quod de Lycaone proditur non solùm ab Ouidio 2. Metam. sed etiam à Pausania in Arcadicis, qui est liber octauus, quod à ratione non abhorrere idem affirmat, quòd illud diuina ira illi contigerit, pro infantis ad Iouis Lycæi aram mactati libato sanguine, qua in re dissentiunt Ouidius & Pausanias. Vide Scholiastem Lycophronis. Id tamen à multis etiam veteribus creditum non fuit. Nam & Plinius (quem alioqui vulgus mendacem appellare solet) lib. 8 Nat. hist. cap. 22. negat posse homines in lupos cõuerti. Eius integrum locum afferam, quia similem etiam mutationem de Arcadibus complectitur. Sic ergo ille. Homines in lupos verti, rursumq; restitui sibi falsum esse confidenter existimare debemus, aut credere omnia quæ fabulosa tot sæculis comperimus. Vnde tamen ista vulgo infixa sit fama in tantum, vt in maledictis versipelles habeat, indicabitur. Euanthes inter authores Græciæ non spre- [illegible] tradit Arcadas scribere, ex gente Antæi cuiusdam sorte electum ad stagnum quoddam regionis eius duci, vestituque in quercu [illegible]enso tranare, atq; abire in deserta, transfigurariq; in lupũ, & cum cæteris eiusdem generis congregari per annos nouẽ. Quo in tempore si homine se abstinuerit, reuerti ad idem stagnum: & cùm tranauerit, effigiem recipere ad pristinum habitum, addito nouem annorum senio. Id quoq; Fabius, eandem recipere vestem. Mirum est, quò procedat Græca credulitas. Nullum tam impudens men-

mendacium est, vt teste careat. Itaq; Copas Agriopas, qui Olympionicas scripsit, narrat Demænetum Parrhasiũ in sacrificio, quod Arcades Ioui Lycæo humana etiam tum hostia faciebant, immolati pueri exta degustasse, & in lupum se conuertisse: eundem decimo anno restitutum athleticę certasse in pugilatu, victoremq; victoria Olympia reuersum. Hucvsq; Plinius. Quem autem ille Demænetum appellat, Pausanias Demarchum Dinyttæ filium ait vocatum, vt hoc loco etiam obseruauit Hermolaus Barbarus. Sed & Plato 8. de Repub. hoc vt fabulosum attingit, quod circa templum Lycæi Iouis in Arcadia referebatur, quod quisquis humana viscera fortè gustârit, lupus fieri cogitur. Quid nos ad hæc? Sinamus Apuleium respondere ei qui quæsierit. Minus hercle calles prauissimis opinionibus ea putari mẽdacia, quæ vel auditu noua, vel visu rudia, vel certè supra captũ cogitationis ardua videntur: quæ si paulò accuratiùs exploraris, non modò compertu euidentia, verum etiam factu facilia senties, &c. Neq; nos virorum illorum authoritatem rationi, quæ in experientia vires ingentes accipit, anteferimus. Sed vis augustiora testimonia? Audi quid dicat sacra pagina de Nabuchodonozore, qui mutatus in bouem per septennium fœnum & gramen duntaxat comẽdit. At enim hoc est, peculiariter Dei voluntate factum. Sed heus tu, an nos aliquid, nedum hoc ipsum contra aut præter illius permissum fieri contendimus? Minimè gentiũ. Immò constanter assero, hoc ipsum velle Deum ad castigandam hominum impietatem, qua ab eo in Satanę cultum miserè deflectunt. Hoc ita nobis est necessariò pronunciandum, si constat hoc admitti, mutari corpora. At quis neget contra superiora exempla & alia quæ mox recensebimus? Dices, has esse fascinationes Diabolicas, quibus res aliæ quàm sint, à nobis perspiciuntur. Vide quæso quid dicas, quantumq; potestatis Spiritui illi maligno tribuas in te ipsum. Quam ego quidem non nego, quia fieri scio, & plus satis experientia tritum est. Sed cogita qualis sit illa fascinatio & quàm diuturna. Vix enim est vt non præsente Mago oculi tibi præstringantur, aut si in eius initio non interfuisti, nihil tale senties ac cæteri qui interfuerint, & fallacias Magi aut Sagæ deteges. Hic verò per longos annos durat illa transfiguratio & talis apparet omnibus. Sic Lucianus, sic Apuleius, qui eam experti sunt, asini semper videbantur, donec accepto remedio pristinam formam receperunt. Sic etiam in Liuonia illi permanent ad certum tempus, & tales ab omnibus iudicantur. Audi quid Sprangerus Inquisitor narret. Iuuenis Anglus miles in Cypro fugit à saga transformatus in asinum: qui cùm in nauem ad socios volens remearet, fustibus abactus esset, ad Magam rediit. Itaque illa eo vsa est, donec asinus in Ecclesia visus est, in genua procidere, eaq; facere quæ ab animante bruta nequeunt proficisci: tum Maga quæ agebat ipsum, ex suspicione ad Iudices rapta, eum triennio elapso restituit, & morte affecta est. Idem de Ammonio philosopho legimus asinum ordinariè lectioni eius interfuisse. Vis exemplum grauissimum? Vincentius in Speculo lib. 3. cap. 109 & Fulg. lib. 8. c. 11. scribunt, duas in Germania hospitas fuisse Sagas, quæ hospites solebãt in bestias interdũ vertere: cùm itaq; histrionicum adolescentem in asinum conuertissent, qui (vt erat rationis compos) voluptates mille viatoribus exhibebat, hũc magno fuisse à vicino emptum: illas tamen dixisse se non esse præstituras, nam eum si flumen accederet, amissum iri: asinum itaq; die quodam elapsum in lacum proximum abiisse, & simul ac fuisset immersus, formam recepisse. Id Petrus Damianus, cùm rem sciscitatus esset diligentissimè ex hero, ex asino, ex mulieribus Sagis confessis factum, & ex iis qui asinum elapsum ac restitutum viderant, Leoni 7. Papæ narrauit: & postquam diu in vtramq; partem coram Papa fuit disputatum, hoc tandem posse fieri cõstitutum fuit. Iam vero si pertinaciores ad tot exempla simus, nescio quid credi debeat. Quòd autem vulgò dicitur non esse has vires à Deo Satanæ attributas, rectè mihi videtur diluisse Bodinus, cùm ait, hoc speciem non habere veritatis: etenim neq; Dei consilium ab hominibus comprehendi, neq; potestas Diabolo data cognosci potest, cùm in libro Iobi dicatur non esse potestatem vllam in terra, quæ possit ei obsistere. Audio tamẽ Theologos quosdam huic transfigurationi refragari. & inter eos Nicolaum Lyrensem in Commentariis Exodi, vbi quærit, An virtute Dæmonum, qua incantatores vtuntur, & magi potuerit fieri, vt virgæ in dracones verterentur? Duoq; ab eo statui, vnum quòd reuerà virgæ non fuerint in dracones conuersæ: alterum, quod id factum fuerit quadam apparentia & vera sensuum illusione: Sed ab eo nostram disputationem expressiùs in capite quarto Danielis, vbi est Nabuchodonozoris mutatio, exagitari. Sed mihi illius scripta videre non licuit. Neq; enim puto validioribus niti argumentis quàm cæteri, aut inter Doctores pluris fieri quàm Thomas, qui etiam Magistri cognomen promeruit. Is, referente Bodino, in secundum librum Sententiarum distinct. 7. artic. 5 pronunciat, Omnes Angelos bonos & malos ex virtute naturali habere potestatem transmutandi corpora nostra. Sed obstat omnium Doctorum Antesignanus ille D. Augustinus cuius libri si mihi ad manum essent, ex 18. lib. de Ciuit. Dei, capit. 18 & 79. Quæstion. eius libri qui 83. Quæstionum inscribitur, possem hunc campum feraciorem reddere. Tamen audio eum non ita obnixè in his refutandis hærere. nisi quòd hæc à Diabolo præstari non possint, si Deus, penes quem est incomprehensa formarum potestas, formam nouam indiderit. Verba illius sunt in dicto loco de Ciuitate Dei: Nos, inquit, cùm essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, vbi stabularias mulieres imbutas his malis artibus in caseo dare solere dicebant, quibus vellent seu possent viatoribus, vnde in iumenta illicò verterentur, & necessaria quæque portarent: postque perfunctam operam iterum ad se redirent, nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem, humanamq; seruari: sicut Apuleius in libris quos Asini aurei titulo inscripsit, sibi ipsi accidisse, vt accepto veneno, humano animo permanente asinus fieret, aut indicauit aut finxit. Hæc vel falsa sunt, vel tam inusitata, vt meritò non credantur. *Hac ille*. Postrema autem illius verba diligenter sunt obseruanda. Prudenter enim fecit vir sanctissimus qui rem tam inusitatam & sibi incognitam temerè noluit credi. quanquam subiicit hoc verè ita contingere, non fateri: sed vt phantasticum hominis, quod etiam cogitando siue somniando per rerum innumerabilia genera variatur: & cùm corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit, sopitis aut oppressis corporeis hominis sensibus, ad aliorum sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea possit perduci. Sed si nostra exempla intelligeret, proculdubiò aliter erat ea de re pronunciaturus, & illud potiùs quod eodem capite dicit fieri hoc permissu Dei, cuius iudicia occulta sunt multa, iniusta nulla. Sic ille eadem ignorantia Antipodas esse pernegauit. Minus ergo moror rationes, quas è Philosophis depromunt quidam. specierum enim differentia, vt ait Aristoteles, à forma rerum vltima suum esse sumit. Non posset ergo homo lupus fieri, nisi anima ipsa hominis, in lupi animam verteretur omnino. Id autem fieri natura non patitur. Forma enim perfectissima non nisi subiectum perficit sibi simile. Et hoc adducitur à Ioan. Camerte apud Solinum. Sed notandum est, nos non intelligere formã hominis in hac transfiguratione perire: quia remanet eadem ratio, quæ est vera forma, ex qua suum esse homo accipit. Et hoc ipsum Homerus probat, qui sic scribit de sociis Vlyssis in Sues conuersis: οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλὰς φωνήν τε δέμας τε καὶ τρίχας, αὐτὰρ νοῦς ἦν ἔμπεδος ὡς τὸ πάρος περ. Vnde fortasse videatur lapsus Horatius in Epod. cùm mentem restitutam illis dicit: verba illius sunt:

Setosa duris exuere pellibus
Laboriosi remiges Vlyssei
Volente Circe membra:
Tunc mens & sonus
Relatus atq; notus in vultus honor.

Immò aliud est quod in nostro Poëta obseruemus lupos istos qui venientibus Vlyssis sociis occurrebant, feritate destitui, nam illis potiùs adblandiebantur. contrà ii de quibus suprà loquebamur, rabiem feræ illius cum specie penitùs induunt, eandemq; crudelitatem in humana viscera exercent, quibus etiam horrende vescuntur non minus ac Læstrygones aut Cyclopes Homerici. Quod dictum volo, vt intelligamus minus stupenda Circen præstitisse, quàm hac tempestate Diabolum, & iam olim si veterum dicta nõ repudiamus. Quia autem Homerus primo loco luporum formæ, & nos etiam de ea primùm egimus: nõ est silentio prætermittendum, quod vulgus Medicorum existimat, Lycanthropiam esse genus morbi, quo affecti noctu discurrunt, & circa sepulchra commorantur, de quo Aëtius 6. 11. qui hoc cos mense Februario corripi dicit: videndus etiam Paulus Aegineta. Sed eos vellicat Bodinus, quod ridiculum sit res naturales æquari iis quæ naturam superant, & actiones animantium actionibus Spirituum dæmonũq; comparari. Absurdius verò illud, inquit, hic causari morbum, malum enim Lycanthropo inesset soli, non eos afficeret qui hominem in bestiam verti, deinde restitui vident.

e ὡς δ' ὅτ' ἂν ἀμφὶ ἄνακτα] Lupos istos & leones sociis Vlyssis adblandientes canibus comparat, qui domino è cõuiuio proficiscẽti caudis etiam assentari solent, quod σαίνειν propriè dicitur: ἀμφισαίνειν etiam & περισαίνειν pro eodem repetio. Eius rei causam explicat, αἰεὶ γάρ τε φέρει μειλίγματα θυμοῦ. Quid per illa animi lenimenta intelligat, videndum est. Sciendum igitur, quod Pollux 6. 14. scribit, plerosque ex veteribus ad manuum ablutionem apomagdalia vsos esse: id verbum significat molle & medullam panis: quod quia mox obiicerent canibus, Lacedæmonii cynada appellabant: vel si mauis Græca, οἱ δὲ παλαιοί, ταῖς χειρομάκτραις ἀπομαγδαλίαις ἐχρῶντο, ἦν δὲ τοῦτο τὸ ἐν τῷ ἄρτῳ μαλακὸν καὶ σταιτῶδες, εἰς ὃ ἀποψώμενοι τοῖς κυσὶν αὐτὸ παρέβαλλον. ὅθεν καὶ Λακεδαιμόνιοι κυνάδα τὴν ἀπομαγδαλίαν ἐκάλουν. In quib. vertendis Erasmum errasse docuit iam olim Gesnerus de quadrup. in cap. de Cane. apud quẽ vide plura de his apomagdaliis, quæ canicæ appellantur à Sex. Pompeio & Nonio. Hoc ergo est quod Homerus per μειλίγματα θυμοῦ intelligit, vt etiam monuit Eustathius. Pollucis etiam locum indicauerat ante nos Giphanius. De Apomagdaliis autem dicemus quoque olim in

nostro Athenæo lib 4. quarum vsum ibi apud Arcades fuisse docet: quem locum tamen deprauauerat Erasmus, vt ibi videbimus, Deo bene fauente, cuius auxilium in nostris laboribus semper obnixè imploramus.

f Εὐρύλοχος δ' ὑπέμεινεν.] Vt nimia feritas odiosa est, sic nimis facilis humanitas & beneuolentia suspecta viris prudentibus esse solet, vbi maximè de vitæ periculo agitur. Res meliùs ex hoc loco Homerico apparebit. Eurylochus igitur cùm aliàs regionum illarum inhospitalitatem & crudelitatem obseruasset, non censuit vllo modo nunc Circæ fidendum esse. Quanquam enim illa perhumaniter (vt videbatur) eum cum reliquis socijs exciperet: tamen persuaderi sibi nō potuit aliquid doli sub hac tanta facilitate non latere, quasi eâ ipsi ad exitium astutè allicerentur diuerso crudelitatis modo à præcedentibus. Itaque prudenter dicitur huic Circæ sese temerè non credidisse, exitusque eum planè non fefellit: qui forsan non fuit talis, qualem ille præsagiebat, sed neque longè minor. Cur autem illi hæc procliuitas Circæ suspecta fuerit, hæc videtur esse causa: quòd nulla modo eos percunctaretur quinam essent, vnde profecti huc aduenirent, aut quem in finem, quod ab ijs fieri alioqui solitum est, qui extraneos & peregrinos hospites excipiebant.

g οἱ δ' ἅμ' ἀιστώθησαν] Verisimile est, Eurylochum ita credidisse, quia nondum sciret hoc à Circe præstari, vt homines in bruta cōuerteret. Cùm ergo diutiùs præ foribus socios expectasset, qui Circen erant temerè intrò sequuti, donec redirent, eosque non apparere vidit: tum demum in suspicione sua confirmatus est, sublatosque eos de medio existimauit. Itaque nunc dicit eos disparuisse, dicturus procul dubiò eos in sues transfiguratos, si id exploratum habuisset.

Ὣς εἰπὼν παρὰ νηὸς ἀνήιον ἠδὲ θαλάσσης.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ἄρ' ἔμελλον ἰὼν ἱερὰς ἀνὰ βήσσας
Κίρκης ἵξεσθαι πολυφαρμάκου ἐς μέγα δῶμα,
Ἔνθα μοι Ἑρμείας χρυσόρραπις ἀντεβόλησεν
Ἐρχομένῳ πρὸς δῶμα, νεηνίῃ ἀνδρὶ ἐοικὼς
Πρῶτον ὑπηνήτῃ, τοῦπερ χαριεστάτη ἥβη·
Ἔν τ' ἄρα μοι φῦ χειρί, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
χ. αὖτ' ὦ Πῆ δ' * αὔτως δύστηνε δι' ἄκριας ἔρχεαι οἶος,
Χώρου ἄιδρις ἐών; ἕταροι δέ τοι οἵδ' ἐνὶ Κίρκης
Ἔρχαται, ὥς τε σύες, πυκινοὺς κευθμῶνας ἔχοντες.
Ἦ τοὺς λυσόμενος δεῦρ' ἔρχεαι; οὐδέ σέ φημι
Αὐτὸν νοστήσειν, μενέεις δὲ σύ γ' ἔνθα περ ἄλλοι.
[a]Ἀλλ' ἄγε δή σε κακῶν ἐκλύσομαι ἠδὲ σαώσω·
χ. ἐν δώμασι Τῆ, τόδε φάρμακον ἐσθλὸν ἔχων * δ' ἐς δώματα Κίρκης
Ἔρχευ, ὅ κέν τοι κρατὸς * ἀλαλκῇσι κακὸν ἦμαρ.
χ. ἀλάλκῃσι κ' ἀπαλάλκῃ Πάντα δέ τοι ἐρέω ὀλοφώια δήνεα Κίρκης·
Τεύξει τοι κυκεῶ, βαλέει δ' ἐν φάρμακα σίτῳ.
Ἀλλ' οὐδ' ὧς θέλξαι σε δυνήσεται· οὐ γὰρ ἐάσει
Φάρμακον ἐσθλὸν ὅ τοι δώσω. ἐρέω δὲ ἕκαστα·
Ὁππότε κεν Κίρκη σ' ἐλάσῃ περιμήκεϊ ῥάβδῳ,
[b]Δὴ τότε σὺ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Κίρκῃ ἐπαῖξαι, ὥς τε κτάμεναι μενεαίνων.
Ἡ δέ σ' ὑποδδείσασα κελήσεται εὐνηθῆναι,
Ἔνθα σὺ μηκέτ' ἔπειτ' ἀπανήνασθαι θεοῦ εὐνήν,
Ὄφρα κέ τοι λύσῃ θ' ἑτάρους, αὐτόν τε κομίσσῃ·
Ἀλλὰ κέλεσθαί μιν μακάρων μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Μή τί τοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο,
Μή σ' ἀπογυμνωθέντα κακὸν καὶ ἀνήνορα θείῃ.
Ὣς ἄρα φωνήσας πόρε φάρμακον Ἀργεϊφόντης,
Ἐκ γαίης ἐρύσας, καί μοι φύσιν αὐτοῦ ἔδειξε.
[c]Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος·
Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί· χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι· θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται.
Ἑρμείας μὲν ἔπειτ' ἀπέβη πρὸς μακρὸν Ὄλυμπον,
Νῆσον ἀν' ὑλήεσσαν· ἐγὼ δ' ἐς δώματα Κίρκης
Ἤια· πολλὰ δέ μοι κραδίη πόρφυρε κιόντι.
Ἔστην δ' εἰνὶ θύρῃσι θεᾶς καλλιπλοκάμοιο·
Ἔνθα στὰς ἐβόησα, θεὰ δέ μευ ἔκλυεν αὐδῆς.
Ἡ δ' αἶψ' ἐξελθοῦσα θύρας ὤιξε φαεινάς,
Καὶ κάλει· αὐτὰρ ἐγὼν ἑπόμην ἀκαχήμενος ἦτορ·
Εἷσε δέ μ' εἰσαγαγοῦσα ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου,
Καλοῦ, δαιδαλέου· ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν.
χ. δέπαϊ Τεῦχε δέ μοι κυκεῶ χρυσέῳ * δέπαϊ ὄφρα πίοιμι·
Ἐν δέ τε φάρμακον ἧκε, κακὰ φρονέουσ' ἐνὶ θυμῷ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δῶκέν τε, καὶ ἔκπιον, οὐδέ μ' ἔθελξε,
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Ἔρχεο νῦν συφεόνδε, μετ' ἄλλων λέξο ἑταίρων,

Sic fatus, ab naue ego discedebam, atq; mari.
Sed cùm iam iam pergens sacras per valles
Circes accedebam venefica ad magnam domum,
Ibi mihi Mercurius aurea virgula obuiam venit
Incedenti ad domum, adolescenti viro similis
Primùm pubescenti, cuius gratiosissima est pubertas.
Manui mihi inhæsit, verbūq; dixit & ploquutus est,
Quorsum ô felix per tesqua incedis solus
Locorū ignarus nimirū? socij.a. tibi illi Circes adibus
Claudūtur, q. vt sues benè munita latibula inhabitā-(tes
An hos liberaturus huc venis? neq; te puto
Ipsum rediturum esse: manebis autē tu vbi vtiq; alij.
Sed agè certè te ex malis soluam atq; seruabo,
Accipe hoc remediū bonū, quod habēs ad ades Circes
Vade, quod sanè à capite auertet malum diem:
Omnia autem tibi dicam perniciosa consilia Circes.
Apparabit tibi potionē, mittet verò venena in panē,
Sed neq; sic incantare poterit, non enim permittit
Remediū eximiū quod tibi dabo, dicā verò singula.
Quando Circes te percutiet pralonga virga,
Tum sanè tu gladio acuto extracto à fæmore,
In Circen irrue, perinde atq; interficere cupiens.
Illa te subtimescens inuitabit ad concubitum,
Ibi tu neutiquam deinde abnega deæ cubile,
Vt tibi soluatq; socios ipsum teq; benignè excipiat:
Sed iube ipsam beatorū magnum iuramentū iurare,
Ne vllum tibijpsi detrimentum malum paret aliud,
Ne te nudatum imbellem inuirilem faciat.
Sic certè loquutus præbuit remedium Mercurius
Ex terra euulsum, et mihi naturā eius cōmonstrauit.
Radix quidem nigra erat, lacti quidem similis flore,
Moly autē ipsum vocant dij: difficile autem effossu
Viris vtiq; mortalibus, dij autem omnia possunt.
Mercurius quidem discessit ad magnum Olympum,
Insulam in syluosam, ego autem ad domum Circes
Ibam: multa autem mihi cor cogitabat eunti.
Constiti autem in ianuis deæ pulchricomæ,
Ibi stans vocaui, dea autem meam exaudiuit vocem.
Illa statim egressa ianuas aperuit splendidas,
Et inuitabat: caterū ego sequutus sum tristat° corde:
Collocauit.a. me ītroductū in throno arg. claue muni-(to
Pulchro fabrefacto, scabellū verò sub pedib. erat.
Adornauit.a. mihi potionem aureo poculo vt biberē.
Intus pharmacum misit mala meditans in animo.
Caterùm postquā dedit & ebibi, neq; sic me demulsit
Virgula feriens verbumq; dixit & proloquuta est,
Abi nunc in haram, cum alys cuba socijs.

Ὣς φά-

Ὣς φάτ'· ἐγὼ δ' ἄορ ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μη-
Κίρκῃ ἐπήϊξα ὥστε κτάμεναι μενεαίνων. (ρῦ,
Ἡ δὲ μέγα ἰάχουσα ὑπέδραμε, καὶ λάβε γούνων,
Καί μ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;
Θαῦμά μ' ἔχει ὡς οὔτι πιὼν τάδε φάρμακ' ἐθέλχθης.
Οὐδὲ γὰρ οὐδέ τις ἄλλος ἀνὴρ τάδε φάρμακ' ἀνέτλη
Ὅς κε πίῃ, καὶ πρῶτον ἀμείψεται ἕρκος ὀδόντων.
Σοὶ δέ τις ἐν στήθεσσιν ἀκήλητος νόος ἐστίν.
Ἦ σύ γ' Ὀδυσσεύς ἐσσι πολύτροπος, ὅν τέ μοι αἰεὶ
Φάσκεν ἐλεύσεσθαι χρυσόρραπις Ἀργειφόντης,
Ἐκ Τροίης ἀνιόντα θοῇ σὺν νηὶ μελαίνῃ.
Ἀλλ' ἄγε δὴ κολεῷ μὲν ἄορ θέο, νῶι δ' ἔπειτα
Εὐνῆς ἡμετέρης ἐπιβήομεν, ὄφρα μιγέντε
Εὐνῇ καὶ φιλότητι, πεποίθομεν ἀλλήλοισιν.
Ὣς ἔφατ', αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον.
Ὦ Κίρκη, πῶς γάρ με κέλῃ σοὶ ἤπιον εἶναι;
Ἥ μοι σῦς μὲν ἔθηκας ἐνὶ μεγάροισιν ἑταίρους.
Αὐτὸν δ' ἐνθάδ' ἔχουσα, δολοφρονέουσα κελεύεις
Ἐς θάλαμόν τ' ἰέναι, καὶ σῆς ἐπιβήμεναι εὐνῆς,
Ὄφρα με γυμνωθέντα, κακὸν καὶ ἀνήνορα θείης;
[d]Οὐδ' ἂν ἔγωγ' ἐθέλοιμι τεῆς ἐπιβήμεναι εὐνῆς,
Εἰ μή μοι τλαίης γε θεὰ μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Μή τί μοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο.
Ὣς ἐφάμην· ἡ δ' αὐτίκ' ἀπώμνυεν ὡς ἐκέλευον.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσέν τε, τελεύτησέν τε τὸν ὅρκον,
[e]Καὶ τότ' ἐγὼ Κίρκης ἐπέβην περικαλλέος εὐνῆς.
Ἀμφίπολοι δ' ἄρα * κεδναὶ ἐνὶ μεγάροισι πέ-
νοντο
Τέσσαρες, αἵ οἱ δῶμα κατὰ δρηστῆρες ἔασι.
Γίνονται δ' ἄρα ταί γ' ἔκ τε κρηνέων, ἀπό τ' ἀλσέων,
Ἔκ θ' ἱερῶν ποταμῶν, οἵτ' εἰς ἅλαδε προρέουσι.
Τάων ἡ μὲν ἔβαλλε θρόνοις ἐνὶ ῥήγεα καλὰ
Πορφύρεα καθύπερθ', ὑπένερθε δὲ λῖθ' ὑπέβαλλεν.
Ἡ δ' ἑτέρη προπάροιθε θρόνων ἐτίταινε τραπέζας
Ἀργυρέας, ἐπὶ δέ σφι τίθει χρύσεια κάνεια·
Ἡ δὲ τρίτη κρητῆρι μελίφρονα οἶνον ἐκίρνα
Ἡδὺν ἐν ἀργυρέῳ, νέμε δὲ χρύσεια κύπελλα·
Ἡ δὲ τετάρτη ὕδωρ ἐφόρει, καὶ πῦρ ἀνέκαιε
Πολλὸν ὑπὸ τρίποδι μεγάλῳ· ἰαίνετο δ' ὕδωρ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ ζέσσεν ὕδωρ ἐνὶ ἤνοπι χαλκῷ,
Ἔς ῥ' ἀσάμινθον ἔσασα, λό' ἐκ τρίποδος μεγάλοιο,
Θυμῆρες κεράσασα κατὰ κρατός τε καὶ ὤμων,
[f]Ὄφρα μοι ἐκ κάματον θυμοφθόρον εἵλετο γυίων,
Αὐτὰρ ἐπεὶ λοῦσέν τε, καὶ ἔχρισεν λίπ' ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δέ με χλαῖναν καλὴν βάλεν ἠδὲ χιτῶνα·
Εἷσε δέ μ' εἰσαγαγοῦσα ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου,
Καλοῦ, δαιδαλέου· ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
Ἐσθέμεναι δ' ἐκέλευεν· ἐμῷ δ' οὐχ ἥνδανε θυμῷ·
Ἀλλ' ἥμην * ἀλλοφρονέων, κακὰ δ' ὄσσετο θυμός.
Κίρκη δ' ὡς ἐνόησεν ἔμ' ἥμενον, οὐδ' ἐπὶ σίτῳ
Χεῖρας ἰάλλοντα, στυγερὸν δέ με πένθος ἔχοντα,
Ἄγχι παρισταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τίφθ' οὕτως Ὀδυσεῦ κατ' ἄρ' ἕζεαι ἶσος ἀναύδῳ,

Sic ait, ego.a.gladium acutum stricto à fæmore
In Circen irrui tanquam occidere moliens:
Illa verò magnū exclamās subtercurrit & prēdit ge-
Et mihi plorabunda verba volatilia dixit, (nua,
Quis? cuias es hominum? vbi tibi vrbs atq; parentes?
Stupor me tenet q̄ nō bibens hæc venena mutatus es.
Minimè enim quisq; alius vir hæc venena sustinuit,
Quicūq; hauserit, & primùm trāsmisit septū dentiū.
Tibi verò aliqua in pectoribus immutabilis mens est,
Nimirum tu Vlysses es versutus, quem mihi semper
Prædixit venturum aurea virga vtens Mercurius,
Ex Troia reuersum celeri cum naue nigra.
Sed agè certè in vaginā gladiū pone, nos verò deinde
Lectulum meum conscendamus, vt commixti
In lecto & amicitia confidamus inuicem.
Sic ait, cæterùm ego ipsam excipiens alloquebar,
O Circe quo pacto me iubes tibi mansuetum esse,
Quæ mihi sues quidem fecisti in domibus socios,
Ipsum autem hic detinens dolos agitans iubes
Ad thalamum ire, & tuum conscendere cubile,
Vt me nudatum imbellem & inutilem facias:
Non sanè ego volo tuum conscendere lectum,
Nisi mihi sustineas dea magnū iuramentum iurare,
Ne vllum mihi detrimentū malū machineris aliud.
Sic dicebam, illa continuò iurauit vt iussi.
Cæterùm postquam iurauit & perfecit iusiurandū,
Tum ego Circes conscendi pulchrum lectum:
Ancillæ autem interea quidem intra domum sata- χ. τίνε μέ
gebant
Quatuor, quæ ei domi administræ erant.
Natæ autem hæ erant ex fontibus & à syluis,
Et ex sacris fluminibus, quæ ad mare profluunt:
Harum vna quidem iniecit thronis stragula pulchra
Purpurea supernè, infernè lintea tenuia subiecit.
Altera verò ante thoros extendit mensas
Argenteas, his autem apposuit aureas lances.
Tertia verò in cratere mellifluum vinum miscebat
Dulce in argenteo, distribuit autem aurata pocula.
Quarta verò aquam ferebat, & succendit ignem
Magnum sub tripode magno, calefiat autem aqua.
Cæterùm postquā efferbuit aqua in splendido aheno,
In labrum me collocatum lauit ex tripode magno
Suauiter fusa aqua per caputq; & humeros,
Vt mihi laborem animū rodētem demeret membris.
Porrò postea lauit & vnxit pingui oleo,
Chlænam mihi pulchram circum induit atq; tunicā.
Collocauit aūt me introductū ad thronum argenteū
Pulchrum fabrefactum, scabellum.a. sub pedib. erat.
Aquam autem ancilla lotionem perfundebat ferens
Pulchro aurato super argenteo lebete
Ad lauandum, iuxta aūt politam extendit mensam:
Panem autem veneranda proma apposuit ferens,
Edulijs multis appositis gratificata præsentibus.
Edere autem iussit, meo autem non placuit animo,
Sed sedebā alia cogitans, mala.a. prouidebat animus: χ. ἄλλα φρο-νέων
Circe autem vt agnouit me sedentem, neq; ad cibum
Manū extendentē, grauem aūt me dolorem habentē,
Propè astans verba volatilia dixit,
Quid sic Vlysses sedes similis muto

Θυμὸν

θυμὸν ἔδων, βρώμης δ' οὐχ ἅπτεαι οὐδὲ ποτῆτος;
ἦ τινά που δόλον ἄλλον ὀΐεαι, οὐδέ τί σε χρὴ
δειδίμεν· ἤδη γάρ τοι ἀπώμοσα καρτερὸν ὅρκον.
Ὣς ἔφατ', αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ὦ Κίρκη, τίς γάρ κεν ἀνὴρ ὃς ἐναίσιμος εἴη,
Πρὶν τλαίη πάσσασθαι ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Πρὶν λύσασθ' ἑτάρους καὶ ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι;
Ἀλλ' εἰ δὴ πρόφρασσα πιεῖν φαγέμεν τε κελεύεις,
Λῦσον, ἵν' ὀφθαλμοῖσιν ἴδω ἐρίηρας ἑταίρους.
Ὣς ἐφάμην. Κίρκη δὲ διὲκ μεγάροιο βεβήκει
Ῥάβδον ἔχουσ' ἐν χειρί, θύρας δ' ἀνέῳξε συφειοῦ·
Ἐκ δ' ἔλασεν σιάλοισιν ἐοικότας ἐννεώροισιν.
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἔστησαν ἐναντίοι· ἡ δὲ δι' αὐτῶν
Ἐρχομένη προσάλειφεν ἑκάστῳ φάρμακον ἄλλο.
Τῶν δ' ἐκ μὲν μελέων τρίχες ἔρρεον, ἃς πρὶν ἔφυσε
Φάρμακον οὐλόμενον, τό σφιν πόρε πότνια Κίρκη·
Ἄνδρες δ' ἂψ ἐγένοντο νεώτεροι ἢ πάρος ἦσαν,
Καὶ πολὺ καλλίονες καὶ μείζονες εἰσοράασθαι.
χ. μ' ἐκεῖνοι Ἔγνωσαν δέ * με κεῖνοι, ἔφυν τ' ἐν χερσὶν ἕκαστος·
Πᾶσιν δ' ἱμερόεις ὑπέδυ γόος, ἀμφὶ δὲ δῶμα
χ. κανάχιζε Σμερδαλέον * κονάβιζε. θεὰ δ' ἐλέαιρε καὶ αὐτή.
Ἡ δέ μευ ἄγχι στᾶσα προσηύδα δῖα θεάων,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἔρχεο νῦν ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης·
Νῆα μὲν ἂρ πάμπρωτον ἐρύσσατε ἤπειρόνδε,
Κτήματα δ' ἐν σπήεσσι πελάσσατε, ὅπλα τε πάντα·
Αὐτὸς δ' ἂψ ἰέναι, καὶ ἄγειν ἐρίηρας ἑταίρους.

Animũ macerans? cibum aũt nõ attẽdis neq; potum.
An aliquem certè dolum aliũ times: neq;.n.te oportet
Timere, iam enim iuraui forte iuramentum.
Sic ait, cæterùm ego ipsam excipiens dixi,
O' Circe quis sanè vir, qui æquus & iustus sit,
Prius audeat gustare cibum atq; potum,
Antequam redimantur socij & in oculis videantur:
Sed si sanè benigna bibereq; iubes,
Solue & palàm videam dilectos socios.
Sic dicebam, Circe autem ex ædibus transibat
Virgam tenens in manu, ianuas autem aperuit haræ:
Exegit porcis similes nouennibus.
Illi quidẽ continuò stabant contrarij, illa aũt per eos
Incedens adunxit vnicuiq; pharmacum aliud.
Horũ q̃dẽ è mẽbris pili defluebãt, quos antè p̃duxerat
Pharmacum perniciosum, quod ipsis dederat Circe.
Viri.a.cõtinuò reddebãtur iuniores q̃ antea fuerunt,
Et multò pulchrioresq; & maiores aspectu.
Agnouerũt.a.me illi, inq; hæserũt in manibus singuli.
Omnib.a.iucundus subortus est luctus, per domũ aũt
Horrendum resonabat, dea verò miserta est & ipsa.
Illa autem prope me stans loquuta est diua dearum,
Generose Laërtiade multiscie Vlysses,
Vade nunc ad nauem celerem & ad littus maris,
Nauẽ quidẽ omniũ primùm subducite ad cõtinentẽ:
Facultates verò in spelũcis abscõdite armaq; omnia.
Ipse autem statim reuertere, & adduc dilectos socios.

COMMENTARIVS.

a ἀλλ' ἄγε δή σε κακῶν] Quanquam Vlysses in toto nauigationis cursu Deos habuerit infensissimos, hic tamen Mercurij beneuolentiam experitur, à quo antidotum aduersus Circæ veneficia accepit Mercurium autem Magiæ peritissimum fuisse non dubito, quem etiam multi præstigiorum inuentorem asserant, ideò potuit etiam alexipharmaca aduersus incantationes callere. An autem eiusmodi auxilia extare possint, quibus tutus sis à fascinationibus Diabolicis, quispiam quæret. Sanè, vt dicam primùm quod sentio, neq; hac in parte naturæ vires angustiores esse puto, vt non tam propellere quàm inferre damnum possit. Vix est enim res vlla exitialis, cui aliqua salutaris non sit è regione opposita. Cùm ergo herbis, vnguentis, aut pulueribus fascinationes induci possint, aut incantationes fieri non dubito quin similibus etiam modis non solùm prohiberi, sed etiam anteuerti possint. Quanquam non suadeo ijs tantam facultatem tribui, vt Deo sua dematur gloria, quin sine huius auxilio implorata illa aut infirma esse statuo: aut si iuuent, vt solet efficaciam erroris Deus etiam Satanæ operibus, tribuere, nos summa superstitione & impietate obligari, si illis vtamur, necesse est. Sic angelus hepate piscis & suffimentis vtitur ad malignum spiritum depellendum, qui septem illius puellæ viros, quam Tobias duxit, occiderat: sed tamen etiam preces adhibet, vt est Tobiæ 5. Quam historiam scio inter ἀπόκρυφα numerari, sed neque tamen fabula esse existimanda est. Itaque nimis nudè illi pronunciare mihi videntur, qui dicunt huiusmodi fascinia ieiunijs & precibus esse amolienda: quod deberi quidem fieri non nego, immò maximè suadeo: sed neq; legitima etiam remedia, quæ inter res creatas existunt, securè contemni arbitror. (Attende me dixisse, legitima, & quid eo vocabulo latissimo complectar, expende.) immò ex mirandis eorum effectus summam in Deum laudem ex piorum ore redundare, certò mihi persuadeo. Hæc per transennam dicta sunto.

b δὴ τότε σὺ ξίφος] Aduersus Sagarum incantationes nihil est tutius, animi cõfidentia & audacia. Quòd si Christianè vis audire, Fidem in Deum intellige, quæ sola homines huiusmodi periculis eripit: si verò Ethnicè, habemus hic exemplum in Vlysse, quem Mercurius fortem & magnanimum esse iubet aduersus Circæ incantamenta. Hoc enim est, quòd monet eum vt intrepidè in eam inuolet, quo pacto sit illi terrorem incussurus. Sanè nostris temporibus hoc etiam teneri solet, Sagis & Magis nefandis hac ratione resisti posse, si vi aduersum eos vtaris: adeò ipse etiam Diabolus aliquatenus hominibus hac in parte quoque est subiectus. Referam eius rei exemplum, quòd à nostro Bodino Dæmonom. lib. 3. cap. 5. memoratur. Carolus Martinus, præfectus Laodunensis, factus certior mulierem pauperem in valle (id suburbij Laodunensis nomen) fuisse à Saga vicina fascinatam, misertusque illius, necem interminatus est Sagæ, nisi morbum vicinæ adimeret. Metuens illa promisit se curaturam: itaque ad pedes cubilis venit vultum in terram demittit, manus iungit, Diabolum maximum magna voce appellat, subinde preces renouat voces incognitas aliquot repetens, & frustum panis ægrotę tradit, quæ eodem momento cœpit reualescere. Hoc facto Præfectus reuertens domum statuebat eam comprehendere, & igni quàm primùm tradere: sed illa in his partibus ex eo tempore non fuit conspecta. In hoc facto impiè quidem factum est, quòd ad Sagæ auxilium deuentum sit: constat inde tamen, cogi posse etiam minis & violentia detestanda illa Leuiathani instrumenta. Quod nunc in Circe Vlysses experitur.

c ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε,] Hunc locum sic exprimit Ouid. 14. Metam.

Pacifer huic dederat florem Cyllenius album.
Moly vocant superi, nigra radice tenetur.
Tutus eo, monitisq; simul cœlestibus intrat
Ille domum Cyrces, & ad insidiosa vocatus
Pocula, conantem virga mulcere capillos
Reppulit, & stricto pauidam deterruit ense.
Inde fides, dextræq; datæ, thalamoq; receptus
Coniugis dotem sociorum corpora poscit.

Quæ etiam ad sequentia pertinent. Lector singula suis locis accõmodabit. Est ergo Moly inter antidota veneficiorum, sed hoc hodie non dignosci plerique existimant: non desunt tamen, inquit Amatus Lusitanus, aliqui herbarum inuestigatores, qui eam in agro Neapolitano nasci contendant. Audio Melchiorem Guillandinum, medicum Patauinum, virum doctissimum, & præcipuè stirpium historiæ scientia hoc sæculo clarissimum, quam varijs peregrinationibus per Europam, & Mediterranei maris ad Africam traiectu sibi comparauit (vt est in Bibliotheca Gesneri de eo pronunciatum) audio, inquam, eum penes se Moly istud Homericum habere, quod in Aegypto nascitur, ab hominum nullo extrahi, sed a cane ad illud alligato, quia extrahentibus lethiferum est (Homerus tamen tradit, esse tantum difficile eam extrahere, nescio an periculũ mortis intellexerit) & reuera canis qui illud eradicauerit, ex eo interit. Hoc mihi Franciscus Stuardus, Comes à Boltvuel, & Scotię Admirallus, in tam iuuenili ætate moribus & in-

genio

genio senex, generositate non vulgari, multisque præterea tum corporis tum animi dotibus insignis, dum vnà Basileæ viueremus simulque cum suo consanguineo, & moderatore, planè candido, bene morato, & præstantissimo viro D. Hebburino, anno CIↃ IↃ LXXXI. narrauit, vt cui idem Guillandinus radicem illam ostendisset, quam ille inter sua charissima [illegible] reconditam accuratissimè, vt par est, seruaret. Neque mihi sit dubium, Homerum qui ex Aegyptiis obseruationibus factus est doctior, illum in ea regione versaretur, de hoc Moly Aegyptio intellexisse. Id vnum ambigo, an eadem virtute polleat, quam ei Homerus tribuit aduersus incantamenta. Quod si verum sit, non erit solum Moly huius facultatis, nam parem dicuntur habere, etiam alia, vt stella marina (apud Bodinum Dæmon. lib. 3. cap. 5. malè dicitur de squilla, nescio an ipsius authoris, Gallicum enim exemplar non habui, an Interpretis Latini erratū sit) de qua Plinius scribit in hunc modum: Mala medicamenta inferri negant posse aut certè nocere, stella marina vulpino sanguine illita & affixa limini superiori, aut clauo æreo ianuæ. Isacius Tzetzes, [illegible] inquit, [illegible] μῶλυ, δάφνη, [illegible]. Ibi vides iaspidem etiam inter illa antidota recenseri. De Iaspide idem scribit Dionysius Afer

Φέρει δ' [illegible] | Fert autem iuxta Caspium crystallum, & viridem iaspida
Ἐχθρὴν ἐμπούσῃσι, [illegible] id est, | Inimicam Empusis, (de quo ipse Eustath. & de Eras. Chil. 2 cent. 27

pro 74. & hic Eustathium) [illegible]. In eodem albo recensentur, rhamnus, salix, pulicaria, aliaque multa plantarum, lapillorum, animaliumque genera, vt obseruat Natalis Mythol. lib. 6 cap. 6. Hunc autem locum Homericum de Moly expressit Lycophron, cuius versus idem Natalis ibidem refert & vertit. Nos de hac herba plura aliàs, atque etiam ex Goropio Hermath. lib. 9.

d [illegible]] Optimè Vlysses sibi cauet, cùm temerè in manus & potestatem Circes non se dedit ex præcepto [illegible]: quo prohibemur amicitiæ fuco, aut speciei simpliciter fidere, vbi tibi potissimum cum perfidis est negotium, quorum improbitatem aut in te aut in alijs expertam tenes. Non ergo statim delicijs & blanditijs Circes deluditur, vt se exarmatum illi tradat, veritus ne aliquid doli ipsi illa sub hoc beneuolentiæ prætextu machinetur. Itaque prius sanctissimo iuramento ab ipsa cauere vult. Qua ratione sibi etiam apud Calypso lib. 5. suprà prouidebat.

e καὶ τότ' ἐγὼ Κίρκης] Hac in parte Vlysses vituperandus est, qui se his voluptatum illecebris capi patitur contra leges temperantiæ, qua bellum huiusmodi cupedijs indicimus, & eas fortiter profligamus, si quidem [illegible] non subiecimus. At dices, hoc eum maioris boni spe fecisse, nimirū vt sibi consuleret, & vt socios pristinæ formæ restitui à Circe impetraret. Respondeo, Vlyssem sibi iam satis minis & gladio prospexisse, ne quid tale ab ea pateretur, deinde ab dono illo aduersus eiusmodi incantamenta securus erat, vt anteà vidimus. Sic malum vnum effugiens, in grauius proculdubio incidit. Neque enim transfiguratio illa quicquā habebat vitij (vitium autem intelligo id, quod virtuti contrarium est) cuius gratia culpandus videretur: hoc verò à adulterio nescio an in rebus humanis maius sit, & perniciosius crimen existimandum. Et hæc videtur Satanæ fuisse calliditas, vt cum leuiori ratione nocere huic heroi potuerit corpus illius transformando: animum illi, quod longè est grauius, hac labe inquinaret, vt, quia illud non potuit, hunc perderet. Fecit autem vt socios liberaret. Nihil refert, præstabat enim alios corpore, quam se, Vlysses, animo deformari. Sed respondendum est alia quoque ratione. Quæritur, an maioris boni spe liceat male quippiam perpetrare? Sacra pagina quidem hoc expressè soluit, negatque faciendum. Philosophi verò distinguunt. Aristoteles Ethic. Nicom. lib. 3 ob res turpes honesti gratia aut maiorum malorum metu susceptas homines aliquando laudari, aliquando veniam mereri, aliquando etiam vituperari scribit. Laudantur nonnunquam, inquit, cùm pro magnis & honestis rebus aliquid turpe ferunt, aut molestum: si verò contrà faciunt, vituperantur. Est enim improbi pro nulla re honesta, vel mediocri res turpissimas ferre. In quibusdam autem laus non sit, sed venia locum habet, cùm ea, quę non agere oportet, quispiam egerit ob huiusmodi res, quæ naturam humanam superant, nemoque perferret. Sunt autem quædam, ad quæ fortasse non licet quenquam esse compulsum, sed potius oportet summa perpessum tormenta mortem obire. Ridicula namq. videntur ea, quæ ad necem matris Alcmæonem Euripidis compulerunt. Hæc ille. Iam si quæras, ad quodnam horum trium factum illud Vlyssis referam? Respondebo, ad postremum, nisi forsan illa sæcula hoc pro graui vitio existimârint, vt quod etiam Dijs illorum esset familiare.

f ἔς ῥ' ἀσάμινθον [illegible]] De lauacris & eorum vsu diximus aliàs ex Athenæo lib. 1. vt etiam de vnctione post balneum.

g [illegible]] Hunc locum eleganter expressit Macareus apud Ouid. 14 Met. vbi hoc idem factum refert.

Spargimur ignotæ succis melioribus herbæ | *Rima pedes, redeunt humeri, & subiuncta lacertis*
Percutimurq; caput conuersæ verbere virgæ, | *Brachia sunt, flentem flentes amplectimur illum.*
Verbaq; dicuntur dictis contraria verbis. | *Hæremusq; ducis collo, nec verba locuti*
Quò magis illa canit, magis hoc tellure leuati | *Vlla priora sumus quàm nos testantia gratos.*
Erigimur, setæq; cadunt, bifidos q; relinquit

Ὣς ἔφατ', αὐτὰρ ἐμοί γ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Βῆν δ' ἰέναι ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης.
Εὗρον ἔπειτ' ἐπὶ νηῒ θοῇ ἐρίηρας ἑταίρους,
Οἴκτρ' ὀλοφυρομένους, θαλερὸν* κατὰ δάκρυ χέοντας. χ. κατὰ δάκρυ χέοντας.
Ὡς δ' ὅτ' ἂν ἄγραυλοι πόριες περὶ βοῦς ἀγελαίας
Ἐλθούσας ἐς κόπρον, ἐπὴν βοτάνης κορέσωνται,
Πᾶσαι ἅμα* σκιρτῶσιν ἐναντίαι· οὐδ' ἔτι σηκοὶ χ σκαίρουσιν
Ἴσχουσ', ἀλλ' ἁδινὸν μυκώμεναι ἀμφιθέουσι
Μητέρας· ὣς ἐμὲ κεῖνοι ἐπεὶ ἴδον ὀφθαλμοῖσι,
Δακρυόεντες ἔχυντο· δόκησε δ' ἄρα σφίσι θυμὸς
Ὣς ἔμεν ὡς εἰ πατρίδ' ἱκοίατο καὶ πόλιν αὐτὴν
Τρηχείης Ἰθάκης, ἵνα τ' ἔτραφεν ἠδ' ἐγένοντο.
Καί μ' ὀλοφυρόμενοι ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Σοὶ μὲν νοστήσαντι, διοτρεφές, ὣς ἐχάρημεν,
Ὡς εἴ τ' εἰς Ἰθάκην ἀφικοίμεθα πατρίδα γαῖαν·
Ἀλλ' ἄγε, τῶν ἄλλων ἑτάρων κατάλεξον ὄλεθρον.
Ὣς ἔφαν, αὐτὰρ ἐγὼ προσέφην μαλακοῖς ἐπέεσσι,
Νῆα μὲν ἂρ πάμπρωτον ἐρύσσομεν ἤπειρόνδε,
Κτήματα δ' ἐν σπήεσσι πελάσσομεν, ὅπλα τε πάντα.
Αὐτοὶ δ' ὀτρύνεσθε ἐμοὶ ἅμα πάντες ἕπεσθαι,
Ὄφρα ἴδηθ' ἑτάρους ἱεροῖς ἐν δώμασι Κίρκης
Πίνοντας καὶ ἔδοντας· ἐπηετανὸν γὰρ ἔχουσιν.
Ὣς ἐφάμην, οἱ δ' ὦκα ἐμοῖς ἐπέεσσι πίθοντο.
Εὐρύλοχος δέ μοι οἶος ἐρύκανε πάντας ἑταίρους,
Καί σφεας φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,

Sic ait, cæterùm mihi persuasus est animus generosus.
Festinabam ire ad nauem celerem & littus maris.
Inueni deinde iuxta nauem celerem dilectos socios,
Miserabiliter lugentes, vberes lacrymas profundētes.
Vt cū in agro degētes buculæ circa vaccas armētarias
Venientes ad mandrā, postquam herba saturæ sunt,
Omnes simul ludunt oppositæ, neq; ipsa stabula
Detinent, sed indesinenter mugientes circùm currūt
Matres: sic me illi postquam viderunt oculis,
Lacrymantes circūdabant: videbatur autem ipsorū animo
Sic esse veluti in patriam venissent & vrbem suam
Asperæ Ithacæ, vbi nutriti sunt atq; nati.
Et me lugentes verbis volatilibus alloquebantur,
Tibi quidem redeunti, generose sic gratulamur,
Perinde atq; si in Ithacam venissemus patriam terrā,
Sed agè aliorum sociorum narra interitum.
Sic dicebāt, cæterùm ego alloquebar blādis verbis,
Nauē quidē omnium primùm subducamus in littus,
Bonaq; in speluncis recōdamus armamentaq; omnia:
Vos autem accelerate me vnà vniuersi sequi,
Vt videatis socios sacris in ædibus Circes,
Bibentes & comedentes, copiosum victum habentes.
Sic dicebam, illi celeriter meis verbis obediebant:
Eurylochus autem solus mihi detinebat omnes socios,
Et ipsos alloquutus verba celeriter proloquutus est,

Ἀ δὲ-

Ἆ δειλοί, πόσ' ἴμεν; τί κακῶν ἱμείρετε τούτων,
Κίρκης ἐς μέγαρον καταβήμεναι; ἥ κεν ἅπαντας
x. ἐλάφους Ἢ σῦς * ἠὲ λύκους ποιήσεται, ἠὲ λέοντας,
Οἵ κέν οἱ μέγα δῶμα φυλάσσοιμεν καὶ ἀνάγκῃ,
Ὥς περ Κύκλωψ ἔρξ', ὅτε οἱ μέσσαυλον ἵκοντο
Ἡμέτεροι ἕταροι, σὺν δ' ὁ θρασὺς εἵπετ' Ὀδυσσεύς.
Τούτου γὰρ καὶ κεῖνοι ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο.
Ὣς ἔφατ', αὐτὰρ ἐγώ γε μετὰ φρεσὶ μερμήριξα,
Σπασσάμενος τανύηκες ἄορ παχέος παρὰ μηροῦ,
x. ἀποπλήξας Τῷ οἱ * ἀποτμήξας κεφαλὴν οὖδάσδε πελάσσαι,
Καὶ πηῷ περ ἐόντι μάλα σχεδόν. ἀλλά μ' ἑταῖροι
Μειλιχίοις ἐπέεσσιν ἐρήτυον ἄλλοθεν ἄλλος,
Διογενές, τοῦτον μὲν ἐάσομεν, εἰ σὺ κελεύεις,
Αὐτοῦ πὰρ νηΐ τε μένειν καὶ νῆα ἔρυσθαι,
Ἡμῖν δ' ἡγεμόνευ' ἱερὰ πρὸς δώματα Κίρκης.
Ὣς φάμενοι παρὰ νηὸς ἀνήϊον ἠδὲ θαλάσσης.
Οὐδὲ μὲν Εὐρύλοχος κοίλῃ παρὰ νηῒ λέλειπτο,
Ἀλλ' ἕπετ'· ἔδεισεν γὰρ ἐμὴν ἔκπαγλον ἐνιπήν.
Τόφρα δὲ τοὺς ἄλλους ἑτάρους ἐν δώμασι Κίρκη
Ἐνδυκέως λοῦσέν τε, καὶ ἔχρισεν λίπ' ἐλαίῳ,
x. καλὰς Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαίνας * οὔλας βάλεν ἠδὲ χιτῶνας.
x. δ' ἐπεὶ δαινυμένους ἐφ. Δαινυμένους * δ' ἄρα πάντας ἐφεύρομεν ἐν μεγάροισιν.
Οἱ δ' ἐπεὶ ἀλλήλους εἶδον, φράσσαντό τε πάντα,
Κλαῖον ὀδυρόμενοι, περὶ δὲ στεναχίζετο δῶμα.
Ἡ δέ μευ ἄγχι στᾶσα προσηύδα δῖα θεάων,
Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Μηκέτι νῦν θαλερὸν γόον ὄρνυτε. οἶδα καὶ αὐτὴ
Ἠμὲν ὅσ' ἐν πόντῳ πάθετ' ἄλγεα ἰχθυόεντι,
Ἠδ' ὅσ' ἀνάρσιοι ἄνδρες ἐδηλήσαντ' ἐπὶ χέρσου.
x. πίνετε Ἀλλ' ἄγετ' ἐσθίετε βρώμην, καὶ * πίνετε οἶνον,
Εἰσόκεν αὖτις θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι λάβητε
Οἷον ὅτε πρώτιστον ἐλείπετε πατρίδα γαῖαν
Τρηχείης Ἰθάκης. νῦν δ' ἀσκελέες καὶ ἄθυμοι
Αἰὲν ἄλης χαλεπῆς μεμνημένοι, οὐδέ ποθ' ὔμμιν
x. πέπασθε. Θυμὸς ἐν εὐφροσύνῃ, ἐπεὶ ἦ μάλα πολλὰ * πέποσθε.
Ὣς ἔφαθ', ἡμῖν δ' αὖτ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
x. ἔνθα Ἔνθα * μὲν ἤματα πάντα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτὸν
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
x. ὧραι. καὶ τὰ Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐνιαυτὸς ἔην, περὶ δ' ἔτραπον * ὧραι,
Μηνῶν φθινόντων, περὶ δ' ἤματα μακρὰ τελέσθη,
Καὶ τότε μ' ἐκκαλέσαντες ἔφαν ἐρίηρες ἑταῖροι,
Δαιμόνι', ἤδη νῦν μιμνήσκεο πατρίδος αἴης,
Εἴ τοι θέσφατόν ἐστι σαωθῆναι, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς ἔφαν. αὐτὰρ ἐμοί γ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν,
Οἱ μὲν κοιμήσαντο κατὰ μέγαρα σκιόεντα.
Αὐτὰρ ἐγὼ Κίρκης ἐπιβὰς περικαλλέος εὐνῆς,
Γούνων ἐλλιτάνευσα, θεὰ δέ μευ ἔκλυεν αὐδῆς.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Ὦ Κίρκη, τέλεσόν μοι ὑπόσχεσιν ἥν περ ὑπέστης,
Οἴκαδε πεμψέμεναι. θυμὸς δέ μοι ἔσσυται ἤδη,
Ἠδ' ἄλλων ἑτάρων, οἵ μευ φθινύθουσι φίλον κῆρ,
Ἀμφ' ἔμ' ὀδυρόμενοι, ὅτε που σύ γε νόσφι γένηαι.
Ὣς ἐφάμην, ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων,
Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,

Ah miseri quò ibimus? quid mala desideratis ista,
Circes ad ædes descendere? quæ omnes
Aut sues aut lupos reddet, aut leones,
Qui ei magnā domum custodiamus etiā necessitate.
Sic sanè Cyclops fecit, quādo eius ad stabulū venerūt
Nostri socij, cum his audax sequutus est Vlysses.
Huius enim etiam illi insipientia perierunt.
Sic ait, cæterùm ego in mente deliberabam
Extracto gladio oblongo à fæmore,
Quo ei abscisso capite, ad solum deijcere,
Etiāsi valde cōsanguinitate me attingeret, sed me so-
Mollibus verbis continuerunt aliunde alius. (cij
O generose, hunc quidē linquamus, siquidē tu iubes,
Hic iuxta nauem manere & nauem custodire,
Nobis autem dux esto sacram ad domum Circes.
Sic loquuti, ab naue discedebant atq; mari,
Neq; qdē Eurylochus cauā apud nauē relinquebatur,
Sed sequebatur, timuit enim meas asperas minas.
Interea verò alios socios in ædibus Circe
Studiosè lauitq; & vnxit pingui oleo,
Circùm autem pulchras chlanas induit atq; tunicas:
Epulantes autem pulchrè omnes inuenimus intra æ-
des.
Hi. v. postq̄ inuicem cōspexerunt reputabātq; omnia,
Flebant lugentes, vndiquaq; autē resonabat domus.
Illa verò prope me stans alloquebatur diua dearum,
Generose Laërtiade versute Vlysses,
Ne amplius nunc vberē luctū excitetis: scio etiā ipsa
Vos quos in ponto passi estis dolores piscoso,
Atq; quæcunq; iniusti viri nocuerunt in terra.
Sed agite comedite cibum & bibite vinum,
Donec denuò animum intra præcordia receperitis,
Qualem quādo primùm relinquebatis patriā terrā
Asperæ Ithacæ, nunc verò exules & tristes
Semper erroris duri memores neq; vnquā vobis (stis.
Anim° est in lætitia, quādoquidē valde multa passi e-
Sic ait, nobis. a. continuò paruit animus generosus.
Hic quidem diebus omnibus plenum in annum
Sedebamus cōuiuātes, carnes immēsas, et suaue vinū.
Sed quādo certè annus erat, & circūuertebātur horæ
Mensibus exactis ex ordine, dies longi perfecti sunt.
Et tum me euocatum alloquuti sunt dilecti socij,
Infelix iam nunc memor es patriæ terræ,
Si tibi ex fato est seruari atq; peruenire.
Domum ad excelsam, & tuam in patriam terram.
Sic dicebāt: cæterū mihi psuasus est animus gene-
Sic tum quidem tota die ad Solis occasum (rosus.
Sedebamus cōuiuātes carnes immēsas et suaue vinū.
Quando verò Sol occidit, & crepusculum aduenit,
Illi quidem dormierunt per ædes obscuras.
Cæterùm ego Circæ conscenso splendido lecto
Ad genua supplex rogaui, dea verò meā audiuit vocē,
Et ipsam compellando verba volatilia dixi,
O Circe, perfice mihi promißionem quam promisisti,
Domū fore vt mitteres, at anim° mihi impellitur iā,
Atq; aliorū sociorum, qui mihi affligunt charum cor
Circa me lugentes, quando tu seorsùm abes.
Sic dicebam, illa continuò excipiens diua dearum,
O generose Laërtiade, versute Vlysses,

Μηκέ-

Μηκέτι νῦν ἀέκοντες ἐμῷ ἐνὶ μίμνετε οἴκῳ·
Ἀλλ' ἄλλην χρὴ πρῶτον ὁδὸν τελέσαι, καὶ ἱκέσθαι
Εἰς Ἀΐδαο δόμους καὶ ἐπαινῆς Περσεφονείης,
Ψυχῇ χρησομένους Θηβαίου Τειρεσίαο,
[k] Μάντιος ἀλαοῦ, τοῦ τε φρένες ἔμπεδοί εἰσι.
Τῷ καὶ τεθνειῶτι νόον [l] πόρε Περσεφόνεια
Οἴῳ πεπνῦσθαι· τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐμοί γε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ·
Κλαῖον δ' ἐν λεχέεσσι καθήμενος, οὐδέ τι θυμὸς
Ἤθελ' ἔτι ζώειν καὶ ὁρᾶν φάος ἠελίοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ * κλαίων τε κυλινδόμενός τε κορέσθην,
Καὶ τότε δή μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ὦ Κίρκη, τίς γὰρ ταύτην ὁδὸν ἡγεμονεύσει;
Εἰς Ἀΐδος δ' οὔπω τις ἀφίκετο νηὶ μελαίνῃ.
Ὣς ἐφάμην· ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Μή τί τοι ἡγεμόνος γε ποθὴ παρὰ νηὶ μελέσθω·
Ἱστὸν δὲ στήσας, ἀνά θ' ἱστία λευκὰ πετάσσας,
Ἧσθαι· τὴν δέ κέ τοι πνοιὴ Βορέαο φέρησιν.
[m] Ἀλλ' ὁπότ' ἂν δὴ νηὶ δι' Ὠκεανοῖο περήσῃς,
Ἔνθ' ἀκτή τε λάχεια καὶ ἄλσεα Περσεφονείης,
Μακραί τ' αἴγειροι, καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι,
Νῆα μὲν αὐτοῦ κέλσαι ἐπ' Ὠκεανῷ βαθυδίνῃ,
Αὐτὸς δ' εἰς Ἀΐδεω ἰέναι δόμον εὐρώεντα.
Ἔνθα μὲν εἰς Ἀχέροντα Πυριφλεγέθων τε ῥέουσι
Κωκυτός θ', ὃς δὴ Στυγὸς ὕδατός ἐστιν ἀπορρώξ,
[n] Πέτρη τε, ξύνεσίς τε δύω ποταμῶν ἐριδούπων.
Ἔνθα δ' ἔπειθ' ἥρως χριμφθεὶς πέλας, ὥς σε κελεύω,
[o] Βόθρον * ὀρύξαι ὅσον τε πυγούσιον ἔνθα καὶ ἔνθα,
Ἀμφ' αὐτῷ δὲ χοὴν χεῖσθαι πᾶσι νεκύεσσι,
Πρῶτα μελικρήτῳ, μετέπειτα δὲ ἡδέϊ οἴνῳ,
Τὸ τρίτον αὖθ' ὕδατι· ἐπὶ δ' ἄλφιτα λευκὰ παλύνειν.
Πολλὰ δὲ γουνοῦσθαι νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα,
Ἐλθὼν εἰς Ἰθάκην, στεῖραν βοῦν ἥτις ἀρίστη
Ῥέξειν ἐν μεγάροισι, πυρήν τ' ἐμπλησέμεν ἐσθλῶν.
Τειρεσίῃ δ' ἀπάνευθεν ὄϊν ἱερευσέμεν οἴῳ
Παμμέλαν', ὃς μήλοισι μεταπρέπει ὑμετέροισιν.
Αὐτὰρ ἐπὴν εὐχῇσι λίσῃ κλυτὰ ἔθνεα νεκρῶν,
Ἔνθ' ὄϊν ἀρνειὸν ῥέζειν θῆλύν τε μέλαιναν,
Εἰς Ἔρεβος * στρέψας· αὐτὸς δ' ἀπονόσφι τραπέσθαι,
Ἱέμενος ποταμοῖο ῥοάων· ἔνθα δὲ πολλαὶ
Ψυχαὶ ἐλεύσονται νεκύων κατατεθνειώτων.
Δὴ τότ' ἔπειθ' ἑτάροισιν ἐποτρῦναι καὶ ἀνῶξαι
Μῆλα, τὰ δὴ κατάκειτ' ἐσφαγμένα νηλέϊ χαλκῷ,
Δείραντας κατακῆαι, ἐπεύξασθαι δὲ θεοῖσιν,
Ἰφθίμῳ τ' Ἀΐδῃ καὶ ἐπαινῇ Περσεφονείῃ.
Αὐτὸς δὲ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ
Ἧσθαι, μηδὲ ἐᾶν νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα
Αἵματος ἆσσον ἴμεν, πρὶν Τειρεσίαο πυθέσθαι.
Ἔνθα τοι αὐτίκα μάντις ἐλεύσεται, ὄρχαμε λαῶν,
Ὅς κέν τοι εἴπῃσιν ὁδὸν καὶ μέτρα κελεύθου,
Νόστον θ', ὡς ἐπὶ πόντον ἐλεύσεαι ἰχθυόεντα.
Ὣς ἔφατ'· αὐτίκα δὲ χρυσόθρονος ἤλυθεν Ἠώς.
Ἀμφὶ δέ με χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα ἕσσεν.
Αὐτὴ δ' ἀργύφεον φᾶρος μέγα ἕννυτο Νύμφη
Λεπτὸν καὶ χαρίεν, περὶ δὲ ζώνην βάλετ' ἰξυῖ
Καλὴν χρυσείην, κεφαλῇ δ' ἐπέθηκε καλύπτρην.
Αὐτὰρ ἐγὼ διὰ δώματ' ἰὼν ὤτρυνον ἑταίρους,

Ne amplius nunc inuiti mea manete in domo:
Sed aliã oportet primùm viã perficere & peruenire
Ad Plutonis domum, & splendida Proserpina,
Animam consulturos Thebani Tiresia
Vatis caci, cuius mentes firma sunt.
Huic etiam mortuo mentem tribuit Proserpina,
Soli audire, ad te verò vmbra circùm volitabunt.
Sic ait. caterùm mihi persuasum est amicum cor,
Flebam aũt in lectulo desidẽs, neq; vllo pacto animus
Voluit amplius viuere, & videre lumen Solis.
Caterùm postquam fleuiq; pronolutusq; satur eram, χ. κλαίοντι
Et tum iam ipsam verbis excipiens alloquebar,
O Circe quisnam hanc viam demonstrabit?
Ad Plutonẽ verò nemo vnquã peruenit naue nigra.
Sic dixi, illa continuò respondit diua dearum,
Generose Laërtiade, prudens Vlysses,
Minimè tibi ducis desiderium pro naue cura sit.
Malum verò erigens, ab ea verò velis albis extensis
Sede, illam verò tibi flatus Borea ferat.
Sed cùm iam naue per Oceanum transmiseris,
Hic littus breue & nemora Proserpina,
Longaq; alni, & salices frugiperda:
Nauẽ quidẽ illic siste in Oceanũ profundis verticib.
Ipse autem in Plutonis eas domum obscuram,
Hic quidem in Acherontẽ Pyriphlegethonq; confluũt,
Cocytusq;, qui certè Stygis aqua est fluxus,
Petraq; & cõcursus duorum fluuiorum valdè sonan-
Hic deinde heroi accedens propè vt te iubeo (tium.
Fossam fode cubitalem quoquo versum. χ. ἰρῆξ ἴσον
Super illam libamen funde omnibus mortuis.
Primùm mulso, deinde autem suaui vino.
Tertium rursus aqua, insuper autem farinam albam
misce.
Multa verò precare mortuorum imbecilla capita
Vbi veneris in Ithacã sterilem, vaccã qua optima sit,
Sacrificaturũ domi tua, pyrãq; erecturũ ex rebus opt.
Tiresia verò separatim arietem sacrificaturum Soli,
Prorsus nigrum, qui inter oues excellit vestras.
Caterũ postq; precib. oraueris inclyta exanima mor-
Hic ouem marẽ sacrifica fœmellamq; nigrã, (tuorũ
Ad Erebum versus, ipse autem seorsum auersus sis, χ. τρέψας
Iens ad fluuij fluenta: ibi verò multa
Anima accedent mortuorum defunctorum.
Tum continuò socijs impera & iube
Oues, qua quidem iacent mactata saeuo ferro,
Excoriatas comburere, vota verò facere dijs,
Generoso Plutoni, & inclyta Proserpina.
Ipse autem gladio acuto exerto à fœmore
Sedeas, neq; permitte mortuorum imbecilles vmbras
Ad sanguinẽ propè accedere, anteq; Tiresiã audieris,
Hic tibi statim vates adueniat dux populorum,
Qui sanè tibi diceret viam & modum via,
Reditumq;, vt per pontum proficiscaris piscosum.
Sic dixit. cõtinuò aũt aurea sede aduenit aurora,
Me verò chlanamq; tunicamq; vestes induit.
Ipsa aũt candidam togam ingentem induit Nympha
Tenuem & gratiosam, zona autem cinxit lumbos
Pulchra, aurea, capiti verò imposuit flammeolum.
Caterùm ego per domum vadens excitaui socios,

Μειλιχίοις ἐπέεσσι παρασταδὸν ἄνδρα ἕκαστον,
Μηκέτι νῦν εὕδοντες ἀωτεῖτε γλυκὺν ὕπνον·
Ἀλλ' ἴομεν· δὴ γάρ μοι ἐπέφραδε πότνια Κίρκη.
Ὣς ἐφάμην. τοῖσιν δ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Οὐδὲ μὲν οὐδ' ἔνθενπερ ἀπήμονας ἦγον ἑταίρους·
Ἐλπήνωρ δέ τις ἔσκε νεώτατος, οὐδέ τι λίην
Ἄλκιμος ἐν πολέμῳ, οὔτε φρεσὶν ᾗσιν ἀρηρώς,
Ὅς μοι ἄνευθ' ἑτάρων ἱεροῖς ἐν δώμασι Κίρκης
Ψύχεος ἱμείρων κατελέξατο οἰνοβαρείων·
Κινυμένων δ' ἑτάρων ὅμαδον καὶ δοῦπον ἀκούσας,
Ἐξαπίνης ἀνόρουσε, καὶ ἐκλάθετο φρεσὶν ᾗσιν
Ἄψορρον καταβῆναι ἰὼν ἐς κλίμακα μακρήν·
Ἀλλὰ κατ' ἀντικρὺ τέγεος πέσεν, ἐκ δέ οἱ αὐχὴν
Ἀστραγάλων ἐάγη, ψυχὴ δ' ἀϊδόσδε κατῆλθε.
Ἐρχομένοισι δὲ τοῖσιν ἐγὼ μετὰ μῦθον ἔειπον,
Φάσθε νύ που οἶκόνδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
Ἔρχεσθ'· ἄλλην δ' ἡμῖν ὁδὸν τεκμήρατο Κίρκη
Εἰς Ἀΐδαο δόμους καὶ ἐπαινῆς Περσεφονείης,
Ψυχῇ χρησομένους Θηβαίου Τειρεσίαο.
Ὣς ἐφάμην. τοῖσιν δὲ κατεκλάσθη φίλον ἦτορ.
Ἑζόμενοι δὲ κατ' αὖθι γόων, τίλλοντό τε χαίτας.
Ἀλλ' οὐ γάρ τις πρῆξις ἐγίγνετο μυρομένοισιν.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης
Ἤομεν ἀχνύμενοι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντες,
Τόφρα δ' ἄρ' οἰχομένη Κίρκη παρὰ νηῒ μελαίνῃ
Ἀρνειὸν κατέδησεν ὄϊν θῆλύν τε μέλαιναν,
Ῥεῖα παρεξελθοῦσα. τίς ἂν θεὸν οὐκ ἐθέλοντα
Ὀφθαλμοῖσιν ἴδοιτ', ἢ ἔνθα ἢ ἔνθα κιόντας;

Mollibus verbis astando viro vnicuique:
Ne amplius nunc dormientes indulgete dulci somno:
At eamus, iam enim mihi indicauit venerāda Circe.
Sic dicebam, illis verò persuasus est animus gene-
Neq; sanè illinc illæsos abduxi socios. (rosus.
Elpenor verò quispiam erat iunior natu, neq; valdè
Fortis in bello, neq; mente sua aptus,
Qui separatim à socijs sacris in ædibus Circes
Refrigerium cupiens dormiuit benè potus,
Sese mouētib. a. socijs strepitū & tumultū cū audijs-
Repentè surrexit, & oblitus est mente sua (set,
Retrogradè descendere profectus in scalam longam.
Sed è regione tecti decidit, eius autem ceruix (dit,
Ex iūcturis fracta est, anima verò ad inferos descen-
Venientes autem hos ego sermone alloqutus sum,
Existimatis fortassis domūq; charā ad patriā terram
Venturos, aliam verò nobis iam prædixit Circe
Ad Plutonis domum, & insignis Proserpinæ,
Animam consulturos Thebani Tiresiæ.
Sic loquutus illis confractum est charum cor.
Desidentes autem illic flebant euellebantq; pilos:
Sed neq; sic vllum remedium succurrit lugentibus.
Sed quando certè ad nauem celerem & littus maris
Iuimus tristes, calidas lacrymas profundentes:
Interea certè adueniens Circe ad nauem nigram
Masculam alligauit ouem, fœmellamq; nigram
Faciliter ex oculis vbi euanuisset: quisnam deum no-
Oculis videret, aut huc aut illuc euntem? (lentem

COMMENTARIVS.

a δακρυόεντες ἴχωσι.] Anteà quidem lacrymatos Vlyssis socios ob illius absentiam verisimile est, vel potius quòd eum perituturum non secus atq; cæteros arbitrarentur: nunc verò lachrymantur, quòd eum saluum & incolumem redeuntem videant, siquidem & lacrymæ ex gaudio prouenniunt, vt satis alibi copiosè docuimus.

b ἵνα τ' ἐτράφεν] Hæc est vera patriæ definitio, in qua videlicet quispiam & natus est & educatus. Alio porrò sensu dicuntur illa, πᾶσα γῆ πατρίς: Quæuis terra patria. nam hoc, vt exponit Erasmus, admonet virum sapientem ac bonum, vbicunq; gentium vixerit, felicem esse. Sic etiam illud Mercurij apud Aristoph. in Pluto, πατρὶς γάρ ἐστι πᾶσ' ἵν' ἂν πράττῃ τις εὖ: Omnis locus est patria, vbi rem feliciter geras Sic quoq, illud Teucri: Patria est, vbicunque est bene, vt est apud M Tullium.

c ὅσδε ἔη λόγους] Dicebamus anteà, fieri mihi verisimile Eurylochum ignorasse socios suos in sues transfiguratos fuisse à Circe cùm enim eorum casum Vlyssi memorabat, eos simpliciter dicebat perijsse, aut euanuisse:

οἱ δ' ἄμ' ἀϊστώθησαν ἀολλέες. οὐδέ τις αὐτῶν Ἐξεφάνη ——.

Nunc verò id quasi exploratum iam inde habuerit, refert. Credo ergo hoc eum posteà suspicatum, aut sanè iam tum etiam cùm effugisset, sed non ausum referre quasi rem incredibilem: nunc verò hoc dicere ad deterrendos socios, ne ad Circem proficiscerentur, huius transfigurationis metu vel hic sint nostræ δεύτεραι φροντίδες, si ita lectori placuerit.

d ὥσπερ Κύκλωψ] Malè Eurylochus factum Cyclopis cum facto Circes comparat. Neq; enim ille socios Vlyssis ad suarum ædium custodiam seruauit, vt Circe: sed eos deuorauit. Rectè tamen Eustathius hic ait, mentem hominis perturbatam exprimi.

e ὅ γ' ὁ αὖτ' Ὀδυσσεύς] Acerbè est hoc dictum ab Eurylocho. quasi dicat, Socij illi quos Vlysses secū adduxerat ad Cyclopem, perierunt: sic nunc idem etiam vobis dux est ad exitium, acerbius illud, quia magis expressè pronunciatur, quod subijcit, Vlyssis temeritate & stultitia eos perijsse: quasi nunc idem euenturum sit, & stultus sit Vlysses iudicandus, qui nunc istos in tam manifestam perniciem ducat. Itaq; sequitur ipsius Vlyssis ea de re indignatio, adeò vt vix ab Eurylocho interficiendo abstinuerit, nisi preces reliquorum obstitissent. Vbi duo sunt notanda, Vlyssis ὀξυχολία, & repentinus iræ impetus, neq; tamen sine ratione: deinde eiusdem mansuetudo, & elementiæ facilitas. Tamen hoc perfecit, vt eius reuerentia Eurylochus itineri se quoque commiserit.

f εἴδατα καὶ αὐτή] Quomodo hoc sciuerit, dubitari potest An hoc etiam à Mercurio audiuit, cùm ei ille aduentum Vlyssis prædiceret? An verò etiam vt Dea erat & Saga præstantissima, hoc quoq; non potuit ignorare? Illud quidem prius videtur verisimile, quia ne ipsum quidem Vlyssem alioqui venturum sciebat: immò ne quidem eùm tam illi vicinus esset, adeò etiam nec eùm eum videret. Quanquā Sagis & Magis hoc soleat esse notū: nam quē nunquam viderint, etiam à dissita regione venientem protinus agnoscunt, immò exploratas habent eius cogitationes: easque illi, non sine miraculo, antequam verbum ipsemet hiscat, exponunt Res planè stupenda, si hostis ille æternus generis humani tantum in nos iuris habeat, vt in secretiora mentis adyta penetret, nihilq; illi in animorum latebris obscurum sit. Exempla id docent satis frequentia, è quibus vnum afferam luculentissimum ex nostri Bodini Dæmonom. lib 3. cap. 5 quod ille à Præside Vitriaci Franci, honorato viro accepisse dicit. Is ad conuentus maximos Blesis fuerat allegatus anno CIↃ IↃ LXXVII. Cùm indigeremus, inquit Bodinus, opera illius, vt alij alios in communi onere iuuaremus, institi acerrimè ne antè loco excederet quàm ordines dimissi essent: respondit sibi amicum esse quendam, qui ad mortem decumberet, ab eo se accersi, & hæredem institutum esse. Hunc inde ab annis quinque aut sex ægrotum fuisse, & membris fractum: ideoq; parentem admonitum, in Flandria esse hominem, à quo filius curari possit, eò statim abiuisse. Magum parenti morbum filij, quem nunquam viderat, explicasse, & in Lusitaniam vsque ad Magum alterum (cuius indicauit nomen) in comitatu regio versantem ablegasse. Hoc ferentem æquo animo patrem, in Lusitaniam abiuisse, vbi Magus parēti, antequàm solùm hisceret: Amice, inquit, filius tuus breui sanabitur, abi in Galliam, inuenies Nouiodunū versus ad vigesimum milliare à domo tua quēdam M. Benedictum (sunt autem multi hoc nomine) hic filium tuum curaturus est. Miratum itaque parentem peregrinationem tantam susceptam esse vt peruestigaret procul quòd propè aderat, sumpsisse animum, & ad M. Benedictum abiuisse: hunc autem parēti dixisse, plurimum laboris consumpsisti in Flandriam Lusitaniamque proficiscens, vt restituatur filius tuus: abi iube ipsum venire ad me, ego is sum qui curabo eum, &c. Quæ ideo adduxi, vt docerem perspectum esse maligno illi Spiritui quid homines animo versent, quod ille postea suis ministris execrandis patefacit. Alia quoque possem adducere, sed breuitati studeo: & si credendum est, vnicum

nicum sufficiet: sin verò, illud ipsum vnicum superfluum erit. Itaque forsan etiam hac ratione Circe hos Vlyssis errores exploratos habuit, vt quos à nullo ex Vlyssis socijs accepisset.

g εἰς ἐνιαυτὸν] Macareus apud Ouidium, *Anima nos illic tenuit mora.*

h δαιμόνι' ἤδη] Hic quoque Vlysses culpandus est, quòd ita Circes voluptatibus caperetur, vt iam reditus in patriam oblitus esset, & eum illi à socijs refricari oportuerit.

i ἦ γὰρ ὑπέστης,] Intelligendum est κατὰ τὸ σιωπώμενον, pluties anteà Circen hoc Vlyssi pollicitam.

k μάντιος ἀλαοῦ] Huius cæcitatis Tiresiæ causam diuersam obseruo. Quidam dicunt (vt Didymus & Hyginus) eum in monte Cyllenio (Cythærone Didymus) cùm Dracones venerantes (id est, coëuntes) vidisset, percussisse baculo, vel calcasse, ob id in mulieris formam esse conuersum: postea monitum à sortibus, in eodem loco Dracones cùm calcasset, redijsse in pristinam speciem. Didymus ait eum primum dracænam sustulisse, & ita mutatum in fœminam: & rursus Draconem, & ita in virum redijsse. Eodem tempore, inquit Hyginus, inter Iouem & Iunonem fuit iocosa altercatio, quis magis de re venerea voluptatem caperet, masculus an fœmina: de qua re Tiresiam iudicem sumpserunt, qui vtrumque erat expertus. Is cùm secundum Iouem iudicasset, Iuno irata, manu aduersa eum excæcauit. at Iupiter ob id fecit, vt septem ætates viueret, vatesq; præter cæteros mortales esset. Fulgentius Mythol. lib. 2. refert, Tiresiam in hac coniugum altercatione ait pronunciasse, tres vncias habere virum amoris, & nouem fœminam. Didymus eius sententiam his verbis refert:

οἴην μὲν μοίρην δεκάδων μοιρῶν τέρπεται ἀνήρ,
τὰς δέκα δ' ἐμπίπλησι γυνὴ τέρπουσα νόημα. id est,

Vnam quidem partem decem partium voluptatis percipitur,
Decem autem illas implet mulier delectata animo.

Hinc excæcatum, vt diximus à Iunone Tiresiam, à Ioue verò vaticinij donatum præstantia. Vide Ouid. lib. 3. Metam. Alij dicũt Mineruam, quæ virginitatis maximè studiosa fuit, cùm forte se lauaret in fonte Heliconidis, Hippocrenes conspectam fuisse à Tiresia, quæ ex eo indignata illum cæcum fecit. quòd iniquum iudicaret vt mortalis quispiam posset gloriari se nudam Mineruam lauantemque vidisse. Verùm Charielo Tiresiæ matrem ab eadem postmodùm impetrasse, vt pro lumine corporis mentis splendorem & artem diuinandi ab ipsa Minerua Tiresias obtineret, vt est in hymno Callimachi in lauacra Palladis.

l Περσεφόνεια] Quòd hic Homerus Tiresiæ a Proserpina datum esse ait, vt solus post mortem saperet, id ei Minerua apud Callimachum hymno iam laudato. Sic illa:

Καὶ μόνος εὖτε θάνῃ, πεπνυμένος ἐν νεκύεσσι
φοιτασεῖ, μεγάλῳ τίμιος Ἀγεσίλᾳ. id est,

Et solus, cùm morietur, sapiens inter mortuos
Incedet magno venerabilis Plutoni.

Cic. de Diuin. lib. 1. De Tiresia etiam, inquit, apud inferos Homerus ait, solum sapere, cæteros vmbrarum vagari modo. Plutarchus in præceptis Politicis refert, Catonem de Cornelio Scipione, quem pop. Romanus ædilitium candidatum repentè, contra leges Consulem creauit: qui adolescens in Hispania ex prouocatione dimicans victoriam obtinuerat, ac breui pòst apud Carthaginem Tribunus militum præclarè se gesserat: de eo, inquam, Catonem Maiorẽ exclamasse, οἶος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι: Solus sapit hic homo, reliqui verò vmbræ mouentur: hoc est, nihil sunt nisi vmbra, quæ nihil habet solidi. Aelianus de Animal. lib. 2. postquam narrauit, hirundines visum recipere: τί οὖν, inquit, τὸν Τειρεσίαν ᾄδομεν, καίτοι μὴ ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἅιδου σοφώτατον ψυχῶν, ὡς Ὅμηρος λέγει. id est, Quid igitur Tiresiam amplius admiramur, tametsi non hic, sed apud inferos, Homeri testimonio inter manes sapientissimum? Hoc etiam de Tiresia repetit Socrates apud Platonem in Menone.

m ἀλλ' ὁπότ' ἂν] Vlyssem Circe instruit quomodo se in hac inferorũ exploratione gerere debeat, locumq; ei describit, eiusq; adiuncta: nimirum nemora Proserpinæ infrugiferis & sterilibus arboribus consita, alnis & salicibus, quæ loco mortis maximè conueniũt. Deinde fluuios eiusdem loci quatuor: Acheron, Pyriphlegeton, Cocytus, & Styx: Pyriphlegetontem autem & Cocytum in Acherontem fluere dicit, Cocytum verò è Styge.

n πέτρη] Hæc petra illa est, in qua Phlegeton & Cocytus confluunt in Acherontem. quam eleganter Virg. 6. Aeneid. describit,

Respicit Aeneas subitò, & sub rupe sinistra
Mœnia lata videt, triplici circundata muro:
Quæ rapidus flammis ambit torrentibus amnis,
Tartareus Phlegeton torquetq; sonantia saxa, &c.

o βόθρον] Nunc docet Vlyssi modum, quo animam Tiresiæ ex inferis sit euocaturus, de quo in sequenti libro dicetur.

p Ἐλπήνωρ] Huius Elpenoris casus infelicissimus monet, quàm sit non solùm odiosa, sed etiam periculosa & damnosa ebrietas. de qua rectè illud Alexis:

ἆρ' οὐχ' ἁπάντων ἐστὶ τὸ μεθύειν κακὸν
μέγιστον ἀνθρώποισι, καὶ βλαβερώτατον;

Temulentia ergo non'ne maximum est omnium
Malorum hominibus pariter & teterrimum?

q τίς ἂν θεὸν οὐκ ἐθέλοντα] Ergo quod Poeta noster Dijs humana affingit corpora, id pro captu mortalium facit, vt ea ratione crassi & rudes homines cogerentur credere esse Deos, quòd viderẽtur: alioqui Homerus non existimauit aliud de diuina essentia, quàm eam per se oculis hominum non subijci, sed esse inuisibilem. quod hoc loco manifestè docet, quem ab ijs diligenter attendi volo: qui eum alicubi malè loquentem de Dijs Homerum audiant, cæteris illius locis, in quibus se bene de ijs sentire demonstrat, non animaduersis, temerè eum accusant, & imprudenter explodunt. In hunc locum dixisset Lucretius:

Tenuis enim natura Deûm, longeq; remota
Sensibus à nostris, animi vix mente videtur.

FINIS LIBRI X. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Λ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Ἀπαγγέλλει πῶς κατὰ τὰς Κίρκης ἐντολὰς εἰς ᾅδου κατῆλθε, καὶ ὡς ἤκουσε Τειρεσίου τοῦ μάντεως περὶ τῆς ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων σωτηρίας, καὶ ὡς τοὺς ἥρωας καὶ ἡρωΐδας εἶδεν ἐν ᾅδου, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τῶν εἰς Ἴλιον συστρατευσάντων ἐνίους, καὶ τοὺς ἐν ᾅδου κολαζομένους τινάς.

Ἄλλη.

Λάμβδα δ' ἐν ἀΐδαο ψυχαῖς ἐντύγχαν' Ὀδυσσεύς.

Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλθομεν ἠδὲ θάλασσαν,
Νῆα μὲν ἂρ πάμπρωτον ἐρύσσαμεν εἰς ἅλα δῖαν·
Ἐν δ' ἱστὸν τιθέμεσθα καὶ ἱστία νηὶ μελαίνῃ.
Ἐν δὲ τὰ μῆλα λαβόντες ἐβήσαμεν, ἐν δὲ καὶ αὐτοὶ

ARGVMENTVM VNDECIMI LIBRI *Odyssea.*

ENARRAT quomodo de Circes mandato ad inferos descenderit, & quo pacto audierit Tiresiam vatem, & de sua & aliorum salute. Et vt Heroas & Heroidas viderit apud inferos & matrem, & eorum qui ad Ilium militarunt nonnullos, & qui secum apud inferos plectuntur.

Aliud.

Λ verò apud inferos ad animas peruenit Vlysses.

CAETERVM postquam ad naues venimusq; & mare,
Nauem quidẽ omniũ primùm deduximus in mare diuinum:
Malum autem posuimus & vela naue nigra,
Intra autem pecora accepta induximus, intrò & ipsi

Βαίνομεν ἀχνύμενοι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντες.
χ. μετόπισθε. Ἡμῖν δ' αὖ κατόπισθε νεὼς κυανοπρῴροιο
Ἴκμενον οὖρον ἵει πλησίστιον, ἐσθλὸν ἑταῖρον,
χ. αὐδήεσσα. Κίρκη εὐπλόκαμος, δεινὴ θεὸς αὐδήεσσα.
Ἡμεῖς δ' ὅπλα ἕκαστα πονησάμενοι κατὰ νῆα,
Ἥμεθα. τὴν δ' ἄνεμός τε κυβερνήτης τ' ἴθυνεν.
Τῆς δὲ πανημερίης τέταθ' ἱστία ποντοπορούσης,
χ. Δύσετο. Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.
Ἡ δ' ἐς πείραθ' ἵκανε βαθυρρόου Ὠκεανοῖο·
Ἔνθα δὲ Κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε πόλις τε
Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
χ. ἐπιδέρκεται. Ἠέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν,
Οὐδ' ὁπότ' ἂν στείχῃσι πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Οὔθ' ὅταν ἂψ ἐπὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανόθεν προτράπηται·
Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι.
Νῆα μὲν ἔνθ' ἐλθόντες ἐκέλσαμεν, ἐκ δὲ τὰ μῆλα
Εἱλόμεθ'. αὐτοὶ δ' αὖτε παρὰ ῥόον Ὠκεανοῖο
Ἤομεν, ὄφρ' ἐς χῶρον ἀφικόμεθ' ὃν φράσε Κίρκη.
Ἔνθ' ἱερήϊα μὲν Περιμήδης Εὐρύλοχός τε
χ. Ἔχον. Εἶχον· ἐγὼ δ' ἄορ ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Βόθρον ὄρυξα ὅσον τε πυγούσιον ἔνθα καὶ ἔνθα·
χ. χέω. Ἀμφ' αὐτῷ δὲ χοὰς χεόμεν πᾶσι νεκύεσσιν,
Πρῶτα μελικρήτῳ, μετέπειτα δὲ ἡδέϊ οἴνῳ,
Τὸ τρίτον αὖθ' ὕδατι· ἐπὶ δ' ἄλφιτα λευκὰ πάλυνον.
Πολλὰ δὲ γουνούμην νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα,
Ἐλθὼν εἰς Ἰθάκην, στεῖραν βοῦν ἥτις ἀρίστη
Ῥέξειν ἐν μεγάροισι, πυρήν τ' ἐμπλησέμεν ἐσθλῶν·
Τειρεσίῃ δ' ἀπάνευθεν ὄϊν ἱερευσέμεν οἴῳ
Παμμέλαν', ὃς μήλοισι μεταπρέπει ἡμετέροισι.
Τοὺς δ' ἐπεὶ εὐχωλῇσι λιτῇσί τε ἔθνεα νεκρῶν
Ἐλλισάμην, τὰ δὲ μῆλα λαβὼν ἀπεδειροτόμησα
Ἐς βόθρον, ῥέε δ' αἷμα κελαινεφές. αἱ δ' ἀγέροντο
χ. Ἐρέβους. Ψυχαὶ ὑπὲξ Ἐρέβευς νεκύων κατατεθνειώτων,
Νύμφαι τ', ἠΐθεοί τε, πολύτλητοί τε γέροντες,
Παρθενικαί τ' ἀταλαὶ νεοπενθέα θυμὸν ἔχουσαι·
Πολλοὶ δ' οὐτάμενοι χαλκήρεσιν ἐγχείῃσιν
Ἄνδρες ἀρηΐφατοι, βεβροτωμένα τεύχε' ἔχοντες,
Οἳ πολλοὶ περὶ βόθρον ἐφοίτων ἄλλοθεν ἄλλος
Θεσπεσίῃ ἰαχῇ· ἐμὲ δὲ χλωρὸν δέος ᾕρει·
Δὴ τότ' ἔπειθ' ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσα.
Μῆλα τὰ δὴ κατέκειτ' ἐσφαγμένα νηλέϊ χαλκῷ,
Δείραντας κατακῆαι, ἐπεύξασθαι δὲ θεοῖσιν,
Ἰφθίμῳ τ' Ἀΐδῃ καὶ ἐπαινῇ Περσεφονείῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ
Ἥμην, οὐδ' εἴων νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα
Αἵματος ἆσσον ἴμεν, πρὶν Τειρεσίαο πυθέσθαι.
Πρώτη δὲ ψυχὴ Ἐλπήνορος ἦλθεν ἑταίρου.
Οὐ γάρ πω ἐτέθαπτο ὑπὸ χθονὸς εὐρυοδείης.
Σῶμα γὰρ ἐν μεγάρῳ Κίρκης κατελείπομεν ἡμεῖς
χ. ἄκλαυτον. Ἄκλαυστον καὶ ἄθαπτον, ἐπεὶ πόνος ἄλλος ἔπειγε.
Τὸν μὲν ἐγὼ δάκρυσα ἰδών, ἐλέησά τε θυμῷ,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
χ. Ἐλπήνορ. Ἐλπῆνορ, πῶς ἦλθες ὑπὸ ζόφον ἠερόεντα;
Ἔφθης πεζὸς ἐὼν ἢ ἐγὼ σὺν νηῒ μελαίνῃ;
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' οἰμώξας ἠμείβετο μύθῳ,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἆσέ με δαίμονος αἶσα κακή, καὶ ἀθέσφατος οἶνος.
Κίρκης δ' ἐν μεγάρῳ καταλέγμενος οὐκ ἐνόησα

Conſcendimus triſtes, vberes lacrymas profundētes.
Nobis aũt rurſus à poſteriori parte nauis nigra prora
Secundũ ventũ immittit implentē velũ bonũ ſocium
Circe pulchricoma horrenda dea altiloqua.
Nos autem armis ſingulis ordinatis per nauem
Sedimus, hanc ventusq́ gubernatorq́ dirigebat. (tis:
Huius.a. tota die extēdebātur vela ppõtũ iter facien-
Occidit autem Sol, obſcurabātur autem omnes vici.
Illa ad fines peruenit profundi Oceani: (tasq́
Hic verò Cimmeriorũ erat virorum populusq́ ciui-
Qui caligine & nubibus tecti ſunt, neq́ vnquam eos
Sol lucidus aſpicit radijs,
Neq́ cùm conuertitur ad cœlum ſtelliferum,
Neq́ cùm in terra de cœlo defertur.
Sed nox pernicioſa ſuperuolat miſeris mortalibus,
Nauem quidē illuc profecti ſubduximus, pecora autē
Extraximus, ipſi autem rurſus ad fluxum Oceani
Ibamus, donec in regionē puenimus quā demõſtrauit
Hic ſacra quidem Perimedes Eurylochusq́ (Circe.
Geſtabãt, ego autem gladio acuto extracto à fœmore
Scrobem fodi cubitalem quoquo verſus,
Circa eam autē libamina fundebamus omnibus ma-
Primùm mulſo, poſtea verò dulci vino, (nibus,
Tertiùm verò aqua, inſuper farinam albam commi-
ſcui.
Multùm aũt precatus ſum mortuorũ infirma capita,
Vbi venerim ad Ithacā ſterilē, bouē quæ optima eſſet
Sacrificaturum in ædibus, pyramq́ impleturũ bonis:
Tireſiæ verò ſeorſum ouem ſacrificaturum Soli
Totam nigram, quæ inter pecora excellat noſtra.
Hos poſtquam votis precibusq́ gentes mortuorum
Precatus ſum; ea verò pecora vbi cepiſſem, iugulaui
Super foſſa: fluebat.v. ſanguis niger.ipſæ.a. congrega-
Animæ ex Erebo manium defunctorum, (bantur
Sponſæq́ iuueneſq́, & multa paſſi ſenes,
Virgunculæq́ tenellæ nouo luctu affectum animum
Plures autem vulnerati haſtis ferreis, (habentes:
Viri bellicoſi cruenta arma habentes,
Qui plures circa foſſam obambulabant aliundè alius
Immenſo clamore, me verò pallidus timor cepit.
Certè tum deinde ſocios adhortatus iuſſi,
Pecora quæ vtiq́ iacebant mactata ſæuo ferro
Excoriata & adolere, vota facere autem dijs,
Fortiq́ Plutoni, & graui Proſerpinæ.
Cæterùm ego gladio acuto ſtricto à fœmore
Ibam, neq́ ſinebam mortuorum inania capita
Ad ſanguinē propè accedere anteq̃ Tireſiam audiuiſ-
Prima autem anima Elpenoris venit ſocij, (ſem.
Nondum ſepultus erat ſub terra latas vias habente.
Cadauer enim in ædibus Circes reliqueramus nobis
Indefletũ & indefoſſum, quoniā labor alius vrgebat.
Illum ego defleui vt vidi & miſertus ſum animo,
Et ipſum alloquutus verba alata dixi,
Elpenor, quo pacto veniſti ſub tenebras obſcuras?
Præueniſti pedes cùm ſis, quàm ego cum naui nigra?
Sic dixi, ille me plorans excepit ſermone,
Inclyte Laërtiade artifex Vlyſſes,
Læſit me dæmonis fatũ malum, & copioſum vinum.
Circes in domo cubans non attendi,

Ἄψορρον

ἄψορρον καταβῆναι, ἰὼν ἐς κλίμακα μακρήν, | Retrò me descendere, iens ad scalam longam,
ἀλλὰ καταντικρὺ τέγεος πέσον, ἐκ δέ μοι αὐχὴν | Sed è regione tecti decidi, ceruix autem mihi
ἀστραγάλων ἐάγη, ψυχὴ δ' Ἄϊδόσδε κατῆλθε. | Ex vertebris fracta est, anima verò ad inferos descẽ-
Νῦν δέ σε τῶν ὄπιθεν γουνάζομαι, οὐ παρεόντων, | Nũc te per eos qui post te sunt oro nõ præsentes, (dit:
Πρός τ' ἀλόχου καὶ πατρός, ὅς ἔτρεφε τυτθὸν ἐόντα, | Per vxorẽq; & patrẽ q enutriuit paruulus cùm esses
Τηλεμάχου θ' ὃν μοῦνον ἐνὶ μεγάροισιν ἔλειπες· | Telemachumq;, quem vnicum in ædibus reliquisti.
Οἶδα γὰρ ὡς ἐνθένδε κιὼν δόμου ἐξ Ἀΐδαο, | Scio enim quod hinc profectus ex domo Plutonis
Νῆσον ἐς Αἰαίην σχήσεις εὐεργέα νῆα· | Insulam in Aeæam sistes fabrefactam nauem,
Ἔνθα σ' ἔπειτα ἄναξ κέλομαι μνήσασθαι ἐμεῖο, | Ibi te continuò domine, iubeo recordari mei,
Μή μ' ἄκλαυτον ἄθαπτον ἰὼν ὄπιθεν καταλείπειν, | Ne me indefletũ insepultum discedẽs pòst relinquas, γρ. ἄκλαυστον
Νοσφισθείς, μή τοί τι θεῶν μήνιμα γένωμαι· | Seiunctus, ne qua tibi deorum indignatio fiam:
Ἀλλά με κακκῆαι σὺν τεύχεσιν ἅσσα μοι ἐστίν, | Sed me combure cum armis quæcunq; mihi restant,
Σῆμά τέ μοι χεῦαι πολιῆς ἐπὶ θινὶ θαλάσσης, | Sepulchrumq; mihi erige spumosi in littore maris
Ἀνδρὸς δυστήνοιο, καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. | Viri infelicis, etiam posteris audiendum.
Ταῦτά τέ μοι τελέσαι, πῆξαί τ' ἐπὶ τύμβῳ ἐρετμόν, | Hæc mihi perfice, figeq; super sepulchrum remum,
Τῷ καὶ ζωὸς ἔρεσσον, ἐὼν μετ' ἐμοῖς ἑτάροισιν. | Quo etiam viuus remigabã, cùm essem cũ meis socijs.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον, | Sic ait, cæterùm ego ipsum excipiẽs alloquutus sum,
Ταῦτά τοι ὦ δύστηνε τελευτήσω τε καὶ ἕρξω. | Hæc tibi ô miser perficiam & explebo.
Νῶι μὲν ὣς ἐπέεσσιν ἀμειβομένω στυγεροῖσιν | Nos quidem sic verbis excipientes tristibus (bam.
Ἥμεθ'· ἐγὼ μὲν ἄνευθεν ἐφ' αἵματι φάσγανον ἴσχων. | Sedebamus: ego quidem super sanguine gladiũ tene-

COMMENTARIVS.

a βαίνομεν ἀχνύμενοι,] Non quod simpliciter discedant ex hac insula, sed propter iter ad inferos susceptum ex Circes vaticinio, vt præcedenti libro vidimus.

b ἐσθλὸν ἑταῖρον,] Eleganter secundum & serenum (vt vocat Virgilius) ventum bonum socium appellat, quòd sine eo infeliciter cedat nauigatio: & videtur esse quædam allusio ad cæteros socios Vlyssis. Notandum est autem, hunc ventum dici à Circe immissum, vt anteà etiam Calypso fecisse vidimus: siue quòd eam simpliciter vt Deam consideret, siue quòd etiam Sagæ in ventos, fulgura & tempestates aliquid iuris habere credantur.

c βαθυῤῥόου ὠκεανοῖο] An Vlysses vsq; ad Oceanum peruenerit, & in eo nauigârit, quæri potest. Strabo in ea est sententia, vt ex multis illius locis primi libri constat. Sed & libro tertio refert, Vlysseam vrbem in Hispania monstrari supra Abderam, & in ea fanum Mineruæ, in quo etiam monimenta errorum Vlyssis affixa videantur, clypeos & summa nauium rostra: vt Asclepiades Myrleanus tradidit, qui in Turditania Grammaticam docuerat, & descriptionem gentium in his regionibus habitantium ediderat. Est autem & Turditania regio Hispaniæ Bœticæ, quæ nunc Granata dicitur. Hunc tamen errorem in Oceanũ fabulosum appellat Corn. Tacitus in lib. de Morib. Germ. Cæterùm, inquit, & Vlyxem quidam opinantur longo illo & fabuloso errore in hunc Oceanum delatum, adisse Germaniæ terras, Asciburgiumque, quod in ripa Rheni situm, hodieq; incolitur, ab illo constitutum nominatumq;. Sed & nostro tempore Ioannes Brodæus, vir doctissimus, Miscel. lib. 3. cap. 4 negat Vlyssem in Oceano nauigasse. Cùm Homericorum nauigiorum, inquit, quæ aperta & aphracta erant, forisq; carentia, formam considero, ea longè infirmiora ac depressiora reperio, quàm vt Oceani æstum perferre quirent: quem tribus anni mensibus vix triremes egregiè factæ, optima materia atque opportunè cæsa ædificatæ, sustinere valent. Ἀσκιπύργιον verò ab eo conditum existimare, vt opinari quosdam ait Cornelius Tacitus, summæ est amentiæ: nam per Hispanicum, Gallicum, Britannicum Oceanum peruagari, & in Germanicum demum penetrare, aras (si Dijs placet) illic cõsecrare, bene instructæ classis opus est, nõ lembi à paucis remigibus agitati. Sed extãt Vlyssippo (*vocatur enim Vlyssbona, vel Vlyssipona hodie Lisbona, regum Portugaliæ regia*) ac alia in Lusitania eius præclara monumenta: an Vlyssis omnino extent, dubito: Homerici, inficior. Nec tamen extra fidem est, vt multos Hercules fuisse remur, ita non vnum Vlyssem putare: quod etiam mihi videtur. Tantùm autem abest vt verear, nequis mihi Virgilianum testimonium obijciat, triremibus Aeneam in Italiam transmisisse: vt in hoc ipso Poëta stomacho meo non satisfaciat. Aliquot enim post excidium Troianum secula, constructas Corinthi primùm triremes, docet magnus in primis author Thucydides. Si quis verò mihi aduersetur, atq; etiam ἐπὶ [illegible] homines vt credat, per me non stabit. Hæc Brodæus, quæ in lectorum gratiam huc describi placuit. Ego verò de re litigiosa nil ausim statuere: hoc vnum moneo, non esse temerè ab antiquissimi Poëtæ & ipsius Strabonis authoritate discedendum.

d ἔνθα δὲ Κιμμερίων] Duo sunt hic nobis consideranda: primùm inferorum situs, deinde ipsorum Cimmeriorum. Inferos ergo Homerus vltra Oceanum constituit. Sic enim libro præcedenti Circe:

ἀλλ' ὁπότ' ἂν δὴ νηὶ δι' ὠκεανοῖο περήσῃς,
ἔνθ' ἀκτή τε λάχεια καὶ ἄλσεα Περσεφονείης
μακραί τ' αἴγειροι, καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι
νῆα μὲν αὐτοῦ κέλσαι ἐπ' ὠκεανῷ βαθυδίνῃ
αὐτὸς δ' εἰς Ἀΐδεω ἰέναι δόμον εὐρώεντα, &c.

Sciendum autem Herculem primum in Occidentem vsque nauigando peruenisse, certoque loco sui monimentum reliquisse duas columnas: quarum altera Alybe, altera Abena dicta est: quibus indicauit huc vsque nauigari mare posse, neque vlteriùs esse progrediendum, quoniam post illum terminum à se præfixum nullũ inueniri prætereà littus. Itaque credula antiquitas finxit, æquum esse vt vltra illas inferi constituerentur, vbi Sol diu non lucet, sed fulguris in modũ prælabitur, quemadmodum Isacius scripsit. Claudianus huic rei assentitur, cùm dicit,

Est locus, extremum pandit qua Gallia littus,
Oceani prætentus aquis, quà fertur Vlysses
Sanguine libato populum mouisse silentum.
Illic vmbrarum tenui stridore volantum
Flebilis auditur questus, simulacra coloni
Pallida, defunctasq; vident migrare figuras.

Quod autem ad Cimmerios attinet. Strabo scribit lib. 1. & 3. Geograph. Homerum cùm nosset Cimmerios versus Septentrionem habitare, ad Bosphorum Cimmerium loco caliginoso, transtulisse eos in tenebricosum locum, opportunè inferos ad hoc cõmentum in Vlyssea peregrinatione. Quod autem eos nouerit, ex eo liquere: quia vel eius ætate vel paulò ante ipsum natum Cimmeriorũ excursionẽ annaliũ scriptores retulerint, de qua vide Herodotũ lib. 1. De Cimmerijs plura aliàs ex nostri Goropij monumentis.

e ἠέρι καὶ νεφέλῃ] Hunc locum videtur imitatus Ouid. 11. Metam. vbi Somni ædes prope Cimmerios describit:

Est prope Cimmerios longo spelunca recessu
Mons cauus, ignaui domus & penetralia somni:
Quò nunquam radijs Oriens, mediusve, cadensve
Phœbus adire potest, nebulæ caligine mixtæ
Exhalantur humo, dubiæq; crepuscula lucis, &c.

f βόθρον ὄρυξα] Superiori libro Vlyssem ritus istius ψυχαγωγίας docebat Circe, eos nũc Vlysses perficit. Describitur aũt hic species illa Magiæ detestabilis, quã Necromantiã vel Necyomantiã appellãt, cuius beneficio animę defunctorũ ex inferis euocabãtur, & de futuris consulebantur. Talis est facta apud Silium à Scipione, apud Statium à Tiresia, apud Flaccũ ab Aesone, apud Horatiũ à Canidia fortasse, apud Lucanum ab Erichthone. Hanc porrò Magiæ speciem reliquarum omnium antiquissimã esse puto: sunt enim multæ aliæ (quia non vna ratione humano generi illusit veterator ille Satanas) vt Axinomantia, Dactyliomantia, Hydromantia, Pagomantia, Aeromantia, Alphitomantia, & si quæ sunt prætereà huiusmodi monstra, de quibus vide Bodinum Dæmon. lib. 2.

cap. 1. Cæterùm dubium non est apud solidæ religionis studiosos cultores viros; quin ea omnia abhorrere debeamus: sed in his nullū esse videtur genus horribilius & tetrius quam hæc, de qua dicimus, Necyomantia. Cuius quidā duas faciunt species. Vnam, Necyomantiam propriè dictam, qua cadauer ipsum erigitur, quæ non fit absq; sanguine: alteram, Sciomantiam, in qua sola sufficit vmbræ euocatio. Ego verò hoc recentiorum esse commentum arbitror, quia apud veteres sola vmbra euocatur, & tamen sanguine illa euocatio perficitur. Intelligat autem Lector me de Ethnicis loqui: nam scio etiam euocatum Samuelis cadauer, de quo tamen adhuc dubitatur, vt mox dicemus. Quòd si placet illam distinctionem admitti, mea nil refert, & hæc à me ignorari summæ scientiæ deputo. Quia tamen oportet etiam impiorum & fanaticorum putidos errores cognosci, vt à peritis medicis aconitorum vires & venenorum omnium facultates: videndum est, sed paucis, quid sibi isti Necromātici velint. Est ergo attendendum quis sit eorum finis, quis locus, & quis modus huic fini consequendo accommodatus sit. Finem hūc habent, vt manes & mortuorum vmbras, subterraneosque dæmonas per Stygia quædam carmina & infernales inuocationes perque feralia sacrificia & immolationes detestandas euocent ab inferis. Hoc an præstari possit disquiramus. De profanis Ethnicis, si illis fidem adhibeamus, id satis exemplis constabit ex authoribus, quos anteà laudauimus, & Homero nostro. Sed nos temerè illis non credimus, itaq; è Sacris paginis authoritas eius rei petenda est, quia nostra maximi interest hoc scire his temporibus, vbi Diabolus non cessat, imò vt videtur fortioribus machinis nos oppugnat. Adducitur ergo locus apud Samuelem lib. 1. cap. 28. vbi scriptum est Saulem exitum postremi contra Philistæos prælij cognoscere cupientem, Magam Endore consuluisse, quæ euocatum Samuelem aut Samuelis imaginē sola vidit, cum Saule nullo modo vidente. Itaque Samuel eum rogauit, cur interturbaret quietem suam, cùm à Deo relictus, & Deus ipsi inimicus esset: adiecit, eum Dauidi regnum tradidisse, quòd verbo eius Saul obsequutus non esset, ipsumq; & liberos fore secum die postero. Quo exēplo videtur maximè niti hæc Necyomātia, primùm quòd à Spiritu sancto referatur, qui à mēdacio omni abhorreat: deinde quòd tam expressis verbis enuncietur factum. nam & Samuelem apparuisse dicit, & exitum Sauli præsignificasse. Accedit quòd Ecclesiast. cap. 46. dicitur, vbi inter Samuelis laudes hæc quoque memoratur, quòd post mortem prophetauerit prænunciata morte Regis & Philistæorum victoria. Itaq; Bodinus Dæmon. lib. 2. cap 3. refert in eadem sententia esse Iustinum Martyrem, Rabbi Sædiam, Haiam & Hebræorum plerosque, quibus ait suffragari, quòd responsio per Samuelis imaginem (quem Diabolum putant fuisse quidam, vt R. Dauidis Kimhi, Tertullianus libro de Anima, & Augustinus) Sauli facta magnū Iehouæ nomen habet quinquies repetitum. quod etiam audire Dæmones perhorrescunt. Sed de his non est temerè pronunciandū, ne videamur Satanæ in animas tantum imperium tribuere, aut ipsis etiam Magis & Sagis, qui eas verbis suis & imprecationibus alijsque ritibus possint allicere ad se vt voluerint. Vnde vel cum Augustino & alijs Orthodoxis doctoribus sentiendum, hanc fuisse Diaboli illusionem; vel sanè, si ipsius narrationis verbis anxiè velimus adhærere (quanquā non rarò figuratè loquatur Spiritus sanctus) id peculiari quadam Dei voluntate accidisse existimandum est. Alioqui enim certum est, animas illas quæ à Necromanticis indigitantur, aut sacrificijs euocari putant, esse diabolos Bodinus addit, ferè: rationem ego non video, immò neq; addendum esse censeo, ne videamur hac particula restrictiua nefandæ huic arti locum dare. Hactenus de ipso fine, de loco nunc est videndum. Locus ergo omnis non fuit huic abominandæ euocationi aptus, sed is tantùm, vbi animæ maximè versari crederentur: itaque non sine causa Necromantici illi quos Poëtæ superiùs laudati commemorant, ad inferos iuisse dicuntur, qui locus animabus scateret. Posteà verò vbi cœpit ignorari locus proprius inferorum, alij sunt excogitati qui ad tartaream naturam maximè accederent, qualia sunt cœmeteria & vbi fit criminalis iudicij executio, vel loci in quibus recenter strages publicæ contigerunt, aut in quibus cadauera iacent nondum ritè expiata, aut etiam quæ insepulta iacent. Ibi enim creduntur animæ magis vagari, quia supradictis mortis generibus, creduntur illæ corporum suorum desiderio teneri, & ea diligere, vnde ea etiam indesinenter oberrent. Hinc consurgit grauior disputatio de loco animarum, in quem se recipiant, vbi à corpore suo excedunt. Qua de re licet scripserint etiam quidam Doctores, tamen nihil nisi probabiliter dicūt, nobisq; proinde cum Augustino statuendum est, Melius esse dubitare de occultis, quàm litigare de incertis. Porrò quòd animas defunctorum in eiusmodi locis quærunt Necromantici, id absurdum & impium pronunciamus: quia proculdubiò quicquid eis apparet, totum est ex Diabolo Veteres etiam illi non carent errore, qui inferorum locos adierunt, quos Deus nobis occultauit. Iam ad modum accedamus, quo Necromantici ad hanc putidam animarum euocationem vtuntur. Homerus, qui primus reliquos Poëtas hoc videtur docuisse, quatuor memorat: locum, libationem, preces cum voto, & sacrificium. Locus est fossa, quam gladio fodit Vlysses in cubiti altitudinem: quo pacto indicabatur, animabus inferorum hæc fieri, quod etiam in sacrificijs Deorum eiusdem loci fiebat. Libatio Vlyssis fit ex mulso, ex vino, ex aqua & farina simul commixtis, tribus diuersis vicibus: alij etiam addiderunt oua, lac, & oleum & alia infinita, vt spumam canum, lyncis viscera, oculos draconum & alia quæ Erichtho Lucani in suis sacris adhibet. Ex horum suffitu corporibus facilè iungi animas credunt, quasi medio ad id aptissimo Preces autem sunt expressæ animarum euocationes, indigitamētis quibusdam factæ cum voto primùm generaliter omnibus animabus concepto peudendarum certarum victimarum, præcipuæ autem illi animæ, quàm euocabāt specialiter, vt hoc loco Tiresiæ Tandem fiebat sacrificium nigrarum pecudum, ex quarum sanguine fossa aspergebatur, vt voluit Lucianus: vel potiùs replebatur, hoc est, totus sanguis in foueam infundebatur. Vnde colligimus, capita pecudum illarum ad terrā deprimi, cùm in cœlestium sacrificijs contra cœlum versus conuerterentur. Et ita hunc ritum prodidit Myrtilus in secundo rerum Lesbicarum referente Natali Mythol. li. 1. cap. 15. his verbis: εἰώθασιν οἱ ἱερεῖς τὰ σφάγια τοῖς μὲν θεοῖς σφαγιάζεσθαι ἐν τῇ γῇ ἀποτέμνοντες τὰς κεφαλάς, οὕτω γὰρ θύειν τοῖς ὑποχθονίοις. τοῖς δ' οὐρανίοις ἄνω ἀναφέροντες τοῦ ἱερείου τὸν τράχηλον σφάζοντες. id est, Cōsueuerūt sacerdotes victimis, quę mactātur inferis, humi capita incidere: sic enim subterraneis sacrificant. At cœlestibus immolantes colla sursum cōuertentes iugulāt, Deinde color pecudum est notandus, qui Dijs inferis tribuitur, nimirum niger. Quæ omnia sic præstat Medea Ouidiana 7. Metam.

Haud procul egesta scrobibus tellure duabus
Sacra facit, cultrosq; in guttura velleris atri
Coniicit, & patulas perfundit sanguine fossas.
Tum super inuergens tepidi carchesia lactis
Alteraq; inuergens liquidi carchesia mellis
Verba simul fundit, terrenaq; numina poscit.

Sic etiam Autonoë Siliana lib 13. Scipionem.

Inducit iuuenem, ferroq; cauare refossam, *Ocyus vrget humum.* & paulò pòst: *Fundunt mella super, Bacchiq; & lactis honorem.*

Sic Manto Papiniana lib 4:

Principio largos nouies tellure cauata
Inclinat Bacchi latices, & munera verni
Lactis, & Actæos imbres, suduumq; cruorem
Manibus aggeritur, quantum bibit arida tellus, &c.

Sed de his fortasse nimis multa. Intereà tamen Lectores vt hæc omnia piè abominentur, studiosissimè & amantissimè hortamur, ne spreta pietate his infandis pedicis execrandus ille tenebrarum Imperator intricet ad corporis & animæ nostræ æternam perniciem: ad cuius recordationem nos oportet contremiscere.

g οὐ γάρ πω ἐτέθαπτο] Hæc est ratio, cur prior hæc Elpenoris vmbra accesserit credebant enim olim corporum insepultorum animas oberrare, & à quiete arceri, ideò promptiores erant illæ ad exaudiendas Necromanticorum incantationes, quia viciniores essent terræ, ab ipsoq; inferorum aditu prohiberentur: vt docent Palinurus Virgilianus & Appius Silianus. Ille enim ab Aenea, hic à Scipione sepulturam postulant, vt exinde vndas Acherontis tranare possint. Eas enim præteruehi non licebat insepultis & non expiatis cadaueribus: quod Sibylla Aeneæ apud inferos demonstrabat:

Hæc omnis, quam cernis, inops inhumataq; turba est:
Portitor ille Charon: hi, quos vehit vnda sepulti
Nec ripas datur horrendas nec rauca fluenta
Transportare priùs, quàm sedibus ossa quierunt.
Centum errant annos volitantq; hæc littora circum:
Tum demum admissi stagna exoptata reuisunt.

Itaque, vt aliàs quoque nos obseruasse memini, summo studio & cura veteres cadauera sepeliebant, inhumataque illa relinqui religiosissimum habebatur. Vnde superstitiosa etiam nostra secula expiationes cadauerum seruant, vt quod valde immundum est, aspergatur aqua, quam benedictam vocant, incensoque thurificetur, sacris orationibus exorcicetur, illustretur luminibus, quousque super terram fuerit, demum sacro in loco inhumetur. Sed purioris religionis cultores nuda & simplici sepultura vtuntur, cæremonijs illis sanctissimè abrogatis. Varios autem ritus circa cadauera percurrit Silius Italicus lib. 14

h ἆσέ με δαίμονος] Exponit Elpenor Vlyssi mortis suæ genus, quam malo dæmonis fato, & ebrietati suæ tribuit Quid autem per illud malum Dæmonis fatum intelligat, forsan aliquis percunctabitur: nimirum causam superiorem, principem & remotam, qua hoc sibi contigerat: proxima enim fuit ebrietas. Malum autem appellat sui respectu tantum.

i ψυχὴ δ' Ἄϊδόσδε] Hinc & ex multis alijs locis constat, credidisse Homerum animæ immortalitatem, contra quàm Epicurei senserint, vt alibi docuimus.

k τοὺς ὄπισθεν] Credo per hos non præsentes intelligi socios Vlyssis. Hic autem orandi modus notandus est satis veteribus illis vsitatus, cùm aliquid sibi ab alio suorum respectu habito fieri postulabant. Sic apud Virgilium Palinurus:

Per genitorem oro, per spem surgentis Iuli.

l εἰδὼς] Huic animæ Elpenoris diuinandi quoq; & futura prædicendi facultatem tribuit: vnde colligere est, quid ipsi veteres de animæ dignitate senserint. Nam quandiu hui⁹ corporis vinculis astringitur varijs occupata negotijs, minus illam posse exercere: vbi verò libera est & soluta, tum perfectissimè officio suo fungitur, adeò vt etiam futura intelligat, quod mihi quidem certè non constat, ita solùm veteres sensisse pronuncio. Quod enim nos Deus celat, id impium est perscrutari.

m θεῶν μήνιμα] Fortasse intelligit se Vlyssi semper hostiliter institutũ, si honore mortis, id est, sepulchro ab eo non afficiatur. Nã veteres ita crediderunt, animas mortuorum interdum viuis adesse: vel vt bene consulant, vel vt eos hostiliter exagitẽt. De quo posteriore loquitur Dido Virgiliana, cùm ad Aeneam sic dicit:

Omnibus vmbra locis adero dabis improbe pœnas. Quod Platonici diuina Nemesi & Dæmone præuidẽte ac permittente accidere existimabant. Et hanc vltionem, hoc θεῶν μήνιμα videtur innuere Elpenor Homericus. Quod autem instare ita viuis, à quibus damno aliquo aut iniuria sint affectæ, mortuorum animas olim sit creditum, docet quod à Plutarcho de Pausania Lacedæmoniorum rege memoratur. Is cùm esset Constantinopoli, generosam adolescentulam munere accepit: vt autem puellam virginem ad ipsum pudebat accedere, nisi digressis omnibus, sola cubiculum ingrediens noctu lucernam abiecit, cuius casu Pausanias repentè excitatus, & tanquam si vita ipsius in tenebris peteretur, attonitus arripuit pugionem & incognitam adolescentulam occidit: ex eo tempore sine intermissione Pausanias à spiritu vexatus dicitur ad mortem vsque, quem spiritum adolescentulæ similem esse narrabat. Bodinus verò Dæmonom lib. 2. cap. 3. hominem se in vinculis vidisse tradit anno c I ↄ I ↄ LXIX. quòd ira percitus vxorem occidisset, qui data sibi & confirmata venia maleficij conquerebatur sibi nullam quietem esse: se enim singulis noctibus ab ea cædi. Nos autem huius rei periculosam fidem esse arbitramur. Sufficit si intelligamus id à veteribus sic existimatum, & nunc Elpenorem nostrum hoc indicare voluisse.

n πῆξαί τ' ἐπὶ τύμβῳ ἐρετμόν.] Hic mos antiquissimus est, vt in sepulchris defunctorum vitæ genus insigniatur, quale illi olim exercuerint: vt militum arma puta hasta, clypeus, ensis: tibicinum tibiæ, nautarum remi. Quod hodierno etiam die vsurpatur, sicut videre licet in huius inclytæ vrbis Basiliensis cœmeterijs. Hinc Archimedes sphæram & cylindrum tumulo suo insculpi volebat, quorum inuentionem sibi vendicabat. Et nunc Elpenor olim in viuis remex remum quoq; sepulchro suo apponi ab Vlysse petit. Miseno etiam Aeneas apud Virgilium

—— Ingenti mole sepulchrum *Imponit, suaq; arma viro, remumq; tubamq;.*

o φάσγανον ἴσχων] Gladium tenet præ manib. Vlysses, vt reliquas animas à sanguine arceat, cuius bibendi desiderio omnes maximè teneri credebantur. Timeri autem ab ipsis gladios & enses hinc constat, quòd etiam paulò pòst Tiresias veniens gladium vt Vlysses remoueat petit, ne scilicet ab ebibendo sanguine prohibeatur.

Εἴδωλον δ' ἑτέρωθεν ἑταίρου πόλλ' ἀγόρευεν.	*Idolum verò ex altera socij parte multa loquebatur,* x. ἀγόρευεν.
Ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ μητρὸς κατατεθνηυίης,	*Aduenit posthac anima matris demortuæ,*
Αὐτολύκου θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀντίκλεια,	*Autolici filia magnanimi Anticlea,*
Τὴν ζωὴν κατέλειπον ἰὼν εἰς Ἴλιον ἱρήν.	*Hanc viuam reliqui profectus ad Ilium sacrum:*
Τὴν μὲν ἐγὼ δάκρυσα ἰδὼν, ἐλέησά τε θυμῷ·	*Hanc quidẽ ego defleui cõspicatus, miseratus animo.*
Ἀλλ' οὐδ' ὧς εἴων προτέρην, πυκινόν περ ἀχεύων,	*Sed neq; sic pmittebã priorẽ, tametsi valdè tristatus,*
Αἵματος ἄσσον ἴμεν, πρὶν Τειρεσίαο πυθέσθαι.	*Ad sanguinẽ ppè accedere, antequã Tiresiã audirẽ.*
Ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ Θηβαίου Τειρεσίαο,	*Superuenit tandem anima Thebani Tiresiæ,* (est,
Χρύσεον σκῆπτρον ἔχων, ἐμὲ δ' ἔγνω καὶ προσέειπε,	*Aureũ sceptrum tenẽs, me aũt agnouit & alloquuta*
Τίπτ' αὖτ' ὦ δύστηνε λιπὼν φάος ἠελίοιο	*Quid huc ò infelix relicto lumine Solis*
Ἤλυθες, ὄφρα ἴδῃς νέκυας καὶ ἀτερπέα χῶρον;	*Venisti vt videas manes & tristem regionem?*
Ἀλλ' ἀποχάζεο βόθρου, ἄπισχε δὲ φάσγανον ὀξύ,	*Sed retrocede à fossa: remoue autẽ gladium acutum,*
Αἵματος ὄφρα πίω, καί τοι νημερτέα εἴπω. (λον	*Sanguinem vt bibam, & tibi verè dicam.*
Ὣς φάτ'. ἐγὼ δ' ἀναχασσάμενος, ξίφος ἀργυρόη-	*Sic ait, ego a. retrocedẽs, gladiũ arg. clauis distinctũ*
Κουλεῷ ἐγκατέπηξ'. ὁ δ' ἐπεὶ πίεν αἷμα κελαινόν,	*Vagina recõdi, ille deinde bibit sanguinem nigrum,*
Καὶ τότε δή μ' ἐπέεσσι προσηύδα μάντις ἀμύμων.	*Et tũ certè me verbis alloquebat vates inculpabilis,*
*Νόστον δίζηαι μελιηδέα φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ·	*Reditum quæris gratissimum, eximie Vlysses,*
Τὸν δέ τοι ἀργαλέον θήσει θεός· οὐ γὰρ ὀΐω	*Quem tibi difficilem faciet deus, non enim puto*
Λήσειν Ἐννοσίγαιον, ὅ τοι κότον ἔνθετο θυμῷ,	*Desiturum Neptunum, qui iram reposuit animo,*
Χωόμενος ὅτι οἱ υἱὸν φίλον ἐξαλάωσας.	*Iratus, quòd ei filium charum excæcasti.*
Ἀλλ' ἔτι μέν κε καὶ ὧς κακά περ πάσχοντες ἵκοισθε,	*Sed adhuc quidẽ sic mala quantũuis passi peuenietis,*
Αἴκ' ἐθέλῃς σὸν θυμὸν ἐρυκακέειν καὶ ἑταίρων,	*Modò velis tuum animum arcere & sociorum,*
Ὁππότε* κεν δὴ πρῶτον πελάσῃς εὐεργέα νῆα	*Eo tempore quando primùm appuleris firmã nauem* x. …
Θρινακίῃ νήσῳ, προφυγὼν ἰοειδέα πόντον·	*Thrinaciæ insulæ, vbi effugeris obscurum pontum:*
Βοσκομένας δ' εὕρητε βόας καὶ ἴφια μῆλα	*Pascentes autem inuenietis boues & pinguia pecora*
Ἠελίου, ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει·	*Solis, qui omnia videt & omnia audit:*
Τὰς εἰ μέν κ' ἀσινέας ἐάας, νόστου τε μέδηαι,	*Hos quod si illæsas permiseris reditusq; memor sis,*
Καί κεν ἔτ' εἰς Ἰθάκην κακά περ πάσχοντες ἵκοισθε·	*Sanè adhuc in Ithacam mala licet passi peruenietis.*
Εἰ δέ κε σίνηαι, τότε τοι τεκμαίρομ' ὄλεθρον	*Quòd si læseris, tum tibi prædico mortem,*
Νηΐ τε καὶ ἑτάροις· αὐτὸς δ' εἴπερ κεν ἀλύξῃς,	*Nauiq; & sodalibus ipse etiamsi effugies,*
Ὀψὲ κακῶς νεῖαι, ὀλέσας ἄπο πάντας ἑταίρους,	*Serò calamitosè redibis, vt perdidisti omnes socios*
Νηὸς ἐπ' ἀλλοτρίης· δήεις δ' ἐν πήματα οἴκῳ,	*Naue in aliena: inuenies autem clades domi,*
Ἄνδρας ὑπερφιάλους, οἵ τοι βίοτον κατέδουσι,	*Viros superbos, qui tibi substantiam consumunt*
Μνώμενοι ἀντιθέην ἄλοχον καὶ ἕδνα διδόντες.	*Petentes diuinam vxorem & munera dantes.*
Ἀλλ' ἦ τοι κείνων γε βίας ἀποτίσεαι ἐλθών.	*Sed certè illorum iniuriam vlcisceris adueniens.*
Αὐτὰρ ἐπεὶ μνηστῆρας ἐνὶ μεγάροισι τεοῖσι	*Cæterùm postquam procos domi tua*

Κτείνῃς ἠὲ δόλῳ, ἢ ἀμφαδὸν ὀξέϊ χαλκῷ,
Ἔρχεσθαι δὴ ἔπειτα λαβὼν εὐῆρες ἐρετμὸν,
Εἰσόκε τοὺς ἀφίκηαι οἳ οὐκ ἴσασι θάλασσαν
Ἀνέρες, [b] οὐδέ θ' ἅλεσσι μεμιγμένον εἶδαρ ἔδουσι·
Οὐδ' ἄρα τοί γ' ἴσασι νέας φοινικοπαρήους,
Οὐδ' εὐήρε' ἐρετμὰ, [c] (τά τε πτερὰ νηυσὶ πέλονται).
Σῆμα δέ τοι ἐρέω μάλ' ἀριφραδὲς, οὐδέ σε λήσει·
Ὁππότε κεν δή τοι ξυμβλήμενος ἄλλος ὁδίτης
[d] Φήῃ ἀθηρηλοιγὸν ἔχειν ἀνὰ φαιδίμῳ ὤμῳ.
Καὶ τότε δὴ γαίῃ πήξας εὐῆρες ἐρετμὸν,
χ. Ἔρξας * Ῥέξας ἱερὰ καλὰ Ποσειδάωνι ἄνακτι,
Ἀρνειὸν, ταῦρόν τε, συῶν τ' ἐπιβήτορα κάπρον,
Οἴκαδ' ἀποστείχειν, ἔρδειν θ' ἱερὰς ἑκατόμβας
Ἀθανάτοισι θεοῖσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,
χ. ἔξαλος Πᾶσι μάλ' ἑξείης. [e] θάνατος δέ τοι * ἐξ ἁλὸς αὐτῷ
Ἀβληχρὸς μάλα τοῖος ἐλεύσεται, ὅς κέ σε πέφνῃ
χ. ὑπὸ γήραϊ Γήραι ὕπο λιπαρῷ ἀρημένον· ἀμφὶ δὲ λαοὶ
Ὄλβιοι ἔσσονται. τάδε τοι νημερτέα εἴρω.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Τειρεσίη, τὰ μὲν ἄρ που ἐπέκλωσαν θεοὶ αὐτοί.
[f] Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Μητρὸς τήνδ' ὁρόω ψυχὴν κατατεθνηυίης·
χ. ἀκέων Ἡ δ' * ἀκέουσ' ἧσται σχεδὸν αἵματος, οὐδ' ὃν υἱὸν
Ἔτλη ἐσάντα ἰδεῖν, οὐδὲ προτιμυθήσασθαι.
Εἰπὲ ἄναξ πῶς κέν με ἀναγνοίη τοῖον ἐόντα.
χ. αὐτίκ' Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' * αὐτίκ' ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Ῥηΐδιόν τοι ἔπος ἐρέω, καὶ ἐπὶ φρεσὶ θήσω·
Ὅντινα μέν κεν ἐᾷς νεκύων κατατεθνειώτων
Αἵματος ἆσσον ἴμεν, ὁ δέ τοι νημερτὲς ἐνίψει·
Ὧ δέ κ' ἐπιφθονέοις, ὁ δέ τοι πάλιν εἶσιν ὀπίσσω.

Interfeceris siue dolo siue palàm acuto ferro,
Proficiscere deinde accepta fabrefacta naue,
Donec ad illos perueneris qui non sciunt mare
Viri, neq; sale conditum cibum comedunt.
Neq; sanè hi sciunt naues proras rubricatas habẽtes:
Neq; fabrefactos remos, quiq; alæ nauium sunt.
Signũ verò tibi dico valdè manifestũ neq; te latebit,
Quando certè tibi obuiam factus alius viator
Dixerit te vẽtilabrũ habere super splẽdido humero.
Tum certè terra infiges fabrefactum remum,
Faciens ritè litatis sacris Neptuno regi,
Arietem taurumq; suumq; maritum verrem,
Domum reuertere, faciasq; sacras hecatombas
Immortalibus dijs, qui cælum latum inhabitant,
Omnibus sanè ordine, mors verò tibi ex mari ipsi
Debilis sanè talis adueniet, quæ te occidet
Senectute sub molli confectum, circùm autem populi
Felices erunt, hæc sanè tibi vera dico.
Sic dixit, cæterùm ego ipsũ excipiẽs allocutus sum,
Tiresia, hæc fortassis decreuerunt dij ipsi.
Sed agè mihi hoc dic & verè enarra,
Matris hanc video animam demortuæ,
Illa tacita sedet prope sanguinem, neq; suum filium
Dignatur palàm aspicere, neq; alloqui,
Dic rex, quo pacto me agnoscat talem esse.
Sic dicebã, ille me rursus excipiens alloquutus est,
Facilè tibi verbum hoc explicabo & in mente ponã.
Quemcunq; quidem sines mortuorum defunctorum
Sanguinem prope accedere, ille tibi verum dicet:
Cui verò inuides, ille tibi abibit retrò.

COMMENTARIVS.

a νόστον δίζηαι] Hinc constat quanta sit huius Tiresiæ facultas diuinatrix, vt qui, etiã Vlysse de sui aduentus causa non interrogato, exploratum habeat cur aduenerit, nimirum vt sciat qualem reditum in patriam sit habiturus, hoc est, quid sibi in eo adhuc subeũdum esset: quod Tiresias exponit partim certò, partim dubitanter. Certò, cùm restare illi dicit multa pericula ob excæcatum Polyphemum dubitanter, vbi sub conditione eum saluum & integris rebus suis in patriam peruenturum dicit, si videlicet socij à bobus Solis abstineant. Illud item certò, quod eum procos vlturum affirmat: dubitanter autem, cùm modum vltionis ambiguè pronunciat, vel dolum, vel vim apertam, nisi vtrumq; simul intelligi velit. Illa obscurè, quòd neq; locum quò Vlysses post interfectos procos ad Neptuni sacrificium peruenturus sit, nomine proprio designet, sed solis personarum circumstantijs & signo hominis ventilabrum humero gestantis, qui Vlyssi obuiam futurus est indicet: item quòd mortis eiusdem herois genus dilucidè non exprimit.

b οὐδέ θ' ἅλεσσι] Pausanias in Atticis hoc de Epirotis intelligit, quorum maxima pars illis temporibus neq; mare nouerit, aut salis escis vesceretur. cuius hæc sunt verba: Φρονοῦντας δὲ ἐφ' αὐτῷ Καρχηδονίους οἳ θαλάσσης τῶν τότε βαρβάρων μάλιστα ἦρχον ἐπιτάσσειν, τούτοις φοίνιξι τὸ ἀρχαῖον οὖσιν, τούτων ἐναντία ἐτόλμησε ναυμαχῆσαι τοῖς Ἠπειρώταις χρώμενος. οἱ μὲν ἅλας ἐκ ἴσασι θάλασσαν οἱ πολλοὶ, μηδὲ ἅλσιν ἐπισταμένους χρῆσθαι· μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ Ὅμηρος ἐν Ὀδυσσείᾳ

— οἳ οὐκ ἴσασι θάλασσαν
Ἀνέρες οὐδέ θ' ἅλεσσι μεμιγμένον εἶδαρ ἔδουσι. id est,

Deinde quamuis Carthaginenses nauali disciplina, quippe qui essent è Tyro Phœnices oriundi, Barbaris planè cæteris præstare intelligeret: cum illis tamen, solis Epirotarum copijs fretus confligere non dubitauit, Epiri certè ne post captum quidem Ilium maxima pars aut mare nouerat, aut salsis escis vescebatur: cuius mihi rei Homerus in Odyssea testis est:

— nec norunt cærula ponti
Nec dapibus vescum salis admiscere vaporem.

Sic Amasæus vertit. Eustathius tamen dicit, vsum salis à quibusdam scribi, fuisse apud Epirotas nimirum fossilis, vel quòd salsæ ibi aquæ è puteis efferuescerent, quod etiam in Orientis aliqua regione fit: vel etiam ex radicum quarundam quodammodo salsarũ adustione. Itaque eos hoc interpretari, τὸ ἅλεσσι, pro τῶν ἐκ θαλάττης βρωμάτων, id est, cibis marinis. Hoc tamen Eustathio non probatur, quia ἅλες non dicitur in plurali pro maria. Itaque mauult intelligi τοὺς κοινῶς λεγομένους ἅλας, qui communiter appellantur sales: vt summam feritatem, id est, ἀγροικίαν & rusticitatem illorum hominum significet, qui ipsos sales nesciant, siue marinos, siue fossiles siue alios quoslibet.

c τά τε πτερὰ] Qui de prima nauis inuentione loquuntur, dicunt exemplum illius fabricandæ veteres à piscibus duxisse: nã ab illorum dorso carinam, vt est apud Gyrald. de Nauig. cap. 3. à capite proram, à cauda temonem, à branchijs remos formauerũt. Quidam verò nõ a piscibus, sed potiùs ab auibus id factum arbitrati sunt, vnde & Poeta velorum alas vocat. id quod & Hesiodus νηὸς πτερὰ, vbi & Proclus id ab auibus desumptum ait. Temonem quidem in naui ab auium cauda formatum plerique credidère: sed & auibus nunc quoq; seruant rostra vocabulum. *Hæc Gyraldus.* Quod forsan ex hoc loco Homerico confirmari potest, qui remos eleganter nauis alas appellat, facta egregiè ad aues similitudine. Vnde etiam puto à Virgilio Remigium alarum appellari eadem ratione, vt quod Homerus in remigio alas, id è contrà in alijs remigium Virgilius vocet.

d Φήῃ ἀθηρηλοιγὸν] Hic locus miserè fuit olim versus, nos restituimus: neq; dubito quin hoc ipsum F. Portus emendârit in sua recenti versione, sed ea mihi ad manum non fuit. Sensus autem huius loci est: Tiresias cùm locum illum non designet proprio nomine, ideoq; dubium esse potuisset Vlyssi, quònam se conferre debuisset, aut quàm longam peregrinationem conficere: munit eum hoc indicio, quo apparẽte locum illum sit obseruaturus. Signum autem est huiusmodi, Vlysses per regionem illam inceder, remum humeris gestans: occurret ei aliquis eius loci incola, qui (vel iocosè vel ignoranter), remum illum vẽtilabro assimilabit. Ibi ab Vlysse Neptunus est placandus, & Dijs cæteris litandum pro saluo fortasse reditu.

e θάνατος δέ τοι ἐξ ἁλὸς] Duplex est lectio: ἔξαλος, & ἐξ ἁλός. Si prius leges, intelligendũ est prædici Vlyssi mortem extra mare, & in continenti: qua ratione æquiore animo est labores suos sequentes toleraturus, cùm se in mari non esse moriturum intelligat. Si ve-

rò, ἐξ

τὸ ἐξ ἁλὸς, alius est sensus: innuitur enim, ex mari aduenturam Vlyssi mortem. Aiunt enim, vt post Didymum refert Eustathius, Telegonum Vlyssis & Circes filium hastam à Vulcano fabricatam habuisse, cuius adamantina esset ἡ ἐπιδορατίς, id est, spiculum: cuspis verò (ἡ αἰχμὴ) aculeus pastinacæ marinæ: & hastile (ὁ στύραξ) aureum. Quo instructus Tyrrhenia relicta ad patris inquisitionē profectus, & ignorantia possessiones quasdam Vlyssis in continenti populatus: vbi aduersum sibi patrem offendit, inscius interfecit. Hoc etiam scribit Oppianus, cuius locum sic cōuertit Gesnerus: Circe venefica filio suo Telegono huius piscis (pastinacę marinæ) radium hastili præfigendum dedit, vt eo in hostes vteretur. Is verò cùm ad insulam quandam appulisset, & greges deprædaretur, inscius patrem suum Vlyssem, quem quærebat: & ad quem greges illi pertinebant, defendendi causa accurrentem vno ictu occidit. Lycophron etiam in Alexandra: κτενεῖ δ' ἔχιδνα ... Σαρδονικοῦ. Occidet autē (Vlyssem) hastile perniciosum, aculeo præpilatum ægrè curabili piscis venenati, vulnere costis impacto. Dictys Cretensis lib. 6 dicit hunc Telegonum hastile habuisse, cui summitas marinæ cuiusdam turturis osse armabatur: insigne scilicet insulæ eius, in qua ipse genitus erat. Itaque rectè dixit Tiresias, Vlyssem ἐξ ἁλὸς moriturum, nimirum ex aculeo pastinacæ marinæ. Sic olim Tito prædicebatur, moriturum eum sicut Vlysses ἐκ τῆς θαλάττης. Perijt enim pestifera vi marini leporis, vt est apud Philostratum lib. 6. & Tzetzen in Varijs 6.43. Quàm sit autem venenosus hic pastinacæ marinæ aculeus, testantur Plinius, Aelianus (apud quem nos etiam quædam de eo annotauimus) & alij: Malè tamen creditum est olim, aduersum illius ictum nulla esse remedia: cùm tamen extent, vt videre est apud Rondeletium & Gesnerum post Dioscoridem, Aeginetam, Aëtium, Plinium, Hieroclem, & alios.

εἶπ' ἄγε μοι τόδε] Miratur Vlysses, quòd cùm ipse matris suæ vmbram agnoscat, tamen ab illa is minimè agnoscatur. Se autem ab ea non agnosci inde colligit, quod ea à se recedat: quod facturam eam non est verisimile, si se agnosceret: cui respondet Tiresias, id eò accidere, quòd nondum sanguinem sacrificij degustârit, à quo nō solùm eam, sed etiam reliquos omnes vmbras præter Tiresię anteà ex præcepto Circes stricto gladio prohibebat. Itaque Vlysses eam paulò pòst ad hunc potum admittit, quo ebibito à matre agnitum Vlyssem expressis verbis dicitur:

καὶ πίεν αἷμα κελαινεφὲς, αὐτίκα δ' ἔγνω.

Ὣς φαμένη ψυχὴ μὲν ἔβη δόμον Ἄϊδος εἴσω
Τειρεσίαο ἄνακτος, ἐπεὶ κατὰ θέσφατ' ἔλεξεν·
Αὐτὰρ ἐγὼν αὐτοῦ μένον ἔμπεδον, ὄφρ' ἐπὶ μήτηρ
Ἤλυθε, καὶ πίεν αἷμα κελαινεφές· αὐτίκα δ' ἔγνω,
Καί μ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
a Τέκνον ἐμὸν, πῶς ἦλθες ὑπὸ ζόφον ἠερόεντα
Ζωὸς ἐών; χαλεπὸν δὲ τάδε ζωοῖσιν ὁρᾶσθαι.
Μέσσῳ γὰρ μεγάλοι ποταμοὶ καὶ δεινὰ ῥέεθρα·
Ὠκεανὸς μὲν πρῶτα, τὸν οὔπως ἔστι περῆσαι
Πεζὸν ἐόντ', ἢν μή τις ἔχῃ εὐεργέα νῆα.
Ἦ νῦν δὴ Τροίηθεν ἀλώμενος ἐνθάδ' ἱκάνεις
Νηΐ τε καὶ ἑτάροισι πολὺν χρόνον; οὐδέ πω ἦλθες
Εἰς Ἰθάκην; οὐδ' εἶδες ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκα;
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον·
b Μῆτερ ἐμὴ, χρειώ με κατήγαγεν εἰς Ἀΐδαο,
Ψυχῇ χρησόμενον Θηβαίου Τειρεσίαο.
Οὐ γάρ πω σχεδὸν ἦλθον Ἀχαιΐδος, οὐδέ πω ἁμῆς
Γῆς ἐπέβην, ἀλλ' αἰὲν ἔχων ἀλάλημαι ὀϊζύν,
Ἐξ οὗ τὰ πρώτισθ' ἑπόμην Ἀγαμέμνονι δίῳ
Ἴλιον εἰς εὔπωλον, ἵνα Τρώεσσι μαχοίμην.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Τίς νύ σε κὴρ ἐδάμασσε τανηλεγέος θανάτοιο;
Ἢ δολιχὴ νόσος, c ἦ Ἄρτεμις ἰοχέαιρα
Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχομένη κατέπεφνε;
Εἰπὲ δέ μοι πατρός τε καὶ υἱέος ὃν κατέλειπον,
Ἢ ἔτι πὰρ κείνοισιν ἐμὸν γέρας, ἦέ τις ἤδη
Ἀνδρῶν ἄλλος ἔχει, ἐμὲ δ' οὐκέτι φασὶ νέεσθαι.
Εἰπὲ δέ μοι μνηστῆς ἀλόχου βουλήν τε νόον τε,
Ἠὲ μένει παρὰ παιδὶ, καὶ ἔμπεδα πάντα φυλάσσει,
Ἦ ἤδη μιν ἔγημεν Ἀχαιῶν ὅς τις ἄριστος.
Ὣς ἐφάμην, ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο πότνια μήτηρ·
d Καὶ λίην κείνη γε μένει τετληότι θυμῷ
Σοῖσιν ἐνὶ μεγάροισιν· ὀϊζυραὶ δέ οἱ αἰεὶ
Φθίνουσιν νύκτες τε καὶ ἤματα δάκρυ χεούσῃ.
Σὸν δ' οὔπω τις ἔχει καλὸν γέρας, ἀλλὰ ἕκηλος
Τηλέμαχος τεμένη νέμεται, καὶ δαῖτας ἐΐσας
Δαίνυται, ἃς ἐπέοικε δικασπόλον ἄνδρ' ἀλεγύνειν·
Πάντες γὰρ καλέουσι. πατὴρ δὲ σὸς αὐτόθι μίμνει
Ἀγρῷ, οὐδὲ πόλινδε κατέρχεται· οὐδέ οἱ εὐναὶ
Δέμνια καὶ χλαῖναι, καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα·
Ἀλλ' ὅγε χεῖμα μὲν εὕδει ὅθι δμῶες ἐνὶ οἴκῳ,
Ἐν κόνι ἄγχι πυρὸς, κακὰ δὲ χροῒ εἵματα εἷται·
Αὐτὰρ ἐπὴν ἔλθῃσι θέρος τεθαλυῖά τ' ὀπώρη,

Sic loquuta, anima qdē abijt in domū Plutonis intro
Tiresiæ regis, postquam oracula explanauit.
Cæterùm ego illic manebam firmiter, donec mater
Aduenit, & bibit sanguinē nigrū: statim.a. agnouit,
Et mihi lugens verba alata dixit,
Fili mi, quo pacto venisti sub caliginem obscuram
Viuus cum sis? difficile verò hæc viuentibus visu,
Intersunt ingentes fluuij & grauia fluenta.
Oceanus quidē primùm quem non licet transmittere
Peditem, nisi quis habuerit benè compactam nauem.
Nunc iam à Troia errans huc venisti
Nauiq́ & socijs longo tempore, nondum accessisti
Ad Ithacam? neq́ vidisti domi vxorem?
Sic ait, cæterùm ego ipsam excipiens allocut⁹ sum,
Mater mea, necessitas adegit me ad Plutonis ædes,
Ab anima oraculum suscepturus Thebani Tiresiæ.
Non enim dum prope veni Achaiam, neq́ nostram
Terram ascendere, sed semper habens erro ærumnā,
Ex quo primùm sequebar Agamemnonem diuinum
Ad Iliū eximios equos nutriēs, vt cū Troiāis bellarē.
Sed agè mihi hoc dic & verè narra,
Quod te fatum edomuit sæuæ mortis?
An diuturnus morbus aut Diana sagittis gaudens
Suis leuibus iaculis superueniens occidit?
Dic autem mihi & de patre & filio quem reliqui,
An adhuc in illorū manib. mea bona, an quisquā iā
Virorū alius habet, me.a. nō amplius putat reditur ū.
Dic autem mihi desposatæ vxoris consiliūq́ mentemq́,
An manet cum puero, & salua omnia custodiat,
An iam duxit Græcorum eum qui sit optimus?
Sic dicebā, ipsa statim respōdit veneranda mater,
Et sanè illa quidem manet afflicto animo
Suis in ædibus: ærumnæ autem illi semper
Absumuntur noctesq́ diesq́ lacrymanti:
Tuū.v. nōdū quisq̄ possidet pulchrū p̄miū, sed quiet⁹
Telemachus possessionib. vtitur & conuiuia æqualia
Apparat, quæ decet principem virum curare.
Omnes enim vocant, pater autem tuus illic manet
In agro, neq́ in vrbem concedit, neq́ illi lectuli
Strata & chlanæ, & stragula admiranda.
Sed ille hyeme quidem dormit, vbi mācipia in domo
In puluerib. p̄pe focū, laceras.v. corpori vestes īduit.
Cæterùm post quā venit æstasq́ virescēsq́ autumnus,

Πάντῃ

Πάντῃ οἱ κατὰ γουνὸν ἀλωῆς οἰνοπέδοιο
Φύλλων κεκλιμένων χθαμαλαὶ βεβλήαται εὐναί.
Ἔνθ' ὅγε κεῖτ' ἀχέων, μέγα δὲ φρεσὶ πένθος ἀέξει,
χ. νόστον ποθέων Σὸν* πότμον γοόων· ᵉ χαλεπὸν δ' ἐπὶ γῆρας ἱκάνει.
Οὕτω γὰρ καὶ ἐγὼν ὀλόμην, καὶ πότμον ἐπέσπον.
Οὔτ' ἐμ' ἐνὶ μεγάροισιν ἐΰσκοπος ἰοχέαιρα
Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχομένη κατέπεφνεν,
Οὔτε τις οὖν μοι νοῦσος ἐπήλυθεν, ἥ τε μάλιστα
Τηκεδόνι στυγερῇ μελέων ἐξείλετο θυμόν·
f Ἀλλά με σός τε πόθος, σά τε μήδεα, φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ,
Σή τ' ἀγανοφροσύνη μελιηδέα θυμὸν ἀπηύρα.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἔγωγ' ἔθελον φρεσὶ μερμηρίξας
Μητρὸς ἐμῆς ψυχὴν ἑλέειν κατατεθνηυίης.
g Τρὶς μὲν ἐφωρμήθην, ἑλέειν τέ με θυμὸς ἀνώγει,
Τρὶς δέ μοι ἐκ χειρῶν σκιῇ εἴκελον ἢ καὶ ὀνείρῳ
Ἔπτατ'· ἐμοὶ δ' ἄχος ὀξὺ γενέσκετο κηρόθι μᾶλλον·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Μῆτερ ἐμή, τί νύ μ' οὐ μίμνεις ἑλέειν μεμαῶτα,
Ὄφρα καὶ εἰν Ἀΐδαο φίλας περὶ χεῖρε βαλόντε
Ἀμφοτέρω κρυεροῖο τεταρπώμεσθα γόοιο;
Ἦ τί μοι εἴδωλον τόδ' ἀγαυὴ Περσεφόνεια
Ὤτρυν', ὄφρ' ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στεναχίζω;
Ὣς ἐφάμην· ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο πότνια μήτηρ,
Ὤ μοι τέκνον ἐμόν, περὶ πάντων κάμμορε φωτῶν,
Οὔτι σε Περσεφόνεια Διὸς θυγάτηρ ἀπαφίσκει.
h Ἀλλ' αὕτη δίκη ἐστὶ βροτῶν, ὅτε κέν τε θάνωσιν.
Οὐ γὰρ ἔτι σάρκας τε καὶ ὀστέα ἶνες ἔχουσιν,
Ἀλλὰ τὰ μέν τε πυρὸς κρατερὸν μένος αἰθομένοιο
Δαμνᾷ, ἐπεί κε πρῶτα λίπῃ λεύκ' ὀστέα θυμός,
Ψυχὴ δ' ἠΰτ' ὄνειρος ἀποπταμένη πεπότηται.
Ἀλλὰ φόωσδε τάχιστα λιλαίεο· ταῦτα δὲ πάντα
Ἴσθ', ἵνα καὶ μετόπισθε τεῇ εἴπῃσθα γυναικί.
Νῶϊ μὲν ὣς ἐπέεσσιν ἀμειβόμεθ'· αἱ δὲ γυναῖκες
Ἤλυθον (ὤτρυνεν γὰρ ἀγαυὴ Περσεφόνεια)
i Ὅσσαι ἀριστήων ἄλοχοι ἔσαν ἠδὲ θύγατρες.
Αἱ δ' ἀμφ' αἷμα κελαινὸν ἀολλέες ἠγερέθοντο.
Αὐτὰρ ἐγὼ βούλευον ὅπως ἐρέοιμι ἑκάστην·
Ἥδε δέ μοι κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή,
Σπασσάμενος τανύηκες ἄορ παχέος παρὰ μηροῦ,
χ. εἴων Οὐκ εἴων πινέειν ἅμα πάσας αἷμα κελαινόν.
χ. πρῶται Αἱ δὲ προμνηστῖναι ἐπήϊσαν, *ἠδὲ ἑκάστη
Ὃν γόνον ἐξαγόρευεν· ἐγὼ δ' ἐρέεινον ἁπάσας.

Vndiq; illi per fertilem partem vineæ vitiferæ
Et folijs delapsis humi sternitur lectulus.
Hic ille iacet tristis, ingentem.a. in mẽte dolorẽ auget
Tuum fatum deflens, molesta autem senectus venit.
Sic enim etiam ego perij, & fatum contraxi.
Neq; me domi sagittandi perita iaculatrix
Suis mitibus telis subtereueniens interemit,
Neq; aliquis me morbus inuasit, qui maximè
Tabe horrenda ex membris tollit animum.
Sed me tuiq; desiderium, tuaq; cura, inclyte Vlysses,
Tuaq; benignitas dulci animo priuarunt.
Sic ait, cæterùm ego volui mente deliberans
Matris meæ animam prehendere defunctæ:
Ter qdẽ irrui, amplectiq; me anim° inuitabat: (nio
Ter.a. mihi ex manib. instar vmbræ, similis etiã som-
Auolabat: mihi verò dolor acutus exoriebat ex ani-
Et ipsam alloquutus verba velocia dixi, (mo magis,
Mater mea cur me non expectas amplecti cupidum,
Vt etiã apud inferos charis circa manib. amplectẽtes
Vterq; saeuo saturemur luctu?
Nunquid mihi idolum hoc illustris Proserpina
Incitat, vt adhuc magis lugens ingemiscam?
Sic dicebam, ipsa rursus respõdit venerãda mater,
Eheu fili mi, super omnes infelix viros,
Minimè Proserpina Iouis filia eludit,
Sed ipsa lex est mortalium, cùm mortui fuerint,
Nõ enim amplius carnesq; & ossa nerui sustentant,
Sed ea quidem ignis fortè robur ardentis
Absumit statim, vt primũ reliquit alba ossa animus.
Anima verò tanquam somnium auolitans euoliuit.
Sed in lucẽ viuentiũ celerrimè cõtende, hæc.a. omnia
Scias, vt etiam in posterum tuæ dicas vxori.
Nos quidem sic verbis respondeamus, ipsæ fœminæ
Accesserunt (egit enim inclyta Persephone)
Quotquot optimatum vxores erant atq; filiæ.
Illæ.a. circa sanguinẽ nigrũ frequẽtes congregabãtur.
Cæterũ ego cõsultabã quo pacto interrogarẽ singulas:
Illud aũt mihi in animo optimũ videbatur consiliũ,
Stricto acuto gladio crasso à fœmore,
Non sinebam bibere, simul omnes sanguinem nigrũ.
Illæ verò deinceps accedebant, vnaquæq; autem
Suũ genus narrabat, ego autẽ interrogabã singulas.

COMMENTARIVS.

a τέκνον ἐμόν.] Ex hac Anticleæ interrogatione constat, non esse donatam omnibus vmbris diuinandi facultatem, ideoq; solũ Tiresiam iussus est Vlysses consulere. Illa enim causam aduentus filij, & cætera percunctatur quod à Tiresia non fuit præstitũ. Quærit ergo Anticlea, qui fieri potuerit, vt Vlysses adhuc viuus, in has tenebras peruenerit? Nam obstare videbatur illud ipsum quòd viueret (versus enim tres qui sequuntur, μέσσῳ γὰρ, &c. ἀθετοῦσι Didymus monet) Viuere autem illud appellabant, cùm anima adhuc iuncta est corpori: nam alioqui anima etiam à corpore separata viuit. Sed enim vulgare non fuit, vt viui homines mortuorum loca adirent: id tamen Deorum beneficio quibusdam dicitur fuisse concessum, vt huic nostro Vlyssi, & anteà ipsi Cereri, filiam suam Proserpinam quærenti: Baccho, ad Semelem matrem suam Cadmi filiam descendenti: Herculi, ad canem Cerberum educendum: Aesculapio, Castori & Polluci morte alterna, Protesilao Iphieli filio, Alcestidi Pelei filiæ, Theseo, Orpheo, Aeneæ, de quibus Hyginus fab. 251.

b μῆτερ ἐμή,] Respondet matri Vlysses primùm, cur ad inferos venerit: quod tamẽ Anticlea non quærebat, sed qua ratione solùm eò vsq; peruenisset. quanquam & huic ipsi videtur satisfacere, cùm dicit, χρειώ με κατήγαγεν. quasi dicat, Scio quidẽ esse viuis hominibus difficile in hæc loca peruenire, id tamen ego feci necessitate me eò adigente & impellente, quæ res difficillimas solet peruincere. Deinde id etiam mater rogauerat, an nunc primùm ex Troia proficisceretur, & an nondum ad Ithacam accessisset: cui etiam Vlysses respondet, se nondum eò peruenisse, ex quo cum Agamẽnone Troiam profectus esset. Tum ab ipsa matre duo ipse quærit. Primùm, quo pacto illa mortua sit, & quo genere mortis, an morbo, an à Diana interfecta, hoc est, repentinè & subitò: deinde, statum patris, filij & vxoris suæ sciscitatur.

c ἢ ἀγανοῖς] De hoc genere mortis aliàs dictum est, & in Odyss. & in Iliade.

d καὶ δαίνυται] Attendenda est series responsionũ Anticleæ. Quod enim postremo loco ab Vlysse quærebatur, id Anticlea primò soluit: quod ille primo, hæc postremo. De vxore filij sui ergo primùm respondet, docetque eam indesinenter lacrymis & ærumnis confici, nimirum ob coniugis sui absentiam diuturnam. Filium verò Telemachum possessiones paternas adhuc retinere, & honorificè dignitati suæ conuiuijs & alio honesto viuendi genere velificari. Patrem denique Laërtem in agrum secessisse, vbi miserri-

mam vitam agit, doloribus perpetuis sese macerans ob ipsius Vlyssis fatum: quam ob causam etiam se mortuam Anticlea testatur. Hæc illa. De procis autem nec verbum quidem: quia quadriennio post illius mortem aduenerint, vt refert Didymus.

ἐχαλεπὸν δ' ἐπὶ γῆρας ἱκάνει.] Quasi dicat: Duo sunt quæ Laertem tam miseram vitam & calamitosam viuere cogant. primùm, fatum tuum, Vlysses: nam illi persuasum est, te iam è viuis excessisse: secundò, ipsa senectus, quæ per se satis molesta & grauis esse consueuit, vt ærumnis etiam externis faciliùs conficiatur: quod in Telemacho non accidit, qui iuuentutis suæ robore huiusmodi calamitatibus meliùs resistit: ideò eum conuiuijs oblectari dicit, quanquam sine dubio patris sui casum ægre ferret.

ἀλλά με σός τε πόθος,] Apud recẽtiores traditur, Anticleam mortem laqueo sibi cõsciuisse præ dolore, cùm intellexisset Vlyssem à Nauplio sublatum fuisse. Hic autem Nauplius multos è Græcorum numero dolose interfecit propter ereptũ sibi filium Palamedem, quem etiam Vlysses astu damnari ad mortem fecit, vt de eo memoratur. Sed Poeta noster Anticleã hoc genere mortis extinctam non agnoscit, sed solo dolore. Qui verò eam suspendio vitam finiisse asserunt, inquit Eustathius, dicũt Poetam illud reticuisse, διὰ τὸ μιαρὸν τοῦ τοιούτου θανάτου quòd hoc genus mortis scelestum & impium habebatur, & infames erant qui eo interibant. Tamẽ Poeta similem mortem Epicastæ paulò pòst referet.

τρὶς δέ μοι ἐκ χειρῶν,] Sic Aeneas apud Virg. 6. Aeneid. cùm Anchisæ patris vmbram apprehendere vellet:

—da iungere dextram
Da genitor, teq; amplexu ne subtrahe nostro
Sic memorans, largo fletu simul ora rigabat,
Ter conatus ibi collo dare brachia circum,
Ter frustra comprensa manus effugit imago,
Par leuibus ventis, voluciq; simillima somno.

ἦ τί μοι εἴδωλον τόδ' ἀγαυὴ Περσεφόνεια,] Existimabat Vlysses hoc sibi doloris à Proserpina immitti, vt cùm matrem amplecti cuperet in beneuolentiæ significationem, tamen non posset, quia illa semper sibi è manibus effugeret: sed Anticlea docet hanc esse animarũ naturam, vt vbi semel e corporibus excesserint, tangi non possint, quod alioqui proprium est corporum. Mirum tamen est quòd eas oculis subijci arbitrati sint, & formam corporis retinere. Qua de re in Iliade dictum est: quin & eas vulnera timere crediderunt, vt hic iam sæpius vidimus.

αἱ δὲ γυναῖκες ἤλυθον] Varietate narrationis Lectores videtur velle delectare Homerus, & suos Phæacenses auditores Vlysses, interserit enim aliarum quarundam animarum descriptionem, quæ ipsi apud inferos apparuerunt.

Ἔνθ' ἤτοι* πρώτην Τυρὼ ἴδον[a] εὐπατέρειαν,
Ἣ φάτο Σαλμωνῆος ἀμύμονος ἔκγονος εἶναι,
Φῆ δὲ Κρηθῆος γυνὴ ἔμμεναι Αἰολίδαο,
[b] Ἣ ποταμοῦ ἠράσσατ' Ἐνιπῆος θείοιο,
Ὃς πολὺ κάλλιστος ποταμῶν ἐπὶ γαῖαν ἵησι·
Καί ῥ' ἐπ' Ἐνιπῆος πωλέσκετο καλὰ ῥέεθρα.
Τῷ δ' ἄρα εἰσάμενος γαιήοχος ἐννοσίγαιος
Ἐν προχοῇς ποταμοῦ παρελέξατο δινήεντος.
Πορφύρεον δ' ἄρα κῦμα περιστάθη οὔρεϊ ἶσον
Κυρτωθέν, κρύψεν δὲ θεὸν θνητήν τε γυναῖκα.
[c] Λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην, κατὰ δ' ὕπνον ἔχευεν.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐτέλεσσε θεὸς φιλοτήσια ἔργα,
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρί, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε·
Χαῖρε γύναι φιλότητι, περιπλομένου δ' ἐνιαυτοῦ
Τέξεις ἀγλαὰ τέκνα, ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιοι εὐναὶ
Ἀθανάτων· σὺ δὲ τοὺς κομέειν ἀτιταλλέμεναί τε.
Νῦν δ' ἔρχευ πρὸς δῶμα, καὶ ἴσχεο, μηδ' ὀνομήνῃς·
Αὐτὰρ ἐγώ τοί εἰμι Ποσειδάων ἐνοσίχθων.
Ὣς εἰπὼν ὑπὸ πόντον ἐδύσετο κυμαίνοντα.
Ἡ δ' ὑποκυσαμένη Πελίην τέκε καὶ Νηλῆα,
Τὼ κρατερὼ[d] θεράποντε Διὸς μεγάλοιο γενέσθην
Ἀμφοτέρω· Πελίης μὲν ἐν εὐρυχόρῳ Ἰαωλκῷ
Ναῖε[e] πολύρρηνος, ὁ δ' ἄρ' ἐν Πύλῳ ἠμαθόεντι.
Τοὺς δ' ἑτέρους Κρηθῆϊ τέκε βασίλεια γυναικῶν,
Αἴσονά τ' ἠδὲ Φέρητ', Ἀμυθάονά θ' ἱππιοχάρμην.
Τὴν δὲ μέτ' Ἀντιόπην ἴδον, Ἀσωποῖο θύγατρα,
[f] Ἣ δὴ καὶ Διὸς εὔχετ' ἐν ἀγκοίνῃσιν ἰαῦσαι,
Καί ῥ'* ἔτεκεν δύο παῖδ', Ἀμφίονά τε Ζῆθόν τε,
Οἳ πρῶτοι Θήβης ἕδος ἔκτισαν ἑπταπύλοιο,
Πύργωσάν τ', ἐπεὶ οὐ μὲν ἀπύργωτόν γ' ἐδύναντο
Ναιέμεν εὐρύχορον Θήβην, κρατερώ περ ἐόντε.
Τὴν δὲ μέτ' Ἀλκμήνην ἴδον, Ἀμφιτρύωνος ἄκοιτιν,
[g] Ἥ ῥ' Ἡρακλῆα θρασυμέμνονα θυμολέοντα
Γείνατ' ἐν ἀγκοίνῃσι Διὸς μεγάλοιο μιγεῖσα.
Καὶ Μεγάρην, Κρείοντος ὑπερθύμοιο θύγατρα,
Τὴν ἔχεν Ἀμφιτρύωνος υἱὸς μένος αἰὲν ἀτειρής.
Μητέρα τ' Οἰδιπόδαο ἴδον[h] καλὴν Ἐπικάστην,
Ἣ μέγα ἔργον ἔρεξεν ἀιδρείῃσι νόοιο
Γημαμένη ᾧ υἷι· ὁ δ' ὃν πατέρ' ἐξεναρίξας
Γῆμεν· ἄφαρ δ' ἀνάπυστα θεοὶ θέσαν ἀνθρώποισιν.
Ἀλλ' ὁ μὲν ἐν Θήβῃ πολυηράτῳ ἄλγεα πάσχων,

Hic videlicet primam Tyro vidi bono patre natam,
Quæ dicebat Salmonei inculpati filiam esse.
Dicebat autem Cretei se vxorem esse Aeoliadi,
Quæ fluuium amauit Enipeum diuinum,
Qui multò pulcherrimus fluuiorũ per terrã labitur,
Et iuxta Enepei versabatur pulchra fluenta.
Huic certè assimilatus Neptunus terram continens
In ostijs fluuij accubuit verticosi
Caruleũ quidẽ circa fluctũ circũstitit monti æqualẽ
Curuatum, abscondit.q. deum mortalemq; fœminã.
Soluit aũt virginalem zonã somnũq; superinfudit.
Caterùm postquam perfecit deus amatoria opera,
Inhæsit sanè manui verbũq; dixit et proloquutus est,
Gaude mulier in amicitia, circumuoluto autẽ anno
Paries pulchros liberos, quoniã non inanes cõcubitus
Immortalium, tu verò hos nutri & educa:
Nũc.q. feras ad domũ et tibi caue.ne.v. nominaueris,
Caterùm ego tibi sum Neptunus terra quassator.
Sic loquutus, pontum subijt fluctuantem.
Illa autem impregnata Peliam & Neleum
Qui inclyti ministri Iouis magni erant
Vtrinq; Pelias quidem in spaciosa Iaolco
Habitabat pecorosus, hic verò in Pylo arenosa.
Alios verò socios marito peperit regina fœminarum,
Aesoneq; atq; Pheretẽ, Amithaonaq; gaudentẽ equis.
Post hanc Antiopem vidi Asopi filiam,
Quæ certè & Iouis gloriabatur in vlnis dormijsse,
Et habuit duos filios Amphionemq; Zethumq;,
Qui primi Thebarũ fũdamẽta locarũt septẽ portarũ,
Turribusq; circũdederũt postq; nõ ipsa absq; turrib. poterãt
Habitare latas Thebas, quãuis fortes essent.
Postquã autem Alcmenã vidi Amphitryonis vxorẽ,
Quæ Herculem audacem animum leonis habentem
Peperit in complexu Iouis magnanimi congressa:
Et Megaram Creontis superbi filiam,
Hãc habuit Amphitryonis filius robore semp indomitus.
Matremq; Oedipodis vidi pulchram Epicastem,
Quæ ingens facinus commisit insipientia mentis
Nupta suo filio: ille suum patrem interficiens
Vxorẽ duxit, statim.q. vulgata dij fecerunt hominib.
Sed ille quidem in Thebe amabili dolores patiens.

[i] Καδ-

i Καδμείων ἤνασσε, θεῶν ὀλοὰς διὰ βουλάς·
Ἡ δ' ἔβη εἰς Ἀΐδαο πυλάρταο κρατεροῖο,
Ἁψαμένη βρόχον αἰπὺν ἀφ' ὑψηλοῖο μελάθρου,
Ὧ ἄχεϊ σχομένη· τῷ δ' ἄλγεα κάλλιπ' ὀπίσσω
Πολλὰ μάλ', ὅσσα τε k μητρὸς Ἐρινύες ἐκτελέουσι.
Καὶ Χλῶριν εἶδον περικαλλέα, τήν ποτε Νηλεὺς
Γῆμεν ἑὸν μετὰ κάλλος, ἐπεὶ πόρε μυρία ἕδνα,
Ὁπλοτάτην κούρην Ἀμφίονος Ἰασίδαο,
Ὅς ποτ' ἐν Ὀρχομενῷ Μινυηΐῳ ἶφι ἄνασσεν·
Ἡ δὲ Πύλου βασίλευε, τέκεν δέ οἱ ἀγλαὰ τέκνα,
l Νέστορά τε, Χρόμιόν τε, Περικλύμενόν τ' ἀγέρωχον.
Τοῖσι δ' ἐπ' ἰφθίμην Πηρὼ τέκε, θαῦμα βροτοῖσι,
Τὴν πάντες μνώοντο περικτίται m οὐδέ τι Νηλεὺς
Τῷ ἐδίδου ὃς μὴ ἕλικας βόας εὐρυμετώπους
Ἐκ Φυλάκης ἐλάσειε βίης Ἰφικληείης
Ἀργαλέας· τὰς δ' οἶος ὑπέσχετο μάντις ἀμύμων
Ἐξελάαν· χαλεπὴ δὲ θεοῦ κατὰ μοῖρα πέδησε,
Δεσμοί τ' ἀργαλέοι, καὶ βουκόλοι ἀγροιῶται.
Ἀλλ' ὅτε δὴ μῆνές τε καὶ ἡμέραι ἐξετελεῦντο
Ἂψ περιτελλομένου ἔτεος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Καὶ τότε δή μιν ἔλυσε βίη Ἰφικληείη,
Θέσφατα πάντ' εἰπόντα· Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή.
Καὶ Λήδην εἶδον τὴν Τυνδαρέου παράκοιτιν,
n Ἥ ῥ' ὑπὸ Τυνδαρέῳ κρατερόφρονε γείνατο παῖδε,
Κάστορά θ' ἱππόδαμον, καὶ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα·
o Τοὺς ἄμφω ζωοὺς κατέχει φυσίζοος αἶα·
Οἳ καὶ νέρθεν γῆς τιμὴν πρὸς Ζηνὸς ἔχοντες,
Ἄλλοτε μὲν ζώουσ' ἑτερήμεροι, ἄλλοτε δ' αὖτε
Τεθνᾶσιν, τιμὴν δὲ λελόγχασιν ἶσα θεοῖσι.
Τὴν δὲ μετ' Ἰφιμέδειαν Ἀλωῆος παράκοιτιν
Εἴσιδον, ἣ δὴ φάσκε Ποσειδάωνι μιγῆναι.
Καί ῥ' ἔτεκεν δύο παῖδε (μινυνθαδίω δὲ γενέσθην)
p Ὦτόν τ' ἀντίθεον, τηλεκλειτόν τ' Ἐφιάλτην,
Οὓς δὴ μηκίστους θρέψε ζείδωρος ἄρουρα,
Καὶ πολὺ καλλίστους, * μετά γε κλυτὸν Ὠρίωνα.
Ἐννέωροι γὰρ τοί γε καὶ ἐννεαπήχεες ἦσαν
Εὖρος, ἀτὰρ μῆκός γε γενέσθην ἐννεόργυιοι.
Οἵ ῥα καὶ ἀθανάτοισιν ἀπειλήτην ἐν Ὀλύμπῳ
Φυλόπιδα στήσειν πολυάϊκος πολέμοιο. (σῃ
Ὄσσαν ἐπ' Οὐλύμπῳ μέμασαν θέμεν, αὐτὰρ ἐπ' Ὄσ-
Πήλιον εἰνοσίφυλλον, ἵν' οὐρανὸς ἀμβατὸς εἴη.
Καί νύ κεν ἐξετέλεσσαν, εἰ ἥβης μέτρον ἵκοντο·
Ἀλλ' ὄλεσεν Διὸς υἱός, ὃν ἠΰκομος τέκε Λητώ,
Ἀμφοτέρω, πρίν σφωϊν ὑπὸ κροτάφοισιν ἰούλους
Ἀνθῆσαι, πυκάσαι τε * γένυν εὐανθέϊ λάχνῃ.
q Φαίδρην τε Πρόκριν τε ἴδον, καλήν τ' Ἀριάδνην,
Κούρην Μίνωος ὀλοόφρονος, ἥν ποτε Θησεὺς
Ἐκ Κρήτης ἐς γουνὸν Ἀθηνάων ἱεράων
Ἦγε μὲν, οὐδ' ἀπόνητο· πάρος δέ μιν Ἄρτεμις ἔκτα
Δίῃ ἐν ἀμφιρύτῃ, Διονύσου μαρτυρίῃσι.
r Μαῖράν τε Κλυμένην τε ἴδον, στυγερήν τ' Ἐριφύλην,
Ἣ χρυσὸν φίλου ἀνδρὸς ἐδέξατο τιμήεντα.
Πάσας δ' οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ὀνομήνω,
Ὅσσας ἡρώων ἀλόχους ἴδον ἠδὲ θύγατρας,
Πρὶν γάρ κεν καὶ νὺξ * φθεῖτ' ἄμβροτος. ἀλλὰ καὶ ὥρη
Εὕδειν, ἢ ἐπὶ νῆα θοὴν ἐλθόντ' ἐς ἑταίρους,
Ἢ αὐτοῦ. πομπὴ δὲ θεοῖς ὑμῖν τε μελήσει.

γρ. καὶ ἀγακλυτὸν Ὠρίωνα.
γρ. γένυν
γρ. φθῖτ'

Thebanis imperabat deorum dira per fata.
Illa abijt in Plutonis domum validas portas habentē,
Alligato fune summo ab alta trabe,
Suo dolore correpta, huic dolores reliquit post se
Valdè multos, quotquot matris Furiæ efficiunt.
Et Chlorin vidi perpulchram, hanc olim Neleus
Vxorē duxit suā, ꝓpter pulchritudinē, postq̄ præbuit
Minimā natu puellā Amphionis Iasidæ, (sponsalia,
Qui quōdā in Orchomeno Minyeo fortiter imperauit,
Atq; in Pylo regnauit, peperit .a. illi pulchros liberos
Nestoremq́; Chromiumq́; Periclymenum superbum.
Post hos eximiā Pero peperit miraculum hominibus.
Quam omnes precabantur accolæ, neq; Neleus
Huic dabat qui non boues latis frontibus
Ex Phylace abegerit vis Iphicleæ
Indomitas, has solus promisit vates inculpatus
Abacturum, sæuum autem dei fatum impediuit
Vinculaq́; sæua & pastores agrestes.
Sed quando certè mensesq́; & dies perficiebantur,
Rursus circumuoluti anni & aduenerunt horæ,
Tum certè ipsum soluit vis Iphiclea,
Vaticinia omnia loquutū, Iouis .a. ꝑficiebatur cōsiliū.
Et Ledam vidi Tyndari vxorem,
Quæ ex Tyndaro sapientes peperit filios:
Castoreq́; equorū domitorē & pugnis valētē Pollucē.
Hos ambos viuentes detinet fertilis terra.
Qui etiam infra terram honorem ab Ioue habentes,
Interdū quidē viuūt alternis diebus, interdū rursus
Moriuntur, honorem autem sortiti æqualem dijs.
Post hanc Iphimediam Aloëi vxorem
Aspexi, quæ sanè dicebat Neptuno cōmixtam fuisse,
Et peperit duos filios, breuis autem vitæ fuerunt,
Otumq́; virilem, inclytumq́; Ephialtem.
Quos certè longissimos enutriuit alma Terra,
Et longè pulcherrimos post inclytum Oriona.
Nouennes enim cùm essent, nouem cubitorum erant
Latitudine, cæterùm longitudo erat nouem vlnarū.
Qui sanè immortalibus minabantur in Olympo,
Moturos certamen tumultuosi belli,
Ossā sup Olympū conati sunt imponere: cæterùm Ossæ
Peleum frondosum vt cælum peruium esset.
Et fortassis ꝑfecissēt si ad pubertatis mēsurā venissēt:
Sed ꝑdidit Iouis fili⁹, quē pulchricoma pepit Latona,
Ambos, antequam ipsis sub temporibus lanugo
Floreret, ornarenturq́; genæ florenti barba.
Phædramq́; Procremq́; vidi pulchramq́; Ariadnam
Filiam Minois prudentis, quam olim Theseus
Ex Creta in solum Athenarum sacrarum
Duxit qdē, sed nō potit⁹ est, anteà .a. ipsum Diana ac-
Dia in circumflua, Bacchi testimonio. (tinuit
Maramq́; Clymenemq́; vidi odiosamq́; Eriphylem,
Quæ aurum dilecti viri accepit preciosum.
Omnes verò non ego eloqui possum neq; nominare,
Quotquot Heroūm vxores vidi & filias,
Anteà enim etiam nox periret immortalis, sed et-
iam hora
Dormiēdi, siue ad nauem celerem digressū ad socios,
Siue hîc, reductio autem dijs vobisq́; curæ erit.

COM-

COMMENTARIVS.

a εὐπατέρειαν,] Quamuis reliqui omnes Poëtæ Salmoneum pro impio homine agnoscant, quòd fulminantem Iouem imitaretur, vnde etiam ab eo fulmine percussus sit, vt est apud Virg. 6. Aeneid. tamen Homerus illud non videtur intellexisse, cùm filiam eius Tyro εὐπατέρειαν appellat. Et hoc rectè monet Eustathius: quin & ipse Homerus ipsum Salmoneũ ἀμύμονα appellat. Immò licet fulmina Iouis expresserit, non ideò impius esset existimandus nam non esset θεόμαχος, siquidem Iupiter pro aëre accipiatur, sed potiùs peritus artifex & μηχανικὸς, qua ratione & alij similia præstiterunt. Est enim βροντεῖον apud veteres vas (malè ergo in Lexicis vulgaribus exponitur, locus in scena. Eustathius enim ait σκεῦος, Interp. Arist. ἀμφορεῦς, Pollux ἀσκοί) quòd iniectis in eum lapillis tonitruũ sonitũ exprimebat, ἀπὸ πλαστικῆς μηχανῆς τῆς βροντῆς διὰ ψηφίδων ἐμβαλλομένων. Nota etiã sunt ex historijs Archimedis vrentia fulgura ex speculis eiaculata. Memoratur etiã quidã qui inimicum vlturus domum illius ita concussit, vt planè terræ motũ æmularetur, adiunctis etiam radijs quibusdam fulgurantibus: vnde ab hoste etiam ἐννοσίγαιος vt Neptunus, & τερπικέραυνος vt Iupiter appellatus sit. Et ita quidem Eustathius, sed tamen Didymus illud εὐπατέρειαν ironicè dictum accipit expressis verbis iudicet lector.

b ἡ ποταμοῦ ἠράσσατο] Mirum hoc est, quòd antiqui fluuios non solùm animatos, sed etiam mortali corpore finxerunt. nam & Deos illos censeri anteà monuimus. Itaq; varij amores eorum scribuntur, inter quos est hic Enipei Peleponnesi fluuij, vt est apud Strabonem. eum enim amasse dicitur hæc Tyro, neq; dubito quin eius reciprocam mentem experta sit, tamẽ non ex eo, sed ex Neptuno Enipeum illum simulante duos liberos suscepit.

c λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην,] Quid sit zonam soluere, aliàs, ni fallor, diximus. Referam tamen quod apud Natalem Mythol. lib. 3. ca. 18. obseruaui, zonam soluere dici, quod grauidam fieri. Fuisse enim moris, vt cùm ita vterus excreuisset grauidis puellis, vt sueta zona amplius vti non possent, ea zona in templo Dianæ λυσιζώνου, zonam soluentis: vnde est in Epigrammate, Ἀρτέμιδι ζώνην ἀνέθηκε Καλλιρόη: Dianæ zonam dicauit Callithoë, supple grauida facta.

d θεράποντε Διὸς] Ideò Peliam & Neleum ministros Iouis appellat, quòd reges fuerint, quemadmodum etiam milites θεράποντες Ἄρηος vocantur. Hinc patet quid Reges de sua dignitate superbire, quam non à se, sed à Deo ad ministrandam tenent, quod ab Ethnicis ipsis fuisse cognitum, à nostris verò Regibus negligi, summi est pudoris, & maximè à recta ratione alienum, qua sola dictante hoc ipsum veteres perceperunt: nos verò etiam à sanctissimo Dei ore olim illud audiuimus. Fuit autem Pelias rex Thessaliæ, cuius exitum describit Ouidius 7. Metam. Neleus verò à fratre Pelia pulsus in Laconiam venit, vbi condidit Pylum, & ex vxore Chloride duodecim liberos suscepit, quos omnes præter vnicum Nestorem Hercules interemit. Vide eundem Ouid. 12. Metam. de ipsa Chloride etiam posteá.

e πολύρρηνος] Quod ex rei pecuariæ abundantia ipsi Reges olim laudati sint, docuimus anteà ex Varrone.

f ἐν Διὸς,] Ex hoc concubitu Iouis, Antiopem Asopi (alij Nyctei) filiam dicit Homerus duos filios suscepisse, Amphionem & Zethum: quod etiam Agis apud Pausan. in Corinthiacis, qui liber est secundus, his versibus exprimit:

Ἀντιόπη δ' ἔτεκε Ζῆθον κ' Ἀμφίονα δῖον | *Antiope peperit Zethum atque Amphiona diuum*
Ἀσωποῦ κούρη ποταμοῦ βαθυδινήεντος, | *Asopo celeri currenti vertice nata*
Ζηνί τε κυσαμένη καὶ Ἐπωπέι ποιμένι λαῶν. id est, | *Iuppiter hos genuitq; simul regnator Epopeus.*

Fuit enim ab Epopeo rapta Antiope, qui fuit rex Sicyoniorum. Tum subiungit ipse Pausanias: Ὅμηρος δὲ σφᾶς αὐξάνων, ἐπὶ τὸ σεμνότερον τῆς γένεσεως, καὶ Θήβας φησὶν οἰκίσαι πρώτους, ἀποκρίνων τὴν κάτω πόλιν ἐμοὶ δοκεῖν ἀπὸ τῆς Καδμείας. id est, vt vertit Amasæus: sed hos ad augustiores, multò natales retulit Homerus, cùm Thebas ab illis primùm conditas dixerit, quippe qui, vt mihi videtur, inferiorem vrbem à Cadmea distinguat.

g ἢ Ἡρακλῆα] Quomodo Herculem Ioui peperit, satis notum est vel ex Plauti comœdia, Amphitrione: Hercules tamẽ Amphitrionis filius paulò pòst à Poëta vocatur & à reliquis Amphitryoniades: quia videlicet is pater præsumitur, quem nuptiæ demonstrant. Sic paulò antè Agis Amphionem & Zethum, Epopei etiam filios appellat, sic Castor & Pollux Tyndaridæ vocantur, quanquam à Ioue geniti.

h καλὴν Ἐπικάστην,] Hæc ab alijs Iocasta appellatur, vt iam annotauit Giphanius. Notum est quod de Oedipode memoratur, eum matrem interempto patre in vxorem duxisse. Siquidẽ Laius ex Apollinis oraculo intellexerat occisum se à filio suo iri, itaq; hunc Oedipodem ex Epicaste susceptũ exposuit in Sicyone: eum pastores miserati aluerunt. Is vbi adoleuisset, Thebas profectus ad parentum perquisitionem, patrem ibi insicienter interfecit: tum Iocastam matrem (vel Epicastem) duxit: ex quâ multi dicunt eum liberos suscepisse, id tamen Homerus ignorauit, vt probat ex hoc loco Pausanias lib. 9.

i Καδμείων ἤνασσε] Si post detectum hoc turpe & incestuosum Oedipi cum matre coniugium, Thebis tamen posteà imperasse eum Homerus dicit: non videtur ergo exilium illius agnoscere, vt Tragici in Colonum. Vide Sophoclis Colonæum Oedipodem. Nam illud non erat prætermissurus Homerus, vt ait Eustathius, sicut neq; Epicastæ suspendium,

k μητρὸς ἐρινύες] Duæ possunt in hunc locum moueri quæstiones. Primam ego moueo, alteram Eustathius. Quæro igitur quid sint hic matris Oedipodis Furiæ, quæ ita eum cruciant, & sexcentis torqueant doloribus? Equidem scio generaliter Furias, vel Erinnyes, vel Eumenides appellari, quæ sceleratorum hominũ pectora in ipsa vita discruciant: quas, *facta virum mulctantes vindice pœna,* appellat Catullus in Argon. de quibus etiam Orpheus in hymno illarum, κλῦτε θεαὶ πολυτίμητοι, ἐρίβρομοι, εὐάστειραι, &c. Hic autem animam demortuæ Epicastæ puto intelligi, Vidimus autem paulò antè, creditum fuisse ab antiquis mortuorum animas viuis instare, eosque torquere, à quibus aliquid damni acceperint. Verisimile est autem, Oedipodem agnito suo scelere varijs modis Iocastam matrem & coniugem suam torsisse, vt ait Eustathius: nam hæc est eius quæstionis solutio, qua quærit, cur matris Furiæ, non item patris dicantur Oedipum cruciare.

l τέκεν] Nestor in Iliade duodecim liberos Nelei commemorat, nunc autem Vlysses tres tantùm recenset ex Chloride, Nestorẽ, Chromium & Peryclimenum Id fieri Didymus vult κατ' ἐξοχὴν, Chromiumq; vt natu maximum, Periclymenum vt fortissimum, Nestorem vt sapientissimum nominari.

m οὐδέ τι Νηλεὺς] Hæc ab Vlysse obscurè præ festinatione ad reliqua dicuntur, nos ex Eustathio locum illustrabimus. Primùm repetendũ est, quòd anteà vidimus, Tyro filiam esse Salmonei, cuius frater fuit Cretheus. huic autem desponsata est illa (pro more veterum coniugiorũ vt aliàs docuimus) Iam verò ex Cretheo & Tyrone natus est Neleus: qui ex Chloride vxore, inter alios liberos, Peronem etiam filiam habuit forma præstantissimam. Mortuo itaque Salmoneo patre Tyro ex Phylace; (quod est oppidum Phtioticæ regionis Thessaliæ) ad Deioneum patris fratrem: vel vt alij dicunt, ex Iolco (quod est oppidum Magnesiæ regiunculæ Thessaliæ ab Ortu annexæ) Phylacam ad auunculum venit. Mortuo autem Deioneo, Iphiclus eius nepos (fuit enim Deioneo filius nomine Phylacus Iphicli pater) qui etiam Iphicles appellatur. Hic bona quædam ipsius Tyrus occupauit, inter quæ erant etiam boues quædam præstantissimæ, quas diligenter asseruari curabat. Eas cùm repeteret Neleus, negauit Iphiclus se redditurum itaq; Neleus filiam suam Pero ei pollicitus est, qui boues illas Iphiclo abstulisset. Hoc omnes facere recusabant, quia fieri non posse videbatur, propter accuratam earum custodiam. vnus Bias Melampodem fratrem suum rogauit, vt hoc sui causa tentaret. Ille verò, licet ex diuinandi scientia, qua maximè pollebat, intelligeret se captum iri, si hoc aggrederetur: tamen fratris gratiâ ausus est aggredi. Ad boues ergo capiendas cùm accessisset, captus est, traditusque Iphiclo, & carcere inclusus custodiebatur. Dati sunt ei autem custodes duo, qui ei ministrarent, vir & mulier: & vir quidem humaniter eum tractabat, mulier verò contrà Procedente tempore, audijt vermium strepitum & stridorem quendam in superiore parte cœnaculi: ille verò, vt talium vocum erat intelligentissimus, cognouit eos dicere se trabem integram iam cõsumpsisse & corrodisse. (Fuit autem Melampus ita diuinandi peritissimus. vt animalia ratione carentia intelligeret: repurgatas enim illi aures à draconibus crediderunt. Hoc igitur ille cùm percepisset, dicitur morbum simulasse, & quasi ex imbecillitate concidens aduocat suos ministros, petitque vt foras educatur. sic arrepto cubili à parte pedum mulier, à parte capitis vir eum extrahunt. Intereà cùm vir iam esset extra fores, restaret autem mulier intus, trabes illa fracta mulieri in caput concidit, & eam interficit. Vir qui superfuerat factum Phylaco. Phylacus Iphiclo exponunt. Hic verò à Melampode quærit quisnam esset, & cur huc aduenisset: ille vatem se dicere, & boum Iphicli causa venisse. Ei igitur boues illas Iphiclus pollicetur, si rationem ei indicet, qua prolem suscipere ex vxore possit. Melampus immolato boue, partes auibus distribuit. Eò cùm omnes præter vulturem accessissent, rogat an possit fieri, vt Iphiclus liberos susciperet: illæ cùm hoc exponere non possent, post eas aduenit vultur, & causas Iphicli ἀπαιδίας docet: quæ erant huiusmodi, quòd Phylacus aliquando Iphiclum præ ira persequens stricto gladio, eumque non valens assequi, gladium ἀχέρδῳ (quod spinæ genus est) vel, vt alij volunt, syluestri pyro affixisset, ita gladio

Oo circun-

circumnatum esse corticem, & in hoc eum occultari: hincq; præ timore Iphiclum imposterum gignendo aptum non extitisse. Arborem illam autem indicauit vultur, & vbi gladius lateret reconditus, cui demi corticem iussit, eiusque rubiginem in decem dies Iphiclo propinari. Quo facto Iphiclus prolem suscepit, Melampoque boues Tirus restituit: quibus acceptis, Melampus Pylum reuersus eas Neleo in dotem Biantis fratris pro eius filia Pero tradidit: quā Neleus cùm recusaret, pugna tamen victus eam dare coactus est. Vnde Melampus effugisse Nelei auunculi sui & Regis iram dicitur. Iam verò his intellectis facilis erit Lectori locus hic Homericus. Porrò hoc idem factum Melampodis attinget Poëta infrà lib. 15.

n ἥ ῥ' ὑπὸ Τυνδάρεῳ] Ex fabula intelligimus, Castorem & Pollucem à Leda ex Ioue conceptos fuisse: tamen à Poëtis semper Tyndaridæ appellantur, vt aliàs monuimus. vtrumque complexus est Homerus in hymnis, cùm dicit:

Κάστορα καὶ Πολυδεύκε' ἀείσεο Μοῦσα λίγεια
Τυνδαρίδας, οἳ Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἐξεγένοντο.
Τοὺς ὑπὸ Τηϋγέτου κορυφῇς τέκε πότνια Λήδη,
Λάθρῃ ὑποδμηθεῖσα κελαινεφέι Κρονίωνι, id est,

Castorem & Pollucem cane Musa arguta
Tyndaridas, qui ex Ioue Olympio geniti sunt.
Quos sub Taygeti vertice peperit veneranda Leda
Occultè subacta à Ioue nigras nubes faciente.

Theocritus eos Iouis filios, non autem Tyndaridas appellat,

Ὑμνέομες Λήδας τε καὶ αἰγιόχω Διὸς υἱώ
Κάστορα καὶ φοβερὸν Πολυδεύκεα πὺξ ἐρεθίζειν.

Canimus Ledæ & Aegiochi Iouis filios
Castorem & formidabilem Pollucem in pugnorum certamine.

Hic autem Homerus eos Tyndari filios appellat, & Apollonius 1. Argon eos peperisse Ledam ait in ædibus Tyndari.

τοὺς δ' ἐνὶ δώμασιν ἧσι Τυνδαρέοιο Τηλυγέτους ὠδῖνι μιῇ τέκεν, Pater enim præsumitur, quem nuptiæ demonstrant, vt non ita pridem dicebamus.

o τοὺς ἄμφω ζωοὺς] Præcedenti annotatione diximus, Tyndaridas istos Iouis filios appellari: sunt tamen qui distinguant. Nā Pollucem & Helenam ex Ioue, Castorem autem & Clytæmnestram ex Tyndaro esse dicunt: vnde interfectum quidem Castorē, Pollucem verò minimè. Quòd autem eos viuentes alternis vicibus Poëta dicit, ita est intelligendum: Castorem dicitur Lynceus (alij dicunt Idā, alij Meleagrum, alij Polynicem) interfecisse: quod cùm videret Pollux, petijt à patre Ioue, vt is suam immortalitatem fratri communicare posset: quod ei Iupiter concessit, vnde alternatim in Cœlis & in inferis vterque versari olim est existimatus. Vide Hyginum fab. 67 & 80. Apollodorum de Orig. Deor. lib. 3. Virg. lib. 6.

Si fratrem Pollux alternâ morte redemit,
Itq́; reditq́; viam toties.

p Ὦτόν τ' ἀντίθεον] De Gigantum origine non conuenit Homero cum reliquis Scriptoribus. Nam Hesiodus eos ex Terra & Cœli sanguine natos esse ait in Theog. & Orpheus lib. 8 sacri sermonis. Vide Natalem Mythol lib. 6. cap. 21. vbi rem autem accuratiùs examino, Aloidas à Gigantibus distingui video, vt falsus sit Natalis, qui hunc locum de Gigantibus intellexerit. Distingui autem constat ex Apollod. de Orig. Deorum lib 1. vbi diuersis locis de vtrisque scribit. Gigantes enim Opis & Cœli filios, Aloidas Iphimediæ & Neptuni esse ait. Qui autē locus ille Aloidarum huc maximè facit, non grauabor eum integrum describere. Sed Aloëus, inquit Aegio interprete, Iphimediam Triopis filiam, quæ Neptunum exarsit, vxorem habuit: ea continenter ad mare se conferens, & haustos manibus fluctus intra sinum ferebat quæque à Neptuno compressa geminos peperit, Otum & Ephialtem, quos Aloidas appellarunt. Hi quotquot annis latitudine cubitum, longitudine verò vlnam incrementum capiebant: qui vbi nonum expleuêre annum, latitudinem cubitum nouem & vlnarum totidem magnitudinem adepti, Ioui bellum inferre non erubuerunt. Proinde Olympo Ossam imposuerunt, Pelioque super Ossam imposito, eum in modum cœlum conscensum ire minitati. Ingestis adhæc montibus de mari continentem deq; terra rursus maria se reddituros dictitabāt. Quin etiam Ephialtes Iunonem, Otus autem Dianam sibi coniugem deposcebant: Martem insuper in vincula cōiecêre, quem demum Mercurius furto eripuit. Diana interim Aloidas per dolum de curtu peremit: nam in ceruam mutata per eorum medium exiluit. Tum hi velut in feram collimaturi, alter alterum telis coniectis occiderunt. *Hæc ille*. Homerus autem eos à Ioue interemptos esse dicit, nimirum fulmine, vt etiam Virg. 1. Georg. intellexit:

Et coniuratos cœlum rescindere fratres,
Ter sunt conati imponere Pelio Ossam,
Scilicet atque Ossæ frondosum imponere Olympum
Ter pater extructos disiecit fulmine montes.

Eosdem intelligit 6. Aeneid.

Hic & Aloidas geminos, immania vidi
Corpora, qui manibus magnum rescindere cœlum
Aggressi, superisq́; Iouem detrudere regnis.

q Φαίδρην] De Phædra Thesei vxore vide Ouid. 15. Metam. de Procride eundē 7. Metam. & Hyginū fab. 189. de Ariadna Plutarch. in Theseo. De qua cùm latiùs quàm de reliquis duabus agat, nos ea adscremus, quæ huic loco magis congruere videntur. Atheniēses cùm Androgeum filium Minois & Pasiphaës palæstritam præstantissimum dolosè interemissent, indignatus Minos dicitur eis acerrimum bellum intulisse, victosq; eos coëgisse (alij dicunt eos ita ab oraculo admonitos) ad pendendum sibi quotannis per integrum nouennium septem adolescentum & totidem virginum tributum, quod à Minotauro deuorari credebatur. Accidit autem vt Theseus sponte aliquando cum illis profectus sit: quò vbi peruenisset, res ita tulit, vt Ariadne Minois filia illius amore inflammaretur: eius proinde miserta rationem ei præscripsit, qua se Dædaleo labyrintho (in quo erat inclusus Minotaurus) posset expedire. Quod cum successisset, Theseus Ariadnem adolescentesq. & puellas Atheniensium secum abduxit: vbi autem ad insulā Diam (quæ Naxus etiam appellatur) Baccho sacram peruenisset, eamq. stuprasset, à Minerua est admonitus, vt illinc relicta Ariadne excederet, quod ipse postera die fecit. Bacchus verò testatus Dianæ Ariadnē in eius fano cum Theseo coiuisse, fecit vt ab ea interficeretur. Quod Eustathius de repentina illius morte interpretatur. Et hæc sunt μαρτυρίαι Διονύσου apud Homerū. Illud obstat, quod ea non potitum Theseum dicat: quod tamen intelligi potest de diuturniore coniugio. Quod si nudè & simpliciter accipi velis, calumnias Bacchi in Ariadnem apud Dianam intelligemus. Recentiores tamen dicunt, eam à Libero fuisse deuirginatam, & à Diana ob violatam pudicitiam sagitta percussam.

r Μαῖράν] De Mæra vide Ouid. 7. Metam. & de Clymene 1. & 2. De Eriphyle autē, quia etiam hic circumstantia quadam designatur, de ea aliquid plus quàm de reliquis agēdum est. Itaq; Eriphyle Talai filia fratris Adrasti fuit, quam Amphiaraus Oiclei in vxorem duxit. Accidit autem vt Adrastus & Amphiaraus aliquando inter se dissiderent, postmodùm verò composito negocio conuenit inter eos, vt in posterum siquid controuersiæ incideret, de ea Eriphyle (quam ideò prudentem esse oportuit) iudicaret, ipsi in eius sententia acquiescerent. Cùm ergo Adrastus expeditionem ad Thebas pro Polynice instrui vellet, Amphiaraus autem repugnaret: res iudicio Eriphyles stetit, quæ aureo monili ab Adrasto fratre accepto, pro eo aduersus maritum pronunciauit. Cùm amplius effugiendi locus Amphiarao non daretur comitem se etiam huic bello addidit, increpata priùs vxore, nam se illic moriturū intelligebat ex arte sua vaticinandi. Insuper verò filio Alcmæoni, quam Alcmanem vocat Pindarus, in mandatis dedit, vt statim ac se perijsse audiret, matrē interficeret. Id demum ab Alcmæone factum est, ideoq; à Furijs cruciatus: tandē verò liberatus, quòd patris proditionem vindicasset. Hæc ita commemorat Eustathius post Didymum, diuersè ab alijs & ab ipso Hygino fab. 73 vbi dicit, Amphiaraum se abscondisse, ne ad bellum ire cogeretur, corruptamque monili aureo ab Adrasto Eriphylem eum indicasse. Quod sequutus est, ni fallor, Statius in Thebaide.

Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
Κηληθμῷ δ' ἔσχοντο κατὰ μέγαρα σκιόεντα.
Τοῖσιν δ' Ἀρήτη λευκώλενος ἤρχετο μύθων,
Φαίηκες, πῶς ὔμμιν ἀνὴρ ὅδε φαίνεται εἶναι
Εἶδός τε μέγεθός τε, ἰδὲ φρένας ἔνδον ἐΐσας;
Ξεῖνος δ' αὖτ' ἐμός ἐστιν, ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς.
Τῶ μὴ ἐπειγόμενοι ἀποπέμπετε, μηδὲ τὰ δῶρα
Οὕτω χρηΐζοντι κολούετε· πολλὰ γὰρ ὔμμιν

Sic ait. hi certè omnes quieti facti sunt silentio,
Voluptate autem tenebantur per domum obscuram.
His verò Arete albis lacertis cœpit sermonibus,
Phæaces, quo pacto nobis vir ille apparet esse,
Formaq́; magnitudineq́; atq; mente intus æquabili?
Hospes sanè meus est, vnusquisq; autem particeps est honorū,
Ideo non festinantes dimittite, neq; dona
Sic egenti decidite: multa enim nobis

Κτή-

Κτήματ' ἐνὶ μεγάροισι [b] θεῶν ἰότητι κέονται.	*Bona in ædibus deorum benignitate iacent.*
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε γέρων ἥρως Ἐχένηος,	*Inter illos autem interfatus senex heros Echeneus,*
ὃς δὴ Φαιήκων ἀνδρῶν προγενέστερος ἦεν,	*Qui certè Phæacum virorum maximus natu erat,*
Ὦ φίλοι, οὐ μὰν ἧμιν ἀπὸ σκοποῦ οὐδ' ἀπὸ δόξης	*O amici, nō scilicet nobis præter opinionē & à scopo*
Μυθεῖται βασίλεια περίφρων. ἀλλὰ πίθεσθε.	*Loquitur regina prudens, sed obedite,*
* Ἀλκινόου δ' ἐκ τοῦδ' ἔχεται ἔργον τε ἔπος τε.	*Alcinoo autem ex ipso sequetur opusq́; dictumq́;.* χ. Ἀλκίν
Τὸν δ' αὖτ' Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,	*Hunc autem rursus Alcinous excepit dixitq́;,*
[d] Τοῦτο μὲν οὕτω δὴ ἔσται ἔπος, αἴ κεν ἔγωγε	*Hoc quidem sic erit verbum, si modo ego*
Ζωὸς Φαιήκεσσι φιληρέτμοισιν ἀνάσσω.	*Viuus Phæacibus nauigandi peritis imperabo.*
Ξεῖνος δὲ τλήτω μάλα περ νόστοιο χατίζων,	*Hospes autem sustineat, tametsi reditus indigus est:*
Ἔμπης οὖν ἐπιμεῖναι * ἐς αὔριον, εἰς ὅ κε πᾶσαν	*Permaneat igitur expectare in crastinum, donec totū* χ. ἐπιμεῖναι
Δωτίνην τελέσω. πομπὴ δ' ἄνδρεσσι μελήσει	*Munus perficiam, deductio autem viris curæ erit*
Πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί. τοῦ γὰρ κράτος ἔστ' ἐνὶ δήμῳ.	*Omnibus, potiss. a. mihi, huius n. imperiū est in populo.*
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,	*Huic respondens alloquutus est prudens Vlysses,*
Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,	*Alcinoë rex omnium gloriosissime populorum,*
[e] Εἴ με καὶ εἰς ἐνιαυτὸν ἀνώγοιτ' αὐτόθι μίμνειν,	*Si me etiam in annum iusseritis hic manere,*
Πομπὴν δ' ὀτρύνοιτε, καὶ ἀγλαὰ δῶρα διδοῖτε,	*Deductionēq́; apparaueritis, et splendida dona dederi-*
Καί κε τὸ βουλοίμην, καί κεν πολὺ κέρδιον εἴη	*Profectò illud mallem, & sanè vtilius esset (tis,*
Πλειοτέρῃ σὺν χειρὶ φίλην ἐς πατρίδ' ἱκέσθαι	*Pleniori cum manu charam ad patriam peruenire.*
Καί κ' αἰδοιότερος καὶ φίλτερος ἀνδράσιν εἴην	*Et magis honorandus & charior viris essem*
Πᾶσιν ὅσοι μ' Ἰθάκηνδε ἰδοίατο νοστήσαντα.	*Omnibus, quotquot me in Ithacā viderint reuersum.*
Τὸν δ' αὖτ' Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,	*Hunc rursus Alcinous alloquutus est, dixitq́;,*
[f] Ὦ Ὀδυσεῦ, τὸ μὲν οὔ τί σ' ἐΐσκομεν εἰσορόωντες	*O Vlysses ideo neutiquam te comparamus aspicientes,*
Ἠπεροπῆά τ' ἔμεν καὶ ἐπίκλοπον, οἷά τε πολλοὺς	*Impostoremq́; esse & furem, perinde vt multos*
Βόσκει γαῖα μέλαινα πολυσπερέας ἀνθρώπους,	*Pascit terra nigra errones homines*
Ψεύδεά τ' ἀρτύνοντας, ὅθεν κέ τις οὐδὲ ἴδοιτο.	*Mēdacia cōcinnantes, vnde qs rē nō intelligere potest.*
Σοὶ δ' * ἔνι μὲν μορφὴ ἐπέων, ἔνι δὲ φρένες ἐσθλαί.	*Tibi inest forma verborum mensq́; bona,* χ. ἔπι
[g] Μῦθον δ' ὡς ὅτ' ἀοιδὸς ἐπισταμένως κατέλεξας,	*Historiam verò vt musicus ex ordine recensuisti.*
Πάντων τ' Ἀργείων σέο τ' αὐτοῦ κήδεα λυγρά.	*Omnium Græcorum tuiq́; ipsius dolores tristes.*
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,	*Sed agè mihi hoc dic & verè enarra,*
Εἴ τινας ἀντιθέων ἑτάρων ἴδες, οἵ τοι ἅμ' αὐτῷ	*Si quosdam eximiorum sociorum vidisti, qui teipsum*
Ἴλιον εἰς ἅμ' ἕποντο, καὶ αὐτοῦ πότμον ἐπέσπον.	*Ad Iliū simul consequuti sunt, & illic fatū nacti sunt.*
Νὺξ δ' ἥδε μάλα μακρή, ἀθέσφατος. οὐδέ πω ὥρη	*Nox hæc valdè longa, immensa, neq; tempus est*
Εὕδειν ἐν μεγάρῳ. σὺ δέ μοι λέγε θέσκελα ἔργα,	*Dormire in ædibus, tu autem mihi dic mira opera.*
Καί κεν ἐς ἠῶ δῖαν ἀνασχοίμην, ὅτε μοι σὺ	*Sed ad auroram diuinam sustinerem, quando mihi tu*
Τλαίης ἐν μεγάρῳ τὰ σὰ κήδεα μυθήσασθαι.	*Velles domi tua tuos dolores dicere.*
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,	*Hunc autem excipiens alloquutus est prudens Vlysses,*
Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,	*Alcinoë rex omnium gloriosissime populorum,*
[h] Ὥρη μὲν πολέων μύθων, ὥρη δὲ καὶ ὕπνου.	*Tempus quidē multa loquendi, tempus & dormiendi:*
Εἰ δ' ἔτ' ἀκουέμεναί γε λιλαίεαι, οὐκ ἂν ἔγωγε	*Si adhuc audire vtiq; cupis, non sanè ego*
Τούτων σοι φθονέοιμι καὶ οἰκτρότερ' ἄλλ' ἀγορεύειν,	*Hæc tibi abnegare, & miserabiliora alia dicere*
Κήδε' ἐμῶν ἑτάρων, οἳ δὴ μετόπισθεν ὄλοντο.	*Dolores meorum sociorum, qui iam postea perierunt,*
Οἳ Τρώων μὲν ὑπεξέφυγον στονόεσσαν ἀϋτήν,	*Qui Troianorum quidē effugerunt luctuosum bellum,*
Ἐν νόστῳ δ' ἀπόλοντο κακῆς ἰότητι γυναικός.	*In reditu perierunt consilio malæ fœminæ.*
Αὐτὰρ ἐπεὶ ψυχὰς μὲν ἀπεσκέδασ' ἄλλυδις ἄλλῃ	*Cæterū postquā animas quidē dispersit huc atq; illuc*
Ἁγνὴ Περσεφόνεια γυναικῶν θηλυτεράων,	*Casta Proserpina mulierem fœminarum,*
Ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο	*Superuenit anima Agamemnonis Atridæ,*
[k] Ἀχνυμένη. περὶ δ' ἄλλαι ἀγηγέραθ' ὅσσοι ἅμ' αὐτῷ	*Tristis circùm aliæ congregabantur quæcunq; cum eo*
Οἴκῳ ἐν Αἰγίσθοιο θάνον καὶ πότμον ἐπέσπον.	*Domo in Aegisthi perierunt & fatum contraxerunt.*
Ἔγνω δ' αἶψ' ἐμὲ κεῖνος, ἐπεὶ πίεν αἷμα κελαινόν.	*Agnouit statim me ille postq̄ bibit sanguinem nigrum:*
Κλαῖε δ' ὅ γε λιγέως, θαλερὸν κατὰ δάκρυον εἴβων,	*Fleuit a. ille vehementer floridas lacrymas distillans,*
Πιτνὰς εἰς ἐμὲ χεῖρας, ὀρέξασθαι μενεαίνων.	*Extendens ad me manus porrigere cupidus:*
[l] Ἀλλ' οὐ γάρ οἱ ἔτ' ἦν ἲς ἔμπεδος, οὐδέ τι κῖκυς,	*Sed non amplius ei aderat vis firma, neq; illa potentia,*
Οἵη περ πάρος ἔσκεν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι.	*Qualis vtiq; antea erat in mobilibus membris.*
Τὸν μὲν ἐγὼ δάκρυσα ἰδών, ἐλέησά τε θυμῷ,	*Illum quidē ego fleui vt vidi, misertusq́; sum in animo*
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,	*Et ipsum compellans verba alata dixi,*
Ἀτρεΐδη κύδιστε, ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,	*Atride rex virorum Agamemnon,*
[m] Τίς νύ σε κὴρ ἐδάμασσε τανηλεγέος θανάτοιο;	*Quódnam te fatum domuit asperæ mortis?*

Ἦέ σέ γ' ἐν νήεσσι Ποσειδάων ἐδάμασσεν,
Ὄρσας ἀργαλέων ἀνέμων ἀμέγαρτον ἀϋτμήν;
Ἦέ σ' ἀνάρσιοι ἄνδρες ἐδηλήσαντ' ἐπὶ χέρσου,
Βοῦς περιταμνόμενον, ἠδ' οἰῶν πώεα καλά;
Ἠὲ περὶ πτόλιος μαχεούμενον, ἠδὲ γυναικῶν;
Ὣς ἐφάμην· ὁ δέ μ' αὐτίκ' ἀμειβόμενος προσέειπε,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Οὔτ' ἐμέ γ' ἐν νήεσσι Ποσειδάων ἐδάμασσεν,
Ὄρσας ἀργαλέων ἀνέμων ἀμέγαρτον ἀϋτμήν,
Οὔτε μ' ἀνάρσιοι ἄνδρες ἐδηλήσαντ' ἐπὶ χέρσου·
Ἀλλά μοι Αἴγισθος τεύξας θάνατόν τε μόρον τε,
Ἔκτα σὺν οὐλομένῃ ἀλόχῳ, οἶκόνδε καλέσσας,
Δειπνίσσας, ὥς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ.
Ὣς θάνον οἰκτίστῳ θανάτῳ· περὶ δ' ἄλλοι ἑταῖροι
Νωλεμέως κτείνοντο, σύες ὣς ἀργιόδοντες,
Οἵ ῥά τ' ἐν ἀφνειοῦ ἀνδρὸς μέγα δυναμένοιο
Ἢ γάμῳ, ἢ ἐράνῳ, ἢ εἰλαπίνῃ τεθαλυίῃ.
Ἤδη μὲν πολέων ἀνδρῶν φόνῳ ἀντεβόλησας
Μουνὰξ κτεινομένων καὶ ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ·
Ἀλλά κε κεῖνα μάλιστα ἰδὼν ὀλοφύραο θυμῷ·
Ὡς ἀμφὶ κρητῆρα τραπέζας τε πληθούσας
Κείμεθ' ἐνὶ μεγάρῳ, δάπεδον δ' ἅπαν αἵματι θῦεν.
Οἰκτροτάτην δ' ἤκουσα ὄπα Πριάμοιο θυγατρὸς
Κασσάνδρης, τὴν κτεῖνε Κλυταιμνήστρη δολόμητις
Ἀμφ' ἐμοί· αὐτὰρ ἐγὼ ποτὶ γαίῃ χεῖρας ἀείρων,
Βάλλον ἀποθνήσκων περὶ φασγάνῳ· ἡ δὲ κυνῶπις
Νοσφίσατ', οὐδέ μοι ἔτλη ἰόντι περ εἰς Ἀΐδαο
Χερσὶ κατ' ὀφθαλμοὺς ἑλέειν, σύν τε στόμ' ἐρεῖσαι.
Ὣς οὐκ αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικὸς,
Ἥτις δὴ τοιαῦτα μετὰ φρεσὶν ἔργα βάληται,
Οἷον δὴ καὶ κείνη ἐμήσατο ἔργον ἀεικὲς,
Κουριδίῳ τεύξασα πόσει φόνον· ἦ τοι ἔφην γε
Ἀσπάσιος παίδεσσιν ἰδὲ δμώεσσιν ἐμοῖσιν
Οἴκαδ' ἐλεύσεσθαι· ἡ δ' ἔξοχα λυγρὰ ἰδυῖα,
Οἷ τε κατ' αἶσχος ἔχευε καὶ ἐσσομένῃσιν ὀπίσσω
Θηλυτέρῃσι γυναιξὶ, καὶ ἥ κ' εὐεργὸς ἔῃσιν.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ γόνον Ἀτρέος εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐκπάγλως ἤχθηρε γυναικείας διὰ βουλάς.
Ἐξ ἀρχῆς, Ἑλένης μὲν ἀπωλόμεθ' εἵνεκα πολλοί·
Σοὶ δὲ Κλυταιμνήστρη δόλον ἤρτυε τηλόθ' ἐόντι.
Ὣς ἐφάμην· ὁ δέ μ' αὐτίκ' ἀμειβόμενος προσέειπε,
Τῷ νῦν μή ποτε καὶ σὺ γυναικί περ ἤπιος εἶναι,
Μηδ' οἱ μῦθον ἅπαντα πιφαυσκέμεν, ὅν κ' ἐῢ εἰδῇς,
κ. δῆτι Ἀλλὰ τὸ μὲν φάσθαι, τὸ δὲ καὶ κεκρυμμένον εἶναι.
Ἀλλ' οὐ σοί γ' Ὀδυσεῦ φόνος ἔσσεται ἔκ γε γυναικός.
Λίην γὰρ πινυτή τε καὶ εὖ φρεσὶ μήδεα οἶδε
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια.
Ἦ μέν μιν νύμφην γε νέην κατελείπομεν ἡμεῖς,
Ἐρχόμενοι πόλεμόνδε· πάϊς δέ οἱ ἦν ἐπὶ μαζῷ
Νήπιος, ὅς που νῦν γε μετ' ἀνδρῶν ἵζει ἀριθμῷ,
Ὄλβιος· ἦ γὰρ τόν γε πατὴρ φίλος ὄψεται ἐλθὼν,
κ. κεῖνος Καὶ κεῖνος πατέρα προσπτύξεται, ἣ θέμις ἐστίν.
Ἡ δ' ἐμὴ οὐδέ περ υἷος ἐνιπλησθῆναι ἄκοιτις
Ὀφθαλμοῖσιν ἔασε· πάρος δέ με πέφνε καὶ αὐτόν.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι,
Κρύβδην, μηδ' ἀναφανδὰ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
Νῆα κατισχέμεναι, ἐπεὶ οὐκέτι πιστὰ γυναιξίν.

An te in nauibus Neptunus domuit,
Ciens saeuorum ventorum immensos flatus?
An te iniqui viri laeserunt in terra
Boues occidentem atq; ouium pulchros greges?
An pro vrbe pugnantem atq; foeminis?
Sic loquutus, ille a. me statim excipiēs alloquutus est,
Inclyte Laërtiade, multiscie Vlysses,
Neq; me intra naues Neptunus edomuit
Excitato infestorum ventorum magno flatu,
Neq; me hostiles viri laeserunt in continente:
Sed mihi Aegisthus structa morteq; fatoq;
Occidit cum perniciosa vxore, domum vocatum,
Cõuiuio exceptū: quēadmodū qs occidit bouē ad pͤsepe.
Sic perij miserabilissima morte, circùm alij socij
Sauè cruciabantur quemadmodū sues albis dentibus,
Qui quidem in locupletis viri multùm potentis,
Aut nuptijs aut collatitio conuiuio aut dapibus festis,
Sanè quidem multorum virorum caedibus interfuisti,
Separatim interfectorum, & in forti pugna:
Sed profectò illa potiss. cōspicatus ingemuisses animo:
Vt circa crateres mensasq; plenas
Iacebamus in adibus, pauimentum autem totum sanguine maduit
Maestissimam audiui vocem Priami filiae
Cassandrae, quam occidit Clytamnestra dolosa
Prope me caeterùm egò à terra manus sublatas
Iactabā moribundus in gladiū, illa a. impudentissima
Secessit, neq; mihi voluit eunti ad Plutonis
Manibus oculos concludere, atq; os componere.
Vt non grauius & improbius aliud muliere,
Quaecūq; quidē huiusmodi mente facinora induxerit.
Quale certè & illa patrauit facinus indignissimum.
Primario structa marito caede vtiq; putabam
Gratum liberis atq; mancipijs atq; ancillis meis
Domum venturum, illa v. res perniciosissimas edocta,
Quaeq; turpitudinē aspersit etiam venturis in posterū
Mollibus foeminis, etiam illi quae benefica erit.
Sic dixit, caeterū ego ipsum excipiens allocutus sum,
Eheu quàm sanè genus Atrei altitonans Iupiter
Vehementer odit foeminea propter consilia.
Ab initio Helenae quidem gratia perierunt plures,
Tibi verò Clytamnestra dolum struxit procul absenti.
Sic dicebā, ille aūt me protinus excipiēs alloquutus.
Ideoq; nunc nunquam etiam tu vxori benignior sis.
Neq; illi sermones omnēs reuela quos benè noueris:
Sed alia quidem dic, partim celatum sit.
Sed non tibi Vlysses exitium erit ex vxore.
Valdè enim prudens & benè in mente consilia scit
Filia Icarij prudens Penelope.
Profectò ipsam nuptam nouam reliquimus nos,
Abeuntes in bellum filius autem illi erat ad māmillam
Infans, qui alicubi nunc in virorum sedet numero
Beatus, certè enim eū pater char⁹ viderit vbi venerit,
Et ille patrem alloquetur, ita vt fas est.
Illa autem mea haud filio me saturari vxor
Oculis permisit: prius enim me occidit & ipsum.
Aliud autem tibi dicam, tu autem in mente reconde
Clàm, non autem palàm charam in patriam terram
Nauem dirige, quoniā nondum fidendum est foeminis.

Ἀλλ' ἄ-

Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Εἴ που ἔτι ζώοντος ἀκούετε παιδὸς ἐμοῖο,
Ἤ που ἐν Ὀρχομενῷ ἢ ἐν Πύλῳ ἠμαθόεντι,
Ἤ που πὰρ Μενελάῳ ἐνὶ Σπάρτῃ εὐρείῃ.
Οὐ γάρ πω τέθνηκεν ἐπὶ χθονὶ δῖος Ὀρέστης.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ἀτρείδη, τί με ταῦτα διείρεαι; οὐδέ τι οἶδα
Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκε· κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν.
Νῶϊ μὲν ὣς ἐπέεσσιν ἀμειβομένω στυγεροῖσιν
Ἕσταμεν ἀχνύμενοι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντες.
Ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,
Καὶ Πατρόκλῆος, καὶ ἀμύμονος Ἀντιλόχοιο,
Αἴαντός θ', ὃς ἄριστος ἔην εἶδός τε δέμας τε
Τῶν ἄλλων Δαναῶν μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα.

Sed agè mihi dic: & verè narra,
An fortaßis adhuc viuentē audiuistis filium meum,
Siue in Orchomeno aut in Pylo arenosa,
An alicubi apud Menelaum in Sparta lata?
Nondum enim mortuus est in terra diuus Orestes.
Sic ait, cæterùm ego ipsum excipiēs alloquutus sum,
Atride, quid me hæc interrogas? neq; enim scio
Viuátne ille an mortuus sit: malū aut incerta loqui.
Nos quidem sic verbis alternantes tristibus
Stabamus tristati tenellas lacrymas profundentes.
Superuenit autem anima Pelidis Achillis,
Et Patrocli, & eximij Antilochi,
Aiacisq; qui optimus erat formaq; corporeq;
Aliorum Græcorum post irreprehensibilem Achillem.

COMMENTARIVS.

a Φαίηκες, πῶς ὔμμιν] Non sine causa Diogenes olim adolescentem loqui iubebat, vt eum videret: quasi ex sermonibus homines iudicentur, quales sint in imis animorum penetralibus, in quibus latet tota hominis constitutio. Hinc est quòd post longam præcedentem Vlyssis orationem, demum Arete eum admiratur primùm quidem ab adiunctis corporis forma & proceritate: deinde verò ab adiunctis ipsius animi, quæ ex ipso sermone innotuerunt. Ait ergo eum mente æquabili præditum: quasi dicat, modesta & prudente, in qua nihil redundet, nihil desideretur. Potest etiam ea laus ad laborum tolerandam pertinere, in qua mens etiam æquabilis desideratur: hoc est, sui similis, quæ in periculis minimè deprimitur, sed vno eodemq; tenore in illis subeundis perseueranter sibi constat. Et hoc est, quòd hominem τετράγωνον appellat Aristoteles. Didymus autē ἴσας interpretatur, τὰς ἀναλογούσας τῷ σώματι καὶ ὀρθὰς καὶ δικαίας. Hæc ergo prima est pars orationis Aretæ, qua hospitem suum admiratur & commendat. Altera est, qua eum reliquis proceribus commendat, eos ad beneficentiam erga tantum hospitem exhibendam incitans, tùm quòd talia hospiti præstari deceat (ξεῖνος δ' αὖτ' ἐμός ἐστιν) tum quòd singulis satis bonorum sufficiat (ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς) quę liberalitatis seges est aptissima. Virtus enim illa in pauperes non cadit.

b θεῶν ἰότητι] Videor mihi hoc ipsum aliàs obseruasse, agnoscere Homerum diuitias hominibus nō aliunde quàm à numine proficisci: quod hoc loco Arete manifestè docet. Vnde θεοὶ δωτῆρες ἐάων, largitores munerum apud eundem hunc Poetam appellātur. Et huc pertinet quod suprà lib. 6. vidimus,

Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον Ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν,
ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ. id est,

Ipsemet Iupiter largitur diuitias hominibus
Tum bonis tum malis, quibuscunque voluerit.

Item Theognis: Καὶ γὰρ Ζεὺς πλοῦτον μὲν ἔχειν ἀγαθοῖσιν ἔδωκεν.
Nam Iupiter diuitias possidendas bonis dedit.

c ὦ φίλοι] Hæc oratiuncula duo egregia continet. primùm Aretes sententiæ approbationē, vbi docet hic Echeneus, ne viris quidem grauissimis aspernandam esse mulierum opinionem, quæ alioqui in rebus magis serijs ferè contemni solent: idemq; esse de illis iudicium, ac illud quod de iuuenibus fecisse Menandrum, ni fallor, aliàs monebamus, vt videlicet non tam persona quàm personæ verba inspiciantur. Deinde Echeneus reuerentiā suam erga Regem indicat, cùm, licet Aretes cōsilio acquiescat: tamen omnia ad arbitrium ipsius Alcinoi Phæacum regis referat. Videtur tamen prima illa pars orationis consilij speciem ipsi Alcinoo propositi in hoc negotio habere, quod à seniore dictum aliquid authoritatis apud eum obtineret: nihilominus modestè factum est, vbi res tota Alcinoi potestati subijcitur.

d τοῦτο μὲν οὕτω] In ipso limine authoritatem & momentum non leue suæ orationi Alcinous adhibet quasi dicat: Quia ergo mihi hæc Regia dignitas in Pheacas concessa est, quandiu illa penes me erit, non committam vt mea iussa sint irrita: proinde quod ego nunc apud me decreui super hoc hospite, firmum & stabile esse volo. Quin & voce quadam imperatoria iubet hospitē in crastinum vsque diem remanere, vt consilio prudentissimo Aretes obsequatur: hoc est, maiora hospiti suo munera accumulet, addita intereà deductionis spe, quæ Vlyssem foueat in hac mora, quam fortè ei submolestam fore suspicatur. Tum in ipso fine adhuc Regiæ suæ potestatis meminit, vt magis ac magis Vlyssem cōfirmet, qui intelligat hæc ab eo sibi promitti, qui facilè illa pręstare possit.

e εἴ με καὶ εἰς ἐνιαυτὸν] Hoc responsum Vlysses aut fictū est, aut festiuum. Fictum esse putauit Eustathius, cùm eum ὑπούλως καὶ κερδαλέως callidè & astutè loqui dicit: festiuum verò Didymus, cùm ait, χαριέντως, venustè, vrbanè & salsè hæc dici. Voluit sanè Vlysses Alcinoo assentari, & hac sua facilitate gratiam apud eum demereri. quasi dicat: Ecquid ego tam humano hospiti recusem? Quin ne vnicum quidem diem, vt tu postulas Alcinoë, apud te hic remansero, sed etiam integrum annū. Tanti enim mea negotia non facio, vt ea, aliquid gratum tibi faciendi causa, lubenter non deseram, immò quod mihi longè omnium est charissimum. Et hoc quidem vafrè, vt deductionem faciliùs hoc sui animi testimonio à Phæacibus impetraret: nam si refractariè & morosè nimium in hoc eis concedendo se gessisset, animos eorum à se potius alienasset. Quod autem se munerum hospitalium gratia remansurum dicit, id videtur χαριέντως: nisi etiam hanc φιλοπλουτίαν Vlyssi reuerà tribuamus, qua ipsi ad maiorem sui opinionem concitandam delectetur. Notum est enim illud Hesiodi, πλούτῳ δ' ἀρετὴ καὶ κῦδος ὀπηδεῖ. Quo vitio laborant vulgò homines, vt ei quammaximè deferāt, qui diuitijs affluat eiusq; amicitiam captent. Quæ duo notat Vlysses, cùm dicit, καί κ' αἰδοιότερος καὶ φίλτερος ἀνδράσιν εἴην. Cum quo consentiunt illa Sophoclis in Aleadis, vt est apud Stobæum:

τὰ χρήματ' ἀνθρώποισιν εὑρίσκει φίλους,
αὖθις δὲ τιμάς, εἶτα τῆς ὑπερτάτης
τυραννίδος θακοῦσιν ἀγχίστην ἕδραν, &c. id est,

Pecuniæ (diuitiæ) hominibus comparant amicos,
Deinde honores, tandem verò supremæ
Tyrannidis ad sedem proximè perueniunt.

Ideò mauult Vlysses in aliquod tempus reditum suum differre, modò in hac mora compendium suum faciat, vnde & honorem & amicos apud suos Ithacenses sibi possit comparare. Sed fortasse neque erit absurdum, si hæc iocosè ab Vlysse dicta iudicemus, ne hospitum munificentiam aspernari videretur: cùm alioqui reuerà omnia esset reditui suo postpositurus, qui & ipsam immortalitatem ob patriam repudiauit.

f ὦ Ὀδυσσεῦ,] Præmittit Alcinous Vlyssis laudem & quendam ἀψευδίαν, eumq; à veritate narrationis commendat, bene de eo nimirum ominatus, duabus de causis, primùm, quòd concinna & eleganti vtatur oratione, vel potius quòd ea ita sit composita & constructa, qualis à mendaci homine non possit proficisci, qui in mendacijs suis commemorandis temerè huc illuc diuagari solet, vt facilè dignoscas eum à veritate aberrare: deinde: quod eximium animi candorem in eo animaduertat, à quo non possint nisi vera profluere. Quod se ita credere testatum protinus facit Alcinous, cùm Vlyssem ad alia quædam commemoranda hortatur & incitat. Vix est enim, vt de quorum fide dubites, patienter ab illis narrari quippiam tibi ferat.

g μῦθον δ' ὡς ὅτ' ἀοιδὸς] Nota Musicis dicendi scientiam hic ab Alcinoo tribui, vt etiā admonet Eustathius. Solebant enim in pulsanda lyra aut cithara gesta Deorum & heroum recensere, itaq; vocem instrumentis maritabant, vt aliàs vidimus.

h ὥρη μὲν πολέων] Nolucrat Vlysses vlteriùs in sua narratione pergere, idq; modestè, veritus ne Phæaces audiendo defatigarētur, vt solet nō ita rarò loquacitas & verbositas hominum molestiā & tædium parere. Cùm tamen videat hoc ab Alcinoo expeti, vt alia etiam referat, quæ de socijs suis in illa ψυχομαντείᾳ perceperit, ne hoc quidem recusaturū se dicit. Quòd eò lubentiùs facit, quòd anteà testatus sit Alcinous, se noctem etiam insomnem Vlyssem audiendo transacturum. Hæc autē ὥρη μὲν πολέων, &c. Eustathius duobus modis interpretatur: vel vt dicat Vlysses, ὁ καιρὸς τοῦ ἐξαγορεύειν, καὶ εἰς τὰ πολλὰ αὐτῶν καὶ εἰς τὸ ὑπνῶσαι: id est, Hæc nox tū

multis dicendis sufficit, tum competenti somno, satis est ad vtrumque temporis. vel vt sit etiam γνωμικὸν, esse tempus loquendi, nimirum interdiu, & tempus dormiendi, nimirum noctu. Quasi suadeat quidē nox ista somnū, se tamen Alcinoo obtemperaturum.

κακῆς ἰότητι γυναικός.] Hoc tribus modis potest intelligi, authore Didymo. Vel enim per mulierem Helenam intelligit, quam ἀρχέκακον appellant Poetæ, vt cuius gratia Troianam expeditionem suscipientes Græci tot mala perpessi sint: ita solent vulgò omnia ad primam & remotam causam referri. Vel Clytemnestram, vt hoc solùm de Agamemnone interpretemur, cui, vt posteà sequitur, illa insidias cum Aegistho perfidè struxit, tandemq; neci dedit. Vel Cassandram, quæ ab Aiace Locro violata est in Mineruæ tēplo, vnde Dea illa Græcis infensa facta est, & infinita illis pericula in reditu concitauit. Quod postremum Eustathio minimè probatur: quia, inquit, nihil mali attulit Grecis ex cōsilio, Cassandra, sed eius sola causa cēsendus est Locrus: nisi κακῆς ἰότητι γυναικὸς, intelligatur, vt veteres voluerunt, pro τῆς κακωθείσης γυναικὸς ἀνδρός. Nam pessima aduersus illam voluntas & malum consilium Locri multos Græcos in reditu perdidit. Ideò illo animosiùs κακή appellabitur, διὰ τὸ εἶναι αὐτῆς κακὸν ἀπὸ πόλεως. Forsan etiam κακή ab Vlysse dicitur, propter eius in illam odium, quòd ita de Troia & equo Durio esset vaticinata.

ἀχνυμένη] Quemadmodum formam & imaginem corpoream animabus defunctorum, sic etiam eosdem affectus tribuunt, vt hic animæ Agamemnonis tristitiam: quasi in ea remaneat dolor ob indignam & miseram mortem, qua perfidè mulctatus est, cùm in viuis esset Agamemnon. Quin etiam illa hunc dolorem lacrymis paulò pòst testatur. Quod ego vbi attentiùs considero, videntur mihi illi veteres hominum affectus in anima collocasse, vt cùm dolemus, doleant animæ: cùm lætamur, lætentur animæ. Quia verò animas immortales crediderunt (de sanioribus loquor, vt de Homero) oportuit etiam eadem πάθη post illarum à corporibus dissolutionem in illis expressa adhuc retineri, ne eas ἀπαθεῖς penitùs homines imaginarentur, vnde patebat aditus ad earum essentiam immortalem pernegandam: adeò crassè crassis hominibus res fuerunt proponendæ, quod etiam in ipsis Dijs præstiterunt: quos vt esse vulgo persuaderent, tales eos commenti sunt, qui sensibus humanis subijcerentur.

ἀλλ' οὐ γάρ οἱ ἔτ' ἦν] Hoc est quod aliàs dicebamus, retinere creditas animas defunctorum corpoream quidem formam: sed actiones omnes corporum illis denegari, & præcipuè eam quæ in tactu versatur tam actiuo quàm passiuo. de actiuo hic habemus exēplum: de passiuo vidimus anteà in Vlyssis matre.

τίς νύ σε κὴρ ἐδάμασσε] Quærit Vlysses ab Agamemnone, quònam mortis genere perierit: cuius tria illi proponit, qualia ille ex proprijs forsan periculis, vt diuinat Eustathius, conijciebat: naufragium, irruptionem hostium in media sacrificia, & vrbis expugnationem: quæ omnia Vlysses in suis peregrinationibus est expertus: hoc est, per illa mortis periculum subijt.

οὔτ' ἐμέ γ' ἐν νήεσσι] Respondet Vlyssi Agamemnon, negans se vllo mortis genere ex ijs quæ Vlysses proponebat, interijsse: ea tamen quæ nos tria esse dicebamus, nunc ille ad duo reuocat. Ait enim se neque naufragio perijsse, neq; ab hostibus in continente interemptum: id quidem ille concisius, ita nouit etiam Homerus dispersa & laxa diuisionis membra colligere & coarctare. Tum reuerà explicat quod genus mortis subierit, de quo etiam Proteus suprà lib. 4. & Nestor lib. 3. Hic autem Agamemnon omnia πάθη συναθροίζων exponit. Vbi decorum bene obseruauit Poëta. Sua enim meliùs omnes commemorare possunt, & ob oculos casus proprios ponere, quàm alienos. Primùm ergo illud commiserationem mouet, quod hac cæde nihil crudeliùs videri potuisse ab ipso Vlysse, aut visum vnquam esse, licet plurimis cædibus & stragibus olim interfuerit. Nam in ipsis epulis perfidè interfici, & ipsos mortuos circum mensas & pocula extentos iacere, madente sanguine ipso pauimento, hoc demum est maximoperè miserandum & longè tristiùs, quàm in media exercitus acie, vbi locus internecioni propriè designatus est: in conuiuijs verò, vbi lætitiæ & genio indulgendum est, fugato omni mœrore, præcipuè in medio eorū quos tibi amicissimos existimaueris, vt ipsi Agamemnoni existimare contigit, tam luctuosa & deploranda videri, id commiseratione ingenti quoq; dignum est. Hoc ergo generaliter primùm de se & socijs referens, mox vbi fatum etiam ipsius Cassandræ recensuit, redit ad propriæ necis narrationem, in qua crudelitatem Clytemnestræ exaggerat, cum illius grauissimo vituperio.

ὡς βοῦν ἐπὶ φάτνῃ] Hanc eandem comparationem vsurpauerat anteà lib. 4. Proteus, & de ea nos ibi satis: nunc id monendum est, non videri eam ad ludibrium aut iocosè ab Agamemnone accipi, quod tamen ibi in oratione ipsius Protei fieri arbitrabamur: neque impedit, vt vna eademq; verba diuersimodè à multis accipiantur. Vult ergo Agamemnon sic rem meliùs Vlyssi ob oculos ponere: solent enim huiusmodi similitudinibus res nō leuiter illustrari & magis ad viuum exprimi. Sic etiam mortes sociorum suibus mactatis paulò pòst comparat: ex huiusmodi enim rebus, quæ vulgò notæ sunt, ea quæ nobis ignota aut nō visa sunt, meliùs longè intelliguntur. Itaque non immeritò comparationes docendo aptissimæ existimantur.

ὀφθαλμοὺς καθελεῖν] Miratus sum, quod Gyraldus in libro qui est de Vario sepeliendi ritu, hanc claudendi os & oculos morientis consuetudinem Romanis tribuat, neque altiùs illius originem inuestigārit. At hinc constat eam esse vetustissimā, vt cuius etiam Homerus meminerit. Eius autem ritus rationem hanc esse puto, quòd cadaueris decora forma captaretur: ne, vt satis per se horrendum est, oculi aperti & os non sigillatum (vt loquitur Varro) maiorem in eo horrorem efficerent. Fuit autem hoc in felicitatis etiam censu positum. cùm hæc morientibus acciderent, vt ex Plutarcho notat idem Gyraldus, & contrà id verò munus propriè ad affines, parentes & propinquos pertinuit. Notat autem Plinius Natur. hist. lib. 11. cap. 37. Morientibus quidem oculos operire, rursusq; in rogo patefacere, Quiritium magno ritu sacrum fuisse: ita more condito, vt neq; ab homine supremum eos spectari fas sit, & cœlo nō ostēdi nefas. *Hæc ille.* Est porrò hoc morientib. peculiare, vt oculis apertis & ore patulo moriātur, tū q. in illa palpitationis postremæ cōtentione distringātur & obrigescāt nerui, qui ad compressionē vtriusq; laxiores & molliores esse debēt: ideò exhalantibus iam animam constringuntur & cōprimuntur tū oculi tum os, ne rigore semel cōtracto turpiter hiantia relinquātur.

ὡς οὐκ αἰνότερον] Hanc vxoris Clytæmnestræ immanitatem extollit, cum qua nihil reperit quod possit comparari. Quid enim hoc facinore grauius aut tetrius esse potest, quo vxor proprium maritum, quem rebus omnibus chariorem ipsi esse decuerat, interficit, ea potissimùm ratione, qua se amicè exceptum Agamemnon arbitrabatur?

οἷ τε κατ' αἶσχος] Quod à mulieribus perniciosè geritur, id longè grauius censetur, quàm si ab ipsis viris esset gestum: quia tam fragilem & imbecillem sexum sic res arduas perpetrare propter denegatam illis naturalem, vt plurimùm audaciam, minus est vsitatum. Deinde ita est illis à natura comparatum, vt dedecoris maculas faciliùs imbibāt, vt siquæ sint adulteræ, ex tam turpi facto plus criminis & vituperij patiuntur, quàm viri, sic tum in latrocinijs tum in parricidijs, immò & illud dedecus magis ad totū genus muliebre pertinet, quod in virili non ita solet vsurpari. Vnde hic de Clytæmnestra dicit Agamemnon, eam suo nefando scelere effecisse, vt non solùm ipsa, sed etiā reliquæ mulieres, adeoq; illæ quæ re ipsa probæ & integri animi fuerint, ignominia afficiātur.

ὢ πόποι, ἦ μάλα δή] Ex aliquot specialium factorum collectione surgit aliquando quædam generalitas, quæ in rebus humanis aliquid habet necessitatis (alioqui ex particularibus generalia non concludi, vulgatum est ex præceptis Logicis) hoc est, probabilem quandam veritatē. vt si ex altero aut tertio facto aliquid laxius statuas: sicut hoc loco Vlysses, qui cùm duo illa infortunia Pelopidarum familiæ per fœminas inuecta fuisse intelligat, olim quidē per Helenā, nūc verò per Clytæmnestram, quæ ex Tyndaridarum genere fuerunt, non dubitat concludere genus Atrei per mulierum consilia Dijs esse inuisum. vbi notandū est, Helenā perpetuò à Poeta culpari ob spontaneam cum Paride fugam ex Lacedæmone, vt aliàs dictum est, alioqui non opus erat consilium illud appellare: nā in ijs quæ coactus quispiam perpetrat, consilium eius vt causa negotij non expenditur. Nos autē olim vulgarē fabulam de Helenæ raptu intelligentes, eam à calumnijs vindicare conabamur, quibus ob factum illud damnatur: cuius tamen rea non esset, si vis adulteri non intercessisset. Illud hoc Epigrammate lusimus Helenæ ipsius prosopopœiā:

In vitam patrijs me perfidus hospes ab oris
Abripit, infandi præmia iudicij.
Hinc geminæ surgunt acies, piluq; minantur
Pila, & purpureo sanguine rorat humus.

Id doleo: & quod me magis hisce doloribus angit,
Incumbunt raptæ crimina belli Helenæ,
O cæcas mentes, si causat fœmina pugnas
Rapta viros præter, quæso, quis ista facit!

Sed hoc non est ex Poetæ nostri sententia, qui solam facti pœnitentiam ei tribuit. Vtrumque ergo factum Helenæ & Clytæmnestræ sororum memorabile est, quo tanta mala Atrei soboli incubuēre: Menelao quidem in tam diuturno bello, Agamemnoni verò in propria morte, quam perfidia vxoris illi miserè creauit. Tamen Vlysses mala quæ ex Helena contigerunt, non ad solùm Menelaum restringit, sed ad plures alios in quorum numero ipsemet erat, extendit: vnde forsan grauius sit hoc Helenæ factum existimandum. Sed & his adnumeranda videtur Aerope ipsa vxor Atrei, quæ ex concubitu Thyestę fratris Atrei tot tragœdias excitauit. Didymus autem dicit eam, in illis verbis, γυναικείας διὰ βουλὰς indicari.

τῷ νῦν μή ποτε] Hæc quidē præcepta ego pro salutaribus agnosco: sed quomodo ex superioribus dependeant, non facilè video, quod ex eorum repetitione clariùs elucescet. Ibi ergo agitur de sola Clytęmnestræ perfidia & eius immanitate, nihil de ipsius Agamemnonis

memnonis mariti peccato in nimia facilitate aduersus vxorem, quæ hic tamen ab eo nunc Vlyssi prohibetur: nihil quod Agamemnon temerè quippiam arcanum Clytæmnestræ commiserit, cuius gratia hanc mortem subierit: cùm hic tamen suadeat Vlyssi vt sibi à committendis vxori arcanis, immò cæteris rebus omnibus caueat. Vnde videtur innuere, ex duobus illis præceptis non obseruatis hoc sibi damnũ ab vxore inflictum esse: quod tamen non præmisit. Quomodo ergo hæc cum præcedentibus cohæreãt, planè non intelligo, nisi generaliter ἀπιστίαν erga fœminas viris esse necessariam velit, nimirum ex facti illius consequentia, vt discat Vlysses ex hoc Agamemnonis exemplo mulieribus diffidere, neq; tam cæco amore illarum teneri, vt nimia procliuitate in earum potestatem deueniant: ea vt genus muliebre, mobile & infidum est, causam sibi nocendi illis præbeat. quòd videtur fecisse Agamemnon, qui se temerè ipsi Clytæmnestræ credidit: planè persuasus nihil sibi ab ea iniuriæ timendum, sed potiùs omnia beneuolentiæ signa & testimonia expectanda, vt videlicet ab amante coniuge. Illud tamen diffidentiæ præceptum non directè ita exponit, sed obliquè id videtur significare, cùm has quasi species aut saltem membra illius nomina. Quod si Lectori non placuerit, aduocandus erit Delius natator, quem ad Heraclitum τὸν σκοτεινὸν intelligendum arcessebat olim Socrates.

ἀλλ' οὐ σοίγ' Ὀδυσσεῦ] Si Vlyssi ab vxore periculum fuisset, vt Agamemnoni, sicut ex præcedentibus poterat colligi, futurum erat vt Vlyssem Phæaces remorarentur, ne idem periculũ subiret: videtur de industria Vlysses hoc subijcere, vt ex interpretatione Eustathij colligo, vt securos eos huius timoris faceret. vel forsan hæc ita narrantur quasi ab Agamemnone reuerà dicta sint, & ea voluerit Vlysses referre, vt suæ etiam vxoris laudes hospites isti intelligerent.

ἡ δ' ἐμὴ οὐδέ περ] Confert suum infortunium cùm ipsa felicitate, qua fruetur Vlysses, cùm filius eum pacificè & amanter alloqueretur: quod ipsi non contigerit, qui Orestis sui conspectu expleri non potuerit, præciso illi vitæ longioris cursu à Clytæmnestra. Subijcit posteà consilium Vlyssi, quo pacto in patriam appellere debeat, occultè nimirum, non autem manifestè & promulgato suo passim aduentu, repetens illam ἀπιστίαν, quæ aduersus fœminas tutum est præsidium. Factus est videlicet ex proprio damno sapiẽtior Agamemnon, qui ideò perijsse se credit, quòd reditum suum ita patefecerit, vnde amico suo Vlyssi eadem cautione bene optat esse consultum. Videtur tamen hæc diffidentia, quam nunc Vlyssi ob vxorem proponit, superioribus repugnare, quibus eũ securum ab ea esse iubebat, vt à qua ipsi periculum non impenderet. Sed Poëta, ni fallor, eleganter exprimit affectum hominis aliqua ratione læsi. qui ab eo à quo iniuriam acceperit, neque sibi neque suis ne in loco quidem tuto, & vbi res in vado esse videantur, satis diligenter vnquam prouideri posse arbitratur. Postremò quærit Agamemnon ab Vlysse, an quippiam de Oreste suo acceperit? Quod Vlysses negat, veracem hominem imitatus, qui ne quidem cùm possit, aliquid à veritate alienum confingat: vnde videtur reliquis suis narrationibus maiorem fidem conciliare, cùm ea quæ ignoret, recuset commemorare: vnde verisimile fit vt quę narrat, optimè explorata habeat, aliàs ea minimè recensurus.

---

a Ἔγνω δὲ ψυχή με ποδώκεος Αἰακίδαο,
Καί ῥ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ.
Σχέτλιε, τίπτ' ἔτι μεῖζον ἐνὶ φρεσὶ μήσεαι ἔργον;
Πῶς ἔτλης ἀϊδόσδε κατελθέμεν, ἔνθα τε νεκροὶ
Ἀφραδέες ναίουσι, b βροτῶν εἴδωλα καμόντων;
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ὦ Ἀχιλεῦ Πηλέος υἱὲ, μέγα φέρτατ' Ἀχαιῶν,
Ἦλθον Τειρεσίαο κατὰ χρέος, εἴ τινα βουλὴν
Εἴποι ὅπως Ἰθάκην ἐς παιπαλόεσσαν ἱκοίμην.
Οὐ γάρ πω σχεδὸν ἦλθον Ἀχαιΐδος, οὐδέ πω ἀμῆς
Γῆς ἐπέβην, ἀλλ' αἰὲν ἔχω κακά· τεῖο δ', Ἀχιλλεῦ,
Οὔτις ἀνὴρ προπάροιθε μακάρτατος, οὔτ' ἄρ' ὀπίσσω.
Πρὶν μὲν γάρ σε ζωὸν ἐτίομεν ἶσα θεοῖσιν
Ἀργεῖοι, νῦν αὖτε μέγα κρατέεις νεκύεσσιν
Ἐνθάδ' ἐών· τῷ μή τι θανὼν ἀκαχίζευ, Ἀχιλλεῦ.
Ὣς ἐφάμην· ὁ δέ μ' αὐτίκ' ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Μὴ δή μοι θάνατόν γε παραύδα, φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ·
Βουλοίμην κ' ἐπάρουρος ἐὼν θητευέμεν ἄλλῳ
Ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρῳ, ᾧ μὴ βίοτος πολὺς εἴη,
Ἢ πᾶσι νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν.
d Ἀλλ' ἄγε μοι τοῦ παιδὸς ἀγαυοῦ μῦθον ἐνίσπες,
Ἢ ἕπετ' ἐς πόλεμον πρόμος ἔμμεναι, ἦε καὶ οὐκί.
Εἰπὲ δέ μοι Πηλῆος ἀμύμονος εἴ τι πέπυσσαι,
Ἢ ἔτ' ἔχει τιμὴν πολέσιν μετὰ Μυρμιδόνεσσιν,
e Ἦ μιν ἀτιμάζουσιν ἀν' Ἑλλάδα τε Φθίην τε,
Οὕνεκά μιν κατὰ γῆρας ἔχει χεῖράς τε πόδας τε.
Οὐ γὰρ ἐγὼν ἐπαρωγὸς ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο,
Τοῖος ἐὼν οἷός ποτ' ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ
Πέφνον λαὸν ἄριστον, ἀμύνων Ἀργείοισιν.
Εἰ τοιόσδ' ἔλθοιμι μίνυνθά περ ἐς πατέρος δῶ,
Τῷ κε τέῳ στύξαιμι μένος καὶ χεῖρας ἀάπτους,
Οἳ κεῖνον βιόωνται, ἐέργουσίν τ' ἀπὸ τιμῆς.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
f Ἤτοι μὲν Πηλῆος ἀμύμονος οὔ τι πέπυσμαι,
Αὐτάρ τοι παιδός γε Νεοπτολέμοιο φίλοιο
Πᾶσαν ἀληθείην μυθήσομαι, ὥς με κελεύεις.
Αὐτὸς γάρ μιν ἐγὼ κοίλης ἐπὶ νηὸς ἐΐσης
Ἤγαγον ἐκ Σκύρου μετ' ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.

Agnouit autem me anima velocis Aeacidæ,
Et lugens verba alata dixit,
Generose Laërtiade multiscie Vlysses,
Infelix, quid adhuc maius in mente cogitasti facinus?
Quo pacto audes ad inferos venire, vbi mortui
Temerarij habitãt hominum simulachra mortuorũ?
Sic ait, ceterùm ego ipsum excipiẽs alloquutus sum,
O Achilles Pelei fili, excellentißime Græcorum,
Veni Tiresiæ propter vsum si quod consilium
Diceret quo pacto Ithacam ad asperam peruenero,
Necdum propè veni in Achaiam, necdum nostram
Terrã conscendi, sed semper malũ habeo: te. v. Achille
Nullus vir antea beatior, neq; posthac futurus est.
Antea enim te viuum honorabamus æqualem dijs
Græci, nunc rursus latè imperas mortuis:
Hic cùm sis, ideo neutiquã mortuus tristeris Achilles.
Sic dicebã: ille aũt me protinus excipiens alloq. est,
Ne sanè mihi mortem commemores, inclyte Vlysses,
Vellem sanè rusticus esse, & mercede seruire alij
Viro inopi, cui nec victus sufficiens esset,
Quàm omnibus mortuis vita defunctis imperare.
Sed agè mihi de filio (meo) generoso rem enarra,
An pergit ad bellum propugnator esse, an non.
Dic etiam mihi de Peleo eximio, si quid audieris
An adhuc teneat honorem multos apud Myrmidonas,
An ipsum despiciunt per Thessaliam Phthiamq́;?
Eo quòd ipsum senium occupat manibusq́; pedibusq́;.
Non enim ego vltor sub splendore Solis
Talis qualis olim, in Troia lata
Trucidabam exercitum optimũ pugnans pro Græcis.
Si talis venirem vel paululùm in patris domum,
Sanè alicubi ostenderem robur & manus inaccessas,
Qui illum iniuria afficiunt detruduntq́; ab honore.
Sic ait. ceterũ ego ipsum excipiens alloquutus sum,
Profectò quidem de Peleo inculpato nihil audiui,
Sed tibi de filio vtiq; Neoptolemo charo,
Omnem veritatem dicam perinde vt iubes:
Ipse enim illum ego caua in naui æquali,
Duxi ex (insula) Scyro ad armatos Græcos.

a Ἤτοι ὅτ' ἀμφὶ πόλιν Τροίην φραζοίμεθα βουλάς,
Αἰεὶ πρῶτος ἔβαζε, καὶ οὐχ ἡμάρτανε μύθων·
χ. Νίκας αἰτ. * Νέστωρ τ' ἀντίθεος καὶ ἐγὼ * νικάσκομεν οἴω.
b Αὐτὰρ ὅτ' ἀμφὶ πόλιν Τρώων μαρνοίμεθ' Ἀχαιοί,
χ. πλείονι μὲν * Οὔποτ' ἐς πληθὺν μένεν ἀνδρῶν, οὐδ' ἐν ὁμίλῳ,
χ. Οὔτι πότ' ἐν Ἀλλὰ πολὺ προθέεσκε, τὸ ὃν μένος οὐδενὶ εἴκων·
Πολλοὺς δ' ἄνδρας ἔπεφνεν ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι.
Πάντας δ' οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ὀνομήνω,
Ὅσσον λαὸν ἔπεφνεν ἀμύνων Ἀργείοισιν.
Ἀλλ' οἷον τὸν Τηλεφίδην κατενήρατο χαλκῷ
Ἥρω' Εὐρύπυλον, πολλοὶ δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
i Κήτειοι κτείνοντο, γυναίων εἵνεκα δώρων.
Κεῖνον δὴ κάλλιστον ἴδον μετὰ Μέμνονα δῖον.
k Αὐτὰρ ὅτ' εἰς ἵππον κατεβαίνομεν ὃν κάμ' Ἐπειός,
Ἀργείων οἱ ἄριστοι, ἐμοὶ δ' ἐπὶ πάντ' ἐτέταλτο,
Ἠμὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν λόχον, ἠδ' ἐπιθεῖναι·
Ἔνθ' ἄλλοι Δαναῶν ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες
Δάκρυά τ' ὠμόργνυντο, τρέμον δ' ὑπὸ γυῖα ἑκάστου.
Κεῖνον δ' οὔποτε πάμπαν ἐγὼν ἴδον ὀφθαλμοῖσιν
Οὔτ' ὠχρήσαντα χρόα κάλλιμον, οὔτε παρειῶν
Δάκρυ' ὀμορξάμενον. l ὁ δέ με μάλα πόλλ' ἱκέτευεν
χ. ἐξίμεναι Ἱππόθεν * ἐξέμεναι· ξίφεος δ' ἐπεμαίετο κώπην,
Καὶ δόρυ χαλκοβαρές· κακὰ δὲ Τρώεσσι μενοίνα.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Πριάμοιο πόλιν διεπέρσαμεν αἰπήν,
m Μοῖραν καὶ γέρας ἐσθλὸν ἔχων ἐπὶ νηὸς ἔβαινεν
Ἀσκηθής, n οὔτ' ἂρ βεβλημένος ὀξέϊ χαλκῷ,
Οὔτ' αὐτοσχεδίην οὐτασμένος, οἷά τε πολλὰ
Γίνεται ἐν πολέμῳ, ἐπιμὶξ δέ τε μαίνεται Ἄρης.
Ὣς ἐφάμην, ψυχὴ δὲ ποδώκεος Αἰακίδαο
χ. κατ' ἐρι. λειμῶνα Φοίτα μακρὰ βιβῶσα * κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα,
χ. Γηθοσύνη * Γηθοσύνη ὅ οἱ υἱὸν ἔφην ἀριδείκετον εἶναι.
Αἱ δ' ἄλλαι ψυχαὶ νεκύων κατατεθνηώτων
Ἕστασαν ἀχνύμεναι, o εἴροντο δὲ κήδε' ἑκάστη.
Οἴη δ' Αἴαντος ψυχὴ Τελαμωνιάδαο
Νόσφιν ἀφεστήκει, κεχολωμένη εἵνεκα νίκης,
Τήν μιν ἐγὼ νίκησα δικαζόμενος παρὰ νηυσὶ
Τεύχεσιν ἀμφ' Ἀχιλῆος. p ἔθηκε δὲ πότνια μήτηρ·
Παῖδες δὲ Τρώων δίκασαν, καὶ Παλλὰς Ἀθήνη.
q Ὡς δὴ μὴ ὄφελον νικᾶν τοιῷδ' ἐπ' ἀέθλῳ·
Τοίην γὰρ κεφαλὴν ἕνεκ' αὐτῶν γαῖα κατέσχεν,
Αἴανθ', ὃς πέρι μὲν εἶδος, πέρι δ' ἔργα τέτυκτο
Τῶν ἄλλων Δαναῶν, μετ' ἀμύμονα Πηλεΐωνα.
Τὸν μὲν ἐγὼν ἐπέεσσι προσηύδων μειλιχίοισιν,
Αἶαν παῖ Τελαμῶνος ἀμύμονος, οὐκ ἄρ' ἔμελλες,
Οὐδὲ θανὼν λήσεσθαι ἐμοὶ χόλου εἵνεκα τευχέων
Οὐλομένων· τὰ δὲ πῆμα θεοὶ θέσαν Ἀργείοισιν.
Τοῖος γάρ σφιν πύργος ἀπώλεο· σεῖο δ' Ἀχαιοὶ
Ἴσον Ἀχιλλῆος κεφαλῇ Πηληϊάδαο
χ. φθιμένοιο Ἀχνύμεθα * φθιμένοιο διαμπερές· οὐδέ τις ἄλλος
Αἴτιος, ἀλλὰ Ζεὺς Δαναῶν στρατὸν αἰχμητάων
Ἐκπάγλως ἤχθηρε, τεῒν δ' ἐπὶ μοῖραν ἔθηκεν.
Ἀλλ' ἄγε δεῦρο ἄναξ, ἵν' ἔπος καὶ μῦθον ἀκούσῃς
Ἡμέτερον· δάμασον δὲ μένος καὶ ἀγήνορα θυμόν.
Ὣς ἐφάμην· ὁ δέ μ' οὐδὲν ἀμείβετο, βῆ δὲ μετ' ἄλλας
Ψυχὰς εἰς Ἔρεβος νεκύων κατατεθνηώτων.
χ. ὅμως Ἔνθα χ' * ὅμως προσέφη κεχολωμένος, ἤ κεν ἐγὼ τόν,
Ἀλλά μοι ἤθελε θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι
Τῶν ἄλλων ψυχὰς ἰδέειν κατατεθνηώτων.

Profectò quando circa urbem Troiā iniremus consilia,
Semper primus dicebat, & non aberrabat oratione.
Nestorq; eximius & ego contendebamus soli. (ci,
Caterū quoties circa urbē Troianorū decernerem' Gra
Nunq̄ in multitudine manebat virorū neq; in turba,
Sed longè pracurrebat suo robore nulli cedens.
Multos autem viros trucidauit in graui pugna:
Omnes verò non ego eloqui possem neq; nominare,
Quantum exercitum occidit defendens Gracos.
Sed ut Telephidem interfecit ferro,
Heroa Eurypylum, multi autem circa eum sodales
Cetei trucidabantur mulierum propter dona.
Illum sanè pulcherrimum vidi post Memnona diuinū.
Caterū cùm in equū cōscēdimus quē fabricauit Epeus,
Gracorum optimates, commissa mihi erant omnia,
Siue aperire densas insidias, siue concludere.
Hic alij Gracorum duces atq; consiliarij,
Lacrymas abstergebāt, subtremebāt mēbra uniuscu-
Illum aūt nunquam prorsus ego vidi oculis (iusq;
Neq; pallescentem corpore pulchro, neq; à maxillis
Lacrymā abstergentem, illi mihi multum supplicabat
Ab equo exire, gladij autem quatiebat capulum,
Et hastā grauatā are, mala aūt Troianis cogitabat.
Sed quando certè Priami urbē depopulauimus celsam,
Portionē & munus eximium habens nauē conscendit
Incolumis, neq; lasus acuto iaculo,
Neq; cominus vulneratus, uti sapiùs
Fit in bello, permixtim namq; sauit Mars.
Sic dicebam, anima autem pedibus celeris Aeacida
Abibat magnificè incedens per herbosum pratum
Latitia, quòd eius dixissem filium inclytum esse.
Alia verò anima mortuorum defunctorum
Stabant tristes, narrabant autem pœnas unaquaq;.
Sola autem Aiacis anima Telamonida,
Longè absistebat irata propter victoriam
Qua ipsum ego vici iudicio experiens apud naues
Pro armis Achillis, proposuit autem venerāda mater.
Filij aūt Troianorū iudicarunt, & Pallas Minerua.
Vt nūā sanè nō debuissē vincere huiusmodi in certami-
Tale enim caput ob ista terra occupauit. (ne:
Aiacē, qui eximius quidem forma etiā reb. gestis fuit
Aliorum Gracorum post irreprehensibilem Achillem.
Illum quidem ego verbis alloquebar mollibus,
Aiax fili Telamonis irreprehensibilis nónne debuisti,
Vel mortuus remittere iram ob arma
Perniciosa? qua perniciem dij fecerunt Gracis.
Talis enim ipsis turris perijsti, propter te autem Graci
Non minus Achillis capite Pelida,
Tristamur defecti penitus, neq; quispiam alius
In culpa est: sed Iupiter Gracorum exercitum fortium,
Horrendùm odit, tibi autem fatum imposuit.
Sed agè huc veni, rex, ut verbū & orationē audias
Nostram: doma autem robur & generosum animum.
Sic dixi: ille autem mihi nihil respondit, ibant au-
tem ad alias
Animas ad Erebum mortuorum defunctorum.
Tū nihilominus allocutus essem iratus certè ego ipsum,
Sed mihi maluit animus in pracordijs charis
Aliorum animas videre defunctorum.

COMMENTARIVS.

a ἔγνω δὲ ψυχή] An nouit Vlyssem Achillis vmbra non potato sanguine? Nequaquam. licet hoc expressè non dixerit, relinquitur tamen ex superioribus intelligendum.

b βροτῶν εἴδωλα] Ita appellat animas defunctorum, in quibus restabat visibilis corporum forma tantùm, ipsa substantia alioqui tactui non obnoxia, vt anteà monuimus.

c νῦν δ' ἄρχειν] Achillem suum Homerus ne mortuum quidē deserit, eiusq; laudi & gloriæ omnibus modis velificari nititur. Itaque Vlyssem inducit de eo dicentem, eum non solùm inter viuos principē omnium extitisse: sed eadem authoritate inter mortuos frui, quibus imperare eum dicit. Quasi nihil sit aut sanè parum, tantum heroa apud viuos hac eminentia excelluisse, si eadem illi apud mortuos non propagaretur. Vnde eum Vlysses consolari voluit, ne iniquo animo priuatum se vita ferret. Ex quibus colligo, Poëtam pluris longè vitam fecisse quàm mortem, licet in ea felicitatis cuiusdam commodum esse censuerit. Quod manifestiùs ex ipsius Achillis responso constat, qui pauperem & egenam seruilemque vitam huic imperio animarum anteponat. Non ergo videtur agnoscere Homerus vulgaria illa mortis lenimenta ex humanarum calamitatū liberatione, aut ex felicitatis, quæ post mortem possit contingere, respectu: adeò placuit illi huius lucis vsura, cui nihil apud inferos tam beatum aut regium & magnificum illud sit, comparari queat. Nimirum nostra de æterna animarum beatitudine, cui omnes mortalium deliciæ & blandimenta infimè subsident, non intellexit.

d ἀλλ' ἄγε μοι τοῦ παιδὸς] Supinè hic vulgata versio intelligit, Achillem de filio Vlyssis interrogare, cùm de suo reuerà quærat. Id probari multis non opus est, res ipsa & orationis series docet, atque adeò ipsius Vlyssis subsequens responsum.

e ἤ μιν ἀτιμάζουσιν] Videtur innuere Poëta, hoc ita Peleo post mortē Achillis contigisse, ideò paulò pòst expresè aduersum eos qui eum iniuria afficiunt, Achilles indignatur. Et sanè verum est, eum ab Acasto regno expulsum, cuius iniuriam posteà Pyrrhus nepos vltus est, vt narrat Dictys lib. 6. Retinentur autem imperia & dominationes non tantùm prudentia, qualis in Peleo iam sene esse potuerit: sed etiam robore & viribus, quibus aliorum iniurijs & petulantiæ obsisti potest, audaciaq; eorum reprimi & contundi: quæ cùm senili ætati sint denegatæ, ideò illa etiam his magis est obnoxia quàm iuuenilis, quæ integro & robusto est corpore. Ideò non immeritò subueretur Achilles, ne Peleus ob imbecille & inualidum illius senium à subditis opprimatur, quòd sciant eum sese viribus ab eorum violentia tueri & protegere non posse, quod Achille viuente tamen non essent præstituri.

f ἤτοι μὲν Πηλῆος] Eadem integritate respondet Vlysses, quà anteà Agamemnoni de Oreste suo interroganti siquidem κακὸν ἀνεμώλια βάζειν: ideò de Peleo nihil commemorat, sed de Neoptolemo ea tantùm, quæ sibi sunt explorata, sed satis tamen ad parentē illius exhilarandum, vt ex ipso gestu Achillis postea intelligetur. Primùm memorat, quomodo post Achillis parentis mortē Troiam venerit. Eum enim Vlysses ex Scyro (siue insula, vt multi; & inter eos Sophocles volunt: vel quadam vrbe Dolopum sic appellata vt non paucos sentire refert Eustathius) adduxit eò, ex reliquorum Græcorum consilio delegatus, quanquam hoc ab ipso Menelao præstitum innuat Dares Phrygius. Nam Dictys Cretensis Neoptolemum sponte, nec accersitum venientē facit. At Poëta noster hoc Vlyssi tribuit, neque immeritò vt qui etiam ipsum parentē anteà ex Scyro adduxisset. Deinde Vlysses Neoptolemū illum mirificè laudat, primū à facili & prōpto in negotijs suscipiēdo cōsilio: deinde à fortitudine & alacritate summa in obeūdis prælijs.

g ἤτοι ὅτ' ἀμφὶ πόλιν] Hæc est prima laus, quam Neoptolemo Vlysses tribuit, quòd in capiendo consilio fuerit velocissimus. Nam quamuis eum tantùm primum loqui solitum dicat, tamen ego hoc nudè & simpliciter de oratione non intelligendum censeo: sed de illius etiam ad statuendum procinct aptitudine. Illud autem in eo maximum ἀγχινοίας signum, quod in hac consilium sui proponendi facilitate promptissima, tamen οὐχ ἡμάρτανε μύθων: quod alioqui plerisq; solet contingere, quibus tam celeriter verba non possunt suppetere ad sui animi sensa explicanda, ideò illis ad illa ruminanda aliquo temporis interuallo opus est. At noster Neoptolemus vtrumque, id est, & sanum consilium & verborum copiam affatim & vbertim non præmeditatè ac insubidè depromit. Hac tamen in parte illum & Nestori & sibi Vlysses postponit, de Nestore quidem verè & candidè: de se ipso verè quidem, sed φιλοδοξίας, & non laudabili, ni fallor, propriæ laudis cupidine.

h αὐτὰρ ὅτ' ἀμφὶ πόλιν] Nunc venit ad secundam laudem Pyrrhi, quæ in prælijs fortiter obeundis versatur. Id primùm generaliter & indefinitè proponit, cùm eum in pugna longè reliquos antecedere dicit, numerumque eorum quos ipse interfecerit, esse innumerum. Tum specialiter in duobus factis: primum quidem in interficiendo Eurypylo & multis ex illius prætereà exercitu: deinde verò in ipso Troiano equo, vbi suæ magnanimitatis luculēta ediderit testimonia. Eurypylū ergo Telephi filium Neoptolemus interfecit, vt testatur etiam Dictys lib. 4. Pyrrhus copias aduersus Troianos instruxit, in eum prodijt cum reliquis Troianis Aeneas. Vbi signum bellandi datum est, inquit Cretensis, manus conserunt, magnaq; vi vtrinq; decertant, caduntque plurimi. Interim Eurypylus obuium fortè nactus Peneleum, proturbat hasta, atque interficit. Inde multò sæuior Nerea aggressus mox obtruncat. Itaq; obturbatis qui in acie steterant, medios aggrediebatur. Cùm Neoptolemus re cognita comminùs aduolat, deiectumq; curru hostem, & ipse desiliens, gladio impigrè interficit. Tum ablatum properè cadauer, atque ad naues iussu eius perlatum. Quod vbi animaduertere Barbari, quibus spes omnis in Eurypylo fuerat, sine certo ordine atque rectore fuga prælium deserunt, atque ad muros reuolant. Tum plurimi eorū in fuga interfecti. Postquam verò hostibus fusis ad naues reuertere Græci, ex consilij sententia Eurypyli cremata ossa, atque vrna condita patri remittunt, scilicet memores beneficiorum atque amicitiæ, &c. Hæc Dictys de huius Eurypyli morte, quam Vlysses nunc intelligit.

i κήτειοι] Strabo lib. 13. huius loci meminit, ænigmaq; potiùs ab Homero, quàm aliquid perspicuum proponi. οὔτε γὰρ, inquit, τοὺς Κητείους ἴσμεν οὕστινας δέξασθαι δεῖ, οὔτε τὸ γυναίων εἵνεκα δώρων, ἀλλὰ καὶ οἱ γραμματικοὶ μυθάρια παραβάλλοντες, ἀδολεσχοῦσι μᾶλλον ἢ λύουσι τὰ ζητήματα, id est, Nam neq; cōstat quos Ceteios intelligere debeamus, neq; quid sibi velint muliebria illa dona: Grammatici etiam, dum fabellas adducunt, non tam soluunt quæstiones, quàm rationes comminiscendo indulgent. *Hæc ille.* Vnde forsan videatur superfluum, post tam eminentæ naris hominem nos aliquid in huius loci illustrationem conferre. Quia tamen interdum sunt etiam audiendi mali Poëtæ, vt dicitur: sic quoque grammaticorum opiniones etiam in hoc loco possunt animaduerti. Primùm quod ad verbi κήτειοι lectionem, multi dissentiunt (nam quidam κήδειοι, alij χήτειοι legebant) per κηδείους intelligunt consanguineos, vel congeneres, vel familiares, qui etiam appellantur κηδεσταί: per χήτειοι autem priuatos, hoc est, ἐστερημένους: & ita construunt, χήτειοι γυναικῶν, id est, mulieribus priuati, εἵνεκα δώρων nempe mercedis gratia: quandoquidem, vt aliàs vidimus, populum Troianū Hector erogandis bonis quæ copijs auxiliaribus exhiberet, absumebat. Alij, vt Aristarchus, κητείους intelligit magnos, παρὰ τὸ κῆτος quia cete ingentes sunt in mari pisces. Sanè Lacedæmonem ipsam à magnitudine κητώεσσαν Grammatici volunt appellari. Quidam κητείους interpretantur eos, qui mercede conducti sunt, διὰ τὸ ἁρπάζειν, ex ipsius ceti metaphora. Alij populū Mysiæ, alij Pergamenos intelligūt. Quod autē ad illud γυναίων εἵνεκα δώρων attinet, quidam γυναῖα δῶρα possessiuè explicant, id est, τὰ γυναικεῖα: per quæ vel Hermionæ nuptias, quas Menelaus apud Troiam Neoptolemo pollicitus est: vel auream illam vitem, quam pro rapto Ganymede Iupiter olim Troi donauerat, eam successionis iure Priamus possidens, Astiochæ sorori suæ matrique Eurypyli promisit sub ea conditione, vt filium ad suppetias sibi ferendas dimitteret: qui ea de re interpellatus matris voluntatem causabatur, à qua expeditionem istam pendere dicebat: vt sensus sit, Eurypylum propter matris δωροδοκίαν ad bellum accessisse. Quidam verò rectiùs dici existimāt, si intelligamus Priamum ipsi Eurypylo filiam suam pollicitum, si ad auxilium Troianorum venisset, & hæc esse illa γυναικεῖα δῶρα. Hæc quidem Eustathius post veterem Scholiastem Didymum. Sanè Dictys Cretensis lib. 4 illius vitis aureę meminit his verbis: Inter quæ tam læta (nimirum post mortem Achillis, qua mirificè Troiani lætati sunt) nuncius Priamo superuenit, Eurypylum Telephi F. ex Mysia aduentare, quem rex multis anteà illectum præmijs, ad postremum oblatione Cassandræ confirmauerat. Sed inter cætera quæ ei pulcherrima miserat, addiderat etiam vitem quandam auro effectam, & ob id per populos memorabilem.

k αὐτὰρ ὅτ' εἰς ἵππον] Hic est secūdus ille locus, in quo se fortissimum omnium Græcorum Neoptolemus præbuit, nimirum in equo Durio, in quo selecti proceres Græci inclusi latitabant ad dolosè inuadendam vrbem, vt aliàs dictum est. Cæteri ergo metu perculsos fuisse dicit Vlysses, præter vnum Neoptolemum, qui contrà totus gestiebat ex equo erumpere, vt Troianos profligaret. Dicam autem obiter, quod annotat Eustath. de numero heroum, qui in hoc equo includebantur. Alij enim dicunt fuisse centum, in quibus est Stesichorus: alij solùm duodecim, Menelaum, Diomedem, Philoctetem, Merionem, Neoptolemum, Eurypylum, Eurydamantem, Phidippum, Leontem, Megetem, Vlyssem, & Eumelum. Vbi tamen prætermissus est Anticlus ille, de quo anteà Poëta meminit. Credo igitur incertum esse quot fuerint.

l ὁ δέ με μάλα] Vlyssem rogabat Neoptolemus, vt se exire pateretur ex equo: quia, vt paulò antè vidimus, Vlyssi ἐπὶ πάντ' ἐπέτελλο, ἠμὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν λόχον ἠδ' ἐπιθεῖναι.

μοίρας

m μοῖραν κ' γέρας] Capta & expugnata Troia præda omnis, prout ius belli eo ferebat tempore, in medium collata est, eaq; ducibus pro singulorum meritis distributa. Itaq; Neoptolemo Polyxena obtigit, quam, suadere Vlysse, Achilli inferias misit: deinde etiam Andromache adiunctis etiam eius filijs, vt refert Dictys lib. 5. quã aliquandiu vxoris loco habuit: posteà verò Hermionẽ Menelai filiam, sibi iam apud Troiam à patre promissam ducens, Andromachen Heleno Priami filio dedit, vt ipsamet apud Virgiliũ 3. Aeneidos recenset.

n οὐδ' ἄρ βεβλημένος] Tacitè videtur eum Aiaci fortissimo illi heroi Neoptolemum comparare, inquit Eustathius: quia sicut Aiax in toto bello Troiano vulneratus non est, sic neque Neoptolemus. De Aiace tamen non consentit Dictys, qui eum læsum in latere ab Alexandro memorat. Vtut sit, notandum est rarissimum exemplum in Neoptolemo, cùm alioqui vulgare sit, vt qui prælijs immiscentur, illæsi aliqua parte non recedant. Nam vt ipse Vlysses dicit, ἐπιμὶξ δέ τε μαίνεται Ἄρης. Hæc sunt quæ de Neoptolemo Vlysses parenti eius Achilli recenset, vnde ingentem Achilles lætitiam concepisse mox subijcitur, cùm audiat tot virtutibus ornatum filium sibi adhuc inter viuos superesse.

o ἀφεστήκει κεχολωμένη.] Satis fuit Vlyssi hoc strictim attingere, diutiùs in ijs omnibus recensendis non immorato, eaq. proponẽti quæ illustriora sunt, & maiore digna commendatione & attentione. Itaque cùm anteà diceret, Achillis, Patrocli, Antilochi & Aiacis animas prodijsse, Achillis tantum colloquium enarrat, hoc est, vtriusque mutuam confabulationem: hic verò suam orationẽ qua Aiacem interpellauit. Insignis enim est eorum conspectus, qui inter viuos ita se mutuis odijs exagitarunt, vnde etiam ipse sibi mortem Aiax consciuerat. Oportuit itaq; hæc attentiùs exponi, quia tam memorabile factum silentio obrui Homerus noluit. Ait ergo Aiacis animam longè à se constitisse, quia nimirum hostem suum accedere dignata non fuerit. Monuimus enim anteà, creditum à veteribus, remanere in mortuorum animabus eosdem affectus, quos in vita senserunt. Cùm ergo iratus Vlyssi fuerit Aiax, dum adhuc inter viuos degeret, quod ab eo in armis Achillis consequendis Græcorũ sententia superatus fuisset: eadem ira in eius anima apud inferos nunc versante expressa remanet. Græcorum sententia dixi, cùm tamen Vlysses dixerat, παῖδες δὲ Τρώων δίκασαν. Sed vtrunque rectè dicetur, si sanè facti illius historiam intelligamus. Sciendum est igitur Didymum referre, cùm Agamemnon in hac armorum adiudicatione suspicionem veritus, ne alterutri heroi fauere censeretur, eum captiuos Troianos adducentem rogasse, vter illorum plura illis damna inflixissent: cumque illi se plura ab Vlysse passos respondissent, Græci iudicarunt arma illo Vlyssem esse promeritum. Monet tamen Eustathius, hoc simpliciter à quibusdam intelligi, vt Troiani & Minerua illa Vlyssi addixerint. Mineruam quis eius controuersiæ iudicem fuisse dicat nescio: de Troianis cõstat ex Q. Calabro lib. 5. apud quem Nestor suadet vt ad eos negotium delegaretur, vt qui sine inuidia aut gratia essent iudicaturi, quòd æquali odio omnes Græcos prosequerentur: sed Troianos eos intelligit, qui captiui in Græcorum erant potestate. Verba Nestoris sunt hæc:

— δμῶες Τρῶες γὰρ ἐν ἡμῖν
πολλοὶ δουρίαλωτοι μένουσ' ὑπ' ἀνάγκῃ,
οἵ ῥα δίκην ἰθεῖαν ἐπὶ σφίσι ποιήσονται
οὔ τινι ἦρα φέροντες, ἐπεὶ μάλα πάντας Ἀχαιοὺς
ἴσον ἀπεχθαίρουσι κακῆς μεμνημένοι ἄτης.

Sic ille ex Homeri sententia, nisi quod hic πολυμήτιδος Mineruam addidit, vt iudicij æquitatẽ ex Deæ prudentissimæ præsentia doceat. Dictys Cretensis autem lib. 5. dicit, post distributam reliquam Troiæ prædam, Aiacem cum Diomede & Vlysse pro Palladio contendisse, expostulante illo, id in munus sibi dari pro his quæ in singulos vniuersosque virtute atque industria sua contulerat. Vnde coacti penè omnes ne læderetur animus tanti viri, concedunt Aiaci: initio quidem Diomedes etiam ei resistebat, sed tandem ei cessit. Vlysses ergo solus acriter cum Aiace contendit, astipulantibus ei Agamemnone & Menelao, efficitque vt tandem sibi Palladium adiudicaretur. Hoc Aiax ægrè ferens vlturum se ferro hanc iniuriam minatus est, vnde Vlysses, Agamemnon & Menelaus custodiam sui accuratam egerunt. Postera die Aiax mortuus repertus est, ferro quidem eum interemptum constabat, & suspicio fuit, ne ab ijs ducibus cædes illa esset perpetrata, immò toti exercitui planè persuasum. Ex quibus constat, quid Dictys tum de ista contentione tum de Aiacis morte scripserit, cùm alij propria manu sibi eum mortem consciuisse testentur: quanquam hoc disertè hic Vlysses non exponat. Sophocles tamen Homeri sectator id omnino sic intellexit. Ouidius 13. Metam. vulgarem hac de re narrationem sequutus est, & controuersiam ab omnibus Græcis proceribus diremptam esse scribit,

At se Tantalides onus inuidiamq; remouens
Argolicosq; duces medijs considere castris
Iussit, & arbitrium litis traiecit in omnes.

Et in capite sequentis libri:

Consedêre duces & vulgi stante corona, &c.

Et ipse Vlysses suam orationem sic orditur:

Si mea cum vestris valuissent vota Pelasgi, &c.

p θῆκε δὲ πότνια μήτηρ] Mortuo Achille dicitur Thetis Græcos ad celebranda certamina sepulchralia in honorẽ sui filij incitasse: tandem verò arma ipsa in medium proposuit, vt ei ex proceribus Græcis, qui mortuum Achillem seruasset, hoc est, illius cadauer, & qui Græcorum esset præstantissimus. De ipsis certaminibus scripsit Calaber lib. 4. de armis verò sic idem lib. 5.

ἀλλ' ὅτε δὴ πολλοὶ μὲν ἀπηνύσθησαν ἄεθλοι
δὴ τότ' Ἀχιλλῆος μεγαλήτορος ἄμβροτα τεύχη
θῆκεν ἐνὶ μέσσοισι θεὰ Θέτις.

Et paulò pòst ipsa Thetis Græcos sic alloquitur:

νῦν μὲν δὴ κ' ἀγῶνος ἀέθλια πάντα τέλεσθε
ὅσσ' ἐπὶ παιδὶ θανόντι μέγ' ἀχνυμένη κατέθηκα·
ἀλλ' ἴτω ὅς κ' ἐσάωσε νέκυν, καὶ ἄριστος Ἀχαιῶν,
καί οἱ ἐγὼ θεηνὰ καὶ ἄμβροτα τεύχε' ἕσασθαι
δώσω, ἃ καὶ μακάρεσσι μετ' ἀδιάδω ἀθανάτοισι.

Sic intelligitur quod dicit Vlysses, arma illa Achillis a matre, id est, Thetide esse proposita.

q ὡς δὴ μὴ ὄφελον] Mansuetudo Vlyssis hic apparet, vt qui non solùm casum inimici sui quoad arma Achillis, misereatur: sed etiã nolit se victorem extitisse, quòd ex eo facto furiosus Aiax sibi ipsi manus intulerit, & sic tam forti Heroë Græcorum exercitus caruerit nõ sine summo suo detrimento. Ex qua clementia Vlysses maiorem sibi longè laudem, quam Aiax ex perpetua ira conciliat, quia hoc vitij illud summæ virtutis loco deputatur. Sic etiam Sophocles Vlyssem aduersus Aiacem humaniorem facit, vt euius sepulturam ipso Agamemnone repugnante procurauerit: quòd herois virtute magis quàm odio, quo eum in Achilleis armis prosequutus erat, sese vinci pateretur. Quin etiã cùm eum furentem videret, dicit Sophocles Vlyssem ipsius esse misertum. At durus & ferox Aiax ne inter vmbras quidem remollescere aut mansuescere potest. Apud Q. Calabrum lib. 5. eleganter Aiacis mortem luget, & ibi Homerici Vlyssis apparent vestigia. Hic integram orationem transcriberem, nisi post Homerum, illius etiam Calabri παραλειπόμενα me editurum sperarem, sine quibus integram Iliadem non habemus. Illa autem cum nostris commentarijs & versione exhibebo, Deo Opt. Max. benè annuente.

r μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα.] Sic inter viuos oportuit regnare Achillem, vt nulli esset posterior: quod diligenter cauet Poëta, qui etiã Aiacem illi postponit, quanquam Aiax cæteros omnes Græcos alioqui tum forma tum fortitudine antecelleret. Addit formæ cõmendationem, quasi illa ne fortissimis quidem viris sit indigna, ideo eam etiam suo Achilli tribuit: contrà ignauis & imbellibus viris illa si adsit, opprobrium illis est, vnde formam etiam Paridi olim Hector exprobrabat & suo Nireo, 2. Iliad Homerus. De fortitudine, ea etiam inferiorem simia Homerica Sophocles pronunciat, apud quem Vlysses sic loquitur:

ἀλλ' αὐτὸν ἔμπας ὄντ' ἐγὼ τοιόνδ' ἐμοὶ — *Sed ipsum tamen qui sit talis mihi* (sup. inimicus)
οὐκ ἂν ἀτιμάσαιμ' ἄν, ὥστε μὴ λέγειν — *Nequaquam honore spoliauerim, quin dicam*
ἓν ἄνδρ' ἰδεῖν ἄριστον Ἀργείων, ὅσοι — *Vnum virum vidisse fortissimum Argiuorum, quotquot*
Τροίαν ἀφικόμεσθα, πλὴν Ἀχιλλέως. id est, — *Troiam venimus, præter Achillem.*

s οὐδέ τις ἄλλος αἴτιος.] Poterat videri Vlysses in causa esse, quòd Aiax sibi manus intulisset propter vtriusq; cõtentionẽ: ideò hoc à se nunc ille amolitur, idq; Aiaci persuasum esse vult, id nullius causa ipsi accidisse, sed solius Iouis voluntate. Sic idẽ Vlysses apud Calabrum lib. 5.

— χόλος δ' οἱ οὔ τι ἔγωγε — *— iræ verò ipsi (Aiaci) nequaquam ego*
αἴτιος, ἀλλά τις Αἶσα πολύστονος, ἥ μιν ἐδάμνα· — *Causa, sed quædam sors luctuosissima, quæ eum domuit.*
εἰ γάρ μοι κῆρ οὔδας ἐνὶ στήθεσσιν ἐώλπει — *Etenim si mihi cor intus in pectoribus sperasset,*
κεῖνον ἀλαστήσειν θυμῷ ἔνι, οὐδ' ἂν ἔγωγε — *Ipsum id ægrè laturum esse sua mente: non equidem*
ἦλθον ἐριδμαίνων νίκης ὕπερ, οὔτε τιν' ἄλλον — *Venissem concertaturus de victoria, nec quenquam alium*
ἐν Δαναοῖς εἴασα μεμαότα δηριάασθαι. id est, — *Inter Danaos siuissem, quamuis cupientem contendere.*

a Ἔνθ' ἤτοι Μίνωα ἴδον Διὸς ἀγλαὸν υἱὸν,
Χρύσεον σκῆπτρον ἔχοντα, θεμιστεύοντα νεκύεσσιν,
Ἥμενον· οἱ δέ μιν ἀμφὶ δίκας εἴροντο ἄνακτα,
Ἥμενοι ἑσταότες τε κατ' εὐρυπυλὲς Ἄϊδος δῶ.
Τὸν δὲ μετ', Ὠρίωνα πελώριον εἰσενόησα
b Θῆρας ὁμοῦ εἰλεῦντα κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα,
Τοὺς αὐτὸς κατέπεφνεν ἐν οἰοπόλοισιν ὄρεσσι,
Χερσὶν ἔχων ῥόπαλον παγχάλκεον, αἰὲν ἀαγές.
c Καὶ Τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱὸν,
Κείμενον ἐν δαπέδῳ, ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα.
Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον,
Δέρτρον ἔσω δύνοντες, ὁ δ' οὐκ ἀπαμύνετο χερσί.
Λητὼ γὰρ ἥλκησε Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν
Πυθώδ' ἐρχομένην διὰ d καλλιχόρου Πανοπῆος.
Καὶ μὴν Τάνταλον εἰσεῖδον χαλέπ' ἄλγε' ἔχοντα,
e Ἑσταότ' ἐν λίμνῃ, ἡ δὲ προσέπλαζε γενείῳ.
Στεῦτο δὲ διψάων, πιέειν δ' οὐκ εἶχεν ἑλέσθαι.
Ὁσσάκι γὰρ κύψει' ὁ γέρων πιέειν μενεαίνων,
Τοσσάχ' ὕδωρ ἀπολέσκετ' ἀναβροχέν· ἀμφὶ δὲ ποσσὶ
Γαῖα μέλαινα φάνεσκε, καταζήνασκε δὲ δαίμων.
Δένδρεα δ' ὑψιπέτηλα κατακρῆθεν χέε καρπὸν,
Ὄγχναι, καὶ ῥοιαὶ, καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι,
Συκαῖ τε γλυκεραὶ, καὶ ἐλαῖαι τηλεθόωσαι.
Τῶν ὁπότ' ἰθύσει' ὁ γέρων ἐπὶ χερσὶ μάσασθαι,
Τὰς δ' ἄνεμος ῥίπτασκε ποτὶ νέφεα σκιόεντα.
Καὶ μὴν Σίσυφον εἰσεῖδον, κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα,
f Λᾶαν βαστάζοντα πελώριον ἀμφοτέρῃσιν.
Ἤτοι ὁ μὲν, σκηριπτόμενος χερσίν τε ποσίν τε,
Λᾶαν ἄνω ὤθεσκε ποτὶ λόφον· ἀλλ' ὅτε μέλλοι
Ἄκρον ὑπερβαλέειν, τότ' ἀποστρέψασκε * κραταιΐς·
Αὖτις ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδής.
Αὐτὰρ ὅγ' ἂψ ὤσασκε τιταινόμενος· κατὰ δ' ἱδρὼς
Ἔρρεεν ἐκ μελέων, κονίη δ' ἐκ κρατὸς ὀρώρει.
Τὸν δὲ μετ', εἰσενόησα βίην Ἡρακληείην.
g Εἴδωλον· αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι
Τέρπεται ἐν θαλίῃς, καὶ ἔχει καλλίσφυρον Ἥβην,
Παῖδα Διὸς μεγάλοιο καὶ Ἥρης χρυσοπεδίλου.
Ἀμφὶ δέ μιν κλαγγὴ νεκύων ἦν, οἰωνῶν ὥς,
Πάντοσ' ἀτυζομένων· ὁ δ', ἐρεμνῇ νυκτὶ ἐοικὼς,
Γυμνὸν τόξον ἔχων καὶ ἐπὶ νευρῆφιν ὀϊστὸν,
Δεινὸν παπταίνων, αἰεὶ βαλέοντι ἐοικώς.
Σμερδαλέος δέ οἱ ἀμφὶ περὶ στήθεσσιν ἀορτὴρ,
Χρύσεος ἦν τελαμὼν· ἵνα θέσκελα ἔργα τέτυκτο,
Ἄρκτοι τ', ἀγρότεροί τε σύες, χαροποί τε λέοντες,
Ὑσμῖναί τε, μάχαι τε, φόνοι τ', ἀνδροκτασίαι τε.
h Μὴ τεχνησάμενος μηδ' ἄλλο τι τεχνήσαιτο,
Ὃς κεῖνον τελαμῶνα ἑῇ ἐγκάτθετο τέχνῃ.
Ἔγνω δ' αὐτίκα κεῖνος, ἐπεὶ ἴδεν ὀφθαλμοῖσι·
Καί μ' ὀλοφυρόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
i Ἆ δείλ', ἦ τινὰ καὶ σὺ κακὸν μόρον ἡγηλάζεις,
Ὅνπερ ἐγὼν ὀχέεσκον ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο.
Ζηνὸς μὲν πάϊς ἦα Κρονίονος, αὐτὰρ ὀϊζὺν
Εἶχον ἀπειρεσίην· μάλα γὰρ πολὺ χείρονι φωτὶ
Δεδμήμην, ὁ δέ μοι χαλεποὺς ἐπετέλλετ' ἀέθλους.
Καί ποτέ μ' ἐνθάδ' ἔπεμψε κύν' ἄξοντ'· οὐ γὰρ ἔτ' ἄλλον
Φράζετο τοῦδέ τί μοι χαλεπώτερον εἶναι ἄεθλον.
Τὸν μὲν ἐγὼν ἀνένεικα καὶ ἤγαγον ἐξ Ἀΐδαο.

Ibi tum Minoa vidi Iouis splendidum filium,
Aureum sceptrum gestantem, leges ferentem mortuis,
Sedentem: alij verò circa ipsum causas dicebant regē,
Sedentes statutique per latam Plutonis domum.
Post hunc autem Orionem ingentem animaduerti
Feras simul venantem per floridum pratum,
Quas ipse occiderat in desertis montibus,
Manib. habens clauā totā ferream semper infractam.
Et Tityum vidi terræ gloriosæ filium
Prostratum in pauimento, hic.a.nouē iacebat ingera.
Vultures aūt ipsum vtrinq; assistentes iecur fodiebāt,
Rostrum intromittentes, ille.a.non abigebat manibus.
Latonam enim traxit per vim Iouis gloriosam amicā
Ad Pytho euntem per pulchrichorum Panopeum.
Et ipsum Tantalum vidi graues dolores patientem,
Stantem in lacu, hic alluebat ad mentum.
Cupiebat autem sitiens, potum aūt nō poterat capere.
Quoties enim inclinabat senex bibere cupiens,
Toties aqua peribat absorpta, circa autem pedes
Terra nigra apparebat, arescere autē faciebat numen.
Arbores proceræ à capite fundebant fructum
Pyri, mali, punicæ & alij mali splēdidū ferētes fructū,
Ficusq; dulces & oleæ virescentes.
Quoties rectà pergeret senex manibus decerpere,
Has ventus propellebat in nubes obscuras.
Et ipsum Sisyphum aspexi immensos dolores patientē,
Lapidem gestantem ingentem vtraq; manu.
Profectò ille innixus manibusq; pedibusq;
Lapidē sursum pellebat ad cacumē: sed quādo ppe erat
Summitatem superaturus, tunc deficiebat fortis vis. * κραταιΐς
Rursus deinde ad solum voluebatur lapis immanis,
Caterùm ille rursus pellebat intensus: sudor autem
Demanabat ex mēbris, puluis aūt ex capite oriebatur.
Post hunc vidi vim Herculanam
Idolum, ipse verò apud immortales deos
Oblectatur in cōuiuijs, & habet pulchris talis Hebem,
Filiam Iouis magnanimi, & Iunonis aureis sandalijs.
Circa ipsum clamor mortuorum erat instar alitum,
Vndiq; fugientium: ille verò obscuræ nocti similis,
Nudum arcum habens, & ad neruum sagittam
Graue circumspiciens semper iaculanti similis.
Horrendus autem illi circum pectora baltheus,
Aureū erat lorū, in quo mirāda opera elaborata erāt,
Vrsiq; agrestesq; apri timendiq; leones
Præliaq; pugnæq; cadesq; homicidiaq;.
Ne qui fecit, ne aliud quippiam faciat
Qui illud lorum sua apposuerit arte.
Agnouit autem statim ille postquam vidit oculis,
Et me lugens verbis alatis alloquebatur,
Generose Laërtiade multiscie Vlysses,
Heu miser certè aliquod & tu malum fatum agis,
Quale vtiq; ego habui sub radijs Solis.
Iouis quidem filius eram Saturnij, caterùm ærumnam
Habui infinitam, valdè enim deteriori viro
Oppressus, qui mihi graues imperabat dolores,
Et olim me huc misit vt canem ducerem, non enim aliud
Existimabat hoc mihi grauius esse certamen.
Hunc quidem ego subduxi & traxi ex inferis:

κ. ἔπεμψεν Ἑρμείας δέ μ' * ἔπεμψεν ἰδὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη.	Mercurius autem me deducebat, atq; cæsia Minerua.
Ὣς εἰπὼν, ὁ μὲν αὖτις ἔβη δόμον Ἄϊδος εἴσω.	Sic fatus, ipse quidē rursus descēdit infra Plut. domū.
Αὐτὰρ ἐγὼν αὐτοῦ μένον ἔμπεδον, εἴ τις ἔτ' ἔλθοι	Cæterùm ego illic mansi firmiter si quis veniret
Ἀνδρῶν ἡρώων οἳ δὴ τὸ πρόσθεν ὄλοντο.	Virorum herou, qui certè prioribus seculis perierunt,
Καί νύ κ' ἔτι προτέρους ἴδον ἀνέρας, οὓς ἔθελόν περ,	Et fortassis adhuc priscos vidissem viros quos volui,
Θησέα, Πειρίθοόν τε θεῶν ἐρικυδέα τέκνα·	Theseum, Pirithoumq; deorum gloriosos filios.
Ἀλλὰ πρὶν ἐπὶ ἔθνε' ἀγείρετο μυρία νεκρῶν	Sed antea multitudo cōgregabatur infinita mortuorū
Ἠχῇ θεσπεσίῃ· ἐμὲ δὲ χλωρὸν δέος ᾕρει	Sonitu immenso: me autem pallidus timor inuasit,
Μή μοι Γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου	Ne mihi Gorgonium caput horrendi monstri
Ἐξ Ἄϊδος πέμψειεν ἀγαυὴ Περσεφόνεια.	Ab inferis mitteret inclyta Persephonea.
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἐπὶ νῆα κιὼν, ἐκέλευον ἑταίρους	Statim deinde ad nauem profectus iussi socios
Αὐτούς τ' ἀμβαίνειν, ἀνά τε πρυμνήσια λῦσαι.	Et ipsos ascendere oramq; soluere.
Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῖσι κάθιζον.	Illi verò statim ingressi, & per transtra sederunt.
Τὴν δὲ κατ' Ὠκεανὸν ποταμὸν φέρε κῦμα ῥόοιο,	Illam verò per Oceanum flumen ferebat fluctus fluēti:
κ. ἐρεσίῃ. Πρῶτα μὲν * εἰρεσίῃ, μετέπειτα δὲ κάλλιμος οὖρος.	Primùm quidē remigatio, postea. a. optimus ventus.

COMMENTARIVS.

a ἔνθ' ἤτοι Μίνωα] Nunc aliquot insignes animas percurrit, in quibus primus est Minos: hunc Iouis filium appellat, & iura mortuis dare dicit. Est autem ille ex Ioue & Europa, siue illa Phœnicis siue Agenoris sit filia, natus: quem tamen Homerus infrà lib. 19. Διὸς ὀαριστὴν tantùm vocat. Quidam ob illius virtutes creditum esse Iouis filium voluerunt. Ephorus Minoem scribit Rhadamanthi cuiusdam antiquissimi, & propter iustitiam ac æquitatem celeberrimi viri imitatorem fuisse, qui postea propter iustitiam Iouis filius fuerit existimatus. Cùm autem, vt aliàs monuimus, eadem officia mortuis tribuerent veteres, quæ ipsi viui exercuissent: factum est, vt Minos iuris & æqui amantissimus pro Iudice apud inferos existimaretur. Fuerunt etiam alij, videlicet Rhadamanthus & Aeacus, sed distincta habuerunt illi tres sua officia. Asiaticos enim Rhadamanthus, Europæos Aeacus iudicabant: Minos verò, siquid ambiguum erat, discutiebat. Vide Platonem in Gorgia. Cur autem hoc ita veteres illi finxerint exponit Natalis Mythol lib. 3. cap. 7. his verbis: sed quoniam vulgus imperitorum non facilè intelligebat, omnes animi nostri recessus, omnesq; cogitationes Deo esse conspicuas, quare vel præmia vel supplicia singulis pro meritis tribuerentur, ideirco necesse fuit, crassa quadam & populari ratione hominibus id fieri, aliquo pacto persuadere: quare iudices & tortores animarum post mortem apud inferos constitutos sunt, qui singulos confiteri sua scelera cogerent, vt singulis deinde vel præmia vel supplicia pro seuerorum iudicum sententia darentur. Inter hos iudices præcipuum locum obtinuit Minos, &c.

b θῆρας ὁμοῦ εἰλεῦντα] Hic duo sunt obseruanda. primùm quidem aliquoties iam repetitum, & nouissimè præcedenti annotatione, mortuis eadem tribui, quæ ipsi dum viuerent, exercebant. Sic Orion, qui venator fuit eximius, dum inter viuos degeret, eadem venatione apud inferos delectatur. Secundò notandum est, videri Homerum innuere, brutorum etiam animas ad inferos migrare cum eadem corporis imagine, non secus atque hominum etiam animas. Expressè enim dicit, Orionem feras eas persequi, quas ipse occiderat, nimirum olim in terra. Adeò siquidem animæ immortalitatem certam & ratam habuit, vt ne quidem ipsis brutis eam potuerit denegare. Nos tamen ab hoc errore nobis caueamus, quia vt Sacra pagina disertè pronunciat,

Bruta animamq; vomunt corpusq; sepulchro.

c καὶ Τιτυὸν εἶδον] Memorabile erat etiā hoc de Tityo, primùm quo ad illius vastitatem, deinde quo ad pœnam & cruciatum, quem apud inferos patitur. Quod autem eum Terræ filium appellat, id quidem sic intelligunt: vt Pherecydes, Iouem Elaram Orchomeni filiam compressisse, cumque Iunonis zelotypiæ metu, illam Elaram in terra occultasse, vnde natus Tityus dictus sit Terræ filius. Quod autem Iouis & Elaræ sit verè filius, testatur præter Apollodorum lib. 1 Apollonius etiam lib. 1.

ἐν καὶ Ἀπόλλων Φοῖβος ὀϊστεύων ἐτέτυκτο	*Hic inerat Phœbus puer, ac petit ille sagittis*
βούπαις, οὔπω πολλὸς, ἑὴν ἐρύοντα καλύπτρης	*Ingentem Tityum matri vim ferre parantem:*
μητέρα θαρσαλέως Τιτυὸν μέγαν, ὅν ῥ' ἔτεκέν γε	*Hic Phœbi securus eam iam ceperat, illum*
δῖ' Ἐλάρη, θρέψεν δὲ καὶ ἂψ ἐλοχεύσατο γαῖα. id est,	*Diua Elare peperit, Tellus nutriuit alumnum.*

Sic etiam Virgilius eum terræ alumnum appellat, vt mox dicemus. Illius vastitas porrò tanta fuit, vt nouem terræ iugera iacens occuparet: quod alij ex Homero scribunt. Pœna autem eius in inferis est, vt duo vultures, secundum Homerum, eius iecur perpetuò depascantur. Virgilius tamen vnicum vulturem id efficere dicit, quasi nimirum nihil referret de pluralitate, modò de cruciatu constaret. Vtrumque igitur vastitatem & pœnam sic eleganter ille exposuit 6. Aeneid.

Necnon & Tityum terræ omniparentis alumnum	*Immortale iecur tondens fœcundaq; pœnis*
Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus	*Viscera, rimaturq; epulis, habitatq; sub alto*
Porrigitur, rostroq; immanis vultur adunco	*Pectore, nec fibris requies datur vlla renatis.*

Tibullus videtur Homerum sequutus in numero vulturum: quanquam ille non duas speciatim nominat, sed vtut sit, saltem plures, cùm dicit, *Porrectusq; nouem Tityus per iugera terræ Assiduas atro viscere pascit aues.*

Huius autem cruciatus causam dicit Homerus, quòd Latonam vitiare voluerit. & hoc sequutus est superiori loco Apollonius. Euphorion tamen existimauit eum vim Dianæ inferre voluisse, vnde forsan ab ea idcirco est sagittis confossus, ideoque Callimachus Dianam πτωκοφόνον appellat. Quidam eum ab Apolline interemptum volunt, inter quos fuit Ephorus, qui scripsit eum terras obeuntem vt hominum mores componeret, ad Panopæos venisse, vbi Tityum eius loci dominum iniuriosum & proteruum hominem interfecit. Sed illud vt fabulosum refellit Strabo lib. 9. Vnde miror Natalem Myth. 6. cap. 19. illud Straboni tribuere parum fideliter, vt ex eius lectione constare potest. Verba tamen afferam leuandi laboris aliorum gratia. τί δ' ἂν ἦν μυθωδέστερον, ἢ Ἀπόλλων τοξεύων, καὶ κολάζων Τιτυοὺς, καὶ Πύθωνας, καὶ ὁδεύων ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Δελφοὺς, καὶ γῆν πᾶσαν ἐπιών; id est, At enim quid fabulosius dici potest, quàm Apollo arcu feriens, Tityosque & Pythones supplicijs afficiens proficiscensq; Athenis Delphos, & totam obambulans terram: illa enim omnia, vt historica narrabat Ephorus. Tityum porrò eo modo interfectum non videtur Homerus agnoscere, id forsan non prætermissurus, vnde arbitratur Eustathius, innuere Homerum hunc Tityum à Minoë iudicatum esse. ἢ, inquit, κατ' αἴνιγμον πως ὁ Τιτυὸς, δικασθῆναι φαίνεται παρὰ τοῦ Μίνωος. Quod autem ad illius vastitatem attinet, consulendus est Pausan. lib. 10. Is refert sacello cuidam apud Panopenses torrentem esse, ad cuius alueum est Tityi sepulchrum, aggeris ambitum nihilo minorem esse vnius stadij triente: vnde quidam ista nouem iugera, quæ Tityus Homericus occupat, non de illius magnitudine: sed de illo loco, in quo ille sepultus iacet, intelligunt, qui quidem locus nouem est iugerum. At Cleon Magnes (inquit) eos maximè homines rerum miraculis fidem habere non consueuisse dicebat, quibus in tota vita non contigisset quicquam intueri, quod esset communi hominum opinione maius: se certè adduci posse, vt crederet, & Tityū & alios ea magnitudine quā fama prodidit, fuisse. Venisse enim se fortè ad Gades, & ab ea insula cum tota sui comitatus turba, quòd id Hercules imperasset: mox iterum Gades reuersum, marinum hominem in litus eiectum inuenisse, nihilo breuiorem iugerum quinque spatio, qui fulmine ictus conflagrarat. *Hæc ille.*

d καλλιχόρου] Didymus & Eustathius hallucinati sunt in hoc vocabulo, quia καλλίχορον legunt, contra legem tamen carminis: nos, *pulchrichorum*, transtulimus, sequuti Pausaniam lib. iam memorato. Vide Lexicon nostrum Homericum, in voce καλλίχορος.

e ἑσταότ' ἐν λίμνῃ] Hunc Tantali cruciatum diuersè ab alijs quibusdam Homerus describit. Ait enim eum in medijs aquis sedentem, illas tamen potare non posse, cùm ad eas labra admouet, sic etiā pēdentes varios fructus supra suum capitis verticē, cùm captare nititur, eos in altum effugere. Illi causam facit Numen, quòd arescere aquas faciat: huic ventos, qui fructus illos sursum propellant. Alij autem dicunt, vt Euripides in Oreste, saxum illi perpetuò imminere. Virgil. lib. 6. epulis parat is non posse frui alios di-

tit, quòd à Furijs prohibeantur, nimirum Lapithas, Ixionem & Pirithoum. quanquam Natalis Myth. lib. 6. cap. 18. illud de Tantalo dicit ab eodem existimet. Mihi tamen videtur series orationis postulare, vt de illis intelligatur. Locum integrum afferam:

Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumq́; ?
Quos super atra silex iam iam lapsura cadentiq́;
Imminet assimilis. lucent genialibus altis
Aurea fulcra toris epulæq́; ante ora paratæ
Regifico luxu: Furiarum maxima iuxtà
Accubat, & manibus prohibet contingere mensas:
Exurgitq́; facem attollens, atque intonat ore.

Quod si illud de Tantalo esset intelligendum, non dubito quin eum etiam fuisset Virgilius nominaturus. Homerum sequitur Tibullus: sed in eius siti perpetua tantùm. Sic enim dicit:

Tantalus est illic, & circum stagna, sed acrem
Iam iam poturo deserit vnda sitim.

Famem etiam adiunxit Ouidius: *Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat* *Tantalus——*

Sitim solam Horatius: *Tantalus à labris sitiens fugientia captat* *Flumina——.*

Cornelius Gallus etiam sitim tantùm commemorat, vt ex illius versibus, quos infrà annotabimus, constabit. Hæc ergo de Tantali cruciatu, de cuius causa tamen nihil scribit Homerus, vt fecit anteà de Tityo. Nos hoc intactũ non arbitramur esse relinquendum. Varia ergo ea de re est sententia. Quidam dicunt eum aliquando Deos hospitio excepisse, Pelopemq́; filium, vel quòd Deorũ prouidentiam experiri vellet, vt dicitur de Lycaone: vel quòd inde epulas lautiores arbitraretur, cùm filium sibi omnium rerum charissimum Dijs epulandum traderet, in conuiuio exhibuisse. Quod Dij cùm intellexissent (vna excepta Cerere, quæ ob raptam filiã mœstitiâ penè dementata humerũ Pelopis deuorauit: sed Dij Pelopem vitæ restituerunt, & humerum illi eburneũ supposuerunt. vide Pindarum 1. Olymp.) Tantalum ad inferos detruserunt, & propter tam cruentum & inhumanum conuiuium, ibi eum perpetuo famis & sitis tormento addixerunt. Sunt quidam qui ob loquacitatem hoc ei contigisse dicunt, vt Euripides in Oreste (quanquam hic, vt anteà diximus, lapidem illius vertici impendere, qui ei bibere volenti, & labra ad aquas admouẽti, caput feriat) quod videlicet in Deorum conuiuio aliquid nimis petulanter effudisset. Locum illius adducam ad Lectorem subleuandum:

ὁ γὰρ μακάριος, κοὐκ ὀνειδίζω τύχας,
Διὸς πεφυκὼς, ὥς λέγουσι, Τάνταλος,
κορυφῆς ὑπερτέλλοντα δειμαίνων πέτρον
ἀέρι ποτᾶται, καὶ τίνει ταύτην δίκην
ὡς μὲν λέγουσιν, ὅτι θεοῖς ἄνθρωπος ὢν
κοινῆς τραπέζης ἀξίωμ' ἔχων ἴσον
ἀκόλαστον ἔσχε γλῶσσαν, αἰσχίστην νόσον. id est,

Nam beatus ille, nec exprobro fortunam
Ioue natus, vt dicunt, Tantalus
Capiti supereminentem timens lapidem
Aëre volitat, & luit hanc pœnam
Vt quidem dicunt, quòd cum Dijs homo cùm esset
Communis mensæ honorem habens æqualem,
Incontinentem habuit linguam, turpissimum morbum.

Eam opinionem sequitur Ouidius, cùm dicit: *Quærit aquas in aquis & poma fugacia captat* *Tantalus: hoc illi garrula lingua dedit.*
Gallus etiam (nescio vnde eum Corn. Gallum appellet Natalis) eandem sequitur sententiam, cuius Epigramma in Tantalum extat Anthol. lib. 4. c. 7.

Οὗτος ὁ πρὶν μακάρεσσι συνέστιος, οὗτος ὁ νηδὺν
 πολλάκις ἀενάου νέκταρος ἐμπλησάμενος,
νῦν λιβάδος θνητῆς ἱμείρεται· ἡ φθονερὴ δὲ
 κρᾶσις ἀεὶ χείλευς βαιὸν ὑπερτέρη.
Πῖνε, λέγει τὸ τέχνημα, καὶ ὄργια μάνθανε σιγῆς·
 οἱ γλώσσῃ προπετεῖς ταῦτα κολαζόμεθα. Quod ego sic de plano verto:

Hic olim superûm fuerat conuiua, replebat
 Qui dulci ventrem nectare sæpe suum.
Mortales latices nunc optat, at inuida semper
 Vnda labris eius subsidet inferior.
Illa, bibe, acclamat, tum sacra silentia disce:
 Supplicia hæc, quibus est lingua proterua, manent.

Didymus noster & Tzetzes existimant Tantalum, qui in Deorum conuiuia admittebatur, aliquãdo Nectar & Ambrosiam ijs surripuisse, eamq́; coætaneis suis impertiuisse. quod attingit Pindarus Olymp. od. 1. his verbis:

ἔχει δ' ἀπάλαμον βίον
τοῦτον, ἐμπεδόμοχθον
μετὰ τριῶν τέταρτον
πόνον, ἀθανάτων ὅτι κλέψαις
ἁλίκεσσι συμπόταις
νέκταρ ἀμβροσίαν τε
δῶκεν.

Didymus tamen dicit, ideò impositum illi esse montem Sipylum. Quidam dicunt hoc idcirco factum, quia cùm aliquando Pandareus Milesius canem aureum αὐτόφυα è Creta surripuisset, quem Iupiter custodem templi constituerat, eumq́; apud Tantalum occultasset: misit Iupiter Mercurium, vt eum qui canem susceperat, tentaret & experiretur. Is verò cum iuramento eum apud se esse negauit, & idcirco montem Sipylum illi imposuisse, qui esset lapis. Hoc refert Pindari Interpres, vbi loci huius Homerici quoque meminit: tamen dicit eum spurium & adulterinum esse iudicatum ab Aristarcho. Addit Pindarus, eodem loco capiti Tantali lapidem esse superimpositum, quòd ingentem suam felicitatem concoquere non potuerit: quanquam idem esse illud existimauerim, ac si dixisset Tantalum abusum esse sua prosperitate, qua inter Deos fruebatur, cùm ambrosiam & nectar illis surripuit, vt illa cum sequentibus connectantur, in quibus causam illius supplicij commemorat.

f λᾶαν βαστάζοντα] De Sisyphi supplicio omnes, quos memini legisse, cõsentiunt: de illius autem causa Homerus nihil: sed hoc etiã prætermittendum nobis non est. Pausanias igitur lib. 2. hanc affert, quod cùm Iupiter Asopi filiam rapuisset, idque Sisyphus (qui astutiæ nomine nulli mortalium fuit comparandus) sciret, indicasset Asopo sub spe fontis illius qui erat in Acrocorintho: ideoque pœnas, si satis credi potest, inquit ille, apud inferos dare. Alij dicunt eum Deorum à secretis fuisse, arcanaque illorum diuulgasse: alij, cum solitum varijs tormentis hospites suos cruciare. Alij dicunt, eum ob deceptos dæmonas ita plecti. Sic autem decepit. Cùm moreretur iussit vxori suæ, vt cadauer suum inhumatum projiceret: itaque ille apud inferos Plutonem rogauit, vt sibi liceret exire ad vxorem suam castigandam (hoc est nimirum quod aliàs diximus, creditas animas defunctorum eos vrgere, à quibus aliqua essent affecti iniuria) quod ab ea sepultus non esset. Id cùm impetrasset, egressus noluit ad inferos redire, donec (inquit Eustathius) senectute prouectissima grauaretur. Reuersus itaque, vel (vt alij volunt) à Mercurio vi detractus à viuis, hoc illi supplicium impositum fuit.

g εἴδωλον] Hoc addit, ne existimaretur ipsum Herculem reuerà vidisse, quod poterat intelligi ex præcedentibus, cùm se vidisse βίην Ἡρακληείην diceret. Vidit ergo tantùm illius idolum ac imaginem. Agnoscit enim eius ἀποθέωσιν, quia in numerum Deorum post mortem dicitur relatus. Tria autem sunt in homine, vt videtur hic locus innuere: corpus, anima, & imago. Corpus terræ mandatur: animam verò aliquando cum imagine coniungunt, & vtramque in inferis collocant, vt de præcedentibus heroibus & matronis intelligendum est: aliquando distinguũt, & tunc animam in cœlis habitare, imaginem apud inferos remanere existimauerunt, scilicet crassiorem partem hominis post corpus, quæ etiam ipsius corporis effigiem retineat, cùm alioqui anima separata ab illa imagine non subijciatur sensibus humanis. Quasi ergo dicat nunc Homerus, corpus quidem Herculis combustum in terra remansisse, animam ad superos euolasse, imaginem illius in inferis degere. Hæc ego forsan rudiuscule propono, sed sciat lector, me nunc in Philosophorum scholis non versari, qui hominis partes accuratiùs distinguunt. Platonici dicunt tria esse in homine: supremum, infimum, & medium. Supremum, appellant mentem: infimum, sensitiuam animam, & idolum: medium, rationalem spiritum, qui animam animalem, vel illud idolum cum mente coniungit. Quod si etiam admittamus, intelligemus Herculis rationalẽ animam (vt vocatur à Plotino Ennead. 5. li. 2. orat. 1.) menti coniunctam in superos admissam: animam autem animalem vel idolum in inferis extitisse. Illa duo autem cõiungo, quia in hominibus virtutis studiosis nunquam separantur, qualis fuit Hercules. Accidit autem in deprauatis hominibus, vt anima rationalis interdum sensitiuæ adhærescat, & ita in inferis cum hac remanet, vt ijdem Platonici voluerunt. Quanquam Homerus hoc voluisse non videtur nam fortissimis & pientissimis etiam heroibus illa duo tribuit: illud ergo peculiare illis statuit, quos Dij cœlo dignarentur & suo consortio, vt hunc Herculem. Quidam duo tantùm in homine statuunt, Corpus, & animam: illud in terram reuerti, hanc in cœlos, vnde descendit, remeare. & hoc Lucretius ait his verbis:

Cedit item retrò, de terra quod fuit antè,
In terras: & quod missum est ex ætheris oris,
Id rursum cæli fulgentia templa receptant.

Sed hoc tamen diligenter apud eundem Poëtam studioso lectori expendendum est, quia animam mortalem alioqui existimauit: sed id forsan de anima animali vel sensitiua intellexit, nunc verò de mente diuina loquitur. Alij quatuor agnoscunt in homine, quæ ita complectitur Ouidius:

Bis duo sunt hominis, manes, caro, spiritus, vmbra.
Quatuor ista loci bis duo suscipiunt.

Terra legit carnem, tumulum circumuolat vmbra: Orcus habet manes, spiritus astra petit.

Sed hæc ferè eandem expositionem accipiunt atque superiora tria Platonicorum, qui carnem, vel corpus reliquerunt: quia ibi hominem tantùm intrinsecum intelligunt. Vtut sit, videtur mihi hoc loco Homerus ita sentire, vt initio proposui. Lector rem, si placet, attendat. Didymus tamen hos versus dicit se ἀθετεῖν, nimirum ἄδηλον, & sequens τρίτον: sed & tertius erat, igitur delendus qui ex secundo dependet. Eustathius testatur Homeromastigas totum hunc locum vellicasse. Non concoquebant enim, quomodo imago Herculis posset esse in inferis, ipse autem in superis: sed nos id posse fieri, satis docuimus ex veterum opinione: quinimò videtur mihi Homerus intellexisse supera illa Numina spiritus fuisse, cùm Herculeum spiritum ab illis in suum numerum assumptum intelligat, relicta crassiori eius parte, quæ non videbatur posse cum æterna illa mẽte degere, adeò pura omnia apud illam esse voluit. Hoc etiam reprehendebant, quòd Vlyssem ab Herculis idolo agnitum dicat Poëta, antequàm è sanguine sacrificij biberit: quod tamen potest κατὰ τὸ ποιητικὸν intelligi. Illud item quòd Hebem coniugem Herculis esse dicat, quam tamen alij pro virgine agnoscãt. Sed id mihi futile videtur, quia illius vetustissimi Poëtæ scripta debebant esse pro lege & norma veritatis.

h μὴ τεχνησάμενος] Hic locus varias recepit interpretationes, quas ego nunc ex Eustathio commemorabo. Vel, Qui illum baltheũ fecit (hoc enim periphrasticè significat illud, ὃς ἐγκάτθετο τέχνῃ) illum solum fecit, μὴ τεχνησάμενος μηδ' ἄλλον, hoc est, nullũ vnquam alium faciens quàm vnicum illum. Vel οὐδὲν ἕτερον τοιοῦτον ἔργον τεχνησάμενος, qui nullum aliud simile opus fecerit, vt siquis dicat Phidiam, qui Iouem sculpsit alium similem nunquam sculpsisse. Quidam verò hoc quasi execratiuè dictum accipiũt, vt sit hic sensus: Ne hoc contingat, vt qui illum baltheum fecit, alium vllum faciat, adeò in illo priore tot horrenda conspiciebantur. Vel, Ne qui illum fecit, aliud opus faciat, vt qui totum suum artificium in illum expenderit, neque multum ei ocij ad alia facienda superfuerit. Habet autem hic versus, μὴ τεχνησάμενος μηδ' ἄλλο τι τεχνήσαιτο, superfluam alteram negationem. satis enim erat dicere, μὴ τεχνησάμενος ἄλλο. Vel ad fortiorem negationem, τὸ μὴ ingeminauit. Quidam verò hunc versum commate duplici partiũtur, & defectiuum esse dicunt primum, secundum verò integrum, vt sit μὴ τεχνησάμενος εἴη, μηδ' ἄλλο τι τεχνήσαιτο. Sic ergo esset distinguẽdus, μὴ τεχνησάμενος: μηδ' ἄλλο τι τεχνήσαιτο, &c. Hæc omnia debemus Eustathio: mihi hoc videtur probari, vt sit sensus: Hic baltheus eiusmodi est, tamq; admirandus, vt qui illum fecerit, quamuis peritissimus artifex: tamen neq; anteà vllum talem fecerit, aut posthac facere possit, adeò omnes sui artificij elegantias in illud contulit. Probo etiam vt per execrationem dicatur, quod ego in versione secutus geminata quoq; negatione, vt in Græco: quanquam, vt verum fatear, Delius quidam natator hic requiratur.

i ἀλλ', ὅ ποτ' ἐνθάδ'] Artificiosè Vlysses Herculem istum introduxit, vt penè incredibilem descẽsum suum ad inferos illius exẽplo probabiliorem faceret. Quod autem in hunc solùm finem eius mentionem faciat, ex eo constat: quòd cùm pleraq; de se ipso Hercules prædicare posset, in quibus etiam sibi similem Vlyssem faceret, hoc vnicum tantum ex suis gestis meminit, se olim nimirum ad inferos quoq; descendisse. Id autem fecit ex iussu Eurysthei, quem se deteriorem nunc appellat, & tamen ei obtemperare Iupiter ipse, atque adeò fata voluerunt. Itaque ex eius imperio duodecim memorabilia certamina perfecit, quanquam nonnulli, vt Q. Smyrnæus decimumtertium addant. Voluit ergo Vlysses Phæacensibus persuadere, quibus fortasse hoc inauditum erat, lõgo ante se tempore idem ab Hercule præstitum, vt faciliùs etiam hoc ipsum de eo certissimè crederent. Deinde captat etiam maiorem inde gloriam, quòd sua facta Herculeis penè adæquentur. Atq; hic desinit hæc longa Vlyssis narratio de inferorum animabus, in qua tamen non omnia complexus est, quæ forsan ipse vidit: sed his cancellis sese concludit, ne longiùs euagetur, tandemque se ad Circen recipit. Nos eòdem etiam cum illo reuertamur.

FINIS LIBRI XI. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ
Μ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ
Ὀδυσσείας.

ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ τὴν ἐξ ᾅδου γενομένην αὐτῷ ἐπάνοδον πρὸς Κίρκην, καὶ ὡς τὰς Σειρῆνας παρέπλευσε, καὶ τὰς πλαγκτὰς πέτρας, Σκύλλαν τε καὶ Χάρυβδιν· καὶ τὴν τῆς αὐτοῦ νηὸς καὶ τῶν ἑταίρων ἀπώλειαν, ἀνελόντων τινὰς τῶν Ἡλίου βοῶν· καὶ ὡς μόνος ἐπὶ ξύλου πρὸς Καλυψὼ διεσώθη.

ARGVMENTVM
DVODECIMI LIBRI
Odysseæ.

NARRAT ab inferis factum sibi reditum ad Circen, & quomodo Sirenas prætemauigauit, & errantes petras Scyllamq; & Charybdim, & suæ nauis & sociorum exitium qui occiderant quosdam Solis boues, & vt solus in ligno ad Calypso seruatus fuerat.

Ἄλλη.

Μῦ Σειρῆνας ἔχει, πλαγκτὰς τ', ἰδὲ βοῦς Ἀελίου.

ΑΥΤΑΡ ἐπεὶ ποταμοῖο λίπεν ῥόον Ὠκεανοῖο
Νηῦς, ἀπὸ δ' ἵκετο κῦμα θαλάσσης εὐρυπόροιο,
*Νῆσον ἐς Αἰαίην, a ὅθι τ' ἠοῦς ἠριγενείης
Οἰκία καὶ χοροί εἰσι, καὶ ἀντολαὶ ἠελίοιο.
Νῆα μὲν ἔνθ' ἐλθόντες ἐκέλσαμεν ἐν ψαμάθοισιν,
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βῆμεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἔνθα δ' ἀποβρίξαντες ἐμείναμεν ἠῶ δῖαν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάρους προΐειν ἐς δώματα Κίρκης
b Οἰσέμεναι νεκρὸν Ἐλπήνορα τεθνηῶτα.
Φιτροὺς δ' αἶψα ταμόντες, ὅθ' ἀκροτάτη πρόεχ' ἀκτή,
Θάπτομεν ἀχνύμενοι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντες.
Αὐτὰρ ἐπεὶ νεκρός τ' ἐκάη καὶ τεύχεα νεκροῦ,
Τύμβον χεύαντες, καὶ ἐπὶ στήλην ἐρύσαντες,
Πήξαμεν ἀκροτάτῳ τύμβῳ εὐῆρες ἐρετμόν.
Ἡμεῖς μὲν τὰ ἕκαστα διείπομεν. οὐδ' ἄρα Κίρκην

* χ. νῆσον τ' αἰαίην

Aliud.

M. Sirenes complectitur petras atq; boues.

CAETERVM postquam fluuij reliquit fluentum Oceani
Nauis, abijt ad fluctus maris latiflui,
Insulam ad Aeaã vbi auroræ manè genitæ
Domicilium & chori sunt, & Solis ortus.
Nauem quidem huc digressi subduximus in arenã,
Nosipsi autem egressi sumus ad littus maris,
Hic dormientes expectauimus auroram diuinam.
Quando a manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Certè ego socios pramisi ad domum Circes,
Efferre mortuum Elpenorem defunctum.
Arborib. verò statim incisis summũ, pminebat litt.
Sepeliuimus tristes copiosas lacrymas fundentes.
Cæterùm postquã cadauer cõbustũ est, & arma mortui
Busto aggesto & desuper cippo erecto,
Fiximus in summo sepulchro fabrefactum remum.
Nos quidem singula administrauimus: at non Circẽ

Ἐξ ἀΐδεω ἐλθόντες ἐλήθομεν, ἀλλὰ μάλ' ὦκα
Ἦλθ' ἐντυναμένη· ἅμα δ' ἀμφίπολοι φέρον αὐτῇ
Σῖτον καὶ κρέα πολλὰ, καὶ αἴθοπα οἶνον ἐρυθρόν.
Ἡ δ' ἐν μέσσῳ στᾶσα μετηύδα δῖα θεάων,
Σχέτλιοι, οἳ ζώοντες ὑπήλθετε δῶμ' Ἀΐδαο,
* Διθανέες, ὅτε τ' ἄλλοι ἅπαξ θνήσκουσ' ἄνθρωποι.
Ἀλλ' ἄγετ', ἐσθίετε βρώμην καὶ πίνετε οἶνον
Αὖθι πανημέριοι· ἅμα δ' ἠοῖ φαινομένηφι
Πλεύσεσθ'· αὐτὰρ ἐγὼ δείξω ὁδὸν, ἠδὲ ἕκαστα
[d] Σημανέω, ἵνα μή τι κακορραφίῃ ἀλεγεινῇ
Ἢ ἁλὸς, ἢ ἐπὶ γῆς ἀλγήσετε πῆμα παθόντες.
Ὣς ἔφαθ'· ἡμῖν δ' αὖτ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν,
Οἱ μὲν κοιμήσαντο παρὰ πρυμνήσια νηός·
Ἡ δ' ἐμὲ χειρὸς ἑλοῦσα φίλων [e] ἀπονόσφιν ἑταίρων,
Εἷσέ τε, καὶ προσέλεκτο, καὶ ἐξερέεινεν ἕκαστα.
Αὐτὰρ ἐγὼ τῇ πάντα κατὰ μοῖραν κατέλεξα.
Καὶ τότε δή μ' ἐπέεσσι προσηύδα πότνια Κίρκη,
Ταῦτα μὲν οὕτω πάντα πεπείρανται· σὺ δ' ἄκουσον
Ὥς τοι ἐγὼν ἐρέω, μνήσει δέ σε καὶ θεὸς αὐτός.
Σειρῆνας μὲν πρῶτον ἀφίξεαι, [f] αἵ ῥά τε πάντας
Ἀνθρώπους θέλγουσιν, ὅ, τις σφέας εἰσαφίκηται.
Ὅς τις ἀϊδρείῃ πελάσῃ καὶ φθόγγον ἀκούσῃ
Σειρήνων, τῷ δ' οὔτι γυνὴ καὶ νήπια τέκνα
Οἴκαδε νοστήσαντι παρίσταται, οὐδὲ γάνυνται.
Ἀλλά τε Σειρῆνες λιγυρῇ θέλγουσιν ἀοιδῇ,
Ἥμεναι ἐν λειμῶνι· πολὺς δ' ἀμφ' ὀστεόφιν θὶς
Ἀνδρῶν πυθομένων, περὶ δὲ ῥινοὶ μινύθουσιν.
Ἀλλὰ παρὲξ ἐλάαν· ἐπὶ δ' οὔατ' ἀλεῖψαι ἑταίρων,
Κηρὸν δεψήσας μελιηδέα, μή τις ἀκούσῃ
Τῶν ἄλλων· ἀτὰρ αὐτὸς ἀκουέμεν αἴ κ' ἐθέλῃσθα,
Δησάντων σ' ἐν νηῒ θοῇ χεῖράς τε πόδας τε
Ὀρθὸν ἐν ἱστοπέδῃ· ἐκ δ' αὐτοῦ πείρατ' ἀνήφθω·
Ὄφρα κε τερπόμενος ὄπ' ἀκούσῃς Σειρήνοιϊν.
Αἰ δέ κε λίσσηαι ἑτάρους, λῦσαί τε κελεύῃς,
Οἱ δέ σ' ἐν πλεόνεσσι τότ' ἐν δεσμοῖσι διδέντων.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ τάς γε παρὲξ ἐλάσωσιν ἑταῖροι,
Ἔνθά τοι οὐκ ἔτ' ἔπειτα διηνεκέως ἀγορεύσω
Ὁπποτέρη δή τοι ὁδὸς ἔσσεται, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς
Θυμῷ βουλεύειν· ἐρέω δέ τοι ἀμφοτέρωθεν.
[g] Ἔνθεν μὲν γὰρ πέτραι ἐπηρεφέες, προτὶ δ' αὐτὰς
Κῦμα μέγα ῥοχθεῖ κυανώπιδος Ἀμφιτρίτης·
Πλαγκτὰς δή τοι τάς γε θεοὶ μάκαρες καλέουσι.
Τῇ μέν τ' οὐδὲ ποτητὰ παρέρχεται, [h] οὐδὲ πέλειαι
Τρήρωνες, ταί τ' ἀμβροσίην Διὶ πατρὶ φέρουσιν,
[i] Ἀλλά τε καὶ τῶν αἰὲν ἀφαιρεῖται λὶς πέτρη,
Ἀλλ' ἄλλην ἐνίησι πατὴρ ἐναρίθμιον εἶναι.
[k] Τῇ δ' οὔπω τις νηῦς φύγεν ἀνδρῶν, ἥτις ἵκηται,
Ἀλλά θ' ὁμοῦ πίνακάς τε νεῶν καὶ σώματα φωτῶν
Κύμαθ' ἁλὸς φορέουσι [l] πυρός τ' ὀλοοῖο θύελλαι.
Οἴη δὴ κείνη γε παρέπλω ποντοπόρος νηῦς
Ἀργὼ πασιμέλουσα, παρ' Αἰήταο πλέουσα·
Καὶ νύ κε τὴν ἔνθ' ὦκα βάλεν μεγάλας ποτὶ πέτρας,
Ἀλλ' Ἥρη παρέπεμψεν, ἐπεὶ φίλος ἦεν Ἰήσων.
[m] Οἱ δὲ δύω σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει
Ὀξείῃ κορυφῇ, νεφέλη δέ μιν ἀμφιβέβηκε

Ab inferis regressi latuimus, sed valdè celeriter
Venit instructa: simul autē ancillæ ferebāt cum ipsa
Panem & carnes multas, & nigrum vinum.
Hæc in medio stans alloquebatur diua dearum:
Miseri qui viuentes subijstis domum Plutonis,
Bis mortui, cū alij semel dūtaxat moriatur homines. γρ. Δισθανέες,
Sed agitè edite cibum, & bibite vinum
Hic tota die, simul autem aurora illucescente
Nauigabitis, cæterùm ego mōstrabo viā atq; singula
Significabo, ne quo pacto vestris malis cōsilijs acerbis,
Aut in mare, aut in terra doleatis cladem passi.
Sic ait, nobis. a. statim persuadebatur animus generosus.
Sic enim quidem tota die ad solem occidentem
Sedebamus epulātes carnes immensas & dulce vinū.
Quando autem sol occidit, & crepusculum aduenit,
Illi quidem dormierunt apud rudentes nauis.
Illa aūt me manu prehendens amicis seorsim à socijs,
Locauitq; & accubuit, & interrogauit singula.
Cæterùm ego illi omnia ordine recensui,
Tum certè me verbis alloquebatur veneranda Circe,
Hæc quidem sic omnia sunt tentata, tu autem audi
Vt tibi ego dicā, in memoriā reducet tibi etiā deus ipse.
Ad Sirenas quidē primùm peruenies, quæ sanè omnes
Homines demulcent, quicunq; apud eas peruenerint: γρ. ὅτι
Quicunq; imprudētia appulerit, & sonitum audierit γρ. πλάσῃ καὶ φθόγγον ἀκούσῃ
Sirenum, huic neutiquam vxor & infantes liberi
Domum reuersi assistant neq; lætantur.
Sed Sirenes stridula demulcent cantilena,
Desidentes in prato, ingens circùm ex ossibus aceruus
Virorum putrefactorum undiq; cutes putrescunt.
Sed prænauigato, insuper aures obtura sociorum γρ. παρεξελάαν.
Ceram lixans suauem, ne quisquam audiat
Aliorum: cæterùm ipse audi quidem, si quidem voles,
Ligent te in naui veloci manusq; pedesq;.
Erectum ad malum; ex eo autem funes alligentur,
Vt magna voluptate vocem audias Sirenum. γρ. ἀκούσῃς
Quòd si rogaueris socios, soluereq; iusseris,
Illi te pluribus vinculis alligent.
Cæterùm postquam has prænauigauerint socij, γρ. παρεξελάσωσιν
Tum tibi haud ego deinceps fusiùs commemorabo,
Vtra tibi via erit, sed tu ipse
Animo considera. dicam autem tibi vtrinq;:
Ibi quidem petra excelsa, ad eas autem
Fluctus ingens resonat cærulei maris.
Vages profectò eas dij beati vocant.
Hac neq; volucres prætervolant, neq; columbæ
Timidæ, quæ ambrosiam Ioui patri ferunt:
Verùm aliquam earum semper adimit leuis petra.
Sed aliā summittit pater, vt in numerū sufficiatur.
Hac nōdū vlla nauis effugit virorū, quæcūq; accesserit,
Sed pariter tabulas nauiū, & corpora virorum
Fluctus maris aufert ignisq; perniciosi procellæ.
Sola ipsa vtiq; prænauigauit mare sulcans nauis
Argo omnibus curæ ab Aeëta nauigans. γρ. φασιμέλουσα
Et fortasse hāc hīc celeriter iecisset magnas ad petras,
Sed Iuno præterire fecit, quoniam charus erat Iason.
Hi verò duo scopuli, hic quidem altum cœlū attingit
Acuto vertice, nubes autem ipsum circumdat

Terra legit carnem, tumulum circumuolat vmbra: Orcus habet manes, spiritus astra petit.

Sed hæc ferè eandem expositionem accipiunt atque superiora tria Platonicorum, qui carnem, vel corpus reliquerunt: quia sibi hominem tantùm intrinsecum intelligunt. Vtvt sit, videtur mihi hoc loco Homerus ita sentire, vt initio proposui. Lector rem, si placet, attendat. Didymus tamen hos versus dicit se ἀθετεῖν, nimirum εἴδωλον, & sequens τίς ἡ: sed & tertius erat, igitur delendus qui ex secundo dependet. Eustathius testatur Homeromastigas totum hunc locum vellicasse. Non concoquebant enim, quomodo imago Herculis posset esse in inferis, ipse autem in superis: sed nos id posse fieri, satis docuimus ex veterum opinione: quinimò videtur mihi Homerus intellexisse supera illa Numina spiritus fuisse, cùm Herculeum spiritum ab illis in suum numerum assumptum intelligat, relicta crassiori eius parte, quæ non videbatur posse cum æterna illa mẽte degere, adeò pura omnia apud illam esse voluit. Hoc etiam reprehendebant, quòd Vlyssem ab Herculis idolo agnitum dicat Poëta, antequàm è sanguine sacrificij biberit: quod tamen potest κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligi. Illud item quòd Hebem coniugem Herculis esse dicat, quam tamen alij pro virgine agnoscãt. Sed id mihi futile videtur, quia illius vetustissimi Poëtæ scripta debebant esse pro lege & norma veritatis.

h μὴ τεχνησάμενος] Hic locus varias recepit interpretationes, quas ego nunc ex Eustathio commemorabo. Vel, Qui illum baltheũ fecit (hoc enim periphrasticè significat illud, ἐγκάτθετο τέχνῃ) illum solum fecit, μὴ τεχνησάμενος μηδ' ἄλλον, hoc est, nullũ vnquam alium faciens quàm vnicum illum. Vel οὐδὲν ἕτερον τοιοῦτον ἔργον τεχνησάμενος, qui nullum aliud simile opus fecerit, vt siquis dicat Phidiam, qui Iouem sculpsit alium similem nunquam sculpsisse. Quidam verò hoc quasi execratiuè dictum accipiũt, vt sit hic sensus: Ne hoc contingat, vt qui illum baltheum fecit, alium vllum faciat, adeò in illo priore tot horrenda conspiciebantur. Vel, Ne qui illum fecit, aliud opus faciat, vt qui totum suum artificium in illum expenderit, neque multum ei ocij ad alia facienda superfuerit. Habet autem hic versus, μὴ τεχνησάμενος μηδ' ἄλλο τι τεχνήσαιτο, superfluam alteram negationem. satis enim erat dicere, μὴ τεχνησάμενος ἄλλον. Vel ad fortiorem negationem, τὸ μὴ ingeminauit. Quidam verò hunc versum commate duplici partiũtur, & defectiuum esse dicunt primum, secundum verò integrum, vt sit μὴ τεχνησάμενος ἦν, μηδ' ἄλλο τι τεχνήσαιτο. Sic ergo esset distinguẽdus, μὴ τεχνησάμενος· μηδ' ἄλλο τι τεχνήσαιτο, &c. Hæc omnia debemus Eustathio: mihi hoc videtur probari, vt sit sensus: Hic baltheus eiusmodi est, tamq; admirandus, vt qui illum fecerit, quamuis peritissimus artifex, tamen neq; anteà vllum talem fecerit, aut posthac facere possit, adeò omnes sui artificij elegantias in illud contulit. Probo etiam vt per execrationem dicatur, quod ego in versione secutus geminata quoq; negatione, vt in Græco: quanquam, vt verum fatear, Delius quidam natator hic requiratur.

i ἀλλ' ἦ τοι καὶ ἐμὲ] Artificiosè Vlysses Herculem istum introduxit, vt penè incredibilem descẽsum suum ad inferos illius exẽplo probabiliorem faceret. Quod autem in hunc solùm finem eius mentionem faciat, ex eo constat: quòd cùm pleraq; de se ipso Hercules prædicare posset, in quibus etiam sibi similem Vlyssem faceret, hoc vnicum tantum ex suis gestis meminit, se olim nimirum ad inferos quoq; descendisse. Id autem fecit ex iussu Eurysthei, quem se deteriorem nunc appellat, & tamen ei obtemperare Iupiter ipse, atque adeò fata voluerunt. Itaque ex eius imperio duodecim memorabilia certamina perfecit, quanquam nonnulli, vt Q. Smyrnæus decimumtertium addant. Voluit ergo Vlysses Phæacensibus persuadere, quibus fortasse hoc inauditum erat, lõgo ante se tempore idem ab Hercule præstitum, vt faciliùs etiam hoc ipsum de eo certissimè crederent. Deinde captat etiam maiorem inde gloriam, quòd sua facta Herculeis penè adæquentur. Atq; hic desinit hæc longa Vlyssis narratio de inferorum animabus, in qua tamen non omnia complexus est, quæ forsan ipse vidit: sed his cancellis sese concludit, ne longiùs euagetur, tandemque se ad Circen recipit. Nos eòdem etiam cum illo reuertamur.

FINIS LIBRI XI. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Μ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ τὴν ἐξ ᾅδου γενομένην αὐτῷ ἐπάνοδον πρὸς Κίρκην, καὶ ὡς τὰς Σειρῆνας παρέπλευσε, καὶ τὰς πλαγκτὰς πέτρας Σκύλλαν τε καὶ Χάρυβδιν· καὶ τὴν τῆς αὐτοῦ νεὼς καὶ τῶν ἑταίρων ἀπώλειαν, ἀνελόντων τινὰς τῶν Ἡλίου βοῶν· καὶ ὡς μόνος ἐπὶ ξύλου πρὸς Καλυψὼ διεσώθη.

Ἄλλη.

Μῦ Σειρῆνας ἔχει, πλαγκτάς τ', ἰδὲ βοῦς Ἀελίου.

ΑΥΤΑΡ ἐπεὶ ποταμοῖο λίπεν ῥόον
Ὠκεανοῖο
Νηῦς, ἀπὸ δ' ἵκετο κῦμα θαλάσ-
σης εὐρυπόροιο
*Νῆσον ἐς Αἰαίην, [a] ὅθι τ' Ἠοῦς ἠρι-
γενείης
Οἰκία καὶ χοροί εἰσι, καὶ ἀντολαὶ ἠελίοιο.
Νῆα μὲν ἔνθ' ἐλθόντες ἐκέλσαμεν ἐν ψαμάθοισιν,
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βῆμεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἔνθα δ' ἀποβρίξαντες ἐμείναμεν Ἠῶ δῖαν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἠώς,
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάρους προΐειν ἐς δώματα Κίρκης
[b] Οἰσέμεναι νεκρὸν Ἐλπήνορα τεθνειῶτα,
Φιτροὺς δ' αἶψα ταμόντες, ὅθ' ἀκροτάτη πρόεχ' ἀκτή,
Θάπτομεν ἀχνύμενοι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντες.
Αὐτὰρ ἐπεὶ νεκρός τ' ἐκάη καὶ τεύχεα νεκροῦ,
Τύμβον χεύαντες, καὶ ἐπὶ στήλην ἐρύσαντες,
Πήξαμεν ἀκροτάτῳ τύμβῳ εὐῆρες ἐρετμόν.
Ἡμεῖς μὲν τὰ ἕκαστα διείπομεν. οὐδ' ἄρα Κίρκην

ARGVMENTVM DVODECIMI LIBRI *Odyssea.*

NARRAT ab inferis factum sibi reditum ad Circen, & quomodo Sirenas prænauigauit, & errantes petras Scyllamq; & Charybdim, & suæ nauis & sociorum exitium qui occiderant quosdam Solis boues, & vt solus in ligno ad Calypso seruatus fuerat.

Aliud.

M. Sirenes complectitur petras atq; boues.

CAETERVM postquam fluuij reli-
quit fluentum Oceani
Nauis, abyt ad fluctus maris lati-
flui,
Insulam ad Aeaã vbi auroræ ma-
nè genitæ
Domicilium & chori sunt, & Solis ortus.
Nauem quidem huc digressi subduximus in arenã,
Nosipsi autem egressi sumus ad littus maris,
Hic dormientes expectauimus auroram diuinam.
Quando.a. manè genita apparuit roseis digitis auro-
Certè ego socios præmisi ad domum Circes, (ra,
Efferre mortuum Elpenorem defunctum.
Arborib. verò statim incisis summũ ꝓminebat litt⁹,
Sepeliuimus tristes copiosas lacrymas fundentes.
Cæterùm postquã cadauer cõbustũ est, & arma mor-
Busto aggesto & desuper cippo erecto, (tui
Fiximus in summo sepulchro fabrefactum remum.
Nos quidem singula administrauimus: at non Circẽ

ἐξ αἰ-

Ἐξ Ἀΐδεω ἐλθόντας ἐλήθομεν, ἀλλὰ μάλ' ὦκα
Ἦλθ' ἐντυναμένη· ἅμα δ' ἀμφίπολοι φέρον αὐτῇ
Σῖτον καὶ κρέα πολλὰ, καὶ αἴθοπα οἶνον ἐρυθρόν.
Ἡ δ' ἐν μέσσῳ στᾶσα μετηύδα δῖα θεάων,
Σχέτλιοι, οἱ ζώοντες ὑπήλθετε δῶμ' Ἀΐδαο,
c * Διθανέες, ὅτε τ' ἄλλοι ἅπαξ θνήσκουσ' ἄνθρωποι.
Ἀλλ' ἄγετ', ἐσθίετε βρώμην καὶ πίνετε οἶνον
Αὖθι πανημέριοι· ἅμα δ' ἠοῖ φαινομένηφι
Πλεύσεσθ'· αὐτὰρ ἐγὼ δείξω ὁδὸν, ἠδὲ ἕκαστα
d Σημανέω, ἵνα μή τι κακορραφίῃ ἀλεγεινῇ
Ἢ ἁλὸς, ἢ ἐπὶ γῆς ἀλγήσετε πῆμα παθόντες.
Ὣς ἔφαθ'· ἡμῖν δ' αὖτ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν,
Οἱ μὲν κοιμήσαντο παρὰ πρυμνήσια νηός·
Ἡ δ' ἐμὲ χειρὸς ἑλοῦσα φίλων e ἀπονόσφιν ἑταίρων,
Εἷσέ τε, καὶ προσέλεκτο, καὶ ἐξερέεινεν ἕκαστα.
Αὐτὰρ ἐγὼ τῇ πάντα κατὰ μοῖραν κατέλεξα.
Καὶ τότε δή μ' ἐπέεσσι προσηύδα πότνια Κίρκη,
Ταῦτα μὲν οὕτω πάντα πεπείρανται· σὺ δ' ἄκουσον
Ὥς τοι ἐγὼν ἐρέω, μνήσει δέ σε καὶ θεὸς αὐτός.
Σειρῆνας μὲν πρῶτον ἀφίξεαι, f αἵ ῥά τε πάντας
Ἀνθρώπους θέλγουσιν, ὅτις σφέας εἰσαφίκηται.
Ὅς τις ἀϊδρείῃ * πελάσῃ καὶ φθόγγον ἀκούσῃ
Σειρήνων, τῷ δ' οὔ τι γυνὴ καὶ νήπια τέκνα
Οἴκαδε νοστήσαντι παρίσταται, οὐδὲ γάνυνται.
Ἀλλά τε Σειρῆνες λιγυρῇ θέλγουσιν ἀοιδῇ,
Ἥμεναι ἐν λειμῶνι· πολὺς δ' ἀμφ' ὀστεόφιν θὶς
Ἀνδρῶν πυθομένων, περὶ δὲ ῥινοὶ μινύθουσι.
Ἀλλὰ * παρὲξ ἐλάαν, ἐπὶ δ' οὔατ' ἀλεῖψαι ἑταίρων
Κηρὸν δεψήσας μελιηδέα, μή τις ἀκούσῃ
Τῶν ἄλλων· ἀτὰρ αὐτὸς ἀκουέμεν αἴ κ' ἐθέλῃσθα,
Δησάντων σ' ἐν νηῒ θοῇ χεῖράς τε πόδας τε
Ὀρθὸν ἐν ἱστοπέδῃ, ἐκ δ' αὐτοῦ πείρατ' ἀνήφθω·
Ὄφρα κε τερπόμενος ὄπ' * ἀκούσῃς Σειρήνοιϊν.
Εἰ δέ κε λίσσηαι ἑτάρους, λῦσαί τε κελεύῃς,
Οἱ δέ σ' ἔτι πλεόνεσσι τότ' ἐν δεσμοῖσι διδέντων.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ τάς γε * παρὲξ ἐλάσωσιν ἑταῖροι,
Ἔνθα τοι οὐκέτ' ἔπειτα διηνεκέως ἀγορεύσω,
Ὁπποτέρη δή τοι ὁδὸς ἔσσεται, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς
Θυμῷ βουλεύειν· ἐρέω δέ τοι ἀμφοτέρωθεν.
g Ἔνθεν μὲν γὰρ πέτραι ἐπηρεφέες, προτὶ δ' αὐτὰς
Κῦμα μέγα ῥοχθεῖ κυανώπιδος Ἀμφιτρίτης·
Πλαγκτὰς δή τοι τάς γε θεοὶ μάκαρες καλέουσι.
Τῇ μέν τ' οὐδὲ ποτητὰ παρέρχεται, h οὐδὲ πέλειαι
Τρήρωνες, ταί τ' ἀμβροσίην Διὶ πατρὶ φέρουσιν,
i Ἀλλά τε καὶ τῶν αἰὲν ἀφαιρεῖται λὶς πέτρη,
Ἀλλ' ἄλλην ἐνίησι πατὴρ ἐναρίθμιον εἶναι.
k Τῇ δ' οὔ πώ τις νηῦς φύγεν ἀνδρῶν, ἥ τις ἵκηται,
Ἀλλά θ' ὁμοῦ πίνακάς τε νεῶν καὶ σώματα φωτῶν
Κύμαθ' ἁλὸς φορέουσι, l πυρός τ' ὀλοοῖο θύελλαι.
Οἴη δὴ κείνῃ γε παρέπλω ποντοπόρος νηῦς,
Ἀργὼ * πᾶσι μέλουσα, παρ' Αἰήταο πλέουσα·
Καί νύ κε τὴν ἔνθ' ὦκα βάλεν μεγάλας ποτὶ πέτρας,
Ἀλλ' Ἥρη παρέπεμψεν, ἐπεὶ φίλος ἦεν Ἰήσων.
m Οἱ δὲ δύω σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει
Ὀξείῃ κορυφῇ, νεφέλη δέ μιν ἀμφιβέβηκε

Ab inferis regreßi latuimus, sed valdè celeriter
Venit instructa: simul autē ancillæ ferebāt cum ipsa
Panem & carnes multas, & nigrum vinum.
Hæc in medio stans alloquebatur diua dearum:
Miseri qui viuentes subijstis domum Plutonis,
Bis mortui, cū alij semel dūtaxat moriatur homines. γρ. Δις θανέες.
Sed agitè edite cibum, & bibite vinum
Hic tota die, simul autem aurora illucescente
Nauigabitis, cæterùm ego mōstrabo viā atq; singula
Significabo, ne quo pacto vestris malis cōsilijs acerbis,
Aut in mare, aut in terra doleatis cladem paßi.
Sic ait, nobis a. statim persuadebatur animus generosus.
Sic enim quidem tota die ad solem occidentem
Sedebamus epulātes carnes immensas & dulce vinū.
Quando autem sol occidit, & crepusculum aduenit,
Illi quidem dormierunt apud rudentes nauis.
Illa aūt me manu prehendens amicus seorsim à socijs,
Locauitq; & accubuit, & interrogauit singula.
Cæterùm ego illi omnia ordine recensui,
Tum certè me verbis alloquebatur veneranda Circe,
Hæc quidem sic omnia sunt tentata, tu autem audi
Vt tibi ego dicā, in memoriā reducet tibi etiā de⁹ ipse.
Ad Sirenas quidē primùm peruenies, quæ sanè omnes
Homines demulcent, quicunq; apud eas peruenerint: γρ. ἵν
Quicunq; imprudētia appulerit, & sonitum audierit γρ. πελάσῃ καὶ φθόγγον ἀκούσῃ
Sirenum, huic neutiquam vxor & infantes liberi
Domum reuerso astant neq; lætantur.
Sed Sirenes stridula demulcent cantilena,
Desidentes in prato, ingens circùm ex oßibus aceruus
Virorum putrefactorum vndiq; cutes putrescunt.
Sed præternauigato, insuper aures obtura sociorum γρ. παρεξελάαν.
Ceram lixans suauem, ne quisquam audiat
Aliorum: cæterùm ipse audi quidem si quidem voles,
Ligent te in naui veloci manusq; pedesq;
Erectum ad malum; ex eo autem funes alligentur,
Vt magna voluptate vocem audias Sirenum. γρ. ἀκούσῃς
Quòd si rogaueris socios, soluereq; iusseris,
Illi te pluribus vinculis alligent.
Cæterùm postquam has præternauigauerint socij, γρ. παρεξελάσωσι
Tum tibi haud ego deinceps fusiùs commemorabo,
Vtra tibi via erit, sed tu ipse
Animo considera. dicam autem tibi vtrinq;
Ibi quidem petra excelsa, ad eas autem
Fluctus ingens resonat cærulei maris.
Vagas profectò eas dij beati vocant.
Hac neq; volucres prætereuolant, neq; columbæ
Timidæ, quæ ambrosiam Ioui patri ferunt:
Verùm aliquam earum semper adimit leuis petra.
Sed aliā summittit pater, vt in numerū sufficiatur.
Hac nōdū vlla nauis effugit virorū, quæcūq; accesserit,
Sed pariter tabulas nauiū, & corpora virorum
Fluctus maris aufert ignisq; perniciosi procella.
Sola ipsa vtiq; præternauigauit mare sulcans nauis
Argo omnibus curæ ab Aeëta nauigans. γρ. φασὶ μέλουσα
Et fortasse hāc hīc celeriter iecisset magnas ad petras,
Sed Iuno præterire fecit, quoniam charus erat Iason.
Hi verò duo scopuli, hic quidem altum cœlū attingit
Acuto vertice, nubes autem ipsum circumdat

Κυανέη, τὸ μὲν οὔποτ' ἐρωεῖ, οὐδέ ποτ' αἴθρη
Κείνου ἔχει κορυφὴν, οὔτ' ἐν θέρει οὔτ' ἐν ὀπώρῃ.
Οὐδέ κεν ἀμβαίη βροτὸς ἀνὴρ, οὐ καταβαίη,
Οὐδ' εἴ οἱ χεῖρές γε ἐείκοσι καὶ πόδες εἶεν.
Πέτρη γὰρ λίς ἐστι, περιξεστῇ εἰκυῖα.
Μέσσῳ δ' ἐν σκοπέλῳ ἐστὶ σπέος ἠεροειδὲς,
Πρὸς ζόφον εἰς ἔρεβος τετραμμένον, ἧπερ ἂν ὑμεῖς
Νῆα παρὰ γλαφυρὴν ἰθύνετε φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ.
Οὐδέ κεν ἐκ νηὸς γλαφυρῆς αἰζήϊος ἀνὴρ
γρ. εἰσαφίκηται. Τόξῳ ὀϊστεύσας κοῖλον σπέος * εἰσαφίκοιτο.
Ἔνθα δ' ἐνὶ Σκύλλη ναίει δεινὸν λελακυῖα.
Τῆς ἤτοι φωνὴ μὲν ὅση σκύλακος νεογιλῆς
Γίνεται, αὐτὴ δ' αὖτε πέλωρ κακόν· οὐδέ κέ τίς μιν
Γηθήσειεν ἰδὼν, οὐδ' εἰ θεὸς ἀντιάσειεν.
Τῆς ἤτοι πόδες εἰσὶ δυώδεκα πάντες ἄωροι,
Ἓξ δέ τέ οἱ δειραὶ περιμήκεες, ἐν δὲ ἑκάστῃ
Σμερδαλέη κεφαλὴ, ἐν δὲ τρίστοιχοι ὀδόντες
Πυκνοὶ καὶ θαμέες, πλεῖοι μέλανος θανάτοιο.
Μέσση μέν τε κατὰ σπείους κοίλοιο δέδυκεν·
γρ. ἐξίσχει. Ἔξω δ' * ἐξίσχει κεφαλὰς δεινοῖο βερέθρου.
γρ. πέλει μαιμώωσα. Αὐτοῦ δ' ἰχθυάᾳ σκόπελον * περιμαιμώωσα
Δελφῖνάς τε κύνας τε, καὶ εἴποθι μεῖζον ἕλῃσι
Κῆτος, ἃ μυρία βόσκει ἀγάστονος Ἀμφιτρίτη.
γρ. οὔπω ποτε. Τῇ δ' * οὔπω ποτε ναῦται ἀκήριοι εὐχετόωνται
Παρφυγέειν σὺν νηΐ. φέρει δέ τε κρατὶ ἑκάστῳ
Φῶτ' ἐξαρπάξασα νεὸς κυανοπρῴροιο.
Τὸν δ' ἕτερον σκόπελον χθαμαλώτερον ὄψει Ὀδυσσεῦ,
Πλησίον ἀλλήλων· καί κεν διοϊστεύσειας.
Τῷ δ' ἐν ἐρινεὸς ἐστὶ μέγας φύλλοισι τεθηλώς.
Τῷ δ' ὑπὸ δῖα Χάρυβδις ἀναρροιβδεῖ μέλαν ὕδωρ.
Τρὶς μὲν γάρ τ' ἀνίησιν ἐπ' ἤματι, τρὶς δ' ἀναρροιβδεῖ
γρ. τύχῃς. Δεινόν. μὴ σύ γε κεῖθι τύχοις ὅτε ῥοιβδήσειεν.
Οὐ γάρ κεν ῥύσαιτό σ' ὑπὲκ κακοῦ οὐδ' Ἐνοσίχθων.
Ἀλλὰ μάλα Σκύλλης σκοπέλῳ πεπλημένος ὦκα
γρ. παρεξελάαν. Νῆα * παρὲξ ἐλάαν, ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτερόν ἐστιν
Ἓξ ἑτάρους ἐν νηῒ ποθήμεναι, ἢ ἅμα πάντας.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Εἰ δ' ἄγε δή μοι τοῦτο θεὰ νημερτὲς ἐνίσπες,
Εἴ πως τὴν ὀλοὴν μὲν ὑπεκπροφύγοιμι Χάρυβδιν,
Τὴν δέ κ' ἀμυναίμην ὅτε μοι σίνοιτό γ' ἑταίρους.
Ὣς ἐφάμην, ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων,
Σχέτλιε, καὶ δ' αὖ τοι πολεμήϊα ἔργα μέμηλε
Καὶ πόνος, οὐδὲ θεοῖσιν ὑπείξεαι ἀθανάτοισιν;
Ἡ δέ τοι οὐ θνητὴ, ἀλλ' ἀθάνατον κακόν ἐστι,
Δεινόν τ' ἀργαλέον τε καὶ ἄγριον, οὐδὲ μαχητόν.
Οὐδέ τις ἔστ' ἀλκή· φυγέειν κάρτιστον ἀπ' αὐτῆς.
Ἢν γὰρ δηθύνῃσθα κορυσσόμενος παρὰ πέτρῃ,
γρ. κίχῃ. Δείδω μή σ' ἐξαῦτις ἐφορμηθεῖσα κίχῃσι
Τόσσῃσιν κεφαλῇσι, τόσους δ' ἐκ φῶτας ἕληται.
Ἀλλὰ μάλα σφοδρῶς ἐλάαν, βωστρεῖν δὲ Κράταιϊν
Μητέρα τῆς Σκύλλης, ἥ μιν τέκε πῆμα βροτοῖσιν.
γρ. ἰσχήσει. Ἥ μιν ἔπειτ' ἀποπαύσει * ἐς ὕστερον ὁρμηθῆναι.
Θρινακίην δ' ἐς νῆσον ἀφίξεαι, ἔνθα δὲ πολλαὶ
Βόσκοντ' Ἠελίοιο βόες καὶ ἴφια μῆλα,
Ἑπτὰ βοῶν ἀγέλαι, τόσα δ' οἰῶν πώεα καλὰ,
Πεντήκοντα δ' ἕκαστα· γόνος δ' οὐ γίνεται αὐτῶν,
Οὐδέ ποτε φθινύθουσι. θεαὶ δ' ἐπιποιμένες εἰσὶν,
Νύμφαι ἐϋπλόκαμοι, Φαέθουσά τε Λαμπετίη τε,

Obscura: illud quidē nunquā recedit, neque unquā serenitas
Illius occupat verticem, neque in aestate neque autumno.
Neque ascendere poterit mortalis vir, neque descendere,
Neque si illi manus utique viginti & pedes essent.
Petra enim leuis est, circumpolitae assimilis.
Medio autem in scopulo est spelunca obscura,
Versus occasum ad Erebum conuersa, qua vos quidē
Nauem cauam dirigite, eximie Vlysses,
Neque ex naui caua iuuenis vir
Arcu iaculatus, ad cauam speluncam perueniat.
Hic autem Scylla inhabitat grauiter vociferans,
Huius profectò vox quidem quanta catuli leonis
Fit: ipsa autem monstrum ingens, neque quisquā ipsam
Laetabitur conspicatus, neque si deus obuiam veniret.
Huius utique pedes sunt duodecim omnes foedi,
Sex autem illi colla praelonga, in singulis autem
Horrendum caput, intus aūt triplici ordine dentes
Densi & frequentes pleni nigrae mortis.
Media quidem per speluncam cauam immergitur,
Foras autem porrigit capita ex horrendo barathro:
Illic autem piscatur scopulum circumlustrans
Delphinasque, canesque, & sicubi maius capere posset
Cetum, quae infinita alit gemebunda Amphitrite.
Hac nondum unquam nautae illaesi gloriari possint
Praeterfugisse cum naue, aufert enim capite singulo
Virum abripiens ex naue rubricata.
Alterum verò scopulum humiliorem videbis Vlysses
Propè ad inuicem, & sanè iaculo attingeres.
In hoc caprificus est ingens, folijs florens,
Sub hoc diua Charybdis absorbet nigram aquam.
Ter enim eructat quotidie, ter verò absorbet
Horrendè, ne tu utique illuc venias, quando absorbet.
Non enim te liberârit ex illo malo neque Neptunus.
Sed valdè Scyllae scopulo adnauigans celeriter
Nauem praeteradige, quoniam longè satius est
Sex socios in naui desiderare, quàm simul omnes.
Sic ait, caeterùm ego ipsam excipiēs alloquutus sum,
Age verò mihi dic dea & verè enarra,
Si quo pacto perniciosam quidem effugerem Charybdim,
Illam verò vlciscar cùm mihi laeserit socios.
Sic dicebam, illa statim respondit diua dearum,
Infelix, adhuc tibi bellica opera curae sunt
Et labor, necdum dijs cedere vis immortalibus?
Illa sanè non mortalis, sed immortale malum est,
Grauéque, difficiléque, & immane, neque expugnabile.
Neque ulla est virtus effugere quae possit ab illa.
Si enim properaueris, armis instructis ad petram
Vereor ne te denuò impetu facto consequatur
Tot capitibus, tot verò viros abripiat.
Sed valdè celeriter praeternauiga, voca autē Crataein
Matrē ipsius Scyllae, quae ipsam peperit cladē hominib.
Quae ipsam deinde compescet deinceps ne irruat.
Thrinacriā aūt ad insulam peruenies: hic aūt multae
Pascuntur Solis boues, & pinguia pecora,
Septem boum armenta, tot ouium pulchri greges,
Quinquaginta verò singula. propagatio nō est ipsarū
Neque unquam moriuntur, deae verò pastores sunt
Nymphae pulchricomae, Phaëthusaque, Lampetieque,

Ἃς τίκεν

ἃς τίκεν Ἠελίῳ Ὑπερίονι δῖα Νέαιρα.	*Quas peperit Soli supra eunti diua Neæra*
Τὰς μὲν ἄρα θρέψασα τεκοῦσά τε πότνια μήτηρ,	*Has quidẽ vt educauitq́, peperitq́, veneranda mater,*
Θρινακίην ἐς νῆσον ἀπῴκισε τηλόθι ναίειν,	*Thrinaciã ad insulã relegauit vt procul habitarent*
Μῆλα φυλασσέμεναι πατρώϊα καὶ ἕλικας βοῦς.	*Ad oues custodiendas paternas, & incuruas boues,*
Τὰς εἰ μέν κ' ἀσινέας ἐάᾳς, νόστου τε μέδηαι,	*Eas siquidem illæsas permittas, reditusq́, curã geras,*
Ἦ τ' ἂν ἔτ' εἰς Ἰθάκην κακά περ πάσχοντες ἵκοισθε·	*Sanè adhuc in Ithacam, mala licet paßi venietis.*
Εἰ δέ κε σίνηαι, τότε τοι τεκμαίρομ' ὄλεθρον	*Sin autem læseris, tum tibi prædico mortem*
Νηΐ τε καὶ ἑτάροις, αὐτὸς δ' εἴπερ κεν ἀλύξῃς,	*Nauiq́, & socijs: ipse verò si effugies,*
Ὀψὲ κακῶς νεῖαι, ὀλέσας ἄπο πάντας ἑταίρους.	*Serò vix redibis, amißis omnibus socijs.*

COMMENTARIVS.

a ὅθι τ' ἠοῦς] Mirum est quòd Acam insulam auroræ domicilium appellet, & in ea Solis ortũ collocet, cùm tamen illa versus Hesperiam sita sit. Quidam hoc ita à Poëta dictum volunt simpliciter, quia redeunti Vlyssi ex inferis ad ea loca vbi Sol luceret, ideò Acam sub ipso Solis ortu constituat. Vel Cimmeriorum respectu & comparatione, aut etiam ipsorum inferorum, qui erant ἠερόεντες, quibus collata Cirees insula domicilium est auroræ. Præterea, aiunt, hanc insulam quasi primam quæ lucem præbuisset, ortum Solis appellauit: nam & cùm mons Circæus altissimus esset, delubrum Cirees noctu etiam Sol illustrabat. Quidam verò ita loquutum Vlyssem volunt, quòd nauem suam ad eoas insulæ partes appulisset. Alij autem nõ de insula, sed de Oceano simpliciter hoc intellexerunt. nam Sol ex inferis partib. emergens, si non inde, tamen ex Oceano, diem facit: vt sit sensus, Vlyssem nũc ex Oceano remeare, vbi fingitur, immò eredebatur Sol occidere, ad eas partes vbi exoritur: vt quemadmodum totum Oceanum pro occasu, sic partes extra Oceanum pro toto Oriente agnoscat. χορὸς ἠοῦς autem, quasi χῶρος, id est, τόπος, volunt intelligi: eodem, ni fallor, errore ac superiore libro καλλιχόροιο, pro καλλιχώροιο. Vide Lexicon Homericum.

b οἰσέμεναι νεκρόν] Libro præcedẽti vidimus Elpenorem primùm apud inferos Vlyssi apparuisse, petijsseq́; ab eo vt quãprimùm Cirees domum rediret, funus & sepulturam suam procuraret, id ei quoque Vlysses est pollicitus: proinde nihil habuit nunc antiquius, quàm vt promissa sua exequeretur, & hoc socio demortuo officium præstaret. Dicebamus enim inhumatorum animas creditas in inferis à quiete arceri. Ritus autem sepulturæ aliàs quoq; vidimus.

c δισθανέες] Redeuntem ab inferis Vlyssem & eius socios vrbanè bis mortuos appellat, quia loca mortuorum accessissent, vnde tamẽ retulissent pedem: eòdem redituri, cùm morientur. Meliori tamen iure Sisyphus, de quo libro præcedenti, δισθανὴς appellaretur, vt qui bis mortuus inferos subierit. Quod autem de Vlysse dicit, id alijs etiam accommodari potest, qui ex inferis viui reuersi sunt, vt Hercules, Theseus & alij: de quibus anteá.

d σημανέω,] Circe quidem optimis consilijs Vlyssem & eius socios instruet, quæ si sequerentur, tuti in patriam redirent: sed illi nõ omnia diligenter seruabunt, ideò etiam penitus peribunt, vno Vlysse excepto.

e ἀπονόσφιν ἑταίρων,] Sequentia Vlyssi seorsim Circe commemorat, quæ tamen oportebat etiam cæteris socijs indicari, quia ad omniũ salutem pertinerent. Sed illa Vlysses, cùm nauem conscenderint, paulò pòst breuiter significabit. Hic autem præcedit ipsius Vlyssis narratio, qua Circæ suam nauigationem ad inferos recenset, qualem nimirum anteà vidimus: nam in ea repetenda superfluum fuisset nunc apud Phæacas occupari. Tum sequitur ipsius Circes consilium, idq́, quadruplex, primùm circa Sirenas, quorũ cantus amœnitatem suadet vt effugiat: deinde circa Cyanea saxa: tertiò circa Syllam & Charybdim, in quibus tutò præternauigãdis summam cautionem adhibendam esse docet propter vsitatum in illis partibus naufragium: quartò circa Solis armenta, à quorum esu monet vt ipse & socij abstineant. Quæ omnia graphicè depinguntur & quasi ob oculos ponuntur.

f αἵ ῥά τε πάντας] Primùm docet Sirenum effecta, deinde locum in quo illæ habitant: tertiò suggerit modũ, quo illas præternauigare securè possit Sirenum effecta igitur talia proponit Circe, quòd homines illac nauigantes cantus sui dulcedine ita demulceãt, vt illic, spretis vxore & liberis, quæ alioqui homines pro charissimis habent, remanere cogantur: quod addit, vt Vlyssem eò magis ad eas euitandas inciret, cùm tanto patriæ & domus desiderio teneretur, vt cogitaret, si se ipsis audientem præbuerit, quanto beneficio priuaretur, nimirum patriam suam non videndi. Quæ aliunde nobis sunt illustranda. Sirenas ergo dicunt cantus suauitate peregrinos delinire solitas, addendum etiam diuersitate: suos enim cantus nauigantium ingenijs accommodabant, putà ambitiosis & gloriæ laudisque cupidis, eorum gesta recinebant, libidinosis res amatorias, & sic de cæteris, idque cum tanta voluptate, vt vel inuitos homines ad se pellicerent. pellectos autem in mare deijciebant & necabant, vt mox dicemus. Sunt qui dicant Sirenas tres fuisse, de quarum nominibus ambigitur. alij enim Aglaopen, Pisinoē, Thelxiepiam: alij Thelxiopem, Molpen, & Aglaophonon: alij Leucosiam, Ligeam, Parthenopen appellari volunt. Illarum vna voce canebat, altera tibijs, tertia cithara vel lyra, vt hac varietate varia etiam ingenia oblectarent: cùm omnes diuersis modis ad Musicam affecti sunt, vt alij hoc, alij illo genere delectentur. Homerus tamen duas Sirenas tantùm videtur agnoscere, quia eas in numero duali appellat infrà, ὄπ' ἀκούσῃς σειρήνοιιν, quarum nomina dicit Eustathius esse Aglaophonon & Thelxiepiam. Hæ Musas aliquando in certamen cantus prouocarũt, sed victis alas Musæ, quas prius habebant, euulserunt. Fuerunt enim inferiori parte volucres, superiori facie virginea, ideò eas monstra appellat Ouidius lib. 3. de Art. am.

Monstra maris Sirenes erant, quæ voce canora *Quaslibet admissas detinuêre rates.*

Sed antea virgines erant toto corpore humano, vt tradit idem Ouid. Metam. lib. 5. vbi quærit cur monstroso illo sint habitu, & causam fabulosè exponit his verbis:

——vobis Acheloides vnde
Pluma pedesq́; auium, cùm virginis ora geratis?
An quia cùm legeret flores Proserpina vernos,
In comitum numero mixtæ Sirenes eratis?
Quam postquàm toto frustrà quæsistis in orbe,
Protinus vt vestram sentirent æquora curam,
Posse super fluctus alarum insistere remis
Optastis, facilesq́; Deos habuistis, & artus
Vidistis vestros subitis flauescere pennis:
Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,
Tantaq́; dos oris linguæ deperderet vsum,
Virginei vultus & vox humana remansit.

Vnde videtur constare, Ouidium non agnoscere quod antea tradidimus, auulsas illis esse alas à Musis: id tamen scriptum fuisse à Crobylo lib. 1. Natalis Mythol. lib 7. cap. 13. meminit. Vide Aelianum hist anim. lib. 17. ca. 22. & 23. Idem porrò cantus illarum periculum subijsse etiam dicuntur Argonautæ, sed illæ ab Orpheo impeditæ sunt, qui citharam pulsans, [illegible] vt illarum modulamina non audirentur. vt de se Orpheus & Apollonius de eo lib. 4. Argon. scribunt. Quid autem per hanc fabulam intelligendum sit, docet Plutar. Sympos. lib. 9. cap. 14. Vide etiam Natalem loco iam citato. Nunc videamus locum, in quo Sirenes habitant. Homerus dicit esse pratum, in quo dictæ Sirenes sedent, & quod ingenti ossium aceruo circumdatur: sunt autem indicia hominum mortuorum, quos illæ suis cantibus demulcebant, & qui eò pertracti cogebantur mori, & inhumati iacere, vnde lapsu temporis ossa carne denudata restabant: quod etiam Lesches in parua Iliade sic testatur:

σειρήνων μετέπειτ' ἀφίξεαι ἁλμυρὸν ὕδωρ — *Sirenum post aduenies ad salsa profunda.*
σειρήνων γλυκερῆς ἀοιδῆς ἠλλάχοντο — *Sirenum dulcis cantus quarum extitit illis*
τῶν πλῆσιν ναύταις, ὧν χθὼν ἱερὰ λευκή. id est vt vertit Natalis: — *Dira lues nautis, quorum terra ossibus albet.*

Sic Virg. 5. *Iamq́; adeò scopulos Sirenum aduecta subibat* *Difficiles quondam, multorumq́; ossibus albos.*

Et hæc de loco. de quo tamen plura potes videre apud Strab. lib. 1. Superest vt videamus consilium, quod Circe ad hoc periculum euitandum Vlyssi suggerit. Id est autem duplex. Primùm in ipsius Vlyssis, deinde in ipsius sociorũ personæ. Vlyssem ergo vult alligari ad malum nauis arctissimè, sociorum autem aures cera obturari. Vlyssi autem apertas aures relinquit, vt experiatur quanta sit Sirenum cantus suauitas: vinctum autem eum esse vult, ne illa delinitus sponte ad eas possit accedere. Socij verò audiẽdi facultate priuantur, tum ne illos cantus, tum ne ipsum quidem Vlyssem, si vinculis illis solui sese à socijs peteret, audiant. Et hoc ita ge-

ftum eft,vt in fequentibus videbitur:vbi hoc poftremum meliùs examinabimus. Non potuit ergo tutius aut vtilius vllum confilium fuggeri,fic enim & Vlyffes dulcedinem illam auribus haufit,& tamen captus non eft focijs obftantibus.

g [Greek] Hoc eft fecundum periculum,quod Vlyffi in hac nauigatione erat effugiendū:quod quàm graue fit,vt Vlyffes intelligat,accuratè locum defcribit Circe. Ait ergo,nauigandum effe Vlyffi per faxa excelfa , inter quæ mare mirum in modum æftuaret:eaq; πλαγκτὰς appellari à Dijs,hoc eft, à veteribus dici,traducto nomine à Symplegadibus in faucibus Byzantijs,quę ibi afperam nauigationem exhibent,vt fcribit Strab.lib 1.Euftathius tria loca hic proponi ait,Planctas,Scyllam & Charybdim. Quod ita eft intelligendum:ab vna parte effe Planctas,ab altera oppofita duos illos ingentes fcopulos inter fe proximos à latere.

h οὐδὲ πέλειαι] Euftathius his verbis impudentiam Planctarum vult notari, vt quæ ne ipfis quidem columbis ambrofiā Ioui ferētibus parcant.Ego fanè vereor,ne in hoc quoq; loco naufragium facere cogar:eft enim ferè inoabilis Quæritur enim quæ fint illæ πέλειαι,quæ Ioui ambrofiam ferre finguntur.Euftathius refert,Alexandrum Paphium tradere,Homerū Aegyptijs parētibus Dmafagora patre,& Aethra matre natum,nutricem habuiffe Prophetin quādam,filiam Ori facerdotis Ifidis: ex cuius mamillis mel aliquando in os infantis manauerit,vnde is noctu voces nouem diuerfas ædiderit, hirundinis, pauonis,columbæ, cornicis,perdicis, porphyrionis,fturni,lufciniæ,& merulæ:& puerum inuentum effe cum nouem columbis colludētem in lecto, & aliquando Sibyllam apud parentes pueri infania captam carmen effudiffe,cuius initium,Δμασαγόρα πολυώνυμε,in quo Dmafagotam etiam μεγακλῆ & στεφανίτην appellarit,& templum nouem Pegridatum,hoc eft, Mufarum, cōdere iufferit.Hoc illum feciffe, & puero iam adulto rem omnem aperuiffe.Itaque Poëtam in honorem auium,quibufcum infans colluferat,finxiffe eas ipfas Ioui ambrofiā aduehentes.Hæc ille,quæ Gefnerus in hiftoriam de Auibus cap.de Liuia Columba in litera F.retulit in eum modum verfa.Ex quibus conftat,Poëtam hoc loco aues columbas intelligere.Athenæus tamen lib. 11.multis probat,hic Pleiadas ftellas intelligi, idq; authoritate Mœrûs(vel Myrûs) Byzantiæ in Poëmate,quod infcribebatur Mnemofyne,quæ prima hunc locum ita fit interpretata , quam inuentionem Crates Criticus fibi arrogauerit.Sed nos plura de his in Lexico in voce πέλεια.

i ἀλλά τε καὶ τῶν] Hic locus ab interpretibus Latinis fuit corruptus,nos integritati reftituimus. Senfus eft duplex pro ratione duplicis fignificationis vocis πέλεια,de qua præcedenti annotatione.fi columbas intelligas,dicendum eft eas fupra has Planctas impunè non volare,quin femper aliquam ex illis deperire:Iouem tamen alteram in deperditæ locum reftituere , vt idem numerus femper conftet.Si verò Pleiadas ftellas,id erit dicendum,quod Alexandro Macedonū regi Chiron Amphipolites fertur refpondiffe,fcifcitanti huius loci mentem:cùm feptem fint ftellæ Pleiades vnam ex illis quæ præter proprium vitium, quod fit ἀμυδρὸν & adeò exilis,vt vix appareat,ab ipfis fcopulis obfcuretur.Quod autem fubijcit aliam à Ioue fubftitui,id Athenæus interpretatur de perpetuo illarum ftellarum feptenario numero:hoc eft,quamuis fex tantùm perfpicuè videantur,feptimam tamen femper in illis effe.

k τῇ δ' οὔ πώ τις νηῦς] Sic effe periculofas illas Planctas,vt Circe dicit, experientiā cōprobat:nulla enim eft nauis,quæ illas incolumis euitârit,vna excepta Argo,cui id Iunonis opera & auxilio contigit.Sic mortalia diuinis cedunt,& longè funt inferiora. Videnda funt Argonautica Apollonij,& Valerij:illa Græcè.hæc Latinè.

l πυρός τ' ὀλοοῖο] In illis Planctis non folùm æftus vndarum,fed etiam ignis procellas Homerus collocat, non fecus atque in illis Symplegadibus Byzantijs,ex quibus fuas Plāctas confinxit:vt anteà ex Strabone docuimus. Ideò columba immiffa, locum expetiendū effe Iafoni vaticinata eft Medea. Videtur ergo hoc geminatum periculum monuiffe Vlyffem,fibi illac nō effe nauigādū, fed ad Scyllam & Charybdim effe deflectendum:vbi etiam erit alterutrius electio.

m οἱ δὲ δύω σκόπελοι] Hoc eft tertium periculum in hac nauigatione Vlyffi fubeundum. Attendendum tamē eft,illius duas effe partes.quarum altera eft in Scylla,altera in Charybdi:fed primam illam adibit Vlyffes,quòd ea minus damni minaretur, quàm altera. Vtramque igitur defcribit,vt melius de periculi magnitudine Vlyffes iudicare poffit,& vna euitata alteram amplecti. Primùm depingit fcopulum,in quo habitabat Scylla,eiusque altitudinem inacceffibilem ac adiuncta perpetuæ nubis,quæ ferenitatem ab eo omnino prohibet Vt autem altitudinem exprimat,vtitur vulgari & vfitata Poëtis hyperbole, cùm dicit fcopulum cœlos attingere,vt eleganter Virgilius fidera vndis verberari dicit.Eft autem aptiffima παρεμβολὴ ad fequentium fidem,cùm dicit eam perpetua nube tegi.fi enim alioqui cœlos attingit,facilè etiam nubibus poteft obrui,quarum regio cœlis longè eft inferior. Habet ille infuper adiunctum læuorem,per quem non licet homini illum confcendere:quia non fit habiturus,vbi manibus aduncis furfum corpus libiare poffit.Deinde Poëta defcribit locum in illo fcopulo,vbi Scylla habitat.Ait ergo,in medio fcopulo effe fpelūcam,in qua Scylla habitat,cuius fitus eft verfus occafum:vbi,quia inferos antiqui collocant. addit,εἰς ἔρεβος ad maiorem ἐπίταξιν, cùm alioqui alterum effet fuffecturum hàc fuadet dirigendam effe Vlyffi nauim, vt infrà repetemus. Illius item fpeluncæ altitudinem immenfam proponit,vt quam iaculo quifpiam eiibrato non poffit affequi.Tertiò Scyllam ipfam depingit primùm ab horrenda illius voce,deinde ab ipfius corporis deformitate.Vocem catuli leonis rugitui comparat,qui vehementiffimus.Nam Ariftot.in Phyfiogn tradit,animalia fortiffima magna quoque effe voce prædita,vt leonem & taurum.Deformitatem corporis ita defcribit(præmittit autem illius exaggerationem, vt quam ne ab ipfis quidem dijs lubenter & lætè confpici poffe dicat:contrà antea,vt Calypfus infulæ amœnitatē indicaret,ea fuperos delectari,dicebat)deformitatem,inquam, fic defcribit: primum pedes illi ait effe duodecim,eosque fœdiffimos,item fex colla longiffima(quibus nimirum vel remotiffimas naues ad fe pertrahebat. vnde Apoll.lib.4.

μήπως [Greek] ἐμμεμαυῖα [Greek]	*Ne horrendis inciiata & irruens genis*
λεκτοὺς ἡρώων δηλήσηται. id eft,	*Selectos ex heroibus damno afficiat.*

Singulis collis fingula capita fuperimponit : in fingulorum capitum ore dentes triplici ordine denfos,quibus damnū infligit.nam hoc fignificat illud,πλεῖοι μέλανος θανάτοιο.Didymus autē dicit,quofdam exiftimaffe,hæc capita effe canina: probabilius tamen effe vt draconis intelligantur,qui dentes habet τριστοίχους. Ifacius verò fex illa capita diuerfa effe dicit : aliud bruci , aliud canis, aliud leonis,aliud Gorgonis,aliud balænæ,aliud fœminæ. Tum illorum capitum officia memorat. Illis enim extra barathrum porrectis ingentes maris pifces venatur(de hac autem venatione infrà dicemus ex Strabone)& hoc quidem,quamdiu vacuum eft nauigantibus illud fretum cùm enim illi adfunt,tum fingulis capitibus vnum ex nautis abripit Et hæc Homerus,cui hac in parte non omnes affentiuntur. Quidam enim dicūt,Scyllam oculotum tenus pulchetrimam fuiffe mulierem,at fex habuiffe canum capita (vide præcedentia)reliquam corporis partem fuiffe ferpentum. Virgilius etiam aliter Aeneid. 3.defcribit his verbis:

At Scyllam cæcis cohibet fpelunca latebris	*Pube tenus,poftrema immani corpore piftrix,*
Ora exertantem,& naues in faxa trahentem.	*Delphinum caudas vtero commiffa luporum.*
Prima hominis facies,& pulchro corpore virgo	

Alij cùm eam pube tenus virginem agnofcant,tamen inferiora canibus referta effe dicūt,vt Ouidius Metam. 14.vbi à Circe fic mutatam effe dicit in odium Glauci,qui fe fpreta illam deperibat.Et idem videtur ipfe Virg. in Sileno Ecloga agnofcere, cùm dicit:

Quid loquar? aut Scyllam Nifi,aut quam fama fecuta eft	*Dulichias vexaffe rates,& gurgite in alto*
Candida fuccinctam latrantibus inguina monftris	*Ah timidos nautas canibus laceraffe marinis?*

Illam porrò tandem in faxum mutatam effe,fcribit Ouidius libro iam citato: fed poftquam focios Vlyffis abripuiffet, quod illa in odium Circes fecerit. Ifacius fcribit Scyllam effe promontorium iuxta Rhegium Siciliæ,in mare prominens, in quo funt faxa multa & ingentia,quæ loca habent interius caua & fpeluncas,in quibus habitant monftra marina: vbi nauigia fuerint ab aqua Charybdis illifa & euerfa,tunc homines ab illis monftris deuorari. Idem extat apud Apollonij Rhodij interpretem, qui eft in hunc locum confulendus Et hæc de prima parte tertij periculi. Altera pars eft Charybdis,longè illā horrentior & magis formidanda.In qua defcribenda tamen eft breuior. Eft ergo. inquit,fcopulus Scyllæo vicinus illo minor,vt quem iaculo poffit quifpiam affequi:in eo eft caprificus,fub quo habitat Charybdis,cuius hi funt effectus,vt vndas abforbeat & reforbeat ter in die,vt vult Homerus:quod Virgilius eleganter expreffit Aeneid 3.

Dextrum Scylla latus,læuum implacata Charybdis	*Sorbet in abruptum fluctus,rurfusq; fub auras*
Obfidet:atque imo barathri ter gurgite vaftos	*Erigit alternos,& fidera verberat vnda.*

At Strabo ex Polybio illud τρὶς,pro δὶς errore vel fcribæ vel hiftoriæ pofitum,docet lib. 1.alioqui hæc quæ de Charybdi Poëta fingit,conuenire cum ijs quæ in Siculo freto accidunt, quod bis quotidie fluctus mutat,ficut Oceanus quauis die ac nocte bis exundat,atq; in fe refluit:hoc eft,δὶς πλημμυρεῖ,δὶς δ' ἀναχωρεῖ.Hanc ergo Charybdin monet Circe declinandam,quia fi in eam fe coniecerit,nulla fit ei falutis fpes animo concipienda:quod vt magis confirmet,addit ne quidem Neptuno ipfi maris Deo potentiffimo conceffum effe,vt hoc eum periculo liberare poffet:quod fi Deo ipfi denegatum eft, quid eft Vlyffi mortali viro expectandū?Suadet ergo,vt hac relicta ad Scyllam fe conferat,in qua minus damni patietur,nimirum fex fociorum iacturam: quam fatius eft fubire,quàm

re, quàm omnium interitum, quem illi Charybdis importaret. Quod autem è duobus malis minus eligere sit sapientis & cordati viri, credo nos aliàs pluribus docuisse.

n αὐτοῦ δ' ἰχθυάᾳ] Cùm Polybius omnes narrationes Homericas pro fabulis censeri nollet, eas aliquid verisimilitudinis habere contendebat, vt est author Strabo Geogr. 1. Itaque cùm hæc de Scylla examinaret, vbi Homerus eam venari ceta marina dicit: illa conuenire docuit cum venatione galeotarum apud Scyllæum, quæ est huiusmodi Xylandro interprete. In lembis, qui duobus remis agitantur, complures bini feruntur propter nauium stationem: alter eorum lembum agit, alter hasta armatus in prora stat. Ijs omnibus cõmunis in specula est plorator, qui aduentum galeotæ indicet: tertia sui parte galeota supra mare solet eminere: quem cùm lembus attigit, comminùs ille hastam eius corpori impingit, euellitq́; relicta in corpore eius cuspide, quæ hamata est, & dedita opera leuiter hastili præfigitur: ab ea dependet longus funiculus, quod laxant bellua vulnerata, donec palpitando ac subterfugiendo defatigetur: tum ad terram educunt, aut in lembum imponunt, nisi omnino vasto sit corpore. Hastile etiam si in mare excidat, non perit. Est enim compactum ex quercu & abiete, vt cum pondere pars quercna mergitur, reliquum in sublimi extet, ac recipi facilè possit. Nonnunquam etiam remex per ipsum lembum vulneratur ob magnitudinem gladij galeotæ, & vim belluæ, cuius & impetus & venatio aprorum similis est. Ex his, inquit Polybius, conijcere aliquis possit de Homeri sententia, Vlyssem ad Siciliam euagatum fuisse, cùm is Scyllæ hanc venationem asscribat, quæ maximè familiaris est apud Scyllæum.

o ἀλλὰ μάλα Σκύλλης] Vulgata est parœmia, Charybdi euitata in Scyllam incidit, cuius vsum copiosè docet Erasmus Adag. Chil. 1. Centur. 5 Prou. 4.

p εἴπως τὴν ὀλοὴν] Generositatem Vlyssis sui Poëta hoc loco optimè exprimit, vt qui virtute sua omni generi periculorum, quantumuis illa grauissima sint sese opponere non reformidet. Petit ergo à Circe, annòn hac accepta sociorum iactura eam vlcisci possit aduersus Charybdin? Sed Circe respondet hoc sola patientia esse euincendum incommodum, quòd à Dijs infligatur, quibus resistere mortali non est datum. Vbi videtur dupliciter de Dijs intelligere, videlicet de Ioue ipso, cuius voluntate hæc accidant: deinde etiam de Charybdi, vel Scylla, quas pro deabus agnoscit. Solum ergo illi præsidium in inuocanda Cratæi Scyllæ matre relinquit, ne si vires suas illi opponat, illa damnum ipsi ingeminet.

q [illegible] ποιμέν.] Iam accedit ad quartum & postremum periculum, non quidem necessariò Vlyssi subeundum: sed quòd, si is aut eius socij id fecerint, quod nunc Circe vetat, certa sit illis pernicies præstituta. Quod autem id necessariò Vlyssi subeundum nõ esse dixi, non est quòd vllus mihi vitio vertat: siquidẽ necessitatẽ illam non ex fato cõsidero, sed ex ipsius Vlyssis arbitrio, quod liberum hac in parte fuit, vt etiam reliquorum sociorum, qui poterant & ab esu boum Solis abstinere, & contrà illis vesci, proinde sub conditione hoc periculum illis proponitur. Qui loquendi modus ne quidem summo nostro Deo est inusitatus. Sed ad Homerum, vel potius Circen Homericam. Illa narrat post enauigatum Scyllæum fretum, peruenturum Vlyssem ad insulam Thrinaciam, in qua boum armenta & ouium greges (vtrumque Soli dicatum) pascuntur. Eorum numerum primò describit, secundò qualitatem, tertiò pastores eorum. Numerus est huiusmodi. Boum septem armenta sunt, & totidem greges ouium: singula autem armenta & singuli greges quinquaginta capitibus constant: capita appello & boues & oues per se in vnitate. Quem numerum si exigas, is erit trecentum quinquaginta boum & totidem ouium: hæc addita, septingenta efficient. Qualitas eorum est, quòd sint immortales, proinde non egeant sui generis propagatione. Vbi vide, quò deducta sit hominum impietas, vel potiùs sanè stupiditas (vereor enim eos impios appellare quibus Deus pietatis lucem non ostendit) vt brutis etiam animantibus immortalitatẽ tribuere sint ausi. Quòd autem Solis esse dicat, id adeò non miror. fuit enim apud antiquos obseruatum, vt ei animalia quædam dicarentur: præcipuè verò boues, qui creduntur ipsum Solem operantem in terræ fœcunditate elicienda arando iuuare. Didymus & Eustathius referunt ex Aristotele (sed locus in illius operibus non extat) per boues anni dies notari, qui in anno ad numerum armentorum referuntur, si menses anni lunares computentur: qui numerum ter centum & quinquaginta constituunt. Magis arridet illud præcedens: nam & boues aratores sacri sunt existimati, vt quos immolare nefas haberetur: quod etiam Solonis lege est interdictum. Illud animal ad Solem referri ex Aegyptiorum cultu, docet Macrobius Saturn. lib. 1. cap. 21. Oues porrò Soli etiam nunc tribuit, rationem non calleo, perinde atque boum: nisi quòd etiam stercorandis agris (vnde Solis etiam labor adiuuatur) aptissimæ sint. Herodotus etiam in Calliope meminit ouium, quæ in Apollonia, sinus Ionici, Soli etiam sacræ sunt. Sed vt redeamus ad propositum, vides hic armentis istis & gregibus immortalitatem tribui, quæ etiam Trois & ipsius Achillis equis in Iliade concedebatur. Iam verò eorum pastores dicuntur esse Nymphæ Phaëtusa, & Lampetie, ipsius Solis ex Neæra filiæ: vbi notandum est officium illud pascendi fœminis etiam vsitatum, alioqui id Nymphis non erat tributurus.

Ὣς ἔφατ'. αὐτίκα δὲ χρυσόθρονος ἤλυθεν ἠώς.
Ἡ μὲν ἔπειτ' ἀνὰ νῆσον ἀπέστιχε δῖα θεάων·
ᵃ Αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆα κιὼν, ὤτρυνον ἑταίρους
Αὐτούς τ' ἀμβαίνειν ἀνά τε πρυμνήσια λῦσαι.
Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῗσι κάθιζον.
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι, πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς·
Ἡμῖν δ' αὖ κατόπισθε νεὼς κυανοπρῴροιο
Ἴκμενον οὖρον ἵει πλησίστιον, ἐσθλὸν ἑταῖρον,
Κίρκη ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεὸς αὐδήεσσα.
Αὐτίκα δ' ὅπλα ἕκαστα πονησάμενοι κατὰ νῆα
Ἥμεθα, τὴν δ' ἄνεμός τε κυβερνήτης τ' ἴθυνον.
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάροισι μετηύδων ἀχνύμενος κῆρ,
ᵇ Ὦ φίλοι, οὐ γὰρ χρὴ ἕνα ἴδμεναι οὐδὲ δύ' οἴους
Θέσφαθ' ἅ μοι Κίρκη μυθήσατο δῖα θεάων·
Ἀλλ' ἐρέω μὲν ἐγὼν, ἵνα εἰδότες ἤ κε θάνωμεν,
Ἤ κεν ἀλευάμενοι θάνατον καὶ κῆρα φύγοιμεν.
Σειρήνων μὲν πρῶτον ἀνώγει θεσπεσιάων
Φθόγγον ἀλεύασθαι, καὶ λειμῶν' ἀνθεμόεντα.
Οἶον ἔμ' ἠνώγει ὄπ' ἀκουέμεν. ἀλλά με δεσμῷ
Δήσατ' ἐν ἀργαλέῳ (ὄφρ' ἔμπεδον αὐτόθι μίμνω)
Ὀρθὸν ἐν ἱστοπέδῃ· ἐκ δ' αὐτοῦ πείρατ' ἀνήφθω.
Αἰ δέ κε λίσσωμαι ὑμέας λῦσαί τε κελεύω,
Ὑμεῖς δὲ πλεόνεσσι τότ' ἐν δεσμοῖσι πιέζειν.
Ἤτοι ἐγὼ τὰ ἕκαστα λέγων ἑτάροισι πίφαυσκον.
Τόφρα δὲ καρπαλίμως ἐξίκετο νηῦς εὐεργὴς

Sic ait, statim autem aurea sella aduenit aurora,
Illa quidem continuò per Insulã digressa diua dearũ.
Cæterùm ego ad nauem digressus excitabam socios,
Et ipsi vt ascenderent, atq; oram soluerent.
Illi statim ingressi sunt, & per transtra sederunt.
Ordine verò sedentes canũ mare verberabant remis.
Nobis autem pone nauem nigra prora
Secundũ ventũ immisit implẽtem vela fidũ comitẽ,
Circe pulchricoma grauis dea veneranda. χ. δεινὴ
Continuò omnib. armis diligenter expeditis per nauẽ
Consedimus, hanc ventusq; gubernatorq; dirigebat.
Tum ego socios alloquebar mæsto corde,
O amici, non. n. oportet vnum scire neq; duos solos
Vaticinia, quæ mihi Circe prædixit diua dearum:
Sed dicam ego, vt sciamus siue moriamur,
Siue euitato periculo mortem & fatum effugerimus.
Sirenum quidem primùm iubet diuinarum
Vocem euitare & pratum floridum.
Solum me iubet audire, sed me vinculo
Ligate in molesto, vt firmiter illic maneam
Rectà in malo, ex ipso funes alligentur.
Quòd si orem vos, soluereq; iubeo,
Vos autem plurimum tum in vinculis cõstringite.
Equidem hæc singula dicens, socijs declarabam.
Interea autem celeriter venit nauis fabrefacta

Νῆσον Σειρήνοιιν. ἔπειγε γὰρ οὖρος ἀπήμων.
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο, ἠδὲ γαλήνη
Ἔπλετο νηνεμίη, κοίμησε δὲ κύματα δαίμων.
Ἀνστάντες δ' ἕταροι νεὸς ἱστία μηρύσαντο,
γ. θέσαν Καὶ τὰ μὲν ἐν νηῒ γλαφυρῇ * βάλον· [c] οἱ δ' ἐπ' ἐρετμὰ
Ἑζόμενοι, λεύκαινον ὕδωρ ξεστῇς ἐλάτῃσιν.
Αὐτὰρ ἐγὼ κηροῖο μέγαν τροχὸν ὀξέϊ χαλκῷ
γ. πίεζον. Τυτθὰ διατμήξας, χερσὶ στιβαρῇσι * πίεζον
Αἶψα δ' ἰαίνετο κηρός, ἐπεὶ κέλετο μεγάλη ἴς,
Ἠελίου τ' αὐγὴ ὑπεριονίδαο ἄνακτος.
Ἑξείης δ' ἑτάροισιν ἐπ' οὔατα πᾶσιν ἄλειψα.
Οἱ δ' ἐν νηΐ μ' ἔδησαν ὁμοῦ χεῖράς τε πόδας τε,
γ. αὐτόπλοον Ὀρθὸν ἐν ἱστοπέδῃ, ἐκ δ' αὐτοῦ πείρατ' * ἀνῆψαν·
Αὐτοὶ δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἀλλ' ὅτε τόσσον ἀπῆμεν ὅσον τε γέγωνε βοήσας,
Ῥίμφα διώκοντες, τὰς δ' οὐ λάθεν ὠκύαλος νηῦς
Ἐγγύθεν ὀρνυμένη· λιγυρὴν δ' ἔντυνον ἀοιδήν.
[d] Δεῦρ' ἄγ' ἰὼν πολύαιν' Ὀδυσεῦ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν
Νῆα κατάστησον, ἵνα νωϊτέρην ὄπ' ἀκούσῃς.
Οὐ γάρ πώ τις τῇδε παρήλασε νηῒ μελαίνῃ,
Πρίν γ' ἡμέων μελίγηρυν ἀπὸ στομάτων ὄπ' ἀκοῦσαι·
Ἀλλ' ὅγε τερψάμενος νεῖται, καὶ πλείονα εἰδώς.
Ἴδμεν γάρ τοι πάνθ' ὅσ' ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ
Ἀργεῖοι Τρῶές τε θεῶν ἰότητι μόγησαν,
Ἴδμεν δ' ὅσσα γένηται ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ.
Ὣς φάσαν, ἱεῖσαι ὄπα κάλλιμον. αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ
Ἤθελ' ἀκουέμεναι, λῦσαί τ' ἐκέλευον ἑταίρους,
Ὀφρύσι νευστάζων. οἱ δὲ προπεσόντες ἔρεσσον.
γ. Αὐτίκ' ἀνστάντες * Αὐτίκα δ' ἀνστάντες Περιμήδης Εὐρύλοχός τε
γ. πίεζον. Πλείοσί μ' ἐν δεσμοῖσι δέον, μᾶλλόν τε * πίεζον.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τάς γε παρήλασαν, οὐδ' ἔτ' ἔπειτα
γ. φθογγῶν * Φθογγῆς Σειρήνων ἠκούομεν οὐδέ τ' * ἀοιδῆς,
γ. ἀοιδῶν. Αἶψ' ἀπὸ κηρὸν ἕλοντο ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι,
γ. ἐλύσαντο Ὅν σφιν ἐπ' ὠσὶν ἄλειψ', ἐμέ τ' ἐκ δεσμῶν * ἀνέλυσαν
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἐλείπομεν, αὐτίκ' ἔπειτα
[e] Καπνὸν καὶ μέγα κῦμα ἴδον, καὶ δοῦπον ἄκουσα.
Τῶν δ' ἄρα δεισάντων ἐκ χειρῶν ἔπτατ' ἐρετμά.
γ. ἴσχε Βόμβησαν δ' ἄρα πάντα κατὰ ῥόον * ἔσχετο δ' αὐτοῦ
Νηῦς, ἐπεὶ οὐκ ἔτ' ἐρετμὰ προήκεα χερσὶν ἔπειγον.
Αὐτὰρ ἐγὼ διὰ νηὸς ἰὼν ὤτρυνον ἑταίρους
Μειλιχίοις ἐπέεσσι παρασταδὸν ἄνδρα ἕκαστον,
[f] Ὦ φίλοι, οὐ γάρ πώ τι κακῶν ἀδαήμονές εἰμεν·
γ. ἔστι Οὐ μὲν δὴ τόδε μεῖζον * ἔπι κακόν, ἢ ὅτε Κύκλωψ
Εἴλει ἐνὶ σπῆϊ γλαφυρῷ κρατερῆφι βίηφι,
Ἀλλὰ καὶ ἔνθεν ἐμῇ ἀρετῇ βουλῇ τε νόῳ τε
Ἐκφύγομεν· καί που τῶνδε μνήσεσθαι ὀΐω.
Νῦν δ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω, πειθώμεθα πάντες.
Ὑμεῖς μὲν κώπῃσιν ἁλὸς ῥηγμῖνα βαθεῖαν
Τύπτετε, κληΐδεσσιν ἐφήμενοι, αἴ κέ ποθι Ζεὺς
Δώῃ τόνδε γ' ὄλεθρον ὑπεκφυγέειν καὶ ἀλύξαι.
Σοὶ δὲ κυβερνῆθ' ὧδ' ἐπιτέλλομαι (ἀλλ' ἐνὶ θυμῷ
Βάλλευ, ἐπεὶ νηὸς γλαφυρῆς οἰήια νωμᾷς)
Τούτου μὲν καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργε
Νῆα, σὺ δὲ σκοπέλου ἐπιμαίεο, μή σε λάθῃσι
Κεῖσ' ἐξορμήσασα, καὶ ἐς κακὸν ἄμμε βάλῃσθα.
Ὣς ἐφάμην. οἱ δ' ὦκα ἐμοῖς ἐπέεσσι πίθοντο.
[g] Σκύλλην δ' οὐκ ἔτ' ἐμυθεόμην, ἄπρηκτον ἀνίην,
Μήπως μοι δείσαντες ἀπολλήξειαν ἑταῖροι

Ad insulā Sirenum. vrgebat enim ventus innoxius,
Statim deinceps ventus quieuit, atq; tranquillitas
Erat cum venti silētio, sopiuit autem fluctus dæmon.
Assurgentes autem socij nauis vela complicarunt,
Et ea quidem in naui caua collocarūt: illi. a. ad remos
Sedentes dealbabant aquam politis remis.
Caterùm ego ceræ ingentē maßā rotundā acuto ferro
Frustum absciſſum manibus validis premebam.
Statim verò liquefiebat cera, nā vrgebat magna vis
Solisq; splendor supermeantis regis.
Ordine autem socijs ad aures omnibus inunxi.
Illi aūt in naui me ligarunt, pariter manusq; pedesq;
Erectum ad malum, ex eo autem funes alligarunt:
Ipsi aūt sedentes spumosum mare verberabāt remis.
Sed cū tantùm aberamus, quantū audiatur clamās,
Celeriter penetrantes illas non latuit velox nauis
Propè impulsa, canoram modulabātur cantilenam.
Huc agè, pfectus gloriose Vlysses ingens gloria Græcorum
Nauem siste, vt nostram vocem audias,
Nō enim vnq̄ aliqs hùc prarternauigauit naue nigra
Priusquam nostram suauem ab ore vocem audiret.
Sed hic delectatus abijt, & plura doctus.
Scimus enim tibi omnia quæcunque in Troia lata
Græci Troianiq; deorum voluntate paßi:
Scimus etiam quæcunq; fiunt in terra multipascua.
Sic dicebant edētes vocem dulcē. caterùm meū cor
Voluit audire, soluere iußi socios
Cilijs innuens, illi autem annitentes remigabant:
Statim surgentes Perimedes Eurylochusq;
Plurimis me vinculis ligarunt, magisq; premebar.
Caterùm postq̄ illas pternauigauimus, neq; amplius
Sonitū Sirenū audiebamus, neq; cantilenā: (deinde
Continuò ceram dempserunt mei dilecti socij,
Quā illis aurib. illeuerā, meq; ex vinculis soluerunt.
Sed quando iam insulam reliquimus, statim deinde
Fumum & ingentē fluctū vidi, & sonitum audiui.
His sanè perculsis, ex manibus exciderunt remi:
Insonuerūt autem omnia per fluctū, sistebat aūt illic
Nauis, quoniam non amplius remos acuminatos manibus vrgebant.
Caterùm ego per nauem proficiscens excitabā socios
Blandis verbis propè astando viros singulos:
O amici, nō enim vllo pacto malorū ignari sumus.
Non equidē hoc maius diceret malū, quàm cum Cyclops
Claudebat in spelunca caua forti vi.
Sed & hinc mea virtute consilioq; prudentiaq;
Effugimus, & nimirum & horum meminiſſe puto.
Nunc agitè quemadmodum ego dixero, obediamus omnes,
Vos quidem remis maris fluctus profundos
Verberate transtra insidentes, siquidem Iupiter
Det & hanc mortem effugere & euitare.
Tibi verò gubernator hoc præcipio, sed in animo
Reconde, quoniam nauis caua gubernacula tenes:
Hunc quidem fumum & fluctum extra dirige
Nauem, tu autem scopulum considera, ne te lateat
Hinc impetu dilapsa, & ex periculo nos deducas.
Sic dicebam, illi celeriter meis verbis parebant.
Scyllam aūt nō dicebam immedicabilem tristitiam,
Ne quo pacto timentes ceſſarent remis socij

Εἰρεσίης, ἐντὸς δὲ πυκάζοιεν σφέας αὐτούς.
Καὶ τότε δὴ Κίρκης μὲν ἐφημοσύνης ἀλεγεινῆς
ᵇΛανθανόμην, ἐπεὶ οὔτι μ᾽ ἀνώγει θωρήσσεσθαι.
Αὐτὰρ ἐγὼ καταδὺς κλυτὰ τεύχεα, καὶ δύο δοῦρε
Μάκρ᾽ ἐν χερσὶν ἑλών, εἰς ἴκρια νηὸς ἔβαινον
Πρώρης· ἔνθεν γάρ μιν ἐδέγμην πρῶτα φανεῖσθαι
Σκύλλην πετραίην, ἥ μοι φέρε πῆμ᾽ ἑτάροισιν.
Οὐδέ πῃ ἀθρῆσαι δυνάμην· ἔκαμον δέ μοι ὄσσε
Πάντῃ παπταίνοντι πρὸς ἠεροειδέα πέτρην.
Ἡμεῖς * δὲ στεινωπὸν ἀνεπλέομεν γοόωντες·
Ἔνθεν μὲν γὰρ Σκύλλ᾽, ἑτέρωθι δὲ δῖα Χάρυβδις
Δεινὸν ἀνερροίβδησε θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Ἤτοι ὅτ᾽ ἐξεμέσειε, λέβης ὣς ἐν πυρὶ πολλῷ,
Πᾶσ᾽ * ἀναμορμύρεσκε κυκωμένη· ὑψόσε δ᾽ ἄχνη
Ἄκροισι σκοπέλοισιν ἐπ᾽ ἀμφοτέροισιν ἔπιπτεν.
Ἀλλ᾽ ὅτ᾽ ἀναβρόξειε θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ,
Πᾶσ᾽ ἔντοσθε φαίνεσκε κυκωμένη· ἀμφὶ δὲ πέτρη
Δεινὸν ἐβεβρύχει· ὑπένερθε δὲ γαῖα φαίνεσκε
Ψάμμῳ κυανέη· τοὺς δὲ χλωρὸν δέος ᾕρει.
Ἡμεῖς μὲν πρὸς τὴν ἴδομεν, δείσαντες ὄλεθρον.
Τόφρα δέ μοι Σκύλλη γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἑταίρους
Ἓξ ἕλεθ᾽, οἳ χερσίν τε βίηφί τε * φέρτεροι ἦσαν.
Σκεψάμενος δ᾽ ἐς νῆα θοὴν ἅμα καὶ μεθ᾽ ἑταίρους,
Ἤδη τῶν ἐνόησα πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν
Ὕψοσ᾽ ἀειρομένων· ἐμὲ δὲ φθέγγοντο καλεῦντες
Ἐξονομακλήδην, τότε γ᾽ ὕστατον, ἀχνύμενοι κῆρ.
ⁱὩς δ᾽ ὅτ᾽ ἐπὶ προβόλῳ ἁλιεὺς περιμήκεϊ ῥάβδῳ
Ἰχθύσι τοῖς ὀλίγοισι δόλον κατὰ εἴδατα βάλλων,
Ἐς πόντον προΐησι βοὸς κέρας ἀγραύλοιο,
Ἀσπαίροντα δ᾽ ἔπειτα λαβὼν ἔρριψε θύραζε·
Ὣς οἵγ᾽ ἀσπαίροντες ἀείροντο προτὶ πέτρας·
Αὐτοῦ δ᾽ εἰνὶ θύρῃσι κατήσθιε κεκλήγοντας,
Χεῖρας ἐμοὶ ὀρέγοντας ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι.
Οἴκτιστον δὴ κεῖνο ἐμοῖς ἴδον ὀφθαλμοῖσι
Πάντων ὅσσ᾽ ἐμόγησα, πόρους ἁλὸς ἐξερεείνων.

A remigando, intra autem communirent seipsos.
Et tum sanè Circes quidem tristium mandatorum
Oblitus, quoniam neutiquam me iussit armari.
Cæterùm ego indutus splẽdida arma, & duab. hastis
Lõgis ad man⁹ acceptis, ad superiora nauis cõscẽdebã
Proræ. inde enim ipsam putabam primùm apparere
Scyllam petrosam, quæ mihi ferebat damnum socijs.
Nusquam videre potui, laborabãt autem mihi oculi
Vndiq; circumspicienti ad obscuram petram.
Nos quidem angustum locum transibamus lugentes, γ. μὲν
Ab altera parte Scylla, ex altera diua Charybdis
Horrendum absorbuit maris salsam aquam.
Sed quando euomeret sicut lebes in igne multo,
Tota immurmurabat cõturbata, in altũ aũt aspergo γ. ἀναμορμύρεσκε
Summis scopulis vtrinq; ruebat.
Sed quando eiectabat maris salsam aquam,
Tota intus apparebat percita: circum autẽ petram
Horrendum intonabat, infra autem terra apparebat
Arena cærulea, hos autem pallidus timor inuasit.
Nos qdẽ ad hãc oculos intẽdebamus timẽtes interitũ.
Interea autem mihi Scylla caua ex naui socios,
Sex abstulit, qui manibusq; virtuteq; optimi erant, γ. φέρτατοι
Conspicatus in nauem velocem: simulq; ad socios,
Iam horum cognoui pedes & manus supernè
In altum leuatorũ, me autem compellabant vocãtes
Nominatim, tunc postremò afflicti corde:
Quemadmodũ quoties in scopulo piscator lõga virga
Piscibus ipsis minutis dolum per escam immittens
In pontum dimittit bouis cornu agrestis,
Palpitantem autem deinde correptum foras proijcit:
Sic illi palpitantes tollebantur ad petras.
Illic autem pro foribus depascebat vociferantes,
Manus mihi porrigentes in graui calamitate.
Miserrimum autem illud meis vidi oculis,
Omniũ quæcunq; passus sum vada maris perlustrãs.

COMMENTARIVS.

a αὐτὰρ ἐγὼ ἐπὶ νῆα] Obseruandus est hic modus discedendi Vlyssis à Circe sine vllo apparatu aut alijs delicijs, quas alioqui ab his amantibus vsurpari conueniebat. Videtur tamen Homerus in his commemorandis tempori & ocio pepercisse, ad magis seria nimirum properans.

b ὦ φίλοι, οὐ γὰρ χρὴ] In hac Vlyssis oratione duo sunt attendenda: primùm Circes consiliorum communicatio, deinde spontanea vinculorum susceptio. Quod ad primum attinet, prudenter Vlysses, quæ sibi soli à Circe dicta fuerant, ea nunc socijs patefacit, ad quorum communem salutem ea facere intelligebat: sed trunca & dissimulata. Trunca dico, quia impræsentiarum solarum Sirenũ meminit, ne videlicet aliorum commemoratione socios perterrefaceret: dissimulata, quia, vt paulò pòst videbimus, periculum Planctarum, Charybdis & Scyllæ leuiter attinget eo tecto & dissimulato. Quod secundum spectat, notandum est, vt se sponte vinculis constringi à socijs patiatur, ne Sirenum cantibus illectus eas accederet: nam ei soli, vt vidimus, data est illas audiendi libertas, vt nimirum in se ipso experiretur, quanta esset earum suauitas, vt qui ipsum etiam ad se pellicere possent.

c οἱ δ᾽ ἐπ᾽ ἐρετμὰ] Hoc nobis non est leuiter prætereundum: nam hic obseruo veterum nauium vsum, vt quæ ventis tantùm aliquando, remis etiam tantùm aliquando impellerentur. Quod nescio an multi notauerint, mihi sanè non constat. Vides autem Vlyssis socios nunc cessante vento vela complicare, remisque agitandis manus admouere.

d δεῦρ᾽ ἄγ᾽ ἰὼν] Hos versus sic transtulit Cicero:

O decus Argolicum, quin puppim flectis Vlysses,
Auribus vt nostros possis agnoscere cantus.
Nam nemo hæc vnquam est transuectus cærula cursu,
Quin prius astiterit vocum dulcedine captus.
Post variis auido satiatus pectore Musis,
Doctior ad patrias lapsus peruenerit oras.
Nos graue certamen belli clademq; tenemus,
Græcia quam Troiæ diuino numine vexit,
Omniaq; elatis rerum vestigia terris,

Quibus verbis conatæ sunt Sirenes ad se Vlyssem pellicere: id autem quàm artificiosè, videndum est. Primùm aliorum exemplo, qui illac prætervecti sunt anteà soliti se accedere, cùm illarum cantuum dulcedine caperentur. Deinde à fine & vtilitate, quam indeceperint: quod tamen prætexunt, cùm reuerà eos ita allectos trucidarent: sed illæ veritatem susq; deq; habent, dummodò scopum suũ assequantur. Tertiò à sua canendi peritia, quæ tum Vlyssi ipsi accõmodari nunc possit in recensendis Troianis cladibus, quas lubenter audire Vlyssem intelligebant, non secus atque ipsius nomen callent: licet eum nunquam antea vidissent, pro natura Dearum videlicet, quibus nihil est ignotum. Lubenter autem illa erat Vlysses auditurus, quia in ijs maximam suæ laudis segetem contineri nouerat. Et huc reuocari oportet, quæ antea diximus, solitas Sirenas suos cantus ingenijs prætemauigantium aptare, vt ea modularentur, quibus eos maxime delectari scirent. Tum verò, ne hac tantùm parte sese commendarent, addunt in fine se omnia ea scire, quæ in terra latissime patent: quod verisimiliora facit præcedentia, siquidem specialia generalibus continẽatur. Et hoc quidem sic illæ protulerunt, vt animum Vlyssis ad se converteriot, atq; adeò ipse vinculis exolui petierit, vt eas accederet, sed monitorum non obliti socij eò arctiùs ipsum & fortiùs astrinxerunt: qua in re fidelitatis suæ non vulgaria documenta exhibuerunt, cùm scilicet duci suo inobedientes cum illius emolumento, quàm audientes cum eius dispẽdio esse maluerint. Et ita res processit,

vti-

vt illud indignè ferentes, Sirenas dixerint in mare se coniecisse: quod alij de Orpheo dicunt, quem memorant cantu suæ citharæ illarum modulamina retudisse, vt est apud Orph. Argon. his verbis:

σμερδαλέον δ' ἐστονάχησαν, ἐπεὶ πότμος ἦλθε λυγρὸς
μοιριδίου θανάτοιο, σφᾶς δ' ἀπὸ ῥωγάδος ἄκρης
ἐς βένθος δινῆεν ἁλιρροθίοιο θαλάσσης,
πέτρας δ' ἠλλάξαντο δέμας μορφήν θ' ὑπέροπλον. i. vt vertit Natalis:

Sunt grauiter questa, vt senserunt fata Deorum
Aduentasse sibi, summaq; crepidine saxi
Præcipites saliere maris spumantis in vndas.
Protinus in duras vertuntur corpora cautes.

Id propter Vlyssem non irretitum accidisse testantur illa carmina, quod Virgilij opusculis inseritur.

Sanguine Sisyphio generatus magnus Vlysses,
Hac totos sola præstitit arte suos.
Illeuit cera sociorum callidus aures:
Atq; suas vinclis præbuit ipse manus.
Transiluit scopulos, & inhospita littora classis,
Illæ præcipites desiluere freto.

Sed huius rei Homerus non meminit.

e καπνόν] Nunc Planctas illas accedunt flammis & vndis æstuantes cum horrendo strepitu, vt anteà Circe præmonuerat: quæ omnia tanta sunt, vt socij Vlyssis perterriti à remigio cessauerint, eum laborem non repetituri, nisi Vlyssis cohortatione fuissent excitati, vnde illi animis resumptis hoc periculum prætenlabuntur.

f ὦ φίλοι.] Præsentis periculi metu fractos sociorũ animos vnius commemoratione reficit, nimirum quod apud Cyclopem subierunt, cui istud minime possit comparari, quod tamen consilio & prudentia Vlyssis effugerint: proinde non esse in hoc longè minore desperandum, cuius euitandi gratia suggerit, quid sit tum ipsis remigibus tum ipsi gubernatori faciendum. Vbi videtur mihi Vlysses hanc laudem sibi tribuere, cum tamen ita esset anteà à Circe instructus, quod non dixit.

g Σκύλλην δ' οὐκέτ' ἐμυθεόμην.] Si in communicando Circes consilio, quod ad Sirenas attinebat, Vlysses prudens fuit: hic in celãdo vel dissimulãdo præsenti periculo longè prudentior apparet. Futurum enim erat, vt si illius magnitudinẽ reliqui intellexissent, animis omnino conciderent, vt qui iam satis varijs calamitatibus anteà essent conflictati. proinde hanc nouã subire vererentur. Et hoc est egregium in huiusmodi rebus consilium, vt ducibus belli, qui non semper expeditionum suarum grauitatem & periculum militibus suis indicant: solent siquidẽ homines ea minus reformidare, quæ improuisa & ignota sunt, quàm quæ longè antè damnosa aut periculosa iudicantur. quanquam interdum id ipsum quod sis acturus ignorare, plus detrimenti afferat: quia vbi in rem ipsam deuenitur, animorum & corporum vires debilitantur ab ipsius periculi magnitudine derepentè profligatæ, vbi si te ipsum præmunieris, fortiùs omnia incommoda patiaris, quæ tibi iam esse obeunda apud te constituisti. Proinde prudentia quoq; in hoc ipso est adhibenda, qua etiam videtur vti hoc loco Vlysses. nam licet expressè Scyllam non significet, docet tamen satis, ingens ipsis periculum esse subeundum, siquidem eos ad fortitudinem exhortatur deinde ex suo etiam statu, vbi sese armis instruxit, id adhuc meliùs testatum fecit. Quòd si illius iacturæ, quam se ibi passurum esse nouerat ex Circes præmonitione meminisset, eos proculdubiò plane deterruisset. Et hoc est cautissime obseruandum, ne qui similia experiuntur, in suam & suorũ perniciẽ impingant.

h λανθανόμην.] Dubium esse possit an reuerà mandatorum Circes oblitus esset Vlysses? Mihi quidem id verisimile non fit: sed innuit, se ita hoc negotium tractasse, ac si eum Circe nunquam de eo monuisset, quod obliuioni cuidam poterat tribui: vel reuerà eam prætexit, ne videatur impiè egisse, quòd se armis aduersus Deam instruxerit, quod Circe eum facere prohibuerat. Et sic Vlyssem suum Homerus in tota peregrinatione fortem & magnanimum nobis proponit.

i ὡς δ' ὅτ' ἐπὶ προβόλῳ] Hac comparatione duo facit Vlysses primùm docet, quàm facili negocio hos socios Scylla abripuerit: deinde etiam videtur asperitatem narrationis hac festiuitate emolijsse. De bouis cornu autem, quod in piscando adhibebatur, arbitror nos anteà in Iliade dixisse, & iterum in Lexico dicemus.

Αὐτὰρ ἐπεὶ πέτρας φύγομεν, δεινήν τε Χάρυβδιν,
Σκύλλην τ', αὐτίκ' ἔπειτα θεοῦ ἐς ἀμύμονα νῆσον
Ἱκόμεθ'. ἔνθα δ' ἔσαν καλαὶ βόες εὐρυμέτωποι,
Πολλὰ δ' ἴφια μῆλ' Ὑπερίονος ἠελίοιο.
Δὴ τότ' ἐγὼν ἔτι πόντῳ ἐὼν ἐν νηῒ μελαίνῃ,
Μυκηθμοῦ τ' ἤκουσα βοῶν αὐλιζομενάων,
Οἰῶν τε βληχήν· καί μοι ἔπος ἔμπεσε θυμῷ
Μάντιος ἀλαοῦ Θηβαίου Τειρεσίαο,
γ. αἵ μοι μ. πολλ' ἐπέτελλον Κίρκης τ' Αἰαίης, * ἥ μοι μάλα πόλλ' ἐπέτελλε
Νῆσον ἀλεύασθαι τερψιμβρότου ἠελίοιο.
γ. φαεσιμβρότου Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάροισι μετηύδων ἀχνύμενος κῆρ,
Κέκλυτέ μευ μύθων κακά περ πάσχοντες ἑταῖροι,
Ὄφρ' ὑμῖν εἴπω ª μαντήϊα Τειρεσίαο,
Κίρκης τ' Αἰαίης, ἥ μοι μάλα πόλλ' ἐπέτελλε,
γ. φαεσιμβρότου Νῆσον ἀλεύασθαι * τερψιμβρότου Ἠελίοιο.
Ἔνθα γὰρ αἰνότατον κακὸν ἔμμεναι ἄμμιν ἔφασκεν.
Ἀλλὰ παρὲξ τὴν νῆσον ἐλαύνετε νῆα μέλαιναν.
Ὣς ἐφάμην. τοῖσιν δὲ κατεκλάσθη φίλον ἦτορ.
ᵇ Αὐτίκα δ' Εὐρύλοχος στυγερῷ μ' ἠμείβετο μύθῳ,
Σχέτλιός εἰς Ὀδυσεῦ· πέρι τοι μένος, οὐδέ τι
γυῖα
Κάμνεις· ἦ ῥά νυ σοί γε σιδήρεα πάντα τέτυκται,
Ὅς ῥ' ἑτάρους καμάτῳ ἀδηκότας ἠδὲ καὶ ὕπνῳ
Οὐκ ἐάας γαίης ἐπιβήμεναι, ἔνθά κεν αὖτε
Νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ λαρὸν τετυκοίμεθα δόρπον.
Ἀλλ' αὔτως διὰ νύκτα θοὴν ἀλάλησθαι ἄνωγας,
Νήσου ἀποπλαγχθέντας ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ.
Ἐκ νυκτῶν δ' ἄνεμοι χαλεποί, δηλήματα νηῶν
γ. ὑπεκφύγοι Γίνονται· πῇ κέν τις * ὑπεκφύγοι αἰπὺν ὄλεθρον,
Ἤν πως ἐξαπίνης ἔλθῃ ἀνέμοιο θύελλα;
Ἢ Νότου, ἢ Ζεφύροιο δυσαέος, οἵ τε μάλιστα
Νῆα διαρραίουσι ᶜ θεῶν ἀέκητι ἀνάκτων.

Cæterùm postquã petras effugim⁹, horrẽdã Charybdim
Scyllamq; statim deinde dei ad eximiam insulam
Peruenimus, ibi aũt erãt pulchra boues latis frontib.
Multa autem pinguia pecora supermeantis Solis.
Certè cùm ego adhuc in mare essem in naui nigra,
Mugitum audiui boum stabulantium,
Ouiumq; balatum, & mihi sermo incidit animo.
Vatis cæci Thebani Tiresiæ,
Circesq; Ææa, quæ mihi valdè sæpè præcepit,
Insulam euitare homines oblectantis Solis.
Certè tum ego socios alloquebar mæsto corde,
Audite meos sermones mala quantumuis passi socij,
Vt vobis dicam vaticinia Tiresiæ,
Circesq; Ææa, quæ mihi valdè diligenter præcepit,
Insulam effugere delectationẽ hominibus dãtis Solis.
Hinc enim præsentissimũ malum fore nobis dicebat.
Sed præter insulam pellite nauem nigram.
Sic dicebam, illis aũt confractum est amicũ pectus.
Statim a. Eurylochus molesto mihi respõdit sermone,
Infelix es ò Vlysses, abundat tibi robur, neq; nũquam membra
Infatigaris: planè omnia tibi ferrea sunt,
Qui socios defatigatos atq; etiam somno
Non permittis terram conscendere, vbi rursus
Insula in circumflua lautam paremus cœnam,
Sed temerè per noctem celerem errare iubes
Ab insula errabundos in obscuro ponto.
Ex noctibus autem venti difficiles, pernicies nauium
Nascuntur: quis verò effugeret sæuam mortem,
Si fortassis repentè veniret venti procella,
Aut Noti aut Zephyri vehemẽter spirãtis, & q potiss.
Nauem diripiant, vel dijs regibus inuitis?

Ἀλλ' ἤ-

Ἀλλ' ἤτοι νῦν μὲν πειθώμεθα νυκτὶ μελαίνῃ,
Δόρπον θ' ὁπλισόμεσθα θοῇ παρὰ νηῒ μένοντες.
Ἠῶθεν δ' ἀναβάντες ἐνήσομεν εὐρέϊ πόντῳ.
Ὣς ἔφατ' Εὐρύλοχος, ἐπὶ δ' ᾔνεον ἄλλοι ἑταῖροι,
Καὶ τότε δὴ γίνωσκον ὃ δὴ κακὰ μήδετο δαίμων·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Εὐρύλοχ', [f] ἦ μάλα δή με βιάζετε μοῦνον ἐόντα.
Ἀλλ' ἄγε νῦν μοι πάντες ὀμόσσατε καρτερὸν ὅρκον,
Εἴ κέ τιν' ἠὲ βοῶν ἀγέλην, ἢ πῶϋ μέγ' οἰῶν
Εὕρωμεν, μή πού τις ἀτασθαλίῃσι κακῇσι
Ἢ βοῦν ἠέ τι μῆλον ἀποκτάνῃ. ἀλλὰ ἕκηλοι
Ἐσθίετε βρώμην τὴν ἀθανάτη πόρε Κίρκη.
Ὣς ἐφάμην. οἱ δ' αὐτίκ' ἀπώμνυον ὡς ἐκέλευον.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσάν τε τελεύτησάν τε τὸν ὅρκον,
Στήσαμεν ἐν λιμένι γλαφυρῷ εὐεργέα νῆα
Ἄγχ' ὕδατος γλυκεροῖο καὶ ἐξαπέβησαν ἑταῖροι
Νηός, ἔπειτα δὲ δόρπον ἐπισταμένως τετύκοντο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Μνησάμενοι δὴ ἔπειτα φίλους ἔκλαιον ἑταίρους,
Οὓς ἔφαγε Σκύλλη γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἑλοῦσα.
Κλαιόντεσσι δὲ τοῖσιν ἐπήλυθε νήδυμος ὕπνος.
Ἦμος δὲ τρίχα νυκτὸς ἔην, μετὰ δ' ἄστρα βεβήκει,
Ὦρσεν ἔπι ζαῆν ἄνεμον νεφεληγερέτα Ζεὺς
Λαίλαπι θεσπεσίῃ, σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε
Γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον· ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νύξ.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Νῆα μὲν ὡρμίσαμεν, κοῖλον σπέος εἰσερύσαντες·
Ἔνθα δ' ἔσαν Νυμφέων καλοὶ χοροὶ ἠδὲ θόωκοι.
Καὶ τότ' ἐγὼν ἀγορὴν θέμενος, μετὰ μῦθον ἔειπον,
[h] Ὦ φίλοι, ἐν γὰρ νηῒ θοῇ βρῶσίς τε πόσις τε
Ἔστιν, * τῶνδε βοῶν ἀπεχώμεθα, μή τι πάθωμεν.
Δεινοῦ γὰρ θεοῦ αἵδε βόες καὶ ἴφια μῆλα,
Ἠελίου, [i] ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει.
Ὣς ἐφάμην. τοῖσιν δ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Μῆνα δὲ πάντ' ἄλληκτος ἄη Νότος, οὐδέ τις ἄλλος
Γίγνετ' ἔπειτ' ἀνέμων, εἰ μὴ Εὖρός τε Νότος τε.
Οἱ δ' εἷος μὲν σῖτον ἔχον καὶ οἶνον ἐρυθρόν,
Τόφρα βοῶν ἀπέχοντο, λιλαιόμενοι βιότοιο·
Ἀλλ' ὅτε δὴ νηὸς ἐξέφθιτο ἤϊα πάντα,
Καὶ δὴ ἄγρην ἐφέπεσκον ἀλητεύοντες ἀνάγκῃ,
Ἰχθῦς ὄρνιθάς τε φίλας, ὅ τι χεῖρας ἵκοιτο,
Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν· ἔτειρε δὲ γαστέρα λιμός·
Δὴ τότ' ἐγὼν ἀνὰ νῆσον ἀπέστιχον, ὄφρα θεοῖσιν
Εὐξαίμην, εἴ τίς μοι ὁδὸν φήνειε νέεσθαι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ διὰ νήσου ἰὼν ἤλυξα ἑταίρους,
[k] Χεῖρας νιψάμενος, ὅθ' ἐπὶ σκέπας ἦν ἀνέμοιο,
Ἠρώμην πάντεσσι θεοῖς οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν·
[l] Οἱ δ' ἄρα μοι γλυκὺν ὕπνον ἐπὶ βλεφάροισιν ἔχευαν.
Εὐρύλοχος δ' ἑτάροισι κακῆς ἐξήρχετο βουλῆς,
[m] Κέκλυτέ μευ μύθων, κακά περ πάσχοντες ἑταῖροι.
Πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,
[n] Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν.
Ἀλλ' ἄγετ', Ἠελίοιο βοῶν ἐλάσαντες ἀρίστας,
Ῥέξομεν ἀθανάτοισι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.
Εἰ δέ κεν εἰς Ἰθάκην ἀφικοίμεθα πατρίδα γαῖαν,
Αἶψά κεν Ἠελίῳ Ὑπερίονι πίονα νηὸν
Τεύξομεν, ἔνθα κε θεῖμεν ἀγάλματα πολλὰ καὶ ἐσθλά.
Εἰ δὲ χολωσάμενός τι * βοῶν ὀρθοκραιράων,

Verùm sanè nunc quidem pareamus nocti nigræ,
Cœnamq́; apparemus celerem apud nauem manẽtes:
Manè autem conscensa naue, intremus latũ pontum.
Sic ait Eurylochus, comprobarũt autem alij socij.
Et tũ certè agnoscebã, q certè mala machinareť dæmon:
Et ipsum alloquutus, verba volatilia dixi,
Euryloche profectò iam me cogitis solus cùm sim.
Sed agè nunc mihi omnes iurate sanctũ iuramẽtum:
Siquidẽ aliqd sine boũ armẽtũ, aut magnũ gregem ouium
Inueniamus, ne fortaßis imperitia mala
Aut bouem aut etiam pecudem occidat, sed quieti
Comedite cibum quem immortalis præbuit Circe.
Sic dicebam, illi autem protinus iurarunt vt iußi.
Porrò postquã iurarunt perfeceruntq́; iusiurandum,
Appulimus in portu cauo benefactam nauem,
Prope aquam dulcem, & exiuerunt socij
E naui, deinceps autem cœnam scitè apparârunt,
Cæterùm postq̃ potus & cibi cupiditatẽ ademerunt,
Recordati verò deinde charos fleuerunt socios,
Quos deuorauerat Scylla caua ex naui arreptos.
Flentibus autem ijs aduenit dulcis somnus.
Quando aũt tertia pars noctis erat, & astra inclinarunt,
Immisit vehementer fortẽ ventũ nubiũ congregator
Turbine ingenti, nubibus aũt cooperuit Iupiter
Terram simul & pontum: ingruit autẽ de cœlo nox.
Quãdo a manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Nauẽ qdẽ subduximus in cauã speluncã intro tractã.
Hic aũt erant Nympharum pulchri loci atq; sedilia,
Et tum ego concione coacta sermonem dixi,
O amici, in naui quidem celeri cibusq́; potusq́;
Est: à bubus autẽ his abstineamus, ne quid patiamur: γ. τῶν δ'
Grauis enim Dei hæ boues & eximia pecora
Solis, qui omnia inspicit, & omnia audit.
Sic dicebam, illis a persuadebatur animus generosus,
Mensem a integrũ ppetuus flabat Notus, neq; qs alius
Spirabat deinde ventorum, nisi Eurusq́; Notusq́;.
Illi quamdiu qdem panẽ habebant, & vinũ nigrum,
Tamdiu à bobus abstinebant, studiosi vitæ,
Sed cùm iam è naui perierunt viatica omnia,
Certè prædam sequebantur palantes necessitate
Pisces auesq́; charas quodcunq; in manus venisset,
Curuis hamis, affligebat verò ventrem fames.
Certè tum ego per insulam secessi, vt dijs
Supplicarem, si quis mihi viam monstraret ad reditum.
Sed cùm iam per insulam iens declinaueram à socijs,
Manibus lotis, vbi defensaculum erat à vento,
Supplicabam omnibus dijs, qui cœlum inhabitant.
Hi sanè mihi dulcem somnum cilijs infuderunt.
Eurylochus autem socijs mali dux erat consilij.
Audite meos sermones mala quamuis paßi socij,
Omnes quidem inuisæ mortes miseris mortalibus.
Fame autem miserrimum mori, & fatum assequi.
Sed agitè Solis ex bobus abreptis optimis,
Sacra faciemus immortalib. q cœlũ latum inhabitãt.
Quòd si in Ithacam peruenerimus in patriã terram,
Statim Soli supragradienti diues templum
Faciemus, illic sanè ponemus ornamenta multa & preciosa.
Qui si iratus aliquo pacto ob boues erecta cornua habentes γ. βοῶν ἕνεκ' ὀρθ.

Νῆ᾽ ἐθέλῃ ὀλέσαι, ἐπὶ δ᾽ ἕσπωνται θεοὶ ἄλλοι,
Βούλομ᾽ ἅπαξ πρὸς κῦμα χανὼν ἀπὸ θυμὸν ὀλέσαι,
Ἢ δηθὰ στρεύγεσθαι ἐὼν ἐν νήσῳ ἐρήμῃ.
Ὣς ἔφατ᾽ Εὐρύλοχος· ἐπὶ δ᾽ ᾔνεον ἄλλοι ἑταῖροι.
Αὐτίκα δ᾽ Ἠελίοιο βοῶν ἐλάσαντες ἀρίστας
Ἐγγύθεν (οὐ γὰρ τῆλε νεὸς κυανοπρῴροιο
Βοσκέσκονθ᾽ ἕλικες καλαὶ βόες εὐρυμέτωποι)
Τὰς δὲ περιστήσαντο, καὶ εὐχετόωντο θεοῖσι,
χ. φύλλα δ᾽ ὀρεψάμενοι — * Φύλλα δὲ δρεψάμενοι τέρενα δρυὸς ὑψικόμοιο·
Οὐ γὰρ ἔχον κρῖ λευκὸν ἐϋσσέλμου ἐπὶ νηός.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ᾽ εὔξαντο, καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν,
Μηρούς τ᾽ ἐξέταμον, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ᾽ αὐτῶν δ᾽ ὠμοθέτησαν·
Οὐδ᾽ εἶχον μέθυ λεῖψαι ἐπ᾽ αἰθομένοις ἱεροῖσιν,
Ἀλλ᾽ ὕδατι σπένδοντες ἐπώπτων ἔγκατα πάντα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μῆρ᾽ ἐκάη, καὶ σπλάγχν᾽ ἐπάσαντο,
Μίστυλλόν τ᾽ ἄρα τ᾽ ἄλλα, καὶ ἀμφ᾽ ὀβελοῖσιν ἔπειραν,
Καὶ τότε μοι βλεφάρων ἐξέσσυτο νήδυμος ὕπνος.
Βῆν δ᾽ ἰέναι ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης.
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ σχεδὸν ἦα κιὼν νεὸς ἀμφιελίσσης,
Καὶ τότε με κνίσης ἀμφήλυθεν ἡδὺς ἀϋτμή.
Οἰμώξας δὲ θεοῖσι μετ᾽ ἀθανάτοισι γεγώνευν,
Ζεῦ πάτερ, ἠδ᾽ ἄλλοι μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
χ. Ἦ μάλα μ᾽ εἰς ἄτην κοιμήσατε — * Ἦ με μάλ᾽ εἰς ἄτην κοιμήσατε νηλέϊ ὕπνῳ·
Οἱ δ᾽ ἕταροι μέγα ἔργον ἐμητίσαντο μένοντες.
Ὠκέα δ᾽ Ἠελίῳ ὑπερίονι ἄγγελος ἦλθε
Λαμπετίη τανύπεπλος, ὅ οἱ βόας ἔκταν ἑταῖροι.
Αὐτίκα δ᾽ ἀθανάτοισι μετηύδα χωόμενος κῆρ,
Ζεῦ πάτερ, ἠδ᾽ ἄλλοι μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
Τίσαι δὴ ἑτάρους Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Οἵ μευ βοῦς ἔκτειναν ὑπέρβιον, ᾗσιν ἐγώγε
Χαίρεσκον μὲν ἰὼν εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Ἠδ᾽ ὁπότ᾽ ἂψ ἐπὶ γαῖαν ἀπ᾽ οὐρανόθεν προτραποίμην.
Εἰ δέ μοι οὐ τίσουσι βοῶν ἐπιεικέ᾽ ἀμοιβήν,
Δύσομαι εἰς Ἀΐδαο, καὶ ἐν νεκύεσσι φαείνω.
Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ἠέλι᾽, ἤτοι μὲν σὺ μετ᾽ ἀθανάτοισι φάεινε
Καὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν·
Τῶν δέ κ᾽ ἐγὼ τάχα νῆα θοὴν ἀργῆτι κεραυνῷ
Τυτθὰ βαλὼν κεάσαιμι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ.
Ταῦτα δ᾽ ἐγὼν ἤκουσα Καλυψοῦς ἠϋκόμοιο·
Ἡ δ᾽ ἔφη Ἑρμείαο διακτόρου αὐτὴ ἀκοῦσαι.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ᾽ ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν,
Νείκεον ἄλλοθεν ἄλλον ἐπισταδόν, οὐδέ τι μῆχος
Εὑρέμεναι δυνάμεσθα· βόες δ᾽ ἀποτέθνασαν ἤδη.
Τοῖσιν δ᾽ αὐτίκ᾽ ἔπειτα θεοὶ τέρατα προὔφαινον.
χ. ἠμέμυκεν, — Εἷρπον μὲν ῥινοί, κρέα δ᾽ ἀμφ᾽ ὀβελοῖς * ἐμεμύκει,
Ὀπταλέα τε καὶ ὠμά· βοῶν δ᾽ ὣς γίνετο φωνή.
Ἑξῆμαρ μὲν ἔπειτα ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι
χ. ἐλάοντες — Δαίνυντ᾽ Ἠελίοιο βοῶν * ἐλάσαντες ἀρίστας.
Ἀλλ᾽ ὅτ᾽ ἄρ᾽ ἕβδομον ἦμαρ ἐπὶ * Ζεὺς θῆκε Κρονίων,
Καὶ τότ᾽ ἔπειτ᾽ ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο λαίλαπι θύων,
Ἡμεῖς δ᾽ αἶψ᾽ ἀναβάντες ἐνήκαμεν εὐρέϊ πόντῳ,
Ἱστὸν στησάμενοι, ἀνά θ᾽ ἱστία λευκ᾽ ἐρύσαντες.
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἐλείπομεν, οὐδέ τις ἄλλη
Φαίνετο γαιάων, ἀλλ᾽ οὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα,
Δὴ τότε κυανέην νεφέλην ἔστησε Κρονίων
Νηὸς ὕπερ γλαφυρῆς, ἤχλυσε δὲ πόντος ὑπ᾽ αὐτῆς.

Nauem volet perdere, suffragabuntur alij dij.
Malo semel ad fluctus hians vitam perdere,
Quàm diutius tabescere versans in insula deserta.
Sic ait Eurylochus, collaudabant autem alij socij.
Statim autem Solis ex bobus abegerunt optimas
Cominus (non enim longè à naue nigro rostro
Pascebantur nigra pulchra boues latifrontibus)
Eas verò circumstabant, & vota fecerunt dijs.
Folia aũt decerpserunt tenerrima quercus alticoma.
Non.n.habebant hordeũ albũ in benè tabulata naui.
Caterũ postq̃ precati sũt, mactarũt & excoriarũt,
Fœmoraq; conciderunt, atq; adipe cooperuerunt
Duplicantes, desuper autem cruda posuerunt,
Neq; habebant vinũ ad libandũ super incensa sacra,
Sed aqua libantes assabant intestina omnia.
Caterùm postquam fœmora incensa sunt, & viscera comederunt,
In minuta frusta secuerunt, & alia verubus transfixerunt:
Et tunc mihi palpebris excidit suauis somnus.
Festinabam ire ad nauem velocem & littus maris.
Sed quando certè propè eram profectus,
Et tum mihi nidoris obuenit dulcis flatus.
Lugens autem deos ad immortales clamaui,
Iupiter pater, atq; alij beati dij immortales,
Profectò me magnũ in detrimentũ sopiuistis sæuo somno.
Ipsi.v.socij magnũ facinus perpetrarunt manentes.
Statim autem Soli suprà meanti nuncius venit
Lampetia lato peplo, quòd ei boues interfecerũt socij.
Statim autem deos alloquutus est iratus corde,
Iupiter pater, atq; alij beati dij immortales,
Vlciscamini iam socios Laërtiadæ Vlyssis,
Qui meas boues occiderunt superbè, quibus ego
Gaudebam quidem cùm ibam in cœlum stelliferum,
Atq; quando retrò ad terram è cœlo diuertebam.
Quòd si mihi non luent boum condignam talionem,
Descẽdã ad Plutonis domũ, & inter mortuos lucebo.
Hunc excipiens alloquutus est nubicogus Iupiter,
Sol, certè quidem tu inter immortales lucebis,
Et mortales homines ad fertilem terram.
Horum autem citò nauem celerem candenti fulmine
Paululùm perculsam incendero medio in nigro põto.
Hæc ego audiui à Calypso pulchricoma,
Quæ aũt dicebat à Mercurio internũcio audiuisse.
Caterùm postquam ad nauem peruenit atq; mare,
Obiurgabam alicundè alium ordine, neq; remedium
Inuenire potuimus, boues enim occisi erant iam.
His continuò deinde dij prodigia ostendebant.
Serpebãt quidem pelles, carnes.a. ab verubus immugiebant
Assataq; & crudæ, boum qualis fiebat vox.
Sed diebus quidem deinde mihi chari socij
Conuiuabantur, Solis boues mactantes optimos.
Sed quando certè septimum diem Iupiter induxit,
Tum verò ventus quidem cessauit turbine sæuiens.
Nos aũt statim cõscendentes ferebamur in lato mari
Malo erecto, atq; ad malum albis velis collocatis.
Sed quando certè insulam deseruimus, neq; vspiam aliqua
Apparebat terrarũ, sed cœlum atq; mare:
Tum verò nigram nebulam statuit Saturnius
Nauim supra cauam, obscuratus pontus est sub ipsa

Ἡ δ᾽ ἔ-

Ἡ δ' ἔθει μάλα πολλὸν ἐπὶ χρόνον· αἶψα γὰρ ἦλθε
Κεκληγὼς Ζέφυρος μεγάλῃ σὺν λαίλαπι θύων.
Ἱστοῦ δὲ προτόνους ἔρρηξ' ἀνέμοιο θύελλα
Ἀμφοτέρους· ἱστὸς δ' ὀπίσω πέσεν, ὅπλα τε πάντα
Εἰς ἄντλον κατέχυνθ'. ὁ δ' ἄρα πρύμνῃ ἐνὶ νηῒ
Πλῆξε κυβερνήτεω κεφαλὴν, σὺν δ' ὀστέ' ἄραξε
Πάντ' ἄμυδις κεφαλῆς, ὁ δ' ἄρ' ἀρνευτῆρι ἐοικὼς
Κάππεσ' ἀπ' ἰκριόφιν, λίπε δ' ὀστέα θυμὸς ἀγήνωρ.
Ζεὺς δ' ἄμυδις βρόντησε, καὶ ἔμβαλε νηῒ κεραυνόν·
Ἡ δ' ἐλελίχθη πᾶσα, Διὸς πληγεῖσα κεραυνῷ,
Ἐν δὲ θεείου πλῆτο. πέσον δ' ἐκ νηὸς ἑταῖροι.
Οἱ δὲ κορώνῃσιν ἴκελοι περὶ νῆα μέλαιναν
Κύμασιν ἐμφορέοντο· θεὸς δ' ἀποαίνυτο νόστον.
Αὐτὰρ ἐγὼ διὰ νηὸς ἐφοίτων, ὄφρ' ἀπὸ τοίχους
Λῦσε κλύδων τρόπιος· τὴν δὲ ψιλὴν φέρε κῦμα·
Ἐκ δέ οἱ ἱστὸν ἄραξε ποτὶ τρόπιν· αὐτὰρ ἐπ' αὐτῷ
Ἐπίτονος βέβλητο βοὸς ῥινοῖο τετυχώς.
Τῷ ῥ' ἄμφω συνέεργον ὁμοῦ τρόπιν ἠδὲ καὶ ἱστόν.
Ἑζόμενος δ' ἐπὶ τοῖς, φερόμην ὀλοοῖς ἀνέμοισιν.
Ἔνθ' ἤτοι Ζέφυρος μὲν ἐπαύσατο λαίλαπι θύων.
Ἦλθε δ' ἐπὶ Νότος ὦκα, φέρων ἐμῷ ἄλγεα θυμῷ,
Ὄφρ' ἔτι τὴν ὀλοὴν ἀναμετρήσαιμι Χάρυβδιν,
Παννύχιος φερόμην· ἅμα δ' ἠελίῳ ἀνιόντι
Ἦλθον ἐπὶ Σκύλλης σκόπελον, δεινήν τε Χάρυβδιν.
Ἡ μὲν ἀνερροίβδησε θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ·
Αὐτὰρ ἐγὼ ποτὶ μακρὸν ἐρινεὸν ὑψόσ' ἀερθείς,
Τῷ προσφὺς ἐχόμην, ὡς νυκτερὶς, οὐδέ πῃ εἶχον
Οὔτε στηρίξαι ποσὶν ἔμπεδον, οὔτ' ἐπιβῆναι.
Ῥίζαι γὰρ ἑκὰς * ἦσαν, ἀπήωροι δ' ἔσαν ὄζοι,
Μακροί τε μεγάλοι τε, κατεσκίαον δὲ Χάρυβδιν.
Νωλεμέως δ' ἐχόμην, ὄφρ' ἐξεμέσειεν ὀπίσσω
Ἱστὸν καὶ τρόπιν αὖτις· ἐελδομένῳ δέ μοι ἦλθεν
Ὄψ'. ἦμος δ' ἐπὶ δόρπον ἀνὴρ ἀγορῆθεν ἀνέστη,
Κρίνων νείκεα πολλὰ δικαζομένων αἰζηῶν,
Τῆμος δὴ τά γε δοῦρα Χαρύβδιος ἐξεφαάνθη.
Ἧκα δ' ἐγὼ καθύπερθε πόδας καὶ χεῖρε φέρεσθαι,
Μέσσῳ δ' ἐνδούπησα παρὲξ περιμήκεα δοῦρα,
Ἑζόμενος δ' ἐπὶ τοῖσι διήρεσα χερσὶν ἐμῇσι.
Σκύλλην δ' οὐκ ἔτ' ἔασε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
Εἰσιδέειν· οὐ γάρ κεν ὑπέκφυγον αἰπὺν ὄλεθρον.
Ἔνθεν δ' ἐννῆμαρ φερόμην, δεκάτῃ δέ με νυκτὶ
Νῆσον ἐς Ὠγυγίην * πέλασαν θεοὶ, ἔνθα Καλυψὼ
Ναίει ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεὸς αὐδήεσσα,
Ἥ μ' ἐφίλει τ' ἐκόμει τε. τί τοι τάδε μυθολογεύω;
Ἤδη γάρ τοι χθιζὸς ἐμυθεόμην ἐνὶ οἴκῳ
Σοί τε καὶ ἰφθίμῃ ἀλόχῳ· ἐχθρὸν δέ μοι ἐστὶν,
Αὖτις ἀριζήλως εἰρημένα μυθολογεύειν.

Quæ currebat haud ſanè multū ꝑ temp⁹. ſtatim.n.ir-
Stridens Zephyrus ingenti cū turbine ſæuiens. (ruit
Mali autem rudentes rupit venti procella
Vtroſq́., malus.a.retrò cecidit, armamentaq́. omnia
In ſentinam deciderunt, ipſe autem extima in naue
Percuſſit gubernatoris caput, oſſaq́. confregit
Omnia vno impetu: ipſe autem vrinatori ſimilis
Decidit à tabulatis, deſeruit.a.oſſa anim⁹ generoſus.
Iupiter autē ſimul intonuit & iniecit fulmen naui,
Ipſa aūt contorquebatur tota Iouis percuſſa fulmine,
Sulphure aūt implebatur, ceciderunt.a.ex naui ſocij.
Illi autem cornicibus ſimiles circa nauem nigram
In fluctibus ferebantur, Deus autem abſtulit reditū.
Cæterùm ego per nauim incedebam, donec latera
Soluebat vis tēpeſtatis carina, q̄ inermē ferebat fluct⁹:
Euulsū.a.malū fregit vſq́. ad fundū, cæterū ſuper ipſo
Lorum reuinctum erat bouis corio factum,
Hoc vtrūq́. colligauit pariter carinā atq́. etiam malū.
Sedens autem ſuper hæc ferebar perniciosis ventis.
Tum certè Zephyrus quidem ceſſauit turbine ſæuiēs.
Superuenit aūt Notus celeriter ferens dolores animo,
Donec rurſus ad pernicioſam diuerterer Charybdim.
Tota nocte ferebar, ſimul autem ſole oriente
Veni ad Scyllæ ſcopulum, horrendamq́. Charybdim:
Hæc quidem abſorpſit maris ſalſam aquam.
Cæterùm ego ad altam caprificum altè leuatus
Huic implicit⁹ tenebar, veluti veſpertilio, neq́. vſpiā
Vel ſtabilire pedem firmiter, neq́. aſcendere. (poteram
Radices enim longè erant, diſtantes aūt erant rami, κ. ἄχον
Longinqui ingentesq́., obumbrabāt aūt Charybdim,
Indeſinenter autē tenebā, donec emoueret retrorſum
Malum, & carinam denuò: cupienti.a.mihi aduenit
Tandem. quando aūt ad prandiū iudex è foro ſurgit
Iudicans lites multas litigantium virorum,
Tùm tandem hæc ligna ex Charybdi apparebant.
Senſim ego deſuper pedes & manus demittebar.
Medio autem cum ſonitu cecidi extra oblonga ligna,
Sedens autem ſuper hæc remigaui manibus meis.
Scyllā.a.nō amplius, permiſit pater hominūq́. deorūq́.
Aſpicere, non enim effugere potuiſſem ſæuam mortē.
Hinc autē nouem diebus ferebar, decima.a.me nocte
Inſulam in Ogygiam appulerunt dij, vbi Calypſo κ. [illegible]
Habitabat pulchricoma veneranda dea celebris,
Quæ me amauitq́. fouitq́., quid tibi hæc dicam?
Iam enim ex parte enarraui in domo
Tibiq́. & caſtæ vxori: moleſtum autem mihi eſt
Rurſus planè enarrata recenſere.

COMMENTARIVS.

a μαντήϊα τειρεσίαο,] Cùm ad eum locum perueniſſent, vbi quartum periculum erat illis ſubeundum, prout anteà in Circes verbis expoſuimus: non exiſtimauit ſibi eſſe diſſimulandum, quod à vate Tireſia in inferis, & poſteà ab ipſa Circe ſibi prædictum fuerat, quia ſcilicet de omnium ſalute conſeruanda agebatur, proinde neceſſe erat id reliquis omnibus patefieri. quod facit, ſed breuiter & conciſè in ipſo initio: immò omnino obſcure, quia illud præſentiſſimum periculum non explicat, de eo generaliter tantùm loquutus contra verò in Planctis, Scylla & Charybde fecit: cuius rei cauſam nos ibi vidimus.

b αὐτίκα δ' Εὐρύλοχος] Suadebat Vlyſſes vlteriùs eſſe relicta Thrinacria tranſeundum, at Eurylochus reliquorum nomine ei refragatur, iniquumque illum eſſe dicit, qui ex ſuo robore & ſumma laborum tolerantia alios metiatur, qui tum laboribus tum vigilijs, id eſt, ἀϋπνίᾳ (pro quo Poëta dixit ὕπνου, vt in Lexico videbimus) defatigati longiorem nauigationem perferre non poſſint: proinde quiete indigeant, cuius captandæ & reficiendarum virium gratia in inſulam illis neceſſariò deſcendendum ſit. Aliud addit argumentum, quod fortius videtur: quia noctes intempeſtę eſſe ſolent, & proinde nauigando minus accommodatæ. Hoc habent autem peculiare noctes credo propter Solis abſentiam, cuius ea eſt facultas, vt tempeſtates diſcutiat: noctu autem nihil eſt quod illis obſtet, addam etiam, id ferè in cæteris rebus omnibus valere, putà in morbis, qui ſolent grauiores eſſe noctu quàm interdiu: ſed id ἐν παρέργῳ. Sanè de tempeſtatibus id certiſſimum eſt.

c θεῶν αἰκητι] Iam ſæpiùs vidimus hāc locutionem Poëtæ noſtro vſitatam, vt cùm rem impoſſibilem ſignificat, eam ipſis etiam Dijs negatam eſſe dicat.

d πειθώμεθα νυκτί] Vidimus aliàs in Iliade hanc eandem phrasin. Nox enim quietem indicere videtur, quod imperium esse Homerus imaginatur, ideò parendum ei esse dicit.

e κακὰ μήδετο δαίμων] Vbi consilio hominum & prudentia periculum euitari non potest, tunc Poëta vim aliquam superiorem in rerũ regimine fingit, nimirum fatum (quod δαίμονα appellat) cui resisti vlla prudentia humana non potest. Ideò nunc Vlysses agnouisse se dicit, cùm hortatu suo ad hanc insulam prætereundã socios suos induci non posse animaduerteret, præfinitum sibi aliquod malum, quod effugere non possit, id nunc dæmonem machinari. quo loquendi genere vtitur, non quòd iam primùm illud sibi strui cogitet, sed quòd ita videatur fieri eius respectu, quò propiùs res ipsa imminet.

f ἦ μάλα δή με βιάζετε] Vtile est sæpenumerò ingẽti comitatu cingi, varijsq; de causis, sed idem interdũ valde perniciosum: quia solus multorum petulantiam aut libidinem commodè compescere non potest, vnde fit vt idem cum illis in exitium ruat, quia inuitus, si quæ sunt deterrima eorum consilia, ijs adhærescere cogitur: vbi si solus fueris, liberum tibi est hoc vel illud amplecti. Illud nunc cum suo dispendio Vlysses expertus est, sociorum suorum refractario animo victus coactusque de sua sententia decedere, quam salutarem omnibus futuram pro explorato habebat. quasi dicat: Quandoquidem vos mihi non creditis vtilia vobis consulenti: licet per me hic consistamus: quanquam restatum vobis cupio id me inuito fieri, cogit me siquidẽ vestrûm numerus, cui solus obstare non possum, vobis assentiri, ne si quod inde damnum vobis infligitur, eius culpam omnem in meum caput cudatis, sed vobis ipsi vestræque temeritati imputetis. Nihilominus tamen adstringit eos iuramento, se greges ac armenta Solis non deprædaturos: vnde docet hoc esse illud periculum, quod Tiresias & Circe ei prędixerant. At socij iurant, mox futuri periurij, vt videbimus.

g μνησάμενοι] Notandus est hic antiquus mos post epulas lugendi mortuos, quasi significatum inde sit principem curam viuorum esse habendam, maioremq; quàm mortuorum.

h ὦ φίλοι, ἐν γὰρ νηΐ] Ingeminat exhortationem suam, qua rogat iterum socios, ne illa armẽta aut greges attingant: rationẽ addẽs, quòd ad grauem & terribilem Deum pertineant, nimirum Solem, cui nihil rerum humanarum latére potest. Quibus voluit metum illis incutere, vt si sui mandati reuerentia non caperentur, at Deum illum saltem reformident, qui hanc iniuriam sibi illatam inultam non sit relicturus. Hanc autem prohibitionem repetiuit, quia in re periculosa non potest satis diligens adhiberi cautio.

i ὃς πάντ' ἐφορᾷ] Iosephus in Apionem docet, quædam esse in Homero repugnantia, quasi videlicet vestigia confusionis illius poëmatum antequam in hunc ordinem à Pisistrato vel à Solone vel ab Hipparcho redigerentur. Scaliger nostro tempore hic tale quippiam esse dixit. Nam cùm Solem Poëta dicat omnia audire & videre, tamen posteà dicitur eo inscio hanc deprædationem armentorum à socijs Vlyssis factam, adeò vt etiam ei referendum à Lampetia fuerit.

k χεῖρας νιψάμενος] Aliàs hunc ritum lauandi manus, antequàm Deo preces funderent, veteribus vsurpatum explicuimus.

l οἱ δ' ἄρα μοι γλυκὺν] Quasi dicat: Ego à Dijs cœlestibus rationem discedendi ex hac insula petebam, at illi somnum mihi immiserunt, nimirum inexorato, vt hæc mea desidia sociorum delicto locum faceret. Et hoc dicit, vt causam sui detrimenti ad Deos referat: malè id quidem, si eos idcirco culpare voluerit: sed rectè, si nihil accidere sine eorum prouidentia intelligat, quod Homerum agnoscere alibi quoque docuimus.

m κέκλυτέ μευ μύθων] Artificiosa valde est hæc Eurylochi oratio, qua ad armenta Solis deprædãda excitat. Primùm enim præsentem necessitatem eis ob oculos ponit, eos nimirum fame ita opprimi, vt nihil aliud quàm mortem sperare possint. Cùm autem omnia mortis genera acerba sint, nullum tamen hoc acerbius. Itaque cùm omnibus hoc à natura sit insitum, vt vitæ suæ conseruandæ & sustentandæ gratia quiduis experiantur, facilè eos hoc argumento ad hoc facinus perpetrandum pellexit. Quia tamen in tãta multitudine aliquis adeo pius existere poterat, qui hoc scelus aggredi exhorresceret, motus Numinis reuerentia: ideò huic rei speciosum finem prætexit, nimirum ad sacrificia Dijs immortalibus facienda: sic impietati pietatis colorem inducit, vt illa tegeretur. At illud obstabat, quòd Sol hac iniuria offenderetur: cui ille sic occurrit, vota esse ipsi cõcipienda in huius iacturæ compensationem videlicet templum, quod illi in patria erecturi sint. Et quoniam, qui semel pietatis limites transilierit, grauiter impietatem amplecti solet: eò deuenit, vt etiam si nullo pacto Solis ira placari possit, id nihili esse faciendum suadeat, nimirum sub aliorum Deorum auxilij expectatione, quos nimirum his sacrificijs sese promeriturum sperabat. Quod quidem altera ex parte pietatem redolere videtur: sed cùm diuisa pietas in impietatem deflectat, hic quoque Eurylochus, qui vni Deo displicere maluit, licet erga reliquos officio pij hominis defungeretur: trunca & mutilata pietate vtitur, quę æqualiter vniuerso Deorum cœtui, secundum veterum mentem, fuit exhibenda. Tandem vigente alimentorum penuria victus testatur, se etiam si ob hoc facinus ei mors sit oppetenda, in ipso littore paratum esse id pati potiùs quàm fame conflictatum interire. Quæ omnia speciosè quidem dicta sunt, sed penitùs impiè, vt ipse exitus docebit. Licet enim vulgatum, Necessitatem aut penuriã legibus esse expeditam, quia illa vel sanctissime vetita tentare impellit, & violenter cogit, tamen quiduis potiùs patienter & æquo animo ferendum est, quàm vt tibi egeno subuenias & opituleris, sacrosanctum Numen tantillum offendas: quod proculdubio hæc narratio submonet.

n λιμῷ δ' οἴκτιστον] Cur hæc mors sit omniũ miserrima, causam reddit Eusthathius huiusmodi, διὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἐνδελεχῆ τηκεδόνα φθορὰν τοῦ λιμώττοντος: propter tabem nimirum, quæ famelicum occupat. Id sanè naturæ valde est inimicum, vbi alimentis deficientibus ipsa quoque deficere cogitur, quæ sui conseruandi studiosissima est. Vnde non sine causa fames grauissimum Dei flagrũ existimatur. & Poëta noster Gallicus, quem κατ' ἐξοχὴν appello, tria fulminis spicula cùm ingeniosè dicat, famem illis connumerat. Itaque cùm illa vrget, nihil intentatum relinquunt homines vt victum sibi suggerant: nihil, inquam, intentatum, quantumuis illud flagitiosum alioqui censeatur. Ideò rectè illa Oppianus 3. ἁλι.

ὡς οὐδὲν λιμοῖο κακώτερον, οὐδὲ βαρείης	*Quàm nihil est fame peius, neq; molesto*
γαστρὸς ἀκοιμήτοιο ἐν ἀνθρώποισιν ἀπηνοῦς. id est,	*Ventre, qui dominatur inter homines immitis & impacatus,*

vt nimirum illa Charybdis Virgiliana. Sed de fame nos etiam alibi diximus.

o φύλλα δρεψάμενοι] Quanquam rebus necessarijs ad sacrificia ritè facienda destituerentur, tamen alienas aduocant, quæ earum vicem suppleant, vt pro salsa mola folia quercus, pro vino aquam ad libationem: cætera fiunt ex ritu, de quo satis dictum est Iliad. α. vnde hic etiam carmina quædam repetita sunt.

p κοιμήσατε νηλέϊ ὕπνῳ] Sic etiam anteà dicebat, οἱ δ' ἐμοὶ (sup. θεοὶ) μοι γλυκὺν ὕπνον ἐπὶ βλεφάροισιν ἔχευαν. Quod enim somno occupatus est, id Deorum voluntate factum agnoscit. Tu vide quæ nos ibi annotauimus. Iam verò ex hoc loco nobis hoc notandum est, ex inertia aut inuigilantia ducis multa mala promanare (quod & ipse idem Vlysses anteà erat expertus, cùm sopitus somno in naui occasionem socijs præbuit vtres Aeolios reserandi: vnde ille à patriæ finibus, quibus iam appropinquabat, repulsus est) nam licentiores facti subditi ea plerunque tentant, quæ in propriam & ducis ipsius perniciem redundant. Proinde ij, quibus rerum administratio demandata est, maximè cauere debent, ne in hoc vitium temerè impingant, quod præcipuè vix reparari potest, vt aliàs diximus.

q Ζεῦ πάτερ] Mirum videri possit, cur per se Sol hanc iniuriam sibi factam non vlciscatur, sed reliquos Deos imploret. Sed siue regium statum Deorum agnoscamus, siue Democraticum, ita oportuit fieri. Agnoscit autem eum pro Democratico Homerus & Regio simul, cùm Iouem & reliquos Deos aduocantem Solem facit: ita mixtus erit ex vtroq;, vt etiam apud Phæacas.

r χαίρεσκον μὲν ἰών] Id est, & oriens & occidens armentis meis oblectabat. Quod vtrunq; ex communi opinione exponit: quòd ita sensibus nostris videatur orientem Solem ad cœlum venire, quoniam tunc oculis nostris cernitur in ipso cœlo: occidentem verò credas veluti è cœlis in terram labi, quia alterum hemisphærium nobis occultatur: sed reuerà sub terram Sol conditur, in cœlis semper remanens.

s δύσομαι εἰς Ἀΐδαο] Minus etiam ad vlciscendam hanc iniuriam Deos adigit: minatur enim se lucem suam illis erepturum, quã ipsis inferis tenebricosis sit communicaturus. Nam & ipsis Dijs lucem ferre Sol dicitur sæpiùs apud Homerum, quod nos alibi explicuimus. Horreri tamen lucem à Plutone in inferis, satis testantur Poëtæ: vnde illæ querelæ apud Statium, cùm Amphiaraus ad inferos disrupta tellure descendit. Sed Sol non curat quid gratum Plutoni futurum sit, modò hoc ipsum cœlestibus Dijs ingratum sit & iniucundum.

t Ἠέλι', ἤτοι μὲν σὺ] Quamuis cæteros etiã Deos Sol implorasset, tamen solus nunc Iupiter ei respondet, vt à cuius videlicet nutu res tota penderet, in quo regius Deorum status apparet. Ait ergo, se hoc facinus breui vindicaturum mota tempestate & fulmine in nauem Vlysseam immisso. Vbi videmus Ioui imperium etiam in ipsum esse mare, licet aliàs hoc cum eo diuisum habere dicatur Neptunus, quem pro Deo maris colebat antiquitas. Ita quibusdam locis veram de Deo sententiam Poëta nõ dissimulat, cùm eum vniuersi orbis latè Regem agnoscit. Quia autẽ hęc commemorando Vlysses videbatur fidem sibi non conciliare, quia mortali viro Deo

ro Deorum consilia aut consabulationes non pateant: ideò addit se hæc à Calypso postmodum accepisse, cui anteà Mercurius indicauerat, videlicet, ni fallor, cùm Vlyssis gratia ad eam à Ioue esset demandatus.

u θεοὶ τέρα] Solet Deus ingentem aliquam calamitatem præcedentibus prodigijs non rarò significare, vt hoc loco socijs Vlyssis contigit. Quod egregiè in Cæsaris morte euenisse describit Virgilius. Credo etiam nos hac de re aliàs apud hunc Poetam dixisse.

x ζεὺς θῆκε] Videtur de industria Ioui dici reductionem tribuere, quasi indignatus Sol id sponte non fecerit: vel Iouem etiam nunc eum intelligit, quem anteà dicebamus, nimirum totius mundi moderatorem & rectorem.

y καί τίν' ἐπ' αἰνόν] Hæc fuit fallax malicia, quæ ad se mari committendum Vlyssem & socios pellexit, quam tam ingens tempestas erat consecutura. Sic nouit Deus sceleratos fallere, & certo tempore meritis afficere supplicijs. Sequitur ergo tempestas, qua socij Vlyssis perierunt: & modus quo Vlysses Charybdin, ad quam repulsus vi procellæ fuerat, euitârit: tum eius aduentus ad Calypso. Vbi tota hæc Vlyssea narratio terminatur. nam quomodo à Calypsone ad Phæacas peruenerit, apud quos nunc versatur, superfluum erat renarrare, cum anteà initiò ὕστερον πρότερον exposita sint.

z λίπε δ' ὀστέα] Quomodo animus dicatur ossa relinquere in morientibus, anteà satis exposuimus.

FINIS LIBRI XII. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ν. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΚΟΙΜΩΜΕΝΟΝ Ὀδυσσέα μετὰ τῶν δώρων ἐκτιθέασιν οἱ Φαίακες εἰς τὴν γῆν τῶν Ἰθακησίων, καὶ τὴν μὲν ναῦν αὐτῶν ἀποστρέφουσαν, λίθον ποιεῖ Ποσειδῶν. Ἀθηνᾶ δὲ ἐπὶ τῷ αἰγιαλῷ Ὀδυσσεῖ συμβουλεύει περὶ τῆς μνηστηροφονίας· καὶ τὰ χρήματα ἔν τινι σπηλαίῳ ἀποκρύπτει, καὶ εἰς γέροντα μεταμορφοῖ τὸν Ὀδυσσέα.

Ἄλλη.

Νῦ. Ἰθάκης ἐπέβη Φαιήκων πομπῇ Ὀδυσσεύς.

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
aΚηληθμῷ δ' ἔσχοντο κατὰ μέγαρα σκιόεντα.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
bὮ Ὀδυσσεῦ, ἐπεὶ ἵκευ ἐμὸν ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ
Ὑψερεφές, τῶ σ' οὔ τι πάλιν πλαγχθέντα γ' ὀΐω
Ἂψ ἀπονοστήσειν, εἰ καὶ μάλα πολλὰ πέπονθας.
cὙμέων δ' ἀνδρὶ ἑκάστῳ ἐφιέμενος τάδε εἴρω,
Ὅσσοι ἐνὶ μεγάροισι γερούσιον αἴθοπα οἶνον
Αἰεὶ πίνετ' ἐμοῖσιν, ἀκουάζεσθε δ' ἀοιδοῦ·
Εἵματα μὲν δὴ ξείνῳ ἐϋξέστῃ ἐνὶ χηλῷ
Κεῖται, καὶ χρυσὸς πολυδαίδαλος, ἄλλά τε πάντα
Δῶρ' ὅσα Φαιήκων βουληφόροι ἐνθάδ' ἔνεικαν.
Ἀλλ' ἄγε οἱ δῶμεν τρίποδα μέγαν * ἠδὲ λέβητα
* Ἀνδρακάς. ἡμεῖς δ' αὖτε ἀγειρόμενοι κατὰ δῆμον
Τεισόμεθ'. ἀργαλέον γὰρ ἕνα προικὸς χαρίσασθαι.
Ὣς ἔφατ' Ἀλκίνοος. τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος.
dἮμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Νῆ' ἄρ ἐπεσσεύοντο, φέρον δ' εὐήνορα χαλκόν.
Καὶ τὰ μὲν εὖ κατέθηχ' ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο,
Αὐτὸς ἰὼν διὰ νηὸς ὑπὸ ζυγά, μή τιν' ἑταίρων
Βλάπτοι ἐλαυνόντων, ὁπότε σπερχοίατ' ἐρετμοῖς.
Οἱ δ' εἰς Ἀλκινόοιο κίον, καὶ δαῖτ' ἀλέγυνον.
Τοῖσι δὲ βοῦν ἱέρευσ' ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο
Ζηνὶ κελαινεφέϊ Κρονίδῃ ὃς πᾶσιν ἀνάσσει.
Μηρὰ δὲ κήαντες δαίνυντ' ἐρικυδέα δαῖτα
Τερπόμενοι· μετὰ δέ σφιν ἐμέλπετο θεῖος ἀοιδὸς
Δημόδοκος, λαοῖσι τετιμένος. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Πολλὰ πρὸς ἠέλιον κεφαλὴν τρέπε παμφανόωντα,
Δῦναι ἐπειγόμενος· δὴ γὰρ μενέαινε νέεσθαι.
eὩς δ' ὅτ' ἀνὴρ δόρποιο λιλαίεται, ᾧ τε πανῆμαρ

ARGVMENTVM DECIMITERTII LIBRI *Odyssex.*

DORMIENTEM Vlyssem cum donis expofuerunt Phæaces in terram Ithacensium. Et nauem quidem ipsorum redeuntem lapidem fecit Neptunus: Minerua autem in littore Vlyssi consultat de procorum cæde. & res in quadam spelunca occultat, & in senem transformat Vlyssem.

Aliud.

N. Ithacam ingressus est Phæacum ductu Vlysses.

SIC dixit, hi autem igitur omnes taciti facti sunt silentio,
Oblectatione autem tenebātur per domos vmbrosas.
Huic autem vicissim Alcinous respondit dixitq́,
O Vlysses, quoniam venisti meam ad æratam domū
Altam, ideò te non rursus, vagatum puto
Rursus rediturum, & si valdè multa tulisti.
Vestrûm autem viro vnicuiq́ iubens hæc dico,
Quicunq́ in atrijs honorarium ardens vinum
Semper bibitis, auditis autem cantorem:
Vestes quidem hospiti pulchra in arca
Iacent, & aurum multiuarium, aliaq́ omnia
Dona, quæcunq́ Phæacum senatores huc attulerunt.
Sed age ei demus tripodem magnum & lebetem ※. ἢ
Viritim, nos autem rursus congregati in populo ※. Ἀνδρακάς
Remunerabimur, difficile.n. vnū largitionē præbere.
Sic dixit Alcinous, his autem placuit sermo,
Illi quidē dormiturientes iuerunt domū vnusquisq́.
Quando autem matutina apparuit rosea aurora,
Ad nauem properabant, ferebātq́ viros honestās æs.
Et hæc quidem benè deposuit sacra vis Alcinoi,
Ipse iens per nauem sub transtris, ne aliquem sociorū
Læderet impellentium quando incumberent remis.
Hi aūt ad Alcinoū iuerunt & conuiuiū curauerunt.
His autem bouem mactauit sacra potestas Alcinoi
Ioui nimboso Saturnio, qui omnibus imperat.
Crura aūt assantes epulabantur gloriosum conuiuiū
Oblectantes sese, inter ipsos canebat diuinus cantor
Demodocus populis honoratus: at Vlysses
Multùm ad Solem caput vertebat omnia illustrantē
Ire properans: iam enim cupiebat reuerti.
Sicut autem cùm vir cœnam concupiscit, cui per diu

κ. ἀν' ἑλκη. ἐν. Νειὸν * ἀνέλκητον βόε οἴνοπε πηκτὸν ἄροτρον,
Ἀσπασίως δ' ἄρα τῷ κατέδυ φάος ἠελίοιο,
Δόρπον ἐποίχεσθαι, βλάβεται δέ τε γούνατ' ἰόντι·
Ὣς Ὀδυσῆ' ἀσπαστὸν ἔδυ φάος ἠελίοιο.
Αἶψα δὲ Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μετηύδα,
Ἀλκινόῳ δὲ μάλιστα πιφαυσκόμενος φάτο μῦθον,

Nouale verterunt boues nigri fixum aratrum,
Expectatò autem huic occidit lumen Solis.
Cœnam vt ineat, affliguntur autem genua eunti:
Sic Vlyßi amicum occidit lumen Solis.
Statim.a.Phæacibus studiosis remorum loquutus est,
Alcinoo.a.maximè, illum compellãs dixit sermonem:

COMMENTARIVS.

a κηληθμῷ δ' ἔσχοντο] Phæaces dicuntur silentio facto & attentè Vlyssis narrationem audisse, idq; cum oblectatione, quæ tamen non est simpliciter de ipsius narrationis argumento intelligenda: quod per se triste est ac luctuosum, vnde potiùs eius respectu oportuerat eos in lacrymas erumpere, vel saltem in infelicis Vlyssis commiseratione. Eos igitur ipsius Vlyssis suaui facundia delinitos fuisse intelligendum est, in quo laus Vlyssis non mediocris versatur, qui peregrinationes suas tam calamitosas & miserandas cum tanto lepore & cupedijs orationis exposuerit, vt tantum absit, eum auditoribus suis luctum peperisse, vt potiùs eos summa affecerit delectatione, Sirenum in modum eos cantibus suis deliniens: id enim est propriè, iuxta Didymum, κηληθμός, nimirum ἡ ἐπὶ ᾠδῆς τέρψις καὶ ἡδονή: delectatio & voluptas, quæ ex cantu percipitur.

b ὦ Ὀδυσεῦ] Sumpto argumento ex Vlyssis erroribus eum Alcinous alloquitur, iubetq; post tot perpessas calamitates bono esse imposterum animo, quòd ad suas ædes se receperit, in quibus ea sit reperturus, quæ illum amplius vagari non sinant. Intelligit autem Alcinous de suo instituto, quo eum naui instructa tutò domum sit per nautas suos reducturus. Quod autem id se tutò facturũ pollicetur (hoc enim innuũt illa, τῷ σ' οὔ τι παλιμπλαγχθέντα γ' ὀΐω ἂψ ἀπονοστήσειν) ex eo pendet, quod anteà dicebat, idẽ naues Phæacum non solùm velocissimas, sed etiam anima quadam præditas dicebat: qua intelligerent, & quid periculi vitandum, & ad quas oras sibi esset appellendum.

c ὑμέων δ' ἀνδρὶ ἑκάστῳ] Nunc ad ipsos Phæacum proceres Alcinous conuertitur, quos ad liberalitatem & munificentiam erga hospitem exercendam hortatur, præter illam superiorem qua vsi sunt in vestium largitione. Petit ergo vt viritim ab eis tripes & lebes conferantur: quod si factum est (factum esse autem indicant illa sequentia, —φέρον δ' εὐήνορα χαλκόν) tredecim fuerunt donati Vlyssi tripodes, lebetesque totidem.

d ἦμος δ' ἠριγένεια] Hodiernus dies in duplici negocio transigitur. Primùm iuxta hesternum Alcinoi mandatum ab eo & reliquis Phæacum Regibus ænei tripodes & lebetes in naui, in qua Vlysses erat in patriam remeaturus, collocantur: secundò conuiuium apud Alcinoum denuò celebratur. Vidimus enim libro præcedente, rogatum fuisse hesterna die Vlyssem, vt sequentem lucem apud Phæacas remaneret: quod ipse concessit, & nunc exequitur. Omnia tamen breuiter à Poëta explicãtur, quòd ad alia magis necessaria commemoranda properaret.

e ὣς δ' ὅτ' ἀνὴρ] Animum Vlyssis rectè exprimit, atq; adeò eorum omnium qui instituto suo finem aliquem præstitutum esse sciunt, eumque auidè expectare solent, nulla alia penè cogitatione districti ac occupati: vt hic Vlysses, qui die elapso intelligebat sibi paratum esse reditum, nihil aliud animo versare dicitur, quàm Solis occasum, quem illi statim etiam Poëta concedit: quod videtur esse obseruandum. Nam si alia interseruisset prolixiora, votum Vlyssis videbatur fuisse remoraturus, ideoque non longiùs euagatus eius illum derepentè compotem facit. Quod quàm optatũ illi fuerit, aptissima comparatione docet aratoris, qui labore diurno conflictatus cœnæ ad reficiendas vires cupidus, tãdem Sole occidente mirificè lætatur, quòd metam suis sudoribus figat. Vbi res eadem est voti respectu, quod est de Solis occasu: persona tantùm altera, & finis cuius gratia (vt vocant Logici) diuersus. Personæ sunt duæ: Vlysses, & arator: finis, cuius gratia, duplex: Vlyssi quidem reditus, aratori verò cœna.

ᵃἈλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
Πέμπετέ με σπείσαντες ἀπήμονα· χαίρετε δ' αὐτοί.
Ἤδη γὰρ τετέλεσται ἅ μοι φίλος ἤθελε θυμός,
Πομπὴ καὶ φίλα δῶρα, τά μοι θεοὶ οὐρανίωνες
Ὄλβια ποιήσειαν· ἀμύμονα δ' οἴκοι ἄκοιτιν
Νοστήσας εὕροιμι σὺν ἀρτεμέεσσι φίλοισιν.
Ὑμεῖς δ' αὖθι μένοντες ἐϋφραίνοιτε γυναῖκας
Κουριδίας καὶ τέκνα· ᵇθεοὶ δ' ἀρετὴν ὀπάσειαν
Παντοίην, καὶ μή τι κακὸν μεταδήμιον εἴη.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνεον, ἠδ' ἐκέλευον
Πεμπέμεναι τὸν ξεῖνον, ἐπεὶ κατὰ μοῖραν ἔειπεν.
Καὶ τότε κήρυκα προσέφη μένος Ἀλκινόοιο,
Ποντόνοε, κρητῆρα κερασσάμενος μέθυ νεῖμον
Πᾶσιν ἀνὰ μέγαρον, ὄφρ' εὐξάμενοι Διὶ πατρὶ,
Τὸν ξεῖνον πέμπωμεν ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς φάτο, Ποντόνοος δὲ μελίφρονα οἶνον ἐκίρνα·
Νώμησεν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπισταδόν. οἱ δὲ θεοῖσιν
Ἔσπεισαν μακάρεσσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
κ. ἑδρ. Αὐτόθεν ἐξ * ἑδρέων. ἀνὰ δ' ἵστατο δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἀρήτῃ δ' ἐν χειρὶ τίθει δέπας ἀμφικύπελλον,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
ᶜΧαῖρέ μοι ὦ βασίλεια διαμπερὲς, ᵈεἰς ὅ κε γῆρας
Ἔλθῃ καὶ θάνατος, τά τ' ἐπ' ἀνθρώποισι πέλονται.
Αὐτὰρ ἐγὼ νέομαι· σὺ δὲ τέρπεο τῷδ' ἐνὶ οἴκῳ,
Παισί τε καὶ λαοῖσι καὶ Ἀλκινόῳ βασιλῆϊ.

Alcinoë rex omnium clarißime populorum,
Mittite me, vbi libaueritis illæsum, gaudete.a.ipsi.
Iã.n.perfecta sunt, quæ mihi charus volebat animus,
Comitatus & chara dona, quæ mihi dei cœlestes
Fortunata faciant, integram autem domi vxorem
Redux inueniam cum incolumibus amicis.
Vos autem hic manentes oblectetis vxores,
Puellas & filios, dei autem virtutem dent
Omnem, & ne quid malum publicum sit.
Sic dixit, illi aũt omnes collaudabant, & iubebant
Mitti hospitem, quòd ritè, & vt par erat, locutus esset,
Et tunc præconem alloquuta est virtus Alcinoi:
Pontonoë cratere impleto merum distribue
Omnibus in domo, vt apprecati Iouem patrem
Hunc hospitem mittamus suam in patriam terram.
Sic dixit, Pontonous aũt mellitũ vinum miscuit,
Distribuit autem omnibus scienter, hi autem Deis
Libarunt beatis, qui cœlum latum inhabitant.
Illinc ex sedibus surrexit autem diuinus Vlysses.
Aretæ autem in manibus posuit poculum rotundum,
Et ipsam compellando verba velocia dicebat,
Gaude mihi ô regina semper, donec senectus
Veniat & mors quæ, hominibus accidunt.
At ego proficiscor, tu autem delectare hac in domo,
Filijsq; & populis, & Alcinoo rege.

COMMENTARIVS.

a Ἀλκίνοε κρεῖον.] Non diutiùs post Solis occasum moratus (vt illud præcedens αἶψα docuit) Alcinoum Vlysses alloquitur, petitq; se remitti tutò & securè, nimirum prout ille anteà erat pollicitus: tum gratias agit pro concessis sibi iis quæ maximè exoptauerat, videlicet reductionem (sic enim πομπὴν appellat Tullius) & dona. Quia autem bonorum affluentia nihil prodest, nisi ea Deus feli-

citer;

citet: ideò piè à Dijs cœlestibus petit, vt quicquid sibi à Phæacēsibus donatum est (preciosissima autem multa ipsi donata esse docent præcedentia) fortunent, tum vt vxorem domi inculpatam, amicosque superstites offendat. Vbi notandum est, in suam vtilitatem precatum esse Deos antè, quàm pro Phæacibus: quod postmodùm facit, quibus duo optat. primùm felicitatem domesticā, quam in oblectatione vxorum & liberorum collocat: deinde publicam prosperitatem, quam ex virtute cōstituit, vt mox dicemus.

b θεοὶ δ' ἀρετὴν] Eustathius post Didymum per ἀρετὴν παντοίαν, intelligit felicitatē, id est, εὐδαιμονίαν: tum addit, ἐντεῦθεν δὲ λαβόντες οἱ μεθ' Ὅμηρον, συγκεκροτῆσθαι τὴν εὐδαιμονίαν φασὶν ἐξ ἁπάσης ἀρετῆς. id est, Hinc sumentes alij post Homerum, dicunt felicitatem ex omni virtute conflari & constitui. Quod quidem obseruandum est: sed illud præcipuè, quod Homerus à Dijs virtutem manare dicit. Et vtrunque Aristoteles Eth. 1. cap. 9. eleganter docet. Ibi disputat quomodo felicitas comparari possit. Si igitur, inquit, & aliquid aliud Deorum est munus hominibus: consentaneum est rationi, & felicitatem ab ipsis Dijs dari: & eò magis, quo cæteris humanis bonis est præstabilius. Videtur tamen, etsi non à Dijs immortalibus mittitur, sed virtute disciplináve quadam, vel exercitatione comparatur, diuinissimum esse. Præmium enim finisq; virtutis optimum, & diuinum quoddam atque beatum esse constat. *Hæc ille.* Felicitas, inquit idem 7. Polit. 9. cap. necesse est per virtutem fiat. Idem Magnorum Moralium lib. 1 cap 4. sic de felicitate ex virtutibus conflata statuit: Cæterùm, inquit, bene viuere, & bene agere, nihil aliud dicimus, quàm felicem esse: ergo & feliciter agere, & felicitas in viuendo est. Verùm benè viuere, est in viuendo ex virtutibus: hoc igitur est finis & felicitas & optimum In vsu itaque sit necesse est, & actione felicitas. Nam quorum habitus vsusque est, vsus & actio, finis. Atqui animæ virtus est habitus, & actio & vsus ipsius, eorum quæ sub electionem cadunt: ergo finis, ipsius actio, vsusque fuerit: felicitas igitur in viuendo ex virtutibus sit necesse est. Et paulò pòst: Perfectæ, inquit, virtutis actio felicitas est. Quæ omnia primus Homerus noster docuit. Vult portò Eustatius, vt ἀρετὴ (sicut iam diximus) εὐδαιμονίαν significet, cuius interpretatio sit in verbis sequētibus, μηδέ τι κακὸν μεταδήμιον εἴη: vt quod paulò pòst dicitur διαμπερές, explicatur statim per illa, εἰσόκε γῆρας ἔλθῃ καὶ θάνατος.

c χαῖρέ μοι ὦ βασίλεια] Obseruandum est quòd Vlysses soli Aretæ vxori Alcinoi valedicit, poculumq; hauriendum exhibet: quod cæteris ne ipsi quidem Alcinoo facit, tamen potiùs faciendum videbatur. Sed satis præstitisse forsan existimandus est paulò antè, cùm Alcinoum alloqueretur: deinde eam postremam salutauit, quod ad eam primam accessisset sup lib 2. ex Mineruæ consilio.

d εἰσόκε γῆρας] Hæc explicant illud διαμπερές, vt antea ex Eustathio docuimus. Precatur autē paucis Aretæ Vlysses omnia felicia, primùm perpetuam lætitiam, quæ felicitatem solet consequi. gaudemus enim ex ea, vt contrà ex infortunijs tristamur: tum posteà ἐπεξηγητικῶς gaudium illud, quod ipse intelligat, exponit, nimirum ex Alcinoo, liberis, & regno: quæ omnia interitui obnoxia Vlysses intelligebat. Alcinous enim & liberi mortales: regnum verò instabile, quia varijs modis possidenti excidere plerumq; contingat. Gaudium ex Alcinoo capietur Aretæ tanquam ex marito, quem illa amare præsupponitur: quòd probæ sit mulieris officium, illa autem talis extitisse censenda sit. Quos autem amamus, eos nobiscum esse gaudemus: tristamurque, cùm nobis aliqua ratione eripiuntur: quod potissimùm in coniugibus graue est, quorum amor, si quidem verus sit, omnes omnium amores longè superat. Gaudium item ex liberis non leue est, quia insitum est à natura, vt prolem nostram arctissimè diligamus, quæ pars est quædam nostri: adeò vt qui liberos amet, se ipsum amare dici possit. Denique gaudium ex regno summum est, quia ex vi ambitionis multis innatæ cæteros antecellere exoptamus: excellunt autem maximè, quibus in reliquos datum est imperium: ex quo qui decidit, miserrimus etiam censetur.

Ὣς εἰπὼν ὑπὲρ οὐδὸν ἐβήσετο δῖος Ὀδυσσεύς.	*Sic dicens per viam iuit diuinus Vlysses,*
•Τῷ δ' ἅμα κήρυκα προΐει μένος Ἀλκινόοιο,	*Huic autem simul præconem præmisit virtus Alcinoi*
Ἡγεῖσθαι ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης.	*Præcedere ad nauem velocem, & littus maris.*
Ἀρήτη δ' ἄρα οἱ δμῳὰς ἅμ' ἔπεμπε γυναῖκας,	*Arete autem illi famulas simul misit mulieres.*
Τὴν μὲν φᾶρος ἔχουσαν ἐϋπλυνὲς ἠδὲ χιτῶνα,	*Hanc quidē chlamydē habentem purā & tunicam,*
Τὴν δ' ἑτέρην, χηλὸν πυκινὴν ἅμ' * ἔπεμπε κομίζειν·	*Alteram autem arcam pictam simul dedit portare.* χ. ὄπασσε
Ἡ δ' ἄλλη σῖτόν τ' ἔφερε καὶ οἶνον ἐρυθρόν.	*Altera autem panemq; ferebat & vinum rubrum.*
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν,	*At postquam ad nauem peruenerunt & mare,*
Αἶψα τά γ' ἐν νηῒ γλαφυρῇ πομπῆες ἀγαυοὶ	*Statim hæc in naui concaua comites læti*
Δεξάμενοι κατέθεντο, πόσιν καὶ βρῶσιν ἅπασαν,	*Accepta deposuerunt potum & cibum omnem:*
Κὰδ δ' ἄρ' Ὀδυσσῆϊ στόρεσαν ῥῆγός τε λίνον τε	*Sed Vlyssi constrauerunt culcitramq; linteumq;*
Νηὸς ἐπ' ἰκριόφιν γλαφυρῆς (ἵνα νήγρετον * εὕδοι)	*Nauis in subsellijs concaua (vt molliter cubaret)* χ. εὕδῃ
Πρυμνῆς· ἂν δὲ καὶ αὐτὸς * ἐβήσετο, καὶ κατέλεκτο	*In puppim autem ingressus & ipse est, & recubuit* χ. ἐβαίνε,
Σιγῇ· τοὶ δὲ καθῖζον ἐπὶ κληῖσιν * ἕκαστος	*Silentio: illi autem sederunt in transtris singuli* χ. ἕκαστοι
Κόσμῳ· πεῖσμα δ' ἔλυσαν ἀπὸ τρητοῖο λίθοιο.	*Ordine, funem autem soluerunt à pertuso lapide,*
Εὖθ' οἱ ἀνακλινθέντες ἀνερρίπτουν ἅλα πηδῷ·	*Vnaq; hi incumbentes iactabant mare remo:*
[b]Καὶ τῷ νήδυμος ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε,	*Et huic suauis somnus in palpebris incidit*
Νήγρετος, ἥδιστος, θανάτῳ ἄγχιστα ἐοικώς.	*Inexcitabilis, iucundissimus, morti proximè similis.*
Ἡ δ' ὥς τ' ἐν πεδίῳ * τετράοροι ἄρσενες ἵπποι,	*Illa autem sicut in campo quadrijuges masculi equi,* χ. τετράοροι
Πάντες ἅμ' ὁρμηθέντες ὑπὸ πληγῇσιν ἱμάσθλης,	*Omnes simul incitati à verberibus scutica*
Ὑψόσ' ἀειρόμενοι, ῥίμφα πρήσσουσι κέλευθον·	*Alti eleuati celeriter emetiuntur viam:*
Ὣς ἄρα τῆς πρύμνη μὲν ἀείρετο, κῦμα δ' ὄπισθε	*Sic quidem huius puppis tollebatur, vnda autē ponè*
Πορφύρεον μέγα θῦε πολυφλοίσβοιο θαλάσσης.	*Nigra magna ruebat personantis maris.*
Ἡ δὲ μάλ' ἀσφαλέως θέεν ἔμπεδον· οὐδέ κεν ἴρηξ	*Et valdè tutè currebat firmiter, neq; accipiter*
Κίρκος ὁμαρτήσειεν, ἐλαφρότατος πετεηνῶν.	*Circus secutus fuisset citissimus volucrum.*
Ὣς ἡ ῥίμφα θέουσα θαλάσσης κύματ' ἔταμνεν,	*Sic illa celeriter currens maris vndas incidebat*
Ἄνδρα φέρουσα θεοῖς ἐναλίγκια μήδε' ἔχοντα·	*Virum ferens dijs æquas curas habentem.*
Ὃς πρὶν μὲν μάλα πολλὰ πάθ' ἄλγεα ὃν κατὰ θυμόν,	*Qui antea qdē multos passus est dolores suo in animo,*
Ἀνδρῶν τε πτολέμους ἀλεγεινά τε κύματα πείρων·	*Virorumq; bella, molestasq; vndas penetrans: (rat.*
Δὴ τότε γ' ἀτρέμας εὗδε, λελασμένος ὅσσ' ἐπεπόνθει.	*Iam tūc securè dormiebat oblitus eorum q̄ passus fue-*
Εὖτ' ἀστὴρ ὑπερέσχε φαάντατος, ὅς τε μάλιστα	*Quando stella extulit lucidissima, quæ maximè*
Ἔρχεται ἀγγέλλων φάος Ἠοῦς ἠριγενείης·	*Venit nuncians lumen aurora manè genita.*
Τῆμος δὴ νήσῳ προσεπίλνατο ποντοπόρος νηῦς.	*Tum iā insulæ appropinquabat mare permeās nauis.*
•Φόρκυνος δέ τίς ἐστι λιμήν, ἁλίοιο γέροντος,	*Phorcynis autem quidam est portus marini senis*

Ἐν δήμῳ Ἰθάκης· δύο δὲ προβλῆτες ἐν αὐτῷ
Ἀκταὶ ἀπορρῶγες, λιμένος ποτιπεπτηυῖαι,
Αἵ τ' ἀνέμων σκεπόωσι δυσαήων μέγα κῦμα
Ἔκτοθεν· ἔντοσθεν δέ τ' ἄνευ δεσμοῖο μένουσι
Νῆες ἐΰσσελμοι, ὅταν ὅρμου μέτρον ἵκωνται.
Αὐτὰρ ἐπὶ κρατὸς λιμένος τανύφυλλος ἐλαίη·
Ἀγχόθι δ' αὐτῆς, ἄντρον ἐπήρατον, ἠεροειδές,
Ἱρὸν Νυμφάων αἳ Νηϊάδες καλέονται.
Ἐν δὲ κρητῆρές τε καὶ ἀμφιφορῆες ἔασιν
Λάϊνοι· ἔνθα δ' ἔπειτα τιθαιβώσσουσι μέλισσαι.
Ἐν δ' ἱστοὶ λίθεοι περιμήκεες, ἔνθα τε Νύμφαι
Φάρε' ὑφαίνουσιν ἁλιπόρφυρα, θαῦμα ἰδέσθαι.
κ. αἰενάοντα. Ἐν δ' ὕδατ' * ἀενάοντα. δύω δέ τε οἱ θύραι εἰσίν·
Αἱ μὲν πρὸς Βορέαο καταιβαταὶ ἀνθρώποισιν,
Αἱ δ' αὖ πρὸς Νότου εἰσὶ θεώτεραι, οὐδέ τι κείνῃ
Ἄνδρες ἐσέρχονται, ἀλλ' ἀθανάτων ὁδός ἐστιν.
Ἔνθ' οἵ γ' εἰσέλασαν πρὶν εἰδότες. ἡ μὲν ἔπειτα
Ἠπείρῳ ἐπέκελσεν ὅσον τ' ἐπὶ ἥμισυ πάσης,
κ. θοῶν. Σπερχομένη. * τοίων γὰρ ἐπείγετο χέρσ' ἐρετάων.
Οἱ δ' ἐκ νηὸς βάντες ἐϋζύγου ἤπειρόνδε,
Πρῶτον Ὀδυσσῆα γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἄειραν
Αὐτῷ σύν τε λίνῳ καὶ ῥήγεϊ σιγαλόεντι,
Κὰδ δ' ἄρ' ἐπὶ ψαμάθῳ ἔθεσαν δεδμημένον ὕπνῳ.
Ἐκ δὲ κτήματ' ἄειραν ἅ οἱ Φαίηκες ἀγαυοὶ
Ὤπασαν οἴκαδ' ἰόντι, διὰ μεγάθυμον Ἀθήνην.
Καὶ τὰ μὲν οὖν παρὰ πυθμέν' ἐλαίης ἀθρόα θῆκαν
Ἐκτὸς ὁδοῦ, μή πού τις ὁδιτάων ἀνθρώπων,
Πρίν γ' Ὀδυσῆ' ἔγρεσθαι, ἐπελθὼν δηλήσαιτο.

In agro Ithacæ, duo autem proiecta in ipso
Latera abrupta in portum vergentia.
Hæc a ventorũ defendunt stridẽtium magnũ fluctũ
Extrà, intus autem sine vinculo manent
Naues benè tabulatæ, cũ portus spatium intrauerint.
At in vertice portus passis ramis oliua.
Prope autem ipsam antrum amœnum obscurum
Sacrarum Nympharum, quæ Naiades vocantur.
Intus autem crateresq; & amphoræ erant
Lapideæ, ibi verò praetereà susurrant apes.
Intus liciatoria lapidea prælonga, illicq; Nymphæ
Lintea texunt cærulea, mirabile visu.
Intus autẽ aqua perpetua, duæ autem ei ianuæ sunt,
Hæ quidem ad Boream permeabiles hominibus.
Illæ autem rursus ad Notum sunt sacriores, neq; illac
Viri intrant, sed immortalium via est.
Hũc illi cõtendebant cũ primi viderũt, hæc qdẽ postea
In terram eiecta quantum est medium totius,
Concitata, taliũ enim impellebatur manib remigũ.
Hi autẽ ex naui egressi commodis transtris in terram,
Primùm Vlyssem concaua ex naue sustulerunt
Ipso cumq; lino, & culcitra splendida.
Atq; in arena deposuerunt captum somno.
Res autem extulerunt quas Phæaces illustres
Dederãt domũ eunti propter magnanimã Minervã:
Et has quidẽ igiť apud radicẽ oliuæ cumulata posue-
Extra viã, ne aliquis viatorum hominum, (runt
Antequã Vlysses expergisceretur, offendens violaret.

COMMENTARIVS.

a τῷ δ' ἅμα κήρυκα] Discedenti Vlyssi postrema hæc officia Alcinous & Arete persoluunt. ille enim Præconem, ad securitatem, ni fallor, vel potiùs, quia regium erat sic hospitem dimitti, ipsi præmittit, hoc est, ductorem ei ad naues illum concessit: neque enim longè eum antecessisse imaginor. Arete verò fœmina, fœmineum etiam illi comitatum dedit: hoc est, tres famulas, quarum singulę partem donorum, quæ Vlysses à Phęacensibus acceperat, ad nauem deferunt, cui impositus paulò pòst Vlysses mox Ithacam illam optatissimam appellet.

b καὶ τῷ νήδυμος ὕπνος] Cur Homerus Vlyssem somno iam sopiat, mirum cuipiam videri potest, demirandique has causas habere. Primùm quòd se in peregrinorum manibus versari intelligeret, à quibus nihil tuti sibi poterat polliceri, tum sui ipsius, tum etiam donorum gratia, quæ secum ex Phæacia asportabat, quibus auari nautæ (quale solet esse illud genus hominum, vt ex ijs constat, qui Amphionem diuitijs suis spoliarunt, ne infinita alia exempla recenseam) insidias struere ac inhiare poterant, dormientis etiam Vlyssis occasione. Deinde si ex proprijs malis prudẽtiores fieri solemus, vt solemus, expertus iam erat Vlysses, quid sibi somnus nocuisset à socijs, vt anteà lib. 10. vidimus: proinde eum vigilantiorẽ iam esse oportebat, ne simile incurreret periculum. Hoc ergo statuo, voluisse Poëtam defesso longis laboribus Vlyssi quietem præsentem concedere, in illa præcipuè naui, quæ sensus capax iam ab Alcinoo sup. lib. 8. erat descripta: in eum verò potissimum finem, vt melius sequentia astrueret, cùm Vlyssem finget expergefactum conturbari, & cætera quæ illic copiosè videbimus. Placuit insuper Homero imposterum vacuum timore periculorum esse Vlyssem, cùm etiam istam errorum metam præfigat. Habuit ergo rationem instituti sui, diutiusq; laboribus agitari Heroëm illum noluit: sed iam secura sibi omnia polliceri, cùm videlicet Phæacum beneuolentiam & studium esset expertus: quibus cùm aliam sibi nocendi occasionem datam intelligeret, quam tamen illi non arripuissent, Tragicum vllum tantæ hospitalitatis exitum subuereri non est ausus, quasi non in peregrinas, sed penè domesticas manus, aut domesticis sanè non inferiores incidisset. Itaq; somno sopitur, quem Poëta non solùm νήδυμον, νήγρετον, ἥδιστον, quæ omnia & profundi & placidi somni sunt epitheta: sed etiam θανάτῳ ἄγχιστα ἐοικὼς morti simillimum appellat, vt magis altum illum soporem exprimeret, qualem oportuit esse hominis diutissimè defatigati soporem. Hoc est enim quod mortui nunc somnum comparat, qui alioqui etiam κασιγνήτης θανάτου à Poëta ipso vocatur, vt vidimus Iliad. 14. Nulli enim melius conferri potest homo grauatus somno, quàm mortuo propter sopitos sensus & intermissas vigilantis actiones: nisi quòd is qui dormit, animam intus habet perpetuo motu agitatam, quæ suo nihilominus munere fungitur, licet organis suis corporeis non vtatur. Est enim somnus in ea parte hominis, quam Aristoteles αἰσθητήριον, ni fallor vocat, id est, in primario illo sensorio, quo omnia sentiuntur, quod consopitum adimit facultatem vllo sensu sentiendi: at nihilominus anima viget & mouetur separatimque à corpore agitatur, quasi pro socio excubias agens perpetuas, prout pars est immortalis, & proinde somni etiam omnis expers. Morti ergo comparatur somnus, quatenus alteram partem hominis, id est, corpus quasi vita & motu priuat. Cuius rei causas expende diligentiùs apud Aristot. lib. de Somno & vigilia.

c ἡ δ' ὥς τ' ἐν πεδίῳ] Duas comparationes assumit ad istius nauis, in qua Vlysses vehitur, progressum significandũ: sed etiam in duplicem finẽ, vt notat Eustathius. altera enim ab equis quadrijugijs sumpta est πρὸς τὸ ἀσφαλὲς στερεόν, id est, vt significetur quàm firmiter & solidè nauis illa cursum sequeretur: quod in ijs fieri solet, quæ cum impetu & violentia quadam feruntur. Altera verò ab accipitre, πρὸς τὸ τῆς ταχύτητος ποιόν, ad celeritatem exprimendam, quæ tanta fuit, vt nauis potiùs volare quàm currere videretur. Deniq; vt Poëtæ verba ipsa vsurpemus altera comparatio πρὸς τὸ μάλ' ἀσφαλέως θέεν ἔμπεδον: altera verò πρὸς τὸ ῥίμφα θέειν vsurpata est. Notabis porrò, quàm diuersè vtramque Poëta extulerit. Primam enim vulgato modo, quo comparationes indicari solent, concinnauit: secũda verò, inquit Eustathius, καινότερον συνετέθη ἡ παραβολή, οὐ χρησαμένου τοῦ ποιητοῦ παραβολικῷ ἐπιρρήματι, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ ἀπαράβολον ... Ex hac autem nauis illius velocitate verisimile facit, quod subijciet vnius diei spacio Ithacam ex Phæacia peruenisse, ne quis τὸ ἀδύνατον ex vtriusque loci interuallo obijciat.

d Φόρκυνος δέ τίς ἐστι λιμήν] Tandẽ Ithacã appellit Vlyssea nauis: vbi duo sunt nobis obseruanda. primùm portus ipse, deinde modus, quo Vlysses à Phæacensibus naui extractus, & in terra depositus est. Quod ad portũ ergo attinet, omnia in eo ficta esse annotabant veteres, vt refert Eustathius. Vnde illa allegoricè interpretandi occasionem arripuit Porphyrius peculiari tractatu περὶ τοῦ ἐν Ὀδυσσείᾳ τῶν νυμφῶν ἄντρου. Qui curiosior fuerit, potest illum consulere. Ego enim tanti illud non facio, vt ad Homerum aliquid conducere

ducere

ducere arbitter. Rem itaque simpliciter & nudè interpretari malo, vt hunc portum ita finxerit Poëta, non aliud innuendi gratia, neq; ὥς τι ἀλληγορῶν: sed ad exercendam libertatem illam Poëticam in rebus inauditis comminiscendis ac fingendis, atque ijs interdum (qualis hæc esse potest) quæ in natura nusquam subsistunt. Sic ergo informatus dicetur à Poëta hic portus, vt forsan etiam ex illius elegantia asperam & horridulam illam Ithacam magis ac magis commendaret. Nos illam descriptionem saltuatim, si lubet, delibemus. Ait ergo, hunc portum esse Phorcynis marini senis, quod Didymus ita interpretatur: vt intelligas, templum Dei illius super illo portu fuisse, ἐφ' ᾧ λιμένι Φόρκυνος ἦν ἱερὸν τοῦ θαλασσίου δαίμονος (quod tamen Homerus reticet) Subijcit autem historiam de eodem, idq;, vt ait ex Herodoto: nos illam commodiore loco repetemus, ibidemq; errorem Natalis de Comitibus detegemus, qui non plura de illo Deo ferè reperiri dixit Mythol. lib. 8 cap. 7. quàm quæ ille ex Hesiodo annotauit. Munit præterea illum portum Homerus vno vtrinque latere in pontum extenso, quod fuit ad vim ventorum à nauibus, quæ illic quiescerent arcendam: vnde tanta fuit illic securitas, vt etiam non alligatæ naues illic stare tutò possent, quod Poëta subijcit, - ἔντοσθεν δέ τ' ἄνευ δεσμοῖο μένουσι Νῆες ἐΰσσελμοι, ὅτ' ἂν ὅρμου μέτρον ἵκωνται). Sic antea lib. 9. in Cyclopum insula portum eiusmodi descripsit:

> ἐν δὲ λιμὴν εὔορμος, ἵν' οὐ χρεὼ πείσματός ἐστιν,
> οὔτ' εὐνὰς βαλέειν, οὔτε πρυμνήσι' ἀνάψαι,
> ἀλλ' ἐπικέλσαντας μεῖναι χρόνον εἰσόκε ναυτέων
> θυμὸς ἐποτρύνῃ, καὶ ἐπιπνεύσωσιν ἀῆται).

Et hæc quidem quod ad ipsum portum attinet. In ipsius autem vertice oliuam stare dicit: quod ingeniosè est confictum, quia cùm oliua Mineruæ sit sacra, Minerua autem Vlyssi maximè faueat ad illius arboris radices bona Vlyssis tutò poruerint à Phæacensibus postmodùm deponi, quasi in ipsius Mineruæ tutela. Pergamus. Prope ipsam (oliuam) Poëta antrum Nympharum Naiadū collocat Rectè. Sunt enim Nymphæ, vt credidit illa antiquitas, Deæ aquaticæ: quàm bene id autem crediderit, potes ex illa adnotatione nostra ad decimumoctauum librum Iliad. circa initium ad illa verba, θεαὶ δέ μιν ἀμφαγέροντο, repetere. Cùm autem Nympharum varia sint genera, hic Naiades, quæ etiam Naides vocantur, prope mare statuit, cùm tamen propriè fontium nymphæ, vt vult Gyraldus: vel fluuiorum, vt vult Natalis, appellentur: nisi intelligas, in hoc antro fontem extitisse, quod paulò pòst indicat, cùm ait, ἐν δ' ὕδατ' ἀενάοντα. Quid insuper? Intus erant, inquit, crateres & amphoræ lapideæ. Quorsum verò ista? Respondet Eustathius, esse [illegible] νυμφῶν χρειώδη. Subijcit verò, quod lubentiùs arripiam, εἰκὸς δὲ τὰς Ναϊάδας τοῖς τοιούτοις δέχεσθαι τὸ ὕδωρ: quasi intelligas ea esse vasa propria fluuiatilibus aut fontanis Nymphis, quibus ad exhauriendam & continendam aquam vti possit. Addit Homerus, in eodem antro apes mellificare, cuius rei causam diuinare non possum. An quòd Deabus mella, vt cibum videlicet præstantissimum & diuinum, cibo quoque esse voluit? Quanta sit autem mellis dignitas, docet noster Allegoriarum interpres Porphyrius: cùm ait, purgandi & conseruandi facultate esse præditum, siquidem vetusta vulnera melle repurgantur, & eius beneficio multa à corruptione & putredine sese vindicant. Ad illam vulnerum, seu mauis vlcerum repurgationem mella albicantia laudat Aristot. de Hist anim. lib. 9. ca. 40. Quòd si reliquas apum non satis laudatas, insignesque admodum ex omni animalium genere præstantias expendere accuratè volueris, indignum illud animal Nympharum Homericarum societate non iudicabis. Et illæ quidem vt tibi meliùs innotescant, euoluendi tibi erunt Medicorum thesauri: sed eorum præcipuè, qui nobilissimam illam iatrochemiam exercent, quod etiam in Iliade alicubi nos attigisse memini. Ecquid, quæso, liquori illi cœlesti in vniuersa natura comparari potest? vtinamq; esset purus, inquit Plinius lib. 11. cap. 12. ac liquidus, & suæ naturæ, qualis defluit primò, nunc verò è tanta cadens altitudine, multumque dum venit sordescens, & obuio terræ halitu infectus, præterea ex fronde ac pabulis potus, & in vtriculos congestus apum (ore enim vomunt) adhæc succo florum corruptus, & alueis maceratus, totiesq; mutatus, magnam tamen cœlestis naturæ voluptatem affert. *Hæc ille.* At Chymici nostri cum ita igne decoquunt ac despumant, vt à natiua illa sua præstantia longè discedere non videatur, quod ex Isaaci Hollandi scriptis quidam nuper prodidit, tractatu peculiari de Quinta essentia mellis. Sed nos ex hoc campo Nympharum antro denuò succedamus, si tantùm hoc priùs addiderimus, solitum esse Nymphis mel offerri, quia floribus delectarentur, è quibus mel conficitur. Quod docet Virgil. cùm eas flores legentes inducit: *- tibi lilia plenis*

> *Ecce ferunt Nymphæ calathis, tibi candida Nais*
> *Pallentes violas & summa papauera carpens.*

Alij id factum volunt, quod illæ Aristæum quem putantur educasse, mellis conficiendi viam docuerint, vt notat Natalis Mythol. li. 5. ca. 12. Hinc porrò meliùs constabit, quàm appositè in earū antro iam apes istæ Homericæ mellificent. Subijcit deinde Poëta descriptionem breuem loci illius, in quo Nymphæ texendi officio defunguntur. Ecquid, rogo Homere, non satis est homines huiusmodi opificijs occupari, nisi Deabus quoque idem tribueris? Docet sanè Poëta, quod aliàs monuimus, otium præcipuè sexui fœmineo non esse consentaneum, cùm nō solùm Regum & Principum vxoribus, vt de Hecuba, de Helena, de Arete, & alijs deniq; vidimus: sed etiam Deabus ipsis muliebria illa nendi & texendi opera assignet. Nota porrò colorem telarum cæruleum, maris etiam & aquarum colori maximè conuenientem. Restat postremum (nam illud de aquis suprà attigimus) in hoc antro geminam portam, quarum altera ad Boream, altera ad Notum est sita: & illa quidem humano generi patens, hæc verò tantùm Numinibus. Hoc ego inexplicatum relinquo, quia mihi nihil reconditi habere videtur. Simpliciter enim vult Poëta hoc antrum & hominibus & Dijs priuatim inseruire: priuatim inquam, quia hominibus ad diuinam portam indictus est aditus. Et hæc quidem omnia, quod ad portum hunc Homericum attinet. Quem Virgilius adumbrauit elegantissimè lib. 1. Aeneid.

> *Est in secessu longo locus, insula portum*
> *Efficit obiectu laterum quibus omnis ab alto*
> *Frangitur, inq; sinus scindit sese vnda reductos.*
> *Hinc atq; hinc vastæ rupes, caloq; minantur*
> *In cœlum scopuli: quorum sub vertice latè*
> *Aequora tuta silent. tum syluis scena coruscis*
> *Desuper horrentiq; atrum nemus imminet vmbra.*
> *Fronte sub aduersa scopulis pendentibus antrum:*
> *Intus aquæ dulces, viuoq; sedilia saxo:*
> *Nympharum domus hic fessas non vincula naues*
> *Vlla tenent, vnco non alligat anchora morsu.*

Restat secundum, quod in hac narratione esse obseruandum initiò monebamus: nimirum cur Vlyssem dormientem Homerus à Phæacensibus nautis extra mare ad portum ipsum Phorcynis depositum fingat. Eustathius noster hoc fusè diluit, quòd nimirum videatur puduisse Phæacas Vlyssem excitare, ne viderentur mercedem nauigationis ab eo exigere: vel forsan quòd timuerint, ne si prehenderentur, Phæaciam, quæ tunc occulta fuisse videbatur, detegere, ac indicare cogerentur, & ita facilè insidijs aliorū possent inuadi. viri nempe voluptarij, & bellis minimè gentium apti, vt aliàs in hoc Poëta vidimus. Hinc noctu etiam proficiscentes & soluentes à portu Phæaciæ eos induxit, ne Vlysses opportunitatem loci obseruare posset. At illæ quidem solutiones satis aridæ mihi videntur, hæc verò paulò angustior, cùm dicit, siquidem Vlyssem excitassent Phæaces, fieri non potuisse pro decori & officij ratione, quin eum domum essent sponte comitati: atq; Vlyssem, si illud recusasset, potuisse videri ingratum & inhospitalem: sin verò eorum comitatu stipatus domum perrexisset, futurum fuisse vt dignosceretur, & ratio qua procos occidi oportebat, non obseruaretur, id est, [illegible] τὸ τῆς μνηστηροκτονίας [illegible]. Atq; hæc quidem Eustathius. Sed nescio an summo illi Peripatetico Aristoteli ita satisfaciet, qui lib. de arte Poëtica, hoc figmentum Homericum insulsum & absurdum esse docet, & minimè tolerandum, nisi boni Poëtæ authoritatem præ se ferret: quæ facit vt ea etiam pro bonis habeantur, quæ per se talia censeri non possunt. Non satisfacturum Eustathium dixi, quia Gulielmus Canterus, Homerum defensurus, alia ratione id præstitit, quasi neglectis illius argumentis. Eam lubet hoc loco, id est, suo loco afferre. Ergo Canterus Nou. lect. lib. 5. cap. 14. ita pro Homero aduersus Aristotelem agit, Homerum hac parte reliquis Poëtis factum excellentiorem, quod μυθοποιίαν suam non temerè, nec cōfusè, sed accuratè & prudenter, tantoq; cum ordine persecutus est, vt eius singulæ partes aptissimè inter se cohæreant, ac sub dulcissimo fabularum inuolucro perpetuam quādam à principio ad finem vsque allegoriam contineant. Id autem in Odyssea, inquit, vel maximè apparet de qua quia nunc agitur eius allegoriam paucis, præsertim quod ad Aristotelis quæstionē attinet, percurremus. Vlysses igitur, ne longum faciam, proponitur ab Homero vir non tam sapiens aut felix, nisi quantum humanæ res ferunt, quàm veræ sapientiæ ac felicitatis (hæc enim Penelope est, hæc Ithaca) studiosus: ad quam consequendam multos labores ac errores in mari, mundo videlicet, subit. Comites habet in hoc studio nonnullos, sed qui in itinere ferè omnes deficiant, partim gula, partim libidine, partim alia qualibet clade intercepti. Ipse postremò solus, absorpta naue, ad Calypsonem enatat: & inde Phæacum ministerio morte obita optatam felicitatem consequitur. Hoc igitur cùm haberet sibi Homerus propositum, cùm alia ad eam rem pertinentia aptissimè confinxit omnia, quæ nimis esset longum demonstrare: tum, quam homines obeunt necessariò, mortem per somnum fœlicissimè expressit. Ac primùm dormiens introducitur Vlysses extremo quinto Odysseę, cùm in Phęaciam nudus enatasset, & à Minerua cōsopitus esset. Iterum autem dormit, dum à Phęacibus in patriam per mare deducitur: sic enim requirebat allegorię series. Nam quę interijciuntur inter vtrumq; somnum, ad sepulchrum & funus pertinent, ita vt continuum intelligamus reuera somnum fuisse. Phæaces enim intelliguntur οἱ φαιοί, siue pullati, qui post funebrem cœnam & epitaphium sermonem quatuor libris habitum, fu-

nus deducunt. Quin & nauis, quoniam pro sepulchro fuit, in saxum denique mutatur. Nam, vt & hoc obiter adijciamus, inter Corcyram & Ithacam iacet Samos, quæ est σῆμα seu tumulus. Sequitur Asteris insula, quam Stellatam licet dicere, per quam ad Ithacā est iter quæ, vti diximus, felicitas est & beata vita. Veruntamen hac potiri commodè nō potest Vlysses, antequam procos arcu vincat, & simul cum ancillis de medio tollat. Qui etenim perturbationibus animi & cupiditatibus frustra felicitatem ambientibus, imperare non potest, is nequit beatitudinis particeps fieri. Quibus ita declaratis, nemini posthac mirum videri debet, cur Vlyssem Homerus, cœlestis patriæ iam iam compotem futurum dormire seu mori faciat. Hæc, è cuius ingenio prodierint, siquis requirat, I. Auratum maximum sanè virum, vnicum & optimum Homeri interpretem, auctorem laudabo. Et hæc quidem ille pro Homero nostro, quo nomine multùm ei sanè debemus. Sed illa sententia Aristarchi valde mihi placet, qua allegorias à tota Poësi Homerica explodebat. Si quis tamen præsenti delectetur, potest, quantam per me licet, vti: aut, si placet, operam quoque suam ad illustrationem Homerici istius figmenti conferat. Notanda est præterea hæc Phæacum erga Vlyssem ingenua fidelitas, qua eum nō solùm sartum tectum in terram deponunt, & ita quidem vt ab iniuria viatorum tutus esse possit: sed etiam ei omnes diuitias, quas dono ab Alcinoo & reliquis acceperat, sine vllo dolo restituunt: ex illo etiam edicto, Nautæ, caupones, stabularij eorum missa vt restituant: quod nostri Iurecōsulti posteà etiam proposuerunt. Sed Homerus id esse prǽstandū hoc exēplo longo augustissimo demonstrauit.

e Δῶρα μεγάλ' [illegible]] Hic est repetēda præcedens narratio, qua aduentus Vlyssis ad Phæaciam à Poeta memoratur. Vbi nihil tale videtur obseruari, vt his donis propter Mineruā Vlyssem cohonestārint. Sed ipsa Minerua paulò pòst hoc explicabit, quòd nimirum Vlyssem Phæacibus gratum & iucundum effecerit: sic enim illa Vlyssem alloquitur, καί σε Φαιήκεσσι φίλον πάντεσσιν ἔθηκα.

Αὐτοὶ δ' αὖτ' οἶκόνδε πάλιν κίον. [a] οὐδ' Ἐνοσίχθων
Λήθετ' ἀπειλάων, τὰς ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ
Πρῶτον ἐπηπείλησε. Διὸς δ' ἐξείρετο βουλήν,
[b] Ζεῦ πάτερ, οὐκέτ' ἔγωγε μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι
Τιμήεις ἔσομαι, ὅτε με βροτοὶ οὔτι τίουσι
Φαίηκες, τοί πέρ τοι ἐμῆς ἔξεισι γενέθλης.
[c] Καὶ γὰρ νῦν Ὀδυσῆα φάμην κακὰ πολλὰ παθόντα
Οἴκαδ' ἐλεύσεσθαι· νόστον δέ οἱ οὔποτ' * ἀπηύρων (γ. ἀπηῦρον)
Πάγχυ, [d] ἐπεὶ σὺ πρῶτον ὑπέσχεο καὶ κατένευσας.
Οἱ δ' εὕδοντ' ἐν νηῒ θοῇ ἐπὶ πόντον ἄγοντες
Κάτθεσαν εἰν Ἰθάκῃ, ἔδοσαν δέ οἱ ἄσπετα δῶρα,
Χαλκόν τε χρυσόν τε ἅλις, ἐσθῆτά θ' ὑφαντήν,
Πόλλ', ὅσ' ἂν οὐδέποτε Τροίης ἐξήρατ' Ὀδυσσεύς,
Εἴπερ ἀπήμων ἦλθε λαχὼν ἀπὸ ληΐδος αἶσαν.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ὢ πόποι Ἐννοσίγαι' εὐρυσθενές, οἷον ἔειπες;
[e] Οὔτι σ' ἀτιμάζουσι θεοί. Χαλεπὸν δέ κεν εἴη
Πρεσβύτατον καὶ ἄριστον ἀτιμίῃσιν ἰάλλειν.
Ἀνδρῶν δ' εἴπερ τίς σε βίῃ καὶ κάρτεϊ εἴκων
Οὔτι τίει, σοὶ δ' ἐστὶ καὶ ἐξοπίσω τίσις αἰεί.
Ἔρξον ὅπως ἐθέλεις, καί τοι φίλον ἔπλετο θυμῷ.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Αἶψά κ' ἐγὼν ἔρξαιμι κελαινεφές, ὡς ἀγορεύεις.
Ἀλλὰ σὸν αἰεὶ θυμὸν ὀπίζομαι ἠδ' ἀλεείνω.
[f] Νῦν αὖ Φαιήκων ἐθέλω περικαλλέα νῆα
Ἐκ πομπῆς ἀνιοῦσαν ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ
Ῥαῖσαι, ἵν' ἤδη σχῶνται, ἀπολλήξωσι δὲ πομπῆς
Ἀνθρώπων, μέγα δέ σφιν ὄρος πόλει ἀμφικαλύψαι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ὢ πέπον, ὡς μὲν ἐμῷ θυμῷ δοκεῖ εἶναι ἄριστα,
Ὁππότε κεν δὴ πάντες ἐλαυνομένην προΐδωνται
Λαοὶ ἀπὸ πτόλιος, θεῖναι λίθον ἐγγύθι γαίης
Νηῒ θοῇ ἴκελον (ἵνα θαυμάζωσιν ἅπαντες
Ἄνθρωποι) μέγα δέ σφιν ὄρος πόλει ἀμφικαλύψαι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τό γ' ἄκουσε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς Σχερίην, ὅθι Φαίηκες γεγάασιν,
Ἔνθ' ἔμεν· ἡ δὲ μάλα σχεδὸν ἤλυθε ποντοπόρος νηῦς
Ῥίμφα διωκομένη· τῆς δὲ σχεδὸν ἦλθ' Ἐνοσίχθων,
[g] Ὅς μιν λᾶαν ἔθηκε, καὶ ἐρρίζωσεν ἔνερθε,
Χειρὶ καταπρηνεῖ ἐλάσας· ὁ δὲ νόσφι βεβήκει.
Οἱ δὲ πρὸς ἀλλήλους ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευον
Φαίηκες δολιχήρετμοι ναυσίκλυτοι ἄνδρες·
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ὤ μοι, τίς δὴ νῆα θοὴν ἐπέδησ' ἐνὶ πόντῳ
Οἴκαδ' ἐλαυνομένην; καὶ δὴ προὐφαίνετο πᾶσα.
Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε· τὰ δ' οὐκ ἴσαν ὡς ἐτέτυκτο.

Ipsi autem rursus domū retrò iuerunt, neq; Neptunus
Oblitus est minarum, quas diuino Vlyssi
Prius promiserat, Iouis autem rogauit sententiam,
Iupiter pater, non amplius in immortalibus Deis
Honoratus ero, cùm me homines non honorant
Phæaces, qui tamen meo orti sunt genere.
Etenim nunc Vlyssem dicebam mala multa passum
Domum iturum, reditum autem illi nunquā eripui
Omnino, quoniā tu primùm promisisti, & annuisti.
Hi aūt dormientē in naui veloci in pontum ducentes
Deposuerūt in Ithaca, dederunt aūt ei ingentia dona
Aesq; aurumq; multum, vestemq; textam,
Multa, quot nunquam Troia extulisset Vlysses,
Si incolumis venisset nactus de præda portionem.
Huic autem respōdens affatus est imbrifer Iupiter,
O Dij, Neptune late potens quale dixisti?
Non te despiciunt Dij, difficile autem esset
Antiquissimum & fortissimū ignominijs prosequi.
Virorum autem si quis te vi & robore cedens
Non colit, tibi autem est, & posthac vltio semper.
Fac vt vis, & tibi iucundum est animo.
Huic aūt respōdit postea Neptun⁹ quassator terræ,
Statim & ego faciam ater nubibus, sicut dicis.
Sed tuum semper animum obseruo & vereor.
Nunc autem Phæacum velo perpulchram nauem
Ex comitatu redeuntem in nigro ponto
Perdere, vt iam abstineant desistantq; à comitatu
Hominum, magnū aūt ipsis montem vrbi imponere.
Huic autē respondens affatus est imbrifer Iupiter,
O amice, sic quidem meo animo videtur esse optimè,
Cùm iam omnis incitatam intuetur
Multitudo ab vrbe, facere lapidem prope terram
Naui veloci similem, vt admirentur omnes
Homines, magnum autē ipsis montē vrbi imponere.
At postquā hoc audiuit Neptunus quassator terræ,
Ingressus est iter in Scheriam, vbi Phæaces orti sunt,
Illic vt esset, & valdè propè venit nauigatrix nauis
Celeriter impulsa, hac autem propè venit Neptunus,
Qui ipsam lapidem fecit, & radicauit infernè,
Manu prona impulsam: hic autem recessit.
Hi autem inter se verba velocia loquebantur,
Phæaces longorum remorum nauibus inclyti viri.
Sic autem quis dixit intuens in propinquum alium,
Heu quisnam nauem velocem ligauit in ponto
Domum incitatam? & iam extabat tota.
Sic igitur qs dixit, hæc a. nō intelligebāt quō facta (sunt.

Τοῖσιν

Τοῖσιν δ' Ἀλκίνοος ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δή με παλαίφατα θέσφαθ' ἱκάνει
Πατρὸς ἐμοῦ, ὃς ἔφασκε Ποσειδάων' ἀγάσεσθαι
Ἡμῖν οὕνεκα πομποὶ ἀπήμονες εἰμὲν ἁπάντων.
Φῆ ποτε Φαιήκων ἀνδρῶν περικαλλέα νῆα
Ἐκ πομπῆς ἀνιοῦσαν ἐν ἠεροειδέι πόντῳ
Ῥαισέμεναι, μέγα δ' ἧμιν ὄρος πόλει ἀμφικαλύψαι.
Ὣς ἀγόρευ' ὁ γέρων· τὰ δὲ δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω, πειθώμεθα πάντες.
Πομπῆς μὲν παύεσθε βροτῶν, ὅτε κέν τις ἵκηται
Ἡμέτερον προτὶ ἄστυ· Ποσειδάωνι δὲ ταύρους
Δώδεκα κεκριμένους ἱερεύσομεν, αἴ κ' ἐλεήσῃ,
Μηδ' ἡμῖν περιμήκες ὄρος πόλει ἀμφικαλύψῃ.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἔδεισαν, ἑτοιμάσαντο δὲ ταύρους.
Ὣς οἱ μέν ῥ' εὔχοντο Ποσειδάωνι ἄνακτι
Δήμου Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ἑσταότες περὶ βωμόν. Ὁ δ' ἔγρετο δῖος Ὀδυσσεὺς
Εὕδων ἐν γαίῃ πατρωΐῃ, οὐδέ μιν ἔγνω
Ἤδη δὴν ἀπεών· περὶ γὰρ θεὸς ἠέρα χεῦε
Παλλὰς Ἀθηναίη, κούρη Διός, ὄφρα μιν αὐτὸν
Ἄγνωστον τεύξειεν, ἕκαστά τε μυθήσαιτο.
Μή μιν πρὶν ἄλοχος γνοίη, ἀστοί τε φίλοι τε,
Πρὶν πᾶσαν μνηστῆρας ὑπερβασίην ἀποτῖσαι.
Τοὔνεκ' ἄρ' ἀλλοειδέα φαινέσκετο πάντα ἄνακτι,
Ἀτραπιτοί τε διηνεκέες, λιμένες τε πάνορμοι,
Πέτραι τ' ἠλίβατοι, καὶ δένδρεα τηλεθάοντα.
Στῆ δ' ἄρ' ἀναΐξας, καί ῥ' εἴσιδε πατρίδα γαῖαν·
Ὤμωξέν τ' ἄρ' ἔπειτα, καὶ ὣ πεπλήγετο μηρὼ
Χερσὶ καταπρηνέσσ'· ὀλοφυρόμενος δ' ἔπος ηὔδα,
Ὤ μοι ἐγώ, τέων αὖτε βροτῶν ἐς γαῖαν ἱκάνω;
Ἦ ῥ' οἵ γ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι;
Ἦε φιλόξεινοι, καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής;
Πῇ δὴ χρήματα πολλὰ φέρω τάδε; πῇ δὲ καὶ αὐτὸς
Πλάζομαι; αἴθ' ὄφελον μεῖναι παρὰ Φαιήκεσσιν
Αὐτοῦ· ἐγὼ δέ κεν ἄλλον ὑπερμενέων βασιλήων
Ἐξικόμην, ὅς * κέν μ' ἐφίλει καὶ ἔπεμπε νέεσθαι.
Νῦν δ' οὔτ' ἄρ πῃ θέσθαι ἐπίσταμαι, οὐδὲ μὲν αὐτοῦ
Καλλείψω, μή πώς μοι ἕλωρ ἄλλοισι γένηται.
Ὢ πόποι, οὐκ ἄρα πάντα νοήμονες οὐδὲ δίκαιοι
Ἦσαν Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Οἵ μ' εἰς ἄλλην γαῖαν ἀπήγαγον· ἦ τέ μ' ἔφαντο
Ἄξειν εἰς Ἰθάκην εὐδείελον, οὐδ' ἐτέλεσσαν.
Ζεύς σφεας τίσαιτο ἱκετήσιος, ὅς τε καὶ ἄλλους
Ἀνθρώπους ἐφορᾷ, καὶ τίνυται ὅς τις ἁμάρτῃ.
Ἀλλ' ἄγε δὴ τὰ χρήματ' ἀριθμήσω καὶ ἴδωμαι,
Μή τί μοι οἴχωνται κοίλης ἐπὶ νηὸς ἄγοντες.
Ὣς εἰπὼν, τρίποδας περικαλλέας ἠδὲ λέβητας
Ἠρίθμει, καὶ χρυσὸν, ὑφαντά τε εἵματα καλά.
Τῶν μὲν ἄρ' οὔ τι πόθει· ὁ δ' ὀδύρετο πατρίδα γαῖαν,
Ἑρπύζων παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
Πόλλ' ὀλοφυρόμενος. Σχεδόθεν δέ οἱ ἦλθεν Ἀθήνη,
Ἀνδρὶ δέμας εἰκυῖα νέῳ ἐπιβώτορι μήλων,
Παναπάλῳ, οἷοί τε ἀνάκτων παῖδες ἔασιν·
Δίπτυχον ἀμφ' ὤμοισιν ἔχουσ' εὐεργέα λώπην,
Ποσσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσι πέδιλ' ἔχε, * χερὶ δ' ἄκοντα.
Τὴν δ' Ὀδυσεὺς γήθησεν ἰδὼν, καὶ * ἐναντίος ἦλθε,
Καί μιν φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Ὦ φίλ', ἐπεί σε πρῶτα κιχάνω τῷδ' ἐνὶ χώρῳ,

His Alcinous concionatus est, & affatus,
O amici, certè valdè me antiqua vaticinia assequuntur
Patris mei, qui dixit Neptunum iratum fore
Nobis, quoniam comites innocui sumus omnium.
Dixit aliquãdo Phaeacum virorũ perpulchram nauẽ
Ex comitatu redeuntem in nigro ponto
Perditurum, magnũ.a.nobis mõtem vrbi imponere.
Sic dixit senex, hæc aũt iam nunc omnia finiũtur:
Sed agè sicut ego dicam, parete omnes.
Comitatũ q̃dẽ relinquite hominũ, cũ aliquis veniat
Nostram ad ciuitatem: Neptuno autem tauros
Duodecim electos sacrificemus, si misereatur,
Neq; nobis ingentem montem vrbi imposuerit.
Sic dixit, hi aũt metuerunt, parauerunt.a.tauros.
Sic hi quidem supplicabant Neptuno regi
Populi Phæacum duces & curatores
Stantes circũ altare. Excitatus est.a.diuinus Vlysses,
Recubans in terra patria, neq; ipsam cognouit
Iam diu remotus, circùm enim Dea nubem fudit
Pallas Minerua filia Iouis, vt illum ipsum
Ignotum faceret, singulaq; profaretur.
Vt non ipsam antè vxor cognosceret, ciuesq; amiciq;,
Quàm omnem procis intemperiem rependeret.
Propterea variata videbantur omnia regi,
Viæq; perpetuæ portusq; contecti,
Petræq; altæ, & arbores virescentes.
Stetit aũt igitur surgens, & inspexit patriam terrã,
Fleuitq; postea, & sua percussit femora,
Manibus deiectis: lugens autem locutus est,
O ego quorum rursus hominum in terram venio?
Nunquid iniuriosiq; & crudeles, neq; iusti?
An hospitales, & ipsis mens est sancta?
Quò iam res multas porto has, quò autem & ipse
Erro? vtinam mansissent apud Phaeaces
Illic, ego autem ad alium magnanimorum regum
Peruenisse, q me dilexisset, et comites dedisset ad reuer * καί με
Nunc aũt nusquã ponere scio, neq; itidẽ illic (tendũ. φίλει
Relinquam, ne quando mihi præda alijs fiat.
O Dij, non enim omnia intelligentes, neq; iusti
Erant Phaeacum duces & curatores,
Qui me in aliã terrã abduxerunt, nãq; me dicebant
Ductum ire in Ithacam conspicuam neq; perfecerũt.
Iupiter ipsos vlciscatur deprecabilis, qui & alios
Homines inspicit, plectit, quicunq; peccant.
Sed agè iam res numerem, & videam (tes.
Ecqd mihi surreptũ discesserint cõcaua in naui ferẽ-
Sic dicens, tripodas perpulchros & lebetes
Numerabat, & aurum, textasq; vestes pulchras:
Horũ q̃dẽ nihil desiderabat, hic.a.lugebat patriã ter-
Perreptans ad littus personantis maris, (rã
Multùm deplorando, propè autem eũ venit Minerua
Viro corpore similis iuueni pastori ouium
Permolli, qualesq; regum filij sunt,
Duplicem circa humerum habens pulchram vestem:
Pedib.a.sub teneris calceos habebat, manu.a.iaculũ. * χερσὶ
Hanc.a.Vlysses lætatus est cõspicatus, & obuius venit * ἀντίος
Et ipsam compellans verba velocia locutus est,
O amice postquam te primùm inuenio hoc in loco,

Χαῖρε

Χαῖρέ τε, καὶ μή μοί τι κακῷ νόῳ ἀντιβολήσαις·
Ἀλλὰ σάω μὲν ταῦτα, σάω δ' ἐμέ· σοὶ γὰρ ἔγωγε
Εὔχομαι ὥς τε θεῷ, καί σευ φίλα γούναθ' ἱκάνω.
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ·
χ. ἐκγεγάασιν Τίς γῆ, τίς δῆμος, τίνες ἀνέρες * ἐγγεγάασιν·
Ἦ πού τις νήσων εὐδείελος, ἦέ τις ἀκτὴ
Κεῖθ' ἁλὶ κεκλιμένη ἐριβώλακος ἠπείροιο;
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Νήπιός εἰς, ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας,
Εἰ δὴ τήνδε γε γαῖαν ἀνείρεαι. οὐδέ τι λίην
Οὕτω νώνυμός ἐστιν· ἴσασι δέ μιν μάλα πολλοί,
Ἠμὲν ὅσοι ναίουσι πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε,
Ἠδ' ὅσσοι μετόπισθε ποτὶ ζόφον ἠερόεντα.
*Ἦ τοι μὲν τρηχεῖα καὶ οὐχ ἱππήλατός ἐστιν,
Οὐδὲ λίην λυπρή, ἀτὰρ οὐδ' εὐρεῖα τέτυκται.
χ. Εὖ μὲν *Ἐν μὲν γάρ οἱ σῖτος ἀθέσφατος, * ἐν δέ τε οἶνος
χ. εὖ δέ Γίγνεται· αἰεὶ δ' ὄμβρος ἔχει, τεθαλυῖά τ' ἐέρση.
Αἰγίβοτος δ' ἀγαθὴ καὶ βούβοτος· ἔστι μὲν ὕλη
Παντοίη, ἐν δ' ἀρδμοὶ ἐπηετανοὶ παρέασι.
Τῷ τοι ξεῖν' Ἰθάκης γε καὶ ἐς Τροίην ὄνομ' ἵκει,
Τήν περ τηλοῦ φασὶν Ἀχαιΐδος ἔμμεναι αἴης.
Ὣς φάτο, γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Χαίρων ᾗ γαίῃ πατρωΐῃ, ὥς οἱ ἔειπε
Παλλὰς Ἀθηναίη, κούρη Διὸς αἰγιόχοιο.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
×Οὐδ' ὅ γ' ἀληθέα εἶπε, πάλιν δ' ὅ γε λάζετο μῦθον,
Αἰὲν ἐνὶ στήθεσσι νόον πολυκερδέα νωμῶν·
Πυνθανόμην Ἰθάκης γε καὶ ἐν Κρήτῃ εὐρείῃ
Τηλοῦ ὑπὲρ πόντου· νῦν δ' εἰλήλουθα καὶ αὐτὸς
Χρήμασι σὺν τοίσδεσσι. λιπὼν δ' ἔτι παισὶ τοσαῦτα
Φεύγω, ἐπεὶ φίλον υἷα κατέκτανον Ἰδομενῆος,
Ὀρσίλοχον πόδας ὠκύν, ὃς ἐν Κρήτῃ εὐρείῃ
Ἀνέρας ἀλφηστὰς νίκα ταχέεσσι πόδεσσιν·
Οὕνεκά με στερέσαι τῆς ληΐδος ἤθελε πάσης
Τρωϊάδος, τῆς εἵνεκ' ἐγὼ πάθον ἄλγεα θυμῷ,
Ἀνδρῶν τε πτολέμους ἀλεγεινά τε κύματα πείρων·
Οὕνεκ' ἄρ' οὐχ ᾧ πατρὶ χαριζόμενος θεράπευον
Δήμῳ ἔνι Τρώων, ἀλλ' ἄλλων ἦρχον ἑταίρων·
Τὸν μὲν ἐγὼ κατιόντα βάλον χαλκήρεϊ δουρὶ
Ἀγρόθεν, ἐγγὺς ὁδοῖο λοχησάμενος σὺν ἑταίρῳ.
Νὺξ δὲ μάλα δνοφερὴ κάτεχ' οὐρανόν, οὐδέ τις ἡμέας
Ἀνθρώπων ἐνόησε, λάθον δέ ἑ θυμὸν ἀπούρας.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τόν γε κατέκτανον ὀξέϊ χαλκῷ,
Αὐτίκ' ἐγὼν ἐπὶ νῆα κιὼν Φοίνικας ἀγαυοὺς
Ἐλλισάμην, καί σφιν μενοεικέα ληΐδα δῶκα·
Τούς μ' ἐκέλευσα Πύλονδε καταστῆσαι καὶ ἐφέσσαι,
Ἢ εἰς Ἤλιδα δῖαν, ὅθι κρατέουσιν Ἐπειοί.
Ἀλλ' ἦ τοί σφεας κεῖθεν ἀπώσατο ἲς ἀνέμοιο,
Πόλλ' ἀεκαζομένους· οὐδ' ἤθελον ἐξαπατῆσαι.
Κεῖθεν δὲ πλαγχθέντες ἱκάνομεν ἐνθάδε νυκτός·
Σπουδῇ δ' ἐς λιμένα προερέσσαμεν, οὐδέ τις ἡμῖν
Δόρπου μνῆστις ἔην, μάλα περ χατέουσιν ἑλέσθαι·
Ἀλλ' αὔτως ἀποβάντες ἐκείμεθα νηὸς ἅπαντες.
Ἔνθ' ἐμὲ μὲν γλυκὺς ὕπνος ἐπήλυθε κεκμηῶτα·
Οἱ δὲ χρήματ' ἐμὰ γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἑλόντες,
Κάτθεσαν ἔνθα περ αὐτὸς ἐπὶ ψαμάθοισιν ἐκείμην.
Οἱ δ' ἐς Σιδονίην εὖ ναιομένην ἀναβάντες
Ὤχοντ'· αὐτὰρ ἐγὼ λιπόμην ἀκαχήμενος ἦτορ.

Salue & non mihi malo animo occurreris.
Sed seruatum hac, serua etiam me: tibi enim ego
Supplico tanquam Deo, & ad tua chara genua accedo.
Et mihi hoc dic veram vt certè sciam,
Quæ terra? quis populus? qui viri sunt?
Num qua insularum amœna? an aliquod littus
Iacet ad mare vergens fertilis terra?
Huc autem econtra affata est dea cæsia oculis Minerua:
Stultus es, ô hospes, an longè venisti?
Quoniam hanc terram interrogas? neq; enim valdè
Sic ignobilis est, norunt autem valdè multi,
Et quidem quicunq; habitant ad auroram solemq;,
Et quicunq; pone ad noctem obscuram.
Certè quidem aspera, & non equitabilis est.
Neq; valdè sterilis, at neq; lata est.
Benè quidem enim triticum multum, benè autemq; vinum
Adest, semper autem pluuia habet illam virescensq; ros:
Pascendis capris commoda & bubus: est quidem sylua
Omnigena, benè autem irrigationes perpetua adsunt,
Itaq; hospes Ithaca, & in Troiam nomen peruenerit,
Quàm longè dicunt Achaide esse à terra.
Sic dixit, lætatus est autem patiens diuinus Vlysses.
Gaudens sua terra patria, sicut ei dixit
Pallas Minerua filia Iouis agiochi.
Et ipsam appellans velocia verba dixit.
Neq; hic vera dixit, iterum autem capit sermonem,
Semper in præcordijs mentem per astutam mouens.
Audiebam de Ithaca & in Creta lata
Longè supra pontum, nunc autem veni, & ipse
Rebus cum his, vbi verò reliqui etiam filijs totidem,
Fugio, quoniam dilectum filium interfeci Idomenei,
Orsilochum pedibus velocem, qui in Creta lata
Viros artifices vincebat velocibus pedibus,
Quoniam me priuare præda volebat omni
Troiana, cuius gratia ego passus sum dolores animo,
Virorumq; bella tristesq; vndas penetrans,
Quoniam non suo patri gratificatus seruiebam
Agro in Troianorum, sed alijs imperabam socijs.
Hunc quidem ego discedentem percussi ærea lancea
Rure, propè viam insidiatus cum socio.
Nox autem valdè obscura occupauerat cælum, neq; aliquis nos
Hominum animaduertit, fefelli autem cum illum anima spoliabam.
At postquam hunc interfeci acuto ære,
Statim ego in nauem iens Phœnicas illustres
Oraui, & ipsis quæ satis esset, prædam dedi.
Hos me iussi Pylum deferre & collocare,
Vel in Elida diuinam, vbi dominantur Epei,
Sed certè ipsos illinc repulit vis venti
Multum nolentes, neq; volebant fallere.
Illinc autem errantes venimus huc nocte,
Aegrè autem in portum appulimus, neq; aliqua nobis
Cœnæ mentio erat, valdè licet indigentibus sumere,
Sed sic egressi iacebamus in naue omnes.
Hic me quidem dulcis somnus inuasit defessum.
Hi autem fortunas meas concaua ex naui sublatas
Deposuerunt, vbi ipse in arenis iacebam,
Hi autem in Sidoniam pulchram ora soluta
Iuerunt, at ego relictus sum tristis animo.

COM-

COMMENTARIVS.

a οὐδ' ἐνοσίχθων] Exponet deinceps Homerus quid in Phæacum nautarum istorum reditu contigerit, nimirum nauem eorum in saxum à Neptuno versam, obiectumq; Phæaciæ montem, quod ipsis iam longè anteà erat prædictum, vt alijs in hoc Opere vidimus, & mox etiam videbimus. Ait ergo, Neptunum non esse oblitum eorum, quæ Vlyssi anteà erat comminatus propter filij sui Polyphemi erutum ab ipso oculum. Erat autem comminatus, se eum erroribus varijs esse prohibiturum, ne patriam attingeret. qua spe cùm se iam frustratum videat, non sine causa indignabundus apud Iouem de irrito suo instituto ac consilio conqueritur: & cum id iam amplius prohiberi non possit, in Phæacas iram suam conuertit, quorum beneficio totum negotium erat confectum.

b Ζεῦ πάτερ,] In hac oratione Neptunus Ioui exponit factum Phæacensium, quo Vlyssem in Ithacam deduxerunt, quod sibi ingratum & iniucundum esse docet: quia sic exitum suum sortitæ non sunt, quas Vlyssi olim fecerat, comminationes, vt anteà quoque exposuimus. Nudam autem querelam facti agitat, quasi inde facilè sit intellecturus Iupiter, quid petat sibi concedi, vt hanc iniuriam vlciscatur. Vbi præcipuè notandum est, quod suam vltionem anteà non aggreditur, quàm Iouem Deorum principem adierit: quasi ex eius nutu rerum omnium moderatio & administratio pendeat, nefasq; sit, quod Homerus noster credit, quippiam eo inconsulto reliquam Deorum turbam gerere. Id satis in Iliade passim obseruauimus, eodemq; hic locus manifestè pertinet. Vide autem quomodo se Ioui Neptunus in ipso limine insinuet, generali enunciato de honoris sui imminutione, quæ apud Deos futura est, cùm iam apud mortales contigerit. Quod argumentum est à maiori, vt notat etiam Eustathius, in huncque modum potest côcipi: Si homines, apud quos magna debet esse Numinis reuerentia, Neptunum non honorât, Dij etiam reliqui eum minime honorabunt. At homines, nempe Phæaces, id faciunt. Ergo iam inter Deos pro nihilo censebitur. Et hoc validum maximè fuit ad commouendum Iouis animum, quasi hoc ægrè laturus sit Iupiter, si non solùm Deo, sed etiam fratri suo, vt vidimus in Iliade, hoc accideret. Illud autem Phæacum crimen grauius adhuc facit generis eorum quod ab ipso ducebant commemoratione, quasi non solùm homines Deum, sed etiam nepotes generis sui authorem reuereri debuissent. Siquis tamen causam huius accusationis inspiciat, non dubito quin pro Phæacibus sit pronunciaturus. Cùm enim in omnibus factis animus facientis obseruari soleat, qui debuit ad id ipsum collimare quod perpetrauit, alioqui quod inscio illi contigit, in crimen deputari non solet. Cùm inquam animus inspiciatur, nihilq; tale Phæaces cogitârint, vt inuito Neptuno hoc beneficium in Vlyssem conferrent: iniustè videtur eos accusare Neptunus, qui neque directè neque obliquè iniuriosi ipsi esse voluerunt. Sed hoc habet ira peculiare, vt innocentes nocentium loco plectat, qua labe iam noster Neptunus afficitur.

c καὶ γὰρ νῦν Ὀδυσῆα] Non dolet Neptunus simpliciter, quòd Vlysses in patriam redierit, siquidem absolutè eam repetendi facultatem ei se nunquam adimere voluisse testatur: quia Iouis voluntati, quam secus futurum intelligebat, aduersari noluerat (quæ adhuc captandæ Iouis beneuolentiæ dexteritas in Neptuno est obseruanda) non, inquam, illud dolet, sed quod tam citò redierit, cùm eum longioribus & grauioribus erroribus distineri & agitari voluisset.

d ἐπεὶ σὺ πρῶτον] In hac parte videtur Neptunus ὑστερολογεῖν. Nam, vt libro primo vidimus, priùs Neptunus Vlyssem à patria arcebat, quàm reditum ei Iupiter concederet, quod ipsius oratio ad Mineruam perdocet. Itaque vt sibi Poëta quoque constet, à quo hæc sub alienis personis fer buntur: dicendum est, intelligere Neptunum primam illam Iouis voluntatem, id est, eam ipsius priorem, quæ in illa oratione primi libri indicatur Mineruæ: cuius etiam per transennam facere mentionem videtur Iupiter, cum ibidem dicit πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην: primam, inquam, Ioui voluntatem, quæ aliquando (vt hoc loco necesse est ad sensum nostrum stabiliendum) cum fato coniungitur, immò interdum illo superior & potentior esse dicitur.

e οὔ τί σ' ἀτιμάζουσι] Illud argumentum Neptuni diluit Iupiter, videlicet consequentiam: quam negat quòd nimirum Neptunus à Dijs non despiciatur: cuius causam subijcit, quia antiquissimum & fortissimum Deorum ignominia afficere non sit facile. Fortissimum autem interpretor ἄριστον, non optimum, vt vulgo, Didymum sequutus, qui δυνατώτατον est interpretatus. Sed cur, quæso, Neptunum Deorum fortissimum appellat? an ille Marte belli deo fortior? Videtur sanè non ita respectu aliorum Deorum dici, nam eo sensu neque ipse Iupiter Neptuno robore cederet, qui omnium potentissimus satis in Iliade sparsim est pronunciatus: sed simpliciter ad exprimendum eius robur, quod sanè neque est contemnendum, vt docuit auxilium ab illo Græcis aduersus Troianos in pugna illa quæ ad naues est agitata, præstitum. Eadem ratione appellauit eum antiquissimum, sed illud πρεσβύτατον de ætate intelligas: quanquam Didymus, ἐντιμότατον interpretetur, quod aliàs ipse Neptunus Iouem seniorem pronunciet, vt vidimus Iliad. 15. Et hæc quod ad consequentiam propositionis argumenti Neptuni, quod anteà concinnabamus. Restabat assumptio qua se in honoratum à Phæacibus conquerebatur: cui ex eius sententia respondet Iupiter, licere ei de quolibet mortalium, à quo sit iniuria affectus, vindictam sumere. Non quòd illud expressè postularit Neptunus, vt suo loco monebamus: sed facillimum fuit Ioui mentem animumque illius ex ea querela, quam monebat, conijcere.

f νῦν αὖ Φαιήκων] Antequàm Neptunus vltionem illam quam de Phæacibus sumere cogitat, aggrediatur, consilium suum Ioui exponit, nequid etiam illo inconsulto facere videatur. quamuis enim id eius arbitrio commisisset Iupiter, tamen cùm testetur se Iouem semper esse reueritum, cùm dixit anteà, ἀλλὰ σὸν αἰεὶ θυμὸν ὀπίζομαι ἠδ' ἀλεείνω voluit id ipsum hoc exemplo patefacere, ne in ipsa vindicta Ioui rem ingratam faceret. Rem tamen adhuc nudè proponit, & cùm simpliciter de perdenda Phæacum naue consultaret: hoc fusiùs concedit ei Iupiter, vt videlicet nauem in saxum conuerteret, montemque vrbi obijceret. Quod plus habet authoritatis, à Ioue quàm à Neptuno profectum.

g ὅς μιν λᾶαν ἔθηκε,] Hic est effectus superioris consilij Neptuni, quo nauis ista Phæacum in saxum vertitur, vt naues Aeneæ olim in nymphas, sed longè diuersa ratione, vt est apud Virgilium & Ouidium. Est autem sine dubio hoc figmentum Homericum, cuius causam tribuit Eustathius saxo cuidam, ante vrbê figuram nauis referenti. Subijcit etiã aliã mythicam interpretationem. Porrò metamorphosin alteram huic similem subijcit idem Eustathius, quæ ex Aeliano de Animal. lib. 15. cap. 23. & Athenæo lib. 7. desumi potest, vterq; autem ex Apollonio Rhodio siue Naucratite refert: qui scripsit, Pompilum fuisse portitorem, accidisseque aliquando vt Apollo virginem quandam formosam adamaret: illam verò Apollinis complexum fugientem Miletum ad festum quoddam Dianæ venisse: vbi cùm eam rapturus esset Apollo, rogauit hunc Pompilum vt se traijceret, qui ei paruit: at Apollo derepentè apparens virginem quidem rapuit, nauem aût in lapidem, Pompilum in piscem eius nominis conuertit. Dixi aût hoc esse figmentum Homericum, quamuis sciam rem esse satis facilem naturæ, ligna in saxa indurare: quæ trãsmutatio valde est mirabilis, & tamen verissima. Testatur Ouid. 15. Metamorph.

Flumen habent Cicones, quod potum saxea reddit
Viscera, quod tactis inducit marmora rebus.

Cui similis est fluuius etiam nostro tempore in Aruernia. Qua de re vide Io. Kentmanum Dresdensem in nomenclaturis rerum fossilium, & Gesnerum de figuris lapidum cap. 8. & 9. ne res alioqui tam aperta ab vllo in dubium reuocari possit. Quis iam speciê in speciem mutari posse negauerit? Annón vel hoc solo exemplo (vt de experientia conticescam, qua pertinaces, maleuoli & scioli quidam homines planè sunt indigni) constat nobilissima illa & nunquam satis laudata Chemia, quæ auri & argenti confectionem splendidè pollicetur, & magnificè præstat? Annón res eiusdem generis ijsdem côstantes principijs permutabûtur, si diuersæ & nihil commune inter se habentes idem patiuntur? Sed de his alij & nos fortasse aliàs. Hoc tantùm addam, mirari me quid præstantissimo illi viro Thomæ Erasto, qui meo tempore adhuc est Basileæ, in mentem venerit, artem illam transmutatoriam tam anxiè oppugnare (expugnare sanè nunquam poterit) cùm tamen de re sibi tantùm, non etiam alijs non comperta sermonem fecerit. ἀλλ' ἡμεῖς ... neque nos intereà minus illius ... Hæc nobis inuitis, lector, & aliud quodammodo agentibus, immò ἐκ παρέργου exciderunt.

h ὢ πόποι, ἦ μάλα δή με] Expauefactis & mirantib. reliquis Phæacêsib. subitam illam nauis metamorphosin, illiusq; causam ignorantibus, exponit illam Alcinous. Causam autem intelligo duplicem, efficientem nempe & materialem. Efficiens causa est Neptunus: materialis, quòd Phæaces ex omnibus nautis nullum damnum patiantur. Ergo ait Alcinous iam se vaticiniorum recordari quæ à parente olim audierat, Neptunum aliquãdo nauem reducem in mari perditurum, quod illi πομποὶ ἀπήμονές εἰσιν ἁπάντων. Huc reuocanda est illa nauium Phæacensium descriptio facta antea lib. 8. circa finê, vnde intelligemus, quomodo incolumes semper potuerint hactenus nauigare. vbi etiam hoc ipsum Nausithoi, qui pater fuit Alcinoi, vaticinium ab ipso Alcinoo Vlyssi ijsdem verbis

memo-

memoratur. Iam verò cùm hoc à Neptuno accidisse intelligat, iubet illum sacrificijs placari, quod vmbram pietatis præ se tulit.
ἱμεν[ε] ἐμῶν σεβόμενοι] Repetendum est superius Neptuni consilium, in quo duo fuerunt quæ Phæacensibus minitabatur: primùm,
nauis in saxum mutationem: deinde, montem se vrbi circundaturum, ἔτι δὲ σφιν ὄρος ἀμφικαλύψειν. Illud iam consummatum est: alterum
verò incertum relinquit Poëta, quod ex his Alcinoi verbis constat, quibus adhuc se iram Neptuni hac in parte deprecari velle ostē-
dit, vnde sequitur nondum illud factum fuisse à Neptuno: quod autem an fecerit, non narrat Poëta: dubium etiam relinquitur, an
omnino acciderit. Hoc porrò pluribus explanat Eustathius. Poëta, inquit, præcedentes minas (de monte videlicet vrbi circumdan-
do) fingit, ne quæramus vbinam sit illa remota Phæacia, quam ipse quasi prodigiosè fingit ac ementitur: vt necessarium sit ex ijs
quæ est comminatus, oculis hominum eam esse ademptam suspicari. Non audet autem asserere minas illas finem suum esse forti-
tas subueritus historiæ veritatem: siquidem Phæaciam esse manifestò constat (vocatur autem Corcyra, hodie verò *Corfu*, & est in
ditione Venetorum) Alia etiam de causa finem huius comminationis inexplicatum relinquit, vt reprehendi vlla ratione non pos-
sit. Si quis enim confictam illam Phæaciam quærit apud Homerum cognoscere, is affirmare potest se ignorare, siue iuxta illam
comminationem illa absorpta est & funditùs perijt, siue etiam res imperfecta mansit. Ideò post illam ἀμφικάλυψιν Poëta Phæacas in-
ducit orantes, ne mons etiam ille à Neptuno vrbi circumdetur, quasi hoc iam contingens sit: de rebus enim contingentibus con-
cipiuntur preces. Quòd si Phæacia illa reperiatur, vt sanè reperitur, argumentum erit, exoratos fuisse Phæacas à Neptuno: sin verò,
contrà, itaq; neque inuestiganda erit, quasi iam penitùs deleta. Vnde probabile erit, nullum posteà eo comitatus & hospitalitatis
honore à Phæacensibus fuisse affectum: atq; id quidem, si iam amplius non extet. Sin verò extet, idem est pronunciandum: quia
cùm semel eam ob causam iram Neptuni declinauerint, noluerint amplius eum exacerbare, cùm intelligant id ab ipso ægrè & ini-
quo animo ferri. Atque hæc quidem Eustathius. Ego verò si roget quid sentiam: respondebo, existimare me Phæacas à Neptuno
fuisse exoratos, cùm ea insula, vt diximus, adhuc extet, vt ex omnibus penè Geographis constat, vnde mihi vanus videtur fuisse la-
bor Eustathij in hac ἀμφικαλύψει enarranda: nec minus deceptus Didymus, qui ad illa verba, ὡς οἱ μὲν ῥ' εὔχοντο, hæc annotat ...
...). Minatur enim plerumque excidium Deus, quod tamen non ac-
cidit vt docet sacra pagina de Niniue. Quod ad nauem in saxum conuersam attinet, id videtur confirmari ex eo saxo quod in ma-
ri circa illam insulam, quæ Corcyra dicitur, conspici tradunt nauis similitudinem referens, vt idem quoq; tradit Eustathius.
Ὁ δ' ἔγρετο] Absoluto illo exitu Phæacensis nauigationis, redit ad præcipuum institutum de Vlysse. Is anteà, vt vidimus, à Phæa-
cibus dormiens fuit in terram expositus: nunc autem excitatus proculdubiò attonitus fuit, quòd ignorârit, vbi terrarum esset, si-
quidem patrium solum non agnouit, idq; propter diuturnam ab illo absentiam. Quàm autem commotus animo fuerit, testabitur
sequens illius oratio.
[Ἀμφὶ γὰρ θεὸς] illud γὰρ cùm sit αἰτιολογικόν, hoc tamen loco non videtur esse eiusdem officij: neq; enim hæc quę subijcit cum præ-
cedentibus, quasi redditio sit causæ, cohærent. Nam nubes illa quam Vlyssi circumfudit Minerua, non facit vt ignota sit ei sua pa-
tria: sed vt ipse alijs sit ignotus ait enim, ὄφρα μιν αὐτὸν ἄγνωστον τεύξειεν. Et tamen paulò pòst infert, τούνεκ' ἄρ' ἀλλοειδέα φαινέσκετο πάντα
ἄνακτι. Ait τούνεκα, nempe propter illam ipsam eandem nubem. Ergo dicendum videtur, duos fuisse eius nubis effectus, vnum qui-
dem, vt Vlysses ab alijs non agnosceretur: alterum, vt ipse patriam suam non agnosceret. Itaque posteà cùm agnoscet, dicetur illi
remota fuisse à Minerua nubes, ὣς εἰποῦσα θεὰ σκέδασ' ἠέρα, εἴσατο δὲ χθών.
[Γαῖαν πατρῴαν] Vidit quidem Vlysses patriam, sed eam se videre ignorauit, vt in superiore annotatione vidimus: hoc ergo
quod nunc dicitur, ex persona Poëtæ loquentis est accipiendum.
[Ὤ μοι ἐγώ,] Mœstus & attonitus Vlysses, quòd in ignoto solo consideret, in suæ calamitatis deplorationem erumpit: & cùm a-
liàs immanitatem multorum, ad quos peregrinando diuertebat sit expertus, dubitat an idem quoque nunc sibi contingat, an con-
trà iura hospitalitatis sancta apud huius soli incolas & inuiolata sint. Quid faciat vir iam diu varijs grauissimisque agitatus errori-
bus, qui Ciconum, qui Læstrygonum, qui Polyphemi, qui Scyllę, qui Solis, qui Neptuni crudelitatem senserat! vbi se tutum credet!
aut quod sibi tandem asylum paratum speret, in cuius perniciem cœlum, terra, mare denique ipsum conspirasse videbantur! Ecce
recenter Phæacum (vt ipse quidem putat) inhumanitatem experitur, à quibus sub spe reductionis in patriam sibi iam magnificè
hesterna die facta in locum ignotum fraudulenter exponitur, ibi desertus iacet: ibi iam nouum hoc infortunium solus deplorat,
solasq; auras, rupes, aquas & humum planctibus luctibusq; verberat. Quid faciat ergo? In hospites illos Phæacas asperè inuehitur,
eosque summæ inhospitalitatis crudelitatisq; insimulat: tandem Iouem aduersus eorum perfidiam implorat, ab eoque facti istius
vltionem petit. En in quas cogitationes miseri hominis animus delabatur, en qui grauissimè in viros innocentes inuehatur. Quam
id sine causa Vlysses fecerit, docebunt sequentia.
[Ὅστε καὶ ἄλλους] Vide quid de Deo Homerus noster sentiat, eum nimirum non ociosum, aut mortalia minimè curantem: sed sum-
mo cum studio (illud γὰρ enim in ἐφορᾶν hanc vim habet, vt aliàs docebimus) actiones hominum inspicientem & obseruantem: ne-
que id solùm, sed etiam malefacta punientem inducit. Et hoc ipsum est, quod alibi dicit, ἔστι θεὸς ἔκδικος ὄμμα. Egregia sane vox, &
quæ animis hominum insculpta esse debeat, vt sciant esse in cœlis scelerum vltorem Deum, qui impunita illa minimè relinquit.
[Πάντων μὲν ἄρ' οὔτι] Duo erant de quibus superiore oratione Vlysses conquerebatur. primùm, quòd in patriam non esset redu-
ctus: deinde, quòd fortasse à Phæacensibus nonnihil ex illis donis erat surreptum. Hoc postremum exploraturus ea explicuit, inspe-
ctisque omnibus iam fidem Phæacensium hac in parte obseruauit & expertus est, nihil enim desiderauit. Illud autem primùm, po-
steà verùm etiam experietur, itaq; intelliget falsò se de Phæacibus esse conquestum.
[Σχεδόθεν δέ οἱ ἦλθεν] In hac peregrinationum catastrophe suū Vlyssem Minerua non deserit, quæ in reliquis actibus semper ei affuisset.
Desolato ergo illi & his angustijs conflictato sese offert, assumpto tamen adulterino corpore: sed tamen loco præsenti conuenien-
te & accommodato. Siquidem cùm locus esset pascuis refertus, pastoris etiam persona videtur potius fuisse assumenda: vt non
θεὸς, sed αὐτῷ πάντως ἀνδρὶ μεγάλῳ existimaretur. Nō autem vulgari & plebeio cuidam pastori se assimilat, sed regis filio. Antiquitùs enim
Regium etiam genus hoc munere pascendi defungebatur, quia res quoque pecuaria habebatur pro nobilissima, & eorum digni-
tate minimè indigna. Quantum quæso sequentia secula ab illa simplicitate desciuerunt. Quantum distat ab illa veterum Regum
laudatissima ingenuitate nostrorum fastus & superbia! sed nos scriptis nostris inuidiam ne conciteμus.
[Τὸν δ' Ὀδυσσεύς] Ita loquitur Poëta ex se ipso: nam Vlysses Mineruam esse ignorauit, vt ex sequenti eius alloquio cōstat, vbi ma-
sculino genere Mineruam compellat, donec eam verè agnouerit.
[Ὦ φίλ', ἐπεί σε πρῶτα] Cùm iuuenem illum vidisset Vlysses, proculdubiò ad eius conspectum paululùm est perturbatus: ideò in
initio animum eius blande demulcet primùm honesta salutatione: deinde illius crudelitatem deprecatur, si forsan ea mente sibi
obuiam factus fuerit. Posteà de hoc solo, in quo iam est, eum interrogat. Huic parti respondet mox Minerua.
[Νήπιός εἰς] Hæc est Mineruæ responsio, qua Vlyssis petitioni de hac regione satisfacit. satis asperis tamē verbis, cùm eum stultū
appellat, quasi regio tam celebris ei etiam ignota esse non debeat. Quia autem similis dubitatio in eos, qui ex remotis terris adue-
niunt, cadit, petit ab Vlysse Minerua, an illi ita accidat. Quod aūt ne ea quidem ratione id ipsum ignorare possit, docet: quia tum ad
ortum tum ad occasum vsque eius fama peruenerit. Vnde videtur Vlyssis animum hac patriæ laude titillare: tum subijcit Ithaci so-
li naturam, postremò quasi illius celebritatem repetens, eam etiam Troiæ auditam asserit, quamuis à Græcia longè distet: vbi ter-
ram istam nomine proprio designat, vt suspensum Vlyssem amplius non detineat. Sic vno anfractu orationis eum gaudio & mœ-
stitia replet: gaudio quidem indicatione patriæ: mœstitia, recordatione Troiæ, à qua rediens Vlysses tot erroribus agitatus tot ca-
lamitates pertulerit. Ita rectè personæ herois orationem Minerua accommodat.
[Ἦ τοι μὲν τρηχεῖα] Hæc est descriptio celeberrimæ illius insulæ Ithacæ, primùm ab eius asperitate, quia nimirū saxosa esset, ac pro-
inde equis minimè apta. Vnde Telemachus suprà lib. 4. tres equos cum curru, quos ei dono hospitali offerebat Menelaus, re-
cusauit eo ipso prætextu quòd ἐν δ' Ἰθάκῃ οὔτ' ἂρ δρόμοι εὐρέες, οὔτε τι λειμών. Quæ qualitas ex omnium insularum qualitate pendet,
vt ibidem subijcit, οὐ γάρ τις νήσων ἱππήλατος, οὐδ' εὐλείμων αἵ θ' ἁλὶ κεκλίαται. Ἰθάκη δέ τε καὶ περὶ πασέων. Vnde Aeneas 2. Aeneid. Effugi-
mus scopulos Ithacæ memorat, per contemptum videlicet, quos tamē Vlysses & Telemachus plurimi æstimarunt. Quanquam ne-
que omnino fuerunt aspernandi, cur asperitatem illam fertilitas terræ & pascua pinguia compensauerint, à quibus statim eam
describit Minerua.
[Κέρδε' ἐγὼ ἀλεγίζω] Qui duplicem Vlyssem appellauit (appellauit autem Horatius) ex hoc loco ansam potissimùm cepisse videtur,
siquidem cùm ille aliud in pectore conclusum haberet, aliud tamen in ore promptum habuit. Nam se primum Vlyssem esse dissi-
mulauit, deinde integram etiam narrationem aduentus sui, ac eius causam planè alienam à veritate exposuit. Atque hoc est dupli-
cem

rem esse, & vt ait Poëta, ἐν πάντεσσι νόον πολυκερδέα νωμῶν, quod illi tamen familiare fuisse docet illa vox αἰεί. Et id summæ prudentiæ tributum est, quam in rebus humanis necessariam esse, vnus hic heros testatur amplissimé.

γίνεται φίλος ἦα] Si verum est, vt vult Poëta, interfectum fuisse ab Vlysse Orsilochum Idomenei filium, mirum est quòd tam humaniter exceptus hospitio ab Idomeneo dicatur in historia Dictys Cretensis. Talis enim eius reditus ab eo describitur, quem iuuat hoc loco referre, idq; semel, ne sæpiùs nobis imposterum sit commemorandus. Sic ergo ille: Per idem tempus, inquit, Vlyssis Cretam appulsus est, duabus Phœnicum nauibus mercedis pacto acceptis. Namq; suos cum socijs atq; omnibus quæ ex Troia habuerat, per vim Telamonis amiserat, scilicet infesti ob illatam per eum filio necem, vix ipse liberatus industria sua: percunctantique Idomeneo, quibus ex causis in tantas miserias deuenisset, erroris initium narrare occipit. Quo pacto appulsus Zimarum multa inde per bellum quæsita præda nauigauerit: appulsusque ad Lotophagos, atque aduersa vsus fortuna, deuenerit in Siciliam: vbi per Cyclopem atque Læstrygonam fratres, multa indignè expertus, ad postremum ab eorum filijs Antiphate & Polyphemo plurimos sociorum amiserit. Dein per misericordiam Polyphemi in amicitiam receptus, filiam regis Atenen, postquam Elpenoris socij eius amore peribat, rapere conatus. Vbi res cognita est, interuentu parentis puella ablata per vim exactus per Aeolos insulas deuenit ad Circen, atque inde ad Calypso, vtranque reginam insularum: in queis morabantur, & quibusdam illecebris animos hospitum ad amorem sui illicientes. Inde liberatus peruenerit ad eum locum, in quo exhibitis quibusdam sacris futura defunctorum animis dignoscerentur. Post quæ appulsus Sirenarum scopulis, vbi per industriam liberatus sit. Ad postremum inter Scyllam & Charybdin mare sæuissimum, & illata sorbere solitum, plurimas nauium cum socijs amiserit. Ita se cum residuis in manus Phœnicum per maria prædantium incurrisse, atque ab his per misericordiam reseruatum. Igitur vti voluerat, acceptis à Rege nostro duabus nauibus, donatusque multa præda ad Alcinoum regem Phæacum remittitur. Ibi ob celebritatem nominis per multos dies benignè acceptus, cognoscit Penelopen à triginta illustribus viris diuersis ex locis in matrimonium postulari. Hique erant à Zacyntho, Echinadibus, Leucadia, Ithaca. Ob quæ multis precibus persuadet Regi vti secum ad vindicandam matrimonij iniuriam nauigaret. Sed postquàm deuenêre ad eum locum paulisper occultato Vlysse, vbi Telemachum rem quæ parabatur, edocuêre, domum ad Vlyssem clàm veniunt: ibiq; vino multo atq; epulis iam repletos procos, ingressi interficiunt, &c. Ex quibus omnib. illud est quod huic loco obstat, quia si filium Idomenei interfecit Vlysses, quomodo postmodùm tam humaniter ab illo est exceptus? Dicẽdum itaq; est, hac in parte dissentire Historicum à Poëta, cuius sententia hoc loco eò redit, Orsilochum ab Vlysse interfectum, quòd ille hunc præda Troiana quæ ei obtigerat, priuare vellet. Vnde odium inter eos anteà aliqua de causa concitatum fuisse necesse est, quam etiam Poëta explicat, nimirum quòd Vlysses imperio Idomenei apud Troiam nõ se subijceret, sed seorsim suas copias moderaretur. Vbi duo placet obseruare, primùm ambitionem Idomenei, qui tantum heroëm sibi subditũ esse voluit: deinde filij Orsilochi charum erga patrem animum, qui pro illo inimicitiam cum Vlysse contraxerit. Vterque tamen, id est, pater & filius damnandus: ille propter ambitionem, hic propter leuitatem, & hoc pacto iustior erit causa Vlyssi interficiendi Orsilochi: cui accedit, quòd vim illi afferre Orsilochus voluisset in raptu prædæ, vt scribit Poëta. Attendenda est tamen ratio, qua eum Vlysses interfecit, nimirum ex insidijs, idq; noctu. Sed cur non vi aperta, & in media luce id præstitit? Huc illud Aeneæ apud Virgil. 2. Aeneid. aduoco:

—— dolus an virtus, quis in hoste requirat?

Enimuerò cùm eo animo hostem tuum sis aggressurus, vt eum è viuis tollas: quid refert quo pacto id facias? Atq; ita quidem factum suum excusaret Vlysses. Sed hęc tamen vltionis via minus est generosa & candida, neque laudem vllam promeretur: quia potiùs ignaui & timidi hominis esse videatur, quàm illa quæ apertè peragitur. In bellis autem magis laudari solet, quàm in priuatis dissidijs, quale fuit hoc Orsilochi & Vlyssis. Sed quid agimus? aut quò nos sensus abripit? Totus hic locus sanè alio modo est intelligendus, nam non hæc ab Vlysse ita narrantur, vt se Vlyssem prodat, sed proculdubiò Cretẽsem quendam. Quia aũt procos Penelopæ intelligebat, scire amicum esse Vlyssem Idomeneo, hanc causam sui in illum, aut potiùs illius in se odij apud hunc iuuenem Ithacum prætexit, vt eò faciliùs ab iis exciperetur. Et ista rectè monuit Eustathius, nos in superioribus veritatem rei examinabamus: hæc autem meliùs sunt huius loci sententiæ accommodata. Ergo Cretensis hic Vlysses mendacium pro vera narratione obtrudens causam illi vulgato prouerbio dedisse videtur, quod est apud Callimachum in hymno in Iouem, Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται.

Ὣς φάτο, μείδησεν δὲ θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Χειρί τέ μιν κατέρεξε· [a] δέμας δ' ἤϊκτο γυναικὶ
Καλῇ τε μεγάλῃ τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' εἰδυίῃ·
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
[b] Κερδαλέος κ' εἴη καὶ ἐπίκλοπος ὅς σε παρέλθοι
Ἐν πάντεσσι δόλοισι, καὶ εἰ θεὸς ἀντιάσειε.
Σχέτλιε ποικιλομῆτα, δόλων ἆτ', οὐκ ἄρ' ἔμελλες
Οὐδ' ἐν σῇ περ ἐὼν γαίῃ λήξειν ἀπατάων,
Μύθων τε * κλοπίων, οἵ τοι πεδόθεν φίλοι εἰσίν.
Ἀλλ' ἄγε μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα, εἰδότες ἄμφω
Κέρδε'. ἐπεὶ σὺ μέν ἐσσι βροτῶν ὄχ' ἄριστος ἁπάντων
Βουλῇ καὶ μύθοισιν, ἐγὼ δ' ἐν πᾶσι θεοῖσι
Μήτι τε κλέομαι καὶ κέρδεσιν· οὐδὲ σύ γ' ἔγνως
Παλλάδ' Ἀθηναίην, κούρην Διός, ἥ τέ τοι αἰεὶ
Ἐν πάντεσσι πόνοισι παρίσταμαι ἠδὲ φυλάσσω,
Καὶ δέ σε Φαιήκεσσι φίλον πάντεσσιν ἔθηκα·
Νῦν δ' αὖ δεῦρ' ἱκόμην ἵνα τοι σὺν μῆτιν ὑφήνω,
Χρήματά τε κρύψω ὅσα τοι Φαίηκες ἀγαυοὶ
Ὤπασαν οἴκαδ' ἰόντι ἐμῇ βουλῇ τε νόῳ τε,
Εἴπω θ' ὅσσα τοι αἶσα δόμοις ἔνι ποιητοῖσι
Κήδε' ἀνασχέσθαι· σὺ δὲ τετλάμεναι καὶ ἀνάγκῃ,
Μηδέ τῳ ἐκφάσθαι μήτ' ἀνδρῶν μήτε γυναικῶν
Πάντων, οὕνεκ' ἄρ' ἦλθες ἀλώμενος· ἀλλὰ σιωπῇ
Πάσχειν ἄλγεα πολλά, βίας ὑποδέγμενος ἀνδρῶν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
[c] Ἀργαλέον σε θεὰ γνῶναι βροτῷ ἀντιάσαντι, (δυος δὲ)
Καὶ μάλ' ἐπισταμένῳ. σὲ γὰρ αὐτὴν παντὶ ἐΐσκεις.
Τοῦτο δ' ἐγὼ εὖ οἶδ', ὅτι μοι πάρος ἠπίη ἦσθα

Sic dixit, risit autem dea glaucis oculis Minerua,
Manuq́; ipsum demulsit, corpus.a, aßimilata est mulieri
Pulchræq; magnæ, & illustria opera scienti,
Et ipsum appellans verba velocia alloquuta est.
Dolosus esset, & fallax, qui te superaret
In omnibus dolis, & si Deus opponeret
Malè versutè, dolis insatiabilis non voluisti,
Neq; in tua cùm sis terra, desistere à fallacijs
Verbaq; fallacia, quæ tibi ab ortu amica sunt.
Sed agè ne hos dicamus cùm sciamus ambo
Dolos, quoniã tu qdem es hominũ q optimus omnium
Consilio & verbis, ego autem in omnibus Dijs,
Consilioq; glorior & dolis, neq; tu cognoscebas
Pallada Mineruam filiam Iouis, quæ tibi semper
In omnibus laboribus asto, & seruo,
Atq; te Phæacibus gratum omnibus reddidi.
Nunc rursus huc veni, vt tibi consilium contexam,
Fortunasq; abscondã quascunq; tibi Phæaces illustres
Dederunt domum eunti meo consilioq;, menteq;,
Dicamq; quos tibi fatale est ædibus in fabrefactis
Dolores tolerare, tu autem tolera, & necessitate,
Neq; alicui eloquere neq; virorum, neq; mulierum
Omnium, cur venisti errans, sed tacendo
Patere dolores multos iniurias sustinens virorum.
Huic autem respondens, locutus est prudẽs Vlysses,
Difficile te Dea cognoscere homini occurrenti,
Et valdè scienti, te enim ipsam vnicuiq; aßimilas.
Hoc aũt ego certò scio quòd mihi antea benigna eras,

* χ. κλοπίμων, ἢ πολλῶν,

Εἷος ἐνὶ Τροίῃ πολεμίζομεν υἷες Ἀχαιῶν·
Αὐτὰρ ἐπεὶ Πριάμοιο πόλιν διεπέρσαμεν αἰπὴν,
Βῆμεν δ' ἐν νήεσσι,[d] Θεὸς δ' ἐκέδασσεν Ἀχαιοὺς,
Οὔ σέ γ' ἔπειτα ἴδον κούρη Διὸς, οὐδ' ἐνόησα
Νηὸς ἐμῆς ἐπιβᾶσαν, ὅπως τί μοι ἄλγος ἀλάλκοις·
Ἀλλ' αἰεὶ φρεσὶν ᾗσιν ἔχων δεδαϊγμένον ἦτορ
Ἠλώμην, εἵως με θεοὶ κακότητος ἔλυσαν.
Πρίν γ' ὅτε Φαιήκων ἀνδρῶν ἐν πίονι δήμῳ
[e] Θάρσυνάς τ' ἐπέεσσι, καὶ ἐς πόλιν ἤγαγες αὐτή.
[f] Νῦν δέ σε πρὸς πατρὸς γουνάζομαι (οὐ γὰρ ὀΐω
Ἥκειν εἰς Ἰθάκην εὐδείελον, ἀλλά τιν' ἄλλην
Γαῖαν ἀναστρέφομαι· σὲ δὲ κερτομέουσαν ὀΐω
Ταῦτ' ἀγορευέμεναι, ἵν' ἐμὰς φρένας ἠπεροπεύσῃς)
Εἰπέ μοι εἰ ἐτεόν γε φίλην ἐς πατρίδ' ἱκάνω.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Αἰεί τοι τοιοῦτον ἐνὶ στήθεσσι νόημα·
Τῷ σε καὶ οὐ δύναμαι προλιπεῖν δύστηνον ἐόντα,
Οὕνεκ' ἐπητής τ' ἐσσὶ καὶ ἀγχίνοος καὶ ἐχέφρων.
Ἀσπασίως γάρ κ' ἄλλος ἀνὴρ ἀλαλήμενος ἐλθὼν
Ἵετ' ἐνὶ μεγάροις ἰδέειν παῖδάς τ' ἄλοχόν τε·
Σοὶ δ' οὔπω φίλον ἐστὶ δαήμεναι οὐδὲ πυθέσθαι,
Πρίν γέ τι σῆς ἀλόχου πειρήσεαι, ἥτέ τοι αὔτως
Ἧσται ἐνὶ μεγάροισιν· ὀϊζυραὶ δέ οἱ αἰεὶ
Φθίνουσι νύκτες τε καὶ ἤματα δακρυχεούσῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼ τὸ μὲν οὔποτ' ἀπίστεον, ἀλλ' ἐνὶ θυμῷ
Ἤδε' ὁ νοστήσεις ὀλέσας ἄπο πάντας ἑταίρους.
Ἀλλά τοι οὐκ ἐθέλησα Ποσειδάωνι μάχεσθαι
κ. κότον Πατροκασιγνήτῳ, ὅς τοι * χόλον ἔνθετο θυμῷ,
Χωόμενος ὅτι οἱ υἱὸν φίλον ἐξαλάωσας.
Ἀλλ' ἄγε τοι δείξω Ἰθάκης ἕδος, ὄφρα πεποίθῃς.
Φόρκυνος μὲν ὅδ' ἐστὶ λιμὴν, ἁλίοιο γέροντος.
Ἥδε δ' ἐπὶ κρατὸς λιμένος τανύφυλλος ἐλαίη·
Ἀγχόθι δ' αὐτῆς ἄντρον ἐπήρατον ἠεροειδὲς,
Ἱρὸν Νυμφάων αἳ Νηϊάδες καλέονται·
Τοῦτο δέ τοι σπέος εὐρὺ κατηρεφὲς, ἔνθα σὺ πολλὰς
Ἕρδεσκες Νύμφῃσι τεληέσσας ἑκατόμβας.
Τοῦτο δὲ Νήριτόν ἐστιν ὄρος καταειμένον ὕλῃ.

Quamdiu in Troia pugnabamus filij Achiuorum.
At postquam Priami ciuitatem diripuimus altam,
Conscendimus verò naues, Deus aũt dissipauit Achi-
Non te postea vidi filia Iouis, neq; animaduerti (uos,
Nauem meã ascendentem, vt mihi dolorẽ amoueres.
Sed semper mentibus proprijs habens confectum cor
Errani quousq; me dei malo soluerunt,
Prius quàm cum Phaacum virorum in vbere populo
Confirmasti verbis, & in ciuitatem duxisti ipsa.
Nunc autem te per patrem quaso (non enim puto
Venisse in Ithacam conspicuam, sed aliquam aliam
Terram obuersor, te autem illudentem puto
Hac dicere, vt meas mentes deciperes)
Dic mihi vtrum verè dilectam in patriam venerim.
Huic respondit postea dea casia oculis Minerua,
Semper tibi talis in pracordijs cogitatio.
Propterea & te non possum permittere infelicem esse,
Quoniam facundus es, & ingeniosus & prudens,
Cupidè enim alius vir vagatus si rediisset,
Cuperet in adibus videre filiosq; vxoremq;.
Tibi autem non gratum est scire neq; quarere,
Antequam tua vxoris periculum feceris, qua tibi sic
Sedet in adibus, luctuosa autem ei semper
Pereunt noctes & dies lacrymanti.
At ego hoc quidem nunquã non credidi, sed in animo
Sciebam, quòd redibis perditis omnibus socijs.
Sed non volui Neptuno obsistere,
Patruo, qui iram induxit in animum
Iratus, quòd ei filium dilectum excacasti.
Sed agè tibi ostendam Ithaca pauimẽtum vt credas.
Phorcynis quidem hic est portus marini senis,
Hac autem in vertice portus patula oliua.
Prope autem ipsam antrum altum obscurum
Sacrarum Nympharum, qua Naiades vocantur:
Hac autem spelunca lata contecta, vbi tu multas
Sacrificabas Nymphis perfectas hecatombas:
Hic autem magnus est mons indutus sylua.

COMMENTARIVS.

a δέμας δ' ᾔικτο γυναικὶ] De hac ratione, qua Deos suos fingit Homerus corpus assumere, aliàs nonnulla diximus ex Plutarcho: docuimusq; id de industria à Poëta inductum, vt meliùs eorum ὑπόστασιν omnibus persuaderet. Quod omnino à sacrosanctis paginis non abhorret, vbi sæpissimè θεοφάνειαι hominum oculis sese obijciunt, non quòd humanis corporibus prædita sit diuinitas (excepta secunda illa persona Trinitatis generis humani redemptrice (sed quia alio modo percipi non potest, ac primis illis & rudibus adhuc temporibus Numinis aut Angelorum visibili præsentia hominum animos confirmari oportebat. Vide quæ iam à nobis super hac re annotata sunt Iliad. lib. 17. pag. 242. & 243. Aliud est tamen hic obseruandum, in alia nimirum atq; alia subinde corpora solitos hos Deos Homericos se commutare: sic Proteus suprà lib. 4. varias formas accipiebat, & hoc loco Minerua derepentè ex virili in muliebrem speciem sese transformat, quæ sanè Deæ fuit conuenientior. Assumit autem corpus suæ maiestati consentaneum, vt faciliùs Vlyssi persuaderet se esse eam, quæ non ficta præsentia ipsi adesset. Vbi videtur notandum, non solùm corporis elegantiam (quam ὥραν vocant Græci, vel, si mauis, κάλλος) à sapientia non abhorrere: sed etiam omnium maximè illi esse accommodatam, nequis illa duo separet, quanquam necessarium non sit vt coniungantur. Sed quemadmodum in Regijs ædificijs non solùm internæ, sed etiam externæ partes ab elegantia commendari volunt: sic virtutis aut sapientiæ domicilium eodem elegantiæ splendore fulgere debet, vnde miram vtriusq; harmoniam natura concinnat, cui in rebus humanis nulla videtur esse comparanda. Et nescio quo pacto venustas illa corporea animi venustatem effingere amat, externusq; ille ornatus internus ferè arguit, adeò vt alterutrum ab alterutro separatum minoris fieri soleat. Vnde rectè illud Theognidis:

παύροις ἀνθρώποις ἀρετὴ καὶ κάλλος ὀπηδεῖ,
ὄλβιος, ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν. i. vt ego verto:

Raro homines virtus & prastans forma sequuntur:
Felix ornari quisquis vtroq; potest.

Et apud Menandrum:

ὅταν φύσει τὸ κάλλος ἐπικοσμῇ τρόπος
χρηστὸς διπλασίως ὁ προσιὼν ἁλίσκεται:

Si natura decus exornent mores,
Boni dupliciter accedens capitur:

hoc est, duplicem habet causam illius amandi, in quo vtrumque inest. Ergo dicamus cum Monostichis,

ὡς ἡδὺ κάλλος, ὅταν ἔχῃ νοῦν σώφρονα: *Quàm grata forma est, cui comes modesta mens.*

Virgil. lib. 5. *Gratior est pulchro veniens in corpore virtus.*

Iam si vtrumque Natura seiunxerit, internos ornatus externis anteponemus, & cum Euripide in Chrysippo dicemus,

δύσμορφος εἴην μᾶλλον, ἢ καλὸς κακός: *Deformis sim potiùs quàm pulcher & malus.*

Denique de homine non ex ipsa pulchritudine, sed ex eius motibus iudicium est ferendum iuxta illud in Monostichis,

μὴ κρῖν' ὁρῶν τὸ κάλλος, ἀλλὰ τὸν τρόπον.

Quò refert illud Euripidis in Oedipo,

νοῦν χρὴ θεᾶσθαι. οὐδὲν ἡ τῆς εὐμορφίας
ὄφελος, ὅταν τις μὴ φρένας ἐσθλὰς ἔχῃ.

Animus spectandus est, nihil pulchritudo
Iuuat, cùm quis mentem non bonam habet.

At quàm

At quàm rectè vtrumque conueniat, sub exemplo Mineruæ videtur Poëta docuisse.

b κερδαλέος κ' εἴη] Hac oratione Minerua tria præstat. primùm Vlyssis dissimulationem detegit: deinde sese ipsi patefacit: tertiò pollicetur se illi ea explicaturam, quæ illi imposterum sunt agenda. In prima ergo parte ingenium Vlyssis vafrum & versutum describit, quod vt anteà dicebamus, summæ prudentiæ illius attribui solet: ea enim est ratio securè viuendi, varijs esse motibus, & ad negotia, prout illa etiam varia sese offerunt, accommodatis. Et hoc est Polypo similem fieri, quod monet vulgatissimum illud distichon Theognidis à Plutarcho in lib. περὶ πολυφιλίας memoratum:

πουλύποδος νόον ἴσχε πολυπλόκου, ὃς ποτὶ πέτρῃ,
τῇ προσομιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

Mentem habeas vafri Polypi, qui protinus illa,
Se quibus admôrit, saxo colore refert.

Vbi se latissimus disputandi campus aperit, vtrum id laudi an vitio sit tribuendum. Sed cùm iam illud argumentum attigerit Erasmus in Adagijs Cent 1. Chiliad. 1. prouer 93. & si à nobis repetendum sit, tam breuibus forsitan spacijs tota oratio concludi non possit, pluribus non agemus. Id solum pronuncio, moderatè esse ea de re statuendum, & his nostris præcipuè temporibus. Quod ergo salua pietate & probitate fieri potest, id ego licere cuiuis existimo. Quorsum enim illi caperata fronte Catones, qui vbique gentium rigidè mores suos seruant? Constantiæ nimirum colorem actionibus suis prætexunt, quasi illi reliquis normam præscribant, cæterùm reliquorum legibus sese solutos arbitrentur. Sed hæc fortasse instituto nostro minimè inseruiunt: aliud enim est, quod Vlysses in hac parte dissimulat, cautè videlicet ac prudenter de vita sua sollicitus, quam toties in periculũ varij casus vocauerant. Et hoc nullus est, credo, qui prudentiæ maximæ non assignet, non minus ac factum illud Dauidis in sacra pagina, quo insaniam simulauit: aut illud etiam nostri ipsius Vlyssis, quod alij commemorant, cùm salem in agro sereret. Ergo quòd hic Minerua Vlyssi quasi exprobrat vafritiem, non est in sinistram partem accipiendum, vt illam damnare videatur: nam & ipsa paulò pòst laudem ex eadem re captat, cùm se talem inter Deos esse testatur, qualis est inter homines Vlysses, nimirum dolis & consilio prædita: vnde etiam proculdubiò Vlyssem commendari voluit. Et hæc quod ad primam huius orationis partem. In secunda verò Minerua Vlyssi se verè patefacit, idque cum præcedentium beneficiorum commemoratione, maximè verò recẽtis illius quo apud Phæacas fuit acceptissimus. Sic Vlyssem præsentia sua confirmauit, ac docuit eum quam difficile sit Deo imponere. In tertia autem parte spondet Minerua se Vlyssi expositurum, quínam adhuc illi restent dolores in ipsa etiam patria sustinendi. Vnde Vlyssem minimè est consolata, neq; eum à præcedentibus laboribus refocillauit, cùm alios illi etiamnum superesse commemoret: quin potiùs in desperationem conijcit, vt qui nullam sibi calamitatum metam positam esse videat, atque adeò in ipso portu, imò etiam extra portum naufragium faciat, aut saltem naufragij subire periculum.

c ἀργαλέον σε θεά] Excusat se Vlysses, quòd Mineruam verè non agnouerit: idq; duabus de causis. primùm, quòd illa se in varias formas subinde commutat, vnde nihil certi de ea possit statuere, etiamsi oculis suis subijciatur: deinde propter desuetudinem, si quidem iam inde à decem annis, id est, à profectione ex Troia eam non viderit.

d θεοὶ] Quis iste Deus? annón summus ille Deorum? Sanè hic illud est refricandum, quod sæpè monuimus, Homerum vera falsis miscuisse, maximè verò in argumento de Deo: quem interdum ita designat, vt eum Christiane loqui putes, quod hoc loco videre est, vbi Deo vnico Achiuorum dissipationem tribuit. Vide quæ ea de re aliàs annotauimus, præcipuè lib. 1. Iliad. pag. 10.

e θαρσυνας τ' ἐπέεσσι] Vnde nouit hoc Vlysses? Nam ibi Mineruam sanè nõ putabat se vidisse, id est, suprà lib. 7. Itaq; hoc ex ipsius Mineruæ verbis in præcedenti oratione collegisse potuit, alioqui enim id anteà non resciuit saltem, quantum est a Poeta obseruatum, nisi hoc κτ̃ τὸ σιωπώμενον sit intelligendum, vt ille pro sua sagacitate rem, vt erat, sit subodoratus. Sed prior sententia mihi magis probatur.

f νῦν δέ σε πρὸς πατρὸς] Hæc Vlyssis ἀπιστία notanda est, qui Mineruæ credere noluerit, de patria sua affirmanti. Quod ijs maximè solet accidere, qui rem summoperè exoptant: desiderium enim illâ potiundi facit, vt præsentem etiam vix se possidere credant. Ideò Vlysses accuratiùs Mineruam percunctatur, an reuerà hæc sit Ithaca sua patria. Cui postea Minerua satisfacit, amorem suum erga illum testata, & rationem cur eum tot periculis non eripuerit: ac vt meliùs ei persuadeat hanc esse Ithacam, subijcit breuem loci in quo erat, descriptionem, quæ Vlyssi sui memoriam posset refricare, vt etiam accidit.

Ὣς εἰποῦσα θεὰ [a] σκέδασ' ἠέρα, εἴσατο δὲ χθών.
Γήθησέν τ' ἄρ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,
Χαίρων ᾗ γαίῃ· [b] κύσε δὲ ζείδωρον ἄρουραν.
Αὐτίκα δὲ Νύμφῃς ἠρήσατο χεῖρας ἀνασχών,
[c] Νύμφαι Νηϊάδες κοῦραι Διός, οὔποτ' ἔγωγε
Ὄψεσθ' ὔμμ' ἐφάμην· νῦν δ' εὐχωλῇς ἀγανῇσι
Χαίρετ'· ἀτὰρ καὶ δῶρα διδώσομεν ὡς τὸ πάρος περ,
Αἴ κεν ἐᾷ πρόφρων με Διὸς θυγάτηρ ἀγελείη
Αὐτόν τε ζώειν, καί μοι φίλον υἱὸν ἀέξῃ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Θάρσει, μή τοι ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῇσι μελόντων.
Ἀλλ' ἄγε, χρήματα μὲν μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο
Θείομεν αὐτίκα νῦν, ἵνα περ τάδε τοι σόα μίμνῃ·
Αὐτοὶ δὲ φραζώμεσθ' ὅπως ὄχ' ἄριστα γένηται.
Ὣς εἰποῦσα θεὰ δῦνε σπέος ἠεροειδὲς,
Μαιομένη κευθμῶνας ἀνὰ σπέος· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἆσσον πάντ' ἐφόρει χρυσὸν καὶ ἀτειρέα χαλκὸν,
Εἵματά τ' εὐποίητα τά οἱ Φαίηκες ἔδωκαν.
Καὶ τὰ μὲν εὖ κατέθηκε· λίθον δ' ἐπέθηκε θύρῃσι
Παλλὰς Ἀθηναίη κούρη Διὸς αἰγιόχοιο.
Τὼ δὲ καθεζομένω ἱερῆς παρὰ πυθμέν' ἐλαίης,
Φραζέσθην μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισιν ὄλεθρον.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
[d] Φράζευ ὅπως μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφήσεις,
Οἳ δή τοι τρίετες μέγαρον κάτα κοιρανέουσι,
Μνώμενοι ἀντιθέην ἄλοχον, καὶ ἕδνα διδόντες.
Ἡ δὲ σὸν αἰεὶ νόστον ὀδυρομένη κατὰ θυμὸν,
Πάντας μὲν ῥ' ἔλπει καὶ ὑπίσχεται ἀνδρὶ ἑκάστῳ,

Sic fata Dea dissipauit nebulã, apparuit aũt terra,
Lætatusq; est postea patiens diuinus Vlysses
Gaudẽs sua terra, osculatus est aũt almam tellurem,
Statim autem Nymphis supplicauit manib. sublatis,
Nymphæ Naiades, filiæ Iouis, nunquam ego
Videre vos dicebam, nunc vocibus lætis
Saluete: at & dona dabimus, sicuti anteà,
Si sinet prompta Iouis filia prædatrix
Ipsumq; viuere, & mihi charum filium augebit.
Hũc autem rursus affata est cæsia oculis Minerua,
Confide, ne hæc in præcordijs tuis solicitent.
Sed fortunas quidem in intimo antro diuino
Ponamus statim nunc, vbi hæc tibi salua maneant.
Ipsi autem consulemus vt quàm optimè fiant.
Sic loquuta dea intrauit speluncam obscuram
Quærens latibulum per speluncam: at Vlysses
Citò omnia portauit aurum & magnum æs,
Vestesq; fabrefactas quas ei Phæaces dederunt.
Et hæc quidẽ disposuit, lapidem aũt imposuit foribus
Pallas Minerua filia Iouis ægiochi.
Hi autem sedentes sacræ apud radicem oliuæ,
Deliberabant procis insolentibus mortem.
Tum autem verba incapit cæsia oculis Minerua,
Generose Laërtiade prudens Vlysses,
Considera quomodo procis impudentibus manus inferas,
Qui iam tibi triennium domum regunt,
Ambientes diuinam vxorem & dona dantes.
Illa autem tuum semper reditum lugens in animo,
Omnibus quidẽ spem dat, & pollicetur verò vnicuiq;

Ἀγγελίας προϊεῖσα· νόος δέ οἱ ἄλλα μενοινᾷ.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
e Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο
Φθίσεσθαι κακὸν οἶτον ἐνὶ μεγάροισιν ἔμελλον,
Εἰ μή μοι σὺ ἕκαστα θεὰ κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Ἀλλ' ἄγε μῆτιν ὕφηνον ὅπως ἀποτίσομαι αὐτούς.
Πὰρ δέ μοι αὐτὴ στῆθι, μένος πολυθαρσὲς ἐνεῖσα,
f Οἷον ὅτε Τροίης λύομεν λιπαρὰ κρήδεμνα.
Αἴκέ μοι ὣς μεμαυῖα παρασταίης Γλαυκῶπι,
g Καί κε τριηκοσίοισιν ἐγὼν ἄνδρεσσι μαχοίμην
Σὺν σοί, πότνια θεά, ὅτε μοι πρόφρασσ' ἐπαρήγοις.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Καὶ λίην τοι ἔγωγε παρέσσομαι, οὐδέ με λήσεις
Ὁππότε κεν δὴ ταῦτα πενώμεθα· καί τιν' ὀΐω
Αἵματί τ' ἐγκεφάλῳ τε παλαξέμεν ἄσπετον οὖδας
Ἀνδρῶν μνηστήρων, οἵ τοι βίοτον κατέδουσιν.
h Ἀλλ' ἄγε σ' ἄγνωστον τεύξω πάντεσσι βροτοῖσι.
Κάρψω μὲν χρόα καλὸν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι,
Ξανθὰς δ' ἐκ κεφαλῆς ὀλέσω τρίχας, ἀμφὶ δὲ λαῖφος
Ἕσσω ὅ κεν στυγέῃσιν ἰδὼν ἄνθρωπος ἔχοντα.
Κνυζώσω δέ τοι ὄσσε πάρος περικαλλέ' ἐόντε,
Ὡς ἂν ἀεικέλιος πᾶσι μνηστῆρσι φανήῃς,
Σῇ τ' ἀλόχῳ, καὶ παιδὶ τὸν ἐν μεγάροισιν ἔλειπες.
Αὐτὸς δὲ πρώτιστα συβώτην εἰσαφικέσθαι,
Ὅς τοι ὑῶν ἐπίουρος, ὁμῶς δέ τοι ἤπια οἶδε,
Παῖδά τε σὸν φιλέει καὶ ἐχέφρονα Πηνελόπειαν.
Δήεις τόν γε σύεσσι παρήμενον· αἱ δὲ νέμονται
Πὰρ Κόρακος πέτρῃ, ἐπί τε κρήνῃ Ἀρεθούσῃ,
Ἔσθουσαι βάλανον μενοεικέα, καὶ μέλαν ὕδωρ
Πίνουσαι, i τά θ' ὕεσσι τρέφει τεθαλυῖαν ἀλοιφήν.
Ἔνθα μένειν, καὶ πάντα παρήμενος ἐξερέεσθαι,
Ὄφρ' ἂν ἐγὼν ἔλθω Σπάρτην ἐς καλλιγύναικα,
Τηλέμαχον καλέουσα τεὸν φίλον υἱόν, Ὀδυσσεῦ·
Ὅς τοι ἐς εὐρύχορον Λακεδαίμονα πὰρ Μενέλαον
Ὤχετο πευσόμενος μετὰ σὸν κλέος, εἴ που ἔτ' εἴης.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Τίπτε τ' ἄρ' οὔ οἱ ἔειπες, ἐνὶ φρεσὶ πάντ' εἰδυῖα; (σεύς,
Ἦ ἵνα που καὶ κεῖνος ἀλώμενος ἄλγεα πάσχῃ
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον; βίοτον δέ οἱ ἄλλοι ἔδουσι;
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Μὴ δή τοι κεῖνός γε λίην ἐνθύμιος ἔστω.
Αὐτή μιν πόμπευον, ἵνα κλέος ἐσθλὸν ἄροιτο,
Κεῖσ' ἐλθών· ἀτὰρ οὔτιν' ἔχει πόνον, ἀλλὰ ἕκηλος
Ἧσται ἐν Ἀτρείδαο δόμοις, παρὰ δ' ἄσπετα κεῖται.
Ἦ μέν μιν λοχόωσι νέοι σὺν νηῒ μελαίνῃ,
Ἱέμενοι κτεῖναι πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Ἀλλὰ τά γ' οὐκ ὀΐω, πρὶν καί τινα γαῖα καθέξει
Ἀνδρῶν μνηστήρων οἵ τοι βίοτον κατέδουσιν.
Ὣς ἄρα μιν φαμένη k ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη·
Κάρψε μέν οἱ χρόα καλὸν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι,
Ξανθὰς δ' ἐκ κεφαλῆς ὄλεσε τρίχας, ἀμφὶ δὲ δέρμα
Πάντεσσι μελέεσσι παλαιοῦ θῆκε γέροντος.
Κνύζωσεν δέ οἱ ὄσσε πάρος περικαλλέ' ἐόντε.
Ἀμφὶ δέ μιν ῥάκος ἄλλο κακὸν βάλεν, ἠδὲ χιτῶνα,
Ῥωγαλέα, * ῥυπόωντα, κακῷ * μεμορυγμένα καπνῷ, [γρ. ῥυπόωντα. γρ. μεμορυχμένα]
Ἀμφὶ δέ μιν μέγα δέρμα ταχείης ἕσσ' ἐλάφοιο
Ψιλόν· δῶκε δέ οἱ σκῆπτρον καὶ ἀεικέα πήρην,

Nuncijs pramissis, mens autem ei alia versat.
Huic autem respondens, locutus est prudens Vlysses,
O Dij, iam verò Agamemnonis Atridæ
Perire mala morte in ædibus debui,
Nisi mihi tu quoq; Dea in tempore dixisses.
Sed agè consilium texe, quomodo puniemus ipsos.
Apud me aũt ipsa asta animũ peraudacẽ immittens,
Qualem quando Troiæ soluimus magna mœnia,
Si mihi sic animosa stabis Minerua,
Et cum trecentis ego viris pugnarem
Tecũ, venerabilis dea, quãdo me prompta adiuuares.
Huic autem respondit postea Dea, cæsia Minerua.
Et valdè tibi ego adero, neq; me falles.
Cùm hæc iam struxerimus, & alicuius spero
Sanguineq; cerebroq; perfundere magnũ pauimẽtum
Virorum procorum, qui tibi fortunas edunt.
Sed agè te incognitum faciam omnibus hominibus.
Arefaciã quidem cutẽ pulchrã in flexibilib. mẽbris.
Flauos autem ex capite delebo crines, circum autem pallium
Induam, quòd auersetur cõspicatus quilibet habentẽ,
Deformabo autem tibi oculos anteà perpulchros.
Sic turpis omnibus procis apparebis,
Tuæ vxori & filio quem in ædibus reliquisti.
Ipse autem primum subulcum pete,
Qui tibi suum custos, simul autem tibi benè vult,
Filiumq; tuum diligit, & prudentem Penelopem.
Inuenies hunc suibus assidentem, hæ autem pascunt
Apud Coracis petram ad fontem Arethusam,
Comedentes glandem gratam, & nigram aquam
Bibentes, quæ suibus nutriunt florentem pinguedinẽ.
Illic mane, & omnia assidens interroga,
Quousq; ego eam Spartam in ornatam mulieribus,
Telemachum vocatura tuum dilectũ filium, Vlysses,
Qui in magnam Lacedæmonem ad Menelaum
Iuit percunctaturus tuam famam sicubi adhuc esses.
Huic aũt respondens, loquutus est prudens Vlysses,
Cur non edixisti in præcordijs omnia sciens?
An vt ille errans dolores patiatur
Pontum in impacatum, fortunas autem ei edant?
Huic respondit postea dea glau. oculos habens Minerua,
Non iam tibi ille valdè curæ sit.
Ipsa ipsum misi, vt famam bonam adipiscatur
Illuc iens, at non habet aliquem dolorem, sed quietus
Sedet in Atridæ ædibus, multa autem adsunt.
Certè quidem illi insidiãtur iuuenes cum naue nigra
Cupientes interficere, anteq; in patriã terrã veniat.
Sed hæc non puto potiùs & aliquem terra premet
Virorum procorum, qui tibi fortunas deuorant.
Sic igitur ipsum alloquens virga tetigit Minerua.
Siccauit quidẽ ei cutẽ pulchrã in flexibilib. membris,
Flauo autem ex capite deleuit crines, circum aũt pellem
Omnibus membris antiqui posuit senis.
Deformauit autem ei oculos antea perpulchros.
Circũ a. ipsum vestẽ aliã malã iniecit & interulam
Fractam, sordidam, malo conspurcatam fumo.
Circũ aũt ipsum magnam pellẽ velocis induit cerui:
Nudam dedit autem ei virgam, & deformẽ sacculũ,

Πυκνὰ ῥωγαλέην, ἐν δὲ στρόφος ἦεν ἀορτήρ.
Τώ γ' ὣς βουλεύσαντε διέτμαγον· ἡ μὲν ἔπειτα
Εἰς Λακεδαίμονα δῖαν ἔβη μετὰ παῖδ' Ὀδυσῆος.

Densè rimosum, inerat autem tortum lorum.
Hi sic consultantes diuisi sunt: hæc quidem postea
In Lacedæmonem diuinam iuit ad filium Vlyssis.

COMMENTARIVS.

a σκέδασ' ἠέρ.] Suprà dixerat Poëta Mineruam Vlyssi nebulam circumfudisse, vt ignotum illi solum, in quo recubabat; faceret. Vnde probabiliorem fecit suam narrationem de Vlysse, qui suam patriam non agnosceret. Itaque nunc inducit eandem Mineruam, quæ illam nebulam remoueat, & ita Vlysses pristinos fines suos recognouit.

b κύσε δὲ ζείδωρον ἄρουραν.] De hoc ritu deosculandi terram apud veteres diximus suprà lib. 4.

c νύμφαις ἠρήσατο.] Agnita patria sua Vlysses nihil antiquius habuit, quàm vt Numina hæc fluuialia salutaret: quod pristina illius & rudis religionis est documentum. Porrò vt non solùm gaudium suum ob illa reuisa, sed reuerentiam quoque, qua illa prosequitur testetur promittit illis dona, sed sub conditione: hoc est, si Minerua sibi filioque suo vitam concesserit. Quibus verbis tacitè id ipsum à Minerua postulauit, neq; id minus astutè quàm reliqua omnia. Qui enim apud quẽdam de alio præsente loquitur, id quasi ipsimet dictum est existimandum. Atque in eam partem videtur id ipsum accepisse Minerua, vt docebit sequens illius oratio.

d φράζευ ὅπως μνηστῆρσιν] Multum tribuere videtur Minerua Vlyssis prudentiæ, in qua positum esse putet potestatem deliberandi & inuestigandi rationem, qua procorum proteruiam vindicet. Id enim indicat, cùm eum iubet id ipsum per se præstare, nec potius ipsa suum illi suggerit consilium: quod tamen postea faciet ab Vlysse rogata, cùm huic rei se imparem ipse fatetur. Quod autem ait de Penelope suprà lib. 1. satis enarrauimus. Hic tamen rursus attendi volo longam illius fœminæ patiẽtiam in expectando coniugis sui reditu. Quod luculentissimum est firmi & constantis amoris exemplum, cui nescio an simile vnquam extiterit, aut imposterum euenturum sit.

e ὤ μοι ἐγὼ, ἦ μάλα δή] Tacitè fatetur Vlysses se imparem esse illi prouinciæ, quam sibi demandabat Minerua de vltione procorum cogitanda: itaq; relecturus illam in Mineruam, aliud factum ei commemorat, in quo propria prudentia ipsi non satisfecisset, nisi ipsa sibi consilium suppeditasset: proinde cùm hoc quoq; arduum sit & periculis plenum eadem se opera indigere submonet, immò deinde manifestè ipsius Mineruæ consilium exposcit. Quæri autem potest, quale sit illud periculum quod se effugisse ope Mineruæ refert ex ędibus Agamemnonis. An cædi Agamemnonis interfuit? Id sane à Menelao suprà lib. 4. nõ memorabatur, sed neq; ipse Vlysses lib. 9 narrauit. Ipsi etiam Tragici, qui supersunt, & hoc argumentum tractarunt, Euripides & Aeschylus ea de re ne γρ quidem. Repetenti ergo mihi quod suprà lib. 3. à Nestore narrabatur, in illo Græcorum dissidio circa profectionem à Troia Vlyssem in partes Agamemnonis transiisse, & cum eo remansisse, discedente nihilominus Menelao & seipso: videtur posteà Vlysses consilio Mineruæ seorsim ab Agamemnone itineri se commisisse, alioqui non video quomodo hic locus possit intelligi.

f οἷον ὅτε Τροίης] Quàm propensè Vlyssem apud Troiam amârit Minerua, testatus est anteà Nestor lib. 3. his verbis ad Telemachũ

εἰ γάρ σ' ὣς ἐθέλοι φιλέειν γλαυκῶπις Ἀθήνη,
ὡς τότ' Ὀδυσσῆος περικήδετο κυδαλίμοιο
δήμῳ ἔνι Τρώων, ὅθι πάσχομεν ἄλγε' Ἀχαιοί.
οὐ γάρ πω ἴδον ὧδε θεοὺς ἀναφανδὰ φιλεῦντας,
ὡς κείνῳ ἀναφανδὰ παρίστατο Παλλὰς Ἀθήνη, &c.

g καί κε τριηκοσίοισιν] Vide quantùm diuino auxilio tribuat: quod veteres hyperbolicum non existimârunt, vt refert Eustathius: si quidem Iliadis 11. idem Vlysses plus quàm trecentis militibus solus restitit. Sed tamen non perit huic audacia Numinis ope fretę sua gratia: nam neq; etiam illud factum eodem auxilio caruisse existimandum est. Quantò iustiùs nos idem pronunciabimus, si Deũ adiutorẽ habuerimus, immò quàm longè maiora nobis pollicebimur? Vnde vox illa egregia Dauidis, modulãte Buchanano,

Domino excubante, nec metum formidine
Pectus mouebunt agmina
Numerosa, nec si sæua feritas omnium
Conuret in me gentium.

Ne frustra ergo hæc exempla obscuræ & tenebricosæ illius pietatis inspiciamus. Nam quale est nostrum robur, qualis potentia, si diuino destituatur auxilio? Puluis, & si quid est leuius puluere, quem procellæ venti hinc inde iactitant. At contrà, vt idem Paraphrastes in eodem Psalterio Psal. 125. cecinit:

Quicunq; verè spem locat in Deo,
Non hostis hunc vis, non quatiet dolus:
Si fractus illabatur orbis,
Incolumis fugiet ruinam.

h ἀλλ' ἄγε σ' ἄγνωστον] Hæc est ratio quam Vlyssi Minerua suppeditat, vt faciliùs procos possit intercipere & adoriri: primùm statum corporis illi commutat, deinde monet vt subulcũ accedat, à quo possit omnia negotia domestica percunctari, ipsa verò Spartam cogitat Telemachi reuocandi gratiâ. Quod ad primam partem attinet, formosum Vlyssem Minerua indeformem mutare se velle dicit, vt suis nempe ignotus fieret. Facile enim erat ex antiqua specie illum cognoscere, at cùm totum hoc negotium vindictæ procorum dolosè deberet confici: illius etiam confectorem ignotum esse decuit, ne fraus illa detegeretur. Mirum autem est, quod formosum Vlyssem dicat: cui refragari videtur Naso cùm dicit,

Non formosus erat, sed erat facundus Vlysses:
Et tamen æquoreas torsit amore Deas.

nisi formam Herois nihili fecerit comparatione facundiæ, qua potissimùm excellebat. At Poëta noster dotibus corporis destitutum esse noluit, qui tantis animi virtutibus esset præditus. Porrò subulcum illum commendat Minerua ab animo illius sincero, quo in ipsum Vlyssem, eiusq; filium & vxorem affectus est. In quo depictam video vetustissimi cuiusdã in familia serui imaginem, qui heri pristini amicitiam facilè non deponit: sed eius potiùs emolumentis studet ac velificatur, nec longa etiam diuturnitate illam sinit ægrè intermori.

i ταὶ δ' ὕες τρέφ.] Cùm varius sit suum victus, glandes ab Homero præcipuè hoc loco commendantur. Varietatem aũt illam diligenter obseruatam videbis à Gesnero de Quadrup. cap. de Sue. in litera C. Quod ad hunc locum attinet, glandes quoque ad idem laudat Aristoteles, easque suauiter à suibus comedi tradit: sed tamen carnẽ humidam facere, si solæ dentur: & si grauidæ illas copiosiùs ederint, abortum facere. Plinius ea in re distinctione vsus est. Glans fagea, inquit, suem hilarem facit, carnem cocibilem ac leuem & vtilem stomacho: iligna suem angustam, nitidam, strigosam, ponderosam: querna diffusam & grauissimã, & ipsa glandium æquè dulcissima. Proximam huic cerream tradit Nigidius, nec ex alia solidiorem carnem, sed duram: iligna tentari sues, nisi paulatim detur: hanc nouissimam cadere: fungosam carnem fieri esculo, robore, subere. Addit Homerus potũ nigræ aquæ, id est, turbidæ, qua etiam sues pinguescere scribit Aelianus. Habet enim illud animal hoc à natura, vt sordidas aquas potius amet, non secus ac cœnosis etiã locis volutari. Hæc eius requies inquit Varro, vt lauatio homini: vnde etiam illud pinguescere scripsit Aristoteles, à quo est mutuatus Aelianus. Est autem illud etiam siticulosum valde animal, ideò præcipiebat Columella, vt in locis fluuialibus ac cœnosis pascatur æstiuo tempore, maximè circa ortum caniculæ. neq; enim, vt eius verbis vtar, contentum est potione aquæ, nisi obesam illuuiem, atque distentam pabulis aluum demerserit ac refrigeràrit: nec vlla re magis gaudet, quàm riuis atque cœnoso lacu volutari. Quod si, inquit, locorum situs repugnat, ne ita fieri possit, puteis extracta & longè canalibus immissa præbenda sunt pocula: quibus nisi affatim satientur, pulmonariæ fiunt. Ex quibus facilè intelliges, cur ex potu quoque pinguescere sues dixerit.

k ῥάβδῳ] Annotauimus Iliadis lib. 13. pag. 241. de virgulis diuinis, quæ apud Homerum semper aliquid magni præstant. Vide etiam Erasmum Chil. 3. Cent. 1. prouer. 97. Hic autem consilium suum superius Minerua ad effectum deducit, & talem Vlyssem constituit, qui dignosci amplius non possit. Vbi notandum est, ni fallor, artificium Poetæ: nam squallorem illum corporis, qui Vlyssi grauitate annorum accidit, diuinitùs illi cõrigisse fingit, vt rem eò angustiorem faciat, & ex omni parte Heroi suo decus etiam corporis non imminuat: nisi quantum huic dolo, quem meditatur ad ineuntiam procorum vindicandam, inseruire potest. Vegetam enim & crudam illi senectam assignauit: quia tamen res videbatur incredibilis, diuinam ea in re operam comminiscitur.

FINIS LIBRI XIII. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ξ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Ξενισμὸς Ὀδυσσέως γίνεται ἐν τῷ ἀγρῷ παρ' Εὐμαίῳ, καὶ ποικίλη τις ὁμιλία. Ἄλλως. Ὀδυσσέως παρουσία πρὸς Εὔμαιον, καὶ λόγοι γίνονται ἀναπλάττοντος ἑαυτόν, καὶ πράξεις τινὰς ἐκτιθεμένου.

Ἄλλη.

Ξῖ δ' Ὀδυσῆα ξείνισσεν Εὔμαιος ἀγρῷ ὑφορβός.

Αὐτὰρ ὁ ἐκ λιμένος προσέβη τρηχεῖαν ἀταρπὸν,
Χῶρον ἀν' ὑλήεντα δι' ἄκριας, ἧ οἱ Ἀθήνη
Πέφραδε δῖον ὑφορβὸν,[a] ὅ οἱ βιότοιο μάλιστα
Κήδετο οἰκήων, οὓς κτήσατο δῖος Ὀδυσσεύς.
Τὸν δ' ἄρ' ἐνὶ προδόμῳ εὗρ' ἥμενον,[b] ἔνθα οἱ αὐλὴ
γρ. προτεροχίοισι λίθοισι — Ὑψηλὴ δέδμητο * περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ,
Καλή τε μεγάλη τε, περίδρομος· ἥν ῥα συβώτης
Αὐτὸς δείμαθ' ὕεσσιν ἀποιχομένοιο ἄνακτος,
Νόσφιν δεσποίνης καὶ Λαέρταο γέροντος,
Ῥυτοῖσι λάεσσι καὶ ἐθρίγκωσεν ἀχέρδῳ.
Σταυροὺς δ' ἐκτὸς ἔλασσε διαμπερὲς ἔνθα καὶ ἔνθα
γρ. μεγάλους — Πυκνοὺς καὶ * θαμέας, τὸ μέλαν δρυὸς ἀμφικεάσσας
Ἔντοσθεν δ' αὐλῆς συφεοὺς δυοκαίδεκα ποίει
Πλησίον ἀλλήλων, εὐνὰς συσίν· ἐν δὲ ἑκάστῳ
Πεντήκοντα σύες χαμαιευνάδες ἐρχατόωντο
Θήλειαι τοκάδες· τοὶ δ' ἄρσενες ἐκτὸς ἴαυον,
Πολλὸν παυρότεροι· τοὺς γὰρ μινύθεσκον ἔδοντες
Ἀντίθεοι μνηστῆρες, ἐπεὶ προΐαλλε συβώτης
Αἰεὶ ζατρεφέων σιάλων τὸν ἄριστον ἁπάντων,
Οἱ δὲ τριηκόσιοί τε καὶ ἑξήκοντα πέλοντο.
Πὰρ δὲ κύνες θήρεσσιν ἐοικότες αἰὲν ἴαυον
Τέσσαρες, οὓς ἔθρεψε συβώτης,[c] ὄρχαμος ἀνδρῶν.
[d]Αὐτὸς δ' ἀμφὶ πόδεσσιν ἑοῖς ἀράρισκε πέδιλα,
γρ. ἰσχεροὺς — Τάμνων δέρμα βόειον * ἐϋχροές· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
Ὤχοντ' ἄλλυδις ἄλλος ἅμ' ἀγρομένοισι σύεσσιν,
Οἱ τρεῖς· τὸν δὲ τέταρτον ἀποπροέηκε πόλινδε,
Σῦν ἀγέμεν μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισιν ἀνάγκῃ,
Ὄφρ' ἱερεύσαντες κρειῶν κορεσαίατο θυμόν.
Ἐξαπίνης δ' Ὀδυσῆα ἴδον κύνες ὑλακόμωροι·
Οἱ μὲν κεκλήγοντες ἐπέδραμον· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
[e]Ἕζετο κερδοσύνῃ· σκῆπτρον δέ οἱ ἔκπεσε χειρός.
Ἔνθα κεν ᾧ πὰρ σταθμῷ ἀεικέλιον πάθεν ἄλγος,
Ἀλλὰ συβώτης ὦκα ποσὶ κραιπνοῖσι μετασπὼν
Ἔσσυτ' ἀνὰ πρόθυρον, σκῦτος δέ οἱ ἔκπεσε χειρός.
Τοὺς μὲν ὁμοκλήσας σεῦεν κύνας ἄλλυδις ἄλλῃ
[f]Πυκνῇσι λιθάδεσσιν· ὁ δὲ προσέειπεν ἄνακτα,
[g]Ὦ γέρον, ἦ ὀλίγου σε κύνες διεδηλήσαντο
Ἐξαπίνης, καί κέν μοι ἐλεγχείην κατέχευας.
Καὶ δέ μοι ἄλλα θεοὶ δόσαν ἄλγεά τε στοναχάς τε.
Ἀντιθέου γὰρ ἄνακτος ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων
Ἧμαι, ἄλλοισιν δὲ σύας σιάλους ἀτιτάλλω
Ἔδμεναι· αὐτὰρ κεῖνος ἐελδόμενός που ἐδωδῆς
Πλάζετ' ἐπ' ἀλλοθρόων ἀνδρῶν δῆμόν τε πόλιν τε.

ARGUMENTUM DECIMIQVARTI LIBRI Odyssea.

Hospitium Vlyssis fit in agro apud Eumæum, & varius quidam congressus. Aliter. Vlyssis præsentia apud Eumæum, & sermones fiunt immutantis seipsum, & facta quædam exponentis.

Aliud.

Ξ autem, Vlyssem hospitatus est Eumæus in agro subulcus.

Caeterum hic ex portu ingressus est asperam semitam,
Locum per syluosum, per iuga, vbi ei Minerua
Dixerat nobilem esse subulcũ, hic ei fortunas maximè
Curabat familiariũ, quos acquisierat diuinus Vlysses:
Hunc aũt in vestibulo inuenit sedentem, vbi ei porticus
Alta ædificata erat circumspicuo in loco,
Pulchraq́, magnaq́, quæ circumiri poterat, quam subulcus
Ipse ædificauerat suibus absente rege,
Sine domina, & Laërte sene,
Aduectis lapidibus, & cinxerat sepe spinosa.
Palos autem extrà adegit prorsus hinc & hinc
Densos & crebros nigro quercus scisso,
Intra autem aream suilia duodecim fecerat
Propè inter se, lectos suibus, in vnoquoq́, autem
Quinquaginta sues iacentes continebantur
Fæmina fœta, mares autem foris dormiebant
Multò pauciores, hos enim minuebant comedentes
Diuini proci, quoniam mittebat subulcus
Semper saginatorum pinguium optimum omnium,
Hi autem trecentiq́, & sexaginta erant.
Apud autem canes feris similes semper dormiebant
Quatuor, quos nutriuerat subulcus princeps virorũ.
Ipse autem circa pedes suos aptabat calciamenta
Incidens pellem bouinam coloratam: alij autem
Iuerant aliò alius: cum stabulantibus suibus
Tres: quartum autem miserat ad vrbem
Suem ducere procis superbis necessitate,
Vt mactantes carnibus saturarentur animo.
Repentè autem Vlyssem viderunt canes latratores,
Qui quidem clamantes accurrerunt: at Vlysses
Sedit astutia, virga autem ei excidit manu.
Tunc proprium apud stabulum indignum tulit dolorem,
Sed subulcus celeriter pedibus velocibus subsequens,
Cucurrit ad vestibulũ, coriũ aũt ei excidit manibus.
Hos quidem acclamatos canes pepulit aliò alium
Crebris lapidationibus, hic aũt affatus est dominum,
O senex, certè propè te canes dissipassent
Repentè, & mihi crimen imposuisses.
Atq́, mihi alios Dei dederunt dolores gemitusq́,
Propter diuinum enim regem lugens & dolens
Iaceo, alijs autem sues pingues nutrio
Ad comedendum: at ille egens fortè cibi
Errat apud peregrinorum virorum populumq́, ciuitatemq́,

Εἴπου

εἴπου ἔτι ζώει, καὶ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο.
Ἀλλ' ἕπεο, κλισίηνδ' ἴομεν γέρον, ὄφρα καὶ αὐτὸς
σίτου καὶ οἴνοιο κορεσσάμενος κατὰ θυμὸν,
εἴπῃς ὁππόθεν ἐσσὶ, καὶ ὁππόσα κήδε' ἀνέτλης.
Ὣς εἰπὼν κλισίηνδ' ἡγήσατο δῖος ὑφορβός.
εἶσεν δ' εἰσαγαγὼν, ῥῶπας δ' ὑπέχευε δασείας.
ἐστόρεσεν δ' ἐπὶ δέρμα ἰονθάδος ἀγρίου αἰγὸς,
αὐτοῦ ἐνεύναιον, μέγα καὶ δασύ. χαῖρε δ' Ὀδυσσεὺς
ὅττι μιν ὣς ὑπέδεκτο. ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Ζεύς τοι δοίη ξεῖνε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι
ὅττι μάλιστ' ἐθέλεις, ὅτι με πρόφρων ὑπέδεξο.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
b Ξεῖν', οὔ μοι θέμις ἔστ', οὐδ' εἰ κακίων σέθεν ἔλθοι,
ξεῖνον ἀτιμῆσαι. πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες
ξεῖνοί τε πτωχοί τε. δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε
γίγνεται ἡμετέρη. ἡ γὰρ δμώων δίκη ἐστὶν,
αἰεὶ δειδιότων, ὅτ' ἐπικρατέωσιν ἄνακτες
i οἱ νέοι. ἦ γὰρ τοῦ γε θεοὶ κατὰ νόστον ἔδησαν
ὅς κεν ἔμ' ἐνδυκέως ἐφίλει, καὶ κτῆσιν ὄπασσεν,
οἷά τε ᾧ οἰκῆϊ ἄναξ εὔθυμος ἔδωκεν
οἶκόν τε κλῆρόν τε, πολυμνήστην τε γυναῖκα,
ὅς οἱ πολλὰ κάμῃσι, k θεὸς δ' ἐπὶ ἔργον* ἀέξῃ.
ὣς καὶ ἐμοὶ τόδε ἔργον ἀέξεται ᾧ * ἐπιμίμνω.
τῶ κέ με πόλλ' ὤνησεν ἄναξ εἰ αὐτόθ' ἐγήρα.
ἀλλ' ὄλεθ'. ὡς ὤφελλ' Ἑλένης ἀπὸ φῦλον ὀλέσθαι
πρόχνυ, ἐπεὶ πολλῶν ἀνδρῶν ἀπὸ γούνατ' ἔλυσεν.
καὶ γὰρ κεῖνος ἔβη Ἀγαμέμνονος εἵνεκα τιμῆς
Ἴλιον εἰς εὔπωλον, ἵνα Τρώεσσι μάχοιτο.

Sicubi adhuc viuit & videt lumen Solis.
Sed sequere, ad stabulum eamus senex, vt & ipse
Cibo & vino saturatus ex animo,
Dicas vnde sis, & quot dolores toleraueris.
Sic loquutus ad stabulũ præcessit diuinus subulc⁹.
Collocauit.a. illũ ĩtroductũ: virgulta.a. substinuit densa:
Strauit autẽ in pellem villosæ syluestris capræ
Suũ stratũ magnũ & densum. gauisus est aũt Vlysses
Quòd ipsum sic susceperat, verbũq; dixit & appellauit,
Iupiter tibi det hospes & immortales dei alij
Quodcunq; maximè vis, quia me benignus suscepisti.
Hũc.a. respondens, loquutus est Eumæus subulcus:
Hospes non mihi fas est, neq; si peior te veniat,
Hospitem contemnere, ab enim Ioue sunt omnes
Hospitesq; pauperesq;, munus.a. exiguumq; charumq;
Est nostrum, hic seruorum mos est
Semper timentium, cùm dominantur reges
Iuuenes, certè enim illius reditum impedierunt.
Qui me accuratè diligebat & possessionem præbuit,
Tanquamq; suo familiari rex benignus dedit,
Domumq; portionemq;, optatissimamq; vxorem,
Qui sibi multa laborauerit, Deus.a. negociũ auxerit. κ. αὔξη.
Sic & mihi hoc negocium augetur quo detineor. κ. ἐπιμίμνω
Ideo me multum iuuisset rex si hic senuisset.
Sed perijt: vtinam debuisset Helenæ genus perijsse
Funditùs, quoniam multorũ virorũ genua labefecit.
Etenim ille iuit Agamemnonis gratia honoris
In ilium equestre, vt Troianos oppugnaret.

COMMENTARIVS.

a ὅ οἱ βιότοιο μάλιστα] Hunc subulcum præter cæteros Vlyssis seruos laudat Poëta, & hoc loco eius summam diligẽtiam in procuranda re familiari domini commendat, qualem à reliquis non præstari dicit: ideò etiam ad fidelissimum seruum primùm accedere Heroem voluit, vt eò certiùs de suis negotijs quippiam rescisceret, quod potuit ab illo quàm ab vllo reliquorum omnium, quorum erat suspecta fides, quòd in procorum partes magis inclinare videbantur ob diuturnam domini absentiam tædio contracto, explorare. Et hoc quidem Poëtæ artificium minimè est contemnendum, neque illud etiam quod circa præcedentis libri finem monebamus, veri & constantis serui imaginem in hoc subulco exprimi, nequid ad perfectam œconomiam desit. Quod ita intelligo, Nam cùm ex marito & vxore, liberis, & seruis constetur tota familia: verum maritum & veram vxorem in Vlysse & Penelope effingit, dum vterque coniugium alternum spernit. & vtrumque verum & amantem prolis parentem: quod testata est satis Penelope, cùm Telemachum in exteram regionem profectum luget sup. lib. Idem quoque Vlysses in præcedentis libri postrema sectione exploratum fecit, cùm ita de eo est sollicitus apud Mineruam. Filij etiam officium in Telemacho efformauit, dum procis resistit, & de patre percunctaturus profectiones illas suscipit, de quibus primis huius Operis libris dictum est. Restabat vt illi œconomicæ harmoniæ hic serui concentus accederet, qui tantus est, vt hanc partem absolutissimam reddat: cui si Eurycleam nutricem addideris, non video quid amplius desiderari possit.

b ἔνθα οἱ αὐλὴ] Nũc locum describit, in quo hic subulcus ab Vlysse repertus est: vbi etiam exẽplum subijcit studij illius, quo res domini amplificare conabatur. ille enim porticum dicitur solus exædificasse: quam dicit circumspecto in loco fuisse, id est, περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ quæ lectio recepta est, cùm aliàs etiam legeretur (vt annotauimus in margine) [illegible], sed minus rectè: [illegible], inquit Eustathius. [illegible] Ergo aream illam in excelso loco constituit, ac ex adiunctis elegantiæ & magnitudinis commendat: addit etiam rationẽ, qua eam circumuallauit, lapidibus nimirum, sepe spinosa, & palis, quasi triplex fuerit illud vallum suile, vt eò tutius gregem suum contineret, & illi difficilis esset exitus. Neque id satis: subijcit enim descriptionem hararum, in quibus certus suum numerus disponebatur. Duodecim ergo assignat suilia, & in singulis quinquaginta sues fœminas collocat: vnde colligo numerum sexcẽtarum suum, quod etiam infrà attingemus in Vlyssis bonorum enumeratione, quam hic idem subulcus præstabit. Sues autem mares extra illa suilia iacere docet minore numero. Erant enim solùm trecenti & sexaginta, quia videlicet à procis absumebantur. Vbi nota, non sine ratione mares sues à fœminis fœtis separari: quia cùm sus animal sit fœcundissimum, & ad concipiendum maximè procliue, arceri scrofam oportet à mare, ne postquàm conceperit, fœtum suum alere desistat. Et hoc, ni fallor, à probato quodam authore obseruatum est, cuius nomen mihi excidit.

c ὄρχαμος ἀνδρῶν.] Hunc porculatorem (vt Columellę verbo vtar) principem virorum appellat (quẽ anteà magnifico δῖος epitheto, quod item de Vlysse domino subinde effert, insigniuit) quòd alijs etiam seruis imperaret, vt sequentibus apparet, vbi dicit:

οἱ δὲ δὴ ἄλλοι [illegible] ἀγρόμενοι σύεσσιν [illegible]

Ergo quatuor alios subulcos sibi habuit subditos, quos iam abfuisse dicit Poëta.

d αὐτὸς δ' ἀμφὶ πόδεσσιν] Ergo non solùm subulci, sed etiam sutoris coriarij fungebatur officio hic noster Eumæus.

e ἕζετο κερδοσύνῃ] Notauit quoq; Giphanius hanc allatrantes canes abigendi rationem, si telo, quod quis gerit, abiecto, ipse humi procumbat sic enim non mordebunt canes, (inquit) ea vsus est hic Vlysses: Eumæus verò communi, lapidibus eos absterrens, qua & Hercules apud Theocritum [illegible] vtitur. Didymus ad hũc locum annotat [illegible]: id est, vt vertit Gesnerus: Naturale præsidium est ad auertendos canes, sedere, & baculum demittere, ne possint insidias suspicari canes Clementis, inquit, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. & excelsi simul ingenij significationem canes, statim vt se demisit is quem petunt, ardorem remittentes. Notum est illud Homeri Odyss. ξ. οἱ μὲν κεκλήγοντες, &c. Neq; enim qui humi se deijcit, ac speciem supplicis præfert, ampliùs inuadunt. Impetus canum, inquit Plinius, & sæuitia mitigatur ab homine considente humi. Ego tamen nescio an hoc satis tutò fieri possit: quod si fiat, forsan non semper.

f [illegible] λιθάδεσσι] Eadem ratione vtitur pastor ille Augiæ apud Theocritum (nam malè illud ipsi Herculi tribuit Giphanius in loco anteà à nobis laudato) Verba elegantissimi illius Poëtæ sunt Idyll. 25. Describemus autem locum integrum, quia laudẽ fidelitatis canum & eiusdem exemplum huic Homerico non omnino absimile continet. Accedunt ergo pastor Augiæ & Hercules.

τὼ δὲ κύνες προσιόντε πρόσωθεν αἶψ' ἐνόησαν	*Hos accedentes procul canes statim senserunt*
ἀμφότερον, ὀδμῇ τε χροὸς, δούπῳ τε ποδοῖιν.	*Vtroque modo & ab odore corporis, & strepitu pedum.*
θεσπέσιον δ' ὑλάοντες ἐπέδραμον ἄλλοθεν ἄλλος	*Valde autem latrantes incurrerunt aliunde alius*
Ἀμφιτρυωνιάδῃ Ἡρακλέϊ· τὸν δὲ γέροντα	*In Amphitryoniadem Herculem: sed circa senem*
ἀχρεῖον κλάζοντες, ἑτέρωθεν γ' ἐσαίνον·	*Frustra strepentes, adblandiebantur ab altera parte:*
τοὺς μὲν ὅγε λάεσσιν, ἀπὸ χθονὸς ὅσσον ἀείρων	*Hos ille lapidibus à terra tantùm sublatis*
φεύγειν ἂψ ὀπίσω δειδίσσετο, τρηχὺ δὲ φωνῇ	*Vt fugerent, retrò perterrefaciebat: asperè verò voce*
ἠπείλει μάλα πᾶσιν, ἐρητύεσκε δ' ὑλαγμοῦ,	*Minabatur omnibus: & cohibuit a latratu,*
χαίρων ἐν φρεσὶν ᾗσιν, ὅθ' οὕνεκεν αὖλιν ἔρυντο	*Animo suo gaudens, quòd stabulum custodirent,*
αὐτοῦ γ' οὐ παρεόντος· ἔπος δ' ὅγε τοῖον ἔειπεν·	*Ipso absente & sic dixit:*
ὢ πόποι, οἷον τοῦτο θεοὶ ποίησαν ἄνακτες	*Papè quale hoc fecerunt Dij reges*
θηρίον ἀνθρώποισι μεθέμμεναι, ὡς ἐπιμηθές.	*Animal, vt cùm hominibus sit: quàm callidum.*
εἴ οἱ καὶ φρένες ὧδε νοήμονες ἔνδοθεν ἦσαν,	*Cui si & mens ita intelligens in pectore esset,*
ᾔδει δ' ᾧ τε χρὴ χαλεπαινέμεν, ᾧ τε καὶ οὐκί,	*Vt intelligeret cui irasci deberet, & cui minus:*
οὐκ ἂν οἱ θηρῶν τι ἐδήρισεν περὶ τιμῆς. id est,	*Tunc nullum animal hoc de honore certare posset.*

Ex quibus constat, quanti sit faciendum in custodia hoc animal, ad quam potissimum etiam ab homine inter reliqua omnia suscipitur, quanquam de Mithridate Pontico referat Aelianus Histor. anim. lib. 7. cap. 46. eum, cùm somnum caperet, sui corporis custodiam non modò armis & satellitibus excubitoribus solitum committere: sed magis etiam tauro & equo & ceruo, quos mansuefactos habebat. Ii enim, inquit, ad custodiam eius dormientis aduigilantes, siquis accederet, illius sensum ex ipsa respiratione, quam mox percipiebant: atque ille mugitu, alter hinnitu, alius sua propria voce eum è somno excitabat. Sed hoc ita rarum est, vt canum officio nihil adimat, præcipuè verò ad gregum aut armentorum custodiam. Tamen non ita omnibus est necessarium, sed potissimum pecori lanari. In quo genere, inquit Varro, sunt maximè oues, deinde capræ: has enim lupus captare solet, cui opponimus canes defensores. In suillo pecore tamen sunt, quæ se vindicent, sues, verres, maiales, scrofæ: propè enim hæc apris, qui in syluis sæpe dentibus canes occiderunt. Quid dicam de pecore maiore? cùm sciam, mulorum gregem cùm pasceretur, eoque veniret lupus, vltrò mulos circunfluxisse, & vngulis cædendo eum occidisse? & tauros solere diuersos assistere clunibus continuatos, & cornibus facilè propulsare lupos? Hæc Varro. Vnde licet colligere, ad suum custodiam non ita requiri canes, quod neque etiam valde est in vsu apud porculatores. At vel tempora Homerica id frequentiùs tulerunt, vel ad maiorem securitatem ab Eumæo sunt adhibiti.

g ὦ γέρον,] Hęc humanitas Eumęi, quæ Vlyssem hospitio statim excipit, docet qualia fuerint illa sęcula, quæ inter omnes virtutes hospitalitatem maximè coluerunt. Oratio autem, qua eum affatur, ostendit quàm fuerit de eo sollicitus, cùm statim in eius mentionem erumpat, quasi eum indesinenter animo versans.

h ξεῖν', οὔ μοι θέμις] De hospitalitate diximus suprà lib. 8. & 9. & aliàs in Iliade.

i οἱ δέ] Procos intelligit, de quorum asperitate & crudelitate conqueritur, non tam quòd Vlyssis facultates diripiāt & consumāt, quàm quòd illius reditum impedierint. Non est autem ociosum, quod eos iuuenes appellat. Raro enim prudentiæ (quæ in rerum administratione versatur) coniunctam iuuentutem animaduertas,

— αἰεὶ γάρ τε νεώτεροι ἀφραδέουσιν, inquit Homerus suprà lib. 7.

[illegible], inquit Simonides, δ' ὀφρύ τε αὐτῆς ἔχει πολυήρατον ἥβης — Κοῦφον ἔχων θυμὸν πόλλ' ἀτέλεστα νοεῖ.

Ἥβη καὶ νεότης, inquit Theognis, ἐπικουφίζει νόον ἀνδρός.

k θεὸς] Nota vnitatem Numinis adhuc in hoc Poeta expressam, quod sæpiùs monuimus.

l ὡς ὤφελ' Ἑλένης] Iniustè in Helenam Eumæus inuehitur, si vulgatam eius raptus historiam, aut potiùs fabulam ex Homeri saltē sententia, consideres: quia potius Paris raptor videbatur accusandus. Sed cùm illa sponte Paridem sequuta sit, vt ex Homero aliàs docuimus, eandem quoque culpam subit. Nos hac de re aliàs satis diximus, & nouissimè suprà lib. vndecimo.

	Ὣς εἰπὼν, ζωστῆρι θοῶς συνέεργε χιτῶνα.	*Sic loquutus cingulo celeriter coërcuit tunicam.*
	Βῆ δ' ἴμεν ἐς συφεούς, ὅθι ἔθνεα ἔρχατο χοίρων·	*Perrexit. a. ire ad suilia, vbi grex cōtinebatū porcorū.*
	Ἔνθεν ἑλὼν δύ' ἔνεικε, καὶ ἀμφοτέρους ἱέρευσεν·	*Illinc capros duos attulit, & ambos mactauit,*
χ. Εὗσε,	*Εὗσέ τε, μίστυλλέν τε, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειρεν.	*Ignemq́; accendit, conciditq́;, & verubus infixit:*
	Ὀπτήσας δ' ἄρα πάντα φέρων παρέθηκ' Ὀδυσῆϊ,	*Assans autem omnia ferens apposuit Vlyssi*
	Θέρμ' αὐτοῖς ὀβελοῖσιν.ª ὁ δ' ἄλφιτα λευκὰ πάλυνεν	*Calida ipsis verubus: hic aūt farinā albā perspersit.*
χ. κίρνα	Ἐν δ' ἄρα κισσυβίῳ *κίρνη μελιηδέα οἶνον.	*In poculo autem miscebat dulce vinum.*
	Αὐτὸς δ' ἀντίον ἷζεν, ἐποτρύνων δὲ προσηύδα,	*Ipse aūt è regione sedit, cohortās autē alloquutus est,*
	Ἔσθιε νῦν ὦ ξεῖνε, τά τε δμώεσσι πάρεστι	*Comede nunc ô hospes, quæ seruisq́; adsunt*
	Χοίρε', ἀτὰρ σιάλους γε σύας μνηστῆρες ἔδουσιν,	*Porcina. at pingues porcos proci comedunt,*
	Οὐκ ὄπιδα φρονέοντες ἐνὶ φρεσὶν, οὐδ' ἐλεητύν.	*Nō verecundiā habētes in mētib. neq; misericordiā,*
	ᵇ Οὐ μὲν σχέτλια ἔργα θεοὶ μάκαρες φιλέουσιν,	*Non quidem impia opera Dei beati amant,*
	Ἀλλὰ δίκην τίουσι, καὶ αἴσιμα ἔργ' ἀνθρώπων.	*Sed ius colunt, & pia opera hominum.*
	ᶜ Καὶ μὲν δυσμενέες καὶ ἀνάρσιοι, οἵτ' ἐπὶ γαίης	*Et quidem hostes, & iniqui, qui in terra*
	Ἀλλοτρίης βῶσιν, καί σφι Ζεὺς ληΐδα δώῃ.	*Aliena vescantur, & ipsis Iupiter prædam dederit.*
	Πλησάμενοι δέ τε νῆας ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος.	*Impletis verò nauibus iuerunt domum quisq;.*
	Καὶ μὲν τοῖς ὄπιδος κρατερὸν δέος ἐν φρεσὶ πίπτει·	*Et quidem his curæ potens timor in animos cadit.*
	Οἵδε δέ τοι ἴσασι (θεοῦ δέ τιν' ἔκλυον αὐδήν)	*Hi autē sciunt (Dei autē aliquā audiuerunt vocem)*
	Κείνου λυγρὸν ὄλεθρον, ὅτ' οὐκ ἐθέλουσι δικαίως	*Illius perniciosam mortem, quia nolunt iustè*
	Μνᾶσθαι, οὐδὲ νέεσθαι ἐπὶ σφέτερ', ἀλλὰ ἕκηλοι	*Ambire, neq; ire ad sua, sed silentio*
χ. ἔπι	Κτήματα δαρδάπτουσιν ὑπέρβιον, οὐδ' *ἔπι φειδώ.	*Bona dilapidant immoderatè, neq; est parsimonia.*
	Ὅσσαι γὰρ νύκτες τε καὶ ἡμέραι ἐκ Διός εἰσιν,	*Quotquot enim noctesq́; & dies abs Ioue oriuntur:*
	Οὔποθ' ἓν ἱρεύουσ' ἱερήϊον, οὐδὲ δύ' οἴω·	*Nunquam vnam sacrificāt victimā, neq; duas solas.*
	Οἶνον δὲ φθινύθουσιν ὑπέρβιον ἐξαφύοντες.	*Vinum autem consumunt immoderatè exhauriētes:*
	Ἦ γάρ οἱ ζωή γ' ἦν ἄσπετος· οὔτινι τόσση	*Certè enim ei facultates erant magnæ, nulli tanta*
	Ἀνδρῶν ἡρώων, οὔτ' ἠπείροιο μελαίνης,	*Virorum heroum, neq; continentis feracis,*
	Οὔτ' αὐτῆς Ἰθάκης· οὔτε ξυνεείκοσι φωτῶν	*Neq; ipsius Ithacæ, neq; viginti virorum*
	Ἔστ' ἄφενος τοσσοῦτον· ἐγὼ δέ κέ τοι καταλέξω·	*Sunt diuitiæ tantæ, ego autem tibi connumerabo.*

ᵈ Δώ

[g] Δώδεκ' ἐν ἠπείρῳ ἀγέλαι, τόσα πώεα οἰῶν,
Τόσσα συῶν συβόσια, τόσ' αἰπόλια πλατέ' αἰγῶν
Βόσκουσι ξεῖνοί τε καὶ αὐτοῦ βώτορες ἄνδρες.
Ἔνθα δέ τ' αἰπόλια πλατέ' αἰγῶν ἕνδεκα πάντα
Ἐσχατιῇ βόσκοντ', ἐπὶ δ' ἀνέρες ἐσθλοὶ ὄρονται.
Τῶν αἰεί σφιν ἕκαστος ἐπ' ἤματι μῆλον ἀγινεῖ,
[e] Ζατρεφέων αἰγῶν ὅς τις φαίνηται ἄριστος.
Αὐτὰρ ἐγὼ σῦς τάσδε φυλάσσω τε ῥύομαί τε,
Καί σφι συῶν τὸν ἄριστον ἐῢ κρίνας ἀποπέμπω.
Ὣς φάθ'. ὁ δ' ἐνδυκέως κρέα τ' ἤσθιε, πῖνέ τε οἶνον
Ἁρπαλέως ἀκέων, κακὰ δὲ μνηστῆρσι φύτευεν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δείπνησε καὶ ἤραρε θυμὸν ἐδωδῇ,
Καί οἱ πλησάμενος δῶκε σκύφος, ᾧ περ ἔπινεν,
Οἴνου ἐνίπλειον. ὁ δ' ἐδέξατο, χαῖρε δὲ θυμῷ,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
[f] Ὦ φίλε, τίς γάρ σε πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν,
Ὧδε μάλ' ἀφνειὸς καὶ καρτερὸς ὡς ἀγορεύεις;
Φῂς δ' αὐτὸν φθίσθαι Ἀγαμέμνονος εἵνεκα τιμῆς.
Εἰπέ μοι, αἴ κέ ποθι γνώω τοιοῦτον ἐόντα.
Ζεὺς γάρ που τό γε οἶδε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
Εἴ κέ μιν ἀγγείλαιμι ἰδών· ἐπὶ πολλὰ δ' ἀλήθην.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
[g] Ὦ γέρον, οὔ τις κεῖνον ἀνὴρ ἀλαλήμενος ἐλθὼν
Ἀγγέλλων πείσειε γυναῖκά τε καὶ φίλον υἱόν.
Ἀλλ' ἄλλως κομιδῆς κεχρημένοι ἄνδρες ἀλῆται
Ψεύδοντ', οὐδ' ἐθέλουσιν ἀληθέα μυθήσασθαι.
Ὅς δέ κ' ἀλητεύων Ἰθάκης ἐς δῆμον ἵκηται,
Ἐλθὼν ἐς δέσποιναν ἐμὴν ἀπατήλια βάζει.
Ἡ δ' εὖ δεξαμένη, φιλέει καὶ ἕκαστα μεταλλᾷ,
Καί οἱ ὀδυρομένῃ βλεφάρων ἄπο δάκρυα πίπτει,
Ἣ θέμις ἐστὶ γυναικός, ἐπὴν πόσις ἄλλοθ' ὄληται.
[h] Αἶψά κε καὶ σύ γεραιὲ ἔπος παρατεκτήναιο,
Εἴ τίς τοι χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα δοίη.
[i] Τοῦ δ' ἤδη μέλλουσι κύνες ταχέες τ' οἰωνοὶ
Ῥινὸν ἀπ' ὀστεόφιν ἐρύσαι, ψυχὴ δὲ λέλοιπεν.
Ἢ τόν γ' ἐν πόντῳ φάγον ἰχθύες, ὀστέα δ' αὐτοῦ
Κεῖται ἐπ' ἠπείρου ψαμάθῳ εἰλυμένα πολλῇ.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθ' ἀπόλωλε, φίλοισι δὲ κήδε' ὀπίσσω
Πᾶσιν, [k] ἐμοὶ δὲ μάλιστα, τετεύχαται· οὐ γὰρ ἔτ' ἄλλον
Ἤπιον ὧδε ἄνακτα κιχήσομαι, ὁππόσ' ἐπέλθω,
Οὐδ' εἴ κεν πατρὸς καὶ μητέρος αὖτις ἵκωμαι
Οἶκον, ὅθι πρῶτον γενόμην, καί μ' ἔτρεφον αὐτοί.
Οὐδέ νυ τῶν ἔτι τόσσον ὀδύρομαι, ἱέμενός περ
Ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι ἐὼν ἐν πατρίδι γαίῃ·
Ἀλλά μ' Ὀδυσσῆος πόθος αἴνυται οἰχομένοιο.
Τὸν μὲν ἐγών, ὦ ξεῖνε, καὶ οὐ παρεόντ' ὀνομάζειν
Αἰδέομαι· πέρι γάρ μ' ἐφίλει καὶ κήδετο θυμῷ.
Ἀλλά μιν ἠθεῖον καλέω καὶ νόσφιν ἐόντα.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
[m] Ὦ φίλ', ἐπεὶ δὴ πάμπαν ἀναίνεαι οὐδ' ἔτι φῇσθα
Κεῖνον ἐλεύσεσθαι, θυμὸς δέ τοι αἰὲν ἄπιστος·
Ἀλλ' ἐγὼ οὐκ αὔτως μυθήσομαι, ἀλλὰ σὺν ὅρκῳ,
Ὡς νεῖται Ὀδυσσεύς. εὐαγγέλιον δέ μοι ἔστω
Αὐτίκ', ἐπεί κεν κεῖνος ἰὼν τὰ ἃ δώμαθ' ἵκηται,
Ἕσσαι με χλαῖνάν τε χιτῶνά τε, εἵματα καλά.
Πρὶν δέ κε καὶ μάλα περ κεχρημένος οὔ τι δεχοίμην.
[n] Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσι
Γίνεται, ὃς πενίῃ εἴκων ἀπατήλια βάζει.

Duodecim in continenti armenta, tot greges ouium,
Tot suum pascua, tot stabula lata caprarum,
Pascunt amicíq; & ipsius pastores viri.
Illic autem stabula lata caprarum vndecim omnia.
In extremitate agri pascũtur, ĩsuper viri boni obseruãt,
Quorum semper ipsis vnusquisq; in die pecudẽ fert,
Saginatarum caprarum quæcunq; appareat optima.
At ego sues quas seruoq;, tueorq;,
Et ipsis suum optimum electum mitto.
Sic dixit, ille a. attentè carnes comedebat, bibebát-que vinum
Raptim dolens. mala autem procis serebat.
At postquam cœnauit, & expleuit animum cibo,
Et ei impletum dedit poculum quo bibebat χ. κύφει
Vino plenum, hic autem suscepit, gauisusq; est animo,
Et ipsum appellans verba velocia alloquutus est,
O amice, quisnam te emit rebus suis, χ. τ' ἐπρία-το
Sic valdè diues, & fortis sicut dicis?
Dicis aũt ipsum perijsse Agamẽnonis gratia honoris. χ. φθῖσθαι
Dic mihi si fortè cognosco talem esse,
Iupiter enim hoc scit, & immortales dei alij,
Si fortè ipsum nunciem vidisse, multum aũt erraui. χ. ἐπίπταμαι
Huic aũt respõdit postea subulcus princeps virorũ,
O senex, nullus illum vir peregrinus veniens
Nuncians persuaserit vxoríq; & dilecto filio,
Sed temerè tractationis indigi viri peregrini
Mentiuntur, neq; volunt vera loqui:
Quicũq; autem peregrinis Ithacæ in populum venit, χ. δῆ
Profectus ad dominam meam fallacia loquitur.
Hæc aũt benignè exceptum diligit & singula inqrit,
Et ei lugenti palpebris lacrymæ decidunt.
Munus est mulieris, cùm maritus alibi perijt.
Statim & tu senex verbum fabrica,
Si quis tibi penulamq; tunicamq; vestimenta det.
Illius autem iam debent canes velocesq; vultures
Cutem ab ossibus trahere, anima autem destituit.
Vel illum in ponto comederũt pisces, ossa autem ipsius
Iacent in terra, arena mersa multa.
Sic ille quidẽ illic perijt, amicis autem dolores post
Omnib. mihi. a. maximè facti sunt, nõ. n. amplius aliũ
Humanum sic dominum inueniam, quocunq; ibo.
Neq; si ad patris & matris iterum irem
Domũ, vbi primùm ortus sum, & me educauerũt ipsi:
Neq; nunc his etiam tantum lugeo mœstus χ. ση
Oculis vt videam, existens in patria terra,
Sed me Vlyssis desiderium capit mortui.
Hunc quidẽ ego, ô hospes, & nõ præsentem nominãdo
Reuereor, valdè. n. me diligebat & curabat in animo.
Sed ipsum fratrem maiorẽ voco, vel longè absentem.
Hũc aũt rursus alloquutus est patiẽs diuinus Vlysses,
O amice, postquam omnino negas, neq; dicis
Illum venturũ esse, animus. a. tibi semper incredulus:
Sed ego non temerè loquar, sed cum iuramento,
Quod redit Vlysses, munus autem mihi sit
Statim postquam ille redux suas domos peruenerit,
Indue mihi penulã & tunicam, vestimenta pulchra:
Antè autem vel valdè indigens nihil accipiam.
Inimicus enim ille non minus Ditis ianuis
Est, qui egestate coactus fallacia loquitur.

Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν, ξενίη τε τράπεζα,
Ἑστίη τ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος, ἣν ἀφικάνω,
Ἦ μέν τοι τάδε πάντα τελείεται ὡς ἀγορεύω.
Τοῦ δ' αὐτοῦ λυκάβαντος ἐλεύσεται ἐνθάδ' Ὀδυσσεύς·
Τοῦ μὲν φθίνοντος μηνός, τοῦ δ' ἱσταμένοιο,
χ. νοστήσας, Οἴκαδε *νοστήσει, καὶ τίσεται ὅς κεν ἐκείνου
Ἐνθάδ' ἀτιμάζει ἄλοχον καὶ φαίδιμον υἱόν.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
a Ὦ γέρον, οὔτ' ἄρ' ἐγὼν εὐαγγέλιον τόδε τίσω,
Οὔτ' Ὀδυσεὺς ἔτι οἶκον ἐλεύσεται· ἀλλὰ ἕκηλος
χ. κἄλλα Πῖνε, *καὶ ἄλλα παρὲξ μεμνώμεθα, μηδέ με τούτων
Μίμνησκ'· ἦ γὰρ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἐμοῖσιν
Ἄχνυμαι ὁππότε τις μνήσῃ κεδνοῖο ἄνακτος.
Ἀλλ' ἤτοι ὅρκον μὲν ἐάσομεν· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἔλθοι ὅπως μιν ἔγωγ' ἐθέλω καὶ Πηνελόπεια,
Λαέρτης θ' ὁ γέρων καὶ Τηλέμαχος θεοειδής.
Νῦν αὖ παιδὸς ἄλαστον ὀδύρομαι ὃν τέκ' Ὀδυσσεύς,
Τηλεμάχου· τὸν ἐπεὶ θρέψαν θεοὶ ἔρνεϊ ἶσον,
Καί μιν ἔφην ἔσσεσθαι ἐν ἀνδράσιν οὔ τι χερείω
Πατρὸς ἑοῖο φίλοιο, φρένας καὶ εἶδος ἀγητόν,
Τοῦ δέ τις ἀθανάτων βλάψε φρένας ἔνδον ἐΐσας,
Ἠέ τις ἀνθρώπων· ὁ δ' ἔβη μετὰ πατρὸς ἀκουὴν
Ἐς Πύλον ἠγαθέην· τὸν δὲ μνηστῆρες ἀγαυοὶ
Οἴκαδ' ἰόντα λοχῶσιν, ὅπως ἀπὸ φῦλον ὄληται
Νώνυμον ἐξ Ἰθάκης Ἀρκεισίου ἀντιθέοιο.
Ἀλλ' ἤτοι κεῖνον μὲν ἐάσομεν, ἤ κεν ἁλώῃ,
Ἦ κε φύγοι, καί κέν οἱ ὑπέρσχοι χεῖρα Κρονίων.
Ἀλλ' ἄγε μοι σὺ γεραιὲ τὰ σ' αὐτοῦ κήδε' ἐνίσπες,
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,
g Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;
Ὁπποίης δ' ἐπὶ νηὸς ἀφίκεο; πῶς δέ σε ναῦται
Ἤγαγον εἰς Ἰθάκην, τίνες ἔμμεναι εὐχετόωντο;
Οὐ μὲν γάρ τι σε πεζὸν ὀΐομαι ἐνθάδ' ἱκέσθαι.

Sciat nunc Iupiter primùm deorum hospitalis mēsa,
Focusq́. Vlyßis irreprehensi quem adibo.
Certè quidem hæc omnia perficientur sicut dico.
Hoc autem ipso anno veniet huc Vlysses.
Hoc quidem inclinato mense, illo autem instante,
Domum reuersus, & puniet quicunq. illius
Hic vituperat uxorem, & illustrem filium.
Hunc .a. respondens alloquutus es Eumae subulce,
O senex, neq. profectò ego lætitiæ munus rependam,
Neq. Vlysses etiam domum veniet: sed quietus
Bibe, & alia prætermittamus, neq. mihi hæc
Memora: certè enim animo in pectore meo
Tristor, quando aliquis meminit gloriosi regis.
Sed certè iuramentum quidem sinamus: sed Vlysses
Veniat, vt ipsum ego volo & Penelope,
Laërtesq́. senex, & Telemachus diuinus.
Nunc rursus nati casum lugeo, quem genuit Vlysses,
Telemachi, quē postquā nutriuerūt dij plāta æqualē.
Et ipsum dicebam fore in viris non peiorem
Patre suo charo consilijs & specie admirabili.
Huius .a. aliquis immortaliū læsit mētē intus æquabilē,
Vel aliquis hominū, hic aūt iuit ad patris auditionē
In Pylum diuinam: hunc autem proci superbi
Domum venientē obseruāt, vt à generatione pereat
Sine nomine ex Ithaca Arcisij diuini.
Sed agè illum quidem sinamus siue oppressus sit
Siue fugerit, & eum protegat manu Saturnius.
Sed agè mihi tu senex tua ipsius incommoda prode,
Et mihi hoc dic verum, vt benè intelligam.
Quis? vnde es virorum? vbi tibi ciuitas, & parentes?
Qua autem in naue venisti? quomodo te nautæ
Duxerunt in Ithacam? qui esse profitebantur?
Non enim te peditem puto huc venisse.

COMMENTARIVS.

a ὁ δ' ἄλφιτα λευκὰ πάλυνεν.] Nempe κατ' ἔθος ἀρχαῖον τὸ ὕστερον ἐπιχώριον, vt ait hoc loco Eustathius.

b οὐ μὲν σχέτλια ἔργα] Hoc sententiosè dictum est ab Eumæo: abruptè tamen quodammodò enunciatum, & sine vlla ἀποδόσει aut illatione, quæ talis esse debuit: Cùm ergo ita se gerant proci, hoc est, immisericorditer & petulanter in dilapidandis Vlyssis bonis: sine dubio Dijs placere non possunt, qui solùm iustis & pijs hominum actionibus delectentur, iniustas & impias summoperè oderint. Cùm illis non placeant, sperandum est illos etiam hæc facinora vindicaturos, & debita pœna affecturos. Hæc omnia ex illa sententia consequuntur, & Eumæus breuitate sua intelligenda relinquit. Nota autem, quales Deos effingat Homerus: qui si vnitatem, quam alibi sæpissimè exprimit, hoc etiam loco obseruasset, istud γνωμολόγημα nobis magis commendaret.

c καὶ μὲν δυσμενέες] Exaggerat factum procorum comparatione ad eos qui hostiliter aliena inuadunt, quibus eos adhuc deteriores longè esse docet: nam isti vbi terram quandam alienam depopulati sunt, prædam auferentes discedunt, & aliquo saltem timore eorum, quibus hanc iniuriam inferunt, percelluntur: at istis non sufficit bona miseri Vlyssis dilapidare & deprædari: sed, quod longè est grauius, diuturnam moram trahunt, nec ab eius possessionibus excedunt, quas indesinenter comminuunt & absumunt: neque quicquam reformidant, vnde colligere est, eos certò mortem Vlyssis exploratam habere. Quasi dicat, siquidē Vlyssem adhuc in viuis esse sibi persuaderent, citiùs esse in sua bona discessuros, illius nempe Herois metu. Vt autem rem magis augeat, addit bonorū Vlyssis enumerationem: quæ cùm magna sit, magnum etiam eorum esse facinus oportet, qui ea diripiunt: siquidem magis est immensas diuitias, quàm tenues aut mediocres absumere, idque violenta ista ratione, qua proci vtuntur.

d δώδεκ' ἐν ἠπείρῳ] Enumerat Vlyssis bona, quæ omnia consistunt in armentis & gregibus: vt constet illud quod olim ex Varrone monuimus, præcipuum studium veterum Heroum fuisse in re pecuaria, vnde etiam epitheta πολυάρνων, πολυμήλων & alia sortiebātur. Duodecim ergo habuit armēta, nempe boū, vt explicat Eustathius. Poterit autem quispiam anxiè percontari, quātus ergo numerus boum ex illo armentorum numero consurgat. Respondeo, si quodlibet armentum ex tot capitibus constat, ac grex suū, vt manifestè testantur sequentia: & quilibet grex suum, vt anteà vidimus, ex mille ducentis constituitur, numerum boum colligo vsque ad quatuordecim millia & quadringentos, & sic de ouibus & suibus: caprarum verò (quia vndecim tantùm illarum greges fuisse ait) tredecim millium & ducentarum. Cùm autem anteà diceret, neque viginti virorum tantas fuisse diuitias, singuli viri potuerunt armentum vel gregem vnum & centum viginti capita boum, suum & ouium possidere, si ad præcedentem numerum exactè redigas: quia tamen ex Eumæi sententia detrahendū est, ne ad illum concurrat, id audientis hospitis iudicio videtur reliquisse.

e ζατρεφέων αἰγῶν] Hic notandum est, capras quoque olim in delicijs ciborum extitisse, quas tamen hodie abhorremus, quanquā teneriores hœdos etiam edimus, & pro delicato cibo mensis lautioribus suo tempore adhibemus. At hic αἰγῶν ζατρεφέων caprarij procis subministrāt non ἐρίφους. καὶ γὰρ, vt est apud Athenæū lib. 9. τὸ τῶν αἰγῶν κρέας προφιμώτατον ἐστι. Καλλίμαχος γοῦν ὁ χαριέστατος ποιητὴς ἀκροτάτην τῶν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς κατὰ τὴν ἑορτὴν ... ἀθλητὴν ... ἰσχύν φησι τοὺς παρ' ἑαυτοῖς κρέασι αἰγείοις χρώμενοι. τούτοις γὰρ καὶ γλυκεῖς χυμοί (videtur legendum ex Eustathio, ἐστιν γὰρ εὔπεπτον καὶ γλυκεῖς χυμοὶ γίνονται) καὶ πολὺν χρόνον ὑπομένει ἐν τοῖς ὄγκοις ἀμειβόμενοι, &c.

f τις χάρις ἀξίαν] Illud ἀξίαν indicat, solitos emi olim seruos, vt posteà apud Romanos vsitatum fuisse scimus. Vnde antiquitas eius rei notanda est, ne recentioribus temporibus tribuatur. Qua de re etiam alicubi diximus in Iliade, & posteà in narratione, quam Vlysses de suo aduentu Eumæo confinget, bis obseruari potest.

g ὦ γέρον, οὔτις κεῖνον] Quasi dicat, Tam sæpe varij peregrini hac transeuntes de Vlysse interrogati Penelopē & Telemachū fefellerunt, vt vix quispiam alius aliquid certi de illo persuadere eis possit. Et hoc vulgò solet accidere, vt qui de re aliqua falsò sit sæpe mo-

pe monitus, tandem omnibus eam narrantibus omnino diffidat, immò eadem narratione aures sibi obtundi ægrè ferant. Hinc factum est, vt Amyclæi perierint. Nam, vt memorat Seruius in 10. Aeneidos, cùm apud illos subinde nunciaretur hostium aduentus, idque falsò & ob eam rem ciuitas frequenter inani terrore quassaretur: lata lege cautum est, nequis vnquam hostis nunciaret aduentum. Atqui pòst euenit, vt verè iam aduenirent hostes. Quòd cùm nemo nunciaret, propter legis interdictum ciuitas de improuiso capta est. Vnde colligere est, non semper esse tutum ita se gerere, vt quamuis sæpius falsa tibi nuncientur, tamen posteà ita statuas animo te eidem narrationi ampliùs fidem non habiturum: potest enim tandem accidere, vt pro falsis vera nuncientur. Id docet etiam apologus ille pastoris lupi aduentum socio nunciantis. Quod idem de Vlyssis aduentu dici posset.

h αἶψά κε καὶ σὺ γέραιε] Hęc verba Eumæi eò tendunt, vt hic illius hospes cùm peregrinus sit, &, vt ex habitu iudicat, satis egenus, aliquid de Vlysse comminiscatur, vt Penelopæ acceptus esse possit, & gratiam apud eam demereri: vnde illa prout illi moris est, beneficium aliquid in ipsum sit collatura, puta vestimenta, quibus hic hospes magis indigere videbatur. Vbi notanda est huius Eumæi beneuolentia in hunc hospitem, & cui hac etiam mentiendi conditione bene esse velit. Mentiendi quidem, quantum ipse existimat: nam sibi persuadere non potest, Vlyssem alicubi terrarum viuere, vnde longa & grauis altercatio inter vtrumque exoritur.

i τοῦ δ' ἤδη μέλλουσι] Duas vias comminiscitur, quibus perijsse Vlyssem autumat: aut in bello, aut in mari. In bello quidem, cùm eũ dicit à canibus & vulturibus dilaniatum. Nam, vt vidimus sæpe in Iliade, ea erat sors morientium in prælijs, vt ab hostibus ignominiæ causa, honore sepulturæ non donarentur, sed feris & auibus expositi iacerent.

k ἐμοὶ δὲ μάλιστα,] Testatur pluribus dolorem, quem ex interitu Vlyssis concepit, idq; propter eius humanitatem, quæ tanta fuit, vt eam paternæ & maternæ beneuolentiæ facilè anteponat. Cæterùm quanta ipsum etiam mortuũ reuerentia prosequatur, docet.

l καὶ οὐ παρεόντα] Hic est elegans & apta satis doctrina Eustathij παρεδωκεν ὁ ποιητὴς (inquit) τὸ μὲν χλεύαζειν ἀπόντα τὸν φίλον [illegible] ἐν ὀφθαλμοῖς [illegible] τὸ ἀπόντα [illegible] κολακικόν. Tamen si penitiùs rem inspicias, absentem Vlyssem Eumæus pro defuncto dixit, vt constat ex præcedenti eius oratione, atq; adeò ex proximo vocabulo, οἰχομένοιο: non enim absentis, sed mortui vertendum est, secus atq; in vulgatis.

m ὦ φίλ', ἐπεὶ] Cùm simplici affirmatione videret persuaderi non posse Eumæum de suo reditu, id iuramento asserit, & pactum offert de vestimentis: quod tamen perfici non vult, donec veritas nuncij ex eius aduentu comprobetur.

n ἐχθρὸς γάρ μοι] Quod Achilles sententiosè præmuniebat. Il. ad. lib. 9. orationi suæ se à mẽdacio quàm maximè abhorrere, id hoc loco Vlysses facit, vt meliùs Eumæo hoc persuadeat. Nam cùm anteà diceret Eumæus, plerosq; hactenus peregrinos ob egestatem falsa multa de Vlyssis aduentu commentos esse, vt aliquid opis aut viatici à Penelope & Telemacho impetrarent, vnde etiam id ipsum hospiti suo, vt faceret, suadebat: id diluere in se videtur iam velle, ne se eius rei gratia confictūrum quippiam existimet, sed verè & sincerè loquuturum, tantumque abesse vt à paupertate coactus mentiri cogatur, vt eum qui id fecerit, odio summo prosequatur, nedum ipse idem præstiturus sit. Tum subijcit expressis verbis iuramẽtum, quo veritatem nuncij sui sanctissimè cõfirmat.

o ὦ γέρον,] Quàm difficile credant, q semel decepti sunt, paulò antè dicebamus: id meliùs hoc loco videtur in Eumæo, qui ne iuranti quidem Vlyssi primò credit. Nihilominus tamen benè est in hospitem affectus, siue propter generalem illorum temporum hospitalem beneuolentiam, quæ maxima iam in hoc Eumęo apparuit: siue quòd cum tacitè huius nuncij gaudium pertentaret, licet verbis aliud testari videretur.

p αὐτὰρ Ὀδυσσεύς] Hæc verba indicant, aliquantulum permotum esse tãdem Vlyssis oratione Eumæum, cùm iam pertinaciter de eius morte non pronunciet, sed aduentum eius optare incipiat: quod facturus non esset, si exploratum illius interitum habuisset. Et tamen in eo ipso fluctuat, certiq; nihil sibi spondere audet: quod docet, cùm Telemachi casum rursus se lugere dicit. Denique hi omnes loci eleganter desiderantis affectus diffidentia permixtos exprimunt.

q πῇ τοι ἔθεν εἰς ἀνδρῶν,] Hæc interrogationum coaccruatio Homero est familiarissima, vt sæpiùs monuimus, qua copiosior seges respondendi proponitur.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-	Hũc aũt respõdens alloquutus est prudens Vlysses,	
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ταῦτα μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω, (σεύς,	Tibi enim ego hæc valdè verè dicam,	
Εἴη μὲν νῦν νῶιν ἐπὶ χρόνον ἠμὲν ἐδωδὴ,	Si sit quidem nunc nobis in longum tempus & cibus,	
Ἠδὲ μέθυ γλυκερὸν κλισίης ἔντοσθεν ἐοῦσι,	Et vinum dulce tecta intra manentibus,	
Δαίνυσθαί τ' ἀκέοντ', ἄλλοι δ' ἐπὶ ἔργον ἕποιεν·	Epulariq; quietè: alij autem ad opus adeant,	χ. ἔργα ἕποιεν, ἢ ἔργα πονοῖτο.
Ῥηϊδίως κεν ἔπειτα καὶ εἰς ἐνιαυτὸν ἅπαντα	Facilè postea, & in annum omnia,	
Οὔτι διαπρήξαιμι λέγων ἐμὰ κήδεα θυμοῦ,	Non percurrerem dicens meos dolores animi,	
Ὅσσα γε δὴ ξύμπαντα θεῶν ἰότητι μόγησα.	Quoscunq; iam omnes deorum voluntate laboraui.	
• Ἐκ μὲν Κρητάων γένος εὔχομαι εὐρειάων,	Ex Creta quidem genus prædico lata	
Ἀνέρος ἀφνειοῖο πάϊς· πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι	Viri diuitis esse filius: multi autem & alij	
*Υἱέες ἐν μεγάροις ἠμὲν τράφεν ἠδ' ἐγένοντο,	Filij in ædibus & educati sunt, & orti sunt	χ. Υἱέες ἐνὶ μεγάροισ
Γνήσιοι ἐξ ἀλόχου·[b] ἐμὲ δ' ὠνητὴ τέκε μήτηρ	Legitimi ex vxore: me autem empta peperit mater	
Παλλακὶς, ἀλλά με ἶσον *ἰθαιγενέεσσιν ἐτίμα.	Pellex, sed me pariter cum proprijs charum habebat	χ. ἰθαγενέεσσιν
Κάστωρ Ὑλακίδης, τοῦ ἐγὼ γένος εὔχομαι εἶναι·	Castor Hylacides, huius ego genus prædico esse,	
Ὅς *τότ' ἐνὶ Κρήτεσσι θεὸς ὣς τίετο δήμῳ,	Qui quondã in Cretensib. vt Deus colebatur populo,	χ. τότ'
Ὄλβῳ τε πλούτῳ τε καὶ υἱάσι κυδαλίμοισιν.	Fortunisq; diuitijsq; & filijs honestis.	
Ἀλλ' ἤτοι τὸν κῆρες ἔβαν θανάτοιο φέρουσαι	Sed certè illum fata iuerunt mortis ferentia	
Εἰς Ἀΐδαο δόμους· τοὶ δὲ ζωὴν ἐδάσαντο	Ad Ditis domos: facultates autem diuiserunt	
Παῖδες ὑπέρθυμοι, καὶ ἐπὶ κλήρους ἐβάλοντο·	Filij magnanimi, & sortes iecerunt.	
Αὐτὰρ ἐμοὶ μάλα παῦρα δόσαν, καὶ οἰκί' ἔνειμαν.	At mihi valdè pauca dederũt, et ꝓpria attribuerũt.	
Ἠγαγόμην δὲ γυναῖκα πολυκλήρων ἀνθρώπων,	Duxi autem vxorem locupletissimorum hominum	
Εἵνεκ' ἐμῆς ἀρετῆς· ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιος ἦα,	Gratiã mea virtutis, quoniam non obscurus eram	
Οὐδὲ φυγοπτόλεμος. νῦν δ' ἤδη πάντα λέλοιπε.	Neq; pugnæ desertor, nunc aũt iam omnia defecerũt.	
Ἀλλ' ἔμπης καλάμην γέ σ' ὀΐομαι εἰσορόωντα	Sed tamen valdè quidem te arbitror intuentem	
Γινώσκειν· ἦ γάρ με δύη ἔχει ἤλιθα πολλή.	Cognoscere, certè enĩ me duritia tenet, valdè multa.	
Ἦ μὲν δὴ θάρσος μοι Ἄρης τ' ἔδοσαν καὶ Ἀθήνη,	Certè enim audaciam Marsq; dederunt & Minerua,	
Καὶ ῥηξηνορίην, ὁπότε κρίνοιμι λόχονδε	Et fortitudinem cùm eligerem ad insidias	
Ἄνδρας ἀριστῆας, κακὰ δυσμενέεσσι φυτεύων·	Viros optimos, mala inimicis ferens:	
Οὔποτέ μοι θάνατον προτιόσσετο θυμὸς ἀγήνωρ,	Nũquã mihi mortẽ ante oculos posuit anim⁹ virilis,	
Ἀλλὰ πολὺ πρώτιστος ἐπάλμενος ἔγχει *ἕλεσκον	Sed multò primus adoriens lancea occidebam	χ. ἕλεσκον

Ἀνδρῶν

Ἀνδρῶν δυσμενέων, ὅ, τι μοι εἴξειε πόδεσσι.
Τοῖος ἔα ἐν πολέμῳ. ἔργον δέ μοι οὐ φίλον ἔσκεν,
Οὐδ' οἰκωφελίη, ἥ τε τρέφει ἀγλαὰ τέκνα.
Ἀλλά μοι αἰεὶ νῆες ἐπήρετμοι φίλαι ἦσαν,
Καὶ πόλεμοι, καὶ ἄκοντες ἐΰξεστοι, καὶ ὀϊστοί,
Λυγρά, τά τ' ἄλλοισίν γε καταριγηλὰ πέλονται.
Αὐτὰρ ἐμοὶ τὰ φίλ' ἔσκε τά που θεὸς ἐν φρεσὶ θῆκεν.
Ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις.
Πρὶν μὲν γὰρ Τροίης ἐπιβήμεναι υἷας Ἀχαιῶν,
Εἰνάκις ἀνδράσιν ἦρξα καὶ ὠκυπόροισι νέεσσιν
Ἄνδρας ἐς ἀλλοδαπούς· καί μοι μάλα τύγχανε πάντα.
Τῶν ἐξαιρεύμην μενοεικέα, πολλὰ δ' ὀπίσσω
Λάγχανον· αἶψα δὲ οἶκος ὀφέλλετο, καί ῥα ἔπειτα
Δεινός τ' αἰδοῖός τε μετὰ Κρήτεσσι τετύγμην.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τήν γε στυγερὴν ὁδὸν εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐφράσαθ', ἣ πολλῶν ἀνδρῶν ὑπὸ γούνατ' ἔλυσε,
Δὴ τότ' ἔμ' ἤνωγον καὶ ἀγακλυτὸν Ἰδομενῆα
Νήεσσ' ἡγήσασθαι ἐς Ἴλιον· οὐδέ τι μῆχος
Ἦεν ἀνήνασθαι, χαλεπὴ δ' ἔχε δήμου φῆμις.
Ἔνθα μὲν εἰνάετες πολεμίζομεν υἷες Ἀχαιῶν,
Τῷ δεκάτῳ δὲ πόλιν Πριάμου πέρσαντες ἔβημεν
Οἴκαδε σὺν νήεσσι, θεὸς δ' ἐκέδασσεν Ἀχαιούς.
Αὐτὰρ ἐμοὶ δειλῷ κακὰ μήδετο μητίετα Ζεύς.
Μῆνα γὰρ οἶον ἔμεινα τεταρπόμενος τεκέεσσι,
Κουριδίῃ τ' ἀλόχῳ καὶ κτήμασιν· αὐτὰρ ἔπειτα
Αἴγυπτόνδε με θυμὸς ἀνώγει ναυτίλλεσθαι,
Νῆας ἐῢ στείλαντα σὺν ἀντιθέοις ἑτάροισιν.
Ἐννέα νῆας στεῖλα, θοῶς δ' ἐσαγείρετο λαός.
Ἐξῆμαρ μὲν ἔπειτα ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι
Δαίνυντ'· αὐτὰρ ἐγὼν ἱερήϊα πολλὰ παρεῖχον,
Θεοῖσίν τε ῥέζειν, αὐτοῖσί τε δαῖτα πένεσθαι.
Ἑβδομάτῃ δ' ἀναβάντες ἀπὸ Κρήτης εὐρείης,
Ἐπλέομεν Βορέῃ ἀνέμῳ ἀκραέϊ καλῷ,
Ῥηϊδίως, ὡσεί τε κατὰ ῥόον· οὐδέ τις οὖν μοι
Νηῶν πημάνθη, ἀλλ' ἀσκηθέες καὶ ἄνουσοι
Ἥμεθα· τὰς δ' ἄνεμός τε κυβερνῆταί τ' ἴθυνον.
Πεμπταῖοι δ' Αἴγυπτον ἐϋρρείτην ἱκόμεσθα·
Στῆσα δ' ἐν Αἰγύπτῳ ποταμῷ νέας ἀμφιελίσσας.
Ἔνθ' ἤτοι μὲν ἐγὼ κελόμην ἐρίηρας ἑταίρους
Αὐτοῦ πὰρ νήεσσι μένειν, καὶ νῆας ἔρυσθαι.
Ὀπτῆρας δὲ κατὰ σκοπιὰς ὤτρυνα νέεσθαι.
Οἱ δ' ὕβρει εἴξαντες, ἐπισπόμενοι μένεϊ σφῷ,
Αἶψα μάλ' Αἰγυπτίων ἀνδρῶν περικαλλέας ἀγροὺς
Πόρθεον, ἐκ δὲ γυναῖκας ἄγον καὶ νήπια τέκνα,
Αὐτούς τ' ἔκτεινον· τάχα δ' ἐς πόλιν ἵκετ' ἀϋτή.
Οἱ δὲ βοῆς ἀΐοντες ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι
Ἦλθον· πλῆτο δὲ πᾶν πεδίον πεζῶν τε καὶ ἵππων,
Χαλκοῦ τε στεροπῆς· ἐν δὲ Ζεὺς τερπικέραυνος
Φύζαν ἐμοῖς ἑτάροισι κακὴν βάλεν, οὐδέ τις ἔτλη
Μεῖναι ἐναντίβιον· περὶ γὰρ κακὰ πάντοθεν ἔστη.
Ἔνθ' ἡμέων πολλοὺς μὲν ἀπέκτανον ὀξέϊ χαλκῷ,
Τοὺς δ' ἄναγον ζωούς, σφίσιν ἐργάζεσθαι ἀνάγκῃ.
γρ. φρεσὶν ἔ- Αὐτὰρ ἐμοὶ Ζεὺς αὐτὸς ἐνὶ* φρεσὶ τοῦτο νόημα
Ποίησ', ὡς ὄφελον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν
Αὐτοῦ ἐν Αἰγύπτῳ· ἔτι γάρ νύ με πῆμ' ὑπέδεκτο.
Αὐτίκ' ἀπὸ κρατὸς κυνέην εὔτυκτον ἔθηκα,
Καὶ σάκος ὤμοιιν, δόρυ δ' ἔκβαλον ἔκτοσε χειρός.
Αὐτὰρ ἐγὼ βασιλῆος ἐναντίον ἤλυθον ἵππων,

Virorum inimicorum, cùm mihi concederet pedibus.
Talis eram in bello, opus autem mihi non gratũ erat,
Neq; res familiaris, quæ nutrit claros filios.
Sed mihi semper naues remigabiles grata erant:
Et bella & tela leuia, & sagitta,
Tristia, quæque alijs horrenda sunt.
At mihi grata erant, quæ Deus in animo posuit.
Alius enim alijs vir delectatur operibus.
Antè.n. quã in Troia pedem ponerent filij Achiuorũ,
Nouies viris imperator fui, & velocibus nauibus
Viros aduersus externos, & mihi valdè aderant omnia,
Quæ optabam idonea: multa autem pòst
Assequebar, statim aũt domus augebatur, & postea
Grauisq; reuerendusq; inter Cretenses euasi.
Sed cùm iam odiosum iter magnus Iupiter
Decreuit, quod multorũ virorũ subtus genua soluit:
Tunc me iusserunt & inclytum Idomenea
Naues ducere in Ilium, neq; ulla ratio
Erat denegandi, malus autem habebat populi rumor.
Ibi quidẽ nouem annis belligeramus filij Achiuorum.
Decimo autem ciuitatem Priami populati, iuimus
Domum cum nauibus, Deus autem disiecit Achiuos.
At mihi misero mala statuit consiliarius Iupiter,
Mensem enim solum mansi delectatus filijs,
Iuuenculaq; coniuge, & bonis: at postea
In Aegyptum me animus impulit nauigare,
Naues benè parantem cum diuinis socijs.
Nouem naues paraui, citò autem coacta sunt copia:
Sex diebus quidem postea mihi dilecti socij
Conuiuati sunt, at ego sacra multa præbui,
Dijsq; sacrificando ipsisq; epulas præbendo.
Septimo conscendentes à Creta lata,
Nauigauimus Borea vento temperato bono
Facilè, veluti secundo flumine, neq; aliqua mihi
Nauium læsa est, sed sospites & incolumes
Sedebamus, has autẽ ventusq; nautaq; gubernabant.
Quinto die autem Aegyptũ pulchrè irrigatã iuimus,
Statui autem in Aegypti fluuio naues curuas.
Ibi quidem ego iussi charos socios,
Illic apud naues manere, & naues subducere.
Speculatores autem per speculas misi vt irent.
Hi aũt intemperãtia cadentes obsequẽtes robori suo,
Statim valdè Aegyptiorũ virorũ per pulchros agros
Populãtur, mulieres.n. abducebãt & infantes natos,
Ipsosq; interficiebãt, statim autẽ in vrbe iuit rumor.
Illi autem vocẽ audiẽtes simul cum aurora apparẽte
Venerũt, impletus est.n. totus cãpus peditũq; & equitũ
Aërisq; fulgore: Iupiter autem fulminator
Fugam meis socijs malã ingessit, neq; aliquis sustinuit
Manere contrà, circum enim mala vndiq; steterant.
Ibi nostrorum multos quidẽ interfecerunt acuto ære.
Alios autem duxerunt viuos sibi seruire necessitate.
At mihi Iupiter ipse in mente ita consilium
Fecit, vtinam debuissem mori, & mortem assequi
Illic in Aegypto, adhuc enim me molestia excepit.
Statim autem de capite galeam fabrefactã deposui,
Et scutũ humeris, lanceam autem proieci ex manu.
At ego regem contra veni equis.

Καὶ

Καί κύσα γούναθ' ἑλών· ὁ δ' ἐρύσατο, καί μ' ἐλέησεν,
Ἐς δίφρον δέ μ' ἕσας ἄγεν οἴκαδε δάκρυ χέοντα.
Ἦ μέν μοι μάλα πολλοὶ ἐπήϊσσον μελίῃσιν,
Ἱέμενοι κτεῖναι (δὴ γὰρ κεχολώατο λίην)
Ἀλλ' ἀπὸ κεῖνος ἔρυκε· Διὸς δ' ὠπίζετο μῆνιν
Ξεινίου, ὅς τε μάλιστα νεμεσσᾶται κακὰ ἔργα.
Ἔνθα μὲν ἑπτάετες μένον αὐτόθι, πολλὰ δ' ἄγειρα
Χρήματ' ἀν' Αἰγυπτίους ἄνδρας· δίδοσαν γὰρ ἅπαντες.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ὄγδοόν μοι ἐπιπλόμενον ἔτος ἦλθε,
Δὴ τότε Φοῖνιξ ἦλθεν ἀνὴρ ἀπατήλια εἰδώς,
Τρώκτης, ὃς δὴ πολλὰ κάκ' * ἀνθρώποισιν ἐώργει· — γ. ἀνθρώπους ἐώργει.
Ὅς μ' ἄγε παρπεπιθὼν ᾗσι φρεσίν, ὄφρ' ἱκόμεσθα
Φοινίκην, ὅθι τοῦ γε δόμοι καὶ κτήματ' ἔκειτο.
Ἔνθα παρ' αὐτῷ μεῖνα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτόν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ μῆνές τε καὶ ἡμέραι ἐξετελεῦντο
Ἂψ περιτελλομένου ἔτεος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Ἐς Λιβύην μ' ἐπὶ νηὸς ἐέσσατο ποντοπόροιο,
Ψεύδεα βουλεύσας, ἵνα οἱ σὺν φόρτον ἄγοιμι,
Κεῖθι δέ μ' ὡς περάσειε, καὶ ἄσπετον ὦνον * ἕλοιτο. — γ. ἄροιτο.
Τῷ ἑπόμην ἐπὶ νηός, ὀϊόμενός περ, ἀνάγκῃ.
Ἡ δ' ἔθεεν βορέῃ ἀνέμῳ ἀκραέϊ καλῷ
Μέσσον ὑπὲρ Κρήτης· Ζεὺς * δέ σφιν μήδετ' ὄλεθρον. — γ. γάρ σφισι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Κρήτην μὲν ἐλείπομεν, οὐδέ τις ἄλλη
Φαίνετο γαιάων, ἀλλ' οὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα,
Δὴ τότε κυανέην νεφέλην ἔστησε Κρονίων
Νηὸς ὕπερ γλαφυρῆς, ἤχλυσε δὲ πόντος ὑπ' αὐτῆς.
Ζεὺς δ' ἄμυδις βρόντησε, καὶ ἔμβαλε νηῒ κεραυνόν.
Ἡ δ' ἐλελίχθη πᾶσα, Διὸς πληγεῖσα κεραυνῷ,
Ἐν δὲ θεείου πλῆτο, πέσον δ' ἐκ νηὸς ἅπαντες.
Οἱ δὲ κορώνῃσιν ἴκελοι περὶ νῆα μέλαιναν
Κύμασιν ἐμφορέοντο· θεὸς δ' ἀποαίνυτο νόστον.
Αὐτὰρ ἐμοὶ Ζεὺς αὐτὸς ἔχοντί περ ἄλγεα θυμῷ,
Ἱστὸν ἀμαιμάκετον νηὸς κυανοπρῴροιο
Ἐν χείρεσσιν ἔθηκεν, ὅπως ἔτι πῆμα φύγοιμι.
Τῷ ῥα περιπλεχθείς, φερόμην ὀλοοῖς ἀνέμοισιν·
Ἐννῆμαρ φερόμην, δεκάτῃ δέ με νυκτὶ μελαίνῃ
Γαίῃ Θεσπρωτῶν πέλασεν μέγα κῦμα κυλίνδον.
Ἔνθα με Θεσπρωτῶν βασιλεὺς ἐκομίσσατο Φείδων
Ἥρως ἀπριάτην· τοῦ γὰρ φίλος υἱὸς ἐπελθὼν
Αἴθρῳ καὶ καμάτῳ δεδμημένον ἦγεν ἐς οἶκον,
Χειρὸς ἀναστήσας, ὄφρ' ἵκετο δώματα πατρός.
Ἀμφὶ δέ με χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα ἕσσεν.
Ἔνθ' Ὀδυσῆος ἐγὼ πυθόμην· κεῖνος γὰρ ἔφασκε
Ξεινίσαι ἠδὲ φιλῆσαι ἰόντ' ἐς πατρίδα γαῖαν.
Καί μοι κτήματ' ἔδειξεν, ὅσα ξυναγείρατ' Ὀδυσσεύς,
Χαλκόν τε χρυσόν τε πολύκμητόν τε σίδηρον.
Καί νύ κεν ἐς δεκάτην γενεὴν ἕτερόν γ' ἔτι βόσκοι.
Τόσσα οἱ ἐν μεγάροις κειμήλια κεῖτο ἄνακτος.
Τὸν δ' ἐς Δωδώνην φάτο βήμεναι, ὄφρα θεοῖο
Ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο Διὸς βουλὴν ἐπακούσῃ,
Ὅππως νοστήσῃ Ἰθάκης ἐς πίονα δῆμον,
Ἤδη δὴν ἀπεών, ἢ ἀμφαδὸν, ἦε κρυφηδόν.
Ὤμοσε δὲ πρὸς ἔμ' αὐτόν, ἀποσπένδων ἐνὶ οἴκῳ,
Νῆα κατειρύσθαι, καὶ ἐπαρτέας ἔμμεν ἑταίρους,
Οἳ δή μιν πέμψουσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἐμὲ πρὶν ἀπέπεμψε· τύχησε γὰρ ἐρχομένη νηῦς
Ἀνδρῶν Θεσπρωτῶν ἐς Δουλίχιον πολύπυρον.
Ἔνθ' ὅ γέ μ' ἠνώγει πέμψαι βασιλῆϊ Ἀκάστῳ

Et osculat' sũ genua cõplex'. hic. a. seruauit & mei mi-
In currũ. a. me locatũ duxit domũ lacrymãtẽ. (sert' est.
Certè me valdè multi adoriebantur fraxineis
Cupientes interficere (namq; irati erant valdè.)
Sed ille eripuit, Iouis autem veritus est iram
Hospitalis, qui maximè ægrè fert mala opera.
Ibi septem annos mansi ibidem, multas autem coëgi
Pecunias inter Aegyptios viros, dederant enim omnes.
Sed cùm iam octauus mihi rediens annus venit,
Iam tunc Phœnix venit vir fallacia sciens
Veterator, qui iam multa mala hominibus fecerat,
Qui me persuasum proprijs cogitationibus, vt iremus
In Phœniciam, vbi huius domus, & bona erant.
Ibi apud ipsum mansi perfectum in annum.
Sed quando iam mensesq; & dies perfecti sunt,
Iterũ se circũuoluẽtis anni, & superuenerũt tẽpestates
In Libyam me in naui misit maritima
Fallacia excogitata, vt ei onus ducerem:
Illic aũt me vt venderet, & magnũ precium acciperet.
Hunc sequebar in naue suspicans quamuis necessitate.
Illa autem currebat Borea vento secundo bono
Per medium ad Cretam, Iupiter autem eis deliberabat mortem.
Sed quãdo iam Cretã quidẽ liquimus, neq; aliqua alia
Apparebat terrarum, sed cœlum & mare,
Iam tum atram nubem statuit Saturnius
Naue super cõuexa, obscuratus est aũt pontus sub ipsa:
Iupiter autem crebrò tonuit, & iniecit naui fulmen.
Hæc autem conuersa est tota Iouis percussa fulmine.
Vapore. a. impleta est, ceciderunt aũt ex naue omnes.
Hi autem cornicibus similes circum nauem nigram
Fluctibus inferebantur, Deus autẽ abstulit reditum.
At mihi Iupiter ipse habenti licet dolores animo
Malum longum nauis nigræ proræ
In manibus posuit, vt adhuc malum fugerem
Hunc amplexus ferebar perniciosis ventis:
Nouem diebus ferebar, decima aũt me nocte nigra
Terræ Thesprotorum applicuit magna vnda versans,
Tunc me Thesprotorum rex accepit Phidon
Heros gratis. huius enim dilectus filius occurrens,
Frigore & labore afflictum duxit in domum,
Manu subleuatum quoad iret ad ædes patris.
Circũ aũt me penulam tunicamq; velamina induit.
Ibi de Vlysse ego audiui: ille enim dixit
Hospitio suscepisse, & direxisse euntẽ in patriam terrã,
Et mihi res ostendit quas coëgerat Vlysses,
Aesq; aurumq; laboratissimumq; ferrum,
Et in decimam progeniem alterum amplius alat.
Tot ei in domibus thesauri iacebant regis.
Hunc in Dodonem dicebat ire, vt Dei
Ex quercu procera Iouis consilium audiret,
Quomodo rediret Ithacæ in fertilem agrum
Iam diu absens, an manifestè, an occultè.
Iurauit autem coram me ipso libans in domo
Nauem deduxisse, & paratos esse socios,
Qui iam ipsum comitẽtur dilectam in patriam terrã.
Sed me prius misit, contigit enim veniens nauis
Virorũ Thesprotorum in Dulichium frumentariam.
Tunc hic me iussit mittere regi Acasto

Ἐνδυκέως· τοῖσιν δὲ κακὴ φρεσὶν ἥνδανε βουλὴ
Ἀμφ' ἐμοί, ὄφρ' ἔτι πάγχυ δύης ἐπὶ πῆμα γενοίμην.
Ἀλλ' ὅτε γαίης πολλὸν ἀπέπλω ποντοπόρος νηῦς,
Αὐτίκα δούλιον ἦμαρ ἐμοὶ περιμηχανόωντο.
Ἐκ μέν με χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματ' ἔδυσαν,
Ἀμφὶ δέ μοι ῥάκος ἄλλο κακὸν βάλον, ἠδὲ χιτῶνα,
Ῥωγαλέα, τὰ καὶ αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὅρηαι.
Ἑσπέριοι δ' Ἰθάκης εὐδειέλου ἔργ' ἀφίκοντο.
Ἔνθ' ἐμὲ μὲν κατέδησαν ἐϋσσέλμῳ ἐνὶ νηΐ,
Ὅπλῳ ἐϋστρεφέϊ στερεῶς· αὐτοὶ δ' ἀποβάντες
Ἐσσυμένως παρὰ θῖνα θαλάσσης δόρπον ἕλοντο.
Αὐτὰρ ἐμοὶ δεσμὸν μὲν ἀνέγναμψαν θεοὶ αὐτοὶ
Ῥηϊδίως· κεφαλῇ δὲ κατὰ ῥάκος ἀμφικαλύψας,
Ξεστὸν ἐφόλκαιον καταβὰς ἐπέλασσα θαλάσσῃ
Στῆθος· ἔπειτα δὲ χερσὶ διήρεσα ἀμφοτέρῃσι
Νηχόμενος, μάλα δ' ὦκα θύρηφ' ἔα ἀμφὶς ἐκείνων.
Ἔνθ' ἀναβὰς ὅθι τε *δρίος ἦν πολυανθέος ὕλης, γρ. δρυὸς
Κείμην πεπτηώς· οἱ δὲ μεγάλα στενάχοντες
Φοίτων· ἀλλ' οὐ γάρ σφιν ἐφαίνετο κέρδιον εἶναι
Μαίεσθαι προτέρω· τοὶ μὲν πάλιν αὖτις ἔβαινον
Νηὸς ἔπι γλαφυρῆς· ἐμὲ δ' ἔκρυψαν θεοὶ αὐτοὶ
Ῥηϊδίως, καί με σταθμῷ ἐπέλασσαν ἄγοντες
Ἀνδρὸς ἐπισταμένου· ἔτι γάρ νύ μοι αἶσα βιῶναι.

Accuratè, his autē malum mentibus placuit consilium
De me, vt adhuc omnino casus calamitatem subirem.
Sed quādo profecta est à terra multū maritima nauis
Statim seruitutis diem mihi excogitabant:
Me quidem penula tunicaq; velaminibus exuerunt,
Circum aūt me scrutū aliud malū eiecerūt, & tunicā
Pertusam, quæ & ipse in oculis videas.
Sub occasum aūt Ithacæ amœnæ ad opera peruenerūt.
Ibi me quidem ligauerunt armata in naui,
Fune benè torto arctè, ipsi autem egressi
Certatim ad littus maris cœnam sumpsēre.
At mihi vinculum quidem dissoluerunt Dij ipsi
Facilè, capiti autem scruto obuoluto
Leui temone descendens applicui mari
Pectus: postea autem manibus nauigaui ambabus
Natans, valdè autem citò excessi longè ab illis.
Tunc ascendens vbi quercetum erat lætissimum syluæ,
Iacebam stratus. illi autem valdè suspirantes
Ibant, sed non enim ipsis visum est melius esse
Inquirere vlterius: hi quidem iterum redierunt
Naui in concaua, me autem absconderunt Dei ipsi
Facilè, & me stabulo applicuerunt ducentes
Viri prudentis: adhuc enim mihi fatum viuere.

COMMENTARIVS.

ἐκ μὲν Κρητάων] Satisfacit Vlysses hospitis sui Eumæi petitinni, & singulis illius capitibus, sed paulò tamen laxius quàm illa per se ferunt, respondet. Atque vt rem attētiùs consideremus, in octo partes totam hanc orationē distribuo: hoc enim artificio memoriam maximè iuuari constat. In prima quatuor præstat. Primùm, ex qua sit oriundus ciuitate. Secundò, ex quibus parentibus. Tertiò, quam partem in bonis paternis habuerit. Quartò, quomodo vxorem duxerit, vbi αὐτολογῶν commemoratio suæ virtutis continetur. Atque hæc omnia quidem finguntur ab Vlysse, ita vt mendaces eorum mores, à quibus ortum se prædicat, referre velle videatur: quod anteà etiam in hoc libro monuimus. Ait ergo se Cretensem esse, quod etiam apud Mineruam suprà mentiebatur: vbi nos causas huius mendacij nonnullas explicuimus. Porro parentis sui & matris qualitates proponit. Parentem à diuitijs, à sobole, à dignitate denique commendat. A diuitijs, quas vt dona Dei solet admirari & suspicere Homerus, vt etiam reuerà ita sunt censendæ: proinde non indecorè diuitem parentem suum confingit, vt eò se magis quoque commendet: siquidem gloria parentum & splēdor in liberos etiam deriuatur. Soboles etiam in laude est non exigua, vt quam etiam Deus Opt. Max. pijs viris pollicetur. Vnde diuinus ille Psaltes canit:

Quales nouellos ordine satos termites
Lætus colonus prospicit:
Tam virentium caterua liberūm
Tuas coronabit dapes.
Namq; hæc parata sunt Dei timentibus,
Maioraq; istis præmia.

Vnde rectè illud Euripidis in Ione: -θάλλον τέκνα θεατῆς. Ergo pluralitas & honestas sobolis in hoc Castore (ita enim patrem suum appellat hic hospes) laudetur: tum quia per se amabilis, tum quia etiam ex legitimo coniugio suscepta est. Neque tamen hūc hospitem reijciemus, quamuis nothus sit, ex empta videlicet pellice ortus. nam & à parente in legitimi loco est adamatus: & licet culpa sit in parente, tamen ab illa liberi nothi sunt immunes: non quòd minoris fieri soleant quàm reliqui, adeò vt ignominiosus eorum ortus censeatur. Vnde Plutarchus eleganter & omnino rectè parentibus ista dicit in ipso initio libelli περὶ παίδων ἀγωγῆς: Τοῖς τοίνυν ἐπιθυμοῦσιν ἐνδόξων τέκνων γενέσθαι πατράσιν ὑποθείμην ἂν ἔγωγε μὴ ταῖς τυχούσαις γυναιξὶ συνοικεῖν. λέγω δ' οἷον ἑταίραις ἢ παλλακαῖς. τοῖς γὰρ μητρόθεν ἢ πατρόθεν οὐκ εὖ γεγονόσιν, ἀνεξάλειπτα παρακολουθεῖ τὰ τῆς δυσγενείας ὀνείδη παρὰ πάντα τὸν βίον, καὶ πρόχειρα τοῖς ἐλέγχειν καὶ λοιδορεῖσθαι βουλομένοις. καὶ σοφὸς ἦν ἄρα ὁ ποιητὴς (nimirum Euripides in Hercule Furente) ὅταν δὲ κρηπὶς μὴ καταβληθῇ γένους ὀρθῶς, ἀνάγκη δυστυχεῖν τοὺς ἐκγόνους. Καλὸν οὖν παρρησίας θησαυρὸς εὐγένεια, ἧς δὴ πλεῖστον λόγον ποιητέον τοῖς νομίμου παιδοποιίας γλιχομένοις, &c. Quæ vt vera sint, tamen animaduertendum est diligenter, ne scelus scelere cumulemus: quod fieret, si nothos etiam liberos nihili esse faciendos censeremus. Amo enim illud Euripidis in Antigone,

ὀνόματι μεμπτὸν τὸ νόθον, ἡ φύσις δ' ἴση.
Nothum genus nomen habet culpabile, natura verè æqualis est.

Deinde eos interdum præstantiores videas legitimis, adeò vt neque in ipsis etiam aliquid frustra faciat Natura. Vnde rectè Peleus ad Menelaum apud Euripid. in Androm.

-πολλάκις δέ τοι
ξηρὰ βαθεῖαν γῆν ἐνίκησε σπορᾷ,
νόθοι τε πολλοὶ γνησίων ἀμείνονες: id est,

-sæpenumerò certè
Exilis pinguem terram vicit satis
Et spurij multis legitimis meliores sunt.

Cuius rei exemplum in hoc Cretensi hospite obseruari potest. Atq; hæc quidē de illius genere. Restat dignitas parentis inter Cretenses, quæ tanta fuit, vt à populo sicut Deus coleretur: quam loquendi formulam alias & in Iliade & in Odyssea exposuimus. Hactenus de secundo membro primæ partis. In tertio docet quomodo post mortem patris liberi eius bona inter se distribuerint. Vbi duo obseruo, primùm videri mihi æqualem fuisse illam distributionem, hoc est, omnes liberos æqualiter in partes hæreditatis venisse. Illud enim videtur innuere sortis vsus (vnde κληρονομία appellatur hæreditas ἀπὸ τοῦ κλήρου, id est, sorte) qualis etiam in re simili nostro tempore esse plerunq; solet pro consuetudine regionis. Mirum enim quàm hac in parte instituta gentium varient. Secundò notandum est, in partem quoq; hæreditatis venire solitos nothos, sed minimam, vnde à legitimis distinguebantur, cùm minus iuris in bona parentum haberent quàm legitimi. At in iure ciuili hodierno omnino ab hæreditate spurij arcentur, quia in potestate parentum non sunt: qui tamen ex concubinis nascuntur, hoc habent iuris, vt ijs etiam certa pars bonorum legari aut fideicommitti possit. Sed hæc nobis diligentiùs examinare non licet, donec seriò in Iurisconsultorū spacia, Deo volente, redeamus. In quarto membro narrat cæteros vitæ suæ progressus: primùm quoad matrimonium, deinde quo ad suam fortitudinem bellicam, qua ita inclaruerit, vt multa feliciter & strenuè sæpissimè gesserit. Sed si rem attendis, hæc facinora matrimonium præcesserunt: nam cum de illo esset loquutus, causam cur illud assequutus esset, suæ virtutis subijcit. Siquidem nothus cùm esset & pauper, mirum videri poterat, cur tam illustrem & locupletem vxorem duxisset. Itaque exemplum præbet, quanti plerunque fiat virtus, vt quæ generis obscuritatem illustrare possit, & eam cæteris quoque amabilem reddere. cuius etiam beneficio & diuitias & honorē summamque authoritatem se consequutum esse inter Cretenses disertè hic hospes testatur. Hactenus de prima parte. In secunda verò (quæ in illis verbis, ἀλλ' ὅτε δὴ τήνδε στυγερὴν ὁδὸν, &c. incipit) paucis describit expeditionē, quam cū Idomeneo ad Troiam suscepit, illiusq; belli diuturnitatem nouem annorum: decimo verò post vrbem illam euersam reditū suum in patriam. Vbi vides quomodo

falsa

falsa veris intertexuerint. In tertia parte (ad illa verba, αὐτὰρ ἐμοὶ δ' ἄλλῃ κραδίη μεῖζον μενοίνα ζεὺς (narrat quomodo Aegyptum sit profectus, quid ibi pertulerit. In quinta (ad illum versum, εὖτε μοι ἐνιαυτὸς) vt à Phœnice in Phœniciam sit abductus. In sexta (ibi, ἀλλ' ὅτε δὴ μελώιες) quomodo ad terram Thesprotorum in nauigatione, quam illi fraudulenter Phœnix ille iniunxerat, peruenerit. In septima (ἔνθα με Θεσπρωτῶν) quàm humaniter à Rege Thesprotorum sit exceptus, apud quē multa se de Vlysse percepisse fingit, atq; hoc appositè cum reditum in patriam instruxisse. In octaua & postrema (ἀλλ' ἐμὲ περ ἀπέπεμψε) docet, qua ratione ad has tandem oras appulerit. In quibus ingenium & industriam ψευδεπιπλοκὴν magis admireris, quàm candorem ames: nisi res ipsa necessariò hæc mendacia confingi postularet, vt tutiùs totum negotium, quod moliebatur vir nudus & omni auxilio ac comitatu destitutus, conficere posset. Nihilominus tamen constabit illum γνωμικὸν τοῦ λόγου, quo se mēdacem egenum odisse profitebatur (hoc enim obijci posse video) Nam aliud est dissimulare, hoc est, se ipsum nolle prodere: aliud malignè falsum pro vero obtrudere, in ijs quæ tu incerta & incognita habueris, quod ad incommodum aliorum redundare possit. Illud enim nemini obesse potuit. hoc verò contrà maximè, cùm alios inani expectatione lactas. Adde quod ibi iuramento nunciū suū sanciebat: quod si falsò fecisset, grauissimo sese crimine mēdacij obligasset, proinde meritò affirmare se odisse mēdaciū nimirū ea in parte aut simili, vbi seriò veritas rei exquiritur.

b ὠνὴ δ' αὐτῷ] Attendendum est hoc genus seruitutis quæ comparabatur per emptionem, qualis erit quam in sequentibus Phœnix ille in persona huius hospitis moliri fingetur. Quibus exemplis antiquitas eius rei comprobari potest, vt anteà monuimus.

c Ἄρης τ' ἔδοσαν καὶ Ἀθήνη,] Rectè Martem & Mineruam coniungit vt doceat audaciam bellicam à prudentia non debere separari.

d Αἴγυπτον ἐϋρρείτην] Ita appellatur Aegyptus propter Nilum, à quo certis temporibus irrigatur, idq; cētum dierum spacio. Quod nos suprà lib. 4 attigimus. sed vide omnia diligentissimè enucleata, quæ ad hanc rē pertinent apud meū Goropium in Niloscopio.

e Διὸς δ' ὠπίζετο μῆνιν] De Iouis hospitalis reuerentia apud veteres satis alibi dictum est.

f τὸν δ' ἐς Δωδώνην] Veritatem sui nuncij hoc indicio voluit adhuc hic hospes cōfirmare, quòd Vlysses ad Dodanam iuerit percūctaturus oraculum de ratione sui reditus in Ithacam: hoc est, an occultè an manifestè sibi esset redeundum. Illud autem oraculum Iouis fuisse dicitur, ac proinde cæteris omnibus censeri potuit præstantius, cùm illud potiùs consuluerit quàm Delphicum, aut aliud quod illis temporibus fuerit excepto Libyco: quod tamē quia esset remotius, adire non potuit Vlysses. Et quidem tale oportuit esse illud, quod Iupiter summus Deorum sibi vendicaret. Quod nos tamen cum reliquis omnibus pro mera impietate agnoscimus, quia in illis tenebris non luxit æterna Lux, quæ tamen etiam non absimili omnino ratione veteres (sed solum tamen populum suum) illustrauit. Hoc tamen quicquid est, nobis est diligenter attendendum ne rem tantopere decantatam, tam commodo loco sicco pede transeamus, vbi præcipuè variæ sunt scriptorum sententiæ. Strabo enim lib. 7. circa finem docet, dissentire quosdam in situ huius Dodonæ. Alij enim in Epiro, alij in Peloponneso apud Eleos, alij in Pelasgia, quæ est apud Scotusam Thessaliæ collocant. Ex quibus nescias quid certi possis colligere, cùm Dodonæum illud oraculum iam tempore Strabonis perijsset, vt ipse testatur. Ea tamen vulgatissima est opinio, sitam fuisse Dodonam in Epiro, & sub Thesprotorum ditione: itemq; montem seu Tomarum seu Tmarum, sub quo fanum iacebat: quin & Tragici, inquit Strabo & Pindarus Thesprotis Dodonam adiudicant: posteà temporis Molossorum cœpta est haberi. Vnde Melam & Solinum conciliabis: quorum ille in Epiro, hic apud Molossos Dodonæi Iouis templum collocat. Nos autem hæc, vt spero, in lexico Homerico diligentiùs enucleabimus: neque enim magni impræsentia refert scire, vbi locorum hæ nugæ fuerint: rem siquidē tantùm attendimus. Eius porrò antiquitatem inspiciamus. Herodotus lib. 2. eam in Aegypto ex sacerdotibus Iouis Thebani (sunt enim Thebæ Aegyptiæ) & apud Dodonam ex eius antistitibus talē est expiscatus. Ac Iouis quidem Thebani sacerdotes dicebant duas fœminas, quæ essent sacerdotes, Thebis à Phœnicibus fuisse abductas: & harum vnam in Libya fuisse venundatam, se audiuisse, alteram in Græcia: atque has fœminas esse, quæ primæ apud dictas gētes constituissent. Antistites Dodoneorum hæc dicebant, Geminas Thebis Aegyptijs columbas nigras aduolauisse vtramque nigram: vnam quidem in Libyam, alteram ad ipsos, quæ fago insidens, humana voce eloquuta sit, eò loci Iouis oraculum condi in fatis esse, & se interpretatos esse, quod ipsis enunciaretur id esse diuinitùs, & ob id se ita fecisse. Eam verò quæ ad Libyas abijsset columbam, iussisse illis vt Ammonis oraculum conderent, quod & ipsum Iouis est. De quibus omnibus talem esse suam opinionem dicit Herodotus: si reuera nempe, Phœnices abduxerunt fœminas sacerdotes, & earum alteram in Libya, alteram in Græcia vendiderunt, videri sibi ait hanc mulierem venundatam apud Thesprotos in ea regione: quæ nunc est Hellas, quæ eadem priùs Pelasgia vocabatur: deinde ancillantem ibidem sub fago, quæ ibi nata esset, constituisse Ioui sacrum (*id est, fagum, quæ ibi erat, Ioui consecrasse*) sicut par erat eam quæ Thebis sacra Iouis obijsset, eo loco ad quem peruenerat, monimentum ipsius habere, atque hinc oraculum institutum. Et posteaquam illa linguam Græcam accepit, dixisse aiunt, inquit, sororem suam in Africa ab eisdem Phœnicibus, vt ipsa fuisset venundatam. Quod autem mulieres à Dodonæis columbæ vocatæ sunt, ob id mihi videtur factum, inquit, quia barbaræ essent, quòd videlicet simile quiddam ipsis auibus sonare viderentur. Interiecto dein tempore columbam humana voce loquutam aiunt, postquàm quæ ipsi intelligere possent, mulier loquuta est: tamdiu volucris modò sonare visa, quamdiu barbarè loquebatur. Nam columba quomodo vocem humanam sonaret? Nigram autem columbam esse dicentes, Aegyptiam fœminam significant: suntq; penè simillima inter se oracula, & illud apud Thebas Aegyptias, & hoc apud Dodonam, est diuinandi in templis ratio ab Aegypto ascita. Hæc Herodotus, partim Valla partim Stephano interpretibus, ex quibus antiquitas & origo huius Dodonæi oraculi colligitur, sed circumstantiæ tamen temporis non designantur, nisi quòd simpliciter vetustissimum esse possimus asserere, forsan ex quo vel Abrahamus in Aegyptum venit, quem de religione cum eius regionis sacerdotibus contulisse scribit Iosephus lib. 1. Antiq. Iud. vel eius nepotes. Nam hæc oraculorum redditio, nihil est quàm adulterina imitatio rationis illius, qua Deus Deorum Iehoua mortalibus etiam voluntatem suam aperiebat, & interrogatus quoque respondebat, vt varij sacræ paginæ loci satis indicant. Sed forsan etiam antiquius erit censendum, si Dodonam à Deucalione (quem Hyginus vocat Thessalum) conditam ex scriptoribus discimus (quanquam Plutarchus in Pyrrho Deucalionem & Pyrrham consuluisse oraculum Dodonæum referat, quod à nugis fabulosis veterum pendet) quem Goropius lib. 5. Gallicorum eundem cum Noacho facit, sed pleniùs lib. 3. Eum authorem dicto lib. 5 ijs perlegendum suadeo, qui abditissima quercus (ex qua reddebantur Dodonæa oracula) mysteria intueri volent. Sanè qui illa viderit, facillimè iudicabit quàm nō sine causa ad eam rem superstitiosa illa secula quercum elegerint: cùm, vt dixi, Princeps ille tenebrarum diuina oracula hac ratione adumbrârit & obumbrare voluerit. Neque vllus superiore loco Herodoti commoueatur, vbi interpretes *fagum* hanc arborem appellant decepti voce Herodoti φηγὸς. Rectè ibidem meus Goropius docet, φηγὸς Græcorum, & *fagum* Latinorum, eandem non esse arborem, licet nomen idem videatur: sed Latinorum *fagum* esse Theophrasti oxyam, quam alij *Sylfimam*, vt Gaza, alij *Fagocissimam*, vt Strabonis Interpres nominarunt, cùm simpliciter *fagum* interpretari debuissent. φηγὸς autem Græcorum esse genus illud quercus, quod glandem maximè edulem profert. qua de re videndus idē copiosiùs in Vertumno, vbi has differentias ex professo persequitur, & euidentissimè probat. Ergo ex quercu reddebantur oracula Dodonęa: sed à quibus? Suidas dicit à mulieribus. Eius locus hic est: Δωδώνη (inquit) πόλις ἐν τῇ Θεσπρωτίδι Πελασγίᾳ. ἐν ᾗ ἵστατο δρῦς. ἐν ᾗ μαντεῖον ἦν γυναικῶν προφητίδων. καὶ εἰσιόντων τῶν μαντευομένων, ἐκινεῖτο ἠχοῦσα ἡ δρῦς ἠχῶδες, αἱ δὲ ἐφθέγγοντο ὅτι τάδε λέγει ὁ Ζεὺς. καὶ ἀνδριὰς ἱστῶς ἐν ὕψει ῥάβδον κατέχων, καὶ παρ' αὐτὸν λέβης ἵστατο. καὶ ἔτυπτεν ὁ ἀνδριὰς τὸν λέβητα. ἐξ οὗ ἦχόν τε συμφωνοῦντος (lego ἀσυμφώνους) ἀπετέλει. καὶ δὲ τῶν ἡρμοσμένων φωνὰς ἀνάρθρους εἶναι. Quem locum Hieronymus Vvolfius ita mutilè transtulit, vt institutum hominis in toto illo opere plerunque improbare audeam. Nos ergo integrè sic: Dodona vrbs in Thesprotide Pelasgia, in qua stabat quercus, itemque oraculum fatidicarum mulierum. At ingredientibus ijs qui consulerent, mouebatur resonans illa quercus: illæ verò pronunciabant. Hæc ait Iupiter. In cacumine stabat simulachrum virgam continens, & iuxta illud lebes: ac simulachrum lebetem feriebat. Vnde sonus quidam inconcinnus reddebatur. Voces sedecim Dæmonum inarticulatæ sunt. Qui hæc cum Vvolfij versione comparârit, fidem, ni fallor, in homine desiderabit. Ibi ergo vides fatidicas illas mulieres oracula reddidisse: quod tamen de sola illorum relatione est intelligendum. nam reuerà quercus aut simulachrum & lebes simul illa reddebant, quæ tamen à solis illis antistitibus intelligi poterant. Fuerunt autem tres numero, vt ex Herodoto lib 2. constat, itemque ex Ephoro apud Strabonem lib. 9. Vbi tamen viris solis Bœotis oracula reddidisse scribit, cuius rei causam ex facti cuiusdam historia explicat. Alij tradunt columbas id præstitisse: ad eorum opinionem sequutus est Pausanias in Achaicis: In ea lue (inquit Romulo interprete) Dodonæ oraculum consulendum cēsuerunt: erat enim illis temporibus apud eius oræ incolas Aetolos, & eorum finitimos Acarnanas & Epirotas columbarum, quæ è quercu responsa dabant, eorum populorum fide sancita, valde inclyta fama. Causam diuersæ hac in re sententiæ facilè intelliget lector, si originem huius superstitionis, qualis à nobis anteà est tradita, repetierit, ex sententia nimirum Antistitum Dodonæarum. Goropius lib. 5. Gallicorum hoc figmentū de columbis ita interpretatur. Appulit fortasse Noachus, inquit, in Epirum duabus nauibus, quas bono omine columbas potuit nominare, tum ob volatus celeritatem, tùm quo memoriam refricarent eius quod in

S s 2 magna

magna illa naue accidetat in gemina columbæ emissione. Ex vera enim historia inanes frequenter fabulæ apud Græcos natæ sunt de rebus vetustis non bene cognitis, vno quoque sibi somnia comminiscēte. Sic Plutar columbæ ex arca à Deucalione emissę meminit, insigne testimonio suo suggerens argumentum, Deucalionem non alium quàm Noachum intelligi debere: sed in emissionis causa à vero aberrauit. Nec aliter hic accidisse reor, dū columbę è Phœnicia dicuntur emissæ, è quibus alij, quod visum fuerit, sibi fingant: mihi certè naues lubet suspicari, idq; eò magis, quòd hæc auis Veneri dedicetur, ad quam terris omnibus inducēdam Noachus potissimùm nauigabat. Et paulò pòst. Non fuit itaque falsum, columbas olim oracula reddidisse, si naues pro vectoribus capiātur, eò quòd ij qui cum Deucalione ex Phœnicū litore appulissent, primi sacrorū doctrinā in Epiro plantassent, & quorsum ea tenderet, nobili querceto solertibus ingenijs intelligendum dedissent. Atq. hoc quidem primū Dodonæ fuisse videtur institutum: à quo posteri immanibus spacijs digressi, vanissimum aperuerunt mercatum mendaciorum, quæ ceu vera vaticinia protrusa, ingentem quæstum fallacibus sacrificulis attulerunt: qui, vt perpetuus esset, omnem nō veritatem modò, sed veritatis etiam memoriam frigidissimis & execrandis idolomaniæ portentis obruerunt. *Hæc ille.* quæ forsan omnibus non probabuntur: sed illi mihi fabulis potiùs quàm veritatis inuestigatione delectari videbūtur. Sed de his fortasse nimis plura. Intereà Deo Opt. Max. gratias agamus, quòd his nugis orbem nostrum perpurgauit, tantamq; errorum & impietatis caliginem veritatis suæ fulgore discussit.

Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
ᵃ Ἆ δειλὲ ξείνων, ἦ μοι μάλα θυμὸν ὄρινας,
Ταῦτα ἕκαστα λέγων ὅσα δὴ πάθες, ἠδ᾽ ὅσ᾽ ἀλήθης.
Ἀλλὰ τάδ᾽ οὐ κατὰ κόσμον ὀΐομαι, οὐδέ με πείσεις,
Εἰπὼν ἀμφ᾽ Ὀδυσῆϊ· τί σε χρὴ τοῖον ἐόντα
Μαψιδίως ψεύδεσθαι; ἐγὼ δ᾽ εὖ οἶδα καὶ αὐτὸς
Νόστον ἐμοῖο ἄνακτος, ὅτ᾽ ἤχθετο πᾶσι θεοῖσι
Πάγχυ μάλ᾽, ὅττι μιν οὔτι μετὰ Τρώεσσι δάμασσαν,
Ἠὲ φίλων ἐν χερσὶν, ἐπεὶ πόλεμον τολύπευσε.
Τῶ κέν οἱ τύμβον μὲν ἐποίησαν Παναχαιοὶ,
Ἠδέ κε καὶ ᾧ παιδὶ μέγα κλέος ἤρατ᾽ ὀπίσσω.
ᵇ Νῦν δέ μιν ἀκλειῶς Ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο.
ᶜ Αὐτὰρ ἐγὼ παρ᾽ ὕεσσιν ἀπότροπος· οὐδὲ πόλινδε
Ἔρχομαι, εἰ μή πού τι περίφρων Πηνελόπεια
Ἐλθέμεν ὀτρύνῃσιν, ὅτ᾽ ἀγγελίη ποθὲν ἔλθῃ.
Ἀλλ᾽ οἱ μὲν τὰ ἕκαστα παρήμενοι ἐξερέουσιν,
Ἠμὲν οἳ ἄχνυνται δὴν οἰχομένοιο ἄνακτος,
Ἠδ᾽ οἳ χαίρουσι βίοτον νήποινον ἔδοντες.
Ἀλλ᾽ ἐμοὶ οὐ φίλον ἐστὶ μεταλλῆσαι καὶ ἐρέσθαι
Ἐξ οὗ δή μ᾽ Αἰτωλὸς ἀνὴρ ἐξήπαφε μύθῳ,
χ. Ὅς ῥ᾽ — * Ὅς τ᾽ ἄνδρα κτείνας, πολλὴν ἐπὶ γαῖαν ἀληθεὶς,
χ. ἱκό. πρὸς δώματ᾽ — Ἤλυθ᾽ * ἐμὸν πρὸς σταθμόν· ἐγὼ δέ μιν ἀμφαγάπαζον.
Φῆ δέ μιν ἐν Κρήτεσσι παρ᾽ Ἰδομενῆϊ ἰδέσθαι
Νῆας ἀκειόμενον, τάς οἱ ξυνέαξαν ἄελλαι·
Καὶ φάτ᾽ ἐλεύσεσθαι ἢ ἐς θέρος ἢ ἐς ὀπώρην,
Πολλὰ χρήματ᾽ ἄγοντα, σὺν ἀντιθέοις ἑτάροισι.
Καὶ σὺ γέρον πολυπενθὲς, ἐπεί σέ μοι ἤγαγε δαίμων,
Μήτε τί μοι ψεύδεσσι χαρίζεο, μήτε τι θέλγε.
Οὐ γὰρ τοὔνεκ᾽ ἐγώ σ᾽ αἰδέσσομαι, οὐδὲ φιλήσω,
χ. τ᾽ ἐλεαίρων — Ἀλλὰ Δία ξένιον δείσας, αὐτόν * τ᾽ ἐλεήσας.
Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-(σεὺς,
ᵈ Ἦ μάλα τίς τοι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἄπιστος,
Οἷόν σ᾽ οὐδ᾽ ὀμόσας περ ἐπήγαγον, οὐδέ σε πείθω.
χ. ὄπισθεν — Ἀλλ᾽ ἄγε νῦν ῥήτρην ποιησόμεθ᾽· αὐτὰρ * ὕπερθε
Μάρτυροι ἀμφοτέροισι θεοὶ τοὶ Ὄλυμπον ἔχουσιν.
Εἰ μέν κεν νοστήσῃ ἄναξ τεὸς ἐς τόδε δῶμα,
Ἕσσας με χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα, πέμψαι
Δουλίχιον δ᾽ ἰέναι, ὅθι μοι φίλον ἔπλετο θυμῷ·
Εἰ δέ κε μὴ ἔλθῃσιν ἄναξ τεὸς, ὡς ἀγορεύω,
Δμῶας ἐπισσεύας βαλέειν μεγάλης κατὰ πέτρης,
Ὄφρα καὶ ἄλλος πτωχὸς ἀλεύεται ἠπεροπεύειν.
Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσεφώνεε δῖος ὑφορβὸς,
Ξεῖν᾽ οὕτω γάρ κέν μοι ἐϋκλείη τ᾽ ἀρετή τε
χ. μετόπισθεν, — Εἴη ἐπ᾽ ἀνθρώπους ἅμα τ᾽ αὐτίκα καὶ * μετέπειτα,
ᵉ Ὅς σ᾽ ἐπεὶ ἐς κλισίην ἄγαγον καὶ ξείνια δῶκα,
Αὖθις δὲ κτείναιμι, φίλον δ᾽ ἀπὸ θυμὸν ἑλοίμην,
χ. κεν δ᾽ ἔπειτα — Πρόφρων * δή κεν ἔπειτα Δία Κρονίωνα λιτοίμην.
Νῦν δ᾽ ὥρη δόρποιο· τάχιστά μοι ἔνδον ἑταῖροι

Hunc.a.respondens alloquutus es Eumæe subulce,
O miser hospitum, certè valdè animum commouisti
Hæc singula dicens, quæ iam tulisti, & quæ vagatus es.
Sed hæc non aptè puto, neq; mihi persuadebis,
Dicens de Vlysse, quid te oportet cùm talis sit
Temerè mentiri: ego autem certè scio & ipse
Reditū mei domini quòd infestus est omnibus Deis
Omnino valdè, quādo ipsum nō in Troianis domuerūt.
Vel amicorū in manibus, quoniā bellū benè tractauit.
Quare et sepulchrum quidem fecissent omnes Achiui,
Ac etiam suo filio magna gloria creuisset in posterum:
Nunc autem ipsum sine gloria Harpyiæ delaniarunt.
At ego apud sues separatus, neq; ad ciuitatem
Eo, nisi prudens Penelope
Ire iubeat, quando nuncium aliunde veniat.
Sed hi quidem singula assidentes interrogant.
Et alij tristantur diu absente rege,
Atque illi lætantur victum impunè edentes.
Sed mihi non gratum est inquirere & interrogare
Ex quo me Aetolus vir decepit verbo:
Qui viro interfecto, multas per regiones vagatus,
Venit meas ad ædes: ego autem ipsum amicè habui,
Dixit autem inter Cretenses apud Idomeneum vidisse
Naues aptantem, quas ei fregerant procellæ:
Et dixit venturum, vel in æstatem, vel in autumnum,
Multas opes ducentem cum diuinis socijs.
Et tu senex multa passus postq̄ te ad me duxit fortuna,
Ne mihi mendacijs gratificare, neq; mulceas.
Non enim ob id ego te honorabo, neq; diligam,
Sed Iouem hospitalem veritus, teq; ipsum miseratus.
Hunc.a.respondens, alloquutus est prudens Vlysses,
Certè valdè aliquis tibi anim' in pectorib. incredulus,
Qualem neq; iurans induxi neq; tibi persuadeo.
Sed agè nunc pactum faciamus, & postea
Testes ambobus Dij, qui Olympum habitant.
Siquidem redibit rex tuus in hanc domum,
Indutum me chlenamq; tunicamq; vestes mitte
Ad Dulichium ire, quo mihi gratum est animo.
Si autem non venerit rex tuus, vt dico,
Famulis iube deijcere magna de petra,
Vt & alius pauper caueat decipere.
Huc autē respondēs alloquutus est diuinus subulcus,
Hospes sic mihi bona fama virtusq;
Sit inter homines, simul nunc & in futurum,
Qui te in stabulum duxi, & hospitalia munera dedi.
Rursus.a.interficiam, dilectumq; animum auferam.
Promptus autem posteà Ioui Saturnio supplicabo.
Nunc autem hora cœnæ, ocyus mihi intus socij

Εἶεν

Εἶεν, ἵν' ἐν κλισίῃ λαρὸν τετυκοίμεθα δόρπον.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Ἀγχίμολον δὲ σύες τε καὶ ἀνέρες ἦλθον ὑφορβοί,
Τὰς μὲν ἄρα ἔρξαν κατὰ ἤθεα κοιμηθῆναι·
Κλαγγὴ δ' ἄσπετος ὦρτο συῶν αὐλιζομενάων.
Αὐτὰρ ὁ οἷς ἑτάροισιν ἐκέκλετο δῖος ὑφορβός,
Ἄξεθ' ὑῶν τὸν ἄριστον, ἵνα ξείνῳ ἱερεύσω
Τηλεδαπῷ· πρὸς δ' αὐτοὶ ὀνησόμεθ', οἵπερ ὀϊζὺν
Δὴν ἔχομεν, πάσχοντες ὑῶν ἕνεκ' ἀργιοδόντων·
Ἄλλοι δ' ἡμέτερον κάματον νήποινον ἔδουσιν.
Ὣς ἄρα φωνήσας κέασε ξύλα νηλέϊ χαλκῷ·
Οἱ δ' ὗν* εἴσηγον μάλα πίονα πενταέτηρον.
Τὸν μὲν ἔπειτ' ἔστησαν ἐπ' ἐσχάρῃ· οὐδὲ συβώτης
Λήθετ' ἄρ' ἀθανάτων (φρεσὶ γὰρ κέχρητ' ἀγαθῇσιν)
Ἀλλ' ὅγ' ἀπαρχόμενος κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ βάλ-
Ἀργιόδοντος ὑός, καὶ ἐπεύχετο πᾶσι θεοῖσι (λεν
Νοστῆσαι Ὀδυσῆα πολύφρονα ὅνδε δόμονδε.
Κόψε δ' ἀνασχόμενος σχίζῃ δρυός, ἣν λίπε κείων.
Τὸν δ' ἔλιπε ψυχή· τοὶ δ' ἔσφαξάν τε καὶ εὗσαν.
Αἶψα δέ μιν διέχευαν· ὁ δ' ὠμοθετεῖτο συβώτης,
Πάντοθεν ἀρχόμενος μελέων, ἐς πίονα δημόν.
Καὶ τὰ μὲν ἐν πυρὶ βάλλε, παλύνας ἀλφίτου ἀκτῇ,
Μίστυλλόν τ' ἄρα τἄλλα, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν,
Ὤπτησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα·
Βάλλον δ' εἰν ἐλεοῖσιν ἀολλέα· ἂν δὲ συβώτης
Ἵστατο δαιτρεύσων (περὶ γὰρ φρεσὶν αἴσιμα ᾔδη)
Καὶ τὰ μὲν ἕπταχα πάντα διεμοιρᾶτο δαΐζων·
Τὴν μὲν ἴαν Νύμφῃσι καὶ Ἑρμῇ Μαιάδος * υἱῷ
Θῆκεν ἐπευξάμενος, τὰς δ' ἄλλας νεῖμεν * ἑκάστῳ·
Νώτοισιν δ' Ὀδυσῆα διηνεκέεσσι γέραιρεν
Ἀργιόδοντος ὑός· κύδαινε δὲ θυμὸν ἄνακτος.
Καί μιν φωνήσας προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Αἴθ' οὕτως Εὔμαιε φίλος Διὶ πατρὶ γένοιο
Ὡς ἐμοί, ὅτι με τοῖον ἐόντ' ἀγαθοῖσι γεραίρεις.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ἔσθιε δαιμόνιε ξείνων, καὶ τέρπεο τοῖσδε
Οἷα πάρεστι· θεὸς δὲ * τὸ μὲν δώσει, τὸ δ' ἐάσει
Ὅ, ττι κεν ᾧ θυμῷ ἐθέλῃ· δύναται γὰρ ἅπαντα.
Ἦ ῥα καὶ ἄργματα θῦσε θεοῖς αἰειγενέτῃσι.
Σπείσας δ' αἴθοπα οἶνον, Ὀδυσσῆϊ πτολιπόρθῳ
Ἐν χείρεσσιν ἔθηκεν· ὁ δ' ἕζετο ᾗ παρὰ μοίρῃ.
Σῖτον δέ σφιν ἔνειμε Μεσαύλιος, ὅν ῥα συβώτης
Αὐτὸς κτήσατο οἶος ἀποιχομένοιο ἄνακτος,
Νόσφιν δεσποίνης καὶ Λαέρταο γέροντος.
Πὰρ δ' ἄρα μιν Ταφίων πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Σῖτον μέν σφιν ἀφεῖλε Μεσαύλιος, οἱ δ' ἐπὶ * κοῖ-
τον
Σίτου καὶ κρειῶν κεκορημένοι ἐσσεύοντο.
Νὺξ δ' ἄρ' ἐπῆλθε κακὴ σκοτομήνιος, ὗε δ' ἄρα Ζεὺς
Πάννυχος, αὐτὰρ ἄη Ζέφυρος μέγας αἰὲν ἔφυδρος.
Τοῖς δ' Ὀδυσεὺς μετέειπε συβώτεω πειρητίζων,
Εἴ πως οἱ ἐκδὺς χλαῖναν πόροι, ἤ τιν' ἑταίρων
Ἄλλον ἐποτρύνειεν, ἐπεί ἑο κήδετο λίην.
Κέκλυθι νῦν Εὔμαιε, καὶ ἄλλοι πάντες ἑταῖροι,
Εὐξάμενός τι ἔπος ἐρέω· οἶνος γὰρ ἀνώγει
Ἠλεός, ὅς τ' ἐφέηκε πολύφρονά περ μάλ' ἀεῖσαι,
Καί θ' ἁπαλὸν γελάσαι, καί τ' ὀρχήσασθ' ἀνῆκεν,

Erunt, vt in tugurio dulcem præparemus cœnam.
Sic hi quidem talia inter se dicebant.
De propinquo autem suesq; & viri venerunt subulci,
Has quidē igitur incluserunt de more ad dormiēdum:
Clamor autē multus ortus est suum in harā euntium.
At suis socijs iussit diuinus subulcus,
Ducite suum optimam, vt hospitis in gratiam mactem
Peregrini, vnà & ipsi recreabimur, qui ærumnam
Diu habemus patiētes suū gratia habētiū dētes albos.
Alij autem nostrum laborem impunè edunt.
Sic loquutus scidit ligna acuto ferro.
Hi autē suē abduxerunt valde pinguē quinquennem. χ. εἴσαγον
Hunc quidē postea posuerūt in craticula, neq; subulcus
Oblitus est immortaliū (mentibus.n. vtebatur bonis.)
Sed hic incipiens capitis crines in ignem iecit
Albos habentis dētes suis, & precatus est omnes Deos,
Vt rediret Vlysses prudens suam domum.
Percussit.a. in altū tollēs stipite querno quē liqt pfect°.
Hunc.a. reliqt anima, hi.a. iugularunt & cōbusserunt.
Statim.a. ipsum diuiserunt, cruda aūt posuit subulcus
Vndiq; initio facto à membris in pinguem adipem:
Et partē qdē in ignē iecit, vbi cōmiscuisset farinæ flore,
Minutatim.v. secuerunt alia, & circū verua fixerunt
Assaueruntq; ritè, extraxeruntq; omnia.
Posuerant autem in discis simul omnia, subulcus verò
Surrexit in quadrā diuidēs (valdè.n. mētib. æqua scie-
Atq; qdē septifariā oīa partitus est diuidens, (bat)
Partē quidem vnam Nymphis, & Mercurio Maiæ filio χ. υἱῷ
Posuit apprecatus, alias distribuit singulis, χ. ἑκάστῳ
Dorsis autem Vlyssem integris honorauit
Albi dentis suis, illustrabat autem animum heri,
Et ipsum appellatum alloquutus est prudens Vlysses,
Vtinam sic Eumæe dilectus Ioui patri sis
Sicut mihi, siquidem me talis cùm sim, bonis honoras.
Hunc.a. respondens alloquutus es Eumæe subulce,
Comede felix hospitum, & delectare his,
Qualia adsunt: Deus.a. hoc quidē dabit, hoc autē sinet χ. τὸ μὲν δώσει, τὸ δ'
Quodcunq; suo animo vult: potest enim omnia.
Dixit, & initiationes sacrificauit Deis sempiternis.
Libato autem nigro vino, Vlyssi vrbium destructori
In manibus posuit, hic aūt sedebat suum iuxta latus:
Cibum autem ipsis distribuit Mesaulius, quē subulcus
Ipse possederat solus absente domino,
Seorsum à domina & Laërte sene,
Ipsum apud Taphios emerat suis facultatibus.
Hi.a. in cibos paratos praiacientes manus extendebāt.
At postquam potus & cibi desiderium amouerunt,
Cibum quidem ab ipsis abstulit Mesaulius, hi autem χ. κοῖτον
in cubile
Cibo & carnibus saturati iuerunt.
Nox autem venit mala obscura, pluit autem Iupiter
Tota nocte, at spirabat Zephyrus magn° semp aquosus.
Hos autem Vlysses alloquutus est subulcum tentans,
Si quò ab eo exutā ibi chlenā pberet, vel aliquē sociorū
Alium moneret, si quidem sui curam gerebat valdè.
Audi nunc me Eumæe, & alij omnes socij,
Gloriabundus aliquod verbum dicam, vinum.n. iubet
Stultum, quod impellit sapientē etiam valdè cantare,
Et leniter ridere & saltare impellit,

Καί τι ἔπος προέηκεν ὅπερ τ' ἄρρητον ἄμεινον.
Ἀλλ' ἐπεὶ οὖν τὸ πρῶτον ἀνέκραγον, οὐκ ἐπικεύσω.
Εἴθ' ὡς ἡβώοιμι, βίη τέ μοι ἔμπεδος εἴη,
Ὡς ὅθ' ὑπὸ Τροίην λόχον ἤγομεν ἀρτύναντες.
Ἡγείσθην δ' Ὀδυσεύς τε καὶ Ἀτρείδης Μενέλαος,
Τοῖσι δ' ἅμα τρίτος ἦρχον ἐγώ· αὐτοὶ γὰρ ἄνωγον.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἱκόμεσθα ποτὶ πτόλιν αἰπύ τε τεῖχος,
Ἡμεῖς μὲν περὶ ἄστυ κατὰ ῥωπήια πυκνά,
Ἀν δόνακας καὶ ἕλος, ὑπὸ τεύχεσι πεπτηῶτες
Κείμεθα· νὺξ δ' ἄρ' ἐπῆλθε κακή, Βορέαο πεσόντος,
χ. ἔπλετο Πηγυλίς, αὐτὰρ * ὕπερθε χιὼν γένετ' ἠΰτε πάχνη
Ψυχρή, καὶ σακέεσσι περιτρέφετο κρύσταλλος.
Ἔνθ' ἄλλοι πάντες χλαίνας ἔχον ἠδὲ χιτῶνας,
Εὗδον δ' εὔκηλοι σάκεσιν εἰλυμένοι ὤμους·
Αὐτὰρ ἐγὼ χλαῖναν μὲν ἰὼν ἑτάροισιν ἔλειπον
χ. ἀφραδί-αις, * Ἀφραδίῃς, ἐπεὶ οὐκ ἐφάμην ῥιγωσέμεν ἔμπης,
Ἀλλ' ἑπόμην σάκος οἶον ἔχων καὶ ζῶμα φαεινόν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τρίχα νυκτὸς ἔην, μετὰ δ' ἄστρα βεβήκει,
Καὶ τότ' ἐγὼν Ὀδυσῆα προσηύδων ἐγγὺς ἐόντα,
Ἀγκῶνι νύξας (ὁ δ' ἄρ' ἐμμαπέως ὑπάκουσε)
Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Οὔτι ἔτι ζωοῖσι μετέσσομαι, ἀλλά με χεῖμα
Δάμναται· οὐ γὰρ ἔχω χλαῖναν· παρά μ' ἤπαφε δαίμων,
χ. ἔμμεν· Οἰοχίτων' * ἔμεναι· νῦν δ' οὐκ ἔτι φυκτὰ πέλονται.
Ὣς ἐφάμην, ὁ δ' ἔπειτα νόον σχέθε τόνδ' ἐνὶ θυμῷ,
Οἷος ἐκεῖνος ἔην βουλευέμεν ἠδὲ μάχεσθαι·
Φθεγξάμενος δ' ὀλίγῃ ὀπί με πρὸς μῦθον ἔειπε,
Σίγα νῦν, μή τίς σευ Ἀχαιῶν ἄλλος ἀκούσῃ,
Ἦ καὶ ἐπ' ἀγκῶνος κεφαλὴν σχέθεν, εἶπέ τε μῦθον,
Κλῦτε φίλοι, θεῖός μοι ἐνύπνιον ἦλθεν ὄνειρος.
Λίην γὰρ νηῶν ἑκὰς ἤλθομεν· ἀλλά τις εἴη
Εἰπεῖν Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν,
Εἰ πλέονας παρὰ ναῦφιν ἐποτρύνειε νέεσθαι.
Ὣς ἔφατ'· ὦρτο δ' ἔπειτα Θόας Ἀνδραίμονος υἱός,
χ. βάλε Καρπαλίμως, ἀπὸ δὲ χλαῖναν * θέτο φοινικόεσσαν,
χ. δ' ἰσάμην Βῆ δὲ θέειν ἐπὶ νῆας· ἐγὼ δ' ἐνὶ εἵματι κείνου
Κείμην ἀσπασίως, φάε δὲ χρυσόθρονος ἠώς.
Ὣς νῦν ἡβώοιμι, βίη τέ μοι ἔμπεδος εἴη,
Δοίη κέν τις χλαῖναν ἐνὶ σταθμοῖσι συφορβῶν,
Ἀμφότερον, φιλότητι καὶ αἰδοῖ φωτὸς ἑῆος.
Νῦν δέ μ' ἀτιμάζουσι κακὰ χροῒ εἵματ' ἔχοντα.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης, Εὔμαιε συβῶτα,
Ὦ γέρον, αἶνος μέν τοι ἀμύμων ὃν κατέλεξας,
χ. εἴπατες. Οὐδέ τί πω παρὰ μοῖραν ἔπος νηκερδὲς * ἔειπες.
Τῶ οὔτ' ἐσθῆτος δευήσεαι, οὔτε τευ ἄλλου
Ὧν ἐπέοιχ' ἱκέτην ταλαπείριον ἀντιάσαντα
Νῦν· ἀτὰρ ἠῶθέν γε τὰ σὰ ῥάκεα δνοπαλίξεις.
Οὐ γὰρ πολλαὶ χλαῖναι, ἐπημοιβοί τε χιτῶνες
Ἐνθάδε ἕννυσθαι, μία δ' οἴη φωτὶ ἑκάστῳ.
Αὐτὰρ ἐπὴν ἔλθῃσιν Ὀδυσσῆος φίλος υἱός,
Αὐτός τοι χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα δώσει,
Πέμψει δ' ὅππῃ σε κραδίη θυμός τε κελεύει.
Ὣς εἰπὼν ἀνόρουσε, τίθει δ' ἄρα οἱ πυρὸς ἐγγὺς
Εὐνήν, ἐν δ' οἰῶν τε καὶ αἰγῶν δέρματ' ἔβαλλεν.
Ἔνθ' Ὀδυσεὺς κατέλεκτ'· ἐπὶ δὲ χλαῖναν βάλεν αὐτῷ
χ. μελαί-νην, Πυκνὴν καὶ * μεγάλην, ἥ οἱ παρεκέσκετ' ἀμοιβάς,
Ἕννυσθ' ὅτε τις χειμὼν ἔκπαγλος ὄροιτο.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθ' Ὀδυσεὺς κοιμήσατο, τοὶ δὲ παρ' αὐτὸν

Et aliquod verbum præfari quod non dictum melius.
Sed postq̃ primũ garrulus esse cœpi, non dissimulabo.
Vtinam sic pubescerem, visq; mihi firma esset,
Sicut quando sub Troia insidias duximus parantes.
Duces erant Vlysses & Atrides Menelaus,
Cum his vnà tertius dux fui ego ipsi enim iusserant:
Sed quando iuimus ad vrbem, altumq; murum,
Nos quidem circa vrbem in virgultis densis,
Inter calamos & paludem sub armis prostrati
Iacuimus, nox autem aduenit mala Borea incidente
Glaciali, at postea nix facta est veluti pruina
Frigida, & scutis circumuertebatur crystallus.
Tunc alij omnes vestes habebant & tunicas.
Dormiebant autem quieti scutis cooperti humeros:
At ego vestem quidem discedens socijs reliqui
Stultè, quoniã non putabam tantum frigus futurum.
Sed sequebar scutum solum habens, & vestem nitidã.
Sed quando iam extrema pars noctis erat, trãs autem astra ierant,
Et tunc ego Vlyssem allocutus sum, qui propè erat
Cubito puncto: hic autem promptè audiuit,
Nobilis Laërtiade prudens Vlysses,
Non adhuc cum viuis ero, sed me hyems
Interficiet. nõ. n. habeo chlanã apud me, decepit fortuna
Vna cũ tunica cũ sim, nũc. a. nõ amplius remedia adsũt.
Sic dixi, hic aũt postea mentẽ tenuit hanc in animo,
Solus ille erat ad consultandum & pugnandum.
Loquens autem summissa voce ad verbem dixit,
Sile nunc, ne quis Achiuorum alius audiat.
Dixit & in cubito caput tenuit, dixitq; verbum,
Audite amici, diuinũ mihi insomnis astitit insomniũ.
Nam à nauibus longè venimus, sed aliquis eat
Nunciatum Atridæ Agamemnoni pastori populorum,
At plures ad naues iubeat venire.
Sic dixit, motus est. a. postea Thoas Andræmonis filius
Subitò, à se autẽ chlænam iecit purpuream,
Perrexit ire ad naues, ego autem in veste illa
Iacui libenter, illuxit autem aureo throno aurora:
Vtinam nunc pubescerem, visq; mihi firma esset,
Daret aliquis chlænam in stabulis subulcorum
Aequè amicitia ac reuerentia viri boni:
Nũc. a. me inhonorãt malas circa corpus vestes habẽtẽ.
Hũc. a. respõdens, alloquutus est Eumæus subulcus,
O senex laus quidem tibi magna quam dixisti,
Neq; amplius citra decorum verbum inutile dixisti,
Ideo neq; veste indigebis, neq; alia re,
Quàm conueniat supplici misero obuiam venienti
Nunc: at manè tuis te vestibus amicies:
Non enim multæ chlænæ mutatoriæq; tunicæ
Hic ad induendum, vna autem sola viro singulo.
At postquam venerit Vlyssis dilectus filius,
Ipse tibi chlænamq; tunicamq; vestes dabit,
Mittet & quò te cor animusq; iubet.
Sic loquutus surrexit, posuit autem ei ignem prope
Lectum, inq; caprarum & ouium pelles iniecit,
Vbi Vlysses dormiebat: insuper chlænam iniecit ipsi
Densam & mollem, quæ ei erat mutatoria
Cũ se indueret, quãdo aliqua hyẽs terribilis orta esset.
Sic hic quidem tunc Vlysses dormiuit, at apud ipsum

Ἄνδρες

Ἄνδρες κοιμήσαντο νεηνίαι, οὐδὲ συβώτῃ	*Viri dormierunt iuuenes, neq; subulco*
Ἥνδανεν αὐτόθι κοῖτος, ὑῶν ἄπο κοιμηθῆναι·	*Placuit illic in lecto à suibus longè dormire.*
Ἀλλ' ὅγ' ἄρ' ἔξω ἰὼν ὡπλίζετο (χαῖρε δ' Ὀδυσσεὺς	*Sed hic extrà iens armabatur, lætabatur aūt Vlysses*
Ὅττι ῥά οἱ βιότου περικήδετο νόσφιν ἐόντος)	*Quòd suæ vitæ curam gereret, licet longè abesset.*
Πρῶτον μὲν ξίφος ὀξὺ περὶ στιβαροῖς βάλετ' ὤμοις·	*Primū quidē ensem acutū circū fortes posuit humeros,*
Ἀμφὶ δὲ χλαῖναν ἑέσσατ' ἀλεξάνεμον μάλα πυκνήν,	*Circū.a.chlænā induit expellentē ventū valdè dēsam,*
Ἂν δὲ νάκην ἕλετ' αἰγὸς ἐϋτρεφέος μεγάλοιο·	*Ac pellem accepit capræ benè nutritæ magnæ:*
Εἵλετο δ' ὀξὺν ἄκοντα, κυνῶν ἀλκτῆρα καὶ ἀνδρῶν.	*Accepit.a.acutā lanceā cōtra canes adiutricē & viros,*
Βῆ δ' ἴμεναι κείων ὅθι περ σύες ἀργιόδοντες	*Perrexit autem ire dormiturus, vbi sues*
Πέτρῃ ὑπὸ γλαφυρῇ εὗδον Βορέω ὑπ' ἰωγῇ.	*Petra sub concaua dormiebant Boreæ sub tegmine.*

COMMENTARIVS.

a ἆ δειλὲ ξείνων] Audita superiore hospitis sui narratione Eumæus, non potuit non commoueri, & eius commiseratione duci, qui tot calamitates hactenus esset perpessus: quarum commemorationem falsi non arguit, sed id solum quod de Vlysse interseruit, atque id tantùm confictum ab hospite autumat, cùm ipse persuasum habeat illum iam perijsse, eiusque rei causam probabilem assignat, vt eò difficiliùs à fide sua deturbetur, odium quo illum Dij omnes sunt prosequuti propter gestum feliciter Troianū bellum, quod illius opera totum est confectum. Eos autem Deos intelligit, qui partibus Troianorum fauebant, quosq; tantam iniuriā in eorum excidio sibi illatam vltos iam esse credebat hic bonus porculator.

b νῶι δ' ἐμοὶ ἀκλειῶς] Sine honore ac gloria perijsse Vlyssem dicit, quòd eum credat sepultura destitutum: quæ quanti fuerit facta apud veteres, aliàs plenè docuimus. Raptum autem ab Harpyis,

> *(Tristius haud illis monstrum nec sæuior vlla*
> *Pestis, & ira Deûm Stygijs sese extulit vndis*
> *Virgines volucrum vultus fœdissima ventris*
> *Proluuies, vncæq; manus & pallida semper*
> *Ora fame.)*

raptum, inquam, ab Harpyis dicit, hoc nouum genus mortis commentus (cùm anteà à canibus & vulturibus, vel à piscibus discerptum suspicaretur) vt crudele, quo proinde vti potuerint aduersus eum infesti illi & indignabundi Dij, à quibus illatam ei mortem existimat. Porrò hæc ipsa fermè verba à Telemacho suprà lib. 1. vsurpabantur.

c αὐτὰρ ἐγὼ] Hæc videtur dicere Eumæus, ne ab hospite vrgeretur de profectione ad Penelopen, vt ei hoc nuntium narraret. Duo ergo sunt quæ videtur prætexere, ne id facere precibus illius cogatur. primùm quòd non soleat nisi accersitus à Penelope, eam accedere: deinde, quòd cùm semel ab Aetolo peregrino de Vlysse falsa referente deceptus sit prudenter iā ex proprio peccato factus, ea de re amplius non sit sollicitus, neque anxiè de hero viatores roget, aut eorum spontaneas narrationes minimè curet. Porrò rogat hunc hospitem, vt talia commemorare imposterum desinat, cùm rem sibi gratam non faciat, nedum mercedem à se expectare vllam possit. Hunc enim finem ipsi propositum putat, cuius tamen gratia beneuolentiam suam ei non pollicetur, sed Iouis hospitalis reuerentia, & illius commiseratione.

d ἦ μάλα τίς τοι] Cùm videret Vlysses Eumæum nullo modo posse persuaderi, indignabundus quodammodo in eum insurgit, & ἀπιστίαν nimiam illi exprobrat, vt qui iuranti etiā fidem adhibere nolit: nihilominus quò magis fidem suis dictis recusat Eumæus, eò magis vrget hic hospes eorum veritatem, ne si sermonem hunc intermitteret, sese mendacij propria taciturnitate conuinceret. Amat enim veritas nescio quomodo credi, & in dubium reuocari dolet: quod in ijs videas, qui rem certam & exploratam commemorant. Vt enim ipsi pro comperta illam habent, talem etiam auditori innotescere ardentissimè cupiunt: & si morosum & difficilem illum nanciscantur, satis æquo animo illum non ferunt. At genus est quoddam hominum saxis ipsis durius ad persuadēdum, quod etiam pertinaciam suam tueri audeat: quasi ad credendum cogi minimè possit, vbi præcipuè id narrari audiunt, quod ipsis insolens aut minus vulgatum videbitur. Ego verò, si perspecta sit narrantis persona, pro integra & verace iniuriam illi fieri credo, cùm de illius narrationis veritate ambigas: & hoc ipsum illi ijdem ἄπιστοι experiuntur, si quando suis quoque sermonibus fidam ac credulam audientiam fieri sentiunt. Proinde iniquum est alijs negare, quod tu ipse tibi concedi postules. In eo ergo peccauit Eumæus, quòd ita obstinatè iuranti etiam hospiti & tam sanctè narrationem suam toties confirmanti fidem denegaret. Veritate tamen nixus hospes in ea constanter pergit, & pactum illud quod anteà Eumæo obtulerat, sed altera parte grauius, vt si falsa dicere tandem conuinceretur, de petra pro mendacij supplicio deijceretur.

e ξεῖν' οὕτω γάρ κέν μοι ἐϋκλείη] Locus hic meliùs intelligetur, si ex Eustathio didicerimus, hanc phrasin vulgariter ita enunciari, [Greek, illegible]. Talis ergo erit sensus. Non consentiam in illud pactum (inquit Eumæus) quo tu à petra, hospes, vis deijci: nam si hoc facerem, magnum dedecus mihi inurerem, quasi tibi hoc malum sub hospitij prætextu astruxissem. Quibus indicat Eumæus, sibi nondum posse persuaderi Vlyssis aduentum, quem tam sanctè promittebat hic hospes: cùm alteram tantùm partem illius conditionis, quam hospes proponebat, infirmârit, ac se eam non amplecti ostenderit, priore intacta relicta, quasi indigna cui responderet: immò cùm certò sciret posteriorem solùm posse contingere, quasi hospitis misertus, cui sua causa tantum mali debebat cōflari: longè à se illā remouet, vt qui malit rem falsam relinquere, quàm cum hospitis detrimento ac iactura illum mendacij conuincere. Vbi summa Eumæi in eum beneuolentia facilè deprehenditur, qui sui hospitis saluti, quàm suæ causæ velificari maluerit, etiā cum spe, quæ illi de Vlysse ipsi charissimo obijciebatur. Longiorem porrò his sermonibus ansam præcidens, aliò se conuertit, & hospitem suum ad cœnam inuitat, quam ipsemet paulò pòst, quàm magnificè potest, instruit: vbi notandi erunt ritus veteres, quos nos alibi satis demonstrauimus, vt superuacaneum sit tam sæpe eosdem inculcare.

f τὴν μὲν ἴαν νύμφῃσι] Attendenda est hæc carnium suillarum distributio in septem partes: quarum alterā Nymphis, alteram Mercurio, tertiam Vlyssi, quartam sibi, tres reliquas reliquis tribus subulcis donauit Eumæus. Sed cur Nymphis & Mercurio? Nymphis quidem, inquit Eustathius, vt alimenta animalibus ex terra suppeditent, quasi fontibus nemoribus, & sacris fluuijs præsint: Mercurio verò, quasi & ipsi pastori, & pecorum agenti curam. Quò pertinere dicit illa Simonidis, [Greek, illegible]: id est, [Greek, illegible], Quæ sequuntur apud Eustathium, non refero, quia mihi non probantur.

g ἦ ῥα, καὶ ἄργματα] Priores illi ritus facti sunt initio cœnæ, nunc alij fiunt ante pocula: quæ distinctio apud Homerum semper est obseruanda, vt nos alibi docuimus: non ita tamen vt cùm potus inciperent, ab esu abstinerent (nam hic etiam bibentibus Eumæo & Vlyssi reliquisq; Mesaulius carnes subministrat) sed quia in primis poculis, quasi altera pars cœnæ inchoabatur, proinde nouis libationum ritibus indigebat.

h πρίατο] Nota: quod sæpiùs diximus, emi etiam solitos tunc temporis seruos.

i κέκλυθι νῦν Εὔμαιε,] Exploraturus Vlysses Eumæi beneuolentiam, postulat sibi chlænam dari, sed obliquè: ita tamen vt directè sibi dictum Eumæus cogitare potuerit: quamuis ipse hospes petitionem suam sub finem huius narrationis non expressisset, vt fecit. Primùm quasi veniam petit, quòd à vino dicere gloriabundus cogitur, factum quoddam: vnde colligi poterit, se olim longè melioris conditionis extitisse quàm nunc sit, vt qui Idomeneo & Vlyssi comes in expeditione quadam egregia apud Troiam fuerit, & ibi humanitatem Vlyssis ac beneuolentiam sit expertus. Quod ingeniosè confinxit, primùm, vt se quoq; apud Eumæum cōmendaret pristini sui status recordatione: deinde, vt exemplo Vlyssis domini seruum Eumæum ad idem faciendum permoueret: quod etiam impetrauit.

k οἶνος γὰρ ἀνώγει] Quid? tantúmne virium huic vino, vt etiam à nolentibus quod velit, ac minus consentaneum sit, extorqueat? Ita sanè res se habet, quæ in his regionibus tam frequens est, vt maiore probatione non indigeat. Ea tamen dicemus, quæ ad hunc locum pertinebunt. Duos ergo effectus Vlysses vino tribuit: alterum, quòd lætitiam inducat: alterum, quòd loqui etiam minus decora & conuenientia interdū cogat. Vterq; à calida facultate vini promanare videtur, qua excitantur & incalescunt spiritus illi lætifici,

tifici, & (vt ita loquar) sermocinantes spiritus. De lætitia primùm agamus. Διόνυσος (inquit Pindarus apud Plutarchum in Iside) πολυγαθὴς ἁγνὸν φέγγος ὀπώρας, *Bacchus multum lætificans homines lumen est purum Autumni* At Tibullus 1.7.

Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Mouit & ad certos nescia membra modos.
Bacchus & agricolæ magno confecta labore
Pectora tristitiæ dissoluenda dedit.

Hinc rectè Simonides apud Athenæum, οἶνον ἀμύντορα δυσφροσυνάων appellauit. Ouid. 1. de Arte:

Cura fugit multo, diluiturq́; mero
Tunc dolor, & curæ rugaq́; frontis abit.
Tunc veniunt risus tunc pauper cornua sumit:

Aptiùs ad hunc locum Homericum de saltatione senum ille apud Athenæum lib. 10. (vbi multa dicuntur in hoc argumentum)

οἶνος ἀνάγκει γέροντα, καὶ οὐκ ἐθέλοντα χορεύειν — *Vina senem cogunt minimè saltare volentem.*

Et Eriphus apud eundem:

λόγος γάρ ἐστ' ἀρχαῖος, οὐ κακῶς ἔχων, — *Ratione verbum non caret vetus, pater,*
οἶνον λέγουσι τοὺς γέροντας, ὦ πάτερ — *Quòd esse tantæ vinum ait potentiæ,*
πείθειν χορεύειν οὐ θέλοντας. — *Vt ad choreas vel senes ipsos trahat.*

Alter effectus vini est, vt ea loqui ebrium cogat, quæ minus sint interdum conuenientia, quod cùm stultum sit, factum est vt vinũ etiam ἠλεὸν vocauerit Vlysses. Adimit enim prudentiæ facultatem, & rationis vires consopit & penitùs obruit, vt iam vinum liberè organis sermonis imperet, & ad ea effutienda, quæ sobrius vix auderet cogitare, pro libito abutatur. Rectè ergo Theognis:

ὃς δ' ἂν ὑπερβάλλῃ πόσιος μέτρον, οὐκέτι κεῖνος — *Quisquis præterierit potus modum, non amplius ille*
τῆς αὐτοῦ γλώσσης καρτερὸς, οὐδὲ νόου. — *Suæ ipsius linguæ compos est, neq; mentis:*
μυθεῖται δ' ἀπάλαμνα, τὰ νήφοσι γίγνεται αἰσχρά. — *Loquitur autem infinita, quæ sobrijs videntur turpia:*
αἰδεῖται δ' ἕρδων οὐδὲν, ὅταν μεθύῃ. — *Veretur verò faciens nihil, quando ebrius fuerit,*
τὸ πρὶν ἐὼν σώφρων, τότε νήπιος. — *Qui prius fuerat sapiens, tunc stultus euadit.*

Et ille apud Athenæum lib. 11. οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην ἐπιβάλλει: — *Insanire facit sanos quoq; copia vini.*
Et Menander: ὁ πολὺς ἄκρατος μικρὰ ἀναγκάζει φρονεῖν. — *Multum meracum pauca sapere nos facit.*
Et Hipponax, ὀλίγα φρονοῦσιν οἱ χάδην πεπωκότες: — *Parum sapiunt, qui vinum biberunt.*

Quis ergo qui se ipsum amauerit, à nimia vini copia sibi non temperet? At dum homines nostri bibendo occupantur, hoc quoque, sed aure surda bibunt. Sed væ isti temulentiæ & surditati, quibus sacrosanctum Dei templum toties turpissimè fœdatur. Verùm nos saturis illis Saturam non scribimus.

FINIS LIBRI XIV. HOMERI ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ο. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΤΗΛΕΜΑΧΟΝ Ἀθηνᾶ ὄναρ ἐπιστᾶσα εἰς Ἰθάκην ἐπανελθεῖν προτρέπεται· ὃς δῶρα παρὰ Μενελάου λαβὼν πέμπεται, καὶ ἐμβαίνειν μέλλων εἰς τὴν ναῦν Θεοκλύμενόν τινα Ἀργεῖον μάντιν ἀναλαμβάνει ἐπὶ φόνῳ φεύγοντα. καὶ Εὔμαιος Ὀδυσσεῖ διηγεῖται ὡς Φοίνικες αὐτὸν λῃσάμενοι ἐκ Συρίας νήσου, ἀπέδοντο Λαέρτῃ. καὶ ἡ Τηλεμάχου ναῦς κατάγεται εἰς Ἰθάκην, καὶ ταύτην εἰς ἄστυ ἀποπέμψας, αὐτὸς πρὸς Εὔμαιον ἔρχεται.

Ἄλλη.

Οὖ ἐπιὼν δ' Ἰθάκης Ὀδυσσείδης ἐκ Λακεδαίμονος.

Ἡ δ' εἰς εὐρύχορον Λακεδαίμονα Παλλὰς Ἀθήνη
Ὤχετ' Ὀδυσσῆος μεγαθύμου φαίδιμον υἱὸν
Νόστου ὑπομνήσουσα, καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι.
Εὗρε δὲ Τηλέμαχον, καὶ Νέστορος ἀγλαὸν υἱὸν,
Εὕδοντ' ἐν προδόμῳ Μενελάου κυδαλίμοιο.
Ἤτοι Νεστορίδην μαλακῷ δεδμημένον ὕπνῳ·
Τηλέμαχον δ' οὐχ ὕπνος ἔχε γλυκὺς, ἀλλ' ἐνὶ θυμῷ
Νύκτα δι' ἀμβροσίην μελεδήματα πατρὸς ἔγειρεν.
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
χ. τῆλ' ᵇ Τηλέμαχ', οὐκέτι καλὰ δόμων ἄπο * θεὶ ἀλάλησαι,
Κτήματά τε προλιπὼν ἄνδρας τ' ἐν σοῖσι δόμοισιν
χ. Οὕτως * Οὕτω ὑπερφιάλους· μή τοι κατὰ πάντα φάγωσι
Κτήματα δασσάμενοι, σὺ δὲ τηϋσίην ὁδὸν ἔλθῃς.
Ἀλλ' ὄτρυνε τάχιστα βοὴν ἀγαθὸν Μενέλαον,
Πεμπέμεν, ὄφρ' ἔτι οἴκοι ἀμύμονα μητέρα τέτμῃς.
« Ἤδη γάρ ῥα πατήρ τε κασίγνητοί τε κέλονται
Εὐρυμάχῳ γήμασθαι· ὁ γὰρ περιβάλλει ἅπαντας
Μνηστῆρας δώροισι, καὶ ἐξώφελλεν ἔεδνα.
Μή νύ τι σεῦ ἀέκητι δόμων ἐκ κτῆμα φέρηται.
« Οἶσθα γὰρ οἷος θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γυναικός·

ARGVMENTVM DECIMIQVINTI LIBRI *Odysseæ.*

TELEMACHO Minerua astans in somnis, in Ithacam redire hortatur. hic donis à Menelao acceptis mittitur, & ingressurus in nauim Theoclymenon quendam Argiuum vatem recipit propter cædem fugientem. Et Eumæus Vlyssi narrat vti Phœnices ipsum præda facta ex Syria insula vendiderunt Laërti. Et Telemachi nauis deducitur in Ithacam, & cùm hanc in ciuitatem remisisset, ipse ad Eumæum pergit.

Aliud.

O, appulit ad Ithacam Vlyssides ex Lacedæmone.

In latam Lacedæmona Pallas Minerua
Accessit ad Vlyssis magnanimi illustrem filium,
De reditu admonitura, & suasura vt redeat.
Inuenit aũt Telemachum, & Nestoris inclytum filium
Dormientem in vestibulo domus Menelai illustris,
Nimirum Nestoridem molli domitum somno.
Telemachũ. a. nõ somnus tenebat dulcis, sed in animo
Noctem per solitariam curas de patre excitabat.
Propè autem stãs alloquuta est glaucis oculis Minerua,
Telemache, non tã benè à tua domo diutius aberras,
Facultatibusq́, relictis, ijsq́, viris in tuis domibus
Qui sic superbi sunt, ne omnia comedant,
Possessionibus diuisis: tu autem inanem viam veneris.
Sed impelle citissimè voce bonum Menelaum
Ad te dimittẽdum, aut adhuc domi bonã matrẽ inuenias.
Iam enim paterq́, fratresq́, iubent
Eurymacho nubere, hic enim superat omnes
Procos donis, & auget dotes,
Ne te inuito ex domibus res efferatur.
Scis enim qualis animus in pectoribus mulieris

Κείνου

Κείνου βούλεται οἶκον ὀφέλλειν ὅς κεν ὀπυίοι,
Παίδων δὲ προτέρων καὶ κουριδίοιο φίλοιο
Οὐκέτι μέμνηται * τεθνηότος, οὐδὲ μεταλλᾷ.
Ἀλλὰ σύ γ' ἐλθὼν αὐτὸς ἐπιτρέψειας ἕκαστα
Δμῳάων ἥτις τοι ἀρίστη φαίνεται εἶναι,
Εἰσόκε τοί φήνωσι θεοὶ κυδρὴν παράκοιτιν.
e Ἄλλο δέ τοί γε ἔπος ἐρέω, σὺ δὲ σύνθεο θυμῷ.
Μνηστήρων σ' ἐπιτηδὲς ἀριστῆες λοχόωσιν
Ἐν πορθμῷ Ἰθάκης τε Σάμοιό τε παιπαλοέσσης,
Ἱέμενοι κτεῖναι πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Ἀλλὰ τά γ' οὐκ ὀΐω, πρὶν καί τινα γαῖα καθέξει
Ἀνδρῶν μνηστήρων, οἵ τοι βίοτον κατέδουσι.
Ἀλλὰ ἑκὰς νήσων ἀπέχειν εὐεργέα νῆα·
Νυκτὶ δ' ὁμῶς πλείειν· πέμψει δέ τοι οὖρον ὄπισθεν
Ἀθανάτων ὅστίς σε φυλάσσει τε ῥύεταί τε.
Αὐτὰρ ἐπὴν πρώτην ἀκτὴν Ἰθάκης ἀφίκηαι,
Νῆα μὲν ἐς πόλιν ὀτρῦναι καὶ πάντας ἑταίρους·
Αὐτὸς δὲ πρώτιστα συβώτην εἰσαφικέσθαι,
*Ὅς τοι ὑῶν ἐπίουρος, ὁμῶς δέ τοι ἤπια *οἶδεν.
Ἔνθα δὲ νύκτ' ἀέσαι· τὸν δ' ὀτρῦναι πόλιν εἴσω
Ἀγγελίην ἐρέοντα περίφρονι Πηνελοπείῃ,
Οὕνεκά οἱ σῶς ἐσσὶ, καὶ ἐκ Πύλου εἰλήλουθας.
Ἡ μὲν ἄρ' ὡς εἰποῦσ' ἀπέβη πρὸς μακρὸν Ὄλυμπον.
Αὐτὰρ ὁ Νεστορίδην ἐξ ἡδέος ὕπνου ἔγειρε,
Λὰξ ποδὶ κινήσας, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἔγρεο Νεστορίδη Πεισίστρατε, μώνυχας ἵππους
Ζεῦξον ὑφ' ἅρματ' ἄγων, ὄφρα πρήσσωμεν ὁδοῖο.
Τὸν δ' αὖ Νεστορίδης Πεισίστρατος ἀντίον ηὔδα,
f Τηλέμαχ', οὔπως ἐστὶν ἐπειγομένους περ ὁδοῖο,
Νύκτα διὰ δνοφερὴν ἐλάαν· τάχα δ' ἔσσεται ἠώς.
Ἀλλὰ μέν' εἰσόκε δῶρα φέρων ἐπιδίφρια θήῃ
Ἥρως Ἀτρεΐδης δουρικλειτὸς Μενέλαος,
Καὶ μύθοις ἀγανοῖσι παραυδήσας ἀποπέμψῃ.
g Τοῦ γάρ τε ξεῖνος μιμνήσκεται ἤματα πάντα
Ἀνδρὸς ξεινοδόκου, ὅς κεν φιλότητα παράσχῃ.
Ὣς ἔφατ'· αὐτίκα δὲ χρυσόθρονος ἤλυθεν ἠώς·
Ἀγχίμολον δέ σφ' ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Ἀνστὰς ἐξ εὐνῆς Ἑλένης πάρα καλλικόμοιο.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησεν Ὀδυσσῆος φίλος υἱὸς,
Σπερχόμενός ῥα χιτῶνα περὶ χροῒ σιγαλόεντα
Δῦνεν, καὶ μέγα φᾶρος ἐπὶ στιβαροῖς βάλετ' ὤμοις
Ἥρως· βῆ δὲ θύραζε, παριστάμενος δὲ * προσηύδα
Τηλέμαχος φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο,
Ἀτρεΐδη Μενέλαε διοτρεφὲς, ὄρχαμε λαῶν,
Ἤδη νῦν μ' ἀπόπεμπε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἤδη γάρ μοι θυμὸς ἐέλδεται οἴκαδ' ἱκέσθαι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
h Τηλέμαχ', οὔτι σ' ἐγώ γε πολὺν χρόνον ἐνθάδ' ἐρύξω
Ἱέμενον νόστοιο· νεμεσσῶμαι δὲ καὶ ἄλλῳ
Ἀνδρὶ ξεινοδόκῳ, ὅς κ' ἔξοχα μὲν φιλέῃσιν,
Ἔξοχα δ' ἐχθαίρῃσιν· ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα.
Ἶσόν τοι κακόν ἐσθ', ὅς τ' οὐκ ἐθέλοντα νέεσθαι
Ξεῖνον ἐποτρύνει, καὶ ὃς ἐσσύμενον κατερύκει.
Χρὴ ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν.
Ἀλλὰ μέν' εἰσόκε δῶρα φέρων ἐπιδίφρια θείω
Καλὰ, σὺ δ' ὀφθαλμοῖσιν ἴδῃς, εἴπω δὲ γυναιξὶ
Δεῖπνον ἐνὶ μεγάροις τετυκεῖν ἅλις ἔνδον ἐόντων.
Ἀμφότερον, κῦδός τε καὶ ἀγλαΐη καὶ ὄνειαρ,

Illius vult domum augere, quicunq; duxerit.
Filiorum autem priorum, & mariti dilecti,
Non amplius recordatur mortui, neq; inquirit: χ. πεθνεῶτος,
Sed tu vbi veneris ipse committes singula
Et famularum, quæ optima videbitur esse,
Quousq; quidem ostendāt Dei venerabilem vxorem.
Aliud autem tibi verbum dico, tu verò repone animo.
Procorum tibi diligenter præstantiores insidiantur
In freto, Ithacæq; Samiq; puluerulentæ,
Cupientes occidere antè quàm in patriam venias,
Sed hæc non puto, antè & aliquem terra detinebit
Vtrorum procorum qui victum comedunt:
Sed longè ab insulis impelle benè fabricatam nauem,
Nocte.a. simul nauiga, mittet aūt tibi ventum à tergo
Immortalium quicunq; te custoditq; liberatq;.
At vt primùm littus Ithacæ perueneris,
Nauem quidem in ciuitatem impelle, & omnes socios,
Ipse autem primùm subulcum adi,
Qui quidē suū custos est, simul autem tibi mitia sentit. χ. Ὅς τ' ὑῶν ἐπίουρος, ὁμῶς
Illic autem dormi, hunc autem mitte vrbem intra
Renunciaturum castæ Penelopæ, χ. οἶδεν.
Quia ei saluus es, & ex Pylo venisti.
Hæc quidem sic fata abiuit ad longum Olympum,
At hic Nestoridem ex dulci somno excitauit
Calce pede motum, & ei verbum dixit,
Surge Nestoride Pisistrate vnius vnguis equos
Iunge currui subigens, vt eamus viam.
Hūc.a. Nestorides Pisistratus contrà alloquutus est,
Telemache, nondum est festinantes via
Noctem per tenebrosam impelleres: citò autem aderit aurora,
Sed manè quousq; dona ferens in currus ponat
Heros Atrides lanceis inclytus Menelaus,
Et verbis mitibus alloquutus remittat.
Huius enim hospes recordatur dies omnes
Viri hospitalis, qui amicitiam præbeat.
Sic fatus statim aureæ sedis venit aurora,
Cominus autem ipsis venit voce bonus Menelaus
Surrectus è lecto Helenam apud pulchricomam.
Hunc postquam igitur cognouit Vlyssis dilectus filius,
Festinans, vestem circum corpus splendidam
Induit, & magnum pallium in fortes iecit humeros
Heros: iuit autem foras, astans autem alloquutus est χ. προσηύδα, Ἀτρεΐδη
Telemachus dilectus filius Vlyssis diuini,
Atridæ Menelaë, diuine princeps populorum,
Iam nunc me remitte dilectam in patriam terram,
Iam enim mihi animus cupit domum ire.
Huic autem respondit postea voce bonus Menelaus,
Telemache, non te ego multum tempus hic detinebo
Cupientem reditus: irascor autem & alij
Viro hospitali qui eximiè quidem diligit,
Eximiè autem odit, meliora autem decentia omnia:
Aequale malum est, qui & nolentem redire
Hospitem impellit, & qui ruentem detinet.
Oportet hospitē præsentē diligere, volentē.a. dimittere.
Sed manè donec dona ferens in sedes ponam
Pulchras, tu.a. oculis videbis, dicam autem mulieribus
Canā in domib. vt parēt sufficiēter ex ijs q̄ intus sunt,
Vtrinq; gloriaq; & splendor & vtilitas,

Δεῖπνή-

Δειπνήσαντας ἴμεν πολλὴν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν.
[k] Εἰ δ' ἐθέλεις τραφθῆναι ἀν' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος,
Ὄφρα τοι αὐτὸς ἕπωμαι, ὑποζεύξω δέ τοι ἵππους·
Ἄστεα δ' ἀνθρώπων ἡγήσομαι· οὐδέ τις ἡμέας
Αὔτως ἀποπέμψει, δώσει δέ τι ἕν γε φέρεσθαι,
Ἠέ τινα τριπόδων εὐχάλκων, ἠὲ λεβήτων,
Ἠὲ δύ' ἡμιόνους, ἠὲ χρύσειον ἄλεισον.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἀτρείδη Μενέλαε διοτρεφὲς, ὄρχαμε λαῶν,
Βούλομαι ἤδη νεῖσθαι ἐφ' ἡμέτερ'· (οὐ γὰρ ὄπισθεν
Οὖρον ἰὼν κατέλειπον ἐπὶ κτεάτεσσιν ἐμοῖσι)
Μὴ πατέρ' ἀντίθεον διζήμενος αὐτὸς ὄλωμαι,
Ἤ τί μοι ἐκ μεγάρων κειμήλιον ἐσθλὸν ὄληται.

Cœnatos ire multam in infinitam terram.
Si autem vis diuertere in Græciam & mediũ Argos,
Vt ipse sequar, subiungam autem equos:
Ad vrbes hominum ducam, neq; aliquis nos
Frustrà remittet, dabit autem aliquid vnum ferri,
Vel aliquem tripodem benè æratum, vel lebetem,
Vel duos mulos, vel aureum poculum.
Hũc. a. rursus Telemachus prudẽs cõtrà allocut' est,
Atride Menelaë diuine princeps populorum,
Volo iam redire ad nostra. non enim à tergo
Custodem discens reliqui in rebus meis,
Ne patrem diuinum quærens ipse peream,
Certè mihi ex domibus depositum bonum pereat.

COMMENTARIVS.

a ἡ δ' ἐς εὐρύχορον] Commodè Homerus Vlysse & Eumæo reliquisq; subulcis consopitis interserit narrationem aduẽtus Mineruæ in Lacedæmona, vnde Telemachum erat in Ithacam reuocatura: quod se præstiturã anteà sub finem lib. 13. receperat. Iam ergo aduenit Lacedæmona, vbi Telemachum exceptum fuisse hospitio à Menelao suprà lib. 4. vidimus, ac noctu cum Pisistrato Nestoris filio recubuisse. Vtrumque autem cubantem in lecto inuenisse Minerua dicitur: & alterum quidem nempe Pisistratum dormiẽtem, Telemachum verò peruigilem, vtpote qui summis de patre curis agitatus somnos captare non possit. Cuius rei causam alicubi in Iliade attigimus. Atque hic filij animum de patre anxiè sollicitum, adeò vt se ipsum negligat, propriamq; naturam defraudet præ sollicitudine, quæ illi quietem & animi & corporis adimit, filij inquam, animum pium licet obseruare.

b Τηλέμαχ' οὐκέτι καλά] Hæc est oratio Mineruæ, qua Telemachum ad reditum in patriam incitat, idque ob causam quam affert, de nuptijs Penelopæ cum Eurymacho. Noluit enim illi aduentum patris significare, vt eò magis Vlysses occultaretur, & eius famã in exteros populos non spargeret, donec absoluta esset in procos expeditio, quam occultè moliebatur.

c ἤδη γάρ ῥα πατήρ τε] Hoc non est commentum Mineruæ, neq; alienum ab ipsa veritate, qualis saltem his de rebus memoratur. Affines enim & consanguinei omnes, atq; adeò ipse parens Penelopæ, dolentes tam diu viduam illam esse, valde vrgebant de ineundo tandem matrimonio, quod & ipsa Vlyssi ignoto infrà lib. 19. commemorabit. Hinc quoque desumpsit Ouid. Epist. 1. quod loquentem ita Penelopen inducit:

Me pater Icarius viduo discedere lecto Cogit, & immensas increpat vsque moras.

Cuius tamen petitionibus noluisse se obtemperare, ibidem testatur his verbis:

Increpet vsque licet: tua sum, tua dicar oportet: Penelope coniux semper Vlyssis ero.

d οἶσθα γὰρ οἷος θυμὸς] Argumento isto vtitur, vt magis Telemachum ad reditum incitet, vt qui hanc recentẽ bonorum suorum iacturam, quam sibi impendere à matre ad alias nuptias trãnseunte intelligat, euitare sine errore velle debeat. Describit autem ingenium mulierum, quæ cùm secundo matrimonio alligantur, prioris penitùs obliuiscantur, imò præsentem amorem recentemque præterito & veteri anteponant, adeò vt in hac nouitate amabili non vereantur primitori liberos proprijs facultatibus spoliare, vt sibi & nouo coniugi meliùs consulant. Quia ergo absentia Telemachi maiorem ansam eius bona diripiendi Penelopæ exhibere poterat, cùm in eius præsentia iniuriam hanc à se propellere posset, iubet meritò Minerua eum quàm citissimè in patriam se conferre.

e ἄλλο δέ τοί τι ἔπος] Monet Telemachum Minerua de insidijs, quas ei proci reuersuro instruxerant: tum docet etiam rationẽ, qua illas declinare possit, atque adeò auxilium ei tacitè aduersus procos pollicetur.

f Τηλέμαχ', οὔπως ἐστὶ] Hoc consilium Pisistrati videtur fuisse prudentius quàm illud Telemachi, quo se itineri noctu volebat committere: quanquam illud ipsum anteà videbatur Minerua suadere illis verbis, νύκτα δ' ὁμῶς πλείειν. Sed illa potiùs mihi videntur dici de continuãda nauigatione semel suscepta, de cõtinuanda, inquam, etiam noctu, vt eò cõmodiùs insidias procorum declinaret.

g τὸ γάρ τε ξεῖνος] Existimauit Pisistratus velle Telemachum insalutato Menelao raptim discedere: quod cùm indecens futurum esset, aliud monet Pisistratus, vt antequam se itineri committant, cum Menelao verba faciant, à quo veniam discedendi expectant. Quod esse faciendum docet ex generaliori illo axiomate, monente laudatæ hoc esse consuetudinis, vt qui ab aliquo exceptus est hospitio, nunquam obliuiscatur. Quanto magis ergo in ipso profectionis ab eius ædibus consilio illius meminerit?

h Τηλέμαχ' οὔ τί σ' ἐγὼ] Notandus est hic modus, quo in remittendo suo hospite vtitur Menelaus: nã statim ei facultatẽ discedẽdi concedit, neque pluribus cum eo agit, vt eum diutiùs apud se remoretur. Quod quia sinistri aliquid de Menelao poterat ipsi Telemacho parere, quasi qui lubenter hominem à se dimittat, lætari ex discessu illius videatur, rationem quodammodo subijcit volũtatis suæ. Mediocritatem enim se in hospite exoptare dicit, id est, qui nec impensius amet neque oderit suum hospitem: id est, eum quem hospitio suscipit. Odium illud intelligendum est, si hospes hospitem inuito animo excipiat, aut nulla eum ratione in suas ædes admittat. Quod per se ita damnandum fuit illis temporibus, vt pluribus id docere opus non sit. At impensus ille amor, quo hospes hospitem complectitur, videtur quodammodo tolerandus, neque mereri vt eum Menelaus oderit, ac minimè iam amplectatur & vsurpet erga Telemachum. Sed sine dubio in rebus quantumuis bonis excessus est improbãdus ac periculosus qualis etiam in hoc casu esse potest. Dum enim amicum tuum diutiùs apud te detines, grauiora illi negotia aut magis seues occupationes forsitan remoraris: sic ista ratione plus illi interdum damni quàm cõmodi inferri solet, vt etiam illud sibi à Nestore timere Telemachum in sequentib. videbimus. Quod animo reuoluisse videtur Menelaus cùm illa diceret: ergo optimè subjicit oportere præsentem hospitem amicè complecti, volentem autem discedere non remorari. Quæ vox priscorum sæculorum candori fuit accommodatissima, vbi nulla esset mutuæ beneuolentiæ inter hospites diffidentia: nostris verò aliud fortasse est sentiendum, vbi hospes aut amicus qui apud te diuerterit, discessum fingit, vt animum tuum erga se exploret. Si ergo dimittis, iudicium de te feret eiusmodi, vt à te non lubenter se ædibus tuis exceptum fuisse suspicetur, ac malle eum te foris quàm domi. Si detines, iã numerum amicorum subibis, & omnia de te candida sibi pollicebitur. Eius tamen fines pares, vt nimium amico non sit onerosus, & diuturna morosus mora. Quò pertinet apologus ille Gallorum, quo pater filio in præceptis moriens dedisse fertur, vt iam diu in ædibus amici non moraretur, donec panem commutatum videret. Moris est enim vt lautitijs omnibus, quarum fundamentũ est in pane, cuius præcipua in victu habetur ratio, recens venientem amicũ excipias. Iam vbi illæ cessant, & pro albo (qui solet esse præstantior) niger tibi panis obtruditur: indicio est te fastidiũ tui amico tuo cõcitasse, vtpote in quẽ primas illas epularũ delicias ampliùs non cõferat.

i ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα] His verbis puto mediocritatem laudari, quæ omnia facit αἴσιμα, hoc est κατ' αἶσαν, οὐδ' ὑπὲρ αἶσαν, vt alibi loquitur Homerus.

k εἰ δ' ἐθέλεις τραφθῆναι] Hoc auctario beneuolentiam suam erga Telemachum reddidit (vt ita dicam) locupletiorem. Quod tamẽ modestè recusauit Telemachus, conseruationem bonorum suorum nouæ aliorum acquisitioni anteponens.

---

[a] Αὐτὰρ ἐπεὶ τόγ' ἄκουσε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Αὐτίκ' ἄρ' ᾗ ἀλόχῳ ἠδὲ δμῳῇσι κέλευσε
Δεῖπνον ἐνὶ μεγάροις τετυκεῖν ἅλις ἔνδον ἐόντων.

At postquam hoc audiuit voce bonus Menelaus,
Statim suæ vxori & famulis iussit,
Cœnã in domib. pparare sufficienter intus existentiũ.

Ἀγχί-

Ἀγχίμολον δέ οἱ ἦλθε Βοηθοΐδης Ἐτεωνεύς,
Ἀνστὰς ἐξ εὐνῆς, ἐπεὶ οὐ πολὺ ναῖεν ἀπ' αὐτοῦ·
Τὸν πῦρ κῆαι ἄνωγε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Ὀπτῆσαί τε κρεῶν· ὁ δ' ἄρ' οὐκ ἀπίθησεν ἀκούσας.
Αὐτὸς δ' ἐς θάλαμον κατεβήσετο κηώεντα,
Οὐκ οἶος, ἅμα τῷ γ' Ἑλένη κίε καὶ Μεγαπένθης.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἵκανον ὅθι κειμήλια κεῖτο,
Ἀτρεΐδης μὲν ἔπειτα δέπας λάβεν ἀμφικύπελλον,
Υἱὸν δὲ κρητῆρα φέρειν Μεγαπένθε' ἄνωγεν
Ἀργύρεον. Ἑλένη δὲ παρίστατο φωριαμοῖσιν,
Ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, οὓς κάμεν αὐτή.
Τῶν ἕν' ἀειραμένη Ἑλένη φέρε, δῖα γυναικῶν,
Ὃς κάλλιστος ἔην ποικίλμασιν, ἠδὲ μέγιστος,
Ἀστὴρ δ' ὣς ἀπέλαμπεν, ἔκειτο δὲ νείατος ἄλλων.
Βὰν δ' ἰέναι προτέρω διὰ δώματος,* ἕως ἵκοντο γ. ἦος
Τηλέμαχον· τὸν δὲ προσέφη ξανθὸς Μενέλαος·
Τηλέμαχ', ἤτοι νόστον ὅπως φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς,
Ὥς τοι Ζεὺς τελέσειεν ἐρίγδουπος πόσις Ἥρης·
Δώρων δ', ὅσσ' ἐν ἐμῷ οἴκῳ κειμήλια κεῖται,
Δώσω ὃ κάλλιστον καὶ τιμηέστατόν ἐστι.
Δώσω τοι κρητῆρα τετυγμένον· ἀργύρεος δὲ
Ἔστιν ἅπας, χρυσῷ δ' ἐπὶ χείλεα κεκράανται.
Ἔργον δ' Ἡφαίστοιο· πόρεν δέ ἑ Φαίδιμος ἥρως
Σιδονίων βασιλεύς, ὅθ' ἑὸς δόμος ἀμφεκάλυψε
Κεῖσέ με νοστήσαντα· τεῒν δ' ἐθέλω τόδ' ὀπάσσαι.
Ὣς εἰπὼν, ἐν χερσὶ τίθει δέπας ἀμφικύπελλον
Ἥρως Ἀτρεΐδης· ὁ δ' ἄρα κρητῆρα φαεινὸν
Θῆκ' αὐτοῦ προπάροιθε φέρων κρατερὸς Μεγαπένθης
Ἀργύρεον. Ἑλένη δὲ παρίστατο καλλιπάρῃος,
Πέπλον ἔχουσ' ἐν χερσίν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Δῶρόν τοι καὶ ἐγώ, τέκνον φίλε, τοῦτο δίδωμι,
Μνῆμ' Ἑλένης χειρῶν, πολυηράτου ἐς γάμου ὥρην
Σῇ ἀλόχῳ φορέειν. τέως δὲ φίλῃ παρὰ μητρὶ
Κείσθω ἐνὶ μεγάρῳ· σὺ δέ μοι χαίρων ἀφίκοιο
Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς εἰποῦσ' ἐν χερσὶ τίθει· ὁ δ' ἐδέξατο χαίρων.
Καὶ τὰ μὲν ἐς πείρινθα τίθει Πεισίστρατος ἥρως
Δεξάμενος, καὶ πάντα ἑῷ θηήσατο θυμῷ.
Τοὺς δ' ἦγε πρὸς δῶμα κάρη ξανθὸς Μενέλαος·
Ἑζέσθην δ' ἄρ' ἔπειτα κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
Πὰρ δὲ Βοηθοΐδης κρέα δαίετο, καὶ νέμε μοίρας,
Ὠνοχόει δ' υἱὸς Μενελάου κυδαλίμοιο.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
*Καὶ τότε Τηλέμαχος καὶ Νέστορος ἀγλαὸς υἱὸς γ. δὴ τότε
Ἵππους τε ζεύγνυντ', ἀνά θ' ἅρματα ποικίλ' ἔβαινον·
Ἐκ δ' ἔλασαν προθύροιο καὶ αἰθούσης ἐριγδούπου.
Τοὺς δὲ μετ' Ἀτρεΐδης κίε ξανθὸς Μενέλαος,
Οἶνον ἔχων ἐν χειρὶ μελίφρονα δεξιτερῆφι,
Χρυσέῳ ἐν δέπαϊ, ὄφρα λείψαντε κιοίτην.
Στῆ δ' ἵππων προπάροιθε, δεδισκόμενος δὲ προσηύδα,
Χαίρετον, ὦ κούρω, καὶ Νέστορι ποιμένι λαῶν
Εἰπεῖν· ἦ γὰρ ἐμοί γε πατὴρ ὣς ἤπιος ἦεν,

Prope autem ipsum venit Boëthædes Eteoneus, (ipso:
Exsurgēs ex lecto, quoniā nō multū habitabat lōgè ab
Hunc aūt ignē accendere iußit voce bonus Menelaus,
Assareq́ carnes, hic autem non neglexit vbi audiuit:
Ipse autem in thalamum descendit odoratum
Non solus, simul cum ipso Helena ibat, & Megapēthes.
Sed quando iam peruenerunt vbi ei deposita iacebāt,
Atrides quidem postea poculum accepit rotundum.
Filium autem craterem portare Megapenthem iussit
Argenteum: Helena autem astitit arcis,
Vbi erant vestes illæ variegatæ, quas laborauerat ipsa.
Harū vnā sublatā Helena portabat diuina mulierum,
Quæ pulcherrima erat versicolorib. texturis & maxīa,
Stella a. tanquā resplēdebat, iacebat a. vltima aliarū.
Perrexerūt a. ire vlteriùs p domū quousq́ peruenerūt
Ad Telemachū, hunc a. alloquutus est flauus Menela°,
Telemache, certè reditum vt mentibus tuis cogitas,
Sic tibi Iupiter pficiat valdè cōsonās maritus Iunonis.
Donorū aūt quæcunq́ in mea domo deposita iacent,
Dabo quod optimum & honoratißimum est.
Dabo tibi craterem fabricatum, argenteus autem
Est totus, auro autem labra immixta sunt.
Opus autem Vulcani: præbuit autem illustris heros
Sidoniorum rex, quando sua domus cooperuit
Illic me redeuntem, tibi autem volo hoc præbere.
Sic locutus, in manibus posuit poculum rotundum
Heros Atrides, hic autem craterem lucidum
Posuit illic corām portans fortis Megapenthes
Argenteum: Helena autem astitit pulchrigena
Vestē habēs in manib. verbūq́ dixit, & illū cōpellauit:
Donum tibi & ego fili delecte hoc do, (pus
Monumētū Helenæ poptabiliū manuū ad nuptiarū tē-
Vt tuæ vxori portes, interim aūt dilectā apud matrem
Iaciat in domo, tu autem mihi gaudens abi
Domū bene ædificatam, & tuam in patriam terram.
Sic loquuta in manib. posuit, hic a. suscepit gaudēs:
Et hæc quidem in tabulata posuit Pisistratus heros
Suscepta & omnia suo admiratus est animo.
Hos autem duxit ad domum capite flauus Menelaus:
Sederunt autem postea in sedibusq́ thronisq́.
Lauacra autem famula gutturnio infudit ferens
Pulchro aureo super argenteo lebete
Lauare, apud autem politam extendit mensam.
Panem autem honesta famula apposuit ferens,
Cibis multis impositis gratificans è præsentibus.
Apud a. Boëthædes carnes incidebat, & distribuebat
Ministrabat autem filius Menelai inclyti. partes,
Hi aūt in cibos paratos præiacentes manus mittebant.
At postquam potus & cibi desiderium amouerunt:
Et tunc Telemachus & Nestoris illustris filius
Equos iunxerunt, supraq́ currus variegatos ascenderunt:
Extra a. impulerūt vestibulū & porticū valdè sonātē.
Cum his autem Atrides ibat flauus Menelaus,
Vinum habens in manu dulce dextra,
Aurea in patera, vt sacrificantes proficiscerentur.
Statuit aūt equos antè, circumspectus aūt locutus est,
Gaudete, ô iuuenes, & Nestori pastori populorum
Dicite: certè enim mihi pater tanquam mitis erat,

Εἴως

Εἷος ἐν Τροίῃ πολεμίζομεν υἷες Ἀχαιῶν.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Καὶ λίην κείνῳ γε διοτρεφὲς, ὡς ἀγορεύεις,
Πάντα τάδ' ἐλθόντες καταλέξομεν· αἲ γὰρ ἐγὼν ὣς
γρ. Νοστήσας Ἰθάκηνδε, κιχὼν Ὀδυσῆ' ἐνὶ οἴκῳ *Νοστήσας, Ἰθάκηνδε κιὼν, Ὀδυσεῖ ἐνὶ οἴκῳ
Εἴποιμ' ὡς παρὰ σεῖο τυχὼν φιλότητος ἁπάσης
Ἔρχομαι, αὐτὰρ ἄγω κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλά.
Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις,
Αἰετὸς, ἀργὴν χῆνα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον,
Ἥμερον ἐξ αὐλῆς. οἱ δ' ἰΰζοντες ἕποντο
Ἀνέρες ἠδὲ γυναῖκες· ὁ δέ σφιν ἐγγύθεν ἐλθὼν
Δεξιὸς ἤϊξε πρόσθ' ἵππων· οἱ δ' ἰδόντες
Γήθησαν, καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶ θυμὸς ἰάνθη.
Τοῖσι δὲ Νεστορίδης Πεισίστρατος ἤρχετο μύθων,
Φράζεο δὴ Μενέλαε διοτρεφὲς, ὄρχαμε λαῶν,
Εἰ νῶϊν τόδ' ἔφηνε θεὸς τέρας, ἦ σοὶ αὐτῷ.
Ὣς φάτο· μερμήριξε δ' ἀρηΐφιλος Μενέλαος,
Ὅππως οἱ κατὰ μοῖραν ὑποκρίναιτο νοήσας·
χ. φάτο *Τὸν δ' Ἑλένη τανύπεπλος ὑποφθαμένη φάτο μῦθον,
Κλῦτέ μευ, αὐτὰρ ἐγὼ μαντεύσομαι ὡς ἐνὶ θυμῷ
Ἀθάνατοι βάλλουσι, καὶ ὡς τελέεσθαι ὀΐω.
Ὡς ὅδε χῆν' ἥρπαξ' ἀτιταλλομένην ἐνὶ οἴκῳ
Ἐλθὼν ἐξ ὄρεος, ὅθι οἱ γενεή τε τόκος τε·
Ὣς Ὀδυσεὺς κακὰ πολλὰ παθὼν, καὶ πόλλ' ἐπαληθεὶς,
Οἴκαδε νοστήσει, καὶ τίσεται· ἠὲ καὶ ἤδη
Οἴκοι, ἀτὰρ μνηστῆρσι κακὰ πάντεσσι φυτεύει.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Οὕτω νῦν Ζεὺς θείη ἐρίγδουπος πόσις Ἥρης,
Τῷ κέν τοι καὶ κεῖθι θεῷ ὡς εὐχετοῴμην.
Ἦ, καὶ ἐφ' ἵπποιιν μάστιν βάλεν· οἱ δὲ μάλ' ὦκα
Ἤϊξαν πεδίονδε διὰ πτόλιος μεμαῶτες.
Οἱ δὲ πανημέριοι σεῖον ζυγὸν ἀμφὶς ἔχοντες.
χ. Δύσετό *Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.
Ἐς Φηρὰς δ' ἵκοντο, Διοκλῆος ποτὶ δῶμα
Υἱέος Ὀρτιλόχοιο, τὸν Ἀλφειὸς τέκε παῖδα.
χ. Ἔνθα *Ἔνθα δὲ νύκτ' ἄεσαν· ὁ δὲ τοῖς πὰρ ξείνια θῆκεν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Ἵππους τε ζεύγνυντ', ἀνά θ' ἅρματα ποικίλ' ἔβαινον.
Ἐκ δ' ἔλασαν προθύροιο καὶ αἰθούσης ἐριδούπου.
Μάστιξεν δ' ἐλάαν· τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην.
Αἶψα δ' ἔπειθ' ἵκοντο Πύλου αἰπὺ πτολίεθρον.
Καὶ τότε Τηλέμαχος προσεφώνεε Νέστορος υἱὸν,
Νεστορίδη, πῶς κέν μοι ὑποσχόμενος τελέσειας
Μῦθον ἐμόν; ξεῖνοι δὲ διαμπερὲς εὐχόμεθ' εἶναι
χ. εἰμέν Ἐκ πατέρων φιλότητος, ἀτὰρ καὶ ὁμήλικες *ἐσμέν·
Ἥδε δ' ὁδὸς καὶ μᾶλλον ὁμοφροσύνῃσιν ἐνήσει.
Μή με παρὲξ ἄγε νῆα διοτρεφὲς, ἀλλὰ λίπ' αὐτοῦ,
Μή με γέρων ἀέκοντα κατάσχῃ ᾧ ἐνὶ οἴκῳ,
Ἱέμενος φιλέειν· ἐμὲ δὲ χρεὼ θᾶσσον ἱκέσθαι.
Ὣς φάτο. Νεστορίδης δ' ἄρ' ἑῷ συμφράσσατο θυμῷ,
Ὅππως οἱ κατὰ μοῖραν ὑποσχόμενος τελέσειεν·
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι.
Στρέψ' ἵππους ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης·
Νηῒ δ' ἐνὶ πρύμνῃ ἐξαίνυτο κάλλιμα δῶρα,
Ἐσθῆτα χρυσόν τε, τά οἱ Μενέλαος ἔδωκε.
Καί μιν ἐποτρύνων ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Σπουδῇ νῦν ἀνάβαινε, κέλευέ τε πάντας ἑταίρους,
Πρὶν ἐμὲ οἴκαδ' ἱκέσθαι, ἀπαγγεῖλαί τε γέροντι·

Quousq; in Troia pugnauimus filij Achiuorum.
Hunc autẽ Telemachus prudẽs contrà allocutus est,
Et valdè illi, generose, sicut dicis,
Omnia hæc euntes narrabimus. vtinam enim ego sic
Redux ad Ithacam Vlyssem in domo
Dicerem, vt ad te consequutus amicitiam omnem
Venio, at duco deposita multa & bona.
Sic ei loquuto aduolauit dextera auis,
Aquila, album anserem ferens vnguibus magnum
Domesticum è stabulo, hi autẽ clamãtes sequebantur
Viri & mulieres: hæc autem ipsos propè veniens
Dextera irruit ante equos, hi autem conspicati
Gauisi sunt, & omnibus in mentib. animus lætatus est.
His autem Nestorides Pisistratus incæpit sermonem,
Considera iam Menelaë generose princeps populorũ,
Si nobis hoc ostendit Deus portentum, an tibi ipsi.
Sic dixit, cogitabat autem bellicosus Menelaus,
Quomodo ei ritè responderet meditatus.
Huic autem Helena extensis vestibus præcepto verbo dixit,
Audite me, at ego vaticinabor sicut in animo
Immortales iaciunt, sicut perfici puto:
Sicut hæc anserem rapuit nutritum in domo
Profecta ex monte, vbi ei generatioq; partusq;:
Sic Vlysses mala multa passus, & multa vagatus,
Domum redibit, & puniet vel & iam
Domi, at procis mala omnibus serit.
Hanc. a. rursus Telemachus prudens contrà dixit,
Sic nunc Iupiter faciat valdè sonans maritus Iunonis,
Ideo tibi & illic Deo tanquam supplicarem
Dixit, & in equis flagellũ iecit: hi aũt valdè celeriter
Ruerunt in campum per vrbem prompti.
Hi autem toto die festinabant iugũ vtrinq; habentes.
Occidit autem Sol, obscuratæ suntq; omnes viæ.
In Pheram autem peruenerunt Dioclei ad domum
Filij Orsilochi, quem Alpheus genuit filium:
Illic nocte dormierunt, hic autem his hospitalia posuit.
Quando autem matutina apparuit rosea aurora,
Equosq; iunxerunt, super currus varios ascenderunt.
Extra. a. impulerũt vestibulũ & porticum resonantẽ:
Verberauit. a. ad impellẽdũ, hi aũt non inuiti volabãt.
Statim autem postea venerunt Pyli altam ciuitatem,
Et tunc Telemachus alloquutus est Nestoris filium,
Nestoride, quomodo mihi pollicitus perficies
Verbum meum? hospites autem omnino dicimur esse
Ex patrum amicitia. at & æquales ætate sumus.
Hæc autẽ via & vagis concordia nos vnà compinget:
Ne me extra duc nauem generose, sed relinque illic,
Ne me senex inuitum detineat sua in domo,
Cupiens diligere, me autem opus est citò abire.
Sic dixit: Nestorides autem suo consultauit animo,
Quomodo ei vt par est pollicitus perficeret:
Sic autem ei cogitanti visum est melius esse.
Vertit equos in Nauem velocem, & littus maris:
Naui autem in puppi discooperuit pulcherrima dona,
Vestem, aurumq; quæ ei Menelaus dedit,
Et ipsum hortans verba velocia alloquutus est,
Festinanter nunc ascende, iubeq; omnes socios
Antè quàm domum eam nunciemq; seni.

Εὖ γὰρ

Εὖ γὰρ ἐγὼ τόδε οἶδα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν, | *Benè enim ego hoc ſcio in mente & in animo,*
Οἷος κείνου θυμὸς ὑπέρβιος, οὔ σε μεθήσει, | *Qualis illius animus immenſus, neq; te dimittet.*
Ἀλλ' αὐτὸς καλέων δεῦρ' εἴσεται,* οὐδέ σε φημὶ | *Sed ipſe vocans huc veniet, neq; te dico*
Ἂψ ἰέναι κενεὸν· μάλα γὰρ κεχολώσεται ἔμπης. | *Retrò ire vacuum, valdè enim iraſcetur vtiq;.*
Ὣς ἄρα φωνήσας ἔλασεν καλλίτριχας ἵππους | *Sic loquutus impulit pulchrorum crinium equos*
Ἂψ Πυλίων εἰς ἄστυ, θοῶς δ' ἄρα δώμαθ' ἵκανε. | *Retrò Pyliorũ in ciuitatẽ, velociter. a. domos peruenit.*
Τηλέμαχος δ' ἑτάροισιν ἐποτρύνων ἐκέλευσεν, | *Telemachus autem ſocijs illos concitando iuſsit,*
Ἐγκοσμεῖτε τὰ τεύχε' ἑταῖροι νηὶ μελαίνῃ. | *Parate arma ſocij naui nigræ,*
Αὐτοί τ' ἀμβαίνωμεν, ἵνα πρήσσωμεν ὁδοῖο. | *Ipſiq; aſcẽdamus vt perficiamus iter. (obediuerunt,*
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο. | *Sic dixit. hi. a. igitur hũc valdè quidẽ audiuerũt &*
Αἶψα δ' ἄρ' εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῖσι κάθιζον. | *Statim autem ingreſsi ſunt, & in ſedibus ſederunt.*

COMMENTARIVS.

a αὐτὸς ἐπεὶ πύγ' ἄκων] Cùm videat Menelaus ſtatuiſſe animo Telemachum in patriam redire, neq; aliò velle deflectere: dat operam vt eum honorificè dimittat. quò pertinet ſequens cœnæ apparatus, & dona à Menelao & Helena illi oblata: quæ omnia expendenda lectori per ſe relinquimus, cùm nihil noſtra illuſtratione, quod animaduertere poſſim, indigeant.

b οἰνοχόει] Ex hoc loco docet Athenæus lib. 10. (vt eſt etiam à Giphanio notatum) olim etiam nobiliſſimos pueros, id eſt, τοὺς εὐγενεστάτους παῖδας, pincernarum officio defunctos: quod idem etiam de Euripide commemorat: ex quo etiam Sappho Larichũ fratrem ſuum laudabat, quòd Mitylenæis in Prytaneo vinum miniſtraret. Apud Romanos etiam, inquit, huiuſmodi miniſterio pueri nobiliſſimi funguntur in publicis populi ſacrificijs.

c αἲ γὰρ ἐγὼν ὡς] Vide quid optet Telemachus, vnde colligi poteſt, quàm totas ſuas cogitationes in parentem defixerit, cuius mẽtionẽ inculcet, & eiuſdem deſiderium. Hoc autem votum ita conceptum eſt, vt gratias etiam quas Menelao ob beneuolẽtiam hoſpitalem ſibi collatam agit, tacitè complectatur.

d δεξιὸς ὄρνις.] De augurijs per aquilam indicatis quædam diximus Iliad. lib. 12. pag. 232. De partibus etiam ſiniſtris aut dextris in huiuſmodi diuinationibus alibi ſatis annotauimus.

e κλῦτέ μευ,] Notanda eſt iſta Helenæ ἰδοῦσα & ἀγγείλασα: vt quæ citius marito hoc augurium explicuerit. An quòd auguriorũ interpretandorum ſcientiam calleret? An quod facile illi fuit ex volatus proximitate euentum coniectare? Forſan prior ſententia erit amplectenda, ſi illa verba conſideremus, αὐτὰρ ἐγὼ μαντεύσομαι ὡς ἐνὶ θυμῷ ἀθάνατοι βάλλουσι.

f τῷ κε] Hinc colligi poſſe exiſtimo, pleroſq; Deos à veteribus cõfictos ob accepta ab illis beneficia: ecce enim Telemachus Helenæ, ſi vera vaticinari eam compererit, diuinos honores pollicetur, immò ſe eam pro Dea habiturum. Quod neque illis temporibus neque ſequentibus nouum fuit, vt ſatis conſtat ex tot Deunculorum (vt ita loquar) ἀποθεώσεις, qua veterum monumenta plus ſatis ſunt referta. Vide Syntagmata Deorum Gyraldi, & Mythologias Natalis à Comitibus.

g παρελθὼν] Rediturus in patriam Telemachus id quàm celerrimè facere exoptat, omneſq; ſibi moratũ anſas ipſe præcidit & amputat, etiam cum ipſius decori ſiue εὐσχημοσύνης iactura in hoc loco: vbi ad Neſtorem diuertere cauet, præuidẽs eum ſibi moras nexurum, alioqui depꝛoperanti, idq; ſtudio maioris beneuolentiæ erga ſe exerendæ, quam tamẽ ille grauioribus, id eſt, domeſticis negotijs poſtponit: de quorum iactura agi ex Minerua intellexerat, niſi reditum maturaret. Veretur ergo iam Telemachus imprenſam Neſtoris amicitiam, quam in hoſpitibus anteà damnabat Menelaus. Itaq; mauult in illud ἔθος peccare, quàm in ſuas facultates, vt diximus ratus forſitã probaturum ſe facilè Neſtori hanc ſuam feſtinationem, vt qui ſua etiam commoda amaret, pro amicitia, qua parentem Vlyſſem ſemper coluit, & in natum deriuaſſe, anteà ſatis teſtatus eſt. Quanquam ereptam ſibi occaſionem illi benefaciendi ægrè laturum Neſtorem intelligebat, quod etiam de parente teſtatur Piſiſtratus: qui tamen Telemacho hac in parte potiùs fauit, amici nimirum vtilitatem paterno deſiderio anteponens.

Ἤτοι ὁ μὲν τὰ πονεῖτο, καὶ εὔχετο, θῦε δ' Ἀθήνῃ | *Certè hic qdẽ hæc moliebatur ſupplicabatq; Mineruæ*
Νηὶ πάρα πρυμνῇ. σχεδόθεν δέ οἱ ἤλυθεν ἀνὴρ | *Nauem apud extimam: cominus autem ei venit vir*
Τηλεδαπὸς, φεύγων ἐξ Ἄργεος, ἄνδρα κατακτὰς, | *Peregrinus fugiens ex Argo viro interfecto*
Μάντις. ἀτὰρ γενεήν γε Μελάμποδος ἔκγονος ἦεν, | *Vates, at genere Melampodis proles erat:*
* Ὃς πρὶν μέν ποτ' ἔναιε Πύλῳ ἔνι μητέρι μήλων, | *Qui anteà quondã habitabat in Pylo genitrice ouiũ,*
Ἀφνειὸς Πυλίοισι μέγ' ἔξοχα δώματα ναίων. | *Diues inter Pylios valdè egregiè domos habitans.*
Δὴ τότε γ' ἄλλων δῆμον ἀφίκετο, πατρίδα φεύγων, | *Iam tunc alium populum peruenit patriam fugiens,*
Νηλέα τε μεγάθυμον, ἀγαυότατον ζωόντων, | *Neleumq; magnanimumq; clariſsimum viuentium,*
Ὅς οἱ χρήματα πολλὰ τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτὸν | *Qui ſibi opes multas perfectum in annum*
Εἶχε βίῃ. ὁ δὲ τῆος μὲν ἐνὶ μεγάροις Φυλάκοιο | *Habuit vi: hic aũt interim quidẽ in domibus Phylaci*
Δεσμῷ ἐν ἀργαλέῳ δέδετο, κρατέρ' ἄλγεα πάσχων, | *Vinculo in difficili ligatus erat fortes dolores patiens,*
Εἵνεκα Νηλῆος κούρης, ἄτης τε βαρείης, | *Gratia Nelei filiæ nocumentiq; grauis,*
Τήν οἱ ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ δασπλῆτις Ἐρινύς. | *Quod ei in mentibus poſuit Dea grauis Erinnys.*
Ἀλλ' ὁ μὲν ἔκφυγε κῆρα, καὶ ἤλασε βοῦς ἐριμύκους | *Sed hic qdẽ effugit mortẽ, et abegit boues valdè mugiẽ*
Ἐς Πύλον ἐκ Φυλάκης, καὶ ἐτίσατο ἔργον ἀεικὲς, | *In Pylũ ex Phylace, & perſoluit opus indecorũ, (tes*
Ἀντίθεον Νηλῆα, κασιγνήτῳ δὲ γυναῖκα | *Diuinum Neleum fratriq; vxorem*
Ἠγάγετο πρὸς δώμαθ'. ὁ δ' ἄλλων ἵκετο δῆμον, | *Duxit ad domos: hic autem aliorum iniit populum*
Ἄργος ἐς ἱππόβοτον. τόθι γάρ νύ οἱ αἴσιμον ἦεν | *Ad Argos equorum altrix, ibi enim et fatum erat*
Ναιέμεναι πολλοῖσιν ἀνάσσοντ' Ἀργείοισιν. | *Habitare multis imperantem Argiuis:*
b Ἔνθα δ' ἔγημε γυναῖκα, καὶ ὑψερεφὲς θέτο δῶμα. | *Ibi autem duxit vxorem & altam poſuit domum.*
Γείνατο δ' Ἀντιφάτην καὶ Μάντιον, υἷε κραταιώ. | *Genuit autem Antiphatem & Mantiũ filios fortes.*
Ἀντιφάτης μὲν ἔτικτεν Ὀϊκλῆα μεγάθυμον, | *Antiphates quidem genuit Oicleum magnanimum,*
Αὐτὰρ Ὀϊκλείης λαοσσόον Ἀμφιάρηον, | *At Oicleus populo ſalutarem Amphiaraum,*
Ὃν περὶ κῆρι φίλει Ζεύς τ' αἰγίοχος καὶ Ἀπόλλων | *Quem animo diligit Iupiterq; ægiochus, & Apollo*
Παντοίην φιλότητ'. οὐδ' ἵκετο γήραος οὐδὸν, | *Omni amicitia, neq; peruenit ſenectutis limen,*

Tt Ἀλλ' ὁ-

Ἀλλ' ὄλετ' ἐν Θήβῃσι, c γυναίων εἵνεκα δώρων.
Τοῦ δ' υἱεῖς ἐγένοντ' Ἀλκμάων Ἀμφίλοχός τε.
Μάντιος αὖ τέκετο Πολυφείδεά τε Κλεῖτόν τε.
Ἀλλ' ἤτοι Κλεῖτον χρυσόθρονος ἥρπασεν Ἠώς,
Κάλλεος εἵνεκα οἷο, ἵν' ἀθανάτοισι μετείη.
Αὐτὰρ ὑπέρθυμον Πολυφείδεα μάντιν Ἀπόλλων
γρ. Ἀμφιάρεω. Θῆκε βροτῶν ὄχ' ἄριστον, ἐπεὶ θάνεν* Ἀμφιάρηος,
Ὅς ῥ' Ὑπερησίηνδ' ἀπενάσσατο d πατρὶ χολωθείς·
Ἔνθ' ὅ γε ναιετάων μαντεύετο πᾶσι βροτοῖσι.
Τοῦ μὲν ἄρ' υἱὸς ἐπῆλθε, Θεοκλύμενος δ' ὄνομ' ἦεν,
Ὃς τότε Τηλεμάχου πέλας ἵστατο· τὸν δ' ἐκίχανε
Σπένδοντ' εὐχόμενόν τε θοῇ παρὰ νηῒ μελαίνῃ·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ φίλ', ἐπεί σε θύοντα κιχάνω τῷδ' ἐνὶ χώρῳ,
γρ. ἠ̃ τὸ κεῖον, Λίσσομ' ὑπὲρ θυέων καὶ δαίμονος,* αὐτὰρ ἔπειτα
Σῆς τ' αὐτοῦ κεφαλῆς καὶ ἑταίρων οἵ τοι ἕπονται,
Εἰπέ μοι εἰρομένῳ νημερτέα, μηδ' ἐπικεύσῃς.
Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω.
Ἐξ Ἰθάκης γένος εἰμί, πατὴρ δέ μοί ἐστιν Ὀδυσσεύς,
Εἴ ποτ' ἔην· νῦν δ' ἤδη ἀπέφθιτο λυγρῷ ὀλέθρῳ.
Τοὔνεκα νῦν ἑτάρους τε λαβὼν καὶ νῆα μέλαιναν,
Ἦλθον πευσόμενος πατρὸς δὴν οἰχομένοιο.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Θεοκλύμενος θεοειδής,
Οὕτω τοι καὶ ἐγὼν ἐκ πατρίδος, e ἄνδρα κατακτὰς
Ἔμφυλον· πολλοὶ δὲ κασίγνητοί τε ἔται τε
Ἄργος ἀν' ἱππόβοτον, μέγα δὲ κρατέουσιν Ἀχαιῶν·
Τῶν ὑπαλευάμενος θάνατον καὶ κῆρα μέλαιναν
Φεύγω, ἐπεί νύ μοι αἶσα κατ' ἀνθρώπους ἀλάλησθαι.
Ἀλλά με νηὸς ἔφεσσαι, ἐπεί σε φυγὼν ἱκέτευσα,
Μή με κατακτείνωσι· διωκέμεν οἴομαι γάρ.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Οὐ μὲν δή σ' ἐθέλοντά γ' ἀπώσω νηὸς ἐΐσης·
Ἀλλ' ἕπευ, αὐτὰρ κεῖθι φιλήσεαι οἷά κ' ἔχωμεν.
Ὣς ἄρα φωνήσας οἱ ἐδέξατο χάλκεον ἔγχος,
Καὶ τό γ' ἐπ' ἰκριόφιν τάνυσεν νεὸς ἀμφιελίσσης·
Ἂν δὲ καὶ αὐτὸς νηὸς ἐβήσετο ποντοπόροιο.
Ἐν πρύμνῃ δ' ἄρ' ἔπειτα καθέζετο· πὰρ δ' ἑοῖ αὐτῷ
Εἷσε Θεοκλύμενον· τοὶ δὲ πρυμνήσι' ἔλυσαν.
Τηλέμαχος δ' ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσεν
Ὅπλων ἅπτεσθαι· τοὶ δ' ἐσσυμένως ἐπίθοντο.
Ἱστὸν δ' εἰλάτινον κοίλης ἔντοσθε μεσόδμης
Στῆσαν ἀείραντες, κατὰ δὲ προτόνοισιν ἔδησαν.
Ἕλκον δ' ἱστία λευκὰ ἐϋστρέπτοισι βοεῦσι.
Τοῖσιν δ' ἴκμενον οὖρον ἵει γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Λάβρον ἐπαιγίζοντα δι' αἰθέρος, ὄφρα τάχιστα
Νηῦς ἀνύσειε θέουσα θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.
Ἡ δὲ Φεράς ἐπέβαλλεν, ἐπειγομένη Διὸς οὔρῳ·
Ἠδὲ παρ' Ἤλιδα δῖαν, ὅθι κρατέουσιν Ἐπειοί.
Ἔνθεν δ' αὖ νήσοισιν ἐπιπροέηκε θοῇσιν,
Ὁρμαίνων ἤ κεν θάνατον φύγοι, ἦ κεν ἁλοίη.

Sed perijt Thebis mulicbrium gratia donorum.
Huius.a.filij generati sunt Alcmaon, Amphilochusq;.
Mantius iterum genuit Polyphideumq; Clitumq;,
Sed certè Clitum aureæ sedis rapuit Auroræ
Pulchritudinis gratia, vt immortalibus interesset.
At magnanimum Polyphideum vatem Apollo
Posuit hominū valdè optimū, postq̄ mortu' est Amphiaraus,
Qui Hyperisiam habitabat patri iratus.
Illic hic habitās vaticinabatur omnibus hominibus.
Huius qdē filius aduenit, Theoclymenus.a.nomē erat.
Qui prope Telemachum stetit, hunc autem inuenit
Sacrificantē, supplicātemq; velocē apud nauē nigrā,
Et ipsi appellato verba velocia dixit,
O amice, quoniā te sacrificātē inuenio hoc in loco,
Supplico per sacrificia, & numen & postea
Tuum ipsius caput, & per socios qui te sequuntur,
Dic mihi interroganti vera, neq; occultes.
Quis? vnde es virorum? vbi tibi ciuitas, & parentes?
Hūc.a.rursus Telemach' prudēs cōtrà alloquut' est,
Tibi enim ego hospes valdè verè dicam.
Ex Ithaca genere sum, pater autem mihi est Vlysses,
Si quando erat, nūc autem iam interijt graui morte.
Propterea nunc socijsq; acceptis & naue nigra,
Veni interrogaturus de patre diu absente.
Hūc.a.rursus alloquut' est Theoclymenus diuin',
Sic tibi & ego ex patria viro interfecto
Contribuli, multi autem fratresq; socijq; adsunt
In Argo equos pascenti, valdè.a.dominantur Achiui:
Horum fugiens necem, & parcam nigram
Fugio, quoniā mihi fatum est inter homines errare.
Sed me naue insidere fac, postquā te fugiēs supplicaui,
Ne me interficiāt, persequi enim illos me puto.
Hūc.a.rursus Telemach' prudēs cōtrà alloquut' est,
Non quidem iam volentem expellam naui aequali:
Sed sequere, at illic amicè exciperis de ijs q̄ habem'.
Sic loquutus illius suscepit aeream lanceam,
Et hanc in tabulatis extendit nauis vtrinq; agitatæ,
At autem & ipse nauem ascendit per mare meantē:
In puppi autem postea sedit, apud autem seipsum
Sedere fecit Theoclymenum, hi autē oram soluerunt:
Telemachus autem socijs illos exhortando iussit
Arma capesserent: hi autem festinanter obedierūt.
Malum aūt abiegnum concauum intra tabulatum
Statuerunt erectum, de autem funibus ligauerunt.
Traxerunt vela alba bene versis loris.
His autem ferentem ventum misit cæsia Minerua
Vehementē tumultuantem per aërem, vt velocissimè
Nauis perficeret currens maris salsam aquam.
Occidit autem Sol, obscuratæ suntq; omnes viæ.
Hæc Pheras pertransijt festinans Iouis vento secūdo,
Et apud Elidam diuinam, vbi dominantur Epei.
Hinc autem rursus insulis præmisit acutis,
Ruens si mortem fugiat, an caperetur.

COMMENTARIVS.

a ὃς πρὶν μέν ποτ' ἔναιεν] Hanc historiam Melampodis copiosè attigimus anteà lib.11. vt hic repetere superuacaneum futurum sit: conferat tantùm vtrumq; locum diligens lector. hic enim ex illo non parum luminis mutuari potest.

b εἰσὶ δ' ἐγένοντο] Cum initiò dixerit, hunc Theoclymenum vatem à vate Melampode originem ducere: id repetita illa paulò altiùs iam docet, cuius typum nos exhibebimus, vt facilius à lectore percipiatur.

MELAMPVS apud Argos vxorem ducit, ibique duos filios suscipit:

- ANTIPHATEM, hic genuit
  - OICLEVM, ex quo natus est
    - AMPHIARAVS præstantissimus ille vates, qui vxoris fraude ad bellum Thebanum pertractus est, & ibi interijt. hic duos filios suscepit:
      - ALCMAONA.
      - AMPHILOCHVM
- MANTIVM, qui duos filios suscepit,
  - POLYPHIDEVM, cuius filij fuerunt duo,
    - THEOCLYMENVS hic noster, qui se supplicem Telemacho nunc obtulit: qui tantùm à Poëta memoratur.
    - HARMONIDES, cuius meminit Didymus ex Pherecyde.
  - CLITVM, qui ob elegantiam formæ ab Aurora raptus fuisse dicitur.

Itaque Theoclymenus abnepos est Melampodis, à quo etiam per successionem vaticinandi peritiam habuit. Aliàs enim notauimus, liberos paternis officijs olim solitos succedere, vt in præcedenti etiam Melampodis progenie obseruari potest, vt à qua eadẽ ars nunquam recesserit. Fuit autem tam egregius ea in parte Melampus, vt auium voces intelligere crederetur. Quod, inquit Gyraldus hist. Poët. dial. 2. non Poëtæ tantùm tradidere, sed nec defuére Philosophi, qui multo id studio atque diligentia quanam id ratione fieri posset, perscrutati sint. Verùm & hoc ipsum alijs multis contigisse scriptores tradunt, vt Apollonio Tyaneo, Virgiliano Anio, & alijs. Suidas habet etiam Prouerbium de rebus obscuris aut dubijs, Melampode opus.

c γυναίων εἵνεκα δώρων] Eriphylem intelligit, quæ accepto monili aureo ab Adrasto maritum Amphiaraum ad bellum Thebanũ proficisci coëgit, vbi etiam hiatu terræ est absorptus, vt nos fusiùs narrauimus anteà lib. 11. ex Didymo & Eustathio.

d πατρὶ χολωθείς] Causam huius iræ subticuit Homerus, quia forsan nulla satis magna videbatur, quæ filium aduersus patrem cõcitaret. At Eustathius, τὸ δὲ πατρὶ, inquit, χολωθεὶς βιωτικῶς κεῖται δίχα αἰτίας, ὡς οὐκ ἀναγκαῖον ὄν, καὶ πολλοὶ διαφέρονται διὰ τὰς τοιαύτας. Optio alterutrius lectori relinquetur.

e ἄνδρα κατακτάς] Non dubitat Theoclymenus causam suæ fugæ ex patria etiam ignoto homini patefacere, vt eum magis ad sui misericordiam excitaret, quo grauius esse negotium intelligeret. Quod etiam à Telemacho impetrauit. Nimiæ enim est seueritatis delinquentem à se repellere: quod forsan nonnulli iusti & æqui, vt dicent, amatores & studiosi facere recusarent, ac eum qui se illorum tutelæ subiecerit, in hostium manus traderent. Sed illi ament quantumuis suum illud austerum ἀκριβοδίκαιον, nos humana peccata humanitùs ferre nouimus, & cum illo sene Terẽtiano, humani à nobis nihil alienum arbitramur, vt qui ad eosdem lapides subinde possimus impingere.

f γλαυκῶπις Ἀθήνη] Ergo etiam in ventos Mineruæ potestas est, nec iam peculiari eorum Deus erit Aeolus, à quo reliqua Deorũ turba vt emittantur, postulare debeat, quod Iunonem apud Virgilium facere audiuimus. At Minerua Homerica longè est sorore & coniuge Iouis potentior: quasi doceat Poeta, prudentiæ (cuius Deam Mineruam agnouit antiquitas) in res quaslibet humanas esse imperium.

---

[a] Τὼ δ' αὖτ' ἐν κλισίῃ Ὀδυσεὺς καὶ δῖος ὑφορβὸς	Hi. a. rursus in stabulo Vlysses & diuinus subulcus	
Δορπείτην. παρὰ δέ σφιν ἐδόρπεον ἀνέρες ἄλλοι.	Cænabant, apud nauem ipsos cænabant viri alij.	
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,	At postquam potus & cibi amorem amouerunt,	
Τοῖς δ' Ὀδυσεὺς μετέειπε, συβώτεω πειρητίζων,	His Vlysses dixit subulcum tentans,	
[b] Εἴ μιν ἔτ' ἐνδυκέως φιλέοι, μεῖναί τε κελεύοι	Si ipsum adhuc accuratè diligat, manereq́ iubeat	
Αὐτοῦ ἐνὶ σταθμῷ, ἢ ὀτρύνειε πόλινδε·	Illic in stabulo, an hortetur ad ciuitatem ire:	
Κέκλυθι νῦν Εὔμαιε, καὶ ἄλλοι πάντες ἑταῖροι.	Audi nunc Eumæe, & alij omnes socij,	
[c] Ἠῶθεν προτὶ ἄστυ λιλαίομαι ἀπονέεσθαι	Manè ad ciuitatem cupio ire	
Πτωχεύσων, ἵνα μή σε κατατρύχω καὶ ἑταίρους.	Mendicaturus, vt non te vexem & socios:	
Ἀλλά μοι εὖ θ' ὑπόθευ καὶ ἅμ' ἡγεμόν' ἐσθλὸν ὄπασσον,	Sed me benè mone, & simul ductorẽ bonum prabe,	
Ὅς κέ με κεῖσ' ἀγάγῃ· κατὰ δὲ πτόλιν αὐτὸς ἀνάγκῃ	Qui me illuc ducat, per ciuitatẽ aũt ipse necessitate	
Πλάγξομαι, αἴ κέν τις κοτύλην καὶ πύρνον ὀρέξῃ.	Oberrabo, an quis poculum & panem porrigat,	
Καί κ' ἐλθὼν πρὸς δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο,	Et profectus ad domos Vlyssis diuini	
Ἀγγελίην εἴποιμι περίφρονι Πηνελοπείῃ·	Nuncium dicam prudenti Penelopæ,	
Καί κε μνηστήρεσσιν ὑπερφιάλοισι μιγείην,	Et procis superbis miscebor,	
Εἴ μοι δεῖπνον δοῖεν, ὀνείατα μυρί' ἔχοντες.	Si mihi cænam dent vt qui cibos infinitos habeant.	
Αἶψά κεν εὖ δρώοιμι μετὰ σφίσιν ὅ,ττι θέλοιεν.	Statim benè faciam inter ipsos quicquid volent.	
Ἐκ γάρ τοι ἐρέω, σὺ δὲ σύνθεο, καί μευ ἄκουσον,	At enim tibi dico, tu autem compone, & me audi	
[d] Ἑρμείαο ἕκητι διακτόρου, ὅς ῥά τε πάντων	Mercurij voluntate internuncij, qui quidem omniũ	
Ἀνθρώπων ἔργοισι χάριν καὶ κῦδος ὀπάζει,	Hominum operibus gratiam & gloriam præbet.	
Δρηστοσύνῃ οὐκ ἄν μοι ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος,	Strenuitate autem non mihi contenderet homo ali⁹,	
*Πῦρ τ' εὖ νηῆσαι, διά τε ξύλα δανὰ κεάσσαι,	Ad ignẽq́, benè cumulãdũ, adq́, ligna sicca pscĩdẽda,	χ. πῦρ δ' ἐπι τεθῆναι
Δαιτρεῦσαί τε καὶ ὀπτῆσαι καὶ οἰνοχοῆσαι	Adq́, quadra ministrãdũ, & assandũ, & vinũ fundẽ(dum,	χ. πᾶ
Οἷά τε τοῖς ἀγαθοῖσι *[e] παραδρώωσι χέρηες.	Qualia bonis faciunt peiores.	χ. πάρα δρῶσι
Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,	Hũc. a. valde iratus allocut⁹ est Eumæus subulcus,	
[f] Ὤ μοι ξεῖνε, τίη τοι ἐνὶ φρεσὶ τοῦτο νόημα	Hei mihi hospes cur in mentibus hoc consilium	
Ἔπλετο; ἦ σύ γε πάγχυ λιλαίεαι αὐτόθ' ὀλέσθαι;	Fuit? certè omninò cupis illic perire,	
Εἰ δὴ μνηστήρων ἐθέλεις καταδῦναι ὅμιλον,	Si iam procorum vis ingredi multitudinem,	
Τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν ἵκει.	Quorum iniuriaq́, visq́, ad ferreum cælum vadit.	χ. ἵκει.
Οὐ τοι τοιοίδ' εἰσὶν ὑποδρηστῆρες ἐκείνων,	Non tales sunt ministri illorum,	
Ἀλλὰ νέοι χλαίνας εὖ εἱμένοι ἠδὲ χιτῶνας,	Sed iuuenes chlænas benè induti & vestes:	
Αἰεὶ δὲ λιπαροὶ κεφαλὰς καὶ καλὰ πρόσωπα,	Semper autem formosi capite & pulchro vultu,	
Οἵ σφιν ὑποδρώωσιν· ἐΰξεστοι δὲ τράπεζαι	Qui ipsis administrant, benè polita autem mensa	

Σίτου καὶ κρειῶν ἠδ' οἴνου βεβρίθασιν.
Ἀλλὰ μέν'. οὐ γάρ τίς τοι ἀνιᾶται παρεόντι,
Οὔτ' ἐγὼ, οὔτε τις ἄλλος ἑταίρων οἵ μοι ἔασιν.
Αὐτὰρ ἐπὴν ἔλθῃσιν Ὀδυσσῆος φίλος υἱὸς,
Κεῖνός σε χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα ἕσσει,
Πέμψει δ' ὅππῃ σε κραδίη θυμός τε κελεύει.
a Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,
b Αἴθ' οὕτως Εὔμαιε φίλος Διὶ πατρὶ γένοιο
Ὡς ἐμοὶ, ὅττι μ' ἔπαυσας ἄλης καὶ ὀϊζύος αἰνῆς.
c Πλαγκτοσύνης δ' οὐκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσιν.
Ἀλλ' ἕνεκ' οὐλομένης γαστρὸς κακὰ κήδε' ἔχουσιν
Ἀνέρες, ὅν τιν' ἵκηται ἄλη καὶ πῆμα καὶ ἄλγος.
d Νῦν δ' ἐπεὶ ἰσχανάᾳς, μεῖναί τέ με κεῖνον ἄνωγας,
Εἴπ' ἄγε μοι περὶ μητρὸς Ὀδυσσῆος θείοιο,
Πατρός θ' ὃν κατέλειπεν ἰὼν ἐπὶ γήραος οὐδῷ,
Εἴ που ἔτι ζώουσιν ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο,
Ἦ ἤδη τεθνᾶσι, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
e Τοιγὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω.
Λαέρτης μὲν ἔτι ζώει, Διὶ δ' εὔχεται αἰεὶ
γρ. φθῖσθ. Θυμὸν ἀπὸ μελέων * φθίσθαι οἷς ἐν μεγάροισιν.
Ἐκπάγλως γὰρ παιδὸς ὀδύρεται οἰχομένοιο,
Κουριδίης τ' ἀλόχοιο δαΐφρονος, ἥ ἑ μάλιστα
Ἤκαχ' ἀποφθιμένη, καὶ ἐν ὠμῷ γήραϊ θῆκεν.
Ἡ δ' ἄχεϊ οὗ παιδὸς ἀπέφθιτο κυδαλίμοιο,
γρ. ὡς μὴ. Λευγαλέῳ θανάτῳ * ὡς μὴ θάνοι ὅς τις ἐμοί γε
Ἐνθάδε ναιετάων φίλος εἴη καὶ φίλα ἔρδοι.
f Ὄφρα μὲν οὖν δὴ κείνη ἔην, ἀχέουσά περ ἔμπης,
Τόφρα τί μοι φίλον ἔσκε μεταλλῆσαι καὶ ἐρέσθαι,
Οὕνεκά μ' αὐτὴ θρέψεν ἅμα Κτιμένῃ τανυπέπλῳ
Θυγατέρ' ἰφθίμῃ, τὴν ὁπλοτάτην τέκε παίδων.
Τῇ ὁμοῦ ἐτρεφόμην, ὀλίγον δέ τί μ' ἧσσον ἐτίμα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ἥβην πολυήρατον ἱκόμεθ' ἄμφω,
Τὴν μὲν ἔπειτα Σάμηνδ' ἔδοσαν καὶ m μυρί' ἕλοντο.
Αὐτὰρ ἐμὲ χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματ' ἐκείνη
Καλὰ μάλ' ἀμφιέσασα, ποσὶν δ' ὑποδήματα δοῦσα,
Ἀγρόνδε προΐαλλε· φίλει δέ με κηρόθι μᾶλλον.
Νῦν δ' ἤδη τούτων ἐπιδεύομαι· ἀλλά μοι αὐτῷ
Ἔργον ἀέξουσιν μάκαρες θεοὶ n ᾧ ἐπιμίμνω.
γρ. τῶν δ' ἔφ'. * Τῶν ἔφαγόν τ' ἔπιόν τε, καὶ αἰδοίοισιν ἔδωκα.
Ἐκ δ' ἄρα δεσποίνης οὐ μειλιχίον ἔστιν ἀκοῦσαι
Οὔτ' ἔπος, οὔτε τι ἔργον, ἐπεὶ κακὸν ἔμπεσεν οἴκῳ,
Ἄνδρες ὑπερφίαλοι· μέγα δὲ δμῶες χατέουσιν
Ἀντία δεσποίνης φάσθαι, καὶ ἕκαστα πυθέσθαι,
Καὶ φαγέμεν πιέμεν τε, ἔπειτα δὲ καί τι φέρεσθαι
Ἀγρόνδ', οἷά τε θυμὸν ἀεὶ δμώεσσιν ἰαίνει.

Pane & carnibus & vino onerata sunt.
Sed mane, non enim aliquis te dolet præsentem,
Neq; ego, neq; aliquis alius sociorum qui mihi sunt:
At postquam venerit Vlyßis dilectus filius,
Ille te chlanamq; vestemq; induet.
Mittet autem quò te cor animusq; iubet.
Huic a. respõdit postea laboriosus diuinus Vlysses,
Vtinam sic Eumæe dilectus Ioui patri fieres (ut
Sicut mihi, φ me cessare fecisti ab errore et ærũna gra
Errore autem non est peius aliud hominibus.
Sed gratia perniciosi ventris mala consilia habent
Viri, quorũ aliquẽ iuenit error et nocumẽtũ et dolor:
Nunc aũt quoniã detines, meq; manere illum iubes,
Dic age mihi de matre Vlyßis diuini,
Patreq; quẽ reliquit proficiscens in senectutis limine,
Sicubi adhuc viuunt sub splendore Solis,
An iam mortui sunt, & in inferni domibus.
Hũc a. rursus alloquut' est subulcus princeps viror.
Tibi enim ego hospes valdè verè dicam.
Laërtes quidem adhuc viuit, Ioui a. supplicat semper
Animum à membris perire suis in domibus.
Mirum in modum enim de filio dolet profectò, (mè
Deq; vxore, quã qdẽ iuuenẽ duxerat, q̃ ipsum maxi-
Tristitia affecit demortua, & in cruda senectute po-
Qua dolore sui filij mortua est gloriosi (suit.
Tristi morte, sic non moriatur quicunq;
Hic habitans, amicus sit & amica faciat.
Quamdiu quidem igitur illa erat dolens tamen,
Tãdiu aliquid mihi dilectũ scrutari & interrogare,
Quoniã me ipsa nutriuit: tũ Ctimene extensa veste
Filia valida, quam iuniorem peperit filiorum,
Hac simul nutritus sum, paulò a. me min' honorabat.
At postquã pubertatẽ multũ amatã venim' ambo,
Hãc qdẽ postea in Samũ dederunt, & infinita accepe-
At me chlanamq; vestemq; illa (runt.
Pulchrã valde circũindutũ, pedib. a. calciamẽtis datis
Ad agrum præmisit, diligebat autem me corde magis.
Nunc autem iam horum indigeo, sed mihi ipsi
Opus augent beati Dij, cui immaneo.
Ex his autem comedi bibiq;, & venerandis dedi:
Ex autem domina non dulce est audire,
Neq; verbũ, neq; opus, quoniam malũ incidit domui
Viri superbi: valdè autem famuli indigent
Palàm dominam alloqui & singula interrogare,
Et comedere bibereq;, postea autem & portare
Ad agrum qualia animũ semper famulis lætificant.

COMMENTARIVS.

a τὸν δ' αὖτ' ἐν κλισίῃ] Redit Homerus ad suum Vlyssem, quem cùm dormientem libro superiore hactenus reliquisset: nunc eum inducit cœnam denuò cum subulco capientem, præcedentia κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligenda lectori relinquens.

b ἠῶθεν ἐς ἄστυ λιλαίομαι] Hoc est quod anteà dicebamus, solere plerosq; fingere discessum ab hospite, vt ei' animum probent. Si enim liberè se dimiserint, arguunt gaudere eum abire hospitem: sin verò detineat, contrà. Quod ipsum anteà etiam in Nestore laudabamus Sed delectum esse habendum personarum censeo. Eum enim quem tu alijs quoq; negotijs distringi, & ad ea conficienda necessariò vocari sciueris, stultum est diutiùs apud te remorari, cùm illi nocumenti multum illa mora inferat. Quem verò aut tuæ opis indigere, aut alioqui amicè te conuenisse noueris, illi beneuolum hospitem identidem pedicas quodammodo nectere oportet, ne citiùs à te abeat: & antequam tu omnem amicitiæ & beneuolentiæ Oceanum, vt ita loquar, in eum effuderis, ac ille potiùs beneficijs defatigetur accipiendis, quàm tu conferendis. Ergo exploraturus Eumæi in se beneuolentiam Vlysses, fingit parare se ab illo discessum: quem tamen ab illo non impetrabit: & ita lubenti animo ab hospite suo detineri se intelliget.

c ἠῶθεν προτὶ ἄστυ] Exponit Vlysses quid crastina die sit facturus, nempe profecturus in vrbem, vbi victum mendicando sibi quæriter: idq; se subleuandi Eumæi gratia facere testatur, ne videlicet diuturna sua mora oneri ipsi esset, quasi malit pro egeno alibi se gerere, quàm tam benigni hospitis humanitate diutiùs abuti.

d ἰσχανάᾳς μεῖναι] Dictum est, inquit Eustathius, ἀντὶ τοῦ διὰ τὴν ἐρημίαν. αὐτὸς γὰρ, οὐχ ὡς λέγεις ἐκεῖ, ὡς ἐπιποθοῦντος ἡ φράσις ἐπὶ τούτου, ἀλλ' ὡς κερδαλέος καὶ διάβολος, ἐπιταχύνει δοκεῖ τοὺς ῥηθέντας ὑπερέχειν. ἐχαρίσατο καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν διαφόρου φυλαττόμενον. At Didymus, ἰσχανάᾳς μεῖναι, inquit, ἐπειδὴ κατέχεις, καὶ παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις λέγεται, οἱ τοιοῦτοι ὑπερεχόμενοι.

e τοιγὰρ

e παραδρώωσι χέρηες.] Eos χέρηας appellat, qui alijs inseruiunt, & contrà dominos ἀγαθοὺς planè elegāter. Deteriores enim sunt (deteriores autem dignitate & præstantia intelligimus) qui seruilibus defunguntur officijs, quàm qui imperandi authoritatem obtinent. Augustius longè est imperare quàm obedire, & vtrunq; tamen tum in generali tum in particulari rerum humanarum administratione necessarium: & vt Socraticè loquamur, ac Phœnicium quid vsurpemus: aureum & argenteum est imperare, ferreum verò & æneum obedire.

f ὤ μοι ξεῖνε,] Postremam partem verborū Vlyssis arripit subulcus, vt eum meliùs ab illa discedendi voluntate deterreret. Obijcit autem illi periculum mortis, quod subibit, si se in manus procorum commiserit: quorum tanta sit proteruia & iniurias alijs inferendi consuetudo, vt eius fama etiam ad cœlum vsque peruenerit. Ita enim puto me commodè posse interpretari carmen illud, τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν ἵκει, vel ἵκει, nisi etiam intelligas, eos etiam in cœlum ipsum, id est, Deos cœlorum incolas iniuriosos esse. Scimus enim ab Homero, vbi saniùs de Numine loquitur (nam hoc semper animaduerti in hoc Poëta iubeo, vt rectum à prauo distinguatur) Deos. Iouem verò præcipuè scelera hominum & ἀδικίας, qualis est hæc procorum, maximè odisse. Vtut sit, voluit Poëta facinus & petulantiam horum hominum extollere, vt maiorem metum eos adeundi Vlyssi incuteret. Addit aliud argumētum, quod cùm Vlysses ipsis se ministraturum polliceretur, quacunque in re vellent, apud procos minorem gratiam esset habiturus propter incultas vestes, quales eorum famuli non gerunt, adeò περιφερόμενοι vndique exactè seruant: item propter minus elegātem oris formam, cùm procorū famuli speciosa forma sint præditi, vnde facilè vetulū istū & rugosum senē minimè sint admissuri.

g αἴθ' οὕτως Εὔμαιε] Gratiam relaturus Eumæo hospes pro tanta beneuolentia, optat (quod vnum misero homini reliquū videtur factum) (vt tantoperè à Ioue diligatur, quantoperè à se diligitur: vnde omnia erat ab illo fausta & felicia consequuturus, quandoquidem illi etiam Vlysses bene erat affectus pro tot beneficijs iam acceptis: quæ eò redeunt, quòd iam errores illius finem accipiant pro humanitate Eumæi, apud quem iam illi licet tutò quiescere, & à tot ærumnis quas anteà perpessus est, aliquantulum respirare. Data ergo sibi apud tam beneuolum hospitem remanendi potestate, incipit de suis parentibus illum percunctari: à pia nimirum quæstione exorsus, idque, ni fallor, quia iam statum Penelopæ & Telemachi tam ex Minerua, quàm ex ipso Eumæo intellexisset. Ideo cùm hoc vnum explorandum restaret, id solùm iam quærit. At superfluum videtur quòd de matre etiam quærit, cùm illam iam mortuam sciret, vt vidimus in Necyomantia. Sed ne videretur de vno magis quàm de altero parente sollicitus, piam & officiosam quæstionem non distinxit.

h πλαγκτοσύνης] Qui sua mala exponunt, ijs nulla grauiora autumant, immò cętera ludum præ istis habenda existimāt. Sic Vlysses cùm ille iam varijs & grauissimis erroribus sit agitatus, nihil peius homini illius accidere posse pronūciat. Cuius rei causam nos ita exquirimus. Cùm enim patrio solo homini nihil debeat esse charius, qui illo priuari cogitur, sine dubio rem patitur miserem: qui verò non solùm illo priuatur, sed insuper innumeris calamitatū, dum hinc inde incertus peregrinatur & mendicat Vlysseo modo, fluctibus obruitur, ille miserrimam demum vitam agit. Inde rectè Tyrtæus:

τὴν δ' αὐτοῦ προλιπόντα πόλιν καὶ πίονας ἀγροὺς	*Qui vrbe sua pinguibusque aruis relictis*
πτωχεύειν, πάντων ἐστ' ἀνιηρότατον.	*Mendicare cogitur, omnium est miserrimus.*

Chorus apud Euripidem in Medea:

— μόχθων	*— laborum*
δ' οὐκ ἄλλος ὕπερθεν	*Non alius maior*
ἢ γᾶς πατρίας στερηθῆναι.	*Quàm terra patria priuari.*

Huc pertinet illud Iocastæ & Polynicis filij exulis dialogus apud eundem Euripidem in Phœnissis:

Io. τί τὸ στέρεσθαι πατρίδος; ἦ κακὸν μέγα;	*Io. Quid? priuari patria non magnum malum?*
Πο. μέγιστον· ἔργῳ δ' ἐστὶ μεῖζον ἢ λόγῳ, &c.	*Pol. Maximum: re verò maius est, quàm sermone.*

Orestes etiam apud eundem Tragicum:

καὶ τίνες ἄλλαι στοναχαὶ μείζους	*Quinam alij gemitus grauiores,*
ἢ γᾶς πατρῴας ὅρον ἐκλείπειν;	*Quàm soli natalis fines relinquere?*

Immò, inquit Pindarus in Threnis,

ὁ δ' ὄλβιος ἀλητεύων οὐκ ἔστιν ὄλβιος:	*Diues exulans, non est felix.*

Quid ergo censeas de calamitoso peregrino? quid, inquam, de Vlysse Homerico censeas? quid pronuncies? Illud ipsum Vlysseum, πλαγκτοσύνης δ' οὐκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσιν. Aliud porrò est statuendum de illa peregrinatione, quæ animi gratia ad inspiciendos exterarum gentium mores suscipitur, vt primo libro iam docuimus.

i ἀλλ' ἕνεκ' οὐλομένης] Videtur excusare superioris instituti sui rationem, qua se in tantum vitæ periculum, vt docuit Eumæus, cōijciebat, quòd nimirum viri egeni & miseri perniciosa sæpe ineant consilia, & nihil non tentare, vt se tandem suis malis eripere possint: vt hoc loco se facturum fuisse ex Eumæo didicit.

k τοιγὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε] Respondet quæstioni Vlyssis Eumæus, & eum de statu parentum certiorem facit. Initium autem sumit à præstantiori, & quod melioris ominis esse videbatur, nimirum à patre, quem ait adhuc in viuis esse, sed multis doloribus confectū ob filij sui interitum. Quòd in viuis esset, id recreare Vlyssem debuit: ideò boni esse ominis dixi, initium narrationis ab illo sumptum: quanquam in eo non Eumæi, sed ipsius Poëtæ mentem spectamus. Quod eundem porrò dicit multis cruciari doloribus, id Vlyssi iniucundum esse poterat, nisi speraret se breui eos illi præsentia sua extirpaturum, vt etiam accidit infrà lib. finali. Vt autem doceat, quàm miserè Laërtes mœroribus angatur, ait eum mortem sibi semper optare. Vbi duo notabis (supinam enim negligētiam in hoc authore perfunctoriè legendo tandem aliquando deponi volo, & præter λέξιν, altiora etiam διανοίας penetralia inspici) Primum sequi Laertem miserorum ingenium, qui per mortem solam calamitatibus se liberari volunt, vt in qua sita sit malorum omnium requies. vnde conuincitur falsa eorum sententia, qui mortem pro supplicio grauissimo adhibent, cùm illa potiùs malorum sit placidissimum solatium, vt satis docuimus libro primo. Coniuncta enim anima & corpore sentit homo & patitur mœrores & cruciatus: vtroque verò separato neque anima illis est obnoxia, neque corpori sensus ad illos percipiendos superest. In medijs ergo malis viuere, longè est deterius quàm semel mori: & licet dolor etiam sit in morte, at tam momentaneus est, vt etiam præ illis tormentis, quæ viui & plenè spirantes toleramus, nihil omnino acerbi habere videatur. Et hoc est omnibus penè hominibus à natura insitum, vt malis conflictati eò semper confugiant tanquam ad portum, in quem ab his calamitatum fluctibus deduci debeant. Plerosque tamen licet id optent, tamen aliud sentire videas, vbi ipsa moriendi hora instat. vt testatur ille Aesopicus apologus senis cuiusdam, qui aliquādo in mōte incisis, ac in humeros eleuatis lignis: vbi lōgiùs esset cū hoc onere progressus, ac defatigatus illud deposuisset, mortem aduocasse dicitur, id est, optasse mori. Cùm autem aduocata mors derepētè astitisset, & rogaret quid causæ ipsi esset, cur se vocaret? Vt, inquit, hoc onus denuò humeris meis imponeres. Quæ fabula significat, homines vtplurimùm vitæ esse studiosos: ac quamuis sexcentis periculis obrutus mortem optare videatur, si tamen eligendi illi potestas relinquatur, potius vitam quàm mortem electurum. Rectè. Cùm enim vita res sit præstātissima, & ea etiam qualitate nobis à Deo concessa: idem nobis studium illam conseruandi maximum indidit, ne pro libito eam abijceremus ac faceremus nihili, quasi rem leuem & nullius omnino momenti. Hinc pendet etiam φιλαυτία, non vitiosa illa quidem, sed vera & sincera, quâ quilibet sui est potiùs quàm aliorum studiosus: sui, inquam, tuendi & conseruandi. Sed Deus interdum, vt nimium etiam amorem nostri in hac parte superstitiosè non exerceamus, infortunijs & malis quibusdam nos ab huius vitæ studio ad studium mortis, quæ via est ad meliorem vitam (quam etiam quasi per speculum antiquitas illa quodammodo agnouit) auocat. An autem pio homini mortem optare liceat, quispiam quæret? Respondeo, in his rebus non ita constare pietatem, nisi vbi cum vita, quam odit qui mortem optat, Numinis quoq; curam abijcimus: hoc est, cum desperatione nos in mortem præcipites damus, & mori denique volumus: quod summæ est insaniæ, vt docent etiam Iurisconsulti nostri, qui perire volentem non audiunt, quasi nullus compos mentis mortem spontè adeat. Ergo modestè erit hac de re pronunciandum: nam illos qui sine ratione & temerè mori cupiunt, vt est lymphaticorum quorundam hominum ingenium, nos pro sanis non habemus. Humanum tamen est neque ita ad amussim pietatis examinandum, ab hac vita malorum plena velle liberari. Quæ voluntas in sanctos quosque viros cadit, quos præcipuè sceleratorum mores & vitia minimè delectant, sed & qui ob mala propria anguntur. Et vt planè pium non sit, tamen hoc in nostro Laërte cur expendamus? cui sanè vita acerbissima fuit, & ipsa morte longè molestior, dum filio suo charissimo, in quo solet totus parentum animus placidè conquiescere, priuatus illam viuere cogitur. Sanè mors ei longè futura erat suauior, vtpote in qua ab huiusmodi mœroribus poterat liberari.

— τὸ γὰρ θανεῖν κακῶν μέγιστον φάρμακον νομίζεται, inquit Macaria apud Euripidem in Heraclidis. & Publius:

Bona mors est homini, vita quæ extinguit mala. *Neque est melius*, inquit ille apud Plaut. in Rud. *morte in malis rebus miseris.* Atque hæc sunt quæ primùm in hoc loco obseruari volo. Secundò notandum est, quamuis mortem optet Laërtes, tamen se eam tantùm a Deo petere: quasi dicat Eumæus, nolle senem quippiam hac in parte quod nolit Iupiter, in cuius potestate cùm sit mors sita, ab eius nutu eam quoque pendére agnoscit. Omnino rectè. Cùm enim Deus nobis vsu vitam concesserit, penes eius quoq. arbitrium positum esse videtur, eam nobis adimere quasi rem sibi debitam: neque id satis sed existimauit etiam Laertes, non licere mortalibus mortem obire nisi iubente & permittẽte Deo. Quò pertinet illud Tullij ex Platone, ni fallor, adumbratum: Nos in hac vita tanquam in statione collocatos, ex qua iniussu Imperatoris nobis non sit discedendum. Hactenus igitur Eumæus de Laërtæ statu hospitem suum certiorem fecit. Deinde exponit matris eiusdem exitum, quam præ dolore mortui filij (vt ipsa rebatur) mortem obijsse dicit. Vnde licet colligere, quàm fuerit à parentibus suis adamatus & dilectus Vlysses, vt cuius gratia altera iam obierit, alter mille angatur doloribus. Sed de illius obitu vidimus anteà lib. 11. vbi ipsamet illum filio suo commemorat apud inferos.

[illegible]] Hæc omnia quæ sequûtur, [illegible] ab Eumæo dicta sunt. Neque enim hæc interrogauerat Vlysses, sed parentum tantùm statum, quem iam satis edocuerat. Ergo, vt ait Eustathius, [illegible]. Hinc enim captat occasionem hospes vlteriùs huius eum vi statum resciscendi. Sẽsus porrò huius loci est, dolere Eumęum ob mortuam Vlyssis matrem, tum quòd ea adhuc viuente posset eius frui colloquio, tum pro acceptis varijs ab illa beneficijs: cuius caput est, quòd ab ea sit in eius ædibus educatus, ac illi penè tam dilectus fuerit ac propria filia: deinde quòd se vestitu necessario donatum ad agrum emiserit, in eoq. statu collocârit, in quo adhuc est. Sed quid significant illa, [illegible]; Quod nimirũ subinde illam posset liberè inuisere, & cum ea varijs de rebus siue de priuatis negotijs videlicet, siue de ipsius etiam Vlyssis purà obitu, colloqui. Cùm soleant autem eiusmodi confabulationes doloribus & molestijs solatium quoddam afferre, meritò facultatem illam sibi ademptam cum ea sermones serendi conqueritur. Quid verò nõnne idem illi cum Penelope licet? Minimè gentium, quia illa quodammodo à procis obsidetur, vt liber non sit ad eam aditus vt qui etiam domesticis sit denegatus. Et ita tristiorem adhuc rerum faciem hospiti effingit, cùm in tam inclyta familia extranei viri imperent: quod sine dubio & miserum fuit, & miserabile. Agè igitur & hunc tibi Eumæum finge animo tristissimum, tum sui respectu, tum etiam Domini, cuius familiam ita miserè conturbatam & penè cadentẽ videat: sui, inquam, respectu quia pristinis heris, quibus primùm seruiuit, amissis, huic proteruæ & nefandæ procorum genti obsecundare cogitur, & ijs dilapidandas Vlyssis facultates porrigere. Quo tandem animo subulcum illum fuisse putas, illum nimirum veteranum in familia? annon grauiter hæc omnia ferentem? Is enim magnus est dolor eorum, qui inuiti iniurias alienas patiuntur, neque illas vlcisci aliqua ratione possunt: is verò demum maximus, cum nullam sibi spem auxilij reliquam factam putant, vt huic nostro Eumæo contigit, qui & Vlyssis & Telemachi obitum sibi persuaserat.

[illegible]] Intelligenda fuit τροφή, ne quid hic venditionis ad seruitutem imagineris.

[illegible]] [illegible], inquit Eustathius, [illegible].

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Ὢ πόποι, ὡς ἄρα τυτθὸς ἐὼν Εὔμαιε συβῶτα,
a Πολλὸν ἀπεπλάγχθης σῆς πατρίδος ἠδὲ τοκήων.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Ἠὲ διεπράθετο πτόλις ἀνδρῶν εὐρυάγυια,
Ἧ ἔνι ναιετάασκε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ·
Ἦ σέ γε μουνωθέντα παρ' οἴεσιν ἢ παρὰ βουσὶν
Ἄνδρες δυσμενέες νηυσὶν λάβον, ἠδ' ἐπέρασσαν
Τοῦδ' ἀνδρὸς πρὸς δώμαθ', ὁ δ' ἄξιον ὦνον ἔδωκε.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Ξεῖν', ἐπεὶ ἂρ δὴ ταῦτά μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς,
Σιγῇ νῦν ξυνίει καὶ τέρπεο, πῖνέ τε οἶνον
Ἥμενος. αἵδε δὲ νύκτες ἀθέσφατοι· ἔστι μὲν εὕδειν,
Ἔστι δὲ τερπομένοισιν ἀκουέμεν. οὐδέ τί σε χρὴ
Πρὶν ὥρη καταλέχθαι. b ἀνίη καὶ πολὺς ὕπνος.
Τῶν δ' ἄλλων ὅτινα κραδίη καὶ θυμὸς ἀνώγῃ,
Εὑδέτω ἐξελθών· ἅμα δ' ἠοῖ φαινομένηφι
Δειπνήσας ἅμ' ὕεσσιν ἀνακτορίῃσιν ἑπέσθω.
Νῶϊ δ' ἐνὶ κλισίῃ πίνοντέ τε δαινυμένω τε,
Κήδεσιν ἀλλήλων τερπώμεθα λευγαλέοισι,
Μνωομένω. c μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ
Ὅστις δὴ μάλα πολλὰ πάθῃ καὶ πόλλ' ἐπαληθῇ.
Τοῦτο δέ τοι ἐρέω ὅ μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς.
d Νῆσός τις Συρίη κικλήσκεται (εἴ που ἀκούεις)
Ὀρτυγίης καθύπερθεν, e ὅθι τροπαὶ ἠελίοιο.
Οὔ τι περιπληθὴς λίην τόσον, ἀλλ' ἀγαθὴ μέν,
Εὔβοτος, εὔμηλος, οἰνοπληθής, πολύπυρος.
g Πείνη δ' οὔποτε δῆμον ἐσέρχεται, οὐδέ τις ἄλλη
γρ. ἐπιστυγερή Νοῦσος ἐπὶ στυγερὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσιν·
Ἀλλ' ὅτε γηράσκωσι πόλιν κάτα φῦλ' ἀνθρώπων,
Ἐλθὼν ἀργυρότοξος Ἀπόλλων Ἀρτέμιδι ξὺν,
Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχόμενος κατέπεφνεν.
Ἔνθα δύω πόληες, δίχα δέ σφισι πάντα δέδασται.
Τῇσιν δ' ἀμφοτέρῃσι πατὴρ ἐμὸς ἐμβασίλευε,
Κτήσιος Ὀρμενίδης, ἐπιείκελος ἀθανάτοισιν.
h Ἔνθα δὲ Φοίνικες ναυσίκλυτοι ἤλυθον ἄνδρες
Τρῶκται, μυρί' ἄγοντες ἀθύρματα νηῒ μελαίνῃ.

Huic autem respõdens, alloquutus est multũ tolerans Vlysses,
Papè sic paruulus existens Eumæe subulce,
Multùm aberrasti tua patria & parentibus.
Sed agè mihi hoc dic, & verè enarra,
An destructa est ciuitas virorum lata vijs,
Qua inhabitat pater, & veneranda mater.
An te solum positum apud oues, vel apud boues
Viri inimici nauibus acceperunt & transtulerunt
Huius viri ad domos, hic aũt dignum precium dedit.
Huic autem rursus alloquut⁹ est subulcus princeps viror.
Hospes, quoniam tam hæc me interrogas & inquiris,
Silentio nunc audi, & delectare bibeq. vinum
Sedens, hæ autẽ noctes magnæ, licet quidem dormire.
Est autem delectantibus audire, neq. te oportet
Ante horam dormire, dolor & multus somnus.
Horum autem aliorũ quemcunq. cor et animus iubet
Dormiat egressus, simul autem Aurora apparente
Ientatus simul sues heriles sequatur.
Nos autem in stabulo bibentesq. comedentesq.
Doloribus ad inuicem delectemur tristibus
Recordantes: inter etenim dolores delectatur vir
Quicũq. iã valdè multa passus est, & multa errauit.
Hoc autem tibi dico, quod me interrogas & inquiris.
Insula quædam Syria vocatur sicubi audis
Ortygia desuper, vbi mutationes Solis,
Non ita quidem adeò magna, sed bona quidem
Fertilis boũ, fertilis ouiũ, vini ferax et multi frumẽti:
Fames aũt nunquã populũ inuenit, neq. aliquis alius
Morbus odiosus est miseris hominibus.
Sed quando senescunt in ciuitate nationes hominũ,
Veniens argentei arcus Apollo Diana cum
Suis illustribus sagittis aggrediens interficit.
Illic duæ ciuitates, diuisim autẽ ipsis oĩa diuisa sunt.
His autem ambabus pater meus imperauit
Ctesius Ormenides similis immortalibus.
Illuc autem Phœnices nauibus inclyti venerunt viri
Ingeniosi, infinitas ducentes res ludicras naue nigra.

Ἔνθα

Ἔσκε δὲ πατρὸς ἐμοῖο γυνὴ Φοίνισσ' ἐνὶ οἴκῳ
Καλή τε μεγάλη τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' εἰδυῖα.
Τὴν δ' ἄρα Φοίνικες πολυπαίπαλοι ἠπερόπευον
Πλυνούσῃ τις πρῶτα μίγη κοίλῃ παρὰ νηῒ
Εὐνῇ καὶ φιλότητι, τά τε φρένας ἠπεροπεύει
Θηλυτέρῃσι γυναιξὶ, καὶ εἴ κ' εὐεργὸς ἔῃσιν.
Εἰρώτα δ' ἤπειτα τίς εἴη καὶ πόθεν ἔλθοι.
Ἡ δὲ μάλ' αὐτίκα πατρὸς ἐπέφραδεν ὑψερεφὲς δῶ.
Ἐκ μὲν Σιδῶνος πολυχάλκου εὔχομαι εἶναι·
Κούρη δ' εἰμ' Ἀρύβαντος ἐγὼ ῥυδὸν ἀφνειοῖο·
Ἀλλά μ' ἀνήρπαξαν Τάφιοι ληΐστορες ἄνδρες
Ἀγρόθεν ἐρχομένην, πέρασαν δέ με δεῦρ' ἀγαγόντες
Τοῦδ' ἀνδρὸς πρὸς δώμαθ'· ὁ δ' ἄξιον ὦνον ἔδωκε.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπεν ἀνὴρ ὃς ἐμίσγετο λάθρῃ,
Ἦ ῥά κε νῦν πάλιν αὖτις ἅμ' ἡμῖν οἴκαδ' ἕποιο,
Ὄφρα ἴδῃς πατρὸς καὶ μητέρος ὑψερεφὲς δῶ,
Αὐτούς τ'. ἦ γὰρ ἔτ' εἰσὶ, καὶ ἀφνειοὶ καλέονται.
Τὸν δ' αὖτε * προσέειπε γυνὴ, καὶ ἀμείβετο μύθῳ, χ. μετέειπε
Εἴη κεν καὶ τοῦτ', εἴ μοι ἐθέλοιτέ γε ναῦται
Ὅρκῳ πιστωθῆναι, ἀπήμονά μ' οἴκαδ' ἀπάξειν.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα πάντες ἀπώμνυον ὡς ἐκέλευεν.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσάν τε τελεύτησάν τε τὸν ὅρκον,
Τοῖς δ' αὖτις μετέειπε γυνὴ, καὶ ἀμείβετο μύθῳ,
* Σιγῇ νῦν μή τίς με προσαυδάτω ἐπέεσσιν χ. Σιγῇ
Ὑμετέρων ἑτάρων, συμβλήμενος ἢ ἐν ἀγυιῇ,
Ἤ που ἐπὶ κρήνῃ· μή τις ποτὶ δῶμα γέροντι
Ἐλθὼν ἐξείπῃ· ὁ δ' ὀϊσάμενος καταδήσῃ
Δεσμῷ ἐν ἀργαλέῳ, ὑμῖν δ' ἐπιφράσσετ' ὄλεθρον.
Ἀλλ' ἔχετ' ἐν φρεσὶ μῦθον, ἐπείγετε δ' ὦνον ὁδαίων.
Ἀλλ' ὅτε κεν δὴ νηῦς πλείη βιότοιο γένηται,
Ἀγγελίη μοι ἔπειτα θοῶς ἐς δώμαθ' ἱκέσθω.
Οἴσω γὰρ καὶ χρυσὸν ὅτις χ' ὑποχείριος ἔλθῃ.
Καὶ δέ κεν ἄλλ' ἐπιβάθρον ἐγὼν ἐθέλουσά γε δοίην.
Παῖδα γὰρ ἀνδρὸς ἑῆος ἐνὶ μεγάροις ἀτιτάλλω,
Κερδαλέον δὴ τοῖον * ἀματροχόωντα θύραζε, χ. ὁμοτρο-χόωντα
Τόν κεν ἄγοιμ' ἐπὶ νηός· ὁ δ' ὑμῖν μυρίον ὦνον
Ἄλφοι, ὅπῃ περάσητε πρὸς ἀλλοθρόους ἀνθρώπους.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη πρὸς δώματα καλά·
Οἱ δ' ἐνιαυτὸν ἅπαντα παρ' ἡμῖν αὖθι μένοντες
Ἐν νηῒ γλαφυρῇ βίοτον πολὺν ἐμπολόωντο.
Ἀλλ' ὅτε δὴ κοίλη νηῦς ἤχθετο τοῖσι νέεσθαι,
Καὶ τότ' ἄρ' ἄγγελον ἧκαν, ὃς ἀγγείλειε γυναικί,
Ἤλυθ' ἀνὴρ πολυΐδρις ἐμοῦ πρὸς δώματα πατρὸς,
Χρύσεον ὅρμον ἔχων, μετὰ δ' ἠλέκτροισιν * ἔερτο. χ. ἔερτο
Τὸν μὲν ἄρ' ἐν μεγάρῳ δμωαὶ καὶ πότνια μήτηρ
Χερσίν τ' ἀμφαφόωντο, καὶ ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶντο·
Ὦνον * ὑπισχόμεναι· ὁ δὲ τῇ κατένευσε σιωπῇ. χ. ὑποσχό-μεναι
Ἤτοι ὁ κανεύσας κοίλην ἐπὶ νῆα βεβήκει.
Ἡ δ' ἐμὲ χειρὸς ἑλοῦσα δόμων ἐξῆγε θύραζε.
Εὗρε δ' ἐνὶ προδόμῳ ἠμὲν δέπας ἠδὲ τραπέζας
Ἀνδρῶν δαιτυμόνων, οἵ μευ πατέρ' ἀμφεπένοντο.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐς θῶκον πρόμολον, δήμοιό τε φῆμιν.
Ἡ δ' αἶψα τρί' ἄλεισα κατακρύψασ' ὑπὸ κόλπῳ
Ἐκφερεν· αὐτὰρ ἐγὼν ἑπόμην ἀεσιφροσύνῃσι.
Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.
Ἡμεῖς δ' ἐς λιμένα κλυτὸν ἤλθομεν ὦκα κιόντες,
Ἔνθ' ἄρα Φοινίκων ἦν ἀνδρῶν ὠκύαλος νηῦς.
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἀναβάντες ἐπέπλεον ὑγρὰ κέλευθα,

Fuit autem patris mei mulier Phœnissa in domo
Pulchraq́, magnaq́, & splendidorum operum docta.
Hanc autem Phœnices callidi deceperunt
Lauantē: quidā primùm mixtus est concaua in naui
Lecto & amicitia, quæ mentes decipiunt
Libidinosis mulieribus, & si benè operans sit.
Interrogabat autē posteà, quæ esset & vnde veniret:
Hæc autem valdè statim patris dixit altam domum,
Ex quidem Sidoni multi æris glorior esse,
Filia autem sum Arybantis ego abundè diuitis.
Sed me rapuerunt Taphij latrones viri
Ex agro venientem, transtulerunt autem me huc deductam:
Huius autem viri ad domos, hic autem dignum pretium dedit.
Hunc aūt rursus alloq. est vir, qui mixtus erat clā,
Certè nos iterum rursus simul nunc domum sequere,
Vt videas patris & matris altam domum,
Ipsosq́, certè enim adhuc sunt, & diuites vocantur.
Hunc autem rursus alloquutus est mulier, & respondit verbo,
Sit & hoc, si mihi velitis nautæ
Iuramento fidem dare: innocuam me abducere.
Sic dixit, hi autem omnes iurarunt sicut iussit.
At postquā iurauerunt, perfecerūtq́ iuramentum,
His rursus quadam dixit mulier, & respondit verbo,
Silentio nunc, ne quis me alloquatur verbis
Vestrorum sociorum obuians vel in via,
Vel in fonte, ne quis ad domum seni
Veniens dicat: hic autem intelligens liget
Vinculo in difficili, vobis autem cōsultauit mortem:
Sed habere in mēte verbū. festinate. a. emptionē viaticorū.
Sed quando iam nauis plena victu fuerit,
Nuncius mihi postea velociter ad domos veniat,
Portabo enim & aurū quodcūq́, sub manus venerit.
Et aliud quidem onus ego volens dabo.
Filium enim viri sui in domibus nutrio
Astutum iam talem, simul currentem foràs:
Hunc ducam in naui, hic vobis infinitum precium
Inueniet, quocūq́ transibitis ad diuersilingues homines.
Hæc quidem sic fata abiuit ad domos pulchras,
Hi autem per annum totum apud nos manentes
In naui concaua, facultates multas lucrabantur.
Sed quando iā concaua nauis grauata erat, his redire
Et tunc nuncium miserunt qui nunciaret mulieri.
Venit autem vir multa sciens mei ad domos patris,
Aureū monile habens, pòst. a. electris impeditū erat:
Hunc quidem in domo famulæ & honesta mater
Manibus tractabant, & oculis videbant
Precium pollicitæ, hic autem huic innuit tacitè.
Certè hic innuens concauam in nauem iuit,
Hæc autem in manu capiens domibus eduxit foràs.
Inuenit. a. in vestibulo partim pocula partim mēsas,
Virorum conuiuarū, qui meum patrem gubernabāt.
Hi quidem in concionem processerūt populiq́, cœtum.
Hæc autem statim tria pocula abscondens in sinu
Exportauit, at ego sequebar stultitijs.
Occidit autem Sol, obscurataq́, sunt omnes viæ.
Nos aūt in portū inclytum venimus celeriter euntes,
Vbi Phœnicum erat virorum velox in mari nauis.
Hi qdē posteà vbi ascēdissēt, nauigabāt humidas vias

Νῶ ἀναβασάμενοι· ἐπὶ δὲ Ζεὺς οὖρον ἴαλλεν.
Ἑξῆμαρ μὲν ὁμῶς πλέομεν νύκτας τε καὶ ἦμαρ·
Ἀλλ' ὅτ' ἄρ ἕβδομον ἦμαρ ἐπὶ Ζεὺς θῆκε Κρονίων,
Τὴν μὲν ἔπειτα γυναῖκα βάλ' Ἄρτεμις ἰοχέαιρα·
Ἄντλῳ δ' ἐνδούπησε πεσοῦσ' ὡς εἰναλίη κήξ·
Καὶ τὴν μὲν φώκῃσι καὶ ἰχθύσι κύρμα γενέσθαι
Ἔκβαλον· αὐτὰρ ἐγὼ λιπόμην ἀκαχήμενος ἦτορ.
Τοὺς δ' Ἰθάκῃ ἐπέλασσε φέρων ἄνεμός τε καὶ ὕδωρ·
Ἔνθα με Λαέρτης πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν.
Οὕτω τήνδε γαῖαν ἐγὼν ἴδον ὀφθαλμοῖσιν.

Nos naui imponentes, Iupiter autem ventũ immisit.
Sex diebus quidẽ simul nauigauimus nocteq́; & die.
Sed quando septimũ diẽ Iupiter imposuit Saturnius,
Hãc qdẽ postea mulierẽ interfecit Diana sagittis gau-
In sentinã.a.insonuit cadẽs, sicut marina fulica. (dẽs.
Et hanc quidem phocis & piscibus escam fieri
Eiecerunt, at ego relictus sum dolens animo.
Hos autem Ithaca admouit portãs ventusq́; & aqua,
Vbi me Laërtes emit rebus suis,
Sic hanc terram ego vidi oculis.

COMMENTARIVS.

a πολλὰ ἐπιπλαγχθεὶς] Vnde, quæso, hoc collegit Vlysses? Nam de suis erroribus nihil meminit Eumæus in oratione præcedenti. Verisimile est ergo, Vlyssem ita esse subodoratum, cùm eum à matre educatum intellexisset, quòd nimirum domesticus non esset, sed extraneus, atq; adeò seruus. Peregrinum ergo eum fuisse oportuit, ac proinde longè remotum ab illa insula Ithaca. Videtur enim moris fuisse, vt quælibet gens exteris tantùm pro seruis vteretur, proprijs regionis incolis parceret. Nam si domi haberent eos, cur foris quærerent? & aliunde sibi compararent & mercarentur. Hinc ergo arripit occasionem Vlysses vlteriùs de patria illius Eumæi sciscitandi, & ratione qua in Laërte potestatem venerit, cui longa narratione mox Eumæus satisfaciet.

b ἀνίη καὶ πολὺς ὕπνος] Quæ mediocritas in rebus laudanda est, ea etiam in somno requiritur. Vitiosum enim est quicquid per se bonum est, si modi fines excesserit. Quod vt in reliquis non doceamus, prolixitatis euitandæ causa, id in somno quo de nunc est quæstio, obscurare licet. Est enim somnus res homini admodum salutaris, vnde illa in Monostichis, ὕπνος δὲ πάντων ἐστὶν ὑγίεια βίου: &, ὕπνος πέφυκε σώματος σωτηρία. Has enim somni & vigiliæ vicissitudines instituit animantibus necessarias natura, vt quę sine vtriusque vsu subsistere nullo modo possint, vt aliàs ex Aristotele docuimus. Ergo campus se nobis aperit de commodis modici, & incõmodis immodici somni, quem si placet leuiter percurramus, & summis, vt dicunt, vestigijs. Ergo modicum somnum cum intelligimus, qui naturæ sufficiat ad alimentorũ concoctionẽ, cui plurimùm conducere à tota Medicorum turba scribitur: & præcipuè ab antesignano illo Hippocrate lib. 6. de Morb. pop. part. 4. & 5. & Galeno lib. 3. de Caus. sympt. & 2. de Musc. motu. Dormiente enim homine ventriculus calidior redditur, vnde egregiam operam in cibis concoquendis nauat, animali videlicet virtute quiescente, naturali verò vehementiùs operante. Plinius videtur calorem illum qui internas petit in somno partes, pro animo accepisse: siquidem somnum definit animi in medium corpus quendam recessum. Itaque hoc est maximum emolumentum, quod homini somnus parit: aliud est, quod laborum sit perfugium, & animi requies. Quæ duo persequitur Fernelius de Morb. caus. lib. 1. cap. 17. his verbis: Est autem somnus non solùm motus, verumetiam sensus omnisque animalis functionis cessatio, in qua non modò vt in quiete nerui, musculi artusque, sed & cerebrum & sensus omnes consopiri solent: estque somnus omnium quasi perfugium laborum, requies animi, pars humanæ melior vitæ. Hic spiritus labore vigilijsque dissipatos restituit, alijs videlicet ad functionum frequentationem suffectis. Membrorum sensuumque defatigationem tollit, naturales functiones, maximeque concoctionem & retentionem corroborat & auget. Tum siquidem natiuus calor minimè dispersus sed circum viscera intrò se colligens, vegetiorq; factus, in cibi crudorumque humorum concoctionem validiùs incumbit, &c. Ad secundum emolumentum pertinent illa somni Epitheta apud Homerum, λυσιπόνος, λυσιμελὴς, λυσιμέριμνος, &c. Hinc Alexis eum θεραπεῖον πόνων παυστήριον appellauit: & alius nescio quis κηδεμόνα λήθης. *Hinc domitorem malorum, requiemq́; animi,* Seneca. Hinc eius laudes apud Ouid. lib. 12. Metam.

Somne quies rerum, placidissime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, tu pectora duris
Fessa ministerijs mulces, reparasq́; labori.

Atq; hæc sunt moderati somni cõmoda. Ex immoderato contrà pernicies duplex nascitur: primùm corpori, deinde animo: quod item medici satis docẽt, & ex recentioribus idem Fernelius loco iam laudato. Cæterùm, inquit, somnus immoderatior, spiritus offundit & obscurat, omnes sensuum mentisque vires torpore & ignauia debilitat, calorem obtundit, functionesque naturales infringit, crudos pituitososque humores & omnis generis superuacanea exaggerat. Corpus itaq; refrigerans & humectans ignauum atque iners magis quàm quies efficit, destillationum, frigidorum diuturnorumque humorum author. Hinc est quod Plato lib. 7. de Legibus dicit, ὕπνος πολὺς οὔτε τοῖς σώμασιν οὔτε ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, οὐδ' αὖ ταῖς πράξεσι ταῖς περὶ ταῦτα πάσαις ἁρμόττων ἐστὶ κατὰ φύσιν, καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος. ἀλλ' ὅστις τοῦ ζῆν ἡμῶν καὶ τοῦ φρονεῖν μάλιστα ἐστι κηδεμὼν, ἐγρήγορε χρόνον ὡς πλεῖστον, τὸν πρὸς ὑγίειαν αὐτοῦ μόνον φυλάττων χρήσιμον. ἔστι δ' οὐ πολὺ, καλῶς εἰς ἔθος ἰόν. id est, Serrano interprete: Somnus multus neq; corporibus neq; animis neque rebus gerendis ex natura aptus est: nemo profectò, dum dormit, vllius est precij, nihilo magis quàm qui non viuit. qui igitur vitæ & sapientiæ curam gerit, plurimo tempore vigilat: id tantùm prouidens atq; obseruans, vt somni tãtum capiat, quantũ ad sanitatẽ potest pertinere: ad cuius quidem conseruationẽ non multo somno opus est, dummodo rectè cõstitutus sit somni capiendi modus. Ergo in somno capiendo etiam modus est adhibendus, qualem summi viri etiam adhibuerunt: vt de Augusto refert Suetonius, cum non vltra septem horas dormire solitum, quo quidem spacio somnus vt plurimùm terminari solet. Ratio tamen ætatum est habenda. longiore enim somno iuniores quàm senes indigent, vt item ij qui imbecilliore sunt corpore & repletiore vel crudiore stomacho, aut qui laboribus sunt defatigati. Itaque cautiùs somni finem concoctione absoluta terminandũ censemus. Vtut sit, cùm excedit modum, vitiosus est habendus, & deniq; vt concludamus cũ subulco, ἀνίη πολὺς ὕπνος.

c μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι] Quænam est, quæso, ista delectatio in media dolorum aut laborum, quos olim perpessus fueris commemoratione? Ea scilicet, quòd te ijs ereptum, & in securitatem collocatum iam sentias. Hinc apud Tullium Euripides, iucundam dicitur præteritorum malorum securam recordationem πόνων. Et apud eundẽ vulgatum illud prouerbium, *Iucundi acti labores,* de quo Erasmus Adag. Chil. 2. cent. 3. prou. 43. Eustathius apud Macrobium lib. 7. cap. 2. in eorum numeratione, de quibus aliquis lubenter rogatur: Pericula quoq; (inquit) præterita, vel ærumnas penitùs absolutas qui euasit, vt referat gratissimè prouocatur. Nam qui adhuc in ipsis vel paululùm detinetur, horret admonitionem, & formidat relatam. Id adeò Euripides expressit, ὡς ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. Adiecit enim, σωθέντα: vt ostenderet, post finem malorum gratiam relationis incipere. Et Poëta vester (*Virgilium intelligit*) adijciendo olim quid nisi post emensa infortunia futuro tempore iuuare dicit memoriam sedati laboris? *Forsan & hæc olim meminisse iuuabit,* &c. Et habet illa recordatio nescio quid facultatis præsentem securitatem condiendi, vt eleganter docuit Xenophon lib. 7. his verbis: οἶμαι δὲ ὑμᾶς καὶ ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι τούτῳ πάσχειν μᾶλλον εὐφραίνει, ὅταν μᾶλλον ἀποπονήσας τις ἐπ' αὐτῷ ἀπίῃ (οἱ γὰρ πόνοι ὄψον τοῖς ἀγαθοῖς) οὐδὲ τοῦ δέοιμεν τυγχάνειν λοιπὸν, οὐδὲν οὕτω πολυτελῶς παρασκευασθείη ἂν, ὥστε ἡδὺ εἶναι.

Quòd fuit durum pati, *Meminisse dulce est,* inquit Seneca in Hercule Furente.

d νῆσός τις Συρίη] Incipit Eumæus narrationem de se ipso, quam hospes exposcerat, ac ordine ἐμμεθόδῳ & naturali eã persequitur. Primùm ergo describit insulam, ex qua est oriundus, & à quibus parẽtibus genus ducat: deinde quomodo mater illius & ipsemet à Phœnicibus callidè sint abducti, tum ea mortua quo pacto ipse in Ithacam ab ijsdem abductus in Laërtæ potestatem venerit.

e ὅθι τροπαὶ ἠελίοιο] Intelligit sitam esse hãc Syriam ad partes occidentales Ortygiæ. Solis enim τροπὴ est occasus: & ita quidẽ Eustathius. At Didymus hic imaginatur fuisse speluncam Solis, ἐκεῖ φησὶν, inquit, ὅπου τὸ ἡλίου σπήλαιον, δι' οὗ σημειοῦνται τὰς τοῦ ἡλίου τροπάς.

f ἀλλ' ἀγαθὴ μέν,] Patriæ suæ ornamenta describit Eumæus, quæ tanta sunt, vt ad eius felicitatẽ ex rebus humanis nihil desiderare possis, siue ipsius soli vbertatem, siue incolarum statum, quo ad ipsas personas, spectes. Vbertatẽ soli tum in animalium tum in ciborum copia intelligi volo: nam vtraque ex illa pendet, siquidem animalia in terra pascuntur, & ex ipsius fructibus alimenta sumunt. Ergo εὔβοτος & εὔμηλος habet patriam Eumæus bobus & ouibus abundantem. quanquam per εὔμηλος omnia genera pecorum vellem intelligi: habet & οἰνοπληθὴς καὶ πολύπυρος vini frumentique feracem, quæ duo sola sunt vitæ columina. quicquid enim prætereà ad nutricationem nostram adijcimus, non tam est necessarium vt eo carere non possimus ad vitam sustentandam.

Itaque

Itaque multi est facienda illa regio, quę incolis suis illa suppeditat, licet alijs ciborum delicijs quàm maximè destituatur. Ecce ergo quibus & quantis bonis paruitas illius insulæ compensetur, & quàm egregio loco sit oriundus hic noster Eumæus. At si salubritatem regionis illius consideres, amabis sanè & longè augustioribus laudibus illam ad cœlum vsque efferes. Ea enim tanta est, vt nullo genere morborum illius incolæ conflictentur: sed vbi naturalem vitæ cursum peregerunt, placidè moriãtur, & quasi dicas somnum petituros illos decumbere. illud est enim Apollinis & Dianæ sagittis confici. Ille porrò viros, hæc fœminas interficiebat: qua de re aliàs in Iliade diximus. Sed amabo te, Eumæe, vbi gentium est illa insula? Ὀρτυγίης καθύπερθεν, inquis. Scio vbi sit Ortygia in Cycladum numero, siue illam Delon, siue Cynthiam, siue Asteriam, siue Lagiam, siue Ceiham, siue Mydiam, siue Cynethum, siue denique Pyrpilen appellare velis. Legi Geographiam aliquot authorum, sed nusquam Syriam tuam reperio. Strabo tamen lib. 10, dicit te Syrum, quæ est in Cycladibus, Syriæ nomine indicasse. Esto, at nullus tot illi bona attribuit, quot tu commemorasti. Quid tum? nos tibi antiquissimo credimus, & ne tantillum quidem fidem tuam eleuabimus. Sanè tuæ gentis vitam ἄνοσον & morborum immunem admiramur. Sed cui tandem rei tantæ felicitatis causam tribuemus? Duo mihi videntur esse quæ illam parere possunt; victus bonitas, & eius moderata ratio. An ergo vtramq; Syrijs illis assignabimus? Id sane ratio postulat: nam alterum ab altero seiunctũ nullius est ad sanitatem emolumenti: sed illa aut breuis est, aut si paulò longior, miserè tamen aliquando labefactatur, & summam iacturam corporibus affert, diemq; mortis quodammodo anteuertit: quanquam qui moderate viuunt, nescio quo pacto etiam paucam victus bonitatem reparant & resarciunt. Vtut sit, illa Syriorum ἀγήρως mira fuit, qualem Hesiodus ijs qui Saturni tempore viuebant, tribuit, his verbis:

οἱ μὲν ἐπὶ Κρόνου ἦσαν, ὅτ' οὐρανῷ ἐμβασίλευεν,
ὥστε θεοὶ δ' ἔζωον ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες
νόσφιν ἄτερ τε πόνων καὶ ὀϊζύος, οὐδέ τι δειλὸν
γῆρας ἐπῆν, αἰεὶ δὲ πόδας καὶ χεῖρας ὁμοῖοι
τέρποντ' ἐν θαλίῃσι κακῶν ἔκτοσθεν ἁπάντων.
θνῆσκον δ' ὡς ὕπνῳ δεδμημένοι.

Quàm longè sequentia sæcula & à Saturnijs & à Syrijs hominibus aberrarunt. Hæc vt lector attendat postulo, mireturq; degenerem istam à maioribus progeniem, quæ suis voluptatibus, luxurijs, & lasciuiente victus libidine tam pacatam & tranquillam vitam æmulari non potest. O felicem illam Syriam, quæ tam felici cœlo vsa est, vt suos incolas hac beatitudine donauerit, aut ô felices potiùs Syrios illos incolas, qui iam moderatam & temperantem vitam vixerunt, vt cupiditatibus inseruientes suis naturæ nullam intulerint iniuriam, sed eius cursum integrum sine vlla offensione placidè peregerunt. Illic ego vnicum illud defuisse existimo, quod sincera Numinis cognitione destitui, parum à belluis distarunt. Eorum casum ego sane lugeo, doleoque veram animi non perinde ac corporis honorumque felicitatem ipsis affulsisse: itaque conditionem nostram longè illorum statui antepono: cui si ille etiam accesserit, aurea secula reditura breui sperauerim.

g πεῖνη δ' οὔ ποτε] οὐ πεινᾷ, inquit Eustathius, συνιζάνουσα ἢ καὶ συνισταμένη τῇ γαστρί, ἐπεὶ τῷ λιμῷ πολλάκις φθορὰ παρεγκλιθῆ, ὡς Ἡσίοδος, λιμὸς ὁμοῦ καὶ λοιμός, ἀπὸ φθίσεως δὲ λαοί. Sed mihi aliud videtur sentiendum, vt doceret Eumæus, quàm abundarent Syrij rebus ad vitam sustentandam necessarijs, dixisse eos nunquam fame premi.

h ἔνθα δ' Φοίνικες] Sequitur ratio, qua mater huius Eumæi & ipsemet Eumæus à Phœnicibus abducti sunt, vbi libidinẽ matris suæ Eumæus detegit, veritatem narrationis suo ipsiusque pudori anteponens. Tamen modestè eam deceptam à Phœnicibus dicit, hoc est, multis donis & delicijs, quinimò & pollicitationibus pellectam, vt eorum libidini obsecundaret. Enimuerò fragile & procliue ad peccandum est genus mulierum, vt Eumæus quidem diceret: vt alij verò liberiùs, libidinosum & castitatis parum obseruans, si de eius violatione paulò acrius vrgeatur. Quod ego generaliter enunciari nolim, quia in eo sexu etiam pleræque virtutem & honestatem amant, vt nullis machinis expugnari earum pudicitia possit. At hæc Phœnissa ex earum numero non fuit, sed ijs potius ascribenda, quæ apud Euripidem in Ino sic exclamant:

ὦ θνητὰ πράγματ', ὦ γυναικεῖαι φρένες, — *O res mortalium, ô muliebres animi,*
ὅσον νόσημα τὴν Κύπριν κεκτήμεθα. — *Quanta nos ægritudine Venus afficit.*

(Illa autem ægritudo libidinem significat) Aut de quibus Ouid. 3. de Arte:

Fœmina nec flammas, nec sæuos excutit arcus, — *Parcius hæc video tela nocere viris.*

Denique ea fuit hæc Phœnissa, quæ suæ & virorum libidini lubenter satisfaceret. In eius tamen facto duo concurrunt obseruanda. Primùm libido ipsa, & adulterium, quod omnino damnamus. Deinde reditus in Phœniciã, cuius causam si attentiùs inspiciamus, ferè omni culpa carebit: siquidem cùm illinc esset oriunda, & in huius Ctesij Ormenidæ potestatẽ seruitutis nomine venisset, quæ conditio per se iam non est toleranda ei præcipuè, qui ingenuis sit ortus parentibus: dubium non est, quin patiẽter ei auscultarit, qui eam pristino statui restituere spondebat. Cùm verò quilibet amans sit suæ libertatis, mirum non est, si eam quacunq; ratione captes, vt iniuria illi non fiat, cuius iugum excusseris. Et hac in parte grauitas facti huius Phœnissæ quodammodo eleuatur, labe tamen sua non caret, quia libidini coniuncta est. Cæteræ in hac narratione planè nihil difficultatis continent, eam tantùm diligenter legat, qui earum antiquitatum fuerit studiosus. Exemplum enim est & muliebris & virilis perfidiæ. Virilis dico, quod ad Phœnices attinet, quorum varia eiusmodi facinora commemorant historiæ. Videndus est Herodotus lib. 1. in ipso initio, vbi tradit ex Persarum historijs Phœnicas huiusmodi raptus mulierum primùm exercuisse, vnde etiam bella postmodùm sunt exorta.

Τὸν δ' αὖ διογενὴς Ὀδυσσεὺς ἠμείβετο μύθῳ,
ᵃ Εὔμαι', ἦ μάλα δή μοι ἐνὶ φρεσὶ θυμὸν ὄρινας,
Ταῦτα ἕκαστα λέγων ὅσα δὴ πάθες ἄλγεα θυμῷ.
Ἀλλ' ἤτοι σοὶ μὲν παρὰ καὶ κακῷ ἐσθλὸν ἔθηκε
Ζεύς, ἐπεὶ ἀνδρὸς δώματ' ἀφίκεο πολλὰ μογήσας
Ἠπίου, ὅς δή τοι παρέχει βρῶσίν τε πόσιν τε
Ἐνδυκέως· ζώεις δ' ἀγαθὸν βίον. αὐτὰρ ἔγωγε
Πολλὰ βροτῶν ἐπὶ ἄστε' ἀλώμενος ἐνθάδ' ἱκάνω.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Κὰδ δὲ καταδραθέτην οὐ πολλὸν ἐπὶ χρόνον, ἀλλὰ μίνυνθα.
Αἶψα γὰρ Ἠὼς ἦλθεν ἐΰθρονος. οἱ δ' ἐπὶ χέρσου
Τηλεμάχου ἕταροι λῦον ἱστία· κὰδ δ' ἕλον ἱστὸν
Καρπαλίμως, τὴν δ' εἰς ὅρμον προέρυσσαν ἐρετμοῖς.
Ἐκ δ' εὐνὰς ἔβαλον, κατὰ δὲ πρυμνήσι' ἔδησαν.
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βαῖνον ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης,
Δεῖπνόν τ' ἐντύνοντο, κερῶντό τε αἴθοπα οἶνον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖσι δὲ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἤρχετο μύθων,
Ὑμεῖς μὲν νῦν ἄστυδ' ἐλαύνετε νῆα μέλαιναν·
Αὐτὰρ ἐγὼν ἀγρὸνδ' ἐπελεύσομαι ἠδὲ βοτῆρας.
Ἑσπέριος δ' εἰς ἄστυ ἰδὼν ἐμὰ ἔργα κάτειμι.

Huic autem rursus nobilis Vlysses respondit verbo,
Eumae, certè valdè iã mihi in mẽtib. animũ mouisti,
Hæc singula dicẽs quoscũq; iã passus es dolores animo.
Sed certè tibi quidem apud & malum bonum posuit
Iupiter, quoniam viri domos peruenisti multa passus
Humani, qui iam tibi præbet cibumq; potumq;
Decenter, degis autem bonam vitam, at ego
Multas hominum per ciuitates errans huc perueni.
Sic hi quidem talia inter se vicißim dicebant.
Dormierunt aũt non multum in tempus, sed paululũ
Statim. n. aurora venit pulchræ sedis, hi aũt in terra
Telemachi socij soluebãt vela, deposuerunt aũt malũ,
Statim hanc in portum protraxerunt remis.
Extra autem ancoras iecerunt, funes aũt ligauerũt,
Extrà autem & ipsi iuerunt in littore maris,
Cœnamq; parabant, miscebantq; feruidum vinum.
At postquam potus & cibi desiderium amouerunt,
His autem Telemachus prudens insit sermonibus,
Vos quidem nunc ad ciuitatem impellite nauem (nigram,
At ego ad agrum ibo, & ad pastores.
Vespertinus autem conspicatus mea opera discedam:

Ἠῶθεν

Ἠῶθεν δέ κεν ὔμμιν ὁδοιπόριον παραθείμην,
Δαῖτ' ἀγαθὴν κρειῶν τε καὶ οἴνου ἡδυπότοιο.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Θεοκλύμενος θεοειδής,
Πῆ γὰρ ἐγὼ φίλε τέκνον ἴω, τεῦ δώμαθ' ἵκωμαι
Ἀνδρῶν οἳ κραναὴν Ἰθάκην κάτα κοιρανέουσιν;
Ἦ ἰθὺς σῆς μητρὸς ἴω καὶ σοῖο δόμοιο;
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἄλλως μέν σ' ἂν ἔγωγε καὶ ἡμέτερόνδε κελοίμην
Ἔρχεσθ'. οὐ γάρ τι ξενίων ποθή· ἀλλὰ σοὶ αὐτῷ
Χεῖρον. ἐπεί τοι ἐγὼ μὲν ἀπέσσομαι, οὐδέ σε μήτηρ
Ὄψεται· οὐ μὲν γάρ τι θαμὰ μνηστῆρσ' ἐνὶ οἴκῳ
Φαίνεται, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὑπερωΐῳ ἱστὸν ὑφαίνει.
γρ. ἵκοιο, Ἀλλά τοι ἄλλον φῶτα πιφαύσκομαι ὅν κεν * ἵκηαι,
Εὐρύμαχον, Πολύβοιο δαΐφρονος ἀγλαὸν υἱόν,
Τὸν νῦν ἶσα θεῷ Ἰθακήσιοι εἰσορόωσι.
Καὶ γὰρ πολλὸν ἄριστος ἀνὴρ, μέμονέν τε μάλιστα
Μητέρ' ἐμὴν γαμέειν, καὶ Ὀδυσσῆος γέρας ἕξειν.
Ἀλλὰ τά γε Ζεὺς οἶδεν Ὀλύμπιος αἰθέρι ναίων,
Εἴ κέ σφιν πρὸ γάμοιο τελευτήσει κακὸν ἦμαρ.
Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις,
Κίρκος, Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος· ἐν δὲ πόδεσσι
Τίλλε πέλειαν ἔχων, κατὰ δὲ πτερὰ χεῦεν ἔραζε
Μεσσηγὺς νηός τε καὶ αὐτοῦ Τηλεμάχοιο.
Τὸν δὲ Θεοκλύμενος ἑτάρων ἀπονόσφι καλέσσας,
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Τηλέμαχ', οὔ τοι ἄνευ θεοῦ ἔπτατο δεξιὸς ὄρνις.
Ἔγνων γάρ μιν ἐσάντα ἰδὼν, οἰωνὸν ἐόντα.
Ὑμετέρου δ' οὐκ ἔστι γένος βασιλεύτερον ἄλλο
Ἐν δήμῳ Ἰθάκης, ἀλλ' ὑμεῖς καρτεροὶ αἰεί.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Αἲ γὰρ τοῦτο ξεῖνε ἔπος τετελεσμένον εἴη.
Τῷ κε τάχα γνοίης φιλότητά τε πολλά τε δῶρα
Ἐξ ἐμεῦ, ὡς ἄν τίς σε συναντόμενος μακαρίζοι.
Ἦ, καὶ Πείραιον προσεφώνεε πιστὸν ἑταῖρον,
Πείραιε Κλυτίδη, σὺ δέ μοι τά περ ἄλλα μάλιστα
Πείθῃ ἐμῶν ἑτάρων· οἵ μοι Πύλον εἰς ἅμ' ἕποντο·
Καὶ νῦν μοι τὸν ξεῖνον ἄγων ἐν δώμασι σοῖσιν,
Ἐνδυκέως φιλέειν καὶ τιέμεν, εἰσόκεν ἔλθω.
Τὸν δ' αὖ Πείραιος δουρικλυτὸς ἀντίον ηὔδα,
Τηλέμαχ', εἰ γάρ κεν σὺ πολὺν χρόνον ἐνθάδε μίμνοις,
Τόνδε δ' ἐγὼ κομιῶ, ξενίων δέ οἱ οὐ ποθὴ ἔσται.
Ὣς εἰπὼν ἐπὶ νηὸς ἔβη, ἐκέλευσε δ' ἑταίρους
Αὐτούς τ' ἀμβαίνειν, ἀνά τε πρυμνήσια λῦσαι.
Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῖσι καθῖζον.
Τηλέμαχος δ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ,
Νηὸς ἀπ' ἰκριόφιν. τοὶ δὲ πρυμνήσι' ἔλυσαν.
Οἱ μὲν ἀνώσαντες πλέον ἐς πόλιν, ὡς ἐκέλευσε
Τηλέμαχος φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο.
Τὸν δ' ὦκα προβιβῶντα πόδες φέρον, ὄφρ' ἵκετ' αὐλήν,
Ἔνθα οἱ ἦσαν ὕες μάλα μυρίαι, ᾗσι συβώτης
γρ. ἰαύων, Ἐσθλὸς ἐὼν * ἐνίαυεν, ἀνάκτεσιν ἤπια εἰδώς.

Manè autem vobis viaticum apponam,
Conuiuium bonum carniumq́, & vini dulcis potus.
Hunc aũt rurſus alloqu. eſt Theoclymenus diuinus,
Quò enim ego dilecte fili ibo? cuius domos perueniam
Virorum qui aſperam Ithacam dominantur?
An rectà tuam matrem, & tuam domum?
Hunc. a. Telemachus prudens cõtrà alloquutus eſt,
Aliter quidem te ego, & noſtram domum iubeo
Ire, non enim tibi hoſpitiorum penuria: ſed tibi ipſi
Peius, quoniam tibi ego quidem abero, neq́, te mater
Videbit. non quidem enim frequenter procis in domo
Apparet, ſed ab his in cœnaculo telam texit.
Sed tibi alium virum edico ad quem ibis,
Eurymachum Polybij prudentis inclytum filium,
Quem nunc æqualiter Deo Ithacenſes inſpiciunt.
Etenim multum optimus vir promptus eſt maximè
Matrem meã ducere vxorẽ, & Vlyſſis honorẽ habere.
Sed hæc Iupiter ſcit Olympius in æthere habitans,
Si & ipſis ante nuptias perficiet malum diem.
Sic igitur ei loquuto volauit dextra auis
Accipiter Apollinis velox nuncius: in autem pedibus
Vellebat columbã tenẽs, deorſum. a. pennas fundebat (ad terram
In medio nauisq́, & ipſius Telemachi.
Hunc autem Theoclymenus ſocijs longè vocatis,
In eius accepit manu, verbumq́, dixit, ac denominauit,
Telemache non ſine Deo venit dexter ales,
Cognoui enim ipſum è regione conſpicatus alitem.
Veſtro autem non eſt genere regalius aliud
In populo Ithacæ, ſed vos potentes ſemper.
Hunc autem ſtatim Telemachus prudens contrà alloquutus eſt,
Vtinam enim hoc hoſpes verbum perficiendum ſit.
Ideò citò agnoſces amicitiamq́, multaq́, dona
A me, adeò vt aliquis tibi obuius beatum dicet.
Dixit, & Peiræum alloquutus eſt fidum ſocium,
Peiræe Clitide, tu autem mihi præter alia maximè
Pares meorum ſociorum, qui me Pylum inſecuti ſunt,
Et nunc mihi hunc hoſpitem ducens in domibus tuis
Solicitè complectere & honora, donec veniam.
Hũc. a. rurſus Peiræus lancea inclyt. contrà alloqu.
Telemache, etiãſi tu multo tẽpore hic maneas, (eſt,
Hui⁹ tamẽ eãdẽ curã gerã, nec rerũ q̃ hoſpitib. debẽt,
Sic loq. in nauẽ iuit, iuſſit. a. ſocios (et penuria erit
Ipſos aſcendere, atq́, oram ſoluere.
Hi autem ſtatim aſcenderunt, & in ſedibus ſederũt.
Telemachus. a. ſub pedib. ligauit pulchra calciamẽta,
Accepit autem fortem lanceam claram acuto ære
Nauis à tabulatis, hi autem oram ſoluerunt.
Hi quidẽ impulſa naue nauigabant in ciuitatẽ, ſicut
Telemachus dilectus filius Vlyſſis diuini. (iuſſerat
Hunc autem celeriter præeuntem pedes ferebant, vt iret in ſtabulum
Vbi ei erãt ſues valdè multæ, quibus ſubulcus (tiens.
Bon⁹ nimirũ vir dormiebat, de dominis benignè ſen-

COMMENTARIVS.

a θυμὸν ἢ μάλα δὴ] Fictus hic hoſpes ſimulat ſe ob caſus Eumæi dolore, eoſque ita auget. (Mala enim quæ alios etiam, præter eum qui ea patitur, commiſeratione mouent, pro grauiſſimis habentur, quales ſunt huius ſubulci calamitates Vlyſſis reſpectu) Poſteà verò quodammodo eum conſolatur, cùm ait eum pro illa aduerſa fortuna contrà altera proſpera vſum, qui in tam humani domini poteſtatem peruenerit. Tandem ſuorum etiam errorum leuiter memoriam refricat: quaſi dicat, Tu quidem Eumæe, poſt tot labo-

tot labores tandem placidè & securè conquiescis, nec tibi deterior est fortuna, quàm in patria esse posset, vtpote cui nihil ad vitam benè transigendam desit. Ego verò qui multa quoq; errando pertuli, licet huc venerim: nondum tamen eiusdem quietis & fortunæ spem mihi paratam video. Hoc, ni fallor, subindicauit Vlysses leui illa suorum errorum commemoratione.

οἱ δ᾽ ἐπὶ χέρσου] Hic est aduentus Telemachi in Ithacam, vbi omnia sigillatim & exactè describit pro suo more Poëta. Ita porrò se gerit Telemachus, vt eum à Minerua monitum initio huius libri videbamus. Socios enim cum naue ad ciuitatem mittit, ipsemet verò ad agros se confert: quod ita ab illa Dea erat institutum, vt ea ratione commodè patrem filius agnosceret, vt in sequenti libro videbimus: at Telemachus aliud cogitabat, nimirum de inuisendis suis bonis.

ἄλλον τοι φῶτ᾽ εἴπω] Missurus cum reliquis hunc nouum hospitem & supplicem Theoclymenum, dat operam vt se absente tutò & honorificè in Ithaca esset possit. Suadet ei ergo vt tantisper Eurymachum adeat, qui cæteris procis humanior erat atque adeò Vlyssis honori quodammodo velificabatur: proinde maluit ipsi soli curam huius hospitis demandari quàm reliquis, à quibus non nisi proterùè fuisset exceptus. Hunc porrò Erymachum vidimus anteà lib. 1. pag. 7. ex Athenæo de nuptijs Penelopę maiorem spem habuisse, quàm cæteri omnes propter ictum sæpius calculum. Hic autem Telemachus aliud videtur innuere, cum nimirum propter probitatem suam a Penelope facilius admitti, quem neq; ipse Telemachus pro vitrico recusaturus sit: quod tamen se non ita optare docet, vt aduentum patris potiùs nollet: quin adhuc in dubio ponit, immò quasi iam spem quandam de illo concepit, forsan ob augurium illius aquilæ, quod Helena anteà interpretabatur.

οὐδὲ γάρ τι ἔοικεν] Hic quasi sequentem orationem præmunit, ne videlicet ob paupertatem existimaretur proprijs ædibus ipsum Theoclymenum minimè excipere, cùm ad alienas eum ire iuberet. Erat enim satis ampla multis hospitibus domus, vt hic solus facilè ea posset contineri: sed duo erant quæ obstabant, quo minus ad eas liberè non admitteretur. primùm, quòd ipsemet summus esset absens, quæ quidem absentia maiorem procacitati procorum & proteruiæ in hunc peregrinum fenestram aperiret: deinde, quòd ipsam Penelopen adire non posset, ad quam via à procis præcludebatur. Quid ergo delectationis ac solatij in his medijs turbis capturus erat Theoclymenus?

μητρὸς ἐμῆς] Hoc Telemachus ex Minerua initio huius libri intellexerat, his verbis:

ἤδη γάρ ῥα πατήρ τε κασίγνητοί τε κέλονται
Εὐρυμάχῳ γήμασθαι· ὁ γὰρ περιβάλλει ἅπαντας
μνηστῆρας δώροισι, καὶ ἐξώφελλεν ἔεδνα.

κίρκος, Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος] Hoc ab Aegyptijs habet Homerus, qui hanc auem sacram Apollini existimauit. Aelianus de Animal. lib. 7. cap. 9. οἱ περὶ Ἀπόλλωνα (inquit) ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἱερωμένοι, ἱερακοβοσκοὺς κικλήσκουσιν ἑαυτούς ... id est, Apollinis in Aegypto sacerdotes hierabòscos quosdam vocari aiunt, qui accipitrum Dei nutricij sunt & curatores, &c. tum ibidem docet, quamuis omne auium genus ei Deo sacrum sit: tamen præcipuam curā accipitrum illis sacerdotibus incumbere. Idem Aelianus de Anim. lib. 10. cap. 14. Αἰγύπτιοι, inquit, τὸν ἱέρακα Ἀπόλλωνι ἡμῖν δοκοῦσι, καὶ τὸν μὲν θεὸν Ὧρον καλοῦσι τῇ φωνῇ τῇ σφετέρᾳ· τὰς δὲ ὄρνιθας λέγουσι θαύσους, ita enim legit Gillius pro vulgato θαμβοῦς, quod etiā sequutus est Gesnerus) ... id est, Accipitrem Apollini consecrant Aegyptij, & venerantur, Oron sua lingua Deum hunc appellant. Auem autem eiusmodi Thausum nominant. Cum Apolline idcirco conuenientiam habere aiunt, quòd de auibus soli accipitres semper nullo negotio aduersos Solis radios intuentur, neq; intentis oculis sursum versus iter suscipere grauantur, nec diuina flamma offenduntur. Contrà etiam quàm cæteræ aues, supino interdum volatu ferri accipitres quidam obseruârunt: quo quidem corporis gestu cœlum intuētur, ac rerum inspectorem omnium liberè intrepidéq; aspectant. Iidem ipsi serpentibus & venenatis bestijs inimicissimi sunt. nec enim ipsos serpens, vllave alia mala bestia latere potest, &c. Ad finem eiusdem capitis, τοῦ δέ φασι, inquit, καὶ Ὅμηρος ὅτι τῷ Διὸς καὶ Λητοῦς ἐστι φίλος ... Vbi insignis est error Interpretis, cùm ita vertit: Homerus accipitrem Apollini & Latonæ gratum esse insinuare videtur, vbi de Apolline canit, &c. Non enim hoc ait Aelianus, sed gratum esse filio Iouis & Latonæ, τῷ Διὸς καὶ Λητοῦς, id est, Apollini. Hinc constat quanta sit Latinis interpretibus fides adhibenda, & quantum plerunq; damni in re literaria afferat linguæ Græcæ inscitia. Ergo Aegyptij accipitrem Apollini sacram statuunt, adeò vt quisquis eam seu volens seu nolens interfecerit, morte afficiatur, vt scribit Herod. lib. 2. Accipitres, inquit Diodorus lib. 2. ab Aegyptijs coluntur, quòd prosint ad scorpiones, cerastasque, & parua animalia quæ morsu nocent. Quidam ob eam causam honorem haberi accipitri volunt, quòd his vtantur augures in futurorum prædictione. Alij accipitrem priscis temporibus dicunt librum Puniceis inscriptum literis, in quo continebatur, qui cultus Dijs, quive honor deberetur, Thebas ad sacerdotes detulisse. Quapropter literarum Sacrarum scriptores, & Puniceum filum gestant, & accipitris alam in capite, &c. Mirum autem quò procedat temeritatis superstitio. Nam non solùm viuam, sed etiam mortuam illam auem (vt & cætera animalia Feles, Ichneumonas, Canes, Ibides, Lupos, Crocodilos, & alia plura) honore summo prosequuntur, vt ibidem testatur Siculus. Credunt enim, vt scribit Aelianus, tunc etiam futura ostendere. Apollini etiam sacrum esse accipitrem Interpres Aristophanis in Auibus docuit. Cùm enim dixisset Aristophanes,

— ὁ Ζεὺς γὰρ ὁ νῦν βασιλεύων
αἰετὸν ὄρνιν ἕστηκ᾽ ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς βασιλεὺς ὤν.

Ἡ δ᾽ αὖ θυγάτηρ γλαῦχ᾽, ὁ δ᾽ Ἀπόλλων ὥσπερ θεράπων ἱέρακα: Interpres ad illa verba, ἔστηκ᾽ ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ait, ... Eustathius noster lib. 1. Iliad pag. editionis Basil 65. num. 26. ἱέραξ, inquit, ἱέρωτος (nota vocum allusionem, nam ἱέραξ ἀπὸ τοῦ ἱερὸς dictum volunt, vnde sacer à Virgilio appellatur: quanquam aliam originationem amplectitur Eustathius) ... Idem etiam Varinus refert. Addit Gesnerus, sed ex Aeliani loco superiùs à nobis laudato, videri sacrum Soli accipitrem propter oculorum splendorem. In hanc autem mutatum ferunt Apollinem, ab eodemq; misericordia commoto Dædalionem in eandem conuersum, vt est apud Ouid 6. Metamor. quæ etiam confirmant, quanti eam Deus ille facere crederetur. Ex his ergo iam intelligimus, cur Apollinis nuncium accipitrem appellet: nempe propter auguria, quorum author propriè dicitur Apollo, quatenus vatibus præest, vt illius oracula satis monent, vel vnum illud Delphicum tātopere celebratum. Quod autem ad præsens augurium attinet, illud vates Theoclymenus nudè videtur interpretatus nam columba illa aduentum Vlyssis significabat: at Theoclymenus generaliùs de Telemachi generis splendore interpretatus est, nisi sub illa explicatione latère aliud voluerit: nempe, quamuis afflictæ iam essent & quodammodo profligatæ, tamen hoc augurio portendi, instare quendam qui eas rursus erigeret, & in pristinam felicitatem restitueret. Vel illud etiam sanè verè Theoclymenum latuit, nisi quòd aliquid beati augurarētur. & hoc est quod ait Poëta, agnouisse illum οἰωνὸν, ἔγνω γάρ μιν ἐσάντα ἰδὼν οἰωνὸν ἐόντα: quanquam vt priori sententiæ acquiescam, facit sequens Telemachi responsum. Id diligentiùs Lectores, si velint, examinent. Quod autem paulò pòst hunc hospitem Piræo commendat, videtur mutato superiore consilio de Eurymacho fecisse, quòd tam faustum sibi augurium enarrasset.

FINIS LIBRI XV. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Π. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Ἐλθόντος εἰς τοὺς ἀγροὺς Τηλεμάχου, πέμπεται Εὔμαιος εἰς τὴν πόλιν, ὀφείλων ἀπαγγεῖλαι τῷ δεσπότῃ τὴν παρουσίαν. ἔτι δὲ ἐν τούτοις Ὀδυσσεὺς πρὸς τοῦ υἱοῦ ἀναγνωρίζεται κατὰ βούλησιν Ἀθηνᾶς, καὶ τοὺς ἐπὶ τὴν ἐνέδραν Τηλεμάχου πεμφθέντας, ἐπὶ τὴν πόλιν ὑποστρέφει.

Ἄλλη.

Π, δ' ἄρα Τηλέμαχος ἀναγνωρίζει πατέρ' ἑόν.

Τὼ δ' αὖτ' ἐν κλισίῃ Ὀδυσσεὺς
χ. δῖος καὶ * θεῖος ὑφορβὸς
[a] Ἐντύνοντο ἄριστον ἅμ' ἠοῖ, κηαμένω πῦρ,
Ἔκπεμψάν τε νομῆας ἅμ' ἀγρομένοισι σύεσσι.
Τηλέμαχον δὲ περίσσαινον κύνες ὑλακόμωροι,
[b] Οὐδ' ὕλαον προσιόντα. νόησε δὲ δῖος Ὀδυσσεὺς
Σαίνοντάς τε κύνας, περὶ δὲ κτύπος ἦλθε ποδοῖιν.
Αἶψα δ' ἄρ' Εὔμαιον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Εὔμαι', ἦ μάλα τίς τοι ἐλεύσεται ἐνθάδ' ἑταῖρος,
Ἢ καὶ γνώριμος ἄλλος, ἐπεὶ κύνες οὐχ ὑλάουσιν,
Ἀλλὰ περισσαίνουσι. ποδῶν δ' ὑπὸ δοῦπον ἀκούω.
Οὔπω πᾶν εἴρητο ἔπος, ὅτε οἱ φίλος υἱὸς
Ἔστη ἐνὶ προθύροισι. ταφὼν δ' ἀνόρουσε συβώτης·
Ἐκ δ' ἄρα οἱ χειρῶν πέσον ἄγγεα, τοῖς ἐπονεῖτο
χ. ἀντίος Κιρνὰς αἴθοπα οἶνον. ὁ δ' * αὐτίος ἦλθ' ἄνακτος·
[c] Κύσσε δέ μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλὰ,
Χεῖράς τ' ἀμφοτέρας· [d] θαλερὸν δέ οἱ ἔκπεσε δάκρυ.
[e] Ὡς δὲ πατὴρ ὃν παῖδα φίλα φρονέων ἀγαπάζῃ
Ἐλθόντ' ἐξ ἀπίης γαίης δεκάτῳ ἐνιαυτῷ,
χ. κεγόνει Μοῦνον τηλύγετον, τῷ ἔπ' ἄλγεα πολλὰ * μογήσῃ·
Ὣς τότε Τηλέμαχον θεοειδέα δῖος ὑφορβὸς
Πάντα κύσεν περιφύς, [f] ὡς ἐκ θανάτοιο φυγόντα·
Καί ῥ' ὀλοφυρόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἦλθες Τηλέμαχε, γλυκερὸν φάος, οὔ σ' ἔτ' ἔγωγε
Ὄψεσθ' ἐφάμην, ἐπεὶ ᾤχεο νηῒ Πύλονδε·
Ἀλλ' ἄγε νῦν εἴσελθε φίλον τέκος, ὄφρα σε θυμῷ
Τέρψομαι εἰσορόων νέον ἄλλοθεν ἔνδον ἐόντα.
[g] Οὐ μὲν γάρ τι θάμ' ἀγρὸν ἐπέρχεαι οὐδὲ νομῆας,
Ἀλλ' ἐπιδημεύεις· ὣς γάρ νύ τοι εὔαδε θυμῷ,
Ἀνδρῶν μνηστήρων ἐσορᾶν ἀΐδηλον ὅμιλον.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
[h] Ἔσσετ' οὕτως ἄττα· σέθεν δ' ἕνεκ' ἐνθάδ' ἱκάνω,
Ὄφρα σέ τ' ὀφθαλμοῖσιν ἴδω, καὶ μῦθον ἀκούσω,
Εἴ μοι ἐν μεγάροις μήτηρ μένει, ἦέ τις ἤδη
Ἀνδρῶν ἄλλος ἔγημεν· Ὀδυσσῆος δέ που εὐνὴ,
Χήτει ἐνευναίων κάκ' ἀράχνια κεῖται ἔχουσα.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
[k] Καὶ λίην κείνη γε μένει τετληότι θυμῷ
Σοῖσιν ἐνὶ μεγάροισιν· ὀϊζυραὶ δέ οἱ αἰεὶ
Φθίνουσι νύκτες τε καὶ ἤματα δακρυχεούσῃ.
Ὣς ἄρα φωνήσας, οἱ ἐδέξατο χάλκεον ἔγχος.
Αὐτὰρ ὅγ' εἴσω ἴεν, καὶ ὑπέρβη λάϊνον οὐδόν.
[l] Τῷ δ' ἕδρης ὑπιόντι πατὴρ ὑπόειξεν Ὀδυσσεύς.
Τηλέμαχος δ' ἑτέρωθεν ἐρήτυε, φώνησέ τε,

ARGVMENTVM DECIMISEXTI LIBRI Odyssea.

Profecto in agros Telemacho, mittitur Eumæus in ciuitatem nunciaturus domini aduentum. Præterea Vlysses à filio agnoscitur de Mineruæ voluntate: & qui in insidijs collocati erant intercipiendo Telemacho, in vrbem reuertuntur.

Aliud.

Π, autem igitur Telemachus agnoscit patrem suum.

Hi autem rursus in stabulis Vlysses & diuinus subulcus
Parabant ientaculum simul Aurora incendentes ignem,
Emiseruntq́ pastores cum congregatis suibus:
Telemachū.a. circumblandiebantur canes latrātes,
Neq́ latrabant aduenientē. intellexit.a. diuus Vlysses
Adulantes canes, & circum sonus venit pedum,
Statim autē Eumæum verba velocia alloquutus est,
Eumæe, certè aliquis veniet huc socius,
Vel & cognitus alius, quoniam canes non latrant,
Sed circūblandiuntur. pedum.a. strepitum subaudio.
Nōdū omne dictū erat verbū, quādo eius dilect⁹ filius
Stetit in vestibulis, stupefactus autē irruit subulcus.
Ex aūt eius manib. ceciderunt vasa, quib. laborabat
Miscens nigrum vinum: hic aūt contra venit regem,
Osculatus est.a. ipsi caputq́, & ambo lumina pulchra
Manusq́ ambas, tenera autem ei excidit lacryma.
Sicut autem pater suum filiū beneuolus amplectitur
Venientem ex longinqua terra decimo anno,
Solū vnicū in senectute genitū quo in dolores multos
Sic tūc Telemachū diuinū diuus subulcus (passus est:
Totū osculatus est circumplexus, vti mortē effugisset,
Et lugens verba velocia alloquutus est:
Venisti Telemache, dulce lumen, neq́ te ego
Videre dicebam postquàm iuisti naui ad Pylum.
Sed agè nunc ingredere dilecte fili, vt te animo
Delecter, inspiciens nuper aliunde intra venientem.
Nō qdē.n. frequenter in agrū venis, neq́ ad pastores,
Sed in vrbe manes: sic enim placuit animo
Virorū procorū prouidere perniciosam multitudinē.
Hunc autem rursus Telemachus prudens contrà alloquutus est,
Erit sic amice: tui enim causa huc veni,
Vt te videam oculis, & verbum audiam.
Si mihi adhuc in domib. mater manet, an aliquis iā
Virorū alius duxit vxorem: Vlyssis certè quidē cubile
Penuria incubantium malis araneis iacet obsitum.
Hūc.a. rursus alloquutus est subulcus princeps virorum,
Et valdè illa manet patienti animo
Tuis in domibus, ærumnosæ autem eam semper
Corrumpunt noctesq́, & dies lacrymantem.
Sic vtiq́ loquutus eius suscepit aream lanceam:
At hic introiuit, & transiuit lapideum limen:
Huic autem sedis adeunti pater cessit locum Vlysses.
Telemachus aūt ex altera parte retinuit, clamauitq́,

Ἧσ' ὦ ξεῖν'· ἡμεῖς δ' καὶ ἄλλοθι δήομεν ἕδρην — *Sede hospes, nos autem & alibi inueniemus sedem*
Σταθμῷ ἐν ἡμετέρῳ πάρα δ' ἀνὴρ ὃς καταθήσει. — *Stabulo in nostro, adest autem vir qui deponet.*
Ὣς φάθ'. ὁ δ' αὖθις ἰὼν κατ' ἄρ' ἕζετ. τῷ δ' συβώ-(της — *Sic dixit, hic a. rursus iens sedit: huic aũt subulcus*
Χεῦεν ὕπο χλωρὰς ῥῶπας καὶ κῶας ὕπερθεν — *Fudit sub viridia virgulta, & pellem desuper,*
Ἔνθα καθέζετ' ἔπειτα Ὀδυσσῆος φίλος υἱός. — *Illic sedit postea Vlyssis dilectus filius.*
Τοῖσιν * δ' κρειῶν πίνακας παρέθηκε συβώτης — *His autem rursus carnium lances apposuit subulcus* κ. δ' αὖ κρ.
Ὀπταλέων, ἅ ῥα τῇ προτέρῃ ὑπέλειπον ἔδοντες· — *Assatarum, quas priori die reliquerant comedẽtes:*
Σῖτον δ' ἐσσυμένως παρενήνεεν ἐν κανέοισιν, — *Panem autem festinanter cumulauit in canistris,*
Ἐν δ' ἄρα κισσυβίῳ κίρνη μελιηδέα οἶνον. — *In poculo autem miscebat dulce vinum.*
Αὐτὸς δ' ἀντίον ἷζεν Ὀδυσσῆος θείοιο. — *Ipse autem contra sedit Vlyssem diuinum.*
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον. — *Hi a. in cibos paratos praiacientes manus mittebant.*

COMMENTARIVS.

a ἐντυνόντ' ἄριστον] Poteramus hoc loco veterum in cibis capiẽdis rationem exponere, vt intelligeremus quoties in die conuiuari solerent: sed ea palma iam nobis à doctissimo viro Ioanne Stuckio Tigurino Antiquit. conuiual. lib. cap. 7. 8. 9. & deinceps erepta est: vbi diligenter tractatum illum persequitur, vt sedulitatem, ingeniumque indefatigatum in eo opere mirari sæpissimè mihi cõtigerit: neq; mirari solùm, sed etiam (dicam enim quod sentio) amare & osculari: atq; vtinam decem Stuckios (vt olim decem Nestoras ad Troiæ expugnationem optabat Agamemnon) haberet res hodierna nostra literaria, breui sanè profligatum iri ignorantiam sperauerim. Quanquam hic vnus sufficere videbitur, si quis actius ingenium illius libris intenderit. Nos porrò ab ea disputatione veterum conuiuiorum abstineamus. Id tantùm quod huius loci erit monebimus, idq; ex nostri Athenæi Epitomes lib. 1. προσφαῖ, inquit, ἐχρῶντο οἱ ἥρωες παρ' Ὁμήρῳ πρῶτον μὲν τῷ καλουμένῳ ἀκρατίσματι, ὃ λέγει ἄριστον, οὗ ἅπαξ μέμνηται ἐν Ὀδυσσείᾳ —Ὀδυσσεὺς καὶ δῖος (vel θεῖος) ὑφορβὸς ἐντυνόντ' ἄριστον ἅμ' ἠοῖ (hæc duo vocabula in Athenæo desunt) κειαμένω πῦρ. καὶ ἅπαξ ἐν Ἰλιάδι, ἐσσυμένως τε πένοντο καὶ ἐντύνοντο ἄριστον. λέγει δὲ τὸ ἑωθινὸν ἔμβρωμα, ὃ ἡμεῖς ἀκρατισμὸν καλοῦμεν, διὰ τὸ ἐν ἀκράτῳ βρέχειν καὶ προσίεσθαι ψωμούς. id est, Cibis vtebantur Heroës apud Homerum, primùm quidem illo, quod vocatur ἀκράτισμα, (Latini appellant *ientaculum*) quod ille ἄριστον appellat, cuius semel meminit in Odyssea:

— Vlysses & diuus subulcus: *Parabant ientaculum simul cum Aurora, incendentes ignem.*

Intelligit autem matutinum epulum, quod nos ἀκρατισμὸν appellamus, quòd in vino meraco (id est, ἀκράτῳ) buccellæ macerentur. Quod etiam meliùs in Lexico explicabitur. Videndus intereà quoque Plutarchus primo Symposiacorum, & laudatus vtraque significatione anteà à nobis Stuckius.

b οὐδ' ὕλαον προσιόντα.] Fidelitatem canum in custodia suprà lib. circa principium lib. 14. satis docuimus: allatrant enim accedentibus, sed ijs tantùm, quos peregrinos & minimè notos odorantur. Quæ distinctio personarum in illo animali valde est admirabilis, & tamen verè est illa facultate præditum, quod vulgaris experientia docet. Isti ergo Eumæi canes venientem Telemachum sentiunt, & gesticulationibus testantur suum de illius aduentu gaudium: quale ijs solet oboriri, cùm familiares & domesticos adesse vident. Hinc dicitur Vlysses coniecisse aliquem è familiaribus Eumæi adesse: nam alioqui non minus furorem canum, quàm ipsemet anteà fecerit, experiretur.

c κύσσε δέ μιν κεφαλὴν] Figura est, inquit Eustathius, Homero familiaris, & triplicem admittit constructionem. ἢ γὰρ, inquit, ἔκυσεν αὐτοῦ κεφαλὴν καὶ φάεα, ἢ ἔκυσεν αὐτὸν κατὰ κεφαλὴν καὶ φάεα, ἢ ἔκυσεν αὐτὸν ἔχων τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ φάη. Sed hæc sunt λεπτολογίαι Grammaticorum, quæ discutiuntur, si attendas quod infrà dicitur, πάντα κύσεν περιφύς.

d θαλερὸν δέ οἱ ἔκπεσε δάκρυ.] Lacrymas interdum à gaudio proficisci, annotauimus etiam in Iliade, eiusq; rei causam exposuimus.

e ὡς δὲ πατὴρ] Bene exprimit hac comparatione beneuolum Eumæi in Telemachum animum. Nescio enim an maius gaudium excogitari possit, quàm illud quo pater in reditu vnici filij, qui diu absens fuerit, afficitur. Cùm ergo eodem modo iam sit affectus Eumæus, constat non minùs dilectum Eumæo Telemachum, quàm filium illum parenti suo. Est enim magnus ille amor parentum in liberos, vnde illud Euripid. in Alcmena: δεινὸν ἢ τέκνων φίλτρον ἔθηκε θεὸς ἀνθρώποις: & in Hercule Fur. πᾶν τὸ ἀνθρώπων γένος φιλότεκνον vocat. Sed maximus, cùm in vno solo occupatur. Qui enim plures habent liberos, minus videntur singulos diligere, cùm æqualiter in omnes amor illorum (vbi nihil aliud quàm naturæ affectum consideramus) effundatur: qui autem in vnicum tantùm confertur, longè est vehementior. Ergo rectè illud expressit Poëta in comparatione, quasi innuat hunc quoque Eumæi in solo Telemacho amando occupari, proinde eum arctissimè diligere.

f ὡς ἐκ θανάτοιο φυγόντα.] Sciebat Eumæus quas insidias redituro Telemacho proci iam instruxissent: quod etiam testatus est superiore libro, vbi eorum consilium hospiti suo exposuit. Ergo cùm Telemachum videat iam illud periculum effugisse, sine dubio maximoperè lætatus est: & eò magis, quo illius casum etiam ibidem grauiùs dolebat.

g οὐ μὲν γάρ τι θάμα] Mirum quod hoc dicat Eumæus: constat enim, Telemachum sæpissimè agros suos inuisere solitum: idq; vel soli canes, vt notat etiam Eustathius, iam satis indicant, qui eum agnoscunt, & ei quasi domestico & συνήθει adblandiuntur: deinde proci cùm Ithaca excederet, eum rus profectum solùm sunt suspicati, vtpote qui hoc facere identidem consueuisset. Quid ergo? Vehementiorem nimirum amorem suum in Telemachum ostendit, cuius perpetuo videndi desiderio teneatur, & vel tantilla eius absentia sibi longissimi temporis esse videatur. Arguit igitur illius diuturnam in vrbe moram, vbi proteruam illam procorum turbam videre cogitur. Illud est enim τὸ ἐπιδημεῖν, quod vulgatæ versiones malè *peregrinari* sunt interpretatæ, cum & Didymus & Eustathius, ἐν πόλει διατρίβειν explicent, opponantq; τῷ ἀποδημεῖν vel ἀποδημεῖν, quod est *peregrinari*. Vbi vide quãta cum iactura ignorentur literæ Græcæ, quod sub finem præcedentis libri monebamus.

h ἔσσεται οὕτως ἄττα·] Hoc refertur ad illa Eumæi, quibus ingredi ædes Telemachum iubebat, cui his verbis annuit Telemachus, statimq; causam subijcit, quæ ex causa aduentus sui pendebat. Eam duplicem ait. primùm, vt Eumæum videret: alterum, vt statum matris ab eo resciseeret. Oportebat autem, inquit Eustathius, sic Telemachum induci primùm interrogantem, τὰ μὲν φίλα, τὰ δὲ καὶ περὶ οἰκονομίαν Ὁμηρικήν· ὡς ἂν ἀναμαθήσῃ ἀκούων μαρτυρεῖσθαι τὰ κατὰ τὸν οἶκον ὁ Ὀδυσσεύς.

i κάκ' ἀράχνια] Hoc videtur dictum prouerbialiter ad solitudinem designandam. nam hoc vt ita reuerà se habeat, bene constitutis ædibus minus conuenit, vbi omnia mundè, splendidè ornateq; concinnari solent, nedum ergo Vlyssis lectus ab aranearum telis occupabitur. Ita iam scripseram (& ita sanctissimè iuro) cùm idem sentire Eustathium legi. vbi videre licet, non esse absurdum vt duobus idem in mentem veniat! quod Muretum aduersus Lambini criminationes in Epistolis quoque excipere memini. Solitus sum in his Commentarijs scribendis (vt hoc per transennam moneam) prius apud me excogitare pro mea facultate, qua ratione textus Homericus illustrari possit: tum mea cum alienis confero, quod tamen adeò raró feci, vt potui: neq; hoc lectorem latebit, si diligentiùs animum aduerterit. Ergo Eustathius in hunc locũ sic scribit: τὸ δὲ Ὀδυσσέως εὐνὴ χήτει ἐνευναίων κακὰ ἔχει ἀράχνια, συμβολικῶς ἐρρέθη, ἀντὶ τοῦ ἐρημωθὲν τῶν ἐγκοιμωμένων, ... ἀράχνιον, ... διὰ τὸ μὴ εἶναι τὸν Ὀδυσσέα. ὑφαίνουσι γὰρ οἱ ἀράχναι ἱστουργοῦσι ἐν τόποις ἀμελουμένοις. διὸ καὶ παρὰ Ἡσιόδῳ τὸ, ἐκ δ' ἀγγέων ἐλάσειας ἀράχνια, ἀντὶ τοῦ ἐπιμελῶς θήσεις τῶν ἀγγείων, ὡς ἐπιλείπειν τὰ ἀράχνια ... . οὕτω δὲ καί τις ἕτερος ποιητὴς μισοπόλεμος ... ἀράχναις ... ὑφαίνειν ... . ἐπειδὴ ἐν ... ἀμελουμένοις ... οὕτως οἱ ἀράχναι ὑφαίνοντες ἐν αὐτοῖς εἰσιν. ... ἀράχνια ἔχει, ... ἀμελουμένων ... ὅτι ... Gilbertus Cognatus etiam Adag. cent. 4. prou 349. statuit prouerbium, *Aranearum plenus*, vel *Araneus*: quo, inquit, locum inanem notamus. nam araneis obsidentur & opplentur, quæ inania solaq; sunt: vt loculi iocosè dicuntur araneosi, & cubilia Homerus dixit vidua & deserta. Inde Afranius apud Festum, *Tam ne arcula tua plena est aranearum?* & Catullus ad Fabullum: *— nam tui Catulli Plenus sacculus est aranearum:* id est, crumena.
Plautus in Aulularia: *— an ne quis ædes auferat?* *Nam hic apud nos nihil est aliud quæsti furibus,*

Ita inanis sunt oppletæ atq; araneis. Eleganter igitur viduus Vlyssis lectus araneis refertus à Telemacho dicitur.

k κῷ λίω] Respondet Telemacho Eumæus, sed paucis: tum quia res tam misera longiorem non videbatur postulare narrationem, tum quia nihil erat noui, quod pluribus verbis indigeret. Eundem enim statum Penelopæ esse docet, qualis ipso Telemacho Spartam profecto fuit.

l τῷ δ' ἕδρης ὑπόεικε] Modestè fecit Vlysses, qui cùm se pro hospite & peregrino gereret, venienti Telemacho ædiũ, in quibus erat, domino de sella cedit: sed humaniter quoq; Telemachus, qui hospitem quietum esse iussit. Nam hoc veteribus illis summæ fuit commendationi, vt hospites quàm maximè venerarentur, nedum vt eos de sellis moueri paterẽtur: cùm etiam illud primum fuerit officium, quòd illis exhibebatur post salutationem & introductionem in ædes, vt mox in Eumæo videbimus. Licet autẽ hunc hospitem Telemachus non exceperit, agnouit tamen exceptum esse ab Eumæo: vnde maior est laus Telemachi, vt qui non suos, sed alienos etiam hospites beneuolentia prosequatur, quanquam hunc quodammodo pro suo agnoscere potuit.

m χεῦεν ὕπο χλωρὰς] Vbi ingressi erant domum hospites, moris erat vt sedilia illis sternerentur, ad defatigationis itineris solatium. Sic suprà lib. 1. Mineruam Telemachus ἐς θρόνον εἷσεν ἄγων, ὑπὸ λῖτα πετάσσας, & Nestor Mineruam & Telemachum conuiuio superuenientes χερσίν τ' ἠσπάζοντο καὶ ἑδριάασθαι ἄνωγον. Sic Alcinous Vlyssem ἐπὶ θρόνου εἷσε φαεινοῦ. Quanto ergo potiùs hero suo Telemacho id Eumæum præstare decuit? Notanda est autem frugalitas illius porculatoris in ipso sedili, quod Telemacho strauit, quàm frugalitatem neque etiam Telemachus est aspernatus: deinde etiam ipse modus. Humile enim fuit sedile, & virgultis tantùm imposita est pellis planè ἁπλῶς, vt diximus: sed & peculiari quadam ratione, cùm aliàs θρόνους sciamus in hoc Poëta fuisse vsurpatos. Est autem θρόνος (vt alibi quoq; dicemus) liberalis cathedra, inquit Eustathius suprà ἰλ. θ. cum ὑποποδίῳ, vel scabello ac suppedaneo. Ac credo erectum sellæ genus fuisse quali etiam hodie vtimur: hoc verò cui nunc Telemachus insidet, abiectius θρόνου videtur extitisse, quanquam nihil certi adhuc pronuncio. Id generaliter impræsentiarum obseruandum est, vtvt sit de forma & altitudine sellarum, illos antiquos homines primùm sedere in conuiuijs solitos. Ea, inquam, ratio conuiuandi omnium est, quod sciam antiquissima, vt constat ex hoc Philonis loco, vbi de Iosepho fratres suos excipiente ita scribit: ἐξῆς δὲ κατακλιθέντος κατὰ τὰς ἡλικίας καθέζεσθαι, μήπω τοὺς ἀνθρώπους ἐν ταῖς συμποτικαῖς συνουσίαις κατακλισιάζειν ἐθισμένους, ἐθαύμαζον οἱ Αἰγύπτιοι. Videndus etiam Athenæus, qui eandem antiquitatem pluries obseruat: eam nos sanè sæpiùs in Homero vidimus. Atque illa in Europæis populis durat, quanquam Romani diu discubuerint, vt etiam Græci. Tu hos omnes ritus tam veteres quàm hodiernos apud omnes gentes diligenter obseruatos reperies apud Stuckium Antiq. conuin. lib. 2. cap. 34.

---

a Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Δὴ τότε Τηλέμαχος προσεφώνεε δῖον ὑφορβόν,
Ἄττα, πόθεν τοι ξεῖνος ὅδ' ἵκετο; πῶς δέ ἑ ναῦται
Ἤγαγον εἰς Ἰθάκην; τίνες ἔμμεναι * εὐχετόωντο; (χ. εὐχετόωντο;)
Οὐ μὲν γάρ τί ἑ πεζὸν ὀΐομαι ἐνθάδ' ἱκέσθαι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
b Τοιγὰρ ἐγώ τοι τέκνον ἀληθέα πάντ' ἀγορεύσω.
Ἐκ μὲν Κρητάων γένος εὔχεται εὐρειάων·
Φησὶ δὲ πολλὰ βροτῶν ἐπὶ ἄστεα δινηθῆναι
Πλαζόμενος. c ὣς γάρ οἱ ἐπέκλωσεν τά γε δαίμων.
Νῦν δ' αὖ Θεσπρωτῶν ἀνδρῶν ἐκ νηὸς ἀποδρὰς
Ἤλυθ' ἐμὸν πρὸς σταθμόν. ἐγὼ δέ τοι ἐγγυαλίξω·
Ἔρξον ὅπως * ἐθέλεις. ἱκέτης δέ τοι εὔχεται εἶναι. (χ. ἐθέλεις.)
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
d Εὔμαι', ἦ μάλα τοῦτο ἔπος θυμαλγὲς ἔειπες,
Πῶς γὰρ δὴ τὸν ξεῖνον ἐγὼν ὑποδέξομαι οἴκῳ;
e Αὐτὸς μὲν νέος εἰμὶ, καὶ οὔπω χερσὶ πέποιθα
Ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ·
f Μητρὶ δ' ἐμῇ δίχα θυμὸς ἐνὶ φρεσὶ μερμηρίζει,
g Ἢ αὐτοῦ παρ' ἐμοί τε μένῃ, καὶ δῶμα κομίζῃ,
Εὐνήν τ' αἰδομένη πόσιος, δήμοιό τε φῆμιν.
Ἢ ἤδη ἅμ' ἕπηται Ἀχαιῶν ὅστις ἄριστος
Μνᾶται ἐνὶ μεγάροισιν ἀνὴρ καὶ πλεῖστα πόρῃσιν.
Ἀλλ' ἤτοι τὸν ξεῖνον, ἐπεὶ τεὸν ἵκετο δῶμα,
Ἕσσω μιν χλαῖνάν τε χιτῶνά τε, εἵματα καλά·
Δώσω δὲ ξίφος ἄμφηκες καὶ ποσσὶ πέδιλα,
Πέμψω δ' ὅππῃ μιν κραδίη θυμός τε κελεύει.
Εἰ δ' ἐθέλεις σὺ, κόμισσον ἐνὶ σταθμοῖσιν ἐρύξας·
Εἵματα δ' ἐνθάδ' ἐγὼ πέμψω καὶ σῖτον ἅπαντα
Ἔδμεναι, ὡς ἂν μή σε κατατρύχῃ καὶ ἑταίρους.
Κεῖσε δ' αὖ οὔ μιν ἔγωγε μετὰ μνηστῆρας ἐῷμι
Ἔρχεσθαι· λίην γὰρ ἀτάσθαλον ὕβριν ἔχουσι,
Μή μιν κερτομέωσιν, ἐμοὶ δ' ἄχος ἔσσεται αἰνόν.
h Πρῆξαι δ' ἀργαλέον τι μετ' ἀνδράσι πλεόνεσσιν
Ἄνδρα καὶ ἴφθιμον, ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτεροί εἰσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
i Ὦ φίλ', ἐπεί θήν μοι καὶ ἀμείψασθαι θέμις ἐστὶν,
Ἦ μάλα μευ καταδάπτετ' ἀκούοντος φίλον ἦτορ,
Οἷα φατὲ μνηστῆρας ἀτάσθαλα μηχανάασθαι

At postquam potus & cibi desiderium amouerunt:
Iam tũc Telemachus allocutus est diuinũ subulcum,
Dic sodes, unde hospes hic venit? quomodo autem ipsum nautæ
Duxerunt in Ithacam? quinam se esse gloriabantur?
Non quidem enim ipsum pedestrẽ puto huc venisse.
Hunc autem respondens allocutus est Eumæus subulcus:
Certè ego tibi fili vera omnia dicam.
Ex Creta quidem genere gloriatur lata.
Dicit aũt multas in hominem ciuitates diuertisse
Errans: sic enim ei destinauit hæc deus.
Nunc.a. rursus Thesprotorum virorũ ex naue lapsus
Venit meum ad stabulum, ego autem tibi præbebo.
Fac quomodo vis, supplex autem tibi dicit esse.
Hunc autem rursus Telemachus prudens allocutus est,
Eumæe, certè hoc verbum triste dixisti:
Quomodo.n. iam hũc aduenam ego suscipiam domi?
Ipse quidem iuuenis sum, & nondum manibus ausus
Virum expellere, quando prior sæuit.
Matri.a. mea bifariam animus in mentibus cogitat.
An illic apud me maneat & domum curet,
Lectum venerans mariti populiq́; famam:
An iam simul sequatur Achiuorũ quicunq; optimus
Spondet in domibus vir & plurima det:
Sed certè hunc hospitẽ, quoniam tuam venit domum
Induã ipsum chlænamq; vestemq; indumẽta pulchra.
Dabo.a. ensem vtrinq; acutum, & pedib. calciamẽta,
Mittam autem quò ipsum cor animusq; iubet.
Si autem vis tu, excipe in stabulis eum detinendo:
Vestes autem huc ego mittam, & panem omnem
Vt comedat, ne tibi sit tædio & socijs.
Illuc autem non ipsum ego ad procos sinam
Ire, valde enim iniustam iniuriam habent,
Ne ipsum cõuicientur, mihi autem dolor esset grauis:
Facere.a. difficile quid eum qui inter plures existat,
Etiãsi vir sit robustus, quoniã multò potẽtiores sunt.
Hunc.a. rursus alloq. est multũ tolerãs diuus Vlysses,
O amice, quoniam mihi & respondere fas est,
Certè valde mei laceratum est audientis dilectũ cor,
Qualia dicitis procos iniusta excogitasse

Ἐν με-

Ἐν μεγάροις ἀέκητι σέθεν τοιούτου ἐόντος.
k Εἰπέ μοι ἠὲ ἑκὼν ὑποδάμνασαι, ἦ σέ γε λαοὶ
Ἐχθαίρουσ' ἀνὰ δῆμον ἐπισπόμενοι θεοῦ ὀμφῇ·
Ἤ τι κασιγνήτοις ἐπιμέμφεαι, οἷσί περ ἀνὴρ
Μαρναμένοισι πέποιθε, καὶ εἰ μέγα νεῖκος ὄρηται.
Αἲ γὰρ ἐγὼν οὕτω νέος εἴην τῷδ' ἐπὶ θυμῷ,
Ἢ παῖς ἐξ Ὀδυσῆος ἀμύμονος, ἠὲ καὶ αὐτὸς
l Ἔλθοι ἀλητεύων (ἔτι γὰρ καὶ ἐλπίδος αἶσα)
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἀπ' ἐμεῖο κάρη τάμοι ἀλλότριος φώς,
Εἰ μὴ ἐγὼ κείνοισι κακὸν πάντεσσι γενοίμην,
Ἐλθὼν ἐς μέγαρον Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Εἰ δ' αὖ με πληθυῖ δαμασαίατο μοῦνον ἐόντα,
Βουλοίμην κ' ἐν ἐμοῖσι κατακτάμενος μεγάροισι
m Τεθνάμεν, ἢ τάδε γ' αἰὲν ἀεικέα ἔργ' ὁράασθαι,
Ξείνους τε στυφελιζομένους, δμωάς τε γυναῖκας
Ῥυστάζοντας ἀεικελίως κατὰ δώματα καλά·
Καὶ οἶνον διαφυσσόμενον, καὶ σῖτον ἔδοντας
Μὰψ αὔτως ἀτέλεστον, ἀνηνύστῳ ἐπὶ ἔργῳ.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω,
n Οὔτε τί μοι πᾶς δῆμος ἀπεχθόμενος χαλεπαίνει,
Οὔτε κασιγνήτοις ἐπιμέμφομαι, οἷσί περ ἀνὴρ
Μαρναμένοισι πέποιθε, καὶ εἰ μέγα νεῖκος ὄρηται.
Ὧδε γὰρ ἡμετέρην γενεὴν μούνωσε Κρονίων.
Μοῦνον Λαέρτην Ἀρκείσιος υἱὸν ἔτικτε, (σεὺς
Μοῦνον δ' αὖ Ὀδυσῆα πατὴρ τέκεν· αὐτὰρ Ὀδυσ-
o Μοῦνον ἔμ' ἐν μεγάροισι τεκὼν λίπεν, οὐδ' ἀπόνητο.
Τῶν νῦν δυσμενέες μάλα μυρίοι εἴσ' ἐνὶ οἴκῳ.
Ὅσσοι γὰρ νήσοισιν ἐπικρατέουσιν ἄριστοι,
Δουλιχίῳ τε, Σάμῃ τε, καὶ ὑλήεντι Ζακύνθῳ,
Ἠδ' ὅσσοι κραναὴν Ἰθάκην κάτα κοιρανέουσι,
Τόσσοι μητέρ' ἐμὴν μνῶνται, τρύχουσι δὲ οἶκον.
Ἡ δ' οὔτ' ἀρνεῖται στυγερὸν γάμον, οὔτε τελευτὴν
Ποιῆσαι δύναται. τοὶ δὲ φθινύθουσιν ἔδοντες
Οἶκον ἐμόν· τάχα δή με διαρραίσουσι καὶ αὐτόν.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται.
Ἄττα, σὺ δ' ἔρχεο θᾶσσον, ἐχέφρονι Πηνελοπείῃ
Εἴφ' ὅτι οἱ σῶς εἰμι, καὶ ἐκ Πύλου εἰλήλουθα.
Αὐτὰρ ἐγὼν αὐτοῦ μενέω· σὺ δὲ δεῦρο νέεσθαι,
Οἴῃ ἀπαγγείλας· τῶν δ' ἄλλων μή τις Ἀχαιῶν
Πευθέσθω. πολλοὶ γὰρ ἐμοὶ κακὰ μηχανόωνται.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης, Εὔμαιε συβῶτα,
Γιγνώσκω, φρονέω· τά γε δὴ νοέοντι κελεύεις.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Εἰ καὶ Λαέρτῃ αὐτὴν ὁδὸν ἄγγελος ἔλθω
Δυσμόρῳ, ὃς τείως μὲν Ὀδυσσῆος μέγ' ἀχεύων,
Ἔργα τ' ἐποπτεύεσκε, μετὰ δμώων δ' ἐνὶ οἴκῳ
Πῖνε καὶ ἦσθ' ὅτε θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἀνώγοι·
Αὐτὰρ νῦν ἐξ οὗ σύ γε ᾤχεο νηῒ Πύλονδε,
Οὔπω μιν φασὶ φαγέμεν καὶ πιέμεν αὔτως,
Οὐδ' ἐπὶ ἔργα ἰδεῖν, ἀλλὰ στοναχῇ τε γόῳ τε
Ἧσται ὀδυρόμενος, φθινύθει δ' ἀμφ' ὀστεόφι χρώς.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔ-
δα,
Ἄλγιον, ἀλλ' ἔμπης μιν ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ.
Εἰ γάρ πως εἴη αὐτάγρετα πάντα βροτοῖσι,
Πρῶτόν κεν τοῦ πατρὸς ἑλοίμεθα νόστιμον ἦμαρ.
Ἀλλὰ σύ γ' ἀγγείλας ὀπίσω κίε, μηδὲ κατ' ἀγροὺς
Πλάζεσθαι μετ' ἐκεῖνον. ἀτὰρ πρὸς μητέρα εἰπεῖν,

In domibus inuito te talis qui sis:
Dic mihi an voluntarius consumeris, an te populi
Oderunt per populum sequentes Dei vocem?
An consanguineos accusas, quibus vir
Pugnantib. persuasit & si magna contentio mouere-
Vtinam n. ego sic iuuenis essem hoc in animo, (tur.
Vel filius ex Vlysse strenuo, vel & ipse
Veniret errans (adhuc enim & spei fatum)
Protinus omninò meum caput incideret alienus vir,
Si non ego illis detrimentum omnibus essem
Profectus in domum Laërtiada Vlyssis.
Si a. rursus me multitudine superaret solũ existentẽ,
Vellem potiùs in meis interfectus domibus
Mori, quàm hæc semper indecentia opera videre.
Hospites indignis modis tractantes, famulasq́; mulie-
Violantes fœdè in domibus pulchris (res
Et vinum exhaustum, & cibum comedentes
Temerè ita indesinenter inutili in opere.
Hunc aũt rursus Telemachus prudens contrà allo-
Tibi enim ego hospes valdè verè dicam, (quutus est,
Neq; mihi omnis populus iratus molestus est,
Neq; consanguineos accuso, quibus vir
Pugnantibus persuasit, & si magna lis moueatur.
Sic. n. nostrã progeniem solum quasi singularẽ fecit
Solum Laërtem Arcisij filium genuit. (Iupiter,
Solum autem rursus Vlyssem pater genuit: at Vlysses
Solum me domibus generans liquit, neq; adiutus est:
His nunc inimici valdè infiniti sunt in domo.
Quot enim in insulis dominantur optimi,
Dulichioq́; Samoq́; & nemorosa Zacyntho,
Vel autem quicunq; asperam Ithacam dominantur,
Tot matrem meam petunt, consumunt aũt domum.
Hæc autem neq; negat odiosas nuptias, neq; finem
Facere potest: hi autem corrumpunt comedentes
Domum meam, citò autem me destruent & ipsum.
Sed certè quidem hæc deorum in genibus iacent.
Amabò, tu autem vade citò, prudenti Penelopæ
Dic ei quòd saluus sum, & ex Pylo veni.
At ego hîc manebo, tu autem illuc redi
Soli nuncians, horum aũt aliorũ nullus Achiuorum
Audiat, multi enim mihi mala cogitant.
Huic a. respondens alloquutus est, Eumae subulce
Cognosco, sapio, hæc iam intelligenti iubes.
Sed agè mihi hoc dic & verè enarra,
Si & Laërti ea ipsa via nuncius veniat
Infelici: qui quousq; quidem Vlyssem valdè dolens
Operaq́; spectabat cum famulis in domo,
Bibebat & comedebat, quãdo anim° in pectorib. iu-
At nunc ex quo tu iuisti naui ad Pylum (bebat:
Nondum ipsum dicunt comedere & bibere sic,
Neq; in opera inspicere, sed suspirioq́; luctuq́;
Sedet lamentans, corrumpit aũt circum ossa corpus.
Hunc autem rursus Telemachus prudens contrà
alloquutus est, (licet.
Mæstius & illud, sed tamen ipsum sinamus dolentes
Si enim vtiq; suo arbitrio percipi possent omnia ab
Prius patris caperemus reditus diem. (hominibus
Sed tu nunciaturus retrò vade neq; ad agros
Erra ad illum, at ad matrem dic,

Ἀμφίπολον ταμίην ὀτρυνέμεν ὅττι τάχιστα	*Vt famula custos festinet quàm citißimè*
Κρύβδην· κείνη γάρ κεν ἀπαγγείλειε γέροντι.	*Clàm: illa enim nunciabit seni.*

COMMENTARIVS.

a αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος] Annotabo iam semel, quòd sæpissimè hactenus notãdum occurrebat, summo silẽtio solitos antiquos conuiuari: ac absoluto demum conuiuio sermones exordiri saltem vt plurimùm. Raro enim inter cibos feruntur, sed vbi conuiuæ sunt illis satiati. Hinc toties illa, αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο. Id certò statuere possumus, erga peregrinos hoc fuisse obseruatum, vt post cibum captum de suo statu interrogarentur, vt aliàs annotauimus. De silentio in conuiuijs vel vsurpando vel fugiendo, vide Stuckij Antiq. conuiual. lib. 3. cap. 17.

b τοι γὰρ ἐγώ] Respondet Telemacho Eumæus, eumq; certiorem facit de statu huius hospitis: id tamen paucis longa illa Vlyssis de se ipso narratione coarctata. Explicat ergo locum, ex quo se oriundum hospes prædicabat: eius item errores, rationem, qua huc peruenerit: tandemq; eum Telemacho commendat tanquam supplicem, ideoq; ἀξιόλογον. Quæ omnia fusiùs ab Vlysse in præcedentibus audiuimus.

c ὡς γάρ οἱ ἐπέκλωσεν] In tota Homerici Poësi id maximè soleo obseruare, itidemq; à lectore obseruari peto, quod ad pietatẽ facit: qualis est hic locus, vbi manifestè Eumæus Homericus Epicureorum dogmati aduersatur, quo tradunt omnia fortuitò & temerè in rebus humanis contingere, cùm ille contrà dicat à Deo destinari. Nam hoc generaliùs debet intelligi, quàm de vno isto hospite: quamuis nunc de eo solo enuncietur, de quo id non erat dicturus, nisi de omnibus verum esse intellexisset. Ex generali enim veritate hæc specialis dependet. Est ergo, vel Homero authore, ne grauiora Spiritus sancti testimonia laudemus: est inquam, Deus, isq; solus qui vnicuique sortem suam in hac vita subeundam destinauit: proinde quicquid nobis accidit, id ille longè antè præuidit. Caueamus tamen, ne eorum quæ nobis ob peccata nostra contingunt, causam in illum referamus: cùm potiùs ἀτασθαλίαι nostræ nobis sint tantùm accusandæ, vt suprà lib. 1 docuimus.

d Εὔμαι', ἦ μάλα τοῦτο] Videtur Telemachus & à paterna, & à propria hospitalitate planè desciuisse, qui eam huic Cretensi hospiti deneget: quam tamen suprà lib. 1. Mentæ (cuius speciem nimirum induxerat Minerua) liberaliter exhibuerat. Quantum ergo ab illo iam mutatum Telemachum arbitreris, qui tristem illum sermonem Eumæi appellet, quo hunc hospitem ei esse dicebat. Sed idem animus adhuc hunc Telemachum sanè occupat, nec minùs iam in hospites suos benè affectus est, quàm anteà vnquam fuerit: sed obstacula commemorat, quæ sibi obiecta videt, quo minus liberè hunc hospitem proprijs ædibus excipiat, procorum videlicet petulantiam, cui ob suam imbecillitatem resistere nequeat, deniq; quod sui ipsius suorumq; bonorum liberam administrationem non habeat. Et hæc non solùm honesta, sed etiam vera fuit illius excusatio, qua onus illud hospitem domum deducendi amoliebatur: ne tamen beneuolentiam omnem hospitalem excussisse penitùs videatur, vestimenta quibus hospes indigebat, ei pollicetur, aut etiam facultatem remanendi apud Eumæum, addito nihilominus & collato illo vestium subsidio. Nam si eum in ædes suas deduxisset, verebatur ne proci illi insultarent: quod sibi molestissimum erat futurum, & eò grauius, quò illam iniuriam propulsare solus non posset: quando quidem ita sit comparatum, vt solus à pluribus facilè deuinciatur. Itaque maioris mali deuitandi causa commodum illud hospiti denegat, quòd potius fuit quàm si sub illius spe procorum ludibrio & proteruiæ exponeretur. Proinde satis se vel hac solùm in parte illi beneuolum exhibet, qui eum ab illo periculo arcuerit. Non est enim minor laus in beneficijs conferendis, quàm non solùm in non conferendis, sed etiam in prohibendis iniurijs.

e αὐτὸς μὲν νέος εἰμί] Duo erant quæ Telemachum deficiebant, perfecta & integra ætas: deinde virtutis & roboris, cui experientia, quæ si adfuisset, poterat annorum defectum resarcire. Vtrumq; tamen vtilissimè coniungitur, & formidabilem reddit eum cui inest: alioqui contemptui esse solet, qui alterutro destituitur.

f μητρὶ δ' ἐμῇ] Hæc verba Telemachi aut obliuionem illius aut ἀπιστίαν indicant. Obliuionem quidem, quòd non recordetur eorum quæ à Minerua apud Menelaũ audiuit, de rato iam consilio Penelopæ alicui ex procis nubendi: ἀπιστίαν verò, quia id in dubium reuocat, neq; de eius veritate quippiam statuit. Ait enim, dubitare adhuc Penelopen, quid factura sit. Ego sanè, vt ingenuè dicam, hanc ἀσυμφωνίαν in hac parte excusare hactenus non potui.

g ἢ αὐτοῦ παρ' ἐμοί τε] Hæc est διχοθυμία Penelopæ, quam proponit Telemachus: an vidua maneat, an verò matrimonium contrahat. Cùm autem in consilijs capiendis causæ & rationes subesse necessariò soleant (alioqui consilia non sunt appellanda, sed αὐτόματα quædam) quibus huc vel illuc impellimur, vtriq; parti dubitationis suam quoq; causam subiungit. Cur ergo ambigit Penelope an vidua maneat, & quibus potissimùm rationibus mouetur, vt hunc statum retineat? Quatuor exprimit Telemachus. Prima est, amor filij: secunda, domus administratio: tertia, reuerentia coniugalis prioris thori: quarta, fama populi. Nos singulas, si placet, examinemus. Prima ergo, est amor filij. Habuit nimirum Penelope suos affectus maternos, quibus charissimè vnicum illum filium complexus est. Itaq; potuit illius gratia ab alienis nuptijs sibi temperare, quia sic cogebatur illum deserere, immò quodammodo amorem illum suum exuere, vt in aliam prolem, quam ex secundo susciperet matrimonio, illum conferret: deniq; animum suum ab eo erat alienatura, quod ipsa ne faceret, si in ea viduitatis conditione remanere maluit. Est autem, vt ait apud Euripidem in Phœnissis chorus, φιλότεκνόν πως πᾶν γυναικεῖον γένος, immò propensiores patribus in prolem videntur matres, arctioreq; vinculo liberos complecti. Vt verò de hac vtriusq; parentis collatione nunc taceamus, sanè quàm Telemachum amârit Penelope, ἀγαμία sua tam diuturna locupletissimo testimonio comprobauit. Secunda ratio est, domus cura & administratio. Quæ enim tamdiu eam gessisset, non potuit sine graui quoq; dolore eam abijcere: tum quia simpliciter solet bona materfamiliâs ex ea laudem ac delectationem capere, tum quòd in consuetis rebus dulciùs sit quodammodo habitare, quàm in nouis & nondum vsitatis: vbi præcipuè consuetas verè amamus, nec perfunctoriè quasi nullius emolumenti aut momenti tractamus. Tertia est reuerentia prioris coniugalis thori. Quasi dicat, Penelopen memoriam Vlyssis, cui primum iuncta est matrimonio, non abiecisse, sed adhuc altis animi penetralibus defixam insidere: restare, inquam, primi illius & vehementis amoris, quo suum maritum complectebatur, viuos adhuc ignes, qui tanta temporis diuturnitate nondum essent extincti aut tantillum consopiti. Ea de causa reuerentia illius thori nuptialis teneri, atq; alienum abhorrere, donec huius imaginem animo obuersantem habeat. Quarta, est populi fama. Hic verò attentos lectores esse iubeo. Quid enim famam illam verebatur Penelope? An dedecus fuit secundo coniugi nubere? Si fuit, cur illam ad secundas nuptias & parens & affines omnes stimulabant? Sed alia fuit illorum, alia populi futura erat cogitatio. Illi commodis Penelopę studebant, quòd ei meliùs fore existimarent in coniugio quàm in viduitate, quæ per se non solùm odiosa est, sed maximis etiam incõmodis coniuncta, vt ex coniugij cõmodis, hoc est, ex contrariorum collatione (opposita enim illa magis inclarescere vulgus literatorum satis clamitat) manifestè apparebit. Populus verò aliter iudicaturus erat, & solius honoris rationem habiturus: quòd mulier quæ sæpiùs nubit, primos coniuges sincerè dilexisse non existimatur, vtpote cuius facilè obliuiscatur, & in alienos amores transeat, quod inconstantiæ & leuitatis est minimè laudandę. Hinc illud Publij, *Habent locum maledicti crebræ nuptiæ:* & illud eiusdem, *Mulier quæ nubit multis, multis non placet.* quanquam hoc postremum aliam quoq; recipiat interpretationem, quæ huic argumento non conuenit. Ad manum mihi non sunt Tertulliani libri, quibus secundas nuptias varijs argumentis cõuellit, & vxori suæ prohibet. Ex ijs tamen hunc locum illustrare posse existimauerim, & doceri non sine causa talem populi famam de ijs quoq; concitari, vt iam priscis illis temporibus vsurpatum fuisse videmus. Scimus quoq; plerisq; in locis hodierno die non prohiberi quidem secundas nuptias, sed sæpissimè cum tanto applausu plebis non fieri vt primarias. Aliud porrò est, quod ait Theognis

ἔστι τις ἄμμι γήρας πολλὸν δὲ πρὸ λίπεται δῶμα, … πολλῆς δὲ βοῦς ἀργαλέον.

Et hæc quidem quod ad primam partem dubitationis Penelopæ. In secunda ambigit illa, an debeat ei quem optimum ex procis viderit, & qui locupletiorem dotem offerat, nubere. Vbi duo spectauit, quibus ad secundas istas nuptias permoueri posset. Primùm præstantia mariti, deinde spe diuitiarum. Quæ duo videntur in matrimonijs consectanda, & reuera consectanda sunt, siquidem felicitatem præsentis vitæ amas. Ergo prudens est censenda Penelope Homerica, quæ ad vtrunq; collimauerit. In hac tamen dubitatione hactenus prima pars præponderauit, cuius rationes etiam longè maioris sunt momenti, quàm in secunda. Itaque prudentior hoc nomine nobis est pronuncianda.

h πρῆξαι δ' ἀργαλέον] Prouerbium illud, quo εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ dicitur, tunc maximè conuenit, cùm ei aduersus plures de virtute est contentio, de qua hæc γνώμη Telemachi enunciata est. Nos hac de re alicubi in Iliade diximus.

i ὦ φίλ', ἐπεί] Videbatur decorũ, vt hic hospes suo responso gratias ageret Telemacho pro oblatis sibi beneficijs & subsidio tum victus,

victus tum etiam vestium: sed quia id solùm acturus erat, vt filio Eumæoque innotesceret, illud de procorum petulantia pro orationis suæ argumento commodè arripit. Hoc ergo ait, primùm vt causam rescisceat, cur ab istis iniurijs vindicandis Telemachus prohibeatur: qua ratione etiam totum negotium melius explorat. Nam illā refellit, qua Telemachus ætatis & roboris defectum prætexebat in illis verbis, νέος εἰμί: quasi eum satis validum & potentem agnoscat ad hanc vltionem. Deinde factum ipsum exaggerat, neque tolerati posse docet, adeò vt etiam in hoc negotio mortis potius subeundum periculum dicat, quàm cum huius protemiæ insolentis patientia viuendum.

k ἑκὼν ὑποδάμνασαι] Varias causas proponit, quibus impediri posse Telemachum ab vlciscendis procis arbitratur. Prima est, quòd forsan eos ipse lobenter patitur: quod vt crederet, videtur in præcedentibus præmuniuisse, cùm dixit admirabundus angi se summoperè, quòd intellexerit eum talia inuitum pati: cùm tamen talis sit, hoc est, qui ea sit virtute & robore præditus, vt vix credibile sit inuito illi hæc inferri. Ergo volens patitur. nam alioqui insolentiā procorum iam repressisset: quod si volens, nihil habet quòd conqueratur. Volenti enim iniuriam non fieri pronunciatum est αὐτόματον. Persuadetur quodammodo ergo Vlysses, delectari Telemachum suorum bonorum dissipatione, ideò hoc ei obijcit, ea quoque ratione, ni fallor, filij animum exploraturus. Altera est, odium populi. In eiusmodi enim negotijs multum est situm in populi & subditorum beneuolentia. Poterant autem, vt suspicabatur Vlysses, animi Ithacensium ab eorum Principe & domino alienati esse, vt eorum auxilio destitutus Telemachus nulla procis ratione aduersari posset: quod videbatur facturus aut præstare posse, si populum suis negotijs fauentem habuisset. Sed quam causam alienationis animorum comminiscitur? Dei vocem, id est, oraculum quoddam. Multùm enim oraculis gens illa tribuebat & quicquid iuberent, ab eo ne latum quidem vnguem, quantum fieri poterat, discedebant: nisi etiam θεοῦ ὀμφὴν pro fama accipias: quod ego hactenus, vt paulùm violētius, non sum amplexus. Si tamen acceperis, intelligetur de rumore mortui Vlyssis: quo audito, subditi hæredem illius Telemachum tanti non fecerint, vt ei auxiliarentur. Tertiam causam proponit, consanguineorum penuriam, vel negligentiam eorum ad suppetias consanguineo ferendas. Nam illud, ἤ τι κασιγνήτοις ἐπιμέμφεαι, duplicem illam recipit interpretationem, vt docet Eustathius: posteriorem tamen præstantiorem, & huic loco commodiorem esse monet. His ergo propositis, occasionem dedit Telemacho respondendi Vlysses: quomodo id autem præstiterit, mox videbimus.

l ἰέλδῃ] Eustathius dicit hunc versum spurium à veteribus iudicatum. Sed præstat eius verba audire: ὅρα δὲ, inquit, ὡς ἐν ἄλλοις τοῦτο [illegible] [illegible] ἐν χρήμασι ἀλλοτρίοις ἐμφανῶς [illegible] [illegible] ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν ἐμοῖς μεγάροις τεθνάμεν [illegible] [illegible] [illegible] ὁ ἀριθμὸς [illegible] ἐμφαίνει. διὸ καλῶς οἱ παλαιοὶ [illegible] [illegible] ὁ λαλῶν, ἔτι.

m τεθνάμεν] Generosi est animi, pulcram potiùs mortem per vulnera petere, quàm diutiùs grauiores iniurias cum honoris iactura perferre: tum quia saltem eam laudem promeruisti, te vitam honori & libertati postposuisse, tum quòd mors laborum & calamitatum omnium est terminus.

n οὔτε τί μοι πᾶς δῆμος] Respōdet Telemachus, & certiorem facit hospitem, quo pacto has iniurias à procis inuitus cogatur perpeti. Hoc enim concluditur, quòd ex tribus illis causis, quas anteà Vlysses proposuerat, ille duas tantùm posteriores sustulit, prima relicta: quam latiùs exponit, cùm docet quomodo ille solus tot procis resistere non possit. Porrò Eumæum in vrbem mittit, reditum suum Penelopæ renunciaturum.

o μοῦνον ἐμ' ἐν μεγάροισι] Ex hoc loco constat, Homerum vnicum Vlyssis filium hunc Telemachum agnoscere: cùm tamen Cyrenæus quidam, qui scripsit Τηλεγόνειαν, duos ei ascribat ex Penelope susceptos, Telemachum & Arcesilaum. Nos Homero hac in parte potiùs assentiemur.

Ἦ ῥα, καὶ ὦρσε συφορβόν· ὁ δ' εἵλετο χερσὶ πέδιλα·
Δησάμενος δ' ὑπὸ ποσσὶ πόλιν δ' ἴεν. οὐδ' ἄρ' Ἀθήνην
Λῆθεν ἀπὸ σταθμοῖο κιὼν Εὔμαιος ὑφορβός·
Ἀλλ' ἥ γε σχεδὸν ἦλθε· δέμας δ' ἤϊκτο γυναικὶ
Καλῇ τε μεγάλῃ τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' ἰδυίῃ.
Στῆ δὲ κατ' ἀντίθυρον κλισίης Ὀδυσῆϊ φανεῖσα.
Οὐδ' ἄρα Τηλέμαχος ἴδεν ἀντίον, οὐδ' ἐνόησεν
(Οὐ γάρ πω πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς)
Ἀλλ' Ὀδυσεύς τε κύνες τε ἴδον, καί ῥ' οὐχ ὑλάοντο,
Κνυζηθμῷ δ' ἑτέρωσε διὰ σταθμοῖο φόβηθεν.
Ἡ δ' ἄρ' ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε· νόησε δὲ δῖος Ὀδυσσεύς·
Ἐκ δ' ἦλθεν μεγάροιο παρὲκ μέγα τειχίον αὐλῆς·
Στῆ δὲ πάροιθ' αὐτῆς· τὸν δὲ προσέειπεν Ἀθήνη,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
b Ἤδη νῦν σῷ παιδὶ ἔπος φάο, μηδ' ἐπίκευθε,
Ὡς ἂν μνηστῆρσιν θάνατον καὶ κῆρ' ἀραρόντε
Ἔρχησθον προτὶ ἄστυ περικλυτόν. οὐδ' ἐγὼ αὐτὴ
Δηρὸν ἀπὸ σφῶϊν ἔσομαι μεμαυῖα μάχεσθαι.
c Ἦ καὶ χρυσείῃ ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη.
Φᾶρος μέν οἱ πρῶτον ἐϋπλυνὲς ἠδὲ χιτῶνα
Θῆκ' ἀμφὶ στήθεσσι· δέμας δ' ὤφελλε καὶ ἥβην.
Ἂψ δὲ μελαγχροιὴς γένετο, γναθμοὶ δὲ τάνυσθεν,
Κυάνεαι δ' ἐγένοντο γενειάδες ἀμφὶ γένειον.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς ἔρξασα, πάλιν κίεν· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἤϊεν ἐς κλισίην. θάμβησε δέ μιν φίλος υἱός.
Ταρβήσας δ' ἑτέρωσε βάλ' ὄμματα, μὴ θεὸς εἴη,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἀλλοῖός μοι ξεῖνε φάνης νέον ἠὲ πάροιθεν,
Ἄλλα δὲ εἵματ' ἔχεις, καί τοι χρὼς οὐκέθ' ὁμοῖος.
Ἦ μάλα τις θεός ἐσσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.
Ἀλλ' ἵληθ', ἵνα τοι κεχαρισμένα δώομεν ἱρὰ,

Certè & mouit subulcū, hic accepit māib. calciamē-
Ligatis.a. sub pedib. ad ciuitatē iuit, neq. Mineruā (ta,
Latuit à stabulo iens Eumaus subulcus:
Sed hæc propè venit, corpore.a. assimilata est mulieri
Pulchræq. magnæq., & splendida opera scienti.
Stetit autem è regione ostij stabuli Vlyssi apparens,
Neq. Telemachus vidit obuius, neq. intellexit,
(Non enim omnibus Dei apparent manifesti.)
Sed Vlyssesq. canesq. viderunt, & non latrarunt,
Blādo gānitu.a. ex altera parte per stabulū fugiebāt:
Hæc.a. supercilijs annuit, intellexit.a. diuinus Vlysses:
Exiuit autem domo extra magnum murum stabuli. χ. ἐϊκυῖα
Stetit autem ante ipsam, hunc autem alloquuta est
Generose Laërtiade astute Vlysses, (Minerua,
Iam nunc tuo filio verbum dic, neq. occulta,
Vt procis morte & nece composita
Eātis ad ciuitatem inclytam, neq. ego ipsa
Diu procul à vobis ero prompta pugnare.
Dixit, & aurea virga impressit Minerua.
Vestem quidem ei prius bene lauatam & interulam
Posuit circum pectora, corpus.a. auxit & pubertatē.
Retrò aūt nigro colore euasit, genæ aūt extensæ sunt.
Nigri autem facti sunt capilli circum barbam.
Hoc quidem sic facto, retrò iuit, at Vlysses
Iuit in stabulum. stupuit autem ipsum dilectus filius.
Timens aūt ex altera parte iecit oculos ne Deus esset,
Et ipso compellato verba velocia allocutus est,
Alius mihi hospes apparebas nuper quàm corām.
Alia.a. vestimēta habes, & corpore neq. item similis.
Certè aliquis deorum es, qui cœlum latum habitant.
Sed placatus sis, vt tibi grata demus sacra,

Ἠδὲ χρύσεα δῶρα τετυγμένα· φείδεο δ' ἡμέων.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Οὔτις τοι θεός εἰμι· τί μ' ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις;
Ἀλλὰ πατὴρ τεός εἰμι, τοῦ εἵνεκα σὺ στεναχίζων
Πάσχεις ἄλγεα πολλὰ, βίας ὑποδέγμενος ἀνδρῶν.
Ὣς ἄρα φωνήσας υἱὸν κύσε, κὰδ δὲ παρειῶν
Δάκρυον ἧκε χαμᾶζε· πάρος δ' ἔχε νωλεμὲς αἰεί.
Τηλέμαχος δ' (οὐ γάρ πω ἐπείθετο ὃν πατέρ' εἶναι)
Ἐξαῦτίς μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπε.
Οὐ σύ γ' Ὀδυσσεύς ἐσσι πατὴρ ἐμὸς, ἀλλά με δαίμων
Θέλγει, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στεναχίζω.
Οὐ γάρ πως ἂν θνητὸς ἀνὴρ τάδε μηχανόῳτο
Ὧ αὐτοῦ γε νόῳ, ὅτε μὴ θεὸς αὐτὸς ἐπελθὼν,
Ῥηϊδίως ἐθέλων [d] θείη νέον ἠδὲ γέροντα.
Ἦ γάρ τοι νέον ἦσθα γέρων καὶ ἀεικέα ἕσσο,
Νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικας, οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Τηλέμαχ', οὔ σε ἔοικε φίλον πατέρ' ἔνδον ἐόντα
Οὔτι τι θαυμάζειν περιώσιον οὔτ' ἀγάασθαι.
[illegible] Οὐ μὲν γάρ τοι ἔτ' ἄλλος ἐλεύσεται ἐνθάδ' Ὀδυσσεύς,
Ἀλλ' ὅδ' ἐγὼ τοιόσδε, παθὼν κακὰ, πολλὰ τ' ἀληθείς,
Ἤλυθον εἰκοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.
Αὐτάρ τοι τόδε ἔργον Ἀθηναίης ἀγελείης,
Ἥ τέ με τοῖον ἔθηκεν ὅπως ἐθέλει (δύναται γάρ)
Ἄλλοτε μὲν πτωχῷ ἐναλίγκιον, ἄλλοτε δ' αὖτε
Ἀνδρὶ νέῳ καὶ καλὰ περὶ χροῒ εἵματ' ἔχοντι.
Ῥηΐδιον δὲ θεοῖσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Ἠμὲν κυδῆναι θνητὸν βροτὸν ἠδὲ κακῶσαι.
Ὣς ἄρα φωνήσας, κατ' ἄρ' ἕζετο. Τηλέμαχος δὲ
Ἀμφιχυθεὶς πατέρ' ἐσθλὸν ὀδύρετο δάκρυα λείβων.
Ἀμφοτέροισι δὲ τοῖσιν ὑφ' ἵμερος ὦρτο γόοιο.
Κλαῖον δὲ λιγέως, ἁδινώτερον ἤ τ' οἰωνοί
Φῆναι ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα
Ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι.

Et aurea dona facta, parce autem nobis.
Huic a. respondit postea pertolerans diuinus Vlyßes,
Non aliquis Deus sum, cur me dijs aßimilas?
Sed pater tuus sum, cuius gratia tu suspirans
Pateris dolores multos violentijs susceptis virorum.
Sic loquutus, filium osculatus est, per autem genas
Lacrymabat in humum, antè autem tenebat indesinenter semper.
Telemachus autem (nondum enim persuasus fuerat (suum patrem esse.)
Rursus ipsum verbis respondens alloquutus est,
Non tu Vlysses es pater meus, sed me Deus
Decipit, vt item magis lugens suspirem.
Non enim aliquo modo mortalis vir hæc excogitat
Suo ipsius animo, quando non Deus ipse adueniens
Facilè volens faciat iuuenem & senem.
Certè. n. nuper eras senex, & indecēter indutus eras,
Nunc aūt Dijs similis es, qui cælum latum habitant.
Hunc aūt respondens, allocutus est prudēs Vlysses,
Telemache, non te decet dilectū patrem intus cùm sit
Neq. demirari valdè, neq. stupere.
Non quidem enim amplius alius veniet huc Vlysses.
Sed hic ego talis passus mala, multis autem toleratis (malis
Veni vigesimo anno ad patriam terram.
At hoc opus Mineruæ prædatricis.
Quæ me talē posuit quomodocunq. voluit (potest. n.)
Aliquādo quidē pauperi similē, aliquādo aūt rursus
Viro iuueni pulchras circum corpus vestes habenti.
Facilè autem Dijs, qui cælum latum habitant,
Et gloria illustrare mortalē hominē & malo afficere.
Sic loquutus sedit, Telemachus autem
Circumfusus patrē bonum lugebat lacrymas fundēs,
Ambobus autem his desiderium obortum est luctus.
Flebant autem stridulè abundantiùs quàm aues
Oßifragæ aquilæ, vel vultures curuæ vnguib. quibus
Rustici excipiunt, antequam volatiles sint. (pullos

COMMENTARIVS.

a [illegible]] Cùm se verè Vlyssi videndam exhibere volebat Minerua, videtur hanc speciem induisse, qualem etiam anteà lib. 13. sub finem induit, & ea ratione facilè ab Vlysse dignoscebatur. Si aliam autem induisset, ab eo dignosci non poterat, vt eodem lib. 13. vidimus. Apparet ergo ei Mineruam, à quo solo videtur, non à Telemacho: licet præsens esset, cuius rei causam addit Poëta, quòd non videantur manifestè Dij ab omnibus: quasi dicat, videri eos ab ijs tantùm, quibus ostentare ac prodere se voluerint, & quibusdam licet præsentibus fieri ἀφανεῖς, quibus nimirum oculi adhuc humana caligine, quæ eorum facultatem in rebus humanis tantùm exeri patitur, obscurantur. Vt videant enim Numen, ab illis tenebris quodammodo repurgari oportet, alioqui nihilo cæcis sunt præstantiores in illo percipiendo. Quibus illa Orphei apud Clem. Strom lib. 5 conueniunt:

[illegible]. *Illum non video* (sup. Deum) *circum enim nubes offusa est.*
[illegible] *Omnibus enim mortalibus mortales pupillæ sunt in oculis*
[illegible], id est, *Parua, cùm carnes & ossa eis insint.*

Et Lucretius lib. 5 naturam Deorum non solùm non oculis, sed vix etiam animo percipi dicit:

Tenuis enim natura Deûm, longeq; remota *Sensibus à nostris, animi vix mente videtur.*

At Homerus noster videri quidem Deos ab hominibus vult (vno excepto Ioue, cui corpus nusquam tribuit) sed ab ijs tantùm, quos ipsi voluerint.

b [illegible]] Non est ausus Vlysses filio se prodere, donec monitus sit à sua Minerua: quanquam dubitare possis, an hoc ille expectauerit. Nos autem in his figmentis, nudæ Poëtæ artificio contenti sumus, nec vlteriùs veritatem rei exquirimus. Ergo ita placuit Homero, vt eò magis doceat quàm prudenter omnia ab Vlysse in hoc negotio sint gesta, nempe diuino tantùm consilio.

c [illegible]] Hanc virgam lubenter Achillis hastæ comparauerim, quæ eadem & vulnus & medicinam faciebat: qualis etiam fuit, summi illius Prophetæ Mosis virga, qua clades Aegypto immittebat, eademq; rursus illas remouebat: dubitoque an Homerus in ea regione à Sacerdotibus eam historiam perceperit, vnde occasionem huius figmenti arripuerit, & veritatem ad fabulas obliquè traduxerit. Itaque Minerua iam Vlyssem, quem antea sub finem lib. 13. turpiter virgæ suæ beneficio deformauerat: eadem ratione ei pristinum corporis vigorem, oris gratiam & venustatem, vestiumque elegantiam statim miraculosè restituit. Qua tam repentina mutatione commotus Telemachus, cum iam pro Numine censuit, & vix tandem patrem suum esse persuasus est: victus tamen patrijs asseuerationibus, eum deniq; agnouit: hinc illa patris & filij lacrymosa gaudia, deinde consilium de tollenda à medio procis.

d [illegible]] Monui iam sæpiùs, me hæc Homerica figmenta quasi vera non tueri: sed in ijs soleo eorum fundamenta sæpissimè obseruare. Ea enim laudabilia sunt, & minus reijcienda, quæ magis ad veritatem & ad potentiam, vt ita loquar, accedunt: hoc est, quæ nihil absurditatis continent: & etiamsi non fuerint, tamen rerum natura quominus sint, non impedit. Sic sermonem equorum Achillis in Iliade tuebamur alijs exemplis, sic metamorphosim sociorum Vlyssis in hoc altero volumine. Sic etiam nunc hanc [illegible] Vlyssis absonam non esse probabimus. Res quidem rara, & quam Telemachus non sine Numine fieri posse credit: quasi dicat, ita esse illud insuetum, immò [illegible] mortalibus, vt hunc hospitem iam non mortalem, sed Deum quendam esse pronunciet. Vult, inquam, Telemachus, mutari sic statum hominis non posse, nequidem facilè (totam autem facultatem non tollit) ab

ipso

ipso Deo nedum id iuris in se ipsum homo habeat. Rectè, quia tam subita & momentanea fuit ista ἀλλοίωσις, vt eam homini denegatam arbitretur. Admitto. Sed vt per occasionem hoc discutiamus, agè videamus vtrū hoc possit præstare homo, vt è sene iuuenis fiat. Notum est quod de Aesone memoratur ab Ouidio 7. Metam. cum videlicet à Medea ex senectute iuuentuti restitutum his verbis, post narratam succorum & herbarum in eum vsum coctionem:

—stricto Medea recludit
Ense senis iugulum, veteremq; exire cruorem
Passa replet succis: quos postquàm combibit Aeson,
Aut ore exceptos, aut vulnere: barba, comæq;,
Canicie posita nigrum rapuêre colorem.
Pulsa fugit macies, abeunt pallorq; situsq;,
Adiectoq; cauæ supplentur corpore rugæ,
Membraq; luxuriant: Aeson miratur, & olim
Ante quater denos hunc se reminiscitur annos,
Dissimilemq; animum subijt ætate relicta.

Hoc vbi factum vidisset Bacchus, dicitur ibidem à Medea eandem medicinam pro nutricibus suis impetrasse. Eadem paulò pòst arietem in agnum ab eodem Poëta dicitur mutasse, qua fraude Peliam interfecit. Ea omnia fabulosa ab omnibus ferè pronunciantur. Solus, quod sciam, Palæphatus vetustissimus scriptor, vt qui Artaxerxis tempore vixisse à Suida prodatur, qui fabulis bellū indixit, & docere tamen conatus est ex aliqua veritate, eas originem traxisse: monet quomodo hæc de Medea sint intelligenda in fragmentis, quæ hodie tantùm habemus, reliquias nempe quinq; librorum ἀπίστων, quos conscripsisse ex eodem Suida, aliquotq; prętereà Grammaticis colligitur. Eum ergo hic audiri volo, quia veritati maximè consentanea, nisi me fallit animus, scribit: cuius verba sunt hæc, vt ea transtulit Philippus Bonasius, quæ penuria Græci codicis referre tantùm cogor. Medea, inquit, vt dicitur, seniores homines coquens, iuuenes eos faciebat. Fuit verò simile quid. Medea talis naturæ florem quendam prima inuenit, qui capillos albos nigrósve faciendi potestatem habebat. Quibuscunque igitur hominibus, qui ex canicie exire delectarentur, nigros capillos apparere faciebat. Prima quoque hæc experimentum calidi lauacri cuiusdam vim medicam habentis, inuenit, quo volentibus omnibus medebatur: atque hæc non in publico, sed clàm quidem agebat, nequis medicorum talia addiscere posset. Huic verò compositioni qua vtebatur, nomen erat πυελίψησις, hoc est, decoctio. Quicunque igitur homines hac decoctione vtebantur, agiliores prorsus magisque sani fiebant. Ex hoc Medeę præparationem hanc quicunque videbant, lebetes scilicet, ligna, & ignem, quòd homines elixando coqueret, existimabant. Pelias verò homo senex & imbecillus, hac decoctione cùm vsus fuisset, quòd eam sustinere præ senectutis debilitate non potuit, consumptus est. *hæc ille.* Quibus manifestè docet, non esse absurdam illam iuuentutis restitutionem: quasi nimirū hæc quoque facultas Naturę non sit denegata, quo minus omnia ad eam necessaria suppeditet. Sanè qui intelligit (intelligunt autem omnes) afflictum & tabidum morbis corpus sanitati integræ posse restitui, id quoque non credere non potest senectutis imbecillitatem medicamine quodam adimi posse, vt grauis illa alioqui ætas florenti iuuentuti non cedat. Vulgatum est enim sublatis caussis, effecta tolli: qui ergo senectutis caussas nouit, easque remedio quodam tollit: colligendum manifestè superest, profligaturum eum quicquid est in illa ætate vitij. Quæ sanè intellecta, & penitùs à Physicorum Medicorumque turba inspecta rei veritatem comprobabunt. Neq; tamen existimandum est, quod multos clamitare audio, nos Dei instituto & naturæ legibus aduersari. Eadem enim est in senectute tollenda, quæ in profligandis morbis ratio: quæ cùm prohibita non sit, neque impietatem arguat, cur de illa tam temerarium iudicium proferemus? Data est enim nobis hæc vita tanquam res preciosissima, cuius sedula cura nobis est agenda, fouenda illa, & quantum in nobis est ab omni malo tutanda & conseruanda, atque adeò si fieri potest, in longos annos proroganda. Quid enim refert, si crudam senectutem transigas? Atqui eos quibus sine vllo medicamine propria natura talem suggerit, non solùm non alijs inferiores existimamus, sed etiā & amamus & admiramur. Cur ergo ea ratio prohibeatur, qua praua & vitiosa natura corrigitur, in melioremq; & saniorem commutatur? Proinde hunc maximum & potissimum Medicorum scopum debere esse existimauerim, vt aliquid in arte sua excogitent, quod ad restaurationem iuuentutis in ipsa senectute conducat. Eam autem facultatem omnes decantato illi Philosophorum lapidi tribuunt: sed quia eius inuentio perdifficilis est, omnes etiam ferè ab eius inuestigatione deterrētur. At tamen alia quoq; intereà reperiri possunt fortasse non minus ad eundē effectū vtilia, quæ nobilissimus & clarissimus ille Philosophus Theophrastus Paracelsus in libro de Regeneratione & restauratione explicat. Sed ea est, ni fallor, eorum qui Chymica tractāt, segnities, aut id reliquorum à Chymicis fastidium, vt ferè nulla spes supersit tā preciosam medicinam inueniendi. Vnus Paulus Trellius Paracellicæ doctrinæ & praxeos peritissimus, mihiq;, si quisquam alius, amicissimus, vt de eius probitate pietateq; conticescam, nuperrimè in se hoc onus, etiam sponsione inter nos facta, recepit: cui ego omnia in eum finem fausta comprecor. Intereà (vt eò vnde egressa est, redeat nostra oratio) satis impræsentiarum ostendi (quanquam paucis, sed multis ea de re agere peculiaris est disputationis) non esse extra naturam positum, vt quis è sene iuuenis fiat, licet hoc ipsi Deo factu difficile existimet Telemachus, quod tamen ille de repentina ista mutatione intelligit: deinde difficultas illa, vt diximus, omnem ei facultatem in hoc negotio non adimit. Addam insuper quod de aquilę iuuentutis renouatione, cui similem sibi à Deo suppeditatam gloriari videtur Psaltes cant. 103. qua de re D. Hieronymus: Aquilæ, inquit, vbi consenuerit, grauantur pennæ (& oculi) quærit illa fontē, erigitq; pēnas, calorē in se colligit, eo modo sanātur oculi, in fontē, se ter mergit, atq; ad iuuentutē redit. Vnde in Psalmo, Renouabitur vt aquilæ iuuētus tua. At D. Augustin⁹: Dicitur, inquit, aquila, dū senio grauatur, rostri immodicè crescētis vitio non posse os aperire, nec cibum capere: vnde languescens naturæ vi collidit rostrū ad petrā, cuius attritu excusso quod redundabat, ad cibum redit, atq; ita reparatur, vt iuuenescat omnino. Rabi Sahadias, vt testatur R. Dauid, (in cōmentario in caput Esaiæ 40. ni fallor, inquit Gesnerus) ait, aquilam ante omnes aues esse maximi volatus, & quolibet decennio, donec ad centum annos perueniat, petere ignem elementarem: atq; eius calore supra modum accensam in mare se pręcipitem dare, & sic renouari, plumasque ei nouas repullulare: at cùm centesimo anno id facere tentet, destitui viribus, ita vt è mari cùm se in illud præcipitauerit, resurgere nequeat, atque ita emori. Obscurus quidam aliam renouationis aquilæ rationem explicat, eandem quoque Albertus, sed de herodio (sic autem appellat aquilam germanam, quomodo Aelianus Chrysaëton & stellarem) & quam tamen non affirmet, nihilque se habere quod ad hoc dicit, nisi mirabilia naturę esse multa: quasi dicat, neque se hoc affirmare, neq; etiam penitus negare velle. Gesnerus hanc renouationem de mutatione pennarum tantùm in aquila intelligit. Videntur enim, inquit, aues quæ pennas mutarint, quod in rapacibus præcipuè animaduertitur, vt aquilis & accipitribus, quodammodo renouari. Meminit autem pennarum abiectionis in aquila Micheas propheta: Caluitium tuum, inquit, sicut aquila, cap. 1. Sic & serpentes iuuenescere dicuntur quotannis, cùm leberidem, id est, pellem veterem exuerint. *Hæc ille.* Sed quia nuda ille sua opinione nititur, & iam authoritas sola scriptorum videtur pōderanda: nos potiùs Hieronymo, Augustino, & alijs credemus, renouationem illam asserentibus. Quæ nos omnia adduximus, vt eò meliùs doceremus, extra naturæ latissimam ditionem huius renouationis facultatem non esse positam. At nos fortasse nimium euagamur: canamus receptui, & in fines nostros redeamus.

ε πάτηρ, ὅν τ' ἐσσί] Confirmat Telemachum Vlysses de sua præsentia, & ne eum diutiùs de hac tam subita sua mutatione suspensum remoretur, monet eum, hoc esse Mineruæ factum: atqui Dijs cœlestibus facilè esse hoc præstare, è quorum numero est etiam Minerua. His ergo persuasus Telemachus patrem agnouit, & præ gaudio eius videndi profusè lacrymatus est.

ἀδινώτερον ἤ τ' οἰωνοί] Abundantiam lacrymarum hac comparatione docet. Quemadmodum enim (inquit) ossifragæ aut ægypij (vtrumque est genus aquilarum) cùm pulli sibi adimuntur, valde lugent: sic Vlysses & Telemachus miserè lacrymabantur, immò vehementiùs quam ille, ita enim rem exaggerat Poëta. Notandum est autem, quod monet quoq; Eustathius, hanc comparationem esse ex earum numero, quę rei comparatę sunt dissimiles quodammodo: φήνη μὲν γὰρ καὶ αἰγυπιὸς, ἐπὶ στερήσει τέκνων κλαίουσι λυπηρῶς ... [illegible] ... Prætereà indicauit Poëta amorem, quo hæ aues pullos suos prosequuntur. Quem locum imitatus est Oppianus lib. 1. de Piscat.

καί ποτε φήνη ... [illegible] ... ἀμφὶ τίκτουσιν, &c.

Ibi tamen solius Ossifragæ meminit, quam etiam Aristoteles docet non solùm suos, sed etiam aquilæ pullos nutricare: cùm enim illa suos nido eiecerit, hæc recipit eos, ac educat. Solet enim aquila (nempe maximè, quę *pygargos* appellatur, ni fallor) alterum pullum tædio nutriendi expellere. Quippe eo tempore, inquit Plinius, ipsis cibum negauit natura, prospiciens ne omnium ferarū fœtus raperentur. Vultur etiam (sic enim αἰγυπιὸς videtur vertendum, vt aliàs dicemus) valde est φιλότεκνος, vt docet Orus in Hieroglyphicis. Misericordem, inquit, significantes Aegyptij, vulturem pingunt: quod quibusdam forsan videbitur alienissimū, præsertim cùm hoc animal infestissimo animo cætera persequatur atq; interimat. Sed vt hoc pictura vulturis innuerent, eo impulsi sunt, quod centum (& viginti) illis diebus quibus suos educat, penè nunquam euolet (ἐπὶ πλεῖον ...) sed omnem curam ac solicitudinem illis alendis adhibeat. Quòd si eo tempore cibus non suppetat, quo eos sustentet, proprio femore vulnerato sorbendum eis

exhibet & impertitur sanguinem, vt ne cibi penuria atq; inedia conficiantur. Hæc ille, quæ tamen hodie Pelicano, non vulturi tribuunt: id tamen apud nullum vetustissimum scriptorem reperias, vt etiam dicit Pierius lib. 18. Hierogl.

Ὥς ἄρα τοί γ' ἐλεεινὸν ὑπ' ὀφρύσι δάκρυον εἶβον.
Καί νύ κ' ὀδυρομένοισιν ἔδυ φάος ἠελίοιο,
Εἰ μὴ Τηλέμαχος προσεφώνεεν ὃν πατέρ' αἶψα.
Ποίῃ γὰρ νῦν δεῦρο πάτερ φίλε νηΐ σε ναῦται
Ἤγαγον εἰς Ἰθάκην; τίνες ἔμμεναι* αὐχετόωντο; — γρ. εὐχετόωντο,
Οὐ μὲν γάρ τί σε πεζὸν ὀΐομαι ἐνθάδ' ἱκέσθαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
[a] Τοιγὰρ ἐγώ τοι τέκνον ἀληθείην καταλέξω.
Φαίηκές μ' ἄγαγον ναυσίκλυτοι, οἵ τε καὶ ἄλλους
Ἀνθρώπους πέμπουσιν, ὅτις σφέας εἰσαφίκηται.
Καί μ' εὕδοντ' ἐν νηῒ θοῇ ἐπὶ πόντον ἄγοντες
Κάτθεσαν εἰς Ἰθάκην, ἔπορον δέ μοι ἀγλαὰ δῶρα,
Χαλκόν τε χρυσόν τε ἅλις, ἐσθῆτά θ' ὑφαντήν.
Καὶ τὰ μὲν ἐν σπήεσσι [b] θεῶν ἰότητι κέονται.
Νῦν δ' αὖ δεῦρ' ἱκόμην ὑποθημοσύνῃσιν Ἀθήνης,
Ὄφρα κε δυσμενέεσσι φόνου πέρι βουλεύσωμεν.
Ἀλλ' ἄγε μοι μνηστῆρας ἀριθμήσας κατάλεξον,
Ὄφρ' εἰδέω ὅσσοι τε καὶ οἵ τινες ἀνέρες εἰσί.
Καί κεν ἐμὸν κατὰ θυμὸν ἀμύμονα μερμηρίξας,
Φράσσομαι εἴ κεν νῶϊ δυνησόμεθ' ἀντιφέρεσθαι
Μούνω ἄνευθ' ἄλλων, ἦ καὶ διζησόμεθ' ἄλλους.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
[c] Ὦ πάτερ, ἤτοι σεῖο μέγα κλέος αἰὲν ἄκουον,
Χεῖράς τ' αἰχμητὴν ἔμεναι καὶ ἐπίφρονα βουλήν.
Ἀλλὰ λίην μέγα εἶπες· ἄγη μ' ἔχει· οὐδέ κεν εἴη
Ἄνδρε δύω πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισι μάχεσθαι.
Μνηστήρων δ' οὔτ' ἂρ δεκὰς ἀτρεκὲς, οὔτε δύ' οἶαι,
Ἀλλὰ πολὺ πλέονες· τάχα δ' εἴσεαι ἐνθάδ' ἀριθμόν.
Ἐκ μὲν Δουλιχίοιο δύω καὶ πεντήκοντα
Κοῦροι κεκριμένοι, ἓξ δὲ δρηστῆρες ἕπονται.
Ἐκ δὲ Σάμης πίσυρές τε καὶ εἴκοσι κοῦροι ἔασιν.
Ἐκ δὲ Ζακύνθου ἔασιν ἐείκοσι φῶτες Ἀχαιῶν.
Ἐκ δ' αὐτῆς Ἰθάκης δυοκαίδεκα πάντες ἄριστοι·
Καί σφιν ἅμ' ἐστὶ Μέδων κῆρυξ καὶ θεῖος ἀοιδὸς,
Καὶ δοιὼ θεράποντε δαήμονε δαιτροσυνάων.
Τῶν εἴ κεν πάντων ἀντήσομεν ἔνδον ἐόντων,
Μὴ πολύπικρα καὶ αἰνὰ βίας ἀποτίσεαι ἐλθών.
Ἀλλὰ σύ γ' εἰ δύνασαί τιν' ἀμύντορα μερμηρίξαι,
Φράζευ, ὅ κέν τις νῶϊν ἀμύνοι πρόφρονι θυμῷ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Τοιγὰρ ἐγὼν ἐρέω, σὺ δὲ σύνθεο καί μευ ἄκουσον,
Καὶ φράσαι εἴ κεν νῶϊν Ἀθήνη σὺν Διὶ πατρὶ
Ἀρκέσει, ἦέ τιν' ἄλλον ἀμύντορα μερμηρίξω.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
[d] Ἐσθλώ τοι τούτω γ' ἐπαμύντορε τοὺς ἀγορεύεις,
Ὕψι περ ἐν νεφέεσσι καθημένω, ὥ τε καὶ ἄλλοις
Ἀνδράσι τε κρατέουσι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Οὐ μέν τοι κείνω γε πολὺν χρόνον ἀμφὶς ἔσεσθον
Φυλόπιδος κρατερῆς, ὁπότε μνηστῆρσι καὶ ἡμῖν
Ἐν μεγάροισιν ἐμοῖσι μένος κρίνηται Ἄρηος.
γρ. ἔρχεο — [e] Ἀλλὰ σὺ* μὲν νῦν ἔρχευ ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι
Οἴκαδε, καὶ μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισιν ὁμίλει.
Αὐτὰρ ἐμὲ προτὶ ἄστυ συβώτης ὕστερον ἄξει,
Πτωχῷ λευγαλέῳ ἐναλίγκιον ἠδὲ γέροντι.
Εἰ δέ μ' ἀτιμήσουσι δόμον κάτα, σὸν δὲ φίλον κῆρ

Sic hi miserabiliter sub supcilijs lacrymā fundebant:
Et lugentibus occidisset lumen Solis,
Nisi Telemachus allocutus fuisset suum patrē statim.
Quali enim huc pater naui te nautæ
Duxerunt in Ithacam? qui esse dicebant?
Non quidem enim te pedestrem puto huc venisse.
Hūc.a.rursus allocutus est laboriosus diuinus Vlyss.
Nanq; ego tibi fili veritatem apertè dicam,
Phaaces me duxerunt nauibus inclyti, qui & alios
Homines mittunt quisquis ipsos adiuerit.
Et me dormientem naue veloci in pontum ducentes
Deposuerūt in Ithacā, dederūt.a. mihi splēdida dona
Aesq; aurumq; copiosè, vestemq; textam.
Et hæc quidem in speluncis Deorum consilio iacent.
Nunc aūt rursus huc veni admonitionibus Mineruæ,
Vt inimicis de cade consultemus.
Sed agè mihi procos numero recense,
Vt sciam quotq; & qui viri sint.
Et meo in animo strenuo agitato consilio
Considerabo, si nos poterimus aduersari
Soli sine alijs, an & quæremus alios.
Hunc.a.rursus Telemachus prudēs contrà allocutus (est,
O pater certè tuā magnā gloriā semper audiui,
Manibusq; bellicosum esse, & prudentem consilio,
Sed valdè magnum dixisti: stupor me habet, neq; esset
Viros duos multis & fortibus pugnare.
Procorum autem neq; decas vna, neq; duæ solæ,
Sed multò plures: citò autem scies hic numerum,
Ex quidem Dulichio duo & quinquaginta
Iuuenes electi, sex autem famuli sequuntur.
Ex autem Samo quatuorq; & viginti iuuenes sunt.
Ex autem Zacyntho viginti sunt viri Achiuorum.
Ex autem ipsa Ithaca duodecim omnes optimi.
Et ipsis simul est Medon præco & diuinus cantor.
Et duo serui scientes epulas facere:
Hos si omnes aggrederemur qui intus sunt,
Vide ne multū amarè & grauiter petulātiās illas ex- (penderis:
Sed tu si potes aliquē adiutorē excogitare,
Animaduerte qui nobis auxilietur prompto animo.
Hūc.a.rursus allocutus est laboriosus diuus Vlysses,
Tibi enim ego dico, tu autem considera & me audi,
Et cogita si & nobis Minerua cum Ioue patre
Sufficiat, an adhuc alium adiutorem cogitabo?
Hunc.a.rursus Telemach. prudēs cōtrà allocut⁹ est,
Boni hi adiutores quos dicis
Altè in nebulis sedentes, quiq; & alijs
Viris dominantur & immortalibus Dijs.
Hūc.a.rursus allocut⁹ est pertolerās diuus Vlysses,
Non quidem illi multo tempore separatim erunt
Pugna forti, quando procis & nobis
In domibus meis robur iudicabitur Martis.
Sed tu quidem nunc vade simul aurora apparente
Domum, & procis superbis loquere.
At me ad ciuitatem subulcus postea ducet,
Pauperi tristi similem & seni.
Si.a. me inhonorabūt in ædib. tuus.a. dilectus animus

Τετλά-

Τετλάτω ἐν στήθεσσι, κακῶς πάσχοντος ἐμεῖο,
Ἤν περ καὶ διὰ δῶμα ποδῶν ἕλκωσι θύραζε,
Ἢ βέλεσιν βάλλωσι· σὺ δ' εἰσορόων ἀνέχεσθαι.
Ἀλλ' ἤτοι παύεσθαι ἀνωγέμεν ἀφροσυνάων,
Μειλιχίοις ἐπέεσσι παραυδῶν· οἱ δέ τοι οὐχὶ
Πείσονται· δὴ γάρ σφι παρίσταται αἴσιμον ἦμαρ.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν.
Ὁππότε* κεν πολύβουλος ἐνὶ φρεσὶ θήσει Ἀθήνη,
Νεύσω μέν τοι ἐγὼ κεφαλῇ· σὺ δ' ἔπειτα νοήσας
Ὅσσα τοι ἐν μεγάροισιν ἀρήϊα τεύχεα κεῖται,
Ἐς μυχὸν ὑψηλοῦ θαλάμου καταθεῖναι ἀείρας
Πάντα μάλ'. αὐτὰρ μνηστῆρας μαλακοῖς ἐπέεσσι
Παρφάσθαι, ὅτε κέν σε μεταλλῶσιν ποθέοντες,
Ἐκ καπνοῦ κατέθηκ', ἐπεὶ οὐκέτι τοῖσιν ἐῴκει
Οἷά ποτε Τροίηνδε κιὼν κατέλειπεν Ὀδυσσεύς,
Ἀλλὰ κατῄκισται ὅσον πυρὸς ἵκετ' ἀϋτμή.
Πρὸς* δ' ἔτι μοι τόδε μεῖζον ἐνὶ φρεσὶ θῆκε Κρονίων,
Μή πως οἰνωθέντες, ἔριν στήσαντες ἐν ὑμῖν,
Ἀλλήλους τρώσητε, καταισχύνητέ τε δαῖτα
Καὶ μνηστύν[f] αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος.
Νῶιν δ' οἴοισι δύο φάσγανα καὶ δύο δοῦρε
Καλλιπέειν, καὶ δοιὰ βοάγρια χερσὶν ἑλέσθαι,
Ὡς ἂν ἐπιθύσαντες ἑλοίμεθα. τοὺς δέ κ' ἔπειτα
Παλλὰς Ἀθηναίη θέλξει καὶ μητίετα Ζεύς.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν,
Εἰ ἐτεόν γ' ἐμός ἐσσι, καὶ αἵματος ἡμετέροιο,
Μή τις ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἀκουσάτω ἔνδον ἐόντος,
Μήτ' οὖν Λαέρτης ἴστω τό γε, μήτε συβώτης,
Μήτε τις οἰκήων, μήτ' αὐτὴ Πηνελόπεια·
[g] Ἀλλ' οἶοι σύ τ' ἐγώ τε γυναικῶν γνώομεν ἰθύν,
Καί κε τεο δμώων ἀνδρῶν ἔτι πειρηθεῖμεν,
Ἠμὲν ὅπου τις νῶι τίει καὶ δείδιε θυμῷ,
Ἠδ' ὅτις οὐκ ἀλέγει, σὲ δ' ἀτιμᾷ τοῖον ἐόντα.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσεφώνεε φαίδιμος υἱός,
[h] Ὦ πάτερ, ἤτοι ἐμὸν θυμὸν καὶ ἔπειτά γ' ὀΐω
Γνώσεαι· οὐ μὲν γάρ τι χαλιφροσύναι γέ μ' ἔχουσιν·
Ἀλλ' οὔ τοι τόδε κέρδος ἐγὼν ἔσσεσθαι ὀΐω
Ἡμῖν ἀμφοτέροισι· σὲ δὲ φράζεσθαι ἄνωγα.
[i] Δηθὰ γὰρ αὔτως εἴσῃ ἑκάστου πειρητίζων,
Ἔργα μετερχόμενος· τοὶ δ' ἐν μεγάροισιν ἕκηλοι
Χρήματα δαρδάπτουσιν ὑπέρβιον, οὐδ' ἔπι φειδώ.
Ἀλλ' ἤτοι σε γυναῖκας ἐγὼ δεδάασθαι ἄνωγα,
Αἵ τέ σ' ἀτιμάζουσι καὶ αἳ νηλιτεῖς εἰσιν·
Ἀνδρῶν δ' οὐκ ἂν ἔγωγε κατὰ σταθμοὺς ἐθέλοιμι
Ἡμέας πειράζειν, ἀλλ' ὕστερα ταῦτα πένεσθαι.
[k] Εἰ ἐτεόν γέ τι οἶσθα Διὸς τέρας αἰγιόχοιο.

Toleret in pectoribus male patiente me:
Si & per domum pedibus trahent foras,
Vel telis percutient, tu autem inspiciens tolera.
Sed certè cessare iube insipientijs,
Suauibus verbis compellans: hi autem tibi non
Parebunt, iam enim ipsis adest fatalis dies.
Aliud autẽ tibi dico, tu autem in mentibus pone tuis.
Quando multi consilij in mentibus ponet Minerua. χ. δ
Annuam quidẽ tibi ego capite, tu.a. postea intelliges.
Quacunq; tibi in domibus Martia arma iacent
In secessum alti thalami depone eleuando
Omnia valdè, at procos mollibus verbis
Alloquere, quando te inquirent cupientes,
Ex fumo deposui: quoniam non his similia sunt,
Qualia quondã ad Troiã proficiscẽs dereliquit Vlyss.
Sed deturpata sunt, quantum ignis iuit vapor.
Adhuc.a. mihi hoc maius in mẽtib. posuit Saturnius, χ. Ν π ε δ.
Ne quãdo vino domi, concitata cõtentione inter vos, δ
Alios inuicem vulneretis, fœdetis autem conuiuiũ
Et sponsalia, ipsum enim trahit virum ferrum.
Nobis autem solis duos enses, & duas lanceas
Relinque, & duo scuta manibus capere.
Sic impetu facto accipiemus, hos autem postea
Pallas Minerua decipiet & consiliarius Iupiter.
Aliud autẽ tibi dico, tu autem in mentib. pone tuis,
Si verè meus es, & sanguinis nostri,
Ne quis postea Vlyssem audiat intus esse:
Neq; igitur Laërtes sciat hoc neq; subulcus,
Neq; aliquis domesticorum, neq; ipsa Penelope.
Sed soli tuq; egoq; mulierũ cognoscamus rectitudinẽ,
Et tuos famulos viros adhuc tentemus:
Et quidem vbi aliquis nos honorat, & timet animo,
Et qui non curat, te aũt inhonorat etiam qui talis sis.
Hunc aũt respondens alloquutus est illustris filius,
O pater, certè meum animum & postea puto
Cognosces, non quidem enim socors mollicies tenet.
Sed non hoc lucrum ego fore puto
Nobis ambobus, te autem considerare iubeo.
Diu enim sic cognosces vnumquemq; tentans
Opera incipiens: hi autem in domibus quieti
Res deuorant præter modum, neq; est parcitas.
Sed certè te mulieres ego discere iubeo,
Quæ te inhonorant, & quæ sanæ sunt.
Virorum autem nondum ego per ædes vellem
Nos tentare, sed postea hæc labora,
Si verè adhuc scis Iouis portentum ægiochi.

COMMENTARIVS.

a τοὶ γὰρ ἐγώ τοι.] Exponit paucis filio Vlysses rationẽ, qua Ithacam peruenit, tum Phæacensiũ in se beneficia strictim cõmemorat. Deinde scopum sui aduentus αὐτὴ μή τοι ei significat, qui est de vlciscẽdis procis, quorum numerum à Telemacho quærit: vt intelligat, an soli ipsi duo eos de medio possint tollere, an aliunde auxilium aduocare debeant, vt tutiùs hæc vltio peragatur.

b θήσει Ἀθήνη] Atqui vnius tantùm Mineruæ consilio id factum esse, anteà vidimus. Et tamẽ Vlysses pluralitatẽ Deorum hîc adhibet. An quòd Minerua Dea illa prudentiæ nihil faciat, quod Ioui reliquæque Deorum turbæ non placeat? Sanè quicquid beneficij illa in Vlyssem contulit Dijs probantibus, vno excepto Neptuno, factum est, vt lib. 1. videbamus.

c ὦ πάτερ,] Intellecto, inquiebat Vlysses, procorum numero, expendã apud me quid facto opus sit, an illi à nobis solis, an aduocato alieno auxilio expugnari debeant. Priori illius dilemmatis parti respõdet Telemachus, docetq; tot procos duos solos futuros impares: id tamen modestè eloquitur, ne videatur fortitudini paternæ aliquid detrahere, quam se ideò non imminuere docet, nisi quod rem factu difficilem, immò ἀδύνατον putat: siquidem ita est comparatum, vt plures à duobus vinci non possint. Est aũt procorum magnus numerus ad centum & octo nimirum, quibus famulabãtur octo serui: Præco vnus, qui & idem Musicus, (ita enim coniungo illa μέδων κῆρυξ καὶ θεῖος ἀοιδός) Quis illi turbæ duos impares statim non pronunciet? Sanè res ita se habet, si homines per se consideres, at cum diuino auxilio nituntur contrà: quod cùm sibi polliceatur certò Vlysses, nõ dubitat factũ specie tam ἀδύνατον aggredi, quod etiam feliciter & cum laude exequetur.

διαλό

d ἴσθ' ὅτι τούτω] Mineruæ & Iouis opem sibi adesse dicebat Vlysses: quo audito acquieuit in eius consilio Telemachus, siquidẽ nihil non faustum sperat illis auxiliantibus, cùm eorum robur & potentia sit immensa, vt qui cæteris Dijs hominibusq; imperent. Quid audio? Ea gloria aliâs Ioui soli tribuitur, nunc verò Minerua in eius societatem venit. Aut inconstans est Poëta, aut, quod sæpissimè obseruaui, quibusdam locis veram de Numine sententiam suam exponit, & id hoc loco præstat. Non quæro tam preciosas gemmas in his stercoribus veterum, ex purioribus Spiritus sancti fontibus hauriri volo: sed iuuat etiam intelligere, in tenebris etiam illis verum Numen radiasse. Itaque ex veterum opinione de Dijs hæc non dicit Homerus, nam illi aut Iouem solum aut plures Deos interdum huius vniuersi imperij honore afficiunt: quòd Iouem & Mineruam hominibus & Dijs imperare videmus, aliud est & ex abdita Aegyptiorum Theologiæ petitum, in qua hoc fuisse comprehensum non dubito, tres esse personas in vnica illa diuina essentia, quod vel ab Abrahamo (vide Iosephũ Antiquit. lib. 1.) vel à Iosepho Iacobi filio, vel posteà ex Iudaicis libris, quorum lectione priuari non potuerunt, quandiu Iudæi in Aegypto captiui fuerunt, didicerint. Quacunque id ratione intellexerint, mysterium hoc sanè Trinitatis ego eos ignorasse non existimo, & illud inde exhausit Homerus. Agè verò id doceamus, Mineruam Iouis esse filiam idem Poëta infinitis locis scribit, Iouem autem patrem hominum & Deorum. Minerua est Dea sapiẽtiæ, filia Iouis sine matre. Quid illud quæso aliud est, quàm Filius Deus genitus à Deo patre, Sapientia, inquam, genita ab æterno, quæ cum Patre idẽ habet in omnia imperium? Itaq; Poëta fœminino etiam genere illam extulit, cùm Deam esse dicit, non Deum. Et ita quoq; appellat Spiritus sanctus, cùm Sapientiæ titulo secundam illam Trinitatis personam insignit. Quid quæso clarius? Vbi vides quomodo vera illa Dei cognitio hominum fabulosis integumentis ac inuolucris adulterata fuerit, sub quibus tamen vide vt lateat veritas. Nam qui fabulas Poëtarum præcipuè de Dijs pro meris nugis & cõmentis habent, parum mihi rectè sentire vidẽtur. Ducunt enim illæ à vero capite suam originem, quod vel ex loco Homerico ipsis etiam cæcis & obstinatissimis quibusuis constabit. Atqui, inquies, duas tantùm personas hactenus docet Homero intellectas: vbi est tertia? Respondeo, satis mihi esse hoc in præsentia docuisse, neque cogi me posse vt limites illos transeam. Dicam tamen, videri mihi (nam hæc certò non pronuncio, quia etiamsi non credantur, multũ interesse ad cognitionem Dei non puto: aliunde enim, vt dixi, peti eam iubeo) pro tertia persona Mercurium à Poëta agnosci, quanquam Goropius meus Gallicorum lib. 4 pro secunda accipiat. Sed ex veterum monumentis varias opiniones colligi non est absurdum, cùm præcipuè ita sit coniuncta illa Trinitas, vt vni personę promiscuè & confusè alterius munia & officia tribuere potuerint. Atque adeò idem Goropius sub eiusdem libri finem, Mineruam, vt nos, interpretatur: quod audire lectori non erit graue. De Minerua, inquit, quia satis multa alibi à me dicta sunt, hoc vnum hic repetam, Mineruæ nomen Gallorum fuisse (*à Cæsare autem 6. Comm. inter Deas Gallorum numeratur*) nec aliud eo significari, quàm hæreditariũ ducẽdi ius, quod æterno suo filio æternus pater addixit. Quoniam ergo Pater omnia sapientiæ suæ dedit ducenda ex intimis cerebri sui abyssis, atq; ea totam rerum vniuersitatem ex ijs deprompsit, & quotidie depromit: non malè Minerua sapiẽtiæ, & omnibus recta via & ratione faciendis, dicitur præesse. Mirifica arte & stupenda prorsus sapientia Sapientię nomẽclatura constat. Vt enim hæreditarium omnium rerum ductum prosa designat: ita versa ichnæarum vocum ritu docet, cui ducendarum rerum omnium gubernandarumque hæreditas à Deo data est. eius quoque partes esse vt pacem accipiat inter homines & Deum. Min-ers enim idẽ est quod ducẽdi hæreditas. Frenim idem quod pacis consociatio, &c. Plura de hoc vocabulo & eius mysterio leges apud eundem Goropium Hermathenæ lib. 6. & 7. sed in sexto potissimùm, ex quo paucula excipiemus in gratiam eorum, quibus libri ad manum non erunt. Fit autem, inquit, Minerua ex Men, & erue, siue erf: ita vt Menerua, vti vetustiores Latini vocem scribere consueuerunt, dicatur, cui perpetuum ius est ducendi, ideò quòd Men idem sit quod duco: vnde mensch / qui se ducit, seu men-sch. Nec mirum, E in I mutari, cùm id sit in creberrimo vsu. Hinc Latini ex Men fecére *Mino*, pro eo quod est pecus agere siue ducere. Cui verò perpetuum est ius rerum omnium ducendarum? Ipsi nempe Veritati, & Verbo æterno, & eidem filio patris æterni, quem Deus constituit Ducem vniuersorum. *Ex te egredietur dux, qui reget Israël*, dixit ille: de hoc Duce intelligẽs, qui de semine Dauid humanã carnem erat assumpturus. Homerus Ageleam vocauit, quòd populi Dux esset, eamque facit primam Iouis filiam. [illegible] δὲ Διὸς θυγάτηρ ἀγελείη. Hæc est origo illa, veritas ex solo Iouis cerebro genita ante omnia secula: hæc illa sapientia, quæ se dicit fabricæ mundanæ præfuisse: hæc non sapientia, sed sapientiæ potiùs Dea, & sapientiæ causa sempiterna. Arrigite aures Satyri, audite fabularum & Scripturæ sacræ consensum. Ite ineptissimi cum vestro stupore ad ventrum scholas, quibus aures non sunt, & dicite profano ore, nõ esse sanctas fabularum origines. Corruptæ sunt, fateor, sed ab eisdem ventribus magistris, qui idolomaniam ad ventres suos alendos, & pecore farciendos, è Sacris omnibus nominibus confinxerunt. Contra hos Christiani inuehuntur, non contra sanam & primam fabularum intelligentiam. Dea est Minerua, & verissimè Deus ipse filius, qui se veritatem, & sapientiã, & Patris virtutem sinit vocari. Huic Deus dedit ducendorum omnium mundanorum, & supermundanorum potestatem sempiternam: quam dignitatem quamdiu tenebit, tamdiu poterit à Cimbris Minerua nuncupari. Vel igitur illam ipsi filio adimite, vel mihi permittite, vt filium vernacula lingua Mineruã appellem, &c. Hæc vir ille omnium quos vnquam legi & acutissimus, & (absit dicto inuidia) in suo genere doctissimus. Quam sententiam poterat hoc loco Homerico maximè probare, tamque perspicuam reddere, vt qui de hoc dubitet, nescio quid non in dubium reuocare possit. Diximus autem initiò hanc doctrinam de Trinitate hausisse Aegyptios à Iudæis: quanquam sciam hodiernos Iudæos, quorum aliquot etiam Rabinos ea de re sum sciscitatus, illam pernegare. Persuaderi enim non possunt, vt Pater antiquior non sit Filio, itaque vnicam essentiam sine illa personarum distinctione admittunt. Sed eos ex proprijs eorum libris refutauit nostro tempore Petrus Galatinus Opere de Arcanis Catholicæ veritatis lib. 2. Quanquam vt hoc etiam Aegyptij inde ab Adamo vsque obtinuerint, absurdum esse non video. Vtut sit, videtur mihi omnino Homerus aliquid μυστηριῶδες hoc in loco reconditum habere, cùm Iouem & Mineruã hominib. & Dijs imperare dicit. Quod antequã improbet lector, ab eo diligenter attẽdi volo.

e ἀλλὰ τὸ μὲν] Cùm hoc iam statutum sit apud Vlyssem & Telemachum vlciscendos esse procos, nunc Vlysses rationem docet, qua totum negotium peragi debeat: vis autem aperta & impetus multùm afferebat periculi propter multitudinem (ni fallor) procorum, quam Telemachus adduxerat. Quid verò, inquies? An non etiam ea ratione Iouis & Mineruæ auxilio nixus felicem huius negotij exitum sperare poterat? Poterat, inquam, sed temeritas etiam vitium est, quæ propitium Numen habere non solet. Temerariorum autem erat hominum in tam manifestum ruere periculum. Itaque non satis est Deum negotij alicuius fautorem & adiutorem habere: sed videndum est etiam vt prudenter te geras, alioqui clementia & ope diuina abuteris, quæ à prudentia separari non vult. Astutiam ergo meritò adhibet Vlysses ad tollendos procos, quæ amat prudentiæ esse comes, vbi vis nihil prodest: quam tamen ideò ab eadem prudentia non separamus, sed in illa nescio quomodo magis necessaria videtur. Dion olim dicebat, fortitudine nos quum iuuenes sumus, vti: at quum senescere incipimus, prudentia valere: sic in vi aperta dicerem magis fortitudinem, in calliditate prudentiam magis requiri.

f αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται] Prouerbium est à Ioanne etiam Vlpio in adagiorum Epitome, & à nostro Giphanio hic obseruatum. In omni re, inquit Vlpius, & ad omnem rem multùm valent oculi. Sic visa solùm fœmina ad amorem accendit: visi inimici mouent dolorem: ferrum visum trahit ad bellum. Tertullianus Græco dixit hemistichio, quod alicubi apud Homerum legitur:

—ἕλκει δέ τι ἄνδρα σίδηρος. Rectè. Hic est enim sensus huius loci Cùm Vlysses Telemachum monuisset, vt arma sua reconderet, fierique id inscijs procis non posset: commentus etiam est quid esset illis rogantibus, eius rei causam, responsurus, duo nempe: primùm, vt loco nitidiore reponantur: deinde, ne illi cùm altercantur, eorum occasione prælium inter se sanguinolentum concitent. Solet enim quilibet in illo contentionum æstu facilè in gladios prorumpere, si in loco opportuno fuerint. Quod Vlysses dicit, ferrum attrahere viros, nescio quid ἑλκυστικὸν illi tribuens planè eleganter, qualis vis est lapidi Herculeo in ferrum: quò nescio an sit à diuino Poëta allusum, sanè maximè inter se conuenire videntur. Non enim magis lapis ille ferrum, quàm ferrum (id est, arma) viros ita percitos attrahit. Et ita quoque hunc locum interpretatur Eustathius.

g ἀλλ' οἶοι] Elegãs est dictum illud Pittaci apud Laërtium. ὃ μέλλεις πράττειν, μὴ προλέγε. ἀποτυχὼν γὰρ γελασθήσῃ. Vlysses verò hoc suum consilium non ideò tantùm celari vult, quòd si peragi non possit, ridiculus sit futurus: sed propter periculum, quod illi imminebat, si pluribus diuulgaretur. Et hæc est summa prudentia, cum eiusmodi negotia, quæ tanti sunt momenti, silentio perficiuntur, idque quilibet experietur verum ex contrario: hoc est, si quod aggreditur patefecerit. rarum erit enim, vt re infecta desistere non cogatur. Quid verò? inquies, etiam parentes & vxorem Vlyssis exemplo celare consilia tua volueris? Neminem, inquam, excipio: immò illud Metelli quãmaximè probo, & vsurpandum ab ijs qui aliquid deliberant, censeo. Quid tandem est illud? Meminit Plutarchus in libro de Garrulitate, virum illum aliqua in expeditione de consilio suo rogatũ dixisse: Si tunicam meam consciam scirem huius mei arcani, exuerem eam, & exurerem. Eadem prudẽtia rex Antigonus filio suo tempus, quo castra esset moturus, occultauit his additis: Quid tu, inquit, an times ne tubam solus non exaudias? Ergo, inquit Plutarchus, ne vocem quidem occultam ei

credi-

crediderit, cui regnum erat relicturus? Sanè quidem, vt docere eum voluit, vt in eiusmodi negotijs temperanter & religiosè se gereret. Vnde constat laudabile esse hoc Vlyssis institutum, quod consilium suum ne parenti quidem aut vxori patefieri voluit. Poterat enim accidere vt tum parens tum vxor alijs hoc ipsum insusurrarent, qui deinde alijs referrent, & ita detegeretur. Atqui, dices, potuit hoc deinde vterq; ægrè ferre, quod nihil huius negotij resciuerint? Respondeo, præstare vt ijs inscijs iurò peractum sit, etiamsi id ægrè ferant (quanquam felix rei exitus eis potiùs lætitiam pariet) quàm consciis illis & cum periculo. At quale erat futurum periculum? Illud ipsum, vt dixi, ne detegeretur: quod si accidisset, desperata erat & Vlyssis & totius familiæ salus. Et hoc prudentissimè obseruauit olim Eumenes: qui cùm illi allatum esset instare Craterum cum infesto exercitu, nulli id amicorũ aperuit, sed Neoptolemum esse mentitus est. Hunc enim milites nihil faciebant, illius nomen suspiciebant, & virtutem amplectebantur. Denique id nullus præterea resciuit, sed commissis signis victores Craterum occiderunt nescij, ac cadauer cognouerunt. Ita moderatum est prælio silentium, tantumque aduersarium texit: vt amici eum, quod ipsos hac de re celasset, magis commendauerint quàm incusauerint. Et vt incuset quis, ait Plutarchus, incusari præstat conseruatum ex eo quòd non crediderit rem, quàm perditum, eo quod crediderit, culpare. Quia autem vllum sibi locum reliquit eius, qui non reticuerit, increpandi. Si enim tectam rem oportuit, quàm declarasti, improuidè eam detexisti alteri. Quòd si effusum ex te secretum in alio recondis, ad alienam fidem, tua prodita, cõfugis. Qui si tui similis fuerit, iure peristi: sin melior seruaris insperato, quod alium repereris tibi te tua in re magis fidum. At est hic mihi amicus, huius alius quispiam, cui fidat & hic, vt huic ego: iam illi alius. Ita dum contexitur perpetua serie incontinentia, sermo fœtificat & multiplicatur, &c. plura enim ibidem ea de re Plutarchus eruditè, vt solet, disputat. Quantum autem afferat incommodi detectum consilium, docet exemplum quod idem memorat. Facta erat Romæ de tollendo Nerone coniuratio, quæ ne iam suum sortiretur exitum, vnius hominis loquacitas obstitit, eiusque adeò qui eum erat trucidaturus. Is ergo pridie quàm tyrannus esset interficiendus, profectus ad theatrum, vidit quendam pro foribus ad bestias damnatum, qui erat ad Neronem deducendus: qui cùm suam sortem lamentaretur ille propius accedẽs in aurem hæc ei insusurrauit: Heus tu, inquit, fac votum vt diem hodiernum prætereas: cras ages mihi gratias. Id obscurè iactum excipiens ille, reputansque stultum esse eum, qui repudiatis quæ parata sunt, sectatur imparata, salutem elegit pro iustiore certiorem. Indicauit enim Neroni vocem istius hominis. Qui statim fuit correptus & tormentis adhibitis, ea fateri coactus quæ citra necessitatem indicauerat. Aliud est ibidem exemplum festiuum quidem illud, sed quod tamen perinde doceat non esse eliminanda ea quæ taciturnitatem postulant, etiamsi à tuis vrgearis. Senatus Romanus per multos dies remotis alijs de re quapiam secreta deliberabat. Quod cùm multos suspensos teneret cogitãtes quid rei ageretur: fœmina alioqui modesta, fœmina tamen importunè virũ suũ & magnoperè orabat, vt declararet sibi illud arcani. Iam iuramenta & deuotiones taciturnam se offerebat, quiritabaturque cum lacrymis non haberi sibi fidem. Cuius vt Romanus hic detegeret stoliditatem: Expugnas me, inquit, mulier. Accipe rem atrocem & prodigiosam. Nunciatum nobis ab auguribus est, cassitam cum galea aurea & hasta visam volantem. Hoc portentum consideramus, faustum an infaustum sit, auguresque consulimus. Cæterùm tu tace. Sic fatus contulit se ad forum. Hæc ancillam, quæ prima ingrediebatur, appellans pectus suum tundebat, capillum vellebat, dicebatq;: Heu virum meum & patriam: quid nobis fiet? volens & docens ancillam dicere, Quidnam rei est? Cui vt percunctatæ rem exposuit, clausulamque omnis garrulitatis communem adiecit: Caue hæc cuiquã dixeris, sed sile. vix ancilla ab ea est digressa, quin actutum ex alijs ancillis, cui maximè videbat ocium esse, obijcit dictum illa amatori, qui eam adijt, enunciat. Ita cùm in forum fabula dimanasset, vt præcurreret rumoris authorem: ex familiaribus quispiam factus ei obuiam: Modone, inquit, domo ad forum venis? Modò admodum, infit ille. Ergo nihil audisti? Nunquid noui? Cassita visa est volans cum galea aurea & hasta. De hoc Senatum Consules habituri sunt. Tum ille arridens: Satis, inquit, strenuè mulier, nempe tibi quod dixi, pergentem ad forum me præuertit. Ac Consules quidem appellans discussit terrorem: cæterùm vxorem hoc modo vltus est. Vt domum est ingressus: Perdidisti, inquit, me mulier. Arcanum illud è domo mea compertum est elatum in vulgus fuisse. Quamobrem ex tuæ linguæ incontinẽtia eundum mihi est in exilium. Quæ cùm ad inficiandum se conuerteret, causareturque, Annon hoc tu cum trecentis audisti? Quibus, inquit, trecentis? te vt probarem, hanc finxi fabulam. Aliud exemplum subijcit idem author. Fuluius Cæsaris Augusti amicus, cũ annis iam grauem deplorantem audisset orbitatem suam, & quòd duobus nepotibus amissis, Posthumio, qui vnus reliquus erat, ex calumnia exule, vxoris filium adoptare Imperij successorem cogeretur: quamuis misericordiam capienti Posthumij deliberatum sibi esset eum ab exilio reuocare. Quæ Fuluius cùm accepisset, aperuit ea vxori suæ, illa Liuiæ. Liuia expostulauit cum Cæsare acriter, quòd qui iampridem id statuisset, non accerseret nepotem, sed offensionem & bellum cum successore imperij sibi concitaret. Fuluius cùm more suo eum accederet, diceretque, Salue Cæsar: Vale, inquit, Fului. Ille percipiens id quod erat, contulit extẽplò se domum, accitaque vxore: Resciuit, inquit, Cæsar me arcanum illud detexisse, ideò mortem mihi conciliabo. Meritò, inquit mulier: qui cùm tandiu matrimonium meum tenueris, nõ perspectam & suspectam habueris incontinẽtiam meam. Verùm sine me priorem emori, arreptoque pugione ante viri lectum se transfodit. Quæ omnia satis docent, tutum non esse rem arcanam cuiuis committere ac credere, quod longè antè Homerus noster docuit in Vlysse viro alioqui facundissimo, vt etiam obseruat idem Plutarchus. Quàm sint porrò arcana tegenda, docuit Zeno Philosophus: qui ne inuitus secretum quoddam prodere lingua cogeretur, eam arrosam in tyrannum expuit. Eiusdem continentiæ exemplum habes etiam in nostro Telemacho.

h ὦ πάτερ.] Primùm Telemachus fidelitatem strenuitatemq; suam in hoc negotio patri pollicetur, vt dicas eum quodammodo animos sumpsisse ex patris præsentia: forsan propter laudem, quam ab eo audiuit in eius orationis postrema parte ad ea verba, τὸν ἰόντα: aut etiam quòd degenerem se illi in tam necessario negotio exhibere nollet. Cùm enim videret patrem hoc ipsum periculum subire, declinandum sibi illud quoque non putauit. Quantum ergo mutatus ab illo Telemacho, qui anteà dicebat se imbellem esse, audaciaque ac robore illo destitutum, quod in propulsandis iniurijs requiritur, proinde pati se tanta à procis quib. resistere non possit, qui nunc dicat animum se non remissurum: quasi dicat, exerturum se etiam fortitudinem suam, vt hoc negotium peragatur. Deinde exponit quoque liberè sententiam suam, quæ aliquantulum paternæ auersatur, quod ad seruorum explorationem attinet: eam enim prætermitti vult, quia nisi longo tempore fieri potest, cùm interea spacium procis diripiendi magis bona relinquatur, vt mox dicemus.

i ἴδμεν γὰρ αὐτούς] Hunc locum ita explicat Eustathius, ἐπεὶ, inquit, ὁ τοῦ λόγου νοῦς [illegible] τὴν ἄπειρον. οὐ γὰρ αὐτὸς μετέχει τοῦ ἐκείνων ἔργου, [illegible] φησιν ἀλλ᾽ ἤ τι αἱ γυναῖκες. &c. Nunc ergo vult Telemachus mulierum tantùm animum explorari. quia serui ita erant vndique dispersi, vt tam breui tempore explorari quoq; eorum animi possent: quod si fieret, nihil promoueri, quàm vt dum vltio procorum differtur, maius illis ocium ad dilapidandas & consumendas facultates Vlyssis relinquatur. Hoc ergo in aliud tempus differri monet, quia hoc negotium de vlciscendis procis celeritatem postulat. Et hoc consilium Telemachi salutare fuit, ab Vlysseque comprobatum: quandoquidem illud non refellit, imò sine vllo eius responso orationem suam absoluit Telemachus. Quòd Poetę familiare esse vbi consensum alicuius indicat, aliàs in Iliade memini nos obseruasse. Res ipsa etiam docebit, illi Vlyssem assensisse.

k [illegible] inquit noster Eustathius.

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,	*Sic hi quidem talia inter se loquebantur,*
Ἡ δ᾽ ἄρ᾽ ἔπειτ᾽ Ἰθάκηνδε κατήγετο νηῦς εὐεργής,	*Hæc a. postea Ithacã deducta est nauis benè fabricata,*
Ἣ φέρε Τηλέμαχον Πυλόθεν καὶ πάντας ἑταίρους.	*Quæ tulerat Telemachum à Pylo, & omnes socios.*
Οἱ δ᾽ ὅτε δὴ λιμένος πολυβενθέος ἐντὸς ἵκοντο,	*Hi. a. quando iã portũ valdè profundũ intra iuerũt,*
Νῆα μὲν οἵ γε μέλαιναν ἐπ᾽ ἠπείροιο ἔρυσσαν,	*Nauem quidem hi nigram in terram traxerunt,*
Τεύχεα δέ σφ᾽ ἀπένεικαν ὑπέρθυμοι θεράποντες·	*Arma autem sua asportarunt magnanimi serui.*
Αὐτίκα δ᾽ ἐς Κλυτίοιο φέρον περικαλλέα δῶρα.	*Statim autem Clytij portauerunt perpulchra dona.*
Αὐτὰρ κήρυκα πρόεσαν δόμον εἰς Ὀδυσῆος	*At præconem præmiserunt domum ad Vlyssis*

Ἀγγε-

Ἀγγελίην ἐρέοντα περίφρονι Πηνελοπείῃ,
Οὕνεκα Τηλέμαχος μὲν ἐπ' ἀγροῦ, νῆα δ' ἀνώγει
Ἄστυ δ' ἀποπλείειν ἵνα μὴ δείσασ' ἐνὶ θυμῷ
Ἰφθίμη βασίλεια τέρεν κατὰ δάκρυον εἴβοι.
Τὼ δὲ συναντήτην κῆρυξ καὶ δῖος ὑφορβὸς,
Τῆς αὐτῆς ἕνεκ' ἀγγελίης, ἐρέοντε γυναικί.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἵκοντο δόμον θείου βασιλῆος,
Κῆρυξ μέν ῥα μέσῃσι μετὰ δμῳῇσιν ἔειπεν,
Ἤδη τοι βασίλεια φίλος παῖς εἰλήλουθε.
Πηνελοπείῃ δ' εἶπε συβώτης ἄγχι παραστὰς
Πάνθ' ὅσα οἱ φίλος υἱὸς ἀνώγει μυθήσασθαι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πᾶσαν ἐφημοσύνην ἀπέειπε,
Βῆ ῥ' ἴμεναι μεθ' ὕας, λίπε δ' ἕρκεά τε μέγαρόν τε.
Μνηστῆρες δ' ἀκάχοντο, κατήφησάν τ' ἐνὶ θυμῷ
Ἐκ δ' ἦλθον μεγάροιο παρὲκ μέγα τειχίον αὐλῆς,
Αὐτοῦ δὲ προπάροιθε θυράων ἑδριόωντο.
Τοῖσιν δ' Εὐρύμαχος Πολύβου παῖς ἦρχ' ἀγορεύειν.
Ὦ φίλοι, ἦ μέγα ἔργον ὑπερφιάλως τετέλεσται
Τηλεμάχῳ ὁδὸς ἥδε· φάμεν δέ οἱ οὐ τελέεσθαι.
Ἀλλ' ἄγε νῆα μέλαιναν ἐρύσσομεν ἥτις ἀρίστη·
Ἐς δ' ἐρέτας ἁλιῆας ἀγείρομεν, οἵ κε τάχιστα
Κείνοις ἀγγείλωσι θοῶς οἶκόνδε νέεσθαι.
Οὔπω πᾶν εἴρηθ' ὅτ' ἄρ' Ἀμφίνομος ἴδε νῆα,
Στρεφθεὶς ἐκ χώρης λιμένος πολυβενθέος ἐντὸς,
Ἱστία τε στέλλοντας, ἐρετμά τε χερσὶν ἔχοντας.
γρ. μετεφώνεε οἷς ἑταίροισι, Ἡδὺ δ' ἄρ' ἐκγελάσας* μετεφώνεεν οἷς ἑτάροισι,
Μή τιν' ἔτ' ἀγγελίην ὀτρύνομεν· οἵδε γὰρ ἔνδον.
Ἤ τίς σφιν τόδ' ἔειπε θεῶν, ἢ εἴσιδον αὐτοὶ
Νῆα παρερχομένην, τὴν δ' οὐκ ἐδύναντο κιχῆναι.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἀνστάντες ἔβαν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης.
Αἶψα δὲ νῆα μέλαιναν ἐπ' ἠπείροιο ἔρυσσαν,
Τεύχεα δέ σφ' ἀπένεικαν ὑπέρθυμοι θεράποντες.
b Αὐτοὶ δ' εἰς ἀγορὴν κίον ἀθρόοι, οὐδέ τιν' ἄλλων
Εἴων οὔτε νέων μεταΐζειν οὔτε γερόντων·
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱὸς,
c Ὢ πόποι, ὡς τόνδ' ἄνδρα θεοὶ κακότητος ἔλυσαν.
Ἤματα μὲν σκοποὶ ἷζον ἐπ' ἄκριας ἠνεμοέσσας
Αἰὲν ἐπασσύτεροι· ἅμα δ' ἠελίῳ καταδύντι,
Οὔποτ' ἐπ' ἠπείρου νύκτ' ἄσαμεν, ἀλλ' ἐνὶ πόντῳ
Νηῒ θοῇ πλείοντες ἐμίμνομεν ἠῶ δῖαν,
Τηλέμαχον λοχόωντες, ἵνα φθίσωμεν ἑλόντες
Αὐτόν· τὸν δ' ἄρα τεῖος μὲν ἀπήγαγεν οἴκαδε δαίμων.
Ἡμεῖς δ' ἐνθάδε οἱ φραζώμεθα λυγρὸν ὄλεθρον
Τηλεμάχῳ, μηδ' ἡμᾶς ὑπεκφύγοι· οὐ γὰρ ὀΐω
Τούτου γε ζώοντος ἀνύσσεσθαι τάδε ἔργα.
Αὐτὸς μὲν γὰρ ἐπιστήμων βουλῇ τε νόῳ τε·
Λαοὶ δ' οὐκέτι πάμπαν ἐφ' ἡμῖν ἦρα φέρουσιν.
Ἀλλ' ἄγετε πρὶν κεῖνον ὁμηγυρίσασθαι Ἀχαιοὺς
Εἰς ἀγορήν. οὐ γάρ τι μεθησέμεναί μιν ὀΐω,
Ἀλλ' ἀπομηνίσει, ἐρέει δ' ἐν πᾶσιν ἀναστὰς,
Οὕνεκά οἱ φόνον αἰπὺν ἐράπτομεν, οὐδ' ἐκίχημεν.
Οἱ δ' οὐκ αἰνήσουσιν ἀκούοντες κακὰ ἔργα,
Μή τι κακὸν ῥέξωσι, καὶ ἡμέας ἐξελάσωσι
Γαίης ἡμετέρης, ἄλλων δ' ἀφικώμεθα δῆμον.
Ἀλλὰ φθέωμεν ἑλόντες ἐπ' ἀγροῦ νόσφι πόληος,
Ἢ ἐν ὁδῷ· βίοτον δ' αὐτοὶ καὶ κτήματ' ἔχωμεν,
Δασσάμενοι κατὰ μοῖραν ἐφ' ἡμέας, οἰκία δ' αὖτε
Κείνου μητέρι δοῖμεν ἔχειν ἠδ' ὅς τις ὀπυίοι.

Nuncium dicentem perprudenti Penelopæ,
Quòd Telemachus quidem in agro, nauem aũt iussit
Ciuitatem adnauigare, ut non timens in animo
Potens regina teneras lacrymas fundat.
Hi autem obuij fuerunt præco, & diuinus subulcus,
Eiusdem gratia nuncij dicturi mulieri.
Sed quando iam iuerunt domum diuini regis,
Præco quidem medijs in ancillis dixit:
Iam regina dilectus filius venit.
Penelopæ autem dixit subulcus propè astans,
Omnia quæcunque ei dilectus filius iussit loqui.
At postquam omne præceptum denunciauit,
Perrexit ad sues, liquit autem septaque domumque.
Proci autem tristati sunt, mæsti suntque in animo,
Atque exierunt domo apud magnum murum atrij,
Illic autem ante ianuas sederunt.
His autem Eurymachus Polybi filius incœpit dicere,
O amici, certè magnum opus superbè perfectum est
Telemacho via hac, dicebamus enim ei nõ perfectum iri.
Sed agitè nauem nigram trahamus quæ optima,
In aũt remiges marinos congregemus, qui velocissimè
Illis nuncient velociter domum redire.
Nõdũ omne dictũ est, quãdo Amphinomus vidit nauẽ
Versus ex vrbe portum per profundum intra,
Velaque contrahentes, remosque manibus tenentes.
Suauiter autem ridens loquutus est procis,
Ne aliquẽ nuncium moueamus: hic enim intus
Aliquis eis hoc dixit deorum, vel viderunt ipsi
Nauem aduenientem, hanc non poterant inuenire.
Sic dixit, hi autem surgentes iuerunt in littus maris.
Statim autem nauem nigram in terram traxerunt.
Arma autem ipsis abstulerunt magnanimi serui.
Ipsi enim in concionẽ iuerunt densi, neque aliquem aliorũ
Sinerunt, neque iuuenum considere, neque senum.
His autem Antinous dixit Eupithei filius,
O amici, si hunc virum dij malo liberarunt.
Dij quidẽ speculatores sedebãt in summitatib. vẽtosis
Semper densi, simul autem Sole occidente,
Nunquam in terra nocte dormiebamus: sed in ponto
Naui veloci nauigãtes expectabamus aurorã diuinã
Telemacho insidiantes, vt interficeremus interceptũ
Ipsum: hũc enim interim quidem abduxit domum Deus,
Nos autem hic ei consultemus grauem mortem
Telemacho, neque nos subterfugiat. non enim puto
Hoc viuente perfectum iri hæc opera.
Ipse quidem enim peritus consilioque menteque.
Populi autem non iam omnino nobis fauent,
Sed agitè antequam ille cogat Achiuos
Ad concionem, non enim dimissurum ipsum puto,
Sed ad iracũdiã excitabit: dicet enim inter oẽs surrectus,
Quoniã ei cædem grauem struimus, neque inuenimus.
Hi autem non laudabunt audientes mala opera,
Ne quid malum faciant, & nos expellant
Terra nostra, aliorum autem adeamus populum.
Sed præueniamus interficiẽtes in agro procul à ciuitate,
Vel in via, vitam autem ipsi, & res habeamus,
Diuisis vt par est inter nos, domestica autem rursus
Illius matri dabimus habere, & quicunque acceperit vxorẽ.

Εἰ δ' ὑ-

Εἰ δ' ὑμῖν ὅδε μῦθος ἀφανδάνει, ἀλλὰ βέλεσθε
Αὐτόν τε ζώειν καὶ ἔχειν πατρώια πάντα,
Μή οἱ χρήματ' ἔπειτα ἅλις θυμηδέ' ἔδωμεν
Ἐνθάδ' ἀγρόμενοι, ἀλλ' ἐκ μεγάροιο ἕκαστος
Μνάσθω ἐέδνοισι διζήμενος· ἡ δ' ἂν ἔπειτα
Γήμαιθ' ὅς κεν πλεῖστα πόροι καὶ μόρσιμος ἔλθοι.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
d Τοῖσιν δ' Ἀμφίνομος ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Νίσου φαίδιμος υἱὸς Ἀρητιάδαο ἄνακτος·
Ὅς ῥ' ἐκ Δουλιχίου πολυπύρου ποιήεντος
e Ἡγεῖτο μνηστῆρσι, μάλιστα δὲ Πηνελοπείῃ
Ἥνδανε μύθοισι· φρεσὶ γὰρ κέχρητ' ἀγαθῇσιν.
Ὅ σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ὦ φίλοι, οὐκ ἂν ἔγωγε κατακτείνειν ἐθέλοιμι
Τηλέμαχον· δεινὸν δὲ γένος βασιλήιόν ἐστι
Κτείνειν, ἀλλὰ πρῶτα θεῶν εἰρώμεθα βουλάς.
Εἰ μέν κ' αἰνήσωσι Διὸς μεγάλοιο θέμιστες,
Αὐτός τε κτενέω, τούς τ' ἄλλους πάντας ἀνώξω·
Εἰ δέ κ' ἀποτρωπῶσι θεοί, παύσασθαι ἄνωγα.
Ὣς ἔφατ' Ἀμφίνομος· τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἀνστάντες ἔβαν δόμον εἰς Ὀδυσῆος,
Ἐλθόντες δ' ἐκάθιζον ἐπὶ ξεστοῖσι θρόνοισιν.
Ἡ δ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε περίφρων Πηνελόπεια,
Μνηστήρεσσι φανῆναι ὑπέρβιον ὕβριν ἔχουσι·
Πεύθετο γὰρ οὗ παιδὸς ἐνὶ μεγάροισιν ὄλεθρον
Κῆρυξ γάρ οἱ ἔειπε Μέδων, ὃς ἐπεύθετο * βουλάς.
Βῆ δ' ἰέναι μέγαρόνδε σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο,
Ἄντα παρειάων σχομένη λιπαρὰ κρήδεμνα.
Ἀντίνοον δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
h Ἀντίνο' ὕβριν ἔχων, κακομήχανε, καὶ δέ σε φασὶν
Ἐν δήμῳ Ἰθάκης μεθ' ὁμήλικας ἔμμεν ἄριστον
Βουλῇ καὶ μύθοισι· σὺ δ' οὐκ ἄρα τοῖος ἔησθα.
Μάργε, τίη δὲ σὺ Τηλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε
Ῥάπτεις, οὐδ' ἱκέτας ἐμπάζεαι, οἷσιν ἄρα Ζεὺς
Μάρτυρος; οὐδ' ὁσίη κακὰ ῥάπτειν ἀλλήλοισιν.
Ἦ οὐκ οἶσθ' ὅτε δεῦρο πατὴρ τεὸς ἵκετο φεύγων
Δῆμον ὑποδείσας; δὴ γὰρ κεχολώατο λίην,
Οὕνεκα ληϊστῆρσιν ἐπισπόμενος Ταφίοισιν
Ἤκαχε Θεσπρωτούς· οἱ δ' ἡμῖν ἄρθμιοι ἦσαν.
Τόν ῥ' ἔθελον φθεῖσαι, καὶ ἀπορραῖσαι φίλον ἦτορ,
Ἠδὲ κατὰ ζωὴν φαγέειν μενοεικέα πολλήν·
Ἀλλ' Ὀδυσεὺς κατέρυκε καὶ ἔσχεθεν ἱεμένους περ.
Τοῦ νῦν οἶκον ἄτιμον ἔδεις, μνάᾳ δὲ γυναῖκα,
Παῖδά τ' ἀποκτείνεις, ἐμὲ δὲ μεγάλως ἀκαχίζεις.
Ἀλλά σε παύσασθαι κέλομαι, καὶ ἀνωγέμεν ἄλλους.
Τὴν δ' αὖτ' Εὐρύμαχος Πολύβου παῖς ἀντίον ηὔδα,
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρον Πηνελόπεια,
i Θάρσει, μή τοι ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῇσι μελόντων.
Οὐκ ἔσθ' οὗτος ἀνὴρ, οὐδ' ἔσσεται, οὐδὲ γένηται,
Ὅς κεν Τηλεμάχῳ σῷ υἱεῖ χεῖρας ἐποίσει
Ζώοντός γ' ἐμέθεν καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, καὶ μὴν τετελεσμένον ἔσται,
Αἶψά οἱ αἷμα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρὶ
Ἡμετέρῳ, ἐπεὶ ἦ καὶ ἐμὲ πτολίπορθος Ὀδυσσεὺς
Πολλάκι γούνασιν οἷσιν ἐφεσσάμενος, κρέας ὀπτὸν
Ἐν χείρεσσιν ἔθηκεν, ἐπέσχε τε οἶνον ἐρυθρόν.

Si autem vobis hoc verbum non placet, sed vultis
Ipsumq́ viuere & habere paterna omnia,
Ne ei res posteà sufficienter animo dulces comedamus
Hi congregati, sed ex domo vnusquisq́
Petat vxorem dotibus inquirens & posteà
Ducat vxorē, qui plurima dabit & cui sorte obtigerit.
Sic dixit, hi autem omnes quieti facti sunt silentio.
His autem Amphinomus concionatus est, & dixit,
Nisi illustris filius Aretiadæ regis,
Qui ex Dulichio feraci frumenti herbosa
Dux fuit procis, maximè autem Penelopæ
Placuit verbis, mentibus enim vtebatur bonis,
Qui ipsis prudens concionatus est, & dixit,
O amici, non ego interficere volo
Telemachum, arduum autem genus regium est
Interficere: sed primùm deorum interrogemus cōsilia,
Siquidem laudabunt Iouis magni iura,
Ipseq́ interficiam, hos q́ alios iubebo.
Si auertant Dei, quiescere suadeo.
Sic dixit Amphinomus, his autem placuit verbum.
Statim posteà surrecti iuerunt domum in Vlyssis,
Venientes autem sederunt in politis sedibus.
Hæc autem rursus aliud intellexit prudens Penelope
Procis apparere immensam iniuriam habentibus,
Audiuit enim sui filij in domibus mortem.
Præco enim ei dixit Medon qui sciebat consilia, * βουλάς, [illegible]
Perrexit autem ire domum cum famulis mulieribus.
Sed quando iam procis adiuit diuina mulierum,
Stetit apud limen domus ornatè factæ
Contra maxillas tenens ornata vela:
Antinoū .a. reprehēdit, verbumq́ dixit ac nominauit,
Antinoë iniuriam habens malè cogitans, & iam te dicunt
In populo Ithacæ inter æquales esse optimum
Consilio & verbis, tu autem non talis es.
Insane, cur autem tu Telemacho cædemq́ mortemq́
Struis, neq́ supplicum præsides curas, quibus Iupiter
Testis? neq́ sanctitas mala struere mutuò.
An non scis, quando huc pater tuus venit fugiens
Populum reueritus, iam enim iratus erat valde.
Quoniam latrones insequens Taphios
Affecisti dolore Thesprotos, hi aūt vobis amici erant.
Hunc volebāt corrumpere, & destruere dilectum cor,
Et facultates consumere sufficientes multas.
Sed Vlysses prohibuit & detinuit cupientes,
Huius nunc domū ignominiosè comedis, petis .a. vxorē,
Filiumq́ interficis, me autem valdè tristitia afficis.
Sed te cessare iubeo, & iubere vt & alij cessent.
Hanc .a. rursus Eurymach. Polybi filius cōtrà allocutus est,
Filia Icarij prudens Penelope
Confide, non tibi hæc in mentibus tuis curæ sint:
Non est hic vir, neq́ erit, neq́ fuerit,
Qui Telemacho tuo filio manus inferet
Viuo me & in terram vidente.
Sic enim dicam, & ipsum perfectum erit.
Statim aūt eius sanguis niger fluet circum lanceam
Nostram, postquam & me vrbium populator Vlysses
Sæpe genibus suis insidere faciens carnem assatam
In manibus posuit, tenebatq́ vinum rubrum.

Τῶ μοι Τηλέμαχος πάντων πολὺ φίλτατός ἐστιν
Ἀνδρῶν, οὐδέ μιν ἄνωγα θάνατον τρομέεσθαι
κ.π Ἔκ* γε μνηστήρων, θεόθεν δ' οὐκ ἔστ' ἀλέασθαι.
Ὣς φάτο θαρσύνων, τῷ δ' ἤρτυεν αὐτὸς ὄλεθρον.
Ἡ μὲν ἄρ' εἰσαναβᾶσ' ὑπερώϊα σιγαλόεντα,
a Κλαῖεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα φίλον πόσιν, ὄφρα οἱ ὕπνον
Ἡδὺν ἐπὶ βλεφάροισι βάλε γλαυκῶπις Ἀθήνη.
b Ἑσπέριος δ' Ὀδυσῆϊ καὶ υἱέϊ δῖος ὑφορβὸς
κ. ἐπὶ σταδόν. Ἤλυθεν· οἱ δ' ἄρα δόρπον ἐπισταδὸν ὡπλίζοντο,
Σῦν ἱερεύσαντες ἐνιαύσιον· αὐτὰρ Ἀθήνη
Ἄγχι παρισταμένη Λαερτιάδην Ὀδυσῆα
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα, πάλιν ποίησε γέροντα·
Λυγρὰ δὲ εἵματα ἕσσε περὶ χροΐ, μή ἑ συβώτης
Γνοίη ἐσάντα ἰδὼν, καὶ ἐχέφρονι Πηνελοπείῃ
Ἔλθοι ἀπαγγέλλων, μηδὲ φρεσὶν εἰρύσσαιτο.
Τὸν καὶ Τηλέμαχος πρότερος πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἦλθες δῖ' Εὔμαιε· τί δὴ κλέος ἔστ' ἀνὰ ἄστυ;
Ἦ ῥ' ἤδη μνηστῆρες ἀγήνορες ἔνδον ἔασιν
Ἐκ λόχου; ἦ ἔτι μ' αὖτ' εἰρύαται οἴκαδ' ἰόντα;
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης, Εὔμαιε συβῶτα,
c Οὐκ ἔμελέν μοι ταῦτα μεταλλῆσαι καὶ ἐρέσθαι
Ἄστυ καταβλώσκοντα· τάχιστά με θυμὸς ἀνώγει,
Ἀγγελίην εἰπόντα, πάλιν δεῦρ' ἀπονέεσθαι.
Ὡμήρησε δέ μοι παρ' ἑταίρων ἄγγελος ὠκὺς
Κῆρυξ, ὃς δὴ πρῶτος ἔπος σῇ μητρὶ ἔειπεν.
Ἄλλο δέ τοι τόδε οἶδα· τὸ γὰρ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
κ ἑρμαῖος Ἤδη ὑπὲρ πόλιος, ὅθι Ἕρμαιος λόφος ἐστὶν,
Ἦα κιὼν, ὅτε νῆα θοὴν ἰδόμην κατιοῦσαν
Ἐς λιμέν' ἡμέτερον· πολλοὶ δ' ἔσαν ἄνδρες ἐν αὐτῇ,
Βεβρίθει δὲ σάκεσσι καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισι.
Καὶ σφέας ὠΐσθην τοὺς ἔμμεναι, οὐδέ τι οἶδα.
Ὣς φάτο· μείδησεν δ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο,
Ἐς πατέρ' ὀφθαλμοῖσιν ἰδὼν, ἀλέεινε δ' ὑφορβόν.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν παύσαντο πόνου, τετύκοντό τε δαῖτα,
Δαίνυντ', οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Δὴ τότε κοιμήσαντο, καὶ ὕπνου δῶρον ἕλοντο.

Ideò mihi Telemachus omnium multò amicissimus est
Virorum, neq; ipsum mortem timere iussi
A procis, à Deo autem non est fugere.
Sic dixit hortans, huic aũt ordinabat ipse mortem:
Hac autem ascendens in superiora splendida,
Flebat postea Vlyssem dilectũ maritũ donec ei somnũ
Dulcem in palpebris posuit casia Minerua:
Vespertinus autem Vlyssi & filio diuinus subulcus
Venit, hi autem cœnam in stabulo parabant,
Suem sacrificantes anniculum, at Minerua
Propè stans Laertiadem Vlyssem
Virga percutiente iterum fecit senem.
Turpia a. vestimẽta induit circũ corp⁹, ne ipsũ subulc⁹
Cognosceret indutũ conspicatus, & prudenti Penelopæ
Eat nuncians, neq; mentibus obseruet.
Hunc & Telemachus prior verbum allocutus est,
Venisti diuine Eumæe, & quis in vrbe rumor est?
Nunquid iam proci superbi intrà venerunt
Ex insidijs? an adhuc me rursus obseruãt domũ euntẽ?
Hunc a. respondens allocutus est Eumæus subulcus,
Non cura est mihi hæc inquirere & interrogare.
Ciuitatem adeuntem citissimè me animus iussit
Nuncio perlato rursus huc redire.
Obuiauit autem mihi à socijs nuncius velox
Præco, qui iam primus verbum tuæ matri dixit.
Aliud autem tibi hoc scio, hoc enim vidi oculis,
Iam super ciuitate vbi quadratus tumulus est,
Sedi iens, quando nauem velocem vidi deuenientem
In portum nostrum, multi autem erant viri in ipsa.
Grauabatur autem scutis & lanceis vtrinq; acutis:
Et ipsos putaui hos esse, neq; aliquid scio.
Sic dixit, risit autem sacra vis Telemachi,
Patrem oculis conspicatus, fugit autem subulcum.
Hi. a. postq̃ igitur cessarũt labore, parauerũtq́; cõuiuiũ,
Conuiuati sunt, neq; animus indiguit cõuiuio æquali.
At postquam potus & cibi desiderium amouerunt,
Iam tunc dormiuerunt, & somni donum acceperunt.

COMMENTARIVS.

a ἡ δ' ἄρ' ἐπεί τ' ἰθάκηνδε] Anteà vidimus Telemachum, vbi in agros diuertisset, reliquos nauigationis socios iussisse Ithacam se conferre: nunc itaq; Poeta eorum illuc aduentum describit, & vt Telemachi aduentum tum à præcone tum à subulco, & quam inde mœstitiam conceperint proci, quòd insidias ei structas nihil profecisse videant, & quæ sequuntur.

b αὐτοὶ δ' ἐς ἀγορὴν] Videtur hoc moris fuisse apud veteres, vt redeuntibus vel nuncijs vel ijs qui ad aliquod negotium, quod omnium interesset, peragendum demandati erant, statim & è vestigiò concionem haberent: quod hoc loco vides à procis vsurpatum. Peculiaris autem fuit concio, & procorum solùm reliquis omnibus tam iuuenibus quàm senibus remotis: hoc est, ni fallor, Ithacẽsibus ipsis, ne ea exaudirent, quæ contra eorum dominum hactenus erant machinati: frustra tamen, quia re infecta iam ij qui hanc prouinciam susceperant, reuerterunt.

c ὦ πόποι.] Hac oratione Antinous duo præstat. Primùm exponit quid gestum sit in illa expeditione, immò in illis insidijs, quas Telemacho struxerant, vel potiùs quid non gestum sit. Docet enim se re infecta redire, cuius causam in Deum aliquem refert, cùm sua & sociorum negligentia non acciderit, vt qui etiam noctes in mari transegerint, quò faciliùs prætemauigantem Telemachum obseruare possent aurora exorta. Rectè autem suspicatur, immò, ni fallor, credit eum à Deo abductum. Id enim Mineruæ auxilio factum anteà vidimus. Vbi vides rerum incertarum euentum fortunæ non tribui, sed Deo contra profanũ & impium illud dogma Epicureorum, à quo longissimè abest Homerus noster, atq; adeò Homericæ omnes personæ. Deinde Antinous consilium suũ de interficiendo Telemacho proponit, eamque causam illius subijcit, quòd eo viuente nullus videatur huius nuptiarum ambitus futurus finis. Sed illud non sufficiebat: aliam enim, eamque grauiorem causam sui consilij addit, quòd cùm Telemachus multùm possit apud populum tum propter prudentiam tum propter authoritatem, metuendum sit, ne illi consilia procorum coacto concilio exponat de eo in itinere interimendo: qua ratione populum sine dubio ad seditionem mouendam concitabit, quòd probaturus non sit has domino suo structas fuisse insidias, vnde aduersus procos consurgent, eosq; suis expellent finibus. Hoc ergo periculum vult anteuerti Telemachi morte, vt deinde faciliùs vnus è procis Penelopen bonaque illius sortiatur. Quòd si hoc consilium reliquis non placeat, suadet vt iam ab instituto desistant, & quisq; iam in sua se recipiat. Qua ratione videtur grauitatem illius consilij temperasse, immò improbasse quodammodo, atque etiam hoc ipsum quod bona Telemachi dilapident & absumãt. Vbi licet obseruare, quod ait Eustathius: [illegible]

d τοῖσι δ' ἀμφίνομος] Nulla est iam deprauata hominum societas, in qua plerunq; vnus aut alter perniciosa eius consilia non impediat: quod in hoc negotio etiam contigit. quanquam enim vnus Antinous illud consilium de Telemacho interficiendo proposuisset: tamen poterat fieri vt in vnum omnes reliqui conspirarent, quemadmodum anteà etiam destruendis ei insidijs consenserant, nisi hic Amphinomus obstitisset, cuius sententiæ postmodum vt rectiori & æquiori subscripserunt.

εἰγᾶ-

e ἀγορῆ] Diximus etiam anteà lib. 1. obseruandum esse, in hac multitudine procorum non regnasse ἀναρχίαν, quod etiam necessarium fuit in inuidiosa illa nuptiarum Penelopæ sollicitatione, ex qua non nisi rixæ oriri poterant inter procos, nisi eos ducis cuiusdam authoritas compescuisset: qua ratione factum est, vt per integrum triennium pacificè Penelopen ambierint. Hic ergo Amphinomus principem locum inter procos obtinuit, ducisque officio defunctus est: quam authoritatem nunc quoque patefecit, cùm illud Antinoi consilium refellit & improbat, adeò moderatè tamen vt de eo nihil posset Antinous conqueri, quasi nimirum eius opera felix huius negotij successus, quem ex morte Telemachi sperabat, auerteretur. Prætexit enim pietatem, quòd res tam grauis temerè & sine Deorũ cõsilio nõ sit suscipienda, proinde aggressurũ se eã nõ esse, donec intelligat vtrũ hoc Iupiter sit approbaturus.

f μάλιστα δὲ Πηνελοπείῃ] Cur ergo Eurymacho potiùs erat nuptura. An quòd Eurymachus, vt sup. lib. 1. diximus, calculum illum sæpiùs attigisset?

g δεινὸν δὲ γένος] Monarchiæ studiosissimus est Homerus, ideò eam sartam tectam esse vult, nec cuiuis iniuriæ obnoxiam, nedum interfici vult ipsos Reges: quod satis Iliad 1. docuimus in illa Agamemnonis & Achillis contentione. Hic quoq; idem satis apertè testatur. Et est sanè veneranda illa potestas Regia, qua nihil est in rebus humanis magis honorificum, aut quod Deitatem ipsam magis æmuletur. Qua de re vide fragmenta Pythagoreorum, quæ à nobis conuersa anno superiore ad finem Politicorum Aristotelis cum scholijs Zuingeri & Victorij sunt edita.

h Ἀντίνο' ὕβριν ἔχων] Cùm intellexerit Penelope, propositum esse ab Antinoo consilium de Telemacho interficiendo, materno affectu abrepta pergit ad procos & apud eos, maximè apud hũc Antinoum de tam scelesto consilio grauiter cõqueritur: & ita quidem, vt non tam maternos quàm Regios quosdam spiritus ostentare videatur: maternos quidem, quòd filij eius causa agatur: Regios, cùm procos ab hoc instituto desistere cum quadam authoritate, qualem anteà vsurpasse non videtur, iubet. Alloquitur ergo solum Antinoum tanquam authorem huius consilij, & eum primùm conuicijs proscindit à re ipsa sumptis: docetque, eum falsò apud Ithacenses prudentiæ nomine benè audire, cùm tam perniciosa consilia, & qualia à prudẽte homine proficisci non possunt, proposuerit. Redarguit autem illum tum impietatis, tum ἀχαριστίας. Impietatis, quòd impium sit aliquid mali in alterum machinari: ἀχαριστίας, quòd cùm pater illius (quem Eupithen appellat Eustathius) ab Vlysse aduersus Thesprotos conseruatus esset, huius beneficij tamen immemor filius illius, huius filio mortem moliatur.

i θάρσει.] Subdola hac oratione Eurymachus (quem non ita pridem vidimus, nuptias Penelopæ præ reliquis omnibus sibi potuisse polliceri) Penelopæ mœstum & iratum animũ lenit, & meliora eam sperare iubet de suo Telemacho, qui de vita non sit periclitaturus, donec sibi ipsi vita suppetat. Nõ esse enim se adeò beneuolentiæ, qua ipsum Vlysses in pueritia complectebatur, oblitũ, vt Telemachum odio prosequatur: proinde minatur ei mortem, qui vim Telemacho inferre aggredietur. Hæc Eurymachus, εἰς περίφρονι ὑπούλως καὶ ἐχθρὰ μηχανώμενος, vt ait Eustathius, protulit: quod ipse Poëta docet, cùm subijcit, τῷ δ' ἤρτυεν αὐτὸς ὄλεθρον.

k θεόθεν] Hic maximè consistit dissimulatio & ὑπουλία illa Eurymachi. Ambiguè enim dicit, Telemacho nihil esse à procis periculi, sed à Deo quidẽ posse ipsum timere. Duobus enim modis id potuit intelligi: vel ob præstitutũ singulis hominib. à Deo vitę finẽ, pro cõmuni moriẽdi lege: vel quod ad cõsiliũ Amphinomi respexerit, quo suadebat, vt diuina iura rogarẽtur, vtrũ fas esset Telemachũ interficere: quasi ergo dicat Eurymachus, Si hoc illa diuina iura permiserint, à procis etiã ipsis interfectũ iri Telemachũ. Priorẽ sensum Penelopæ intelligẽdũ reliquit, posteriorẽ ipse penes se abdidit. Et hæc est, vt dixi, mera ὑπουλία, si me ita Græci patiuntur loqui.

l κλαῖεν] Hæc aliàs de Penelope vidimus, quibus mirè coniugalem illius affectum & amorem quo tam diu absentem: immò, vt ipsa rebatur defunctum Vlyssem complectebatur, exprimit. Quod rarissimum est, & nescio an vnicum inter fœminas exemplum.

m ἑσπέριος] Describit nũc Eumęi ex vrbe ad agros & stabulum suum reditum, & qui Vlysses à Minerua præcedenti senectutis & squalloris statui sit restitutus, ne ab Eumęo dignosceretur ex tã repẽtina mutatione, & eius aduentũ statim Penelopæ renunciaret.

n οὐκ ἐμέλησε] Quid hoc est quòd Eumæus hæc sibi curæ non esse dicit, an ita parũ de hero suo Telemacho est sollicitus, vt inquirere non potuerit, an proci ex insidijs quas ipsemet sciebat Telemacho esse instructas, redijssent. Existimo Eumæũ duabus de causis hoc non esse perscrutatum: primùm, quòd in eo Telemachi salutem iam ampliùs non periclitari videret: deinde, quòd hoc præcipuum habuerit, vt quàm citissimè quod in mandatis habebat, exequeretur. Hanc posteriorem causam ipse expressit, quasi intelligat has esse serui partes, vt vltra id quod sibi iussum est, nihil faciat: quin hoc solùm etiam alijs, quæ non videntur aspernanda, abiectis, diligenter & sine omni cunctatione exequatur. Tamen narrat se nauem ad portum Ithacensem appellentem vidisse, in qua fuisse procos suspicabatur, cùm turbam virorum & armis refertam nauem viderit.

FINIS LIBRI XVI. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ρ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Εἰς τὴν πόλιν ἐλθὼν Τηλέμαχος διηγεῖται τῇ μητρὶ Πηνελόπῃ τὰ τῆς ἀποδημίας τὰ κεφάλαια· ὕστερον δὲ Ὀδυσσεὺς ἀχθεὶς ὑπὸ τοῦ Εὐμαίου εἰς Ἰθάκην ἀπὸ τῶν ἀγρῶν, εἰς τὸ συμπόσιον τῶν μνηστήρων ἀφίκετο. ὁ δὲ ποιητὴς ἀπαγγέλλει πῶς ὁ κύων ἀναγνωρίζει τὸν δεσπότην· καὶ ὡς Εὔμαιος μὲν εἰς τοὺς ἀγροὺς ὑποστρέφει, Ὀδυσσεὺς δὲ ἐν αὐτοῖς μένει.

Ἄλλη.

Ῥῶ βάλες αἰπόλε μνηστῆρ τε κύων δ' ἐν ἀνέγνω.

Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Δὴ τότ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
Τηλέμαχος φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο·
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος, ὅ οἱ παλάμηφιν ἀρήρει,
Ἄστυ δ' ἱέμενος, καὶ ἑὸν προσέειπε συβώτην,
a Ἄττ' ἤτοι μὲν ἐγὼν εἶμ' ἐς πόλιν, ὄφρα με μήτηρ
Ὄψεται· οὐ γάρ μιν πρόσθεν παύσεσθαι ὀΐω
Κλαυθμοῦ τε στυγεροῖο γόοιό τε δακρυόεντος,

ARGVMENTVM DECIMISEPTIMI LIBRI Odysseæ.

IN ciuitatem cùm venisset Telemachus, enarrat matri Penelopæ peregrinationis capita. Postea Vlysses ductus ab Eumæo in Ithacam ex agris ad conuiuium Procorum ingreditur. Poëta autem refert quomodo canis agnoscit dominum. Et Eumæus in agros reuertitur, Vlysses autem inter ipsos manet.

Aliud.

R, percussisti capratieq; proceq; canis quem recognouit.

QVANDO iam matutina apparuit
roseis digitis aurora,
Iam tunc postea sub pedib. ligauit
pulchra calciamenta
Telemachus dilectus filius Vlyßis diuini:
Accepit aũt fortẽ lanceã, quæ eius manib. congrueret.
Ad ciuitatem iturus & suum alloquutus est subulcũ,
Euax certè quidẽ ego vado in ciuitatẽ vt me mater
Videat. non enim ipsam antè cessare puto
Fletuq; odioso luctuq; lacrymoso,

Πρίν γ᾽ αὐτόν με ἴδηται) ἀτὰρ σοί γ᾽ ὧδ᾽ ἐπιτέλλω,
Τὸν ξεῖνον δύστηνον ἄγ᾽ ἐς πόλιν, ὄφρ᾽ ἂν ἐκεῖθι
Δαῖτα πτωχεύῃ· δώσει δέ οἱ ὅς κ᾽ ἐθέλῃσι
Πύρνον καὶ κοτύλην· ἐμὲ δ᾽ οὔπως ἐστὶν ἅπαντας
Ἀνθρώπους ἀνέχεσθαι, ἔχοντά περ ἄλγεα θυμῷ.
Ὁ ξεῖνος δ᾽ εἴπερ μάλα μηνίει, ἄλγιον αὐτῷ
Ἔσσεται, ἦ γὰρ ἐμοὶ φίλ᾽ ἀληθέα μυθήσασθαι.
Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
b Ὦ φίλος, οὐδέ τοι αὐτὸς ἐρύκεσθαι μενεαίνω,
Πτωχῷ βέλτερόν ἐστι κατὰ πτόλιν ἠὲ κατ᾽ ἀγροὺς
Δαῖτα πτωχεύειν. δώσει δέ μοι ὅς κε θέλῃσιν.
Οὐ γὰρ ἐπὶ σταθμοῖσι μένειν ἔτι τηλίκος εἰμί,
Ὥς τ᾽ ἐπιτειλαμένῳ σημάντορι πάντα πιθέσθαι.
Ἀλλ᾽ ἔρχευ· ἐμὲ δ᾽ ἄξει ἀνὴρ ὅδε ὃν σὺ κελεύεις,
Αὐτίκ᾽ ἐπεί κε πυρὸς θερέω, ἀλέη τε γένηται.
(Αἰνῶς γὰρ τάδε εἵματ᾽ ἔχω κακά) μή με δαμάσσῃ
Στίβη ὑπηοίη. ἕκαθεν δέ τε ἄστυ φάτ᾽ εἶναι.
Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δὲ διὰ σταθμοῖο βεβήκει,
Κραιπνὰ ποσὶ προβιβάς· κακὰ δὲ μνηστῆρσι φύτευεν.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ᾽ ἵκανε δόμους εὖ ναιετάοντας,
Ἔγχος μέν ῥ᾽ ἔστησε φέρων πρὸς κίονα μακρήν,
Αὐτὸς δ᾽ εἴσω ἴεν, καὶ ὑπέρβη λάϊνον οὐδόν.
Τὸν δὲ πολὺ πρώτη εἶδε τροφὸς Εὐρύκλεια,
Κώεα καστορνῦσα θρόνοις ἔνι δαιδαλέοισι·
d Δακρύσασα δ᾽ ἔπειτ᾽ ἰθὺς κίεν. ἀμφὶ δ᾽ ἄρ᾽ ἄλλαι
Δμῳαὶ Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἠγερέθοντο,
Καὶ κύνεον ἀγαπαζόμεναι κεφαλήν τε καὶ ὤμους·
γρ. βῆ δ᾽ ἴμεναι θαλ. * Ἡ δ᾽ ἴεν ἐκ θαλάμοιο περίφρων Πηνελόπεια,
Ἀρτέμιδι ἰκέλη ἠὲ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ.
Ἀμφὶ δὲ παιδὶ φίλῳ βάλε πήχεε δακρύσασα.
Κύσσε δέ μιν κεφαλήν, καὶ ἄμφω φάεα καλά,
Καί ῥ᾽ ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἦλθες Τηλέμαχε γλυκερὸν φάος· οὔ σ᾽ ἔτ᾽ ἔγωγε
Ὄψεσθ᾽ ἐφάμην, ἐπεὶ ᾤχεο νηῒ Πύλονδε
e Λάθρῃ ἐμεῦ ἀέκητι φίλου μετὰ πατρὸς ἀκουήν.
Ἀλλ᾽ ἄγε μοι κατάλεξον ὅπως ἤντησας ὀπωπῆς.
Τὴν δ᾽ αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
f Μῆτερ ἐμή, μή μοι γόον ὄρνυθι, μηδέ μοι ἦτορ
Ἐν στήθεσσιν ὄρινε, φυγόντι περ αἰπὺν ὄλεθρον.
Ἀλλ᾽ ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵμαθ᾽ ἑλοῦσα
Εἰς ὑπερῷ᾽ ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν,
Εὔχεο πᾶσι θεοῖσι τεληέσσας ἑκατόμβας
Ῥέξειν, αἴ κέ ποθι Ζεὺς ἄντιτα ἔργα τελέσσῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἀγορήνδε ἐλεύσομαι, ὄφρα καλέσσω
Ξεῖνον ὅτις μοι κεῖθεν ἅμ᾽ ἕσπετο δεῦρο κιόντι.
Τὸν μὲν ἐγὼ προὔπεμψα σὺν ἀντιθέοις ἑτάροισι.
Πείραιον δέ μιν ἠνώγεα προτὶ οἶκον ἄγοντα
Ἐνδυκέως φιλέειν καὶ τιέμεν εἰσόκεν ἔλθω.
Ὣς ἄρ᾽ ἐφώνησεν. τῇ δ᾽ ἄπτερος ἔπλετο μῦθος.
g Ἡ δ᾽ ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵμαθ᾽ ἑλοῦσα,
Εὔχετο πᾶσι θεοῖσι τεληέσσας ἑκατόμβας
Ῥέξειν, αἴ κέ ποθι Ζεὺς ἄντιτα ἔργα τελέσσῃ.

Quàm ipsum me inspiciat, sed tibi sic iubeo,
Hanc hospitem infelicem duc in ciuitatem, vt illic
Conuiuium mendicet, dabit aũt ei quicunq; voluerit
Panem & poculũ, me aũt non aliquo modo licet omnes
Homines tolerare habentem dolores animo.
Hic hospes autem si valdè irascetur, grauius ipsi
Erit, certè mihi amica vera loqui.
Hunc autem alloquutus prudens Vlysses,
O amice, neque ipse detineri cupio,
Pauperi melius est in ciuitate quàm in agris
Conuiuiũ mendicare, dabit.a.mihi quicunq; voluerit.
Non enim in stabulis manere amplius aptus sum,
Ad præcipienti significatori in omnibus parendum.
Sed vade, me autem ducet vir hic quem tu iubes
Statim, postquam incaluero tepor'q; factus fuerit.
(Grauiter.n. hac vestimẽta habeo mala) ne me violet
Frigus submatutinum, procul.a.ciuitatem dicitis esse.
Sic dixit, Telemachus autem ex stabulo egressus est,
Velociter pedib. procedens, mala aũt procis cogitabat:
Sed postquam peruenit domos benè habitatas,
Lanceam quidem posuit portans ad columnam longã,
Ipse autem introiuit, & transiuit lapideum limen.
Hunc autem multò prima vidit nutrix Euryclea
Pelles sternens sedibus in varijs.
Lacrymans aũt postea rectà iuit, circum autem alia
Ancillæ Vlyssis patientis congregatæ sunt,
Et osculata sunt amplectentes caputq; & humeros,
Perrexit autem ire thalamum prudens Penelope
Dianæ similis & aureæ Veneri.
Circum aũt filium dilectum iecit brachia lacrymans,
Osculata est aũt ipsum caput et ambo lumina pulchra,
Et lugens verba velocia alloquuta est,
Venisti Telemache dulce lumen, non te ego
Videre putabam postquam iuisti naue Pylum,
Clàm mei longè dilecti ad patris auditionem.
Sed age mihi narra quomodo obuius venisti aspectui?
Hæc.a.rursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus (est,
Mater mea ne mihi luctũ excita, neq; mihi cor
In pectoribus commoue fugienti grauem mortem.
Sed lota pura corpori vestimentis captis
In superiora ascendens cum seruis mulieribus
Voue omnibus Dijs perfectas hecatombas
Sacrificare, sicubi Iupiter ꝑfecerit vt vices repẽdãtur.
At ego ad concionem ibo, vt vocem
Hospitem qui me illic simul secutus est venientem.
Hunc quidem ego præmisi cum diuinis socijs.
Piræum autem ipsum iussi ad domum ducentem
Accuratè diligere, & honorare donec venissem.
Sic loquutus est, huic autem firmum fuit verbum.
Hæc autem lota pura corpori vestimenta capiens
Vouit omnibus Dijs perfectas hecatombas
Sacrificare, sicubi Iupiter ꝑfecerit vt vices repẽdãtur.

COMMENTARIVS.

a ἀτὰρ σοί] Pergit Telemachus in patre suo, qui Eumæo erat incognitus, tegẽdo, cùm simulat se eum pro hospite quodam extraneo & peregrino agnoscere. Itaq; ait Eumæo, se discessum in vrbem parare: cæterùm hunc hospitem ei commendat, vt eum quoq; Ithacam deducat, ibique commodiùs victum suum mendicet persistit enim, vt anteà proposuerat, in denegando illi auxilio, cùm ipsemet satis aliunde angustijs rei domesticæ conflictetur, ob procorum petulantiam, qua eius bona diripiunt & consumunt Hoc enim eum intelligere puto per illos dolores, quos se animo perferre dicit, ex ea nimirum causa. Addit prætereà ad maiorem dissimulationem contemptum eiusdem hospitis, cùm dicit etiamsi hoc ille ægrè sit laturus, cùm denegatum sibi ab eo videt omne auxilium longè grauius ei futurum, quasi dicat, Nihil proficiet sua ira, nisi quod hunc sibi insuper dolorem adijciet: ego enim aliud ei præ-

ei præstare non possum, quod verè, pro mea verum dicendi consuetudine, dico. Sed cur ad vrbem properat? Quia hoc iubebat pietas, vt matrem diutiùs angi ob suam absentiam non pateretur, sed conspectu suo mœstitiam eam illi quàm citissimè leniret. Aliud tamē suberat eius festinationis incentiuū, vt viam faciliorē vltioni procorū sterneret, prout anteà inter se pater & filius statuerant.

b ἢ γὰρ ἐμοὶ] Laudandus est Telemachus ob hunc veritatis amorem, est enim amor omnium præstantissimus propter ipsius veritatis excellentiam. Et rectè illud Bacchylidis in Orchematis, vt quidam legunt apud Stob.

ἀνθρώπων δ' ἀρετὴ σοφίη τε παγκρατὴς πέλει ἀλήθεια: *Hominum virtus & sapientia omnipotens in veritate sita est.*

Illam Iouis filiam eleganter & verè, si nomen Iouis in nostri Dei mutes, appellauit Pindarus Olymp. Od 10. & Olympias

ἀλήθεια, inquit, θεῶν ἐστι πολῖτις, μόνη θεοῖς συνδιαιτωμένη: *Veritas cœli ciuis est, & sola fruitur conuictu Deorum.*

Quid quòd etiam pulcherrima fingatur à Philemone in Pyrphoro his verbis:

οὐκ ἔστιν οὔτε ζωγράφος, μὰ τοὺς θεοὺς, *Haud arte tantam pictor vllus assequi*
οὔτ' ἀνδριαντοποιὸς, ὅστις ἂν πλάσαι *Statuariùs ve pulchritudinem queat,*
κάλλος τοσοῦτον, οἷον ἡ ἀλήθει' ἔχει. *Tantum & decorem, veritatis quantus est.*

Quàm porrò semper vsurpanda sit, Menander in Hypolimæa monet:

ἀεὶ κράτιστόν ἐστι τἀληθῆ λέγειν *Semper est optimum vera loqui*
ἐν παντὶ καιρῷ. τοῦτ' ἐγὼ παραινέσω *Quouis tempore. Hanc ego moneo*
εἰς ἀσφάλειαν τῷ βίῳ πλεῖστον μέρος. *Ad tutò viuendum præcipuam esse partem.*

At contrà mendacium quàm sit fugiendum, docuit Homerus noster Iliad. δ. cùm dicit ei Deum minimè auxiliari: οὐ γὰρ ἐπὶ ψευδέσσι πατὴρ Ζεὺς ἔσσετ' ἀρωγός. Cleobulus à viro prudente & sapiente dicit esse alienum, ψεύδους δὲ μισεῖν πᾶς φρόνιμος καὶ σοφός. Intolerabile esse mendacium Euripides, ἀπαχαλεκτόν τι ψευδῆ λέγειν. Ergo amandus nobis Telemachus, aut Telemachi memoria, qui veritatem amat. Sed quid hoc est rei? nam manifestum est illius mendacium, cùm se ita malè affectum hospiti docet, aut ei opem suam denegat: immò non minus ὕπουλος est hæc illius in suo genere oratio, quàm illa Eurymachi superiore libro circa finem. Nihil obstat, inquam, siquidem opportuna mēdacia nescio quid affine cum veritate habent: aut deteriora saltem non sunt, vbi præcipuè vitandi alicuius periculi causa necessariò obtruduntur. Hinc illud Pisandri, οὐ νέμεσις καὶ ψεῦδος ὑπὲρ ψυχῆς ἀγορεύειν: Non est reprehēdendus; qui mendacium pro vita sua dixerit. Et illud Diphili,

καιρῷ τεθὲν τὸ ψεῦδος εἰς κέρδος φέρει: *Mendacium positum in tempore, lucrum seu fructum affert.*

Hinc manat, quòd Socrates apud Platonem lib. 3. de Repub. mendacia magistratibus solùm permittit, idq; ciuium hostiùmve ratione, ad communem ciuitatis vtilitatem. Itaque καιρῖα probabimus mendacia, quale fuit hoc Telemachi, & alibi ipsius Vlyssis.

c ὦ φίλος] Hospitis etiam personam cautè sustinet coram Eumæo Vlysses, & id maximè se optare dicit, vt in vrbem deducatur duabus de causis. primùm, quòd commodiùs ei sit in vrbe mendicare, quàm in agris: deinde, quòd etiam minimè amplius sit aptus ad diutiùs in stabulis commorandum, vt ea omnia faciat quæ aliquis imperauerit propter grauem videlicet iam ætatem, quæ præ imbecillitate minus est his rusticorum ministerijs obeundis apta, vt etiam enarrat Eustathius.

d δακρυόεντα] Harum lachrymarum in medio gaudio causas alibi exposuimus.

e λάθρη] Cùm Homerus scribat inscia Penelope illud iter à Telemacho susceptum fuisse, miratus sum sæpe vnde Ouidius eam ita scribentem Vlyssi faciat: *Nos Pylon, antiqui Neleia Nestoris arua*

Misimus: incerta est fama remissa Pylo, *Misimus & Sparten, Sparte quoq; nescia veri.*

quasi nimirum ex consilio Penelopæ eò sit profectus Telemachus. Poteramus dicere, Ouidium alios à Penelope missos intelligere, nisi paulò pòst id se de Telemacho intellexisse manifestè testaretur, cùm dicit Penelope:

Ille (Telemachus) *per insidias penè est mihi nuper ademptus,* *Dum parat inuitis omnibus ire Pylon.*

Existimo ergo Penelopen ibi captare Vlyssis animum, cùm se de eo tam solicitam fuisse doceat, vt hinc inde famam de eo perquisiuerit longis etiam peregrinationibus filio suo demandatis. Et eò respexit, ni fallor, Ouidius: nisi, quod non audio asserere, eum μνημονικοῦ ἁμαρτήματος accusemus.

f μῆτερ ἐμή] Matri suæ Telemachus narrationem suæ nauigationis denegat, quòd ea sine luctu fieri à se non posset, qui periculū mortis euasisset. Quid verò? an ita procliuis ad lachrymas hic adolescens, ac tam molli pectore, vt id commemorare præ metu lachrymarum non sustinuerit? Id forsan ætati illius teneriusculæ concedendum, aut si iam eum vis agnosci Telemachum, qui se ad vlciscendum procos instruat, hunc næuum in eo obseruabimus. Vel etiam cùm ad alia properaret, hac ratione præcidit longioris confabulationis ansam. Itaque iubet Penelopen pro suo reditu Dijs litare, quæ pietas est insignis, si pluralitatem Deorum exceperis: quam tamen videtur tacitè ad vnitatem referre, cùm addit, αἴ κέ ποθι Ζεὺς ἄντιτα ἔργα τελέσσῃ. In pluralitate, inquam, solam vnitatem apertè, ni fallor, intelligit. Et hic locus diligenter est notandus. Nam cùm Telemachus hoc beneficium salutis vni Mineruæ acceptum referre debuerit, tamen Dijs omnibus agit gratias: id est, si mihi fas sacra immiscere profanis, tribus Deitatis personis: quas cùm veteres delitescente paulatim vera Dei cognitione, & illius cultu adulterato explicarent, personas illas pro essentijs acceperūt, hinc paulatim pluralitas illa Numinum inualuit. Quod vt sic interpreter, facit, vt dixi, quod subijcit, facienda esse omnibus Dijs illa sacrificia, vt à Ioue auxilium ad rependendam procis hanc iniuriam petant. nam cur non ab omnibus Dijs petendum esse quoque diceret? Hæc quibusdam nimis arguta videbuntur, sed illi per me sibi sapiant: ego tum demum maximè delector, cùm aliena à solida pietate non esse scripta Homerica video, quicquid scioli nonnulli clamitent.

g ἡ δ' ὑδρηναμένη,] Quàm sit purè & nitidè accedendum ad Numen, aliàs quoque diximus. Hic maior puritas fuit, vt quæ non solùm in corpore fuerit, sed etiam in vestibus.

Τηλέμαχος δ' ἄρ' ἔπειτα διὲκ μεγάροιο βεβήκει	*Telemachus autem postea ex domo iuit*
ἔγχος ἔχων·[a] ἅμα τῷ γε κύνες πόδας ἀργοὶ ἕποντο.	*Lāceā habēs, simul hūc canes pedib. veloces sequebāt.*
θεσπεσίην δ' ἄρα τῷ γε χάριν κατέχευεν Ἀθήνη·	*Diuinam huic gratiam perfudit Minerua.*
τὸν δ' ἄρα πάντες λαοὶ ἐπερχόμενον θηεῦντο.	*Hunc autem omnes populi aduenientē admirabātur.*
ἀμφὶ δέ μιν μνηστῆρες ἀγήνορες ἠγερέθοντο	*Circum autem ipsum proci superbi congregati sunt*
[b] ἔσθλ' ἀγορεύοντες, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον.	*Felicia illi optantes, mala a. mētib. ꝓfunda cogitabāt.*
αὐτὰρ ὁ τῶν μὲν ἔπειτα ἀλεύατο πουλὺν ὅμιλον,	*At hic horū quidē postea effugit multā multitudinem.*
ἀλλ' ἵνα Μέντωρ ἧστο καὶ Ἄντιφος, ἠδ' Ἁλιθέρσης,	*Sed vbi Mentor sedebat, & Antiphus & Halitherses,*
οἵ τέ οἱ ἐξ ἀρχῆς πατρώϊοι ἦσαν ἑταῖροι,	*Qui ei à principio paterni erant amici:*
ἔνθα καθέζετ' ἰών· τοὶ δ' ἐξερέεινον ἕκαστα.	*Illic sedit iens, hi autem interrogabant singula.*
τοῖσι δ' ἐπὶ Πείραιος δουρικλυτὸς ἐγγύθεν ἦλθε,	*Hos autem Peiræus lancea, inclytus iuxtà venit,*
ξεῖνον ἄγων ἀγορὴν δὲ διὰ πτόλιν· οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν	*Hospitem ducēs ad concionē ꝑ ciuitatē, neq; adhuc diu*
Τηλέμαχος ξείνοιο ἑκὰς τράπετ', ἀλλὰ παρέστη.	*Telemachus hospite longè versus est, sed astitit.*
τὸν καὶ Πείραιος πρότερος πρὸς μῦθον ἔειπε,	*Hunc & Peiræus prior verbum alloquutus est,*
Τηλέμαχ', αἶψ' ὄτρυνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα γυναῖκας,	*Telemache statim concita meam ad domū mulieres,*
ὥς τοι δῶρ' ἀποπέμψω ἅ τοι Μενέλαος ἔδωκε.	*Vt tibi dona mittam quæ tibi Menelaus dedit.*
τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,	*Hunc. a. rursus Telemachus prudens cōtrà alloq. est,*
Πείραι', οὐ γάρ τ' ἴδμεν ὅπως ἔσται τάδε ἔργα·	*Peiræe, non enim scimus quomodo erunt hæc opera:*

*Εἴ κεν ἐμὲ μνηστῆρες ἀγήνορες ἐν μεγάροισι
Λάθρῃ κτείναντες, πατρώϊα πάντα δάσονται,
Αὐτὸν ἔχοντά σε βούλομ' ἐπαυρέμεν ἤ τινα τῶνδε·
Εἰ δέ κ' ἐγὼ τούτοισι φόνον καὶ κῆρα φυτεύσω,
Δὴ τότε μοι χαίροντι φέρειν πρὸς δώματα χαίρων.
Ὣς εἰπὼν, ξεῖνον ταλαπείριον ἦγεν ἐς οἶκον.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκοντο δόμους εὖ ναιετάοντας,
Χλαίνας μὲν κατέθεντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε·
Ἐς δ' ἀσαμίνθους βάντες ἐϋξέστας λούσαντο.
Τοὺς δ' ἐπεὶ οὖν δμωαὶ λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαίνας οὔλας βάλον ἠδὲ χιτῶνας,
Ἔκ ῥ' ἀσαμίνθου βάντες ἐπὶ κλισμοῖσι κάθιζον.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα,
Καλῇ χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
Μήτηρ δ' ἀντίον ἷζε παρὰ σταθμὸν μεγάροιο,
Κλισμῷ κεκλιμένη, λεπτ' ἠλάκατα στρωφῶσα.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε περίφρων Πηνελόπεια,
Τηλέμαχ', ἤτοι ἐγὼν ὑπερώϊον εἰσαναβᾶσα
Λέξομαι εἰς εὐνὴν ἥ μοι στονόεσσα τέτυκται,
Αἰεὶ δάκρυσ' ἐμοῖσι πεφυρμένη, ἐξ οὗ Ὀδυσσεὺς
Ὤχεθ' ἅμ' Ἀτρεΐδῃσιν ἐς Ἴλιον· οὐδέ μοι ἔτλης
Πρὶν ἐλθεῖν μνηστῆρας ἀγήνορας ἐς τόδε δῶμα,
Νόστον σοῦ πατρὸς σάφα εἰπέμεν εἴ που ἄκουσας.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
*Τοιγὰρ ἐγώ τοι μῆτερ ἀληθείην καταλέξω·
Ὠιχόμεθ' ἔς τε Πύλον καὶ Νέστορα ποιμένα λαῶν.
Δεξάμενος δέ με κεῖνος ἐν ὑψηλοῖσι δόμοισιν
Ἐνδυκέως ἐφίλει, ὡσεί τε πατὴρ ἑὸν υἷα
Ἐλθόντα χρόνιον νέον ἄλλοθεν, ὣς ἐμὲ κεῖνος
Ἐνδυκέως ἐκόμιζε σὺν υἱάσι κυδαλίμοισι.
Αὐτὰρ Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος οὔποτ' ἔφασκε
Ζωοῦ οὐδὲ θανόντος ἐπιχθονίων τευ ἀκοῦσαι.
Ἀλλά μ' ἐς Ἀτρεΐδην δουρικλυτὸν Μενέλαον
Ἵπποισι προὔπεμψε καὶ ἅρμασι κολλητοῖσιν.
ἀ. πολλοὶ Ἔνθ' ἴδον Ἀργείην Ἑλένην, ἧς εἵνεκα *πολλὰ
Ἀργεῖοι Τρῶές τε θεῶν ἰότητι μόγησαν.
Εἴρετο δ' αὐτίκ' ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Ὅττευ χρηΐζων ἱκόμην Λακεδαίμονα δῖαν.
Αὐτὰρ ἐγὼ τῷ πᾶσαν ἀληθείην κατέλεξα.
Καὶ τότε δή μ' ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ κρατερόφρονος ἀνδρὸς ἐν εὐνῇ
Ἤθελον εὐνηθῆναι ἀνάλκιδες αὐτοὶ ἐόντες.
Ὡς δ' ὁπότ' ἐν ξυλόχῳ ἔλαφος κρατεροῖο λέοντος
Νεβροὺς κοιμήσασα νεηγενέας γαλαθηνοὺς,
Κνημοὺς ἐξερέῃσι καὶ ἄγκεα ποιήεντα
κ. ἐπ' ἐπὶ ἑὴν Βοσκομένη, *ὁ δ' ἔτ' ὦκα ἑὴν εἰσήλυθεν εὐνὴν,
Ἀμφοτέροισι δὲ τοῖσιν ἀεικέα πότμον ἐφῆκεν,
Ὣς Ὀδυσσεὺς κείνοισιν ἀεικέα πότμον ἐφήσει.
Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Τοῖος ἐὼν οἷός ποτ' ἐϋκτιμένῃ ἐνὶ Λέσβῳ
Ἐξ ἔριδος Φιλομηλείδῃ ἐπάλαισεν ἀναστὰς,
Κὰδ δ' ἔβαλε κρατερῶς, κεχάροντο δὲ πάντες Ἀχαιοί.
Τοῖος ἐὼν μνηστῆρσιν ὁμιλήσειεν Ὀδυσσεύς.

Si me proci superbi in domibus
Clàm interfecto paterna omnia diuident,
Ipsum habentem te volo frui, quam aliquem horum.
Si ego his cædem & mortem cogitabo,
Iam tunc mihi gaudenti porta ad domos gaudens.
Sic loquutus, hospitem miserum duxit in domum.
At postquam iuerunt domos benè habitatas,
Vestem quidem deposuerunt in lecticisq; sedibusq;,
In balnea euntes benè polita lauati sunt.
Hos. a. postq̄ igitur famulæ lauarunt & vnxerunt oleo,
Circum autem vestes preciosas iecerunt & interulas,
Ex autem balneo euntes in sedibus sederunt.
Aquā lauandū manib. a. serua gutturnio infudit portans
Pulchro aureo super argenteo lebete
Lauare, iuxta autem politam parauit mensam.
Panem autem verecūda gubernatrix apposuit portās
Cibis multis impositis largiens de præsentibus.
Mater autem contrà sedit ad valuas domus
In sede declinata tenues lanas versans.
Hi aūt in cibos promptos adiacentes manus iecerunt.
At postquam potus & cibi desiderium amouerunt,
His autem verbis incœpit prudens Penelope,
Telemache, certè ego in cœnaculum vbi conscendero
Dormiam in lectum qui mihi suspiriosus factus est,
Semper lacrymis meis irrigatus, ex quo Vlysses
Iuit cum Atridis ad Ilium, neq; mihi sustinuisti
Antequam venirent proci superbi in hanc domum
Reditum tui patris apertè dicere sicubi audiuisti.
Hanc. a. rursus Telemachus prudēs cōtrà alloquutus est,
Tibi enim ego mater veritatem narrabo:
Iuimus inq; Pylum & Nestorem pastorem populorum.
Susceptum autem me ille in altis domibus
Accuratè dilexit tanquam pater suum filium
Venientem longo pòst tēpore nuper aliunde, sic me ille
Studiosè curauit cum filijs gloriosis.
At Vlyssem miserum nunquam dixit
Viuum, neq; mortuū circa terrestriū aliquē audiuisse,
Sed me in Atridem lancea inclytū Menelaum
Equis præmisit, & curribus conglutinatis.
Illic vidi Argiuam Helenam, cuius gratia multi
Argiui Troianiq; deorum voluntate laborarunt.
Interrogauit autē statim postea voce bonus Menelaus,
Quo indigens iuerim Lacedæmona diuinam.
At ego huic omnem veritatem dixi.
Et tunc iam me verbis respondens, alloquutus est,
O papæ, certè iam fortis viri in lecto
Voluerunt dormire impotentes ipsi cùm sint.
Sicut quando in arboreto cerua fortis leonis
Hinnulos dormire faciens nuper natos lacte nutritos,
Colles inquirit, & valles herbosas
Pascens, hic autem postea suum ingressus est cubile,
Ambobus autem his turpem mortem præbuit.
Sic Vlysses illis turpem mortem afferet.
Vtinam enim ô Iupiter pater & Minerua & Apollo
Talis, qualis olim benè ædificata in Lesbo
Ex prouocatione cū Philomelide luctatus est surrectus.
Deiecit autem fortiter: gauisi autem sunt omnes Achiui:
Talis nimirùm cum procis versaretur Vlysses.

Πάντες κ' ὠκύμοροί τε γενοίατο πικρόγαμοί τε.
Ταῦτα δ' ἅ μ' εἰρωτᾷς καὶ λίσσεαι, οὐκ ἂν ἔγωγε
Ἄλλα παρὲξ εἴποιμι παρακλιδὸν, οὐδ' ἀπατήσω.
Ἀλλὰ τὰ μέν μοι ἔειπε γέρων ἅλιος νημερτὴς,
* Ὧν οὐδέν τοι ἐγὼ κρύψω ἔπος οὐδ' ἐπικεύσω,
Φῆ μιν ὅδ' ἐν νήσῳ ἰδέειν * κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα,
Νύμφης ἐν μεγάροισι Καλυψοῦς, ἥ μιν ἀνάγκῃ
Ἴσχει· ὁ δ' οὐ δύναται ἣν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Οὐ γάρ οἱ πάρα νῆες ἐπήρετμοι καὶ ἑταῖροι
Οἵ κέν μιν πέμποιεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Ὣς ἔφατ' Ἀτρεΐδης δουρικλυτὸς Μενέλαος.
Ταῦτα τελευτήσας νεόμην· ἔδοσαν δέ μοι οὖρον
Ἀθάνατοι, τοί μ' ὦκα φίλην ἐς πατρίδ' ἔπεμψαν.
Ὣς φάτο· τῇ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε Θεοκλύμενος θεοειδής,
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος,
Ἤ τοι ὅδ' οὐ σάφα οἶδεν, ἐμεῖο δὲ σύνθεο μῦθον·
Ἀτρεκέως γάρ σοι μαντεύσομαι, οὐδ' ἐπικεύσω.
Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν, ξενίη τε τράπεζα,
Ἑστίη τ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος, ἣν ἀφικάνω,
Ὡς ἤτοι Ὀδυσεὺς ἤδη ἐν πατρίδι γαίῃ
Ἥμενος ἢ ἕρπων, τάδε πευθόμενος κακὰ ἔργα,
Ἔστιν, ἀτὰρ μνηστῆρσι κακὸν πάντεσσι φυτεύει.
* Τοῖον ἐγὼν οἰωνὸν ἐϋσσέλμου ἐπὶ νηὸς
Ἥμενος ἐφρασάμην, καὶ Τηλεμάχῳ ἐγεγώνευν.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Αἲ γὰρ τοῦτο ξεῖνε ἔπος τετελεσμένον εἴη·
Τῷ κε τάχα γνοίης φιλότητά τε πολλά τε δῶρα
Ἐξ ἐμεῦ, ὡς ἄν τίς σε συναντόμενος μακαρίζοι.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Μνηστῆρες δὲ πάροιθεν Ὀδυσσῆος μεγάροιο
[f] Δίσκοισιν τέρποντο καὶ αἰγανέῃσιν ἱέντες
Ἐν τυκτῷ δαπέδῳ, ὅθι περ πάρος ὕβριν ἔχεσκον,
Ἀλλ' ὅτε δὴ * δειπνηστὸς ἔην, καὶ ἐπήλυθε μῆλα
Πάντοθεν ἐξ ἀγρῶν, οἱ δ' ἤγαγον οἳ τὸ πάρος περ,
Καὶ τότε δή σφιν ἔειπε Μέδων (ὃς γάρ ῥα μάλιστα
Ἥνδανε κηρύκων, καί σφιν παρεγίγνετο δαιτὶ)
Κοῦροι ἐπεὶ δὴ πάντες ἐτέρφθητε φρέν' * ἀέθλοις,
Ἔρχεσθε πρὸς δώμαθ', ἵν' ἐντυνώμεθα δαῖτα.
Οὐ μὲν γάρ τι χέρειον ἐν ὥρῃ δεῖπνον ἑλέσθαι.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἀνστάντες * ἔβαν, πείθοντο τε μύθῳ.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκοντο δόμους εὖ ναιετάοντας,
Χλαίνας μὲν κατέθεντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε,
Οἱ δ' ἱέρευον ὄϊς μεγάλους καὶ πίονας αἶγας·
Ἵρευον δὲ σύας σιάλους καὶ βοῦν ἀγελαίην,
Δαῖτ' ἐντυνόμενοι· τοὶ δ' ἐξ ἀγροῖο πόλινδε
Ὠτρύνοντ' Ὀδυσεύς τ' ἰέναι καὶ δῖος ὑφορβός.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
[h] Ξεῖν', ἐπεὶ ἂρ δὴ ἔπειτα πόλιν δ' ἰέναι μενεαίνεις
Σήμερον, ὡς ἐπέτελλεν ἄναξ ἐμὸς, ἦ σ' ἂν ἔγωγε
Αὐτοῦ βουλοίμην σταθμῶν ῥυτῆρα λιπέσθαι.
Ἀλλὰ τὸν αἰδέομαι, καὶ δείδια μή μοι ὀπίσσω
Νεικείῃ· χαλεπαὶ δέ τ' ἀνάκτων εἰσὶν ὁμοκλαί.
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἴομεν· δὴ γὰρ μέμβλωκε μάλιστα
Ἦμαρ, ἀτὰρ τάχα τοι ποτὶ ἕσπερα ῥίγιον ἔσται.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Γιγνώσκω, φρονέω· τά γε δὴ νοέοντι κελεύεις.
Ἀλλ' ἴομεν, σὺ δ' ἔπειτα διαμπερὲς ἡγεμόνευε.

Omnes & citò morituri fierēt & amararū nuptiarū.
Hæc.a.quæ me interrogas & precaris, non ego
Alia præter verum dixerim obliquè, neq; decipiam:
Sed quæ quidem mihi dixit senex marinus verax,
Horum nullū tibi ego occultabo verbū neq; abscondā. χ. Τῶν
Dixit ipsum illa in insula vidisse fortes dolores habētē χ. [illegible]
Nymphæ in domibus Calypsûs, quæ ipsum necessitate κῶ δύναται
Detinet, ille.a. non poterat suā in patriā terrā venire. χίεσθαι,
Non enim adsunt naues remigabiles & socij,
Qui & ipsum mitterent in lata dorsa maris.
Sic dixit Atrides lancea inclytus Menelaus.
His peractis discessi, dederunt autem mihi ventum
Immortales qui me velociter dilectā in patriā miserūt.
Sic dixit, huic.a. animum in pectoribus mouit.
His autem & loquutus est Theoclymenus diuinus,
O mulier venerabilis Laërtiadæ Vlyssis,
Certè hic non apertè scit, meum autē attēde verbum.
Verè enim tibi vaticinabor, neq; occultabo.
Sciat nunc Iupiter primùm deorū hospitalisq; mensa,
Domusq; Vlyssis strenui quam adueni,
Quòd certè Vlysses iam in patria terra
Sedens vel serpens hæc auditurus mala opera
Est ad procis malum omnibus serit:
Talem ego autem benè tabulata in naui χ. Οἷον
Sedens obseruaui, & Telemacho clamaui.
Hunc.a. rursus alloquutus est prudens Penelope,
Vtinam hoc hospes verbum perfectum esset,
Ideò citò cognosceres amicitiamq; multaq; dona
Ex me, vt aliquis te obuius beatum prædicaret.
Sic hi quidem talia inter se loquebantur.
Proci autem ante Vlyssis domum
Discis delectabātur, & tragulas mittendo
In facto pauimento, vbi antea iniuriam habebant.
Sed quando iam cœnandi tēpus erat, & venerūt oues χ. δόρπηστος
Vndiq; ex agris, hi verò duxerunt qui antea.
Et tunc iam ipsis dixit Medon, hic enim maximè
Placebat præconum & ipsis affuit conuiuio.
Iuuenes postquā iam oēs delectati estis mēte certami- χ. ἄεθλοι,
nibus
Ite in ædes, vt paremus conuiuium.
Non enim incommodum est tempore cœnam capere.
Sic dixit, hi autē surrecti iuerūt domū vnusquisq;. χ. ἔβαν εἰς ὃν δόμον ἕκαστος.
At postquam venerunt in ædes benè habitatas,
Vestes quidem deposuerunt in sedibus thronisq;:
Hi.a. mactauerunt oues magnas & pingues capras.
Mactauerunt.a. sues pingues, & bouem armentariam
Conuiuium parantes, hi autem ex agro ad ciuitatem
Properè se accingebāt, vt irēt Vlyssesq; & diu⁹ subulc⁹.
Inter hos.a. verba incœpit subulcus princeps virorum,
Hospes quoniā.a. postea ad ciuitatē ire valdè cupis
Hodie, sicut iussit dominus meus, certè te ego
Hic vellem stabulorum custodem fieri:
Sed vereor, & timeo, ne mihi in posterum
Excandescat, difficiles autem dominorum sunt minæ.
Sed agè nunc eamus, iam enim inclinauit maximè
Dies, at citò vespera frigidiùs aderit.
Hunc autem respondens, alloquutus est prudens Vlysses,
Cognosco, mente teneo, hæc iam intelligenti iubes.
Sed eamus, tu autem postea assiduè duc.

Δὸς δέ μοι, εἴ ποθί τοι ῥόπαλον τετμημένον ἐστὶ,
χ. ἀελσφαλεῖς ἔμμεναι ὁδάς. Σκηρίπτεσθ', ἐπεὶ ἦ φατ' * ἀελσφαλέ' ἔμμεναι οὐδόν.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφ' ὤμοισιν ἀεικέα βάλλετο πήρην
Πυκνὰ ῥωγαλέην· ἐν δὲ στρόφος ἦεν ἀορτήρ.
Εὔμαιος δ' ἄρα οἱ σκῆπτρον θυμαρὲς ἔδωκε.
Τὼ βήτην. σταθμὸν δὲ κύνες καὶ βώτορες ἄνδρες
Ῥύατ' ὄπισθε μένοντες· ὁ δ' ἐς πόλιν ἦγεν ἄνακτα
Πτωχῷ λευγαλέῳ ἐναλίγκιον ἠδὲ γέροντι,
Σκηπτόμενον· τὰ δὲ λυγρὰ περὶ χροῒ εἵματα ἕστο.
Ἀλλ' ὅτε δὴ στείχοντες ὁδὸν κάτα παιπαλόεσσαν
Ἄστεος ἐγγὺς ἔσαν, καὶ ἐπὶ κρήνην ἀφίκοντο
Τυκτὴν, καλλίροον, ὅθεν ὑδρεύοντο πολῖται,
Τὴν ποίησ' Ἴθακος καὶ Νήριτος ἠδὲ Πολύκτωρ·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' αἰγείρων ὑδατοτρεφέων ἦν ἄλσος
Πάντοσε κυκλοτερές. κατὰ δὲ ψυχρὸν ῥέεν ὕδωρ
Ὑψόθεν ἐκ πέτρης· βωμὸς δ' ἐφύπερθε τέτυκτο
χ. ἐπιρρίζεσκον [k] Νυμφάων, ὅθι πάντες * ἐπιρρέζεσκον ὁδῖται·
Ἔνθα σφέας ἐκίχαν' υἱὸς Δολίοιο Μελανθεύς,
Αἶγας ἄγων αἳ πᾶσι μετέπρεπον αἰπολίοισι,
Δεῖπνον μνηστήρεσσι· δύω δ' ἅμ' ἕποντο νομῆες.
Τοὺς δὲ ἰδὼν νείκεσσεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν
Ἔκπαγλον καὶ ἀεικές· (ὄρινε δὲ κῆρ Ὀδυσῆος)
[l] Νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ κακὸς κακὸν ἡγηλάζει.
[m] Ὣς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον.
[n] Πῆ δὴ τόνδε μολοβρὸν ἄγεις, ἀμέγαρτε συβῶτα,
Πτωχὸν ἀνιηρὸν, δαιτῶν ἀπολυμαντῆρα;
χ. θλίψεται Ὃς πολλῇσι φλιῇσι παραστὰς * φλίψεται ὤμους,
χ. ἄορα Αἰτίζων ἀκόλους, οὐκ * ἄορας οὐδὲ λέβητας.
χ. λιπέσθαι, Τόν κ' εἴ μοι δοίης σταθμῶν ῥυτῆρα * γενέσθαι,
Σηκοκόρον τ' ἔμεναι, θαλλόν τ' ἐρίφοισι φορῆναι,
Καί κεν ὀρὸν πίνων, μεγάλην ἐπιγουνίδα θεῖτο.
[o] Ἀλλ' ἐπεὶ οὖν δὴ ἔργα κάκ' ἔμμαθεν, οὐκ ἐθελήσει
Ἔργον ἐποίχεσθαι, ἀλλὰ πτώσσων κατὰ δῆμον
Βούλεται αἰτίζων βόσκειν ἣν γαστέρ' ἄναλτον.
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται·
Αἴ κ' ἔλθῃ πρὸς δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο,
χ. ἀμφικαρεῖ Πολλά οἱ * ἀμφὶ κάρη σφέλα ἀνδρῶν ἐκ παλαμάων
χ. Πλευρὰς * Πλευραὶ ἀποτρίψουσι, δόμον κάτα βαλλομένοιο.
Ὣς φάτο· καὶ παριὼν, [p] λὰξ ἔνθορεν ἀφραδίῃσιν
Ἰσχίῳ· οὐδέ μιν ἐκτὸς ἀταρπιτοῦ ἐστυφέλιξεν,
Ἀλλ' ἔμεν' ἀσφαλέως· ὁ δὲ μερμήριξεν Ὀδυσσεὺς,
Ἠὲ μεταΐξας ῥοπάλῳ ἐκ θυμὸν ἕλοιτο,
χ. ἀμφουδὶς ἐρείσας, Ἢ πρὸς γῆν ἐλάσειε κάρη, * ἀμφ' οὖδας ἀείρας,
Ἀλλ' ἐπετόλμησε, φρεσὶ δ' ἔσχετο· τὸν δὲ συβώτης
Νείκεσσεν ἄντα ἰδὼν, μέγα δ' εὔξατο χεῖρας ἀνασχών,
Νύμφαι κρηναῖαι, κοῦραι Διὸς, εἴ ποτ' Ὀδυσσεὺς
Υ̓́μμ' ἐπὶ μηρί' ἔκηε, καλύψας πίονι δημῷ
Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων, τόδε μοι κρηήνατ' ἐέλδωρ,
Ὣς ἔλθοι μὲν κεῖνος ἀνὴρ, [q] ἀγάγοι δέ ἑ δαίμων·
Τῷ κέ τοι ἀγλαΐας γε διασκεδάσειεν ἁπάσας,
Τὰς νῦν ὑβρίζων φορέεις, ἀλαλήμενος αἰεὶ
Ἄστυ κατ'· αὐτὰρ μῆλα κακοὶ φθείρουσι νομῆες.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν,
[r] Ὢ πόποι, οἷον ἔειπε κύων ὀλοφώϊα εἰδώς,
Τόν ποτ' ἐγὼν ἐπὶ νηὸς ἐϋσσέλμοιο μελαίνης
Ἄξω τῆλ' Ἰθάκης, ἵνα μοι βίοτον πολὺν ἄλφοι.
Αἲ γὰρ Τηλέμαχον βάλοι ἀργυρότοξος, Ἀπόλλων
Σήμερον ἐν μεγάροις, ἢ ὑπὸ μνηστῆρσι δαμείη,

Da autem mihi sicubi baculum incisum est
Vt innitar, quoniam dicitis valdè lubricam esse viam.
Dixit & circum humeros turpem imposuit peram
Densis scrutis rimosam, tortilis verò erat funis.
Eumaus autem ei baculum gratum dedit.
Hi iuerunt, stabulum autem canes & pastores viri
Custodiebãt à tergo manẽtes, hic.a.in ciuitatem duxit
Pauperi tristi similem & seni. (regem
Baculo innitentẽ, hac.a.tristia circũ corpus vestimẽta
Sed quando iã euntes viam in asperã (indutus erat.
Ciuitatem propè erant, & in fontem peruenerant
Factam pulchrè fluentem, vnde aquã capiunt ciues,
Quam fecit Ithacus, & Neritus, & Polyctor:
Circum autem alnorum aquis nutritarũ erat nemus
Vndiq; circulare, frigida autem defluebat aqua
Ex alto ex petra, ara autem desuper facta erat
Nympharum, vbi omnes sacrificabant viatores.
Illic ipsos inuenit filius Dolij Melanthius,
Capras ducens, quæ omnibus antecellebant gregibus,
Cœnam procis, duo autem simul sequebantur pastores.
Hos.a.cõspicatus increpauit, verbũq; dixit et cõpellauit
Terribiliter & indecenter. (mouit aũt animũ Vlyssis)
Nunc quidẽ iam valdè omninò malus malũ ducit.
Sic semper similem ducit Deus ad similem.
Quò tam hunc voracem ducis immanis subulce,
Pauperem, tristem, conuiuiorum destructorem?
Qui multis liminibus astans frangetur humeros,
Petens frustrà, non enses neq; lebetes?
Hunc si mihi dares stabulorum custodem fieri
Vt esset stabuli curator & pabulum hœdis portaret,
Et serum bibens magnum genu premeret.
Sed quoniam igitur tam opera mala didicit, non volet
Opus adire, sed trepidus in populo
Vult petens pascere suum ventrem insatiabilem.
Sed edico hoc, & perfectum erit.
Si iuerit in ædes Vlyssis diuini,
Multa ei circum caput scabella virorum ex manibus
Latera atterent per domum percussi.
Sic dixit & adiens calce irruit insipientijs
Coxa, neq; ipsum extra viam demouit,
Sed firmus permansit: hic autem cogitauit Vlysses,
An irruens baculo animum auferret,
An ad terrã deyciat caput circa pauimentũ sublatũ:
Sed pertulit, mentibus.a.retentus est: hunc.a.subulcus
Increpauit cõtrà cõspicat⁹, valdè.a.precatus est manib.
Nymphæ fontanæ filiæ Iouis, si vnq; Vlysses (sublatis
Vobis femora combussit cooperta pingui nidore
Agnorũ & hœdorũ, hoc mihi perficite desiderium:
Vtinam veniat ille vir, ducat autem ipsum numen.
Sic tibi delicias q; dißiparet omnes,
Quas iniurius profers, errabundus semper
Per ciuitatem, at pecora mali corrumpunt pastores.
Hunc autem rursus alloquutus est Melanthius custos caprarum,
O amici, quale dixit canis astutias sciens,
Hunc aliquando ego in naui benè tabulata nigra
Agã longè Ithaca, vt mihi victum multum inueniat.
Vtinã.n.Telemachũ interficiat argentei arcus Apollo
Hodie in ædibus, vel à procis interficiatur,

εἰς Ὀδυσσῆΐ γε τηλοῦ ἀπώλετο νόστιμον ἦμαρ. *Sicut Vlyßis longè peryt reditus dies.*

COMMENTARIVS.

a ἄμμε τοί γε κιόντι] Vide quæ iam anteà lib. 2. pag. 17. annotauimus.

b ἰδὼν ἀγορεύοντε,] Quanta est, quæso, hominum nequitia, qui aliud clausum in pectore, aliud in ore promptum habent: & cùm alicui male velint, ei tamen verbis beneuolentiam suam mentiuntur. Eum se perinde atque inferos odisse Achilles diceret. Quid ergo de procis sentias, qui misero Telemacho ita blandiantur, cùm tamen ei moliantur mortem? eos quāti fecerit, docuit Telemachus, cùm eos reliquit, & ad veteres illos ac longè sinceriores amicos Mentorem, Antiphum, & Halithersem se contulit.

c αὐτὸν ἔχοντ' ἐπαυρέμεν] Exemplum est donationis, quæ vocatur mortis causa: quod à Iustiniano lib. 2. Instit. tit. 7. laudatur. Est aūt mortis causa donatio, quæ propter mortis fit suspicionē: quū quis ita donat, vt si quid humanitùs ei contigisset, haberet is qui accipit: sin autem superuixisset is qui donauit, reciperet: vel si eum donationis pœnituisset, aut prior decesserit is, cui donatum est. Et paulò pòst: & in summa mortis causa donatio est, cùm magis se quis velit habere, quàm eum cui donat: magisque eum cui donat, quàm hæredem suum. Hæc sunt verba Imperatoris, tùm hunc locum ad illustrationem subijcit.

d τοι γὰρ ἐγώ τοι] Exponit nunc Telemachus Penelopæ itineris sui successum, & quid tandem certi de Vlysse intellexerit, idq; paucis: quod nos pluribus à Poëta commemoratum iam anteà vidimus, vbi ea à nobis annotata reperies, quæ non sunt hîc denuò inculcanda, ad vitandum repetitionis fastidium.

e ποῦ ὅδ' ἄρ' ἐστί] Hic Theoclymenus aduentū Vlyßis Penelopæ manifestè exponit, quem iam ex illo prodigio quod ipsis egressis è mari apparuit, vt anteà vidimus: cùm tamen ibi nihil apertè ea de re dixisset, quod tamen se fecisse in fine dicit: quia videlicet obscurè id ipsum indicabat, quod & subodoratum Telemachum ibidem obseruabamus. Atque id quidem coniectabat Vates, sed omnes negotij circumstantias non videtur intellexisse, alioqui cur hoc ignorare Telemachum diceret?

f δίσκοισιν τέρποντο] Non tam ignaua fuit illa procorum natio, vt alibi quoque diximus, quin honestis quoque exercitationibus occuparentur, idque præcipuè ante quàm cibum sumerent, quod ad corporis valetudinem multùm conducere intelligebant. Ideò etiam Hippocrates, πόνοι, inquit, σιτίων ἡγείσθωσαν & Galenus lib. 2 de sanitate tuenda, διότι δὲ (ὁ πόνος) ἐκφράττει τοὺς πόρους καὶ τὰ περιττώματα, ἄμεινον αὐτῷ πρὸ τῶν σιτίων ἀποχρῆσθαι, id est, quoniam exercitatio & exiguos meatus expurgat, & excrementa expellit, vtilius est eam ante cibos adhiberi. Celsus lib. 1. cap. 2. Quem, inquit, interdiu vel domestica, vel ciuilia officia tenuerunt, huic tempus aliquod seruandum curationi corporis sui est. Prima autem eius curatio, exercitatio est, quæ semper antecedere cibum debet, &c. Hinc apud Herodotum legimus, Aegyptiam iuuentutem Amasis edicto non prius cibum cepisse, quàm centum octoginta stadia percurrisset. Cyrus quoque, teste Xenophonte, nunquam cœnasse fertur, priusquàm sudaret, aut laborem aliquem rerum bellicarum, aut rusticarum obijsset, ideoque secunda perpetuò valetudine vsus fuisse dicitur: qui suos quoque ἀνιδρώτους ad prandium cœnámve accedere noluit. Quàm sit porrò dulcis post illam exercitationem cibus, docuimus Iliad. λ. in illa δρυτόμου comparatione. Vide Stuckium Antiquit. conuiual. lib. 2. cap. 24.

g χλαίνας] Obseruandus est hic mos vestes ante cœnam aut prandium deponendi: sed hoc de vestibus superioribus est intelligēdum. Apud Iudæos autem pallijs amicti olim accumbebant. In Aulis quoque, & nobilium ædibus, inquit Stuckius Antiq. Conuiu. lib. 2. cap. 34. ac magnæ dignitatis, authoritatisque virorum conuiuijs, moris est in Germania, vt conuiuæ pallijs amicti accumbant: quæ deponere inciuile valde ac rusticum habetur, nisi id Princeps aut nobilis, qui supremum in conuiuio locum obtinet, omnino voluerit.

h ξεῖν', ἐπεί] Monet hospitem Eumæus de profectione ad Vrbem iuxta Telemachi mandatum, cui se obtemperare malle docet, quàm proprijs studere commodis. Poterat enim illum apud se retinere, & eius ministerio ad stabulorum custodiam vti, quod etiā in animo habuerit: iram tamen heri subueritus ei potiùs quàm suæ vtilitati inseruit. Vbi obseruandum est optimi & fidelis serui exemplum, qui sua negotia domini negotijs postponit: adeò vt dicere potuerit quod ille seruus, ni fallor apud Menandrum,

ἐμοὶ πόλις ἐστί, καὶ καταφυγή, καὶ νόμος
καὶ τοῦ δικαίου τοῦ τ' ἀδίκου παντὸς κριτὴς
ὁ δεσπότης. πρὸς τοῦτον ἕνα δεῖ ζῆν ἐμέ.

Seruis quoque præceptum dedit Euripides quo monentur vt omnibus in rebus dominis suis placeant:

χρὴ δ' αὐτὸν εὐλαβεῖσθαι. τοῦτο γὰρ
δούλοις ἄριστα, κἀφ' ὅτῳ τεταγμένος
ἂν ᾖ, συνδέδραμε δεσπόταις ποιεῖν.

i καὶ δείδια] *Seruus qui culpa carent & metuunt, ij solent heris Esse vtiles. Nam illi qui nihil metuunt, postquam malum Promeriti sunt, tunc metuunt.* Plautus in Menæchmis. Vnde potest colligi, quid de nostro Eumæo sentiendum sit, heri sui iram metuente. Sed probi serui tamen videtur esse non metu, sed beneuolentia ex libera voluntate, qua heri commodis velificatur, ea facere quæ grata & iucunda ei intellexerit. Et id Plautus in Sticho videtur innuere, cùm dicit:

Qui manet vt moneatur semper seruos homo officium suum, Nec voluntate id facere meminit, seruos is habitu haud probus est.

Sed notandum est, non esse hunc quoque metum à probis seruis alienum, quòd cùm beneuolentia sit coniunctus.

k νυμφάων,] Cùm Ithaca insula fuerit, ac proinde aquis referta, & aquarum Numina apud Veteres existimatæ sint Nymphæ: verisimile est Nymphas multum honoris & cultus tribuisse Ithacenses, maximè verò Vlyssem. Anteà enim antrum Nympharum vidimus, nunc denuò sacellum earundem, in quo ipsis omnes viatores sacrificasse dicuntur. Vbi vides adhuc vmbram pietatis, cuius vsu ne in ipsa quidem peregrinatione carere voluit ἀρχαία illa antiquitas.

l νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ] Proteruus hic Melanthius Eumæo & hospiti simul insultat primum eos conuicijs insectando, præcipuè verò hospitem paupertatis nomine contemnit, ac suspicatus eum ab Eumæo mendicandi gratia in vrbem deduci, conatur eum sibi in stabulorum custodem comparare, prætexens quantas sit passurus à procis molestias, si se ipsis obtulerit: addit etiam in fine maiorem eiusdem contemptum, eum calce petulanter feriens: vnde colligas, quo ingenio fuerit hic caprarius: qui nō solùm in procorum partes ita transierit, vt ijs lubenter inseruiat, eaque omnia suppeditet, quæ opum Vlyßis dilapidationem augere poterant (nam eum pecoris edendi authorem appellat Ouidius) sed etiam in quemuis sit iniurius, immisericors, & proteruus: qui denique hominem exuisse videatur, & mansuetiorem naturam cum ferina commutasse.

m ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον] Quamuis hoc in malam partem interpretetur Melanthius, sentētia est nihilominus vera, ex similitudine morum contrahi amicitias, quarum impius hic Melanthius authorem agnoscit Deum, sed impiè, cùm Deus amicitias improborum non amet. quos enim separatim odit, eos ne coniunctos quidem amat, nedum ijs author est contrahendæ societatis. Quod autem similitudo morum & initium & vinculum sit amicitiæ firmissimum, docebit satis Aristot 8. Ethicorum. Firmissimum, inquam, quoad probos: contrà verò quoad improbos. Est enim minus diuturna ac stabilis eorum concordia οἱ δὲ μοχθηροί, inquit Philosophus, τὸ μὲν βέβαιον οὐκ ἔχουσιν· οὐδὲ γὰρ αὑτοῖς διαμένουσιν ὅμοιοι ὄντες. ἐπ' ὀλίγον δὲ χρόνον γίνονται φίλοι, χαίροντες τῇ ἀλλήλων μοχθηρίᾳ. Vide Platonem in Lyside. Prouerbium illud, κολοιὸς ποτὶ κολοιόν, huc pertinet. Vide Erasmum in Adagijs.

n πῇ δὴ τόνδε μολοβρόν] Videtur dolere Melanthius, quòd alius præter procos bona Vlyßis consumat, quod facturum hunc egenum iudicat, vnde eum voracem appellat, & conuiuiorum destructorem: quod etiam ægrè laturos procos intelligit, quibus eum ipse bene velit, ideò etiam conatur hunc ab eorum accessu prohibere.

o ἀλλ' ἐπεὶ οὖν δὴ ἔργα] Ait hunc egenum ita esse voracitati & mendicando assuetum, vt vix hoc munus stabula custodiendi, quod ei offerebat, sit recepturus propter laborem, qui ei esset in illo insumendus. Et quidem ita est plerisq; comparatum, vt malint mendicando, quantumuis miserè, quàm labore vitam suam sustentare: sed quomodo illud de hoc egeno resciuit Melanthius? Quomodo, inquam, hoc de ignoto homine exploratum habere potuit? Pendent illa nimirum ab eodem Melanthij ingenio procaci & petulanti, de quo anteà dicebamus.

p λὰξ ἐνέηκε] Nequam ille & sceleratus satis grauem verborum iniuriam non est arbitratus, nisi verbera etiam adijceret, aduersus eum qui nihil erat promeritus. Vbi Poëta Vlyssem suum nobis in illo situ & squallore Vlyssem, id est, & fortem & prudentem proponit. Fortem quidem, quoad robur illud corporis immobile: prudentem, cùm ab vlciscenda illa iniuria temperat, licet illius grauitas fecerit, vt etiam apud se dubitârit quid facturus esset, quod à Poëta fictum est, ne degenerem ab Heröe pristino hunc Heroëm induceret, intelligatq; Lector sub sordido etiā palliolo ingentes eius latère animos. Porrò Eumæus comitis boni officio fungitur, qui Melanthiū increpauit, & aduersus eum Nympharum numina inuocauit: cur autem iniuriam verberum ei non rependit?

Versi-

Verisimile est id metu procorum factum, aut quia ita placuit Poëtæ vt exitum consilij Vlyssis de quo anteà, non impediret. An etiam talis erat Melanthio comitatus, vt illum Eumæus reformidauerit? Quòd autem solus non fuerit Melanthius, videtur constare ex sequenti eius oratione, cùm dicit, ὢ πόποι, quasi ad suos nempe conuersus.

q ἀγάγοι δέ ἑ δαίμων] Cùm ad Nymphas preces suas direxisset, videbatur ab ijs quoque esse petendum, vt Vlyssem in patriam reducerent. Cur enim eas inuocabat? Et tamẽ cùm de Vlyssis reductione agitur, eam δαίμονι, id est, Deo tribuit. An non hoc ipsum vnitatẽ Dei apud Homerũ asserit? Vide q̃ in precedẽti sectione in penultima annotatione obseruauimus: ea.n. huc quoq; ptinebunt.

r ὢ πόποι,] Persuasum hoc habebat Melanthius Vlyssem perijsse, ideò subsannat Eumæum orantem Nymphas pro eius reditu: fiducia eum proteruiorum faciebat, adeò vt non solùm ad procorum partes transisset, verùm etiam reliquis (in quorum numero fuit hic noster Eumæus) qui adhuc aut Vlyssi fauebant, aut eius reditum optabant, esset infensissimus. Hinc Eumæo minatur, tacitè tamen & conscijs tantùm suis socijs, se eum longè ab Ithaca abducturum, vt eum vendat, & inde lucrum ingens faciat. Hoc enim est, ni fallor, quod dicit, ἵνα μοι βίοτον πολὺν ἄλφοι. Tum vt doceat, quàm verè & firmiter interitum Vlyssis credat, tam certam optat hodierno die esse mortem, ac illi iam contigit, vt nihil sibi ad nequitiam hic Melanthius reliquum fecisse videatur.

s ἀπόλλων] Diximus aliàs, interfici ab Apolline nihil aliud esse, quàm repẽtina morte occumbere: quod de viris tantùm est intelligendum. nam fœminas Diana interficere credebatur. An Plutonem Apollo, Persephonem Diana significabit? Hoc in mysterijs Poëticis aperiendis, diligentiùs enucleandum.

Ὣς εἰπὼν, τοὺς μὲν λίπεν αὐτοῦ ἦκα κιόντας·
Αὐτὰρ ὁ βῆ, μάλα δ' ὦκα δόμους ἵκανεν ἄνακτος.
Αὐτίκα δ' εἴσω ἴεν, [a] μετὰ δὲ μνηστῆρσι κάθιζεν
Ἀντίον Εὐρυμάχου· τὸν γὰρ φιλέεσκε μάλιστα.
Τῷ παρὰ μὲν κρειῶν μοῖραν θέσαν οἳ πονέοντο·
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Ἔδμεναι. ἀγχίμολον δ' Ὀδυσεὺς καὶ δῖος ὑφορβὸς
Στήτην ἐρχομένω· περὶ δέ σφεας ἤλυθ' ἰωὴ (δεν
χ. δίσφ. Φόρμιγγος γλαφυρῆς· ἀνὰ * γάρ σφισι βάλλετ' ἀεί-
Φήμιος· αὐτὰρ ὁ χειρὸς ἑλὼν προσέειπε συβώτην,
[b] Εὔμαι', ἦ μάλα δὴ τάδε δώματα καλ' Ὀδυσῆος,
Ῥεῖα δ' ἀρίγνωτ' ἐστὶ καὶ ἐν πολλοῖσιν ἰδέσθαι.
Ἐξ ἑτέρων ἕτερ' ἐστίν· ἐπήσκηται δέ οἱ αὐλὴ
χ. εὐεργέες Τοίχῳ καὶ θριγκοῖσι, θύραι δ' * εὐεργέες εἰσὶ
Δικλίδες· οὐκ ἄν τίς μιν ἀνὴρ ὑπεροπλίσσαιτο.
Γιγνώσκω δ' ὅτι πολλοὶ ἐν αὐτῷ δαῖτα τίθενται
χ. ἐνήνοθεν Ἄνδρες· ἐπεὶ κνίση μὲν * ἀνήνοθεν, ἐν δέ τε φόρμιγξ
Ἠπύει, [c] ἣν ἄρα δαιτὶ θεοὶ ποίησαν ἑταίρην.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ῥεῖ' ἔγνως, ἐπεὶ οὐδέ τά τ' ἄλλα πέρ ἐσσ' ἀνοήμων.
Ἀλλ' ἄγε δὴ φραζώμεθ' ὅπως ἔσται τάδε ἔργα.
Ἠὲ σὺ πρῶτος ἔσελθε δόμους εὖ ναιετάοντας,
Δῦσο δὲ μνηστῆρας, ἐγὼ δ' ὑπολείψομαι αὐτοῦ·
Εἰ δ' ἐθέλεις, ἐπίμεινον, ἐγὼ δ' εἶμι προπάροιθε.
Μηδὲ σὺ δηθύνειν, μή τίς σ' ἔκτοσθε νοήσας
Ἢ βάλῃ, ἢ ἐλάσῃ· τάδε σε φράζεσθαι ἄνωγα.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Γιγνώσκω, φρονέω· τά γε δὴ φρονέοντι κελεύεις.
Ἀλλ' ἔρχευ προπάροιθεν, ἐγὼ δ' ὑπολείψομαι αὐτοῦ.
Οὐ γάρ τι πληγέων ἀδαήμων, οὐδὲ βολάων.
Τολμήεις μοι θυμός, ἐπεὶ κακὰ πολλὰ πέπονθα
Κύμασι καὶ πολέμῳ· μετὰ καὶ τόδε τοῖσι γενέσθω.
[d] Γαστέρα δ' οὔπως ἐστὶν ἀποκρύψαι μεμαυῖαν
Οὐλομένην, ἣ πολλὰ κάκ' ἀνθρώποισι δίδωσι.
Τῆς ἕνεκεν καὶ νῆες ἐΰζυγοι ὁπλίζονται
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον, κακὰ δυσμενέεσσι φέρουσαι.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
[e] Ἂν δὲ κύων κεφαλήν τε καὶ οὔατα κείμενος ἔσχεν
Ἄργος Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος, ὅν ῥά ποτ' αὐτὸς
Θρέψε μέν, οὐδ' ἀπόνητο· πάρος δ' εἰς Ἴλιον ἱρὴν
Ὤχετο· τὸν δὲ πάροιθεν ἀγίνεσκον νέοι ἄνδρες
Αἶγας ἐπ' ἀγροτέρας, ἠδὲ πρόκας, ἠδὲ λαγωούς.
χ. ἀποιχομένου Ὀδυσῆος, Δὴ τότε κεῖτ' ἀπόθεστος * ἀποιχομένοιο ἄνακτος,
Ἐν πολλῇ κόπρῳ, ἥ οἱ προπάροιθε θυράων,
Ἡμιόνων τε βοῶν τε ἅλις κέχυτ', ὄφρ' ἂν ἄγοιεν
Δμῶες Ὀδυσσῆος τέμενος μέγα κοπρήσοντες.
Ἔνθα κύων κεῖτ' Ἄργος ἐνίπλειος κυνοραιστέων.

Sic loquutus, hos.q. liquit illic tacitè euntes.
At hic iuit, valdè.a. celeriter ad ædes peruenit regis.
Statim.a. introiuit: cùm autem procis sedit
E regione Eurymachi, hunc enim amabat maximè.
Hũc apud.q. carniũ partẽ posuerũt ij q cibos instruebãt
Panẽ autẽ veneranda proma condã apposuit ferens
Ad comedendum. prope.a. Vlysses & diuinus subulcus
Steterunt venientes, circum autem venit sonitus
Citharæ concauæ, ipsis enim incœpit canere
Phemius, at hic manu captum alloquutus est subulcũ,
Eumae, certè valdè iam hæ ædes pulchræ Vlyssis
Facilè quidem percognita & in multis videri.
Ex alijs aliæ sunt, ornata est autem ei aula
Muro & valuis, ianua autem benè munita sunt
Bifores, non aliquis ipsum vir expugnaret.
Cognosco autem quòd multi in ipsa conuiuia faciunt
Viri, quoniã nidor quidẽ ascendit, intus verò cithara
Sonat, quam conuiuio Dij fecerunt amicam.
Huic.a. respondens, alloquutus es Eumae subulce,
Facilè cognoscis, quoniam neq; alioqui es imprudens,
Sed agè iam consultemus quomodo erunt hæc opera.
Vel tu primùm ingredere ædes benè habitatas.
Accede autem ad procos, ego autem remanebo hîc.
Si vis remane, ego autem vadam antè.
Ne autem tu tarda, ne quis te extra intellectum
Vel percutiat, vel impellat, hæc te perspicere iubeo.
Huic aũt respondit postea prudens diuinus Vlysses,
Scio, cognosco, hæc iam intelligenti iubes,
Sed vade antè, ego autem remanebo hîc.
Non enim aliquid plagarum inscius, neq; ictuum.
Audens mihi animus, quoniã mala multa passus sum
Vndis & in bello, cùm etiam hoc his fiat.
Ventrem autem nullatenus licet occultare peruolentẽ
Perniciosum, qui multa mala hominibus dat,
Cuius gratia & naues benè transtratæ armantur,
Pontum in indomitum, mala inimicis portantes.
Sic hi quidem talia inter se dicebant.
Canis autem caputq; & aures iaciens eleuauit
Argus Vlyssis laboriosi, quem iam quondam ipse
Nutriuit, neq; fruitus est. ante autem in Ilium sacrum
Iuit, hunc autem antè duxerunt iuuenes viri
Contrà capras syluestres, & ceruos, & lepores.
Iam tunc iacebat abiectus abeunte rege
In multo stercore, quòd eius ante ianuas
Mulorumq; boumq; satis fusum erat, donec ducerent
Serui Vlyssis agrum magnum stercorantes.
Illic canis iacebat Argus plenus ricinorum.

Δὴ τό-

Δὴ τότε γ' ὡς ἐνόησεν Ὀδυσσέα ἐγγὺς ἐόντα,
f Οὐρῇ μέν ῥ' ὅγ' ἔσηνε, καὶ οὔατα κάββαλεν ἄμφω·
Ἄσσον δ' οὐκ ἔτ' ἔπειτα δυνήσατο οἷο ἄνακτος
Ἐλθέμεν· αὐτὰρ ὁ νόσφιν ἰδὼν ἀπομόρξατο δάκρυ,
Ῥεῖα λαθὼν Εὔμαιον· ἄφαρ δ' ἐρεείνετο * μύθῳ,
Εὔμαι', ἦ μάλα θαῦμα, κύων ὅδε κεῖτ' ἐνὶ κόπρῳ.
g Καλὸς μὲν δέμας ἐστὶν, ἀτὰρ τόδε γ' οὐ σάφα οἶδα
Εἰ δὴ καὶ ταχὺς ἔσκε θέειν ἐπὶ εἴδεϊ τῷδε,
Ἦ αὔτως, οἷοί τε τραπεζῆες κύνες ἀνδρῶν
Γίγνοντ', ἀγλαΐης δ' ἕνεκεν κομέουσιν ἄνακτες.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Καὶ λίην ἀνδρός γε κύων ὅδε τῆλε θανόντος.
h Εἰ τοιόσδ' εἴη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ ἔργα,
Οἷόν μιν Τροίηνδε κιὼν κατέλειπεν Ὀδυσσεὺς,
Αἶψά κε θηήσαιο ἰδὼν ταχυτῆτα καὶ ἀλκήν.
Οὐ μὲν γάρ τι φύγεσκε βαθείης βένθεσιν ὕλης
Κνώδαλον, ὅττι ἴδοιτο· καὶ ἴχνεσι γὰρ περιῄδη·
Νῦν δ' ἔχεται κακότητι, ἄναξ δέ οἱ ἄλλοθι πάτρης
Ὤλετο· τὸν δὲ γυναῖκες ἀκηδέες οὐ κομέουσι·
Δμῶες δ', εὖτ' ἂν μηκέτ' ἐπικρατέωσιν ἄνακτες,
Οὐκ ἔτ' ἔπειτ' ἐθέλουσιν ἐναίσιμα ἐργάζεσθαι.
i Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν.
Ὣς εἰπὼν, εἰσῆλθε δόμους εὖ ναιετάοντας·
Βῆ δ' ἰθὺς μεγάροιο μετὰ μνηστῆρας ἀγαυούς.
Ἄργον δ' αὖ κατὰ μοῖρ' ἔλαβεν μέλανος θανάτοιο,
Αὐτίκ' ἰδόντ' Ὀδυσῆα, k ἐεικοστῷ ἐνιαυτῷ.
Τὸν δὲ πολὺ πρῶτος ἴδε Τηλέμαχος θεοειδὴς
Ἐρχόμενον κατὰ δῶμα συβώτην· ὦκα δ' ἔπειτα
Νεῦσ' ἐπὶ οἱ καλέσας. ὁ δὲ παπτήνας ἕλε δίφρον
Κείμενον, ἔνθα τε δαιτρὸς ἐφίζεσκε κρέα πολλὰ
Δαιόμενος μνηστῆρσι δόμον κάτα δαινυμένοισι.
Τὸν κατέθηκε φέρων πρὸς Τηλεμάχοιο τράπεζαν
Ἀντίον· ἔνθα δ' ἄρ' αὐτὸς ἐφίζετο· τῷ δ' ἄρα κῆρυξ
Μοῖραν ἑλὼν ἐτίθει, κανέου τ' ἐκ σῖτον ἀείρας.
Ἀγχίμολον δὲ μετ' αὐτὸν ἐδύσετο δώματ' Ὀδυσσεὺς,
Πτωχῷ λευγαλέῳ ἐναλίγκιος ἠδὲ γέροντι,
Σκηπτόμενος· τὰ δὲ λυγρὰ περὶ χροῒ εἵματα ἕστο.
Ἷζε δ' ἐπὶ μελίνου οὐδοῦ ἔντοσθε θυράων,
l Κλινάμενος σταθμῷ κυπαρισσίνῳ, ὅν ποτε τέκτων
Ξέσσεν ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνε.
Τηλέμαχος δ' ἐπὶ οἱ καλέσας προσέειπε συβώτην,
Ἄρτον τ' οὖλον ἑλὼν περικαλλέος ἐκ κανέοιο,
Καὶ κρέα, ὥς οἱ χεῖρες ἐχάνδανον ἀμφιβαλόντι,
Δὸς τῷ ξείνῳ ταῦτα φέρων, αὐτόν τε κέλευε
Αἰτίζειν μάλα πάντας ἐποιχόμενον μνηστῆρας.
m Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ * προΐκτῃ.
Ὣς φάτο. βῆ δὲ συφορβὸς, ἐπεὶ τὸν μῦθον ἄκουσεν·
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχός τοι ξεῖνε διδοῖ τάδε, καί σε κελεύει
Αἰτίζειν μάλα πάντας ἐποιχόμενον μνηστῆρας.
Αἰδῶ δ' οὐκ ἀγαθήν φησ' ἔμμεναι ἀνδρὶ προΐκτῃ.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀ-
δυσσεὺς,
n Ζεῦ ἄνα, Τηλέμαχόν μοι ἐν ἀνδράσιν ὄλβιον εἶναι,
Καί οἱ πάντα γένοιθ' ὅσσα φρεσὶν ᾗσι μενοινᾷ.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφοτέρῃσιν ἐδέξατο, καὶ κατέθηκεν
Αὖθι ποδῶν προπάροιθεν, ἀεικελίης ἐπὶ πήρης·
Ἤσθιε δ', ὡς ἔτ' ἀοιδὸς ἐνὶ μεγάροισιν ἄειδεν.

Iam tunc statim agnouit Vlyssem propè euntem,
Cauda quidē hic adulatus est, & aures deiecit ambas.
Propè aūt non amplius postea potuit suum dominum
Venire, at longè ipsum conspicatus abstersit lacrymā,
Facilè latēs Eumæum statim aūt interrogauit verbo, χ. μύθοις.
Eumæe, certè valdè miraculum, canis hic iacet in fimo,
Pulcher quidem corpore est, at hoc non manifestè scio
Si iam & velox fuit currere in specie hac,
An frustrà, qualesq́ mensales canes virorum
Sunt, delitiarum autem gratia nutriunt reges.
Hunc. a. respondens, alloquutus es Eumæe subulce,
Et valde viri canis hic longè mortui,
Si talis esset & corpore atq́ & operibus,
Qualem ipsum ad Troiam iens reliquit Vlysses:
Statim admirareris conspicatus velocitatē & robur.
Nō quidē. n. aliquid fugiebat profundæ in profunditatib.
Fera quācunq́ videbat, & vestigijs. n. sciebat. (syluæ.
Nunc. a. tenetur malo, dominus aūt eius alibi à patria
Perijt, hunc autem mulieres negligentes non curant.
Serui autem quando non imperant domini,
Non amplius postea volunt decentia operari.
Dimidium enim virtutis aufert latè sonans Iupiter
Viri quando ipsum seruilis dies occupat.
Sic loquutus ingressus est domos benè habitatas.
Iuit autem rectà domum ad procos superbos.
Argum autem rursus parca accepit nigræ mortis,
Cùm primùm vidisset vigesimo in anno.
Hunc autem primus vidit Telemachus diuinus
Euntem in domum subulcum, celeriter autem postea
Annuit ad se vocatū. hic. a. vbi cōspicatus esset, accepit
Iacentē, tunc. a. coquus apposuit carnes multas (sedem
Incidens procis in domo conuiuantibus.
Hanc deposuit portans ad Telemachi mensam
Contrariam, hic autem ipse sedit: huic autem præco
Partem captam posuit, ex canistroq́ panem eleuatum.
Propè autem post ipsum iuit domos Vlysses,
Pauperi tristi similis & seni,
Baculo innixus: hæc. a. tristitia circū corp^o vestimēta
Sedit. a. in fraxinea via intra ianuas (induius erat.
Inclinatus limini Cyparisseo, quod faber
Poliuerat scienter, & in perpendiculum direxerat.
Telemachus. a. ad se vocatū alloquutus est subulcum,
Panem delicatum captum perpulchro ex canistro,
Et carnes vt ei manus erant capaces circumiacenti.
Da huic hospiti hæc ferens, ipsumq́, iube
Petere victum valdè omnes adeuntem procos.
Pudor autem non est bonus indigenti viro vt adsit. χ. προΐκτῃ.
Sic dixit, iuit. a. subulcus postquā verbum audiuit.
Propè autem stans verba velocia alloquutus est,
Telemachus tibi hospes dat hæc & te iubet
Petere victum valdè omnes adeuntem procos.
Pudorem autem non bonum dicit esse viro mendico.
Hunc autem respondens alloquutus est prudens V-
lysses,
Iupiter rex Telemachum mihi in viris beatum esse,
Et ei omnia fiant quæcunq́ mentibus suis cogitat.
Dixit & ambabus suscepit & deposuit
Illic pedes ante in honesta in pera.
Comedit autem sic quando cātor in domibus canebat.

Εὐθ' ὁ.

Εὖθ' ὁ δεδειπνήκει, ὁ δ' ἐπαύσατο θεῖος ἀοιδός.
Μνηστῆρες δ' ὁμάδησαν ἀνὰ μέγαρ'· αὐτὰρ Ἀθήνη
Ἄγχι παρισταμένη Λαερτιάδην Ὀδυσῆα
Ὤτρυν', ὡς ἂν πύρνα κατὰ μνηστῆρας ἀγείροι,
Γνοίη θ' οἵτινές εἰσιν ἐναίσιμοι οἵ τ' ἀθέμιστοι.
Ἀλλ' οὐδ' ὡς τιν' ἔμελλ' ἀπαλεξήσειν κακότητος.
Βῆ δ' ἴμεν αἰτήσων ἐνδέξια φῶτα ἕκαστον,
Πάντοσε χεῖρ' ὀρέγων, ὡς εἰ πτωχὸς πάλαι εἴη.
Οἱ δ' ἐλεαίροντες δίδοσαν, καὶ ἐθάμβεον αὐτόν,
Ἀλλήλους τ' εἴροντο τίς εἴη καὶ πόθεν ἔλθοι.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε Μελάνθιος, αἰπόλος αἰγῶν,
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγακλειτῆς βασιλείης
Τοῦδε περὶ ξείνου· ἦ γάρ μιν πρόσθεν ὄπωπα.
Ἤτοι μέν οἱ δεῦρο συβώτης ἡγεμόνευεν,
Αὐτὸν δ' οὐ σάφα οἶδα, πόθεν γένος εὔχεται εἶναι.
Ὣς ἔφατ'. Ἀντίνοος δ' ἔπεσιν νείκεσσε συβώτην,
¶ Ὦ ἀρίγνωτε συβῶτα, τίη δὲ σὺ τόνδε πόλινδε
Ἤγαγες; ἦ οὐχ ἅλις ἡμῖν ἀλήμονές εἰσι καὶ ἄλλοι
Πτωχοὶ ἀνιηροί, δαιτῶν ἀπολυμαντῆρες;
Ἦ ὄνοσαι ὅτι τοι βίοτον κατέδουσιν ἄνακτος
Ἐνθάδ' ἀγειρόμενοι, σὺ δὲ καὶ προτὶ τόνδ' ἐκάλεσσας;
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ἀντίνο', οὐ μὲν καλὰ καὶ ἐσθλὸς ἐὼν ἀγορεύεις.
Τίς γὰρ δὴ ξεῖνον καλεῖ ἄλλοθεν αὐτὸς ἐπελθὼν
Ἄλλον γ', εἰ μὴ τῶν οἳ δημιοεργοὶ ἔασιν;
Μάντιν ἢ ἰητῆρα κακῶν, ἢ τέκτονα δούρων;
χ. θεῖον Ἢ καὶ θέσπιν ἀοιδόν, * ὅ κεν τέρπῃσιν ἀείδων;
Οὗτοι γὰρ κλητοί γε βροτῶν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν.
Πτωχὸν δ' οὐκ ἄν τις καλέοι τρύξοντα ἑαυτόν.
Ἀλλ' αἰεὶ χαλεπὸς περὶ πάντων εἰς μνηστήρων
Δμωσὶν Ὀδυσσῆος, περὶ δ' αὖτ' ἐμοί· αὐτὰρ ἔγωγε
Οὐκ ἀλέγω, εἵως μοι ἐχέφρων Πηνελόπεια
Ζώει ἐνὶ μεγάροις καὶ Τηλέμαχος θεοειδής.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
χ. Ἀτρέμα * Σίγα, μή μοι τοῦτον ἀμείβεο πόλλ' ἐπέεσσιν.
Ἀντίνοος δ' εἴωθε κακῶς ἐρεθιζέμεν αἰεὶ
Μύθοισιν χαλεποῖσιν, ἐποτρύνει δὲ καὶ ἄλλους.
Ἦ ῥα, καὶ Ἀντίνοον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Ἀντίνο', ἦ μευ καλά, πατὴρ ὣς κήδεαι υἷος,
Ὃς τὸν ξεῖνον ἄνωγας ἀπὸ μεγάροιο δίεσθαι
Μύθῳ ἀναγκαίῳ· μὴ τοῦτο Θεὸς τελέσειε.
Δός οἱ ἑλών· οὔτοι φθονέω· κέλομαι γὰρ ἔγωγε.
χ. Μήτε τι μητ. * Μήτ' οὖν μητέρ' ἐμὴν ἅζευ τόγε, μήτε τιν' ἄλλον
Δμώων, οἳ κατὰ δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο.
Ἀλλ' οὔ τοι τοιοῦτον ἐνὶ στήθεσσι νόημα.
Αὐτὸς γὰρ φαγέμεν πολὺ βούλεαι ἢ δόμεν ἄλλῳ.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος ἀπαμειβόμενος προσέειπε,
χ. εἶπας; Τηλέμαχ' ὑψαγόρη, μένος ἄσχετε, ποῖον * ἔειπες;
Εἴ οἱ τόσσον ἅπαντες ὀρέξειαν μνηστῆρες,
Καί κέν μιν τρεῖς μῆνας ἀπόπροθεν οἶκος ἐρύκοι.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ θρῆνυν ἑλὼν ὑπέφηνε τραπέζης
Κείμενον, ᾧ ῥ' ἐπέχεν λιπαροὺς πόδας εἰλαπινάζων.
Οἱ δ' ἄλλοι πάντες δίδοσαν, πλῆσαν δ' ἄρα πήρην
Σίτου καὶ κρειῶν· τάχα δὴ καὶ ἔμελλεν Ὀδυσσεὺς
Αὖτις ἐπ' οὐδὸν ἰὼν προικὸς γεύσεσθαι Ἀχαιῶν.
Στῆ δὲ παρ' Ἀντίνοον, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
χ. μέν τοι Δός φίλος· οὐ * μέν μοι δοκέεις ὁ κάκιστος Ἀχαιῶν
Ἔμμεναι, ἀλλ' ὤριστος, ἐπεὶ βασιλῆϊ ἔοικας.

Quando hic cœnauit ille cessauit diuinus cantor,
Proci autem tumultuabãtur in domibus, at Minerua
Propè astans Laërtiadem Vlyssem
Commouit vt stipem à procis congreget.
Cognoscatq́; qui sint iusti quiq́; iniusti.
Sed neq́; sic aliquem futurus erat fugere malum.
Perrexit autem ire rogaturus dextrè virũ singulum,
Vndiq́; manum porrigens tanquam pauper diu esset.
Hi.a.miserantes dederunt, & admirati sunt ipsum.
Mutuò aũt interrogabant quis esset, & vnde venisset.
His autem & dixit Melanthius custos caprarum,
Audite me proci inclytæ reginæ,
De hoc hospite vtiq́; enim anteà ipsum vidi,
Certè quidem hunc hùc subulcus duxit,
Ipsum autem non apertè scio vnde genus dicit esse.
Sic dixit, Antinous autem verbis arguebat subulcum.
O valdè cognite subulce, cur.a.tu hunc ad ciuitatem
Duxisti? an non satis nobis errantes & alij
Pauperes tristes conuiuiorum destructores?
An pro nihilo ducis quod facultates edunt regis
Hic congregati? tu autem & hunc vocasti?
Hunc.a.respondens, alloquutus es Eumæa subulce,
Antinoë non quidem bona, etiamsi bonus sis, dicis.
Quis enim hospitem vocat aliunde ipse cùm aduenіat,
Alium nisi horum qui opifices sunt?
Vatem, vel medicum malorum, vel fabrorum lignorũ,
Vel & magnum cantorem, qui delectet canendo?
Hi enim inclyti hominum in infinita terra.
Pauperem.a.non alioqui vocaret vexantem seipsum.
Sed semper difficilis super omnes es procos
Seruis Vlyssis, præcipuè autem rursus mihi, at ego
Non curo, donec mihi prudens Penelope
Viuit in domibus, & Telemachus diuinus.
Huic.a.rursus Telemachus prudens contrà loqu.est,
Tace ne mihi huic responde multùm verbis.
Antinous autem consueuit malè contendere semper
Verbis prauis, turbat autem & alios.
Dixit, & Antinoum verba velocia alloquutus est,
Antinoë tu quidẽ præclarè me curas, vt pater filium,
Qui hospitem iussisti à domo exire
Verbo necessario non hoc Deus perficiat.
Da ei aliquid captũ non equidẽ inuideo, iubeo.n.ego.
Neq́; quid matrẽ meã verere hac in re, neq́; aliquem
Seruorum, qui in ædibus sunt Vlyssis diuini.
Sed non tibi talis in pectoribus cogitatio.
Ipse enim comedere multò vis, quàm dare alij.
Huic.a.rursus Antinous respondens loquutus est,
Telemache altiloque robur indomite, quale dixisti?
Si ei tantum omnes dedissent proci,
Et ipsum tres menses longè à domo detinerent.
Sic dixit & scabellum capiens ostendit mensæ
Iacens, quo tenebat magnos pedes conuiuans.
Ei autem alij omnes dederunt, impleuerunt.a.peram
Pane & carnibus, citò iam & futurus erat Vlysses,
Rursus in viam iens donum gustare Achiuorum.
Stetit.a.apud Antinoũ et ipsum verbũ alloquutus est,
Da amice, non mihi videris pessimus Achiuorum
Esse, sed optimus, quoniam regi similis es.

Τῷ σε

Τῷ σε χρὴ δόμεναι καὶ λώϊον ἤπερ ἄλλοι
Σίτου· ἐγὼ δέ κέ σε κλείω κατ' ἀπείρονα γαῖαν.
Καὶ γὰρ ἐγώ ποτε οἶκον ἐν ἀνθρώποισιν ἔναιον
Ὄλβιος ἀφνειὸν, καὶ πολλάκι δόσκον ἀλήτῃ
Τοίῳ ὁποῖος ἔοι, καὶ ὅτευ κεχρημένος ἔλθοι·
Ἦσαν δὲ δμῶες μάλα μυρίοι, ἄλλα τε πολλὰ
Οἷσίν τ' εὖ ζώουσι καὶ ἀφνειοὶ καλέονται·
Ἀλλὰ Ζεὺς ἀλάπαξε Κρονίων (ἤθελε γάρ που)
Ὅς μ' ἅμα ληϊστῆρσι πολυπλάγκτοισιν ἀνῆκεν
Αἴγυπτόνδ' ἰέναι δολιχὴν ὁδὸν, ὄφρ' ἀπολοίμην.
Στῆσα δ' ἐν Αἰγύπτῳ ποταμῷ νέας ἀμφιελίσσας.
Ἔνθ' ἦτοι μὲν ἐγὼ κελόμην ἐρίηρας ἑταίρους
Αὐτοῦ πὰρ νήεσσι μένειν, καὶ νῆας ἔρυσθαι·
Ὀπτῆρας δὲ κατὰ σκοπιὰς ὤτρυνα νέεσθαι.
Οἱ δ' ὕβρει εἴξαντες, ἐπισπόμενοι μένεϊ σφῷ,
Αἶψα μάλ' Αἰγυπτίων ἀνδρῶν περικαλλέας ἀγροὺς
Πόρθεον, ἐκ δὲ γυναῖκας ἄγον καὶ νήπια τέκνα,
Αὐτούς τ' ἔκτεινον· τάχα δ' ἐς πόλιν ἵκετ' ἀϋτή.
Οἱ δὲ βοῆς ἀΐοντες, ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι
Ἦλθον· πλῆτο δὲ πᾶν πεδίον πεζῶν τε καὶ ἵππων,
Χαλκοῦ τε στεροπῆς· ἐν δὲ Ζεὺς τερπικέραυνος
Φύζαν ἐμοῖς ἑτάροισι κακὴν βάλεν, οὐδέ τις ἔτλη
Στῆναι ἐναντίβιον. περὶ γὰρ κακὰ πάντοθεν ἔστη.
Ἔνθ' ἡμέων πολλοὺς μὲν ἀπέκτανον ὀξέϊ χαλκῷ,
Τοὺς δ' ἄναγον ζωοὺς, σφίσιν ἐργάζεσθ' ἀνάγκῃ.
Αὐτὰρ ἔμ' ἐς Κύπρον ξείνῳ δόσαν ἀντιάσαντι
Δμήτορι Ἰασίδῃ, ὃς Κύπρου ἶφι ἄνασσεν·
Ἔνθεν δὴ νῦν δεῦρο τόδ' ἵκω πήματα πάσχων.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε.
* Τίς δαίμων τόδε πῆμα προσήγαγε, δαιτὸς ἀνίην;
Στῆθ' οὕτως ἐς μέσσον, ἐμῆς ἀπάνευθε τραπέζης,
Μὴ τάχα πικρὴν Αἴγυπτον καὶ Κύπρον* ἴδηαι.
Ὥς τις θαρσαλέος καὶ ἀναιδής ἐσσι προΐκτης.
Ἑξείης πάντεσσι παρίστασαι· οἱ δὲ διδοῦσι
Μαψιδίως, ἐπεὶ οὔ τις ἐπίσχεσις οὐδ' ἐλεητὺς
Υ Ἀλλοτρίων χαρίσασθ', ἐπεὶ πάρα πολλὰ ἑκάστῳ.
Τὸν δ' ἀναχωρήσας προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Α Ὢ πόποι, οὐκ ἄρα σοί γ' ἐπὶ εἴδεϊ καὶ φρένες ἦσαν.
Οὐ σύ γ' ἂν ἐξ οἴκου σῷ ἐπιστάτῃ οὐδ'* ἅλα δοίης,
Ὃς νῦν ἀλλοτρίοισι παρήμενος, οὔ τί μοι ἔτλης
Σίτου* ἀποπροελὼν δόμεναι· τὰ δὲ πολλὰ πάρεστιν.
Ὣς ἔφατ'· Ἀντίνοος δ' ἐχολώσατο κηρόθι μᾶλλον,
Καί μιν ὑπόδρα ἰδὼν ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Νῦν δή σ' οὐκέτι καλὰ διὲκ μεγάροιό γ' ὀΐω
Ἂψ ἀναχωρήσειν, ὅτε δὴ καὶ ὀνείδεα βάζεις.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ θρῆνυν ἑλὼν βάλε δεξιὸν ὦμον,
Πρυμνότατον κατὰ νῶτον. ὁ δ' ἐστάθη ἠΰτε πέτρη
Ἔμπεδον· οὐδ' ἄρα μιν σφῆλεν βέλος Ἀντινόοιο,
Ἀλλ' ἀκέων κίνησε κάρη, κακὰ βυσσοδομεύων.
Ἂψ δ' ὅ γ' ἐπ' οὐδὸν ἰὼν κατ' ἄρ' ἕζετο, κὰδ δ' ἄρα πήρην
Θῆκεν ἐΰπλείην, μετὰ δὲ μνηστῆρσιν ἔειπεν.
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγακλειτῆς βασιλείης,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Β Οὐ μὰν οὔτ' ἄχος ἐστὶ μετὰ φρεσὶν οὔτε τι πένθος,
Ὁππότ' ἀνὴρ περὶ οἷσι μαχειόμενος κτεάτεσσι
Βλήεται, ἢ περὶ βουσὶν, ἢ ἀργεννῇς ὀΐεσσιν·
Αὐτὰρ ἔμ' Ἀντίνοος βάλε γαστέρος εἵνεκα λυγρῆς,
Οὐλομένης, ἣ πολλὰ κάκ' ἀνθρώποισι δίδωσιν.

Ideò oportet dare, & meliùs quàm alij
Panis: ego autem te laudabo in magna terra.
Etenim, ego aliquãdo domum in hominibus habitãs
Beatus diuitem, & sæpè dedi erroni
Tali qualis esset, et cuius tandem rei indigus veniret.
Erant autem serui valdè multi, aliaq; multa
Quibusq; bene viuunt, & diuites vocantur.
Sed Iupiter destruxit Saturnius, (voluit enim sic.)
Qui me cum latronibus multùm errantibus misit,
Aegyptum versus ire longam viam, vt perirem.
Statui aũt in Aegypto fluuio naues, vtrinq; agitatas,
Tunc quidem ego iussi amabiles socios
Illic apud naues manere, & naues trahere.
Speculatores autem ad speculas iussi ire.
Hi autem intemperãtiæ victi & obsecuti animo suo,
Statim valde Aegyptiorũ virorũ perpulchros agros
Populati sũt: mulieres.v. eduxerũt & infantes filios,
Ipsosq; interfecerũt, citò aũt in ciuitatẽ iuit clamor:
Hi.a. clamore audito, simul aurora apparẽte (rum,
Venerũt, impletus est.a. omnis cãp' pedestriũ et equo-
Aërisq; splendore: in autem Iupiter gaudens fulmine
Fugam meis socijs malum fecit, neq; aliquis tolerauit
Stare contra, circum mala vndiq; stabant.
Tunc nostrũm multos quidẽ interfecerunt acuto ære.
Hos.a. abduxerũt viuos vt ipsis operãtur necessitatẽ.
At me Cyprum hospiti dederunt qui occurrerat,
Dmetori Iasidæ, qui Cypro robore imperabat.
Hinc iam nũc huc venio hoc nocumentum patiens.
Huic.a. rursus Antinous respondit & compellauit,
Ecquid Deus hãc cladem adduxit, cõuiuij tristitiam?
Sta autem sic in medio mea procul à mensa,
Ne citò amaram Aegyptum & Cyprum videas, χ. ἴδωαι.
Quòd quidam audens & impudens es mendicus.
Deinceps omnibus astas, hi autem dant
Inutiliter, quoniã nulla prohibitio, neq; misericordia
Ex alienis donare, quoniam adsunt multa singulo.
Hunc autem alloquutus est prudens Vlysses,
O amice, non tibi ne in speciem quidem mentes sunt.
Non tu.n. ex domo ei qui tibi astiterit neq; salẽ dares, χ. οὐδ' ἅλα
Qui nunc alienis assidens, non aliquid mihi toleras
Panis præceptum dare: hac autem multa adsunt. χ. ἀποπροελών
Sic dixit, Antino' autem iratus est animo magis,
Et ipsum toruè videns verba velocia alloquutus est,
Nunc iam te non amplius bene ex domo puto
Retrò cessurum, quando iam & opprobria dicis.
Sic dixit: & scabellum captum percussit dextrum humerum
Vltimum in dorsum: hic autem stetit tanquam petra
Firmiter, neq; ipsum commouit telum Antinoi.
Sed tacitè mouit caput mala profundè cogitans,
Rursus autem in viam iens desedit, peram autem
Deposuit benè plenam: pòst autem procis dixit,
Audite me proci perinclyta regina,
Vt dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Non quidem neq; dolor est in mentibus, neq; luctus,
Quando vir pro suis pugnans possessionibus,
Percutitur, vel de bobus, vel bene nutritis ouibus:
At me Antinous percussit ventris gratia mali
Perniciosi, qui multa mala hominibus dat.

Ἀλλ' εἴ που πτωχῶν γε θεοὶ καὶ ἐρινύες εἰσίν,
Ἀντίνοον πρὸ γάμοιο τέλος θανάτοιο κιχείη.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱός,
Ἔσθι' ἕκηλος ξεῖνε καθήμενος, ἢ ἄπιθ' ἄλλῃ·
Μή σε νέοι διὰ δώματ' ἐρύσωσ' (οἷ' ἀγορεύεις)
Ἢ ποδὸς ἢ καὶ χειρὸς, ἀποδρύψωσι δὲ πάντα.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ὑπερφιάλως νεμέσ-
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων, (σαν,
ρ Ἀντίνο', οὐ μὲν κάλ' ἔβαλες δύστηνον ἀλήτην.
Οὐλόμεν', εἰ δή πού τις ἐπουράνιος θεός ἐστι·
Καί τε θεοὶ ξείνοισιν ἐοικότες ἀλλοδαποῖσι,
Παντοῖοι τελέθοντες, ἐπιστρωφῶσι πόληας,
σ Ἀνθρώπων ὕβριν τε καὶ εὐνομίην ἐφορῶντες.
Ὣς ἄρ' ἔφαν μνηστῆρες. ὁ δ' οὐκ ἐμπάζετο μύθων.
η Τηλέμαχος δ' ἐν μὲν κραδίῃ μέγα πένθος ἄεξε
Βλημένου. ι οὐδ' ἄρα δάκρυ χαμαὶ βάλεν ἐκ βλε-
φάροιιν,
Ἀλλ' ἀκέων κίνησε κάρη, κακὰ βυσσοδομεύων.
Τοῦ δ' ὡς οὖν ἤκουσε περίφρων Πηνελόπεια,
Βλημένου ἐν μεγάρῳ, μετ' ἄρα δμῳῇσιν ἔειπε,
Αἴθ' οὕτως αὐτόν σε βάλοι κλυτότοξος Ἀπόλλων.
Τὴν δ' αὖτ' Εὐρυνόμη ταμίη πρὸς μῦθον ἔειπε,
γ. τέλος Εἰ γὰρ ἐπ' ἀρῇσιν * πέλος ἡμετέρῃσι γένοιτο,
Οὐκ ἄν τις τούτων γε ἐΰθρονον Ἠῶ ἵκοιτο.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Μαῖ', ἐχθροὶ μὲν πάντες, ἐπεὶ κακὰ μηχανόωνται·
Ἀντίνοος δὲ μάλιστα μελαίνῃ κηρὶ ἔοικεν.
Ξεῖνός τις δύστηνος ἀλητεύει κατὰ δῶμα,
Ἀνέρας αἰτίζων (ἀχρημοσύνη γὰρ ἀνώγει)
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐνέπλησάν τ' ἔδοσάν τε·
Οὗτος δὲ θρήνυϊ πρυμνὸν βάλε δεξιὸν ὦμον.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς ἀγόρευε μετὰ δμῳῇσι γυναιξὶν,
γ. ἐδόρπει Ἡμένη ἐν θαλάμῳ· ὁ δ' * ἐδείπνει δῖος Ὀδυσσεὺς,
Ἡ δ' ἐπὶ οἷ καλέσασα προσηύδα δῖον ὑφορβὸν,
Ἔρχεο δῖ' Εὔμαιε κιὼν τὸν ξεῖνον ἄνωχθι
Ἐλθέμεν, ὄφρα τί μιν προσπτύξομαι, ἠδ' ἐρέωμαι
Εἴ που Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἠὲ πέπυσται,
Ἢ ἴδεν ὀφθαλμοῖσι· πολυπλάγκτῳ γὰρ ἔοικεν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
ι Εἰ γάρ τοι βασίλεια σιωπήσειαν Ἀχαιοὶ
Οἷ' ὅ γε μυθεῖται, θέλγοιτό κέ τοι φίλον ἦτορ.
Τρεῖς γὰρ δή μιν νύκτας ἔχον, τρία δ' ἤματ' ἔρυξα
Ἐν κλισίῃ (πρῶτον γὰρ ἔμ' ἵκετο νηὸς ἀποδρὰς)
Ἀλλ' οὔπω κακότητα διήνυσεν ἣν ἀγορεύων.
Ὡς δ' ὅτ' ἀοιδὸν ἀνὴρ ποτιδέρκεται, ὅς τε θεῶν ἐξ
Ἀείδῃ δεδαὼς ἔπε' ἱμερόεντα βροτοῖσι,
Τοῦ δ' ἄμοτον μεμάασιν ἀκουέμεν ὁππότ' ἀείδῃ·
Ὣς ἐμὲ κεῖνος ἔθελγε παρήμενος ἐν μεγάροισι.
Φησὶ δ' Ὀδυσσῆος ξεῖνος πατρώϊος εἶναι,
Κρήτῃ ναιετάων, ὅθι Μίνωος γένος ἐστίν.
Ἔνθεν δὴ νῦν δεῦρο τόδ' ἵκετο πήματα πάσχων,
Προπροκυλινδόμενος. στεῦται δ' Ὀδυσῆος ἀκοῦσαι
Ἀγχοῦ Θεσπρωτῶν ἀνδρῶν ἐν πίονι δήμῳ
Ζωοῦ· πολλὰ δ' ἄγει κειμήλια ὅνδε δόμονδε.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Ἔρχεο, δεῦρο κάλεσσον, ἵν' ἀντίον αὐτὸς ἐνίσπῃ.
γ. ψιαι Οὗτοι * δ' ἠὲ θύρῃσι καθήμενοι ἑψιαάσθων,
Ἢ αὐτοῦ κατὰ δώματ'· ἐπεί σφισι θυμὸς ἐΰφρων.
Αὐτῶν μὲν γὰρ κτήματ' ἀκήρατα κεῖτ' ἐνὶ οἴκῳ,

Sed sicubi pauperum Dij & Erinnyes sunt,
Antinoum antè nuptias finis mortis inueniat.
Hunc aũt Antinous alloquutus est Eupithei filius,
Comede tacitus hospes sedens, vel abi aliò.
Ne te iuuenes per domos trahant (sicut dicis,)
Vel pede, vel & manu: lacerent autem omnia.
Sic dixit, hi autem omnes impotẽter succensuerũt,
Sic autem aliquis dixit iuuenum superborum,
Antinoë non quidẽ benè percussisti infelicem erronẽ
Perniciose, si iam alicubi aliquis in cœlestib. Deus est,
Et Dij hospitibus similes peregrinis,
Vt qui omnifarij existant, versantur per ciuitates,
Hominum fasq; nefasq; inspicientes.
Sic dixerunt proci, hic autem non curauit verba.
Telem. a. in corde quidem magnum luctum augebat
Illius percussi gratia, neq; lacrymam humum iecit ex
palpebris,
Sed tacitus mouit caput mala profundè cogitans.
Hunc postquam igitur audiuit prudens Penelope,
Percussum in domo, posteà quidem ancillis dixit,
Vtinam sic ipsumq; percutiat inclytus arc° Apollo.
Hanc. a. rursus Eurynome proma cõtrà alloquuta est,
Sic enim in votis finis nostris fieret,
Haud quis horũ bona sedis aurorã iret. i. cras supesset
Hanc. a. rursus alloquuta est prudens Penelope,
Nutrix, inimici quidẽ oẽs, quoniam mala excogitãt.
Antinous autem maximè, nigra morti similis est.
Hospes quidem infelix mendicat in domo
A viris petens (egestas enim cogit.)
Tunc alij quidem omnes impleueruntq; dederuntq;,
Hic autem scabello vltimum percussit dextrum latus,
Hæc quidem sic dixit inter famulas mulieres,
Sedẽs in thalamo, hic autem cœnauit diuinus Vlysses.
Hæc ad se vocatum alloquuta est diuinum subulcum,
Vade diuine Eumæe profectus hospitem iube
Venire, vt ipsum salutem, & interrogem,
Sicubi Vlyssem miserum vel audiuit,
Vel vidit oculis, errabundo enim similis est.
Hãc. a. respõdens, alloquutus est Eumæus subulcus,
Vtinam enim tibi regina tacerent Achiui
Qualia hic loquitur, mulceret tibi dilectum cor.
Tres. n. iam ipsum noctes habui, tres autẽ dies detinui
In stabulo, (primũ. n. ad me vẽit vbi naue aufugisset.)
Sed nondum calamitatẽ suã perfecit recitare dicẽdo.
Sicut autem quando cantorem quis aspicit, qui à Dijs
Canit doctus verba suauia hominibus,
Hũc indesinenter prompti sunt audire quando canit:
Sic me ille mulsit assidens in domibus.
Dicit autem Vlyssis amicus paternus esse
In Creta habitans, vbi Minois genus est.
Hinc iam nunc huc venit clades patiendo,
Hinc & hinc versatus, prædicat. a. de Vlysse audiuisse
Propè Thesprotorum virorum in pingui populo
Viuo, multos autem ducit thesauros suam domum.
Hunc. a. rursus alloquuta est prudens Penelope,
Vade huc voca, vt corãm ipse dicat.
Hi autem vel in ianuis sedentes delectentur,
Vel illic in domibus, quando ipsis animus lætus est.
Ipsorũ quidẽ. n. possessiones incorrupta iacẽt in domo.

Σῖτος

Σῖτος καὶ μέθυ ἡδύ· τὰ μὲν οἰκῆες ἔδουσιν·
Οἱ δ' εἰς* ἡμέτερον πωλεύμενοι, ἤματα πάντα
Βοῦς ἱερεύοντες καὶ ὄϊς καὶ πίονας αἶγας,
Εἰλαπινάζουσι, πίνουσί τε αἴθοπα οἶνον
Μαψιδίως· τὰ δὲ πολλὰ κατάνεται. οὐ γὰρ ἔπ' ἀνὴρ
Οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκεν, ἀρὴν ἀπὸ οἴκου ἀμῦναι.
Εἰ δ' Ὀδυσσεὺς ἔλθοι καὶ ἵκοιτ' ἐς πατρίδα γαῖαν,
Αἶψά κε σὺν ᾧ παιδὶ βίας ἀποτίσεται ἀνδρῶν.
Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δὲ μέγ' ἔπταρεν. ἀμφὶ δὲ δῶμα
Σμερδαλέον* κονάβησε. γέλασσε δὲ Πηνελόπεια·
Αἶψα δ' ἄρ' Εὔμαιον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἔρχεό μοι, τὸν ξεῖνον ἐναντίον ὧδε κάλεσσον.
Οὐχ ὁράας ὅ μοι υἱὸς ἐπέπταρε πᾶσιν ἔπεσσι;
Τῶ κε καὶ οὐκ ἀτελὴς θάνατος μνηστῆρσι γένοιτο
Πᾶσι μάλ', οὐδέ κέ τις θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξοι.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν,
Αἴ κ' αὐτὸν γνώω νημερτέα πάντ' ἐνέποντα,
Ἕσσω μιν χλαῖνάν τε χιτῶνά τε, εἵματα καλά.
Ὣς φάτο. βῆ δὲ συφορβὸς ἐπεὶ τὸν μῦθον ἄκουσεν·
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ξεῖνε πάτερ, καλέει σε περίφρων Πηνελόπεια,
Μήτηρ Τηλεμάχοιο. μεταλλῆσαί τί ἑ θυμὸς
Ἀμφὶ πόσει κέλεται, καὶ κήδεά περ πεπαθυίῃ.
Εἰ δέ κέ σε γνοίη νημερτέα πάντ' ἐνέποντα,
Ἕσσει σε χλαῖνάν τε χιτῶνά τε, ὧν σὺ μάλιστα
Χρηΐζεις. σῖτον δὲ καὶ αἰτίζων κατὰ δῆμον,
Γαστέρα βοσκήσεις, δώσει δέ τοι ὅς κ' ἐθέλῃσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Εὔμαι', αἶψά κ' ἐγὼ νημερτέα πάντ' ἐνέποιμι
Κούρῃ Ἰκαρίοιο περίφρονι Πηνελοπείῃ.
Οἶδα γὰρ εὖ περὶ κείνου, ὁμὴν δ' ἀνεδέγμεθ' ὀϊζύν.
Ἀλλὰ μνηστήρων χαλεπῶν ὑποδείδι' ὅμιλον,
Τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν ἵκει.
Καὶ γὰρ νῦν, ὅτε μ' οὗτος ἀνὴρ κατὰ δῶμα κιόντα
Οὔτι κακὸν ῥέξαντα βαλὼν ὀδύνῃσιν ἔδωκεν,
Οὔτε τι Τηλέμαχος τόγ' ἐπήρκεσεν, οὔτε τις ἄλλος·
Τῶ νῦν Πηνελόπειαν ἐνὶ μεγάροισιν ἄνωχθι
Μεῖναι, ἐπειγομένην περ, ἐς ἠέλιον καταδύντα.
Καὶ τότε μ' εἰρέσθω πόσιος πέρι νόστιμον ἦμαρ,
Ἀσσοτέρω καθίσασα παραὶ πυρί. εἵματα γάρ τοι
Λύγρ' ἔχω. οἶσθα καὶ αὐτὸς, ἐπεί σε πρῶθ' ἱκέτευσα.
Ὣς φάτο. βῆ δὲ συφορβὸς, ἐπεὶ τὸν μῦθον ἄκουσεν.
Τὸν δ' ὑπὲρ οὐδοῦ βάντα προσηύδα Πηνελόπεια,
Οὐ σύγ' ἄγεις Εὔμαιε; τί τοῦτ' ἐνόησεν ἀλήτης;
Ἦ τινά που δείσας ἐξαίσιον; ἦε καὶ ἄλλως
Αἰδεῖται κατὰ δῶμα; κακὸς δ' αἰδοῖος ἀλήτης.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Μυθεῖται κατὰ μοῖραν, ἅπερ κ' οἴοιτο καὶ ἄλλος,
Ὕβριν* ἀλυσκάζων ἀνδρῶν ὑπερηνορεόντων.
Ἀλλά σε μεῖναι ἄνωγεν ἐς ἠέλιον καταδύντα.
Καὶ δέ σοι ὧδ' αὐτῇ πολὺ κάλλιον, ὦ βασίλεια,
Οἴην πρὸς ξεῖνον φάσθαι ἔπος, ἠδ' ἐπακοῦσαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Οὐκ ἄφρων ὁ ξεῖνος οἴεται, ὥσπερ ἂν εἴη.
Οὐ γάρ* πού τινες ὧδε καταθνητῶν ἀνθρώπων
Ἀνέρες ὑβρίζοντες ἀτάσθαλα μηχανόωνται.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς ἀγόρευεν. ὁ δ' ᾤχετο δῖος ὑφορβὸς
Μνηστήρων ἐς ὅμιλον, ἐπεὶ διεπέφραδε πάντα.

Panis & vinũ dulce, hæc quidẽ domestici comedunt.
Hi autem in nostrum versantes dies omnes
Boues mactando, & oues, & pingues capras
Conuiuantur, bibuntq́ nigrum vinum
Incassũm, hæc.a. multa absumuntur. non enim est vir
Qualis Vlysses fuit qui cladem domo expellat.
Si aũt Vlysses venerit & accesserit in patriã terram,
Statim cum suo filio iniurias repẽdet istorũ virorum.
Sic dixit: Telem. autem valdè sternutauit, circum autem domum
Horrendum resonuit, risit autem Penelope.
Statim autem Eumæum verba velocia alloquuta est,
Vade mihi hospitem coràm huc voca.
Nõ vides quòd mihi filius sternutauit omnib. verbis?
Ideò & non imperfecta mors procis fiet
Omnib. valdè, neq́ quisquã mortem & fatũ vitabit.
Aliud autem tibi dico, tu autẽ in mentibus pone tuis,
Si ipsum cognoscam vera omnia dicentem,
Induã ipsum chlenãq́ interulãq́, vestimẽta pulchra.
Sic dixit, iuit.a. subulcus postquã verbũ audiuit.
Propè autem stans verba velocia alloquutus est,
Hospes pater, vocat te prudens Penelope
Mater Telemachi, inquirere aliquid ipsam animus
Circa maritum iubet, quamuis dolores passa sit.
Si autem te cognoscet vera omnia dicentem,
Induet te chlenamq́ interulamq́, quorũ tu maximè
Indiges, panem autem & petens in populo
Ventrem pasces, dabit autem tibi quicunq́ voluerit.
Hũc.a. rursus alloquutus est multa passus diuinus (Vlysses,
Eumæe, statim ego vera omnia dicam
Filiæ Icarij perprudenti Penelopæ.
Scio enim bene de illo, parẽ autẽ suscepimus ærumnã.
Sed procorum difficilium timeo multitudinem,
Quorum superbiaq́ visq́ ferreum cælum iuit.
Etenim nunc quando me hic vir in domum euntem
Nihil mali patrato percussum doloribus dedit,
Neq́ aliqd Telem. hac in re audiuit, neq́ aliquis alius:
Ideo nunc Penelopem in domibus iube
Manere festinantem licet, in solem occidentem.
Et tunc me interroget mariti de reditiuo die,
Propius assidens apud ignem. vestimenta enim
Mala habeo, scis & ipse, quoniam te prius oraui.
Sic dixit, iuit.a. subulcus postquã verbũ audiuit.
Hũc aũt super pauimẽto euntẽ allocuta est Penelope,
Non tu dicis Eumæe? quid hoc intellexit ille erro?
An aliquid reueritus iniquè? an & aliter
Verecundatur in domo? malè verecũdus peregrinus.
Hanc.a. respondens, alloquutus es Eumæe subulce,
Loquitur vt par est, quæ putaret alius.
Superbiam fugere virorum superborum:
Sed te manere iussit in solem occidentem.
Tibi verò sic ipsi multò melius, ô regina,
Solam ad hospitem loqui verbum & audire.
Hunc autem rursus alloquuta est prudẽs Penelope,
Non insipiens hospes putat, sicut est.
Non enim aliqui sic mortalium hominum
Viri contumelijs agentes iniusta cogitant.
Hæc quidẽ sic dixit, hic aũt iuit diuinus subulcus
Procorum in cœtum, postquam dixit omnia.

Αἶψα δὲ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα, | *Statim autem Telemachum verba velocia allocutus est,*
Ἄγχι σχὼν κεφαλὴν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι· | *Collato capite, ut non audirent alij,*
Ὦ φίλ', ἐγὼ μὲν ἄπειμι σύας καὶ κεῖνα φυλάξων, | *O dilecte, ego quidem ibo ad sues & illa custodiam,*
Σὸν καὶ ἐμὸν βίοτον· σοὶ δ' ἐνθάδε πάντα μελόντων. | *Tuas nimirum & meas facultates, tibi autem hic omnia curæ (sint.*
Αὐτὸν μέν σε πρῶτα σάω, καὶ φράζεο θυμῷ | *Ipsum quidem te primum serua, & considera animo*
Μή τι πάθῃς. πολλοὶ δὲ κακὰ φρονέουσιν Ἀχαιῶν· | *Ne quid patiaris: multi autem mala sentiunt Achiuorum,*
Τοὺς Ζεὺς ἐξολέσειε πρὶν ἡμῖν πῆμα γενέσθαι. | *Quos Iupiter perdat antè nobis nocumentum fieri.*
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα, | *Hunc autem rursus Telemachus prudens contrà alloquutus (est,*
Ἔσσεται οὕτως ἄττα· σὺ δ' ἔρχεο δειελιήσας | *Erit sic euge, tu autem vade merenda sumpta:*
Ἠῶθεν δ' ἰέναι καὶ ἄγειν ἱερήϊα καλά. | *Manè autem veni, & huc sacrificia pulchra.*
Αὐτὰρ ἐμοὶ τάδε πάντα καὶ ἀθανάτοισι μελήσει. | *At mihi hæc omnia & immortalibus curæ sunt.*
Ὣς φάθ'. ὁ δ' αὖτις ἄρ' ἕζετ' ἐϋξέστου ἐπὶ δίφρου, | *Sic dixit, hic autem rursus sedit benè polita in sede,*
Πλησάμενος δ' ἄρα θυμὸν ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος, | *Impletus autem animum cibi & potus,*
Βῆ ῥ' ἴμεναι μεθ' ὕας· λίπε δ' ἕρκεά τε μέγαρόν τε | *Perrexit ire ad sues: liquit autem claustraque domumque*
Πλεῖον δαιτυμόνων. οἱ δ' ὀρχηστυῖ καὶ ἀοιδῇ | *Plenam conuiuarum. hi autem saltu & cantu*
Τέρποντ'· ἤδη γὰρ καὶ ἐπήλυθε δείελον ἦμαρ. | *Delectabantur: iam enim et ingressus erat meridianus dies.*

COMMENTARIVS.

a μετὰ δὲ μνηστῆρσιν ὁμίλει] Hinc constat caprarium istum Melanthium non adeò infimæ conditionis fuisse, ut possent nonnulli ex hodiernæ rei pastoritiæ statu conijcere, quam viles homines & de fæce populi exercent. Antiquitus enim, ut aliàs obseruabamus, nobiles etiam viri ea maximè sunt delectati: & talem fortasse hunc Melanthium suspicemur, quippe qui procis illustribus viris assideat, atque adeò inter primos: vbi sine dubio fuit Eurymachus, à quo etiam apprimè dilectum fuisse obseruat Poëta.

b Εὔμαι', ἦ μάλα δὴ] Appositè inducit Homerus Vlyssem has ædes admirantem. Ea enim ferè solemus admirari, quæ nunquam antea vidimus. Itaq; meliùs hac ratione peregrini & extranei hominis personã sustinet Vlysses, cum ita quasi ad rem ignotam obstupescit.

c ἐν δέ τε φόρμιγξ] Hac de re nos alibi nonnulla diximus. Vide plura apud Stuckium Antiquit. Conuiual. lib. 3. cap. 20.

d γνώσῃ] Nescio quid simile anteà etiam apud Phæacas Vlysses enunciauit: vbi nos quædam annotauimus, quæ ad huius etiã loci illustrationem pertinebunt.

e ἂν δὲ κύων] Mirum est quod Homerus de hoc cane prodidit, ab eo agnitum herum suum Vlyssem post tam longam eius absentiam, cùm ignotus postea inter vxorem reliquosque domesticos versatus sit. Et quod magis est admirabile, eo adhuc paruulo & nullius vsus Vlysses abierat: tamen adhuc non solùm eius memor est, sed etiam eum recognoscit, ex odoratu nempe, qui canibus est præstantissimus. Cuius beneficio Venetijs canis quidam in medio fori post triennium agnouit suum dominum, ut scribit Blondus. Exemplum minori admiratione dignum, quàm Homericum, neque dubium tamen quin idem Veneticus canis etiam post lõgius tempus dominum suum fuisset agniturus.

f οὐρῇ] Duo signa blandientium canum exprimit, caudæ motum, & aurium demissionem: quod vtrumque verbo σαίνειν cõplectuntur Græci. Hinc est prouerbium, *Mouere caudam*, pro blandiri: quod tamen quidam *cauda blandiri* efferunt, id est τὴν οὐρὰν σείειν, ut est apud Aristophanem in Equitibus. Vide Erasmum Adag. Chil. 4. Cent. 1. prouer. 32.

g καλὸς μὲν δέμας] Accidit plerunque vt præstantia corporis eius elegantiæ minimè respondeant: vbi autem vtrumque concurrit, mira & nunquam satis laudata conflatur harmonia, qualis fuit in hoc cane. Rarum est porrò vt canum magnitudo aliquid eorum præstantiæ detrahat, quin potiùs ij pluris fieri ad vsum solent quàm minores, quibus ad delicias tantùm vti solemus: excipio venaticorum genera, in quibus etiam parui non sunt contemnendi. Tu ea de re consule locupletes Thesauros Gesneri.

h ὁ τοιός δ' ἦν] Cùm talis iam esset tunc canis iste, cur antea dixit Poëta Vlyssem eo non fuisse vsum? quod ego ad inhabilitatẽ canis puto referendum: ait enim, θρέψε μὲν οὐδ' ἀπόνητο. Videat Lector an Eumæus intelligat relictum ita ab Vlysse hunc canem, vt mox tantæ velocitatis fuerit & roboris.

i ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς] Notandus est maximè hic locus. Monet Eumæus Homericus, seruorum ingenia statim ad fidem dominis suis exhibendam relanguescere, vtpote quibus absentibus minus rectè officio suo defungantur: cuius rei causam hanc adducit, quòd Iupiter seruis dimidiũ virtutis adimat. Quare? quia nimirũ cùm amẽt libertatẽ homines, quã etiã à natura oẽs vniuersim ex sententia Iurisprudentũ habẽt, in seruitute collocati ad id faciendũ cõpelluntur, quod spõte & si sui iuris fuerint, aut nõ faciãt, aut si fecerint, id sedatiore animo sint facturi. His astipulatur quorundã opinio, quã Plato lib. 6. de Legibus memorat. Ibi dicit à quibusdam laudatos seruos, & illud seruitium Hilotarum apud Lacedæmonios, &c. itaque concludit, Nemini esse dubium, seruos eos comparandos, qui & optimi sint, & egregia erga nos voluntate ac beneuolentia. Ex eo enim seruorum genere complures, inquit, extiterunt, qui fratres & filios nostros omni virtute superarunt, ac proinde & dominos & ipsorum facultates & familias penitùs conseruarũt. Tum subijcit, contrà etiam dici, In seruili animo nihil sani & integri inesse, neq; virum prudentem huic hominum generi credere oportere: id est, vt eius verbis vtar, ὡς ὑγιὲς οὐδὲν ψυχῆς δούλης, οὐδὲ πιστεύειν οὐδέποτ' οὐδὲν τῷ γένει δεῖν τόν γε νοῦν κεκτημένον. Quod etiam huius Poëtæ (quem σοφώτατον τῶν ποιητῶν appellat) authoritate comprobrat, hos duos versus adducens, sed aliter paulò quam in Homericis exemplaribus hactenus legatur. Sic enim Plato:

ἥμισυ γάρ τε νόου ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεὺς ἀνδρῶν, οὓς ἂν δὴ κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν.

Ex hac ergo diuersa de seruis opinione, alij, inquit, nihil generi seruorum credunt: sed stimulis & verberibus, quasi ferarum naturam, non ter tantùm, sed sæpiùs famulorum suorum animos seruiles efficiunt: alij verò omnino aliter se gerunt. His ipse suam sententiam de seruitutis ratione constituenda subijcit, quam inde petet studiosus lector. Quod ad hunc locum attinet, sanè constat id verè posse de plerisq; seruis enunciari: nam nonnulli ita sponte & fideliter seruiũt, vt non minus se liberos putẽt, dum officio suo defunguntur, quàm si seruitutis iugum excussissent. Alij contrà, de quibus illud prouerbium efferri potest, *Quot serui, tot hostes*, vt est apud Macrobium in Saturnalibus, & Senecam Epistola 47. quam domini vt diligenter & attenti legant author sum, vnde discent quo pacto illam seruorum hostilitatem amolientur & deuitabunt: quanquam authorem huius prouerbij ad hoc Homericum respexisse puto. Asinius Capito tamen apud Festum Pompeium, vt Erasmus refert, existimat hominum errore perperam fuisse pronunciatum: quòd verisimilius sit, sic esse dictum initio, *Quot hostes, tot serui*: quia capti victiq; ad seruitutem adducebantur, vnde etiam dicta mãcipia. Exprimit ergo Eumæus seruorum vt plurimùm ingenium: dicimus vt plurimùm, quia alioqui se ipsum in eorum numero complecteretur: cùm tamen constet, quanta cum fidelitate hactenus ille se gesserit. Aliud autem erit de probis seruis sentiendum, qui non metuunt suos dominos, sed colunt, & libera quadam beneuolentia, non seruili & coacta complectuntur, quæ solet tandem in odium degenerare.

k ἐεικοστῷ ἐνιαυτῷ] Cæteri canes (inquit Aristoteles exceptis Laconicis) maxima ex parte ad annos quatuordecim, sed nõnulli ad viginti protrahunt vitam. Quamobrem rectè apud Homerum canem Vlyssis vicesimo anno mori aliqui iudicant. *Hæc ille*. quem sequutus Plinius: Viuunt, inquit, Laconici annis denis, fœminæ duodenis: cætera genera quindecim annos, aliquando viginti. Aelianus cani vitã produci ad decimumquartum annũ scribit. Atq; hæc sunt quæ de canũ vita apud scriptores reperio. Ego catulum Basileæ vidi, qui vicesimum quartum annum agebat, vt mihi eius dominus sanctè affirmabat. Vnde magis erit credibilis huius Argi ætas, quæ ad vicesimum vsque annum extendebatur. Porrò veteres tradidisse refert Eustathius, hunc Argum præ voluptate ob visum dominum expirasse. Siquidem iuxta Sophoclem, Συμφορὰ γηρᾷ ... τῷ παλαιῷ ...

l ἀλλ' ἀλήτῃ πτωχῷ] Locus mendicorum fuit olim in limine ædiũ aut thalamorum potius (nam ex Homero videtur constare, liberum

berum eis fuisse vsque ad ipsa penetralia accessum) quod tum ex hoc loco, tum ex alijs in sequentibus docetur. Sic apud Lucã Lazarus, ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα τοῦ πλουσίου: proiectus erat ad vestibulum diuitis. Vide Stuckium Antiq. Conuiual lib. 2. cap. 5. vbi præterea docet, quod ex Homero colligitur, solitos mendicos ex illo loco vbi primùm considebant, id est, ex limine surgere, & ad mẽsas epulantium accedere, ad cibum stipemque à singulis conuiuarum porrectis manibus petendum, quo accepto ad locum suum reuertebantur. Vide sequentes Telemachi & Eumæi orationes.

m αἰδὼς] Pudor iste est intelligendus de audacia libera, qua res sibi necessarias mendici exigũt, & qua si non sint præditi, miseriorẽ eorum conditionem putes. Petentibus enim tantùm dari, vox est non minus trita quàm vera. Ergo pudor ille rusticus mendicis omnino est inutilis, qualis tamen rarò ipsis solet inesse. Neq; tamen impudentes eos esse debere intelligimus: cùm vt est apud Euripidem in Medea, ἡ μεγίστη τῶν ἐν ἀνθρώποις νόσων πασῶν ἀναίδεια: sed audacia quæ modestiæ & verecundiæ sit immixta, ad liberè victum petendum instructos.

n Ζεῦ ἄνα,] Cùm ij qui beneficium à potentioribus gratis excipiunt, non habeant quo pacto re ipsa parẽ eis gratiam rependant, solent ad preces & vota recurrere, vt hoc loco Vlysses, qui pro beneficio & humanitate Telemachi duo illi optat. Vnum quidem generale, alterum verò particulare. Generale, cùm eum inter homines beatum esse vult: particulare, cùm cogitationibus illius faustum precatur exitum. Et hoc quidem ab ijs qui hoc exaudiebant potuit generaliùs accipi, sed præcedentia faciunt vt credam tacitè Vlyssem consilium illud aduersus procos intellexisse.

o ἀμφοτέρῃσιν] Prouerbium est, *Vtraq; manu accipere*, forsan ex hoc loco desumptum. Videtur exprimi pauperum studium & diligentia in accipiendis, quæ mendicando impetrant.

p ἀλλ' οὐδ' ὡς] Quanquam ex consilio Telemachi debuit Vlysses à procis stipẽ emendicare: noluit tamen Poëta eum hoc sine diuino consilio aggredi, quod longè est augustius quàm si aliter factum esset. Notandum est autem, quis sit finis huius emẽdicationis, vt nimirum iustos & iniustos cognoscat, id est, τίνες ἐναίσιμοι καὶ τίνες ἀθέμιστοι: nempe à quibus stipe honestaretur, & à quibus contrà contumeliosè repelleretur.

q ἦ οὐχ ἅλις ἡμῖν,] Irascitur Antinous Eumæo, quòd hunc mendicum adduxerit, cùm pleriq; alij nimis frequẽter adsint, qui Vlyssis bona absumant. Vbi [illegible] omnino hanc causam iræ suæ prætexit, siquidem non in Vlyssis commodum hunc mendicũ & alios abesse voluit: sed quia, vt conijcio (quis autem de procis nisi sinistra omnia hac in parte suspicetur?) dum illis etiam essent alimenta administranda, minus sibi superiturum esse verebatur, vt etiam paulò pòst innuet Telemachus. Et hoc præcipuè Eumæo, quem fidelissimum seruorum Vlyssis, & ei magis quàm reliqui fauentem sine dubio intelligebat: hoc inquam, Eumæo dictum magnam habet asperitatem, quòd in eum culpam imminutionis bonorũ Vlyssis referre videatur, qui hũc mendicũ adducat.

r Ἀντίνο' οὐ μὲν] Purgat se Eumæus apud Antinoum, primùm eum carpit, quod cùm alioqui vir sit bonus (quæ commodissima fuit ἐπιπλήξις) bona tamen non loquatur. hoc est, minus recta aut veritati consentanea. Deinde docet se hunc mendicum non adduxisse, cùm sit extraneus, neque propriè ij dicantur adduci, qui peregrinè adueniunt: sed vel opifices, vel vates, vel medici, vel fabri lignarij, vel cantores. Eiusmodi enim homines lubenter ad conuiuium solent aduocari, & spontè: at peregrinos pauperes quis dicatur accersere, cùm ne eos quidem vsquam gentium esse intelligat? Hic est sensus apologię Eumęi: cùm tamen verè hunc mendicum adduxisset, vt constat ex præcedentibus. Sed ita videatur voluisse Poëta futilem & inanem Antinoi querelam elidi, vt responsum interrogationi conuenire quodammodo debeat: hoc est, vt stulto stultè, prudenti prudenter respondeatur. Tandem inuehitur Eumæus in Antinoum, quem asperrimum omnium procorum esse dicit: quem tamen ipse magni non faciat, aut eius minas ac iram curet, quandiu Penelope & Telemachus in viuis erunt, quorum præsidio nimirum se tutum existimat.

s Ἀντίνο', ἦ μευ καλὰ,] Ironica est hæc prima pars orationis Telemachi, qua Antinoo videtur gratias agere, quòd se tanta paterna beneuolentia complectatur, vt sua bona conseruare studeat cùm hunc mẽdicum domo conatur expellere. Sed hoc se εἰρωνικῶς loquutum statim docet, cùm eum iubet aliquid stipis ei præbere, neque matrem aut alios domesticos reformidet. Siquidem ipse qui putà sit dominus ædium & bonorum, hoc ei permittat, imò iubeat, quæ vox authoritatis & põderis multùm hoc loco habet. Tum detegit fraudulentam illius mentem, cùm docet eum malle bona illa absumere, quàm alijs impertiri.

t Τηλέμαχ' ὑψαγόρη,] Respondet Telemacho Antinous, primùm contumeliosè, dũ conuicijs eum proscindit: deinde ironicè, cùm se ita liberalem in mendicum esse dicit, vt si tot à reliquis procis accipiat, per trimestre tempus in has ædes rediturus non sit: quod prima facie potuit de eleemosyna accipi, sed ille de verberibus intellexit, quasi id tãtùm de eo quod facturus erat, sit accipiendum. Id autem infrà videbimus vbi scabello isto quod statim arripiet, mendicum percutiet, vt etiam est interpretatus Eustathius. Hic ergo erit sensus, quasi dicat Antinous: Cur tu mihi, Telemache, exprobras, quòd in hunc mendicum minus sim beneficus? Imò verò si tam liberales in eum reliqui proci fuerint, atque ego ero, sic ille sibi prouisum sentiet, vt per tres menses (videtur autem numerus finitus pro indefinito poni, quod maximè in ternario solet obtinere) has ædes non reuisat. Et vt mentẽ suam in his verbis paulò obscuriorem illustret, arrepto scabello huic mendico, vt censeo, ictus comminatus est, quos ei postmodùm infliget, sed tũ mendici tum aliorum quoq; procorum verbis exulceratus.

u Δός, φίλος·] Quemadmodum ignis quantumuis latens aliquantulum fumo suo se prodit, sic virtus & animi in hoc nostro Vlysse, licet iam longè habitu & specie corporis ab illo Vlysse Laërtio, mutato, Vlyssei semper apparent: & hoc potissimum loco, vbi non veretur durum illum & immanem, à quo tam immisericorditer anteà exceptus est, Antinoum rursus adire, & ab eo stipem emendicare. Quàm intrepidè autem id fecerit, eius oratio planè docet. Primùm amici nomine eum compellat, quod à mẽdico profectum aliquid superbiæ & altioris animi in eo subindicat. Id tamen emolliuisse videtur laudibus ipsius Antinoi, quas subnectit, quem dicit regiæ maiestatis multum præ se ferre, & hac parte cæteros antecellere: vnde cùm donare regium sit, ideò etiam hoc se meritò ab eo petere doceat, quòd ipsum ista stipis collatio meliùs quàm reliquos deceat. Eum siquidem par est plura erogare, qui plura possidet, quod Reges assolent. Adnectit aliam causam, quà putauit ad hanc munificentiam exhibendam Antinoum incendi posse, nempe laudem quam se ei per vniuersum orbem propagaturum pollicetur. Eius porrò studio cùm omnes omnino maximè teneantur (nisi mihi væcordes & pecora quædam, naturæ monstra, opponas) nihil non illius gratia experiri, moliri, ac præstare solent, nedum rem tam leuem, qualem Vlysses postulat, spe famæ & gloriæ oblata petentib. vllo modo videtur denegaturi. Sed quod addit argumentum, longè est grauissimum & validissimum ad Antinoi beneuolentiam & liberalitatem excitandam. Eorum enim magis solemus misereri, qui è sua felicitate in miserum statum deciderunt, vbi potissimùm intelligimus nos etiam eidem mutationi perinde esse obnoxios: quam si subierimus, eandem opem ab alijs sumus exoptaturi, quam illi à nobis iam efflagitant. Lex autem naturæ ea est, vt lubenter in alios conferamus, quæ nobis etiam tribui velimus, in eorum si fuerimus statu. Et eò spectasse Vlyssem fortunæ suæ commemoratione non dubito, quanquam αἰτιολογικὸν etiam postremæ illius laudis pollicitationis esse possit: quasi dicat, non esse absurdum vt ille in Orbe terrarum Antinoo laudem conciliet, qui possit in eundem felicitatis florem restitui, qui iam emarcuit. Sed priori sententiæ magis adhæreo. Narrat ergo Vlysses, sed paucis historiam sui infortunij, aliquantulum diuersam ab ea, quam anteà Eumæo exponebat, in eo solùm cum ea cõuenientem, quod de Aegypto memorat. Nam quod se Dmetori diuenditum fuisse dicit, ab illa superiore narratione alienum est, vbi planè diuersum exitum fortunæ suæ, quã in Aegypto primùm acerbam sensit, recensuit. Annòn ergo præsentis Eumęi conscientiam est reueritus, aut metuit ne mendacium illud ab eo detegeretur? Imò potuit eius beneuolentia fretus eò liberius hoc comminisci, & Antinoo obtrudere: cui cùm malè esset affectus, lætari potuit ab hoc mendico illi imponi, ratus non mentiendi simpliciter studio, sed de industria ad hunc Antinoum decipiendum hæc ab eo fingi. Quam sententiam Lector, nisi me fallit animus, lubentiùs amplectetur, quàm inconstantẽ illam Eustathij. Primũ enim dicebat, Vlyssem nihil aliud ab illa quàm Eumæo fecerat diuersum, narratione ausum comminisci. [illegible] Εὐμαίου παρόντος καὶ ἀκροωμένου, ὡς πρὸς ἐκεῖνον ψευσάμενος. Cùm autem diuersitatem illam attingit, ait, [illegible] τοῦ Εὐμαίου, [illegible] ὁ Εὔμαιος [illegible] βουλόμενος. Quid enim? Illa Eumæus meminerit, hæc tradiderit obliuioni? In ijs suspicionem Eumæi timuerit, in his verò minimè? Hæc tam inconstantia ego sanè non audio.

x τίς δαίμων] Hinc meliùs constat quàm ferus & immansuetus hic Antino' fuerit, qui ad miseram illam Vlyssis conditionẽ non permoueatur, sed potiùs eò grauiùs in eum exacerbetur, atque adeò reliquorum damnet liberalitatem eo nomine, quòd ex bonis alienis eam exerceant. Qui prætextus speciosus quidem est, sed tamen adulterinus: quia, vt anteà etiam monuimus, non rei Vlyssęę conseruandæ gratia erogari ab alijs stipem illam ægrè ferebat, sed quòd ita imminui et magis bona illa videret, quibus ille tantoperè inhiabat.

γ' ἀλλοτρίων χαρίσασθαι.] Potest & hoc sententiosè vsurpari in eos, qui cùm suis bonis parcant, in alienis profundendis liberiores esse consueuerunt: et hoc est quod Galli prouerbio enunciant, *De l'autruy cuir large corroye:* & Germani, Es ist gut auß ander leute leder lange riemen schneiden. Et meo calculo ista, οὔ τις ἐπίσχεσις οὐδ' ἐλεητὺς ἀλλοτρίων χαρίσασθαι in prouerbium abibunt. Huc pertinet quod est apud Apul. lib. 7. *De alieno ludis corio.* Vide Eras. Adag. Chil. 2 cent. 2 prou. 88.

z [illegible].] Rectè omnino secundum Eustathium ista Antinoi verba, [illegible].

A ὢ πόποι.] Audet Vlysses repulsa illa Antinoi & conuicijs exulceratus illi etiam insultare, dum eum mente captũ appellat, & qui speciem suam & vultum animo non referat, vt qui sit λαμπρὸς μὲν εἶδος, μεμπτὸς δὲ φρενῶν. Nam anteà ex eius ore nescio quid melioris de eo ominabatur, cùm dicit, οὐ μέν μοι δοκέεις ὁ κάκιστος Ἀχαιῶν ἔμμεναι ἀλλ' ἄριστος, &c. Ergo huc aduocabimus illud Iuuenalis, *Fronti nulla fides.* Tum arguit Vlysses sordes huius Antinoi, idem argumentum in eum retorquens, quo ipse liberalitatem reliquorũ ex alienis bonis factam culpabat. Imò, inquit Vlysses, hoc ipsum mihi est indicio, ægrè te ex tuis facultatibus donaturus, qui in alienis tam parcum & tenacem te præbeas.

B οὐδ' ἅλα δοίης.] Prouerbium est hominem præparcum & auarum, quod etiam Adrianus Iunius Adag. cent. 8. prou. 10. annotauit: cui respondet illud quod idem ex Parthenio obseruat, [illegible], Herbæ marinæ corticem non dederit. Sed hoc Homericum longè augustius. Fuit enim sal apud antiquos hospitalitatis & amicitiæ symbolum, vt etiam primum apponi & exhiberi soleret: vnde illud Pythagoreum, τὸν ἅλα παρατίθεσθαι. Cuius rei causas affert Eustathius noster Iliad. ι. vel διὰ τὸ τῆς φιλίας [illegible] καὶ πεπηγμένον. Sal enim multis corporibus firmitatis atq; durationis causa existit. Vel vt sit symbolum τοῦ κατὰ φιλίαν [illegible]. Nam vt vt sal ex multis aquis liquidis & fusilibus in vnum corpus solidum coalescit: sic etiam qui ex diuersis locis longè à se inuicẽ dissitis in vnum hospitium conueniunt, non loco solùm, verùm etiam affectu amico vniuntur atq; copulantur. Vide Stuckium Antiq. conuiual. lib. 1. c. 30. Ergo Antinoo inhospitalitatem exprobrat, quæ ex re præcipua & potissima denegata arguitur. Porrò Lexici est Homerici alteram Callistrati lectionem (nam hæc quæ in contextu habetur, est Aristarchi) quam in margine scripsi, explicare. Id moneo. Aristarchum angustiorem exhibuisse lectionis suæ sensum, quàm Callistratum, vt ex præcedentibus constat.

C ὀνείδεα βάζεις.] Antinous nequid iniquè agere videatur, more sceleratorum aliquam prætexit huius iniuriæ, quam Vlyssi infert, causam, cũ dicit se eò ob Vlyssis conuitia impelli. Insitum est autem cuiuis à natura, vt ea minimè patiatur: sed quacunq; potest ratione, etiam violentia adhibita, vindicet. Sed cùm in omnibus actionibus origo soleat spectari, ac certum sit petulantiæ istius causas ab ipso Antinoo promanasse, culpa huius facti in eius quoq; caput redundabit.

D ὁ δ' ἐστάθη ἠΰτε πέτρη.] Qualis huius Herois firmitas & soliditas, qui ab asperis ictib. nullo modo cõcutiatur, ne tãtillum quidem loco dimoueri aut agitari ac corpore labascere possit. Quod ipsum de eo anteà vidimus, cùm calce à Melanthio perecuteretur. Vbi vide, quàm rectè caueat Homerus, nequid fortitudini & robori Vlysseo etiam in medijs istis sordibus mendici detrahat. Notanda etiam ipsius Vlyssis prudentia, qua iram suam concoquit, patienterque tot iniurias sustinet, donec commodior se vindictæ locus offerat. Quod Poëta illis verbis, ἀλλ' ἀκέων κίνησε κάρη, κακὰ βυσσοδομεύων, exprimit.

E οὐ μὰν οὔτ' ἄχος.] At Vlysses, non esse graue, si quis pro suis facultatib. depugnãs percutiatur: sed id esse grauissimum, cùm hoc ventris gratia patitur. Quid est hoc rei quæso? An non intolerabile est id ipsum, cùm quis sibi vim in bonis factam sentit, & ea non solùm sibi eripi sed se etiam ictibus cædi? At Vlysses eos imitatur, qui suis malis nulla censent grauiora posse cuiquam accidere. Vel grauitatem istam ex persona inferentis iniuriam Antinoi æstimat, quasi grauiùs peccet qui pauperibus & mendicis iniurius, quàm qui simpliciter aliena bona diripit, & bonorum herum plagis afficit. Et hoc, quia ei qui se ipsum tueri aut vlcisci non potest, insultare longè magis est, quàm ei qui viribus aut audacia ad propellendã iniuriã pollet. Tandem Vlysses Antinoo exitiũ ante nuptias, quas sperat, imprecatur, cuius ipse quidem fuit cõscius, nam ideò eum κακὰ βυσσοδομεύοντα appellauit: sed intereà tacitè felicem sibi optat exitum, vt hanc vindictam exequatur. Eò enim spectat illud votum aduersus Antinoum.

F Ἀντίνο', οὐ μὲν.] Hinc constat quàm graue & perniciosum sit illud Antinoi factum, cùm ne à socijs quidem suæ petulantiæ in reliquis comprobetur. Illud autem exaggerat ille, qui omnium personam hac in parte sustinet, quòd tutum non sit mendicos verberib. afficere, cùm accidere possit vt illum mendici habitum Deus quidam assumpserit, & ita Deo ipsi fiat, quod mortali te fecisse putes. Hic autem locus est notandus, vt intelligatur quàm debeant esse sacrosancti mendici & pauperes, vt quorũ speciem Deitas potiùs quàm diuitum accipiat, vbi se mortalitati conspiciendam exhibet iuxta Homeri saltem sententiam, quam Socrates apud Platonem in Sophista expressit. Cùm enim Theodorus diceret, se peregrinum adducere: sic respondet Socrates, ἆρ' οὖν, ὦ Θεόδωρε, οὐ ξένον ἀλλά τινα θεὸν ἄγων κατὰ τὸν Ὁμήρου λόγον λέληθας, ὅς φησιν ἄλλους τε θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις ὁπόσοι μετέχουσιν αἰδοῦς δικαίας, καὶ δὴ καὶ τὸν ξένιον οὐχ ἥκιστα θεὸν συνοπαδὸν γιγνόμενον, ὕβρεις τε καὶ εὐνομίας τῶν ἀνθρώπων καθορᾶν. Τάχ' ἂν οὖν καὶ σοί τις οὗτος τῶν κρειττόνων συνέποιτο, φαύλους ἡμᾶς ὄντας ἐν τοῖς λόγοις ἐποψόμενός τε καὶ ἐλέγξων θεὸς ὤν τις ἐλεγκτικός. Sanè hoc ipso habitu descendit è cœlis Filius æternus Dei, à quo etiam tam studiosè pauperes sunt nobis commendati, adeò vt qui vni illorum beneficus fuerit, factum sibi secunda illa Trinitatis persona deputet: & contra, siquis se in illos proteruè gesserit, hoc perinde ac in se ipsum factum grauiter vlciscitur. Ecquid quæso magis Homericis consentaneum, eloquar an sileam? ἀλλ' εἴπω τί με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει. Videtur mihi Homerus ex Aegyptiorũ secretiore doctrina percepisse miserum illum & mendici specie Redemptoris nostri aduentum: vnde intellexerit quanti sint faciendi mendici, quorum humilitatem & κένωσιν Maiestas diuina esset susceptura. Res planè stupenda, & præter captum hominum. Enimuerò cur habitum illum mendicorum aspernemur, cui fulgorem illum Deitatis Christus associare sit dignatus? An non potiùs longè augustissimum censeamus, & eos etiam qui talem gerunt, in honore apud nos esse patiamur? Itaq; cùm id Homerus resciuerit quasi per nebulam, vt illa mysteria Deus Gentibus præcipuè magis occultauit: factum est, vt nõ dubitârit credere id esse Dijs familiare, vt pauperum forma conspiciendos se præberet, vt quam tanta Maiestate indignam non iudicârit, quod ipsum ex doctrina illa intelligeret. Quod ad pluralitatem Deorum, ea næuus est in Poëta pro corrupto sæculi illius more & vitiosa de Deo opinione, vt alias obseruauimus. Nos ex his stercoribus, vt Maro ex Ennio, gemmas possumus elicere. Quod si attentè à quouis consideretur, non dubito quin mihi statim manus sit daturus.

G ... ἀνθρώπων.] Nõ abhorret omnino ab hoc loco, quod Iupiter apud Ouid. 1. Metam. dicit, se vt hominum sceleratam vitam exploraret, humana specie terras peragratum, his verbis: *Contigerat nostras infamia temporis aures,*

Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo, *Et Deus humana lustro sub imagine terras,* &c.

Sed hoc minus est Deo dignum, quasi è cœlis hoc ipsum intueri non potuerit, sed neque Homerici illi Dij eo nomine commendãdi: quia multùm illis detrahitur, cùm hac præsentia corporea ad omnia videnda indigere existimãtur. Apage ista à Christianorum auribus. Nos porrò id solùm probamus, quod eos habitum mendicorum induere dicit, vt docebamus anteà.

H Τηλέμαχος.] Quantus dolor Telemachum inuaserit, cùm ita miserè plagis exceptum patrem videret, quiuis etiam, tacente Poëta, iudicare poterat: sed neque hoc intactum reliquit, nequid in hac historia desiderari posset. Dolorem etiam Penelopæ ex hoc facto commemorat, eiusq; cum hoc mendico colloquium, in quo omnia penè erũt perspicua, vt illustrari à nobis studiosiùs nõ debeãt.

I οὐδ' ἄρα δάκρυ.] Cùm Homerus ἀγαθοὺς ἀριδάκρυας ἄνδρας censeat, vt alias vidimus, non tribuit tamẽ vitio nunc Telemacho, quod ob casum parentis non sit lacrymatus: sed eius tantùm patientiam indicat, quà dolorem suum ita compresserit, licet adeò grauem, vt lacrymas ei elicere potuerit. Vbi vides, quid prosit interdum dissimulatio in rebus humanis: quæ etiam plerunque ita est necessaria, vt si à negotio absit, exitum illi felicem præripiat: quod Telemacho euenturum erat, nisi hac ratione, id est, comprimendo hunc dolorem, procos elusisset.

K λυτότοξος.] Sæpiùs iam monuimus hac locutione repentinam mortem significari.

L εἰ γάρ τοι βασίλεια.] Hic videre licet, quid de Vlysse Eumæus hactenus senserit, vt quem ita apud Penelopẽ commendet, sed facũdiæ tantùm nomine, quod de reliquis eius virtutibus tam breui tempore nihil certi statuere potuerit. Cæterùm paucis exponit, quid ex eo de Vlysse noui sit expiscatus, vnde maius videndi huius mendici desiderium Penelopæ iniecit: quòd cùm anteà explorandi tantùm aliquid certi gratia arcessi eum vellet, dubia an eum finem esset assequutura: nũc verò ex relatu Eumæi intelligat, non frustrà se optasse hunc mẽdicum ad se accedere, cùm ex eo possit nonnihil de Vlysse rescire: cuius ipse amicum se profiteatur, & insuper se eum non ita pridem vidisse, reditumque in patriam molientem referat.

M μέγ' ἔπταρεν.] Ad votũ illud Penelopæ de Vlyssis aduẽtu ad vlciscẽdos procos dicitur Telemach' sternuisse, quod postea pro fausto omine interpretata est Penelope, vt ex sequenti illius oratione constat. Cuius rei causam exquiramus. Quemadmodũ ergo aliàs obseruauimus, fulgura ea demum pro ominosa existimata, quæ non ex præcedente naturali causa contingerent: sic de sternu-

tamen-

tamentis est sentiendum, quandoquidem ita obtinuit apud veteres, vt pro signo ominoso quoq; haberetur. Vbi ergo derepentè fierent ad negotij cuiusdam exordium, fausti aliquid vel sinistri portẽdere credebatur: credo prout ex dextra aut sinistra nare promanabat. Quod ex Terpsionis opinione colligo (quam tamen Plutarchus minus credit) qui Socratis Dæmonium sternutationem esse dicebat tam ipsius Socratis quàm aliorum. Si quis ergo alius aut si ipsemet à dextris sternutasset, ad actionem impellabatur: sin verò à sinistris, ab eadem deterrebatur. Ergo in sternutationibus proculdubiò partium differentia obseruabatur ad omen accipiendum. Quod etiam intelligetur ex eo quod apud Catullum:

— amor sinistra *Dextram sternuit approbationem*: (ita enim emendauit Iosephus Scaliger) vbi tamen videtur vtraque pars ad faustum omen addita. Quid verò si legamus vtrobiq; (bis enim ibi versus illi repetuntur)

Hoc vt dixit Amor sinistr ante (vel *sinistram, vt antè*) *Dextram sternuit approbationem*?

Hac sanè ratione locus ille nostræ sententiæ maximè suffragabitur, immò alioqui miser est illius loci sensus: siquidem cùm dextra approbatio sit fausta, quorsum sinistram Amor adhibuerit? Ergo intelligendum puto Septimium & Acmen amantes illos aliqua ratione anteà disiunctos, nunc rursus in amicitiam redijsse: quam arctiorem hac renouatione fecerint, vt solet, ex Comici sententia, Amantium iræ amoris esse redintegratio. Locus ab eruditis expendatur. Mihi sanè astipuletur Eustathius 7. Iliados, qui in bonam partem accipi solere scribit, si quis dextrorsum sternuisset. Idem annotant Theocriti Interpretes ad illum versum Idyllij, cui titulus Thalysia, σιμιχίδᾳ μὲν ἔρωτες ἐπέπταρον, ex sternutamentis nimirum prodesse nonnulli, ac significare prosperius: alia verò censeri ominosa prorsum & inauspicata, quale est illud Simichidæ. Et ne quis ista nugas Poeticas clamitet, ecce Themistocli illi totius Græciæ liberatori quid contigerit. Illi, super nauem Prætoriam sacrificanti, tres captiui oblati sunt forma venustissima, vesteq; & auro eximiè exculti. Dicebantur Sandauces regis sororis & Autarcti filij esse. Quos conspicatus vates Euphrantides, vt simul & magnam hostiæ & lucidam flammam ediderunt, ac bonum omen sternutamento a dextera parte est datum: dexteram Themistoclis complexus, adolescentes illos omnes iussit vt victimam & hostiam Omesti Baccho votis nuncupatis immolarent: ita pariter Græcis salutem promitti & palmam. Quod fieri iussit Themistocles, & ex voto totum negotium successit, vt Philosophum & Historiarum peritum Lesbium Phaniam memoriæ prodidisse refert Plutarchus. Hic exprimitur faustũ augurium ex parte dextra. Apud Xenophontem verò πταρεῖν, simpliciter de sternutamento recensetur, cuius gratia reliqui milites salutem sibi promiserint, vt annotauit quoque noster Giphanius. Simpliciter etiam Propertius, cùm dicit:

Num tibi nascentis primis, mea vita, diebus *Aridus argutum sternuit omen Amor?*

Similiter itidem Augustinus lib. 2. de Doctrina Christiana, cùm dicit, Veteres lectum solitos repetere, si dum induitur calceus sternutamentum obtigisset. Vides hactenus sternutamentorum vsum, videamus causam cur augurio etiam illa fuerint accommodata. Causam itaque existimo ex eo manasse, quòd sacra res sit habita sternutamentum, à re nimirum sacra quoque originem capiens, hoc est, à capite, vt docet Peripateticorum princeps Problematum Sect. 33. q. 9. Idem Hist. anim. lib. 1. cap. 11. sternutamẽtum signum augurale (male in Latinis codicibus *angulare* legitur: vbi vide, quid noceat Græcæ linguæ ignorantia) & vnum ex spirituum omnium generibus sanctum & sacrum vocat. En, quæso, quò sit delapsa hominum futilis & anilis superstitio, non sine tamẽ specioso prætextu, cùm τὸ ἡγεμονικὸν in capite sedem obtineat, & ratio illa diuinæ auræ particula, cui etiã præuidendi futura potestatem tributam existimârint, vt suis sanè eximijs dotibus non caret. Tamen inde piè affirmari posse, augurialem illam sternutamentorum facultatem non existimo. Quam idem Philosophus ead. sect. q. 11. ratione temporis distinguit, quòd ea quæ de medio noctis ad meri diem vsq; mouentur, damnemus: quæ de meridie ad noctis medium, approbemus. Vbi docet illa esse infausta, hæc verò contrà. Causam autem hanc reddit, quia cùm rem aliquam exordimur, tum sternutamentum potiùs obseruandum est. Itaque cùm rem agere pergimus, atque inter initia sternuisse acciderit, amouemus, remque inceptam prosequi temperandum censemus. Dies igitur, & aurora, & de medio vsque noctis quasi initium quoddam est: itaque ominosum tantisper sternutamentum esse putamus, temperamusque sternutare, ne pergentem quempiam ad agendum reuocemus: post meridiem verò, atque medium vsque noctis, finis veluti quidam est, tempusque illi contrarium, itaque contrà tunc & existimatur, & agitur. At nostra Penelope faustum Telemachi sternutamentũ ideò putat, quòd denuò post absolutam suam orationem contigerit, vnde omen accepit omnes procos interituros, vt notauit etiam Eustathius. Qui addit apud Herodotum sternumentum etiam πταρμὸν repetiri in Hippia Pisistrati.

κ αἰ κ' αὐτὸν γνώω] Quomodo tandem hoc erat cognitura Penelope? Primùm, si certa daret hic mendicus indicia de Vlyssis persona: deinde, si in narratione minimè sibi constaret, tum si iureiurando dicta sua firmaret, aut si qua alia est ratio explorandi mendacij. Pollicetur autem ei vestimenta ea conditione, si vera de Vlysse narrauerit.

ο τὸν σὺ μάλ' ἐγγυαλίζω] Prudentem esse debere nuncium, in Iliade alicubi ex Homeri sententia obseruauimus, atque ita vt non solùm ea fideliter referat, quæ sibi sunt commissa: sed etiam ijs siquid necessarium fuerit, addat. Quod hoc loco præstat Eumæus. Cùm enim intelligeret, vt etiam notat Eustathius, Penelopæ νουνεχῆ esse μικρολογίαν: hæc addit, quæ eam augustiorem reddunt. Vocatus autem Vlysses recusat Penelopen accedere prætextu legitimo, vbi eius prudentia satis emicuit.

ρ αὐτὰρ ἐμοί] Notum est illud antiquum, *Dij facientes adiuuant*. Vnde ij qui negotium aliquod suscipiunt, longè falluntur, si à Numine sperantes auxilium, manus tamen ei non adhibuerint. Inertiam enim & desidiam odit Deus, & ijs tantùm opitulari solet, qui minus segniores in rebus administrandis fuerint. Hinc facilè intelligemus, quàm meritò hæc sibi & Dijs curæ esse velit Telemachus. Argumentum istud memini nos alibi tractasse, hic ergo iam ancoram iaciamus.

FINIS LIBRI XVII. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Σ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΟΔΥΣΣΕΩΣ καὶ Ἴρου πυγμὴ γίνεται. φαίνεται δὲ καὶ Πηνελόπη τοῖς μνηστῆρσι, καὶ παρ' αὐτῶν δῶρα λαμβάνει γίνεται δὲ καὶ λογοποιία ἑξῆς Ὀδυσσέως πρὸς Εὐρύμαχον.

Ἄλλη.

Σῖγμα δ' Ἴρου ἔριν, εὖχος Ὀδυσσῆος, δῶρα τ' ἀνάκτων.

ΗΛΘΕ δ' ἐπὶ πτωχὸς πανδήμιος, ὃς κατὰ ἄστυ
Πτωχεύεσκ' Ἰθάκης, μετὰ δ' ἔπρεπε γαστέρι μάργῃ,
Ἀζηχὲς φαγέμεν καὶ πιέμεν· οὐδέ οἱ ἦν ἲς,
Οὐδὲ βίη· εἶδος δὲ μάλα μέγας ἦν ὁράασθαι.

ARGVMENTVM DECIMI OCTAVI LIBRI *Odysseæ.*

VLYSSIS & Iri pugna fit. Ostenditur autem & Penelopè Procis, & ab ipsis dona accipit. Fit autem & quædam colloquutio deinceps Vlyssis ad Eurymachum.

Aliud.

Σ, autem contentionem Iri, gloriam Vlyssis, dona regum.

VENIT autẽ pauper popularis, qui in ciuitate
Mendicabat Ithacæ, excellebat autem ventre edaci
Incessãter comedere & bibere, neq; ei erat vis,
Neq; violentia, forma autem valdè magnus erat conspectu.

Ἀρναῖος δ' ὄνομ' ἔσκε·[b] τὸ γὰρ θέτο πότνια μήτηρ
Ἐκ γενετῆς· Ἶρον δὲ νέοι κίκλησκον ἅπαντες,
γρ. ποῦ κε Οὕνεκ' ἀπαγγέλλεσκε κιὼν ὅτε* πού τις ἀνώγοι.
Ὅς ῥ' ἐλθὼν[c] Ὀδυσῆα διώκετο οἷο δόμοιο.
[d] Καί μιν νεικείων ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Εἶκε γέρον προθύρου, μὴ δὴ τάχα καὶ ποδὸς ἕλκῃ.
Οὐκ ἀΐεις ὅτι δή μοι ἐπιλλίζουσιν ἅπαντες,
Ἑλκέμεναι δὲ κέλονται; ἐγὼ δ' αἰσχύνομαι ἔμπης·
Ἀλλ' ἄνα, μὴ τάχα νῶϊν ἔρις καὶ χερσὶ γένηται. (δυσσεύς,
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀ-
[e] Δαιμόνι', οὔτε τί σε ῥέζω κακὸν, οὔτ' ἀγορεύω,
Οὔτέ τινα φθονέω δόμεναι καὶ πόλλ' ἀνελόντα.
Οὐδὸς δ' ἀμφοτέρους ὅδε χείσεται· οὐδέ τί σε χρὴ
γρ. Ἀλλοτρί-ῳ φθονέειν. * Ἀλλοτρίων φθονέειν. δοκέεις δέ μοι εἶναι ἀλήτης,
Ὥσπερ ἐγών. ὄλβον δὲ θεοὶ μέλλουσιν ὀπάζειν.
Χερσὶ δὲ μήτι λίην προκαλίζεο, μή με χολώσῃς,
Μή σε, γέρων περ ἐὼν, στῆθος καὶ χείλεα φύρσω
Αἵματος· ἡσυχίη δ' ἂν ἐμοὶ καὶ μᾶλλον ἔτ' εἴη
γρ. δίω λύκας ἔσαι μετ. Αὔριον. οὐ μὲν γάρ τί σ' ὑποστρέψεσθαι *οἴω
Δεύτερον ἐς μέγαρον Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Τὸν δὲ χολωσάμενος προσεφώνεεν Ἶρος ἀλήτης,
Ὢ πόποι, ὡς ὁ μολοβρὸς ἐπιτροχάδην ἀγορεύει,
Γρηῒ καμινοῖ ἶσος· ὃν ἂν κακὰ μητισαίμην,
Κόπτων ἀμφοτέρῃσι, χαμαὶ δ' ἐκ πάντας ὀδόντας
Γναθμῶν ἐξελάσαιμι, συὸς ὡς ληϊβοτείρης.
Ζῶσαι νῦν, ἵνα πάντες ἐπιγνώωσι καὶ οἵδε
Μαρναμένους. πῶς δ' ἂν σὺ νεωτέρῳ ἀνδρὶ μάχοιο;
Ὣς οἱ μὲν προπάροιθε θυράων ὑψηλάων
Οὐδοῦ ἔπι ξεστοῦ πανθυμαδὸν ὀκριόωντο.
γρ. Τοῖσιν * Τοῖιν δὲ ξυνέηχ' ἱερὸν μένος Ἀντινόοιο,
γρ. μετέφα-σι Ἡδὺ δ' ἄρ' ἐκγελάσας *μετεφώνεε μνηστήρεσσιν,
Ὦ φίλοι, οὐ μέν πω τι πάρος τοιοῦτον ἐτύχθη.
Οἵην τερπωλὴν θεὸς ἤγαγεν ἐς τόδε δῶμα·
Ὁ ξεῖνός τε καὶ Ἶρος ἐρίζετον ἀλλήλοιιν
Χερσὶ μαχέσσασθαι. ἀλλὰ ξυνελάσσομεν ὦκα.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀνήϊξαν γελόωντες,
Ἀμφὶ δ' ἄρα πτωχοὺς κακοείμονας ἠγερέθοντο.
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱός,
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγήνορες, ὄφρα τι εἴπω.
γρ. τὰς δ' Γαστέρες αἵδ' αἰγῶν κέατ' ἐν πυρὶ* τὰς δ' ἐπὶ δόρπῳ
Κατθέμεθα κνίσης τε καὶ αἵματος ἐμπλήσαντες·
Ὁππότερος δέ κε νικήσῃ κρείσσων τε γένηται,
Τάων ἥν κ' ἐθέλῃσιν ἀναστὰς αὐτὸς ἑλέσθω·
Αἰεὶ δ' αὖθ' ἡμῖν μεταδαίσεται, οὐδέ τιν' ἄλλον
Πτωχὸν ἔσω μίσγεσθαι ἐάσομεν αἰτήσοντα.
Ὣς ἔφατ' Ἀντίνοος, τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Τοῖς δὲ δολοφρονέων μετέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
[f] Ὦ φίλοι, οὔ πως ἔστι νεωτέρῳ ἀνδρὶ μάχεσθαι
Ἄνδρα γέροντα δύῃ ἀρημένον· ἀλλά με γαστὴρ
Ὀτρύνει κακοεργὸς ἵνα πληγῇσι δαμείω.
Ἀλλ' ἄγε νῦν μοι πάντες ὀμόσσατε καρτερὸν ὅρκον,
Μή τις ἐπ' Ἴρῳ ἦρα φέρων ἐμὲ χειρὶ παχείῃ
Πλήξῃ ἀτασθάλλων, τούτῳ δέ με ἶφι δαμάσσῃ.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες *ἀπώμνυον ὡς ἐκέ-
Τοῖς δ' αὖτις μετέειφ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο. (λευε.
Ξεῖν', εἴ σ' ὀτρύνει κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ,
Τοῦτον ἀλέξασθαι· τῶν δ' ἄλλων μή τιν' Ἀχαιῶν
Δείδιθ'· ἐπεὶ πλεόνεσσι μαχήσεται ὅς κέ σε θείνῃ.
Ξεινοδόκος μὲν ἐγὼν, ἐπὶ δ' αἰνεῖτον βασιλῆες

γρ. ὑπώμνυον ὡς ἐκέλευε. Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσέν τε τελεύτησέν τε τὸν ὅρκον, Τοῖσ δ' αὖτις μετέφη ἱερὴ

Arnaeus.a.noīe erat, hoc.n. imposuit venerāda mater
Ex natiuitate, Irum autem iuuenes vocabāt omnes,
Quoniā nūcia deferebat profectus, quando aliquis iu-
Qui vbi venisset Vlyssē expellebat sua domo, (bebat:
Et ipsum obiurgando verba velocia dixit:
Recede senex è vestibulo, ne iā citò & pede traha-
Non audis, quod iam mihi innuunt omnes? (ris.
Trahere autem iubent, ego autem verecūdor tamen.
Sed surge, ne citò nobis contentio & manibus fiat.
Hunc.a. toruè conspicatus alloq. est astutus Vlysses,
Miser, neq. aliquid tibi facio malum, neq. dico,
Neq. aliquem inuideo dare & multis acceptis.
Pauimentū.a. ambos hoc capiet, neq. aliquid te opor-
Alienis inuidere, videris autem mihi esse erro (tet
Sicut ego, opulentiam autem Dei curant praebere.
Manibus.a. ne valde prouoca, ne me in iram cōijcias,
Ne te licet sim senex, pectus & labra permisceam
Sanguine, quies autem mihi & magis adhuc erit
Cras, non quidem enim te reuerti puto
Iterum intra domum Laërtiadae Vlyssis.
Hunc autem iratus alloquutus est Irus mendicus:
O amici, valdè gloriosus volubiliter dicit
Vetulae fuliginosae similis, quem malè mulctabo,
Percutiēs ambabus manibus: in terram.a. oēs dentes
Maxillis expellam, porci sicut segetem pascentis.
Cinge nunc, vt omnes cognoscant & hi
Pugnantes, quomodo autē tu iuniori viro pugnabis?
Sic hic quidem ante ianuas altas
Pauimento in polito toto animo litigabant.
Hos autem intellexit sacrum robur Antinoi,
Suauiter autem ridens alloquutus est procos,
O amici, non quidem aliquid antea tale factū est,
Qualem delectationem Deus duxit in hanc domum.
Hospesq. & Irus contendunt mutuò
Manibus pugnare, sed committamus citò.
Sic dixit, hi autem omnes surrexerunt ridentes,
Circum autem pauperes pannosos congregati sunt.
His autem Antinous loquutus est Eupithei filius,
Audite me proci strenui, vt aliquid dicam:
Ventres hi caprarum iacent in igne, hos autē in coena
Deponamus pinguedine & sanguine impletos.
Vter autem vincet potentiorq. erit,
Horum si voluerit surrectus ipse eligat.
Semp.a. rursus nobiscū conuiuabitur, neq. aliquē aliū
Pauperem intus misceri sinemus petentem.
Sic dixit Antinous, his autem placuit sermo.
Hos autem astutus alloquutus est prudens Vlysses,
O amici, nō aliquomodo est iuniori viro pugnare
Virum senem dolore laesum, sed me venter
Mouet malè malus artifex, vt plagis domer.
Sed eia nunc mihi omnes iurate forte iuramentum,
Ne quis Iro auxilium ferens me manu forti
Percutiat praeuaricās, hoc autē mè fortiter domabit.
Sic dixit, hi autem omnes iurauerunt sicut iussit:
Hos autem rursus alloquutus est vis sacra Telemachi,
Hospes, si te mouet cor & animus fortis
Hūc expellere, horum aliorū ne aliquem Achiuorum
Time: quoniā pluribus pugnabit, qui te verberabit.
Hospitalis equidem sum, assentiantur verò reges

* Εὐρύμαχός τε καὶ Ἀντίνοος, πεπνυμένω ἄμφω. (σεὺς
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνεον. αὐτὰρ Ὀδυσ-
* Ζώσατο μὲν ῥάκεσιν περὶ μήδεα, φαῖνε δὲ μηροὺς
Καλούς τε μεγάλους τε, φάνεν δέ οἱ εὐρέες ὦμοι,
Στήθεά τε, στιβαροί τε βραχίονες· αὐτὰρ Ἀθήνη
Ἄγχι παρισταμένη μέλε' ἤλδανε ποιμένι λαῶν.
Μνηστῆρες δ' ἄρα πάντες ὑπερφιάλως ἀγάσαντο.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ἦ τάχα Ἶρος ἄϊρος ἐπίσπαστον κακὸν ἕξει.
Οἵην ἐκ ῥακέων ὁ γέρων ἐπιγουνίδα φαίνει.
Ὣς ἄρ' ἔφαν. Ἴρῳ δὲ κακῶς ὠρίνετο θυμός.
Ἀλλὰ καὶ ὣς δρηστῆρες ἄγον ζώσαντες ἀνάγκῃ,
Δειδιότα, σάρκες δὲ περιτρομέοντο μέλεσσιν.
Ἀντίνοος δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμα-
ᵇ Νῦν μὲν μήτ' εἴης βουγάϊε, μήτε γένοιο, (ζεν,
Εἰ δὴ τοῦτόν γε τρομέεις καὶ δείδιας αἰνῶς,
Ἄνδρα γέροντα, δύῃ ἀρημένον ἥ μιν ἱκάνει.
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται,
Αἴ κέν σ' οὗτος νικήσῃ κρείσσων τε γένηται,
Πέμψω σ' ἤπειρόνδε βαλὼν ἐν νηῒ μελαίνῃ,
Εἰς Ἔχετον βασιλῆα, βροτῶν δηλήμονα πάντων,
Ὅς κ' ἀπὸ ῥῖνα τάμῃσι καὶ οὔατα νηλέϊ χαλκῷ,
Μήδεά τ' ἐξερύσας, δώῃ κυσὶν ὠμὰ δάσασθαι.
Ὣς φάτο. τῷ δ' ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τρόμος *ἔλ-
λαβε γυῖα.
Ἐς μέσσον δ' ἄναγον· τὼ δ' ἄμφω χεῖρας ἀνέσχον.
Δὴ τότε μερμήριξε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἢ ἐλάσει' ὥς μιν ψυχὴ λίποι αὖθι πεσόντα,
Ἠέ μιν ἦκ' ἐλάσειε, τανύσσειεν τ' ἐπὶ γαίῃ.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι,
Ἦκ' ἐλάσαι, ἵνα μή μιν ἐπιφρασσαίατ' Ἀχαιοί.
Δὴ τότ' ἀνασχομένω, ὁ μὲν ἤλασε δεξιὸν ὦμον
Ἶρος, ὁ δ' αὐχέν' ἔλασσεν ὑπ' οὔατος, ὀστέα δ' εἴσω
Ἔθλασεν· αὐτίκα δ' ἦλθεν ἀνὰ στόμα φοίνιον αἷμα,
Κὰδ δ' ἔπεσ' ἐν κονίῃσι μακών, σὺν δ' ἤλασ' ὀδόντας
Λακτίζων ποσὶ γαῖαν. ἀτὰρ μνηστῆρες ἀγαυοὶ
Χεῖρας ἀνασχόμενοι *γέλῳ ἔκθανον. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Εἷλκε δι' ἐκ προθύροιο, λαβὼν ποδός, ὄφρ' ἵκετ' αὐ-
Αἰθούσης τε θύρας. καί μιν ποτὶ ἑρκίον αὐλῆς (λὴν
Εἷσεν ἀνακλίνας· σκῆπτρον δέ οἱ ἔμβαλε χειρί,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἐνταυθοῖ νῦν ἧσο κύνας τε σύας τ' ἀπερύκων,
Μηδὲ σύ γε ξείνων καὶ πτωχῶν κοίρανος εἶναι
Λυγρὸς ἐών· μή πού τι κακὸν καὶ μεῖζον * ἐπαύρῃ.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφ' ὤμοισιν ἀεικέα βάλλετο πήρην,
Πυκνὰ ῥωγαλέην· ἐν δὲ στρόφος ἦεν ἀορτήρ.
Ἂψ * δ' ὅ γ' ἐπ' οὐδὸν ἰὼν κατ' ἄρ' ἕζετο. τοὶ δ' ἴσαν εἴ-
Ἡδὺ γελώοντες, * καὶ δεικανόωντ' ἐπέεσσι, (σω
Ζεύς τοι δοίη ξεῖνε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι
Ὅ, ττι μάλιστ' ἐθέλεις, καί τοι φίλον ἔπλετο θυμῷ.
Ὃς τοῦτον τὸν ἄναλτον ἀλητεύειν ἀπέπαυσας
Ἐν δήμῳ· τάχα γάρ μιν ἀνάξομεν ἤπειρόνδε
Εἰς Ἔχετον βασιλῆα, βροτῶν δηλήμονα πάντων.

Eurymachusq́, & Antinous prudentes ambo.
Sic dixit, hi autem omnes assensi sunt. at Vlysses
Circūcinxit quidē pannis genitalia, ostēdit. a. crura
Pulchraq́, magnaq́, apparuerunt aūt ei lati humeri
Pectoraq́, fortiaq́, brachia: at Minerua
Propè astans membra auxit pastori populorum.
Proci autem omnes vehementissimè admirati sunt.
Sic. a. aliquis dixit conspicatus ad propinquū alium,
Certè citò Irus egens contractum malum habebit.
Qualem ex vestimentis senex coxam ostendit:
Sic dixerunt, Iro autem malus motus est animus.
Sed & sic famuli duxerunt percinctum necessitate,
Timentem, carnes autem circum tremebāt membra.
Antinous aūt verbumq́, loquutus est atq́, nominauit,
Nunc quidem neq́, esses iactator, neq́, natus esses:
Siquidem hunc tremis & times grauiter,
Virum senem dolore captum qui ipsum cepit.
Sed tibi edico hoc & perfectum erit,
Si te hic vincet potentiorq́, erit,
Mittam te in terram coniectum in naui nigra,
In Echetum regem hominum nequissimū omnium,
Qui narem abscindet, & aures sæuo ære.
Genitaliaq́, detrahēs dabit canib. cruda discerpēda.
Sic dixit, huic autem adhuc magis tremor subiuit membra,
In medium autem duxerunt, hi aūt ambas manus e-(leuauerunt.
At tunc cogitauit laboriosus diuinus Vlysses,
An percutiet, vt ipsum anima linquat illic cadentē,
At ipsum sensim percutiet extendetq́, in terram.
Sic autem ei cogitanti visum est melius esse
Quietè percutere, vt non ipsum reprehēderēt Achiui.
Iam tunc eleuati, hic quidē percussit dextrū humerū
Irus, ille aūt ceruicem percussit sub aure. ossa. a. intus
Fregit, statim autem venit in os ruber sanguis.
Decidit. a. in pulueribus clamans, simul eiecit dentes
Calcitrans pedibus terram: at proci superbi,
Manibus eleuatis risu emoriebantur. at Vlysses
Pertraxit p vestibulū capto pede quousq́, iuit ad au-
Porticusq́, ianuas, & ipsum ad septum aulæ (lam
Statim reclinatum: sceptrum autē imposuit manu,
Et ipsum compellatum verba velocia alloquutus est,
Hic nunc sede canesq́, suesq́, expellens,
Ne autem tu hospitum, & pauperum dominus sis
Cùm sis neq́, necubi aliquid malū & maius accipias.
Dixit, & circum humeros indecētem iecit peram
Densis scrutis rimosam, tortum autem inerat lorum.
Iterū. a. hic in pauimentū iens desedit, hi. a. iuerūt in-
Suauiter ridentes, & alloquuti sunt verbis, (trò
Iupiter tibi det hospes, & immortales Dij alij
Quodcunq́, maximè vis & tibi dilectum est animo,
Qui hūc insatiabilem effecisti vt mendicare desinat
In populo: citò enim ipsum reducemus in terram,
In Echetum regem hominum pessimum omnium.

χ. Ἀντίνοός τε καὶ Εὐρύμαχος.
χ. τῷ
χ. ἔλλαβε
χ. γέλῳ.
χ. ἐπαύρῃς.
χ. δ' ἄρ' ἐν οὐδῷ.
χ. καὶ δεικ.

COMMENTARIVS.

a ἄεθλος δὲ μάλα μέγας] Vastitatem & ingentem corporis robur & vires sæpissimè non comitātur, quòd in hoc Arnæo docet Poëta: qui cùm grandi esset statura, elumbis tamen & eneruis fuit. Ita est enim naturâ comparatum, vt quæ dispersa sunt, minus valida sunt quàm quæ compacta & in vnum collecta sunt: hoc est, quæ arctiore loco continentur. Hinc etiam rectè docet Aristot. de Gener. anim. lib. 3. cap. 1. in paruis corporibus animum generosum potiùs consistere. Cuius rei, vt & superioris, ratio ex penultimo capite eius Physiognomiç colligi potest, vbi eos qui exiguo sunt corpore prçditi, ὀξεῖς esse dicit. τῆς γὰρ τοῦ αἵματος φορᾶς μικρὸν τόπον προσκειμένης, κινεῖσθαι ταχὺ ἄγαν ἀφικνουμένην ἐπὶ τὸ φρονοῦν. Qui verò magno sunt corpore, βραδεῖς. τῆς γὰρ τοῦ αἵματος φορᾶς, μέγαν τόπον προσ-

τιχούσης

παχέης αἱ κινήσεις βραδεῖαι ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ φρονοῦν.] Ergo inde colliges, ob dissipatum in magnis corporibus sanguinis motum, fieri illa plerunq; molliora & languidiora paruis, vbi motus ille ita collectus est, vt facilè robur membris omnibus communicet. Hoc tamen volo φυσικῶς dictum existimari. Nam & Heroas suos Homerus etiam giganteo quodammodo corpore descr bit, interdū tamen Natura in eiusmodi corporibus ludit. Giganteum porrò corpus dixi pro ingenti, vulgi sequutus opinionem, quæ Gigantibus eiusmodi corpus tribuit. Id tamen ita solidè refutadit meus Goropius in Gigantomachia, vt me facilè in suam sententiam deduxerit. Talis ergo est noster Irus magno quidem, sed imbecillo corpore, qualem memini me vidisse in aula inclytæ illius alumnæ meæ (liceat ita nobis, inuito Valla, cum Plinio & Tacito loqui (IOANNAE NAVARRAEORVM REGINAE, quā nobis miseræ illius lanienæ Parisiensis primordia ante decem annos eripuerunt, non sine magno & nondum lenito priorum omnium dolore. Is porrò à proceritate cognomen etiam MAGNI IOANNIS apud vulgus obtinuerat, quem ferè huic Iro Homerico comparauerim: nisi quòd ille digniorem erat sortitus conditionem, vt qui victum mendicare ob egestatem non cogeretur, & Regiam experiretur munificentiam.

b τὸ γὰρ θέτο] Hic arguit Stuckius Antiq. Conuiu. lib. 2. cap. 5. fortasse apud veteres moris fuisse, vt à matribus potissimùm infantibus nomina imponerentur. Quod absurdū non videtur. nam & id in hac vrbe Basiliensi factitari solet: matres enim liberis suis imponunt nomen, quòd apud Gallos ij quos appellamus *compatres*, præstant. Vtvt sit, binomius est hic noster Irus: quod neq; nouum est, neq; etiam inauditum. Solet enim vulgus interdum nouum nomen (quod Germani Übernam appellant) alicui confingere, ex quo potiùs quàm ex primo dignoscitur.

c ἰσφερῆα] Non quòd hunc esse Vlyssem Irus intelligeret, sed ex mente sua loquitur Poëta, vt alibi sæpissimè solet.

d καί μευ νεικείων] Hesiodus in ipso initio ἔργ. καὶ ἡμερ. duo statuit genera ἐρίδων. Alterum quidem honestum & laudabile, alterum verò damnandum. Illud esse statuit, cùm quis ex alienis successibus ad rem bene gerendam permouetur, in quo genere vicinos vicinis locupletibus inuidentes, ita tamen vt eos non oderint, ponit: item figulos, τέκτονας, pauperes & cantores. Alterum perniciosum & vituperandum pronunciat, quo bella & dissidia inter mortales excitantur. Iam rogo, ad quòd sumus istud Vlysses & Iri dissidium relaturi? Per me quidem ad vtrumq;. Nam non solùm inuidit Vlyssi Irus, quòd tam humaniter à procis & liberaliter exciperetur, sed ei etiam manus inferre conatus est: vnde sequitur etiam vtriusq; pugna, cum Iri tamen dispendio. Itaque licet inuidia pauperis in pauperem Hesiodo probari videatur, vbi tamen peruicaciæ & petulantiæ isti annexa est, ex secundi illius generis ratione damnanda est. Quanquam non video quàm iure hic φθόνος Hesiodeus inculpatus esse possit, vt aliàs in Poëta, Deo fauēte, examinabimus. Attende ergo huius Arnæi petulantiam, qua Vlyssem è limine detrudere conatur, adiunctis etiam minis, se eum nisi sponte decesserit, vi expulsurum. Quod si nutu à procis indicari vt faceret, prætexit: vnde colligere licet, huius rixę authores procos quodammodo extitisse, ex vtriusq pugna lætitiam aucupantes, vt solent potentiores isti ex tenuioris conditionis hominum digladiationibus sæpissimè oblectari. Id autem vt credam, faciunt tum hæc Iri verba tum sequens quoq; narratio, vbi vterque ab ijs præmio etiam victori proposito ad pugnam committitur. Addit tamen Irus, se pudore quodam prohiberi, ne ei vim inferat. quasi verò pudore? quem arrogantes nimirum homines & proterui obtendere solent, non tam quòd ab iniurijs lubenter abstineant: sed quia solis minis id lubenter exequantur, quod manibus proprijs aggredi non audeant, vt est illorum ingenium ad audaciam magis quàm ad fortitudinem comparatum. Petulantias enim istas ab homine generoso & forti maximè alienas esse docet in Moralibus Philosophus.

e δαιμόνι᾽, οὔτε τί σε ῥέζω] Licet conuicijs & proteruia Iri exulceratus sit Vlysses, initiò tamen modestè ei respondet: docetq; iniurium eum esse, qui nulla accepta ab eo iniuria tam grauiter nihilominus ei insultet. Quia autem suspicabatur eum idcirco ita morosum esse, quòd locus vtriq; futurus esset angustior, ac minus liberalem procorum beneficentiam ex duorum concursu esset experturus: respondet tum à loci capacitate, tum à Deorum quoq; beneuolentia, quæ satis in omnes pauperes est munifica, nedum in hos duos. Tandem à verbis ad verberum quoque minas delabitur, ne rem sibi Irus cum triuiali & ignauo homine esse putet. Hæc autem Vlyssis iactantia magis est tolerabilis quàm illa Iri, quòd quilibet lacessitus facilè in hæc verba erumpere cogitur: alioqui timidi cuiusdam suspicionem incurreret, aut maiorem hostili nequitiæ fenestram aperiret. Est tamen & vbi silentij modestia hac quoq; in parte laudi tribuatur.

f ὦ φίλοι,] Superiori illo Vlyssis epitheto δολοφρονέων, docuit Homerus dolosam & fraudulentiam futuram istam illius orationem. Et ita res se habet. Planè enim ἀγερώχως loquitur, quòd suis viribus ita confideret, vt victoriam sibi certò polliceretur. Caueri tamen iuramento sibi à procis voluit de non præstando alteri auxilio, quòd vnum quantumuis fortem pluribus imparem esse intelligat, vt aliàs in hoc Poëta docuimus.

g ζώσατο μὲν ῥάκεσιν] Hinc constat, quod etiam notat Eustathius, μὴ ζώνῃ χρῆσθαι τοὺς πυγμάχους καὶ οὕτως ἀναστῆναι τὸ ἱμάτιον, ἀλλ᾽ ἀποδυσαμένους, ἀλλ᾽ ἐκεῖνο περιζωννύναι ὡς ἐν τούτῳ ὁ Ὀδυσσεὺς ζώννυται ῥάκεσιν, ὃν γυμνοῦσθαι μέσον μὲν ἀπολοιπεῖν, φαίνεσθαι δὲ μηροὺς καὶ ὤμους καὶ στήθεα καὶ βραχίονας, ὁ τὴν ἀθλητικὴν γυμνότητα φράζει.

h νῦν μὲν μήτ᾽ εἴης] Aduertenda est ignauia huius Iri, qui à minaci illa arrogantia, qua initiò vtebatur, ad hos tremores delapsus est, adeò vt Antinoi obiurgationibus excitari debuerit. Vtitur autem Antinous in eum finem duplici argumento. primùm antagonistam illum eleuando, vt qui iam præ senectute & dolore, quem ex paupertate contraxit (ita enim eum dolorem interpretor) factus sit imbecillior, adeò vt illi adhuc iuueni & viuidioribus membris prædito minimè veniat conferendus. Et hoc ipsum de se iactitabat anteà ipse Irus, cùm diceret Vlyssi, πῶς δ᾽ ἂν σὺ νεωτέρῳ ἀνδρὶ μάχοιο; Ideò congressum istum se inuitum & non sine timore subire ipse Vlysses paulò antè simulabat. Alterum argumentum Antinoi validius, ni fallor, fuit. Vt enim se ab hoc mendico vinci non patiatur, sed totis neruis ad eum vincendum contendat & enitatur: si secus acciderit, minatur ei ablegationem ad crudelissimum illum Epiri regem Echetum, vt pœnas huius ignauiæ meritas luat. Metu ergo maioris mali perterritum conatus est ad fortiter pugnandum hunc Irum excitare. Sed Ethica Philosophia satis docet, eos qui ab ijs sub quorum sunt imperio, fortes esse coguntur, verè fortes non esse censendos. Vide Philosophum Eth. lib. 3. cap. 11. De illo porrò Echeto in Lexico nobis erit dicendum. Sequitur autem pugna vtriusque mendici Vlyssis victoria, & præmia illi ex pacto exhibita.

Ὣς ἄρ᾽ ἔφαν. χαῖρεν δὲ κλεηδόνι δῖος Ὀδυσσεύς,	*Sic dixerunt, gauisus est aūt gloria diuinº Vlysses,*
κ. αὐτῷ Ἀντίνοος δ᾽ ἄρα οἱ μεγάλην * παρὰ γαστέρα θῆκεν	*Antinous autem ei magnum ventrem apposuit*
Ἐμπλείην κνίσης τε καὶ αἵματος. Ἀμφίνομος δὲ	*Plenum pinguedineq́; & sanguine. Amphinomus*
Ἄρτους ἐκ κανέοιο δύω παρέθηκεν ἀείρας,	*Panes ex canistro duos apposuit eleuans,*
Καὶ δέπαι χρυσέῳ δειδίσκετο, φώνησέν τε,	*Et poculo aureo honorauit vociferauitq́;,*
κ. ὥσπερ Χαῖρε πάτερ ὦ ξεῖνε· ª γένοιτό τοι * ἔς περ ὀπίσσω	*Salue pater, ô hospes, fiat tibi sicut anteà*
Ὄλβος, ἀτὰρ μὲν νῦν γε κακοῖς ἔχεαι πολέεσσι.	*Opulentia, at quidem nunc malis teneris multis.*
Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,	*Hunc autem respondens alloquutus est prudens Vlysses,*
ᵇ Ἀμφίνομ᾽, ἦ μάλα μοι δοκέεις πεπνυμένος εἶναι.	*Amphinome, certè valde videris prudens esse:*
Τοίου γὰρ πατρός· ἐπεὶ κλέος ἐσθλὸν ἄκουον,	*Tali enim patre es, quoniam gloriam bonam audiui*
Νῖσον Δουλιχιῆα ἐΰν τ᾽ ἔμεν ἀφνειόν τε.	*Nisum Dulichium probumq́; esse diuitemq́;.*
Τοῦ σ᾽ ἐκ φασὶ γενέσθαι. ἐπητῇ δ᾽ ἀνδρὶ ἔοικας.	*Ex hoc te dicunt natum esse, prudēti. a. viro similis es.*
Τοὔνεκά τοι ἐρέω· σὺ δὲ σύνθεο, καί μευ ἄκουσον.	*Propter hoc tibi dico, tu autem intellige & me audi.*
ᶜ Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο	*Nihil imbecillius terra nutriuit homine*
Πάντων ὅσα τε ᵈ γαῖαν ἔπι πνείει τε καὶ ἕρπει.	*Omnium, quacunq; super terram spirant & serpunt.*

Οὐ μὲν

Οὐ μὲν γάρ ποτέ φησι κακὸν πείσεσθ' ὀπίσσω,
Ὄφρ' ἀρετὴν παρέχωσι θεοὶ καὶ γούνατ' ὀρώρῃ·
Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ λυγρὰ θεοὶ μάκαρες τελέσωσι,
Καὶ τὰ φέρει ἀεκαζόμενος τετληότι θυμῷ.
Τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.
Καὶ γὰρ ἐγώ ποτ' ἔμελλον ἐν ἀνδράσιν ὄλβιος εἶναι,
Πολλὰ δ' ἀτάσθαλ' ἔρεξα, βίῃ καὶ κάρτεϊ εἴκων,
Πατρί τ' ἐμῷ πίσυνος καὶ ἐμοῖσι κασιγνήτοισι.
Τῷ μή τίς ποτε πάμπαν ἀνὴρ ἀθεμίστιος εἴη,
Ἀλλ' ὅ γε σιγῇ δῶρα θεῶν ἔχοι, ὅττι διδοῖεν.
Οἷ' ὁρόω μνηστῆρας ἀτάσθαλα μηχανόωντας,
Κτήματα κείροντας, καὶ ἀτιμάζοντας ἄκοιτιν
Ἀνδρὸς ὃν οὐκ ἔτι φημὶ φίλων καὶ πατρίδος αἴης
Δηρὸν ἀπέσσεσθαι· μάλα δὲ σχεδόν. ἀλλά σε δαίμων
Οἴκαδ' ὑπεξαγάγοι, μηδ' ἀντιάσειας ἐκείνῳ,
Ὁππότε νοστήσειε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Οὐ γὰρ ἀναιμωτί γε διακρινέεσθαι ὀΐω
Μνηστῆρας κἀκεῖνον, ἐπεί κε μέλαθρον ὑπέλθῃ.
Ὣς φάτο· καὶ σπείσας ἔπιεν μελιηδέα οἶνον.
Ἂψ δ' ἐν χερσὶν ἔθηκε δέπας κοσμήτορι λαῶν.
Αὐτὰρ ὁ βῆ κατὰ δῶμα, φίλον τετιημένος ἦτορ,
Νευστάζων κεφαλῇ· δὴ γὰρ κακὸν ὄσσετο θυμῷ.
Ἀλλ' οὐδ' ὧς φύγε κῆρα· πέδησε δὲ καὶ τὸν Ἀθήνη
Τηλεμάχου ὑπὸ χερσὶ καὶ ἔγχεϊ ἶφι δαμῆναι.
Ἂψ δ' αὖτις κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη.
Τῇ δ' ἄρ' ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη
Κούρῃ Ἰκαρίοιο περίφρονι Πηνελοπείῃ
Μνηστήρεσσι φανῆναι, ὅπως πετάσειε μάλιστα
Θυμὸν μνηστήρων, ἰδὲ τιμήεσσα γένοιτο
Μᾶλλον πρὸς πόσιός τε καὶ υἱέος ἢ πάρος ἦεν.
Ἀχρεῖον δ' ἐγέλασσεν ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Εὐρυνόμη, θυμός μοι ἐέλδεται, οὔ τι πάρος γε,
Μνηστήρεσσι φανῆναι, ἀπεχθομένοισί περ ἔμπης.
Παιδὶ δέ κεν εἴπoιμι ἔπος, τό κε κέρδιον εἴη,
Μὴ πάντα μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισιν ὁμιλεῖν,
Οἵ τ' εὖ μὲν βάζουσι, κακῶς δ' ὄπιθεν φρονέουσι.
Τὴν δ' αὖτ' Εὐρυνόμη ταμίη πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα τέκος κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Ἀλλ' ἴθι, καὶ σῷ παιδὶ ἔπος φάο, μηδ' ἐπίκευθε,
Χρῶτ' ἀπονιψαμένη, καὶ ἐπιχρίσασα παρειάς.
Μηδ' οὕτω δακρύοισι πεφυρμένη ἀμφὶ πρόσωπα
Ἔρχευ. ἐπεὶ κάκιον πενθήμεναι ἄκριτον αἰεί.
Ἤδη μὲν γάρ τοι παῖς τηλίκος, ὃν σὺ μάλιστα
Ἠρῶ ἀθανάτοισι γενειήσαντα ἰδέσθαι.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Εὐρυνόμη, μὴ ταῦτα παραύδα κηδομένη περ,
Χρῶτ' ἀπονίπτεσθαι, καὶ ἐπιχρίεσθαι ἀλοιφῇ.
Ἀγλαΐην γὰρ ἐμοί γε θεοὶ τοὶ Ὄλυμπον ἔχουσιν
Ὤλεσαν, ἐξ οὗ κεῖνος ἔβη κοίλῃς ἐνὶ νηυσίν,
Ἀλλά μοι Αὐτονόην τε καὶ Ἱπποδάμειαν ἄνωχθι
Ἐλθέμεν, ὄφρα κέ μοι παρστήετον ἐν μεγάροισιν.
Οἴη δ' οὐκ εἴσειμι μετ' ἀνέρας· αἰδέομαι γάρ.
Ὣς ἄρ' ἔφη, γρηῢς δὲ διὲκ μεγάροιο βεβήκει,
Ἀγγελέουσα γυναιξὶ, καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Κούρῃ Ἰκαρίοιο κατὰ γλυκὺν ὕπνον ἔχευεν.
Εὗδε δ' ἀνακλινθεῖσα· λύθεν δέ οἱ ἅψεα πάντα

Non quidē.n. vnq̄ dicit malū passurū esse in futurū.
Quousq; virtutem prebeāt Dei & genua mouentur:
Sed quando iam & mala Dei beati perficiunt,
Et hac suffert nolens patienti animo.
Talis enim mens est terrestrium hominum,
Qualem quotidie ducit pater virorumq; deorumq;.
Etenim ego quondam cogitabam in viris beatus esse,
Multa autem iniusta feci vi & robore impotens,
Patri meo confidens, & meis fratribus.
Itaque non aliquis omnino vir iniustus sit,
Sed hic silentio dona Deorum habeat quodcūq; dent,
Qualia video procos iniusta cogitantes
Facultates accidentes, & inhonorantes vxorem
Viri, quem non amplius dic amicis & patria terra
Diu abfore, valdè autem propè: sed te damon
Domum subducat, ne obuies illi,
Quando redibit dilectam in patriam terram.
Non enim sine cruore dijudicatum ire puto
Procos & illum postquam in adem venerit. γρ. ὑπέλθῃ
Sic dixit, & libans bibit dulce vinum.
Iterum .a. in manib. posuit poculum duci populorum,
At hic iuit per domum dilectam cruciatus cor. γρ. δὲ
Cōquassās caput. iam .n. malū augurabatur animus, γρ. θυμός
Sed neq; sic fugit mortē. impediuit .a. & hūc Minerua
Telemachi à manibus & hasta fortiter interfici.
Rursus autem iterum sedet in sede vnde surrexerat:
Huic autem in mentibus posuit dea casta Minerua
Filia Icarij prudenti Penelopæ
Procis apparere, vt extendere maximè
Animum procorum, & honorata fieret
Magis à viroq; & filio quàm anteà erat.
Incassum autē risit, verbumq; dixit, denominauitq;.
Eurynome animus mihi cupit non antea
Procis apparere inuisis licet tamen,
Filio autem dicam verbum quod perutile erit.
Non omnia procis superbis conuersari,
Qui benè quidem dicunt, malè autem retrò cogitāt.
Hanc autem rursus Eurynome proma conda verbum dixit,
Ita iam hac omnia filia vt par est dixisti. γρ. ἔειπες
Sed vade & tuo filio verbum dic, neq; occulta,
Corpore lauato & vnctis genis.
Neq; sic lacrymis irrigata circum faciem
Vade, quoniam peius lugere continuè semper.
Iam quidem enim tibi filius talis, quem tu maximè
Supplicabas Dijs nascentem videre.
Hanc aūt rursus alloquuta est prudens Penelope,
Eurynome, non hac loquere dolens, licet
Corpusq; lauare, & vngere vnguento,
Splendorem mihi Dij, qui Olympum habitant
Perdiderunt, ex quo ille iuit concauis in nauibus.
Sed mihi Autonoëmq; & Hippodamiam iube
Venire, vt mihi astent in domibus. γρ. ὄφρ' ἂν ἰκοί
Sola aūt non illic vado ad viros, verecundia enim (ducor. γρ. οὐ καὶ ἄμα
Sic dixit, vetula autem è domo exiuit
Nunciatura mulieribus, & sese accingēs ad eundum.
Tunc rursus alia cogitauit Dea casta Minerua,
Filia Icari dulcem somnum defudit.
Dormiuit autem reclinata soluta sunt aūt ei membra omnia

Αὐτὰρ

Αὐτοῦ ἐνὶ κλιντῆρι, τέως δ' ἄρα δῖα θεάων
Ἄμβροτα δῶρα δίδου, ἵνα μιν θηησαίατ' Ἀχαιοί.
Κάλλεϊ μέν οἱ πρῶτα προσώπατα καλὰ κάθηρεν
Ἀμβροσίῳ, οἵῳ περ ἐϋστέφανος Κυθέρεια
Χρίεται, εὖτ' ἂν ἴῃ Χαρίτων χορὸν ἱμερόεντα,
Καί μιν μακροτέρην καὶ πάσσονα θῆκεν ἰδέσθαι·
Λευκοτέρην δ' ἄρα μιν θῆκε πριστοῦ ἐλέφαντος.
Ἡ μὲν ἄρ' ὡς ἔρξασ' ἀπεβήσετο δῖα θεάων.
Ἦλθον δ' ἀμφίπολοι λευκώλενοι ἐκ μεγάροιο,
Φθόγγῳ ἐπερχόμεναι. τὴν δὲ γλυκὺς ὕπνος ἀνῆκε,
Καί ῥ' ἀπομόρξατο χερσὶ παρειάς, φώνησέν τε,
Ἦ με μάλ' αἰνοπαθῆ μαλακὸν περὶ κῶμ' ἐκάλυψεν
Αἴθε μοι ὣς μαλακὸν θάνατον πόροι Ἄρτεμις ἁγνὴ
Αὐτίκα νῦν, ἵνα μηκέτ' ὀδυρομένη κατὰ θυμὸν
Αἰῶνα φθινύθω, πόσιος ποθέουσα φίλοιο
Παντοίην ἀρετήν. ἐπεὶ ἔξοχος ἦεν Ἀχαιῶν.
Ὣς φαμένη κατέβαιν' ὑπερώϊα σιγαλόεντα,
Οὐκ οἴη ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο.
Ἡ δ' ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο,
Ἄντα παρειάων σχομένη λιπαρὰ κρήδεμνα.
Ἀμφίπολος δ' ἄρα οἱ κεδνὴ ἑκάτερθε παρέστη.
Τῶν δ' αὐτοῦ λύτο γούνατ', ἔρῳ δ' ἄρα θυμὸν ἔθελχθεν·
Πάντες δ' ἠρήσαντο παραὶ λεχέεσσι κλιθῆναι.
Ἡ δ' αὖ Τηλέμαχον προσεφώνεεν ὃν φίλον υἱόν,
Τηλέμαχ', οὐκέτι τοι φρένες ἔμπεδοι, οὐδὲ νόημα.
Παῖς ἔτ' ἐὼν καὶ μᾶλλον ἐνὶ φρεσὶ κέρδε' ἐνώμας·
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας ἐσσὶ καὶ ἥβης μέτρον ἱκάνεις,
Καί κέν τις φαίη γόνον ἔμμεναι ὀλβίου ἀνδρός,
Ἐς μέγεθος καὶ κάλλος ὁρώμενος ἀλλότριος φώς,
Οὐκέτι τοι φρένες εἰσὶν ἐναίσιμοι, οὐδὲ νόημα.
Οἷον δὴ τόδε ἔργον ἐνὶ μεγάροισιν ἐτύχθη,
Ὃς τὸν ξεῖνον ἔασας ἀεικισθήμεναι οὕτω.
Πῶς νῦν; εἴ τις ξεῖνος ἐν ἡμετέροισι δόμοισιν
Ἥμενος, ὧδε πάθοι ῥυστακτύος ἐξ ἀλεγεινῆς,
Σοί κ' αἶσχος λώβη τε μετ' ἀνθρώποισι πέλοιτο.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Μῆτερ ἐμή, τὸ μὲν οὔ σε νεμεσσῶμαι κεχολῶσθαι·
Αὐτὰρ ἐγὼ θυμῷ νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα,
χ.δηπ Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια (πάρος * δ' ἔτι νήπιος ἦα)
Ἀλλά τοι οὐ δύναμαι πεπνυμένα πάντα νοῆσαι.
Ἐκ γάρ με πλήσσουσι, παρήμενοι ἄλλοθεν ἄλλος,
Οἵδε κακὰ φρονέοντες· ἐμοὶ δ' οὐκ εἰσὶν ἀρωγοί.
Οὐ μέν τοι ξείνου γε καὶ Ἴρου μῶλος ἐτύχθη
Μνηστήρων ἰότητι· βίῃ δ' ὅγε φέρτερος ἦεν.
Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Οὕτω νῦν μνηστῆρες ἐν ἡμετέροισι δόμοισι
Νεύοιεν κεφαλὰς δεδμημένοι, οἱ μὲν ἐν αὐλῇ,
Οἱ δ' ἔντοσθε δόμοιο, λελῦτο δὲ γυῖα ἑκάστου·
Ὡς νῦν Ἶρος ἐκεῖνος ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσιν
Ἧσται νευστάζων κεφαλῇ, μεθύοντι ἐοικώς,
Οὐδ' ὀρθὸς στῆναι δύναται ποσίν, οὐδὲ νέεσθαι
Οἴκαδ', ὅπῃ οἱ νόστος· ἐπεὶ φίλα γυῖα λέλυνται.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Εὐρύμαχος δ' ἐπέεσσι προσηύδα Πηνελόπειαν,
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια,
Εἰ πάντες σε ἴδοιεν ἀν' Ἴασον Ἄργος Ἀχαιοί,
Πλείονές κεν μνηστῆρες ἐν ἡμετέροισι δόμοισιν

Illic in lecto, tunc igitur diuina dearum
Immortalia dona dedit, vt ipsam admirarentur A-
Pulchritudine quidem ei vultusq; purgauit (chiui.
Immortali, quali benè coronata Venus
Vngitur quando ibat chorum in amabilem.
Et ipsam longiorem & pinguiorem fecit videri:
Albiorem autem ipsam fecit secto elephante.
Hoc quidem sic facto abiuit diuina dearum:
Venerunt autem famulæ, albis vlnis ex domo
Voce aduenientes: hanc autem dulcis somnus dimi-
Et abstersit manibus genas, clamauitq; (sit,
Certè me ærumnosam mollis somnus cooperuit.
Vtinam mihi sic mollem mortem daret Diana casta
Quamprimùm, vt non amplius lugens animum
In longũ tempus macerarẽ, mariti desiderans dilecti
Omnem virtutẽ, quoniam eximius erat Achiuorum,
Sic loquuta descendit cœnacula splendida
Non sola, simul hanc & famulæ duæ sequebantur.
Hæc autem quando iam procos peruenit diuina mu-
Stetit in limine domus ornatè factæ, (lierum,
Ante genas habens mollia vela.
Famula autem igitur ei prudens vtrinq; astitit,
Horũ.a. illic soluebantur genua amore.a. animo mul-
Oẽs.a. precabantur apud in lectis dormire. (cebãtur.
Hæc.a. rursus Telemachum alloquuta est suum filiũ,
Telemache, non amplius tibi mentes firmæ, neq; co-
gitatio (gitabas,
Puer adhuc cùm esses, & magis in mẽtibus vtilia co-
Nũc.a. quãdo tã magn⁹ es, & pubertatis ad terminũ
Et aliquis dicet filium esse beati viri. (peruenisti,
In magnitudine & pulchritudine vidẽs alienus vir,
Non amplius tibi mentes sunt iustæ, neq; cogitatio.
Quale iam hoc facinus in ædibus factum est,
Qui hospitem siuisti indecenter tractari sic.
Quomodo nunc? si quis hospes in nostris ædibus
Sedens sic pateretur vexationem ob molestam,
Tibi dedecus, & contumelia hominibus erit.
Hanc.a. rursus Telem. prudẽs cõtrà alloquutus est,
Mater mea hac quidem in re non te accuso quòd ira-
At ego animo intelligo & scio singula, (sceris,
Bonaq; & peiora, (antea autẽ adhuc infans eram,)
Sed non possum prudentia omnia intelligere.
Nam me perterrent assidentes aliunde alius.
Hi aũt mala cogitantes, mihi aũt non adsunt auxili-
Non tamen hospitis & Iri pugna facta est (atores.
Procorum consilio, fortitudine aũt hic potẽtior fuit.
Vtinam enim Iupiterq; pater, & Minerua & Apollo,
Sic nunc proci in nostris domibus,
Mouerent capita domiti: hi quidem in vestibulo,
Hi autem intra domũ, soluta essent membra singuli,
Sicut nunc Irus ille ad vestibulares ianuas
Sidet nutans capite ebrio similis.
Neq; rectus potest stare pedibus, neq; reuerti
Domũ, quò ei reditus erat. quoniã dilecta mẽbra so-
Sic hi quidẽ talia inter se loquebãtur. (luta sunt.
Eurymachus autẽ verbis alloquutus est Penelopem,
Filia Icarij prudens Penelope,
Si omnes te viderent in Iason Argos Achiui,
Plures proci in vestris domibus

Ἠῶθεν

Ἠῶθεν δαινύατ', ἐπεὶ περίεσσι γυναικῶν
Εἶδός τε μέγεθός τε, *ἰδὲ φρένας ἔνδον ἐΐσας.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια.
Εὐρύμαχ', ἤτοι ἐμὴν ἀρετὴν εἶδός τε δέμας τε
Ὤλεσαν ἀθάνατοι, ὅτε Ἴλιον εἰσανέβαινον
Ἀργεῖοι, μετὰ τοῖσι δ' ἐμὸς πόσις ἦεν Ὀδυσσεύς.
Εἰ κεῖνός γ' ἐλθὼν τὸν ἐμὸν βίον ἀμφιπολεύοι,
Μεῖζόν κε κλέος εἴη ἐμὸν καὶ κάλλιον οὕτω.
Νῦν δ' ἄχομαι· τόσα γάρ μοι ἐπέσσευεν κακὰ δαίμων.
Ἦ μὲν δὴ ὅτε τ' ᾖε λιπὼν κατὰ πατρίδα γαῖαν,
Δεξιτερὴν ἐπὶ καρπῷ ἑλὼν ἐμὲ χεῖρα προσηύδα,
Ὦ γύναι, οὐ γὰρ οἴω ἐϋκνήμιδας Ἀχαιοὺς
Ἐκ Τροίης εὖ πάντας ἀπήμονας ἀπονέεσθαι.
Καὶ γὰρ Τρῶας φασὶ μαχητὰς ἔμμεναι ἄνδρας,
Ἠμὲν ἀκοντιστὰς ἠδὲ ῥυτῆρας ὀϊστῶν,
Ἵππων τ' ὠκυπόδων ἐπιβήτορας, οἵ κε τάχιστα
Ἔκριναν μέγα νεῖκος ὁμοιΐου πολέμοιο.
Τῷ οὐκ οἶδ' εἴ κέν μ' ἀνέσει θεὸς, ἤ κεν ἁλώω
Αὐτοῦ ἐνὶ Τροίῃ· σοὶ δ' ἐνθάδε πάντα μελόντων.
Μεμνῆσθαι πατρὸς καὶ μητέρος ἐν μεγάροισιν,
Ὡς νῦν, ἢ ἔτι μᾶλλον ἐμεῦ ἀπονόσφιν ἐόντος.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ παῖδα γενειήσαντα ἴδηαι,
Γήμασθ' ᾧ κ' ἐθέλῃσθα, τὸν κατὰ δῶμα λιποῦσα.
Κεῖνός θ' ὡς ἀγόρευε τὰ δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
*Νὺξ δ' ἔσται ὅτε δὴ στυγερὸς γάμος ἀντιβολήσει
Οὐλομένης ἐμέθεν, τῆς τε Ζεὺς ὄλβον ἀπηύρα.
*Ἀλλὰ τόδ' αἰνὸν ἄχος κραδίην καὶ θυμὸν ἱκάνει.
Μνηστήρων οὐχ ἥδε δίκη *τοπάροιθε τέτυκτο,
Οἵ τ' ἀγαθήν τε γυναῖκα καὶ ἀφνειοῖο θύγατρα
Μνηστεύειν ἐθέλωσι, καὶ ἀλλήλοις ἐρίσωσιν.
Αὐτοὶ τοί γ' ἀπάγουσι βόας καὶ ἴφια μῆλα,
Κούρης δαῖτα φίλοισι, καὶ ἀγλαὰ δῶρα διδοῦσιν
Ἀλλ' οὐκ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν.
Ὣς φάτο. γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Οὕνεκα τῶν μὲν δῶρα παρέλκετο, θέλγε δὲ θυμὸν
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα.
Τὴν δ' αὖτ' Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱός,
Κούρη Ἰκαρίοιο *περίφρον Πηνελόπεια,
Δῶρα μὲν ὅς κ' ἐθέλῃσιν Ἀχαιῶν ἐνθάδ' ἐνεῖκαι,
Δέξασθ', *οὐ γὰρ καλὸν ἀνήνασθαι δόσιν ἐστίν.
Ἡμεῖς δ' οὔτ' ἐπὶ ἔργα πάρος γ' ἴμεν, οὔτέ πῃ ἄλλῃ,
*Πρίν γέ σε τῷ γήμασθαι Ἀχαιῶν ὅστις ἄριστος.
Ὣς ἔφατ' Ἀντίνοος. τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Δῶρα δ' ἄρ' οἰσέμεναι προέηκε κήρυκα ἕκαστος.
Ἀντινόῳ μὲν ἔνεικε μέγαν περικαλλέα πέπλον
Ποικίλον· ἐν δ' ἄρ' ἔσαν περόναι δυοκαίδεκα πᾶσαι.
Χρύσειαι, κληῖσιν ἐϋγνάμπτοις ἀραρυῖαι,
Ὅρμον δ' Εὐρυμάχῳ πολυδαίδαλον αὐτίκ' ἔνεικε
Χρύσεον, ἠλέκτροισιν ἐερμένον, ἠέλιον ὥς.
Ἕρματα δ' Εὐρυδάμαντι δύω θεράποντες ἔνεικαν,
Τρίγληνα, μορόεντα· χάρις δ' ἀπελάμπετο πολλή.
Ἐκ δ' ἄρα Πεισάνδροιο Πολυκτορίδαο ἄνακτος
Ἴσθμιον ἤνεικεν θεράπων περικαλλὲς ἄγαλμα.
Ἄλλο δ' ἄρ' ἄλλος δῶρον Ἀχαιῶν καλὸν *ἔνεικεν.
Ἡ μὲν ἔπειτ' ἀνέβαιν' ὑπερώϊα δῖα γυναικῶν·
Τῇ δ' ἄρ' ἅμ' ἀμφίπολοι ἔφερον περικαλλέα δῶρα.

Manè conuiuarentur, quoniam præstas mulieribus
Specieq́, magnitudineq́, & mentibus intus æqualib.
Huic autem respondit postea prudens Penelope,
Eurymache, certè meā virtutem, speciemq́, corpusq́,
Perdiderunt immortales, quādo in Iliū naue profecti
Argiui, cum his aūt meus maritus erat Vlysses. (sunt
Si ille redux hanc meam vitam gubernaret,
Maior gloria esset mea, & melius sic. (numen.
Nunc aūt tristor, tot.n. mihi impulit mala sinistrum
Certè quidem iam quando iuit relicta patria terra,
Manu dextra in Carpo nimirū capta me allocut⁹ est:
O mulier non puto bellicosos Achiuos
Ex Troia benè omnes illæsos redire.
Etenim Troianos dicunt pugnaces esse viros,
Et iaculatores, & extensores sagittarum,
Equorūq́, pedibus velociū agitatores, qui velocissimè
Dyudicare possint magnam contentionē grauis belli.
Ideò nescio si me remittet Deus, ac captus ero
Illic in Troia, tibi autem hîc omnia curæ sint.
Recordari patris & matris in domibus
Sicut nunc, vel etiam magis procul cùm ego fuero:
At postquam iam filium pubescentem videbis,
Nube cui volueris tua domo relicta.
Ille sic dixit, hæc iam nunc omnia perficiuntur.
Nox.a.erit, quando iam odiosa nuptiæ obuiā venient
Perditæ mei, cuius Iupiter beatitudinem abstulit,
Sed hic grauis dolor cor & animum cepit.
Procorum nō hæc consuetudo antea corā me facta est, γρ. τὸ πάροιθ' ἐτέτυκτο.
Qui bonamq́, mulierem & diuitis filiam
Despondere volunt, & inter ipsos contendunt.
Idem ipsi abducunt boues & pingues oues,
Et amicis puellæ.i. spōsæ cōuiuiū et splēdida dona dāt.
Sed non alienum victum impunè edunt.
Sic dixit, lætat⁹ est aūt laboriosus diuinus Vlysses,
Quoniā horū quidē dona repudiabat, mulcebat aūt
Suauib. verbis, mēs aūt eius alia cogitabat. (animū
Hāc.a. rursus Antinous allocut⁹ est Eupithei filius.
Filia Icarij prudens Penelope, γρ. περίφρων
Dona quidē quicunq́, voluerit Achiuorum huc ferre
Suscipe, non enim bonum renuere dationem est.
Nos autem neq́, in opera antè imus, neq́, aliò (mus. γρ Πρίν γ' ἢν γε. καὶ Πρίν γε σὲ τῷ
Quā(vbi) tu alicui nupseris Achiuorū quicunq́, opti-
Sic dixit Antinous, his autem placuit sermo.
Dona autem portādæ præmiserunt præconē singulus.
Antinoo quidē portauit magnam perpulchrā vestem
Variam, intus autem erant fibulæ duodecim omnes
Aureæ, iuncturis benè flexibilibus congruentes.
Monile autē Eurymacho peruarium statim portauit
Aureum, electris fulgens sicuti Sol.
Inaures autem Eurydamanti duo serui portauerūt,
Tripupillas elaboratas, gratia.a. inde splēdebat mul-
Ex autem Pisandro Polyctoride rege, (ta.
Monile portauit seruus perpulcrum ornamentum.
Aliud autem alius donum Achiuorū pulchrū dedit. γρ. ἤνεικεν.
Hæc qdē postea ascēdit (ad) cænacula diuina mulierū,
Huic autem simul famulæ portabant perpulcra dona.

COMMENTARIVS.

a Ξεῖνέ τοι] Narrationem, quam de infortunijs suis antea procis Vlysses exposuerat, Antinous quidem risu excepit, vt de eius

veritate procùldubiò diffiderit: at hic Amphinomus credidisse videtur cùm pristini status & fortunæ dignitatem ei restitui optat, Attamen cæteris procis persuaserit, nondum constat. Hic sanè Amphinomus videtur mansuetudine insigniori reliquis fuisse prædictus: vt etiam à Poeta sub Vlyssis loquentis persona paulò pòst describetur.

b ἀμφινομ', ἦ μάλα μοι] Huius orationis scopus est Vlyssi propositus, vt Amphinomum istum de vitando imminenti Vlyssis aduentu præmoneat. Primùm itaq; præfatur in eius Amphinomi laudes, tum à propria eius prudentia, tum à generis encomio tam à probitate, quàm à diuitiis: quod præmisit, vt magis consilium suum, quod erat paulò pòst indicaturus, ei probaret. Iis enim melius prouisum & consultum optamus, quos ob virtutem suspicimus: saltem hic est viris bonis affectus inditus qualem se hic mendicus exhiberi voluit. Tum antequam expressè illi mentem suam & scopum huius exordij aperiat, subijcit quædam de fragilitate hominis & rerum humanarum inconstantia, quâ felicitas cum infelicitate facillimè commutatur, vt suo exemplo quoq; docet. Vnde ostendere voluit, non esse mirum, si petulantia ista procorum, quæ prosperitatis habet speciem, tandem desinat, & tragicum sortiatur exitum. Quod breui euenturum monet, siquidem inster ipse Vlysses, cuius aduentus hunc cœtum procorum, non ἀναίμωτί sit dissipaturus. Itaq; suadet, vt se huic exitio maturè subducat, quod tamen effugere non potuit: à Telemacho enim interficietur, vt videbimus inf. lib. χ.

c οὐδὲν ἀκιδνότερον] Quò deueniet ergo fastus nostrorum hominum, si illis nullum ex animalibus imbecillius Natura condidit? Quid nos tam misera & fragili conditione superbimus? Audi quid dicat Vlysses Homericus, Non audis? Atqui te hoc vulgaris experientia satis docet. Quid est quæso homo? πνεῦμα καὶ σκιὰ μόνον, inquit Sophocles. γυμνὸς ἀνήρ ...... inquit Palladas. Circumstant nos innumeræ calamitates, incerta est & instabilis qua fruimur, felicitas: momentaneum illud, quod nos in hoc Orbe beatitudinem appellamus. Quod si animo reuoluerimus, ταπεινότερους & humiliores nos futuros non dubito.

d γαῖα τρέφει] Rectè Eustathius, ... inquit, ...

e ὅσσ' ἐπὶ γαῖαν] Vt animus diuinus est, ita facultatem quandam diuinandi habere est creditus ab antiquis, ac futura quodammodo præsagiendi, ea præcipuè quæ sibi sunt euentura: tum verò maximè, quæ sinistra sunt & infausta. Quod iam experimento Amphinomus comprobat. Id autem Peripateticorum pueri diligentiùs examinant.

f τῇ δ' ἄρ' ἐπὶ φρεσὶ] Non obliuiscitur suæ consuetudinis Poeta, qua omnium rerum benè aut decenter gestarum initium à Numine auspicatur. Porrò Mineruam authorem facit huius apparitionis Penelopes, vt iam ab ipso principio intelligamus, temerè illam non prodire, quæ hoc ex instinctu Deæ prudentiæ proinde prudenter fecerit. Sed quis scopus huius nouæ ἐπιφανείας? Duplex: Primus, ad vehementiùs augendum amorem procorum (ita enim intelligo illa, ... μνηστήρων) vt accidit. Sunt enim in amore duces oculi, inquit ille, & rei visæ studio ardentiùs afficimur quàm absentis. Voluit ergo imminente iam huius nuptialis tragœdiæ catastrophe violentiores affectus procorum inducere, vt eò grauior & funestior esset eorum exitus, quem illi feliciorem sperabant. Aliam tamen huius loci interpretationem olim ex vi verbi πετάσειε assignabimus. Secundus scopus huius ἐπιφανείας est gloria ipsius Penelopes. Quæ nam verò tandem gloria? quòd suo conspectu mirum in modum tum filium, tum coniugem affectura erat, tot ornamentis diuinitùs decorata, aut, vt ait Eustathius, ... Quod sanè magis placet, quia id expressis verbis de Vlysse docet poëta, cùm ait, post illud Penelopæ cum Eurymacho colloquium, γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς: at de Telemacho id quoque indicat, vbi modestè matri respondet, cùm aliàs satis asperis verbis eam coercerat. Vnde oportuit aliquid amplius maiestatis in ea refulsisse, quæ ad debitam ei reuerentiam exhibendam Telemachum permouerit.

g Εὐρυνόμη,] Hæc Eurynome erat τῆς ...... , inquit Eustathius, proinde meritò eidem consilium de prodeundo exponit Penelope, ne quid temerè agere videatur, quod suspicari poterat, si hoc non rescisset Eurynome. Id porrò videmur debere familiaribus & priuatis amicis nostris, vt nihil eis inconsultis aggrediamur, tum quòd æquum est eos, vt qui vitæ communione vtuntur, instituta quoq; sua & consilia inuicem communicent, tum quòd amici quoque consensus aut dissensus multùm interdum prodesse potest, siue ad confirmandam, siue ad infirmandam nostram aliquam de re sententiam. Et hoc etiam experta est Penelope. Cùm enim suis luctibus sordidata & minus compto habitu esset proditura, ab Eurynome intellexit, elegantiùs esse sibi prodeundum, quam tamen elegantiam arcessere recusauit, à Minerua tamen inscia accepit, vnde sanitas consilij Eurynomes perspicitur, vtpote cui Numen sit etiam astipulatum.

h ἐλθὲ μὲν ἄρ σῷ παιδὶ] Vt faciliùs persuadeat Penelopæ, aduocandos illi esse alios ornatus pro his luctuum sordibus, duo illi proponit, primùm, turpe esse in perpetuis luctibus versari, quia putà aliquem tandem esse oporteat dolorum finem, quorum vt iusta sit causa, at vitiosa & indecora tamen est perpetuitas, in re potissimùm vbi lugendo nihil proficitur. Euripides diceret, ... & Proteus Homericus: ...... Philetas in Cerere dicit à Ioue concoquendis doloribus tempus esse destinatum, his verbis: ...... &c. Eurynome igitur sapienter monet, modum esse luctibus Penelopæ adhibendum, immò finem tandem imponendum. Secundò docet, maiorem esse lætitiæ quàm doloris causam Penelopæ, quòd iam tali fruéretur filio, qualem illa maximè optauerat. Vnde illam non solùm gaudere, sed etiam tam diuturni ob amissum coniugem doloris obliuisci oporteat. Ea siquidem est natura contrariorum affectuum, vt inuicem se trudant & expellant, modò tamen qualitatum magnitudine superentur, putà si lætitia maior sit tristitià. At gaudij causam præsentem habebat Penelope, & recentem, immò quę in dies inolesceret propter virtutes filij, quæ cum ætate augebantur: at doloris causa iam à tot annis inueterata relanguere debuit, & imminui, tantæque lætitiæ cedere. Atq; hæc est Eurynomæ sententia.

i Εὐρυνόμη,] Superius consilium Eurynomæ prudens quidem fuit, quod ad ornatum Penelopæ conuenientem spectauerit, neque sine causa: at prudens quoque est eius recusatio à Penelope facta. Honestè enim multa immò melius longe tenuis, quæ te decere alij existimauerint, quam si libere susceperis, ne tui studiosus plus æquo videaris, adeò vt ea etiam quæ meritus sis, cum laude possis recusare. Sic Penelope ...... illum ......, vt loquuntur Eustathius, modestè recusat, duabus potissimùm de causis inuicem connexis, tum quòd mœsta adhuc ex tam diuturna coniugis absentia cum sibi conuenire non existimet, tum quòd naturali illo pristino ornatu viduata peregrinum noli arcessere. Vtraque ratio miris digna laudibus & perpetuis encomijs, tam ex ipsius natura facti, quàm ex raritate. Leuitas enim muliebris ingenij satis est nota (vt veras & absolutas Virtutes minus liberaliter huic sexui Natura exhibuit) qua veteres amores facillimè pro nouis exuunt. Nescio an illas mari genitas appellaret Simonides. At illæ sanè patientem, ni fallor, aurem Theoclymeno illi Euripideo accommodarent, Helenam ob defunctum Menelaum solanti, his verbis:

σὺ δ' ὦ τάλαινα, μή τι ......
...... Μενέλεως δ' ἔχει πότμον,
......

......
......

Et hæc quidem ita vulgata sunt, vt qui illa ignorat, in cœtus hominum venisse nunquam crediderim. Præterea quis nescit, quanto studio fucos & peregrinos ornatus mulieres aduocent? Illas ex equa natas dictitaret Simonides, quæ quotidie his aut ter interdum se abluunt, & vnguentis spargunt, etiam plerunq; vbi lugendi tempus instat, ne dum post diuturnos dolores curam illam abiiciunt, vt nostra Penelope, quæ testatur, nolle se adulterinum illum ornatum, quem suadebat Eurynome, ementiri, quasi videlicet indecorum sit, eam formosam videri velle, quæ talis reapse non existat: aut (quod maximè animo voluisse Penelopen puto) eam quæ mariti absentiam lugeat, lætitiam vllam ac hilaritatem oris forma aut alio corporis cultu testari. Duo autem erant quæ proponebat illi Eurynome: primùm vt corpus lauaret; deinde vt os vnguentis aspergeret. Vtrumq; apud Homerum frequens & ipsis etiam heroibus (quos has delicias magis decuit aspernari) vsurpatum. Cur ergo ita morosam nobis fingit hanc Penelopen, vt illa à se amoliatur, quæ per se vitij nihil habent? Sed talem oportuit esse, quæ in cæteris cõiugis tam tenaciter fuit memor, vt hactenus illa omnia pigmenta sit aspernata, ne iam eam memoriam excussisse, & arcessitis his formæ reparandæ instrumentis irritandæ procorum voluptati studere sponte videatur. Verum est enim illud Electræ apud Euripidem:

Γυνὴ δ', ἀπόντος ἀνδρὸς ἥτις ἐκ δόμων
ἐς κάλλος ἀσκεῖ, διάγραφ' ὡς οὖσαν κακήν.

οὐδὲν γὰρ αὐτὴν δεῖ θύρασιν εὐπρεπὲς
φαίνειν πρόσωπον, ἢν μή τι ζητῇ κακόν.

Hunc

Hunc ergo squallorem meritò illi splendori antepofuit, famæ & existimationis adhuc integræ retinendæ causa. At superis aliud visum, vt in sequenóbus videbitur, vbi Minerua totam illi oris elegantiam in medio somno conciliabit. Quod Deæ consilium suis etiam rationibus non caret, quibus tamen Penelopæ recusatio non infirmatur, vt iam in ipso initio præmonuimus.

k χρῶτ' ἀπονιψαμένη] Balneorum vsus est antiquissimus, vt ex Homeri locis pluribus constat, sicut etiam vnctionum. Illorum finis duplex fuit, primus abluendis corporis sordibus: secundus recreando & refocillando corpori ex laboribus. Quod vtrumq; balneorum effectum, interprete Plut. in lib de Vita Homeri, nobis poëta indicauit in illis versibus sup. Odyss. κ.

λοῦσ' ἐκ τρίποδος μεγάλοιο ... ὄφρα μοι ἐκ κάματον θυμοφθόρον εἵλετο γυίων.
θυμῆρες κεράσασα κατὰ κρατός τε καὶ ὤμων

Quod etiam ibidem Eustathius annotat. Sed frugalior fuit illis temporibus hic balneorum vsus quàm sequentibus fuerit. Vide Clem. Alexand. Pædag. lib. 3. cap. 5. & 9.

l ἐπιχρισαμένη ἀλοιφῇ.] Quid per ἀλοιφὴν intelligat, mihi nondum constat. Hactenus non credo aliud significare quàm oleum, quo in vnctionibus vtebantur, vt ex alijs poëtæ locis colligi facillimè potest. Nam vt τὴν μυρεψικὴν ἀσκησιν non intelligam, facit quòd illas delicias solis Deabus, quod sciam, tribuat Homerus, vt Iunoni & Veneri in Iliade: vbi illa ambrosia seipsam & vestes suas perungit, hæc cadauer Hectoris roseo oliuo diuino. Easdem quoq; Paridi videtur tribuisse, cùm eum Iliad. γ. κάλλεΐ στίλβων appellat, nempe μύρῳ, vt ait Eustathius, δι' ὃ ἀποστίλβοντος ἦν τὰ χρῶτ): quo ori conciliatur venustas & elegantia. De vnguentis vide Stuckium, Antiquit. Conuiual. lib. 3. cap. 15.

m ἀμβροσίῳ οἵῳ περ.] Elegantiori forma & cultu insignitam Penelopen ad procos exire voluit Minerua, tum vt magis hac ratione procos ad solicitandas eius nuptias atq; adeò ardentiùs vrgendas inflammaret, tum etiam vt Vlyssem illa venustate ad vlciscendam procorum petulantiam grauiùs excitaret, intelligentem non pro fœmina vulgatis, sed exquisitissimæ formæ tantum certamen ab eo debere suscipi. Adhibet ergo non trita & leuis momenti remedia, sed qualibus ipsa Venus lepôrum & gratiarum dea vti assolebat, cùm ad choros accederet, vt cœtum cultu suo oblectaret. Hoc pigmentum oris fuit. Sed & alterum vsurpat in augendo & amplificando illius corpore. Vbi docet Poëta qualis statura & corporis habitus fœminas deceat, quæ laudem ex formæ præstantia aucupantur: scilicet breuiuscula & macilēta corpora illis denegat, in quibus minus est lepôrum & venustatis. Quod tamen ita est intelligendum, vt illius μακρὸν ἄγειν non obliuiscaris. adijcit cutis alborem, qui maximè in mulieribus solet commendari. Et ista tamen omnia Minerua Penelopæ suppeditat, non Venus, cuius hoc potiùs officij videbatur: scilicet impuram illam adulteriorum magistram à castis ædibus Vlysseis arcet, ne quid simile Agamemnoni aut Menelao Vlysses patiatur. Atqui, inquies, Venerea faciei medicamina assumit Minerua. Hinc ergo, inquam, facilè vnius eiusdemq; rei vsum & abusum esse intelligis pro eius ratione, qui eam amplectitur & exercet, quæ non leuis est obseruatio.

n Τηλέμαχ', οὐκέτι] Ex duplici fine, cuius gratia Penelope egreditur, hic est (Primus enim fuit in irritando procorum amore, qui præcessit: primus, inquam, non quatenus à Penelope proficiscitur, quæ illud non habuit in animo: sed quatenus id ex consilio Mineruæ κατὰ συμβεβηκὸς à Penelope etiam perficitur. Vnde hoc etiam in αὐτοπροσώπῳ eius respectu collocamus) hic est, inquam, secundus, vt Telemachum increparet, quòd tam ignauus & vecors extiterit, vt in suis ædibus tot contumelijs hunc hospitem affici hactenus sit passus præter ius hospitalitatis, quo sartos tectos hospites esse oporteat. Agit ergo iam cum illo, & ei primùm ἀφροσύνην obijcit, qualis in iam prouecta iam ætate conspici non debuit. In qua præcipuè longè imprudentiore est animo, quàm in ipsa pueritia, in qua nescio quid generosi magis præ se ferre videbatur, vbi nunc ita remollescit, vt has procorum insanas petulantias tam ignauè ferat. Obijcit deinde parentis fortitudinem, à qua planè degener apparet. Ita enim intelligo, quòd eum ὄλβιον appellat, siquidem aliàs viderimus ex omni virtute (quam παντοίην ἀρετὴν tum aliàs tum paulò antè vocauit) beatitatem ab Homero constitui. Ex generali ergo illa constitutione hanc fortitudinis particulam huic loco accommodo. Addit, quòd eo sit corpore, eaq; corporis pulchritudine, vt pudefieri eum deceat, qui in tam egregio & præstanti ergastulo tam ignauos contineat animos. Aliàs enim satis annotauimus dedecus esse vbi eleganti corpori animus non respondet: quod hoc ipso libro in persona Iri videbamus.

o μῆτερ ἐμή.] Telemachus modestè illas matris obiurgationes excipit, quanquam non tantùm æquitatis in se continebant, vt ab alio quàm à morigero filio patienter tolerari possent. Nam quòd illa obijciebat, indecorum ei esse, tot procorum petulantias ferret constat, vnius robur & authoritatem tantæ multitudini obsistere non potuisse. Deinde quod ad hospitem attinet, nihil ei adeò graue contigit, vt ei facta iniuria dici possit, qui purà Irum tam feliciter ferè exanimem solo prostrauerit. Quod cùm dicit Telemachus, obliquè videtur hac in parte Penelopæ satisfacere. Illa enim de Antinoi facto videbatur conqueri: hic verò de hospitis & Iri pugna respondet. Sed reuerà ei quoq; parti satisfacit, cùm dicit, se solùm tot procis aduersari non posse. Hoc autem de Iro adiecit vt faciliùs & commodiùs votum suum de procorum pernicie subiungeret, tū vt etiam hac victoria hospitis leniret matris animū, quod ei iucundum auditu futurum tam propter ipsius Iri casum, quàm procorum ratione, quos id ægrè laturos intelligebat.

p ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια] Vulgatū est Logicorū effatū, Contrariorū eandē esse scientiā: sic vitia nouit, q. callet virtutes. Quo sensu dicit Telemachus, se non solùm bona, sed etiā mala intelligere, vt Eustathius quoq; interpretatur: τὰ δὲ οἶδα, inquit, ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια σοφὸς τὰς παιδείας ... ἐπαγωγήν. Ista sanè scientia vera est, dummodò intelligas non esse reciprocam. Nam qui vitia nouit, non statim virtutem callet, sed contrá. Imò si prima nostræ gentis primordia repetas, neque hoc quidem contrarium constabit. Notum est enim, autores nostri generis bonum antè calluisse quàm malum, quod tum demum norunt, cùm arborem illam scientiæ boni & mali in nostram perniciem degustarunt, cùm tamen homines in hoc statu. in quo, ab illo misero primæuorum parentum lapsu viuunt, considerabis, ista Telemachi oratio rectè à quouis enunciabitur, si virtutis studium fuerit amplexatus. Hoc argumento P. Ramus, clarissimum illud literarum lumen, quod nobis nefanda illa Parisiensis laniena extinxit, in Logica Sophismatum doctrinam heterogeneam esse cōtendebat: quia recta argumentandi ratio vitiosam satis doceat ex natura contrariorum. Sed hoc forsan ἀπροσδιόνυσον.

q Ζεῦ τε πάτερ] Quòd hos tres deos tantùm inuocet, μυστηριῶδες esse puto, & ex veteri Aegyptiorum Theologia tractum. Sed tutum mihi non est hæc aperire, & sæpiùs clamandum esset, θύρας ἐπίθεσθε βέβηλοι.

r κούρη Ἰκαρίοιο] Primas in alloquenda Penelope tribuit Eurymacho Homerus, quòd ni fallor, confidentiùs cæteris eius nuptias sibi pollicebatur, aut quòd principem locum inter alios obtineret. Illam ergo affatur, & cùm intelligat ingenium mulierum laudibus formæ maximè delectari, eam ex hac parte commendat, vt se etiam tacitè illi hac ratione commendaret. Eos enim amare solent, à quibus se maximi fieri sentiunt. At hoc quidem vulgus mulierum. Penelope verò longè alio est ingenio, neq; vllis modis demulceri potest, vt in eius subsequenti oratione pleniùs videbitur.

s ἰδὲ φρένας] Non tantùm à corporis, sed etiam ab animi bonis laudat Penelopen. Vbi docet Poëta, illa duo seiungenda non esse in muliere, quæ veram & non fucatam laudem merentur.

t Εὐρύμαχ', ἦ τοι ἐμὴν ἀρετὴν] Laudes illas à forma & prudentia sua Penelope ita excepit, vt omnino illas respuere non videatur, quasi vtraq; parte semper non caruerit: sed se illis iam destitutam post tam longam coniugis absentiam testatur. Immò, inquit Eustathius, ... Per ἀρετὴν autem ... vult intelligi. Qua de re aliàs. Nos hactenus nudè interpretamur, vt Penelope illi parti quoq; orationis Eurymachi ἰδὲ φρένας ἔνδον ἐΐσας respondeat. Cæterùm appositè reliqua de Vlysse dicentem inducit Penelopen, vt eius constantem & fidelem animum Vlyssi reuerà notum faciat, & alacriùs eius gratia internecionem illam procorum suscipiat.

u νῦν δ' ἴσαμ] Videtur spontè Penelope in alicuius proci nuptias propendere: spontè, inquā, quæ de ijs sermonē, minimè rogata, iniicit, nō quòd lubenter hoc optaret, sed quia diutiùs protrahi negociū non posse animaduerteret. Ergo ... assentiri debuit. Sed hoc tamen elocuta non videtur aliam ob causam, quàm vt se eò infeliciorem ostenderet, quæ id facere cogeretur, quod ipsa, si sui iuris fuerit, maximè omnium recusare sit parata. Sed hinc parentum preces, inde morosa procorum importunitas hanc illi voluntatem, quantumuis inuitæ, extorquent, vt tamen se eo nomine perditam & miseram existimet.

x ἀλλὰ τόδ' αἰνὸν ἄχος] Nunc in procorum petulantiam inuehitur, modestè tamen & sine vlla acerbitate, ea nihilominus ratione, vt facti huius grauitatem illi perpendere potuerint. Arguit ergo illos à facti insolentia, siquidem intelligat, non esse moris, vt qui nuptias ambiunt alienas opes, hoc est, familiæ, in qua sponsa versatur, diripiant, cùm potiùs ipsi suas conferant, & in amicos ac affines illius liberaliter profundant. Vbi notari potest veterum consuetudo.

γηθήσεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς] Mirari soleo, cur hac de causa Vlysses lætaretur. Quid enim nisi omnia sinistra de vxore poterat suspicari, quæ non solùm suauitate verborum procos deliniret, sed dona etiam ab ipsis acciperet? Illud quidem leue satis erat, sed huic secundo additum, longè grauissimi momenti fuit. Vulgatum est Gallorum prouerbium:

Femme qui donne Ell' s' abandonne: Femme qui prend Elle se rend.

Id est, vt nos ex tempore vertebamus:

Siue capit mulier, siue vlli munera donat, Aut eius ruit, aut prostituit se castitas.

Omnino verè: vix est enim, vt ab alio accipiant fœminæ, quàm ab eo, quem ipsæ amauerint, aut, si tantas amor radices non egerit, cui χαρίζεσθαι libenter nolint. Ei porrò te deuinctum esse facilè putes, qui te muneribus suis honestauerit, & quacunque ratione potes (ἀχαρίστους quosdam nunc non alloquor) memorem te illius beneficij non solùm exhibebis, sed etiam animi tui gratitudinem re ipsa testaberis. Id verò mulieres potissimùm facere solent; quæ minimo negotio intelligunt, quò illa donantis liberalitas tendat, quæ illam Iurisconsultorum formulam tacitè subindicat, DO VT DES. (Notum est quo pacto *dent* fœminę: ita enim vsurpant illud verbum lasciui poetæ, vt Græci τὸ χαρίζεσθαι. Martialis, Non solet accipere quid solet ergo? dare.) Dant ergo facilè cùm accipiunt mulieres. quid ergo Vlyssi hoc placuisse potest, vt tot dona à procis Penelope acceperit? Respondeo, duobus modis hunc locum me intelligere. Primùm, vt simpliciter ex hac ἀπάτῃ Vlysses sit lætatus, idq; quòd hac ratione videat opes procorum imminui, & in bona sua transire. Secundò, vt ex eo gaudeat Vlysses, quòd licet hæc dona accipere Penelopen videat, tamen intelligat nihilominus, integra & constanti illam esse mente: quod ex præcedenti illius oratione omnino deprehendit, vbi illa animum suum ingenuè aperuit. Et hæc mihi posterior sententia magis arridet, quia etiam hoc innuere videtur poëta, cùm subijcit, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα. Plutarchus verò in lib. de Aud. poët. Siquidem, inquit, Vlysses muneribus & quæstu gestit, proscissum in comœdia superat lenocinio Polyagrum. Sin verò ratus, potiùs opportunos habiturum se ob spem & expectationem, nec opinantes: non iniusta est eius lætitia & fiducia.

τὸ γὰρ καλόν] Hac γνώμῃ monet Penelopen, ne dona sibi oblata recuset, quòd id facere honestum non sit. Et hoc quidem ex procorum sententia. at in hoc negotio omnino laudandum, quia ea recusatione libidini eorum fenestram claudebat: cõtrà verò ἀνάλπιδας eos faciebat Penelope. Cæterùm per se ingenuum est, vbi candidum donantis animum perspexeris, eius liberalitatem ac munificentiam non aspernari. Vide Senecam lib. 2. de Benef. cap. 18. & in sequentibus.

Οἱ δ' εἰς ὀρχηστύν τε καὶ ἱμερόεσσαν ἀοιδὴν	*Hi autem in saltationem & suauem cantum*
Τρεψάμενοι τέρποντο· μένον δ' ἐπὶ ἕσπερον ἐλθεῖν.	*Versi delectabãtur: mãserũt.a. donec Vesper⁹ veniret.*
Τοῖσι δὲ τερπομένοισι μέλας ἐπὶ ἕσπερος ἦλθεν·	*His autem delectantibus niger Hesperus venit,*
[a] Αὐτίκα λαμπτῆρας τρεῖς ἵστασαν ἐν μεγάροισιν,	*Statim lampades tres statuerunt in domibus*
Ὄφρα φαείνοιεν· περὶ δὲ ξύλα κάγκανα θῆκαν	*Vt lucerent, circùm autem ligna arida posuerunt*
Αὖα πάλαι, περίκηλα, νέον κεκεασμένα χαλκῷ·	*Sicca diu valdè dura, nuper scissa ære,*
Καὶ δαΐδας μετέμισγον· ἀμοιβηδὶς δ' ἀνέφαινον	*Et lampadas miscuerunt, alternatim aũt prælucebãt*
[b] Δμωαὶ Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος. αὐτὰρ ὁ τῇσιν	*Famulæ Vlyßis laboriosi: at hic his*
Αὐτὸς διογενὴς μετέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,	*Ipse generosus loquutus est prudens Vlysses,*
Δμωαὶ Ὀδυσσῆος δὴν οἰχομένοιο ἄνακτος,	*Famulæ Vlyßis diu absentis regis*
Ἔρχεσθε πρὸς δώμαθ', ἵν' αἰδοίη βασίλεια.	*Ite ad domos, vbi (est) veneranda regina.*
Τῇ δὲ παρ' ἠλάκατα στροφαλίζετε· τέρπετε δ' αὐτὴν	*Huic aũt iuxta colos versamini, delectate aũt ipsam*
Ἥμεναι ἐν μεγάρῳ, ἢ εἴρια πείκετε χερσίν.	*Sedentes in domo, vel lanas aptate manibus:*
Αὐτὰρ ἐγὼ τούτοισι φάος πάντεσσι παρέξω.	*At ego his lumen omnibus præbebo,*
Ἤν περ γάρ κ' ἐθέλωσιν ἐΰθρονον Ἠῶ μίμνειν,	*Siquidem voluerint bonæ sedis Auroram expectare,*
Οὔτι με νικήσουσι· πολυτλήμων δὲ μάλ' εἰμί.	*Non me vincent, perpatiens autem valdè sum.*
Ὣς ἔφαθ'· αἱ δ' ἐγέλασσαν, ἐς ἀλλήλας δὲ ἴδοντο.	*Sic dixit, hæ.a. riserunt, inter se autem aspiciebãt.*
Τὸν δ' αἰσχρῶς ἐνένιπε Μελανθὼ καλλιπάρῃος,	*Hunc turpiter alloquuta est Melantho pulcra genis,*
Τὴν Δολίος μὲν ἔτικτε, κόμισσε δὲ Πηνελόπεια,	*Hunc Dolius quidẽ genuit, nutriuit autem Penelope,*
Παῖδα δὲ ὣς ἀτίταλλε ~ δίδου δ' ἄρ' ἀθύρματα θυμῷ,	*Filiam autem tanquam nutriuit, dabat autem delitias animo.*
x·ἰχ Ἀλλ' οὐδ' ὣς * ἔχε πένθος ἐνὶ φρεσὶ Πηνελοπείης.	*Sed neq; sic tenuit dolorem in mentibus Penelopes.*
Ἀλλ' ἥγ' Εὐρυμάχῳ μισγέσκετο, καὶ φιλέεσκεν·	*Sed hæc Eurymacho mixta est, & amabat.*
Ἥ ῥ' Ὀδυσῆ' ἐνένιπεν ὀνειδείοις ἐπέεσσι,	*Hæc Vlyssem alloquuta est contumeliosis verbis,*
Ξεῖνε τάλαν, σύ γέ τις φρένας ἐκπεπαταγμένος ἐσσί,	*Hospes miser tu aliquis es mẽte attonitus.i. amens,*
Οὐδ' ἐθέλεις εὕδειν χαλκήϊον ἐς δόμον ἐλθὼν,	*Neq; vis dormire aream in domum profectus,*
Ἠέ που ἐς λέσχην· ἀλλ' ἐνθάδε πόλλ' ἀγορεύεις	*Vel alicubi in conuentum, sed hic multa dicis*
Θαρσαλέως πολλοῖσι μετ' ἀνδράσιν, οὐδέ τι θυμῷ	*Confidenter multos inter viros, neq; quid animo*
Ταρβεῖς. ἦ ῥά σε οἶνος ἔχει φρένας, ἤ νύ τοι αἰεὶ	*Times, certè vinum habet mentes, vel semper*
x. μεταμώνια Τοιοῦτος νόος ἐστίν, ὃ καὶ * μεταμώλια βάζεις·	*Talis mens est, qui & vana dicis.*
Ἦ ἀλύεις ὅτι Ἶρον ἐνίκησας τὸν ἀλήτην;	*An superbis quòd Irum vicisti erronem?*
Μή τίς τοι τάχα Ἴρου ἀμείνων ἄλλος ἀναστῇ,	*Ne quis tibi citò Iro melior alius surgat,*
Ὅστις σ' ἀμφὶ κάρη κεκοπὼς χερσὶ στιβαρῇσι,	*Qui te circum caput percusso manibus fortibus*
Δώματος ἐκπέμψῃσι, φορύξας αἵματι πολλῷ.	*Domo emittat fœdatum sanguine multo.*
Τὴν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,	*Hanc toruè conspicatus alloquutus est prudens Vlysses,*
Ἦ τάχα Τηλεμάχῳ ἐρέω κύον οἷ' ἀγορεύεις,	*Certè citò Telemacho dicam canis qualia dicis*
Κεῖσ' ἐλθὼν, ἵνα σ' αὖθι διαμελεϊστὶ τάμῃσιν.	*Illuc profectus, vt te illic per membra incidat.*
Ὣς εἰπὼν, ἐπέεσσι διεπτοίησε γυναῖκας.	*Sic loquutus verbis perterruit mulieres.*
Βὰν δ' ἴμεναι διὰ δῶμα· λύθεν δ' ὑπὸ γυῖα ἑκάστης	*Perrexerũt.a. ire per domũ, soluta sunt.a. sub mẽbra*

Ταρβο-

Ταρβοσύνῃ. φὰν γάρ μιν ἀληθέα μυθήσασθαι.
Αὐτὰρ ὁ πὰρ λαμπτῆρσι φαείνων αἰθομένοισιν
Εἱστήκει ἐς πάντας ὁρώμενος· ἀλλὰ δέ οἱ κῆρ
Ὥρμαινε φρεσὶν ᾗσιν, ἅ ῥ' οὐκ ἀτέλεστα γένοντο.
Μνηστῆρας δ' οὐ πάμπαν ἀγήνορας εἴα Ἀθήνη
Λώβης ἴσχεσθαι θυμαλγέος, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον
Δύη ἄχος κραδίην * Λαερτιάδην Ὀδυσῆα.
Τοῖσιν δ' Εὐρύμαχος Πολύβου πάϊς ἦρχ' ἀγορεύειν,
Κερτομέων Ὀδυσῆα· γέλων δ' ἑτάροισιν * ἐτεύχει·
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγακλειτῆς βασιλείης,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Οὐκ ἀθεεὶ ὅδ' ἀνὴρ Ὀδυσήϊον ἐς δόμον ἵκει.
Ἔμπης μοι δοκέει δαΐδων σέλας ἔμμεναι αὐτοῦ
Καὶ κεφαλῆς, ἐπεὶ οὔ οἱ ἔνι τρίχες οὐδ' ἠβαιαί.
Ἦ ῥ', ἅμα τε προσέειπεν Ὀδυσσῆα πτολίπορθον.
Ξεῖν', ἦ ἄρ κ' * ἐθέλεις θητευέμεν, εἴ σ' ἀνελοίμην,
Ἀγροῦ ἐπ' ἐσχατιῆς, (μισθὸς δέ τοι ἄρκιος ἔσται)
Αἱμασιάς τε λέγων, καὶ δένδρεα μακρὰ φυτεύων·
Ἔνθα δ' ἐγὼ σῖτον μὲν ἐπηετανὸν παρέχοιμι,
Εἵματα τ' ἀμφιέσαιμι, ποσίν θ' ὑποδήματα δοίην.
Ἀλλ' ἐπεὶ οὖν δὴ ἔργα κάκ' ἔμμαθες, οὐκ ἐθελήσεις
Ἔργον ἐποίχεσθαι, ἀλλὰ πτώσσειν κατὰ δῆμον
Βούλεαι, ὄφρ' ἂν ἔχῃς βόσκειν σὴν γαστέρ' ἄναλτον.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Εὐρύμαχ', εἰ γὰρ νῶϊν ἔρις ἔργοιο γένοιτο
Ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ, ὅτε τ' ἤματα μακρὰ πέλονται,
Ἐν ποίῃ, δρέπανον μὲν ἐγὼ εὐκαμπὲς ἔχοιμι,
Καὶ δὲ σὺ τοῖον ἔχοις, ἵνα πειρησαίμεθα ἔργου
Νήστιες ἄχρι μάλα κνέφαος, ποίη δὲ παρείη.
Εἰ δ' αὖ καὶ βόες εἶεν ἐλαυνέμεν οἵπερ ἄριστοι,
Αἴθωνες, μεγάλοι, ἄμφω κεκορηότε ποίης,
Ἥλικες, ἰσοφόροι, τῶν τε σθένος οὐκ ἀλαπαδνόν,
Τετράγυον δ' εἴη, εἴκοι δ' ὑπὸ βῶλος ἀρότρῳ·
Τῷ κέ μ' ἴδοις εἰ ὦλκα διηνεκέα προταμοίμην.
Εἰ δ' αὖ καὶ πόλεμόν ποθεν ὁρμήσειε Κρονίων
Σήμερον, αὐτὰρ ἐμοὶ σάκος εἴη καὶ δύο δοῦρε,
Καὶ κυνέη πάγχαλκος ἐπὶ κροτάφοις ἀραρυῖα.
Τῷ κέ μ' ἴδοις πρώτοισιν ἐνὶ προμάχοισι μιγέντα,
Οὐδ' ἄν μοι τὴν γαστέρ' ὀνειδίζων ἀγορεύοις.
Ἀλλὰ μάλ' ὑβρίζεις, καί τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής·
Καί πού τις δοκέεις μέγας ἔμμεναι ἠδὲ κραταιός,
Οὕνεκα πὰρ παύροισι καὶ οὐκ ἀγαθοῖσιν ὁμιλεῖς·
Εἰ δ' Ὀδυσεὺς ἔλθοι καὶ ἵκοιτ' ἐς πατρίδα γαῖαν,
Αἶψά κέ τοι τὰ θύρετρα, καὶ εὐρέα περ μάλ' ἐόντα,
Φεύγοντι στείνοιτο διὲκ προθύροιο θύραζε.
Ὣς ἔφατ'. Εὐρύμαχος δ' ἐχολώσατο κηρόθι μᾶλλον,
Καί μιν ὑπόδρα ἰδὼν, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἆ δείλ', ἦ τάχα τοι τελέω κακὸν, οἷ' ἀγορεύεις
Θαρσαλέως πολλοῖσι μετ' ἀνδράσιν, οὐδέ τι θυμῷ
Ταρβεῖς. ἦ ῥά σε οἶνος ἔχει φρένας, ἤ νύ τοι αἰεὶ
Τοιοῦτος νόος ἐστὶν, ὃ καὶ μεταμώνια βάζεις.
Ἦ ἀλύεις ὅτι Ἶρον ἐνίκησας τὸν ἀλήτην.
Ὣς ἄρα φωνήσας, σέλας * ἔλλαβεν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἀμφινόμου πρὸς γοῦνα καθέζετο Δουλιχιῆος,
Εὐρύμαχον δείσας. ὁ δ' ἄρ' οἰνοχόον βάλε χεῖρα
Δεξιτερήν. πρόχοος δὲ χαμαὶ βόμβησε πεσοῦσα.
Αὐτὰρ ὅ γ' οἰμώξας πέσεν ὕπτιος ἐν κονίῃσι.
Μνηστῆρες δ' ὁμάδησαν ἀνὰ μέγαρα σκιόεντα.

Timore, dixerunt enim ipsum vera dicere.
At hic propè lampadibus prælucẽs faciẽs lumẽ accẽsis
Stabat omnes aspiciens, alia autem eius animus
Cogitabat mentibus, quæ non imperfecta fient.
Procos autem non omnino superbos sinebat Minerua
Contumelia abstinere molesta, vt adhuc magis,
Ingrediatur dolor cor Laërtiadæ Vlyssis. χ. λαερτιάδεω ὀδυσῆα.
His autem Eurymachus Polybi filius incepit dicere,
Incessens Vlyssem, risum autem socijs fecit, χ. ἔτευχε.
Audite me Proci inclytæ reginæ
Vt dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Non sine Deo hic vir Vlysseam in domum venit.
Tamen mihi videtur fascium splendor esse ipsius
Et capitis, quoniam nõ ei sunt capilli ne tãtilli quidẽ.
Dixit, simulq́, alloquutus est Vlyssẽ vrbiũ destructorẽ,
Hospes, nunquid vis mercede seruire si te suscipiã χ. ἐθέλοις
Agri in extremitate, (merces aũt tibi sufficiens erit,)
Sepesq́, colligens, & arbores longas plantans.
Illic autem ego panem quidem continuum dabo,
Vestimẽtaq́, circuminduã pedibusq́, calciamẽta dabo.
Sed quoniam igitur iã opera mala didicisti, nõ voles
Opus inire, sed trepidare per populum
Vis, vt possis pascere tuum ventrem insatiabilem.
Hunc autem respondens, alloquutus est prudens Vlysses,
Eurymache si enim nobis contentio operis esset
Tempore in verno, quando dies longi sunt,
In herba falcem quidem ego benè flexam haberem,
Et autem tu talem haberes, vt experiremur opus
Ieiuni, vsq; ad tenebras, herba .a. adesset,
Si autem rursus & boues esset ad impellendũ optimi,
Pingues, magni, ambo saturati herba,
Aequales, pari onere apti, quorũ robur nõ imbecillũ,
Aratrum autem esset, obediat autem gleba aratro:
Tunc me videres si sulcum longum proscinderem.
Si autẽ rursus & bellum alicubi moueret Saturnius
Hodie, & mihi scutum esset, & duæ lanceæ,
Et galea tota ærea in temporibus congruens.
Tunc me videres primis in pugnatoribus mixtum,
Neq; mihi ventrem improperans diceres.
Sed valdè iniuria afficis, & tibi mens immitis,
Et aliquo modo quidem videris magnus esse et fortis,
Quoniam cum paucis, & non bonis conuersaris:
Si aũt Vlysses veniret & accederet in patriã terram,
Statim tibi portæ & latæ quamuis sint
Fugienti arctarentur è vestibulo foras.
Sic dixit, Eurymachus aũt iratus est animo magis,
Et ipsum toruè cõspicatus, verba velocia loquut⁹ est,
Ah miser, certè citò tibi perficiã malã qualia dicis
Confidenter multos inter viros, neq; quid animo
Times, nũquid vinũ tuas mẽtes occupat? an tibi semp
Talis mens est, qui & vana dicis?
Aut exultas quòd Irum vicisti erronem?
Sic vbi dixisset scabellum accipit, at Vlysses χ. σφέλας.
Amphinomi ad genua desedit Dulichy
Eurymachũ reueritus, hic .a. puerum à poculis percussit
Dextra manu, gutturniũ aũt humum sonuit cadẽs:
At hic lugens cecidit resupinus in pulueribus.
Proci autem tumultuati sunt in domibus vmbrosis.

Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Αἴθ' ὤφελλ' ὁ ξεῖνος ἀλώμενος ἄλλοθ' ὀλέσθαι,
Πρὶν ἐλθεῖν· τῷ κ' οὔ τι τόσον κέλαδον μετέθηκεν.
Νῦν δὲ περὶ πτωχῶν ἐριδαίνομεν· οὐδέ τι δαιτὸς
Ἐσθλῆς ἔσσεται ἦδος, [h] ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειφ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο,
[i] Δαιμόνιοι μαίνεσθε, καὶ οὐκέτι κεύθετε θυμῷ
Βρωτὺν, οὐδὲ ποτῆτα· [k] Θεῶν νύ τις ὔμμ' ὀροθύνει.
Ἀλλ' εὖ δαισάμενοι κατακείετε οἴκαδ' ἰόντες,
Ὁππότε θυμὸς ἄνωγε. διώκω δ' οὔ τιν' ἔγωγε.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φύν-(τες.
Τηλέμαχον θαύμαζον ὃ θαρσαλέως ἀγόρευεν.
Τοῖσι δ' Ἀμφίνομος ἀγορήσατο καὶ μετέειπε,
Νίσου φαίδιμος υἱὸς Ἀρητιάδαο ἄνακτος.
[l] Ὦ φίλοι, οὐκ ἂν δή τις ἐπὶ ῥηθέντι δικαίῳ
Ἀντιβίοις ἐπέεσσι καθαπτόμενος χαλεπαίνοι.
Μήτε τι τὸν ξεῖνον στυφελίζετε, μήτε τιν' ἄλλον
Δμώων οἳ κατὰ δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο.
Ἀλλ' ἄγετ', οἰνοχόος μὲν ἐπαρξάσθω δεπάεσσιν,
Ὄφρα σπείσαντες κατακείομεν οἴκαδ' ἰόντες·
Τὸν ξεῖνον δὲ ἐῶμεν ἐνὶ μεγάροις Ὀδυσῆος
Τηλεμάχῳ μελέμεν. τοῦ γὰρ φίλον ἵκετο δῶμα.
Ὣς φάτο. τοῖσι δὲ πᾶσιν ἑαδότα μῦθον ἔειπε.
Τοῖσιν δὲ κρητῆρα κεράσσατο Μύλιος ἥρως,
Κῆρυξ Δουλιχιεύς· θεράπων δ' ἦν Ἀμφινόμοιο.
Νώμησεν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπισταδόν. οἱ δὲ θεοῖσι
γρ. Λάψαν-τες *Σπείσαντες μακάρεσσι, πίον μελιηδέα οἶνον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ' ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμὸς,
Βάν ῥ' ἴμεναι κείοντες ἑὰ πρὸς δώμαθ' ἕκαστος.

Sic aũt aliquis dixit vbi aſpexiſſet propinquũ alium,
Vtinam debuiſſet hoſpes errans alibi perire,
Antè quàm veniſſet, quò nõ tantum ſtrepitũ miſiſſet.
Nunc n. de paupere contendimus, non aliqua conuiuij
Boni eſt voluptas, quoniam peiora vincunt.
His autem & dixit vis Telemachi,
Mali inſanitis, & non aliquid occultatis animo
Cibum, neq; potum, Deorum aliquis vos concitat,
Sed benè conuiuati dormite domum profecti,
Quando animus iubet, cogo autem nullum ego.
Sic dixit, hi aũt omnes mordicus labris compreſſis
Telemachũ admirabant, quòd audacter locutus eſſet.
His Amphinomus concionatus eſt, & dixit,
Niſi illuſtris filius Aretiadæ regis:
O amici, ne verò aliquis in dictum iuſtum
Contrarijs verbis mordens indignetur:
Neq; hoſpitem verberate, neq; aliquem alium
Famulorum, qui ſunt in domibus Vlyſſis diuini,
Sed agè pocillator arceſſat poculis,
Vt poſtquã libauerimus, dormiamus domũ profecti,
Hoſpitem autem ſinamus in ædibus Vlyſſis
Telemacho curæ eſſe, huius n. dilectã peruenit domũ.
Sic dixit, hiis autem omnibus gratũ verbũ dixit.
His craterem miſcuit Mulius heros
Præco Dulichius, famulus autem erat Amphinomi,
Diſtribuit autem omnibus ritè, hi autem Dijs
Vbi libaſſent beatis, biberunt dulce vinum.
At poſtq̃ libârunt, biberũtq; quantũ voluit animus.
Perrexerũt ire dormituri ſuas ad domos vnuſquiſq;.

COMMENTARIVS.

a αὐτίκα λαμπτῆρας] Notandus eſt hic modus lampadum apud veteres, qui non videntur vſum candelarum ex ſeuo agnoſcere, cùm lignis aridis tantùm vtantur. Qua de re plura in Lexico.

b δμῳαῖς] Apud Phæacas aurei iuuenes ad aras ſtantes eodem munere fungebantur, quo nunc ancillæ. Sic enim Homerus ſuprà libro ſeptimo, pag. 91.

> χρύσειοι δ' ἄρα κοῦροι ἐϋδμήτων ἐπὶ βωμῶν
> ἕστασαν, αἰθομένας δαΐδας μετὰ χερσὶν ἔχοντες,
> φαίνοντες νύκτας κατὰ δώματα δαιτυμόνεσσι.

Vnde Lucretius:

> *Si non aurea ſunt iuuenum ſimulacra per ædes*
> *Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,*
> *Lumina nocturnis epulis vt ſuppeditentur.*

At ſanè maior eſt in hac Vlyſſea domo frugalitas, quàm apud Phæacas: quanquam ne hoc quidem ſuo vitio caret, quòd ancillæ procis miniſtrant & famulantur, vt rectè docebit Vlyſſes, cùm eas ad opera muliebria ſe recipere iubebit.

c ξεῖνε τάλαν.] Duo erant ni fallor quæ hanc Melantho peſſimè habebant. Primùm, quòd ſimpliciter increparetur. Deinde, quòd à tam vilis pretij homine, eoq; extraneo. Itaq; aſperis & contumelioſis verbis eum excepit, duplici via: dũ ei ebrietatem obijcit, aut ſuperbire eum ob deuictum & proſtratum Irum ſuſpicatur. Tandem minatur ei, ſi pergat, futurum quendam Iro præſtantiorem, qui eum neque inuulneratum domo ſit eiecturus. Quæ à muliere profecta, ſine dubio Vlyſſem exacerbarunt, ita tamen, vt ſolis minis eam compeſcuerit. Vbi obſeruandum eſt, quam ſint hæ ancillæ Telemachum reueritæ, vt cuius metu Vlyſſi obſecundârint ita eſt ἀναρχίας hoſtis poeta.

d [illegible]] Notandum eſt diligenter, quod poeta dicit, Mineruam hoc efficere, vt proci ab iniurijs non abſtineant. Nam hinc videtur innuere, in deos quoq; referendam malorum cauſam; quod tamen Iupiter anteà libr. 1. minimè faciendum docebat, cui nos etiam locupletiſſimè ſumus ibidem aſtipulati. Iam verò hic dicit, Mineruam procos in illa petulantia continere, vt eò magis ad eorum vindictam Vlyſſem impelleret. Neq; hoc tamen adeò eſt abſonum, vt excuſari non poſſit. Ita enim etiam loquitur Spiritus Sanctus in ſacris paginis, cùm dicit: Deum hominum animos indurare, vt eò grauiùs peccent. Sed quemadmodum Solis radij licet calore ſuo ex cadauere fœtorem eliciant, tamen ipſi eo non inficiuntur: ſic Deus quoq; cùm hæc in reprobis operatur, omni culpa omnino caret. Quo ſenſu ſana quoque mente nobis erunt illa intelligenda, quæ ſunt apud Theognidem:

> ὕβριν Κύρνε θεὸς πρῶτον κακὸν ὤπασεν ἀνδρὶ
> οὗ μέλλει χώρην μηδεμίαν θέμεναι.

Item illa Aeſchyli (vt vult Plato) vel Menandri (vt vult Stobæus:)

> θεὸς μὲν αἰτίαν φύει βροτοῖς
> ὅταν κακῶσαι δῶμα παμπήδην θέλῃ.
> *Deus cauſam præbet mortalibus*
> *Quando vult funditùs domum ſubuertere.*

e οὐκ ἀθεεὶ] Hic eſt illa λώβη θυμαλγὴς, qua animum Vlyſſis Eurymachus exulcerat. Ludit ergo in eius caluitiem, quaſi ea faſcium loco ſplendeat. Volunt autem Grammatici ab eo ſplendore dictam φαλάκραν, παρὰ τὸ φάλον ἢ φαλὸν ὅ ἐστι λαμπρὸν τὸ περὶ τὴν κόρυν. Quod autem eum non ſine Numine huc veniſſe dicit, ſcomma eſt intolerandum, niſi pietatem omnem gens iſta quodammodo profligaſſet, quanquam eius aliqua documenta anteà exhibuerint.

f ἔργα κάκ' ἔμ.] Opera mala appellat cõſuetudinem, quam in Vlyſſe imaginatur, ſtipem hinc inde emendicandi. Quo ingenio quidam ita ſunt præditi, vt in illo paupertatis ſqualloree nihil agendo verſari malint quàm aliquid agendo aut faciendo occupari. At Vlyſſes noſter longè diuersè eſt affectus, vt ipſemet paulò pòſt ſatis indicabit. Nam non ſolùm in operibus ruſticis, ſed etiam in bellicis, quantum Eurymacho præſtet, aſſerere non verebitur.

g οὕνεκα πὰρ παύροισι] Exprobrat Eurymacho, quod plerunque accidere ſolet, vt multi pro fortibus quidem habeantur: ſed ab ijs demum qui ignaui ſunt. Vnde illi ſuperbientes eò audaciæ prorumpunt, vt hanc aliorum opinionem veram arbitrentur, licet eorum conſcientia aliud ipſis intus teſtimonium ferat, aut potiùs ea, quaſi præluſtri quodam fulgore animum ſuum præſtingui ſinant, & in miſeram illam φιλαυτίαν delabantur, qua πλεονεκτοῦσιν & plus æquo ſibi tribuunt. Talem ergo dicit eſſe hunc Eurymachum, vnde ille indignatus tam aſperè ei mox inſultabit.

h ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ] Memini nos aliàs hoc explicuisse. Proinde hic non oportet nos ταυτολογεῖν.

i δαιμόνιοι, μαίνεσθε,] Breuis est quidem ista Telemachi oratio, sed ponderosa & grauis. Ergo ille non secus ac Menelaus παῦρα μὲν ἀλλὰ μάλα λιγέως. Primùm increpat illos ob patratum hoc facinus, sed duris & acerbis verbis tum præter ætatem, tum etiam, ni fallor, præter consuetudinem. Vnde paulò pòst admirabuntur proci ὃ θαρσαλέως ἀγόρευεν. Durities & acerbitas illa est in eo, quòd furentes eos appellat & intemperantes, atque id quidem non sine causa, sed neque etiam sine periculo, quod illi à procis impendebat. Eos tamen pudor quidam compescuit, vt non solùm illi nō fuerint iniuriosi, sed etiam suadenti, (expresse enim dicit, διώκω δ' οὔ τιν' ἐγώ γε) vt se in lectum reciperent, mox obtemperauerint.

k θεῶν τις] Non dubito, quin huius loci sensus ex superioribus sit intelligēdus, vbi Poëta dicit, Mineruam hæc in procis efficere: non quòd verè sciat Telemachus, quis Deus expresse hoc faciat: sed quia cùm sciret quid patri & sibi esset in animo, nihil aliud potuit suspicari, quàm impulsu quodam alicuius Dei procos in hunc modum insolescere, vt eò maiorem ansam Vlyssi præberent celeriùs institutum suum exequendi.

l ὦ φίλοι,] In tanta multitudine repertus est hic Amphinomus, qui æquitatis & modestiæ rationem habuerit, cuius dehortatio reliquos à grauiori facinore compescuit, ne omne fas ex hac turba exulare videretur. Libato ergo dijs vino (quod ego in procis non tantæ pietatis agnosco, vt vulgatæ illius seculi consuetudini aliquid amplius non tribuam) domum quisq; suam se confert, & tam turbulento conuiuio finis tandem aliquis imponitur.

FINIS LIBRI XIIX. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Τ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΣΥΝ Τηλεμάχῳ ὑπεξαιρεῖται τὰ ὅπλα Ὀδυσσεὺς, καὶ πρὸς Πηνελόπην ἐκ Κρήτης εἶναι ἀποκρύπτει. λέγεται δὲ αὐτοῦ δι' οὐλῆς ἀναγνωρισμὸς πρὸς Εὐρύκλειαν, τοὺς πόδας αὐτοῦ νιπτούσης. ἐν ᾗ καὶ παρέκβασιν ὁ ποιητὴς διηγεῖται ὡς ἐν Παρνασσῷ ὑπὸ συὸς ἐπλήγη κυνηγῶν.

Ἄλλη.

Ταῦ δ' αὖ γνωρίζει ἐξ οὐλῆς γραῦς Ὀδυσῆα.

ΑΥ'ΤΑ'Ρ ὁ ἐν μεγάρῳ ὑπελείπετο δῖος Ὀδυσσεύς,
Μνηστήρεσσι φόνον σὺν Ἀθήνῃ μερμηρίζων.
Αἶψα δὲ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχε, χρὴ τεύχε' Ἀρήϊα κατθέμεν εἴσω
Πάντα μάλ'· αὐτὰρ μνηστῆρας μαλακοῖς ἐπέεσσι
Παρφάσθαι, ὅτε κέν σε μεταλλῶσιν ποθέοντες·
Ἐκ καπνοῦ κατέθηκ', ἐπεὶ οὐκέτι τοῖσιν ἐῴκει
Οἷά ποτε Τροίηνδε κιὼν κατέλειπεν Ὀδυσσεύς,
Ἀλλὰ κατήκισται ὅσσον πυρὸς ἵκετ' ἀϋτμή.
Πρὸς δ' ἔτι καὶ τόδε μεῖζον ἐνὶ φρεσὶν ἔμβαλε δαίμων,
Μή πως οἰνωθέντες, ἔριν στήσαντες ἐν ὑμῖν,
Ἀλλήλους τρώσητε, καταισχύνητε δὲ δαῖτα,
Καὶ μνηστύν· b αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος.
Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δὲ φίλῳ ἐπεπείθετο πατρί.
Ἐκ δὲ καλεσσάμενος προσέφη τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Μαῖ', ἄγε δή μοι ἔρυξον ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκας,
Ὄφρα κεν ἐς θάλαμον καταθείομαι ἔντεα πατρὸς,
Καλὰ, τά μοι κατ' οἶκον ἀκηδέα καπνὸς ἀμέρδει,
Πατρὸς ἀποιχομένοιο· ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα·
Νῦν δ' ἐθέλω καταθέσθαι ἵν' οὐ πυρὸς ἵξετ' ἀϋτμή.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Αἲ γὰρ δή ποτε τέκνον ἐπιφροσύνας ἀνέλοιο,
Οἴκου κήδεσθαι καὶ κτήματα πάντα φυλάσσειν.
Ἀλλ' ἄγε, τίς τοι ἔπειτα μετοιχομένη φάος οἴσει;
Δμῳὰς δ' οὐκ εἴας προβλωσκέμεν, αἵ κεν ἔφαινον.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ξεῖνος ὅδ'. οὐ γὰρ ἀεργὸν ἀνέξομαι ὅς κεν ἐμῆς γε
Χοίνικος ἅπτηται, καὶ τηλόθεν εἰληλουθώς.

ARGVMENTVM DECIMINONI LIBRI *Odyssea.*

INIT consilium cum Telemacho de armis deponēdis Vlysses, & apud Penelopen *se è* Creta oriundum *esse* dissimulat. Agnoscitur autem per cicatricem ab Euryclea, quæ illius pedes lauabat. Atq. obiter Poëta commemorat, quomodo in Parnasso cùm venaretur, ab apro fuerit percussus.

Aliud.

T, autem agnoscit ex cicatrice vetula Vlyssem.

AT hic in domo remansit diuinus Vlysses,
Procis cædem cum Minerua cogitans,
Statim autem Telemachum verba velocia alloquutus est,
Telemache oportet arma bellicosa deponere intus
Omnia prorsus, at procos mollibus verbis
Alloquere, quando à te inquirent cupientes.
Ex fumo deposui, quoniam non his similia sunt,
Qualia quondā ad Troiam proficiscens reliqt Vlysses,
Sed consumpta sunt quantum ignis iuit flatus.
Adhuc.a.mihi & hac magis in mētibus posuit Saturnius,
Ne inebriati contentione inter vos excitata,
Vos vicissim vulneretis, deturbetis autem cōuiuium,
Et sponsalia, ipsum enim attrahit virum ferrum.
Sic dixit, Telemachus autē dilecto obediuit patri.
Extra.a.vocatam allocutus est nutricē Eurycleam.
Nutrix, agè mihi excludas in atrijs fœminas,
Donec iam ad thalamum concludam arma patris
Bona, quæ mihi in domo neglecta fumus denigrat
Patre abeunte, ego autem adhuc paruulus eram.
Nunc autem volo deponere, vbi non ignis ibit flatus.
Hūc.a.rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Vtinam enim iam tandem fili prudentiam suscipias
Domum curare, & res omnes seruare.
Sed agè, quis tibi postea simul veniens lumē portabit?
Famulas autem non finis adire quæ praluceant.
Hanc.a.rursus Telemachus prudens contra loq.est,
Hospes hic, non enim ociosum tolerabo, qui meum
Modium (id est, quadrā) gustet, etiā si longè venerit.

Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν, τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος·
Κλήισεν δὲ θύρας μεγάρων εὖ ναιεταόντων.
Τὼ δ' ἄρ' ἀναΐξαντ' Ὀδυσεὺς καὶ φαίδιμος υἱὸς
Ἐσφόρεον κόρυθάς τε καὶ ἀσπίδας ὀμφαλοέσσας,
Ἔγχεά τ' ὀξυόεντα. [c] πάροιθε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη,
Χρύσεον λύχνον ἔχουσα, φάος περικαλλὲς ἐποίει.
Δὴ τότε Τηλέμαχος προσεφώνεεν ὃν πατέρ' αἶψα,
Ὦ πάτερ, ἦ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι·
Ἔμπης μοι τοῖχοι μεγάρων, καλαί τε μεσόδμαι,
Εἰλάτιναί τε δοκοί, καὶ κίονες ὕψοσ' ἔχοντες
Φαίνοντ' ὀφθαλμοῖς ὡσεὶ πυρὸς αἰθομένοιο.
Ἦ μάλα τις θεὸς ἔνδον, οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Σίγα, καὶ κατὰ σὸν νόον ἴσχανε, μηδ' ἐρέεινε. (σεύς,
Αὕτη τοι δίκη ἐστὶ θεῶν [d] οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν κατάλεξαι· ἐγὼ δ' ὑπολείψομαι αὐτοῦ,
Ὄφρα κ' ἔτι δμῳὰς καὶ μητέρα σὴν ἐρεθίζω.
Ἡ δέ μ' ὀδυρομένη εἰρήσεται ἀμφὶς ἕκαστα.
Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δὲ δι' ἐκ μεγάροιο βεβήκει
Κείων ἐς θάλαμον, δαΐδων ὑπολαμπομενάων,
Ἔνθα πάρος κοιμᾶθ' ὅτε μιν γλυκὺς ὕπνος ἱκάνοι.
Ἔνθ' ἄρα καὶ τότ' ἔλεκτο, καὶ ἠῶ δῖαν ἔμιμνεν.
[e] Αὐτὰρ ὁ ἐν μεγάρῳ ὑπελείπετο δῖος Ὀδυσσεύς,
Μνηστήρεσσι φόνον σὺν Ἀθήνῃ μερμηρίζων.
Ἡ δ' ἴεν ἐκ θαλάμοιο περίφρων Πηνελόπεια,
[f] Ἀρτέμιδι ἰκέλη ἠὲ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ.
x. ἔνθα δ' Τῇ παρὰ μὲν κλισίην πυρὶ κάτθεσαν, * ἔνθ' ἄρ' ἔφιζε,
Δινωτὴν ἐλέφαντι καὶ ἀργύρῳ· ἥν ποτε τέκτων
Ποίησ' Ἰκμάλιος, καὶ ὑπὸ θρῆνυν ποσὶν ἧκε,
Προσφυέ' ἐξ αὐτῆς, ὅθ' ἐπὶ μέγα βάλλετο κῶας.
Ἔνθα καθέζετ' ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια,
Ἦλθον δὲ δμῳαὶ λευκώλενοι ἐκ μεγάροιο·
Αἱ δ' ἀπὸ μὲν σῖτον πολὺν ᾕρεον ἠδὲ τραπέζας,
Καὶ δέπα ἔνθεν ἄρ' ἄνδρες ὑπερμενέοντες ἔπινον.
Πῦρ δ' ἀπὸ λαμπτήρων χαμάδις βάλον. ἄλλα δ' ἐπ'
Νήησαν ξύλα πολλά, φόως ἔμεν ἠδὲ θέρεσθαι. (αὐτ
Ἡ δ' Ὀδυσῆ' ἐνένιπε Μελανθὼ δεύτερον αὖτις,
[g] Ξεῖν', ἔτι καὶ νῦν ἐνθάδ' ἀνιήσεις διὰ νύκτα
Δινεύων κατὰ οἶκον; ὀπιπεύσεις δὲ γυναῖκας;
Ἀλλ' ἔξελθε θύραζε τάλαν, καὶ δαιτὸς ὄνησο·
Ἢ τάχα καὶ δαλῷ βεβλημένος εἶσθα θύραζε.
Τὴν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀ-
δυσσεύς,
[h] Δαιμονίη, τί μοι ὧδ' ἐπέχεις κεκοτηότι θυμῷ;
x. ῥυπόω, [i] Ἦ ὅτι * ὐ λιπόω; κακὰ δὲ χροῒ εἵματα εἷμαι;
[k] Πτωχεύω δ' ἀνὰ δῆμον; ἀναγκαίη γὰρ ἐπείγει.
Τοιοῦτοι πτωχοὶ καὶ ἀλήμονες ἄνδρες ἔασι.
[l] Καὶ γὰρ ἐγώ ποτε οἶκον ἐν ἀνθρώποισιν ἔναιον
Ὄλβιος ἀφνειόν, καὶ πολλάκι δόσκον ἀλήτῃ
Τοίῳ ὁποῖος ἔοι, καὶ ὅτευ κεχρημένος ἔλθοι.
Ἦσαν δὲ δμῶες μάλα μυρίοι, ἄλλα τε πολλὰ
Οἷσίν τ' εὖ ζώουσι καὶ ἀφνειοὶ καλέονται.
Ἀλλὰ Ζεὺς ἀλάπαξε Κρονίων· ἤθελε γάρ που.
Τῷ νῦν μή ποτε καὶ σὺ γύναι ἀπὸ πᾶσαν ὀλέσσῃς
Ἀγλαΐην, τῇ νῦν γε μετὰ δμῳῇσι κέκασσαι,
Μή πώς τοι δέσποινα κοτεσσαμένη χαλεπήνῃ,
Ἢ Ὀδυσεὺς ἔλθῃ. ἔτι γὰρ καὶ ἐλπίδος αἶσα.
Εἰ δ' ὁ μὲν ὣς ἀπόλωλε καὶ οὐκέτι νόστιμός ἐστιν,
Ἀλλ' ἤδη παῖς τοῖος Ἀπόλλωνός γε ἕκητι

Sic autem dixit, huic autem firmum fuit verbum.
Clausit autem ianuas domorum benè habitatarum.
Hi autem festinantes Vlysses & illustris filius
Intrò portauerunt galeasq́ & scuta vmbilicosa,
Lanceasq́ acutas, antè autem Pallas Minerua
Auream lucernam tenēs lumen perpulchrū faciebat.
Iam tūc Telemachus alloquutus est suū patrē statim:
O Pater, certè magnum miraculū hoc oculis video,
Tamen mihi parietes domorum pulchraq́ sedes
Abiegnaq́ trabes, & columnæ altitudinem habentes,
Lucent oculis tanquam igne ardente.
Certè valdè aliquis Deus intus q cælū latū habitat.
Hunc aūt respondens allocutus est prudens Vlysses,
Tace & tuam mentem retine, neq́ interroga.
Hæc consuetudo est Deorum, qui Olympum habitāt.
Sed tu quidem dormi, ego autem remanebo hic
Vt item famulas & matrem tuam incitem.
Hæc me dolens interrogabit circa singula.
Sic dixit, Telemachus autem ex domo discedit
Dormiturus in cubiculū lampadib. lucentib. (bat.
Vbi anteà dormiebat, quādo ipsū dulcis somn⁹ capie-
Illic igitur & tūc dormiuit, & auroram expectabat.
At hic in domo relictus est diuinus Vlysses,
Procis cædem cum Minerua cogitans.
Hæc autem ibat ex thalamo prudens Penelope,
Dianæ similis, vel aureæ Veneri. (bat)
Hunc apud quidē sedē ignem deposuerūt (illic asside-
Rotundum ebore & argento, quàm quondam faber
Fecit Icmalius, & sub scabellum pedibus misit
Aptum ex ipsa, vbi magnam iniecit pellem.
Illic sedit postea prudens Penelope.
Venerunt autem famulæ albaulnis ex domo.
Hæ. a. logè quidē panē multū asportauerūt et mensas,
Et pocula vnde proci superbi biberant.
Ignem. a. faculis ad terram iecerūt, alia. a. supra ipsas
Congregarunt ligna, lumen esse & comburi.
Hæc autem Vlyssi dixit Melantho secundo & rursus,
Hospes, etiam nunc huc venisti per noctem
Frequentans in domo, aspicis autem mulieres.
Sed exi foras miser, & conuiuio iuuaberis,
Vel citò & torre percussus ibis foras.
Hunc autem torue conspicatus allocutus est prudens Vlysses,
Mala, cur me sic inuehis irato animo? (tus.
Nunqd quòd sordeo? mala. a. corpori vestimēta indu-
Mendico autem in populo, necessitas enim vrget.
Tales pauperes & erratores viri sunt.
Etenim ego quondam domum in hominib. habitaui
Beatus diuitem, & sæpè dedi erratori
Talis qualis esset, & qui alicuius indigens veniret.
Erant autem serui valdè multi, aliaq́ multa.
Quibus benè viuunt, & diuites vocantur.
Sed Iupiter destruxit Saturnius, voluit enim.
Ideò nūc ne aliquādo & tu mulier longè omnē perdas
Lætitiam, qua nunc inter ancillas ornata es,
Ne tibi aliquo modo domina irata sæuiat,
Vel Vlysses veniat, adhuc enim & spei fatum.
Si aūt hic quidē omnino perijt, et nō amplius reditu-
Sed iam filius talis Apollinis consilio (rus est,

Τηλέ-

Τηλέμαχος· τὸν δ' οὔτις ἐνὶ μεγάροισι γυναικῶν
Λήθει ἀτασθάλλουσ'· ἐπεὶ οὐκέτι τηλίκος ἐστίν.
Ὣς φάτο. τοῦ δ' ἤκουσε περίφρων Πηνελόπεια·
Ἀμφίπολον δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
m Πάντως θαρσαλέη κύον ἀδδεὲς οὔτι με λήθεις
Ἔρδουσα μέγα ἔργον, ὃ σῇ κεφαλῇ ἀναμάξεις.
Πάντα γὰρ εὖ ᾔδησθα, ἐπεὶ ἐξ ἐμεῦ ἔκλυες αὐτῆς,
Ὡς τὸν ξεῖνον ἔμελλον ἐνὶ μεγάροισιν ἐμοῖσιν
Ἀμφὶ πόσει εἴρεσθαι· ἐπεὶ πυκινῶς ἀκάχημαι.

Telemachus, hūc autem nulla in domibus mulierum
Latet quæ perperā agat, quoniā nō amplius talis est.
Sic dixit, hunc audiuit prudens Penelope,
Ancillā.a.allocuta est, verbūq; dixit, denominauitq;
Omnino audax canis intrepida non me lates
Te perpetrare magnum facinus, quod tuo capite perlues.
Omninò enim benè scis, quoniā à me audiuisti ipsa,
Quòd hospitem curabam in domibus meis
De marito interrogare, quoniam frequenter tristor.

COMMENTARIVS.

a πάντως μάλ' αὐτ.] Hos versus vsq; ad illum ὣς φάτο, repetuntur ex lib. 16. sed non frustrá. Hunc enim adolescentem oportuit probè officij sui meminisse, nec nimis hæc illi memoria refricari potuit, ne quid vitiosi in hac ταυτολογίᾳ imaginemur.

b αὐτοὶ γὰρ ἐφίλατο] Vide quæ annotauimus ad hæc verba sup. lib. 16. pag. 238. In sequentibus autem notabis prudentiam Telemachi, in hoc negotio tum aggrediendo, tum perficiendo.

c πάροιθε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη.] Si multi loci Homerici prouerbijs quibusdam ansam præbuerunt, hic mihi in eorum albo recensendus quodammodo videtur. Quòd enim hic Pallas hæc administranti Telemacho lumen præfert, factum est, vt *facem vel lucem præferre* prouerbialiter ij dicantur, qui alios ad quippiam agendum antecedunt. Vtvt sit, duo sunt nobis hîc notanda. Primùm quòd Minerua lucem subministrat. Deinde quòd ista noctu geruntur. Datur ergo nobis hæc Dea φωσφόρος, quod à nemine hactenus, quantum ego intelligo, fuit animaduersum. Et tamen eiusmodi rectè proponitur. Siue enim allegoricè Sapientiam ac prudentiam velis eam interpretari, pluribus docendum non est, quàm rectè lumen illi tribuatur. Sin verò (quod Goropio & mihi placet) θεολογικώτερον, æternam illam Deo genitam Sapientiam, quid, quæso, magis luce illi conuenire possit? siquidem & ipsa LVX est æterna, qualis à Spiritu Sancto passim prædicatur. Scio multos inclamaturos, hanc lucis administrationem non à Poëta illi ex perpetuo officio tribui, sed solùm quantum ad præsens negotium faciebat: vt quæ non secus Apollinis partes nunc suscipiat, ac anteà Veneris, cùm Penelopæ illa formæ medicamina suppeditaret. Ego verò & hic & illic eadem sum sententia, vt Homerus veram nobis Mineruam vbique, quantum potest, exhibeat, quæ reliquorum Deorum dotes vnà in se omnes complectatur, quod anteà, ni fallor, etiam suo loco annotauimus. Cæterùm ex illa luce intelligo, cur Athenis Callimachus auream lucernam Mineruæ fecerit, in qua oleum infusum non consumebatur, nisi exacto demum anno lucerna dies noctesq; ardente, vt scribit Pausanias lib. 1. Quòd autem nox huius negotij est conscia, dicemus cum Eustathio, id non sine ratione fieri, siquidem verum est illud vulgatum, ἐν νυκτὶ βουλή: vnde Nox à poëtis εὐφρόνη appellatur. Addo ego, haberi rationem temporis, quo tutiùs ea geruntur, quæ occultari & celari volumus, quàm interdiu. Ideò factum est, vt superstitiosa quidem, sed non planè insulsa antiquitas Noctuam huic Deæ consecrarint, quòd scilicet illa noctu, quo tempore reliquæ aues, à quibus illi est periculum, quiescunt, ad prædam securiùs euolet. Sic etiam sapientes optima consilia minore cum periculo noctu solent exequi, quod tempus arcanis fidissimum rectè appellauit Ouid. 7. Metamor.

d οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν.] Hoc dici existimo ad differentiam Deorum inferorum, quibus non est peculiare vt luceant.

e αὐτὰρ ὁ ἐν μεγάρῳ] Hi duo versus repetuntur ex principio huius libri, sed paulò diuerso sensu. Ibi enim cum Telemacho relinquebatur Vlysses, hic sine Telemacho. Ergo neq; hic ineptè ταυτολογεῖ.

f Ἀρτέμιδι] Vario respectu Penelopen puto tum Artemidi, tum Cythereæ comparari: illi quidem ob egregiam totius corporis habitum, quo maximè excellit Diana, qua etiam ratione Alcinoi filia eidem anteà conferebatur. Veneri verò ob præstantem formam gratijs & leporibus intermixtam. Quæ duo vbi conueniunt, mulierem valde commendabilem efficiunt.

g ξεῖν' ἔτι καὶ νῦν] Rursus Vlyssem increpat petulans hæc Melantho, sed æquiore de causa. Indecorum enim videbatur, peregrinum hospitem, & qui speciem mendici gereret, mulieribus illis tam priuatè, idq; intempestiuo tempore se immiscere. Sed quia à malè effecto iam anteà animo proficiscuntur hæ obiurgationes, pro vitiosis agnoscimus.

h δαιμονίη,] Excipit Vlysses, docetque quanta sit huius ancillæ inhumanitas, quæ hospiti tam proteruè insultet. Tum monet, inconstantem esse felicitatis statum, è quo vt ipsemet iam decidit, licet cùm eo frueretur, beneficus quàm maximè in hospites fuerit: ita quoque accidere potest, vt illa diutiùs hac prosperitate non exultet, siue eam abrumpat Vlyssis aduentus, siue ipse etiam Telemachus, qui iam ea est ætate, vt prudentiùs rem domesticam administraturus videatur, & illas ancillarum petulantias non ignoret.

i ἦ ὅτι ῥυπόω,] Vellicat Melantho, quasi se non alia de causa expellere velit, quàm quòd ita sordidum & squallentem videat. quasi dicat: hoc illam non facturam, si splendidiùs ornatus & comptus fuisset. Vbi tacitè arguit eius lasciuiam, quæ tanta sit, vt non solùm eam intemperanter expleat, sed etiam eos negligat, qui aut vestibus elegantioribus induti, aut vnguentis delibuti non fuerint. Delectari autem hac munditie & elegantia mulieres, plus satis notum est.

k πτωχεύω] Verissimum est illud Alcæi,

χρήματ' ἀνήρ, πενιχρὸς δ' οὐδεὶς πέλετ' ἐσθλός,
οὐδὲ τίμιος.

Pecunia virum videri faciunt: Pauper verò nullus neq; bonus esse indicatur,
Neque honoratus.

Et illud Euripidis in Erechteo:

ἐν τῇ πενίᾳ δ' ἔνεστιν ἥ τ' ἀδοξία
κἂν ᾖ σοφός τις, ἥ τ' ἀτιμία βίου.

In paupertate inest obscuritas
Vtcunque sapias, & ignominia vitæ.

Et illud Cratonis:

οὐκ ἔστι πενίας οὐδὲν ἀθλιώτερον
ἐν τῷ βίῳ σύμπτωμα· καὶ γὰρ ἂν φύσει
σπουδαῖος ᾖς, πένης δὲ, καταγέλαστος εἶ.

Non est paupertate miserior vllus
In vita casus: quamuis enim natura
Studiosus fueris & bonus, sed pauper, ludibrio haberis.

Hinc eleganter Menander [illegible] appellat. Quod quàm sit verum, & anteà, & nunc experitur Vlysses, qui ob paupertatem contemnitur, licet alioqui prudentia & dotibus, tum corporis, tum animi nulli mortalium esset inferior.

l καὶ γὰρ ἐγώ ποτε] Miseriorem suum statum faciebat hac pristinæ suæ felicitatis commemoratione, siquidem grauis quidem est omnis paupertas, sed ea demum grauissima & penè intolerabilis, quæ cum diuitijs est commutata. Vnde rectè ille apud Plautum:

Miserum istuc verbum, & pessimum est, Habuisse, & nihil habere.

Sed cùm addit, se dum esset diues, in mendicos liberalem extitisse: monet suo exemplo, quid alijs quandiu opibus fruuntur, faciendum sit, & ita in ijs spes & securitas collocanda, vt paupertatem semper reformident, in quam facilè possunt detrudi. Piè autem agnoscit se Dei voluntate effectum pauperem, quod anteà de eodem obseruauimus.

m πάντως θαρσαλέη] Et verbis & verberum minis hanc proteruam Melantho compescit, quam huic Penelopes orationi minimè aduersantem inducit. Vnde colligas, eam etiam dominæ quadam reuerentia cōmotam, vt à flagitiosa illa proteruia desisteret.

Ἦ ῥα, καὶ Εὐρυνόμην ταμίην πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Εὐρυνόμη, φέρε δὴ δίφρον καὶ κῶας ἐπ' αὐτοῦ,
Ὄφρα καθεζόμενος εἴπῃ ἔπος ἠδ' ἐπακούσῃ

Dixit, & Eurynomē prōmā condā verbū affata est,
Eurynome porta iam sedem, & pellem in ipsa,
Vt sedens dicat verbum, & audiat

ὁ ξεῖνος

Ὀ ξεῖνον ἐμέθεν, ἐθέλω δέ μιν ἐξερέεσθαι.
Ὣς ἔφαθ᾽· ἡ δὲ μάλ᾽ ὀτραλέως κατέθηκε φέρουσα
Δίφρον ἐΰξεστον, καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ κῶας ἔβαλλεν·
Ἔνθα καθέζετ᾽ ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε περίφρων Πηνελόπεια,
Ξεῖνε, τὸ μέν σε πρῶτον ἐγὼν εἰρήσομαι αὐτή,
Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;
Τὴν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ὦ γύναι, οὐκ ἄν τίς σε βροτῶν ἐπ᾽ ἀπείρονα γαῖαν
Νεικέοι· ἦ γάρ σευ κλέος οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει.
Ὥς τέ τευ ἢ βασιλῆος ἀμύμονος, ὅς τε θεουδὴς
Ἀνδράσιν ἐν πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισιν ἀνάσσων,
Εὐδικίας ἀνέχῃσι· φέρῃσι δὲ γαῖα μέλαινα
Πυροὺς καὶ κριθὰς, βρίθῃσι δὲ δένδρεα καρπῷ·
Τίκτῃ δ᾽ ἔμπεδα μῆλα, θάλασσα δὲ παρέχῃ ἰχθῦς
Ἐξ εὐηγεσίης· ἀρετῶσι δὲ λαοὶ ὑπ᾽ αὐτοῦ.
Τῷ ἐμὲ νῦν τὰ μὲν ἄλλα μετάλλα σῷ ἐνὶ οἴκῳ,
Μηδ᾽ ἐμὸν ἐξερέεινε γένος καὶ πατρίδα γαῖαν,
Μή μοι μᾶλλον θυμὸν ἐνιπλήσῃς ὀδυνάων
Μνησαμένῳ· μάλα δ᾽ εἰμὶ πολύστονος· οὐδέ τί με χρὴ
Οἴκῳ ἐν ἀλλοτρίῳ γοόωντά τε μυρόμενόν τε
Ἧσθαι, ἐπεὶ κάκιον πενθήμεναι ἄκριτον αἰεί.
Μή τίς μοι δμῳῶν νεμεσήσεται, ἠὲ σύ γ᾽ αὐτή,
χ. δάκρυ πλώειν — Φῇ δὲ *δακρυπλώειν βεβαρηότα με φρένας οἴνῳ.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια,
Ξεῖν᾽, ἦ τοι μὲν ἐμὴν ἀρετὴν εἶδός τε δέμας τε
Ὤλεσαν ἀθάνατοι, ὅτε Ἴλιον εἰσανέβαινον
χ. ᾖε δ᾽ ἐμ. — Ἀργεῖοι, μετὰ * τοῖσι δ᾽ ἐμὸς πόσις ᾖεν Ὀδυσσεύς.
Εἰ κεῖνός γ᾽ ἐλθὼν τὸν ἐμὸν βίον ἀμφιπολεύοι,
Μεῖζόν κε κλέος εἴη ἐμὸν καὶ κάλλιον οὕτω.
χ. ἐπέσσευε — Νῦν δ᾽ ἄχομαι· τόσα γάρ μοι * ἐπέσσευεν κακὰ δαίμων.
Ὅσσοι γὰρ νήσοισιν ἐπικρατέουσιν ἄριστοι,
Δουλιχίῳ τε, Σάμῃ τε, καὶ ὑλήεντι Ζακύνθῳ,
Οἵ τ᾽ αὐτὴν Ἰθάκην εὐδείελον ἀμφινέμονται,
Οἵ μ᾽ ἀεκαζομένην μνῶνται, τρύχουσι δὲ οἶκον.
Τῶ οὔτε ξείνων ἐμπάζομαι, οὔθ᾽ ἱκετάων,
Οὔτε τι κηρύκων, οἳ δημιοεργοὶ ἔασιν·
Ἀλλ᾽ Ὀδυσῆα ποθεῦσα, φίλον κατατήκομαι ἦτορ.
Οἳ δὲ γάμον σπεύδουσιν, ἐγὼ δὲ δόλους τολυπεύω.
Φᾶρος μέν μοι πρῶτον ἐνέπνευσε φρεσὶ δαίμων
Στησαμένῃ μέγαν ἱστὸν ἐνὶ μεγάροισιν ὑφαίνειν,
Λεπτὸν καὶ περίμετρον. ἄφαρ δ᾽ αὐτοῖς μετέειπον,
Κοῦροι ἐμοὶ μνηστῆρες, ἐπεὶ θάνε δῖος Ὀδυσσεύς,
Μίμνετ᾽ ἐπειγόμενοι τὸν ἐμὸν γάμον, εἰς ὅ κε φᾶρος
χ. μεταμώνια — Ἐκτελέσω, (μή μοι * μεταμώλια νήματ᾽ ὄληται)
Λαέρτῃ ἥρωϊ ταφήϊον, εἰς ὅτε κέν μιν
Μοῖρ᾽ ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο.
Μή τίς μοι κατὰ δῆμον Ἀχαιϊάδων νεμεσήσῃ,
Αἴ κεν ἄτερ σπείρου κεῖται, πολλὰ κτεατίσσας.
Ὣς ἐφάμην· τοῖσιν δ᾽ ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Ἔνθα καὶ ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκον μέγαν ἱστόν,
Νύκτας δ᾽ ἀλλύεσκον, ἐπὴν δαΐδας παραθείμην.
Ὣς τρίετες μὲν ἔληθον ἐγὼ, καὶ ἔπειθον Ἀχαιούς·
Ἀλλ᾽ ὅτε τέτρατον ἦλθεν ἔτος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Μηνῶν φθινόντων, περὶ δ᾽ ἤματα πόλλ᾽ ἐτελέσθη,
Καὶ τότε δή με, διὰ δμῳὰς κύνας οὐκ ἀλεγούσας,
Εἷλον ἐπελθόντες, καὶ ὁμόκλησαν ἐπέεσσιν.
Ὣς τὸ μὲν ἐξετέλεσσα, καὶ οὐκ ἐθέλουσ᾽ ὑπ᾽ ἀνάγκης.

Hospes me, volo autem ipsum interrogare.
Sic dixit, hæc valde festinanter deposuit portans
Sedem bene politam, & in ipsa pellem iecit.
Illic sedit postea laboriosus diuinus Vlysses.
His autem verbis incepit prudens Penelope,
Hospes, de hoc quidẽ te primũ ego interrogabo ipsa,
Quis? vnde es virorum? vbi tibi ciuitas & parentes?
Hanc autem respondens, allocutus est prudens Vlysses,
O mulier non aliquis te hominum in infinita terra
Contẽdat, certè.n.tua gloria cœlum latum peruenit.
Sicut alicuius quidẽ regis inculpati, qui Deum colẽs
Viris in multis, & fortibus regnans,
Iustitias extendit, fert autem terra nigra
Tritica & hordea: grauantur autem arbores fructu.
Pariunt autem firma pecora, mare.a.præbet pisces
Ex recta administratiõe, feliciter degũt.a.populi sub (ipso.
Ideò à me nũc quidẽ alia inquire tua in domo
Ne meum interroga genus & patriam terram,
Ne mihi magis animum impleas doloribus
Recordati, valde.a.sum suspiriosus, neq; aliqd me de-
Domo in aliena lugentemq; flentemq; (cet
Esse, quoniam peius lugere valde semper.
Ne aliqua mihi ancillarum irascatur, vel tu ipsa.
Dicat.a.lacrymas spargere grauatũ me mentib. vino.
Huic.a.respondit postea prudens Penelope,
Hospes, certè quidẽ meam virtutẽ speciemq; corpusq;
Perdiderunt immortales, quando Ilium iniuerunt
Argiui, cum his autem meus maritus iuit Vlysses.
Si ille redux hanc meam vitam gubernaret,
Maior gloria esset mea, & melior sic.
Nunc.a.doleo: tot.n.mihi destinauit sinistrũ numen.
Quicunq; enim insulis dominantur optimi
Dulichioq;, Samaq;, & syluosa Zacyntho,
Quiq; ipsam Ithacam temperatam pascuntur,
Hi me nolentem petunt vxorem, cõterũt.a. domum.
Ideò neq; hospites curo, neq; supplices,
Neq; præcones, qui publicè operam suam nauant.
Sed Vlyssem desiderans dilecto contabesco animo.
Hi autem nuptias festinant, ego autem dolos cogito.
Vestem quidẽ mihi primùm inspirauit mentib. Deus
Statuenti magnam telam in domibus texere,
Tenuem & immensam, statim autem ipsis dixi.
Iuuenes mei proci, quoniã mortuꝰ est diuinus Vlysses,
Expectate festinantes has meas nuptias, donec vestẽ
Perficiam (ne mihi vana fila pereant)
Laërti heroi funestam, quando ipsum
Parca perniciosa capiet in longũ extendentis (hominis) (mortis.
Ne aliqua mihi in populo Græcarũ irascatur
Si sine veste iacet multa possidens.
Sic dixi, his autem persuasus est animus superbus.
Tunc quotidiana quidem texebam magnam telam.
Noctes.a.resoluebam, postquam lampades apponebã.
Sic triennium quidem latui ego, & persuasi Achiuos.
Sed quando quartus venit annus, & venerunt horæ
Mensibus desinentibus, circùm.a.dies multi perfecti,
Et tunc iam me, propter famulas canes non curãtes,
Acceperunt ingredientes, & minati sunt verbis,
Sic hanc telam perfeci, & non volens necessitate.

Nun

Νῦν δ' οὔτ' ἐκφυγέειν δύναμαι γάμον, οὔτε τιν' ἄλλην
Μῆτιν ἔθ' εὑρίσκω· μάλα δ' ὀτρύνουσι τοκῆες
Γήμασθ'· ἀσχαλάᾳ δὲ παῖς βίοτον κατεδόντων,
Γιγνώσκων· ἤδη γὰρ ἀνὴρ οἷός τε * μάλιστα
Οἴκου κήδεσθαι, τῷ τε Ζεὺς * κῦδος ὀπάζει.
Ἀλλὰ καὶ ὥς μοι εἰπὲ τεὸν γένος, ὁππόθεν ἐσσί.
f Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι * παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος,
Οὐκ ἔτ' * ἀπολλήξεις τὸν ἐμὸν γόνον ἐξερέουσα;
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω· g ἦ μέν μ' ἀχέεσσί γε δώσεις
Πλείοσιν ἢ ἔχομαι· ἡ γὰρ δίκη, ὁππότε πάτρης
Ἧς ἀπέῃσιν ἀνὴρ τόσσον χρόνον ὅσσον ἐγὼ νῦν,
Πολλὰ βροτῶν ἐπὶ ἄστε' ἀλώμενος, ἄλγεα πάσχων.
Ἀλλὰ καὶ ὥς ἐρέω ὅ μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς.
h Κρήτη τις γαῖ' ἔστι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
i Καλὴ καὶ πίειρα, περίρρυτος· ἐν δ' ἄνθρωποι
Πολλοί, ἀπειρέσιοι, καὶ k * ἐννήκοντα πόληες.
l Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη· ἐν μὲν Ἀχαιοί,
Ἐν δ' Ἐτεόκρητες μεγαλήτορες, ἐν δὲ Κύδωνες,
Δωριέες τε τριχάϊκες, δῖοί τε Πελασγοί.
Τοῖσι δ' ἐνὶ Κνωσσὸς μεγάλη πόλις, ἔνθα τε Μίνως
Ἐννέωρος βασίλευε Διὸς μεγάλου m ὀαριστής,
Πατρὸς ἐμοῖο πατὴρ μεγαθύμου Δευκαλίωνος.
Δευκαλίων δέ μ' ἔτικτε, καὶ Ἰδομενῆα ἄνακτα·
Ἀλλ' ὁ μὲν ἐν νήεσσι κορωνίσιν Ἴλιον εἴσω
Ὤιχεθ' ἅμ' Ἀτρείδῃσιν· ἐμοὶ δ' ὄνομα κλυτὸν Αἴθων,
Ὁπλότερος γενεῇ· ὁ δ' ἄρα πρότερος καὶ ἀρείων.
Ἔνθ' Ὀδυσῆα ἐγὼν ἰδόμην, καὶ ξείνια δῶκα.
Καὶ γὰρ τὸν Κρήτηνδε κατήγαγεν ἲς ἀνέμοιο,
Ἱέμενον Τροίηνδε, παραπλάγξασα Μαλειῶν.
Στῆσε δ' ἐν Ἀμνισῷ, ὅθι τε σπέος Εἰλειθυίης,
Ἐν λιμέσιν χαλεποῖσι· μόλις δ' ὑπάλυξεν ἀέλλας.
Αὐτίκα δ' Ἰδομενῆα μετάλλα ἄστυδ' ἀνελθών·
Ξεῖνον γάρ μιν ἔφασκε φίλον τ' ἔμεν αἰδοῖόν τε.
Τῷ δ' ἤδη δεκάτη ἢ ἑνδεκάτη πέλεν ἠὼς
Οἰχομένῳ σὺν νηυσὶ κορωνίσιν Ἴλιον εἴσω.
Τὸν μὲν ἐγὼ πρὸς δώματ' ἄγων εὖ ἐξείνισσα,
Ἐνδυκέως φιλέων, πολλῶν κατὰ οἶκον ἐόντων.
Καί οἱ, τοῖς τ' ἄλλοις ἑτάροις οἳ ἅμ' αὐτῷ ἕποντο,
Δημόθεν ἄλφιτα δῶκα καὶ αἴθοπα οἶνον ἀγείρας,
Καὶ βοῦς ἱρεύσασθαι, ἵνα πλησαίατο θυμόν.
Ἔνθα δυώδεκα μὲν μένον ἤματα δῖοι Ἀχαιοί·
(Εἴλει γὰρ Βορέης ἄνεμος μέγας, οὐδ' ἐπὶ γαίῃ
Εἴα ἵστασθαι· χαλεπὸς δέ τις ὤρορε n δαίμων)
Τῇ τρισκαιδεκάτῃ δ' ἄνεμος πέσε· τοὶ δ' ἀνάγοντο.
Ἴσκε, ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα.
o Τῆς δ' ἄρ' ἀκουούσης ῥέε δάκρυα, τήκετο δὲ χρώς.
Ὡς δὲ χιὼν κατατήκετ' ἐν ἀκροπόλοισιν ὄρεσσιν,
Ἥν τ' Εὖρος κατέτηξεν, ἐπὴν Ζέφυρος * καταχεύῃ,
Τηκομένης δ' ἄρα τῆς ποταμοὶ πλήθουσι ῥέοντες,
Ὣς τῆς τήκετο καλὰ παρήϊα δάκρυ χεούσης,
Κλαιούσης ἑὸν ἄνδρα p παρήμενον. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Θυμῷ μὲν γοόωσαν ἑὴν ἐλέαιρε γυναῖκα,
q Ὀφθαλμοὶ δ' ὡσεὶ κέρα ἕστασαν, ἠὲ σίδηρος,
Ἀτρέμας ἐν βλεφάροισι· δόλῳ δ' ὅγε δάκρυα κεῦθε.

Nunc.a.neq; effugere possum nuptias, neq; aliq aliud
Consilium inuenio, valde autem vrgent parentes
Nubere, ægrè fert aut filius facultates (illos) dilapida-
Cognoscens, iam enim vir qualis q; magnusq; (re
Ad domum curãdam, huicq; Iupiter gloriam præbet.
Sed & sic mihi dic tuum genus, vnde es.
Non enim à quercu es antiqua, neq; à petra.
Hanc aũt respondens allocutus est prudens Vlysses,
O uxor venerabilis Laërtiadæ Vlyssis,
Non amplius cessabis meum semen interrogare?
Sed agè tibi dicam, certè quidem me doloribus dabis
Pluribus quàm teneor: (est) quidem.n.pœna, quãdo à
Sua abest vir tanto tempore quãto ego nũc (patria
Multas hominũ ad ciuitates errans dolores patiens:
Sed & sic dicam quodcũq; me interrogas & inquiris.
Creta quidem terra est medio in nigro ponto,
Pulcra & pinguis, circumflua: in hac autem homines
Multi infiniti, & nonaginta ciuitates.
Alia.a.aliorũ lingua mixta, in ipsa quidem Achiui.
Ibi autem Eteocretes magnanimi, ibiq; Cydones,
Dorensesq; Trichaices, diuiniq; Pelasgi.
Inter has Cnosos magna ciuitas, vbi Minos
Per nouẽ annos regnauit Iouis magni confabulator.
Patris mei pater magnanimi Deucalionis.
Deucalion autem me genuit, & Idomeneum regem.
Sed hic quidem in nauibus rostratis Ilium ad
Iuit simul cum Atridis, mihi.a.nomẽ inclytũ Aethon,
Iunior natu, hic autem prior & melior
Illic Vlyssem ego vidi, & hospitalia (dona) dedi,
Etenim hunc ad Cretam deduxit vis venti
Euntem ad Troiam, vbi abduxisset à Maleis.
Statuit autem in Amniso, vbi spelunca Lucinæ
In portibus difficilibus, vix autem fugit procellas.
Statim.a.Idomeneũ interrogauit ad ciuitatẽ profect,*
Hospitẽ.n.ipsum dicebat, dilectũq; esse reuerẽdumq;.
Huic autem iam decima vel vndecima fuit Aurora
Eunti cum nauibus rostratis Ilium intrò.
Hunc quidẽ ego ad domos ducẽs rectè hospitio excepi,
Accuratè amplectens cùm multi in domo essent,
Et ei his alijs socijs, qui simul ipsum sequebantur
A populo farinas dedi, & nigrũ vinum congregatũ,
Et boues mactare, vt impleret animum.
Illic duodecim quidem manserunt dies diuini Achiui
(Flabat enim Boreæ ventus magnus, neq; in terra
Sinebat stare, sæuus autem aliquis mouebat Deus.)
Ipsa aũt 13. die ventus cecidit, hi autem ascenderunt.
Dixit, mendacia multa dicens veris similia.
Hac.a.iam audiente fluebãt lacrymæ, liquefiebat aũt
Sicut.a.nix liquefit in altis montibus (corpus,
Quã Eurus liquefecit, postquã Zephyrus defusus est.
Liquefacta autem igitur hac fluuij implẽtur fluẽtes:
Sic huius liquefiebant pulcræ genæ lacrymantis,
Flentis suum virum assidentem: at Vlysses
Animo quidem lugentem suam miserabatur uxorẽ.
Oculi autem tanquam cornua stabant vel ferrum
Tacitè in palpebris, dolo.a.hic lacrymas occultabat.

γ. μέγας τε
γ. κλέος
γ. παλαιφάτου
γ. λήξεις
γ. ἐνενήκοντα
γ. καταχεύῃ

COMMENTARIVS.

a περιπέπυσαι ἀνδρῶν,] Antequam hunc hospitem de marito interroget, qui tamen eius erat scopus, petit certior fieri de ipsomet

met hospite, deq; eius patria & parentibus quasi illi indicaret, se de eo etiam aliquo modo esse solicitam. & penè plus quàm de marito, de cuius statu postcà quærit. Si ea igitur, quorum curam gerimus, principe loco ponimus, colligi potest, Penelopen, nescio qua obtusa & incognita animi propensione (quæ à poëtica industria informatur) in hunc hospitem affici.

b ὦ γύναι] Quia interrogationibus Penelopæ satisfacere non poterat sine magno animi dolore, qui erat ex tot malorum commemoratione oriturus, prima fronte responsum ei denegat duabus de causis: primùm quòd indecorum esse existimet, in alienis ædibus proprias calamitates lugere: deinde, quòd his luctibus intempestiuum sit tempus, quia à conuiuio videretur præ nimia vini copia lacrymas profundere. Intelligebat enim, vix hoc in paupere quendam boni consulturum, quod iam apud procos erat expertus. Atq; hic quidem est scopus Vlyssis. Sed, ni fallor, humano capiti ceruicem equinam in ipso initio animaduertere licet. Quæ enim cohærentia est primæ partis, cum postrema. An quòd celebris sit Penelopæ gloria, ideò hæc renarrare Vlyssem non oportuit? Atqui ex illa hypothesi hoc intulit, vt docet illud verbum τοῦ, quod est αἰτιολογικόν. Sed hæc ἄτοπα nos quantum possimus, à poëta nostro remoueamus. Ego omnia ita cohærere intelligo, si dicamus, illa de gloria & beatitate Penelopes Vlyssem præfari, ne ineptiùs facere videretur, qui tristes de se narrationes illi immisceret, quibus poterat quodammodo conturbari. Quod autem hoc de felici Penelopes vita intelligat, doceri satis puto in eleganti illa comparatione Penelopes cum rege, cui omnia prosperè succedunt, vt sine dubio per illud κλέος, εὐδαιμονίαν ἄφθιτον, siue, vt Homericè loquamur, παντοίην ἀρετήν significârit. Hæc ita accipi volo, donec vel lector aliquid meliùs suggesserit, vel ego ipse aliàs maiore cum otio expromam.

c ὥς τέ τευ ἢ βασιλῆος] Hæc comparatio vel sola Homero laudem æternam parere posset, & eò maiorem, quò non de re minima, quales nonnullas etiam habeat, sed de communi, & publica longeq; augustissima est instituta. Attende enim diligenter, quid dicat. Scopus eius est, docere qua ratione optima felicitas regibus & populo, qui regibus paret, eueniat. Scopus, inquam, hic est; non si comparationem ad rem comparatam referas, sed per se, &, vt ita dicam, in abstracto. quod doctrinæ causa mihi statuere liceat: nulla enim discendo ἀναλογία esse potest. Duobus ergo modis felices Reges (cùm hos dico, quicquid ipsis subijcitur, intelligi volo, sine quibus Reges esse desinunt) statuit: primùm ex Dei cultu: deinde ex administratione iustitiæ. Dei cultus & Pietas in voce, θεουδὴς, exprimitur, vt aliàs docebimus: vnde θεουδείαν appellauit Nonnus Pietatem, qua Deo similes esse studemus, vel ei placere, si ab ἄδω deduxeris. Iustitiæ administratio ibi, εὐδικίας ἀνέχῃσι. Ex quo vtroq; conflatur illa εὐηγεσίη (pro qua voce quosdam malè εὐεργεσίαν substituisse monet Didymus) quam in fine comparationis appellat. Inde, inquit, fertilitas terræ tam in proferendis frugibus, quàm in alendis pecoribus. Inde etiam piscium in mari copia. Inde denique totius populi vniuersalis felicitas, qua sub pio & iusto Rege fruitur. O' sapientem & nunquam satis laudatum vatem. O' dignum hominem, cuius scripta non in puluere solùm scholastico, sed in sarrano illo Regum & Principum ostro noctes & dies voluantur, legantur & amentur. Hoc nimirum solo doctore florentem regni cuiusuis statum quamprimùm animaduertes. Hic solus instar omnium, quotquot vnquam vel de Repub vel de Legib. quantumuis vetustissimi illi sint, scribere sunt conati. Quorsum enim moles illa voluminum de re tam facili, tam perspicua, quam in tam angustos fines possis concludere? Ea breuitate ille generis humani Redemptor sacrosanctam Patris æterni legem, quamuis & illa pauca verborum congerie fuisset tradita, nobis coarctauit. Scilicet longam sermonis ambagem Recti præcepta respuunt: fucos illos genuina veritatis facies abhorret. Quàm prudenter ergo Homerus noster arduam illam & grauem regni administrationem duobus capitibus breuiter complectitur. Credò quibus? Pietate & Iustitia. Quo anagrammate gaudent Regis Galliæ Car. 9. insignia. Scio hæc præcepta aliunde depromi posse, sed ea ab Homero nemo est, credo, qui lubenter non audiat & amplectatur. Aut si etiam Christiani aure surda hæc bibunt, grauiùs peccant, qui Ethnico scriptori id placere videant, quæ omnino cum Spiritu Sancto cōsentiunt: imò si aspernari pergant, hoc vel solo iudice, in æternum perire possunt. Immò si bene auguror, quæcunq; regna his duobus columinibus destituentur, funditùs & miserè breuiter corruent. Et hoc contrariorum scientia euidenter docet. Nam si pij & iusti reges felicitatem regnis suis concilient, quid, rogo, de impijs & iniustis, nisi omnia sinistra sperauetis?

d φῆ δὲ δακρυπλώειν] Non est quidem perpetuum, vt qui nimio vino se iniurgitârunt, ad lacrymas effundendas sint faciles. Varia enim sunt ebriorum genera: quidam caninam habent ebrietatem, quidam asininam, quidam vitulinam & simiatum, quidam suis, quidam deniq; ouium, quos facilè lacrymari tradunt. Sunt & alia genera, quæ memini à pictore quodam in tabella expressa. Sed & de ijs extat libellus impressus Francoforti ann. 1581. cum Epistolis obscurorum virorum.

e ξεῖν', ἦτοι] Hæc oratio Penelopes ex alijs locis, qui iam præcesserunt, consuta est. Porrò longiore nostra enarratione non indiget. In fine id nouè dicitur, quomodo hanc telam pertexere coacta sit, vnde iam instet nuptiarum tempus, quas illi amplecti sit necessarium, tum quia ea conditio, cuius beneficio eas distulerat, expirârit: tum quòd ad eas vndique & à parentibus & à filio vrgeatur.

f οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός] Prouerbium est, *Ex quercubus & saxis nasci*, in eos, qui loco sunt ignobili & obscuro genere. De quo vide Eras. Adag. Chil. 1. cent. 8. prou. 87. & Tzetzen Chil. 8. trist. 286.

g ἦ μέν μ' ἀχέεσσί γε δώσεις] Verum est illud vulgatum, Iucundam esse præteritorum malorum securam recordationem. Sed id demum, si præsentem securitatem cum illis malis conferas. hoc est, quàm suauis sit illa præ doloribus, quos in ijs pertulisti: qua de re dictum est sup. lib. 15 pag. 224. Si quis ergo è paupere & errone diuitijs affatim placidè potiatur, aliqua cum voluptate malorum illorum potest recordari. Vbi verò miseriæ eius identidem recrudescunt, aut adhuc sunt recentes, si eas commemorauerit, dolores suos sibi refricat, imò eò magis auget, quò non solùm eorum sibi est conscius, sed alijs etiam patefacit quasi calamitatum illarum testes habet. Faciliùs autem soli mala perferimus, quàm si reliquis memoriam illorum communicamus. Vnde intelliges, cur ex hac ratione dolores suos Vlysses augeri dicat.

h Κρήτη τις γαῖ' ἐστι] Mirum est, quàm sit Proteus mutabilis & inconstans hic noster πολύμητις Vlysses in exponenda sui historia, vt ex alijs eiusdem præcedentibus narrationibus tum Eumæo, tum procis in conuiuio factis, & hac præsenti constare potest. In vno tamen sibi constat, quòd se Creta oriundum vbiq. prædicat Rectè: vt illud Callimachi vel Epimenidis verum appareat Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, & semper κρητίζειν, ac falsa comminisci videatur. Hic ergo se Cretensem natione profitetur: quam regionem vt commendabilem faciat. eam describit & laudat ab amœnitate, fertilitate, populorum multitudine, & ciuitatum numero. Quæ omnia historica & vera præmittit, vt ijs quasi fascinaret animum Penelopæ, ne sequentis narrationis falsitatem detegeret. Fuit sanè insula illa celeberrima, quæ etiam Deos illos veterum maxima ex parte protulerit: cuius descriptionem pluribus persequitur Plinius lib. 4. cap. 12. Ptolæmeus lib. 3. cap. 17. Mela. lib. 2. Diod. lib. 5. cap. 15. Solinus cap. 18. Strab lib. 10. qui vestigia Homerica, vt aliàs semper, magis instirit. quos licet lectori consulere, donec nos omnia diligentiùs in Lexico persequemur.

i καλὴ καὶ πίειρα.] Dionysius de Creta:

-ἰξεῖται δ' αὐτῆς — πολλή τε καὶ λιπαρὴ καὶ εὔβοτος.

Κρήτη ἡμετέρη, Διὸς μεγάλοιο τιθήνη

Plinius à temperie cœli Macaron appellatam existimasse scribit. Solinus μακαρόνησον. Herodotus lib. 3. Fructuum, inquit, bonitas declarat Cretæ insulæ cœli temperiem. Plinius lib. 25. cap. 8. Est & tertium, inquit, genus dictamnum vocatum, sed neq; facie, neq; effectu simile, folio Sisymbri, ramis maioribus: procedente persuasione illa, quicquid in Creta nascitur, infinite præstare cæteris eiusdem generis alibi genitis. Hodie etiam vinum generosissimum profert, *Maluoysie de Candie*, vulgò appellatum. Cretam enim hodie Candie indigetant, quæ est sub ditione Venetorum.

k ἐννήκοντα πόληες] Hæc nobis sunt examinanda. Nam idem noster Homerus secundo Iliad. pag. 41. nostræ editionis Cretam manifestè ἑκατόμπολιν appellat,

ἄλλοι θ' οἳ Κρήτην ἑκατόμπολιν ἀμφενέμοντο.

Cur ergo hic Vlysses Homericus nonaginta vrbes tantùm illi assignat. Ephorus hanc inconstantiam (vt videtur) in Poëta excusaturus, censebat decem vrbes post belli Troiani tempestatem conditas fuisse a Doriensibus, qui eò Achæmenem secuti sunt. Itaque dicebat, Vlyssem introduci, qui nonaginta vrbes insulæ illi tribuat. Quod non esse verisimile, pronunciat Strabo lib. 10. Alij ab Idomenei hostibus decem vrbes deletas perhibebant. At enim Homerus, inquit Strabo, non post bellum Troianum centum vrbes habuisse Cretam dicit, sed suo tempore: è sua enim loquitur persona. Quòd si verba hæc fecisset alicuius, qui tum vixit, sicut in Vlyssea ab ipso Vlysse nonaginta vrbibus prædita insula dicitur: accipienda hæc sententia erat, & quæ sequuntur, itidem constarent. Neq; enim probabile est, vel sub expeditionem Idomenei, vel sub reditum eius, vrbes istas fuisse abolitas. Quippe Homerus ait Odyss. γ.

παῖδες

πάντας δ' Ἰδομενεὺς Κρήτην εἰσήγαγ' ἑταίρους,
οἳ φύγον ἐκ πολέμου, πόντος δέ οἱ οὔτιν' ἀπηύρα. id est,

Omnes Idomeneus ad Cretam reduxit socios,
Qui fugerunt ex bello: Mare autem ei nullum abstulit.

Itaque fuerat omnino Homerus etiam istius vrbium euersionis mentionem facturus. Non enim Vlysses quidem eam poterat habere cognitam, qui cum nemine Græcorum vel in suis erroribus vel postmodo conuenisset: idemq; cùm & in expeditione socius Idomeneo fuisset, & vnà domum incolumis rediisset, ignorare, quid ei absenti aut redeunti accidisset. Post reditum verò fieri hoc non potuit. Nam si cum omnibus socijs rediit, plus habuit virium, quàm vt hostes ei decem vrbes valerent eripere. *Hæc ille.* Porrò miror, à nullo, quod sciam, Geographo hanc distinctionem seruari. Vnde constat, eos huius numeri veritatem vltra tempora Homerica non indagasse. Omnes enim in centenarium numerum consentiunt, nisi quis me latet, præter Homerum & Strabonem. Plinius sanè, diligentissimus alioqui scriptor, lib. 4. cap. 12 centum oppidorum meminit, quorum quadraginta nominatim recenset, sexaginta innominata relinquit. Sic Virgilius, Horatius, Ouidius, Lucanus, Statius, hunc numerum retinet, quem etiam Homerus 2. Iliad. vt dicebamus, amplexus est. Cæterum vrbibus constipatam appellat Solinus dicto cap. 16 idem etiam Pomponius. Sed heus tu, in vulgatis Solini codicibus legebam *Constipata*. At Delrio monet legendum *Non stipata*. Cui astipulari videtur orationis contextus. Vbi enim eris, illam castigationem sequutus, quid Solino in mentem venerit, vt non solùm ab alijs omnibus historiographis, sed à suo duce & pæne monstratore Plinio tam manifestè dissentiret, aut tot celebres viros, quibus Homerum principem annumero, rem falsam prodidisse. Hunc sanè numerum subticuit Diodorus, qui solius vrbium multitudinis meminit. Ptolemæus quoq; non expressit, vt neq; Dionysius Alexandrinus. Sed hæc reticentia tot virorum authoritati non præiudicat, vt neq; vnius Solini opinio, cui Strabonem tacitè appono. Negotium ab eruditis expendatur, & ab ipso Delrio.

l ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα] Cretam primum quidem incoluerunt ij, quos Eteocretes hîc appellatos, vides, id est, indigenas (ex more antiquorum loquimur: nos enim vnicum Adamum αὐτόχθονα prædicamus, & fabulas illas de indigenis ridemus) qui verè Cretenses dici meruere. At vt refert Diod. lib. 5. cap. 15 circa finem, alij etiam populi eò commigrârunt, & insulæ illius partes occupârunt. Hinc illa linguarum diuersitas, cuius nunc Vlysses meminit: quanquam hîc veteres annotarent, vt scribit Eustathius, illam ab Vlysse confingi, ne reprehenderetur qui non vteretur lingua Cretensium. At qui, inquam, Cretensium sermo non alius fuit quàm Græcus, quo etiam suam historiam conscripsisse Dyctin Cretensem, testatur Q. Septimius Romanus in illa epistola, quam illi præfixit. Existimo ergo, per γλῶσσαν solam dialecti diuersitatem significari, qualis est inter Dorienses, Ionas, Atticos, &c. Aut si de totius linguæ differentia sit intelligendum, id de mixtis illis barbaris interpretabimur, quos refert Diodorus memorato iam loco in Cretam appulisse, qui Græcè non sint loquuti: vnde scribit, eos posteà longa consuetudine & frequenti vsu Græcam linguam addidicisse, posteaq; Minois & Rhadamanti imperio paruisse.

m μεγάλου.] De Minoe aliàs dicemus, & cur ὀαριστὴς Iouis appellatur, suo loco explicabimus. Hîc nota, diuersam huius hospitis originem ab illa quam anteà duobus locis exponebat: denique totam narrationem ab ea planè differentem:

Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?

n δαίμων] Nihil sine Numine fieri Homerus patitur, quod passim in eius poësi videmus, ne quid τύχην agnosci ab eo credas, cùm nomen τύχης ne apud eum quidem legatur, licet Pausanias dicat in hymno Cereris reperiri. At de illo Homero hymnographo lis adhuc est sub Iudice.

o τῆς δ' ἄρ' ἀκουούσης] Describit nobis opportunè Penelopen istos lacrymarum torrentes effundentem, præsente nimirum marito, qui testis beneuolentiæ, qua eum complectebatur, iam esse poterat. Tantos autem luctus ei affingit, quantos par erat à charissima coniuge manare, quæ non simulatum, sed verum dolorem ob mariti casum præ se ferret. Eos autem eleganti illa comparatione auget, cùm in ea repentinam & quasi momentaneam τῆξιν & tabefactionem imaginatur.

p παρήμενον.] Hoc ex persona Poëtæ dicitur. Adesse enim coniugem ignorabat Penelope.

q ὀφθαλμοὶ] Mira fuit in Vlysse dissimulandi dexteritas, vt etiam naturales istos affectus compescere potuerit, qui alioqui vel ab inuitis produntur. Eleganter autem eius oculos cornu aut ferro comparat propter siccitatem.

Ἡ δ' ἐπεὶ οὖν τάρφθη πολυδακρύτοιο γόοιο,
Ἐξαῦτίς μιν ἔπεσσιν ἀμειβομένη προσέειπεν,
Νῦν μὲν δή σευ ξεῖνέ γ' ὀΐω πειρήσεσθαι
Εἰ ἐτεὸν δὴ κεῖθι σὺν ἀντιθέοις ἑτάροισιν
Ξείνισας ἐν μεγάροισιν ἐμὸν πόσιν, ὡς ἀγορεύεις.
* Εἰπέ μοι ὁπποῖ' ἄσσα περὶ χροῒ εἵματα ἕστο,
Αὐτός θ' οἷος ἔην, καὶ ἑταίρους οἵ οἱ ἕποντο.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀ-
δυσσεύς,
Ὦ γύναι, ἀργαλέον τόσσον χρόνον ἀμφὶς ἐόντα
Εἰπέμεν· ἤδη γάρ οἱ ἐεικοστὸν ἔτος ἐστίν
Ἐξ οὗ κεῖθεν ἔβη, καὶ ἐμῆς ἀπελήλυθε πάτρης
* Ἀλλὰ καὶ ὥς ἐρέω ὥς μοι ἰνδάλλεται ἦτορ·
Χλαῖναν πορφυρέην οὔλην ἔχε δῖος Ὀδυσσεύς,
Διπλῆν· αὐτάρ οἱ περόνη χρυσοῖο τέτυκτο
Αὐλοῖσιν διδύμοισι· πάροιθε δὲ δαίδαλον ἦεν·
Ἐν προτέροισι πόδεσσι κύων ἔχε ποικίλον ἐλλὸν
Ἀσπαίροντα λάων· τὸ δὲ θαυμάζεσκον ἅπαντες,
Ὡς οἱ χρύσεοι ὄντες, ὁ μὲν λάε νεβρὸν ἀπάγχων,
Αὐτὰρ ὁ, ἐκφυγέειν μεμαὼς, ἤσπαιρε πόδεσσι.
Τὸν δὲ χιτῶν' ἐνόησα περὶ χροῒ σιγαλόεντα,
Οἷόν τε κρομύοιο λοπὸν κάτα ἰσχαλέοιο.
Τὼς μὲν ἔην μαλακὸς, λαμπρὸς δ' ἦν ἠέλιος ὥς·
Ἦ μὲν πολλαί γ' αὐτὸν ἐθηήσαντο γυναῖκες.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·
Οὐκ οἶδ' εἰ τάδε ἕστο περὶ χροῒ οἴκοθ' Ὀδυσσεύς,
Ἤ τις ἑταίρων δῶκε θοῆς ἐπὶ νηὸς ἰόντι,
Ἤ τίς που καὶ ξεῖνος, ἐπεὶ πολλοῖσιν Ὀδυσσεὺς
Ἔσκε φίλος· παῦροι γὰρ Ἀχαιῶν ἦσαν ὁμοῖοι.

Hæc a. postquã igitur satiata multarum lacrymarũ lu-
Iterum ipsum verbis respondens allocuta est, (ctu,
Nunc iam te hospes puto tentasse
Si verè tam illic cum diuinis socijs (dicis.
Hospitio excepisti in domibus meum maritum, sicut
Dic mihi qualia, quæ circa corpus vestimẽta indutus erat,
Ipse qualis erat, & socios qui ipsum sequebantur.
Hanc autem respondens allocutus est prudens V-
lysses,
O mulier, difficile tanto tempore seorsum qui fuerit
Dicere, iam enim ei vigesimus annus est,
Ex quo illinc iuit, & mea abijt patria.
At ego dicam sicut mihi videtur animo. γρ. Αὐτάρ τοι ἐρέω.
Vestem purpuream subtilẽ habebat diuinus Vlysses,
Duplicem, at ei fibula auro facta erat
Foraminibus duplicibus, antè autem variegata erãt.
In prioribus pedibus canis habebat varium ceruum
Trementem videns, hoc autem admirabãtur omnes.
Similiter hi aurei erãt: hic quidẽ videbat hinnulũ suf-
At hic effugere promptus palpitabat pedib. (focans,
Hanc autem interulam intellexi circa corpus splen-
Tanquam cepæ tunicam aridæ. (didam
Sic quidem erat mollis, splendida autẽ erat Sol sicut.
Certè quidem multæ ipsum admirabãtur mulieres,
Aliud aũt tibi dico, tu autem in mentibus pone tuis.
Nescio si hæc indutus fuerit circa corpus domi Vlysses,
An aliquis sociorum dederit veloci in naue eunti,
An aliquis alicubi & hospes, quoniam multis Vlysses
Fuit amicus, pauci enim Achiuorum erant similes:

Καί οἱ ἐγὼ χάλκεον ἄορ καὶ δίπλακα δῶκα
Καλὴν, πορφυρέην, καὶ τερμιόεντα χιτῶνα·
Αἰδοίως δ' ἀπέπεμπον ἐϋσσέλμου ἐπὶ νηός.
Καὶ μέν οἱ κῆρυξ ὀλίγον προγενέστερος αὐτοῦ
Εἵπετο· καὶ τόν τοι μυθήσομαι οἷος ἔην περ.
Γυρὸς ἐν ὤμοισι, μελανόχροος, οὐλοκάρηνος·
Εὐρυβάτης δ' ὄνομ' ἔσκε· τίεν δέ μιν ἔξοχον ἄλ-
λων
Ὧν ἑτάρων Ὀδυσεὺς, ὅτι οἱ φρεσὶν ἄρτια ᾔδη.
Ὣς φάτο. τῇ δ' ἔτι μᾶλλον ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο.
Σήματ' ἀναγνούσῃ τά οἱ ἔμπεδα πέφραδ' Ὀδυσ-
Ἡ δ' ἐπεὶ οὖν τάρφθη πολυδακρύτοιο γόοιο, (σεύς.
Καὶ τότε μιν μύθοισιν ἀμειβομένη προσέειπε,
Νῦν μὲν δή μοι ξεῖνε, πάρος περ ἐὼν ἐλεεινὸς
[b] Ἐν μεγάροισιν ἐμοῖσι, φίλος τ' ἔσῃ αἰδοῖός τε.
Αὐτὴ γὰρ τάδε εἵματ' ἐγὼ πόρον οἷ' ἀγορεύεις,
Πτύξασ' ἐκ θαλάμου, περόνην τ' ἐπέθηκα φαεινὴν,
γρ. ἔμμεναι. Κείνῳ ἄγαλμ' * εἶναι. τὸν δ' οὐχ ὑποδέξομαι αὖτις
Οἴκαδε νοστήσαντα φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Τῷ ῥα κακῇ αἴσῃ κοίλης ἐπὶ νηὸς Ὀδυσσεὺς
Ὤχετ' ἐποψόμενος Κακοΐλιον οὐκ ὀνομαστήν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀ-
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος, (δυσσεύς,
[c] Μηκέτι νῦν χρόα καλὸν ἐναίρεο, μηδέ τι θυμὸν
Τῆκε, πόσιν γοόωσα. νεμεσσῶμαί γε μὲν οὐδέν.
Καὶ γάρ τίς τ' ἀλλοῖον ὀδύρεται ἀνδρ' ὀλέσασα,
Κουρίδιον, τῷ τέκνα τέκῃ φιλότητι μιγεῖσα,
Ἢ Ὀδυσῆ', ὅν φασι θεοῖς ἐναλίγκιον εἶναι.
γρ. μῦθον. Ἀλλὰ γόου μὲν παῦσαι, ἐμεῖο δὲ σύνθεο * μῦθον.
Νημερτέως γάρ τοι μυθήσομαι, οὐδ' ἐπικεύσω,
Ὡς ἤδη Ὀδυσῆος ἐγὼ περὶ νόστου ἄκουσα
Ἀγχοῦ Θεσπρωτῶν ἀνδρῶν ἐν πίονι δήμῳ
Ζωοῦ. αὐτὰρ ἄγει κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλὰ,
Αἰτίζων ἀνὰ δῆμον. ἀτὰρ ἐρίηρας ἑταίρους
Ὤλεσε καὶ νῆα γλαφυρὴν ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
Θρινακίης ἀπὸ νήσου ἰών· ὀδύσαντο γὰρ αὐτῷ
Ζεύς τε καὶ Ἠέλιος. τοῦ γὰρ βόας ἔκταν ἑταῖροι.
Οἱ μὲν πάντες ὄλοντο πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ·
Τὸν δ' ἄρ' ἐπὶ τρόπιος νεὸς ἔκβαλε κῦμ' ἐπὶ χέρσου
Φαιήκων ἐς γαῖαν, οἳ ἀγχίθεοι γεγάασιν.
Οἳ δή μιν περὶ κῆρι θεὸν ὣς τιμήσαντο,
Καί οἱ πολλὰ δόσαν, πέμπειν τέ μιν ἤθελον αὐτοὶ
Οἴκαδ' ἀπήμαντον· καί κεν πάλαι ἐνθάδ' Ὀδυσ-
Ἦεν· ἀλλ' ἄρα οἱ τό γε κέρδιον εἴσατο θυμῷ, (σεὺς
Χρήματ' ἀγυρτάζειν πολλὴν ἐπὶ γαῖαν ἰόντι.
Ὣς περὶ κέρδεα πολλὰ καταθνητῶν ἀνθρώπων
Οἶδ' Ὀδυσεύς· οὐδ' ἄν τις ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος,
Ὥς μοι Θεσπρωτῶν βασιλεὺς μυθήσατο Φείδων.
Ὤμνυε δὲ πρὸς ἔμ' αὐτὸν ἀποσπένδων ἐνὶ οἴκῳ,
Νῆα κατειρύσθαι, καὶ ἐπαρτέας ἔμμεν ἑταίρους.
Οἳ δή μιν πέμψουσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἐμὲ πρὶν ἀπέπεμψε· τύχησε γὰρ ἐρχομένη νηῦς
Ἀνδρῶν Θεσπρωτῶν ἐς Δουλίχιον πολύπυρον. (σεύς.
Καί μοι κτήματ' ἔδειξεν ὅσα ξυναγείρατ' Ὀδυσ-
Καί νύ κεν ἐς δεκάτην γενεὴν ἕτερόν γ' ἔτι βόσκοι
Ὅσσά οἱ ἐν μεγάροις κειμήλια κεῖτο ἄνακτος.
Τὸν δ' ἐς Δωδώνην φάτο βήμεναι, ὄφρα θεοῖο
Ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο Διὸς βουλὴν ἐπακούσῃ,
Ὅππως νοστήσει φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,

Et ei ego æreum ensem, & duplicem dedi
Pulcram purpuream, & talarem vestem,
Honoratè autem dimisi benè tabulata in naui.
Et quidem eum præco paululùm maior ipso
Sequebatur & hunc tibi dicam qualis erat.
Gibbosus in humeris, nigro corpore, crispo capite.
Eurybates autem nomen fuit, honorabat autē ipsum
eximiè aliorum (nea sciebat.
Suorum sociorum Vlysses, quod mentibus consenta-
Sic dixit: huic.a. adhuc magis desideriū mouit luct⁹
Signa agnoscenti, quæ ei firma dixit Vlysses. (luctu
Hæc aūt postq̄ igitur saciata est multùm lacrymabili
Et nunc ipsum verbis respondens, alloquuta est,
Nunc qdem iam mihi hospes antea q eras miserabilis
In domibus meis, amicusq; eris, honorabilisq;.
Ipsa enim hæc vestimenta ego præbui qualia dicis,
Plicata ex cubiculo, fibulamq; imposui lucidam,
Vt illi ornamentū esset, hunc aūt non suscipiā rursus
Domum redeuntem dilectam in patriam terram.
Ideò malo fato concaua in naui Vlysses,
Iuit inspecturus malam Troiam non nominabilem.
Hanc.a. respondens alloquutus est prudens Vlysses,
O' vxor veneranda Laertiadæ Vlyssis, (mum
Non amplius nunc corpus pulcrum destrue, neq; ani-
Liquefac virum lugens, reprehendo quidem nihil.
Etenim aliqua alienum luget virū perdens (mixta
(Quē) iuuenē (habuerit,) cui filios peperit amicitia
Quantò magis Vlyssem quem dicunt Deis similē esse.
Sed luctu quidem cessa, mea autem intellige verba.
Verè enim tibi loquar, neq; occultabo.
Nam iam Vlyssis ego circa reditum audiui
Propè Thesprotos viros in pingui populo
Viuum: at ducit thesauros multos & bona,
Petens in populo: at amabiles socios
Perdidit, & nauem concauam in nigro ponto,
Trinacria ab insula veniens, irati sunt enim ipsi
Iupiterq; & Sol, huius enim boues interfecerunt socij.
Hi quidem omnes perierunt vndoso in ponto.
Hunc.a. in carina nauis iniecit vnda in continentem
Phæacum in terram, qui diuini geniti sunt.
Hi autem ipsum animo deum tanquam honorabant,
Et ei multa dederunt: mittere ipsum voluissent ipsi
Domum illæsum, & iampridem huc Vlysses
Venisset, sed ei hoc vtilius visum est animo,
Res congregare multam in terram euntem.
Sic præ astutias multas mortalibus hominibus
Cognouit Vlysses, neq; aliquis contendat homo alius.
Sic mihi Thesprotorum rex locutus est Pheidon.
Iurauit autem ad me ipsum sacrificans in domo
Nauem detraxisse, & præparatos esse socios.
Hi aūt ipsum mittent dilectam in patriam terram.
Sed me prius misit, contigit enim veniens nauis
Virorū Thesprotorum in Dulichium ferax frumenti,
Et mihi res ostendit quascunq; cōgregauerat Vlysses.
Et in decimam ætatem alterum adhuc depasceret,
Quæcunq; ei in ædibus opes iacent regis.
Hunc autem in Dodonem dicebat ire, vt Dei
Ex quercu alta Iouis consilium audiret,
Quomodo rediret dilectam in patriam terram

Ἤδη δὴν ἀπεών, ἢ ἀμφαδὸν ἦε κρυφηδόν.
Ὣς ὁ μὲν οὕτως ἐστὶ σόος, καὶ ἐλεύσεται ἤδη
Ἄγχι μάλ᾽· οὐδ᾽ ἔτι τῆλε φίλων καὶ πατρίδος αἴης
Δηρὸν ἀπέσσεται. ἔμπης δέ τοι ὅρκια δώσω·
Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν ὕπατος καὶ ἄριστος,
Ἱστίη τ᾽ Ὀδυσῆος ἀμύμονος, ἣν ἀφικάνω,
Ἦ μέν τοι τάδε πάντα τελείεται ὡς ἀγορεύω,
Τοῦδ᾽ αὐτοῦ λυκάβαντος ἐλεύσεται ἐνθάδ᾽ Ὀδυσ-
Τοῦ μὲν φθίνοντος μηνός, τοῦ δ᾽ ἱσταμένοιο. (σεύς,
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Αἲ γὰρ τοῦτο ξεῖνε ἔπος τετελεσμένον εἴη.
Τῷ κε τάχα γνοίης φιλότητά τε πολλά τε δῶρα
Ἐξ ἐμεῦ. ὡς ἄν τίς σε συναντόμενος μακαρίζοι.
Ἀλλά μοι ὧδ᾽ ἀνὰ θυμὸν ὀΐεται ὡς ἔσεταί περ·
ᵃ Οὔτ᾽ Ὀδυσεὺς ἔτι οἶκον ἐλεύσεται, ᵉ οὔτε σὺ πομπῆς
Τεύξῃ ἐπεὶ οὔ τι σημάντορές εἰσιν ἐν οἴκῳ,
Οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκε, μετ᾽ ἀνδράσιν, (εἴ ποτ᾽ ἔην γε)
Ξείνους αἰδοίους ἀποπεμπέμεν ἠδὲ δέχεσθαι.
Ἀλλά μιν ἀμφίπολοι ἀπονίψατε, κάτθετε δ᾽ εὐνήν,
Δέμνια καὶ χλαίνας καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα,
Ὥς κ᾽ εὖ θαλπιόων χρυσόθρονον ἠῶ ἵκηται.
Ἠῶθεν δὲ μάλ᾽ ἦρι λοέσσαι τε χρῖσαί τε,
Ὥς κ᾽ ἔνδον παρὰ Τηλεμάχῳ δείπνοιο μέδηται
Ἥμενος ἐν μεγάρῳ· ᶠ τῷ δ᾽ ἄλγιον ὅς κεν ἐκείνων
Τοῦτον ἀνιάζῃ θυμοφθόρος, * οὐδέ τι ἔργον
Ἐνθάδ᾽ ἔτι πρήξει, μάλα περ κεχολωμένος αἰνῶς.
ᵍ Πῶς γὰρ ἐμεῦ σὺ ξεῖνε δαήσεαι, εἴ τι γυναικῶν
Ἀλλάων περίειμι νόον καὶ ἐπίφρονα μῆτιν,
Εἴ κεν ἀϋσταλέος, κακὰ εἱμένος ἐν μεγάροισι
Δαινύῃ; ἄνθρωποι δὲ μινυνθάδιοι τελέθουσιν.
ʰ Ὃς μὲν ἀπηνὴς αὐτὸς ἔῃ καὶ ἀπηνέα εἰδῇ,
* Τῷ δὲ καταρῶνται πάντες βροτοὶ ἄλγε᾽ ὀπίσσω
Ζωῷ, ἀτὰρ τεθνεῶτί γ᾽ ἐφεψιόωνται ἅπαντες.
Ὃς δ᾽ ἂν ἀμύμων αὐτὸς ἔῃ καὶ ἀμύμονα εἰδῇ,
Τοῦ μέν τε κλέος εὐρὺ διὰ ξεῖνοι φορέουσι
Πάντας ἐπ᾽ ἀνθρώπους, πολλοὶ δέ μιν ἐσθλὸν ἔειπον.
Τὴν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀ-
δυσσεύς,
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος,
ⁱ Ἤτοι ἐμοὶ χλαῖναι καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα
Ἤχθεθ᾽, ὅτε πρῶτον Κρήτης ὄρεα νιφόεντα
Νοσφισάμην ἐπὶ νηὸς ἰὼν δολιχηρέτμοιο.
Κείω δ᾽ ὡς τὸ πάρος περ ἀΰπνους νύκτας ἴαυον.
Πολλὰς γὰρ δὴ νύκτας ἀεικελίῳ ἐνὶ κοίτῃ
Ἄεσα. καί τ᾽ ἀνέμεινα ἐΰθρονον ἠῶ δῖαν.
Οὐδέ τί μοι ποδάνιπτρα ποδῶν * ἐπιήρανα θυμῷ
Γίγνεται· οὐδὲ γυνὴ ποδὸς ἅψεται ἡμετέροιο
Τάων αἵ τοι δῶμα κάτα δρήστειραι ἔασιν,
ᵏ Εἰ μή τις γρηῦς ἐστι παλαιή, κεδνὰ ἰδυῖα,
* Ἥ τις τέτληκεν τόσα φρεσὶν ὅσσα τ᾽ ἐγώ περ·
* Τὴν δ᾽ οὐ φθονέοιμι ποδῶν ἅψασθαι ἐμεῖο.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Ξεῖνε φίλ᾽, οὐ γάρ πώ τις ἀνὴρ πεπνυμένος ὧδε
Ξείνων τηλεδαπῶν φιλίων ἐμὸν ἵκετο δῶμα,
Ὡς σὺ μάλ᾽ εὐφραδέως πεπνυμένα πάντ᾽ ἀγορεύεις.
Ἔστι δέ μοι γρηῦς πυκινὰ φρεσὶ μήδε᾽ ἔχουσα,
Ἣ κεῖνον δύστηνον ἐΰ τρέφεν ἠδ᾽ ἀτίταλλεν,
Δεξαμένη χείρεσσ᾽ ὅτε μιν πρῶτον τέκε μήτηρ,
Ἥ σε πόδας νίψει, ὀλιγηπελέουσά περ ἔμπης.

* *Iam diu absens vel manifestè, vel clàm.*
Sic quidem hic est saluus, & veniet, iam
Propè valdè nō amplius longè ab amicis & patria ter-
Diu aberit, tamen aūt tibi iuramenta dabo. (ra
Sciat nūc Iupiter primùm Deorum eximius & opti-
Domusq; Vlyssis strenui (ad) quam perueni, (mus,
Certè tibi hæc omnia perficientur sicut dico.
Hoc autem ipso anno veniet huc Vlysses,
Hoc quidem affecto mense, hoc autem stante.
Hunc aūt rursus allocuta est prudens Penelope,
Vtinam enim hoc hospes verbum perficiendum esset.
Quo citò cognosceres amicitiam multaq; dona
Ex me, vt aliquis te obuius beatum dicat.
Sed mihi sic in animo putatur sicut erit,
Neq; Vlysses amplius domū veniet, neq; tu deductio-
Sortieris, quoniam non domini sunt in domo, (nem
Qualis Vlysses fuit inter viros (si vnquam fuit)
Hospites honoratos dimittere & suscipere.
Sed ipsum famulæ lauate, & ponite lectum
Stramenta, & chlænas, & cooperimenta splendida,
Vt benè calefactus auream sedis auroram perueniat. χ. ἀθαλπιόων
Manè autem valdè manè lauate, vngiteq;,
Vt intus apud Telemachum cœna curetur
Sedens in domo, huic autem molestia, qui illorum
Hunc tristitia afficiet perniciosus, neq; aliquod opus χ. οὐδέ κεν ἔργον Ἐνθ.
Hic amplius faciet, valdè quamuis iratus grauiter. ἢ, οὐδέ τι
Quomodo enim me hospes scies, si quid mulierum ἔργον Ἐνθάδ᾽ ἔτι πρ.
Aliarum circumeo mentem & prudens consilium,
Si veste carens, malè indutus in domibus
Conuiuaris, homines aūt breuis & fugacis (vitæ) sunt.
Qui quidem sæuus ipse erit, & crudelia sciet,
Huic autem maledicent omnes homines doloribus à χ. τῷ δ᾽
Viuo, at mortuo maledicent omnes. (tergo
Qui autem bonus ipse erit, & bona sciet,
Huius quidem gloriam latam hospites ferent
Omnes in homines, multiq; ipsum bonum dixerint.
Hanc autem respondens, allocutus est prudens V-
lysses,
O uxor veneranda Laërtiadæ Vlyssis,
Certè mihi indumenta, & cooperimenta splendida
Odio fuerunt, quando primùm Cretæ montes niuales
Reliqui in naui proficiscens longos remos habente:
Dormio sicut antea insomnes noctes dormiebam,
Multas enim noctes indecenti in lecto χ. οἴκῳ
Dormiui, & expectaui bona sedis aurorā diuinam,
Neq; mihi peluis pedum amabilis in animo χ. ἐπίηρ᾽ ἀνὰ θυμὸν
Est, neq; mulier pedem tanget nostrum
Harum quæ in domo ministræ sunt.
Nisi aliqua vetula est antiqua prudentia sciens,
Quæ tolerauit tot mente quot ego: χ. Ἥ τις δὴ τέτλακε τόσα
Hanc non inuideo pedes tangere meos.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope, χ. Τῇ δ᾽ οὐκ ἂν φθ.
Hospes dilecte, non enim aliquis vir prudens sic
Hospitū peregrinorū amicorū meā peruenit domum,
Sicut tu valdè circumspectè prudentia omnia dicis.
Est autē mihi anus prudentia mente consilia habens.
Quæ illum infelicem benè nutriuit, & educauit
Susceptū manib. quando ipsum primùm peperit ma-
Quæ tibi pedes lauabit debilis quamuis sit. (ter,

Ἀλλ' ἄγε νῦν ἀνστᾶσα περίφρων Εὐρύκλεια,	*Sed age nunc surgens prudens Euryclea,*
Νίψον σοῖο ἄνακτος ὁμήλικα· [l]καί που Ὀδυσσεὺς	*Laua tui domini æqualem, & Vlysses*
Ἤδη τοιόσδ' ἐστὶ πόδας, τοιόσδε τε χεῖρας.	*Iam talis est pedes, talis autemq; manus.*
[m]Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν.	*Statim enim in malo homines senescunt.*

COMMENTARIVS.

a αἰνί μοι] Toties ab alijs peregrinis falsa de Vlysse audiuerat Penelope, vt anteà conquerebatur Eumæus, vt ne nunc etiam temerè huic hospiti fidem adhibeat. Itaq; petit ab eo, vt indicijs quibusdam significet se Vlyssem, vt dicebat, in Creta vidisse, quæ ita exponet, vt iam de huius narrationis veritate amplius Penelope non dubitet. Vnde omnia amicitiæ officia paulò pòst ei pollicetur.

b ἐν μεγάροισιν ἐμοῖσι,] Hæc à Penelope dicta simpliciter quidem, ex eius persona sunt intelligenda: sed illam insciam ita loquentem induci, cùm id reuerà tamen ita futurum erat, vt ipsa docebat: non eadem ratione, quia cum coniugem mox erat habitura.

c μηκέτι νῦν χόλον] Rogat Penelopen, vt à luctibus istis temperet, non quòd eos vituperet, sed quòd potiùs gaudere eam deceat ob nuncium instantis mariti, quod illi mox referet: vt anteà etiam Eumæo referebat, sola Phæacum mentione excepta, quam hic inseret. Quorum porrò explicationem hic petes, ex lib. 14. eò loci, vbi Eumæo suos casus Vlysses exponebat, poteris desumere.

d οὐτ' Ὀδυσσεὺς] Iterum ista verè & ἀσφαλῶς à Penelope dicuntur ex industria poëtica, quæ exprimit præsagas quasdam hominum mentes multa cogitantes & expromentes temerè, quæ tamen reipsa verè accident, aut iam acciderunt. Sic ergo bene præsagiebat animus Penelopes, non amplius venturum Vlyssem: qui putà iam venisset, cum quo illa quoq; colloqueretur.

e οὔτι οἱ πομπῆς] Hic locus miserè erat à vulgari interprete acceptus: nos integritati restituimus. Neq; tamen nego plurima à me prætermissa quæ animaduersione indigent: sed nos omnia in Lexicon Homericum retulimus, vbi maiore otio illa examinabimus. Tam crassos autem errores hic silere non potui.

f τοὶ δ' ἄλγεα] Et hoc etiam ἀσφαλῶς à Penelope. Mox enim petulantias & iniurias procorum erat vindicaturus Vlysses.

g πῶς γὰρ ἐμεῦ] Anteà Vlysses Penelopen laudibus ita euehebat, vt ei neminem mortalium conferendum diceret. At Penelope has laudes se non promereri fatetur, nisi talem reipsa se exhibeat. Itaque vt hic hospes intelligat, se tam magnificè de illa non sine causa sentire hospitalitatis officia quæcunq; potest, ipsi pollicetur, vestitum nimirum & victum. Et cùm fœmineum robur tot virorum audaciæ obsistere non possit, ad imprecationem ani. à recurrebat.

h ὃς μὲν ἀπηνὴς ἔῃ] Rectè docent Ethici Christiani, meliorem scopum esse virtutum, quæ à Christianis oriuntur, quàm fuerit Ethnicorum. Illi enim sola gloria ad virtutem impellebantur, vt expressè hic docet Penelope: quem eundem scopum omnes quos virtutis nomine iactitat antiquitas, habuerunt, etiamsi Aristidem, Traianum, atq; adeò ipsum Socratem, Apollinis oraculo mortalium sapientissimum pronunciatum, in medium afferas, cùm Christiani ad solam Dei gloriam in suis virtutibus colliment. Vide Lactant. lib. 1 Instit. Christ. Lamb. Danæum Eth. Christ. lib. 1. cap 17.

i ἤτοι ἐμοὶ χλαῖναι] Lautitias illas, quas hospiti ab ancillis administrari iubebat Penelope, ille modestè recusat, suamq; consuetudinem prætexit qua ab ijs abhorret ex eo tempore, quo Cretam reliquit. Vnde ita insomnes transigendo noctes, & in duris neque ita mollibus, vt institui ei volebat, lectis recubando assuetus est, vt illis facilè iam quoque carere possit. Vnum amplectitur, sed sub conditione, vt pedes sibi lauentur, sed à vetula tantùm fœmina: quanquam eum locum vbi ista dicit, quidam expunxerint, vt mox dicemus.

k ἀλλ' εἴ τις γρηῢς] Hos tres versus à veteribus expunctos fuisse, testantur Didymus & Eustathius. Primùm quòd ab ea lauari eligat à qua facilè ex vulnere dignosci poterat. Deinde quòd eam poscat, quæ tot perpessa sit ac ipse. Vbi enim illa tandem potuit reperiri? Sed hæc argumenta licet speciosa sunt, tamen hos versus, meo consensu, Homero nunquam eripient. quos si tollas, totum hunc locum mutilaueris. Si enim hæc Vlyssis petitio non præcessit, quorsum Penelope anum ei posteà concederet, quæ alioqui intellexerit, hospitem à mulieribus lauari nolle? Hoc clariore luce non indiget. Neque obstat, quòd ab ea ex vulnere dignosci poterit. Nam ita voluisse de industria Vlyssem dicimus, vt esset etiam hæc Euryclea eius consilij conscia, quæ multum ad futuram illam μνηστηροφονίαν conferre poterat: quod cùm prauideret Vlysses, ne dignosci quidem ab ea timuit, vtpote cuius fidem adeò exploratam haberet, vt tutò illi totum negotium committi posse crediderit. Non obstat etiam, quod paulò pòst, cùm ab ea lauabitur, timebit, ne ex cicatrice dignoscatur: nam eos videtur ille imitari, qui cùm videri velint, tamen se abscondunt, vt illa Galatea Virgiliana. Et si penitùs agnosci voluisset, poterat etiam omnino lotionem repudiare. Eodem consilio se Eumæo & Philætio indicabit, ostentata illa cicatrice. Neque ergo subscribo Eustathio dicenti. ἐμφαίνουσι δὲ, inquit, καὶ τὸν τόπον τοῦτον ὡς παραδειγματικὸν βδελυγμάτων οὐκ εὖ μὲν ἐσκεμμένου, ὡς ἀγαθοῦ δὲ εἰκαίου. Ego enim illud εὖ μάλα ἐσκεμμένον pronuncio, & hanc imprudentiæ labem tam prudenti heroi nunquam inussero. Quòd autem anum petit, quæ tot pertulerit ac ipse, possumus cum Eustathio dicere hęc intelligenda κατ' ἀναλογίαν, καὶ δυνατόν, καὶ ἐγχωροῦν. Quæ paulò pòst explicans, καὶ ταῦτα γε δὲ, inquit, πεπληκέναι δοκεῖ Εὐρύκλεια ὅσα καὶ Ὀδυσσεὺς. Τληπαθὴς γὰρ ἐκ παίδων γέγονε, καὶ πολλὰ κακὰ εἶδεν. Quid verò si illa dempta analogia rem nudè accipiamus? Attendendum enim est illud φρεσίν. Porrò dito subodoratum Vlyssem huius Euryclea dolores tantos fuisse, vt suis facilè possent adæquari. Cur verò subodoratus fuerit? Quia intelligebat, se ab ea summoperè diligi iam inde ab incunabulis. Quos verò dolores dicimus? Ex tam longa Vlyssis absentia, quæ opinionem de eius morte iamdiu inuexerat: deinde ex procorum petulantia, qui tam miserè eius opes dilaniarent, & hæredem tot facultatibus sine vlla misericordia iam per integrum triennium spoliarent: deniq; totam familiam proteruè ita conturbassent, vt Vlyssis præsentiam summis votis non desiderare non poterit, qui hos tumultus compesceret. Et vt ista dura videantur, licuit Vlyssi hoc dicere de vetula solius senectutis respectu, vt ex Eustathio diximus. Et hæc hyperbole, quæ quàm sit familiaris Poëtis, plus satis notum est, hunc locum spurium non arguit, vt obelo configi debeatur.

l καί που Ὀδυσσεὺς] Ecce quàm veris proxima, immò quàm vera temerè & inscia proferat Penelope, qualia in eius verbis anteà obseruauimus.

m αἶψα γὰρ] Nihil est quod senectutis tempus magis acceleret, quàm mala & calamitates, quæ aliquis perpetitur. Quod ex vsitata Gallorum loquendi formula satis percipitur, ad singula enim mala canos sibi fieri dictitant, & hoc verè experientia comprobat. Cuius rei causam nescio an ex Aristot. Hist. anim. lib. 3 cap. 11. & de Gener. anim. lib. 5. cap. 4. expiscari possis. Mihi videtur quispiam malis cruciatus integras animæ functiones nõ habere, neq; etiam ipsius facultatis corporis, quæ alimenta digerit & concoquit, vnde æqualis & perpetuus calor omnibus membris suppeditetur. Calor autem in sanguine, sanguinis copia ex alimentis nascitur. Quid si metus, quem frigidum esse ex Aristotele aliàs docuimus, hoc etiam efficiat? Inopia autem & exilitate caloris canitiem contrahi statuit philosophus. Cùm ergo ij, quos aduersa exagitant, identidem sibi metuant à pernicie, par est vt extincto calore frigiditas illa hos canos in illis excitet. Hoc hactenus sentio, miratus intereà, quòd hæc Aristoteles nusquam ex professo docuerit, cùm tamen ad illam disputationem, de canitiei causis, quas dicto lib. 5 de Generatione animalium cap. 4 persequitur, videretur pertinere. Hunc autem versum in prouerbiorum ordinem retulit D. Erasmus Roterod.

Ὣς ἄρ' ἔφη· γρηῢς δὲ κατέσχετο χερσὶ πρόσωπα,	*Sic dixit, vetula aũt detinebat manibus vultum.*
Δάκρυα δ' ἔκβαλε θερμά, ἔπος δ' ὀλοφυδνὸν ἔειπεν,	*Lacrymas autem emisit calidas, verbum autem luctuosum dixit,*
[a]Ὤ μοι ἐγὼ σέο τέκνον ἀμήχανος· ἦ σε περὶ Ζεὺς	*Hei mihi ego tibi fili debilis, certè te supra Iupiter*
Ἀνθρώπων ἤχθηρε θεουδέα θυμὸν ἔχοντα.	*Homines odit pium animum habentem.*

Οὐ γάρ

Οὐ γάρ πω τις τόσσα βροτῶν Διὶ τερπικεραύνῳ
Πίονα μηρί' ἔκη' οὐδ' ἐξαίτους ἑκατόμβας,
Ὅσσα σὺ τῷ ἐδίδως, ἀρώμενος ἕως ἵκοιο
Γῆράς τε λιπαρὸν, θρέψαιό τε φαίδιμον υἱόν·
Νῦν δέ τοι ὧδέ σε πάμπαν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ.
Οὕτω που καὶ κείνῳ * ἐφεψιόωντο γυναῖκες
Ξείνων τηλεδαπῶν, ὅτε τεῦ κλυτὰ δώμαθ' ἵκοιτο.
Ὡς σέθεν αἱ κύνες αἵδε καθεψιόωνται ἅπασαι,
Τάων νῦν λώβην τε καὶ αἴσχεα πόλλ' ἀλεείνων
Οὐκ ἐάᾳς νίζειν· ἐμὲ δ' οὐκ ἀέκουσαν ἄνωγε
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια.
Τῷ σε πόδας νίψω, ἅμα τ' αὐτῆς Πηνελοπείης
Καὶ σέθεν εἵνεκ' ἐπεί μοι ὀρώρεται ἔνδοθι θυμὸς
Κήδεσιν. ἀλλ' ἄγε νῦν ξυνίει ἔπος ὅ, ττι κεν εἴπω·
Πολλοὶ δὴ ξεῖνοι ταλαπείριοι ἐνθάδ' ἵκοντο,
Ἀλλ' οὔπω τινά φημι ἐοικότα ὧδε ἰδέσθαι
Ὡς σὺ δέμας φωνήν τε πόδας τ' Ὀδυσῆϊ ἔοικας.
[a] Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Ὦ γρηῦ, [b] οὕτω φασὶν ὅσοι ἴδον ὀφθαλμοῖσιν (σεὺς,
Ἡμέας ἀμφοτέρους, μάλα ἰκέλω ἀλλήλοιϊν
Ἔμμεναι ὡς σύ περ αὐτὴ ἐπιφρονέουσ' ἀγορεύεις.
Ὣς ἄρ' ἔφη. γρηῢς δὲ λέβηθ' ἕλε παμφανόωντα
Τῷ πόδας ἐξαπένιζεν, ὕδωρ δ' ἐνεχεύατο πουλὺ
Ψυχρόν· ἔπειτα δὲ θερμὸν ἐπήφυσεν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἷζεν * ἐπ' ἐσχαρόφιν, ποτὶ δὲ σκότον ἐτράπετ' αἶψα.
[c] Αὐτίκα γὰρ κατὰ θυμὸν ὀΐσατο μή ἑ λαβοῦσα
Οὐλὴν ἀμφράσσαιτο, καὶ ἀμφαδὰ ἔργα γένοιτο.
Νίζε δ' ἄρ' ἄσσον ἰοῦσα ἄναχθ' ἑόν· αὐτίκα δ' ἔγνω
[d] Οὐλὴν τὴν ποτέ μιν σῦς ἤλασε λευκῷ ὀδόντι
Παρνησόνδ' ἐλθόντα μετ' Αὐτόλυκόν τε καὶ υἷας,
Μητρὸς ἑῆς πατέρ' ἐσθλὸν, ὃς ἀνθρώποις ἐκέκαστο
[e] Κλεπτοσύνῃ θ' ὅρκῳ τε. Θεὸς δέ οἱ αὐτὸς ἔδωκεν
[f] Ἑρμείας· τῷ γὰρ κεχαρισμένα μηρία καῖεν
Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων. ὁ δέ οἱ πρόφρων ἅμ' ὀπήδει.
Αὐτόλυκος δ' Ἰθάκης ἐλθὼν ἐς πίονα δῆμον,
Παῖδα νέον γεγαῶτα κιχήσατο θυγατέρος ἧς·
Τόν ῥα οἱ Εὐρύκλεια φίλοις ἐπὶ γούνασι θῆκε
Παυομένῳ δόρποιο· ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
[g] Αὐτόλυκ', αὐτὸς νῦν ὄνομ' εὕρεο ὅ, ττι κε θείης
Παιδὸς παιδὶ φίλῳ. πολυάρητος δέ τοί ἐστι.
Τὴν δ' αὖτ' Αὐτόλυκος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Γαμβρὸς ἐμὸς θυγάτηρ τε τίθεσθ' ὄνομ' ὅ, ττι κεν εἴπω,
Πολλοῖσιν γὰρ ἔγωγε ὀδυσσάμενος τόδ' ἱκάνω
Ἀνδράσιν ἠδὲ γυναιξὶν ἀνὰ χθόνα πουλυβότειραν·
Τῷ δ' Ὀδυσσεὺς ὄνομ' ἔστω ἐπώνυμον. αὐτὰρ ἔγωγε,
Ὁππότ' ἂν ἡβήσας μητρώϊον ἐς μέγα δῶμα
Ἔλθῃ Παρνησόνδ', ὅθι πού μοι κτήματ' ἔασι,
Τῶν οἱ ἐγὼ δώσω, καί μιν χαίροντ' ἀποπέμψω.
[h] Τῶν ἕνεκ' ἦλθ' Ὀδυσσεὺς, ἵνα οἱ πόροι ἀγλαὰ
δῶρα.
Τὸν μὲν ἄρ' Αὐτόλυκός τε καὶ υἱέες Αὐτολύκοιο
Χερσίν τ' ἠσπάζοντο ἔπεσσί τε μειλιχίοισι.
Μήτηρ δ' Ἀμφιθέη μητρὸς περιφῦσ' Ὀδυσῆϊ
Κύσ' ἄρα μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλά.
Αὐτόλυκος δ' υἱοῖσιν ἐκέκλετο κυδαλίμοισι,
Δεῖπνον ἐφοπλίσσαι. τοὶ δ' ὀτρύνοντος ἄκουσαν·
Αὐτίκα δ' εἰσάγαγον βοῦν ἄρσενα πενταέτηρον
Τὸν δέρον ἀμφί θ' ἕπον, καί μιν διέχευαν ἅπαντα.
Μίστυλλόν τ' ἄρ' ἐπισταμένως, πεῖράν τ' ὀβελοῖσιν,

Non enim aliquis tot hominũ Ioui fulmine delectãti
Pinguia crura combussit, neq; eximias hecatombas,
Quot tu huic dedisti, precans vsq; ire faciat
Ad senectutem maturam, nutriasq; illustrem filium.
Nunc autem sic tibi omnino abstulit redeunti diem.
Sic alicubi illi illudunt mulieres — κ' ἐφεψιό-ωντο
Hospitũ peregrinorũ, quãdo ad inclytas domos perue-
Vt tibi senex canes hæ illudunt omnes, (nit.
Harũ nũc contumeliã & turpitudines multas fugiẽs,
Non sinebas lauare, me autem non inuitam iubet
Filia Icarij prudens Penelope.
Ideo tibi pedes lauabo simulq; ipsius Penelopes
Et tui gratia, quoniam mihi mouetur intus animus
Doloribus, sed agè nunc intellige verbum quod dicã.
Multi autem hospites miseri huc peruenerunt,
Sed nondum aliquem dico similem sic vidisse,
Sicut tu corpore, voceq;, pedibusq; Vlyssi similis es.
Hanc respondens allocutus est prudens Vlysses:
O vetula sic dicunt quicunq; viderunt oculis
Nos ambos valdè similes inter nos
Esse, sicut tu ipsa prudens dicis.
Sic dixit. vetula autem lebetem accepit splẽdidũ
Quo pedes lauabat. aquam autem infudit multam
Frigidam, postea autem calidam exhausit, at Vlysses
Sedit in foco, ad tenebras verò versus est statim. — κ' ἐπ'
Subitò enim in animo cogitauit ne ipsum accipiens
Cicatricem animaduerteret, & manifesta res fieret.
Lauabat.a. propè iens regẽ suum, statim aũt cognouit
Cicatricem porcus quã aliquãdo percussit albo dente
In Parnasum euntem ad Autolycumq; & filios
Matris suæ patrem bonum, qui homines ornabat
Furtoq; iuramentoq;. Deus autem ei ipse dedit
Mercurius, huic enim grata crura comburebat
Agnorũ & hædorũ, hic.a. prõptus simul sequebatur.
Autolycus autem Ithacæ veniens in pinguem populũ
Filium nuper natum inuenit filiæ suæ.
Hunc eius Euryclea dilectis in genibus posuit
Vbi cessasset à cœna, verbumq; dixit, denominauitq;,
Autolyce ipse nunc nomen inueni quod imponas
Filiæ filio dilecto, multis votis exoptatus vtiq; est.
Huic autem rursus Autolycus respondit, dixitq;
Gener meus filiaq; ponite nomen quodcunq; dicam.
Multis enim ego in via iratus hoc inueni:
Viris & mulieribus supra terram multa pascentem,
Huic Vlysses nomen sit cognomen, at ego
Quando vbi pubuerit maternam in magnam domũ
Venerit in Parnasum vbi mihi res sunt,
Ex his ei ego dabo, & ipsum gaudentem dimittam.
Horum gratia venit Vlysses, vt ei praberet splendida
dona.
Hunc quidem Autolycusq;, & filij Autolyci
Manibusq; salutauerunt verbisq; suauibus.
Mater autem Amphithea matris applicata Vlyssi,
Osculata est ipsum caputq;, & ambo lumina pulcra,
Autolycus autem filijs iussit gloriosis
Cœnam parare, hi autem impellentem audiuerunt.
Statim.a. induxerũt bouem masculum quinquennẽ,
Quẽ excoriarũt circũq; versabãt, et ipsũ fuderũt oẽm
Minutim inciderunt q; scienter, fixeruntq; verubus

Ὤπτησάν τε περιφραδέως, δάσαντό τε μοίρας.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Δαίνυντ'. οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
Δὴ τότε κοιμήσαντο, καὶ ὕπνου δῶρον ἕλοντο.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἠώς,
Βάν ῥ' ἴμεν ἐς θήρην ἠμὲν κύνες, ἠδὲ καὶ αὐτοὶ
Υἱέες Αὐτολύκου· μετὰ τοῖσι δὲ δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἤιεν. αἰπὺ δ' ὄρος προσέβαν καταειμένον ὕλῃ
Παρνησοῦ· τάχα δ' ἵκανον πτύχας ἠνεμοέσσας.
Ἠέλιος μὲν ἔπειτα νέον προσέβαλλεν ἀρούρας,
Ἐξ ἀκαλαρρείταο βαθυρρόου Ὠκεανοῖο.
Οἱ δ' ἐς βῆσσαν ἵκανον ἐπακτῆρες· πρὸ δ' ἄρ' αὐτῶν
Ἴχνι' ἐρευνῶντες κύνες ἤισαν. αὐτὰρ ὄπισθεν
Υἱέες Αὐτολύκου· μετὰ τοῖσι δὲ δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἤιεν ἄγχι κυνῶν, κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος.
Ἔνθα δ' ἄρ' ἐν λόχμῃ πυκινῇ κατέκειτο μέγας σῦς·
Τὴν μὲν ἄρ' οὔτ' ἀνέμων διάη μένος ὑγρὸν ἀέντων,
Οὔτε μιν ἠέλιος φαέθων ἀκτῖσιν ἔβαλλεν,
Οὔτ' ὄμβρος περάασκε διαμπερές· ὣς ἄρα πυκνὴ
Ἦεν, ἀτὰρ φύλλων ἐνέην χύσις ἤλιθα πολλή.
Τὸν δ' ἀνδρῶν τε κυνῶν τε περὶ κτύπος ἦλθε ποδοῖιν,
χ. οἱ δ' ἐπαγ. * Ὡς ἐπάγοντες ἐπῆσαν. ὁ δ' ἀντίος ἐκ ξυλόχοιο
Φρίξας εὖ λοφιήν, πῦρ δ' ὀφθαλμοῖσι δεδορκώς,
Στῆ ῥ' αὐτῶν σχεδόθεν. ὁ δ' ἄρα πρώτιστος Ὀδυσσεὺς,
Ἔσσυτ' ἀνασχόμενος δολιχὸν δόρυ χειρὶ παχείῃ,
Οὐτάμεναι μεμαώς· ὁ δέ μιν φθάμενος ἔλασεν σῦς
Γουνὸς ὕπερ· πολλὸν δὲ διήφυσε σαρκὸς ὀδόντι
Λικριφὶς ἀΐξας, οὐδ' ὀστέον ἵκετο φωτός.
Τὸν δ' Ὀδυσεὺς οὔτησε τυχὼν [k] κατὰ δεξιὸν ὦμον,
Ἀντικρὺ δὲ διῆλθε φαεινοῦ δουρὸς ἀκωκή.
Κὰδ δ' ἔπεσ' ἐν κονίῃσι μακών, ἀπὸ δ' ἔπτατο θυμός.
Τὸν μὲν ἄρ' Αὐτολύκου παῖδες φίλοι ἀμφεπένοντο,
Ὠτειλὴν δ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος ἀντιθέοιο
Δῆσαν ἐπισταμένως· [l] ἐπαοιδῇ δ' αἷμα κελαινὸν
Ἔσχεθον· αἶψα δ' ἵκοντο φίλου πρὸς δώματα πατρός.
Τὸν μὲν ἄρ' Αὐτόλυκός τε καὶ υἱέες Αὐτολύκοιο
Εὖ ἰησάμενοι, ἠδ' ἀγλαὰ δῶρα πορόντες,
Καρπαλίμως χαίροντα φίλως χαίροντες ἔπεμπον
Εἰς Ἰθάκην. τῷ μέν ῥα πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
Χαῖρον νοστήσαντι, καὶ ἐξερέεινον ἕκαστα,
Οὐλὴν ὅττι πάθοι· ὁ δ' ἄρα σφίσιν εὖ κατέλεξεν,
Ὥς μιν θηρεύοντ' ἔλασεν σῦς λευκῷ ὀδόντι
Παρνησόνδ' ἐλθόντα σὺν υἱάσιν Αὐτολύκοιο.
Τὴν γρηῢς χείρεσσι καταπρηνέσσι λαβοῦσα,
Γνῶ ῥ' ἐπιμασσαμένη. πόδα δὲ προέηκε φέρεσθαι.
Ἐν δὲ λέβητι πέσε κνήμη, κανάχησε δὲ χαλκός.
Ἂψ δ' ἑτέρωσ' ἐκλίθη· τὸ δ' ἐπὶ χθονὸς ἐξέχυθ' ὕδωρ.
Τὴν δ' ἅμα [m] χάρμα καὶ ἄλγος ἕλε φρένα· τὼ δέ οἱ ὄσσε
Δακρυόφιν πλῆσθεν, θαλερὴ δέ οἱ ἔσχετο φωνή.
Ἁψαμένη δὲ γενείου Ὀδυσσῆα προσέειπεν,
Ἦ μάλ' Ὀδυσσεύς ἐσσι, φίλον τέκος· οὐδέ σ' ἔγωγε
Πρὶν ἔγνων, πρὶν πάντα ἄνακτ' ἐμὸν ἀμφαφάασθαι.
[n] Ἦ, καὶ Πηνελόπειαν ἐσέδρακεν ὀφθαλμοῖσι,
Πεφραδέειν ἐθέλουσα φίλον πόσιν ἔνδον ἐόντα.
Ἡ δ' οὔτ' ἀθρῆσαι δύνατ' ἀντίη, οὔτε νοῆσαι·
Τῇ γὰρ Ἀθηναίη [o] νόον ἔτραπεν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Χεὶρ' ἐπιμασσάμενος, φάρυγος λάβε [p] δεξιτερῆφι.

Assaueruntq́, peritè, diuiseruntq́, partes.
Sic tunc quidem toto die in Solem descendentem
Cōuiuabātur, neq́, animus indigebat cōuiuio aquali.
Quādo autem Sol descendit, & aduenerūt tenebra,
Iam tunc dormiuerunt, & somni donum acceperūt.
Quando autem manè genita apparuit rosea Aurora,
Perrexerunt ire in venationem & canes, ac & ipsi
Filij Autolyci, cum his autem diuinus Vlysses
Iuit, altum autē montem ascenderūt indutum sylua
Parnasi, citò autē peruenerunt cōcauitates ventosas.
Sol quidem postea nuper percussit arua
Ex tacitè fluenti profundifluo Oceano.
Hi.a. concauitatē peruenerunt venatores, antè aūt ipsos
Vestigia scrutantes canes ibant, ad retrò
Filij Autolyci, cum his autem diuinus Vlysses
Ibat propè canes, vibrans longam hastam.
Tunc autem in sylua densa iacebat magnus aper,
Quā quidē neq́, ventorū penetrabat vis humida spirantium,
Neq́, ipsam Sol lucens radijs percutiebat,
Neq́, hymber penetrabat penitus sic densa
Erat, at foliorum inerat fusio valdè multa.
Hunc aūt virorumq́, canumq́, sonus peruenit pedum.
Sic euntes ibant, hic autem contrarius ex sylua
Valdè exhorrēs setosa ceruice. ignē.a. oculis aspiciens,
Stetit ipsos propè, ipse autem primus Vlysses
Irruit eleuata longa lancea manu forti,
Vulnerare cupiēs, hic.a. ipsum perueniens pcussit aper
Genu super, multum autem exhausit carnis dente
Obliquè ruens, neq́, (ad) os peruenit viri.
Hunc Vlysses vulnerauit in dextro humero.
Ex alia parte trāsiuit lucida lācea cuspis,
Decidit.a. in pulverib. in lōgū extēsus, lōgè.a. volauit animus
Hunc quidem Autolyci filij dilecti circum laborabāt,
Vulnus autem Vlyssis optimi diuini
Ligauerunt scienter, in incantatione autem sanguinem nigrum
Tenuerunt. statim aūt iuerunt dilecti ad ades patris.
Hunc quidem Autolycusq́, & filij Autolyci
Benè medicati, & splendidis donis datis.
Statim gaudentem dilectam gaudentes miserunt
In Ithacam, hoc quidem pater & veneranda mater
Gauisi sunt qd' redijsset, & interrogauerunt singula,
Cicatricē quòd passus sit, hic aūt ipsis benè narrauit,
Sic ipsum venantem percussit aper albo dente
Parnasum euntem cum filijs Autolyci.
Hanc anus manibus pronis acceptam,
Agnouit extergens, pedem autem dimisit ferri.
In autem lebete cecidit sura, sonuit autem as.
Rursum verò in partem alteram inclinata est, at in terram effusa est aqua.
Huius autem simul gaudium & dolor inuasit mentem, eius verò oculi
Lacrymis impleti sunt, tenuis verò ipsi hasit vox
Vbi contigisset autem mentum, Vlyssem allocuta est,
Certè Vlysses es chare fili, neq́, equidem te
Prius agnoui, quàm totum regem meum cōtrectaui.
Quippe & Penelopem inspexit oculis,
Indicare volens dilectum maritum intus existere.
Hac aūt neq́, videre potuit cōtraria, neq́, cognoscere,
Huic enim Minerua mentem vertit: at Vlysses
Manu palpans guttur cepit dextra,

Τῇ δ' ἑτέρῃ ἔθεν ἆσσον ἐρύσατο, φώνησέν τε
Μαῖα, τίη μ' ἐθέλεις ὀλέσαι; σὺ δέ μ' ἔτρεφες αὐτὴ
Τῷ σῷ ἐπὶ μαζῷ· νῦν δ' ἄλγεα πολλὰ μογήσας,
Ἤλυθον εἰκοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἐπεὶ ἐφράσθης, καί τοι θεὸς ἔμβαλε θυμῷ,
Σίγα, μή τις τ' ἄλλος ἐνὶ μεγάροισι πύθηται.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται,
Εἴ χ' ὑπ' ἐμοί γε θεὸς δαμάσῃ μνηστῆρας ἀγαυοὺς,
Οὐδὲ τροφοῦ οὔσης σεῦ ἀφέξομαι, ὁππότ' ἂν ἄλλας
Δμῳὰς ἐν μεγάροισιν ἐμοῖς * κτείναιμι γυναῖκας.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Εὐρύκλεια,
Τέκνον ἐμὸν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
Οἶσθα μὲν οἷον ἐμὸν μένος ἔμπεδον, οὐκ ἐπιεικτόν·
Ἕξω δ' ὡς ὅτε τις στερεὴ λίθος, ἠὲ σίδηρος.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι·
Εἴ χ' ὑπὸ σοί γε θεὸς δαμάσῃ μνηστῆρας ἀγαυοὺς,
Δὴ τότε τοι καταλέξω ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκας
Αἵ τέ σ' ἀτιμάζουσι καὶ αἳ νηλιτεῖς εἰσιν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Μαῖα, τίη δὲ σὺ τὰς μυθήσεαι; οὐδέ τί σε χρή·
Εὖ νυ καὶ αὐτὸς ἐγὼ φράσομαι καὶ εἴσομ' ἑκάστην.
Ἀλλ' ἔχε σιγῇ μῦθον, ἐπίτρεψον δὲ θεοῖσιν.

Altera autem (manu) ipsam propè traxit, dixitq́.
Nutrix cur me vis perdere? tu. a. me nutriuisti ipsa
Ipsa tua in mamma, nunc aũt dolores multos passus
Veni vigesimo anno in patriam terram,
Sed postquam intellexisti, et tibi Deus iniecit animo,
Tace, ne quis alius in domibus audiat.
Sic enim dico, hoc autem & perfectum erit.
Si mihi Deus interficiet procos superbos,
Neq́ à te vtpote quæ nutrix es abero, quando alias
Famulas in domibus meis interficiam mulieres. * κτείναιμι
Hunc autem rursus allocuta est prudens Euryclea,
Fili mi, quale verbum fugit septum dentium?
Scis quidẽ qualis meus animus constans nec impotẽs.
Tenebo.a. sicut quãdo aliquid solidus lapis, vel ferrũ.
Aliud autem tibi dico, tu autem in mentib. pone tuis,
Si tibi Deus domabit Procos superbos,
Iam tunc tibi narrabo in ædibus mulieres,
Quæ te dedecorant, & quæ nequissimæ sunt.
Hanc.a. respondens, allocutus est prudens Vlysses,
Nutrix, cur autẽ tu has dicis? neq́ aliquid te oportet:
Benè & ipse ego intelligam, & cognoscam singulam.
Sed tene silentio verbum, committe autem (rem) dijs.

COMMENTARIVS.

a ὤ μοι ἐγὼ] Hæc Eurycleæ oratio quatuor continet. Primùm hunc hospitem accedens, in ipso limine erumpit in luctus, quos pro Vlysse pandit, vbi cum Ioue ipso conqueritur præ dolore pietatis & reuerentiæ in Deum oblita, quòd pium illum virum, & à quo tam studiosè & sanctè olim coleretur, odio tamen ita graui prosecutus sit, vt illius vota & preces non exaudierit, quod re ipsa iam demonstrat. Duo enim ille precabatur: vnum, vt senectutem posset attingere: alterum, vt in filio præclarè educando occuparetur. Neutrum illi concessit hactenus Iupiter. Ergo meritò sibi videtur cum Ioue hæc anus expostulare. Vbi notandũ est, quod aliàs obseruauimus, qualis fuerit veterum pietas & cultus Deorum, tanta nempe fiducia, vt Deos sibi eo nomine deuinctos crederent, à quibus necessariò & ex merito ea quæ peterent, impetrarent. Qui error nescio quorum fanaticorum hominum mentes adhuc hodierno seculo occupat. Sed videlicet illis, qui iam obstinatè terga dant veritati. Secundo comparat huius hospitis casus cum Vlyssis, vt illa quidem suspicatur. Tertio officium in eo lauando ipsi humanissimè offert. Quartò similitudinem quandam huius hospitis cũ Vlysse inducit, qualem in alijs, quotquot hactenus è peregrinis regionibus accesserunt, non obseruauerit.

b ἔπω φασί] Noui quendam principis Germani consiliarium, qui pari sui dissimulatione Lugduni ante quatuor annos vsus est, cùm tamen verè ab eo dignosceretur, apud quem id cautè respondit, quod hic Vlysses, Hoc esse ferè omnium iudiciũ, se eum esse, quem ipse arbitraretur, quod ita non securè negauit. Magna sanè est etiam à se dissitorum & ignotorum inter se hominum plerunque similitudo, qualis fuit rustici & Augusti imperatoris: Pompeij Magni cum Vibio & Publicio: Cn. Pompeij Strabonis cum Menogene coquo: Scipionis Nasicæ cum Serapione victimario: alterius Scipionis cum Salutio Mimo: Lentuli & Metelli cum Spinthere & Pamphilo histrionibus: Messalæ & Curionis cum Menogene & Burbuleo scenicis: Antiochi regis Syriæ cum Artemone quodam: Hybreæ oratoris cum Cymæorum seruo publico: Siculi Piscatoris cum prætore Romano: Oratoris Lucij Planci cum Rubrico Histrione: Armentarij Mirmillonis cum Cassio Seuero Oratore: vt referunt Plinius, Solinus, Valerius. Id verò silentio non prætermittendum, quod illi duo referunt de Toranio quodam Mangone, qui eximios forma pueros, alterum in Asia genitum, alterũ trans Alpes, vt geminos vendidit Antonio iam Triumuiro. Cùm verò ex sermone vtriusque fraus esset detecta, grauiter hoc Antonius apud Toranium questus est. At facetè Mango respondit, eò pluris esse illi hos pueros faciendos, quòd magis admiranda sit in eis, qui patria essent dissiti, quàm in geminis similitudo. Vnde etiam posteà nihil charius in sua substantia habuisse dicitur. Nostris temporib. similitudo illa Martini Guerrę, & Arnaldi Tillij miras Tragœdias Tholosæ Tectosagum excitauit, vt eruditissimo libello scripsit vir ille summus, & tam nefariè cædi etiam à discipulo (proh dolor) indignus IOANNES CORASIVS, olim Reginæ Nauarræ Cancellarius, & Curiæ Tholosanæ Consiliarius.

c αὐτὴ] Vide quæ in præcedenti sectione ad illa verba, ἀ μή τι χρείων, annotauimus.

d οὐλὴν] Ex hac cicatrice agnouit Vlyssem Euryclea, quod ita nudè & simpliciter à Poëta proponi potuerat: sed quia obscurius erat futurum quàm vt à quouis posset intelligi, historiam ab ouo repetit, quæ docet, quomodo plaga sit ei ab apro inflicta, cuius in hac cicatrice restent vestigia. Historia paucis sic se habet. Autolycus, nato non ita pridem Vlysse, Ithacam accessit, vbi oblatus est illi ab Euryclea nepos ex filia, vt ei nomen imponeret, quod ille recipiẽs Vlyssem appellari iussit: insuper vbi pubertatem attigisset, si se in Parnasso conuenerit, partem se ei bonorum suorum largiturum pollicetur. Cùm ergo vt eam ab auo consequeretur, eum accessisset, ab eodem ad venationem deductus est oblectandi eius gratia, in qua ab apro ita vulneratus est, vnde hanc cicatricem adhuc etiam prouectior factus retinuit, de qua nunc est mentio.

e κλεπτοσύνῃ θ' ὅρκῳ τε] Hæc duo virtuti & ornamento huius Autolyci tribuuntur, cùm alioqui videantur esse vitiosa. Quod ad furtum attinet, nescio qua ratione accusari possit, nisi ex more illius seculi, vbi latrocinia exercere pro indecoro non habebatur, vt aliàs in hoc Poëta vidimus: quanquam latrocinia meliùs excusari possunt quàm furta, quod illa saltem speciem quandam fortitudinis præ se ferunt, hæc ignaui potiùs sint animi & illiberalis. Vnde Plato 10. de Repub. κλοπὴν χρημάτων vocat ἀνελεύθερον, ἁρπαγὴν tantùm ἀναίσχυντον. Et fures seruos appellatos tradit Nonnus Marcellus. Homine ingenuo indignum pronunciat Ambros. lib. 3. de Off. cap. 3. Hesiodus:

δὼς ἀγαθή, ἅρπαξ δὲ κακή, θανάτοιο δότειρα.

Sed hîc non est disputandum, an rectè ab Autolyco furta exercerentur. Id enim non solùm apud Christianos, sed etiam apud Ethnicos extra controuersiam est positum si Tauroscythas, Cardaces Persarum, Germanos veteres & Aegyptios, Spartanos denique & si qui sunt prætereà, qui mihi non succurrant, exceperis. Romana iura id satis prohibent, vt leges Solonis & Draconis apud Athenienses. Fortassis id Autolyco non propter ipsam furandi actionem, quæ per se satis est illiberalis, sed propter dexteritatem & solertiam, quæ in ea requiritur, laudari potest: et eam ob causam Lycurgus, sapientissimus alioqui legislator, Spartanæ iuuentuti illam permittebat, modo cautè & occultè id ageret: nam detectos plectebat, vt refert in eius vita Plutarch. Vnde etiam nostra tempestate aliquid etiam laudis tribuitur ei, qui solerter quippiam nefarium commiserit. Fuit ergo hic Autolycus fur illustrissimus, cuius piceatam manum eleganter appellat Martialis, de quo copiosiùs in Lexico, ex Hygino capite 201. Fuit etiam ὅρκῳ, id est, in iuramentis cauillandi dexteritate insignis, ita enim hanc vocem intelligendam, ibidem ex Eustathio docebimus.

Exemplum eius rei habes in eo, qui cùm triginta dierum pactæ essent induciæ, noctu agro hostium populabatur Et in eo apud Athenæum, qui cùm pisciculum esset suffuratus, & alteri cuidam tradidisset, rogatus iureiurando affirmauit se illum non habere, nec quenquam alium scire, qui sit suffuratus. Illum verò, cui illum tradiderat, iurandi viam docuit, se neq; illum esse suffuratum, nec vllum alium scire, qui eum haberet: vt etiam refert Eustathius. Atq; hæc sunt illa ὅρκων σοφίσματα & παραλογισμοί, quib. noster Autolycus instructus fuisse dicitur, qua in parte hæredem habuit Vlyssem.

f Ἑρμείας,] Ioannes Tzetzes Chiliad. 8. hist. 202. hoc etiam prodidit, vbi dicit, hunc Autolycum filium fuisse Mercurij, qui cùm pauper esset, artem furandi à patre accepit, qua ita excelluerit, vt omnes fures, quotquot vnquam fuerunt, facilè superârit. Sed præstat integrum locum videre: quem eò lubentiùs adducemus, quò raro autorem illum in manibus hominum versari intelligimus.

Ἑρμοῦ παῖς ὁ Αὐτόλυκος, πατὴρ δὲ Λαερτίου
Πάππος τοῦ Ὀδυσσέως δέ, πένης δ' ὑπάρχων ἄγαν,
Ἐκ δὲ Ἑρμοῦ χαρίζεται τὴν κλεπτικὴν τὴν τέχνην,
Ὡς ὑπὲρ τὸν Αἰγύπτιον κλέπτην ἐκεῖνον κλέπτειν,
Καί γε τὸν Βαβυλώνιον, Ἡρόδοτος ὃν γράφει.
Ὑπέρ τε τὸν Εὐρύβατον, ὃν Ἕλληνες θρυλοῦσιν
Αὐτόν τε τὸν Ἀγαμήδην τε, μετὰ τοῦ Τροφωνίου
Ὑπὲρ ὑδραργυρίζειν τε καὶ πάντα νικᾶν κλέπτην.
Κλέπτων καὶ γὰρ μετήμειβεν, ἀλλὰ διδοὺς ἀντ' ἄλλων
Ἐδόκουν δ' οἱ λαμβάνοντες, τὰ σφῶν λαμβάνειν πάλιν
Οὐκ ἀπατᾶσθαι τούτῳ δέ, καὶ ἕτερα λαμβάνειν.
Ἵππον γὰρ κλέπτων ἄριστον, ὄνον τὸν ψωραλέον
Διδούς, ἐποίει δόκησιν ἐκεῖνον δεδωκέναι.
Καὶ κόρην νύμφην νεαρὰν κλέπτων, ἐδίδου πάλιν
Ἢ Σιληνὸν ἢ Σάτυρον, γέροντα σαπρόν τινα
Σιμόν, νωδόν, καὶ φαλακρόν, μυξώδη, τὸν δυσμόρφον.
Καὶ ὁ πατὴρ ἐνόμιζε τοῦτον ὡς θυγατέρα:

Id est, Gerbelio interprete:

Mercurij filius Autolycus, pater autem Laërtæ
Auus autem Vlyssis pauperq; existens valde
A Mercurio donatur arte furandi,
Vt super Aegyptio fure illo furaretur,
Atq; etiam Babylonio, Herodotus quos scribit,
Superq; Eurybate, quem Græci diuulgant:
Superq; ipso Agamede, cum Trophonio,
(malè enim Gerbelius reddiderat, post Trophonium.)
Et super natura Hydrargyri, & omnem vinceret furem.
Furans enim commutabat, alia dans pro alijs.
Arbitrabantur autem suscipientes, sua ipsorum accipere rursus.
Non decipi autem ab hoc, atq; diuersa recipere.
Equum enim furatus optimum, asinum scabiosum
Dans, faciebat æstimationem, illum dedisse,
id est, imponebat illis, & ita eos fascinabat, vt crederent, *&c.*
Et puellam, sponsam, iuuenem furans, dabat rursus
Vel Silenum, vel Satyrum, senem quendam putridum
Simum, edentulum, atq; caluum, mucosum, deformem.
Et pater arbitrabatur hanc filiam.

Hæc ille. Vbi autem de Hydrargyro loquitur, nihil aliud intelligit, meo iudicio, quàm vt natura Hydrargyri est varios colores & formas assumendi (vt norunt Chymistæ) sic ille varijs modis res, quas suffurabatur, immutabat quod non alia factũ est ratione, quàm Diabolica. A Mercurio igitur hanc furandi industriam habuit Autolycus. Illi enim Deo, si Dijs placet, egregiam illam artem & peritiam affinxit antiquitas. Et docet Lucianus in Dialogo Apollinis & Vulcani, eum iam inde ab incunabulis eam exercuisse, vt tridẽtem Neptuno, Vulcano forcipes, Veneri cestum, Ioui sceptrum in ipsa infantia suffuratus sit. Sed nos meliora, quàm vt hæc Deo affingamus, quem ex Mercurio intelligi vetus docet Theologia, quam nobis reseruauit in Hermathena & Hieroglyphicis, atq; etiam alibi Io. Goropius Becanus. Sed hoc ad Mythologicum nostrum Homericum, quod affectum habemus, pertinet.

g Αὐτόλυκ', αὐτὸς νῦν ὄνομ' εὕρεο] Sup. lib. 18. pag 262. notabamus ex Stuckio, videri apud veteres, vt à matribus potissimum nomina imponerentur: cui etiam nos suffragati sumus At hìc aliud videtur significari, cùm auus iam id præstet, quod fœminis ibi tribuebamus. Sed respondeo, hunc honorem fuisse auo delatum, vt nepoti nomen imponeret, vel quasi de eo quod imponendum erat consuleretur. Vnde ipse, quamuis nomen proferat, tamen demandat genero & filiæ vt imponant. Ait enim :

γαμβρὸς ἐμὸς θύγατέρ τε, τίθεσθ' ὄνομ' ὅττι κεν εἴπω.

De nomine autem Vlyssis dicendum aliàs nobis erit non tantùm ex veterib Grammaticis, sed etiam ex Hispanicis Goropij.

h τῶν εἵνεκ' ἦλθ' Ὀδυσσεύς,] Describitur aduentus Vlyssis cum eius causa, tum quanta humanitate sit apud Autolycum receptus. Primus ergo dies totus est conuiuio & somno datus: secundus venationi, in qua Vlysses ab apro vulnerabitur.

i βὰν ῥ' ἴμεν ἐς θήρην] Plato in Sophista venationis, quam ille ζῳοθηρικὴν vocat, duo statuit genera: & alterum quidem pedestre, πεζοθηρικόν: alterum verò natatilium animalium, ἐνυγροθηρικόν. Istud in duo rursus partitur: aucupium ὀρνιθοθηρευτικόν: piscatoriam, ἁλιευτικήν. Pedestre fieri dicit partim septis, partim plagis. Illud ἑρκοθηρικόν, hoc πληκτικὸν appellat. Illud autem noctu fit aut interdiu. Quod noctu, voca πυρευτικόν, quasi ignitum, quod ad lucem ignis fiat. Quod interdiu, ἀγκιστρευτικόν, quasi hamularium, quòd fuscinarum extrema hamis sunt aptata. Hæc ille philosophus. E quibus generibus vnius tantùm memini expressè Homerum loqui, idq; hoc loco: nempe πεζοθηρικῇ, quod vt viris fortibus dignum videtur agnoscere, vt & Plato in fine libri septimi de Legibus. Cætera genera idem philosophus minus probat. Et nocturnum quidem, licet sit pars πεζοθηρικοῦ, omnino prohibet: quasi otiosorum hominum. Aucupium, quanquam seruile existimet, tamen permittit, sed in desertis tantùm agris & montibus. Piscatoriam vbique præterquàm in portubus, sacris fluminibus, paludibus & stagnis. Pedestrem verò venationem, quæ equis & canibus & corporibus peragitur, omnino admittit. Quibus enim, inquit, diuina fortitudo curæ est, ij quadrupedes omnes cursu, vulneribus, telisq; propria manu venando, superare debent. Itaq; illam venationem non admittit, quæ retibus & laqueis perficitur. Videtur ergo quædam vmbra belli illud genus venationis πληκτικόν, quia vi & robore corporis perficitur: vnde etiam bella venationes appellat Plato θήρας, inquam ἀνθρώπων, quas etiam in conciliandis amicitijs statuit, tum in dicto Sophista, tum in eodem lib. 7. de Legib. A bellis gestis Nimrodus etiam in sacra pagina venator dicitur, hominum scilicet. Sic etiam Aristoteles Polit. 1. cap. 8. βίον λῃστρικόν, quem etiam πολεμικὸν ibidem appellat, sub nomine venationis complectitur. Vtrumque, id est, τὸ πληκτικὸν καὶ τὸ λῃστρικὸν priscis Latinis tribuit Virgilius:

Venatu inuigilant pueri, syluasq; fatigant.
Flectere ludus equos, & spicula tendere cornu.
At patiens operum, belloq; assueta iuuentus,
Aut rastris terram domat, aut quatit oppida bello:
Omne æuum ferro teritur.

Et paulò pòst: *Caniciem galea premimus, semperq; recentes*
Conuectare iuuat prædas, & viuere rapto.

τὸ πολεμικὸν ibi exprimit.

Quod de Germanis scribit Cæsar lib. 6. de Bell. Gall. Inter feras autem, quas hoc genere venationis insectantur, nulla est periculosior apro, ideoq; magis fortem & audacem requirit hominem. De leonibus, vrsis, tygride non loquor, quia eorum venatio minus rara est quàm apri, quanquam nescio an vllum eorum horribilius venatu sit apro.

k κατὰ δεξιὸν ὦμον,] Qua parte aper est imbecillior, ideò eam vt feriant, diligenter solent obseruare venatores.

l ἐπαοιδῇ] Hoc fuit omnino artificium Diabolicum, quo etiam hodierni Magi vtuntur, dum morbos sanant. Quomodo tamen & quatenus id facere possint, vide pluribus apud Bodinum Dæmonom. lib. 2. c. 2.

m χάρμα καὶ ἄλγος] Gaudio affecta est, quòd herum illum adeò exoptatum videret: dolore verò, quòd illum adeò miserum & infelicem cerneret, vt in suis etiam ædibus, ad quas tandem peruenerat, ab omnibus contemneretur.

n ἦ, καὶ Πηνελόπειαν] Præ lætitia, qua diffundebatur, non attendit, an quicquã subesset causæ, quòd tali habitu se Vlysses exhiberet, nec agnosceretur: sed statim id Penelopæ vult indicare, nisi Dea prudentiæ prudenter illi oculos & mentem perstrinxisset, ne eam posset animaduertere.

o νόος] Quia in mente est sita tota facultas sensuum. vnde illud ἐνόησε toties in hoc poëta pro. Vidi.

p δεξιτερῆφι] De hac apprehensione diximus in Iliade. Hoc autem contactu, qui supplicis est, & sequenti oratione nutricem demulcet Vlysses, ne se prodat, quod in suam perniciem sit redundaturum: quod se non facturam, sequenti pollicebitur Euryclea. Sic adhuc ignotus remanet.

q θεός] Nota vnitatem Dei expressam vt alibi sexcenties.

r ἐπιφράσθη] Pietas Vlyssea, quam aliàs satis obseruauimus.

Ὣς ἄρ' ἔφη, γρηῢς δὲ διὲκ μεγάροιο βεβήκει,
Οἰσομένη ποδάνιπτρα. τὰ γὰρ πρότερ' ἔκχυτο πάντα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ νίψέν τε καὶ ἤλειψεν λίπ' ἐλαίῳ,
Αὖτις ἄρ' ἀσσοτέρω πυρὸς ἕλκετο δίφρον Ὀδυσσεὺς
Θερσόμενος, οὐλὴν δὲ κατὰ ῥακέεσσι κάλυψε.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε περίφρων Πηνελόπεια,
Ξεῖνε, τὸ μέν σ' ἔτι τυτθὸν ἐγὼν εἰρήσομαι αὐτή·
Καὶ γὰρ δὴ κοίτοιο τάχ' ἡδέος ἔσσεται ὥρη,
Ὅν τινά γ' ὕπνος ἕλοι γλυκερὸς καὶ κηδόμενόν περ.
Αὐτὰρ ἐμοὶ καὶ πένθος ἀμέτρητον πόρε δαίμων.
a Ἤματα μὲν γὰρ τέρπομ' ὀδυρομένη, γοόωσα,
Ἔς τ' ἐμὰ ἔργ' ὁρόωσα καὶ ἀμφιπόλων ἐνὶ οἴκῳ.
Αὐτὰρ ἐπὴν νὺξ ἔλθῃ, ἕλῃσί τε κοῖτος ἅπαντας,
Κεῖμαι ἐνὶ λέκτρῳ, πυκιναὶ δέ μοι ἀμφ' ἀδινὸν κῆρ
Ὀξεῖαι μελεδῶναι ὀδυρομένην ἐρέθουσιν.
b Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν
Καλὸν ἀείδῃσιν ἔαρος νέον ἱσταμένοιο,
Δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσιν,
Ἥ τε θαμὰ τρωπῶσα χέει* πολυηχέα φωνὴν,
Παῖδ' ὀλοφυρομένη *Ἴτυλον φίλον, ὅν ποτε χαλκῷ
Κτεῖνε δι' ἀφραδίας, κοῦρον *Ζήθοιο ἄνακτος·
Ὣς καὶ ἐμοὶ δίχα θυμὸς ὀρώρεται ἔνθα καὶ ἔνθα,
Ἠὲ μένω παρὰ παιδὶ καὶ ἔμπεδα πάντα φυλάσσω,
Κτῆσιν ἐμὴν, δμωάς τε καὶ ὑψερεφὲς μέγα δῶμα,
Εὐνήν τ' αἰδομένη πόσιος, δήμοιό τε φῆμιν·
Ἦ ἤδη ἅμ' ἕπωμαι Ἀχαιῶν ὅς τις ἄριστος
Μνᾶται ἐνὶ μεγάροισι, πορὼν ἀπερείσια ἕδνα.
Παῖς δ' ἐμὸς εἷος μὲν ἔην ἔτι νήπιος ἠδὲ χαλίφρων,
Γήμασθ' οὔ μ' εἴα, πόσιος κατὰ δῶμα λιποῦσαν·
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας ἐστὶ καὶ ἥβης μέτρον ἱκάνει,
Καὶ δή μ' ἀρᾶται πάλιν ἐλθέμεν ἐκ μεγάροιο,
Κτήσιος ἀσχαλόων, τήν οἱ κατέδουσιν Ἀχαιοί.
Ἀλλ' ἄγε μοι τὸν ὄνειρον ὑπόκριναι καὶ ἄκουσον.
Χῆνές μοι κατὰ οἶκον ἐείκοσι πυρὸν ἔδουσιν
Ἐξ ὕδατος, καί τέ σφιν ἰαίνομαι εἰσορόωσα·
Ἐλθὼν δ' ἐξ ὄρεος μέγας αἰετὸς ἀγκυλοχείλης
Πᾶσι κατ' αὐχένας ἦξε καὶ ἔκτανεν· οἱ δ' ἐκέχυντο
Ἀθρόοι ἐν μεγάροις· ὁ δ' ἐς *αἰθέρα δῖαν ἀέρθη.
Αὐτὰρ ἐγὼ κλαῖον καὶ ἐκώκυον ἔν περ ὀνείρῳ.
Ἀμφὶ δ' ἔμ' ἠγερέθοντο ἐϋπλοκαμῖδες Ἀχαιαὶ,
Οἴκτρ' ὀλοφυρομένην, ὅ μοι αἰετὸς ἔκτανε χῆνας.
Ἂψ δ' ἐλθὼν κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ προὔχοντι μελάθρῳ,
Φωνῇ δὲ βροτέῃ κατερήτυε, φώνησέν τε,
Θάρσει Ἰκαρίου κούρη τηλεκλειτοῖο·
Οὐκ ὄναρ, ἀλλ' ὕπαρ ἐσθλὸν, ὅ τοι τετελεσμένον ἔσται.
Χῆνες μὲν μνηστῆρες, ἐγὼ δέ τοι αἰετὸς ὄρνις
Ἦα πάρος, νῦν αὖτε τεὸς πόσις εἰλήλουθα,
Ὃς πᾶσι μνηστῆρσιν ἀεικέα πότμον ἐφήσω.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐμὲ μελιηδὴς ὕπνος ἀνῆκε.
Παπτήνασα δὲ χῆνας ἐνὶ μεγάροισι νόησα
Πυρὸν ἐρεπτομένους παρὰ πύελον, ἧχι πάρος περ.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
c Ὦ γύναι, οὔ πως ἔστιν ὑποκρίνασθαι ὄνειρον
Ἄλλῃ ἀποκλίναντ'· ἐπεὶ ἦ ῥά τοι αὐτὸς Ὀδυσσεὺς
Πέφραδ' ὅπως τελέει· μνηστῆρσι δὲ φαίνετ' ὄλεθρος
Πᾶσι μάλ', οὐδέ κέ τις θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξει.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
d Ξεῖν', ἤτοι μὲν ὄνειροι ἀμήχανοι ἀκριτόμυθοι

Sic dixit, anus autem per domum exiuit,
Portans lauacra, hac enim priora effuderat omnia.
Sed postquam lauitq́, & vnxit pingui oleo,
Iterum prope ignem traxit sedem Vlysses,
Calefaciendus, cicatricem autem pannis cooperuit.
His autem verbis incepit prudens Penelope,
Hospes, hoc quidẽ tibi adhuc parũper ego dicã ipsa,
Etenim iam lecti citò dulcis erit hora,
Quem somnus capit dulcis & dolentem.
Sed mihi & dolorem magnum prabuit fortuna.
Dies quidem enim delector lamentans, lugens,
In mea opera inspiciens, & ancillarum in domo.
At postquam nox venit, capitq́ somnus omnes,
Iaceo in lecto, densa autem mihi circa valdè cor
Acuta cogitationes lugentem destruunt.
Sicut autem quando Pandarei filia floridula luscinia
Benè canit vere recens stanti, id est, nouo
Arborum in folijs sedens densis,
Qua frequenter versans fundit personantem vocem,
Filium.a. lugens Itylum dilectum, quẽ quõdam ferro
Interfecit per insanias, filium Zethi regis.
Sic & mihi bifariam animus mouetur huc & illuc.
Vel maneo apud filium, & firma omnia seruo,
Possessionẽ meam, famulasq́, & altam magnã domũ.
Lectumq́ reuerita mariti, populiq́ famam.
Vel iam simul sequor Achiuorum qui optimus
Nubere in domibus prabent infinitas dotes.
Fili⁹.a. me⁹ quousq́ quidẽ fuit adhuc infans et demẽs
Nubere non me sinebat mariti domũ derelinquentẽ.
Nũc.a. quãdo iam magn⁹ est, & pubertatis mensurã
Et iam me precatur iterum ire ex domo (peruenit,
Possessione iratus, quam ei consumunt Achiui.
Sed agè mihi somnium dijudica, & audi.
Anseres mihi in domo viginti triticum edunt
Ex aqua, & ipsis lator inspiciens.
Veniens autem ex monte magna aquila curua rostro,
Omnib. in ceruices ruit, & interfecit, hi.a. fusi sunt
Congregati in domib. hac.a. in athera dium elata est.
At ego flebam & lugebam in somnio.
Circum.a. me congregata sunt pulcra crinib. Achiua
Miserabiliter lugentẽ, ꝙ mihi aqla interfecit anseres.
Retrò autem veniens desedit in prominenti atrio.
Voce autem detinuit, vociferauitq́;
Confide Icary filia valdè inclyti:
Non somnium, sed verè bonum quod perfectum erit.
Anseres quidem proci, ego autem auis
Fui anteà, nunc rursus tuus maritus veni,
Qui omnibus procis indecentem mortem immittam.
Sic dixit, at me dulcis somnus dimisit.
Aspiciens autem anseres in domibus intellexi
Triticum comedentes apud scyphum vbi anteá.
Hanc autem respondens, allocutus est prudens Vlysses,
O mulier non aliquo modo est declarare somnium
Qui aliò deflectit, quoniam certè tibi ipse Vlysses
Dixit.a. quomodo pficiet: procis aũt apparebit cades
Omnib. valdè, neq́ aliquis mortem & parcas fugiet.
Hũc.a. rurs⁹ alloq. est prudẽs Penelope, (nõ possint
Hospes certè qdẽ sõnia ĩpudẽtia, & (talia) vt discerni

Γίνοντ', οὐ-

Γίνοντ', οὐδέ τι πάντα τελείεται ἀνθρώποισι.
Δοιαὶ γάρ τε πύλαι ἀμενηνῶν εἰσὶν ὀνείρων·
Αἱ μὲν γὰρ κεράεσσι τετεύχαται, αἱ δ' ἐλέφαντι·
Τῶν οἳ μέν κ' ἔλθωσι διὰ πριστοῦ ἐλέφαντος,
Οἵ δ' ἐλεφαίρονται ἔπε' ἀκράαντα φέροντες.
Οἳ δὲ διὰ ξεστῶν κεράων ἔλθωσι θύραζε,
Οἵ ῥ' ἔτυμα κραίνουσι, βροτῶν ὅτε κέν τις ἴδηται.
Ἀλλ' ἐμοὶ οὐκ ἐντεῦθεν ὀΐομαι αἰνὸν ὄνειρον
Ἐλθέμεν· ἦ κ' ἀσπαστὸν ἐμοὶ καὶ παιδὶ γένοιτο.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·
Ἥδε δὴ ἠὼς εἶσι δυσώνυμος, ἥ μ' Ὀδυσῆος
Οἴκου ἀποσχήσει. νῦν γὰρ καταθήσω ἄεθλον,
[e] Τοὺς πελέκεας τοὺς κεῖνος ἐνὶ μεγάροισιν ἑοῖσιν
χ. ὡς δεδ. Ἵστασχ' ἑξείης, δρυόχους* ὥς, δώδεκα πάντας,
Στὰς δ' ὅ γε πολλὸν ἄνευθε, διαρρίπτασκεν ὀϊστόν·
Νῦν δὲ μνηστήρεσσιν ἄεθλον τοῦτον ἐφήσω.
Ὃς δέ κε ῥηΐτατ' ἐντανύσῃ βιὸν ἐν παλάμῃσι,
Καὶ διοϊστεύσῃ πελέκεων δυοκαίδεκα πάντων,
Τῷ κεν ἅμ' ἑσποίμην, νοσφισσαμένη τόδε δῶμα
Κουρίδιον, μάλα καλόν, ἐνίπλειον βιότοιο·
Τοῦ ποτε μεμνήσεσθαι ὀΐομαι ἔν περ ὀνείρῳ.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος,
Μηκέτι νῦν ἀνάβαλλε δόμοις ἔνι τοῦτον ἄεθλον.
Πρὶν γάρ τοι πολύμητις ἐλεύσεται ἐνθάδ' Ὀδυσσεὺς
Πρὶν τούτους, τόδε τόξον ἐΰξοον ἀμφαφόωντας,
Νευρήν τ' ἐντανύσαι διοϊστεῦσαί τε σιδήρου.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
χ. ἐθέλεις Εἴ κ' *ἐθέλοις μοι ξεῖνε παρήμενος ἐν μεγάροισι
Τέρπειν, οὔ μοι ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισι χυθείη.
[f] Ἀλλ' οὐ γάρ πως ἐστὶν ἀΰπνους ἔμμεναι αἰὲν
Ἀνθρώπους· ἐπὶ γάρ τοι ἑκάστῳ μοῖραν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι θνητοῖσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼν ὑπερώϊον εἰσαναβᾶσα,
Λέξομαι εἰς εὐνήν, ἥ μοι στονόεσσα τέτυκται,
Αἰεὶ δάκρυσ' ἐμοῖσι πεφυρμένη, ἐξ οὗ Ὀδυσσεὺς
Ὤχετ' ἐποψόμενος κακοΐλιον οὐκ ὀνομαστήν.
Ἔνθα κε λεξαίμην· σὺ δὲ λέξεο τῷδ' ἐνὶ οἴκῳ,
χ. χαμεύνας Ἢ *χαμάδις στορέσας, ἤ τοι κατὰ δέμνια θέντων.
Ὣς εἰποῦσ' ἀνέβαιν' ὑπερώϊα σιγαλόεντα,
Οὐκ οἴη, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι κίον ἄλλαι.
Ἐς δ' ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξί,
Κλαῖεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα φίλον πόσιν, ὄφρα οἱ ὕπνον
Ἡδὺν ἐπὶ βλεφάροισι βάλε γλαυκῶπις Ἀθήνη.

Sunt, neq; quid omnia perficiuntur hominibus.
Duæ enim portæ debilium sunt somniorum,
Vna quidem enim cornib. factæ sunt, altera. a. ebore.
Horum qui quidem egreßi fuerint per sectum ebur,
Spe frustrantur verba imperfecta portantes.
Qui autem per polita cornua eunt foras,
Hi vera perficiunt, hominum quando aliquis videt.
At mihi non hinc puto graue somnium
Venisse, certè placidum mihi & filio fiat.
Aliud autem tibi dico, tu autē in mentibus pone tuis.
Hæc iam aurora veniet infamis, quæ me Vlyßis
A domo abducet, nunc enim deponam certamen
Secures quas ille in domibus suis (nus.12.oēs
Dispositos ordine foramina manubrij habētes, pl' mi-
Stans autem hic multum longè iaciebat sagittam,
Nunc autem procis certamen hoc immittam.
Qui autem facillimè extendet arcum in manibus,
Et persagittabit annulos duodecim omnes,
Hunc sequar vbi (me) abduxero (ab) hac domo
(Quæ) iuuentutē (meā) vidit perpulcrā plenā victu,
Cuius aliquando (me) recordari puto in somnio.
Hanc. a. respondens alloquutus est prudens Vlysses,
O uxor veneranda Laërtiadæ Vlyßis,
Non amplius nunc proijce in domibus hoc certamen,
Antè enim prudens veniet huc Vlysses,
Quam hi aliquando arcum benè politum tractantes
Neruum extenderint persagittárintq; annulum.
Hunc autē rursus alloquuta est prudens Penelope,
Si velis mihi hospes asidens in domibus
Delectare, non mihi somnus in palpebris fundetur.
Sed non enim aliquo modo est insomnes esse semper
Homines, in enim vnoquoq; partem posuerunt
Immortales mortalibus supra fertilem terram,
Sed certè quidem ego ad cœnaculum vbi ascendero
Dormiam in lecto, qui mihi suspiriosus factus est
Semper lacrymis meis irrigatus, ex quo Vlysses
Iuit visurus malum Ilium, neq; nominandum.
Illic dormiam, tu autem dormi hac in domo,
Vel humi sternens, vel tibi lectos ponant.
Sic loquuta ascendit cœnacula splendida,
Non sola, cum ea & famulæ ibant aliæ.
In aūt superiora vbi ascēdisset cū ancillis mulierib',
Flebat posteà Vlyssē dilectū maritū, quousq; ei somnū
Dulcem in palpebris iecit casta Minerua.

COMMENTARIVS.

a ἤματα μὲν γὰρ] Tria facit hac oratione Penelope. Primùm exponit, quomodo tempus diuisim terat, interdiu quidem lugens, at aliquantulum se oblectans in rebus domesticis: noctu verò, vbi nullis occupationibus distingitur, grauissimis cogitationib. & luctibus vexata & cruciata, quod eleganti comparatione amplificauit, ducta à Lusciniæ variatis cantibus: quasi tristem illam narrationem hac suauitate leniens: quod Poëtæ artificium non est leuiter obseruandum. Secundò explicat, quæ sint illæ cogitationes, quibus animus eius in diuersas partes abripitur: nempe aut de recusandis aut de subeundis nuptijs. Vt illas recuset, facit studium conseruandæ rei domesticæ, quæ non leue detrimentum erat ex eius discessu acceptura: quia partem etiam bonorum secum in dotem in alienam domum contulisset: deinde reuerentia primi lecti coniugalis, quem vt alius temeraret, vix poterat lubens admittere: fama denique populi: quæ omnia anteà pag. 232. enarrauimus. Vt subeat nuptias, faciebat ipse Telemachus, qui postquam ex ephebis excesserat, identidem illam ad eas amplectendas vrgebat, quòd ab his procis bona sua diripi & absumi eius gratia iniquo animo pateretur. Tertiò proponit ei somnium, quod fecerat de morte procorum, quam illa aquilæ in anseres inuolatio innuebat. planè appositè ad imminens negotium. Illud an verum fuerit, non disquiro propter consuetam in poëtis fingendi quiduis libertatem. Id scire & credere me profiteor, vix quicquam vlli insigne accidere, quo de somnijs non admoneatur: quibus tamen tum demum fidem adhibendam puto, cùm ex nulla alia ægritudine aut perturbatione oriuntur. Qua de re aliàs in Iliade diximus, & mox adhuc dicemus.

b ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου] In hac comparatione quinque nobis sunt animaduertenda Primùm ipsa auicula: deinde tempus, quo canit: tertiò locus in quo canit: quartò ratio illius vocis: quintò & postremò in quem finem. Quæ partim ex ipsius natura, partim ex fabulis intelligenda. Est ergo Luscinia auicula satis nota, cantu cæterarū omnium celeberrima & nobilissima, quam Poëta ἀηδόνα vocat, vt copiosiùs dicemus in Lexico. Eam autem dicit Pandari filiam, cùm alij scribant, Pandionis. Vnde, vt ait Didymus, vel diuersè hæc ab alijs tradit Poëta, vel vtrumque nomen ad vnum pertinet. Vide Ouid. 6. Metamor. Natalem Mythol. lib. 7. cap. 10. qui illam

illam Pandionis filiam pronunciant. Metonymycè autem, vt ait Eustathius, hæc auis Pandari filia dicitur, cùm hoc nō verè de aue, sed de Aëdone, quæ in hanc auem mutata est, dicatur: nam alij Prognem appellant, alij Philomelam. Sed harum appellationum diuersitas ex diuersitate historiæ fabulosæ pendet, quam nos ex Eustathio proponemus, vt est etiam à Gesnero cap. de Hirundine translata. Homerus ergo illam aliter quàm recentiores memorat. Neque enim Pandionis, vt illi, mentionem facit (nisi Pandion fortè alio nomine etiam Pandareos dictus sit) neq; Procnes, neq; Terei: & Itylum vocat illum, quem recentiores Ityn, quem Pādarei filia è Zetho peperit, κοῦρον Ζήθοιο ἄνακτος alia lectio habet Ζήθου. Sunt & qui Itylum, Ἀΐτυλον esse nugētur, & prima litera adempta, Ἥτυλον per η. ceu qui genus ab Aete ducat, vt & paterrius Zetes, Boreæ filius. Cæterùm recentiores sic tradunt: Pandionis Atticæ tyranni filiæ fuerunt Procne & Philomela. Ex his Philomela Tereo Thraci nupsit, & sic ex Attica muliere facta est Thraeia. Porrò Tereum aliquando Athenas profecturum rogauit, vt Procnen sororem suam tecum adduceret. quod is fecit quidem, sed in itinere puellæ vim intulit: & ne facinus sorori aperiret, linguam execuit. Procne verò in tela texendo iniuriam sorori prodidit. Philomela vindictæ cupida, filium Ityn è Tereo sibi partum occidit, & patri coctum apposuit. Comedit ille, & ex minutis quibusdam reliquijs filium esse agnouit. Itaq; persequutus, sorores occidere parabat. fugiunt illæ, & Dijs imploratis, in aues mutantur, Philomela hirundinis, Procne verò lusciniæ forma assumpta (Gesnerus legit, *Philomela lusciniæ, Procne verò hirundinis forma assumpta:* sed existimo id sentire Eustathium, quod alij plerique, vt Aristophanis interpres, Ioannes Tzetzes Hesiodi scholiastes, atq; adeò ipse Seruius, vt mox videbimus) Quamobrem hirundinis vox aspera & cantu insuauis est, vt cui lingua mutilata fuerit, & frequenter Terei ceu balbutiens nomen efferre conatur: Luscinia verò Ityn subinde suo cantu repetit: Tereus denique in vpupam transformatus crebrò, Vbi nam sunt (ποῦ ἄρ' εἰσί) exclamat. Sic quidem recentiores fabulantur. Alij verò Homerum sequuti: Pandarei (inquiunt) cui pater fuit Merops Milesius, filiæ fuerunt Merope, Cleothera, & Aedon. Harum maxima natu Aedon Zetho Amphionis fratri nupta, vnicum filium peperit Itylum: & cùm inuideret numerosæ leuiti sui (τῇ δαιμονίᾳ, τοῦ ἀδελφοῦ) Amphionis soboli, quā ille ex Niobe vxore Tantali & Hippomedusæ filia augebatur, Itylum filium suum cum filijs Niobes ludere, & vno etiam in lecto interdū dormire solitum, seorsim cubare (vel, vt alij scribunt, in lecto interiore) iussit, vt ipsa intempesta nocte accedens, primum ex Amphionis filijs occideret, Amaleum nomine: sed cùm Itylus vel oblitus esset, vel non obtemperasset matri, ea noctu filium propriū, Amaleum esse rata, occidit. quo cognito, præ nimio luctu, vt & ex hominibus migraret, à Dijs petijt. Itaque in lusciniam mutata, Ityli luctum retinuit, cuius nomen cantu suo repetere solet. Alij Aedona mulierem non ignorantia, sed sponte Itylum filium interfecisse dicunt. Occiso enim (aiunt) Amphionis filio Amaleo, cùm vxorem illius (Amphionis) timeret, mox suum quoq; filium interemit, vt expectandum sibi ab inimica vltionem præueniret. Porrò in sequente Rapsodia reliquas duas Pandari filias parentibus orbas, Penelope à Venere educatas ait: & cùm iam nubiles essent, ab Harpyis raptas, & Furijs traditas esse. Fortassis enim cùm forma quidem excellerent, propter orbitatem tamen infelices, in prauam & furiosam aliquam vitam (ὡς ὑπεκβάλλουσαι ἢ ἐς οἷον ἀπαλῶς ἐρωτικὸν βίον) præ nimio luctu conuersæ, obscuræ perierunt, vt inde à ventis raptas, & Furijs traditas fabulosè feratur. Hęc noster Eustathius. Hanc etiam fabulam, inquit Gesnerus, Varinus refert è Scholijs Aristophanis in aues. in vocabulo Ἴτυς. In hoc tamen differt, quòd Procnen Terei vxorem, & Ityn eiusdem è Tereo filium facit, non Philomelæ, vt Eustathius. Procne, inquit, cùm sororis Philomelæ casum intellexisset, mactatum Ityn filium Tereo edendum apposuit. quo ille cognito, gladio eos persequutus est, clamans ποῦ ποῦ (vt solent quærentes.) Philomela verò præ metu Terei nomen efferebat. Procne verò filium lugens Ityn, ἴτυν ἴτυν miserabiliter sonabat. Ioue autem miserato, Procne in lusciniam, Philomela in hirundinem, & Tereus in vpupam mutati, easdem adhuc voces canunt. *Hæc ille.* Idem scribit etiam interpres Hesiodi. Virgilius Ecloga sexta:

Aut vt mutatos Terei narrauerit artus — *Quas illi Philomela dapes, quæ dona pararis,* &c.

Vbi Seruius: Tereus, rex Thracum Pandionis Athenarum regis filiam Procnen duxit vxorem, & Athenas profectus, vt sororem illi accerseret Philomelam, in itinere illam vitiauit, & linguam abscidit. Illa tamen rem in veste suo cruore descriptam misit sorori. Qua re cognita Procne, Ityn filium interemit, & patri epulandum apposuit. Postea omnes in aues mutati sunt: Tereus in vpupam, Itys in phasianum, Progne in hirundinem, Philomela in lusciniam. Vbi quidē à superiore narratione dissentit: cui tamen astipulatur 4. Georg. enarrans illud poëtæ:

Et manibus Procne pectus signata cruentis,

id est, hirundo. Nomen, inquit, posuit pro nomine. Nam Philomela in hirundinem versa est: pro qua Procnen, vel quasi sororem posuit, vel quasi eam, quæ fuerat illius sceleris causa. nam ipsa miserat Tereum ad adducendam sororem. Vbi mireris tam manifestam in vno autore diuersitatem. Ouid. 6. Metamor. Philomelam in lusciniam, Procnen in hirundinem versam dicit, quem vulgus etiam Grammaticorum sequitur. Probus tamen cōtrà, vt annotat Erythręus in Indice Virgiliano, cui assentitur Varro lib. 4. de L. L. Lusciola, inquit, (quidam emendant Luscinia: quidam conijciunt legendum Lusciniola ὑποκοριστικῶς. Rectè: cùm ita eam idem author 3. de Re rustic. cap. 5. & Plautus in Bacchid. appellent.) quòd luctuosè canere existimatur atq; esse ex Attica Procne in luctu facta auis. Sanè Varronis autoritati plurimùm tribuendū puto. Quia tamen aliud iam receptum est, nos hanc litem sub iudice relinquemus. Si antiquiora tamē pro verioribus agnoscimus, in Homericam sententiam transibimus, quam antea exposuit Eustathius. Et de his quidem hactenus, atq; de primo capite, quod nobis in hac comparatione Homerica obseruandum initiò monebamus. Secundum erat, Tempus quo canit: nempe vere adhuc recente & nouo. Aristoteles scribit, eam latēre ab autumno vsq; ad vernos dies: & post eum Plinius. Ergo vere demum apparet, & canere tunc incipit, idque per integros dies & noctes quindecim, nempe cùm sylua fronde incipit opacare, dein canit quidem, sed non assiduó. Mox adulta æstate, vocem mittit diuersam, non insuper variā aut celerem modulatamq;, sed simplicē, vt scribit Aristoteles, & post eum Aelianus ac Plinius, cuius integrum locum de Luscinia mox laudabimus. Albertus ait, Luscinias inter cubandum cantare, & aliquos Platonicorum dixisse, oua eius non posse sine cantu parentis viuificari: id quod verum esse (aliqua ratione) videtur. Nam spiritus lenis & calor eleuans sanguinem in talibus animalibus mouet in eis cantus iucunditatem & desiderium gaudij. Talis verò parentum calor incubando magis vitalis est quàm alius. Hæc ille, quæ ad tempus etiam pertinent, siquidem verè incubant lusciniæ. Tertium caput est de loco, in quo canit Luscinia: nempe in arborum densis folijs, quæ loca amat illa auicula, vtpote in quib. etiam nidificet: vnde Theocritus,

Ἀηδόνες ἐν πυκινοῖσιν ἀγλωρόφωναι ποτὶ φύλλοις.
οἷαι ἀηδονίδες ἐριζόμεναι ἐπὶ δένδρων — Et alibi.
Πεπτάτ' ἀηδόνες πτερύγων πτερύγεσσιν ἀπ' ὄζων.

Quartum caput est de ratione vocis huius auiculæ, quam θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνήν dicit Poëta. Dicit ergo eius vocem πολυηχέα, id est, quę multis mutetur ac variet modis, vt interpretatur Gesnerus. Aelianus Hist. anim. lib. 5. c. 38. testatur, quosdam legisse πολυδευκέα (vel vt quidā emendār, πολυδευκίδα) τὴν ποικίλως μεμιμημένην, vocem variè imitantē: vt ἀδευκέα (vel ἀδευκίδα) cōtrà quæ ad nullam prorsus imitationem sit composita. Notum est vnicuiq;, quanta cū varietate vocis moduletur illa auicula, quod eleganter verbis exprimit Plinius, qui ea de re omnium optimè scripsit. Locus est lib. 10. cap. 29. Lusciniis diebus ac noctibus continuis 15. garrulus sine intermissu cantus, densante se frondium germine, non in nouissimum digna miratu aue. Primùm tanta vox tam paruo in corpusculo, tam pertinax spiritus. Deinde in vna perfecta musicæ scientia modulatus editur sonus: & nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc distinguitur conciso, copulatur intorto: promittitur reuocato, infuscatur ex inopinato: interdum & secum ipse murmurat: plenus, grauis, acutus, creber, extentus, vbi visum est, vibrans, summus, medius, imus. Breuiterque omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit, &cæt. Quæ omnia duobus verbis, θαμὰ τρωπῶσα, complexus est Homerus noster. Quintum caput est de fine illius vocis, de quo satis dictum est in primo capite, vbi Lusciniæ historiam exposuimus.

c ὀνείατ.] Somnium illud Penelopę partim fuit allegoricum, partim nō. Allegoria fuit in anseribus & aquila. Veritas fuit in ipsa expositione quæ ei facta est à quodam de seipso, quem Vlyssem esse iam affirmat ipsemet Vlysses.

d ξεῖν', ἦτοι μὲν ὄνειροι ἀμήχανοι] Ea quæ optamus, vix audemus certò nobis polliceri, ne etiam cùm id obliquè nobis prædici ac præsignificari obseruamus. Atq; eo pacto iam est affecta Penelope, quæ temerè non credit hoc ita euenturum, itaq; in somniorum vanitatem ac inconstantiam incertitudinemq; paululum inuehitur, quasi ijs non fidendum. Quod vt probet, duas adducit ratio-

rationes somniorum, quibus aut falsitas aut veritas eorum deprehendi possit. Duas enim dicit portas esse, quibus egreditur: altera est eburnea altera cornea. quæ illa egrediuntur, sunt fallacia: quæ ista, veritatem important. Vt ergo suum somnium verum esset, oportebat hac egressum, quod euenisse sibi persuadere non potest. Quod de duabus somnij portis dicit, effinxit Virgil 6 Aeneid. Videndus est Macrob in Somn. Scip lib. 1. c. 3 in fine. De somniorum superstitione & vanitate, qui plura videre volet, legat Picum Mirand. de Rerum prænot. lib. 6. c 7. & seq Sed videat lector, ne plus hominis autoritati quàm experientiæ & rationi tribuat Dicã enim quod sentio Illi planè mihi animi nostri diuinitatem tollere videntur, qui hanc quoq; somniorum facultatem illi adimunt. Et certè hoc testor (quod & à multis viris intemeratæ fidei testatũ audiui) mihi nihil adhuc vel mali vel boni contigisse, quod anteà in somnis non præuiderim. Dicant quod volent Stoici: ego in ijs, quæ Fidei catholicæ non præiudicant, ne à doctissimis quibusq; dissentire non erubesco, vbi ἀρχετυπικὴν illam ἐνέργειαν à me militate sentio.

e τὰς πελέκεας] De hoc certamine infrà lib. 21.

f ἀλλ' οὐ γάρ πως] Quod ἀϋπνίῃ homines vti non possint, aliàs docuimus in Iliade.

FINIS LIBRI XIX. HOMERI ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Υ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Βουληθεὶς αὐτὸς Ὀδυσσεὺς τὰς μιγνυμένας τοῖς μνηστῆρσι θεραπαινίδας, ἐμισθάργησε, διὰ τὸ ἔχειν αὐτὸς Εὔμαιον καὶ Φιλοίτιον διαλέγεται. ἐν ᾧ καὶ τῶν μνηστήρων γίνεται ὁμιλία.

Ἄλλη.

Υ βροντῆς Ζεὺς θάρσυν' Ὀδυσσῆα, καὶ εἷλ' Ἀχαιούς.

Αὐτὰρ ὁ ἐν προδόμῳ εὐνάζετο δῖος Ὀδυσσεύς·
Κὰμ μὲν ἀδέψητον βοέην στόρεσ', αὐτὰρ ὕπερθε
Κώεα πόλλ' ὀΐων, τοὺς ἱρεύεσκον Ἀχαιοί·
Εὐρυνόμη δ' ἄρ' ἐπὶ χλαῖναν βάλε κοιμηθέντι.
a Ἔνθ' Ὀδυσεὺς μνηστῆρσι κακὰ φρονέων ἐνὶ θυμῷ,
χ. Κεῖτ' ἰχ. *Κεῖτ' ἐγρηγορόων· ταὶ δ' ἐκ μεγάροιο γυναῖκες
Ἤϊσαν, αἳ μνηστῆρσιν ἐμισγέσκοντο πάρος περ,
Ἀλλήλῃσι γέλωτα καὶ εὐφροσύνην παρέχουσαι.
Τοῦ δ' ὠρίνετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι·
Πολλὰ δὲ μερμήριζε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Ἠὲ μεταΐξας θάνατον τεύξειεν ἑκάστῃ,
Ἦ ἔτ' ἐῷ μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισι μιγῆναι
Ὕστατα καὶ πύματα· κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει.
b Ὡς δὲ κύων ἀμαλῇσι περὶ σκυλάκεσσι βεβῶσα,
Ἄνδρ' ἀγνοιήσασ' ὑλάει, μέμονέν τε μάχεσθαι·
χ. ἀτιμαζόμενον Ὥς ῥα τοῦ ἔνδον ὑλάκτει *ἀγαιομένου κακὰ ἔργα.
Στῆθος δὲ πλήξας, κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ·
c Τέτλαθι δὴ κραδίη· καὶ d κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης,
χ. μοι Ἤματι τῷ ὅτε *τοι μένος ἄσχετος ἤσθιε Κύκλωψ
Ἰφθίμους ἑτάρους· σὺ δ' ἐτόλμας, e ὄφρα σε μῆτις
Ἐξάγαγ' ἐξ ἄντροιο ὀϊόμενον θανέεσθαι.
Ὣς ἔφατ', ἐν στήθεσσι καθαπτόμενος φίλον ἦτορ.
Τῷ δὲ μάλ' ἐν πείσῃ κραδίη μένε τετληυῖα
Νωλεμέως· ἀτὰρ αὐτὸς ἑλίσσετο ἔνθα καὶ ἔνθα.
f Ὡς δ' ὅτε γαστέρ' ἀνὴρ πολέος πυρὸς αἰθομένοιο
Ἐμπλείην κνίσης τε καὶ αἵματος ἔνθα καὶ ἔνθα
Αἰόλλῃ, μάλα δ' ὦκα λιλαίεται ὀπτηθῆναι·
Ὣς ἄρ' ὅγ' ἔνθα καὶ ἔνθα ἑλίσσετο μερμηρίζων
Ὅππως δὴ μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφήσει,
Μοῦνος ἐὼν πολέσι. σχεδόθεν δέ οἱ ἦλθεν Ἀθήνη,
Οὐρανόθεν καταβᾶσα· δέμας δ' ἤϊκτο γυναικί.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε·
Τίπτ' αὖτ' ἐγρήσσεις, πάντων περὶ κάμμορε φωτῶν;

ARGVMENTVM VIGESIMI LIBRI *Odysseæ.*

Volens interficere Vlysses mixtas procis ancillas, mutata sententia, exinde cum Eumæo, & Philœtio disputat. In quo & procorum fit collocutio.

Aliud.

Y, tonitribus Iupiter audacẽ fecit Vlyssem, & tenuit Achiuos.

At ipse in vestibulo dormiuit diuinus Vlysses:
Subter quidem crudam bouinam strauit, sed desuper
Pelles multas ouium, sacrificauerant Achiui.
Eurynome aũt super indumentum iniecit dormiẽti,
Illic Vlysses procis mala cogitans in animo,
Iacebat vigilans: hæ autem ex domo mulieres
Iuerunt, quæ procis miscebantur anteà,
Mutuò risum & lætitiam præbentes.
Huius aũt mouebatur animus in pectoribus dile
Multa autem cogitabat in mente & in animo,
An irruens mortem pararet singula,
An fineret cum procis superbis misceri
Extremò & vltimò: cor autem ei intus latrabat.
Sicut autem canis teneros circùm catulos iens,
Virum ignorans latrat, & est prõpta ad pugnandũ:
Sic huius intus latrabant indignantis mala opera,
Pectore autem percusso animum increpuit verbo,
Tolera vtiq; anime, et pei⁹ aliud aliquãdo tolerasti
Die illo quo tibi robore insuperabili comedit Cyclops
Fortes socios, tu. a. audax perstitisti, quousq; te prudentia
Eduxit ex antro putantem mori.
Sic dixit in pectoribus incessens dilectum cor.
Huic valdè in illo actu cor manebat tolerans
Indesinenter, at ipse vertebatur huc & illuc.
Sicut autẽ quando ventrem vir multo igne ardenti,
Plenum pinguedineq; & sanguine huc & illuc
Variè versat, citissimè verò cupit assatum esse:
Sic hic huc & illuc vertebat cogitans,
Quomodo iã procis impudentib. manus immitteret
Solus, cùm esset multis, propè. a. ipsum venit Minerua
Cœlitùs descendẽs, corpore. a. assimilata erat mulieri.
Stetit igitur super capite, & hunc sermonem dixit:
Cur rursus vigilas omnes supra infortunate viros.

Οἶκος

Οἶκος μέν τοι ὅδ' ἐστί, γυνὴ δέ τοι ἥδ' ἐνὶ οἴκῳ,
Καὶ πάϊς οἷόν πού τις ἐέλδεται ἔμμεναι υἷα. (σεύς.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα θεὰ κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Ἀλλά τί μοι τόδε θυμὸς ἐνὶ φρεσὶ μερμηρίζει,
Ὅππως δὴ μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφήσω
Μοῦνος ἐών· οἱ δ' αἰὲν ἀολλέες ἔνδον ἔασι.
Πρὸς δ' ἔτι καὶ τόδε μεῖζον ἐνὶ φρεσὶ μερμηρίζω,
Εἴπερ γὰρ κτείναιμι g Διός τε σέθεν τε ἕκητι,
Πῇ κεν ὑπεκπροφύγοιμι; * τά σε φράζεσθαι ἄνωγα.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
h Σχέτλιε, καὶ μέν τίς τε χερείονι πείθεθ' ἑταίρῳ,
Ὅσπερ θνητός τ' ἐστὶ καὶ οὐ τόσα μήδεα οἶδεν·
Αὐτὰρ ἐγὼ θεός εἰμι, διαμπερὲς ἥ σε φυλάσσω
Ἐν πάντεσσι ' πόνοις· ἐρέω δέ τοι ἐξαναφανδόν·
Εἴπερ πεντήκοντα λόχοι μερόπων ἀνθρώπων
Νῶϊ περισταῖεν, κτεῖναι μεμαῶτες Ἄρηϊ,
Καί κεν τῶν ἐλάσαιο βόας καὶ ἴφια μῆλα.
Ἀλλ' ἑλέτω σε καὶ ὕπνος, i ἀνίη καὶ τὸ φυλάσσειν
Πάννυχον ἐγρήσσοντα· κακῶν δ' * ὑποδύσεαι ἤδη.
Ὣς φάτο, καί ῥά οἱ ὕπνον ἐπὶ βλεφάροισιν ἔχευεν.
Αὐτὴ δ' ἂψ ἐς Ὄλυμπον ἀφίκετο δῖα θεάων,

Domus quidē tibi hac est, uxor autē tibi hac in domo,
Et filius, qualem aliquis cuperet esse filium.
Hanc aūt respondens allocutus est prudens Vlysses,
Certè iam hac omnia Dea vt par est dixisti.
Sed aliquid mihi tale animus in mentibus cogitat.
Quomodo iam procis impudentibus manus imponam
Solus cùm sim, hi autem semper cōgregati intus sunt.
Adhuc item aliquid & hoc maius in mentibus cogito,
Siquidem enim interficiam Iouéq, teq, nolente,
Quò subterfugiam? hoc autem consultare volui. χ. τά σε φρ.
Hunc aūt rursus alloquuta est dea casia Minerua,
Miser & quidem aliquis peiori persuadetur socio,
Tamen mortalis est, & non tot curas videt.
At ego Dea sum continuè quæ te custodio
In omnibus laboribus, dico autem tibi clarè. (num χ. πόνοις.
Siquidē quinquaginta agmina diuersilinguiū homi- χ. περισταῖεν
Nos circumstarent interficere prompti Marte,
Et horum expelleres boues & pingues oues.
Sed capiat te & somnus, dolor & custodire
Tota nocte vigilantem, è malis emerges iam. χ. ὑποδύσεαι
Sic dixit, & ei somnum in palpebris fudit.
Ipsa autem retrò in Olympum abiuit diuina Dearum.

COMMENTARIVS.

a ἐσθ' Ὀδυσσεῦ] Sæpiùs repetitum est illud ἐν νυκτὶ βουλή, nunc verò commodè repetendum, cùm Vlysses inducatur tempore illo, quod cæteri tum somno, tum libidinibus impendebant, cogitationibus insumere. Neque poterat tam solicitus animus quiescere in negotio tam vrgente, & tantæ molis consilio, vt ab vno sustineri non posse videretur: quod infrà apud Mineruam conqueretur. Ita autem omnia adornat Poëta, vt suis oculis facinora domestica videat, vnde magis inflammetur ac exacerbetur, cùm ea grauiora sint quæ oculis, quàm quæ auribus percipiuntur.

b ὡς δ' ὅτε] Eleganter affectum istum Vlyssis hac comparatione exprimit, quam in ἀνάλογος imitatus est Ennius, vt pleraque alia, *animus in pectore latrat*: hoc est, κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει.

c τέτλαθι δὴ κραδίη] Grauiter sine dubio & iniquissimo animo has mulierū petulantias ferebat Vlysses, sed nequid ei ad laudem illius πολυτλημοσύνης, qua inter veteres omnes Heroas est celeberrimus, deesset, hac quoque in parte illam ab eo vsurpari voluit Poëta, atque eum inducit se ipsum exhortantem ad patientiam maioris mali, quod tamen subierit, commemoratione. Monet autem Eustathius, in prouerbium abijsse hæc Vlysses verba: quod ni fallor, à nostris Adagiorum analectis obmissum est.

d κύντερον] Sanè grauius fuit hoc à Cyclope periculū si id ipsum tantùm spectes quod ibi in vitæ discrimen venerit: sed si longè grauiora sunt, vt reuerà sunt, ea quæ honori & decori iniuriam faciunt, quàm quæ vitæ, pluris etiam videtur hanc insolentiam libidinosarum mulierum facere debuisse, quà eius familia ita miserè fœdabatur. Sed prudentia fuit, rerum occasionem aucupari, neque ita inconsultò has ancillas de medio tollere, ne hac immatura festinatione alterum de interimendis procis consilium abrumperetur: tamen conturbatum & indignatum ex hoc facto eum inducit, prout virum honestatis studiosum decuit.

e ὀφρ' ἐκ μετις.] Vide sup lib. 9 circa finem.

f ὡς δ' ὅτε] Expressurus illam cogitationum in Vlysse volubilitatem, licet longè petitis comparationibus vti posset, vt tamen eò locupletiorem haberet Poësin, quæ omni rerum genere esset referta, hanc quoque ex re culinaria aduocauit, qua satis ὑποτυπωτικῶς illam volubilitatem ob oculos nobis subijcit. Ea autem in capiendo consilio & excogitanda commoda ratione interficiendi procos versabatur. Neque enim res erat leuis momenti, vt vnus tantam multitudinem aggrederetur, quod non videbatur sine periculo posse fieri. At mirum sanè est quòd ita anxius ea de re sit ac solicitus, qui anteà difficultatem istam à Telemacho propositam non minus prudenter quàm piè diluerit, cùm eum qui Iouis & Mineruæ auxilio fretus sit, aliena ope non indigere pronunciaret, assentiente & probante denique ipso Telemacho, vt videre est sup. lib. 16. pag. 236. Dicendum tamen videtur ibi minus securè eorum auxilium sibi polliceri, sed tantùm dubitanter proposuisse, vt docet interrogatoria loquendi formula, quâ ibi vtitur. Nunc verò vbi propiùs imminet finis negotij, magis seriò incipit ea de re cogitare, ne quid inconsultis & inuitis Dijs facere videatur, quod in eius sequenti oratione ad Mineruam indicabit.

g Διός τε σέθεν τε ἕκητι.] Ita scriptū est vulgo, atque etiam in textu & annotationibus Eustathianis. Sed, ni fallor, meliùs apud Didymum, Διός τε σέθεν τ' ἀέκητι. Hoc enim verebatur Vlysses, ne hoc negotium Iupiter & Minerua probarent, quòd fortasse eos cæde hominum minimè delectari intelligeret. Vide etiam præcedentem annotationem.

h σχέτλι,] Videtur Minerua Vlyssem increpare, quòd ita diffidenter auxilium suum sibi polliceatur, facta comparatione ab hominibus, quorum quispiam alteri facilè persuadet, se ei omni officio affuturum, cùm tamen nihil certi à mortalibus sit expectandum (ita enim interpretor illud ὅσπερ θνητός τ' ἐστί,) Quantò ergo certiùs quispiam de Deo sperare illud ipsum debet, quod generaliter quidem debuit enunciari, sed maluit Poëta, relicta θέσει ὑπόθεσιν amplecti breuitatis causa. Est autē ὑπόθεσις in eo, quod id de se ipsa, quæ dea sit, dicit Minerua, quod confirmatur ex generali effato, quod de Dijs poterat præstrui. Itaque eum securiorem reddit, cùm eum Mineruæ præsidio stipatum non solùm de superandis facillimè procis, sed de longè pluribus agminibus dubitare non debeat. Tum hortatur eum ad somnum, quem ei ipsamet infundit: qua de re aliàs in hoc eodem Poëta diximus.

i ἀνίη καὶ τὸ φυλάσσειν] Quàm sit necessaria quies & somnus non solùm homini, sed reliquis etiam animantibus dixisse nos puto in Iliade.

Εὖτε τὸν ὕπνος ἔμαρπτε, a λύων μελεδήματα θυμοῦ,
Λυσιμελής, ἄλοχος δ' ἄρ' ἐπέγρετο κεδνὰ ἰδυῖα.
Κλαῖε δ' ἄρ' ἐν λέκτροισι καθεζομένη μαλακοῖσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κλαίουσα κορέσσατο ὃν κατὰ θυμόν,

Quando hunc somnus cepit soluens curas animi
Soluens membra, uxor autem surrexit castè edocta.
Flebat autem in lectis sedens mollibus.
At postquam flens satiata est suo in animo,

Ἀρτέμιδι πρώτιστον ἐπεύξατο δῖα γυναικῶν,
Ἄρτεμι, πότνα θεά, θύγατερ Διός, αἴθε μοι ἤδη
Ἰὸν ἐνὶ στήθεσσι βαλοῦσ' ἐκ θυμὸν ἕλοιο
Αὐτίκα νῦν, ἢ ἔπειτά μ' ἀναρπάξασα θύελλα
Οἴχοιτο προφέρουσα κατ' ἠερόεντα κέλευθα,
Ἐν προχοῇς δὲ βάλοι ἀψορρόου Ὠκεανοῖο.
Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρας ἀνέλοντο θύελλαι,
Τῇσι τοκῆας μὲν φθῖσαν θεοί, αἱ δ' ἐλίποντο
Ὀρφαναὶ ἐν μεγάροισι, κόμισσε δὲ δῖ' Ἀφροδίτη
Τυρῷ καὶ μέλιτι γλυκερῷ καὶ ἡδέϊ οἴνῳ·
Ἥρη δ' αὐτῇσιν περὶ πασέων δῶκε γυναικῶν
Εἶδος καὶ πινυτήν, μῆκος δ' ἔπορ' Ἄρτεμις ἁγνή,
Ἔργα δ' Ἀθηναίη δέδαε κλυτὰ ἐργάζεσθαι.
Εὖτ' Ἀφροδίτη δῖα προσέστιχε μακρὸν Ὄλυμπον
χ. γλυκεροῖο Κούρῃς αἰτήσουσα τέλος θαλεροῖο γάμοιο,
Ἐς Δία τερπικέραυνον (ὁ γάρ τ' εὖ οἶδεν ἅπαντα,
Μοῖράν τ' ἀμμορίην τε καταθνητῶν ἀνθρώπων)
Τόφρα δὲ τὰς κούρας ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο,
Καί ῥ' ἔδοσαν στυγερῇσιν Ἐρινύσιν ἀμφιπολεύειν·
Ὣς ἔμ' ἀιστώσειαν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες,
Ἠέ μ' ἐυπλόκαμος βάλοι Ἄρτεμις, ὄφρ' Ὀδυσῆα
Ὀσσομένη καὶ γαῖαν ὕπο στυγερὴν ἀφικοίμην,
Μηδέ τι χείρονος ἀνδρὸς ἐυφραίνοιμι νόημα.
Ἀλλὰ τὸ μὲν καὶ ἀνεκτὸν ἔχει κακόν, ὁππότε κέν τις
Ἤματα μὲν κλαίῃ πυκινῶς ἀκαχήμενος ἦτορ,
χ. ἁπάντων Νύκτας δ' ὕπνος ἔχῃσιν (ὁ γάρ τ' ἐπέλησεν ἁπάντων
Ἐσθλῶν ἠδὲ κακῶν, ἐπεὶ ἂρ βλέφαρ' ἀμφικαλύψῃ)
Αὐτὰρ ἐμοὶ καὶ ὀνείρατ' ἐπέσσευεν κακὰ δαίμων.
Τῇδε γὰρ αὖ μοι νυκτὶ παρέδραθεν εἴκελος αὐτῷ,
Τοῖος ἐὼν οἷος ᾖεν ἅμα στρατῷ· αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ
Χαῖρ', ἐπεὶ οὐκ ἐφάμην ὄναρ ἔμμεναι, ἀλλ' ὕπαρ ἤδη.
Ὣς ἔφατ'· αὐτίκα δὲ χρυσόθρονος ἤλυθεν Ἠώς.
Τῆς δ' ἄρα κλαιούσης ὄπα σύνθετο δῖος Ὀδυσσεύς·
Μερμήριξε δ' ἔπειτα, δόκησε δέ οἱ κατὰ θυμὸν
Ἤδη γιγνώσκουσα παρεστάμεναι κεφαλῆφι.
Χλαῖναν μὲν συνελὼν καὶ κώεα, τοῖσιν ἐνεῦδεν,
Ἐς μέγαρον κατέθηκεν ἐπὶ θρόνου, ἐκ δὲ βοείην
Θῆκε θύραζε φέρων, Διὶ δ' εὔξατο χεῖρας ἀνασχών,
Ζεῦ πάτερ, εἴ μ' ἐθέλοντες ἐπὶ τραφερήν τε καὶ ὑγρὴν
Ἤγετ' ἐμὴν ἐς γαῖαν, ἐπεί μ' ἐκακώσατε λίην,
Φήμην τίς μοι φάσθω ἐγειρομένων ἀνθρώπων
Ἔνδοθεν, ἔκτοσθεν δὲ Διὸς τέρας ἄλλο φανήτω.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε μητίετα Ζεύς·
Αὐτίκα δ' ἐβρόντησεν ἀπ' αἰγλήεντος Ὀλύμπου
Ὑψόθεν ἐκ νεφέων· γήθησε δὲ δῖος Ὀδυσσεύς.
Φήμην δ' ἐξ οἴκοιο γυνὴ προέηκεν ἀλετρὶς
Πλησίον, ἔνθ' ἄρα οἱ μύλαι εἴατο ποιμένι λαῶν·
χ. Τῇσιν δυώδ. Τῇσι δὲ δώδεκα πᾶσαι ἐπερρώοντο γυναῖκες,
χ. ἀλλ' ἀλεί. Ἄλφιτα τεύχουσαι καὶ ἀλείατα, μυελὸν ἀνδρῶν.
Αἱ μὲν ἄρ' ἄλλαι εὗδον, ἐπεὶ κατὰ πυρὸν ἄλεσσαν,
Ἡ δὲ μί' οὔπω παύετ', ἀφαυροτάτη δ' ἐτέτυκτο·
Ἥ ῥα μύλην στήσασα ἔπος φάτο, σῆμα ἄνακτι,
Ζεῦ πάτερ, ὅς τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν ἀνάσσεις,
Ἦ μεγάλ' ἐβρόντησας ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος,
Οὐδέ ποθι νέφος ἐστί· τέρας νύ τεῳ τόδε φαίνεις.
Κρῆνον νῦν καὶ ἐμοὶ δειλῇ ἔπος, ὅττι κεν εἴπω·
Μνηστῆρες πύματόν τε καὶ ὕστατον ἤματι τῷδε
Ἐν μεγάροις Ὀδυσῆος ἑλοίατο δαῖτ' ἐρατεινήν.

Dianæ primùm supplicauit diua mulierum:
Diana veneranda Dea Iouis filia, vtinam mihi iã
Sagitta in pectoribus iacta animum adimas
Statim nunc, vel postea me discerpens procella,
Eat portans in obscuras vias,
In ostijs autem iaciat refluì Oceani.
Sicut quando Pandarei filias susceperunt procellæ,
His parẽtes quidem perdiderũt Dei, hæ.a.relictæ sunt
Orphanæ in domibus, nutriebat autem diuina Venus
Caseo & melle dulci, & suaui vino.
Iuno autem ipsis præ omnibus dedit mulieribus
Speciẽ & prudẽtiã, magnitudinem.a.præbuit Diana
Opera autẽ Minerua docuit inclyta operari, (casta.
Quando Venus diuina adiuit altum Olympum
Puellis petitura perfectionem dulcium nuptiarum
Ad Iouem gaudentẽ fulmine, (hic enim benè nouit oĩa,
Fortunamq; infortuniumq; in mortalib. hominibus.)
Interim autem puellas Harpyiæ arripuerunt,
Et dederunt odiosis Erinnybus seruire.
Sic me destruant Olympias domos habentes,
Vel me pulcra crinibus percutiat Diana, vt Vlyssem
Visura, & terram sub odiosam abeam,
Ne autem quid peiori viro lætificem mentem.
Sed hoc quidem & tolerabile habet malũ, quando ali-
Dies quidem flet frequenter dolens corde, (qua
Noctes.a.sõn' habet (hic.n.obliuisci facit oẽs homines
Bonorũ & malorũ, postquã palpebras amplexus est.)
At mihi & insomnia immisit malum numen.
Hac enim nocte (mihi) accubauit similis ipsi
Talis nimirum qualis iuit cum exercitu: at meum cor
Lætatum est, quoniam non dicebam somnium esse, sed
verum iam.
Sic dixit, statim autem aurea sede venit Aurora.
Huius.a.igitur flentis vocem audiuit diuinus Vlysses.
Cogitauit autem postea, apparuit autem ei in animo
Iam cognoscens astare capiti. (bat,
Stragula quidẽ simul capta & pellib. quib. in dormie-
Ea in domum deposuit in sede, extra autem bouinam
Posuit foras portãs, Ioui.a.precat' est manib. sublatis,
Iupiter pater, si me volentes in siccamq; & humidã
Duxistis meã in terram, postquã me malè mulctastis,
Rumorem mihi aliquis dicat excitatorum hominum
Intus, extra autem Iouis portentum aliud appareat.
Sic dixit precat', hunc.a.audiuit cõsiliari' Iupiter,
Statim autem tonuit à splendido Olympo
Ab alto ex nebulis, lætatus est autem diuinus Vlysses.
Vocem autem è domo mulier præmisit molendinaria
Propè illic vtiq; ei molæ erant pastori populorum.
His.a.duodecim omnes versabantur mulieres (rum,
Farinas ordeaceas cõficiẽtes et triticeas, medullã viro-
Illæ quidẽ aliæ dormiebant, postq̃ triticum moluerãt.
Hæc.a.vna nondũ cessarat: debilissima autẽ facta est.
Hæc igitur mola stabilita verbum dixit, signum regi.
Iupiter pater, qui Deis & hominibus imperas,
Certè valdè tonuisti à cælo stellato,
Neq; alicubi nubes est monstrum cui hoc ostendis,
Perfice nunc, & mihi miseræ verbum quod dicam.
Proci postremoq; & extremo die hôc
In domibus Vlyssis capiant conuiuium desiderabile.

Οἳ δή

Οἳ δή μοι καμάτῳ θυμαλγέϊ γούνατ' ἔλυσαν
Ἄλφιτα τευχούσῃ, νῦν ὕστατα δειπνήσειαν.
Ὣς ἄρ' ἔφη· χαῖρεν δὲ κλεηδόνι δῖος Ὀδυσσεὺς,
Ζηνός τε βροντῇ· φάτο γὰρ τίσασθαι ἀλείτας.
Αἱ δ' ἄλλαι δμωαὶ κατὰ δώματα καλ' Ὀδυσῆος
Ἀγρόμεναι ἀνέκαιον ἐπ' ἐσχάρῃ ἀκάματον πῦρ.
Τηλέμαχος δ' εὐνῆθεν ἀνίστατο ἰσόθεος φὼς,
Εἵματα ἑσσάμενος· περὶ δὲ ξίφος ὀξὺ θέτ' ὤμῳ.
Ποσσὶ δ' ὑπαὶ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ·
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰὼν, πρὸς δ' Εὐρύκλειαν ἔειπεν·
ᵃ Μαῖα φίλη, * πῶς ξεῖνον ἐτιμήσασθ' ἐνὶ οἴκῳ
Εὐνῇ καὶ σίτῳ; ἢ αὔτως κεῖται ἀκηδής;
Τοιαύτη γὰρ ἐμοὶ μήτηρ πινυτή περ ἐοῦσα,
Ἐμπλήγδην ἕτερόν γε τίει μερόπων ἀνθρώπων
Χείρονα, τὸν δέ τ' ἀρείον' ἀτιμήσασ' ἀποπέμπει.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Εὐρύκλεια,
Οὐκ ἄν μιν νῦν τέκνον ἀναίτιον αἰτιόῳο.
• Οἶνον μὲν γὰρ πῖνε καθήμενος, ὄφρ' ἔθελ' αὐτός·
Σίτου δ' οὐκέτ' ἔφη πεινήμεναι· εἴρετο γάρ μιν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ κοίτοιο καὶ ὕπνου μιμνήσκοιτο,
Ἡ μὲν δέμνι' ἄνωγεν ὑποστορέσαι δμωῇσιν.
Αὐτὰρ ὅγ', ὥς τις πάμπαν ὀϊζυρὸς καὶ ἄποτμος,
Οὐκ ἔθελ' ἐν λέκτροισι καὶ ἐν ῥήγεσσι καθεύδειν,
Ἀλλ' ἐν ἀδεψήτῳ βοέῃ καὶ κώεσιν οἰῶν
Ἔδραθεν ἐν προδόμῳ· χλαῖναν δ' ἐπιέσσαμεν ἡμεῖς.

Qui iam mihi labore tristi genua soluerunt
Farinas facienti, nunc vltimò cœnent.
Sic dixit, lætatus est autem omine diuus Vlysses
Iouis tonitru: dixit enim (illum) puniturũ sceleratos.
Illæ autem aliæ famulæ in domos pulcras Vlyßis
Congregatæ accendebant in foco magnum ignem.
Telemachus autem è lecto surrexit diuinus vir
Vestes indutus, circum autem ensem posuit humerum.
Pedibus aũt sub fortibus ligauit pulcra calciamenta.
Accepit aũt fortem lanceam acuminatam acuto ferro.
Stetit autem in pauimentũ iens, ad, a. Euryclеã dixit,
Nutrix dilecta, hunc hospitem honorâstis in domo x.τι.ε.
Lecto & cibo? an sic iacet neglectus?
Talis enim mihi mater prudens quamuis sit,
Temerè alterum honorat diuersilinguium hominum
Minorem, hunc autem meliorem inhonorãs repudiat.
Hunc autem rursus alloquuta est prudẽs Euryclea,
Non ipsam nunc fili insontem accusa.
Vinum quidem enim bibit sedens donec voluit ipse.
Cibo, a. nõ ampli⁹ dixit esurire, interrogauit. n. ipsum.
Sed quandò iam lecti & somni meminit,
Hæc quidem lectos iussit substernere ancillis.
At hic tanquã aliquis omnino ærũnosus, infortunatus,
Noluit in lectis & in cooperimentis dormire.
Sed in cruda bouina, & pellibus ouium
Dormiuit in vestibulo, supindumentũ. a. iniecim⁹ nos.

COMMENTARIVS.

a λῦσεν μελεδήματα] Vide quæ annotauimus anteà lib. 15 pag. 224. ad illa verba, αὐτὸς καὶ πολὺς ὕπνος.

b Ἄρτεμι] Cur Penelope Dianam precetur, causa est, quòd, vt aliàs vidimus, ea Dea crederetur mulieribus mortem infligere, sicut Apollinem viris. Cùm ergo hoc vnum ei refugium esset ad nuptias, quæ illi necessariò iam cum aliquo procorum erant contrahendæ, deuitandas, si moreretur, hoc à Diana summis & ardentibus votis petit, ne alteri viro adhærescere cogatur quàm Vlyssi: cuius solius, vel etiam post mortem, consortium exoptat. Aliud etiam petit, vt repentè à procella quadam abripiatur, quod olim Pandarei filiabus accidit. Præcedenti autem libro vidimus instare iam tempus noui istius matrimonij, quod illa iam effugere amplius non poterat.

c ἐν προχοῇς] Vbi antiquitas nempe Inferos collocauit, vt vidimus in Necromantia Homerica.

d ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου] Idem sibi optat contingere misera & desperata Penelope, quod filiabus Pandarei accidit, quas Harpyiæ rapuerunt, cùm eis nuptias à Ioue Venus impetraret. Quod ex Eustathio in libro præcedenti attigimus: nunc ex Didymo enucleatiùs historia illa est assignanda. Pandareus Meropis & Oreæ Nymphæ filius, genere Milesius, vxorem duxit Armarhoën Amphidamãtis filiam: ex qua tres filias suscepit, Aedonem, Cleotheram, & Meropen: quas tres etiam Deæ dicuntur educasse, Venus, Minerua, & Iuno. Cùm autem Pandareus ad Cretam venisset, Iouis canem suffuratus est: quem tamen Miletum non deduxit, Iouem veritus, sed apud Tantalum in Phrygia deposuit, aiens se eum ex Phœnicia adducere. Acceptum Tantalus custodiuit. Cùm autem iussisset Iupiter canem conquiri, ad Tantalum accessit. Hic verò negare, & Iouem reliquosq; Deos testari, se nihil de cane conscire: at Mercurius penes eum reperit. Qua re intellecta, Pandareus ex patria cum vxore tribusq; filiabus innuptis Athenas confugit, hinc verò deinde in Siciliam. Cùm illum autem obseruasset Iupiter, eum cum vxore interemit, eiusq; filiabus Harpyias immisit, quæ eas raptas Furijs tradiderunt, vel sanè morbo quodam affecerunt, qui Canis, κύων vocatur. *Hæc ille.*

e αἱ δὲ λίποντο] Hæc sunt, vt monet Didymus πρωθύστερον. Siquidem prius accidit, vt à tribus illis Deabus educarentur, quàm vt orphanæ relinquerentur. Vide superiorem annotationem: & quartam ab ista.

f τυρῷ καὶ μέλιτι] Quanta frugalitas illorum temporum! Scilicet has etiam solas delicias nouerat Venus, has ciborum cupedias, quas his regijs puellis impertietur, caseum & mel nimirum? At vt alias norit, has sanè tantùm administrat, quas viciata postmodùm secula ad humiles rusticorum casas ablegârunt.

g Ἥρη δ' αὐτῇσιν] Ex hoc loco arbitror, firmus argumento posse colligi, illud Paridis de trib. Deabus iudicium ab Hom. non agnosci: quandoquidem alias eis dotes assignet, quàm ipse coram Paride venditasse dicantur. Iunoni nempe prudentiam & formam: lanificium & alia opera muliebria Mineruæ, quas dotes vtraque his puellis impertiebatur. Venus autem in hoc consortium non venit & sola nutriendi munia exercet. Mirari autem possis hoc loco, cur Iunoni illa duo attribuat: quorum alterum vulgò Veneri, alterum Mineruæ peculiariter assignari solet. Illius enim propria forma, huius prudentia. Qui nodus mihi adhuc est insolubilis, nisi quòd hac inconstantia in sermone de Dijs docere sentiam Poëtam ficta esse hæc numina. Id tamen scio, dictam esse Iunonem etiam Venerem: cui vota facere matronæ pro filiarum nuptijs, vtpote pronubæ Deæ (vt etiam à Virgilio appellatur) consueuerant. Quanquam postmodum Venus harum filiarum nuptias procurasse dicatur. De prudentia, quæ Iunoni tribuatur, nihil planè alibi reperio. At Mineruæ opera illa muliebria tribui nouum non est, etiam in Hom.

h μῆκος] Dianæ peculiarem esse insignem staturam anteà satis vidimus in Nausicaa, quam Dianæ comparabat. Itaque rectè dicitur hoc loco istis puellis magnitudinem, id est, τὸ μῆκος præbere. vbi Didymus, ὑπερτερφυὴς γὰρ, inquit, ἡ Ἄρτεμις τῶν ἀδελφῶν Ἀπόλλωνος.

i τροφὸν δ' ἐπὶ κούρας] Ex hoc loco conijcio, diuersam esse Homeri sententiam ab ea historia, quam antea ex Didymo commemorauimus: imò ergo neq; illud admittendum, quod ad illa verba, αἱ δὲ λίποντο, obseruabamus illa esse πρωθύστερα. Innuit enim Poëta, post interfectos parentes harum puellarum curam has Deas (quas esse quatuor ex Homero constat, cùm tamen Didymus tres tantùm adducat) suscepisse. Vbi autem iam nubiles essent, Harpyis Erinnybus fuisse mancipatas. Id, inquam, manifestè docet. Vnde mireris illam Grammaticorum licentiam.

k ἀλλὰ τὸ μὲν καὶ ἀνεκτὸν] Auget doloris sui grauitatem, vt qui non solùm dies, sed etiam noctes continuetur. Illud enim longè mitius est malum, cùm quis noctu saltem somno cogitationes tristes & mœstas sopire potest: at Penelope licet somnos carpat, tamẽ in media illa & profunda quiete dolores suos sentit recrudescere. Qua tandem ratione? Hac enim nocte visa est sibi accubantem Vlyssem videre, & ita vt non somnium, sed rem verè gestam tunc arbitraretur. Quod cùm secus se habere expergefacta iam

videat, quid aliud, quæso, quàm mœroris incrementum illi attulisse hoc somnium putes? Vbi vides qui omnia à Poëta in inscia Penelope contineantur tam proxima veritati: quod in ipsa anteà satis obseruauimus.

l Ζεῦ πάτερ,] Cùm initiò Iouem solum alloquatur, subijcit tamen numerum pluralem, εἴ μ' ἐθέλοντες, &c. Quid si vnam essentiam, & nescio quid pluralitatis personarum intellexerit? Sed hac de re aliàs nos in hoc poëta scripsisse memini. Petit ergo Vlysses à Ioue, vt signo aliquo cœlesti hic suus aduentus quasi Deorum voluntate concessus, & augurij interpretatione (ita enim illud φήμην δ' ἐξ ἔνδοθεν &c. intelligendum est) ab aliquo domesticorum facta confirmetur. Quod, vt petijt, impetrabit.

m οὐδέ ποθι νέφος ἐστίν] Atqui Homerus anteà dixit, tonuisse Iouem ὑψόθεν ἐκ νεφέων. Sed ibi νέφεα videtur vsurpasse (vt etiam monet Didymus) pro loco nubium, non pro ipsis nubibus. Aliàs autem diximus de huiusmodi tonitrubus, qui cœlo sereno fiunt.

n μαῖα φίλη,] Solicitus de hospite Telemachus, parentem suum tamen dissimulans, quærit ab Euryclea, qua humanitate & beneuolentia, quibus officijs illum prosecutæ sint: (numerum enim pluralem singulari, vt anteà Vlysses, subijcit, matrem etiam sub Eurycleæ persona compellans) tum sinistri aliquid suspicatus de matre conqueritur, quæ cùm vni aut alteri quidem officiosam se præstet licet deterior sit hoc hospite, illi tamen præstantia nullo comparando talem sese non exhibuerit. Id tamen impetu iuuenili ac inconsideratè protulit, vt statim docet Euryclea: siquidem tum ab ipsa Penelope, tum à se in hunc hospitem omnia collata sint beneficia, quæ ille optauerit.

o οἶνον μὲν γὰρ] Hoc κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligendum est præcessisse, cùm tamen suo loco hac de re non meminerit: nisi Eurycleam officiosè mentientem inducat.

Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δ' ἄρ διὲκ μεγάροιο βεβήκει,
Ἔγχος ἔχων· ἅμα τῷ γε κύνες πόδας ἀργοὶ ἕποντο.
Βῆ δ' ἴμεν εἰς ἀγορὴν μετ' ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.
Ἡ δ' αὖτε δμῳῇσιν ἐκέκλετο δῖα γυναικῶν,
Εὐρύκλει' Ὦπος θυγάτηρ Πεισηνορίδαο,
Ἀγρεῖθ', αἱ μὲν δῶμα κορήσατε ποιπνύσασαι,
Ῥάσσατέ τ' ἐν δὲ θρόνοισ' εὐποιήτοισι τάπητας
Βάλλετε πορφυρέους· αἱ δὲ σπόγγοισι τραπέζας
Πάσας ἀμφιμάσασθε, καθήρατε δὲ κρητῆρας,
Καὶ δέπα ἀμφικύπελλα τετυγμένα· ταὶ δὲ μεθ' ὕδωρ
Ἔρχεσθε κρήνηνδε, καὶ οἴσετε θᾶσσον ἰοῦσαι.
Οὐ γὰρ δὴν μνηστῆρες ἀπέσσονται μεγάροιο.
Ἀλλὰ μάλ' ἦρι νέονται, ἐπεὶ καὶ πᾶσιν ἑορτή.
Ὣς ἔφαθ', αἱ δ' ἄρα τῆς μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπί-
Αἱ μὲν ἐείκοσι βῆσαν ἐπὶ κρήνην μελάνυδρον. (θοντο
Αἱ δ' αὐτοῦ κατὰ δῶμα ἐπισταμένως πονέοντο.
Ἐς δ' ἦλθον μνηστῆρες ἀγήνορες· οἱ μὲν ἔπειτα
Εὖ καὶ ἐπισταμένως κέασαν ξύλα· αἱ δὲ γυναῖκες
Ἦλθον ἀπὸ κρήνης· ἐπὶ δέ σφισιν ἦλθε συβώτης.
Τρεῖς σιάλους κατάγων οἳ ἔσαν ἐν πᾶσιν ἄριστοι.
Καὶ * τοὺς μέν ῥ' εἴασε καθ' ἕρκεα καλὰ νέμεσθαι,
Αὐτὸς δ' αὖτ' Ὀδυσῆα προσηύδα μειλιχίοισι,
Ξεῖν', ἦ ἄρ σε μᾶλλον Ἀχαιοὶ εἰσορόωσιν,
Ἦε σ' ἀτιμάζουσι κατὰ μέγαρ', ὡς τὸ πάρος περ;
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀ-
Αἲ γὰρ δὴ Εὔμαιε θεοὶ τισαίατο λώβην, (δυσσεύς,
Ἣν οἵδ' ὑβρίζοντες, ἀεικέα μηχανόωνται)
Οἴκῳ ἐν ἀλλοτρίῳ, οὐδ' αἰδοῦς μοῖραν ἔχουσιν.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Ἀγχίμολον δέ σφ' ἦλθε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν,
Αἶγας ἄγων αἳ πᾶσι μετέπρεπον αἰπολίοισι,
Δεῖπνον μνηστήρεσσι· δύω δ' ἅμ' ἕποντο νομῆες,
Καὶ * τὰς μὲν κατέδησεν ὑπ' αἰθούσῃ ἐριδούπῳ,
Αὐτὸς δ' αὖτ' Ὀδυσῆα προσηύδα κερτομίοισι,
Ξεῖν', ἔτι καὶ νῦν ἐνθάδ' ἀνιήσεις κατὰ δῶμα
Ἀνέρας αἰτίζων; ἀτὰρ οὐκ ἔξεισθα θύραζε;
Πάντως οὐκέτι νῶι διακρινέεσθαι ὀΐω
Πρὶν χειρῶν γεύσασθαι, ἐπεὶ σύ περ οὐ κατὰ κόσμον
Αἰτίζεις· εἰσὶν δὲ καὶ ἄλλαι δαῖτες Ἀχαιῶν. (σεύς,
Ὣς φάτο, τὸν δ' οὔ τι προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Ἀλλ' ἀκέων κίνησε κάρη, κακὰ βυσσοδομεύων.
Τοῖσι δ' ἐπὶ τρίτος ἦλθε Φιλοίτιος ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Βοῦν στεῖραν μνηστῆρσιν ἄγων καὶ πίονας αἶγας.
(Πορθμῆες δ' ἄρα τούς γε διήγαγον, οἵ τε καὶ ἄλλους
Ἀνθρώπους πέμπουσιν, ὅτις σφέας εἰσαφίκηται)
Καὶ τὰ μὲν εὖ κατέδησεν ὑπ' αἰθούσῃ ἐριδούπῳ·
Αὐτὸς δ' αὖτ' ἐρέεινε συβώτην ἄγχι παραστάς,

Sic dixit, Telemachus autem ex domo transiuit,
Lanceā habēs, simul hūc canes pedib. veloces sequebā-
Porrexit.a. ire in concionem ad fortes Achiuos. (tur.
Hæc autem rursus ancillis iussit diua mulierum
Euryclea Opis filia Pisenorida.
Agite partim quidem domum ornate festinantes,
Aspergiteq; in sedibus benefactis tapetis
Iacite purpureos partim autem spongijs mensas
Omnes abstergite, purgate autem crateras
Et pocula rotundè facta, partim autem ad aquam
Ite ad fontem, & portate citò euntes.
Non enim iam proci aberunt domo,
Sed valdè manè venient, quoniā & omnib. dies festus.
Sic dixit, hæ.a. igitur hāc valdè quidē audierūt et
Hæ qdem 20. iuerūt ad fontē nigrā aquis (obedierūt,
Aliquæ illic in domo scienter laborabant,
Intrò autem venerunt proci superbi, hi quidem postea
Benè & scienter scindebant ligna, aliæ autē mulieres
Venerunt à fonte. post autem ipsas venit subulcus
Tres porcos adducens, qui erant inter omnes optimi,
Et hos quidem siuit in septis benè pascere.
Ipse.a. rursus Vlyssem alloquutus est suauibus (verbis,)
Hospes, nunqd igitur aliquid te magis Achiui inspi-
An te inhonorant in ædibus sicut antea? (ciunt?
Hunc.a. respondens, alloquutus est prudens Vlysses,
Vtinam enim iam Eumæe Dei puniant contumeliam,
Quam hi iniurij indecenter operantur
Domo in aliena, neq; pudoris partē (.i. tantillū) habent.
Sic hi quidem talia mutuò loquebantur.
Propè autem ipsos venit Melanthius custos caprarum
Capras ducens, quæ omnes inter excellebant greges,
Prandium procis, duo autē simul sequebātur pastores,
Et has quidem religauit sub porticu valdè sonanti.
Ipse autem rursus Vlyssem alloquutus est conuitijs,
Hospes adhuc & nunc hic tristitia afficis in domo
Viros petens? at non exibis foras
Omnino? non ante nos dijudicaturos puto,
Quàm manꝰ nostras gustaueris, quoniā tu nō decēter
Petis, sunt autem & alia conuiuia Achiuorum.
Sic dixit, hunc.a. non aliqd alloc. est prudēs Vlysses,
Sed tacitus mouit caput mala profundè cogitans.
Hos autē post tertius venit Philætius princeps virorū
Bouem sterilem procis ducens, & pingues capras,
(Portitores autem igitur hos duxerunt, qui & alios
Homines mittunt qui ipsos accedit,)
Et hæc quidē igitur religauerunt sub porticu resonāti,
Ipse autem rursus interrogauit subulcum propè astās,

Tis

Τίς δὴ ὅδε ξεῖνος νέον εἰλήλουθε συβῶτα
Ἡμέτερον πρὸς δῶμα; τέων δ' ἐξ εὔχεται εἶναι
Ἀνδρῶν; ποῦ δέ νύ οἱ γενεὴ καὶ πατρὶς ἄρουρα;
ᶠΔύσμορος, ἦ τι ἔοικε δέμας βασιλῆϊ ἄνακτι.
Ἀλλὰ θεοὶ δυόωσι πολυπλάγκτους ἀνθρώπους,
Ὁππότε * καὶ βασιλεῦσιν ἐπικλώσωνται ὀϊζύν.
Ἦ, καὶ δεξιτερῇ δειδίσκετο χειρὶ παραστάς·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Χαῖρε πάτερ ὦ ξεῖνε, γένοιτό τοι * ἔς περ ὀπίσσω
Ὄλβος· ἀτὰρ μὲν νῦν γε κακοῖς ἔχεαι πολέεσσιν.
Ζεῦ πάτερ, οὔτις σεῖο θεῶν ὀλοώτερος ἄλλος·
Οὐκ ἐλεαίρεις ἄνδρας, ἐπὴν δὴ γείνεαι αὐτός,
Μισγέμεναι κακότητι καὶ ἄλγεσι λευγαλέοισιν.
Ἴδιον ὡς ἐνόησα, δεδάκρυνται δέ μοι ὄσσε
Μνησαμένῳ Ὀδυσῆος· ἐπεὶ καὶ κεῖνον ὀΐω
Τοιάδε λαίφε' ἔχοντα κατ' ἀνθρώπους ἀλάλησθαι,
Εἴπου ἔτι ζώει, καὶ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο.
Εἰ δ' ἤδη τέθνηκε καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισιν,
Ὤ μοι ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος, ὅς μ' ἐπὶ βουσὶν
Εἷσ' ἔτι τυτθὸν ἐόντα Κεφαλλήνων ἐνὶ δήμῳ.
Νῦν δ' αἱ μὲν γίνονται ἀθέσφατοι, οὐδέ κεν ἄλλως
Ἀνδρί γ' * ὑποσταχύοιτο βοῶν γένος εὐρυμετώπων.
Τὰς δ' ἄλλοι με κέλονται ἀγινέμεναι σφίσιν αὐτοῖς
Ἔδμεναι· οὐδέ τι παιδὸς ἐνὶ μεγάροις ἀλέγουσιν,
Οὐδ' ὄπιδα τρομέουσι θεῶν· μεμάασι γὰρ ἤδη
Κτήματα δάσσασθαι δὴν οἰχομένοιο ἄνακτος.
Αὐτὰρ ἐμοὶ τόδε θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι
Πόλλ' ἐπιδινεῖται· μάλα μὲν κακὸν υἷος ἐόντος,
* Ἄλλων δῆμον ἱκέσθαι, ἰόντ' αὐτῇσι βόεσσιν
Ἄνδρας ἐς ἀλλοδαπούς· τὸ δὲ ῥίγιον, αὖθι μένοντα
Βουσὶν ἐπ' ἀλλοτρίῃσι καθήμενον ἄλγεα πάσχειν.
Καί κεν δὴ πάλαι ἄλλον ὑπερμενέων βασιλήων
Ἐξικόμην φεύγων (ἐπεὶ οὐκέτ' ἀνεκτὰ πέλονται)
Ἀλλ' ἔτι τὸν δύστηνον ὀΐομαι, εἴ ποθεν ἐλθὼν
Ἀνδρῶν μνηστήρων σκέδασιν κατὰ δώματα θείη. (σεύς,
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Βουκόλ', ἐπεὶ οὔτε κακῷ οὔτ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
Γινώσκω δὲ καὶ αὐτὸς ὅ τοι πινυτὴ φρένας ἵκει,
Τοὔνεκά τοι ἐρέω, καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι·
Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν, ξενίη τε τράπεζα,
Ἑστίη τ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος, ἣν ἀφικάνω,
Ἦ σέθεν ἐνθάδ' ἐόντος ἐλεύσεται οἴκαδ' Ὀδυσσεύς·
Σοῖσιν δ' ὀφθαλμοῖσιν ἐπόψεαι, αἴ κ' ἐθέλῃσθα,
Κτεινομένους μνηστῆρας, οἳ ἐνθάδε κοιρανέουσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνήρ,
Αἲ γὰρ τοῦτο ξεῖνε ἔπος τελέσειε Κρονίων·
Γνοίης χ' οἵη ἐμὴ δύναμις καὶ χεῖρες ἕπονται.
Ὣς δ' αὔτως Εὔμαιος ἐπεύξατο πᾶσι θεοῖσι
Νοστῆσαι Ὀδυσῆα πολύφρονα ὅνδε δόμονδε.

Quis iam hic hospes nuper venit subulce
Nostram ad domum? ex quibus dicit esse
Viris? vbi ei genus & patria terra?
Infelix certè similis est corpori regi imperanti.
Sed Dij submergunt multùm errantes homines,
Quando regibus nent ærumnam. χ. κεν
Dixit, & dextra ostendit manu astans,
Et ipsum vociferans verba velocia allocutus est:
Salue pater ô hospes, fiat tibi tamen in futurum χ. ὄπις
Opulentia, at quidem nunc malis tenêris multis.
Iupiter pater nullus te Deorum perniciosior alius,
Non misereris viros postquam iam generasti ipse,
Misceri malo & doloribus tristibus.
Sudaui vt vidi, lacrymârunt verò mihi oculi
Recordanti Vlyssis, quoniam & illũ puto
Tales vestes habentem inter homines errare,
Sicubi adhuc viuit, & videt lumen Solis.
Si autem iam mortuus est, in inferni domibus.
Hei mihi posteà Vlysse strenuo, qui me in bobus
Misit adhuc paruulus, cũ esse Cephallenorũ in populo.
Nunc autem hæ quidem fiunt immensæ, neq; aliter
Cuiquam accerseret boum genus latarum frontium. χ. ὑποσταχύοι
Has autem alij me iubent ducere sibypsis
Edere, neq; filium in ædibus curant,
Neq; reuerentiam timent Deorũ: prompti sunt.n.iam
Facultates diuidere diu abeuntis regis.
At mihi hoc animus in pectoribus dilectis
Multùm voluit, valde quidem malum filio existente,
Aliorum populum venire euntem ipsis bobus χ. κεν
Viros in alienos, hoc autem peius hîc manentem
Bubus in alienis sedentem dolores pati,
Et iam diu alium superborum regum
Discessi fugiens, (quoniam non tolerabilia sunt.)
Sed adhuc hunc infelicem puto sicunde veniens
Virorum procorum vastitatem per ædes faceret.
Hunc a. respondens allocutus est prudens Vlysses,
Bubulce, quoniã neq; malo neq; insipiẽti viro similis es,
Cognosco a. ipse quod tibi prudentia in mentes venit,
Ideò tibi dico, & in magnum iuramentum iuro.
Sciat nunc primùm Iupiter Deorũ hospitalis.q; mensa
Domusq; Vlyssis strenui quam perueni,
Certè te hîc præsente venit domum Vlysses,
Tuis autem oculis videbis, si volueris,
Interfectos procos, qui hîc dominantur.
Hunc autẽ rursus allocutus est boum bubulcus vir,
Vtinam enim hoc hospes verbum perficiat Saturnius,
Cognosceres qualis mea potẽtia & manus sequerẽtur.
Sic similiter Eumæus supplicabat omnibus Dijs,
Redire Vlyssem multùm sapientem suam domum.

COMMENTARIVS.

a ἄμμορα τύχε μοίρης] Vide anteà lib 2 pag 17.

b ἀγρεῖθ' αἱ μὲν δῶμα] Iubet Euryclea ædes ad procorum aduentum instrui & mundari: tum reliquus etiam apparatus prandij describitur, & collati cibi tum ab Eumæo, tum à Melanthio, & denique à Philœtio: atq; eorum colloquia cũ Vlysse per occasionem.

c οἱ δ' ὑπερφίαλοι] Procorum αὐτοδίαιτα: qua de re alibi iam dictum est.

d αἲ γὰρ δὴ Εὔμαιε] Obliquè respondet interrogationi Eumæi: qui id solum quærebat, an in eo contumelijs afficiendo proci pergerent, an verò murato animo aliqua eum beneuolentiam prosequerentur. hoc est enim quod vocat Poëta ἀνεχεῖν: illud verò ἀναχάζειν. Vlysses verò pro responso subijcit votum suum de procis vlciscendis. Vnde tamen conijcere poterat Eumæus, affectum esse Vlyssem ex illorum nefanda proteruia. Et hac ratione, ni fallor, Vlysses Eumæo se insinuabat, cui postmodum se erat detecturus, vt sequenti libro videbimus.

e αὖτις δ' αὖτ' Ὀδυσῆα] Proteruus & nequam iste Melanthius ab hesterna die ingenium illud insolens non mutauit: sed eum merita expectat pœna. inf lib. 22. Hic porrò Vlyssis patientia in his contumelijs tolerandis notanda.

f δύσμορος] Bonamens, bonus animus huius Philœtij obseruandus, qui longissimè à Melanthij illius petulantia dissidet.

Statim enim huius hospitis miseretur, & de eo augustius sentit, qui eum habitu corporis regio esse dicat. Atqui eum, qui esset eiusmodi, absurdum videbatur tam misero & miserabili in statu versari. Sed aliter sentit Philœtius, qui intelligit, ne regibus quidem ipsis calamitates à Deo immissas parcere: vt neq; summis montium cacuminibus fulmina.

g χαῖρε πάτερ] Primum blandè & humaniter hunc hospitem salutat, tum ei omnia precatur fausta, vt ex his malis, quib. nunc eum obrui conijcit, possit emergere. Hinc quasi commodam occasionem nactus, quia similem Vlyssis statum huic præsenti imaginatur, de eius infortunio grauiter apud Iouem conqueritur, siue adhuc in viuis degat, siue etiam iam è vita excesserit. Quem suũ dolorem auget commemoratione & beneficij ab illo in se collati, & quòd iam alienis dominis cogatur inseruire: dominis, inquam, qui filij illius, quem Vlysses hæredem bonorum suorum reliquit, curam nullo modo gerunt: qui nulla Numinis tanguntur reuerentia: qui deniq. ad erciscundas Vlyssis opes iam iam se comparant. Quod ille sibi intolerabile futurum ait, & tamen miseri illius Vlyssis aduentum optat, vt his procis necem inferat. Quæ omnia imminenti negotio accõmodatè à Poëta concinnãtur. Hunc porrò caprarium sequenti oratione, atq; etiam Eumæum spe sui mirificè eriget & quodammodò confirmabit: cùm graui iuramento veritatem sui aduentus sancit & corroborat, & quasi digito ipsam demonstrat.

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Μνηστῆρες δ' ἄρα Τηλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε
Ἤρτυον. αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀριστερὸς ἤλυθεν ὄρνις,
a Αἰετὸς ὑψιπέτης, ἔχε δὲ τρήρωνα πέλειαν.
Τοῖσιν δ' Ἀμφίνομος ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ὦ φίλοι, οὐχ ἡμῖν συνθεύσεται ἥδε γε βουλή,
Τηλεμάχοιο φόνος· ἀλλὰ μνησώμεθα δαιτός.
Ὣς ἔφατ' Ἀμφίνομος. τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Ἐλθόντες δ' ἐς δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο,
b Χλαίνας μὲν κατέθεντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε·
γρ. μεγάλας Οἱ δ' ἱέρευον ὄϊς * μεγάλους καὶ πίονας αἶγας,
Ἵρευον δὲ σύας σιάλους καὶ βοῦν ἀγελαίην·
Σπλάγχνα δ' ἄρ' ὀπτήσαντες ἐνώμων. ἐν δ' ἄρα οἶνον
γρ. κιρνῶντο. Κρητῆρσι * κερόωντο. κύπελλα δὲ νεῖμε συβώτης.
Σῖτον δέ σφ' ἐπένειμε Φιλοίτιος ὄρχαμος ἀνδρῶν
Καλοῖς ἐν κανέοισιν· ἐῳνοχόει δὲ Μελανθεύς.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Τηλέμαχος δ' Ὀδυσῆα καθίδρυε, κέρδεα νωμῶν,
Ἐντὸς ἐϋσταθέος μεγάρου, παρὰ λάϊνον οὐδὸν
Δίφρον ἀεικέλιον καταθείς, ὀλίγην τε τράπεζαν·
Πὰρ δ' ἐτίθει σπλάγχνων μοίρας, ἐν δ' οἶνον ἔχευεν
Ἐν δέπαϊ χρυσέῳ, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
c Ἐνταυθοῖ νῦν ἧσο μετ' ἀνδράσιν οἰνοποτάζων·
Κερτομίας δέ τοι αὐτὸς ἐγὼ καὶ χεῖρας ἀφέξω
Πάντων μνηστήρων, ἐπεὶ οὔτοι δήμιός ἐστιν
Οἶκος ὅδ', ἀλλ' Ὀδυσῆος, ἐμοὶ δ' ἐκτήσατο κεῖνος.
Ὑμεῖς δὲ μνηστῆρες ἐπίσχετε θυμὸν ἐνιπῆς
Καὶ χειρῶν, ἵνα μή τις ἔρις καὶ νεῖκος ὄρηται.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φύν-
Τηλέμαχον θαύμαζον ὃ θαρσαλέως ἀγόρευεν, (τες
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱός,
Καὶ χαλεπόν περ ἐόντα δεχώμεθα μῦθον Ἀχαιοί
Τηλεμάχου· μάλα δ' ἧμιν ἀπειλήσας ἀγορεύει.
Οὐ γὰρ Ζεὺς εἴασε Κρονίων· τῷ κέ μιν ἤδη
Παύσαμεν ἐν μεγάροισι, λιγύν περ ἐόντ' ἀγορητήν.
Ὣς ἔφατ' Ἀντίνοος· ὁ δ' ἄρ' οὐκ ἐμπάζετο μύθων.
d Κήρυκες δ' ἀνὰ ἄστυ θεῶν ἱερὴν ἑκατόμβην
Ἦγον· τοὶ δ' ἀγέροντο καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Ἄλσος ὑπὸ σκιερὸν ἑκατηβόλου Ἀπόλλωνος.
Οἱ δ' ἐπεὶ ὤπτησαν κρέ' ὑπέρτερα καὶ ἐρύσαντο,
Μοίρας δασσάμενοι δαίνυντ' ἐρικυδέα δαῖτα.
γρ. οἱ ἐπένοντο. Πὰρ δ' ἄρ' Ὀδυσσῆϊ μοῖραν θέσαν * οἱ πονέοντο,
Ἴσην ὡς αὐτοί περ ἐλάγχανον· ὣς γὰρ ἀνώγει
Τηλέμαχος φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο.
e Μνηστῆρας δ' οὐ πάμπαν ἀγήνορας εἴα Ἀθήνη
Λώβης ἴσχεσθαι θυμαλγέος, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον
Δύη ἄχος κραδίην Λαερτιάδην Ὀδυσῆα.
Ἦν δέ τις ἐν μνηστῆρσιν ἀνὴρ ἀθεμίστια εἰδώς,

Sic hi quidem talia inter se confabulabantur.
Proci autem Telemacho interitumq́, mortemq́,
Parabant: at hac his sinistra venit auis
Aquila aduolitans, tenebat autem timidam columbã,
His autem Amphinomus loquutus est, & dixit,
O amici non nobis perficietur hoc consilium,
Telemachi cædes, sed recordemur conuiuij.
Sic dixit Amphinomus, his autem placuit verbum.
Vbi verò venissent in domos Vlyssis diuini,
Pallia quidem deposuerunt in lecticisq́, sedibusq́,
Hi aut sacrificabant oues magnas, & pingues capras,
Sacrificabant autem porcos, & bouem indomitam,
Viscera autem assantes distribuebant: in autem vinũ
Pateris miscebant, pocula autẽ distribuebat subulcus.
Panem.a.ipsis distribuebat Philætius eximius virorũ
Pulcris in canistris, potũ ministrabat aũt Melanthius.
Hi aũt in cibos paratos præiacentes manus mittebãt.
Telemachus aũt Vlyssem sedere fecit astutias versans
Intra benè ordinatã domũ, apud lapideũ pauimentũ
Sede indecenti apposita paruaq́, mensa.
Apud.a.posuit viscerum partes, infudit autem vinum
In poculo aureo, & ipsi verbum dixit,
Hic nunc sede cum viris vinum bibens,
Conuitia autem tibi ipse ego & manu expellam
Omnium procorum, quoniam non popularis est
Domus hæc, sed Vlyssis, mihi autem ædificauit ille.
Vos autem proci, continete animum conuitio,
Et manus vt non aliqua lis & contentio oriatur.
Sic dixit, hi.a.igitur omnes mordicùs labra tenẽtes
Telemachũ admirabãtur, quòd audacter locutus esset.
His autem Antinous locutus est Eupithei filius,
Et molestũ quamuis sit suscipiamus verbũ Achiui
Telemachi, valdè autem nobis minatus loquitur,
Non enim Iupiter siuit Saturnius, ideò ipsum iam
Compressissemus in ædibus, licet suauis sit cõcionator.
Sic dixit Antinous, hic autem non curauit verbũ.
Præcones autem per ciuitatem sacram hecatombem
Duxerũt, ipsi.a. cõgregati sunt capite comãtes Achiui
Nemore sub vmbroso longè iaculantis Apollinis.
Hi.a.postquã assauerũt carnes superiores, & traxerũt
Partibus diuisis conuiuabantur gloriosum conuiuiũ.
Apud aũt Vlyssem partem posuerunt qui ministrabãt
Aequalem, sicut ipsi sortiti sunt, sic enim iusserat
Telemachus dilectus filius Vlyssis diuini.
Procos autem non omnino superbos siuit Minerua
Conuicio teneri tristi, vt adhuc magis
Intraret dolor in corde Laërtiadem Vlyssem.
Erat autem quidam in procis vir iniusta sciens,

(Κτή

(Κτήσιππος δ' ὄνομ' ἔσκε, Σάμῃ δ' ἐνὶ οἰκία* ναῖεν)
Ὅς δή τοι κτεάτεσσι πεποιθὼς πατρὸς ἑοῖο,
Μνάσκετ' Ὀδυσσῆος δὴν οἰχομένοιο δάμαρτα.
Ὅς ῥα τότε μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισι μετηύδα,
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγήνορες, ὄφρα τι εἴπω.
ᶠ Μοῖραν μὲν δὴ ξεῖνος ἔχει πάλαι ὡς ἐπέοικεν,
Ἴσην· οὐ γὰρ καλὸν ἀτέμβειν οὐδὲ δίκαιον
Ξείνους Τηλεμάχου, ὅς κεν τάδε δώμαθ' ἵκηται.
Ἀλλ' ἄγε οἱ καὶ ἐγὼ δῶ ξείνιον ὄφρα καὶ αὐτὸς
Ἠὲ λοετροχόῳ δώῃ γέρας, ἠέ τῳ ἄλλῳ
Δμώων οἳ κατὰ δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο.
Ὣς εἰπὼν, ἔρριψε βοὸς πόδα χειρὶ παχείῃ,
Κείμενον ἐκ κανέοιο λαβών. ὁ δ' ἀλεύατ' Ὀδυσσεὺς,
Ἦκα παρακλίνας κεφαλήν· μείδησε δὲ θυμῷ
ᵍ Σαρδάνιον * μάλα τοῖον· ὁ δ' εὔδμητον βάλε τοῖχον.
Κτήσιππον δ' ἄρα Τηλέμαχος ἠνίπαπε μύθῳ,
ʰ Κτήσιππ', ἦ μάλα τοι τόδε κέρδιον ἔπλετο θυμῷ.
Οὐκ ἔβαλες τὸν ξεῖνον· ἀλεύατο γὰρ βέλος αὐτός.
Ἦ γάρ κέν σε μέσον βάλον ἔγχεϊ ὀξυόεντι,
Καί κέ τοι ἀντὶ γάμοιο πατὴρ τάφον ἀμφεπονεῖτο
Ἐνθάδε· τῷ μή τίς μοι ἀεικείας ἐνὶ οἴκῳ
Φαινέτω· ἤδη γὰρ νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα,
Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια· πάρος δ' ἔτι νήπιος ἦα.
Ἀλλ' ἔμπης τάδε μὲν καὶ τέτλαμεν εἰσορόωντες,
Μήλων σφαζομένων, οἴνοιό τε πινομένοιο,
Καὶ σίτου· χαλεπὸν γὰρ ἐρυκακέειν ἕνα πολλούς.
Ἀλλ' ἄγε μηκέτι μοι κακὰ ῥέζετε δυσμενέοντες.
Εἰ δ' ἤδη μ' αὐτὸν κτεῖναι μενεαίνετε χαλκῷ,
Καί κε τὸ βουλοίμην, καί κεν πολὺ κέρδιον εἴη
Τεθνάμεν ἢ τάδε γ' αἰὲν ἀεικέα ἔργ' ὁράασθαι,
Ξείνους τε στυφελιζομένους, δμῳάς τε γυναῖκας
Ῥυστάζοντας ἀεικελίως κατὰ δώματα καλά.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
Ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε Δαμαστορίδης Ἀγέλαος,
Ὦ φίλοι, οὐκ ἂν δή τις ἐπὶ ῥηθέντι δικαίῳ
Ἀντιβίοις ἐπέεσσι καθαπτόμενος χαλεπαίνοι.
Μήτε τι τὸν ξεῖνον στυφελίζετε, μήτε τιν' ἄλλον
Δμώων οἳ κατὰ δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο.
Τηλεμάχῳ δέ κε μῦθον ἐγὼ καὶ μητέρι φαίην
Ἤπιον, εἴ σφωϊν κραδίῃ ἅδοι ἀμφοτέροιιν.
Ὄφρα μὲν ὑμῖν θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἐώλπει
Νοστήσειν Ὀδυσῆα πολύφρονα ὅνδε δόμονδε,
Τόφρ' οὔ τις νέμεσις μενέμεν τ' ἦν ἰσχέμεναί τε
Μνηστῆρας κατὰ δώματ' (ἐπεὶ τόδε κέρδιον ἦεν,
Εἰ νόστησ' Ὀδυσεὺς καὶ ὑπότροπος ἵκετο δῶμα)
Νῦν δ' ἤδη τόδε δῆλον ὅτ' οὐκέτι νόστιμός ἐστιν.
Ἀλλ' ἄγε σῇ τάδε μητρὶ παρεζόμενος κατάλεξον,
Γήμασθ' ὅς τις ἄριστος ἀνὴρ καὶ πλεῖστα πόρῃσιν,
Ὄφρα σὺ μὲν χαίρων πατρώϊα πάντα νέμηαι,
Ἔσθων καὶ πίνων· ἡ δ' ἄλλου δῶμα * ἵκηται.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Οὐ μὰ Ζῆν' Ἀγέλαε καὶ ἄλγεα πατρὸς ἐμοῖο,
Ὅς που τῆλ' Ἰθάκης ἢ ἔφθιται ἢ ἀλάληται,
Οὔ τι διατρίβω μητρὸς γάμον, ἀλλὰ κελεύω
Γήμασθ' ᾧ κ' ἐθέλῃ, ποτὶ δ' ἄσπετα δῶρα * δίδωμι.
Αἰδέομαι δ' ἀέκουσαν ἀπὸ μεγάροιο δίεσθαι
Μύθῳ ἀναγκαίῳ· μὴ τοῦτο θεὸς τελέσειεν.
Ὣς φάτο Τηλέμαχος· μνηστῆρσι δὲ Παλλὰς Ἀθήνη

(Ctesippus aũt nomẽ erat (in) Same in domo habitans) γ. ναίων.
Qui iam possessionibus fretus patris sui,
Petebat Vlyssis diu profecti vxorem,
Qui tunc procos superbos allocutus est,
Audite me proci strenui vt quid dicam.
Partem quidem iam hospes habet diu sicut decet
Aequalem, non enim bonum (est) eludere, neq; iustum
Hospites, Telemachi quicunq; ad has domos peruenerit.
Sed agè ei & ego dabo hospitale donum, vt & ipse
Vel balneatori det munus, vel alicubi alij
Famulorum, qui (sunt) in ædibus Vlyssis diuini.
Sic loquutus, proiecit bouis pedem manu forti
Iacentẽ ex canistro captum, ipse.a.euitauit Vlysses
Quietè declinato capite: subrisit autem animo
Sardaniũ valde talẽ, hic bene ædificatũ pcussit murũ. γ. μέγα
Ctesippum autem Telemachus increpauit verbo,
Ctesippe, certè valde tibi hoc vtilius fuit animo.
Non percussisti hospitem, euitauit enim telum ipse.
Certè enim te medium percutiam lancea acuta,
Et tibi pro nuptijs pater sepulcrum faciet
Hic, ideò ne quis mihi indecentias in domo
Ostendat, iam enim intelligo, & scio singula,
Bonaq; & peiora, anteà autem infans eram.
Sed tamen hæc quidem & tolerauimus inspicientes.
Dum oues iugularentur & vinum epotaretur,
Et panis: difficili enim impedire vnum multos.
Sed agitè, nõ amplius mihi mala facite malè animo affecti,
Si iam meipsum interficere prompti estis ære,
Et hoc vellem, & multò vtilius esset
Mori, quàm hæc semper indecentia opera videre.
Hospites pulsatos, famulasq; mulieres.
Eos qui violent indecenter in ædibus pulcris.
Sic dixit, hi autem omnes quieti facti sunt silentio.
Tardè aũt iam locutus est Damastorides Agelaus,
O amici, non iam quis ob dictum iustum
Contrarijs verbis incessens indignetur,
Neq; amplius hospitem verberate, neq; aliquem alium
Seruorum, qui in domibus Vlyssis diuini.
Telemacho autem verbum ego & matri dicam
Mite, si ipsis corde placeat ambobus,
Quamdiu quidem vobis animus in pectoribus sperat
Redire Vlyssem perprudentem suam ad domum
Tamdiu nulla inuidia manereq; erit, teneriq;
Procos in domibus, (quoniam hoc vtilius erit
Si redibit Vlysses, & postliminio venerit domum.)
Nunc.a.iam hoc manifestum, q̃ non amplius reuersurus est.
Sed agè tua hæc matri assidens narra,
Nubat quicunq; optimus vir, & plurima præbeat,
Vt tu quidem gaudens paterna omnia depascaris
Edens & bibens, hæc alterius domum curet. γ. κομίζῃ.
Hunc.a.Telemachus prudens contrà allocutus est,
Non per Iouem Agelaë, & dolores patris mei,
Qui alicubi longè Ithaca, vel mortuus est, vel errat,
Non differam matris nuptias, sed iubebo
Nubere cuicunq; velit, at autem multa dona dabo. γ. δῶμα.
Vereor autem nolentem à domo amouere
Verbo necessario, non hoc Deus perficiat.
Sic dixit Telemachus: procis autem Pallas Minerua

Ἄσβεστον γέλον ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα.
[l] Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελώων ἀλλοτρίοισιν·
Αἱμοφόρυκτα δὲ δὴ κρέα ἤσθιον· ὄσσε δ' ἄρα σφέων
Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ' ὠΐετο θυμός.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε Θεοκλύμενος θεοειδής,
[k] Ἆ δειλοὶ τί κακὸν τόδε πάσχετε; νυκτὶ μὲν ὑμέων
Εἰλύαται κεφαλαί τε πρόσωπά τε νέρθε τε γοῦνα.
Οἰμωγὴ δὲ δέδηε, δεδάκρυνται δὲ παρειαί.
Αἵματι δ' ἐρράδαται τοῖχοι καλαί τε μεσόδμαι.
Εἰδώλων δὲ πλέον πρόθυρον, πλείη δὲ καὶ αὐλή,
γρ. εἰλιόεν τε — Ἱεμένων ἐρεβόσδε ὑπὸ ζόφον. * ἠέλιος δὲ
Οὐρανοῦ ἐξαπόλωλε, κακὴ δ' ἐπιδέδρομεν ἀχλύς.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν.
Τοῖσιν δ' Εὐρύμαχος Πολύβου πάϊς ἦρχ' ἀγορεύειν,
Ἀφραίνει ξεῖνος νέον ἄλλοθεν εἰληλουθώς.
Ἀλλά μιν αἶψα νέοι δόμου ἐκπέμψασθε θύραζε
Εἰς ἀγορὴν ἔρχεσθαι, ἐπεὶ τάδε νυκτὶ ἐΐσκει.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Θεοκλύμενος θεοειδής,
Εὐρύμαχ' οὔ τί σ' ἄνωγα ἐμοὶ πομπῆας ὀπάζειν.
Εἰσί μοι ὀφθαλμοί τε καὶ οὔατα καὶ πόδες ἄμφω,
Καὶ νόος ἐν στήθεσσι τετυγμένος οὐδὲν ἀεικής·
Τοῖς ἔξειμι θύραζε, ἐπεὶ νοέω κακὸν ὔμμιν
Ἐρχόμενον, τό κεν οὔτις ὑπεκφύγοι οὐδ' ἀλέαιτο
Μνηστήρων, οἳ δῶμα κατ' ἀντιθέου Ὀδυσῆος
Ἀνέρας ὑβρίζοντες ἀτάσθαλα μηχανάασθε.
Ὣς εἰπὼν ἐξῆλθε δόμων εὖ ναιεταόντων.
Ἵκετο δ' ἐς Πείραιον, ὅ μιν πρόφρων ὑπέδεκτο.
Μνηστῆρες δ' ἄρα πάντες ἐς ἀλλήλους ὁρόωντες,
Τηλέμαχον ἐρέθιζον, ἐπὶ ξείνοις γελόωντες.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
[l] Τηλέμαχ', οὔτις σεῖο κακοξεινώτερος ἄλλος.
Οἷον μέν τινα τοῦτον ἔχεις ἐπίμαστον ἀλήτην,
Σίτου καὶ οἴνου κεχρημένον, οὐδέ τι ἔργων
Ἔμπαιον, οὐδὲ βίης, ἀλλ' αὔτως ἄχθος ἀρούρης.
Ἄλλος δ' αὖτέ τις οὗτος ἀνέστη μαντεύεσθαι.
γρ. ἀδίνη πείθοιο, — Ἀλλ' * εἴ μοί τι πίθοιο, τό κεν πολὺ κέρδιον εἴη·
Τοὺς ξείνους ἐν νηῒ πολυκλήϊδι βαλόντες
Ἐς Σικελοὺς πέμψωμεν, [m] ὅθεν κέ τοι ἄξιον ἄλφοι.
Ὣς ἔφασαν μνηστῆρες· ὁ δ' οὐκ ἐμπάζετο μύθων.
Ἀλλ' ἀκέων πατέρα προσεδέρκετο, δέγμενος αἰεί
Ὁππότε δὴ μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφήσει.
Ἡ δὲ κατ' ἄντηστιν θεμένη περικαλλέα δίφρον
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια,
Ἀνδρῶν ἐν μεγάροισιν ἑκάστου μῦθον ἄκουε.
γρ. γελώοντες — [n] Δεῖπνον μὲν γὰρ τοί γε * γελοίωντες τετύκοντο
Ἡδύ τε καὶ μενοεικές, ἐπεὶ μάλα πόλλ' ἱέρευσαν·
Δόρπου δ' οὐκ ἄν πως ἀχαρίστερον ἄλλο γένοιτο,
Οἷον δὴ τάχ' ἔμελλε θεὰ καὶ καρτερὸς ἀνὴρ
Θησέμεναι. πρότεροι γὰρ ἀεικέα μηχανόωντο.

Inextinguibilem risum mouit, errare fecit. a. mentem,
Hi autem iam maxillis ridebant alienis.
Cruentatas. a. carnes comedebant, oculi aũt ipsorum
Lacrymis impleti erant, luctum. a. cogitabat animus.
His aũt & loquutus est Theoclymenus,
Ah miseri quid malũ hoc patimini? nocte. q. vestra
Cooperiuntur capitaq́, faciesq́, infraq́, genua.
Vlulatus aũt increbuit, lacrymantur autem genæ.
Sanguine autem fluibiles parietes pulcraq́, media.
Vmbris verò plenum vestibulum, plena verò & aula
Euntibus, Erebus autem sub tenebris. Sol autem
Ex cælo periit, mala autem incessit caligo.
Sic dixit, hi. a. omnes in ipso suauiter riserunt.
His autem Eurymachus Polybi filius incepit dicere,
Desipit hospes nuper aliunde veniens.
Sed ipsum statim domo emittite foras
In forum ire, quoniam hæc nocti assimilat.
Hũc. a. rursus alloquutus est Theoclymenus diuinus,
Eurymache non te iussi mihi comites dare.
Sunt mihi oculiq́, & aures & pedes ambo,
Et mens in pectoribus facta, neq́, indecens,
His exibo foràs, quoniam intelligo malum vobis
Imminẽs, quod non aliquis subterfugiet, neq́, euitabit
Procorum qui in domo diuini Vlyssis
Viros iniuriis afficientes iniusta operamini.
Sic loquutus, exiuit ædibus benè habitatis.
Iuit autem ad Piræum, qui ipsum promptus suscepit.
Proci autem igitur omnes inter se aspicientes
Telemachum irritabant supra hospites ridentes.
Sic autem aliquis dixit iuuenum superborum,
Telemache, non te peior hospitum exceptor alius.
Qualẽ quidẽ aliquem hunc habes famelicũ erratorem
Panis & vini indigentem, neq́, operum
Scientem, neq́, fortitudinis, sed vanè pondus terræ.
Alius autem rursus aliquis hic surrexit diuinare:
Sed si iam persuaderis, quod multo vtilius erit.
Hos hospites in naui multi iuga coniectos
In Siculos mittemus, vnde quidẽ promeritũ inueniat.
Sic dixerunt proci, hic autem non curauit verba,
Sed tacitè patrem aspiciebat expectans semper.
Quando iam procis impudentibus manus immittat.
Hæc in contrarium posita perpulcra sede
Filia Icarii prudens Penelope,
Virorum in domibus vniuscuiusq́, verbum audiuit.
Prandium quidem enim ridentes parabant,
Suauiterq́, & placidè, postq̃ valdè multa comederant.
Cœna autem non aliquo modo ingratior alia fieret,
Qualem iam citò cogitauit Dea & fortis vir
Ponere, priores enim indecentia operabantur.

COMMENTARIVS.

a αἰετὸς ὑψιπέτης] De huiusmodi augurijs aliàs in hoc Poëta dictum. Similia habet interdum Herodotus, & tam repentina, vt tam opportunum rerum concursum admirari possis, si credere fas est, quæcunq; talia memorantur.

b χλωρὸς] His similia anteà satis vidimus & exposuimus.

c ἐνταυθοῖ] Opportunè adhuc negotium dissimulat Telemachus, qui se huic hospiti ita benignum exhibet, vt non solùm victum ei suppeditet, sed & protecturum se eum aduersus omnes omnium iniurias polliceatur. Tum conuersus ad procos, iubet eos sibi ab hospite offendendo temperare. Vnde mirè iam excreuisse in eo audaciã viderunt proci: at ille huius audaciæ præsidiũ nouerat.

d Κήρυκες δ' ἀνὰ ἄστυ] Hic dies fuit festus, Apollinique consecratus: vnde anteà dicebat Euryclea, ἐπεὶ καὶ πᾶσιν ἑορτή. Vbi Didymus, ταύτην, inquit, τὴν ἡμέραν ἑορτὴν [illegible] Ἀπόλλωνος ἱερά, [illegible] ἐπιτηδείως [illegible]. Et paulò pòst ad vocem ἑορτή: τὴν νουμηνίαν, inquit, [illegible] τοῖς θεοῖς [illegible] γεγε-

γεωργεῖν. καὶ τῇ εἰκάδι τὰς ἀπαρχὰς πέμπειν τοῖς θεοῖς ἀπονέμοντα, ὁ δ' Ἀπόλλων ... τὴν ἡμέραν αὐτῷ ... τὸ πρῶτον φῶς τῆς ... ἐκάλουν τε αὐτὸν καὶ νομίμιον Historiam traxit ex Philochoro.

e μοιχεῖας] Hac de re vidimus sup. lib. 18. & causam illius reddidimus.

f μείζων] Tota hæc oratio Ctesippi plena est virulento sarcasmo: initiò enim prætexit beneuolentiam hospitalem, quam huic hospiti sit exhibiturus cùm tamen eum feriendi pede illo bouino animum haberet.

g Σαρδάνιον] Eustathius monet, eum risum Sardonium ridere, qui diductis modò labris rideat: cæterùm intus aut ira, aut molestia discrutiatus. Veteres enim risum Sardonium vocasse, quoties aliquis nõ solùm despectim ridet, sed etiam irridet: dictum autem παρὰ τὸ σεσηρέναι τὰ χείλη, id est, à diducendo labia. Quomodo ferè rident, quia perniciem alicui destinant. quemadmodum Vlysses mox sublaturus è medio procos, idq; iam tum in animo statuens, risum quendam risit subamarulentum. Quod etiam in suas Chiliadas retulit Erasmus. Vide eum Chil. 3. cent. 5. prou. 1. vbi copiosè de hoc risu.

h Κτήσιππ', ἦ μάλα τοι] Obiurgat Ctesippum Telemachus, idq; satis acerbè cùm etiam ei mortem se inflicturum minitatur. Tum grauiùs insurgens iubet procos omnes deinceps ab his iniurijs abstinere, siquidem non sit eis amplius cum puero negotium: sed cum eo, qui mente & iudicio sit præditus. Tandem desperatus, si idcirco excanduerint, quòd iam ita eum comparatum & affectum videant, testatur malle se eorum manu interire quàm his contumelijs viuus amplius affici. Quæ vox Telemachi eorum furores mirificè compressit, ipso etiam Agelao proco autore, qui consilium de nuptijs proponet statim in sequenti oratione, cui etiam Telemachus, & tandem ipsa Penelope assentientur.

i οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι] Alienis malis vel maxillis ridere, elegans prouerbium in eos, qui non ex animo rident: quo vsus est etiam Horatius Serm. lib. 2. satyr. 3. *Cùm rapiet in ius malis ridentem alienis,*
Et apud Valerium: *Errantesq; genæ atque alieno gaudia vultu.*
Vide Cognatum Adag. cent. 13. prou. 1216. & Erasmum in prouerb. Aiacis risus: & Sardonius risus. Quòd autem dicit, hos procos luctum cogitare, id tribuo ipsi animo, qui ea libenter præsagire apud se solet, quæ homini euentura sunt, non quidem vera, & quam exprimere possis imaginatione: sed aliqua tamen, vt inde facilè diuinitatem illius deprehendas.

k ἆ δειλοί, τί κακόν] Insignes calamitates, vt aliàs quoq; nos monuisse memini solent dira quædam portenta præcedere, vt hoc loco fingit poeta procis accidisse: quanquam ea ipsi non viderint, qui putà Theoclymenum eos hac de re monentem risu & ludibrio exceperint. Omnia autem funesta eis portendebat nox illa, qua prorsus tegebantur: vlulatus qui increbuerat, lacrymæ ab ipsis non sentientibus manantes, sanguis in parietibus, vmbrarum in his ædibus frequentia, tenebricosus erebus: sol deniq; ipse obscuratus. Hæc Theoclymenus procis indicat: quæ mirum est ab ipsis non animaduersa. Nam si vidissent, proculdubiò terror quidam eos inuasisset, non secus atq; paulò antè ex augurio aquilæ à consilio illo Telemachi interficiendi abstinuerunt. Solum ergo Theoclymenum inducit Poëta, ὡς μάντιν ἀληθεύοντα ἐκ γένους Ἀπόλλωνος θεοφορούμενον ... ἐκ τῶν φαντασιῶν ... τὰ μικρὸν ὕστερον ἐσόμενα, vt ait Eustathius. Talia autem portenta reperiuntur in omnibus fermè historijs, & nostra Gallia ante aliquot annos non minora vidit. Hæc autem quid significent, mox procis expresè indicabit.

l Τηλέμαχ', οὔ τις σεῖο] Hoc est adhuc quod anteà dicebat Poeta, nolle Mineruam vt proci à contumelijs & proteruia solita sibi temperarent. Quocunq; enim modo possunt, conãtur Telemacho insultare, & nunc nouissimè vbi eum procorum aliquis ludit & vellicat ob hunc hospitem, quem prætextu hospitalitatis initiò ostentato ad Siculos vult amandari, quorum regionem habebant olim pro remotissima, & quasi ignota: qua de re aliàs dicendum erit.

m ὅθεν κέ τοι ἄξιον] Intelligit diuendi posse apud Siculos hunc hospitem pro seruo, siue quòd Siculi seruos etiam mercari essent soliti, siue quòd ipsi essent ἀνδραποδισταί.

n δεῖπνον] Poëtę est ἀνταπόφασις: qua monet, licet ridentes proci quietè & placidè prandium sumant, at illos cœnam omnium infelicissimam sortituros, propter mortem quam eis Vlysses cum Minerua & Telemacho machinatur.

FINIS LIBRI XX. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Φ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Πηνελόπη τῷ τείνοντι τὸ τόξον ὁμολογεῖ τὸν αὐτῆς γάμον. Ὀδυσσεὺς δὲ Εὐμαίῳ, καὶ Φιλοιτίῳ ἐντειλάμενος περὶ τῆς τῶν θυρῶν ἀσφαλείας, αὐτὸς ἀφίησι τὸ βέλος διὰ τῶν πελέκεων, ἄλλου τεῖναι τὸ τόξον μὴ δυνηθέντος.

Ἄλλη.

Φῖ δὲ βιὸν μνηστῆρσιν ἄεθλον Πηνελόπεια.

Τῇ δ' ἄρ' ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ
γλαυκῶπις Ἀθήνη (πείῃ,
κούρῃ Ἰκαρίοιο περίφρονι Πηνελο-
Τόξον μνηστήρεσσι θέμεν πολιόν τε
σίδηρον (φόνου ἀρχήν.
Ἐν μεγάροις Ὀδυσῆος ἀέθλια, καὶ
Κλίμακα δ' ὑψηλὴν προσεβήσατο οἷο δόμοιο·
Εἵλετο δὲ κληῗδ' εὐκαμπέα χειρὶ παχείῃ
Καλὴν, * χαλκείην, κώπη δ' ἐλέφαντος ἐπῆεν. * χρυσείην,
Βῆ δ' ἴμεναι θάλαμόνδε σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν
Ἔσχατον. ἔνθα δέ οἱ κειμήλια κεῖτο ἄνακτος,
Χαλκός τε χρυσός τε πολύκμητός τε σίδηρος.
Ἔνθα δὲ τόξον ἔκειτο παλίντονον, ἠδὲ φαρέτρη
Ἰοδόκος, πολλοὶ δ' ἔνεσαν στονόεντες ὀϊστοί·
Δῶρα τά οἱ ξεῖνος Λακεδαίμονι δῶκε τυχήσας
Ἴφιτος Εὐρυτίδης ἐπιείκελος ἀθανάτοισι.
Τὼ δ' ἐν Μεσσήνῃ ξυμβλήτην ἀλλήλοιιν,

ARGVMENTVM LIBRI VIGESIMIPRIMI *Odyssea.*

Penelope ei qui tetendisset arcum, pollicetur suipsius nuptias. Vlysses autem Eumæo, & Philœtio datis de ianuarum custodia mandatis, is se dimisit sagittam per annulos, nec vllus alius arcum tendere potuit.

Aliud.

Φ autem arcuum proponit certamen Penelope.

IPSI autem in mentibus posuit Dea
cæsia Minerua
Filiæ Icarij prudenti Penelopæ,
Arcum Procis ponere albumque
ferrum, (dis principium:
In domibus Vlyßis certamina, & cæ-
Scalam autem altam ascendit sui cubiculi,
Accepit autem clauem benè flexam manu forti
Pulcram, æream, manubrium autem eboris inerat.
Perrexit autẽ ire ad thalamũ cum ancillis mulieribus
Vltimum, illic autem ei thesauri iacebant regis,
Æsq; aurumq; multi laborisq; ferrum.
Ibi autem arcus iacebat reflexus & pharetra
Sagittifera, multæ autem inerant suspiriosæ sagittæ.
Dona, quæ ei hospes Lacedæmone dedit obuians
Iphitus Eurythides similis immortalibus.
Hi autem in Messena obuiauerunt ad inuicem

Οἴκῳ

Οἴκῳ ἐν Ὀρτιλόχοιο δαΐφρονος. ἦ τοι Ὀδυσσεὺς
κ. ὤφειλ. Ἦλθε μετὰ χρεῖος, τό ῥά οἱ πᾶς δῆμος * ὄφελλε.
Μῆλα γὰρ ἐξ Ἰθάκης Μεσσήνιοι ἄνδρες ἄειραν
Νηυσὶ πολυκλήισι τριηκόσι', ἠδὲ νομῆας.
Τῶν ἕνεκ' ἐξεσίην πολλὴν ὁδὸν ἦλθεν Ὀδυσσεὺς
Παιδνὸς ἐών· πρὸ γὰρ ἧκε πατὴρ ἄλλοι τε γέροντες.
Ἴφιτος αὖθ' ἵππους διζήμενος, αἵ οἱ ὄλοντο,
Δώδεκα θήλειαι, ὑπὸ δ' ἡμίονοι ταλαεργοί,
* Αἳ δή οἱ καὶ ἔπειτα φόνος καὶ μοῖρα γένοντο,
Ἐπεὶ δὴ Διὸς υἱὸν ἀφίκετο καρτερόθυμον
Φῶθ' Ἡρακλῆα, μεγάλων ἐπιίστορα ἔργων,
Ὅς μιν ξεῖνον ἐόντα κατέκτανεν ᾧ ἐνὶ οἴκῳ·
Σχέτλιος, οὐδὲ θεῶν ὄπιν ᾐδέσατ', οὐδὲ τράπεζαν
κ. Τὴν ἥν οἱ * Τὴν δή οἱ παρέθηκεν· ἔπειτα δὲ πέφνε καὶ αὐτόν.
Ἵππους δ' αὐτὸς ἔχε κρατερώνυχας ἐν μεγάροισι.
Τὰς ἐρέων Ὀδυσῆι συνήντετο, δῶκε δὲ τόξον,
κ. παιδὶ Τὸ πρὶν μέν ῥ' ἐφόρει μέγας Εὔρυτος, αὐτὰρ ὁ * παιδὶ
Κάλλιπ' ἀποθνήσκων ἐν δώμασιν ὑψηλοῖσι,
Τῷ δ' Ὀδυσεὺς ξίφος ὀξὺ καὶ ἄλκιμον ἔγχος ἔδωκεν,
Ἀρχὴν ξεινοσύνης προσκηδέος· οὐδὲ τραπέζῃ
κ. ἀλλήλω Γνώτην * ἀλλήλων· πρὶν γὰρ Διὸς υἱὸς ἔπεφνεν
Ἴφιτον Εὐρυτίδην, ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν,
Ὅς οἱ τόξον ἔδωκε. τὸ δ' οὔ ποτε δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἐρχόμενος πόλεμόνδε μελαινάων ἐπὶ νηῶν
Ἥρεετ', ἀλλ' αὐτοῦ μνῆμα ξείνοιο φίλοιο
Κέσκετ' ἐνὶ μεγάροισι· φόρει δέ μιν ἧς ἐπὶ γαίης.
Ἡ δ' ὅτε δὴ θάλαμον τὸν ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Οὐδόν τε δρύινον προσεβήσετο, τόν ποτε τέκτων
Ξέσσεν ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνεν,
Ἐν δὲ σταθμοὺς ἄρσε, θύρας δ' ἐπέθηκε φαεινάς.
κ. κορώνης Αὐτίκ' ἄρ' ἥ γ' ἱμάντα θοῶς ἀπέλυσε * κορώνης,
Ἐν δὲ κληῗδ' ἧκε, θυρέων δ' ἀνέκοπτεν ὀχῆας
Ἄντα τιτυσκομένη. τὰ δ' ἀνέβραχεν ἠύτε ταῦρος
Βοσκόμενος λειμῶνι· τόσ' ἔβραχε καλὰ θύρετρα
Πληγέντα κληῗδι, πετάσθησαν δέ οἱ ὦκα.
Ἡ δ' ἄρ' ἐφ' ὑψηλῆς σανίδος βῆ. ἔνθα δὲ χηλοὶ
Ἕστασαν. ἐν δ' ἄρα τῇσι θυώδεα εἵματα κεῖτο.
Ἔνθεν ὀρεξαμένη ἀπὸ πασσάλου αἴνυτο τόξον
Αὐτῷ γωρυτῷ, ὅς οἱ περίκειτο φαεινός.
κ. ἐνταῦθα Ἑζομένη δὲ * κατ' αὖθι φίλοις ἐπὶ γούνασι θεῖσα,
Κλαῖε μάλα λιγέως· ἐκ δ' ᾕρεε τόξον ἄνακτος.
Ἡ δ' ἐπεὶ οὖν τάρφθη πολυδακρύτοιο γόοιο,
Βῆ ῥ' ἴμεναι μέγαρόνδε μετὰ μνηστῆρας ἀγαυούς,
Τόξον ἔχουσ' ἐν χειρὶ παλίντονον, ἠδὲ φαρέτρην
Ἰοδόκον· πολλοὶ δ' ἔνεσαν στονόεντες ὀϊστοί.
Τῇ δ' ἄρ' ἅμ' ἀμφίπολοι φέρον ὄγκιον, ἔνθα σίδηρος
Κεῖτο πολὺς καὶ χαλκός, ἀέθλια τοῖο ἄνακτος.
Ἡ δ' ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο,
Ἄντα παρειάων σχομένη λιπαρὰ κρήδεμνα·
Ἀμφίπολος δ' ἄρα οἱ κεδνὴ ἑκάτερθε παρέστη.
Αὐτίκα δὲ μνηστῆρσι μετηύδα, καὶ φάτο μῦθον,
° Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγήνορες, οἳ τόδε δῶμα
Ἐχράετ' ἐσθιέμεν καὶ πινέμεν ἐμμενὲς αἰεὶ
Ἀνδρὸς ἀποιχομένοιο πολὺν χρόνον· οὐδέ τιν' ἄλλην
Μύθου ποιήσασθαι ἐπισχεσίην ἐδύνασθε,
Ἀλλ' ἐμὲ ἱέμενοι γῆμαι θέσθαι τε γυναῖκα.
Ἀλλ' ἄγετε μνηστῆρες, ἐπεὶ τόδε φαίνετ' ἄεθλον.

Domo in Ortilochi bellicosi, certè Vlysses
Iuit ad debitum, quod et omnis populus debebat.
Oues enim ex Ithaca Messenij viri extulerant
Nauibus multiiugis trecentas; & pastores.
Horum gratia legationem multã viam venit Vlysses
Adolescens cùm esset: præmisit enim pater aliiq; senes.
Iphitus rursus equas quærens, quæ ei perditæ erant
Duodecim fœminæ, post autem mulæ patientes operũ,
Quæ iam ei & postea cædes & parca factæ sunt,
Postquam iam Iouis filium peruenit magnanimum
Virum Herculem magnorum scientem operum,
Qui ipsum hospes cùm esset infecit prope domum
Miser, neq; deorum vocem neq; mensam
Illam quam et apposuit, postea autẽ accidit & ipsum.
Equas autem ipse tenuit fortes vnguibus in ædibus,
Quas quærens Vlyssi obuius fuit, dedit autem arcum,
Quem antea quidem portabat magnus Eurytus, at hic filio
Reliquit moriens in ædibus altis.
Huic Vlysses ensem acutum & fortem lanceam dedit,
Principium hospitalitatis dolorosæ, neq; in mensa
Cogniti sunt inter se, antè enim Iouis filius interfecit
Iphitum Eurytidem similem immortalibus,
Qui ei arcum dedit, hũc.a. nunquam diuinus Vlysses
Proficiscens ad bellum nigris in nauibus
Portauit, sed ipsius memoria hospitis dilecti
Iacebat in ædibus, portabat autem sua in terra.
Hæc.a. quando iã thalamũ hũc puenit diuina mulierũ
Pauimentumq; quernũ ascendit, quòd quondã faber
Poliuit scienter, & ad perpendiculum direxit,
Ibidẽ.a. limina aptauit, ianuas.a. imposuit splendidas
Statim hæc lorum velociter absoluit annuli,
In.a. clauem immisit, ianuarum autem abscidit lora
E regione intendens: hæ.a. resonauerunt velut taurus
Pascens prato, tantum sonuerunt pulcræ portæ
Percussæ claui, apertæ sunt autem ei citò.
Hæc autem in alta tabulata iuit, illic autem capsæ
Stabant, in quidem his odoriferæ vestes iacebant.
Hinc extensa à clauo accepit arcum
Cum ipsa pharetra, quæ ei adiacebat lucida.
Sedens autem illic d[illegible]is in genibus ponens,
Flebat valdè stridulè, excepit autem arcum regis.
Hæc.a. postq̃ igitur satiata est multarũ lacrymarũ lu-
Perrexit autem ire domum ad procos superbos (ctu.
Arcum tenens in manu reflexum & pharetram
Sagittiferam, multæ autem inerãt suspiriosæ sagittæ,
Hæc autem cum ancillæ portabant arcam, vbi ferrum
Iacebat multum & æs, certamina regis.
Hæc.a. quando iam procos peruenit diuina mulierum,
Stetit apud limen domus benefactæ,
Contra genas tenens tenues vittas.
Ancilla autem ei vtrinq; astitit.
Statim autem procis loquuta est, & dixit verbum:
Audite proci superbi, qui hac domo
Infesti ingruitis ad comedẽdũ et bibendũ assiduè semp.
Viro abeunte multo tempore, neq; aliquam aliam
Verbi facere continentiam potuistis,
Sed me cupientes ducere & ponere vxorem.
Sed agitè proci, quoniam hoc apparet certamen.

Θήσω

Θήσω γὰρ μέγα τόξον Ὀδυσσῆος θείοιο·
Ὅς δέ κε ῥηΐτατ' ἐντανύσῃ βιὸν ἐν παλάμῃσι,
Καὶ διοϊστεύσῃ πελέκεων δυοκαίδεκα πάντων,
Τῷ κεν ἅμ' ἑσποίμην, νοσφισσαμένη τόδε δῶμα
Κουρίδιον, μάλα καλὸν, ἐνίπλειον βιότοιο,
Τοῦ ποτε μεμνήσεσθαι ὀΐομαι ἔν περ ὀνείρῳ.

Ponam enim magnum arcum Vlyßis diuini.
Quicunq; aũt facilimè extendet arcum in manibus,
Et persagittabit annulos duodecim omnes,
Hunc simul sequar vbi me subduxero ab hac domo,
Quam iuuenis colui, pulcra, plena facultatum,
Cuius aliquãdo(me)recordaturã puto etiã in somnio.

COMMENTARIVS.

a τῇ δ' ἄρ' ἐπὶ φρεσὶ] Libro superiore Homerus hoc consilium nudè Penelopæ tribuebat, nulla Mineruæ facta mentione. At sanè ibi Penelopen induxit loquentem, quæ licet hoc in animo haberet, tamen intelligere non potuit, an hoc sibi à Minerua esset iniectum, atque illius tacito impulsu hoc versaret. Nunc verò Poeta id agnoscens, explicat, ne quid sine Numinis auspicio & voluntate hac in re fieri imaginemur.

b ἐφόνῳ ἀρχήν] Non fuit quidem hic finis aut institutum Penelopæ, sed à Poeta προαναφωνητικῶς dicitur.

c τόξον δ' τόξον] Fusiùs explicat Poeta, qualis fuerit hic arcus, & qua ratione in potestatem Vlyssis venerit. Res ita se habet. Messenij agrum Ithacensem populati (latrocinia enim fuisse tunc illic frequentia constat ex Thucyd. I.) multas illinc oues cum pastoribus abstulerunt. Itaque tum à Laërte tum à senioribus (hoc est, communi omnium Ithacensium consilio, aut eorum saltem, qui negotia illic administrabant: quos hodie Consiliarios vocamus, Lacedæmones γέροντας, & Romani Senatores) ablegatur Vlysses ad Messenios, vt prædam illam ab eis repeteret. Eò cùm venisset, factus est ei obuiam Iphytus, cum quo amicitiam contraxit, & ab eo hunc arcum dono accepit. Per occasionem autem docet etiam Poeta, quæ causa esset, cur Iphytus ille errabundus esset in Messenia. Amiserat enim siue latrocinio, siue alia quacunque ratione 12. equas & mulas, quas hinc inde conquirens vagabatur: qui cùm in Herculem incidisset, ab eo perfidè est interemptus. Causam refert Didymus, quod cùm Hercules certamen sibi propositum confecisset, Iolem ei recusassent Eurytus & filius Iphytus. addit, ob eam perfidiam Omphalæ reginæ seruiuisse Herculem.

d αἱ δή οἱ] Familiare est Homero, causas euentuum proximas assignare, proximas, inquam, tempore: licet reuera tales non sint: vt hoc loco equæ istæ, quas quærebat Iphytus, quomodo illi mortem conciliârunt? Nempe per occasionem: nam aliam habuit causam Hercules, cur eum interficeret, vt ex præcedenti annotatione constat: quanquam scribat Homerus habuisse has equas Herculem ab Antolyco, qui eas erat suffuratus, vt ait Eustathius. Quod etiam credo, re penitiùs inspecta, mouisse magis Herculem, vt eum de medio tolleret, ne Iphytus rescisceret eas equas penes eum esse. Sed & prima illa causa præcipua videtur censenda

e Κίκλωπ] Anteà lib. 1. pag. 7. Ex Athenæo monebamus procos calculis solitos inter se dijudicare, quis eorum Penelopen in vxorem esset ducturus, ac Eurymachum ea sorte iam spem sibi summam harum nuptiarum fecisse. Quin & ipsa Minerua Telemacho anteà in somnijs dicebat, Eurymachum illis esse potiturum. Vnde mirum videri possit cur iam res indubium à Penelope reuocetur. Respondeo, illam calculorum sortem inscia illa & quasi non probante factam, si facta est: nam eam Homerus non videtur agnoscere. Deinde hoc fuit Mineruæ consilium, vt hac ratione Vlyssis instituto fenestra aperiretur commodior.

Ὣς φάτο, καί ῥ' Εὔμαιον ἀνώγει δῖον ὑφορβὸν
Τόξον μνηστήρεσσι θέμεν πολιόν τε σίδηρον.
Δακρύσας δ' Εὔμαιος ἐδέξατο, καὶ κατέθηκε.
Κλαῖε δὲ βουκόλος ἄλλοθ', ἐπεὶ ἴδε τόξον ἄνακτος.
Ἀντίνοος δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
ᵃΝήπιοι ἀγροιῶται, ᵇἐφημέρια φρονέοντες,
Ἆ δειλοὶ, τί νυ δάκρυ κατείβετον, ἠδὲ γυναικὶ
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὀρίνετον; ᾗ τε καὶ ἄλλως
Κεῖται ἐν ἄλγεσι θυμὸς, ἐπεὶ φίλον ὤλεσ' ἀκοίτην.
Ἀλλ' ἀκέων δαίνυσθε καθήμενοι, ἠὲ θύραζε
Κλαίετον ἐξελθόντε, κατ' αὐτόθι τόξα λιπόντε,
Μνηστήρεσσιν, ᶜἄεθλον ἀάατον. οὐ γὰρ ὀΐω
Ῥηϊδίως τόδε τόξον ἐΰξοον ἐντανύεσθαι.
Οὐ γάρ τις μέτα τοῖος ἀνὴρ ἐν τοίσδεσι πᾶσιν
Οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκεν· ἐγὼ δέ μιν αὐτὸς ὄπωπα.
(Καὶ γὰρ μνήμων εἰμὶ) πάϊς δ' ἔτι νήπιος ἦα.
Ὣς φάτο· τῷ δ' ἄρα θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἐώλπει
*Νευρὴν ἐντανύσειν, διοϊστεύσειν τε σιδήρου.
Ἦ τοι ὀϊστοῦ γε πρῶτος γεύσεσθαι ἔμελλεν
Ἐκ χειρῶν Ὀδυσῆος ἀμύμονος, *ὃν ποτ' ἀτίμα
Ἥμενος ἐν *μεγάροις, ἐπὶ δ' ὤρνυε πάντας ἑταίρους.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειφ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο,
ᵈὮ πόποι, ἦ μάλα με Ζεὺς ἄφρονα θῆκε Κρονίων.
Μήτηρ μέν μοι φησὶ φίλη, πινυτή περ ἐοῦσα,
Ἄλλῳ ἅμ' ἕψεσθαι, νοσφισσαμένη τόδε δῶμα·
Αὐτὰρ ἐγὼ γελόω καὶ τέρπομαι ἄφρονι θυμῷ.
Ἀλλ' ἄγετε μνηστῆρες, ἐπεὶ τόδε φαίνετ' ἄεθλον,
Οἵη νῦν οὐκ ἔστι γυνὴ κατ' Ἀχαιΐδα γαῖαν,
Οὔτε Πύλου ἱερῆς, οὔτ' Ἄργεος, οὔτε Μυκήνης,
Οὔτ' αὐτῆς Ἰθάκης, οὔτ' Ἠπείροιο μελαίνης.
Καὶ δ' αὐτοὶ τόδε γ' ἴστε· τί με χρὴ μητέρος αἴνου;
Ἀλλ' ἄγε μὴ μύνῃσι παρέλκετε, *μηδ' ἔτι τόξου
Δηρὸν ἀποτρωπᾶσθε τανυστύος, ὄφρα ἴδωμεν.

Sic dixit, & Eumæum iußit subulcum
Arcum procis ponere, albumq; ferrum.
Lacrymans autem Eumæus suscepit & deposuit.
Fleuit autem bubulcus seorsim, postq̃ vidit arcũ regis.
Antinous a. increpauit, verbũq; dixit, denominauitq;
Stulti rustici quotidiana cogitantes,
Ah miseri cur lacrymas defunditis & mulieri
Animum in pectoribus mouetis? cui aliter
Iacet in doloribus animus, postq̃ dilectũ perdidit maritum.
Sed tacitè comedite sedentes, vel foras
Flete egreßi, hîc arcubus relictis
Procis certamen difficile, non enim puto
Facile hunc arcum politum tendi.
Non enim aliquis adest talis vir in his omnibus,
Qualis Vlysses fuit, ego autem ipsum ipse vidi,
(Etenim memor sum,) puer autem infans eram.
Sic dixit, huic a. igitur anim⁹ in pectorib. sperabat
Arcum tendere persagittareq; ferrum. γρ. Νευρὴν τ' ... εἶν.
Certè sagittam primus gustare cogitabat
Ex manibus Vlyßis strenui, quem tunc inhonorabat
Sedens in domo quoniam mouebat omnes socios. γρ. ὃν τότ'. γρ. μεγάροισι,
His autem & dixit sacra vis Telemachi,
O' amici, certè valdè me Iup. dementẽ fecit Saturnius.
Mater quidẽ mihi dicit dilecta prudens quamuis sit,
Alium simul sequi, relicta hac domo.
At ego rideo & delector insano animo.
Sed agitè proci, quoniam hoc apparuit certamen,
Qualis nunc non est mulier in Achaica terra,
Neq; Pyli sacræ, neq; Argi, neq; Mycenæ.
Neq; ipsius Ithacæ, neq; Epiri nigræ.
Et autẽ ipsi hoc scitis, quid opus habeã matris laude?
Sed agitè, non excusationib. (rem) trahite, neq; arcus γρ. μηδέ
Diu adducimini tensione, vt videamus (qui sitis.)

Καὶ

Καὶ δέ κεν αὐτὸς ἐγὼ τοῦ τόξου πειρησαίμην·
Εἰ δέ κεν ἐντανύσω, διοϊστεύσω τε σιδήρου,
γρ. Οὐκ ἄν μοι ἀχνυμένῃ *Οὔ κέ μοι ἀχνυμένῳ τάδε δώματα πότνια μήτηρ
Λείποι ἅμ' ἄλλῳ ἰοῦσ', ὅτ' ἐγὼ κατόπισθε λιποίμην,
Οἷός τ' ἤδη πατρὸς ἀέθλια κάλ' ἀνελέσθαι.
Ἦ, καὶ ἀπ' ὤμοιιν χλαῖναν θέτο φοινικόεσσαν,
Ὀρθὸς ἀναΐξας, ἀπὸ δὲ ξίφος ὀξὺ θέτ' ὤμων.
Πρῶτον μὲν πελέκεας στῆσεν, διὰ τάφρον ὀρύξας
Πᾶσι μίαν μακρήν, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνεν·
Ἀμφὶ δὲ γαῖαν ἔναξε· τάφος δ' ἕλε πάντας ἰδόντας,
Ὡς εὐκόσμως στῆσε· πάρος δ' οὐ πώποτ' ὀπώπει.
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰών, καὶ τόξου πειρήτιζεν.
Τρὶς μέν μιν πελέμιξεν, ἐρύσσεσθαι μενεαίνων,
Τρὶς δὲ μεθῆκε βίης, ἐπιελπόμενος τό γε θυμῷ,
Νευρὴν ἐντανύσαι *Νευρὴν ἐντανύσειν, διοϊστεύσειν τε σιδήρου.
Καί νύ κε δή ῥ' ἐτάνυσσε βίῃ τὸ τέταρτον ἀνέλκων,
Ἀλλ' Ὀδυσεὺς ἀνένευε, καὶ ἔσχεθεν ἱέμενόν περ.
Τοῖς δ' αὖτις μετέειφ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο,
γρ. ἢ καὶ Ὢ πόποι,* ἦ καὶ ἔπειτα κακός τ' ἔσομαι καὶ ἄκικυς,
Ἠὲ νεώτερός εἰμι, καὶ οὔ πω χερσὶ πέποιθα
γρ. ἀπαμύνασθαι Ἄνδρ' *ἀπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ.
γρ. πολὺ φέρτεροί ἐστι Ἀλλ' ἄγεθ' οἵ περ ἐμεῖο βίῃ *προφερέστεροί ἐστε,
Τόξου πειρήσασθε, καὶ ἐκτελέωμεν ἄεθλον.
Ὣς εἰπών, τόξον μὲν ἀπὸ ἕο θῆκε χαμᾶζε,
Κλίνας κολλητῇσιν ἐϋξέστῃς σανίδεσσιν,
Αὐτοῦ δ' ὠκὺ βέλος καλῇ προσέκλινε κορώνῃ·
Ἂψ δ' αὖτις κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη.
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος μετέφη, Εὐπείθεος υἱός,
γρ. ἐπὶ δεξιὰ Ὄρνυσθ' ἑξείης *ἐπιδέξια πάντες ἑταῖροι,
Ἀρξάμενοι τοῦ χώρου ὅθεν τέ περ οἰνοχοεύει.
Ὣς ἔφατ' Ἀντίνοος, τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Λειώδης δὲ πρῶτος ἀνίστατο Οἴνοπος υἱός,
Ὅ σφι θυοσκόος ἔσκε, παρὰ κρητῆρα δὲ καλὸν
Ἷζε μυχοίτατος αἰεί· ἀτασθαλίαι δέ οἱ οἴῳ
Ἐχθραὶ ἔσαν, πᾶσιν δὲ νεμέσσα μνηστήρεσσιν.
Ὅς ῥα τότε πρῶτος τόξον λάβε καὶ βέλος ὠκύ·
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰών, καὶ τόξου πειρήτιζεν.
Οὐδέ μιν ἐντάνυσε· πρὶν γὰρ κάμε χεῖρας ἀνέλκων,
Ἀτρίπτους, ἁπαλάς· μετὰ δὲ μνηστῆρσιν ἔειπεν,
Ὦ φίλοι, οὐ μὲν ἐγὼ τανύω, λαβέτω δὲ καὶ ἄλλος.
Πολλοὺς γὰρ τόδε τόξον ἀριστῆας κεκαδήσει
Θυμοῦ καὶ ψυχῆς, ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτερόν ἐστι
Τεθνάμεν, ἢ ζώοντας ἁμαρτεῖν, οὗ θ' ἕνεκ' αἰεὶ
Ἐνθάδ' ὁμιλέομεν ποτιδέγμενοι ἤματα πάντα.
Νῦν μέν τις καὶ ἔλπετ' ἐνὶ φρεσὶν ἠδὲ μενοινᾷ
Γῆμαι Πηνελόπειαν Ὀδυσσῆος παράκοιτιν·
Αὐτὰρ ἐπὴν τόξου πειρήσεται, ἠδὲ ἴδηται,
Ἄλλην δή τιν' ἔπειτα Ἀχαιϊάδων εὐπέπλων
Μνάσθω ἐέδνοισιν διζήμενος· ἡ δέ κ' ἔπειτα
Γήμαιθ' ὅς κε πλεῖστα πόροι καὶ μόρσιμος ἔλθοι.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν, καὶ ἀπὸ ἕο τόξον ἔθηκε,
Κλίνας κολλητῇσιν ἐϋξέστῃς σανίδεσσιν,
Αὐτοῦ δ' ὠκὺ βέλος καλῇ προσέκλινε κορώνῃ·
Ἂψ δ' αὖτις κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη.
Ἀντίνοος δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε.
Λειῶδες, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων,
Δεινόν τ' ἀργαλέον τε; νεμεσσῶμαι δέ τ' ἀκούων,
Εἰ δὴ τοῦτό γε τόξον ἀριστῆας κεκαδήσει

Ipse verò ego hunc arcum experiar.
Si autem tendam, persagittaboq; ferrum.
Non mihi dolenti has domos veneranda mater
Linquet cũ alio pfectus, qđ ego in retro relictus sum,
Solus iam patris certamina pulcra accipere.
Dixit, & ab humeris pallium posuit purpureum
Rectus experrectus, ensem.v.acutũ apposuit humeris.
Prius quidem annulos statuit vallo perfosso
Omnibus vno longo, & ad lineam direxit,
Circũ.a.terrã induxit, stupor.a.cœpit omnes videntes
Sic benè ornatè statuit, antea autem nunquam vidit.
Stetit autem in pauimentum iens & arcum tentauit.
Ter quidẽ ipsum appropinquauit trahere promptus,
Ter autem dimisit potentijs insperans hoc animo
Neruum tendere, persagittareq; ferrum.
Et iam tetendisset vi quartum attrahens,
Sed Vlysses annuit, & tenuit cupientem.
His autem rursus locutus est magna vis Telemachi,
O amici vel & postea malusq; ero & impotens,
Vel iunior sum, & nondum manibus confisus sum
Virum expellere, quando aliquis prior molestus sit.
Sed agite, qui me vi multò potentiores estis
Arcum tentate, & perficiamus certamen.
Sic locutus, arcum quidem à se posuit humum
Acclinatum conglutinatis politis tabulis.
Illic autem citum telum pulchro acclinauit capiti.
Retrò autem iterum desedit in sede vnde surrexerat.
His autem Antinous locutus est Eupithei filius,
Mouemini ordinatim à parte dextra omnes socij
Initio facto à loco vnde vinum ministrat (aliquis.)
Sic dixit Antinous, his autem placuit sermo.
Liodes autem primus surrexit Oenopis filius,
Qui ipsis vates fuit, apud autem craterem pulcrum
Sedebat semotissimus semper, stoliditates autem ei soli
Inimica erant, omnibus autem succensebat procis.
Qui tunc primus arcum accepit & telum velox.
Stetit autẽ in pauimentum iens, & arcum tentabat,
Neq; ipsum intendit, prius.n. fatigauit manus sursum
Haud tritas, teneras, ad procos verò dixit, trahens
O amici, non quidẽ ego intendo, capiat.a.& alius.
Multos enim hic arcus optimos priuabit
Animo & anima, quoniam multò melius est
Mori, quàm viuos aberrare, cuius gratia semper
Hic frequentamus expectantes dies omnes.
Nunc quidem aliquis & sperat in mentib. & cogitat
Ducere Penelopen Vlyssis vxorem.
At postquam arcum tentauerit & viderit
Aliam iam aliquã posteà Græcarum bene indutarum
Petat vxorem dotibus quærens, hæc autem postea
Nubat qui plurima det, & fortunatus veniat.
Sic dixit, & à se arcum posuit
Acclinatum conglutinatis politis tabulis.
Illic aũt citam sagittam pulcræ acclinauit cornici,
Retrò autem iterum desedit in sede vnde surrexerat.
Antinous autem increpauit, verbumq; dixit denominauitq;
Liodes quale te verbum fugit septum dentium,
Graueq; molestumq; ? irascor autem audiens,
Si iam hic arcus optimos priuabit

Θυμοῦ

Θυμοῦ καὶ ψυχῆς· ἐπεὶ οὐ δυνάσαι σὺ τανύσσαι.
Οὐ γάρ τοι σέγε τοῖον ἐγείνατο πότνια μήτηρ
Οἷόν τε ῥυτῆρα βιοῦ τ' ἔμεναι καὶ ὀϊστῶν·
Ἀλλ' ἄλλοι * τανύσουσι τάχα μνηστῆρες ἀγαυοί.
Ὣς φάτο· καί ῥ' ἐκέλευσε Μελάνθιον αἰπόλον αἰγῶν
Ἄγρει * δὴ πῦρ κεῖον ἐνὶ μεγάροισι Μελανθεῦ,
Πὰρ δὲ τίθει δίφρόν τε μέγαν καὶ κῶας ἐπ' αὐτοῦ,
Ἐκ δὲ στέατος ἔνεικε μέγαν τροχὸν ἔνδον ἐόντος,
Ὄφρα νέοι θάλποντες, ἐπιχρίοντες ἀλοιφῇ,
Τόξου * πειρώμεσθα, καὶ ἐκτελέσωμεν ἄεθλον.
Ὣς φάθ'. ὁ δ' αἶψ' ἀνέκαιε Μελάνθιος ἀκάματον
Πὰρ δὲ φέρων δίφρον θῆκεν καὶ κῶας ἐπ' αὐτοῦ, (πῦρ
Ἐκ δὲ στέατος ἔνεικε μέγαν τροχὸν ἔνδον ἐόντος,
Τῷ ῥα νέοι θάλποντες ἐπειρῶντ'· οὐδ' ἐδύναντο
Ἐντανύσαι, πολλὸν δὲ βίης ἐπιδευέες ἦσαν.
Ἀντίνοος δ' ἔτ' ἐπεῖχε καὶ Εὐρύμαχος θεοειδής,
Ἀρχοὶ μνηστήρων· ἀρετῇ δ' ἔσαν ἔξοχ' ἄριστοι.

Animo & anima, quoniam non potes tu intendere,
Non enim te talem genuit bona mater
Qualem & extensorem arcusq; esse & sagittarum:
Sed alij tendent fortè proci inclyti. χ. τανύειν
Sic dixit, & iussit Melanthiũ custodem caprarũ,
Agè ignem accende in domibus Melanthij, χ. πῦρ δὴ κ.
Apud autẽ pone sedemq; magnam & pelles in ipsa.
Effer aũt pinguedinis magnã massam qua intus est,
Vt iuuenes calefacientes inungentes vnctione,
Arcum tentemus, & perficiamus certamen. χ. πειρησώμεθα, καὶ ἐκτελέωμεν
Sic dixit, hic.a. statim accẽdit Melãth. magnũ ignẽ.
Apud autem portans sedem posuit & pelles in ipsa,
Ex autem pinguedine magnã massam intus existẽte,
Ea iuuenes calefacientes tentarunt, neq; poterant
Tendere, multum enim roboris indigentes erant.
Antinous autẽ abstinebat, & Eurymachus diuinus
Princeps procorũ, virtute autem erãt valdè optimi.

COMMENTARIVS.

a νήπιοι ἀγροιῶται.] Increpat hunc Eumæum Antinous quòd lacrymetur. Humanum est enim vitium, vt non solùm nobis benè velimus, & omnia optemus felicia: sed etiam eorum defleri casum nolimus, ex quorum dispendio nostrum facimus compendium. Quod idem huic Antinoo euenit, qui memoriam pristini heri in animis seruorum vellet obliterari, eam præcipuè ob causam, quòd cùm has fundunt lacrymas, Vlyssem Penelopæ resricant, vnde illa poterat sese ab hoc nuptiarum instituto alienare.

b ἐφημέρια φρονέοντες,] Id est, vt interpretatur Didymus, οἱ τὰ παραυτίκα φρονοῦντες, οὐ προνοοῦντες τοῦ μέλλοντος. Qui præsentia, & quæ ante pedes sunt cogitant, nec in futurum prospiciunt. Plerique hominum tales ἐφημερίους habent cogitationes, vt & vitam nonnulli agunt ἐφημέριον, occæcata principe illa hominis parte, quæ nos à cæteris animantibus potissimùm distinguit, nempe λόγου & διαλογισμοῦ, cuius beneficio de futuris etiam ratiocinari debemus.

c ἄεθλον ἀάατον.] Incipit sinistrè de hoc certamine ominari Antinous, vtpote quod vix ab vllo procorum possit perfici, siquidem Vlysseum in eo robur requiratur, quale nulli eorum suppetit, quantumq; ipse in Vlysse animaduertisse meminit. Id autem dixit, quasi plus sibi quàm reliquis tribuens, siquidem quantum alijs laudis hac in parte detrahit, tantum sibi ipse tacitè arrogat, vt etiam docet in sequentibus Homerus, cùm dicit, eum sperare, se hoc certamine victorem exiturum.

d ὢ πόποι,] Personatus iste Telemachus & totus ἀγαλλιώμενος quasi gaudio demenatus, quòd iam Penelope alicuius procorum nuptias capessat, illud apud eos testatur. Tum eos hortatur ad certamen illud propositum subeundum, vbi matris laudes, breuiter quidem, sed satis magnificè, interserit: vnde eos etiam alacriores ad illud ipsum facit, vt qui intelligant non pro vulgari fœmina, sed pro ea, cui nulla in Græcia sit comparanda, negotium hoc agitari. Et ita videtur ipse Telemachus tum matri tum procis astipulari, ille verò τῇσι φρεσὶν ἄλλα μενοινᾷ. Tandem ipse etiam se solum procis omnibus opponit, vt si scopum assequatur, remansura sit in eius ædibus Penelope. Quod ego mirari hactenus non desino. Nam si illam alteri nubere gaudio triumphat, ecquid oportuit hoc in se recipere! An non potiùs etiam sponte à duodecim illis foraminibus erat aberraturus, ne illa sagittis transadigeret. Hanc sanè ἀνακολουθίαν non concoquo, nisi feruorem iuuenilem esse dicamus, qui minus consideratè eum loqui sinat: aut illud gaudium potiùs ementitum eum liberè pronunciaremus: vel denique fluctuantem eum certi quid apud se statuisse non posse: nam conseruandarum opum gratia gaudebat abire matrem: sed ex officio filiali sine dubio eam remanere velit: quod modestè libro præcedenti testabatur, cùm diceret, se inuitam eam domo non eiecturum. Porrò statim se ad sinuandum arcum se accingit, quod cùm ter frustrà esset expertus, quarta vice qua sinuaturus eum erat, nutu patris perspecto, destitit. Et ne filium tanti Herois ab vllo reliquorum vinci potuisse quispiam crederet, irritos similes conatus alijs etiam omnibus affinxit Poeta: quanquam & eum ad laudem Vlyssis respexisse puto, vt huic soli ea gloria fieret peculiaris, quam ignaua illa turba assequi non valuerit.

e ὢ πόποι] Cautè & modestè imbecillitatem suam prætexit Telemachus, cùm tamen alia ei causa desistendi fuerit, vt anteà vidimus.

f ὄρνυσθ' ἑξείης] Cur Antinous alios procos excitet, ex superioribus intelligendum est, vbi dicit, eum huius certaminis victoriam sperasse: quasi dicat, eum postremum esse voluisse, qui arcum istum intenderet, vt ille solus id præstaret, quod alij ante ipsum non potuissent. Ita enim eum locum intelligo.

g ἀρξάμενοι τοῦ χώρου] Hic versus interpretatur illud quod erat in præcedenti ἐπιδέξια, vel ἐπὶ δεξιά. Ἀνάλογον γάρ, inquit Eustathius, φασὶν ἀπὸ τῶν ἐς τὸν ἀνδρῶνα ἐν δεξιᾷ κεῖσθαι τὸν κρατῆρα. Captare etiam videtur Antinous nescio quid fausti, quod dextrum etiam dicitur.

h παρὰ κρητῆρα] Quidam, vt monet Eustathius, illud κρητῆρα, περιληπτικῶς interpretabantur, pro loco in quo pocula stabant vino coronata: vel potiùs συνεκδοχικῶς, vnum poculum pro pluribus. Neque enim vnum tot procis sufficeret. Ego existimârim, simpliciter esse accipiendum, vt intelligamus, hunc Leiodem seorsim à reliquis procis consedisse, proinde vno tantùm poculo fuisse instructum. Et id proculdubiò significauit Homerus, & illud τὸ μυχοίτατος satis docet. Quòd autem ab alijs secederet, causa fuit, quòd petulantia illa procorum minimè delectaretur, imò illis ea de re succenseret. Vbi exemplum est hominis probi, qui cum sceleratis hominibus versatur, intemerata tamen probitate. Parem nihilominus exitum reliquis sortietur, vt videbimus inf. libro 22.

i πολλοὺς γὰρ τόδε.] Hic Leiodes vates fuisse anteà dicebatur: itaque iam præsagit animus nescio quid sinistri de hoc arcu, cuius gratia multis periculum mortis impendeat. Vidit scilicet, sed quasi per nebulam, id quod postmodum accidet: itaq; iam hanc arcus tensionem, quam ipse præ imbecillitate reliquit, à nemine procorum præstari posse pronunciat, proinde alias nuptias esse cuilibet captandas, siquidem conditio istarum impleri nequeat. At dicet aliquis, si illud Leiodes vidit cur ergo sibi non cauit? hoc, inquiet, est vatum ingenium, vt futura alijs prædicant, ipsi nunquam sibi sapiant. Respondeo iterum quod iam dixi, eum non perspicuè & verè hoc præuidisse, sed obscurè, vt cùm etiam quispiam vel sine vlla vaticinandi peritia de negotij cuiusdam euentu, quamuis eum penitus exploratum non habeat, iudicare solet, cùm tamen ab eo non desistat: vt qui cùm ante annos decem lanienam illam Parisiensem præuiderent (quod illi disertè, antequam vllus de ea futura rumor circumferretur, monebant) nihilominus eò sponte proficiscebantur, quales ego multos noui. Præuidebant, inquam, illi, sed suspicione sola, quæ tamen multos domi continebat. Sic iste Leiodes aliquid infortunij euenturum nudè suspicabatur, aut sciebat quidem, sed obtusè quodammodo ac generaliter ita ominabatur, vt qui aut ex Astrologia, aut ex Chiromantia, aut ex Metoposcopia mortem aut vulnera, aut aliquid tale prænunciant, non explicata, imò nec intellecta omnino ratione, qua illa sint euentura, qualia plurima tum vidi, tum in me ipso

partim sum expertus Nec nobis vanitas illarum scientiarum obijcienda est: imperitia enim eorum, qui illas profitentur, malè & imperitè ipsis scientijs tribuitur: quod etiam in Chymicis factitari solet.

k νεμεσσῶμαι] Indignatur Antinous ob illud Leiodis vaticinium, quæ multorum procorum ex hoc arcu interitum prædicebat, quasi id solùm prædiceret, quòd ipse eum tendere non potuisset, ac ex sua aliorum imbecillitatem arguere velle videretur. At melior mens eum agitabat, alioque motus animo in eum modum vaticinabatur. Sed hoc fuit procorum fatum, vt vates talia prædicentes aspernarentur, vt anteà de Theoclymeno videbamus. Sic Troiani Cassandram non audiebant.

l ἐκ δὲ στέατος] Hic locus valde me torquet, neque hactenus intelligo, cur hoc sebo vtantur, aut vtrum sebum hanc facultatem refocillandi ac corroborandi vires habeat: quod à nullo medicorum expressè obseruatum reperio. Sed ecce vt Vlysses olim Dodonæum, ego Zuingerianum oraculum commodè consului, à quo responsum in hæc verba, quæ ipse propria exararat manu, accepi. Aliptarum, inquit, vox nota est, qui Athletas & oleo & ceromate inungebant ante exercitia luctæ & pancratij, & cuiusuis alterius violentioris exercitij, in quo periculum erat, ob vehementem nixum, diuulsionis vasorum, aut saltem fibrarum, quæ musculis insunt, quæ σπάσματα Hippocrati dicuntur. Sicca & exucca citò rumpuntur, mollia & humecta minus. Neruosum igitur genus omne humore pingui & lento confricatis artubus, ad motum expeditiùs, & ad laborem perferendum absque noxa robustius vnguentis hisce præstare conabantur, quæ, frictione prius apertis poris, & per consequens excalefactis membris (quod sibi illud θάλπωμεν velle videtur) ceromate præsertim prius eliquato (τροχὸν στέατος appellat) in altum corporis penetrabant. Hæc est eruditissimi illius viri de hoc loco sententia, quam ego quoq; amplector. Vnde sequitur, sebum, id est, τὸ στέαρ, illis fuisse quod posteà Romanis athletis oleum aut ceróma, quam etiam ceraturam appellat Columella: quos sebo vsos, quod sciam, nullus prodidit. Sed re penitiùs & attentiùs inspecta, videntur mihi proci arcum ad ignem calefacere, ad eum emolliendum, vt dicemus in sequenti sectione ad vocem θάλπων.

Τὼ δ' ἐξ οἴκου βῆσαν ὁμαρτήσαντες ἅμ' ἄμφω
Βουκόλος ἠδὲ συφορβὸς Ὀδυσσῆος θείοιο·
Ἐκ δ' αὐτὸς μετὰ τοὺς δόμου ἤλυθε δῖος Ὀδυσσεύς.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐκτὸς θυρέων ἔσαν ἠδὲ καὶ αὐλῆς,
Φθεγξάμενός σφ' ἐπέεσσι προσηύδα μειλιχίοισι,
Βουκόλε καὶ σὺ συφορβὲ, ἔπος τί κε μυθησαίμην,
Ἦ αὐτὸς κεύθω; φράζειν δέ με θυμὸς ἀνώγει.
Ποῖοί κ' εἴτ' Ὀδυσῆϊ ἀμυνέμεν, εἴ ποθεν ἔλθοι
γρ. ἐνείκοι; Ὧδε μάλ' ἐξαπίνης, καί τις Θεὸς αὐτὸν ἐνείκῃ;
γρ. Ἢ κεν μν. ἀμύνοιτ', Ἤ κεν μνηστήρεσσιν ἀμύνοιτ', ἢ Ὀδυσῆϊ;
γρ. Ἢ καὶ μν. Εἴπαθ' ὅπως ὑμέας κραδίη θυμός τε κελεύει.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνήρ,
Ζεῦ πάτερ, αἲ γὰρ τοῦτο τελευτήσειας ἐέλδωρ,
Ὡς ἔλθοι μὲν κεῖνος ἀνὴρ, ἀγάγοι δέ ἑ δαίμων,
Γνοίης χ' οἵη ἐμὴ δύναμις καὶ χεῖρες ἕπονται.
Ὣς δ' αὔτως Εὔμαιος ἐπεύχετο πᾶσι θεοῖσι
Νοστῆσαι Ὀδυσῆα πολύφρονα ὅνδε δόμονδε.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τῶν γε νόον νημερτέ' ἀνέγνω,
Ἐξαῦτίς σφ' ἐπέεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Ἔνδον μὲν δὴ ὅδ' αὐτὸς ἐγὼ κακὰ πολλὰ μογήσας,
Ἤλυθον εἰκοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.
Γιγνώσκω δ' ὡς σφῶϊν ἐελδομένοισιν ἱκάνω
Οἴοισι δμώων· τῶν δ' ἄλλων οὔ τευ ἄκουσα
Εὐξαμένου ἐμὲ αὖτις ὑπότροπον οἴκαδ' ἱκέσθαι.
Σφῶϊν δ' ὡς ἔσεταί περ, ἀληθείην καταλέξω·
γρ. δαμάσει c Αἴ χ' ὑπ' ἐμοί γε Θεὸς* δαμάσῃ μνηστῆρας ἀγαυούς,
Ἄξομαι ἀμφοτέροις ἀλόχους, καὶ κτήματ' ὀπάσσω,
Οἰκία τ' ἐγγὺς ἐμεῖο τετυγμένα· καί μοι ἔπειτα
Τηλεμάχου ἑτάρω τε κασιγνήτω τε ἔσεσθον.
Εἰ δ' ἄγε δὴ καὶ σῆμα ἀριφραδὲς ἄλλο τι δείξω,
(Ὄφρα μ' ἐῢ γνῶτον, πιστωθῆτόν τ' ἐνὶ θυμῷ)
Οὐλὴν τήν ποτέ με σῦς ἤλασε λευκῷ ὀδόντι,
Παρνησόνδ' ἐλθόντα σὺν υἱάσιν Αὐτολύκοιο.
Ὣς εἰπὼν, ῥάκεα μεγάλης ἀποέργαθεν οὐλῆς·
Τὼ δ' ἐπεὶ εἰσιδέτην, εὖ τ' ἐφράσσαντο ἕκαστα,
d Κλαῖον ἄρ' ἀμφ' Ὀδυσῆα δαΐφρονα χεῖρε βαλόντε,
Καὶ κύνεον ἀγαπαζόμενοι κεφαλήν τε καὶ ὤμους·
Ὣς δ' αὔτως Ὀδυσεὺς κεφαλὰς καὶ χεῖρας ἔκυσσε.
Καί νύ κ' ὀδυρομένοισιν ἔδυ φάος ἠελίοιο,
Εἰ μὴ Ὀδυσσεὺς αὐτὸς ἐρύκακε, φώνησέν τε,
Παύεσθον κλαυθμοῖο γόοιό τε μή τις ἴδηται
Ἐξελθὼν μεγάροιο, ἀτὰρ εἴπῃσι καὶ εἴσω.
γρ. εἰσέλθητε, Ἀλλὰ προμνηστῖνοι* ἐσέλθετε, μηδ' ἅμα πάντες

Hi autem ex domo iuerunt secuti simul ambo
Bubulcus & subulcus Vlyssis diuini.
Ipse autem post hos domo exiuit diuus Vlysses.
Sed quando iam extra ianuas fuerunt & aulam,
Locutus ipsos verbis affatus est suauibus,
Bubulce, & tu subulce verbum aliquod dicam,
Nunquid ipse celem? dicere.a. me animus iubet.
Quales estis Vlyssi auxiliari, si unde veniat
Sic valde derepentè, & aliquis Deus ipsum ferat,
Nunquid & procis auxiliaremini? an Vlyssi?
Dicite quomodo vos cor animusq́ iubet.
Hunc aũt rursus allocutus est boum bubulcus vir,
Iupiter pater, vtinam enim hoc perficias desiderium.
Vtinam veniat quidem ille vir, ducat autem Deus.
Cognosceres qualis mea potẽtia, & manus sequerẽtur.
Sic aũt similiter Eumæus supplicauit omnib. Dijs,
Redire Vlyssem prudentem suam domum.
At postquam horum mentem veram cognouit,
Iterum ipsos verbis respondens allocutus est,
Intus quidem iam hic ipse ego mala multa passus
Veni vigesimo anno in patriam terram,
Cognosco autem quòd vobis cupientibus veni
Solis seruorum, horum.a. aliorum nõ aliquem audiui
Precantẽ me iterũ postliminio reducẽ domũ venire.
Vobis autem sicut erit veritatem dicam.
Vtinam sub me Deus domet procos superbos,
Dabo ambobus vxores, & res præbebo,
Domosq́ prope me ædificatas, & mihi posteà
Telemacho sociq́ fratresq́ eritis:
Eia agè, iam & signũ valde manifestũ aliud ostendã,
(Vt me benè cognoscatis et habeatis psuasũ in animo,)
Cicatricem quam quondam sus percussit albo dente
Ad Parnasum euntem cum filijs Autolyci.
Sic locutus, vestes magna separauit à cicatrice.
Hi.a. postq̃ inspexerunt, beneq́ cognouerunt singula,
Fleuerunt circa Vlyssem prudentẽ manibus immissis,
Et osculati sunt amplectentes caputq́ & humeros.
Sic.a. eodẽ modo Vlysses capita et manus osculatus est.
Et lugentibus occidisset lumen Solis,
Nisi Vlysses ipse prohibuisset, locutusq́ fuisset:
Cessate fletu luctuq́, ne quis videat
Egressus domo, at dicat & intus.
Sed parati intrate, neq́ simul omnes.

Πρῶτος.

Πρῶτος ἐγώ, μετὰ δ' ὔμμες. ἀτὰρ τόδε σῆμα τετύχθω.
[a] Ἄλλοι μὲν γὰρ πάντες ὅσοι μνηστῆρες ἀγαυοί,
Οὐκ ἐάσουσιν ἐμοὶ δόμεναι βιὸν ἠδὲ φαρέτρην·
Ἀλλὰ σὺ δῖ' Εὔμαιε φέρων ἀνὰ δώματα τόξον,
Ἐν χείρεσσιν ἐμοὶ * θέμεναι, εἰπεῖν τε γυναιξὶ
Κληῖσαι μεγάροιο θύρας πυκινῶς ἀραρυίας.
Ἢν δέ τις ἢ στοναχῆς ἠὲ κτύπου ἔνδον ἀκούσῃ
Ἀνδρῶν ἡμετέροισιν ἐν ἕρκεσι, μή τι θύραζε
Προβλώσκειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀκὴν ἔμεναι παρὰ ἔργῳ.
Σοὶ δὲ Φιλοίτιε δῖε θύρας ἐπιτέλλομαι αὐλῆς
Κληῖσαι κληῖδι, θοῶς δ' ἐπὶ [f] δεσμὸν ἰῆλαι.
Ὣς εἰπὼν, εἰσῆλθε δόμους εὖ ναιετάοντας.
Ἕζετ' ἔπειτ' ἐπὶ δίφρον ἰὼν ἔνθεν περ ἀνέστη.
Ἐς δ' ἄρα καὶ τὼ δμῶε ἴτην θείου Ὀδυσῆος.
Εὐρύμαχος δ' ἤδη τόξον μετὰ χερσὶν ἐνώμα,
Θάλπων ἔνθα καὶ ἔνθα σέλα πυρός· ἀλλά μιν οὐδ' ὣς
Ἐντανύσαι δύνατο. μέγα δ' ἔστενε κυδάλιμον κῆρ·
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
[h] Ὢ πόποι, ἦ μοι ἄχος περί τ' αὐτοῦ καὶ περὶ πάντων.
Οὔ τι γάμου τόσσον περ ὀδύρομαι, ἀχνύμενός περ·
(Εἰσὶ καὶ ἄλλαι πολλαὶ Ἀχαιΐδες, αἱ μὲν ἐν αὐτῇ
Ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ, αἱ δ' ἄλλῃσιν πολίεσσιν)
Ἀλλ' εἰ δὴ τοσσόνδε βίης ἐπιδευέες εἰμὲν
Ἀντιθέου Ὀδυσῆος, ὅτ' οὐ δυνάμεσθα τανύσσαι
Τόξον. ἐλεγχείη δὲ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱός,
[i] Εὐρύμαχ', οὐχ οὕτως ἔσται· νοέεις δὲ καὶ αὐτός.
Νῦν μὲν γὰρ κατὰ δῆμον ἑορτὴ [k] τοῖο θεοῖο
Ἁγνή· τίς δέ κε τόξα τιταίνοιτ'; ἀλλὰ ἕκηλοι
Κάτθετ'. ἀτὰρ πελέκεάς γε καὶ εἴ κ' εἰῶμεν ἅπαντας
Ἑστάμεν, οὐ μὲν γάρ τιν' ἀναιρήσεσθαι ὀΐω,
Ἐλθόντ' ἐς μέγαρον Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Ἀλλ' ἄγετ' οἰνοχόος μὲν ἐπαρξάσθω δεπάεσσιν,
Ὄφρα σπείσαντες καταθείομεν ἀγκύλα τόξα·
Ἠῶθεν δὲ κέλεσθε Μελάνθιον αἰπόλον αἰγῶν
[l] Αἶγας ἄγειν αἳ πᾶσι μέγ' ἔξοχοι αἰπολίοισιν.
Ὄφρ' ἐπὶ μηρία θέντες Ἀπόλλωνι κλυτοτόξῳ,
Τόξου πειρώμεσθα, καὶ ἐκτελέωμεν ἄεθλον.
Ὣς ἔφατ' Ἀντίνοος. τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Τοῖσι δὲ κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν,
Κοῦροι δὲ κρητῆρας [m] ἐπεστέψαντο ποτοῖο·
Νώμησαν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπαρξάμενοι δεπάεσσιν.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν σπεῖσάν τ', ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμός,
Τοῖς δὲ δολοφρονέων μετέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
[n] Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγακλειτῆς βασιλείης,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Εὐρύμαχον δὲ μάλιστα καὶ Ἀντίνοον θεοειδέα
Λίσσομ', ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἔπος κατὰ μοῖραν ἔειπε.
Νῦν μὲν παῦσαι τόξον, ἐπιτρέψαι δὲ θεοῖσιν·
Ἠῶθεν δὲ θεὸς δώσει κράτος ᾧ κ' ἐθέλῃσιν.
Ἀλλ' ἄγε μοι δότε τόξον ἐΰξοον, ὄφρα μεθ' ὑμῖν
Χειρῶν καὶ σθένεος πειρήσομαι, εἴ μοι ἔτ' ἐστὶν
Ἲς οἵη πάρος ἔσκεν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσιν,
Ἦ ἤδη μοι ὄλεσσεν ἄλη τ' ἀκομιστίη τε.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ὑπερφιάλως νεμέσησαν,
[o] Δείσαντες μὴ τόξον ἐΰξοον ἐντανύσειεν.
Ἀντίνοος δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
[p] Ἆ δειλὲ ξείνων, ἔνι τοι φρένες οὐδ' ἠβαιαί.

Primus ego, post autem vos. at hoc signum fiat.
Alij quidem enim omnes quicunque proci superbi,
Non sinent mihi dari arcum & pharetram:
Sed tu diuine Eumaee portans supra domos arcum,
In manibus mihi date, dicque mulieribus κ. θέμεν
Claudere domus ianuas firmiter factas.
Si. a. aliquis vel suspiriū vel strepitum intus audiat
Virorum nostris in septis, non foras
Exire, sed illic quietè esse ad opus.
Tibi autem Philaetie diuine fores mando aulae
Claudas claui, citò autem vinculum appone.
Sic locutus, intrauit domos bene habitatas,
Sedit posteà in sedem profectus vnde surrexerat.
Tum etiam famuli ingressi sunt diuini Vlyssis.
Eurymachus autē iam arcum in manibus mouebat,
Calefaciens huc & illuc splēdore ignis, sed ipsū neque sic
Tēdere potuit. valde. a. suspirauit gloriosū cor. (uitque,
Suspirās. a. igitur locut⁹ est, verbūque dixit, denomina-
O amici, certè mihi dolor circa meipsū et circa oēs:
Non nuptias tantùm lugeo tristis,
(Sunt & aliae multae Graecae, quae quidem in ipsa
Mari circundata Ithaca, & alijs ciuitatibus.)
Sed si iam tantum roboris indigentes sumus,
Diui Vlyssis, quòd non possumus tendere
Arcum, increpatio autem & futuris audiri.
Hūc. a. rursus Antinous allocutus est Eupithei fili⁹,
Eurymache non sic erit, intelligis autem & ipse.
Nunc quidem enim in populo festum Dei
Sanctum: quis autem arcus tendet? sed quieti
Deponite. at annulos & tacitè sinamus omnes
Stare, nō quidem enim quenquam sublaturum puto,
Profectum in domum Laërtiadae Vlyssis.
Sed agè, pincerna quidem arcessat poculis,
Vt libantes deponamus curuos arcus.
Manè autem iubete Melanthium custodem caprarū
Capras ducere, quae omnib. valde excellentes gregib⁹,
Vt femoribus dicatis Apollini inclyto arcu
Arcum tentemus, & perficiamus certamen.
Sic dixit Antinous. his autem placuit sermo.
His autem praecones quidē aquam in manus fuderūt,
Iuuenes autem crateras coronauerunt potu.
Diuiserūt autem igitur omnibus arcessentes poculis.
Hi. a. postq̄ libauerūt biberūtque, quantū voluit anim⁹,
His. a. dolos meditans locutus est prudens Vlysses,
Audite proci inclytae reginae,
Vt dicam quae me animus in pectoribus iubet.
Eurymachum autem maximè & Antinoum regem κ. βασιλῆα
Oro, quoniam & hoc verbum vt decet dixit,
Nunc dimittere arcum, committere verò (rem) Dijs.
Manè. a. Deus dabit robur cui voluerit.
Sed agè mihi date arcum bene politum, vt vobiscum
De manibus & robore experiar, si mihi adhuc est
Vis, qualis anteà fuit in flexibilibus membris,
An iam mihi pdidit errorque & penuria tractationis.
Sic dixit, hi autem igitur omnes valde irati sunt,
Timentes ne arcum bene politum tenderet.
Antinous autem increpauit, verbumque dixit, deno-
minauitque,
Ah miser hospitum, insunt tibi mentes neque paruae.

Οὐκ ἀγαπᾷς ὃ ἕκηλος ὑπερφιάλοισι μεθ' ἡμῖν
Δαίνυσαι; οὐδέ τι δαιτὸς ἀμέρδεαι, αὐτὰρ ἀκούεις
Μύθων ἡμετέρων καὶ ῥήσιος; οὐδέ τις ἄλλος
Ἡμετέρων μύθων ξεῖνος καὶ πτωχὸς ἀκούει.
Οἶνός σε τρώει μελιηδής, ὅς τε καὶ ἄλλους
Βλάπτει, ὃς ἄν μιν χανδὸν ἕλῃ, μηδ' αἴσιμα πίνῃ.
Οἶνος καὶ Κένταυρον ἀγακλυτὸν Εὐρυτίωνα
Ἄασεν ἐν μεγάρῳ μεγαθύμου Πειριθόοιο,
Ἐς Λαπίθας ἐλθόνθ'. ὁ δ' ἐπεὶ φρένας ἄασεν οἴνῳ,
γ. γάμον Μαινόμενος κάκ' ἔρεξε δόμον κάτα Πειριθόοιο.
Ἥρωας δ' ἄχος εἷλε, διὲκ προθύρου δὲ θύραζε
Ἕλκον ἀναΐξαντες, ἀπ' οὔατα νηλέι χαλκῷ
Ῥῖνάς τ' ἀμήσαντες, ὁ δὲ φρεσὶν ᾗσιν ἀασθεὶς,
Ἤιεν ἣν ἄτην ὀχέων ἀεσίφρονι θυμῷ,
Ἐξ οὗ Κενταύροισι καὶ ἀνδράσι νεῖκος ἐτύχθη,
Οἷ τ' αὐτῷ πρώτῳ κακὸν εὕρετο οἰνοβαρείων.
Ὣς καὶ σοὶ μέγα πῆμα πιφαύσκομαι, αἴ κε τὸ τόξον
γ. ἰδητύ⸗ Ἐντανύσῃς. οὐ γάρ τευ *ἐπητύος ἀντιβολήσεις
Ἡμετέρῳ ἐνὶ δήμῳ, ἄφαρ δέ σε νηὶ μελαίνῃ
Εἰς Ἔχετον βασιλῆα, βροτῶν δηλήμονα πάντων,
Πέμψομεν, ἔνθεν δ' οὔ τι σαώσεαι. ἀλλὰ ἕκηλος
Πῖνέ τε, μηδ' ἐρίδαινε μετ' ἀνδράσι κουροτέροισι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Ἀντίνο', οὐ μὲν καλὸν ἀτέμβειν οὐδὲ δίκαιον
Ξείνους Τηλεμάχου ὅς κεν τάδε δώμαθ' ἵκηται.
Ἔλπεαι, αἴ χ' ὁ ξεῖνος Ὀδυσσῆος μέγα τόξον
γ. πεποιθώς, Ἐντανύσῃ χερσίν τε βίηφί τε ἧφι *πιθήσας,
Οἴκαδέ μ' ἄξεσθαι, καὶ ἑὴν θήσεσθαι ἄκοιτιν;
Οὐδ' αὐτός που τοῦτό γ' ἐνὶ στήθεσσιν ἔολπε,
Μηδέ τις ὑμείων τοῦ γ' εἵνεκα θυμὸν ἀχεύων
Ἐνθάδε δαινύσθω, ἐπεὶ οὐδὲ μὲν οὐδὲ ἔοικεν.
Τὴν δ' αὖτ' Εὐρύμαχος Πολύβου πάϊς ἀντίον ηὔδα,
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια,
Οὔ τί σε τόνδ' ἄξεσθαι ὀιόμεθ', οὐδὲ ἔοικεν.
Ἀλλ' αἰσχυνόμενοι φάτιν ἀνδρῶν ἠδὲ γυναικῶν,
Μή ποτέ τις εἴπῃσι κακώτερος ἄλλος Ἀχαιῶν,
Ἦ πολὺ χείρονες ἄνδρες ἀμύμονος ἀνδρὸς ἄκοιτιν
γ. Μνῶνται· οὐδὲ π *Μνῶνται, οὐδέ τι τόξον ἐΰξοον ἐντανύουσιν.
Ἀλλ' ἄλλος τις πτωχὸς ἀνὴρ ἀλαλήμενος ἐλθὼν
Ῥηιδίως ἐτάνυσσε βιόν, διὰ δ' ἧκε σιδήρου.
Ὣς ἐρέουσ', ἡμῖν δ' ἂν ἐλέγχεα ταῦτα γένοιτο.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Εὐρύμαχ', οὔ πως ἐστὶν ἐυκλεέας κατὰ δῆμον
Ἔμμεναι, οἳ δὴ οἶκον ἀτιμάζοντες ἔδουσιν
Ἀνδρὸς ἀριστῆος. τί δ' ἐλέγχεα ταῦτα τίθεσθε;
Οὗτος δὲ ξεῖνος μάλα μὲν μέγας ἠδ' εὐπηγής,
Ἀνδρὸς δ' ἐξ ἀγαθοῦ γένος εὔχεται ἔμμεναι υἱός.
Ἀλλ' ἄγε οἱ δότε τόξον ἐΰξοον, ὄφρα ἴδωμεν.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται.
Εἴ κέ μιν ἐντανύσῃ, δώῃ δέ οἱ εὖχος Ἀπόλλων,
Ἕσσω μιν χλαῖνάν τε χιτῶνά τε, εἵματα καλά,
Δώσω δ' ὀξὺν ἄκοντα κυνῶν ἀλκτῆρα καὶ ἀνδρῶν,
Καὶ ξίφος ἄμφηκες, δώσω δ' ὑπὸ ποσσὶ πέδιλα,
γ. κελεύοι. Πέμψω δ' ὅππῃ μιν κραδίη θυμός τε *κελεύει.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
* Μῆτερ ἐμή, τόξον μὲν Ἀχαιῶν οὔ τις ἐμεῖο
Κρείσσων, ᾧ κ' ἐθέλω δόμεναί τε καὶ ἀρνήσασθαι,
Οὔθ' ὅσσοι κραναὴν Ἰθάκην κάτα κοιρανέουσιν,

Non amas, quòd quietus in mensis cum nobis
Conuiuaris? neq, conuiuio priuaris? at audis
Verba nostra & locutionem? non autem aliquis alius
Verba nostra hospes & pauper audit.
Vinum te lædit dulce, quod & alios (bibit.
Lædit, quicunq, ipsum abundanter capit, neq, decenter
Vinum & centaurum valdè inclytum Eurytiona
Læsit in domo magnanimi Pirithoi
In Lapithas euntem, hic.a. quoniam mentes læsit vino
Insaniens mala fecit domo in Pirithoi.
Heroas autem dolor cepit, ex vestibulo autem foras
Traxerunt experrecti, aures sæuo ære
Naresq, demetentes, hic autem mentibus suis læsus
Iuit suum nocumentum portans insano animo,
Ex quo centauris & viris contentio facta est,
Sibiq, ipsi primò malum inuenit vino grauatus.
Sic & tu magnum nocumentum dico si hunc arcum
Tendes, non enim alicui prudenti supplicabis
Nostra in domo, statim autem de naui nigra
In Echetum regem hominem pessimum omnium
Mittemus, hinc autem non seruabere: sed quietus
Bibeq, neq, contende cum viris iunioribus.
Hunc.a. rursus alloquuta est prudens Penelope,
Antinoë, non quidem bonum lædere, neq, iustum
Hospites Telemachi quicunq, has domos peruenit.
Speras si sic hospes Vlyssis magnum arcum
Tendet, manibusq, viq, sua fretus
Domum me ducere, & suam facere vxorem?
Neq, ipse in pectoribus spera,
Neq, aliquis vestrum huius gratia animo dolens
Hic conuiuetur, quoniam haud quidem vllo modo decet.
Hanc.a. rursus Eurymachus Polybi filius contrà locutus est,
Filia Icarij prudens Penelope,
Non te hunc ducere putamus neq, decet,
Sed reueriti rumorem virorum & mulierum,
Ne aliquando aliquis dicat peior alius Achiuis.
Certè multò peiores viri strenui viri vxorem
Petunt, quoniam non arcum politum tendunt.
Sed alius quidam pauper vir errans veniens
Facilè tendit: arcum autem misit per ferrum.
Sic dicent, nobis autem opprobria hæc fierent.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Eurymache, non aliquo modo est inclytos in populo
Esse, qui iam domum inhonorantes edunt
Viri optimi, cur autem opprobria hæc facitis?
Ipse autem hospes valde quidem magnus & pinguis,
Viri autem ex bono genere gloriatur esse filius.
Sed agè, ei date arcum politum, vt videamus.
Sic enim dico, hoc autem & perfectum erit.
Si ipsum tendet, dabit autem ei gloriam Apollo,
Induam ipsum chlænamq, tunicamq, vestimenta pulcra.
Dabo.a. acutum iaculum canum adiuuamentum, & virorum,
Et ensem vtrinq, incidentem, dabo.a. sub pedib. calciamen-
Mittam autem quo ipsum cor animusq, iubet. (ta:
Hanc.a. rursus Telemachus prudens contrà alloquu.
Mater mea arcum quidem Achiuorum nullus me (est,
Potentior cui volo dareq, & negare,
Neq, quicunq, asperam Ithacam dominantur,

Οὐδ' ὅσ-

Οὐδ' ὅσσοι νήσοισι πρὸς Ἤλιδος ἱπποβότοιο·	*Neq; quicunq; habitant in Elide equos pascentem.*
Τῶν οὔτις μ' ἀέκοντα βιήσεται,* αἴκ' ἐθέλοιμι	*Horum nullus me inuitum coget si voluero*
Καὶ καθάπαξ ξείνῳ δόμεναι τάδε τόξα φέρεσθαι.	*Et omnino hospiti dare hos arcus ferrem.*
s Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα, τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε,	*Sed domum profecta ipsa tui ipsius opera cura,*
Ἱστόν τ' ἠλακάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε	*Telamq; columq;, & ancillis iube*
Ἔργον ἐποίχεσθαι·* τόξον δ' ἄνδρεσσι μελήσει	*Opus adire, arcus autem viris curæ erit*
Πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί· τοῦ γὰρ κράτος ἔστ' ἐνὶ οἴκῳ.	*Omnib⁹, maximè.a.mihi, huic.n.potētia est in domo.*

COMMENTARIVS.

a ἀμύνοιτε] Prudenter facit Vlysses, qui antequàm se his duobus seruis prodat, eorum fidem & beneuolentiam erga se explorat, de se tamen in tertia persona locutus. Atqui anteà id satis videbatur deprehendisse, vt hæc possint superflua agnosci. Sed docet Heros suo exemplo, virum prudentem in cautionibus ἀφειδεῖς esse non posse, vbi præcipuè de proprio periculo agitur. Hoc ergo auctario, & quasi superpondio vtitur, quo tutiùs se eis possit prodere, vt etiam faciet.

b ἔνδον μὲν δὴ] Primùm se nudè & simpliciter Vlyssem esse significat: deinde eorum erga se animum perspectum habere se testatur. Proinde si Deus vltionem procorum illi felicitauerit, multa eis pollicetur, quibus deinceps prosperè æuum transigant. Tandē ne quid de sua præsentia dubitent, eam cicatricis, de qua satis anteà dictum est, testimonio confirmat.

c αἴ χ' ὑπ' ἐμοί] Rectè ita Vlysses sub conditione promittit, idq; duabus de causis. Primùm, quia inconsulti est hominis de futuris, quorum euentus incertus est, tutò quicquam polliceri. Deinde quòd cùm ex Numinis voluntate totum penderet negotium, de eo piè præfatur. Vbi nota iterum illam Dei vnitatem in voce, θεός, expressam.

d κλαῖον δ'] De his lacrymis ex gaudij causa manantibus copiosiùs dictum est alibi.

e ἄλλοι μὲν γὰρ] Exponit his seruis Vlysses, quid vtriq; in illo negotio faciendum sit. Cùm ergo preuideret, procos non esse hoc permissuros, vt ipse arcum intendere niteretur, Eumæo mandat, vt eum ad se deferat, & vetet, ne qua ancillarum, excitato foris tumultu, ex ædibus egrediatur, sed clausis foribus domi contineatur. Philœtio verò custodiam ianuæ aulæ committit. prudenter ille sanè & prouidè. Quo exemplo quiuis potest intelligere, tutam esse expeditionibus viam præstruendam, ne si temerè ad eas prorumpat, temeritatis meritas luat pœnas.

f δεσμῷ] Vinculis solitas claudi veterum illorum ianuas, ex multis locis Homericis cōstat: quorum rationem hactenus non assequor, nisi quod lignum fuisse constat, vt infrà circa finem huius libri dicetur, Byblinum, id est, Cannabinum. Vide anteà libr. 8. pag. 111.

g θάλπων] Hinc posteriorem illam sententiam, quam in præcedenti sectione ad finem postremæ annotationis perstrinximus, confirmari posse existimo (quanquam neq; priorem repudio) siquidem manifestè hunc arcum dicitur Eurymachus ad ignem calefacere, nimirum vt eò magis inde remollesceret. Itaq; vbiq; actiuo θάλπω vtitur Poëta, vt cum eo subauditus accusatiuus casus, τόξον, construatur. Et in eadem precedenti sectione, vbi legitur τόξα πελάσσατε, &c. lego τόξον, vt referatur ad θάλποντες, quod erat in præcedenti versu. Sed cur sebum est adhibitum? Hic quidem nulla eius mentio. Et, vt fateor, illud N. L. lubenter vsurpo. Porrò si hic sensus retineatur, notanda erit huius Eurymachi reliquorumq; procorum ignauia: sed & idem in primo faciendum, cùm Vlysses postea neutrum præstiterit, hoc est, neque corpus aut brachia inunxerit, neque arcum igni admouerit.

h ὢ πόποι ἦ μοι ἄχος] Quantus dolor hunc Eurymachum inuaserit, vbi se huius arcus intensioni imparem esse re ipsa vidit, facilè potest quispiam cogitare, duas ob causas: tum quòd ea spe nuptiarum frustratum & deiectum iam se intelligebat: tum quod tanto esset destitutus robore, quantum ad eam rem requirebatur. E quibus de postrema solùm conqueritur, quòd hanc imbecillitatis maculam inusserit priorem dissimulans, cùm tamen sine dubio ea quoq; illum mirificè anxerit, & fortassè posteriore vehementiùs. Cautè porrò illam eleuat, quasi alias quidem sit reperturus coniuges, eleuendæ autem huius labis rationem sibi penitùs denegatam esse sentiat. Hoc enim postremum ex eius verbis posse colligi arbitror.

i Εὐρύμαχ' οὐχ οὕτως ἔσται] Siue verè hoc Antinous cogitat, siue etiam astutè fingit, conatur dedecus illud Eurymachi tegere, & se ipsum honestè excusat, quòd id non aggrediatur, in quo & ille Leiodes, & hic Eurymachus incassum desiderārunt. Si verè autem hoc existimat, vt propter festum Apollinis hic labor non succedat, piè & religiosè videtur facere, qui cultui diuino, cui etiam destinatus erat, hunc diem impendi velit, sed id inconsulti fuit hominis non præuidisse. Sin verò hoc ita finxit, honestus sanè fuit prætextus, quo suam & sociorum ἀσθένειαν velaret. Itaq; iubet omnia in crastinum diem deponi, vnde dabitur locus Vlyssi, adhuc hodie suas vires experiendi.

k τοῖο θεοῖο] Id est, Apollinis, cuius hodierna erat ἱερή, vt circa initium huius libri vidimus.

l αἶγας ἄγειν] Iuuencas iniuges, taurum, bouem, agnos Apollini immolari solitum aliàs reperio, nunc ecce capras quoq; ei Antinous destinat. Scilicet ei qui pastorum Deus sit creditus, omnia etiam pecorum & armentorum genera videntur fuisse debita. Porrò in arcus certamine rectè ei Deo sacrificium vouit, qui arcus, id est, sagittandi peritia est inclytus, eamq; hominibus impertiri est creditus. Vnde alibi ἀργυρότοξος est appellatus, nunc opportunè κλυτότοξος.

m ἐπιστέψαντο ποτοῖο.] De hoc more pocula vino coronandi diximus anteà lib. 1. pag. 8.

n κέκλυτε] Duo facit: primùm approbata Antinoi sententia eum præcipuè & Eurymachum, primores videlicet inter procos, vt ab hoc certamine in crastinum sibi temperent, hortatur. Deinde petit sibi ad illud subeundum veniam dari, vt tantùm vires suas experiatur, an tot laboribus peregrinationis infirmatæ sint, vel non. Neq; enim parem procis finem sibi proponit, quanquam animo id ipsum cogitaret, siquidem ei deberi Penelopen intelligebat, qui arcum intendisset. Id tamen procis tantùm erat dictum: sed ille sibi quoq; verè arrogauit.

o δείσαντες] Hoc timebant, quia iam animaduerterant in eius cum Iro pugna, quantarum esset virium,

p ἦ οὐδὲ ξεῖνον.] Deterret Vlyssem Antinous sub aliorum procorum nomine ab hoc certamine: quòd si in eo victor fuerit, eo se beneficio, quo iam fruitur, in consortium eiusdem, quasi contubernij à procis admissus, priuaturus sit, & in longè infeliciorem cōditionem delabetur, siquidem eum postmodum ad Echetum regem transmittent, quod Iro etiam anteà minitabantur. Primùm ergo eum conuitijs proscindit, quasi omni sit mente destitutus, qui hac sorte non contentus, cuius beneficio à præteritis calamitatibus quodammodo respitare potest, & qualis nulli prætereà pauperi concedi solet, irritare procos velit: vnde illi arrepta occasione eum ex sua societate expellant, & crudelissimo illi regi addicāt. Tum ei ebrietatem affingit siquidem hoc sobrius facturus non videatur: ac vt doceat hac eum ratione periculum sibi creare, docet exemplo Centauri Eurytionis, quanta mala soleant ebrietatem consectari, quæ dum animos ferociores reddit, & ad quæuis temeraria facinora audaciores, comitem etiam pœnam adijcere solet.

q οἶνος] De vini vsu moderato vel immoderato aliàs in hoc Poëta.

r Εὐρυτίωνα] Hunc Eurytum appellare videtur Ouidius, apud quem 12. Metam. Nestor hanc pugnam Centaurorum & Lapitharum copiosè describit. Horat. Od. lib. 1. 18.

At ne quis modici transiliat munera Liberi
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
Debellata.

Virgil.
Bacchus & ad culpam causas dedit ille furentes,
Centauros leto domuit Rhœtumq; Pholumq;,
Et magno Hylæum Lapithis cratere minantem.

Ouidius 2. de Amore:

Famina syluestres Lapithas, populumq; biformem
Turpiter apposito vertit in arma mero.

Vide Palæphatum. Nos etiam ex Diodoro aliàs de Centauris quædam diximus.

s οὐ μὲν καλὸν] Monet Antinoum, iniquè eum facere, qui hospiti Telemachi iniuriam sit illaturus. Est enim ius hospitalitatis inuiolabile, etiam ab eo, qui hospitium præbet, quanto ergo magis ab eo qui non præbeat? Et hoc est, quod vulgo dicimus, In alie-

nis ædibus non licere cuiquam alteri contumeliosum esse. quod eò strictiùs obseruandum, quò neq; in tuis proprijs aliud tibi licere putandum est: minus enim tibi iuris in alienam domum quàm in tuam esse cōstat: in neutra ad faciendam iniuriam libertatem. Res enim sacra tam iure naturali, gentium, quàm ciuili domus, quę ad hominum custodiam est comparata: qua de causa etiā mœnia vrbium sacra passim appellat Homerus. Et quibusdam iuris nostri capitibus nemo de domo sua extrahi debet, quia domus tutissimum cuiq; refugium atq; receptaculum sit. l. pleriq;. cum seqq. ff. de in ius vocando. l. nemo de domo. ff de regul. iur. Quæ ideò dico, vt hac comparatione petulantia istius Antinoi maior innotescat, & Penelopæ æquitas in ea castiganda.

t ἔλπεαι.] Licet aliam causam prætexuisset Antinous, qua nolebat hunc hospitem illam arcus intensionem aggredi, tamen aliam comminiscitur Penelope, non tam quòd eam veram credat, quàm vt doceat, nullum esse obstaculum quò minus ille quoq; experiri suas vires hac in parte possit. Neq; enim eum idcirco nuptijs istis potiturum, siquidem procis tantùm sit hæc oblata conditio. At respondet Eurymachus, id se minimè suspicari sed quia præuideat, si hic hospes arcum intenderit, perpetua procos affectum iri ignominia. qui id præstare non potuerint. quod quidam peregrinus præstiterit.

u Εὐρύμαχ', οὔ πως ἔστιν] Rectè excipit Penelope. Cùm Eurymachus enim diceret, ex gloria huius hospitis in arcu tendendo procorum dedecus versari, subijcit illa argutè, nullum esse ijs periculum ab hac parte, siquidem iam illud sibi comparauerint illa tam diuturna insolenti vita, qua Vlyssis (ἀνδρὸς ἀρίστου) facultates diripiant & absumant. Qui ergo inglorij sunt & famosi, quare amplius ne tales fiant, vereantur? Tum hospitem ipsum commendat, & ab ipsa eleganti corporis statura, quæ nihil non generositatis solet promittere, & à splendore generis, quem ipse vendirat. Itaq; non esse indecorum, eum quoq; in hoc certamen descendere, in quo si excelluerit, egregia illi muneta, quibus instructus & ornatus eò hinc abire possit quò voluerit, pollicetur.

x μῆτερ ἐμή,] Pergit Telemachus in ea audacia, quam anteà etiam ostentabat, vt procis resistat, qui in rem alienam dominium vsurpant. Docet ergo, non pendére ab eorum voluntate, vt hic hospes arcum intendat vel non: sibi enim soli hoc esse datum vt ei concedat, vel etiam vt ei donet si velit, quod nullus vel in Elide, vel in Ithaca sit prohibiturus, ne dum ipsi proci, ad quos potissimùm ista dirigebantur. Hinc docuit, superfluam fuisse præcedentē illam petitionem Penelopæ vt proci hunc arcum hospiti committerent: quasi dicat, hoc à se fuisse potiùs petendum, quàm à procis, qui nullum ius in eum habuerint. Quæstio hic suboriri potest quamuis hic arcus propriè ad Telemachum pertineat hæredem, scilicet bonorum Vlyssis, cùm tamen procis iam esset in eum finem commissus, nunquid potius procorum fuerit id hospiti concedere aut recusare? Et id rationi videtur consentaneum, vt cui rem ad tempus dederis, eo durante tempore quasi dominium tuum admittas quo ad vsum. Rationem intelligo, generali nomine, pro quacunq; ratione rem alicui vtendam sub quadam conditione tradendi. Verbi gratia, ne cancellos egrediamur, hic arcus procis à Penelope est traditus, vt in illa foramina collimarent. quod cùm nondum confecerint, videtur Telemacho suo dominio tantisper supersedendum, donec hunc finem sint assecuti. Sed cùm illi certamen illud intermiserint, videtur quoddam interstitium eius iuris factum, vt liceat intereà Telemacho eo vti & abuti De alienatione tamen, cuius ipse sibi potestatem arrogat, dubito. videturq; alia causa fretus hæc tam magnificè & audacter eloqui, quanquam responderi etiam possit, expresso consensu eum hoc certamen non comprobasse. & licet silentium soleat eum arguere, tamen æquiùs de eo litigare potest, quàm si de eo planè constaret. Grauis sanè quæstio, & quæ rabulis forensibus satis negotij potest facessere, si hoc tanti esset, vt anxiè agitati mereretur. Sed illos apices iuris hinc amandamus, ne cœlum terræ miscere velle videamur.

y ἀλλ' εἰς οἶκον] Eadem ferè aliàs ipsi Penelope dixit noster Telemachus, & Hector suæ Andromachæ in Iliade.

Ἡ μὲν θαμβήσασα, πάλιν οἶκόνδε βεβήκει·
Παιδὸς γὰρ μῦθον πεπνυμένον ἔνθετο θυμῷ.
Ἐς δ' ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν,
ᵃ Κλαῖεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα φίλον πόσιν, ὄφρα οἱ ὕπνον
Ἡδὺν ἐπὶ βλεφάροισι βάλε γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Αὐτὰρ ὁ τόξα λαβὼν φέρε καμπύλα δῖος ὑφορβός.
Μνηστῆρες δ' ἄρα πάντες ὁμόκλεον ἐν μεγάροισιν.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Πῆ δὴ καμπύλα τόξα φέρεις ἀμέγαρτε συβῶτα,
χ. αὖτ' ἐφ' ὑ. κ. τ. κατέδονται Πλαγκτέ; τάχ' ᵃ αὖ σ' ἐφ' ὕεσσι ᵇ κύνες ταχέες κατέδονται
Οἶον ἀπ' ἀνθρώπων, οὓς ἔτρεφες, εἴ κεν Ἀπόλλων
Ἡμῖν ἱλήκῃσι καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι.
Ὣς φάσαν. αὐτὰρ ὁ θῆκε φέρων αὐτοῦ ἐνὶ χώρῳ,
Δείσας, οὕνεκα πολλοὶ ὁμόκλεον ἐν μεγάροισι.
Τηλέμαχος δ' ἑτέρωθεν ἀπειλήσας ἐγεγώνει,
χ. τόξον ᶜ Ἄττα, πρόσω φέρε * τόξα (τάχ' οὐκ εὖ πᾶσι πιθήσεις)
Μή σε, καὶ ὁπλότερός περ ἐὼν, ἀγρόνδε δίωμαι
Βάλλων χερμαδίοισι. βίηφι δὲ φέρτερός εἰμι.
Αἲ γὰρ πάντων τόσσον ὅσοι κατὰ δώματ' ἔασι,
Μνηστήρων χερσίν τε βίηφί τε φέρτερος εἴην·
Τῷ κε τάχα στυγερῶς τιν' ἐγὼ πέμψαιμι νέεσθαι
Ἡμετέρου ἐξ οἴκου· ἐπεὶ κακὰ μηχανόωνται.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν
Μνηστῆρες, καὶ δὴ μέθιεν χαλεποῖο χόλοιο
Τηλεμάχῳ· τὰ δὲ τόξα φέρων ἀνὰ δῶμα συβώτης
Ἐν χείρεσσ' Ὀδυσῆϊ δαΐφρονι θῆκε παραστάς.
Ἐκ δὲ καλεσσάμενος προσέφη τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Τηλέμαχος κέλεταί σε, περίφρων Εὐρύκλεια,
Κληῗσαι μεγάροιο θύρας πυκινῶς ἀραρυίας·
Ἤν δέ τις ἢ στοναχῆς ἠὲ κτύπου ἔνδον ἀκούσῃ
Ἀνδρῶν ἡμετέροισιν ἐν ἕρκεσι, μή τι θύραζε
Προβλώσκειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀκὴν ἔμεναι παρὰ ἔργῳ.

Hæc quidem stupefacta retrò domum iuit.
Filij enim verbum prudens imposuit animo.
In cœnacula aût ascendens cum ancillis mulieribus,
Flebat postea Vlyssē dilectū maritū, quousq; ei somnū
Dulcem in palpebris iecit cæsia Minerua. (cus.
At hic arcus quos ceperat ferebat flexiles diuus subul-
Proci aût igitur omnes tumultuabantur in domibus.
Sic autem aliquis dixit iuuenum superborum,
Quò iam curuum arcum portas immanis subulce
Errator? citò rursus te in suibus canes veloces edent
Solum ab hominibus, quos nutriuisti, siquidē Apollo
Nobis propitius & immortales Dij alij.
Sic dixerunt, at hic posuit ferens ipso in loco
Timens, quoniam multi minabantur in domibus.
Telemachus autem ex altera parte minans iuit,
Heus, vlterius porta arcū citò, (nō benè omnib. obe-
Ne te & iunior licet sim ad agrum expellam (dies.)
Percutiens saxis, vi autem fortior sum.
Vtinam enim omniū tantū quicunq; in domib. sunt
Procorum manibus viq; fortior essem,
Ideò & citò mœstè aliquem ego mitterem ire
Nostra ex domo, quoniam mala operantur.
Sic dixit, hi.a. igitur omnes in ipso dulciter riserūt
Proci, & iam cessarunt graui ira
Telemacho, autem arcum ferens per domum subulcus
In manibus Vlyssi prudenti posuit astans.
Foras aût vocatam allocutus est nutricem Eurycleā,
Telemachus mandat tibi, ô prudens Euryclea,
Claudas domus ianuas fortiter compactas.
Si autem aliquis, vel suspiriū, vel sonum intus audiat
Virorum nostrorum in septis, non foras
Eat, sed illic tacitè sit apud opus.

Ὣς

Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν. τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος.
Κλήισεν δὲ θύρας μεγάρων εὖ ναιεταόντων.
Σιγῇ δ' ἐξ οἴκοιο Φιλοίτιος ἆλτο θύραζε,
Κλήισεν δ' ἄρ' ἔπειτα θύρας εὐερκέος αὐλῆς.
Κεῖτο δ' ὑπ' αἰθούσῃ ὅπλον νεὸς ἀμφιελίσσης
ᵃΒύβλινον, ᾧ ῥ' ἐπέδησε θύρας, ἐς δ' ἤιεν αὐτὸς,
Ἕζετ' ἔπειτ' ἐπὶ δίφρον ἰὼν ἔνθεν περ ἀνέστη,
Εἰσορόων Ὀδυσῆα. ὁ δ' ἤδη τόξον ἐνώμα,
Πάντη * ἀναστρωφῶν, πειρώμενος ἔνθα καὶ ἔνθα
ᵇΜὴ * κέρα ἶπες ἔδοιεν ἀποιχομένοιο ἄνακτος.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ἦ τις θηητὴρ καὶ ἐπίκλοπος ἔπλετο τόξων.
Ἤ ῥά νύ που τοιαῦτα καὶ αὐτῷ οἴκοθι κεῖται,
Ἢ ὅγ' ἐφορμᾶται ποιησέμεν· ὡς ἐνὶ χερσὶ
Νωμᾷ ἔνθα καὶ ἔνθα κακῶν ἔμπαιος ἀλήτης.
Ἄλλος δ' αὖτ' εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Αἲ γὰρ δὴ τοσσοῦτον ὀνήσιος ἀντιάσειεν,
Ὡς οὗτός ποτε τοῦτο δυνήσεται ἐντανύσασθαι.
Ὣς ἄρ' ἔφαν μνηστῆρες. ἀτὰρ πολύμητις Ὀδυσσεὺς,
Αὐτίκ' ἐπεὶ μέγα τόξον ἐβάστασε, καὶ ἴδε πάντη,
ᶜ* Ὡς ὅτ' ἀνὴρ φόρμιγγος ἐπιστάμενος καὶ ἀοιδῆς
Ῥηιδίως ἐτάνυσσε νέῳ * ἐπὶ κόλλοπι χορδὴν,
Ἅψας ἀμφοτέρωθεν ἐϋστρεφὲς ἔντερον οἰὸς,
Ὣς ἄρ' ἄτερ σπουδῆς τάνυσεν μέγα τόξον Ὀδυσσεὺς,
Δεξιτερῇ δ' ἄρα χειρὶ λαβὼν πειρήσατο νευρῆς.
Ἡ δ' ὑπὸ καλὸν ἄεισε, χελιδόνι εἰκέλη * αὐδήν.
Μνηστῆρσιν δ' ἄρ' ἄχος γένετο μέγα, πᾶσι δ' ἄρα χρὼς
Ἐτράπετο· Ζεὺς δὲ μεγάλ' ἔκτυπε σήματα φαίνων.
Γήθησέν τ' ἄρ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς
Ὅττι ῥά οἱ τέρας ἧκε Κρόνου πάϊς ἀγκυλομήτεω.
Εἵλετο δ' ὠκὺν ὀϊστὸν, ὅς οἱ παρέκειτο τραπέζῃ
Γυμνός. τοὶ δ' ἄλλοι κοίλης ἔντοσθε φαρέτρης
Κείατο, τῶν τάχ' ἔμελλον Ἀχαιοὶ πειρήσεσθαι.
Τόν ῥ' ἐπὶ πήχει ἑλὼν, ἕλκεν νευρὴν γλυφίδας τε
Αὐτόθεν ἐκ δίφροιο καθήμενος, ἧκε δ' ὀϊστὸν
Ἄντα τιτυσκόμενος, πελέκεων δ' οὐκ ἤμβροτε πάντων
Πρώτης στειλειῆς, διὰ δ' ἀμπερὲς ἦλθε θύραζε
Ἰὸς χαλκοβαρής. ὁ δὲ Τηλέμαχον προσέειπεν,
Τηλέμαχ', οὔ σ' ὁ ξεῖνος ἐνὶ μεγάροισιν ἐλέγχει
Ἥμενος· οὐδέ τι τοῦ σκοποῦ ἤμβροτον, οὐδέ τι τόξον
Δὴν ἔκαμον τανύων· ἔτι μοι μένος ἔμπεδόν ἐστιν,
Οὐχ ὥς με μνηστῆρες ἀτιμάζοντες ὄνονται.
Νῦν δ' ὥρη καὶ δόρπον Ἀχαιοῖσιν τετυκέσθαι
Ἐν φάει, αὐτὰρ ἔπειτα καὶ ἄλλως ἑψιάασθαι
Μολπῇ καὶ φόρμιγγι· τὰ γάρ τ' ἀναθήματα δαιτός.
Ἦ, καὶ ἐπ' ὀφρύσι νεῦσεν. ὁ δ' ἀμφέθετο ξίφος ὀξὺ
Τηλέμαχος, φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο.
Ἀμφὶ δὲ χεῖρα φίλην βάλεν ἔγχεϊ, ἄγχι δ' ἄρ' αὐτοῦ
Πὰρ θρόνῳ ἑστήκει κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ.

Sic dixit, huic autem velox fuit verbum.
Clausit autem ianuas ædium benè habitatarum.
Tacitè autem ex domo Philætius saltauit foras.
Clausit autem posteà ianuas, septi aulæ.
Iacebat autē sub porticu lignū nauis circū agitabilis
Byblinum, quo ligauit ianuas, introiuit autem ipse,
Sedit postea in sede profectus vnde surrexerat,
Inspiciens Vlyssem, hic autem iam arcum mouebat
Penitus reuoluens, experiens huc & illuc, — χ. ἀναστρο-φῶν,
Ne cornua vermes edissent absente domino. — χ. κεραῖνις ἢ κεραίδης
Sic autem aliquis dixit conspicatus in ꝓpinquū aliū:
Certè aliquis perspicax & dolosus est arcuum.
Certè nunc talia, & ipsi domi iacent.
Vel hic ruit facere, sicut in manibus
Mouet huc & illuc malorum sciens errator.
Alius autem rursus dixit iuuenum superborum,
Vtinam enim iam tantum vtilitati obuiaret,
Quantum hic hunc poterit tendere.
Sic dixerunt proci, at prudens Vlysses
Statim postq̄ magnū arcū portauit, & vidit penitus,
Sicut autem quando vir citharæ peritus & cantus, — χ. Ὡς δ' ὅτ'
Facilè extendit nouo in sinu chordam, — χ. περὶ
Tangens vtrinq; benè retortum intestinum ouis.
Sic sine diligentia tendit magnum arcum Vlysses.
Dextera autem igit' manu capiens tentauit neruū.
Hic. a. sub benè sonuit hirundini similis voce. (color — χ. αὐτήν
Procis. a. igit' dolor factus est magn', omnib. a. igitur
Mutatus est. Iupiter. a. valdè sonuit signa ostendens.
Lætatus est posteà pertolerans diuinus Vlysses
Quod ei monstrum misit Saturni filius versuti.
Accepit. a. velocē sagittā, quæ ei iacebat apud mēsam
Nuda, ipsæ autem aliæ concauam intra pharetram
Iacebant, quibus citò Achiui tentandi erant.
Hanc in brachio capiēs traxit chordam cōcauitatesq;
Illic ex sede sedens, misit autem sagittam
Contra obseruans, securiū aūt non errauit omnium
Primo foramine, transiuit autem penitus foras
Sagitta ære grauis, hic. a. Telemachum allocutus est,
Telemache, nō te hic hospes in domibus vituperat
Sedens, neq; à meta aberraui, neq; arcum
Diu fatigaui tendens, adhuc mihi robur firmum est.
Non sicut me proci inhonorantes vituperabant.
Nunc autem hora & cœnam Achiuis preparare
In luce, at postea & aliter delectari
Cantu & cithara, hæc enim ornamenta conuiuij.
Dixit & supercilijs annuit, hic autem circumpo-suit ensem acutum
Telemachus dilectus filius Vlyssis diuini.
Circū. a. manū dilectā posuit, lanceā, propè. a. ipsum
Apud sedem stetit armatus splendido ære.

COMMENTARIVS.

a κλαῖε] Hæc toties de Penelope à Poëta memorantur, vt eò magis constantiam eius ac perseuerantiam in Vlyssis amore nobis inculcet. De Pallade somnifica aliàs etiam diximus.

b κακῶς ὀλέσ.] Ignominiosam mortem huic Eumæo minantur, de qua satis in Iliade pluribus locis. Apollinis autem auxilio & ope nituntur, cuius nimirum festum hodie colunt. Addunt verò & alios Deos, quasi vnius officium ab alijs non seiungatur, & eò magis vnitatem illam Numinis etiam in ipsa pluralitate effingat. Impiè autem faciunt, qui ad tam iniquum facinus Deorum opem aduocant: non quòd ipsi id iniquum existimauerint, occæcatos enim mente eos intelligo: sed tamen non ideò natura facinoris vitari potest in ijs, quæ deploratæ sunt malitiæ. nam alioqui animus talia perpetrantis considerari solet. Sed vel ea quæ recta non sunt, non intelligere legitimè, excusari nequaquam potest.

c ἄττα, γεραιὲ φέρε] Cum Eumæus procorum minis esset perterritus, arcum coactus est deponere: at eum Telemachus pergere ad Vlyssem cum arcu iubet (etiamsi minacia illa procorum verba audiat) additis etiam comminationibus verberum, licet ipse eo sit iunior: ætatem autem robore compensari dicit, vt etiam seniorem Eumæum ea in parte superet, adeoque vt si ea-

dem proportione procos omnes antecelleret, breui tot iniurias sit vlturus, & in eorum capita insultaturus. Efficit ergo, vt arcum Eumæus deferat: proci autem his ab eo auditis in risum effusi sunt, credo per contemptum, quasi illa à iuuene profecta ea tantùm ratione deberent excipi: vt fieri solet, si quis te inferior lacessat non solùm non iratus, sed cum aliquo risu indignationis tuæ teste repellis, quem ita rarò solet comitari. Itaq; hic etiam proci dicuntur μεθίεσαν χαλεποῖο χόλοιο.

d Τηλέμαχε] Eumæus prudenter dissimulat se hoc ab Vlysse in mandatis, vt eum magis occultaret, ideò Telemachi iussa prætexit. Et ita officio suo probè defungitur ille, vt & postmodùm Philœtius.

e βύβλινον] De hoc vinculo quædam diximus paulò antè. Aliàs plura in Lexico.

f μὴ κέρα ἶπες] Hinc constat hunc arcum fuisse corneum, non ligneum, vt olim Scytharum: docet Eustathius his verbis: κεράϊνον γὰρ φασὶν ὡς φαίνεται τὸ τόξον, οὐ μὴν κατὰ τὰ πολλὰ σκυθικὰ ξύλινον. Diximus aũt alibi, ἶψ esse genus vermis cornua corrodẽs, κεροτοφάγον, vt est legendum apud Hesych. pro κερασφάγον. Ergo videt Vlysses, an cornua à vermibus corrosa fuerint, μὴ ἄρα ἀχρεῖα αὐτῷ γένηται καὶ ἑτέρας δέοι χρήσασθαι μηχανῆς, ne inutilis illi esset arcus, & eo deficiente aliam adhiberi industriam & rationem consilium suum exequendi oporteret. Ex illa autem inspectione dicitur laudem sibi apud spectatores comparasse, quia inde de eius peritia liceret cõiecturam facere. Ea enim, quæ quis solitus est tractare, meliùs inspicit & obseruat quàm alius, eorumq; defectus nouit. Ea igitur ratione testimonium sui luculentissimum exhibet Vlysses.

g ὡς ὅτ' ἀνὴρ] Hac comparatione docet, quàm facilè arcum istum Vlysses intenderit: qua rectè dicit Eustathius accommodatiorem huic rei, hoc est, κρείττονα καὶ δεξιωτέραν καὶ σημαντικωτέραν, vt ipse loquitur, nullam reperiri potuisse. οὐ γὰρ, inquit, ... καὶ εἰκονικώτερα τοῦ τόξου ... περὶ χορδήν.

h χελιδόνι] Hunc stridorem intensi arcus rectè comparat hirundinis cantui, ὅτι διηνεκῶς μὲν ἀποτάδην οὐκ ᾄδει ἀλλὰ κατὰ κόμματα ὡς εἰκὸς, inquit Eustathius, id est, non eùm hirundo perpetuo quasi contextu canit, sed per quædam interualla, vt solet. Et hac quoq; comparatione τὸ ὑποτραχὺ τοῦ ἤχους, id est, illum soni stridorem quem diximus, exprimit, qualis est hirundinis βατταρισμός. Insuauiter enim & asperè ac stridulè cantillat hæc auicula, vnde Aristophanes eos qui Musas explodunt, χελιδόνων μουσεῖα eleganter appellat. Locus est in Ranis. Vbi videndus Interpres, & hic Eustathius. Nos de his suo loco.

i σῆμα] Hoc rursus signo cõfirmatus est Vlysses in suo proposito, cùm intelligat Ioue probante ista se aggredi, de quo anxius elapsa nocte somnum captare non poterat, nisi Minerua fidem illi sui fecisset auxilij. Hinc alacer scopos propositos omnes sagitta pertingit, vnde exultabundus Telemachum alloquetur, vbi iam se alium longè prodiderit, quàm imbelles illi proci existimarent, à quibus pro homine nauci habebatur. Tum vbi ad conuiuium omnes hortatur, nutu Telemachum officij monet: quo instructo, iam iam memorabilis illa procorum cædes ab vtroq; patrabitur.

FINIS LIBRI XXI. HOMERI ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Χ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Τὰ περὶ τὴν μνηστηροφονίαν ἐργαζόμενος Ὀδυσσεὺς παρούσης Ἀθηνᾶς, ἐν ᾗ ἑξῆς τὰς θεραπαίνας διὰ Τηλεμάχου καὶ τῶν οἰκείων κολάζει, ἅμα Μελανθίῳ.

Ἄλλη.

Χι. Ὀδυσσεὺς μνηστῆρας ἐναίρει νηλέϊ χαλκῷ.

Αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Ἆλτο δ' ἐπὶ μέγαν οὐδὸν, ἔχων βιὸν ἠδὲ φαρέτρην
Ἰῶν * ἐμπλείων· ταχέας δ' ἐκχεύατ' ὀϊστοὺς — χ. ἐμπλείην.
Αὐτοῦ πρόσθε ποδῶν, μετὰ δὲ μνηστῆρσιν ἔειπεν,
b Οὗτος μὲν δὴ ἄεθλος ἀάατος ἐκτετέλεσται·
Νῦν αὖτε σκοπὸν ἄλλον, ὃν οὔπω τις βάλεν ἀνὴρ,
Εἴσομαι αἴ κε τύχοιμι, πόρῃ δέ μοι εὖχος Ἀπόλλων.
Ἦ, καὶ c ἐπ' Ἀντινόῳ ἰθύνετο πικρὸν ὀϊστόν.
d Ἤτοι ὁ καλὸν ἄλεισον ἀναιρήσεσθαι ἔμελλε
Χρύσεον, ἄμφωτον· καὶ δὴ μετὰ χερσὶν ἐνώμα,
Ὄφρα πίοι οἴνοιο· φόνος δέ οἱ οὐκ ἐνὶ θυμῷ
χ. οἴοιτ' — Μέμβλετο. e τίς κ' * οἴοιτο μετ' ἀνδράσι δαιτυμόνεσσι,
Μοῦνον ἐνὶ πλεόνεσσι, καὶ εἰ μάλα καρτερὸς εἴη,
Οἱ τεύξειν θάνατόν τε κακὸν καὶ κῆρα μέλαιναν;
χ. ἐπισχόμενος — Τὸν δ' Ὀδυσεὺς κατὰ λαιμὸν * ἐπισχόμενος βάλεν
Ἀντικρὺ δ' ἁπαλοῖο δι' αὐχένος ἤλυθ' ἀκωκή. (ἰῷ.
f Ἐκλίνθη δ' ἑτέρωσε, δέπας δέ οἱ ἔκπεσε χειρὸς
χ. βλημένου — * Βλημένω· αὐτίκα δ' αὐλὸς ἀνὰ ῥῖνας παχὺς ἦλθεν
Αἵματος ἀνδρομέοιο. θοῶς δ' ἀπὸ οἷο τράπεζαν
Ὦσε ποδὶ πλήξας, ἀπὸ δ' εἴδατα χεῦεν ἔραζε·
Σῖτός τε κρέα τ' ὀπτὰ φορύνετο. τοὶ δ' ὁμάδησαν
Μνηστῆρες κατὰ δῶμα, ὅπως ἴδον ἄνδρα πεσόντα.
Ἐκ δὲ θρόνων ἀνόρουσαν ὀρινθέντες κατὰ δῶμα,
Πάντοσε παπταίνοντες ἐϋδμήτους ποτὶ τοίχους·

ARGVMENTVM VIGESIMI SECVNDI *libri Odysseæ.*

PROCORVM cæde peracta Vlysses, præsente Minerua, exinde ancillas per Telemachum & familiares punit cum Melanthio.

Aliud.

X. Vlysses procos abstulit sæuo ære.

SED ipse exutus est pannis prudens Vlysses.
Insilyt autem magno limini habens arcum & pharetram
Sagittis plenam, celeres verò effudit sagittas
Ibi ante pedes, inter procos autem dixit,
Hoc quidem iam certamen innocuum perfectum est.
Nũc rursus scopũ aliũ quẽ nondũ aliqs percussit vir,
Speculabor si cõsequar, prabeat a. mihi gloriã Apollo.
Dixit, & in Antinoum direxit amaram sagittam.
Certè hic pulcrum poculum eleuare volebat
Aureum vtrinq; ansatum, & iam manib. mouebat,
Vt biberet vinum, cades autem ei non in animo
Obuersabatur: quis putasset inter viros conuiuas
Solum in plures, etsi valdè fortis esset
Ei facere cadem malam, & mortem nigram?
Hunc. a. Vlysses in gutture detẽtum percussit sagitta.
Contrà autem teneram per ceruicem iuit cuspis.
Declinatus est aũt aliò, poculum aũt ei excidit manu
Percussi, statim autem fistula ad nares crassa venit
Sanguine virili, citò autem à se mensam
Impulit pedib. percussã, longè a. cibos fudit ad terrã,
Panisq;, caroq; assata fædata est, hi autem strepuerũt
Proci in domo, vt viderunt virum cadentem.
Ex autem sedibus surrexerunt turbati in domo,
Vndiq; aspicientes benè incisos ad parietes,

e * Οὐδέ πῃ ἀσπὶς ἔην, οὐδ' ἄλκιμον ἔγχος ἑλέσθαι.
Νείκειον δ' Ὀδυσῆα χολωτοῖσιν ἐπέεσσι,
Ξεῖνε, κακῶς ἀνδρῶν τοξάζεαι· οὐκέτ' ἀέθλων
Ἄλλων ἀντιάσεις· νῦν τοι σῶς αἰπὺς ὄλεθρος.
Καὶ γὰρ δὴ νῦν φῶτα κατέκτανες ὃς μέγ' ἄριστος
Κούρων εἰν Ἰθάκῃ· τῷ σ' ἐνθάδε γῦπες ἔδονται.
Ἴσκεν ἕκαστος ἀνήρ, ἐπεὶ ἦ φάσαν οὐκ ἐθέλοντα
Ἄνδρα κατακτεῖναι· τὸ δὲ νήπιοι οὐκ ἐνόησαν
Ὡς δή σφιν καὶ πᾶσιν ὀλέθρου πείρατ' ἐφῆπται.
Τοὺς δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
(ικέσθαι
h Ὦ κύνες, οὔ μ' ἔτ' ἐφάσκεθ' ὑπότροπον οἴκαδ'
Δήμου ἄπο Τρώων, ὅτι μοι κατεκείρετε * οἶκον,
Δμωῇσιν δὲ γυναιξὶ παρευνάζεσθε βιαίως,
Αὐτοῦ τε ζώοντος ὑπεμνάασθε γυναῖκα,
Οὔτε θεοὺς δείσαντες οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Οὔτε τιν' ἀνθρώπων νέμεσιν κατόπισθεν * ἔσεσθαι·
Νῦν ὑμῖν καὶ πᾶσιν ὀλέθρου πείρατ' ἐφῆπται.
Ὣς φάτο. τοὺς δ' ἄρα πάντας ὑπὸ χλωρὸν δέος εἷ-
Πάπτηνεν δὲ ἕκαστος ὅπῃ φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον. (λεν.
Εὐρύμαχος δέ μιν οἶος ἀμειβόμενος προσέειπεν,
i Εἰ μὲν δὴ Ὀδυσεὺς Ἰθακήσιος εἰλήλουθας,
Ταῦτα μὲν αἴσιμα εἶπες, ὅσα ῥέζεσκον Ἀχαιοί. (χοῦ.
Πολλὰ μὲν ἐν μεγάροισιν ἀτάσθαλα, πολλὰ δ' ἐπ' ἀ-
Ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη κεῖται ὃς αἴτιος ἔπλετο πάντων,
Ἀντίνοος. οὗτος γὰρ ἐπίηλεν τάδε ἔργα,
Οὔ τι γάμου τόσσον κεχρημένος οὐδὲ χατίζων,
Ἀλλ' ἄλλα φρονέων, τά οἱ οὐκ ἐτέλεσσε Κρονίων·
Ὄφρ' Ἰθάκης κατὰ δῆμον ἐϋκτιμένης βασιλεύῃ
Αὐτός, ἀτὰρ σὸν παῖδα κατακτείνειε λοχήσας.
Νῦν δ' ὁ μὲν ἐν μοίρῃ πέφαται, σὺ δὲ φείδεο λαῶν
Σῶν. ἀτὰρ ἄμμες ὄπισθεν ἀρεσσάμενοι κατὰ δῆμον,
Ὅσσα τοι ἐκπέποται καὶ ἐδήδοται ἐν μεγάροισι,
Τιμὴν ἀμφὶς ἄγοντες ἐεικοσάβοιον ἕκαστος,
Χαλκόν τε χρυσόν τ' ἀποδώσομεν, εἰσόκε σὸν κῆρ
Ἰανθῇ· πρὶν δ' οὔ τι νεμεσσητὸν κεχολῶσθαι. (δυσσεύς,
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀ-
l Εὐρύμαχ', οὐδ' εἴ μοι πατρώϊα πάντ' ἀποδοῖτε,
Ὅσσα τε νῦν ὔμμ' ἐστί, καὶ εἴ ποθεν ἄλλ' ἐπιθεῖτε,
Οὐδέ κεν ὧς ἔτι χεῖρας ἐμὰς λήξαιμι φόνοιο,
Πρὶν πᾶσαν μνηστῆρας ὑπερβασίην ἀποτῖσαι.
Νῦν ὑμῖν * παράκειται ἐναντίον ἠὲ μάχεσθαι,
Ἢ φεύγειν, ὅς κεν θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξῃ.
Ἀλλά τιν' οὐ φεύξεσθαι ὀΐομαι αἰπὺν ὄλεθρον. (τορ.
Ὣς φάτο. τῶν δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦ-
Τοῖσιν δ' Εὐρύμαχος προσεφώνεε δεύτερον αὖτις,
m Ὦ φίλοι, οὐ γὰρ σχήσει ἀνὴρ ὅδε χεῖρας ἀάπτους·
Ἀλλ' ἐπεὶ ἔλλαβε τόξον ἐΰξοον ἠδὲ φαρέτρην,
Οὐδοῦ ἄπο ξεστοῦ τοξάσσεται, εἰσόκε πάντας
Ἄμμε κατακτείνῃ· ἀλλὰ μνησώμεθα χάρμης·
Φάσγανά τε σπάσσασθε, καὶ ἀντίσχεσθε τραπέζας
Ἰῶν ὠκυμόρων. ἐπὶ δ' αὐτῷ πάντες ἔχωμεν
Ἀθρόοι, εἴ κέ μιν οὐδοῦ ἀπώσομεν ἠδὲ θυράων.
Ἔλθωμεν δ' ἀνὰ ἄστυ, βοὴ δ' ὤκιστα γένοιτο.
Τῷ κε τάχ' οὗτος ἀνὴρ νῦν ὕστατα τοξάσσαιτο.
Ὣς ἄρα φωνήσας, εἰρύσσατο φάσγανον ὀξύ,
Χάλκεον, ἀμφοτέρωθεν ἀκαχμένον· ἆλτο δ' ἐπ' αὐτῷ
Σμερδαλέα ἰάχων. ὁ δ' * ὁμαρτῇ δῖος Ὀδυσσεύς
Ἰὸν ἀποπροϊεὶς n * βάλλε στῆθος παρὰ μαζόν,

Neq; alicubi scutũ erat, neq; fortis lãcea ad capiendũ. χ. οὐδέ τι
Increpabant aũt Vlyssem iratis verbis, (certaminib.
Hospes, malè in viros sagittas immittis nõ amplius
Alijs intereris, nunc tibi integra (adest) grauis mors,
Etenim iã nunc virũ interfecisti, qui valdè optimus
Iuuenum in Ithaca, ideò te hic vultures edent.
Putabat vnusquisq;, quoniam dixerunt non volentẽ
Virum interfecisse, hoc autem stulti non cognouerũt,
Quòd iam ipsis & omnibus mortis fines attingebant.
Hos autem toruè conspicatus allocutus est prudens
Vlysses, (domum venire
Canes, non me amplius existimabatis redeuntem
Populo à Troianorum, quòd mihi cõsumebatis domũ χ. οἴκου. Αὐ-τοῦ τε ζ. ὑπ. γυν. Δμωῇσι τε γυν.
Ancillas autem mulieres apud dormiebatis violẽter,
Ipsius viuentis petebatis vxorem
Neq; Deos timentes qui cœlum latum habitant,
Neq; aliquẽ hominum reprehensionẽ in posterũ fore. χ. ἔσεσθ.
Nunc vobis & omnibus mortis fines contigerunt.
Sic dixit: hos aũt igitũ omnes nouus timor suscepit.
Aspiciebat autem singulus quò fugeret altã mortem.
Eurymachus a. ipsum solus respondens, allocutus est,
Siquidem iam Vlysses Ithacensis venisti,
Hæc quidẽ decenter dixisti quæcunq; fecerũt Achiui.
Multa quidem in domib iniusta, multa aũt in agro.
Sed hic quidem iam iacet qui causa fuit omnium
Antinous, hic enim imposuit hæc opera,
Non nuptiarum tantum indigens, neq; cupiens,
Sed alia cogitans, quæ ei non perfecit Saturnius,
Vt Ithacæ in populo benè ædificata regnaret
Ipse, at tuum filium interficeret insidiãs. (populorũ
Nũc a. hic qdẽ in parca interfectus est, tu a. miserere
Tuorum: at nos in futurum conciliati in populo,
Quæcũq; tibi ebibita sunt, & comesa sunt in domib⁹,
Precium separatim ducentes viginti boues singulus,
Æsq; aurumq; reddemus, donec tuum cor
Latum fuerit. antè autem non indignanter irascere.
Hunc aũt toruè vidẽs allocutus est prudẽs Vlysses,
Eurymache, neq; si mihi paterna omnia redderetis
Quæcunq; nũc vobis sunt, & sicũde alia imponeretis,
Neq; sic amplius manus meas cessarem cæde,
Antè omnem procos intemperiem rependere.
Nunc vobis adiacet contra vel pugnare, χ. πάρ-εστι
Vel fugere, qui mortem & parcam euitauerit.
Sed aliquem non fugere puto altam mortem.
Sic dixit, horum autẽ ipsorum soluta sunt genua.
His autem Eurymachus allocutus est secundò rursus,
O amici, non retinebit vir hic manus innocuas,
Sed postquam accepit arcum politum & pharetram,
Pauimento à polito sagittabit, donec omnes
Nos interficiet: sed recordemur pugnæ,
Ensesq; trahite, & opponite mensas
Sagittis velocibus, contra autem ipsum omnes simus
Congregati, si ipsum pauimẽto expellemus & ianuis,
Eamus in ciuitatem, clamor citissimè fiet,
Et ideò citò hic vir nunc vltimum sagittabit.
Sic igitur vociferans, traxit ensem acutum
Aereum vtrinq; acutum, saltauit autem in ipsum
Terribiliter sonans, ipse aũt sequebatur diuus Vlysses χ. ἀμαρτῇ
Sagittã pijciens, percussit aũt pectus ad mammam. χ. βάλεν

Ἐν δέ

Ἐν δέ οἱ ἥπατι πῆξε θοὸν βέλος· ἐκ δ' ἄρα χειρὸς
Φάσγανον ἧκε χαμᾶζε, περιρρηδὴς δὲ τραπέζῃ
κ. Κάππεσεν ἰδνωθείς· *Κάππεσε δινηθείς· ἀπὸ δ' εἴδατα χεῦεν ἔραζε,
Καὶ δέπας ἀμφικύπελλον. ὁ δὲ χθόνα τύπτε μετώπῳ,
Θυμῷ ἀνιάζων· ποσὶ δὲ θρόνον ἀμφοτέροισι
Λακτίζων ἐτίναξε. κατ' ὀφθαλμῶν δ' ἔχυτ' ἀχλύς.
Ἀμφίνομος δ' Ὀδυσῆος ἐείσατο κυδαλίμοιο
Ἀντίος ἀΐξας. εἴρυτο δὲ φάσγανον ὀξύ,
Εἴπως οἱ εἴξειε θυράων· ἀλλ' ἄρα μιν φθῆ
Τηλέμαχος κατόπισθε βαλὼν χαλκήρεϊ δουρὶ
Ὤμων μεσσηγύς, διὰ δὲ στήθεσφιν ἔλασσε.
Δούπησεν δὲ πεσών, χθόνα δ' ἤλασε παντὶ μετώπῳ·
Τηλέμαχος δ' ἀπόρουσε λιπὼν δολιχόσκιον ἔγχος
Αὐτοῦ ἐν Ἀμφινόμῳ· περὶ γὰρ δίε μή τις Ἀχαιῶν
Ἔγχος ἀνελκόμενον δολιχόσκιον ἢ ἐλάσειε
Φασγάνῳ ἀΐξας, ἠὲ προπρηνέϊ τύψας.
Βῆ δὲ θέειν· μάλα δ' ὦκα φίλον πατέρ' εἰσαφίκανεν,
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ πάτερ, ἤδη τοι σάκος οἴσω καὶ δύο δοῦρε,
Καὶ κυνέην πάγχαλκον ἐπὶ κροτάφοις ἀραρυῖαν,
Αὐτός τ' ἀμφιβαλεῦμαι ἰών· δώσω δὲ συβώτῃ
Καὶ τῷ βουκόλῳ ἄλλα. τετευχῆσθαι γὰρ ἄμεινον.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Οἶσε θέων, εἵως μοι ἀμύνεσθαι πάρ' ὀϊστοί,
Μή μ' ἀποκινήσωσι θυράων μοῦνον ἐόντα,
Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δὲ φίλῳ ἐπεπείθετο πατρί·
Βῆ δ' ἴμεναι θάλαμον, ὅθι οἱ κλυτὰ τεύχεα κεῖτο.
Ἔνθεν τέσσαρα μὲν σάκε' ἔξελε, δούρατα δ' ὀκτώ,
Καὶ πίσυρας κυνέας χαλκήρεας ἱπποδασείας.
Βῆ δὲ φέρων, μάλα δ' ὦκα φίλον πατέρ' εἰσαφίκανεν·
Αὐτὸς δὲ πρώτιστα περὶ χροῒ δύσατο χαλκόν·
Ὣς δ' αὔτως τὼ δμῶε δυέσθην τεύχεα καλά,
Ἔσταν δ' ἀμφ' Ὀδυσῆα δαΐφρονα ποικιλομήτην.

In aūt ei hepate fixit velox telū, ex aūt igitur manu
Ensem misit humum, proiecta autem mensa
Decidit voluta, longè autem aquas fudit humum,
Et poculū circū ansatū, hic.a. terrā verberauit fronte
Animo dolens, pedibus autem thronum ambobus
Calcitrans quatijt. in oculis autem fusa est caligo.
Amphinomus autem Vlyssi iuit glorioso
Contrarius ruens, traxit autem ensem acutum
Si quomodo eius exiret ianuis, sed ipsum prauenit
Telemachus à tergo percutiens area lancea
Humerorum medio, per autem pectora penetrauit.
Sonuit autem cadens, terram autem percussit fronte.
Telemachus autem ruit relicta longa lancea
Illic in Amphinomo, valdè.n. timebat ne qs Achiuo-
Lanceā dum extraheret longam, vel adegerit. (rum
Ense ruens, vel in caput, reclinatum verberans.
Iuit aūt currens, valdè.a. citò dilectū patrē peruenit.
Prope autem stans verba velocia allocutus est,
O pater, iam tibi scutum portabo & duas lanceas,
Et galeam benè aream in temporibus aptam,
Ipseq; induar profectus, dabo autem subulco
Et bubulco alia, armari enim melius.
Hunc.a. respondens, allocutus est prudens Vlysses,
Porta currens quousq; auxiliaria sagitta adsunt
Ne me amoueant ianuis solus cùm sim.
Sic dixit, Telemachus autē dilecto obediuit patri.
Perrexit a. ire ī thalamū, vbi ei inclyta arma iacebāt.
Hinc quatuor quidem scuta accepit, lanceas aūt octo
Et quatuor galeas areas densas,
Venit autem ferens, valdè autem citò dilectum patrem peruenit.
Ipse autem primùm circa corpus indutus est as.
Sic.a. eodē modo hi famuli induti sunt arma pulcra,
Steterunt aūt circū Vlyssem prudentē varij consilij.

COMMENTARIVS.

a αὐτὰρ ὁ γυμνώθη] Hic liber μνηστηροφονία ab antiquis inscribitur, propter procorum cædem, quam Vlyssem confecisse prodidit Homerus. Ad eam vt se meliùs accingat Vlysses, exuit quædam vestimenta, quibus fortasse magis grauabatur. Nam vt omnia deposuerit, neq; ipsum decorum patitur, neq; cicatrix quam tegere sine dubio adhuc voluit, neq; ipsa Eurycleæ verba, quibus ipsum postmodum affabitur: μὴ δ' οὕτω ῥάκεσιν πεπυκασμένος εὐρέας ὤμους ἵστασ'.
Eustathius dicit, κεῖται δ' ἐν τούτῳ ὅτι ζωννύμενος Ὀδυσσεύς, ἐγυμνώθη τὰ σκέλη μόνα, ὅτι μὴ δὲ τὴν ῥηθεῖσαν οὐλὴν παραφαίνοιτο. Quem locum planè corruptum arbitror, legendumq; ὅτι γυμνωθεὶς Ὀδυσσεὺς ἔζωσται τὰ σκέλη μόνα, &c. alioqui non conueniunt sequentia, μὴ δή, &c. quæ negatiuè efferuntur. Verba enim Eustathij sonant, Vlysses nudatus est solis cruribus, ne prædictam cicatricem ostenderet: atqui hoc absurdum est. Ergo nos meliùs dicimus, tecta fuisse illius crura. Vel illa, μὴ δή, essent delenda, vt illud ἐγυμνώθη retineremus, quasi cicatricem illam esset aliquo modo ostentaturus, vt melius à spectatoribus pro Vlysse agnosceretur. Litem sub iudice relinquo. Id tantùm generalius notandum, partim nudum, partim vestitum fuisse in hac pugna Vlyssem: quanquam Poëta solam γύμνωσιν expresserit. Hunc autem versum monet Eustathius conuenire in virum ἕτοιμον ὡς ἐλέγχειν ὁ λοιπὸν ἤδη δρασείοντα, quasi in modum prouerbij.

b ἆεθλος μὲν δή] Antequam procos sagittis petat, hoc vtitur exordio. quo docet, primum illud certamen sibi sine vllo nocumento esse absolutum: iam autem in alium scopum se collineare, quem nullus vnquam anteà contigerit. Quod dixisse mihi videtur, ne incautos procos aggredi existimaretur, sed quodammodo præmonitos: deinde etiam ex Homeri consuetudine, apud quem ita se inuicem verbis hostes compellare solent, vt pleniùs vidimus in Iliade. Cùm autem hoc ἄεθλον vocat ἀάατον, id duobus modis iuxta Eustathium intelligi potest: vel vt intelligat, fuisse illi innocuum præter procorum sententiam, qui ei tam miserum exitium anteà minitabantur: vel vt ironicè nociuum sibi fuisse dicat, vt proci quidem existimabant. Sed prior sententia mihi magis placet, quanquam ne hæc quoque sit aspernanda. Ab Apolline denique auxilium petit, id est, à Deo κλυτοτόξῳ, vt superiore libro videbamus.

c ἐπ' Ἀντινόῳ] Hic Antinous ei maximè fuerat iniurius, & primus omnium ei insultauerat, vt vidimus sup. lib. 18. Itaque rectè de eo etiam primò vindictam sumit.

d ἢ τοι ὁ καλὸν ἄλεισον] Didymus refert, Dionysium Thracem (qui fuit etiam Homeri commentator) prodidisse, illud prouerbium, πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου, Multa cadunt inter calicem supremaq; labra, hinc manasse: siquidem admouens iam labris poculum Antinous ab Vlysse interimitur. Vide Erasm. Chil. 1. cent. 5. prou. 1.

e τίς κ' οἴοιτο] Hoc sanè periculum nihil erat, vt proci reformidarent à solo homine, qui potiùs tantam multitudinem reformidaturus videbatur, quantumuis fortitudine excelleret. Nam si nec Hercules quidem duobus sufficit, quis putet Vlyssem centum octoginta viros audere aggredi? Et hoc quidem extra humanum captum. Sed tamen præcedentia faciunt, vt minus hoc ἀδύνατον videatur, siquidem armis iam procos tacitè spoliârit, ædium etiam custodiam penes se habeat: prætereà qui solus aliàs trecentis Troianis resistere potuit, longè faciliùs potuit procis. Denique Iouis & Mineruæ auxilio fretum, quid non audeat, vel quid non possit?

f ἐκλίνθη] Quam alii ἐνάργειαν appellare possent, nos ἀκρίβειαν in hoc Poëta maximè sumus demirati, cuius se exemplum adhuc offert hoc loco in describenda Antinoi morte.

ἐκ δ' ἄρα

g ἀλλ' ἔτι ἀσπὶς] Vidimus antea lib. 20. Telemachum ex consilio Vlyssis omnia arma ex hoc loco remouisse. Cùm ergo iis se spoliatos sentiunt, ad verba confugiunt, quibus proscindunt Vlyssem, & ei mortem crudelem minantur. At Vlysses statim se illis prodet, cùm iusta in eos indignatione, & exprobratione tot facinorum ab ipsis in suis ædibus commissorum, quæ ipse mox sit vindicaturus. Et ita quidem id præstitit, vt reliquos omnes perterrefecerit, atq; adeò ad preces confugerint.

h ὦ κύνες,] Exprobrat illis Vlysses, quòd cùm existimarēt eum non amplius rediturum, triplici eum iniuria affecerint. Prima fuit, quòd bona consumerent. Secunda, quòd ancillis concumberent. Tertia, quòd eius adhuc viuentis vxorem ambiebant. Illud primum caput planè excusatione omni caret, ex ratione qua anteà aduersus hoc ipsum factum apud procos vtebatur Penelope, quòd iniquum esset eos, qui vxorē in matrimonium deposcerent, eius facultates, aut familiæ, in qua versatur, diripere, cùm potiùs suas in eum finem deceat profundere. Alterum cùm per se turpe sit, tum ex alienæ domus circumstantia turpius effectum est. Postremum ex parte quidem Vlyssis graue fuit, ex procorum paululum tolerabilius: siquidem ipsi potuerint credere eum non amplius in viuis esse. Itaq; qualis hæc fuit iniuria, viduam in coniugem postulare? At, vt dixi, Vlysses hoc factum ex sua parte ponderat, atq; ex alijs facinoribus, quæ hanc μνηστείαν consectabantur.

i εἰ μὲν δὴ] Reliquis procis non solùm obmutescentibus, sed etiam ita perterritis, vt fugam huius periculi vndiq; quærerent, vnus Eurymachus substitisse dicitur, ac primùm verbis conatur exulceratum Vlyssis animum sedare fatendo culpam, sed ita tamen, vt eius causam in Antinoum defunctum reijciat: deinde restitutionem illi bonorum omnium, quæ ipse sibi à procis consumpta conquerebatur offerendo, immò longè plura quàm illi consumpserint. Illa autem culpæ reiectio in Antinoum frigidissima fuit: primùm quòd existimari potuit eam confingere, cùm iam sibi patrocinari non posset amplius Antinous: deinde quòd ipse idcirco neq; se neq; alios illa eadem culpa eximat. nam cùm illius maleuolum animum perceperint, quem iam damnant (in persona huius Eurymachi) cur illi adhærescebant, neque potiùs eius obsistebant conatibus? Cùm ergo potiùs eos iuuarint, vt constat etiam ex præcedentibus narrationibus, in quibus Poëta docet, eos omnes in Antinoi necem coniurasse, atque adeo modum illius exequendi consilij exquisijsse, meritò has excusationes & prætextus nihili facit Vlysses, in omniumque cædem iam in ipso principe inchoatam pergit.

k λαῶν σῶν.] Illud non videbatur leue pondus habiturum apud Vlyssem, ne nimirum in suum sæuiret populum, cuius conseruationi potiùs studere debuisset. At Vlysses tam putrida & malè sana membra amputari mauult, quàm totum populi corpus illorum diuturniore societate viriare. Et id omnino boni est principis officium, à prauis & sceleratis hominibus ditionem suam repurgare, non secùs ac olim agricolæ ex agro suo lappas, & tribulos, infeliciaq; lollia, cæterasq; frugibus nocentes herbas extirpare.

l Εὐρύμαχ' οὐδ' εἴ μοι] Quod primùm de causa huius petulantiæ ex Antinoo Eurymachus prætexebat, Vlysses non refellit, quia iam verbis & oratione prolixiore hic opus non sit, tum quòd fortè absurdū erat, vt responsum, immò ne attentionem quidē ipsius Vlyssis non mereretur. Ergo ad postremam tantùm illius ἀπολογίας partem, qua Eurymachus restitutionem illam bonorum pollicebatur, respondet, eos nulla ratione ab hac internecione sese posse redimere, nisi fortè pugna vel fuga: quanquam huius copiam illis se non relicturum sperat.

m ὦ φίλοι] Hæc ἀγχίνοια & animi præsentia in Eurymacho sanè laudanda, vt cùm verbis, & quàm honesta potuit excusatione Vlyssem demulcere non potuerit, ad sui tutelam se accingat, ad quam etiam reliquos hortatur: hoc consilio. Si quieti mansissent proci, Vlysses ex limine commodè & facilè eos sagittis transfodisset. Satius ergo fuit, eniti eos omnibus viribus, vt eum inde expellerent, quo meliùs in ciuitatem erumperent, in qua tumultu excitato hunc sagittarium è medio tollerent. Abiecti tamen hunc Eurymachum animi constat, qui vnius causa, cui iam tantam multitudinem imparem agnoscere videtur, totam ciuitatem sit in eum concitaturus, quasi Vlysses minoribus viribus deturbari & interimi non possit.

n βάλε στῆθος] Consilium consultori pessimum, inquit prouerbium, quod iam in Eurymachum cadit, in cuius morte describenda solitam ἀναλογίαν obseruat Poeta.

o ἐξόπιθε] Illa quæ à tergo infliguntur vulnera, interdum ei qui vulneratur, interdum ei qui vulnerat, dedecus afferre solent. Illi quidem si in fuga ei hoc contingit: huic, si hostem ab ea parte aggreditur. Inscium enim & incautum quendam hac ratione offendere, nullius est laudis, sed potiùs vituperij: quia testatur se faciem hostis reformidasse. In hoc Telemachus noster incurrere videtur, cùm à tergo hunc Amphinomum interficit. Sed hoc vel eius adolescentiæ & ἀπειρίᾳ bellicæ vel etiam angustijs loci, in quo iam versabatur, tribuendum est: vel deniq; quia duo isti tot procorum antagonistæ ijs etiam abuti possint, quæ alijs indecora sunt, vt illud, *—dolus an virtus quis in hoste requirat?* hoc loco maximè vsurpari posse videatur. Quod autem posteà fugit, nō tam timori ascribendum est, quàm prudentiæ, siquidem temerariorum erat hominum, diutiùs illic inermes consistere. Itaque obserues iam in Telemacho paternæ illius virtutis luculenta vestigia.

Αὐτὰρ ὅ γ', ὄφρα μὲν αὐτῷ ἀμυνάθεν ἔσαν ἰοί,
Τόφρα μνηστήρων ἕνα γ' αἰεὶ ᾧ ἐνὶ οἴκῳ
Βάλλε τιτυσκόμενος, τοὶ δ' ἀγχιστῖνοι ἔπιπτον.
• Αὐτὰρ ἐπεὶ λίπον ἰοὶ ὀϊστεύοντα ἄνακτα,
Τόξον μὲν πρὸς σταθμὸν ἐϋσταθέος μεγάροιο
Ἔκλινεν ἑστάμεναι πρὸς ἐνώπια παμφανόωντα·
Αὐτὸς δ' ἀμφ' ὤμοισι σάκος θέτο τετραθέλυμνον.
Κρατὶ δ' ἐπ' ἰφθίμῳ κυνέην εὔτυκτον ἔθηκεν
Ἵππουριν, δεινὸν δὲ λόφος καθύπερθεν ἔνευεν.
Εἵλετο δ' ἄλκιμα δοῦρε δύω κεκορυθμένα χαλκῷ.
Ὀρσοθύρη δέ τις ἔσκεν ἐϋδμήτῳ ἐνὶ τοίχῳ.
Ἀκρότατον δὲ παρ' οὐδὸν ἐϋσταθέος μεγάροιο
Ἦν ὁδὸς ἐς λαύρην, σανίδες δ' ἔχον εὖ ἀραρυῖαι·
Τὴν δ' Ὀδυσεὺς φράζεσθαι ἀνώγει δῖον ὑφορβὸν
Ἑσταότ' ἄγχ' αὐτῆς· μία δ' οἴη γίγνετ' ἐφορμή.
Τοῖς δ' • Ἀγέλαος ἔειπεν, ἔπος πάντεσσι πιφαύσκων,
Ὦ φίλοι, οὐκ ἂν δή τις ἀν' ὀρσοθύρην ἀναβαίη,
Καὶ εἴποι λαοῖσι; βοὴ δ' ὤκιστα γένοιτο;
Τῷ κε τάχ' οὗτος ἀνὴρ νῦν ὕστατα τοξάσσαιτο.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν,
Οὔπως ἔστ' Ἀγέλαε διοτρεφές, ἄγχι γὰρ αἰνῶς
Αὐλῆς καλὰ θύρετρα, καὶ ἀργαλέον στόμα λαύρης.
Καί χ' εἷς πάντας ἐρύκοι ἀνήρ, ὅς τ' ἄλκιμος εἴη.
Ἀλλ' ἄγεθ' ὑμῖν τεύχε' ἐνείκω θωρηχθῆναι.

At hic quandiu quidem ad auxilium aderāt sagittæ,
Tamdiu procorum vnum semper in domo
Percussit inspiciens, hi autem simul stricti cadebant.
At postquam liquerunt sagittæ sagittantem regem,
Arcum quidem ad postem bene firmæ domus
Inclinauit stare ad parietes splendidos,
Ipse autē circum humeros scutū posuit quadruplex,
Capite autem in forti galeam benè factam posuit
Conum, grauiter autem crista desuper nuebat.
Accepit autem fortes lanceas duas armatas ære.
Ianua autem quædam erat bene ædificato in pariete
Vltimum autem ad solum bene stantis domus
Erat via ad vicum, tabulæ autem erāt bene cōgruæ.
Hanc aūt Vlysses custodire iussit diuinum subulcum
Stantem prope ipsam, vnus autem solus erat aditus.
His autem Agelaus dixit verbum omnibus nuncians, χ Ἀγέλεως μετέειπεν
O amici iam aliquis in ianuam ascendat,
Et dicat populis, clamor citissimē fiat.
Ideò citò hic vir nunc postremò sagittet.
Hunc autem rursus allocutus est Melanthius custos caprarum,
Non aliquo modo est Agelaë diuine, prope enim gra- *(uiter*
Aulæ pulcras ianuas & molestum os vici,
Et vnus omnes prohibebit vir, qui fortis sit.
Sed age vobis arma portabo vt armemini,

Ἐκ

Ἐκ θαλάμου. ἔνδον γὰρ (ὀίομαι) οὐδέ πη ἄλλη
Τεύχεα κατθέσθην Ὀδυσσεὺς καὶ φαίδιμος υἱός.
Ὣς εἰπὼν ἀνέβαινε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν
γ. πύλας Ἐς θαλάμους Ὀδυσῆος * ἀνὰ ῥῶγας μεγάροιο.
Ἔνθεν δώδεκα μὲν σάκε' ἔξελε, τόσσα δὲ δοῦρα,
Καὶ τόσσας κυνέας χαλκήρεας ἱπποδασείας·
Βῆ δ' ἴμεναι, μάλα δ' ὦκα φέρων μνηστῆρσιν ἔδωκε.
[b] Καὶ τότ' Ὀδυσσῆος λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
γ. χερσί τε Ὡς περιβαλλομένους ἴδε τεύχεα, * χερσὶ δὲ δοῦρα
Μακρὰ τινάσσοντας· μέγα δ' αὐτῷ φαίνετο ἔργον.
Αἶψα δὲ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχ', ἦ μάλα δή τις ἐνὶ μεγάροισι γυναικῶν
γ. Ἧμιν ἐπ' * Νῶιν ἐποτρύνει πόλεμον κακόν, ἠὲ Μελανθεύς.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
[c] Ὦ πάτερ, αὐτὸς ἐγὼ τόδε γ' ἤμβροτον, (οὐδέ τις ἄλ-
Αἴτιος) ὃς θαλάμοιο θύρην πυκινῶς ἀραρυῖαν (λος
Κάλλιπον ἀγκλίνας· τῶν δὲ σκοπὸς ἦεν ἀμείνων.
Ἀλλ' ἴθι δὴ Εὔμαιε θύρην ἐπίθες θαλάμοιο,
Καὶ φράσαι εἴτις ἄρ' ἐστὶ γυναικῶν, ἣ τάδε ῥέζει,
Ἢ υἱὸς Δολίοιο Μελανθεύς, τόν περ ὀίω.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Βῆ δ' αὖτις θαλαμόνδε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν,
Οἴσων τεύχεα καλά. νόησε δὲ δῖος ὑφορβός,
Αἶψα δ' Ὀδυσσῆα προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Κεῖνος δ' αὖτ' ἀίδηλος ἀνὴρ ὃν ὀιόμεθ' αὐτοί,
Ἔρχεται ἐς θάλαμον· σὺ δέ μοι νημερτὲς ἐνίσπε,
Ἤ μιν ἀποκτείνω αἴ κεν κρείσσων γε γένωμαι·
Ἦε σοὶ ἐνθάδ' ἄγω, ἵν' ὑπερβασίας ἀποτίσῃ
Πολλάς, ὅσσας οὗτος ἐμήσατο σῷ ἐνὶ οἴκῳ. (σεύς,
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Ἤτοι ἐγὼ καὶ Τηλέμαχος μνηστῆρας ἀγαυοὺς
Σχήσομεν ἔντοσθεν μεγάρων, μάλα περ μεμαῶτας·
Σφῶι δ' ἀποστρέψαντε πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν,
Ἐς θάλαμον βαλέειν, σανίδας δ' ἐκδῆσαι ὄπισθε·
Σειρὴν δὲ πλεκτὴν ἐξ αὐτοῦ πειρήναντες,
Κίον' ἀν' ὑψηλὴν ἐρύσαι, πελάσαι τε δοκοῖσιν,
[d] Ὥς κεν δηθὰ ζωὸς ἐών, χαλέπ' ἄλγεα πάσχῃ.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο.
Βὰν δ' ἴμεν ἐς θάλαμον· λαθέτην δέ μιν ἔνδον ἐόντα.
Ἤτοι ὁ μὲν θαλάμοιο μυχὸν κάτα τεύχε' ἐρεύνα·
Τὼ δ' ἔσταν ἑκάτερθε παρὰ σταθμοῖσι μένοντε·
Εὖθ' ὑπὲρ οὐδὸν ἔβαινε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν,
Τῇ ἑτέρῃ μὲν χειρὶ φέρων καλὴν τρυφάλειαν,
Τῇ δ' ἑτέρῃ σάκος εὐρύ, γέρον, πεπαλαγμένον ἄζῃ.
Λαέρτεω ἥρωος, ὃ κουρίζων φορέεσκε·
γ. δὴ λέ-λυντο Δὴ τότε γ' ἤδη κεῖτο, ῥαφαὶ δ' * ἐλέλυντο ἱμάντων.
Τὼ δ' ἄρ' ἐπαΐξανθ' ἑλέτην, ἔρυσάν τέ μιν εἴσω
Κουρίξ· ἐν δαπέδῳ δὲ χαμαὶ βάλον ἀχνύμενον κῆρ.
γ. τ' ἔδεον Σὺν δὲ πόδας χεῖράς * τε δέον θυμαλγέι δεσμῷ,
γ. ἐκέλευσεν Εὖ μάλ' ἀποστρέψαντε διαμπερές, ὡς * ἐκέλευσεν
Υἱὸς Λαέρταο πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Σειρὴν δὲ πλεκτὴν ἐξ αὐτοῦ πειρήναντες,
Κίον' ἀν' ὑψηλὴν ἔρυσαν, πέλασάν τε δοκοῖσι.
[e] Τὸν δ' ἐπικερτομέων προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ Μελάνθιε νύκτα φυλάξεις
Εὐνῇ ἐνὶ μαλακῇ καταλέγμενος, ὥς σε ἔοικεν·
Οὐδέ σε γ' ἠριγένεια παρ' Ὠκεανοῖο ῥοάων

Ex thalamo, illic enim (puto,) neq; alio
Arma deposuerunt Vlysses & illustris filius.
Sic locutus, ascendit Melanthius custos caprarum
In thalamum Vlyssis supra scalas domus,
Vbi duodecim quidē scuta excepit, tot autē lanceas,
Et tot galeas æreas equino crine densas.
Perrexit aūt ire, valdè aūt citò portans procis dedit.
Et tunc Vlyssis soluta sunt genua & dilectum cor,
Postq̄ circūponentes vidit arma, manibus .a. lanceas
Longas quatientes, valdè autem ipsi apparebat opus.
Statim autē Telemachū verba velocia allocutus est,
. Telemache, certè valde iā aliqua in domib. mulie-
Nobis impellit bellum malum, vel Melanthius. (rū
Hunc .a. rursus Telemachus prudēs contra locutus
O pater, ipse ego hoc peccaui, (neq; aliquis alius (est,
Causa.) qui thalami ianuam spissè congruam
Reliqui inclinans, horum aūt speculator esset melior.
Sed vade diuine Eumæ, ianuam claude thalami,
Et obserua siue qua est mulierum, quæ hæc faciat,
An filius Dolij Melanthius, quem ego puto.
Sic hi quidem talia inter se loquebantur.
Iuit .a. iterū thalamum Melanthius custos caprarū,
Portaturus arma pulcra, intellexit .a. diuus subulcus.
Statim autem Vlyssem allocutus est qui prope aderat,
Diuine Laërtiade prudens Vlysses,
Ille autem rursus exitiosus vir quem putamus ipsi
It in thalamum, tu autem mihi verum dic,
Nunquid interficiam si potentior ero?
An tibi huc ducam, vt iniustitias persoluat
Multas, quantas hic operatus est tua in domo?
Hunc aūt respondens, allocutus est prudēs Vlysses,
Certè ego & Telemachus procos superbos
Retinebimus intra domos, quāuis multùm incitatos.
Vos autem auersis pedibus & manibus desuper
In thalamum mittite, tabulas autem ligate à tergo.
Cathenam autem plicatam ex ipso penetrantes
Columnam in altam trahite, admouete trabibus,
Vt diu viuus graues dolores patiatur.
Sic dixit, hi autem igitur hunc valdè quidem au-
diuerunt & obediuerunt. (psum intus existētē.
Perrexerunt autē ire in thalamum, latuerunt aūt i-
Certè hic qdem thalami conclaui in arma quærebat,
Hi autem steterunt vtrinq; apud limina manentes,
Quādo in pauimētū ibat Melanthius custos caprarū,
Altera quidem manu ferens pulcram galeam,
Altera .a. scutū latum, antiquū, inquinatū siccitate
Laërtis herois quod iuuenis portabat. (rorum.
Tum quidē iacebat, cōglutinationesq; soluta erāt lo-
Iam tunc irruētes ceperunt, traxeruntq; ipsum intrò
Per caput, in pauimēto .a. in terrā iecerūt dolētes cor.
Pedes autem manusq; colligauerunt tristi vinculo
Valdè vertentes penitus sicut iusserat
Filius Laërtis pertolerans diuus Vlysses,
Cathenam autem plicatam ex ipso quæ penetrârat,
Columnā in altā traxerūt, ꝓpinquauerūtq; trabib.
Hunc aūt cauillans alloquutus es Eumæe subulce
Nunc quidem iam valdè omnino Melanthie noctem
Lecto in molli dormiens sicut decet. (seruabis
Neq; te Aurora ab Oceani fluctibus

Λήσει ἐπερχομένη χρυσόθρονος, ἡνίκ' ἀγινεῖς
Αἶγας μνηστήρεσσι δόμον κάτα δαῖτα πένεσθαι.
Ὣς ὁ μὲν αὖθι λέλειπτο ταθεὶς ὀλοῷ ἐνὶ δεσμῷ·
Τὼ δ' ἐς τεύχεα δύντε, θύρην ἐπιθέντε φαεινήν,
Βήτην εἰς Ὀδυσῆα δαΐφρονα, ποικιλομήτην.
Ἔνθα μένος πνείοντες ἐφέστασαν· οἱ μὲν ἐπ' οὐδοῦ
Τέσσαρες, οἱ δ' ἔντοσθε δόμων, πολέες τε καὶ ἐσθλοί.
Τοῖσι δ' ἐπ' ἀγχίμολον θυγάτηρ Διὸς ἦλθεν Ἀθήνη,
[f] Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν.
Τὴν δ' Ὀδυσεὺς γήθησεν ἰδών, καὶ μῦθον ἔειπε,
Μέντορ ἄμυνον ἀρήν, μνῆσαι δ' ἑτάροιο φίλοιο,
Ὅς σ' ἀγαθὰ ῥέζεσκον· ὁμηλικίη δέ μοι ἐσσί.
Ὣς ἔφατ', ὀϊόμενος λαοσσόον ἔμμεν Ἀθήνην.
Μνηστῆρες δ' ἑτέρωθεν ὁμόκλεον ἐν μεγάροισι.
Πρῶτος τήν γ' ἐνένιπε Δαμαστορίδης Ἀγέλαος,
Μέντορ, μή σ' ἐπέεσσι παραιπεπίθῃσιν Ὀδυσσεὺς
Μνηστήρεσσι μάχεσθαι, ἀμυνέμεναι δὲ οἱ αὐτῷ.
Ὧδε γὰρ ἡμέτερόν γε νόον τελέεσθαι ὀΐω·
Ὁππότε κεν τούτους κτέωμεν, πατέρ' ἠδὲ καὶ υἱόν,
Ἐν δὲ σὺ τοῖσιν ἔπειτα πεφήσεαι, οἷα μενοινᾷς
Ἔρδειν ἐν μεγάροις; σῷ δ' αὐτοῦ κράατι τίσεις.
Αὐτὰρ ἐπὴν ὑμέων γε βίας ἀφελώμεθα χαλκῷ,
Κτήμαθ' ὁπόσσα τοι ἐστί, τά τ' ἔνδοθι καὶ τὰ θύρηφι,
Τοῖσιν Ὀδυσσῆος μεταμίξομεν· οὐδέ τοι υἷας
Ζώειν ἐν μεγάροισιν ἐάσομεν ἠδὲ θύγατρας,
Οὐδ' ἄλοχον κεδνὴν Ἰθάκης κατ' ἄστυ πολεύειν.
Ὣς φάθ'. Ἀθηναίη δὲ χολώσατο κηρόθι μᾶλλον·
Νείκεσσεν δ' Ὀδυσῆα χολωτοῖσιν ἐπέεσσιν,
Οὐκέτι σοί γ' Ὀδυσεῦ μένος ἔμπεδον, οὐδέ τις ἀλκή,
Οἵη ὅτ' ἀμφ' Ἑλένῃ λευκωλένῳ εὐπατερείῃ
Εἰνάετες Τρώεσσιν ἐμάρναο νωλεμὲς αἰεί.
Πολλοὺς δ' ἄνδρας ἔπεφνες ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι.
[h] Σῇ δ' ἤλω βουλῇ Πριάμου πόλις εὐρυάγυια.
Πῶς δὴ νῦν, ὅτε * σόν γε δόμον καὶ κτήμαθ' ἱκάνεις,
Ἄντα μνηστήρων ὀλοφύρεαι ἄλκιμος εἶναι;
Ἀλλ' ἄγε δεῦρο πέπον παρ' ἔμ' ἵστασο, καὶ ἴδε ἔργον,
Ὄφρ' εἰδῇς οἷός τοι ἐν ἀνδράσι δυσμενέεσσι
Μέντωρ Ἀλκιμίδης εὐεργεσίας ἀποτίνειν.
Ἦ ῥα, καὶ οὔπω πάγχυ δίδου ἑτεραλκέα νίκην,
Ἀλλ' ἔτ' ἄρα σθένεός τε καὶ ἀλκῆς πειρήτιζεν
Ἠμὲν Ὀδυσσῆος ἠδ' υἱοῦ κυδαλίμοιο.
Αὐτὴ δ' αἰθαλόεντος ἀνὰ μεγάροιο μέλαθρον
Ἕζετ' ἀναΐξασα, [i] χελιδόνι εἰκέλη ἄντην.
Μνηστῆρας δ' ὤτρυνε Δαμαστορίδης Ἀγέλαος,
Εὐρύνομός τε καὶ Ἀμφιμέδων, Δημοπτόλεμός τε,
Πείσανδρός τε Πολυκτορίδης, Πόλυβός τε δαΐφρων.
Οἱ γὰρ μνηστήρων ἀρετῇ ἔσαν ἔξοχ' ἄριστοι,
Ὅσσοι ἔτ' ἔζωον, περί τε ψυχέων ἐμάχοντο·
Τοὺς δ' ἤδη ἐδάμασσε βιὸς καὶ ταρφέες ἰοί.
Τοῖς δ' * Ἀγέλαος ἔειπεν ἔπος πάντεσσι πιφαύσκων,
Ὦ φίλοι, ἤδη σχήσει ἀνὴρ ὅδε χεῖρας ἀάπτους·
Καὶ δή οἱ Μέντωρ μὲν ἔβη κενὰ εὔγματα εἰπών,
Οἱ δ' οἶοι λείπονται ἐπὶ πρώτῃσι θύρῃσι.
Τῷ νῦν μὴ ἅμα πάντες ἀφίετε δούρατα μακρά,
Ἀλλ' ἄγεθ' οἱ ἓξ πρῶτον ἀκοντίσατ', αἴ κέ ποθι Ζεὺς
Δώῃ Ὀδυσσῆα βλῆσθαι, καὶ κῦδος ἀρέσθαι.
Τῶν δ' ἄλλων οὐ κῆδος, ἐπὴν οὗτός γε πέσῃσιν.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκόντισαν ὡς ἐκέλευεν,

Latebat veniens aurea sede, quando adduces
Capras procis domo in conuiuium laborare. (lo.
Sic hic qdē illic relict^9 est extēsus pnicioso in vincu
Hi autem in arma euntes portaq; imposita lucida,
Iuerunt ad Vlyssem prudentem, versutum,
Vbi robur spirantes instabāt, hi quidem in pauimēto
Quatuor, hi autem intra domum multiq; & boni.
Hos autem propè filia Iouis venit Minerua,
Mentori assimilata & corpore ac voce.
Hanc a Vlysses latatus est videns, & verbum dixit,
Mentor expelle diras, recordare autem socij dilecti
Quacunq; bona feci, aequalis autem mihi es. γρ. ὅσ' ἀγ
Sic dixit putans populorū seruatricē esse Mineruā.
Proci autem ex altera parte minabantur ex domo.
Primus hanc increpauit Damastorides Agelaus,
Mentor, ne te verbis persuadeat Vlysses
Procis pugnare, auxiliari autem ei ipsi:
Sic enim nostram mentem perfici puto,
Quando hos interfecerimus patrem ac filium,
In autem tu his posteà interficieris, qualia cogitas
Facere in domibus? tuo autem ipsius capite solues.
At postquam vestrum violentias abstulerimus are,
Possessiones quot tibi sunt quaeq; intus, & quae foris,
Iis (quae sunt) Vlyssis commiscebimus, neq; filios
Viuere in aedibus sinemus, neq; filias,
Neq; vxorem prudentem in ciuitate versari.
Sic dixit, Minerua aūt irata est ex animo magis.
Increpauit autem Vlyssem iratis verbis,
Non amplius tibi Vlysses robur firmum, neq; aliqua fortitudo,
Qualis quando p Helena albis vlnis bono patre nata
Nouem annis Troianis pugnasti assiduè semper.
Multos autem viros interfecisti in graui pugna,
Tuo autem capta est cōsilio Priami ciuitas lata vijs.
Quomodo iam nūc quādo tuū populū & possessiones γρ. σὸν ἱκ-
Contra procos indignaris fortis esse? (peruenisti, νεο
Sed age huc amice apud me sta, & vide opus,
Vt videas qualis tibi in viris inimicis
Mentor Alcimedes beneficia rependat.
Dixit, et nondū omnino dedit alternātē victoriā.
Sed adhuc potentiamq; & fortitudinem tentabat
Et Vlyssis ac filij gloriosi.
Ipsa autem splendida in domus trabem
Sedit ruens hirundini similis contrà.
Procos autem concitabat Damastorides Agelaus,
Eurynomusq; & Amphimedo[illegible], Demoptolemusq;
Pisandrusq; Polyctorides, Polybusq; prudens.
Hi enim procerum fortitudine erant egregiè optimi.
Quicūq; adhuc viuebant, & pro animab. pugnabāt.
Hos autem iam domuit arcus & frequentes sagittae.
His autem Agelaus dixit verbum omnibus nuncians, γρ. ἀγήνωρ μνηστῆρσι,
O amici, iam tenebit vir hic manus innocuas,
Et iam ei Mētor qdem abijt inanes iactationes dicēs,
Hi autem soli relicti sunt in primis ianuis,
Ideò nunc non simul omnes immittite lanceas longas.
Sed agitè, in eum primum iaculamini, sicubi Iupiter
Det Vlyssem percuti, & gloriam reportare:
Horum autem aliorū non cura, postquā hic ceciderit.
Sic dixit. hi. a. igit̃ omnes iaculati sunt sicut iussit,

DD Ἵμε-

Ἱέμενοι· τὰ δὲ πάντα ἐτώσια θῆκεν Ἀθήνη.
Τῶν ἄλλος μὲν σταθμὸν ἐϋσταθέος μεγάροιο
Βεβλήκει, ἄλλος δὲ θύρην πυκινῶς ἀραρυῖαν·
Ἄλλου δ' ἐν τοίχῳ μελίη πέσε χαλκοβάρεια.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ δούρατ' ἀλεύαντο μνηστήρων,
Τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ὦ φίλοι, ἤδη μέν κεν ἐγὼν εἴποιμι καὶ ἄμμι
Μνηστήρων ἐς ὅμιλον ἀκοντίσαι, οἳ μεμάασιν
Ἡμέας ἐξεναρίξαι ἐπὶ προτέροισι κακοῖσιν.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκόντισαν ὀξέα δοῦρα,
Ἄντα τιτυσκόμενοι. Δημοπτόλεμον μὲν Ὀδυσσεύς,
Εὐρυάδην δ' ἄρα Τηλέμαχος, Ἔλατον δὲ συβώτης,
Πείσανδρον δ' ἄρ' ἔπεφνε βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνήρ·
Οἱ μὲν ἔπειθ' ἅμα πάντες ὀδὰξ ἕλον ἄσπετον οὖδας.
χ. ἂψ ἐχώρεον — Μνηστῆρες δ' * ἀνεχώρησαν μεγάροιο μυχόνδε·
Τοὶ δ' ἄρ' ἐπήϊξαν, νεκύων δ' ἐξ ἔγχε' ἕλοντο.
Αὖτις δὲ μνηστῆρες ἀκόντισαν ὀξέα δοῦρα,
Ἱέμενοι· τὰ δὲ πολλὰ ἐτώσια θῆκεν Ἀθήνη.
Τῶν ἄλλος μὲν σταθμὸν ἐϋσταθέος μεγάροιο
Βεβλήκει, ἄλλος δὲ θύρην πυκινῶς ἀραρυῖαν·
Ἄλλου δ' ἐν τοίχῳ μελίη πέσε χαλκοβάρεια.
Ἀμφιμέδων δ' ἄρα Τηλέμαχον βάλε χεῖρ' ἐπὶ καρπῷ
χ. ἄκρον — Λίγδην, * ἄκρην δὲ ῥινὸν δηλήσατο χαλκός.
Κτήσιππος δ' Εὔμαιον ὑπὲρ σάκος ἔγχεϊ μακρῷ
Ὦμον ἐπέγραψεν· τὸ δ' ὑπέρπτατο, πῖπτε δ' ἔραζε.
Τοὶ δ' αὖτ' ἀμφ' Ὀδυσῆα δαΐφρονα ποικιλομήτην
Μνηστήρων ἐς ὅμιλον ἀκόντισαν ὀξέα δοῦρα.
Ἔνθ' αὖτ' Εὐρυδάμαντα βάλε πτολίπορθος Ὀδυσσεύς,
Ἀμφιμέδοντα δὲ Τηλέμαχος, Πόλυβον δὲ συβώτης·
Κτήσιππον δ' ἄρ' ἔπειτα βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνὴρ
Βεβλήκει πρὸς στῆθος, ἐπευχόμενος δὲ προσηύδα,
Ὦ Πολυθερσεΐδη φιλοκέρτομε, μή ποτε πάμπαν
Εἴκων ἀφραδίῃς, μέγα εἰπεῖν, ἀλλὰ θεοῖσι
Μῦθον ἐπιτρέψαι, ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτεροί εἰσι.
* Τοῦτό τοι ἀντὶ ποδὸς ξεινήϊον, ὅν ποτ' ἔδωκας
Ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ δόμον κάτ' ἀλητεύοντι.
Ἦ ῥα βοῶν ἑλίκων ἐπιβουκόλος· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Οὖτα Δαμαστορίδην αὐτοσχεδὸν ἔγχεϊ μακρῷ.
Τηλέμαχος δ' Εὐηνορίδην Λειώκριτον οὖτα
Δουρὶ μέσον κενεῶνα, διαπρὸ δὲ χαλκὸν ἔλασσεν·
Ἤριπε δὲ πρηνής, χθόνα δ' ἤλασε παντὶ μετώπῳ.
χ. φθισίμβροτος — Δὴ τότ' Ἀθηναίη * φθισίμβροτον αἰγίδ' ἀνέσχεν
Ὑψόθεν ἐξ ὀροφῆς· τῶν δὲ φρένες ἐπτοίηθεν.
* Οἱ δ' ἐφέβοντο κατὰ μέγαρον, βόες ὣς ἀγελαῖαι,
Τὰς μέν τ' αἰόλος οἶστρος ἐφορμηθεὶς ἐδόνησεν,
Ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ, ὅτε τ' ἤματα μακρὰ πέλονται.
Οἱ δ', ὥστ' αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι
Ἐξ ὀρέων ἐλθόντες ἐπ' ὀρνίθεσσι θόρωσι,
Ταὶ μέν τ' ἐν πεδίῳ νέφεα πτώσσουσαι ἵενται,
Οἱ δέ τε τὰς ὀλέκουσιν ἐπάλμενοι, οὐδέ τις ἀλκὴ
Γίγνεται οὐδὲ φυγή, χαίρουσι δέ τ' ἀνέρες ἄγρῃ·
Ὣς ἄρα τοὶ μνηστῆρας ἐπεσσύμενοι κατὰ δῶμα
Τύπτον ἐπιστροφάδην· τῶν δὲ στόνος ὤρνυτ' ἀεικής,
Κράτων τυπτομένων· δάπεδον δ' ἅπαν αἵματι θῦεν.

Cupientes, hæc autem multùm vana fecit Minerua.
Horum alius quidem limen benè firmatæ domus
Percußit, alius autem ianuam subtiliter compactam.
Alius.a.in pariete fraxinea (hasta) cecidit ære grauis.
At postquam iam lanceas euitauerunt procorum,
His verbis incepit pertolerans diuus Vlysses,
O amici, iam quidem ego dicerem & nobis
Procorum in turbam iaculari, qui prompti sunt
Nos internecione delere in prioribus malis.
Sic dixit. hi.a.igit. oēs iaculati sunt acutas lāceas
Contrà dispicientes, Demoptolemum quidem Vlysses,
Euryadē.a.igitur Telemachus, Elatum.a.subulcus,
Pisandrum aūt igitur interfecit boum bubulcus vir.
Hi qdē posteà simul oēs mordic⁹ ceperūt magnū paui-
Proci.a.igitur iuerunt domus adintimū. (mentum.
His.a.igitur irruerūt, è mortuis.a.lāceas extraxerūt.
Rursus autem proci iaculati sunt acutas lanceas
Magna cōtētione, illas.a.multū irritas posuit Miner.
Horum alius quidem limen bene firmatæ domus
Percußit, alius.a.ianuam subtiliter compactam:
Alius.a.in pariete fraxinea (hasta) cecidit ære grauis:
Amphimedon autem igitur Telemachum percußit manum ad carpum
Obiter, extremam autem pellem læsit æs.
Ctesippus.a.Eumæum super scutum lancea longa
Humerū attigit, hoc.a.superuolauit, cecidit.a.humū,
Hi aūt rursus circum Vlyssem prudentem versutum
Procorum in turbam iaculati sunt acutas lanceas.
Tūc rursus Eurydamāta pcußit vrbiū populator Vl.
Amphimedōta.a.Telemachus. Polybū aūt subulcus.
Ctesippum autem igitur posteà boum bubulcus vir
Percußit in pectus. gloriabūdus.a.(illum) affatus est,
O fili Polytherſi conuiciator, nunquam omnino
Cedens stultitiæ magnifica loquere, sed Dijs
Sermonem cōmitte, quoniam multò potētiores sunt.
Hoc tibi pro pede hospitale (munus) quem dedisti
Diuo Vlyssi domi (suæ mendicanti.
Dixit igitur boum nigrorum bubulcus: at Vlysses
Vulnerauit Damastoridem cominus lancea longa.
Telemachus.a.Euenoridem Liocritum percußit
Lancea medio ventre, penitus autem æs transadegit.
Cecidit aūt pronus, terram.a.percußit tota fronte.
Iā tunc Minerua hominū interfectrix ægida sustulit
Alto ex fastigio, horum.a.mentes expauefactæ sunt.
Hi.a.fugerunt in domum boues tanquam gregariæ,
Quas quidē varius asilus impetu aggreßus agitauit
Tempore in verno, quando dies longæ sunt.
Hi.a.sicut vultures curuæ vnguibus, curuæ rostris
Ex montibus venientes in aues saltant.
Hæ quidem in campo nebulas timentes pererrant:
Hæ aūt has perdunt insilientes, neq; aliqua fortitudo
Fit, neq; fuga. gaudent autem viri præda.
Sic igitur hi procos irruentes per domum
Verberabāt cōuersim, horū.a.suspiriū mouebatur in-(decens
Cap. diuerberatis, pauimētū.a.totū sāguine æstuabat.

COMMENTARIVS.

a αὐτὰρ ἐπεὶ] Vbi sagittæ Vlyssem defecerunt, alijs armis induitur. At cur non anteà? quia pugna illa sagittarū leuiores & agiliores postulat homines, illa verò quæ sequebatur (statariam quodāmodo poßis appellare) solidiores: adde quod tutiùs iam cōgredietur munito & quasi circumuallato corpore. Quia aūt nullam videbatur laudē promereri, si inermes debellaſſet, procos etiam nebulo.

bulonis illius Melanthij beneficio & opera armatos inducit, vt ex grauioris certaminis victoria maiorem sibi gloriam compararet Vlysses.

b καὶ τότ' Ὀδυσσῆος] Pluribus iam locis hoc inculcauimus, in virum fortem timorem cadere: quem nunc quoq; Vlysses experitur, & id non sine graui causa, siquidem eò difficilius ei futurum certamen aduersus armatos procos apparebat.

c ὦ πάτερ, αὐτὸς ἐγὼ] Ingenuè culpam suam Telemachus confitetur, quod summi fuit in eo candoris. Negligentiam autem illam in claudendis foribus iam resarciet, cùm eò Eumæum ablegabit explorandi gratia, quis thalamum, vbi reposita erant arma, ingressus, inde arma abstulerit. Qui cùm Melanthium esse comperisset, Vlyssi denunciat: à quo mandatum est, vt ad columnam vinciretur maioris tormenti causa.

d ὥς κεν δηθὰ] Vide quæ 1. Od. pag 6. annotauimus, vbi docemus, mortem non esse propriè supplicium, sed potiùs vitam acerbam & doloribus refertam: quæ longè ipsa morte est grauior, cuius potè beneficio à malis liberemur. Eam sententiam locupletissimè confirmat hoc loco Vlysses.

e τὸν δ' ἐπικερτομέων] Tam tristibus narrationibus hæc iocosa & faceta subulci & bubulci verba interserit, quibus proteruum illum Melanthium falsè omnino & festiuè vellicant.

f Μέντορ, ἄμυνον ἀρήν] Sic anteà lib. 2. huiusdem Mentoris specie Telemacho se exhibuit Minerua, quam nunc agnouisse nihilominus dicitur Vlysses. At Agelaus verum Mentorem esse ratus, cum ab ope Vlyssi ferenda deterret, dira ei comminatus, post interfectos Vlyssem & Telemachum (quod tam audacter & temerè sibi pollicentur, quasi id illi facilè, & certò mox sint præstituri) atq; adeò ipsum Mentorem, bonorum deprædationem totiusq; familiæ ex ciuitate expulsionem.

g οὐκέτι σοί γ' Ὀδυσεῦ] Scopus Mineruæ est fortitudinem Vlyssis excitandi: quem vt assequatur, primùm ei ignauiam & segnitiem exprobrat, belliq; Troiani commemoratione, in quo tam strenuè se gesserit, adeò vt eius consilio captam Troiam dicat, docet eum ab illo Vlysse quodammodo degenerasse. Siquidem in patria contra procos iam remissior sit, quàm in extera regione fuerit. Vbi etiam argumentatur à loco maiorum. Nam apud Troiam Vlysses non pro se, sed pro Helena pugnauit, & pugnauit quidem fortiter: at nunc cùm eius causa agitur, maiore etiam impetu & fortitudine tot iniurias vlcisci debet, qui alienas (nempe Menelai tam egregiè vindicauit. Tandem eum ad pugnam hortatur, & ei auxilium suum & offert, & postmodum præstat. Mentoris tamen personam prætexit, tum quòd ab Vlysse se agnosci intelligeret, quod sufficiebat: tum quòd procis ita fucum faceret. Nam si se Mineruam esse prodidisset, perterrefacturus erat procos, & nulla gloria inde ad Vlyssem redundasset, siquidem totum negotium fuisset ab illa confectum. Satis ergo fuit, animos Vlyssi addere.

h σῇ δ' ἥλω βουλῇ] Hinc Vlysses πτολίπορθος. Vide 1. Odyss. pag. 1. & 2. ad verba, ἱερὴν πτολίεθρον.

i χελιδόνι] Ista subita metamorphosis Mentoris illius adulterini in hirundinem mira est, sed satis tamen Homericis Dijs vsitata. Quòd autem hirundini assimiletur, causam esse puto, ne deprehenderetur pro Minerua. Nulla autem poterat esse suspicio de illa auicula quæ solet etiam in trabibus ædium consistere.

k ὦ φίλοι,] Quod duces ante prælia facere solent, vt milites non solùm hortentur ad fortitudinem, sed eos etiam officij sui commonefaciant, hoc est, eius quod ipsis gerendum est, id nunc Agelaus præstat. Primumq; cautè proponit Vlyssem iam à pugna destiturum, nec amplius illis nociturum, siquidem Mentor abierit (ita enim secundum versum interpretor) qui ei inanes iactationes immurmurârit, ac illi quatuor soli sunt relicti: quasi dicat, non esse tam exiguum numerum exhorrescendum. Et ita eleuato hoste sociorum animos conatur erigere. Tum monet quid sit faciendum. Nempe non in omnes, sed in vnicum Vlyssem hastas esse conijciendas. Prudenter omnino, vt quo sublato reliquos posse facillimè deuinci intelligeret: tantum est in optimi ducis, sed præcipuè in Vlyssis nostri virtute positum, vt hic solus tot virorum terror fuerit. At Minerua Vlyssem suum proteget, irritosq; procorum ictus faciet: illius autem & commilitonum iaculationes felicitabit.

l ὦ πολυθερσεΐδη] Quid proderat morientem hunc Ctesippum ita commonefacere, cùm ea amplius exequi non posset, quorum Eumæus eum monet? Hoc nimirum eò fuit acerbius Ctesippo, quòd sibi talia intempestiuè dici videret.

m τοῦτό τοι ἀντὶ ποδὸς] Anteà lib. 20. vidimus, hoc Ctesippi factum cùm bouinum pedem in Vlyssem contumeliosè iecit. Monet Giphanius Nazianz. ἐπιστ. 8. his verbis vt prouerbio vsum, pro malum malo rependere, aut clauum clauo. Id verò anteà monuerat Eustathius, quanquam Theologi nomen non exprimat. Notauit quoq; Iunius Adag. cent. 5 prou. 84.

n αἱ δ' ἐφέβοντο] Primùm terrorem procorum ex visa Mineruæ ægide exprimit, & id quidem illustri comparatione boum, quas œstrus vel asilus verè agitat. Qua de re scribit Virgilius 3. Georg.

Et lucos Silari circa, ilicibusq; virentem
Plurimus Alburnum volitans, cui nomen asilo
Romanum est, œstrum Graij vertêre vocantes;
Asper acerba sonans, quo tota exterrita syluis
Diffugiunt armenta.

Postea etiam insultantes procorum antagonistas altera comparatione ex vulturibus sumpta eleganter effingit, denique eorum celebrem victoriam & conflictum germana ὑποτυπώσει.

Λεώδης δ' Ὀδυσῆος ἐπεσσύμενος λάβε γούνων,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Γουνοῦμαί σ' Ὀδυσεῦ· σὺ δέ μ' αἴδεο, καί μ' ἐλέησον.
Οὐ γάρ πώ τινά φημι γυναικῶν ἐν μεγάροισιν
Εἰπεῖν οὐδέ τι ῥέξαι ἀτάσθαλον· ἀλλὰ καὶ ἄλλους
Παύεσκον μνηστῆρας, ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι.
Ἀλλά μοι οὐ πείθοντο κακῶν ἄπο χεῖρας ἔχεσθαι·
Τῷ καὶ ἀτασθαλίῃσιν ἀεικέα πότμον ἐπέσπον.
Αὐτὰρ ἐγὼ μετὰ τοῖσι θυοσκόος, οὐδὲν ἐοργὼς,
Κείσομαι· ὡς οὐκ ἔστι χάρις μετόπισθ' εὐεργέων.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Εἰ μὲν δὴ μετὰ τοῖσι θυοσκόος εὔχεαι εἶναι,
Πολλάκι που μέλλεις ἀρήμεναι ἐν μεγάροισι,
Τηλοῦ ἐμοὶ νόστοιο τέλος γλυκεροῖο γενέσθαι,
Σοὶ δ' ἄλοχόν τε φίλην σπέσθαι, καὶ τέκνα τεκέσθαι.
Τῷ οὐκ ἂν θάνατόν γε δυσηλεγέα προφύγοισθα.
Ὣς ἄρα φωνήσας ξίφος εἵλετο χειρὶ παχείῃ
Κείμενον, ὅ ῥ' Ἀγέλαος ἀποπροέηκε χαμᾶζε
Κτεινόμενος· τῷ τόν γε κατ' αὐχένα μέσσον ἔλασσε.
Φθεγγομένου δ' ἄρα τοῦ γε κάρη κονίῃσιν ἐμίχθη.
Τερπιάδης δ' ἔτ' ἀοιδὸς ἀλύσκανε κῆρα μέλαιναν,
Φήμιος, ὅς ῥ' ἤειδε μετὰ μνηστῆρσιν ἀνάγκῃ.

Liodes autem Vlyssis irruens cepit genua,
Et ipsum precans verba velocia allocutus est,
Oro te Vlysses, tu autem mei ratione habe, et mei miserere:
Nondum enim aliquam existimo mulierum in domibus
Dicturam, neq; aliquid fecisse iniustum, sed & alios
Sedaui procos, quicunq; talia faceret.
Sed mihi nō obediuerunt, vt à prauis (reb.) manus abstinerent:
Ideò & propter suas intemperies indecētē mortē hauserunt.
At ego cum his vates nihil cùm patrauerim
Iacebo sic non est gratia in posterum benefactorum.
Hunc autē torue conspicatus alloc. est prudens Vlyss.
Siquidem iam cum his vates te dicis esse,
Nempe sanè videris sæpe optasse in ædibus,
Longè mihi reditus finem dulcis fieri.
Te autem vxoremq; dilectam sequi & filios parere,
Ideò non mortem grauem effugies.
Sic igitur locutus ensem cepit manu forti
Iacentem, quem Agelaus abiecerat humum
Interfectus, quo hunc in ceruicem mediam percussit,
Loquentis autem igitur huius caput pulverib. mixtum est.
Terpiades autem cantor fugit mortem nigram
Phemius, qui canebat cum procis necessitate.

Ἕστη δ' ἐν χείρεσσιν ἔχων φόρμιγγα λίγειαν
γρ. μερμήριξεν, Ἄγχι παρ' ὀρσοθύρην· δίχα δὲ φρεσὶ * μερμήριζεν,
Ἢ ἐκδὺς μεγάροιο, [b] Διὸς μεγάλου ποτὶ βωμὸν
Ἑρκείου ἵζοιτο τετυγμένον, ἔνθ' ἄρα πολλὰ
Λαέρτης Ὀδυσεύς τε βοῶν ἐπὶ μηρί' ἔκαιον·
Ἢ γούνων λίσσοιτο προσαΐξας Ὀδυσῆα.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι,
Γούνων ἅψασθαι Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Ἤτοι ὁ φόρμιγγα γλαφυρὴν κατέθηκε χαμᾶζε
Μεσσηγὺς κρητῆρος ἰδὲ θρόνου ἀργυροήλου·
Αὐτὸς δ' αὖτ' Ὀδυσῆα προσαΐξας λάβε γούνων,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Γουνοῦμαί σ' Ὀδυσεῦ· σὺ δέ μ' αἴδεο, καί μ' ἐλέησον.
Αὐτῷ τοι μετόπισθ' ἄχος ἔσσεται, εἴ κεν ἀοιδὸν
Πέφνῃς, ὅς τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν ἀείδω.
Αὐτοδίδακτος δ' εἰμί· θεὸς δέ μοι ἐν φρεσὶν οἴμας
Παντοίας ἐνέφυσεν· ἔοικα δέ τοι παραείδειν
Ὥστε θεῷ· τῷ μή με λιλαίεο δειροτομῆσαι.
Καί κεν Τηλέμαχος τάδε γ' εἴποι σὸς φίλος υἱός,
Ὡς ἐγὼ οὔτι ἑκὼν ἐς σὸν δόμον, οὐδὲ χατίζων,
Πωλεύμην μνηστῆρσιν ἀεισόμενος μετὰ δαῖτας,
γρ. [illegible] Ἀλλὰ πολὺ πλέονες καὶ * κρείσσονες ἦγον ἀνάγκῃ.
Ὣς φάτο· τοῦ δ' ἤκουσ' ἱερὴ ἲς Τηλελάχοιο.
Αἶψα δ' ἑὸν πατέρα προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα,
γρ. μηδέ τι Ἴσχεο, * μηδέ τι τοῦτον ἀναίτιον οὔταε χαλκῷ.
Καὶ κήρυκα Μέδοντα σαώσομεν, ὅς τέ μευ αἰεὶ
Οἴκῳ ἐν ἡμετέρῳ κηδέσκετο παιδὸς ἐόντος.
Εἰ δὴ μή μιν ἔπεφνε Φιλοίτιος, ἠὲ συβώτης,
Ἠέ σοι ἀντεβόλησεν ὀρινομένῳ κατὰ δῶμα.
Ὣς φάτο· τοῦ δ' ἤκουσε Μέδων πεπνυμένα εἰδώς.
Πεπτηὼς γὰρ ἔκειτο ὑπὸ θρόνον, ἀμφὶ δὲ δέρμα
Ἕστο βοὸς νεόδαρτον, ἀλύσκων κῆρα μέλαιναν.
Αἶψα δ' ἀπὸ θρόνου ὦρτο, θοῶς δ' ἀπέδυνε βοείην·
Τηλέμαχον δ' ἄρ' ἔπειτα προσαΐξας λάβε γούνων,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ φίλ', ἐγὼ μὲν ὅδ' εἰμί· σὺ δ' ἴσχεο, εἰπὲ δὲ πατρὶ
Μή με περισθενέων δηλήσεται ὀξέι χαλκῷ,
Ἀνδρῶν μνηστήρων κεχολωμένος, οἵ οἱ ἔκειρον
Κτήματ' ἐν μεγάροις, σὲ δὲ νήπιοι οὐδὲν ἔτιον.
Τὸν δ' ἐπιμειδήσας προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Θάρσει, ἐπεὶ δή σ' οὗτος ἐρύσατο καὶ ἐσάωσεν,
Ὄφρα γνῷς κατὰ θυμόν, ἀτὰρ εἴπῃσθα καὶ ἄλλῳ,
Ὡς κακοεργίης εὐεργεσίη μέγ' ἀμείνων.
Ἀλλ' ἐξελθόντες μεγάρων ἕζεσθε θύραζε
Ἐκ φόνου εἰς αὐλήν, σύ τε καὶ πολύφημος ἀοιδός,
Ὄφρ' ἂν ἐγὼ κατὰ δῶμα πονήσομαι ὅττεό με χρή.
Ὣς φάτο· τὼ δ' ἔξω βήτην μεγάροιο κιόντε.
Ἑζέσθην δ' ἄρα τώ γε Διὸς μεγάλου ποτὶ βωμόν,
Πάντοσε παπταίνοντε, φόνον ποτιδεγμένω αἰεί.
Πάπτηνεν δ' Ὀδυσεὺς καθ' ἑὸν δόμον, εἴ τις ἔτ' ἀνδρῶν
Ζωὸς ὑποκλοπέοιτο, ἀλύσκων κῆρα μέλαιναν.
Τοὺς δὲ ἴδεν μάλα πάντας ἐν [d] αἵματι καὶ κονίῃσι
Πεπτεῶτας πολλούς, [c] ὥς τ' ἰχθύας οὕς θ' ἁλιῆες
Κοῖλον ἐς αἰγιαλὸν πολιῆς ἔκτοσθε θαλάσσης
Δικτύῳ ἐξέρυσαν πολυωπῷ· οἱ δέ τε πάντες
Κύμαθ' ἁλὸς ποθέοντες ἐπὶ ψαμάθοισι κέχυνται,
Τῶν μέν τ' ἠέλιος φαέθων ἐξείλετο θυμόν·
Ὣς τότ' ἄρα μνηστῆρες ἐπ' ἀλλήλοισι κέχυντο.

Stabat in manibus tenens citharam stridulam
Propè apud ianuam, bifariam aũt mentib. cogitabat,
An egressus domo Iouis magni ad aram
Aulæ sederet elaboratam, vbi multa
Laërtes Vlyssesq́, boum fæmora combusserant.
An genibus precaretur proruens in Vlyssem.
Sic autem ei cogitanti visum est melius esse,
Genua tangere Laërtiadæ Vlyssis.
Certè hic citharam concauam deposuit humi
Medio crateris & throni argentei clauis.
Ipse autem rursus Vlyssis ruens cepit genua,
Et ipsum precans verba velocia allocutus est,
Oro te Vlysses, tu. a. mei ratione̅ habe, & mei mise-
Ipsi tibi in futurum dolor erit, si cantorem (rere,
Interficies, qui Dijs & hominibus cano. (tilenas
Ego à me ipso doctus sum. Deus. a. mihi in mentib ca̅-
Omnes inseuit, videor autem tibi accinere
Tanquam Deo, ideò ne me cupias collo truncare.
Et Telemachus hæc dicet tuus dilectus filius,
Quòd ego non voluntarius in tua̅ domu̅, neq́, indige̅s
Veni procis cantaturus post conuiuium, (est, vt.)
Sed multò plures et pote̅tiores duxeru̅t necessitate. (id
Sic dixit, hunc aũt audiuit sacra vis Telemachi,
Statim aũt suum patre̅ allocutus est qui propè erat:
Abstine, neq́, item hunc insontem percute ære.
Et præconem Medonta seruabimus, qui semper
Domo in nostra curam habuit (mei) dum puer essem.
Si iam non ipsum interfecit Philætius, vel subulcus,
Vel tibi obuius fuit ruenti in domo.
Sic dixit, hunc. a. audiuit Medon prudentia sciens.
Expauefactus enim iacebat sub sede, circum. a. pelle̅
Indutus bouis nuper excoriata̅, fugiens morte̅ nigra̅.
Statim. a. à throno surrexit, citò. a. abiecit bouina̅ (pel
Telemacho. a. postea prue̅s (illius) cepit genua, (lem.)
Et ipsum precans verba velocia allocutus est,
O amice, ego quide̅ hic sum, tu. a. cohibe (te,) dic. a.
Ne me impotenti robore lædat acuto ære (patri,
Viris procis iratus, qui totonderunt
Res in domibus, te autem stulti nihil honorauerunt.
Hunc. a. subridens alloquutus est prudens Vlysses,
Fide, quoniam te hic liberauit & seruauit,
Vt noscas in animo, & dicas & alij,
Multò satius esse benè quàm malè agere.
Sed egressi ex ædibus sedete foris
Ex cæde in aula, tuq́, & multùm famosus cantor,
Vt ego in domo elabora̅do peragam quod me oportet.
Sic dixit, hi autem exiuerunt domo euntes.
Sederunt autem igitur hi Iouis magni ad altare
Vndiq́, aspicientes, cædem expectantes semper.
Aspiciebat autem Vlysses ad suam domum, si quis adhuc virorum
Viuus sublateret fugiens mortem nigram.
Hos aũt vidit valde omnes in sanguine, & puluerib.
Prostratos multos sicut pisces quos piscatores
Concauum in littus album extra mare
Rete extraxerunt foraminosum, hi autem omnes
Vndas maris cupientes in arenis fusi sunt,
Horum quidem Sol perlustris abstulit animum.
Sic tunc igitur proci ad inuicem fusi erant.

Δὴ τό

Δὴ τότε Τηλέμαχον προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Τηλέμαχ' εἰ δ' ἄγε μοι κάλεσον τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Ὄφρα ἔπος εἴπωμι τό μοι καταθύμιόν ἐστιν.
Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δὲ φίλῳ ἐπεπείθετο πατρί·
Κινήσας δὲ θύρην, προσέφη τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Δεῦρο δὴ ὄρσο γρηῦ παλαιγενές, ἥτε γυναικῶν
Δμωάων σκοπός ἐσσι κατὰ μέγαρ' ἡμετεράων·
Ἔρχεο· κικλήσκει σε πατὴρ ἐμός, ὄφρα τι εἴπῃ.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν, τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος·
Ὤϊξεν δὲ θύρας μεγάρων εὖ ναιεταόντων·
Βῆ δ' ἴμεν. αὐτὰρ Τηλέμαχος πρόσθ' ἡγεμόνευεν.
Εὗρεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα μετὰ κταμένοισι νέκυσιν,
Αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον. [f] ὥστε λέοντα,
Ὅς ῥά τε βεβρωκὼς βοὸς ἔρχεται ἀγραύλοιο,
Πᾶν δ' ἄρα οἱ στῆθός τε παρήϊά τ' ἀμφοτέρωθεν
Αἱματόεντα πέλει· δεινὸς δ' εἰς ὦπα ἰδέσθαι.
Ὣς Ὀδυσεὺς πεπάλακτο πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν.
Ἡ δ' ὡς οὖν νέκυάς τε καὶ ἄσπετον εἴσιδεν αἷμα,
Ἴθυσέν ῥ' [g] ὀλολύξαι, ἐπεὶ μέγα εἴσιδεν ἔργον·
Ἀλλ' Ὀδυσεὺς κατέρυκε, καὶ ἔσχεθεν ἱεμένην περ.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἐν θυμῷ γρηῦ χαῖρε, καὶ ἴσχεο, μηδ' ὀλόλυζε.
Οὐχ' ὁσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάασθαι.
Τούσδε δὲ μοῖρ' ἐδάμασσε θεῶν, καὶ σχέτλια ἔργα.
Οὔτινα γὰρ τίεσκον ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
[h] Οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ὅτις σφέας εἰσαφίκοιτο·
Τῷ καὶ ἀτασθαλίῃσιν ἀεικέα πότμον ἐπέσπον.
[i] Ἀλλ' ἄγε μοι σὺ γυναῖκας ἐνὶ μεγάροις κατάλεξον
Αἵ τέ μ' ἀτιμάζουσι, καὶ αἳ νηλιτεῖς εἰσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι τέκνον ἀληθείην καταλέξω.
Πεντήκοντά τοι εἰσὶν ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκες
Δμωαὶ, τὰς μέν τ' ἔργα διδάξαμεν ἐργάζεσθαι,
Εἴριά τε ξαίνειν, καὶ * δουλοσύνης ἀνέχεσθαι
Τάων δώδεκα πᾶσαι ἀναιδείης ἐπέβησαν,
Οὔτ' ἐμὲ τίουσαι οὔτ' αὐτὴν Πηνελόπειαν.
Τηλέμαχος δὲ νέον μὲν ἀέξετο, οὐδέ ἑ μήτηρ
Σημαίνειν εἴασκεν ἐπὶ δμωῇσι γυναιξίν.
Ἀλλ' ἄγ' ἐγὼν ἀναβᾶσ' ὑπερώϊα σιγαλόεντα·
Εἴπω σῇ ἀλόχῳ, τῇ τις θεὸς ὕπνον ἐπῶρσε.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Μήπω τήνδ' ἐπέγειρε. σὺ δ' ἐνθάδε εἰπὲ γυναιξὶν
Ἐλθέμεναι αἵπερ πρόσθεν ἀεικέα μηχανόωντο.
Ὣς ἄρ' ἔφη. γρηῢς δὲ διὲκ μεγάροιο βεβήκει,
Ἀγγελέουσα γυναιξὶ, καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι.
Αὐτὰρ ὁ Τηλέμαχον καὶ βουκόλον ἠδὲ συβώτην
Εἰς ἓ καλεσσάμενος, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἄρχετε νῦν νέκυας φορέειν καὶ ἄνωχθε γυναῖκας·
Αὐτὰρ ἔπειτα θρόνους περικαλλέας ἠδὲ τραπέζας
Ὕδατι καὶ σπόγγοισι πολυτρήτοισι καθαίρειν.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ πάντα δόμον κατακοσμήσησθε,
Δμωὰς ἐξαγαγόντες ἐϋσταθέος μεγάροιο,
Μεσσηγύς τε θόλου καὶ ἀμύμονος ἕρκεος αὐλῆς
Θεινέμεναι ξίφεσιν τανυήκεσιν, εἰσόκε * πασῶν
Ψυχὰς * ἐξαφέλοισθε, καὶ ἐκλελάθοιντ' Ἀφροδίτης
Τὴν ἄρ' ὑπὸ μνηστῆρσιν ἔχον, μίσγοντό τε λάθρῃ.
Ὣς ἔφαθ'. αἱ δὲ γυναῖκες ἀολλέες ἦλθον ἅπασαι,
Αἶν' ὀλοφυρόμεναι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέουσαι.

Iam tunc Telemachum allocutus est prudens Vlysses,
Telemache eia agè mihi voca nutricem Eurycleam,
Vt verbum dicam, quod mihi in animo est.
Sic dixit, Telemachus autẽ dilecto obediuit patri,
Mota autem ianua allocutus est nutricem Eurycleã,
Eia iam huc ades anus olim genita, quæ mulierum
Famularum speculatrix es in domibus nostris,
Veni vocat te pater meus, vt aliquid dicat.
Sic locutus est, huic autem velox fuit verbum
Aperuit .a. ianuas domorum benè habitatarum.
Perrexit autem ire: at Telemachus antè præibat.
Inuenit posteà Vlyssem cum interfectis mortuis,
Sanguine & puluere inquinatum, tanquam leonem,
Qui comesturus bouem venit pernoctantem in agro,
Omne autem igitur ei pectusq; genæq; vtrinq;
Cruenta sunt, grauis autem in vultum videri.
Sic Vlysses inquinatus erat pedes & manus desuper.
Hæc .a. postq̃ igit̃ mortuosq; & magnũ inspexit sãgui-
Rectã prũpit vlulãdo, quoniã magnũ vidit op⁹. (nẽ,
Sed Vlysses prohibuit, & tenuit cupientem:
Et ipsam accersitam verba velocia allocutus est,
In animo anus gaude, & (te) cohibe neq; vlula.
Non pietas interfectos ob viros superbire.
Hos autem Parca domuit Deorum & impia opera.
Non aliquem .n. honorabant terrestrium hominum,
Non malũ, neq; quidẽ bonũ qui ad ipsos peruenisset,
Ideò et ꝑpter suas intẽperies indecentẽ mortẽ assecuti
At agè mihi tu mulieres eas in ædibus recense, (sunt.
Quæ me inhonorant, & quæ peccantes sunt.
Huc .a. rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Tibi enim ego tibi fili veritatem dicam.
Quinquaginta tibi sunt in domibus mulieres
Famulæ, has quidem opera docuimus operari,
Lanasq; extendere, & seruitutem tolerare. γρ. δουλοσύνην
Harum duodecim omnes impudentiã aggressæ sunt,
Neq; me honorantes, neq; ipsam Penelopem.
Telemachus .a. nuper quidem creuit, neq; ipsũ mater
Imperare siuit in famulis mulieribus.
Sed agè ego vbi ascendero in cœnacula splendida,
Dicam tuæ vxori, cui aliquis Deus somnum impulit.
Hanc .a. respondens allocutus est prudens Vlysses,
Nondum hanc excita, tu autem huc edic mulieribus
Vt veniant, quæ anteà indecentia operatæ sunt.
Sic dixit, anus autem per domum exiuit
Nunciatura mulieribus, & festinans ad reuertendũ,
At hic Telemachum, & bubulcum & subulcum
Ad se vocatos verba velocia allocutus est,
Incipite mortuos portare, & iubete mulieres.
At postea thronos pulchros & mensas
Aqua & spongijs foraminosis purgare.
At postquam iam totam domum ornauerint,
Famulas eductas ex bene stabili domo
Inter medium tholum, & laudatum septum aulæ,
Diuerberate ensibus longè acutis, donec omnium γρ. πασέων
Animas auferatis, & obliuiscantur Veneris. γρ. ἐξαφέλησθε.
Quam à procis habuerunt, mixtæq; suntq; clàm.
Sic dixit, hæ .a. mulieres congregatæ venerunt oẽs
Grauiter lugentes, teneram lacrymam defundentes.

Πρῶτα μὲν οὖν νέκυας φόρεον κατατεθνηῶτας,
Κὰδ δ' ἄρ ὑπ' αἰθούσῃ τίθεσαν εὐερκέος αὐλῆς,
Ἀλλήλοισιν ἐρείδουσαι· σήμαινε δ' Ὀδυσσεὺς
ἐπ. festinans Αὐτὸς * ἐπισπέρχων· ταὶ δ' ἐκφόρεον καὶ ἀνάγκῃ.
Αὐτὰρ ἔπειτα θρόνους περικαλλέας ἠδὲ τραπέζας
Ὕδατι καὶ σπόγγοισι πολυτρήτοισι κάθαιρον.
Αὐτὰρ Τηλέμαχος καὶ βουκόλος ἠδὲ συβώτης
Λίστροισιν δάπεδον πύκα ποιητοῖο δόμοιο
Ξῦον· ταὶ δ' ἐφόρεον δμωαί, τίθεσαν δὲ θύραζε.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πᾶν μέγαρον διεκοσμήσαντο,
Δμωὰς ἐξαγαγόντες ἐϋσταθέος μεγάροιο,
Μεσσηγύς τε θόλου καὶ ἀμύμονος ἕρκεος αὐλῆς,
Εἴλεον ἐν στείνει, ὅθεν οὔπως ἦεν ἀλύξαι.
Τοῖσι δὲ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἦρχ' ἀγορεύειν,
Μὴ μὲν [k] δὴ καθαρῷ θανάτῳ ἀπὸ θυμὸν ἑλοίμην
Τάων, αἳ δὴ ἐμῇ κεφαλῇ κατ' ὀνείδεα χεῦαν,
Μητέρι θ' ἡμετέρῃ, παρά τε μνηστῆρσιν ἴαυον.
Ὣς ἄρ' ἔφη· καὶ πεῖσμα νεὸς κυανοπρῴροιο
Κίονος ἐξάψας μεγάλης, περίβαλλε θόλοιο,
Ὑψόσ' ἐπεντανύσας, μή τις ποσὶν οὖδας ἵκοιτο.
Ὡς δ' ὅτ' ἂν ἢ κίχλαι τανυσίπτεροι ἠὲ πέλειαι
Ἕρκει ἐνιπλήξωσι, τό θ' ἑστήκει ἐνὶ θάμνῳ,
Αὖλιν ἐσιέμεναι· στυγερὸς δ' ὑπεδέξατο κοῖτος·
Ὣς αἵγ' ἑξείης κεφαλὰς ἔχον, ἀμφὶ δὲ πάσαις
Δειρῇσι βρόχοι ἦσαν, ὅπως οἴκτιστα θάνοιεν.
Ἤσπαιρον δὲ πόδεσσι μίνυνθά περ, οὔτι μάλα δήν.
Ἐκ δὲ Μελάνθιον ἦγον ἀνὰ πρόθυρόν τε καὶ αὐλήν·
Τοῦ δ' ἀπὸ μὲν ῥῖνάς τε καὶ οὔατα νηλέϊ χαλκῷ
Τάμνον, μήδεά τ' ἐξέρυσαν, κυσὶν ὠμὰ δάσασθαι,
Χεῖράς τ' ἠδὲ πόδας κόπτον κεκοτηότι θυμῷ.
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἀπονιψάμενοι χεῖράς τε πόδας τε,
Εἰς Ὀδυσῆα δόμονδε κίον· τετέλεστο δὲ ἔργον.
Αὐτὰρ ὅγε προσέειπε φίλην τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Οἶσε θέειον γρηῢ [l] κακῶν ἄκος, οἶσε δέ μοι πῦρ,
Ὄφρα θεειώσω μέγαρον· σὺ δὲ Πηνελόπειαν
Ἐλθεῖν ἐνθάδ' ἄνωχθι σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν·
Πάσας δ' ὄτρυνον δμῳὰς κατὰ δῶμα νέεσθαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε τέκνον ἐμὸν κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Ἀλλ' ἄγε τοι χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματ' ἐνείκω.
Μηδ' οὕτω ῥάκεσιν πεπυκασμένος εὐρέας ὤμους
Ἕσταθ' ἐνὶ μεγάροισι· νεμεσσητὸν δέ κεν εἴη. (σεύς,
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Πῦρ νῦν μοι πρώτιστον ἐνὶ μεγάροισι γενέσθω,
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Ἤνεικεν δ' ἄρα πῦρ καὶ θήϊον· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Εὖ διεθείωσεν μέγαρον καὶ δῶμα καὶ αὐλήν·
Γρηῢς δ' αὖτ' ἀπέβη διὰ δώματα κάλ' Ὀδυσῆος,
Ἀγγελέουσα γυναιξὶ, καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι.
Αἱ δ' ἴσαν ἐκ μεγάροιο, δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσαι.
Αἱ μὲν ἄρ' ἀμφεχέοντο καὶ ἠσπάζοντ' Ὀδυσῆα,
Καὶ κύνεον ἀγαπαζόμεναι κεφαλήν τε καὶ ὤμους,
Χεῖράς τ' αἰνύμεναι· τὸν δὲ γλυκὺς ἵμερος ᾕρει
Κλαυθμοῦ καὶ στοναχῆς· γίνωσκε δ' ἄρα φρεσὶ πάσας.

Primũ quidẽ igitur mortuos portauerũt interfectos,
Sub autem porticu deposuerunt benè septa aula
Ad inuicem innitentes, imperauit autem Vlysses
Ipse festinãs, hæ autem exportabant & necessitate (id
At postea thronos pulcros, & mensas (est, vi.
Aqua & spongijs multis foraminibus purgarunt.
At Telemachus, & bubulcus, & subulcus
Scopis pauimentum affabrè facta domus
Verrebant, hæ.a. exportauerũt famulæ, posuerũt aũt
At postquam omnem domum ornauerunt (foris.
Famulas eductas stabilis domus,
In medio testudinis, & laudati septi aulæ, (fugere.
(Loco) cõcluserũt in stricto vnde nõ aliquo modo erat
His autem Telemachus prudens incepit dicere,
Non quidem iam pura morte animum auferam
Harum, quæ iam meo capiti opprobria fuderunt
Matriq́; meæ, apudq́; procos dormiebant.
Sic dixit, & funem nauis nigræ
Ex columna suspensum magna circumiecit tholi
Altè extensum, ne quâ pedibus terram tangeret.
Sicut.a. quando vel turdellæ pandis alis vel columbæ
In septo (sese) cõquassant quod stat in fruticeto, (bile:
(Retis veluti) castra intrãtes, odiosũ.a. susceptũ est cu-
Sic hæ ordinatim capita habebãt, circum.a. omnibus
Collis laquei erant, vt miserrimè morerentur.
Tremebant autem pedibus paululum non valde diu.
Educunt autem Melanthiũ in vestibulumq́; & aulã.
Huius aũt quidẽ naresq́; & aures sæuo ære (medẽda,
Absciderunt, genitaliaq́; extraxerũt canib. cruda co-
Manusq́; & pedes inciderunt excandescenti animo.
Hi quidem posteà abluti manusq́; pedesq́; (opus.
Ad Vlyssem domũ (nimirũ) iuerunt, perfectum est.a.
At hic allocutus est dilectam nutricẽ Eurycleã, (gnẽ
Porta sulphur an⁹ malorũ medelã, porta.a. mihi i-
Vt fumigem domum, tu autem Penelopem
Venire huc iube cum ancillis mulieribus:
Omnes autem impelle famulas vt domum veniant.
Hũc.a. rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Certè iam hæc fili mi secundum decens dixisti,
Sed agè chlanamq́; chitonaq́; vestimenta portabo.
Non autem sic vestibus tectus latos humeros
Sta in domibus, culpandum autem esset.
Hanc autem rursus alloquutus est prudens Vlysses.
Ignis nunc mihi primùm in domibus fiat.
Sic dixit, neq; nõ obediuit dilecta nutrix Euryclea,
Portauit autem igitur ignem & sulphur, at Vlysses
Benè adoleuit domum amplã, & domum, & aulam.
Anus autẽ rursus ascendit per domos pulcras Vlyssis,
Nuncians mulieribus, & properans vt rediret.
Hæ autem iuerunt ex domo tædas in manib. tenẽtes.
Hæ qdẽ igitur circũfundebantur, et salutabãt Vlyssẽ,
Et osculabantur amplectentes caputq́; & humeros,
Manusq́; capientes, hũc autem dulce desideriũ cepit
Fletus & suspirij: nouit autem igitur mẽtibus omnes.

COMMENTARIVS.

a Γουνοῦμαί σ' Ὀδυσσεῦ.] Mortem deprecatur hic Leiodes eo nomine quòd nihil iniusti hactenus in Vlyssis ædibus patrauerit, quin potius sæpissimè petulantiam reliquorum cohibuerit pro viribus, quanquam parum aut ferè nihil profecerit, siquidem eos minimè sibi audientes habuerit, vnde merita etiam morte eos perijsse dicit. Se verò, qui omnia officia Vlysseæ familiæ præbuerit, gratiam eorum promeritum, id est, vitam: siquidem mors sit malefactorum merces. At Vlysses has excusationes respuit, quòd alijs

alijs proteruè se gerentibus permixtus idem cum illis votum habuerit, tum vt Vlysses nunquam rediret, tum vt vxorem etiam posset ducere Penelopen. Ergo hic Leiodes ea quidem quæ recta sunt vidit: immò hæc futura quoq; præuidit, sed tamen aliorum consortio vsus, videtur illas cogitationes præ nimio illo & flagranti in Penelopen amore consopisse. Itaq; meritò quoque ijs in morte est comes, qui in vita tam flagitiosa eos non deseruit.

b ἐξ Διὸς μεγάλου ποτὶ βωμὸν] Ad aram Iouis confugere volebat, vt in loco sacro tutior esset. Mos est enim antiquissimus, vt qui mortem promerebantur, si aram cuiusdam Dei apprehendissent, inuiolati manerent, vt ex hoc loco constat: quod varijs tum Græcorum tum Latinorum historijs confirmari potest: res est satis in promptu. Mirum autem est quod ex duplici illa deliberatione posteriorem elegerit, cùm maior omnino salutis spes ex priore illi sese ostentare videretur. Sed Poëta hanc laudem quoq; Vlyssi suo affingere voluit vt Musico (quod genus hominum sacrosanctum esse existimat) piè parceret. Per Musicum autem, quem Poëta ἀοιδὸν vocat, non intelligit hominem nuda illa canendi scientia instructum, quales sunt hodierni nostri homines, qui concentus illos arte sua peritè concinnant exquisita & voluptuosissima harmonia, sed eum qui & diuinarum & humanarum rerum notitia apprimè est imbutus, quod Poëta dicit θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν ἀείδω, id est, vt interpretatur rectè noster Eustathius, θεῖα καὶ ἀνθρώπινα πραγματευόμενος ἐπιστήμῃ, qualem posteà Philosophum appellarunt. quæ indigetatio propriè antiquis illis ἀοιδοῖς & Musicis conuenit. Enimuerò arcana Theologiæ mysteria illa maximè ratione humano generi reserari, & fundamenta illius religionis ante tot secula non alio modo iacta fuisse constat. Hinc Orphei, Lini, Musæi & aliorum Theologia, vt aliàs pluribus dicemus. De Phemio quoq; alibi. Per cantores deniq; nihil aliud intelligit Poëta quàm ipsos poëtas, quorum erat non solùm versus condere, sed etiam eos ad instrumenta musica decantare. Quæ omnia nostris seculis iam à prisca illa consuetudine desciuerunt: vtrumq; enim munus rarò in vno reperias, sed miserè in varios discerpitur, immò penè vtrumq; iam pro re ludicra, & quasi superflua habetur, atq; in homines nihili & in fæcem populi cadit. quod nō solùm pro honestissima, sed etiam sacerrima & sanctissima habebatur, adeò vt piaculum esset, in eorum capita, qui illa profiterentur sæuire. Itaq; optimè facit Poëta, qui tantam labem Vlyssi non inurit, vt manus huic Phemio inferat, mediante Telemacho, qui ea de re patrem alloquitur, à quo etiam impetrat vitam illi præconi Medonti.

c ὡς κακοεργίης] Egregia planè vox & omnino veritati consentanea. Siquidem ij, qui malè & vitiosè viuunt, miserum tandem exitum sortiuntur, meritamq; mercedem suorum scelerum recipiunt: quod arbitror Vlyssem innuere, idq; appositè ad rem præsentem, vbi proci exitiosas petulantiæ & proteruiæ suæ pœnas luunt: hic verò Medon & Phemius, qui nullam Vlysseæ familiæ iniuriam fecerant, sed omni potiùs studio eam complectebantur, eorum numero eximuntur, salutem, quam poposcerant, accipientes.

d αἵματι κονίης] Notabant veteres, non fuisse stratum lapidibus huius μεγάρου (locus est, in quo viri conuiuantur, quò mulieres non accedunt, qui & ἀνδρὼν dicitur) pauimentum siquidem puluerulentum fuerit. Ego verè hoc κατάχρησιν esse puto. Licet enim purgatum anteà aqua fuerit, tamen nihil impedit, quominus puluerem concursus tot hominum statim illi insperserit. Et libro sequenti circa initium ... videtur indicare, fuisse illud pauimentum lapidibus stratum, vt quidam etiam interpretantur: immò expressè eodem libro λάινον οὐδὸν appellat Poëta.

e ὥς τ' ἰχθύας] Procos mortuos piscibus comparat: Vlyssem verò Soli, qui illos procos interemit, vt Sol illos pisces. Res ita habet. Pisces non solùm alibi quàm in aquis viuere non possunt, sed etiam Solem planè pati nequeunt: ideò vibrante calidiores radios Sole medias aut imas aquas quærunt, rarò superficiei innatant. quod etiam piscatores intelligunt, qui aut nubilo die aut fracto Solis fulgore piscari solent. Dixi pisces in terris non viuere, nempe ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. Scio enim quid Athenæus lib. 8. ex Polybio, Theophrasto & alijs scribat de piscibus in terra degentibus: quod suo loco examinabimus. Notandum porrò hoc loco quod obseruabant veteres, Poëtam hic solùm piscationis cum retibus meminisse. Nam quod in Iliade dicit μή πως ὡς ἀψῖσι λίνου ἁλόντε πανάγρου, incertum esse dicunt, an de piscibus, an de pedestribus animantibus, an verò de auibus intelligat.

f ὥστε λέοντα] Non cessat famam Vlyssis illustrare, quem anteà Soli, nunc leoni magnificè comparat. Omnino autem veram effigiem hominis à cæde perpetrata nouissimè desistentis proponit.

g ὀλολύξαι] In hunc vlulatum præ gaudio hæc anus erumpebat, at Vlysses rectè paulò pòst monet illam, non esse honestum ob hostium mortem exultare non quòd omnino gaudendum non sit, sed quòd illa lætitia non sit exerenda, quasi dicat modum esse in hac parte adhibendum. In ijs enim, quæ per se vitiosa non sunt excessu peccare possumus, & hoc in albo intemperantiæ videtur posse recenseri.

h οὐ κακόν] Istud fuit mirum procorum ingenium, qui neq; malorum neq; bonorum societate, qui quidē ad eos peregrè aduenirent, sint delectati. Mira, inquam, ista φιλαυτία, vt reliquam omnem humanitatem exuisse crediderīs. Adeò porrò suis commodis velificabantur, vt sine vllo discrimine neminem in partem eorum admiserint. Quàm iustas ergo luere pœnas, & quàm memorabili exemplo diuinæ vindictæ, quæ licet serò interdum, at grauissimè sanè homines tandem plectit.

i ἀλλ' ἄγε] Meminit Vlysses libidinosarum illarum mulierum, quas ipse tales præterita nocte reipsa comprobarat. Itaq; eas etiam vlturus designari sibi ab Euryclea petit. Quod illa faciet, & tandem illæ, vt & Melanthius, supplicium luent. Interea mundabatur ille μέγαρον à sanguine procorum & pristinæ illi elegantiæ ac nitori restituetur.

k μὴ μὲν καθαρῷ] Puram mortem appellat, ea quæ non est ignominiosa, quæ & naturalis & violenta esse potest. Ergo impura contrà, vt quæ suspendio contingit, aut cùm quis sibi proprias manus infert. Quidam autem mortem putam, simplicem intelligunt, vt monet noster Eustathius. Sed prior interpretatio mihi valdè arridet.

l κακῶν ἄκος] Sulphuri magnæ tributæ sunt vires ad omne genus corruptionis repurgandum, planè propter illam odoris, quem vrendo emittit, acredinem, quod innuit Poëta, cùm illud malorum remedium appellat. Itaq; ad sacra etiam est admissum, & ad lustrationes. Qua de re memini nos aliàs nonnulla annotasse. Sed hic latissimus se aperit campus de sulphuris facultatibus scribendi, ex nobilissimo illo epitheto, quod ei doctissimus Poëta tribuit. At tempus me prius defecerit, si omnia accuratè ea de re obseruare velim. Theophrastus Paracelsus, sine præfatione honoris à nemine vnquam nominandus, varijs locis huius vaporis, vt loquuntur Chemistæ, vel fueci terrei, vt alia Physicorum turba indigetat, insignes ad morborum remedia vires exponit. Id inculcare operæ non est pretium. Sanè illius sectatores testantur, oleum sulphuris ritè administratum omnia ægritudinum genera facilè sanare: cuius ego mira quædam experimenta vidi, & in me ipso sum expertus, vt meritò illud κακῶν ἄκος appellari mereatur. Ex eius ergo suffitu ab illa recenti procorum cæde purgantur ædes Vlyssis, quę ex illa fuerant contaminatę. Religio veterum hac in parte est obseruanda.

FINIS LIBRI XXII. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ψ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΜΟ'Σ Ὀδυσσέως ὑπὸ τῆς γυναικὸς, καὶ τῆς τῆς πλάνης διηγήσεως ἀνακεφαλαίωσις, καὶ Ὀδυσσέως καὶ Τηλεμάχου μετὰ τῶν οἰκείων ἔξοδος.

Ἄλλως.

ψῖ δ' ἀναγνωρίζει πόσιν ὃν πάρος Πηνελόπεια.

ARGVMENTVM LIBRI VIGESIMI tertij Odysseæ.

AGNITIO Vlyssis apud vxorem, & erroris narrationum breuis summa. Et Vlyssis & Telemachi cum domesticis exitus.

Aliud.

Ψ, autem, cognoscit maritum suum quondam Penelope

Γρηῢς δ' εἰς ὑπερῷ' ἀνεβήσατο καγχαλόωσα,
Δεσποίνῃ ἐρέουσα φίλον πόσιν ἔνδον ἐόντα.
Γούνατα δ' ἐρρώσαντο, πόδες δ' ὑπερικταίνοντο.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἔγρεο Πηνελόπεια, φίλον τέκος, ὄφρα ἴδηαι
Ὀφθαλμοῖσι τεοῖσι τά τ' ἔλδεαι ἤματα πάντα.
Ἦλθ' Ὀδυσσεὺς, καὶ οἶκον ἱκάνεται ὀψέ περ ἐλθών.
Μνηστῆρας δ' ἔκτεινεν ἀγήνορας, οἵ θ' ἑὸν οἶκον
Κήδεσκον, καὶ κτήματ' ἔδον, βιόωντό τε παῖδα.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
ᵇΜαῖα φίλη, μάργην σε θεοὶ θέσαν, οἵ τε δύνανται
Ἄφρονα ποιῆσαι, καὶ ἐπίφρονά περ μάλ' ἐόντα,
Καί τε χαλιφρονέοντα σαοφροσύνης ἐπέβησαν·
γρ. περιέβλαψαν· Οἵ σε* περ ἔβλαψαν· πρὶν δὲ φρένας αἰσίμη ἦσθα.
Τίπτε με λωβεύεις πολυπενθέα θυμὸν ἔχουσαν,
γρ. παρεξερέουσα, Ταῦτα * παρὲξ ἐρέουσα; καὶ ἐξ ὕπνου μ' ἀνεγείρεις
Ἡδέος, ὅς μ' ἐπέδησε φίλα βλέφαρ' ἀμφικαλύψας;
Οὐ γάρ πω τοιόνδε κατέδραθον, ἐξ οὗ Ὀδυσσεὺς
Ὤχετ' ἐποψόμενος Κακοΐλιον οὐκ ὀνομαστήν.
γρ. ἔρχεο Ἀλλ' ἄγε νῦν κατάβηθι, καὶ ἂψ * ἔρχευ μέγαρόνδε.
Εἰ γάρ τίς μ' ἄλλη γε γυναικῶν, αἵ μοι ἔασι,
Ταῦτ' ἐλθοῦσ' ἤγγειλε, καὶ ἐξ ὕπνου μ' ἀνέγειρε,
Τῶ κε τάχα στυγερῶς μιν ἐγὼν ἀπέπεμψα νέεσθαι
γρ. μέγαρον· γρ. τοῦτό γε γῆρας Αὖτις ἔσω μεγάρων· σὲ δὲ * τοῦτό γε γῆρας ὀνήσει.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Οὔ τί σε λωβεύω τέκνον φίλον· ἀλλ' ἔτυμόν τοι
Ἦλθ' Ὀδυσσεὺς, ᶜ καὶ οἶκον ἱκάνεται, ὡς ἀγορεύω.
Ὁ ξεῖνος, τὸν πάντες ἀτίμων ἐν μεγάροισι·
Τηλέμαχος δ' ἄρα μιν πάλαι ᾔδεεν ἔνδον ἐόντα.
Ἀλλὰ σαοφροσύνῃσι νοήματα πατρὸς ἔκευθεν,
Ὄφρ' ἀνδρῶν τίσαιτο βίην ὑπερηνορεόντων.
Ὣς ἔφατ'. ᵈ ἡ δ' ἐχάρη, καὶ ἀπὸ λέκτροιο θοροῦσα
Γρηῒ περιπλέχθη, βλεφάρων δ' ἀπὸ δάκρυον ἧκε·
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Εἰ δ' ἄγε δή μοι μαῖα φίλη νημερτὲς ἐνίσπες,
Εἰ ἐτεὸν δὴ οἶκον ἱκάνεται, ὡς ἀγορεύεις,
Ὅππως δὴ μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφῆκε
Μοῦνος ἐών, οἱ δ' αἰὲν ἀολλέες ἔνδον ἔμιμνον.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
γρ. ἄκουσα ᵉΟὐκ ἴδον, οὐ πυθόμην, ἀλλὰ στόνον οἶον * ἄκουον
Κτεινομένων· ἡμεῖς δὲ μυχῷ θαλάμων εὐπήκτων
Ἥμεθ' ἀτυζόμεναι, σανίδες δ' ἔχον εὖ ἀραρυῖαι.
Πρίν γ' ὅτε δή με σὸς υἱὸς ἀπὸ μεγάροιο κάλεσσε
Τηλέμαχος· τὸν γάρ ῥα πατὴρ προέηκε καλέσσαι.
Εὗρον ἔπειτ' Ὀδυσῆα μετὰ κταμένοισι νέκυσσιν
Ἑσταόθ'· οἱ δέ μιν ἀμφὶ κραταίπεδον οὖδας ἔχοντες,
Κείατ' ἐπ' ἀλλήλοισιν. ἰδοῦσά κε θυμὸν ἰάνθης
Αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον, ὥστε λέοντα.
Νῦν οἱ μὲν δὴ πάντες ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσιν
Ἀθρόοι· αὐτὰρ ὁ δῶμα θεειοῦται περικαλλές,
Πῦρ μέγα κηάμενος. σὲ δέ με προέηκε καλέσσαι.
Ἀλλ' ἕπευ, ᶠ ὄφρα σφῶϊν ἐϋφροσύνης ἐπιβῆτον
Ἀμφοτέρω φίλον ἦτορ. ἐπεὶ κακὰ πολλὰ πέποσθε.
Νῦν δ' ἤδη τόδε μακρὸν ἐέλδωρ ἐκτετέλεσται.
Ἦλθε μὲν αὐτὸς ζωὸς ἐφέστιος, εὗρε δὲ καὶ σὲ

ANVS autem in cœnacula ascendēs exultabunda,
Hera dictura dilectum maritū intus esse.
Genua a. firma habebat, pedes emicabāt & mouebantur (gaudio.)
Stetit autem igitur super capite, & ipsam affata est:
Surge Penelope dilecta filia, vt videas
Oculis tuis, quæ cupiebas dies omnes.
Venit Vlysses, & domum aduenit serò licet redux.
Procos autem interfecit superbos. qui suam domum
Contristabant, & res comedebāt violabantq́; filium.
Hanc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Nutrix dilecta, insanam te Dei fecerunt, qui possunt
Insipientem facere, eum qui vel prudētissimus fuerit,
Et delirū effecerūt vt prudentiā intret (& assequeretur.)
Qui te læserunt, antea. a. mentibus bona eras.
Cur me lædis perdolentem animum habentem
Hec (præter verum) dicens? & ex somno suscitas
Dulci, q me ligauit vt dilectas palpebras cōplecteretur?
Non enim tantum dormiui, ex quo Vlysses
Iuit visurus malum Ilium non nominandum,
Sed agè nunc descende, & retrò vade domum:
Si enim aliqua me alia mulierum, quæ mihi sunt,
Hæc profecta nunciasset, & ex somno excitasset,
Ideò citò odiosè ipsam ego remisissem ire
Rursus intra domos: te autem hæc senectus iuuat.
Hāc. a. rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Non te lædo filia dilectā, sed verè tibi
Venit Vlysses, & domum suscepit, sicut dico.
(ille) hospes, quem omnes inhonorabant in ædibus.
Telemachus aūt igitur iamdiu cognouit intus esse,
Sed prudentijs cogitationes patris occultabat,
Vt virorum puniret violentias superborum.
Sic dixit, hæc autem lætata est à lecto saltans
Anum circumplexa est, à palpebris. a. lacrymā misit,
Et ipsam vocatam verba velocia allocuta est,
Eia agè iam mihi nutrix dilecta verum dic.
Si verè iam domum venit vt dicis,
Quomodo iam procis impudentibus manus immisit
Solus nimirū, hi. a. semper congregati intus manebāt?
Hāc. a. rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Non vidi, nō audiui, sed suspirium solum audiui (rū
Interfectorū, nos. a. in successu thalamorū benè facto-
Sedebamus, timentes, tabulæ. a. tenebāt benè congruæ.
Antea, quando iam me tuus filius à domo vocauit
Telemachus, hunc enim præmisit vocare.
Inueni postea Vlyssem inter interfectos mortuos
Stantem, hi autem ipsum circum lapidibus stratū pauimentum tenentes
Iacebāt ad inuicē, tu cōspicata. a. animo delectareris
Sanguine & crurore fœdatum, tanquam leonem,
Nunc hi quidem iam omnes in aularibus ianuis
Congregati, at hic domum fumigat perpulcram
Igni magno accenso, te autem me præmisit vocare.
Sed sequere, vt vobis lætitia ineatis (stis,
Ambo vos dilecto corde, quoniā mala multa passi e-
Nunc aūt iam hoc longum desiderium perfectum est.
Venit quidē ipse viuus domum suam. inuenit. a. & te

Καὶ

Καὶ παῖδ᾽ ἐν μεγάροισι· κακῶς δ᾽ οἵπερ μιν ἔρεζον
Μνηστῆρες, τοὺς πάντας ἐτίσατο ᾧ ἐνὶ οἴκῳ.
Τὴν δ᾽ αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Μαῖα φίλη, μή πω μέγ᾽ ἐπεύχεο καγχαλόωσα.
Οἶσθα γὰρ ὥς κ᾽ ἀσπαστὸς ἐνὶ μεγάροισι φανείη
Πᾶσι, μάλιστα δ᾽ ἐμοί τε καὶ υἱεῖ τὸν τεκόμεσθα.
Ἀλλ᾽ οὐκ ἔσθ᾽ ὅδε μῦθος ἐτήτυμος, ὡς ἀγορεύεις·
Ἀλλά τις ἀθανάτων κτεῖνε μνηστῆρας ἀγαυούς,
Ὕβριν ἀγασσάμενος θυμαλγέα καὶ κακὰ ἔργα.
Οὔτινα γὰρ τίεσκον ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Οὐ κακὸν οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ὅτις σφέας εἰσαφίκοιτο·
Τῷ δι᾽ ἀτασθαλίας ἔπαθον κακόν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ὤλεσε τηλοῦ νόστον Ἀχαιΐδος, ὤλετο δ᾽ αὐτός.
Τὴν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Τέκνον ἐμὸν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
Ἣ πόσιν ἔνδον ἐόντα παρ᾽ ἐσχάρῃ, οὔποτ᾽ ἔφησθα
Οἴκαδ᾽ ἐλεύσεσθαι; θυμὸς δέ τοι αἰὲν ἄπιστος.
Ἀλλ᾽ ἄγε τοι καὶ σῆμα ἀριφραδὲς ἄλλο τι εἴπω·
Οὐλὴν, τήν ποτέ μιν σῦς ἤλασε λευκῷ ὀδόντι.
Τὴν ἀπονίζουσα φρασάμην. ἔθελον δέ σοι αὐτῇ
Εἰπέμεν· ἀλλά με κεῖνος ἑλὼν ἐπὶ μάστακα χερσὶν,
Οὐκ ἔα εἰπέμεναι, πολυϊδρείῃσι νόοιο.
Ἀλλ᾽ ἕπευ· αὐτὰρ ἐγὼν ἐμέθεν περιδώσομαι αὐτῆς,
Αἴ κέν σ᾽ ἐξαπάφω, κτεῖναί μ᾽ οἰκτίστῳ ὀλέθρῳ.
Τὴν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια,
Μαῖα φίλη, χαλεπόν σε θεῶν αἰειγενετάων
Δήνεα εἴρυσθαι, μάλα περ πολύϊδριν ἐοῦσαν.
Ἀλλ᾽ ἔμπης ἴομεν μετὰ παῖδ᾽ ἐμὸν, ὄφρα ἴδωμαι
Ἄνδρας μνηστῆρας τεθνηότας, ἠδ᾽ ὃς ἔπεφνεν.
Ὣς φαμένη κατέβαιν᾽ ὑπερώϊα· πολλὰ δέ οἱ κῆρ
Ὥρμαιν᾽, ἢ ἀπάνευθε φίλον πόσιν ἐξερεείνοι,
Ἢ παρστᾶσα κύσειε κάρη καὶ χεῖρε λαβοῦσα.
Ἡ δ᾽ ἐπεὶ εἰσῆλθεν καὶ ὑπέρβη λάϊνον οὐδὸν,
Ἕζετ᾽ ἔπειτ᾽ Ὀδυσῆος ἐναντίη ἐν πυρὸς αὐγῇ,
Τοίχου τοῦ ἑτέρου· ὁ δ᾽ ἄρα πρὸς κίονα μακρὴν
Ἧστο κάτω ὁρόων, ποτιδέγμενος εἴ τί μιν εἴποι
Ἰφθίμη παράκοιτις, ἐπεὶ ἴδεν ὀφθαλμοῖσιν.
Ἡ δ᾽ ἄνεω δὴν ἧστο, τάφος δέ οἱ ἦτορ ἵκανεν.
Ὄψει δ᾽ ἄλλοτε μέν μιν * ἐνωπαδίως ἐσίδεσκεν,
Ἄλλοτε δ᾽ ἀγνώσασκε κακὰ χροῒ εἵματ᾽ ἔχοντα.
Τηλέμαχος δ᾽ ἐνένιπεν, ἔπος τ᾽ ἔφατ᾽, ἔκ τ᾽ ὀνόμαζε,
Μῆτερ ἐμὴ, δύσμητερ, ἀπηνέα θυμὸν ἔχουσα,
Τίφθ᾽ οὕτω πατρὸς νοσφίζεαι, οὐδὲ παρ᾽ αὐτὸν
Ἑζομένη μύθοισιν ἀνείρεαι οὐδὲ μεταλλᾷς;
Οὐ μέν κ᾽ ἄλλη γ᾽ ὧδε γυνὴ τετληότι θυμῷ
Ἀνδρὸς * ἀφεσταίη, ὅς οἱ κακὰ πολλὰ μογήσας
Ἔλθοι ἐεικοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.
Σοὶ δ᾽ αἰεὶ κραδίη στερεωτέρη ἐστὶ λίθοιο.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Τέκνον ἐμὸν, θυμός μοι ἐνὶ στήθεσσι τέθηπεν.
Οὐδέ τι προσφάσθαι δύναμαι ἔπος, οὐδ᾽ ἐρέεσθαι,
Οὐδ᾽ εἰς ὦπα ἰδέσθαι ἐναντίον. εἰ δ᾽ ἐτεὸν δὴ
Ἔστ᾽ Ὀδυσεὺς, καὶ οἶκον ἱκάνεται; ἦ μάλα νῶϊ
Γνωσόμεθ᾽ ἀλλήλων καὶ λώϊον. ἔστι γὰρ ἡμῖν
Σήμαθ᾽ ἃ δὴ καὶ νῶϊ κεκρυμμένα ἴδμεν ἀπ᾽ ἄλλων.
Ὣς φάτο, μείδησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,
Αἶψα δὲ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχ᾽, ἤτοι μητέρ᾽ ἐνὶ μεγάροισιν ἔασον

Et filium domi, male autem super ipsum fecerant
Proci, quos omnes puniuit sua in domo.
Hanc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Nutrix dilecta, ne sane magnum (te) iactes irridens:
Scis enim quod gratus in domo appareret
Omnibus, maxime.a. mihiq; & filio, quem genuimus,
Sed non est hoc verbum verum sicut dicis.
Sed aliquis immortalium interfecit procos superbos,
Iniuriã demiratus acerbã, animi dolores et mala opa.
Non aliquẽ enim honorabant terrestriũ hominum,
Non malũ, neq; quidẽ bonum quicunq; ipsos adueniт.
Ideo propter iniquitates passi sunt malum: at Vlysses
Perdidit longe reditum Graeciæ, periјt autem ipse.
Huic.a. postea respondit dilecta nutrix Euryclea
Filia mea, quale te verbum fugit septum dentium?
Quæ maritum intus foco assidentem nunquam dicis
Domũ esse venturũ. animus.a. tibi semper incredul⁹,
Sed age tibi & signum permanifestum aliud dicam.
Cicatricem, quam quondã ipsi sus inflixit albo dente,
Hanc dum abluerẽ agnoui. volebam autem tibi ipsa
Dicere, sed me ille captam in ore manibus
Non siuit dicere prudentiјs mentis,
Sed sequere, at ego meipsam condonabo,
Si te decepero, interfice me miserrima morte.
Hanc autem respondit postea prudens Penelope,
Nutrix dilecta, difficile te Deorum semper genitorũ
Consilia trahere, licet multarum rerum sis perita.
Sed tamen eamus ad filium, vt videam
Viros procos interfectos, & (eum) qui illos interfecit.
Sic locuta, descendit cœnaculum, multa aũt ei cor
Mouebat, an seorsim dilectum interrogaret maritũ,
An astans osculаretur caput & manus captas.
Hæc.a. postq̃ ingressa est, & trãsiuit lapideũ pauimẽ-
Sedit postea Vlysse contra in ignis splendore (tum,
Parietis alterius, hic autem igitur ad columnã longã
Sedebat deorsum vidẽs, expectãs si ipsum alloqueretur
Fortis vxor, postquam vidit oculis.
Hæc autem tacita diu sedit: stupor aũt & cor cepit.
Aspectu autem aliquando ipsum perspicue videbat, γρ. ἐνωπαδίως
Aliquando autem ignorabat mala corpori vestimenta habentem.
Telemach.a. locut⁹ est verbũq; dixit denominauitq;,
Mater mea, mala mater, sæuum animum habens,
Cur sic à patre recedis? neq; apud meipsum
Sedens verbis interrogas? neq; scrutaris?
Non quidem alia sic mulier tolerabili animo
Viro abstineret, qui ei multa mala perpessus γρ. ἀποσταίη
Venisset vigesimo anno (in) patriam terram.
Tibi autem semper cor durius est lapide.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Fili mi, animus mihi in pectoribus stupefactus est,
Neq; dicere possum verbũ, neq; interrogare,
Neq; in vultum videre contra, si vere iam
Est Vlysses, & domum venit certe valde nos
Cognoscemus inter nos & melius, sunt enim nobis
Signa, quæ iam & nobis abscondita scimus ab aliјs.
Sic dixit, risit autem pertolerans diuus Vlysses.
Statim.a. Telemachum verba velocia allocutus est,
Telemache, certe matrem in ædibus dimitte

Πειρά-

Πειράζειν ἐμέθεν· τάχα δὲ φράσεται καὶ ἄρειον.
Νῦν δ' ὅττι ῥυπόω, κακὰ δὲ χροῒ εἵματα εἷμαι,
Τοὔνεκ' ἀτιμάζει με, καὶ οὔπω φησὶ τὸν εἶναι.
Ἡμεῖς δὲ φραζώμεσθ' ὅπως ὄχ' ἄριστα γένηται.
Καὶ γάρ τίς θ' ἕνα φῶτα κατακτείνας ἐνὶ δήμῳ,
Ὧ μὴ πολλοὶ ἔωσιν ἀοσσητῆρες ὀπίσσω,
Φεύγει, πηούς τε προλιπὼν καὶ πατρίδα γαῖαν·
Ἡμεῖς δ' ἕρμα πόληος ἀπέκταμεν, οἳ μέγ' ἄριστοι
Κούρων εἰν Ἰθάκῃ τῶ σε φράζεσθαι ἄνωγα.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Αὐτὸς ταῦτά γε λεῦσσε πάτερ φίλε· σὴν γὰρ ἀρίστην
γρ. ἀνθρώποισι Μῆτιν ἐπ' * ἀνθρώπους φάσ' ἔμμεναι, οὐδέ κέ τίς τοι
Ἄλλος ἀνὴρ ἐρίσειε καταθνητῶν ἀνθρώπων.
Ἡμεῖς δ' ἐμμεμαῶτες ἅμ' ἑψόμεθ', οὐδέ τί φημι
Ἀλκῆς δευήσεσθαι, ὅση δύναμίς γε πάρεστι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Τοιγὰρ ἐγὼν ἐρέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα.
Πρῶτα μὲν ἂρ λούσασθε, καὶ ἀμφιέσασθε χιτῶνας,
Δμῳὰς τ' ἐν μεγάροισιν ἀνώγετε εἵμαθ' ἑλέσθαι.
Αὐτὰρ θεῖος ἀοιδὸς ἔχων φόρμιγγα λίγειαν
Ἡμῖν ἡγείσθω φιλοπαίγμονος ὀρχηθμοῖο,
Ὥς κέν τις φαίη γάμον ἔμμεναι, ἐκτὸς ἀκούων,
Ἢ ἀν' ὁδὸν στείχων, ἢ οἳ περιναιετάουσι.
Μὴ πρόσθε κλέος εὐρὺ φόνου κατὰ ἄστυ γένηται
Ἀνδρῶν μνηστήρων, πρίν γ' ἡμέας ἐλθέμεν ἔξω
Ἀγρὸν ἐς ἡμέτερον πολυδένδρεον· ἔνθα δ' ἔπειτα
Φρασσόμεθ' ὅττι κε κέρδος Ὀλύμπιος ἐγγυαλίξῃ.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο.
Πρῶτα μὲν οὖν λούσαντο, καὶ ἀμφιέσαντο χιτῶνας·
Ὅπλισθεν δὲ γυναῖκες· ὁ δ' εἵλετο θεῖος ἀοιδὸς
Φόρμιγγα γλαφυρήν, ἐν δέ σφισιν ἵμερον ὦρσε
Μολπῆς τε γλυκερῆς καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο.
γρ. περιστενα-χίζε Τοῖσιν δὲ μέγα δῶμα * περίστεια χίζετο ποσσὶν
Ἀνδρῶν παιζόντων καλλιζώνων τε γυναικῶν.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε δόμων ἔκτοσθεν ἀκούων,
Ἦ μάλα δή τις ἔγημε πολυμνήστην βασίλειαν.
Σχετλίη, οὐδ' ἔτλη πόσιος οὗ κουριδίοιο
γρ. ἧος Εἴρυσθαι μέγα δῶμα διαμπερές, * ὄφρ' ἂν ἵκοιτο.
Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε· τὰ δ' οὐκ ἴσαν ὡς ἐτέτυκτο.
Αὐτὰρ Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα ᾧ ἐνὶ οἴκῳ
Εὐρυνόμη ταμίη λοῦσεν, καὶ χρῖσεν ἐλαίῳ·
Ἀμφὶ δέ μιν φᾶρος καλὸν βάλεν ἠδὲ χιτῶνα.
Αὐτὰρ κακκεφαλῆς χεῦεν πολὺ κάλλος Ἀθήνη,
Μείζονά τ' εἰσιδέειν καὶ πάσσονα· κὰδ δὲ κάρητος
Οὔλας ἧκε κόμας ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας.
Ὡς δ' ὅτε τις χρυσὸν περιχεύεται ἀργύρῳ ἀνὴρ
Ἴδρις, ὃν Ἥφαιστος δέδαεν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη
Τέχνην παντοίην, χαρίεντα δὲ ἔργα τελείει,
Ὣς μὲν τῷ περίχευε χάριν κεφαλῇ τε καὶ ὤμοις.
Ἐκ δ' ἀσαμίνθου βῆ δέμας ἀθανάτοισιν ὁμοῖος·
Ἂψ δ' αὖτις κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη,
Ἀντίον ἧς ἀλόχου, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Δαιμονίη, περὶ σοί γε γυναικῶν θηλυτεράων
Κῆρ ἀτέραμνον ἔθηκαν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες.
γρ. ἄλλη γ' Οὐ μέν κ' * ἄλλη ὧδε γυνὴ τετληότι θυμῷ
γρ. ἀποσταίη, Ἀνδρὸς * ἀφεσταίη, ὅς οἱ κακὰ πολλὰ μογήσας
Ἔλθοι ἐεικοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἄγε μοι μαῖα, στόρεσον λέχος, ὄφρα καὶ αὐτὸς

Tentare me, forsan autem agnoscet & melius.
Nũc.a.quòd sordeo, mala.a.corpori vestimẽta indut
Ideò inhonorat me, & nondũ dicit hunc esse. (sum,
Nos autem consultemus, vt valde optima fiant.
Etenim aliquis vnum virum interfectum in populo,
Cui non multi sint adiutores postea
Fugit, affinibusq́ relictis & patria terra.
Nos.a. sustẽtaculũ ciuitatis interfecim⁹, q valde opti-
Iuuenum in Ithaca, ideò te consulere iubeo. (mi
Hũc.a. rursus Telemachus prudẽs cõtrà locutus est:
Ipse hac videas pater dilecte, tuum enim optimum
Consilium in hominibus dicunt esse, neq́ aliquis tibi
Alius vir contendat mortalium hominum.
Nos.a. ꝓmpti simul sequemur, neq́ quapiã in re affir-
Fore, vt robore indigeas, quanta potẽtia adest. (mo
Hunc.a. respõdens allocutus est pertolerãs Vlysses,
Tibi enim ego dico, vt mihi videntur esse optima.
Primùm quidem lauamini, & induimini vestes,
Famulasq́ in domibus vestimenta capere.
At diuinus cantor tenens citharam stridulam
Nobis praeat festiua saltatione.
Vt aliquis dicat nuptias esse extrà audiens,
Vel per viam iens, vel qui circum habitant.
Ne antea fama lata cadis in ciuitate fiat
Virorum procorum, quàm nos eamus extrà
Agrum in nostrum arboriferum, illic autem postea
Consultabimus quod vtile Olympius praebebit.
Sic dixit, hi autem igitur hunc valde quidem au-
diuerunt & obediuerunt.
Primum quidẽ igitur loti sunt, & induti sunt vestes,
Parata sunt.a. mulieres, ipse aũt cepit diuinus cantor
Citharã concauam, in autem ipsis desiderium mouit
Cantusq́ dulcis, & irreprehensibilis saltationis.
His autem magna domus strepebat pedibus
Virorum ludentium pulcrizonarumq́ mulierum.
Sic autem aliquis dicebat domos extra audiens,
Certè valde iã duxit vxorẽ multũ petitã reginã.
Misera non tolerauit mariti sui primi
Custodire magnã domum continuè, quousq́ veniret.
Sic igitur aliquis dixit, hac.a. nõ cognouerũt sicut
At Vlyssem magnanimum sua in domo (facta sunt.
Eurynome gubernatrix lauit & vnxit oleo.
Circum autem ipsum pallium iecit & vestem. (ua.
Post hac in capite fudit multã pulchritudinẽ Miner-
Maioremq́ inspicere, & pinguiorem, in autem capite
Tenues misit comas hyacinthino flori similes.
Sicut autẽ quando aliquis aurũ circũfudit argẽto vir
Sciens, quem Vulcanus docuit & Pallas Minerua
Artem omnigenam, gratiosa autem opera perficit,
Sic quidẽ huic circũfudit gratiã capitiq́ & humeris,
E balneo autem exiuit corpore immortalibus similis.
Iterum autẽ rursus desedit in sede vnde surrexerat,
Cõtra suam vxorem, & ipsam verbum allocutus est,
Felix, tibi quidem supra in foeminas mulieres,
Cor durum posuerunt Olympias domos habitantes.
Non quidem alia sic mulier patienti animo
Viro abstineret, qui ei mala multa passus
Venires vigesimo anno in patriam terram.
Sed agè mihi nutrix sterne lectum, vt & ipse

Accu-

Λέξομαι· ἦ γὰρ τῇ γε * σιδήρεος ἐν φρεσὶ θυμός.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Δαιμόνι', οὔτ' ἄρ τι μεγαλίζομαι, οὐδ' ἀθερίζω,
Οὔτε λίην ἄγαμαι· μάλα δ' εὖ οἶδ' οἷος ἔησθα
Ἐξ Ἰθάκης ἐπὶ νηὸς ἰὼν δολιχηρέτμοιο.
Ἀλλ' ἄγε οἱ στόρεσον πυκινὸν λέχος Εὐρύκλεια,
m * Ἐκτὸς εὐσταθέος θαλάμου, τόν ῥ' αὐτὸς ἐποίει.
Ἔνθα οἱ ἐκθεῖσαι πυκινὸν λέχος ἐμβάλετ' εὐνὴν,
Κώεα καὶ χλαίνας καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα.
Ὣς ἄρ' ἔφη πόσιος πειρωμένη. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ὀχθήσας ἄλοχον προσεφώνεε κέδν' εἰδυῖαν,
Ὦ γύναι, ἦ μάλα τοῦτο ἔπος θυμαλγὲς ἔειπες.
Τίς δέ μοι ἄλλοσε θῆκε λέχος; χαλεπὸν δέ κεν εἴη
Καὶ μάλ' ἐπισταμένῳ, ὅτε " μὴ Θεὸς αὐτὸς ἐπελθὼν
Ῥηϊδίως ἐθέλων θείη ἄλλῃ ἐνὶ χώρῃ.
Ἀνδρῶν δ' οὐκ ἄν τις ζωὸς βροτὸς, + οὐδὲ μάλ' ἡβῶν,
Ῥεῖα μετοχλίσσειεν. ἐπεὶ μέγα σῆμα τέτυκται
Ἐν λέχει ἀσκητῷ. τὸ δ' ἐγὼ κάμον, οὐδέ τις ἄλλος.
Θάμνος ἔφυ τανύφυλλος ἐλαίης ἕρκεος ἐντὸς,
Ἀκμηνὸς θαλέθων· πάχετος δ' ἦν ἠΰτε κίων·
° Τῷ δ' ἐγὼ ἀμφιβαλὼν θάλαμον * δέμον, ὄφρ' ἐτέ-
Πυκινῇς λιθάδεσσι, καὶ εὖ καθύπερθεν ἔρεψα· (λεσα
Κολλητὰς δ' ἐπέθηκα θύρας πυκινῶς ἀραρυίας·
Καὶ τότ' ἔπειτ' ἀπέκοψα κόμην τανυφύλλου ἐλαίης·
Κορμὸν δ' ἐκ ῥίζης προταμὼν, ἀμφέξεσα χαλκῷ
Εὖ καὶ ἐπισταμένως. καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνα,
Ἑρμῖν' ἀσκήσας· τέτρηνα δὲ πάντα τερέτρῳ.
Ἐκ δὲ τοῦ ἀρχόμενος λέχος * ἔξεον, ὄφρ' ἐτέλεσ-
σα,
Δαιδάλλων χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ ἠδ' ἐλέφαντι,
Ἐκ δ' ἐτάνυσσα ἱμάντα βοὸς φοίνικι φαεινόν.
Οὕτω τοι τόδε σῆμα πιφαύσκομαι· οὐδέ τι οἶδα,
Εἴ μοι ἔτ' ἔμπεδόν ἐστι γύναι, λέχος, ἦέ τις ἤδη
Ἀνδρῶν ἄλλοσε θῆκε ταμὼν ὕπο πυθμέν' ἐλαίης.
Ὣς φάτο. τῆς δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
Σήματ' * ἀναγνούσῃ τά οἱ ἔμπεδα πέφραδ' Ὀδυσσεύς.
Δακρύσασα δ' ἔπειτα ἰθὺς δράμεν. ἀμφὶ δὲ χεῖρας
Δειρῇ βάλλ' Ὀδυσῆϊ, κάρη δ' ἔκυσ' ἠδὲ προσηύδα,
Γ Μή μοι Ὀδυσσεῦ σκύζευ. ἐπεὶ τά περ ἄλλα μάλιστα
Ἀνθρώπων πέπνυσο· Θεοὶ δ' ὤπαζον ὀϊζὺν,
Οἳ νῶϊν ἀγάσαντο παρ' ἀλλήλοισι μένοντε
Ἥβης ταρπῆναι. καὶ γήραος οὐδὸν ἱκέσθαι.
Αὐτὰρ μὴ νῦν μοι τόδε χώεο μηδὲ νεμέσσα,
Οὕνεκά σ' οὐ τὸ πρῶτον ἐπεὶ ἴδον, ὧδ' ἀγάπησα.
Αἰεὶ γάρ μοι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν
Ἐρρίγει μή τίς με βροτῶν ἀπάφοιτ' ἐπέεσσιν
Ἐλθών. πολλοὶ γὰρ κακὰ κέρδεα βουλεύουσιν.
Οὐδέ κεν Ἀργείη Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα,
Ἀνδρὶ παρ' ἀλλοδαπῷ ἐμίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ,
Εἰ + ᾔδη μιν αὖτις ἀρήϊοι υἷες Ἀχαιῶν
Ἀξέμεναι οἶκόνδε φίλην ἐς πατρίδ' ἔμελλον.
Τὴν * δ' ἦτοι ῥέξαι Θεὸς ὤρορεν ἔργον ἀεικές.
Τὴν δ' ἄτην οὐ πρόσθεν ἑῷ ἐγκάτθετο θυμῷ
Λυγρὴν, ἐξ ἧς πρῶτα καὶ ἡμέας ἵκετο πένθος.
Νῦν δ' ἐπεὶ ἤδη σήματ' ἀριφραδέως κατέλεξας
Εὐνῆς ἡμετέρης, τὴν οὐ βροτὸς ἄλλος ὀπώπει,
Ἀλλ' οἶοι σύ τ' ἐγώ τε, καὶ ἀμφίπολος μία μούνη
Ἀκτορὶς, (ἥν μοι δῶκε πατὴρ ἔτι δεῦρο κιούσῃ,
Ἣ νῶϊν εἴρυτο θύρας πυκινοῦ θαλάμοιο)

Dormiā, certè enim huic ferreus in pectorib. animus. γρ. σιδήρεον ἐν φρεσὶν ἦτορ.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Felix, non statim magnifico, neq. paruì facio.
Neq. valde admiror, valde.a. bene scio qualis eras
Ex Ithaca in naui cùm ires longis remis.
Sed agè et sterne bonum lectum Euryclea,
Extra stabilem thalamum, quem quidem ipse fecit, γρ. ἐνί
Vbi ei extrà ponentes bonū lectū, & conijcite cubile,
Pelles & chlænas, & coopertimenta splendida.
Sic dixit maritum tentans, at Vlysses
Iratus vxorem allocutus est prudentias scientem,
O mulier, certè valde hoc verbum triste dixisti.
Quis autem mihi alibi poneret lectū? difficile.a. esset
Et valde scienti, quando non Deus ipse veniens
Facilè volens ponet alio in loco,
Virorū.a. nō aliquis viuus homo, neq. valde pubescēs γρ. οὐδ' ἢ γυναικῶν,
Facilè moueret, quoniam magnū signum factum est
In lecto laborato, hunc.a. ego feci, neq. aliquis alius,
Arbuscula erat extensa folijs oliuæ septum intra,
Florens, virescens, crassior.a. erat tāquam columna,
Huic autem ego teci thalamum meum donec perfeci γρ. ἱκὼν,
Densis lapidibus, & bene desuper texi.
Compactas autem imposui ianuas scitè compactas,
Et tunc postea incidi comam pandis ramis oliuæ.
Truncum autem ex radice incisum circū poliui ferro
Bene & scienter, & lineam direxi
Fulcro elaborato, terebraui autem omnia terebrò.
Ab autem hoc incipiens lecticam poliui quousque γρ. οὕτω ποιῶν,
perfeci.
Variam auroq. & argento, & ebore.
Extra autem extēsi pellem bouis purpura splendidā.
Sic tibi hoc signum dico neq. scio
Si mihi adhuc firmus est, mulier, lectus, an aliquis iā
Virorum alibi posuerit, vbi incidisset à radice oliuæ.
Sic dixit, huius illic soluta sunt genua & dilectū cor
Signa recognoscentis, quæ ei firma dixit Vlysses. γρ. ἀναγνώ-σης
Lacrymans.a. postea rectà cucurrit, circum.a. manus
Collum iecit Vlyssi, caput autem osculata est, & dixit,
Ne mihi Vlysses irascere, quoniam alijs maximè
Hominum prudens fuisti, Dei.a. dederunt ærumnā,
Qui nobis inuiderunt ad inuicem manentes,
Iuuentute delectari, & senectutis limen peruenire.
At non nunc mihi hoc irascere, neq. reprehende,
Quoniā te nō primùm postquā vidi sic amplexa sum.
Semper enim mihi animus in pectoribus dilectus
Tremebat, ne me quis omnium deciperet verbis
Profectus, multi enim malas astutias cogitant.
Neq. autem Argiua Helena Ioue nata
Viro cum alieno mixta esset amicitia & lecto,
Si sciuisset quòd ipsam iterum bellicosi filij Achiuorū γρ. ᾔδη ὅ
Ducere domum dilectam in patriam debebant.
Hanc autem facere Deus monuit opus indecens. γρ. ἀεί
Hoc autem nocumentū antea nō suo imposuit animo
Graue, ex qua primùm & ad nos accessit dolor.
Nunc.a. postquam iam signa valdè manifesta dixisti
Lecti nostri, quem non homo alius vidit,
Sed soli tuq. ego & ancilla vna sola
Actoris. (quam mihi dedit pater adhuc huc veniētis,
Quæ nobis asseruabat ianuas densi cubiculi)

Πείθεις

Πείθεις δή μευ θυμὸν ἀπηνέα περ μάλ' ἐόντα.
Ὣς φάτο, τῷ δ' * ἔτι μᾶλλον ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο· γρ. δ' ἄρα γόου.
Κλαῖε δ' ἔχων ἄλοχον θυμαρέα, κεδνὰ ἰδυῖαν.
Ὡς δ' ὅτ' ἂν * ἀσπασίως γῆ νηχομένοισι φανήῃ, γρ. ἀσπάσιος.
Ὧν τε Ποσειδάων εὐεργέα νῆ' ἐνὶ πόντῳ
Ῥαίσῃ ἐπειγομένην ἀνέμῳ καὶ κύματι πηγῷ,
Παῦροι δ' ἐξέφυγον πολιῆς ἁλὸς ἤπειρόνδε
Νηχόμενοι, πολλὴ δὲ περὶ χροῒ τέτροφεν ἅλμη,
Ἀσπάσιοι δ' ἐπέβαν γαίης, κακότητα φυγόντες·
Ὣς ἄρα τῇ ἀσπαστὸς ἔην πόσις εἰσοροώσῃ,
Δειρῆς δ' οὔπω πάμπαν ἀφίετο πήχεε λευκώ.
Καί νύ κ' ὀδυρομένοισι φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἠώς,
Εἰ μὴ ἄρ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
•Νύκτα μὲν ἐν περάτῃ δολιχὴν σχέθεν, Ἠῶ δ' αὖτε
Ῥύσατ' ἐπ' Ὠκεανῷ χρυσόθρονον, οὐδ' ἔα ἵππους
Ζεύγνυσθ' ὠκύποδας, φάος ἀνθρώποισι φέροντας,
Λάμπον καὶ Φαέθονθ', οἵ τ' Ἠῶ πῶλοι ἄγουσι.
Καὶ τότ' ἄρ' ἣν ἄλοχον προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Ὦ γύναι, οὐ γάρ πω πάντων ἐπὶ πείρατ' ἀέθλων
Ἤλθομεν, ἀλλ' ἔτ' ὄπισθεν ἀμέτρητος πόνος * ἔσται, γρ. ἐστι.
Πολλὸς καὶ χαλεπός, τὸν ἐμὲ χρὴ πάντα τελέσσαι.
Ὣς γάρ μοι ψυχὴ μυθήσατο Τειρεσίαο
Ἤματι τῷ ὅτε δὴ κατέβην δόμον Ἄϊδος εἴσω,
Νόστον ἑταίροισιν διζήμενος ἠδ' ἐμοὶ αὐτῷ.
Ἀλλ' ἔρχευ, λέκτρονδ' ἴομεν γύναι, ὄφρα καὶ ἤδη
Ὕπνῳ ὕπο γλυκερῷ ταρπώμεθα κοιμηθέντε.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Εὐνὴ μὲν δή σοί γε τότ' ἔσσεται ὁππότε θυμῷ
Σῷ ἐθέλῃς, ἐπεὶ ἄρ σε θεοὶ ποίησαν ἱκέσθαι
Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἐπεὶ ἐφράσθης, καί τοι θεὸς ἔμβαλε θυμῷ,
Εἴπ' ἄγε μοι τὸν ἄεθλον, ἐπεὶ καὶ ὄπισθεν (ὀΐω)
Πεύσομαι, αὐτίκα δ' ἐστὶ δαήμεναι οὔτι χέρειον.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Δαιμονίη, τί τ' ἄρ' * αὖ με μάλ' ὀτρύνουσα κελεύεις γρ. καί μοι
Εἰπέμεν; αὐτὰρ ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ἐπικεύσω.
Οὐ μέν τοι θυμὸς κεχαρήσεται, οὐδὲ γὰρ αὐτὸς
Χαίρω, ἐπεὶ μάλα πολλὰ βροτῶν ἐπὶ ἄστε' ἄνωγεν
Ἐλθεῖν, ἐν χείρεσσιν ἔχοντ' εὐῆρες ἐρετμόν,
Εἰσόκε τοὺς ἀφίκωμαι οἳ οὐκ ἴσασι θάλασσαν
Ἀνέρες, οὐδέ θ' ἅλεσσι μεμιγμένον εἶδαρ ἔδουσιν,
Οὐδ' ἄρα τοί γ' ἴσασι νέας φοινικοπαρῄους,
Οὐδ' εὐήρε' ἐρετμά, τά τε πτερὰ νηυσὶ πέλονται.
Σῆμα δέ μοι τόδ' ἔειπεν ἀριφραδές, οὐδέ σε κεύσω,
Ὁππότε κεν δή μοι ξυμβλήμενος ἄλλος ὁδίτης
Φήῃ ἀθηρηλοιγὸν ἔχειν ἀνὰ φαιδίμῳ ὤμῳ,
Καὶ τότε μ' ἐν γαίῃ πήξαντ' ἐκέλευεν ἐρετμόν,
Ἔρξανθ' ἱερὰ καλὰ Ποσειδάωνι ἄνακτι,
Ἀρνειὸν, ταῦρόν τε, συῶν τ' ἐπιβήτορα κάπρον,
Οἴκαδ' ἀποστείχειν, ἔρδειν θ' ἱερὰς ἑκατόμβας
Ἀθανάτοισι θεοῖσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,
Πᾶσι μάλ' ἑξείης. θάνατος δέ μοι ἐξ ἁλὸς αὐτῷ
Ἀβληχρὸς μάλα τοῖος ἐλεύσεται, ὅς κέ με πέφνῃ
Γήραϊ ὑπ' λιπαρῷ ἀρημένον· ἀμφὶ δὲ λαοὶ γρ. Γήραϊ ὑπὸ λιπαρῷ
Ὄλβιοι ἔσσονται. τὰ δέ μοι φάτο πάντα τελεῖσθαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Εἰ μὲν δὴ γῆράς γε θεοὶ τελέουσιν ἄρειον,
Ἐλπωρή τοι ἔπειτα κακῶν ὑπάλυξιν ἔσεσθαι.

Persuades iam meum animum seuerior quamuis sit.
Sic dixit, huic a. adhuc magis desideriũ mouit luct⁹.
Flebat a. habens uxorẽ gratam, prudẽtias scientem.
Sicut a. quando libenter terra natantibus apparet,
Quorum Neptunus benefactam nauem in ponto
Perdidit, dum impelleretur vento, & vnda nigra,
Pauci autem effugerunt album mare in terram
Natantes, multa autẽ circa corpus versa est salsugo.
Læti autem allucrunt terram clade euitata.
Sic igitur huic gratus erat maritus inspicienti.
Collo autẽ nondũ omnino remouebat brachia alba,
Et lugentibus apparuisset Aurora,
Nisi alia cogitasset Dea casta Minerua.
Noctẽ quidẽ in trãsitu longã tenuit, Aurorã a. rursus
Custodiuit in Oceano aureã sedẽ, neq; sinebat equos
Contungi veloces pedibus, lumen hominib. portantes
Lampum & Phaëtonta, qui Auroram pulli ducunt.
Et tunc igitur suam uxorẽ allocutus est prudẽs Vlyss.
O mulier, nondũ n. omnium in fines certaminum
Venimus, sed adhuc in futurum immensus labor est,
Multus & difficilis, quem me oportet omnẽ perficere.
Sic enim mihi anima dixit Tiresiæ
Die, quando iam descendi domum inferni intra,
Reditum socijs dum quærerem, & mihi ipsi.
Sed veni, lectum autem eamus uxor, vt & iam
Somno sub dulci delectemur dormientes.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Lectus quidem iam tibi erit, quando animo
Tuo volueris, postquam te Dei fecerunt venire
Ad domũ bene ædificatã, & tuam in patriam terrã,
Sed quoniam cognouisti, & tibi Deus iniecit animo,
Dic agè mihi certamẽ, quoniam et in futurum (puto)
Audiam statim autem est scire non peius.
Hanc autem respondens, allocutus est prudens Vlysses,
Felix cur igitur me valde hortans iubes
Dicere? at ego dicam, neq; celabo.
Non quidem tibi animus lætabitur, neq; enim ipse
Lætabor, quoniã valde multas hominũ in ciuitates
Venire, in manib. habentem aptũ remum, (iubebat
Donec hos aduenirem, qui nesciunt mare
Viros, neq; salibus mixtum cibum edunt,
Neq; sciunt naues purpureas rostris,
Neq; aptos remos, qui alæ nauibus sunt.
Signũ a. mihi hoc dixit p manifestũ, (neq; te celabo,)
Quando iam mihi obuius alius viator
Apparebit vẽtilabrũ seu flabrũ tenere in illustri humero,
Et tunc me in terra defixo iussit remo
Et sacris ritè litatis Neptuno regi,
Agnum, taurumq;, porcasq; ascendentem aprum,
Domum autem abire & facere sacras hecatombas
Immortalibus Deis, qui cœlum latum habitant.
Omnibus valde ordinatim, mors a. mihi ex mari ipso
Debilis valde talis veniet, quæ me interficiet
Senectute sub matura lasum, circum autem populi
Beati erunt, hæc autẽ mihi dixit omnia perfectũ iri.
Hunc a. rursus allocuta est prudens Penelope,
Siquidem iam senectutem Dei perficient meliorem
Spes tibi postea malorum fugam fore.

Ὣς

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,
Τόφρα δ' ἄρ' Εὐρυνόμη τε ἰδὲ τροφὸς ἔντυον εὐνὴν
Ἐσθῆτος μαλακῆς, δαΐδων ὕπο λαμπομενάων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ στόρεσαν πυκινὸν λέχος ἐγκονέουσαι,
Γρηῢς μὲν κείουσα, πάλιν οἶκόνδε βεβήκει.
Τοῖσιν δ' Εὐρυνόμη θαλαμηπόλος ἡγεμόνευε
Ἐρχομένοισι λέχοσδε, δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσα·
Ἐς θάλαμον δ' ἀγαγοῦσα, πάλιν κίεν. οἱ μὲν ἔπειτα
Ἀσπάσιοι λέκτροιο παλαιοῦ θεσμὸν ἵκοντο.
Αὐτὰρ Τηλέμαχος καὶ βουκόλος ἠδὲ συβώτης
Παῦσαν ἄρ' ὀρχηθμοῖο πόδας, παῦσαν δὲ γυναῖκας.
Αὐτοὶ δ' εὐνάζοντο κατὰ μέγαρα σκιόεντα.
Τὼ δ' ἐπεὶ οὖν φιλότητος ἐταρπήτην ἐρατεινῆς,
Τερπέσθην μύθοισι πρὸς ἀλλήλους ἐνέποντε,
Ἡ μὲν ὅσ' ἐν μεγάροισιν ἀνέσχετο δῖα γυναικῶν.
Ἀνδρῶν μνηστήρων ἐσορῶσ' ἀΐδηλον ὅμιλον.
Οἳ ἕθεν εἵνεκα πολλὰ βόας καὶ ἴφια μῆλα
Ἔσφαζον, πολλὸς δὲ πίθων ἠφύσσετο οἶνος.
* Αὐτὰρ ὁ διογενὴς Ὀδυσεὺς, ὅσα κήδε' ἔθηκεν
Ἀνθρώποις, ὅσα τ' αὐτὸς ὀϊζύσας ἐμόγησε,
Πάντ' ἔλεγ'. ἡ δ' * ἄρ' ἐτέρπετ' ἀκούουσ' οὐδέ οἱ ὕπνος
Πῖπτεν ἐπὶ βλεφάροισι πάρος καταλέξαι ἅπαντα.
Ἤρξατο δ' ὡς πρῶτον Κίκονας δάμασ', αὐτὰρ ἔπειτα
Ἦλθ' ὡς Λωτοφάγων ἀνδρῶν πίειραν ἄρουραν·
Ἠδ' ὅσα Κύκλωψ ἔρξε, καὶ ὡς ἀπετίσατο ποινὴν
Ἰφθίμων ἑτάρων, οὓς ἤσθιεν, οὐδ' ἐλέαιρεν.
Ἠδ' ὡς Αἴολον ἵκεθ', ὅ μιν πρόφρων ὑπέδεκτο,
Καὶ πέμπ'. οὐδέ πω αἶσα φίλην ἐς πατρίδ' ἱκέσθαι
Ἤην, ἀλλά μιν αὖτις ἀναρπάξασα θύελλα
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα φέρεν μεγάλα στενάχοντα.
Ἠδ' ὡς Τηλέπυλον Λαιστρυγονίην * ἀφίκανε,
Οἳ νῆάς τ' ὄλεσαν καὶ ἐϋκνήμιδας ἑταίρους
Πάντας· Ὀδυσσεὺς δ' οἶος ὑπέκφυγε νηῒ μελαίνῃ.
Καὶ Κίρκης κατέλεξε δόλον πολυμηχανίην τε.
Ἠδ' ὡς εἰς Ἀΐδεω δόμον ἤλυθεν εὐρώεντα,
Ψυχῇ χρησόμενος Θηβαίου Τειρεσίαο
Νηῒ πολυκλήϊδι, καὶ εἴσιδε πάντας ἑταίρους,
Μητέρα θ' ἥ μιν ἔτικτε καὶ ἔτρεφε τυτθὸν ἐόντα.
Ἠδ' ὡς Σειρήνων ἀδινάων φθόγγον ἄκουσεν.
Ὥς θ' ἵκετο πλαγκτὰς πέτρας, δεινήν τε Χάρυβδιν,
Σκύλλην θ', ἣν οὐ πώποτ' ἀκήριοι ἄνδρες ἄλυξαν,
Ἠδ' ὡς Ἠελίοιο βόας κατέπεφνον ἑταῖροι·
Ἠδ' ὡς νῆα θοὴν ἔβαλε ψολόεντι κεραυνῷ
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης· ἀπὸ δ' ἔφθιθεν ἐσθλοὶ ἑταῖροι
Πάντες ὁμῶς, αὐτὸς δὲ κακὰς ὑπὸ κῆρας ἄλυξεν.
Ὥς θ' ἵκετ' Ὠγυγίην νῆσον, νύμφην τε Καλυψώ,
Ἥ δή μιν κατέρυκε, λιλαιομένη πόσιν εἶναι,
Ἐν σπέσσι γλαφυροῖσι, καὶ ἔτρεφεν, ἠδὲ ἔφασκε
Θήσειν ἀθάνατον καὶ ἀγήραον ἤματα πάντα·
Ἀλλὰ τοῦ οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν.
Ἠδ' ὡς ἐς Φαίηκας ἀφίκετο πολλὰ μογήσας.
Οἳ δή μιν περὶ κῆρι θεὸν ὡς τιμήσαντο,
Καὶ πέμψαν σὺν νηῒ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Χαλκόν τε χρυσόν τε ἅλις ἐσθῆτά τε δόντες.
Τοῦτ' ἄρα δεύτατον εἶπεν ἔπος, ὅτε οἱ γλυκὺς ὕπνος
Λυσιμελὴς ἐπόρουσε, λύων μελεδήματα θυμοῦ.
Ἡ δ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὁππότε δή ῥ' Ὀδυσῆα ἐέλπετο ὃν κατὰ θυμὸν

Sic hi quidem talia inter se dicebant,
Interim aũt Eurynomeq́; & nutrix parabant lectum
Veste molli, tædis subsplendentibus.
At postquam strauerunt densum lectum festinantes,
Anus autem iens iterum domum iuit.
His autem Eurynome cubicularia præibat
Euntibus lectum, tædam in manibus tenens.
In thalamum autem ducens iterum abiuit, hi qui-
Læti lecti antiqui leges repetiuerunt. (dem postea
At Telemachus, & bubulcus & subulcus
Cohibuerũt saltatione pedes, cessare fecerunt autem
Ipsi aũt dormierunt in ædibus vmbrosis. (mulieres.
Hi autem postquã igitur amicitia delectati sunt ae-
Versi sunt verbis mutuò loquentes. (siderata,
Hæc qdẽ quæcunq; in ædib. tolerauit diuina mulierũ
Virorum procorũ inspiciens exitiosam multitudinẽ,
Qui sua gratia multas boues, & pingues oues
Iugularunt, multum aũt doliorum haustum est vini,
At hic diuus Vlysses quoscunq; dolores posuit
Hominibus, quascunq; ipse ærumnas passus est,
Omnia dixit, hæc antẽ igitur delectata est audiens, χ. γρ. ἐτέρπετ'
neq; ei somnus
Cecidit in palpebris antè quã ipse recensuerit omnia.
Incepit autẽ quò primum Ciconas domuit, at postea
Venit Lotophagorum virorum pinguem terram:
Et quæcũq; Cyclops fecit, & quomodo retribuit pœnã
Fortium sociorum, quos comedit, neq; misertus est.
Et quomodo Aeolũ iuit, qui ipsum propitius suscepit,
Et misit, neq; Parca dilectam in patriam re-
ditus, sed ipsum rursus raptum procella
Pontum in piscosum tulit valde suspirantem.
Et quomodo longam portis Lastrygoniam adiuit, κ. ἀφίκετο.
Qui naues perdiderunt & fortes socios
Omnes, Vlysses autem solus aufugit naue nigra.
Et Circes narrauit dolum, & varias artes,
Et quomodo inferni domum iuit latam,
Animam interrogaturus Thebani Tiresiæ
Naui multi iuga & inspexit omnes socios, (esset:
Matremq́; q̃ ipsum peperit, & nutriuit paruulus cum
Et quomodo Sirenũ stridularũ vocem audiuit. (din
Quomodoq́; iuit vagas illas petras grauemq; Charyb-
Scyllamq́; quam nullo modo indemnes viri fugerũt.
Et quomodo Solis boues interfecerant socij.
Et quomodo nauẽ velocẽ percussit ardenti fulmine
Iupiter altitonans, longè aũt corrupti sunt boni socij
Omnes simul, ipse autem malas mortes subterfugit,
Quomodoq́; iuit Ogygiã insulã, Nymphamq; Calypso-
Quæ ipsum detinuit cupiens maritum esse (nem,
In speluncis concauis, & aluit, & dixit
Redditurũ immortalẽ, & non senescentẽ dies omnes.
Sed huic nunquam animum in pectoribus persuasit.
Et quomodo in Phæaces peruenit multa passus,
Qui iã ipsum ex animo Deũ tanquam honorauerũt,
Et miserunt cum naui dilectam in patriam terram,
Aere, auroq́; copiosè vesteq; datis. (nus
Hoc igitur vltimũ dixit verbũ, quãdo ei dulcis som-
Membra soluens irruit, soluensq; curas animi.
Hæc autem rursus alia cogitauit dea cæsia Minerua,
Quando iam Vlyssem putabat suo in animo

Ἔστη δ' ἐν χείρεσσιν ἔχων φόρμιγγα λίγειαν
γρ. μερμήριξεν, Ἄγχι παρ' ὀρσοθύρην· δίχα δὲ φρεσὶ * μερμήριξεν,
Ἢ ἐκδὺς μεγάροιο, ᵇ Διὸς μεγάλου ποτὶ βωμὸν
Ἑρκείου ἵζοιτο τετυγμένον, ἔνθ' ἄρα πολλὰ
Λαέρτης Ὀδυσεύς τε βοῶν ἐπὶ μηρί' ἔκαιον·
Ἢ γούνων λίσσοιτο προσαΐξας Ὀδυσῆα.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι,
Γούνων ἅψασθαι Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Ἤτοι ὁ φόρμιγγα γλαφυρὴν κατέθηκε χαμᾶζε
Μεσσηγὺς κρητῆρος ἰδὲ θρόνου ἀργυροήλου·
Αὐτὸς δ' αὖτ' Ὀδυσῆα προσαΐξας λάβε γούνων,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Γουνοῦμαί σ' Ὀδυσεῦ· σὺ δέ μ' αἴδεο, καί μ' ἐλέησον.
Αὐτῷ τοι μετόπισθ' ἄχος ἔσσεται, εἴ κεν ἀοιδὸν
Πέφνῃς, ὅς τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν ἀείδω.
Αὐτοδίδακτος δ' εἰμί· θεὸς δέ μοι ἐν φρεσὶν οἴμας
Παντοίας ἐνέφυσεν· ἔοικα δέ τοι παραείδειν
Ὥς τε θεῷ· τῷ μή με λιλαίεο δειροτομῆσαι.
Καί κεν Τηλέμαχος τάδε γ' εἴποι, σὸς φίλος υἱός,
Ὡς ἐγὼ οὔ τι ἑκὼν ἐς σὸν δόμον, οὐδὲ χατίζων
Πωλεύμην μνηστῆρσιν ἀεισόμενος μετὰ δαῖτας,
γρ. κρέσσονες Ἀλλὰ πολὺ πλέονες καὶ * κρείσσονες ἦγον ἀνάγκῃ.
Ὣς φάτο· τοῦ δ' ἤκουσ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο.
Αἶψα δ' ἑὸν πατέρα προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα.
γρ. μηδ' ἔτι Ἴσχεο, * μηδέ τι τοῦτον ἀναίτιον οὔταε χαλκῷ.
Καὶ κήρυκα Μέδοντα σαώσομεν, ὅς τέ μευ αἰεὶ
Οἴκῳ ἐν ἡμετέρῳ κηδέσκετο παιδὸς ἐόντος.
Εἰ δὴ μή μιν ἔπεφνε Φιλοίτιος, ἠὲ συβώτης,
Ἠὲ σοὶ ἀντεβόλησεν ὀρινομένῳ κατὰ δῶμα.
Ὣς φάτο· τοῦ δ' ἤκουσε Μέδων πεπνυμένα εἰδώς.
Πεπτηὼς γὰρ ἔκειτο ὑπὸ θρόνον, ἀμφὶ δὲ δέρμα
Ἕστο βοὸς νεόδαρτον, ἀλύσκων κῆρα μέλαιναν.
Αἶψα δ' ὑπὸ θρόνου ὦρτο, θοῶς δ' ἀπέδυνε βοείην·
Τηλέμαχον δ' ἄρ' ἔπειτα προσαΐξας λάβε γούνων,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Ὦ φίλ', ἐγὼ μὲν ὅδ' εἰμί· σὺ δ' ἴσχεο, εἰπὲ δὲ πατρὶ
Μή με περισθενέων δηλήσεται ὀξέι χαλκῷ,
Ἀνδρῶν μνηστήρων κεχολωμένος, οἵ οἱ ἔκειρον
Κτήματ' ἐνὶ μεγάροις, σὲ δὲ νήπιοι οὐδὲν ἔτιον.
Τὸν δ' ἐπιμειδήσας προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Θάρσει, ἐπεὶ δή σ' οὗτος ἐρύσατο καὶ ἐσάωσεν,
Ὄφρα γνῷς κατὰ θυμόν, ἀτὰρ εἴπῃσθα καὶ ἄλλῳ,
Ὡς κακοεργίης εὐεργεσίη μέγ' ἀμείνων.
Ἀλλ' ἐξελθόντες μεγάρων ἕζεσθε θύραζε
Ἐκ φόνου εἰς αὐλήν, σύ τε καὶ πολύφημος ἀοιδός,
Ὄφρ' ἂν ἐγὼ κατὰ δῶμα πονήσομαι ὅττεό με χρή.
Ὣς φάτο· τὼ δ' ἔξω βήτην μεγάροιο κιόντε.
Ἑζέσθην δ' ἄρα τώ γε Διὸς μεγάλου ποτὶ βωμόν,
Πάντοσε παπταίνοντε, φόνον ποτιδεγμένω αἰεί.
Πάπτηνεν δ' Ὀδυσεὺς καθ' ἑὸν δόμον, εἴ τις ἔτ' ἀνδρῶν
Ζωὸς ὑποκλοπέοιτο, ἀλύσκων κῆρα μέλαιναν.
Τοὺς δὲ ἴδεν μάλα πάντας ἐν ᵈ αἵματι καὶ κονίῃσι
Πεπτεῶτας πολλούς· ᵉ ὥς τ' ἰχθύας, οὕς θ' ἁλιῆες
Κοῖλον ἐς αἰγιαλὸν πολιῆς ἔκτοσθε θαλάσσης
Δικτύῳ ἐξέρυσαν πολυωπῷ· οἱ δέ τε πάντες
Κύμαθ' ἁλὸς ποθέοντες ἐπὶ ψαμάθοισι κέχυνται,
Τῶν μέν τ' ἠέλιος φαέθων ἐξείλετο θυμόν.
Ὣς τότ' ἄρα μνηστῆρες ἐπ' ἀλλήλοισι κέχυντο.

Stabat in manibus tenens citharam stridulam
Propè apud ianuam, bifariam aūt mentib. cogitabat,
An egressus domo Iouis magni ad aram
Aulæ sederet elaboratam, vbi multa
Laërtes Vlyssesq́ boum fœmora combusserant.
An genibus precaretur proruens in Vlyssem.
Sic autem ei cogitanti visum est melius esse,
Genua tangere Laërtiadæ Vlyssis.
Certè hic citharam concauam deposuit humi
Medio crateris & throni argentei clauis.
Ipse autem rursus Vlyssis ruens cepit genua,
Et ipsum precans verba velocia allocutus est,
Oro te Vlysses, tu.a. mei ratione habe, & mei mise-
Ipsi tibi in futurum dolor erit, si cantorem (rere,
Interficies, qui Dijs & hominibus cano. (tilenas
Ego à me ipso doctus sum. Deus.a. mihi in mentib cā-
Omnes inseuit, videor autem tibi accinere
Tanquam Deo, ideò ne me cupias collo truncare.
Et Telemachus hæc dicet tuus dilectus filius,
Quòd ego non voluntarius in tuā domū, neq́ indigēs
Veni procis cantaturus post conuiuium, (est, vt.)
Sed multò plures et potētiores duxerūt necessitate. (id
Sic dixit, hunc aūt audiuit sacra vis Telemachi,
Statim aūt suum patrē allocutus est qui propè erat:
Abstine, neq́ item hunc insontem percute ære.
Et præconem Medonta seruabimus, qui semper
Domo in nostra curam habuit (mei) dum puer essem.
Si iam non ipsum interfecit Philætius, vel subulcus,
Vel tibi obuius fuit ruenti in domo.
Sic dixit, hunc.a. audiuit Medon prudentia sciens.
Expauefactus enim iacebat sub sede, circum.a. pellē
Indutus bouis nuper excoriatā, fugiens mortē nigrā.
Statim.a. à throno surrexit, citò.a. abiecit bouinā (pel
Telemacho.a. postea pruēs (illius) cepit genua, (lem,)
Et ipsum precans verba velocia allocutus est,
O amice, ego quidē hic sum, tu.a. cohibe (te,) dic.a.
Ne me impotenti robore lædat acuto ære (patri,
Viris procis iratus, qui totonderunt
Res in domibus, te autem stulti nihil honorauerunt.
Hunc.a. subridens alloquutus est prudens Vlysses,
Fide, quoniam te hic liberauit & seruauit,
Vt noscas in animo, & dicas & alij,
Multò satius esse benè quàm malè agere.
Sed egressi ex ædibus sedete foris
Ex cæde in aula, tuq́ & multùm famosus cantor,
Vt ego in domo elaborādo peragam quod me oportet.
Sic dixit, hi autem exiuerunt domo euntes.
Sederunt autem igitur hi Iouis magni ad altare
Vndiq́ aspicientes, cædem expectantes semper.
Aspiciebat autem Vlysses ad suam domum, si quis
adhuc virorum
Viuus sublateret fugiens mortem nigram.
Hos aūt vidit valdè omnes in sanguine, & puluerib.
Prostratos multos, sicut pisces quos piscatores
Concauum in littus album extra mare
Rete extraxerunt foraminosum, hi autem omnes
Vndas maris cupientes in arenis fusi sunt,
Horum quidem Sol perlustris abstulit animum.
Sic tunc igitur proci ad inuicem fusi erant.

Δὴ τότ'

Δὴ τότε Τηλέμαχον προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Τηλέμαχ' εἰ δ' ἄγε μοι κάλεσον τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Ὄφρα ἔπος εἴπωμι τό μοι καταθύμιόν ἐστιν.
Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δὲ φίλῳ ἐπεπείθετο πατρί·
Κινήσας δὲ θύρην, προσέφη τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Δεῦρο δὴ ὄρσο γρηῦ παλαιγενές, ἥτε γυναικῶν
Δμῳάων σκοπός ἐσσι κατὰ μέγαρ' ἡμετεράων·
Ἔρχεο· κικλήσκει σε πατὴρ ἐμός, ὄφρα τι εἴπῃ.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν. τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος·
Ὤιξεν δὲ θύρας μεγάρων εὖ ναιεταόντων·
Βῆ δ' ἴμεν. αὐτὰρ Τηλέμαχος πρόσθ' ἡγεμόνευεν.
Εὗρεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα μετὰ κταμένοισι νέκυσσιν,
Αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον. [f] ὥς τε λέοντα,
Ὅς ῥά τε βεβρωκὼς βοὸς ἔρχεται ἀγραύλοιο,
Πᾶν δ' ἄρα οἱ στῆθός τε παρήϊά τ' ἀμφοτέρωθεν
Αἱματόεντα πέλει· δεινὸς δ' εἰς ὦπα ἰδέσθαι.
Ὣς Ὀδυσεὺς πεπάλακτο πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν.
Ἡ δ' ὡς οὖν νέκυάς τε καὶ ἄσπετον εἴσιδεν αἷμα,
[g] Ἴθυσέν ῥ' ὀλολύξαι, ἐπεὶ μέγα εἴσιδεν ἔργον·
Ἀλλ' Ὀδυσεὺς κατέρυκε, καὶ ἔσχεθεν ἱεμένην περ.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἐν θυμῷ γρηῦ χαῖρε, καὶ ἴσχεο, μηδ' ὀλόλυζε.
Οὐχ ὁσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάασθαι.
Τούσδε δὲ μοῖρ' ἐδάμασσε θεῶν, καὶ σχέτλια ἔργα.
Οὔτινα γὰρ τίεσκον ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
[h] Οὐ κακὸν οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ὅτις σφέας εἰσαφίκοιτο·
Τῶ καὶ ἀτασθαλίῃσιν ἀεικέα πότμον ἐπέσπον.
[i] Ἀλλ' ἄγε μοι σὺ γυναῖκας ἐνὶ μεγάροις κατάλεξον
Αἵ τέ μ' ἀτιμάζουσι, καὶ αἳ νηλίτιδές εἰσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι τέκνον ἀληθείην καταλέξω.
Πεντήκοντά τοι εἰσὶν ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκες
Δμῳαί, τὰς μέν τ' ἔργα διδάξαμεν ἐργάζεσθαι,
Εἴριά τε ξαίνειν, καὶ * δουλοσύνην ἀνέχεσθαι·
Τάων δώδεκα πᾶσαι ἀναιδείης ἐπέβησαν,
Οὔτ' ἐμὲ τίουσαι οὔτ' αὐτὴν Πηνελόπειαν.
Τηλέμαχος δὲ νέον μὲν ἀέξετο, οὐδέ ἑ μήτηρ
Σημαίνειν εἴασκεν ἐπὶ δμῳῇσι γυναιξίν.
Ἀλλ' ἄγ' ἐγὼν ἀναβᾶσ' ὑπερώϊα σιγαλόεντα
Εἴπω σῇ ἀλόχῳ, τῇ τις θεὸς ὕπνον ἐπῶρσε.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Μήπω τήνδ' ἐπέγειρε. σὺ δ' ἐνθάδε εἰπὲ γυναιξὶν
Ἐλθέμεν, αἵ περ πρόσθεν ἀεικέα μηχανόωντο.
Ὣς ἄρ' ἔφη. γρηῦς δὲ διὲκ μεγάροιο βεβήκει,
Ἀγγελέουσα γυναιξί, καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι.
Αὐτὰρ ὁ Τηλέμαχον καὶ βουκόλον ἠδὲ συβώτην
Εἰς ἓ καλεσσάμενος, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἄρχετε νῦν νέκυας φορέειν, καὶ ἄνωχθε γυναῖκας·
Αὐτὰρ ἔπειτα θρόνους περικαλλέας ἠδὲ τραπέζας
Ὕδατι καὶ σπόγγοισι πολυτρήτοισι καθαίρειν.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ πάντα δόμον κατακοσμήσησθε,
Δμῳὰς ἐξαγαγόντες ἐϋσταθέος μεγάροιο,
Μεσσηγύς τε θόλου καὶ ἀμύμονος ἕρκεος αὐλῆς
Θεινέμεναι ξίφεσιν τανυήκεσιν, εἰσόκε * πασῶν
Ψυχὰς * ἐξαφέλοισθε, καὶ ἐκλελάθοιντ' Ἀφροδίτης
Τὴν ἄρ' ὑπὸ μνηστῆρσιν ἔχον, μίσγοντό τε λάθρῃ.
Ὣς ἔφαθ'. αἱ δὲ γυναῖκες ἀολλέες ἦλθον ἅπασαι,
Αἴν' ὀλοφυρόμεναι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέουσαι.

Iam tunc Telemachum allocutus est prudens Vlysses,
Telemache eia agè mihi voca nutricem Eurycleam,
Vt verbum dicam, quod mihi in animo est.
Sic dixit, Telemachus autẽ dilecto obediuit patri,
Mota autem ianua allocutus est nutricem Eurycleã,
Eia iam huc ades anus olim genita, quæ mulierum
Famularum speculatrix es in domibus nostris,
Veni vocat te pater meus, vt aliquid dicat.
Sic locutus est, huic autem velox fuit verbum.
Aperuit.a. ianuas domorum benè habitatarum.
Perrexit autem ire: at Telemachus antè præibat.
Inuenit posteà Vlyssem cum interfectis mortuis,
Sanguine & puluere inquinatum, tanquam leonem,
Qui comesturus bouem venit pernoctantem in agro,
Omne autem igitur ei pectusq́, genæq́, vtrinq́,
Cruentæ sunt, grauis autem in vultum videri.
Sic Vlysses inquinatus erat pedes & manus desuper.
Hæc.a. postq̃ igit' mortuosq́, & magnũ inspexit sãgui-(ne,
Rectà prũpit vlulãdo, quoniã magnũ vidit op⁹.
Sed Vlysses prohibuit, & tenuit cupientem:
Et ipsam accersitam verba velocia allocutus est,
In animo anus gaude, & (te) cohibe neq́, vlula.
Non pietas interfectos ob viros superbire.
Hos autem Parca domuit Deorum & impia opera.
Non aliquem.n. honorabant terrestrium hominum,
Non malũ, neq́, quidẽ bonũ qui ad ipsos peruenisset,
Ideò et ꝑpter suas intẽperies indecentẽ mortẽ assecuti (sunt.
At agè mihi tu mulieres eas in ædibus recense,
Quæ me inhonorant, & quæ peccantes sunt.
Hũc.a. rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Tibi enim ego tibi fili veritatem dicam.
Quinquaginta tibi sunt in domibus mulieres
Famulæ, has quidem opera docuimus operari,
Lanasq́, extendere, & seruitutem tolerare.
Harum duodecim omnes impudentiã aggressæ sunt,
Neq́, me honorantes, neq́, ipsam Penelopem.
Telemachus.a. nuper quidem creuit, neq́, ipsũ mater
Imperare siuit in famulis mulieribus.
Sed agè ego vbi ascendero in cœnacula splendida,
Dicam tuæ vxori, cui aliquis Deus somnum impulit.
Hanc.a. respondens allocutus est prudens Vlysses,
Nondum hanc excita, tu autem huc edic mulieribus
Vt veniant, quæ anteà indecentia operatæ sunt.
Sic dixit, anus autem per domum exiuit
Nunciatura mulieribus, & festinans ad reuertendũ,
At hic Telemachum, & bubulcum & subulcum
Ad se vocatos verba velocia allocutus est,
Incipite mortuos portare, & iubete mulieres.
At postea thronos pulchros & mensas
Aqua & spongijs foraminosis purgare.
At postquam iam totam domum ornauerint,
Famulas eductas ex bene stabili domo
Inter medium tholum, & laudatum septum aulæ,
Diuerberate ensibus longè acutis, donec omnium
Animas auferatis, & obliuiscantur Veneris.
Quam à procis habuerunt, mixtæ suntq́, clàm.
Sic dixit, hæ.a. mulieres congregatæ venerunt oẽs
Grauiter lugentes, teneram lacrymam defundentes.

γρ. δουλοσύνην

γρ. πασέων γρ. ἐξαφέλησθε.

Πρῶτα μὲν οὖν νέκυας φόρεον κατατεθνηῶτας,
Κὰδ δ' ἄρ' ὑπ' αἰθούσῃ τίθεσαν εὐερκέος αὐλῆς,
Ἀλλήλοισιν ἐρείδοντες· σήμαινε δ' Ὀδυσσεὺς
γρ. ἐπειγό-μεν Αὐτὸς * ἐπισπέρχων· ταὶ δ' ἐκφόρεον καὶ ἀνάγκῃ.
Αὐτὰρ ἔπειτα θρόνους περικαλλέας ἠδὲ τραπέζας
Ὕδατι καὶ σπόγγοισι πολυτρήτοισι κάθαιρον.
Αὐτὰρ Τηλέμαχος καὶ βουκόλος ἠδὲ συβώτης
Λίστροισιν δάπεδον πύκα ποιητοῖο δόμοιο
Ξῦον· ταὶ δ' ἐφόρεον δμωαί, τίθεσαν δὲ θύραζε.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πᾶν μέγαρον διεκοσμήσαντο,
Δμωὰς ἐξαγαγόντες ἐϋσταθέος μεγάροιο,
Μεσσηγύς τε θόλου καὶ ἀμύμονος ἕρκεος αὐλῆς,
Εἴλεον ἐν στεινεῖ, ὅθεν οὔπως ἦεν ἀλύξαι.
Τοῖσι δὲ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἦρχ' ἀγορεύειν,
Μὴ μὲν [k] δὴ καθαρῷ θανάτῳ ἀπὸ θυμὸν ἑλοίμην
Τάων, αἳ δὴ ἐμῇ κεφαλῇ κατ' ὀνείδεα χεῦαν,
Μητέρι θ' ἡμετέρῃ, παρά τε μνηστῆρσιν ἴαυον.
Ὣς ἄρ' ἔφη· καὶ πεῖσμα νεὸς κυανοπρώροιο
Κίονος ἐξάψας μεγάλης, περίβαλλε θόλοιο,
Ὑψόσ' ἐπεντανύσας, μή τις ποσὶν οὖδας ἵκοιτο.
Ὡς δ' ὅτ' ἂν ἢ κίχλαι τανυσίπτεροι ἠὲ πέλειαι
Ἕρκει ἐνιπλήξωσι, τό θ' ἑστήκει ἐνὶ θάμνῳ,
Αὖλιν ἐσιέμεναι, στυγερὸς δ' ὑπεδέξατο κοῖτος·
Ὣς αἵγ' ἑξείης κεφαλὰς ἔχον, ἀμφὶ δὲ πάσαις
Δειρῇσι βρόχοι ἦσαν, ὅπως οἴκτιστα θάνοιεν.
Ἤσπαιρον δὲ πόδεσσι μίνυνθά περ, οὔτι μάλα δήν.
Ἐκ δὲ Μελάνθιον ἦγον ἀνὰ πρόθυρόν τε καὶ αὐλήν·
Τοῦ δ' ἀπὸ μὲν ῥῖνάς τε καὶ οὔατα νηλέϊ χαλκῷ
Τάμνον, μήδεά τ' ἐξέρυσαν κυσὶν ὠμὰ δάσασθαι,
Χεῖράς τ' ἠδὲ πόδας κόπτον κεκοτηότι θυμῷ.
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἀπονιψάμενοι χεῖράς τε πόδας τε,
Εἰς Ὀδυσῆα δόμονδε κίον· τετέλεστο δὲ ἔργον.
Αὐτὰρ ὅγε προσέειπε φίλην τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Οἶσε θέειον γρηῢ [l] κακῶν ἄκος, οἶσε δέ μοι πῦρ,
Ὄφρα θεειώσω μέγαρον. σὺ δὲ Πηνελόπειαν
Ἐλθεῖν ἐνθάδ' ἄνωχθι σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν·
Πάσας δ' ὄτρυνον δμωὰς κατὰ δῶμα νέεσθαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε τέκνον ἐμὸν κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Ἀλλ' ἄγε τοι χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματ' ἐνείκω.
Μηδ' οὕτω ῥάκεσιν πεπυκασμένος εὐρέας ὤμους
Ἕσταθ' ἐνὶ μεγάροισι. νεμεσσητὸν δέ κεν εἴη. (σεύς,
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Πῦρ νῦν μοι πρώτιστον ἐνὶ μεγάροισι γενέσθω,
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Ἤνεγκεν δ' ἄρα πῦρ καὶ θήϊον· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Εὖ διεθείωσεν μέγαρον καὶ δῶμα καὶ αὐλήν·
Γρηῢς δ' αὖτ' ἀνέβη διὰ δώματα κάλ' Ὀδυσῆος,
Ἀγγελέουσα γυναιξί, καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι.
Αἱ δ' ἴσαν ἐκ μεγάροιο, δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσαι.
Αἱ μὲν ἄρ' ἀμφεχέοντο καὶ ἠσπάζοντ' Ὀδυσῆα,
Καὶ κύνεον ἀγαπαζόμεναι κεφαλήν τε καὶ ὤμους,
Χεῖράς τ' αἰνύμεναι. τὸν δὲ γλυκὺς ἵμερος ᾕρει
Κλαυθμοῦ καὶ στοναχῆς· γίνωσκε δ' ἄρα φρεσὶ πάσας.

Primũ quidẽ igitur mortuos portauerũt interfectos,
Sub autem porticu deposuerunt bene septa aula
Ad inuicem innitentes, imperauit autem Vlysses
Ipse festinãs, hæ autem exportabant & necessitate (id
At postea thronos pulcros, & mensas (est, vi.
Aqua & spongijs multis foraminibus purgarunt.
At Telemachus, & bubulcus, & subulcus
Scopis pauimentum affabrè facta domus
Verrebant, hæ. a. exportauerũt famulæ, posuerũt aũt
At postquam omnem domum ornauerunt (foris.
Famulas eductas stabilis domus,
In medio testudinis, & laudati septi aulæ, (fugere.
(Loco) cõcluserũt in stricto vnde nõ aliquo modo erat
His autem Telemachus prudens incepit dicere,
Non quidem iam pura morte animum auferam
Harum, quæ iam meo capiti opprobria fuderunt
Matriq́ meæ, apudq́ procos dormiebant.
Sic dixit, & funem nauis nigræ
Ex columna suspensum magna circumiecit tholi
Altè extensum, ne quã pedibus terram tangeret.
Sicut. a. quando vel turdellæ pandis alis vel columbæ
In septo (sese) cõquassant quod stat in fruticeto, (bile:
(Retis veluti) castra intrãtes, odiosũ. a. susceptũ est cu
Sic hæ ordinatim capita habebãt, circũ. a. omnibus
Collis laquei erant, vt miserrimè morerentur.
Tremebant autem pedibus paululum non valde diu.
Educunt autem Melanthiũ in vestibulumq́, & aulã.
Huius aũt quidẽ naresq́, & aures sæuo ære (medẽda,
Absciderunt, genitaliaq́, extraxerũt canib. cruda co-
Manusq́, & pedes inciderunt excandescenti animo.
Hi quidem posteà abluti manusq́, pedesq́, (opus.
Ad Vlyssem domũ (nimirũ) iuerunt, perfectum est. a.
At hic allocutus est dilectam nutricẽ Eurycleã, (gnũ
Porta sulphur anᵘ malorũ medelã, porta. a. mihi i-
Vt fumigem domum, tu autem Penelopem
Venire huc iube cum ancillis mulieribus:
Omnes autem impelle famulas vt domum veniant.
Hũc. a. rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Certè iam hæc fili mi secundum decens dixisti,
Sed agè chlænamq́, chitonaq́, vestimenta portabo.
Non autem sic vestibus tectus latos humeros
Sta in domibus, culpandum autem esset.
Hanc autem rursus alloquutus est prudens Vlysses.
Ignis nunc mihi primùm in domibus fiat.
Sic dixit, neq́ nõ obediuit dilecta nutrix Euryclea,
Portauit autem igitur ignem & sulphur, at Vlysses
Benè adoleuit domum amplã, & domum, & aulam.
Anus autẽ rursus ascendit per domos pulcras Vlyssis,
Nuncians mulieribus, & properans vt rediret.
Hæ autem iuerunt ex domo tædas in manib. tenẽtes.
Hæ qdẽ igitur circũfundebantur, et salutabãt Vlyssẽ,
Et osculabantur amplectentes caputq́ & humeros,
Manusq́ capientes, hũc autem dulce desideriũ cepit
Fletus & suspirij: nouit autem igitur mẽtibus omnes.

COMMENTARIVS.

a Γουνοῦμαι σ' Ὀδυσσεῦ.] Mortem deprecatur hic Leiodes eo nomine quòd nihil iniusti hactenus in Vlyssis ædibus patrauerit, quin potius sæpissimè petulantiam reliquorum cohibuerit pro viribus, quanquam parum aut ferè nihil profecerit, siquidem eos minimè sibi audientes habuerit, vnde merita etiam morte eos perijsse dicit. Se verò, qui omnia officia Vlysseæ familiæ præbuerit, gratiam eorum promeritum, id est, vitam: siquidem mors sit malefactorum merces. At Vlysses has excusationes respuit, quòd

alijs

aliis proteruè se gerentibus permixtus idem cum illis votum habuerit, tum vt Vlysses nunquam rediret, tum vt vxorem etiam posset ducere Penelopen. Ergo hic Leiodes ea quidem quæ recta sunt vidit: immò hæc futura quoq; præuidit, sed tamen aliorum consortio vsus, videtur illas cogitationes præ nimio illo & flagranti in Penelopen amore consopisse. Itaq; meritò quoque ijs in morte est comes, qui in vita tam flagitiosa eos non deseruit.

b οἶδε μεγάλου Διὸς βωμὸν] Ad aram Iouis confugere volebat, vt in loco sacro tutior esset. Mos est enim antiquissimus, vt qui mortem promerebantur, si aram cuiusdam Dei apprehendissent, inuiolati manerent, vt ex hoc loco constat: quod varijs tum Græcorum tum Latinorum historijs confirmari potest: res est satis in promptu. Mirum autem est quod ex duplici illa deliberatione posteriorem elegerit, cùm maior omnino salutis spes ex priore illi sese ostentare videretur. Sed Poëta hanc laudem quoq; Vlyssi suo affingere voluit vt Musico (quod genus hominum sacrosanctum esse existimat) piè parceret. Per Musicum autem, quem Poëta ἀοιδὸν vocat, non intelligit hominem nuda illa canendi scientia instructum, quales sunt hodierni nostri homines, qui concentus illos arte sua peritè concinnant exquisita & voluptuosissima harmonia, sed eum qui & diuinarum & humanarum rerum notitia apprimè est imbutus, quod Poëta dicit θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν ἀείδειν, id est, vt interpretatur rectè noster Eustathius, θεῖαι καὶ ἀνθρώπινα πράγματα ἐπιστάμενον, qualem posteà Philosophum appellarunt. quæ indigetatio propriè antiquis illis ἀοιδοῖς & Musicis conuenit. Enimuerò arcanum Theologiæ mysteria illa maximè ratione humano generi reserari, & fundamenta illius religionis ante tot secula non alio modo iacta fuisse constat. Hinc Orphei, Lini, Musæi & aliorum Theologia, vt aliàs pluribus dicemus. De Phemio quoq; alibi. Per cantores deniq; nihil aliud intelligit Poëta quàm ipsos poëtas, quorum erat non solùm versus condere, sed etiam eos ad instrumenta musica decantare. Quæ omnia nostris seculis iam à prisca illa consuetudine desciuerunt: vtrumq; enim munus rarò in vno reperias, sed miserè in varios discerpitur, immò penè vtrumq; iam pro re ludicra, & quasi superflua habetur, atq; in homines nihili & in fæcem populi cadit. quod nō solùm pro re honestissima, sed etiam sacerrima & sanctissima habebatur, adeò vt piaculum esset, in eorum capita, qui illa profiterentur sæuire. Itaq; optimè facit Poëta, qui tantam labem Vlyssi non inurit, vt manus huic Phemio inferat, mediante Telemacho, qui ea de re patrem alloquitur, à quo etiam impetrat vitam illi præconi Medonti.

c ὡς κακοεργίης] Egregia planè vox & omnino veritati consentanea. Siquidem ij, qui malè & vitiosè viuunt, miserum tandem exitum sortiuntur, meritamq; mercedem suorum scelerum recipiunt: quod arbitror Vlyssem innuere, idq; appositè ad rem præsentem, vbi proci exitiosas petulantiæ & proteruiæ suæ pœnas luunt: hic verò Medon & Phemius, qui nullam Vlysseæ familiæ iniuriam fecerant, sed omni potiùs studio eam complectebantur, eorum numero eximuntur, salutem, quam poposcerant, accipientes.

d αἵματι καὶ κονίῃσι] Notabant veteres, non fuisse stratum lapidibus huius ἀνδρῶνος (locus est, in quo viri conuiuantur, quò mulieres non accedunt, qui & ἀνδρὼν dicitur) pauimentum siquidem puluerulentum fuerit. Ego verè hoc ἀκίνδυνον esse puto. Licet enim purgatum anteà aqua fuerit, tamen nihil impedit, quominus puluerem concursus tot hominum statim illi inspergerit. Et libro sequenti circa initium κεραμείοιο οὔδεος videtur indicare, fuisse illud pauimentum lapidibus stratum, vt quidam etiam interpretantur: immò expressè eodem libro λάϊνον οὐδὸν appellat Poëta.

e ὥς τ' ἰχθύας] Procos mortuos piscibus comparat: Vlyssem verò Soli, qui illos procos interemit, vt Sol illos pisces. Res ita habet. Pisces non solùm alibi quàm in aquis viuere non possunt, sed etiam Solem planè pati nequeunt: ideò vibrante calidiores radios Sole medias aut imas aquas quærunt, rarò superficiei innatant, quod etiam piscatores intelligunt, qui aut nubilo die aut fracto Solis fulgore piscari solent. Dixi pisces in terris non viuere, nempe ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Scio enim quid Athenæus lib. 8. ex Polybio, Theophrasto & alijs scribat de piscibus in terra degentibus: quod suo loco examinabimus. Notandum porrò hoc loco quod obseruabant veteres, Poëtam hic solùm piscationis cum retibus meminisse. Nam quod in Iliade dicit μή πως ὡς ἀψῖσι λίνου ἁλόντε πανάγρου, incertum esse dicunt an de piscibus, an de pedestribus animantibus, an verò de auib. intelligat.

f ὥστε λέοντα] Non cessat famam Vlyssis illustrare, quem anteà Soli, nunc leoni magnificè comparat. Omnino autem veram effigiem hominis à cæde perpetrata nouissimè desistentis proponit.

g ὀλολύξαι] In hunc vlulatum præ gaudio hæc anus erumpebat, at Vlysses rectè paulò pòst monet illam, non esse honestum ob hostium mortem exultare non quòd omnino gaudendum non sit, sed quòd illa lætitia non sit exerenda, quasi dicat modum esse in hac parte adhibendum. In ijs enim, quæ per se vitiosa non sunt excessu peccare possumus, & hoc in albo intemperantiæ videtur posse recenseri.

h οὐ κακὸν] Istud fuit mirum procorum ingenium, qui neq; malorum neq; bonorum societate, qui quidē ad eos peregrè aduenirent, sint delectati. Mira, inquam, ista φιλαυτία, vt reliquam omnem humanitatem exuisse crediderís. Adeò porrò suis commodis velificabantur, vt sine vllo discrimine neminem in partem eorum admiserint. Quàm iustas ergo luère pœnas, & quàm memorabili exemplo diuinæ vindictæ, quæ licet serò interdum, at grauissimè sanè homines tandem plectit.

i ἀλλ' ἄγε] Meminit Vlysses libidinosarum illarum mulierum, quas ipse tales præterita nocte reipsa comprobârat. Itaq; eas etiam vlturus designari sibi ab Euryclea petit. Quod illa faciet, & tandem illæ, vt & Melanthius, supplicium luent. Interea mundabitur ille ἀνδρὼν à sanguine procorum & pristinæ illi elegantiæ ac nitori restituetur.

k μὴ καθαρῷ] Puram mortem appellat, ea quæ non est ignominiosa, quæ & naturalis & violenta esse potest. Ergo impura contrà, vt quæ suspendio contingit, aut cùm quis sibi proprias manus infert. Quidam autem mortem puram, simplicem intelligunt, vt monet noster Eustathius. Sed prior interpretatio mihi valdè arridet.

l κακῶν ἄκος] Sulphuri magnæ tributæ sunt vires ad omne genus corruptionis repurgandum, planè propter illam odoris, quem vrendo emittit, acredinem, quod innuit Poëta, cùm illud malorum remedium appellat. Itaq; ad sacra etiam est admissum, & ad lustrationes. Qua de re memini nos aliàs nonnulla annotasse. Sed hic latissimus se aperit campus de sulphuris facultatibus scribendi, ex nobilissimo illo epitheto, quod ei doctissimus Poëta tribuit. Attempus me prius defecerit, si omnia accuratè ea de re obseruare velim. Theophrastus Paracelsus, sine præfatione honoris à nemine vnquam nominandus, varijs locis huius vaporis, vt loquuntur Chemistæ, vel succi terrei, vt alia Physicorum turba indigetat, insignes ad morborum remedia vires exponit. Id inculcare operæ non est pretium. Sanè illius sectatores testantur, oleum sulphuris ritè administratum omnia ægritudinum genera facilè sanare: cuius ego mira quædam experimenta vidi, & in me ipso sum expertus, vt meritò illud κακῶν ἄκος appellari mereatur. Ex eius ergo suffitu ab illa recenti procorum cæde purgantur ædes Vlyssis, quę ex illa fuerant contaminatę. Religio veterum hæc in parte est obseruanda.

FINIS LIBRI XXII. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ψ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΜΟΣ Ὀδυσσέως πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ τῆς τῆς πλάνης διηγήσεως ἀνακεφαλαίωσις, καὶ Ὀδυσσέως καὶ Τηλεμάχου μετὰ τῶν οἰκείων ἔξοδος.

Ἄλλη.

Ψῖ δ' ἀναγνωρίζει πόσιν ὃν πάρος Πηνελόπεια.

ARGVMENTVM LIBRI VIGESIMI tertij Odysseæ.

AGNITIO Vlyssis apud vxorem, & erroris narrationum breuis summa. Et Vlyssis & Telemachi cum domesticis exitus.

Aliud.

Ψ, autem, cognoscit maritum suum quondam Penelope

[a] Γρηῢς δ' εἰς ὑπερῷ' ἀνεβήσετο καγχαλόωσα,
Δεσποίνῃ ἐρέουσα φίλον πόσιν ἔνδον ἐόντα.
Γούνατα δ' ἐρρώσαντο, πόδες δ' ὑπερικταίνοντο.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἔγρεο Πηνελόπεια, φίλον τέκος, ὄφρα ἴδηαι
Ὀφθαλμοῖσι τεοῖσι τά τ' ἔλδεαι ἤματα πάντα.
Ἦλθ' Ὀδυσεὺς, καὶ οἶκον ἱκάνεται ὀψέ περ ἐλθών.
Μνηστῆρας δ' ἔκτεινεν ἀγήνορας, οἵ θ' ἑὸν οἶκον
Κήδεσκον, καὶ κτήματ' ἔδον, βιόωντό τε παῖδα.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
[b] Μαῖα φίλη, μάργην σε θεοὶ θέσαν οἵ τε δύνανται
Ἄφρονα ποιῆσαι, καὶ ἐπίφρονά περ μάλ' ἐόντα,
Καί τε χαλιφρονέοντα σαοφροσύνης ἐπέβησαν.
Οἵ σε* περ ἔβλαψαν· πρὶν δὲ φρένας αἰσίμη ἦσθα. *(χ. παρέβλαψαν·)*
Τίπτε με λωβεύεις πολυπενθέα θυμὸν ἔχουσαν,
Ταῦτα* παρὲξ ἐρέουσα; καὶ ἐξ ὕπνου μ' ἀνεγείρεις *(χ. παρεξερέουσα;)*
Ἡδέος, ὅς μ' ἐπέδησε φίλα βλέφαρ' ἀμφικαλύψας;
Οὐ γάρ πω τοιόνδε κατέδραθον, ἐξ οὗ Ὀδυσσεὺς
Ὤχετ' ἐποψόμενος Κακοΐλιον οὐκ ὀνομαστήν.
Ἀλλ' ἄγε νῦν κατάβηθι, καὶ ἂψ* ἔρχευ μέγαρόνδε. *(χ. ἔρχεο)*
Εἰ γάρ τίς μ' ἄλλη γε γυναικῶν αἵ μοι ἔασι,
Ταῦτ' ἐλθοῦσ' ἤγγειλε, καὶ ἐξ ὕπνου μ' ἀνέγειρε,
Τῶ κε τάχα στυγερῶς μιν ἐγὼν ἀπέπεμψα νέεσθαι
Αὖτις ἔσω μεγάρων· σὲ δὲ* τοῦτό γε γῆρας ὀνήσει. *(χ. μέγαρον· χ. τοῦτό γε γῆρας)*
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Οὔ τί σε λωβεύω τέκνον φίλον, ἀλλ' ἔτυμόν τοι
Ἦλθ' Ὀδυσεὺς, [c] καὶ οἶκον ἱκάνεται, ὡς ἀγορεύω.
Ὁ ξεῖνος, τὸν πάντες ἀτίμων ἐν μεγάροισι.
Τηλέμαχος δ' ἄρα μιν πάλαι ᾔδεεν ἔνδον ἐόντα.
Ἀλλὰ σαοφροσύνῃσι νοήματα πατρὸς ἔκευθεν,
Ὄφρ' ἀνδρῶν τίσαιτο βίην ὑπερηνορεόντων.
Ὣς ἔφατ'. [d] ἡ δ' ἐχάρη, καὶ ἀπὸ λέκτροιο θοροῦσα
Γρηῒ περιπλέχθη, βλεφάρων δ' ἀπὸ δάκρυον ἧκε·
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Εἰ δ' ἄγε δή μοι μαῖα φίλη νημερτὲς ἐνίσπες,
Εἰ ἐτεὸν δὴ οἶκον ἱκάνεται, ὡς ἀγορεύεις,
Ὅππως δὴ μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφῆκε
Μοῦνος ἐών, οἱ δ' αἰὲν ἀολλέες ἔνδον ἔμιμνον.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
[e] Οὐκ ἴδον, οὐ πυθόμην, ἀλλὰ στόνον οἶον* ἄκουσα *(χ. ἄκουον)*
Κτεινομένων· ἡμεῖς δὲ μυχῷ θαλάμων εὐπήκτων
Ἥμεθ' ἀτυζόμεναι, σανίδες δ' ἔχον εὖ ἀραρυῖαι.
Πρίν γ' ὅτε δή με σὸς υἱὸς ἀπὸ μεγάροιο κάλεσσε
Τηλέμαχος· τὸν γάρ ῥα πατὴρ προέηκε καλέσσαι.
Εὗρον ἔπειτ' Ὀδυσῆα μετὰ κταμένοισι νέκυσσιν
Ἑσταόθ'· οἱ δέ μιν ἀμφὶ κραταίπεδον οὖδας ἔχοντες,
Κείατ' ἐπ' ἀλλήλοισιν. ἰδοῦσά κε θυμὸν ἰάνθης
Αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον, ὥς τε λέοντα.
Νῦν οἱ μὲν δὴ πάντες ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσιν
Ἀθρόοι· αὐτὰρ ὁ δῶμα θεειοῦται περικαλλές,
Πῦρ μέγα κειάμενος. σὲ δέ με προέηκε καλέσσαι.
Ἀλλ' ἕπευ, [f] ὄφρα σφῶϊν ἐϋφροσύνης ἐπιβῆτον
Ἀμφοτέρω φίλον ἦτορ. ἐπεὶ κακὰ πολλὰ πέποσθε.
Νῦν δ' ἤδη τόδε μακρὸν ἐέλδωρ ἐκτετέλεσται.
Ἦλθε μὲν αὐτὸς ζωὸς ἐφέστιος, εὗρε δὲ καὶ σὲ

ANVS autem in cœnacula ascendēt exultabunda,
Heræ dictura dilectum maritū intus esse,
Genua.a.firma habebat, pedes emicabāt & mouebantur (gaudio.)
Stetit autem igitur super capite, & ipsam affata est:
Surge Penelope dilecta filia, vt videas
Oculis tuis, quæ cupiebas dies omnes.
Venit Vlysses, & domum aduenit serò licet redux.
Procos autem interfecit superbos. qui suam domum
Contristabant, & res comedebāt violabantq́; filium.
Hanc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Nutrix dilecta, insanam te Dei fecerunt, qui possunt
Insipientem facere, eum qui vel prudētissimus fuerit,
Et delirū effecerūt vt prudentiā inire (& assequere-
Qui te læserunt, antea.a.mentibus bona eras. (tur.)
Cur me lædis perdolentem animum habentem
Hæc (præter verum) dicens? & ex somno suscitas
Dulci, q me ligauit vt dilectas palpebras cōplectere-
Non enim tantum dormiui, ex quo Vlysses (tur?
Iuit visurus malum Ilium non nominandum,
Sed agè nunc descende, & retrò vade domum:
Si enim aliqua me alia mulierum, quæ mihi sunt,
Hæc profecta nunciasset, & ex somno excitasset,
Ideò citò odiosè ipsam ego remisissem ire
Rursus intra domos: te autem hæc senectus iuuat.
Hāc.a.rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Non te lædo filia dilecta, sed verè tibi
Venit Vlysses, & domum suscepit, sicut dico.
(ille) hospes, quem omnes inhonorabant in ædibus.
Telemachus aūt igitur iamdiu cognouit intus esse,
Sed prudentijs cogitationes patris occultabat,
Vt virorum puniret violentias superborum.
Sic dixit, hæc autem lætata est à lecto saltans
Anum circumplexa est, à palpebris.a.lacrymā misit,
Et ipsam vocatam verba velocia allocuta est,
Eia agè iam mihi nutrix dilecta verum dic.
Si verè iam domum venit vt dicis,
Quomodo iam procis impudentibus manus immisit
Solus nimirū, hi.a.semper congregati intus manebāt?
Hāc.a.rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Non vidi, nō audiui, sed suspirium solum audiui (rū
Interfectorū, nos.a.in successu thalamorū benè facto-
Sedebamus, timentes, tabula.a.tenebāt benè congruæ
Antea, quando iam me tuus filius à domo vocauit
Telemachus, hunc enim præmisit vocare.
Inueni posteà Vlyssem inter interfectos mortuos
Stantem, hi autem ipsum circum lapidibus stratū pauimentum tenentes
Iacebāt ad inuicē, tu cōspicata.a.animo delectareris
Sanguine & crurore fœdatum, tanquam leonem,
Nunc hi quidem iam omnes in aularibus ianuis
Congregati, at hic domum fumigat perpulcram
Igni magno accenso, te autem me præmisit vocare.
Sed sequere, vt vobis lætitia ineatis (stis,
Ambo vos dilecto corde, quoniā mala multa passi e-
Nunc aūt iam hoc longum desiderium perfectum est.
Venit quidē ipse viuus domum suam. inuenit.a.& te

Κα

Καὶ παῖδ᾽ ἐν μεγάροισι· κακῶς δ᾽ οἵ πέρ μιν ἔρεζον
Μνηστῆρες, τοὺς πάντας ἐτίσατο ᾧ ἐνὶ οἴκῳ.
Τὴν δ᾽ αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Μαῖα φίλη, μή πω μέγ᾽ ἐπεύχεο καγχαλόωσα.
Οἶσθα γὰρ ὥς κ᾽ ἀσπαστὸς ἐνὶ μεγάροισι φανείη
Πᾶσι, μάλιστα δ᾽ ἐμοί τε καὶ υἱέϊ, τὸν τεκόμεσθα.
Ἀλλ᾽ οὐκ ἔσθ᾽ ὅδε μῦθος ἐτήτυμος, ὡς ἀγορεύεις·
Ἀλλά τις ἀθανάτων κτεῖνε μνηστῆρας ἀγαυούς,
Ὕβριν ἀγασσάμενος θυμαλγέα καὶ κακὰ ἔργα.
Οὔτινα γὰρ τίεσκον ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Οὐ κακὸν οὐδὲ μὲν ἐσθλόν, ὅτις σφέας εἰσαφίκοιτο·
Τῷ δι᾽ ἀτασθαλίας ἔπαθον κακόν· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ὤλεσε τηλοῦ νόστον Ἀχαιΐδος, ὤλετο δ᾽ αὐτός.
Τὴν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Τέκνον ἐμόν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
Ἣ πόσιν ἔνδον ἐόντα παρ᾽ ἐσχάρῃ, οὔποτ᾽ ἔφησθα
Οἴκαδ᾽ ἐλεύσεσθαι· θυμὸς δέ τοι αἰὲν ἄπιστος.
Ἀλλ᾽ ἄγε τοι καὶ σῆμα ἀριφραδὲς ἄλλο τι εἴπω·
Οὐλήν, τήν ποτε μιν σῦς ἤλασε λευκῷ ὀδόντι,
Τὴν ἀπονίζουσα φρασάμην, ἔθελον δὲ σοὶ αὐτῇ
Εἰπέμεν· ἀλλά με κεῖνος ἑλὼν ἐπὶ μάστακα χερσὶν
Οὐκ ἔα εἰπέμεναι, πολυϊδρείῃσι νόοιο.
Ἀλλ᾽ ἕπευ· αὐτὰρ ἐγὼν ἐμέθεν περιδώσομαι αὐτῆς,
Αἴ κέν σ᾽ ἐξαπάφω, κτεῖναί μ᾽ οἰκτίστῳ ὀλέθρῳ.
Τὴν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια,
Μαῖα φίλη, χαλεπόν σε θεῶν αἰειγενετάων
Δήνεα εἴρυσθαι, μάλα περ πολύϊδριν ἐοῦσαν.
Ἀλλ᾽ ἔμπης ἴομεν μετὰ παῖδ᾽ ἐμόν, ὄφρα ἴδωμαι
Ἄνδρας μνηστῆρας τεθνηότας, ἠδ᾽ ὃς ἔπεφνεν.
Ὣς φαμένη κατέβαιν᾽ ὑπερώϊα· πολλὰ δέ οἱ κῆρ
Ὥρμαιν᾽, ἢ ἀπάνευθε φίλον πόσιν ἐξερεείνοι,
Ἦ παρστᾶσα κύσειε κάρη καὶ χεῖρε λαβοῦσα.
Ἡ δ᾽ ἐπεὶ εἰσῆλθεν καὶ ὑπέρβη λάϊνον οὐδόν,
Ἕζετ᾽ ἔπειτ᾽ Ὀδυσῆος ἐναντίον ἐν πυρὸς αὐγῇ,
Τοίχου τοῦ ἑτέρου· ὁ δ᾽ ἄρα πρὸς κίονα μακρὴν
Ἧστο κάτω ὁρόων, ποτιδέγμενος εἴ τί μιν εἴποι
Ἰφθίμη παράκοιτις, ἐπεὶ ἴδεν ὀφθαλμοῖσιν.
Ἡ δ᾽ ἄνεω δὴν ἧστο, τάφος δέ οἱ ἦτορ ἵκανεν·
Ὄψει δ᾽ ἄλλοτε μέν μιν * ἐνωπιδίως ἐσίδεσκεν, γρ. ἐνωπαδίως
Ἄλλοτε δ᾽ ἀγνώσασκε κακὰ χροῒ εἵματ᾽ ἔχοντα.
Τηλέμαχος δ᾽ ἐνένιπεν, ἔπος τ᾽ ἔφατ᾽, ἔκ τ᾽ ὀνόμαζε,
Μῆτερ ἐμή, δύσμητερ, ἀπηνέα θυμὸν ἔχουσα,
Τίφθ᾽ οὕτω πατρὸς νοσφίζεαι, οὐδὲ παρ᾽ αὐτὸν
Ἑζομένη μύθοισιν ἀνείρεαι, οὐδὲ μεταλλᾷς;
Οὐ μέν κ᾽ ἄλλη γ᾽ ὧδε γυνὴ τετληότι θυμῷ
Ἀνδρὸς * ἀφεσταίη, ὅς οἱ κακὰ πολλὰ μογήσας γρ. ἀποσταίη
Ἔλθοι ἐεικοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.
Σοὶ δ᾽ αἰεὶ κραδίη στερεωτέρη ἐστὶ λίθοιο.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Τέκνον ἐμόν, θυμός μοι ἐνὶ στήθεσσι τέθηπεν.
Οὐδέ τι προσφάσθαι δύναμαι ἔπος, οὐδ᾽ ἐρέεσθαι,
Οὐδ᾽ εἰς ὦπα ἰδέσθαι ἐναντίον. εἰ δ᾽ ἐτεὸν δὴ
Ἔστ᾽ Ὀδυσεύς, καὶ οἶκον ἱκάνει, ἦ μάλα νῶϊ
Γνωσόμεθ᾽ ἀλλήλων καὶ λώϊον· ἔστι γὰρ ἡμῖν
Σήμαθ᾽ ἃ δὴ καὶ νῶϊ κεκρυμμένα ἴδμεν ἀπ᾽ ἄλλων.
Ὣς φάτο, μείδησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Αἶψα δὲ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχ᾽, ἤτοι μητέρ᾽ ἐνὶ μεγάροισιν ἔασον

Et filium domi, malè autem super ipsum fecerant
Proci, quos omnes puniuit sua in domo.
Hanc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Nutrix dilecta, ne sanè magnum (te) iactes irridens:
Scis enim quòd gratus in domo appareret
Omnibus, maximè.a. mihiq; & filio, quem genuimus,
Sed non est hoc verbum verum sicut dicis.
Sed aliquis immortalium interfecit procos superbos,
Iniuriã demiratus acerbã, animi dolores et mala opa.
Non aliquẽ enim honorabant terrestriũ hominum,
Non malũ, neq; quidẽ bonum quicunq; ipsos aduenit.
Ideò propter iniquitates passi sunt malum: at Vlysses
Perdidit longè reditum Græciæ, perijt autem ipse.
Huic.a. postea respondit dilecta nutrix Euryclea
Filia mea, quale te verbum fugit septum dentium?
Quæ maritum intus foco assidentem nunquam dicis
Domũ esse venturũ. animus.a. tibi semper incredul⁹,
Sed age tibi & signum permanifestum aliud dicam.
Cicatricem, quam quondã ipsi sus inflixit albo dente,
Hanc dum abluerẽ agnoui, volebam autem tibi ipsa
Dicere, sed me ille captam in ore manibus
Non siuit dicere prudentijs mentis,
Sed sequere, at ego meipsam condonabo,
Si te decepero, interfice me miserrima morte.
Hanc autem respondit postea prudens Penelope,
Nutrix dilecta, difficile te, Deorum sempergenitorũ
Consilia trahere, licet multarum rerum sis perita.
Sed tamen eamus ad filium, vt videam
Viros procos interfectos, & (eum) qui illos interfecit.
Sic locuta, descendit cœnaculum, multa aũt ei cor
Mouebat, an seorsim dilectum interrogaret maritũ,
An astans oscularetur caput & manus captas.
Hæc.a. postq̃ ingressa est, & trãsiuit lapideũ pauimẽ-
Sedit postea Vlyssẽ contra in ignis splendore (tum,
Parietis alterius, hic autem igitur ad columnã longã
Sedebat deorsum vidẽs, expectãs si ipsum alloqueret
Fortis vxor, postquam vidit oculis.
Hæc autem tacita diu sedit, stupor aũt & cor cepit.
Aspectu autem aliquando ipsum perspicuè videbat,
Aliquando autem ignorabat mala corpori vesti-
menta habentem.
Telemach.a. locut⁹ est verbũq; dixit denominauitq;,
Mater mea, mala mater, sæuum animum habens,
Cur sic à patre recedis? neq; apud meipsum
Sedens verbis interrogas? neq; scrutaris?
Non quidem alia sic mulier tolerabili animo
Viro abstineret, qui ei multa mala perpessus
Venisset vigesimo anno (in) patriam terram.
Tibi autem semper cor durius est lapide.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Fili mi, animus mihi in pectoribus stupefactus est,
Neq; dicere possum verbis, neq; interrogare,
Neq; in vultum videre contra, si verè iam
Est Vlysses, & domum venit certè valde nos
Cognoscemus inter nos & melius, sunt enim nobis
Signa, quæ iam & nobis abscondita scimus ab alijs.
Sic dixit, risit autem pertolerans diuus Vlysses.
Statim.a. Telemachum verba velocia allocutus est,
Telemache, certè matrem in ædibus dimitte

Πειρά-

Πειράζειν ἐμέθεν· τάχα δὲ φράσεται καὶ ἄρειον.
Νῦν δ' ὅτι ῥυπόω, κακὰ δὲ χροῒ εἵματα εἷμαι,
Τοὔνεκ' ἀτιμάζει με, καὶ οὔπω φησὶ τὸν εἶναι.
Ἡμεῖς δὲ φραζώμεσθ' ὅπως ὄχ' ἄριστα γένηται.
*Καὶ γάρ τίς θ' ἕνα φῶτα κατακτείνας ἐνὶ δήμῳ,
Ὧ μὴ πολλοὶ ἔωσιν ἀοσσητῆρες ὀπίσσω,
Φεύγει, πηούς τε προλιπὼν καὶ πατρίδα γαῖαν·
Ἡμεῖς δ' ἕρμα πόληος ἀπέκταμεν, οἳ μέγ' ἄριστοι
Κούρων εἰν Ἰθάκῃ· τὰ δέ σε φράζεσθαι ἄνωγα.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Αὐτὸς ταῦτά γε λεῦσσε πάτερ φίλε· σὴν γὰρ ἀρίστην
γρ. ἀνθρώποισι | Μῆτιν ἐπ' * ἀνθρώπους φάσ' ἔμμεναι, οὐδέ κέ τίς τοι
Ἄλλος ἀνὴρ ἐρίσειε καταθνητῶν ἀνθρώπων.
Ἡμεῖς δ' ἐμμεμαῶτες ἅμ' ἑψόμεθ', οὐδέ τί φημι
Ἀλκῆς δευήσεσθαι, ὅση δύναμίς γε πάρεστι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Τοιγὰρ ἐγὼν ἐρέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα· (σεύς,
Πρῶτα μὲν ἂρ λούσασθε, καὶ ἀμφιέσασθε χιτῶνας,
Δμωὰς τ' ἐν μεγάροισιν ἀνώγετε εἵμαθ' ἑλέσθαι.
Αὐτὰρ θεῖος ἀοιδὸς ἔχων φόρμιγγα λίγειαν
Ἡμῖν ἡγείσθω φιλοπαίγμονος ὀρχηθμοῖο,
Ὥς κέν τις φαίη γάμον ἔμμεναι ἐκτὸς ἀκούων,
Ἢ ἀν' ὁδὸν στείχων, ἢ οἳ περιναιετάουσι.
Μὴ πρόσθε κλέος εὐρὺ φόνου κατὰ ἄστυ γένηται
Ἀνδρῶν μνηστήρων, πρίν γ' ἡμέας ἐλθέμεν ἔξω
Ἀγρὸν ἐς ἡμέτερον πολυδένδρεον· ἔνθα δ' ἔπειτα
Φρασσόμεθ' ὅ, τι κε κέρδος Ὀλύμπιος ἐγγυαλίξῃ.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπί-
θοντο.
Πρῶτα μὲν οὖν λούσαντο, καὶ ἀμφιέσαντο χιτῶνας·
Ὅπλισθεν δὲ γυναῖκες· ὁ δ' εἵλετο θεῖος ἀοιδὸς
Φόρμιγγα γλαφυρήν, ἐν δέ σφισιν ἵμερον ὦρσε
Μολπῆς τε γλυκερῆς καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο.
γρ. περίστενα-χίζε | Τοῖσιν δὲ μέγα δῶμα * περιστεναχίζετο ποσσὶν
Ἀνδρῶν παιζόντων καλλιζώνων τε γυναικῶν.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε δόμων ἔκτοσθεν ἀκούων,
Ἦ μάλα δή τις ἔγημε πολυμνήστην βασίλειαν.
Σχετλίη, οὐδ' ἔτλη πόσιος οὗ κουριδίοιο
γρ. ἵκοι | Εἴρυσθαι μέγα δῶμα διαμπερές, * ὄφρ' ἂν ἵκοιτο.
Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε· τὰ δ' οὐκ ἴσαν ὡς ἐτέτυκτο.
Αὐτὰρ Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα ᾧ ἐνὶ οἴκῳ
Εὐρυνόμη ταμίη λοῦσεν, καὶ χρῖσεν ἐλαίῳ·
Ἀμφὶ δέ μιν φᾶρος καλὸν βάλεν ἠδὲ χιτῶνα.
Αὐτὰρ κακκεφαλῆς χεῦεν πολὺ κάλλος Ἀθήνη,
Μείζονά τ' εἰσιδέειν καὶ πάσσονα· κὰδ δὲ κάρητος
Οὔλας ἧκε κόμας ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας.
Ὡς δ' ὅτε τις χρυσὸν περιχεύεται ἀργύρῳ ἀνὴρ
Ἴδρις, ὃν Ἥφαιστος δέδαεν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη
Τέχνην παντοίην, χαρίεντα δὲ ἔργα τελείει,
Ὣς μὲν τῷ περίχευε χάριν κεφαλῇ τε καὶ ὤμοις.
Ἐκ δ' ἀσαμίνθου βῆ δέμας ἀθανάτοισιν ὁμοῖος·
Ἂψ δ' αὖτις κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη,
Ἀντίον ἧς ἀλόχου· καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Δαιμονίη, περὶ σοί γε γυναικῶν θηλυτεράων
Κῆρ ἀτέραμνον ἔθηκαν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες.
γρ. ἄλλη γ' | Οὐ μέν κ' * ἄλλη ὧδε γυνὴ τετληότι θυμῷ
γρ. ἀπεσταίη, | Ἀνδρὸς * ἀφεσταίη, ὅς οἱ κακὰ πολλὰ μογήσας
Ἔλθοι ἐεικοστῷ ἔτει ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἄγε μοι μαῖα, στόρεσον λέχος, ὄφρα καὶ αὐτὸς

Tentare me, forsan autem agnoscet & melius.
Nūc.a. quòd sordeo, mala.a. corpori vestimēta indut
Ideò inhonorat me, & nondū dicit hunc esse. (sum,
Nos autem consultemus, vt valde optima fiant.
Etenim aliquis vnum virum interfectum in populo,
Cui non multi sint adiutores postea
Fugit, affinibusq; relictis & patria terra.
Nos.a. sustētaculū ciuitatis interfecim⁹, q valde opti-
Iuuenum in Ithaca, ideò te consulere iubeo. (mi
Hūc.a. rursus Telemachus prudēs cōtrà locutus est:
Ipse hæc videas pater dilecte, tuum enim optimum
Consilium in hominibus dicunt esse, neq; aliquis tibi
Alius vir contendat mortalium hominum.
Nos.a. pmpti simul sequemur, neq; quapiā in re affir-
Fore, vt robore indigeas, quanta potētia adest. (mo
Hunc.a. respōdens allocutus est pertolerās Vlysses,
Tibi enim ego dico, vt mihi videntur esse optima.
Primùm quidem lauamini, & induimini vestes,
Famulasq; in domibus vestimenta capere.
At diuinus cantor tenens citharam stridulam
Nobis præeat festiua saltatione.
Vt aliquis dicat nuptias esse extrà audiens,
Vel per viam iens, vel qui circum habitant.
Ne antea fama lata cædis in ciuitate fiat
Virorum procorum, quàm nos eamus extrà
Agrum in nostrum arboriferum, illic autem postea
Consultabimus quod vtile Olympius præbebit.
Sic dixit, hi autem igitur hunc valde quidem au-
diuerunt & obediuerunt.
Primum quidē igitur loti sunt, & induti sunt vestes,
Parata sunt.a. mulieres, ipse aūt cepit diuinus cantor
Citharā concauam, in autem ipsis desiderium mouit
Cantusq; dulcis, & irreprehensibilis saltationis,
His autem magna domus strepebat pedibus
Virorum ludentium pulcrizonarumq; mulierum.
Sic autem aliquis dicebat domos extrà audiens,
Certè valde iā duxit vxorē multis petitā reginā,
Misera non tolerauit mariti sui primi
Custodire magnā domum continuè, quousq; veniret.
Sic igitur aliquis dixit, hæc.a. nō cognouerūt sicut
At Vlyssem magnanimum sua in domo (facta sunt.
Eurynome gubernatrix lauit & vnxit oleo.
Circum autem ipsum pallium iecit & vestem. (ua,
Post hæc in capite fudit multā pulchritudinē Miner-
Maioremq; inspicere, & pinguiorem, in autem capite
Tenues misit comas hyacinthino flori similes.
Sicut autē quando aliquis aurū circūfudit argēto vir
Sciens, quem Vulcanus docuit & Pallas Minerua
Artem omnigenam, gratiosa autem opera perficit,
Sic quidē huic circūfudit gratiā capitiq; & humeris,
E balneo autem exiuit corpore immortalibus similis.
Iterum autē rursus desedit in sede vnde surrexerat,
Cōtra suam vxorem, & ipsam verbum allocutus est,
Felix, tibi quidem supra in fœminas mulieres,
Cor durum posuerunt Olympias domos habitantes.
Non quidem alia sic mulier patienti animo
Viro abstineret, qui ei mala multa passus
Veniret vigesimo anno in patriam terram.
Sed agè mihi nutrix sterne lectum, vt & ipse

Λέξο-

Αἴξομαι· ἦ γὰρ τῇ γε * σιδήρεος ἐν φρεσὶ θυμός.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Δαιμόνι', οὔτ' ἄρ τι μεγαλίζομαι, οὐδ' ἀθερίζω,
Οὔτε λίην ἄγαμαι· μάλα δ' εὖ οἶδ' οἷος ἔησθα
Ἐξ Ἰθάκης ἐπὶ νηὸς ἰὼν δολιχηρέτμοιο.
Ἀλλ' ἄγε οἱ στόρεσον πυκινὸν λέχος Εὐρύκλεια,
m* Ἐκτὸς ἐϋσταθέος θαλάμου, τόν ῥ' αὐτὸς ἐποίει.
Ἔνθα οἱ ἐκθεῖσαι πυκινὸν λέχος ἐμβάλετ' εὐνὴν,
Κώεα καὶ χλαίνας καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα.
Ὣς ἄρ' ἔφη πόσιος πειρωμένη· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ὀχθήσας ἄλοχον προσεφώνεε κεδνὰ ἰδυῖαν,
Ὦ γύναι, ἦ μάλα τοῦτ' ἔπος θυμαλγὲς ἔειπες.
Τίς δέ μοι ἄλλοσε θῆκε λέχος; χαλεπὸν δέ κεν εἴη
Καὶ μάλ' ἐπισταμένῳ, ὅτε μὴ θεὸς αὐτὸς ἐπελθὼν
Ῥηϊδίως ἐθέλων θείη ἄλλῃ ἐνὶ χώρῃ.
Ἀνδρῶν δ' οὐκ ἄν τις ζωὸς βροτὸς, * οὐδὲ μάλ' ἡβῶν,
Ῥεῖα μετοχλίσσειεν· ἐπεὶ μέγα σῆμα τέτυκται
Ἐν λέχει ἀσκητῷ· τὸ δ' ἐγὼ κάμον, οὐδέ τις ἄλλος.
Θάμνος ἔφυ τανύφυλλος ἐλαίης ἕρκεος ἐντὸς,
Ἀκμηνὸς θαλέθων· πάχετος δ' ἦν ἠΰτε κίων.
°Τῷ δ' ἐγὼ ἀμφιβαλὼν θάλαμον * δέμον, ὄφρ' ἐτέλεσσα
Πυκινῇς λιθάδεσσι, καὶ εὖ καθύπερθεν ἔρεψα·
Κολλητὰς δ' ἐπέθηκα θύρας πυκινῶς ἀραρυίας·
Καὶ τότ' ἔπειτ' ἀπέκοψα κόμην τανυφύλλου ἐλαίης·
Κορμὸν δ' ἐκ ῥίζης προταμὼν, ἀμφέξεσα χαλκῷ
Εὖ καὶ ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνα,
Ἑρμῖν' ἀσκήσας· τέτρηνα δὲ πάντα τερέτρῳ.
Ἐκ δὲ τοῦ ἀρχόμενος λέχος * ἔξεον, ὄφρ' ἐτέλεσσα,
Δαιδάλλων χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ ἠδ' ἐλέφαντι,
Ἐκ δ' ἐτάνυσσα ἱμάντα βοὸς φοίνικι φαεινόν.
Οὕτω τοι τόδε σῆμα πιφαύσκομαι· οὐδέ τι οἶδα,
Εἴ μοι ἔτ' ἔμπεδόν ἐστι γύναι, λέχος, ἦέ τις ἤδη
Ἀνδρῶν ἄλλοσε θῆκε ταμὼν ὕπο πυθμέν' ἐλαίης.
Ὣς φάτο· τῆς δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
Σήματ' * ἀναγνούσῃ τά οἱ ἔμπεδα πέφραδ' Ὀδυσσεύς.
Δακρύσασα δ' ἔπειτ' ἰθὺς δράμεν, ἀμφὶ δὲ χεῖρας
Δειρῇ βάλλ' Ὀδυσῆϊ, κάρη δ' ἔκυσ' ἠδὲ προσηύδα,
Μή μοι Ὀδυσσεῦ σκύζευ, ἐπεὶ τά περ ἄλλα μάλιστα
Ἀνθρώπων πέπνυσο· θεοὶ δ' ὤπαζον ὀϊζὺν,
Οἳ νῶϊν ἀγάσαντο παρ' ἀλλήλοισι μένοντε
Ἥβης ταρπῆναι καὶ γήραος οὐδὸν ἱκέσθαι.
Αὐτὰρ μὴ νῦν μοι τόδε χώεο μηδὲ νεμέσσα,
Οὕνεκά σ' οὐ τὸ πρῶτον ἐπεὶ ἴδον, ὧδ' ἀγάπησα.
Αἰεὶ γάρ μοι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν
Ἐρρίγει μή τίς με βροτῶν ἀπάφοιτ' ἐπέεσσιν
Ἐλθών· πολλοὶ γὰρ κακὰ κέρδεα βουλεύουσιν.
Οὐδέ κεν Ἀργείη Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα
Ἀνδρὶ παρ' ἀλλοδαπῷ ἐμίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ,
Εἰ * ᾔδη μιν αὖτις ἀρήϊοι υἷες Ἀχαιῶν
Ἀξέμεναι οἶκόνδε φίλην ἐς πατρίδ' ἔμελλον.
Τὴν * δ' ἤτοι ῥέξαι θεὸς ὤρορεν ἔργον ἀεικές.
Τὴν δ' ἄτην οὐ πρόσθεν ἑῷ ἐγκάτθετο θυμῷ
Λυγρὴν, ἐξ ἧς πρῶτα καὶ ἡμέας ἵκετο πένθος.
Νῦν δ' ἐπεὶ ἤδη σήματ' ἀριφραδέως κατέλεξας
Εὐνῆς ἡμετέρης, τὴν οὐ βροτὸς ἄλλος ὀπώπει,
Ἀλλ' οἶοι σύ τ' ἐγώ τε, καὶ ἀμφίπολος μία μούνη
Ἀκτορὶς, (ἥν μοι δῶκε πατὴρ ἔτι δεῦρο κιούσῃ,
Ἣ νῶϊν εἴρυτο θύρας πυκινοῦ θαλάμοιο)

Dormiã, certè enim huic ferreus in pectorib. animus. γ. σιδήρεος ἐν φρεσὶ ἦεν.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Felix, non statim magnifico, neq. parui facio.
Neq. valde admiror, valde a. bene scio qualis eras
Ex Ithaca in naui cùm ires longis remis.
Sed agè ei sterne bonum lectum Euryclea,
Extra stabilem thalamum, quem quidem ipse fecit, γ. ἐντὸς
Vbi ei extrà ponentes bonũ lectũ, & conijcite cubile,
Pelles & chlænas, & coopermenta splendida.
Sic dixit maritum tentans, at Vlysses
Iratus uxorem allocutus est prudentias scientem,
O mulier, certè valde hoc verbum triste dixisti.
Quis autem mihi alibi poneret lectũ? difficile.a. esset
Et valde scienti, quando non Deus ipse veniens
Facilè volens ponet alio in loco,
Virorũ.a. nõ aliquis viuus homo, neq. valde pubescẽs γ. οὐ γ' νέων
Facilè moueret, quoniam magnũ signum factum est
In lecto laborato, hunc.a. ego feci, neq. aliquis alius,
Arbuscula erat extensa folijs oliuæ septum intra,
Florens, virescens, crassior.a. erat tãquam columna,
Huic autem ego teci thalamum meum donec perfeci γ. ἐμὸν
Densis lapidibus, & bene desuper texi.
Compactas autem imposui ianuas scitè compactas,
Et tunc postea incidi comam pandis ramis oliuæ.
Truncum autem ex radice incisum circũ poliui ferro
Bene & scienter, & lineam direxi
Fulcro elaborato, terebraui autem omnia terebro.
Ab autem hoc incipiens lecticam poliui quousque γ. ὄφρα
perfeci.
Varians auroq. & argento, & ebore.
Extra autem extẽsi pellem bouis purpura splendidã.
Sic tibi hoc signum dico neq. scio
Si mihi adhuc firmus est, mulier, lectus, an aliquis iã
Virorum al bi posuerit, vbi incidisset à radice oliuæ.
Sic dixit, huius illic soluta sunt genua & dilectũ cor
Signa recognoscentis, quæ ei firma dixit Vlysses. γ. ἀναγνώσης
Lacrymans.a. postea rectà cucurrit, circum.a. manus
Collum iecit Vlyssi, caput autem osculata est, & dixit,
Ne mihi Vlysses irascere, quoniam alijs maximè
Hominum prudens fuisti, Dei.a. dederunt ærumnã,
Qui nobis inuiderunt ad inuicem manentes.
Iuuentute delectari, & senectutis limen peruenire.
At non nunc mihi hoc irascere, neq. reprehende,
Quoniã te nõ primùm postquã vidi sic amplexa sum.
Semper enim mihi animus in pectoribus dilectũ
Tremebat, ne me quis omnium deciperet verbis
Profectus, multi enim malas astutias cogitant.
Neq. autem Argiua Helena Ioue nata
Viro cum alieno mixta esset amicitia & lecto,
Si sciuisset quòd ipsam iterum bellicosi filij Achiuorũ γ. ᾔδει
Ducere domum dilectam in patriam debebant.
Hanc autem facere Deus mouit opus indecens, γ. ἀλλὰ
Hoc autem nocumentũ antea nõ suo imposuit animo
Graue, ex qua primùm & ad nos accessit dolor.
Nunc.a. postquam iam signa valde manifesta dixisti
Lecti nostri, quem non homo alius vidit,
Sed soli tuq. ego & ancilla vna sola
Actoris, (quam mihi dedit pater adhuc huc veniẽtis,
Quæ nobis asseruabat ianuas densi cubiculi)

Πείθεις

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,
Τόφρα δ' ἄρ' Εὐρυνόμη τε ἰδὲ τροφὸς ἔντυον εὐνὴν
Ἐσθῆτος μαλακῆς, δαΐδων ὑπολαμπομενάων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ στόρεσαν πυκινὸν λέχος ἐγκονέουσαι,
Γρηῦς μὲν κείουσα, πάλιν οἶκόνδε βεβήκει.
Τοῖσιν δ' Εὐρυνόμη θαλαμηπόλος ἡγεμόνευεν
Ἐρχομένοισι λέχοσδε, δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσα·
Ἐς θάλαμον δ' ἀγαγοῦσα, πάλιν κίεν. οἱ μὲν ἔπειτα
Ἀσπάσιοι λέκτροιο παλαιοῦ θεσμὸν ἵκοντο.
Αὐτὰρ Τηλέμαχος καὶ βουκόλος ἠδὲ συβώτης
Παῦσαν ἄρ' ὀρχηθμοῖο πόδας, παῦσαν δὲ γυναῖκας.
Αὐτοὶ δ' εὐνάζοντο κατὰ μέγαρα σκιόεντα.
Τὼ δ' ἐπεὶ οὖν φιλότητος ἐταρπήτην ἐρατεινῆς,
Τερπέσθην μύθοισι πρὸς ἀλλήλους ἐνέποντες,
Ἡ μὲν ὅσ' ἐν μεγάροισιν ἀνέσχετο δῖα γυναικῶν.
Ἀνδρῶν μνηστήρων ἐσορῶσ' ἀΐδηλον ὅμιλον.
Οἳ ἕθεν εἵνεκα πολλὰ βόας καὶ ἴφια μῆλα
Ἔσφαζον, πολλὸς δὲ πίθων ἠφύσσετο οἶνος.
* Αὐτὰρ ὁ διογενὴς Ὀδυσσεύς, ὅσα κήδε' ἔθηκε
Ἀνθρώποις, ὅσα τ' αὐτὸς ὀϊζύσας ἐμόγησε,
Πάντ' ἔλεγ'. ἡ δ' * ἄρ' ἐτέρπετ' ἀκούουσ' οὐδέ οἱ ὕ-
πνος
Πῖπτεν ἐπὶ βλεφάροισι πάρος καταλέξαι ἅπαντα.
Ἤρξατο δ' ὡς πρῶτον Κίκονας δάμασ', αὐτὰρ ἔπειτα
Ἦλθ' ὡς Λωτοφάγων ἀνδρῶν πίειραν ἄρουραν·
Ἠδ' ὅσα Κύκλωψ ἔρξε, καὶ ὡς ἀπετίσατο ποινὴν
Ἰφθίμων ἑτάρων, οὓς ἤσθιεν, οὐδ' ἐλέαιρεν.
Ἠδ' ἐς Αἴολον ἵκεθ', ὅ μιν πρόφρων ὑπέδεκτο,
Καὶ πέμπ'. οὐδέ πω αἶσα φίλην ἐς πατρίδ' ἱκέσθαι
Ἦεν, ἀλλά μιν αὖτις ἀναρπάξασα θύελλα
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα φέρεν μεγάλα στενάχοντα.
Ἠδ' ὡς Τηλέπυλον Λαιστρυγονίην * ἀφίκανεν,
Οἳ νῆάς τ' ὄλεσαν καὶ ἐϋκνήμιδας ἑταίρους
Πάντας· Ὀδυσσεὺς δ' οἶος ὑπέκφυγε νηῒ μελαίνῃ.
Καὶ Κίρκης κατέλεξε δόλον πολυμηχανίην τε.
Ἠδ' ὡς εἰς Ἀΐδεω δόμον ἤλυθεν εὐρώεντα,
Ψυχῇ χρησόμενος Θηβαίου Τειρεσίαο
Νηῒ πολυκλήϊδι, καὶ εἴσιδε πάντας ἑταίρους,
Μητέρα θ', ἥ μιν ἔτικτε καὶ ἔτρεφε τυτθὸν ἐόντα.
Ἠδ' ὡς Σειρήνων ἀδινάων φθόγγον ἄκουσεν.
Ὥς θ' ἵκετο πλαγκτὰς πέτρας, δεινήν τε Χάρυβδιν,
Σκύλλην θ', ἣν οὔ πώποτ' ἀκήριοι ἄνδρες ἄλυξαν,
Ἠδ' ὡς Ἠελίοιο βόας κατέπεφνον ἑταῖροι·
Ἠδ' ὡς νῆα θοὴν ἔβαλε ψολόεντι κεραυνῷ
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης ἀπὸ δ' ἔφθιθεν ἐσθλοὶ ἑταῖροι
Πάντες ὁμῶς, αὐτὸς δὲ κακὰς ὑπὸ κῆρας ἄλυξεν.
Ὥς θ' ἵκετ' Ὠγυγίην νῆσον, νύμφην τε Καλυψὼ,
Ἣ δή μιν κατέρυκε, λιλαιομένη πόσιν εἶναι,
Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι, καὶ ἔτρεφεν, ἠδὲ ἔφασκε
Θήσειν ἀθάνατον καὶ ἀγήραον ἤματα πάντα·
Ἀλλὰ τῷ οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν.
Ἠδ' ὡς ἐς Φαίηκας ἀφίκετο πολλὰ μογήσας.
Οἳ δή μιν περὶ κῆρι θεὸν ὣς τιμήσαντο,
Καὶ πέμψαν σὺν νηῒ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Χαλκόν τε χρυσόν τε ἅλις ἐσθῆτά τε δόντες.
Τοῦτ' ἄρα δεύτατον εἶπεν ἔπος, ὅτε οἱ γλυκὺς ὕπνος
Λυσιμελὴς ἐπόρουσε, λύων μελεδήματα θυμοῦ.
Ἡ δ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Ὁππότε δή ῥ' Ὀδυσῆα ἐέλπετο ὃν κατὰ θυμὸν

Sic hi quidem talia inter se dicebant,
Interim aūt Eurynomeq́, & nutrix parabant lectum
Veste molli, tædis subsplendentibus.
At postquam strauerunt densum lectum festinantes,
Anus autem iens iterum domum iuit.
His autem Eurynome cubicularia præibat
Euntibus lectum, tædam in manibus tenens.
In thalamum autem ducens iterum abiuit, hi qui-
Læti lecti antiqui leges repererunt. (dem postea
At Telemachus, & bubulcus & subulcus
Cohibuerūt saltatione pedes, cessare fecerunt autem
Ipsi aūt dormierunt in ædibus vmbrosis. (mulieres.
Hi autem postquā igitur amicitia delectati sunt ae-
Versi sunt verbis mutuò loquentes. (siderata,
Hæc qdē quæcunq, in ædib. tolerauit diuina mulierū
Virorum procorū inspiciens exitiosam multitudinē,
Qui sua gratia multas boues, & pingues oues
Iugularunt, multum aūt doliorum haustum est vini,
At hic diuus Vlysses quoscunq, dolores posuit
Hominibus, quascunq, ipse ærumnas passus est,
Omnia dixit, hæc autē igitur delectata est audiens, * κ. ἔερ' ἀΰ-πνε'
neq, ei somnus
Cecidit in palpebris antè quā ipse recensuerit omnia.
Incepit autē quò primùm Ciconas domuit, at postea
Venit Lotophagorum virorum pinguem terram:
Et quæcūq, Cyclops fecit, & quomodo retribuit pœnā
Fortium sociorum, quos comedit, neq, misertus est.
Et quomodo Aeolū iuit, qui ipsum propitius suscepit,
Et misit, neq, Parca dilectam in patriam ire
Siuit, sed ipsum rursus raptum procella
Pontum in piscosum tulit valde suspirantem.
Et quomodo longam portis Læstrygoniam adiuit, * κ. ἀφίκοντο,
Qui naues perdiderunt & fortes socios
Omnes, Vlysses autem solus aufugit naue nigra.
Et Circes narrauit dolum, & varias artes,
Et quomodo inferni domum iuit latam,
Animam interrogaturus Thebani Tiresiæ
Naui multi iuga & inspexit omnes socios, (esset:
Matremq́, q̄ ipsum peperit, & nutriuit paruulus cum
Et quomodo Sirenū stridularū vocem audiuit. (din
Quomodoq́, iuit vagas illas petras grauemq́, Charyb-
Scyllamq́, quam nullo modo indemnes viri fugerūt.
Et quomodo Solis boues interfecerant socij.
Et quomodo nauē velocē percussit ardenti fulminē
Iupiter altitonans, longè aūt corrupti sunt boni socij
Omnes simul, ipse autem malas mortes subterfugit,
Quomodoq́, iuit Ogygiā insulā, Nymphamq́, Calypso-
Quæ ipsum detinuit cupiens maritum esse (nem,
In speluncis concauis, & aluit, & dixit
Redditurū immortalē, & non senescentē dies omnes.
Sed huic nunquam animum in pectoribus persuasit.
Et quomodo in Phæaces peruenit multa passus,
Qui iā ipsum ex animo Deū tanquam honorauerūt,
Et miserunt cum naui dilectam in patriam terram,
Aere, auroq́, copiosè vesteq́, datis. (nus
Hoc igitur vltimū dixit verbū, quādo ei dulcis som-
Membra soluens irruit, soluens q́, curas animi.
Hæc autem rursus alia cogitauit dea cæsia Minerua,
Quando iam Vlyssem putabat suo in animo

Εὐνῆς ἧς ἀλόχου ταρπήμεναι ἠδὲ καὶ ὕπνου,	*Lecto suæ vxoris delectari, ac & somno,*
Αὐτίκ' ἀπ' Ὠκεανοῦ χρυσόθρονον ἠριγένειαν,	*Statim ab Oceano aurithronam matutinam,*
Ὦρσεν ἵν' ἀνθρώποισι φόως φέροι. ὦρτο δ' Ὀδυσσεὺς	*Mouit vt hominib. lumẽ portaret, surrexit. a. Vlysses*
Εὐνῆς ἐκ μαλακῆς, ἀλόχῳ δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε,	*Lecto ex molli, vxori autem hoc verbum mandauit,*
Ὦ γύναι, ἤδη μὲν πολέων κεκορήμεθ' ἀέθλων	*O vxor, iã qdẽ multis satiati sumus certaminibus*
Ἀμφοτέρω· σὺ μὲν ἐνθάδ' ἐμὸν πολυκηδέα νόστον	*Nos ambo, tu quidẽ hic meum curis refertũ reditum*
Κλαίουσ'· αὐτὰρ ἐμὲ Ζεὺς ἄλγεσι καὶ θεοὶ ἄλλοι	*Flens, at me Iupiter doloribus, & Dij alij*
Ἱέμενον πεδάασκον ἐμῆς ἀπὸ πατρίδος αἴης,	*Desiderantem impedierunt mea à patria terra.*
Νῦν δ' ἐπεὶ ἀμφοτέρω πολυήρατον ἱκόμεθ' εὐνὴν,	*Nũc autem postquam ambo ad desideratũ venimus (lectum,*
Κτήματα μὲν τά μοι ἐστὶ κομιζέμεν ἐν μεγάροισι·	*Res quæ mihi sunt curæ in domibus.*
Μῆλα δ' ἅ μοι μνηστῆρες ὑπερφίαλοι κατέκειραν,	*Oues autem quas mihi proci superbi consumpserunt,*
Πολλὰ μὲν αὐτὸς ἐγὼ ληΐσσομαι, ἄλλα δ' Ἀχαιοὶ	*Multas quidem ipse ego prædabor, alias autẽ Achiui*
Δώσουσ', εἰσόκε πάντας* ἐνιπλήσωσιν ἐπαύλους.	*Dabunt, donec omnia implebunt stabula.*
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼ πολυδένδρεον ἀγρὸν ἔπειμι,	*Sed certè quidem ego ad arborosum proficiscor,*
Ὀψόμενος πατέρ' ἐσθλὸν, ὅ μοι πυκινῶς ἀκάχηται.	*Visurus patrem bonum, qui mihi frequenter dolet.*
Σοὶ δὲ γύναι τόδ' ἐπιτέλλω πινυτῇ περ ἐούσῃ·	*Tibi autem vxor hoc mando prudenti existenti.*
Αὐτίκα γὰρ φάτις εἶσιν ἅμ' ἠελίῳ ἀνιόντι	*Statim enim fama ibit simul sole ascendente*
Ἀνδρῶν μνηστήρων, οὓς ἔκτανον ἐν μεγάροισιν·	*Virorum procorum quos interfeci in ædibus.*
Εἰς ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν,	*In cœnaculũ vbi ascenderis cum ancillis mulieribus,*
Ἧσθαι, μηδέ τινα προτιόσσεο, μηδ' ἐρέεινε.	*Sede, neq; aliquem antè videas, neq; interroga.*
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφ' ὤμοισιν ἐδύσετο τεύχεα καλὰ,	*Dixit, & circũ humeros indutus est arma pulcra.*
Ὦρσε δὲ Τηλέμαχον, καὶ βουκόλον, ἠδὲ συβώτην.	*Mouit aũt Telemachum, & bubulcum, & subulcum,*
Πάντας δ' ἔντε' ἄνωγεν ἀρήϊα χερσὶν ἑλέσθαι.	*Omnes autem arma iussit bellicosa manibus capere.*
Οἱ δέ οἱ οὐκ ἀπίθησαν, ἐθωρήσσοντο δὲ χαλκῷ,	*Hi aũt ei non reluctati sunt, armati sunt autem ære.*
Ὤϊξαν δὲ θύρας,* ἐκ δ' ἤϊον. ἦρχε δ' Ὀδυσσεύς.	*Aperuerũt. a. ianuas, & exiuerũt. præiuit. a. Vlysses,*
Ἤδη μὲν φάος ἦεν ἐπὶ χθόνα· τοὺς δ' ἄρ' Ἀθήνη	*Iam quidẽ lumẽ erat in terrã, hos. a. igitur Minerua*
Νυκτὶ κατακρύψασα, θοῶς ἐξῆγε πόληος.	*Obscuritate coopertos citò eduxit ciuitate.*

χ. ἐνιπλή-σωσι μεσαύ-λους.

χ. ἔκιεν δ' ἦρχε δ' Ὀδυσ-σεύς.

COMMENTARIVS.

a χρυσ.] Descripturus Poeta hunc Vlyssis apud Penelopen ἀναγνωρισμὸν longis vtitur ambagibus, antequam rem acu tangat, vt dicitur. Primùm Eurycleam inducit, eius aduentum vxori denuntiantem, quod cùm non solùm illa non crederet, sed asperis etiam verbis anum excepisset, sequitur illa inter vtramq; altercatio, dum Penelopæ id conatur Euryclea persuadere; illa verò pertinaci & dura nimis diffidentia persuaderi se non finit.

b μαῖα φίλη,] Quod aliàs diximus eos, qui sæpiùs decepti sunt, tardissimè fidere, iam à Penelope videmus vsurpari, quæ cùm falsitate tot nuntiorum, quæ de Vlysse præcesserant, vana illius expectatione delusa sit, ne nunc quidem huic anui, de cuius fide tamen dubitare non debuerat, credere vult verum Vlyssis aduentum renuntianti, quin eam acerbis verbis coërcet, vt quam insanam appellet, & tandem rectis eam abigere minis conatur, nisi respectus tam grauis senectutis obstaret.

c καὶ εἴλυθεν οἴκαδ',] Posset quispiam dicere hic περισσολογεῖν Homerum, cùm satis dixisse videretur in illis ἦλθ' Ὀδυσσεύς. Sed Eustathius docet non esse hæc superflua, siquidem potest quis venisse in patriam, qui domum tamen non aduenerit, vt exemplo Agamemnonis indicat.

d ἡ δ' ἐχάρη,] Gaudium istud Penelopæ est ob intellectam procorum cædem: nondum tamen persuaderi potest, Vlyssem illam perpetrasse, siquidem illud impossibile existimauit, vt vnus tot procos deleret. Sed cur, quæso, solum Vlyssem aduenisse putat Penelope? An non intelligit, eum qui cum tanto comitatu Troiam esset profectus, ea debellata non posse eò penitùs nudatum reuerti? An tam malè de eo inscia ominabatur? Dico illam ad ea verba respondere, quæ præmisit Euryclea dicens, eum hospitem fuisse Vlyssem, quem iam illa solum esse viderat. Alioqui vel illa ipsa solitudo argumentum esse pro Penelope potest.

e οὐκ ἴδον] Quod Euryclea de cæde procorum resciuit, atq; ipsamet αὐτοψίᾳ post illam confectam explorauit, iam exponit Penelope, vt hac ratione magis suo nuntio fidem faciat.

f σφῶιν ἐϋφροσύνης] id est, vt interpretatur Eustathius, ἵνα ἄμφω κατὰ τὸ ἦτορ ὑμῶν, εὐφροσύνης ἐπιβαίητε, alioqui syntaxis illorum verborum est morosa.

g μαῖα φίλη,] Iterum se obstinatam præbet Penelope, & cum ea quæ viderit, narrasset Euryclea, cædem quidem procorum credit, quòd testem oculatum refutare non posset: illam autem non ab Vlysse, siquidem iam perierit, sed à quodam Deorum, qui tam flagitiosam procorum vitam diutiùs patienter videre non potuerit, perpetratam causatur. Tandem elicuit ab Euryclea euidentius signum Vlyssis ex cicatrice, quam docet se hesterna nocte iam deprehendisse, cùm eum lauaret, certò tamen consilio Penelopæ non indicasse. Tandem, vt meliùs fidem huius rei faciat dominæ, rogat vt eum accedat, & nisi rem ita se habere compererit, morte se condigna plectat. Quòd demum tanti fuit momenti, vt ad iter se accinxerit Penelope, non quòd planè Vlyssis aduentum crediderit, sed inuisendi filij & cædis procorum gratia. Ingens tamen illud desiderium mariti fecit, vt animo nescio quid de eo confinxerit, vt penè dicas eam aliquatenus Eurycleæ credidisse, prudenter tamen verbis id non testatam, ne si res secus se haberet, temerariæ credulitatis insimularetur, aut eam leuitatis tantæ pœnitere posset. Quod autem credidisse eam credamus, faciunt illa quæ sequũtur: vbi Poeta dicit, eam inter eundum apud se cogitasse, qua ratione Vlyssem compellaret. Vbi autem ipsum vidit interdum eum se videre, interdum propter vestimenta non dignoscere putauit. Vnde fluctuante animo apud eum reliquamq; familiam constitit. Quanto prudentiùs nimirum illa in sua tarditate se gerit quàm illa Martini Guerræ vxor in agro Tolosatum in sua εὐπιστίᾳ, quæ Arnaldum Tillium adulterinum coniugem pro vero illo coniuge suscepit, integrumq; triennium cum eo vixit: contrà verò reuersum illo elapso tempore, verum Martinum Guerram diu pro vero marito non agnouit. Vnde tragicæ illæ lites exortæ, vbi veritas genuina cum fucato mendacio tamdiu tamq; ancipiti certamine dimicauit, vt est doctissimè tota historia à Ioanne Corrasio, de quo anteà diximus, perscripta primùm Gallicè, deinde etiam à Suræo, ni fallor, Latinitate donata, & à Vuechelo Francofurti excusa. Cautiùs, inquàm, ista Penelope, quæ in re tanti momenti certi nihil statuere ex aliorum relatu voluit, antequam illa maritum euidentibus signis perciperet. Itaq; iuueniliter nimium illi insultauit Telemachus, vt & ipse Vlysses agnoscet.

h καὶ γὰρ τίς θ' ἕνα] Ex illa procorum cæde intelligebat Vlysses, periculum sibi impendere, siquidem eam ciues Ithacenses resciuissent, ita consilium exquirit, quo celari & tegi illud factum possit, donec vrbe excundi potestas illi detur. Illud periculum argumento à maiori exaggerat. Is enim, inquit, qui vnum è populo interfecerit, licet is qui occisus est, non ita multos reliquerit vltores sui, tamen aufugere solet: quantò ergo potiùs nos qui tot præstantes viros & columina ciuitatis interfecimus, par est nobis prouidere, ne quid in nos grauius à populo geratur, vbi hoc à nobis patratum intellexerit. Itaq; πολύμητις

keros

heros ad illam vafritiem & omnigenam fraudum peritiam recurrit, simulariq; cantu & saltatione nuptias iubet, ne quid sinistri populus suspicetur. Vnde forsan colligemus, non fuisse Vlyssi merum imperium in Ithacam, vel Rege, etiam ipsos potuisse de crimine à populo interpellari, vel timuisse etiam Vlyssem seditionem populi: qui cùm sit alioqui bellua multorum & ad quoluis tumultus procliuis, ex hoc negotio maximam turbarum ansam habere videbatur, siquidem tot illius proceres perijssent. Vtvt sit, non videtur licuisse, ne potentioribus quidem, ius sibi in re propria facere, ne dum ob iniuriam acceptam alium interficere. Vtinam hoc quoq; seculo tam parum liceret in rebus iniquissimis, neq; tam fœdæ maculæ genti nostræ (vtinam non meæ hoc nomine) crudelitatis & perfidiæ inurerentur, quæ in æternum elui non poterunt.

i φιλοπαίγμονος ὀρχηθμοῖο.] In celebrandis nuptijs solere veteres choreas agitare, ex hoc constat loco, lætitiæ, quæ ei tempori est accommodatissima significandæ gratia. Nostris temporibus Germania huiusmodi saltationes adhuc vsurpat, idem Italia & Galliæ pars, nisi quibus splendor purioris religionis illuxit, vt de alijs nationibus taceam. De saltatione aliàs dictum est in Iliade. Vide Lucianum in libello Saltationi dedicato. His autem nuptiarum indicijs factus est reliquis Ithacensibus fucus, qui iam inde existimarunt, tam diuturna mora defessam Penelopen alicui procorum nupsisse.

k ὃν Ἥφαιστος δέδαεν] Artem metallicam non solùm antiquissimam esse constat, sed etiam præstantissimam ac nobilissimam, vtpote quam Dijs etiam suis indignam Homerus nō sit arbitratus, vt hic locus apertè docet. Vnde imperitè nimis facere vulgus hominum mihi videtur, quin eam ita explodit. Sed audio quid dicant, se illos opum decoctores damnare & habere ludibrio, quos ego si ius illud Romanorum vigeat, perinde ad metalla damnari crudeli, velim supplicio. Ne tamen extra fines longiùs abeamus, rogo Manes Homericos, quid tandem elegantiæ ex ista auri argento περιχεῦ intelligant? Quos responsuros autumo, intelligere se distinctam vtriusq; metalli permixtionem, hoc est, vt alterum ab altero dignoscatur, vnde argento ex auro mirus accedit splendor. Rectè, nam si indiscretam cōfusionem intelligas, non video quis sensus hinc eliciatur. Illa enim duo simul fusa nihil egregium præstant. Nam si æquali portione commisceantur, color argenti eminet. Si verò aurum superet quantitatem argenti, totus splendor auri est, non argenti, quin & multò plures auri partes quàm argenti esse oportet, vt hoc efficiatur. Nisi etiam Poëta velit pristinæ illi Herois formæ hanc à Minerua nouam infundi, vt illa penitùs latente hæc tantùm appareat: quod fortasse ratione non caret. Licet lectori melius eligere.

l δαιμονίη,] Nunc vxorem alloquitur Vlysses, & ei tantam duritiem animi exprobrat, quòd etiam post tot annos redeuntem maritū nolit agnoscere. Quæ verba Penelopen quidē mouerunt, ita tamen vt nondū ei fiderit, donec ex lecti, quem ipsemet propria ante discessum ad Troiam fabricârat manu, descriptione eum verè recognouit. Hinc illa, vix exprimenda ab vtraq; parte gaudia.

m ἐκτὸς] Notat vir doctissimus Giphanius ex hoc loco perspici, antiquissimo iam tempore lectos exportari potuisse huc illuc, quod & Terentius indicat in Heauton: *Est mihi vltimis conclaue in ædibus quoddam retrò: Huc est intrò latus lectus vestimentis stratus.*

n μὴ θεὸς αὐτὸς] Aliàs notauimus, difficultatem cuiusuis rei ita solere à Poëta exprimi, quod tamen non probo.

o τὸν δ' ἐγὼ] Ne à mechanicis qdē Laërtius heros abstinuit, quòd ex hoc lecto patet, & ex naui, quam apud Calypso. est fabricatus.

p μή μοι Ὀδυσσεῦ] Agnito & complexo amicissimè coniuge, veniam deprecatur, quòd tam tardè hæc præstiterit. Etenim veritam se, ne à quopiam hoc prætextu deciperetur, vt Helenæ contigit, quæ ob nimiam facilitatem à Paride & amata est & abrepta. Quod exemplum licet prima fronte conuenire huic facto non videatur, tamen doli causa, quem Penelope iam suspicabatur, & quem reuerà Paris præstitit, conueniunt.

q θεὸς ἄργειος] Hanc vocem in Poëta crudè enunciatā non probamus: cuius sensum alibi, neq; ita pridē nos exposuisse memini.

r ὡς δ' ὅτ' ἂν ἀσπάσιος] Gaudium, quod Penelope ex viso marito percepit, cum eo comparat, quod naufragi ex visa tellure percipiunt. Id quàm rectè, videamus. Ex omnium periculorum generibus nullum esse grauius arbitror, quàm quod disiecti ventis & procellis naufragi subeunt. Res enim illis est cum surdo & ferissimo elemento, tunc potissimùm vbi tempestatibus conturbatum furit. Ideò autem crudelius illud reliquis pronunciamus, quò rariùs reliqua homini detrimentum inferunt, & difficiliùs in eum cōcitantur. Porrò quantam putas eorum esse lætitiam, qui ex tam ingenti periculo emergunt? Ego quidem Aelianus sum hactenus, qui non secus atq; ille de non viso mari gloriari possum. Qui tamen illud sunt experti, memorant hoc esse omnium periculorum grauissimum. Itaq; rectè gaudium Penelopæ ex Vlysse viso cum illorum gaudio comparat: quod imitatus videtur Statius lib. 2. Theb. *Nec minus hæc læti trahimus solatia, quàm si Præcipiti conuulsa noto prospectet amicam Puppis humum.*

Idem lib. 7. *-dulcis medij de gurgite ponti Respicitur tellus.* Vide prouerb. Terram video, apud Erasm. & Brassicanum.

s νύκτα μὲν ἐν περάτῃ] Solam noctem horum coniugum arcanæ voluptatis consciam esse voluit Poëta, ideò Mineruam inducit, quæ terminos huius noctis producat, siquidem alioqui statim dies erat exorturus. Nam diurnas illas μιγάδας ἐν φιλότητι in solo libidinoso Paride agnoscit.

t πῶλ' οἵ τ' ἠῶ ἄγουσι / ἵππους] Trita sunt & vulgatissima ista figmenta de equis luciferis. Id tantùm hoc loco notandum, duos equos à Poëta videri agnosci, cùm alij quatuor numerent, vnde Euripides τέθριππα ἁρμάτων ἡλίου appellat: quorum nomina sunt apud Ouid. 2. Metamorph. *Intereà volucres Pyrois, Eous & Aethon Solis equi, quartusq; Phlegon hinnitibus auras Flammiferis implent.*

Nos etiam in quodam carmine olim ludebamus,

Iam Pyrois flammata iugo subducere collo
Tentabat, solitis nec iam parebat habenis
Iam rutilum fessi genua ad præsepe iacebant
Splendens Eous, reliquisq; ardentior Aethon
Oceanoq; Phlegon potans vicinior vndas.

Vide Nat. Myth. lib. 5. c. 17.

u ἐπεὶ μάλα πολλὰ] Vide sup. lib. 11 pag. 152. & 153.

x αὐτὰρ ὁ διογενὴς] Breuis est ἀνακεφαλαίωσις errorum & periculorum Vlyssis, quæ in sua peregrinatione subijt, quorum integram narrationem in conuiuio Phæacensium absoluit.

y ληίσσομαι.] Latrocinia quàm fuerint illo tempore vsitata, non ita pridem annotauimus, & aliàs.

z νυκτὶ] Ecce περισσολογία, sed vsitata in Homero, vt aliàs vidimus. Noctem autem istam circum Vlyssem & reliquos defundit, ne à populo perciperentur. Talis nox Aeneam videtur coram Didone occultasse.

FINIS LIBRI XXIII. HOMERI ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ω. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Τὰς τῶν μνηστήρων ψυχὰς Ἑρμῆς εἰς ᾅδην κατάγει· καὶ ἀναγνωρισμὸς Ὀδυσσέως γίνεται πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα Λαέρτην, καὶ ταραχὴν τοῖς Ἰθακησίοις γενομένην ἐπὶ τῇ τῶν μνηστήρων ἀναιρέσει Ἀθηνᾶ διαλύει.

Ἄλλη.

Ω δ' Ὀδυσεὺς σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ μάρνατ' Ἀχαιοῖς.

Ἑρμῆς δὲ ψυχὰς Κυλλήνιος ἐξεκαλεῖτο
Ἀνδρῶν μνηστήρων· ἔχε δὲ ῥάβδον μετὰ χερσὶν
Καλὴν χρυσείην, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει

ARGVMENTVM VIGESIMI QVARTI *libri Odysseæ.*

HAs horum procorum animas Mercurius in infernum deducit. Et recognoscitur Vlysses à patre Laërte. Et tumultum inter Ithacenses commotum propter procorum interitum, Minerua impedit.

Aliud.

Ω, autem, Vlysses cum patre & filio pugnat Achiuis.

Mercurius aūt animas Cyllenius euocauit
Virorū pcorū, tenebat a. virgā ī manib.
Pulcram, auream, hac hominum oculos
mulcet

Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.
Τῇ ῥ' ἄγε κινήσας, ταὶ δὲ τρίζουσαι ἕποντο.
Ὡς δ' ὅτε νυκτερίδες μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο
Τρίζουσαι ποτέονται, ἐπεί κέ τις ἀποπέσῃσιν
Ὁρμαθοῦ ἐκ πέτρης, ἀνά τ' ἀλλήλῃσιν ἔχονται·
Ὣς αἱ τετριγυῖαι ἅμ' ἤισαν, ἦρχε δ' ἄρα σφιν
Ἑρμείας ἀκάκητα κατ' εὐρώεντα κέλευθα.
Πὰρ δ' ἴσαν Ὠκεανοῦ τε ῥοὰς καὶ λευκάδα πέτρην,
Ἠδὲ παρ' ἠελίοιο πύλας καὶ δῆμον ὀνείρων
Ἤισαν· αἶψα δ' ἵκοντο κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα,
Ἔνθα τε ναίουσι ψυχαί, εἴδωλα καμόντων.
Εὗρον δὲ ψυχὴν Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,
Καὶ Πατροκλῆος, καὶ ἀμύμονος Ἀντιλόχοιο,
Αἴαντός θ', ὃς ἄριστος ἔην εἶδός τε δέμας τε
Τῶν ἄλλων Δαναῶν, [b] μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα.
Ὣς οἱ μὲν περὶ κεῖνον ὁμίλεον· ἀγχίμολον δὲ
Ἤλυθ' ἔπι ψυχὴ Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο
[c] Ἀχνυμένη· περὶ δ' ἄλλαι ἀγηγέραθ' ὅσσαι ἅμ' αὐτῷ
Οἴκῳ ἐν Αἰγίσθοιο θάνον καὶ πότμον ἐπέσπον.
Τὸν προτέρη ψυχὴ προσεφώνεε Πηλείωνος,
[d] Ἀτρείδη, περὶ μέν σε φάμεν Διὶ τερπικεραύνῳ
Ἀνδρῶν ἡρώων φίλον ἔμμεναι ἤματα πάντα,
Οὕνεκα πολλοῖσίν τε καὶ ἰφθίμοισιν ἄνασσες
Δήμῳ ἔνι Τρώων, ὅθι πάσχομεν ἄλγε' Ἀχαιοί.
Ἦ τ' ἄρα καὶ σοὶ πρῶτα παραστήσεσθαι ἔμελλε
Μοῖρ' ὀλοή, [e] τὴν οὔτις ἀλεύεται, ὅς κε γένηται.
Ὡς ὄφελες τιμῆς ἀπονήμενος, ἧς περ ἄνασσες,
Δήμῳ ἔνι Τρώων θάνατον καὶ πότμον ἐπισπεῖν.
Τῷ κέν τοι τύμβον μὲν ἐποίησαν Παναχαιοί,
Ἠδέ κε καὶ σῷ παιδὶ μέγα κλέος ἤρα' ὀπίσσω·
Νῦν δ' ἄρα σ' οἰκτίστῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι.
Τὸν δ' αὖτε ψυχὴ προσεφώνεεν Ἀτρείδαο,
[f] Ὄλβιε Πηλέος υἱέ, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
Ὃς θάνες ἐν Τροίῃ ἑκὰς Ἄργεος, ἀμφὶ δέ σ' ἄλλοι
Κτείνοντο Τρώων καὶ Ἀχαιῶν υἷες ἄριστοι,
Μαρνάμενοι περὶ σεῖο· σὺ δ' ἐν στροφάλιγγι κονίης
Κεῖσο μέγας μεγαλωστί, λελασμένος ἱπποσυνάων.
Ἡμεῖς δὲ πρόπαν ἦμαρ ἐμαρνάμεθ'· οὐδέ κε πάμπαν
Παυσάμεθα πτολέμου, [g] εἰ μὴ Ζεὺς λαίλαπι παῦσεν.
Αὐτὰρ ἐπεί σ' ἐπὶ νῆας ἐνείκαμεν ἐκ πολέμοιο,
Κάτθεμεν ἐν λεχέεσσι, καθήραντες χρόα καλὸν
Ὕδατί τε λιαρῷ καὶ ἀλείφατι· πολλὰ δέ σ' ἀμφὶς
Δάκρυα θερμὰ χέον Δαναοί, κείροντό τε χαίτας.
Μήτηρ δ' ἐξ ἁλὸς ἦλθε σὺν ἀθανάτῃς ἁλίῃσιν,
Ἀγγελίης ἀΐουσα· βοὴ δ' ἐπὶ πόντον ὀρώρει
Θεσπεσίη, ὑπὸ δὲ τρόμος ἔλλαβε πάντας Ἀχαιούς·
Καί νύ κ' ἀναΐξαντες ἔβαν κοίλας ἐπὶ νῆας,
[h] Εἰ μὴ ἀνὴρ κατέρυκε παλαιά τε πολλά τε εἰδώς,
Νέστωρ, οὗ καὶ πρόσθεν ἀρίστη φαίνετο βουλή,
Ὅ σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ἴσχεσθ' Ἀργεῖοι, μὴ φεύγετε κοῦροι Ἀχαιῶν.
Μήτηρ ἐξ ἁλὸς ἥδε σὺν ἀθανάτῃς ἁλίῃσιν
Ἔρχεται, οὗ παιδὸς τεθνηότος ἀντιόωσα.
Ὣς ἔφατ', οἱ δ' ἔσχοντο φόβου μεγάθυμοι Ἀχαιοί.
Ἀμφὶ δέ σ' ἔστησαν κοῦραι ἁλίοιο γέροντος,
Οἴκτρ' ὀλοφυρόμεναι, περὶ δ' ἄμβροτα εἵματα ἕσσαν.
Μοῦσαι δ' ἐννέα πᾶσαι, ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ,
Θρήνεον. ἔνθα κεν οὔτιν' ἀδάκρυτόν γ' ἐνόησας
Ἀργείων· τοῖον γὰρ * ὑπώρορε Μοῦσα λίγεια.

γρ. ἐπώρορε, καὶ ἐπόρινε

Quorũ vult, hos.a.rursus & dormientes suscitauit.
Hac ducebat mouens, hæ aũt frementes sequebantur.
Sicut aũt quando vespertiliones secessu antri magni
Strepentes volant, postquam aliquis cadere fecit
Multitudine à petra, sibiq; inuicem cohærent:
Sic hæ frementes simul ibant: præibat aũt igitur ipsis
Mercurius nullo malo dignus ad latas vias.
Apud autẽ ibant Oceani fluxus & albam petram,
Et apud Solis ianuas, & populum somniorum
Ibant, statim aũt peruenerunt in herbosum pratum,
Vbi habitant animæ simulacra defessorum.
Inuenerunt autem animam Pelidæ Achillis,
Et Patrocli, & strenui Antilochi,
Aiacisq;, qui optimus erat specieq; corporeq;
Aliorum Danaorum, post strenuum Peliona.
Sic hi quidem circa illum versabantur, propè autem
Iuit postea anima Agamemnonis Atridæ
Dolens, circũ aũt aliæ cõgregatæ sunt quæcunq; cũ ipso
Domo in Aegisthi mortui sunt, & fatũ assecuti sunt,
Hunc prior anima allocuta est Pelionis,
Atride, supra quẽ te dicebamus Ioui gaudenti ful-(mine
Viros heroas dilectum esse diebus omnibus,
Quoniam multisq; & fortibus imperabas
Populo in Troianorũ, vbi passi sumus dolores Achiui.
Certè igitur & tibi primum affutura erat (est.
Parca perniciosa, quam nullus fugit quicunq; natus
Vtinã debuisses honore abũdè perfruẽs, quo imperabas
Populo in Troianorum, mortem & fatum consequi.
Quo tibi sepulcrum quidem fecissent omnes Achiui.
Ac & tuo filio magnã gloriam dedisses in futurum.
Nunc aũt igitur te miserrima morte fatũ erat capi.
Hunc autem rursus anima allocuta est Atridæ,
Felix Pelei fili Dijs similis Achilles, (te alij
Qui mortuus es in Troia longè ab Argo. circum aũt
Interfecti sunt Troianorũ & Achiuorũ filiorũ opti-(mi,
Pugnãtes circum te, tu aũt vertigine pulueris
Iacebas grandis granditer oblitus equitatus.
Nos autem toto die pugnabamus, neq; omnino
Cessauissemus à bello, nisi Iupiter turbine sedasset.
At postquam te ad naues portauimus ex bello,
Deposuimus in lectis expurgato corpore pulcro.
Aquaq; calida & vnguento, multas aũt te circum
Lacrymas calidas fundebãt Danai, tõderũtq; crines:
Mater aũt ex mari venit, cũ immortalib. marinis,
Nuncium auditura, vox autem in mare ruerat
Magna, suscepit autem tremor omnes Achiuos,
Et ruentes iuissent concauas in naues,
Nisi vir detinuisset antiquaq; multaq; sciens
Nestor, cuius & antea optimum apparuit consilium,
Qui ipsis rectè sentiens concionatus est & dixit,
Tenemini Argiui, ne fugite filij Achiuorum,
Mater ex mari hæc cum Deabus marinis
Venit suo filio mortuo obuiatura.
Sic dixit, hi.a.retẽti sunt timore magnanimi Ach.
Circũ aũt te steterũt filiæ marini illius senis, (duerũt.
Miserabiliter lugẽtes, circũ aũt imortales vestes in-
Musæ autem nouem omnes alternantes voce pulcra
Lamentabantur, tunc nullum illacrymem vidisses
Arginorũ, ita.n. animos permouerat Musa stridula.

i Ἑπτὰ-

[i] Ἑπτακαίδεκα μέν σε ὁμῶς νύκτας τε καὶ ἦμαρ
Κλαίομεν [k] ἀθάνατοί τε Θεοὶ θνητοί τ' ἄνθρωποι·
Ὀκτωκαιδεκάτῃ δ' ἔδομεν πυρί, πολλὰ * δέ σ' ἀμφὶς
[l] Μῆλα κατεκτάνομεν μάλα πίονα καὶ ἕλικας βοῦς.
Καίεο δ' ἔν τ' ἐσθῆτι Θεῶν, καὶ ἀλείφατι πολλῷ,
Καὶ μέλιτι γλυκερῷ. πολλοὶ δ' ἥρωες Ἀχαιοὶ
Τεύχεσιν ἐῤῥώσαντο πυρὴν πέρι καιομένοιο,
Πεζοί θ' ἱππῆές τε· πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δή σε φλὸξ ἤνυσεν Ἡφαίστοιο.
Ἠῶθεν δή τοι λέγομεν λεύκ' ὀστέ' Ἀχιλλεῦ
Οἴνῳ ἐν ἀκρήτῳ καὶ ἀλείφατι. δῶκε δὲ μήτηρ
[m] Χρύσεον ἀμφιφορῆα· Διωνύσοιο δὲ δῶρον
Φάσκ' ἔμεναι, ἔργον δὲ περικλυτοῦ Ἡφαίστοιο.
Ἐν τῷ τοι κεῖται λεύκ' ὀστέα φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ,
Μίγδα δὲ, Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο θανόντος·
Χωρὶς δ' Ἀντιλόχοιο, τὸν ἔξοχα τῖες ἁπάντων
Τῶν ἄλλων ἑτάρων μετὰ Πάτροκλόν γε θανόντα.
Ἀμφ' αὐτοῖσι δ' ἔπειτα μέγαν καὶ ἀμύμονα τύμβον
Χεύαμεν Ἀργείων ἱερὸς στρατὸς αἰχμητάων
Ἀκτῇ ἐπὶ προὐχούσῃ ἐπὶ πλατεῖ Ἑλλησπόντῳ.
Ὥς κεν τηλεφανὴς ἐκ ποντόφιν ἀνδράσιν * εἴη
Τοῖς οἳ νῦν γεγάασι καὶ οἳ μετόπισθεν ἔσονται.
Μήτηρ δ' αἰτήσασα Θεοὺς [n] περικαλλέ' ἄεθλα,
Θῆκε μέσῳ ἐν ἀγῶνι ἀριστήεσσιν Ἀχαιῶν.
Ἤδη μὲν πολέων τάφῳ ἀνδρῶν ἀντεβόλησας
Ἡρώων, ὅτε κέν ποτ' ἀποφθιμένου βασιλῆος
Ζώννυνταί τε νέοι καὶ ἐπεντύνονται ἄεθλα·
Ἀλλά κε κεῖνα μάλιστα ἰδὼν * ἐπιθήπεα θυμῷ,
Οἷ' ἐπὶ σοὶ κατέθηκε Θεὰ περικαλλέ' ἄεθλα
Ἀργυρόπεζα Θέτις· μάλα γὰρ φίλος ἦσθα [o] θεοῖσιν.
Ὣς σὺ μὲν οὐδὲ θανὼν ὄνομ' ὤλεσας, ἀλλά τοι αἰεὶ
Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους κλέος ἔσσεται ἐσθλὸν Ἀχιλλεῦ.
Αὐτὰρ ἐμοὶ τί τόδ' ἦδος ἐπεὶ [p] πόλεμον τολύπευσα;
Ἐν νόστῳ γάρ μοι Ζεὺς μήσατο λυγρὸν ὄλεθρον
Αἰγίσθου ὑπὸ χερσὶ καὶ οὐλομένης ἀλόχοιο.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Ἀγχίμολον δέ σφ' ἦλθε διάκτορος Ἀργειφόντης,
Ψυχὰς μνηστήρων κατάγων [q] Ὀδυσῆι δαμέντων.
Τὼ δ' ἄρα θαμβήσαντ' ἰθὺς κίον, ὡς ἐσιδέσθην.
Ἔγνω δὲ ψυχὴ Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο
Παῖδα Μελανθῆος ἀγακλυτὸν Ἀμφιμέδοντα·
Ξεῖνος γάρ οἱ ἔην, Ἰθάκῃ ἔνι οἰκία ναίων.
Τὸν προτέρη ψυχὴ προσεφώνεεν Ἀτρείδαο,
[r] Ἀμφίμεδον, τί παθόντες ἐρεμνὴν γαῖαν ἔδυτε
Πάντες κεκριμένοι καὶ ὁμήλικες; [s] οὐδέ κεν ἄλλος
Κρινάμενος λέξαιτο κατὰ πτόλιν ἄνδρας ἀρίστους.
Ἦ ὔμμ' ἐν νήεσσι Ποσειδάων ἐδάμασσεν,
Ὄρσας ἀργαλέους ἀνέμους καὶ κύματα μακρά;
Ἦ που ἀνάρσιοι ἄνδρες ἐδηλήσαντ' ἐπὶ χέρσου
Βοῦς περιταμνομένους ἠδ' οἰῶν πώεα καλά;
Ἠὲ περὶ πτόλιος μαχεούμενοι ἠδὲ γυναικῶν;
Εἰπέ μοι εἰρομένῳ· ξεῖνος δέ τοι εὔχομαι εἶναι.
Ἦ οὐ μέμνῃ ὅτε κεῖσε κατήλυθον ὑμέτερον δῶ,
Ὀτρυνέων Ὀδυσῆα σὺν ἀντιθέῳ Μενελάῳ
Ἴλιον εἰς ἅμ' ἕπεσθαι ἐϋσσέλμων ἐπὶ νηῶν;
Μηνὶ δ' ἄρ' οὔλῳ πάντα περήσαμεν εὐρέα πόντον,
Σπουδῇ παρπεπιθόντες Ὀδυσῆα [t] πτολίπορθον.
Τὸν δ' αὖτε ψυχὴ προσεφώνεεν * Ἀμφιμέδοντος.

Septem & decem quidem te simul noctesq; & dies
Fleuimus, immortalesq; Dij mortalesq; homines,
Octaua & decima autem dedimus igni, multas autem in ipso χ. Δ' ἐν αὐτῷ
Oues iugulauimus valde pingues, & nigras boues.
Cremabaris autẽ in veste Deorũ, & vnguento multo
Et melle dulci, multi autem heroës Achiui
Armis irruerunt circa rogos (corporis) dũ cõburebat,
Pedestresq; equestresq; multus aũt strepitus ort⁹ est.
At postquam flamma te penitus absumpsit Vulcani,
Mane iam tibi collegimus alba ossa Achilles
Vino in mero & vnguento, dedit autem mater
Auream amphoram, Dionysij autem donum
Dicebat esse, opus autem inclyti Vulcani.
In hac tibi iacent alba ossa illustris Achilles:
Permistim autem Patrocli Menætiadæ demortui,
Separatim a. Antilochi, quẽ eximiè honorabas omnium
Aliorum sociorum post Patroclum mortuum
Circum a. postquã magnum & laudatũ sepulcrum
Fudimus, Argiuorum sacer exercitus bellicosorum
Littore in excelso in lato Hellesponto,
Vt longè manifestus ex ponto viris esset χ. ἀνὴρ
His qui nunc nati sunt, & qui in futurum erunt.
Mater autem Dijs rogatis perpulcra certamina
Fecit medio in certamine optimis Achiuorum.
Iam quidem multorum in sepulcrũ virorum incidi
Heroum, quando aliquando mortui regis
Cinguntur q; iuuenes & parant certamina.
Sed illa maximè conspicatus miratus fuisses animo, χ. θυμῷ ἐνθήσαο. κ. θηήσαο θυμῷ.
Qualia in te posuit Deã perpulcra certamina
Argentea pedib. Thetis, valde enim amicus eras Dijs.
Sic tu qdẽ, neq; mortuus nomẽ pdidisti, sed tibi semper
Omnes in homines gloria erit bona Achilles.
At mihi quæ hæc voluptas, quoniam bellum absolui?
In reditu enim mihi Iupiter molitus est malam mortem
Ægisthi à manibus & perniciosæ vxoris.
Sic hi quidem talia inter se loquebantur.
Propè aũt ipsos venit internuncius Argi interfector,
Animas pcorũ deducens ab Vlysse (nece) domitorum.
Hi a. igitur stupefacti rectà ierunt postq̃ viderunt.
Cognouit autem anima Agamemnonis Atridæ
Filium Melanthij perinclytum Amphimedonta.
Hospes enim illi erat in Ithaca domos habitans.
Hunc prior anima allocuta est Atridæ,
Amphimedon, quid passi tenebrosam terram venistis
Omnes eximij & æquales? neq; alius nullus
Habito delectu elegisset in ciuitate viros optimos.
Nunquid vos in nauibus Neptunus domuit
Permotis molestis ventis & fluctibus magnis?
An noxij viri læserunt in terra
Boues dum caderẽt abigerẽtq; & ouiũ greges pulcros?
An pro ciuitate pugnantes & mulieribus?
Dic mihi interroganti, hospes autem dico esse. χ. Ἀμφιμέδοντος. Μενοιτιάδαο πάντα
An non recordaris, quando illuc veni in vestram domum
Mouens Vlyssem cum diuo Menelao
Ad Ilium simul sequi bonis transtris in nauibus?
Mense autem toto omnẽ transiuimus latum pontum,
Festinatione persuadẽtes Vlyssem vrbiũ populatorẽ.
Hunc a. rursus anima allocuta est Amphimedõtis,

Ἀτρείδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Μέμνημαι τάδε πάντα, καὶ ἀτρεκέως καταλέξω,
Ἡμετέρου θανάτοιο κακὸν τέλος, οἷον ἐτύχθη.
Μνώμεθ' Ὀδυσσῆος δὴν οἰχομένοιο δάμαρτα·
Ἡ δ' οὔτ' ἠρνεῖτο στυγερὸν γάμον, οὔτ' ἐτελεύτα,
Ἡμῖν φραζομένη θάνατον καὶ κῆρα μέλαιναν.
Ἀλλὰ δόλον τόνδ' ἄλλον ἐνὶ φρεσὶ μερμήριξε·
Στησαμένη μέγαν ἱστὸν ἐνὶ μεγάροισιν ὕφαινε
Λεπτὸν καὶ περίμετρον· ἄφαρ δ' ἡμῖν μετέειπε,
Κοῦροι ἐμοὶ μνηστῆρες, ἐπεὶ θάνε δῖος Ὀδυσσεύς,
Μίμνετ' ἐπειγόμενοι τὸν ἐμὸν γάμον, εἰσόκε φᾶρος
Ἐκτελέσω, (μή μοι μεταμώνια νήματ' ὄληται)
Λαέρτῃ ἥρωϊ ταφήϊον, εἰσότε κέν μιν
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο·
Μή τίς μοι κατὰ δῆμον Ἀχαιϊάδων νεμεσήσῃ,
Αἴ κεν ἄτερ σπείρου κεῖται πολλὰ κτεατίσσας.
Ὣς ἔφαθ'· ἡμῖν δ' αὖτ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Ἔνθα κεν ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἱστόν,
Νύκτας δ' ἀλλύεσκεν, ἐπὴν δαΐδας παραθεῖτο.
Ὣς τρίετες μὲν ἔληθε δόλῳ, καὶ ἔπειθεν Ἀχαιούς.
Ἀλλ' ὅτε τέτρατον ἦλθεν ἔτος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Μηνῶν φθινόντων, περὶ δ' ἤματα πόλλ' ἐτελέσθη,
Καὶ τότε δή τις ἔειπε γυναικῶν, ἣ σάφα ᾔδη,
Καὶ τήν γ' ἀλλύουσαν ἐφεύρομεν ἀγλαὸν ἱστόν.
Ὣς τὸ μὲν ἐξετέλεσσε καὶ οὐκ ἐθέλουσ', ὑπ' ἀνάγκης.
Εὖθ' ἡ φᾶρος ἔδειξεν, ὑφήνασα μέγαν ἱστόν,
Πλύνασ', ἠελίῳ ἐναλίγκιον ἠὲ σελήνῃ.
Καὶ τότε δή ῥ' Ὀδυσῆα κακός ποθεν ἤγαγε δαίμων
γ. ἐσχατιῆς Ἀγροῦ ἐπ' ἐσχατιὴν, ὅθι δώματα ναῖε συβώτης.
Ἔνθ' ἦλθεν φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο,
Ἐκ Πύλου ἠμαθόεντος ἰὼν σὺν νηῒ μελαίνῃ.
Τὼ δὲ μνηστῆρσιν θάνατον κακὸν ἀρτύναντε,
Ἵκοντο προτὶ ἄστυ περικλυτόν· ἤτοι Ὀδυσσεὺς
Ὕστερος, αὐτὰρ Τηλέμαχος πρόσθ' ἡγεμόνευε.
Τὸν δὲ συβώτης ἦγε κακὰ χροῒ εἵματ' ἔχοντα,
Πτωχῷ λευγαλέῳ ἐναλίγκιον ἠδὲ γέροντι,
Σκηπτόμενον· τὰ δὲ λυγρὰ περὶ χροῒ εἵματα ἕστο.
Οὐδέ τις ἡμείων δύνατο γνῶναι τὸν ἐόντα,
Ἐξαπίνης προφανέντ', οὐδ' οἱ προγενέστεροι ἦσαν·
Ἀλλ' ἔπεσίν τε κακοῖσιν ἐνίσσομεν ἠδὲ βολῇσιν.
Αὐτὰρ ὁ τείως μὲν ἐτόλμα ἐνὶ μεγάροισιν ἑοῖσι
Βαλλόμενος καὶ ἐνισσόμενος, τετληότι θυμῷ·
Ἀλλ' ὅτε δή μιν ἔγειρε Διὸς νόος αἰγιόχοιο,
Σὺν μὲν Τηλεμάχῳ περικαλλέα τεύχε' ἀείρας,
Ἐς θάλαμον κατέθηκε, καὶ ἐκλήϊσεν ὀχῆας·
Αὐτὰρ ὁ ἣν ἄλοχον πολυκερδείῃσιν ἄνωγε
Τόξον μνηστήρεσσι θέμεν πολιόν τε σίδηρον,
Ἡμῖν αἰνομόροισιν ἄεθλια καὶ φόνου ἀρχήν.
Οὐδέ τις ἡμείων δύνατο κρατεροῖο βιοῖο
Νευρὴν ἐντανύσαι, πολλὸν δ' ἐπιδευέες ἦμεν.
Ἀλλ' ὅτε χεῖρας ἵκανεν Ὀδυσσῆος μέγα τόξον,
Ἔνθ' ἡμεῖς μὲν πάντες ὁμοκλέομεν ἐπέεσσι
Τόξον μὴ δόμεναι, μηδ' εἰ μάλα πόλλ' ἀγορεύοι·
Τηλέμαχος δέ μιν οἶος ἐποτρύνων ἐκέλευσεν.
Αὐτὰρ ὁ δέξατο χειρὶ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ῥηϊδίως δ' ἐτάνυσσε βιόν, διὰ δ' ἧκε σιδήρου,
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰών, ταχέας δ' ἐκχεύατ' ὀϊστούς,
Δεινὸν παπταίνων· βάλε δ' Ἀντίνοον βασιλῆα.

Atrides optime rex virorum Agamemnon,
Memini hæc omnia, & verè enarrabo,
Nostræ mortis malum finem, qualis factus est.
Petebamus Vlyssis diu absentis vxorem,
Hæc neq; negabat odiosas nuptias, neq; perficiebat,
Nobis consultans mortem & parcam nigram.
Sed dolum hunc alium in mentibus cogitauit,
Orsa magnam telam in domibus texebat,
Tenuem & vltra mensuram, statim aūt nobis dixit,
Iuuenes mei proci, quoniā mortuus est diuinus Vlysses,
Manete festinantes meas nuptias, donec vestē
Perficiam, (ne mihi vana fila pereant)
Laërti heroi sepulcralem, donec ipsum
Parca perniciosa susceperit longū dormiētis mortis,
Ne aliqua in populo Græcarum accuset,
Si sine veste iacebit multa possidens.
Sic dixit, nobis autem persuasus est animus superbus.
Tunc diurna quidem texebat magnam telam.
Singulis noctib.a. dissoluebat postq̄ lāpades apponebat
Sic triennio latuit dolo, & persuasit Achiuos.
Sed quādo quart⁹ venit annus, & venerūt tempora
Mensium decrescentium, & multi dies elapsi sunt.
Et tunc aliqua dixit mulierū, quæ manifestè sciebat,
Et hanc dissoluentem inuenimus illustrem telam.
Sic hanc telam perfecit, & quidem non volens necessitate.
Beneq;, quæ vestem ostendit pertextam magnam telam
Lauatam, Soli similem, vel Lunæ.
Et tunc iam Vlyssem mala aliunde duxit fortuna
Agri in extremitate, vbi domos habitabat subulcus,
Illic venit dilectus filius Vlyssis diuini,
Ex Pylo arenosa redux cum naui nigra,
Hi autem procis mortem malam permoliti
Venerunt ad ciuitatem nobilem, & Vlysses
Posterior, at Telemachus antè præcessit.
Hūc.a. subulc⁹ duxit mala corpore vestimēta habētē,
Pauperi tristi similem & seni
Baculo incumbentē, has.a. malas circū corpus vestes indutus erat,
Neq; aliquis nostrū potuit cognoscere illū ipsum esse,
Qui repētè apparuit, neq; ÿ qdē q maiores natu erāt.
Sed verbis malis illum incessimus & verberibus,
At hic quidem tolerauit, in ædibus suis
Percussus, & iniuria affectus toleranti animo.
Sed quādo iam ipsum suscitauit Iouis mens ægiochi,
Cum quidem Telemacho perpulcra arma sublata
In thalamum deposuit, & clausit seras.
At hic suam vxorem multis astutijs iussit
Arcum procis ponere, albumq; ferrum,
Nobis grauiter morituris certamina & cædis principium.
Neq; aliquis nostrum potuit fortis arcus
Neruum tendere, valde autem impotentes eramus.
Sed quādo ad manus peruenit Vlyssis magnus arcus.
Tunc nos quidem omnes minabamur verbis
Arcum non dari, etiamsi valde multum diceret.
Telemachus autem ei solus impellens iussit.
At hic suscepit manu perpatiens diuus Vlysses,
Facilè aūt tendit arcum, misit autem per ferrum.
Stetit.a. in pauimentū iens, velocesq; effudit sagittas
Grauiter perspectans, percussit.a. Antinoum regem:

Αὐτὰρ

Αὐτὰρ ἔπειτ' ἄλλοις ἐφιεὶς βέλεα στονόεντα, — *At postea alijs immisit tela suspiriosa*
Ἄντα τιτυσκόμενος· τοὶ δ' ἀγχιστῖνοι ἔπιπτον. — *Contra inspiciens, hi.a. simul confertim cadebant.*
Γνωτὸν δ' ἦν ὅ ῥά τις σφι θεῶν ἐπιτάρροθος ἦεν. — *Cognitum.a. erat quod aliquis ipsis Deorũ adiutor esset.*
Αὐτίκα γὰρ κατὰ δώματ' ἐπισπόμενοι μένεϊ σφῷ — *Statim.n. in ædib. sequẽtes fortitudinẽ ipsorũ (decẽs*
Κτεῖνον ἐπιστροφάδην· τῶν δὲ στόνος ὄρνυτ' ἀεικής, — *Interficiebãt cõuersim, horũ.a. suspiriũ mouebat̃ in-*
Κράτων τυπτομένων, δάπεδον δ' ἅπαν αἵματι θῦεν. — *Capitib. percussis, pauimẽtũ.a. omne sanguine fluebat,*
Ὣς ἡμεῖς Ἀγάμεμνον ἀπωλόμεθ', ὧν ἔτι καὶ νῦν — *Sic nos Agamemnon perditi fuimus, quorum adhuc nunc*
Σώματ' ἀκηδέα κεῖτ' ἐνὶ μεγάροις Ὀδυσῆος. — *Corpora neglecta iacent in ædibus Vlyssis.*
Οὐ γάρ πω ἴσασι φίλοι κατὰ δώμαθ' ἑκάστου, — *Nondum enim sciunt amici in domibus singuli,*
Οἵ κ' ἀπονίψαντες μέλανα βρότον ἐξ ὠτειλέων, — *Qui abluto nigro sanguine, ex vulneribus*
Κατθέμενοι γοάοιεν· ὃ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων. — *Depositos lugerent, hic enim honor est mortuorum.*
Τὸν δ' αὖτε ψυχὴ προσεφώνεεν Ἀτρεΐδαο, — *Hunc autem rursus anima allocuta est Atridæ,*
Ὄλβιε Λαέρταο πάϊ, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ, — *Felix Laërtij fili prudens Vlysses,*
Ἦ ἄρα σὺν μεγάλῃ ἀρετῇ ἐκτήσω ἄκοιτιν. — *Certè igitur cum magna virtute possedisti vxorem.*
Ὡς ἀγαθαὶ φρένες ἦσαν ἀμύμονι Πηνελοπείῃ, — *Valde bonæ mentes erant irreprehẽsibilis Penelopæ,*
Κούρῃ Ἰκαρίου, ὡς εὖ μέμνητ' Ὀδυσῆος, — *Filiæ Icarij, quàm rectè recordata est Vlyssis*
Ἀνδρὸς κουριδίου. τῷ οἱ κλέος οὔ ποτ' ὀλεῖται — *Coniugis virginalis, vnde ei gloria nunquã peribit*
Ἧς ἀρετῆς, τεύξουσι δ' ἐπιχθονίοισιν ἀοιδὴν — *Suæ virtutis, facient.a. in terrestribus cantilenam*
Ἀθάνατοι χαρίεσσαν ἐχέφρονι Πηνελοπείῃ. — *Immortales, gratam prudenti Penelopæ.*
Οὐχ ὡς Τυνδαρέου κούρη κακὰ μήσατο ἔργα, — *Non sic Tyndari filia mala consultauit opera,*
Κουρίδιον κτείνασα πόσιν, στυγερὴ δέ τ' ἀοιδὴ — *Virginali interfecto marito, odiosa autem cantilena*
Ἔσσετ' ἐπ' ἀνθρώπους, χαλεπὴν δέ τε φῆμιν ὀπάσσει — *Erit inter homines, difficilem autem famam præbuit*
Θηλυτέρῃσι γυναιξί, καὶ ἥ κ' εὐεργὸς ἔῃσιν. — *Fœminis mulieribus, etiam ei quæ proba fuerit.*

COMMENTARIVS.

a Ἑρμῆς δὲ ψυχάς.] De hoc Mercurij officio aliàs etiam diximus, vt & de eius virga, de qua videndus meus Goropius Hieroglyph. lib 14. & Gallic. libr. 4. De situ etiam inferorum in Necyomantia Homerica dictum est. Sed ecce quid notet Didymus Aristarchũ (cuius Grammatici autoritas plurimi olim est facta) hanc νεκυίαν non agnoscere his de causis, quas subiungemus. Primùm quòd ex Homeri sententia non sit Mercurius ψυχοπομπός, ac animarum deductor. Deinde quòd à Poëta Cyllenius Mercurius nusquam alibi appelletur. Tertiò quòd eùm in Iliade animæ defunctorum sine vllo ductore inferos petant, etiam ipsis cadaueribus adhuc insepultis, idem etiam nunc potuerit fieri. Quartò absurdum esse videtur albam petram esse apud inferos. Quintò quòd ineptum sit ἄκαιρον hoc Achillis & Agamemnonis colloquium, in quo illud etiam falsum Agamemnonem conflasse exercitum, sed Nestor implet ea, quæ alibi erant prætermissa. Sextò, qui potuisset corpus Achillis per tot dies insepultu[m] manere? Septimò, non est moris Homerici, Musarum numerum circumscribere. Octauò, insulsum est dicere, Nereidum metu [illegible] aufugisse. Nonò, quî potuit Amphimedon ea rescire, quæ in agro Laërtis gererentur? Hæc sunt Grammatici illius argume[nta, q]uibus hanc Homericam νεκυίαν conuellebat. Iis autem fere omnib. respondit Didymus, vbi Aristarchus morem Homericum prætexit, excipit Didymus multa esse in Homero, quæ semel tantùm dicuntur: proinde nihil vetare, hæc etiam ex eorum numero esse. Grammatici vocant illa ἅπαξ εἰρημένα. De hac animarum deductione dicit eam à Mercurio præstitam, vel alicuius repurgationis gratia [illegible] vel ex quadam illius prouidentia, qui de suo cognato Vlysse est solicitus. Achillis insuper corpus beneficio Thetidos, vt & Patrocli, tamdiu curasse. Amphimedonta verò ea quę refert de agro Laërtis ex coniectura dixisse. Ego dicerem, quod in sequenti dicam annotatione, hinc argui a Poëta diuinitatem animæ, quæ corpore soluta res humanas quasi præsens intelligat. Denique hanc etiã νεκυίαν pro Homerica agnoscit [illegible], scilicet quòd versuum maiestas non recedat ab Homerica. Quædam autem intacta relinquit, vt illud de ἀκαιρίᾳ huius colloquij inter Achillem & Agamemnonem, & cæt. & illud de Græcorum fuga ob Nereidas. Cùm tamen illud non intempestiuum sit: siquidem iniecto sermone de animabus Danaorum, quas apud inferos procorum animæ offenderunt, commodè illud colloquium inseruit, quasi hoc euidenti testimonio confirmaturus, se ista quę commemoraret, probè & indubitanter scire. Iam Græcos fugisse perterritos rei nouitate, quid, quæso, mirum? Itaq; nos Aristarcho non subscribemus imò quantum in nobis est, ab eius iudicio Homerum vindicabimus.

b μετ' [illegible].] Isocrates in Euagora, [illegible] Sed de his diximus satis in Iliade.

c [illegible]] Ob turpem & indecoram mortem, quam erat sortitus.

d [illegible],] Scopus Achillis est querela de fato Agamemnonis, quod vt infelicius esse doceat, pristinam eius gloriam, quam ex tanti exercitus imperio consecutus est, commemorat, quæ tamen ex tam misero & tanto heroë indigno exitu quasi euiluerit, siquidem ex eo soleant omnia humana examinari. Hoc enim spectat Achilles, licet hæc ita expressè non efferat. Porrò non sine causa aliud ei nobilius genus exoptat, ex quo non solùm sibi, sed etiam filio (Oresti) decus comparasset. Quod non erat exoptaturus, nisi ad laudem aut ignominiam hominis felix aut infelix finis, ex eius quidem sententia, faceret. Quid enim referret, qua quis ratione moriatur, vel hic Agamemnon perierit? Sed in hac meta beatitatis ac gloriæ inter viuos cardinem versari existimauit, vt qui bello fortiter occumbat, honorem & existimationem nominis nũquam perituram, quàm qui per fidia ac proditione moritur, sortiatur. Nouimus autem hoc pacto interfectum Agamemnonem, vt exposuit Proteus Menelao sup lib 4. pag. 55. vide etiam pag. 57. 58. Sed quomodo ista apud inferos rescire potuit Achilles, qui diu ante Agamemnonem mortem obierat? Respondeo, hoc exemplo docuisse Poëtam, animam hominis non solùm immortalem esse, verùm etiam rerum, quæ in mundo geruntur, plenam habere cognitionem ex natura diuinitatis, quam animæ tribuit, & cuius officia anima his vinculis corporis extricata longe perfectiùs exercet. Quod vt credamus, multa videntur facere argumenta: inter cætera verò parabola illa Lazari & Abrahami a Mediatore nostro exposita. Sed hoc loco hæc non examinabimus, quæ aliunde hominibus nostris petenda sunt. Satis est nosse, quid Homerus sibi voluerit.

e [illegible].] Omnia debemur morti nos nostraque, inquit ille. Quod ita credidit antiquitas, vt ne ipsos etiam, quos Deorum filios autumabat, ea lege moriendi eximeret. Hinc Calliope illa Thetidem Achillem suum lugentem ita consolatur apud Calab. libr. 3.

— ἢ γὰρ Ζηνὸς ἐρισμαράγοιο ἄνακτος [illegible]
[illegible] Sed hac de re plura diximus alibi.

f ὄλβιε.] Cùm Achilles mortem miseram Agamemnonis deploraret, contrà Agamemnon illius inclytam & felicem mortem exponit, quasi ex hac diuersitate suum etiam fatum infelicius efficere velit, sine vlla tamen inuidia. Quo [illegible] suum Achillem

lem Homerus adhuc cõmendare studet, ne post tam diuturnum de eo silentium eius oblitus videatur, adeò eius laudi propagandæ velificatur. Habemus ergo hic vnum ἐκ τῶν παραλειπομένων Iliadis. Quod parum animaduertisse mihi videtur Dion Prusæus, qui mortem sui Achillis reticuisse Homerum scribit, cùm hic eam describat. Sed ille, ni fallor, hoc in Iliade non præstitum intelligit. Quid tamen refert, dummodò alicubi scribat? Attende autem, simpliciter, & nudè eius mortem describit. nam rationem, qua mortuus est, suppressit. & hoc intellexi cùm pagina 75. ad verba illa ἤματι τῷ (quę tamen annotatio ad pręcedentem sectionem erat excudenda, qui error fuit vel meæ distinctionis, vel operarum) dixi Achillis mortem ab Homero nusquam proditam. Itaq; nos de ea vulgatam ex Dictys Cretensis historia opinionem recitauimus. Nunc aliam adducimus ex Q. Calabro, qui lib. 3. παραλειπ. memorat, dum Achilles vlturus mortem Antilochi, aduersus Troianos acerrimè dimicaret, ac vbi ita instaret, vt eam mox mox capturus videretur, monitum fuisse ab Apolline, vt huic prælio finem imponeret: quod cùm ille non solùm facere recusaret, sed etiam vulnera ipsi Deo minitaretur, indignatũ Apollinem telum in talum eius eiaculasse. Et hoc ausim affirmare, scriptũ à Calabro ex Homeri sententia, qui cùm magnificè de Achille senserit, par est, vt eum extra mortalium aleam fuisse voluerit, & sola Dei illius manu potuisse occumbere. Alioqui quod ex Dicty referebamus, minus gloriæ herois inseruit. Quod adhuc ex hoc loco euidẽtissimè doceo. Nam si Agamemnon eum perfidè à Paride interfectum intelligeret, poterat etiam de ignominiosa morte excipere, quę ei perinde contigisset ac sibi. Quin & ipse Achilles casum illum Agamemnonis suo similem erat dicturus. Imò apertè etiam Agamemnõ eum in bello occubuisse indicat in illis verbis, σὺ δὲ προφάλλιγγι κώνιηι, &c. Itaq; iam in Q. Calabri historiam transeo, ex qua etiam constat, Vlyssem circa Achillis cadauer strenuè pugnasse, vt ipse de se anteà lib. 5. pag. 73. prædicabat. Quæ porrò hic annotamus, ad eũ locum iubemus referri. Vnde ad hunc redeamus, vbi persequitur Agamemnon funus illius herois & exequias illi tum à Thetide & Nereidibus, tum ab ipsis Græcis persolutas.

g ἢ μὲν ζάλης] Hoc non dicit Calaber, sed Troianos ab Aiace in vrbem fugatos. Mirum est porrò eum hoc ab Homero non mutuatum. Cetera eleganter describit ille dicto libro tertio, vt non mirum sit ὁμηρίζηλον illum venustissimum Conrado Gesnero olim fuisse in delicijs, quod ipse hoc disticho testatus est:

Gesner: Calaber sum delitiæ Tigurini, Simq; diu cupio, sic sua fata sinant.

h ἡ μὲ αὐτῆς ὑπήιεν] At Calaber dicit, Græcos à Ioue confirmatos, ne aduentum Thetidis & Nereidum pertimescerent, his verbis: ζεὺς δὲ μιν' ἀργείοισι ἐ ἄτρομον ἔμβαλε θάρσος ἀμφαδὸν ἀθρήσωσι θεῶν στρατόν. ὄφρα μιν ἐσθλὸν ὅμιλον ὑποδείσαντες θέωσι

Vbi adhuc miror, Calabrum ab Homero recessisse.

i ἐπ' ἤματι ὀκτωκαιδεκάτῳ] Calaber dicit simpliciter:

— ὀλοαὶ δὲ μιν' ἀχνύμενοι ἀχιλῆα κλαῖον ἐπ' ἤματα πολλά. id est, ἐπ' ἤματα κ.λ. ex Homero.

Quanquam alioqui narratio Calabri aliquantulum obscura sit, siquidem videatur indicare altera die à morte Achillis eum sepultum, cùm dicit: ἀλλ' ὅτε κυκλώσαντο δι' αἰθέρος ἤλυθεν ἠώς. Et paulò pòst: καὶ τότε (nempe, vt videtur, illa sequenti die) δὴ μεγάλοιο νέκυν πηληιάδαο ἀργεῖοι πυρὶ θῆκαν.

k ἀγαλματίσαι θεοί] Non omnes, sed ij tantùm, qui Græcorum partibus fauebant, vt distinxit Calaber. Qui sequentes ritus fusiùs ibidem exponit, quales etiam vidimus in funere Patrocli 23. Iliad.

l μῆλα] Calaber addit, multos Troianos huic rogo Achillis iniectos:

— πολλοὺς δ' ἰφθίμους βάλοντο τρῶας ὁμῶς ἀγαπήνορας, &c.

quod etiam in Patrocli funere fecisse dicitur Achilles.

m χρύσεον ἀμφιφορῆα.] Vide Iliad pag. 411. & Calabrum lib. 3.

n κάλ' ἄεθλα,] Ea copiosè describuntur ab eodem Calabro lib. 4.

o θεοῖσι.] Excepto Apolline, à quo est interfectus, & cæteris Dijs, qui Troianorum fauebant partibus.

p πόλεμον τολύπευσα,] Metonymicè gloriam confecti belli sibi tribuit Agamemnon, qua de re diximus sup. lib. 1. pag. 1.

q ὀλέσαι] μετωνυμικῶς vt suprà de Agamemnone dictum est, cùm non Vlysses solus hos procos interfecerit, sed cum Telemacho & duobus seruis.

r Ἀμφίμεδον,] Quærit ab Amphimedonte Agamemnonis anima, quid nam passus, hoc est, quod mortis genus, illæ cum cæteris ad inferos veniat. Tum ex more Poëte varia illi proponit, quibus eos interijsse suspicari potest, nempe vt aut in mari à procellis absorpti, vel in terra à latronibus occisi sint, aut in bello tutandæ ciuitatis & mulierum causa occubuerint. Vbi notabis, nullam eum morborum facere mentionem, cùm credere etiam potuisse videretur, eos ex morbo quodam perijsse. cuius rei nos causam aliàs in Iliade reddidimus. Hęc autem sibi ab Amphimedonte exponi petit hospitalitatis commemoratione facta, qua ab eo in Ithaca fuerat honestatus. Vbi per transennam historiæ Troianæ παραλειπόμενον inseritur, cùm dicit, Agamemnon se eò venisse, vt Vlyssi profectionem ad Troiam persuaderet. Vnde suspectam habeo illam narrationem vulgarem de Vlysse à Palamede decepto.

s εἰδὼς κατὰ μοῖραν] Quod Agamemnon ita dignoscat ex animab. procorum, eorum corporum speciem, nihil aliud est quàm quod in Iliade dicebamus, credidisse Poëtam in illis eam remanere. Idem Tertulliano visum est. Animam enim immortalem quidẽ, sed eam effigiatum corpus esse contendit, neq; hanc tantùm, sed etiam Deum corporeum esse dicit, licet non effigiatum: neq; tamen hinc creditur esse factus hæreticus.

t πτολίπορθον.] Vide Odyss. 1. pag. 1. in Annotat.

u μέμνημαι] Argumentum Homericum immortalitatis animæ. Cæterùm Amphimedon historiam suam & sociorum exponit, in qua explicanda nobis anxiè non est desudandum, siquidem anteà fusior præcesserit.

x ἡμῖν φραζομένη] Hoc confingit Amphimedõ: neq; enim in illo dolo Penelopes hoc videtur fuisse ei propositũ, vt procis mortẽ machinaretur, sed vt hoc temporis prorogatione illi nuptijs suis eò diutiùs frustrarentur, & intereà reditum coniugis expectaret.

y ἠελίῳ] Magnifica est ista telæ cõparatio cum Sole aut Luna. An propter radiantia illic & micantia quodammodo fila aurea & argentea? An nudè propter illius admirabilem elegantiam?

z τὸ γὰρ γέρας] De sepultura aliàs plus satis.

A ὄλβιε] Audita illa historia ex Amphimedonte, Agamemnon in laudem felicitatis Vlyssis erumpit, qui tam fidam & tenacem amoris coniugem habuerit: vnde Penelopæ sempiternam laudem paratam dicit: contrà verò suam Clytęmnestram in perpetuũ dedecus illo facinore execrando sese coniecisse, atq; adeò in reliquas mulieres illud deriuasse. Qua de re vide suprà lib. 11. p. 260. & 262. ibi in textu, hic in commentarijs.

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,	*Sic hi quidem talia ad inuicem loquebantur,*
Ε'σταότ' εἰν Ἀΐδαο δόμοις ὑπὸ κεύθεσι γαίης.	*Stantes in inferni domibus sub obscuritatibus terræ.*
Οἱ δ' ἐπεὶ ἐκ πόλιος κατέβαν, a τάχα δ' ἀγρὸν ἵκοντο	*Illi. a. postq̃ ex ciuitate iuerũt, citò in agrũ peruenerunt*
Καλὸν Λαέρταο τετυγμένον, ὅν ῥά ποτ' αὐτὸς	*Pulcrum Laërtis elaboratum, quem quondam ipse*
Λαέρτης κτεάτισσεν, ἐπεὶ μάλα πόλλ' ἐμόγησεν.	*Laërtis possedit, postquam valde multùm laborauit.*
Ε'νθα οἱ οἶκος ἔην, περὶ δὲ κλίσιον θέε πάντη,	*Illic ei dom' erat, circũ. a. claustrũ currebat circũquaque,*
Ε'ν τῷ σιτέσκοντο καὶ ἵζανον ἠδὲ ἴαυον	*In quo comedebãt, & sedebãt, & dormiebant*
Δμῶες ἀναγκαῖοι, τοί οἱ φίλα ἐργάζοντο.	*Famuli necessarij, qui ei amica operabantur.*
Ε'ν δὲ γυνὴ b Σικελὴ γρηῢς πέλεν, ἥ ῥα γέροντα	*Ibi autem mulier Sicula anus erat, quæ senem*
Ε'νδυκέως κομέεσκεν ἐπ' ἀγροῦ νόσφι πόληος.	*Diligenter curabat in agro longè à ciuitate.*
Ε'νθ' Ὀδυσεὺς δμώεσσι καὶ υἱέϊ μῦθον ἔειπεν,	*Tunc Vlysses pastoribus, & filio sermonem dixit,*

Τ'μεῖς

Ὑμεῖς μὲν νῦν ἔλθετ' ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Δεῖπνον δ' αἶψα συῶν ἱερεύσατε ὅς τις ἄριστος.
Αὐτὰρ ἐγὼ πατρὸς πειρήσομαι ἡμετέροιο,
Αἴ κέ μ' ἐπιγνώῃ καὶ φράσσεται ὀφθαλμοῖσιν,
Ἦέ κεν ἀγνοιῇσι πολὺν χρόνον ἀμφὶς ἐόντα.
Ὣς εἰπὼν, δμώεσσιν ἀρήϊα τεύχε' ἔδωκεν.
Οἱ μὲν ἔπειτα δόμονδε θοῶς κίον· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἆσσον ἴεν πολυκάρπου ἀλωῆς πειρητίζων.
Οὐδ' εὗρεν Δολίον μέγαν ὄρχατον ἐσκαταβαίνων,
Οὐδέ τινα δμώων, οὐδ' υἱῶν· ἀλλ' ἄρα τοίγε
Αἱμασιὰς λέξοντες ἀλωῆς ἔμμεναι ἕρκος,
Ὤχοντ'· αὐτὰρ ὁ τοῖσι γέρων ὁδὸν ἡγεμόνευε.
Τὸν δ' οἶον πατέρ' εὗρεν ἐϋκτιμένῃ ἐν ἀλωῇ,
Λιστρεύοντα φυτόν· ῥυπόωντα δὲ ἕστο χιτῶνα,
Ῥαπτὸν, ἀεικέλιον· περὶ δὲ κνήμῃσι βοείας
Κνημῖδας ῥαπτὰς δέδετο, γραπτῦς ἀλεείνων·
Χειρῖδάς τ' ἐπὶ χερσὶ, βάτων ἕνεκ'· αὐτὰρ ὕπερθεν
Αἰγείην κυνέην κεφαλῇ ἔχε, πένθος ἀέξων.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς
Γήραϊ τειρόμενον, μέγα δὲ φρεσὶ πένθος ἔχοντα,
Στὰς ἄρ' ὑπὸ βλωθρὴν ὄγχνην κατὰ δάκρυον εἶβε.
Μερμήριξε δ' ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν,
Κύσσαι καὶ περιφῦναι ἑὸν πατέρ', ἠδὲ ἕκαστα
Εἰπεῖν, ὡς ἔλθοι καὶ ἵκοιτ' ἐς πατρίδα γαῖαν·
Ἦ πρῶτ' ἐξερέοιτο, ἕκαστά τε πειρήσαιτο.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι,
Πρῶτον κερτομίοις ἐπέεσσιν πειρηθῆναι.
Τὰ φρονέων ἰθὺς κίεν αὐτοῦ δῖος Ὀδυσσεύς.
Ἤτοι ὁ μὲν κατὰ ἔχων κεφαλὴν, φυτὸν ἀμφελάχαινε·
Τὸν δὲ παριστάμενος προσεφώνεε φαίδιμος υἱός,
Ὦ γέρον, οὐκ ἀδαημονίη σ' ἔχει ἀμφιπολεύειν
Ὄρχατον, ἀλλ' εὖ τοι κομιδὴ ἔχει, οὐδέ τι πάμπαν
Οὐ φυτὸν, οὐ συκῆ, οὐκ ἄμπελος, οὐ μὲν ἐλαίη,
Οὐκ ὄγχνη, οὐ πρασιή τοι ἄνευ κομιδῆς κατὰ κῆπον.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δὲ μὴ χόλον ἔνθεο θυμῷ·
Αὐτόν σ' οὐκ ἀγαθὴ κομιδὴ ἔχει, ἀλλ' ἅμα γῆρας
Λυγρὸν ἔχεις, αὐχμεῖς τε κακῶς, καὶ ἀεικέα ἕσσαι.
Οὐ μὲν ἀεργίης γε ἄναξ ἕνεκ' οὔ σε κομίζει,
Οὐδέ τι τοι δούλειον ἐπιπρέπει εἰσοράασθαι
Εἶδος καὶ μέγεθος· βασιλῆϊ γὰρ ἀνδρὶ ἔοικας.
Τοιούτῳ δὲ ἔοικας, ἐπεὶ λούσαιτο φάγοι τε,
Εὑδέμεναι μαλακῶς· ἡ γὰρ δίκη ἐστὶ γερόντων.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Τεῦ δμὼς εἶς ἀνδρῶν; τεῦ δ' ὄρχατον ἀμφιπολεύεις;
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' ἐῢ εἰδῶ,
Εἰ ἐτεόν γ' Ἰθάκην τήνδ' ἱκόμεθ', ὥς μοι ἔειπεν
Οὗτος ἀνὴρ νῦν δὴ ξυμβλήμενος ἐνθάδ' ἰόντι,
Οὔ τι μάλ' ἀρτίφρων, ἐπεὶ οὐ τόλμησεν ἕκαστα
Εἰπεῖν, ἠδ' ἐπακοῦσαι ἐμὸν ἔπος, ὡς ἐρέεινον
Ἀμφὶ ξείνῳ ἐμῷ, ἤ που ζώει τε καὶ ἔστιν,
Ἦ ἤδη τέθνηκε, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισιν.
Ἐκ γάρ τοι ἐρέω, σὺ δὲ σύνθεο, καί μευ ἄκουσον.
Ἄνδρα ποτ' ἐξείνισσα φίλῃ ἐνὶ πατρίδι γαίῃ,
Ἡμέτερόνδ' ἐλθόντα, καὶ οὔ πώ τις βροτὸς ἄλλος
Ξείνων τηλεδαπῶν φιλίων ἐμὸν ἵκετο δῶμα.
Εὔχετο δ' ἐξ Ἰθάκης γένος ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔφασκε
Λαέρτην Ἀρκεισιάδην πατέρ' ἔμμεναι αὐτῷ.
Τὸν μὲν ἐγὼ πρὸς δώματ' ἄγων εὖ ἐξείνισσα

Vos quidem nunc ite bene ædificatum oppidum, γρ. δόρπον ἄριστον·
Prandiū.a.statim porcorū mactate quicūq. optimus.
At ego patrem tentabo nostrum,
Si me agnoscat, & animaduertat oculis,
An ignoret multo tempore qui peregrè abfui. γρ. Εἴ με κε γνοίη.
Sic locutus, seruis bellicosa arma dedit.
Hi quidem posteà domum velociter iuerūt, at Vlysses
Iuit propè ferax viridarium tentaturus.
Neq. inuenit dolium magnū in viridariū descendēs.
Neq. aliquem seruorum, neq. filiorum, sed hi
Sepes collecturi viridarij vt essent septum,
Iuerant, at hic his senex viam praiuerat.
Huc.a.solum patrem inuenit bene facto in viridario
Expurgantē plantam, sordidam indutus erat vestē,
Laceram, indecentem, circum autem tibias bouinas
Ocreas laceras ligauerat scissuras fugiens,
Chirothecasq. in manib. ruborum gratia, at desuper
Caprinam galeam capite habebat dolorem augens.
Hunc.a.postquam agnouit perpatiens diuus Vlysses
Senectute consumtū, magnū.a.mentib. dolorē habē-
Stans sub alta pyro lacrymam effudit. (tem,
Cogitabat autem postea in mente, & in animo
Osculari & amplecti suum patrem, & singula
Dicere, quomodo venit & peruenit in patriā terram
An prius interroget singulaq. tentet.
Sic autem ei cogitanti visum est melius esse.
Primum cauillatorijs verbis tentare.
Hac cogitans rectà iuit ad eum diuus Vlysses.
Certè hic quidem capite demisso plantam circumfodiebat. γρ. φυτὸν
Hunc autem astans allocutus est illustris filius,
O senex, non imperitia te tenet ad gubernandū
Viridarium, sed bene cura tenet, neq. omnino
Non planta, non ficus, non vitis, non quidem oliua,
Non pirus, non area sine cura in horto (est.)
Aliud.a.tibi dico, tu autem nō iram impone animo.
Ipsum te bona cura tenet, sed simul senectutem
Molestā habes, squales malè. & indecenter indut⁹ es.
Non quidem pigritia dominus gratia non te curat,
Neq. te seruili decet videri
Forma & magnitudine, regi enim viro similis es.
Tali autem videris, postquam lotus est comeditq.
Dormire molliter, hic enim mos est senum.
Sed agè mihi hoc dic, & verè narra.
Cuius seruus es virorū? cuius.a.hortum gubernas?
Et mihi hoc dic verè vt bene sciam,
Si verè Ithacam hanc veni, sicut mihi dixit
Hic vir, qui nūc primū obuius factus est huc venienti,
Nō omniū rerū penitus gnarus, quoniā non ausus est
Dicere, et audire meū verbū sicut iterrogaui singula
Circa amicum meum, sicubi viuit & est,
An iam mortuus est, & in inferni ædibus.
Nam tibi dico, tu autem intellige & me audi.
Virū aliquādo hospitio excepi dilecta in patria terra
Nostrā (domū) a. venientē, et nondū aliquis homo ali⁹
Hospitū peregrinorū amicorum meā venit domum.
Dicebat autem ex Ithaca genus esse, & dicebat
Laërtem Arcisiadem patrem esse ipsius. γρ. αὐτοῦ.
Hunc quidem ego domum deducens præclarè excepi

Εὖ δύ-

Ἐνδυκέως φιλέων, πολλῶν κατ' οἶκον ἐόντων,
Καί οἱ δῶρα πόρον ξεινήια οἷα ἐῴκει.
Χρυσοῦ μέν οἱ δῶκ' εὐεργέος ἑπτὰ τάλαντα,
Δῶκα δέ οἱ κρητῆρα πανάργυρον ἀνθεμόεντα,
Δώδεκα δ' ἁπλοΐδας χλαίνας, τόσους δὲ τάπητας,
Τόσσα δὲ φάρεα καλά, τόσους δ' ἐπὶ τοῖσι χιτῶνας.
Χωρὶς δ' αὖτε γυναῖκας ἀμύμονας ἔργ' εἰδυίας
Τέσσαρας εἰδαλίμας, ἃς ἤθελεν αὐτὸς ἑλέσθαι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πατὴρ κατὰ δάκρυον εἴβων,
[i] Ξεῖν', ἤτοι μὲν γαῖαν ἱκάνεις ἣν ἐρεείνεις,
Ὑβρισταὶ δ' αὐτὴν καὶ ἀτάσθαλοι ἄνδρες ἔχουσι.
Δῶρα δ' ἐτώσια ταῦτα χαρίζεο μυρί' ὀπάζων.
γ. κιχεῖς — Εἰ γάρ μιν ζωόν γ' ἐκίχεις[*] Ἰθάκης ἐνὶ δήμῳ,
Τῶ κέν σ' εὖ δώροισιν ἀμειψάμενος ἀπέπεμψε,
Καὶ ξενίῃ ἀγαθῇ· ἡ γὰρ θέμις, ὅς τις ὑπάρξῃ.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Πόστον δὴ ἔτος ἐστὶν ὅτε ξείνισσας ἐκεῖνον
Σὸν ξεῖνον δύστηνον, ἐμὸν παῖδ', εἴποτ' ἔην γε,
Δύσμορον, ὅν που τῆλε φίλων καὶ πατρίδος αἴης,
Ἠέ που ἐν πόντῳ φάγον ἰχθύες, ἢ ἐπὶ χέρσου
Θηρσὶ καὶ οἰωνοῖσιν ἕλωρ γένετ'· οὐδέ ἑ μήτηρ
Κλαῦσε περιστείλασα, πατήρ θ', οἵ μιν τεκόμεσθα·
Οὐδ' ἄλοχος πολύδωρος ἐχέφρων Πηνελόπεια
Κώκυσ' ἐν λεχέεσσι φίλον πόσιν, ὡς ἐπεῴκει,
[k] Ὀφθαλμοὺς καθελοῦσα. τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,
Τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;
γ. δαὶ — Ποῦ[*] δὲ νηῦς ἕστηκε θοή, ἥ σ' ἤγαγε δεῦρο,
Ἀντιθέους θ' ἑτάρους, ἢ ἔμπορος εἰλήλουθας
Νηὸς ἐπ' ἀλλοτρίης, οἱ δ' ἐκβήσαντες ἔβησαν;
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
[l] Τοιγὰρ ἐγώ τοι πάντα μάλ' ἀτρεκέως καταλέξω.
Εἰμὶ γὰρ ἐξ Ἀλύβαντος, ὅθι κλυτὰ δώματα ναίω,
Υἱὸς Ἀφείδαντος Πολυπημονίδαο ἄνακτος.
Αὐτὰρ ἐμοί γ' ὄνομ' ἐστὶν Ἐπήριτος· ἀλλά με δαίμων
Πλάγξ' ἀπὸ Σικανίης δεῦρ' ἐλθέμεν οὐκ ἐθέλοντα.
Νηῦς δέ μοι ἕστηκεν ἐπ' ἀγροῦ νόσφι πόληος.
Αὐτὰρ Ὀδυσσῆϊ τόδε δὴ πέμπτον ἔτος ἐστὶν
Ἐξ οὗ κεῖθεν ἔβη, καὶ ἐμῆς ἀπελήλυθε πάτρης,
Δύσμορος· ἦ τέ οἱ ἐσθλοὶ ἔσαν ὄρνιθες ἰόντι
Δεξιοί, οἷς χαίρων μὲν ἐγὼν ἀπέπεμπον ἐκεῖνον,
γ. δ' ἐκεῖνος ἰών· θυμὸς δὲ ἰ... — Χαῖρε[*] δὲ κεῖνος ἰών· θυμὸς δ' ἔτι νῶϊν ἐώλπει
Μίξεσθαι ξενίῃ, ἠδ' ἀγλαὰ δῶρα διδώσειν.
Ὣς φάτο· τὸν δ' ἄχεος νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα.
Ἀμφοτέρῃσι δὲ χερσὶν ἑλὼν [m] κόνιν αἰθαλόεσσαν
Χεύατο κακκεφαλῆς πολιῆς, ἀδινὸν στεναχίζων.
Τοῦ δ' ὠρίνετο θυμός, ἀνὰ ῥῖνας δέ οἱ ἤδη
[n] Δριμὺ μένος προὔτυψε, φίλον πατέρ' εἰσορόωντι.
Κύσσε δέ μιν περιφὺς ἐπιάλμενος, ἠδὲ προσηύδα,
γ. μέν τι — [o] Κεῖνος[*] μέν τοι ὅδ' αὐτὸς ἐγώ, πάτερ, ὃν σὺ μεταλλᾷς,
Ἤλυθον εἰκοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἴσχεο κλαυθμοῖο γόοιό τε δακρυόεντος.
Ἐκ γάρ τοι ἐρέω (μάλα δὲ χρὴ σπευδέμεν ἔμπης)
Μνηστῆρας κατέπεφνον ἐν ἡμετέροισι δόμοισι,
Λώβην τινύμενος θυμαλγέα καὶ κακὰ ἔργα.
Τὸν δ' αὖ Λαέρτης ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Εἰ μὲν δὴ Ὀδυσσεύς γε ἐμὸς πάϊς ἐνθάδ' ἱκάνεις,
Σῆμά τί μοι νῦν εἰπὲ ἀριφραδές, ὄφρα πεποίθω.

Accuratè amplectens, cùm multi in domo essent,
Et ei dona prebui hospitalia qualia decet,
Auri quidem ei dedi benefacti septem talenta,
Dedi autem ei pateram totam argenteam floridam,
Duodecim autem simplices vestes, totidẽ tapetes,
Tot autẽ pallia pulcra, tot autem post hac interulas.
Separatim aũt rursus mulieres eximias opera sciẽtes
Quatuor speciosas, quas voluit ipse capere.
Huic.a. respondit postea pater lacrymas fundens,
Hospes, certè terram peruenisti, quàm interrogas.
Iniurij autem ipsam, & iniusti viri habent.
Dona autem vana hac donasti multa prabens.
Si enim ipsum viuum inuenisses Ithaca in populo,
Quò te benè donis repensum remitteret,
Et hospitalitate bona, hic.n. mos est quicũq. benefici- (us ĩcceperit.
Sed agè mihi hoc dic, & verè narra.
Quotus iam annus est, quãdo hospitio illũ excepisti,
Tuum amicum infelicẽ meum filiũ si aliquãdo fuit,
Infortunatum, quem longè amicis & patria terra,
Vel in ponto comederunt pisces, vel in terra
Feris & auib. laniamentũ fact⁹ est, neq. ipsum mater
Fleuit pollinctum, paterq. qui ipsum genuimus.
Neq. vxor multum dotata prudens Penelope
Plorauit in lectis dilectum maritum, sicut decet,
Oculos illius claudens. hic enim est honos mortuorũ.
Et mihi hoc dic verè, vt bene sciam.
Quis vnde es virorum? vbi tibi ciuitas & parentes?
Vbi autem nauis stetit velox qua te duxit huc?
Diuinosq. socios? an mercator venisti
Naui in aliena, hi autem te naue educto discesserũt?
Hunc autem respondens allocutus est prudens Vlysses,
Tibi enim ego certè omnia valde verè narrabo,
Sum enim ex Alybande, vbi inclytas domos habito
Filius Aphidantis Polypemonida regis,
At mihi nomen est Eperitus, sed me fortuna
Errare fecit à Sicania huc venire nolentem.
Nauis autem mihi hac stat in agro longè à ciuitate.
At Vlyssi hic iam quintus annus est
Ex quo illinc iuit, & à mea discessit patria
Infelix, certè ei bona erant aues eunti
Dextera, quibus gaudens quidem ego dimisi illum.
Gaudebat ille iens, animus.a. nobis adhuc sperabat,
Misceri hospitalitate, & splendida dona dare.
Sic dixit, hunc.a. doloris nebula cooperuit nigra.
Ambabus.a. manibus captum puluerem ardentem
Fudit in capite albo grauiter suspirans.
Huius.a. motus est animus, supra nares autem ei iã
Acutum robur verberauit dilectũ patrẽ inspicienti.
Osculatus est.a. ipsum amplexus, subsiliẽs.a. allocut⁹ (est,
Ille quidẽ hic ipse ego pater, quẽ tu inquiris,
Veni vigesimo anno in patriam terram.
Sed abstine fletu luctuq. lacrymoso.
Etenim tibi dico, (valde.a. oportet festinare tamẽ.)
Procos interfeci in nostris adibus,
Nocumentum rependens dolorosum & mala opera.
Huic autem rursus Laërtes respondit, dixitq.
Siquidem iam Vlysses meus filius huc venisti,
Signũ aliquod mihi nũc dic manifestũ, vt psuadear.

Τὸ

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Οὐλὴν μὲν πρῶτον τήνδε φράσαι ὀφθαλμοῖσι,
Τὴν ἐν Παρνησῷ μ' ἔλασεν σῦς λευκῷ ὀδόντι
Οἰχόμενον· σὺ δέ με προΐεις καὶ πότνια μήτηρ
Ἐς πατέρ' Αὐτόλυκον μητρὸς φίλον, ὄφρ' ἂν ἑλοίμην
Δῶρα τὰ δεῦρο μολών μοι ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν.
Εἰ δ' ἄγε τοι καὶ δένδρε' ἐϋκτιμένην κατ' ἀλωὴν
Εἴπω ἅ μοί ποτ' ἔδωκας, ἐγὼ δ' ᾔτεόν σε ἕκαστα,
Παιδνὸς ἐὼν κατὰ κῆπον ἐπισπόμενος· διὰ δ' αὐτῶν
Ἱκνεύμεσθα, σὺ δ' ὠνόμασας καὶ ἔειπες ἕκαστα.
Ὄγχνας μοι δῶκας τρεισκαίδεκα, καὶ δέκα μηλέας,
Συκέας τεσσαράκοντ'· ὄρχους δέ μοι ὧδ' ὀνόμηνας
Δώσειν πεντήκοντα, διατρύγιος δ' ἕκαστος
Ἤην· ἔνθα δ' ἀνὰ σταφυλαὶ παντοῖαι ἔασιν,
Ὁππότε δὴ Διὸς ὧραι ἐπιβρίσειαν ὕπερθεν.
Ὣς φάτο· τοῦ δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
Σήματ' ἀναγνόντος τά οἱ ἔμπεδα πέφραδ' Ὀδυσσεύς·
Ἀμφὶ δὲ παιδὶ φίλῳ βάλε πήχεε· τὸν δὲ ποτὶ οἷ
Εἷλεν ἀποψύχοντα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἄμπνυτο καὶ ἐς φρένα θυμὸς ἀγέρθη,
Ἐξαῦτις μύθοισιν ἀμειβόμενος προσέειπε,
Ζεῦ πάτερ, ἦ ῥα ἔτ' ἐστὲ θεοὶ κατὰ μακρὸν Ὄλυμπον,
Εἰ ἐτεὸν μνηστῆρες ἀτάσθαλον ὕβριν ἔτισαν.
Νῦν δ' αἰνῶς δείδοικα κατὰ φρένα, μὴ τάχα πάντες
Ἐνθάδ' ἐπέλθωσιν Ἰθακήσιοι, ἀγγελίας δὲ
Πάντῃ ἐποτρύνωσι Κεφαλλήνων πολίεσσι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Θάρσει, μή τοι ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῇσι μελόντων·
Ἀλλ' ἴομεν προτὶ οἶκον, ὃς ὀρχάτου ἐγγύθι κεῖται.
Ἔνθα δὲ Τηλέμαχον καὶ βουκόλον ἠδὲ συβώτην
Προὔπεμψ', ὡς ἂν δεῖπνον ἐφοπλίσσωσι τάχιστα.
Ὣς ἄρα φωνήσαντε βάτην πρὸς δώματα καλά.
Οἱ δ' ὅτε δή ῥ' ἵκοντο δόμους εὖ ναιετάοντας,
Εὗρον Τηλέμαχον καὶ βουκόλον ἠδὲ συβώτην
Ταμνομένους κρέα πολλὰ, κερῶντάς τ' αἴθοπα οἶνον.
Τόφρα δὲ Λαέρτην μεγαλήτορα ᾧ ἐνὶ οἴκῳ
Ἀμφίπολος Σικελὴ λοῦσεν καὶ χρῖσεν ἐλαίῳ·
Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαῖναν καλὴν βάλεν· αὐτὰρ Ἀθήνη
Ἄγχι παρισταμένη μέλε' ἤλδανε ποιμένι λαῶν,
Μείζονα δ' ἠὲ πάρος καὶ πάσσονα θῆκεν ἰδέσθαι.
Ἐκ δ' ἀσαμίνθου βῆ· θαύμαζε δέ μιν φίλος υἱός,
Ὡς ἴδεν ἀθανάτοισι θεοῖς ἐναλίγκιον ἄντην·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ πάτερ, ἦ μάλα τίς σε θεῶν αἰειγενετάων
Εἶδός τε μέγεθός τε ἀμείνονα θῆκεν ἰδέσθαι.
Τὸν δ' αὖ Λαέρτης πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Οἷος Νήρικον εἷλον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Ἀκτὴν ἠπείροιο, Κεφαλλήνεσσιν ἀνάσσων,
Τοῖος ἐών τοι χθιζὸς ἐν ἡμετέροισι δόμοισι,
Τεύχε' ἔχων ὤμοισιν ἐφεστάμεναι καὶ ἀμύνειν
Ἄνδρας μνηστῆρας· τῷ κε σφέων γούνατ' ἔλυσα
Πολλῶν ἐν μεγάροισι, σὺ δὲ φρένας ἔνδον ἰάνθης.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν παύσαντο πόνου, τετύκοντό τε δαῖτα,
Ἑξείης ἕζοντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε.
Ἔνθ' οἱ μὲν δείπνῳ ἐπεχείρεον· ἀγχίμολον δὲ
Ἦλθ' ὁ γέρων Δολίος, σὺν δ' υἱεῖς τοῖο γέροντος,

Hunc autẽ respondens allocutus est prudẽs Vlysses,
Cicatricem quidẽ primùm hãc animaduerte oculis,
Quam in Parnaso mihi inflixit sus albo dente
Eunti, tu autem me præmisisti, & honoranda mater
Ad patrem Autolycum matris dilectum, vt caperem
Dona, quæ huc veniens mihi præmisit & annuit,
Eia agè tibi & arbores benè facto in viridario
Dicã, quas aliquãdo dedisti, ego. a. petij à te singulas
Puer cùm essem per hortum sequens, per autem ipsas
Iuimus, tu autem nominasti & dixisti singulas.
Piros mihi dedisti tredecim, & decem malos,
Ficos quadraginta, sulcos aũt mihi sic disertè dixisti
Te daturum quinquaginta, frugifer autem singulus
Erat, illic vuæ omnigenæ erant,
Quando iam Iouis horæ aggrauabant desuper.
Sic dixit, huius. a. ipsius soluta sunt genua & dilectum cor,
Signa recognoscentis, quæ ei firma dixerat Vlysses,
Circum aũt filium dilectum iecit brachia, hũc ad se
Cepit exanimatum pertolerans diuus Vlysses.
At postq̃ respirauit, & in pcordia animus cõgregatus est,
Iterum verbis respondens, allocutus est,
Iupiter pater, certè adhuc estis dij in magno Olympo,
Si verè proci prauam iniuriam soluerunt. γρ. ἀτάσθαλοι
Nunc autem grauiter timeo in mente, ne citò omnes
Huc irruant Ithacenses, nuncios autem
Omninò impellant Cephallenorum ciuitatibus.
Hunc autem respondens, allocutus est prudẽs Vlysses,
Confide, non tibi hæc in mentibus tuis curæ sint.
Sed eamus ad domum, quæ viridarium propè iacet,
Illuc autem Telemachum, & bubulcum, & subulcũ
Præmisit, vt cœnam pararent citissimé.
Sic igitur locuti iuerunt ad domos pulcras,
Hi autem quãdo iam iuerunt domos benè habitatas,
Inuenerunt Telemachum & bubulcum, & subulcũ,
Incidentes carnes bonas, miscentesq́; nigrum vinum.
Interim autem Laërtem magnanimum sua in domo
Famula Sicula lauit & vnxit oleo.
Circum autem vestem pulcram iecit, at Minerua
Propè astans auxit membra pastori populorum,
Maiorem quàm antea, & pinguiorem fecit videri.
Ex balneo iuit. admiratus est. a. ipsum dilectus filius,
Postquam vidit immortalibus Dijs similem aspectu,
Et ipsum vocatum verba velocia allocutus est,
O pater, certè valde aliqs te Deorũ sempiternorũ
Formaq́; magnitudineq́; maiorem fecit videri.
Hũc. a. rursus Laërtes prudens cõtrà allocutus est,
Vtinam enim Iupiterq́; pater, & Minerua, & Apollo,
Qualis Nericum cepi benè ædificatam vrbem
Littore terræ Cephallensibus imperans,
Talis existens hesternus in nostris domibus,
Arma nimirum humeris instare, & vlcisci
Viros procos, quo ipsorum genua soluissem
Multorũ in ædibus, tu aũt mentes intra lætus fuisses.
Sic hi quidem talia ad inuicem dicebant.
Hi. a. postq̃ igitur cessarunt à labore, parauerũtq́; conuiuium,
Ex ordine sederunt in lecticisq́; sedibusq́;
Tunc hi quidem cœnam parabant, eadem hora autẽ
Venit senex Dolius, simul autem filij huius senis

κ. προμο-λοῦσ' ἐκά-λεσσεν
κ. ἔμαρψεν.
κ. καὶ

Ἐξ ἔργων μογέοντες, ἐπεὶ προμολοῦσα κάλεσσε
Μήτηρ γρηῦς Σικελή, ἥ σφέας τρέφε καί ῥα γέροντα
Ἐνδυκέως κομέεσκεν, ἐπεὶ κατὰ γῆρας ἔμαρψεν.
Οἱ δ' ὡς οὖν Ὀδυσῆα ἴδον, φράσσαντό τε θυμῷ,
Ἔσταν ἐνὶ μεγάροισι τεθηπότες, αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Μειλιχίοις ἐπέεσσι καθαπτόμενος προσέειπεν,
Ὦ γέρον, ἵζ' ἐπὶ δεῖπνον, ἀπεκλελάθεσθε δὲ θάμβευς.
Δηρὸν γὰρ σίτῳ ἐπιχειρήσειν μεμαῶτες
Μίμνομεν ἐν μεγάροις, ὑμέας ποτιδέγμενοι αἰεί.
Ὣς ἄρ' ἔφη. Δολίος δ' ἰθὺς κίε χεῖρε πετάσσας
Ἀμφοτέρας, Ὀδυσεὺς δὲ λαβὼν κύσε χεῖρ' ἐπὶ καρπῷ,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ φίλ', ἐπεὶ νόστησας ἐελδομένοισι μάλ' ἡμῖν,
Οὐδ' ἔτι οἰομένοισι, θεοὶ δέ σε ἤγαγον αὐτοί,
Οὖλέ τε καὶ μέγα χαῖρε, θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν.
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' ἐὺ εἰδῶ,
Ἢ ἤδη σάφα οἶδε περίφρων Πηνελόπεια
Νοστήσαντά σε δεῦρ', ἦ ἄγγελον ὀτρύνωμεν.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ὦ γέρον, ἤδη οἶδε· τί σε χρὴ ταῦτα πένεσθαι;
Ὣς φάθ'. ὁ δ' αὖτις ἄρ' ἕζετ' ἐϋξέστου ἐπὶ δίφρου.
Ὣς δ' αὔτως παῖδες Δολίου κλυτὸν ἀμφ' Ὀδυσῆα
Δεικανόωντ' ἐπέεσσι, καὶ ἐν χείρεσσι φύοντο.
Ἑξείης δ' ἕζοντο παραὶ Δολίον πατέρα σφῶν.

Ex operibus fatigati, postquam antè veniens vocauit
Mater anus Sicula, quæ ipsos nutriuit & senem
Accuratè curauit postquam senectus cæpit.
Hi autem vt Vlyssem viderunt, agnoueruntq́; animo,
Steterunt in domibus stupefacti, at Vlysses
Dulcibus verbis incessens dixit,
O senex, sede ad cœnã, obliuiscimini.a.stupefactiõis.
Diu enim cibum parare prompti
Expectamus in ædibus vos expectantes semper.
Sic dixit, Dolius.a.rectà iuit manibus extensis
Ambab. Vlysses.a.captas osculat⁹ est manus ad carpũ,
Et ipsum vocatum verba velocia allocutus est,
O amice, quoniam rediisti cupientibus valde nobis,
Neq́; (id quidem) reputantibus. Dij.a.te duxerunt,
Salueq́; & valde gaude, Dij.a.tibi felicitates dent.
Et mihi hoc dic verum, vt bene sciam.
An iam apertè scit prudens Penelope
Te huc rediisse, an nuncium moueamus.
Hunc.a.respondens allocutus est prudens Vlysses,
O senex, iam scit, quid te oportet hæc laborare?
Sic dixit, hic.a.rursus sedit bene polita in sede,
Sic autem eodem modo filij Dolij inclytũ circa Vlyssẽ
Interrogaueruntq́; verbis & manibus adhæserunt,
Deinde.a.sederunt apud Dolium patrem ipsorum.

COMMENTARIVS.

a πρὸς δ' ἀγρὸν ἵκοντο] Absoluto illo animarum apud inferos colloquio, redit ad institutam narrationem de Vlysse, cuius aduentum in agrum Laertis exponit, tum per occasionem domum describit, in qua Laertes habitabat. Quæ descriptio, quia intelligi non potest nisi vocis κλισίον explicata πολυσημία, cuius ignorantia aut contemptu hic locus minus perspicuè redditus est à vulgato interprete, eam ad Lexicon Homericum reiecimus. Meus manuscriptus & satis vetustus (cuius autorem hactenus ignoro, quanquã eius tum doctrinam tum diligentiam præ se ferat) vertit, Claustrum, quod videtur tolerabilius, itaq; id retinuimus. Est autem vox ἐκ τῶν ἀπαξ εἰρημένων.

b Σικελὴ γρηῦς] Cùm Siculam hanc anum dicit, satis docet fuisse seruam: nam vt anteà perstrinximus, Siculi erant ἀνδραποδισταί.

c τοὶ υἱέες] Filios Dolij intelligit.

d γέρων] Nempe Dolius.

e λιστρεύοντα] Cic. in Cat. Maiore. At Homerus, inquit, Laërtem colentem agrum & eum stercorantem facit. Giphanius verò rectè docet, hic nullam esse stercorationis mentionem. Itaq; μνημονικὸν ἁμάρτημα in eo autore notat.

f μερμήριξε] Sic noua negotia nouas quoq; pariunt deliberationes. Nam cùm eo consilio patrem accederet, vt experiretur an ab eo dignosci posset: nunc eo viso, de illo consilio abijciendo vel retinendo deliberat. Vbi rectè exprimit Poeta animum filij, qui ad aspectum parentem ita commouetur, vt eum potiùs præ amore complexurus sit, quàm longiore dissimulatione hoc gaudio seipsum diutiùs frustraturus atq; adeò ipsum etiam parentem. Cur autem priori illi consilio adhæret? Vt videlicet gaudium illud ex vtraq; parte maius sit: deinde quia tam repentina salutatio minus erat leporis habitura, quàm quæ hoc prooemio esset præstructa. Eum enim, quem tecum loquentem vides, & post diuturnam absentiam non agnoscis, vbi sese tibi aperit, nescio quomodo amantiùs illum complecteris.

g ὦ γέρον,] Nunc patrem suum compellat, Vlyssem se esse dissimulando, & simulando se peregrinum quendam, qui Ithacam aduenerit Vlyssis inuisendi gratia. Primum ergo laudat istum agrum ab eleganti cultura, quam omnes arbores testantur. Deinde inuehitur in ipsum senem, qui tam negligens sit in sui ipsius cultu, cùm his vestibus laciniosis indutus sit, quæ minus ei videntur conuenire, qui regi potiùs conferendus sit ob elegantiam vultus & magnitudinem corporis (vbi nota, quid Rege dignum cẽseat.) Tertiò, seruum eum esse conijciens petit, cui domino seruiat, atq; hunc agrum excolat. Quartò, quærit an verè Ithacam accesserit, vbi Vlyssem veterem suum hospitem conuentus est, de quo cum nihil certi potuerit ab alio quodam, qui ipsi obuiam factus est, explicari, ad hunc senem se recurrere dicit, à quo idem percunctatur. Denique exponit, quomodo alias Vlyssem hospitio exceperit, & vt eum tandem pluribus donis honestatum à se dimiserit.

h καὶ αὐτὸν] Docet his verbis, se remotam quandam regionem incoluisse, vtpote ad quam peregrini homines minimè accederẽt. Eam appellabit mox Sicaniam, in qua maxima pars errorum Vlyssis fuit. Et tamen vides, ibi quoq; hospitalitatem regnasse secùs quàm apud Læstrygonas. Quod indicauit Poeta etiam in ficta ista Vlyssis oratione.

i ξεῖν', ἦτοι] Respondet Laertes, sed non ad omnia Vlysseæ orationis capita. Tria nempe prima prætermittit, quibus superfluum indicauit & ἀπρεπὲς respondere, id amplexatus quod magis è re sua est arbitratus. Ergo illud arripit, quod ille dixerat de excepto & muneribus honestato Vlysse, quasi frustrà hæc in eum contulerit, vtpote à quo tantæ hospitalitatis remunerationem expectare non possit, siquidem ille iam obierit. Vbi continetur quarti capitis responsum, tacitè hunc peregrinum monens, eum venisse Ithacam. Immò & tertio quodammodo satisfacit, cùm dicit se illius Vlyssis parentem.

k ἀφίκεο μέν] De hoc ritu aliàs diximus.

l τοι γὰρ ἐγὼ] Cùm fictam suam exponat originem, non dubitat πολύτροπος iste de illius veritate præfari. At illius scopus non est veritas, sed persuasio.

m κόνιν] Mos veterum in luctu, quem attingit etiam Catullus in nuptijs Pelei & Thetidis, cùm dicit apud eum Aegæus:

Sed primùm multas expromam mente querelas,
Canitiem terra atq; infuso puluere fœdans,
Inde infecta vago suspendam lintea malo
Nostros vt luctus, nostræq; incendia mentis,
Carbasus obscura dicat ferrugine Hibera.

Indicauerat locum ante me Giphanius.

n δριμὺ μένος] Quod ijs accidere solet, inquit Eustathius, qui postmodum sunt lacrymati.

o κεῖνος μὲν τοι] Orator alioqui facundissimus Vlysses ac copiosissimus, paucis tamen hic aduentum suum parenti exponit, tum cædem procorum, quam iam perpetrauit. Sed neq; hoc pacto, id est, hac nuda expositione à patre est agnitus. Potrò ex illa cicatrice argumentum & indicium sui dabit. Cui addit specialius de ijs, quæ parens ei olim pollicitus erat.

p λιποψυχέοντα] Quod sæpe ex nimio gaudio præcipuè senibus, qui iam debiliores sunt natura, accidere assolet.

qἐξ

q ἦ ῥα ἔτ' ἐστὶ] Scilicet iustitia, quæ in malorum supplicijs exercetur, Deum esse arguit. Hic autem nota, quod aliàs etiam exposuimus, cùm Laertes solùm Iouem primò appellârit in pluralitatem Deorum declinasse, prudentia autem illius mox cernitur, cùm ex procorum morte factum iri tumultum Ithacensium & Cephallenorum præsentiat. Contrà fiducia Vlyssis, qui illum non pertimescit, quasi nimirum Iouis & Mineruæ tutus auxilio, vt aliàs dixit.

r μὴ λίην ἀλέγε] Hanc περιπλοκίαν aliàs pluries vidimus.

s αἲ γὰρ ζεῦ] Similia vota efferebat in Iliade Nestor.

t ἐκ δ' ὁ γέρων Δολίος,] Sequitur reditus Dolij & eius filiorum, & illorum omnium cum Vlysse agnito breue colloquium.

Ὣς οἱ μὲν περὶ δεῖπνον ἐνὶ μεγάροισι πένοντο.
a Ὄσσα δ' ἄρ' ἄγγελος ὦκα κατὰ πτόλιν ᾤχετο πάντη,
Μνηστήρων στυγερὸν θάνατον καὶ κῆρ' ἐνέπουσα.
Οἱ δ' ἄρ' ὁμῶς ἀΐοντες ἐφοίτων ἄλλοθεν ἄλλος
Μυχμῷ τε στοναχῇ τε δόμων προπάροιθ' Ὀδυσῆος·
Ἐκ δὲ νέκυς οἴκων φόρεον, καὶ θάπτον * ἕκαστοι.
Τοὺς δ' ἐξ ἀλλάων πολίων οἴκονδε * ἕκαστον
Πέμπον ἄγειν ἁλιεῦσι, θοῇς ἐπὶ νηυσὶ τιθέντες.
Αὐτοὶ δ' εἰς ἀγορὴν κίον ἀθρόοι, ἀχνύμενοι κῆρ·
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἤγερθεν ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο,
Τοῖσιν δ' Εὐπείθης ἀνά θ' ἵστατο καὶ μετέειπεν.
Παιδὸς γάρ οἱ ἄλαστον ἐνὶ φρεσὶ πένθος ἔκειτο
Ἀντινόου, τὸν πρῶτον ἐνήρατο δῖος Ὀδυσσεύς.
Τοῦ ὅγε δάκρυ χέων, ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
b Ὦ φίλοι, ἦ μέγα ἔργον ἀνὴρ ὅδε μήσατ' Ἀχαιοῖς.
Τοὺς μὲν σὺν νήεσσιν ἄγων πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς,
Ὤλεσε μὲν νῆας γλαφυρὰς, ἀπὸ δ' ὤλεσε λαούς·
Τοὺς δ' ἐλθὼν ἔκτεινε Κεφαλλήνων ὄχ' ἀρίστους.
Ἀλλ' ἄγετε, πρὶν τοῦτον ἢ ἐς Πύλον ὦκα ἱκέσθαι,
Ἢ καὶ ἐς Ἤλιδα δῖαν, ὅθι κρατέουσιν Ἐπειοί,
Ἴομεν· ἢ καὶ ἔπειτα κατηφέες ἐσσόμεθ' αἰεί.
Λώβη γὰρ τάδε γ' ἐστὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.
Εἰ δὴ μὴ παίδων τε κασιγνήτων τε φονῆας
Τισόμεθ', οὐκ ἂν ἔμοιγε μετὰ φρεσὶν ἡδὺ γένοιτο
Ζωέμεν· ἀλλὰ τάχιστα θανὼν φθιμένοισι μετείην.
Ἀλλ' ἴομεν, μὴ φθέωσι περαιωθέντες ἐκεῖνοι.
Ὣς φάτο δάκρυ χέων. οἶκτος δ' ἕλε πάντας Ἀχαι-(ούς.
Ἀγχίμολον δέ σφ' ἦλθε Μέδων καὶ θεῖος ἀοιδὸς
Ἐκ μεγάρων Ὀδυσῆος, ἐπεί σφεας ὕπνος ἀνῆκεν.
Ἔσταν δ' ἐν μέσσοισι· τάφος δ' ἕλεν ἄνδρα ἕκαστον.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε Μέδων πεπνυμένα εἰδὼς,
Κέκλυτε δὴ νῦν μευ Ἰθακήσιοι· c οὐ γὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἀθανάτων ἀέκητι θεῶν τάδε μήσατο ἔργα.
Αὐτὸς ἐγὼν εἶδον θεὸν ἄμβροτον, ὅς ῥ' Ὀδυσῆϊ
Ἐγγύθεν ἑστήκει, καὶ Μέντορι πάντα ἐῴκει.
Ἀθάνατος δὲ θεὸς * τοτὲ μὲν προπάροιθ' Ὀδυσῆος
Φαίνετο θαρσύνων, * τοτὲ δὲ μνηστῆρας ὀρίνων
Θῦνε κατὰ μέγαρον· τοὶ δ' ἀγχιστῖνοι ἔπιπτον.
Ὣς φάτο. τοὺς δ' ἄρα πάντας ὑπὸ χλωρὸν δέος
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε γέρων ἥρως Ἁλιθέρσης (ᾕρει.
Μαστορίδης· ὁ γὰρ οἶος ὅρα d πρόσσω καὶ ὀπίσσω·
Ὅς σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
e Κέκλυτε δὴ νῦν μευ Ἰθακήσιοι ὅ, ττι κεν εἴπω.
* Ὑμετέρῃ κακότητι, φίλοι, τάδε ἔργα γένοντο.
Οὐ γὰρ ἐμοὶ πείθεσθ', οὐ Μέντορι ποιμένι λαῶν,
* Ὑμετέρους παῖδας καταπαυέμεν ἀφροσυνάων·
Οἳ μέγα ἔργον * ἔρεζον ἀτασθαλίῃσι κακῇσι,
Κτήματα κείροντες, καὶ ἀτιμάζοντες ἄκοιτιν
Ἀνδρὸς ἀριστῆος· τὸν δ' οὐκ ἔτι φάσκον νέεσθαι.
Καὶ νῦν ὧδε γένοιτο· πίθεσθέ μοι ὡς ἀγορεύω·
Μὴ ἴομεν, μή πού τις ἐπίσπαστον κακὸν εὕρῃ.

Sic hi quidem circa cœnam in ædibus laborabant.
Fama verò nuncia citò in ciuitatem, iuit vbiq;
Procorum odiosam mortem & parcam annuncians.
Hi autem simul audientes iuerunt aliunde alius,
Strepituq; suspirioq; ædes ante Vlyssis:
Ex.v.domib. mortuos portauerũt, et sepelierũt singuli. γρ. ἕκαστοι.
Hos autem ex alijs ciuitatibus domum singulus γρ. ἕκαστος
Miserunt ducere piscatorib. velocib. in nauib. ponẽtes,
Ipsi autẽ in concionẽ iuerunt congregati, dolentes cor,
At postquam coacti sunt, & frequentes conuenerunt,
His Eupithes surrexit, & locutus est.
Filij enim ei intolerabilis in mentibus dolor iacebat
Antinoi, quem primùm interfecit diuus Vlysses.
Huius gratia lacrymas fundẽs concionatus est et dixit:
O amici, certè magnũ op⁹ vir hic operat⁹ est: Achiuor. γρ. Ἀχαιῶν
Hos quidem cum nauibus ducens multosq; & bonos,
Perdidit quidem naues cõcauas, perdidit aũt populos.
Hos.a, veniens interfecit Cephallenorũ longè optimos.
Sed agitè, antequàm hic in Pylum citò eat,
Vel & in Elidem diuinam, vbi dominantur Epei,
Eamus, & postea tristes erimus semper:
Pudor enim hæc sunt & futuris audiri,
Si iam non filiorumq; fratrumq; homicidas
Puniemus, non mihi in mentibus dulce erit
Viuere, sed citissimè mortuus defunctis interero.
Sed eamus, ne praeueniant transeuntes illi.
Sic dixit lacrymans, dolor aũt cepit omnes Achiuos.
Apud autem ipsos venit Medon & diuinus cantor,
Ex domibus Vlyssis, postquam ipsos somnus reliquit.
Steterunt.a in medijs, stupor.a.cepit virum singulum.
His autem & locutus est Medon prudentia sciens,
Audite iam nunc me Ithacenses, non enim Vlysses
Immortalibus sine Dijs hæc operatus est opera.
Ipse ego vidi Deum immortalem, qui Vlyssem
Prope stetit, & Mentori per omnia similis fuit.
Immortalis.a. Deus aliquando quidem ante Vlyssem γρ. ποτὲ μὲν
Apparebat, audaciã acuens, aliquando procos turbãs, γρ. ποτὲ δὲ
Currebat in domum, hi autem confertim cadebant.
Sic dixit, hos aũt igitur omnes recens timor cepit.
His autem & dixit senex heros Halitherses
Mastorides. hic enim solus videbat præsentia et futura
Qui ipsis bene sapiens concionatus est & dixit,
Audite iam nunc me Ithacenses quodcunq; dicam.
Vestra malignitate amici hæc opera facta sunt. γρ. Ἡμετέρῃ
Non.n. mihi persuadeamini, nõ Mentori pastori popu-
Vestros filios desinere stultitijs, (lorum, γρ. Ἡμετέρους
Qui magnum opus fecerunt intemperie praua γρ. ἔρεξαν
Facultates arrodentes & inhonorantes vxorem
Viri optimi, quem non ampliùs dicebant rediturum:
Et nunc sic factum est, persuademini mihi sicut dico:
Ne eamus, ne quis attractum malum inueniat.

FF Ὣς

Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρ' ἀνήϊξαν μεγάλῳ ἀλαλητῷ,
Ἡμίσεων πλείους· τοὶ δ' ἀθρόοι αὐτόθι μίμνον.
Οὐ γάρ σφιν ἅδε μῦθος ἐνὶ φρεσίν, ἀλλ' Εὐπείθει
Πείθοντ'· αἶψα δ' ἔπειτ' ἐπὶ τεύχεα ἐσσεύοντο.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἕσσαντο περὶ χροῒ νώροπα χαλκόν,
Ἀθρόοι ἠγερέθοντο πρὸ ἄστεος εὐρυχόροιο.
Τοῖσιν δ' Εὐπείθης ἡγήσατο νηπιέῃσι.
Φῆ δ' ὅγε τίσεσθαι παιδὸς φόνον, οὐδ' ἄρ' ἔμελλεν
Ἂψ ἀπονοστήσειν, ἀλλ' αὐτοῦ πότμον ἐφέψειν.
Αὐτὰρ Ἀθηναίη Ζῆνα Κρονίωνα προσηύδα,
Ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων,
Εἰπέ μοι εἰρομένῃ, τί νύ τοι νόος ἔνδοθι κεύθει;
Ἢ προτέρω πόλεμόν τε κακὸν καὶ φύλοπιν αἰνὴν
Τεύξεις; ἦ φιλότητα μετ' ἀμφοτέροισι τίθησθα;
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς·
Τέκνον ἐμόν, τί με ταῦτα διείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς;
Οὐ γὰρ δὴ τοῦτον μὲν ἐβούλευσας νόον αὐτή,
Ὡς ἤτοι κείνους Ὀδυσεὺς ἀποτίσεται ἐλθών;
Ἔρξον ὅπως ἐθέλεις· ἐρέω δέ τοι ὡς ἐπέοικεν.
Ἐπεὶ δὴ μνηστῆρας ἐτίσατο δῖος Ὀδυσσεύς,
Ὅρκια πιστὰ ταμόντες, ὁ μὲν βασιλευέτω αἰεί,
Ἡμεῖς δ' αὖ παίδων τε κασιγνήτων τε φόνοιο
γρ. θέωμεν. Ἔκλησιν * θέωμεν. τοὶ δ' ἀλλήλους φιλεόντων
Ὡς τὸ πάρος· πλοῦτος δὲ καὶ εἰρήνη ἅλις ἔστω.
Ὣς εἰπὼν ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην.
Βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων ἀΐξασα.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν σίτοιο μελίφρονος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἐξελθών τις ἴδοι μὴ δὴ σχεδὸν ὦσι κιόντες.
Ὣς ἔφατ'· ἐκ δ' υἱὸς Δολίου κίεν ὡς ἐκέλευεν·
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰών, τοὺς δὲ σχεδὸν εἴσιδε πάντας.
Αἶψα δ' Ὀδυσσῆα ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Οἵδε δὴ ἐγγὺς ἔασ'· ἀλλ' ὁπλιζώμεθα θᾶσσον.
Ὣς ἔφατ'. οἱ δ' ὤρνυντο, καὶ ἐν τεύχεσσι δύοντο,
Τέσσαρες ἀμφ' Ὀδυσῆ', ἓξ δ' υἱεῖς Δολίοιο.
Ἐν δ' ἄρα Λαέρτης Δολίος τ' ἐς τεύχε' ἔδυνον,
Καὶ πολιοί περ ἐόντες, ἀναγκαῖοι πολεμισταί.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἕσσαντο περὶ χροῒ νώροπα χαλκόν,
γρ. Ὤϊξάν ῥα * Ὤϊξαν δὲ θύρας, ἐκ δ' ἤϊον, ἦρχε δ' Ὀδυσσεύς.
Τοῖσι δ' ἐπ' ἀγχίμολον θυγάτηρ Διὸς ἦλθεν Ἀθήνη,
Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν.
Τὴν μὲν ἰδὼν γήθησε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
Αἶψα δὲ Τηλέμαχον προσεφώνεεν ὃν φίλον υἱόν,
Τηλέμαχ', ἤδη μὲν τόδε γ' εἴσεαι αὐτὸς ἐπελθών,
Ἀνδρῶν μαρναμένων, ἵνα τε κρίνονται ἄριστοι,
Μή τι καταισχύνειν πατέρων γένος, οἳ τὸ πάρος περ
Ἀλκῇ τ' ἠνορέῃ τε κεκάσμεθα πᾶσαν ἐπ' αἶαν.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ὄψεαι, αἴ κ' ἐθέλῃσθα, πάτερ φίλε, τῷδ' ἐνὶ θυμῷ,
Οὔ τι καταισχύνοντα τεὸν γένος, ὡς ἀγορεύεις.
Ὣς φάτο, Λαέρτης δ' ἐχάρη καὶ μῦθον ἔειπε,
Τίς νύ μοι ἡμέρη ἥδε, θεοὶ φίλοι; ἦ μάλα χαίρω·
Υἱός θ' υἱωνός τ' ἀρετῆς πέρι δῆριν ἔχουσι.
Τὸν δὲ παρισταμένη προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὦ Ἀρκεισιάδη, πάντων πολὺ φίλταθ' ἑταίρων,
Εὐξάμενος κούρῃ γλαυκώπιδι καὶ Διὶ πατρί,
Αἶψα μάλ' ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος.
Ὣς φάτο, καί ῥ' ἔμπνευσε μένος μέγα Παλλὰς Ἀθήνη.

Sic dixit, hi. a. igitur irruerunt magno clamore,
Medijs plures, hi autem congregati illic manserunt:
Non. n. ipsis placuit verbum in mentib. sed Eupitheo
Persuasi sunt, statim autem postea in arma ruerunt.
Sed postquã induti sunt circum corpus splendido ære,
Frequentes congregati sunt ante ciuitatem latã loco.
His autem Eupithes dux erat stultitijs,
Dixit autem hic punire filij cædem, neq. fatum erat
Retrò redire, sed illic mortem consequi.
At Minerua Iouem Saturnium allocuta est,
Pater noster Saturnide, eximie dominantium,
Dic mihi interroganti, quid tibi mens intus occultat?
Nunquid prius bellumq. malum, & pugnam grauem
Facies? an amicitiam cum ambobus pones?
Hanc. a. respondẽs alloc. est nebularũ cõgregator Iup.
Filia mea, cur hæc me interrogas & inquiris?
Non enim iam hanc quidem consultasti mentẽ ipsa,
Vt certè illos Vlysses puniret veniens?
Fac vt voluisti, dicam autem tibi sicut decet.
Postquam iam procos puniuit diuus Vlysses,
Fœderibus fidis percussis, hic quidem regnet semper.
Nos autem rursus filiorum fratrumq. cædis
Obliuionem inducamus, hi autem inter se diligant
Sicut antè, diuitiæ autem & pax abundè esto.
Sic dicens, monuit antea promptam Mineruam.
Venit autem ab Olympi cacuminibus ruens.
Hi aũt postq̃ igitur cibi dulcis desiderium eiecerunt,
His igitur verbis incepit pertolerans diuus Vlysses,
Egressus aliquis videbit ne iam propè sint venientes.
Sic dixit, extrà autem filius Dolij iuit sicut iussit:
Statim. a. igitur in viam iens, hos. a. propè vidit oẽs.
Statim autem Vlyssem verba velocia allocutus est,
Hi autem iam propè sunt, sed armemur citò.
Sic dixit, hi autem moti sunt, & in arma ruerunt.
Quatuor circum Vlyssem, sex autem filij Dolij.
In autem igitur Laertes Doliusq. arma ruerunt,
Et quamuis cani essent coacti bellatores.
At postquam induti sunt circũ corpus splendido ære,
Aperuerũt. a. portas, extrà. a. iuerũt, dux erat. a. Vlysses.
His autem in eadem hora filia Iouis venit Minerua,
Mentori similis, & corpore ac & voce.
Hanc. a. cõspicatus lætatus est pertolerans diuus Vlyss.
Statim. a. Telemachũ allocutus est suũ dilectum filiũ.
Telemache, iam quidem hoc videris ipse agressus,
Viros pugnantes, vbi discernuntur optimi.
Nequid vitupera maiorum genus qui antea
Fortitudine ornati fuimus omnem in terram.
Hunc autem rursus Telemachus prudens contrà allocutus est,
Videbis, si volueris, pater dilecte, hoc in animo,
Non vituperantem tuum genus sicut dicis.
Sic dixit, Laërtes autẽ gauisus est, & verbũ dixit,
Quæ mihi dies hæc Dij dilecti, certè valde gaudeo:
Filiusq. nepos q. virtutem circa pugnam habent.
Hunc autem astans allocuta est cæsia Minerua,
O' Arcesiade omnium multò dilectissime sociorum,
Apprecatus filiam glaucis oculis, & Iouem patrem,
Statim circum crispatam præmitte longam lanceam.
Sic dixit, & inspirauit robur magnũ Pallas Minerua.

Εὐξά-

Εὐξάμενος δ' ἄρ' ἔπειτα Διὸς κούρῃ μεγάλοιο,
Αἶψα μάλ' ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλεν Εὐπείθεα κόρυθος διὰ χαλκοπαρῄου.
Ἡ δ' οὐκ ἔγχος ἔρυτο, διὰ πρὸ δὲ εἴσατο χαλκός.
Δούπησεν δὲ πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Ἐν δ' ἔπεσον προμάχοις Ὀδυσεὺς καὶ φαίδιμος υἱός.
Τύπτον δὲ ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισι.
Καί νύ κε δὴ πάντας τ' ὄλεσαν καὶ ἔθηκαν ἀνόστους,
Εἰ μὴ Ἀθηναίη κούρη Διὸς αἰγιόχοιο
Ἤϋσεν φωνῇ, κατὰ δ' ἔσχεθε λαὸν ἅπαντα,
Ἴσχεσθε πολέμου Ἰθακήσιοι ἀργαλέοιο,
Ὥς κεν ἀναιμωτί γε διακρινθῆτε τάχιστα.
Ὣς φάτ' Ἀθηναίη. τοὺς δὲ χλωρὸν δέος εἷλε.
Τῶν δ' ἄρα δεισάντων ἐκ χειρῶν ἔπτατο τεύχεα,
Πάντα δ' ἐπὶ χθονὶ πῖπτε, θεᾶς ὄπα φωνησάσης·
Πρὸς δὲ πόλιν τρωπῶντο, λιλαιόμενοι βιότοιο.
Σμερδαλέον δ' ἐβόησε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Οἴμησεν δὲ ἀλεὶς, ὥστ' αἰετὸς ὑψιπετήεις.
Καὶ τότε δὴ Κρονίδης ἀφίει ψολόεντα κεραυνόν,
Κὰδ δ' ἔπεσε πρόσθεν Γλαυκώπιδος ὀβριμοπάτρης.
Καὶ τότ' Ὀδυσσῆα προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἴσχεο, παῦε δὲ νεῖκος ὁμοιΐου πολέμοιο,
Μή πώς τοι Κρονίδης κεχολώσεται εὐρύοπα Ζεύς.
Ὣς φάτ' Ἀθηναίη· ὁ δ' ἐπείθετο, χαῖρε δὲ θυμῷ.
Ὅρκια δ' αὖ κατόπισθε μετ' ἀμφοτέροισιν ἔθηκε
Παλλὰς Ἀθηναίη, κούρη Διὸς αἰγιόχοιο,
Μέντορι εἰδομένη ἡμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν.

Precatus autem igitur postea Iouis filiam magni,
Statim valde crispatam præmisit longam lanceam,
Et percussit Eupithem galeam per æream genis.
Hæc vero nō lanceā phibuit, penitùs vero penetrauit.
Sonuit.a.cadens, resonuerunt.a.arma in ipso.
Irruerūt.v.primis pugnantib. Vlysses & illustris filius:
Diuerberabāt.a.ensibusq; et lanceis vtrinq; extremitate
Et eā oēs pdidissēt & posuissēt sine reditu acuminatis.
Nisi Minerua filia Iouis Aegiochi.
Clamasset voce, detinuissetq; populum omnem,
Abstinete à bello Ithacenses difficili,
Vt sine cruore separemini citissime. χ. λαιψη-ρῶν
Sic dixit Minerua, hos.a.recens timor cepit:
Horū.a.igitur timentiū ex manib. volauerunt arma.
Omnia.a.in terrā ceciderunt Dea vocem vociferante.
Ad ciuitatem.v.reuersi sunt vitæ retinendæ cupidi.
Terribiliter.a.clamauit pertolerans diuus Vlysses.
Ruit autem saltans sicut aquila altiuolans.
Et tunc iam Saturnides misit fuliginosum fulmen.
Decidit autem ante Glaucopidem fortem patrem.
Et tunc Vlyssem allocuta est cæsia Minerua,
Ioue nate Laërtiade prudens Vlysses
Abstine, sedа autem contentionem æqualis belli,
Ne Saturnides tibi irascatur latè sonans Iupiter,
Sic dixit Minerua. hic.a.obediuit, gauisus est.a.ani-
Fædera.a.rursus in futurū cū ambobus posuit (mo.
Pallas Minerua filia Iouis Aegiochi,
Mentori similis, & corpore ac vocem.

COMMENTARIVS.

a Ὄσσα δ' ἄρ' ἄγγελος] Poëticum est nudum illud Famæ nomen, quæ nihil est aliud quàm hominum nuntia ad inuicem transmissa. Sed superstitiosa antiquitas inane quoddam illius ens statuerunt, vt Fortunæ, &c. Imo Deam etiam non verentur appellare, vt Heliodus: quanquam ille de vera fama loquitur, vt nos etiam alibi docemus, vbi Poeta eam Iouis filiam indigitat. Talis fuit ista quæ Ithacensibus cædis procorum nuntium intulit. Vnde sequitur primùm eorum sepultura, deinde tumultus in Vlyssem illius autorem.

b ὦ φίλοι,] Eupithes hac oratione conatur Ithacensium animos aduersus Vlyssem concitare. Quod vt consequatur, duorum argumentorum machinas adhibet. Primùm commemorat eos, quos ad Troiam Vlysses abduxit, quorum interitus ei imputat. Secundò, recentem istam tot procorum cædem eis ob oculos ponit: de quorum vltione eis cogitandum dicit, idq; maturè antequam ille auxiliares copias ex Pylo vel Elide contrahat. Prima occasio satis grauis videbatur, cuius gratia aduersus eum, qui tot egregijs viris gentem istam priuasset, exacerbarentur. Sed hæc demum grauissima, tum quia recens, tum quia omnes defunctis sanguine erant coniuncti. Sic enim Orator ille infra:

εἰ δὴ μὴ παίδων τε κασιγνήτων τε φονῆας Τισόμεθα &c.

Vbi exprimitur animus parentis ob filij mortem exasperatus, quam iure vel iniuria vindicaturus est, tum etiam prudentia in maturanda ista vltione & præueniendis hostis viribus.

c ἐν γὰρ Ὀδυσσεὺς] Medon iste, qui nunc loquitur, anteà ab Vlysse seruatus est, & cædis illius testis est oculatus. Exponit ergo Ithacensibus, qua ratione illam confecerit Vlysses, nimirum auxilio diuino: vnde colligit eam voluntate quoque Deorum accidisse. Argumentum est firmissimum ex effectis ad causas. Et hæc quidem narratio tanti fuit momenti, vt omnes terror quidam inuaserit, atque adeò prudens ille Alitherlas seditionem istam dissuaderet. Sed Eupithei nihilominus sententia leuibus populi animis insedit.

d πρόσσω καὶ ὀπίσσω] Aliàs hæc indicia vel effecta potiùs prudentiæ satis exposuimus in Iliade. Hoc est quod Ianum bicipitem quidam esse volebant.

e κέκλυτε δὴ νῦν] Liberè Alitherses iudicium suum de illa cæde exponit, quam procos promeruisse pronunciat, itaque iniustè Ithacenses facturos, si eam vlcisci velint. Sed vt semper malorum maior est numerus, ita hic minus sectatorum habuit hic Alitherses quàm Eupitheus, qui tamen consilium consultori pessimum experietur.

f ὦ πάτερ] Vide quæso, qualem nobis Iouem proponat diuinus Poeta, arbitrum nempe rerum humanarum, &, vt de præsenti loquaris negotio, pacis & belli. Tum qualem etiam Mineruam, quæ cum licet ipsamet Dea & filia Iouis, tamen de huius tumultus euentu roget. Data autem sibi libertate à Ioue negotium moderandi, & eius super eo audita voluntate pergit ad Vlyssem: vbi & Telemachum & ipsum Laërtem excitat: credo quòd ille ob iuuenilem adhuc & teneriorem ætatem, hic propter senectam debiliorem ita fuerint corroborandi. Hunc autem scribit implorata Palladis ope (nota pietatem) Eupitheum illum lancea transfodisse. Tandem tum Mineruæ oratione, tum Iouis fulmine pugna dirimitur, & fœdere recenti Vlysses ac Ithacenses vniuntur, ille in pristinam regni gloriam denuò instauratur, hi eadem beneuolentia Regem suum amplectuntur. Quæ omnia authoribus Dijs perfecta breuiter a Poeta attinguntur, vt fortè doceat posse se cùm velit angustis narrationis terminis longa dicendi argumenta concludere: alioqui sanè satis amplus scribendi campus hinc illi sese aperiebat. Nos tamen hanc etiam ariditatem non minus ac vbertatem, quam anteà satis exhibuit in hoc Poeta amemus & amplectamur.

At iam tempus est canendi receptui, tempus, inquam, post tam longam & arduam nauigationem in portu ancoram figendi. In qua non dubito, quin sæpius ad varias rupes naufragiū fecerim, & minus secundis Euris impulsa nauicula vectus sim. Porrò æquanimitatu tuæ

est, Lector humana mea vitia humaniter ferre, quorũ ego veniam à te obnixè deprecor. Enimuerò quod dormitanti Homero concedi solet, id eius interpreti stertenti dari non adeò iniquum puta. In tam tenera ætate (nondum enim vigesimum primum annum attigeram, cùm hos labores aggrediebar, quos tamen post modùm per triennium, neq; illud tamen integrum, vt alia mea lucubrationes breui testabũtur, diligentiùs & accuratiùs interpolaui) in hac, inquam, tenera ætate nihil potuit à me exire elaboratius. Quod tamen, si longiorem mihi Deus opt. Max. vitam largietur, forsitan prastabo. Tu intereà his fruere, & quæ rectè aut probè scripta erunt, studiosè amplectere: quæ contrà, modestè, & sine indignatione, aut iudicij asperitate, corrige, lima, perpoli. De quibus si me monueris, non solùm id grauiter nõ feram, sed etiã me hoc nomine tibi maximè deuincies, ita me jam inde ab illa ætate, qua iudicij capax alicuius esse cœpit, ad hũc candorem, quantum potui, me informaui. Interea maleuolos homines, & quibus betæ sapiunt, ego, vt ingenuè fatear, quod Alyatten illum facere iubebat olim Bias, cæpas quoq; edere iubeo. Vale. Basileæ Rauracorum 28. Aprilis. 1583. & meæ ætatis 25.

ODYSSEAE HOMERICAE
FINIS.

ὉΜΉΡΟΥ ΒΑΤΡΑΧΟΜΥΟΜΑΧΊΑ.

Ἀ'ΡΧΟ'ΜΕΝΟΣ πρῶτον, μουσῶν χορὸν ἐξ Ἑ'λικῶνος
Ἐ'λθεῖν εἰς ἐμὸν ἦτορ ἐπεύχομαι, εἵνεκ' ἀοιδῆς·
Ἣν νέον ἐν δέλτοισιν ἐμοῖς ἐπὶ γούνασι θῆκα,
Δῆριν ἀπειρεσίην, πολεμόκλονον ἔργον ἄρηος,
Εὐχόμενος μερόπεσσιν ἐς οὔατα πᾶσι βαλέσθαι·
Πῶς μύες ἐν βατράχοισιν ἀριστεύσαντες ἔβησαν,
Γηγενέων ἀνδρῶν μιμούμενοι ἔργα γιγάντων,
Ὡ'ς λόγος ἐν θνητοῖσιν ἔην· τοίην δ' ἔχεν ἀρχήν·
ΜΥ͂Σ ποτὲ διψαλέος, γαλέης κίνδυνον ἀλύξας,
Πλησίον ἐν λίμνῃ ἁπαλὸν προσέθηκε γένειον,
Ὕ'δατι τερπόμενος μελιηδεῖ· τὸν δὲ κατεῖδε
Λιμνόχαρις πολύφημος, ἔπος δ' ἐφθέγξατο τοῖον,
Ξεῖνε, τίς εἶ; πόθεν ἦλθες ἐπ' ἠϊόνα; τίς δέ σ' ὁ φύσας;
Πάντα δ' ἀλήθευσον, μὴ ψευδόμενόν σε νοήσω.
Εἰ γάρ σε γνοίην φίλον ἄξιον, ἐς δόμον ἄξω,
Δῶρα δέ τοι δώσω ξεινήια πολλὰ καὶ ἐσθλά.
Εἰμὶ δ' ἐγὼ βασιλεὺς Φυσίγναθος, ὃς κατὰ λίμνην
Τιμῶμαι βατράχων ἡγούμενος ἤματα πάντα,
Καί με πατὴρ Πηλεύς ποτε γείνατο, Ὑ'δρομεδούσῃ
Μιχθεὶς ἐν φιλότητι παρ' ὄχθας Ἠ'ριδανοῖο.
Καὶ σὲ δ' ὁρῶ καλόν τε καὶ ἄλκιμον, ἔξοχον ἄλλων,
Σκηπτοῦχον βασιλῆα, καὶ ἐν πολέμοισι μαχητὴν
Ἔ'μμεναι. ἀλλ' ἄγε θᾶσσον ἑὴν γενεὴν ἀγόρευε.
Τὸν δ' αὖ Ψιχάρπαξ ἠμείβετο, φώνησέν τε,
Τίπτε γένος τοὐμὸν ζητεῖς φίλε, δῆλον ἅπασιν
Ἀ'νθρώποις τε θεοῖς τε καὶ οὐρανίοις πετεηνοῖς;
Ψιχάρπαξ μὲν ἐγὼ κικλήσκομαι, ἦ κοῦρος
Τρωξάρταο πατρὸς μεγαλήτορος, ἡ δέ νυ μήτηρ,
Λειχομύλη, θυγάτηρ Πτερνοτρώκτου βασιλῆος.
Γείνατο δ' ἐν καλύβῃ με, καὶ ἐξεθρέψατο βρωτοῖς
Σύκοις καὶ καρύοις, καὶ ἐδέσμασι παντοδαποῖσι.
Πῶς δὲ φίλον ποιῇ με τὸν εἰς φύσιν οὐδὲν ὁμοῖον;

HOMERI BATRACHOMYOMACHIA.

INCIPIENS primùm musarum cætum ex Helicone
Venire in meo animo preces concipio, gratia cantus:
Quem nuper in tabulis meis super genua posui,
Litem immensam, tumultuosum opus Martis,
Præ me ferens hominib. in aures omnib. immittere,
Quomodo mures in ranas primas consecuti ierunt,
Terrigenum virorum imitati opera gigantum.
Sic sermo inter mortales erat, tale.a. habuit principiũ.
MVS aliquando sitibundus, felis periculo euitato,
Propinquum in lacum teneram adposuit barbam,
Aqua delectatus dulci, hunc autem vidit
Limnocharis obstrepera, verbum.a. locuta est tale,
O hospes, quis es? vnde venisti ad littus? quis.a, qui te produxit?
Omnia.a. verè dic, ne mẽdacẽ te intellexero.
Si.n. te nouerim amicum dignum, ad domum ducam.
Dona autem tibi dabo hospitalia multa & bona.
Sum autem ego rex Physignathus, qui per lacum
Color ranarum dux dies omnes,
Et me pater Peleus olim genuit Hydromedusa
Mixtus in amicitia apud ripam Eridani,
Et te quidem video pulcrũq; & fortẽ, eximium præ alijs,
Sceptriferum regem, & in bellis pugnacem
Esse, sed agè citiùs tuum genus commemora.
Huic autem rursus Psicharpax respondit, dixitq;
Curnã genus meũ perquiris, ô amice, manifestũ omnib.
Hominibusq; Dijsq; & cœlestibus volatilibus?
Psicharpax quidem ego vocor, sum autem filius
Troxartæ patris magnanimi, at mater
Lichomyle filia Pternotroctæ regis.
Genuit autem in tugurio me, & enutriuit cibarijs
Ficubus & nucibus, & edulijs omnigenis,
Quomodo.a. amicũ facies me in naturã nihil similem?

Σοὶ μὲν γὰρ βίος ἐστὶν ἐν ὕδασιν· αὐτὰρ ἔμοιγε
Ὅσσα παρ' ἀνθρώποις τρώγειν ἔθος, οὐδέ με λήθει
Ἄρτος τρισκοπάνιστος ἀπ' εὐκύκλου κανέοιο,
Οὐδὲ πλακοῦς τανύπεπλος ἔχων πολὺ σησαμίδα,
Οὐ τόμος ἐκ πτέρνης, οὐχ ἥπατα λευκοχίτωνα,
Οὐ τυρὸς νεόπηκτος ἀπὸ γλυκεροῖο γάλακτος,
Οὐ χρηστὸν μελίτωμα, τὸ καὶ μάκαρες ποθέουσιν,
Οὐδ' ὅσα πρὸς θοίνην μερόπων τεύχουσι μάγειροι,
Κοσμοῦντες χύτρας ἀρτύμασι παντοδαποῖσιν.
Οὐδέ ποτ' ἐκ πολέμοιο κακὴν ἀπέφυγον ἀϋτήν,
Ἀλλ' εὐθὺς μετὰ μῶλον ἰὼν προμάχοισιν ἐμίχθην.
Οὐ δέδι' ἄνθρωπον, καίπερ μέγα σῶμα φοροῦντα,
Ἀλλ' ἐπὶ λέκτρον ἰὼν, ἄκρον δάκτυλον κατεδάκνω
Καὶ πτέρνης λαβόμην, καὶ οὐ πόνος ἵκανεν ἄνδρα,
Νήδυμος οὐκ ἀπέφυγεν ὕπνος, δάκνοντος ἐμεῖο.
Ἀλλὰ δύω μάλα πάντα τὰ δείδια πᾶσαν ἐπ' αἶαν,
Κίρκον καὶ γαλέην, οἵ μοι μέγα πένθος ἄγουσι.
Καὶ παγίδα στονόεσσαν, ὅπου δολόεις πέλε πότμος.
Πλεῖστον δὴ γαλέην περιδείδια, ἥτις ἀρίστη,
Ἣ καὶ τρωγλοδύνοντα κατὰ τρώγλην ἐρεείνει.
Οὐ τρώγω ῥαφάνας, οὐ κράμβας, οὐ κολοκύντας,
Οὐ τεύτλοις χλωροῖς ἐπιβόσκομαι, οὐδὲ σελίνοις.
Ταῦτα γὰρ ὑμῶν ἐστιν ἐδέσματα τῶν κατὰ λίμνην.
Πρὸς τάδε μειδήσας Φυσίγναθος ἀντίον ηὔδα,
Ξεῖνε, λίαν αὐχεῖς ἐπὶ γαστέρι· ἔστι καὶ ἡμῖν
Πολλὰ μάλ' ἐν λίμνῃ καὶ ἐπὶ χθονὶ θαύματ' ἰδέσθαι.
Ἀμφίβιον γὰρ ἔδωκε νομὴν βατράχοισι Κρονίων,
Σκιρτῆσαι κατὰ γῆν, καὶ ἐφ' ὕδασι σῶμα καλύψαι.
Εἰ δ' ἐθέλεις καὶ ταῦτα δαήμεναι, εὐχερές ἐστιν.
Αἴρω σ' ἐν νώτοισι· κράτει δέ με, μή ποτ' ὄληαι,
Ὅπως γηθόσυνος τὸν ἐμὸν δόμον εἰσαφίκηαι.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ νῶτ' ἐδίδου· ὁ δ' ἔβαινε τάχιστα
Χεῖρας ἔχων ἁπαλοῖο κατ' αὐχένος ἅλματι κούφῳ.
Καὶ πρῶτον μὲν ἔχαιρεν ὅτ' ἔβλεπε γείτονας ὅρμους,
Νήξει τερπόμενος Φυσιγνάθου· ἀλλ' ὅτε δή ῥα
Κύμασι πορφυρέοις ἐπεκλύζετο, πολλὰ δακρύων
Ἄχρηστον μετάνοιαν ἐμέμφετο· τίλλε δὲ χαίτας,
Καὶ πόδας ἔσφιγγεν κατὰ γαστέρος· ἐν δέ οἱ ἦτορ
Πάλλετ' ἀηθείῃ, καὶ ἐπὶ χθόνα βούλετ' ἰδέσθαι.
Δεινὰ δ' ἐπεστονάχιζε, φόβου κρυόεντος ἀνάγκῃ.
Οὐρὴν μὲν πρῶτ' ἔπλασ' ἐφ' ὕδασιν, ἠΰτε κώπην
Σύρων· εὐχόμενός τε θεοῖς ἐπὶ γαῖαν ἱκέσθαι,
Ὕδασι πορφυρέοισιν ἐκλύζετο· πολλὰ δ' ἐβόα,
Καὶ τοῖον φάτο μῦθον, ἀπὸ στόματος δ' ἀγόρευεν,
Οὐχ οὕτω νώτοισιν ἐβάστασε φόρτον ἔρωτος
Ταῦρος, ὅτ' Εὐρώπην διὰ κύματος ἦγ' ἐπὶ Κρήτην,
Ὡς ἔμ' ἐπιπλώσας ἐπινώτιον ἦγεν ἐς οἶκον
Βάτραχος, ὑψώσας ὠχρὸν δέμας ὕδατι λευκῷ.
Ὕδρος δ' ἐξαπίνης ἀνεφαίνετο, δεινὸν ὅραμα
Ἀμφοτέροις· ὀρθὸν δ' ὑπὲρ ὕδατος εἶχε τράχηλον.
Τοῦτον ἰδὼν κατέδυ Φυσίγναθος, οὔτι νοήσας
Οἷον ἑταῖρον ἔμελλεν ἀπολλύμεναι κατὰ λίμνην.
Δῦ δὲ βάθος λίμνης, καὶ ἀλεύατο κῆρα μέλαιναν.
Κεῖνος δ' ὡς ἀφέθη, πέσεν ὕπτιος εὐθὺς ἐς ὕδωρ·
Χεῖρας δ' ἔσφιγγεν, καὶ ἀπολλύμενος κατέτριζε.
Πολλάκι μὲν κατέδυνεν ἐφ' ὕδατι, πολλάκι δ' αὖτε
Λακτίζων ἀνέδυνε· μόρον δ' οὐκ ἦν ὑπαλύξαι.
Δευόμεναι δὲ τρίχες πλεῖστον βάρος εἷλκον ἐπ' αὐτῷ.

Tibi quidem enim vita est in aquis, sed mihi certè
Quæcunque apud homines comedere consuetudo, neque me latet
Panis ter pistus à benè rotunda cista,
Neque placenta extensa habens multam sisamida,
Non sectio ex perna, non iecora albam vestem habentia,
Neque caseus nuper pressus à suaui lacte,
Non suauia bellaria, quæ & diui desiderant,
Neque quæcunque ad conuiuia hominum faciunt coqui,
Ornantes ollas condimentis varijs.
Nunquam ex bello malum effugi clamorem,
Sed statim ad pugnã iens propugnantib. mixtus sum,
Nõ timui hominẽ & quamuis magnũ corpus ferẽtem,
Sed ad lectum iens, summum digitum mordeo,
Et à pede accepi, & non dolor occupauit virum,
Suauis non aufugit somnus mordente me.
Sed duo valde omnia timeo omnem per terram,
Accipitrem & felem, qui mihi magnũ luctũ adferunt,
Et decipulam molestam, vbi dolosum existit fatum,
Plurimùm iam felem pertimesco, quæ optima,
Quæ et (me) qui foramẽ ingredior, per foramẽ perquirit.
Non comedo raphanos, non caules, non cucurbitas,
Non betis viridibus pascor, neque apijs.
Hæc enim vestra sunt edulia per lacum.
Adhæc. a subridens Physignathus contrà locutus est,
O hospes, valde gloriaris ob ventrẽ, adsunt & nobis
Multa valde in lacu & in terra mirabilia visu.
Ancipitem .n. dedit victum ranis Saturnius Iupiter,
Saltare per terram, & in aquis corpus cooperire.
Si autem vis & hæc scire facile est.
Portem te in humeris: tene .a. me, ne aliquando pereas,
Si gauisus in meam domum venias.
Sic certè inquit, et terga dabat, ille .a. ascendebat velociter.
Manus habens tenerum per collũ, saltu facili.
Et inprimis quidẽ gaudebat, quãdo intuebatur vicinos portus,
Natatione gaudens Physignathi, sed quando iam vtique
Vndis purpureis submergebatur, multũ lacrymabatur
Inutilem pœnitentiam accusabat, euellebat .a. comas,
Et pedes stringebat per ventrem, in illo .a. cor
Concutiebatur insolentia, & in terrã volebat videre:
Vehemẽter .a. ingemiscebat timoris frigidi necessitate.
Caudã quidẽ in primis extendit in aquis, tanquam remum
Trahens, supplicansque Dijs in terram venire.
Aquis purpureis submergebatur, multum .a. clamabat
Et talem dixit sermonem: ab ore .a. pronunciabat:
Non sic humeris portauit onus amoris
Taurus, quando Europam per vndam duxit in Cretã,
Vt me nauigãs humeris superuectũ duxit ad domum
Rana eleuans pallidum corpus aqua alba.
Hydrus .a. ex improuiso apparebat horrẽdum spectaculum
Vtrisque, erectum super aquã habebat collum:
Hunc cõspicatus, ingressus est Physignathus, non cogitans
Qualem sociũ perditurus erat per lacum, (intelligens
Ingressus est .a. profunditatẽ lac⁹, et euitauit parcã nigrã,
Ille .a. vt relictus est, cecidit supinus statim in aquam.
Manus autem stringebat, & moriens stridebat.
Sæpe quidem ingrediebatur in aquam, sæpe .a. rursus
Calcitrans egrediebatur, mortẽ .a. nõ poterat euitare.
Madentes autem pili plurimum pondus trahebant in ipso.

Ὕδασι δ' ὀλλύμενος, τοίους ἐφθέγξατο μύθους,
Οὐ λήσεις γε θεοὺς Φυσίγναθε ταῦτα ποιήσας,
Ναυηγὸν ῥίψας ἀπὸ σώματος, ὡς ἀπὸ πέτρης.
Οὐκ ἄν μου κατὰ γαῖαν ἀμείνων ἦσθα κάκιστε,
Παγκρατίῳ τε, πάλῃ τε, καὶ εἰς δρόμον· ἀλλὰ πλανήσας
Εἰς ὕδωρ μ' ἔρριψας· ἔχει θεὸς ἔκδικον ὄμμα·
Ποινὴν σὺ τίσεις μυῶν στρατῷ, οὐδ' ὑπαλύξεις.
Ταῦτ' εἰπὼν, ἀπέπνευσεν ἐν ὕδασι· τὸν δὲ κατεῖδε
Λειχοπίναξ ὄχθῃσιν ἐφεζόμενος μαλακῇσι.
Δεινὸν δ' ἐξολόλυξε, δραμὼν δ' ἤγγειλε μύεσσιν.
Ὡς δ' ἔμαθον τὴν μοῖραν, ἔδυ χόλος αἰνὸς ἅπαντας·
Καὶ τότε κηρύκεσσιν ἑοῖς ἐκέλευσαν ὑπ' ὄρθρον
Κηρύσσειν ἀγορὴν δ' ἐς δώματα Τρωξάρταο,
Πατρὸς δυστήνου Ψιχάρπαγος, ὃς κατὰ λίμνην
Ὕπτιος ἐξήπλωτο νεκρὸν δέμας, οὐδὲ παρ' ὄχθας
Ἦν ἤδη τλήμων, μέσσῳ δ' ἐπενήχετο πόντῳ.
Ὡς δ' ἦλθον σπεύδοντες ἅμ' ἠοῖ, πρῶτος ἀνέστη
Τρωξάρτης, ἐπὶ παιδὶ χολούμενος, εἶπέ τε μῦθον,
Ὦ φίλοι, εἰ καὶ μοῦνος ἐγὼ κακὰ πολλὰ πέπονθα
Ἐκ βατράχων, ἡ μοῖρα κακὴ πάντεσσι τέτυκται.
Εἰμὶ δ' ἐγὼ δύστηνος, ἐπεὶ τρεῖς παῖδας ὄλεσσα·
Καὶ τὸν μὲν πρῶτόν γε κατέκτανεν ἁρπάξασα
Ἐχθίστη γαλέη, τρώγλης ἔκτοσθεν ἑλοῦσα·
Τὸν δ' ἄλλον πάλιν ἄνδρες ἀπηνέες ἐς μόρον ἦξαν
Καινοτέραις τέχναις, ξύλινον δόλον ἐξευρόντες,
Ἣν παγίδα καλέουσι, μυῶν ὀλέτειραν ἐοῦσαν·
Ὁ τρίτος ἦν ἀγαπητὸς ἐμοὶ καὶ μητέρι κεδνῇ,
Τοῦτον ἀπέπνιξεν Φυσίγναθος ἐς βυθὸν ἄξας.
Ἀλλ' ἄγεθ' ὁπλισόμεσθα καὶ ἐξέλθωμεν ἐπ' αὐτοὺς,
Σώματα κοσμήσαντες ἐν ἔντεσι δαιδαλέοισι.
Ταῦτ' εἰπὼν, ἀνέπεισε καθοπλίζεσθαι ἅπαντας·
Καὶ τοὺς μὲν ῥ' ἐκόρυσσεν Ἄρης πολέμοιο μεμηλώς·
Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκαν,
Ῥήξαντες κυάμους χλωροὺς, εὖ τ' ἀσκήσαντες,
Οὓς αὐτοὶ διὰ νυκτὸς ἐπιστάντες κατέτρωξαν·
Θώρηκας δ' εἶχον καλαμοστεφέων ἀπὸ βυρσῶν,
Οὓς, γαλέην δείραντες, ἐπισταμένως ἐποίησαν·
Ἀσπὶς δ' ἦν λύχνου τὸ μεσόμφαλον· ἡ δέ νυ λόγχη,
Εὐμήκης βελόναι, παγχάλκεον ἔργον Ἄρηος·
Ἡ δὲ κόρυς, τὸ λέπυρον ἐπὶ κροτάφοισι καρύου.
Οὕτω μὲν μύες ἦσαν ἔνοπλοι· ὡς δ' ἐνόησαν
Βάτραχοι, ἐξανέδυσαν ἀφ' ὕδατος, ἐς δ' ἕνα χῶρον
Ἐλθόντες, βουλὴν ξύναγον πολέμοιο κακοῖο.
Σκεπτομένων δ' αὐτῶν πόθεν ἡ στάσις, ἢ τίς ὁ θρύλλος,
Κῆρυξ ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σκῆπτρον μετὰ χερσὶ,
Τυρογλύφου υἱὸς μεγαλήτορος Ἐμβασίχυτρος,
Ἀγγέλλων πολέμοιο κακὴν φάτιν· εἶπέ τε μῦθον,
Ὦ βάτραχοι, μύες ὔμμιν ἀπειλήσαντες ἔπεμψαν
Εἰπεῖν, ὁπλίζεσθαι ἐπὶ πτόλεμόν τε μάχην τε.
Εἶδον γὰρ καθ' ὕδωρ Ψιχάρπαγα, ὃν κατέπεφνεν
Ὑμέτερος βασιλεὺς Φυσίγναθος· ἀλλὰ μάχεσθε
Οἵτινες ἐν βατράχοισιν ἀριστῆες γεγάατε.
Ὣς εἰπὼν ἀπέφηνε· λόγος δ' εἰς οὔατα μυῶν
Εἰσελθὼν ἐτάραξε φρένας βατράχων ἀγερώχων·
Μεμφομένων δ' αὐτῶν Φυσίγναθος εἶπεν ἀναστὰς,
Ὦ φίλοι, οὐκ ἔκτεινον ἐγὼ μῦν, οὐδὲ κατεῖδον
Ὀλλύμενον· πάντως ἐπνίγη παίζων παρὰ λίμνην,
Νήξεις τὰς βατράχων μιμούμενος· οἱ δὲ κάκιστοι

Aquis autem periens, tales locutus est sermones,
Non latebis utiq; Deos Physignathe, hoc patrato,
Naufragum qui iecisti à corpore ut à petra.
Non certè me per terram melior eras, ò pessime,
Pancratioq; luctaq;, & ad cursum, sed deceptum
In aquam me proiecisti, habet Deus ultorem oculum,
Pœnam tu solues murium exercitui, neq; euitabis.
Hæc locutus, expirauit in aquis, hunc autem vidit
Lichopinax ripis insidens mollibus:
Vehementer .a. ululauit, currens .a. annũciauit murib.
Ut autem didicerunt mortẽ, ingressa est ira perniciosa uniuersos:
Et tunc præconib. suis iusserunt sub diluculum
Proclamare ad concionem, in domos Troxartæ
Patris infelicis Psicharpagis, qui per lacum
Supinus natabat mortuum corpus, neq; iuxta ripas
Erat iam miser, medio autem natabat ponto.
Ut .a. venerunt festinantes cũ aurora, primũ surrexit
Troxartes ob filium iratus, dixitq; sermonem,
O amici, tametsi solus ego multa mala passus
Ex ranis sors mala omnibus facta est:
Sum autem ego infelix, postquam treis filios perdidi.
Et quidem primum utiq; occidit rapiens
Inimicissimus felis foramen extra captum.
Alium .a. rursus viri crudeles ad mortem duxerunt
Uanioribus artibus ligneo dolo excogitato,
Quam decipulam vocant, murium perditricem.
Qui tertius erat dilectus mihi & matri inclytæ,
Hunc suffocauit Physignathus in profundum ducens.
Sed agedum armemur, & exeamus in ipsas,
Corporibus exornatis armis varijs.
Hæc locutus persuasit armari uniuersos.
Hos quidem utiq; Mars belli curam habens.
Ocreas quidem primùm circa tibias posuerunt,
Effractis fabis viridibus beneq; aptatis
Quas ipsi per noctem stantes comederunt.
Thoraces autem habebãt calamis circundatis à corijs,
Quos fele excoriato scienter fecerunt.
Clypeus .a. erat lucernæ medius umbilicus: at qdẽ lãcea
Longe acus, omnino æreum opus Martis,
At cassis in temporibus (erat) testa nucis.
Sic quidem mures erant armati. ut .a. intellexerunt
Ranæ, egressæ sunt ab aqua in unum locum
Profectæ, consilium coëgerunt belli mali.
Cõsiderãtibus .a. ipsis unde seditio, vel quis tumultus,
Præco propè venit, ferens sceptrum in manibus,
Tyroglyphi filius magnanimi Embasichytros,
Nuncians belli malam famam, dixitq; sermonem,
O ranæ, mures vobis minitati miserunt,
Ut edicerem armari ad bellumq; pugnamq;.
Viderunt enim per aquam Psycharpaga, quem occidit
Vester rex Physignathus, sed pugnate
Quacunq; inter ranas egregia genita estis.
Sic locutus disparuit, sermo .a. in aures murium
Ingressus, conturbauit mentes ranarum superbarum.
Accusantibus .a. ipsis, Physignathus dixit surrectus,
O amici, non occidi ego murem neq; vidi
Pereuntem: omnino suffocatus est ludens iuxta lacũ,
Natatus ranarum imitatus: at pessimi

Nũ

Νῦν ἐμὲ μέμφονται τὸν ἀναίτιον· ἀλλ' ἄγε βουλὴν
Ζητήσωμεν ὅπως δολίους μύας ἐξολέσωμεν.
Τοιγὰρ ἐγὼν ἐρέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα·
Σώματα κοσμήσαντες ἐν ὅπλοις στῶμεν ἅπαντες
Ἄκροις πὰρ χείλεσσιν, ὅπου κατάκρημνος ὁ χῶρος·
Ἡνίκα δ' ὁρμηθέντες ἐφ' ἡμέας ἐξέλθωσι,
Δραξάμενοι κορύθων, ὅστις σχεδὸν ἀντίος ἔλθοι,
Ἐς λίμνην αὐτοὺς σὺν ἐκείνοις εὐθὺ βάλωμεν.
Οὕτω γὰρ πνίξαντες ἐν ὕδασι τοὺς ἀκολύμβους,
Στήσομεν εὐθύμως τὸ μυοκτόνον ὧδε τρόπαιον.
Ὣς ἄρα φωνήσας, ὅπλοις ἐνέδυσεν ἅπαντας.
Φύλλοις μὲν μαλαχῶν κνήμας ἑὰς ἀμφεκάλυψαν,
Θώρηκας δ' εἶχον χλοερῶν πλατέων ἀπὸ σεύτλων,
Φύλλα δὲ τῶν κράμβων εἰς ἀσπίδας εὖ ἤσκησαν,
Ἔγχος δ' ὀξύσχοινος ἑκάστῳ μακρὸς ἀρήρει,
Καὶ κόρυθες κοχλιῶν λεπτῶν κέρατ' ἀμφεκάλυπτον.
Φραξάμενοι δ' ἔστησαν ἐπ' ὄχθαις ὑψηλῇσι,
Σείοντες λόγχας· θυμοῦ δ' ἔμπλητο ἕκαστος.
Ζεὺς δὲ θεοὺς καλέσας εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Καὶ πολέμου πληθὺν δείξας, κρατερούς τε μαχητὰς
Πολλοὺς καὶ μεγάλους, ἠδ' ἔγχεα μακρὰ φέροντας,
Οἷος κενταύρων στρατὸς ἔρχεται ἠδὲ γιγάντων,
Ἡδὺ γελῶν ἐρέεινε· τίνες βατράχοισιν ἀρωγοὶ,
Ἢ μυσὶν, ἀθανάτων; καὶ Ἀθηναίην προσέειπεν·
Ὦ θύγατερ, μυσὶν ἦ ῥ' ἐπαλεξήσουσα πορεύσῃ;
Καὶ γάρ σου κατὰ νηὸν ἀεὶ σκιρτῶσιν ἅπαντες,
Κνίσσῃ τερπόμενοι καὶ ἐδέσμασιν ἐκ θυσιάων.
Ὣς ἄρ' ἔφη Κρονίδης· τὸν δὲ προσέειπεν Ἀθήνη,
Ὦ πάτερ, οὐκ ἄν πώποτ' ἐγὼ μυσὶ τειρομένοισιν
Ἐλθοίμην ἐπαρωγὸς, ἐπεὶ κακὰ πολλά μ' ἔοργαν,
Στέμματα βλάπτοντες καὶ λύχνους εἵνεκ' ἐλαίου.
Τοῦτο δέ μου λίην ἔδακε φρένας, οἷον ἔρεξαν·
Πέπλον μου κατέτρωξαν ὃν ἐξύφηνα καμοῦσα
Ἐκ ῥοδάνης λεπτῆς, καὶ στήμονα λεπτὸν ἔνησα,
Τρώγλας τ' ἐμποίησαν. ὁ δ' ἠπητής μοι ἐπέστη,
Καὶ πράσσει με τόκους· τοῦτο χάριν ἐξώργισμαι.
Χρησαμένη γὰρ ὕφηνα, καὶ οὐκ ἔχω ἀνταποδοῦναι.
Ἀλλ' οὐδ' ὣς βατράχοισιν ἀρηγέμεν οὐκ ἐθελήσω.
Εἰσὶ γὰρ οὐδ' αὐτοὶ φρένας ἔμπεδοι, ἀλλά με πρώτην
Ἐκ πολέμου ἀνιοῦσαν, ἐπεὶ λίην ἐκοπώθην,
Ὕπνου δευομένην, οὐκ εἴασαν θορυβοῦντες
Οὐδ' ὀλίγον καταμῦσαι· ἐγὼ δ' ἄϋπνος κατεκείμην
Τὴν κεφαλὴν ἀλγοῦσα, ἕως ἐβόησεν ἀλέκτωρ.
Ἀλλ' ἄγε παυσώμεσθα θεοὶ τούτοισιν ἀρήγειν,
Μή κέ τις ἡμείων τρωθῇ βέλει ὀξυόεντι·
Εἰσὶ γὰρ ἀγχέμαχοι, καὶ εἰ θεὸς ἀντίος ἔλθοι·
Πάντες δ' οὐρανόθεν τερπώμεθα δῆριν ὁρῶντες.
Ὣς ἄρ' ἔφη· τῇ δ' αὖτε πεπείθοντο θεοὶ ἄλλοι
Πάντες ὁμῶς, δ' ἀολλέες ἦλθον εἰς ἕνα χῶρον,
Κὰδ δ' ἦλθον κήρυκες τέρας πολέμοιο φέροντες.
Καὶ τότε κώνωπες μεγάλας σάλπιγγας ἔχοντες
Δεινὸν ἐσάλπιζον πολέμου κτύπον· οὐρανόθεν δὲ
Ζεὺς Κρονίδης βρόντησε τέρας πολέμοιο κακοῖο.
Πρῶτος δ' Ὑψιβόας Λειχήνορα οὔτασε δουρὶ,
Ἑστότ' ἐν προμάχοις, κατὰ γαστέρα ἐς μέσον ἧπαρ·
Κὰδ δ' ἔπεσεν πρηνὴς, ἁπαλὰς δ' ἐκόνισεν ἐθείρας.
Τρωγλοδύτης δὲ μετ' αὐτὸν ἀκόντισε Πηλείωνα·
Πῆξεν δ' ἐν στέρνῳ στιβαρὸν δόρυ, τὸν δὲ πεσόντα

Nūc me accusant qui nō sum in causa, sed agè cōsilium
Inquiramus, vt dolosos mures deperdamus.
Etenim ego dico, vt mihi apparent esse optima.
Corporibus ornatis, armati stemus vniuersi
Summas iuxta ripas, vbi praeceps est locus.
Quando autem impetu facto in nos venerint,
Correptis galeis quicunq; propè obuius venerit,
In lacum ipsos cum armis statim deyciamus.
Sic.n. (illis suffocatis in aquis q expertes sunt) natādi
Cōstituemus leto aīo statim murium occisorū hic tro-
Sic vtiq; locutus, armis induit vniuersos. (phaum.
Folijs quidē maluarū tibias suas circū cooperuerunt:
Thoraces.a. habuerunt viridibus latis à betis.
Folia.a. brassicarum in clypeos benè aptauerunt.
Lancea.a. acutus iuncus vnicuiq; lōgus aptatus erat,
Et galea cochleis subtilibus capita circūcooperiebant.
Munitae autem steterunt in ripis altis,
Cōquassantes lanceas, animo.a. plena erat vnaquaq;
Iupiter autē Deos vbi vocasset in caelum astriferum,
Et belli multitudinē ostendens, potentesq; pugnatores
Multos & magnos, & lanceas longas ferentes,
Qualis centaurorū exercitus procedit, & gigantum,
Suauiter ridens interrogabat, qui ranis auxiliatores,
Vel muribus, immortaliū? & Palladem allocutus est:
O' filia, muribus nunquid auxiliatura ibis?
Etenim tuum per templum semper exultant vniuersi,
Odore delectati & cibarys ex sacrificys.
Sic vtiq; dixit Saturnius, hūc.a. allocuta est Pallas,
O' pater, non certè vnq; ego murib. cùm vexarentur
Venirē auxiliatrix, quoniā mala multa mihi fecerūt,
Coronas destruentes & lucernas causa olei.
Hoc aūt meas valde momordit mentes quod fecerunt,
Peplum meum corroserunt, quod texui elaborando
Ex trama subtili, & stamen subtile neui,
Foraminaq; fecerunt, at sutor mihi institit,
Exigitq; à me vsuras, huius gratia irata sum,
Mutuata.n. subtexui & non possum restituere.
Sed neq; sic ranis auxiliari non velim.
Sunt.n. neq; ipsa mentibus firma, sed me primùm
Ex bello redeuntem, postquam valde defatigata fui,
Somno indigentem non permiserunt tumultuantes,
Neq; parum oculos declinare, ego.a. insomnis iacebam,
Caput dolens, donec clamauit gallus gallinaceus.
Sed agè cessemus, Dy ys auxiliari,
Ne vtiq; aliquis vestrûm vulneretur telo acuto.
Sunt.n. cominus pugnantes, etiā si Deus cōtrà veniret.
Omnes autem de caelo delectemur litem videntes.
Sic certè dixit, huic.a. pòst paruerunt Dy alij
Omnes, simul.a. collecti venerunt in vnum locum,
At venerunt praecones duo, signum belli ferentes.
Et tunc culices magnas tubas habentes.
Vehementer tuba clangebant belli strepitū, caelitùs aūt
Iupiter Saturnius intonuit signum belli mali.
Primus.a. Hypsiboas Lichenorē vulnerauit lancea,
Stantē inter propugnatores per ventrē in mediū epar.
Concidit autem pronus, teneras autem puluere foeda-
uit comas.
Troglodytes autē post ipsum iaculatus est Pelcona.
Infixit.a. in pectore solidam lanceā, hunc.a. cadentem

Εἷλε μέλας θάνατος, ψυχὴ δ' ἐκ σώματος ἔπτη.
Σευτλαῖος δ' ἄρ' ἔπεφνε βαλὼν κέαρ Ἐμβασίχυτρον.
Ἀρτοφάγος δὲ Πολύφωνον κατὰ γαστέρα τύψεν·
Ἤριπε δὲ πρηνής, ψυχὴ δὲ μελέων ἐξέπτη.
Λιμνόχαρις δ' ὡς εἶδεν ἀπολλύμενον Πολύφωνον,
Τρωγλοδύτην πέτρῳ μυλοειδεῖ τρῶσεν ἐπιφθὰς
Αὐχένα παρ μέσσον· τὸν δὲ σκότος ὄσσ' ἐκάλυψεν.
Λειχήνωρ δ' αὐτοῖο τιτύσκετο δουρὶ φαεινῷ,
Καὶ βάλεν (οὐδ' ἀφάμαρτε) καθ' ἧπαρ. ὡς δ' ἐνόησε
Κραμβοφάγος, ὄχθαισι βαθείαις ἔμπεσε φεύγων.
Ἀλλ' οὐδ' ὡς ἀπέληγεν ἐν ὕδασιν ἤλασε δ' αὐτόν.
Κάππεσε δ', οὐκ ἀνένευσεν· ἐβάπτετο δ' αἵματι λίμνη
Πορφυρέῳ, αὐτὸς δὲ παρ' ἠϊόν' ἐξετανύσθη,
Χορδῇσι λιπαρῇσί τ' ἐπορνύμενος λαγόνεσσι.
Λιμνήσιος δ' ὄχθαισι Τυρόγλυφον ἐξενάριξε.
Πτερνογλύφον δὲ ἰδὼν Καλαμίνθιος, ἐς φόβον ἦλθεν,
Ἥλατο δ' ἐς λίμνην φεύγων, τὴν ἀσπίδα ῥίψας.
Ὑδρόχαρις δ' ἔπεφνε Πτερνοφάγον βασιλῆα,
Χερμαδίῳ πλήξας κατὰ βρέγματος· ἐγκέφαλος δὲ
Ἐκ ῥινῶν ἔσταζε, παλάσσετο δ' αἵματι γαῖα.
Λειχοπίναξ δ' ἔκτεινεν ἀμύμονα Βορβοροκοίτην,
Ἔγχει ἐπαΐξας. τὸν δὲ σκότος ὄσσ' ἐκάλυψε.
Πρασσοφάγος δ' ἐσιδὼν, ποδὸς εἵλκυσε Κνισσοδιώκτην,
Ἐν λίμνῃ δ' ἀπέπνιξε, κρατήσας χειρὶ τένοντα.
Ψιχάρπαξ δ' ἤμυνεν ἑταίρων περὶ τεθνειώτων,
Καὶ βάλε Πηλούσιον κατὰ νηδύος εἰς μέσον ἧπαρ·
Πίπτε δέ οἱ προπάροιθεν, ψυχὴ δ' ἀϊδόσδε βεβήκει.
Πηλοβάτης δ' ἐσιδὼν, πηλοῦ δράκα ῥίψεν ἐπ' αὐτὸν,
Καὶ τὸ μέτωπον ἔχρισε, καὶ ἐξετύφλου παρὰ μικρόν.
Θυμώθη δ' ἄρα κεῖνος, ἑλὼν δέ γε χειρὶ παχείῃ
Κείμενον ἐν πεδίῳ λίθον ὄβριμον, ἄχθος ἀρούρης,
Τῷ βάλε Πηλοβάτην ὑπὸ γούνατα· πᾶσα δ' ἐκλάσθη
Κνήμη δεξιτερή, πέσε δ' ὕπτιος ἐν κονίῃσι.
Κραυγασίδης δ' ἤμυνε, καὶ αὖθις βαῖνεν ἐπ' αὐτόν·
Τύψε μέσην δ' αὐτὸν κατὰ γαστέρα, πᾶς δέ οἱ εἴσω
Ὀξύσχοινος δῦνε· χαμαὶ δ' ἔκχυντο ἅπαντα
Ἔγκατ' ἐφελκομένῳ ὑπὸ δούρατι χειρὶ παχείῃ.
Σιτοφάγος δ' ὡς εἶδεν ἐπ' ὄχθῃσιν ποταμοῖο,
Σκάζων ἐκ πολέμου ἀνεχάζετο, τείρετο δ' αἰνῶς·
Ἥλατο δ' ἐς τάφρον, ὅπως φύγῃ αἰπὺν ὄλεθρον.
Τρωξάρτης δ' ἔβαλεν Φυσίγναθον ἐς πόδα ἄκρον·
Ὦκα δὲ τειρόμενος ἐς λίμνην ἥλατο φεύγων.
Τρωξάρτης δ' ὡς εἶδεν ἔθ' ἡμίπνουν προπεσόντα,
Καί οἱ ἐπέδραμεν αὖθις, ἀποκτάμεναι μενεαίνων·
Πρασσαῖος δ' ὡς εἶδεν ἔθ' ἡμίπνουν προπεσόντα,
Ἦλθε διὰ προμάχων, καὶ ἀκόντισεν ὀξέϊ σχοίνῳ.
Οὐδ' ἔρρηξε σάκος, σχέτο δ' αὐτοῦ δουρὸς ἀκωκή.
Ἦν δέ τις ἐν μύεσσι νέος παῖς ἔξοχος ἄλλων,
Ἀγχέμαχος, φίλος υἱὸς ἀμύμονος Ἀρτεπιβούλου,
Ὄρχαμος, αὐτὸν Ἄρη φαίνων, κρατερὸς Μεριδάρπαξ.
Ὃς μόνος ἐν μύεσσιν ἀριστεύεσκε μάχεσθαι·
Στῆ δὲ παρὰ λίμνην γαυρούμενος οἷος ἀπ' ἄλλων,
Στεῦτο δὲ πορθήσειν βατράχων γένος αἰχμητάων·
Καὶ νύ κεν ἐξετέλεσσεν, ἐπεὶ μέγα οἱ σθένος ἦεν,
Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Καὶ τότ' ἀπολλυμένους βατράχους ᾤκτειρε Κρονίων,
Κινήσας δὲ κάρη, τοίην δ' ἐφθέγξατο φωνήν,
Ὢ πόποι, ἦ μέγα ἔργον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι·

Cepit nigra mors, anima autem ex corpore euolauit.
Seutlaus autem vtiq; occidit percusso corde Embasichytrum.
Artophagus aũt Polyphonum per ventrem percußit.
Cecidit autem supinus, anima autẽ membris euolauit.
Limnocharis autem vt vidit pereuntem Polyphonũ,
Troglodyten petra molari vulnerauit preueniens
Collum iuxta mediũ, huic.a.caligo oculos cooperuit.
Lichenor autem ipsius obseruabat lancea lucida,
Et percußit, (neq; aberrauit) per epar, vt.a.intellexit
Crambophagus, ripis profundis incidit fugiens.
Sed neq; sic effugit in aquis: impulit autem ipsum.
Cõcidit.a.non respirauit, tingebatur.a.sanguine lacus
Purpureo, ipse autem iuxta littus extensus est,
Intestinis pinguibus impetu ruens in ilia.
Limnisius autem in ripis Tyroglyphum spoliauit.
Pternoglyphũ.a.cõspicat⁹ Calaminthius, in timorẽ venit,
Saltauit.a.in lacum fugiens, clypeo proiecto.
Hydrocharis autem occidit Pternophagum regem,
Saxopercussum per guttur, cerebrum autem
Ex naribus stillabat, polluebatur aũt sanguine terra.
Lichopinax.a.occidit irreprehẽsibilem Borborocœtem,
Lancea impetu facto: caligo autem oculos cooperuit.
Prasophagus.a.conspicatus, pede traxit Cnissodioctẽ,
In lacu autẽ suffocauit, comprehensa manu ceruice.
Psicharpax autem vltus est socios mortuos,
Et percußit Pelusium per ventrem in medium epar:
Cecidit autem illi antè. anima autem ad infernũ iuit.
Pelobates.a.conspicatus, luti manipulũ iecit in ipsum.
Et frontem inunxit, & excaecabat propemodum.
Iratus est autẽ certè ille, vbi cœpisset vtiq; manu forti
Qui iacebat in campo lapidẽ ponderosũ põdus terra,
Hoc percußit Pelobaten sub genua, tota.a.fracta est
Tibia dextra, cecidit autem supinus in pulueribus.
Craugasides autem vltus est, & rursus ibat in ipsum.
Percußit medium.a.ipsum per ventrẽ, totus.a.ei intrò
Acutus iuncus ingrediebatur, humi.a.effundebantur vniuersa
Intestina, extracta à lancea manu graui.
Sitophagus autem vt vidit in ripis fluminis,
Claudicans ex bello recedebat, angebatur autẽ valde.
Saltauit.a.in fossam, vt aufugeret diram perniciem.
Troxartes.a.pcußit Physignathũ in pedis summitatẽ.
Celeriter.a.quoniã angebatur, in lacũ saltauit fugiẽs.
Troxartes.a. vt vidit adhuc semiuiuũ, qui antè ceciderat,
Et illi incurrit rursus occidere desiderans.
Prassaus.a.vt vidit adhuc semiuiuũ, q antè ceciderat,
Venit per propugnatores, & iaculatus est acuto iunco,
Neq; fregit scutũ, tenebatur autem ipsius lancea acies.
Erat.a.qdã iter mures iuuenis fili⁹ egregius inter alios
Comin⁹ pugnãs char⁹ fili⁹ irreprehẽsibilis Artepibuli,
Princeps ipsum Martẽ ostẽdens robustus Meridarpax,
Qui solus inter mures dominabatur pugnando.
Stetit autem iuxta lacum elatus solus ab alijs.
Iactabat.v.(se) depopulaturũ ranarũ genus bellaciũ.
Et certè perfecisset, quoniam magnum ipsi robur erat,
Nisi statim intellexisset, pater hominumq; deorumq;
Et tunc pereuntes ranas miseratus fuisset Saturnius.
Moto autem capite, talem locutus est vocem:
O Dij, certè magnum opus in oculis video,

Οὐ μι-

Οὐ μικρόν μ' ἔπληξε Μεριδάρπαξ κατὰ λίμνην
Ἐναίρειν βατράχους βλεμεαίνων. ἀλλὰ τάχιστα
Παλλάδα πέμψωμεν πολεμόκλονον, ἢ καὶ Ἄρηα,
Οἵ μιν ἀποσχήσουσι μάχης κρατερόν περ ἐόντα.
Ὣς ἄρ' ἔφη Κρονίδης. Ἄρης δ' ἀπαμείβετο μύθῳ,
Οὔτ' ἄρ' Ἀθηναίης Κρονίδη σθένος, οὔτε Ἄρηος
Ἰσχύσει βατράχοισιν ἀρηγέμεν αἰπὺν ὄλεθρον.
Ἀλλ' ἄγε πάντες ἴωμεν ἀρηγόνες· ἢ τὸ σὸν ὅπλον
Κινείσθω μέγα Τιτανοκτόνον, ὀβριμοεργόν,
Ὧ Τιτᾶνας πέφνες ἀρίστους ἔξοχα πάντων,
Ἐγκέλαδόν τ' ἐπέδησας, ἰδ' ἄγρια φῦλα Γιγάντων.
Ὣς ἄρ' ἔφη Κρονίδης δ' ἔβαλε ψολόεντα κεραυνόν·
Πρῶτα μὲν ἐβρόντησε, μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον,
Αὐτὰρ ἔπειτα κεραυνόν, δειμαλέον Διὸς ὅπλον,
Ἧκ' ἐπιδινήσας· ὁ δ' ἄρ' ἔπτατο χειρὸς ἄνακτος.
Πάντας μέν ῥ' ἐφόβησε βαλὼν βατράχους τε μύας τε,
Ἀλλ' οὐδ' ὣς ἀπέληγε μυῶν στρατός, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον
Ἵετο πορθήσειν βατράχων γένος αἰχμητάων,
Εἰ μὴ ἀπ' Οὐλύμπου βατράχους ἐλέησε Κρονίων,
Ὅς ῥα τότε βατράχοισιν ἀρωγοὺς εὐθὺς ἔπεμψεν.
Ἦλθον δ' ἐξαίφνης νωτάκμονες, ἀγκυλοχῆλαι,
Λοξοβάται, στρεβλοί, ψαλιδόστομοι, ὀστρακόδερμοι,
Ὀστοφυεῖς, πλατύνωτοι, ἀποστίλβοντες ἐν ὤμοις,
Βλαισοί, χειροτένοντες, ἀπὸ στέρνων ἐσορῶντες,
Ὀκτάποδες, δικάρηνοι, ἀχειρέες, (οἱ δὲ καλεῦνται
Καρκίνοι) οἵ ῥα μυῶν οὐρὰς στομάτεσσιν ἔκοπτον,
Ἠδὲ πόδας καὶ χεῖρας· ἀνεγνάμπτοντο δὲ λόγχαι,
Οὓς καὶ ὑπέδδεισαν δειλοὶ μύες, οὐδ' ὑπέμειναν,
Ἐς δὲ φυγὴν ἐτράποντο. ἐδύετο δ' ἥλιος ἤδη,
Καὶ πολέμου τελετὴ μονοήμερος ἐξετελέσθη.

Non parum me stupefecit Meridarpax per lacum,
Trucidare ranas desiderans, sed celerrimè
Palladem mittamus, tumultuosum item & Martem,
Qui ipsum arcebũt à pugna robustus quantumuis sit.
Sic certè locut⁹ Iupiter, Mars.a.respōdebat sermone,
Neq; certè Palladis ô Iupiter potentia, neq; Martis
Poterit ranis auxilio depellere diram perniciem.
Sed agè omnes eamus auxiliatores, vel tuum iaculum
Moueatur magnũ, quod Titanas sustulit, horrendũ o-
Quo Titanas occidisti egregios vltra omnes, (perans,
Enceladumq; ligasti, & agrestia genera gigantum.
Sic certè dixit. Saturni⁹.a.iaculatus est ardēs fulmē.
Primùm quidē intonuit, magnum.a.cõmouit cœlum,
Sed postea fulmen terribile Iouis telum
Misit inuoluens, illud.a. certè euolauit à manu regis.
Omnes quidē vtiq; terruit iaculatus, ranasq; muresq;.
Sed neq; sic cessauit muriũ exercit⁹, sed adhuc amplius
Cupiebat depopulatum ire ranarum genus bellacium,
Nisi ab Olympo ranas miseratus fuisset Saturnius,
Qui vtiq; tũc ranis auxiliatores illicò misit. (lis curuis
Venerũt.a.ex improuiso habētes incudes in tergo vngu
Obliquè īgrediētes, tortuosi, habētes forficulas ī ore, ostri
Ossei natura, lati hũeros, rutilātes in humeris, (pelles,
Blæsi, neruosis ceruicibus, à pectorib. intuētes (vocant
Octopedes, bicipites, manibus qui capi nequeãt (illi.a.
Cancri,) qui vtiq; murium caudas oribus incidebant,
Etenim pedes & manus, flectebantur autem lanceæ,
Quos & timuerunt miseri mures, neq; sustinuerunt.
In fugam.a.vertebantur, occidebat autem sol iam,
Et belli finis vnius diei perfectus est.

ὉΜΗΡΟΥ ὝΜΝΟΙ.

ὝΜΝΟΣ ΕἸΣ ἈΠΟΛΛΩΝΑ.

ΜΝΗΣΟΜΑΙ οὐδὲ λάθωμαι Ἀπόλλωνος ἑκάτοιο,
Ὅντε θεοὶ κατὰ δῶμα Διὸς τρομέουσιν ἰόντα,
Καί ῥά τ' ἀναΐσσουσιν ἐπισχεδὸν ἐρχομένοιο
Πάντες ἀφ' ἑδράων, ὅτε φαίδιμα τόξα τιταίνει.
Λητὼ δ' οἴη μίμνε παραὶ Διῒ τερπικεραύνῳ.
Ἥ ῥα βιόν τ' ἐχάλασσε, καὶ ἐκλήϊσε φαρέτρην,
Καί οἱ ἀπ' ἰφθίμων ὤμων χείρεσσιν ἑλοῦσα
Τόξον, ἀνεκρέμασε πρὸς κίονα πατρὸς ἑοῖο;
Πασσάλου ἐκ χρυσέου· τὸν δ' εἰς θρόνον εἷσεν ἄγουσα.
Τῷ δ' ἄρα νέκταρ ἔδωκε πατὴρ δέπαϊ χρυσείῳ;
Δεικνύμενος φίλον υἱόν· ἔπειτα δὲ δαίμονες ἄλλοι
Ἔνθα καθίζουσιν· χαίρει δέ τε πότνια Λητώ
Οὕνεκα τοξοφόρον καὶ καρτερὸν υἱὸν ἔτικτεν.
Χαῖρε μάκαιρ' ὦ Λητοῖ, ἐπεὶ τέκες ἀγλαὰ τέκνα,
Ἀπόλλωνά τ' ἄνακτα καὶ Ἄρτεμιν ἰοχέαιραν,
Τὴν μὲν ἐν Ὀρτυγίῃ, τὸν δὲ κραναῇ ἐνὶ Δήλῳ,
Κεκλιμένη πρὸς μακρὸν ὄρος καὶ Κύνθιον ὄχθον,
Ἀγχοτάτω φοίνικος, ὑπ' Ἰνωποῖο ῥεέθροις.
Πῶς γάρ σ' ὑμνήσω πάντως εὔυμνον ἐόντα;

HOMERI HYMNI.

HYMNVS IN APOLLINEM.

MEMOR ero, neq; obliuiscar longè iaculantis Apollinis,
Quem & dij ipsi per domum Iouis metuunt euntem,
Et vtique assurgunt propè aduenienti
Omnes à sedibus, quando præclaros tendit arcus,
Latona.a.sola manet apud Iouem fulmine gaudentē,
Quæ vtiq; chordam remisit, & occlusit pharetram.
Et illius ab fortibus humeris manibus captum
Arcum suspendit ad columnam patris sui.
Clauo ex aureo, hũc verò in sedem sedere fecit ducens,
Huic igitur nectar dedit pater poculo aureo,
Ostendens clarum filium, postea verò Dij alij,
Ibi sedent, gaudet autem veneranda Latona,
Quoniam arciferum & fortem filium peperit.
Salue ô beata Latona, quoniã peperisti præclaros libe-
Apollinemq; regem, & Dianam sagittis lætam, (ros,
Hanc quidem Ortygiæ, illum verò aspera in Delo,
Inclyta ad longum montem & Cynthium collem,
Proximè palmam sub Inopi fluentis.
Quomodo.n.te laudabo valde dignissim⁹ laude cũ sis?

Πάντῃ

Πάντη γάρ τοι Φοῖβε νόμος βεβλήαται ᾠδῆς,
Ἠμὲν ἀν' ἤπειρον πορτιτρόφον ἠδ' ἀνὰ νήσους.
Πᾶσαι δὲ σκοπιαί τοι ἅδον καὶ πρώονες ἄκροι
Ὑψηλῶν ὀρέων, ποταμοί θ' ἅλαδε προρέοντες,
Ἀκταί τ' εἰς ἅλα κεκλιμέναι, λιμένες τε θαλάσσης.
Ἦ ὥς σε πρῶτον Λητὼ τέκε χάρμα βροτοῖσι,
Κλινθεῖσα πρὸς Κύνθος ὄρος κραναῇ ἐνὶ νήσῳ,
Δήλῳ ἐν ἀμφιρύτῃ ἑκάτερθε δὲ κῦμα κελαινὸν
Ἐξῄει χέρσονδε λιγυπνοίοις ἀνέμοισιν.
Ἔνθεν ἀπορνύμενος πᾶσι θνητοῖσιν ἀνάσσεις
Ὅσσους Κρήτη ἐντὸς ἔχει καὶ δῆμος Ἀθηνῶν,
Νῆσός τ' Αἴγινα, ναυσικλείτη τ' Εὔβοια,
Αἰγαί τ' Εἰρεσίαι τε, καὶ ἀγχιάλη Πεπάρηθος,
Θρηΐκιός τ' Ἄθως καὶ Πηλίου ἄκρα κάρηνα,
Θρηϊκίη τε Σάμος, Ἴδης τ' ὄρεα σκιόεντα,
Σκῦρος καὶ Φώκαια, καὶ Αὐτοκάνης ὄρος αἰπύ,
Ἴμβρος τ' εὐκτιμένη, καὶ Λῆμνος ἀμιχθαλόεσσα,
Λέσβος τ' ἠγαθέη, μάκαρος ἕδος Αἰολίωνος,
Καὶ Χίος, ἣ νήσων λιπαρωτάτη εἰν ἁλὶ κεῖται,
Παιπαλόεις τε Μίμας, καὶ Κωρύκου ἄκρα κάρηνα,
Καὶ Κλάρος αἰγλήεσσα, καὶ Αἰσαγέης ὄρος αἰπύ,
Καὶ Σάμος ὑδρηλή, Μυκάλης τ' αἰπεινὰ κάρηνα,
Μίλητός τε, Κόως τε, πόλις μερόπων ἀνθρώπων,
Καὶ Κνίδος αἰπεινή, καὶ Κάρπαθος ἠνεμόεσσα.
Νάξος τ', ἠδὲ Πάρος, Ῥηναία τε πετρήεσσα.
Τόσσον ἐπ' ὠδίνουσα ἑκηβόλον ἵκετο Λητώ,
Εἴ τίς οἱ γαιέων υἱεῖ θέλοι οἰκία θέσθαι.
Αἱ δὲ μάλ' ἐτρομέοντο καὶ ἐδείδισαν, οὐδέ τις ἔτλη
Φοῖβον δέξασθαι, καὶ πιοτέρη περ ἐοῦσα.
Πρίν γ' ὅτε δή ῥ' ἐπὶ Δήλου ἐβήσατο πότνια Λητώ,
Καί μιν ἀνειρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Δῆλ', εἰ γάρ κ' ἐθέλοις ἕδος ἔμμεναι υἷος ἐμοῖο
Φοίβου Ἀπόλλωνος, θέσθαι τ' ἔνι πίονα νηόν,
Ἄλλος δ' οὔτις σεῖο ποθ' ἅψεται, οὐδέ σε λίσσει,
Οὐδ' εὔβων σε ἔσεσθαι ὀΐομαι, οὐδ' εὔμηλον,
Οὐδὲ τρύγην οἴσεις, οὔτ' ἄρ φυτὰ μυρία φύσεις.
Αἰ δέ κ' Ἀπόλλωνος ἑκαέργου νηὸν ἔχῃσθα,
Ἄνθρωποί τοι πάντες ἀγινήσουσ' ἑκατόμβας,
Ἐνθάδ' ἀγειρόμενοι, κνίση δέ τοι ἄσπετος αἰεί,
Δηρὸν ἄνακτ' εἰ βόσκοις, οἵ τε θεοί κέ σ' ἔχωσιν
Χειρὸς ἀπ' ἀλλοτρίης. ἐπεὶ οὔ τοι πῖαρ ὑπ' οὖδας.
Ὣς φάτο· χαῖρε δὲ Δῆλος, ἀμειβομένη δὲ προσηύδα,
Λητοῖ, κυδίστη θύγατερ μεγάλοιο Κρόνοιο,
Ἀσπασίη μὲν ἐγώ γε γονὴν ἑκάτοιο ἄνακτος
Δεξαίμην. αἰνῶς γὰρ ἐτήτυμόν εἰμι δυσηχὴς
Ἀνδράσιν, ὧδε δέ κεν περιτιμήεσσα γενοίμην.
Ἀλλὰ τόδε τρομέω Λητοῖ ἔπος, οὐδέ σε κεύσω·
Λίην γάρ τινά φασιν ἀτάσθαλον Ἀπόλλωνα
Ἔσσεσθαι, μέγα δὲ πρυτανευσέμεν ἀθανάτοισι,
Καὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν.
Τῷ ῥ' αἰνῶς δείδοικα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Μὴ ὁπόταν τὸ πρῶτον ἴδῃ φάος Ἠελίοιο,
Νῆσον ἀτιμήσῃ, ἐπειὴ κραναήπεδός εἰμι,
Ποσσὶ καταστρέψας, ὤσῃ δ' ἁλὸς ἐν πελάγεσσιν.
Ἔνθ' ἐμὲ μὲν μέγα κῦμα κατὰ κρατὸς ἅλις αἰεὶ
Κλύσσει· ὁ δ' ἄλλην γαῖαν ἀφίξεται ἥ κεν ἅδῃ οἱ,
Τεύξασθαι νηόν τε καὶ ἄλσεα δενδρήεντα.
Πουλύποδες δ' ἐν ἐμοὶ θαλάμας φῶκαί τε μέλαιναι

Penitus enim tibi ô Phæbe lex attributa est cantus,
Siue per continentē vitulos nutrientē, siue per insulas.
Omnes. a. adita rupes cantabant, ac vertices summi
Altorum montium, amnesq́ ad mare profluentes,
Littoraq́ ad mare protensa, marisq́ portus.
Certè vt te primùm Latona peperit gaudiū mortalib.
Procumbens ad montem Cynthij aspera in insula
Delo in circumflua, vtrinq́ autem vnda nigra
Prodibat ad terram dulce spirantibus ventis.
Hinc ortus omnibus immortalibus imperitas,
Quoscunq́ Creta intus habet, & populus Athenarum,
Insulaq́ Aegina, nauibusq́ inclyta Eubœa.
Aegaq́ Eresiaq́ & finitima mari Peparethus.
Thraciusq́ Athos, & Pelij summi vertices,
Thraciaq́ Samus, Idaq́ montes vmbrosi,
Scyrus, & Phocæa, & Autocana mons altus,
Imbrusq́ benè habitata, & Lemnus importuosa,
Lesbusq́ valde diuina beati solum Aeolionis,
Et Chius, quæ insularum fœcundissima in mari iacet,
Saxosaq́ Mimas, & Corycij summi vertices.
Et Claros splendida, & Aesageæ mons altus.
Et Samus aquosa Mycalæq́ alti vertices.
Miletusq́, Cousq́ vrbs mortalium hominum,
Et Cnidus alta, & Carpathus ventosa.
Naxusq́, & Paros, Rhenaaq́ saxosa.
Tantum parturiens procul iaculantem venit Latona,
Si qua sibi terrarum filio velit habitacula ponere,
Ha. v. valde tremebāt & timebāt neq́ aliqua sustulit
Phœbum suscipere, & fertilis quanquam esset.
Nisi quum vtiq́ Delum ascendisset venerāda Latona,
Et illam interrogans verba alata dixit,
Dele, si enim vtiq́ vis solum esse filij mei
Phœbi Apollinis imponereq́ opulentum templum.
Alius autem nemo te tanget, neq́ te rogabit,
Neq́ bobus te fore puto, neq́ ouibus opulentam,
Neq́ vindemiā feres, neq́ plantas innumeras pduces.
Si. a. vtiq́ Apollinis longe operantis templū habueris.
Homines tibi omnes ferrent centum boum sacrificia,
Huc verò congregati, nidor aūt tibi immensus semper.
Diu regem si alueris, Dijq́ te habuerint
Manu ab aliena, quoniā nō vtiq́ (est) fertilitas sub solo.
Sic dixit, gaudebat autem Delus, respondens autem ait,
Latona inclytissima filia magni Saturni,
Lubens quidem ego genus procul iaculantis regis
Susciperem, grauiter enim verè malè audio
Apud homines: sic. a. vtiq́ admodū honorata dicerer,
Sed hunc tremo Latona sermonem, neq́ te celabo.
Valde enim quendam dicunt proteruum Apollinem
Fore, magnum autem imperium gesturū immortalib.
Et mortalibus hominibus, super sancta donans aruū.
Huius causa vtiq́ grauiter timeo in mēte & in animo.
Ne cum primùm videat lumen Solis
Insulam dedecoret, quoniam asperum solum sum
Pedibus conculcatum, impellet maris in Pelagus.
Vbi me quidem magna vnda, magna vi abundè semp
Inūdabit, hic. a. ad aliā terrā veniet vbi placuerit ipsi
Constructurus templumq́ & lucos arboribus densos,
Polypodes autem in me thalamos, Phocaq́ nigra

Οἰκία

Οἰκία ποιήσονται ἀκηδέα χήτεϊ λαῶν.
Ἀλλ' εἴ μοι τλαίης γε θεὰ μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Ἐνθάδε μιν πρῶτον τεύξειν περικαλλέα νηὸν,
Ἔμμεναι ἀνθρώπων χρηστήριον, αὐτὰρ ἔπειτα
Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους ἐπεὶ πολυώνυμος ἔστι.
Ὣς ἄρ' ἔφη. Λητὼ δὲ θεῶν μέγαν ὅρκον ὄμοσσεν,
Ἴστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
Καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ, (ὅστε μέγιστος
Ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσιν)
Ἦ μὴν Φοίβου τῆδε θυώδης ἔσσεται αἰεὶ
Βωμὸς καὶ τέμενος, τίσει δέ σε γ' ἔξοχα πάντων.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσέν τε τελεύτησέν τε τὸν ὅρκον,
Δῆλος μὲν μάλα χαῖρε γόνῳ ἑκάτοιο ἄνακτος·
Λητὼ δ' ἐννῆμάρ τε καὶ ἐννέα νύκτας ἀέλπτοις
Ὠδίνεσσι πέπαρτο· θεαὶ δ' ἔσαν ἔνδοθι πᾶσαι
Ὅσσαι ἄρισται ἔσαν, Διώνη τε Ῥείη τε,
Ἰχναίη τε Θέμις, καὶ ἀγάστονος Ἀμφιτρίτη,
Ἄλλαι τ' ἀθάναται, νόσφιν λευκωλένου Ἥρης·
Ἧστο γὰρ ἐν μεγάροισι Διὸς νεφεληγερέταο.
Μούνη δ' οὐκ ἐπέπυστο μογοστόκος Εἰλείθυια·
Ἧστο γὰρ ἄκρῳ Ὀλύμπῳ ὑπὸ χρυσέοισι νέφεσσιν,
Ἥρης φραδμοσύνῃ λευκωλένου, ἥ μιν ἔρυκε
Ζηλοσύνῃ ὅτ' ἄρ' υἱὸν ἀμύμονά τε κρατερόν τε
Λητὼ τέξεσθαι καλλιπλόκαμος τότ' ἔμελλεν.
Αἱ δ' Ἶριν προὔπεμψαν ἐϋκτιμένης ἀπὸ νήσου,
Ἀξέμεν Εἰλείθυιαν, ὑποσχόμεναι μέγαν ὅρμον
Χρυσείοισι λίνοισιν ἐεργμένον, ἐννεάπηχυν.
Νόσφιν δ' ἤνωγον καλέειν λευκωλένου Ἥρης,
Μή μιν ἔπειτ' ἐπέεσσιν ἀποστρέψειεν ἰοῦσαν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τό γ' ἄκουσε ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις,
Βῆ ῥα θέειν, ταχέως δὲ διήνυσε πᾶν τὸ μεσηγύ.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκανε θεῶν ἕδος αἰπὺν Ὄλυμπον,
Αὐτίκ' ἄρ' Εἰλείθυιαν ἀπ' ἐκ μεγάροιο θύραζε
Ἐκπροκαλεσσαμένη, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Πάντα μάλ' ὡς ἐπέτελλον Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι.
Τῇ δ' ἄρα θυμὸν ἔπειθεν ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι·
Βὰν δὲ ποσὶ τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' ὁμοῖαι·
Εὖτ' ἐπὶ Δήλου ἔβαινε μογοστόκος Εἰλείθυια,
Τὴν τότε δὴ τόκος εἷλε, μενοίνησεν δὲ τεκέσθαι.
Ἀμφὶ δὲ φοίνικι βάλε πήχεε, γοῦνα δ' ἔρεισε
Λειμῶνι μαλακῷ· μείδησε δὲ γαῖ' ὑπένερθεν.
Ἐκ δ' ἔθορε πρὸ φόως δέ· θεαὶ δ' ὀλόλυξαν ἅπασαι.
Ἔνθα σὲ ἤϊε Φοῖβε θεαὶ λοῦον ὕδατι καλῷ
Ἁγνῶς καὶ καθαρῶς· σπάρξαν δ' ἐν φάρεϊ λευκῷ,
Λεπτῷ, νηγατέῳ· περὶ δὲ χρύσεον στρόφον ἧκαν.
Οὐδ' ἄρ' Ἀπόλλωνα χρυσάορα θήσατο μήτηρ,
Ἀλλὰ Θέμις νέκταρ τε καὶ ἀμβροσίην ἐρατεινὴν
Ἀθανάτῃσιν χερσὶν ἐπήρξατο· χαῖρε δὲ Λητὼ,
Οὕνεκα τοξοφόρον καὶ καρτερὸν υἱὸν ἔτικτεν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ Φοῖβε κατέβρως ἄμβροτον εἶδαρ,
Οὐ σέ γ' ἔπειτ' ἴσχον χρύσεοι στρόφοι ἀσπαίροντα,
Οὐδ' ἔτι δέσματ' ἔρυκε, λύοντο δὲ πείρατα πάντα.
Αὐτίκα δ' ἀθανάτοισι μετηύδα Φοῖβος Ἀπόλλων,
Εἴη μοι κίθαρίς τε φίλη καὶ καμπύλα τόξα,
Χρήσω τ' ἀνθρώποισι Διὸς νημερτέα βουλήν.
Ὣς εἰπὼν ἐβίβασκεν ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης
Φοῖβος ἀκερσεκόμης ἑκατηβόλος· αἱ δ' ἄρα πᾶσαι
Θάμβεον ἀθάναται· χρυσῷ δ' ἄρα Δῆλος ἅπασα

Domicilia facient, neglecta multitudine populorum.
Sed si mihi ferres vtiq; Dea magnũ iuramẽtũ iurare.
Hic verò illũ primùm constructurũ preclarũ templũ
Fore hominum oraculum, sed postea
Omnes ad homines, quod multa nomina habet.
Sic vtiq; dixit, Latona.a.deorũ magnũ iuramẽtũ iu-
Sciat nunc hac terra, & cœlum latũ superius (rauit,
Et infernè fluens Stygis aqua, (quodq; maximum
Iuramentum grauissimum existit beatis Dijs)
Certè vtiq; Phœbi hic odoriferum erit semper
Altare & tēplũ, honorabit.a.te vtiq; maximè omniũ.
Sed postq̃ iurassetq; finyssetq; iusiurãdũ (Apollinis:
Delus quidē valde gaudebat genitura lõgè iaculantis
Latona.a.nouẽ dies quidẽ & nouem noctes insperatis
Partus dolorib.torquebatur, Dea.a.erant intus omnes
Quęcunq; optima erant Dionaq; Reaq;,
Vestigiatrixq; Themis, ac valde gemens Amphitrita,
Aliaq; immortales, absq; albis vlnis decora Iunone:
Sedebat enim in domibus Iouis nubicoga.
Sola.a.non sciebat partus laborem leuans Lucina.
Sedebat enim summo in Olympo sub aureis nebulis,
Iunonis cõsilio albis vlnis decora, quæ illam detinebat
Inuidia, quòd vtiq; filiũ irreprehensibilemq; fortemq;
Latona parere pulcricoma tunc futura erat.
Hæ autem Irim præmisêre à benè habitata insula,
Ducturam Lucinam, pollicentes magnum monile
Aureis filis contextum noni cubitum.
Seorsum.a.iusserunt vocare ab albiulna Iunone,
Ne ipsam postea verbis verteret venientem. (Iris,
Sed vbi hoc audisset pedib.in vẽti morẽ festinis velox
Abijt vtiq; currẽs, velociter.a.trãsmisit quicqd in medio
Cæterũ vbi puenit Deorũ soliũ altũ Olympũ, (spacij est.
Statim vtiq; Lucinam à domo ad ianuam
Accersitam verbis alatis allocuta est:
Omnia valde sicut iubebãt Olympias domos haben-
Huic.a.animũ suadebat in pectorib.charis, (tes.
Iuerunt aũt pedibus columbis timidis gressu similes,
Vbiq; in Delum ascendebat obstetrix Lucina,
Hanc tunc vtiq; partus cepit, prompta.a.erat parere.
Circa autem palmam eiecit manus, genua aũt fixit
Prato in molli subrisit autem terra subtus.
Prosilijt autem in lucem, Deæ verò vlularunt omnes.
Vbi teô iaculator Phœbe, Deæ lauabant aqua alba,
Castè & purè, fascinauerunt autem in veste candida,
Tenui pulcra, circa aũt auream fasciam iniecerunt.
Neq; vtiq; Apollini ensẽ habẽti aureũ mãmã pbuit ma
Verùm Themis nectarq; & ambrosiã amabilem (ter.
Immortalib.manib.propinauit, gaudebat.a.Latona,
Quoniam arciferum, & fortem filium peperit.
Cæterùm postq̃ Phœbe comedisti immortalem cibum,
Nõ te vtiq; amplius retinuerũt aureæ fasciæ palpitãtẽ,
Neq; vincula detinuêre, soluebantur.a.funes omnes.
Statim aũt immortales allocutus est Phœbus Apollo,
Sit mihi citharaq; chara & incurui arcus,
Vaticinaborq; hominibus Iouis verum consilium.
Sic cùm dixisset, descendebat à terra latiuia
Phœbus intensus longè iaculans, hæ autem omnes
Stupebant immortales: auro igitur Delus vniuersa

Βεβρί-

Βεβρίθει καθορῶσα Διὸς Λητοῦς τε γενέθλην,
Γηθοσύνῃ ὅτι μιν θεὸς εἵλετο οἰκία θέσθαι
Νήσων ἠπείρου τε· φίλησε δὲ κηρόθι μᾶλλον,
Ἤνθησ' ὡς ὅτε ῥίον οὔρεος ἄνθεσιν ὕλης.
Αὐτὸς δ' ἀργυρότοξε ἄναξ ἑκατηβόλ' Ἄπολλον
Ἄλλοτε μέν τ' ἐπὶ Κύνθου ἐβήσαο παιπαλόεντος,
Ἄλλοτε δ' αὖ νήσους τε καὶ ἀνέρας ἠλάσκαζες.
Πολλοί τοι νηοί τε καὶ ἄλσεα δενδρήεντα,
Πᾶσαι δὲ σκοπιαί τε φίλαι καὶ πρώονες ἄκροι
Ὑψηλῶν ὀρέων, ποταμοί θ' ἅλαδε προρέοντες.
Ἀλλὰ σὺ Δήλῳ Φοῖβε μάλιστ' ἐπιτέρπεαι ἦτορ,
Ἔνθα τοι ἑλκεχίτωνες Ἰάονες ἠγερέθονται
Αὐτοῖς σὺν παίδεσσι καὶ αἰδοίῃς ἀλόχοισιν.
Οἱ δέ σε πυγμαχίῃ τε καὶ ὀρχηθμῷ καὶ ἀοιδῇ
Μνησάμενοι τέρπουσιν, ὅταν στήσωνται ἀγῶνα.
Φαίη κ' ἀθανάτους καὶ ἀγήρως ἔμμεναι αἰεὶ
Οἳ τότ' ἐπαντία σεῖο τ' Ἰάονες ἀθρόοι εἶεν.
Πάντων γάρ κεν ἴδοιτο χάριν, τέρψαιτο δὲ θυμὸν,
Ἄνδρας τ' εἰσορόων, καλλιζώνους τε γυναῖκας,
Νῆάς τ' ὠκείας, ἠδ' αὐτῶν κτήματα πολλά.
Πρὸς δὲ τόδε μέγα θαῦμα ὅτου κλέος οὔποτ' ὀλεῖται,
Κοῦραι Δηλιάδες ἑκατηβελέταο θεράπναι
Αἵτ' ἐπεὶ ἂρ πρῶτον μὲν Ἀπόλλων' ὑμνήσωσιν,
Αὖτις δ' αὖ Λητώ τε καὶ Ἄρτεμιν ἰοχέαιραν,
Μνησάμεναι ἀνδρῶν τε παλαιῶν ἠδὲ γυναικῶν,
Ὕμνον ἀείδουσιν, θέλγουσι δὲ φῦλ' ἀνθρώπων.
Πάντων δ' ἀνθρώπων φωνὰς καὶ κρεμβαλιαστὺν
Μιμεῖσθ' ἴσασιν. φαίη δέ κεν αὐτὸς ἕκαστος
Φθέγγεσθ'· οὕτω σφιν καλὴ συνάρηρεν ἀοιδή.
Ἀλλ' ἄγε δὴ Λητὼ μὲν Ἀπόλλων τ' Ἀρτέμιδι ξύν,
Χαίρετε δ' ὑμεῖς πᾶσαι, ἐμεῖο δὲ καὶ μετόπισθε
Μνήσασθ', ὁππότε κέν τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
Ἐνθάδ' ἀνείρηται ξεῖνος ταλαπείριος ἐλθών,
Ὦ κοῦραι τίς δ' ὔμμιν ἀνὴρ ἥδιστος ἀοιδῶν
Ἐνθάδε πωλεῖται, καὶ τέῳ τέρπεσθε μάλιστα;
Ὑμεῖς δ' εὖ μάλα πᾶσαι ὑποκρίνασθ' ἀφ' ἡμέων,
Τυφλὸς ἀνὴρ, οἰκεῖ δὲ Χίῳ ἔνι παιπαλοέσσῃ,
Τοῦ πᾶσαι μετόπισθεν ἀριστεύουσιν ἀοιδαί.
Ἡμεῖς δ' ἡμέτερον κλέος οἴσομεν ὅσσον ἐπ' αἶαν
Ἀνθρώπων στρεφόμεσθα πόλεις εὖ ναιεταώσας.
Οἱ δ' ἐπὶ δὴ πείσονται, ἐπεὶ καὶ ἐτήτυμόν ἐστιν.
Αὐτὰρ ἐγὼν οὐ λήξω ἑκηβόλον Ἀπόλλωνα
Ὑμνέων ἀργυρότοξον, ὃν ἠΰκομος τέκε Λητώ.
Ὦ ἄνα καὶ Λυκίην καὶ Μῃονίην ἐρατεινὴν
Καὶ Μίλητον ἔχεις, ἔναλον πόλιν ἱμερόεσσαν,
Αὐτὸς δ' αὖ Δήλοιο περικλύστου μέγ' ἀνάσσεις.
Εἶσι δὲ φορμίζων Λητοῦς ἐρικυδέος υἱὸς
Φόρμιγγι γλαφυρῇ πρὸς Πυθὼ πετρήεσσαν,
Ἄμβροτα εἵματ' ἔχων τε θυώδεα· τοῖο δὲ φόρμιγξ
Χρυσέου ὑπὸ πλήκτρου καναχὴν ἔχει ἱμερόεσσαν.
Ἔνθεν δὲ πρὸς Ὄλυμπον ἀπὸ χθονὸς ὥστε νόημα
Εἶσι Διὸς πρὸς δῶμα θεῶν μεθ' ὁμήγυριν ἄλλων,
Αὐτίκα δ' ἀθανάτοισι μέλει κίθαρις καὶ ἀοιδή.
Μοῦσαι μέν θ' ἅμα πᾶσαι ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ
Ὑμνεῦσίν ῥα θεῶν δῶρ' ἄμβροτα, ἠδ' ἀνθρώπων
Τλημοσύνας, ὅσ' ἔχοντες ὑπ' ἀθανάτοισι θεοῖσι
Ζώουσ' ἀφραδέες καὶ ἀμήχανοι, οὐδὲ δύνανται
Εὑρέμεναι θανάτοιό τ' ἄκος καὶ γήραος ἄλκαρ.

Onerabatur, aspiciens Iouis Latonæq; genituram,
Gauisa, quoniam illam Dea elegit domum facere
Insularum continentisq;: amauitq; ex animo magis,
Floruit, sic vt quando vertex montis floribus sylua.
Tu. a. habẽs argenteũ arcũ rex longè iaculator Apollo,
Interdum quidem Cynthum ascendisti saxosam,
Interdum. a. rursus ad insulasq; & viros fugisti.
Multa tibi sunt templa luciq; arboribus densi.
Omnes autem speculæq; chara, & vertices summi
Altorum montium, amnesq; ad mare profluentes.
Sed tu in Delum Phœbe maximè oblectas animum.
Vbi tibi protractis vestibus Iaones congregantur
Suis cum liberis ac venerandis vxoribus.
Hi autem te pugilum certamine, & tripudio, & cantu
Memores exhilarant, cùm edixerint certamen.
Diceret vtiq; immortales & senij nescios esse aliquis,
Qui tunc oppositi tibi Iaones congregati essent.
Omniũ vtiq; viderit gratiam: delectarit. a. animum.
Virosq; inspiciens, beneq; cinctas mulieres,
Nauesq; veloces, & ipsorum opes multas.
Adhac. a. magnũ miraculũ cuius laus nunq̃ peribit.
Puellæ Deliades procul iaculantis Apollinis ministræ,
Quæq; postq̃ primum quidem Apollinem laudauerint,
Rursus. a. Latonamq; & Dianam sagittis gaudentem
Mentionẽ faciẽtes virorũq; antiquorũ, atq; mulierũ,
Hymnum canunt, demulcentq; nationes hominum.
Omnium autem hominum voces & strepitum
Imitari norunt, diceret vtiq; ipse singulus
Loqui, adeò illis bona aptè composita est cantio.
Sed agè ò Latona quidem Apolloq; Diana cum,
Saluete vos omnes, mei autem & postea
Memores sitis, quando vtiq; aliquis terrestriũ hominũ
Hic roget hospes ærumnosus veniens.
O puellæ, quis autem vobis vir suauissimus poëtarum
Hic versatur, et causa cui' maximã capitis voluptatẽ?
Vos bene valde respondetitis à nobis,
Cæcus vir, habitat autem Chium saxosam
Cuius omnes in precio posteà erunt cantiones.
Nos. a. nostram laudem feremus quantum ad terram
Hominum versamur vrbes bene habitatas.
Deinde id illi credent, quoniam & verum est.
Verùm ego non desinam procul iaculantem Apollinem
Laudans argẽti arcũ, quẽ pulcricoma peperit Latona.
O rex & Lyciam & Meoniam amabilem,
Et Miletum habes, maritimam vrbem optabilem.
Ipse autem Delo circumfluæ magnoperè imperas.
Contendit autem modulans Latonæ inclyta filius
Cithara caua ad Pythonem saxosam.
Immortales vestes habẽs odoriferasq;, huius. a. cithara
Aureo à plectro strepitum habet amabilem.
Hinc autem ad Olympum à terra vt mens
Contendit Iouis domum deorum cum cœtu aliorum,
Statim immortalibus cura est citharaq; & cantio.
Musæ quidem omnes respondentes, voce pulcra,
Laudant vtiq; deorum dona immortalia, & hominũ
Ærũnas quantas habent ab immortalibus Dijs.
Viuunt desperati ac inopes consilij, neq; possunt
Inuenire mortis medelam, & senectutis remedium.

Αὐτὰρ

Αὐτὰρ ἐϋπλόκαμοι Χάριτες καὶ ἐΰφρονες Ὧραι,
Ἁρμονίη θ', Ἥβη τε, Διὸς θυγάτηρ τ' Ἀφροδίτη,
Ὀρχεῦντ', ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔχουσαι.
Τῇσι μὲν οὔτ' αἰσχρὴ μεταμέλπεται, οὔτ' ἐλάχεια·
Ἀλλὰ μάλα μεγάλη τε ἰδεῖν καὶ εἶδος ἀγητὴ
Ἄρτεμις ἰοχέαιρα, ὁμότροφος Ἀπόλλωνι.
Ἐν δ' αὖ τῇσιν Ἄρης καὶ εὔσκοπος Ἀργειφόντης
Παίζουσ'· αὐτὰρ ὁ Φοῖβος Ἀπόλλων ἐγκιθαρίζει
Καλὰ καὶ ὕψι βιβάς· αἴγλη δέ μιν ἀμφιφαείνει,
Μαρμαρυγαί τε ποδῶν καὶ ἐϋκλώστοιο χιτῶνος.
Οἱ δ' ἐπιτέρπονται θυμὸν μέγαν εἰσορόωντες,
Λητώ τε χρυσοπλόκαμος καὶ μητίετα Ζεύς,
Υἷα φίλον παίζοντα μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Πῶς τ' ἄρ σ' ὑμνήσω πάντως εὔυμνον ἐόντα;
Ἠέ σ' ἐνὶ μνηστῆρσιν ἀείδω καὶ φιλότητι,
Ὅππως μνωόμενος ἔκιες Ἀζαντίδα κούρην,
Ἴσχυ' ἅμ' ἀντιθέῳ Ἐλατιονίδῃ εὐίππῳ,
Ἢ ἅμα Φόρβαντι Τριόπῳ γένος, ἢ ἅμ' Ἐρευθεῖ,
Ἢ ἅμα Λευκίππῳ καὶ Λευκίπποιο δάμαρτι,
Πεζὸς, ὁ δ' ἵπποισιν· οὐ μὴν Τρίοπός γ' ἐνέλειπεν.
Ἢ ὡς τὸ πρῶτον χρηστήριον ἀνθρώποισι
Ζητεύων κατὰ γαῖαν ἔβης ἑκατηβόλ' Ἄπολλον;
Πιερίην μὲν πρῶτον ἀπ' Οὐλύμποιο κατῆλθες,
Λέκτον τ' ἠμαθόεντα παρέστιχες, ἠ Μαγνήδας,
Καὶ διὰ Περραιβούς· τάχα δ' εἰς Ἰωλκὸν ἵκανες,
Κηναίου τ' ἐπέβης ναυσικλειτῆς Εὐβοίης.
Στῆς δ' ἐπὶ Ληλάντῳ πεδίῳ, τό τοι οὐχ ἅδε θυμῷ
Τεύξασθαι νηόν τε καὶ ἄλσεα δενδρήεντα.
Ἔνθεν δ' Εὔριπον διαβὰς ἑκατηβόλ' Ἄπολλον,
Βῆς ἀν' ὄρος ζάθεον χλωρόν· τάχα δ' ἷξες ἀπ' αὐτοῦ
Ἐς Μυκαλησσὸν ἰὼν καὶ Τευμησσὸν λεχεποίην.
Θήβης δ' εἰσαφίκανες ἕδος καταειμένον ὕλῃ.
Οὐ γάρ πώ τις ἔναιε βροτῶν ἱερῇ ἐνὶ Θήβῃ,
Οὐδ' ἄρα πω τότε γ' ἦσαν ἀταρπιτοὶ οὐδὲ κέλευθοι
Θήβης ἀμ πεδίον πυρηφόρον, ἀλλ' ἔχεν ὕλη.
Ἔνθεν δὲ προτέρω ἔκιες ἑκατηβόλ' Ἄπολλον,
Ὀγχηστὸν δ' ἷξες Ποσιδήϊον ἀγλαὸν ἄλσος·
Ἔνθα νεοδμὴς πῶλος ἀναπνέει ἀχθόμενός περ,
Ἕλκων ἅρματα καλά, χαμαὶ δ' ἐλατὴρ ἀγαθός περ
Ἐκ δίφροιο θορὼν ὁδὸν ἔρχεται· οἱ δὲ τέως μὲν
Κείν' ὄχεα κροτέουσιν, ἀνακτορίην ἀφιέντες.
Εἰ δέ κεν ἅρματ' ἄγῃσιν ἐν ἄλσεϊ δενδρήεντι,
Ἵππους μὲν κομέουσι, τὰ δὲ κλίναντες ἐῶσιν.
Ὣς γὰρ τὰ πρώτισθ' ὁσίη γένεθ'· οἱ δὲ ἄνακτι
Εὔχονται, δίφρον δὲ θεοῦ τότε μοῖρα φυλάσσει.
Ἔνθεν δὲ προτέρω ἔκιες ἑκατηβόλ' Ἄπολλον.
Κηφισὸν δ' ἄρ' ἔπειτα κιχήσαο καλλιρέεθρον,
Ὅς τε Λιλαιῆθεν προχέει καλλίρροον ὕδωρ.
Τὸν διαβὰς Ἑκάεργε καὶ Ὠκαλέην πολύπυργον,
Ἔνθεν ἄρ' Ἀμάρτον ἀφίκεο ποιήεντα.
Βῆς δ' ἐπὶ Δελφούσης, τόθι τοι ἅδε χῶρος ἀπήμων
Τεύξασθαι νηόν τε καὶ ἄλσεα δενδρήεντα.
Στῆς δὲ μάλ' ἄγχ' αὐτῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπες,
Δελφοῦσ', ἐνθάδε δὴ φρονέω περικαλλέα νηὸν
Ἀνθρώπων τεῦξαι χρηστήριον, οἵτε μοι αἰεὶ
Ἐνθάδ' ἀγινήσουσι τεληέσσας ἑκατόμβας,

Cæterùm pulcricomæ Gratiæ & benè sapientes Horæ,
Hermoniaq́, Hebeq́, Iouis filiaq́, Venus,
Tripudiant inuicem in carpum manus tenentes.
Cum his quidem, neq́ turpis canit, neq́ vieta.
Sed valde magnaq́ visu & forma admirabilis
Diana sagittis gaudens, educata simul cum Apolline,
Vbi rursus cum his Mars, & benè speculans Argicida
Ludunt, sed Phœbus Apollo citharam pulsat
Pulcrè & sublimiter, splendor. a. illum circumlucet,
Micatioq́, pedum ac splendor benè concinnæ vestis.
Hi autem delectabant, animum magnũ inspicientes,
Latonaq́, aureis capillis ac consiliarius Iupiter,
Filium charum ludentem cum immortalibus Dijs.
Quo pacto igit͂ te laudabo omnino cùm laudabilis
An te inter sponsas laudem & in amore,   *(sies?*
Quando animo tristi adijsti Azãtida puellã?   *(qs*
Præstabas simul cũ dijs æquali Elationide abũdãte e-
Aut simul cũ Phorbãte Triopo genere, aut simul cũ E-
Aut simul cũ Leucippo, et Leucippi cõiuge   *(reuthe,*
Pedes, hi verò cum equis? neq́ tamen Triopus deerat.
Aut vt primùm oraculum hominibus
Quærens super terrã incessisti procul iaculãs Apollo?
Pieria enim primùm ab Olympo descendisti
Lecton arenosam, transmisisti autem Magneidas,
Et per Perrhæbos: celeriter autẽ in Iolcum peruenisti.
Ceneumq́, ascendisti nauibus inclytæ Eubœæ.
Stetisti. a. in Lelanto campo, q̃ tibi non placebat in a-
Construere templumq́, ac lucos arborosos.   *(nimo.*
Hinc. a. Euripum transiliens longè iaculans Apollo,
Ascendisti montem diuinum viridem, celeriter autem peruenisti
Mecalessũ adiẽs, ac Teumessum herbosam.   *(ab ipso*
Theba autem adijsti solum peramictum sylua.
Nondũ. n. aliqs habitabat mortaliũ sacra in Theba.
Neq́ igitur adhuc erant semitæ nec viæ
Thebæ supra solum tritici ferax sed habebat syluam.
Hinc aũt primùm amolitus es procul iaculãs Apollo.
Onchestũ. a. peruenisti Nept. splendidũ lucum.   *(tus,*
Vbi nup domit⁹ equus respirat, licet sit põdere graua-
Trahens currus pulcros, humi. a. auriga quamuis esset præstans
E curru transiliens, iter facit, hi autem tunc quidem
Illa vehicula pulsant imperio deposito.
Si aũt vtiq́ curr⁹ duxerint in nemore arborib. pleno
Equos quidem comunt, hos autem flectẽtes omittũt.
Vt primùm fas est, hi autem regem
Orant, currum autem Dei tunc Parca seruat,
Hinc autem primùm adijsti procul iaculans Apollo.
Cephisũ vtiq́ deinde reperisti pulcra fluẽta habẽtẽ,
Quiq́ ex Lilæo profundit pulcrorũ fluẽtorum aquã.
Hunc transiliens Longe operans, & Ocaleen turritã.
Hinc vtiq́ in Amartum venisti herbidum.
Iuisti. a. ad Delphusam, vbi tibi placuit regio innocua
Construere templumq́, & lucos arborosos.
Stetisti. a. valde propè ipsam, ac illã verbis alloq. es.
Delphusa, hic vtiq́ sentio præclarum templum.
Hominum construere oraculum, quiq́ mihi semper
Hic sacrificabunt perfectas hecatombas,

Ἠμὲν ὅσοι Πελοπόννησον πίειραν ἔχουσιν
Ἠδ' ὅσοι Εὐρώπην τε καὶ ἀμφιρύτας κατὰ νήσους,
Χρησόμενοι· τοῖσιν δέ τ' ἐγὼ νημερτέα βουλὴν
Πᾶσι θεμιστεύοιμι, χρέων ἐνὶ πίονι νηῷ·
Ὣς εἰπὼν διέθηκε θεμείλια Φοῖβος Ἀπόλλων
Εὐρέα καὶ μάλα μακρὰ διηνεκές. ἡ δ' ἐσιδοῦσα
Δελφοῦσα κραδίην ἐχολώσατο, εἶπέ τε μῦθον,
Φοῖβε ἄναξ ἑκάεργε, ἔπος τί τοι ἐν φρεσὶ θήσω·
Ἐνθάδ' ἐπεὶ φρονέεις ποιῆσαι περικαλλέα νηὸν,
Ἔμμεναι ἀνθρώποις χρηστήριον· οἱ δέ τοι αἰεὶ
Ἐνθάδ' ἀγινήσουσι τεληέσσας ἑκατόμβας·
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι,
Πημανέει σ' αἰεὶ κτύπος ἵππων ὠκειάων,
Ἀρδόμενοί τ' οὐρῆες ἐμῶν ἱερῶν ἀπὸ πηγῶν,
Ἔνθα τις ἀνθρώπων βουλήσεται εἰσοράασθαι
Ἅρματά τ' εὐποίητα καὶ ὠκυπόδων κτύπον ἵππων
Ἢ νηόν τε μέγαν καὶ κτήματα πόλλ' ἐνεόντα.
Ἀλλ' εἰ δή τι πίθοιο, (σὺ δὲ κρείσσων καὶ ἀρείων
Ἐσσὶ ἄναξ ἐμέθεν, σεῦ δὲ σθένος ἐστὶ μέγιστον)
Ἐν Κρίσῃ ποίησαι ὑπὸ πτυχὶ Παρνασσοῖο·
Ἔνθ' οὔθ' ἅρματα καλὰ δονήσεται, οὔτε τοι ἵππων
Ὠκυπόδων κτύπος ἔσται ἐΰδμητον περὶ βωμόν.
Ἀλλά κε ὣς προσάγοιεν Ἰηπαιήονι δῶρα
Ἀνθρώπων κλυτὰ φῦλα· σὺ δὲ φρένας ἀμφιγεγηθὼς
Δέξαι ἱερὰ καλὰ περικτιόνων ἀνθρώπων.
Ὣς εἰποῦσ' ἑκάτου πέπιθε φρένας, ὄφρα οἱ αὐτῇ
Δελφούσῃ κλέος εἴη ἐπὶ χθονὶ, μηδ' ἑκάτοιο.
Ἔνθεν δὲ προτέρω ἔκιες ἑκατηβόλ' Ἄπολλον·
Ἷξες δ' ἐς Φλεγύων ἀνδρῶν πόλιν ὑβριστάων,
Οἳ Διὸς οὐκ ἀλέγοντες ἐπὶ χθονὶ ναιετάασκον
Ἐν καλῇ βήσσῃ, Κηφισίδος ἐγγύθι λίμνης·
Ἔνθεν καρπαλίμως προσέβης πρὸς δειράδα θύων·
Ἵκεο δ' ἐς Κρίσην ὑπὸ Παρνησὸν νιφόεντα,
Κνημὸν πρὸς Ζέφυρον τετραμμένον, αὐτὰρ ὕπερθεν
Πέτρη ἐπικρέμαται, κοίλη δ' ὑποδέδρομε βῆσσα
Τρηχεῖ'. ἔνθα ἄναξ τεκμήρατο Φοῖβος Ἀπόλλων
Νηὸν ποιήσασθαι ἐπήρατον, εἶπέ τε μῦθον,
Ἐνθάδε δὴ φρονέω τεῦξαι περικαλλέα νηὸν,
Ἔμμεναι ἀνθρώποις χρηστήριον, οἵ τέ μοι αἰεὶ
Ἐνθάδ' ἀγινήσουσι τεληέσσας ἑκατόμβας,
Ἠμὲν ὅσοι Πελοπόννησον πίειραν ἔχουσιν,
Ἠδ' ὅσοι Εὐρώπην τε καὶ ἀμφιρύτους κατὰ νήσους
Χρησόμενοι. τοῖσιν δ' ἂν ἐγὼ νημερτέα βουλὴν
Πᾶσι θεμιστεύοιμι χρέων ἐνὶ πίονι νηῷ.
Ὣς εἰπὼν διέθηκε θεμείλια Φοῖβος Ἀπόλλων
Εὐρέα καὶ μάλα μακρὰ διαμπερές· αὐτὰρ ἐπ' αὐτοῖς
Λάϊνον οὐδὸν ἔθηκε Τροφώνιος ἠδ' Ἀγαμήδης,
Υἱέες Ἐργίνου, φίλοι ἀθανάτοισι θεοῖσιν.
Ἀμφὶ δὲ νηὸν ἔνασσαν ἀθέσφατα φῦλ' ἀνθρώπων
Κτιστοῖσιν λάεσσιν ἀοίδιμον ἔμμεναι αἰεί.
Ἀγχοῦ δὲ κρήνη καλλίρροος, ἔνθα δράκαιναν
Κτεῖνεν ἄναξ Διὸς υἱὸς ἀπὸ κρατεροῖο βιοῖο,
Ζατρεφέα μεγάλην, τέρας ἄγριον, ἣ κακὰ πολλὰ
Ἀνθρώπους ἔρδεσκεν ἐπὶ χθονὶ, πολλὰ μὲν αὐτοὺς,
Πολλὰ δὲ μῆλα ταναύποδ'· ἐπεὶ πέλε πῆμα δαφοινόν,
Καί ποτε δεξαμένη χρυσοθρόνου ἔτρεφεν Ἥρης.

Et qui Peloponnesum pinguem habent,
Et qui Europam, & circumdatas mari insulas
Suscitaturi. his autem ego verum consilium
Omnib. vaticinarer, oracula edens in opulēto tēplo.
Sic locutus disposuit fundamenta Phœbus Apollo
Ampla et valde lōga cōtinua serie. hæc.a. cū īspexisset
Delphusa corde irata est, dixitq́, verbum,
Phœbe rex lōgè operās, verbū qđ tibi in mentē ponā:
Hic quoniam sentis construere præclarum templum,
Esse hominibus oraculum, hicq́, tibi semper
Hic sacrificabunt perfectas hecatombas.
Sed tibi dicam, tu autem menti impone tuæ,
Nocebit tibi strepitus equorum velocium,
Irrigatiq́, muli meis sacris ex fontibus,
Hic aliquis hominum velit inspicere,
Currusq́, benè factos ac velocipedū strepitū equorum
Quàm tēplumq́, magnum, et opes multas quæ insint,
Sed si vtiq́, obtemperaueris (tu.a. fortior & melior
Es ò rex me, tua.a. vis est maxima)
In Crissa fac sub sinu Parnasi:
Vbi neq́, currus pulcri agitabuntur, neq́, tibi equorū
Velocipedū strepitus erit bene fabricatā circa aram.
Verum & sic ducerent Iopaani dona
Hominum inclyta gentes, tu autem mente gauisus,
Suscipe sacra pulcra vicinorum hominum.
Sic alloc. procul mittentis persuasit mentem, vt sibi ipsi
Delphusæ laus sit sup terram, nō.a. procul iaculantis.
Hinc.a. primùm te recepisti longè mittens Apollo.
Perueniſti.a. ad Phlegyorū virorū vrbē contumeliosorum,
Qui Iouē nō curātes super terrā habitabāt
In pulcra cauerna Cephisidis prope lacum.
Hinc velociter ascendisti ad iugum festinans.
Perueniſti autem ad Crissam sub Parnaso niuoso
Vertice ad Zephyrum versum, at desuper
Petra suspensa est, caua autem porrigitur cauerna
Aspera, vbi rex coniecit Phœbus Apollo
Templum facere optabile, dixitq́, verbum.
Hic vtiq́, sentio vt construatur p̄clarum templū,
Quod sit hominibus oraculum, quiq́, mihi semper
Hic sacrificabunt perfectas hecatombas,
Et qui Peloponnesum pinguem habitant,
Et qui Europamq́, & mari circundatas insulas
Sciscitaturi, hic autem ego certum consilium
Omnib. vaticinarer, oracula edens in opulento tēplo.
Sic cū dixisset, disposuit fundamēta Phœb⁹ Apollo
Ampla, & valde longa omnino, at in ipsis
Lapideum limē imposuit Trophonius ac Agamedes,
Fily Ergini, amici immortalibus Dijs.
Circū.a. templū habitarūt innumeræ gentes hoīum,
Fabricatis lapidibus celebris vt perpetuò esset.
Propè autem fons pulcrifluens, vbi draconem
Necauit rex Iouis filius ex forti corda arcus, (multa
Valde nutritū magnū monstrū horrendū, qui mala
Hominib. faciebat super terram, multa quidem illis,
Multa autem ouib. pandis pedibus, quoniam fuit nocumentum cruentum.
Et oli cū suscepisset aureā sedē habētis nutriebat Iunonis.

Δαφοίν-

Δεινόν τ' ἀργαλέον τε Τυφαίονα πῆμα βροτοῖσιν,
Ὅν ποτ' ἄρ' Ἥρη ἔτικτε, χολωσαμένη Διὶ πατρί.
Εὖτ' ἄρα δὴ Κρονίδης ἐρικυδέα γείνατ' Ἀθήνην
Ἐν κορυφῇ, ἡ δ' αἶψα χολώσατο πότνια Ἥρη,
Ἡ δὲ καὶ ἀγρομένοισι μετ' ἀθανάτοισιν ἔειπε,
Κέκλυτέ μευ πάντες τε θεοὶ πᾶσαί τε θέαιναι,
Ὡς ἔμ' ἀτιμάζειν ἄρχει νεφεληγερέτα Ζεὺς
Πρῶτος, ἐπεί μ' ἄλοχον ποιήσατο κέδν' εἰδυῖαν,
Καὶ νῦν νόσφιν ἐμεῖο τέκε γλαυκῶπιν Ἀθήνην,
Ἣ πᾶσιν μακάρεσσι μεταπρέπει ἀθανάτοισιν·
Αὐτὰρ ὅγ' ἠπεδανὸς γέγονεν μετὰ πᾶσι θεοῖσι
Παῖς ἐμὸς Ἥφαιστος, ῥικνὸς πόδας, ὃν τέκον αὐτή.
Ῥίψ' ἀνὰ χερσὶν ἑλοῦσα, καὶ ἔμβαλον εὐρέϊ πόντῳ·
Ἀλλά ἑ Νηρῆος θυγάτηρ Θέτις ἀργυρόπεζα
Δέξατο, καὶ μετὰ ᾗσι κασιγνήτῃσι κόμισσεν,
Ὡς ὄφελ' ἄλλο θεοῖσι χαρίζεσθαι μακάρεσσι.
Σχέτλιε ποικιλομῆτα τί νῦν ἔτι μήσεαι ἄλλο;
Πῶς ἔτλης οἶος τεκέειν γλαυκώπιδ' Ἀθήνην;
Οὐκ ἂν ἐγὼ τεκόμην, καὶ σὴ κεκλημένη ἔμπης
Ἦν ἄρ' ἐν ἀθανάτοισιν οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι.
Καὶ νῦν τοι γὰρ ἐγὼ τεχνήσομαι ὥς κε γένηται
Παῖς ἐμός, ὅς κε θεοῖσι μεταπρέποι ἀθανάτοισιν,
Οὔτε σὸν αἰσχύνας ἱερὸν λέχος, οὔτ' ἐμὸν αὐτῆς.
Οὐδέ τοι εἰς εὐνὴν πωλήσομαι, ἀλλ' ἀπὸ σεῖο
Τηλόθεν οὖσα, θεοῖσι μετέσσομαι ἀθανάτοισιν.
Ὣς εἰποῦσ', ἀπὸ νόσφι θεῶν κίε χωομένη περ.
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἠρᾶτο βοῶπις πότνια Ἥρη,
Χειρὶ καταπρηνεῖ δ' ἔλασε χθόνα, καὶ φάτο μῦθον,
Κέκλυτε νῦν μοι γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
Τιτῆνές τε θεοὶ τοὶ ὑπὸ χθονὶ ναιετάοντες
Τάρταρον ἀμφὶ μέγαν, τῶν ἐξ ἄνδρες τε θεοί τε·
Αὐτοὶ νῦν μευ πάντες ἀκούσατε, καὶ δότε παῖδα
Νόσφι Διός, μηδέν τι βίην ἐπιδευέα κείνου.
Ἀλλ' ὅγε φέρτερος ἤ, ὅσσον Κρόνου εὐρύοπα Ζεύς.
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἵμασε χθόνα χειρὶ παχείῃ·
Κινήθη δ' ἄρα γαῖα φερέσβιος, ἡ δ' ἐσιδοῦσα
Τέρπετο ὃν κατὰ θυμόν· ὀΐετο γὰρ τελέεσθαι.
Ἐκ τούτου δ' ἤπειτα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτὸν
Οὔτε ποτ' εἰς εὐνὴν Διὸς ἤλυθε μητιόεντος,
Οὔτε ποτ' εἰς θῶκον πολυδαίδαλον, ὡς τοπάρος περ,
Αὐτῷ ἐφεζομένη πυκινὰς φραζέσκετο βουλάς·
Ἀλλ' ἥγ' ἐν νηοῖσι πολυλλίστοισι μένουσα
Τέρπετο οἷς ἱεροῖσι βοῶπις πότνια Ἥρη.
Ἀλλ' ὅτε δὴ νύκτες τε καὶ ἡμέραι ἐξετελεῦντο
Ἂψ περιτελλομένου ἔτεος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Ἡ δ' ἔτεκ' οὔτε θεοῖς ἐναλίγκιον οὔτε βροτοῖσι.
Δεινόν τ' ἀργαλέον τε Τυφάονα, πῆμα βροτοῖσιν.
Αὐτίκα τόνδε λαβοῦσα βοῶπις πότνια Ἥρη
Δῶκεν ἔπειτα φέρουσα κακῷ κακόν· ἡ δ' ὑπέδεκτο,
Ὃς κακὰ πόλλ' ἔρδεσκε κατὰ κλυτὰ φῦλ' ἀνθρώπων.
Ὃς τῇ γ' ἀντιάσειε, φέρεσκέ μιν αἴσιμον ἦμαρ.
Πρίν γέ οἱ ἰὸν ἐφῆκεν ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων
Καρτερόν· ἡ δ' ὀδύνῃσιν ἐρεχθομένη χαλεπῇσι,
Κεῖτο μέγ' ἀσθμαίνουσα, κυλινδομένη κατὰ χῶρον.
Θεσπεσίη δ' ἐνοπὴ γένετ' ἄσπετος· ἡ δὲ καθ' ὕλην
Πυκνὰ μάλ' ἔνθα καὶ ἔνθα ἑλίσσετο, λεῖπε δὲ θυμὸν

Grauemq́; difficilemq́; Typhaona, damnũ mortalibus,
Quem olim vtiq; Iuno peperit irata cum Ioue patre.
Quãdo vtiq; Saturnius valdè inclytã genuit Palladẽ
In vertice, hæc autẽ statim irata est venerãda Iuno.
Hæc autem & ad congregatos immortales dixit,
Audite me omnes Dij, omnesq́; Deæ.
Quòd me iniuria afficere incipit nubicoga Iupiter
Primus, quoniam me vxorem fecit casta scientem.
Et nunc sine me peperit cæsijs oculis Palladem,
Quæ inter omnes beatos decora est immortales.
Verùm hic debilis factus est inter omnes Deos
Filius meus Vulcanus mutilis pedib. quẽ peperi ipsa,
Eiecit super manibus arreptum, & eiecit in latum pontum.
Sed illum Nerei filia Thetis argentipes
Suscepit & suis sororibus duxit.
Vtinam deberes aliud Dijs gratificari beatis.
Miser versute, quid nunc adhuc excogitabis aliud?
Quo pacto sustinuisti solus parere cæsiam Palladem?
Non vtiq; ego peperi, & tua vocata tamen
Erã vtiq; inter immortales, qui cœlũ amplũ habitãt,
Et nunc vtiq; aliquid moliar vt nascatur
Filius meus, q vtiq; inter Deos emineat immortales.
Neq; tuũ pudore afficiens sacrũ cubile, neq; mei ipsius,
Neq; tecum in cubile versabor, sed abs te
Longè seiuncta cum dijs ero immortalibus.
Sic locuta procul à dijs secessit irata vtiq;. (no.
Statim deinde precabatur bouinis oculis venerab. Iu-
Manu sublata autem agitauit terrã, & dixit verbũ,
Audite iam me terra, & cœlum amplum desuper,
Titanesq́; Dij, qui sub terra habitatis
Tartarum circa magnum, ex ijs viriq́; dijq́;,
Ipsi nunc me omnes audite & date filium
Absq; Ioue nihil vi indigentem illo. (piter.
Sed hic pstãtior sit, quantũ Saturno amplioculus Iu-
Sic igitur effata pulsauit terram manu crassa.
Mota est igitur terra vitã ferẽs, hæc.a. cùm vidisset,
Oblectabatur suo animo, putabat enim perfectũ esse.
Ex hoc.a. deinde temporũ terminos ferentẽ ad annũ,
Nunquam ad cubile Iouis venit consiliarij,
Nunquam ad thronum varium sicuti antea
Cum ipso sedens, sapientia consultans consilia.
Verùm hæc in tẽplis multis votis frequẽtatis manẽs,
Oblectabat suis sacris bouinos oculos habẽs venerã-
Sed quãdo iã noctesq́; & dies pficiebãtur, (da Iuno.
Rursus perfecto anno, & venerunt horæ,
Hæc autẽ peperit neq; dijs similem, neq; mortalibus.
Grauemq́; difficilemq́; Typhaona, damnũ mortalibus.
Statim oculis suscepitũ hunc bouinis venerãda Iuno,
Dedit deinde ferens malo malum, hæc verò cum suscepit,
Qui mala multa faciebat per inclytas gẽtes hominũ,
Quis huic obuiam iret ferretq́; illi fatalem diem.
Antequam illi telum misisset longè operans Apollo
Forte, hæc verò doloribus depasta acerbis,
Iacebat valde anhelãs, puolata per terrã, (materia
Vehemẽs.a. clamor factus fuit immẽsus: hæc.a. super
Frequẽter valde voluebatur, reliquit autem animũ

Φοινὸν ἀποπνείουσ'. ὁ δ' ἐπηύξατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ἐνταυθοῖ νῦν πύθευ ἐπὶ χθονὶ βωτιανείρῃ
Οὐδὲ σύ γε ζωοῖσι κακὸν δήλημα βροτοῖσιν
Ἔσσεαι. οἳ γαίης πολυφόρβου καρπὸν ἔδοντες
Ἐνθάδ' ἀγινήσουσι τεληέσσας ἑκατόμβας.
Οὐδέ τι τοι θάνατόν γε δυσηλεγέ' οὔτε Τυφωεὺς
Ἀρκέσει, οὔτε χίμαιρα δυσώνυμος, ἀλλά σέ γ' αὐτοῦ
Πύσει γαῖα μέλαινα καὶ ἠλέκτωρ Ὑπερίων.
Ὣς φάτ' ἐπευχόμενος. τὴν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψε.
Τὴν δ' αὐτοῦ κατέπυσ' ἱερὸν μένος ἠελίοιο·
Ἐξ οὗ νῦν Πυθὼ κικλήσκεται, οἱ δ' ἄνακτα
Πύθιον καλέουσιν ἐπώνυμον, οὕνεκα κεῖθι
Αὐτοῦ πῦσε πέλωρ μένος ὀξέος ἠελίοιο.
Καὶ τότ' ἄρ' ἔγνω ᾗσιν ἐνὶ φρεσὶ Φοῖβος Ἀπόλλων
Οὕνεκά μιν κρήνη καλλίρροος ἐξαπάφησε.
Βῆ δ' ἐπὶ Δελφούσῃ κεχολωμένος, αἶψα δ' ἵκανε·
Στῆ δὲ μάλ' ἄγχ' αὐτῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Δελφοῦσ' οὐκ ἄρ' ἔμελλες ἐμὸν νόον ἐξαπάφουσα,
Χῶρον ἔχουσ' ἐρατὸν προρέειν καλλίρροον ὕδωρ.
Ἐνθάδε δὴ καὶ ἐμὸν κλέος ἔσσεται, οὐδὲ σὸν οἴης.
Ἦ, καὶ ἐπὶ ῥίον ὦσεν ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων
Πέτρῃσι προχυτῇσιν. ἀπέκρυψεν δὲ ῥέεθρα
Καὶ βωμὸν ποιήσατ' ἐν ἄλσεϊ δενδρήεντι,
Ἄγχι μάλα κρήνης καλλιρρόου. ἔνθα δ' ἄνακτι
Πάντες ἐπίκλησιν Δελφυσίῳ εὐχετόωνται,
Οὕνεκα Δελφούσης ἱερῆς ᾔσχυνε ῥέεθρα.
Καὶ τότε δὴ κατὰ θυμὸν ἐφράζετο Φοῖβος Ἀπόλλων
Οὕστινας ἀνθρώπους ὀργίονας εἰσαγάγοιτο,
Οἳ θεραπεύσονται Πυθοῖ ἐνὶ πετρηέσσῃ.
Ταῦτ' ἄρα ὁρμαίνων ἐνόησ' ἐπὶ οἴνοπι πόντῳ
Νῆα θοήν. ἐν δ' ἄνδρες ἔσαν πολέες τε καὶ ἐσθλοί,
Κρῆτες ἀπὸ Κνωσσοῦ Μινωΐου, οἵ ῥά τ' ἄνακτι
Ἱερά τε ῥέζουσι, καὶ ἀγγέλλουσι θέμιστας
Φοίβου Ἀπόλλωνος χρυσαόρου, ὅττι κεν εἴπῃ,
Χρείων ἐκ δάφνης γυάλων ὕπο Παρνησοῖο.
Οἱ μὲν ἐπὶ πρῆξιν καὶ χρήματα νηὶ μελαίνῃ
Ἐς Πύλον ἠμαθόεντα Πυληγενέας τ' ἀνθρώπους
Ἔπλεον· αὐτὰρ ὁ τοῖσι συνήντετο Φοῖβος Ἀπόλλων·
Ἐν πόντῳ δ' ἐπόρουσε, δέμας δελφῖνι ἐοικώς,
Νηὶ θοῇ, καὶ κεῖτο πέλωρ μέγα τε δεινόν τε.
Τῶν δ' ὅστις κατὰ θυμὸν ἐπιφράσσαιτο νοῆσαι,
Πάντοθ' ἀνασσείσασκε, τίνασσε δὲ νήϊα δοῦρα.
Οἱ δ' ἀκέων ἐνὶ νηὶ καθείατο δειμαίνοντες.
Οὐδ' οἵ γ' ὅπλ' ἔλυον κοίλην ἀνὰ νῆα μέλαιναν,
Οὐδ' ἔλυον λαῖφος νηὸς κυανοπρῴροιο·
Ἀλλ' ὡς οἱ τὰ πρῶτα κατεστήσαντο βοεῦσιν,
Ὣς ἔπλεον, κραιπνὸς δὲ νότος κατόπισθεν ἔγειρε
Νῆα θοήν. πρῶτον δὲ παρημείβοντο Μάλειαν·
Πὰρ δὲ Λακωνίδα γαῖαν, ἁλιστέφανον πτολίεθρον
Ἷξον, καὶ χῶρον τερψιμβρότου ἠελίοιο,
Ταίναρον, ἔνθα τε μῆλα βαθύτριχα βόσκεται αἰεὶ
Ἠελίοιο ἄνακτος, ἔχει δ' ἐπιτερπέα χῶρον.
Οἱ μὲν ἄρ' ἔνθ' ἔθελον νῆα σχεῖν, ἠδ' ἀποβάντες
Φράσσασθαι μέγα θαῦμα, καὶ ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι.

Cruentum spirans, hic autem orauit Phœbus Apollo,
Hic nunc putresce super terram viros pascentem,
Neq. tu vtiq. viuis malum damnum mortalibus
Eris, qui terra multos nutrientis fructum comedētes
Hic sacrificabant perfectas hecatombas,
Neq. tibi mortemq. tristem, neq. Typhœus (hic
Arcebit, neq. chimæra difficilis nominis, sed te vtiq.
Putredine afficiet terra nigra, & excitator Hyperiō.
Sic dixit precādo, huius autem tenebræ oculos obtexerunt.
Hunc autem hic putredine affecit optabilis vis Solis,
Ex quo nunc Pytho vocatur, hi autem regem
Pythium vocant cognomine, quoniam illic
Putredine affecit monstrum vis acuti Solis.
Et tunc vtiq. cognouit sua in mente Phœbus Apollo
Quòd illum fons pulcrifluus decepit.
Iuit.a. ad Delphusam iratus. celeriter autē peruenit,
Stetit autem valde prope ipsam, & illam verbis allocutus est:
Delphusa, non vtiq. futura eras meam mentem decipere,
Locum habēs amabilem profluere pulcrifluam aquā.
Hic iam & mea laus erit, neque tua solius.
Dixit, & ad promōtoriū impulit rex lōgè operās Apollo
Petris perfusis, occultauit autem fluenta.
Ac templum fecit in luco vmbroso
Prope valde fontem pulcrifluum. hic regi
Omnes cognomento Delphusio vota faciunt,
Quoniam Delphusæ sacra pudore affecit fluenta.
Et tunc vtique animo cogitabat Phœbus Apollo,
Quósnam homines sibi in sacris adsciscеret,
Qui sibi ministerium exhibebunt Pytho in saxosa.
Hec igitur in animo agitans vidit in cæruleo ponto
Nauem velocē, in ipsa.a. viri erant, multiq. & boni
Cretenses ex Cnossa Minoia, qui vtique regi
Sacraq. faciunt, & enunciant leges
Phœbi Apollinis aureo ense quodcunque dixerit,
Oracula edens ex lauro è vallibus Parnasi.
Hi quidē ad res gerēdas, ac pecuniarū gratia cū naui nigra
Ad Pylum arenosam Pyligeneosq. homines
Nauigabāt, verùm hic his obuiā iuit Phœbus Apollo,
In ponto.a. impetū fecit corpore Delphini similis
Naui veloci, ac iacebat monstrum magnum graueq.
Horū.a. quicunque in animo excogitaret intelligere
Vndecunque cōmouebat, concutiebat.a. nauis ligna.
Hi.a. silentes in naui sedebant timentes.
Neque hi arma soluebant cauā supra nauem nigrā,
Neque soluebāt velū nauis habentis nigram puppim.
Sed quemadmodū hi à principio insisterent remis,
Sic nauigabant, frequens.a. notus à tergo excitabat
Nauem velocē, primùm.a. præternauigarūt Maleam
Ad Laconicā.a. terram, ex mare coronatam vrbem
Peruenēre, & locum oblectantis homines Solis
Tænarum vbique oues densis velleribus insignes pascuntur semper
Solis regis, habent autem delectabilem locum.
Hi quidem hic volebant nauim sistere, & egressi
Dicere magnum miraculum, ac oculis videre.

Εἰ με-

Εἰ μὲν ἐφ' νηὸς γλαφυρῆς δαπέδοισι πέλωρον,
Ἢ εἰς οἶδμ' ἅλιον πολυίχθυον ἀμφὶς ὀρούσῃ.
Ἀλλ' οὐ πηδαλίοισιν ἐπείθετο νηὸς εὐεργής,
Ἀλλὰ παρὲκ Πελοπόννησον πίειραν ἔχουσα
Ἤϊεν ὁδόν. πνοιῇ δ' ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων
Ῥηϊδίως ἴθυν'. ἡ δὲ πρήσσουσα κέλευθον,
Ἀρήνην ἵκανε καὶ Ἀργυφέην ἐρατεινήν,
Καὶ Θρύον Ἀλφειοῖο πόρον ἐΰκτιμενον αἰπύ,
Καὶ Πύλον ἠμαθόεντα, Πυληγενέας τ' ἀνθρώπους.
Βῆ δὲ παρὰ Κρουνοὺς καὶ Χαλκίδα, καὶ παρὰ Δύμην,
Ἠδὲ παρ' Ἤλιδα δῖαν, ὅθι κρατέουσιν Ἐπειοί·
Εὖτε Φερὰς ἐπέβαλλεν, ἀγαλλομένη Διὸς οὔρῳ·
Καί σφιν ὑπὲκ νεφέων Ἰθάκης τ' ὄρος αἰπὺ πέφαντο,
Δουλίχιόν τε, Σάμη τε καὶ ὑλήεσσα Ζάκυνθος.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Πελοπόννησον παρενίσσετο πᾶσαν,
Καὶ δὴ ἐπεὶ Κρίσσης κατεφαίνετο κόλπος ἀπείρων,
Ὅστε διὲκ Πελοπόννησον πίειραν ἐέργει,
Ἦλθ' ἄνεμος Ζέφυρος μέγας αἴθριος ἐκ Διὸς αἴσης,
Λάβρος, ἐπαιγίζων ἐξ αἰθέρος, ὄφρα τάχιστα
Νηῦς ἀνύσειε θέουσα θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Ἄψορροι δ' ἤπειτα πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε
Ἔπλεον, ἡγεμόνευε δ' ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων.
Ἷξον δ' ἐς Κρίσσην εὐδείελον ἀμπελόεσσαν,
Ἐς λιμέν'. ἡ δ' ἀμάθοισιν ἐχρίμψατο ποντοπόρος νηῦς.
Ἔνθ' ἐκ νηὸς ὄρουσεν ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ἀστέρι εἰδόμενος μέσῳ ἤματι, τοῦ δ' ἀπὸ πολλαὶ
Σπινθαρίδες πωτῶντο, σέλας δ' εἰς οὐρανὸν ἧκεν,
Ἐς δ' ἄδυτον κατέδυσε διὰ τριπόδων ἐριτίμων.
Ἐν δ' ἄρ' ὅγε φλόγα δαῖε, ἐπιφαυσκόμενος τὰ ἃ κῆλα,
Πᾶσαν δὲ Κρίσσην κάτεχεν σέλας· αἱ δ' ὀλόλυξαν
Κρισσαγῶν ἄλοχοι καλλίζωνοί τε θύγατρες.
Φοίβου ὑπὸ ῥιπῆς· μέγα γὰρ δέος εἷλεν ἕκαστον,
Ἔνθεν δ' αὖτ' ἐπὶ νῆα νόημ' ὣς ἆλτο πέτεσθαι,
Ἀνέρι εἰδόμενος αἰζηῷ τε κρατερῷ τε
Πρωθήβῃ, χαίτῃς εἰλυμένος εὐρέας ὤμους·
Καί σφεας φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ ξεῖνοι, τίνες ἐστέ; πόθεν πλεῖθ' ὑγρὰ κέλευθα;
Ἤ τι κατὰ πρῆξιν, ἢ μαψιδίως ἀλάλησθε,
Οἷά τε ληϊστῆρες, ὑπεὶρ ἅλα; τοί τ' ἀλόωνται
Ψυχὰς παρθέμενοι, κακὸν ἀλλοδαποῖσι φέροντες.
Τίφθ' οὕτως ἧσθον τετιηότες, οὐδ' ἐπὶ γαῖαν
Ἐκβῆτ', οὐδὲ καθ' ὅπλα μελαίνης νηὸς ἔθεσθε;
Αὕτη μέν γε δίκη πέλει ἀνδρῶν ἀλφηστάων,
Ὁππότ' ἂν ἐκ πόντοιο ποτὶ χθονὶ νηὶ μελαίνῃ
Ἔλθωσιν καμάτῳ ἀδηκότες, αὐτίκα δέ σφεας
Σίτοιο γλυκεροῖο περὶ φρένας ἵμερος αἱρεῖ.
Ὣς φάτο. καί σφιν θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἔθηκε.
Τὸν καὶ ἀμειβόμενος Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὔδα,
Ξεῖν', ἐπεὶ οὐ μὲν γάρ τι καταθνητοῖσιν ἔοικας,
Οὐ δέμας, οὐδὲ φυήν, ἀλλ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
Οὖλέ τε καὶ μέγα χαῖρε, θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν.
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,
Τίς δῆμος, τίς γαῖα, τίνες βροτοὶ ἐγγεγάασιν;
Ἄλλῃ γὰρ φρονέοντες ἐπεπλέομεν μέγα λαῖτμα,
Εἰς Πύλον ἐκ Κρήτης, ὅθεν γένος εὐχόμεθ' εἶναι.
Νῦν δ' ὧδε ξὺν νηὶ κατήλθομεν οὔτι ἑκόντες,
Νόστου ἱέμενοι, ἄλλην ὁδόν, ἄλλα κέλευθα·
Ἀλλά τις ἀθανάτων δεῦρ' ἤγαγεν οὐκ ἐθέλοντας;

Si manet in nauis caua pauimēto monstrū,
Vel ad vndā marinā multorum pisciū apertè impetū (facies.
Cæterùm non clauis obediebat nauis benè fabricata,
Sed ad Peloponnesum pinguem habens
Pergebat viam, vento.a.rex longè iaculans Apollo
Facilè dirigebat: hæc.a.faciens viam,
Arenam peruenit, ac Argipheam optabilem,
Et Thryum Alphei meatum benè habitatam altum,
Ac Pylum arenosam, Pyligenosq́ homines,
Iuit.a.ad Crunij accolas, & Chalcidem, & ad Dymē,
Et ad Helidam diuam, vbi imperant Epei
Beneq́ feras transijt exultabūda Iouis vēto secundo,
Et illis è nubibus Ithaca mons altus apparebat
Dulichiumq́, Samosq́, ac nemorosa Zacynthus.
Sed quando iam Peloponnesum præterijt omnem,
Ac iam quoniam Crissa apparebat sinus infinitus.
Quiq́ Peloponnesum pinguem separat,
Venit vētus Zephyrus magnus serenus è Iouis cōsilio,
Impetuosus spirans ab æthere, vt celeriter
Nauis perficeret currens maris salsam aquam.
Retrogradi deinde ad ortumq́, solemq́,
Nauigabant: dux.a.erat rex Iouis filius Apollo.
Peruenēre.a.ad Crissā tranquillā vitib. abundantē
Ad portū: arenis.a.appropiquauit ꝑ pōtū meās nauis.
Hic è naui impetum fecit rex longè operans Apollo,
Astro similis medio in die, ab hoc.a.multæ
Scintillæ euolabant, fulgor.a.ad cælum vsq́, venit.
Ad adytum.a.subijt ad tripodas valde venerandos.
Intus autem vtiq́, hic flamma accendit ostentans sua signa.
Totam.a. Crissam occupauit splendor. vlularūt autē
Crissagorum mulieres, beneq́, cinctæ filiæ
Phœbi ab impetu, magnus.n. timor cepit vnūquēq́.
Hinc iterum ad nauem vt mens saltu volabat,
Viro similis, iuueniq́, fortiq́,
Qui sit in prima pubertate coma inuolutus amplos hu-
meros,
Ac illos allocutus verba alata dixit,
O hospites, qui estis? vnde nauigatis humidas vias?
Aut ad rem gerendam, aut temerè vagamini?
Quale latrones super mare vagantur
Animis, (.i.vita) proiectis malum exteris afferentes.
Quid ita sedetis stupidi, neq́, in terram
Descendistis, neq́, arma nigra nauis deposuistis?
Hic enim mos est hominum industriorum,
Vbi ex ponto ad terram cum naui nigra
Peruenerint labore defessi, statim autem ipsos
Cibi dulcis mentem desiderium capit.
Sic dixit: at illis audaciam in pectoribus immisit.
Cui & respondens Cretensium dux, è contrà dixit,
Hospes, quoniā nō quidē mortalib. similis videris,
Neq́, corpore, neq́, indole, verùm immortalibus Dijs,
Salueq́, & valde gaude: Dei autē tibi felicia dent,
Et mihi hoc dic verum, vt rectè sciam,
Quis populus, qua terra, qui homines te genuerunt?
Aliud.n.cogitantes nauigabamus magnam vndam,
Ad Pylum ex Creta, vnde genus gloriamur esse.
Nunc autem hic cum naui venimus non volentes,
Reditus cupientes aliam viam, alia itinera.
Sed quis mortalium huc duxit nolentes?

Τοὺς δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ξεῖνοι τοὶ Κνωσὸν πολυδένδρεον ἀμφινέμεσθε
Τὸ πρὶν, ἀτὰρ νῦν οὐκέθ' ὑπότροποι αὖθις ἔσεσθε,
Ἔς τε πόλιν ἐρατὴν καὶ δώματα καλὰ ἕκαστος,
Ἔς τε φίλας ἀλόχους. ἀλλ' ἐνθάδε πίονα νηὸν
Ἕξετ' ἐμὸν, πολλοῖσι τετιμένον ἀνθρώποισιν.
Εἰμὶ δ' ἐγὼ Διὸς υἱὸς, Ἀπόλλων δ' εὔχομαι εἶναι.
Ὑμέας δ' ἤγαγον ἐνθάδ' ὑπὲρ μέγα λαῖτμα θαλάσ-
Οὔτι κακὰ φρονέων, ἀλλ' ἐνθάδε πίονα νηὸν (σης,
Ἕξετ' ἐμὸν, πᾶσιν μάλα τίμιον ἀνθρώποισι·
Βουλάς τ' ἀθανάτων εἰδήσετε, τῶν ἰότητι
Αἰεὶ τιμήσεσθε διαμπερὲς ἤματα πάντα.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω, πείθεσθε τάχιστα·
Ἱστία μὲν πρῶτον κάθετον, λύσαντε βοείας·
Νῆα δ' ἔπειτα θοὴν ἐπὶ ἠπείρου ἐρύσασθε,
Ἐκ δὲ κτήματ' ἕλεσθε καὶ ἔντεα νηὸς ἐΐσης.
Καὶ βωμὸν ποιήσατ' ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης,
Πὺρ ἐπικαίοντες, ἐπί τ' ἄλφιτα λευκὰ θύοντες·
Εὔχεσθε δ' ἔπειτα περιστάμενοι περὶ βωμόν.
Ὡς μὲν ἐγὼ τὸ πρῶτον ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ
Εἰδόμενος δελφῖνι θοῆς ἐπὶ νηὸς ὄρουσα,
Ὣς ἐμοὶ εὔχεσθαι Δελφινίῳ· αὐτὰρ ὁ βωμὸς
Αὐτὸς Δέλφειος καὶ ἐπόψιος ἔσσεται αἰεί.
Δειπνῆσαί τ' ἄρ' ἔπειτα θοῇ παρὰ νηὶ μελαίνῃ,
Καὶ σπεῖσαι μακάρεσσι θεοῖς οἳ ὄλυμπον ἔχουσι.
Αὐτὰρ ἐπὴν σίτοιο μελίφρονος ἐξ ἔρον ἧσθε,
Ἔρχεσθαί θ' ἅμ' ἐμοὶ, καὶ ἰηπαιήον' ἀείδειν,
Εἰσόκε χῶρον ἵκησθον ἵν' ἕξετε πίονα νηόν.
Ὣς ἔφατ'. οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο,
Ἱστία μὲν πρῶτον κάθεσαν, λῦσαν δὲ βοείας·
Ἱστὸν δ' ἱστοδόκῃ πέλασαν προτόνοισιν ὑφέντες.
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βαῖνον ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης·
Ἐκ δ' ἁλὸς ἤπειρόνδε θοὴν ἀνὰ νῆ' ἐρύσαντο
Ὑψοῦ ἐπὶ ψαμάθοις, παρὰ δ' ἕρματα μακρὰ τάνυσ-
Καὶ βωμὸν ποίησαν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης, (σαν
Πὺρ δ' ἐπικαίοντες, ἐπί τ' ἄλφιτα λευκὰ θύοντες,
Εὔχονθ' ὡς ἐκέλευε, περιστάμενοι περὶ βωμόν.
Δόρπον ἔπειθ' εἵλοντο θοῇ παρὰ νηὶ μελαίνῃ
Καὶ σπεῖσαν μακάρεσσι θεοῖς οἳ ὄλυμπον ἔχουσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Βάν ῥ' ἴμεν· ἦρχε δ' ἄρα σφιν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων,
Φόρμιγγ' ἐν χείρεσσιν ἔχων, ἐρατὸν κιθαρίζων,
Καλὰ καὶ ὕψι βιβάς. οἱ δὲ φρίσσοντες ἕποντο
Κρῆτες πρὸς Πυθὼ, καὶ ἰηπαιήον' ἄειδον,
Οἷοί τε Κρητῶν παιήονες, οἷσί τε μοῦσα
Ἐν στήθεσσιν ἔθηκε θεὰ μελίγηρυν ἀοιδήν.
Ἄκμητοι δὲ λόφον προσέβαν ποσὶν, αἶψα δ' ἵκοντο
Παρνησὸν καὶ χῶρον ἐπήρατον, ἔνθ' ἄρ' ἔμελλεν
Οἰκήσειν πολλοῖσι τετιμένος ἀνθρώποισι·
Δεῖξε δ' ἄγων αὐτοῖς δάπεδον καὶ πίονα νηόν.
Τῶν δ' ὠρίνετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι,
Τὸν καὶ ἀνειρόμενος Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὔδα,
Ὦ ἄν', ἐπεὶ δὴ τῆλε φίλων καὶ πατρίδος αἴης
Ἤγαγες, (οὕτω που τῷ σῷ φίλον ἔπλετο θυμῷ)
Πῶς καὶ νῦν βιόμεσθα, τό σε φράζεσθαι ἄνωγμεν.
Οὔτε τρυγηφόρος ἥδε γ' ἐπήρατος, οὔτ' εὐλείμων,
Ὥς τ' ἀπό τ' εὖ ζώειν καὶ ἅμ' ἀνθρώποισιν ὀπηδεῖν.
Τοὺς δ' ἐπιμειδήσας προσέφη Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων.

His respondens, dixit à longè operans Apollo,
Hospites, qui Cnossum nemorosam incolebatis
Antea, sed nunc non amplius reduces iterum eritis,
Ad vrbḗq; amabilē, & ad domos pulcras vnusquisq;,
Ad charasq; vxores. sed hîc optimum templum
Habebitis meum, multis honoratis hominibus.
Sum autem ego Iouis filius, Apolloq; glorior esse.
Vos autem duxi huc super magnam vndam maris,
Non mala sentiens, sed hîc optimum templum
Habebitis meum, omnibus valde honoratū hominib.
Cōsiliaq; immortalium cognoscetis, horum volūtate
Semper honorabitis omnino totos dies.
Sed agitè, vt ego dicam, parete celerrimè
Vela quidem primùm dimittite solutis retinaculis,
Nauem postea velocem in continentem trahite,
Et res efferte, & arma ex naui æquali,
Et aram facite in littore maris,
Ignem incēdentes, posteaq; farinas albas immolātes,
Precamini posteà adstantes circum aram,
Sicut quidem ego primùm in æreo ponto
Assimilatus Delphino velocē ad nauem impetū feci,
Sic me precamini Delphinum, sed ara
Ipsa Delphia & visenda erit semper.
Cœnate postea celerem apud nauem nigram,
Et libate beatis Dijs, qui cœlum incolunt.
Sed postquam cibi dulcis amorem exemeritis,
Venite simul mecum, & Iopaana canite,
Vsq; dū ad locū pueneritis, vt habeatis pingue tēplū.
Sic fatus est, hi autem illum valde timuerunt & paruerunt,
Vela quidē primū demiserunt, soluerūtq; retinacula,
Malū.a. mali receptaculo admouerūt rudētib. sūmis-
Egrediebantur autem & ipsi in littore maris. (sis.
Ex mari.a. ad cōtinentem velocē nauim attraxerūt,
Altè super arenas, phalangia longa extenderunt,
Et aram fecerunt in littore maris:
Ignē.a. accēdentes, superq; farinas albas immolantes
Vota faciebant vt iusserat astantes apud aram.
Cœnā postea sumpserunt velocē apud nauem nigrā,
Et libarunt beatis Dijs, qui Olympum habitant.
Sed postquam potus & cibi amorem exemerunt,
In viā se dederūt, dux.a. erat illis rex Iouis fili⁹ Apollo.
Citharā p̄ manib. habēs mira ratione cithara ludens
Pulcrè ac sublimiter, hi.a. stupescentes sequebantur
Cretenses ad Pythum, & Iopæana canebant.
Vt sunt Cretensium paanes, quibusq; Musa
In pectoribus imposuit Dea suauem cantionem.
Indefessi.a. collē ascenderunt pedibus, citò.a. venerūt
Ad Parnasum, & locū optabilē, vbi vtiq; futur⁹ erat
Habitaturus, à multis honore habitus hominibus.
Ostendit autem ducens hic solum ac pingue templū.
Horum autē excitabatur animus in pectorib. charis.
Quorū cùm interrogasset Cretēsiū dux è cōtrà dixit,
O rex, quoniam longè ab amicis & à patria terra
Duxisti, (sic vtiq; tuo charum fuit animo,)
Quorū pacto & nūc viuemus, & hoc dicere iubem⁹,
Neq; vua ferax hæc amabilis, neq; pratorum copiosa,
Ita vt ex hac benè viuamus, simulq; homines sequi.
His autem subridens dixit Iouis filius Apollo,

Νήπιοι

Νήπιοι ἄνθρωποι, δυστλήμονες, οἳ μελεδῶνας
Βούλεσθ' ἀργαλέους τε πόνους καὶ στείνεα θυμῷ,
Ῥηΐδιον ἔπος ὔμμ' ἐρέω, καὶ ἐπὶ φρεσὶ θήσω·
Δεξιτερῇ μάλ' ἕκαστος ἔχων ἐν χειρὶ μάχαιραν
Σφάζειν αἰεὶ μῆλα. τὰ δ' ἄφθονα πάντα παρέσται,
Ὅσσα ἐμοίγ' ἀγάγωσι περικλυτὰ φῦλ' ἀνθρώπων.
Νηὸν τε προφυλάχθε, δέδεχθε δὲ φῦλ' ἀνθρώπων
Ἐνθάδ' ἀγειρομένων, καὶ ἐμὴν ἰθύντε μάλιστα.
Ἠέ τι τηΰσιον ἔπος ἔσσεται ἠέ τι ἔργον,
Ὕβρις θ' ἣ θέμις ἐστὶ καταθνητῶν ἀνθρώπων.
Ἄλλοι ἔπειθ' ὑμῖν σημάντορες ἄνδρες ἔσονται,
Τῶν ὑπ' ἀναγκαίῃ δεδμήσεσθ' ἤματα πάντα.
Εἴρηταί τοι πάντα· σὺ δὲ φρεσὶ σῇσι φύλαξαι.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε Διὸς καὶ Λητοῦς υἱέ,
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

ΕΙΣ ΕΡΜΗΝ.

Ἑρμῆν ὕμνει Μοῦσα Διὸς καὶ Μαιάδος υἱὸν
Κυλλήνης μεδέοντα καὶ Ἀρκαδίης πολυμήλου,
Ἄγγελον ἀθανάτων ἐριούνιον, ὃν τέκε Μαῖα
Νύμφη ἐϋπλόκαμος, Διὸς ἐν φιλότητι μιγεῖσα,
Αἰδοίη· μακάρων δὲ θεῶν ἠλεύαθ' ὅμιλον,
Ἄντρον ἔσω ναίουσα παλίσκιον· ἔνθα Κρονίων
Νύμφῃ ἐϋπλοκάμῳ μισγέσκετο νυκτὸς ἀμολγῷ,
Ὄφρα κατὰ γλυκὺς ὕπνος ἔχοι λευκώλενον Ἥρην,
Λήθων ἀθανάτους τε θεοὺς θνητούς τ' ἀνθρώπους.
Ἀλλ' ὅτε δὴ μεγάλοιο Διὸς νόος ἐξετελεῖτο,
Τῇ δ' ἤδη δέκατος μεὶς οὐρανῷ ἐστήρικτο,
Εἴς τε φόως ἄγαγεν, ἀρίσημά τε ἔργα τέτυκτο,
Καὶ τότ' ἐγείνατο παῖδα πολύτροπον, αἱμυλομήτην,
Ληϊστῆρ', ἐλατῆρα βοῶν, ἡγήτορ' ὀνείρων,
Νυκτὸς ὀπωπητῆρα, πυληδόκον, ὃς τάχ' ἔμελλεν
Ἀμφανέειν κλυτὰ ἔργα μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν.
Ἠῷος γεγονὼς μέσῳ ἤματι ἐγκιθάριζεν,
Ἑσπέριος βοῦς κλέψεν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος,
Τετράδι τῇ προτέρῃ τῇ μιν τέκε πότνια Μαῖα.
Ὃς καὶ ἐπειδὴ μητρὸς ἀπ' ἀθανάτων θόρε γυίων,
Οὐκέτι δηρὸν ἔκειτο μένων ἱερῷ ἐνὶ λίκνῳ,
Ἀλλ' ὅγ' ἀναΐξας ζήτει βόας Ἀπόλλωνος,
Οὐδὸν ὑπερβαίνων ὑψηρεφέος ἄντροιο.
Ἔνθα χέλυν εὑρὼν, ἐκτήσατο μυρίον ὄλβον.
Ἑρμῆς τοι πρώτιστα χέλυν τεκτήνατ' ἀοιδόν,
Ἥ ῥά οἱ ἀντεβόλησεν ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσι,
Βοσκομένη προπάροιθε δόμων ἐριθηλέα ποίην,
Σαῦλα ποσὶν βαίνουσα. Διὸς δ' ἐριούνιος υἱὸς
Ἀθρήσας ἐγέλασσε, καὶ αὐτίκα μῦθον ἔειπε.
Σύμβολον ἤδη μοι μέγ' ὀνήσιμον οὐκ ὀνοτάζω.
Χαῖρε φυὴν ἐρόεσσα, χοροιτύπε, δαιτὸς ἑταίρη
Ἀσπασίη προφανεῖσα. πόθεν τόδε καλὸν ἄθυρμα,
Αἰόλον ὄστρακον ἔσσι χέλυς ὄρεσι ζώουσα;
Ἀλλ' οἴσω σ' εἰς δῶμα λαβών· ὄφελός τί μοι ἔσσῃ,
Οὐδ' ἀποτιμήσω· σὺ δέ με πρώτιστον ὀνήσεις.
Οἴκοι βέλτερον εἶναι, ἐπεὶ βλαβερὸν τὸ θύρηφι.
Ἦ γὰρ ἐπηλυσίης πολυπήμονος ἔσσεαι αἰχμα
Ζώουσ'. ἢν δὲ θάνῃς, τότε ἂν μάλα καλὸν ἀείδοις.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ χερσὶν ἅμ' ἀμφοτέρῃσιν ἀείρας,
Ἂψ εἴσω κίε δῶμα φέρων ἐρατεινὸν ἄθυρμα.
Ἔνθ' ἀναπηλήσας γλυφάνῳ πολιοῖο σιδήρου

Insipientes homines, ærumnosi, qui curas
Vultis difficilesq; dolores, ac gemitus in animo,
Facile verbum vobis dicam, ac in mentem ponam:
Dextra valde vnusquisq; habens in manu macharã
Iugulare semper oues, hac.a. affluenter omnia erunt.
Quacunq; mihi duxerint inclyta gentes hominum.
Templum custodite, suscipite autem gẽtes hominum
Hic congregatas, & meum consilium maximè,
Siue quid incassum verbum erit, siue quid opus,
Iniuriaq; , qua fas est contra mortales homines.
Alij deinde vobis significatores viri erunt,
Quorũ ex necessitate domiti eritis dieb. in omnibus.
Dicta sunt tibi omnia, tu autem in mente tua serua.
Et tu quidem sic salue Iouis ac Latonæ fili.
Verùm ego & tui & alterius memor ero cantionis.

IN MERCVRIVM.

Mercurium lauda Musa Iouis ac Maiæ filium,
In Cyllenes regnantem, & Arcadys pecoribus abundantem, (Maia
Nuncium immortalium quàm vtilem, quem peperit
Nympha pulcricoma, cum Ioue amore mixta
Veneranda, beatorũ.a. deorũ subduxit se è cõmercio
Antrum intus habitans vmbrosum, vbi Saturnius
Cũ Nympha pulcricoma miscebatur noctis in medio
Cùm dulcis somnus haberet albicubitam Iunonem,
Latens immortalesq; Deos, mortalesq; homines.
Verùm cùm magni Iouis mens perficiebatur,
Huic iam decimus mensis in cælo firmatus erat,
Inq; lucem duxit, insigniaq; opera erant:
Et tunc genuit filium vafrum, & blandiloquum,
Prædonem, abactorem boum, ducem somniorum,
Noctis spectatorem ianitorẽ, qui statim futurus erat,
Ostendere inclyta opera cum immortalibus Dijs.
Manè natus in medio die citharam pulsabat, (linis,
Vespertinus boues furatus est procul iaculantis Apol-
Quarta prima qua illum peperit veneranda Maia,
Qui & quoniã ab matris immortalib. saliȷt mẽbris,
Non amplius diu iacebat manens sacra in cuna.
Verùm, hic surgens quærebat boues Apollinis,
Solum transgrediens prærupti antri.
Vbi testudine inuenta possedit infinitas opes,
Mercurius vtiq; primum testudinem fabricatus est
Quæ vtiq; illi occurrit in auleis ianuis, (canoram,
Se pascens ante domos ex valdè florida herba,
Tarda pedibus incedens: Iouis aũt quàm vtilis filius
Conspicatus risit, & statim verbum dixit,
Signum nunc mihi valde vtile, haud vilipendo.
Salue natura amabilis, chorifica conuiuij socia,
Fausta quæ apparuisti, vnde hic pulcer ludus,
Varium Ostracum es testudo in montibus viuens?
Sed feram te in domum acceptam. vtilitas quædam mihi eris,
Neq; inhonorabo: tu autem me primùm iuuabis.
Domi melius est esse, quoniam noxium quod foris.
Certè enim pharmaco multinoxio es telum
Viuens: si verò moriare, tunc vtiq; pulcriùs caneres.
Sic vtiq; dixit, & manib. simul ambab. eleuatis,
Continuò introibat domum, ferens amabile ludicrũ:
Vbi scalpens scalpro cani ferri

Αἰῶν' ἐξετόρησεν ὀρεσκῴοιο χελώνης.
Ὡς δ' ὁπότ' ὠκὺ νόημα διὰ στέρνοιο περήσῃ
Ἀνέρος, ὅν τε θαμιναὶ ἐπιστρωφῶσι μέριμναι,
Αἴ ὅτε δινηθῶσιν ἀπ' ὀφθαλμῶν ἀμαρυγαί,
Ὣς ἅμ' ἔπος τε καὶ ἔργον ἐμήδετο κύδιμος Ἑρμῆς.
Πῆξε δ' ἄρ' ἐν μέτροισι ταμὼν δόνακας καλάμοιο,
Πειρήνας διὰ νῶτα διὰ ῥινοῖο χελώνης.
Ἀμφὶ δὲ δέρμα τάνυσσε βοὸς πραπίδεσσιν ἑῇσι,
Καὶ πήχεις ἐνέθηκ', ἐπὶ δὲ ζυγὸν ἤραρεν ἀμφοῖν·
Ἑπτὰ δὲ συμφώνους οἴων ἐτανύσσατο χορδάς.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεῦξε, φέρων ἐρατεινὸν ἄθυρμα,
Πλήκτρῳ ἐπειρήτιζε κατὰ μέρος· ἣ δ' ὑπὸ χειρὸς
Σμερδαλέον κονάβησε· θεὸς δ' ὑπὸ καλὸν ἄειδεν
Ἐξ αὐτοσχεδίης πειρώμενος, ἠΰτε κοῦροι
Ἡβηταὶ θαλίῃσι παραιβόλα κερτομέουσιν
Ἀμφὶ Δία Κρονίδην καὶ Μαιάδα καλλιπέδιλον.
Ὃν πάρος ὠρίζεσκον ἑταιρείῃ φιλότητι,
Ἥν τ' αὐτοῦ γενεὴν, ὄνομα κλυτὸν ἐξονομάζων,
Ἀμφιπόλους τε γέραιρε καὶ ἀγλαὰ δώματα νύμφης,
Καὶ τρίποδας κατὰ οἶκον ἐπηετανούς τε λέβητας.
Καὶ τὰ μὲν οὖν ἤειδε, τὰ δὲ φρεσὶν ἄλλα μενοίνα.
Καὶ τὴν μὲν κατέθηκε φέρων ἱερῷ ἐνὶ λίκνῳ
Φόρμιγγα γλαφυρήν· ὁ δ' ἄρα κρειῶν ἐρατίζων,
Ἆλτο κατὰ σκοπιὴν εὐώδεος ἐκ μεγάροιο,
Ὁρμαίνων δόλον αἰπὺν ἐνὶ φρεσὶν, οἷά τε φῶτες
Φηληταὶ διέπουσι μελαίνης νυκτὸς ἐν ὥρῃ.
Ἠέλιος μὲν ἔδυνε κατὰ χθονὸς Ὠκεανόνδε
Αὐτοῖσίν θ' ἵπποισι καὶ ἅρμασιν· αὐτὰρ ἄρ' Ἑρμῆς
Πιερίης ἀφίκανε θέων ὄρεα σκιόεντα,
Ἔνθα θεῶν μακάρων βόες ἄμβροτοι αὖλιν ἔχεσκον,
Βοσκόμεναι λειμῶνας ἀκηρασίους ἐρατεινούς.
Τῶν τότε Μαιάδος υἱὸς ἐΰσκοπος Ἀργειφόντης
Πεντήκοντ' ἀγέλης ἀπετάμνετο βοῦς ἐριμύκους.
Πλανοδίας δ' ἤλαυνε διὰ ψαμαθώδεα χῶρον,
Ἴχνι' ἀποστρέψας. δολίης δ' οὐ λήθετο τέχνης,
Ἀντία ποιήσας ὁπλὰς τὰς πρόσθεν, ὄπισθεν,
Τὰς δ' ὄπιθεν, πρόσθεν. κατὰ δ' ἔμπαλιν αὐτὸς ἔβαι-
νεν.
Σάνδαλα δ' αὐτίκ' ἔριψεν ἐπὶ ψαμάθοις ἁλίῃσιν,
Ἄφρασ' ἠδ' ἀνόητα διέπλεκε θαυματὰ ἔργα,
Συμμίσγων μυρίκας καὶ μυρσινοειδέας ὄζους.
Τῶν τότε συνδήσας νεοθηλέος ἄγκαλον ὕλης,
Ἀβλαβέως ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο σάνδαλα κοῦφα
Αὐτοῖσιν πετάλοισι, τὰ κύδιμος Ἀργειφόντης
Ἔσπασε Πιερίηθεν ὁδοιπορίην ἀλεείνων,
Οἷά τ' ἐπειγόμενος δολιχὴν ὁδὸν, αὐτοτροπήσας.
Τὸν δὲ γέρων ἐνόησε δέμων ἀνθοῦσαν ἀλωὴν
Ἱέμενον πεδίονδε δι' Ὀγχηστὸν λεχεποίην·
Τὸν πρότερος προσέφη Μαίης ἐρικυδέος υἱός,
Ὦ γέρον, ὅς τε φυτὰ σκάπτεις ἐπικαμπύλος ὤμους,
Ἦ πολὺ οἰνήσεις εὖτ' ἂν τάδε πάντα φέρησι.
Καί τε ἰδὼν μὴ ἰδὼν εἶναι, καὶ κωφὸς, ἀκούσας,
Καὶ σιγᾶν ὅτε μή τι καταβλάπτῃ τὸ σὸν αὐτοῦ.
Τόσσον φὰς συνέσευε βοῶν ἴφθιμα κάρηνα.
Πολλὰ δ' ὄρη σκιόεντα καὶ αὐλῶνας κελαδεινοὺς,
Καὶ πεδί', ἀνθεμόεντα διήλασε κύδιμος Ἑρμῆς.
Ὀρφναίη δ' ἐπίκουρος ἐπαύετο δαιμονίη νὺξ
Ἡ πλείων, τάχα δ' ὄρθρος ἐγίγνετο δημιοεργός·
Ἡ δὲ νέον σκοπιὴν προσεβήσατο δῖα Σελήνη

Vitam eripuit montana testudinis.
Vt aũt quando celere consilium per pectus transibit
Viri, quem frequentes versant curæ,
Quæ quando voluerentur ab oculis flammæ:
Sic simul verbũq; ac opus consulebat inclytus Merc.
Fixit vtiq; in mensuris sectis arundinibus calami,
Protensis per dorsa in pellem testudinis.
Circa autem pellem extendit bouis consilijs suis,
Ac cubitos imposuit, iugum aũt aptauit ambobus:
Septem autem concinnas ouium extendit chordas.
Verùm postquã construxit ferens amabile ludicrum,
Plectro commouebat partim: hæc autem à manu
Grauiter insonuit, Deus autem pulcrè canebat
Ab extemporaneo conatus veluti pueri
Florida ætatis in conuiuijs mutua conuiciant
De Ioue Saturnio, & Maia pulcra habente calciamẽ-
Quem antea obtrectabant scortali genitura, (ta,
Suamq; ipsius nationem nomen inclytum nominans.
Et famulosq; celebrauit, & pclaras domos Nymphæ,
Ac tripodas per domum, durabilesq; lebetes,
Et hæc quidem sciuit, hæc autem in mente cupiebat,
Et hanc quidem deposuit ferens sacra in cuna
Lyram cauam: hic autem carnes cupiens,
Saliјt ad speculam odorifera ex domo
Moliens dolũ altum in mente, quemadmodũ homi-
Insidiatores agitant obscura noctis in hora, (nes
Sol quidem occidebat in terram ad Oceanum
Cum ipsisq; equis ac curribus, verùm Mercurius
Pieriã peruenit currens montes vmbrosos,
Vbi Deorum beatorum boues immortales stabulum
Depascentes prata intonsa optabilia. (habebant,
Horum tunc Maiæ filius benè attentus Argicida,
Quinquaginta gregis segregauit boues valde mugiẽ-
Vagas autem agitabat per arenosum locum, (tes.
Vestigijs reflexis, dolosæ autem non oblitus est artis.
Contrario modo faciens vngulas priores posteriores,
Verùm posteriores priores, contrario autem modo &
ipse incedebat.
Sandala autem statim eiecit ad arenas marinas,
Indicibilia & inexcogitabilia cõplicabat mirabilia
Cõmiscẽs myricas, & myricis similes ramos, (opera,
Ex his tunc colligato nuper florentis fasciculo sylua
Absq; damno sub pedibus ligauit sandala leuia
Cum ipsis folijs, quæ inclytus Argicida
Auulsit à Pieria iter declinans,
Tanquam properans longam viam in procinctu vt.
Hũc a. senex cognouit domorũ splẽdidũ viridariũ
Petentem ad campum per Ochestum herbosum,
Quem prior allocutus est Maiæ inclytæ filius,
O senex, quiq; plantas effodis incuruus humeris,
Certè multũ via cõfeceris, quãdo hæc oĩa fructũ tule-
Atq; videns non videns esse, & surdus audiẽs, (rint,
Et tacere, quando non quid nocuerit tuum ipsius.
Tantum locutus concussit boum fortia capita:
Multos autem montes vmbrosos, & valles sonoras,
Et campos optabiles transijt inclytus Mercurius,
Obscura autem adiutrix cessabat diuina nox
Plurima, fortè a aurora fiebat populos ad opera exci-
Nuper aũt in speculum prodijt diuina Luna (tans,

Πάλλαντος θυγάτηρ Μεγαμηδείαο ἄνακτος,
Τῆμος ἐπ' Ἀλφειὸν ποταμὸν Διὸς ἄλκιμος υἱὸς
Φοίβου Ἀπόλλωνος βοῦς ἤλασεν εὐρυμετώπους.
Ἀδμῆτες δ' ἵκανον ἐς αὔλιον ὑψιμέλαθρον,
Καὶ λινοὺς προπάροιθεν ἀριπρεπέος λειμῶνος.
Ἔνθ' ἐπεὶ οὖν βοτάνης ἐπεφόρβει βοῦς ἐριμύκους,
Καὶ τὰς μὲν συνέλασσεν ἐς αὔλιον ἀθρόας οὔσας,
Λωτὸν ἐρεπτομένας ἠδ' ἑρσήεντα κύπειρον.
Σὺν δ' ἐφόρει ξύλα πολλὰ, πυρὸς δ' ἐπεμαίετο τέχνην.
Δάφνης ἀγλαὸν ὄζον ἑλὼν, ἐπέλεψε σιδήρῳ
Ἄρμενον ἐν παλάμῃ· ἀνὰ δ' ἄμπνυτο θερμὸς ἀϋτμή·
Ἑρμῆς τοι πρώτιστα πυρήϊα πῦρ τ' ἀνέδωκε.
Πολλὰ δὲ κάγκανα κᾶλα κατ' οὐδαίῳ ἐνὶ βόθρῳ
Οὖλα λαβὼν ἐπέθηκεν ἐπηετανά. λάμπετο δὲ φλὸξ
Τηλόσε φῦζαν ἱεῖσα πυρὸς μέγα δαιομένοιο.
Ὄφρα δὲ πῦρ ἀνέκαιε βίη κλυτοῦ Ἡφαίστοιο,
Τόφρα δ' ὑποβρυχίας ἕλικας βοῦς εἷλκε θύραζε
Δοιὰς ἄγχι πυρός· δύναμις δέ οἱ ἔπλετο πολλή.
Ἀμφοτέρας δ' ἐπὶ νῶτα χαμαὶ βάλε φυσιοώσας,
Ἐγκλίνων δ' ἐκύλινδε δι' αἰῶνάς τε τορήσας.
Ἔργῳ δ' ἔργον ὄπαζε ταμὼν κρέα πίονι δημῷ.
Ὤπτα δ' ἀμφ' ὀβελοῖσι πεπαρμένα δουρατέοισι,
Σάρκας ὁμοῦ καὶ νῶτα γεράσμια, καὶ μέλαν αἷμα
Ἐργμένον ἐν χολάδεσσι· τὰ δ' αὐτοῦ κεῖτ' ἐπὶ χώρης·
Ῥινοὺς δ' ἐξετάνυσσε καταστυφέλῳ ἐνὶ πέτρῃ.
Ὡς ἔτι νῦν τὰ μέτ' ἄσσα πολυχρόνιοι πεφύασι,
Δηρὸν δὴ μετὰ ταῦτα καὶ ἄκριτον. αὐτὰρ ἔπειτα
Ἑρμῆς χαρμοφρῶν εἰρύσατο πίονα ἔργα
Λείῳ ἐπὶ πλαταμῶνι, καὶ ἔσχισε δώδεκα μοίρας
Κληροπαλεῖς· τέλεον δὲ γέρας προσέθηκεν ἑκάστῃ.
Ἔνθ' ὁσίης κρεάων ἠράσσατο κύδιμος Ἑρμῆς.
Ὀδμὴ γάρ μιν ἔτειρε καὶ ἀθάνατόν περ ἐόντα
Ἡδεῖ', ἀλλ' οὐδ' ὥς οἱ ἐπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Καί τε μάλ' ἱμείροντι πέρην' ἱερῆς κατὰ δειρῆς·
Ἀλλὰ τὰ μὲν κατέθηκεν ἐς αὔλιον ὑψιμέλαθρον
Δημὸν καὶ κρέα πολλά. μετήορα δ' αἶψ' ἀνάειρε,
Σῆμα νέης φωνῆς· ἐπὶ δὲ ξύλα κάγκαν' ἀείρας,
Οὐλόποδ' οὐλοκάρηνα πυρὸς κατεδάμνατ' ἀϋτμῇ.
Αὐτὰρ ἐπεί τοι πάντα κατὰ χρέος ἤνυσε δαίμων,
Σάνδαλα μὲν προέηκεν ἐς Ἀλφειὸν βαθυδίνην·
Ἀνθρακιὴν δ' ἐμάρανε, κόνιν δ' ἀμάθυνε μέλαιναν
Παννύχιος· καλὸν δὲ φόως ἐπέλαμπε Σελήνης.
Κυλλήνης δ' αἶψ' αὖτις ἀφίκετο δῖα κάρηνα
Ὄρθριος, οὐδέ τις οἱ δολιχῆς ὁδοῦ ἀντεβόλησεν
Οὔτε θεῶν μακάρων, οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων.
Οὐδὲ κύνες λελάκοντο. Διὸς δ' ἐριούνιος Ἑρμῆς
Δοχμωθεὶς μεγάροιο διὰ κλήϊθρον ἔδυνεν,
Αὔρῃ ὀπωρινῇ ἐναλίγκιος, ἠΰτ' ὀμίχλη.
Ἰθύσας δ' ἄντρου ἐξίκετο πίονα νηὸν,
Ἦκα ποσὶ προβιβῶν· οὐ γὰρ κτύπεν ὥσπερ ἐπ' οὔδει.
Ἐσσυμένως δ' ἄρα λίκνον ἐπῴχετο κύδιμος Ἑρμῆς,
Σπάργανον ἀμφ' ὤμοις εἰλυμένος ἠΰτε τέκνον
Νήπιον, ἐν παλάμῃσι παρ' ἰγνύσι λαῖφος ἀθύρων
Κεῖτο, χέλυν ἐρατὴν ἐπ' ἀριστερὰ χειρὸς ἐέργων.
Μητέρα δ' οὐκ ἄρ' ἔληθε θεὰν θεὸς, εἶπέ τε μῦθον,
Τίπτε σὺ ποικιλομῆτα, πόθεν τάδε νυκτὸς ἐν ὥρῃ
Ἔρχῃ ἀναιδείην ἐπιειμένε; νῦν σε μάλ' οἴω

Pallantis filia Megamidæ regis.
Tunc in Alpheum amnem Iouis potens filius
Phœbi Apollinis boues agitauit lati frontes.
Indomitæ autem peruenêre ad stabulum altum,
Et lacus ante valde decori prati, (entes,
Vbi deinde ex bona herba pauit boues valde mugi-
Et has quidem simul ego ad stabulum congregatas
Lotum comedentes & roscidum cyperum.
Simul autem ferebat ligna multa, ignis autẽ inquirebat artem
Lauri clarum ramum acceptum, attenuauit ferro
Aptum palmæ, circùm autẽ spirabat calidus vapor:
Mercurius vtiq; primum focum ignemq; protulit.
Multa autem sicca ligna in humili fouea
Densa accipiens imposuit, longa emicabat aũt flãma
Procul crepitum mittens ignis valde comburentis.
Quousq; autẽ ignem comburebat vi inclyti Vulcani,
Eousq; mugientes flexipedes boues traxit foras
Duas prope ignem, vis autem illi erat multa.
Ambas autem in terga humi eiecit spirantes.
Inclinans aũt voluebat lõgo tempore perterebratas.
Opus aũt operi præbebat incidens carnes crassa pin-
Assabat autem verubus infixas ligneis (guedine.
Carnes simul ac terga venerabilia, et nigrũ sanguinẽ
Detentũ in intestinis, hæc.n. hic iacebãt super terram.
Pelles autem extendit super asperam petram.
Sicut adhuc nunc secta multi temporis genita fuêre,
Diu vtiq; postea ac temerè, verùm deinde
Mercurius gaudium ferens traxit pinguia opera
Leni in loco plano, & scidit duodecim partes
Sorte distribuẽdas, pfectũ.n. honore addidit vnicuiq;
Vbi sacrã (partẽ) carniũ optauit inclytus Mercurius.
Odor.n. illum affligebat, & quamuis immortalis erat
Nouerat, verũ neq; sic illi obediebat anim⁹ superbus.
Et valde cupienti transijt per sacrum collum.
Sed hæc quidem deposuit ad stabulũ altum (stulit,
Pinguedinẽ, & carnes multas, arrepta.n. statim su-
Signum nouæ vocis, adhæc aũt ligna sicca arripiens,
Integros pedes, integraq; capita ignis prorsus cõsumpsit vapore.
Sed postquam vtiq; omnia ritè perfecit Deus, (bẽtẽ
Sandala qdẽ piecit in Alpheũ pfundas vortices ha-
Ignẽ aũt obscurauit, puluerẽ aũt arenam redegit ni-
Tota nocte: pulcra aũt lux splendebat Luna, (gram
Cyllenes autem rursus adijt diuos vertices (factus,
Matutinus, neq; aliquis illi in lõgã viam fuit obuius
Neq; Deorum beatorum, neq; mortalium hominum,
Neq; canes latrarunt. Iouis aũt quam vtilis Mercu-
Incuruatus domus per ianuam ingressus est, (rius
Auræ autumnali similis veluti caligo.
Rectà verò antri peruenit pingue templum,
Tacitè pedib. incedens, neq; enim strepebat vt in solo.
Festinanter aũt ad cunam iuit inclytus Mercurius.
Fascia circa humeros inuolutus veluti natus
Infans, in palmis circa poplitis velum ludens
Iacebat, testudinem optabilem læua manu detinens.
Matrẽ.n. nõ vtiq; latebat Deam Deus, dixitq; verbũ,
Quare tu versute, vnde hac noctis in hora
Venis impudentia indute? nunc te valde puto

Ἠ τάχ'

Ἤ τάχ' ἀμήχανα δεσμὰ περὶ πλευρῇσιν ἔχοντα,
Λητοΐδου ὑπὸ χερσὶ διὲκ προθύροιο περήσειν,
Ἤ σε λαβόντα μεταξὺ κατ' ἄγκεα φιλητεύσειν.
Ἔρρε πάλιν. μεγάλην σε πατὴρ ἐφύτευσε μέριμναν
Θνητοῖς ἀνθρώποισι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Τὴν δ' Ἑρμῆς μύθοισιν ἀμείβετο κερδαλέοισι,
Μῆτερ ἐμή, τί με ταῦτα τιτύσκεαι ἠΰτε τέκνον
Νήπιον· ὃς μάλα παῦρα μετὰ φρεσὶν αἴσυλα οἶδε,
Ταρβαλέον, καὶ μητρὸς ὑπεδδείδοικεν ἐνιπάς.
Αὐτὰρ ἐγὼ τέχνης ἐπιβήσομαι ἥτις ἀρίστη,
Βουλεύων ἐμὲ καὶ σὲ διαμπερές. οὐδὲ θεοῖσι
Νῶϊ μετ' ἀθανάτοισιν ἀδώρητοι καὶ ἄπαστοι
Αὐτοῦ τῇδε μένοντες ἀνεξόμεθ', ὡς σὺ κελεύεις.
Βέλτερον ἤματα πάντα μετ' ἀθανάτοις ὀαρίζειν,
Πλούσιον, ἀφνειόν, πολυλήιον, ἢ κατὰ δῶμα
Ἄντρῳ ἐν ἠερόεντι θαασσέμεν. ἀμφὶ δὲ τιμῆς
Κἀγὼ τῆς ὁσίης ἐπιβήσομαι ἧς περ Ἀπόλλων.
Εἰ δέ κε μὴ δώῃσι πατὴρ ἐμός, ἤτοι ἔγωγε
Πειρήσω· δύναμαι φηλητέων ὄρχαμος εἶναι.
Εἰ δέ μ' ἐρευνήσει Λητοῦς ἐρικυδέος υἱός,
Ἄλλο τί οἱ καὶ μεῖζον ὀΐομαι ἀντιβολήσειν.
Εἶμι γὰρ ἐς Πυθῶνα, μέγαν δόμον ἀντιτορήσων,
Ἔνθεν ἅλις τρίποδας περικαλλέας ἠδὲ λέβητας
Πορθήσω, καὶ χρυσόν, ἅλις τ' αἴθωνα σίδηρον,
Καὶ πολλὴν ἐσθῆτα· σὺ δ' ὄψεαι αἴ κ' ἐθέλῃσθα.
Ὣς οἱ μέν ῥ' ἐπέεσσι πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον
Υἱός τ' αἰγιόχοιο Διὸς καὶ πότνια Μαῖα.
Ἠὼς δ' ἠριγένεια φόως θνητοῖσι φέρουσα
Ὤρνυτ' ἀπ' Ὠκεανοῖο βαθυρρόου, αὐτὰρ Ἀπόλλων
Ὀγχηστόνδ' ἀφίκανε, κιὼν πολυήρατον ἄλσος
Ἁγνὸν ἐρισφαράγου γαιηόχου. ἔνθα γέροντα
Κνώδαλον εὗρε νέμοντα παρὲξ ὁδοῦ ἕρκος ἀλωῆς.
Τὸν πρότερος προσέφη Λητοῦς ἐρικυδέος υἱός,
Ὦ γέρον Ὀγχηστοῖο βατοδρόπε ποιήεντος,
Βοῦς ἀπὸ Πιερίης διζήμενος ἐνθάδ' ἱκάνω,
Πάσας θηλείας, πάσας κεράεσσιν ἑλικτὰς
Ἐξ ἀγέλης· ὁ δὲ ταῦρος ἐβόσκετο μοῦνος ἀπ' ἄλλων
Κυάνεος. χαροποὶ δὲ κύνες κατόπισθεν ἕποντο
Τέσσαρες, ἠΰτε φῶτες ὁμόφρονες. οἱ μὲν ἔλειφθεν
Οἵ τε κύνες, ὅ τε ταῦρος· (ὃ δὴ περὶ θαῦμα τέτυκται)
Ταὶ δ' ἔβαν, ἠελίοιο νέον καταδυομένοιο,
Ἐκ μαλακοῦ λειμῶνος, ἀπὸ γλυκεροῖο νομοῖο.
Ταῦτά μοι εἰπὲ γεραιὲ παλαιγενές, εἴ που ὄπωπας
Ἀνέρα ταῖς δ' ἐπὶ βουσὶ διαπρήσσοντα κέλευθον.
Τὸν δ' ὁ γέρων μύθοισιν ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Ὦ φίλος, ἀργαλέον μὲν ὅσ' ὀφθαλμοῖσιν ἴδοιτο
Πάντα λέγειν. πολλοὶ γὰρ ὁδὸν πρήσσουσιν ὁδῖται,
Τῶν οἱ μὲν κακὰ πολλὰ μεμαότες, οἱ δὲ μάλ' ἐσθλὰ
Φοιτῶσιν· χαλεπὸν δὲ δαήμεναί ἐστιν ἕκαστον.
Αὐτὰρ ἐγὼ πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἔσκαπτον περὶ γουνὸν ἀλωῆς οἰνοπέδοιο.
Παῖδα δ' ἔδοξα φέριστε, σαφὲς δ' οὐκ οἶδα νοῆσαι,
Ὅς τις ὁ παῖς ἅμα βουσὶν ἐϋκραίρῃσιν ὀπήδει
Νήπιος, εἶχε δὲ ῥάβδον· ἐπιστροφάδην δ' ἐβάδιζεν.
Ἐξοπίσω δ' ἀνέεργε, κάρη δ' ἔχεν ἀντίον αὐτῷ.
Φῆ ῥ' ὁ γέρων. ὁ δὲ θᾶσσον ὁδὸν κίε Φοῖβος Ἀπόλλων.
Οἰωνὸν δ' ἐνόει τανυσίπτερον· αὐτίκα δ' ἔγνω

Profectò celeriter immensa vincula circa latera habentem
Latonij à manibus fora transiturum,
Quàm te accipientem interim in vlnis osculaturum.
Pereas iterum: magnā te pater plantauit solicitudinem
Mortalibus hominibus, ac immortalibus Dijs.
Huic Mercurius respondit verbis fraudulentis,
Mater mea quid ita me obseruas tanquam natum
Infantem, qui valde parua in mente nefaria nouit,
Timidum, ac matris terruit mandata.
Verùm ego artem aggrediar quæ optima erit,
Consulens me & te omninò, neq; Deos
Nos inter immortales, sine muneribus & ieiuni,
Hic manentes tolerabimus vt tu iubes.
Melius est omnib. diebus cum immortalibus versari,
Diuitē, copiosum, multos segetes habentem, quàm ad domum
Antro in aëreo conspici. honorem autem
Et ego sacrum assequar quem Apollo.
Si autem vtiq; non dederit pater meus, at ego
Tentabo. possum furum princeps esse.
Si autem me exquirat Latona valde inclytæ filius,
Aliud quid illi & maius puto occursurum.
Abibo enim in Pythona magnam domū perfossurus,
Hinc (qui) abūdè (insunt) tripodas p̄claros & lebetes
Depopulabor, & aurum, abundè splendidum ferrū,
Et multas vestes, tu autem videbis si volueris.
Sic hi quidem vtiq; verbis adinuicem dicebant,
Filiusq; pellē capra gestātis Iouis, ac venerāda Maia.
Aurora.a. ex aëre genita lucem mortalibus afferens,
Excitabatur ab Oceano p̄funda fluēta habēte, verū
Onchestū p̄uenit iens, multū amabilē lucum (Apol.
Purū grauistrepi terram tenētis, (Neptuni) vbi senē
Silicerniū inuenit q pascebat p̄pe viā sepē viridarij
Quem prior allocut⁹ est Latonæ valde inclytæ filius,
O senex Onchesti rubos colligens herbosi,
Boues à Pieria quærens huc adsum,
Omnes fœminas, omnes cornibus inuolutas
A grege, taurus aūt pascebatur solus seorsum ab alijs.
Niger, horrendi autem canes à tergo sequebantur
Quatuor tanquā homines vnanimes, hi quidē relicti sunt
Canesq; & taurus, quod vtiq; mirum est.
Hæ autem abierunt Sole nuper occidente,
Ex molli prato à dulci pasculo.
Hæc mihi dic senex olim nate sicubi vidisti
Virum has ad boum facientem iter.
Huic senex verbis respondens dixit,
O amice, difficile quidem quæcunq; oculis viderit
Omnia dicere: multi enim viam faciunt viatores.
Quorū alij q̄dē mala multa quærūt, alij.v. valde bona
Eruunt, difficile autem dicere est vnumquodq;.
Verùm ego totum diem vsq; ad Solis occasum,
Fodiebam circa collem viridarij vineæ.
Puerum autem vidi, ô optime, manifestum autem non noui intelligere,
Qui simul boues pulcricornuas sequebatur
Infans, tenebat aūt virgam, ac fluctuosè incedebat.
A tergò.a. cohibuit, caput aūt habebat cōtrariū sibi.
Dixit vtiq; senex, hic autem celerius viam ibat
Phœbus Apollo.
Volucrem autem cognouit extensipedem: statim autem nouit

φηλη-

Φηλητὴν γεγαῶτα Διὸς παῖδα Κρονίωνος.
Ἐσσυμένως δ' ἤιξεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων.
Ἐς Πύλον ἠγαθέην, διζήμενος εἰλίποδας βοῦς,
Πορφυρέῃ νεφέλῃ κεκαλυμμένος εὐρέας ὤμους.
Ἴχνιά τ' εἰσενόησεν ἑκηβόλος, εἶπέ τε μῦθον,
Ὢ πόποι, ἦ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι·
Ἴχνια μὲν τάδε γ' ἐστὶ βοῶν ὀρθοκραιράων,
Ἀλλὰ πάλιν τέτραπται ἐς ἀσφοδελὸν λειμῶνα.
Βήματα δ' οὔτ' ἀνδρὸς τάδε γίγνεται οὔτε γυναικὸς
Οὔτε λύκων πολιῶν, οὔτ' ἄρκτων, οὔτε λεόντων·
Οὔτε τι κεν ταύρου λασιαύχενός ἐστιν ὁμοῖα,
Ὅς τις τοῖα πέλωρα βιβᾷ ποσὶ καρπαλίμοισιν,
Αἰνὰ μὲν ἔνθεν ὁδοῖο, τὰ δ' αἰνότερ' ἔνθεν ὁδοῖο.
Ὣς εἰπὼν ἤιξεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων·
Κυλλήνης δ' ἀφίκανεν ὄρος καταείμενον ὕλῃ
Πέτρης ἐς κευθμῶνα βαθύσκιον, ἔνθα τε νύμφη
Ἀμβροσίη ἐλόχευσε Διὸς παῖδα Κρονίωνος·
Ὀδμὴ δ' ἱμερόεσσα δι' οὔρεος ἠγαθέοιο
Κίδνατο, πολλὰ δὲ μῆλα ταναύποδα βόσκετο ποίην.
Ἔνθα τότε σπεύδων κατεβήσετο λάινον οὐδὸν
Ἄντρον ἐς ἠερόεν ἑκατηβόλος αὐτὸς Ἀπόλλων.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε Διὸς καὶ Μαιάδος υἱὸς
Χωόμενον περὶ βουσὶν ἑκηβόλον Ἀπόλλωνα,
Σπάργαν' ἔσω κατέδυνε θυήεντ', ἠύτε πολλὴν
Πρέμνων ἀνθρακιὴν ὕλης σποδὸς ἀμφικαλύπτει,
Ὣς Ἑρμῆς Ἑκάεργον ἰδὼν ἀλέεινεν ἑαυτόν.
Ἐν δ' ὀλίγῳ συνέλασσε κάρη χεῖράς τε πόδας τε,
Δή ῥα νεόλλουτος προκαλεύμενος ἥδυμον ὕπνον
Ἄγρης, ἐντεπὶ τε χέλυν ὑπὸ μασχάλῃ εἶχε.
Γνῶ δ' οὐδ' ἠγνοίησε Διὸς καὶ Λητοῦς υἱὸς
Νύμφην τ' οὐρείην περικαλλέα καὶ φίλον υἱόν,
Παῖδ' ὀλίγον δολίῃς εἰλυμένον ἐντροπίῃσι.
Παπτήνας δ' ἄρα πάντα μυχὸν μεγάλοιο δόμοιο,
Τρεῖς ἀδύτους ἀνέῳγε, λαβὼν κληῖδα φαεινὴν,
Νέκταρος ἐμπλείους ἠδ' ἀμβροσίης ἐρατεινῆς.
Πολλὸς δὲ χρυσός τε καὶ ἄργυρος ἔνδον ἔκειτο,
Πολλὰ δὲ φοινικόεντα καὶ ἄργυφα εἵματα νύμφης,
Οἷα θεῶν μακάρων ἱεροὶ δόμοι ἐντὸς ἔχουσιν.
Ἔνθ' ἐπεὶ ἐξερέεινε μυχοὺς μεγάλοιο δόμοιο
Λητοΐδης, μύθοισι προσηύδα κύδιμον Ἑρμῆν,
Ὦ παῖ ὃς ἐν λίκνῳ κατάκειαι, μήνυέ μοι βοῦς
Θᾶττον, ἐπεὶ τάχα νῶι διοισόμεθ' οὐ κατὰ κόσμον.
Ῥίψω γάρ σε βαλὼν ἐς Τάρταρον ἠερόεντα,
Εἰς ζόφον αἰνόμορον καὶ ἀμήχανον· οὐδέ σε μήτηρ
Ἐς φάος οὐδὲ πατὴρ ἀναλύσεται, ἀλλ' ὑπὸ γαίῃ
Ἐρρήσεις, ὀλίγοισιν ἐν ἀνδράσιν ἡγεμονεύων.
Τὸν δ' Ἑρμῆς μύθοισιν ἀμείβετο κερδαλέοισι,
Λητοΐδη, τίνα τοῦτον ἀπηνέα μῦθον ἔειπες;
Καὶ βοῦς ἀγραύλους διζήμενος ἐνθάδ' ἱκάνεις;
Οὐκ ἴδον, οὐ πυθόμην, οὐκ ἄλλου μῦθον ἄκουσα·
Οὐκ ἂν μηνύσαιμ', οὐκ ἂν μήνυτρον ἀροίμην.
Οὔτε βοῶν ἐλατῆρι κραταιῷ φωτὶ ἔοικα.
Οὐκ ἐμὸν ἔργον τοῦτο, πάρος δέ μοι ἄλλα μέμηλεν.
Ὕπνος ἔμοιγε μέμηλε καὶ ἡμετέρης γάλα μητρὸς,
Σπάργανά τ' ἀμφ' ὤμοισιν ἔχειν καὶ θερμὰ λοετρά.
Μή τις τοῦτο πύθοιτο, πόθεν τόδε νεῖκος ἐτύχθη.
Καί κεν δὴ μέγα θαῦμα μετ' ἀθανάτοισι γένοιτο,

Impostorem natum Iouis filium Saturnij.
Impetuose autem se mouit rex Iouis filius Apollo.
Ad Pylum valde diuinam quaerens flexipedes boues,
Purpurea nebula coopertus amplis humeris.
Vestigiaq́ nouit procul iaculans, dixitq́ verbum,
Pape, certè magnum miraculum hoc oculis video.
Vestigia quidē haec sunt boum rectà cornua gerētiū,
Verùm iterum cōuersa sunt in asphodelum pratum.
Gressus autem neq́ viri hi fiunt, neq́ mulieris.
Neq́ luporum canorum, neq́ vrsorum neq́ leonum,
Neq́ vtiq́ tauri densa ceruice sunt similia,
Qui talia monstra facit pedibus velocibus,
Grauia quidem hinc via, verùm grauiora hinc via.
Sic locutus, iuit rex Iouis filius Apollo.
Cyllenes aūt peruenit in montem per amictum sylua
Petra in latibulum profunda vmbra, vbiq́ Nympha
Ambrosia peperit Iouis filium Saturnij.
Odor autem optabilis per montem valde diuinum
Spargebatur: multaq́ oues extēsipedes pascebāt her-
Vbi tunc festinans descendit lapideū solum (bam.
Antrum in aëreum longè iaculans ipse Apollo.
Hunc autem cùm intellexisset Iouis ac Maiae filius,
Iratus ob boues procul iaculantem Apollinem,
Fascias intrò ingressus est odoriferas, vt multum
Ramis carbonem (struem) materiae cinis circūtegit.
Sic Mercurius Lōgè operātem cōspicat⁹ subtraxit se-
In breui autem coëgit caput manusq́ pedesq́ (ipsum,
Vtiq́ nuper lotus prouocans dulcem somnum
Venationisq́ recentis testudinem sub ala tenebat.
Cognouit autem neq́ ignorauit Iouis & Latonae filius
Nymphā montanam praeclaram, & charum filium,
Puerum paruum dolosis inuolutum versutijs.
Circumspiciens igitur omnē recessum magnae domus
Tria penetralia aperuit sumpta claue lucente
Nectare plena, & ambrosia amabili.
Multum autem aurum & argentum intus iacebat.
Multae autem rubentes & albae vestes Nymphae.
Qualiter Deorum beatorū sacrae domus intus habēt.
Vbi postquā perscrutatus est recessus magnae domus,
Latonius verbis allocutus est inclytum Mercurium,
O' fili, qui in cuna recubas, enuncia mihi boues
Citius, quoniā celeriter nos dissidemus nō vti par est,
Proijciam enim te demissum in Tartarum areum.
In obscuritatem malae mortis & intolerabilem, neq́ te mater
In lucem, neq́ pater resoluet, sed sub terra
Peribis, paucos inter viros ducem te praebens.
Huic Mercurius verbis respondebat versutis,
Latonie quem hunc crudelem sermonem dixisti?
Et boues agrestes quaerens huc peruenis?
Non vidi, non audiui, non alterius verbum audiui,
Non vtiq́ nunciarē, nō vtiq́ nūciationis mercedē au-
Neq́ boū abactori forti homini similis sum. (ferrem,
Non meum opus hoc, antea verò mihi alia cura erāt,
Somnus mihi cura est, ac nostrae matris lac,
Fasciaq́ circa humeros habere, ac calida lauacra,
Ne quis hoc sentiat, vnde haec contentio orta est.
Et vtiq́ magnū miraculum inter immortales fieret.

Παῖδα

Παῖδα νέον γεγαῶτα διὰ προθύροιο περῆσαι
Βουσὶ μετ᾽ ἀγραύλοισι. τὸ δ᾽ ἀπρεπέως ἀγορεύεις.
Χθὲς γενόμην, ἁπαλοὶ δὲ πόδες, τρηχεῖα δ᾽ ὑπὸ χθών.
Εἰ δὲ θέλεις, πατρὸς κεφαλὴν μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι,
Μὴ μὲν ἐγὼ μήτ᾽ αὐτὸς ὑπίσχομαι αἴτιος εἶναι,
Μήτέ τιν᾽ ἄλλον ὄπωπα βοῶν κλοπὸν ὑμετεράων,
Αἵτινες αἱ βόες εἰσί· τὸ δὲ κλέος οἶον ἀκούω.
Ὣς ἄρ᾽ ἔφη, καὶ πυκνὸν ἀπὸ βλεφάρων ἀμαρύσσων,
Ὀφρύσι ῥιπτάζεσκεν, ὁρώμενος ἔνθα καὶ ἔνθα,
Μάκρ᾽ ἀποσυρίζων, ἅλιον ὡς μῦθον ἀκούων.
Τὸν δ᾽ ἁπαλὸν γελάσας προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ὦ πέπον ἠπεροπευτὰ δολοφραδές, ἦ σε μάλ᾽ οἴω
Πολλάκις ἀντιτοροῦντα δόμους εὖ ναιετάοντας,
Ἔννυχον οὐχ ἕνα μοῦνον ἐπ᾽ οὔδεϊ φῶτα καθίσσαι,
Σκευάζοντα κατ᾽ οἶκον ἄτερ ψόφου οἷ᾽ ἀγορεύεις.
Πολλοὺς δ᾽ ἀγραύλους ἀκαχήσεις μηλοβοτῆρας
Οὔρεος ἐν βήσσῃς, ὁπότ᾽ ἂν κρειῶν ἐρατίζων
Ἀντῇς, ἀγέλῃσι βοῶν καὶ πώεσι μήλων,
Ἀλλ᾽ ἄγε, μὴ πύματόν τε καὶ ὕστατον ὕπνον ἰαύσῃς,
Ἐκ λίκνου κατάβαινε μελαίνης νυκτὸς ἑταῖρε.
Τοῦτο γὰρ οὖν καὶ ἔπειτα μετ᾽ ἀθανάτοις γέρας ἕξεις,
Ἀρχὸς φιλητέων κεκλήσεαι ἤματα πάντα.
Ὣς ἄρ᾽ ἔφη καὶ παῖδα λαβὼν φέρε Φοῖβος Ἀπόλλων· (φόντης
Σὺν δ᾽ ἄρα φρασσάμενος τότε δὴ κρατὺς Ἀργει-
Οἰωνὸν προέηκεν ἀειρόμενος μετὰ χερσί,
Τλήμονα γαστρὸς ἔριθον, ἀτάσθαλον ἀγγελιώτην,
Ἐσσυμένως δὲ μετ᾽ αὐτὸν ἐπέπταρε· τοῖο δ᾽ Ἀπόλλων
Ἔκλυεν, ἐκ χειρῶν καὶ χαμαὶ βάλε κύδιμον Ἑρμῆν.
Ἕζετο δὲ προπάροιθε, καὶ ἐσσύμενός περ ὁδοῖο,
Ἑρμῆν κερτομέων, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Θάρσει σπαργανιῶτα Διὸς καὶ Μαιάδος υἱέ.
Εὑρήσω καὶ ἔπειτα βοῶν ἴφθιμα κάρηνα,
Τούτοις οἰωνοῖς· σὺ δ᾽ αὖθ᾽ ὁδὸν ἡγεμονεύσεις·
Ὣς φάτ᾽. ὁ δ᾽ αὖτ᾽ ἀνόρουσε θοῶς Κυλλήνιος Ἑρμῆς
Σπουδῇ ἰών. ἄμφω δὲ παρ᾽ οὔατα χερσὶν ἐώθει,
Σπάργανον ἀμφ᾽ ὤμοισιν ἐλιγμένος, εἶπε δὲ μῦθον
Πῇ με φέρεις ἑκάεργε, θεῶν ζαμενέστατε πάντων;
Ἦ με βοῶν ἕνεχ᾽ ὧδε χολούμενος ὀρσολοπεύεις.
Ὦ πόποι, εἴθ᾽ ἀπόλοιτο βοῶν γένος. οὐ γὰρ ἔγωγε
Ὑμετέρας ἔκλεψα βόας, οὐδ᾽ ἄλλον ὄπωπα,
Αἵτινές εἰσι βόες· τὸ δὲ δὴ κλέος οἶον ἀκούω.
Δὸς δὲ δίκην καὶ δέξο παραὶ Ζηνὶ Κρονίωνι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τὰ ἕκαστα διαρρήδην ἐρέεινον
Ἑρμῆς τ᾽ οἰοπόλος καὶ Λητοῦς ἀγλαὸς υἱός,
Ἀμφὶς θυμὸν ἔχοντες, ὁ μὲν νημερτέα φωνὴν
Οὐκ ἀδίκως ἐπὶ βουσὶν ἐλάζυτο κύδιμον Ἑρμῆν·
Αὐτὰρ ὁ τέχνῃσίν τε καὶ αἱμυλίοισι λόγοισιν
Ἤθελεν ἐξαπατᾶν Κυλλήνιος Ἀργυρότοξον·
Αὐτὰρ ἐπεὶ πολύμητις ἐὼν πολυμήχανον εὗρεν,
Ἐσσυμένως δ᾽ ἤπειτα διὰ ψαμάθοιο βάδιζε
Πρόσθεν, ἀτὰρ κατόπισθε Διὸς καὶ Λητοῦς υἱός·
Αἶψα δ᾽ ἵκοντο κάρηνα θυώδεος Οὐλύμποιο,
Ἐς πατέρα Κρονίωνα, Διὸς περικαλλέα τέκνα.
Κεῖθι γὰρ ἀμφοτέροισι δίκης κατέκειτο τάλαντα.
Εὐμυλίη δ᾽ ἔχ᾽ Ὄλυμπον ἀγάννιφον· ἀθάνατοι δὲ
Ἄφθιτοι ἠγερέθοντο ὑπὸ πτύχας Οὐλύμποιο.
Ἔστησαν δ᾽ Ἑρμῆς τε καὶ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων

Puerum nuper natum per vestibulum transire
Bobus cum agrestibus, hoc autem indecorè dicis.
Heri natus sum, molles a. pedes, aspera a. subest terra,
Si autem vis, patris caput magnum iuramentũ iuro,
Neq; quidem ego, neq; ipse promitto me autorem esse,
Neq; aliquem alium inspexi boum furem vestrarum,
Quales nam boues sunt, famam autem solùm audio.
Sic vtiq; dixit, & frequenter à palpebris micans,
Superciliys eijciebat inspiciens hinc & hinc,
Longè fistula sibilans vanum tanq̃ verbum audiens.
Hũc a. molliter ridẽs allocutus est lõgè operãs Apollo,
O Pepo, deceptor, dolos cogitans. profectò te valde
Sæpius penetrantem domos benè habitatas, (puto
Nocturnum nõ vnũ tantùm in solo homine collocare
Construẽtem per domum absq; strepitu, qualia dicis.
Multos autẽ agrestes dolore afficies ouium pastores.
Montis in cauernis quando carnes cupiens,
Occurres gregibus boum, & armentis ouium.
Sed agè ne vltimum ac postremum somnum dormias
Ex cuna descende nigræ noctis socie.
Hũc n. igit & postea inter immortales honorẽ habe-
Princeps furum vocaberis in diebus omnibus. (bis,
Sic effatus est, & puerum capiens ferebat Phœbus Apollo,
Simulq; in animo cogitans tunc fortis Argicida,
Augurium emisit eleuatus in manus,
Miserum ventris Erithum fatuum nuncium,
Impetuosè autem ipsum aduolauit: hunc autẽ Apollo
Audiebat, à manibus. a. humi eiecit inclytum Mercu-
Sedit autem antè, & licet percupidus viæ, (rium.
Mercurium conuitians, ac illi verbum dixit,
Confide fasciate Iouis & Maia fili,
Inueniam & postea boum fortia capita,
His auguribus, rectè autem rursus via dux eris.
Sic dixit, hic autem rursus impetum fecit celeriter Cyllenius Mercurius
Studio incedens: ambas autem [illegible] manus impellebat
Fasciam circa humeros inuolutus: dixit aũt verbum,
Quò me fers, ꝓcul operãs Deorũ fortissime omniũ?
Certè me boum causa sic iratus conturbas,
Papè, vtinam periysset boum genus, neq; enim ego
Vestras furatus sum boues, neq; alium inspexi
Quales sunt boues, famam autem solùm audio.
Da verò iudicium, & suscipe à Ioue Saturnio.
Verùm postquam singula propalàm edisseruissent
Mercuriusq; aruspex, & Latonæ præclarus filius.
Diuersam sententiam habẽtes, hic quidẽ verã vocẽ,
Nõ iniustè pro bobus capiebat inclytum Mercurium.
Verùm hic artibusq; & blandis sermonibus
Volebat decipere Cyllenius Argentiarcum.
Verùm quoniam callidus licet esset, versutum inue-
Impetuosè postea per arenam ibat (nit,
Antè: sed à tergo Iouis & Latonæ filius.
Statim aũt venerunt ad vertices odoriferi Olympi,
Ad patrem Saturnium Iouis præclari nati.
Ibi. n. ambobus iudicij posita erãt talenta. (tales aũt
Rumor aũt habebat Olympũ valde niuosum, immor-
Incorruptibiles aggregabantur ad fastigia Olympi.
Steterunt autem Mercuriusq; & argentiarcus Apollo

Πρό-

Πρόσθε Διὸς γονύων. ὁ δ' ἀνείρετο φαίδιμον υἱὸν
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Φοῖβε, πόθεν ταύτην μενοεικέα ληΐδ' ἐλαύνεις,
Παῖδα νέον γεγαῶτα, φυὴν κήρυκος ἔχοντα;
Σπουδαῖον τόδε χρῆμα θεῶν μεθ' ὁμήγυριν ἦλθε.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων·
Ὦ πάτερ, ἦ τάχα μῦθον ἀκούσεαι οὐκ ἀλαπαδνὸν,
Κερτομέων ὡς οἶος ἐγὼ φιλοληΐός εἰμι.
Παῖδά τιν' εὗρον τόνδε διαπρύσιον κεραϊστὴν
Κυλλήνης ἐν ὄρεσσι, πολὺν διὰ χῶρον ἀνύσσας,
Κέρτομον, οἷον ἔγωγε θεῶν οὐκ ἄλλον ὄπωπα,
Οὐδ' ἀνδρῶν ὁπόσοι λησίμβροτοι εἰσ' ἐπὶ γαίῃ.
Κλέψας δ' ἐκ λειμῶνος ἐμὰς βοῦς ᾤχετ' ἐλαύνων
Ἑσπέριος παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης.
Εὐθυπόρον δ' ἐλάων, τὰ δ' ἄρ' ἴχνια δοιὰ πέλωρα
Οἷά τ' ἀγάσσασθαι καὶ ἀγαυοῦ δαίμονος ἔργα.
Τῇσιν μὲν γὰρ βουσὶν ἐς ἀσφοδελὸν λειμῶνα
Ἀντία βήματ' ἔχουσα κόνις ἀνέφαινε μέλαινα·
Αὐτὸς δ' οὗτος ὅδ' ἐκτὸς ἀμήχανος, οὔτ' ἄρα ποσσὶν
Οὔτ' ἄρα χερσὶν ἔβαινε διὰ ψαμαθώδεα χῶρον.
Ἀλλ' ἄλλην τινὰ μῆτιν ἔχων διέτριβε κέλευθα,
Τοῖα πέλωρ' ὡς εἴ τις ἀραιῇσι δρυσὶ βαίνοι.
Ὄφρα μὲν οὖν ἐδίωκε διὰ ψαμαθώδεα χῶρον,
Ῥεῖα μάλ' ἴχνια πάντα διέπρεπεν ἐν κονίῃσιν·
Αὐτὰρ ἐπεὶ ψαμάθοιο μέγαν στίβον ἐξεπέρησεν,
Ἄφραστος γένετ' ὦκα βοῶν στίβος ἠδὲ καὶ αὐτοῦ
Χῶρον ἀνὰ κρατερόν. τὸν δ' ἐφράσατο βροτὸς ἀνὴρ
Εἰς Πύλον εὐθὺς ἐλῶντα βοῶν γένος εὐρυμετώπων.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τὰς μὲν ἐν ἡσυχίῃ κατέρεξε,
Καὶ διὰ πῦρ μάλ' ἄμησεν ὁδοῦ, τὸ μὲν ἔνθα, τὸ δ'
Ἐν λίκνῳ κατέκειτο μελαίνῃ νυκτὶ ἐοικὼς, (ἔνθα,
Ἄντρῳ ἐν ἠερόεντι κατὰ ζόφον. οὐδέ κεν αὐτὸν
Αἰετὸς ὀξὺ λάων ἐσκέψατο· πολλὰ δὲ χερσὶν
Αὐγὰς ὠμάρταζε, δολοφροσύνην ἀλεγύνων.
Αὐτὸς δ' αὐτίκα μῦθον ἀπηλεγέως ἀγόρευεν,
Οὐκ ἴδον, οὐ πυθόμην, οὐκ ἄλλου μῦθον ἄκουσα.
Οὐδέ κε μηνύσαιμ', οὐδ' ἂν μήνυτρον ἀροίμην.
Ἤτοι ἄρ' ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ἑρμῆς δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἀμειβόμενος ἔπος ηὔδα,
Δείξατο δ' ἐς Κρονίωνα θεῶν σημάντορα πάντων,
Ζεῦ πάτερ, ἤτοι ἐγώ σοι ἀληθείην καταλέξω·
Νημερτής τε γάρ εἰμι, καὶ οὐκ οἶδα ψεύδεσθαι.
Ἦλθεν ἐς ἡμετέρου διζήμενος εἰλίποδας βοῦς
Σήμερον ἠελίοιο νέον ἐπιτελλομένοιο·
Οὐδὲ θεῶν μακάρων ἄγε μάρτυρας, οὐδὲ κατόπτας.
Μηνύειν δ' ἐκέλευεν ἀναγκαίης ὑπὸ πολλῆς.
Πολλὰ δέ μ' ἠπείλησε βαλεῖν ἐς Τάρταρον εὐρὺν,
Οὕνεχ' ὁ μὲν τέρεν ἄνθος ἔχει φιλοκυδέος ἥβης.
Αὐτὰρ ἐγὼ χθιζὸς γενόμην, τὰ δέ τ' οἶδε καὶ αὐτός.
Οὔτι βοῶν ἐλατῆρι κραταιῷ φωτὶ ἐοικώς.
Πείθεο· (καὶ γὰρ ἐμεῖο πατὴρ φίλος εὔχεαι εἶναι)
Ὡς οὐκ οἴκαδ' ἔλασσα βόας, (ὣς ὄλβιος εἴην)
Οὐδ' ὑπὲρ οὐδὸν ἔβην. τόδε δ' ἀτρεκέως ἀγορεύω,
Ἠέλιον μάλα αἰδέομαι καὶ δαίμονας ἄλλους,
Καί σε φιλῶ, καὶ τοῦτον ὀπίζομαι· οἶσθα καὶ αὐτὸς
Ὡς οὐκ αἴτιός εἰμι. μέγαν δ' ἐπιδαίομαι ὅρκον.
Οὐ μὰ τάδ' ἀθανάτων εὐκόσμητα πρόθυρα,
Καί ποτ' ἐγὼ τούτῳ τίσω ποτὶ νηλέα φωνὴν,

Coram Iouis genibus. hic.a. interrogauit fortē filium
Iupiter altitonans, ac illi verbum dixit,
Phœbe, vnde hanc sufficientem prædam agitas,
Puerum nuper genitum indolem præconis habētem?
Studiosa hæc res Deorum ad congeriem venit.
Huic aūt rursus dixit rex proculoperans Apollo,
O pater profectò statim sermonē audies non inanem,
Conuitians tanquam si solus ego prædator essem.
Puerum quendam inueni hunc celebrē populatorem,
Cyllenæ in montibus multum spacium permensus,
Conuitiatorē similem ego Deorum non aliū inspexi,
Neq. virorū quotquot munere vescētes sunt sup ter-
Furatus aūt à prato meas boues, abijt agitans (ram.
Vespertinus apud littus multisoni maris.
Ad rectam viam agitans, hæc autem vtiq. vestigia duplicia monstrosa
Qualia vt admirentur, & illustris dæmonis opera.
Hisce enim bobus ad asphodelum pratum
Contrarios gressus habens puluis ostendebat niger:
At ipse hic præter modum callidus, neq. igitur pedib.
Neq. igitur manibus incedebat per arenosum locum.
Verū aliud quoddā cōsiliū habēs versabaī ad itinera
Talia mōstra, tanq̄ si quis tenuib. quercub. incideret.
Quousq. quidē igitur sectabatur per arenosum locū,
Facillimè vestigia omnia vertebat in pulueribus.
Verùm postquā arena magnum callem pertransiuit,
Incōspicabilis fact⁹ est celeriter boū callis atq. sui ipsi⁹
Locū super fortē, hunc.a. animaduertit mortalis vir
Ad Pylum statim agētem boum genus lati frontium.
Verùm postquam has quidem in quiete sacrificauit,
Et per ignē valde metit via, hoc quidē hic, hoc.v. illic
In cunis iacebat nigræ nocti similis.
Antro in aëreo ad tenebras, neq. vtiq. ipsum
Aquila acutè videns inspexisset, multum.a. manibus
Splendores ciebat dolum curans.
Hic autem statim verbum violenter dicebat,
Non vidi, non audiui, non alterius verbum audiui,
Neq. vtiq. indicarem, neq. nuncij mercedem auferrē.
Sic vtiq. locutus sedit Phœbus Apollo.
Merc.a. rursus ab altera parte respōdēs verbū dixit,
Ostēdit.a. ad Saturnium Deorum iussorem omnium,
Iupiter pater, certè ego tibi veritatem dicam,
Verax enim sum, & non noui mendax esse.
Venit ad nos quærens flexipedes boues
Hodie Sole nuper oriente:
Neq. Deorū beatorum duxit testes, neq. speculatores.
Indicare autem iubebat necessitate ex multa.
Multùm.a. me minat⁹ est eiecturū ad Tartarū latū,
Quoniā hic qdē mollē florē habēt gloriosæ pubertatis.
Verùm ego heri natus sum, hacq. nouit & ipse,
Neq. boum abactori forti similis.
Crede, (etenim meus pater charus gloriaris esse.)
Quòd non domum abegi boues, (sic felix essem)
Neq. solum transij, hoc autem manifestè dico,
Solem valde reuereor ac dæmonas alios,
Et te amo, & hunc obseruo, nosti & ipse,
Quòd nō causa sum, magnū.a. cognosco iuramētum.
Non per hæc immortalium benè instructa vestibula,
Et aliquando ego retribuam crudelem vocem,

Καὶ κρατερῷ περ ἐόντι. σὺ δ' ὁπλοτέροισιν ἄρηγε,
Ὣς φάτ' ἐπιλλίζων Κυλλήνιος Ἀργειφόντης·
Καὶ τὸ σπάργανον εἶχεν ἐπ' ὠλένῃ, οὐδ' ἀπέβαλλε.
Ζεὺς δὲ μέγ' ἐξεγέλασσεν, ἰδὼν κακομηδέα παῖδα,
Εὖ καὶ ἐπισταμένως ἀρνεύμενον ἀμφὶ βόεσσιν·
Ἀμφοτέρους δ' ἐκέλευσεν ὁμόφρονα θυμὸν ἔχοντας
Ζητεύειν, Ἑρμῆν δὲ διάκτορον ἡγεμονεύειν,
Καὶ δεῖξαι τὸν χῶρον ἐπ' ἀβλαβίῃσι νόοιο,
Ὅππῃ δ' αὖ ἀπέκρυψε βοῶν ἴφθιμα κάρηνα.
Νεῦσεν δὲ Κρονίδης, ἐπεπείθετο δ' ἀγλαὸς Ἑρμῆς·
Ῥηϊδίως γὰρ ἔπειθε Διὸς νόος αἰγιόχοιο.
Τὼ δ' ἄμφω σπεύδοντο Διὸς περικαλλέα τέκνα
Ἐς Πύλον ἠμαθόεντα δ' ἐπ' Ἀλφειοῦ πόρον ἶξον.
Ἀγροὺς δ' ἐξίκοντο καὶ αὔλιον ὑψιμέλαθρον,
Ἧχι οὖ δὴ τὰ χρήματ' ἀτάλλετο νυκτὸς ἐν ὥρῃ.
Ἔνθ' Ἑρμῆς μὲν ἔπειτα κιὼν παρὰ λάϊνον ἄντρον,
Εἰς φῶς ἐξήλαυνε βοῶν ἴφθιμα κάρηνα·
Λητοΐδης δ' ἀπάτερθεν ἰδὼν, ἐνόησε βοείας
Πέτρῃ ἐπ' ἠλιβάτῳ, τάχα δ' ἤρετο κύδιμον Ἑρμῆν,
Πῶς ἐδύνω δολομῆτα δύω βόε δειροτομῆσαι
Ὧδε νεογνὸς ἐὼν καὶ νήπιος; αὐτὸς ἔγωγε
Θαυμαίνω κατόπισθε τὸ σὸν κράτος· οὐδέ τί σε χρὴ
Μακρὸν ἀέξεσθαι Κυλλήνιε Μαιάδος υἱέ.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ χερσὶ περίστρεφε καρτερὰ δεσμὰ
Ἄγνου. ταὶ δ' ὑπὸ ποσσὶ κατὰ χθονὸς αἶψα φύοντο
Αὐτόθεν ἀμβολάδην ἐστραμμέναι ἀλλήλῃσι,
Ῥεῖά τε καὶ πάσῃσιν ἐπ' ἀγραύλοισι βόεσσιν,
Ἑρμέω βουλῇσι κλεψίφρονος· αὐτὰρ Ἀπόλλων
Θαύμασεν ἀθρήσας. τότε δὴ κρατὺς Ἀργειφόντης
Χῶρον ὑποβλήδην ἐσκέψατο, πῦρ ἀμαρύσσων,
Ἐγκρύψαι μεμαώς. Λητοῦς δ' ἐρικυδέος υἱὸν
Ῥεῖα μάλ' ἐπρήϋνεν ἑκηβόλον ὡς ἔθελ' αὐτὸς,
Καὶ κρατερόν περ ἐόντα. λαβὼν δ' ἐπ' ἀριστερὰ χειρὸς,
Πλήκτρῳ ἐπειρήτιζε κατὰ μέλος· ἡ δ' ὑπὸ χειρὸς
Σμερδαλέον κονάβησε. γέλασσε δὲ Φοῖβος Ἀπόλλων
Γηθήσας, ἐρατὴ δὲ διὰ φρένας ἤλυθ' ἰωὴ
Θυμῷ ἀκουάζοντα· λύρῃ δ' ἐρατὸν κιθαρίζων
Στῆ ῥ' ὅγε θαρσήσας ἐπ' ἀριστερὰ Μαιάδος υἱὸς
Φοίβου Ἀπόλλωνος· τάχα δὲ λιγέως κιθαρίζων
Γηρύετ' ἀμβολάδην· ἐρατὴ δέ οἱ ἕσπετο φωνὴ,
Κραίνων ἀθανάτους τε θεοὺς καὶ γαῖαν ἐρεμνὴν,
Ὡς τὰ πρῶτα γένοντο, καὶ ὡς λάχε μοῖραν ἕκαστος.
Μνημοσύνην μὲν πρῶτα θεῶν ἐγέραιρεν ἀοιδῇ,
Μητέρα Μουσάων· ἡ γὰρ λάχε Μαιάδος υἱόν·
Τοὺς δὲ κατὰ πρέσβειάν τε καὶ ὡς γεγάασιν ἕκαστος,
Ἀθανάτους ἐγέραιρε θεοὺς Διὸς ἀγλαὸς υἱὸς,
Πάντ' ἐνέπων κατὰ κόσμον ἐπωλένιον κιθαρίζων·
Τὸν δ' ἔρος ἐν στήθεσσιν ἀμήχανος αἴνυτο θυμόν.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Βουφόνε μηχανιῶτα πονεύμενε δαιτὸς ἑταῖρε,
Πεντήκοντα βοῶν ἀντάξια ταῦτα μέμηλας.
Ἡσυχίως καὶ ἔπειτα διακρινέεσθαι ὀΐω·
Νῦν δ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ πολύτροπε Μαιάδος υἱέ.
Ἦ σοί γ' ἐκ γενετῆς τάδ' ἅμ' ἕσπετο θαυματὰ ἔργα,
Ἠέ τις ἀθανάτων ἠὲ θνητῶν ἀνθρώπων
Δῶρον ἀγαυὸν ἔδωκε, καὶ ἔφρασε θέσπιν ἀοιδήν.
Θαυμασίην γὰρ τήνδε νεήφατον ὄσσαν ἀκούω,
Ἣν οὔ πώποτέ φημι δαήμεναι οὔτέ τιν' ἀνδρῶν,

Illi quidẽ quãuis sit fortis, tu .a. iunioribus auxiliare.
Sic dixit innuens oculis Cyllenius Argicida,
Et fasciam habebat sub vlna, neq; eiecit.
Iupiter .a. valde arrisit videns versutum puerum,
Rectè & scienter negantem de bubus.
Ambos autem iussit concordem animum habentes
Quærere, Mercurium autem nuncium ducem esse,
Ac ostendere locum præ innocentia animi,
Vbiq; celauit boum fortia capita.
Annuit .a. Saturni°, obediebat .v. præclarus Mercu-
Faciliter enim suadebat Iouis mens ægidiferi. (rius,
Hi autem ambo festinabant Iouis præclari filij
Ad Pylũ, arenosum aũt ad Alphei vadum peruenêre.
Ad agros autem peruenêre & stabulum altum.
Illic, vbi vtiq; opes nutriebantur noctis in tempore.
Tunc Mercurius quidẽ deinde iens ad lapideũ antrũ,
In lucem egit boum fortia capita.
Latonius autem seorsum vidẽs agnouit boum pelles
Petra in alta, citò autem interrogauit inclytum Mer-
curium. (uicem secare
Quo pacto potuisti versipellis duorum boum cer-
Sic nuperrimè natus & infans, ipse ego
Miror à tergo tuam vim, neq; te oportet
Longè crescere Cyllenie Maiæ fili. (vincula
Sic vtiq; dixit, & manibus circumuertebat fortia
Pueri, hi aũt sub pedibus per terram statim hærebant
Ibidem mutuò versæ ad inuicem,
Facileq; & omnes ad agrestes boues
Mercurij consilijs versuti, verùm Apollo
Admiratus est inspiciens, tunc vtiq; fortis Argicida,
Locum toruè inspexit, ignem abolens,
Occultare cupiens, Latonæ autẽ valde inclytus filius
Facilimè sedauit longè iaculantẽ, sicut volebat ipse.
Et licet fortis esset, capiens autem sinistra manu
Plectro tentabat cantum, hæc autem à manu
Horrendè sonuit. risit autem Phœbus Apollo
Gauisus, amabilis autem ad mentem venit vox
Cum animo audienti: lyra autem amabile ludens,
Stabat vtiq; confisus ad læuam Maiæ filius
Phœbi Apollinis, celeriter autẽ acutè citharã pulsans
Canebat alternatim, amabilis .a. illã sequebatur vox
Miscens immortalesq; Deos, & terram tenebrosam,
Vt à prĩcipio facti fuere, & vt sortit° est partẽ singul°
Mnemosynẽ qdẽ in primis dearũ honorabat cantione
Matrem Musarum: hæc enim sortita est Maiæ filium.
Alios autẽ secundũ honorẽ & vt geniti sunt singuli,
Immortales honorabat Deos Iouis præclarus filius.
Omnia dicens ornatè, & cubito citharam pulsans.
Huius aũt desideriũ pectore immensum vellebat ani-
Et hunc allocutus verba alata dixit, (mum.
Bouicida versute laborans conuiuij socie,
Quinquaginta bobus digna hæc cura habuisti
Quietè, & deinde dijudicari puto.
Nũc .a. agè mihi hoc dic versute Maiæ fili, (lia opera?
Nũqd te à natiuitate hæc simul secuta sũt admirabi-
Vel quis immortalium aut mortalium hominum
Donum illustre dedit & dixit diuinam cantionem?
Admirabilem enim hanc nouam vocem audio,
Quam nunquam dico didicisse, neq; aliquem virorũ.

Οὔτέ

Οὔτι τι ἀθανάτων οἱ Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι,
Νόσφι σέθεν φιλῆτα Διὸς καὶ Μαιάδος υἱέ,
Τίς τέχνη, τίς μοῦσα ἀμηχανέων μελεδώνων,
Τίς τρίβος. ἀτρεκέως γὰρ ἅμα τρία πάντα πάρεστιν,
Εὐφροσύνην καὶ ἔρωτα καὶ ἥδυμον ὕπνον ἑλέσθαι.
Καὶ γὰρ ἐγὼ Μούσῃσιν Ὀλυμπιάδεσσιν ὀπηδός,
Τῇσι χοροί τε μέλουσι καὶ ἀγλαὸς οἶμος ἀοιδῆς,
Καὶ μολπὴ τεθαλυῖα, ἱμερόεις βρόμος αὐλῶν·
Ἀλλ' οὔπω τί μοι ὧδε μετὰ φρεσὶν ὧδε μέλησεν
Οἷα νέων θαλίης ἐνδέξια ἔργα πέλονται.
Θαυμάζω Διὸς υἱὲ τάδ', ὡς ἐρατὸν κιθαρίζεις.
Νῦν δ' ἐπεὶ οὖν ὀλίγος περ ἐὼν κλυτὰ μήδεα οἶδας,
Σοὶ δ' αὐτῷ καὶ μητρὶ τόδ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω,
Ναὶ μὰ τόδε κρανέϊνον ἀκόντιον, ἦ μὲν ἐγώ σε
Κυδρὸν ἐν ἀθανάτοισι καὶ ὄλβιον ἡγεμονεύσω.
Δώσω τ' ἀγλαὰ δῶρα, καὶ ἐς τέλος οὐκ ἀπατήσω.
Τὸν δ' Ἑρμῆς μύθοισιν ἀμείβετο κερδαλέοισιν,
Εἰρωτᾷς μ' ἑκάεργε περιφραδές· αὐτὰρ ἐγώ σοι
Τέχνης ἡμετέρης ἐπιβήμεναι οὔτι μεγαίρω.
Σήμερον εἰδήσεις. ἐθέλω δέ τοι ἤπιος εἶναι
Βουλῇ καὶ μύθοισι. σὺ δὲ φρεσὶ πάντ' εὖ οἶδας·
Πρῶτος γὰρ Διὸς υἱὲ μετ' ἀθανάτοισι θαάσσεις
Ἠΰς τε κρατερός τε· φιλεῖ δέ σε μητίετα Ζεὺς,
Ἐκ πάσης ὁσίης, ἔπορεν δέ τοι ἀγλαὰ δῶρα·
Καὶ τιμάς σέ γε φασὶ δαήμεναι ἐκ Διὸς ὀμφῆς,
Μαντείας θ' ἑκάεργε Διὸς πάρα, θέσφατα πάντα.
Καὶ νῦν αὐτὸς ἐγὼ παῖδ' ἀφνειὸν δεδάηκα.
Σοὶ δ' αὐτάγρετόν ἐστι δαήμεναι ὅ,ττι μενοινᾷς,
Ἀλλ' ἐπεὶ οὖν τοι θυμὸς ἐπιθύει κιθαρίζειν,
Μέλπεο καὶ κιθάριζε, καὶ ἀγλαΐας ἀλέγυνε,
Δέγμενος ἐξ ἐμέθεν. σὺ δέ μοι φίλε κῦδος ὄπαζε.
Εὐμόλπει μετὰ χερσὶν ἔχων λιγύφωνον ἑταίρην.
Καλὰ δὲ εὖ μετὰ κόσμον ἐπισταμένως ἀγορεύειν·
Εὔκηλος μὲν ἔπειτα φέρειν ἐς δαῖτα θάλειαν,
Καὶ χορὸν ἱμερόεντα, καὶ ἐς φιλοκυδέα κῶμον,
Εὐφροσύνην νυκτός τε καὶ ἤματος. ὅστις ἂρ αὐτὴν
Τέχνῃ καὶ σοφίῃ δεδαημένος ἐξερεείνῃ,
Φθεγγομένη παντοῖα νόῳ χαρίεντα διδάσκει
Ῥεῖα συνηθείῃσιν ἀθυρομένη μαλακῇσιν,
Ἐργασίην φεύγουσα δυήπαθον. ὃς δέ κεν αὐτὴν
Νῆις ἐὼν τὸ πρῶτον ἐπιζαφελῶς ἐρέῃσι,
Μὰψ αὔτως κεν ἔπειτα μετήορά τε θρυλίζοι.
Σοὶ δ' αὐτάγρετόν ἐστι δαήμεναι ὅ,ττι μενοινᾷς,
Καί τοι ἐγὼ δώσω ταύτην Διὸς ἀγλαὲ κοῦρε.
Ἡμεῖς δ' αὖ ὄρεός τε καὶ ἱπποβότου πεδίοιο
Βουσὶ νομοὺς ἑκάεργε νομεύσομεν ἀγραύλοισιν,
Ἔνθεν ἅλις τέξουσι βόες ταύροισι μιγεῖσαι
Μίγδην θηλείας τε καὶ ἄρσενας. οὐδέ τί σε χρὴ
Κερδαλέον περ ἐόντα περιζαμενῶς κεχολῶσθαι.
Ὣς εἰπὼν, ὤρεξ'· ὁ δ' ἐδέξατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ἑρμῇ δ' ἐγγυάλιξεν ἔχων μάστιγα φαεινὴν,
Βουκολίας τ' ἐπέτελλεν. ἐδέξατο δὲ Μαιάδος υἱὸς
Γηθήσας. κίθαριν δὲ λαβὼν ἐπ' ἀριστερὰ χειρὸς
Λητοῦς ἀγλαὸς υἱὸς ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Πλήκτρῳ ἐπειρήτιζε κατὰ μέλος· ἡ δ' ὑπὸ καλὸν
Ἱμερόεν κονάβησε· θεὸς δ' ὑπὸ μέλος ἄεισε.
Ἔνθα βόες μὲν ἔπειτα ποτὶ ζάθεον λειμῶνα
Ἐτραπέτην· αὐτοὶ δὲ Διὸς περικαλλέα τέκνα

Neq; aliquem immortaliū, qui Olympias domos ha-
Præter te impostorem Iouis & Maiæ fili, (bent,
Quæ ars, quæ Musa difficilium curarum,
Quod exercitium, verè enim simul tria adsunt,
Lætitiam, & amorem, ac dulcem somnum acciperet:
Etenim ego Musarum Olympiadarum sum sectator.
His choreæq; curæ sunt & præclara via cantionis,
Et cantus florens, & amabilis strepitus tibiarum.
Sed nondum mihi cantus in mente sic curæ fuit,
Qualia iuuenū conuiuij apta opera existunt. (sas.
Admiror Iouis fili hæc quàm amabiliter citharā pul-
Nunc autem quoniam paruus licet, inclyta consilia
nosti.
Tibiq; ipsi & matri hoc verè dicam,
Ne per hoc corneum telum, certè quidem ego te
Inclytum inter immortales, & beatum ducam,
Daboq; præclara munera & tandem nō te decipiam.
Huic autem Mercurius verbis respōdebat astutis,
Interrogas me Procul operans, verùm ego tibi
Artem nostram ascendere non video.
Hodie scies, volo autem tibi placidus esse
Consilio & verbis, tu autem in mente omnia nosti,
Primus enim Iouis fili inter immortales cognosces
Bonusq; fortisq;, amat vtiq; te consultor Iupiter
Ex omni sanctitate, dedit autem tibi præclara dona.
Et honores, te aiunt, didicisse ex Iouis consilio.
Vaticiniaq; Procul operans à Ioue fata omnia.
Et nunc ipse ego te filium opulentum cognoui.
Tibi autem promptum est dicere quodcunq; cupis.
Sed quoniā tibi animus mouetur citharam pulsare,
Cane & citharam pulsa, & gaudia tibi curæ sint,
Suscipiens à me, tu autem mihi chare gloriam præbe.
Rectè canē præ manibus habens dulciuocam sociam,
Pulcrè & benè ac ornatè sciens dicere.
Securus quidem deinde ferre ad conuiuiū floridum,
Et choream amabilem, & ad amantē gloriā ludum.
Lætitiam noctisq; & diei, quicunq; igitur ipsam
Arte & sapientia edoctus interrogaret.
Allocuta multa variaq; mente grata docet.
Facilè consuetudinibus ludens mollibus.
Operationem dicēs infelicem quicunq; autem ipsam
Nescius primùm vehementer interrogauit,
Stultè sic deinde sublimeq; perturbaret.
Tibi autem promptum est discere quodcunq; cupis,
Et tibi ego dabo hanc Iouis præclare puer.
Nos autem rursus montisq; & equos pascentis soli,
Bobus pascua Procul operans pascemus agrestibus.
Hinc satis parient boues cum tauris mixtæ,
Mixtim fœminasq; & masculos, neq; te oportet
Astutus licet sis vehementer irasci.
Sic locutus præbuit, hic .a. suscepit Phœbus Apollo.
Mercurio autem præbuit habēs scuticam præclaram.
Boum autem curas commisit, suscepit aūt Maiæ filius
Lætus, citharam autem susceptam manu leua
Latonæ præclarus filius rex procul operans Apollo,
Plectro excitabat cantum, hæc autem pulcrè
Amabiliterq; sonuit, Deus autem cantum cecinit,
Vbi boues quidem deinde ad valde diuinum pratum
Versæ sunt ipsi autem Iouis præclari filij

Ἄψορροι πρὸς Ὄλυμπον ἀγάννιφον ἐρρώσαντο,
Τερπόμενοι φόρμιγγι. χάρη δ' ἄρα μητίετα Ζεύς.
Ἄμφω δ' ἐς φιλότητα συνήγαγε· καὶ τὸ μὲν Ἑρμῆς
Λητοΐδην ἐφίλησε διαμπερὲς, ὡς ἔτι καὶ νῦν,
Σήματ' ἐπεὶ κίθαριν μὲν Ἑκηβόλῳ ἐγγυάλιξεν,
Ἱμερτὴν δεδαώς· ὁ δ' ὑπωλένιον κιθάριζεν.
Αὐτὸς δ' αὖθ' ἑτέρης σοφίης ἐκμάσσατο τέχνην,
Συρίγγων ἐνοπὴν ποιήσατο τηλόθ' ἀκουστήν.
Καὶ τότε Λητοΐδης Ἑρμῆν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Δείδια Μαιάδος υἱὲ, διάκτορε, ποικιλομῆτα,
Μή μοι ἀνακλέψῃς κίθαριν καὶ καμπύλα τόξα.
Τιμὴν γὰρ παρὰ Ζηνὸς ἔχεις, ἐπαμοίβια ἔργα
Θήσειν ἀνθρώποισι κατὰ χθόνα πουλυβότειραν,
Ἀλλ' εἴ μοι τλαίης γε θεῶν μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Ἢ κεφαλῇ νεύσας, ἢ ἐπὶ Στυγὸς ὄβριμον ὕδωρ,
Πάντ' ἂν ἐμῷ θυμῷ κεχαρισμένα καὶ φίλα ἔρδοις.
Καὶ τότε Μαιάδος υἱὸς ὑποσχόμενος κατένευσε
Μήποτ' ἀποκλέψειν ὅσ' Ἑκηβόλος ἐκτεάτισται,
Μηδέ ποτ' ἐμπελάσειν πυκινῷ δόμῳ. αὐτὰρ Ἀπόλλων
Λητοΐδης κατένευσεν ἐπ' ἀρθμῷ καὶ φιλότητι,
Μή τινα φίλτερον ἄλλον ἐν ἀθανάτοισιν ἔσεσθαι
Μήτε θεὸν μήτ' ἄνδρα Διὸς γόνον. ἐκ δὲ τέλειον
Σύμβολον ἀθανάτων ποιήσομαι, ἠδ' ἅμα πάντων,
Πιστὸν ἐμῷ θυμῷ καὶ τίμιον. αὐτὰρ ἔπειτα
Ὄλβου καὶ πλούτου δώσω περικαλλέα ῥάβδον,
Χρυσείην, τριπέτηλον, ἀκήριον, ἥ σε φυλάξει,
Πάντας ἐπικραίνουσα θεοὺς, ἐπέων τε καὶ ἔργων
Τῶν ἀγαθῶν, ὅσα φημὶ δαήμεναι ἐκ Διὸς ὀμφῆς.
Μαντείην δὲ φέριστε διοτρεφὲς ἣν ἐρεείνεις,
Οὔτε σὲ θέσφατόν ἐστι δαήμεναι, οὔτε τιν' ἄλλον
Ἀθανάτων. τὸ γὰρ οἶδε Διὸς νόος· αὐτὰρ ἔγωγε
Πιστωθεὶς κατένευσα καὶ ὤμοσα καρτερὸν ὅρκον,
Μή τινα νόσφιν ἐμεῖο θεῶν αἰειγενετάων
Ἄλλον γ' εἴσεσθαι Ζηνὸς πυκινόφρονα βουλήν.
Καὶ σὺ κασίγνητε χρυσόρραπι μή με κέλευε
Θέσφατα πιφαύσκειν ὅσα μήδεται εὐρύοπα Ζεύς.
Ἀνθρώπων δ' ἄλλον δηλήσομαι, ἄλλον ὀνήσω,
Πολλὰ περιτροπέων ἀμεγάρτων φῦλ' ἀνθρώπων.
Καὶ μὲν ἐμῆς ὀμφῆς ἀπονήσεται ὅστις ἂν ἔλθῃ
Φωνῇ καὶ πτερύγεσσι πληέντων οἰωνῶν.
Οὗτος ἐμῆς ὀμφῆς ἀπονήσεται, οὐδ' ἀπατήσω.
Ὃς δέ κε μαψιλόγοισι πιθήσας οἰωνοῖσι,
Μαντείην ἐθέλῃσι παρὲκ νόον ἐξερεείνειν
Ἡμετέρην, νοέειν δὲ θεῶν πλέον αἰὲν ἐόντων,
Φήμ', ἁλίην ὁδὸν εἶσιν, ἐγὼ δέ κε δῶρα δεχοίμην.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω Μαίης ἐρικυδέος υἱὲ
Καὶ Διὸς αἰγιόχοιο, θεῶν ἐριούνιε δαῖμον.
Μοῖραι γάρ τινές εἰσι κασίγνηται γεγαυῖαι
Παρθένοι, ὠκείῃσιν ἀγαλλόμεναι πτερύγεσσι,
Τρεῖς. κατὰ δὲ κρατὸς πεπαλαγμέναι ἄλφιτα λευκὰ
Οἰκία ναιετάουσιν ὑπὸ πτυχὶ Παρνησοῖο,
Μαντείης ἀπάνευθε διδάσκαλοι, ἣν ἐπὶ βουσὶ
Παῖς ἔτ' ἐὼν μελέτησα· πατὴρ δ' ἐμὸς οὐκ ἀλέγυνεν.
Ἐντεῦθεν δ' ἤπειτα ποτώμεναι ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῃ,
Κηρία βόσκονται, καί τε κραίνουσιν ἕκαστα.
Αἱ δ' ὅτε μὲν θυίωσιν ἐδηδυῖαι μέλι χλωρὸν,
Προφρονέως ἐθέλουσιν ἀληθείην ἀγορεύειν.
Ἢν δ' ἀπονοσφισθῶσι θεῶν ἡδεῖαν ἐδωδὴν,

Retrogradi ad Olympũ valde niuosum cõtenderunt
Oblectati cithara, gauisus est igitur cõsultor Iupiter.
Ambos .a. in amicitiã cõduxit: & tũ quidẽ Mercurius
Latonium amauit omnino sicuti adhuc & nunc,
Signum postquã citharã quidẽ pcul iacienti præbuit
Amabilẽ cùm didicisset, hic verò sub vlna sonabat.
Ipse autem rursus alterius sapientia fingebat artem,
Fistularum vocem fecit procul audibilem.
Et tunc Latonius Mercurium verbis affatus est:
Metuo Maiæ fili nuncie varia consilia habens,
Ne mihi furto auferas citharam ac curuos arcus.
Honorem enim à Ioue habes alterna opera
Facere hominibus in terra multos nutrientem.
Verùm si mihi feres Deorũ magnũ iuramẽtũ iurare,
Et capite annuens, vel per Stygiæ fortem aquam,
Omnia vtiq; meo in animo grata faceres.
Et tunc Maiæ filius promittens annuit,
Nunq̃ se furaturũ quæcunq; Proculiaciẽs possideret,
Neq; vnq̃ appropinquare densam domum, at Apollo
Latonius annuit in concordia & amicitia,
Neminem sibi magis charum inter mortales fore,
Neq; Deũ, neq; virum Iouis fœtum, perfectum autem
Signum immortalium faciam, vt præ omnibus
Fidum meo animo, & honorabilem, verùm postea
Felicitatis, & diuitiarum dabo præclaram virgam,
Auream, trium foliorum, syncera, quæ te seruabit,
Omnes perficiens Deos, verborumq; & operum
Bonorum, quæcunq; dico didicisse ex Iouis consilio.
Vaticinium autẽ optimè à Ioue alite quã sciscitaris,
Neq; te fatum est discere, neq; aliquem alium
Immortalium, hoc enim nouit Iouis mens. verùm ego
Certò persuasus annui ac iuraui forte iusiurandum,
Neq; aliquem præter me Deorum immortalium
Alium scire Iouis sapiens consilium.
Et tu frater habens auream virgam ne me iubeas
Fata detegere, quæcunq; consilio habet altisonus Iupiter.
Hominum autem alij nocebo, alium iuuabo.
Multa circumiens magnorum gentes hominum.
Atqui meo vaticinio iuuabitur, quicunq; vtiq; venerit
Voce, ac alis perfectarum auium,
Hic à meo vaticinio iuuabitur, neq; prætermittam.
Quicunq; autem vaniloquis fretus auibus,
Vaticinium voluerit præter mentem interrogare
Nostram, intelligere .a. Dijs plus semper existentibus,
Dico, pcliuem viam it. ego .a. vtiq; dona susciperem.
Aliud autem tibi dicam Maia valde inclyte fili,
Et Iouis ægidiferi Deorum valde vtilis dæmon,
Parcæ enim quædam sunt sorores natæ
Virgines velocibus gaudentes alis
Tres, super caput autem conspersæ farina alba
Domos habitant sub valle Parnasi,
Absq; vaticinio magistræ, quod in bobus
Puer adhuc meditatus sum: pater autem meus curã non faciebat.
Hinc deinde volantes aliàs alibi
Fauos depascunt, & quæ perficiunt singula.
Hæ .a. quãdoquidẽ insanierint edentes mel viride,
Promptè voluerint veritatem dicere.
Si verò priuatæ fuerint Deorum suaui cibo,

Ψεύδον-

Πειρῶνται δ' ἤπειτα παρὲξ ὁδὸν ἡγεμονεύειν.
Τάς τοι ἔπειτα δίδωμι· σὺ δ' ἀτρεκέως ἐρεείνων,
Σὴν αὐτοῦ φρένα τέρπε, καὶ εἰ βροτὸν ἄνδρα δαείης,
Πολλάκι σῆς ὀμφῆς ἐπακούσεται, αἴ κε τύχῃσι.
Ταῦτ' ἔχε Μαιάδος υἱὲ, καὶ ἀγραύλους ἕλικας βοῦς,
Ἵππους τ' ἀμφιπόλευε καὶ ἡμιόνους ταλαεργούς·
Καὶ χαροποῖσι λέουσι καὶ ἀργιόδουσι σύεσσι,
Καὶ κυσὶ, καὶ μήλοισιν, ὅσα τρέφει εὐρεῖα χθὼν,
Πᾶσι δ' ἐπὶ προβάτοισιν ἀνάσσειν κύδιμον Ἑρμῆν·
Οἶον δ' εἰς ἀΐδην τετελεσμένον ἄγγελον εἶναι,
Ὅς τ' ἄδοτός περ ἐὼν, δώσει γέρας οὐκ ἐλάχιστον.
Οὕτω Μαιάδος υἱὸν ἄναξ ἐφίλησεν Ἀπόλλων
Παντοίῃ φιλότητι. χάριν δ' ἐπέθηκε Κρονίων.
Πᾶσι δ' ὅγε θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ὁμιλεῖ.
Παῦρα μὲν οὖν ὀνίνησι, τὸ δ' ἄκριτον ἠπεροπεύει
Νύκτα δι' ὀρφναίην φῦλα θνητῶν ἀνθρώπων.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε Διὸς καὶ Μαιάδος υἱέ·
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

ΕἸΣ ἈΦΡΟΔΊΤΗΝ.

Μοῦσά μοι ἔννεπε ἔργα πολυχρύσου Ἀφροδίτης
Κύπριδος, ἥτε θεοῖσιν ἐπὶ γλυκὺν ἵμερον ὦρσε,
Καί τ' ἐδαμάσσατο φῦλα καταθνητῶν ἀνθρώπων,
Οἰωνούς τε διιπετέας, καὶ θηρία πάντα,
Ἠ μὲν ὅσ' ἤπειρος πολλὰ τρέφει ἠδ' ὅσα πόντος.
Πᾶσιν δ' ἔργα μέμηλεν ἐϋστεφάνου Κυθερείης.
Τρισσὰς δ' οὐ δύναται πεπιθεῖν φρένας οὐδ' ἀπατῆσαι,
Κούρην τ' αἰγιόχοιο Διὸς γλαυκῶπιν Ἀθήνην.
Οὐ γάρ οἱ εὔαδεν ἔργα πολυχρύσου Ἀφροδίτης,
Ἀλλ' ἄρα οἱ πόλεμοί τε ἅδον καὶ ἔργον Ἄρηος,
Ὑσμῖναί τε, μάχαι τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' ἀλεγύνειν.
Πρώτη τέκτονας ἄνδρας ἐπιχθονίους ἐδίδαξε
Ποιῆσαι σάτινα καὶ ἅρματα ποικίλα χαλκῷ.
Ἡ δέ τε παρθενικὰς ἁπαλόχροας ἐν μεγάροισιν
Ἀγλαὰ ἔργ' ἐδίδαξεν, ἐπὶ φρεσὶ θεῖσα ἑκάστῃ.
Οὐδέ ποτ' Ἀρτέμιδα χρυσηλάκατον κελαδεινὴν
Δάμναται ἐν φιλότητι φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη.
Καὶ γὰρ τῇ ἅδε τόξα, καὶ οὔρεσι θῆρας ἐναίρειν,
Φόρμιγγές τε χοροί τε, διαπρύσιοί τ' ὀλολυγαὶ
Ἄλσεά τε σκιόεντα, δικαίων τε πτόλις ἀνδρῶν.
Οὐδὲ μὲν αἰδοίῃ κούρῃ ἅδεν ἔργ' Ἀφροδίτης
Ἱστίῃ, ἣν πρώτην τέκετο Κρόνος ἀγκυλομήτης·
Αὖτις δ' ὁπλοτάτην, βουλῇ Διὸς αἰγιόχοιο,
Πότνιαν, ἣν ἐμνῶντο Ποσειδάων καὶ Ἀπόλλων·
Ἡ δὲ μάλ' οὐκ ἔθελεν, ἀλλὰ στερεῶς ἀπέειπεν.
Ὤμοσε δὲ μέγαν ὅρκον, ὃ δὴ τετελεσμένος ἐστὶν,
Ἁψαμένη κεφαλῆς πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο,
Παρθένος ἔσσεσθαι πάντ' ἤματα δῖα θεάων.
Τῇ δὲ πατὴρ Ζεὺς δῶκε καλὸν γέρας ἀντὶ γάμοιο,
Καί τε μέσῳ οἴκῳ κατ' ἄρ' ἕζετο πῖαρ ἑλοῦσα.
Πᾶσιν δ' ἐν νηοῖσι θεῶν τιμάοχός ἐστι,
Καὶ παρὰ πᾶσι βροτοῖσι θεῶν πρέσβειρα τέτυκται.
Τάων οὐ δύναται πεπιθεῖν φρένας οὐδ' ἀπατῆσαι,
Τῶν δ' ἄλλων οὔπέρ τι πεφυγμένον ἔστ' Ἀφροδίτην,
Οὔτε θεῶν μακάρων οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων.
Καί τε παρὲκ Ζηνὸς νόον ἤγαγε τερπικεραύνου,
Ὅς τε μέγιστός τ' ἐστὶ μεγίστης τ' ἔμμορε τιμῆς·
Καί τε τοῦ, εὖτ' ἐθέλοι, πυκινὰς φρένας ἐξαπαφοῦσα,

Conantur deinde extra viam ducere.
Has tibi postea do, tu autem verè inquirens,
Tui ipsius mentē oblecta, & si mortalē virū cognôris,
Sæpius tuum vaticinium exaudiet si acciderit,
Hæc habe Maiæ fili, ac agrestes flexipedes boues,
Equosq́; cura, & mulos pattentes laboris,
Et horribiles leones, & albidentes sues,
Et canes, & oues, quæcunq; nutrit ampla terra.
Omnibus autem in ouibus imperare inclytum Mercurium,
Solum aūt in infernum perfectum nuncium esse.
Quiq́; indotatus licet sit, dabit donū non minimum.
Sic Maiæ filium rex amauit Apollo,
Omni amicitia, gratiam autem imposuit Saturnius:
Cū omnibusq́; hic mortalib. & īmortalib. versabat̄.
Parū quidē igitur iuuat, ad indiscriminatim decipit
Noctem per obscuram gentes mortalium hominum.
Et tu quidem sic salue Iouis & Maiæ fili.
Verùm ego & tui & alterius memor ero cantionis.

IN VENEREM.

MVsa mihi dic opera aurea Veneris
Cypridis, quæq́; Diis dulcem amorem excitauit,
Atq; domauit gentes mortalium hominum,
Auesq́; aërias, ac feras omnes. (pontus.
Quascunq́; continens multas nutrit, & quascunque
Omnib. a. curæ sunt opera pulcrā coronā habētis Ci-
Tres. a. nō valet flectere animos, neq; decipe, (therea.
Puellamq́; ægidiferi Iouis cæsiam Palladem.
Neq; enim illi placuêre opera aurea Veneris:
Sed vtiq; illi bellaq́; placuerunt & officium Martis,
Præliaq́; pugnæq́;, ac præclara opera curare.
Prima fabros lignarios viros terrestres docuit
Facere scuta, & currus varios ære.
Hæq́; virgines mollicarnes in ædibus
Præclara opera docuit in mentem ponens vnicuiq́;
Nunquam Dianam habentem aureum colū sonorā:
Domat in amicitia subridens Venus.
Etenim huic placuêre arcus, ac in montibus feras ne-
Lyræq́; choreæq́; celebresq́; vlulatus, (care,
Lucíq; vmbrosi, iustorumq́; vrbs virorum,
Neq; quidē veneranda puella placuêre opera Veneris
Vestæ, quam primam peperit Saturnius versutus.
Deinde autem postremam consilio Iouis ægidiferi,
Venerandam, quam expetebant Neptunus & Apollo.
Hæc autem noluit, verùm rigidè respuit.
Iurauit aūt magnum iuramentum, quod vtiq; perfe-
Vbi cepisset caput patris Iouis ægidiferi, (ctum est,
Virgo vti esset omnibus diebus diua Dearum.
Huic. a. pater Iupiter dedit pulcrā donū loco nuptiarū
Atq; media in domo sedit pinguedinem capiens.
Omnib. a. in tēplis Deorū primum honoris ius habet,
Et ad omnes mortales Deorum honorabilis fuit.
Harum non valet flectere mentes, neq; decipere.
Ex aliis autem nemo est, qui fugit Venerem,
Neq; Deorum beatorum, neq; mortalium hominum,
Quin & Iouis mētē ademit, qui oblectatur fulminib.
Quiq́; maximus est, maximumq́; sortitus est honorem.
Et huius quando voluerit sapientē mentem decipere

Ῥηϊδίως συνέμιξε καταθνητῇσι γυναιξὶ,
Ἥρης ἐκλελαθοῦσα κασιγνήτης ἀλόχου τε,
Ἥ μέγα εἶδος ἀρίστη ἐν ἀθανάτῃσι θεῇσι·
Κυδίστην δ' ἄρα μιν τέκετο Κρόνος ἀγκυλομήτης,
Μήτηρ τε Ῥείη· Ζεὺς δ' ἄφθιτα μήδεα εἰδὼς
Αἰδοίην ἄλοχον ποιήσατο κέδν' εἰδυῖαν,
Τῇ δὲ καὶ αὐτῇ Ζεὺς γλυκὺν ἵμερον ἔμβαλε θυμῷ
Ἀνδρὶ καταθνητῷ μιχθήμεναι, ὄφρα τάχιστα
Μηδ' αὐτὴ βροτέης εὐνῆς ἀποεργμένη εἴη·
Καί ποτ' ἐπευξαμένη εἴπῃ μετὰ πᾶσι θεοῖσιν
Ἡδὺ γελοιήσασα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Ὥς ῥα θεοὺς συνέμιξε καταθνητῇσι γυναιξὶ,
Καί τε καταθνητοὺς υἱεῖς τέκον ἀθανάτοισιν,
Ὥς τε θεὰς ἀνέμιξε καταθνητοῖς ἀνθρώποις·
Ἀγχίσεω δ' ἄρα οἱ γλυκὺν ἵμερον ἔμβαλε θυμῷ,
Ὃς τότ' ἐν ἀκροπόλοις ὄρεσιν πολυπιδάκου Ἴδης
Βουκολέεσκεν βοῦς, δέμας ἀθανάτοισιν ἐοικώς.
Τὸν δ' ἤπειτα ἰδοῦσα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη
Ἠράσατ', ἐκπάγλως δὲ κατὰ φρένας ἵμερος εἷλεν.
Ἐς Κύπρον δ' ἐλθοῦσα, θυώδεα νηὸν ἔδυνεν
Ἐς Πάφον· ἔνθα δέ οἱ τέμενος βωμός τε θυώδης·
Ἔνθ' ἥγ' εἰσελθοῦσα θύρας ἐπέθηκε φαεινάς.
Ἔνθα δέ μιν Χάριτες λοῦσαν καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ
Ἀμβρότῳ, οἷα θεοὺς ἐπενήνοθεν αἰὲν ἐόντας,
Ἀμβροσίῳ ἑανῷ, τό ῥά οἱ τεθυωμένον ἦεν.
Ἑσσαμένη δ' εὖ πάντα περὶ χροῒ εἵματα καλὰ,
Χρυσῷ κοσμηθεῖσα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Σεύατ' ἐπὶ Τροίην, προλιποῦσ' εὐώδεα Κύπρον,
Ὕψι μετὰ νέφεσσι θοῶς πρήσσουσα κέλευθον,
Ἴδην δ' ἵκανεν πολυπίδακα, μητέρα θηρῶν.
Βῆ δ' ἰθὺς σταθμοῖο δι' οὔρεος· οἱ δὲ μετ' αὐτὴν
Σαίνοντες πολιοί τε λύκοι χαροποί τε λέοντες,
Ἄρκτοι, παρδάλιές τε θοαὶ προκάδων ἀκόρητοι
Ἤϊσαν. ἡ δ' ὁρόωσα μετὰ φρεσὶ τέρπετο θυμόν·
Καὶ τοῖς ἐν στήθεσσι βάλ' ἵμερον· οἱ δ' ἅμα πάντες
Σύνδυο κοιμήσαντο κατὰ σκιόεντας ἐναύλους.
Αὐτὴ δ' ἐς κλισίας εὐποιήτους ἀφίκανε.
Τὸν δ' εὗρε σταθμοῖσι λελειμμένον οἶον ἀπ' ἄλλων
Ἀγχίσην ἥρωα, θεῶν ἄπο κάλλος ἔχοντα.
Οἱ δ' ἅμα βουσὶν ἕποντο νομοὺς κάτα ποιήεντας
Πάντες. ὁ δὲ σταθμοῖσι λελειμμένος οἶος ἀπ' ἄλλων
Πωλεῖτ' ἔνθα καὶ ἔνθα, διαπρύσιον κιθαρίζων.
Στῆ δ' αὐτοῦ προπάροιθε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Παρθένῳ ἀδμήτῃ μέγεθος καὶ εἶδος ὁμοίη,
Μή μιν ταρβήσειεν ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας.
Ἀγχίσης δ' ὁρόων ἐφράζετο θαύμαινέ τε
Εἶδός τε μέγεθός τε καὶ εἵματα σιγαλόεντα.
Πέπλον μὲν γὰρ ἕεστο φαεινότερον πυρὸς αὐγῆς,
Εἶχε δ' ἐπιγναμπτὰς ἕλικας κάλυκάς τε φαεινάς.
Ὅρμοι δ' ἀμφ' ἁπαλῇ δειρῇ περικαλλέες ἦσαν,
Καλοὶ, χρύσειοι, παμποίκιλοι. ὡς δὲ σελήνη
Στήθεσιν ἀμφ' ἁπαλοῖσιν ἐλάμπετο θαῦμα ἰδέσθαι.
Ἀγχίσην δ' ἔρος εἷλεν, ἔπος δέ μιν ἀντίον ηὔ-
δα,

Χαῖρ' ἄνασσ', ἥτις μακάρων τάδε δώμαθ' ἱκάνεις,
Ἄρτεμις, ἢ Λητὼ, ἠὲ χρυσῆ Ἀφροδίτη,
Ἢ Θέμις ἠϋγενὴς, ἠὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἤ πού τις Χαρίτων δεῦρ' ἤλυθες, αἵ τε θεοῖσι
Πᾶσιν ἑταιρίζουσι, καὶ ἀθάνατοι καλέονται.

Facilè miscuit cum mortalibus mulieribus,
Iunone clàm à sorore & vxore, (as:
Quæ magna forma, pulcerrima inter immortales de-
Inclytissimā igitur illam peperit Saturnus versutus,
Materq́ Rhea. Iupiter .a. incorruptibilia cōsilia sciens
Venerandam mulierem fecit inclyta scientem,
Huicq́ ipsi Iupiter dulcem amorem imposuit animo,
Viro cum mortali vt misceretur, vt quàm celerrimè,
Ne & ipsa humano in concubitu expers non sit,
Atq́ aliquando iactans diceret inter omnes Deos,
Dulcè subridens risum amans Venus,
Quòd vtiq́ Deos miscuit cum mortalib. mulieribus,
Et mortales filios peperit cum immortalibus,
Quare Deas immiscuit cum mortalibus hominibus,
Anchisæ igitur illi dulcem amorem imposuit animo,
Qui tū in summis versabatur mōtib. multifontis Idæ
Custodiebat boues, corpore immortalibus similis.
Hunc autem postea cùm vidisset subridens Venus
Amauit, horrendè autem mentem amor cepit.
Cyprū .a. cùm venisset, odoriferū templū ingressa est
Paphi, ibi autem illi templum est araq́ sacra,
Vbi hæc ingressa ianuas imposuit lucentes.
Ibi autem illam Gratiæ lauârunt & vnxerunt oleo
Immortali, qualiter Deos cōuenit semper existentes.
Ambrosio peplo, quod vtiq́ illi sacratum erat.
Induta autem rectè omnia circa corpus vestimenta
Auro ornata subridens Venus (pulcra,
Contendebat Troiam derelicta odora Cypro,
Altè per nubes velociter faciens iter.
Idam autem peruenit multifontē matrem ferarum.
Incedit .a. rectā stabuli viam per montē, cum ipsa .a.
Adblandientes canesq́ lupi, terribilesq́ leones,
Vrsæ, pardiq́ veloces, ceruorum insatiabiles
Iuerunt, hæc .a. inspiciens in mēte oblectabat animū,
Et his in pectorib. imposuit amorē, hi .a. simul omnes
Bini dormiêrunt circa opacos recessus.
Ipsa verò ad tabernacula pulcrè facta peruenit.
Hunc aūt inuenit in stabulis relictum solum ab alijs
Anchisen heroa, à Dijs pulcritudinem habentem.
Alij aūt simul boues sequebantur per pascua pinguia
Omnes. hic autem ad stabulum relictus solus ab alijs
Versabatur hinc & hinc claro & peruio sono citharā
Stetit aūt ipso coram Iouis filia Venus, (pulsans.
Virgini indomitæ magnitudine ac forma similis,
Ne sibi ipsi incuteret timorem antè oculis cōspicatus.
Anchises autem videns perpendebat, mirabaturq́
Formamq́ magnitudinemq́ & vestes preciosas,
Peplo etenim induta erat splendidiore ignis radio.
Habebat autem flexos capreolos, calycasq́ lucidas.
Catenæ autem circa molle collum perpulcra erant,
Pulcræ, aureæ, omniuariæ, tanquam autem Luna
Pectora circa mollia splendebant, mirum viaeri.
Anchisen autem amor cepit, verbum autem illi ecō-
trà dixit,

Salue regina, quæcunq́ beatorū has domos accedis
Diana, vel Latona, aut aurea Venus,
Vel Themis generosa, aut casta Pallas,
Vel vtiq́ aliqua Gratiarum huc venisti, quæq́ Dijs
Omnibus sociantur, ac immortales vocantur.

Ἤ τις

Ἤ τις Νυμφάων αἵ τ' ἄλσεα καλὰ νέμονται,
Ἢ Νυμφῶν αἳ καλὸν ὄρος τόδε ναιετάουσι,
Καὶ πηγὰς ποταμῶν καὶ βήσσεα ποιήεντα·
Σοὶ δ' ἐγὼ ἐν σκοπιῇ περιφαινομένῳ ἐνὶ χώρῳ
Βωμὸν ποιήσω, ῥέξω δέ τοι ἱερὰ καλὰ
Ὥρῃσιν πάσῃσι. σὺ δ' εὔφρονα θυμὸν ἔχουσα,
Δός με μετὰ Τρώεσσιν ἀριπρεπέ' ἔμμεναι ἄνδρα.
Ποίει δ' εἰσοπίσω θαλερὸν γόνον· αὐτὰρ ἔμ' αὐτὸν
Δηρὸν ἐΰ ζώειν καὶ ὁρᾶν φάος ἠελίοιο,
Ὄλβιον ἐν λαοῖς, καὶ γήραος οὐδὸν ἱκέσθαι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Ἀγχίση κύδιστε χαμαιγενέων ἀνθρώπων,
Οὔτις τοι θεός εἰμι. τί μ' ἀθανάτῃσιν ἐΐσκεις;
Ἀλλὰ καταθνητή τε, γυνὴ δέ με γείνατο μήτηρ.
Ὀτρεὺς δ' ἐστὶ πατὴρ ὄνομα κλυτὸς, εἴπου ἀκούεις,
Ὃς πάσης Φρυγίης εὐτειχήτοιο ἀνάσσει.
Γλῶσσαν δ' ὑμετέρην καὶ ἡμετέρην σάφα οἶδα.
Τρωὸς γὰρ μεγάρῳ με τροφὸς τρέφεν· ἡ δὲ διαπρὸ
Σμικρὴν παῖδ' ἀτίταλλε φίλης παρὰ μητρὸς ἑλοῦσα.
Ὣς δή τοι γλῶσσάν τε καὶ ὑμετέρην εὖ οἶδα.
Νῦν δέ μ' ἀνήρπαξε χρυσόρραπις ἀργειφόντης
Ἐκ χοροῦ Ἀρτέμιδος χρυσηλακάτου κελαδεινῆς.
Πολλαὶ δὲ Νύμφαι καὶ παρθένοι ἀλφεσίβοιαι
Παίζομεν, ἀμφὶ δ' ὅμιλος ἀπείριτος ἐστεφάνωτο.
Ἔνθεν μ' ἥρπαξε χρυσόρραπις Ἀργειφόντης·
Πολλὰ δ' ἐπήγαγεν ἔργα καταθνητῶν ἀνθρώπων,
Πολλὴν δ' ἄκληρόν τε καὶ ἄκτιτον, ἣν διὰ θῆρες
Ὠμοφάγοι φοιτῶσι κατὰ σκιόεντας ἐναύλους.
Οὐδὲ ποσὶ ψαύειν ἐδόκουν φυσιζόου αἴης.
Ἀγχίσεω δέ με φάσκε παραὶ λέχεσιν καλέεσθαι
Κουριδίην ἄλοχον, σοὶ δ' ἀγλαὰ τέκνα τεκεῖσθαι.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ δεῖξε καὶ ἔφρασεν, ἤτοι ὅγ' αὖτις
Ἀθανάτων μετὰ φῦλ' ἀπέβη κρατὺς Ἀργειφόντης.
Αὐτὰρ ἐγώ σ' ἱκόμην, κρατερὴ δέ μοι ἔπλετ' ἀνάγκη.
Ἀλλά σε πρὸς Ζηνὸς γουνάζομαι ἠδὲ τοκήων
Ἐσθλῶν, (οὐ γάρ τοί γε κακοὶ τοιόνδε τίκοιεν)
Ἀδμήτην μ' ἀγαγὼν καὶ ἀπειρήτην φιλότητος,
Πατρί τε σῷ δεῖξον καὶ μητέρι κεδνὰ ἰδυίῃ,
Σοῖς τε κασιγνήτοις οἵ τοι ὁμόθεν γεγάασιν.
Οὔ σφιν ἀεικελίη Διὸς ἔσσομαι, ἀλλ' εἰκυῖα·
Εἴ τι ἀεικελίη γυνὴ ἔσσομαι, ἠὲ καὶ οὐκί.
Πέμψαι δ' ἄγγελον ὦκα μετὰ Φρύγας αἰολοπώλους
Εἰπεῖν πατρί τ' ἐμῷ καὶ μητέρι κηδομένῃ περ.
Οἱ δέ τε μὲν χρυσόν κεν ἅλις ἐσθῆτά θ' ὑφαντὴν
Πέμψουσιν· σὺ δὲ πολλὰ καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα.
Ταῦτα δὲ ποιήσας δαίνυ γάμον ἱμερόεντα,
Τίμιον ἀνθρώποισι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν.
Ὣς εἰποῦσα θεὰ γλυκὺν ἵμερον ἔμβαλε θυμῷ.
Ἀγχίσην δ' ἔρος εἷλεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Εἰ μὲν θνητή τ' ἐσσὶ, γυνὴ δέ σε γείνατο μήτηρ,
Ὀτρεὺς δ' ἐστὶ πατὴρ ὄνομα κλυτὸς, ὡς ἀγορεύεις,
Ἀθανάτοιο δ' ἕκητι διακτόρου ἐνθάδ' ἱκάνεις
Ἑρμέω, ἐμὴ δ' ἄλοχος κεκλήσεαι ἤματα πάντα.
Οὔτις ἔπειτα θεῶν οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων
Ἐνθάδε με σχήσει πρὶν σῇ φιλότητι μιγῆναι
Αὐτίκα νῦν· οὐδ' εἴ κεν ἑκηβόλος αὐτὸς Ἀπόλλων
Τόξου ἀπ' ἀργυρέου προΐῃ βέλεα στονόεντα.
Βουλοίμην κεν ἔπειτα γύναι εἰκυῖα θεῇσι,

Vel aliqua Nympharum quæ lucos pulcros habitant,
Aut Nympharũ, quæ pulcrum montem hunc habitãt,
Et fontes fluuiorum, & cauernas pingues:
Tibi autem ego in specula in loco apparenti
Aram faciam, sacrificabo autem tibi sacra pulcra,
Horis omnibus, tu autem benignum animum habens,
Concede me inter Troianos valde decorũ esse virum.
Fac autem postea floridum fœtum, verùm me ipsum
Diu benè viuere, & videre lucem Solis,
Beatum inter populos, & senectutis in limen venire.
Huic respondit postea Iouis filia Venus,
Anchise inclytissime humi genitorum hominum,
Non aliqua Dea sum, quid me immortalibus æquas?
Sed mortalis, mulier autem me genuit mater.
Otreus autem est pater nomine, si quando audis,
Qui omnem Phrygiam benè munitam regnat.
Linguam autem vestram, & nostram apertè noui.
Troiana enim in domo me nutrix alebat, hæc autem
Paruam filiã educauit, chara à matre cùm accepisset.
Sic vtiq; linguam & vestram benè noui.
Nunc a. me rapuit habens auream virgam Argicida,
Ex cœtu Dianæ aureum colum habentis sonoræ,
Multæ autem Nymphæ virgines benè dotatæ,
Ludebam', circa. a. multitudo infinita coronata erat
Inde me rapuit auream virgam habens Argicida.
Multa autem duxit me ad opera mortalium hominũ,
Multam autem exortem & inædificatam, quam feræ
Crudiuoræ frequentant per vmbrosas valles,
Neq; pedibus tangere videbar plantem vitam terrã,
Anchisæ autem me dicebat ad cubilia vocari
Puellam vxorem, abs te. a. perpulcros filios párere.
At postquam ostendit, & dixit, hic quidem rursus
Immortales ad gentes iuit fortis Argicida.
Verùm ego ad te veni, fortis autẽ mihi fuit necessitas.
Sed te per Iouem oro, ac per parentes
Bonos, (neq; enim mali talem peperissent,)
Indomitam me ducens & inexpertem rei venereæ,
Patriq; tuo ostende, ac matri inclytæ scienti,
Tuisq; fratribus, qui tecum simul geniti sunt.
Non illis dissimilis nurus ero, sed similis.
Si quid dissimilis mulier ero, siue & non, (habentes
Mittere. a. nũcium celeriter ad Phrygas varios equos
Dicere patriq; meo, & matri licet illi sit cura.
Hi autem aurum vtiq; satis, vestemq; textam
Mittent, tu autem multa & præclara accipies dona.
His autem peractis celebra nuptias amabiles,
Honorabiles hominibus & immortalibus Dijs,
Sic cùm dixisset Dea, dulcẽ amorẽ imposuit animo,
Anchisem. a. amor cepit, verbum. a. dixit atq; nominabat,
Siquidẽ mortalis es, mulier autẽ te genuit mater,
Otreus autem est pater nomine inclytus, vt narras,
Immortalis autem causa nuncij vtiq; huc peruenis
Mercurij, mea autẽ mulier vocaberis diebus omnibus
Nemo deinde Deorum, neq; mortalium hominum
Hîc me tenebit quò minus tibi in amore miscear
Statim nunc, neq; si vtiq; procul iaciens ipse Apollo
Arcu ab argenteo emiserit iacula tristia.
Velim vtiq; postea mulier similis deabus,

σῆς εὐνῆς ἐπιβάς, δῦναι δόμον Ἄϊδος εἴσω.
Ὣς εἰπὼν λάβε χεῖρα· φιλομμειδὴς δ' Ἀφροδίτη
ἕρπε μεταστρεφθεῖσα, κατ' ὄμματα καλὰ βαλοῦσα,
ἐς λέχος εὔστρωτον, ὅθι περ πάρος ἔσκεν ἄνακτι
χλαίνῃσιν μαλακῇς ἐστρωμένον· αὐτὰρ ὕπερθεν
ἄρκτων δέρματ' ἔκειτο, βαρυφθόγγων τε λεόντων,
τοὺς αὐτὸς κατέπεφνεν ἐν οὔρεσιν ὑψηλοῖσιν.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν λεχέων εὐποιήτων ἐπέβησαν,
κόσμον μέν οἱ πρῶτον ἀπὸ χροὸς εἷλε φαεινόν,
πόρπας τε, γναμπτάς θ' ἕλικας, κάλυκάς τε καὶ ὅρμους.
Λῦσε δέ οἱ ζώνην, ἰδὲ εἵματα σιγαλόεντα
ἔκδυε, καὶ κατέθηκεν ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου
Ἀγχίσης· ὁ δ' ἔπειτα θεῶν ἰότητι καὶ αἴσῃ,
ἀθανάτῃ παρέλεκτο θεᾷ βροτός, οὐ σάφα εἰδώς.
Ἦμος δ' ἂψ εἰς αὖλιν ἀποκλίνουσι νομῆες
βοῦς τε καὶ ἴφια μῆλα νομῶν ἐξ ἀνθεμοέντων,
τῆμος ἄρ' Ἀγχίσῃ μὲν ἐπὶ γλυκὺν ὕπνον ἔχευε
νήδυμον, αὐτὴ δὲ χροῒ ἕννυτο εἵματα καλά.
Ἑσσαμένη δ' εὖ πάντα περὶ χροῒ δῖα θεάων,
ἔστη πὰρ κλισίῃ εὐποιήτοιο μελάθρου.
Ἧρε κάρη, κάλλος δὲ παρειάων ἀπέλαμπεν
ἄμβροτον, οἷόν τ' ἐστὶν ἐϋστεφάνου Κυθερείης.
Ἐξ ὕπνου τ' ἀνέγειρεν ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Ὄρσεο Δαρδανίδη· τί νυ νήγρετον ὕπνον ἰαύεις;
καὶ φράσαι εἴ τοι ὁμοίη ἐγὼν ἰνδάλλομαι εἶναι
οἵην δή με τὸ πρῶτον ἐν ὀφθαλμοῖσι νόησας.
Ὣς φάθ'· ὁ δ' ἐξ ὕπνοιο μάλ' ἐμμαπέως ὑπάκουσεν.
Ὡς δ' εἶδεν δειρήν τε καὶ ὄμματα κάλ' Ἀφροδίτης,
τάρβησέν τε καὶ ὄσσε παρακλιδὸν ἔτραπεν ἄλλῃ.
Ἂψ δ' αὖτις χλαίνῃ τε καλύψατο καλὰ πρόσωπα,
καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Αὐτίκα σ' ὡς τὰ πρῶτα θεὰ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
ἔγνων ὡς θεὸς ἦσθα· σὺ δ' οὐ νημερτὲς ἔειπες.
Ἀλλά σε πρὸς Ζηνὸς γουνάζομαι αἰγιόχοιο,
μή με ζῶντ' ἀμενηνὸν ἐν ἀνθρώποισιν ἐάσῃς
ναίειν, ἀλλ' ἐλέαιρ'· ἐπεὶ οὐ βιοθάλμιος ἀνὴρ
γίγνεται, ὅστε θεαῖς εὐνάζεται ἀθανάτῃσι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Ἀγχίση κύδιστε καταθνητῶν ἀνθρώπων,
θάρσει, μηδέ τι σῇσι μετὰ φρεσὶ δείδιθι λίην.
Οὐ γάρ τοί τι δέος παθέειν κακὸν ἐξ ἐμέθεν γε,
οὐδ' ἄλλων μακάρων, ἐπεὶ ἦ φίλος ἐσσὶ θεοῖσι.
Σοὶ δ' ἔσται φίλος υἱὸς ὃς ἐν Τρώεσσιν ἀνάξει,
καὶ παῖδες παίδεσσι διαμπερὲς ἐκγεγάονται.
Τῷ δὲ καὶ Αἰνείας ὄνομ' ἔσσεται, οὕνεκά μ' αἰνὸν
ἔσχεν ἄχος, ἕνεκα βροτοῦ ἀνέρος ἔμπεσον εὐνῇ.
Ἀγχίθεοι δὲ μάλιστα καταθνητῶν ἀνθρώπων
αἰεὶ ἀφ' ὑμετέρης γενεῆς εἶδός τε φυήν τε.
Ἤτοι μὲν ξανθὸν Γανυμήδεα μητίετα Ζεὺς
ἥρπασ' ὃν διὰ κάλλος, ἵν' ἀθανάτοισι μετείη,
καί τε Διὸς κατὰ δῶμα θεοῖς ἐπιοινοχοεύοι,
θαῦμα ἰδεῖν, πάντεσσι τετιμένος ἀθανάτοισι,
χρυσέου ἐκ κρητῆρος ἀφύσσων νέκταρ ἐρυθρόν.
Τρῶα δὲ πένθος ἄλαστον ἔχε φρένας, οὐδέ τι ᾔδει
ὅππῃ οἱ φίλον υἱὸν ἀνήρπασε θέσπις ἄελλα·
τὸν δ' ἤπειτα γόασκε διαμπερὲς ἤματα πάντα.
Καί μιν Ζεὺς ἐλέησε, δίδου δέ οἱ υἷος ἄποινα
ἵππους ἀρσίποδας, τοί τ' ἀθανάτους φορέουσι.

Tuum cubile ascendens, ingredi domum inferni.
Sic locutus, cepit manum, subridens. a. Venus
Ibat versa, oculos pulcros eijciens
Ad lectum bene stratum, vbi antea erat regi
Vestibus mollibus stratum, at insuper
Vrsorum pelles iacebant, grauiuocumq; leonum.
Quos ipse occiderat in montibus altis.
Hi. a. postquam lectos bene constructos ascenderunt.
Ornamētū quidē illi primū à corpore abstulit lucidū,
Fibulasq; flexibiles, helicasq; calycasq; & monilia.
Soluit. a. illius zonam & vestes stupendas
Exuebat, ac deposuit in sedem aureis clauis confixam
Anchises, hic autem postea Deorum sententia & fato
Cū immortali cōcubuit Dea mortalis nō apertè sciēs.
Quando autem rursus ad stabulum redeūt pastores.
Bouesq; & generosæ oues pascuis è florentibus.
Tunc vtiq; Anchisæ quidem dulcē somnū effundebat
Suauem, ipsa verò corpore induebat vestes pulcras.
Induta autem rectè omnia circa corpus diua Dearū.
Stetit igitur in lectum bene constructa domus
Sustulit caput, pulcritudo. a. genarum splendebat
Immortalis, qualisq; est bene coronata Cytherea.
A somno autem excitauit, verbumq; dixit, atq; nominabat.
Exurge Dardanide, quare inexpergibilē somnū dormis?
Ac dic si quid similis ego videor esse,
Qualem me primum oculis inspexisti.
Sic dixit, hic. a. à somno valde promptè exaudiuit.
Vt autem vidit collum & oculos pulcros Veneris,
Timuitq;, & oculos declinando vertit alibi.
Iterum autem retrò veste cooperuit pulcram faciem,
Et illam precatus verba alata dixit,
Statim te vt primum Dea vidi oculis,
Cognoui vt Dea eras, tu autem non verum dixisti.
Verùm te per Iouem oro agidiferum,
Ne me viuentem debilem inter homines sinas
Habitare, verùm miserere, quoniam nō longæuus vir
Fit, quisquis cum Deabus concumbit immortalibus.
Huic. a. respondit deinde Iouis filia Venus,
Anchise inclytissime mortalium hominum,
Confide, neq; tuo in animo timeas valde.
Neq; enim tibi aliquis timor malum pati ex me,
Neq; ex alijs beatis, quoniam amicus es Dijs.
Tibi autem erit charus filius, qui Troas regnabit,
Et filijs filij omnino nascentur.
Huic. a. & Aeneas nomen erit, quoniam me grauis
Habuit dolor, quòd mortalis viri incidi ad lectum.
Propè Dij autem maximè mortalium hominum
Semper à vestra natione, formaq; ingenioq;.
Hic quidem flauum Ganymedem consultor Iupiter
Rapuit suā propter pulcritudinē, vt cū Dijs conuersaretur.
Et Iouis in domo Dijs vinum effunderet,
Mirabile visu, ab omnibus honoratus immortalibus.
Aureo ex cratere hauriens nectar rubrum.
Troianū (regē). v. luct⁹ perpetu⁹ habebat pcordia neq; nouerat
Vbi illi charū filium rapuit diuina pcella,
Hunc deinde lugebat omnino in diebus omnibus,
Et illum Iupiter misertus est, dedit. a. illi filij dona
Equos velocipedes, quiq; immortales fuerunt,

Τῆς

Τούς οἱ δῶρον ἔδωκεν ἔχειν, εἶπέν τε ἕκαστα
Ζηνὸς ἐφημοσύνῃσι διάκτορος Ἀργειφόντης,
Ὡς ἔοι ἀθάνατος καὶ ἀγήρως ἤματα πάντα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ Ζηνὸς ὅγ᾽ ἔκλυεν ἀγγελιάων,
Οὐκέτ᾽ ἔπειτα γόασκε, γεγήθει δὲ φρένας ἔνδον,
Γηθόσυνος δ᾽ ἵπποισιν ἀελλοπόδεσσιν ὀχεῖτο.
Ὣς δ᾽ αὖ Τιθωνὸν χρυσόθρονος ἥρπασεν ἠώς,
Ὑμετέρης γενεῆς, ἐπιείκελον ἀθανάτοισι.
Βῆ δ᾽ ἴμεν αἰτήσουσα κελαινεφέα Κρονίωνα
Ἀθάνατόν τ᾽ εἶναι καὶ ζώειν ἤματα πάντα·
Τῇ δὲ Ζεὺς ἐπένευσε, καὶ ἐκρήηνεν ἐέλδωρ,
Νηπίη, οὐδ᾽ ἐνόησε μετὰ φρεσὶ πότνια ἠὼς
Ἥβην αἰτῆσαι, ξῦσαί τ᾽ ἄπο γῆρας ὀλοιόν.
Τὸν δ᾽ ἤτοι εἵως μὲν ἔχεν πολυήρατος Ἥβη,
Ἠοῖ τερπόμενος χρυσοθρόνῳ ἠριγενείῃ,
Ναῖε παρ᾽ Ὠκεανοῖο ῥοῇς ἐπὶ πείρασι γαίης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πρῶται πολιαὶ κατέχυντο ἔθειραι
Καλῆς ἐκ κεφαλῆς καὶ εὐγενέος τε γενείου,
Τοῦ δ᾽ ἤτοι εὐνῆς μὲν ἀπείχετο πότνια ἠώς,
Αὐτὸν δ᾽ αὖτ᾽ ἀτίταλλεν ἐνὶ μεγάροισιν ἔχουσα
Σίτῳ τ᾽ ἀμβροσίῃ τε, καὶ εἵματα καλὰ διδοῦσα,
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ πάμπαν στυγερὸν κατὰ γῆρας ἔπειγεν,
Οὐδέ τι κινῆσαι μελέων δύνατ᾽ οὐδ᾽ ἀναεῖραι,
Ἥδε δέ οἱ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή·
Ἐν θαλάμῳ κατέθηκε, θύρας δ᾽ ἐπέθηκε φαεινάς.
Τοῦ δ᾽ ἤτοι φωνὴ ῥεῖ ἄσπετος, οὐδέ τι κῖκυς
Ἔσθ᾽ οἵη πάρος ἔσκεν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσιν.
Οὐκ ἂν ἐγώ γε σὲ τοῖον ἐν ἀθανάτοισιν ἑλοίμην
Ἀθάνατόν τ᾽ εἶναι καὶ ζώειν ἤματα πάντα.
Ἀλλ᾽ εἰ μὲν τοιοῦτος ἐὼν εἶδός τε δέμας τε
Ζώοις, ἡμέτερός τε πόσις κεκλημένος εἴης (τοι.
Οὐκ ἂν ἔπειτά μ᾽ ἄχος πυκινὰς φρένας ἀμφικαλύπ-
Νῦν δέ σε μὲν τάχα γῆρας ὁμοίιον ἀμφικαλύψει
Νηλειές, τό γ᾽ ἔπειτα παρίσταται ἀνθρώποισιν.
Οὐλόμενον, καματηρόν, ὅ τε στυγέουσι θεοί περ.
Αὐτὰρ ἐμοὶ μέγ᾽ ὄνειδος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Ἔσσεται ἤματα πάντα διαμπερὲς εἵνεκα σεῖο,
Οἳ πρὶν ἐμοὺς ὀάρους, καὶ μήτιας αἷς ποτε πάντας
Ἀθανάτους συνέμιξα καταθνητῇσι γυναιξί,
Τάρβεσκον. πάντας γὰρ ἐμὸν δάμνασκε νόημα.
Νῦν δὲ δὴ οὐκέτι μοι στόμα χείσεται ἐξονομῆναι
Τοῦτο μετ᾽ ἀθανάτοισιν, ἐπεὶ μάλα πολλὸν ἀάσθην,
Σχέτλιον, οὐκ ὀνοτατόν, ἀπεπλάγχθην δὲ νόοιο,
Παῖδα δ᾽ ὑπὸ ζώνῃ ἐθέμην βροτῷ εὐνηθεῖσα.
Τὸν μέν, ἐπὴν δὴ πρῶτον ἴδῃ φάος ἠελίοιο,
Νύμφαι μιν θρέψουσιν ὀρεσκῷοι βαθύκολποι,
Αἳ τόδε ναιετάουσιν ὄρος μέγα τε ζάθεόν τε,
Αἳ οὔτε θνητοῖς οὔτ᾽ ἀθανάτοισιν ἕπονται.
Δηρὸν μὲν ζώουσι, καὶ ἄμβροτον εἶδαρ ἔδουσι,
Καί τε μετ᾽ ἀθανάτοισι καλὸν χορὸν ἐρρώσαντο.
Τῇσι δὲ Σιληνοί τε καὶ εὔσκοπος Ἀργειφόντης
Μίσγοντ᾽ ἐν φιλότητι μυχῷ σπείων ἐροέντων.
Τῇσι δ᾽ ἅμ᾽ ἢ ἐλάται ἠὲ δρύες ὑψικάρηνοι
Γεινομένῃσιν ἔφυσαν ἐπὶ χθονὶ βωτιανείρῃ,
Καλαί, τηλεθάουσαι ἐν οὔρεσιν ὑψηλοῖσιν
Ἑστᾶσ᾽ ἠλίβατοι. τεμένη δέ ἑ κικλήσκουσιν
Ἀθανάτων, τὰς δ᾽ οὔτι βροτοὶ κείρουσι σιδήρῳ·
Ἀλλ᾽ ὅτε κεν δὴ μοῖρα παρεστήκῃ θανάτοιο,
Ἀζάνεται μὲν πρῶτον ἐπὶ χθονὶ δένδρεα καλά,

Hoc illi dono dedit habere, dixitq́ singula
Iouis consilijs nuncius Argicida, (bus:
Quòd esset immortalis et insenescibilis in dieb. omni-
At postquam Iouis hic audiuit nuncium,
Nō amplius postea lugebat, gauisus .a. est mentē int°,
Latus .a. equis velocibus vehebatur.
Vt .a. iterũ Tithonũ habens aureā sedē rapuit aurora
Vestra nationis similem immortalibus.
Dedit se ad viam peritura nigrinubem Saturnium,
Immortalemq́ esse ac viuere in diebus omnibus.
Huic .a. Iupiter annuit, & perfecit desiderium,
Insana, neq́ intellexit in mente veneranda aurora
Heben petere, raderéq́ senectam perniciosam.
Hunc .a. quousq́ quidē habebat à multis amata Hebe
Aurora oblectatus aurithrona ab aëre genita,
Habitabat apud Oceani fluxum ad terminos terra.
Verùm postquam primi cani effundebantur capilli
Pulcro ex capite, & ex generosa barba,
Huius quidem à lecto abstinebat veneranda aurora.
Ipsum autem rursus nutriebat domi habens
Ciboq́ ambrosiaq́, & vestes bonas dans. (bat
Verũ quādo vtiq́ omnino ad odiosam senectā ppera-
Neq́ aliqd membrorũ mouere valebat, neq́ attollere.
Hoc .a. illi in animo optimum videbatur consilium:
In thalamum deposuit, ianuas .a. imposuit lucidas.
Huius vtiq́ vox fluit indicibilis, neq́ vis
Est qualis antea fuit in flexibilibus membris.
Non vtiq́ ego te talem inter immortales caperem.
Immortalemq́ esse, & viuere in diebus omnibus.
Sed si quidem talis tu formaq́ corporeq́
Viueres, nosterq́ vir vocatus esses, (tē cooperiret:
Non vtiq́ deinde me luctus secundum densam men-
Nunc à te quidem celeriter senectus similis cooperiet
Immisericors, qua postea astat hominibus,
Perniciosa, laboriosa, quam & Dij odio habent.
At mihi magna iniuria inter immortales Deos
Erit in diebus omnibus omnino causa tui,
Qui anteq́ meas cōuersationes, et cōsilia, quib. olī oēs
Immortales commiscui cum mortalibus mulieribus,
Timebant, omnes enim meum domabat consilium.
Nūc .a. vtiq́ nō ampl° mihi licebat gemēs nominare
Hoc īter immortales: siqdē ingēti mulcta mulctata sũ
Damno duro nec tolerando, aberraui .a. mente mea.
Filium .a. sub zona posui cum mortali mixta.
Hunc quidem vbi vtiq́ primùm viderit lucem Solis,
Nympha illũ nutriēt mōtanæ pfunda pectora habētes
Qua hũc habitāt montē magnumq́ valde diuinũq́,
Qua vtiq́ neq́ mortales neq́ immortales sequuntur.
Diu quidem viuunt, & immortalem cibũ comedunt,
Atq́ cum immortalib. pulcram choream instaurant.
Cum his .a. Sileniq́ & bonus explorator Argicida,
Miscebātur in amore in recessu speluncarũ amabiliũ.
His .a. simul aut abietis, aut quercus alti capitis
Genitis nati fuēre super terram alentem viros
Pulcræ, florentes in montibus altis
Stant alta. lucos autem vocant
Immortalium. has autem non mortales secant ferro:
Sed quando vtiq́ Parca astiterit mortis,
Siccantur quidē primùm super terra arbores pulcræ.

φλοιὸς

Φλοιὸς δ' ἀμφιπεριφθινύθει, πίπτουσι δ' ἀπ' ὄζοι,
Τῶν δέ χ' ὁμοῦ ψυχὴ λείπει φάος Ἠελίοιο.
Αἱ μὲν ἐμὸν θρέψουσι παρὰ σφίσιν υἱὸν ἔχουσαι.
Τὸν μὲν ἐπὴν δὴ πρῶτον ἕλη πολυήρατος ἥβη,
Ἄξουσίν σοι δεῦρο Θεαί, δείξουσί τε παῖδα.
Σοὶ δ' ἐγώ, ὄφρα ταῦτα μετὰ φρεσὶ πάντα διέλθω,
Ἐς πέμπτον ἔτος αὖτις ἐλεύσομαι υἱὸν ἄγουσα,
Τὸν μὲν ἐπὴν δὴ πρῶτον ἴδῃς θάλος ὀφθαλμοῖσι,
Γηθήσεις ὁρόων. μάλα γὰρ θεοείκελος ἔσται.
Ἄξεις δ' αὐτίκα νιν ποτὶ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν.
Ἢν δέ τις εἴρηταί σε καταθνητῶν ἀνθρώπων,
Ἥ τις σοι φίλον υἱὸν ὑπὸ ζώνῃ θέτο μήτηρ,
Τῷ δὲ σὺ μυθεῖσθαι μεμνημένος, ὥς σε κελεύω·
Φασίν τοι Νύμφης καλυκώπιδος ἔκγονον εἶναι,
Αἳ τόδε ναιετάουσιν ὄρος καταειμένον ὕλη.
Εἰ δέ κεν ἐξείπῃς καὶ ἐπεύξεαι ἄφρονι θυμῷ,
Ἐν φιλότητι μιγῆναι ἐϋστεφάνῳ Κυθερείῃ,
Ζεύς σε χολωσάμενος βαλέει ψολόεντι κεραυνῷ.
Εἴρηταί τοι πάντα. σὺ δὲ φρεσὶ σῇσι νοήσας,
Ἴσχεο, μηδ' ὀνόμαινε, Θεῶν δ' ἐποπίζεο μῆνιν.
Ὣς εἰποῦσ' ἤιξε πρὸς οὐρανὸν ἠνεμόεντα.
Χαῖρε Θεὰ Κύπροιο ἐϋκτιμένης μεδέουσα,
Σεῦ δ' ἐγὼ ἀρξάμενος μεταβήσομαι ἄλλον ἐς ὕμνον.

Cortex.a.circũ quamq; corrumpitur, cadũt.a.rami.
Horum autem simul anima reliquit lucem Solis.
Hæ quidem meum nutrient apud se filium habentes.
Hũc quidẽ cùm vtiq; primùm ceperit à multis amata
Ducent tibi huc Deæ,ostendentiq; puerum. (Hebe,
Tibi autem ego vt hæc in mentem omnia narrem,
In quintum annum rursus veniam filium ducens,
Hunc quidem vbi vtiq; primùm videris florẽ oculis
Gaudebis videns,valde enim dijs similis erit.
Duces autem statim illum ad Troiam ventosam.
Si autem aliquis interrogasset te mortaliũ hominũ.
Quæ tibi charum filium sub zona posuit mater,
Huic tu dicere memor sis vt te iubeo.
Dicunt quidem Nymphæ Calycopidis progeniẽ esse.
Quæ hunc habitant montem indutum sylua.
Si.a.vtiq; rem ipsam diceres,& iactes demẽti animo
In amorẽ mixtum esse cum benè coronata Cytheræa,
Iupiter te iratus feriet ardenti fulmine.
Dicta sunt tibi nomina,tu.a.(his)mente tua pceptis
Cohibe te,neq; nomina, Deorum autem obserua irã.
Sic effata abijt ad cælum ventosum.
Salue Dea Cyprum benè habitatam regnans,
A te autem ego incipiens transibo aliam ad laudem.

ΕἸΣ ΤῊΝ ΑΥ̓ΤΉΝ.

Αἰδοίην χρυσοστέφανον καλὴν Ἀφροδίτην
Ἄσομαι, ἣ πάσης Κύπρου κρήδεμνα λέλογχεν
Εἰναλίης. ὅθι μιν Ζεφύρου μένος ὑγρὸν ἀέντος
Ἤνεικεν κατὰ κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
Ἀφρῷ ἔνι μαλακῷ· τὴν δὲ χρυσάμπυκες Ὧραι
Δέξαντ' ἀσπασίως, περὶ δ' ἄμβροτα εἵματα ἕσσαν.
Κρατὶ δ' ἐπ' ἀθανάτῳ στεφάνην εὔτυκτον ἔθηκαν,
Καλήν, χρυσείην· ἐν δὲ τρητοῖσι λοβοῖσιν
Ἄνθεμ' ὀρειχάλκου χρυσοῖό τε τιμήεντος.
Δειρῇ δ' ἀμφ' ἁπαλῇ καὶ στήθεσιν ἀργυρέοισιν
Ὅρμοισι χρυσείοισιν ἐκόσμεον, οἷσί περ αὐταὶ
Ὧραι κόσμηθεν χρυσάμπυκες, ὁππότ' ἴοιεν
Ἐς χορὸν ἱμερόεντα Θεῶν καὶ δώματα πατρός.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντα περὶ χροὶ κόσμον ἔθηκαν,
Ἦγον ἐς ἀθανάτους· οἱ δ' ἠσπάζοντο ἰδόντες,
Χερσί τ' ἐδεξιόωντο. καὶ ἠρήσαντο ἕκαστος
Εἶναι κουριδίην ἄλοχον, καὶ οἴκαδ' ἄγεσθαι,
Εἶδος θαυμάζοντες ἰοστεφάνου Κυθερείης.
Χαῖρ' ἑλικοβλέφαρε, γλυκυμείλιχε· δὸς δ' ἐν ἀ-
γῶνι
Νίκην τῷδε φέρεσθαι. ἐμὴν δ' ἔντυνον ἀοιδήν.
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

IN EANDEM.

Venerãdã aureã coronã habentẽ pulcrã Venerẽ
Canam,quæ Cypri munimenta sortita est
Maritima,vbi illam Zephyri vis molliter spirantis
Suscitauit per vndam multisoni maris.
Spuma in molli,hanc autem aureis frenis Horæ
Susceperũt hilariter,immortales aũt vestes induêre:
Caput.v.sup immortale coronã benè constructã po-
Pulcram auream,tribus autem ansis (suêre
Donum orichalci auriq; honorabilis.
Collum autem molle,ac pectora argentea
Monilibus aureis ornabant,quibus ipsæ
Horæ ornatæ fuêre aureis frenis quando irent
Ad choream amabilem Deorum & Domos patris.
Verùm postquã omne circa corp⁹ ornamẽtũ posuêre,
Duxêre ad immortales,hi.a.amplectebãtur vidẽtes
Manibusq; saltabant,& cupijt vnusquisq;
Esse puellam mulierem,& domum ducere,
Formã admirãtes violaceã coronã habẽtis Cythereæ,
Salue nigris (aut rotundis) palpebris,dulciloqua,da
verò in certamine
Hoc victoriam ferre,meam.a.præpara cantionem,
At ego & tui & alterius memor ero cantionis.

ΔΙΌΝΥΣΟΣ, Ἠ ΛΗΣΤΑΙ.

Ἀμφὶ Διώνυσον Σεμέλης ἐρικυδέος υἱὸν
Μνήσομαι, ὡς ἐφάνη παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο,
Ἀκτῇ ἐπὶ προβλῆτι, νεηνίῃ ἀνδρὶ ἐοικὼς
Πρωθήβῃ. καλαὶ δὲ περισσείοντο ἔθειραι
Κυάνεαι, φᾶρος δὲ περὶ στιβαροῖς ἔχεν ὤμοις
Πορφύρεον. τάχα δ' ἄνδρες ἐϋσσέλμου ἀπὸ νηὸς
Ληϊσταὶ προγένοντο θοῶς ἐπὶ οἴνοπα πόντον
Τυρσηνοί· τοὺς δ' ἦγε κακὸς μόρος. οἱ δέ, ἰδόντες
Νεῦσαν ἐς ἀλλήλους, τάχα δ' ἔκθορον. αἶψα δ' ἑλόντες
Εἷσαν ἐπὶ σφετέρης νηὸς κεχαρημένοι ἦτορ.

BACCHVS AVT LATRONES.

De Dionyso Semeles inclyta filio
Memor ero,vt apparuit apud littus maris,
Acta in longa iuueni viro similis
Nup pubescẽti,pulcrè.a.cõcutiebãt capilli (humeros
Cyanei:vestẽ.a.circa validos aut cõpactos habebat
Purpureã,citò.a.viri bona transtra habenti ex naui
Latrones peruenêre velociter ad nigrum pontum
Tyrrheni,hos.a.duxit mala mors,hi autẽ conspicati
Annuêre ad inuicẽ,citò.a.saliêre,statim.a.capiẽtes
Abiêre ad suam nauem læti animo.

Υἱὸν γάρ μιν ἔφαντο διοτρεφέων βασιλήων
Εἶναι, καὶ δεσμοῖς ἔθελον δεῖν ἀργαλέοισι.
Τὸν δ' οὐκ ἴσχανε δεσμὰ, λύγοι δ' ἀπὸ τηλόσ' ἔπιπτον
Χειρῶν ἠδὲ ποδῶν· ὁ δὲ μειδιάων ἐκάθητο
Ὄμμασι κυανέοισι, κυβερνήτης δὲ νοήσας,
Αὐτίκα οἷς ἑτάροισιν ἐκέκλετο, φώνησέν τε,
Δαιμόνιοι τίνα τόνδε θεὸν δεσμεύεθ' ἑλόντες,
Καρτερὸν, οὐδὲ φέρειν δύναταί μιν νηῦς εὐεργής.
Ἢ γὰρ Ζεὺς ὅδε γ' ἐστὶν, ἢ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων,
Ἠὲ Ποσειδάων, ἐπεὶ οὐ θνητοῖσι βροτοῖσιν
Εἴκελος, ἀλλὰ θεοῖς οἳ Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσιν.
Ἀλλ' ἄγετ', αὐτὸν ἀφῶμεν ἐπ' ἠπείροιο μελαίνης
Αὐτίκα, μηδ' ἐπὶ χεῖρας ἰάλλετε, μή τι χολωθεὶς
Ὄρσῃ ἀργαλέους ἀνέμους καὶ λαίλαπα πολλήν.
Ὣς φάτο· τὸν δ' ἀρχὸς στυγερῷ ἠνίπαπε μύθῳ,
Δαιμόνι' οὖρον ὅρα, ἅμα δ' ἱστίον ἕλκεο νηὸς,
Σύμπανθ' ὅπλα λαβών· ὅδε δ' αὖτ' ἄνδρεσσι μελήσει.
Ἔλπομαι ἢ Αἴγυπτον ἀφίξεται, ἢ ὅγε Κύπρον,
Ἢ ἐς Ὑπερβορέους, ἢ ἑκαστέρω· ἐς δὲ τελευτὴν
Ἔκ ποτ' ἐρεῖ αὐτοῦ τε φίλους καὶ κτήματα πάντα,
Οὕς τε κασιγνήτους, ἐπεὶ ἡμῖν ἔμβαλε δαίμων.
Ὣς εἰπὼν ἱστόν τε καὶ ἱστίον ἕλκετο νηός.
Ἔμπνευσεν δ' ἄνεμος μέσον ἱστίον, ἀμφὶ δ' ἄρ' ὅπλα
Καττάνυσαν. τάχα δέ σφιν ἐφαίνετο θαυματὰ ἔργα·
Οἶνος μὲν πρώτιστα θοὴν ἀνὰ νῆα μέλαιναν
Ἡδύποτος κελάρυζ' εὐώδης, ὤρνυτο δ' ὀδμὴ
Ἀμβροσίη· ναύτας δὲ τάφος λάβε πάντας ἰδόντας.
Αὐτίκα δ' ἀκρότατον παρὰ ἱστίον ἐξετανύσθη
Ἄμπελος ἔνθα καὶ ἔνθα, κατεκρημνῶντο δὲ πολλοὶ
Βότρυες, ἀμφ' ἱστὸν δὲ μέλας εἱλίσσετο κισσὸς
Ἄνθεσι τηλεθάων, χαρίεις δ' ἐπὶ καρπὸς ὀρώρει.
Πάντες δὲ σκαλμοὶ στεφάνους ἔχον. οἱ δὲ ἰδόντες,
Νῆ' ἤδη τότ' ἔπειτα κυβερνήτην ἐκέλευον
Γῇ πελάαν. ὁ δ' ἄρα σφι λέων γένετ' ἔνδοθι νηὸς
Δεινὸς ἐπ' ἀκροτάτης, μέγα δ' ἔβραχεν, ἐν δ' ἄρα μέσσῃ
Ἄρκτον ἐποίησεν λασιαύχενα σήματα φαίνων·
Ἂν δ' ἔστη μεμαυῖα, λέων δ' ἐπὶ σέλματος ἄκρου
Δεινὸν ὑπόδρα ἰδών. οἱ δ' εἰς πρύμνην ἐφόβηθεν,
Ἀμφὶ κυβερνήτην δὲ σαόφρονα θυμὸν ἔχοντα
Ἔσταν ἄρ' ἐκπληγέντες· ὁ δ' ἐξαπίνης ἐπορούσας
Ἀρχὸν ἕλ'. οἱ δὲ θύραζε κακὸν μόρον ἐξαλύοντες,
Πάντες ὁμῶς πήδησαν, ἐπεὶ ἴδον εἰς ἅλα δῖαν·
Δελφῖνες δ' ἐγένοντο· κυβερνήτην δ' ἐλεήσας
Ἔσχεθε, καί μιν ἔθηκε πανόλβιον, εἶπέ τε μῦθον.
Θάρσει δῖ' ἑκάτωρ τῷ ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ·
Εἰμὶ δ' ἐγὼ Διόνυσος ἐρίβρομος, ὃν τέκε μήτηρ
Καδμηῒς Σεμέλη, Διὸς ἐν φιλότητι μιγεῖσα.
Χαῖρε τέκος Σεμέλης εὐώπιδος· οὐδέ πη ἐστὶ
Σεῖό γε ληθόμενον, γλυκερὴν κοσμῆσαι ἀοιδήν.

ΕἸΣ ἌΡΕΑ.

Ἄρες ὑπερμενέτα, βρισάρματε, χρυσεοπήληξ,
Ὀβριμόθυμε, φέρασπι, πολισσόε, χαλκοκορυστά,
Καρτερόχειρ, ἀμόγητε, δορισθενὲς, ἕρκος Ὀλύμπου,
Νίκης εὐπολέμοιο πάτερ, συναρωγὲ Θέμιστος,
Ἀντιβίοισι τύραννε, δικαιοτάτων ἀγὲ φωτῶν,
Ἠνορέης σκηπτοῦχε, πυραυγέα κύκλον ἑλίσσων
Αἰθέρος ἑπταπόροις ἐνὶ τείρεσιν, ἔνθα σε πῶλοι

Filium enim illum dixère à Ioue nutritorum regum
Esse, ac vinculis volebant ligare difficilibus.
Huc.a.nō tenebāt vincula, vimina a.procul cadebāt
A manibus, & à pedibus: hic autē subridens sedebat
Oculis subnigris, gubernator autem (hoc) intellecto
Statim suos socios hortatus est, dixitq́,
Miseri, qualem hunc Deum ligatis capientes
Fortem, neq́ ferre illum potest nauis benè facta,
Aut enim Iupiter hic est, aut argentiarcus Apollo,
Aut Neptunus, quoniam non mortalibus hominibus
Similis est, at Dijs qui Olympicas domos habent.
Verùm agitè hunc dimittamus ad continētem nigrū
Statim, neq́ in eum manus conijcite, ne iratus
Excitet difficiles ventos, ac turbinem multum.
Sic dixit, huic autem dux odioso respondit verbo,
Infelix secundū ventū vide, simul.a.velū trahe nauis
Simul omnia arma capiens, hic autem viris cura erit.
Spero, aut Aegyptum veniet, aut hic in Cyprum.
Vel ad Hyperboreos, vel vtroq́, tandem autem,
Aliquando dicet suos amicos, & possessiones omnes,
Suosq́ fratres postquam nobis obtulit Deus.
Sic locutus, malumq́, & velem trahebat nauis.
Flauit autem vētus in medio veli, circum autē arma
Expediebāt, citò.a.illis apparebāt admirabilia opera.
Vinum quidem primùm velocem per nauim nigram
Dulcipotum fluebat odorū, excitabatur autem odor
Immortalis, nautas.a.sepulcrū cepit omnes cōspicatos,
Statim autem in summitate veli extensa est
Vitis, huc atq́ huc, pendebant autem multæ
Vuæ, circa autem malum voluebatur hedera
Floribus virescens, gratus autem fruct⁹ excitabatur.
Omnes autem scalmi coronas habebāt, videntes autē
Mededen, tunc deinde gubernatorem hortabantur
In terrā appropinquare, hic.a.leo fact⁹ fuit īter nauim
Grauis in summitate, valde.a.rugiebat, ī media verò
Vrsum fecit hirsutum ceruice, signa ostendens.
Surrexit autem acer, leo autem in sede summa
Grauiter toruum videns, hi autem in puppi timuère.
Circum autē gubernatorē sapientem animū habentē
Stetère vtiq́ stupefacti, hic.a.repente impetu facto
Ducem cepit, hi autem foras malam mortē fugientes,
Omnes simul saltère cùm vidissent in mare diuum.
Delphines autem facti fuère, gubernatorē.a.miseri⁹,
Habuitq́, & illum fecit beatissimum, dixitq́ verbum,
Confide diue rector meo grate in animo.
Sum aūt ego Bacchus magnisonus, quē peperit mater
Cadmea Semele Iouis in amorem mixta.
Salue nate Semeles pulcriocule, haudquaquā licet
Tui oblitum, suauem ornare cantionem.

IN MARTEM.

Mars perrobuste, curr⁹ degrauans aurea galea,
Magnanime clypifer, vrbium seruator armis instructe, (pi,
Fortimane, indefesse, hasta valens, septimentū Olym-
Victoriæ felicis pater, auxiliator iustitiæ,
Iniustis Tyranne iustissimorum dux hominum,
Fortitudinis sceptifer, ignitum circum voluens
Aetheris inter septigrada astra, vbi te equi

ζαφλε-

Ζαφλεγέες τριτάτης ὑπὲρ ἄντυγος αἰὲν ἔχουσι.
Κλῦθι βροτῶν ἐπίκουρε, δοτὴρ εὐθαρσέος ἥβης,
Πρηῢ καταστίλβων σέλας ὑψόθεν ἐς βιότητα
Ἡμετέρην, καὶ κάρτος Ἀρήϊον· ὥς κε δυναίμην
Σεύασθαι κακότητα πικρὴν ἀπ' ἐμεῖο καρήνου,
Καὶ ψυχῆς ἀπατηλὸν ὑπογνάμψαι φρεσὶν ὁρμὴν,
Θυμοῦ τ' αὖ μένος ὀξὺ κατισχέμεν, ὅς μ' ἐρέθησι
Φυλόπιδος κρυερῆς ἐπιβαίνεμεν. ἀλλὰ σὺ θάρσος
Δὸς μάκαρ, εἰρήνης τε μένειν ἐν ἀπήμοσι θεσμοῖς,
Δυσμενέων προφυγόντα μόθον κῆράς τε βιαίους.

ΕἸΣ ἌΡΤΕΜΙΝ.

Ἄρτεμιν ὕμνει Μοῦσα κασιγνήτην ἑκάτοιο,
Παρθένον ἰοχέαιραν, ὁμότροφον Ἀπόλλωνος,
Ἥ θ' ἵππους ἄρσασα βαθυχοίνοιο Μέλητος,
Ῥίμφα διὰ Σμύρνης παγχρύσεον ἅρμα διώκει
Ἐς Κλάρον ἀμπελόεσσαν, ὅθ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Ἧσται μιμνάζων ἑκατηβόλον ἰοχέαιραν.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε, θεαὶ δ' ἅμα πᾶσαι ἀοιδῇ.
Αὐτὰρ ἐγώ σε πρῶτα καὶ ἐκ σέθεν ἄρχομ' ἀείδειν.
Σεῦ δ' ἐγὼ ἀρξάμενος μεταβήσομαι ἄλλον ἐς ὕμνον.

ΕἸΣ ἈΦΡΟΔΊΤΗΝ.

Κυπρογενῆ Κυθέρειαν ἀείσομαι, ἥτε βροτοῖσι
Μείλιχα δῶρα δίδωσιν, ἐφ' ἱμερτῷ δὲ προσώπῳ
Αἰεὶ μειδιάει, καὶ ἐφ' ἱμερτὸν φέρει ἄνθος.
Χαῖρε θεὰ Σαλαμῖνος ἐϋκτιμένης μεδέουσα,
Καὶ πάσης Κύπρου· δὸς δ' ἱμερόεσσαν ἀοιδήν.
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

ΕἸΣ ἈΘΗΝΑΝ.

Παλλάδ' Ἀθηναίην ἐρυσίπτολιν ἄρχομ' ἀείδειν
Δεινὴν, ᾗ σὺν Ἄρηϊ μέλει πολεμήια ἔργα,
Περθόμεναί τε πόληες, ἀϋτή τε πτόλεμοί τε.
Καί τ' ἐρρύσατο λαὸν ἰόντα τε νισσόμενόν τε.
Χαῖρε θεὰ, δὸς δ' ἄμμι τύχην εὐδαιμονίην τε.

ΕἸΣ ἭΡΑΝ.

Ἥρην ἀείδω χρυσόθρονον, ἣν τέκε Ῥείη,
Ἀθανάτην βασίλειαν, ὑπείροχον εἶδος ἔχουσαν,
Ζηνὸς ἐριγδούποιο κασιγνήτην ἄλοχόν τε
Κυδρὴν, ἣν πάντες μάκαρες μετὰ μακρὸν Ὄλυμπον
Ἁζόμενοι τίουσιν ὁμῶς Διῒ τερπικεραύνῳ.

ΕἸΣ ΔΗΜΗΤΡΑΝ.

Δήμητρ' ἠΰκομον σεμνὴν θεὸν ἄρχομ' ἀείδειν,
Αὐτὴν καὶ κούρην περικαλλέα Περσεφόνειαν.
Χαῖρε θεὰ, καὶ τήνδε σάου πόλιν· ἄρχε δ' ἀοιδῆς.

ΕἸΣ ΜΗΤΈΡΑ ΘΕΩ͂Ν.

Μητέρα μοι πάντων τε θεῶν πάντων τ' ἀνθρώπων
Ὕμνει Μοῦσα λίγεια Διὸς θυγάτηρ μεγάλοιο,
Ἧι κροτάλων τυμπάνων τ' ἰαχὴ, σύν τε τρόμος αὐλῶν
Εὔαδεν, ἠδὲ λύκων κλαγγὴ χαροπῶν τε λεόντων,
Οὔρεά τ' ἠχήεντα, καὶ ὑλήεντες ἔναυλοι.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε, θεαὶ δ' ἅμα πᾶσαι ἀοιδῇ.

ΕἸΣ ἩΡΆΚΛΕΑ ΛΕΟΝΤΌΘΥΜΟΝ.

Ἡρακλέα Διὸς υἱὸν ἀείσομαι, ὃν μέγ' ἄριστον
Γείνατ' ἐπιχθονίων Θήβης ἐνὶ καλλιχόροισιν
Ἀλκμήνη, μιχθεῖσα κελαινεφέϊ Κρονίωνι·

Valde flammosi tertiò super currum semper habent.
Audi mortalium auxiliator, dator audacis Hebes,
Suauiter relucens lumen desuper ad vitam
Nostrã, ac fortitudinem Martialem: sic vtiq; possem
Depellere malum amarum à meo capite,
Et animæ deceptoriũ subflectere in mentem impetũ,
Animiq; robur acutum cohibere, qui me excitauit
Pugnam horridam aggredi, sed tu audaciam
Da beate, pacisq; manere in illæsibilibus legibus
Inimicorum fugientem laborem, fataq; violenta.

IN DIANAM.

Dianam laudat Musa sororem proculiaculantis
Virginẽ sagittis oblectãtẽ simul nutritã cũ Ap.
Quæq; equos paratos iuncis copiosæ Meletæ
Impetuosè per Smyrnam totũ aureum currum agit,
Ad Clarũ vitib. copiosam, verùm argẽtiarcus Apollo
Sedit expectans longè iaculantẽ sagittis oblectãtem.
Et tu quidem sic salue, Dea a. simul omnes cãtione,
At ego te primùm, & à te incipio cantare.
À te. a. ego initio facto transibo aliam ad laudem.

IN VENEREM.

Cypro genitã Cythereã canã, quæq; mortalib.
Blanda dona dat, amabili autem facie
Semper subridet, & amabilem fert florem,
Salue Dea Salaminam bene habitatam regens,
Et totam Cyprum, da verò amabilem cantionem.
At ego & tui & alterius memor ero cantionis.

IN PALLADEM.

Palladẽ Mineruã patronam vrbiũ incipio canere,
Grauem, cui cum Marte curæ sunt bellica opera,
Dirutaq; ciuitates, clamorq;, bellaq;.
Quin & liberauit populum venientemq; euntemq;.
Salue Dea, da verò nobis fortunam, felicitatemq;.

IN IVNONEM.

Iunonem cano aurithronam, quam peperit Rhea,
Immortalem reginam, excelsam formã habentem,
Iouis valdisoni sororem vxoremq;,
Inclytam, quam omnes beati per longum Olympum
Læti honorant simul cum Ioue oblectante fulminibus.

IN CEREREM.

Cererẽ pulcricomã venerãdã Deã incipio canere
Ipsam & puellam perpulcram Proserpinam.
Salue Dea, & hanc serua ciuitatem. præsis autem cantioni.

IN MATREM DEORVM.

Matrẽ mihi omniumq; Deorũ, omniũq; hominũ
Laudat Musa suauis Iouis filia magni,
Cui crotalorum tympanorumq; sonus, simulq; tremor tibiarum
Placuit, ac luporum clangor, terribiliumq; leonum
Montesq; sonori, & syluosi recessus.
Et tu quidẽ sic salue, Dea a. simul omnes cãtione.

IN HERCVLEM LEONINIANIMI.

Herculem Iouis filiũ canã, quẽ valde fortissimũ
Genuit terrestrium Thebæ in pulcris regionib.
Alcumena, mixta cum nigrinube Saturnio.

Ὅς πρὶν

Ὃς πρὶν μὲν κατὰ γαῖαν ἀθέσφατον ἠδὲ θάλασσαν
Πλαζόμενος πομπῇσιν ὑπ' Εὐρυσθῆος ἄνακτος,
Πολλὰ μὲν αὐτὸς ἔρεξεν ἀτάσθαλα, πολλὰ δ' ἀνέτλη.
Νῦν δ' ἤδη κατὰ καλὸν ἕδος νιφόεντος Ὀλύμπου
Ναίει τερπόμενος, καὶ ἔχει καλλίσφυρον Ἥβην.
Χαῖρε ἄναξ Διὸς υἱέ, δίδου δ' ἀρετήν τε καὶ ὄλβον.

ΕἸΣ ἈΣΚΛΗΠΙΟΝ.

Ἰητῆρα νόσων Ἀσκληπιὸν ἄρχομ' ἀείδειν
Υἱὸν Ἀπόλλωνος, τὸν ἐγείνατο δῖα Κορωνὶς
Δωτίῳ ἐν πεδίῳ κούρη Φλεγύου βασιλῆος,
Χάρμα μέγ' ἀνθρώποισι, κακῶν θελκτῆρ' ὀδυνάων.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε ἄναξ. λίτομαι δέ σ' ἀοιδῇ.

ΕἸΣ ΔΙΟΣΚΟΥΡΟΥΣ.

Κάστορα καὶ Πολυδεύκε' ἀείδεο Μοῦσα λίγεια
Τυνδαρίδας, οἳ Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἐξεγένοντο.
Τοὺς ὑπὸ Ταϋγέτου κορυφῇς τέκε πότνια Λήδη,
Λάθρη ὑποδμηθεῖσα κελαινεφεῖ Κρονίωνι.
Χαίρετε Τυνδαρίδαι, ταχέων ἐπιβήτορες ἵππων.

ΕἸΣ ἙΡΜΗΝ.

Ἑρμῆν ἀείδω Κυλλήνιον Ἀργειφόντην,
Κυλλήνης μεδέοντα καὶ Ἀρκαδίης πολυμήλου,
Ἄγγελον ἀθανάτων ἐριούνιον, ὃν τέκε Μαῖα
Ἄτλαντος θυγάτηρ, Διὸς ἐν φιλότητι μιγεῖσα,
Αἰδοίη μακάρων δὲ θεῶν ἀλέεινεν ὅμιλον,
Ἄντρῳ ναιετάουσα παλισκίῳ. ἔνθα Κρονίων
Νύμφῃ ἐϋπλοκάμῳ μισγέσκετο νυκτὸς ἀμολγῷ,
Εὖτε κατὰ γλυκὺς ὕπνος ἔχοι λευκώλενον Ἥρην·
Λάνθανε δ' ἀθανάτους τε θεοὺς θνητούς τ' ἀνθρώπους.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε Διὸς καὶ Μαιάδος υἱέ.
Σεῦ δ' ἐγὼ ἀρξάμενος μεταβήσομαι ἄλλον ἐς ὕμνον.
Χαῖρ' Ἑρμῆ χαριδῶτα, διάκτορε, δῶτορ ἐάων

ΕἸΣ ΠᾶΝΑ.

Ἀμφί μοι Ἑρμείαο φίλον γόνον ἔννεπε Μοῦσα,
Αἰγιπόδην, δικέρωτα, φιλόκροτον, ὅστ' ἀνὰ
Πίση
Δενδρήεντ' ἄμυδις φοιτᾷ χοροήθεσι Νύμφαις,
Αἵτε κατ' αἰγίλιπος πέτρης στείβουσι κάρηνα,
Πᾶν' ἀνακεκλόμεναι, νόμιον θεόν, ἀγλαέθειρον,
Αὐχμήενθ', ὃς πάντα λόφον νιφόεντα λέλογχε,
Καὶ κορυφὰς ὀρέων, καὶ πετρήεντα κάρηνα.
Φοιτᾷ δ' ἔνθα καὶ ἔνθα διὰ ῥωπήια πυκνά·
Ἄλλοτε μὲν ῥείθροισιν ἐφελκόμενος μαλακοῖσιν,
Ἄλλοτε δ' αὖ πέτρῃσιν ἐν ἠλιβάτοισι διοιχνεῖ,
Ἀκροτάτην κορυφὴν μηλόσκοπον εἰσαναβαίνων.
Πολλάκι δ' ἀργινόεντα διέδραμεν οὔρεα μακρὰ,
Πολλάκι δ' ἐν κνημοῖσι διήλασε θῆρας ἐναίρων,
Ὀξέα δερκόμενος. τότε δ' ἕσπερος ἔκλαγεν οἶον,
Ἄγρης ἐξανιὼν δονάκων ὑπὸ μοῦσαν ἀθύρων
Νήδυμον. οὐκ ἂν τόν γε παραδράμοι ἐν μελέεσσιν
Ὄρνις ἥτ' ἔαρος πολυανθέος ἐν πετάλοισι
Θρῆνον ἐπιπροχέουσα, χέει μελίγηρυν ἀοιδήν.
Σὺν δέ σφιν τότε Νύμφαι ὀρεστιάδες λιγύμολποι
Φοιτῶσαι πυκνὰ ποσσὶν ἐπὶ κρήνῃ μελανύδρῳ
Μέλπονται, κορυφὴν δὲ περιστένει οὔρεος Ἠχώ.
Δαίμων δ' ἔνθα καὶ ἔνθα χορῶν τότε ἐς μέσον ἕρπων,
Πυκνὰ ποσὶν διέπει. λαῖφος δ' ἐπὶ νῶτα δαφοινὸν

Qui anteà quidem per terram indicibilem, ac mare
Errans iussibus Eurysthei regis,
Multa quidem ipse fecit iniusta, & multa sustulit.
Nunc autem in pulcro solo niuosi Olympi,
Habitat oblectat', & habet pulcros talos habētē Hebē.
Salue rex Iouis fili, da verò virtutēq́ & felicitatē.

IN AESCVLAPIVM.

Medicum morborum Aesculapiū incipio canere,
Filium Apollinis, quem genuit diua Coronis,
Dotio in campo, filia Phlegyj regis,
Gaudium magnū hominib. malorū delinitorē dolorū.
Et tu quidem sic salue rex, supplico .a. tibi cantione.

IN IOVIS PVEROS.

Castora & Pollucem cane Musa suauis
Tyndaridas, qui à Ioue Olympio geniti sunt.
Quos sub Taygeti vertice peperit verēdāda Leda.
Clàm sub domita, à nigrinube Saturnio,
Saluete Tyndaridæ, velocium conscensores equorū.

IN MERCVRIVM.

Mercurium cano Cyllenium Argicidam
Cyllenem regnantē, & Arcadiā ouib. copiosam
Nunciū immortaliū valdè vtilē quem peperit
Atlantis filia, Iouis amore mixta; (Maia
Verecunda, beatorum Deorum effugit commercium
Antrum habitans opacum, vbi Saturnius
Cū Nympha pulcricoma miscebatur noctis cōticinio.
Quando dulcis somnus tenebat albiulnam Iunonem.
Latebat autē immortalesq́ Deos mortalesq́ homines.
Et tu quidem sic salue Iouis & Maiæ fili.
A te autem ego initio facto transibo aliam ad laudē.
Salue Mercuri gratiarū dator, nuncie, dator bonorū.

IN PANA.

De Mercurij mihi charo filio dic Musa,
Capripede, bicorno amatore strepitus, quiq́ in
Pissa
Arborosa simul incedit choreis assuetis cū Nymphis.
Quæq́ prærupta petræ incedunt capita,
Pana inuocantes pastoralem Deum pulcricomum,
Squallidum, qui omnem collem niuosum sortitus est.
Et vertices montium, & saxosa cacumina,
Frequentat autem huc atq́ illuc per virgulta densa,
Interdum quidem fluentes pellectus mollibus.
Interdum iterum saxa altissima obambulans.
Summum verticem ouium speculam ascendens.
Sæpè autem capris frequentes percurrit montes lōgos.
Sæpè autem in colles digreditur feras mactans.
Acutè cernens, tunc autem hesperus clanxit vt
Ex summitate egressus arundinū sub carmine ludens
Suaue non hunc præcurreris in cantibus.
Auis, quæ vere multifloro in foliis
Lamentum effundens emittit suauem cantum.
Cum ipsis autem tunc Nymphæ montanæ suauiloquæ
Ambulantes frequēter pedibus ad fontem nigræ aquæ
Canunt, verticem autem resonat montis Echo.
Deus .a. huc atq́ illuc chorearum tunc in mediū serpēs,
Frequenter pedib. assequitur, pellē .a. ad terga cruētam

Λυγκὸς ἔχει, λιγυρῇσιν ἀγαλλόμενος φρένα μολπαῖς.
Ἐν μαλακῷ λειμῶνι, τόθι κρόκος ἠδ᾽ ὑάκινθος
Εὐώδης θαλέων καταμίσγεται ἄκριτα ποίην.
Ὑμνεῦσιν δὲ θεοὺς μάκαρας καὶ μακρὸν Ὄλυμπον.
Οἷόν θ᾽ Ἑρμείην ἐριούνιον ἔξοχον ἄλλων
Ἔννεπον, ὡς ὅγ᾽ ἅπασι θεοῖς θοὸς ἄγγελός ἐστι.
Καί ῥ᾽ ὅγ᾽ ἐς Ἀρκαδίην πολυπίδακα μητέρα μήλων
Ἐξίκετ᾽. ἔνθα δέ οἱ τέμενος Κυλλήνιόν ἐστιν.
Ἔνθ᾽ ὅγε καὶ θεὸς ὢν ψαφαρότριχα μῆλ᾽ ἐνόμευεν.
Ἀνδρὶ παρὰ θνητῷ. θάλε γὰρ πόθος ὑγρὸς ἐπελθὼν
Νύμφῃ ἐϋπλοκάμῳ Δρύοπος φιλότητι μιγῆναι.
Ἐκ δ᾽ ἐτέλεσσε γάμον θαλερόν. τίκε δ᾽ ἐν μεγάροισιν
Ἑρμείῃ φίλον υἱὸν, ἄφαρ τερατωπὸν ἰδέσθαι,
Αἰγιπόδην, δικέρωτα, πολύκροτον, ἡδυγέλωτα.
Φεῦγε δ᾽ ἀναΐξας, λεῖπε δ᾽ ἄρα παῖδα τιθήνη.
Δεῖσε γὰρ ὡς ἴδεν ὄψιν ἀμείλιχον ἠϋγένειον.
Τὸν δ᾽ αἶψ᾽ Ἑρμείας ἐριούνιος εἰς χέρα θῆκε
Δεξάμενος, χαῖρεν δὲ νόῳ περιώσια δαίμων.
Ῥίμφα δ᾽ ἐς ἀθανάτων ἕδρας κίε, παῖδα καλύψας
Δέρμασιν ἐν πυκινοῖσιν ὀρεσκῴοιο λαγωοῦ.
Παρ δὲ Ζηνὶ κάθιζε καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισιν.
Δεῖξε δὲ κοῦρον ἑόν. πάντες δ᾽ ἄρα θυμὸν ἔτερφθεν
Ἀθάνατοι, περίαλλα δ᾽ ὁ Βάκχειος Διόνυσος.
Πᾶνα δέ μιν καλέεσκον ὅτι φρένα πᾶσιν ἔτερψε.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε ἄναξ, λίσομαι δέ σ᾽ ἀοιδῇ.
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ᾽ ἀοιδῆς.

Lyncis habet suauibus oblectans animum cantibus,
In molli prato, illic crocus & hyacinthus
Suauiter spirās vires admiscet innumerosam herbā.
Celebrant autem deos beatos & longum Olympum.
Qualem mercuriū admodū utilem egregiū omnium
Dicebam, quòd hic omnibus deis velox nuncius est.
Et vtiq. in Arcadiam copiosā fontib. matrem ouium
Venit, vbi autem illi templum Cyllenium est,
Vbi hic & licet Deus esset, gracili vellere oues pascebat
Virū ap. mortalē, virescebat.n. amor mollis q eū īuasit
Cū Nympha pulcricoma Dryopis in amore misceretur,
Perfecit autem nuptias virescentes, peperit autem in domibus
Mercurio charum filium statim monstrosum visu,
Capripedē bicornū, ac multi strepitus existentē & dulceridētē
Fugit.a.assurrect°, reliquit.a.puerū nutrix
Metuit.n.vt vidit faciem implacabilem, hirsutam.
Hunc.a.statim Mercurius valde vtilis ad manū posuit
Accipiens, gaudebat aūt in animo admodum Deus.
Confestim autem ad immortalium sedes cucurrit puero cooperto
Pellibus in densis montani leporis.
Apud autem Iouem sedit, & alios Deos.
Ostendit.a.puerum suū: omnes.a. animū oblectabant
Immortales, inter cæteros.a. Bacchus ille Dionysus.
Pana.a. illum vocarunt, q animū omnib. oblectauit.
Et tu quidem sic salue, ô rex, litabo autem te cantu.
Nam ego & tui & alterius memor ero cantus.

ΕἸΣ ἩΦΑΙΣΤΟΝ.

Ἥφαιστον κλυτόμητιν ἀείδεο Μοῦσα λίγεια.
Ὅς μετ᾽ Ἀθηναίης γλαυκώπιδος ἀγλαὰ ἔργα
Ἀνθρώπους ἐδίδαξεν ἐπὶ χθονὸς, οἳ τὸ πάρος περ
Ἄντροις ναιετάασκον ἐν οὔρεσιν ἠΰτε θῆρες.
Νῦν δὲ δι᾽ Ἥφαιστον κλυτοτέχνην ἔργα δαέντες
Ῥηιδίως αἰῶνα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτὸν
Εὔκηλοι διάγουσιν ἐνὶ σφετέροισι δόμοισιν.
Ἀλλ᾽ ἵληθ᾽ Ἥφαιστε, δίδου δ᾽ ἀρετήν τε καὶ ὄλβον.

IN VVLCANVM.

Vlcanum inclyti consilij cane Musa suauis,
Qui cum Minerua cæsia præclara opera
Homines docuit in terra qui antea
Antris habitabant in montibus veluti feræ.
Nunc.a.per Vulcanum inclytum in artib. opera docti,
Facilè æuum finitorem ad annum,
Quieti degunt in suis domibus.
Sed propitius esto Vulcane. da.a. virtutē & felicitatē.

ΕἸΣ ἈΠΟΛΛΩΝΑ.

Φοῖβε, σὲ μὲν καὶ κύκνος ὑπὸ πτερύγων λίγ᾽ ἀείδει
Ὄχθῃ ἐπιθρῴσκων ποταμὸν πάρα δινήεντα
Πηνειόν. σὲ δ᾽ ἀοιδὸς ἔχων φόρμιγγα λίγειαν
Ἡδυεπὴς πρῶτόν τε καὶ ὕστατον αἰὲν ἀείδει.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε ἄναξ, ἵλαμαι δέ σ᾽ ἀοιδῇ.

IN APOLLINEM.

Phœbe, te quidem et cygnus sub alis suauiter cantat,
In ripam insiliens amnem apud verticosum
Peneum, te autem cantor habens citharam suauē
Dulcicanus primumq́, & postremò semper canit.
Et tu quidem sic salue rex, placo autem te cantu.

ΕἸΣ ΠΟΣΕΙΔΑΏΝΑ.

Ἀμφὶ Ποσειδάωνα θεὸν μέγαν ἄρχομ᾽ ἀείδειν,
Γαίης κινητῆρα καὶ ἀτρυγέτοιο θαλάσσης,
Πόντιον, ὅς θ᾽ Ἑλικῶνα καὶ εὐρείας ἔχει Αἰγάς.
Διχθά τοι Ἐννοσίγαιε θεοὶ τιμὴν ἐδάσαντο,
Ἵππων τε δμητῆρ᾽ ἔμεναι, σωτῆρά τε νηῶν.
Χαῖρε Πόσειδον γαιήοχε, κυανοχαῖτα,
Καὶ μάκαρ εὐμενὲς ἦτορ ἔχων, πλώουσιν ἄρηγε.

IN NEPTVNVM.

Neptunum Deum magnum incipio canere,
Terræ motorem ac immensi maris,
Pontium, qui Helicona & latas habet Aegeas,
Dupliciter tibi ô terræ motor dij honorem diuiserunt,
Equorumq́, domitorem esse, seruatoremq́, nauium.
Salue Neptune terrā habēs cæruleis crinib. decore,
Et beate benignū animū habēs, nauigantib. auxiliare.

ΕἸΣ ΔΊΑ.

Ζῆνα θεῶν τὸν ἄριστον ἀείσομαι, ἠδὲ μέγιστον,
Εὐρύοπα, κρείοντα, τελεσφόρον, ὅς τε Θέμιστι
Ἐγκλιδὸν ἑζομένῃ πυκινοὺς ὀάρους ὀαρίζει.
Ἵληθ᾽ εὐρύοπα Κρονίδη, κύδιστε μέγιστε.

IN IOVEM.

Iouem deorum optimum canam, & maximum,
Latesonātē validissimū, terminos afferētē q cū Themide
Seorsum sedente crebros sermones miscet
Sis propitius latesonās Saturnie inclytissime maxime.

ΕἸΣ

ΕἸΣ ἙΣΤΊΑΝ.

Ἑστίη, ἥτε ἄνακτος Ἀπόλλωνος ἑκάτοιο.
Πυθοῖ ἐν ἠγαθέῃ ἱερὸν δόμον ἀμφιπολεύεις,
Αἰεὶ σῶν πλοκάμων ἀπολείβεται ὑγρὸν ἔλαιον.
Ἔρχεο τόνδ' ἀνὰ οἶκον, ἐπέρχεο θυμὸν ἔχουσα,
Σὺν Διῒ μητιόεντι. χάριν δ' ἅμ' ὄπασον ἀοιδῇ.

IN VESTAM.

Vesta quæ regis Apollinis proculiaculantis,
In Pytho valde diuina sacrã domũ circũuersaris
Semper ex tuis crinibus distillat liquidum oleũ.
Veni hanc super domum, accede animum habens
Cum Ioue sapiente, gratiam aũt simul præbe carmini.

ΕἸΣ ΜΟΥ͂ΣΑΣ ΚΑῚ Ἀπόλλωνα.

Μουσάων ἄρχωμαι, Ἀπόλλωνός τε Διός τε
Ἐκ γὰρ Μουσάων καὶ ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος
Ἄνδρες ἀοιδοὶ ἔασιν ἐπὶ χθονὶ καὶ κιθαρισταί.
Ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες. ὁ δ' ὄλβιος ὅντινα Μοῦσαι
Φιλεῦνται, γλυκερή οἱ ἀπὸ στόματος ῥέει αὐδή.
Χαίρετε τέκνα Διός, καὶ ἐμὴν τιμήσατ' ἀοιδήν.
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑμέων τε καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

IN MVSAS ET APOLlinem.

A Musis incipio Apollineq́, Ioueq́,.
Ex enim Musis, & procul mittente Apolline,
Viri poëtæ sunt in terra & citharœdi.
Ex autem Ioue reges, hic autem felix quem Musæ
Diligunt, suauis illi ab ore fluit vox.
Saluete proles Iouis, & meũ in honore habete cantũ.
At ego & vestri & alterius memor ero cantus.

ΕἸΣ ΔΙΌΝΥΣΟΝ.

Κισσοκόμην Διόνυσον ἐρίβρομον ἄρχομ' ἀείδειν,
Ζηνὸς καὶ Σεμέλης ἐρικυδέος ἀγλαὸν υἱόν,
Ὃν τρέφον ἠΰκομοι Νύμφαι παρὰ πατρὸς ἄνακτος
Δεξάμεναι κόλποισι, καὶ ἐνδυκέως ἀτίταλλον
Νύσης ἐν γυάλοις. ὁ δ' ἀέξετο πατρὸς ἕκητι
Ἄντρῳ ἐν εὐώδει, μεταρίθμιος ἀθανάτοισιν.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τόνδε Θεαὶ πολύυμνον ἔθρεψαν.
Δὴ τότε φοιτίζεσκε καθ' ὑλήεντας ἐναύλους,
Κισσῷ καὶ δάφνῃ πεπυκασμένος· αἱ δ' ἅμ' ἕποντο
Νύμφαι· ὁ δ' ἐξηγεῖτο, βρόμος δ' ἔχεν δ' ἄσπετον ὕλην.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε πολυστάφυλ' ὦ Διόνυσε.
Δὸς δ' ἡμᾶς χαίροντας ἐς ὥρας αὖτις ἱκέσθαι,
Ἐκ δ' αὖθ' ὡράων εἰς τοὺς πολλοὺς ἐνιαυτούς.

IN BACCHVM.

Hedera coronatum Bacchum valde sonantem incipio canere,
Iouis ac Semelæ perinclytæ præclarum filium,
Quem alebant pulcricomæ Nymphæ à patre rege
Susceptum sinibus, & accuratè nutriebant
Nyssæ in vallibus, hic autem crescebat à patre procul,
Antro in benè olenti in numero positus immortalium.
At post hunc Deæ celebrem aluerunt,
Tunc ibat ad nemorosos recessus,
Hedera & lauro ornatus, hæ autem simul sequebãtur
Nymphæ. hic.a.dux erat, sonus.a.habebat maximam syluam.
Et tu quidem sic salue vuis copiose ô Bacche.
Da autem nos gaudentes ad horas rursus venire,
Ex horis autem rursus ad multos annos.

ΕἸΣ ἌΡΤΕΜΙΝ.

Ἄρτεμιν ἀείδω χρυσηλάκατον κελαδεινήν,
Παρθένον αἰδοίην ἐλαφηβόλον, ἰοχέαιραν,
Αὐτοκασιγνήτην χρυσαόρου Ἀπόλλωνος.
Ἣ κατ' ὄρη σκιόεντα καὶ ἄκριας ἠνεμοέσσας
Ἄγρῃ τερπομένη παγχρύσεα τόξα τιταίνει,
Πέμπουσα στονόεντα βέλη. τρομέει δὲ κάρηνα
Ὑψηλῶν ὀρέων. ἰαχεῖ δ' ἐπὶ δάσκιος ὕλη
Δεινὸν ὑπὸ κλαγγῆς θηρῶν· φρίσσει δέ τε γαῖα.
Πόντος τ' ἰχθυόεις. ἡ δ' ἄλκιμον ἦτορ ἔχουσα,
Πάντῃ ἐπιστρέφεται θηρῶν ὀλέκουσα γενέθλην.
Αὐτὰρ ἐπὴν τερφθῇ θηροσκόπος ἰοχέαιρα,
Εὐφρήνῃ δὲ νόον χαλάσασ' εὐκαμπέα τόξα,
Ἔρχεται ἐς μέγα δῶμα κασιγνήτοιο φίλοιο
Φοίβου Ἀπόλλωνος, Δελφῶν εἰς πίονα δῆμον.
Μουσῶν καὶ Χαρίτων καλὸν χορὸν ἀρτυνέουσα
Ἔνθα κατακρεμάσασα παλίντονα τόξα καὶ ἰούς,
Ἡγεῖται χαρίεντα περὶ χροῒ κόσμον ἔχουσα,
Ἐξάρχουσα χορούς. αἱ δ' ἀμβροσίην ὄπ' ἱεῖσαι
Ὑμνεῦσι Λητὼ καλλίσφυρον, ὡς τέκε παῖδας
Ἀθανάτων βουλῇ τε καὶ ἔργμασιν ἔξοχ' ἀρίστους.
Χαίρετε τέκνα Διὸς καὶ Λητοῦς ἠϋκόμοιο.
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑμέων καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

IN DIANAM.

Dianam cano aureum colum habentem sonoram,
Virginẽ verecũdã, ceruos iaculantẽ, sagittis oblectãtẽ,
Legitimã sororẽ aureo ense decori Apollinis.
Quæ per montes vmbrosos & promontoria ventosa
Venatione oblectata, totum aureum arcum extendit,
Emittens gemituosa tela, tremunt autem capita
Altorum montium, sonat autem hirsuta sylua
Grauiter à clangore ferarum, horret autem terra,
Pontusq́, piscosus, at hæc fortem animum habens,
Vbiq́, se vertit ferarum perimens genus.
At postq̃ oblectata est ferarũ speculatrix sagittis oblectans,
Delectauerit.a.animum laxans flexilem arcum,
Venit in magnam domum fratris sui chari
Phœbi Apollinis, Delphorum in pinguem populum,
Musarum ac Gratiarum pulcram choream instaurãs.
Vbi suspendens reflexum arcum, & sagittas,
Dux fit, gratiosum circa corpus ornamentum habens,
Præcedens in choro hæ.a.ambrosiam vocem emittẽtes
Laudãt Latonã pulcros talos habentẽ, vt peperit filios
Immortalium consilioq́, & operibus longè optimos.
Saluete nati Iouis, & Latonæ pulcricomæ.
Verùm ego vestrum & alterius memor ero cantionis.

ΕἸΣ ἈΘΗΝΑΝ.

Παλλάδ' Ἀθηναίην κυδρὴν θεὸν ἄρχομ' ἀείδειν
Γλαυκῶπιν, πολύμητιν, ἀμείλιχον ἦτορ ἔχουσαν,

IN PALLADEM.

Palladem Mineruam inclytam incipio canere,
Cæsiam, multi consilij, implacabilem animum habentem,

Παρθένον αἰδοίην, ἐρυσίπτολιν, ἀλκήεσσαν,
Τριτογενῆ τὴν αὐτὸς ἐγείνατο μητίετα Ζεὺς
Σεμνῆς ἐκ κεφαλῆς, πολεμήια τεύχε' ἔχουσαν,
Χρύσεα, παμφανόωντα. σέβας δ' ἔχε πάντας ὁρῶντας
Ἀθανάτους. ἡ δὲ πρόσθεν Διὸς αἰγιόχοιο
Ἐσσυμένως ὤρουσεν ἀπ' ἀθανάτοιο καρήνου,
Σείσασ' ὀξὺν ἄκοντα. μέγας δ' ἐλελίζετ' Ὄλυμπος
Δεινὸν ὑπ' ὀμβρίμης γλαυκώπιδος. ἀμφὶ δὲ γαῖα
Σμερδαλέον ἰάχησεν, ἐκινήθη δ' ἄρα πόντος
Κύμασι πορφυρέοισι κυκώμενος, ἔσχετο δ' ἅλμη
Ἐξαπίνης. στῆσεν δ' Ὑπερίονος ἀγλαὸς υἱὸς
Ἵππους ὠκύποδας δηρὸν χρόνον, εἰσότε κούρη
Εἵλετ' ἀπ' ἀθανάτων ὤμων θεοείκελα τεύχη
Παλλὰς Ἀθηναίη, γήθησε δὲ μητίετα Ζεύς.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε Διὸς τέκος αἰγιόχοιο,
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

ΕἸΣ ἙΣΤΊΑΝ ΚΑῚ Ἑρμῆν.

Ἑστίη ἣ πάντων ἐν δώμασιν ὑψηλοῖσιν
Ἀθανάτων τε θεῶν, χαμαὶ ἐρχομένων τ' ἀνθρώπων,
Ἕδρην ἀίδιον ἔλαχες, πρεσβηίδα τιμήν,
Καλὸν ἔχουσα γέρας καὶ τιμήν· οὐ γὰρ ἄτερ σοῦ
Εἰλαπίναι θνητοῖσιν, ἵν' οὐ πρώτῃ πυμάτῃ τε
Ἑστίῃ δεχόμενος σπένδει μελιηδέα οἶνον.
Καὶ σύ μοι Ἀργειφόντα, Διὸς καὶ Μαιάδος υἱέ,
Ἄγγελε τῶν μακάρων, χρυσόρραπι, δῶτορ ἐάων,
Ναίετε δώματα καλά, φίλα φρεσὶν ἀλλήλοισιν.
Ἵλαος ὢν ἐπάρηγε σὺν αἰδοίῃ τε φίλῃ τε
Ἑστίῃ. ἀμφότεροι γὰρ ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
Εἰδότες ἔργματα καλά, νόῳ θ' ἕπεσθε καὶ Ἥβῃ.
Χαῖρε Κρόνου θύγατερ σύ τε καὶ χρυσόρραπις Ἑρμῆς.
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑμέων τε καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

ΕἸΣ ΓΑΊΑΝ ΜΗΤΈΡΑ πάντων.

Γαῖαν παμμήτειραν ἀείσομαι ἠυθέμεθλον,
Πρεσβίστην, ἣ φέρβει ἐπὶ χθονὶ πάνθ' ὁπόσ' ἐστίν.
Ἠμὲν ὅσα χθόνα δῖαν ἐπέρχεται, ἠδ' ὅσα πόντον,
Ἠδ' ὅσα πωτῶνται, τάδε φέρβεται ἐκ σέθεν ὄλβου.
Ἐκ σέο δ' εὔπαιδές τε καὶ εὔκαρποι τελέθουσι,
Πότνια· σεῦ δ' ἔχεται δοῦναι βίον ἠδ' ἀφελέσθαι
Θνητοῖς ἀνθρώποισιν. ὁ δ' ὄλβιος ὅν κε σὺ θυμῷ
Πρόφρων τιμήσῃς· τῷ δ' ἄφθονα πάντα πάρεστι.
Βρίθει μέν σφιν ἄρουρα φερέσβιος, ἠδὲ κατ' ἀγροὺς
Κτήνεσιν εὐθηνεῖ, οἶκος δ' ἐμπίπλαται ἐσθλῶν.
Αὐτοὶ δ' εὐνομίῃσι πόλιν κάτα καλλιγύναικα
Κοιρανέουσ', ὄλβος δὲ πολὺς καὶ πλοῦτος ὀπηδεῖ.
Παῖδες δ' εὐφροσύνῃ νεοθηλέι κυδιόωσι,
Παρθενικαί τε χοροῖς περεσανθέσιν εὔφρονι θυμῷ
Παίζουσαι χαίρουσι κατ' ἄνθεα μαλθακὰ ποίης,
Οὕς κε σὺ τιμήσῃς σεμνὴ θεά, ἄφθονε δαῖμον.
Χαῖρε θεῶν μήτηρ, ἄλοχ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος,
Πρόφρων δ' ἀντ' ᾠδῆς βίοτον θυμήρε' ὄπαζε.
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

ΕἸΣ ἭΛΙΟΝ.

Ἥλιον ὑμνεῖν αὖτε Διὸς τέκος ἄρχεο Μοῦσα
Καλλιόπη Φαέθοντα, τὸν Εὐρυφάεσσα βοῶπις

Virginem verecundam, patronam vrbium, robustam,
Tritogenam, quam ipse genuit consultor Iupiter,
Venerando ex capite, bellicosa arma habentem,
Aurea, splendida, stupor autem habebat omnes videntes
Immortales, hac autem ante Iouem agiochum
Impetuosè exiliji ab immortali capite,
Concusso acuto telo, magnus .a. cócutiebatur Olympus
Grauiter à forti casia, circum autem terra
Fortiter sonuit, motus igitur est pontus
Vndis purpureis commotus, constitit autem mare
Repentè, stetit autem Hyperionis praclarus filius,
Equos velocipedes multum tempus, donec puella
Cepit ab immortalibus humeris Dijs similia arma
Pallas Minerua, gauisus est autem consultor Iupiter.
Et tu quidem sic salue Iouis nata agiochi.
Verùm ego & tui & alterius memor ero cantionis.

IN VESTAM ET Mercurium.

Vesta qua omnium in domibus altis
Immortaliumq́ Deorum humi venientiumq́ hominum,
Sedem sempiternam sortita es, ac antiquum honorem.
Pulcrum habens donum & honorem, neq́ enim sine te
Conuiuia mortalibus, vbi non prima postremaq́
Vesta incipiens delibat suaue vinum.
Et tu mihi Argicida Iouis & Maia fili,
Nuncie beatorum aurea virga dator bonorum,
Habitate domos bonas chara mentibus ad inuicem,
Propitius existẽs, auxiliare cum verecundaq́ charaq́
Vesta, ambo enim terrestrium hominum
Scientes opera pulcra, mentemq́ sequimini & Heben.
Salue Saturni filia tuq́ & auriuirga Mercurius.
At ego vestrumq́ & alterius memor ero cantionis.

IN TERRAM MATREM omnium.

Terram omniũ matrem canam benè fundatam,
Honoratissimã, q̃ nutrit in terra oĩa q̃cunq́ sunt
Et quot terram diuam incedunt, & quot pontũ,
Et quot volant, hac nutriuntur ex tuis diuitijs:
Ex te autem boni filij & boni fructus existent,
Veneranda, in te .a. positum est dare vitam, & auferre
Mortalib. hominibus: at hic felix quẽ vtiq́ tu in animo
Promptè honorabis: huicq́ copiosa omnia sunt.
Abundat quidẽ illis aruum vitiferum, & per agros
Iumentis abundat, domus autem impletur bonis.
Ipsi .a. bonis legib. per vrbem habentẽ pulcras mulieres
Dominantur, felicitas .a. multa & diuitia sequuntur.
Filij autem latitia iuuentute florente gloriantur,
Virginesq́ choreis festiuis lato animo
Ludentes, gaudent ad flores molles herba.
Quos vtiq́ tu honorabis veneranda copiosa Dea.
Salue Deorum mater, vxor cæli stellati,
Prompta autem loco cantus vitam latam prabe,
At ego & tui & alterius memor ero cantionis.

IN SOLEM.

Solem laudare rursus Iouis natum incipe Musa
Calliope Phaëthontem, quem Euryphaëssa bouinos oculos habens

Γείνα-

Γείνατο γαίης παιδὶ καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.
Γῆμε γὰρ Εὐρυφάεσσαν ἀγακλειτὴν Ὑπερίων
Αὐτοκασιγνήτην, ἥ οἱ τέκε κάλλιμα τέκνα,
Ἠῶ τε ῥοδόπηχυν, ἐϋπλόκαμόν τε Σελήνην,
Ἠέλιόν τ' ἀκάμαντ' ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν,
Ὃς φαίνει θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
Ἵπποις ἐμβεβαώς· σμερδνὸν δ' ὅγε δέρκεται ὄσσοις,
Χρυσῆς ἐκ κόρυθος· λαμπραὶ δ' ἀκτῖνες ἀπ' αὐτοῦ
Αἰγλῆεν στίλβουσι, παρὰ κροτάφων τε παρειαὶ
Λαμπραὶ ἀπὸ κρατὸς χαρίεν κατέχουσι πρόσωπον
Τηλαυγές. καλὸν δὲ περὶ χροῒ λάμπεται ἐσθὸς
Λεπτουργὲς πνοιῇ ἀνέμων· ὑπὸ δ' ἄρσενες ἵπποι.
Ἔνθ' ἄρ' ὅγε στήσας χρυσόζυγον ἅρμα καὶ ἵππους,
Θεσπέσιος πέμπησι δι' οὐρανοῦ Ὠκεανόνδε.
Χαῖρε ἄναξ, πρόφρων δὲ βίον θυμήρε' ὄπαζε.
Ἐκ σέο δ' ἀρξάμενος κλήσω μερόπων γένος ἀνδρῶν
Ἡμιθέων, ὧν ἔργα θεοὶ θνητοῖσιν ἔδειξαν.

ΕΙΣ ΣΕΛΗΝΗΝ.

Μήνην ἀείδειν τανυσίπτερον ἔσπετε Μοῦσαι,
Ἡδυεπεῖς κοῦραι Κρονίδεω Διός, ἴστορες ᾠδῆς.
Ἧς ἄπο αἴγλη γαῖαν ἑλίσσεται οὐρανόδεικτος
Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο, πολὺς δ' ὑπὸ κόσμος ὄρωρεν
Αἴγλης λαμπούσης· στίλβει δ' ἀλάμπετος ἀὴρ
Χρυσέου ἀπὸ στεφάνου, ἀκτῖνες δ' ἐνδιάονται·
Εὖτ' ἂν ἀπ' ὠκεανοῖο λοεσσαμένη χρόα καλὸν,
Εἵματα ἑσσαμένη τηλαυγέα δῖα Σελήνη,
Ζευξαμένη πώλους ἐριαύχενας αἰγλήεντας,
Ἐσσυμένως προτέρωσ' ἐλάσῃ καλλίτριχας ἵππους,
Ἑσπερίη διχόμηνος, ὅτε πλήθει μέγας ὄγμος,
Λαμπρόταταί τ' αὐγαὶ τότ' ἀεξομένης τελέθουσιν
Οὐρανόθεν, τέκμωρ δὲ βροτοῖς καὶ σῆμα τέτυκται.
Τῇ ῥά ποτε Κρονίδης ἐμίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ.
Ἡ δ' ὑποκυσαμένη Πανδείην γείνατο κούρην,
Ἐκπρεπὲς εἶδος ἔχουσαν ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Χαῖρε ἄνασσα θεὰ λευκώλενε δῖα Σελήνη,
Πρόφρον, ἐϋπλόκαμος. σέο δ' ἀρχόμενος, κλέα φωτῶν
Ἄσομαι ἡμιθέων, ὧν κλείουσ' ἔργματ' ἀοιδοί,
Μουσάων θεράποντες, ἀπὸ στομάτων ἐροέντων.

ΕΙΣ ΔΙΟΣΚΟΥΡΟΥΣ.

Ἀμφὶ διοσκούρους ἑλικώπιδες ἔσπετε Μοῦσαι
Τυνδαρίδας, Λήδης καλλισφύρου ἀγλαὰ τέκνα
Κάστορά θ' ἱππόδαμον, καὶ ἀμώμητον Πολυδεύκεα.
Τοὺς ὑπὸ Ταϋγέτου κορυφῇ ὄρεος μεγάλοιο,
Μιχθεῖσ' ἐν φιλότητι κελαινεφεῖ Κρονίωνι
Σωτῆρας τέκε παῖδας ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Ὠκυπόρων τε νεῶν, ὅτε τε σπέρχωσιν ἄελλαι
Χειμέριαι κατὰ πόντον ἀμείλιχον· οἱ δ' ἀπὸ νηῶν
Εὐχόμενοι καλέουσι Διὸς κούρους μεγάλοιο,
Ἄρνεσσιν λευκοῖσιν ἐπ' ἀκρωτήρια βάντες
Πρύμνης, τὴν δ' ἄνεμός τε μέγας καὶ κῦμα θαλάσσης
Θῆκαν ὑποβρυχίην· οἱ δ' ἐξαπίνης ἐφάνησαν
Ξουθῇσι πτερύγεσσι δι' αἰθέρος ἀΐξαντες.
Αὐτίκα δ' ἀργαλέων ἀνέμων κατέπαυσαν ἀέλλας,
Κύματα δ' ἐστόρεσαν λευκῆς ἁλὸς ἐν πελάγεσσι
Ναύταις, σήματα καλὰ πόνου σφίσιν· οἱ δ' ἰδόντες
Γήθησαν, παύσαντο δ' ὀιζυροῖο πόνοιο.

Peperit terræ filium & cæli stellati.
Duxit enim Euryphaëssam valde inclytam Hyperion
Germanam sororē, quæ illi peperit pulcherrimos filios,
Auroramq; roseū cubitū habentē, pulcricomāq; lunā,
Solemq; indefessum, similem immortalibus.
Qui lucet mortalibus & immortalibus Dijs,
Equos ascendens, horrendum autem hic inspicit oculis
Aurea è galea, clari autem radij ab ipso
Splendore emicant, ad tempora autem genæ
Claræ à capite gratiosum tenent os
Lucidum, pulcra autem circa corpus fulget vestis,
Tenuiter contexta flatu ventorū. sub. a. masculi equi,
Hic igitur hic sistens aurijugum currum, & equos,
Diuinus mittit per cælum in Oceanum.
Salue rex, promptè autem vitam lætam præbe.
À te initio facto, vocabo mortalium genus virorum
Semideorum, quorum opera Dij mortalib. ostenderūt.

IN LVNAM.

Lunam canere latis alis dicite Musæ,
Suauiloquæ puellæ Saturnij Iouis, peritæ cantus,
Ex qua splendor terram inuoluit à cælo
Capite ex immortali, multum autem ornamentum excitatum est
Splendore splendente, enitescit autem tenebrosus aër
Aurea ex corona, radij autem voluuntur,
Quando ab Oceano loto corpore pulcro,
Vestes induta procul lucentes diuina Luna,
Iunctisq; equis longa ceruicis fulgidis,
Impetuosè priùs agitârit pulcricomos equos,
Vespertina semimenstrua quādo plenus est magn⁹ globus
Clarissimiq; splendores, tunc aucta sunt
Cælitùs, signum autem mortalibus & iudicium est,
Cum qua olim Saturnius mixtus est amicitia et lecto.
Hæc autem pregnata Pandeam peperit filiam,
Decoram formam habens inter immortales Deos.
Salue regina Dea albiulna diua Luna,
Prompta, pulcricoma, à te enim incipiens laudes hominum
Canam semideorum, quorum audiunt opera poëtæ,
Musarum ministri ab oribus amabilibus.

IN IOVIS PVEROS.

De Iouis pueris nigriocule dicite Musæ
Tyndaridis, Ledæ pulcritalæ præclaros natos,
Castoraq; equorum domitorem, & irreprehensibilem Pollucem.
Quos sub Taygeti vertice montis magni,
Mixta in amorem cum nigrinube Saturnio
Seruatores peperit pueros terrestrium hominum,
Velociumq; nauium, quando festinant procellæ
Hyemales per pontum implacabilem, hi. a. è nauibus
Vota facientes vocant Iouis pueros magni,
Agnis albis, ad littora egressi
À puppi, hanc autē ventusq; magnus, & vnda maris
Fecerunt submersam, hi autem repentè apparuerunt
Flauis alis per æthera vibrantes.
Statim. a. difficilium ventorum cessârunt procellæ,
Vndas autem strauerunt albi maris in finibus
Nautis, signa bona laboris sui, hi autem conspicati
Gauisi sunt, cessarunt autem ab ærumnoso labore.

Χαίρετε Τυνδαρίδαι ταχέων ἐπιβήτορες ἵππων.
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑμέων καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

Saluete Tyndaridæ velocium agitatores equorum.
At ego vestrum & alterius memor ero cantionis.

ΕἸΣ ΞΕΝΟΥΣ.

Αἰδεῖσθε ξενίων κεχρημένον ἠδὲ δόμοιο,
Οἳ πόλιν αἰπεινὴν Νύμφης ἐρατώπιδος Ἥ-ρης
Ναίετ' ἐς ἄδην, ἧς πόδα νείατον ὑψικόμοιο
Ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδωρ ξανθοῦ ποταμοῖο,
Ἕβρου καλλιρέοντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς.

IN HOSPITES.

Veneremini hospitijs vtentem & domo,
Qui vrbem excelsam Nymphæ amabilioculæ Iu-nonis
Habitatis in infernum, cuius pedē postremū alticomæ
Ambrosiam bibentes aquam flauij fluuij,
Hebri pulcrifluí, quem immortalis peperit Iupiter.

ὉΜΗΡΟΥ ἘΠΙΓΡΆΜΜΑΤΑ ΚΑῚ ἘΠΗ ΤΙΝᾺ ἐκ τοῦ Ἡροδότου περὶ τῆς Ὁμήρου βιοτῆς.

HOMERI QVAEDAM EPIGRAMMATA & versus ex Herodoto, de vita Homeri.

ΕἸΣ ΚΥΜΑΙΟΥΣ.

Αἰδεῖσθε ξενίων κεχρημένον ἠδὲ δόμοιο,
Οἳ πόλιν αἰπεινὴν Κύμην ἐριώπιδα κούρην
Ναίετε, Σαρδήνης πόδα νείατον ὑψικόμοιο·
Ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδωρ θείου ποταμοῖο
Ἕρμου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς.

Ad ciues Cumanos, rogans hospitium.

Hospitium præbete viro profugoq; vagoq;,
Vrbem qui celsam Cumen Eriopida prolem,
Radicem incolitis Sardenes alticomantis,
Diuini potatis aquam qui fluminis Hermi,
Vorticibus torti, pater est cui Iupiter ipse.

Εἰς τὴν Κύμην ἀναστρέφων.

Αἶψα πόδες με φέροιεν ἐς αἰδοίων πόλιν ἀνδρῶν·
Τῶν γὰρ καὶ θυμὸς πρόφρων καὶ μῆτις ἀρίστη.

Rediturus Cumam.

Vos me hominum rapidè plantæ portetis in vrbē,
Quorū animus prōptus, pollent q; mente sagaci.

Εἰς Μίδην.

Χαλκῆ παρθένος εἰμί, Μίδου δ' ἐπὶ σήματι κεῖμαι·
Ἔστ' ἂν ὕδωρ τε ῥέῃ, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλοι,
Ἠέλιός τ' ἀνιὼν λάμπῃ, λαμπρά τε σελήνη,
Καὶ ποταμοὶ ῥέωσιν, ἀνακλύζῃ δὲ θάλασσα,
Αὐτοῦ τῇδε μένουσα πολυκλαύτῳ ἐπὶ τύμβῳ,
Ἀγγελέω παριοῦσι Μίδης ὅτι τῇδε τέθαπται.

In Midam.

Aenea sum virgo, Midæ quæ incumbo sepulcro:
Dum fluit vnda leuis: sublimis nascitur arbor:
Dum sol exoriens & splendida Luna relucet,
Dum fluuij labuntur, inundat littora fluctus,
Hic constanter ago, lacrymasq; in marmore tincto
Fixa, Midam moneo tumulatum hic, chare viator.

Ὀλοφύρεται τὴν τυφλότητα αὐτοῦ πρὸς τοὺς Κυμαίους.

Οἵῃ μ' αἴσῃ δῶκε πατὴρ Ζεὺς κύρμα γενέσθαι,
Νήπιον αἰδοίης ἐπὶ γούνασι μητρὸς ἀτάλλων,
Ἥν ποτ' ἐπύργωσαν βουλῇ Διὸς αἰγιόχοιο,
Λαοὶ Φρίκωνος, μάργων ἐπιβήτορες ἵππων
Ὁπλότεροι μαλεροῖο πυρὸς κρίνοντες Ἄρηα
Αἰολίδα Σμύρνην ἁλιγείτονα ποντιάνακτον.
Ἥν τε δι' ἀγλαὸν εἶσιν ὕδωρ ἱεροῖο Μέλητος,
Ἔνθεν ἀπορνύμεναι κοῦραι Διός, ἀγλαὰ τέκνα,
Ἠθελέτην κλῄσαι δίαν χθόνα καὶ πόλιν ἀνδρῶν.
Οἱ δ' ἀπανηνάσθην ἱερὴν ὄπα, φῆμιν ἀοιδῆς.
Ἀφραδίῃ τῶν μέν τι παθὼν τις φράσσεται αὖθις,
Ὅς σφιν ὀνείδεσιν ἐμὸν διεμήσατο πότμον.
Κῆρα δ' ἐγὼ τὴν μοι θεὸς ὤπασε γεινομένῳ περ,
Τλήσομαι ἀκράαντον φέρων τετληότι θυμῷ.
Οὐδέ τί μοι φίλα γυῖα μένειν ἱεραῖς ἐν ἀγυιαῖς
Κύμης ὁρμαίνουσι, μέγας δέ με θυμὸς ἐπείγει
Δῆμον ἐς ἀλλοδαπὸν ἰέναι ὀλίγον περ ἐόντα.

Deplorat suam cæcitatem aduersus Cumanos.

Hei mihi quàm fatū dat Iuppiter almus iniquū,
Infanti mihi lac veneranda ex vbere matris,
Præbuit, Aeolica Smyrna, quam Martia quondā
Gens Phriconitis certamine fortis equestri,
Condidit ad Pelagus, præterlabante Melete.
Docta Iouis proles mecum hinc digressa volebat
Carminibus celebrare vrbem quam nomine dicunt
Cumam, quosq; viros intra sua mœnia claudit.
Illi audire sacræ spreuerunt carmina vocis
Sed quicunq; mihi cladem exitiumq; parauit,
Non impunè feret læua quod mente volutat:
At mihi quam dederunt nascenti numina sortem,
Aegro animo quamuis certum perferre patiq;.
Sed iam per sacræ vestigia ponere Cumæ
Compita non suadet mihi mens, potiusq; remota
Inq; peregrina sedem mihi quærere terra.

Ἀρχὴ Ἰλιάδος τῆς ἐλάττονος.

Ἴλιον ἀείδω καὶ Δαρδανίην εὔπωλον,
Ἧς πέρι πολλὰ πάθον Δαναοὶ, θεράποντες Ἄ-ρηος.

Exordium paruæ Iliados.

Troiam & Dardaniam canto, quæ mater equorū,
Quæ Danais Mauorte satis mala plurima ve-xit.

τῶν

Τῷ Θεστορίδῃ.

Θεστορίδη, θνητοῖσιν ἀνωΐστων πολέων περ,
Οὐδὲν ἀφραστότερον πέλεται νόου ἀνθρώποισιν.

Ποσειδῶνι.

Κλῦθι Ποσείδαον μεγαλοσθενὲς Ἐννοσίγαιε,
Εὐρυχόρου μεδέων ἠδὲ ξανθοῦ Ἑλικῶνος.
Δὸς δ' οὖρον καλὸν καὶ ἀπήμονα νόστον ἰδέσθαι
Ναύταις, οἳ νηὸς πομποὶ ἠδ' ἀρχοὶ ἔασι.
Δὸς δ' ἐς ὑπωρείην ὑψικρήμνοιο Μίμαντος
Αἰδοίων μ' ἐλθόντα βροτῶν ὁσίων τε κυρῆσαι.
Φῶτά τε τισαίμην ὃς ἐμὸν νόον ἠπεροπεύσας,
Ὠδύσατο Ζῆνα ξένιον ξενίην τε τράπεζαν.

Εἰς πόλιν Ἐρυθραίαν.

Πότνια γῆ, παίδωρε, δότειρα μελίφρονος ὄλβου,
Ὡς ἄρα δὴ τοῖς μὲν φωτῶν εὔοχθος ἐτύχθης,
Τοῖσι δὲ δύσβωλος καὶ τρηχεῖ' οἷς ἐχολώθης.

Πρὸς Ναύτας.

Ναῦται ποντοπόροι στυγερῇ ἐναλίγκιοι ἄτῃ,
Πτωχάσιν αἰθυίῃσι βίον δύσζηλον ἔχοντες,
Αἰδεῖσθε ξενίοιο Διὸς σέβας ὑψιμέδοντος.
Δεινὴ γὰρ μέτοπις ξενίου Διός, ὅς κ' ἀλίτηται.

Πίτυς.

Ἄλλη τίς σου πεύκη ἀμείνονα καρπὸν ἵησιν
Ἴδης ἐν κορυφῇσι πολυπτύχου ἠνεμοέσσης.
Ἔνθα σίδηρος Ἄρηος ἐπιχθονίοισι βροτοῖσιν
Ἔσσεται εὖτ' ἄν μιν Κεβρήνιοι ἄνδρες ἔχωσι.

Εἰς Γλαῦκον τὸν αἰπόλον.

Γλαῦκε πέπον, ἐπιών τι ἔπος τι ἐνὶ φρεσὶ θήσω,
Πρῶτον μὲν κυσὶ δεῖπνον ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσι
Δοῦναι. ὡς γὰρ ἄμεινον. ὁ γὰρ καὶ πρῶτον ἀκούει
Ἀνδρὸς ἐπερχομένου, καὶ ἐς ἕρκεα θηρὸς ἰόντος.

Πρὸς τὴν ἱέρειαν ἐν Σάμῳ.

Κλῦθί μοι εὐχομένῳ κουροτρόφε, δὸς δὲ γυναῖκα
Τήνδε νέων μὲν ἀνήνασθαι φιλότητα καὶ εὐνήν,
Ἡ δ' ἐπιτερπέσθω πολιοκροτάφοισι γέρουσιν,
Ὧν ὥρη μὲν ἀπημβλύνθη, θυμὸς δὲ μενοινᾷ.

Εἰς οἶκον τῶν Φρατόρων.

Ἀνδρὸς μὲν στέφανοι παῖδες, πύργοι δὲ πόληος.
Ἵπποι δ' ἐν πεδίῳ κόσμος. νῆες δὲ θαλάσσης.
Χρήματα δ' αὔξει οἶκον. ἀτὰρ γεραροὶ βασιλῆες
Ἥμενοι εἰν ἀγορῇ, κόσμος τ' ἄλλοισιν ὁρᾶσθαι
Αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι.

Ὁ Κάμινος.

Εἰ μὲν δώσετε μισθόν, ἀείσω ὦ κεραμῆες.
Δεῦρ' ἄγ' Ἀθηναίη καὶ ὑπέρσχεθε χεῖρα καμίνου.
Εὖ δὲ μελανθεῖεν κότυλοι, καὶ πάντα μάλ' ἱερά
Φρυχθῆναί τε καλῶς καὶ τιμῆς ὦνον ἀρέσθαι,
Πολλὰ μὲν εἰν ἀγορῇ πωλεύμενα, πολλὰ δ' ἀγυιαῖς,
Πολλὰ δὲ κερδῆναι, ἡμῖν δὲ δὴ ὥς σφι νοῆσαι.
Ἢν δ' ἐπ' ἀναιδείην τρεφθέντες ψευδῆ ἀρῆσθε,
Συγκαλέω δ' ἤπειτα καμίνου δηλητῆρας.
Σύντριβ' ὁμῶς Σμάραγόν τε καὶ Ἄσβετον, ἠδὲ γ' Ἀ-
βάκτην,
Ὠμόδαμόν θ' ὃς τῇδε τέχνῃ κακὰ πολλὰ πορίζει.

Thestoridæ.

Thestoride, ex multis, mortalib. abdita quæ sunt,
Mens habet in primis cæcos humana processus.

Neptuno.

Audi qui pelagus valido Neptune tridenti
Imperioq; regis, spaciosaq; culta Heliconis:
Da precor his nautis reditum ventosq; secūdos,
Qui mihi sunt comites placidi, nauisq; magistri.
At mihi da misero sacram contingere terram,
Aerius quo parte Mimas ad sydera surgit.
Inde hominis iusti me fac succedere tectu,
Vlcisciq; virum qui me improbitate fefellit,
Læsit & hospitij sacra iura Iouemq; benignum.

Ad Erythræam.

O sacra multorum largitrix terra bonorum,
Quàm tu plana alijs & parte æqualis ab omni,
Aspera contrà alijs, in quos conuerteris iram.

Ad Nautas.

Insidi nautæ, gens diris tristior ipsis,
Sæua quibus veluti mergis dant æquora victum,
Si vobis nulla est hominum reuerentia cordi,
At sperate Iouem, summo qui regnat Olympo:
Tristis enim vultus Iouis est, pænaq; parata,
His quibus hospitij non est pia tessera curæ.

Pinus.

Funduntur fructus alia magis arbore dulces,
Quam fouet vmbrosis felix in collibus Ida.
Hinc ferrum veniet Martis validæq; secures.
His vbi consistet campis Cebrenia pubes.

Ad Glaucum caprarium.

Glauce precor, paucis me audi, pareq; monenti,
Præ foribus stabuli canibus sua fercula primùm
Fac tradas: nam sic melius custodibus illis,
Nec fera nec fures venient ad septa dolosi.

Aduersus Antistitam Samiam.

Diue preces audito meas, mulierq; fac ista,
Auersata torum iuuenili ætate vigentum,
Canorum veterumq; senum capiatur amore,
Est ætas effœta quibus, sed prompta voluntas.

In Palatium curialium.

Vt patris nati, sic turres sunt decus vrbis:
Sic & equi campum decorant: sic æquora naues:
Sic & opes ornant ædes, præsentia regum
Augusto in solio decorat fora læta sedentum:
At lucente domus multò est augustior igne.

Fornax.

Si mihi mercedem dabitis figuli ista canemus,
Huc ades ô Pallas, dextraq; foueto caminum,
Pulcrè vt durescant calices & mollia cuncta,
Siccenturq; probè, & figulis lucra magna reportent,
Vendita perq; forum multa, & per compita multa,
Sic illis quæstus crescat prudentia nobis.
At si deposito iuuat irridere pudore,
Huc precor vt pestes veniant quæcunq; per orbem
Grassantur, fundant & in hanc mala cuncta caminū.
Irruat huc Smaragus grauis Asbetus, atq; Sabactes:
Contere tu Pallas flammamq; & vasa camini.
Ille licet rapido multùm nunc ferueat æstu,

Πάχ.

Πέφθε πυραΐζουσαν καὶ δώματα, σὺν δὲ κάμινος.
Πᾶσα κυκηθείη, κεραμέων μέγα κωκυσάντων.
Ὡς γνάθος ἱππείη βρύκει, βρύκοι δὲ κάμινος,
Πάντ' ἐντὸς αὐτῆς κεραμήϊα λεπτὰ ποιοῦσα.
Δεῦρο καὶ ἠελίου θύγατερ πολυφάρμακε Κίρκη,
Ἄγρια φάρμακα βάλλε, κάκου δ' αὐτούς τε καὶ ἔργα.
Δεῦρο δὲ καὶ Χείρων ἀγέτω πολέας Κενταύρους,
Οἵ θ' Ἡρακλῆος χεῖρας φύγον, οἵ τ' ἀπόλοντο.
Τύπτοιεν τάδε ἔργα κακῶς, πίπτοι δὲ κάμινος.
Αὐτοὶ δ' οἰμώζοντες ὁρῴατο ἔργα πονηρά.
Γηθήσω δ' ὁρόων αὐτῶν κακοδαίμονα τέχνην.
Ὃς δέ χ' ὑπερκύψῃ περὶ ταῦτα, πᾶν τὸ πρόσωπον
Φλεχθείη, ὡς πάντες ἐπίσταιντ' αἴσιμα ῥέζειν.

Insuper Omodamus seruatq́ & damna det arti.
Omnia misceto, fornacem vasa, domumq́,
Vt fragor immensus fiat, figuliq́ tremiscant:
Non secus ac malæ crepitu clauduntur equina,
Sic subita fornax crepitetq́, cadatq́ ruina,
Inq́ lutum redeant calices & vasa minuta.
Huc ducat longo Centauros agmine Chiron:
Quiq́ manu Herculea cecidere superq́ fuerunt,
Illi contundant opus omne, ipsumq́ caminum
In nihilum penitus redigant, figuli ista videntes
Plorent, & lacrymis spectent ingentia damna.
Improbitatis ego spectabo hæc præmia lætus.
Deniq́ qui pronus fornacem respicit, illi
Flamma vorax faciem rapiat, penitusq́ perurat.
Sic scelus agnoscent omnes, atq́ inde cauebunt.

Εἰρεσιώνη.

Δῶμα προσετραπόμεσθ' ἀνδρὸς μέγα δυναμένοιο,
Ὃς μέγα μὲν δύναται, μέγα δὲ βρέμει ὄλβιος αἰεί.
Αὐτὰρ ἀνακλίνεσθε θύραι· πλοῦτος γὰρ ἔσεισι
Πολλός, σὺν πλούτῳ δὲ καὶ Εὐφροσύνη τεθαλυῖα,
Εἰρήνη τ' ἀγαθή· ὅσα δ' ἄγγεα, μεστὰ μὲν εἴη,
Κυρβαίη δ' αἰεὶ κατὰ καρδόπου ἕρποι μάζα.
Τοῦ παιδὸς δὲ γυνὴ κατὰ διφράδα βήσεται ὔμμιν.
Ἡμίονοι δ' ἄξουσι κραταίποδες ἐς τόδε δῶμα.
Αὐτὴ δ' ὑφαίνοι ἱστὸν ἐπ' ἠλέκτρῳ βεβαυῖα.
Νεῦμαί τοι νεῦμαι ἐνιαύσιος, ὥστε χελιδών.
Ἕστηκ' ἐν προθύροισι· καὶ εἰ μέν τι δώσεις, εἰ δὲ μή,
Οὐχ ἑστήξομεν· οὐ γὰρ συνοικήσοντες ἐνθάδ' ἤλθομεν.

Eiresione seu ramus.

Venimus ad magnas ædes ciuemq́ potentem,
Cuius diuitijs resonat domus atq́ redundat.
Vos aditum præbete fores feliciter intrent
Diuitiæ, & requies hilaris, Charitesq́ sequantur:
Vasa opibus tumeant, nihil hîc videatur inane:
Sintq́ laboratæ Cereris repleta canistra,
Excelso curru nurus hic portetur & ipsam
Veloci cursu reuehant ad limina muli.
Hæc premat electrum pedibus, telasq́ laboret.
Ast ego vos repetam, repetam (mihi crede) quotannis.
Non secus atq́ redit sub tectum garrula Progne,
Assumus in porta, seu munera ferre placebit,
Seu nihil: est tamen hinc abeundi certa voluntas.
Non etenim hîc habitare diu nec adesse paramus.

Τοῖς Ἁλιεῦσι.

Τοίων γὰρ πατέρων ἐξ αἵματος ἐκγεγάατε,
Οὔτε βαθυκλήρων, οὔτ' ἄσπετα μῆλα νεμόντων

Piscatoribus.

Hi vos, ô pueri, tales genuêre parentes,
Nec latis fundis, gregibus neq́ mille potentes.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΣΩΖΟΜΕΝΩΝ
Ὁμήρου ποιημάτων.

FINIS HOMERI POEMATON
quæ quidem extant.

INDEX IN ODYSSEAM LOCVPLES.

B

Vlysii

E

F

T

V

vi-

F I N I S.

RERVM ET VERBORVM IN HOMERI ODYSSEAM MEMORABILIVM INDEX.

A

capite

D

E

F

M

I N D E X.

V

Vlysses

FINIS.

BASILEÆ,
PER SEBASTIANVM
HENRICPETRI,
Anno Domini
CIↃ IↃCVI.

SEBASTIAN · HENRIC
PETRI